Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
7 G
28

M

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DECRETVM GRATIANI

EMENDATVM ET NOTATIONIBVS ILLVSTRATVM

Vnà cum glossis,

GREGORII XIII. PONT. MAX. IVSSV EDITVM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA IN ROMA

VENETIIS, Apud Iuntas.

M D X C V.

Digitized by Google

DECRETVM ABBREVIATVM SIGILLATIM CVNCTA ATTINGENS.

Liber decreti diuisus est in tres partes, quarum prima est de distinctionibus. Secunda de causis. Tertia de consecratione.

Prima pars distincta est in distinctiones centum & vnam.

PRIMA distinctio tractat de iure naturali, & humano, ius ipsum naturaliter eiusq; species omnes diffiniens, & inter ius scriptum, & non scriptum differentiam ponens. 1

ij. de iure Quiritum, siue Romanorum ipsum per species diffiniens. 6

iij. iuris canonici varia nomina distinguit, breuiterque exponit. 7

iiij. ad quid leges inuentæ sunt, & quid sacri canones mandent. 9

v. quomodo ius naturale est immobile, nec obstat, quod ibi ponitur. 12

vj. an illusiones nocturnæ ad peccatum imputentur, & circa finem prosequitur de iuris naturalis dignitate. 14

vij. ponit legis latores, ostendendo qualiter ius inceperit. 18

viij. ponit differentiam inter ius naturale, & consuetudinem. 19

ix. auctoritate, & exemplo probat constitutiones hominum iuri naturali cedere. 24

x. ostendit, quod leges Imperatorum vincuntur à canonibus. 27

xi. dicit consuetudinem legibus approbatis cedere. 33

xii. habet laudabilem consuetudinem esse seruandam, quę nec canonibus sacris, nec veritati, nec bonis moribus obuiet. 38

xiii. vult, quod contra ius naturale non admittatur dispensatio, nisi in fuga maioris mali. 44

xiiii. quod quis non habet minus peccati committere, vt aliud maius euitare possit. 47

xv. notat de tempore quo sacri canones, libriq; & concilia celebrata fuerunt, & quæ opuscula sunt admittenda. 48

xvi. ponit, quod canones Apostolorum sunt recipiendi, postea ostendit quo tempore, & quo residente in papatu, vel imperio quodlibet concilium est celebratum. 54

xvii. dicit non concilia, sed conuenticula celebrari sine Papa. 62

xviii. ostendit, quod prouincialia concilia nihil generaliter possunt constituere, ideo consequenter declarat ad quid sint vtilia, & quoties in anno, & quo tempore anni, & cuius auctoritate sunt celebranda, & quod metropolitanus nihil debet exigere ab episcopis ad concilium conuenientibus. Addit de pœna episcopi, qui vocatus ad synodũ nõ venit. 66

xix. vim decretalium ostendens dicit mandata ecclesiastica deuote seruanda. 73

xx. dicit, quod in causis diffiniendis sacri canones, in exponenda vero sacra scriptura sancti doctores attenduntur. 81

xxi. tractat de diuersis ordinibus, & gradibus ministrorum, docendo, qui sunt executores, siue ministri canonum à maiori vsque ad infimum. Et differentiã ministrorum locorum assignat, probans, quod maior à minori non debet iudicari. 84

xxii. de dignitate Romanæ ecclesiæ, & quarundam aliarum. 92

xxiii. de ordinatione ministrorum incipiens à Romano Pontifice, & descendens vsque ad ostiarium. 96

xxiiii. de examinatione ordinandorum. 108

xxv. de officijs clericorum, incipiendo ab ostiario, & ascendendo vsque ad episcopum. Circa medium distinctionis inchoat xiii. pręcepta regulæ Apostolicæ, vt prosequitur ibi, Oportet episcopum esse sine crimine. Et inde nacta occasione ponit varias significationes huius nominis, crimen. Et ostendit quod sit mortale, & quod veniale. 111

xxvi. exequitur secundum præceptum Apostolicæ regulæ, Oportet episcopum vnius vxoris esse virum. 118

xxvii. probat, quod nolentes vouere continentiam, ad sacros ordines promouendi non sunt, assignans differentiam inter solemne, & simplex votum. 122

Digitized by Google

xxviij. probat,quod clericis habere vxores non licet in eccleſia occidentali, addens de ſubdiaconatu, qui olim prohibitus nõ erat. 125
xxix. oſtendit quædam capitula tradita eſſe ex cauſa,quædam ex tempore,quędam ex loco, quædam ex perſona. 133
xxx. quia dictum fuit xxviij.diſtin.ſupra,quod ſacerdotes non debent à ſe abijcere vxores ſuas prætextu religionis: hic dicit, quod ex cauſa fuit hoc ſtatutũ,ſcilicet propter quoſdã hæreticos,qui coniugia deteſtabãtur. 134
xxxj. probat,& ponit exempla in terminis,qualiter clerici continere debent,& quod ab omnibus eſt ſeruanda continentia,niſi ab orientalibus. 139
xxxij. adhuc proſequitur de continentia clericorum, & dicit, quod conſtituti in quattuor ſacris ordinibus,tenentur continere,& ſi habent publicas concubinas, nullus eorũ Miſſam audiat. 145
xxxiij. oſtendit, quod bigami, corpore vitiati, vſurarij,publice pęnitentes, luſores,in ſcena ludentes, furioſi, arreptitij, accipientes meretrices in vxores, & concubinas habentes, promoueri non poſſunt. 154
xxxiiij. ponit, quod oportet epiſcopum vitare nimiam familiaritatem domeſticarum perſonarum,& etiam cõſanguinearum: & quod venari non licet. 157
xxxv. agit de tertio capitulo Apoſtolicæ regulæ, oportet ordinandum non eſſe vinolentum. 164
xxxvi. exponendo illud,prudentem,dicit,quod clerici debent habere peritiam litterarum ſacrarum. 168
xxxvii. oſtendit,quod clerici non debent libros Gentilium reſpicere, peritiam tamen ſæcularium debent habere. 170
xxxviii. probat, quod litteris debet eſſe eruditus ſacerdos,& canones ignorare non debet. ignorantia enim ipſi eſt periculoſa. 177
xxxix. oſtendit, quod oportet epiſcopum eſſe prudentem in negotiis ſæcularibus, vt ſua cautela reddantur eccleſiæ indemnes. 182
xl. proſequitur quintum capitulum Apoſtolicæ regulæ, Oportet epiſcopum eſſe ornatum. Et primo de ornatu interiori, qui conſiſtit in virtutibus. 182
xli. tractat de ornatu,qui conſiſtit in grauitate, inceſſu, habitu, & temperantia potus, & cibi. 188
xlii. declarat illud, hoſpitalem. 191
xliii. illa duo,pudicum,& doctorem. 193
xliiii. illud,non vinolentum,quod eſt pars eius, quod diximus ſupra xxxv.diſt. 198
xlv. illud,non percuſſorem. 202
xlvi. illud, non litigioſum. 210
xlvii. illud,non cupidum,domui ſuæ bene prępoſitum. 213
xlviii. illud,non neophytum. 218
xlix. prædicta præcepta Apoſtolicæ regulę ſub compendio, & breuiter recapitulat, & ponit cauſas,& rationes quare criminoſi, & vitioſi non debeant in epiſcopos promoueri. 220
l. agit de lapſu,& reparatione clericorum. 223
li. de curialibus,ſiue officiariis ratiociniis obligatis,iudicibus,& aduocatis ordinandis, vel non. 254
lii. de præpoſteratione ſacrorum ordinum, ſiue de clerico per ſaltum promoto. 258
liij. de curiæ annexis in clero, vel monaſterio recipiẽdis,vel nõ. Et ibi probat quare curiales,& aliter obligati ordinandi nõ ſint. 258
liiii. de ſeruis à non dominis manumiſſis non promouendis, niſi libertatem ſint conſecuti. 259
lv. de corpore vitiatis,bigamis,illiteratis,publice penitentibus ordinandis,vel non. 270
lvi. de filiis presbyterorum, & natis de fornicatione,& adulterio non ordinandis. 275
lvii. de baptizatis in ægritudine, an ordinentur. 281
lviii. de monachis non ordinandis ſine licentia abbatis. 282
lix. de laicis litteratis nõ ſubito ordinandis. 282
lx. oſtendit ex quibus ordinibus aliquis eligendus ſit in præpoſitum, vel decanum, vel archipresbyterum, vel epiſcopum. 284
lxi. oſtendit, quod laici non ſunt eligendi in epiſcopos, ſed poſtulandi. 286
lxii. oſtendit,quod clericorum eſt eligere,& populi conſentire. 295
lxiii. probat, quod nullo modo laici debent ſe ingerere electioni epiſcoporum. 296
lxiiii. ponit quo tempore, & quibus præſentibus debeant epiſcopi conſecrari. 314
lxv. dicit, ꝙ præſentibus omnibus epiſcopis comprouincialibus, vel ſe excuſantibus debet epiſcopus conſecrari ab archiepiſcopo. Et ibi dicit,ꝙ cęteris ordinationibꝰ epiſcoporum conſentientibus,duo, vel tres contradicant,obtineat plurimorum ſententia. 317
lxvi. de promotione archiepiſcopi,qui ab omnibus epiſcopis comprouincialibus eſt ordinandus,& non eſt conſecrandus: & à paucioribus,quam à tribus. 322
lxvii. de promotione, ſiue ordinatione presbyterorum. 323
lxviii. dicit,quod illi, qui ſunt ordinati ab illis, quos non conſtat eſſe epiſcopos iterum ſunt ordinandi. Siue determinat de ordinatione non iteranda,& de epiſcopis. 323
lxix. quod prima tonſura clerici de manu abbatis poteſt ſuſcipi. Vel dic,quod determinat de non ordinatis ne in eccleſia Dei miniſtrent. 327
lxx. tractat ne quis ordinetur ſine titulo. 328
lxxi. ne quis ordinetur à non ſuo epiſcopo. 329
lxxij. ne

Digitized by Google

lxxij. ne ignotus clericus sine litteris dimissorijs, siue commendatitijs recipiatur. 332
lxxiij. ostendit qualiter litteræ formatæ, & dimissoriæ fiant. 333
lxxiiij. tractat an inuitis ordines conferantur. 335
lxxv. de tempore, & die consecrationis episcoporum, necnon de temporibus ordinationũ aliorum clericorum. 340
lxxvj. de ieiunijs quattuor temporum, & quare sunt ieiunanda. 343
lxxvij. ponit qualiter clerici sunt per gradus ordinandi. & etiam tractat de interstitijs temporum. 349
lxxviij. in qua ætate sint sacerdotes ordinandi. 354
lxxix. repetit de ordinatione summi Pontificis, quæ à solis Cardinalibus fieri debet. 355
lxxx. in quibus locis sunt ponendi episcopi, vel archiepiscopi. 359
lxxxj. epilogando docet, quod ordinandus in episcopum debet esse sine crimine, nec clerici mulieribus cohabitare debent. 362
lxxxij. docet, quod episcopus his qui suis manibus laborare non possunt, prouidere debet. Et addit, quod si quis ministrorum fornicationem committat, & agat pœnitentiam, ex dispensatione possit in ordinibus remanere. 372
lxxxiij. docetur, quod prælatus nõ solum à peccato immunis esse debet, sed etiam peccatis aliorum consentire non debet. 377
lxxxiiij. vult quod prælatus sit vigilans circa defensionem pauperum, releuationem oppressorum, & curationem monasteriorum. 379
lxxxv. tractat de hospitalitate clericorum, quæ episcopis est necessaria. 382
lxxxvj. probat, quod oportet episcopum esse doctorem, vt sciat subditos corrigere: item liberalem circa patientes necessitatẽ, non circa histriones. 384
lxxxvij. probat, quod viduis, orphanis, & oppressis episcopus debet dare subsidium. 393
lxxxviij. dicit, quod clerici cupiditatis causa negotiatiores esse non debent: sed pietatis causa coram orphanis, & viduis impendere. 396
lxxxix. dicit, quod oportet episcopum esse domui suæ bene præpositum, vt sciat in dispensatione rerum ecclesiæ regulam esse obseruandam. 401
xc. docetur qualiter litigiosi corripiendi sunt, & non ordinandi, tractans de licitis, & honestis operibus. 405
xcj. de modo cantandi in ecclesia: etiam de electi potestate. dicit etiam, quod si clericis sua beneficia non sufficiant: possunt sibi necessaria quærere artificio licito. 408
xcij. dicit, quod magis corde, quã vocibus cantandum est. 410
xciij. de obedientia minorum erga maiores, & ꝙ nullus debet communicare inimicis Romanæ ecclesiæ. 414
xciiij. de legato Romani Pontificis, qui impediendus non est. Et impedientes sunt excommunicandi. Probat etiam, quod maior in officio minori vices suas committere potest. Et de præsumptione archidiaconorum. 428
xcv. dicit, quod etiam præsentibus episcopis presbyteri, quamuis eis subditi, possunt sacra mysteria celebrare, & prædicare. 429
xcvj. dicit, quod laicis (etiam imperatoribus) non licet aliquem ordinare, vel de rebus ecclesiarum iudicare. 435
xcvij. dicit, quod precibus ecclesiæ imperator, & cæteri principes possunt etiam iuuare: subijciens, ecclesiam Romanã legationem vndecunque sine signatis apicibus non recipere. 447
xcviij. dicit, quod clerici peregrini, & vltramarini sine testimonio quinque episcoporum recipiendi non sunt. 450
xcix. docet de primatibus, & potestate eorum qualiter nullus est appellandus vniuersalis. 451
c. tractat de pallio, & vsu eius. 454
cj. & vltima. dicit vnam prouinciam in duas non diuidendam. 459

SECVNDA PARS, QVAE est de Causis, distincta est in causas trigintasex, quarum qualibet plures sub se quæstiones continet.

Prima Causa quæstiones habet vij.

Prima, quærit vtrum vẽdere spiritualia sit peccatum. Solutio. sic. 461
ij. an pro ingressu ecclesiæ, vel monasterij pecunia sit exigenda, vel persoluenda. Solu. non. 529
iij. vtrum præbendas ecclesiæ emere sit simonia. Sol. sic. 535
iiij. vtrum ille reus criminis sit, cuius pater pro ignorante simoniam commisit. Sol. ignorantia facti non iuris excusat eum. 545
v. vtrum liceat ei retinere, quod pater pro eo simonia acquisiuit. Sol. de rigore iuris non, de misericordia secus. 553
vj. vtrum ignoranter à simoniaco ordinati sint abijciendi, vel non. Sol. probata ignorantia misericorditer tolerantur. 556
vij. vtrum renuntians suæ hæresi in episcopali dignitate sit suscipiẽdus. Sol. rigor vult eum deponi: sed dispensatio sustineri. 557

Secunda Causa habet viij. quaestiones, & in ea quinta praecedit quartam.

Prima quaerit vtrum in manifestis sit ordo iuris seruandus. Sic, nisi sint notoria. 575
ij. vtrum spoliatus ab aliquo sit iudicandus. Non, ante restitutionem. 591
iij. qua poena sint feriendi in accusatione deficientes. Talione. 592
v. vtrum accusatore deficiente reus sit cogendus ad purgationem. Non, nisi infamia publica laboret. 599
iiij. an duorum testimonio episcopus sit condemnandus. 612
vj. quo remedio causa subleuatur. Appellatione, quę tamen ei danda non est, qui causa dilationis appellat. 614
vij. an laici, vel monachi, vel quilibet inferiorum ordinum sint admittendi in accusatione maiorum. Non. de iure nouo. 640
viij. qualiter accusatio fieri debeat. Sol. in scriptis. 667

Tertia Causa quaestiones xi. complectitur.

Prima, vtrum restitutio sit facienda quibuslibet spoliatis. Sol. sic, nisi in certis casibus. nā infamatus, apostata, iuste spoliatus, praecisus, & suspectus, non sunt restituendi 670
ij. quaerit de inducijs quo spatio sint dandae: an post restitutionem tantum, an post vocationem ad causam quibuslibet cōcedendę sint. Sol. ad arbitrium iudicis. 673
ij. quo spatio mensium sint vtriq; concedendę. Sol. vt prius. 676
iiij. vtrum infames sint recipiendi ad testimonium. Sol. non, nisi contra sui similes. 680
v. an testes domestici, vel inimici sint producendi. Sol. non. 683
vj. vtrum reus extra prouinciam sit producendus. Sol. non. 689
vij. Vtrum criminosus possit esse iudex. Sol. si ab ecclesia toleratur. 697
viij. vtrum episcopus possit ab vno iudicari. Sol. non, nisi à xij. episcopis: reseruata sententia summo Pontifici. 704
ix. vtrū accusatores testes in absentem vocem accusationis, vel testificationis exhibere valeant. Sol. non. 705
x. vtrum deficiētes in vno capitulo sint admittendi ad sequentia. Sol. non. 712
xj. vtrum accusatus in accusatorem possit conuertere accusationem. Sol. non, nisi in maiori crimine. 713

Quarta Causa habet vi. quaestiones.

Prima, an in excommunicatione constitutus alium accusare valeat. Sol. non. 717
ij. an infra duodecim annos in criminali causa quis testificari possit. Sol. non. 718
iij. an ab accusatione prohibitus possit esse testis. Sol. non. 718
iiij. an idem possit esse accusator, & testis. Sol. non 725
v. an si vocatus ad causam non veniat, sit excōmunicandus. Sol. sic, nisi iustā absentię causam probauerit. 727
vj. an calumniator in propria causa sit audiendus. Sol. sic, si causa non sit criminalis. 729

Quinta causa habet vi. quaestiones.

Prima, qua poena sit feriendus, qui famosum libellum scribit. Sol. anathemate, nisi scriptura probauerit. 730
ij. quoties quis sit ad causam vocandus antequam excommunicetur. Sol. non tantum semel, sed bis. 732
iij. an per procuratorem quis causam agere valeat criminalem. Sol. non, nisi sit persona illustris. Causam vero iniuriarum ciuilem sic. 734
iiij. an absq; synodali audientia episcopus sit damnandus. Sol. non. 736
v. an sit habendus pro inimico, qui aliquem accusat. Solu. non, si hoc faciat ex charitate. 737
vj. qua poena sit plectendus, qui non probat obiecta. Sol. talione. 740

Sexta causa quaestiones v. continet.

Prima, vtrum criminosi, vel infames religiosum episcopum possint accusare de simonia. Non. 743
ij. si episcopus accusationem in accusantem conuertere voluerit: an eius verbo simplici fides adhibenda sit. Non. 753
iij. an liceat petere iudicium episcopi alterius prouinciae. Non, nisi in causa damnationis. 755
iiij. cuius iudicium sit expetendum eum episcopi prouinciae in sua sententia discordant, Archiepiscoporum, & episcoporum vicinae prouinciae. 757
v. an accusatore deficiēte reus sit ad probationem cogendus. Non, sed bene ad purgationem si laboret infamia. 759

Septima Causa habet ij. quaestiones.

Prima, vtrum viuente episcopo alius poterit in eadem ecclesia ordinari. Non, nisi transferatur, vel cedat. Tamen pro infirmitate, vel senectute datur sibi coadiutor. 761
ij. vtrum hi, qui cesserunt causa infirmitatis, sanitate recepta possint cathedram repetere. Non. 790

Octaua

Digitized by Google

Octaua Causa quæstiones v. colligit.

Prima, vtrum liceat episcopo sibi successorem eligere. Non. 791

ij. an amicorũ patrocinia in electione valeãt. Non. 802

iij. an sit simonia post electionem pro indemnitate ecclesiæ iuramentum præstare. Sic, si pactum super hoc præcesserit. 803

iiij. an liceat clericis declinare iudicia episcopi de crimine accusati ante sententiæ tempus. Non ante condemnationem, nisi per appellationem. 805

v. an accusatus coram apostolico, sine eius litteris debeat reuerti. Non. 805

Nona Causa habet iij. quæstiones.

Prima, an ordinatus ab excõmunicato eijciendus sit. Non, si ignorauit illum esse excommunicatum. 806

ij. an liceat archiepiscopo, vel episcopo clericos alterius ordinare. Non, sine litteris proprij episcopi. 809

iij. an liceat archiepiscopo clericos sui suffraganei absoluere, vel damnare. Non, nisi data negligentia, vel appellatione interposita. 813

Decima Causa tribus quæstionibus est contenta.

Prima, an ecclesia cum omni dote ad episcopũ pertineat, vel ad eius ordinationes. Solu. sic. 822

ij. an liceat episcopo res ecclesię distrahere. Sol. non, nisi certis casibus. 827

iij. quid à singulis ecclesijs nomine cathedratici valeat exigere. Sol. duos solidos. 834

Vndecima Causa habet iij. quæstiones.

Prima, an clericus ante ciuilem iudicem sit trahendus. Non. 840

ij. qua pœna dignus sit, qui clericum ad sæcularem iudicem traxit. Excommunicatione. 859

iij. qua pœna dignus sit, qui sententiam episcopi non seruauerit. Depositione. 859

Duodecima Causa quæstiones continet v.

Prima, an liceat clericis proprium habere. Nõ, regularibus. 902

ij. an res ecclesiæ possint dare. Non, nisi in casibus. 916

iij. vtrum clerici acquisita de rebus ecclesię possint relinquere quibus voluerint. Non, nisi ecclesiæ. 951

iiij. quibus possunt clerici relinquere, quæ de suis, & ecclesiæ rebus prouenerunt. Partim ecclesiæ, partim hæredibus. 953

v. an liceat clericis testamentum facere. Sic, de proprijs rebus. 954

Tertiadecima Causa habet ij. quæstiones.

Prima, vtrum decimæ sint dandæ ratione territorij, vel personæ. Sol. ratione vtriusq; 958

ij. an ius percipiendi, & soluendi decimas tollatur ratione temporis. Sol. sic. 961

Decimaquarta Causa habet vi. quæstiones.

Prima, an liceat clericis in iudicio sua repetere. Sic. 978

ij. an super rebus ecclesię testes eiusdem sint audiendi. Sic. 980

iij. an præter sortem aliquid accipere sit vsura. Sic. 982

iiij. an liceat clericis, vel laicis vsuras accipere. Non. 984

v. an eleemosynæ sint de vsuris faciendæ. Non. 987

vj. an vsurarij possint pœnitentiam agere. Nõ, si habeant vnde possint restituere. 992

Decimaquinta Causa habet viij. quæstiones.

Prima, an ea, quæ fiunt ab ignorantibus, vel mente alienatis sint eis imputãda. Non, nisi culpa sua ad ignorantiam deuenerint. 995

ij. an pro impensis patrociniis liceat clericis munera exigere. Sic. 1003

iij. an per confessionem mulieris cum qua peccauit sacerdos sit condemnandus. Non 1004

iiij. an die Dominico debeant episcopi causas audire. Non. 1008

v. an neganti crimen purgatio sit indicenda. Sic, si laborat infamia. 1009

vj. an in criminibus confessio sit extorquenda. Non. 1011

vij. an solus episcopus diaconum, vel presbyterum deponere possit. 1015

viij. si confessus, vel conuictus de his, quæ ante ordinationem commisit, valeat ministrare. Non. 1017

Decimasexta Causa habet vij. quæstiones. Et in ea quinta quæstio ponitur in tertio loco.

Prima, an liceat monachis officium celebrare. Sol. sic, cum permissione episcopi, & licentia abbatis. 1021

ij. [illegible] tuere. Solu. sic, si quas possideant pleno iure. 1056

v. an episcopus, vel abbas iure territorij capellam valeant vendicare. Sol. non. 1060

iij. an

iij. an iura ecclesiæ præscriptionem tollantur. Sol. sic. 1061

iiij. an ecclesia contra ecclesiam, vel monasterium possit prescribere. Sol. sic. 1076

vj. si quis in rem ecclesiæ ab aliquo detentam sua auctoritate irrepserit: an cadat à causa. Sol. sic, sed non ecclesia. 1077

vij. an liceat alicui ecclesiam de manu laici recipere. Sol. non, nisi ecclesia, vel monasteriũ habeat ius patronatus. 1082

Decimaseptima Causa habet iiij. quæstiones.

Prima, an reus sit voti, qui proposito sui cordis recedit. Sol. non, quantum ad ecclesiam: nisi ore pronuntiauerit. 1098

ij. an beneficia ei reddenda sint, qui eis in infirmitate renuntiauit. Solu. sic, si non erat sui compos. 1100

iij. an liceat illi, qui se monasterio tradidit postea ad propria redire. Sol. non. 1101

iiij. an discedens de monasterio sine sui abbatis licentia, possit sua vendicare. Solu. non. 1102

Decimaoctaua Causa habet ij. quæstiones.

Prima, an abbas factus episcopus acquirat ecclesiæ, vel monasterio. Sol. dum fuit abbas, acquisiuit monasterio, sed factus episcopus, ecclesiæ. 1119

ij. an per episcopum sit eligendus, vel instituendus. Sol. ab episcopo est ordinandus, à fratribus vero eligendus. 1120

Decimanona Causa continet iij. quæstiones.

Prima, an episcopus debeat permittere clericos transire ad monasterium. Sol. sic. 1133

ij. si noluerit, an liceat eo inuito transire. Solu. sic. 1134

iij. an liceat canonicis regularibus transire ad monasterium monachorum. Sol. non, sine licentia prælati. 1135

Vigesima Causa quæstiones iiij. comprehendit.

Prima, vtrum pueri traditi monasterijs sint cogendi ibi manere. Non, nisi postquam venerint ad annos discretionis. 1140

ij. si præter voluntatem parentum intrauerint monasterium, an per eos inde possint extrahi. Sic, infra annum, & diem: si sint infra annos discretionis. 1145

iij. an qui inuitus cucullam induit cogatur eam retinere. Non, nisi post consenserit. 1147

iiij. an liceat ab vno monasterio ad aliud transire. Sic. 1150

Vigesimaprima Causa habet v quæstiones.

Prima, an clericus possit in duabus ecclesijs inscribi. Sol. non. 1152

ij. an liceat clericis à sua ecclesia ad aliam transire. Sol. non sine litteris, vel licentia sui prelati. 1155

iij. an liceat clericis suscipere procurationem sæcularium negotiorum. Sol. non, nisi causa pietatis. 1157

iiij. an liceat clericis vestibus fulgidis ornari. Sol. non. 1159

v. qua pœna sint puniendi clerici ad iudicium sæculare fugientes. Solu. excommunicationis. 1161

Vigesimasecunda Causa habet quæstiones v.

Prima, an iuramentum sit prestandum. Sic, causa necessitatis. 1163

ii. an sit periurus, qui iurat falsum, & credit verum. Sic, propter intẽtionem fallendi, tamen postea dicitur contrarium. 1171

iii. an liceat clericis denegare episcopo consuetam obedientiam. Non, ante condemnationem. 1183

iiii. an iuramentum illicitum sit seruandum. Non. 1183

v. an periurus sit qui alium peierare cogit. Solu. sic. 1193

Vigesimatertia Causa habet viij. quæstiones.

Prima, an militare, sit peccatum. Non, si iuste fit. 1202

ii. quid sit bellum iustum. Sol. quod fit edicto superioris repetendarum rerum, aut propulsandarum iniuriarum causa. 1207

iii. an iniuria sociorum sit armis propulsanda. Sic. 1209

iiii. an vindicta sit inferenda. Sic, ab eo cuius interest. 1213

v. an sit peccatum iudici, vel ministro reos occidere. Non, causa iustitiæ. 1250

vi. an mali sint ad bonum cogendi. Solutio, sic. 1272

vii. an hæretici sint spoliandi suis, & ecclesiæ suæ, bonis. Sic. 1275

viii. an liceat clericis arma mouere. Non, manu propria, nisi causa necessitatis. 1278

Vigesimaquarta Causa habet iij quæstiones.

Prima, an hæreticus aliquem possit excommunicare. Non. 1295

ii. an post mortem possit aliquis excommunicari. Sic, pro hæresi. 1320

iii. an pro peccato domini, eius familia possit excommunicari. Non, sed interdicto supponi. 1325

Vige-

Vigesimaquinta Causa habet ij. quæstiones.

Prima, an auctoritate priuilegij quis contra ius commune valeat se tueri. Solutio. sic. 1346

ij. an sequentia priuilegia derogent prioribus. Solutio. Sic, si ex certa scientia fuerint concessa. 1352

Vigesimasexta Causa quæstiones vij. continet.

Prima, an sint sortilegi, qui sub ficto religionis nomine futura promittunt. Sol. sic. 1363

ij. an sit peccatum esse sortilegum. Solut. sic. 1363

iij. à quibus genus diuinationis sumpsit exordium. Sol. à Persis. 1367

iiij. quot sunt genera diuinationis. Solu. quattuor secundum numerum: duo secundũ formam; quod videre potes. 1367

v. an sortilegi sint excommunicandi. Solu. sic. 1370

vj. an excommunicatus ab episcopo possit recõciliari à presbytero. Sol. non, episcopo inconsulto, nisi in necessitatis articulo. 1378

vij. an morientibus sit pœnitentia imponenda. Sol. non. tamen est eis innotescenda. 1383

Vigesimaseptima Causa habet quæstiones ij.

Prima, an coniugium possit esse inter vouẽtes. Sol. non, si votum sit solennizatum. secus si simplex fuerit. 1390

ij. an liceat sponso à sua sponsa recedere. Solu. non, si desponsatio sit de præsenti. 1411

Vigesimaoctaua gerit quæstiones iij.

Prima, an coniugium sit inter infideles. So. sic. 1434

ij. an liceat conuerso ad fidem ducere aliam viuente priore. Sic, si sit diuisus ab ipsa infideli. 1449

iij. an bigamus sit, qui ante baptismum vnam vxorem, & post aliam habuit. sic. 1450

Vigesimanona Causa habet ij. quæstiones.

Prima, an sit coniugium inter seruum, & ingenuam. Sol. sic nisi error impediat. 1451

ij. si prius putabat hunc esse liberum, & postea deprehenderit ipsum esse seruum: an possit eum deserere. Sol. sic. 1454

Trigesima Causa habet v. quæstiones.

Prima, an liceat reddere debitum vxori, quæ filium de facto fonte leuauit. Sic, nisi ex consensu vtriusque sit factum. 1458

ij. an sponsalia contrahantur inter infantes. non. 1464

iij. an spirituales, vel adoptiui filij possint naturalibus copulari, non. 1464

iiij. an liceat alicui commatrem vxoris suæ ducere in vxorem. Sic, mortua vxore: si cõmaternitas matrimonium præcesserit. 1468

v. an clandestina desponsatio manifestæ præiudicet. Non, apud ecclesiam. 1470

Trigesimaprima Causa habet iij. quæstiones.

Prima, an possit duci in vxorem, quę prius fuit polluta per adulterium. Solu. sic, nisi adulter dederit ei fidem viuente viro: vel machinatus sit in mortem eius. 1477

ij. an filia sit inuita alicui in vxorem tradẽda. Sol. non. 1483

iij. an post patris sponsionem possit alij nubere. Sol. sic, si non consenserit. 1486

Trigesimasecunda Causa habet viij. quæstiones.

Prima, an liceat ducere meretricem in vxorẽ. Sic. 1488

ij. an sit vxor appellanda, quę ducitur incontinentiæ causa. Non. 1495

iij. an mulier sequatur arbitrium aui liberi, an patris serui. Aui. 1504

iiij. an viuente vxore liceat alicui ex ancilla filios quærere. Non. 1504

v. an ea quæ patiatur inuita, pudicitiã perdat. Non 1514

vj. an adulter adulteram dimittere possit. Nõ. 1523

vij. an viuente dimissa, aliam accipere possit. Non. 1525

viij. si in hoc saltem infidelem ducere possit ea conditione, vt ad fidem conuertatur. Non. 1536

Trigesimatertia Causa habet v. quæstiones.

Prima, an propter impotentiam coeundi sit aliqua à viro separanda. Sol. sic. 1537

ij. an separata possit ei nubere, cũ quo prius est fornicata. Sol. sic, pœnitentia peracta. 1540

iij. an sola cordis contritione possit peccatum deleri. Sol. sic, vbi facultas confitendi nõ suppetit. 1552

NOTANDVM HIC, quòd ratione huius tertiæ quæstionis mota agitur de Pœnitentia, cuius tractatus per dist. vij. est distinctus.

Prima quærit, an sola cordis contritio deleat pecca-

peccatum. Sic, si confitenti facultas desit. 1552
ij. an charitas semel habita possit amitti. Solu. sic, in via, secus tamen in patria. 1603
iij. an pœnitentia possit reiterari. Sol. sic, preter solennem. 1633
iiij. an peccata semel dimissa redeant. Sol. non simpliciter. 1662
v. quis modus debeat obseruari in imponẽda, & accipienda pœnitentia. Sol. ad arbitrium proprij sacerdotis discreti. 1677
vj. cui quis confiteri debeat. Sol. proprio sacerdoti, si sit discretus, alioqui alteri de eius licentia. 1683
vij. an pœnitentia timore mortis accepta sit fructuosa. Sol. sic. 1686
viij. quæstio causæ supra proximæ est, an actus coniugalis sit prohibitus tempore orationis. Sol. sic. 1689
ix. an vir sine consensu vxoris, & econuerso vouere possit continentiam. Sol. non. 1693

Trigesimaquarta Causa habet ij. quæstiones.

Prima, an rea sit adulterij, quæ credens maritũ mortuum nupsit alteri. Sol. non. 1702
ij. an redeunte priore cogenda sit recedere à secunda, & ad priorem redire. Sol. sic. 1702

Trigesimaquinta Causa habet x. quæstiones.

Prima, an liceat aliquam ducere de propria cognatione. Sol. non. 1708
ij. an liceat aliquam ducere de cognatione vxoris suæ. Sol. non. 1711
iij. vsque ad quem gradum debeat quis abstinere à consanguineis suis, & vxoris suę. Sol. olim vsque ad vij. hodie vsq; ad iiij. 1711
iiij. quare vsque ad vij. gradum computatur cõsanguinitas. Solu. ad instar septem ætatum mundi. 1718
v. quomodo gradus consanguinitatis sunt cõputandi. Solut. sicut ostenditur in arbore. 1718
vj. qui iusiurandum de propinquitate firmare debent Sol. propinqui, & vicini. 1731
vij. an incestuosi filij reputentur. Solut. Non. 1736
viij. si consanguinei ignorãter coniuncti simul possint remanere. Solu. non nisi, ex dispensatione Papæ in quinto gradu, vel supra. 1736
ix. an matrimoniũ per falsos testes separatũ: si postea apparuerit ecclesiam fuisse deceptã, sit reintegrandum. Sol. sic. 1739
x. si relicta alicuius in secundas nuptias trãsierit an proles ex eis suscepta poterit copulari consanguineis prioris viri. So. non. 1743

Trigesimasexta, & vltima Causa habet ij. quæstiones.

Prima, an virginem opprimens raptũm committat. Sic. 1745
ij. an rapta raptori nubere possit. Vtique. 1747

TERTIA PARS EST de Consecratione, quæ quinque distinctiones dumtaxat complectitur.

Prima, agit de consuetudine ecclesiarũ, & missarum celebratione. 1752
ij. de sacramento Eucharistiæ. 1776
iij. de festiuitatibus per anni circulum celebrãdis. 1826
iiij. de baptismi sacramento. 1835
v. de confirmatione, & ieiunio. 1892

DECRETI TOTALIS MATERIA per metra notatur sequentia.

DECRETVM DOMINI GRATIANI TRES HABET partes principales. Prima est de distinctionibus, quæ sunt vna supra centum. Et singulas distinctiones singuli versus sequentes luculenter aperiunt.

1 PRimo legat quisque diuinum ius, hominisque. pag. 1
2 Altera dat textum, quo nosces iura Quiritum. 6
3 Canonico varia iuri dat nomina terna. 7
4 Quarta docet legum, quæ causa, modusque statuti. 9
5 Ius naturale probat immutabile quinta. 12
6 Sexta notat vitium distinctio ludificatum. 14
7 Septima signat eos, qui leges composuere. 18
8 Parte octaua mores, naturaque pugnant. 19
9 Nona statuta tenet naturæ cedere iuri. 24
10 In decima regum leges canon superabit. 27
11 Canonis & secli, superatur legibus vsus. 33
12 Id quod Roma tenet, discretio sæpe relinquit. 38
13 Si perplexum te reddunt mala: tunc minus imple. 44
14 Non facias leuia, quo quis vitet grauiora. 47
15 Canonis hæc ortum dabit, apocryphosque libellos. 48
16 Suadet apostolici vim canonis ista teneri. 54
17 Auctor sit Papa, si Concilium celebretur. 62
18 Dicitur hic, quòd bis synodus celebretur in anno. 66
19 Hæc Decretalis reserat, quid epistola possit. 73
Pri.c. apostolicæ regulæ, & §. ij.
20 Bisdena Papæ sanctorum dogmata cedunt. 81
21 Inferior summum non iudicat hac prohibente. 84
22 Ista locos distinguit, & ordinat ecclesiarum. 92
23 Ordinat hæc omnes, maiores siue minores. 96
24 Post examen honos ordini est attribuendus. 108
25 Optat apostolus hic, quòd sit sine crimine præsul. 111
26 Sit post baptisma contentus coniuge sola. 118
27 Nullus post factum præsumat nubere votum. 122
28 Ista sacratorum connubia pagina damnat. 125
29 Hac locus, & causa, tempus, persona notantur. 133
30 Connubium ter dena probat contra Manichæos. 134
31 Tangitur hic, quòd contineant offerre volentes. 139
32 Desere presbyterum, qui scorta palam retinebit. 145
33 Lusori bigamoue sacer non traditur ordo. 154
iij cap.
34 Fœmina Pontifici persona domestica non sit. 157
iiij. cap.
35 Non vinolentus præsul, sed sobrius esto. 164
36 Instruit hæc prudens, quòd debeat esse sacrandus. 168
37 Hęc prohibet legere gentilia metra sacratum. 170
38 Scripturas sacras sacrandus scire iubetur. 177
v. cap.
39 Vult hæc Pontifices callere negotia secli. 182
40 Internis pars dena quater virtutibus ornat. 182
41 Sit modus ingressu, cunctis, verboque, ciboque. 188
42 Clericus hospitijs peregrinos collocet omnis. 191
43 Factis & verbis doctor sis, atque pudicus. 193

Vites

44 Vites ingluuiem,conuiuia,siue tabernas. 198
vi.cap.vij. & viij. 45 Atque caue quenquam palma,linguave ferire. 202
46 Respuit hæc hominem distinctio litigiosum. 210
47 Non bene præpositos,domui,cupidosque repelle. 213
ix.cap.x.cap. xj.& xij.xiij. cap. 48 Abijcitur sacrandus in hac,si neophytus sit. 218
49 Crimina non delet reliquorum,crimine vinctus. 220
50 An reparetur habet pars quinquagesima lapsus. 223
51 Sacrari vetat hæc homines,quos pondera stringunt. 254
52 Præpositus primo datur hic prępolterus ordo. 258
53 Est ratione ne quis annexos ordinet vllos. 258
54 Hæc prohibet seruos sine libertate sacrari. 259
55 Cæsos ista viros reijcit,membrisque carentes. 270
56 Condemnatur in hac generatio presbyterorum. 275
57 Qui baptizatur æger,manet ordinis expers. 281
58 Hæc vetat abbate monachos nolente sacrari. 282
59 Officium negat hæc: nisi sit bene quisque probatus. 282
60 In sacris præsul vult sexagesima quòd sit. 284
61 Non in Pontifices laicos assumere debes. 286
62 Clerus,plebs,princeps: hic eligit,hæc petit,hic vult. 295
63 Vsurpans laicus id vt eligat,audiat istam. 296
64 Pars hæc Pontifices iubet à tribus esse sacrandos. 314
65 Cum dissensio fit,à pluribus edita stabunt. 317
66 Vt sacretur ab omnibus archiepiscopus,hæc vult. 322
67 Presbyter institui valet hic à præsule solo. 323
68 Si dubius præsul quos ordinet,hi resacrentur. 323
69 Si benedictus erit,lectoratum,dabit abbas. 327
70 Expertes tituli pars septuagesima pellit. 328
71 Respice dicta patrum,ne promoueas alienum. 329
72 Vlli non detur missoria,ni rogitetur. 332
73 Illius hæc nobis formam distinctio præbet. 333
74 Inuitus nullus erit hic ad sacra trahendus. 335
75 Distinguit tempus hæc in quo promoueantur. 340
76 Temporibus vult hæc nos ieiunare quaternis. 343
77 Rectos indicat hęc modulos interstitiorum. 349
78 Ista dat annorum numerum,quo promouearis. 354
79 Ad Cardinales spectat delectio Papæ. 355
80 Vrbes præsulibus pars octogesima tradit. 359
81 Crimine quòd careat sacrandus,in hac replicatur. 362
82 Præsul pauperibus dabis,& lapsos reparabis. 372
83 Nunquam peccatis consensum des alienis. 377
84 Sollicitus quòd sis,& monogamus,iubet ista. 379
85 Non præsul fies,hospes nisi nosceris esse. 382
86 Corrigito,doceas: sed non turpibus vllis. 384
87 Libertos,inopes,viduas defendere debes. 395
88 Respuitur clerus opus exercens,& auarus. 396
89 Ista beneficia te dispensare docebit. 401
90 Placat discordes pars nonagesima fratres. 405
91 Arte parabis opes: nisi sint satis ecclesiæ res. 408
92 Hæc plus corde probat domino,quàm voce canendum. 410
93 Hæc dat obedire maioribus inferiores. 414
94 Sub leuita vices Papæ gestare valebit. 428
95 Presbyteris præsente licent hic pręsule multa. 429
95 Hic secli princeps non ordinet ecclesiæ res. 435
97 Ecclesiæ precibus huic princeps auxilietur. 447
98 Vult ius muniri peregrinos quinque sigillis. 450
99 Vniuersalem nullum finit ista vocari. 451
100 Pallia prælatis donat centesima multis. 454
101 Absit vt vna duos habeat prouincia patres. 459

Decre-

Decreti secunda pars principalis est de causis: quæ sunt XXXVI.

Prima Causa.

Causa prior labem condemnat simonialem.

Septem quęstiones primæ Causę.

1 Delinquit qui res mercatur spirituales. 461
2 Ecclesias intrans non cogatur dare nummos. 529
3 Si pro prębendis dederis quid: dicere simon. 535
4 Ignaros maculant natos delicta paterna. 545
5 Vult rigor, vt linquat natus sibi quę pater emit. 553
6 Ordinet ignaros si quos simon, tolerantur. 556
7 Abiurans hæresim pręsul poterit tolerari. 557

Secunda Causa.

Accusare docet, ac appellare secunda.

Octo quæstiones secundę Causæ: & in ea quinta pręcedit quartam.

1 Si sit causa patens, iuris non quęritur ordo. 573
2 Nemo suis rebus diiudicet expoliatum. 591
3 Talio punit eos, qui falso crimina ponunt. 591
4 Si cadit accusans, se non purget reus inde. 599
5 Per testes binos pręsul conuincitur aptos. 612
6 Qui causas differt appellans reijciatur. 614
7 Arguit inferior maiorem crimine vinctum. 640
8 Mandato legis datur accusatio scriptis. 667

Tertia Causa.

Tertia restituens tempus dabit induciarum.

Vndecim quæstiones tertię Causæ.

1 Singula restituit ius omnibus expoliatis. 670
2 Inducias debet varias spoliatus habere. 673
3 Inducijs varium dat tertia quæstio tempus. 676
4 Accusare nequit hominem vir turpis honestum. 680
5 Ipsa domestica vox nulli nocet, aut inimica. 683
6 Sub sensore rerum proprio producere debes. 689
7 Hic non condemnet, similis quem culpa remordet. 697
8 Solus Pontificem iudex non iudicet vmquam. 704
9 Pellitur accusans absentem, testificansque. 705
10 Submouet à reliquis testem defectus in vno. 712
11 Mutua numquam sit delatio iure vetante. 713

Quarta Causa.

Quarta quis accuset, quis possit testificari.

Sex quæstiones quartę Causę.

1 Accusare nequit aliquos anathemate vinctus. 717
2 Impubes testis in causa criminis haud est. 718
3 Qui nequit accusare, nequibit testificari. 718
4 Testis, & accusans nemo simul esse valebit. 725
5 Non est stringendus anathemate, qui nequit esse. 727
6 Pontificis delator agit ciuilia tantum. 729

Quinta causa.

Quinta vocare docet, delatoremque ferire.

Sex quæstiones quintę Causæ.

1 Mulctant scriptorem famosi flagra libelli. 730

2 Est condemnandus semel,& bis vterque vocandus. 732
3 Nemo procuret crimen,ciuilia curet. 734
4 Præsulis in synodo fit condemnatio sola. 736
5 Celans crimen obest multo plus,quàm manifestans. 737
6 Aut caput,aut lingua delatori copuletur. 740

Sexta Causa.

Sexta dat infames,delatos atque forenses.

Quinque quęstiones sextę Causę.

1 Non accusabunt infames simonialem. 745
2 Accusans verbo non vincis simplice Præsul. 755
3 Quærere iudicium nunquam debes alienum. 755
4 Externi veniant,si sit sententia discors. 757
5 Si cadit accusator,erit reus exoneratus. 759

Septima Causa.

Septima Pontificem tangit cathedram repetentem.

Duę quęstiones septimę Causę.

1 Præsule viuente nullus det Pontificatum. 761
2 Nec cathedram repetit præsul,quam sponte reliquit. 790

Octaua Causa.

Octaua legitur desertio Pontificalis.

Quinque quęstiones octauę Causę.

1 Vult ius ne statuat successorem sibi præsul. 791
2 Nullus amicorum mihi possit,vt eligar inde. 802
3 Detur ab electo vitandi cautio damni. 803
4 Linquendus non est(nisi sit sententia)Præsul. 805
5 Ad dimissa redire nequis Papæ sine scriptis. 805

Nona Causa.

Soluere nona vetat alienos,atque ligare.

Tres quęstiones nonę Causę.

1 Bannitus præsul nequit ordinis esse minister. 806
2 Alterius patriæ clerum tondere vetamus. 809
3 Pontificis clerum primas non ordinet vllum. 815

Decima Causa.

Dena dat,in sacra quid sumat episcopus æde.

Tres quęstiones decimę Causę.

1 Basilicæ iuri subduntur Pontificali. 827
2 Nullus ecclesiæ præsul fructus alienet. 822
3 Nihil pręter solidos pręsumat quęrere binos. 834

Vndecima Causa.

Pręfigens vndena forum ligat,atque relaxat.

Tres quæstiones vndecimę Causę.

1 Non coram laico clericus producitur vllus. 840
2 Officij punit tales suspensio culpas. 859
3 Seu bona,seu mala sit sententia dic timendum. 859

Duodecima Causa.

Ecclesię res,ac propria bissena docebit.

Quinque quæstiones vndecimę Causæ.

1 Clericus hic aliquid proprium prohibetur habere. 901
2 Accipiens,vel emens res ecclesiæ sibi reddat. 916
3 Linquas ecclesiæ totum,quod habebis ab illa. 951
4 Ex re communi quæsitas diuide terras. 953

Si for-

9 Si fortasse voles testari, de proprio des. 954

Tertiadecima Causa.

Tertia post decimam decimas, & funera tractat.

Duę quæstiones tertię decimæ Causę.

1 Ecclesiæ dandæ baptismali decimæ sunt. 958
2 Tempora longa trahunt ius funeris, & decimarum. 961

Decimaquarta Causa.

Improbat vsuras post denam quarta voraces.

Sex quæstiones decimęquartę Causæ.

1 Quisque potest licite sua quærere, dummodo non plus. 978
2 Pro propria valet ecclesia quis testificari. 980
3 Si tulerit plus, quàm dederit quis fœnus habetur. 982
4 Non petat vsuras laicus, vel clericus vllas. 984
5 Ex male quæsitis eleemosyna non fit egenis. 987
6 Si male parta tenet, & digne non pœnitet vllus. 992

Decimaquinta Causa.

In dena quinta furor, & mulier memorantur.

Octo quæstiones decimęquintę Causæ.

1 In furia pœnam non des, nam sat furor vrget. 998
2 Pro patrocinijs non quærat munera clerus. 1003
3 Sola voce nequis condemnari mulieris. 1004
4 Nullas luce Dei causas tractare valemus. 1008
5 Infami detur purgatio probra neganti. 1009
6 Extorquenda rei pœnis confessio non est. 1011
7 Solus non tollit præsul quem præstat honorem. 1015
8 Ordine non sumpto tua te probra facta repellant. 1017

Decimasexta Causa.

In sextadecima præbent monachi sacramenta.

Septem quęstiones decimasextę Causa. Et in ea quinta quæstio tertium locum occupat.

1 Dantur in hac monachi pastores ecclesiarum. 1021
2 Plena possessas dabit abbas iure capellas. 1056
3 Ecclesias iure terræ non vindicat abbas. 1060
4 Temporis ecclesiæ tollit pręscriptio iura. 1061
5 Hæc quadragena dabit dominus ius religiosis. 1076
6 Vsurpans sine iudicio rem, decidet à re. 1077
7 Si dedit ecclesiam laicus, non hanc retinebit. 1082

Decimaseptima Causa.

Septima post decimam prohibet dissoluere vota.

Quattuor quæstiones Causę decimaseptimę.

1 Nulli facta Deo liceat dimittere vota. 1098
2 Gonsaldus tenuit sua quæ dimiserat æger. 1100
3 Abbas ad propria monachum nunquam sinat ire. 1101
4 Dum reddit illicite, quæ contulit illa manebunt. 1102

Decimaoctaua Causa.

Fratribus abbatem bis nona dat instituendum.

Duę quæstiones decimęoctauę Causę.

1 Si monachus fiat præsul: bona parta bipartit. 1119
2 Instituit præsul abbates à grege lectos. 1120

Decimanona Causa.

Dat decimanona præsul clero monachatum.

Tres quæstiones decimænonæ Causæ.

1 Pontifices clerum non impediant monachandum. 1133
2 Præsule nolente claustrum bene clericus intrat. 1134
3 Multus canonicos canon prohibet monachari. 1135

Vigesima Causa.

Bisdena pueri traduntur religioni.

Quattuor quæstiones vigesimæ Causæ.

1 Quem pater offert, si placet exit cum sit adultus. 1140
2 Extrahit claustro puerum pater illico, si vult. 1145
3 Cogitur inuitus nemo retinere cucullam. 1147
4 Strictius ad claustrum monacho transire licebit. 1150

Vigesimaprima Causa.

Ter septima docet vestes gestare decentes.

Quinque quæstiones vigesimaprimæ Causæ.

1 Prima sit in titulo: sit commendata secunda. 1152
2 Præsulis ecclesiam sine scriptis nemo relinquat. 1155
3 Hæc prohibet clero tractare negotia sæcli. 1157
4 Vestibus hic claris inhibetur clericus vti. 1159
5 Si proprium linquas censorem: sis anathema. 1161

Vigesimasecunda Causa.

Iurantes falsum damnat bisdena secunda.

Quinque quæstiones vigesimasecundæ Causæ.

1 Peccat periurans, non iurans quando necesse. 1165
2 Non est periurus iurans veluti putat esse. 1171
3 Pare maiori quanquam malus esse putetur. 1181
4 Debent iurata mutari, turpia si sint. 1183
5 Si periurare cogis, periurus haberis. 1193

Vigesimatertia Causa.

Bisdena terna tractantur bellica gesta.

Octo quæstiones vigesimætertiæ Causæ.

1 Ex iusta causa multis licet arma mouere. 1202
2 Pro rebus licite bellum geritur repetendis. 1207
3 Ius est dum læsis socijs succurritur armis. 1209
4 Inferri vindicta valet, quæ crimina purget. 1213
4 Occidens iudex peruersos, inde meretur. 1250
6 Ad bona præcipiunt compelli iura malignos. 1272
7 Ecclesiæ rebus sunt hæretici spoliandi. 1275
8 Si sis de clero, tu nunquam belliger esto. 1278

Vigesimaquarta Causa.

Hæresiarcharum dat nomina bis duodena.

Tres quæstiones vigesimæquartæ Causæ.

1 Si sis hæreticus, tua sit sententia nulla. 1295
2 Sunt post facta mali nonnunquam corripiendi. 1320
3 Ob domini labem non damnetur domus eius. 1325

Vigesimaquinta Causa.

Bisdena quinta sunt priuilegia tacta.

Duæ quæstiones vigesimæquintæ Causæ.

1 Tuta sit ecclesia, quam lex priuata tuetur. 1346
2 Et si subsequitur lex altera, derogat illi. 1352

Vigesimasexta Causa.

Bisdena sexta sunt sortilegi reprobati.

Septem quæstiones vigesimasextæ Causæ.
1 Qui ventura sciunt per sortes, sortilegi sunt. 1363
2 Peccat qui scriptis vel sortibus abdita quærit. 1363
3 A Persis reprobæ sumunt exordia sortes. 1367
4 Quattuor his genera Varro fert sortibus esse. 1367
5 Cessent sortilegi, ne sint anathemate stricti. 1370
6 Quando necesse subest, vinctos à præsule soluens. 1378
7 Aegris non dentur pœnæ, sed notificentur. 1383

Vigesimaseptima Causa.
Edocet an sponsas ducant ter nona vouentes.
Duæ quæstiones vigesimaseptimæ Causæ.
1 Si sit solenne, dirimit connubia votum. 1390
2 Sponsum sponsa, virum non vxor deserit vmquam. 1411

Vigesimaoctaua Causa.
Bisdena octaua gentiles nubere nosces.
Tres quæstiones vigesimaoctauæ Causæ.
1 Inter gentiles connubia dicimus esse. 1434
2 Deserat vxorem vir Christum despicientem. 1449
3 Vir post baptisma reliquam ducens, bigamus sit. 1450

Vigesimanona Causa.
Coniugium seruile tenet vigesimanona.
Duæ quæstiones vigesimanonæ Causæ.
1 Connubij vires personæ dissipat error. 1451
2 Inscia cui nupsit dimittat libera seruum. 1454

Trigesima Causa.
Terdena clare cognatio spiritualis.
Quinque quæstiones trigesimæ Causæ.
1 Fonte leuans proprium puerum non vincula soluit. 1458
2 Infantes prohibet ius coniugium celebrare. 1464
3 Tu naturalem non iungito spirituali. 1464
4 Vxor compatris vxoris non mihi nubat. 1468
5 Fœdera non fiant clandestina coniugiorum. 1470

Trigesimaprima Causa.
Terdena prima mœcho polluta negatur.
Tres quæstiones trigesimaprimæ Causæ.
1 Ni certis causis mœcham bene ducit adulter. 1477
2 Inuitam sponso non det natam pater vlli. 1483
3 Tunc nisi consensum dederit: reliquo bene nubit. 1486

Trigesimasecunda Causa.
An meretrix nubat, tangit terdena secunda.
Octo quæstiones trigesimasecundæ Causæ.
1 Turpia linquentem bene ducit vir meretricem. 1488
2 Obstat coniugio sacro complenda libido. 1495
3 Liber auus neptem sponsat seruo patre natam. 1504
4 Illicito prolem coitu quærat sibi nullus. 1504
5 Non sine mente caro fertur violata puellæ. 1514
6 Non valet vxorem mœchus vir linquere mœcham. 1523
7 Non aliam ducas, vxore superstite prima. 1525
8 Non duc gentilem si spondeat esse fidelem. 1536

Trigesimatertia Causa.
Terdena terna friget, compunctio, votum.

Quinque quæstiones trigesimatertia Causæ.

1 Si vir sit gelidus, ab eo seiungitur vxor. 1537
2 Nubere mœcha potest mœcho seiuncta marito. 1540
3 Quæritur an crimen purget contritio sola. 1552

Tractatus de Pœnitentia habens septem distinctiones hic inseritur.

1 GRatia diuina contritis crimina delet. 1552
2 Perditur hic diuinus amor: non in paradiso. 1603
3 Pœnam peccator bene pro vitiis iterabit. 1633
4 Ista probat dimissa semel peccata redire. 1662
5 Vt purus fias pro crimine plurima voluas. 1677
6 Crimina presbytero proprio dic, qui sapiens sit. 1683
7 Tandem lætus erit, qui continue gemet istic. 1686

Redeamus ad quartam quæstionem trigesimatertia Causæ.

4 Reddita temporibus poscenti debita sacris. 1689
5 Mens vtriusque nisi sit, non bene continet alter. 1693

Trigesimaquarta Causa.

Terdena quarta nubit viuente marito.

Duæ quæstiones trigesimaquarta Causæ.

1 Morte viridubia quæ nupsit, adultera non sit. 1701
2 Reddatur primo coniunx hæc nupta secundo. 1702

Trigesimaquinta Causa.

Cognatos gradibus numerat trigesimaquinta.

Decem quæstiones trigesimaquinta Causæ.

1 Cognatam ducat propriam pro coniuge nemo. 1708
2 Omnes vxoris consanguineas reprobabis. 1711
3 Copula septennis gradibus, talis prohibetur. 1711
4 Hic graduum numerus ætates respicit orbis. 1718
5 Truncus ponitur hic cum ramis, vt docet arbor. 1718
6 Edocet in testes assumi sexta parentes. 1731
7 Filius esse nequit, incestu qui genitus sit. 1736
8 Dispensat solus cum iunctis sanguine Papa. 1736
9 Non bene seiuncta connubia prisca reformes. 1739
10 Non consanguineis prolem viduæ dato primi. 1743

Trigesimasexta Causa.

Vltima de raptis tractabit causa puellis.

Duæ quæstiones trigesimasexta Causæ.

1 Raptus committes per vim rapiendo puellam. 1745
2 Hæc tibi iungetur, purgato crimine raptus. 1747

Decreto tertia pars adiungitur, quæ est de Consecratione, quinque distinctiones continens.

1 COnsecrat ecclesias, missasque canit tibi prima. 1752
2 Sacrati tractat panis sacramenta secunda. 1776
3 Tertia dat ferias, & post ieiunia ponit. 1826
4 Tempora baptismi distinctio quarta notauit. 1835
5 Frontes confirmans dabit vltima pneuma beatum. 1892

Expliciunt versus peculiares, quibus satis clare vniuersalis materia Decreti comprehenditur.

Quæstio

Quæstio centuplex, & septuagesima duplex
Est in causarum tractatu rite notata.

Quot quæstiones habeat quælibet causa, ostenditur per quinque carmina sequentia, in quibus sunt tot dictiones, quot sunt causæ, scilicet xxxvj. Et quælibet dictio causam vnā repræsentat. Prima dictio primam causam, secunda secundam, &c. Item quot sunt litteræ in qualibet dictione, tot sunt quæstiones sub illa causa, per illam dictionem repræsentatæ. Verbi gratia, prima dictio, scilicet discere, quæ primam causam repræsentat, septem habet litteras: & hoc significat primam causam septem quæstiones continere. Secunda dictio est, causarum: vbi sunt octo litteræ ad denotandum, quòd secunda causa habet octo quæstiones, & sic de alijs. Aduerte tamen, quòd superior numerus significat causas: & inferior quæstiones. Versus:

Prima causa ij iij iiij v
vij vj xj vj vj
Discere causam quarum ordine membra.
vj vij viij ix x xj xij xiij xiiij
v ij v iij iij iij v ij vj
Optes vt doceo: sed non sis deses, & anceps.
xv xvj xvij xviij xix xx xxj xxij
viij vij iiij ij iij iiij v v
Instanti dabitur, quod tu vis, quod petis illud
xxiij xxiiij xxv xxvj xxvij xxviij xxix xxx
viij iij ij vij ij iij ij v
Efficies. Res id famatum te dat ad omnes.
xxxj xxxij xxxiij xxxiiij xxxv xxxvj
iij viij v ij x ij
Vsu doctrinæ totum si constituas te.

Carmina subiecta eandem prorsus materiam complectuntur, neque sunt sententia salubris expertia.

Tempora labuntur vernantibus indita formis.
Diues te lædit res tua, nam miser es.
Sperne fluentia, respice: cras ea non tibi sumes.
Multa recondis, cur? vt moriens ea des.
Da celer. est siquidem tutum, da præueniens te.

Dominus Baptista de sancto Blasio in repetitione primi tituli Decreti dicit canones esse ter mille & nonaginta, ponens tales versus.

Si numeres caute, ter mille capitula lector,
Atque decem nouies, decretum continet in se.

Causa Decreti sunt trigintasex.

Sub magni longa decreti parte secunda,
Sex & triginta causas reperire licebit.

Causa ipsa xxxvi. patent per xxxvi. vocabula in septem subiectis versibus posita, ex quibus non tantum numerum, sed etiam principalem materiam cuiuslibet facile cognosces. Quilibet quinque vocabula complectitur, dempto vltimo, qui sex habet.

j ij iij iiij v
Simon a appellat b spoliatus c teste d libello e.
vj vij viij ix x
Infames f viuens g successor h solue i legendo k.
xj xij xiij xiiij xv
Censuram l testator m funus n fœnus o furiosus p.
xvj xvij xviij xix xx
Monachus q occidit r abbates s claustra t volentes u.
xxj xxij xxiij xxiiij xxv
Commendat x iurans y pugnas z hæresis a violatas b.
xxvj xxvij xxviij xxix xxx
Sortilegus c sponsis d infidelis e seruiat f infans g.
xxxj xxxij xxxiij xxxiiij xxxv xxxvj
Mœcha h coit i à mente k dubitans l gradibus m rapiente n.

SECVNDA PARS DECRETI, VBI TRACTANTVR Causæ, quia longe prolixior & difficilior est reliquis: ideo diligentius pro eius cognitione elaborandum est. Illius profecto obscuritatem paucis elucidatam conspiciet quisquis hic impressa diligenter annotauerit.

SImon. Simoniacus est, & peccatum committit, qui spiritualia uendit. Damnantur episcopi per pecuniam facientes ordinationem, & tunc lepram, nō officium conferre dicuntur. Simoniacorum sacramenta effectū gratiæ non habent. Sacerdotes digniores facilius quàm reliqui à Deo exaudiuntur. Et ibi de dignitate verbi Christi, quod eius corpori æquiparatur. c. 1. interrogo. Et in fine de crimine concussionis tractatur.

ij. Simonia committitur, si pro ingressu monasterij pecunia exigatur, vel exacta persoluatur. Ecclesiastica stipendia accipere non debet, qui bonis patrimonialibus sustentari potest. c. clericos.

iij. Simonia an committatur, si præbendę emantur. Inuestitura ecclesiæ à laicis fieri prohibetur. capit. saluator.

iiij. Simonia paterna an sit ignoräti filio nociua. Et ibi tractatur, an pro crimine unius alter pęnam patiatur.

v. Simoniace acquisita ecclesia per patrē, an possit per filium licite obtineri. Item an possit filius fungi ordinatione, quam paterna pecunia est assecutus.

vj. Simoniacus est, qui peccatum largitur, ut eligatur.

vij. Simoniaci in ordine male accepto pœnitentiā agere non possunt. Et ibi principaliter tractatur, an ab hæresi redeuntes sint in suis ordinibus, & dignitatibus recipiendi: & quod decreta possunt temperari, & canones quandoque relaxari.

b Appellat. Appellare non est opus à sententia à non suo iudice lata: quia talis sententia nulla est. cap. in primis. circa fin. Et in prima quæstione huius secundæ causæ principaliter tractatur, an ordo iudiciarius sit in manifestis obseruandus, & quòd excommunicatio non est ferenda, antequam causa fuerit examinata. c. nemo Et iudex peccatum sibi soli notum damnare non debet c. si peccauerit.

ij Appellare posset spoliatus, si ante restitutionem sibi factam accusatori respōdere cogeretur. Nullus enim debet accusari dum suis rebus fuerit spoliatus.

iij. Appellandus est calumniator, qui scienter falsa crimina intēdit. Præuaricator, qui uera crimina abscondit. Tergiuersator, qui in uniuersum ab accusatione desistit. §. notandum.

Et in hac tertia q. principaliter tractatur, qua pœna feriendi sunt, qui in accusatione deficiunt.

iiij. Appellatur purgatio quædam vulgaris, quædam canonica. & ibi tractatur an deficientibus accusatoribus reus sit ad purgationem cogendus.

v. Appellatur testimonium sufficiens, quod ore duorū, vel triū firmatur. Et ibi tractatur principaliter quot testes requiruntur non tantum ad conuincendū episcopum, sed etiam contra quemlibet clericum.

vj. Appellatio est remedium contra causas uitiatas Appellatio intra decendium debet interponi. c. anteriorum. Et ibi de libellis dimissorijs, & de iudicibus à quibus appellare non licet.

vij. Appellatur quis altero maior non ratione dignitatis, sed uitæ. c. quamquam. Dignitas enim non facit episcopum, sed uita. cap. non omnes episcopi. Et ibi tractatur principaliter, an laici possint episcopos accusare. Christiani per infideles accusari nō possunt, nec sacerdotes per eos, qui ad sacerdotium prohibentur eligi.

viij. Appellatur, & dicitur accusatio rite facta, quando fit in scriptis. Et regulariter accusator se debet inscribere ad pœnam talionis, præterquam in sex casibus in summa positis.

c Spoliatus. Spoliatus & eiectus ante omnia uenit reintegrandus. capit. reintegrāda. Boni à malis semper molestantur.

ij. Spoliatus & eiectus postquam fuerit restitutus, quas inducias debet habere antequā cogatur in iudicio respondere. & ibi in summa uideas de multiplicitate induciarum.

iij. Spoliatis episcopis & alijs ad iudicium uenientibus induciæ sunt præstandæ.

iiij. Spoliati communione ecclesiæ, & anathematizati, infames, incestuosi, sacrilegi, detractores, & multi alij sunt ab accusatione repellendi. Et ibi dicitur quòd anathema differt ab excommunicatione. cap. Engeltrudam.

v. Spoliatis, & aliis quibuscumque inimici iudices esse non possunt, nec accusatores, nec testes. Vox enim inimicorum contra nullos est audienda. Dicitur etiam ibi, quòd testes familiares & domestici, & etiam consanguinei non sunt contra extraneos producendi.

vj. Spoliatus & quilibet alius si aduersarium vult conuenire, ipsius forum sequi debet. capit pulsatus. Nec episcopi damnari, nec concilia celebrari possunt sine Papa.

vij. Spoliati & alij uolentes litigare non debent aduersarios suos coram infamibus trahere, quoniam tales scilicet infames & criminosi, non possunt esse iudices. Solus enim ille iudicare debet alios, qui nihil in se habet reprehensibile. c. iudices.

viij. Spoliationem vel aliud reatum committens episcopus, à quot episcopis est iudicandus.

ix. Spoliatorum & aliorum testes testimonium dicant de his tantum, quæ præsentialiter & ueraciter nouerunt. Nec contra absentes sunt producendi. Absentes enim non debent iudicari nec accusari.

x. Spoliatorum & aliorum testes in uno deficientes, an sint in alijs admittendi. Et accusans de pluribus criminibus si in uno deficiat, an in alijs admitti debeat.

xj. Spoliati accusantes suos spoliatores & inuasores ab eis accusari non possunt, quoniam accusati nisi prius se purgauerint, alios accusare non possunt.

d Testes. Testes iuris dispositione excommunicati non possunt ad accusationem admitti.

ij. Testis esse non potest, qui ad xiiij. annum nondum peruenit.

iij. Testificantis personam assumere non potest, qui ab accusatione prohibitus est.

iiij. Testis, accusator, & iudex aliquis simul esse non potest.

v. Testantur iura illum non esse à communione repellendum, qui die statuta ad causam uenire non potuit.

vj. Testis est iuris dispositio, deficientem in episcoporum accusatione non posse decetero agere, nisi in ciuili & proprio dumtaxat negotio.

e Libello. Libello famoso utentes, & ipsum contra aliquem scribentes, qualiter puniendi sunt.

ij. Libellum diff. matorium scribens, aut aliter reus :

tribus citationibus debet in ius euocari. Et per scripta nullius accusatio debet suscipi.

iij. Libelli famosi scriptor, aut aliter criminosus, an admittatur in iudicio per procuratorem.

iiij. Libellus accusatorius si in episcopo datur, id est, si episcopus accusetur: eius causa à xii. episcopis audiatur.

v. Libellum famosum scribentes, aut aliorum crimina sponte confitentes, non debent ad accusationem admitti capit. illi. Et ibi habetur, quòd nec qui parcit, est amicus: nec qui verberat, est inimicus. cap. non omnis.

vi. Libellum famosum in alterum scribens, aut alteri crimen inferens, qua pœna ferietur, si crimen illatum non probetur.

f **Infames.** Infames excommunicatos, & criminosos à sacerdotũ accusatione ius repellit. Et ibi tractatur, qui dicantur infames. c. infames.

ij. Infamis est quodammodo episcopus & reprehẽdendus, qui sibi soli dicit aliquem crimen suũ fuisse cõfessum. Et ibi dicitur, ꝙ episcopis alios accusantibus non creditur nisi probent quod obiiciunt.

iij. Infamẽ quodammodo dicimus & reprehendendũ qui ponit falcem in messem alienam. c. I. Et ibi dicitur, ꝙ alicui alterius parochianum iudicare non licet. Et quot ciuitates vnaquæque prouincia habere debeat. c. scitote. Et ꝙ episcopus iudicio primatis, & non aliorum se subiicere debet.

iiij. Infamia aut criminalis accusatio, si imponatur episcopo, idest, si episcopus criminaliter accusetur, & episcopi cõprouinciales de causa cognoscentes sint in sententia ferenda discordes: quid iuris.

v. Infamis esset quodammodo & reprehendendus iudex, qui vellet reum cogere ad probandum accusatore in probationibus deficiente: quia negatiua per rerum naturam est improbabilis. c. accusator.

g **Viuens.** Viuens si adhuc sit episcopus, alius sibi succedere nõ valet, nec in eius locum subrogari: quod verum est, nisi esset depositus, vel de licentia Papæ renuntiasset, aut per ambitionem se ad aliam ecclesiam transtulisset. Episcopo autem ægrotanti aut nimia senectute grauato, dandus est coadiutor. Episcopus ecclesiam suam deserere non debet. c. si uir. Nec etiã est à suis subditis relinquẽdus. c. denique. Prælati duo in una ecclesia esse non debent. c. in apibus. B. Augustinus accessit & non successit Valerio Hypponensi episcopo. c. non autem.

ij. Viuens episcopus aut sacerdos, qui pro ægritudine à missarum celebratione abstinuit: an possit celebrare recuperata sanitate. Et ibi habetur de morbo caduco laborantibus.

h **Successor.** Successor an possit eligi ab episcopo viuẽte, hoc est, an successorem sibi possit episcopus eligere. Et ibi habetur ꝙ locus regiminis est fugientibus offerendus. Et episcopari potest, qui prodesse desiderat. c. qui episcopatum.

ij. Successor episcopi mortui non est eligendus munerum datione, aut amicorum patrocinijs.

iij. Successor episcopi, an post electionem teneatur iuramentum præstare pro indemnitate ecclesiæ.

iiij. Successus seu prosper euentus denegatur clericis, qui ante sententiam suspensionis vel depositionis à suo episcopo discedere præsumunt. In tales enim ferenda est censura.

v. Successus non continget episcopo à sede apostolica vocato, si ad propria reuertatur, nisi prius fuerit purgatus, & apostolicis litteris munitus.

i **Solue.** Solue & solui procura teipsum o prælate excõicate: alias non poteris ordinare, nec tua ordinatio erit rata.

ij. Soluti sunt clerici vnius prouinciæ à prælato alterius: ideo quod archiepiscopus, primas, vel patriarcha clericos alterius prouinciæ non potest ordinare.

iij. Soluere vel damnare subditos suffraganei nõ licet archiepiscopo illo inconsulto. Soluit Papa ab aliis excõmunicatos: & cuiuslibet ecclesiæ clericos potest ordinare. Est enim ordinarius ordinariorum. c. cuncta per mundum. ibidem.

k **Regendo.** Regendo unamquamque parochiam. & res ipsius disponendo facit episcopus quod debet. c. regenda. &c. nouerint. Regendi sunt subditi per episcopos uisitantes, ut c. placuit.

ij. Regendi officium episcopus transgreditur, si bona ecclesiarum vsurpare nititur, quamuis de illis precarias facere possit.

iij. Regendi sunt subditi sine exactionibus. Et ibi de cathedratico quantum nomine ipsius ualeat episcopus habere.

l **Censuram.** Censuram formidare debẽt, qui clericos ad iudices sæculares trahunt. c. inolita. & c. placuit. Et ibi de coniuratoribus, & eorum punitione.

ij. Censura ligatus, idest, excommunicatus uel suspensus celebrans est depositione dignus.

iij. Censura siue iusta siue iniusta, est timenda. Censura ligati sunt uitandi plusquam pagani. c. ad mensam. Cẽsura ecclesiastica ferri debet. & ore dæmonum discerpi, qui suo episcopo est inobediens c. absit. Censuram ex ira proferens grauiter delinquit. c. ira &c. cum apud. Censura siue sententia uel iudiciũ quattuor modis peruertitur. c. quattuor modis. Censura feriendi sunt & Iudæ proditori cõparandi, qui ueritatem negant & occultant. c. quisquis. & c. abiit Iudas. Censura siue sententia iniuste prolata, uiribus caret. Episcoporum præceptis non semper obediendum est. Censuræ seu anathematis forma habetur in cap. debent.

m **Testor.** Testari seu testamenta facere cum de proprio liceat, an permittatur clericis proprium habere. Clericis causas agere nõ licet. c. duo sunt genera Christianorum.

ij. Testamenta condentes clerici, an possint quibus uoluerint ea relinquere, quæ de bonis ecclesiæ acquisiuerunt. Testatur multiplex canon illos esse grauiter puniendos, qui res & prædia ecclesiastica inuadunt. De bonis ecclesiæ quattuor sunt portiones faciẽdæ. c. quattuor. Et ipsarum rerum alienatio, an sit permissa, c. sine exceptione, &c. terrulas. Liberti ecclesiæ, an possint ab ea discedere. Res sacræ ex quibus causis alienari ualent. c. aurum habet ecclesia. Pauperibus est prouidendum. c. gloria episcopi.

iij. Testamẽtum, an facere possint illi, qui prius nihil habentes, tempore suæ administrationis aliqua acquisiuerunt: & quid iuris de talibus bonis.

iiij. Testamenta, an facere possint clerici de bonis suis & rebus ecclesiæ quæsitis.

v. Testamenta facere de rebus ecclesiæ, an sit permissum sacerdotibus. Et quis succedat eis ab intestato.

n **Funus.** Funera & exequias suas celebrare & decimas soluere ubi debent illi, qui se de una diœcesi aut parochia ad aliam transtulerunt.

ij. Funerandi iura, an possint præscribi. Funera. i. corpora mortuorum ubi debent sepeliri. Et an pro sepultura aliquid possit exigi. Funerum, idest, mortuorum animæ quattuor modis soluuntur. c. animæ. Funera, idest, corpora mortuorũ deflenda non sunt. c. quam præpostterum.

o **Fœnus.** Fœnus siue usuram quodammodo committit & peccat, qui ultra debitum exigit. c. quod debetur. Et ibi

principaliter tractatur, an clerici possint sua repetere, & pro illis litigare.

ij. Fœneraria causa siue criminali aut etiam ciuili, an possint produci testes domestici. Et an clerici possint pro sua ecclesia testificari.

iij. Fœnus seu vsura committitur, si præter sortem aliquid exigitur.

iiij. Fœnera seu vsuras nec clericis nec laicis licet exercere.

v. Fœnera seu vsuræ, an sint aptæ, vt inde fiant eleemosynæ.

vj. Fœneratores & vsurarij veram pœnitentiam agere non possunt, nisi restituant, quæ rapuerunt.

p **Furiosos.** Furiosos punire non decet ex his, quæ faciunt, cum sint mente alienati. & ibi habetur de Loth, & alijs ebriosis.

ij. Furiosis clerici quodammodo comparandi essent, si pro patrocinijs impensis munera exigere vellent.

iij. Furioso iudex comparari posset, qui ex mulieris cõfessione clericum condemnare vellet. Regulariter enim mulieres cõtra clericos testimonium ferre nõ possunt.

iiij. Furiosi quodammodo sunt ecclesiæ ministri, qui diebus Dominicis, & feriatis causas tractare volunt.

v. Furioso similis dici posset iudex, qui neganti purgationem, indiceret: nisi infamia laboraret.

vj. Furoris quodammodo plena res esset, si à ministris & subditis confessio cruciatibus extorqueretur. Iuramenta quædam sunt irritanda, quædam relaxanda. cap. auctoritate. & c. alius. in quo cap. habetur, q solus Romanus Pontifex regem Franciæ, tãquam inutilem deposuit. Excommunicatis fidelitas seruanda non est.

vij. Furiose procederetur, si diaconus vel presbyter sine concilij examinatione deijceretur.

viij. Furore quodam plenus censetur, qui carnis fragilitate ante ordinationem lapsus est in iudicio, confessus uel conuictus, postea præsumitur offerre, & in ordine suscepto ministrare, quod uerum est de crimine depositionem inducente.

q **Monachus.** Monachus, an possit licite officia populis celebrare, & pœnitentiam dare, & baptizare. Decimæ de consensu episcopi sacerdotibus dari debent. cap. reuertimini.

ij. Monachi, an possint in suis capellis presbyteros instituere.

iij. Monachorum & ecclesiarum iura, an per præscriptionem tolli possint.

iiij. Monachi, an possint præscribere contra ecclesias, & prælatos sæculares.

v. Monachi & prælati res ecclesiæ sua auctoritate repetere non ualent.

vj. Monachi, episcopi, & alii prælati si sua auctoritate usurpant, quæ ad se pertinere putant, an cadant à causa.

vij Monachi & abbates, an possint retinere ecclesias, decimas & iura patronatus de manibus laicorum sibi concessa sine episcopi cõsensu. Et ibi habetur, quòd episcopus habet dispositionem omnium ecclesiarum, quæ in sua diœcesi constitutæ sunt, cap. omnes basilicæ. & etiam ibi plene, de iure patron. c. quicumque. c. filijs. c. decernimus.

s **Occidit.** Occidit seipsum spiritualiter, qui à voto resilit.

ij. Occidit quodammodo temporaliter seipsum, qui suum resignat beneficium, sed si in infirmitate resignauit, an sit ei restituendum postquam conualuerit, & ibi habetur quod ante probationem triennij nullus in monasterio debet suscipi.

iij. Occidit animam suã monachus ad propria rediens postquam se & sua monasterio tradidit.

iiij. Occidens uel percutiens clericos diabolo suadente, est excommunicatus ipso iure. capit. si quis suadente diabolo. & ibi habetur, quod ecclesiæ concessa non sunt reuocanda: & qui talia aufert, sacrilegium committit: & ecclesiæ immunitas non est violanda.

r **Abbates.** Abbates aut monachos factos episcopos ius obligat ad relinquendum quod ante habuerat, monasterio: quod post, ecclesiæ propriæ. c. statutum.

ij. Abbates sunt à proprijs fratribus eligendi, & nõ ab episcopis. Abbates expellere non est permissum monachis: neque commatres facere. Abbates & monachos possunt episcopi visitare, & conditiones exigere tempore dedicationis constitutas. Abbas & monachi cum sanctimonialibus habitare non debent: quia sexuum commistio est periculosa. c. diffinimus.

t **Claustra.** Claustra siue religionẽ intrare volentibus clericis nõ est à suo episcopo denegandus ingressus.

ij. Claustrum ingredi clericis permittitur etiam episcopo inuito.

iij. Claustrum unum petere altero derelicto, an sit permissum monachis, & regularibus canonicis sine permissione abbatum.

u **Volentes.** Volentes & spontaneos monasterium intrantes pueros, an cogant iura religionis propositum tenere. Voluntarie puellæ uirginitatis propositum suscipientes, nuptias eligere non possunt.

ij. Voluntate patris spreta, si filius religionem ingreditur, an à patre reuocari possit?

iij. Voluntarie habitum religionis suscipientes, illum deserere non possunt: sed qui coactus ingreditur, nullo modo obligatur.

iiij. Volentes religiosi ad arctius monasterium transire non sunt impediendi.

x **Commendat.** Commendatam unã ecclesiam potest habere clericus in altera intitulatus. Commendandi sunt clerici, qui in una, & non in pluribus ecclesiis uolunt conscribi. Et ibi habetur, quòd duos episcopatus potest quandoque quis habere. c. relatio.

ij. Commendandi non sunt clerici, qui sine litteris dimissorijs de una ecclesia transeunt ad alteram. Matrimonium spirituale contrahitur inter curatum & ecclesiam suam, quæ non debet esse scortum. cap. sicut.

iij. Commendatio nulla, sed potius uituperium est clericis, qui sæcularium negotiorum procuratores esse uolunt.

iiij. Commendandi sunt clerici, qui uestibus sibi congruentibus utuntur, unguenta & fulgida uestimenta fugientes.

v. Commendare non debemus clericum, qui à suo episcopo depositus imperatorem, aut iudicem sæcularem adit.

y **Iurans.** Iurans uerum non peccat: sed secus si peierat, & per creaturas iurare non licet.

ij. Iurans falsum, quod putat uerum, an sit periurus. Quot comites habeat iuramentum, & quot sunt genera mendacij.

iij. Periurum prælatum & criminosum ante sententiam diffinitiuam derelinquere non licet.

iiij. Iuramenta illicita, an sint seruanda.

v. Peierare & contra iuramentũ suum uenire, qui cogit aliquem, licet periurus non sit, tamen mortaliter peccat. In qua ætate quis cogatur iurare. Et ibi ponitur forma iuramenti fidelitatis. c. de forma.

Pugnas

a **Pugnas.** Pugnas committere seu militare, an sit peccatum. ij. Pugnas siue bellum, quod dicatur iustum. iij. Pugna an debeat committi pro repellenda sociorum iniuria. iiij. Pugna non semper est exercenda contra malos; Mali enim sunt a bonis quandoque tolerandi, & nõ abijciendi. Quædam tamen mala sunt repellenda, & punienda, quædam toleranda. Mali sunt medicinali seueritate ad bonum cogendi, vt Nabuchodonosor. Et hæretici etiam inuiti sunt ad salutem trahendi. Pugnis, & bellis sunt coercendi ecclesiasticæ religionis inimici. v. Pugnas seu bella qui Deo auctore gesserunt, præcepta non occidendi minime transgressi sunt. Et ibi an mali sint occidendi. Habens gladij potestaté potest occidere, si hoc faciat amore iustitiæ. vj. Pugna, & coactio est exercenda in malos, vt teneãt bonum iam susceptum. Non autem sunt ipsi ad bonum non susceptum cogendi. vij. Pugna si iusta sit, possunt hæretici, & omnes hostes licite suis rebus spoliari. viij. Pugna seu bellum, an possit per clericos cõmitti; & an possint clerici arma sumere. Qui sacramenta Dei tractant, iudicium sanguinis agitare nõ debent.

a **Hæresis.** Hæresis quælibet ab ecclesia Romana destruitur. Hæreticus an possit alium excommunicare, priuare, vel sententia notare. Excommunicatus alium excõicare non potest. Hęreticorum cõsortia, & eorum sacrificia sunt à catholicis fugiẽda. ij. Hæretici etiam post mortem sunt excommunicandi. Ecclesia uiuentes & non mortuos, an ligare possit, vel soluere. iij. Hæreticus si dominus est, aut alio crimine irretitus, an possit excommunicatio ferri in familiã suam pro delicto ipsius domini, & in filium pro peccato patris. Excommunicandi sunt, qui corrigi nolunt, & etiam illi, qui duas uxores habent: testes falsi, homicidæ, & multi alij. Hæreticorum tandem uariæ species ponuntur.

b **Violatas.** Violatas Romanorum Pontificũ censuras à nullo decet esse. Violantes sacros canones in spiritum sanctum blasphemant. Violanda non sunt, sed seruanda sanctorum statuta, & eorum regulæ in synodo constitutæ. ij. Violari non debent priuilegia ecclesiarum, nec archiepiscoporũ. Violãtis ciuitates & occidẽs suos pręsules, episcopali dignitate priuatur. c. ita nos.

c **Sortilegus.** Sortilegus quis sit, siue qui dicantur sortilegi. ij. Sortilegium esse, an sit peccatum. Sortibus an sit credendum. iij. Sortes siue diuinationes à quibus exordium sumpserunt. iiij. Et de multiplici genere diuinationis, & quot modis dæmones futura prænoscunt. v. Sortilegi, vel diuinatores an sint excommunicandi, si cessare uoluerint. Sortilegia & magicam artẽ debent episcopi eliminare. Sortilegijs vel maleficijs nullo pacto debẽt sacerdotes operam dare, aliàs abijciendi sunt. vj. Sortilegus vel alius ab episcopo excõicatus, an per alium ipso inconsulto possit absolui, & an presbyteri possint conciliare pęnitentes. Pœnitentia morientibus non est deneganda, etiam à simplici sacerdote. vij. Sortilegis & alijs morientibus non est pęnitentia imponenda, sed bene innotescenda. In pœnitentijs imponendis multa sunt consideranda. Melius est sacerdotem pœnitentiam imponentem esse nimis misericordem, quàm nimis seuerum. Sortilegi sunt, & excommunicati, qui dies, menses, & annos paganorum more obseruant.

d **Sponsis.** Sponsis Dei se Deo dedicãtibus, & virginitatem uouentibus nuptias contrahere non licet. Sponsalia de præsenti, siue matrimonia per uouentes solenniter contracta non tenent. ij. Sponsa unius an possit a sponso suo recedere, & alij nubere. Sponsa sine consensu sponsi, & econtra, religiosam uestem suscipere non potest post culpam carnalem, secus ante. Sponsalia uera an fuerint inter Ioseph, & Mariam. Sponsam alterius nullus rapiat, & ibi aliquid de raptu.

e **Infidis.** Infidis seu infidelibus coniugium cõtrahere licet, & inter eos dicitur esse matrimonium, licet non sit ratũ. Infidelis uxor uirum cogens ad malum licite dimittitur. Infidelium vt Iudæorum conuiuia, & etiam coniugia sunt à Christicolis uitanda. ij. Infidelium unus si conuertatur ad fidem altero remanente in infidelitate, an possit ad fidem conuersus alij se copulare. iij. Infidelis qui ante baptismum unam uxorẽ habuit, & post baptismũ aliam, bigamus est censendus, nec potest esse episcopus. c. acutius. ibidem.

f **Seruiat.** Seruire adstrictus, vt puta seruus si contrahat cum libera: quæ per errorem eum putabat liberum, non est inter eos coniugium: quia error personæ, & conditionis impediunt, & dirimunt: secus autem est de errore fortunæ, & qualitatis. ij. Seruum scienter acceptum in maritum non potest mulier dimittere: secus si ignoranter. Serui possunt matrimonia contrahere.

g **Infans.** Infans proprius si teneatur à patre in sacro baptismate: licet per tale factũ suæ uxori cõpater efficiatur: non propter hoc ab ipsa uxore separabitur: nisi ad seruandã continentiam possit induci. ij. Infantes sponsalia contrahere nequeunt: quia in illa ætate consentire non possunt. iij. Infantes siue filij spirituales, vel adoptiui, an possint naturalibus per matrimonium coniungi. iiij. Infantem siue filium aliquem non debet uxor simul cum uiro suo in baptismate suscipere. c. si. quia esset eius commater. Et ibi dicitur, quòd nõ potest quis ducere in uxorem relictam compatris suæ uxoris: nec etiam duas commatres. v. Infantibus si conceditur nuptias contrahere, ipsorum, & quorumcunque aliorum nuptiæ, seu matrimonia non debent clam fieri, sed publice. & sic non debent esse clandestina. Tandem instituuntur iudices ad cuncta dirimendum.

h **Mœcha.** Mœcha siue adultera, & ab aliquo per adulterium polluta, an possit per eum duci in uxorem. Et ibi matrimonia secunda conceduntur. cap. quod si dormierit. ij. Mœcham sæpe mulierẽ efficit coactio: & ideo nulla mulier est cogenda nubere: quia in matrimonio animus plena libertate potiri debet, & gaudere. Non licet uiro uxorem deserere, vt fecit Lotharius. iij. Mœchiæ notam an dicantur incurrere filij & filiæ, qui post sponsionem parentũ cum alijs contrahunt, hoc est, an filij, & filiæ post promissionem, & sponsionem parentum suorum possint licite cum alijs contrahere.

i **Coit.** Coire solita (vt est meretrix) potest in uxorem duci, si de eius correctione spes habetur. Coitus siue fornicationis causa potest uxor dimitti.

ij. Coitus siue incontinentiæ causa ducta, an sit coniunx appellanda. Abortum procurantes, an sint homicidæ.

iij. Coitui siue copulæ coniugali apta puella, si habet patrem seruum & auum liberum: in matrimonio contrahendo sequitur de honestate arbitrium aui, & non patris, qui liberum non habet arbitriū, cum sit seruus.

iiij. Coitu ancillari & illicito non licet prolem quærere. viuente enim uxore ex quacumque causa, neque ex ancilla, neque ex alia licet prolem procreare.

Mœchiæ nomine omnis illicitus concubitus intelligitur. c. meretrices.

v. Coire coacta, & per uiolentiam accepta, an perdat pudicitiam & uirginitatem. Carnis uirginitas non seruatur, si mens corrumpitur. Viro uxorem extra fornicationis causam derelinquere non licet.

vj. Coiens vir cum alia, & sic adulter, vxorē adulteram dimittere non potest.

vij. Coitus seu fornicationis causa dimittens uxorem, ea uiuente aliam ducere non potest. Coitus contra naturam, & cum personis coniunctis est grauissimū peccatum.

viij. Coitum seu incontinentiam incurrere non debet aliquis, vt aliqua ad fidem conuertatur. Et sic non licet ducere uxorem infidelem sub ea conditione, vt conuertatur, & fidelis efficiatur.

k **Mente.** Mente seu uoluntate mulier cupit, vt fiat mater, & habeat liberos: tamen eius uir est frigidus, & maleficiatus: an propter hoc sit ab eo separanda.

ij. Mens & uoluntas est mulieri post mortem uiri cum illo contrahere, cum quo prius fornicata fuit, an possit. Viro uxorem dimittere propria auctoritate, & sine iudicio ecclesiæ non licet, neque eam occidere. cap. admonere.

iij. Mentis seu cordis sola contritione absque oris confessione, an possint peccata deleri: & utrū possimus Deo satisfacere. Istam quæstionē prolixe tractat Gratianus, eius occasione interserens tractatum de pœnitentia, septem distinctiones continentem.

iiij. Mentis scrupulo cessante, an possit maritus tempore orationis, & pœnitentiæ uxori debitum reddere. Et ibi habetur, quòd tempore quadragesimali nuptias celebrare non licet.

v. Mens & uoluntas est uiro continētiam uouere. Non potest hoc facere sine consensu uxoris tacito, vel expresso, nisi sit sponsa nondum cognita. Mulier uiro debet subesse, cum uir sit caput mulieris. capitu. hæc imago.

l **Dubitans.** Dubitans uxor de morte mariti, & credens illum esse mortuum, si contrahat cum alio, an dicatur rea adulterij.

ij. Dubitans mulier de morte mariti, si cū alio contraxit, & postea maritus eius rediit, an sit cogenda ad eum redire, & primum dimittere.

m **Gradibus.** Gradibus consanguinitatis nobis contingentes mulieres non possumus ducere in uxores. Quare constitutū fuit ne consanguineæ ducantur.

ij. Gradu consanguinitatis uxori contingentem non licet uxorem ducere.

iij. Gradu consanguinitatis, & affinitatis. secundū decreta usque ad septimam generationem habēt prohibitionem, hoc est, quòd ratione consanguinitatis, & affinitatis prohibitum est matrimoniū usque ad septimum gradum.

iiij. Gradus sextus consanguinitatis, quare prohibitus est, secundum Canones.

v. Gradus consanguinitatis, quomodo cōputandi sunt.

vj. Gradu prohibito coniuncti ad quorum accusationem, vel testificationem sunt separandi. Et ibi de iuramento separationis, & reconciliationis. Et de iuramento eorum, qui consanguinitatem probant. c. de parentela.

vij. Gradu prohibito coniuncti, si adinuicem carnaliter commisceantur, filii ex tali incestuoso coitu procreati, non sunt filii appellandi.

viij. Gradus consanguinitatis, & affinitatis, quis dicatur esse dispensabilis, id est, quo gradu possit dispensari cum consanguineis, & affinibus.

ix. Gradu prohibito coniuncti (licet forte sentētia pro matrimonio fuerit lata) possunt separari. Sententia enim pro matrimonio, vel contra ipsum lata potest retractari ueritate comperta: quia talis sententia nullo cursu temporis transit in rem iudicatam. Et ibi dicitur sentētiam etiam Romani Pontificis in melius posse mutari. c. sententiam.

x. Gradus affinitatis, siue ipsa affinitas in superstite nō deletur. Item soboles ex secundis suscepta nuptiis consanguineis prioris uiri copulari non debet, secundum decreta: sed hoc corrigitur per c. non debet. de consangui. & affin.

n **Rapiente.** Rapiente uirginem per uim aliquo, raptus committi dicitur.

ii. Rapiens uiolenter puellā, potest illam peracta pęnitentia in uxorem ducere. Et sic rapta raptori de iure canonico nubere potest. c. denique. & melius extra de rapto. c. cum causa, cum sim.

DECRETI TOTIVS CANONES HIC SECVNDVM ORDINEM ALPHABETI IMPRIMVNTVR.

Quod præter ceteras vtilitates multimode correctioni est adiumento non mediocri.

De littera A.

AB accusato. 3. q.11. Grat. 713
ab antiqua. de consec. dist. 4. Grego. 1856
abbas. 18. q. 2. Grego. 1120
abbas. 18. q. 2. Mogunt. cõc. pag. 1123
abbati vel. dist 54. Octaua synod. 269
abbatem. 18. q. 2. Gregorius. 1120
abbatem 18 q. 2. Pelagius Papa. 1121
abbates. 18. q. 2. Aurelianẽse conc. primum. 1126
abbatibus. 12. q. 2. Aure. conc. iij. 935
abbatibus. 18. q. 2. Paschalis ij. 1127
ab eo 2. q. 6. Theodosianæ leges. 623
ab episcopis. dist. 70. Gratianus. 328
ab exordio. dist. 35. Hieronymus. 165
ab excommunicatis. 9. q. 1. Vrb. ij. 807
abijt Iudas. 11. q. 3. Beda. 889
ab illo. 14. q. 4. Ambrosius. 986
ab Imperatoribus. 23. q. 3. Carthaginẽ. concilium v. 1213
ab infirmis. 26. q. 7. Theodor. in Pœnitentiali. 1383
ab isto die. 35. q. 6. Innocentius Papa ij. 1735
ab isto die. ea. causa. & q. Alex. ij. 1735
absens. 1. 3. q. 9. Zepherinus papa. 708
absens. ij. 3. q. 9. Felix papa. 711
absente. 1. 3 q. 9. Calixtus papa. 706
absente. ij. 3. q. 9. Felix papa. 708
absit. dist. 50. August. 235
absit. 11. q. 3. Anterus papa. 866
absque synodali. 15. q. 7. Gratia. 1015
¶ Accedens. dist. 50. Gregor. 227
accusatio. 1. 2. q. 7. Anacletus. 643
accusatio. ij. 2. q. 7. Sixtus papa. 646
accusationes. 3. q. 5. Hadrianus papa in synodo Romana. 686
accusator. 6. q. 5. Codex. 760
accusatores. dist. 46. Carthagin. concil. iiij. 212
accusatores. 1. 3. q. 5. Anacletus papa. pag. 684
accusatores. ij. 3. q. 5. Stephanus. 686
accusatores. iij. 3. q. 5. Calixt⁹ papa. 687
accusatores. 3. q. 8. Zepherinus. 704
accusatori. 3. quæst 9. Thelesphor. papa. 706
accusatoribus. 3. quæst. 5. Symmachus papa. 684
accusatum. 3. q. 6. Siluester papa. p. 605
accusatus. 2. q. 5. Sixtus papa ij. 691
accepisti. 1. de consecr. distin. 4. Ambrosius. 1868
accepisti. ij. de consecr. dist. 4. Ambrosius. 1869
accesserunt. de consec. dist. 2. Augustinus. 1824
accipite. de consec. distin. 2. Hieronymus. 1823
Achab rex de pœ dis. 3. Hierony. 1645
Acharius. j. 24. q. 1. Gelasius. 1295
Achatius. ij. 24 q. 1. Felix papa. 1296
Acolythus. dist. 23. Carthaginense concil. iiij. 106
actione. 22. q. 4 Eliberitanũ conc. 1187
acutius. dist. 26. Augustinus. 119
acutius. 28. q. 3. Augustinus. 1451
¶ Adam. dist. 40. Gregorius. 187
Adam de pœn. dist. 1. Ambrosius. 1589
Adam. 33. q. 5. Ambrosius. 1701
ad Deum. 32. q. 5. August. 1517
addidistis. 20. q. 1. Gregorius. 1141
additur 27 q. 2. Hieronymus. 1416
ad eius vero. dist. 5. Gregorius. 13
ad episcopos. 17. q. 4. Gelasius. 1106
ad fidem. 23. q. 5. Augustinus. 1262
ad hæc 13. q. 2. Gratianus. 961
ad hoc. dist. 89. Greg. & Bonifac. 404
ad hoc. 16. q. 2. Gregorius. 1052
ad hoc. de consecr. distinct. 4. Augustinus. 1887
adhuc instant perfidi. de pœn. distin. 3. Augustinus. 1647
adiicimus. 16. q. 1. Leo papa. 1028
ad limina. 30. quæstio. 1. Ioannes papa. viij. 1462
ad mensam. 11. q. 3. Ioannes Chrysostomus. 870
admittuntur. dist. 54. Leo papa. 268
administratores. 23. quæst. 5. Ioannes viij. 1261
admoneant. 26. q. 7. August. 1388
admonemus. 16. q. 2. Vrbanus papa. palea. 1058
admonendi. 2. q. 7. Gregorius. 665
admonere. 16. q. 1. Gregorius. 1026
admonere. 33. quæst. 2. Stephanus papa v. 1543
ad nuptiarum. de conse. dist. 1. Aurelia. conc. 1766
ad reatum. distinct. 81. Carthaginense conc. iiij. 372
Adrianus. 1. dis. 63. Octaua synod. 297
Adrianus ij. ead. distin. Historia ecclesiastica. 305
ad Romanam. 1. 2. q. 6. Marcellus papa. pag. 616
ad Romanam. ij. Zepherinus papa. 617
ad sedem Apostolicam. 35. q. 5. Alexander ij. 1718
aduersitas. 7. q. 1. Gregorius. 787
adulterii. 32. q. 7. Augustinus. 1529
adulterio. 32. q. 1. Gratianus. 1477
aduocauit. 24. q. 1. Ambrosius. 1306
¶ Affectum. 26. q. 7. Octaua synod. 1386
Afros. dist. 98. Gregorius. 450
¶ Agatho. dist. 63. Ex gestis Romanorum. 304
Agathosa. 27 q. 2. Gregorius. 1420
Agapitus. 16. q. 1. Gregorius. 1026
Agapitus. de consec. distinct. 1. Gregorius. 1761
agite. de pœn. dist. 1. Augustinus. 1569
agnouimus. 26. q. 6. Cœlestinus papa. pag. 1382
agunt homines. de conse. dist. 4. Augustinus. 1870
¶ Ait Cœlestinus. 24. quæst. 1. Nicolaus papa. 1315
a iudicibus. 2. q 6. Mileuitanum concilium. 632
¶ Aliud est. de consec. dist. 4. Augustinus. 1851
aliud quidem 11. q. 1. Leo papa. 851
aliud quidem. de pœn. distinct. 1. Leo papa. 1583
alius item. 15. q. 6. Gregorius. 1014
aliorum hominum 9. quæst. 3. Symmachus. 819
alia causa. 16. q. 1. Hieronymus. 1023
alienationes. 12. quæst. 2. Vrbanus papa. 933
alienati. 2. q. 7. Dionysius papa. 647
alieni. 3. q. 4. Iginus papa. 680
alienum. dist. 50. Leo papa. 258
alienum. 19. q. 2. Leo. 1134
alienus dist. 90 Octaua synod. 406
alienus. 24. q. 1. Cyprianus. 1304
aliter legitimum. 30. q. 5. Euaristus papa. 1478
aliter se orientalium. dist. 31. Stephanus papa in conc. 145
aliquando. 32. q. 2. August. 1498
aliquanti. 26. q. 5. Agathen. conc. 1372
aliquantos. dist. 51. Innocentius. 255
aliquos. 15. q 1. Augustinus. 1040
alligant. 26. q. 7. Ioan. Chrysost. 1386
altare. 1. q. 3. Paschalis ij. 544
altaris palla. de conse. dist. 1. Clemens papa. 1765
altaria. 1. de consecr. dist. 1. Epaunense conc. 1763
altaria. ij. de consecr. dist. 1. Agathense concilium. 1763
¶ A malis. 23. q. 4. Augustinus. 1216

am-

amputate.25.q.2.Iulius Papa. 1355
¶ Ananias.27.q.5.Greg. in regest. 1099
Anastasius secundus. dist.19. Ex Pontificali. 80
Ancillam.32.q.2. Leo. 1501
animaduertendum.23.quæst 2. Hieronymus. 1171
animæ defunctorum.13.q.2.Gregorius Papa ij. 973
annis singulis.dist.18 Bylon.conc. 73
an non districta. 24.quæst.3. Nicolaus Papa. 1336
an putatis.dist 86. Ambrosius. 388
an quod in subditos. 33. q.2. Ambrosius. 1541
antecessor.11.quæst.3. Bonifacius martyr. 898
anteriorum. 2.quæstio.6. Iustinian. in nouel. 624
ante baptismum. de consec.dist.4. Rabanus. 1859
ante benedictionem.de consec.dist.2. Ambrosius. 1795
ante omnia. distinctio.35. Agathense conc. 168
ante omnia.dist.40. August. 185
ante triennium. dist.31. Greg. 139
ante viginti. de consecr.dist.4. Bracharen.conc.ij. 1859
antiqui.3.q.2.Tolet.conc.vj. 1551
antiquos.10.q.1. Aurelian conc.j 824
antiquis. 9.quæstio.3. Athanasius Patriar. 818
antiquitus.2.q.2. Ioan.Papa j. 592
¶ A paruulo. de consecr. dist.4. Augustinus. 1885
aperte inquit.24.q.1. Nicolaus. 1315
aperiant.31.q.1. Hieronymus. 1482
Apostolica.dist.56. Alexander ij. 280
Apostolica.8.q.1. Innocentius ij. 703
Apostolica.de consec.dist.1.Anastasius episcopus. 1774
Apostolicæ.24.q.3.Pelagius Papa. 1334
Apostolicæ.35.q.9. Gregorius. 1741
Apostolicis.16.q.1. Hieronymus. 1055
Apostolicos.12.q.2. Octaua synod. 921
Apostolorum vero canones. distin.16. Gratianus. 54
Apostolicus.dist.79. Gratianus. 355
Apostolus.dist.81. Augustinus. 362
Apostolus.32.q.7. Augustinus. 1526
Apostolus.de pœn.dist.2 August. 1627
Apostolus 33.q.4. Augustinus. 1693
appellantem.2.q.6.Fabia. Papa. 615
apud misericordem.32.q.5. Gregorius. pag. 1492
apud nos.32.q.5. Hieronymus. 1522
apud omnipotentē.36.q.2. Greg. 1749
apud veros.23.q.1.Augustinus. 1207
¶ Aquam sale. de conse.dist.3.Alexander v. à Petro. 1831
a quibus ordinibus. distinc.35. Gratianus. 164
a quibus.26.q.3. & 4. Gratianus. 1367
a quodam Iudæo. de conse.dist.4. Nicolaus. 1843
¶ Archidiaconum.dist.81. Greg. 371
Archidiaconum Florentinum. dist.85. Gregorius. 382
Archiepiscopus.dist.66. Gratianus. 322
Archiepiscopus. distinct 66. Anicetus Papa. 322
Archiepiscopus. 9.quæstio.3. Anicetus Papa. 816
a recta ergo.24.q.1. Lucius Papa. 1300
arguta.2.q 6. Nicolaus Papa. 619
Arianorum.de pœn.dist.1.Grego. 1760
Arianos.1.q.1 Innocentius. 498
Artaldus.8.q.3. Vrbanus Papa ij. 804
¶ A sanctis patribus. 25.q.1. Chalcedo. conc. 1350
assumi aliquem.distinct.28. Arelatense conc.ij. 128
a subdiacono. dist.93. Synodus Romana S.Siluestri. 417
¶Atho.27.q.2.Ioannes viij. 1432
attendendum. 17.q.4. Vrbanus Papa. pag. 1106
¶ Auctoritatem. 15.quæst.6. Nicolaus Papa. 1012
audacter.8.q.1. Hieronymus. 799
auditum est.2.q.5. Sixtus & Leo. 607
audite charissimi. dist.34. Augustinus. palea. 159
audiuimus.1.q.3. Gregorius. 536
audiuimus 3.q.2. Euaristus Papa. 674
audiuimus.14.q.1. Alexander ij. 1256
audiuimus.33.q.1. Leo Papa. 1549
audi denique.11.quæst.3. Hieronymus. pag. 868
audite episcopum.di.25.Clemens. 114
augurijs.26.q.5. Carthaginen. concil. iiij. 1373
Augustino. 12.q.2. Pelagius. 917
Aurelius.26 q.6. Carth. conc.ij. 1379
aurum ecclesia habet. 12.q.2. Ambrosius. 948
aut facta.de pœn dist.1. Digest. 1558

B

Baptismus.de consecr.dist.4. Augustinus. 1844
Baptismi vicem. de consecr.dist.4. Augustinus. 1848
baptizantur.de pœn.dist.3.Greg. 1638
baptizati.dist.5. Gregorius. 13
baptizandi.de conf.di.4.Gelasius. 1842
baptizandi.de consec.dist.4. Carthaginen. conc.iiij. 1860
baptizandis.1.q.1.Gelasius Papa. 516
baptizandos.de cons.dist.4. Laodicen. conc. 1860
Basilicas. de consecr. distin.1. Gelasius Papa. 1755
¶ Beata Maria.27.q.2. August. 1413
Beati Petrus & Paulus.2.q.7. Ambrosius. 655
Beatus Paulus. 22.q.2. Gelasius Papa. pag. 1173
Beatus Petrus.6.q.1.Clemēs Papa. 745
Beatus prædecessor. 3.q.4. Anacletus Papa. 680
benedictio.1.q.1. Gregorius j. 463
benedictus. de pœn. distinct.4. Paulus Apost. 1668
bene nouit.dist.61.Gregorius. 294
bene quidem.di.96. Symmachus. 436
bene valet. dist.50. Augustinus. palea. pag. 2?4
¶ Biduum.2.q 6. Digestis. 627
¶ Bonæ rei. 12.q.2. Toletanum concil. ix. 950
boni principis.dist.96. Marcellus papa. pag. 447
bonorum auctori. dist.47. Gregorius. pag. 216
¶ Breuiter quæ.dist.23.Gratianus. 96
breuiter monstratum. dist.62. Gratianus. 295

C

Calumniator.2.quæstio.3. Damasus Papa. 594
canon.dist.3. Isidorus. 8
canones. dist 15. Constitutiones ecclesiasticæ Sanctorum patrum. 48
canones. dist.16. Isidorus. 54
canones. dist 50. Innocentius. 250
canonum statutis. 14.q.4. Tarraconen. conc. 984
canonica sanctorum, 3. q.5. Pelagius Papa ij. 685
canonica instituta. 11.q.3. Arausicum conc. 900
canonici.causa 14. Gratianus. 978
canonicos.19.q.3. Gratianus. 1135
cantantes.dist.92. Hieronymus. 410
carnem.de consec.distin.5. Fructuosus episcopus. 1900
casellas.10 q.2. Agathense conc. 827
catholicus. 2.quæstio.6. Carthaginen. conc.iiij. 631
catholica ecclesia. distinc.11. Augustinus. 36
Catechismi. de conse.dist.4. Nicolaus Papa. 1859
Catechumenum. de consec.dist.4. Augustinus. 1850
Catinensis.dist 61. Pelagius Papa. 294
caue.28.q.1. Ambrosius. 1448
cauete.32.q.5. Ambrosius. 1200
caueant iudices. 3. quæst.9. Eleuterius Papa. 706
cauendum est. 1.q.7. Meldense concil. pag. 560
cauendum est.10.q.3. Cabilonense cōcil.ij. 837
cauendum nobis. de pœnit. distinct 3. Greg. 1660
causa vero. dist.4. Gratianus. 9
¶ Ceterum Dei traditio.distin.86. Ambrosius. 390
¶Celebritatem. de consecr. dist.3. Victor Papa xiij. à Petro. 1832
cellulas.17.q.2. Agathense conc. 1125
Cœnomanensem. dist.6. Vrbanus Papa ij. 280
cœpisti habere.11 quæst 3. Augustinus. pag. 878
cœpit Ermigildus. 24.quæst.1. Grego. Papa. 1319
certe ego.12 q.1. Augustinus. 918
certis de causis.15.q.3. D gestis. 1005
certum est.dist.10. Felix Papa. 29
certum est.dist.10. Gelasius Papa. 32
certum est.11.q.3. Triburiense concil. pag. 877
certum est.24.q.3 Quinta synod. 1332
certum est.de consecra. dist 1. Gelasius Papa. 1755
¶ Charitas quæ.de pœn. distinct.2. Augustinus. 1604
charitas est. de pœn. dist.2. Prosper & Augustinus. 1604
charitas numquam.de pœn.dist.2. Paulus Apost. 1607
charitas est aqua. de pœn. dist.2. August. 1609
charitas in quibusdam. de pœn. dist.2. Augustinus. 1613
charitatem tuam. 12.q.2. Grego. 936
chartæ quas dedit 3.q 9. Pelagius. 711
chorepiscopi. distin.68. Damasus Papa. pag. 326

Chr-

Christus quid fecit. 8. quæst. 1. Augustinus. 507
Christianis. 11. q. 1. Gelasius Papa. 843
Christiana 32. q. 5. Innocentius. 1523
Christus panis. de conse. dist. 2. Augustinus. 1805
Christiano. dist. 34. Isidorus. 159
Christiano. 33. q. 4. Augustinus. 1690
¶ Cyprianus 21. q. 3. Cyprianus. 1158
Circuncisio. de pœn. distin. 2. Paulus Apost. 1615
Circumcelliones. 23. q. 5. Augustinus. pag. 1250
cito turpem. 1. q. 1. Ambrosius. 468
ciuos ad hoc. de pœn. distin. 2. Gregorius. 1628
¶Clemens. 8. q. 1. Petrus Apostolus 797
Clementis librum. di. 16. Leo Papa. 55
cler. plebis. dist. 63. Cœlestinus. 308
clericos & clericos. dist. 21. Isidorus. 85
clericus professionem. dist. 41. Carthag. conc. iiij. 193
clericus. j. dist. 46. Carthaginen. concil. iiij. 212
clericus. ij. Carthag. conc. iiij. 212
clericus. iij. Carthagi. conc. iiij. 212
clericus totius. distinct. 81. Lucius Papa. pag. 368
clericus. j. dist. 91. Carthaginen. conc. iiij. 409
clericus. ij distinct. 91. Carthaginen. conc. iiij. 410
clericus ab instanti. 21. q. 1. Septima synod. 1152
clericus aduersus. 1. q. 7. Siluester Papa in conc. Romano. 643
clericus vero. 3. q. 4. Stephanus papa. pag. 682
clericus siue laicus. 11. q. 1. Hadrianus papa. 858
clericus qui. 11. q. 3. Carthagin. concil. iiij. 874
clericus qui. 12. q. 1. Hieronymus. 405
clericus. 24. q. 3. Carthaginen. concil. iiij. 1339
clerici. dist. 23. Agathen conc. 107
clerici. dist. 33. Nicolaus papa. 156
clerici. distin. 44. Carthaginense conc. iij. 200
clerici vel continentes. dist. 81. Africanum conc. 371
clerici vero. distinct. 91. Aurelianen. conc j. 410
clerici omnes. 1. q. 2. Agathense concil. pag. 535
clerici. 13. q. 2. Agathen. conc. 958
clerici aut ab indignis. 15. q. 4. Gelasius papa. 983
clerici. 16. q. 3. Agathense conc. 1068
clerici qui. 19. q. 1. Toler. conc. iiij. 1134
clerici 23. q. 8. Toler. conc. iiij. 1280
clerico faciente. dist. 50. Vrbanus ij. 243
clericum seruitem. dist. 46. Carthaginense conc iiij. 212
clericum qui. distin. 50. Nicolaus Papa. pag. 225
clericum alienum. dist. 71. Carthaginēse conc. iij. 333
clericum cuiuslibet. 21 q. 1. Marcellinus papa. 841
clericum nullus. 11. q. 1. Agathen. conc. pag. 845
clericum nullus. 11. quæst. 1. Agathen. conc. 858
clericum. 21. quæst. 1. Chalcedonense conc. 1153
clericū. 22. q. 1. Carthag. conc. iiij. 1166
clericos autē. 1. q. 2. Hieronymus. 533
clericos, aut laicos. 2. q. 7. Chalcedon. conc. 663
clericos in suis. distinct. 71. Chalced. conc. 330
clericos nihil. 12. q. 1. Gratianus. 902
clericos qui. de consecr. distin. 1. Sexta synod. 1764
¶Cogitatio. de pæ. di. 1. Gratianus. 1560
cogitationis. de pæn. distin. 1. Digestis. pag. 1556
cognoui ex dilecto. 1. q. 7. Cyrillus. 568
cognouimus. 12. q. 2. Gregorius. 930
cognouimus. 16. q. 6 Gregorius. 1080
cognouimus. 18. q. 2. Gregorius. 1127
cognoscamus. dist. 34 Ambrosius. 162
comessationes. di. 44 Augustinus. 199
commendauit. de consec. dist 2. Augustinus. 1807
communis filius. di. 23. Gregorius. 104
communiter diffinimus. dist. 33. Pius Papa. 155
comperimus 14. q. 6 Gregorius. 993
comperimus. 14. q 3 Gregorius. 1328
comperimus. de consecra. dist. 2. Gelasius. 1782
comprouinciales. di 64. Anicetus. 315
comprouincialium. distin. 65. Gratianus. 317
concedimus. de consecr. dist. 1. Triburiense conc. 1763
concessio. 12. q. 2. Gelasius. 929
concilia sacerdotum. dist. 17. Symmachus Papa. 65
concubinæ. 32. q. 2. Augustinus. 1497
concubuisti. 32. quæst. 7. Zacharias Papa. 1534
concussionis. 1. q. 1. Digest. 528
confirmandum est. dist. 50. Carthaginense conc. v. 253
confidimus. 25. q 1. Gelasius. 1346
congregatio. 16. q. 7. Vrbanus ij. palea. pag. 1083
congregatio. 16. q. 7. Tolet. conc. 1098
coniunx. 27. q. 2. Augustinus. 1415
coniuges. 27. q. 2. Isidorus. 1414
coniunctiones. 35. q. 3. & 4. Calixtus. pag. 1711
coniurationū. 11. q. 1. Chalc. conc. 847
connubia. 32. q. 2. Hieronymus. 1497
cōquestus est 9. q. 3. Nicola' Papa. 817
consanguinitas. 35. q 4. Isidor. 1718
cōsanguinei 3. q. 5. Calixtus Papa. 684
consanguineorum. 3. quæst. 4. Calixtus Papa. 681
consanguineos. 35. q. 6. Fabianus. 1731
consecrationem. de consec. dist. 1. Felix iiij. 1752
consentire. dist. 83. Gregorius. 378
consequens. di. 11. Nicolaus Papa i. 33
consequens est. distin. 88. Gelasius Papa. 397
considerandum nobis. dist. 50. Gregorius. 248
considerandū. 16. q. 7. Gregorius. 1095
considera. 22 q. 1 Hieronymus. 1166
consideratio. 16. q. 1 Gelasius. 1026
consideranda. dist. 86. Ambrosius. 389
consideret. de pæn. dist. 5. Augustinus. pag. 1677
conspirationum. 11. q. 1. Calixtus Papa. 847
conspiratores. 3. q. 4. Calixtus. 681
Constantinus j dist. 96. palea. 443
Constantinus ij. dist. 96. palea. 443
Constantinopolitanæ. dist. 22. Constantinop synodus j. 94
constat autem. dist. 2. Gratianus. 6
constat baptisma. de consecr. distin. 4. Isidorus. 1842
constat multos. 1. q. 1 Innocentius 521
constat ex dictis. de pœn. dist. 4. Gregorius. 1663
constitutio. dist 2 Isidorus. 6
constitutio. dist. 63. Leo iiij. 311
constituimus. distin. 76. Moguntinum conc. j. 344
constituimus. 3. q. 5. Eusebius Papa. 686
constitutum est. 7. q. 1 Carth. cōc. v. 775
constitutum est. 16 q. 1. Toleta. concil. iiij. 1050
constituit sane. 16. q. 7. Mogunt. conc. pag. 1097
constituit. 17. q. 4. Tole. conc. iiij. 1112
constituit. 20 q 3 Mogun. conc. 1150
constitutiones. dist. 10. Gratianus. 27
constitutiones. distin. 10. In capitular. Hadr. 29
constitutiones. 16. q. 7. Paschalis Papa ij. 1089
consuetudo autem dist. 1. Isidorus. 3
consuetudo. dist. 8. Cyprianus. 23
consuetudo. dist. 12. Codex. 40
consuetudo. 16. q. 6 Gregorius. 1078
consuetudinis dist. 11. Codex. 33
consuetudinem. dist. 11. Pius Papa j. 36
consuluisti. 2. q. 5. Stephanus v. 609
consuluit. dist. 74. Gelasius. 339
consulto omnium. de consec. dist. 1. Eusebius & Siluester Papa. 1767
consulendum. dist. 28. Nicolaus. 133
continua. 11. q 1 Cod. Theod. 841
contra idolorum. 26. q. 5 Greg. 1378
contra morem. dist. 100 Gregorius. 457
contra ritum. 4. q. 2. Nicolaus. 727
contra sanctorum. 16. q. 7. Leo iiij 1093
contra statuta. 25. q. 1. Zozimus. 1348
contradicimus. 35. q. 2. & 3. Cabilon. conc. 1717
contrarium est. de pæn. dist. 5. Leo Papa. 1681
contraria. de consec. dist. 5. Ambrosius. pag. 1897
contumaces clerici. dist. 50. Agathense concil. 233
conuenit. de consecr. dist. 5. Agathense concilium. 1895
conuenior. 23. q. 8 Gregorius. 1286
conuenientibus. 1. quæst. 7. Septima synod. 560
conuertimini. de pæn. dist 1. Ioel. 1565
conuiuia. dist. 44. Gregorius. 200
Corpus & sanguinem. de conse. dist. 2. Augustinus. 1807
Corpus Christi. de consec. dist. 2. Hilarius. 1818
corpore vero vitiati. distin. 55. Gratianus. 270
corpora sanctorum. de consecra. dist. 1. Mogunt. conc. i. 1764
corporalia. 1. q. 1. Augustinus. 490
corporeum. de consecra. dist. 2. Ambrosius. 1824
corrumpantur. 24. q. 3. August. 1314
¶ Credo. 21. q. 3. Nicasius eps. 1158

credi-

credere in Iesum. de consecr. distin.2. August. 1806
crimen, vel pœna.1.q.4. Digest. 546
criminationes.2.q.7.Iginus papa. 664
Crucis Domini. de consecr dist.3 Eusebius papa. 1831
¶Cuius rei.29.q.2.Gregorius. 1416
cui est illata.11.q.3 Gelasius papa. 878
cui portio.12.q.1.Ambrosius. 905
cui autẽ.de pæ.di 6.Gratianus. 1683
cum autem uinolentus.distin.44. Gratianus. 198
cum autem ad ecclesiam dist 93. Gratianus. 410
cum à Iudæis.23.q.8.Innocent. 1279
cum accusatus.3.q.3.Felix ij. 676
cum ad celebrandas de consec. distin. 1.Aurelianense conc.i. 1774
cum ad uerum. distin 96. Nicolaus papa. 439
cum Hadrianus.distinc.63. Gregorius. pag. 310
cum apud Thessalonicam.11.quæst.3. Ruffin.eccl.hist. 885
cum aliquis.11.q.3. Arausi conc. 900
cum aliquis.24.q.3.Origenes. 1331
cum baptizat.de consecr.dist.4. Augustinus. 1844
cum beatus. dist.45. Bracharen. conc. iii. 205
cũ beatissimus.24.q.1 Leo papa. 1301
cum caput.33.q.5.Hieronymus. 1700
cum de quorundam.dist.84.Carthaginense conc.v. 381
cum deuotissimam.12.q.2 Greg. 919
cum ecclesiæ.3.q.2. Pelagius papa.673
cum enim.dist.5.Gregorius. 13
cum ergo.24.q.3.Hieronymus. 1332
cum ergo.22.q.3.Gratianus. 1183
cum exaudiero.dist 50.Hieron. 233
cum excõicato.11.q.3.Isidor. 867
cum frangitur.de consec.dist.2.Augustinus. 1794
cum grauia.13.q.2.Gregorius. 971
cum homo 23 q.5.Augustinus. 1258
cum humilitatis.22.q.2.August. 1176
cum igitur.35.q.1.Augustinus. 1708
cum in captiuitate. 34.q.1. & 2. Innocentius papa. 1703
cum in præterito. dist.84.Carthaginense conc.ii. 380
cum in lege 23.q.4 Gregorius. 1220
cum initiatur.27.q.2. Ambro. 1414
cum initiatur.27.q.2.Ambro. 1417
cum ita puniantur. de pæn. distinct 4. Hieron. 1676
cum itaque.32.q.8 Gratianus. 1536
cum itaque.dist 38.Gratianus. 177
cum itaque.de consecr.distinct.4. Leo papa. 1873
cum liqueat.1.q.1 Gregorius. 467
cum longe.di 63.Tolet.conc.xii. 307
cum maiores 6.q 1.Gratianus. 751
cum multa.dist.86.Gregorius. 386
cum multæ 15 q 8 Tolet.conc ix. 1019
cum minister.23.q 5.August. 1258
cum omnis auaritia.1 q 1.Greg. 471
cum omne crimen . de consecr. dist.2. Iulius papa. 1779
cum omnibus. dist.81. Carthag. conc. iii. 370
cum ordinaretur.1.q.1 Ambro. 468
cum pastoris.2.q 7 Gregorius. 665
cum Paulus.2.q 1.Gregorius. 479
cum per bellicam.34.quæst.1.& 2.Leo Papa. 1702
cum percussio.7.q 1.Gregorius. 762
cum piæ.25.q.2.Gregorius. 1355
cum pro utilitate. 16.q.1. Ilerd.concil. pag. 1034
cum pro paruulis. de conse. dist.4. Augustinus. 1865
cum quibus.24.q.3.Gelasius. 1340
cum quisque.23.q 4.August. 1222
cum renuntiatur.32.q.1.Ambr. 1491
cum redemptor.12.q.2 Gregor. 946
cum sancti 24 q.3.Gregorius. 1333
cum sanctam. de pæn.distin.2. Gregorius. 1610
cum scriptura. 1.q.1.Ambrosius. 502
cum simus.9.q.3.septima synod. 815
cum societas.27.q.2. Leo papa. 1417
cum tantum. de conse.dist.4.Augustinus. 1857
¶Cũctis fidelibus.16.q.1.Clemẽs. 1040
cuncta per mundum. 9.quæst.3. Gelasius papa. 820
cuncta per mundum. 9.quæst.3. Gelasius. 820
curandum ergo. dist.34. Hilarius papa in synod.Romana. 161
curæ sit omnibus.11.q.3. Honorius papa. 867
curiales autem.di.53 Gratianus. 258
custodi intus.11.q.3.Augustinus. 880

D

DAibertum.1.q.7.Vrbanus ij. 572
damnationis. 24. q.2. Leo papa. pag. 1323
¶De abiectione.distinc.64. Arausican. conc.i. 315
de accusationibus 3.q.5.Eusebi⁹. 685
de accusatoribus.3.q.9 Gratia. 705
de accusatione uero.2.q.8. Gratianus. pag. 667
de affinitate 35.q.2.& 3 Greg. 1711
de aliena.dist.71.Innocentius. 330
de Arianis.de consecr.dist.4.Arelatense conc.i. 1872
de Benedicto.32.quæst.1.Pelagius papa. 1490
debet homo.23.q 4. Augustin. 1249
debent duodecim. 11.q.3. Zacharias papa. 900
de capitulis.dist. 10.Leo iiii. 31
de capellis.16.q 2.Gratianus. 1056
de catechumenis.de consec.dist.4 Gerundense conc. 1842
de cetero.1.quæst.1. Nicolaus Iunior. & Alex.ii. 521
decessorum.25.q.2.Gelasius. 1359
decernimus, sedum.distin.18. Toletanum conc. 73
decernimus dist.28.Innocen.ii. 126
decernimus.3.quæst.9 Bonifacius papa. 707
decernimus 16.q.7.Tolet.cõc.ix 1094
decenter omnibus. distinct. 89. Tolet. conc.x. 404
decimæ 16.q.1. Augustinus. 1054
decimas à populo. 16.quæst.1.Paschalis ij. 1042
decimas j. 16.quęst.7.Gregorius vii.in conc. Lateranen. 1083
decimas ij.16.q.7.Moguntin.cõc. 1084
decima, iij 16.q.7.Mogunt.conc. 1085
decimas iiij. 16.q.7. Vrbanus papa ij. pag. 1097
de clericis vero.dis.71. Gratianus. 329
de conciliis. dist. 18. Leo j. 67
de cõmunione.24.q.2. Leo papa. 1320
de Constantinopolitana. dist.22. Gregorius. 93
de cõiugali.27 q 2. Syricius papa. 1438
de consanguinitate.35.q.2. & 3 Nicolaus ij. 1715
decreuit sancta synodus. dist.88. Melchiades papa. 396
decreuit. 22.q.5. In conc. apud S. Medardum. 1199
decreuimus.10.q.1.Tarracon.conc.825
decreto nostro.2.q.6. Gregorius. 618
decretis ergo.dis.21.Gratianus. 84
decreta. 27.q.2. Gregorius in regesto. pag. 1423
decretum est. 2.q.7. Mogunt.cõc. 642
decretum est.10.q.1. Cabilon. conc.ij. pag. 813
decretales itaque. dis.20. Grat. 81
de crimine.15.q.3.Codex. 1005
de crimine.15.q.5. Stephanus. 1009
de decimis 16.q.1. Leo papa iiij. 1041
dedit baptismum.1.q.1. August. 488
de diuersis. 11.q.1. Carthag.cõc.iij. 856
de ea vero.35.q.10. Gratianus. 1743
de ecclesiasticis.25.q.2 Grego. 1355
de eo autem.dis.50. Cyprianus. 242
de eo autem.14.q.2. Gratianus. 980
de eo quod. 30.quæst.1. Moguntinẽse conc. 1461
de episcopis.23 q.8. Gratianus. 1278
de epistolis.dis.19. Gratianus. 78
de esu carnium de consecr. dist 3. Leo papa iiij. 1828
de eulogijs dist.18. Leo iiij. 70
de excommunicationis.24.q.3.Gregorius. 1334
de fabrica. de consecrat.dist.1.Vigilius Papa. 1761
defensionis.dis.87. Gelasius. 394
de filia.27.q.1. Martinus Bracharensis in conc. 1402
deficientibus.2.q.5. Gratianus. 599
de forma.22.quęst.5. Fulbertus episcopus. 1199
de gradibus vero 35 q.5. Gratia. 1718
de gradibus vero 35.q.8. Gregorius in regesto. 1736
de hac quidem.de consec.dist.2. Hieronymus. 1817
de hymnis.de conse.dist.1.Toletanum conc.iiij. 1770
dehinc iterum. de consecra.dist.4. Rabanus. 1861
de his clericis.distin.50.Nicolaus papa. pag. 225
de his clericis.dis 50.Ilerden.conc.242
de his quæ.10.q.1. Aurelia conc.j.824
de ijs qui contra.distin.12.Toletanum conc.xi. 43
de his qui 30.q 1. Nicolaus papa. 1461
de his qui. 31.q.1. Neocæsarien. conc. pag. 1480
de his qui. de pœn.dist.5. Aurelianen. conc.j. 1682
de his qui. 35. quæst.2. & 3. Ilerdense conc. 1714
de ijs quos.dist.28. Toletanum concil. ij. 127
de his vero.dist.50 Rabanus. 241
de his vero.20.q.2. Gratianus. 1145
de his vero.26.q.6. Nicęnũ conc. 1380

de his vero.26.quæst.7. Nicolaus Papa. pag. 1384
de his vero. 33. quæst.2. Syricius papa. pag. 1548
de his vero.35 q.8. Gratianus. 1736
de his vero.de conse dis.5. Melchiades papa. 1893
de homine.de cõs.di.4. Greg.iij. 1894
de ieiunio. distinct. 76. Salegunstan. conc. 344
de illicita.24.q.3. Parisien conc. 1329
de illo clerico. dist.32. Greg. 147
de illis autem.6.q.3. Meldense concil. palea. 757
de illis presbyteris 11.quæst.3. Ioannes viij. 901
de illis.24.q.3. Augustinus. 1331
de incestis 35.quæst.2. & 3. Agathen. conc. 1713
deinde à sacerdote. de cons.dist.4 Rabanus. 1862
deinde ponitur. dist.26. Innoc. 120
de inducijs.3.q 2. Gratianus. 673
de inducijs.1.q 3. Felix ij. 677
de Iudæis.dist 45.Tolet.conc.iiij. 204
delator.5.q 6 Eliberitanum conc. 742
delatori.5.q.6. Hadrianus papa. 742
de laicis. 12.quæst.2. Vrbanus papa in conc. 936
de lapsis.16.q 6. Gregorius. 1080
de libellis.dist.20 Leo papa iiij. 82
de libertis.12.q.2. Conc Tolet. ij. 944
deliciæ qualibet. distinct.41. Augustinus. 188
de Liguribus. 23. q.4. Pelagius papa. pag. 1266
de locorum.de cõs di.1. Gelasius. 1754
de manifesta.2.quæst.1. Stephanus papa v. 586
de monachis.16 q.1. Innoc. 1021
de monachis.18 q.2. Agathense conc. pag. 1125
dæmonium.26.q.7 Hierony. 1389
de neptis. 31.q.2. Vrbanus ij. 1484
denique sacerdotes. distinct 4. Gregorius. 11
denique si in epistola dist.21. Nicolaus papa. 90
denique hi.dist 96 Nicolaus papa. 439
denique.6 q 3 Nicolaus papa. 756
denique.7 q 1. Cyprianus. 765
denique 14.q.5. Ambrosius. 989
denique 31.q.1. Augustinus. 1477
denique & puellæ.36 q.2. Amb. 1749
de nominibus. de consec. dist.1. Innocentius. 1776
denuntiamus.25.q.2. Simplicius papa. pag 1360
de obseruatione. de conse.dist.3. Arelaten. conc.1. 1833
de occidendis 23.q.5. August. 1254
de ordinationibus.1.q.1. Greg. 524
de parẽtela.35 q.6.Vrbanus papa. 1733
de parentela 35 q 6. Innoc ij. 1734
de pœnitentibus.de cons.dist.3. Innocentius papa. 1830
de pertuso. de pœn. dist 4. Gregorius papa. 1674
de persona.dist.65. Leo papa. 318
de persona.11.q.1. Gregorius. 853
de Petro. dist.47. Gregorius. 215
de precariis.10.q.2. Carthagin.concil. palea. 833
de præsentibus 19.q.1. Pelagius. 1028
de presbyterorum.17.quæst.4. Nicolaus papa. 1109
de primatibus.dist.99. Gratianus. 451
de prima quæstione.10.quæst.1.Gratianus. 822
de prima quæstione.4.q.1. Grat. 717
de prima.5.q.1. Gratianus. 730
de propinquis. 35 q.3. & 4. Fabianus. pag. 1712
de pudicitia.32.q.5. Augustinus. 1516
de puellis. 36. q.2. Cabilonense conc. pag. 1748
de quarta vero.4.q.4 Gratianus. 725
de quinta vero.4.q 5. Gratianus. 727
de quibus.dist.20. Innoc.papa. 83
de quibusdam. distinct.37. Eugenius papa ij. 175
de quotidianis.de pœ.di.3.Aug. 1639
de raptoribus 36.quæst.1. Aurelianen. conc. 1746
de rebus vero. dist.54 Toletanũ conc. palea. 262
de rebus 12.q.2. Nicolaus papa. 927
de reditibus. 12.q.2. Simplicius papa. pag. 930
de seruorum ordinatione. dist.54. Toletanum conc.palea. 261
de Syracusanæ.dist.28. Pelagius. 130
designata sunt dis.51. Innocent. 255
de spiritu. de conse.dist.5. Ephesinum conc. 1903
desponsatam. 27.q.2. Eusebius papa. pag. 1423
desposatas.27.q.2. Ancyranũ cõc. 1432
detractores.6 q 1 Anacletus. 749
detractores.3.quæst.4 Zepherinus papa. 683
detrahe verbum 1 q.1. August. 491
de tempore. 26.q.7. Gratianus. 1383
de tertia 32.q.3. Gratianus. 1504
de trina mersione. de consecr.distin 4. Greg. 1866
de vltima.15.q.8. Gratianus. 1017
de viduis. 27.q.2. Toletanum concil. iiij. 1394
de viduis.27.q.1. Gelasius. 1410
de vitio nefando. 12.q.2. Nicolaus papa. 923
deuotam.27 q.1. Toletanũ conc.1. 1402
deuotis.20.q.1. Gelasius. 1144
Deus diffinitionem.de pœ.dist.1. Ambrosius. 1589
Deus ergo 3.q.1. Fabianus papa. 672
Deus masculum. 31.q.1. August. 1483
Deus quando.24.q.3. Vrbanus. 1341
Deus omnipotens. 2.q.1. Euaristus papa. 590
¶Diaconus.dis.25. Carth.conc.iiij 104
diaconus. dist 27. Mart.Brachar. 123
diaconus.dist 93. Carth.conc.iiij. 420
diaconi ecclesiæ. dist.93. Clemẽs. 417
diaconi ita.dist.93. Carthaginen.conc. iiij. 420
diaconi qui.dist.93. Euaristus. 418
diaconi quicumque. dist.28. Ancyrana synod. 128
diaconi septem. dist 93. Neocæsarien. conc. 418
diaconi sunt.dis.93. Hierony. 422
diaconi vel presbyteri.32.q.2.Agathense conc. 932
diaconum vero dist.29. Grego. 402
diaconos propriam. distin.93. Gelasius papa. 419
diaconissam.27.q.1.Calced.conc. 1401
dicat aliquis.23.q.5. Ambrosius. 1261
dicat aliquis.32.q.4. Ambrosius. 1521
dicenti. 25 q.2. Pelagius. 1356
dictum est nobis. distinct. 82. Mogunt. conc. 365
dictum est.di.94. Cabilonẽse conc. 429
dictum est.1.q 1. Augustinus. 509
dictum est 1.q 1. Triburiẽse conc. 519
dictum est. 29.q.2. Cabilonense conc. ij. 1458
dictum est. 30. quæst.1. Cabilonense conc.ij. 1461
dictum est nobis. de conse.dist.5. Tarraconense conc. 1894
didici à diligendo.1.q.7. Cyrillus. 567
didicimus. 24.q 1. Cyprianus. 1311
didicimus. de consecr. dist.2. Sexta synod. 1779
differt autem. dist.8. Gratianus. 19
diffinitio. 22.q.4. Elibertinanum conc. pag. 1187
diffinimus dist.22. Octaua synod. 96
diffinimus.4.q.1. Carth. conc.vij. 717
diffinimus.18.q.2. Septima syno 1128
diffiniuit 17.q.4. Tolet.conc.xij. 1114
dignum est. 3.q.9. Toletanum concil. vi. 707
dilectio tua.16.q.3.Gelasius. 1066
dilectionis tuæ.dist.76 Pelagius. 348
dilectissimi 8.q.2. Gregorius. 802
dilectissimis.12.q 1.Clemens. 903
dimissorias vero.dist.72. Grat. 332
disciplina. dist 45. Gregorius. 206
discipulos.de consec.distin.5. Ex dictis Apollonii. 1895
discordantes.distin.90. Carthaginense conc.iiij. 405
discutere. 3.q.6. Damasus papa. 691
diffidentes episcopos. dist.90. Carthaginense conc.iiij. 407
dispar.23.q.8. Alexander ii. 1282
dispensatio.dist.43. Nicolaus. 197
dispensationes. 1 q.7. Cyrillus. 568
displicet 23.q.4. Augustinus. 1238
diuina clementia.de pœn.dist.4. Gelasius papa. 1676
diuinæ retributionis. distinc.87. Gelasius. 394
diuinis præceptis.25.q.1 Leo. 1346
diuortium.de pœn.di.1.& Digest. 1560
diuturni mores. distin.12. Iustinianus inst. 405
dixit Apostolus. 24.q 3. August. 1338
dixit dominus.14.q 5. August. 990
dixit dominus. 32.q.1. Hieron. 1488
dixit dominus. de pœ.dis.4. Aug. 1663
dixit Sara. 32.q.4. Ambrosius. 1508
dixi confitebor. de pœn. dis.1. Ambrosius ex Dauid. 1554
¶Doctos.16.q 1. Ambrosius. 1029
doctorem autem. dist 36. Grat. 384
docendus est.dist.62. Cœlestinus. 299
domesticarum. dist 34. Gratia. 157
dominus ad illud. 32.q.7. Augustinus. pag. 1527
dominus declarauit. 1.q.1. Aug. 505
dominus noster.dist.56. Hierony. 278
dominus noster. dist 93. Cyprio. 426
dominus noster.23.q.3. August. 1208
dominus non vult.dist.86. Ambr. 389
domino sancto.dist 50. Isidorus. 236
domus quoque. dist.89. Gratia. 401
donate res suas.dist.86. August. 387

donatum autem.1.q.7.Leo. 170
¶ Dudum.3.q.6.Iulius Papa. 691
dudum.18.q.2. Gregorius. 1130
duæ sunt eleemosynæ.dis.45.Aug. 208
duæ sunt.19.q.2. Vrbanus ij. 1134
duo ista.23.q.4. Augustinus. 1236
duo mala.distin.13. Toletanum concil. viij. 45
duo sunt quippe. dis 96. Gelasius. 441
duo sunt genera.12.q.1. Hierony. 405
duo tēpora.de cōs.di.4. Leo papa. 1839
duobus modis.27.q.2. August. 1433
duodecim.5.q 4.Zepherinus papa.736
dupliciter.de cons.dis.2. Hieron. 1801

E

EA enim.10.q.2. Codex. 828
ea quæ a sanctis.1.q.3. Vrbanus ij. in conc. Placentino. 537
ea vindicta.23 q.4. August. 1248
eadem lege.1.q.1. Digest. 529
¶ Ebron.13.q.2. Hieronymus. 963
¶ Ecce à quibus.dist.49.Gratia. 220
ecce autem.24.q.3.Prosper. 1335
ecce dico.22.q.5. Augustinus. 1196
ecce ego dico.dist 95.Hierony. 432
ecce in præfatione.dist.99.Greg. 453
ecce inquiunt.23.q.4. August. 1115
ecce nunc tempus. de pœn.dist.1. Ambrosius. 1568
ecce ostensum.dist.28. Gratianus. 125
ecce ostensum est.dis 60. Gratia. 284
ecce plenarie.dist.39.Gratianus. 182
ecce quibus. dist.41. Gratianus. 188
ecce ꝙ criminosi. dis.51. Gratia. 254
ecce ꝙ ista.32.q.6. Gratianus. 1523
ecce ꝙ in sacris. dist.33. Gratia. 154
ecclesia.1.q 4. Gregorius. 548
ecclesia.16.q.1. Hieronymus. 1024
ecclesia Christi. de pœn. dist.1. Ex B. Hieronymo. 1586
ecclesia. de consecr.distin 1. Nicolaus Papa. 1756
ecclesia.de consec.dist.4. August. 1857
ecclesiæ antiquitus.16.q.1. Cabilonense conc. 1041
ecclesiæ charitas.de consecr.dist.4. Augustinus. 1886
ecclesiæ meæ. dist.97. Bonifacius episcopus. 447
ecclesiæ principes.dist.35.Hieron. 166
ecclesiæ velaltaria.de consecrat.dist.1. Meldense conc. 1759
ecclesiam.j.de consecr.dist.1. Aurelianense conc. 1762
ecclesiam.ij. de consecr.dist.1. Agrip. conc. 1762
ecclesiarum seruos.12.q.2. Toletanum conc.iij. 947
ecclesijs semel. dist.68. Nicænum concilium. 325
ecclesijs semel.de consec.dist.1. Nicænum conc. 1760
ecclesias 13.q.1. Dionysius Papa. 958
ecclesias.16.q.7. Clemens. 1093
ecclesias.de conse,dist.1.Clemēs. 1757
ecclesias. de consecr. distin.1. Ioannes Papa. 1760
ecclesiastica. dist.23. Bracharen. conc. iij. 103
ecclesiastica. dist.38. Hierony. 181
ecclesiasticæ 25.q.2.Gregorius. 1355
ecclesiasticis.12.q.2. Gregorius. 946
ecclesiasticarum.dist.11. Basilius. 34
¶Ego autem 1.q.6. Gregorius. 556
ego Berengarius. de consecr. dist.2. ex actis Syn.Rom.sub Nicolao ij. 1796
ego dixi.34.q.1. & 2. Hermes. 1706
ego Lodouicus.dist.63. Gregorius.310
ego solis.dist 9. Augustinus. 25
egressus itaque.27.q.2.Hierony. 1429
ægro a tes.de consec. dist.4. Carthag. conc.iiij. 1864
¶Eiectis.3.q.2. Caius. 674
eiectionem vero. distin.89. Anacletus Papa. 359
eijciens Dominus distinc.88. Ioannes Chrysostomus. 399
ei qui appellat.2.q.6. In Authen.Constit. 636
¶Eleemosyna.14.q.5.Gregorius. 988
Eleutherius dist 91. Pelagius. 409
Eleutherius.18.q 2 Pelagius. 1132
¶Emendari.1.q.1. Eliberit.conc. 518
emerisisti. de consecrat.dist.4. Ambrosius. 1868
¶Engeltrudam. 3. q.4. Ioannes Papa. viij. 685
enimuero.dist.19 Stephanus Papa. 76
¶Eodem modo. de consec.dist.4. Hieronymus. 1866
eos ad sacrificia.dist.31. Innocentius j. pag. 141
eos autem.27.q.1. Gregorius. 1403
eos etiam.dist.81. Alexander ij. 368
eos qui post. dist.32. Vrbanus Papa ij. pag. 151
eos qui ad ecclesiam.dist.87. Arausicanum conc.1. 395
eos qui per pecunias. 1.q.1. Tharasius Constant.episcopus. 472
eos qui.1.q.5. Vrbanus. 554
eos qui.3.q.10. Arelatense conc ij. 712
eos qui. 20.q.3. Chalcedonense concil. 1148
eos qui 36.q.2. Chalcedonense conc. pag. 1747
eos quos. de consecrat. distinc 4. Felix papa. 1875
eos sacerdotes. 7. q.1. Damasus papa. pag. 782
eos vero.dis.50. Ancyranum conc. 245
eorum qui accusantur. 11, q.3. Damasus. 887
eorum qui pauperes.dist.50. Carthaginense conc.iiij. 407
¶Ephesijs dist 43. Gregorius. 197
Epiphanium.5.q.6. Gregorius. 741
episcopus ad synodum.dist.18. Carthaginen.conc.iiij. 70
episcopus aut presbyter.dis.35. Canon Apost. 165
episcopus aut presbyter.dist.47. Canon Apostolorum. 213
episcopus aut presbyter.dist.88.Canon Apost. 397
episcopus autem. dist.100. Grat. 454
episcopus benedictionem.dist 77. Agathense conc. 351
episcopus cum ordinatur. dist.23. Carthaginense conc. iiij. 103
episcopus de loco.7.q.1.Carthaginense conc.iiij. 780
episcopus Deo.de consecr.dist.1. Anacletus papa. 1772
episcopus dum fuerit. dist.61. Gregorius. 291
episcopus ecclesiasticarum.12.q.1. Antiochenum conc. 914
episcopus gentilium.dis.37. Carthaginense conc.iiij. 239
episcopus gubernationem.dis.88. Carthaginense conc.iiij. 398
episcopus habeat.10.q.2. Mart.Brachar. ex conc. 833
episcopus in ecclesia. dist.95. Carthaginense conc.iiij. 435
episcopus in quolibet.dist.95. Carthaginense conc.iiij. 435
ep̄s in diœcesim.7.q.1. Anacletus. 776
episcopus in synodo.35.q.6 Euthychianus papa. 1734
ep̄s nec.14.q.1. Carth. conc.iiij. 979
episcopus secundum.distin.17. Gregorius. 66
episcopus non debet.distin.18.Turon. conc. 72
episcopus non est. distin.65. Antioch. conc. 318
episcopus nullius. 15.q.7. Carthagin. conc.iiij. 1017
episcopus nullum. de consecr.distin.1. Carthaginense conc.iiij. 1774
episcopus nullam. dist.88. Carthagin. conc.iiij. 398
episcopus pauperibus.dist.82.Aurelianense conc.1. 372
episcopus presbyter.11.q.3.Moguntin. conc. 883
episcopus qui filios.12.q.2. Agathense conc. 932
episcopus qui inuitū. dist.74. Aurelianense conc.iii. 335
episcopus qui mancipium. 12.q.2. Toletanum conc.iiij. 941
episcopus sacerdotibus. dist.67. Hispalense conc.ii. 323
episcopus sacerdotibus. 15.q.7. Hispalense conc.ii. 1017
episcopus si clerico. 6.q.2. Carthagin. conc.iiij. 753
episcopus si infirmitate.de conse.dis.3. Aurelianense conc.1. 1827
episcopus si tertiam. 12.q.3. Toletanū conc.ix. 953
episcopus sine concilio.dis.24. Carthaginense conc. 110
ep̄s subiecto. dist.72. Leo Papa. 352
episcopus tuitionem.dist.88. Carthag. conc.iiij. 398
ep̄s vilem dist.41.Carth.conc.iiij. 190
episcopi ab omnibus. dist.64. Nicænū conc.1. 315
ep̄i de rebus. 12.q.1. Agath.conc. 912
episcopi eorumque ministri. 26.q.5. Anquirense conc. 1373
ep̄i iudicio.dis.24 Laodicēse conc. 110
ep̄i lectioni.2.q.7. Paschalis Papa. 666
episcopi non in castellis. dist.80. Anacletus. 360
ep̄i presbyteri.21 q.4. Zach.papa. 1161
episcopi qui.9 quæst.2. Constantinop. synod 1. 812
episcopi si à propriis. 3.q.1. Fabianus. pag. 671
episcopi si sacerdotali.11.q.3. Agathēse conc. 863
episcopi vel presbyteri.7.q.1. Carthag. conc.iiij. 780
episcopo non licere.1. 8.q.1. Antioch. conc. 792
episcopo non liceat.11. 8.q.1. Martinus Brachar. ex conc. 793

episcopo non licet. 19. q. 6. Mogunt. conc. 1081
episcopo scribit.9.q.3.Beda. 818
episcopum aut presbyterum.distin.45. Canon Apostolorum. 205
episcopum de diœcesi.7.q.1.Antiochenum conc. 776
episcopum non oportet.dist.61. Laodicense conc. 288
episcopum non debere 9.q.2. Anthiochenum conc. 811
episcopum oportet. dist.64. Ex concil. Martini Brachar. 317
episcopum per cunctas.10.q.1. Toletanum conc.iiij. 825
episcopum presbyterum. dist.34 Aurelianense conc.iiij. 158
episcoporum etiam. distin.74. Agath. conc. 336
episcoporum igitur. distin.18. Gratianus. 66
episcopos aũt.dist.100.Gratianus 454
episcopos per Aemyliam.distin.63.Nicolaus Papa. 301
episcopos presbyteros.dist.31. Carthaginen.conc.ij. 140
episcopos,secundum.distin. 17.Gregorius j. 66
episcopis suis.3.q.1.Caius Papa. 670
æqualiter. 35. quæst.2. & 3. Iulius Papa. 1715
¶Erga eum.26.q.7.Octaua synod.1386
erga simoniacos. 1.q.1. Nicol. iunior. pag. 522
erit autem.dist.4.Isidorus 9
error cui non resistitur. dist.83. Innoc. pag. 378
erubescant.dist.32. Vrbanus ij. 152
¶Esau venator.dist.86.Hieron. 388
est aliud.24.q.1.Ambrosius. 1300
est etiã cõtra.22.q.4.Ambrosius. 1183
est iniusta.23.q.4.Ambrosius. 1235
est ordo. 33.q.5.Augustinus. 1698
esto subiectus.dist 95.Hieron. 434
estote ergo.1.q.1.Gregorius. 515
est probanda.dist.86.Ambrosius. 389
est vnitas.de cons.dist.4.Aug. 1858
¶Et dixit dominus.de consec.distin.2. Aug. 1787
et hoc attendendum. de cons.distin.1. Augustinus. 1769
et hoc diximus.16.q.7.Origenes. 1085
et hoc quoque. 35.q.2.& 3. Iulius Papa. 1714
etiam corde.1.q.1.Augustinus. 489
et iurabunt.22.q.1.Hieronymus. 1160
et purgabit.dist.50. Hieronymus. 230
et qui emendat.dist.45.August. 208
et quia aliquos.27.q.1.Greg. 1406
et si ad tempus 11.q.3. Aug. 880
et si illa 1 q.7 Gelasius Papa. 571
et si illi.12.q.2.Tolet.conc.iiij. 934
et si Iudæorum.dist.54.Tole.conc.xiij. pag. 267
et si non frequentius. de consec.dist.2. Fabianus Papa. 1784
et sacrorum.12.q.1.Gregorius. 922
et sancta.de consec.dist.2.Aug. 1808
et temporis.16.q.1. Gregorius. 1043
et venit.de pœn. dist.1.Hierony. 1569
¶Eum qui asseuerat.di.50.Codex. 245
eum qui.7.q.1.Gregorius. 781
eunuchus. distin. 55. Cano. Apostolorum. 273
Euphemium.2.q.3.Gregorius. 595
¶Ex antiquis.dist.54.Gelasius. 262
ex auctoritate.16.q.1.Gregorius. 1030
et catholica.1.q.1.Augustinus. 482
excellentissimus. 11.q.3. Nicolaus Papa. 897
excommunicati.9.q.1.Greg.palea. 807
excommunicatos.11.q.3.Calixtus Papa. pag. 867
excõmunicatorum.23.q.5.Vrb.ij.1269
exemplum domini.12.q.1.Augustinus. pag. 909
ex eo ꝙ prohibet.15.q.3.Digestis. 1005
ex epistola.dist.23.Hispalense conc ij. pag. 105
ex his aũt.12.q.1.Canones Apost. 913
exhinc iam.de cons.dist.4.Raban.1860
existimant quidam.11.q.3.Hier. 890
exigunt causæ.1.q.7 Leo. 569
ex merito.6.q.1.Anterus Papa. 748
ex multis temporibus.1.q.3.Alexan.ij. pag. 541
exorcista.dist.23.Carth.conc.iiij. 106
ex pœnitentibus.50.distin.Carth.conc.iiij. 248
expedit.12.q.1.Prosper. 909
experientiæ. 11.q.1.Pelagius. 845
ex præmissis.dist. 50.Gratianus. 223
ex quo instituta.de conse.dist.4.Augustinus. 1837
extra catholicam.1.q.1. August. 498
extra conscientiam.dist.64. Innoc.Papa. 316
extra prouinciam.3.q.6.Grat. 689
extraneo clerico. dist.71. Calced.conc. pag. 332
extraordinaria. 35.q.2. & 3. Vrban.ij. pag. 1714

F

FAciat homo.22.q.2.Aug. 1178
facienus.dist.86.Ioan. viij. 384
facilius.de pœn.dist.1.Prosper. 1564
factus est 7.q.1. Cyprianus. 763
facta subditorum. 9. q.3. Anterus Papa. 820
factæ sunt. dist.4 Isidorus. 9
facultates.13.q.2. Gelasius Papa. 962
falsas pœnitentias. de pœn.dist. 5.Gregorius vij. 1682
fatendum est.13.q.2. Augustinus. 976
¶Felix episcopus. 15. q. 7. Carthagin. conc.ij. 1016
Felix episcopus.16.q.1. Carth.conc.ij. pag. 1044
feminæ.30.q 3 Isidorus. 1473
feminas.dist 81. Syricius Papa. 371
ferram de terra.dist.50.Gregorius. 232
fertur simoniaca 1.q.1.Greg. 480
¶Ficta charitas.de pœn.dist.2. Ambrosius. 1608
fidelis femina. 32.q.7. Eliberita. conc. pag. 1528
fidelior factus.dist.50.Ambros. 248
fieri potest.32.q.7.August. 1527
filius Dei.de cons.dist.4.Aug. 1838
filium uestrum.1.q.1.Gregorius. 526
filijs vel nepotib. 16.q.7. Conc.Tolet. ix. 1093
firma autem. 20. q.1. Nona synodus. pag. 1140
firmum Dei. de pœn. dist.2. Hieronymus. 1615
firmissime.1.q.1.Augustinus. 492
firmissime.15.q.1.Augustinus. 998
firmissime.de conse distin.4. Augustinus. 1836
fixum ab hinc.12.q.5. Hispalense conc. pag. 956
¶Flagitia.32.q.7.Aug. 1530
fleat pro te.de pœn.dist.1.Ambr. 1589
florentinum archidiaconum. dist.85. Gregorius. 383
¶Forte aliquis.14.q.5.Aug. 988
forte dicas.de cons.dist.2. Ambr. 1797
forte in populo.23.q.4.August. 1217
forte nata.de pœn.dist 2.Aug. 1613
fornicari omnibus.dist.88.Aug. 399
fortitudo.23.q.3. Ambrosius. 1212
¶ Frater & coepiscopus. 17.q.4. Gelasius. 1105
frater noster. 16.q.1.Gregorius. 1045
frater vester.dist.50.Codex. 246
fratris & coepiscopi.11.q.1.Gregorius. pag. 854
fratrem nostrum.dist.86 Greg. 386
fratres nostros.de pœn.distin.5. Innocen.ij. 1682
fratres non solum.33.q 4.Amb. 1650
fratres quos.9.q 3.Sixtus Papa ij. 820
fraternitas.12.q.2.Gregorius. 920
fraternitatis tuæ.distin.34. Pelagius Papa. 160
fraternitatis vestræ.35.q.10 Gregorius. pag. 1743
fraternitatem tuam.dist.71.Greg. 331
fraternitatem tuam. distin.80. Gregorius. 361
fraternitatem vestram. dist.54. Gregorius. 266
frequens.dist.54.Gelasius. 263
Frigentius.16 q.7.Gelasius. 1092
frustra.dist.8.Augustinus. 22
¶Fucare.de cons.dist.5.Aug. 1903
fuerunt autem.dist.7.Isidorus. 19
fugitiui.12.q.2.Agathense conc. 929
fuit semper.9.quæst.3.Athanasius Patr. pag. 818
fur autem.14 q.6.Hieronymus. 994
fures. 13. q. 2. Moguntinense concil. pag. 977
futuram.12.q.1.Melchiades Papa. 910

G

GEneralis dist.54.Gelasius. 264
generali.25.q.1.Hadr Papa. 1349
generalia concilia. dist. 17. Gratianus. pag. 62
generaliter etiam.dist.82.Gratia. 372
generaliter sancimus. 16. q.1. Codex. pag. 1038
genuit Ioseph.27.q.2.Hierony. 1419
gesta quæ nobis.dist 74.Grego. 335
¶ Gloria episcopi.12.q.2.Hieron. 948
¶ Gonsaldus.17.q.2.Gratianus. 1100
¶ Gratia si non gratis. 1. q.1. Leo Papa. 462
gratia quæ per Christum.de cons.dist. 4.Augustinus. 1887
gratiam.1.q 1. Ambrosius. 468
graue non.35.q.9.Innocentius. 1742
graue satis 11.q.3 Gregorius. 887
Gregorius.35.q 9.Ex Pontificali.1743
¶Guilitarius.33.quæst.4. Saluerius Papa. 1232

H

HAbeo librum. dist.16. Petrus episcopus Nicomediæ. 56
habet hoc proprium.2.q.5.Greg. 601
habemus.22.q.1.Hieron. 1167

habent

habent forsitan.23.q.2. Anastasius Papa. 975
habuisse te.dist.33.Gregorius. 157
habebat dominus 12.q.1.Aug. 911
habita dinumeratione. 2.q 6. Cod. Theo. 623
habe ur quoque.3.q.9 Damasus. 707
habeatur semel.distinct.18. Nicænum conc. 67
hac consona.25.q.1 Gregorius. 1349
hac ratione 31.q 1.Ioánes Chry. 1480
Hadrianus Papa.dist.63. Octaua syno. pag. 297
Hadrianus.dist.63 ex histo.eccl. 305
hanc consuetudinem. 10. q.1. Damasus Papa. 827
hanc ergo.17.q.4.Gregorius pal 1117
hanc regulam.1.q 1.Leo. 493
hanc societatem. de pæn. dist.4 Gratianus. 1671
¶Hæc autem scripsimus. dist.30. Gangrense conc. 137
hæc autem uerba. de pæn.distin.1. Digest. 1558
hæc autem uita.23.q.4.Grego. 1219
hæc de charitate.de pæ.di.3 Grat.1633
hæc de ordinandis.dist 81.Grat. 363
hæc est fides.24.q.1.Hieron. 1301
hæc huius placiti 12.q.2. Ilerden. cōc. pag. 933
hæc imago.33 q.5.Augustinus. 1699
hæc quæ de priuilegijs. dist.5. Gratianus. 11
hæc salubriter. 33.q.8. Greg. in regesto. 1737
hæc quippe.3.q.6.Ioannes Papa. 693
hæresis.24.q.3.Hieronymus. 1338
hæreticus 24 q.3 Augustinus. 1338
hæretici cum à fide. 24.q.1. Innocentius Papa. 1311
hæretici non. de pæn.dist.4. Hierony. pag. 1676
hæ uero.27.q.1.Innocētius Papa. 1395
¶Hic ergo.de consec.dist.1 Clemens. pag. 1758
hi de quibus.de consec.dist.4.Leo papa. 1851
hi duo solummodo.de conse. distin.1. Leo ix. 1771
hi ergo.27.q.1.Triburiense conc. 1397
hinc considerandum. dist.64. Gratianus. 314
hinc est etiam.16.q 1.Gregorius 1036
hinc etenim dist.49 Gregorius. 222
hi qui arbores.distin.50. Nicolaus Papa. 246
hi qui altario. dist.50. Ilerdense conc. pag. 247
hi qui altario. 15. q.8. Ilerdense conc. pag. 1018
hi qui baptismum.1.q.1.Leo. 490
hi qui de paginis.26.q.2.Aug. 1364
hi qui episcopos. 3.q.4. Alexander papa. 1682
hi qui in furtis.24.q 6 Gregorius. 994
hi qui in ecclesia.21.q 3 Cyprian⁹ 1159
hi qui instanti. de conse.dist 2. Toletanum conc j. 1785
hi qui matrimonium.32.quæst.7. Nicolaus. 1534
hi qui post sanctam dist.50 Arelatense conc.ij. 254
hi qui se carnali. dist.55. Arelat. conc. ij. 272
hi quoscumque.1.q 1.Hieron. 487
his à quibus. 23. q.8. Toletanum conc. xj. 1292
his breuiter.de pæn.dist.1 Grat. 1552
his igitur.dist.23.Isidorus. 100
his potestatis.de pæ.di.1. Ambr. 1575
his qui tempore necessitatis. 26. q 6. Leo episcopus. 1381
his qui diuersorum. 26.q.7. Laodicen. conc. 1384
his temporibus.dist.77.Gratia. 349
historia.33.q.2. Nicolaus. 1541
hi uero qui uxores. 32.q.7. Gregorius 1523
hi uero hæretici. de consec.dist.4. Gregor. 1867
¶Hoc ad nos.dist.59.Gregorius. 285
hoc capitulo dist.97.Gratianus. 447
hoc est quod dicimus. de conse. dist 2. Augustinus. 1800
hoc etiam placuit.2.q.6. Cartha.conc. iij. 634
hoc habet.dist 46.Gregorius. 217
hoc ipsum 33.q.2.Isidorus. 1544
hoc nequaquam. 7.q.1. Eugenius Hostiensis episcopus. 78
hoc nobis de pæn.dist.4.Gregor. 1674
hoc quoque.de conse.dist.1. Soter papa. 1773
hoc sacramentum, de conse.dist.2. August. 1807
hoc sanctum 32.q.2.Toletanum conc. iij. 1503
hoc si in iudicio.26.q.7. octaua synod. pag. 1385
hoc solum.33.q.5.Hieronymus. 1697
hoc tantum. 28.q.2. Toletanum conc. iiij. 1120
hoc tamen. 23.q.5. Augustinus. palea. pag. 1252
hoc uestræ.dist 11.Leo papa. 37
hoc uidetur 32 q.5.Augustinus. 1195
homo Christianus. distinct.40. Chrysost. 184
homini 1.q.4.Gregorius. 547
homines.22 q.2. Augustinus. 1172
homicidium. de pæn. dist.1. Augustinus. 1563
homicidiorum. de pæn.distinct.1 Clemens. 1561
homicidas.23 q 5.Hieronymus. 1262
honestū.22 q 5.Cornelius papa. 1199
honoratus.dist.74 Gregorius. 338
honorantur.32.q 2.Ambrosius. 1502
horrendus 32 q 5 Ambrosius. 1521
hortatu.3.q.9.Pelagius. 718
hortamur.dist 71. Augustinus. 332
hortamur.23.q.8. Alcuinus. 1281
hospitalitas uero.dist. 85.Grat. 382
hospitalem.dist 42 Gratianus. 191
hospitiolum.dist 32.Hieron. 153
¶Huic soli.dist 17.Damasus papa j. 63
huiusmodi beneficij. 10. q 3. Codex. palea. 831
huius obseruantiæ. distinc.76. Leo papa. 345
humanum genus.dist.1 Gratianus. 1
humanæ.22.q.5.Gregorius. 1196

I

IAcobus frater.de conse. dist.2. Sexta synodus. 1707
iam itaque. 1.q.4.August. 547
iam nunc.28 q.1. Augustinus. 1439
iam uero.23.q.6.Gregorius. 1274
¶Ibi adunati.7.q.1.Gregorius. 789
ibi semper.5 q.5.Fabianus papa. 690
¶Idcirco frater.de pæ.di.7. Aug. 1687
id constituimus. 17 q.4. Aurelianense conc. j. 1114
ideo diuina.24 q.3.Augustinus. 1345
ideo huic sanctæ. 2.quæst.6. Iulius papa. 617
ideo huic sanctæ.2.q.6 Iulius papa.621
ideo permittente.25.q.1.Leo papa iiij. pag. 1350
ideo prohibetur.dist 37 Isidorus. 176
idololatria.28.q.1.Augustinus. 1437
id semper.de conse.dist.4.Gerundense conc. 1895
¶Ieiunium.dist.76 Calixtus papa. 343
ieiunium quartu.dist.76 Hieron. 345
ieiunium.de conse. dist.3. Melchiades papa. 1829
ieiunium.de consec.distin.5. Augustinus. 1898
ieiunia.de conse.dist.3.Ex dictis sancti Apollonij. 1830
ieiunia.de consec. dist.5. Eusebius papa. 1896
Iesus.dist.50.Hieronymus. 233
¶Igitur cū sæpe 23 q.8.Leo iiij. 1280
igitur genus 26.q.3.& 4. Aug. 1367
igitur post sanctæ.di 76.Leo papa. 345
igitur secundum sanctorum. 25.q.2. Leo. 1354
ignis succensus.de pæn.distinct.3. August. 1658
ignorantia.distin 38.Toletanum conc. iiij. 178
¶Illa anima de pæ.dist.2.Ambr. 1617
illa autem.dist.12. Augustinus. 42
illa cauenda 15.q 1.Ambrosius. 1000
illa præpositorum.11.q.3. Gregor. 885
illæ autem.32.q.5.Leo papa. 1520
ille gladium.23 q 4.Augustinus. 1236
ille pœnitentiam.de pæn.distin.3.Smaragdus. 1637
ille proculdubio. distinc.93. Anacletus. pag. 418
ille qui 22.q.5.Augustinus. 1194
ille rex.de pæn.di.3.Ambrosius. 1642
illi autem 12.q.1. Prosper. 915
illi offerunt 1.q.1.Hieronymus. 495
illi qui aut.5.q.5 Eusebius papa. 739
illi qui peregrinos. 24 quæst.3. Nicolaus. 1337
illiteratos.dist 36.Gelasius papa. 168
illos planetarios 26.q.2.Aug. 1366
illud autem.dist.30 Gratianus. 134
illud autem.dist 40.Ambrosius. 186
illud autem.dist.93.Gregorius. 422
illud autem.dist 96 Gratianus. 435
illud autē.20.q 1 Marcellus papa. 1143
illud breuiter.dist 12 Hieronym. 39
illud diuini.7.q.1.Toletanum conc.xi. pag. 770
illud etiam.13 q.2.Gelasius papa. 965
illud etiam.13 q.4.Innocentius. 1245
illud etiam 30 q 3 Tribur.conc. 1467
illud generaliter. distinc.94. Nicænum conc j. 317
illud inferendum 8.q 1.Hieron. 800
illud magnitudinē 10 q 3.Pelagi⁹. 839
illud nos dist 77. Caius papa. 349
illud perscrutari.de conse. distin 4 Augustinus. 1837
illud plane 11 q 3.Augustinus. 802
illud quidem.8.q.2.Gregorius. 802
illud quod.12.q.2.Innocentius ij. 937

illud

illud quod.26.q.2.Augustinus. 1365
illud quoque.distin.50.Syricius Papa. pag. 253
illud quoque.di.71.Ianuarins eps. 330
illud quoque.11.q.1.Gregorius. 1154
illud relatum.15.q.1.Digest. 997
illud sacramentum.35.quæst.6. Ordo Rom. 1733
illud sane.dist.80.Leo Papa. 361
illud sane.24.q.3.Leo Papa. 1339
illud statuendum.dist.23.Carthag concil.iij. 101
illud statuẽdum.16.q.6.Gelasius. 1081
illud superfluum.dist.95.Inno. 431
illud te volumus.10.q.3.Pelagius. 836
illud vero.4.q.6. Carth.conc.iij. 719
illud vero.31.q.1. in concilio apud Althæum. 1477
illud vero. depœn.dist.3.Ambr. 1644
¶Imitare Petru.6.q.1.Ambrosius. 747
immolans.14.q.5 August. 987
impœnitentia.de pœn.distin.5.Gratianus 1677
imperium vestrum distin.10.Nicolaus Papa. 29
imperiali.25 q.2.Greg.i regesto. 1356
imperatores dist.9 August. 24
Imperatores 11.q.3.August. 895
importuna de pœn.dist.1.Hier. 1578
impudicas 27.q.1.Tribur.conc. 1396
¶In actione de pœn.dist.1.Aug. 1591
in adolescentia 33.q.2 Leo Papa. 1549
in altari.de cons.dist.2. Vrbicum concilium. 1815
inanis est.de pœ.dist.3.Aug. 1637
in antiquis.12.q.2. Io. Papa j. 919
in apibus.7.q.1 Hieronymus. 781
in baptismate.de cons dist.4. Mogunt. concil. 1871
in calicẽ.de cons.dist.2.Ambr. 1831
in canonicis.dist.19 August. 77
in canonibus 16.q.1.Symmachus in syno.vi Rom. 1048
incaute sunt.11.q.2.Gregorius. 1177
in catechismo.de cons.distin.4.Iginus Papa. 1871
incastum.de pœ.dis.3 Greg. 1538
in capite quadragesimæ.distin.50.Agathense conc. 252
incestuosi 13.q.5.Turon.cõc.iij. 1260
incestuosi.35 q.8.Aurel.conc. 1738
in cœna domini. de cons.dist.2.Soter Papa. 1784
in Christo pater.de conse.dist.2. Hilarius. 1819
in Christo semel.de conse.dist.2. Ambrosius. 1802
in clericorum 11 q.1.Hadr.Papa. 859
incommutabilis. 22.q.4. Toleta. concil viij. 1185
in coniugio. 32. quæstio. 1. Hieronymus. 1489
in copulatione. 35 q.2. & 3. Vrominacien.conc. 1716
in criminalibus.5.quæstio.3. Hadr. Papa. 735
in cunctis.11.q.3. Gregorius. 879
in decima actione. 18. q.2. Hispalen. conc ij. 1129
indicas.3.q.9.Nicolaus Papa. 708
indicatum est dist.89.Gregorius. 403
in die.de consec.dist.5.Gregorius vij. pag. 1895
indignum.dist.38. Gregorius. 181
indigne. 22.q.2. Symmachus in synodo sexta. 826
indignantur.32.q.6.August. 1525
in dolo.22.q.2.August. 1171
in dominicis diebus.9 q.2.Nannetense concil. 810
in domo patris. de pœn. dist 4. Augustinus. 1669
in duabus.21.q.1.Grat. 1132
induciæ.3.q.3.Eleuther. Papa. 677
induciæ.3.q 3 Damasus.palea. 677
in ea synodo.dist.100.Greg. 456
inebriauerunt Lot.15.quæst.1. Augustinus. 1001
in ecclesia.1.q.1.Leo. 496
in ecclesia.de consecra dist.4. Augustinus. 1883
in ecclesiastico.13.q.2.Tribur.cõc. 970
in eo.32.q.4.Hieronymus. 1512
in eum,qui.1.q.1. Digest.lib.3. 528
infans 10.q.1.Theod.in pœnit. 1142
infamis persona 3.q.7. Romana syno. in cap.Hadriani. 697
infames.3.q.7 Digest. 698
infames.6.q.1.Stephanus. 749
inferior sedes.dist.21.Nicol.Papa. 89
inferiorum.dist.86.Leo episc. 384
infideles.23.q.4 Augustinus. 1221
in Galliarum.25.q.2. Gregor. 1353
in grauibus 3 q.7.Gregorius. 702
in his rebus.dist.11.August. 36
in illo sacramento.de consec.distin.2. Ambrosins. 1822
in illis vero dist.80 Clemẽs Papa. 360
in istis temporalibus.dist.4. Aug. 10
in ipsarum.22.q.2.Augustinus. 1174
iniquum est.32.q.6 August. 1525
iniustum iudicium.11.q.3. Calixtus papa. 892
iniustum videtur. 12. q.2. Tansiacum conc. 940
in lectum.34.q.1.& 2.Triburien.concil. 1706
in legibus.12.q.2.Eusebius Papa. 920
in libro.2.q.5 Gregorius. 610
in loco.5 q.4 Tolet.conc.xi. 737
in malis.22.q.4 Isidorus. 1184
in mandatis.dist 43 Clemens. 196
in memoriam.dist.19 Cap.Caroli. 76
in necessitate.de cons.dist.4 Aug. 1843
Innocens.22.q 4.Ambrosius. 1190
in nona actione 16.q.7. Hispal. concil.ij. 1091
in nouo testamẽto.dist.21.Anacl. 88
in nouo testamento.22.q.1.Aug. 1165
innouamus.dist 60. Innoc.ij. 285
in nomine domini.dist.23. Nicol.Papa ij. 97
in nomine patris.distin.73.Littera formata. 333
in nullo.18.q.2.Greg. in reg. 1118
insolita.11.q.1 Mileuit conc. 855
in omni.17.q.2. Ambrosius. 1427
in omnibus.dist.81 septima syn. 370
in omnibus.de consec.dist.5. Capitul. lib.5. 1901
in oratorio dist 42. August. 153
in ordinatione.dist.63. Ex regu. B. Benedicti palea. 292
in parochia.16 q.1.Pelagi⁹ Papa. 1033
in præsenti 13.q.2 Hieronymus. 972
in primis 2.q.1 Gregorius. 577
in qualibet ciuitate.23 quæstio.8. Codex Theodosianus. 1188
inquit apostolus.de cons.dist.2.Augustinus. 1818
in quibus.22.q.2.Augustinus. 1174
in quibus.de cons.dist.2.Leo. 1794
in sabbato.de conse.distin.4. Capitul. lib.6. 1878
in sacerdotibus.dist.61.Hormisda Papa. 286
in sacramento.de cons.dist.2 Carthagin conc.iij. 1779
in sacramentorum.de consec.distin.2. Alexan. 1776
in sacris.16.q.1.Anastas. 1047
in salicibus.de pœn.dist.3.Amb. 1653
in sancta Romana.dist.92.Greg. 411
in sancta apostolica.de cons.dist.1.Sixtus Papa. 1766
in sancta Nicæna.2.q.7.Iuli⁹ Papa. 641
in scripturis.dist.96.Nicolaus papa. 441
in scripturis.2 q.1.Eusebius. 592
in scripturis.8.q.1.Gregorius. 795
in sede.24.q.1.Eusebius Papa. 1300
in singulis.distin.77 Zozimus. 349
in singulis.dist.86.Ambrosius. 390
in synodo.dist.63. Leo Papa. 305
in synodo.de conse dist.4 Zach. 1867
insolitum est.11.q.2.Codex. 943
institutio est.27.q.2.Augustinus. 1428
institutionis.25 q.2.Gregorius. 1354
institutio missarum de cons.dist.2.Gerundense conc. 1789
in tantum.dist.21.Nicol.papa. 91
in tantum hominum de pœn.distin.3. Augustinus. 1649
integritas 32.q.1.Ambrosius. 1494
intelligi.26.q.2.Augustinus. 1365
inter cetera.10.q.3.Tolet.cõc.vij. 838
inter cetera.23.q.4.Augustinus. 1189
interdixit.dist.32 Nicæn.conc. 153
interdicimus.16.q.1.Calixtus ij. 1025
interfectores 33.q.2.Nicol.Papa. 1543
inter hæc.33 q.2.Nicolaus papa. 1543
inter hæc.de pœn dist.2.Gregor. 1614
inter hæc hircum. de pœn.dist.3. Adamantius. 1650
inter hæc hircum.de pæn.distin 3.Hychius. 1652
inter hæresim 24.q.3.Hieron. 1337
inter memoratos.16 q.3. Innocentius Papa. 1065
intermittentes. de pœnit.dist.4.Paulus Apostolus. 1674
inter nos.dist.63.Leo iiij. 318
inter querelas.23.q.4 Gregorius. 1230
interrogo 1.q.1.Augustinus. 508
interrogatum est. 2.q.5. Salegustan. conc. 612
interueniente.32.q 7.August. 1525
inter uerba.11.q.3.Gregorius. 880
intra catholicam.1.q 1.August. 500
in tristitteris 1.q 2.Alex ij. 790
in uenditionibus.17.q.4.Agathen.concil. 1116
inuenta est 27.q 2.Origenes. 1430
inuenimus.de consecra.distin.2.Pelagius ij. 1775
inuentum est.16.q.7.Cabilonen concil.ij. 1096
in veteri lege. distin.77. Toleta. concil.iiij. 352
inuitat dominus.de cons.distin.2. Augustinus. 1811
in uno vero 19.q.2. Gratianus. 1134
in vna autem dist.101.Gratianus 459

inutile.dist.88. Gregorius. 398
¶Ioannes Chrysostomus.dist 50. Martinus Papa j. 228
¶Ipsa pietas.23.q.4.August. 1227
ipse ligandi 11.q 3.Gregorius. 882
ipsi apostoli.2.q.7.Fabianus. 656
ipsi sacerdotes.1.q.1.Alexander. 508
ipsi sunt canones. 9. q.3. Gelasius Papa. 810
¶Ita sæpe.11.q.3.Ambrosius. 885
irreligiosum.dist.87.Gelasius. 394
irreligiosa.de conse.dist.3.Tolet.concil. iiij. 1827
irrisor est.de pœ.di 3.Isidorus. 1637
irritam esse.3.q.6.Felix Papa j. 694
irritam esse.11.q.3 Carth.cōc.iiij. 875
¶Is autem 22.q.2.Augustinus. 1172
ismael.dist.56.August. 279
is qui pœnitentiam. 26.q.6. Carth.concil.iiij. 1380
is qui non habet. distinct. 34. Toleta. concil.j. 159
iste Abrahæ.32.q.4.August. 1505
istud est.11.q 1.Gregorius. 847
¶Ita corporis.11.q.3.Nic.Papa. 894
ita diligere 30.q 3.Nicol. Papa. 1465
ita dominus.dist.19.Leo papa j. 78
ita ergo.22.q.1.Augustinus. 1165
ita fit verbum 1.q.1.August. 502
ita ne.32.q 5 Augustinus. 1515
ita nos Scyllacenorum. 25. q.2. Gelasius. 1361
ita plane.23,q.4.Augustinus. 1216
itaque censuimus.24.q 3.Agath. concil. 1336
item aduersus. dist.13. Grat. 44
item laici.dist.61 Gratianus. 286
item ex monachali.dist.58 Grat. 282
item qui ecclesiasticis.dist.59.Gr. 282
item qui in ægritudine.di.57.Gr. 281
iteratur quotidie. de consec.dist.2.Paschasius. 1812
¶Iubemus.1.q.1. Codex lib.9. 528
iubemus eos qui.16.q.3 Codex. 1074
iubemus. de consec.dist.1. Lucius Papa. 1773
iudas.17.q.4.Gelasius. 1113
iudas pœnituit.de pænit.distin.3.Ioan. Chrysostomus. 1653
iudex criminosum. 2. q.1. Constantinus Imperator. 576
iudex non est.23.q.5.Hierony. 1262
iudæi baptizati.1.q.4. Tole. conc.iiij. pag. 547
iudæi.28.q.1.Tolet.conc iiij. 1445
iudæi quorum.de conse.dist.4.Agath. concil. 1869
iudæorum.28.q.1. Tole.conc. 1446
iudicare.11.q.3.Gregorius. 882
iudicantem.30.q 5. Eleutherius. 1475
iudices autem. 11. quæst.1. Nicænum conc. 841
iudices inquit.1.q.1.Hierony. 476
iudicet ille 3.q.7.Ambrosius. 702
iudicet seipsum. de pæn.dist.1. Augustinus. 1593
iudicium vero.6.q.3.Grat. 755
iulianus.11.q.3.Ambrosius. 893
iuramenti.22.q.5.Chromatius. 1197
iurauit Dauid.22.quæstio.4. Augustinus. 1184
iuratos.15.q.6.Vrbanus ij. 1014
ius generale.dist 1.Isidorus. 2
ius autem.dist.1 Isidorus. 4
ius naturale.dist. 1. Isidorus. 4
ius ciuile.dist. 1.Isidorus. 5
ius gentium.dist.1.Isidorus. 5
ius militare.dist. 1.Isidorus. 5
ius publicum.dist. 1. Isidorus. 5
ius Quiritum.dist.1.Isidorus. 5
ius autem dist.7. Grat. 18
iustitiæ.25.q.1. Gregorius. 1350
iustum est bellū.23.q.2.Isidorus. 1208
iustum est principem. distin.9. Isidorus. 24
iustum est vt qui.23.q.3. Calixtus. 1213
iuuenculas. 20. q.1. Gregorius in regest. 1144
iuxta Chalcedonensis.16.q 1. Alexander ij. 1025
iuxta sanctorum. dist.93. Anacletus & Zacharias Papæ. 416

L

LAcrymæ.de pœn.distin.1. Ambrosius. 1553
laici in accusatione.2.quæst.7. Anacletus. 643
laici vero nullo modo. dist.63. Gratianus. 296
laici presbyteros. 16. q.7. Moguntin. conc. 1096
laici qui.dist.33. Innoc.j. 156
laico non licet. 2.q.7. Marcellinus Papa. 641
laicos non accusare.2. quæstio.7.Eusebius. 641
laicis quamuis.16.q.7.Eulalius episcopus. 1091
lator Nemesion.2.q.7.Greg. 660
lator præsentium.distinct.55. Stephanus. 273
lator præsentium. 16.q.5.Greg. 1061
latorem præsentium.1.q.1.Greg. 526
latorem præsentium 33 q.2.Nicolaus Papa. 1550
lauamini.de pœn.dist.3.Greg. 1638
¶Lector cum ordinatur.dis.23. Carth. conc.iiij. 106
lector si viduam.dist.34. Martinus Bracharen. 163
lectores cum ad annos.dis.32. Carthagin.conc.iii. 151
lectis sagacitatis.dist.63 Leo iiii. 303
legatur.24.q 2.Gelasius Papa. 1320
legant episcopi. dist 37. Hieronymus. pag. 171
lege imperatorum.distin.10. Nicolaus Papa. 28
lege Iulia.1.q.1.Digest.lib.3.pal. 529
legem quam piissimus.dist.53. Gregorius. 259
leges ecclesiæ 3.q.6.Anacl.Papa. 695
legi epistolam.16.q.1.August. 1034
legi Syromatten.23.q.8.Hierony. 1282
legitur quod beatus.dist.81 Greg. 370
legimus aliqua.dist.37. Ambrosi. 174
legimus de beato. distinct. 37. Rabanus. 172
legimus in Esaia.dist. 93.Hieron. 424
legimus quosdam.de conf.dist.5.Hieronymus. 1900
legum ecclesiasticarum.2.q.1.Hincmarus ex conc.apud Medardum. 582
lex continentiæ.dist 31. Leo Papa. 142
lex diuinæ. 27. q.2. Benedictus Papa palea. 1417
lex est.dist 1. Isidorus. 3
lex est.dist. 2. Isidorus. 6
lex æterna.23.q.5. Augustinus. 1258
lex illa.27.q.2. Gelasius Papa. 1432
lex illa.36.q.2.Gelasius. 1745
¶Libenter ignosco.de pœn.dist.1.Ambrosius. 1571
liberorum.32.q.4.Hierony. 1513
liberti.dist.87.Toletanū conc.iiij. 395
liberi dicti.32 q 4.Isidorus. 1513
liberti ecclesiæ.12.q.2.Toletanū concil iiij. 943
liberti. 12.q.2. Toletanū conc.iiij. 945
libertos.dist.87. Agathense conc. 395
licet aliquid.26.q.2.Ambrosius. 1367
liceat appellatori. 2.q.6.Fabianus Papa. 614
licet ergo.8.q.1.Hieronymus. 798
licet in regulis.16.q.3.Gelasius. 1064
licet nonnumquam.distin.45.Leo Papa. 204
licet omnibus.dist.87.Gelasius. 393
licet plerumque.dist.45.Greg.iiij. 203
licet etiam.2 q.6.Fabianus. 628
licite dimittitur.32.q 7.Aug. 1526
ligna ecclesiæ.de consecr.dist.1. Hyginus Papa. 1764
liquido.de conf.dist.2.Aug. 1803
litigiosus.dist.90. Gratianus. 405
litteras charitatis.dist.63. Pelagius papa. 302
litteris vestris.de conf.dist.3.Fabianus papa. 1830
¶Loca vero in quibus.dis.80.Gra 359
loci nostri.35.q.9.Stephanus v. 1739
locutio diuinarum.dist.38.Aug. 181
longinquitate.12.q.2.Tole.cōc.vj. 945
loquitur Dñs.24.q.1. Cypria. 1303
lotharius.31.q.2.Nicolaus. 1485
¶Lugdunēsis 9.q.2. Vrbanus papa. 813
luminoso 18.q.2.Gregorius. 1122
luxuriam facit.dist 35. Prosper. 166
luxuriosa res.dist.35. Hierony. 165

M

MAgnus episcopus.dist.54. Carth. conc.j.palea. 260
magna pietas.de pæn. dist. 1. Augustinus. 1154
magnum quidem.11.q.1. Ambr. 849
magnæ sapientiæ.22.q.4.Aug. 1186
magis.32.q.5.Augustinus. 1517
maiores.16.q.7.Augustinus. 1085
maiores 24.q.1. Gelasius. 1295
maiorum quispiā. 2. q.7. Zepherinus Papa. 643
mala consuetudo.dist.8. Nicolaus Papa. 21
maledicam.1.q.1.Hieronymus. 500
mali sunt.23.q.4.Augustinus. 1249
mancipia Christiana. distin.54. Gregor. 265
mandamus.19.q.3.Vrbanus ij. 1135
mandastis.2.q.5.Sixtus Papa iij. 604
manent ergo.24.q.1.Leo Papa. 1298
manifesta.2.q.1.Ambrosius. 585
manifesta.12.quæst.1.Mart.Brachar.in conc. 913
manifestum est.1.q.1.Leo. 496
manifestum est. 32.q.5.Aug. 1608
manus impositio.1.q.1.August. 499
manus quoque. de consc.dist.5.Eusebius Papa. 1893
Marchion, & Basilides.1.q.2.Hieronymus. 495
maritum duarum, distinct.33. Gregorius. 155

mater ecclesia. de conse.dist.4. Augustinus. 1886
matrimonium.27.q.1 Isidorus. 1412
maximianus.dist 81.Innocentius. 364
maximianus.23.q.3.Augustinus. 1211
maximum quoque 1 q.7.Leo. 570
¶Medicina.de pœn.dist.1.Ambr. 1588
medicamentũ.de pę dist.1.Chry. 1588
meliore.27.q.1.Augustinus ij. 1400
memor sum.24.q.1.Sixt⁹ Papa ij. 1300
mennam.2.q.5.Gregorius. 602
mensuram autem.de pœn.dist.1. Hieronymus. 1593
meretrices esse.32.q 4.August. 1502
merito quæritur.15.q.1.August. 997
merito.32.q.2.Augustinus. 1503
Metropolitano.dist.63.Leo j. 304
Metropolitanum.2.q.7.Gregorius. 661
metuentes.17.q.4.Gelasius. 1112
¶Mihi autẽ.22.q.2.Augustinus. 1177
miles.25.q.5.Augustinus. 1177
militare.23.q.1.Augustinus. 1206
ministri altaris.distin.81. Lucius Papa. pag. 368
ministri.14.q.4.Arelatense conc.j. 984
ministrum.dist.23.Laodicen.conc. 107
ministrare.26.q 6.Agathẽse conc. 1378
miramur tantum.dist 61.Leo. 287
miramur.24.q.1.Nicolaus. 1315
miratus valde.93.dist.Gregorius. 415
mirandum est. de pęn. dist.2 Augustinus. 1628
miror autem. de pæn. distin.1. Cyprianus. 1577
miror minus.dist.50.Ioannes viii. 225
miror quomodo.17.q.4.August. 1104
miserum est dist.6.Innocentius. 287
missas die.de consec.dist. 1. Agathense conc. 1774
missarum solennia. de cons.dist.1. Triburiense conc. 1757
¶Moderamine.16.q.1.Gregorius.1030
modo q uxoritur.35.q.4.Gratia. 1718
Moyses dist.7 Isidorus. 18
Moyses 8.q 1.Hieronymus. 793
Moyses.32.q.2.Augustinus. 1500
molitiis.21.q.3.Cyprianus. 1159
monachus vero.di.77.Gelasi⁹ papa.352
monachus.16.q.1.Hieronymus. 1023
monachi.1.16 q.1.Agathẽse conc.1033
monachi.ij 16.q.1.Tarraco.conc. 1034
monachi sibi. de conse. di.4. Capitularium liber. 1871
monacho.20.q.4.Basilius. 1152
monacho.27.q.1.Aurelia.conc.j. 1404
monachum. 20.q.1. Toletanum conc. iiij. 1148
monachũ.90.q.4.Agathense conc. 1151
monachos quoque.16.q 1.Syricius Papa. 1032
monasterium. 16. q.7. Eugenius ij & Leo iiij. 1095
monasteria.18 q.2.Arelatense, vel Aurelianen.conc. 1126
monasteria. 18. q.2. Agathense conc. pag. 1129
monasterijs.19.q.3.Gregorius. 1137
monemus.12.q.2.Leo iiij.in conc. 924
monomachiam. 2.q.5. Nicolaus Papa. pag. 611
mos antiquus.dist.65. Nicænum conc. pag. 319
mos est.dist.1 Isidorus. 3
mos est.12.q.2.Gregorius. 930
mouet te.22.q.1.Augustinus. 1169
¶Mulier debet.33.q.5.Ambrosius.1701
mulier quamuis.dist.23. Carthaginense conc.iiij. 108
mulier quamuis. de cons.di 4. Carthaginense conc.iiij. 1843
mulier quæ accesserit.15.q.1. Augustinus. 999
mulier si fide.22.q.4.Augustinus.1189
mulier si quidpiam.32.q.2.Ambrosius. pag. 1503
mulier si sine.33.q.5. Ex concilio apud Compendium. 1694
mulierem constat.33.q.5.August.1700
mulieres.dist.32.Laodicen.conc. 154
mulieres.27.q.1.Eugenius Papa. 1404
multum stupeo.3.q.6.Leo. 692
multi bene.de pęn.dist.2 Grego. 1628
multi corriguntur.2.q.1.August. 587
multi sacerdotes.dist.49.Ioan. Chrysostomus. 187
multi sæcularium.1.q.1.Grego. 503
multi sine.14 q.5.Hieronymus. 988
multi sunt.de consec.distin.4.Pelagius Papa. 1866
multiplex.de pęn.dist.1.Leo. 1572
multipliciter multisque.1.q.1. Tarasius episcopus Constantinop. 474
multorum auctoritatibus. 1. q.2. Gratianus. 535
multorum relatione.dist.32.Greg. 146
multorum relatione.27.quæst.2.Gregorius. 1419
multorum relatione.35.q.6.Alexander ij. 1735
multis ab vrbe.dist.44.Gregorius. 200
multis concilijs.16.q.1.Africanum concil. 1044
multis denuo.di.17.Pelagius Papa ij.64
multos de ecclesiastica. dist.54. Gregorius. 269
multæ autem operationes.1.q.1. Augustinus. 484
mutationes. 7. quæst.1. Anterus Papa. pag. 778.

N

NAbuchodonosor.23.q.4. Augustinus. 1223
nam qui Deo. 16.q.2. Ambrosius. palea. 1059
nam sicut.distin.32. Innocentius j. palea. 141
nam si consenserimus.dist.27.pa̅l. 125
nasci de adulterio.distinc.56. Hieronymus. 277
Naum prophetam. de pęn. dist.3. Hieronymus. 1646
¶Ne amisso.23.q.4.Augustinus. 1235
nec aliqua.27 q.1.Cyprianus. 1393
nec artificioso.22.q.2.August. 1177
nec damnosa.25.q.2.Codex. 1356
nec eam quam.35.q.2.& 3.Greg. 1714
nec extra.3.q.9.Damasus.palea. 707
nec emeritis.dist.61.Cęlestinus. 291
nec foris.1 q.1.Augustinus. 483
nec hoc quoque.14.q.4.Leo papa 985
nec illud.30.q.5.Ambrosius. 1474
nec illud.33 q.5.Ambrosius. 1701
nec is qui inuitus 15.q.1.Ambr. 1001
nec licuit.dist.17.Greg al.Pelagius. 63
nec mirum 26.q.5 Augustinus. 1375
nec Moyses.de conse.di 2 Hiero. 1823
nec nouum.8.q 1.Gregorius. 709
nec numerus 10.q.3.Gelasius. 836
nec quemquam. de consect.dist.4.Cyprianus. 1878
nec quisquam. 24.q.2. Gelasius Papa. pag. 1322
nec solo.32.q.5.Augustinus. 1519
nec sufficere.8.q.1.Beda. 802
nec uxorẽ.33.q.4.Nicolaus papa. 1698
necesse est.dist.29.Hieronymus. 134
necesse est.1.q.1.Gregorius. 508
necesse est.3.q.9.Nicolaus papa. 711
necesse est. 22.q.4. Toletanum concil. pag. 1186
necesse est. de consec.distin.1.Leo Papa. 1769
necessarium est.de consecr.dist.4. Augustinus. 1835
necessaria.1.q.7.Gelasius. 564
necessaria. 12. quæst.1. Eug.ij. & Leo iiij. 904
necessario. de cons.dist.2.ex Ephesino symbolo. 1818
ne forte.de pęn.dist.1.Hierony. 1587
ne forte.de pęn.dist.4.Osee. 1676
neganda.i.3.quæst 11. Stephanus Papa. 713
neganda.ii.3.q.11.Codex. 714
negare non possum. distin.9. Augustinus. 25
negotium. de pæn. distinct.5. Gregorius. 1682
negotiatorem clericum.dist.88. Hieronymus. 399
negligere.2.q.7.Eleuterius Papa. 665
nemo ad sacrum. dist.32. Vrbanus secundus in Melphieñ.Syn. 152
nemo contemnat. 11.q.1. Ioan. Chrys. pag. 874
nemo blandiatur. 32.quæst.4. Ambrosius. 1508
nemo de annorum. 16.quæst.3. Ioannes viij. 1075
nemo desperandus. de pæn. distinct.7. Leo Papa. 1686
nemo ecclesiam.de conse.dist.1.Aurelianen.conc. 1756
nemo episcopus. 2. q.1. Constit. apud Iulia.antecess. 583
nemo episcoporum. 11.q.3. Melden. conc. 877
nemo iudicabit.9.q.3.Innocẽtius. 819
nemo peritorum. 11. quæst.3. Augustinus. 839
nemo per ignorantiam. de conse.dist. 1.Clemens papa. 1765
nemo potest.16.q.1 Gregorius. 1022
nemo potest.de pęn.distinc.1. Ambrosius. 1573
nemo presbyter. distin.78. Authen.de san.episcopis. 354
nemo quippe.dist.83.Gregorius. 377
nemo qui rapit. 14.q.5. Hieronymus. palea. 988
nemo recte.distinc.81.Symmachus Papa. 363
nemo tollit.de consec.distin.4. Augustinus. 1837
nemo vel in foro. de pęn.distin.1. Codex. 1555
nemo vmquam. 11. quæst.1. Caius Papa. 840
nemini est.17.q.4.Nicolaus. 1112
nemini præterquam.15.q.3. Iulius Papa. 1008
nemini regum,16.q.7.Siluester. 1097

neminem absolute.dist.70. Chalcedonense conc. 328
neminem exire.3.q.6. Romana syno. in capitular.Hadriani. 696
neminem putes.de pœn.distinct.Augustinus. 1569
neminem quisquam.distin.45. Romanum conc.sub Siluest. 202
Neophytus.dist.61.Ambrosius. 290
Neophyti.de consec. dist.5. Carthaginense conc.iiij. 1895
ne pro cuiuslibet.16.q.1.Grego. 1035
neque ad Cain. distinc.90. Cyprianus. pag. 406
neque apud altare.dist.88.Cypria. 401
neque decennii. 16.q 4 Iustinia. Nouel. 1077
neque enim.14.q.5.Augustinus. 988
neque furiosus.32.q.7.Fabianus. 1535
neque in homine.1.q 1 August. 483
neque potest.1.q.1.Augustinus. 509
neque quorumlibet.distin.9. Augustinus. 27
neque uiduas 27.q.1.Gratianus. 1393
ne quis arbitretur.22.q.2.Aug. 1177
ne quis ieiunet.de cons. dist.3. Cæsaraugust conc. 1829
ne quod absit.de conse. dist.4. Gregorius. 1870
neruitesticulorum.dist 13.Grego. 45
ne tales.de consecr. distin.5. Hieronymus. 1899
¶Nicæna synodus. distinc 31. Historia Tripart. 143
nihil contra.2.q.1.Eleutherius episcopus. 576
nihil contra.7.q.1. Toletanum concil. vij. 770
nihil enim prodest.de cons.dist.5. Pius Papa. 1897
nihil enim. de conse.distin.5.Ioannes Chrysostomus.palea. 1899
nihil est aliud.de consec.dist.4 Augustinus. 1865
nihil illo.di.83. Anacletus Papa. 378
nihil iniquius.32.q 6.Augustin⁹. 1524
nihil in sacrificijs. de conse.dist.2. Alexander v.à Petro. 1781
nihil Iudæ.de pœn dist 3.Hieron. 1654
nihil prodest. de pœn.distin.3. Pius Papa. 1640
nihil sic debet. 11.q.3.August. 874
nihilominus quoque.3.q 9 Leo. 710
nimium certe.23.quæst 8.Ioannes Papa viij. 1279
nimium sunt.23.q.4.Augustinus.1237
nisi aut in cœnobio. distinc.56. Vrbanus. 280
nisi bella.23.q 1.Gregorius. 1203
¶Nobis dominus.dist 63.Leo iiij. 303
nobilis homo. 2.q.5. Triburiēse conc. palea. 605
nobilissimus vir. dist.97. Nicolaus Papa. 449
noctæ sancta de conse.distin.1. Thelesphorus Papa. 1768
noli existimare.23.q 1.August. 1205
noli frater dist 9 Augustinus. 26
noli meis literis.dist.9 Augusti. 24
noli putare.de pœn. distinc.1. Augustinus. 1562
nolite errare.dist.11.Iulius Papa. 33
nolite nos existimare.dist.21.Nicolaus Papa. 90
nolite recedere.11.q.3.Hierony. 869
nolite timere.11.q 3.Ioannes Chrysostomus. 891
nolite velle.14 q.5.Augustinus. 987
nolo vt aliquis.12.q.1.Augustinus. 907
noluit itaque.33.q.5.Augustinus. 1700
nomen presbyteri.2.q.1.August. 583
non afferamus 24.q.1.August. 1305
non autem.7.q.1 Augustinus. 767
non confidat.dist 50.Gelasius. 250
non cogantur.dist.41.Augusti. 189
non debet.distin.65. Martinus in concil. 318
non debet.11.q.3.Gregorius. 883
non debet.30.q 1.Celestin⁹ Papa.1463
non debere.dist 80.Laodic.conc. 361
non decet.dist.12.Calixtus Papa j. 38
non dico.de consec.distin.4. Hieronymus. 1891
non dicatis.12.q.1. Augustinus. 908
non dubito.de consec.dist.4. Augustinus. 1889
non enim 32.q 1.Augustinus. 1493
non est à plebe.2.q.7.Euaristus. 641
non est aqua. de consecr.dist.4. Augustinus. 1858
non est credendum.3.q.11. Hadrianus Papa. 714
non est crudelis. 23.quæst.5. Hieronymus. 1262
non est contra.22.q.1.August. 1164
non est contra.22.q.1.Isidorus. 1169
non est culpandus. 32.quæst.1. Hieronymus. 1494
non est dubium.27.q.2.August. 1417
non est facile.dist.40. Hieronym. 183
non est innocentiæ.23.quæst.5 Augustinus. 1264
non est iniquitatis. 23.quæst. 5. Augustinus. 1258
non est nostrum.23.q.5.Hieron. 1257
non est obseruandum. 22 quæst.4. Isidorus. 1186
non est peccatum. distinc.6. Isidorus. pag. 17
non est permittendum.dist.63. Laodicen.conc. 299
non est putanda.1.q.1.Gregorius. 479
non est quod cuiquam.15.q.1. Ambrosius. 1001
non est tam iniustus. de pœn.distinc.2. Hieronymus. 1616
non æstimemus.13.q.2.August. 972
non erit turpis 32.q.1.August. 1491
non exemplo.26.q.2.Beda. 1364
non ex quo.de consec.dist.4. Augustinus. 1887
non fidelibus.32.q.5.Augustinus.1516
non frustra.23.q.5.Augustinus. 1258
non furem.7.q.1.Leo iiij. 766
non habenti. 12. quæst. 2. Africanum conc. 938
non hoc corpus.de conse.dist.3. Augustinus. 1768
non illud. de consecra.dist.4. Augustinus. 1847
non imputantur.1.q.4.August. 548
non iste panis. de conse.dist.2.Ambrosius. 1805
non inuenitur. 23. quæst.4. Augustinus. 1242
non inuitati. 9.q.2.Constantinopol.synod.j. 812
non in perpetuum. 24. quæst. 3. Rabanus. 1325
non in inferenda. 23.quæst 3. Ambrosius. 1318
non in uobis.de conse.dist.4. Augustinus. 1856
non ita.2.q.6.Eutychianus Papa. 621
non ita.22.q.2.Augustinus. 1177
non licet.di.10 Symmachus Papa. 29
non licet.dist 46.Laodicense conc. 212
non licet. distinc.63. Martinus Papa ex conc. 299
non licet.11.q.3.Augustinus. 886
non licet.26.quæst.7. Martinus Bracharen. 1387
non licet.33.q.4.Martinus Bracharen. in conc. 1692
non licet.i.de conse.dist.4. Altissiedoren.conc. 1871
non licet.ii.de cons.distin.4.Carthaginense conc.iij. 1873
non liceat. distinc.86. Agathense concil. 392
non liceat.i. distinct. 23. Bracharense conc. 108
non liceat.ii.dist 23. Apud Martinum Bracharen.episcopum. 108
non liceat.di.44. Martinus Bracharensis ex conc. 202
non liceat dist. 92. Martinus Brachar. ex conc. 412
non liceat.1.q.1. Martinus Bracharen. ex conc. 496
non liceat.3.q.6.Innocētius Papa. 695
non liceat. 12.quæst.2. Symmachus Papa. 925
non liceat. 12. quæst.2. Chalcedonen. conc. 935
non liceat.12.quæst.2. Innocentius Papa ij. 937
non liceat.19.q.3 Nouella cxxlij. 1139
non liceat. 26.q.6. Mart. Brac. in concil. 1371
non liceat.de cons.dis.3. Martinus Bracharen.in conc. 1827
non liceat. de consec.dist.4. Martinus Bracharen.in conc. 1860
non loca.dist.40 Gregorius. 184
non mœchaberis.32.q 5 Isidorus. 1521
non mœchaberis.32.q 6.Aug. 1525
non mediocriter. de conse.dist.5 Hieronymus. 1897
non multum.dist 100.Greg.pal. 457
non nocet 1.q.1.Gregorius. 507
non negamus.distin.61. Hormisda Papa. 287
nonne vobis.di 37.Hieronymus. 171
nonne directa. 8.q 4. Symmachus Papa. 805
nonne Sodomitæ 1 q 1.August. 483
nonne vobis.di 37.Hieronymus. 171
nonnulli diaconi.dist.93. Tolet. conc. iiij. 421
nonnulli.de pœn.dist 1. Ambro. 1576
non nocet.1.q.1.Gregorius. 507
non est beatu di.40.Symmachus. 183
non obstruens 26.q.7 August. 1388
non omnis.dist.37.Augustinus. 177
non omnis.5.q.5.Augustinus. 738
non omnes.2.q.7.Hieronymus. 652
non omnis.32.q 2.Leo Papa. 1501
non omnis. de consecra. dist.2. Augustinus. 1867
non omnis,qui 2.q.7.Augustinus.652
non oportet.di.18.Laodic.conc. 68

non

non oportet.1. distinct.23. Laodicen. conc. 107
non oportet. 2.distinct. 23. Laodicen. conc. 108
non oportet. 3. distinct. 23. Agathen. conc. 108
non oportet. 1. distinct.42. Laodicen. conc. 193
non oportet. 2.distinct 42. Laodicen. conc. 193
non oportet. 1.distinct.44. Laodicen. conc. 199
non oportet. 2.distinct.44. Laodicen. conc. 201
non oportet. distinct. 69. Laodicen. conc. 328
non oportet. distinct. 81. Laodicen. conc. 371
non oportet.dist.93.Laodic.conc. 420
non oportet. distinct. 93. Laodicense conc. 420
non oportet. distinct. 95. Laodicen. conc. 434
non oportet.1.q.1.Laodicen conc. 495
non oportet.3.q.9 Marcellus. 707
non oportet.7.q.1.Nicæn.conc. 774
non oportet.26.q.5.Laodic.conc 1371
non oportet.28.q.1.Agath.conc. 1448
non oportet.30.quæst.3. Zacharias & Deusdedit. 1466
non oportet.33.q.4. Laodicense concilium. 1692
non oportet.33.q.4.Ilerdẽse cõc. 1692
non oportet de conse. dist. 1.Martinus Brachar.in conc. 1763
non oportet. de cons. dist.2. Martinus Brachar.in conc. 1778
non oportet.de cons. dist.3. Laodicense concilium. 1828
non oportet. de cons. dist.5. Laodicense conc. 1902
non oportet.de consec.dist.5.Laodic. conc. 1902
non osculatur.5.q 1.Ambrosius. 738
nõ peierabis.22 q.4.in Leuitico. 1187
non pila. 23.q 8.Ambrosius. 1279
non placuit.16.q 7.Symmachus. 1091
non plures.de conse.distin.4. Leo Papa. 1871
non potest. 2.q.7.Toler.conc.iiij. 647
non potest.23.q.4 Augustinus. 1234
non potest 32.q.5.Isidorus. 1517
non potest.de pœn.dist.1.Ambr. 1567
non potest.de pœ.dist.1.Ioannes Chrysostomus. 1568
non potest.de conse.distin 4. Ioannes Chrysost. 1837
non prohibeat. de conse.distin. 2. Augustinus. 1809
non putes 23.q.5. Augustinus. 1264
non quales.1.q.1.Nicolaus. 505
non ratione. de consec.dist.4. Syricius Papa. 1839
non regenerabantur.de consec.dist.4. Augustinus. 1885
non reuertebuntur.de pœn.dist.2. Gregorius. 1608
non sanat. 1.q.1.Ambros. 490
non sane. 14.q.5.Augustinus. 991
non satis.dist.86.Ambrosius. 388
non satis. 34.q.1 & 2 Hieronym. 1703
non semel 15 q.2.Aurel.conc. 1131
non semper.11.q.3.Augustinus. 863
non semper.22.q 4 Ambrosius. 1180
non solent.2.q.6.Vlpianus. 639
non solum.1.q.3. Beda. 543
non solum.i. 11.q.3.Synodus viij. 887
non solum.ii. 11.q.3.Augustinus. 890
non solum.22.q.4.Beda. 1184
non solum.23.q.5.Hieronymus. 1261
non solum.18.q.1.Augustinus. 1438
non solum.31.q.7. Isidorus. 1530
non solum.32.q.8.Augustinus. 1536
non sufficit.de pœn.dist.1. Augu. 1583
non sunt audiendi.11.q.3. Aug. 881
non statim.26.q.2.Hieronymus. 1364
non turbatur.24.q.1.Ambrosius. 1299
non vos hominũ.23.q.5.Pelagius.1265
non vos iudicetis.5.q.4.Aug. 737
¶ Nos ad fidem.distin.96. Chalcedon. conc. 439
nos autem.de conse.dist.2.Aug. 1795
nos consecrationẽ.9.q 1.Greg. 807
nos consuetudinem.dist.12. Greg. 41
nos in hominem.9.q.1.Gregorius.809
nos in quemquam.2.q.1. Aug. 576
nos volumus.17.q.2. August. 1100
nos qui præsumus.dist.40. Greg. 183
nos sacramentum.2.q.5. Cornelius Papa, & Tribur.conc. 600
nos sanctorum.2.q.5. Cornelius Papa, & Tribur.conc. 600
nos sanctorum 15.q.6.Greg.vij. 1014
nos sequentes.6.q.1.Euseb.Papa. 750
nos si incompetenter. 2.quæst.7. Leo iiii. 658
nosse credo.dist.76. Ambrosius. 348
nosse desideras. 30. quæst.1. Nicolaus Papa. 1460
nosse tuam.dist 63.Stephanus. 301
nosse vos.de cons.di.3.Pius Papa.1832
nostrates. 30.q.5. Nicolaus. 1472
nostri 23.q.3. Augustinus. 1211
notandum est.23.q 2. August. 1209
notandum est.24.q.3. Vrbanus. 1340
notificasti 33.q.5.Alexand.ii. 1694
notificamus.35.q.6. Vrbanus. 1732
notum sit.2.q.1. Nicolaus Papa. 581
nouatianus.7.q.1 Cyprianus. 764
nouerint.10.q.1.Tolet.conc.iiii. 824
nouissime.de cons.dist 5. Raba. 1893
nouit Deus. de pœn. distin.4. Augustinus. 1668
nouit dñs. de pœn. dist.1. Amb. 1583
nouit fraternitas.dist.12. Greg. 41
nouit sanctitas.dis.100.Gregorius. 456
¶Nubendi.17.q.1. Augustinus. 1400
nullus abbas.1 q.2.Vrbanus Papa. 531
nullus abbas.19.q 3.Educense concil. sub Greg.vij. 1135
nullus acolythorum dist.24. Siluester Papa. 109
nullus ad ecclesiasticum. dist.68. Gregorius. 282
nullus aliqua. dist.98.Siluester Papa.in conc.generali. 430
nullus alterius 9.q.2 Calixtus. 809
nullus anathematizatorum.3.q 4.Stephanus Papa. 681
nullus autem.de cons.dis.4.Aug. 1852
nullus clericus.11.quæst.1. Siluester Papa. 851
nullus clericus. 11.q.1. Matiscon.conc. 1.palea. 842
nullus clericorum.14.q.4. Carthagin. conc.iii. 985
nullus clericorum. 17. q.4. Ilerdense conc. 1107
nullus crimen.1.q.4.Augustinus. 545
nullus debitæ.de pœn.di.1.Aug. 1568
nullus decimas.16.q.2. Leo Papa. palea. 1059
nullus ducat.31.q.1.Leo. 1477
nullus eorum.21.q.4.Sexta syn. 1160
nullus eorum.18.q.1.Sexta syn. 1446
nullus episcoporum.de pœn. distin.2. Hieronymus. 1615
nullus episcopus.dist.38. Clemens Papa. 181
nullus episcopus.distin.60.Vrbanus in concilio celebrato Aruerniæ. 284
nullus episcopus.1.q.1. Gelasius ex vi. synod. 516
nullus episcopus.1.q.1.Greg.vij. 527
nullus eps.5.q.4.Iulius Papa. 736
nullus eps.11.q.1.Bonifacius. 842
nullus eps.15.q.4.Hadr.Papa. 1029
nullus eps.22.q.5.Vrbanus ii. 1201
nullus episcopus. de conse.dist.1. Zacharias Papa. 1772
nullus episcoporum.dist.54.Leo. 259
nullus eporum.2.q.2.Steph.Papa. 592
nullus episcoporum. 15.q.4 Tarraconense conc. 1008
nullus ex ecclesiastico.22.q.5. Rhemense conc. 1201
nullus est à plebe.2.q.7.Euaristus papa. 903
nullus expectet.de pœ.dis.7.Aug. 1688
nullus fidelis. 30.q.5. Hormisda Papa. pag. 1471
nullus in episcopum. dist.62. Calixtus papa. 1471
nullus in episcopum. dist 61. Calixtus papa. 296
nullus in episcoporum. dist.60. Vrbanus papa. 285
nullus in præpositum. dist.60. Calixtus papa. 285
nullus inuitis.dist.61.Cælestinus. 291
nullus introducatur. 4. q. 4. Damasus papa. 736
nullus itaque.1.q.1. Symmachus. 525
nullus iudicum. 11. q.1. Caius papa. palea. 840
nullus laicus.2.q.7.Siluester papa. 641
nullus laicorũ.dist.63.Hadrianus papa in viij.syn. 296
nullus laicorũ.16.q.7. Pasch.ij. 1089
nullus ministrorum. de cons. distin.4. Arausicanum conc. 1877
nullus missam.dist.32.Nicolaus. 147
nullus monachus. 2.quæst.7. Pelagius ij. 664
nullus monachus. 18. q.2. Aurelian. conc. 1. 1125
nullus neque.36. quæst.2. Parisiense conc.j. 1748
nullus mortuus 13. quæst.2. Mogun. conc.j. 971
nullus omnino.6.q.1.Codex. 752
nullus oĩno 16.q.7.Calixt' Papa.1087
nullus ordinet.di.24.Cart.cõc.iij. 109
nullus patriarcharum. di.99. Pelagius secundus. 452
nullus pœnitentem.dist.55. Arelatense conc.iij. 271
nullus pontifice. di.79. Bonifacius iij. ex conc. 158
nullus potest.2.q 2.Iulius Papa. 593
nullus presbyter. 9. q.2. Nannetense conc. 810

nullus presbyter.de consecrat.distin 1. Siluester Papa. 1758
nullus presbyter. de consecrat. dist. 1. Hormisda Papa. 1761
nullus presbyterorum. dist. 44. Nannet.conc. 200
nullus presbyterorum.de consecr. dist. 5. Nannetense conc. 1901
nullus primas. 9.q.2.Calixtus. 810
nullus primas. 9. q.3.Calixtus. 816
nullus res ecclesiæ. 17. q.4. Carthag. conc. 1115
nullus sacerdotum. 11. q.3. Aruen. conc. 877
nullus seruus. 3.q.5.Felix Papa ij. 687
nullus vmquam. dist. 79. Stephanus Papa iij.ex conc. 357
nullus vmquam. 4.q.4.Fabianus. 726
nullius crimẽ. 1.q.4.Augustinus. 767
nulli archiepiscopi. distin. 99. Anicetus. 452
nulli ciuium. de consec. dist 3. Aurel. conc. 1. 1817
nulli clerico.dist.44.Sexta synod. 199
nulli de seruili. distin.54. Tribur.concil. 260
nulli dubium. 3.q.1. Alexander Papa. pag. 671
nulli dubium. 12.q.5 Gregorius. 955
nulli epi. dist.42.Carth.conc.iij. 193
nulli episcoporũ. 3.q.5. Paschalis.687
nulli episcoporum. 12. q. 1. Romana synod habita ab Eugenio ij. 915
nulli episcoporum. 16. q. 1. Leo Papa iiij. in concil. 1051
nulli est. de conse.dist.4 August.1883
nulli ex propinquitate. 35. q. 2. & 3. Lugdunense conc. 1716
nulli fas. dist 19 Gregorius iiij. 77
nulli fas sit. 25. q. 1. Hilarius Papa. pag. 1347
nulli liceat. 12. q.2. Bonifacius Papa. pag. 918
nulli sacerdotum. dist.38. Cęlestinus. pag. 178
nulli vmquam. 3.q.4. Eutychianus Papa primus. 681
nulla ædificia. 12.q.1. Nicolaus Papa. pag. 905
nulla officia. dis 54.Tolet.cõc iij. 266
nulla præter. de conse.dist.4.Augustinus. 1887
nulla ratio dist.62. Leo Papa. 295
nulla ratione. distin.93. ex conc. Parisiensi. 418
nullã damnationẽ. 2.q.4.Leo iiij 613
nullam potestatem. 18. q.2. Pelagius Papa. 1123
nullum absque formata. dist. 71. Antiochenum conc. 312
nullũ ante. 30.q.5.Euarist. Papa. 1475
nullum episcoporũ. 9.q.3. Antiochenum concilium. 810
nullum facere. dist.28.Gregorius. 126
nullũ in vtroque. 35. q.2. & 3. Iulius Papa. 1712
nullum sine dote. 30. q.5. Arelaten. conc. 1473
nunc autem. dist. 21.Nicol. Papa. 90
nunc autem. 1. q.7. Gratianus. 557
nunc autem. 23.q 7.Gratianus. 1275
nunc autem. de consecr.dist.4. Augustinus. 1857
nunc autem. 32. q.7.Gratianus. 1525
nunc autẽ quęritur. 5.q.5.Gratia. 737
nunc ergo. 1.q 4 Gratianus. 545
nunc quæritur. 12.q 2 Gratianus. 916
nunc quæritur. 12.q 3.Gratianus. 951
nunc quæritur. 35.q 6.Gratia. 1731
nunc quæritur. 36.q.2.Gratia. 1747
nũc vero.9.q.3. Stephanus episc. 821
nunciatum est. dist 84 Gregorius. 380
nunquam aquæ. de consecr. distin.4. Chromatius. 1839
numquam de manu. de consecr. dist. 5.Hieronymus. 1901
numquam de Pontificibus. distin.96. Gelasius. 443
numquam de vitijs. dist.56. Chrysostomus. 277
numquã diuinatio. 1.q.1.Hieron. 478
numquid Cain. de pœn.dist.1. Cyprianus. 1561
numquid non erunt. 28.q.1. Innocentius. 1435
numquid non omnia. de consecr.dis. 5.Stephanus v. 1894
nup foro populẽsis. 7.q.2.Gelasi⁹. 790
nuptiæ terram implent. 32. q.2. Ambrosius. 1493
nuptiarum bonum. 27.q.1.Aug. 1407

O

OBedientiam.dist.93.Gratian⁹.414
Obeũtib⁹.dis.63.Inno.in syn. 313
obitum victoris. dist.61.Gregori⁹.293
obitum. 12.q 5.Gregorius. 955
obiiciuntur. 32 q.4.Augustinus. 1510
oblationes dissidentium. dist.90. Carthagin.conc.iiij. 405
obseruandum quoque. 15.q.2. Tarraconen.conc. 1004
obtineri, 23.q.4 Gregorius. 1223
¶Occidit Phinees.23.q 8. Ioan.Chrysostomus. 1282
¶Octaua discussio. 12. q.2. Hispalen. concil. 943
¶Odi & proieci. 24.q.1. Hieronymus. pag. 1310
odio habeãtur. dist 86. Leo episc. 384
odit Deus. 1.q.1.Hieronymus. 495
¶Offerebat.32.q 7 Ambrosius. 1530
officii nostri. 24 q.1.Iulius Papa.1301
officia. 23.q.5.Augustinus. 1258
¶Olim idem erat.dist.95.Hieron 432
olim iussus. 8.q.1.Augustinus. 794
¶Omnis autem dist.3.Isidorus. 8
omnis Christianus. 11.q.3.Aug. 874
omnis Christianus. de consecr. dist.1. Greg.vij.in syn.Rom. 1774
omnis cuiuslibet. 1.q.1.Leo. 522
omnis electio. dis 63.Septima synod. quæ est secunda Nicęna. 299
omnis ætas. 12.q.1.Tolet.conc.iij 902
omnis homo. de conse.dist.2. Eliberitanum conc. 1785
omnis iactantia. 21. q.4. Septima synod. 1160
omnis iniquitas. de pęn.dist.1.Hieronymus. 1562
omnis oppressus. 2.q 6.Anacletus Papa. 615
omnis presbyter. de consecr. distin.4. Ilerdense concilium. 1872
omnis qui aliis. 5. q.6. Hadrianus Papa. 740
omnis q gemebat. 7.q.1.Pelagi⁹. 779
omnis qui iam. de conse.dist.4. Augustinus. 1870
omnis qui iuste. dist.45.Isidorus. 207
omnis qui non diligit. de pęn. dist.1. Ioannes. 1567
omnis qui recedit. 24.q.1.Beda. 1307
omnis res. 27.q.2.Ioannes Chrysostomus.palea. 1413
omnes causationes. 32. q.7. Hieronymus. 1527
omnes basilicæ. 16. q.7. Aurelianen. conc.j. 1087
omnes basilicæ. de consec.dist.1. Iginus Papa. 1754
omnes decimæ.16.q.7. Rothomagen. conc. 1084
omnes deinceps. 28. q.1. Agathense conc. 1446
oẽs ecclesiæ. 17.q.4 Lucius episc.1103
omnes epi. 2.q.6.Syxtus Papa. 616
omnes fęminæ. 27.q.1. Tolet.conc.x. pag. 1405
omnes fideles. de consec. dist.1.canon Apostolorum. 1773
omnes fideles. de consec.dist.5.Vrbanus Papa. 1892
omnes hæ species. dist.3.Gratianus. 7
omnes huius. dist 47.Gregorius. 214
omnes illi 6.q 1. Fabianus. 745
omnes itaque. 11.q.1 Codex Theodosianus. 852
omnes leges. dist.1.Isidorus. 2
omnes leges. 2.q.2.Nicola⁹ Papa.592
omnes presbyteri. 17.q 4. Triburiense conc.palea. 1110
omnes psallentes. dist.38.ex dictis Augustini. 179
omnes qui aduersus. 3.q.5. Pelagius Papa ij. 687
omnes qui in peregrinatione. dist.98. conc.Eliberitanum. 451
omnes quos. 3.q.4.Fabian⁹ Papa. 681
omnes quos. 30. q.1. Symmachus Papa. 1463
omnes quos.de conf. dist.3.Aug.1834
omnes siue patriarchii. dist.22. Nicolaus Papa ij. 92
oẽs vero. 6.q.1.Hadrianus Papa. 744
omne genus. 22.q 2.Isidorus. 1179
omne itaque. 27.q.2.August. 1415
omne qđ. 22.q.1.Tolet.cõc.viij. 1164
omne,qđ.25.q.1.Marcellin⁹Papa.1348
omnem vim. distin.37.Hadrianus Papa palea. 72
omnino cõfitemur. di 31.Leo ix. 143
omnino puniendus est. 2. q.6. Theodosiana lex. 624
omni die.de consecr. dist.5. Carthag. con.vij. 1895
omni timore. 23.q.8.Leo Papa. 1281
omni tempore de consec. dist.4.Martinus Bracharen.in conc. 1877
omnium sacerdotum. dist 32. Leo Papa. 145
omnium vestrum. 23.q.5.Nicol. 1169
omnia decretalia. 25.q.1. Damasus Papa. 1149
omnia quę aduersus. 3.q.9.Cornelius Papa. 706
omnia quæcunque. de consec. dist.2. Ambrosius. 1816
omnia sacramenta. 1.q.1.Aug. 501
omnis talia.dist.12. Augustinus. 43
omnibus cõsideratis. 24.q.1.Aug.1305
omnibus modis. 35 q.9 Grego 1739
oibus nobis. 29.q.2.Iulius Papa. 1455

omni-

omnibus quibus. 4. q. 6. Carthagin. con. vij. 729
omnibus seruis. dist. 34. Extra de cler. ven. c. ij. palea. 158
omnibus vobis. 2. q. 5. Leo. 607
¶Oportet episcopum. 28. q. 3. Hieronymus. 1450
oportet eum. 8. q. 1. Petrus Apost. 797
oportet infantes. 20. q. 2. Nona syn. pag. 1147
oportet etiam ordinandum. dist. 36. Gratianus. 168
oportet quoque. di. 40. Gratianus. 182
oportet sacerdotes. dist. 81. Greg. 369
oportet vt primum. 3. q. 2. Stephanus Papa v. 674
oportebat. distin. 79. Stephanus Papa iij. 357
o propheta. 1. q. 1. Hieronymus. 501
optatū tibi. dist. 100. Ioānes episc. 456
¶Oratorium. dist. 42. ex dictis Benedicti. 193
ordinatos. dist. 49 Cælestinus. 284
ordinationes dist. 64. Anacletus. 315
ordinationes. dis. 95. Anacle. Papa. 340
ordinationes. dist. 75. Zepherinus Papa. 341
ordinationes. dist. 75. Gelasius. 343
ordinationes. 1. q. 1. Grego. vij. 522
Ordinationes. 9. q. 1. Vrban' in syn. 808
origo. 32. q. 4. Hieronymus. 1509
¶Osius episcopus. dist. 61. Sardicense concilium. 290
Osius episcopus. 6. q. 4. Sardicense concilium. 759
Osius Papa. dis. 56 Damasus Papa. 276
ostendit propheta. 23. q. 4. Aug. 1213
ostensum est. 16. q. 4. Gratianus. 1076
ostenditur illos. de conse. dist. 4. Augustinus. 1847
ostiarius. dist. 23. Carthagin. conc. iiij. pag. 106
¶Oues pastorem 6. q. 1. Pius Papa. 746
oues, quæ. 2. q. 7. Eusebius Papa. 643

P

Pacem igitur de consecr. dist. 2. Innocentius Papa. 1781
pagani. 2. q. 7. Caius papa. 648
palam est. dist. 11. Augustinus. 37
pallium tibi. dist. 100. Gregorius. 457
pallium vobis. dist. 100. Gregorius 459
panis est. de conse. dist. 2. Ambro. 1803
panis & calix. de conf. di. 2. Amb. 1795
panem cælestem. de conf. dis. 2. Augustinus. 1808
paratus. 23. q. 1. Augustinus. 1204
parentelæ 35. q. 5. Zacharias. 1721
parsimoniam. distinct. 41. Gangrense conc. 190
paruuli 22. q. 5. Capitular. 1198
paruuli. de conf. dist. 4. Isidorus. 1864
paruulos. de consecr. distinc. 4. Gregorius. 1872
paruuli. de consecr. distinc. 4. Augustinus. 1886
palee fame. dist. 86. Ambrosius. 390
paschæ solennitas. de conse. dist. 3. Carthaginen. conc. iiij. 1832
pastor ecclesiæ. 1. q. 2. Prosper. 533
pastoralis officii. 7. q. 1. Grego. 782
patet profecto. 9. q. 3. Nicolaus papa. pag. 818
patet simoniacos. 1. q. 7. Paschalis papa. 574
paternarū. 24. q. 3. Vrbanus papa. 1336
patrem 32. q. 3. Pelagius. 1504
Paulus Dyaconæ. 2. quæst. 7. Gregorius. 660
Paulus dicit 2. q. 7. Gregorius. 651
Paulus Petrum. 2. quæst. 7. Hieronymus. 654
Paulum itaque. 2. q. 3 Gregorius. 595
Paulianistæ. 1. q. 1 Innocentius. 491
pauper. 12. q. 3 Isidorus. 886
¶Peccatum de pæn. distin. 4. Augustinus. 1664
pecunia. 17. q 4. Teod. in pænitentiali. pag. 1107
pœna illorum. 23. q. 5. August. 1251
pœnale. 14 q. 5. Augustinus. 990
pœnæ sicut. de pœn. distinc. 1. Digest. pag. 1558
pœnitentia. de pæn. dist. 1. Leo. 1583
pœnitentia. de pæn. distin. 3. Augustinus. 1635
pœnitentiam agere. de pæn. dist 3. Gregorius. 1636
pœnitentiam. 33. q. 4. Arelatense concil. 1693
pœnitentia. de pæn. distin. 3. Ambrosius. 1634
pœnitentem. 26. q. 7. Octaua synod. pag. 1385
pœnitentes. di. 50. Agathense cōc. 251
pœnitentes. di. 55. Hilarius in cōc. Romano. 271
pœnitentes. de pæ. dist. 3. Augu. 1637
pœnitentibus. 26. q. 7. Carthaginense conc. iij. 1385
pennata. de pę. dist. 2. Gregorius. 1607
per adoptionē. 30. q. 3. Paschalis ij. 1467
per aquā. de conf. dist. 4. Ambro. 1838
peracta. de conse. dist. 2. Anacletus papa. 1782
per baptismum. de conf. dist. 4. Augustinus. 1836
per Esaiam. 1. q. 1. Augustinus. 515
per illicitam. 1. q. 7. Damasus papa. 573
per illicitam. 9. q. 1. Damasus papa. palea. 807
perlatum ad nos. de conf. dist. 3. Gregorius. 1833
perlatum est. dist. 88. Gregorius. 397
perlatum est. dist. 90. Victor papa. 408
perlatum est. 19. q. 3. Gregorius. 1138
perlatū est. 29. q. 2. Triburiēse cōc. 1456
perlectis. dist. 25. Isidorus. 112
per laicos. 16. q. 7. Alexander ij. 1090
per principalē. 1. q. 1. Nicola' papa. 526
per principal. 9. q. 3. Nicola' papa. 821
per scripta. 2. q. 8. Stephanus papa. 668
per singulas. 1. 9. q. 3. Martinus Bracharensis in conc. 813
per singulas ij. 9. q. 3. Antioch. cōc. 814
per singulas. 16. q 3. Chalced. conc. & Gelasius papa, & Tolet. conc. 1062
peregrina iudicia. 3. q. 6. Sixtus papa iij. 693
perfecta pœnitentia. de pæ. dist. 1. Ioannes Chrysostomus. 1536
perfecta pœnitentia. de pæ. dist. 3. Ioannes Chrysostomus. 1568
perniciose. de pæn. dist. 1. Augu. 1561
perniciosam. 18. q. 2. Innocētius ij. 1129
peruenit ad nos. 18. q. 2. Grego. 1127
peruenit ad nos. 2. q. 7. Gregorius. 666
peruenit ad nos. 7. q. 1. Gregorius. 774
peruenit ad nos. dist. 50. Grego. 227
peruenit ad nos. dist. 101. Chalcedonēse concilium. 459
peruenit ad nos. 16. q. 7. Greg. vij. 1083
peruenit ad nos 1. q. 3. Greg. vij. 544
peruenit ad nos. 30. q. 1. Deusdedit S. R. E. episcopus. 1459
peruenit ad nos. 18. q. 2. Grego. 1127
peruenit ad nos. 26. q. 5. Grego. 1372
peruenit ad nos. 16. quæst. 1. Paschalis ij. 1024
peruenit ad nos. dist. 84. Grego. 379
peruenit ad nos. 27. q. 1. Grego. 1398
peruenit ad nos. dist. 93. Grego. 421
peruenit ad nos. 11. q. 1. Grego. 853
peruenit ad nostras. dist. 18. Chalced. conc. 68
peruenit ad notitiam. de conse. dist. 2. Rhemense conc. 1789
peruenit ad sanctum. dist. 93. Nicænū conc. 419
peruenit ad sanctam. dist. 86. Chalcedonense conc. 398
peruenit ad me. 18. q. 2. Grego. 1130
peruenit ad me. de cōs. dis. 3. Gre. 1828
peruenit in sanctā. 21. q. 3. Nicasius episcopus. palea. 1158
peruenit quoque. dist. 95. Grego. 42
pessimam. 23. q. 8. Innocentius. 1293
petimus. 11. q. 1. Carthag. conc. iij. 846
petijsti. 7. q. 1. Zacharias papa. 772
Petrus Simoni. 1. q. 1. Ambrosius. 471
Petrus diaconus. dist. 39. Grego. 182
Petrus doluit. de pæ. dist. 1. Ambrosius. pag. 1553
Petrus potestatem. 2. q. 7. Grego. 657
Petrus qui Thabitā. 33. q. 8. Greg. 1283
¶Piæ mētis. 17. q. 7. Gelasi' papa. 1092
pium est. de pæn. dist. 3. August. 1660
pictacium. 30. q. 3. Zacharias. 1465
¶Placet omnibus. dist. 65. Carthagin. conc. ij. 519
placuit cōmuni. 16. q. 1. Eugenius papa. 1024
placuit de infantibus. 1. quęst. 4. Afric. conc. 546
placuit de infantibus. de conse. dist. 4. Carthaginense conc. v. 1873
placuit episcopos. di. 32. Carthaginense conc. v. 152
placuit eorū. 2. q. 7. Hadrian' papa. 664
placuit etiam. distinct. 90. Agathen. conc. 407
placuit huic sanctæ. dist. 16. Sexta synod. 55
placuit huic sanctæ. 19. q. 3. Gela. 1066
placuit igitur. de conf. dist. 4. Mileuitanum conc. 1891
placuit omnibus. distinct. 12. Bracha. conc. 1. 44
placuit omnibus. 10. q. 1. Bracharense conc. ij. 825
placuit oibus. 16. q. 1. Nicęna syn. 1020
placuit per omnia. 13. q. 2. Melchiades papa. 966
placuit pro communi. 6. q. 3. Conciliū apud Compendium. 756
placuit sancto conuentui. 4. q. 2. & 3. Matisense conc. 719
placuit vniuerso. 11. q. 3. Africanum conc. 864
placuit vt altaria. de conse. dist. 1. Africanum conc. 1762
placuit vt à nullo. 7. q. 1. Carth. conc. iij. 776

placuit vt quibuscumque. 2. quæst. 6. Iulius Papa. 617
placuit vt ante. 20. q. 1. Carthag. conc. iij. 1144
placuit vt clericus. 21. q. 5. Aga. cõc. 1161
placuit vt deinceps. 9. q. 2. Vrbanus. palea. 810
placuit vt deinceps. de pæn. dist 6. Vrbanus Papa ij. 1686
placuit vt dies. de conse. dist. 3. Carth. conc. 1833
placuit vt ij. 23. quæst. 5. Bracharense conc. j. 1775
placuit vt hi. 36. q. 2. Aquisgranense conc. 1750
placuit vt nullus. 1. q. 1. Brachar. conc. ij. 518
placuit vt nullus. 10. q. 3. Bracharense conc. ij. 834
placuit vt vnusquisque. 1. q. 1. Bracharense conc. ij. 518
placuit vt conseruato. di. 18. Cabilon. conc. 67
placuit vt quicumque. de cons. dist 4. Mileuitanum conc. 1891
placuit vt quicumque. di. 72. Mileuit. conc. 333
placuit vt quicumque. dist. 74. Carth. conc. 336
placuit vt quicumque. de cons. dist. 4. Mileuitanum conc. 1892
placuit vt quicumque. de conse. di. 4. Mileuitanum conc. 1892
placuit vt qui. 23 q. 5. Brachar. conc. j. pag. 1257
placuit vt quicumque. 16. q. 6. Mileui. conc. 1078
placuit vt quicumque. 21. q. 1. Cartha. conc. viij. 843
placuit vt quicumque. 16. q. 3. Afric. conc. 1070
placuit vt omnes. de cons. dist. 3. Agathense conc. 1828
placuit vt dies venerabilis. de consecr. dist. 3. Carthag. conc. v. 1833
placuit vt postquàm. de consec. dist. 3. Bracharense conc. ij. 1833
placuit vt ante. dist. 77. Carthag. conc. iij. 351
placuit vt nemini. 7. q. 1. Carthaginen. conc. v. 774
placuit vt ordinandis. dist 38. Carthaginense conc. iij. 179
placuit vt quisquis. 11. q. 1. Cart. conc. iij. 856
placuit vt presbyteri. 2. q. 6. Mileuit. conc. 632
placuit vt presbyteri. 12. q. 2. Cart. cõc. vnicum. 938
placuit vt quoties. 2. q. 2. Bracharen. conc. ij. 530
placuit vt quotiescumque. distinc. 18. Cart. conc. v. 71
placuit vt quotiescumque. 3. q. 10. Carthaginense conc. vij. 712
placuit de infantibus. 1. quæst. 4. Afric. conc. 546
placuit vt si qs. 2. q. 4 Brac. conc. ij. 613
placuit vt si quis. 21. q. 2. Hispal. conc. ij. 1155
placuit vt pœnitentes. dist. 50. Tolet. conc j. 254
placuit vt de ordinatione. 1 q. 1. Brac. conc. ij. 475
placuit vt episcopi. 12. q. 3. Carthagin. conc. iij. 952
placuit vt episcopi. 21. q. 3. Carthag. conc. iij. 1158
placuit vt si 6. q. 2. Africanũ conc. 754
placuit vt si. 33. quæst. 2. Toletanum conc. j. 1546
placuit vt secundum. 32. q. 7. Mileuit. conc. 1527
placita sæcularia. 15. q. 4. Ex conc apud Erphesfurt. 1009
plebs Diotrensis dist 63. Gelasius. 301
plebiscita. dist. 2. Isidorus. 6
plerique. 8. q. 1. Hilarius Papa. 793
plerique. 14. q. 3 Ambrosius. 983
plerique. de consec. dist. 4. Toletanum conc. iiij. 1866
plerumque boni. 2. q. 7. Augusti. 649
plerumque cõtingit. 11. q. 3. Greg. 892
pluit dominus. de pœ. di. 3. Greg. 1656
plures. 16. q. 1. Pelagius. 1046
plurimos sacerdotes. dist 82. Syricius Papa. 374
¶ Ponderet. dist. 50. Calixtus I. 229
Pontifices. 7. q. 1. Nicolaus Papa. 763
Pontifices. 12. q. 3. Agathense cõc. 952
porro de affinitate. 35. q. 5. Greg. 1721
porro duorum. 35. q. 2. & 3. Paschalis ij. 1717
porro & Hierosolymitanus. distin. 66. Anacletus. 322
porro cuius. 6 q. 4. Gratianus. 757
porro gloria. de cons. di. 1 Nicol. 1771
porro illi. de pœ. dist. 3. Prosper. 1561
porro Moysi. dist. 84 Anacletus. 382
porro scias. dist. 61 Nicolaus j. 298
porro si. 16. q. 3. Ioannes Papa viij. 1070
possessio. 16. q. 5. Toletanũ cõc. iiij. 1061
possessiones. 16. q. 1. Symmachus Papa. 1051
possessiones. 16. q. 4. Vrbanus ij. 1076
post appellationẽ. 2. q. 6 Digestis. 630
post baptismum. de consec. dist. 4. Rabanus. 1869
post Pascha. dist. 76. Isidorus. 348
post quingentos. 16 q. 3. Gelasius Papa. 1067
post susceptũ. 30. q 3. Paschalis ij. 1467
post vxori. 30. q 4. Paschalis ij. 1467
postea signatur. de conse. dist. 4. Rabanus. 1860
postea tanguntur. de conse. dist 4. Rabanus. 1861
postea quàm. 25. q. 2. Pelagius. 1359
postquam ascenderis. de conse. dist. 4. Rabanus. 1868
postquàm hostilis. 16. q. 1 Greg. 1044
postquam pretio. 13. q. 2. Hierony. 969
postquàm quemquã. di. 50. Greg. 228
postquàm se. de conse. distin. 4. Rabanus. 1860
postquàm vno credere. de conse. di 4. Augustinus. 1865
postulatos. 3. q. 7. Beda. 703
potest discursus. de pœn. dist. 2. Gregorius. 1608
potest fieri. de pœn. dist. 1. Ambr. 1573
¶ Precariæ. j. 10. q. 2. Mediomat. cõ. 832
precariæ. ij. 10. q. 2. Beluacense conc. palea. 832
precariæ. 12. quæst. 2. Mediomatric. conc. 935
præceptum. 2. q. 2. Zepherinus Papa. pag. 953
præceptum. 32. q. 5. Toletanum conc. xij. 1522
præcepta canonum. distin. 55. Gelasius Papa. 274
præcepta synodalia. de cons. dist. 1. Gelasius. 1754
præcepit. 32. q. 5. Hieronymus. 1522
præceptis apostolicis. dist. 12. Greg. Papa iiij. 39
præcipimus dist. 34. Gregorius. 161
præcipimus. dist 90. Innocẽtius ij. 408
præcipimus. dist. 93. Sexta synod. 427
præcipimus. 12. q. 1. Can. Apost. 914
præcipimus. 16. quæst. 1. Gregorius iunior. 1046
præcipimus. 16. quæst. 2. Nicolaus ij. palea. 1058
præcipimus. 21. quæst. 2. Innocentius ij. 1157
præcipimus. 21. q. 4. Innocẽtius ij. 1161
præcipiendum est. 13. q. 2. Varense conc. 970
præcipue. 11. q. 3. Nicolaus Papa. 860
prædia. 12. q. 2. Pius Papa. 918
prædixerat. de pœn. distin. 2. Hieronymus. 1587
prædicator. 16. quæst. 1. Septima synod. 1052
prædicandum est. 22. q. 1. Eutychianus Papa. 1170
præsumunt. 2. q. 7 Augustinus. 646
præsul non damnabitur. 2. q. 4. Siluester Papa. 613
præsulum. 16. q. 3 Gelasius. 1063
præsens. 20. q. 3. Nicolaus Papa. 1148
præsenti concilio. di 54. Matisconen. conc i. palea. 267
præsenti decreto. 5. q. 2. Siluester. 732
præsente presbytero. dist. 93. Carthag. conc. iiij. 420
præsentium latoris. 7. q. 1. Grego. 762
præsentium portitorem. 1. q. 5. Vrban. ij. 555
presbyter ante. dist. 78. Neocæsariense concilium. 354
presbyter aut diaconus. dist. 81. Cano. Apostolorum. 366
presbyter aut diaconus. 15. quæst 5. Nicol. 1010
presbyter cum ordinatur. dist. 23. Carthaginense conc. iiij. 103
presbyter dum diœcesim. 12. q. 4. Agathen. conc. 954
presbyter Eucharistiam. de cons. di. 2. Vuormaciense concilium. 1824
presbyter inconsulto. i. 26. q. 6. Carthaginense conc. iii. 1378
presbyter inconsulto ii. 26. q. 6. 1380
presbyter. 26. q 9. Euaristus Papa. 1379
presbyter mane. dist. 91. Nannetense conc. palea. 409
presbyter præsente. dist. 65. Martinus Brachar. in conc. 435
presbyter quidã. di. 32. Gregorius. 154
presbyter si vxorem dist. 28. Neocæsariense conc. 128
presbyter si fornicationem. di. 82. Hybernense conc. 375
presbyter si per pecuniam. 1 q. 1. Ex regesto Gregorii. 463
presbyter si à plebe. 2. q. 5. Ilerdense conc. 604
presbyter vel quilibet. 2. quæst. 5. Gregorius Papa iij. 602

presbyteri baptizatos. de conse.dist.4. Gregorius in regest. 1877
presbyteri diaconi. distin.24. Gelasius Papa. 109
presbyteri diaconi. dist.34. Agathense conc. 163
presbyteri diaconi.11.q.3. Mileuitanū conc. 874
presbyteri de occultis.26.q.6 Euaristus Papa. 1379
presbyteri ruris in ecclesia. distinct.95. Neocæsariense conc. 453
presbyteri qui diœcesanas. de consec. dist.4. Ex conc. apud Valētias. 1877
presbyteri qui per diœceses. distin.95. Carthaginen.conc.iiij. 431
presbyteri quos dist.68. Greg.iij. 324
presbyteri vero.dist.67.Gratia. 323
presbyterum.dist.28. Sexta synodus in Trullo. 132
presbyterum.dist.50. Gregorius. 224
presbyterorum etiam. dist.56. Gratianus. 275
presbyterorum filios. dist.56. Vrbanus ij. 275
presbyteros. dist.50. Ancyranum concilium. 240
presbyteros.dist.95.Gelasius. 430
presbyteros.16.q.1.Gregorius. 1306
presbyteris.di.27.Calixtus Papa ij. 125
presbyteri.de consecr. dist.4. Innocentius. 1876
præter hoc.dist.32.Alexander ij. 147
præterea deuotionis. 23.q.8. Ioannes viij. 1282
præterea frequenter.dist.51.Inno. 256
præterea placuit. distin.28. Arelatense conc.ij. 128
præterea sciscitaris.distin.23. Nicolaus Papa. 104
¶ Pridem præcepimus.18.q.2.Greg.1122
Primus homo. de pœn.dist 2.Ambrosius. 1617
prima actione.16.q.3.Hispalense concil.2. 1069
prima adnotatio.dist.16.Beda. 59
prima autem.dist.16.Beda. 60
prima consolatio. de pœn.dist.3. Ambrosius. 1656
prima igitur.de cons.dist.4.Aug 1863
prima quæstio.18.q.1 Gratianus. 1119
prima quidem.de consec.dis.2. Augustinus. 1797
prima salus.25.quæst.1. Hormisda Papa. 1348
primum est.22.q 2. Augustinus. 1175
primum itaque. dist.25. Hierony. 118
primum interrogatur.de consec.dis.4. Rabanus. 1870
primæ sedis.d.st n.99.Africanum concil. 452
primo gradu.35.q.5. Isidorus. 1721
primo semper. 2.quæst 1. Melchiades Papa. 583
primatus episcopus. dist.71. Carthaginense conc.j. 331
primates.2.q.1. Felix Papa 1. 577
principatus.1.q.1.Leo episcopus. 479
princeps vitiorū.de pœ.dist.2.Aug.1617
principes.23.q.5.Augustinus. 1259
principali.dist.63. Pelagius. 308
principium.de pœn.dist.2. Greg. 1631
Prisca consuetudo. distin.100. Gregorius. 455
priscis igitur.dist.55.Gelasius. 270
priscis quidem.10.quæst.3. Emeritense conc. 834
priuilegium.11.q.3. Gregorius. 883
priuilegia.dist 3. Isidorus. 8
priuilegia.j. 25.q.2.Anacletus. 1352
priuilegia.ij. 25.q.2.Leo Papa. 1353
priuilegia.iij. 25.q.2. Leo Papa. 1358
prius ergo.3.q.2. Eusebius Papa. 674
prius est.3.q.11.Codex. 714
priusquam.dist.28.Gregorius. 126
priusquam conuenirent.27.q.2. Ioannes Chrysostomus. 1429
¶ Probinum.16.q 1. Pelagius. 1027
procliuis.20 q.3. Toleta. conc.vj. 1147
prodest.23.q.5.Augustinus. 1152
pro dilectione. de consecra.dist.2. Cyprianus. 1825
productior est.de pœn.dis.3. Aug. 1636
progeniem suā 35.q.2.& 3.Greg.1715
prohibendum.di.54. Eliberit.conc. 270
prohibentur.dist.48.Gratianus. 218
prohibentur.dist.88. Gratianus. 396
prohibentur.2.q.1. Digestis. 584
prohibere.dist.23. Anicetus Papa. 107
pro impensis.15.q.2. Gratianus. 1003
pro membris.23.q.3.Augustinus.1212
pronunciandum.de consec.dis.3. Lugdunen.conc. 1826
pro obeūtib'.13.q.2.Greg.Papa ij. 973
propter ecclesiasticas.dist.18. Antioch. conc. 67
propter ecclesiasticas. distin.18 Conc. Martini Papæ Bracharēps. 72
propter eos.7.q.1.Chalced.conc. 776
propter gloriam.de consec.dist.4. Ambrosius. 1861
propter superfluam.2.quæst.6. Theod. leg. 623
propter totius.dist.19.Constan.syn.82
propter vitandum. de consec. distin.4. Toletanum conc.iiij. 1867
proprie.de cons.dist.4. Leo Papa. 1840
prophetauit.1.q 1. Augustinus. 501
propositum.20.q.3. Leo Papa. 1147
proposito.32 q.5. Augustinus. 1515
proposuisti. dist.82.Innocentius. 372
pro qualitate. 26.q.7. Octaua Synod. pag. 1385
pro reuerētia. di.44. Tolet.cōc.iij. 201
prouidendū quoque.dis.83.Grat.1377
prouinciæ.dist.99.Anacletus Papa.451
¶ Psalmista. distin.23. Carthag. conc. iiij. 106
¶ Pudenda.24.q.1.Pelagius Papa.1312
pudicus.dist.43. Gratianus. 193
pudor est.32.q.2.Ambrosius. 1495
pueri ad sacros.1.q.1 Gregorius. 525
pueri ante annos. 22.q.5. Eliberitanū conc. 1198
puellæ.20.q.2.Triburiense conc. 1146
puellæ.20.q.1.Leo. 1142
pulchra etiam.dist.86.Ambrosius. 389
pulsatus 2.q.6.Fabianus. 691
pura & simplex 3.q.9.Ambrosius. 710
purgationem.15.q 5 Gratianus. 1029
puto Christianum.32.q.5. Aug. 1518
puto quod sine.1.q.7.August. 624
putant quidam.14.q 3. Hierony. 983

Q

QVa autem.2.q.3 Gratianus. 593
quacunque arte 22.q 5 Isid.1196
Quadragesima. dist.4. Ambrosius. 11
Quadragesima.de cōs.di.5.Greg.1896
qualis condēnatio 2.q.7.Clemēs.642
qualis debeat.30 q.5.Leo Papa. 1473
qualis enim.8 q.1. Hieronymus. 801
qualis hinc.dist.25. Gregorius. 117
quali nos.23.q.5. Pelagius. 1267
qualiter episcopus dist.24 Gratia. 108
qualiter ordinati.7.q.1.Grego. 768
qualiter vero.dist.73.Gratianus. 331
qualitas lucri.de pœn.distin.5. Leo Papa. 1680
quam magnum.23.q 4.August. 1217
quamobrem.de pœn.dist.1. Hieronymus. 1584
quam periculosum.7.q.1. Cypr. 765
quam pio mentis.1.q.2. Bonifacius Papa. 530
quam præposterum 13.q.2.Cypr. 975
quām sit necessariu.18.q 2.Greg.1121
quamuis caute. de pœn. dist.3. Augustinus. 1640
quamuis chorepis.dist.68. Leo j. 325
quamuis dictum.22.q 1. August. 1168
quamuis errare.dist 38.August. 180
quamuis liceat 3 q.6.Eleutherius 692
quāuis plenitudo.de pœ di.1.Leo 1601
quamuis triste.7 q.1.Gregorius. 769
quamuis vera.11.q.3 Augustinus. 887
quamuis vniuersæ.dis.21.Gelasius. 88.
quamuis vnum. de consecr.dist.4. Augustinus. 1845
quamquam omnes. dist.23.Toletana conc.xj. 102
quamquam sacerdotū 14 q 2.Euge.ij. in syno.habita Romæ. 981
quamquam secundū honorum. 2.q.7. Augustinus. 654
quando ab Hierosolymis. de consecr. dist.4. Augustinus. 1889
quando Adam. de pœn.dist.2. Ambrosius. 1617
quando autem.distin.44. Nannetense conc. 208
quando autem. de consecr. dist.1.Cyprianus. 1775
quando episcopus.dis.24. Nannetense conc. 110
quando ergo.11.q.3.Hieronymus.870
quando & vbi.distin.75. Ordo Romanus. 343
quando necessitas.distin.86. Augustinus. 385
quando presbyteri. dist.28.Tolet.concil.iiij. 126
quando presbyteri.dist.38.Toletanum conc.iiij. 178
quando presbyteri.dis 44.Nannetense conc. 201
quando quis. de conse.dist.4. Ioannes Chrysostomus. 1889
quando vult Deus.23.q.4 Aug. 1240
quanto à nobis.2.q.5. Gregorius. 603
quanto Apostolica. dist 63.Greg. 300
quanto tempore.3.q 2. Ioannes Papa. pag. 673
quantū dicit.dis.50. Gelasius Papa.246
quantumlibet.dist.47 August. 218
quantus 23.q.4.Augustinus. 1219
quantuslibet.de pœn dist.1.Amb.1574
quapropter.2.q.7 Gelasius. 662
quapropter.27.q.2.Hieronymus. 1437
qua traditione. distin.22. Gelasius Papa j. 95
quæ utrumque.12.q.2. Gelasius 979
quattuor modis.11.q.3.Greg. 918

qua

quæ vero ætate. dist.78.Gratianus 554
¶ Quæ ad perpetuam. 25.q.1. Leo Papa. 1347
quæ Christo.27.q.1. Innocẽtius.1396
quæ circa ordinandos.dist.98. Gratianus. 450
quæ contra mores.dist.8.August. 21
quæ de causa.2 q.5. Gregorius. 603
quæ dignior.24.q.1.Ambrosius. 1039
quæ ipsis sacerdotib⁹.dist.38.Aug.178
quæ Lotharius.2.q.1.Nicola⁹Papa 585
quæ semel sunt.19.q.3. Chalced.concil. 1136
quæcumque cõtentiones.11.q.1.Marcellinus Papa.palea. 842
quæcumque enim. de pęnit. distin.4. Beda. 1663
quæcũque à parentibus.35.q.2. ex Codice Theod. 1359
quæcumque mulier.dist.30. Gangrense conc. 135
quæcumque res.10.quæst.1. Antioch. conc. 823
quædam capitula. distin. 96. Chalced. conc. in vi. actione. 439
quædam cum fratre.32.q.7. Cõcilium quoddam,siue Capitular. 1533
quædam etiam.dist.2.Isidorus. 6
quædam lex terrena.35.q.2. & 3. Gregorius. 1716
quælibet occulta.dist.40.Gregor. 186
quem pęnitet. de pę dist.1.Aug. 1599
quem progenitores.20.q.1. Triburiense conc. 1142
quemadmodum.dis.12. Gregorius 41
quemadmodum.23.q.7. August. 1277
quemadmodum.32.q.7.August. 1529
quærat hic aliquis. de pœn. distin. 3. Hieronymus. 1658
quærendũ est.2.q.7.Calixtus Papa.645
quærendũ est. de pę.dist.2. Beda.1606
quæris à me. de cons. dist.4. Augustinus. 1880
quæritur de his.dist.74 Gratianus. 335
quæritur de illis. dist.68.Gratia. 323
quæritur pater.2.q 7. Augustinus. 655
quæritur.22.q.2. Augustinus. 1181
quæro ergo.6.q.1. Augustinus. 751
quæsitũ est 1.q 3.Vrbanus ex cõc. 536
quæsitũ est.13.q.2 Mogunt.cõc.2.977
quæsitũ est.23.q.4.Innocentius. 1245
quæ semel 19 q.3.Calced conc. 1609
questa est nobis.13.q.2.Grego. 968
questi sunt.16 q.1.Mogunt conc.1043
questi nobis sunt.17.q.4 Grego. 1117
quæstionem.12.q.2. Codex. 942
¶ Qui abstulerit.12.q.2.Anacletus.918
qui accusare 3.q.9. Damasus. 707
qui admissa j. de pęn. distin.3. Gregorius. 1638
qui admissa ij. de pœn. dist. 3. Gregorius. 1638
qui admisit 15.quæst. 8. Neocæsarien. conc.1. 1018
qui aliorũ.24 q.3.Vrbanus Papa. 1339
qui ambulat.5.q.5. Prouerb.c.2. 739
qui apud.1.q.4 Africanum conc. 546
qui autem.de pęn. dist 6.Gratia. 1683
qui autem.dist 91. Gratianus. 408
qui autem.5 q.6. Gratianus. 740
qui bona agunt. 17.q.1. Gregorius in regest. 1099
qui bis ignoranter. de consec.distin 4. Theodorus in Pœnitentiali. 1875
qui bene. de consecr.dist.2. Arelatense conc. 1825
qui calumniam.5.q.6. Gregorius. 740
qui cathedram.dis.93 Cyprianus 416
qui Christi.12.q.2.Stephan⁹ Papa.917
qui clementiam.dist.86.Hierony. 391
qui communicauerit. 11 q.3. Carthaginense conc.iiij. 867
qui compulsus.22.q.5.Pius Papa. 1193
qui consentit.11.q.3. Isidorus. 896
qui contra.24.q.1.Liberius Papa. 1312
qui contempta.dist.8. Augustinus. 22
qui crimen.2.q.8.Sixtus iij. 668
qui crimen.3.q.6. Hadrianus Papa in capitular. 697
qui crimen.6.q.1. Hadria. Papa in capitu. 745
qui de mẽsa.dist.37. Hieronymus. 174
qui desponsatam.27.q.2.Greg. 1416
qui die solenni. de cons.dis.1.Carthaginense concil.iiij. 1774
qui discordat.de cons.dis.2.Aug.1808
qui diuina. 13.q.2. Toletanum conc. iij. 976
qui diuinationes. 26.quæst.5. Ancyra. conc. 1370
qui diuini.de pęn.dist.4.August. 1663
qui dormierit.27.quæst.2. Aurelianense conc. 1425
qui dormierit.32.q.7.Mogu.cõc. 1533
qui ea quæ Dei sunt.dist.38 Greg 180
qui ecclesiasticis. dist.36. Zozimus Papa. 168
qui ecclesiasticis.dist 59. Zozimus Papa. 283
qui egerit pęnitentiam. de pœn.dis.7. Augustinus. 1687
qui episcopus.dis.23.Carthag.cõc.99.
qui episcopatum desiderat. 8.q.1. August. 796
quiescamus.dist 42. Ioan. Chrysostomus. 192
quiescite.6.q.1. Felix ij. 748
qui & diuinis.12.q.2. Gelasius. 928
qui ex familijs.distin.54. Toleta.concil.ix. 261
qui exigit.22.q.5. Augustinus. 1194
qui habetis.14.q 5.Augustinus. 990
qui in castigatione. 33.q.4. Io. Chrysost. 1690
qui in maternis.de cõs.dis.4 Isid. 1875
qui in aliud.dist.25. August. 118
qui in aliquo dis.51.Tolet.cõc.iiij.257
qui in qualibet.1.q.7.Felix Papa. 566
qui in ecclesia 24.q.3.August. 1338
qui in alterius. 5.q.1. Hadrianus Papa in capitular. 730
qui iubente.11.q.3. Ilerden.conc. 876
qui iustus est. 11.q.3.Augustinus. 892
qui liber fratrum.8.quæst.5. Sixtus Papa j. 805
qui malos.23.q.5.Hieronymus. 1262
qui manducant. de consecr.dist.2.August. 1817
qui manducat. de consecr. dist.2. Augustinus. 1805
qui merito. 11.q.3. Carthaginen.concil. ij. 873
qui natus est. de pœn. dist.3. Ioannes Euang. 1567
qui nec regiminis.2.q.7. August. 653
qui negligunt.24.q.3. Hierony. 1328
qui non probauerit. 2.q.3. Hadrianus Papa. 594
qui oblationes j. 13. q. 2. Carthagin. conc.iiij. 968
qui oblationes ii. Vasense conc 1. 968
qui occiderit. 17. q. 4. Capitularium lib.6. 1111
qui omnipotentem. 11 q.3. Fabianus Papa. 894
qui partem.dist.55. Innocentius. 272
qui peccat.23.q.4. Augustinus. 1241
qui peierat.22.q.5. Pius Papa. 1193
qui peierare.22.q.5.Chromatius 1197
qui per pecunias.1.q 1. Octaua synod. pag. 466
qui perfectionẽ.1.q.1.Innocẽtius. 469
qui plures.21.q.1. Leo.iiij. 1153
qui potest.23.q.3. Anastasius & Damasus Papæ. 1213
qui presbyterum.17.quæst.4. Mogunt. conc. 1110
qui propinquam.35.q.3. & 4. Fabian. Papa. 1712
qui rapit.17 q 4.Anacletus. 1107
qui recte iudicat.11.q.3. Gregor. 884
qui recedit de pęn.dis.4. Prosper.1673
qui recedũt.26.q 6. Arausicũ cõc.1380
qui religiosis.18.quæst.2. Carthag.cõcil.iiij. 1125
qui resistit.11.q.3. Augustinus. 894
qui saccum.dist.50.ff.tit.de fur. 245
qui sanctus. de pœnit. distin.1.Hieronymus. 1583
qui sacramento. 32.quæst.4. Ilerden. conc 1186
qui scelerate. de consecr.dist.2. Isidorus. 1786
qui secundum carnem.23.q.4. Hieronymus. 1219
qui se scit.2.q.6.Vigilius Papa. 619
qui scit se.2.q.6. Leo Papa. 620
qui semel.dis.50.Martinus Papa 1.224
qui sincera dist.45. Gregorius. 203
qui sine peccato est. 3.q 7. Greg. 701
qui sine crimine.dist.26. Ambro. 122
qui sine saluatore.25.q.2.Aug. 1366
qui sint.26.q.2. Gratianus. 1363
qui sitit.33.q 5. Hieronymus. 1697
qui spiritualẽ.30.q.4.Tribur.cõc.1469
qui studet.1.q.1.Gregorius Nazianzenus. 466
qui sub gradu. dist 50.Basilius. 239
qui subdiaconum 17.q.4. Capitulariũ lib.2. 1111
qui suis episcopis.dist.93.Clemẽs. 418
qui venatoribus j.dis.86.August. 387
qui venatoribus ij. dist.86.Aug. 387
qui vere. 16.q.1.Chalced.conc. 1025
qui vero.dist.50. Matiscen.conc. 244
qui vero.dist.51. Gratianus. 258
qui vero.11.q.3. Gelasius.palea. 876
qui vero.21.q.2 Gratianus. 1155
qui viderit.32.q.5.Gregorius. 1520
qui vitijs.23.q.5.Augustinus. 1264
qui vos spernit.8.q.1.Hieronym. 797
qui vult confiteri. de pœn. dist.6. August. 1683
qui vult facere.de pœ.dis.2.Aug.1612
qui vult ordinate. de pœn. dist.3. Augustinus. 1639
qui vxorem suam. 33.q.5. Rhemense conc. 1697
¶ Quia Agatho.27.q.2. Gregor. 1422
quia alij.13.q.2. Ambrosius. 974
quia aliquãti.dis.82.Syricius Papa 375
quia aũt.20.q.1.Greg. in regest. 1143

quia

quia cognouimus. 10.q.3. Toletanum conc.iiij. 837
quia corpus.de consec.dis.2.Eusebius Emissenus. 1791
quia dies. de consec. dist.5. Gregorius vij. 1900
quia diuinitatis.de pœn.dist.1. Hieronymus. 1587
quia ea.3.q.2.Pelagius Papa. 676
quia episcopus. 5.quæst.3. Anacletus Papa. 735
quia ergo.35.q.2.& 3 Gratianus.1711
quia ergo.dist.22.Gratianus. 92
quia ex sola.24.q.1.Gregorius. 1306
quia frater.7.q.1.Pelagius Papa. 772
quia igitur.dist.63.Gregorius 299
quia ingredientibus.19.q.3.Greg. 1138
quia in quibusdam.dist.89.Chalcedonense conc. 403
quia Ioannes.12.q.5.Gregorius 955
quia iuxta.5.q.6.Greg.in regesto. 740
quia iuxta.16.q.1.Capit.Caroli, & Ludouici. 1049
quia morte.de cons.dis.2.Ambr. 1801
quia passus est.de cons.di.2.Aug.1592
quia per ambitiones. distin.64. Gelasius. 516
quia præsulatus.1.q.4.Leo iiij. 546
quia radix.de pœn.dist.2.Aug. 1609
quia res.11.q.1.Gelasius Papa. 859
quia sacerdotes.10.q.1. Hierony. 826
quia sancta. dist.63.Stephanus. 308
quia sanctitas.dist.50.Gregorius. 231
quia simpliciter.dist.56.Vrbanus. 281
quia sunt.dist.28.Gregorius. 129
quia te quasi.di.50.Stephanus V. 243
quia tua fraternitas.12.q.1.Greg. 906
quia vero.de pœn.dis.2.Gratia. 1603
quia vero.de pœn.di.4 Gratianus. 1662
quia vero.dist.6. Gratianus. 14
¶Quibus episcopi.11.q.3. Vrbanus. 873
quibus peccata.13 q.2. Augusti. 971
quibusdam narrantibus.1.q.1. Gregorius. 524
quibus temporibus. dis.76. Grat. 343
quicquid 1.q.1.Toletanū conc.xj. 517
quicquid.12.q.2. Agathense conc.932
quicquid.32 q 2. Augustinus. 1496
quicquid.32.q.5.Nicolaus Papa. 1523
quicquid de co. s.dis.5. Hieron. 1899
¶Quicunque dis.31.Gāgrense cōc.142
quicumque.dist.50. Hieronymus 239
quicumque.dist.50.Syricius Papa.249
quicumque.di.54. Tolet. cōc.iiij. 261
quicumque.dist 77.Syricius Papa.350
quicumque.dis.81.Nicænū conc. 364
quicumque.1.q.1.Gregorius. 452
quicumque sacros 1 q.1.Gregor. 467
quicumque.1.q.5.Vrbanus in cōc.554
quicumque.2.q.6.Theodos.Rex. 623
quicumque.6.q.1.Fabianus Papa. 750
quicumque.11.q.1 Codex.Theod.852
quicumque.11.q.3. Petrus Apost. 865
quicumque 11.q.3.Gelasius. 875
quicumque.11.q 3.Hieronymus. 889
quicumque.12.q.5.Tribur.conc. 957
quicumque.12.q.2.Gregorius vij. 918
quicumque.12.q.2.Tolet.cōc.iiij.746
quicumque.12 q 3.Tolet.conc. 1055
quicumque.12 q.5. Bracharense concil iij. 954
quicumque.14.q.4.Iulius Papa. 981
quicumque.16.q 1. Vuo.maticen.concil. 1041
quicumque.16 q.3.Tolet.cōc.iiij.1063
quicumque 16.q. 7.Ambrosius. 1084
quicūque 16.q.7.Tolet.conc.iiij.1093
quicumque.17.q.4.Symmachus. 1102
quicumque.17.q.4.Augustinus. 1118
quicumque.20.q.1.Isidorus. 1141
quicumque.23.q.7. Augustinus. 1275
quicumque.23.q.8.Meldēse cōc. 1280
quicumque. 23.q.8. Triburiense concil. 1280
quicumque.23.q.8.Augustinus. 1294
quicumque.24.q.1.Beda. 1310
quicumque.24 q 5. Toletanum conc. xiij. 1374
quicumque.27.q.2.Isidorus.palea.1414
quicumque.33.q.2.Pius Papa. 1543
quicumque.de pœn.di. 1.Codex. 1555
quicumque.de conse.dist.4. Martinus Papa iij. 1843
¶Quid autem.dist.45.Gregorius. 202
quid autem.8.q.1. Ambrosius. 801
quid autem.24.q.3.Leo Papa. 1338
quid crudele.23.q.4. Augustinus. 1244
quid culpatur.23.q.1.August. 1206
quid dicam.14.q.4. Augustinus. 986
quid enim prodest. distin.83. Pius Papa. 378
quid ergo 11.q.3. Gregorius. 895
quid ergo.23.q.4.Augustinus. 1214
quid ergo.23.q.5. Hieronymus. 1253
quid ergo. de pœ.dist.3. Ioānes Chrysostomus. 1660
quid est aliud dis.88.Cassiodorus. 400
quid est Christum. de cons.dist.2. Augustinus. 1799
quid est hoc.dist.50.Gregorius. 232
quid est manus. dist.78. Leo Papa.354
quid est quicumque. 35.q.7. Augustinus. 1736
quid est quod dicitur. de pœni. dist.4. Gregorius. 1673
quid faciet.23.q.4.Augustinus. 1229
quid in omnibus.32.q.7.Clemēs.1531
quid obest.11.q.3. Augustinus. 879
quid prodest ieiunare. distin.86. Ambros. 388
quid proderit. dist 61. Cælestinus.289
quid sit sanguis. de consec.dist.2. Gregorius Papa. 1814
quid vero.1.q.6.Gratianus. 556
quid vero.10.q.3.Gratianus. 834
quidam autem hæretici.24.q.3. Isidorus. 1341
quidam vero econtrario.23.q 4. Augustinus. 1211
quidam clerici. distin.81. Toletanum conc.iiij. 371
quidam Deo. de pœn.dist.1. Theodorus Archiepiscopus Cantuar. 1602
quidam desponsauit.27.q.2.Tribunēse conc. 1426
quidam fornicatus.34.quæst.1. Tribu. conc. 1707
quidam maligni.5.q.1.Gregorius. 731
quidam monachi. 16.q.1. Chalcedonense conc. 1027
quidam monachorum.18.q.2. Chalcedonense conc.iiij. 1124
quidam nubentes.dist.27. Aug. 123
quilibet fratrum.8.quæst.5. Sixtus Papa j. 805
quinque modis.de cōs.di.4.Greg. 1897
¶Quis alienando, de pœn.dist.1. Ioannes Chrysostomus. 1594
quis aut leges.dist.54.Gelasius. 264
quis autem. dist. 10.Gelasius. 32
quis autem.de cons.dist.4. Aug. 1887
quis dubitet.dist.96.Gregorius vij.441
quis enim nostrum.23.q.5.Aug. 1269
quis æst.maret.26.q.7.Aug. 1388
quis ignorat.32.q.4.Hieronymus.1510
quis locus.1.q.4.Augustinus. 545
quis nesciat.dist.9. Augustinus. 26
quis nesciat.dist.11.Innocentius.j. 37
quis nos.23.q.4. Augustinus. 1244
quisquis Christianū.23.q.4.Aug.1249
quisquis clericus. dist.84. Syricius Papa. 381
quisquis cum militibus. de pœn.dist.1. Codex. 1555
quisquis dixerit. de cons.dist.4. Mileuitanum conc. 1892
quisquis episcopus.12.q.2.vij.Syn.924
quisquis episcoporum. 4.q.5. Carthaginense conc.iij. 728
quisquis ex concupiscentia. de conse. dist.4. Augustinus. 1886
quisquis ille. 2. q.8. Eutychianus Papa. 668
quisquis inuentus.17.q.4.Ioannes Papa viij. 1108
quisquis metu.11.q.3.August. 889
quisquis in negotijs.dist.87. Gela.394
quisquis per pecuniam. 1.q.1. Gregorius j. 453
quisquis per dolum.24.q 3. Gregorius Papa. 1336
quisquis præceptis.14.q.1.Aug. 980
quisquis probatus. 2.q.6. Mileuitanū conc. 622
quisquis pro aliquo.24.q 1.Aug. 1317
quisquis rebus.dist.41.August. 188
quisquis vel.23.q.4.Augustinus. 1215
¶Quo ausu.23.q.8 Gelasius. 1290
quo iure. dist.8. Augustinus. 19
¶Quod autem.dist.9. Gratianus. 24
quod autem.dist.27.Gregorius. 122
quod autem.dist.47.Gratianus. 213
quod autem.dist.95. Gratianus. 4 9
quod autem.1.q.1.Gratianus. 461
quod autem.2.q.1.Gratianus. 575
quod autem.2.q.3.Gratianus. 598
quod autem.3.q.8.Gratianus. 704
quod autem.4.q.1.Nicolaus. 717
quod autem.5.q.3.Gratianus. 734
quod autem.5.q.4.Gratianus. 736
quod autem.6.q.1.Gratianus. 743
quod autem.6.q.2.Gratianus. 753
quod autem.4.q.5.Gratianus. 759
quod autem 6.q.5.Gregorius. 760
quod autem.7.q.1.Gratianus. 761
quod autem.7.q 2.Gratianus. 790
quod autem.8.q 1.Gratianus. 798
quod autem.8.q.2.Gratianus. 802
quod autem.8.q.3.Gratianus. 803
quod autem.8.q.4.Gratianus. 805
quod autem.9 q.2.Gratianus. 809
quod autem.9 q 3 Gratianus. 813
quod autem.12.q.5.Gratianus. 953
quod autem 14.q.1.Gratianus. 978
quod autem.14.q.3.Gratianus. 982
quod autem.15.q.1.Gratianus. 995
quod autem.16.q.3.Gratianus. 1061
quod autem.16.q.6.Gratianus. 1077
quod autem.16 q.7.Gratianus. 1082
quod autem.17.q 3 Gratianus. 1108
quod autem 20.q 3.Gratianus. 1147
quod autem.21.q 3 Gratianus. 1157

quod

quod autem.22.q.2.Gregorius. 1171
quod autem.22.q.2. Aug. 1179
quod autem.22.q.4.Gratianus. 1183
quod autem.22.q.5.Gratianus. 1193
quod autem.23.q.2.Gratianus. 1207
quod autem.23 q.4.Gratianus. 1213
quod autem.23.q.5.Gratianus 1250
quod autem.23.q.6 Gratianus. 1272
quod autem.23.q 7.August. 1277
quod autem.24 q 1.Gratianus. 1295
quod autem 24.q.2 Gratianus. 1310
quod autem.24 q.3.Gratianus. 1315
quod autem.25.q.2.Gratianus. 1352
quod autem.25.q.2. Gratianus. 1353
quod autem.26.q.2.Gratianus. 1363
quod autem.26.q 5 Gratianus. 1370
quod autem.26.q.6.Gratianus. 1378
quod autem 27.q.2.Gregorius. 1424
quod autem.28.q.1.Gratianus. 1434
quod autem.26.q.1.Gratianus. 1451
quod autem.30.q.4.Gratianus. 1458
quod autem 30.q.3.Gratianus. 1464
quod autem.30.q.4 Vrbanus ij. 1470
quod autem.31.q 2.Gratianus. 1483
quod autem.31.q.3.Gratianus. 1486
quod autem.32.q.1.Gratianus. 1488
quod autem 32.q 1.August. 1490
quod autem.32.q.2.Gratianus. 1495
quod autem.32.q.4 Gratianus. 1504
quod autem.32.q.5.Gratianus. 1514
quod autem.33.q.1 Gratianus. 1537
quod autem.33.q.1.Gregorius. 1538
quod autem.33.q.2.Gratianus. 1540
quod autem 33.q 4 Gratianus. 1689
quod autem.33.q 5 Gratianus. 1693
quod autem.35.q.1 Gratianus. 1708
quod autem.35.q.5.Alexander ij.1721
quod autem.35.q 7 Gratianus. 1736
quod autem 36.q.1.Gratianus. 1745
quod autem.de consecr.dist 4.Gregorius. 1837
quod à patribus.di.75.Leo episcopus. pag. 341
quod à voto.17.q.1.Gratianus. 1098
quod absque.dist.12 Gratianus. 38
quod ad nos.dist 47.Cyprianus. 218
quodam loco.26.q.3.& 4.Augustinus. pag. 1370
quod ait Sodomitis.distin.13.Augustinus. 47
quod bene.6.q.4.Nicolaus Papa. 759
quod Christus.23.quæst 4 Ambrosius. pag. 1229
quod clericus.11.q.1.Gratianus. 840
quod conditio.27.q 1.Isidorus, palea. pag. 1414
quodcũque.24.q.1.Augustinus. 1299
quod Dauid.22.q.4 Augustinus 1184
quod debetur 14.q.1.Augustinus.979
quod Deo pari 33.q 5.Aug. 1695
quod dicit dominus.dist.41.Aug. 189
quod dicitis.dis.16.Nicolaus Papa. 62
quod die Dominico dist.75 Leo. 342
quod eps.19.q.1.Gratianus. 1133
quod errauerat 23.q.6.August. 1273
quod interrogaui.dist 27. Nicolaus Papa. 124
quod intra.20.q.1.Gratianus. 1140
quod index.3.q.7.Gratianus. 697
quod iuramentum.22.q.1.Grat. 1163
quod militare 23 q.1.Gratianus. 1202
quod monachi.16.q.1.Grat. 1021
quod nullus.dist 25.Grat. 111
quod ordinatio.9.q.1.Gratianus. 806
quod prædecessor.11.q.3. Zacharias Papa. 899
quod priori.23.q.1.Grat. 958
quod pro remedio.1.q.7. Innocentius Papa. 564
quod pro necessitate.1.q.1. Innocentius. 486
quod proposuisti.32.q 7.Greg. 1532
quod quidam.1.q.1.Augustinus. 510
quod quis commisit. 35.q 9. Hilarius in conc. 1740
quod restitutio.3.q.1.Grat. 670
quod si accusatorum.4.q.6.Hadrianus Papa in capit. 729
quod si dormierit.31.q 1.Aug. 1483
quod si pœnitentiam. 27 q.1. Cyprianus. 1394
quod suspecti.5.q.5. Nicol.Papa. 688
¶ Quod vero.dist.11. Gratianus. 33
quod vero.1.q.5. Gratianus. 553
quod vero.2.q 4.Gratianus. 612
quod vero 2.q.7.Gratianus. 640
quod vero 3.q.3.Gratianus. 676
quod vero 13 q.4.Gratianus. 680
quod vero 3.q.5 Gratianus. 683
quod vero 3.q.10.Gratianus. 712
quod vero.11.q.2. Gratianus. 859
quod vero 14.q 4.Gratianus. 984
quod vero.14.q 5.Gratianus. 987
quod vero.14.q 6.Gratianus. 992
quod vero.15.q 4 Gratianus. 1008
quod vero.15.q.6 Gratianus. 1011
quod vero.20.q.4.Gratianus. 1150
quod vero 21.q.4.Gratianus. 1159
quod vero.22.q.3.Gratianus. 1209
quod vero.25.q.1.Gratianus. 1346
quod vero.25.q.2.Gregorius. 1355
quod vero.28.q 2.Gratianus. 1449
quod vero 32.q.2.August. 1499
quod vouentes.27.q.1.Grat. 1390
quomodo exaudit. de consecra.dist.4. Augustinus. 1853
quomodo renouari.de pœn.dist.2. Augustinus. 1617
quomodo sacerdos.11.q.3.Hiero. 877
quomodo virginibus.31.q.1.Hieronymus. 1481
¶ Quoniam à quibusdam.19.q.3.Septima synod. 1137
quoniam de iure.dist.15. Grat. 48
quoniam diuersarum.21.q.2. Sexta synodus. 1155
quoniam Festus.di.61.Gregorius.295
quoniã idê.dist.10.Nicolaus Papa. 30
quoniam inuestituras.16.q.7. Gregorius vij. 1088
quoniam in quibusdam.dist 32.Chalcedon.conc. 153
quoniam in quibusdam.16.q.7.Chalcedonense conc. 1090
quoniam in Romani.dist 32.Sexta synod. 144
quoniam mos. dist.65. Nicænum concil. 319
quoniam multi.dist.47. Nicænum concil. 213
quoniã multi.14.q.4.Nicænũ cõc. 985
quoniam multos.11.q.3.Greg.vij. 897
quoniam multa.dist.48.Nicænum concil. 219
quoniam nõ cognoui. dist.88. Ex verbis Augustini. 400
quoniam quidem. dist.18. Septima synodus. 69
quoniam quicquid.1.q.7.Hilarius Papa. 566
quoniam quicquid. 16.q.1. Hieronymus. 1055
quoniam quidam. dist.75. Chalcedonensis conc. 341
quoniam quidam. dist.100. Pelagius Papa. 454
quoniam sanctæ.distin.16.Sexta synodus. 57
quoniam sunt.de consecr.dist.3.Nicænum conc. 1828
quoniam Velina.12.q.1.Greg. 910
quoniam vetusto. 24. q.1. Hieronymus. 1308
quoniam videmus. distin.69. Septima synod. 327
quorum vices. dis.68.Vrbanus ij. 326
quorumdam clericorum.dist 23.Toletanum conc.& Hispalen.ij. 105
quorumdam.dist 34 Nicol. Papa. 157
quorumdam dist.74 Greg. 337
quos à paganis.de consecr.dist 4. Gregorius. 1859
quos constiterit.1.q.1.Gelasius. 464
quos Deus coniunxit.33 q 2.Isidorus. pag. 1551
quoties à populis.1.q 7 Innoc. 567
quoties.24.q 1 Innocẽtius Papa. 1300
quoties.1.q.7. Gregorius. 565
quoties episcopi.2.q.6. Felix ij. 620
quoties.2.q.5.Innocentius. 606
quoties 22.q.5.Hieronymus. 1201
quoties post. 2.q.6. Theodosiana lex. pag. 623
quo iescumque.33.q.4 August. 1690
quotquot 27.q 1.Ancyra.syno. 1401
quotidie. de consec. distin.2. Augustinus. 1783

R

Radicata est.de pœnit.dist.1.Augustinus. 1604
raptor.27 q.2.Capitular. 1426
rapinam emere.14.q.5.Ambr. 988
raptores igitur. 36. q.2. Symmachus. pag. 1748
raptus est.27.q.2.Isidorus. 1432
raptus quoque.36.q.1 Isidorus. 1745
ratio nulla.17.q 4.Gregorius. 1102
rationis ordo.dist 100.Gregorius. 458
rationis.16.q.7.Gregorius. 1098
¶ Reatina ecclesia.dis.63. Leo iiij. 303
rebaptizare.de cons.dist 4. Aug. 1872
recurra. 32.q.4 Augustinus. 1505
recedite.dist.45. Hieronymus. 169
recedite 23.q.4 Augustinus. 1217
redintegranda 3.q 1 Ioan.Papa. 671
redintegranda 3 q 1 Eusebius. 672
regum officium.23.q.5.Hierony. 1260
regula.dist 3. Isidorus. 8
regula vestra.dist.17.Iulius Papa. 1.63
Regulæ sanctorum dist.29.Greg. 134
regenda est.10 q 1.Leo Papa iiij. 813
regenerante.de cons.dist.4.Aug. 1885
relatum nobis.distin.37.Clemens Papa j. 176
relatum est. 31. q.1. Triburien. conc. pag. 1478
relatum est.de consecr. dist.2. Toletanum conc.xij. 1782
relatum est 10.q.3.Gregorius. 839
relatum.11.q.1.Alexander. 844
relatum est.5.q.2. Damasus. 713
relatio 21.q.1. Gregorius. 1154

relata

relata eſt.10.q.1.Toletanum conc. 824
relegentes.23.q.5.Pelagius. 1267
reliqui ſacerdotes.diſt.67.Anacle. 323
religioſam.12.q.2 Gregorius. 951
relictam.30.q.4 Gratianus. 1468
remittuntur.23.q 5.Ambroſius. 1270
remiſſionem.1.q.1.Auguſtinus. 484
remoto.7 q.1. Hilarius Papa. 777
renouantes.diſt.22.Sexta ſyno. 96
reos ſanguinis.23.q 5. Grego. 1253
reperiuntur 1.q.1.Ambroſius. 464
reperiuntur. de pœn.diſtin.3. Ambroſius. 1634
reprehenſibile.23.q.8 Nicolaus. 1285
requiſiti.33.q.1.Gregorius. 1538
requiritis.1.q.7. Leo iiij. 563
res autem.23.q.5.Leo Papa. 1260
res eccleſiæ.1 q.3. Vrbanus Papa. 543
res eccleſiæ 12.q.1.Vrbanus Papa. 915
res in epiſcopatu 12.q.2. Grego. 921
reſponſa d.ſt 2. Iſidorus. 6
reſecandæ.24.q 3. Hieronymus. 1334
reſuſcitatus.de pœn.diſt.1. Aug. 1566
reſcripta 25.q.2.ex Codice. 1356
retulerunt.de conſec.diſt.4. Zacharias Papa. 1867
reum ad eccleſiã 17.q.4.Capitul.v.1105
reuertimini.16.q.1 Hieronymus. 1053
reuertar.de pœn.diſt.4. Beda. 1663
reuera.de conſecr.diſt.2. Ambr. 1809
reuera.3.q.9. Nicolaus Papa. 708
reuera 32.q.5. Ambroſius. 1515
rex debet.23.q.5. Cyprianus. 1265
¶ Rhodia.diſt.2. Iſidorus. 7
¶ Ridiculum eſt. diſtinct.12. Nicolaus Papa. 40
ridiculum eſt.11 q.3.Auguſt. 878
¶ Rogo, hortor & moneo. 11.q.3. Gregorius. 872
rogamus vos. 24. q.1. Marcellus Papa. pag. 1301
rogationes.de conſecr.diſt.3. Aurelianenſe conc.j. 1827
Romanus. diſt 81. Pelagius Papa. 365
Romanus Pontifex. de conſecr. diſt.4. Iſidorus. 1843
¶ Rurſus.11.q.3. Carthag conc.v. 875

S

SAbbato.de conſec.diſt.3. Innocentius Papa. 1829
ſacerdos.26.q.7. Carthaginen. concil. iiij. 1385
ſacerdos.3.q.7. Auguſtinus. 703
ſacerdos. de conſec.diſtin.2. Hieronymus. 1823
ſacerdos.1.q. 2. Proſper. 534
ſacerdos. de pœn diſt 6. Greg. 1685
ſacerdos.diſt.81.Eugenius Papa. 364
ſacerdos. diſt.50. Auguſtinus. pal. 234
Sacerdotes.de conſec. diſt 1. Carthagin. conc.iiij. 1774
ſacerdotes. de conſ.diſt.4. Greg. 1861
ſacerdotes.diſt 37. Hieronymus. 171
ſacerdotes.6.q.1.Teleſphorus. 746
ſacerdotes 2.q.7. Clemens. 642
ſacerdotes.12.quæſt 4. Toletanum concil. ix. 953
ſacerdotes.1.q.1.Hieronymus. 507
ſacerdotes.diſt 49 Hieronymus. 223
ſacerdotes vero. diſtinct 93. Clemens. pag. 417
ſacerdotes.diſtinct.50. Nicolaus Papa. pag. 241
ſacerdotes.2.q.7. Damaſus Papa. 663
ſacerdotum.de conſec.diſt.2.Clemens Papa. 1789
ſacerdotium.21.q.3. Cyprianus. 1159
ſacerdotibus.11.q.1. Gregorius 854
ſacerdotibus. diſt.31. Beda. 140
ſacerdotibus de conſecr.diſt.3. Aurelianenſe conc.j. 1827
ſacerdotale officium.diſtin.61. Gregorius. 286
ſacratas.diſt.23.Soter Papa. 107
ſacramentum haſtenus. 2.q.5. Cornelius. 600
ſacramenta.1.q.1. Auguſtinus 483
ſacramenta altaris. de conſec. diſtin.1. Africanum conc. 1768
ſacrificium. de pœn. diſt.1. Ambroſius ex Dauid. 1553
ſacrificium.de conſ.diſt 2. Aug. 1790
ſacrilegium.17.q.4. Gregorius. 1103
ſacroſancta religio.1.q.1.Gelaſius. 508
ſacroſancta Romana.diſtinct.22. Anacle. 93
ſacrorum canonum. diſt.63. Ex Capitular. Caro. Imper. 312
ſacrorum canonum.12.q.2. Greg 922
ſal cęleſtis.de conſe.diſt.4.Beda. 1861
ſaluator.1.q 3. Vrbanus ij. 539
ſaluator.de conſ diſt.5.Didymus.1904
Salomon.32.q 4. Gregorius. 1513
Salonitanæ.diſt.63. Gregorius. 366
ſaluo in omnibus.9.q.3. Higinus. 815
ſaluberrimum.1.q 7. Leo. 571
ſancimus.12 q.2. Tolet.conc. 931
ſancimus.1.q.7. Cod. 573
ſancitum eſt. 23.quæſt.8. Vuormacen. concil. 1290
ſancitum eſt. vi. 7.quæſt.1. Rothomag. conc. 777
ſancta Romana.diſt.15. Gelaſius. 51
ſancta octo. diſt.16. Ex diurno lib. &c. pag. 58
ſancta quippe.2.q 7 Hierony. 665
ſanctum eſt.de conſec.diſt.4. Auguſtinus. 1849
ſanctiſſimo in Chriſto.diſt.73. Epiſtola formata. 334
ſanctimoniales. 20.q.1. Carthaginenſe conc.iij. 1144
ſanctimonialis.diſt.23. Carthaginenſe conc.iiij. 107
Sanctis quippe.11.q.3. Vrbanus ij. 901
ſanctorum canonũ.diſt.70.Vrbanus ij. ex conc. 328
ſanctorum patrum. 10.quæſt.1. Calix. Papa j. 826
ſanctorum patrum.1.quæſt.1. Calixtus Papa. 466
ſana quippe.diſt.9.Auguſtinus. 27
ſane cauendum. de pœn.diſt.3. Auguſtinus. 1638
ſane conſanguinitatis. 35.quæſt.2. Iſidorus. 1715
ſane dicimus. 15. quæſt.1. Ambroſius. pag. 1000
ſane percuſſor. diſtinct.45. Anacletus papa. 210
ſane profertur. 24. quæſtio.2. quinta ſynod. 1323
ſane quia.16.q.2. Vrbanus ij. 1059
ſane quiſquis.15 q.3.Codex. 1306
ſane quod ſuper. 24. quæſtio.2. Vrbanus ij. 1321
ſane ſi communi. diſtin.65. Nicænum conc. 317
ſane ſi ex conſenſu.2.q.6. Carthaginẽſe conc. iij. 631
ſane Theſſalonicenſes.16.q.7. Anaſtaſius bibliothec. 1088
ſapiens non eſt. 6.queſt.1. Lucius Papa. 748
ſapiens nunquam.de pœn.diſt.2. Ambroſius. 1618
ſatagendũ.25.q.1.Pelagius Papa. 1349
ſatyra diſt.2.Iſidorus. 7
ſatis euidenter. diſtinct. 96. Nicolaus Papa. 440
ſatis hinc apparet.33.q 5 Aug. 1699
ſatis oſtendimus.de conſec.diſt.4. Auguſtinus. 1858
ſatis peruerſum. diſt.56. Gregor. 278
ſatisfactio pœnitentiæ de pœn.diſt.3. Auguſtinus. 1635
¶ Scelus 2.q.1.Nicolaus Papa. 591
ſceleratior omnibus. de pœn.diſtin.3. Leo Papa. 1655
ſcenicis.de conſec.diſt.2.Carthaginenſe conc.iij. 1825
¶ Scit ſancta.diſt.12.Leo ix. 39
ſcitote.6.q.3. Pelagius papa ij. 755
ſciant cuncti.2.q.8. Codex. 667
ſcias frater. 7.q.1.Pelagius papa. 778
ſciatis fratres 33.q.4. Hierony. 1689
ſcire debet. diſt.76. Ambroſius. 347
ſcire debes.7.q.1 Cyprianus. 765
ſcire vos oportet.23 q.8.Leo. 1281
ſcimus autem.diſt.43. Anacletus. 197
ſcimus vos non ignorare.12.q.1. Vrbanus papa. 907
ſciendum.8.q.1. Gregorius. 796
ſciendum.26.q.3.& 4. Auguſt. 1368
ſciendum eſt. 27.quæſtio.1. Arelaten. conc. 1406
ſciendum.de pœn.diſt.2 Greg. 1614
ſciendum diſt.29 Iſidorus. 133
ſcindite corda.de pœn.diſtinct.1. Ioelis. 1564
ſciſcitaris.7.q 1. Nicolaus papa. 786
ſciſcitatur 30.q.4.Nicolaus papa. 1468
ſciſcitantibus. 15.quæſtio.8. Nicolaus Papa. 1019
ſchiſma.24.q 1.Pelagius. 1313
ſchiſmatici.23.q.6.Auguſt. 1272
ſcriptura dicit. de conſecra.diſt.2. Cyprianus. 1778
ſcripſit mihi. 7.q 1. Gregorius. 761
ſcripſit nobis.27.q.2. Nicolaus. 1422
ſcriptum eſt.6.q 3 Gregorius. 755
ſcriptum eſt. 14.q.5. Gregorius. 989
ſcriptorum veterũ di.100.Greg. 459
¶ Seculares 33.q.5.Carthag.conc. 1541
ſeculares.de conſec.diſt.1. Agathenſe conc. 1785
ſecunda autem.4.q.2.& 3. Grat. 718
ſecunda quæſtio.29.q.2. Gratia. 1454
ſecundo.de pœn.diſt.1. Hieron. 1557
ſecundam.18.q.2.Gratianus. 1120
ſecundum canonicã. 23 q 8. Pariſien. conc. 1289
ſecundum catholicam. 11.q.3. Auguſtinus. 878
ſecundam eccleſiæ.diſtinct.19 Anaſtaſius ij. 79
ſecundum verba. 33.quæſt.5. Auguſtinus. 1695
ſecuri ſunt.2.q 7. Beda. 651
ſed adhuc.1.q.3. Gratianus. 535
ſed cum in epiſcoporum. 10.q.2. Gratianus. 827

ſed

ſed continuo. de pœn. diſt.1. Ambroſius. 1570
ſed & illud.26.q.2.Hieronymus. 1366
ſed illud.diſt.45. Origenes. 210
ſed nec Adam.de pœn.diſt.2.Ambroſius. 1618
ſed notandum.diſt.29. Grat. 133
ſed penſandum.diſt.6.Gregorius. 16
ſed ponatur.11.q.3. Gratianus. 859
ſed quæritur.diſt.37.Gratianus. 170
ſed ſi forte.diſt.81. Lucius Papa. 369
ſeditionarios.diſtin.46.Carthaginenſe conc.iiij. 212
ſedulo monendi. diſtinct.38. Auguſtinus. 180
ſemel Chriſtus.de conſe.diſt.2. Auguſtinus. 1801
ſemel immolatus. de conſe.diſt.2.Auguſtinus. 1801
ſententia Cham.2.quæſt.7. Anacletus Papa. 643
ſententia paſtoris.11.q.3 Greg. 860
ſententiam Romanæ 35.q.9. Nicolaus Papa. 1742
Senatuſconſultum.diſt.2. Iſidorus. 6
ſenti.11.q 3.Auguſtinus. 879
ſæpe contingit. diſt.50. Vuormacienſe conc. 247
ſæpe contingit . 2.q.5. Vuormacienſe conc. 611
ſæpe fit.12.q.2.Tolet.conc.vi. 949
ſæpe malorum.28.q.1.Toletanũ conc. iiij. 1446
ſæpe principes. 23.q.8. Toletanũ concil.iiij. 1292
ſæpe ſe vitia.diſt.41.Gregorius. 190
ſeptuaginta.diſt.16. Athanaſius. 61
ſpecies cadit.de pœn.diſtin.3.Hieronymus. 1641
ſequitur in vtraque. diſtin.26. Gratianus. 118
ſequitur non percuſſorem. diſ.45.Gratianus. 202
ſequitur non litigioſum. diſt.46. Gratianus. 210
ſequitur ſecunda 1.q 2.Gratianus. 529
ſequitur ſecunda.27.q.2.Grat. 1411
ſequitur ſexta.2.q.6. Gratianus. 614
ſeruatis priuilegijs. 25.q.1. Hormiſda Papa. 1354
ſeruanda eſt.diſt.32.Gratianus. 145
ſeruetur.11.q.3.Nicænum conc. 886
ſerui autem.diſt.54 Gratianus. 259
ſeruitium.18.q.2.Vrbanus ij. 1132
ſeries conſanguinitatis. 35.q.5. Iſidorus. 1718
ſeriatim.diſt.32.Leo ix. 152
ſerpens decepit. de pœ.diſt.1. Ambroſius. 1572
ſex differentiæ.23.q.3.Aug. 1210
ſexaginta diſt.16. Zepherinus. 55
ſexto die.diſt.35. Ambroſius. 166
ſexta actione.15.q.7. Hiſpalen.concil. ij. 1015
ſexta ſynodus.diſt.16.Beda. 58
ſexta vero.4.q.6.Gratianus. 729
ſextam ſanctam. de conſec.diſt.3. Hadrianus Papa. 1834
ſextam ſynodum.diſtin.16. Hadrianus Papa. 56
¶Si accuſatorum.3.quæſt.10 Felix Papa. 713
ſi accuſatorum.4.q 6. Felix Papa. 729
ſi ad ſcripturas.diſt.9 Auguſtinus. 26
ſi ad peccatum.22.q.4. Auguſt. 1188
ſi ad matris.de conſ.diſt.4.Aug. 1874
ſi agamus. de pœn. diſtin.1. Hieronymus. 1584
ſi aliquid.22.q.4. Beda. 1184
ſi aliquid.22.q.4. Soterus Papa. 1187
ſi aliquis.26.q.6. Epaunen.conc. 1381
ſi aliqua cauſa. 22.q.1. Ioannes Chryſoſtomus. 1187
ſi apoſtolus.de pœ.diſt.3.Aug. 1635
ſi apud.23.q.5.Hieronymus. 1260
ſi audieris.23 q 5. Cyprianus. 1262
ſi auerterit.de pœn.diſtin.4. Dominus per Ezechielem. 1674
ſi autem aliquis . 9.quæſt.3. Anicetus Papa. 816
ſi autem needum.36.quæſt.2. Meldẽſe conc. 1749
ſi autem presbyteri . 15.q.7. Carthaginenſe conc.iij. 1016
ſi autem prouocatum. 2.q.6. Africanũ conc. 635
ſi autem ſine.17.q.4. Gratianus. 1102
ſi autem vobis.11.q.3. Clemens. 865
ſi baptizata eſt.de conſe.diſt.4. Auguſtinus. 1884
ſi cauſa.33.q.4. Ambroſius. 1690
ſi clericus.11.quæſt.1. Chalcedonenſe conc. 857
ſi clerici.11.q.1.Toletanum conc. 848
ſi clericatus.16.q.1.Hierony. 1031
ſi concupiſcentia.15.q 1.Aug. 1001
ſi conſuetudinem.diſt.8. Greg. 22
ſi credas.de conſ.diſt.2.Ambr. 1823
ſi non ſunt. de conſecr. diſt.2. Hilarius epiſcopus. 1784
ſic autem.1.q.1.Auguſtinus. 482
ſic decet 25.q.2.Siluerius Papa. 1360
ſic enim.28.q.1.Auguſtinus. 1440
ſic non ſunt.32.q.4.Auguſt. 1511
ſic in ſanctificando. de conſecr. diſt.2. Cyprianus. 1777
ſic omnes diſt.19. Agatho Papa. 76
ſic populus.1.q.1. Hieronymus. 494
ſic quidam.10.quæſt.1.Toletanum cõcil.iij. 822
ſic quippe.27.q.2 Gregorius. 1431
ſic viue.16.q.1.Hieronymus. 1031
ſicubi.12.q.5.Tarraconen.con. 957
ſi cui etiam.de pœn.diſt.1.Aug. 1563
ſi cuius patruus.35.q.10. Innocentius pap. 1744
ſi cuius vxorem.diſtinct.34. Neocæſar. conc. 161
ſi cupis 16.q.1.Hieronymus. 1023
ſi cuſtos.27.q 1.Gregorius. 1399
ſicut Apoſtoli.11.q.3.Fabianus epiſcopus. 866
ſicut Achab.de pœn.diſt.3.Greg. 1646
ſicut ait.de pœn.diſt.3.Hierony. 1646
ſicut alterius.7.q 1 Calixtus Papa. 780
ſicut antiquitus.17.q.4.Nicolaus. 1104
ſicut bonum . 27. q.1. Carthaginenſe conc iiij. 1390
ſicut Chriſtus.1.q.1. Hierony. 499
ſicut crudelis 32.q.1. Ioannes Chryſoſtomus. 1488
ſicut diœceſim.16.q.3. Toletanũ concil.iiij. 1063
ſicut domini.16.q.7. Paſchalis ij. 1089
ſicut eccleſia.12.q 2. Gregorius. 937
ſicut enim.11.q.1. Clemens 850
ſicut enim.32.q.5.Ioannes Chryſoſtomus. 1517
ſicut epiſcopum.1.q.2.Gregorius. 538
ſicut ergo.35.q.9 Gratianus. 1743
ſicut eunuchus.1.q.1. Auguſt. 481
ſicut excellentiam.23.q.4. Greg. 1246
ſicut ficti.1.q.1. Auguſtinus. 483
ſicut ij, qui.diſt.47. Ambroſius. 216
ſicut inquit.2.q.7. Gregorius. 661
ſicut in ſacramentis. de conſecr.diſt.4. Auguſtinus. 1890
ſicut in vnaquaque.21.q.2. Rhemenſe conc. 1157
ſicut Iudas. de conſec. diſt.2. Auguſtinus. 1809
ſicut is.1.q.6. Gregorius. 557
ſicut neophytus diſt.48. Grego. 220
ſicut non alij. de conſecrat. diſtinct.1. Felix. 1757
ſicut non eſt.23.q.4. Auguſtinus. 1223
ſicut non omnis.32.quæſt.2. Hieronymus. 1495
ſicut non ſuo.diſt.46. Leo Papa. 213
ſicut noſtis. de conſecra.diſt.4. Auguſtinus. 1860
ſicut omnino.12.q.2.Grego. 923
ſicut primi.de pœn.diſt 1. Aug. 1591
ſicut quædam.diſt.14.Leo Papa. 48
ſicut quamuis. diſt.96. Gelaſius. 446
ſicut qui.17.q.4 Pius Papa. 1106
ſicut qui monaſteria.20 q.1.Eugen.ij. in ſynodo. 1143
ſicut ſacerdotes.2.q.7. Fabianus. 642
ſicut ſancti.diſt 15. Gregorius. 50
ſicut ſatius.32 q.4.Auguſtinus. 1511
ſicut ſemel. diſt.68. Gregorius. 324
ſicuti ſemina 32.q.2. Hierony. 1500
ſicut ſeta.de pœn.diſt.2. Aug. 1612
ſicut ſine.2.q.1. Gregorius. 576
ſicut ſtellas. diſtin.38. Zepherinus Papa. 179
ſicut tribus.de pœn.diſt 2. Aug. 1613
ſicut verus. de conſecr. diſt.2. Ambroſius. 1822
ſicut vir.7.q.1.Euariſtus Papa. 766
ſicut viri.diſt 40. Iſidorus. 186
ſicut vrgeri.1.q.1.Auguſtinus. 489
¶Si de area.26.q 2. Auguſtinus. 1367
ſi decreta.diſt.20.Nicolaus 1. 83
ſi de rebus.23.q.7.Auguſt. 1276
ſi diaconus.diſt.81. Aurelianenſe concil.j. 366
ſi dicat vir.33.q 5.Auguſtinus. 1693
ſi dominus.11.q.3.Hieronymus. 893
ſi ducturi.32 q 6. Auguſtinus. 15[illegible]4
ſi duo forte.diſ.79.Honorius Auguſtino. 358
ſi duo fratres. diſtinct.50. Triburienſe conc. 247
ſi duo vel.35.quæſt.6. Vrbanus in concil. 1732
¶Si ea de quibus.23.q.4 Aug. 1247
ſi ea deſtruerem. 25.q.2. Greg. 1354
ſi eccleſia.23 q.4.Auguſtinus. 1243
ſi ægrotans 5.q.3. Romana ſyn.tempore Hadriani. 734
ſi enim.27 q.2. Ioan.Chryſoſt. 1430
ſi enim inquit.de pœn.diſt.2. Hieronymus. 1620
ſi eos de quibus.de conſecr.diſt.4. Auguſtinus. 1889
ſi epiſcopus. diſt.50. Agath.conc. 226
ſi epiſcopus ante. 11.quæſt.3. Sardicen. conc. 861
ſi epiſcopus.11.q.3. Epaun.conc. 876
ſi epiſcopus.3.q.2. Felix 1. 675

ſi

si episcopus. 16.q.3. Aurelianen. concil. j. 1069
si episcopus. 12.q.2. Tole.conc.iij 950
si episcopus metropolitanus distin.18. conc. Agathen. 72
si episcopus.12.q.5. Agath.conc. 956
si episcopo.2.q 5.Vuormac.conc. 612
si episcopum.16.q.6.Gregorius. 1079
si episcoporum.21.q.5.Greg. 1163
si ergo.8.q 1.Origen.ex lib. Num. 799
si euangelica.dist.55.Pelagius. 274
si ex bono.de pæn.dist.4. Aug. 1665
si ex laicis.10.q 1.Ilerden.conc. 822
si expositus.dist.87.Arelat.cõc.ij. 396
¶Si femina.29 q.2.in conc. apud Vermeriam. 1456
si fœneraueris. 14.q.3. Augu. 983
si forte.dist.63. Leo Papa. 314
si forte. de pæn dist.1. Codex. 1555
si forte.17.q.4.Clemens. 1106
si forte.dist.65. Sardicen. conc. 310
si forte.11.q.5. Arelat.conc. 1162
si fortassis.16.q.6. Leo iiij. 1081
si fur aut latro.13.q.2. Aurel.conc. palea. 977
¶Si gens Anglorum.distin.56.Bonifacius martyr. 279
significastis.1.q.1. Fabianus. 505
signum est.de cons.dist.2.Aug. 1790
¶Si habes.24 q.3. August. 1326
si hæreticus.2.q.7.Nouel. Const. apud Iul. 648
si homo 35 q.2. & 3. In concil. apud Vermerias. 1742
si homo.27.q 1.Gregorius. 1400
si homicidium.23.q.5. Aug. 1265
¶Si igitur.24 q 3.Hieronymus. 1332
si ille qui.dist.50 Hormisda Papa. 250
si illic.23.q.4 Gelasius. 1231
si imperator.dist.96. Ioan. Papa. 442
si in adiutorium.dist.10. Aug. 30
si infidelis 28.q.2. Gregorius. 1449
si infidelis.28.q.1. Ambrosius. 1438
si in laicis.dist.38. Leo Papa. 178
si inimicus est.dist.93. Petrus in ordinatione Clementis. 415
si inimicus.11.q 3. Petrus Apost. 866
si in morte.23.q.8. Gregorius. 1285
si in plebibus dist 63. Isidorus. 304
si in qualibet.20 q.2.Tolet conc. 1145
si inter bonos.de consec.dist 4. Augustinus. 1544
si inter episcopos.6.q.4. Bonifacius papa. 758
si is qui præest.11 q 3 Isidorus. 896
si is qui.23.q 4 Gregorius. 1231
si iubet.26.q.6 Carthag.conc.2. 1378
si Iudas. de pæn. distin.4. Augustinus. pag. 1663
si iustus.1.q.1. Augustinus. 483
si iuxta Apostolum.distin 38.Hieronymus. 180
¶Si laicus.dist 31. Hieronymus. 141
si laici vxor. dist.34. Martinus Brach. in conc. 162
si lapsus dist.50. Gregorius. 224
si legitimi.2.q.5. Agathen.conc. 604
Siluester.11.q 1.Gelasius Papa. 844
¶Si mala fama. 2.q.5.Hincmarus episcopus. 606
si metropolitanus. 6.q.4. Alex. palea. pag. 758
similiter 3.q.5.Iulius papa. 687
similiter.16.quæstio.1.Symmachus in sexta synodo. 1049
simili modo.28.quæst.1. Eutychianus. pag. 1436
similem Dei.de pæn.distin.2. Ambrosius. 1618
si monachus 16.q.1.Inno.papa. 1029
si motum fuerit.de consec. dist. 1. Iginus papa. 1759
si mulier.dist.5.Gregorius. 13
¶Sine exceptione. 12.q.2. Leo papa. pag. 939
sine litteris.8.q.5.Gratianus. 805
sine ornatu.21.q.4.Leo iiij. 1161
sine pænitentia.de consec.dist.4.Ambrosius. 1870
si non sunt. de consecr.dist.2.Hilarius episcopus. 1784
si non sanctificatur.de consecr.dist.4. Augustinus. 1862
si non ex fide.23.q.4.Gregorius. 1246
si non licet.23.q.5. August. 1255
si nulla.23.q.8.Nicolaus papa. 1283
si nulla.de cons.dis.4. Leo papa. 1874
singuli accipiunt. de cons.dis.2.Hieronymus. 1817
singula ecclesiastici.dis.89.Gregorius. pag. 401
si nupserit.dis 27.Hieronymus. 124
sint manifestæ. 12.q.1. Canon. Apost. pag. 913
sint tibi quotidiana. de consecr.dis. 5. Hieronymus. 1896
sint tibi ieiunia.de consec.dist.4.Hieronymus. 1897
¶Si officia.dist.59.Zozimus. 283
si omnia in hoc sæculo. 6.q.1. Anacletus. 746
¶Si Papa.distinct.40. Ex dictis Bonifacij. 184
si pater. 30 quæstio.4. Chalcedonense conc. 1468
si Paulus. 32.q.5. Hieronymus. 1518
si peccatum esset.22.quæst.1. Augustinus. 1168
si peccatum Dauid. de pœn.distinct 1. Gregorius. 1591
si peccauerit.2.q.1.Augustinus. 588
si per ebrietatem. de consecr.distin.2. Beda. 1789
si per ordinationem.dist.63.Parisiense conc.1. 299
si per sortiarias 33.quæst.1.Hincmarus Rhemen.archiepiscopus. 1540
si per negligentiam. de consecr.dist.2. Pius Papa. 1789
si Petrus.24.q.1. Ambrosius. 1302
si Petrus.8 q.1 Ioannes iij. 792
si plures.10.q.7. Tribur.conc. 1095
si post ordinationem.dist.50.Martinus Papa j. 228
si presbyter.1.q.1. extra de presby. non bap.palea. 494
si presbyter.26.q 6. Iulius. 1382
si primates 5.q 2.Felix Papa ij. 733
si priuatum.12.q.1.August. 916
si propterea.23 q.5. Augustinus. 1263
si propterea. de pœn.distin.1. Augustinus. 1563
si publicis. 32.q.4. Toleta. concil.viij. pag. 1183
¶Si qua de rebus.12.q.2. Ancyra. syn. pag. 935
si qua femina. distinct. 50. Eliberit. conc. 245
si qua fuerit. 31.q.1. Eliberitan. conc. pag. 1479
si qua monachatũ. 27.q.1. Gregorius. pag. 1423
si qua mulier. 35.q.10. Romana syn. pag. 1745
si qua mulier.31. q.1. Ex conc. apud Vermerias.palea. 1479
si qua mulier.distin.30. Gangren.concil. 135
si qua mulier suo. distin.30. Gangren. conc. 136
si qua mulier. de consecr.distinc.4. Ex conc. Mart. Bracharen. 1875
si qua mulier 35.q.10.Innocent. 1745
si qua mulier. 35.q.10. Hyginus Papa. pag. 1745
si qua mulier.19 q.3.Authen. 1138
si qua vidua. dist.28. Martinus Brach. in conc. 130
si qua virgo.27.q.1.Chalcedonen.concil. 1401
si quando videris.de pœn.distin.3.Hieronymus. 1660
si quando.2.q.6.Hadrianus Papa. 636
si quandoque à sacerdotibus. 15.q.6. Alexander Papa. 1011
si quatuor.33.q.8. In conc. apud Vermerias. 1294
¶Si quæ causæ.11.q.1. Innocentius Papa. 848
si quælibet.22.q.2.Gregorius. 1179
si quem à clericatu.16.q.1 Greg. 1033
si quem forte.24 q.1.Augustinus.1318
si quem pœnituerit.2.q.3. Capitulariũ liber. 597
¶Si qui apud. de consecr.dist.4.Augustinus. 1845
si qui à simoniacis 1.q.1. Vrbanus Papa. 520
si qui clerici.dist.74. Carthaginen.concil. 336
si qui clerici.21.q.1.Chalced.conc. 847
si qui clerici.1.q.1.Leo. 484
si qui clericorum. 11.q 1. Aurelianen. concilium iij. 848
si qui episcopi.25.q.2.Leo. 1360
si qui episcopi.1.q 1.Leo. 487
si qui episcopi. dist.92. Ancyran. concil. 413
si qui ex fratribus.11.q.1.Clemens.851
si qui filij.dist.30.Gangren.conc. 134
si qui inuenti.5.q.1 Eliberitanum concilium. 731
si quilibet.di.54 Gregorius.palea. 267
si qui necessitate.de conse.dist.4. Leo Papa. 1842
si qui parentes. 31. q.3. Eliberit. conc. pag. 1487
si qui presbyteri.2.q.7.Cyprianus. 557
si qui sine examinatione.distin.81. Nicænum conc. 363
si qui sunt vsurpatores. 2.q.7. Euaristus Papa. 645
si qui sunt.dist.81 Gregorius vij. 366
si qui vel temeritate. 2.q.7. Gelasius. pag. 566
si qui voluerint. 2.q.7. conc. Nicænũ. pag. 564
si qui vero.7.q.1 Nicæn.conc. 775
si qui vero. de pœn. distin.5. Nicænum conc. 1681
si qui vero.dist.32.Gregorius. 146
si quidquid.de cons.dist 4.Aug. 1849

si quis

ſi quid de quocumque. 15.q.7.Gregorius. 1016
ſi quid in eccleſia.2.q.7.Gelaſius. 663
ſi quid inueniſti 14.q 5.Auguſt. 988
ſi quid veri diſt 57. Auguſtinus. 175
ſi quid vero.diſt.86. Gregorius. 391
¶Si quis abbas.18.q.2. Triburien.concilium. 1126
ſi quis ab epiſcopo.2.q.7. Aurelianen. concilium 1. 646
ſi quis abſcidit.diſt.55 Canon Apoſtolorum. 271
ſi quis accepit.33.q.1. In concil. apud Compendium. 1539
ſi quis à catholica. 23.quæſt.4. Auguſtinus. 1216
ſi quis ad te.22.q.2.Auguſt. 1179
ſi quis à medicis. diſtin.55. Nicænum concilium. 272
ſi quis apoſtolicæ. diſtin.79. Nicolaus Papa ij. 355
ſi quis à proprio. 11.q.3. Antiochenũ concilium. 860
ſi quis à proprio.21.q.5.Antiochenum concilium. 1162
ſi quis amodo. diſtinctio.81. Alexander ij. 367
ſi quis ancillã.29.q.2.Iulius papa. 1455
ſi quis ariolos. 26.quæſt.5. Gregorius iunior. 1370
ſi quis artem.diſt.37.Hierony. 174
ſi quis auſus.diſtin.71. Nicænum concilium. 330
ſi quis autem.de conſecrat.diſt.4. Leo Papa. 1841
ſi quis autem.diſt 18. Arelaten.concilium ij. 72
ſi quis autem.1.q.6. Symmachus. 556
ſi quis autem. diſt.94. Alexand.1. 428
ſi quis autem. de pœn.diſt.7. Auguſtinus. 1687
ſi quis autem.de pœn.diſt.3. Auguſtinus. 1661
¶Si quis baſilicam.de conſecrat.diſt 1. Bracharen.conc.ij. 1756
¶Si quis calendas. 26. q.7. Zacharias Papa. 1387
ſi quis carnem.diſtinct.30. Gangrenſe concilium. 137
ſi quis circa.2.q.3.Caius papa. 594
ſi quis clericus. diſt.81. Aurelianen.ſynodus iij. 365
ſi quis clericus. 16.quæſtio.7. Paſchalis ij. 1089
ſi quis clericus. 14.q.4. Tarraconen.cõcilium. 985
ſi quis clericus. 17.q 4. Ex pęnitentiali Romano. 1107
ſi quis clericus.26.q.5.Aurelianen.concilium 1. 1372
ſi quis clericus.3 q.6. Sixtus. 696
ſi quis clericus.11.q.1. Silueſter. 843
ſi quis clericorum.diſt.47. Eliberitanũ concil. 215
ſi quis coactus. 22.q.5. Theodorus in pęnitentiali. 1194
ſi quis confugerit.1.q.1. Nicæn.concilium. 491
ſi quis coniugatus.27.quæſt.2. Octaua ſynod. 1438
ſi quis contumax. 17. q.4. Triburien. conc. 1197
ſi quis contriſtatus. diſt.90. Fabianus Papa.
ſi quis conuictus. 22. quæſt.5. Matic. conc 1. 1194
ſi quis cum clerico.11.q.1. Carthagin. conc.iij. 857
ſi quis cũ duabus.33.q.2. Nicol. 1550
ſi quis cum duabus.34.q.1.& 2. Triburien.conc. 1706
ſi quis cũ matre.33.q.2.Nicolaus.1551
ſi quis cum matre 34.q.1. & 2. Ex cõc. Triburien. 1707
ſi quis cum matre.35.q.2, & 3. In concilio apud Vermer. 1712
ſi quis cũ militibus.6.q 1. Codex. 752
ſi quis cum nouerca. 32.q.7. Triburiẽ. conc. 1534
ſi quis cuiuſlibet.21.q.1.Carthagin.en. conc.v. 1162
¶Si quis dator.1.q.3. Gregorius. 536
ſi quis de alio. de conſ diſt.4. Lugdun. conc. 1877
ſi quis de alterius. diſt.58. Carthagin. conc v. 282
ſi quis de clericis. 12.quæſt.2. Agath. conc. 931
ſi quis de clericis.12.q.2. Aurelianenſe conc. 934
ſi quis de corpore. 26.q.6. Mart.Brac. in conc. 1379
ſi quis dederit.24 q.1.Iulius papa.1318
ſi quis deinceps. 17.quæſt.4. Alexander ij. 1109
ſi quis deinceps.16.q.7.Greg.vii. 1087
ſi quis de ordine.7.quæſt.1. Meldenſe conc. 777
ſi quis de laicis. diſt.34. Aurelianenſe conc. 161
ſi quis de potentibus. 24.q.3. Toleta. conc 1. 1336
ſi quis dereliquerit.diſt 30. Gangrenſe conc. 137
ſi quis de religioſo. diſtin.77. Gelaſius Papa. 352
ſi quis deſpicit.diſtinct.42. Gangrenſe conc. 192
ſi quis deſponſata.27.q.2. Amb. 1428
ſi quis deſpõſauerit. 27.quęſt.2. Iulius Papa. 1417
ſi quis deſponſauerit.27.quęſt.2. In canon. 1415
ſi quis diaconus. diſtinc.50. Hormiſda papa. 233
ſi quis diſcernit. diſtin.28. Gangrenſe conc. 132
ſi quis diuinis.30.q.5. I Nouellis.1474
ſi quis dixerit.11.q.3. Hierony. 881
ſi quis docet.di.30.Gangrẽſe cõc. 137
ſi quis docuerit.diſt.28.Canon apoſtolorum. 132
ſi quis dogmata. 25.quæſt.2. Nicolaus Papa. 1358
¶Si quis eccleſiam 17.q 4.Iginius Papa palea. 1126
ſi quis eorum. diſt.30. Gangrenſe concilium. 136
ſi quis eorum. diſtinct.32. Sexta ſynodus. 150
ſi quis epiſcopus. diſtin.18. Agathenſe concilium. 72
ſi quis epiſcopus.27 q.1. Sexta ſynodus in Trullo. 1364
ſi quis epiſcopus ordinatus. diſtin. 92. Antiochenum conc. 412
ſi quis epiſcopus. diſt.81. Canon apoſtolorum. 366
ſi quis epiſcopus. 26.q.6. Toletan.concilium iiij. 1371
ſi quis epiſcopus. 23.q.8. Antiochenũ concilium. 1291
ſi quis epiſcopus.1.q.3.Gregorius. 536
ſi quis epiſcopus. diſtin.83. Gregorius vij. 377
ſi quis epiſcopus.16.q.7.Canon apoſtolorum. 1088
ſi quis epiſcopus.7.q.1. Leo epiſcopus. pag. 777
ſi quis epiſcopus. 1.q 7. Martinus Brach.ex conc. 571
ſi quis epiſcopus. 11.q.3. Martinus Brach ex conc. 863
ſi quis epiſcopus damnatus.11.q.3. Antiochenum conc. 862
ſi quis epiſcopus. 11.q.3. Eutychianus Papa. 893
ſi quis epiſcopus. 6.q.4. Martinus Bracharenſis in conc. 758
ſi quis epiſcopus.2.q.6. Sardicenſe concilium. 633
ſi quis ep̃s.2.q 7.Romana ſyno. 663
ſi quis epiſcopus per manus. di.92 Antiochenum conc. 413
ſi quis ep̃s.di.92.Antioch.conc. 413
ſi quis epiſcopus uacans.diſtin.92. Antioch conc. 413
ſi quis epiſcopus. 6.q.4. Antioch. concilium. 759
ſi quis epiſcopus. 6.q.4. Antioch. concilium. 757
ſi quis epiſcopus 10 q 2. Martinus Bracha.in conc. 833
ſi quis epiſcopus.1.q.1. Chalcedonenſe conc. 465
ſi quis epiſcopus.21.q.5. Martinus Bracha.in conc. 1162
ſi quis ep̃m.2.q.3 Damaſus Papa. 594
ſi quis epiſcoporum. 16.q.5. Nicolaus Papa. 1060
ſi quis ep̃orum. 3.q.6. Fabianus. 600
ſi quis epiſcoporum.diſt.18. Tarracon. concilium. 72
ſi quis erga.2.q 7.Alexander. 644
ſi quis etiam.de conſecr.diſtin.1. Agathen.conc. 1764
ſi quis ex clericis. diſtin.93. Gregorius ij. 107
ſi quis ex epiſcopis. diſt 79. Stephanus Papa iij. 357
ſi quis ex ſacerdotibus. Leo Papa iiij. ex concilio. 357
ſi quis extra eccleſiam. diſtin.30. Gangrenſe concilium. 137
ſi quis ex vno.30.q.4.Innoc. 1469
¶Si quis falſum 5.q.6. Octaua ſyn. 742
ſi quis filiaſtrum. 30.q.1. Ex concil. apud Vermerias. 1460
ſi quis fortitudinem. 23.q.3. Hieronymus. 1212
ſi quis frater. 11.q 3.ſyn.octaua. 873
ſi quis fuerit. 32.q.7. Martinus Brach. in concil. 1528
¶Si quis gentilis.28.quæſt.1. Eutychia. Papa. 1436
¶Si quis habuerit.28.q.2.Melden.concilium. 1449
ſi quis hæreticæ.1.q.1. Leo. 486
ſi quis hominem. 11.q.3. Hier. 882
ſi quis homicidium. diſt.50. Maticon. concilium.palea. 244
¶Si quis iam.21.q.2.Chalc. conc.1136

e ſi quis

si quis in atrio.17.q.4. Triburien. concil. 1104
si quis in clero. 7.q.1. Agathense concil. 776
si quis incognitus.17.q.2.Bonifa. 1101
si quis in ægritudine.dist.57. Neocæsariense concil. 281
si quis ingenuus. 29.q.2. in conc. apud Vermeriam. 456
si quis in infirmitate. dist.55. Ilerden. conc. 273
si quis in metropolitana.dist.65. Tarraconen.conc. 320
si quis inquit.1.q.1.Cyprianus. 496
si quis iratus 2.q.3. Fabianus Papa. 594
si quis iratus.de pœnit.dist.1.in canonibus. 1561
si quis irascitur.13.q.3.August. 967
si quis insaniens.15.q.1. Theod. 1002
si quis in tantam.1.q.4.Codex.p. 553
si quis intrat.de cons.distin.2.Martinus Brach. in conc. 1784
si quis Iudaicæ. 28. q.1. Vrbanen. concil. 1448
si quis iudicem.2.q.6.Fab.Papa. 622
¶ Si quis laicus. 16. q.1. Mogunt.concil. 1040
si quis laicus.11.q.3.Tolet.conc.1 872
si quis laicus.22.q.5.August. 1100
si quis liber 29.q.2. Zacharias. 1455
¶ Si quis membrorum. 23. q.8. Eutychianus Papa. 1292
si quis monachus. distin.90. Octaua synod. 406
si quis monachus.16.q.1 Gelasius. 1032
¶Si quis necandi.de pœn. distin.1.Codex. 1555
si quis necessitate.34.q.1.& 2.Ex conc. apud Vermerias. 1705
si quis neque.1.q.1.Greg. 523
si quis non dicam.36.q.2.Codex. 1554
si quis non dicam. de pœn. distin.1.Codex. 1748
si quis non iratus 15.q.1.Hieron. 1002
si quis non recto 24.q.3.Hieron. 1328
si quis nuptias dist.30. Gangrense concil. 137
¶Si quis obiecerit. 2.q.3. Paschalis Papa. 538
si quis obligatus dist. 54. Martinus Brachar.ex conc. 262
si quis oblitus. 14.q.4. Martinus Brach. ex concil. 984
si quis omnem.1.q.7.Septima syn. 558
si quis ordinatus. dist 91. Mart. Brach. in conc. 411
¶Si quis Papa. dist.79. Symmachus Papa. 356
si quis pecunia. distin.79. Nicolaus Papa ij. 358
si quis peierauerit. 22.q.5. Gelasius Papa. 1194
si quis per capillum.22 q.1. Pius papa. pag. 1167
si quis per ignorantiam.1.q.1.Isidorus. pag. 494
si quis per superbiam.dist 30. Gangrense conc. 136
si quis per vetus.22 q.2.Greg. 1179
si quispiã.dist 81.Eugenius Papa. 369
si quis post.dist.33. Cano Apost. 154
si quis positus.de pœ.dist 7.Aug. 1686
si quis post baptismum. dist.51. Toler. conc.j. 256
si quis post remissionẽ.di.50.Inno. 251
si quis potestatem. 23.q.4.Amb. 1233
si quis præbendas.1.q.3.Inno.ij. 544
si quis pra propera.dist 50.Cypr. 236
si quis presbyter.distin.24.Brach.conc. Martini. 111
si quis presbyter.de conse.dist.4. Canones Apostolorum. 1865
si quis presbyter.7.q.1.Antiochen.concil. 775
si quis presbyter.2.q.5.Greg.iij. 600
si quis presbyter.dist.30.Ex conc. Martini Brach. 138
si quis presbyter.dist.50. Martinus Brachar. 234
si quis presbyter.dist 92. Martinus Bracha.in conc. 414
si quis presbyter.15.q.8.Martinus Bracha.ex conc. 1019
si quis presbyter. 11.q 3. Carthag. concil.ij. 862
si quis præuentus. 22.q.4.Isido. 1188
si quis principum. 16.q.7. Calixtus Papa. 1091
si quis propter. 1.q 2.Prosper. 533
si quis propter Deum.distin.30.Gangr. conc. 135
si quis pro ægritudine.dist 55. Ex Martino Brach. 273
si quis pulsatus.de pœn. distin.1. Digestis. 1556
si quis putauerit.2.q. 6. Victor. 617
si quis putauerit. 2.q 6. Sixtus Papa ij. pag. 620
¶Si quis qualibet.12.quæst.2. Agathen. concil. 940
si quisquam. 11 q.3.Pelagius. 845
¶Si quis rapuerit.27.q.1.Nouella Iustiniani Imper. 1403
si quis dereliquerit.distin.30 Gangren. concil. 137
si quis Romipetas.24. q.3. Calixtus Papa. 1336
¶Si quis sacerdos.30 q 1.Cælesti. 1463
si quis sacerdotũ.dist 81.Alex.ij. 367
si quis sacerdotũ.12.q.2.Pius Papa. 846
si quis sacro. 27. q.1. Aurelian. concil. pag. 1398
si quis seruum. 17.q 4. Gangren. concil. 1115
si quis seruum.17.q 4.Mart.Brac. 1115
si quis semel.de pœn dist.2.Octaua synod. 1603
si quis sponsam.27.q.2. Triburien.concil. 1426
si quis sudente.17.q 4 Innoc. 1111
si quis super his.2.q.7. Gregorius. 660
¶Si quis tã in feminam, de pœn.dist 1. Digest. 1556
si quis tãquã.dist.30.Gangr.conc. 136
si quis triginta.distinct. 78. Bonifacius papa. 354
si quis tumidus. 15. q.7. Carthag. concil. j. 1016
¶Si quis vel virginitatem.dist 30.Gangrense conc. 135
si quis vestrum.2.q.6.Sixtus Papa. 616
si quis vero.3.q 4.Pius papa. 681
si quis vero.12.q.3.Ambrosius. 865
si quis vero 5.q.6.Agathen.conc. 743
si quis viduam.dist.50.Ex Martino Bracharensi. 226
si quis viduam. distin 34 Innocen. Papa. 162
si quis viduam distin 34. Canones Apostolorum. 163
si quis viduam.32.q.7. Moguntin.concil. 1533
si quis virginem.36.q.2.Greg.ij. 1748
si quis vitiorum.dist.30. Gangrense concil. 137
si quis vituperat.dist.31.Gangrense concil. 142
si quis viuente.31.q.1.Triburiense concilium. 1478
si quis voluntarie. dist.50. Mart.Brach. ex capitulis. 245
si quis voluerit. de consecra.distinct.4. Ex concilio apud Belluacum. 1877
si quis votum.27.q.1.Theodorus. 1410
si quis vsuram.14 q.4 Ambr. 986
si quis vult.16.q.7. Bonifacius. 1097
si quis vult.dist.36.Hieronymus. 170
si quis vxorem.32.q.1.Ioan.Chrysosto. pag. 1489
si quis vxorem. 32. q.1. Theodorus in pœniten. 1490
si quis vxorẽ. 27.q.2.Gregorius. 1416
¶Si quod verius.33.q.2.August. 1546
si quos de seruis.12.q.2.Agathen.concil. 940
si quos.23 q.4. Gregorius. 1245
si quotiescumque. de consecr. distin.1. Ambrosius. 1784
si refugientes.de pœnit.distin.4. Petrus Apost. 1674
si res aliena.14.q 6.Augustinus. 992
si reuera.de consecra.distin.4. Pelagius Papa. 1845
sit rector.dist.43 Gregorius. 194
si Romanorum.distin.19. Nicolaus Papa. 74
si sacerdos 6.q.1.Anacletus Papa. 743
si sacerdos.de pœnit.distin.1.Hieronymus. 1578
si sacerdotes. 16.quæstio.3. Tolet concil.ix. 1068
si sæculi.12.q.1.Gregorius. 920
si se cuiquam. distin.28. Aurelian.concil.j. 130
si sermo meus.de pœn.dist.2. Augustinus. 1613
si seruus. distin.54. Aurelian. concil.j. pag. 267
si seruus dist.54. Iustin.authen.de sanc. episc. 267
si solus.distin.8.Cyprianus. 23
si subdiaconus.distin.34.Martinus Bracharen. 163
si tantum episcopus.6.q.2.Vasense concil j. 754
si testes omnes 4.q.2.& 3.Digest. 719
si transitus. distin. 79. Symmachus Papa. 359
sit rector discretus.dist.43.Grego. 194
si tributum.11.q.1.Ambrosius. 849
si triginta annorum. distin.78. Zacharias. 355
si tu abstines.17.q.2.Ioan.Chrys. 1422
siue de coniugij. 33. q.2. Nicolaus Papa. 1542
siue hæreticus. de consecrat.dist.4. Beda. 1854
siue paruuli.de conse.distin.4. Cælestinus Papa. 1859
si vero quis.distinct.50. Gerunden.concil. 249
si verum.31.q.2.Vrbanus. 1414

si vir simplex. dist. 27. Theodorus. 124
si vir & vxor. 35. q. 2. & 3. Aug. 1715
si vir & vxor. 27. q. 2. Eugenius Papa in synodo. 1422
si virgo. 34. q. 1. & 2. Augustinus. 1705
si vos contra. 23. q. 5. August. 1263
si vobis fratres. 23. q. 8. Osius episcopus. 1291
si vxorem. 32. q. 5. Augustinus. 1522
¶ Solet quæri 31. q. 2. Augustinus. 1498
Solet etiam. de consec. dist. 4. Augustinus. 1846
solent plures. de consec. dist. 1. Cabilonen. conc. 1768
solennitates. de conse. dist. 1. Felix Papa. 1758
solennitates. de consecra. dist. 1. Gregorius. 1759
solicitum quoque. dist. 84. Grat. 379
solicitudo. dist. 52. Alexander ij. 258
solicitatores. de pœn. distin. 1. Digestis. pag. 1556
sors non aliquid. 26. q. 2. August. 1364
sortes. 26. q. 5. Leo iiij. 1372
sortilegi sunt. 26 q. 1. Isidorus. 1363
¶ Species & similitudo. de conse. dist. 2. Gregorius. 1790
Spiritussanctus. 1. q. 1. Aug. 493
Spiritus sanctus. de consec. dist. 5. Melchiades Papa. 1892
sponsus ille. dist. 56. Augustinus. 278
sponsus & sponsa. dist. 23. Carthaginense conc. iiij. 108
sponsus & sponsa. 30. q. 5. Carthaginense concil. iiij. 1473
sponsalia. 30. q. 2. Gratianus. 1464
¶ Statuit quoque. 2. q. 5. Salegust. concil. 612
statuimus. 16. q. 1. Anastasius. 1047
statuimus. 19. q. 3. Vrban. ij. 1136
statuimus. 20. q. 2. Eutychianus Papa. pag. 1146
statuimus. dist. 4. Telesphorus Papa. 10
statuimus. 13. q. 2. Agath. concil. 931
statuimus. dist. 61. Leo. 289
statuimus. 11. q. 1. Fabian. Papa. 850
statuimus etiam. dist. 76. Vrbanus. 345
statuimus decretum. 1. q. 1. Nicolaus Papa ij. 519
statuimus vt sicut. 1. q. 1. Cabilon. concil. 519
statutis. 2. q. 1. Codex. 581
statutum est. 27. q. 2. Tolet. conc. 1427
statutum est. 2. q. 6. Carthaginen. concil. v. 634
statutum est. 18. q. 2. In concil. apud Altеum. 1119
studendum est. dist. 90. Carthagin. concil iiij. 407
statuendum nobis. 16. q. 2. Fauen. concil. 1059
studeat sanctitas. dist. 50. Nicolaus Papa. 244
studij vestri. dist. 61. Gregorius. 293
¶ Subdiaconus. dist. 77. Sexta synod. 351
subdiaconus. distin. 23. Carthagin. concil. iiij. 105
subdiaconus. 24. q. 1. August. 1317
subdiacono etiam dist. 94. Grat. 428
subdiaconis suis. dist. 32. Gregorius. 151
submittitur. dist. 21. Nicol. Papa. 91
sufficit pœnitenti. de pœnit. dist. 1. Leo Papa. 1583
sufficit sacerdoti. de consecra. distin. 1. Alexander ij. 1769
sufficiat 27. q. 2. Nicolaus Papa. 1412
suggestum nobis est. 7. q. 1. Liberius Papa. 786
suggero. 3. q. 8. Felix episcopus in Carthag. conc. ij. 705
summa iniquitas 6. q. 1. Alexander Papa. 749
summa militiæ. 23. q. 1. Gregorius. 1207
summopere. 11. q. 3. Gregorius. 886
sunt in ecclesia. 8. q. 1. August. 800
sunt namque. dist. 45. Gregorius. 209
sunt nonnulli. 16. q. 1. Bonifacius Papa. 1030
sunt nonnulli. 1. q. 1. Gregorius. 523
sunt nonnulli. dist. 46. Gregorius. 211
sunt nonnulli. 2. q. 7. Euaristus Papa. pag. 646
sunt plures. de pœn. dist. 3. Aug. 1677
sunt plurimi. 6. quæst. 1. Gregorius Papa. 747
sunt quædam. 17. q. 1. Augustinus. 1098
sunt quædam. 23. q. 5. Haymo. 1264
sunt qui arbitrantur, de pœn. distin. 1. Ambrosius. 1576
sunt qui dicunt. 27. q. 2. Gregorius. 1418
sunt qui opes. 17. q. 4. Ambrosius. 1102
sunt quidam. 1. q. 1. Paschalis ij. 527
sunt quidã. 25. q. 1. Vrbanus Papa. 1347
super causa. 2. q. 5. Alexander. 604
super quibus 30. q. 3. Vrbanus. 1466
super tribus. de pœn. distin. 2. Hieronymus. 1586
super tribus. de pœn. distin. 2. Hieronymus. 1614
super prudentia. 14. q. 2. Paschalis ij. 981
superueniente. 1. q. 2. Gregorius. 498
suppliciter gloriæ vestræ. 23. q. 8. Gregorius. 1284
suscipitis ne. dist. 10. Greg. Naz. 30
suspectos. 3. q. 5. Pontianus Papa. 685
suum vero. 21. q. 4. Gratianus. 1161
¶ Symbolum. de cons. dist. 4. Agathen. concil. 1859
synodum episcoporum. dist. 17. Marcellus Papa. 63

T

Tabernaculum. de conse. dist. 1. Felix iiij. 1752
talis mihi. de pœnit. dist. 3. Ioan. Chrysost. 1645
tali coniugio. 1. q. 7. Meldense cõc. 569
tales ad ministerium. dist. 23. Clemens. pag. 101
tales & si. 16. q. 5. Grat. 1060
talia quidem. 8. q. 3. Pelagius Papa. 803
talibus Deus. de pœn. dist. 2. Hieronymus. 1615
tam sacerdotes. 24. q. 3. Anacletus Papa. 1334
tantum valet. 32. q. 7. August. 1535
tantis Daniel. dist. 81. Cælestinus. 363
tanta nequitia. 1. q. 7. Greg. 566
tanta nequitia. dist. 86. Gregorius. 391
tamdiu. 3. q. 2. Felix ij. 674
¶ Tempus quod inter. 13. q. 2. Augustinus. 973
tempus autem. dist. 75. Gratianus. 340
tempus quoque. dist. 31. Grat. 139
tempus vero. de pœn. dist. 7. Grat. 1686
temporis qualitas. 7. q. 1. Greg. 783
tempore pænitudinis. 26. q. 7. Leo Papa. 1384
temerarium. 11. q. 3. Augustinus. 879
tenere debet. dist. 31. Innoc. j. 148
teneamus. 1. q. 1. Augustinus. 493
te quidem. 11. q. 1. Clemens. 849
tertio quæritur. 15. q. 3. Grat. 1004
terrulas. 12. q. 2. Agathense conc. 939
testamentum. dist. 6. Gregorius. 15
testamenta vero. 12. q. 5. Grat. 954
testes per quãcumque. 3. q. 9. Calixtus Papa. 709
testes absque. 2. q. 7. Damasus papa. 656
testes autem. 4. q. 2. & 3. Carthaginen. conc. vii. 718
testimonium. 11. q. 1. Siluester. 842
Teutgaldũ. 11. q. 3. Nicolaus papa. 864
¶ Tibi domino dist. 63. Leo iiij. 312
timorem. de consec. dist. 2. Basilius episcopus. 1787
¶ Tolle charitatem. de pœn. dis. 2. Augustinus. 1616
tolerandi sunt. 23. q. 4. August. 1234
tolerabilius 32. q. 5. Ambrosius. 1514
tonsura vero. dist. 69 Gratianus. 327
totum. 1. q. 3. Augustinus. 538
totam pœnitentiam. de pœ. dist. 3. Hieronymus. 1642
¶ Transmarinos. distin. 98. Anastasius j. pag. 450
transferunt. 24. q. 3. Hieronymus. 1339
¶ Tres personas. 23. q. 4. August. 1218
tres sunt autem. de pœn. dist. n. 1. Augustinus. 1589
¶ Tria legitima. 36 q. 2. Hieron. 1749
tria sunt genera. dist. 45. Albinus & Alcuinus. 208
tribus ex causis. de cons. di. 1. Aug. 1764
tribus gradibus. de cons. di. 2. Clemens Papa. 1786
tributum. 23. q. 8. Vrbanus. 1288
triforme est. de cons. dist. 2. Sergius Papa. 1785
¶ Tua sanctitas. 31. q. 2. Hormisda papa. palea. 1484
tu bonus. 23. q. 4 Augustinus. 1214
tu dixisti. 23 q. 5. Augustinus. 1237
tu malum. 22. q 1. Augustinus. 1106
tunc saluabitur. 33. q. 5. Hieron. 1696
tunc vera. 11. q. 3. Gregorius. 882
tunc eis. de cons. dist. 2. August. 1824
tunc valere. de cons. dist. 4. Aug. 1856
turbat acumen. dist. 37. Beda. 173
turbatur nauicula. 1. q. 4. Ambr. 551

V

Valet interdum. 81. dist. Isidor. 365
Valentinianus. dist. 63. Historia Tripar. 297
valentino clerico. dist. 34. Pelagius papa. 164
valida est. de pœn. dist. 1. Gregor. 1604
valde necessarium. dist. 94. Greg. 428
vasa in quibus. de cons. dist. 1. Tribur. conc. 1766
vasis iræ. 23. q. 4. Augustinus. 1224
¶ Vbi ista didicisti. distin. 74. Simplicius papa. 337
vbi non est. 30. q. 3. Nicol. Papa. 1464
vbi sana. 24. q. 1. Augustinus. 1310
vbi pars est. de cons. dis. 2. Hilarius. 1817
vbinam legistis. dist. 96. Nicolaus. 439
vbicumque. 16. q. 1 Tribur. conc. 1026
vbicumque. 13. q. 2. Tribur. conc. 965
vbicumque. 13. q. 2. Io. Chrysost. 975
¶ Væ eis. de pœn. dist. 4. Osee. 1675
væ qui dicitis. 11. q. 3. Esaias. 882
¶ Venit sacerdos. de cõs. dis. 4. Am. 1862
veni-

venisti ad fontem. de conse. dist. 4. Ambrosius. 1868
veniam nunc. 35. q. 9 Innocentius. 1741
venium est. 1. q 1. Innocen. 470
vendentes. 1. q 3 Gregorius. 543
venerabiles. de cons. dist. 3. Septima synodus. 1834
venerabilis. de consecr. dist. 4. Gelasius Papa. 1842
venter mero. dist. 35. Hieronym. 166
verbum Dei. de pæ. dist. 1. Ambr. 1573
verus baptismus. de consec. dist. 4. Prosper. 1890
veritate. dist 8 Augustinus. 21
vera iustitia. dist 45 Gregorius. 209
vereor 8. q. 1. Hieronymus. 801
verum hoc. dist. 14 Gratianus. 47
vestram flagitamus. dist. 10. Leo iiij. 2
vestimenta ecclesiæ de cons. dist. 1. Stephanus. 1766
¶ Victor Honorius. dist. 97. Honorius ad Bonif. Papam. 448
vide benignum. de pæ. dist 1 Hie. 1585
vide quantum. 1 q 1. Hieron. 495
vides fili. dist 10. Ioan. viij. 32
vides vt opinor. 33. q. 6. August. 1273
videns homines. dist. 86. August. 387
videntes autem. 12. quæst. 1. Vrbanus Papa. 911
videtur nobis. 35 quæst. 6. Cælest Papa palea. 1731
vidi. 27. q. 1 Nicolaus. 1405
vidua est. dist. 34 Hieronymus. 163
vidua. 20. q 1. Tolet. conc. 10. 1145
viduæ. 27. q. 1. Augustinus. 1045
viduæ quæ dist 81. Carth. conc. iij. 372
viduæ. 27 q. 1. Arelat. conc. palea. 1406
viduas. 27. q. 1. Gregorius. 1392
viduas autem. 27. q. 1. Martin. Brach. in conc. 1395
viduas honora. 1. quæst. 2. Paulus Apostolus. 532
viduas. 27. q 1. Aurelian. conc. 1398
viduas autem. dist. 87 Gratianus. 393
viduitatis. 27. q. 1. Arausic. conc. 1405
viginti tantum. distinct. 16. Stephanus Papa. 61
vilissimus. 1. q. 1. Symmachus. 488
vino inebriantur. dist. 37. Hieron. 171
vinolentum sacerdotem. dist. 35. Hieronymus. 166
violatores. 25 q 1. Damasus Papa. 1347
vir cum propria. 33. q 4 Gregor. 1691
virum catholicum. distinct 47. Leo Papa. 215
virginem. 27. q 1. Triburien. conc. 1397
virgines non velentur. 20. quæst. 1. Pius Papa. 1144
virgines. 27. q. 1. Eliberitanum concil. pag. 1401
virgines quæ. dist. 47. Hieron. 125
virgines sacræ. 20. q. 4 Tribu. conc. 1150
virginibus. 27. q 1. Tribur conc. 1397
virum præterea. de cons. distin. 1. Cabi. conc. ij. 1775
visis litteris. 16. q. 2. Ioannes Papa. 1057
visitandi. 18 q. 2. Gregorius. 1131
¶ Vltra prouinciarū. 3 q. 5. Steph. 691
vltima uoluntas. 13. q. 2 Gregorius. 964
¶ Vnus ex uobis. 2. q 1. Augustin. 577
vnaquæque mulier. 13. q. 2. Aug. 963
vnaquæque. 3. q. 6. Anacletus. 696
vna tantum. dist. 26. Ambrosius. 122
vna sola. 33. q. 5. Augustinus. 1696
vnctio inuisibilis. de pæn. distin. 2. Augustinus. 1607
vnde quæritur. 35. q. 9. Gratianus. 1739
vnde ipse. 8. q 1. Clemens palea. 792
vndecumque. dist. 56 August. 276
vnio nostræ. 19. q. 3 Tolet. cōc. xvj. 835
vnius uxoris dist. 26. Hieronymus. 119
vnicuique. 11. q. 3. Pelagius Papa ij. 889
vnicuique fidelium. de conse. distin. 1. Aurel anense conc. 1764
vnum abbatē. 21 q. 1. Agath. conc. 1154
vnum orarium. distinc. 25. Tolet. conc. iiij. 114
vnum solum. 23 q 5. Augustinus. 1251
vnusquisque. 22. q. 4. Ambrosius. 1185
¶ Vobis enim. 12. q. 2. Gelasius. 927
vocatio autem. 5. q. 2. Gratianus. 732
vocatio ad synodū 5. q. 2. Dama. 731
volumus. vt frater. dist. 89 Greg. 402
volumus. 16. q. 4. Gregorius. 1077
volumus. dist. 81 Gregorius. 370
volumus. 11. q. 1. Codex. 852
voluissent. de pæ. dist. 1. Gregorius. 1580
vos ante omnia. de conse. dist. 4. Augustinus. 1872
vos autem. 16. q. 1. Augustinus. 1031
vota ciuium. dist. 63. Leo j. 501
volentibus. dist. 27. Hieronymus. 124
vouentibus. 17. q. 1. Hieronymus. 1090
¶ Vrbes & loca. distinct. 80. Lucius Papa. 350
¶ Vsque adeo. 32. q. 7. August. 1535
vsque adeo. dist. 33. Gelasius Papa. 156
vsus auctoritati. dist. 11. Isidorus. 33
vsus naturalis. 32. q. 7. August. 1530
vsura est. 14. q. 3. Agathen. conc. 984
¶ Vt calix domini. de conse. dist. 2. Rhemen. conc. 1767
vt cognouerunt. de pæn. distinc. 1. Ambrosius. 1618
vt constitueretur. dist. 50. August. 234
vt episcopi. de consecr. dist. 5. Melden. conc. 1894
vt euidenter. 1. q. 1. Augustinus. 502
vtilem 22. q. 2. Hieronymus. 1180
vt ieiunij. de consec. distinc. 5. Aurelian. conc. 1894
vt illud. de conse. dist 1. Soter. 1772
vtinam omni tempore. dist. 76. Hieronymus. 348
vt lex 27. q. 1. Innocen. ij. 1406
vt noueritis. 22. q. 1. Augustinus. 1165
vt ostenderet. de conse. dist. 4. Augustinus. 1884
vt pridem. 23. q. 8. Gregorius. 1283
vt presbyteri. 17. quæst. 4. Tribur. conc. palea. 1110
vt quid paras. de conse. distin. 2. Augustinus. 1799
vtraque quæstio 34. quæst. 1. & 2. Gratianus. 1702
vtrum uero. 28. q 3 Gratianus. 1450
vtrum sola. de pæn. distin. 1. Gratianus. pag. 1552
vtrum sub figura. de consec. dist. 2. Augustinus. 1813
vt ueterum. dist. 9. Augustinus. 25
¶ Vulgaris. de pæn. distin. 1. ex Digest. pag. 1557
vulteranæ. 12. q. 2. Gelasius. 928
¶ Vxor à uiro. 32. q. 7. Ambrosius. 1532
vxor Felicis. 17. q. 4. Gelasius. 1113
vxor legitima. 26. q. 1. August. 1436

FINIS.

NOTATV DIGNA IN GLOSSIS,

ET NOVIS NOTATIONIBVS.

AARON sacrificauit hircum: & ignis egressus à domino deuorauit holocaustum. 1650
Abbas in aliquibus dispensat. 1151
Abbas an minores ordines hodie conferre possit. 327
Abbas monachum excommunicatum absoluere potest. 407
Abbas in episcopum quandoque nō eligitur. 1036
Abbas quem ordinē debet habere. 227
Abbas nihil proprij habet. 269
Abbas factus episcopus, cui ecclesiæ acquirit. 1119
Abbas non consecratur. 933
Abbas an possit donare. 935
Abbatem ab abbatia potest solus episcopus deponere. 1126
Abbates tenentur ad concilium episcopi uenire. 72
Abbates & chorepiscopi minores ordines conferunt. 106
Abbates non exerceant episcopalia. pag. 1025
Abbatissa debet esse sexagenaria. 1144
* Abiurandæ hæresis modus ex vij. synodo. 562
abolitio fit tripliciter. 584
* Abortium. 1050
Abraham, Paulus, & Iehu, an fuerint mendacij expertes. 1177
Abraham an sit mentitus. 1181
abrogare. 10
absens an possit condemnari. 705
absens in criminali potest in bonis puniri. 705
absens an possit excommunicari, & absolui. 586
ab sens non est festina sententia condē nandus. 762
absenti utrum subueniatur. 618
absentes vnde uocātur ad electionem. pag. 300
absentes an sint ad electionem uocandi. 763. & 1379
absentes possunt per litteras consentire. 315
absolutio ex causa differri potest. 72
absolutus semel in duobus casibus accusari potest. 603
abstinere à licitis quādoque debemus. pag. 370
abstinerē à uenialibus difficillimū est. pag. 1889
abstinentia Christi & Ioannis Baptistæ diuersa fuit. 189
abstinendum est quandoque ab uxore. pag. 1678
abstinendum est ab omni specie ma i. pag. 528
¶Acephali. 1344
Acephalitæ. 1342
¶Actor & procurator, & Syndicus, differunt. 645
actor libellum offerens, duplicem cautionem præstare debet. 679
actoris punitio reum ad iudicem non suum trahentis. 855
actori denegantur induciæ. 678
actore non probante reus absoluitur regulariter. 760
actio propter culpam reuiuiscit. 1888
actio perpetuatur litis contestatione. pag. 1073
actio secundum canones, non est de necessitate proponenda. 619
actio utrum sit proponenda de iure canonico. 20
actio non datur ex improbitate. 1188
actiones, sed non passiones, communicantur inter coniuges. 1469
actiones plures habens, an una electa perdat alias. 962
actiones seu pactiones interuenire possunt in spiritualium donatione. 456
actiones quattuor ex contractu infamant. 701
accusans uxorem adulterā qualiter conuincitur de adulterio. 1524
accusatus lite pendente promotus, an sit deponendus. 363
accusatus quandoque dat expensas accusatori. 660
accusatoribus quandoque præmium datur. 356
accusare se possunt mutuo uir, & uxor de adulterio. 1492
accusare prohibitus, an à testimonio repellatur. 728
accusare simul plures, an liceat uni. pag. 584
accusare an quis cogatur. 1167
accusare prohibentur aliqui. 729
accusare quis quandoque cogitur. 662
accusare non potest de crimine conuictus in modum exceptionis. 656
accusare cogitur aliquis quandoque. pag. 728
accusari potest quis post mortem. 401
accusari quis non potest simul de pluribus criminibus. 630
accusari possunt plures simul. 364
accusari potest quis de crimine per pœnitentiam purgato. 1544
acquisita de bonis ecclesiæ, & de bonis clericorum, ad quos pertinebunt. pag. 954
accusari post mortem, an possit aliquis. pag. 1320
accusator calumniosus cogitur se purgare. 608
accusator, an & quando potest desistere. 742
accusator, pendente accusatione, potest desistere. 407
accusator, & iudex, potest idem esse. pag. 1734
accusator, & testis, idem esse nō potest in causa matrimoniali. 1731
accusator deficiens in uno, an admittatur ad alia. 712
Accusator in quinque peccare pōt. 593
accusator non semper cogitur se ad pœnam talionis inscribere. 667
accusatori an dandæ sint induciæ. 595
accusatori in causa sanguinis licet pecuniam dare. 584
accusato absente potest dari libellus. pag. 668
accusati punitio. 667
accusatio præsumitur semper inuidiæ causa fieri. 618
accusatio ex charitate debet prouenire. 663
accusatus an pendente accusatione possit suum accusatorem reaccusare. pag. 713
accusatio, denuntiatio, & infamatio, diuersa sunt. 667
accusatio adulterij post quinquēnium non auditur. 1544
accusatio episcoporum præsumitur ex odio fieri. 423
accusationem admonitio debet præcedere. 542
accusationem deserens, qualiter punitur. 597
in Accusationibus non cogitur quis diē commissi criminis ponere. 1358
*Accusationem deserenti quomodo B. Gregorius ueniam dederit. 595
accusatur ne quis de diuersis criminibus. 1268
¶Adam & Eua confessi sunt. 1571
Adam ante peccatum habuit duplicem staturā. 1616
Adam si non peccasset semper iuuenis fuisset. 1891
Adam erat immortalis. 1891
Adam si non peccasset nulla in coitu voluptas esset. 1495
Adam ante peccatum erat nudus. 1570
Adam si uiueret, vxorem habere non posset. 1708
Adamiani. 1342
admonitio quandoque est necessaria, quandoque non. 685
admonitio præcedat denuntiationem. pag. 644
admonitio semper uindictam præcedat. 926
adoptio, & arrogatio differunt. 926
aduersarius, an debeat aduersario aperire, quæ dicit. 1444
aduocatus, an possit operas suas locare. pag. 886
aduocatus idem ius sæpius allegare potest. 1178
aduocatus an teneatur ad decimas de patrocinio. 1055
aduocati militant. 1107
aduocati sunt audiendi. 1742
aduocato quandoque silentium imponendum est. 699
aduocato, qualiter fit satisfactio. 699
adulatio tripliciter fit. 116
adulterium non fit sine dolo. 1706
adulterium, & periurium solo animo committuntur. 1520

adulte-

adulterium & simonia possunt esse ex parte vnius. 1516
adulterium quandoque cum propria vxore committitur. 1401
adulterium non committitur si coniugata ignoranter cognoscitur. 1706
adulterium cum sponsa non committitur. 1426
adulterio polluta, an possit à suo corruptore duci. 1477
adulterio multa sunt grauiora. 1531
adultera etiam post pœnitentiam accusari potest. 1491
adultera licet interficiatur, dos tamen ad eius filios deuoluitur. 1544
¶ Æmulor varia significata habet. 197
aetiani. 1343
aer est communis. 903
aetiani. 1343
aetas virilis diuersimode interpretatur. pag. 352
aetas in honoribus & multis alijs necessaria est. 351
aetatis probatio cui incumbit. 354
aetatis ratio in pœnitentijs est habenda. 252
¶ Affectus, & effectus non æqualiter puniuntur. 1557
affectus sine effectu punitur. 539
affinitas spiritualis maior est carnali. pag. 1425
affinitas tantum per carnis commistionem contrahitur. 1712
affinitas non nascitur sine carnis commistione. 1714
affinitatis genus per quam regulam cognoscitur. 1728
affinitas per coitum nefarium contrahitur. 1728
affinitatis definitio. 1728
affinitatis gradus cõputantur sicut gradus consanguinitatis. 1729
affinitatis arboris formatio. 1729
affinitatis prohibitio inter ascendentes & descendentes est perpetua. 1730
affinitas per notabilia declaratur 1729
affirmatiua an negatiuam resoluitur. pag. 373
afflictio quandoque datur afflictis. pag. 13. & 761
¶ Ager & mansus, differunt. 1289
agilitas est dos corporis gloriosi. 1778
¶ Agnoitæ. 1344
¶ Alabastri fractio, quid significet. 1575
* Alaricum ex varijs libris volumen suum collegisse, & vsum esse episcoporum opera. 622
alienatio facta ab ecclesia quandoque tenet, quandoque non. 918
alienatio quid comprehendit. 917
alimentorum nomine comprehenduntur vestes & habitatio. 833
aliud est in via, aliud in initio. 1674
alogij. 1342
altare quando est reconsecrandum. pag. 1759
altaris mysterium est incomprehensibile. 503
altaria ante consecrationem erigi possunt. 325
¶ Ambiguitas est triplex. 157
* Ambrosium electum à Synodo, non ab imperatore. 190
* Ambrosij librum de alendis pauperibus desiderari. 391
amicos facere de mammona iniquitatis, quid est. 903
amittit quis quod nũquam habuit. 105
amussis. 658
* Anastasius Papa immerito reprehensus à Gratiano. 79
anathema. 683
ancilla contrahere permissa eripitur in libertatem. 1511
ancilla cum domino contrahens, libera efficitur. 163
ancillam ignoranter ductam etiam post manumissionem potest libere dimittere. 1456
angaria, perangaria. 527
angelici. 1342
angeli non fuerunt ex traduce. 1630
Anianus interpres Pauli. 1721. & 1722
¶ Anima sine virtutibus corruit. 502
anima pro homine ponitur. 470
anima plus similitudinis habet cũ Deo quàm corpus. 1648
anima maribus citius infunditur quam fœminis. 13
anima nostra vnde procedit. 1499
animæ infirmitas est duplex. 995
animæ vnius perditio est grauior quàm mille corporum. 1194
animæ vis est duplex. 995
animalia immunda quæ dicebantur esse. 1493
animatum & non animatũ interficiens qualiter punitur. 1500
animositas quandoque in bonam, quandoque in malam partẽ sumitur. 394
animus & opinio præfertur veritati & facto. 1173
annus quãdoque à Martio incepit. 343
annus quo pater filium a religione reuocare potest, quando incipit currere. 1146
annus quot dies habet. 271. & 1896
annus bisextilis duos dies fecit haberi pro vno. 271
annus in æstatem, & hyemem diuiditur. 343
anni excursus aliqua facit. 945
annulus nuptę quid notat. 1473
annuli datio, facit præsumi pro matrimonio. 1473
annotatio quid sit. 1356
antiquitas non dat priuilegium. 422
antidicomaritæ. 1343
anthropomorphitæ. 1342
antiochus multa facinora perpetrauit. pag. 481
aphorismus vnde dicatur. 1899
¶ Apostolus vtus est poeticis sententijs. pag. 173
Apostoli vtrum potuissent conficere in triduo 1787
Apostoli de continentia nihil constituerunt, sed solo exemplo illam docuerunt. 374
Apostoli de Passione Domini doluerunt. 1679
Apostoli vtrum omnes fuerint episcopi. 322
Apostoli vindictam desiderãtes, an peccauerunt. 1229
Apostoli quando fuerunt consecrati 88
Apostolici. 1342
apostolos non petens intra tempus, videtur renuntiare appellationi. 630
Apostolorum locum tenent viri ecclesiastici diuersimode. 911
* Apostolicam sedem in tribus locis esse vnam. 87
apostata quilibet, an sit excommunicatus. 107
apostatæ qui dicuntur. 254
apocrisiarius. 560
apologia. 347
apelitæ. 1342
apollinaristæ. 1343
* appellatio à iudicibus ex cõsensu partium electis, an detur. in c. sane si ex consensu. 2. q. 6. 632
appellat qui ad superiorem iter arripit. 1515
appellat coniunctus pro coniuncto. 629
appellatur de episcopis prouinciæ ad metropolitanum. 65
appellatur ad Papã omisso medio. 616
appellatur à iudice sæculari ad ecclesiasticum. 615
appellare tertio non licet. 615. & 1486
appellare ante sententiam secundum leges non licet. 458
appellare a iudice communiter electo, an licitum sit. 632
appellare no licet à cõpromissario. 633
appellare, aut iudicẽ recusare non temper licet. 629
appellare ante sentẽtiam vtrum liceat. pag. 621
appellare non licet à maiori ad minorem. 616
appellari non potest in tributis & decimis. 639
appellari non potest ab excommunicatione. 874
appellandũ ne est, iudice præsente. 618
appellandum nõ est omisso medio. 755
appellans frustratorie iudicem offendit. 236
appellans per calumniam, ad quid punitur. 620
appellans secundo multis in casibus nõ auditur. 626
appellans à delegato, ad quem appellare debet. 614
appellans absente iudice quid debet facere. 631
appellans à grauamine iuste appellat. pag. 628
appellantis iniuste punitio. 624
appellanti diuersa tempora dantur ad prosequendum. 636
appellanti impedito, quomodo succurritur. 625
appellatio & nuntiatio noui operis differunt. 631
appellatio plurium. 631
appellatio ab executore facit fructus sequestrari. 684
appellatio potest ad Papam, omisso medio interponi. 96
appellatio in multis casibus non admittitur. 615
appellationis tempus potest iudex moderari. 615
appellationis causa est eadem cũ principali. 615
appellationis causa non est ad iudicem a quo remittenda. 632
appellationis terminus est triplex. 636

appellationis causa, vtrum sit assignanda. 621
appellationis tempus, an sit vtile, an continuum. 624
appellationis dies computatur in decēnio quod datur ad appellādum. 624
appellationis diffinitio. 614
appellationem pro me factā, an tenear ratificare. 929
appellationes friuolas recipiens punitur. 639
¶ Apulia est patrimonium beati Petri. 1137
¶ Aqua an sit de necessitate consecrationis. 1777
aqua baptismi an sit sacramentum. 492
aqua quæ fluxit de latere Christi, an fuerit vera aquā. 1777
aqua de petra fuit signū sanguinis Christi. 1818
aqua in baptismo est sacramentū, idest ablutio cum aqua. 1835
aqua multipliciter accipitur. 1780
aqua de petra populum per desertum secuta est. 1821
aquarij. 1341
¶ Arabici. 1344
arboris cōsanguinitatis formatio. 1724
arbitros eligere quandoque coguntur litigantes. 857
arbitrium liberum, ad quid valet. 1892
arbitrium inimici an sit tolerandum. pag. 1278
arbitrorum duo sunt genera. 632
archiepiscopus, an sit iudex ordinarius totius prouinciæ. 814
archiepiscopus solus causam episcopi audire non potest. 158
archiepiscopus in confirmatione nō tenetur primatem consulere. 318
archiepiscopus de causis subditorū episcopi cognoscere non potest. 817
archiepiscopus quot habeat suffraganeos. 86
archiepiscopus non cōuocat synodum ante pallij susceptionem. 457
archiepiscopus consecratur à suis suffraganeis. 459
archiepiscopus à quibus est consecrandus. 257
archiepiscopi pallium non petentis negligentiam qui supplere debet. 454
archiepiscopi subsunt Patriarchis. 817
archiepiscoporum negligentē circa pallij petitiones quis monere debet. 455
¶ Archidiaconus, an habeat iurisdictionem delegatam. 429
archidiacon⁹, an possit instituere. 2087
archidiaconus instituendos examinare debet. 110
archidiaconi sunt oculi episcopi. 417
archidiaconi multare possunt. 429
archidiaconatum quis conferre potest. pag. 285
¶ Archimandrita. 568
archontiaci. 1342
archiuium. 1459
archiflamines. 360
* Arelatensem archiepiscopum pertinere non ad Narbonensem, sed ad Viennensem. 804
arenæ non sunt sine cœmento ligandæ. 384
argumentum ab ordine verborum sumitur. 196
argumentum à contrario sensu est fortissimum. 629
argumentum sumi potest ex rubricis. pag. 1558
argumentum à contrario est in iure fortissimum. 24
argumentantur quādoque ex iure abrogato. 19
argumentamur in iure varijs modis. pag. 1311
* Arianos solitos fuisse rebaptizare. pag. 1873
Ariani. 1343
Artotyritæ. 1342
articulus super quo ecclesia est fundata. 78
articulos fidei oēs scire tenemur. 1314
* Aschisis quid sit apud Græcos patres. pag. 135
ascriptitij dupliciter fiunt. 264
¶ Asinæ quam Dominus equitauit festum non est celebrandum. 1831
assecla. 487
assessoris officium. 1245
assiduitas facit, aliquid esse peccatum. pag. 1166
assisterium quid sit. 1403
astronomia nō est reprehendenda. 1371
atrium est cœmeterium. 1403
attentatio sola, & solus conatus, quandoque puniuntur. 1556
* Augustini opuscula de communi vita clericorum sæpius sub diuersis titulis haberi. 385
* Augustino quæ attribuantur esse apud Paschalium. 500
* Augustini sententiam de veritate sacramentorum etiam in hæreticis esse certissimam, licet eam Gratianus tāquam dubiam proponat. 515
* Augustini epistolam ad Iulianum Comitem in recentioribus editionibus haberi sub titulo de salutaribus documentis. 703
Augustinus q̄nque dormitauit. 1409
Augustinum disputationes, Hieronymum trāslationes, & Gregorium moralia commendant. 26
¶ Auarus est insatiabilis. 216
auari non dant peccatorum remissionem. 485
auaritia promouendum impedit. 383
auaritia est fornicatio. 1437
auaritia est idolorum seruitus. 471
auctoritas canonis est maior auctoritate sanctorum. 82
auctoritas sanctorum quandoque Papali præfertur auctoritati. 82
auctoritas maioris in omnib. pactis est excepta. 21
authentica scriptura, quot modis dicatur. 1358
audientia est multis denegands. 98
aures male intelligentibus sunt eue lendæ. 171
aurum pro sapientia ponitur. 1628
auturgia. 925
Azahel fuit rex Damasci. 1586

B

Babylonia est in Chaldæa regione. pag. 1519
Babylonij per quos reges fuerunt in captiuitate. 1518
Balthasar vasis Domini abusus est. 176
balnea multis periculosa sunt. 371
¶ Baptismus fit in nomine, & non in nominibus patris, &c. 1859
baptismus quando fuit institutus. 1837
baptismus est sacramentum fidei. 1865
baptismus non vitiatur precum vitio. pag. 1863
baptismus, an possit conferri furioso. pag. 1845
baptismus passionem Christi signat. pag. 1623
baptismus vtrum tollat infamiam. 558
baptismus, an possit dari in nomine Christi. 1866
baptismus est prima tabula. 1572
baptismus & pœnitentia ministrantur tempore interdicti. 1587
baptismus est efficacior pœnitentia. pag. 1871
baptismus, an possit dari per laicos. 1850
baptismus Ioannis non fuit propriè baptismus. 1837
baptismus Ioannis non cōferebat peccatorum remissionem. 488
baptismus, an tollat irregularitatem. pag. 283
baptismus adultorum, an valeat sine satisfactione. 1870
baptismus Ioannis non fuit remissionis operatiuus. 1851
baptismus tollit infamiam præcedentem. 111
baptismus solennis bis tantum in anno celebratur. 1870
baptismus in maris littore factus, non consecrat totum mare. 491
baptismus, an præsumatur esse in aliquo. 1859
baptismus vtrum ante passionem fuit institutus. 1851
baptismus, an ficte accedenti dandus est. & vide notata ex B. Tho. in glo. in ver. ficti. 483
baptismus triplex est. 999
baptismus ante Christi passionem nulli erat necessarius. 488
baptismus omnē peccati maculam tollit. 458
baptismus delet actualia cum originali. 1883
baptisma est omnium sacramentorum ianua. 350
baptismi effectus. 1835
baptismi forma debet esse simplex. 408 & pag. 1835
baptismi definitio. 1835
baptismi forma corruptè prolata, non vitiat ipsum. 1858
baptismi tria sunt genera. 1835
baptismi forma, an vitietur si aliquid superfluum apponatur, aut interponatur, aut si ipsius ordo mutetur. 1763
baptismi forma apud Græcos & Latinos est eadem. 1866
baptismi sacramentum, etiam imperfectum, non iteratur. 424
baptismi forma. 1835
baptismi vis, quæ data fuit aquæ. 1840
baptismi septem sunt dona. 1459
baptismo, an fiat iniuria per reiterationem. 408
baptismo carens neque corpus Domini sumat, neque prædicet. 1881

¶ ba-

¶Baptizare seipsum nemo potest. 516. & 1848.
* Baptizatum in lecto non consueuisse Romæ in clericum assumi. 282
* Baptizari quid significet apud B. Cyprianum. 1880
baptizare potest paganus. 149
baptizare solenniter laicus non potest. pag. 240
baptizare in nomine Genitoris, &c. an ualeat. 1867
baptizandus, ter debet immergi. 1865
baptizandi ius non habent laici. 511
baptizando, an sit opus totum corpus immergere. 1890
baptizando non sufficit habere bonam conscientiam. 1890
baptizans debet habere intentionem baptizandi. 1847
baptizatur quis in nomine Christi, nō autem in nomine Trinitatis. 1843
baptizatus in ægritudine non est promouendus. 281
baptizatus, vel ordinatus pluries, an plures recipiat characteres. 324
baptizatus iocose, non est baptizatus. pag. 493
baptizatus sola uoluntate, an possit cū Christiana contrahere. 1448
baptizati à Ioanne, an debuerint rebaptizari baptismo Christi. 488
baptizatum se dicenti creditur. 324
Basilius à Symmacho rogatus interfuit electioni Papæ. 364
Basilidiani. 1341
* Basilij regulæ citantur nomine octauæ syn. 1585
¶Beati immaculati, continet 22. distin. pag. 1656
Beemoth, qualiter interpretatur. 1631
bella an sint permissa, & quibus. 1108
bellum potest indici a iudice ecclesiastico. 1013
bellum dicitur quinque modis iniustū. pag. 1208
beneficium conferēs indigno propter amorem, simoniacus est. 524
beneficium quandoque permittitur, & non officium. 367
beneficium potest auferre Papa. 821
beneficium conferri potest inuito. 377
beneficiū coniugatis interdicitur. 1420
beneficium inuito confertur. 308
beneficium iuris spernens, sibi debet imputare. 1113
beneficium per timorem obtinens, peccat mortaliter. 556
beneficij spe ordinem recipiens, non peccat. 291
beneficij renuntiatio, vt alij detur, non est semper simoniaca. 522
beneficij collatori reuerentia debetur. pag. 808
beneficij fructus, an uendi possint. pag. 933
beneficio sine culpa sua nemo priuari debet. 1006
beneficio priuatur, qui priuatur officio. 535
beneficio quis priuari non debet, nisi secundum ordinem iuris. 605
beneficia sub conditione non dantur. pag. 782
beneficiatus in diœcesibus duorum episcoporū ab utroque iudicatur. 1155
beneficiatus, suis consanguineis subuenire potest. 143
beneficiatus transiens de una ecclesia ad aliā, an statim perdat primā. 1156
benemeritus quis dicitur. 940
* Bibliothecæ, idest Bibliorum prologus primus B. Hieronymi. 665
bigamus. 122
bigamus est cum corrupta etiam ignoranter contrahens. 152
bigamus propter quattuor rationes promoueri non potest. 118
¶Blandiri possumus infidelibus. 531
¶Bonus & malus quis simul esse non potest. 1491
bonus non est qui malos non tolerat. pag. 788
bona mortificata per pœnitentiam reuiuiscunt. 1674
bona seipsos interimentium, quando fisco applicentur. 1239
bona in peccato facta, quo ad aliqua prosunt. 1660
bona prima per sequentia mala mortificantur. 1616
bona instanter sunt facienda. 1578
bona deuouentis se religioni, ad quos deuoluuntur. 1394
bona mortificata reuiuiscunt, sed non mortua. 1660
bonum facere, vt'ū quis cogatur. 1272
bonum quodlibet desursum est. 1666
bonum facere nemo cogitur. 1237
bonum prouenit ex malo. 1268
* Bonifacij nomine ea interdum referri, quæ habentur in nouellis apud Iulianum antecessorem. 392
* Bonifacij archiepiscopi Moguntini & Martyris verba de Pontifice Romanó ex collectione Deusdedit. 184
* Bonifacij nomine qui citantur plerumque habentur apud Iulianum antecessorem. 842
Bonosiani. 1343
Brephotrophium quid. 1289
Britania est duplex. 1354
¶Bulgari qui sint. 133
Bulgari cur haberent presbyterum coniugatum. 133
Bustum, rogus & pyra differunt. 1286

C

CAiphas prophetauit. 484
Camani. 1342
Calix, an possit esse ligneus, aut vitreus. pag. 1767
calumniator non semper punitur talione. 594
calumniator. 593
Calix qualiter sumitur. 1625
candor munditiam signat. 1869
candelabrum, qualiter sumitur. 1624
cana deliberatio. 686
* Canones synodi, quæ in Trullo, quo tempore sint editi, & quam vim habeāt ex Theophane, Humberto, Anastasio. 57
canones præferuntur legibus. 28
canon canoni, an præiudicet. 237
canon dicitur regula. 1901
canone non definiente, diffinire non licet. 1483
canones apostolorum, vtrum sint recipiendi. 54
canonicus pro canonico testificari potest. 981
canonicus de communi iure nō potest duas præbendas habere. 458
canonicus de gremio præfertur extraneo. 385
canonici contra episcopū agentes, procuratorem constituere possunt. 736
captus in bello, an licite possit aufugere. 9
capitulum non potest licentiare clericum sede uacante. 351
capitulum uacante sede non confert præbendas. 109
capitulum eligendo indignum, quandoque dispensat. 1024
* Capitum numerum interdum citari, vt est in codice canonum. 662
capellæ olim non erant ecclesiæ. 1763
cardinali noto sine litteris credi potest. pag. 449
cardinales an suppleant defectum mortui Papæ. 358
cardinales presbyteri dicūtur maiores diaconis. 357
* Cardinale & cardinalem constituere, quid significet. 331
carmina singularia circa Eucharistiæ sacramentum. 1801
* Caro peccati uocatur interdum quæ habet tantum similitudinem carnis peccati. 1838
carnem Christi non manducat, qui ab eo discordat. 1808
carnes hœdinæ prouocāt dæmones. 791
carnes comedere die sabbati, vtrum sit licitum. 1828
* Caroli magni modestia in causis ecclesiasticis. 608
Carpocratiani. 1342
* Carthaginensis unica synodus, quæ sit. 83
castitas est inter coniugatos. 1493
* Carthaginensis vnij. nomine uideri significat Mileuitanum. 843
castrati, an possint matrimonium contrahere. 1535
castaldiam emere peccatum est. 465
Castaldus. 540
castigatio quibusdam cōmittitur. 1117
cassanda sunt facta ab intrusis. 81
casus fortuiti nō possunt præuideri. 247
casula nō fiat de ueste domicellæ. 1766
Cathari. 1342
cathedra non facit magistrum. 801
cathedratici nomine, quid exigendum sit. 834
cataclysmus est diluuium. 1482
Cataphriges. 1342
* Cataphriges esse baptizandos cū ad catholicam confugiunt. 491
catechumenus si moriatur sine baptismo, an sit imputandū p̄sbytero. 1842
catechumeni quandoque sunt de ecclesia expellendi. 1733
¶Cautio iuratoria, an possit peti ab eligendo, vel electo. 803
cautio idonea, quæ est. 1864
cautionis nomen per se positū nudam promissionem designat. 1450
cautela ad obligandas mulieres. 629
causa inter clericum & episcopum coram quo debet tractari. 816
causa qualibet ecclesiastica per Papam laico

laico committi potest. 437
causa pendente super matrimonio nõ est denegandum debitum. 1737
causa pauperis est tractanda prius quã diuitis. 578
causa reconuentionis est eadem cum principali. 704
causa est duplex. 840
causa sæcularis est duplex. 840
causa criminalis secundũ canones delegatur. 1292
causa eadem diuersos effectus non operatur. 131
causa sanguinis multos impedit promoueri. 255
causæ matrimoniales, an sint legibus decidendæ. 31
causas mediocres tractãt episcopi. 1045
¶Cæcus cęco ducatum præstare nõ debet. 514
ceteri & alij quandoque ponuntur im proprie. 120
Cœli portam, quæ est Christus, ingredimur. 1611
¶Celebrare nullus debet ante digestionem. 771
celebrare pransо non licet. 771
celebrare quãdoq; licet sub diuo 1757
Cedoniani. 1342
cæremoniæ. 203
cessante causa cessat constitutio ex ea orta. 564
* Cephas, quot modis exponatur. 94
* Chirisim quid significet. 241
character hodie sine missa non confertur. 351
character non amittitur. 511
* Chrysostomi, idest, auctoris operis imperfecti in Matthæum (qui vere Chrysostomus non est) multas sententias partim reijciendas, partim pie interpretandas. 400
¶Charitas semel habita potest amitti. 1603. & 1627
charitas & odium sunt immediate cõtraria. 1616
charitas perfecta multa facit. 1610
charitas in Maria erat per gratiam confirmata. 1615
charitas in infinitũ crescere põt. 1569
charitas per pœnitentiam recuperatur. pag. 1615
charitatem habet qui pro Christo sustinere paratus est. 1612
charitatem se habere an possit aliquis cognoscere. 1619
charitatem habens, multa potest. 1604
Chaldæi ignẽ pro Deo colebant. 1710
Cerinthiani. 1342
* Chirothesia interdum significat benedictionẽ, non ordinationem. 564
Chorepiscopi aliquid habebant vltra presbyteros. 325
chorepiscopi an fuerint ab Apostolis instituti. 326
¶Christus in ecclesia habitat. 1309
Christus seipsum communicauit. 1802
Christus est mihi uiuere, &c. quid sibi vult. 1612
Christus nemini fuit subiectus. 849
Christus quare post cœnam corpus suũ dedit. 1863
Christus qualiter nos dilexit. 1813
Christus tres suscitauit. 1613
Christus fecit nos corpus suum. 179
Christus officium sacerdotis & Imperatoris gessit. 440
Christus manducatur duobus modis. pag. 1799
Christus quædam vt Imperator & Rex gessit. 440
Christus pro dæmonibus & angelis nõ est passus. 1812
Christus fuit Imperator & Sacerdos. pag. 30
Christus est in nobis, & nos sumus in Christo. 1810
Christus post dies xl. ascendit in cœlum. 347
Christus qua ætate baptizatus est. 354
Christus quare baptizatus fuit. 1823
Christus induitur in baptismo. 2545
Christus tributum soluit. 880
Christus non est filius adoptiuus Dei. pag. 1792
Christus seipsum comedit. 1823
Christus pro omnibus mortuus est. pag. 1802
Christus ecclesiæ Romanæ primatum dedit. 693
Christus est aliquid, secũdum quòd homo est. 1301
Christus utrum Iudam prodiderit. pag. 1780
Christus bis in carne trãsfiguratus est. pag. 514
Christus nunquid reuelauit crimen Iudæ. 589
Christus non pingatur figura agni. pag. 1834
Christus est nobiscum unum. 1810
Christus humilitate sua nos erexit. 440
Christi humanitas magna veneratione est adoranda. 1814
Christi patres fuerunt duplices. 794
Christum negat qui mortaliter peccat. pag. 1836
Christum negans etiam solo ore, peccat. 890
Christianum occidere an grauius sit quàm paganum. 187
Chrisma uendi non potest. 518
Chusaisaton, quid repræsentat. 1585
¶ Cibaria omnia sunt in necessitate cõmunia. 390
* Cinctus iudex. 851
Circumcisio non fuit facta in deserto. pag. 1367
circumcisio quare fiebat. 165
circuncisio & baptismus, differunt. 165
circunstantiæ peccata aggrauantes. 184
circumcelliones. 1343
citatio nulla non arctat citatum. 842
citatio peremptoria, an possit à quocunque iudice mitti. 133
citatio multis casibus non ualet, nec astringit citatum. 675
citatio de iure debet esse trina. 728
citatio peremptoria quantum tempus continere debet. 133
citandæ sunt partes in appellationis causa. 637
citatus impeditus, an mittere teneatur. 70
citatus die feriato, an debeat comparere. 1009
* Citandi modus Gratiano usitatus. 581
citati multis causis excusantur. 69
ciuitas pro delicto personarum puniri potest. 1262
ciuitatis appellatione eius territoria non comprehenduntur. 311
ciuitate tota excommunicata, qui nascuntur, quando sunt excommunicati. 1326
ciuitates sex destruxit Dominus iuxta Iordanem. 1570
ciuitates refugij erant tres. 1000
Cyprianus semel tãtum immergebat. pag. 1866
Citharistæ & alij varijs vtentes instrumentis, an peccent. 387
¶Claudus an possit promoueri. 273
Clauis sacerdotalis, an sit una, an plures. 82
Clemens noluit esse Papa statim post Petrum. 792
* clemens vir arma sumens non æque punitur ac seditiosus. 1560
clericus duas habens ecclesias, vnã contra alteram sustinere non debet. 558
clericus coram sæculari quandoque cõuenitur. 845
* Clerica ordinatio. 1159
clericus Ciuitatensis est extraneo præferendus. 328
clericus an possit recõueniri coram iudice sæculari. 704
clericus infelix esurit in plateis. 318
clericus laico præfertur. 353
clericus à laico citatus uenire non tenetur. 1287
clericus de crimine conuictus, qualiter punitur. 676
clericus laicũ accusare non potest. 642
clericus perdit administrationem per diutinam absentiam. 1902
clericus tutor esse potest, si vult. 394
clericus locare per totam diem operas suas non potest. 409
clericus qui uxorem accepit, an statim sit suspendendus. 367
clericus stans cõtra ecclesiam illius beneficium perdit. 443
clericus an de omni crimine possit iudicare. 753
clericus legem de interficiendo potest exponere. 1293
clericus amplectens mulierem præsumitur bene agere. 866
clericus, propter cuius conquestionem laicus occisus est, an teneatur. 1218
clericus habens paupercm ecclesiã quęrat victum artificio honesto. 1153
clericus statim traditur curiæ sæculari in aliquibus casibus. 848
clericus iniuriam ecclesiæ factam, remittere non potest. 644
clericus coniugatus, an teneatur ferre tonsuram. 1148
clericus, inuito episcopo, non fit episcopus, sed bene monachus. 796
clericus arma ferens, an perdat priuilegium. 1108
clericus ecclesiam mutat quinque causis. 773
Clericus an possit foro renuntiare 695
clericus proprijs manibus sibi uictum quærere potest. 408
clericus potest relegari. 205
clericus sine sui prælati licentia, nõ est transferendus. 282

cle-

clericus sæcularis est dignior monacho. 417
clericus per quem castigandus est episcopo iubente. 392
clericus solenniter non potest pœnitere. 129
clericus depositus nō semper est curiæ sæculari tradendus. 645
clericus sub pœna se potest obligare. pag. 103
clericus coniugatus, non gaudet priuilegio clericali. 107
clericus tabernam habere potest. 399
clericus, an possit furem tradere iudici. 993
clericus, an possit per episcopum cogi transire ad maiorē ecclesiam. 780
clericus, an possit fideiubere. 849
clericus, an possit verberari. 202
clericus contrahens cū corrupta perdit omne priuilegium clericale. 382
clerici maiores aliter puniuntur, quàm minores. 233
clerici non coguntur testificari. 982
clerici cum mulieribus consanguineis habitare possunt. 370
clerici non sunt æqualiter verberandi. pag. 205
clericus dat decimas de proprijs prædijs. 1040
clerici clericos accusare possunt. 641
clerici, an obedire teneantur episcopo qui ciuitatem suam amittit. 330
clerici incorrigibiles possunt à iudice sæculari corrigi. 1250
clerici possunt pecuniariter puniri. 70
clerici de diœcesi sunt extraneis præferendi. 332
clerici possunt habere proprium. 902
clerici numquam fuerunt de iurisdictione sæculari. 443
clerici debent esse deuotiores quam laici. 1785
clerici sæculares principatus habere possunt. 1148
clerici, an possint aduocare. 1003
clerici quomodo appellantur Dij. 440
clerici, an possint pro testimonio torqueri. 739
clerici in tabernis possunt quoque comedere. 193
clerici percussionem ratificans, an sit excommunicatus. 1103
clerici non debent laico fidelitatem iurare. 298
clerici, an libros Gentilium respicere possint. 170
clerici sunt à muneribus ciuilibus exēpti. 947
clerici communiter viuentes & monachi habent idem priuilegium. 1042
clerici, an possint esse tutores. 1159
clerici, an possint in iudicem nō suum consentire. 855
clerici quandoque licite iurant. 600
clerici nihil possunt dare in vltima voluntate. 912
clerici sine litteris suorum episcoporū non sunt recipiendi. 450
clerici ludere aut lusores spectare non debent. 165
clerici, an possint emere & vendere. pag. 130
clerici duo ad minus debent esse in ecclesia. 1756
clerici soli ad reparationem fabricæ cōpellantur. 930
clerici, an possint sua repetere. 978
clerici in sua ecclesia morari debēt. 530
clerici sæculares non eliguntur ad prælaturas regulares. 1036
clerici in quattuor sacris ordinibus cōstituti continere tenentur. 145
clerici quæ bona habent. 915
clerici, an possint negotia sæcularia exercere. 1157
clerici non sunt personæ priuatæ. 11
clerici insecutor, an incidat in canonem. 1556
clerico excommunicato est subtrahendum beneficium. 148
clerico criminoso quis pœnitentiā imponit. 1015
clericum percutiens non semper incurrit excommunicationem. 1111
clericum depositum verberans incidit in canonem. 365
clericis continentiam quis primo indixit. 373
clericis indigētibus est prouidendum. pag. 534
clericorum arma quæ sunt. 539
clericorum bona, an præsumantur esse de bonis ecclesiæ. 913
¶ Coactio in ordinibus excusat. 521
coactio est duplex. 204. 1012. & 1876
coacto subuenitur. 1272
coactio impedit obligationem. 1147
coadiutor debet habere liberam administrationem. 762
¶ Cogitatio sola punitur. 214
cogitatio ad consensum perueniens est mortalis. 1556
cognatio est triplex. 1464
¶ Coitus coniugalis, an careat peccato. 45
coitus carnalis sine peccato exerceri potest. 1497
¶ Collatio numeri ad numerum, &c. est in electione facienda. 314
* Collegium apud B. Cyprianum sensu non ita vsitato. 764
collegium, populus, grex, ex quot fiunt. pag. 822
collegium numquid iurare possit. 374
columba quæ descendit in baptismo Christi, vera fuit. 1835
columba in aquam descenderat antequam Christus baptizaretur. 1852
columba descendit super Iesum, dum baptizaretur, & mansit super ipsum. pag. 1606
colluthiani. 1343
¶ Comitatus. 452
commendatio sui ipsius quādoque permittitur. 1215
commendare est deponere. 1153
commendare pōt aliquis seipsum. 141
commissum est sceleratius quod punitur durius. 468
communicare quis non cogitur. 138
communitas discordiam parit. 330
* Communionem neque in fine dari in aliquot canonibus concilij Eliberitani. 594
* Communio, an semper detur in fine vitæ. 742
compagani. 421
compaternitas, an contrahatur si Christianus filium Iudæi de fonte sacro suscipiat. 1459
compaternitas cōtrahitur per catechismum. 1871
compaternitas, an per fornicarium coitum contrahatur. 1469
compaternitas viri porrigitur ad vxorem. 1469
compaternitas vtrum cōtrahatur ex his quæ baptismum præcedunt. 1459
compaternitas, an contrahatur per sacramentum pœnitentiæ. 1463
comedere possumus ad mensam Saracenorum. 1282
comedere ante horam peccatum mortale. 116
comedens plus quàm debeat, mortaliter non peccat. 1447
compensatio in pœnitentiali foro non admittitur. 48
competentes qui dicuntur. 1859
compitum. 923
¶ Conatus solus quandoque punitur. pag. 1748
¶ Concedenda sunt quædam cū instantia. 332
concesso aliquo, eius cohærens conceditur. 500
concessa intelliguntur quæ prohibita non sunt. 610
concilium prouinciale, an possit de archiepiscopo cognoscere. 662
concilium est multiplex. 63
concilium facit vt quis puniatur. 226
concilium quomodo cōtra Apostolum dispenset. 376
concubinam, an licuerit olim habere. pag. 1512
concubinarij, an sint in officio fugiendi. 147
* Concubinarum duplex genus, in quorum vno permittebatur habentibus communicare. 159
concubinarium promouens, an videatur cum ipso dispensare. 257
concussionis pœna. 1207
concussionis pœna. 403
concutere quid sit. 1205
¶ Condemnatus de crimine, an possit accusare. 714
condemnati & iuste & iniuste, sunt ab ecclesia iuuandi. 1254
condemnatur aliquando sine accusatore. 586
condictio l. si quis in tantam. non habet locum in rebus ecclesiæ. 1078
conditio affirmatiua & negatiuā diuersimode exponuntur. 731
conditiones in matrimonijs appositæ sunt in multiplici differentia. pag. 1498
conditiones aliquæ sunt in iuramentis intelligendæ. 1536
confessio non est diuidenda. 1680
confessio extra ius quandoque valet. pag. 709
confessio latronis contra latronem auditur. 1008
confessio cui facienda est. 1683
confessio confitenti nō nocet, nisi mutata interueniant. 576
confessio est maxima pars pœnitentiæ. pag. 1294

con-

confessio oris necessaria est. 1597
confessio eiusdem peccati quandoque debet iterari. 1595
confessio & satisfactio mundant. 1567
confessio est præcepti. 1569
confessio est duplex. 1567
confessio facta in instrumento, an præiudicet. 1485
confessio cōtra aliquē extorta non præiudicat illi. 1694
confessio vnius, an alteri noceat. 612
confessio quando facienda est. 1677
confessio vnius q̄nque nocet alteri. 293
confessio vbi instituta. 284
confessio, an debeat fieri de venialib. pag. 1568
confessioni metu tormentorum factæ non statur. 576
confessus de crimine, an habeatur pro conuicto. 110
confessionem reuelantis punitur. 703
conficere non licet in sexta feria ante Pascha. 1776
conficere, an possit pransus. 1803
confirmatio Papæ tria operatur. 1106
confirmatio à solis epīs confertur. 1892
confirmationis Papalis effectus. 38
confirmatus quādoque deponitur. 455
confitens extraneo sacerdoti non consequitur remissionem. 89
confitere primo Deo, dehinc sacerdoti. 1565
confiteri pluribus vtile est. 1600
¶Coniugatus in Papam electus, an debitum reddere debeat. 359
cōiugatus promoueri potest, licet vxor religionem non ingrediatur. 129
coniugati, an possint promoueri. 352
coniugalis prohibitio in recta linea est perpetua. 1725
coniugale debitum non est in ecclesia reddendum. 1693
coniuges, an commiscendo merentur. 1419
coniuges infideles si efficiantur Christiani, virum teneantur se mutuo recipere. 1436
coniuges quantum ad votum continentiæ non sunt pares. 1698
coniugia imparia dicuntur tribus modis. 1451
coniugium infidelium si alter conuertatur ad fidem, an possit cum infideli habitare. 1434
coniugum separatio non fit sine ecclesiæ auctoritate. 1422
coniunx ne est quæ causa incontinentiæ ducitur. 1495
coniuratio an sit licita. 848
¶Connexorum est idem ius. 20
¶Consanguinei præferuntur extraneis quando super matrimonio est quæstio. 1731
consanguinitas elidit suspicionem. 833
cōsanguinei & affines, quo iure prohibentur coniungi. 1730
consanguinitas vsque ad quotum gradum impedit matrimonium. 1708
consanguinitatis diffinitio. 1724
consanguinitas non probatur per conniuentes, nisi fama concurrat. 1732
¶Conscientia dupliciter sumitur. 1643
conscientia sola damnandos accusabit. 239
conscientia sola non sufficit. 1773
¶Consecratio fit in instanti. 1795
consecratio altaris est sacramentū large sumptum. 545
consecratio rei animatæ, & inanimatæ est diuersa. 263
consecratio rei inanimatæ tollit dominium, secus in re animata. 993
consecratio, an possit fieri interueniente promissione. 548
consecratio ecclesiæ in quo consistit. pag. 1760
consecratio episcopi, & archiepiscopi differunt. 322
consecratio ecclesiæ, & altaris est diuersa. 1769
consecratio episcoporum quandoque differtur vltra annum. 290
consecratione facta substantia panis non est. 1790
consecrare, quid est. 103
consecrans est inferior consecrato. 98
consecrandus, an sit ante examinādus. pag. 99
consentit quis tripliciter. 582
consensus maioris partis præiudicat. pag. 318
consensus matrimonij an sit voluntarius. 1412
consensus in electionibus, & alienationibus debet interuenire. 473
consensus clericorū non sufficit in contractibus rerum ecclesiasticarum. pag. 436
consensus parentum, an sit in matrimonio requirendus. 1403
consensus plebis est in electione requirendus. 295
consequitur quis ex alterius persona, quod non habet ex sua. 427
consiliarij quandoque plus puniuntur, quàm facientes. 392
¶Consobrini, qui sunt. 1713
consulere sibi potest quis cum alterius iniuria. 1175
consilio bono est acquiescendum. 379
consilium neminem obligat. 1177
consilium facit, vt quis puniatur. 226
consilium facit quem puniri. 1371
¶Constantini tempore multi episcopi fuerunt in exilium missi. 1306
* Constantinopolitani primi concilij canon quintus sero à Romana sede receptus. 94
* Constantinopolitani primi concilij canonem sextum & etiam cæteros diu in ecclesia Romana habitos non fuisse. 718
* Constantinopolitani concilij canon 6. de excommunicatis, & schismaticis ponderatus. 718
constitutio & edictum diuersa sunt. 6
constitutio à qua Moyses cœpit iudicia sua. 18
constitutio secunda, an reuocet priorē de illa mentione non facta. 69
constitutio publica promulgata intra quod tempus liget. 374
constitutionis causa cessante, an cesset ipsa constitutio. 200
constitutionem præuenientia nō sunt iteranda. 1508
¶Consuetudo debet esse rationabilis, & præscripta. 43
consuetudo, an possit annuas præstationes inducere. 1133
consuetudo quam scholares, & peregrini debent sequi. 21
consuetudo generalis est sequēda. 426
consuetudo antiqua non excusat. 375
consuetudo, an possit inducere, vt aliquid recipiatur in spiritualibus. 309
consuetudo non excusat simoniā. 545
consuetudo in multis præiudicat iuri. pag. 22
consuetudo vtrum vincat legem. 34
consuetudo illicitum non facit licitum. 28
consuetudo ecclesiarum nō potest esse vniformis. 458
consuetudo vtrum præiudicet iuri scripto. 3
consuetudo in electione attēditur. 48
consuetudo quot vicibus inducitur. pag. 3. & 1361
consuetudo quandoque excusat à crimine. 1510
consuetudo est obseruanda in matrimonio. 152
consuetudo duplex est. 33
consuetudo multa tribuit. 817
consuetudo, an excuset in delictis. 11
consuetudo particularis, an excuset. 36
consuetudo à Cain, constitutio à Moyse cœpit. 18
consuetudo Romana non semper est seruanda. 33
consuetudo rei debet à iudice seruari. pag. 40
consuetudo præsumitur iusta. 42
consuetudo & præscriptio differunt. pag. 1133
consuetudo attenditur quandoque circa ordinandos. 254
consuetudo, an egeat institutione. 3
consuetudinis multæ sunt conditiones. 23
consuetudinis transgressor punitur, ut transgressor legis. 36
consuetudini præceptū Dei p̄fertur. 21
consuetudine sola nunquam ius aliquod quæritur. 1133
consuetudo præscripta & præscriptio quomodo differunt. 1133
ad consuetudinem probandam multa requiruntur. 1133
consuetudo veterum in signum repudij. 1577
consuetudinem in vsu vestiū debemus obseruare. 157
consulere sibi potest quis cum alterius iniuria. 1175
¶Continuum dicitur quod etiam interuallum habet. 1896
contractus duo sunt gratuiti. 982
contradicere potest vnus multis. 144
contrahentes se frequenter decipiunt. pag. 1681
contraria duo quandoque sunt bona. pag. 153
contraria allegans audiri nō debet. 336
contraria possunt proponi agendo vel excipiendo. 1475
contraria contrarijs curantur. 1366
contraria contrarijs opponuntur. 462
contrahere licet in quadragesima. 1472
contra rationem communem pro religione iudicatur. 982

con-

contritio virtus. 1563
contritio sola, an tollat peccatū. 1553
contritio præcedit remissionem. 1565
contritio, dilectio, iustificatio, & remissio simul sunt. 1554
*Contritio vera includit propositum confitendi. In notatione marginali. 1552
continentia difficilior est virginibus quàm viduis. 1392
continentia per coniuges promissa, si alter fornicetur, an possit reliquus ab eo debitum petere. 1461
continentia est duplex. 1517
continentia ratione delicti quādoque imperatur. 1494
continentia nil melius. 1348
continere difficile est. 231
continuum dicitur quod etiam interuallum habet. 1896
contumax quo ordine punitur. 339
contumax non appellat. 1330
contumacia tanto maior est quanto ex re minori consurgit. 442
contumacia prima, an faciat aliquem puniri. 338
¶Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, qualiter intelligitur. 1565
conuersus, an intelligatur proprijs renuntiasse. 1406
conuersum verberans incidit in canonem. 906
conuictus sit cautus circa spoliationem opponendam. 592
conuiuia reprobata. 198
conuincitur quis quadrupliciter. 576
¶Corpus Christi sumere volens, quale propositum debet habere. 1783
corpus Christi saltem semel in anno suscipiatur à laicis. 1782
corpus Domini, an possit ab amētibus recipi. 1380
corpus est animæ vestimentum. 1622
corpus Christi quotidie sumimus. 1812
corpus Christi sumitur cum diuinitate, & anima. 1799
corpus Christi dupliciter dicitur. 1823
corpus Christi sub alia specie sumitur simplicitatione. 1797
corpus Christi suscipere volens, tria debet habere. 1787
corpus Christi sine sanguine non sumitur, nec sanguis sine corpore. 1782
corpus Christi nunquid erat totum ante fractionem sub qualibet parte hostiæ. 1794
corpus Christi à mure non sumitur. pag. 1825
corpus Christi, an circunscribatur loco. 1817
corpus glorificatū lædi nō potest. 1806
corpus est iumentum. 167
corpus Christi excedit alia sacramenta quo ad reuerentiam. 504
corpus non est homo. 1605
corpus Christi & sanguis, an consecrentur separatim. 1780
corpus Christi non consecratur, nec etiam panis. 504
corpus Christi non digeritur, vt cæteri cibi. 1805
corpus liberum æstimationem non recipit. 1293
corpus Christi possumus quotidie facile comedere. 1806
corpus Domini, an possit etiam in fine quibusdam denegari. 1545
corpus Domini nō datur paruulis. 1845
corporis Christi partes quid signant. pag. 1786
corporis Christi sumptio quid signat. pag. 419
corporalia debent esse linea certa ratione. 1767
corpore vitiati sunt à promotione repellendi. 270
cor omne Deo patet. 423
cordis deuotione magis quàm vocis iubilatione cantandum est. 411
correctio fraterna, an sit de præcepto. pag. 589
correctio occulta est præcepti. 1236
corona non debet esse magna. 106
corrigens debet multa attendere. 202
corruptus in episcopum consecrari potest, sed non corrupta inter virgines. 119
¶Credit parū qui incipit credere. 1611
creditor aliquando oneratur. 829
credulus non debet quis esse nimis. pag. 236
¶Crimen quodlibet est ecclesiasticu. pag. 395
crimen quadrupliciter dicitur. 114
crimen suum in ordinatione vel in iure, an teneatur quis prodere. 249
crimen ciuiliter probatum depositionē inducit. 219
crimen indicans non semper dicitur maleuolus. 737
crimen quodlibet infamat. 749
crimen ante ordinationem cōmissum, an impediat frui officio. 1017
crimen alterius nocet innocenti. 480
crimen falsi qua pœna punitur. 741
crimen fraudatæ annonæ. 584
crimen publicum quod dicitur. 736
crimen concussionis. 528
crimen sacrilegij, & læsæ maiestatis quandoque comparantur. 580
criminis probatio, an semper remoueat promotum. 578
crimina quæ sunt depositione digna. pag. 1018
crimina leuia non impediunt celebrationem. 17
crimina sunt deflenda. 1679
crimina facta palam sunt occultis grauiora. 1509
crimina quædam nullis sacrificijs mundabantur. 1653
crimina occulta vindictam non habēt. pag. 441
crimina quędam matrimonium impediunt, sed non dirimunt. 1397
crimina digna depositione quæ sunt. pag. 362
criminosus etiā à minimo ordine prohibetur. 362
criminosus post pœnitentiam, an possit admitti in testem. 1523
criminosus occultus, an debeat vitari à scientibus ipsum esse talem. 754
criminosus vbi debet puniri. 690
criminosus quandoque potest accusare. 731
criminosum se dicenti, an sit credendum. 336
criminosi in exceptis criminibus testificari possunt. 743
criminalis causa, an possit delegari. pag. 1245
¶Crucis signaculum in quibus mēbris debet fieri. 34
¶Culpa leuis est quæ temporaliter punitur. 1659
culpa de latere, & gratia de latere. pag. 1821
culpa lata in lege Cornelia non venit. pag. 246
culpa & dolus purgātur tempore. 468
culpa est subiectionis causa. 95
cupidus deuiat à veritate. 215
curator datur causa cognita dicenti se dementem. 1824
curiales qui dicuntur. 255
curiales triplici ratione nō possunt promoueri. 255

D

DAmasi nomine citari ea, quæ in Pontificali etiam post ipsius mortem sumpta sunt. 276
damnum dedisse videtur, qui occasionem damni dat. 518
damni dans causam, damnum fecisse videtur. 1422. & 1485
damni dans occasionem, non semper damnum dedisse videtur. 1255
dantis affectum considerat Dominus. pag. 1310
Daniel, & socij sui. 174
dare turpibus, an sit permissum. 387
dare, an potest quis quod non habet. pag. 1843
dari aliquid pro rebus spiritualibus incorporalibus, an liceat. 462
Dauid peccatum multipliciter accusatur. 1641
Dauid prohibitus est ædificare. 219
Dauid etiam post pœnitentiam non est permissus ædificare templum. pag. 558
Dauid quare fuit prohibitus templum ædificare. 1753
Dauid pro plebe morti se obtulit. 1644
Dauid Vrias, & Bethsabee qualiter interpretantur. 1486
de Babylonica captiuitate. 501
debitum petens impendat, quod debet. 1525
debitor non cogitur seruire creditori. pag. 1746
deceptio quandoque permittitur. 1208
deceptus semel, cautius sibi cauet. pag. 1680
decretalis epistola. 7
decretales canonibus æquipollent. 73
decretales sunt duplices. 74
decretum non ligat ignorantes. 374
decretum fuit editum anno millesimo centesimo quinquagesimo. 631
decretum. 7
decimarum quantitati vtrum possit pręscribi. 1084
decimum numquid potest dari laico. pag. 544
decimæ pecorum vbi sunt dandæ. 950
decimæ qua actione peti possunt. pag. 1030
decimæ cui ecclesiæ sunt dandæ. 958
decimę, an sint de illicite acquisitis dandæ. 1655

decimæ olim dabantur quattuor modis. 959
decimæ an possint concedi laicis. 1056
decimæ an possint præscribi per laicos. pag. 1074
decimæ sunt soluendæ ecclesiis baptismalibus, & non capellis. 1041
decimæ quo tempore sunt dādæ. 1053
decimæ sunt tributa egentium. 1054
decimæ cui ecclesiæ sunt soluendæ. pag. 1047
decimæ sunt à colonis partiarijs dandæ. 1042
decimæ an possint præscribi. 962
decimas soluere pauper non tenetur. pag. 907
decimarum dominium est penes ecclesiam. 1030
de circuncisione Domini. 483
decus ecclesiæ hodie creuit. 1153
defensio cuilibet est permissa. 1209
defunctus de quibusdā criminibus potest accusari. 105
defuncti vtrum sciant quæ hic aguntur. 976
defuncti voluntas, an sit semper seruanda. 964
degradatum percutiens incurrit excōmunicationem. 227
de igne Hieremiæ. 481
delegatus nō habet plus iurisdictionis quam delegans. 428
delegatus vtrum criminales causas audire possit. 1045
delegatus episcopi, an possit citare. 854
delegatus etiam Papæ potest recusari. pag. 428
delegatus mandatum sine litteris probare potest. 449
delegati inferiorū suas sententias exequi non possunt. 612
deleri de libro vitæ, quid sit. 1667
delicta iam dimissa, an redeant. 1635
delicta excusantur auctoritate maiorum. pag. 990
delicta commissa in Deum remittere non possumus. 236
delicta paria pari pœna sunt punienda. 1749
delicta maiorū alios corrumpunt. 378
delictum superueniens non vitiat legitime factum. 554
delictorum quadruplex est generatio. pag. 548
delictorum memoria, an sit bona. 365
delinquens in alterius territorio, an teneatur ibi crimen confiteri. 1022
delinquens publice, publice arguendus est. 210
delinquens pluries, pluries pœniteat. pag. 747
delinquentes quandoque sunt patienter expectandi. 1233
dæmon quare nos persequitur. 187
dæmones, an futura prædicere possint. 1369
dæmones malis prælatis dominantur. pag. 652
dæmoniacorum promotorum & promouendorum distinctio. 155
* Denominari ad ecclesiam, quid significet. 1093
denuntiatio alia euangelica, alia canonica. 1195
denuntiatio canonica omnibus præcipitur. 1228
denuntiatio. 667
denuntiati punitio. 667
Deo nihil nocet. 1053
Deo propter Deum est seruiendū. 339
depositio est perpetua. 224
deprehensus in crimine potest per xx. horas detineri. 242
deprehēsio sola in crimine, an sufficiat ad aliquem condemnandum. 238
derogare. 10
desertor, quis sit. 1278
desidia nimia in prælato casum inducit depositionis. 1399
desperandum est de nemine. 406
detrahe verbum ab aqua, &c. quid significat ibi, verbum. 491
detrahere quid sit. 1562
detractores dicuntur homicidæ. 1562
detrusus in monasterium, an cogatur ibi perpetuo esse. 365
* Deus quomodo solus peccata dimittat, in notatione marginali. 1552
Deus membra non habet. 1310
Deus à quo potest videri. 1577
Deus non iudicat bis in idipsum; qualiter intelligitur. 1655
Deus est non solum misericors, sed etiam iustus. 1569
Deus quomodo dicatur tradere hominem peccato. 1224
Deus vendi non potest. 890
Deus nullum sine causa punit. 1562
Deus non est auctor mali. 1224
Deus qualiter abstulit peccatum Dauid. 1642
Deus tripliciter loquitur. 1185
Deus præsumitur plus diligere illos quibus plus perfectionis tribuit. 1631
Deus quæ à se dicta reuocet. 1185
Deum nemo vidit vnquam. 793
Dei serui sumus omnes. 1298
¶ Diabolus morte Christi est in Inferno religatus. 1626
diabolus à Christo fuit deceptus. 1181
diabolus, an sit auctor omnis peccati. pag. 1621
diabolus dicitur oriens verus. 1308
diabolus crucem timet. 1860
diabolus perdit vires per baptismum. pag. 1879
diabolus dicitur mundi princeps 1495
diabolus dicitur transiens. 1519
diabolus, an habuerit charitatem. 1632
diabolus quomodo pater dicitur. 422
diabolus intrat in homines per duas portas. 1621
diabolus est pater mendacij. 462
diabolus quomodo bonum operetur. pag. 1622
diaboli vtrum cognouerunt Christum esse filium Dei. 176
diabolum multa latent, & quotidie discit. 1495
diaconus potest baptizare, & corpus Christi ægris erogare. 419
diaconi septem debent esse in ecclesia Episcopali. 418
diaconi Cardinales vtrum præponātur omnibus presbyteris. 425
* Diaconis in Latina ecclesia nūquam fuisse permissum vsum coniugij. pag. 151
dico, præceptiue & admonitiue ponitur. 1443
dicto plurium statur. 655
dies & anni non sunt obseruandi, pag. 1387
dies quando incipit. 1826
dies pro anno ponitur. 141
dies pro anno inuenitur. 313
die dominico incœpit Dominus mundum facere. 167
difficile dupliciter sumitur. 628
dignitas aggrauat peccatum. 1018
dignitas. 11
dignitas, an compensetur cum numero. 77
dignitas augmentat vtilitatem. 458
dignitati regiæ defertur. 72
dignitate præditus, minus puniē quàm aliter. 668
dignitates & matrimonia non debent esse venalia. 574
dignitates conferantur, secundum merita. 929
dignitatum electio ad quos spectat. 86
dilationes in causis dandæ. 667
diligens in suis debet & in alienis similiter facere. 1238
diligere proximum sicut seipsum, quid sit. 1606
Diluuium aquarum. 400
Dina filia Iacob fuit à Sichem oppressa. 1680
diœcesis pro regione ponitur, & econtra. 812
diœceses fuerunt à Dionysio distinctæ. 836
Dionysius per prædicationē Pauli fuit conuersus. 173
* Dipthyca. 1325
discendum est semper. 1327
disciplina ecclesiæ non est deferenda. pag. 1269
discordia est in pluralitate. 1303
discretione maiore in maioribus opus est. 192
dissimulatio est multiplex. 1301
dissimulare, an liceat. 1482
dispar habitus quandoque esse potest in eodem choro. 1136
dispensare. 564
dispensare cum simoniaco quis potest. pag. 542
dispensari vtrum possit cū occulto peccatore. 242
dispensari quādoque non potest. 563
dispensatur quandoque in vno matrimonio, & non in secundo. 1551
dispensatur cū bigamo facilius quam cum pœnitente. 254
dispensatur facilius in sumpto quam in suscipiendo ordine. 249
dispensatur quandoque in beneficio, non in officio. 244
dispensationes quędā mutilandæ sunt. pag. 572
dispensandum est certis ex causis. 572
dispensatio. 563
dispensatio circa matrimonia inducitur propter tria. 1736
dispensatio vtrum possit cum bigamo fieri. 163
dispensatio quandoque fit. 564
dispensatio quandoque est debita. pag. 235 & 566

dispu-

diſputari utrum poſſit de fide catholica. 439
diues aut pauper fieri nemo appetat. pag. 721
diuites aliqui boni ſunt. 138
diuitiæ facilius in ciuitate quàm extra congregantur. 1153
diuitiæ an bonæ ſunt. 1153
diuitias habere peccatum nõ eſt. 905
diuinatio, an poſſit eſſe prophetia. 478
diuinus à deitate, & à diuinatione dicitur. 1153
diuortio facto non debetur mutua ſeruitus. 1529
diuortium, & repudiũ differunt. 1425
diuortium quid proprie ſignificet. 1415
diuortium vnde dicatur. 1525
¶Docere ſe velle promittens, Deo obligatur. 230
docilis & docibilis differunt. 99
doctores reprehendendi nõ ſunt. 1814
doctoribus bona dona danda ſunt. 699
doctrina eſt ab omnibus accipienda. pag. 379
doctrina epiſcopi in quo conſiſtit. 384
dogma & dona, differunt. 440
dogma. 7
dolus in hoſtem bonus eſt. 1180
dolus quando bonus. 197
doli capax. 461
doloſus, an poſſit in perpetuum conueniri. 671
domeſtici qui dicantur. 684
dominus non poteſt in ſeruum ſæuire. 245
Dominus vobiſcũ, vnde ſumitur. 1773
Dominus eſt iudex in cauſa ſerui ſui. pag. 644
Dominus miſcuit aquã cũ vino. 1779
domina adultera, an poſſit à ſeruo ſuo accuſari. 942
dominium, an transferatur in vſurarium. 986
dominium non ita facile perditur, vt poſſeſſio. 1412
Dominica & ieiuniũ ſimul concurrere non poſſunt. 344
domus, & pro familia, & pro eccleſia accipitur. 402
domui ſuæ bene præpoſitus quis dicatur. 117
donatio in aliquibus tenet, quam maritus vxori facit. 1903
donare, & dare differunt. 1274
Donatiſtæ. 1343
dona quæ contrahuntur per catechiſmum, ad quid proſunt. 1460
dormiendum non eſt in ſcholis. 1577
doti non renuntiat, quæ à viro legatum recipit. 1155
¶Drachma eſt ſiclus. 1749
¶Dubitatio facit vitioſa tolerari. 869
dubitationis ratione fiunt aliqua. 972
dubitandum non eſt de fide. 440
Dulia fit ſeruo: debetur latria Chriſto. pag. 1834
duplicitas reprobatur. 930

E

Ebionitæ. 1343
ebrietas quandoque eſt mortalis. pag. 116
ebrietatis mala. 167
¶Eccleſia poteſt ſine Miſſa conſecrari. pag. 340
eccleſia quælibet poteſt ſibi ius ſtatuere. 66
eccleſia in ſex caſibus eſt reconſecranda. 1759
eccleſia fugientes ad ſe tutatur. 1105
eccleſia non iudicat de occultis. 152
eccleſia eſt vxor clerici. 1703
eccleſia ſine dote conſecrata, à quo debet dotari. 1756
eccleſia iudicat aliquando de his quæ ſunt foris. 1446
eccleſia de manu laici non poteſt recipi. 1056
eccleſia poteſt pœnam pecuniariam infligere. 1047
eccleſia ſucceſſiue reparata, non eſt reconſecranda. 1761
eccleſia eſt duplex. 1309
eccleſia multipliciter dicitur. 765
eccleſia eſt mater noſtra. 1506
eccleſia pro derelicto habita, an poſſit repeti in integra. 783
eccleſia euicta, an poſſit agi contra epiſcopum, qui illam contulit. 763
eccleſia ab hæreticis conſecrata, an ſit reconſecranda. 1760
eccleſia præſens dicitur area. 1507
eccleſia ſæcularis poteſt cõuerti in monaſterium, ſed non econtra. 950
eccleſia pro infidelibus orat. 1621
eccleſia, an nullũ cogat continere. 327
eccleſia tota deficere non poteſt. 1623
eccleſia habet carcerem. 1106
eccleſia eſt Chriſti ſponſa, & nõ vxor. pag. 278
eccleſia in prædio tributario fundata, an teneatur pro illo ad tributa. pag. 1290
eccleſia in limite diœceſis poſita cuius eſt. 1065
eccleſia ſemper aliquos bonos habet. pag. 539
eccleſia ignorat quis ad prædeſtinationem pertineat. 1572
eccleſia eſt mater, vxor, & filia. 327
eccleſia quandoque cogit ad eleemoſynam dandam. 216
eccleſia, an poſſit petere rem ſuã cum augmento. 921
eccleſia non ſubijcitur legibus. 1286
eccleſia de his quæ foris ſunt quandoque iudicat. 1112
eccleſia quare permittit Iudæos mortaliter peccare. 203
eccleſia non ſemper vicem defuncti ſuſtinet. 316
eccleſia parochialis, an poſſit conferri exiſtenti in minoribus. 285
eccleſia magnam habet iuriſdictionem in laicos. 306
eccleſia quanto tẽpore poteſt rem priuati præſcribere. 1067
eccleſia non iudicat de occultis. 152
eccleſia quod tenet, hoc credẽdum eſt ab Apoſtolis etiam inſtitutum. 1203
eccleſia abundans, per epiſcopum in plures diuidi poteſt. 1157
eccleſia dote ſua non tenetur ad tributa. 1289
eccleſia numquam moritur. 270
eccleſia cum eccleſia permutari poteſt. pag. 1097
eccleſia, an poſſit pro omnibus orare. pag. 972
eccleſia potentibus laborare nõ debet prouidere. 372
eccleſia poteſt in duos conſentire. 293
eccleſia non poteſt ex arc, de qua eccleſia intelligitur. 1300
eccleſia ſuum quandoque cum augmẽto repetit. 404
eccleſia qualiter poteſt ligare. 1328
eccleſia non diſpenſat in aliquibus caſibus. 557
eccleſia ex pluribus adunatur. 1793
eccleſia quattuor genera hominũ continet. 1585
eccleſia ſi ab vno ſuum ius conſecuta eſt, an poſſit alium conuenire. 924
eccleſia & non corpus Chriſti protegit malefactorem. 978
eccleſiæ res non confiſcantur. 1080
eccleſiæ ſæculari offerens ſe & ſua, an poſſit poſtea contrahere. 1406
eccleſiæ prædia de quibus tributũ non ſoluitur, an poſſint ab Imperatore vendicari. 849
eccleſiæ emunitatem violans, qualiter punitur. 1108
eccleſiæ immunitate non omnes malefactores potiuntur. 994
eccleſiæ ſtipendia non ſunt diuitibus danda. 533
eccleſiæ ingreſſus, an ſit alicui pro peccato mortali prohibendus. 1691
eccleſiæ ſeruire ſpe ſtipendiorum licet. 289
eccleſiæ dare aliqua pro ſua ſuſtentatione non licet. 534
eccleſiæ bona cum qua ſolẽnitate ſunt alienanda 917
eccleſiæ & clericorum bona eodem potiuntur priuilegio. 1049
eccleſiæ concedens aliquid, an poſſit illud ab epiſcopi adminiſtratione eripere. 823
eccleſia data, cum epiſcopo diuiduntur. 952
eccleſiæ res confiſcari nõ poſſunt. 1048
eccleſiæ ingreſſus, quibus eſt interdicendus. 1584
eccleſiæ res aliquando nullo modo poſſunt alienari. 828
eccleſiæ immunitate multi priuantur. pag. 1194
eccleſiæ varijs modis vniuntur. 1043
eccleſiam recipiens à laico, vtrum ſit ſuſpenſus. 1088
eccleſiam etiam pauperem tenetur clericus officiare. 410
eccleſiam ſuam quilibet defendere tenetur. 672
eccleſiam pauperem quam dicemus eſſe. 1153
eccleſiam Romanam non permittet Deus errare. 1299
eccleſiam recipiens à laico, eſt excommunicandus. 298
eccleſiam à patre emptam vtrum quis poſſit retinere. 553
eccleſiarum maiorum ordo. 92
eccleſias plures in ſex caſibus habere licet. 1153
eccleſias duas non poteſt quis habere in titulum. 334
eccleſiaſtes & Eccleſiaſticus. 982
*Eccleſiaſticum citari nomine Salomonis. 36

eccle-

ecclesiasticæ res sunt pauperum. 1056
ecclesiasticæ res in quattuor casibus licite alienantur. 917
ecclesiasticæ res facilius possunt alienari hodie quam olim. 911
ecclesiasticam unitatē impugnare grauissimum est. 1579
ecclesiasticarum rerum prælati sunt procuratores, & non domini. 1277
ecclesiasticarum rerum dominiū, apud quem est. 919
ecclesiasticas res male alienans, qualiter punitur.. 922
¶ Ædificium de pecunia ecclesiæ factum, an acquiratur ipsi ecclesiæ. pag. 922
editio facienda est sine die & consule. pag. 1358
edictum ligat tantum eos ad quos peruenit. 1182
¶ Effectus vini est duplex. 167
effractor. 1559
effusio duo notat. 1054
¶ Electus semel approbatus, an possit postea reprobari. 803
electus per quæ verba consentire debet. 796
electus à maiori parte capituli dicitur electus ab ecclesia. 280
electus quod ius habet. 500
electus in archiepiscopum, & confirmatus electus in episcopos confirmat. 455
electus ante confirmationem non administrat. 98
electus suo superiori multa cum iuramento promittit. 102
electus confirmatus à quo debet consecrari. 314
electo ius acquiritur per cōsensum eligentium. 300
electum salutans electioni eius præbet consensum. 310
electum laici possunt accusare. 102
electio facta per Cardinales si dicatur contra fas esse: quis erit iudex. 358
electio uel postulatio de clerico alteri subdito facta, an ualeat. 302
electio Papæ habet aliqua specialia. pag. 355
electio an fieri debeat intra tres menses. 228
electio sit communis, consonans, & canonica. 295
electio facta de bono, an valeat ubi melior est. 798
electio an possit fieri de eo qui non est de gremio. 292
electio facit quem præsumi meliorem. pag. 288
electio debet fieri intra trimestre. 341
electio est periculo eligentium. 298
electio principi præsentanda est. 1121
electio quæ fit in loco non determinato, nulla est. 98
electio sola non facit verum Imperatorem. 425
electio ad clamorem populi non debet fieri. 799
electio vtriusque electi cassatur timore scandali. 314
electio ex causa potest differri. 294
electio canonicorū ad quos spectat. 84
electio facta sine decreto tenet. 291
electio imperiti qui credebatur peritus, an debeat cassari. 1741
electio ad quem spectat de iure communi. 298
electioni an possit populus contradicere. 798
electioni nullus laicus debet interesse. pag. 296
electioni abbatis quis consentire debet. 322
electioni episcopi qui debent interesse. 301
electioni possunt laici cōtradicere. 100
electioni qualiter cōsentiendū est. 795
electionē tractatus præcedere debet. 97
electione dicitur quis tripliciter excludi. 313
electis duobus æqualiter, quis alteri præferatur. 314
eleemosyna redimit peccata. 1588
eleemosyna danda est anathematizato. 531
eleemosyna quibus est danda. 192
eleemosyna liberat à morte. 1584
eleemosyna de male acquisitis fieri nō debet. 479. & 987
eleemosyna, an possit fieri per vxorem sine licentia viri. 1695
eleemosyna verum fieri possit de illicite acquisitis. 987
eleemosyna in peccato facta non est proprie eleemosyna. 1639
eleemosyna magna. 208
eleemosyna de eleemosynis est facienda. 390
eleemosyna vnde dicitur. 1639
eleemosynę dator potest venialiter peccare. 208
eleemosynæ defunctis prosunt. 974
eleemosynæ fieri possunt de bonis per oppressionem quæsitis. 405
eleemosynam sibi primo quisque facere debet. 1236
eleemosynam primo nobis faciamus. pag. 1588
¶ Eligit seipsum nemo. 1311
eligi non debet in episcopum habens vxorem & filios. 131
eligere seipsum nemo potest. 797
eligendus an potius est qui peccauit & pænituit, quàm qui nunquam peccauit. 248
eligendus est magis exercitatus. 287
eligendus, an debeat esse de gremio ecclesiæ. 98
eligendus i quo ordine debet esse. 284
eligens vnum renuntiat alteri. 367
eligentes, an variare possint. 130
¶ Emancor quis dicitur. 1559
emere administrationem rei ecclesiasticæ simoniacum est. 540
emptio administrationis ecclesiasticæ est simoniaca. 535
emptor inter præscribendum si percipiat venditorem non fuisse dominū, quid faciet. 1705
emphyteuta non soluens canonem expellitur. 830
emunitas ecclesiæ quæ est. 919
* emunitas. 1104
¶ Enchiridion est liber manualis. 1638
encratitæ. 1342
energumeni. 106
energumeni qui sunt. 1895
* Engeldrudam viuere potuisse Ioannis viij. tempore. 683
¶ Epilepticus, an possit celebrare. 790
Epimenides Thebanus sacerdos malus fuit. 506
Epiphania & Theophania, idem. 1826
¶ Episcopus potest dare quinquagesimam vel centesimam. 950
episcopus ecclesiam a se totaliter non potest eximere. 1058
episcopus an possit clericum infamatū cogere ad purgationem. 1010
episcopus quandoque peccat si non dispensat. 237
episcopus nec per se, nec per laicū verberet clericos. 1251
episcopus iurans non tenetur sacra tangere. 843
episcopus semel monasteriū ingressus, an possit iterum redire ad episcopatum. 784
episcopus sine diacono non celebret. pag. 422
episcopus in sua ecclesia nouā consuetudinem inducere potest circa officia. 409
episcopus superintendens dicitur. 386
episcopus dispensat in incestu. 1397
episcopus non corrigens subditum est suspendendus. 517
episcopus an possit dispensare in simonia ordinis uel beneficij. 555
episcopus seruū ecclesiæ, an possit manumittere. 934
episcopus duarum ecclesiarum, an possit aliquis esse. 782
episcopus potest suorum subditorū factum promittere. 409
episcopus œconomum corrigere potest. 403
episcopus, an possit sēper dispēsare. 224
episcopus diebus dominicis debet esse in ecclesia sua. 1827
episcopus quandoque sumit, & quandoque deponit mitram, & baculum non sine causa. 207
episcopus non debet esse solus. 361
episcopus an maior sit presbytero Cardinali. 654
episcopus nullam secum habeat mulierem. 370
episcopus an possit aliquē pro propria iniuria excommunicare. 645
episcopus iurans non debet tangere librum. 565
episcopus non potest Sanctum canonizare. 1826
episcopus in multis casibus dispensare non potest. 225
episcopus non erubescat à subdito doceri. 1327
episcopus deponitur & restituitur à solo Papa. 883
episcopus debet esse prudens in negotijs sæcularibus. 182
episcopus prædicans habeat mitram & baculum. 1773
episcopus etiam hæreticus cōfert ordinē, sed non ordinis executionē. 224
episcopus paruæ ciuitatis contemnitur ab idiotis. 426
episcopus non plus potest petere ab ecclesiis quàm quod ex canonibus sibi deberi probat. 1120

episco-

episcopus quando visitet monasteria. pag. 1131
episcopus clericum alienum recipiens est puniendus. 1155
episcopus procurator dicitur ecclesiasticarum rerum, ideo illarum conditionem deteriorem facere non potest. 1231
episcopus iniuriantem sibi non potest excommunicare. 1230
episcopus inter ordinandum debet obseruare interstitia temporum. 340
episcopus solus beneficia conferre nō potest cessante consuetudine. 323
episcopus beneficio priuare non potest clericum, cuius parentes ipsum offenderunt. 546
episcopus excommunicat propter conuitium sibi factum. 646
episcopus, an possit solus delinquētem condemnare. 1017
episcopus, an possit vni auferre, & alteri dare. 1041
episcopus an possit iniuriā sibi factam remittere. 307
episcopus patri, & ecclesia filio comparatur. 327
episcopus conuertens ecclesiam sæcularem in regularem, quorū clericorum consensum requirere debeat. 950
episcopus potest aliquos verberibus castigare. 1373
episcopus clericum alienum recipiens est puniendus. 1155
episcopus in quibus criminibus dispensat. 224
episcopus aliorum doctrina non debet egere. 169
episcopus à suis familiaribus potest accusari. 715
episcopus demandat tam ea quæ sunt ordinis, quam ea quæ sunt iurisdictionis. 430
episcopus clericū alterius episcopi non ordinet. 809
episcopus debet habere capituli cōsensum in multis. 111
episcopus solus consecrare non potest episcopum. 103
episcopus quid iuris habeat in ecclesia quam fundauit. 1060
episcopus in causa inquisitionis, quos debet conuocare. 391
episcopus in hæresi dispensat. 234
episcopus, an inuitis possit dari. 292
episcopus est iudex corporum, & animarum. 168
episcopus vtrum sit iudex omnium clericorum suæ dioecesis. 251
episcopus per laicum non verberet clericum. 168
episcopi subditos debent fratres appellare. 434
episcopi, an possint circa beneficiorum pluralitatem dispensare. 1156
episcopi consensus cum canonicis sufficit in rei alienatione. 831
episcopi duo quandoque possunt esse. pag. 768
* episcopi damnari non possunt sine authoritate Romani Pontificis. 577
episcopi inscio metropolitano consecrati, quid facere debent. 310
episcopi possunt cōdere canones. 1827
episcopi morientis bona cui sunt reseruanda. 937
episcopi præceptum etiam difficile, est adimplendum. 1207
episcopi litteratos secum habeant 434
episcopi causa a q̄bus est audienda. 704
episcopi clericos sine examinatione ordinantis punitio. 363
epī an possint interesse bellis. 1281
episcopi utrum hodie possint circa beneficiorū pluralitatem dispensare. 328
episcopi cum multis dispensant. 563
episcopi an citius propinquis quā alijs dent. 404
episcopi donatio sine subscriptione nō ualet. 456
episcopi, & archiepiscopi, à quot sunt consecrandi. 257
episcopi duo in uno episcopatu esse nō possunt. 1311
episcopi, & monachi non possunt esse tutores. 1038
episcopi petitio est per canones limitata. 1355
episcopi sibi mutuum debent præstare auxilium. 408
episcopi an olim erant pauperes. 824
episcopi dicuntur summi. 1893
episcopi ep̄m deponere nō possunt. 614
episcopi non sint tantū custodes chartarum. 1281
episcopi litteras habeat, qui peregrinari uolet. 1902
episcopo uiuente, an possit alius subrogari. 761
episcopo debet synodus prouidere, qui ad ecclesiam suam non audet accedere. 412
episcopo uisitanti dandum est lac ad bibendum. 183
episcopo inuito, an possit in sua diœcesi nouus episcopatus fieri. 1045
episcopum damnare quis potest. 577
episcoporum consecratio fit hora tertia. 340
episcopum consecrare, quid sit. 96
episcoporum consecratio fit tantū die Dominico. 342
episcopis, an liceat leges audire. 170
episcopatus sunt distinguendi interuallo conuenienti. 362
episcopatus est ordo. 419
episcopatum suscipere pōt q̄s cogi 294
episcopatū desiderare an possimus. 797
episcopatum desiderare est ualde periculosum. 186
epitimium, quid significat. 1160
¶ Eremita an sit persona religiosa. 1423
eremitæ habent proprium. 1138
eremita licite transit ad monachatum. pag. 1032
eremitæ subsunt episcopo. 418 & 1025
eremitæ subsunt episcopis, & possunt ad prælaturam uocari. 1025
errare. 178
errans in meliori conditione, an possit matrimonium dirimere. 1454
error Pelagianorum. 1665
* Error synodi quæ in Trullo Cypriani synodum probantis. 58
error qualitatis dissoluit matrimoniū spirituale. 337
error à multis corrigi potest. 1740
error quandoque est peccatum mortale. 883
* Error in inscriptionibus sæpe oritur ex interpositione palearum. 1419
error Monothelitarum. 1853
error Basilidis hæretici. 495
error Sabellianorum. 492
error Paulianistarum. 491
error personæ non facile committitur. pag. 1452
error aliorū non est defendendus. 1399
error est contrarius consensui. 1454
errores Petiliani. 505
eruca. 1054
ærugo. 1054
æquum, & ius, differunt. 2
Æsopus. 524
¶ Eua quare de costa Adę facta est. 1701
eucharistia etiam suspendendis in patibulo non est deneganda. 1379
eucharistia gladiatoribus non est danda. 611
eucharistia non est danda existenti in crimine notorio. 1825
eucharistiæ sacramentū non est ab hæretico accipiendum. 1318
eucharistiæ sacramētum à quo fuit institutum. 1777
eucharistiæ sacramento tria continentur. 1777
eucharistiam infirmus euomens punitur. 1380
euenientia de nouo, per quem sunt diuidenda. 423
eulogia. 859
eulogiæ. 70
eunuchi sunt triplices. 1528
eunomiani. 1343
* Eustathiani & Bogomilici quid senserint de perfecta vitæ ratione. 135
Eutychiani. 1344
¶ Excedendum est potius circa misericordiam, quam circa crudelitatem. pag. 230
excessus modicus non attēditur. 1809
exceptio iudicis recusatoria est dilatoria. 679
exceptio in testem quando est obijciēda. 579
exceptio spoliationis est dilatoria. 592
exceptio reuocandi domum. 732
exceptionem vnam opponēs, ad aliam transire potest. 1074
exceptiones sunt multiplices, & varijs temporibus opponendæ. 690
excipiendo consequimur quod non cōsequimur agendo. 1524
excommunicare potest simplex presbyter. 583
excommunicare seipsum nemo potest. pag. 565. & 896
excommunicare non potest hæreticus hæreticum. 1259
excommunicari nequit ecclesia, vel ciuitas. 767
excommunicari potest absens per scripturam. 681
excommunicari & absolui potest quis per litteras. 603
excommunicari possunt, qui decimas non soluunt. 148
excommunicari potest quis sub conditione. 305
excommunicatur quis à mortuo. 307
excommunicandus maxime hæreticus, quoties admoneri debet. 1266

excom-

excommunicandus quis nō est pro minimis causis. 442
excommunicandus est populus suum non recipiens episcopum. 413
excommunicatus, an possit reconuenire, & excipere, & compensare. 716
excommunicatus nihil potest possidere nomine ecclesiæ. 776
excommunicati beneficium cui est assignandum. 410
excommunicatus, an possit absolui nō præmissa satisfactione. 1110
excommunicatus, an possit absolui aduersario ignorante. 867
excommunicatus conquerens metropolitano, an possit ab eo absolui 861
excommunicatus à quo est absoluendus. 866
excommunicatus eligere non potest. pag. 859
excommunicatus matrimonium potest contrahere. 430
excommunicatus vitandus est. 872
excommunicatus nō intret ecclesiam. pag. 866
excommunicatus perpetuo tripliciter exponitur. 465
excommunicatus, vtrū quis possit esse in vna ecclesia, & non in alia. 71
excommunicatus ratione societatis toleratur. 188
excommunicatus iniuste celebrans, an sit puniendus. 883
excommunicatus excommunicari non potest. 1297
excommunicatus, an simplici verbo possit absolui. 900
excommunicatus, an possit post absolutionem accusare. 716
excommunicatus prælatus, an possit ordines conferre. 806
excommunicatus est qui communicat excommunicatō à canone, etiam ante denuntiationem. 1322
excommunicato, an debeat fieri solutio. 1014
excommunicato communicans, à quo absolui debet. 873
excommunicatum celebrantē non absoluit episcopus. 863
excommunicatum ab episcopo nō absoluit archiepiscopus. 816
excōmunicatio duas habet species 866
excommunicatio, an pro sola contumacia feratur. 863
excommunicatio, an feratur per hæc verba, Præcipio sub pœna excommunicationis. 307
excommunicatio pro modica iniuria non est ferenda. 580
excommunicatio dicitur mucro episcopi. 113
excōmunicatio est maxima pœna. 583
excommunicatio lata sub conditione tenet. 627
excommunicatio Domini non liberat vasallum à sacramento. 894
excommunicatio & absolutio solo verbo fieri possunt. 1328
excommunicatio, an possit post mortē in aliquem ferri. 1323
excommunicatio non est pro quolibet mortali peccato ferenda. 1410
excommunicationis sententia in duobus casibus non est timenda. 860
excommunicationis duo sunt effectus. pag. 683
excommunicationem incurrit quādo que iuste impeditus. 728
excommunicationem opponere viro vxor non potest. 898
excommunicatis sine periculo communicat eorum familia. 898
excommunicatis communicare nō possumus, sed bene paganis. 870
excommunico te, & absoluo te, an liget, vel soluat. 897
excusantur ne hi ad quos apostolorum prædicatio non peruenit. 177
executor, an possit recusari, & ab eo appellari. 639
executor, an possit de incidentibus quæstionibus cognoscere. 1357
executori, & nuntio creditur. 722
executio est duplex. 1357
Exhedræ. 970
exempti delinquentes in diœcesi episcopi, an possint ab eo puniri. 756
exemptio simpliciter, an eximat vniuersaliter. 1045
exemplis quibus est utendum. 84
exemplaria correctoria, quæ sunt. 26
ex. & de, significant deformitatem 1312
exilium est tēporale, & perpetuū. 1291
Exorcista. 352
exorcizare, quid sit. 1859
exorcismi fiunt tribus diebus. 1861
exorcismi effectus. 1859
expensæ circa infantem expositum, an possint repeti. 396
expensæ semper sunt deducendæ. 927
expensarum materia. 579
expediunt non omnia. 1583
expilare, quid sit. 1559
exponens filium, vel seruum, an possit illum recolligere. 396
* Ex presbyteri nomen apud B. Gregorium. 228
extra ecclesiam est qui cum episcopo non est. 416
Ezechiæ commendatio. 309

F

Fabulas poetarum prædicando moraliter exponere non multum laudatur. 386
facere amicos de mammona iniquitatis, quid sit. 480
faciat quilibet quæ suæ conueniūt conditioni. 1260
facies humana nō est deturpanda. 1861
facti causa est inquirenda. 1281
factis mentimur sicut uerbis. 1200
facto quandoque licet quod non licet verbo. 1176
facto proprio potest quis contrauenire. pag. 912
facta publica debent ab omnibus sciri. pag. 62
facta per intrusos non ualent. 1758
facta ab inuitis, an sint imputanda. 14
facta tenent multa, quæ fieri prohibentur. 32
factum non dicitur, quod non perseuerat. 1561
factum legitime irritatur delicto superueniente. 558
falcidia est triplex. 6
fallere, & falli, quandoque parum differunt. 1174
falli vitium est. 1023
fama per se nihil probat. 723
fama an probet. 588
fama non probat. 1850
fama. 584
fama bona cum cōscientia requiritur. pag. 879
fama sola non sufficit vt excommunicatus vitari debeat. 415
fama sola non sufficit ad depositionē. pag. 598
famæ diffinitio. 700
familia, an pro delicto domini sit excōmunicanda. 1325
familia pro domini delicto non est excommunicanda. 898
familiæ delictum, an dominum obliget. 512
familiaritas nimia parit contemptum. pag. 385
familiaritas in cibo est maior quàm in colloquio. 1446
familiares inimici sunt pestiferi. 415
famis necessitas multa licere facit 1511
fatuus est qui fatua loquitur. 414
¶ Femina ventriloqua Paulum sæpe secuta est. 1366
femina calore excusatur. 1561
femina, an possit esse iudex. 1004
* Feminis non committi causas purgationis presbyterorum, quod videbatur colligi ex cap. Mennam. 2. q. 5. & auctori glossæ admirationem attulerat. 602
feriatis diebus, an possit litigari. 1008
feriæ legitimæ sunt tres. 376. & 1193
festiuitates martyrum habentur loco sacramentorum. 1826
feudum potest auferri excommunicato. 1522
feudum de nouo concessum non dicitur nouum si prius fuerat cōcessum. pag. 1359
¶ Fictio intentionis, & fictio operis. pag. 124
* Fides vera habetur sine charitate, sed non vera fidei virtus. 1846
fides multipliciter dicitur. 1169
fides est fundamentum omnium bonorum. 495
fides, an sit exemplo adhibenda. 1314
fides mala defuncti, an noceat successori. 578
fides hosti seruanda est. 1205. & 1530
fides inter coniuges est duplex. 1414
fides recta in principe splendet. 458
fidei quæstio est referenda ad sedem Petri. 360
fidei disputatio cum hæreticis est prohibita. 1340
fidem suscipere nemo cogitur. 202
fideiubere debenti, an sufficiat dare pignora. 679
fidelis quilibet debet esse rex & sacerdos. 1869
fideles sunt domus Dei. 543
fideles sunt in ecclesia: & ipsa in ipsis. pag. 1886
fideles dicuntur aquilæ. 1794
fideles omnes sunt proximi nostri. 359
¶ Filacteria. 1371
filia nubere potest sine parentum voluntate. 1503

filius

filius in diuinis quidquid habet, à patre habet. 1904
filius têporalis est à lege incognitus, pag. 1498
filius patrem conuenire potest. 655
filius quandoque potest dici maior patre. 1698
filius pro patre potest donationem patris reuocare. 1118
filius ambulans super terram, testatur patris incontinentiam. 373
filius matrem quandoque potest exheredare. 684
filius contra patrem, & conuerso agere potest. 1243
filius qui se mimis sociat, exheredari potest. 1825
filius egentem patrem cogitur alere. 4
filius patrem corrigere non debet. 441
filius non est qui bonus non est. 1736
filius in tribus patrem sequitur. 1939
filius sacerdotis ecclesiam paternam habere non potest. 793
filius Dei quare dicitur verbum. 1573
filius quandoque facit quem præsumi maiorem. 294
filius monialis ex monacho genitus cui monasterio applicabitur. 1396
filius apostatæ est baptizandus inuito patre. 1884
filiusfamilias testari non potest. 1138
filij vtrum post parentum sponsionem possint cum alijs contrahere. 1487
filij sacerdotum an sint serui ecclesiæ. pag. 278
filij Dei erimus secundum animam & corpus. 1672
filij Iudæorum baptizati sunt à parentibus separandi. 1870
filij presbyterorum duplices sunt. 275
filij sunt quadruplices. 1513
filij Iacob ex ancilla geniti, cum aliis et successerunt. 1508
Filij Dei & filij hominum qui dicuntur. 1710
filium religionem ingressum, an possit pater reuocare. 1145
filium de sacro fonte leuans, & multi alij perdunt ius debiti exigendi. 1461
filij ex matrimonio illicito nati possût esse legitimi. 1736
filiorum appellatione nepotes continentur. 275
Phinees Hebræum occidit. 1234
fisci interest subiectos habere locupletes. 538
¶ Flamines. 360
¶ Floriani. 1343
fluuius etiam quandoque arescens dicitur perennis. 347
formatæ sine dimissoriæ 325
* Formula visitata in epistolis Pontificum restituta. 274
fornicatio vxoris maculat corpus viri. pag. 1327
* Formata & pacifica. 332. & 334
fornicatio est crimen canonicû. 1509
fornicatio simplex non est digna depositione. 660
fornicatio separat coniuges. 767
fornicationis causa hodie nemo est deponendus. 376
fornicationis suspicio, an sufficiat ad vxorem dimittendam. 1489
fornicationem pauci euitant. 1018
fornicariam abiurans, an cum illa contrahere possit. 1740
fornicantur aliqui citius quàm furentur. 1605
forum sortitur quis multis modis. 688
forum rei sequi debet actor. 660
forum mutare, an alicui liceat. 966
¶ Frangenti fidem fides frangatur eidem. 434
frater, an ex sorore in casu posset prolem suscitare. 1709
fraus est genus doli. 362
¶ Frigidus naturaliter nullus est secundum Cardinalem. 1697
frigiditas quandoque mutari non potest. 1538
¶ Fructus, an ab omni possessore sint restituendi. 915
fructus diu expectatus gratissimus est. pag. 1428
fructus in stipulatione rei quandoque veniunt, quandoque non. 1443
fructuarius non præscribit. 950
¶ Funiculus quid sit. 995
furari intendens quandoque furtum non committit. 988
fur & communicator differunt. 512
fur ad pœnam dupli vel quadrupli potest conueniri. 979
furtum committitur ratione accessionis. 345
furtum committens quandoque furti tenetur. 1702
furtum, an sæpius cômittatur si sæpius eadem res contrectetur. 1557
furtum in duobus committitur. 1747
furtum sæpe committitur: & tamen furti actio non ualeitur. 1557
furtum non fit sola cogitatione. 1557
furtum suispius quis committit. 267
furti agitur pro modico. 994
furem tenetur quis indicare. 512
furem nocturnum, sed non diurnum licet occidere. 1259
fures nocturni acerbius puniûtur. 1559
furor satis punit. 708
furiosus consensu caret. 1535
futurum pro præterito ponitur. 266

G

GAllia est triplex. 1353
Gazophylacium quid sit. 266
Gerontocomium. 1289
* Glossæ error in c. Noli frater, quod est B. Augustini. 27
* Glossæ error in c. De capitulis. quod est Leonis iiij. Vnde occasionê sumpserit. & ibi locus restituendus ex coniectura. 38
* Glossæ & fortasse Gratiani error in c. de Constantinopolitana. 95
* Glossæ error in c. Fatendum. 13. q. 2. ex textu deprauato. 977
* Glossæ error putâtis Papam minori testiû numero condemnati, quâ eos qui sunt in minoribus ordinib. 623
¶ Gnostici. 1341
* Gradus ascendendi ad Pontificatum ex Stephano iij. 316
Glossas Ioannis suppleuit in multis Bartholomæus Brix. 8
¶ Gradus altior aggrauat delictum. 525
gradatim ascenditur ad honores. 283
gradus desctiptio. 1724
* Gratiani mos citandi causas. 989
Gratianus quãdoque deceptus fuit. 599
gratia omnibus in baptismo confertur. 1879
gratiam primam nemo mereri potuit. pag. 1643
gratia confertur in collatione sacramenti. 340
gratia datur in baptismo omnib. æqualiter. 1858
gratia in sepultura non confertur. 517
* Græcis postquam ad sacros ordines ascendissent, non licuisse contrahere matrimonium. 145
Græci in sacris ordinibus non possunt contrahere. 150
græci non obediunt Papæ. 1302
græci conficiunt in panibus fermentatis. 1778
* Gurgite digni cogebant paruulos iurare. 1193
* Gregorio interdum tribui quod est Ioannis Diaconi. 748
* Gregorij vij. sententiæ de castitate ab iis qui sunt sacris ordinibus initiatis, seruanda. 367
gemmæ sunt nodi virgarum. 1901
* Gennadius auctor libri de ecclesiasticis dogmatibus. 1704
gerens se pro milite qui non est, punitur. 1762
germani vnde dicuntur. 157
gerulum quid. 1288
gladius materialis spiritualem adiuuare debet. 1400

H

HAbere dupliciter sumitur. 1277
Habenti dare est perdere. 390
habitus solus non solennizat votum. pag. 1391
habitus est triplex. 1391
* Hadriani capitula indicari synodi Romanæ nomine. 686
Hebræi vnde dicuntur. 1719
Helias Iezabel fugiens quibus verbis vsus est ad populum. 123
Heluidiani. 1344
* Heptateuchum interdum à latinis vocatur Heptaticum. 54
heptateuchum quid dicitur. 769
hereditas. 4
hereditas parêtum debetur filijs. 1052
heres non adimplens defuncti voluntatem qualiter punitur. 844
heres, an teneatur ex maleficio defuncti. 1080
heres onera defuncti sustineat. 932
hermaphroditus, an possit esse testis in testamêto & vtrû possit ordinari. 725
hermogeniani. 1348
hæreticus omnis est excommunicatus. pag. 1299
hæreticus est qui in fide titubat. 1315
hæreticus quando est vitandus. 1338
hæreticus numquam accusat. 648
hæretici ignem accendunt in ecclesia. pag. 1652
hæretici baptizare possunt. 1858
hæretici diuersimode ab ecclesia recipiuntur. 1856
hæretici vario modo possunt ab ecclesia puniri. 1263
hæretici qualiter sunt in symbolo nostrorum. 1856

hæretici nullum possunt excommunicare. 1317
hæretici possunt aegrere ecclesiæ. 1506
hæretici non conferunt effectum sacramenti. 489
hæretici sunt duplices. 1294
hæretici & simoniaci æquiparãtur. 516
hæreticum reconciliare potest episcopus hodie sine concilio. 243
hæreticis resistendum est. 1241
hæresis, & schisma differunt. 1337
* hæresis de communione vxorum. 904
hereticorum sacramenta sunt vera 482
hereticorũ bona cui applicantur. 1275
¶ Hierarchitæ. 1343
Hierobaal vnde dicatur. 503
* Hieronymi nomine sæpe citari scripta Origenis. 170
* Hieronymi locus in c. sicut Christus. 1.q.1.§. Sed hoc. explicatus. 500
* Hieronymum citari pro Origene. 789
Hierusalem quando fuit capta. 346
Hierusalem varia habet nomina. 319
hircus pro peccato principis oblatus nõ fuit à filijs Aaron comestus. 1650
hirci oblati historia, quid repræsentet. pag. 1650
* Historia de rebus ecclesiæ non alienandis ex capitulis Gallicis manuscriptis. 1049
histriones à promotione prohibentur. pag. 387
¶ Hoc est enim, &c. quid demonstrat ly hoc. 787
holocaustum. 495
homo in alia uita apparebit ꝙ est filius Dei. 1671
homo non habet natiuitatem à Christo. 1820
homo liber uerberari non debet. 1204
homo est imago Dei. 1699
homo ratione carens non est homo. pag. 1400
homo liber, an possit obligari. 1284
homo est dignissima creaturarum. 1861
hominis dies sunt cxx. anni. 1587
hominum genera quattuor sunt. 974
hominum duo sunt genera. 1506
homicida est etiã qui nõ occidit. 1204
homicida & adulter, an conficere possint. 500
homicida ante baptismum, an promoueri possit. 226
homicida nõ admittitur ad sacra. 1753
homicidium clerici est grauius quàm laici. 1206
homicidium utrum impediat promouendos, & deijciat iã promotos. 225
homicidium tres, periurium duos offendit. 45
homicidium quid sit. 1562
homicidiũ grauius est adulterio. 1546
honor, an peti possit. 557
honores non sunt inuitis dandi. 335
honores mutant mores. 508
hostem æquiuocando deludere, an liceat. 1183
hospitale sine licentia episcopi construi non potest. 1324
* Humberti responsionem tribui Leoni nono, & librum Ennodij Symmacho, & orationem Petri Damiani Nicolao secundo. 142
¶ Humilitas Deum placat. in tex. 1375
humilitas nimia prælatorum contemnitur. 453
* Hyperberetæus mensis non idem apud omnes. 68
¶ Hypocrita plus peccat quàm manifeste delinquens. 912
Hypocritæ non habent Spiritum sanctum. 131
Hypocritæ videntur deaurati. 1628
Hypocritæ sunt iuncis similes. 1626

I.

Iacobus frater Domini nuncupatur. pag. 322
Iacobus fuit primus archiepiscopus. pag. 322
Iacobus dicebatur frater Domini. 1767
Iamnes & Mambres magi, tria fecerũt miracula. 492
¶ Idem incipit & desinit in eodem instanti. 492
¶ Ieiunare per alium, utrum aliquis possit. 1635
ieiunare semper non reprobatur. 1829
ieiunari potest per alium. 376
ieiunia quattuor temporum. 344
ieiunium plus prodest uiuis quàm defunctis. 973
ieiunium est duplex. 1827
ieiunium quadragesimale est decima dierum. 1896
ieiunandum est in uigiliis Apostolorum. 347
ieiunandum non est inter Pascha, & Pentecosten. 1827
ieiunus quis dicitur. 1768
ieiuno stomacho conficiendũ est. 1768
ieiunat nihil, qui per unum diem deficit. 1817
ieiunantes, in uespera comedere debent. 376
¶ Iezabel præcipitata fuit de turri. 1645
¶ Ignis alienus quis dicebatur. 1787
ignis diu occultari miraculosè inuentio. 481
ignominia satis punit. 247
ignorantia iuris quãque excusat. 1319
ignorantia facti est multiplex. 177
ignorantia iuris quattuor genera personarum excusat. 552
ignorantia iuris est duplex. 552
ignorantia iuris est multiplex. 177
ignorantia iuris facilius dispensari facit. 375
ignorantia probatur dupliciter. 928
ignorantia iuramento probatur. 1706
ignorantia est triplex. 996
ignorantia est duplex, scilicet facti & iuris. 552
ignorantia non excusat illum qui scire potuit per se uel per alium. 379
ignorantia quomodo probatur. 374
ignorantiam probare quis cogitur propter præsumptionem. 374
ignorantiam allegans, illam probare debet. 308
ignorantiam allegans, eam probare tenetur. 520
ignoti sunt examinãdi & nõ alij. 109
¶ Illegitimi sunt postulandi. 280
* Ille, antiquam esse notam. 565
imago est triplex. 1579
imago pœnitentię. 498
impedimentum non præstat quod nihil est. 470
impedimentum legationis quale est. pag. 1703
impeditus per alium expedire potest officium suum. 416
Imperator inferior est episcopo. 19
imperator imperij res alienare potest. pag. 311
imperator, an aliquem debeat habere ordinem. 298
imperator utrum habeat iurisdictionẽ à Papa. 440
imperator pro quo peccato deponi potest. 185
imperator iurat Papæ. 1199
imperator ab episcopo excommunicari potest. 1213
imperator lepra percutitur si officium sacerdotale usurpat. 19
imperator verus quis est. 442
imperator imperium diuinitus consecutus est. 442
imperator potest à Papa deponi. 10.4
imperator quare dicatur Augustus. 296
imperator potest ab episcopo excommunicari. 298. & 865
imperium & sacerdotium ab eodem procedunt. 19
imperium transtulit ecclesia Romana. pag. 782
imperij meri est de criminibus cognoscere. 641
imperium non potest sacerdotium impugnare. 446
imperium Franci primo, Deinde Theutonici habuerunt. 321
imperium minus est sacerdotio. 442
imperatores duo eodem tempore fuerunt. 981
imperatores multa perdiderunt priuilegia. 306
imperare sibi nemo potest. 872
imperitia non facit quem deponi. 181
imperitia culpæ adnumeratur. 1265
imperitus non potest esse iudex ecclesiasticus. 82
imperfecta duo non constituunt vnum perfectum. 105
imperfecta duo faciunt vnum perfectum. 771
impœnitentia finalis capitur duob. modis. 1580
impœnitentia finalis, est peccatum in Spiritumsanctum. 502
impostor quis dicitur. 1637
impositio manus est multiplex. 499
impossibile multipliciter dicitur. 294
impossibilitas coeundi est triplex. pag. 1537
impuberes, an possint iurare. 1198
impuberes testificari non possunt. 719
imputatur mihi quod mea culpa accidit. 1880
imputantur multa propter vnum delictum. 225
imputandum non est ei per quem non stat. 197
¶ Incendiarius, an sit ipso iure excommunicatus. 919
incendiarij qualiter sunt puniendi. pag. 1293
incestuosus, an possit matrimonium contrahere. 1550
incestuosi quantum ad aliqua sunt ipso iure suspensi. 1713

incestuo

Inclinatio optima ad dicendum. 182
Incorporalia dicuntur quandoque possideri. 382
Indebitum per errorem solutũ, an possit repeti. 553
Indignus minoribus ad maiora nõ promoueatur. 335
Indignari & dedignari differunt. 209
Induciæ non dantur ob aduocati absentiam. 677
Induciæ sunt arbitrariæ. 675
Induciarum quinque sunt genera. 675
Indulgentia an sit ius. 1543
¶Inermes non possunt inimicis resistere. 503
¶Infamis ne est in adulterio deprehensus. 1020
Infamis an possit accusare. 681
Infamis an possit esse procurator. 697
Infamis infamem regulariter accusare non potest. 648
Infamis potest esse procurator. 128
Infamis est de bello publico fugiẽs. 511
Infamis arbiter esse potest. 697
Infames quandoque possunt postulare. 698
Infames efficiuntur, qui mortali peccato asperguntur. 1832
Infamia abolet in baptismo. 1836
Infamia sequitur depositum. 555
Infamia irrogatur dignitatem petenti. pag. 525
Infamia canonica tollitur pœnitentia. pag. 744
Infamia an possit per pœnitentiam purgari. 744
Infamia est duplex. 700
Infamiam potest episcopus tollere. 257
Infamiam tollit episcopus. 596
Infamatus super crimine nõ est statim suspendendus. 605
Infernus & paradisus, vbi sunt. 1119
Infideles postulare non possunt. 1555
Infideles, qui dicuntur. 1690
Infideles possunt esse in ecclesia usque ad missam catechumenorum. 1869
Infirmitas sæpe nos armat contra Diabolum. 1574
Infirmitas non repellit ab officio diuino. 790
¶Ingenium & alia tẽpus supplere possunt. 353
¶Iniuria an possit repelli, & à quibus. pag. 1202
Iniuria sociorum, an sit armis repellenda. 1209
Iniuria duobus modis remittitur. 1231
Iniuriam nobis factam, an teneamur remittere. 1231
Iniuriam ecclesiæ illatam, an possit episcopus remittere. 1232
Inimici sunt diligendi. 1787
Inimicitiæ repellunt ab accusando, & testificando. 684
Inimicorum amicus est suspectus. 485
Iniquitas omnia præcipitat. 286
Initium quandoque sumitur à tormentis. 943
Initium spectandum est. 479
¶Inobediẽs prælato, est ei inimic⁹. 238
Inobediẽtia an sit capite puniẽda. 866
Innocens pro stulto quandoque sumitur. 1191
Innocentiæ tres sunt gradus. 385
Inofficiosa, quæ dicuntur. 26
Inquirẽs, quos testes admittere debeat. pag. 590
Inquisiti punitio. 667
Inquisitio. 667
Inquisitio an possit fieri contra uolentem se purgare. 601
Inquisitio quando fieri debet. 601
In quo quis deliquit, in eo puniri debet. 487
* Inseruitus. 1456
¶Instructio respondentis. 489
Instrumentum pro parte uerum, & pro parte falsum esse potest. 522
Instrumentum quare fit. 1359
Instrumentũ multa habere debet. 669
Instrumentum an corruat totũ aliquibus necessarijs deficientibus. 456
Instrumenta possunt pro parte approbari, & pro parte reprobari. 175
¶Intentio quandoque approbatur, & factum reprobatur. 1833
Intentio bona malũ factũ excusat. 1508
Interrogans non confitetur. 1181
Interrogationes à quibus possunt fieri. pag. 1476
Interrogans ponit. 1483
Interemptores sunt proxenetæ. 410
Interpretatio est triplex. 850
Inter leprã & lepram, vnde dicatur. 82
Interdictum. 7
Interiora dinoscũtur p exteriora. 1393
Interruptio fit tripliciter. 1072
Interesse consecutus in bello, vtrũ possit adhuc de hoc agere in iudicio, pag. 1208
Intrusus an recipiat quæ ecclesiæ contulit. 414
¶In uia & in inuio differunt. 547
¶Ioannes dicitur filius tonitrui. 425
Ioseph fuit pater putatiuus Domini. pag. 1428
Ioseph uenditio. 481
Ioseph tempore passionis uiuebat: & à Virgine separatus fuerat. 1430
Ioseph in sepulchro maiorum sepultus fuit certa ratione. 964
Iouinianistæ. 1344
¶Ipso facto multa fiunt. 890
¶Ira duos habet effectus. 594
Irregularitas tollitur per monachatũ. pag. 1139
Irregularitas per pœnitentiam nõ aboletur. 470
* Iterari non est contra rationem sacramenti illius quod characterem non imprimit. in notatione marg. 1634
* Isidori præfatio in conciliorum collectione alia à vulgata, & prope contraria. 54
¶Iube domne benedicere. 350
¶Iudas an mortu⁹ fit ante Christũ. 1655
Iudas quare se suspendit. 961
Iudas uendens Christum commisit simoniam, & plagium. 467
Iudæ Machabæi somnium. 1579
Iudæi filios suos ad ecclesiam conuersos exhæredare non possunt. 546
Iudæi utrum constitutionibus humanis reguntur. 23
Iudæi peiores fuerunt Sodomitis. 483
Iudæi tenentur ad decimas personales. pag. 1055
Iudæi an mortaliter peccassent si Christum non crucifixissent. 44
Iudæi & Gentiles subiunt Imperio. 3
Iudæi lingua solum Christum crucifixerunt. 1561
Iudæi facilius fallunt animas, quàm Pagani. 1435
Iudęorũ sacramenta fuerunt uera. 483
Iudæorum filij non sunt per uim baptizandi. 1436
Iudæis & Sarracenis sua auferre non debemus. 1276
Iudæis non licebat interficere quemquam, qualiter intelligitur hoc. 1561
Iudex sit amator æquitatis, & misericordiæ. 203
Iudex an possit quandoque propriam sententiam impugnare. 700
Iudex appellationis, an possit de principali cognoscere. 641. & 663
Iudex mediocritatem sequatur. 206
Iudex ecclesiasticus, an de causa sanguinis se intromittat. 9
Iudex an possit suis ius dicere. 700
Iudex usque ad quam horam expectare debet. 627
Iudex suspectus dupliciter desciẽ. 631
Iudex iudicando an loci consuetudinẽ seruare debeat. 40
Iudex opinionem suam potius, quàm aliorum sequi debet. 702
Iudex corrumpitur multis modis. 889
Iudex, aduocatus, assessor, & executor non possunt esse testes in causa appellationis. 635
Iudex pœnam arctare, & ampliare potest. 598
Iudex secundum allegata iudicet. 1475
Iudex delegatus, an possit absoluere quem excommunicauit. 1400
Iudex de quo potest supplere. 1476
Iudex qualiter potest habere rigorem, & misericordiam. 207
Iudex ex officio põt aliqd obijcere. 215
Iudex per quæ iura debet iudicare. 3
Iudex ordinarius recusari potest. 688
Iudex à quo rescribere debet iudici ad quem. 759
Iudex citans peremptoriè, hoc debet exprimere. 732
Iudex de subditis iustitiã non exhibens potest conueniri. 701
Iudex lacrymis flecti non debet. 1235
Iudex quandoque de facto supplet. 127
Iudex ecclesiasticus potest virga punire. 737
Iudex male iudicans qualiter punitur. pag. 870
Iudex an possit inter partes componere. 738
Iudex etiam delegatus die feriato procedere non debet. 1008
Iudex non sit iuris ignarus. 1685
Iudex facilius repellitur q̃ testis. 787
Iudex ad cõcordiã laborare debet. 405
Iudex an possit dari ad arbitriũ rei. 841
Iudex falsus non est iudex. 209
Iudex non iudicet secundum conscientiam suam. 1800
Iudex male iudicans facit litẽ suã. 128
Iudex parte non petente multa potest facere. 647
Iudex an secundum conscientiam debeat iudicare. 876
Iudex non condemnat, sed lex. 3

iudex ecclesiasticus causam sanguinis alij committere potest. 305
iudex ecclesiæ potest in exilium mittere. 682
iudicis male iudicantis punitio. 634
iudicis instrumento, & dicto creditur. pag. 634
iudici qualiter fit contumelia. 856
iudici dans pecuniam, vt iuste iudicet, an peccet. 854
iudicem duo faciunt. 845
iudicij principium non semper consideratur. 626
iudice ecclesiastico negligente non recurritur ad sæcularem. 843
iudice recusato, quid fiet. 854
iudices plures si in sententia discordant, quid iuris. 638
¶ Iulij Pauli sententiæ citantur nomine Theodosianarum legum. 622
iumento nostro adhibeamus saccum, paleam & flagellum. 1605
iura uario modo possunt exponi. 232
iurare per creaturas non licet. 1166
iurare coguntur presbyteri in sex casibus. 565
iurare, quid sit. 1164
iurare nolens est habendus hæretic⁹. 1165
iuramentum contra bonos mores non obligat. 29
iuramentum non est iniquitatis uinculum. 46
iuramentum, quod Iudæi Gabaonitis præstiterunt, non fuit seruandū 1190
iuramentum filij, an possit a patre reuocari. 1503
iuramentum de calumnia præseruat à condemnatione expensarum. 579
iuramentum utrum infamet. 750
iuramentum non semper est adimplendum. 1164
iuramentum an possit retractari. 759
iuramentum per uim extortum, vtrum obliget. 1012
iuramentum per coactionem extortū non tenet in quattuor casibus. 1190
iuramentum illicitum, an propria auctoritate possit infringi. 1191
iuramentum tripliciter dicitur illicitū. pag. 1191
iuramentum expurgationis non debet clericus præstare coram laico. 1201
iuramentum de re illicita factum non infamat. 1187
iuramentum nō est recipiendū ab illo quem scimus falsum iuraturū. 1168
iuramentum duplici causa est institutum. 1164
iuramentū an semper sit mortale peccatum. 116
iuramentum plus operatur, quàm simplex promissio. 1197
iuramentum sex modis dicitur illicitū. pag. 1183
iuramenta sunt oneris, & honoris. 1198
iuramenta qualiter sunt intelligenda. pag. 1195
iuramenti differentia secundum tria tempora. 1164
iuramenti forma. 1164
iuratur propter utilitatem. 1166
iurandum non est de indemnitate ecclesiæ ante electionem. 309
iurans ad episcopatum non accedere, an sit ab episcopatu repellendus. 381
iurans de cetero non cognoscere concubinam, si cum illa contrahit, periurium non incurrit. 1478
iurans numquam mulierem cognoscere, an possit postea matrimoniū contrahere. 1410
iurans per Deum, an plus obligetur, quàm iurans per Euangelium. 1167
iurans per Deos falsos, an peccet. 1169
iurans soluere certo tempore, si post soluat, non est periurus. 1492
iure cuius non est auctor, vtrum possimus uti. 210
iure suo multis modis quis priuatur. 96
iuri suo renuntians, illud repetere non potest. 765
iuris abrogati notitia est necessaria. pag. 75
iurisdictio episcopi sine causa non potest declinari. 661
iurisdictio archidiaconi est ordinaria. pag. 113
¶ Ius aliquod est nec æquū nec iustū. 4
ius ciuile quadrupliciter dicitur. 4
ius eligendi pōt in uno remanere. 310
ius patronatus quadrupliciter transfertur. 1092
ius patronatus, quale est. 1092
ius patronatus ad quos hæredes transit. 1094
ius patronatus qualiter diuiditur inter hæredes. 1096
ius patronatus transire facit nouus hæres. 1092
ius naturale in quattuor differt ab alijs. 12
ius naturale dicitur multipliciter. 4
ius naturale reliquis antiquius est. 4
ius multa fingit. 232
ius idē est in toto, quod in parte. 536
ius commune propter personam non est relinquendum. 288
ius ignorare quibus permittitur. 1192
ius canonicū est excellētius ciuili. 1725
ius commune propter tumultum populi non est uiolandum. 287
ius primogenituræ, an sit spirituale. 765
ius uniuersitatis penes unum stat. 515
ius unde inceptū. 1632
ius spirituale, an possit redimi. 1085
Iustiniani pater. 56
iustus seipsum accusat. 1807
iustorū preces facilius exaudiūtur. 485
iustitiam sitiens, beatus est. 1609

L

LAbor est remunerandus. 789
laicus in episcopum postulari potest. 286
laicus quādoque potest clericos suspendere, & excommunicare. 149
laicus numquam est eligendus. 250
laicus nō conuenitur corā iudice ecclesiastico, nisi in quinque casibus. 840
laicus si in necessitate peccata mulieris audiuit, an cum ea postea contrahere possit. 1463
laicus etiam in exceptis criminibus nō admittitur contra clericum. 644
laicus an possit ordinari à non suo episcopo. 331
laicus in episcopum postulatur. 1900
laicus an possit de rebus ecclesiæ iudicare. 358
laicus potest decimas petere quibus spoliatus est. 979
laicus an episcopi auctoritate possit in ecclesia aliquid constituere. 438
laicus contra clericum testificari nequit. 366
laicus utrum rem ecclesiæ possit præscribere. 437
laicus potest excommunicare ex Papæ delegatione. 437
laici an possint in ecclesia cantare. 412
laici coram iudice ecclesiastico possunt quandoque conueniri. 403
laici iuris peritiam debent habere. 177
laici quandoque in clericos habēt iurisdictionem. 1259
laici an possint clericos accusare. 641. & 663.
laici ecclesias, aut decimas habere non possunt. 1082
laici ad aliqua spiritualia inuitantur. pag. 297
laici utrum possint aliquando clericos punire. 64
laici super clericos quandoque iurisdictionem habent. 446
laici de rebus ecclesiæ nihil possunt cōstituere. 435
laici an possint sine peccato decimas percipere. 1082
laici an possint clericos accusare. 647
¶ Lamech punitio. 1482
Lamech plus peccauit quā Cain. 1482
Lamech fuit uenator. 165
lapsorum reparatio tribus regulis declaratur. 223
lardum an cōprehendatur nomine carnis. 1545
lasciuia, & uiolentia diuersa sunt. 1559
latronem infestantem in itinere licet cuilibet occidere. 1259
latro bonus, an fuerit martyr. 1578
latrones occidi possunt. 1212
latronum punitio. 1212
latria, & dulia, quid exigunt. 1533
laus ciuilis sapientiæ. 543
laudis præconiū superbire facit. 1241
legatus an possit clericos episcopi sedi iudicare. 1353
legatus utrum possit conciliū facere. 8
legatus quam potestatē habeat. 1354
legatus posterior, an reuocet priorem. pag. 1353
legatus an uirtute generalis mandati dispensare possit. 603
legato sine litteris suæ legationis credendum non est. 449
legatus ecclesiæ, an possint defalcari 953
leges sæculares ecclesiam non astringunt. 28
leges vbi debent legi. 361
leges allegari possunt in causis matrimonialibus. 1414
leges posteriores trahunt ad se priores. pag. 1832
leges licet allegare in spiritualib⁹. 440
leges an habeant locū in matrimonio. pag. 1455
legis auctoritas excusat à peccato. 1168
legi fit fraus quadrupliciter. 983
legis duodecim tabularum origo. 18
legibus an sit utendum in causis spiritualibus. 440
legitimatus à principe non est quo ad eccle-

ecclesiam legitimatus. 283
legitimatus quo ad temporalia nō censetur quo ad spiritualia. 28
legum contemptor an peccet. 32
legitimis deficientibus assumuntur minus legitimi. 270
lenocinium multipliciter committitur. pag. 1402
* Leonis iiij. in c. uestram. petitio exaudita. 41
* Leonis ix. nomine citatur Humbertus eius legatus. 55
* Leonis tertij purgatio, quàm caute facta sit. 606
* Leonis noni caput in vulgatis Gratiani codicibus omissum. 967
lepræ genera sunt quattuor. 1581
leues qui dicuntur. 608
Leuita à Leui dicitur. 351
Leuitæ officium. 352
lex diuina an recipiat mutationem 17
lex diœcesana, & iurisdictionis in quo consistunt. 812
lex tripliciter sumitur. 471
lex vetus vim euangelicam obtinet in moralibus. 1749
¶ Libellus est in causa appellationis porrigendus. 635
libellus repudij quare fuit permissus. pag. 1480
* Libellus de duodecim gradibus abusionum ab aliquibus tribuitur Cypriano. 1264
libellum famosum componens, qua actione punitur. 730
liber qui ignoranter cum ancilla contraxit, an sine iudicio ecclesiæ illam dimittere possit. 1456
libri Iudæorum sunt legendi ex præcepto. 1203
liberorum numerus ad quid prodest. 8
* Liber de ecclesiasticis dignitatibus cui auctori adscribebatur. 155
liberalis in necessitate est nemo. 1697
libera quæ ignoranter cum seruo contraxit, an ab eo recedere possit. 1454
libertus proprijs sumptibus præstare debet operas patrono. 1032
libertus contra patronum non testificatur. 721
libertus dominis poterit seruire duobus. 1901
libertus an teneat ad operas. 943
libertus propter ingratitudinem reuocatur in seruitutem. 944
libertus patronum quandoque alere tenetur. 390
liberti patronum in ius sine uenia uocantis rusticitati parcendum non est. pag. 552
liberti ecclesiæ differunt à libertis priuatorum. 938
libertorum ecclesiæ filij sunt ecclesiæ obnoxij. 944
licet post, quod non licet ante. 531
licitum dupliciter dicitur. 1690
licentia coacta nulla est. 1694
limes diœcesis est imprescriptibilis: pag. 1064
lineæ definitio, & eius multiplicitas. pag. 1724
litigiosus duplici ratione ordinari non debet. 211
litigiosa res, quæ dicitur. 859
litigiosa res certis in casibus alienari potest. 859
litteræ dicuntur falsæ multipliciter. pag. 76
litteras esse à quocunque signatas, an sufficiat. 449
litteris episcopi, an sit credendum. 877
litteratura æquipollet dignitati. 113
¶ Locus facit præsumi contra aliquem. pag. 1704
locus non sanctificat. 276
locus non sanctificat hominem. 1514
loci intemperies excusat. 104
* Lotharij capitulare compositū ex canone Eugenij & Leonis. 735
Lot etiam ebrius peccauit. 1001
Lotio Mediolanensium. 519
¶ Luciferiani. 1343
Lucretia adulterium commisit. 1516
ludo perditum, an repeti possit. 165
lupanaria castitatē non infamāt. 1571
luxuria quandoque plus iuris habet quàm castitas. 160
luxuria & immunditia differunt. 1513
luxuriæ sedes vbi est. 1620

M

MAcedoniani. 1343
magister pro docendo, an possit collectam facere. 175
magister perhibet testimonium de discipulo. 902
magister & pater clericum verberātes non incidunt in canonem. 1351
* Magister diuinorum officiorum imperatoris. 853
magistri debent gratis docere. 70
magistro plus quam discipulis credendum est. 346
maior est dignitas in quibusdam ecclesijs. 402
maioris auctoritas non semper excusat. pag. 927
maiori licet quod licet minori. 431
maiores in minoribus in electione præferuntur. 383
maius non licet cui nō licet minus. 810
maledictum dicitur multipliciter. 1507
male meriti debent egere. 769
maledicens an semper puniri debeat. pag. 1333
malefici qui sunt. 686
maleficium nullum secundum aliquos est perpetuum. 1540
in maleficijs uoluntatem magis, quam exitum spectari. 1560
* maledictio mulieris sterilis non inuenitur expresse in scriptura. 1508
mali sunt bonis misti. 1858
mali hic prosperantur, & boni patiuntur. 1660
mali dicuntur paleæ. 1854
malum vnde prouenit. 1630
malum minus permittitur, vt maius euitetur. 1364
malum propter bonum non est faciendum. 988
malos non corrigere, an sit peccatū. 665
mammona iniquitatis, quid sit. 1532
mancipium dicitur nouum, quod per annum non seruiuit. 1737
mandatum. 7
mandatū & præceptū diuersa sunt. 980
manducatur Christus dupliciter. 1800
Mambres & Iamnes magi, tria fecerūt miracula. 935
Manichæi. 1341
manifestum. 585
mansiones multæ paratæ sunt in domo domini. 1669
manumissi ab ecclesia ubi sunt conueniendi. 395
mappulæ, quid signent. 421
maranatha. 1233
Marcus Crassus, Iulius Cæsar, & Pompeius fuerunt contemporanei. 512
Marcus sibi pollicens abscidit. 272
Marcus, Petrus & Clemens fuerūt contemporanei. 425
Marcionistæ. 1342
Maria & Ioannes apostolus peccare nō potuerunt. 1836
Maria unicum genuit. 1419
Maria continentiam non nouerat absolute. 1413
maritus ab uxore per sententiam separatus, si postea adulteretur, an sit ei restituendus. 1526
maritus ab accusatione adulterij repellitur in casibus septem. 1523
maritus qui uxorem propter fornicatiōnē dimisit, an aliā ducere possit. 1525
maritus permittens uxorem uelari, an teneatur continere. 1698
maritus ab uxore, quæ simulacrum facit debet recedere. 1438
maritus an possit religionē intrare solo consensu uxoris interueniente. 1420
maritus quādoque abstinere potest ab uxore etiam contra præceptum episcopi. 497
maritus sine metu bigamiæ, an uxori debitum reddere possit, pendente accusatione adulterij. 161
maritus religiosus ab uxore repetitus, an possit debitum exigere. 1421
maritus an possit uxorem criminosam relinquere, vel an debeat eam accusare. 1488
maritus dupliciiure potest uxorem accusare. 727
maritus uxorē castigare pōt. 116. & 780
maritus proprium filium de fonte suscipiens non ob hoc est ab uxore separandus. 1458
maritus continentiā sine consensu uxoris uouere non potest. 1693
maritus qui inuita uxore uouit religionem, an post eius mortem continere debeat. 1694
maritus exactus semper tenetur reddere debitum. 1689
maritus uxorem castigare potest. 116
maritus usque quo potest uxorē suam reuocare, quæ sine eius consensu religionem ingressa est. 1695
maritus an possit dimitti propter opus Sodomiticum. 1528
maritum leprosum, an teneatur mulier sequi. 1522
* Martini Papæ conciliū appellantur capitula Martini Bracharen. episc. 73
martyr dicitur confitens. 1848
martyrium non semper prodest ad salutem æternam. 495
Martinus dicitur canonū renouator 72
mater & pater quandoque pro filio testificari possunt. 723
mater pro filio agere non potest. 629

mater non potest filium religioni tradere. 1146
mater non reuocat à religione filium à patre oblatum. 1146
matrimonium an contraham si dicam, iuro ꝙ te pro uxore habebo. 1474
matrimonium vnde dicitur. 1389
matrimonium non potest contrahi per incestuosos. 1409
matrimonium est antiquius, & cõmunius alijs sacramentis. 1389
matrimonium an sit inter sponsum, & sponsam. 1412
matrimonium potest esse inter seruum & liberam. 1455
matrimonium soluitur uoto, sed non iuramento. 1410
matrimonium à uouente contractum utrum teneat. 1390
matrimonium inter absentes contrahi potest. 1417. & 1474
matrimonium utrum per coactionem impediatur. 1189
matrimonium nõ tenet, si mulier iniusta alicui tradita statim fugerit. 521
matrimonium est res sacratissima 1414
matrimonium quandoque fuit de præcepto. 1495
matrimonium infidelium bene dissoluitur. 1412
matrimonium sine dote tenet. 1472
matrimonium multipliciter impeditur sine constitutione ecclesiæ. 1709
matrimonium serui, an possit ad testimonia seruorum dissolui. 1732
matrimonium nouum est, quod non excedit annum. 1831
matrimonium inter paucas personas olim fuit prohibitum. 1708
matrimonium utrum errore impediatur. 1452
matrimonium spirituale timore paterno impeditur. 1149
matrimonium coacte factum non tenet. 997
matrimonium utrum possit successiue contrahi cũ duabus commatribus. pag. 1468
matrimonium per procuratorem contrahi potest. 1502
matrimonium fidelium ob duplicem fornicationem separatur. 1437
matrimoniũ claudicare non põt. 1450
matrimonium raptoris, & raptæ tenet. pag. 569. & 1427
matrimoniũ an sit inter infideles. 1435
matrimonio tria sunt necessaria. 1404
matrimonium ubi & per quæ uerba fuit institutum. 1389
matrimonium uerũ fuit inter Mariam & Ioseph. 1429
matrimonium ad tempus non contrahitur. 1415
matrimonium utrum impediatur ob delicti enormitatem. 1476
matrimonium quantũ ad diuersos soluitur, & non soluitur. 223
matrimonium fuit inter Dauid, & Bethsabee. 1479
matrimonium quandoque ex una parte tantum tenet. 1499
matrimonium inter liberam, & seruũ contractum potest etiam a seruo dissolui. 1456
matrimonium tenet inter raptam, & raptorem. 569
matrimonij contrahendi causæ multiplices. 138
matrimonium inter absentes contrahitur. 1474
matrimonium utrum inter aliquos præsumi possit. 1471
matrimoniũ potest esse sine dote. 1472
matrimoniũ per quid perficitur. 1427
matrimonium potest à senibus cõtrahi, sed non à spadonibus, aut frigidis. 147
matrimonij contrahendi causæ multiplices. 1389
matrimonij bona sunt tria, quicquid dicat Gandulphus. 1415
matrimonij impedimenta. 1390
matrimonio accusato potest vxor petere, vt detur libertati suæ. 1542
matrimonio tria sunt necessaria. 1404
matrimonio propter cõsanguinitatem separato, an filij prius nati sint legitimi. 1703
matrimonia clandestina quæ sunt, & vtrum teneant. 1470
matrimonialis causa est mista. 1738
matrimonialis causa ad episcopũ pertinet. 1541
* Maximum de quo in cap. Propter totius, non fuisse episcopum, ideoque ordinatos ab eo non recepisse ordinis characterem. 81
Mausoleum, quid sit. 436
¶ Medicus pro sanitate conferenda potest pecuniam recipere. 466
medicus potest promoueri. 272
mediocres causæ, quæ sunt. 1045
medium seruare difficile est. 1610
media uia est tenenda. 269
Melancholia tristitiam inducit. 1898
Melchisedech uinum lymphatum obtulit. 1821
Melchisedechiani. 1342
* Melchiadi cur tribuatur scriptum de primitiua ecclesia. 397
membra in sacra Eucharistia non sunt mista. 1818
membra potest quis quandoque diminuere, vt Hier & Esaias. 272
Menandrini. 1341
mendacium est triplex, nec est semper mortale. 1177
mendacium saluans aliquem à morte, an sit mortale. 44
mendacio quomodo ducitur quis ad æternam salutem. 1175
mens potius, q̃ uerba attẽdi debet. 1196
mensura doloris est consideranda. 1382
menstrui tempore, an coniugale debitum debeat reddi. 14
mente alienato, an sit imputandum, quod facit. 995
mentiens nihil dicit. 1173
mentiri Deo possumus, sed non ipsum fallere. 493
mentitur quis operibus, & ore. 557
meretur nullus nisi in corpore. 1879
meretrix. 263
meretrix potest duci. 1488
meretricis diffinitio. 1512
meretricibus sine peccato dari nequit. pag. 387
Metangismonitæ. 1343
Metropolitanus, an possit circa ordinẽ dispensare. 286
Metropolitanus, an possit absoluere suffraganei subditum, qui ad ipsum non appellauit. 1378
Metropolitanus clericos suffraganei iudicare non potest. 813
Metropolitanus à suffraganeis reprehẽdi potest. 816
Metropolitanus neminem contemnat cum suffraganeum consecrat. 315
Metropolitanus, & sui suffraganei si dissentiant in consecratione episcopi, quis præfertur. 317
Metropolitanus in propria ciuitate est consecrandus. 257
Metropolitanus de causa criminali episcopi cognoscere potest. 628
Metropolitanus suffraganeos excõmunicat. 44
Metropolitanus delinquens in aliena diœcesi, an possit ibi puniri. 690
Metropolitani utrum possint canones condere. 8
Metropolitani iurisdictio. 452
Metropolitanos confirmare ad quem pertinet. 300
metus attenuat peccatum. 1876
metus disperationis plerumque retrahit a peccato. 1624
metus quandoq; attenuat peccatũ. 578
metus uerborum excusat. 19
metus cadens in constantem uirũ qualis est. 1012
metus probatur per protestationẽ. 1486
meum amplius meũ esse non põt. 1288
meum & tuum turbant humanum otium. 903
¶ Miles esse non potest qui caret testiculis. 274
miles potest esse clericus. 1148
milites an promoueri possint. 256
militari manu potest quandoque alicui res auferri. 846
millenarij. 1343
ministri sacramentorum debẽt esse boni. 1844
minor agere, & conueniri non potest nisi in certis casibus. 1006
minor læsus contra quem habet actionem. 394
minor quiescit præsente maiore. 90
minor xxv. annis cur non debeat esse prælatus. 1049
minor seruire debet maiori. 417
minores annis dicuntur multis modis. pag. 1390
minores non possunt, quod maioribus est denegatum. 1518
minus malum de duobus est faciendum. 47
miraculum est, quod raro accidit. 426
miracula bonis, & malis sunt communia. 493
misericordia quandoq; est iniusta. 390
misericordia est rigori anteponenda. pag. 569
misericordia est rigori præferẽda. 569
misericordia est debita. 127
misericordia est pręferẽda rigori. 1387
Missa per unum inchoata, an possit per alterum terminari. 771
Missa an sit de consecrationis substantia. 1754

Missa

Missa triplex in natiuitate Domini potest cantari. 1767
Missa in die dominico est de præcepto. pag. 1774
Missa à solo cantari potest. 1773
Missa vna, an tantum prosit omnibus quantum vni. 1898
missio in possessionem non est statim facienda. 638
¶ Moabitæ & Amonitæ fuerunt idololatræ. 397
Moses fuit sacerdos. 84
Moses petit deleri. 107
Moses fuit de tribu Leui. 793
Moses fuit maior Aaron. 95
Mosis oratio pro populo in quo fuit exaudita. 207
Mosem filia Pharaonis in filium adoptauit. 1618
moli debemus inter duas molas. 1571
monachus sæpius peccans qualiter punitur. 1394
monachus ius succedendi non dat monasterio. 1119
monachus, an possit conueniri. 877
monachus abbati potius quàm episcopo obedire debet. 894
monachus factus episcopus proprium habere non potest. 906
monachus plus subest abbati quàm vxor viro. 1700
monachus non potest esse sæcularis canonicus. 337
monachus albus, an possit habere locũ inter nigros. 1091
monachus vtrum possit præfici ecclesiæ parochiali. 1011
monachus, an possit eleemosynam facere. 1023
monachus abbati potius quàm episcopo obedire debet. 894
monachus potest in ecclesia sæculari esse prælatus. 682
monachus factus Papa sine licentia abbatis redire debet. 1121
monachus potest esse procurator. 1014
monachus, an possit esse iudex vel aduocatus. 1019
monachus ad clericalem vitam transire permittitur. 1034
monachus episcopus carnes non comedat. 1900
monachi olim non erant clerici. 417
monachi nõ tenentur ad decimas. 907
monachi, an teneãtur ad decimas. 959
monachi accusare possunt. 666
monachi, an possint ad vitam strictiorẽ compelli. 1494
monachi fugitiui cui ecclesiæ acquisunt. 1126
monachi latent. 368
monachi subsunt episcopo. 1027
monachi sunt ad successionem admittendi. 1149
monachi leuando compatres fieri non possunt, sed bene baptizando. 1127
monachi quo ad renunciationem proprietatis tenẽt locũ Apostolorũ. 1893
monachi, an faciant publicam pœnitentiam. 1147
monachi quid iuris habent in suis capellis. 1037
monachi tenent locum Apostolorum. pag. 1893
monachi possunt terras ad firmam habere. 391
monachi, an teneantur ad decimas de agris suis. 1040
monacho malo nil deterius. 1594
monachum pluries exeuntẽ tenetur abbas pluries recipere. 1398
monachum à patrono præsentatum, debet episcopus instituere. 1033
monachum inuito abbate sibi potest episcopus sociare. 666
monachorum laus. 218
monachorum coerctio ad quem spectat. 1110
monachis inuitis, an districtior vita possit imponi. 336
monasterium sæpe arguitur negligentiæ. 1403
monasterium intranti, an sit pœnitentia imponenda. 1594
monasterium intrante vno coniugũ, an possit alter in sæculo remanere. 1419
monasteriũ ingressus ante perfectam ætatem, an possit postea exire. 1140
monasterium potest esse sub iurisdictione archidiaconi. 1023
monasterium intrare, an possit alter cõiugum post copulam altero consentiente. 1421
monasterium cogitur quis intrare propter delictum. 1143
monasterio destructo possunt licite ligna comburi. 1137
monasteria sunt exempta à lege diœcesana. 838
monasteria à lege diœcesana non sunt prorsus exempta. 1131
monasteriorum regimen, ad quem spectat. 44
¶ Monialis publice nubens nunquam potest recipere corpus Christi. 1401
monialis delinquens in uno monasterio, cum sit ad aliud cũ suis bonis trãsferenda, an primo præiudicet. 1404
monialem corrumpens, triplex peccatum committit. 1397
moniales vinum non bibant. 1900
moniales velle non habent. 1748
moniales visitare non licet. 1118
moniales otiosæ esse non debent. 372
montani. 1343
* Monomachiam in qua causa prohibuerit Nicolaus papa. 611
* Monophysitæ. 1857
¶ Mora potest purgari. 398
morbo caduco laborantes, an ministrare possint. 155
moriuntur boni & mali. 863
Mors Christi sufficit ad omnia peccata delenda. 1613
mors est duplex. 1884
mors & aliæ pœnalitates pro peccato originali sunt inflictæ. 1592
mortale quodlibet est dignum excommunicatione. 1784
mortali in peccatoris attenditur. 1568
mortem timere, naturale est. 891
morticinum tangere quis dicitur. 1879
mortuus si suscitatur, an debeat iterũ baptizari, & vxorem & bona recipere. 1526
mortuus etiam sine pœnitentia admittitur ad ecclesiæ orationes. 1357
mortui semel semper viuamus. 1840
mortuum tangens erat septem diebus immundus. 1638
mos & mores differunt. 3
motus primi non sunt puniendi. 1333
motus primi non sunt in nostra potestate. 1614
mox varia tempora complectitur. 1146
¶ Mulier, an possit esse testis. 1004
mulier nubens intra tempus luctus, nõ infamatur. 599
mulier si credit maritum mortuum, an possit alij nubere. 1703
mulier, an possit testificari in crimine contra clericum. 1004
mulier ad fidem conuersa debet virum infidelem relinquere, sed non è conuerso. 1445
mulier si dicat se incognitam, & vir contrarium, cuius probatio admittetur. 1424
mulier prægnans, an baptizari possit. pag. 1874
mulier prægnas mortua vbi est sepelienda. 1762
mulier, an teneatur sequi virum vagabundum. 1705
mulier quare debet caput velare. 1701
mulier dat dotem, & vir donationem facit. 1426
mulier in plures simul consentiens nihil agit. 1481
mulier intra tempus luctus certis ex causis contrahere prohibetur. 1415
mulier post conceptum deberet continere. 1510
mulier sumitur diuersimode. 1503
mulier infidelis, an possit duci sub ea conditione vt conuertatur. 1536
mulier vacans est quæ virum non habet. 418
mulier quæ scienter cum frigido contraxit, an separationem petere possit. 1540
mulieris violatio p qd cognoscitur. 1699
mulieri quare permittitur coma. 251
mulieri interdicentis, sed non danti subuenitur. 404
mulieres prædicare possunt. 1028
mulieres enixæ non tenentur hodie ab ingressu ecclesiæ abstinere. 23
mulieres ad quid producuntur. 277
mulieres quę Pharaoni promiserãt omnes mares interficere, bis sunt mentitæ. 1180
mulieres filios adoptare poterant secũdum legem Moysi. 278
mulieres ordinari non possunt, nec characterem recipiunt. 1461
mulieres & pro clerico & contra clericum possunt testificari. 1129
mulierum cum clericis contrahentium punitio. 371
¶ Multi & pauci. 567
multitudo est reprobata. 101
multitudo non excusat à delicto. 416
multitudini est parcendum. 567
multitudine crescente multa fiunt. 452
multitudine excrescente, an possit ecclesia in alterius parochia sine eius contemptu construi. 452
multitudinem fidelium fecit Deus vnum secum. 1744
multiplex Papæ mutatio. 97
munus iraudulentum. 324

mata... et baptizare potest. 491
muta animalia cur ingressa sunt arcam in pari numero. 1494
mutus, & surdus testificari possunt. 709

N

NAbuchodonosor. 346
Nabuchodonosor vidit somniū. pag. 1584
natales qui dicuntur. 1692
natura nihil permittit esse in pendenti. 1394
* Narbonēsem archiepiscopum ad Toletanas synodos aliquando conuenire solitum. 838
naues sunt duplices. 1109
nazaræi. 1343
¶ Necat qui non alit. 1190
necessitas. 335
necessitas quandoque excusat, quandoque non. 219
necessitatis occasione, multa licent. pag. 1319
necessitate vrgente multa licent, quæ aliâs non licerent. 1899
necessitates publicæ sunt ab omnibus supportandæ. 1355
¶ Negatiua est triplex. 760
necessarii testis depositio est benigne interpretanda. 804
negligentia quandoque dolo comparatur. 365
negligentia prælati suppletur per subditos. 402
negotia maiora, an excusent à iuramento 1177
negotia multa sunt, quæ vix sine peccato fiunt. 117
negotiatio vix potest esse sine peccato. pag. 1055
negotiationes per clericos quacumque causa exerceri non debent. 397
nemo dat quod non habet. 462
nemo se opponat illi à quo beneficium recipit. 417
neophitus. 219
nescio vos, idest non approbo. 1680
nescire quędam melius est quàm scire. pag. 1372
nescire dicitur quis multipliciter. 997
nestoriani. 1344
* Nicænum concilium integrum in Armenia. 61
* Nicænæ synodi canones esse ex Arabico in latinum sermonem conuersos. 418
nicolaitæ. 1341
* Nicolai factum à Rheginone recitatum. 864
nidor quid significet. 1899
nihil mihi conscius sum, qualiter exponitur. 1648
¶ Nobiles, an sint maiori pœna afficiendi quàm ignobiles. 1312
nobilis aliter quàm ignobilis punitur. pag. 1559
nobilium & ignobilium pœna non est æqua. 189
nobilitas in electionibus non est attendenda. 1308
nobilitatis ratione pro aliquo præsumitur. 187
noctis quattuor sunt partes. 498
noetiani. 1343
nomen amicitiæ ex virtute vel peccato. 1567
nomen clericorum quandoque restringitur. 313
nomen aufertur à malitia. 654
nomina aliquorum non sunt in Missa exprimenda. 1776
nominatio, an tribuat aliquid iuris nominato. 309
non omni verbo credendum. 497
nota quærere licet. 112
* Notoria & notaria. 1351
notarius, an pro scriptura possit ab ordinato aliquid recipere. 532
notissimum pōt amplius probari. 1313
notorius non conuinctus testibus, nec appellare potest. 639
notorium est triplex. 585
notorium & fama per duos testes probari possunt. 591
notus non examinatur. 210
normanni feroces sunt. 273
normanni bibunt fortiter, ne eorum anima in sicco habitet. 1500
nouatiani. 1343
* Nouellæ locus illustratus, qui Gratiano negotium dedit. 1007
nouum. 39
¶ Nubere de cetero non possunt sancti monialibus copulati. 1397
nubere non est aliqua cogenda. 1483
nubere expedit, & non expedit. 1441
nubens post votum peior est adultero. pag. 124
nubens secundo nō benedicitur. 1398
numerus minor nō excludit maiorem. pag. 1711
* Numeri verbum militare quid significet. 259
nuntij missio, an habeatur pro appellatione. 650
nuptiarum opera non sunt mortalia. pag. 1513
¶ Nyctages. 1344

O

OBedientia in tribus consistit. 415
Obedientia est summe necessaria. pag. 895
obedientiæ commendatio. 1135
obediendum est etiā in dubijs. 1106
obediendum non est alicui in malo. pag. 307
oblatio Cain grata non fuit. 1823
oblationes, an sint debitæ à parochianis. 1775
* oblationes etiam voluntarias in collatione ordinum interdici. 517
oblationes facere multis est vetitum. pag. 405
obligare se potest aliquis sub pœna beneficij. 600
obligatio non inducitur tempore. 837
obligatio non contrahitur in turpibus. pag. 1188
obligatio extincta nō renascitur. 1881
obligatur ne qui rem vitiosam commendat. 1134
obligatur & soluitur quis eodem momento. 1855
obligant parentes in baptismo, sed nō in voto. 1141
obligatus ad aliquid faciendum nō impeditur ingredi monasterium. 256
obligatus per alium, per alium liberari potest. 1864
obtemperans casu fatali non videtur obtemperare. 1271
obtenta per surreptionem absente aduersario, retractantur. 1741
¶ Occidere seipsum nemini est permissum. 1257
occidere vtrum liceat clerico in necessitate. 243
occidere, an sit alicui permissum. 1350
occidens in ludo, an sit puniendus. 246
occidens hominem qua lege tenetur. pag. 610
* octaua dies proferri solita nomine multitudinis, idest, octauæ. 54
oculis multa subijciuntur. 1724
occultare licet ex causa. 1430
oculus & auris, quos in ecclesia significant. 408
oculos quos culpa claudit, pœna aperit. 1615
oeconomus debet esse clericus. 540
oeconomus & procurator diuersimode iurant. 312
oeconomus à quo eligatur. 1090
oeconomus quid. 815
¶ Omega, & alpha, quid signent. 969
¶ Offendens in vno factus est omnium reus. 1678
offensa prima debet esse impunita. 414
offerentes qui dicuntur. 368
¶ Officium quandoque est damnosum. pag. 775 & 1254
officio subtracto, subtrahi debet beneficium. 335
officiosa & inofficiosa quæ dicūtur. 26
officio priuatus, beneficio priuari debet. 362
officiosa quæ dicuntur. 26
officia virilia sunt mulieribus interdicta. 1700
officia matutina & vespertina. 414
officiales solum notoria denuntiare debent. 727
¶ Oleo quæ membra sunt vngenda. 34
¶ Omnia processerunt ab Adam. 1699
omnia sunt communia iure naturali. 2
omnia licent, sed non omnia expediunt. 851
¶ Operi coniugali, an liceat tēpore orationis vacare. 1689
opera mortificata vtrum remunerentur à Deo. 1574
opera Trinitatis qualiter sunt inseparabilia. 1441 & 1707
opera sunt duplicia. 1904
ophitæ. 1342
opinio publica non est fallenda. 370
opinio cōmunis multum operatur. 697
opinio præfertur veritati. 1173
opinio mutari potest. 1273
oportet, non semper est verbum necessitatis. 1346
oppositio. 528
oppressis debet prælatus patrocinari. pag. 393
Optatus malus fuit catholicus. 506
opus coniugale, an possit sine peccato exerceri. 1691
opus per se laudabile, ratione temporis reprobatur. 518
opus duplex fuit in Christi passione. pag. 1408
orare publice, quàm clam, melius est. pag. 190

orare non desinit, qui bene facit. 1690
orandum est versus Orientem. 34
orandum ne est pro his, qui in mortali peccato decesserunt. 973
oratium, quid significat. 1404
oratio pro defunctis fiat in omni Missa. 1776
oratio sit assidua. 1587
oratio breuis debet esse. 44
oratio quæ post consecrationẽ dicitur, superflua non est. 1813
oratione speciali pro hæreticis orare licet. 893
orationes malorum, an noceant. 702
ordinari nequit, qui baptizatus nõ est. pag. 491
ordinati à Papa subsunt episcopis. 516
ordinandus est quis inuitus suadente utilitate, aut necessitate. 335
ordinandi de quibus sunt examinandi. pag. 110
ordinatus sine titulo, deponi debet. pag. 328
ordinatus à simoniaco occulto, an recipiat ordinis executionem. 310
ordinatus semel, an possit iterum ordinari. 3 4
ordinatus prius aliis præfertur. 343
ordinatus coacte, an ordinem recipiat, & continere debeat. 317
ordinatus à maiore, maioris est dignitatis. 427
ordinatus ordinem quem habet cõfert Papa delegante. 1893
ordinatus à simoniaco caret executione. 808
ordinatio clericorum facilius fit, quam depositio. 116
ordinare quandoque non tenetur episcopus prouidere. 267
ordinantis iniuste punitio. 168
ordinantium indignos punitio. 487
ordo sit in honoribus gerendus. 515
ordo iuris est duplex. 575
ordo inter beneficiatos. 66
ordo præfertur scientiæ & militiæ. 268
ordo purgat infamiam. 198
ordo seruandus in pluribus quæstionibus. 714
ordo nominum multũ operatur. 1820
ordinis susceptio obligat ad continendum. 133
ordinem recipere cogitur quis. 285
ordinem suscipere non potest qui baptizatus non est. 479
ordine quem pater emit, an quis possit fungi. 553
ordines conferendi sunt tantũ die sabbati. 342
ordines minores an simul conferri possint. 350
ordinum emptores, & venditores qualiter penitere debent. 563
ordinarius, an possit esse arbiter. 700
ordinarius & delegatus possunt esse arbitri. 632
Orientales ab Occidentalibus differũt. pag. 128
origenes se eunuchum fecit. 1372
origeniani. 1343
originarius filium non habet in potestate. 1504
originarij qui sunt. 264. & 1487
* Originarij fundis, & possessionibus addicti: vnde emendatus est locus in cap. Generalis dist. 54. 205
originalia secundum aliquos sunt plura. 1691
ornatus exterior clericorum. 188
orphanotrophium, quid sit. 1289
¶ Othoniel fuit filius Senem. 1586
¶ Oua & casei æquiparantur sagimini, seu lardo. 376

P

PActum super futura iniuria non ualet. 1887
pactio in spiritualibus, an interuenire possit. 839
pactio quandoque licite fit in spiritualibus. 1249
pactio an in spiritualibus interuenire possit. 1132
pactiones interuenire possunt in spiritualium donatione. 456
¶ Pagani & Iudæi etiam in exceptis criminibus non sunt audiendi. 648
pagani citius trahũtur ad fidem quam Iudæi. 1445
paganum interficere, an sit grauius quam christianum. 1327
palla, qui sit. 1765
¶ Pallium quid confert, & quando peti debet. 454
¶ Panem subtrahens, alium occidit. pag. 390
panes propositionis. 827
panis ad conficiendũ debet esse ex frumento. 1778
panis ãte consecrationem nõ est sacramentum. 1834
panis conuertitur in corpus, sed non fit corpus. 1792
pannis rubeis, & viridibus clerici non utantur. 1160
¶ Papa Papam inducit in testem. 818
papa iudicatur à nemine. 84 & 184
papa per suum mandatum, an iuri alterius derogare uelit. 453
papa an de suo successore possit cũ cardinalibus deliberare. 369
papa de homicidio, vel adulterio accusari nequit. 183
papa an possit esse quis non idoneus. pag. 98
papa solus condemnat episcopos. 39
papa an de crimine accusari possit. pag. 185
papa siue Apostolicus semper præsumitur bonus. 183
papa dat gladij potestatem. 306
papa habens utrumque gladium transtulit imperium. 92
papa in absentem, an sententiam ferre possit. 391
papa delinquens debet sine uenia puniri. 819
papa seipsum deponere potest. 658
papa utrum possit in primo, vel secundo gradu dispensare. 1465
papa à quibus, & quando est eligẽdus. pag. 355
papa an omnia iura habeat in pectore suo. 104
papa bene diffinitum rescindere nõ potest. 1743
papa sibi alios præponit. 443
papa an possit in iuramentum dispensare. 1013
Papa iudex esse non debet in causa propria. 1078
Papa communicans cum excommunicato non soluit. 415
Papa utrum possit delegare simplici sacerdoti, ut in fronte chrismet. 430
Papa quandoque nimium papaliter dispensat. 602
Papa dispensare potest cum simoniace ordinato, licet ordini male suscepto non renuntiet. 523
Papa, an habeat vtrumque gladiũ. 31
Papa dicitur seruus seruorum. 565
Papa utrum possit contra Apostolum dispensare, vide quæ ibi notantur. pag. 1348
Papa solus cum solenniter deposito dispensat. 234
Papa an quandoque subsit Imperatori. pag. 1349
Papa transtulit imperium. 443
Papa in aliquibus non dispensat. 1347
Papa Papam ligare potest. 1295
Papa utrum possit accusari de simonia. pag. 358
Papa non dispensat in duobus casibus. 541
Papa neminem odio habeat. 415
Papa laico causam spiritualem committere potest. 428
Papa an possit absoluere à licito iuramento. 1184
Papa Confessori suo parere debet. 819
Papa solus, an clericum depositum restituat. 617
Papa ligat in cœlo per approbationem. pag. 1299
Papæ duo non possunt esse. 768
Papæ statutis non obediens, an sit hæreticus. 77
Papæ sentẽtia præfertur sententiæ omnium episcoporum. 10
Papæ electio olim per triduum differebatur. 311
Papæ soli competens generali mandato non transfertur. 63
Papæ est terminare quæstionem de fide motam. 1301
Papæ mentiens, sacrilegus est. 1571
Papam nullus mortalium iudicare potest. 925
Papam imitari debemus. 74
Papatus confirmationis vires. 76
Papatus est primus locus. 186
¶ Par in parem quandoque imperium habet. 320
par pari potest causam delegare. 757
* Paritatem non induci episcopi Romani, & Alexandrini ex cap. Mos antiquus dist. 65. 319
paradisus est duplex. 1857
parentes, an possint iurare, qui filios & filias ad inuicem nuptui dabunt. pag. 1464
* Parochiæ nomen cur sit retẽtum. 109
pars continetur in toto. 426
pars est turpis, quæ toti suo non cohæret. 1304
parsimonia. 190
partes non sũt de corpore Christi. 1796
partiarij coloni qui sint. 1042
partus est pars viscerum. 547
paruulus non confirmatus minorem habebit gloriam. 1894

pa-

paruuli possunt in omni tempore baptizari. 1842
paruuli sine charitate in actu vadunt in patriam. 1865
¶ Pascha citra quod & vltra quod tempus debet esse. 1832
* Paschalij, & Rabani idē fere opus est inscriptum de sacramento altaris. pag. 1814
passio supplet defectum baptismi 1848
pastus quid sit. 1104
pastinare. 961
¶ Pater est in filio, qualiter intelligitur. 1820
pater tenetur dotare filiam, quæ eo inuito nupsit. 1747
pater spiritualis licite copulatur sorori filiæ spiritualis. 1467
pater sine causa filium exhæredare non potest. 967
pater in causa filij potest testificari. pag. 613
pater etiam impius est pascendus. 390
pater loquitur de filio, quid significat. pag. 1904
pater & mater filium denegare nō præsumuntur. 396
pater malus, an sit extraneo bono præferendus. 135
pater carnalis, an plus sit diligendus quàm spiritualis. 1466
pater filiam (sed non maritus vxorem) turpiter coeuntem potest occidere. pag. 1543
pater mundus immundum producit. pag. 1884
Paterniani. 1344
patri infideli, an potius subueniendum sit, quàm extraneo fideli. 388
patrini filios instruere debent. 1871
patris delictum etiam grauissimum nō tollit filio beneficium. 278
patris delictum, an noceat filio. 277
patris iniquitas non respicit filium. pag. 1663
patria si tenuis sit, potius inuādā quam spolianda. 1052
patria potestas soluitur adueniēte adulta ætate quo ad matrimonium & iuramentum. 1508
patricidæ punitio. 1559
patritiani. 1343
patripassiani. 1343
patronus tribus causis efficitur. 1092
patronus, an possit iuri suo renuntiare. pag. 1095
patrocinium à libertis debitum, an possit remitti. 941
patronus à liberto non potest conueniri. 941
patronus sacerdotem accusat. 1094
patronus tria consequitur ex iure patronatus. 1092
patronus plures præsentare potest ad vnam ecclesiam. 1060
patronus prælatum de dilapidatione accusare potest. 364
patronus vtrum instituere possit. 303
patronus laicus, an possit clericum de dilapidatione criminaliter accusare. pag. 1051
patronus quæ iura potest libertis remittere. 263
patrono pauperi debet ab ecclesia subueniri. 1093
patrono debetur honor, onus, & emolumentum. 1098
patroni non exigant xenia ab ecclesia. pag. 1756
patronis discordantibus, quid faciendum est. 1096
¶ Paulus prædicans nihil accipiebat. pag. 144
Paulus & Barnabas episcopi fuerunt. pag. 343
* Paulus primus eremita intestatus mortuus est. 1138
Pauli charitas magna fuit. 654
Pauliani. 1342
pauper parce viuendo non meretur. pag. 1624
paupertas in delictis non excusat. 921
paupertas quandoque repellit à testimonio. 584
paupertas non facit mulierem abiectam. 426
pauperibus quandoque sufficit bonis cedere. 992
¶ Pax non datur in Missa defunctorum nec inter monachos. 1781
pax vobis, dicitur primo ab episcopo. pag. 1773
¶ Peccare vter magis dicitur, an occulte, an manifeste delinquens. 368
peccare grauius est in mortuum, quàm in viuum. 1324
peccator vario modo in patrem & filiū & spiritumsanctum. 117
¶ Peccatum comparatur salici, & organum orationi. 1654
peccatum & peccati pœna, diuersa sunt. 996
peccatum iteratum est grauius puniendum. 1394
peccatum mortale, & non veniale est prohibitum. 1443
peccatum in spiritum sanctum quod dicitur, & quot sunt eius species. pag. 1579
peccatum contra naturam pestilentias inducit. 1530
peccatum diuersimode accipitur. 1591
peccatum originale quando contrahitur. 188
peccatum quare dimittitur. 1601
peccatum in spiritum sanctum est irremissibile. 1575
peccatum mortale non semper deijcit iam promotum. 213
peccatum ducit ad non esse. 1566
peccatum veniale dicitur multifariam. pag. 1571
peccatum, quando dicitur donari. pag. 1643
peccatum nullum est in corpore tantum. 1657
peccatum vitam abbreuiat. 904
peccatum originale dimissum non redit. 1673
peccatum originale diuersos habet effectus in hominibus. 1663
peccatum originale non tenemur confiteri. 1677
peccatum dicitur large & stricte. 1644
peccatum vnum committens, multa committit. 1176
peccatum ignorantiæ minus est quam scientiæ. 751
peccatum per pœnitentiam purgatum an possit in accusationem deduci. pag. 1232
peccatum futurum Deus nō indulget. pag. 448
peccatum, & delictum, an sint idem. pag. 1591
peccatum quo tempore pœnitentiæ remittitur. 1598
peccatum diaboli fuit irremediabile, sed hominis remediabile. 1581
peccatum mortale, an priuet quemlibet ab introitu ecclesiæ. 467
peccati occasiones sunt fugiendæ. 1635
peccati originalis pœna quadruplex. pag. 1836
peccati dimissio, & eiusdem remissio simul fiunt. 1663
peccati conscius, an possit propria auctoritate à communione abstinere. pag. 1583
peccat qui de minimis ambitiose loquitur. 187
peccat mortaliter, qui alium cogit peierare. 1193
peccator an tamdiu debeat pœnitere quamdiu fuit malus. 214
peccator quilibet occultus est suspensus. 464
peccator habet duo remedia. 1171
peccatorem se dicens, vtrum peccet. pag. 1176
peccatores sunt cauendi, & recipiendi. 1386
peccamus quotidie. 1770
peccamus plus erga patres spirituales, quàm carnales. 641
peccatorum uenia est triplex. 1646
peccans in multos grauius peccat. pag. 428
peccantibus uoluntarie non relinquitur hostia pro peccato, qualiter exponitur. 1653
peccata adulti, an dimittantur per fidē ante baptismum. 1431
peccata quis resecat tripliciter. 1656
peccata utrum deleantur sola contritione. 1552
peccata quædam teguntur. 1643
peccata sine charitate non delentur. pag. 1568
peccata semel dimissa, an redeāt, sunt opiniones. 1662
peccata non sunt à Deo creata. 1646
peccata actualia, & originalia differūt. pag. 1889
peccata per quos remittuntur. 1854
peccata non faciunt miseros. 1798
peccata cardinalia sunt septem. 1531
peccata in patrem, & in filium. 1614
peccata quædam in baptismo non ita delentur ut non relinquant aliquid impedimenti. 1479
peccata solius uoluntatis, sola uoluntate deleri non possunt. 1500
peccata publice puniri interest. 1639
peccata grauia grauiter sunt punienda. 1659
¶ Pecunia simoniaca, cui est restituenda. 536
pecunia pro spiritualibus interuenire potest in quinque casibus. 462
pecunia, quid contineat. 538
pecunia interueniente non uitiatur matrimo-

trimonium. 1502
pecuniam seruare, vtrum sit licitum. pag. 906
pecuniam dans iudici, vt iuste iudicet, an illam repetere possit. 992
peculatum committitur in re sacra, vel religiosa. 1214
peculium serui. 262
peculium seruus habere potest, sed non liber homo. 395
peculium manumissis inter viuos videtur concessum. 947
pecus occidi iubetur, cum quo peccauit mulier. 1788
pedes pro affectionibus accipiuntur. pag. 1577
pedes, in litteris sacris, significant affectiones. 519
pelagiani. 1344
* Pelagij integra epistola apud Anselmum. 847
pellices vnde dicuntur. 1624
¶ Pœnitet me fecisse hominem, qualiter exponitur. 1635
pœnitere per alium quis non potest. pag. 1406
pœnitendi tempus. 1577
pœnitentes vti nō possunt armis. 1205
pœnitentes solenniter, extra ecclesiam quanto tempore debeant esse. 252
pœnitens est interrogādus specialiter. pag. 1685
pœnitens solenniter, an postea ad honorem redire possit. 1548
pœnitens vere potest digne Christi corpus sumere. 1574
pœnitens solenniter, an postea possit matrimonium contrahere. 1548
pœnitens vere quis dicitur. 1638
pœnitentia quare pro peccato imponitur. 1592
pœnitentia, an possit ab hæreticis recipi. 150
pœnitentia nouum hominem parturit. pag. 1589
pœnitentia nō impedit accusationem. pag. 745
pœnitentia solennis non de facili iuuenibus imponitur. 1549
pœnitentia in mortis articulo iniuncta vtrum sit vtilis. 1686
pœnitentia licet sacramentum sit, bene iteratur. 1847
pœnitentia est arbitrio sacerdotis iniūgenda. 1383
pœnitentia non tollit pœnam ciuilem. pag. 1601
pœnitentia non valet ad salutem, nisi perseueret vsque in finem. 524
pœnitentia est arbitraria. 407
pœnitentia solemnis tantum pro notorio imponitur. 1394
pœnitentia publica non est violatoribus voti simplicis imponenda. 1392
pœnitentia ex causa minuitur vel augetur. 1186
pœnitentia septennis debetur pro quolibet mortali. 1170
pœnitentia imposita, auctoritate propria mutari non potest. 376
pœnitentia est à sacerdotibus imponēda. 1652
pœnitentia sit longa, si longa fuerit culpa. 1636
pœnitentia perseueranti in peccato, an sit vtilis. 1661
pœnitentia non est morientibus iniungenda. 1383
pœnitentia minor, an liberet pęnitentem. 1593
pœnitentia est iteranda. 1633
pœnitentia interiori & exteriori dolendum est. 1678
pœnitentia solemnis, an possit agi per sanctimonialem. 1890
pœnitentia vnius peccati non prodest ad salutem in altero existenti. 1396
pœnitentia, an possit agi in peccato. pag. 1501
pęnitentia sacerdotis filiam spiritualē cognoscentis. 1463
pęnitentia tribus modis agitur. 1589
pęnitentia, an sit imponenda illi, qui tempore opportuno segetem secuit, & illa relicta discessit. 1557
pęnitentia post baptismum sæpius est vtilis. 1649
pęnitentia est vtilis, licet sequatur offensa. 1643
pęnitentia in tribus continetur. 1575
pęnitentia fortificat. 231
pęnitentia publica vtrum per sacerdotem agi possit. 1463
pęnitentia septennis cuilibet mortali debetur. 1657
pęnitentia solemnis impedit clericatum. 251
pęnitentia super vno peccato non est deneganda. 1640
pęnitentia perfectissima quæ est. 1634
pęnitentia vera quæ est. 1646
pęnitentia solemnis non iteratur. 251
pęnitentia infirmis non est imponenda. 250
pęnitentia, an faciat, ut quis reuertatur ad priorem statum. 230
pęnitentia puerorum, & adultorū debet esse diuersa. 1876
pęnitentia publica imponitur raptori. pag. 1750
pęnitentia peracta, an sit licitum ad sæcularem militiam redire. 1681
pęnitentia circa multa est attendenda. pag. 1552
* Pęnitentia incestorum. 1738
pęnitentia septennis est pro mortali imponenda. 1547
pęnitentiæ sunt arbitrariæ. 1547
pęnitentiæ effectus quis est. 1634
pęnitentiæ ordo. 1593
pęnitentiæ omnes sunt arbitrariæ. pag. 1384
pęnitentiæ mensura per canones non ponitur. 1548
pęnitentiæ tractatus septem distinctiones continet. 1553
pęnitentiam iniungēs debet esse sine peccato. 1684
pęnitentiam à Papa impositam, potest episcopus ex causa relaxare. pag. 1557
pęnitentiam sibimet nullus potest iniungere. 1572
pęnitentiam septennem agens, an singulis annis in cœna domini debeat in ecclesia introduci. 1830
pęnitentiam facere compellitur quis. pag. 1543
pęnitentiam, an dare possit laicus in necessitate. 1022
¶ pęna vna in aliam commutatur. pag. 1191
pęna infligatur secundum delictum. pag. 487
pęna sapientem facit. 380
pęna sapientiorem efficit. 1392
pęna corporalis ab ecclesia potest infligi. 990
pęna legis Corneliæ. 528
pęna est triplex. 545
pęna vnius non debet esse præmium alterius. 875
pęna in dubio intelligitur de minori. pag. 1558
pęna est imponenda sine mora. 319
pęna an possit peti cum re. 1359
pęna corporalis est duplex. 545
pęna pecuniaria, an possit infligi ab ecclesia. 919
pęna quare infligitur à Deo. 1636
pęna spiritualis est quatruplex. 545
pęna an possit excedere quadruplum. pag. 919
pęnam & præmium consequitur quis ex eodem facto. 1180
pęnam quadrupli quandoque potest iudex excedere. 1109
pœnarum mutatio est permissa. 376
pœnæ fugientis in bello. 5
pœnæ legatos impedientis. 5
pœnæ in spiritualibus commutari possunt. 189
pœna periurij. 1164
¶ Percussio est duplex. 202
perdere verba leue est. 515
perdit quis quod numquam habuit. pag. 740
perfectus non cito quis fit. 218
perfectio non est præcepti. 1697
perfectum amplius perficitur. 899
peribit qui in ecclesia non inuenietur. pag. 1308
periculum ad tutorem spectat vbi scit se tutorem, licet simpliciter sciat. pag. 1335
periurus quandoque punitur capite. pag. 1265
periuro non est credendum. 719
periuri testimonium non est amplius recipiendum. 1284
periurium quattuor modis committitur. 1171
permissio fit tripliciter. 8
permissio comparatiua. 9
pernoctantes. 347
perpetuum dicitur multipliciter. 819
perplexitatis varietas. 44
perseuerantia laudatur. 1656
persecutio est duplex. 787
persecutiones propter peccata mittuntur. 786
persona loquentis non includitur in generali sermone. 1175
persona loquentis, an in generali sermone comprehendatur. 128
personæ detestatio, an faciat illius dicta reprobari. 484
personæ quæ possunt corrigere. 205
personarum coniunctarum separatio dura est. 378
personarum acceptio non debet esse in iudicio. 726

¶ Pes. 1104
pes & nasus, an sint in Eucharistia coniuncti. 1817
¶ Petendum nihil est pro ingressu monasterij. 529
petendi instantia prodest. 455
petra qualiter sequebatur filios Israel. pag. 1810
Petrus non dicitur cecidisse qui statim surrexit. 1623
Petrus propter Christum abnegauit se ipsum. 533
Petrus noluit & voluit pedes suos a Christo lauari. 1174
Petrus quando peccauit, herba non fuit. 1511
Petrus præfuit alijs in iurisdictione. pag. 1300
Petrus Malchi aurem abscidit. 1302
Petrus cecidit non sine causa. 209
Petrus per quæ verba fuit factus Papa. pag. 248
Petrus in administratione maior alijs fuit. 88
Petrus & Paulus eodem die passi sunt. pag. 89
Petrus se vocat presbyterum. 425
Petrus utendo gladio peccauit. 1212
Petrus post passionem fuit pastor creatus. 87
¶ Pharao regem Medorum oppugnauit. 1626
philosophicum temperamentum. 511
Phinees Hebræum occidit. 1233
Photiniani. 1443
Phutifar gener Pharaonis in sacerdotio fuit excelsus. 481
¶ Piaculare flagitium. 463
pietas multa facit. 565
pignus prætorium & conuentionale. pag. 671
pinguius ius habent monachi in ecclesiis quàm laici. 1059
piper frumento additum non transit in corpus. 1779
piscatio non prohibetur. 388
pitacium quid sit. 1465
¶ Plebis nomine qui censentur. 308
plurale in singulare resoluitur. 2
plures vnum accusare non possunt. 592
plures ecclesiæ ab eodem, quibus casibus haberi possunt. 1152
plures præbendę, an possint alicui conferri. 329
plus punitur conuictus quàm confessus. 225
¶ Pollicitatio nuda quandoque obligat. 907
pollutio nocturna, an sit peccatum. pag. 35
pollutio tripliciter accidit. 55
pollutio nocturna turpem cogitationē sequens imputatur. 15
pomerio interdicto interdicitur ciuitas. 1550
Pontifex debet esse humilis. 287
populus vtrum legem possit constituere. 6
populus tantum habet iurisdictionem. pag. 1213
porro quandoque copulatiue tenetur. pag. 1676
portiones quattuor non solum de decimis fiunt, sed etiam de pensionibus, & aliis redditibus. 1052
possessio sine causa possidendi non sufficit ad præscriptionem. 837
possessio vbi ecclesia est fundata, debetur ipsi ecclesiæ. 1757
possessio an sit de iure diuino, an humano. 19
possessio momentanea. 640
possessor titulum probare debet quinque casibus. 599
possessor lite pendente fructibus vtitur. 695
possidens bona ecclesiæ siue suo siue alieno nomine, an semper sit conueniendus. 918
possidens ab Imperatore, non est semper tutus. 918
posterior in duobus casibus est priori præferendus. 336
postliminium. 4
postliminij diffinitio. 1069
postulare. 698
postulare quid est. 698
postulatio qualiter fit. 290
postulatus potest postulantes conuenire, vt sibi prouideant. 291
potentia ad multa refertur. 1178
potest quis per alium quod non potest per se. 398
potestas Papæ, & episcoporum diuersa est. 33
potestas ligandi & soluendi solis est sacerdotibus tradita. 1573
potius quandoque prius significat. pag. 1243
¶ Pragmatica sanctio. 459
¶ Pragmaticum sacrum. 460
præbenda dicitur dupliciter. 535
præbendam potest quis habere, & tamen non erit canonicus. 1153
precariæ, precaria, & precarium differunt. 832
preces quandoque simoniam inducunt. 522
preces iustæ sunt exaudiendæ. 386
preces pro digno, simoniam non inducunt. 1741
preces dignas pro se potest quis offerre. 526
preces carnales pro digno porrectæ simoniam non faciunt. 525
preces an inducant simoniam. 793
pretium in emptione debet esse in numerata pecunia. 472
præceptum an morte expiret sicut mādatum. 1131
præceptum si peccauerit, an ad omnes pertineat. 1264
præcepta etiam moralia quædam sunt per ecclesiam inuiabilia. 346
præcepta decalogi continebantur in duabus tabulis. 1531
præcipere & imperare differunt. 979
præceptio vnius contrarij est alterius prohibitio.
præcipitans se an moraliter peccet. pag. 47
præcedentia per sequentia præsumuntur. 69
præcedentia determinant sequentia. pag. 1527
præda publica est domini sub quo militatur. 1261
prędestinatio est Deus pdestinans. 1225
prædestinati quodam signo distinguuntur a damnandis. 1619
prædium est duplex. 437
prædia monasterij inconsulto episcopo non possunt alienari. 1116
prædicare est officium sacerdotis. 355
prædicare nemo potest nisi mittatur. pag. 82
prædicatores quandoque dicuntur angeli. 337
prædicatio est quo ad aliquid efficacior corpore Christi. 508
prædicant & veri & falsi prædicatores. pag. 1028
præiudicium est prauum iudicium. pag. 502
prælatus an sit recipiendus qui ad ecclesiam dimissam redit. 413
prælatus a subditis aurum vel argentum non exigat. 1052
prælatus ex negligentia sua tenetur. pag. 542
prælatus sententialiter depositus si appellauit, an interim possit subditum excommunicare. 805
prælatus negligens est deponendus. pag. 1126
prælatus quid facere debet. 1222
prælatus quandoque suspenditur à subdito suo. 774
prælatus modum excedēs in correctione, an debeat à subditis veniam petere. 385. & 1242
prælatus columbam imitetur. 170
prælatus nolentibus non est dandus. pag. 88
prælatus vtrū pro propria iniuria possit punire. 208
prælatus qui potest remoueri à testimonio, an possit repelli à iudicio. pag. 1316
prælatus quid debet facere de re, quam scit non esse ecclesiæ suæ. 265
prælatus propter persecutionem nō deserat prædicationem. 197
prælatus an possit criminosos repellere. 1215
prælatus quilibet presbyter esse debet. pag. 355
prælatus quandoque debet mortē subire. 1286
prælatus tenetur acquirere ecclesię suę. pag. 954
prælatus an propter persecutionem licite possit ecclesiam deserere. 787
prælati in multis excedunt. 487
prælati criminosi ante sententiam derelinqui possunt. 642
prælati tacere non debent. 184
prælati delictum, an redundet in ecclesiæ damnum. 1361
prælati non sunt tutoribus comparandi. 736
prælati cōfessio, an noceat ecclesiæ. 95
prælati præceptum etiam iniustum est faciendum. 457
prælati dicuntur procuratores rerum ecclesiasticorum. 916
prælati negligentia aufert capitulo ius eligendi. 415
prælato negligenti auferatur iurisdictio. 821
prælato, qui fecit quod in se est, imputari non debet. 1410

pr-

prælatorum exempla mala alios corrũpunt. 652
prælatorum ecclesias negligẽtium punitio. 233
prælatio quælibet post iudicium cessabit. 405
prælatio inter ministros ecclesiæ ad quid facta fuit. 425
præordinatio Dei duos habet effectus. pag. 1670
præpositus, & œconomus differunt. 540
presbyter simplex, an possit benedicere episcopo præsente. 432
presbyter pauper pro celebratione missæ accipere potest. 477
presbyter, an pro simplici fornicatione sit deponendus. 364
presbyter fornicans quomodo plus punitur quam legitime contrahẽs. 129
presbyter in adulterio deprehẽsus quãto tempore detineri possit. 366
* Presbyteris non imponebatur pœnitẽtia more laicorum. 139
* Presbyteræ, vel præsidentes mulieres. pag. 153
presbyter, an sine ministro possit celebrare. 181
presbyter excommunicatus tenetur ad horas dicendas. 133
presbyter an possit ab inferiori episcopo iudicari. 853
presbyter simplex, an possit aliquem reconciliare ecclesiæ. 1378
presbyter malus, coruo æquiparatur. pag. 652
presbyteri plus in decimis habeant quã diacones. 339
presbyteri conductitij qui dicuntur. pag. 1357
presbyterum verberans plus peccat quàm verberãs simplicem clericum. pag. 1193
¶ Præscientiæ duplex est effectus. 1664
præscribere non possunt aliquæ personæ. 1069
præscriptio dupliciter interrumpitur. pag. 1062
præscriptio vtrum possit currere contra Rom. ecclesiam. 1076
præscriptio non defendit inualidum. pag. 1695
præscriptio an currat contra Cistercienses. 1077
præscriptio quæ & quotuplex est. pag. 1062
præscriptio interrumpitur dupliciter. pag. 1062
præscriptio non habet locum in multis rebus. 1069
præscriptio non currit in aliquibus casibus. 1070
præscriptio ad quid est inuenta. 1063
præscriptionis effectus. 1062
præscriptionem probans, an debeat docere de continua possessione. pag. 1077
præscriptione completa si superueniat mala fides, an debeat restitui. 902
præscribi potest res episcopi. 1076
præscribi quid potest in alterius diœcesi. 1063
præscribi non possunt aliqua. 422
præscribi non potest procuratio. 825
præscribitur quandoque triennio iure episcopali. 1070
præsens, & absens, qui dicuntur. 1072
præsens pro futuro quandoque ponitur. 1828
præsentari dicitur quis per litteras. pag. 318
præsentatus est admittendus. 1095
præsentia non exhibetur per alium. pag. 428
præsumptio contra aliquem & pro aliquo ex multis sumitur. 1128
præsumptio ex signis colligitur. pag. 1874
præsumptio an semper sit pro matrimonio. 159
præsumptio est triplex. 746
præsumptio præcedat tormenta. 722
præsumptio vario modo cõtra aliquem sumitur. 201
præsumptio sumitur ex solitudine, & societate. 368
præsumptio sumitur ratione numeri, loci, temporis, & personæ. 370
præsumitur in multis contra tacentem. pag. 321
præsumitur ex præsenti circa præteritum. 1703
præsumitur pro illo, qui aliquid facit ex officio. 634
præsumitur plus pro illo, qui plura habet stipendia. 283
præsumitur ex præsentibus circa futura. 375
præsumitur contra aliquos. 646
prætor contra legem neminem tuetur. pag. 1440
præuaricator. 593
¶ Primas & Patriarcha idem. 360
primas in Concilio Archiepiscopi, non debet interesse. 67
Primatis iurisdictio. 452
primitiæ, ut decimæ soluendæ sunt. pag. 959
princeps habet omnia iura. 1357
princeps etiam ab episcopo potest excommunicari. 442
principis mandato contradicere licet. pag. 798
principis consensus est electione celebrata requirendus. 303
principis sunt omnia. 5
principes ecclesias tueri debent. 1240
principium, medium, & finis, an vnũ trahat aliud. 129
principio malo inchoata non conualescunt. 413
¶ Priscillianistæ. 1343
priuati dupliciter dicuntur. 8
priuata lex in tribus casibus videtur prę iudicare publicę. 1135
priuati qui sunt. 1312
priuilegium dari non potest rei, quę nõ est. 1459
priuilegium à quibus potest dari. 1352
priuilegium quandoque personæ, quãdoque rei datur. ibidem
priuilegium multis ex causis perditur. pag. 883
priuilegium exemplatim exhibere vtrũ sufficiat. 457
priuilegia quædam, licet personalia, transeunt ad successores. 459
priuilegium, à consuetudine inducitur. pag. 316
priuilegium potest concedi à Primate. pag. 1079
priuilegium & confirmatio, differunt. pag. 1352
priuilegia vnde dicantur. 1351
priuilegium contra ius diuinum, an cõcedi potest. 1042
priuilegium debet esse mansurum. pag. 1353
priuilegium vnius ad alterum non extenditur. 1037
priuilegium, priuilegio quandoque derogat. 1352
priuilegium lædens, an possit tolerari. pag. 1356
priuilegium cessat cessante ipsius causa. 1362
priuilegij tenor, est attendendus 1354
priuilegio & iuri communi, licet quandoque inniti. 458
priuilegiorum verba causaliter ponenda sunt. 8
* Priuilegium Romanæ ecclesię datum à Constantino, & lectionis varietates ex Balsamone græco. 445
prius quandoque non notat ordinem. pag. 1429
¶ Probare tenetur qui dicit se non citatum. 374
probari quis quanto tempore debet. pag. 259
probatio per obstetrices facta, est inualida. 1398
probatio quæ fit per suum contrarium est optima. 796
probaton quid dicatur. 87
probatio quandoque fit ex abundanti. pag. 586
probatio non auditur contra iuris præsumptionem. 1539
probatio quandoque reo incumbit. pag. 263
probatio vtrum cõtra pręsumptionem admittatur. 233. & 266
probatio admittitur contra violentam pręsumptionem. 1714
probatio incumbit actori. 1437
probato vno coniunctorũ probatur reliquum. 141
¶ Processiones Rogationum. 278
Prochotrophium. 1289
procurator in animam Domini iurare debet. 1113
procurator quandoque causam criminalem potest tractare. 694
procurator in causa populari nõ potest dari. 734
procurator reuocatus si aliqua fecit, an teneant. 312
procurator in causa liberali interuenit. pag. 263
procurator in causis criminalibus interuenit quandoque. 636
procuratoris constituendi forma quædam reprobata. 1154
procuratorem non tenetur mittere habens iustam causam absentiæ. 734
procuratores possunt esse plures. pag. 638
procuratio non semper est debita episcopo. 1133
¶ Prodere est in publico dicere. pag. 249
proditor. 891

prodi-

proditor multipliciter dicitur. 212
professio facta ante xiiij. annos, an statim post obliget. 1143
* Professio fidei quando quis in Romanum Pontificem promouebatur, in collectione Deusdedit Cardinalis. pag. 58
professio religionis impedit matrimonium. 1390
prohibitio & permissio contraria non sunt. 2
prohibitum videtur, quod concessum non ostenditur. 421
promissa ob reuerentiam non ligant. pag. 1185
promissiones negatiuæ ad duo obligant. 1201
promoueri vtrum possit ille qui semel peccauit. 118
promoueri nõ possunt rebaptizati etiã ignoranter. 1875
* Pronuntiatio ordinandi facta per Archidiaconum. 328
promouendus crimen suum confiteri debet. 796
prompti ad loquendum sunt arguendi. 198
* Propositi nomine quid significetur apud B. Augustinum. 541
propinqui præferuntur alijs in certis casibus. 1731
proreta est nauis rector. 786
prosperitas in hoc sęculo est periculosa. 1180
protestatio an valeat. 123
Protoflamines. 360
prouerbiorum locum varie legi. 739
* Prouerbiorum nomine non semper significatur liber prouerbiorum. pag. 1203
prouinciæ quo tempore fuerunt distinctæ. 451
proximi qui sint. 1030
¶ Psalmi tres & lectiones totidem, dicuntur in hebdomada Paschę, & Pẽtecostes. 1895
psalmi dicuntur soliloquia. 1637
psalmistatus est primus ordo. 349
ptochotrophium quid sit. 1289
* Ptochium. 1125
¶ Pubertas quando finitur. 350
publice factis nemo contradicere potest. 260
pudicitia an possit per violentiam auferri. 1514
puella nata patre seruo & auo libero, cuius consensum requirere debet. pag. 1504
puer nouennis nutricem grauidauit. pag. 1140
puer quid significat. 352
puer in sacris ordinatus characterẽ recipit. 525
pueri beneficia, sed non prelaturas habere possunt. 117
pueri qui sunt. 525
pueri septennes possunt mentiri, & verum dicere. 1864
pueri dicuntur fideles. 1800
pueros in baptismo tenere non possunt qui Christiani non sunt. 1872
puniatur quis in eo in quo peccat. 428
punitur temporaliter vnus pro alio. pag. 549
punitur quis & meretur ex eodem facto. 155
punitur ne aliquis in purgatorio pro mortali peccato. 116
punietur in futuro qui hic non pœnitet pro peccato. 1571
puniri non debet alter pro altero. 989
pupillus. 393
pupillus vbi debet educari. 902
purgatorium non sentiet qui vere pœnituit. 1687
purgatorij pęna est acerbior omni mũdana. 150
purgatio est duplex. 599
purgatorij duo sunt ignes. 1396
purgans se quid debet asserere. 607
¶ Pictacium quid sit. 1465

Q

QVestio circa homicidium. 1299
Quæstio duplex circa matrimonium. 1475
quæstio in quibus causis fit. 629
* Quęstionum ordo cur a Gratiano mutatus. 599
quæ ad alium vsum conuerti non possint. 1136
¶ Quinquagesima hodie non seruatur. pag. 10
qui nihil habet, nihil dat. 573
quinimo dupliciter ponitur. 598
qui non habet in ære, an sit puniendus in corpore. 388
¶ Quod approbo, non reprobo. 725
quod in vno negotio statuitur, ad omnia extenditur. 1065
quodcunque ligaueris, &c. qualiter intelligitur. 1321
quod minus plene fit, est iterandum. pag. 573
quod non est, non potest dissolui. 125
quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari. 439
quod per superabundãtiam dicitur, vni soli conuenit. 304
quod vix fit, fieri dicitur. 416

R

RAncorem dimittere tenemur. 208
rancorem, sed non iniuriam, an teneamur dimittere. 408
rapere rem etiam propriam, non licet. pag. 5
rapere aliena dicitur, qui vltra necessitatem sibi retinet. 138
raptor raptam bene ducit. 1747
raptum in sponsam suam quis non cõmittit. 1745
rapta nubens raptori punitur secũdum leges. 1748
ratio multorum est habenda in pœnitentia imponenda. 1384
ratihabitio quando comparetur mandato. 1104
¶ Recedens ab ecclesia, an perdat illã. pag. 774
recipere licet quæ non licet exigere. pag. 530
reconciliatio est duplex. 1378
reconciliatio, siue manus impositio, qualiter fit. 1851
reconuẽtio cessat in certis casibus. 704
recusari potest quis, non tamen ab eo appellari. 635
recusatus iudex facilius quàm testis. pag. 889
recurritur quandoque de similibus ad similia. 174
¶ Reditus eorum qui sunt in eadem ecclesia, debent esse pares. 1083
redemptio quandoque est necessaria. pag. 923
redemptus ab ecclesia illi seruiet per quinquennium. 923
rediens ab hæresi, an possit ordinari. pag. 41
¶ Regem Francorũ Papa deponere potest. 442
Regem imitantur subditi. 748
Reges eligendi sunt. 798
Regis filius rex vocari debet. 1319
Regi an metropolitano potius debeat obedire episcopus. 1285
regula lineę rectæ. 1729
regula collateralium. 1725
regula canonica pro collateralibus in linea æquali. 1725
regula ciuilis pro collateralibus in linea æquali. 1725
regula canonica in linea inæquali. pag. 1725
regula ciuilis in linea inæquali. 1726
regula magistralis gradus affinitatis, & genus manifestans. 1729
regula Apostolica habet xiij. capitula. pag. 114
regulæ diffinitio. 8
regularis pro culpa leui remouetur. pag. 1097
Regum Hispaniæ reprehensio. 569
Regum filij debent esse Reges. 765
¶ Rei venalis commendatio, an sit licita. 541
¶ Religio intratur dupliciter. 1138
religio vtrum soluat vinculum iuramẽti. 1429
religio fidei non impedit matrimonio vti. 1449
religio in quo habitu probari debet. pag. 1101
religio multa soluit. 1544
religionis asperitas, in quo habitu probanda est. 259
religionis ingressus morti equiparatur. pag. 1024
religionem quandoque cogitur quis intrare. 161
religiosus etiam in veste proprietatem non habet. 909
religiosi possunt intrare balnea. 1307
¶ Religiosorum consensus, an sit in episcoporum electione requirendus. pag. 313
religiosa vestis potest in domo accipi. pag. 1194
¶ Remissio peccatorum per quid habetur. 1855
remoti qui dicuntur. 416
¶ Renuntiatio illicita non præiudicat. pag. 1100
renuntiatio illicita, an teneat. 756
¶ Reprehensio est triplex. 88
reprobare non possum pro me inductum. 74
reprobantur multa, ne sint exemplo perniciosa. 479
reputamur nos fecisse quod alter mandato nostro fecit. 1193
¶ Requiescere super dominum quis dicitur. 476

¶ Res

¶Res desiderata tanto amplius cupitur quanto amplius subtrahitur. 1669
res ecclesiæ, res publica appellatur. pag. 1214
res est nomen generale. 539
res inanimata consecrata Domino nõ est restituenda. 776
res inter alios acta, alijs regulariter nõ nocet. 481
res iudicata veritati non præiudicat. pag. 1740
res ecclesiæ omnibus sunt communicandæ. 1084
res permutata, donatio, venditioque. pag. 1092
res sacræ, an possint vendi. 461
ressua quæ dicitur. 723
res spirituales emi non possunt. 538
rescriptum contra ius est reijciendum. pag. 1378
rescriptum quantum ad verba quandoque non seruatur. 898
rescripto non potest quis trahi extra suam prouinciam. 696
rescripta apostolica nihil reprehensibile contineant. 1741
restitutio petitur quattuor auxilijs. pag. 670
restitutionem quãdoque petit qui possidere nequit. 978
resurrectio negabatur à Sadducæis. pag. 1483
¶Reuertens in breui non diuertit. pag. 1570
reuocantur facta contra uiolenter detentum. 70
reus innocentia purgatur. 801
reus in duobus casibus tenetur edere instrumenta. 724
reus est omnium, qui in vno offendit. pag. 1311
¶Rex desinit esse rex si monachus efficiatur. 1422
Rex præbendas dare non potest. 64
¶Rigor quandoque præfertur æquitati. 3
rigor, dispensatio, & ius differunt. 235
riuales qui dicuntur. 1522
¶Rogo, qualiter ponitur. 872
Romana ciuitas non est Imperatoris, sed Papæ. 1280
Romulus Remum interfecit. 781
¶Rubus ardens qui non comburebatur, quid repræsentabat. 1577
rusticitas dupliciter sumitur. 1266

S

SAbelliani. 1343
¶Sacerdos proprius propter imperitiã potest deseri, & alius adiri. 1686
sacerdos pręcisus cõficere potest. 506
sacerdos melior pro confessione est eligendus. 1683
sacerdos debet esse hospitalis. 191
sacerdos tempore pœnitentię, an possit suum officium exercere. 242
sacerdos quilibet infirmũ, sed non mortuum absoluit. 1383
sacerdos emens aliquid, cui sequitur. pag. 952
sacerdos malus conficit. 502
sacerdos quilibet pro mortali peccato suspensus est quo ad se. 508
sacerdos parochialis cui dabit censum. pag. 1059
sacerdos potest excommunicare. 1316
sacerdos tam bonus, quàm malus gaudet priuilegio clericali. 427
sacerdos grauius punitur, quàm episcopus. 517
sacerdos simplex psa.mistatum conferre potest. 86
sacerdos præconis officium suscipit. pag. 1761
sacerdos quis non efficitur sine alijs ordinibus. 258
sacerdos non efficiatur, qui uinum bibere non potest. 657
* Sacerdotibus & diaconis semper apud Latinos fuisse interdictũ usum coniugij. 139
* Sacerdos si peccauerit, quis orabit pro eo? an hæc sententia habeatur in scriptura. 253 & 1979
* Sacerdotibus in ecclesia Latina nunquam licuisse uti coniugio. 281
sacerdos plenam potestatem habet circa canones pęnitentiales. 243
sacerdos potest quandoque publicam pęnitentiam facere. 243
sacerdotis fornicatij pęnitentia. 376
sacerdotis solius est prædicare. 411
sacerdotis imperitia est inexcusabilis. pag. 168
sacerdotes iubentur litigare per procuratores. 736
sacerdotes dicuntur medici. 1565
sacerdotes comedunt peccata populi. pag. 508
sacerdotium quemlibet ordinẽ ecclesiasticum comprehendit. 466
sacramenta episcopalia, an possint episcopo cõcedente per simplicem presbyterum conferri. 1877
sacramenta non præsumuntur excepto matrimonio. 324
sacramenta omnia in uirtute Spiritus sancti perficiuntur. 1903
sacramenta necessitatis sunt quinque. pag. 485
sacramenta triplici ratione fuerunt instituta. 1789
sacramenta sunt duplicia. 482
sacramenta dignitatis. 485
sacramenta conferri possunt post comestionem. 343
sacramentorum ueritas, an sit apud hæreticos. 79
sacramentum altaris potest dici sacramenta. 1804
sacramentum fuit inter Christũ, & synagogam. 1710
sacramentum quadruplex est circa causas matrimoniales. 1733
sacramentum uni est salutiferum, alij mortiferum. 1783
sacramentum unum est altero dignius quattuor modis. 1780
sacramentum unũ dicitur altero maius multifariam. 433
sacramentũ omne salutẽ confert. 1460
sacramentum duplex est, in matrimonio designatum. 117
sacramentum quodlibet semper habet suum effectum. 1854
sacramentum gratiæ dat Deus etiam per malos.
sacramentum male acceptum duplici caret effectu. 485
sacramenti effectus non est apud infideles & hæreticos. 497
* Sacramenti vulgata definitio, ex quibus B. Augustini locis colligatur. pag. 1790
sacramento cadente, an cadat corpus Christi. 1789
sacra lectio. 464
sacrificium Deo offerimus non in forma carnis, neque sanguinis. 1818
sacrilegus triplici pœna punitur. 1109
sacrilegi, an sint ipso iure excommunicati. 900. & 1103
sacrilegi pœna. 1103
sacrilegi, homicidæ, & venefici capite puniuntur. 1262
sacrilegium est depositione dignum. pag. 1329
sacrilegium tripliciter committitur. pag. 1103
sacrilegij diffinitio. 1103
¶Sagimen & lardum die Veneris comedere licet. 376
¶Sal miscetur cum aqua benedicta. pag. 1831
Salomoni bis fuit Deus reuelatus. pag. 1625
salua Apostolica auctoritate. 570
salus æterna non omnibus dabitur. pag. 1324
¶Samuel inunxit Dauid. 340
¶Sancta malis obiunt. 1808
sanctio. 8
sanctimonialibus pauperibus debet prouidere episcopus. 372
sanctificabo in his, &c. qualiter exponitur. 1652
sanguis pro peccato accipitur. 1652
sanguis Christi non est seruandus. pag. 1815
sanguis Christi verum possit ex vino sine aqua confici. 1778
sanguis subditorum requiretur de manibus prælatorum. 508
sanguinis sumptio quid repræsentat. pag. 419
sanitatis causa multa toleranda sunt. pag. 1679
¶Sapientia est soror mea, dicit Salomon. 1605
¶Sara persequebatur ancillam. 1243
Saraceni, & Iudæi sunt à nobis diligendi. 1606
* Sardicensis Concilij canones à Latinis latine, à Græcis græce scriptos fuisse. 328
* Sardicensis Concilij cap. 18. non haberi græce. 330
* Satiandi vox apud B. Cyprianum qua notione vsurpetur. 766
¶Saul adorauit dæmonem. 1453
Saul prophetauit. 1619
scholares quibus confiteri debent. 1686
¶Scandali ratione tolerantur crimina. pag. 11
scandali ratione aliqua tolerantur. pag. 255
Scenophegiæ festiuitas quæ erat. 1587
scientia prælati sit saltem sufficiens. pag. 488
scientia aliqua, an sit à diabolo. 1366
scientia aliqua dicitur mala. 180
scientia mediocris sufficit. 168
scientia vnde est. 1856

scientiæ sæculares non satiant. 172
scientiam ignorans, ignorat Christum. pag. 180
scire debet quisque ad alios pertinere quod suum non est. 423
schisma est grauissimum peccatum. pag. 1306
schisma est non habere caput Romanā ecclesiam. 1266
schisma, an sit maius peccatum quàm hæresis. 1306
schisma committit qui se à bonis separat. 789
schismaticus omnis est hæreticus. 1311
schismatici sunt in duplici differentia. pag. 1314
scriptura non mentitur. 25
scripta sanctorum, an sint ad vnguem obseruanda. 25
scriptura diuina quadrupliciter exponi potest. 347
scripturæ lapidis creditur. 1321
scripturæ canonicę, an sint in eadem veneratione. 77
scripturas concordabis, si tempora concordes. 1244
* Sculta. 1284
Scoto topici. 1343
¶ Secretorum proditor capite punitur. pag. 1199
Secretarium. 108
sedes transfertur propter malitiam plebis. 1764
sede vacante, an possint clerici de rebus ecclesiæ disponere. 935
seminiuerbius quis dicatur. 196
scribi in libro vitæ secundum pręscientiam, & prędestinationem quid sit. pag. 1667
Sennacherib fuit rex Assyriorum. pag. 1270
Senecæ dictum aureum. 997
senectus impedit promouendum. 383
senectuti & simplicitati parcēdum est. pag. 392
senes non debent erubescere à iuuenibus discere. 95
senes calefieri possunt. 1407
seniores in multis sunt iunioribus anteponendi. 291
sensus spiritualis absconditus indignis. pag. 1305
sensus contrarius non est semper prolege suscipiendus. 521
sensualitas est lex. 1518
sensualitas rationi repugnat. 1568
¶ Sententia contra ius litigatoris lata valet. 638
sententia potius quàm verba attendi debet. 181
sententia lata contra eum ad quem citatio non peruenit, an valeat. 706
sententia nulla, an possit retractari. 577
sententia principis, an possit retractari. pag. 1741
sententia super crimine in clericum lata in causa reconuentionis per iudicem sæcularem, an ipsum infamet. pag. 587
sententia triplici modo retractatur. pag. 1739
sententia à qua non est appellatum, nō est retractanda. 1739
sententia principis etiam non scripta facit ius. 1354
sententia potest in pariete scribi. 703
sententia dictari debet secundum petitionis formam. 539
sententia lata contra electores præiudicat electo. 693
sententia interlocutoria utrum obsit. pag. 698
sententia super crimine lata statim mādatur executioni, præterquàm in casibus quinque. 885
sententia non dat nouum ius. 878
sententia per pecuniam data, est nulla. pag. 543
sententia est duplex. 637
sententia in dubio fertur pro reo. 708
sententia in confessum ferenda est. pag. 576
sententia potest pro parte tenere, & pro parte non. 630
sententia absolutionem, aut condemnationem continere debet. 627
sententia est triplex. 575
sententia pro reo ferenda est, data paritate probationū, nisi in quattuor casibus. 720
sententia dicitur iusta, vel iniusta tripliciter. 860
sententia cōtra res prius iudicatas quādoque ualet. 637
sententia nulla, an possit ratihabitione confirmari. 809
sententia est multiplex. 860
sentētia multipliciter retractatur. 1739
sententia pro matrimonio, vel contra ipsum lata retractari potest. 1739
sententia an possit corrigi. 1739
sententia non est sub conditione ferenda. 1741
sentētia fit cōiuncta misericordiæ. 203
sententia intra quod tempus mādatur executioni. 885
sententia lata contra unum aliquando alteri præiudicat. 363
sententia legis est præferēda ipsius uerbis. 1512
sententia missionis in possessionem requirit semiplenam causæ cognitionem. 575
sententia potest moderari. 1740
¶ Separatio à corpore Christi est quædam damnatio. 1680
sepeliri possunt suspensi. 977
sepeliantur corpora in ecclesijs, aut cœmeterijs. 971
sepultura denegatur mortuis in torneamentis. 1280
sepultura an possit uendi. 968
sepultura quandoque contrito denegatur. 1257
sepulturæ electio unicuique libera est. pag. 963
sepulturam an possit aliquis sibi eligere. 966
septies id est, omnibus modis. 1641
sequestratio fit in aliquibus casibus. pag. 630
seruus hæredē habere non potest. 965
seruus potest agere contra dominum. pag. 1243
seruus ab ecclesiæ sacramentis non est amouendus. 1454
seruus non canonice ordinatus, an gaudeat priuilegio clericali. 190
seruus priuati sine libertate non potest promoueri. 259
serui inutiles sumus. 1621
serui sine libertate ordinati, an sint in seruitutem reuocandi. 262
serui Iudæorum si volunt baptizari, an eripiantur statim in libertatem. pag. 265
serui ordinati possunt quandoque propter ingratitudinem in seruitutem reuocari. 261
seruos manumittere est opus misericordiæ. 269
sescuplum. 313
* Sescuplæ & sesquialteræ vsuræ quæ essent. 314
sethiani. 1342
seueriani. 1342
seueritati, an propter multitudinem vel paucitatem detrahatur. 199
¶ Sica quid signat. 1555
sicera. 1544
Sicilia est de patrimonio Petri. 428
si Deus præuidit aliquid, necessario illud eueniet habet duplicem sensum. pag. 1225
sigilla non statim sunt recipienda. 497
sigillis ignotis fides non est adhibenda. 450
Siloe est fons. 1859
similago est flos farinæ. 519
Simonia, an inducatur per amicorum patrocinia. 803
simonia non fit in modico. 994
simonia vitium cōmittitur si quis emat seipsum vt promoueatur. 265
simonia dicitur hæresis. 358
simonia & crimen læsæ maiestatis non omnino conueniunt. 1006
simonia est dare pecuniam pro hospitali. 559
simonia, an in modico committatur. pag. 983
simonia quomodo deletur. 463
simonia quattuor exemplis est detestabilis. 406
simonia dicitur à Simone mago. 461
simonia in omni sacramento committitur. 108
simonia est emere vel vendere res corporales ecclesiæ. 539
simonia cōmittitur & circa ordinem, & circa beneficium. 466
simonia & crimē læsæ maiestatis æquiparantur. 465
simonia tribus modis cōtrahitur. 456
simoniæ distinctio. 468
simoniæ crimē dicitur cæteris grauius. pag. 574
simoniam numquid committit dans pecuniam pro spiritualibus, sicut accipiens. 537
simoniam non committit qui cū Deo contrahit. 376
simoniacus non semper est qui pro beneficio seruit. 524
simoniacus furi comparatur. 523
simoniacus, an sit ipso iure excommunicatus. 464
simoniacus, an socium accusare possit. pag. 356
simoniacus & fornicator tripliciter differunt. 149
simoniacus prælatus si vult subditum inui-

inuitum ordinare, quid iuris. 520
simoniacus, an quis fiat sola voluntate. 463
simoniacus fit dupliciter. 463
simoniacus duobus modis potest conuinci. 463
simoniacus, an sit suspensus. 149
simoniacus ex sola uoluntate non est excommunicandus. 466
simoniaci. 1341
simoniaci dicuntur sacrilegi. 527
simoniacum est emere officium pulsandi campanas. 535
simoniacum quilibet potest accusare. pag. 461
simoniace ordinatus ordinatorē suum conuenire nequit. 752
simoniaci quadruplex pœna imponitur. 461
* Simoniacorum sacerdotium quomodo dicatur non subsistere. 469
simplicitas est duplex. 182 & 1023
simplicitas promouendum impedit. pag. 336
simplicitati parcendum est. 272
simulatio fit ex causa duplici. 114
simultas. 67
si, non semper conditionem notat. 456
si peccauerit in te, &c. de quo peccato debet intelligi. 583
si vinco uincentem te, vinco te, quandoque fallit. 816
si vinco uincentem te, vinco te. 1302
¶ Socius in crimine non semper repellitur à testimonio. 724
socij mei socius non est meus socius. pag. 370
societas inter bonum & malum contrahi potest. 1495
* Solemnitas non est de essentia sacramenti. In notatione marg. 1408
solemnitas actus quandoque probanda est. 1485
solemnitas non est de substantia matrimonij. 1409
Soliloquium est psalmus. 646
solicitudo nimia est prohibita. 912
sol, pro labore ponitur. 1607
solui potest reo accusato. 805
solutio, an possit fieri ante tempus. pag. 1768
solutio partis non liberat pignus. 1657
sonus est duplex. 492
sors in electionibus est reprobata. 85
sortes sunt in duplici differentia. 1363
sortilegos consulentes, & ipsi sortilegi qualiter puniuntur. 1363
¶ Specialitas, an sit generalitati præferenda. 102
species sacramentales, an descendant in stomacum. 1786
spes vtrum inducat simoniam. 283
Spiritusanctus, quando descendit in Apostolos. 1894
Spiritussanctus à patre & filio procedit. 1903
Spiritussanctus olim visibiliter, nunc inuisibiliter operatur. 503
Spiritussanctus extingui non potest. pag. 1421
Spiritussanctus per tres partes non datur. 1879
spiritualis iudicat omnia. 1191
spiritualia tribus modis dicuntur. 462
spoliatus à spoliatore reconueniri potest. 671
spoliatus est semper restituendus regulariter. 669
spoliatus per vim vel metum, agit ad quadruplum. 671
spoliatus respondere non tenetur. pag. 674
spoliatus restitutus, an recipiat fructus medij temporis. 604
spoliato in multis casibus denegatur restitutio. 669
spoliato à spoliatore nullum crimen potest obijci. 593
spoliator, an possit spoliatum post restitutionem accusare. 671
spoliationis ratione quis conueniatur. pag. 582
sponsus si religionem ingrediatur, quā to tempore expectabit sponsa. pag. 1423
sponsa vtrum cogatur stare cum sponso. 143
sponsa non est vxor. 1415
sponsa fornicata, an erat olim lapidanda. 1430
sponsalia, & matrimonium denotant duplex sacramentum. 1474
sponsalia quæ sunt nulla, impediunt matrimonia. 1417
sponsalia soluuntur multis casibus. pag. 1432
sponsalia ante ætatem legitimam contracta, an sola taciturnitate post aptā ætatem confirmentur. 1465
sponsalia, an inter infantes contrahi possint. 1464
sponsalium definitio. 1412
sportula. 172
sportulæ iudicibus debitæ. 679
spurius succedit matri. 1019
¶ Statuta vniuersalis concilij per quem possunt interpretari. 64
statuti causa est assignanda. 43
status saluandorum est triplex. 1569
status humanus est instabilis. 405
stipulatio intercedit in baptismo, per quam obligantur paruuli. 1863
strena. 172
¶ Stultitia per verba, & signa perpenditur. 211
stultus vnde dicitur. 97
stuprum in quibus personis committitur. 1746
stuprum in multis committitur. 1509
¶ Subdiaconus, an de licentia Papæ possit contrahere. 147
subdiaconus, an olim poterat coniugari. 1410
subdiaconus in episcopum potest eligi. 284
subditus, an semper teneatur obedire prælato. 46
subditum laxare non cogitur quis. pag. 383
subditi non debent plus esse subditi quàm expediat. 1123
* Subdiaconos etiā ante legem B Gregorij in plerisque ecclesijs abstinuisse ab vxoribus, non tamen in omnibus. 146
substantiæ tres non sunt in trinitate contra Arianos. 1819
substituto mortuo, an possit qui tenuitauit ab ecclesia repeti. 783
subtilitas reprobatur. 1333
successor factum antecessoris cōfirmare tenetur. 876
successorem sibi instituere nulli licet. pag. 791
successores prædecessorum statuta mutare possunt. 309
suffraganei quandoque supplent defectum archiepiscopi. 633
summa minima. 615
summe malus, aut summe bonus, quis esse non potest. 1645
summe malus, an nullus possit esse, vide quod ibi notatur. 214
superius infinitatum efficitur pars inferioris infinitati. 1564
supplicium patietur æternum, qui temporale non subijcit. 1563
suscipiendus non est aliquis vltra facultates ecclesiæ. 532
suspectus an possit ab omnibus accusari. 676
suspectus quis est. 676
suspensus quid interim exercere poterit. 1297
suspensus in vna ecclesia, est in omnibus suspensus. 728
suspicio est triplex. 583
¶ Symbolum. 69
* Symmachi nomine indicari libellum Ennodij. 183
* Synodum nullam absque præcepto summi pontificis debere generalem vocari, ex dictatu Gregor. octaui. pag. 64
* Synodi prouinciales quomodo prohibeantur. 64
* Synodus Beneuentana tempore Victorij iij. 285
* Synodi octauæ nomine significari regulas B. Basilij. 370
* Synodi nomine significari B. Basilij libellum de institutis Monachorum interprete Ruffino. 406
* Synodi Constantinop. sub Ioan. viii. locus Græce & noua cum versione. pag. 784
* Synodus octaua duplex. 873
* Synodo octauæ multa tribui, quæ habentur in scriptis ad monachos pertinentibus. 873
* Syromastes. 1288

T

Tabernaculum. 352
Tabula qua nauigamus in hoc sæculo, est duplex. 1587
tacens non consentit. 1865
tacens non consentiat. 103
taciti. 1342
taciturnitas quandoque non obstat. pag. 649
taciturnitas in prælatis est peccatum mortale. 116
taciturnitas in non puniendo simoniacum nocet. 463
telum quid comprehendit. 1555
* Talamascu. 201
* Tarasij epistola ad Hadrianum græce & eius conuersione ex qua apparet flagitiosum mendū in impressa versione Balsamonis. 474
¶ Templum Hierusalem ter consecratum fuit. 1759

templarij & hospitalarii non sunt laici. 108
tempus feriarum vtrum impediat, & dirimat matrimonium. 1692
tempus non est modus tollendæ obligationis. 527
tempus vnum pro altero sæpe ponitur. pag. 1819
tempore necessitatis omnia sunt communicanda. 4
temporum interstitia sunt in ordinibus obseruanda. 349
* Tempora quattuor ieiuniorum in cõcilio Moguntino non recte accipi. pag. 344
temporaliter remunerantur aliqui, vt puniantur æternaliter. 1253
tentare non est facere. 1305
tergiuersator. 593
terminus primus, an possit esse peremptorius. 728
territorium quid sit. 1060
tertia oblationum, an pertineat ad episcopum. 835
Tertullianistæ. 1344
testarescedecatitæ. 1344
¶ Testamentum vtrum per ingressum monasterij rumpatur. 1139
testamentum imperfectum nullum est. 1638
testamentum secundum, an reuocet primum. 69
testamenta, coram quo sunt aperienda. 398
testes, an sint de tempore interrogandi. 723
testes quinque capitula iurare debẽt. pag. 614
testes, an possint produci post publicationem. 725
testes si contradicunt instrumento qd iuris. 720
testes in criminibus exceptis, qui debeant admitti. 465
testes præferendi sunt qui pro reo deponunt. 372
testes deponere possunt de actu continuo diuersis horis viso. 710
testes contra quodlibet instrumentum admitti possunt. 720
testes noui publicatis attestationibus quandoque possunt admitti. 1149
testes duo æquipollẽt tabellioni. 1073
testes sæpius possunt interrogati. 1742
testes, an debeant esse rogati. 709
testes lite non contestata possunt quãdoque recipi. 705
testes contra matrimonium deponentes quid tenentur facere. 1734
testes synodales quid iurant. 1733
testes viles possunt torqueri. 739
testes multi sub vna dilatione possunt produci. 677
testis coram vtraque parte iurare debent, sed non deponere. 592
testes in causa criminali debent esse præsentes. 709
testibus est præstanda securitas. 711
testificari quis cogitur. 566
testificari possunt quandoque domestici. 980
testificari multi prohibentur. 684
testificari contra collaterales nemo cogitur. 684
testificari licet de his quæ visa sunt in ætate pupillari. 1874
testificari potest quis de eo quod vidit in ætate puerili. 176
testimonium de auditu vtrum valeat. pag. 1195
testimonium per litteras potest exhiberi. 733
testimonium visus quandoque fallitur. 1393
testimonium de auditu admittitur in matrimonio. 1733
testimonium de auditu sæpe admittitur. 709
testimonium de auditu quãdoque probatur fit. 1195
testimonium patris pro filio admittitur aliquando. 1149
testimonio unius creditur in baptismo, & in cõsecratione ecclesię 1873
testimonia coniunctorum an faciant fidẽ in causa matrimoniali. 1475
testi soli quandoque creditur. 724
testis non est talione puniendus. 1700
testis qui semel contra aliquem deposuit, an iterum contra eumdem testificari possit. 719
testis an deponere debeat de die. 669
testis & accusator an possit quis simul esse. 725
testis præsumitur nolle peierare. 574
testis rationem sui dicti assignare debet. 1327
testis an sit repellendus propter crimen sibi obiectum. 656
testis repellitur probato crimine contra ipsum. 745
testis obscurus est suspectus. 723
testis an teneatur dicere causam suæ depositionis. 724
testis quãdoque vnus sufficit, quandoque plures duobus requiruntur. 613
testis est de sua conuersatione examinandus. 645
testium depositiones contrariæ, an fidem faciant. 719
testium dignitas, an sit attendẽda. 720
¶ Theodosiani. 1344
theologi & decretistę docentes, an possint aliquid accipere. 543
thesaurus inuentus cuius est. 988
thymetici qui sunt. 1902
thymele. 1902
¶ Timotheus fuit circuncisus. 1743
timor tollit meritum. 1263
timor est duplex. 232
timor initialis quis est. 1613
timor charitatem introducit. 1612
titulus quid sit. 1062
* Titulum patrimonij ad quem quis ordinetur non haberi in cap. neminem. dist. 70. 328
* Toletanũ nij. uocari uniuersale. 945
¶ Tonsura prima est ordo. 86
tonsura quandoque tres minores ordines comprehendit. 327
tonsuram ferre non tenetur, qui in minoribus contrahit. 254
tormenta non sunt sine præsumptione infligenda. 465
torquere potest iudex aliquas personas. 1018
tot ascendent ad gloriam, quot ceciderunt. 1772
* Tractoria & tractatoria. 72
¶ Tragœdi unde dicuntur. 418
transactio in spiritualibus interuenire nõ potest, sed bene amicabilis compositio. 537
transcriptum, an ualeat sine originali. pag. 346
transigi licet in aliquibus criminibus. pag. 598
transire per agrum alienum multis in casibus licet. 2
transitus ad religionem arctiorem permissus est, non ad parem. 1134
transubstantiatio fit ad uocem sacerdotis. 1815
tremissis est media pars solidi. 518
tres dicuntur multi. 323
tres regulæ notabiles. 458
tribulatus agere debet gratias Deo. pag. 1163
tributum est signum subiectionis. pag. 1188
trifaria. 34
trismegistus. 18
tristitiæ causa permittuntur aliqua. pag. 1374
tritheitæ. 1344
tropologia. 1586
tropologia est moralitas. 1586
¶ Turpitudinem allegans, audiri non debet. 1485
tutela est triplex. 393
tutelam non tenentur clerici recipere. 398
tutor testamentarius non tenetur satisdare. 811
tutor pupilli nomine non debet usuras exigere. 213
tutor, an teneatur de leuissima culpa. pag. 391
turicrem in partem interpretandum est ubi periculum uertitur. 1471
tutoris dolus pupillo non obest. 1881

V

Valentiniani. 1342
Vasallus ecclesiæ cui debet fidelitatis iuramentum præstare. 312
vasallus dominum non accusat. 1199
vasallus, an teneatur contra omnes dominum suum iuuare. ibid.
vasallus potest seruire quandoque per substitutum. 1550
¶ Vectigalia noua à solo principe indici possunt. 1336
velum quibus diebus imponi debet. pag. 1144
velum est quadruplex. 1143
venatio est multiplex. 387
venatio prohibetur, sed non piscatio. pag. 388
vendere quãdoque quis compellitur. pag. 472
vendere quandoque quis cogitur rem suam. 266
vendens duobus successiue, & tradens posteriori ipsum efficit potiorem. pag. 1458
venditio hominis liberi tenet, quinque interuenientibus. 1457
venditio tripliciter rescinditur. 1454
venditio non est, vbi in materia erratur. 1453
venditor non tenetur de partu euicto. pag. 1849

vene-

veneti patriarcham, & epiſcopum habent. 360
veniam unius peccati non poteſt quis obtinere, niſi de omnibus ſatiſfaciat. 1655
veniale ſine mortali non remittitur. pag. 1684
veniale poteſt ne quis committere, vt alter euitet mortale. 48
venialia delentur ſacrificijs. 193
venialia triplicia ſunt. 115
venialia remittuntur uarijs modis. 115
venire poteſt quis contra factum ſuũ. pag. 270
verbum unius temporis ſæpe pro alio ponitur. 1518
verbum indefinite prolatum, eſt generaliter intelligendum. 1256
verbum generale omnia debet cõprehendere. 75
verba bona quandoque mala intentione proferuntur. 1196
verba rebus deſeruiunt. 495
verba an ſint ſemper attendenda. 1173
verba ad quid inſtituta fuerint. 1811
verba in ſacramentis ſunt neceſſaria, pag. 482
verba in contrahendo matrimonio, an ſint de neceſſitate. 195
veritas à quocumque dicatur, eſt omnibus præferenda. 25
veritas, figura, & res ſacramenti ſunt in altaris ſacramento. 18.3
veritas conſcientiæ à furto excuſat. pag. 1171
veritas diſciplinæ quandoque poteſt deſeri. 1222
veritas præiudicat opinioni. 21
veritas circa materiam baptiſmi. 1861
veſtes ferantur ſecundum regionis cõſuetudinem. 1160
veſtis domini indiuiſa remanſit. 1313
vetus ius manet ſimul cum nouo niſi expreſſe corrigatur. 1156
vexationem redimere utrum licitũ ſit. pag. 527
¶ Via paradiſi eſt arcta. 1629
viæ Domini miſericordia, & ueritas. pag. 1322
vicarij conductitij presbyteri dici poſſunt. 1157
vicedominus quis dicatur. 403. & 1090
vicinorum facta præſumimur ſcire. pag. 1205
victimæ impiorum abominabiles dicũtur. 1758
victus & ueſtitus ſufficit clerico. 198
victus nomine comprehenditur ueſtitus. 143
¶ Vidua. 347
vidua non benedicitur. 1410
viduæ poſſunt indiſtincte contrahere. pag. 1482
viduæ ſunt ſumptibus eccleſiæ ſuſtentandæ. 532
viduæ & pupilli ſunt circa forum priuilegiati. 393
vigilia Pentecoſtes eſt neceſſario ieiunanda. 347
vigilantibus iura ſcripta ſunt. 380
vilitas quando eſt fugienda. 251
vim vi repellere licet. 316
vim faciens non ſemper vi poſſidet. pag. 1641
vindicta infertur duplici ex cauſa. 1214
vindicta ratione multitudinis relaxatur. 1234
vinum & aqua utrum tranſeant in ſanguinem tantũ, & uide quod ibi notatur. 1778
vinum tranſubſtãtiatur in corpus: hæc propoſitio concedenda non eſt, nec iſta, panis tranſubſtantiatur in ſanguinem. 1783
violentia infertur perſonis, & rebus. pag. 1205
vir & uxor erũt duo in carne una, qualiter exponitur. 1419
vir non ſit uxoris ardens amator. 1510
vir pro dote non tenetur fideiubere. pag. 914
vir utrum puniebatur talione in ueteri lege. 1699
vir & uxor tenentur duplici ſeruitute. pag. 1450
vir & mulier non debent iudicari ad imparia. 1522
vir debitum uxori nõ ſemper, nec ubique reddere tenetur. 144
vir quandoque habetur ab uxore, & non habet eam. 1531
vir non poteſt eſſe curator uxoris. 1701
vir cum miſceatur uxori cauſæ quatuor. 1497
viro non licet adulterum interficere. pag. 1393
virgo dici poteſt etiam corrupta. 778
virgo uelata repræſentat eccleſiã 1398
virgo beata, & ſanctus Ioannes fuerũt in utero ſanctificati. 115
virginitas ſoror eſt angelorum. 1493
virginitas æquiuocatur. 1697
virginitatis laudes. 1408
virginitatem Deus reſtituere non poteſt. 1518
Virgilium putare eſſe Platonem, eſt impoſſibile. 1452
virtus omnia percunctatur. 1329
virtus non eſt ſine fide, & charitate. pag. 1447
virtus quælibet intenditur, & remittitur. 1610
virtutis diffinitio. 1516
virtutem ingreditur, qui malitiã egreditur. 1229
virtutes omnes habet, qui unam habet. 1846
virtutes omnes ab uno uitio detrimentum patiuntur. 423
¶ Viſitator an ius habeat in electione. pag. 293
viſitatorem quis cõſtituere poteſt. 295
viſitatio quoties fieri debet. 825
viſitans ſit contentus euictionibus a iure taxatis. 838
¶ Vita an ſit pecunia redimenda. 376
vita actiua non eſt contemplatiuæ præferenda. 666
vita hominis eſt peregrinatio. 1507
vita præſens ſine uenialibus non ducitur. 1508
vitæ præſentis tempus breue dicitur eſſe. 424
vitæ mutatio non eſt facilis. 1635
vitam hominum corrigi bonũ eſt. 384
vitijs reſiſtere eſt uerum poſſe. 1633
¶ Vnctio extrema poteſt iterari. 430
vnctio extrema, an poſſit fieri ſine oleo. 430
vngere an poſſit quis ſine oleo nõ conſecrato. 430
vnguntur uarijs uaria membra. 430
vnguntur infirmi propter duas cauſas. pag. 430
vnitas perfecta eſt inter nos, & Chriſtum. 1819
vnius dicto quandoque creditur. 392
vniuerſitas delinquere poteſt. 761
vniuerſitas an poſſit accuſari. 941
* Vniuerſale concilium vocari interdictum ipſius Africæ. 729
vniuerſalis ex indefinita colligit. 541
* Vniuerſalis Papæ nomen qua notione Romano conueniat. 453
vnus an puniatur pro alio. 545
vnus uicem plurium ſupplere non poteſt. 401
¶ Vocatis ad munera quot dies dentur ad ſe excuſandum. 628
vocem aptare ad clarius cantandũ non eſt peccatum. 411
voci unius quandoque creditur. 449
voci uiuæ magis credendum eſt quam mortuæ. 450
voluntas uerbo, aut facto declarari poteſt. 1416
voluntas etiam in bonis non operatur pro facto. 1554
voluntas potius, quàm factum attendi debet. 738
voluntas ſola non punitur. 752
voluntas manifeſtatur ſignis, & uoce. pag. 335
voluntas ſine effectu nõ punitur. 1558
voluntas an ſit magis attendenda, quã perſeuerantia. 1560
voluntas bona ſufficit. 388
voluntas nuda eſt quandoque plectenda. 546
voluntas ſola an faciat ſimoniacũ. 402
voluntate delinquendi efficitur quis reus. 1563
voluntates duæ fuerunt in Chriſto. 56
voluptas eſt ſpernenda teſtimonio Horatij. 1900
votum de præſenti plus obligat, quam uotum de futuro. 1644
votum continentiæ tribus modis ſolemnizatur. 1391
votum quodlibet aliquas conditiones continet. 1173
votum ſolemnizatur tripliciter. 124
votum quoddam eſt expreſſum: quoddam tacitum. 1413
votum ſimplex frangens, an ſit adultero peior. 1041
votum an impediat, & dirimat matrimonium. 1390
votũ an pro opere ſit reputandũ. 1554
votum diuerſa ſortitur uocabula. 1393
votum ſolemne poteſt fieri coram priuata perſona. 1145
votum uxoris poteſt maritus impedire. 893
votum emittens, an ſemper teneatur illud ſeruare. 1103
votũ deſerere ſitũ ſit permiſſum. 1098
votum ſolẽne, quod dicemus eſſe. 1390
voti ſimulatio obligat. 1392
voto nemo obligatur ante legitimam ætatem. 1140
vouere non omnibus eſt pmiſſũ. 1099

vouere religionem, & uouere continentiam differunt. 1391
vouentes simpliciter, an possint ad inuicem contrahere. 1410
vouentes contrahendo, & contrahere uolendo peccant. 1408
vouens simpliciter qui contraxit, an mortua uxore continere teneatur. pag. 1409
vox præconia paucis innotescit. 1182
* Vrbani II. decretum ex codice manuscripto de loco vbi dandę sint decimæ. 1042
Vrbani II. capitula duo ex vetustis Gratiani codicibus relata. 969
¶ Vsucapio, quid sit: & quot in ea exigantur. 1062
vsucapio non currit contra creditores. pag. 1072
vsucapio. 6
vsus quattuor species. 1493
vsucapi nequeunt res aliquæ. 1075
vsus fructus, an tollatur per ingressum religionis: vel an quæratur monasterio. 1139
vsusfructus ecclesiæ relictus durat centum annis. 1051. & 1076
vsura quandoque nō fit licet pro quattuor quinque soluantur. 986
vsura centesima. 828
vsura aliquando nō committitur licet ultra sortem, quid accipiatur. 982
vsurarij & alij multi non possunt promoueri. 154
vsurario post mortem non est communicandum. 1322
vsuræ causa damni uitandi possunt peti. 985
vsuræ etiam secundum leges non sunt dandæ. 486
vsurpare, quis dicitur. 588
vt, dupliciter ponitur. 635
vt, est consecutiuum. 463
vtile per inutile quandoque uitiatur. pag. 711
vtile nō debet per inutile uitiari. 1863
vtilitas, quando est fugienda. 251
vtilitas. 335
vtilitatem suam, an possit quis præferre publicæ. 779
¶ Vulnerans occidisse dicitur. 1292
* Vuitugeldum. 1106. & 1110
¶ Vxor quæ a uiro discessit, in tribus casibus sibi non restituitur. 1540
vxori inconsulte dimissa est restituenda. 1422
vxor adultera perdit dotem. 1544
vxor & filij de bonis ecclesiæ pasci possunt. 244
vxor clerici est de foro ecclesiæ. 151
vxor à uiro separata, sub qua cautione est ei restituenda. 1490
vxor dans uiro licentiam promouēdi, vouere uidetur. 1410
vxor duplicem seruitutem uiro debet. pag. 1695
vxor quæ plures uiros habuit, cum quo sepelietur. 964
vxor sequitur forum uiri. 841
vxor an teneatur sequi uirum uagantem. 963
vxor uiro leproso, an debitum reddere teneatur. 470
vxor promoti, an matrimonium contrahere possit. 552
vxor potest accusare uirum de adulterio. 1523
vxori uirum impotentē alleganti utrū sit credendum. 1539
vxori uirum petenti nō semper fit restitutio. 436
vxore adulterāte, an perdat uiri ius exigendi. 1489
vxorem occidere grauius est quam matrem. 1545
vxorem habens, nauiganti in periculis comparatur. 1101
vxorem cognoscens, cum qua uotum emisit, incestum committit. 368
vxores à uiris per dominos non separentur. 1458
vxores plures simul habere non licet. pag. 1481
vxores quare debent esse uiris subditæ. 1700
vxores ordinādorum, quid uouere debeant. 130
vxores uiris subsunt. 1408
vxores clericorum si peccent: quid iuris. 1546

X

XEnodochium. 1289

Z

ZElus domus tuæ comedit me, qualiter exponitur. 1211
zelum bonum quidam ex Iudæis habuerunt. 996
¶ Zizania est à tritico separanda. 506

FINIS.

ARBOR CONSANGVINITATIS.

Non gignunt dextros qui ſtant in parte ſiniſtra:
Læua dat vxores, dat tibi dextra mares.

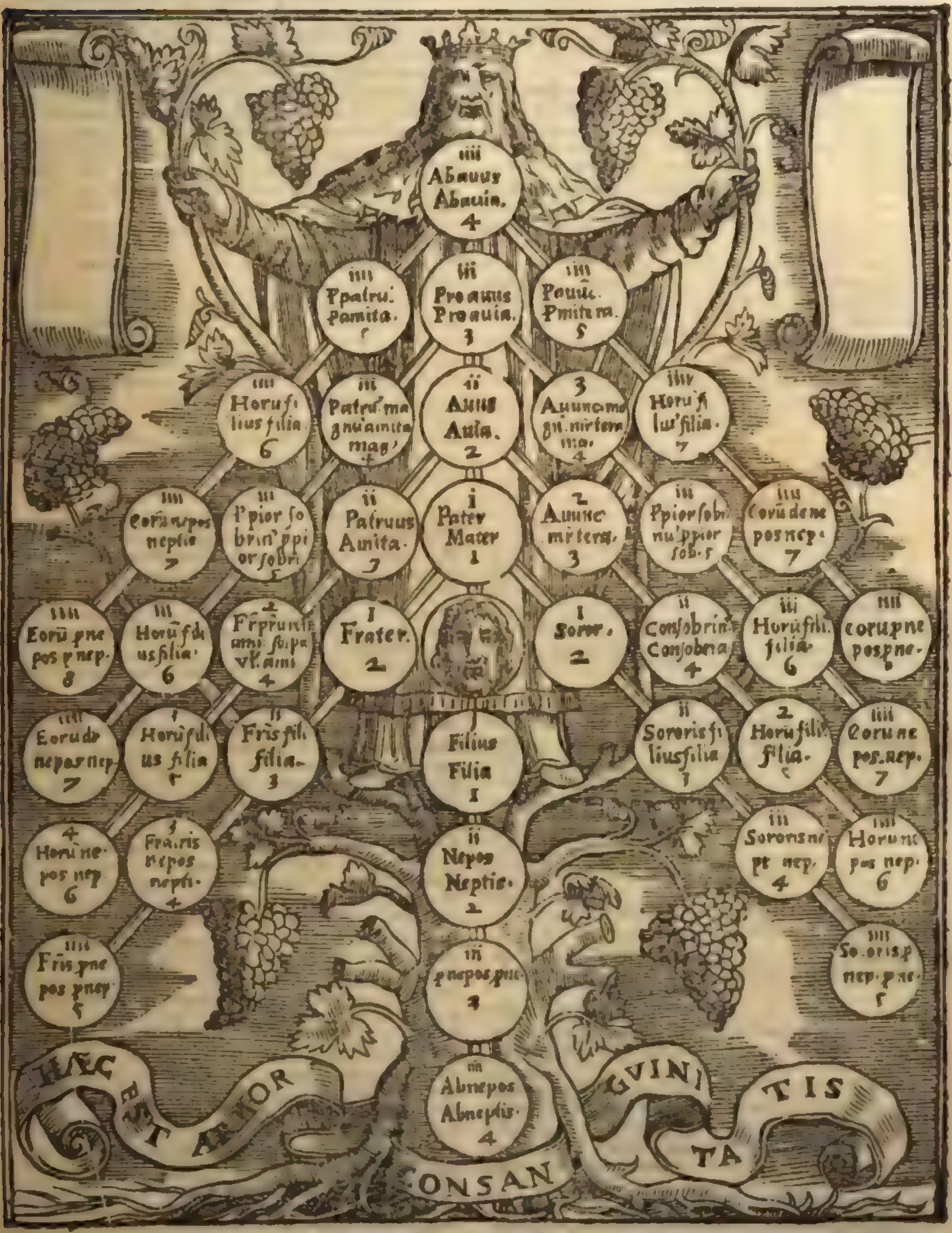

FIGVRA præsens arborea licet ad septimum deberet gradum protendi, cum vsque ad eum ſm decreta sit prohibitio coniugalis.3̄.q.3.cap.de affinitate. & extra de clande.despon.c.cum in inhibitio. tamen quia per iura noua ipsa coniugalis prohibitio est in tribus postremis gradibus reuocata, vt dicto cap.cum inhibitio.& de consan.& affi.c.non debet. ideo vsq; ad quartum dumtaxat figuram hanc duximus extendendam. Nec idipsum graduum cognitionem quoquo pacto impedit. Qui enim duorum, aut trium computationem agnouerit, illam etiam vsq; in gradum centesimum,& eo amplius si opus sit, deducere poterit.

Quam aptissime hæc imprimatur, tum consanguinitatis, tum affinitatis arbor, iudicet, qui huiusce causę trigesimæ quintæ canones & legit,& intelligit.

Consanguinitas est attinentia personarum ex eo prouenienſ,q̃ vna descendit ab altera, vel ambæ ab eadem. Vel est vinculum personarum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractum. Et dicitur à con, quod est simul, vel vnitum: & sanguine, quasi sanguinis vnitas.

Linea est collectio personarum ab eodem stipite descendentium gradus continens, & numeros distinguens. & est triplex, s. graduum descendentium, ascendentium, & collateralium.

Gradus est habitudo distantium personarum, qua cognoscitur quota agnationis, vel cognationis distãtia duę personæ inter se differunt. Et dicuntur gradus ad similitudinem graduum scalarum, vel locorum procliuium, quia gradimur de proximo in proximum.

CONSANGVINITAS per tres regulas declaratur.

PRIMA regula magistralis pro linea recta.] Ascendentium & descendentium quot sunt personæ de quibus quæritur, computatis intermedijs vna dempta, tot sunt gradus inter eas. Si igitur vis scire quantum distat abauus à Petrucio (Petrucium esse fingimus in cellula vbi est facies) vtroq; computato & intermedijs, quinque sunt personæ: deme vnam, quattuor sunt gradus: & sic de alijs.

¶ *Pro linea collaterali duæ sunt regulæ.*

¶ Collateralium in linea æquali quoto grado quis distat à communi stipite, toto distant inter se, vel sibi attinent. Exemplum pone. Cum facis abauum stipitem inter P.& pronepotem propatrui (nam illi sunt in linea æquali;) quilibet distat à stipite quarto gradu: ergo inter se quarto. De computatione tantummodo canonica loquor.

¶ Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior distat à communi stipite, toto distant inter se. Exemplum pone faciendo abauum stipitem. P.& filius propatrui sunt in linea inæquali. Computemus ergo à remotiori, scilicet à P.sed P. distat à stipite quarto gradu, ergo a filio propatrui quarto. Semper intellige secundum canones.

¶ *Pro arbore consanguinitatis, secundum computationem ciuilem dantur tales regulæ.*

PRIMA in linea recta ascendentium & descendentium quot sunt personæ, de quibus quæritur: computatis intermedijs vna dempta, tot sunt gradus inter eas.

¶ *Pro linea collaterali.*

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à communi stipite, toto duplicato distant inter se, vel sibi attinent. Nam secundum leges quælibet persona gradum facit in collateralibus. Computatio enim Legistarum ob aliud fit, quam computatio Decretistarum.

¶ Collateralium in linea inæquali quot sunt personæ stipite dempto, tot sunt gradus. Si ampliorem optas enucleationem, recurre ad Ioannis Andreæ declarationem.

CIRCA lecturam Arboris diuersis olim diuersum modum tenentibus, Ioannes de Deo Hispanus post illos lecturæ ipsius arboris nouum modum assumens, per suas metricas regulas ipsius intellectum nisus fuit aperire: sed propter multitudinem regularum, & versuum obscuritatem, aliquibus notum ignotum, alijs ignotum ignotius reddidit. Attendens igitur ego Ioan. And. inter decretorum Doctores minimus & indignus, inuentionem arboris ex eo fuisse, vt habentibus materiam consanguinitatis & affinitatis ignotam, nota: & habentibus notam, ex oculorum inspectione notissima fieret: antiquorum scripta reuolui,& (prout expedire credidi) compilaui.

¶ Primo quærens ad vtranque arborem, ad quid fuerit inuentio arboris necessaria. Secundo, an sit authentica. Tertio, ad quid in volumine decretalium repetita, quæ olim fuerat in decretis.

¶ Primæ quæstionis ex superius dictis patet solutio. Probatio enim ad oculum alias vincit. Insti.de gradi.§.agnationis.27.q.1.nec aliqua. Ex ostensione enim facti quædam melius percipiuntur quam elocutione. extra de dona. Apostolicæ.ver.fi. Hinc est,q̃ agrorum mensio subijcitur oculis.16.q.3. inter. de præscrip. quia indicante. C. fi.reg.l.3. Ventris inspectio, an mulier sit prægnans.ff.de ven.inspi.l.1.in prin. Locorum pudicitiæ inuestigatio, an mulier sit virgo. extra de proba. proposuisti. an arcta. de fri.& ma. fraternitatis, vel aliter impedita, eo.tit. ex litteris. Iniuriæ, an sit atrox æstimatio.ff.de fer.l.2. Et litteræ Papales, an sint veræ, vel falsæ de cri.fal.licet. *Oculis multa subijciūtur.*

¶ Ad secundum dic, quod arbor authentica est: quod patet ex canonibus Isidori & Alexandri.35.quæst 5. cap. 1.2.& vltimo.

¶ Ad tertium dic, quod in decretis de consanguinitate & affinitate tractatur, vult fuit ibi arborem ponere, & quia in decretalibus est idem tractatus, & in hoc volumine vult fuit repeti, ex eo maxime, quia nemini venit in dubium, id satis esse validum satisque famosum, quod repetita lectio probat. C. de emen. Iu. co. l. vna. Item ex eo quia antiqui canones circa materiam illam multum fuerunt correcti: vnde expediens fuit secundum statum iurium nouorum antiquam aborem decidere.

DEinde ad arborem consanguinitatis specialiter descendamus. Et primo quæritur, quid sit consanguinitas,& vnde dicatur: quid linea, quid gradus. Secundo quæritur, quomodo arbor formetur: & quare sic formetur, & quare sic punctetur. & interseremus regulas per quas cognoscuntur gradus. Demum ponemus quædam notanda,& quasdam quæstiones.

¶ Ad primum dico, quod consanguinitas est attinentia personarum ex eo prouenienſ, quia vna descendit ab altera, vel ambæ ab eadem. Vel est vinculum personarum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractum, quod satis est idem. Dicitur autem consanguinitas, quasi sanguinis vnitas: à con,& sanguine: quia de communi sanguine descendunt. Et quo ad probationem coniugij non distinguo, an tales consanguinei sint producti ex vxorio coitu, vel ex fornicario, quod est expressum extra de proba. per tuas. *Consanguinitatis diffinitio.*

¶ Linea vero est collectio personarum ab eodem stipite descendentiũ gradus continens, & numeros distinguens. Et est triplex linea, s. graduum descendentium, ascendentium,& collateralium, vt ĩ. patebit. & ff.de gradi.l.1.& l. iurisconsultus. *Lineæ diffinitio, & eius multiplicitas.*

¶ Gradus est habitudo distantium personarum, qua cognoscitur quota agnationis, vel cognationis distãtia duæ personæ inter se differunt. Et dicuntur gradus ad similitudinem graduum scalarum, vel locorum procliuium, quia gradimur de proximo in proximum. ff.de gradi. l.iurisconsultus.§.gradus. *Gradus descriptio.*

¶ Formatur autem sic arbor. Primo vide cellulas ascendentium: secundo descendentium: demum collateralium. *Arboris consanguinitatis formatio.*

lium. Ascende super cellulam vacuam; quæ remansit ideo vacua, quia non potuit nomen proprium habere; cũ aliæ cellulæ (exceptis his, quæ per genitiuum nominãtur) sumant nomen ab ipsa. Quomodo enim possemus illam cellulam nominare, quam dicimus filium patris, fratrẽ fratris, patrem filij, & sic de singulis? & eam alij vocant Ioachim, alij Protheum, alij truncum. Nos autem à noĩe bidelli nostri vocemus eam Petrucium. Et scire debes, ꝙ competenter illæ cellulæ mediæ ascendentium & descendentium diuiderent directe per mediũ, vt à latere dextro illarum cellularum ponerentur noĩa marium, vt abauus, proauus, &c. à latere sinistro noĩa mulierum, vt abauia, proauia, &c. quia positi à latere dextro descendunt à maribus, & econuerso. Supra cellulam vacuam est cellula hæc continens pater, mater, & vnum punctum supra, & vnum infra. Supra illam est cellula auus, auia, continens duo puncta supra, & duo infra. Supra illam est cellula proauus, proauia continens tria puncta supra, & tria infra. Supra illam est cellula abauus, abauia, habens quattuor supra & quattuor infra. Descendendo sub cellula vacua est cellula habens filium & filiam: & habet vnũ punctum supra, & vnum infra. Sub illa habens nepotem & neptem, & duo puncta supra, & duo infra. Sub illa pronepotem & proneptem: & tria puncta supra, & tria infra. Sub illa abnepotem & abneptem, & quattuor puncta supra, & quattuor infra.

Ius canonicũ est excellentius ciuili.

¶ Antequam ad collaterales transeamus, scire debes, quòd punctorum numeratio est numeratio graduum habito respectu ad cellulam vacuam, & puncti superiores denotant computationem secundum ius canonicum: puncti inferiores secundum ius ciuile, &c. Ponitur autem computatio canonica in superiori parte cellularum: ciuilis verò in inferiori, vt detur intelligi excellentia iuris canonici ad ciuile: & maxime quo ad hunc casum, quo instruimur in matrimonijs, quæ licite contrahi possint necne: & cum matrimonium sit sacramentum ecclesiæ, in eo præcipue lex minor est canone. extra de secun. nup. c. vlt. & pen. Vides autem ex punctatione prædicta, quòd in computatione ascendentium & descendentium concordat vtrumque ius: quia in eis semper persona addita personæ per carnis propagationem gradum adijcit.

Regula lineę rectæ.

¶ Ad inueniendum autem gradus inter eos secundum vtrumque ius, tolle hanc magistralem regulam. Ascendentium & descendentiũ quot sunt ꝑsonæ de quibus q̃rit, computatis intermedijs vna dempta, tot sunt gradus inter eas. Si igit̃ vis scire quantum distat abauus à Petrucio; vtroq; cõputato & intermedijs, quinque sunt personæ: deme vnam, quattuor sunt gradus. Idem dico de ipso P. ad abnepotem; quia eo modo erit reperire quinque personas: & sic quattuor sunt gradus. Si velis scire quot distet abauus P. ab abnepote P. inuenies ibi nouem personas computato P. & sic octo erunt gradus. Scias autẽ ꝙ iste P. non habet totam suam computationem in arbore. Scias enim ꝙ quilibet habet duos parentes: quattuor auos: octo proauos, sedecim abauos, & sic semper ascendentes duplicantur. Vnde impossibile fuisset tot personas in arbore scribere.

Coniugalis prohibitio in recta linea ẽ perpetua.

¶ Quæro, an inter ascendentes & descendentes prohibitio copulæ coniugalis excedat quartum gradum? Et dicit Goff. in sum. de consan. & affi. §. item quantum, quòd non, per decre. non debet. eo. ti. quæ generaliter loquitur. Alij communiter contradicentes inter ascendentes, & descendentes perpetuam esse prohibitionem dicunt: & quod de quarto gradu dicitur, in collateralibus locũ habet. ad hoc 35. q. 3. progeniem, & duobus cap. sequen. in quibus dr̃, ꝙ olim non solum vsque ad secundum gradum, sed et in quantum notitia erat parentelæ, extendebatur prohibitio. Ex quo ergo certum est alterum descendentem, & alterum ascendentem, perdurat prohibitio. ad idem Inst. de nup. §. 1. ff. de ritu nup. l. nuptiæ. & hoc verum puto.

Regula collateralium.

¶ Ad collaterales trãseamus, & ad fratrem & sororẽ; & causa breuitatis prosequendo solum partem mediam arboris ad modum vexilli; qua intellecta reliqua intelligetur; quod per se patet. dicamus de fratre & descendentibus. Sub cellula fratris, fratris filius filia: ex illa fratris nepos neptis: ex illa fratris pronepos proneptis: & frater P. est cum P. in primo gradu secundum canones: in secũdo secundum leges. Eius filius in secundo secundum canones: in tertio secundum leges. Nepos in tertio secundum canones. in quarto secundum leges. Fratris pronepos est ipsi P. in quarto secundum canones: in quinto secundum leges; & sic debet esse vtraque punctatio, & isti sunt collaterales ad P. Et nunc de cellula patris fecimus stipitem. Fac consequenter stipitem de auo ex eo patruus amita: ex illa frater patruelis & amitinus, soror patruelis & amitina: ex illa horum filius filia; ex illa horum nepos neptis. Patruus est P. secundo gradu, frater patruelis etiam secundo gradu: filius in tertio, nepos in quarto secundum canones. Per leges autem patruus in tertio, frater patruelis in quarto, filius in quinto, nepos in sexto: & sic debet esse vtraque punctatio. Postea fac proauum stipitem, & habet filios patruum magnũ, amitam magnam, auum & auiam, auunculum magnum, & materteram magnam. illos non prosequimur. Ex cellula patrui magni propior sobrinus, propior sobrina, ex illa horum filius filia, ex illa eorumdem nepos neptis. Et quia P. distat à proauo, quem nunc feci stipitem, tertio gradu, ergo à patruo tertio, & à propiori sobrino tertio, & à filio tertio, & à nepote qui exit lineam æqualitatis, quarto secundum canones. Secundum leges vero distat P. à patruo magno quarto, à propiori sobrino quinto, & à filio sexto, à nepote septimo, & sic debet esse vtraque punctatio. Modo fac abauum stipitem cum tribus filijs, scilicet propatruo, proauo & proauunculo, de proauunculo non prosequor. Ex cellula propatrui oritur cellula horum filius filia, ex illa horum nepos neptis, ex illa eorumdem pronepos proneptis. Isti omnes sunt cum P. in quarto gradu, quia P. distat à stipite in quarto gradu, & ex illa linea nullus exit lineam æqualitatis, ergo omnes distant quarto. Secundum leges propatruus distat v. filius vj. nepos vij. pronepos viij. & sic debet esse vtraque punctatio.

Nunc videndum est, quibus regulis gradus illorum collateralium cognoscãtur. Collateralium æqualis lineæ vnam trado regulam secundum canones.

Regula canonica ꝓ collateralib. in linea æquali.

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à cõi stipite, toto distant inter se, vel sibi attinent: hoc secundum canones. Exemplum pone; quñ facis abauum stipitem inter P. & pronepotem propatrui. nam quia illi sunt in linea æquali, quilibet distat à stipite quarto gradu, ergo inter se quarto.

Regula ciuilis ꝓ collateralibus in linea æquali.

¶ Secundum leges verò aliter est, & sic dicimus regulam. Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à cõi stipite, toto duplicato distant inter se, vel sibi attinent. Vides ergo ex superius dictis, & ex punctatione, ꝙ prædicti P. & pronepos propatrui distant viij. Et insurgit illa diuersitas, quia secundum leges quælibet persona gradum facit in collateralibus. Vnde duo fratres faciunt duos gradus; ſm canones verò duæ personæ faciunt vnum gradum. Vnde (vt patet in cellula fratris) frater est cum P. in primo gradu ſm canones, in secundo secundum leges. sed computatio eorum ob aliud fit, quàm nostra. 35. q. 5. c. 2. Bene ergo dicitur secundum leges, ꝙ in æquali linea collateralium siue linea sit paris numeri, siue disparis, non est reperire disparem gradum. vide in linea paris numeri secunda, vel iiij. disparis numeri j. vel iij. In prima ij gradus, in secunda iiij. in tertia vj. in quarta viij. quod non est secundum canones, quia in æquali linea disparis numeri habemus disparem gradum; quia in prima primum, in tertia tertium, in quinta quintum; & sic de singulis.

Regula canonica in linea inæquali.

¶ Nunc restat videre de collateralibus in linea inæquali, de quibus traditur talis regula secundum canones. Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior distat à communi stipite: toto distant inter se. Exemplum pone faciendo abauum stipitem, P. & filius propatrui

 sunt

sunt in linea inæquali. comparemus ergo à remotiori. scilicet à P. sed P. distat à stipite quarto gradu: ergo à filio propatrui iiij. & idem in descendentibus vsq; ad lineam æqualitatis, & hoc est quod dicimus, q. persona addita personæ vsque ad lineam æqualitatis non crescit gradus; quia propatruus, filius, eius nepos & pronepos omnes distant iiij. gradu à P. Sed aliter secundum leges, secundum quas talem regulam tradimus.

Regula ciuilis in linea inæquali.

¶ Collateralism in linea inæquali, quot sunt personæ (stipite dẽpto) tot sunt gradus; vnde P. à stipite distat iiij. à propatruo v. à filio vj. à nepote vij. à pronepote viij. & sic quælibet persona facit gradum. Vides ex supradictis, q. P. non põt contrahere cum aliqua de arbore. Distat enim à summo, s. ab auo; ab imo, s. à nepote; ab extremis collateralium, ab omnibus his quarto; à medijs citeriori; per quod satis patet, q. cum nullo põt contrahere. Sed si extremus in collateralibus: vtputa si pronepos propatrui, vel pronepos fratris, procrearet filiam, posset P. cum illa contrahere. Licet autem contrahatur in quinto gradu, remanet tñ consanguinitas: prohibitio enim, quæ per ius positiuum processerat, potuit tolli: sed naturalia sunt immutabilia. § dist. in prin.

¶ Scire debes, q. communiter dicunt Doctores, q. abauus & proauus & auus sunt bigami, dicentes, q. si non essent bigami, non possent alij eorum coniungi, cum essent fratres: sed de hoc non multum curo; quia eadem ratione sic esset de alijs cellulis duplicibus, q. personæ earũ essent bigami: vnde fingamus perinde ac si in qualibet duplici cellula haberemus quattuor personas, ac si diceret propatruus & vxor, proamita, & maritus, vnde duplicatio posita fuit, vt nomina demonstraret in vtroque sexu, non vt eos coniuges denotaret. Sciendum est &, q. in collateralibus æqualis lineæ bene sequitur ista regula affirmãdo, & negando. Ego & tu sumus consanguinei in linea æquali, & ego possum accipere filiam tuam. ergo tu meã. Et negatiue, Ego nõ possum accipere filiam tuam. ergo nec tu meam. Affirmatiua procedit in linea æquali quarti gradus. Negatiua in tertio vel citeriori. Sed in linea inæquali hoc non procedit affirmando, vel negando; quia si vnus est in quarto, alter in tertio vel citeriori, qui est in tertio vel citeriori, potest contrahere cum filia eius, qui est in quarto gradu, & non econuerso: vnde propatruus huius filius & nepos contrahere possunt cum filia P. sed non econuerso.

Quæstio notabilis.

¶ Demum quæritur, an collaterales, quorum vnus est in quinto, & alter in primo, puta filia P. & propatruus, possint ad inuicem contrahere? Dicit Host. q. nõ. & hoc no. extra eo. quod dilectio. & c. tua. & in summa huius tit. de consan. §. numquid in v. & j. quod per sua argumenta nititur probare sic, s. pater & filius vna persona censentur. C. de impu. & alijs subst. l. vlt. Sicut ergo non contrahitur cum stipite, sic nec cum filijs stipitis. benefacit prædicta decre. tua. vbi fratres videntur poni pro stipite. Contrariũ tenet Bern. quod colligitur ex glo. quam ponit s. eod. ti. c. vlt. & Ra. & Ioan. de Deo: & hoc est verissimum. qđ probant verba regulæ positæ. s. eo. c. vlt. dum dicit ibi: descendentium ab eodem. sed certum est, q. propatruus descendit à stipite. Præterea aut dicis, q. est inter eos prohibitio ascendentium, & descendentium, aut collateralium: de primo patet negando, q. certum est filium P. non descendisse à propatruo. Est ergo prohibitio collateralium; sed certum est, q. illi distant quinto. quid igit' impediat istos collaterales contrahere, non video. Io. And.

ARBOR

ARBOR AFFINITATIS.

Multa dies, variusque labos huiusce parauit
Artis notitiam: quæ modo clara patet.

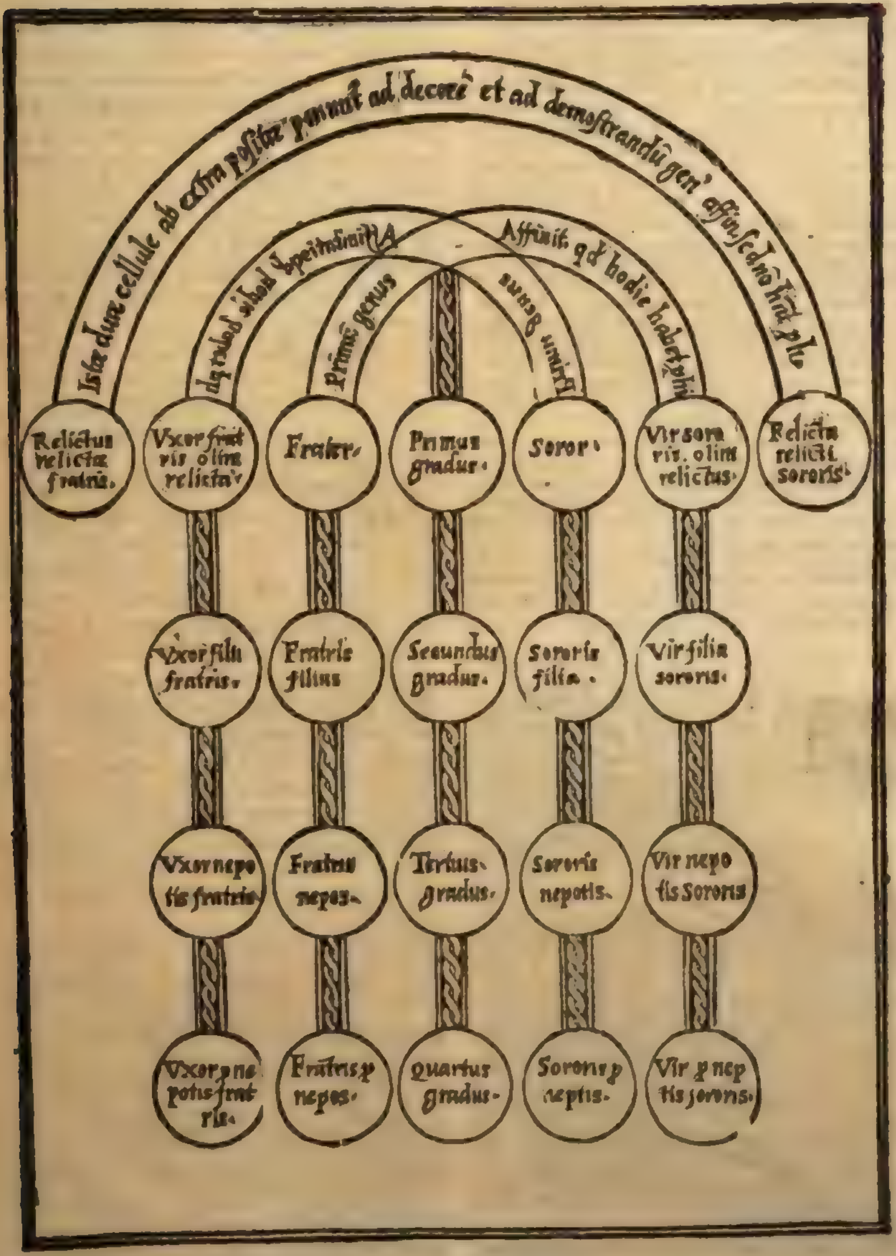

AFFINITATIS DECLARATIO.

AFFINITAS secundum canones est personarum proximitas ex coitu prouenìens, omni carens parentela. Et dr̃ affinitas quasi duorum ad vnum finem vnitas, eo ꝙ duæ cognationes diuersæ per nuptias secũdum leges, vel per coitum secundum canones copulantur: & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt ff. de gradi. cogna. l. non facile § affines.

¶ Scias aũt, ꝙ affinitas est perpetuum impedimẽtum, quod durat ẽt mortua persona, qua mediante contrahit̃. 35. q. 10. fraternitatis.

¶ Per carnalẽ copulã viri & mulieris inter consanguineos mulieris & virũ, & inter cõsanguineos viri & mulierẽ contrahit̃ affinitas primi gñis eiusdem gradus, cuius est consanguinitas. Si ergo cõsanguineus tuus cognoscat mulierem; si vis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, vide quoto gradu est tibi cõsanguineus tuus; & quoto est tibi ille consanguineus, toto mulier est tibi affinis, & semper in primo genere. Dictum est in regula, viri & mulieris, & non viri & vxoris; quia ſm canones ẽt per coitum fornicarium & incestuosum contrahitur affinitas. patet de eo qui cogn. consan. vxo. suæ, c. discretionem. & c. pen. Inter consanguineos mulieris & virum, & consanguineos viri & mulierem, ideo dr̃, quia inter virũ & mulierem non contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter cõsanguineos viri, & consanguineos mulieris nulla est affinitas. Vnde duo fratres cõtrahunt cum duabus sororibus, pater & filius cum matre & filia, sed est affinitas inter consanguineos mulieris & ipsum virum, & consanguineos viri & ipsam mulierem. de consangui. & affi. quod super his.

REGVLA. Quotiescumq; inter vnam personarum de quibus quærit̃, & coniugem alterius non est, vel non fuit consanguinitas intra quartũ gradũ inclusiuè, nulla est ꝓhibitio; vt inter me & coniugem nepotis mei non potest esse matrimonium; quia nepos meus est mihi consanguineus intra quartum gradum.

ALIVD EXEMPLVM. Soror mea habuit maritum: ea mortua maritus eius aliã accepit, quo defuncto potero contrahere cũ eius relicta; quia inter me & illam relictam nulla est, nec fuit consanguinitas.

AD ARBOREM Affinitatis, & eius materiã transeamus. Et primò videndum est quid sit affinitas, & vnde dicatur: & quomodo ipsius genera insurgant, & gradus computentur: deinde arborem formemus Ponemus postea quędam notabilia, & quasdam quæstiones.

Affinitatis definitio.

¶ Est aũt affinitas personarũ proximitas ex coitu prouenìens, omni carẽs parentela. hoc secũdum canones: sed secundũ leges est proximitas prouenìens ex nuptijs, & requiritur secundũ leges, ꝙ legitimæ sint nuptiæ, non interdictæ, vt cõtrahatur affinitas. ff. de grad. l. non facile. §. sciendum. Et dr̃ affinitas quasi duorũ ad vnũ finẽ vnitas, eo ꝙ duæ cognationes diuersæ per nuptias secundũ leges, vel per coitum secundum canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finẽ accedit, vt in ead. l. § affines.

Affinitas per coitum nefarium cõtrahitur.

¶ Sed quòd per fornicariũ coitũ, & incestuosum secundũ nos contrahatur affinitas, patet de eo qui cog. consan. vxo. suæ. c. discretionẽ. & eo. ti. c. pen. Sed consideratio legis fuit circa hæreditates & tutelas deferendas, & ne quis cogatur aduersus affinẽ testimoniũ dicere. ff. de gradi. l. iurisconsultus. in prin. & ff. de testi. l. 3. & 4. q. 3 §. item in criminali. vers. itẽ lege Iulia. Sed canõ quo ad matrimonia prohibenda considerauit vnionem carnis, quæ insurgit ex copula. Et est videre secũdũ hoc, ꝙ concurrere põt attinentia consanguinitatis & affinitatis, vt si quis cognoscat consanguineã suã, omnes cõsanguinei vtriusq; sunt vtrique affines. Scias autẽ ꝙ affinitas est perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua persona, qua mediante contrahitur. 35. q. 10. fraternitatis. Nec oritur affinitas ex pollutione extraordinaria, quæ fit extra claustra pudoris. 35. q. 3. extraordinaria. & adde quod ibi not.

¶ Et insurgit affinitas ex coitu interdũ cum publica honestate, interdum sine: & publica honestas interdum sine affinitate, vt si cognosco vxorẽ vel sponsam, hic impedimentũ est publicę honestatis, & affinitatis: si cognosco non sponsam, hic affinitas sola est: si spõsam nondum cognoui, ibi sola publica honestas. Hoc dico, quia si mortua est vxor tua, & vis contrahere de dispẽsatione ecclesiæ cũ consanguinea sua, & ecclesia dispensat, ꝙ possis contrahere cũ illa, nõ obstãte ꝙ sit tibi affinis, tali gradu per dispẽsationẽ adhuc cõtrahere nõ poteris; quia licet sublatũ sit impedimẽtũ affinitatis, nõ tñ sublatũ est impedimẽtum publicæ honestatis. Debes ergo facere exprimi, ꝙ possis cũ tali contrahere non obstante impedimento publicæ honestatis pro eo, ꝙ desponsasti consanguineã eius in quarto gradu, & non obstante, ꝙ est tibi affinis in quarto, pro eo quòd dictam desponsatã carnaliter cognouisti, & tunc matrimoniũ procedere poterit.

¶ Genus affinitatis cognoscitur per hanc regulã, sed non gradus. Persona addita personæ per carnis copulam mutat genus, sed nõ gradũ. Isto modo, si is qui est mihi in secũdo gradu consanguinitatis, cognoscit mulierẽ, illa est mihi secũdo gradu affinitatis, & primo genere: si alius eam cognoscit, ille attinet mihi secundo genere affinitatis, & secundo gradu: si ille aliã mulierem cognoscit, illa attinet mihi tertio gñe affinitatis, & secundo gradu. Sed quia solum primum genus hodie habet prohibitionẽ, & quia B. plene tradidit, extra

Affinitatis genus ꝑ quam regulam cognoscitur.

de

de consan. & affi. c. non debet. hic circa hoc nõ insisto. ergo si persona mihi cõsanguinea coniungat sibi aliã personã carnali copula, persona iuncta est mihi affinis primo gradu affinitatis: si attinens mihi primo genere affinitatis carnali copula se alteri cõmisceat, illa attinet mihi secũdo genere: si affinis mihi secundo genere aliquã cognoscat, illa est mihi affinis tertio genere, sed eodem gradu. Est igitur videre de gradibus. Certum est, ꝙ affinitas nõ habet hodie prohibitionem nisi in primo genere, & in illo vsq; ad quartũ gradũ: licet affinitas nõ habeat suam specialem cõputationem graduũ: sed cõputantur gradus affinitatis, secundum gradus consanguinitatis. Si ergo cõsanguineus tuus cognoscat mulierẽ, si vis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi illa mulier; vide quoto gradu est tibi cõsanguineus tuus secundũ regulas, quas tradidi in proxima arbore; & quoto est tibi ille consanguineus, toto mulier est tibi affinis, & semper in primo genere.

Affinitatis gradus cõputantur sicut gradus consanguinitatis.

¶ Nunc formemus arborem, & in medio arboris sunt quattuor cellulæ, & in prima superiori ponit̃ primus gradus, in secunda secũdus, in tertia tertius, in quarta quartus gradus. Et de his primo quęrit̃: quare ponãtur in medio fratris & sororis. Secundo, quare nõ exprimãt attinentiã, dicẽdo, primus gradus affinitatis, & sic de singulis. Ad primum dic hoc fuisse, vt det̃ intelligi, ꝙ affinitas orit̃ ex cõsanguinitate, & ꝙ ab vtroq; sexu virili & femineo affinitas cõtrahat̃. Ad secundũ dic, attinentiã nõ fuisse expressam: vt illa cõputatio graduũ ad cõsanguinitatẽ & affinitatem referatur. vnde soror & frater sunt in primo gradu cõsanguinitatis, & frater & vir sororis sunt in primo gradu affinitatis, & sic de alijs. Deinde à latere dextro dictę lineę ponit̃ alia linea quattuor cellulas cõtinens. In prima scribit̃ frater, in secũda fratris filius, ĩ tertia fratris nepos, in quarta fratris pronepos. Ad dorsum huius alia linea continens alias quattuor cellulas, ĩ quarũ prima scribit̃ vxor fratris olim relicta, ĩ secũda vxor filij fratris, in tertia vxor nepotis fratris, in quarta vxor pronepotis fratris. A latere sinistro sunt aliæ quattuor cellulæ: quarũ prima soror, secũda sororis filia, tertia sororis neptis, quarta sororis proneptis. Ad dorsũ harũ sunt aliæ quattuor: prima vir sororis olim relictus, secunda vir filię sororis, tertia vir neptis sororis, quarta vir proneptis sororis. Ponunt̃ & aliæ duæ cellulę, vna à latere dextro cõtinens, relictus relictę fratris: à sinistris, relicta relicti sororis, q̃ secundũ oẽs ponũtur ad decorẽ, & ad demõstrandũ genera affinitatis, q̃ hodie prohibitionẽ nõ habent. Adhuc habes duas lineas reflexas, quarũ vna orit̃ in cellula fratris, & terminatur in cellula viri sororis: in qua scribit̃ primũ genus affinitatis. Itẽ alia linea reflexa, q̃ oritur in cellula sororis, & terminat̃ in cellula vxoris fratris, in qua idẽ scribitur.

Arboris affinitatis formatio.

¶ Circa hoc quęro, quare in cellula, vxor fratris, scribitur, olim relicta, quod non ponitur in alijs cellulis inferioribus eiusdem lineæ? Et dic hoc factum fuisse propter cellulam, quæ ponitur ad dorsum illius. q. d. frater habuit vxorem, mortuo fratre vxor ab eo relicta contraxit cum alio viro: illa demum mortua iste relictus à relicta fratris vult contrahere cum sorore, nunquid potest? Olim non poterat, quia erat sibi in secundo genere, & primo gradu: hodie vero potest. Idem fit repetitum quo ad cellulam viri sororis.

Quæstio.

¶ Ad cognoscendũ ergo gradus affinitatis & genus tã per formã arboris, quã ex prius dictis, tolle hanc solã regulã magistralem. Per carnalem copulã viri & mulieris inter cõsanguineos mulieris & virũ, & inter cõsanguineos viri & mulierẽ cõtrahitur affinitas primi generis, & eiusdẽ gradus, cuius est cõsanguinitas. Quare dicat̃ in regula, per carnalẽ copulã viri, & mulieris, & nõ viri & vxoris, collige ex his, q̃ in principio dixi. Inter consanguineos mulieris & virũ, & cõsanguineos viri & mulierẽ, ideo dixi: quia inter virũ & mulierẽ nõ cõtrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter consanguineos viri & cõsanguineos mulieris nulla est affinitas: vnde duo fratres contrahunt cũ duabus sororibus, pater & filius cũ matre & filia. Sed est affinitas inter cõsanguineos mulieris & ipsum virũ, & cõsanguineos viri & ipsã mulierẽ. extra de cõsan. & affi. qđ super his. Primi generis, quare dixerim, etiã ex superioribus patuit, & eiusdẽ gradus cuius est cõsanguinitas. Vide hoc in arbore: nam frater & soror sunt in primo gradu cõsanguinitatis, maritus sororis est fratri in primo gradu affinitatis, & sic vxor fratris sorori, & sic filia sororis est filio fratris, & ipsi fratri in secundo gradu cõsanguinitatis, maritus eius ĩ secũdo gradu affinitatis, & ecõuerso, & sic in reliquis. Vnde vir proneptis sororis attinet fratri & oib' descẽdentibus, qui sunt in arbore quarto gradu affinitatis. & hoc ideo, quia toto gradu consanguinitatis attinet prædictis ipsa proneptis,

Regula magistralis grad' affinitatis, & genus manifestans.

neptis. Qui sunt in arbore, ideo dixi, quia si pronepos fratris haberet filiũ, ille excederet lineã æqualitatis, & sic attinet quinto gradu, secundũ regulas traditas in proxima arbore.

Affinitas per notabilia declaratur.

¶ Post hoc notandum est, illud precise nõ sequit̃, ego & tu sumus affines: ergo filius, quẽ procreo, est tibi affinis. Nam interdum filius meus mutat genus attinẽtię, quia ego sum tibi affinis, & ipse consanguineus, interdum nil attinet tibi, interdum mutat gradum, interdum nec mutat genus, nec gradũ. Exemplum, si ego & tu sumus affines per appositionem mei, quia scilicet contraxi cum consanguinea tua, si ex dicta consanguinea tua filiũ procreo, ille est tibi consanguineus, non affinis. sed si ego maritus consanguineæ tuę ex alia muliere filium procreo, ille nec est tibi consanguineus, nec affinis. Si vero tu consanguineus vxoris meæ filium procreas, hic filius nõ mutat genus attinentiæ, quia tu pater es mihi affinis, & ipse affinis. sed si tu & vxor mea eratis in æquali linea, vel inæquali, & eras remotior, quia tu eras in tertio, ipsa in secundo vel primo:-tunc ipse filius mutat gradũ, quia tu pater es mihi in tertio gradu affinitatis, & ipse mihi in quarto. Si vero tu & vxor mea eratis cõsanguinei in linea inæquali, sed vxor mea erat remotior, vt q̃a ipsa in tertio, & tu in secũdo: tunc filius tuus non mutat genus nec gradũ, quia tu mihi affinis, & ipse affinis: tu in tertio gradu, & ipse in tertio gradu. Item nota, ꝙ illud etiã non sequit̃; ego & tu sumus affines, & ego non possum accipere filiã tuã: ergo nec tu meã: quia si habeam consanguineã tuã in vxorẽ, tu bene potes cõtrahere cũ filia mea, quã habui ex alia muliere: quia affinitas nõ contrahitur inter consanguineos viri, & cõsanguineos mulieris: sed inter virum & consanguineos mulieris, & inter mulierem & consanguineos viri, vt dixi, & probatur extra de cõsangui. & affi. quod super his. Sed ego non possum contrahere cum filia tua, nisi forsan illa excederet quartum gradum, vt quia esset in quinto. & est simile secundum quod dixi supra in proxima arbore, circa finem.

Affinitatis ꝓhibitio inter ascendentes & descendẽtes est perpetua.

¶ Nunc quæritur, an affinitas inter ascendentes & descendentes habeat perpetuã prohibitionẽ, an extendatur tantum vsq; ad quartum gradũ? Et si teneremus opin. Goffre. de qua dixi supra in arbore ꝓxima, circa mediũ, diceremus quod vsq; ad quartum gradũ tantum. Sed tenendo cõtrariam opin. dicemus, quod prohibitio sit perpetua. Dicit enim textus, quod ita abstinere debemus à consanguineis vxoris, vt à proprijs. extra de cõsangui. & affi. c. 1. 35. q. 3. de propinquis. & c. æqualiter. Si ergo inter consanguineos ascendentes & descendentes prohibitio extenditur in infinitum: ergo inter affines. ad idem Institu. de nup. §. affinitatis. & dicit lex, quod tales affines ascendentes & descendentes habentur loco parentum, & liberorũ. ff. de gradi. l. non facile. §. & retro. in fi. Eodem modo posset formari quęstio de affinibus, quorum vnus est in primo gradu, alter in quinto, sicut in cõsanguineis dixi supra in arbore proxima, in fi. An autem liceat diuersis temporibus habere in vxores duas cognatas, s. vxores duorum fratrum, & an coniuncti olim in gradu prohibito hodie permisso simul manere possint, de hoc vide not. extra de consangui. & affi. cap. non debet.

Consanguinei, & affines quo iure ꝓhibentur coniungi.

¶ Vltimo quæritur ad vtranq; arborem, an prohibitio cõsanguineorum vel affiniũ coniungendorum procedat ex prohibitione diuina, an ex humana, & quare facta fuit prohibitio. Breuiter scias, ꝙ olim propter necessitatem frater necessario habuit contrahere cũ sorore, & consanguinei cum consanguineis. vnde tunc in collateralibus non erat prohibitio. hoc fuit à principio generis humani in filijs & nepotibus Adæ. hoc etiã fuit post diluuium in nepotibus Noe. In Leuitico vero prohibitæ fuerunt fere duodecim personæ, quas vide nota. extra de restitu. spolia. litteras. & de diuor. cap. gaudemus. Demum ius positiuum canonicum prohibuit consanguineos & affines primi generis coniungi in septimo gradu & citeriori: quæ prohibitio postea vsq; ad quartum gradum est restricta. extra eo. non debet. reuocatis etiam quibusdam alijs prohibitionibus, vt patet. Reuocatio vero fuit ex causa, quæ ibi ponitur, & extra de testi cap. licet ex quadam. per quod patet, ꝙ prohibitio partim procedit ex iure diuino, & partim ex positiuo. Vnde in secundo gradu æqualis lineæ collaterales contrahere possunt iure diuino, sed non positiuo. Ratio vero prohibitionis sumitur 35. q. 1. §. 1. cap. 1. fuit enim propter charitatem ampliandam. Nam si contraherem cum sorore, idem esset pater & socer, mater & socrus, vir & frater, &c. Sed si alium habeo patrem, alium socerum, numerosius se charitas protenderet: in qua vniuersi fideles, & pręcipue studentes cõtinue perseuerent per gratiam eius, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Ratio prohibitionis matrimoniorũ inter aliquas ꝑsonas de iure positiuo.

EA, DE QVIBVS LECTOREM PRINCIPIO VISVM EST ADMONERE, HAEC SVNT.

IN Ecclesia Romana omnium ecclesiarum magistra solitos esse asseruari conciliorum canones, & Pontificum decreta, ac ceteris ecclesijs communicari plane compertum est. Atque in vsu præcipue videtur fuisse collectio illa, quam Nicolaus Papa in c. si Romanorum. dist. 19. Codicem canonum nominat: in quo continebantur canones, & regulæ illæ, quæ recensetur à Leone IIII. c. de libellis. dist. 20. Huius codicis tria manuscripta exemplaria Romæ habentur in Vaticana bibliotheca. Extat etiam impressus Moguntiæ Ann. Sal. M D XXV. Repertus est autem in vetustissimo Cardinalis Vercellensis codice Cresconij ad episcopum Liberinum quidam quasi nomocanon: in quo, cum pluribus causarum titulis propositis, exponatur deinde, quibus synodorum, ac Decretalium epistolarum locis causæ illæ tractentur; capita capitibus Moguntini codicis, & numeri numeris optime respondent. Qua quidem à Cresconio adhibita diligentia satis indicat frequentissimum fuisse huius collectionis vsum: & hæc ea est, quæ in notationibus, quæ nunc eduntur, absolute Codex canonum vocatur. Ceterum inter priuatos collectores, qui multo plura congerere studuerũt, perantiquus est, Isidorus: cuius collectio protenditur à canonibus Apostolorum vsque ad concilium Hispalense secundum: habeturque in duobus codicibus Vaticanæ bibliothecæ, & vno monasterij Dominicani sanctę Mariæ supra Mineruam: extat autem impressa in editionibus conciliorum, in antiquioribus quidem purior, in recentioribus autem, multis alijs concilijs, scriptisque admista. Isidorum hunc Igmarus archiepiscopus Rhemensis in libro de synodis celeberrimum illum Hispalensem fuisse affirmat, à quo testatur etiam Trutemius librum Decretorum esse conscriptum: ac certe multa verba, quæ in præfatione huius collectionis leguntur, sunt in lib. quinto Ethymologiarum. In codice autem Dominicanæ bibliothecæ initio præfationis ita legitur, *Isidorus mercator seruus Christi lectori cõseruo suo, &c.* nec multo secus in Vaticanis: quo loco in impressis est, *Isidorus peccator seruus Christi, &c.* Secutus deinde est (vt de ijs primum quorum opera typis excusa sunt, loquamur) Burchardus Vuormaciensis episcopus Othonis III. & Henrici II. Bauari Imperatorum ætate: qui non ordinem temporum, & prouinciarum, vt Isidorus, sed rerum, & causarum sibi sequendum putauit. Iisdem vestigijs institit non ita multo post Iuo Carnotensis episcopus: sed exorta interim Berengarij hæresi multa ad illam confutanda pertinentia addidit, ac multa etiam præterea ex Pandectis, & codice: dum de laicorum quoque officijs sibi agendum putat: quod Burchardo minus necessarium visum fuerat. Extant autem duo volumina Iuonis nomine inscripta, eam demque habentia præfationem: quorum vnum, quod Pannormia, alterius, quod absolute Decretum inscribitur, quasi epitome quædam est. Verum in hoc eodem campo alij etiam grauissimi viri (quorum libri partim in publicis, partim in priuatis bibliothecis manuscripti habentur) Cresconius, Anselmus, Deusdedit Cardinalis, Gregorius presbyter, qui volumen suum Polycarpum inscripsit, alijque nonnulli præclare se exercuerunt, suamque operam probauerunt. Nouissimus istorum omnium præter auctorem Pannormiæ (nam is recentior fortasse est) Gratianus monachus Benedictinus nõ tantum decretis colligendis, quod superiores fecerant, operam dedit: sed Iuonis fortasse præfatione excitatus eo potissimum incubuit, vt certis quæstionibus propositis, quid in vtramque partem ex canonibus, qui inter se nonnumquam pugnare videbãtur, dici posset, ipse & afferret & explicaret; omninoque eorum varietatem, quæ speciem dissensionis habebat, ad concordiam reuocaret. Ceterum in longo, ac perdifficili opere multa à parum æquis hominibus exagitabantur: nonnulla pij etiam & verecundi interdum desiderabant. Quamobrem ne huiusce vtilissimi & grauissimi codicis vacillaret auctoritas, placuit primum Pio IIII. ac subinde Pio V. & Gregorio XIII. (apud quem etiam huius perfecti operis, quemadmodum & aliarum maximarum rerum, laus fuit,) vt illi corrigendo summa opera daretur, menda librariorum tollerentur, si qua etiam in re Gratianus, vt homo minus vidisset, modeste notaretur, ipsaque omnino capita suis auctoribus quam diligentissime restituerentur. Itaque & Ro-

De codice canonum.

De collectione Isidori.

Burchardus.

Iuo.

Pãnormia

Decretum

Cresconi⁹

Anselmus

Deusdedit Cardinalis

Gregorius presbyter auctor Polycarpi.

GRATIANVS.

mæ

mæ Vaticana bibliotheca, & monasterij Dominicani supra Mineruam, aliæque non paucæ excussæ sunt: & ex alijs vrbibus, atque regionibus inuitati doctissimi homines, qui idem facerent, & si quid inuenissent, quod ad hanc rem pertineret, pro sua pietate libenter communicarent, atque ad Pontificem mitterent. Qua diligentia illud factũ est, vt cum iam magnam partem suum vnicuique tributum sit, ac propterea intelligi plerumque possit, quæ synodorum generalium, quæ summorum Pontificum, quæ prouincialium conciliorum, quę Patrum decreta, ac sententiæ, atque inter hæc, quæ sanctæ Romanæ sedi probata sint quæ minime; vix quisquam errare, atque incerta pro certis sequi, certa vero pro incertis suspecta habere post hac queat. Quod ad citationes auctorum pertinet, vbi error euidens erat, aut nonnulla Gratiani exemplaria cum veriore, atque ab alijs collectoribus allata citatione consentiebãt, sublatis falsis inscriptionibus veræ sunt restitutæ. Vbi vero, quamuis caput ad alium auctorem esset inuentum, fieri tamen poterat, vt illius quoque esset, quem Gratianus citaret, (sunt enim haud raro decreta tralatitia, & sententiæ similes in bonis auctoribus) retenta Gratiani citatione satis visum est locum, vbi hodie habeatur, indicare. Et quoniam interdum aut capitis aliqua quidem pars illius auctoris est qui citatur, aliqua vero minime, aut verba valde sunt mutata; id quoque est indicatum, adscriptumque præterea in margine, quo loco idem caput in glossa Bibliorum ordinaria, in libris sententiarum, & apud ceteros collectores habeatur, eos præsertim, qui in huius operis emendatione magno vsui fuerunt. Animaduersum vero est multa olim fuisse (quorum nonnulla hodie etiam habentur) homiliarum ex varijs auctoribus collectarum volumina: quibus homilijs nomen auctoris aut non esset præpositum, aut etiam mutatum: quod decretorum collectoribus, qui fontes adire in illa librorum penuria plerumque non poterant, errandi interdum dederit occasionem. Sæpe etiam Gratianus multas Patrum sententias simul colligit, atque in vnum caput concludit (quamuis in vulgatis codicibus plerumque in diuersa capita sint distractæ, sed fere sine rubrica:) idque cum facit, non ipsa prorsus auctorum verba affert: sed arbitratu suo mutat, addit, imminuit, summatim complectitur: quod etiam Burchardus, & Iuo faciunt, cum citant hoc modo, *Ex dictis Augustini*, *Ex dictis Hieronymi*.

De citationibus.

In emendando textu, primum initia capitum ob vsitatas doctorum citationes non sunt mutata: sed vbi ab originali discrepabant; in margine, aut in notatione est indicata germana lectio. Deinde hac glossæ ipsius habita ratio est, vt nihil in textu sit mutatum; vbi mutatio ipsa impeditura erat, quo minus quid sibi auctor glossæ voluisset, animaduerti posset: sed eodem modo aut in margine, aut in notatione mendum est indicatum. Vbi vero hæc non obstabant, hæc fere seruata corrigendi ratio est: vt si videretur voluisse Gratianus auctorum, quos citaret, ipsa prorsus verba referre, ea ex ipso originali emendarentur, & interdum etiã non leui proposita vtilitate, aliqua adderentur: nisi sicubi vulgata lectio visa est melior: nam tunc illa retenta notatum est, quomodo originale ipsum habeat. Sin autem Gratianus non eadem prorsus verba afferre voluerat, sed aut in summam quamdam ipse redigere, aut ab alijs redacta, vt ab auctore glossæ ordinariæ, ab Iuone, & alijs collectoribus referre; tunc nihil fere emendatum, vel additum est: nisi forte Patris illius, vnde collector acceperat, restituta lectio magnam afferre visa esset vtilitatem, multisque locis id notatum est, & verba ipsius originalis allata: vt lector identidem in memoriam huius adhibitæ cautionis reuocaretur, & labore ad originalia adeundi leuaretur. Quod si idem caput ex pluribus vicinis alicuius Patris locis confectum est; (nam quæ multum distabant, satis plerumque fuit in margine indicare) adiectæ sunt in textu particulæ illæ, *& supra*, *& infra*: Scilicet, vbi seriem & nexum collectionis impedituræ non erant. Vbi vero Gratianus ipse loquitur, ex manuscriptis huius libri exemplaribus pura, germanaque lectio est restituta.

De emendatione textus.

In codice canonum capita, quæ ex græcis synodis recitantur, sunt à Dionysio Exiguo in linguam latinam conuersa, cuius præfatio manuscriptis ipsius codicis exemplaribus præposita legitur. Isidorus autem partim hac ipsa Dionysij versione, quamquam raro, partim fortasse prisca illa, cuius mentionem in præfatione sua Dionysius facit, vsus est aut integris aut aliquantulum immutatis, partim etiam alijs, quæ tunc, vt ipsemet Isidorus testatur, extabant hodie, præterquam apud istos decretorum collectores non extant. Quo circa mirandum magnopere non est; si ceteri collectores, & omnium fere postremus Gratianus, qui & codicem illum canonum, & Isidori collectionem, & alias etiam habebant, eumdem canonem non semper ex eadem versione recitent. Qua de re sæpe in notationibus lector est admonitus, & vbi necessarium visum est, græca canonis verba cum versione noua sunt allata:

De versionibus.

idemque

idemque in ceteris patrum græcorum sententijs factum est. De nomine Paleæ sunt variæ doctorum hominum sententiæ. Multi ea capita, in quibus res inanes ac leues continerentur, hoc nomine appellari censuerunt: alij quasi τὰ παλαιὰ, idest antiqua: alij quasi additiones quasdam, deriuata, aut potius deprauata voce ab aduerbio πάλιν, idest, rursum, quo scriptores etiam latini tempore Gratiani vterentur. Verum Ioannes Andreæ in addition. ad Specul. titu. de disputation. & allegation. prope finem (quem Imola in rubr. de verborum obligation. Alexandrinus in procemio Decretal. Iason in rubri. tit. de action. & alij sunt secuti) putat quemdam Protopaleam, quem Iason addit Cardinalem fuisse. collectioni Gratiani capita hæc adiunxisse. Atque vt in re tam incerta aliquid elici coniectura possit, exponetur, quid in collatis exemplaribus obseruatum fuerit. In tribus, quæ sunt antiquissima, & videntur scripta paulo post Gratiani ætatem, paucissima ex huiusmodi capitibus habentur. In vno valde emendato sunt apposita in margine sine vlla nota, sed non omnia quæ in impressis: quamuis vicissim in illo additiones aliquæ sint, quæ in his non habentur. De paleis.

In alio litteris perantiquis descripto, Paleæ ipsæ recentiori scriptura toti volumini præponuntur. In ceteris habentur aut omnes, aut pleræq. & partim quidem cum paleæ nomine, partim vero sine vllo à ceteris capitibus discrimine. Ex qua obseruatione illud videtur posse colligi, has paleas esse additiones non eodem tempore factas ad primam collectionem Gratiani, in margine primum adscriptas, ac nonnullas fortasse ab ipsomet Gratiano, vt fit, inter componendum, aut relegendum: quas deinde librariorum quidam omiserint, quidam in contextu posuerint, interdum coniunctè cum prioribus capitibus, interdum cum aliquo discrimine. Falsam vero esse illorum opinionem, qui eas contemnendas putant, ex eo constat, quòd multæ & in Decretalibus, & apud vetustiores Gratiano collectores habentur: quod suis locis indicabitur.

In plerisque vetustis huius collectionis exemplaribus hæc tamquam inscriptio rubris litteris posita est, *Concordia discordantium canonum*, addita in quibusdam dictione, *Incipit*, sine vlla Gratiani mentione. Verum in Vaticano illo vetustissimo, cui voluminis ipsius initio recentiori scriptura paleas esse præpositas dictum est, ante ipsas paleas est hic titulus, *Decretum Gratiani monachi sancti Felicis Bononiensis, ordinis sancti Benedicti, compilatum in dicto monasterio Anno Domini Millesimo centesimo quinquagesimoprimo, tempore Eugenii Papa Tertii.* In alijs vero duobus codicibus, in extremo est: *Explicit Decretum compilatum à Gratiano monacho monasterii sancti Felicis de Bononia.* In chronico, quod inscribitur, *Pomerium Ecclesiæ Rhauennatis*, qui liber in Bibliotheca Vaticana seruatur, hæc de Gratiano leguntur: *Anno Christi millesimo centesimo quinquagesimo primo Gratianus monachus de Classa † ciuitate Thusciæ natus decretum composuit apud Bononiam in monasterio sancti Felicis.* Idem testatur Hugutio vetustissimus huius codicis interpres secunda, quæstione sexta, capit. post appellationem. & Vincentius in libro Historiarum bis, semel libro vigesimotertio, capit. trigesimo primo, loquens de Isidoro, & iterum libro vigesimoquinto cap. octuagesimo quarto, agens de Iuone, & alijs decretorum collectoribus: & sanctus Antoninus par. tertia histo. titulo decimooctauo, cap. sexto. Trittemius vero in libro de scriptoribus ecclesiasticis Gratianum agnoscit huius collectionis auctorem: itemque in libro secundo de viris illustribus ordinis sancti Benedicti: quo tamen loco addit (ipsam fortasse operis inceptionem spectans) fuisse ab eo cōpositum Anno Domini Millesimo centesimo vigesimoseptimo. Hanc collectionem Innocentius Tertius in epistola ad Archiepiscopum Compostellanum vocat corpus Decretorum. Ob has igitur auctoritates, & receptam apud omnes opinionem in prima huius voluminis pagina præpositus est titulus nomine Gratiani. De titulo. † Alii, Clusio, alij Giasa.

Quod ad glossas pertinet, quæ pios & catholicos auctores habuerunt; quæ in illis errata paulo maioris ponderis pro humani ingenij infirmitate obrepserunt, ea in margine sunt notata, & quid catholicè sentiendum sit ostentum est. Hæ autem notæ, quibus asteriscus affixus est, necessario post hac in omnibus impressionibus apponendæ erunt. De notationibus in glossas.

IN-

INDEX LIBRORVM QVI VARIIS EX LOCIS SVNT HABITI.

A

Ambrosij sermones aliquot, qui adhuc non extant impressi, ex bibliothecis Vaticana, & monasterij Mediolanẽsis sancti Ambrosij.

Anselmi collectio canonum ex Vaticana, & Hieronymi Parisetti.

Alexãder ij epistolę aliquot, partim missæ ab Antonio Augustino Archiẽpo Tarraconẽsi, partim ex bibliothecis, Vaticana, Nicolai Ormanetti ẽpi Patauini, Michaelis Thomasij episcopi Ilerdensis.

Anastasij bibliothecarij chronicon, & versio septimæ synodi, & octauæ sub Hadriano ex Vaticana, & Cardinalis Sirleti.

B

Bonifacij Papę concilium ex Hispania ex vetusto codice monasterij Populeti.

Bonifacij martyris epistola ex bibliotheca monasterij B. Mariæ supra Mineruam.

C

Cresconij Nemocanon ex bibliotheca Cardinalis Vercellensis.

Capitula aliquot Pontificum ex eodem codice monasterij Populeti.

Capitulariũ liber septimus & capitularia adiecta, missa à Iacobo Amioto ẽpo Antissiodorensi ex bibliotheca ecclesiæ Belluacensis.

Collectio decretorum Romanorum Pontificum ab Augustino Archiepiscopo Tarraconensi.

Codex canonum, qui apud veteres pontifices in vsu fuit, ex Vaticana, Dominicana, & Cardinalis Sirleti.

Collectio canonum incerti auctoris ex Vaticana.

Collectio canonum ex bibliotheca ecclesiæ Mutinensis.

Collectio canonum pęnitentialium incerti auctoris ex bibliotheca Michaelis Thomasij ẽpi Ilerdensis.

Conciliorũ Hispalẽsium, & Carthaginensiũ varietates lectionis ex bibliothecis regis catholici, Lucensi & Soriensi à Cardinali Quiroga.

Centij Camerarij liber de formis iuramentorũ ex bibliotheca Achillis Stathij.

Concilij alicuius fragmẽta quædam post Anselmi collectionem in codice Hieronymi Parisetti.

Cypriani operum exemplaria ex Vaticana, & monasterio sancti Saluatoris Bononiensi.

D

Decreti huius vndeuiginti exemplaria manuscripta, partim sine glossis, partim cum glossis, duodecim quidẽ ex Vaticana, reliqua vero ex bibliotheca Marcelli Papæ ij. Cardinalium Vercellensis, & Sirleti, Michaelis Thomasij episcopi Ilerdensis, Achillis Stathij.

Decretorũ excerpta ex bibliotheca S. Trudonis ab Alberto Leonino nomine vniuersitatis Louaniensis.

Deusdedit Cardinalis collectio canonum, & libri quattuor de rebus ecclesiasticis ex Vaticana.

E

Eugenij ij. concilium ex Vaticana, & tertij ex Vaticana, & ex Gallia.

Emeritẽse ꝯcilium à Card. Quiroga.

Ephesini concilij primi antiqua versio ex Vaticana.

F

Fulberti episcopi epistola descripta ex vetusto codice ecclesiæ Belluacensis à Iacobo Amioto episcopo Antissiodorensi.

G

Gregorij iij. epistola ex bibliotheca monasterij supra Mineruam.

Gelasij scripta quædam, & aliorum Pontificum epistolæ ex Vaticana.

Gelasij epistola ab Antonio Augustino Archiepiscopo Tarraconensi.

Gregorij j. epistolæ manuscriptę ex Vaticana, & episcopi Ilerdensis.

Gregorij vij. regestum ex Vaticana, & multis priuatis.

Gregorij iiij. epistola ad vniuersos episcopos per Galliã, &c. ex bibliotheca monasterij supra Mineruã.

Gregorij x. epistola ad regẽ Armeniorũ ex bibliotheca Card. Sirleti.

Gręcorum Patrum cõmentarij in sacram scripturã, aliaque eorumdem scripta, & concilia ex Vaticana.

H

Humberti legati Leonis ix. ad libellum Nicetæ contra Latinos responsio ex monasterio S. Mariæ Nouæ.

I

Isidori Hispalẽsis operum codex ex monasterio Neapolitano S. Augustini in Carbonaria.

Isidori collectio canonũ ex Vaticana, & Dominicana supra Mineruã.

Ioannis viij. epistolæ ex Vaticana.

Isidori collectionis canonum præfatio alia à vulgata, missa ab Archiẽpo Tarraconensi, & Aluaro Gomez ex bibliotheca ecclesię Tolet.

Isidori epistola ad Lanfredum ex bibliotheca supra Mineruam.

Innocentij ij. conciliũ ex Vaticana.

Isidori Hispalensis regula monachorum ex Hispania.

L

Leonis iiij. epistolæ duæ: vna ex bibliotheca M. Antonij Mureti, altera ex bibliotheca Frãcisci Turriani

Leonis ij. epist. à Cardi Quiroga ex vetusto codice regiæ bibliothecæ.

Leonis iiij. concilium ex Vaticana.

N

Nicolai primi plures epistolæ ex bibliotheca supra Mineruam.

Nicolai concilium aduersus Ioannẽ Rauennæ Archiepiscopum ex bibliotheca ecclesiæ Mutinensis.

Nicolaus ad cõsulta Bulgarorum ex Vaticana.

P

Pontificalia manuscripta ex Vaticana, & Cardinalis Sirleti.

Polycarpus, idest collectio canonum Gregorij presbyteri ex Vaticana.

Petri Damiani oẽo de priuilegio sedis Aplicæ & disceptatio inter regium aduocatũ, & Ro. ecclę defensorẽ ex bibliotheca Cardin. Sirleti.

Paschalis primi epistola, & decreta ex bibliotheca Ormanetti ẽpi Patauini, & fragmentũ concilij apud Guardastallum ex Vaticana.

R

Rhemense concilium in pago Trosleiano habitum missum, ab episcopo Antissiodorensi.

S

Scriptum de moribus, vita, & morte Agapiti ex Vaticana.

Stephani v. epistola ĩ collectione canonũ incerti auctoris ex Vaticana.

Sanctorũ vitæ ex bibliotheca S. Mariæ Maioris.

Stephani iiij. ꝯcilium in collectionẽ Deusdedit Cardinalis ex Vaticana.

Synodus octaua ex bibliotheca Cardinalis Sirleti, & Vaticana.

T

Ticinense conciliũ à Iacobo Amioto episcopo Antissiodorensi.

Theodulphi capitula ex bibliotheca M. Antonij Mureti.

Theophanis chronicõ ex Vaticana.

Toletanæ ecclesiæ priuilegiorum liber ex Hispania.

Toletana concilia 14. 15. 16. 17. à Cardinali Quiroga, & xvi. etiam à Petro Pontio ẽpo Placentino.

V

Vrbani ij concilium Placentinũ & fragmentũ alterius concilij, & epistola L. Prępolito S. Iuentij ex Vaticana, synodus apud Melphiã ex Vaticana, & à Iacobo Pãmelio canonico Brugẽsi, & cõcilij Claremõrensis, apud Aluerniã summæ capitũ à Frãcisco Riccardotto ẽpo Atrebatensi ex vetusto codice Lãberti ẽpi Atrebatensis, eiusdemque cõcilij fragmentum à Iacobo Pammelio.

Z

Zozimi, & episcoporũ Africanorũ ad ipsum epistolæ ex Vaticana.

Zacharię decreta ex bibliotheca Ormanetti ẽpi Patauini, Synodus Romana ex Vaticana, Francica ex Dominicana supra Mineruam.

Hæc sunt, quorum nunc memoria suppetit. Ceterum & alia aliunde habita: & omnium fere librorum, quorum in hoc opere mentio fit, editiones cum manuscriptis codicibus Vaticanæ, & aliarum bibliothecarum diligenter collatæ sunt.

Glossas Ioannis suppleuit in multis Bartho. Brix.

QVONIAM nouis superuenientibus causis, nouis est remedijs succurrendũ: idcirco ego Bartholomæus Brixiensis cõfidens de magnificentia Creatoris, apparatũ Decretorũ duxi in melius reformandũ, non detrahendo alicui, nec attribuendo mihi glossas, quas non feci: sed supplendo defectum solummodo, vbi correctio necessaria videbatur, vel propter subtractionem decretalium, & diminutionem earumdem, vel propter iura, quæ superuenerunt de nouo. Interdum etiam solutiones interposui, quæ prætermissæ fuerant à Ioanne. Hoc feci ad honorem omnipotentis Dei, & Ecclesię Romanæ, & ad communem vtilitatem omnium studentium in iure canonico. Bar.

Hvmanum genus.] Hęc distinctio diuiditur in duas partes. In prima probat per quattuor canones, q humanum genus regitur duobus, scilicet iuribus, & consuetudinibus. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Est & alia,] ponit septem differentias iurium. lo. de Fant & Per.

CASVS: iste sic ponitur. Dicitur hic, q duo sunt instra, per q genus humanũ regitur & gubernatur, scilicet ius naturale, & cõsuetudo, siue mos. Ius naturale est, quod in lege & in Euangelio continetur: quo iure quisque iubetur alij facere, quod sibi vult fieri: & hoc phibetur alij inferre, qd sibi nolit fieri: & hoc probatur auctoritate Christi, dicentis: Omnia quæcumque, &c.

GREGORIVS PAPA XIII.

Vniuersis Christi fidelibus salutem & Apostolicam benedictionem.

EMendationem Decretorum, locorumq; à Gratiano collectorum, (erat enim is liber mendis, & testimoniorum deprauationibus plenissimus) à nonnullis Romanis Pontificibus prędecessoribus nostris optimo consilio susceptã, selectisq; ad id negotiũ sanctæ Romanę Ecclesię Cardinalibus, & alijs eruditissimis viris adhibitis commissam, multis autem, varijsq; impedimentis hactenus retardatam, nunc tandem vetustissimis codicibus vndiq; conquisitis, auctoribusq; ipsis, quorũ testimonijs vsus erat Gratianus, perlectis, quęq; perperam posita erant suis locis restitutis, magna cum diligentia absolutam, atq; perfectam, edi mandauimus. In quo magna ratio habita est operis ipsius dignitatis, & publicæ eorum præsertim, qui in hoc studio versantur, vtilitatis. Iubemus igitur, vt quæ emendata, & reposita sunt, omnia quamdiligentissime retineantur, ita vt nihil addatur, mutetur, aut imminuatur.

De hoc titulo dictum est in proæmio.

CONCORDIA DISCORDANTIVM CANONVM,

Ac primum de iure diuinæ & humanæ constitutionis.

DISTINCTIO PRIMA.

HVmanum genus [a] duobus [b] regitur, naturali [c] videlicet iure, & moribus. [d] Ius naturale est, quod in Lege & Euangelio continetur: quo quisque iubetur alij facere, quod sibi vult [e] fieri; & prohibetur [f]

a ¶ Humanũ genus.] Tractaturus dñs Gratianus de iure canonico, primo incipit à simpliciorib' secundum naturam, scilicet à iure naturali, qd antiqui' & dignius est: Cœpit enim ab ipsa rationali creatura, vt Inst. de re. diui. §. cõmodius. Assignat ergo multas differẽtias iuris naturalis ad alia iura, vsque ad 15. dist. in qua aggredit principale propositũ de iure canonico, originẽ eius assignans.

Ius naturale reliquis antiquius est.

Vt 5. dist. c. 1. in prin.

b ¶ Duobus.] Signat cõtrium j. 96. dist. duo. sed illis duob' regitur tãquã auctoribus, istis tamquam instrumẽtis, 11. q. 1. cap. sicut enim. § ex his.

c ¶ Naturali.] idest, diuino.

d ¶ Morib'.] idest, cõsuetudinario iure, vel etiam iure humano, siue scripto, siue non scripto, 25. q. 2. institutionis.

Idẽ Alex. de Imo. in l. militis. C. de testa. milit.

e ¶ Vult.] Sed nõne ego volo, q alter det mihi rẽ suã, nõ tñ ego volo ei dare rẽ meã? Expone ergo, vult, idest, debet velle. & sic exponitur ibi, Habe charitatem, & fac qd vis. & sic exponitur lex. ff. de solu. l. 1. vel expone, iubetur, i. consulitur. sic econuerso verbum rogandi pro verbo præcipiendi ponitur, 11. q. 3. rogo.

Volo, idest, velle debeo.

Cõsulitur. & male: quia omnino prçceptum est: sed expone, vult ex codẽ naturali dictamine, nõ autẽ ex perturbatione concupiscentię.

f ¶ Prohibetur.] Numquã inuenimus expresse phibitũ in Lege, vel in Euãgelio, nisi per quamdã consequentiã. Nã vbi vnũ cõtriorũ pręcipitur, p cõsequens aliud prohibetur: sic vbi aliquid iudicatur meũ esse, per consequens iudicatur tuum non esse. ff. de procu. Pomponius. §. 1.

Iudex nõ cõdemnat, sed lex.

a ¶ Inferre.] Sed nonne iudex vult inferre mortẽ reo, sed tñ non vult vt sibi mors inferatur? Sed dic, ꝙ iudex non infligit mortem, sed lex, vt 23. q. 5. homicidas. & c. cum homo. Vel intelligas hæc omnia de operibus misericordiæ, ad quę quilibet tenetur, vt 86. dist. nõ satis lo.

licitum est comedere vuas in agro alterius, sed non exportare. conterere spicas & comedere licitum est. 6. q. 3. c. 1. sed non mittere falcem, vt j̄ de conse. dist. 5. discipulos. sed licet sit æquum iure diuino, tñ non est ius, idest, ius non dat ciuilem actionẽ. Vbi enim aliquid mihi prodest,

alij inferre, [a] *quod sibi nolit fieri. Vnde Christus in Euangelio:* [b] *[Omnia quæcunq; vultis* [c] *vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. Hæc est enim* [d] *lex & prophetæ.]* Matth. 7.

Hinc [e] *Isidorus in 5. lib. Etymol. c. 2. ait.*

NOT. a ¶ Ac primum.] *Hoc loco in manuscriptis codicibus magna est varietas. Nam partim nulla est hoc loco inscriptio: partim vero legitur,* De iure scripto, & non scripto, & quod cui præponatur, & legum auctoribus, & duorum malorum electione, siue dispensatione. *Aut,* Ac primum de iure constitutionis naturæ diuinæ, & humanæ. *Aut,* De iure naturæ, & humanæ constitutionis, *quã Dominicus de Geminiano agnoscit, & extat in nõnullis antiquioribus editionibus. Aut,* De iure naturæ, & constitutionis: *quæ inscriptio maxime videtur conuenire tractationi Gratiani, qui sæpe ad hęc capita reuertitur, vt initio dist. 5. 7. 8. 15. & 11. q. 1. c. si quę causę. hunc totum locum indicans scribit:* Require in principio, vbi differẽtia signatur inter ius naturale, & ius constitutionis. *Verumtamen in hac tanta varietate, quę, vt alię cõiecturę omittantur, argumento esse potest, nullam hic à Gratiano ipso positã esse rubricã, satis visum est retenta vulgata lectione cęteras indicare.*

¶ Diuinæ leges natura, humanæ moribus constant. C. I.

OMnes leges [f] aut diuinæ sunt, aut humanæ. Diuinę natura, humanæ moribus constant: ideoque hæ discrepant; [g] quoniam aliæ alijs [h] gentibus placent. ¶ Fas lex diuina est: ius lex humana. ¶ Transire per agrum alienum [i] fas est; [k] ius non est.

¶ per alienum] I Isid. manuscr.

Ex verbis huius auctoritatis euidenter datur intelligi, in quo differant inter se lex diuina & humana: cũ omne quod fas est, nomine diuinæ vel naturalis legis accipiatur; nomine vero legis humanæ, mores iure cõscripti, & traditi intelligantur. Est aũt ius generale nomen, multas sub se cõtinẽs species.

Vnde in eo lib. Etymol. c. 3. Isidorus ait.

¶ Ius genus, lex autem species est. C. II.

IVs generale [l] nomẽ est; lex aũt iuris est species. Ius au-

b ¶ In Euangelio.] Matthæi 7.

c ¶ Vultis.] idest, debetis velle.

d ¶ Hęc est enim.] idest, in his cõsistit. sic ponitur ibi, Deum time, & mandata eius obserua: hoc est omnis homo, Ecclesiastici 12 de pœ. dist. 2. charitas.

e ¶ Hinc.] ad probandam diuisionem supradictam.

OMnes leges.] CASVS. Capitulum istud diuidit in tres partes. In prima parte dicitur, ꝙ legum aliæ sunt diuinæ, alię humanæ: diuinæ natura; humanæ autem moribus constant: & quia mores hominũ sunt diuersi, propter quos humanæ leges statuuntur, ideo humanæ leges discrepãt, quia aliæ alijs placent, & aliæ alijs. In secunda parte dr̃, ꝙ hoc nomine, fas, lex diuina: hoc nomine, ius, lex humana continetur. In tertia parte dr̃, ꝙ transire per agrum alienũ fas est, idest, iure diuino permittitur: ius autẽ non est, idest, non permittitur iure humano. Secunda pars incipit ibi, [Fas.] Tertia ibi, [Transire.]

Plurale pro singulare resoluitur.

i Ibi, si alij accusatores &c.

f ¶ Omnes leges] idest, omnis lex. & ponitur plurale pro singulari. si enim demonstrares duas leges, vnam diuinam, & aliam humanam, non potest vere dici, istæ leges aut sunt diuinę, aut humanæ. Et valet talis interpretatio in rescriptis quoque cum ita scribitur: si ista vera sunt, idest, si hoc verum est, & si illud verum est: sic ext. de appel. significauit. in fi. & ext. de præben. cum iam dudum. & ext. de rescrip. ex parte. sic j̄. 2. q. 1. in primis. & ff. de cond. & demon. falsa. & ff de statu homi. summa.

Omnia sunt cõia iure naturali.

i Vel dic, idest, licitũ est, s. dño nõ phibente. Prohibitio. n. domini tollit hãc permissionẽ. Et dicas licitũ esse ei in sua natura, & à iure naturali pmissum, & à lege Mosaica. nam ius positiuũ ex cõstitutione licitũ est, nõ semper æquũ est. f. 2 Laus.

g ¶ Discrepant.] Non tamen sunt contrariæ. nam transire per agrum alienum diuina lex permittit, humana prohibet: sed prohibitio & permissio nõ sunt contraria. nam Dominus permittit vxorem infidelem dimitti, Apostolus prohibet, vt 28. q. 1. iam nunc.

h ¶ Alijs.] vt j̄. 12. dist. illa. & j̄. 32. dist. placuit.

i ¶ Alienum.] Sed nõne iure naturali omnia sunt communia, vt j̄. c. ius naturale. & j̄ dist. 8 quo iure. non ergo aliquis ager alienus est, ideo expone, alienum, idest, quasi alienus modo.

k ¶ Fas est.] idest, æquum est, cum subest causa, & innoxius est transitus, vt 23. q. 2. c. vlt. Item iure diuino prodest, & tibi non nocet, æquum est vt mihi non prohibeas, licet ius ibi deficiat, vt ff de aqua plu. arcen. in summa. §. item Varus. Transire tñ per agrum alienum licet in casibus, s. si seruitutem debeat, vt C. de serui. per agrum. Item si thesaurum suum quis vult effodere. ff. ad exhib. thesaurus. in fi. Item si glans mea decidit in agrũ tuum ff. de glan. legen. l. vnica & dum quæro hominem fugitiuum. ff. de ser. fugi. diuus. & in alio casu 23. q. 2. c. vlt. Item dum via publica destructa est, vt ff. quemadmo. ser. amit. si locus. §. vlt. Io.

EX VERBIS CASVS. Concludit Gratianus ex supradicto cap. differentiam esse inter legem diuinam & legem humanam: cũ omne qđ fas est, nomine diuinę vel naturalis legis intelligatur; nomine vero legis humanæ mores conscripti & traditi intelligantur. In fine dicit, ꝙ ius est generale nomen multas continens species. & hoc probat per sequentia.

IVs generale.] Casus trium capitulorum sequentium planus est: & per te videbis.

l ¶ Ius generale.] quia iustum est: nec iudex dr̃ nisi iustus

Sine scienter, siue ignoranter.

nos sit, vt 25.q.2.c.1. Quandoque est aliquod ius quod non est æquum nec iustum, vt si alicuius vxor adulteratur, q. ille non possit promoueri, vt 34. dist. si cuius. quod intelligo si ille postea cognouerit eam: ¹ quia sine culpa sua puniri non debet, vt 16.q.7.inuentum. Itē æquū & ...

q. non refert vtrum consuetudo sit scripta, an sola ratione, idest sine scriptura constet: quoniam & legē ratio cōmendat. In tertia parte, quę incipit ibi, [Porro.] dicitur q. lex est ratio: quia rationem habet: & consuetudo erit lex, idest, seruabitur pro lege, quæ rationem habet, dummodo religioni congruat, disciplinę cōueniat, saluti proficiat. & dicitur consuetudo, quia in vsu communi est.

tem est dictum, quia iustum est. Omne autem ius legibus, & moribus constat.

¶ Quid sit lex. C. III.

Isido. eod. l. c. 3.

LEx est [a] constitutio scripta.

¶ Quid sit mos. C. IIII.

Isido. ibidem. Iuo, p. 4 c. 200. ¶ tantundem. in ori. manusc. & aliquot Gratiani.

MOs est longa [b] consuetudo de moribus [c] tātummodo [†] tracta.

¶ *Apud Isidorum hæc antecedunt.* Mos est vetustate probata cōsuetudo, siue lex non scripta. Nam lex à legendo vocata est, quia scripta est. Mos autem longa consuetudo est, &c.

¶ Quid sit consuetudo. C. V.

Isid. ibidem. Iuo, ibidem. Pann. l. 2. c. 161. Tertullianus in lib. de corona militis.

COnsuetudo autem est ius quoddam moribus institutū: [c] quod pro lege suscipitur, cū deficit lex. [c] ¶ Nec differt, an scriptura, an ratione consistat, quando & legem

d ¶ Institutum.] Videtur hic manifeste, q. plures vices nō sufficiunt ad hoc vt aliquid dicatur consuetudo: nisi institutum sit, q. illud pro cōsuetudine amodo seruetur. nam potest esse q. ex gratia vel tolerātia hoc sępius permissum sit, vt extra de verb. sig. abbate. & 10.q 3. quia cognouimus. vnde licet aliquid sæpius factum sit: nisi eo animo factum sit, vt in posterum fieret: ét si suo iure id faceret, talis vsus non dr̄ vsus, vt ff. de itine. actuque priua. l. 1. §. Iulianus rectè ait. & l. vlt. Item alia rōne patet, q. solæ vices non inducunt consuetudinem: quia licet pluribus vicibus aliquid iudicatum sit, non ideo in posterum ita iudicādum est; quia non exemplis, sed legibus est iudicādum, vt C. de sen. & inter. nemo. sed secundum consuetudinem benè iudicatur, ² vt extra de eo qui mit. in pos. cum venissent. 12. dist. illa. & 32. dist. placuit. Item multa alia requiruntur ad hoc, vt aliquid dicatur consuetudo, vt dicemus j. dist. 8. frustra.

Consuetudo an egeat institutione.

& iustum est, vt nemo cum alterius iactura locupletetur, vt extra de pęnis, sum. & ff. de cond. inde. nam hoc. & tñ contra illam ęquitatem inducta est vsucapio, siue p̄scriptio. Item iniquum est vt vnus puniatur pro alio: quia non debet vltra progredi pœna, quàm reperiatur delictum, vt extra de his quę fiunt à maio. par c. quęsiuit. tamen contra hanc ęquitatem multa iura loquuntur, vt 1.q.4. ecclesia. §. item ex peccato Achor. & 6.q.1. sunt plurimi. §. verum. & extra de spon. non est vobis. Sed dic. q. in oībus casibus ex causa & pro bono pacis, vel publico inducitr̄ qñq; rigor cōtra naturalem ęquitatem, qñque tñ sine rōne inducitur rigor contra æquitatem: & hoc solum pro ratione sufficit. q. ita scriptū est, vt ff. qui & à qui. manu. libe. non fi. l. prospexit.

Rigor qñq; p̄fertur ęquitati.

a **L**Ex est, &c.] iustum pręcipiens, & contrarium prohibens. 23. q 4. si ecclesia in fi. & dicitur lex eo q. legitimè ligat. 2. dist. omnis. Archi.

Consuetudo quot vicibus inducatur.

b **M**Os est longa.] Quam consuetudinem dicis esse longam, vel quot vices dicis inducere consuetudinem? nunquid illud quod bis factum est, vt 25. q. 2. ita nos. Vel illam, quæ ter facta est, vt extra de elect. venerabilem. in fi. Vel illam, quæ sæpius quàm ter est facta, vt extra de causa pos. & proprie. cum ecclesia Sutrina. Vel illam, quæ decies facta est: sicut longa præscriptio dicitur, quæ est x. annorum, vt C. de præscrip. lon. temp. per totum. Vel illam cuius nō extat memoria, vt 3.q.6. hæc quippe ff. de aqua quoti. hoc iure. §. ductus aquę? Dici consueuit, q. in criminalibus duę vices inducunt consuetudinem: sed in alijs tres non sufficiunt C. de epi. aud. l. 4. in fi. Io. Hoc teneas pro certo, q. secundū ius canonicum nō valet consuetudo. nisi præscripta sit & rationabilis, vt extra de consue. cap. vl. Videtur tamē hic, q. quaternarius actus inducat cōsuetudinem. C. de. ser. l vlt. Bar. Brix.

c ¶ De moribus.] Hęc descriptio dupliciter videtur incōueniens, & quia idem ponitur in descriptione, qd in descripto: & quia idem ponit pro specie & genere. Sed dic, q. aliter sumit hic hoc nomen, mos. & aliter hoc nomen, moribus: & aliter hoc nomen, consuetudo. Nam mos sumitur pro iure non scripto, consuetudo sumitur generaliter pro iure scripto & non scripto, vt j. ca. proxi. sed hoc nomen moribus, sumitur hic pro frequentibus actibus hominum. Ioan.

Mos & mores differunt.

COnsuetudo.] CASVS. Capitulum istud diuidit in tres partes. In prima parte ponit diffinitio consuetudinis q talis est. [Cōsuetudo est ius quoddā, &c] In secunda parte, quę incipit ibi, [Nec differt.] dicitur

² Arg. extra de testi. Raynu. §. dictus. ver. pcedit. de hoc not. 12. dis. illud. in gl. arg. cōtra ibi videas

c ¶ Cum deficit lex.] Hic vr̄, q. tunc demum recurrendum est ad cōsuetudinem, cū lex deficit. Et sic est argu. q. numq̄ s̄m consuetudinem est iudicādum, si ius contrarium pręcipiat, & arg. j. 11. dist. consuetudinis. & ca. consequens. & j. dist. 8. si consuetudinem. & c. consuetudo. & extra de sen. & re iudi. cum causa. & extra de foro compe. quod clericis. Rñdetur, q. non secundum cōsuetudinem, sed secundum iura est iudicādum, vt ff. de sepul. vio. l. 3. §. diuus. secundum hoc multa occurrunt contraria, vt j. dist. 32. placuit. & extra de eo qui mit. in poss. cum venissent. & extra de cog. spi. super eo. & extra de arb. dilecti. & extra de consue. c. 2. & extra de testa cap. ad hæc. Ex istis omnibus hr̄, q. consuetudini statur contra ius scriptum. Solutionem aūt istius, quando consuetudo præiudicet iuri: dicemus j. 8. dist. cap. frustra. Ioan. Hoc tene, q. consuetudo rōnabilis & præscripta iuri scripto præiudicat. ita mihi vr̄, vt extra de consue. c. vlt. ét si alia non interueniant, de quibus facit mentionem Ioan. in illo cap. frustra. B. Sed ad quā consuetudinem dicis recurrendum? an ad consuetudinē terræ: an ad Romanam consuetudinem: an ad consuetudinem loci vbi contractum fuit: an ad consuetudinem vicinarum prouinciarum? Videtur, q. ad consuetudinem Romanam, vt j. 11. dist. c. vlt. Inst. de satisda. §. vlt. E contra videtur, q. ad consuetudinem loci, vt 12. dist. illa. & C. de ædi. priua. an in totum. & iura præalle. ad hoc induças. Ad hoc dico, q. iudex maxime delegatus primo secundum canones iudicabit: deficientibus canonibus iudicet secundum leges, ³ vt extra de noui ope. nun. intelleximus. & j. distinct. 10. si in adiutoriū. deficiente omni iure procedat ad generalem consuetudinem, ⁴ vel etiam particularem, cum defuerit generalis: licet quidam tunc dicant recurrendum ad consuetudinem Romanam: deficiente iure & cōsuetudine procedat de similibus ad similia, vt 20. dist. de quibus. ff. de legib. l. nō possunt. oībus deficiētibus ad Romanā

Consuetudo verū pręiudicet iuri scripto.

Iudex p quę iura debet iudicare.

³ De hoc 15. q 3. §. cū aūt. ver. sed sicut.

⁴ Adde Bal. §. 1. aduersus. C. si aduer. rē iud. & Alex. de Imo. in l. solet ff. de iurisd. o. iu. iud. circa prin.

consuetudinē ꝓcedat, vt ff. de legi. & cōst. de qbus, in prin. licet sit arg. q ad consuetudinem vicinarum prouinciarum sit recurrendum, vt extra de cen. super eo.

a ¶ Ratione.] Arg. q deficiente lege, vel canone potest allegari rō, vt 19. dist. si Romanorum. & dist. 8. frustra.

vel ius gentium. Sm hoc ius canonicum dr ius ciuile, sm q hic sumitur. Secundo modo dr ius ciuile omne illud quod nō est canonicū ius. Tertio modo ius ciuile dr lex xij. tab. ff. de orig. iur. l. 2. §. exactis. Quarto modo dicitur ius ciuile ad differentiam iuris prætorij. Ioan.

Ius ciuile quadrupliciter dicitur.

b ¶ Quod religioni cōueniat.] multa eñ sunt contra rōnem, tamen congruunt religioni, vt virginem peperisse.

* Propria non sunt contra rōnem, sed supra rationem.

c ¶ Quod disciplinæ congruat.] quia licet plalatus de rōne possit coercere subditū delinquentē: tamen disciplinate tenet ipsū coercere, vt proficiat ei ad salutem, vt 45. dist. cum beatus.

d ¶ Quod saluti proficiat.] licet ratio sit q homo debeat persequi inimicū: tamē non proficit hoc ad salutem.

* Est rō vel deprauata, vel infirma, cum non proficit ad salutem.

ratio cōmendat.[a] Porro si ratione[a] lex constat: lex erit omne iam quod ratione cōstiterit; duntaxat, quod religioni conueniat,[b] quod disciplinæ congruat,[c] quod saluti proficiat.[d] Vocatur autem consuetudo, quia in communi est vsu.

Cum itaque dicitur, non differt vtrum consuetudo scriptura, vel ratione consistat; apparet, quòd consuetudo est partim redacta in scriptis, partim moribus tantum vtentium est reseruata. Quæ in scriptis redacta est, cōstitutio, siue ius vocatur: * *quæ verò in scriptis redacta non est, generali nomine, consuetudo videlicet appellatur. Est autem & alia diuisio iuris, vt in eodem lib. 5. c. 4. testatur Isidorus ita dicens.*

* Qñ ita simpliciter, vt ex nūc statuit. sed si cōsuetudo publica auctoritate in scriptis redigit, & auctorat, ne dubitet, & alia probatione opus sit: nihilominus consuetudo est.

* Cōcor. tex. in §. huius studij. ver. dicendū. Insti. de iust. & iure.

¶ Quæ sint species iuris. C. VI.

IVs † autem aut naturale est, aut ciuile, aut gentium.*

† Ius aut naturale.] orig. & aliquot Gratiani codices.

¶ Quid sit ius naturale. C. VII.

IVs naturale[c] est cōe oīum nationum, eo q vbiq; instinctu naturæ, non constitutione aliqua habetur; vt viri & fœminę cōiunctio,[f] liberorū successio,[a g] & educatio,[h] cōis omnium[i] possessio, & omnium vna libertas, acquisitio eorum, quæ cœlo, terra, mariq; capiuntur;[k] item depositæ[l] rei, vel cōmendatæ[m] pecuniæ restitutio, violentiæ per vim[n] repulsio. Nam hoc, aut si quid huic simile est, numquam iniustum, sed naturale, ęquumq; habetur.

Isid. eo. l. c. 5.

† al. commodatæ restitutio.

a ¶ Successio.] *In tribus codicibus manuscriptis Isidori, & aliquot Gratiani legitur,* liberorum susceptio, & educatio: *quę lectio conuenit cum l. 1. ff de iust. & iure. vers. hinc descendit.*

CVM ITAQVE. CASVS. Infert ex supradicto c. consuetudo dicens, cum nō refert, an scripta sit consuetudo, vel non sit scripta, apparet q quædam consuetudo est tradita in scriptis: quædā moribus vtentium reseruatur: quę autem scripta est, cōstitutio siue ius vocatur: quæ scripta non est, consuetudo vocatur. Et dicit etiam, q est alia diuisio iuris, & ad hoc inducit sequens capitulū, exempla ponendo de quolibet membro diuisionis.

IVs aūt. CASVS. Capitulū istud diuiditur in tres partes. In prima diuidit Isid. ius trifariā, in ius naturale, in ius ciuile, & in ius gentiū. In secunda parte, q incipit, [Ius naturale.] dr q ius naturale ē cōe oīum nationū, eo q instinctu naturę procedit, & nō ex cōstitutione aliqua. In tertia q incipit ibi, [Vt viri.] ponit viij. q ex naturali iure procedunt, vt viri & fœminę cōiunctio, &c. nā ista aut his similia de iure naturali ꝓcedūt.

c ¶ IVs naturale.] Ad intelligentiā istorum nota, q natura multis modis dr, qñque dr natura vis insita rebus similia de similib. procreās. Secundo modo dr natura qdam stimulus, seu instinctus naturę ex sensualitate ꝓueniens ad appetendum, vel ad procreādum, vel ad educādum, 32. q. 5. horrendus. ff de ven. inspi. l. 1. §. ius naturale. Insti. de iu. nat. gen. & ciui. in princ. Tertio modo dr instinctus naturæ ex rōne proueniens, & ius ex tali natura proueniens dr naturalis ęquitas, & cōia sm hoc ius naturæ dūr oīa, i. cōicanda tpe necessitatis, vt 47. distin. sicut. Quarto modo dr ius naturale ꝑcepta naturalia, hoc est: Non furtum facies: Non mœchaberis. 32. q. 7. quod adulterio. Insti. de obli. quæ ex delicto nas. circa prin. & omne ius diuinum * dr naturale ius. & secundum istud ius similiter oīa dūr cōia. i. cōicanda: benè enim fuit aliquid proprium * de iure diuino. nam ipsi Adæ fuit dictum: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. & alibi: Nō concupisces rem proximi tui. 47. dist. vitum. Similiter ius ciuile dicit varijs modis. Qñq; dicitur ius ciuile illud ius, qd non est naturale,

Ius naturale dr multiplr.

* Declaratur infra dist. 6. c. non est peccatū § his itaq;.

* Vide B. Th. 2. 2. q. 57. artic. 3.

f ¶ Coniunctio.] si intelligas de coniunctione corporū, sm hoc est ius naturale proueniens ex sensualitate. Si intelligas de coniunctione animorum, est ius naturale ex ratione proueniens. extra de biga. debitum.

Sub. dr quæ cōiunctione est intelligēdū, sm Ber.

g ¶ Successio.] Non intelligas de successione, quę fit p hęreditatem, cum illa nō sit naturalis, sed de successione per carnis propaginem. Vel etiam intelligi pōt de illa qua liberi iure naturę succedunt parentibus. ff. vnde lib. l. 1. & l. scripto. §. non sic.

h ¶ Educatio.] Patres. n. thesaurizant filijs, non filij parentibus, vt 16. q. 1. prędicator. similiter filius patrem egentem cogitur alere 22. q. 4. inter. & C. de alēd. li. l. 1. & 2. & in casu mater filiū, & libertus patronum, vt ff. de lib. agno. si quis. §. idem in liberis & §. solet.

Filius egentē patrē cogit alere.

i ¶ Cōis omnium.] i. nihil erat proprium alicui iure diuino. Vel dic cōis, i. cōicanda tpe necessitatis, vt 74. dist. sicut. nam & secundum legem Rhod. tpe periculi cibaria maximè erāt communia, vt ff. ad leg. Rhod. l. 2. §. cum in eadem naue. in fi. 12 q. 1. dilectissimus.

Cōcor. tex. in l. ex hoc iure. cum ibi no. ff. de iust. & iu.

Tpe necessitatis oīa cōicanda.

k ¶ Capiuntur.] Hæc. n. & alia, quæ in nullius bonis sunt, cedunt occupanti, vt Inst. de re. diui. §. feræ.

l ¶ Item depositę.] Fallit in duob. casibus, vt j. 22. q. 2. c. ne quis. & si dominus & deponēs simul petunt rem, potius restituitur domino, vt ff. depo. bona fides.

m ¶ Commendatæ.] commendare idem est quod deponere, vt ff depo. Lucius Titius.

n ¶ Per vim.] quod cuilibet licet, vt ff de iust. & iu. vt vim. in fi. extra de sen. excom. c. 3. §. si verò. in fi. De illa materia habes not. 23. q. 1. in summa. Ioan.

Ius

IVs ciuile.] CASVS. Dicitur hic ius ciuile, quod populus, vel ciuitas sibi proprium constituit causa Dei, vel hominum.
a ¶ Vel quęq; ciuitas.] sic aliqua ecclesia ius sibi statuit, vt j. dist. 11. catholica. & de conse. dist. 3. pronuntiandū.
b ¶ Diui-

f ¶ Legatorum.] Si quis legatum, vel amicorum, vel hostium impedit, sm canones excommunicatur, vt 94. dis. si quis. 24. q. 3. si quis. sm leges traditur hostibus, vt sit seruus illorum. ff. de lega. l. vlt. Ioan. Theutonicus.
g ¶ Alienigenas.] vt 28. q. 1. caue. & cap. seq.

¶ Quid sit ius ciuile. C. VIII.

Isid. eo. l. e. 5.

IVs ciuile est, quod quisq; populus, vel quęq; ciuitas [a] sibi proprium diuina, [b] humanaq; causa constituit. †

† Cōcor. tex. In §. ius autē ciuile. Instit. de iure nat. gen. & ciui.

Quid sit ius gentium. C. IX.

Isid. eo. l. c. 6.

IVs gentium est sedium [c] occupatio, ædificatio, munitio, bella, captiuitates, seruitutes, [d] postliminia, [e] fœdera, paces, inducię, legatorum [f] non violandorū religio, connubia inter alienigenas [g] prohibita. Hoc † inde ius gētium appellatur; quia eo iure omnes fere gentes vtuntur.

† Cōcor. tex. In §. ius autē gentiū. cum gl. in ver. bella. Insti. de iure nat. gen. & ciui.

† Et inde ius gētiū, ga eo] orig.

¶ Quid sit ius militare. C. X.

Isid. eo. l. c. 7.

IVs militare est belli inferendi solennitas, fœderis [h] faciendi nexus, signo dato egressio in hostem, vel pugnæ cōmissio; itē signo dato receptio; itē flagitij militaris disciplina, si locus deseratur: [i] itē stipendiorū modus, [k] dignitatū [l] gradus, prēmiorū honor; veluti cū corona, [m] vel torques [n] donātur: itē prædę decisio, & pro personarū qualitatibus & laboribus † iusta diuisio, ac principis portio. [o]

† laboris] orig.

¶ Quid sit ius publicum. C. XI.

Isid. eod. l. c. 8. l. 1. §. ius publicum. ff. de iust. & iure.

IVs publicum est [p] in sacris, & in sacerdotibus, & in magistratibus.

¶ Quid sit ius Quiritum. C. XII.

Isid. ibid. c. 9.

IVs Quiritum [q] est proprie Romanorum, quod nulli [r]

IVs militare.] CASVS. Hic ostēdit Isidorus, quę spectāt ad ius militare: videlicet belli inferendi solennitates, fœderis faciendi nexus, &c.
h ¶ Fœderis.] idest, pacis componendę.
i ¶ Deseratur.] secūdum canones, qui fugit in bello publico, infamis est, vt 6. q. 1. infames. secundum leges capite punitur, vt ff. de re mili. omne. §. qui in acie. Ioā. Theutonicus.

Pœnæ fugiētis in bello.

k ¶ Modus] j. 12. q. 2. Vulteranæ. & j. 16. q. vlt. c. 1. & cap. contra.
l ¶ Dignitatū.] quis sit dignior, vel superior alio.
m ¶ Cum corona.] idest, maius munus.
n ¶ Vel torques.] idest, minus munus.
o ¶ Ac principis portio.] non ergo omnia, quæ capiuntur in bello, sunt principis: & sic est contra 23. quæst. 5. dicat. vbi dicitur, quòd regis sunt omnia. Sed dic, quod principis sunt omnia quo ad tuitionem: sed ipse tenetur ea diuidere secundum merita personarum. 12. q. 2. Vulteranæ. & cap. concesso.

b ¶ Diuina humanaque.] idest, contemplatione Dei. de conse. dist. 3. c. 3. & hominum. vt ff. de fer. l. 1.

IVs gentium.] CASVS. Hic enumerantur xj. quæ procedunt à iure gentiū, scilicet sediū occupatio, &c. & dicitur ius gentium: quia fere omnes gentes indifferenter vtuntur eo.
c ¶ Sedium.] s. hostiliū, vt 23. q. 7. si de rebus. & q. 5. dicat aliquis. Insti. de re. di. §. item quæ ex hostibus. ff. de acq. re. do. naturalem. §. si. Vel dic, sedium vacantiū, quę occupanti conceduntur, vt Insti. de rer. diui. §. feræ. Alioquin si propria auctoritate raperet etiam rem suam, cadit à dominio, † vt j. 16. q. 6. placuit. ff. quod met. cau. extat. C. vnde vi. si quis in tantā. nisi forte alio modo nō posset eam consequi per iudicem, vt 21. q. 2. cap. 1. & 2. & ff. quæ in frau. cre. ait prætor. §. si debitorem. Ioan.

† Ad huius dicti declarationem, vide qd no. ext. de cau. posses. & propr. pastoralis. in glo. sed nūquid. & in gl. sed si non potuit.

d ¶ Seruitutes.] alibi dicitur, quod seruitus sit inducta per ebrietatem. 35. distin. sexto die. alibi videtur inducta ex præscriptione septēnij, vt dicam j. dist. 7. §. ius autem, in summa in glo. quæ incipit, à iudicijs super illo ver. iustificationibus. sed dicitur inducta de iure gentium: quia ius gentium eam approbat: non quod eam primo inuenerit. Si ergo bellum iustum est, qui capitur, fit seruus capientis, vt 23. q. 5. dicat. & secundū hoc peccat taliter captus, si recedat à domino suo, vt 17. q. 4. si quis seruum. sed si bellum non est iustum, licitum est ei fugere dum potest, vt ff. de cap. nihil interest. Ioan.

Captus in bello, an licite possit aufugere.

e ¶ Postliminia.] Postliminium est ius, quo restituitur alicui res, quam per captiuitatem amiserat, vt 16. quęst. 1. prima actione. & 34. q. 1. cum per bellicam. nisi sint arma, quæ non restituuntur: quia illa turpiter amisit, vt ff. de capt. l. 2.

IVs publicum.] CASVS Ius publicum consistit in sacris, sacerdotibus & magistratibus, quia si aliquis istos vel alias publicas personas offendit; ius publicum est, & contra publicum facit, cum hæ personæ principaliter ad statum reipublicæ spectent.
p ¶ Ius publicum est.] Vnde qui lædit sacerdotes, vel res sacras, ab omnibus tamquam pro publico crimine potest accusari. arg. 2. q. 1. in primis.

IVs Quiritum.] CASVS Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, quod ius Quiritum est proprie Romanorū, quod nulli habent, nisi Romani, vel eis subiecti. In secunda parte dicitur, quod iure Romanorum agitur de legitimis hęreditatibus, de cretionibus & tutelis, & de vsucapionibus: quę omnia tantum Romanis competunt. Secunda pars ibi, [In quo.]
q ¶ Ius quiritum.] a Quirino, idest, Romulo.
r ¶ Quod nulli.] contra C. de Iudæis. Iudęi. vbi dicitur, quod Iudæi vtuntur Romano iure. Sed ibi omnes vocātur Romani subiecti Romano imperio: prout dicitur, Proprium Romanorum est habere filios in potestate: prout etiam Gentiles sunt sub Romano Imperio. nam Imperator est princeps totius mundi, vt 7. q. 1. in apibus. sed in diuersis prouincijs diuersi reges sub eo constituti sunt. 6. quæst. 3. scitote. & ff. ad legem Rhod. de iac. qui leuandæ. & l. deprecatio. Qui ergo non vult esse sub Romano Imperio, nec hæreditatem habere potest, nec alia, quæ hic de iure Romano enumerantur. argum. 8. distin. quo iure.

a ¶ De legitimis hæreditatibus.] ab intestato, vel ex testaméto delatis. Et hereditas est successio in vniuersum ius, quod defunctus habuit tempore mortis, vel quod superest deducto ære alieno.

b De vsucapionibus.] Vsucapio est acquisitio dominij per continuationem possessionis temporis lege diffiniti. ff. de vsu. l. 3.

Constat autẽ.] Hæc distinctio diuidit in duas partes. In prima parte ponit quinque differentias sæcularium legum. Secunda ibi, [Quædam.] Io. de Fant.

CASVS. In superiori dist. facta fuit mentio de iure Quiritũ, ideo Gratianus annectit secundam distinctioné, in qua ostendit, quod ius Quiritum constat ex legibus, plebiscitis, & senatusconsultis, cõstitutionibus principum, edictis senatorũ, & prudentum resposis. Interserit etiam de quibusdã legibus, quæ à nominibus conditorum nominantur, vt consulares, & tribunitiæ, &c. Et exépla ponit de singulis. Quatuor autem sequétia capitula plana sunt, & per te videbis.

c ¶ Constat.] In hac secunda distinctione agitur, quæ sint partes, siue species Romani iuris: agitur & quæ re leges cõsulares, vel tribunitiæ, vel alij sic sunt appellatæ, &c.

d Lex est.] Populi.] olim popul⁹ statuit leges: sed hodie non: quia transtulit hanc potestatem in Imperatorem, a vt Instit. de iure nat. §. sed quod principi. Vel dic, quod populus hodie potest, & quod dicitur ibi, transtulit, idest, concessit.

e ¶ Qua maiores natu.] Maiores natu dicuntur nobilitate, antiquitate, dignitate, scientia, vt 2. q. 7. quætendum. & c. criminationes.

f Plebiscita sunt.] Plebiscita primo facta fuerũt propter discordiã, quæ fuit inter nobiles & plebeios, vt ff. de origine iuris. l. 2. §. eisdem temporibus.

g Constitutio, vel edictum est.] Propriè dicuntur cõstitutiones principum, & edicta prætorũ. Dicitur etiam edictum iudicis, vt est citatio. 24. q. 3. de illicita. ff. de re iudi. contumacia.

Responsa.] CASVS. Dicitur hic, quod respõsa sunt, quæ iurisconsulti interrogantibus respondebant, vt fuerunt responsa Pauli. Fuerunt enim quidam prudentes electi æquitatis arbitri, qui responsiones suas ediderunt in scriptis, quibus dissidentium lites sopiebant.

¶ Responsa.] olim licuit cuilibet totã hæreditatem suam relinquere alteri: sed Falcidius statuit, quod quarta pars hæreditatis deberet relinqui legitimis hæredibus. Est auté triplex Falcidia. Vna est debita iure naturę, quę competit legitimo hæredi. Alia est debita iure institutionis, quam potest iure hæres institutus petere, cum tota hæreditas est exhausta. Io. Et istas duas potest hodie habere filius institutus. ext. de test. Raynaldus. & ita cessat opi. dominorum. C. ad leg. Fal. quamquam. B. Tertia quæ dicitur quarta Trebellianica: & competit hæredi instituto, qui rogatus est hæreditatem alteri restituere, vt legitur ext. de test. Raynutius. Ioan.

¶ Sopirent.] nec enim licet iudici ab eorum responsis deuiare, vt Instit. de iure natu. §. responsa.

Quædam etiam.] Hęc est secunda pars distinctionis, in qua ponit quasdam leges denominatas à conditoribus. Io. de Fant.

CASVS. Hic enumerantur septem leges denominatę à no-

De hoc dic. vt plene not. 16. quæst. 1. in princ.

a Adde, an possit facere statutũ, & si pót: an princ ipe existéte in ciuitate nõ cõsentiente. no. Bal. in l. hominũ. C. de lega.

b De hoc no. ff. de ædil. edi. per totũ. Laur.

tenét, nisi Quirites, idest, Romani. In quo agitur de legitimis hęreditatibus, a de cretionib⁹, de tutelis, de vsucapionib⁹; b quę iura apud nullũ aliũ populũ reperiuntur; sed propria sunt Romanorũ, & in eosdem solos constituta.

a ¶ Cretionibus.] *Antea legebatur*, vel curationibus, vel de contractibus. *Emendatum est ex codicibus Isidori tam impressis, quam manuscriptis. Quid autem sit cretio, declarat Vlpianus in suis titulis, c. 22. & ipsemet Isidorus eod. lib. 5. Etymol. c. 24.*

Alciatus 3. dispunct. c. 7.

DISTINCTIO II.

Constat c autem ius Quiritum ex legibus, & plebiscitis, & senatusconsultis, & constitutionibus principum, & edictis, † siue responsis prudentum. *(Ex Isid. ibid.)*

† antea legebatur, *ex edicti. senatorum.*

¶ Quid sit lex. C. I.

Lex est constitutio populi, d qua maiores e natu simul cum plebibus aliquid sanxerunt. *(Isid. eo. l. c. 10.)*

¶ Quid sit plebiscitum. C. II.

Plebiscita f sunt, quæ plebes tantum constituunt: & vocantur plebiscita, quod ea plebs sciat; vel quod sciscitatur, & rogat, vt fiant. *(Isid. eo l. c. 11.)*

† *voca. a scita*] orig.

¶ Quid sit senatusconsultum. C. III.

Senatusconsultum est, quod tantum senatores populis consulendo decernunt. † *(Isid. eo. l. c. 12.)*

¶ Quid sit constitutio, vel edictum. C. IIII.

Constitutio, g vel edictum est, quod Rex, vel Imperator constituit, vel edicit. *(Isid. eo. l. c. 13.)*

† antea legebatur, *edidit.*

¶ Quid sit responsa prudentum. C. V.

Responsa prudentum sunt, quæ iurisconsulti respondere dicuntur consulentibus: vnde & responsa Pauli dicta. Fuerunt enim quidã prudentes, & arbitri æquitatis, qui institutiones † ciuilis iuris compositas ediderunt, quibus dissidentium lites, contentionesq; sopirent. *(Isid. eo. l. c. 14.)*

† *al. constitutiones*

¶ Quę sint tribunitiæ, vel consulares leges. C. VI.

2 Quædam etiã leges dicuntur ab ijs, qui condiderunt, *(Isid. ibid. c. 15.)*

a Hæc glo. est trãspositæ: pertinet enim ad cap. prox. seq.

Tex. est simi. in §. sed ius quidẽ ciuile. cum gl. l ver. ius Quiritum. & in versi. à Quirino. Instit. de iu. nat. gen. & ciui.

Cõcor. tex. in §. constat auté versi. senatusconsultũ. cũ glo. in ver. senatus. Instit. de iu. nat. gé. & ci.

a Adde, an appel. Fal. veniat Trebell. not. in l. 2. si quis ali. testa. prohi. & in l. 1. ff. de iure cod.

à nominibus cōditorum, quorum quattuor Octauianū Cęsarem pręcesserunt: tres autē fuerunt sub Octauiano Cęsare: s. Papius & Poppęus, qui leges condiderūt, pręmia pro suscipiendis: idest, susceptis liberis continētes, & Falcidius tribunus plebis, qui patentibus permisit facere

b Satyra.] De hac satyra nihil habemus: sed tāgitur in C. de lati. lib. l. vnica. in princ & in procemio digestorum. §. & antea, in fi. 1

c Rhodię.] Iniquissima est illa lex: s. q̃ patientibus naufragium inhabitatores omnia auferant, vt ff. eo Modestin⁹. Sed hodie lex illa correcta ē. C. de fur. authē. nauigia. & extra de consue. c. fi. immo tales sunt excommunicati ipso iure, vt extra de rap. excommunicationi.

1 Dī esse hæc lex de latina libertate esse, q̃ quasi per satyram fuit introducta sm Hug.

vt Consulares, Tribunitiæ, Iuliæ, Corneliæ. Nam & sub Octauiano Cæsare suffecti consules Papius, a & Poppęus legem tulerunt; quę à nominibus eorum appellatur Papia Poppęa cōtinens patrum præmia a pro suscipiendis liberis sub eodem quoq; Imperatore Falcidius Tribunus plebis legem fecit, nequis plus extraneis b in testamento legaret, quàm vt quarta pars superesset hęredibus: ex cuius nomine lex Falcidia nuncupata est.

a ¶ Papius.] *Antea legebatur* Papius, & Pompeius. *& paulopost,* Papia, & Pompeia. *Emendatum est ex manuscriptis exemplaribus Isidori. Nam in impressis notauerat errorem Alciatus lib. 3. disp. c. 3. In tabulis autem Capitolinis anno vrbis DCCLXI. ex kal. Iul. suffecti consules numerantur M. Papius, Q. Poppæus.*

b ¶ Extraneis.] *Hæc dictio non est in Chronico Eusebij à B. Hiero. latinitate donato, ac locupletato (vnde hęc videtur sumpsisse Isidorus) neq; in l. 1. § 2. ff. ad leg. Fal. vbi referuntur propria verba ipsius legis. Est tamen apud Isidorum & in codicibus manuscriptis.*

¶ Quæ sit lex Satyra. C. VII.

Isid. ibid. c. 16. / al. Satura.

SAtyra b a verò lex est, quæ de pluribus simul rebus loquitur; dicta à copia rerū, & quasi à saturitate: vnde & satyram scribere est poemata varia condere, vnde Horatij, Iuuenalis, & Persij.

a ¶ Satyra.] *In aliquot Gratiani manuscriptis codicibus & vno Isidori legitur.* Satura, *de qua ita Festus:* Satura est cibi genus ex varijs rebus conditum: & est lex multis alijs conserta legib. Itaque in sanctione legum adscribitur: neve per saturam abrogato, aut derogato. *& alia quędam in hanc sententiam.*

¶ Quæ sint Rhodiæ leges. C. VIII.

Isid. ibid. c. 17.

RHodiæ c leges naualium commerciorum sunt, ab insula Rhodo cognominatæ, in qua antiquitus mercatorum vsus fuit.

DISTINCTIO III.

OMnes d hæ species secularium legum partes sunt. Sed quia constitutio alia est ciuilis, alia ecclesiastica: ciuilis verò forense, vel ciuile ius appellatur; quo nomine ecclesiastica constitutio appelletur, videamus. Ecclesiastica constitutio, canonis nomine censetur.

Quid autem sit canon, Isidorus in lib. 6. Etymolog. c. 16. declarat, dicens.

OMnes hę] Hęc dist. diuiditur ī tres partes. In prima ꝓbat quid sit canon. Secūda ibi, [Porro.] Tertia ibi, [Officiū.] Io. de Fan. CASVS. Ab illo c. ius autem naturale. assignauit partes legum sęcularium: sed quia constitutio alia est ciuilis, quæ ius ciuile, vel forense appellatur: alia ecclesiastica: de qua principaliter intendit tractare, ideo supponit dist. 3. in qua ostēdit quo nomine lex ecclesiastica censeatur, & dicit q̃ nomine canonis censetur. Interserit etiam quid sit priuilegium, & quod sit officium legis. Casus autem sequentis cap. patet per se.

d ¶ Omnes.] Sed q̃a s. tractauit de speciebus sæcularium legum, modo vult tractare de ecclesiasticis constitutionib. q̃ varijs nominibus appellātur, q̄nque illud appellatur canon, quandoque decretū, quandoque decretalis epistola. Canon dicitur id quod statuitur in vniuersali concilio. extra de biga. altercationis. Decretum dicitur quod Papa statuit de concilio Cardinalium suorum ad nullius consultationem. Decretalis epistola dī, quam statuit Papa vel solus, vel cum Cardinalibus ad consultationem alicuius 19. dist hoc ad nos. 19. dist si Romanorum. Item adhuc alias inuenimus appellat ones canonicę constitutionis, vt dogma, mandatum, interdictum, sanctio, vt 25 q. 2. si quis dogmata. Dogma est, quod consistit in doctrina fidei Christianę. 23. dist. qui episcopus. Mandatum, quod consistit in doctrina de moribus. 13. dist. his igitur. Interdictum, in quo nulla pœna adijcitur. 42. dist. interdixit. Sanctio, vbi pœna adijcitur. 36. dist. c. 2.

cere de sua substantia quicquid vellent, & extraneis relinquere, pręter quartam, quam suis hęredibus relinquere tenentur iure naturę. Casus autem duorum seq. cap. planus est, & per te pone.

a ¶ Præmia.] Hæc fuerunt præmia, q̃ si quis haberet Romę, tres filios, in Italia quattuor, in prouincia quinque, non poterat vocari ad onus tutelæ. 1 Insti. de excusa. tu. in prin. Vel aliter constitutū est, q̃ si quis habet minus q̄ xxv. an. excludit' ab honoribus: tn̄ si esset xx. an. & haberet quinq; filios, numerus filiorū supplet numerū annorū ff. de mu. & ho. ad rem, & ff. de mino. l. 2.

1 Et habere [illegible]mium. C. q. morbo se ex. [illegible] l. 1.

a CAnon.] habet autem canon sub se quattuor species, vt 25.q.2.si quis dogmata.

REgula.] CASVS. Regula dicta est, eo quod recte ducit: nec aliorsum nos trahit, quàm ad rectitudinem. Alij dixerunt regulam esse eo quod regat, vel quod normam viuẽdi prębeat, vel prauum corrigat.

b ¶ Aliorsum.] Ergo si regula nunquam trahit aliorsum, omnis regula est ius: male ergo dicit lex, quæ ita diffinit regulam. Regula est quæ rem breuiter enarrat, non vt ex ea ius hat. ff. de reg. iur. l. 1. Ad hoc dicas, quod si illud appellas regulam, in quo aliqd generaliter statuitur non adiunctis exceptionibus secundũ hoc ex regula non sumitur ius: & ita loquitur lex, sed si appellas regulã id quod includit in se suas exceptiones, secundum hoc regula numquã fallit: & ita sumitur hic.

PORRO. Hæc est ij. pars dist. in qua distinguitur inter cõcilia prouincialia, & generalia, & priuilegia. Ioan. de Fan.

CASVS. Facit hic Gra. quãdam distin. scilicet, canonũ alij sunt decreta Pontificum, alij sunt statuta conciliorum vniuersalium, alij sunt statuta prouincialiũ conciliorum, quę quæque fiunt auctoritate Papę vel Patriarcharum, vel Archiepiscoporum: & hęc quidẽ generales regulę dicuntur. Sunt autem quædam priuatæ leges, quę priuilegia appellantur. & ad hoc inducit seq. cap. cuius casus planus est.

Legatus vtrũ possit concilium facere.

c ¶ Legato.] ad hoc specialiter destinato. licet enim aliquis sit generalis legatus, nõ tamen potest facere generale, uel etiam prouinciale concilium: quia ea quæ specialiter Romano Pontifici conceduntur, mandata generali iurisdictione nõ transferuntur, vt extra de off. leg. quod translationem. & mãdata generali iurisdictione concilium non potest exercere is cui mãdatur, vt ff. de offi. eius cui man. est iu. l. 2. Sed nunquid metropolitani in suis concilijs possunt condere canones? Non vr, vt j. 17. dist. nec licuit. & c. seq. Arg. contra. j. 11. dist. catholica, & de conse. dist. 3. c. 1. Dicas quod de paruis negotijs, & de his quę spectant ad onus, possunt condere canones. de magnis rebus non possunt, vt 17. dist. multis. & 24. q. 1. quotiens.

Metropolitani vtrũ possint canones condere.

Hanc sententiam hic tenet Hugo. not. 18. dist. in sum.

ADDITIO. Et de hoc not. 18. dist. in summa. & hanc sequitur de verbo ad verbum Ioan.

Priuati dupliciter dicuntur.

d PRiuilegia.] Priuatorum.] Priuati dicuntur proprie qui non sunt constituti in aliqua dignitate, ut 24. q. 1. qui contra. Sed hic priuati dicuntur omnes exempti à iure communi: siue sit collegium, siue aliqua specialis persona. 7. q. 1. petisti. Hic patet ratio quare verba posita in priuilegijs potius ponuntur causaliter quàm conditionaliter, cum dr: sicut iuste possides, si illud verbum inuenis in priuilegio, exponas, sicut, pro quia: & hac ratione, quia cum priuilegium sit lex, & lex debet esse certa, vt j. dist. prox. c. erit. & verba priuilegij debent esse certa. a hanc rationem assignat Innocen. extra de verbo. sign. abbate. & super ver. pręteriti temporis moram.

Priuilegiorũ verba causaliter ponẽda sunt.

a Aliàs inutile esset priuilegiũ. extra de priui. in his. argu. ff. de legat. 1. si qu. Ioan.

c ¶ In priuato.] id est, in priuatis.

OFFICIVM. Hęc est iij. pars, in qua dicit quid sit officium legis. Ioan. de Fan.

CASVS. Dicitur quod officium legis est pręcipue necessaria prohibere mala, permittere licita, & quãdoque illicita, ne grauiora fiant.

OMnis autẽ.] CASVS. Dicitur hic quod quadruplex est officium legis: aut enim permittit aliqd, vt si vir fortis pręmium petat: aut vetat, ut monialium petere nuptias: aut punit, vt qui cędem fecerit, capite plectatur; aut pręcipit, ut diliges dominum Deum tuum.

f ¶ Permittit.] Tribus modis dicitur aliquid permitti. Vno modo quod nullo iure prohibetur, vt secundas nuptias cõtrahere, vt 31. q. 1. hac ratione. Secũdo modo qd cõtra constõnes humanas indulget, ut cõtrahere in quarto gradu, vt 35. q. 3. quędam. & est hæc vera permissio; &

Permissio fit tripliciter.

¶ Quid sit canon. C. I.

CAnon [a] gręce, latine regula nuncupatur.

¶ Vnde dicatur regula. C. II.

REgula dicta est, eo quod rectè ducit, nec aliquando aliorsum [b] trahit. Alii dixerunt regulam dictam, vel quòd regat, vel quòd normam rectè viuendi præbeat; vel quòd distortum, prauumque [i] corrigat.

Isid. ibidem.

¶ prauũq. quid] orig.

2 *Porro canonum alij sunt decreta Pontificum: alij statuta conciliorũ. Conciliorũ verò alia sunt vniuersalia, alia prouincialia. Prouincialium alia celebrãtur auctoritate Pontificis Rom. præsente videlicet legato* [c] *sanctæ Romanæ ecclesiæ: alia verò auctoritate Patriarcharũ, vel primatũ, vel metropolitanorum eiusdem prouinciæ. Hæc quidem de generalibus regulis intelligenda sunt. ¶ Sunt aũt quædam priuatæ leges tã ecclesiasticæ, quàm sæculares, quæ priuilegia appellantur.*

De quibus 5. lib. ethymolog. c. 18. Isidorus ait.

¶ Quid sit priuilegium. C. III.

PRiuilegia sunt leges priuatorũ, [d] quasi priuatæ leges. Nã priuilegium [a] inde dictũ ẽ, quod in priuato [e] feratur.

a ¶ Priuilegium.] *Cicero 3. lib. de legibus, hæc habet:* Maiores nostri in priuatos homines leges ferri noluerunt; id est enim priuilegium. *Verum non semper eadem notione hanc vocem usurpari solitam fuisse Budæus, & alij notarunt.*

3 *Officium verò sæculariũ, siue ecclesiasticarum legum est. præcipere quod necesse est fieri,* [a] *aut prohibere quod malũ est fieri, vel permittere licita, vt præmiũ petere; vel ẽt quædam illicita; vt dare libellum repudij, ne fiant grauiora.*

Vnde in eod. lib. c. 19. Isidorus scribit, dicens.

a ¶ Fieri.] *Quæ sequuntur, in aliquot vetustis codicibus sic habẽt,* prohibere, quod malum est fieri; permittere vel licita, vt pręmium petere, vel etiam quædam, &c.

¶ Quòd sit officium legis. C. IIII.

OMnis autem lex aut permittit [f] aliquid, vt vir fortis

ssio:& dr absoluta permissio. Tertio modo dicitur illicitum permitti, vt magis illicitum vitetur, vt comessationes die Dominico, vt dist.4.denique. & permittitur adulterium, ne fiat homicidium, vt 33.q.2. si quod verius. & permittitur subdiacono habere vnam fœminã ne pec-

g ¶Causa.] Hic intitulatur 4. dist. in qua ostendit qualiter leges sint inuentæ: secundo ostendit, quę sint cõsideranda in constituendis legibus. ultimo ostẽdit quasdã leges esse abrogatas per contrariã cõsuetudinẽ.

F Actę.] CASVS. Quęsitum fuit ab Isido. quare leges sunt factæ & institutæ: & respondet, q̃ triplici de causa factæ sunt. Vna, vt earum metu humana audacia coerceatur. Secunda, vt tuta sit inter improbos innocẽtia. Tertio, vt vnius supplicio aliorum facultas nocendi refręnetur.

b ¶Coerceatur.] nam per leges nemo cogitur bene facere, sed malefacere prohibetur, vt 23.q.5.ad fidẽ.

d ¶Tutaque.] idest, vt boni inter malos quietè viuant, vt 23.q.5.non frustra. Ioan.

PRÆTEREA. Hęc est ij. pars distin. in qua ponit viij quę sunt seruanda in legibus promulgandis. Ioan. de Fan.

CASVS Modo dicit Gra. quę sint illa, quæ in lege cõstituenda considerantur, vt contineat, & c & ad hoc inducit c. seq.

E Rit.] CASVS. In hoc cap. enumerat Isidorus x. q̃ lex in se cõtinere debet, ita quòd hæc, scilicet patriæ, loco, tempori vere conueniens, p vno ponantur, scilicet honesta, iusta, possibilis, &c.

petat pręmiũ; aut vetat, vt sacrarũ virginum nuptias nulli petere liceat; aut punit, vt qui cędem [a] fecerit [b] capite plectatur; eius [c] enim præmio, [d] aut pœna vita moderatur [e] humana: diuina [e] autem præcipit, [f] vt [Diliges Dominũ Deum tuum.]

Deut. 6.

a ¶ Diuina.] *Hinc vsq; ad finem non sunt in codicibus Isidori, neq; in aliquot exẽplaribus vaticanis Gratiani. In alijs verò omissa voce,* diuina, *legitur,* aut pręcipit, vt diliges Dominũ Deum tuum.

DISTINCTIO IIII.

CAusa[g] verò constitutionis legum est, humanam coercere audaciam, & nocendi facultatem refrenare: sicut in eod. lib. c. 20. Isidorus testatur, dicens.

¶ Quare leges factæ sint. C. I.

FActæ sunt autem leges, vt earum metu humana coerceatur [b] audacia, tutaque[d] sit inter improbos innocentia: & in ipsis improbis formidato supplicio refrænetur nocendi facultas.

2 *Præterea in ipsa constitutione legum, maximè qualitas constituendarum est obseruanda; vt contineant in se honestatem, iustitiam, possibilitatem, conuenientiam, & cætera, quæ in eod. lib. Isid. enumerat dicens.*

c.11.& l.2.c.10

¶ Qualis debeat esse lex. C. II.

Iuo, p 4.c.168. Pann. l.2.c.142.

ERit autem lex honesta, [k] iusta, [l] possibilis, [m] secũdũ naturam, [n] secundũ patriæ consuetudinem, [o] loco [p] temporiq; [q] conueniens, necessaria, [r] vtilis: [s] manifesta [t]

Permissio cõparatiua.

De hoc loquitur 26.q.2. hi qui.

ne peccet cum pluribus, vt extra qui cler. vel vo. significauit. & hęc dr comparatiua permissio: 1 sed potius appellatur tolerantia, quàm permissio. & secundũ hanc permissionem dicit canon q̃ ea, quę permittimus, non approbamus, vt 31.q.1. hac ratione. & secundum hanc permissionem dicit decret. quòd multa toleramus, quę si in iudicium deduceremus, cassarentur, vt extra de prębend. cum iam dudum.

Iudex ecclesiasticus, an de causa sanguinis se intromittat.

a ¶Vt qui cędem.] Sed numquid iudex ecclesiasticus potest taliter dictare sententiam in causa sanguinis: cũ nec causis sanguinum possit interesse, ut 21. q.8. his à quibus? Sed dic q̃ iudex ecclesiasticus potest dicere ius interroganti: sed non potest illud pręcipere vel consulere. sic 5.q.vlt. delatori. 23.q vlt. pessimam. Ioan. sed videtur hodie correctum de exces. pręla. ex litteris. B.

b ¶ Fecerit.] vt de pęn. dist. 1. si quis cum telo.

c ¶Eius.] idest, legis.

d ¶ Pręmio.] idest, permissione.

e ¶ Moderatur.] passiue.

f ¶ Diuina autem pręcipit.] hoc respicit superiora.

CAusa.] Hęc dist. diuiditur in quattuor partes. In prima quęritur quare sunt factę leges. Secunda ibi. [Pręterea.] Tertia ibi, [Ideo autem] Quarta ibi, [Hęc erli] Ioã. de Fan. CASVS Dixit supra quod sit legis officium in hac 4. distin. ostendit ad quid sit lex instituta, & quid in ea contineatur & quando instituitur, & q̃ etiam quędam capitula sunt abrogata,

k ¶Honesta.] quia in iure non tam desideratur iustitia, quàm honestas, 35.q.1. porro.

l ¶ Iusta.] aliter enim non est ius, nisi sit iustum, ut ſ. dist. 1. ius generale.

m ¶Possibilis.] quia si de impossibilitate legis quis trãsgrederetur, frustra imputaretur ei ad pęnam, vt 15.q.1. non est. 23.q.4. Nabuchodonosor. & ff. quando appella. sit. l.1.§. dies autem istos.

n ¶ Secundum naturam.] idest naturalem rationem. ſ. dist. 1. consuetudo. Ioan.

o ¶ Secundum patrię consuetudinem.] quia si est contra consuetudinem inhabitantium, per contrariam consuetudinem abrogatur, vt j. eod §. leges. & c. statuimus. Item quia consuetudo interpretatur legem, vt extra de verbo sign. abbate. ff. de legibus. cum de consuetudine. & l. si de interpretatione.

p ¶ Loco.] quia in aliquibus locis aliqua statuuntur, quę alibi non recipe'entur, vt 31. dist. ante. & c. aliter. Item in iure constituendo consideranda est vicinitas locorum, vel remotio, vt 63. dist. cum longe

q ¶ Temporique.] Omnia enim debent cõuenire suis temporibus, ut 23.q.4. si ecclesia & 2 q.1. si peccauerit.

r ¶ Necessaria.] quia non nisi instante necessitate ius statui debet, vt 29. dist. regulę.

s ¶ Vtilis.] quia inutilis esset abijcienda. 68. dist. chorepiscopi. 11. distin. omnia.

t ¶Manifesta.] 4.q.3. non in testibus.

a ¶ Captionem.] ne aliquis captiose possit eam interpretari, vel etiam ne alicui laqueus paretur per eam. 1. 27. q. 1. de viduis Ioan.

b ¶ Priuato.] Tunc enim esset priuilegium.

IDEO AVTEM. Hæc est 3. pars dist. in qua ponit, q. leges per desuetudinem abrogãtur, & per consuetudinẽ cõfirmantur. & hoc probat per quattuor auctoritates. Ioan.

cum non possit condere canonem? maximè ex quo tota potestas translata est in principem. ff. de constitutionibus principum. l. 1. Sed dic, quòd non potest abrogare nisi per expressum consensum Papæ: vt extra de presb. cum iam dudum. licet quidam dixerint, q. sufficeret

1 Vide q. d. no. 14. q. 3. plerique, & ff. de le. contra legem. Io. de Ian.

dist. Nicęna, nã multa impediũt promouendum, & c. 15. q. 1. c. si. secundum Lau.

quoque, ne aliquid per obscuritatẽ in captionem[a] contineat, nullo priuato[b] commodo, sed pro communi ciuium vtilitate conscripta.

a ¶ In captionem. *Antea legebatur*, incautum captione. *Restituta est vera lectio ex codicibus Isidori manuscriptis, lib. 5. c. 21. & ex impressis etiam lib. 2. c. 10. vbi eadem scribuntur, partimque ex antiquis Gratiani exemplaribus, à quibus abest dictio,* cautum. *Simili verò locutione vtitur Paulus, lib. 5. senten. tit. 33. c. 2.* Ne quis, inquit, in captionem verborum in cauendo incidat.

3 *Ideo autem in ipsa constitutione ista consideranda sunt; quia cum leges institutæ fuerint, non erit liberum iudicare de ipsis; sed oportebit iudicare secundum ipsas.*

Vnde August. ait in lib. de vera religione, c. 31.

¶ De legibus tunc est iudicandum, cum instituuntur, non cum institutæ sunt. C. III.

IN istis temporalibus legibus, quamquam de his homines iudicent[c] cum eas instituũt: tamen cum fuerint institutæ & firmatæ, nõ licebit[d] iudici de ipsis iudicare, sed secundum ipsas. Iuo, p. 4. c. 169. Pann. l. 2. c. 143

Leges instituuntur, cum promulgantur; firmantur, cum moribus vtentium approbantur. Sicut enim moribus vtentium in contrarium nonnullæ leges hodie abrogatæ[e] sunt: ita moribus vtentium ipsæ leges confirmantur. Vnde illud Telesphori Papæ, (qui decreuit, vt generaliter clerici à quinquagesima[g] à carnibus, & delicijs ieiunent) quia moribus vtentium approbatum non est; aliter agentes, transgressionis reos non arguit.

Telesphorus vrbis Romæ eps omnibus episcopis, epist. 1.

g ¶ Quinquagesima.] *Post hoc verbum in codicibus impressis sequebatur*, ieiunandi propositum susciperent, & à carnibus, & delicijs abstinerent: *sed omnes ferè manuscripti habent eo modo, quo restitutum est.*

¶ Septem hebdomadibus à carne, & delicijs ante Pascha clerici abstineant. C. IIII.

STatuimus, vt septẽ[f] hebdomadas plenas ante sanctũ Pascha omnes clerici in sortẽ Domini vocati à carne † Iuo, p. 4. c. 25. Pann. l. 2. c. 174. † al. carne, & delicijs.

CASVS. Dicit Gra. q. ideo ista in lege cõsiderantur statuẽda: quia cũ institutæ fuerint, non erit liberum de ipsis iudicare: sed postquã institutæ fuerint, minori iudici non licebit iudicare de ipsis: sed secũdum ipsas. & ad hoc inducit c. seq.

IN istis. CASVS. Dicit Aug. q. quando leges instituũtur, potest quis de ipsis iudicare: sed postquam institutæ fuerint, minori iudici non licebit de ipsis iudicare: sed secundum ipsas.

c ¶ Iudicent.] cum ergo Papa vult condere canones, episcopi possũt contradicere, & dicere: canon iste nõ conuenit consuetudini regionis nostræ, vt sup. c. proxi. Sed numquid potius stabitur sententię Apostolicę, vel omnium episcoporum. vt q. omnium episcoporum: quia orbis maior est vrbe, vt 93. dist. legimus. Argu. q. sententia Papæ præualet. 35. q. 9. veniam nam etiam error principis ius facit, vt ff. de sup. leg. l. 3. in fi. Dicas, quòd sententię Papę stabit contra omnes. 9. q. 3. nemo. & c. cuncta. nisi contra fidem diceret. 25. q. 1. sunt quędam. a.

Papę sola sẽtentia fertur sine omnium episcoporum.

d ¶ Non licebit.] arg. q. quod semel est approbatum, amodo non potest reprobari, vt 8. q. 2. dilectissimi. & c. licet. & 12. q. 5. honorandus. Ioan. Niũ ex noua causa. extra de offi. dele. c. insinuante.

LEGES CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte dr, q. leges instituuntur, cum promulgantur, & confirmãtur, cum moribus vtentium approbantur. In secunda parte, q. incipit ibi, [Sicut.] dicitur, q. sicut leges moribus vtentium confirmantur: ita quędam leges sunt per desuetudinem abrogatæ: sicut & illud Telesphori abrogatur, quod dixit de proposito ieiunãdi suscipiendo à clericis à quinquagesima, & ad hoc inducit seq. cap.

e ¶ Abrogatę.] Abrogare est in totũ tollere legem: derogare est pro parte detrahere legi, vt ff. de verb. sig. derogatur. sed qualiter potest populus abrogare canonem,

ceret sola scientia Papę. Io. Sed credo, q. cõsuetudo rõnabilis & præscripta tollit leges, vt extra de consue. c. vlt. etiam sine scientia principis. difficile enim esset cum omnes consuetudines, quę seruantur, scire. B.

STatuimus]: CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. In prima dr, q. clerici debent incipere ieiunium à quinquagesima: vt clericorũ vita à laicali discernat. In secunda parte, q. incipit ibi, [His ergo.] dr q. per septẽ hebdomadas ante Pascha clerici ieiunando hymnis, vigilijs, & orationibus insistere debent die noctuque.

f ¶ Statuimus vt septem.] istis duobus cap. ob. j. de consec. dist. 5. à sacerdotibus. vbi quadragesima præcipitur seruari. Sed dic, q. istud c. non tenet, q2 hodie quinquagesima non seruat, cum ipsa celebretur post Pascha. Io.

† ¶ Statuimus.] idest, abrogamus: vel ponitur statuimus pro consulimus.

3 Vnde dicas q. hęc littera loquitur de inferiori iudice: nã si inferior iudex vellet aliquid proponere quare lex illa non deberet cõdi, facilius audiret. pri- [illegible] postea. ad hoc ar. 31

Quinquagesima hodie nõ seruatur.

¶ Clericorum.] aliàs viles reputentur. 2. quæst. 1. vilissimus.

Quadragesima.] CASVS istius cap. patet per se. Et hæc duo cap. abrogata sunt sicut & seq. cap. in prin. & hoc dicit seq §. quod similiter.

a cap. quærebatur, an vino sit vtendum? & respondet, quod sic, vt tamen ebrietatem vitemus.

b ¶ Dignitas.] Hic habes, quod quilibet ordo ecclesiasticus dicitur dignitas, vel honor, vt 1. q. 1. reperiuntur. quandoque seculares potestates dicuntur dignitates. 23. q. 5. administratores. quandoque constantes homines dicuntur habere dignitatem, secundum quod serui dicuntur habere dignitatem, vt ff. de vsufr. sed & si quid. §. 1. Et ex hoc patet clericos non esse priuatas personas: cum illæ solæ dicantur priuatæ personæ, quæ non habent dignitatem, vt 24. q. 1. qui contra.

Denique,

ieiunent: quia sicut discreta debet esse vita clericorum [a] à laicorum conuersatione; ita & in ieiunio debet esse discretio. *& infra.* ¶ Has ergo septem hebdomadas omnes clerici à carne & delicijs ieiunent, & hymnis, & vigilijs, atque orationibus Domino inhærere die noctuque studeant.

Item Ambrosius in lib. sermonum. [a]

a ¶ Sermonum.] *Inuenti sunt Romæ in bibliotheca Vaticana, & Mediolani in bibliotheca monasterij S. Ambrosij sermones aliquot manuscripti, Ambrosij nomen præferentes: inter quos est sermo de sexagesima, cuius initium est:* Adest tempus. *vnde hoc caput sumptum est.*

¶ Septimam hebdomadam Telesphorus quadragesimæ addidit. C. V.

Quadragesima sex septimanas habet, cui addidit Telesphorus Pontifex septimam hebdomadam: & vocatum est hoc tempus quinquagesima.

Quod similiter de eo capitulo est intelligendum, quod B. Gregorius Augustino Anglorum episcopo scribit, dicens.

¶ A quinquagesima ieiunandi propositum sumant, quos ecclesiastici gradus dignitas exornat. C. VI.

Iuo, p. 4. c. 29.

Denique sacerdotes, & diaconi, & reliqui omnes, quos dignitas [b] ecclesiastici gradus exornat, à quinquagesima propositum ieiunandi suscipiant; quo & aliquid ad pensum [c] sanctæ institutionis adijciant, & eorum, qui in laicali ordine consistunt, obseruantiam, sicut loco, [d] ita religione præcellant. ¶ De ipsa vero die Dominica [e] hæsitamus, [f] quidnam dicendum sit: cum omnes laici, & sæculares [g] illa die plus solito cæteris diebus accuratius cibos carnium appetant: & nisi noua quadam auiditate vsque ad medias noctes se ingurgitent, non aliter se huius sacri temporis obseruationem suscipere putant; quod vtique non rationi, sed voluptati, immo cuidam mentis cæcitati adscribendum est; vnde nec à tali consuetudine [h] auerti possunt: & ideo cum venia [i] suo ingenio relinquendi sunt; ne forte peiores [k] existant, † si à tali consuetudine prohibeantur. Vt enim ait Salomon: [Qui multum emungit, elicit sanguinem. [l]] *& post pauca.* ¶ Par [m]

† Adde fere simile p las. in L. cunctos. col. 12. C. de sum. Trin.

Prouer. 30.

c ¶ Ad pensum.] idest, ad quantitatem, [1] vt sint duæ partes.

[1] Sine mensuram, siue instructionem.

d ¶ Sicut loco.] idest, dignitate. Et est hic argu. quod qui præcedit alium dignitate, debet & præcedere in alijs, vt 1. q. 1. vilissimus. lo.

e ¶ Dominica.] carnisprivium.

f ¶ Hæsitamus.] non quid iuris sit, sed quid statuendum sit, ne scandalum oriatur. C. de testa. l. omnium. 1. q. 2. quam pio.

g ¶ Et sæculares.] & pro idest

h ¶ Consuetudine.] argu. quod consuetudo excusat in delictis, vt hic, & 32. q. 4. obijcitur. & ext. de temp. ord. sane. [2] Sed contra, consuetudo non minuit peccatum, sed auget, vt 24. q. 1. schisma. 32. q. 7. flagitia. ext. de si. non satis. [3] immo consuetudo veniale peccatum facit mortale, vt 25. distin. vnum orarium. §. criminis. Sol. consuetudo excusat à pœna temporali, sed non à gehennali.

Consuetudo, an excuset in delictis.

[2] Vbi plene de hoc. & 7. dist. 8. mala.

[3] Extra de consue. cum tanto.

Denique.] CASVS. Istud c. diuiditur in quinque partes. In prima parte quærebat Aug. à Greg. an clerici incipere debeant ieiunium à quinquagesima. & resp. quod sic, vt sicut loco præcellunt laicos, ita & religione præcellant. In secunda parte, quæ incipit ibi, [De ipsa vero.] quærebatur, an laici, qui in diebus Dominicis consueuerint solennius epulari, debeant à tali consuetudine remoueri? & resp. quod non, ne deteriores fiant, & hoc probatur auctoritate Salo. dicentis, quod qui nimis emungit, elicit sanguinem. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Et post pauca.] quærebatur an tempore ieiuniorum sit abstinendum ab ouis, caseo, & lacte? & respondet Greg. quod sic. quia sicut a carnibus, ita ab omnibus quæ trahunt sementinam originem carnis est abstinendum. In quarta parte, quæ incipit ibi, [Et post pauca. Ceterum.] quærebatur, an piscibus in quadragesima sit vtendum? & respon. quod sic, ad infirmitatis solatium, & non ad luxuriam: & non magnis piscibus, sed paruis. Quinto loco in

i ¶ Venia.] Quid est ergo, quod dicitur alibi numquam esse veniam datam impœnitenti, vt 24. q. 2. legatur. ideo intelligas de venia pœnæ, non de venia culpæ. tolerat ergo Greg. crimen tale propter periculum schismatis, vel scandali. vnde non est dicendum, quod ignoscatur eis: licet non puniat eos propter multitudinem, vel scandalum. sustinenda enim sunt crimina ratione scandali, vel schismatis, vt 23. quæst. 4. non potest. & ratione multitudinis, vt 50. distin. vt constitueretur. hodie non toleratur, vt ext. de vita & honest. cler. a crapula.

Scandali ratione tolerantur crimina.

k ¶ Ne forte peiores.] hæc est comparatiua permissio.

l ¶ Sanguinem.] sic qui multum corrigit, offendit, vt 45. distin. cum beatus. & alibi dicitur: Noli esse nimium iustus, vt de pœn. dist. 1. serpens. 2 q 7 c ple. umque 3 de his.

m ¶ Par.] idest, æquum & iustum.

m ¶ Ab

a ¶ Ab omnibus.] q.d. ex quo caro prohibetur: ergo & omnia, quæ de carne procedunt.
b ¶ Sementinam.] idest, semen.
c ¶ Sumptuosiora.] Sed paruos pisciculos potest homo comedere, vt j. 82. dist. presbyter.

lam patitur immutationem. Insti. de iure natu. § penul. nam si quid est contrarium iuri naturali, illud iniquum est. j. distin. 1. ius naturale. in fi. Item amplitudine: quia iure naturali omnia sunt communia: sed hoc non est alio iure. Item sententiæ rigore: quia contra ius naturale nulla

d ¶ Alioqui.] arg. ex quo vnū conceditur: ergo oīa similia intelliguntur esse cōcessa, vt j. dist. prox. ad eª. &, 27. dist. quod interrogasti. 22 q. 2. si quis per testamentum.

¶ Ad hoc facit qd leg. & not. 95. dist. illud. in glo. arg. oīa, &c.

HÆC ETSI Hæc est 4. pars distin. in qua soluit supradicta. Archid.

CASVS. Dicit Gra. ꝙ hæc tria c. supradicta sunt abrogata: & ideo qui non obseruant ea, non dicūtur transgressores: sed si non essent abrogata, nō obediētes eis proprio priuarentur honore: nisi forte quis velit dicere, ꝙ hęc supradicta cap. loquantur de consilio, & nō de præcepto.

e ¶ Conscripta.] nā qui exhortatur, mandatoris opera nō fungitur. ff. de his, q no. infa. ob hæc verba.

autem est, vt quibus diebus à carne animaliū abstinemus, ab omnibus [a] quoque, quę sementinam † [b] carnis trahunt originem, ieiunemus: à lacte videlicet, caseo, & ouis. *& post pauca.* ¶ Cęterum piscium esus ita Christiano relinquitur, vt hoc ei infirmitatis solatium, non luxuriæ pariat incendium. Denique qui à carne abstinet, nequaquā sumptuosiora [c] marinarum beluarum conuiuia præparet. Vinum quoq; ita bibere permittitur, † vt ebrietatem omnino fugiamus: alioqui [d] restat, vt omnia, quę corpori libent, similiter faciamus.

† al. sementinam

† al. permittimur

4 *Hæc etsi legibus constituta sunt; tamen quia communi vsu approbata non sunt, se non obseruantes transgressionis reos non arguunt: alioquin his non obedientes proprio priuarentur honore; cum illi, qui sacris nesciunt obedire canonibus, penitus officio iubeantur carere suscepto: nisi forte quis dicat hæc non decernendo esse statuta, sed exhortando conscripta.* [e] *Decretum vero necessitatem facit: exhortatio autem liberam voluntatem excitat.*

Ex Greg. j. 25. q. 1. hæc consona.

DISTINCTIO V.

Hæc, quæ [f] *de priuilegijs, & cæteris infra positis scripta sunt, tā sæcularibus, quam ecclesiasticis legibus conueniunt. Nunc ad differentiam naturalis iuris, & cæterorum reuertamur. Naturale ius inter omnia primatū obtinet tempore, & dignitate. Cœpit* [g] *enim ab exordio rationalis creaturæ; nec variatur tpe, sed immutabile* [h] *pmanet.*

2 *Sed cum naturale* [i] *ius in Lege & Euangelio supra dicatur esse comprehensum; quædam autem contraria his, quæ in Lege statuta sunt, nunc inueniantur concessa; non videtur ius naturale immutabile permanere. In Lege namque præcipiebatur, vt mulier, si masculum pareret, quadraginta:* [k] *si vero fœminam octuaginta diebus à templi cessaret ingressu: nunc autem statim post partum ecclesiam ingredi non prohibetur. Item mulier, quæ menstrua patitur, ex*

Leuit. 12.

Ibid. 15.

f ¶ Hæc quę.] Hæc distin. diuidit in duas ptes. In prima probat, ꝙ naturale ius non mutatur. Secūda ibi, [Sed cum naturale.]

CASVS Cōtinuat magister dicta ab illo c. priuilegia, hucusque dicēdis: & dicit ꝙ illa omnia cōueniunt tam sęcularibus, quā ecclesiasticis legibus. Nūc autem in hac 5. dist. reuertitur ad ius naturale, assignando differentiam iuris naturalis ad alia iura: nam istud ius primatum obtinet inter alia iura tempore & dignitate: tpe: quia cępit ab exordio rationalis creaturę: dignitate, quia nō variatur. Sed cum ius naturale dicatur supra comprehensum Lege & Euangelio, quędā autem contraria Legi nunc inueniantur concessa: apparet, ꝙ ius naturale mutabile [a] est, & variatur. & hoc probatur exemplo mulieris, quæ statim post partū & menstruum potest nunc ingredi ecclesiam: licet aliter esset secundum Legem: & puer statim cū natus est, potest baptizari & ad hoc inducit cap. sequentia.

a Declaratur inf. dist. 6. c. nō est peccatū. §. his itaque.

Ius naturale in quattuor differt ab alijs.

Vt in fi. præcedentis §. & j. dist. proxi. § his itaque.

f ¶ Hæc quæ.] In hac 5. dist. incipit assignare differentiā iuris naturalis ad alia iura. Notādū ergo, ꝙ ius naturale in quattuor differt ab alijs iuribus, in origine, dignitate, amplitudine & finię rigore. In origine differt: qa cœpit ab exordio rationalis creaturæ, vt Insti. de rer. diui. § cōmodius. sed alia iura ortū habent ab inuentione hominum. j. dist. 6. c. vlt. Dignitate differt: quia hoc ius nulla fit dispensatio, sed aduersus alia iura sæpe.

g ¶ Cœpit.] per intelligentiam, non per essentiā: immo verius posset dici, ꝙ cœpit quo ad vsum: ¶ quia ius naturale, idest, naturalis æquitas ab æterno fuit: nisi velis intelligere de iure diuino. illud enim prius fuit, quam esset redactum in scriptis.

¶ Et exercitiū: nam tūc creaturæ cœperūt eo vti. Archid.

h ¶ Sed immutabile.] quo ad præcepta & prohibitiones, vt dist 6. §. vlt.

i ¶ Sed cum naturale.] Hęc est 2. pars dist. in qua obijcit cōtra id qd dicit, ꝙ ius naturale non mutatur, & probat per tria seq. cap. ꝙ mutetur. Sol. ponet j. dist. proxi. §. His itaq;. Et est talis obiectio magistri. Puerpera & menstruata vsq; ad certum tpus prohibebantur intrare ecclesiam: sed modo neutra prohibetur, & hæc prohibitio est de iure naturali: ergo restat ꝙ ius naturale sit variatum.

k ¶ Quadraginta.] quia tot diebus mortuus est partus ante infusionem animæ; sed fœtus fęmineus lxxx. diebus.

Anima maribus citius infunditur, ꝙ fęminis.

diebus: secundum hoc videtur, quod tempore quo concipit, debet abstinere. sed ratione dubitationis secus est: quia nescitur quo tempore concipit: item quia nescit vtrum masculum vel fœminam pariat. Io.

S I mulier.] CASVS. Mulier statim post partũ potest ecclesiam ingredi: nã ex hoc nullo peccato grauatã: quia voluptas carnis in culpa est, non dolor: alioquin dolorem partus sibi verteremus in culpam. h.d.

a ¶ Si mulier.] quidam libri habent, cum enixa: sed illud est palea vsque ad hunc locum.

b ¶ Pondere peccati.] Sed nonne in Brochardo legitur in pœnitentiali Theodori, quod fœmina post partum masculi abstinebit xxxiij. diebus ab ingressu ecclesiæ: sed post partum fęminę lxvj. & si ante intrabit, tot diebus pęnitebit in pane & aqua, quot diebus ante intrauit ecclesiam: & qui illis diebus commiscetur ei, x. diebus pœnitebit in pane & aqua? Item consuetudo est contraria illis c. Gre. Sed illud Theodori intelligas de ea, quæ nõ ex deuotione intrat: vel de illa quæ sine necessitate intrat: Sed verius credo, quod potest intrare siue sit necessitas, siue non, vt extra de pur. post partum volens. consuetudo tamen in contrarium se habet. Io.

Mulieres enim nõ tenent hodie ab ingressu ecclesię abstinere.

lege immunda esse reputabatur; nunc autem nec statim intrare ecclesiam, nec sacræ communionis mysteria percipere; sicut nec illa, quæ parit; vel illud, quod gignitur, statim post partum baptizari prohibetur. Vnde eidem Augustino Anglorum episcopo Gregorius scribit, dicens.

a ¶ Nunc ad differentiam.] *In vulgatis legebatur,* Nunc autẽ ad doctrinam. *Emendatum est ex vetustis codicibus, & ex principio dist. 15. vbi hoc repetitur.*

PALEA. β C. I.

c. 10. ad interrogata Aug. Anglorum epi.

CVm enixa fuerit mulier, post quot dies intrare ecclesiã debeat; testamenti veteris præceptione didicisti: quia pro masculo xxxiij. pro fęmina verò lxvj. dieb. debet abstinere; qđ tamen sciendũ, quia in mysterio accipitur.

β ¶ Palea.] *De Paleis vniuerse in præfatione dictum est. Hęc verò, cui primum præponitur nomen Paleę, habetur etiam in manuscriptis exemplaribus (exceptis duobus Vaticanis:) & in quattuor coniunctum est cum sequenti capite,* Si mulier. *addita ad illius initium voce,* Nam, *quemadmodum est apud Gregorium.*

Greg. ibid. continẽter. Beda l. 1. de hist. Angl. c. 27. Nicola⁹ ad consulta Bulgarorum, c. 68.

a *nam in prolis prolatione gemitus.*] ori.

¶ Mulier enixa gratias actura ecclesiam intrare hora eadem non prohibetur. C. II.

SI mulier[a] eadẽ hora, qua genuerit, actura gratias intrat ecclesiã; nullo pondere peccati[b] grauatur; voluptas etenim carnis, non dolor in culpa est. In carnis aũt cõmistione voluptas est: in prolis verò partu dolor & gemitus. Vnde & ipsi primæ matri oĩum dr̃: [In doloribus paries.] Si itaq; enixam mulierem prohibemus intrare ecclesiam, ipsam ei pœnam[c] suam, in culpam deputamus.

Gen. 3.

Idem ad eundem.

¶ Mulierẽ enixam, vel quod ab ea genitum fuerit, eadem hora nihil prohibet baptizari. C. III.

Greg. ibid. continenter. Burc. l. 4. c. 32. Iuo, p. 1. c. 62.

BAptizari autem vel enixam mulierem, vel hoc quod genuerit, si periculo mortis vrgetur, vel ipsa hora eadem qua gignit, vel hoc quod gignitur, eadem qua natum est, nullo modo prohibetur; qa[a] sicut sancti mysterii gratia viuẽtibus, atque discernentibus cum magna discretione prouidenda est: ita quibus mors imminet, sine vlla dilatione offerenda est: ne, dum adhuc tẽpus ad præbendum redẽptionis mysterium quæritur, interueniente paululum mora,[d] inueniri non valeat qui redimatur.

a ¶ Quia sicut.] *Hinc vsque ad ver.* Ne dum. *addita sunt ex B. Gregorio.*

Item.

Greg. ibid. continenter. Nicolaus ad cõsulta Bulg. c. 68. Beda li. 1. d hist. Angl. c. 27. Iuo, p. 8. c. 88.

¶ Antequã puer ablactetur, vel mater purificetur, ad eius concubitum vir non accedat. C. IIII.

AD eius verò concubitum vir suus accedere nõ debet,

c ¶ Pœnam.] Afflictis enim non debet afflictio addi, vt 7. q. 1. cũ percussio. istud tamen fallit: quia corrupta per violentiam non consecratur. j. 16. distin. Acutius. & 32. quæstio. 5. ille autem. & mutilati membris non promouentur, vt 55. distinctio. per totum.

Afflictio afflictis nunquam datur.

BAptizari.] CASVS. Mulier vel quod ex ipsa natum est, statim in periculo mortis baptizari potest, ne parua mora imminente inueniri non possit, quod redimatur.

De hoc no. j. ea. ad eius. in gl. hoc est. Archid.

d ¶ Mora.] argum quod mora est vitanda vbi timetur periculum, vt 28. dist. de Syracusanæ. de consec. dist. 4. ne quod absit. argumen. contra. ff. de iud. si debitori. & ff. de solu. l. quod dicimus. Solu. illud in contractibus: istud in periculo animæ. Ioan.

AD eius.] CASVS. Tria dicit præsens cap. Primò, quod vir nõ debet dormire cũ vxore sua tempore purgationis antequam puer ablactetur: nec alij debet tradi ad nutriendũ causa incontinentiæ. Secundo ibi, [Quæ tamen] dicit, quod mulier tempore purgationis potest ecclesiam ingredi: quia superfluitas non debet culpæ adscribi. Tertio ibi, [Sancta quoque.] dicit quòd mulier tempore partus non est arcenda à corpore Christi: si tamen.

tamen abstinet ex deuotione, laudanda est.

a ¶ Ablactetur.] tempus ablactationis hic appellatur tempus post partum, quando mulier nimis abundat lacte: & nisi extraheretur per puerũ, oporteret ipsam infirmari. ideo autem prohibetur illis temporibus commisceri cum eis, quia ex tali coitu nascuntur morbosi, & leprosi. sed quid si mulier petat debitũ à viro tempore menstrui, vel tẽpore purgationis? Dico, quòd non reddet debitum ei, nisi timeretur fornicatio eius. 13. dist. duo mala. Itẽ si vir petit debitum tempore menstrui à muliere: mulier negabit, & exponet ei caussam quare non potest. ff. de solu. l. quod dicimus.

tur. secus si ex priuilegio, vt 16 q. 1. hinc est. & 7. q. 1. petisti.

c ¶ Agnoscere.] Arg. contra. j. 22. q. 2. cum humilitatis. Dic quòd quilibet potest dicere se peccatorem, dumtamẽ non credat contrarium. de pœn. dist. 3. ad hęc.

¶ Sine

Mẽstrui tpe coniugale debitum an debeat reddi.

quousque qui gignitur, ablactetur.[a] Praua autem in coniugatorum moribus consuetudo surrexit, vt mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemnant, eosq; alijs mulieribus ad nutriendum tradant: quod videlicet ex sola causa † incontinentiæ videtur inuentum: quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare quos gignunt. Hæ itaque, quę filios suos ex praua consuetudine alijs ad nutriendum tradunt, nisi purgationis tempus prius transierit, † viris suis non debent admisceri: quippe cum & sine partus causa, cum in consuetis menstruis detinentur, viris suis misceri prohibeãtur:[b] ita vt morte lex sacra feriat, si q̃s vir ad mẽstruatam mulierem accedat. Quæ tamen mulier, dum ex consuetudine menstrua patitur, prohiberi ecclesiã intrare non debet: quia ei naturæ superfluitas in culpam non valet imputari: & per hoc quod inuita[c] patitur, iustum nõ est, vt ecclesiæ ingressu priuetur. Nouimus nãque, quòd mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur, post tergum Domini veniens, † vestimenti eius fimbriam tetigit, atque statim ab ea sua infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita, laudabiliter potuit Domini vestimentum tangere: cur quæ menstruum sanguinis patitur, ei non liceat Domini ecclesiam intrare? *& infra.* ¶ Si igitur bene præsumpsit, quæ vestimentum Domini in languore posita, tetigit; quod vni personæ[d] infirmanti conceditur: cur non concedatur cunctis mulieribus, quæ naturæ suæ vitio infirmantur? ¶ Sanctæ aũt communionis mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autẽ ex veneratione magna percipere non præsumit; laudanda est: sed si percipiat, non iudicanda. Bonarum quippe mentium est ibi etiã [aliquo † modo] culpas suas agnoscere,[c] vbi culpa nõ est; quia sæpe sine culpa agitur quod venit ex culpa. Vnde etiam cum esurimus, sine culpa[f] comedimus; quibus ex culpa primi hominis factum est, vt esuriremus.

† al. carnis incontinentia.

† trãsierint. orig.

Leuit. 15.

Matt. 9.

† al. humiliter veniens.

† additæ sunt istæ duę voces ex B. Grego. & Beda.

DISTINCTIO VI.

QVia verò[g] de natura superfluitate sermo cœpit haberi; quæritur, an post illusionem, quæ per somnium solet accidere, vel corpus Domini quilibet accipere valeat; vel si sacerdos sit, sacra mysteria celebrare.

Ex 11. interrogatione Aug. Anglorum epi.

De his ita scribit B. Gregorius August. Anglorum episcopo, resp. 11.

Beda lib. 1. hist. Angl. c. 27.

b ¶ Prohibeantur.] idest, sub forma prohibitionis dissuadeãtur. sic exponũt quidam.

c ¶ Inuita.] hoc est regulare, vt quod quis inuitus patitur, non afferat ei præiudicium, vt hic, & 50. distin. presbyteros. & C. de inst. & subst. l. 1. & C. qui pe. tu. l. cum à matribus. C. de app. præses. Argu. contra. j. 55. dist. c. vlt. 49. di. c. vlt. C. de condi. insert. legatum. Item argum. quòd quę fiunt ab inuitis, & nolentibus eis imputari non debent, ut de consec. dist. 5. discipulos. 15. q. 1. aliquos. & q. 6. c. 1. & 32. q. 2. Lotharius. lo. Sol. si aliquis cogitur coactione absoluta aliquid facere contra Deum, non imputatur ei quo ad Deũ. secus si conditionali coactione, vt extra, qđ me cau. sacris. 50. dist. presbyteros. In contractibus si aliq̃s cogitur per metũ, qui debuerit cadere in cõstantem virũ, non imputatur ei, vt ibi. & ff. quod metus causa l. audictũ. nisi culpa sua incideret in talem metũ, vt ff quod me. cau. si mulier. Sed in ordinibus secus. nam si quis per vim mutiletur, promoueri non potest. vt extra de cor. vi. exposuisti. et corrupta per vim non consecrabitur inter virgines, vt. 32. q. 5. ille. & hoc fit propter reuerentiam sacramentorum, & defectum mysterij. sic mihi Bar. Brix. vel breuiter distinguendum est.

Facta ab inuitis an sine imputanda.

1 Nec talia possunt, vt patet in eo qđ legi & no. j. 15. q. 1. q̃ preposterũ.

d ¶ Quod vni personę.] Arg. quòd vni cõceditur, per consequens videtur alijs esse cõcessum. sic j. dist. 4. deniq. & hoc verum est si de iure communi aliquid conceditur.

f ¶ Sine culpa.] Arg. quòd non semper imputatur factum vbi culpa pręcedit. 15. q. 1. sanè.

QVia verò.] CASVS. Grat. quęrit, an post nocturnã pollutionem vel illusionem valeat quis sumere corpus Christi: & an sacerdos Missam valeat celebrare: & de hoc quid iuris sit, in c. seq. distinguitur.

g ¶ Quia verò.] Hic intitulatur distin. 6 in qua, quia fecerat mentionem de superfluitate naturę, digreditur à principali proposito agens de nocturna pollutione.

otten.

ostendit ergo auctoritate Greg. quibus modis, & ex quibus causis contingit, & qñ sit peccatũ, & qñ non: postea respondet obiectioni factæ in pmissa dist. in illo §. his itaq;. Et not. ſm quosdã, q nocturna pollutio, & illusio, quæ pcedit ex infirmitate non est peccatũ, etiã veniale, maxime cũ sit pœna, vt ĵ.c proxi. ibi: oĩno hæc pollutio, vel illusio nõ est timenda, quia animus, &c. Illa vero q̃ pcedit ex crapula, est veniale peccatũ, vt ĵ.c proxi ibi: habet exinde animus aliquẽ reatũ. similiter illa q̃ prouenit ex cogitatione pcedente, peccatũ est. sed distinguitur; quia si illa cogitatio nõ processit ad cõsensum, veniale peccatum est [1] pollutio ex ipsa pueniens. Si vero pcessit, tũc est mortale. [2] ſm istorũ opi. accidit, q aliquis nesciens peccat mortaliter & venialiter, [3] & operatur bonũ & ẽt meretur vitã æternam; quia si corpus dormit, anima vigilat. Vnde illud, Cor meum vigilat ad te Deus. Idem in furioso dicũt, si culpa sua deuenit ad furorẽ. arg. 15. q. 1. si quis. in fi. immo nesciens peccat. 32. q. 7. quẽadmodũ. Arg. ͻ. ff. de act. & obli. ex maleficio. § si quis absens. vbi dĩ, q nesciens non peccat. Alij dicũt, q dormientes non peccant. 15. q. 1. si cõcupiscẽtia. & c. aliquos. dormiens. n. furioso cõparatˀ. ff. de acqui. pos. l. 1. §. adipiscimur. & ita nõ peccat. Si ergo in nocturna pollutione homo nõ venit ad consensum, nullo modo peccat: si vero peruenit, peccat mortaliter ſm istos, nisi forte imaginetur cum vxore ppria; quia tunc dirigit affectũ in vxorẽ, & non peccat mortaliter. hãc opi. fouet H. & pbatur ĵ. ea. dist. non est. ibi: luxuriæ, &c. Sed hoc nõ est verũ; quia nullo modo peccat, vt ĵ.c. proxi. & 15. q. 1. aliquos. Sed ͻ priorẽ opin. obijcitur; quid si cogitaui turpiter, sed antequam dormiui statim pœnitui, post polluor in somno, peccaui, vel non? & vĩ, q sic. Resp. licet contritus sim, tñ vestigia remanent, & reliquiæ, sicut in liberto vestigia seruitutis. vnde patronus ei succedit. Insti. de succ. lib. §. sed nostra. sic matrimonium in furiosis manet propter reliquias prioris voluntatis. ff. de his qui sui, vel alie iuris sunt. l. patre furioso. Imputetur ergo mihi saltem si initialiter turpiter cogitaui.

[1] Sicut & ipsa cogitatio ex qua pcedit.

[2] Sub. sicut innuitur ĵ. in fi. c. seq. & in palea. sed pẽsandum.

[3] Hoc respicit dictũ antecedens, ibi, sed cogitatio, &c.

Pollutio nocturna turpẽ cogitationẽ sequẽs imputatur.

Testamentum.] CASVS. Capitulũ istud diuiditur in tres partes. In prima parte dĩ, q si quis pollutus fuerit pollutione nocturna, nisi aqua lotˀ fuerit, ei vsq; ad vesperã intrare ecclesiam nõ cõceditur. In scda parte q̃ icipit ibi, [Quod tamen.] dicit Greg. q hoc põt intelligi spiritualiter. s. de illo, qui in mente prauis cogitationibus est pollutus, qui aqua pnĩæ lauãdus est, & nisi prius ignis tentationis recesserit, se reũ vsque ad vesperã cognoscat. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Sed est.] dĩ, q pollutio tripliciter accidit. Aliquando. n. accidit ex superfluitate naturę, vel infirmitate, aliqñ ex crapula, aliqñ ex præcedenti turpi cogitatione. Cum ex superfluitate, vel infirmitate naturæ pcedit, pollutio nõ imputatur alicui; quia potius est pœna q̃ peccatũ: Cum vero pcedit ex crapula, talis pollutio habet aliquẽ reatũ: verumtamen, si necessitas adest, pp hoc sacerdos non prohibetur à celebratione missarum; sed si alij sacerdotes adsint, celebrare non debet, sed à corpore Christi non prohibetur, maxime, si dormientem turpi imaginatione non concusserit pollutio. Cum autem ex turpi cogitatione pcedenti procedit, abstinere debet ab vtroque; quia animo patet reatus suus; quia quod cogitauit sciens, pertulit nesciens.

Pollutio tripliciter accidit.

¶ De multiplici genere illusionis. C. I.

Burc. l. 5. c. 43.
Iuo, p. 2. c. 52.
Pann. l. 1. c. 160.
Poly. l. 3. tit. 16.
paulo aliter in orig. & apud cæteros collectores.

Testamentũ [a] veteris legis hũc [b] pollutũ Dño dicit; & nisi lotũ aqua, etiã vsq; ad vesperã intrare ecclesiam nõ cõcedit. Quod † tamen aliter intelligens populus spiritalis quasi per somniũ eũ illudi reputat, qui tẽtatus immunditia, [c] veris [d] imaginibus [d] in cogitatione inquinatˀ. Sed lauandus est aqua, [e] vt culpã cogitationis lacrymis abluat; & nisi prius ignis tentationis recesserit, reũ se quasi vsq; ad vesperã [f] cognoscat. ¶ Sed est in eadẽ illusione valde necessaria discretio; qua † subtiliter pensari debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquãdo enim ex crapula, aliquando ex naturæ superfluitate vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem cum ex naturæ superfluitate vel infirmitate euenerit, omnimodo hæc illusio nõ est timenda; quia hanc animus nesciens pertulisse [g] magis dolendus est, quam fecisse. Cum vero vltra modum appetitus gulæ in sumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula grauantur, habet exinde animus aliquem reatum, [h] non tamen vsque ad prohibitionem percipiendi sacri mysterij, vel missarum solennia celebrandi; cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhibere † mysterium pro eo, quod sacerdos alius in loco deest, ipsa necessitas [i] compellit. Nam si adsunt alij, qui implere mysterium valeant, illusio per crapulam facta, à perceptione sacri mysterij prohibere non debet; sed ab immolatione sacri mysterij abstinere, † vt arbitror, humiliter [k] de-

al. quia
Iuo, p. 9. c. 111.

al. exhiberi

al. abstineri

a ¶ Testamentũ.] In Leuitico legitur Dominũ dixisse, Si fuerit homo pollutus nocturno semine, egrediatˀ extra castra, & nõ reuertatˀ vsq; ad vesperã, donec lauetur, & post solis occasum reuertatur ad castra. hoc Greg. exponit hic, & retorquetur ad illos, qui polluuntur mẽte.

¶ Hunc.] talem morẽ, de quo quæris, adhuc Romani seruant, [4] vt 33. q. 4. vir cum propria vxore.

c ¶ Immunditia.] idest, immunda cogitatione.

d ¶ Veris imaginibus.] cum videt mulierem, & delectatur in ea.

e ¶ Aqua.] idest, pœnitentia.

f ¶ Ad vesperam.] i. quousq; recessit ignis tentationis. ADDITIO Idest, prauæ cogitationis. i. quousq; cedat illa cogitatio reatu: licet enim peccatum transeat actu, remanet tamen reatu. 22. q. 7. non solũ. de conse. dist. 4. non ex quo. Vel dic, ad vesperam, idest, pœnitentiã; qa vespera, idest, finis est peccati. & idem sensus est. Hu.

g ¶ Pertulisse.] quasi dicat, potius intelligitur tunc pati, quam facere.

h ¶ Reatum.] idest, veniale peccatum, & ideo nõ prohibet à sumptione Eucharistiæ, sed prohibet, vel dissuadet à confectione, nisi sit necessitas.

i ¶ Necessitas.] quę legẽ nõ habet. de conse. dist. 1. sicut.

k ¶ Humiliter.] ergo est consilii m. bene. n. potest celebrare,

[4] Sub. Iudæi ͻtu n. ocurrit in pollutus. de cõsec. distin. 4. nec quemquam. Hug.

bet: si [β] tamen [a] dormientem turpi imaginatione illusio non cōcusserit. [b] Nam sunt, quibus ita plerumq; illusio nascitur, vt eorū animus etiam in somno corporis positus nō fœdetur turpibus imaginationibus. ¶ Qua in re vnum ibi ostenditur, ꝙ ipsa mens rea [c] non sit tunc; [γ] sed suo iudicio penitus libera; [d] cū se, etsi dormienti corpore nihil meminit vidisse, tñ in vigilijs corporis meminit in ingluuiem cecidisse. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illusio in mente dormientis, patet animo suus reatus: Videt enim à qua radice [e] inquinatio illa processerit; quia, † qđ cogitauit sciens, hoc pertulit nesciens; & [δ] propter talem pollutionem à sacro mysterio ea die abstinere oportet. † al. quę

[α] ¶ Veris.] *In plerisq; codicib B.Greg. & apud Bedam, & in collectione conciliorum Coloniæ 1530. impressa, legitur,* vanis: *in aliquib. vero B.Greg. codicib.* varijs: *sed ob glossam non est mutatum.*

[β] ¶ Si tamen.] *In codicibus B.Gregorij, & apud Bedam est,* si tamen dormientis mentē turpis imaginatio non concusserit. *In collectione vero Isidori etiam manuscripta,* si tamen animum dormientis turpes imaginationes concusserunt: *quem sensum retinet etiam lectio Pannormię: nam Burchardus & Iuo parum ab originali discrepant.*

[γ] ¶ Non sit tunc: sed suo.] *Omnia fere Gratiani manuscripta exemplaria habent,* vel suo: *cęterum magna hoc loco est inter cęteros collectores, & Bedam, & B.Gregorij codices varietas. In collectione Isidori etiam manuscripta est,* qua in re vnum ibi ostenditur, ipsa mens non rea, nec tamen suo iudicio libera. *Verum ob codicum varietatem nihil est in contextu mutatum.*

[δ] ¶ Et propter.] *Hæc vsque ad finem, neque in codicibus B.Gregorij, neq; apud Bedam, neque in tribus vetustis Gratiani exemplaribus habentur. Sunt tamen apud Burchardum, & Iuonem, & Pannormiam, & Polycarpum.*

bratæ, si vult: nam pro leuibus criminib⁹ nō abstinebit sacerdos à celebratione missarū, sed pro talibus abstinebit, pro quib⁹ posset excommunicari, vt de consec. dist. 2. si non sunt. & c. quotidie. tñ pro quolibet mortali peccato quilibet est suspēsus quo ad se, vt ext. de coha. cler. & mul. c. vlt. nisi peregerit pœnitētiam, vt ext. de temp. ord. quæsitum. Hug.

[a] ¶ Tamen.] idest, maxime.

[b] ¶ Non cōcusserit.] pullutio ipsa.

[c] ¶ Rea.] quasi dicat, nec mēs est rea ī somno, nec est rea post somnū, cū est libera ī suo iudicio: sed tūc fuit rea qñ se ingurgitauit vnde satis patet hic, ꝙ homo in somno non peccat.

[d] ¶ Libera.] supple. sed prius peccauit.

[e] ¶ Radice] idest, mala cogitatione.

Non

¶ Peccatum non dicitur perpetratum cogitatione solum, sed delectatione, & consensu. PALEA. [α] C. II.

SEd pensandū est, ipsa cogitatio vtrum in suggestione, an delectatione, vel (quod maius est) peccati cōsensu acciderit. Tribus enim modis impletur omne peccatū, videlicet suggestione, delectatione, consensu: suggestio quippe fit per diabolū, delectatio per carnem, cōsensus per spiritum; quia & † primo culpam serpens suggessit, Eua velut caro delectata est, Adam velut spiritus consensit. Et necessaria est magna discretio, vt inter suggestionem, & delectationem, & consensum iudex sui animus præsideat. Cum enim malignus spiritus peccatum suggerit in mente: si nulla peccati delectatio sequatur, peccatum omnimodo perpetratum non est: cum vero caro delectari cœperit, tunc peccatum incipit nasci: si autem etiam ad consensionem ex deliberatione descendit, tunc peccatum cognoscitur perfici. In suggestione igitur peccati semen est; in delectatione fit nutrimentum; in consensu perfectio. Et sæpe contingit, vt hoc, quod malignus spiritus seminat in cogitatione, caro in delectationem trahat; nec tamen animus eidem delectationi consentiat. Et cum caro sine anima delectari nequeat; ipse tamen animus carnis voluptatibus reluctans in delectatione carnali aliquo modo ligatur inuitus, vt ei ex ratione contradicat, nec consentiat, & tamen delectatione ligatus sit; sed ligatum se vehementer ingemiscat. Vnde & ille cęlestis exercitus præcipuus miles gemebat, dicēs: [Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ; & captiuum me ducentem in lege † peccati, quæ est in membris meis.] Si autem) captiuus erat, minime repugnabat: quapropter & captiuus erat, & repugnabat. Igitur legi mentis eius lex, quę in mēbris est repugnabat

Beda ibidem. Burc. l. 5. c. 43. Iuo. p. 2. c. 52.

† al. cū primam

Rom. 7.

† al. legem

pugnabat: si autẽ repugnabat, captiuus nõ erat. Ecce itaq; homo est (vt ita dixerim) captiuus, & liber; liber ex iustitia, quã diligit; captiuus ex delectatione, quam portat inuitus.

a ¶ Palea.] *Abest hęc palea non solum à primo & decimo Vaticanis, verum & ab alijs, quę aliquot paleas habẽt. Rubrica autem abest ab omnibus. In quibus enim caput hoc reperitur, coniunctè ponitur cum superiore, quemadmodum etiam apud Burchar. & Iuonem.*

b ¶ Suggestionem.] *Sic emendatum est ex originali, à quo parum discrepat Iuo; antea legebatur,* & necessaria est magna discretio inter suggestionem & delectationem; & inter delectationem atq; cõsensum, iudicem sui faciat animum pręsidem. *Burchardus,* iudicem sui præsidere animũ. *Reliqua fere vt Gratianus. Apud Bedam vero,* & inter suggestionem atq; delectationem; inter delectationem & consensum iudex sui animus præsideat. *In collectione Isidori,* & necessarium est magna discretione inter suggestionem & delectationem, atq; consensum iudicem sui prodere animum..

y ¶ Si autem.] *Magna etiam hoc loco codicum varietas est: breuissima, & satis integra lectio est in codice epistolarum B. Gregorij olim Lutetię impresso.* Si autem captiuus erat, minime pugnabat; sed pugnabat, quapropter captiuus non erat. Ecce itaq;, &c.

Item Isidorus lib. 3. sentent. de summo bono, cap. 6.

¶ Quando sit peccatum nocturnis imaginibus illudi. C. III.

Iuo, p. 9. c. 112.

NOn est peccatum, quando nolentes imaginibus nocturnis illudimur: sed tũc est peccatum; si, antequam illudamur, cogitationis affectibus præuenimur. Luxuriæ quippe imagines, quas in veritate gessimus, sæpe dormientibus in animo apparent: sed innoxiæ, si non concupiscendo [c] occurrunt. Qui nocturna illusione polluitur, quamuis extra memoriam turpium cogitationum sese persentiat inquinatum; tamen hoc vt tentaretur, culpæ suæ tribuat, suamq; immunditiam statim fletibus tergat.

¶ al. ita

His itaq; [b] *respondetur. In lege & in Euangelio naturale ius continetur; non tamen quæcumque in lege & Euangelio inueniuntur*[¶], *naturali iuri cohærere probantur. Sunt enim in lege quædam moralia præcepta, vt non occides: quædã mystica, vtpote sacrificiorũ præcepta, vt de agno, & alia similia his. Moralia mandata ad naturale ius spectant; atq; ideo nullam mutabilitatem recepisse monstrantur. Mystica vero quãtum ad superficiem a naturali iure probantur aliena: quantum ad moralem intelligentiam, inueniuntur sibi annexa; ac per hoc, & si secundum superficiem videantur esse mutata; tamen secundum moralem intelligen-*

NOn est.] CASVS. Quęsitum fuit ab Isidoro, an peccet homo cum dormiens nocturna illuditur pollutione? & respondet, q; non; nisi adsit concupiscentia: sed tunc peccauit cũ vigilans luxuriam prouocauit: sed tamen quocunque modo accidit pollutio, suę culpæ attribuere debet.

c ¶ Non concupiscendo.] idest, absq; libidine præcedentis ardoris.

HIS ITAQVE. CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte soluit Gratianus qõnẽ, quã fecit in illo c. hæc quę de priuilegijs. in 5. dist. de mutabilitate, & variatione iuris naturalis, dicens, q; ius naturale in lege, & in Euangelio continetur; sed tñ non oĩa quæ sunt in lege & i Euãgelio cohærẽt iuri naturali quantũ ad superficiẽ. Sunt. n. in lege quædã pcepta moralia, vt non occides, &c. ista nõ mutantur, nec ius naturale in eis: quædam mystica præcepta, vt de agno sacrificãdo, & his similia. ista mutãtur quantũ ad superficiẽ, & non quãtũ ad moralẽ intelligẽtiã: & quãtũ ad hoc ius naturale immobile perseuerãt, & permanet sicut fuit ab exordio rationalis creaturæ. In secunda parte, quę incipit ibi, [Ius vero cõsuetudinis.] dr̃, q; ius cõsuetudinis cœpit post legẽ naturalem: ex quo hoĩes cęperunt simul habitare, qđ creditur factũ eo tẽpore quo Cain legitur ædificasse ciuitatẽ: quod ius cũ fere esset extinctũ pp diluuiũ, fuit reparatũ à Nemroth, siue potius immutatũ; quia cœpit opprimere homines & hoc pbatur auctoritate Gen. ibi, [Cępit Nemroth, &c.]

b ¶ His itaq;.] Hic ponit Magister sol. obiectionis, quã fecerat in præcedenti dist. Nos ergo cũ ipso plenius distinguamus, q; eorum, quæ cõtinentur i lege, alia sunt moralia, alia mystica. moralia sunt, quæ mores informant, & hæc sunt intelligenda, vt ipsa verba sonant, vt diliges Deũ: nõ occides: honora patrẽ, de quibus not. 32 q. 7. quid in omnibus. mystica sunt figuralia, quæ aliud significant præter id quod littera sonat. horũ alia sunt sacramẽtalia, alia sunt cęremonialia. Sacramentalia sunt de quibus ratio reddi potest quare ad litteram sic fuerint præcepta, vt de circũcisione, & obseruatione sabbathi, de quibus habes ext. de bapt. maiores. & extra de const. translato. Cęremonialia sunt de quibus ratio reddi non potest quare ad litteram sint mandata, vt non arabis in boue, & asino, vt 16. q. 7. in noua. non feres vestem de lana, & lino contextam, nõ seres agrum diuerso semine. Lex ergo quantum ad moralia non to-

cipit immutationem: sed quantum ad sacramentalia, & cæremonialia mutatur quantum ad superficiem litteræ. sed non ob hoc dicitur esse mutatum ius naturale: quia in his non consistebat ius naturale, quo ad superficiem litteræ, secundum quam hęc sunt mutata: sed quo ad mysticam intelligentiam, secundum quam non sunt mutata: sed mysticus eorum intellectus nõ est mutatus. vnde lex non dicitur mutata. 1. quæst. 1. Marchion.

a ¶ Ius.] nunc ostendit à quo tẽpore cœpit ius consuetudinarium, & constitutionis, & dicit, quod à tempore Cain cœpit ius consuetudinariũ, qui primo ædificauit ciuitatem, quam ex nomine filij sui vocauit Enoch: sed ius constitutionis à Moyse. † Ioan.

† Hoc nõ debet hic esse, quia hoc dicitur in seq. distin. nec hoc ponit Hug. nec Lau. nec etiã ponitur in antiqua glos. Ioan.

b ¶ Extinctum.] ius ergo nõ terminatur, i. nõ finitur in vij. sicut nec incipere potest à vij. quia ad min⁹ x. debent facere plebẽ, vt j. 10. q. 3. vnio.

c ¶ Corã Domino.] idest, corũ, qui sunt Dñi, vel permittente Dño, quidquid enim fit iudicio Dei fit, vt 26. q. 5. nec mirum.

IVs autẽ.] Hæc distinctio diuiditur ĩ duas partes. secunda ibi: [Paulatim.]

CASVS. supra ostẽsum est, quo tempore ius naturale, & ius consuetudinis incœperunt. Nunc autem ostẽdit in hac 7. dist. quo tempore incœpit ius constitutionis, & dicit Gra. quod primo incœpit à Moyse, & postea ab alijs, vt dicitur in seq. cap.

d ¶ Ius autẽ.] In hac 7. dist. ostẽdit qñ, & à qbus cœperint cõstitutiones humanę tã ecclesiasticę, quàm sæculares. Ecclesiasticę cęperunt à Moyse, & tpe Moysi. Sęculares à diuersis, & tẽpore diuerso cęperunt, vt patet in seq. cap.

e ¶ A iustificationibus.] i. à iudicijs. Legitur in Exo. quod Dñs dixit filijs Israel per Moysen. Si emeris seruũ Hebræum. s. qui ante seruus non fuit, vj. ann. seruiat tibi, nisi annus iubilęus interueniat in vij. an. egrediatur liber & gratis, cũ quali veste intrauit. si habuit prius vxorẽ cũ filijs, cũ vxore & liberis exeat: si dñs dedit ei vxorẽ, mulier cũ filijs erit dñi: sed si elegerit seruus manere cũ dño amore dñi, vel vxoris, & filiorũ, offeret eum dñs dijs. i. sacerdotib. & applicabit ad ostiũ tabernaculi, & perforabit aurem eius cum subula in signum perpetuæ seruitutis: & eius erit seruus vsq; dum viuet, vel vsq; ad annum iubilæum: Ab hac constitutione cœpit Moyses iudicia sua, vt dicitur in Exo. Ioan.

* Et ita hic inducit seruitus ex præscriptione se ptennij. vt no. 1. distin. ius gentium.

f ¶ Quas.] nam & à diuinis scripturis ornatus omnis scientię sumpsit initium, vt j. 37. distin. legimus. §. hinc etiam.

MOyses.] CASVS. In prima parte huius c. enumerantur septem personę, quæ primo leges alijs ediderunt, vt Moyses. Phoronæus, Mercurius, &c. In secunda parte, quę est ibi, [Deinde.] dicitur, quod populus Romanus ordinauit x viros, qui leges ex libris Solonis x. tab. transtulerunt in Latinum sermonem, & eas postea exponentes duas tabulas addiderunt.

g ¶ Trismegistus.] propter tres potentias. s. eloquentiã, scientiã, & virtutem. de quibus habes 37 dist. relatum. & 16. q. 1. sic viue C. de profess. magistros.

h ¶ Prim⁹.] immo prius Romul⁹ tradidit: sed paucas ff. de orig. iur. l. 2. & quia paucas ideo dr iste prim⁹ edidit.

* Vt ff. de orig. iur. l. 2. Laur.

i ¶ Decem viros.] cum enim leges pp discordiam plebeiorum cum nobilibus fere per xxx ann in desuetudinem abijssent, creati sunt x. viri. qui de Græcis ciuitatibus leges collectas transtulerũt in Latinũ, & eas in tabulis eburneis scripserunt. postea ijdẽ x. viri accepta potestate corrigendi, & interpretandi leges, videntes multa deesse tabulis x. postea duas tabulas superaddiderũt: & appellatę sunt illę leges xij tabularum qui autem fuerunt illi x. viri, statim determinat Isidorus, dicens seq. cap.

tiam mutabilitatem nescire probantur. Naturale ergo ius ab exordio rationalis creaturæ incipiens, vt supra dictũ est, manet immobile. Ius[a] *vero consuetudinis post naturalem legem exordiũ habuit; ex quo homines conuenientes in vnum cœperunt simul habitare, quod ex eo tempore factum creditur; ex quo Cain ciuitatẽ ædificasse legitur: quod cum diluuio propter hominum raritatem fere videatur extinctum,*[b] *postea à tempore Nemroth reparatum, siue potius immutatum existimatur: cum ipse simul cum alijs alios cœpit opprimere, alij sua imbecillitate eius ditioni cœperunt esse subiecti; vnde in Genesi legitur de eo: [Cœpit Nemroth robustus venator esse coram Domino.*[c] *] idest,* a *hominum oppressor, & extinctor; quos etiam ad turrim ædificandam allexit.* Gen. 4. Gen. 7. Gen. 10.

a ¶ Idest.] *Glossa ordinaria ad istum locum ex Alcuino ita habet,* idest, hominum oppressor, & extinctor: quos allexit, vt turrim contra Deum construerent.

DISTINCTIO VII.

IVS autem[d] *constitutionis cœpit à iustificationibus,*[e] *quas*[f] *Dominus tradidit Moysi, dicens: [Si emeris seruum Hebræum, &c.]* Exo. 21.

Vnde Isidorus in lib. 5. Etymol. c. 1. ait

¶ De conditoribus legum. C. I.

MOyses gentis Hebrææ primus omniũ diuinas leges sacris litteris explicauit. Phoronęus rex Grecis primus leges, iudiciaq; cõstituit. Mercurius Trismegistus[g] primus leges Ægyptijs tradidit. Solon primus leges Atheniẽsibus dedit. Licurgus primus Lacedęmonijs iura ex Apollinis auctoritate confinxit. Numa Põpilius, qui Romulo successit in regno, primus[h] leges Romanis edidit. Deinde, cũ populus seditiosos † magistratus ferre nõ posset; Decemuiros[i] legibus scribendis creauit, qui leges ex libro Solonis in Latinũ sermonem translatas xij. tabulis exposuerunt.

† al. seditiosus

F Verunt.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte ponuntur nomina x. virorum, qui leges primo transtulerunt, & dicitur etiam, q. Pompeius primus consul, & Cæsar leges condere voluerunt, sed nõ potuerunt perficere. In secunda parte dicitur, q. leges propter vetustatem ab vsu ceciderunt, quarum notitia est necessaria, etsi in vsu nõ sint. In tertia parte dicitur, q. nouæ à Constantino & eius successoribus cœperunt: sed quia permistæ & confusæ erant, Theodosius minor ad similitudinẽ Gregoriani, & Hermogeniani codicis, composuit codicem ex cõstitutionibus Imperatorum, quem Theodosianum vocauit. Secũda pars incipit ibi [Paulatim.] Tertia ibi, [Nouæ.]

a ¶ Metu.] arg. q. metus verborũ excusat. arg. j. 23. q. 8. cõuenior. ibi, dic aliquod verbum in Deum, & morere. & arg. ff de acqui. hære. l. 6. in fi. arg. contra, extra quod met. cau. sacris.

b ¶ Necessaria.] sed si nullus est earum vsus, vt quid membranas occupãt. 19. dist. si Romanorum? sed ideo notitia est necessaria, vt sciatur causa quare tollantur, vt C. de cadu. tol. l. vna quia & ipse Papa argumẽtatur ex abrogato iure, vt extra de iud. nouit. Vel est necessaria non vt probentur, sed vt reprobentur male dicta, vt 37. dist. legimus. & c. qui de mensa.

c ¶ Vocauit.] hunc tamen immutauit postea Iustinianus, & fecit vnũ codicem ex tribus. C. de no. cod. com. versus prin. Ioan. Theutonicus.

¶ Nomina eorum, qui leges xij. tabularum exposuerunt. C. II.

Isidabidem cõtinenter.

Adde tex. sim. in l. 2. §. iuris ciuilis. cũ §. se. ff. de orig. iu.

F Verũt aũt hi, † Ap. Claudius, T. Genutius, P. Sestius, Sp. Veturius, C. Iulius, A. Mãlius, Ser. Sulpitius, P. Curatius, T. Romilius, Sp. Postumius. Hi Decemuiri legũ conscribendarũ electi sunt. Leges aũt redigere in libris † (al. libros.) primus consul Pompeius instituere voluit: sed non perseuerauit obtrectatorum metu.[a] Deinde Cæsar cœpit id facere: sed ante interfectus est. Paulatim aũt antiquæ leges vetustate, atq; incuria obsoluerunt:† (al. exoleuerũt) quarũ etsi nullus iã vsus est: notitia tamẽ necessaria[b] videtur. † ¶ Nouę leges à Cõstantino Cæsare cęperunt, & reliquis succedentib. erantq; permistæ, & inordinatæ. Postea Theodosius minor † (al. iunior.) Augustus ad similitudinem Gregoriani, & Hermogeniani codicem factum constitutionum à Constantini temporibus sub proprio cuiusque Imperatoris titulo disposuit: quem à suo nomine Theodosianum vocauit.[c]

orig. Iuo. p. 4. c. 170. Pann. l. 2. c. 144.

Adde an lex abrogata sit abrogãda. no. C. de lat. lib. tol. l. 1. & C. de nouo cod. com. l. j.

D Iffert autẽ.] hęc dist. diuidit in duas p. tes: in quarum p. ima probat, quòd de iure naturali omnia sunt communia. Secunda ibi. [Dignitate.]

CASVS. Supra in 5. distin. assignata fuit differentia iuris naturalis ad alia iura in origine, & dignitate. nunc autem assignat differentiã iuris naturalis ad alia iura in amplitudine: quia hoc iure oĩa sũt communia: sed non alio iure. Repetit eũd de dignitate. Dicitur ergo in hoc §. q. hoc ius naturale differt à cõsuetudine, & constitutione: nam iure naturali omnia sunt communiã. & hoc probatur auctoritate noui test. & auctoritate Platonis: sed iure consuetudinis dr hoc meũ, illud tuũ: & ad hoc inducitur seq. cap.

d ¶ Differt autem.] in hac 8. dist. ostẽdit magister, qualiter ius naturale excellat alia iura amplitudine: quia secundum hoc ius omnia sunt communia.

e ¶ Inter eos.] idest, Apostolos. 12. q. 1. dilectissimis.

f ¶ Nescit.] quisque enim tantum diligit alium, vt se. g finxit enim Plato quãdam rempublicam, in qua omnia sunt communia. 12. quæst. 1. cap. 2.

DISTINCTIO VIII.

1 g al. natura. D Iffert autem[d] ius naturale † (al. natura.) à consuetudine, & constitutione. Nam iure naturali oĩa sunt cõia omnibus: quod nõ solũ inter eos[e] seruatũ creditur; de quib. legitur: [Multitudinis aũt credentium erat cor vnũ, & aĩa vna, &c.] (Act. 4.) verum ẽt præcedẽti tpe à philosophis traditũ inuenitur. Vnde apud Platonem illa ciuitas iustissimè ordinata traditur; in qua quisq; proprios nescit[f] affectus. Iure verò cõsuetudinis, vel constitutionis hoc meum est, illud alterius.

Vnde August. ait tract. 6. ad c. 1. Ioannis.

¶ Iure diuino omnia sunt communia omnibus: iure vero constitutionis hoc meum, illud alterius est. C. I.

Ans. l. 12. c. 62. Iuo. p. 3. c. 194. Pann. l. 2. c. 63.

Q Vo iure defendis[g] villas ecclesię? diuino, an humano? diuinũ ius in scripturis habemus; humanum ius in legibus regum. Vnde quisque possidet, quod possidet? nonne iure humano? Nã iure[h] diuino, [Domini est terra, (Psal. 23.)

Q Vo iure.] CASVS. Quidam hæretici conquerebãtur se iniustè expoliatos rebus, quas noĩe ecclesiæ possidebant, contra quos inuehit Aug. dicens eos non posse conqueri: nam aut possident iure diu[ino] aut iure humano. si iure diuino omnia sunt communia, & ita res ecclesiæ possidere non possunt: si iure humano: sed iura humana sunt leges Imperatorũ, quę statuunt, vt hæretici nil nomine ecclesiæ possideret. si ergo renuntiant legibus Imperatorum, per consequens & possessionibus: siue noĩe ecclesię, vel ꝓprio nomine velint possidere: cum Apostolus reges præceperit honorari.

g ¶ Defendis.] idest petis, vel defendendo retines.

h ¶ Nam iure diuino.] ex hoc vi. q. tñ iure humano aliqua possideant, & non diuino. & sic ob. j. 23. q. 7. c. 1. vbi di. q. iure diuino aliquid possidet. Sed nõ est con tratiũ, q̃a dr ibi, q. iustorum sunt omnia communia

Vt de pęn. dist. 2. charitas est, iuxta fi.

Possessio an sit de iure diuino, an humano.

iure diuino, & bene potest esse, q iure diuino aliqd sit proprium: sed ideo dicit hic, q iure humano possident possessiones; quia iura humana potissime tractant de possessionibus: sed ius canonicum principaliter de decimis, vel primitijs. Vel dic, q ibi ius diuinum strictè su mit pro iure canonico: sed hic ius canonicum comprehenditur sub iure humano. & hinc [1] habes, q petenti restitutionē obstat exceptio heresis. Heretico enim nihil est licitū possidere, vt 23. q. 5. si vos. & q. 7. c. 1. & 2. Item hic est arg. q à petēte restitutionem possumus quærere quo iure petat: an per interdictum vel iudicis officio. Itē q causam petendi tenetur explicare: & q secundum iura canonica actio sit proponēda: habes extra de iudi. examinata. & contra extra de libe. obla. dilecti. nec obstat extra de iud. dilecti. [t] Ioa. Sol. ego credo, quòd causa, & modus agendi est proponendus, vt secundum illum modum iudex ferat sententiam. extra de simo. licet Heli. licet non cogat actionem proponere; qa etiam secundum leges, sola causa sufficit, vt C. de edic. diui Hadria. tol. l. 3. Bar.

nibus cohærentibus, vt 81. distin. si quis sa erdotum. & prima quæst. prima, si quis episcopus. & 9. quæst. 2. nullus primas.

DIGNITATE. CASVS. Ondit, q differt dignitate ab alijs ius naturale; quia si constitutio, vel consuetudo

[1] Istud hinc elicit sm illā expositionē, q fit s. ea. in ver. defendis i. petis, sm Io. de Fan.

[t] Vbi de hoc & 2. q. 6. de eqcesu.

& plenitudo eius.] Pauperes & diuites Deus de vno limo fecit; & pauperes & diuites vna terra supportat. Iure tamen humano dicitur: [1] hęc villa mea est; hęc domus mea; hic seruus meus est. [a] Iura [2] autem humana, iura Imperatorū sunt; quare? Quia ipsa iura humana per Imperatores, & reges sęculi Deus distribuit generi humano. *Item ibidem paulo inferius.* [b] Tolle iura Imperatorum: & quis audet dicere, mea est illa villa; aut meus est ille seruus; aut domus hæc mea est? [t] si autem, vt teneantur ista ab hominibus; regum iura fecerunt; vultis, vt reticeamus leges, vt gaudeatis? *Item ibid. paucis interiectis.* [c] Legantur [3] leges; [d] vbi manifestè præcèperunt Imperatores, eos, [t] qui prçter ecclesiæ catholicæ communionem vsurpāt sibi nomen Christianū; nec volūt in pace colere pacis auctorem, nihil nomine ecclesiæ audeant possidere. [e] Sed quid nobis & Imperatori? Sed iam dixi: de iure humano agitur: & tamen Apostolus voluit seruiri regibus: voluit honorari reges; & dixit: Reges reueremini. Nolite dicere, [c] quid mihi, & regi? Quid tibi ergo & possessioni? Per iura regum possidentur possessiones. Dixisti, quid mihi & regi? Noli dicere possessiones tuas: quia ipsa [4] iura humana renuntiasti, quibus possidentur possessiones.

Gen. 2.

[1] *dicit.*] orig.
[2] *Iure ergo humano, iure Imperatorū: quare?*] orig.

Cod. lib. 1. tit. 5. cap. 4. & Cod. Theod. li. 16. ti. 5. c. 43. 52. 54.
[3] *al.* vt.

[t] Cócor. text. in l. ex hoc iure. cū ibi no. ff de iust. & iu.

1. Pet. 2.

[4] *ad ipsa*] orig. & iuo.

[a] ¶ Ecclesiæ.] *Hæc dictio non est apud B. August. Nam ibi agit contra Donatistas, qui legibus Imperatorum villas sibi ademptas, & Ecclesię catholicę attributas esse querebantur. Quare, cum Donatistę dicerent*, villas nostras tulerunt: fundos nostros tulerunt, *vt eos ipse conuincat nullum ius in illis habuisse, aut habere, quibusdā pręposițis addit ista.* Quo iure defendis villas? diuino, &c. *Et infra 11. q. 1. c. si quę causę. vbi Gratianus citat initium huius capitis, ista dictio*, Ecclesiæ. *non habetur: est tamen apud Anselmum, Iuonem, & in Pannormia locis indicatis.*

[b] ¶ Tolle.] *Quoniam glossa obstitit, ne omnia emendarentur, aut adderentur, quęcumque addenda videbantur; placuit integrum apponere locum B. Augustini. Apud ipsum igitur post ver.* humano, *antecedentis paragraphi, hęc sequuntur:* Vultis legamus leges Iurisperitorum? & secundum ipsas agamus de villis? Si iure humano vultis possidere; recitemus leges Imperatorum: videamus, si aliquid voluerint ab hæreticis possideri. Sed quid mihi est Imperator? secundum ius ipsius possides terram. Aut tolle iura Imperatorum; & quis audet dicere; mea est illa villa, aut meus est ille seruus, aut domus hæc mea est? Si autem vt teneantur ista ab hominibus, iura acceperunt regū; vultis recitemus leges, vt gaudeatis, quia vel vnum hortum habeatis, & non imputetis nisi mansuetudini columbæ: quia vel ibi vobis permittitur permanere? leguntur enim leges manifestæ; vbi præceperunt Imperatores, &c.

2 *Dignitate* [t] *verò ius naturale similiter preualet cōsuetu-*

[a] ¶ Meus est.] hęc verba, meū, & suum spectant ad dominū, nō ad bonę fidei possessorem, vt ff. de re. & sump. fu. l. 2. §. 1.

[b] ¶ Gaudeatis.] retinēdo possessiones, vel eas recuperando.

[c] ¶ Leges.] constitutiones Imperatorum super rebus ecclesiasticis non valuissent, nisi postea cōfirmatę fuissent ab ecclesia, vt 96. dist. bene.

[d] ¶ Possidere.] hoc canones præcipiunt, vt 23. q. 7. c. 1. & 2.

[e] ¶ Dicere.] arg. est hic. q qui vnū dicit, dicit & omnia, quæ sequuntur ex illo, vt 11. q. 3. æstimant, & cap. seq. & extra de do. & contuma. cum dilectus filius. & ff. quod met. cau. l. 1. Item arg. q idem iuris est in vno cōnexorum, quod in reliquo, vt 1. q. 3. si quis obiecerit. & 3. q. 6. hęc quippe. Item argu. quod qui renuntiat vni, renuntiat omnibus, quę sequuntur ex illo, & etiam omnibus cohærentibus...

suetudo aliqua sit huic contraria, irritatur: & hoc probatur seq. cap.

[t] ¶ Dignitate.] hic incipit 2. pars dist. in qua ostendit quare ius naturale, sit dignius q̃ alia iura; nā quæcūq; consti-

constitutio, vel consuetudo est contra illud ius, est irritum, & ad hoc inducuntur omnia cap. seq.

Q Væ contra] CASVS Dicitur in hoc c. q. flagitia, quæ sunt contra mores hominum vitari debent: ita vt pactum hominum, vel consuetudo ciuitatis seruetur, nec ab aliquo violetur: sed perpetua gaudeat firmitate: si tamen Deus iubet aliquid fieri contra pactum, vel consuetudinem, ei est obtemperandum: nam si regi est obtemperandũ in regno, vel ciuitate sua, multo fortius regi vniuersæ creaturæ est obediendum.

a ¶ Mores.] bonos.

b ¶ Flagitia.] idest, quasi flagitia. 32. q. 7. flagitia.

c ¶ Diuersitate.] idest, aduersitate. Io.

d ¶ Aut peregrini.] nunquid ergo peregrini, & scholares tenentur sequi consuetudinem morũ inter quos commorantur? Arg. vt hic, q. sic, 1 & 12. dist. illa. & 41. dist. c. 1. Arg. ꝯ quia viatores non sortiuntur forũ illius loci per quẽ transeunt, vt ff. de iudi hæres. §. 2. Et est arg. q. soli perpetuo habitantes obligantur legi ciuitatis, vt ff. de pig. debitor.

dini, & constitutioni. *Quæcunq; enim vel moribus recepta sunt, vel scriptis comprehensa; si naturali iuri fuerint aduersa; vana & irrita habenda sunt.*

Vnde Augustinus ait lib. 3. confess. c. 8.

¶ Aduersus naturale ius nulli quidquam agere licet. C. II.

Iuo, p. 4. c. 178.

Q Væ contra mores,[a] hominũ sunt flagitia,[b] pro morum diuersitate[c] vitãda sunt; vt pactũ inter se ciuitatis, aut gentis cõsuetudine, vel lege firmatũ, nulla ciuis, aut peregrini[d] libidine violetur. Turpis enim oĩs pars est suo vniuerso nõ congruens. Cũ autem Deus aliquid cõtra morem, aut pactũ quorumlibet iubet; etsi numquã ibi factum est, faciendũ est; & si omissum, instaurandũ est; & si institutum non erat, instituendũ est. si enim Regi licet in ciuitate, cui† regnat, iubere aliquid, quod neq; ante illũ quisquam, nec ipse vnquã iusserat; & non contra societatem ciuitatis eius obtemperatur, immo[e] cõtra societatẽ non obtemperatur (Generale[f] quippe pactũ est societatis humanę obedire regib⁹ suis) quãto magis Deo regnatori vniuersę creaturę suę, ad ea quę iusserit, sine dubitatione seruiendũ est? sicut[g] enim in potestatibus societatis humanę maior[h] potestas minori ad obediendũ pręponitur, ita Deus oĩbus.

† al. in qua

Item Nicolaus Papa Igmaro Remensi archiepiscopo.

¶ *Caput hoc ex epistola Nicolai, quæ incipit*, Epistolam Beatitudinis tuæ; *extatq; vnà cum alijs eiusdem & aliorum Pont ficum epistolis manuscriptis Romæ in bibliotheca monasterij Dominicanorum, ex qua hoc caput emendatum est.*

¶ Radicitus est euellenda perniciosa consuetudo. C. III.

Iuo, p. 4. c. 205. Pann. l. 2. c. 18.

M Ala[i] consuetudo, quę non minus[k] quã perniciosa corruptela† vitãda est, nisi citius radicitus euellatur, in priuilegiorũ ius ab improbis assumitur: & incipiũt preuaricationes, & varię† pręsumptiones celerrime nõ cõpressę pro legibus venerari, & priuilegiorũ more perpetuo celebrari.

† al. vana

¶ Cõcor. tex. in auth. habita. cum gl. in ver. puersa cõsuetudine. C. ne fil. pro pat. & in c. Massana, de elect.

Item August. lib. 3. de baptismo contra Donatistas, c. 6.

Sub persona Libosi Vagensis. Iuo, p. 4. c. 208. Pan. l. 2. c. 165. ĩ. ead. c. qui cõtempta. Ibid. c. 8. sub persona Felicis à Bustacenis.

¶ Veritati & rationi consuetudo est postponenda. C. IIII.

V Eritate[l] manifestatã[m] cedat cõsuetudo veritati: plane respõdeo, qs dubitet[n] veritati manifestatę debere consuetudinẽ cedere? *Item.* ¶ Nemo cõsuetudinẽ rationi,

e ¶ Immo.] q. d. non est ꝯ pactum humanæ societatis ei obtẽperare: immo s̃m pactum; quia in omni pacto semper intelligitur excepta maioris auctoritas, vt ext. de iureiu. venientes.

f ¶ Generale.] idest, generalis lex.

g ¶ Sicut.] in hoc facit ad propositũ: quia id qđ Deus præcipit, cum sit de iure naturali, præfertur cõsuetudini, vel constitutioni.

h ¶ Maior.] ergo magis obedit monachus Episcopo, quam Abbati: 2 qđ falsum est, vt 18. dist. c. 1. & 2. sed de hoc dic. vt not. 11. q. 3. qui resistit.

M Ala.] CASVS. Quædam praua consuetudo inoleuit in archiepiscopatu Remen. quare Papa præcipit Igmaro Remen. Archiepo, vt illã cõsuetudinẽ tollat; quia nisi illa consuetudo radicit⁹ euellatur, ab impijs in ius assumetur: & pręsumptiones incipient pro legibus venerari.

i ¶ Mala consuetudo.] argu. quod id quod alias est illicitũ, ratiõne consuetudinis nõ fit licitũ. Arg contra. s̃. dist. 4. denique. argu. ꝯ ext. de cõsue. c. vlt. etiam minus rationabilis cõsuetudo inducit ius. ext. de in integ. rest. cõstitutus. Itẽ hic est arg. q. honesta consuetudo inducit priuilegiũ, vt 9. q. 3. conquestus & 82. dist. plurimos.

k ¶ Non minus.] hęc vij. c. de mala consuetudine loquuntur.

CASVS autem sequentis cap. planus est, & per se patet.

l V Eritate.] arg. q. veritas præiudicat opinioni, vt hic & 81. dist. quicunq; & ext. de biga. nuper. ext. q fil. sint legi. p tuas. & ext. de pur. vul significãtiu⁹ & ext. de frig & mã fraternitatis. arg. cõtra. 3. 3. q. 7. infamis. § tria & ext. de iurepa. cõsultationibus. & C. de test. l. 1.

m ¶ Manifestata.] per doctrinam, & reuelationem.

n ¶ Dubitet.] quandoq; tamen consuetudo præualet legi. ext. de consue. c. vlt.

1 Et est hic arg. q. cõsuetudo loci. attendẽda est in scacorum ludo secundũ Lau. sed arg. ꝯ. 41. dist. illud. in fi.

2 Ad hoc facit qđ not. 2. q. 7. cũ pastoralis sed cõtra 18. q. 3. in fi. Arch.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. E. EMANUELE

SI consuetudinem.] CASVS. Quidam Episcopus habebat quandam prauam consuetudinem. scribit ei Greg. & mandat, vt illam aboleat. & q hoc facere debeat, probat auctoritate Christi, qui dixit: Ego sum veritas, & non dixit: Ego sum consuetudo. & sententia Cypriani, q dixit, q quæcumque sit vetusta cõsuetudo veritati cõtraria, est abolenda.

a ¶ Dicit.] arg. q verbis est inhærendum. extra de deci. ad audientiam.

b ¶ Vetusta.] 2.q.3. si quis præbẽdas. arg. ff. de legi. de quib⁹. §. inueterata. cõmunia præd l. venditor. §. si constat & ext. de consuetu. cũ dilectus. & ext. de iurepa. cap. cura pastoralis. in his propter diuturnitatẽ temporis sustinetur id qd est min⁹ rationabile. dic q vetustas est seruanda, si potest sine scandalo seruari. contra dist. 4. denique.

QVi contempta.] CASVS. Quidam cõtempta veritate consuetudinem sequebãtur, qu. s dicit Aug facere cõtra fratres, & contra Deum, q dixit: Ego sum veritas, & non dixit: ego sum consuetudo: & hoc ẽt probatur exẽplo Petri, qui cessit Paulo veritatem prædicanti. Ratio igitur & veritas consuetudinem excludit.

c ¶ Circũcidebat.] & cibos discernebat, propter quod Paulus ei restitit in faciem, vt 2.q.7. cap. Paulus Petrum. 27. q. 1. sicut enim. ver. ecce.

FRustra.] CASVS. Quidam cõtra sacramenta, & alia spiritualia consuetudinem veritati prępone bant, quare qu; situm fuit ab Augustino, qd iuris esset? Et respondet Augustinus, q frustra obijciunt consuetudinem veritati. si tamen consuetudini veritas suffragatur, nil oportet firmius retineri.

d ¶ Consuetudinẽ.] Ex his omnibus capvidetur, quod semper ius præiudicet consuetudini. Videamus ergo quando consuetudo præiudicet iuri. Ecce inuenio in electione consuetudinem præiudicare iuri nam persona, quæ alias est ineligibilis, ratione consuetudinis sit eligibilis, vt j. 12. dist. nos con si etudinem. item rõne consuetudinis coguntur aliqui eligere de aliena ecclesia, vt extra

Consuetudo in multis præiudicat iuri.

& veritati præponat: quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit.

Item Gregorius a *VVimundo* † *Auersano Episcopo.* — †al. Guimundo

a ¶ Gregorius.] *In aliquis manuscriptis, & apud Iuonẽ est,* Gregorius vij. *Et in huius Põtificatu Guimũdus Auersanus eps scripsit de corpore & sanguine Domini contra Berengariũ, qui liber extat.*

¶ Quælibet consuetudo veritati est postponenda. C. V.

SI consuetudinem fortassis opponas; aduertendum est, q Dominus dicit: a [Ego sum veritas, & vita.] Non dixit, Ego sum consuetudo; sed, veritas. Et certe (vt Beati Cypriani vtamur sententia) quælibet cõsuetudo, quantumuis vetusta, b quantumuis vulgata, veritati omnino est postponenda: & vsus qui veritati est contrarius, abolendus.

Iuo, p.4. c.213. Pann l.2.c.166. Ioan 14. Cyprianus in toto illo suo cõcilio.

Item August lib.3. de baptismo contra Donatistas, c.5. — Sub psona Castu Siccensis.

¶ Veritate reuelata, consuetudinem sibi cedere oportet. C. VI.

QVi contempta veritate præsumit consuetudinem sequi; aut circa fratres inuidus est & malignus, quibus veritas reuelatur; aut circa Deũ ingratus est, cuius inspiratione ecclesia eius instruitur. *& infra* In Euangelio Dñs, Ego sum, inquit, veritas: non dixit, Ego sum consuetudo. Itaq; veritate manifestata, cedat cõsuetudo veritati. *& infra.* ¶ Reuelatione facta veritatis, cedat consuetudo β veritatĩ: quia & Petrus, qui prius circũcidebat, c cessit Paulo veritatẽ prædicanti. *& infra.* Cum Christus veritas sit; magis veritatem, quam consuetudinem sequi debemus: quia γ consuetudinẽ ratio & veritas semper excludit.

Iuo, p.4. c.214 Ibid. c.6. sub psona Libosi Vagensis. Ioan. 14. s. ca. c. veritate. Ibid c.7. sub psona Zozimi à Thasasa. Gal. 2. Ibi. c 9. sub persona Honorati à Tucca. s. ca. c. veritate.

β ¶ Cedat consuetudo.] *Apud B. August. & Iuonem, & in Panormia legitur,* cedat error. *Sed vere B. August ex ipsiusmet Zozimi verbis colligit, quod ille errorem appellabat, fuisse consuetudinem. Ita enim respondet:* Noluit quidẽ iste dicere, consuetudinem; sed, errorem. Veruntamen cum dicit, quia & Petrus, qui prius circumcidebat, cessit Paulo veritatem prædicanti, satis indicat, quod aliud etiam de baptismo fieri solebat.

γ ¶ Quia consuetudinem.] *Verba hæc vsque ad finem, apud Iuonem, & Gratianum satis commode hic aduectuntur, repetita ex verbis Felicis, quæ referuntur sup. c. veritate.*

Idem in lib.4. de baptismo contra Donatistas, cap.5. — Hic refert B. August. verba B. Cypriani i epis. ad Iubaia.

¶ Consuetudo rationi frustra opponitur. C. VII.

FRustra, inquit, quidam, qui ratione vincuntur, cõsuetudinem d nobis obijciunt: quasi cõsuetudo maior sit veritate; aut non id sit in spiritualibus sequendũ, quod in melius fuerit à Spiritu sancto reuelatũ. ¶ Hoc plane verũ est: quia ratio & veritas cõsuetudini pręponẽda est. Sed cũ cõsuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmius retineri.

Iuo, p.2. c.94. & par.4. c.235. Hic B. August. respondet.

Item

extra de consuetu. cum dilectus. in fi. Item ratione consuetudinis potest eps eligi in praepositum. extra de concess. praeb. cum nostris. Item ratione consuetudinis eligit minor ecclesia cum cathedrali extra de causa possess. & propr. cum ecclesia. extra de concess. praeb. & eccl. nō vac. cum nostris. & c. litteras. Item ratione cōsuetudinis solus abbas sine cōsensu fratrū confert stipendia, vt extra de his, quę fi. à pla. sine cons. cap. ea noscitur. Itē in sacro baptismi praeualet consuetudo, vt j. de conse. dist. 4. c. de trina. Item in matrimonio respicitur consuetudo. extra de cog. spi. super eo. Item in continentia clericorū 84. dist. cum de quorū iam. Item in alijs casib. quos not. ē 1. dist. c. consuetudo. Scias ergo, q ad hoc q consuetudo praeiudicet iuri, requiritur, q sit praescripta, vt extra de cau. poss. cū ecclesia. & extra de cōsue. c. vlt. Itē q obtinuerit in contradictorio iudicio populi, vt extra de verb. sig. abbate. ff. de leg. cū de cōsuetudine. Item q eo animo fiat, vt credant se ius habere, & in posterum illud intendant facere. alioquin talis vsus non dr̄ vius, vt ff. de inoff. testa. l. 1. §. Iulianus rectè ait. Itē vt res illa sit pscriptibilis, vt 91. dist. c. illud. Item q possit dici antiqua & approbata, vt extra de postula. pla. bonae 2. circa fi. Item continere debet naturalē ęquitatē. extra de do. & contu. c. 1. extra de consue. ex parte. item q sit de scientia principis inducta, nō tñ de toleranua, vt extra de praeb. cum iā dudum. Item q non per errorē sit inducta. ff. de leg. q nō cōne. j. ea. cōsuetudo. Itē q maior pars populi consueuerit illa cōsuetudine vti: qa sicut maior pars populi non posset inducere legem: sic nec consuetudinem. Quidam tñ dicunt, q illa consuetudo praeiudicat iuri, quę excedit hominum memoriam. Illud. n. loco cōstituti habetur, vt ff. de aqua quotid. & aesti. hoc iure § duct' aquę. & 3. q. 6. hęc q p. pe. Ioan. Hoc breuiter teneas, quod i sufficit in canones, q sit rationabilis, & praescripta, vt extra de cōsue. c. vlt. Bar. Brix.

Inno. qd̄ dic vt planè no. extra de consue. in princ. ibi videas & eo. ti. c. vlt. in gl. arg. cōtra. qa. & c. quā gl. quidā hñt signatam ad tit. ex parte. De hoc etiā not. 3. dist. c. in istis. §. leges. ibi videas. Arch.

Item Cyprianus in epistola ad Pompeium contra epistolā Stephani.

¶Rationem consuetudo impedire non debet. C. VIII.

Consuetudo,[a] quę apud quosdā obrepserat, impedire nō dēt, quominus veritas pręualeat, & vincat. Nā cōsuetudo sine veritate, vetustas erroris est: ppter qđ relicto errore sequamur veritatē, sciētes, quia & apud Esdrā[b] veritas vicit, sicut scriptum est: [Veritas manet, & inualescit in aeternum, & viuit, & obtinet in saecula saeculorum.]

Esdra 3. & 4.

Idem in epist. ad Iubaianum, circa med.

Ignosci[a] potest simpliciter errāti, sicut de seipso dicit Apostolus Paulus: [Qui primo, *inquit*, fui blasphemus, & persecutor, & iniuriosus; sed misericordiam merui: quia ignorans[c] feci.] Post inspirationem verò, & reuelationē factā, qui in eo quod errauerat, perseuerat, prudēs & sciēs sine venia ignorantiae peccat; pręsumptione enim atq; obstinatione quadam nititur, cum ratione superetur.

1. Timot. 1.

a ¶ Ignosci.] *Apud B. Cyprianum legitur,* Ignosci enim potest, *& his antecedunt ea, quę leguntur supra c. frustra. vsque ad verse nebrum.*

Idem lib. 2. epist. 3. ad Caecilium.

¶Dei veritatem, non hominum consuetudinem sequi oportet. C. IX.

Si solus[d] Christus audiendus est, non debemus attendere, quid aliquis ante nos faciendum putauerit: sed quid, qui ante omnes est, Christus, prior fecerit. Neque enim hominis consuetudinem sequi oportet; sed Dei veritatem, cum per Esaiam prophetam Deus loquatur, & dicat, [Sine causa autem colunt me, mandata & doctrinas hominum[e] docentes.]

Aug. l. 9. c. 6.
Matt. 17.
Hic est filius meus, &c.
Esa. 29.
Matth. 15.

Liquido igitur apparet, quòd consuetudo naturali iuri postponitur.

Consuetudo] CASVS. Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte dr̄, q consuetudo praua, quae apud quosdā obrepserat, praeiudicare nō debet veritati & rōni. & hoc pbat exemplo Esdrę, qui dicit; veritas valet & inualescit. In secunda parte, q incipit ibi. [Idem. Ignosci] dr̄, q simpliciter erranti potest & debet ignosci: & hoc pbatur exemplo Pauli dicentis: Misericordiā merui: quia ignorās feci: sed qui scienter facit, veniam non meretur.

a ¶ Consuetudo.] pone casum, vt j. de conse. dist. 3. c. 2 & 3.

b ¶ Esdram.] quādo prohibuit Iudaeis ne alienigenas ducerent vxores, nisi essent de tribu sua: ipsi autem duxerunt alienigenas de filijs Chananaeorum, vt 28. q. 1. §. 1. Vel tangit qualiter bibliotheca & psalteriū à Babilonijs destructa, per Esdram reparata sit. Vel aliter quęsitum est, quę virtus esset maior? Respondeo quidam mulieris, alius regis, alius viri, alius vini, alius veritatis. hanc approbauit Esdras.

c ¶ Quia ignorās.] arg. q ignorātia iuris excusat, vt hic, & 1. o. q. 1. de his & 2. q. 3. si quem. §. notandum. & cōtra 24. q. 1. si quis dederit. & 28. dist. presbyterum.

Consuetudinis multae sunt conditiones.

Si solus.] CASVS. Dicit Cyprianus in hoc c. q nō omnis consuetudo imitanda est, sed Christi veritas & illud quod ipse fecerit, qui prior est ante omnes. Et hoc probatur auctoritate Esaię reprehendētis Iudaeos, qui veritatem non sequebantur.

Not. & 12. dist. in princ. de cōse. dist. 2. c. 3.

d ¶ Si solus.] idest, nullus ei contrarius. sic j. 8. q. 1. sciendum in fi.

e ¶ Hominum.] ergo Iudaei reguntur humanis constitutionibus. & sic est cōtra. j. 12. d. si. omnia. vbi dicitur, q Iudaei tantum diuinis constitutionibus regūtur: sed verum est, q olim regebantur constitutionibus humanis, scilicet scribarum & Pharisaeorum, vt hic dicit. sed hodie non, vt ibi.

Iudaei vtrum cōstitutionibus regatur.

DISTINCTIO IX.

QVod autem [a] *& constitutio naturali iuri cedat, multiplici auctoritate probatur.*

Ait enim Augustinus ad Bonifacium comitem, epist. 50.

¶ Leges principum naturali iuri præualere non debent. PALEA. a C. I.

IMperatores, quando pro falsitate contra veritatem constituunt malas leges, probantur bene credentes, & coronantur perseuerantes: quando autem pro veritate contra falsitatem constituunt bonas leges, terrentur sæuientes, & corriguntur intelligentes.

Quicunque β [a] ergo legibus [b] Imperatorum, quæ pro Dei veritate feruntur, obtēperare non vult, acquirit grande supplicium. Quicūque verò legibus Imperatorum, quę contra veritatem Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium. Iuo, p. 4. c. 184. Pann. l. 2. c. 154

Nam & tēporibus prophetarum omnes reges, qui in populo Dei non prohibuerunt, nec euerterunt, quæ contra Dei præcepta fuerant instituta, culpantur; & qui prohibuerunt, & euerterunt, super aliorum merita laudātur. Et rex Nabuchodonosor, cum seruus esset idolorum, constituit sacrilegā legem, vt simulacrū adoraretur; sed eius impiæ constitutioni qui obedire noluerunt, pie, fideliterque fecerūt. Idem tamen rex diuino correctus miraculo piam, & laudabilem legem pro veritate constituit, vt quicunque diceret blasphemiam in Deum † Sidrac, Misac, & Abdenago, cum domo sua penitus interiret. Dan. 3. Ibidem. †Deum verum] orig.

a ¶ *Palea.] In exemplaribus antiquis Gratiani, in quibus aut nullæ, aut paucę sunt paleæ, hoc loco habetur tantum à vers.* Quicunque. *vsque ad vers.* Nam & temporibus. *In alijs autem in quibus sunt, habetur integrum hoc caput, & sine nota Paleę. Est autem totū in eodem B. Augustini loco.*

β ¶ Quicumque.] *Commutatus & apud Iuonem, & in Pannormia est ordo verborum B. Augustini, apud quem qui meretur præmium, priore; qui supplicium, posteriore loco ponitur.*

Item ex verbis Isidori, lib. 3. sententiarum de summo bono, c. 52.

¶ Principes tenentur & ipsi viuere legibus suis. C. II.

IVstum est Principem legibus obtemperare suis. Tunc enim iura sua ab omnibus custodiēda existimet, quādo & ipse illis reuerentiam præbet. Principes legibus teneri suis, nec in se conuenit † posse damnare iura, quæ in subiectis constituunt. Iusta est enim vocis eorum auctoritas, si quod populis prohibent, sibi licere non patiantur. Burc. l. 15. c. 42. Iuo, p. 16. c. 43. † conuenit frustrare iura] orig.

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus caput hoc non habetur: in alijs verò coniunctum est superiori, & non habet rubricam.*

Item August. in prologo libri tertij de Trinitate.

¶ Scripturis canonicis tractatorum litteræ deseruiunt. C. III.

*NOLI MEIS Iuo, p. 4. c. 71. Pann. l. 2. c. 120.

QVod autē.] Hęc distinctio diuiditur in duas partes. In prima probatur, q̄ nō valet cōsuetudo contra Deū. In secunda ibi, [Noli.] pbat̄ p ix. ca. q̄ cōmenta Sanctorū nō p̄iudicāt nouo & vet. testō. Ioā. de Fan. CASVS. In superiori dist. ostēsum est, q̄ ius naturale pręponitur consuetudini, in hac 9. dist. ostendit, q̄ ius naturale p̄ponit̄ constitutioni: & hoc probatur p̄ sequentia cap. & intellige hoc de iure naturali, qd̄ consistit in pręceptis, & prohibitionibus.

a ¶ Quòd autem.] s. in proxi. dist. 8 ostendit qualiter ius naturale pręualet consuetudini. In hac 9. dist. ostendit qualiter ius naturale pręiudicat, & præualet constitutioni hominum. & sumitur per totam hanc distinct. ius naturale pro iure diuino, quod continetur in lege & in Euangelio. Item per totam hanc distin. vocat canonicam scripturam nouum & vetus testamentum.

IMperatores.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q̄ qui bonis legibus, & quę p̄ veritate latę sunt, nō obtēperat, puniri debet: qui verò malis legib. & quæ contra Dei voluntatem latæ sunt, non obtemperat, remunerari debet.

a ¶ Quicumq;.] Hic incipit cap. aliud est palea. & habes idem 23. quæst. 4. non inuenitur.

b ¶ Ergo legibus.] not. arg. à contrarijs, vt 15. q. 3. de crimine. & 23. quęstio. prima. quodcumque ligaueris. & ead. causa. quęstio. 2. sanè. 35. distin. qualis. & fortissimum est arg. à contrarijs. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdi. l. 1. & 11. quæst. 3. Imperatores.

Argumentum à contrario, est in iure fortissimū.

De hoc legi. & no 8. q. 1. sciendum. iuxta finem.

NOli meis.] CA-

CASVS. Querebant quidam ab Augu. vtrum scriptis eius esset fides adhibenda, tamquam scripturis canonicis noui & vete. testa. & respondet, q; non. In scripturis enim canonicis quod inuenitur, incunctanter credendum est, in scripturis autem Augustini quod repertitur, non est habendum pro firmo, nisi certum appareat.

a ¶ Canonicis.] quia de canonicis scripturis non possumus disputare an iustę sint, vel non, vt j. ead. quis nesciat.

b ¶ In istis.] Loquitur hic secundum illa tpa, cum adhuc scripta Aug. & aliorum sanctorum Patrũ non erãt authentica, sed hodie iubentur [°] omnia teneri vsq; ad vltimum iota, vt j. 15. dist. cap. vlt. Vel hoc ideo dicit, vt ostendat, q; maior sit auctoritas veteris testamẽti, quàm sanctorum Patrum, vt 10. dist. in canonicis.

NEgare.] CASVS. Vinc. reprehendebat opuscula Aug. dicens ibi esse multa mendacia Et certe non est mirum, dicit Augu. si sua opuscula culpanda sunt, cum maiorum opuscula reprehendantur.

c ¶ Negare.] iusto iudicio. Vnde Augu. multa opera postea retractauit, [†] vt 29. q. 6. vides. 11. q. 1. certè. & 26. q. 4. quodam loco.

[†] Ad idẽ 26. q. 4. c. vlt.

EGo solis.] CASVS. Quęsiuit Hiero. ab Augu. an credat scriptores vete & noui test. errasse in scribendo. Et respondet Aug. q; non: sed si aliquid in illis scriptis mẽdacii inuenitur, dicendũ est codicẽ esse mẽdosum, vel interpretem non bene de græco in latinũ trãstulisse, aut dicam me nõ intelligere quod scriptũ est. Alijs autem scriptoribus non est credendum, & si sancti sint: nisi quod scripserint probauerint per canonicas auctoritates.

d ¶ Scriptorum.] id est, scriptoribus.

e ¶ Errasse.] Nefas enim est dicere, q; scriptura mentiat, vt 23. qō. 5. qd ergo. immo quod in eis dr, defendere debemus vsq; ad sanguinis effusionẽ, vt 25. q. 1. sunt qdã.

Scriptura nõ mentitur.

f ¶ Quãtalibet.] Arg. q; non est considerãdum quis dicatur, vt 19. dist. fm. & est arg. pro dictis quorũdam testium, quod non est credẽdum magis honorabiliori personæ, q̃ alij: quia veritas à quocumque prolata semper pferenda est, vt 2 q. 7. queritur. & inf. eod. neque. ff de sup. leg l. Labeo. Eis enim magis creditur, qui rei aptiora dicũt, vt 4. quæst. 3. §. item in criminali. ver. si testes. Nec sanctitas personę prodest, vt citius credatur. 10. dist. si qs pręposteri. & argu. ad idem 1. q. 1. teneamus. 6. q. 2. placuit. & 3. q. 9. c. vlt. Arg contra [ɩ] 11. q. 1. quicumque 97. dist. nobilissimus. & 8. qō 3. c. 1. & 41. dist. c. 1. & 11. q. 3. absit.

Veritas à quocumq; dicat, oĩbus est pferenda.

[ɩ] Ista cõtraria oĩa q̃ sequuntur, aut nullo modo cõtradicunt, aut viiia sũt cõtraria: Vel dic quod in hoc sunt cõtraria: qa vni soli qñq; credit, vt illa iura probãt pp dignitatem personæ. Fin. Io. de Fan.

g ¶ Probabiles.] Arg. q; ratio æquiualet canoni, vt sup. dist. 1. consuetudo. & j c. sanè. Ioan.

VT veterum.] CASVS. Dr in hoc. q; sicut recurrendum est ad volumina Hebręorum. si dubitatio aliqua oriatur de veteri testamento: sic si dubitatũr sup libris noui testa. recurrendum est ad Gręcorũ scripta.

h ¶ Veterum.] idest, veteris testamenti.

i ¶ Gręci.] Hiero. in secundo prologo Biblię contra ait dicens, q; emendatiora sunt exemplaria latina, quàm græca, & græca q̃ hebræa. Sed Augu. ad primitiuam ecclesiam respicit, quãdo exẽplaria græca & hebræa non erant corrupta: sed procedente tempore cum populus Christianus multũ esset auctus, & hæreses multæ essent factæ inter Gręcos, in inuidiam Christianorum Iudęi & Græci sua exemplaria corruperunt: & sic factũ est, q; excm-

[main text]

litteris, quasi canonicis [a] scripturis inseruire. Sed in illis, & quod non credebas, cum inueneris, incunctanter crede: in illis [b] autem quod certum † non habebas; nisi certum intellexeris, noli firmum † tenere.

† al. *certum habebas.*] exemp.
† al. *firmiter retinere.*] orig.

Idem ad Vincentium Victorem, lib. 4. de anima, & eius origine, cap. 1.

¶ In tractatorum opusculis multa corrigenda inueniuntur. C. IIII.

Iuo. p. 4. c. 71.
† *moribus.*] orig. & Iuo.

NEgare [c] nõ possum, nec debeo, sicut in ipsis maioribus, † ita multa esse in tam multis opusculis meis, quæ possint iusto iudicio, & nulla temeritate damnari.

Idem ad Hieronymum, epist. 19.

¶ In scriptis canonicis mendacia non admittuntur. C. V.

Iuo. p. 4. c. 74. Pann. l. 2. c. 119
† *scripturaris libris*] ori. & Pan.
† *eorum auctorẽ in scribendo aliquid errasse firmissimè credã*] orig. Iuo, & Pann.
† *Præpolleant.*] orig.

EGo solis eis scriptorum, † [d] qui iã canonici appellantur, didici hunc timorem, honoremq; deferre, vt nullum eorum † scribẽdo errasse [e] audeã credere; ac si aliquid in eis offendero, quod videatur contrarium veritati: nihil aliud quàm vel mendosum esse codicem, vel interpretem non assecutum esse quod dictum est, vel me minimè intellexisse non ambigã. Alios autem ita lego, vt quantalibet [f] sanctitate, doctrinaq; polleant, † non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi [α] per alios auctores, vel canonicas, vel probabiles [g] rationes, quod à vero non abhorreat, persuadere potuerunt.

α ¶ Mihi per alios.] *Sic etiam in manuscriptis, & in glossa. Apud B. Augustinum est*, mihi vel per illos auctores canonicos, vel probabili ratione. *nec multo secus apud Iuonem. Alias verò nonnullas varietates satis visum est in margine indicare.*

Idem. [β]

β ¶ Idem.] *Verba huius capitis sunt B. Hieron. ad Luciniũ Baticũ, epist. 28. sed mutata non est inscriptio ob glossam. in ver. Graci.*

¶ Libris veterum hebræa volumina, nouis græca auctoritatem impendunt. C. VI.

† Adde Iac. But & ẽt aliquid p Bart. in l. an em §. si cũ lege seq. ff de re. dr. & Ale. de Imo. in l. bene ad cognitionẽ. col. 9. ff. si cer. pet.

° Hoc in c. illo vlt. iubetur de epistola B. Leonis ad Flauianum.

VT veterum [h] librorum † fides de hebræis voluminibus examinanda est, ita nouorum græci [i] sermo-

exemplaria eorum magis corrupta sunt, quàm latinorum, ad quod tempus respicit Hiero. Vel respicit ad latina exẽplaria à fidelibus interpretibus trãslata. Aug. respicit ad exemplaria latina à non fidelibus & falsatoribus translata: in quibus si quid falsitatis videatur, dicit eundem esse ad originalia. Vel dic, q in hoc magis credendũ est Hieronymo, q̃ Aug. quia inter istos tres Aug. Hierony. & Greg. Augustino magis credẽdũ est in disputationibus, Hieronymo in historijs, & translationibus: Gregorius in moralibus preponitur, qa non oẽs in omnibus: sed certi per certa. &c. C. de vete. iu. enu. l. 1. ibi, quia non oẽs. Et est hic arg. q quãtumcũq; authẽticum sit aliquod instrm: si tñ de ipso aliquid in dubium reuocatur, semper exhibẽdum sit illud à quo originem ducit, vt 76. dist. c. ut unium. in princ. & j. 25 q. 2. sancimus. & optime extra de fent. & re iud. cum inter. Et hoc contra dñm Alberic qui dicit, q si vna publica charta originem ducit ab alia publica charta, non est necesse exhibere originale. arg. in Auth. vt fratrum filij. §. quia verò. coll. vlt. secus in priuata. Auth. vt spõ. larg. §. & hoc insup. coll. 8 argu. pro ipso 19. dis. si Romanorũ. Quid iuris sit d hoc, dixi j. 100. dist. contra morem.

falsitatis reperiatur in instrumento, q totum redditur suspectum; nec ei creditur, vt ff. de fide instr. l. 2. in fi. & hoc notaui in quęstionibus. Bar. Brix.

d ¶ Pondere.] idest, auctoritate.

Quis nesciat sanctam. CASVS. Dicit in hoc c. q qui-

Augustinũ disputationes, Hieronymũ trãslationes, & Gregorium moralia cõmendant.

nis[a] normam desiderat.

Item Augustinus ad Hieronymum, epist. 9.

¶ Nihil auctoritatis canonicis remanebit scripturis, sed si ad eas mendacia fuerint admissa. C. VII.

SI ad scripturas sanctas admissa fuerint vel † officiosa[b] mendacia; quid in eis[c] remanebit auctoritatis? Quę tandem de scripturis illis sentẽtia proferetur; cuius pondere[d] contentiosæ falsitatis obteratur † improbitas?

Iuo, p. 4. c. 215. † al. velut officiosa] orig. al. fuerint officiosa. † al. subruatur.

Idem de baptismo contra Donatistas, lib. 2. c. 3.

¶ Litteris omnium episcoporum sacra præponitur scriptura. C. VIII.

QVis nesciat sanctã scripturã canonicam tam veteris, q̃ noui testamenti certis suis terminis[e] contineri, eamq; omnibus posterioribus episcoporũ litteris ita prę poni, vt de illa omnino dubitari, & disceptari[f] nõ possit, vtrum verum vel vtrum rectum sit, quidquid in ea scriptũ esse constiterit? Episcoporum autem litteras, quæ post cõfirmatum canonem vel scriptæ sunt, vel scribuntur, & per sermonem forte sapientiorem cuiuslibet in ea re peritioris, & per aliorum episcoporum grauiorem auctoritatẽ, doctioremq; † prudentiam, & per concilia licere reprehẽdi, si quid in eis forte à veritate deuiatum est?

Iuo, p. 4. c. 217. Polyc. l. 5. ti. 21. † al. doctiorumque.

Idem ad Vincentium epist. 48. contra Donatistas.

¶ Ex dictis quorumlibet episcoporum contra diuina mandata calumniæ non colligantur. C. IX.

NOli frater contra diuina tam multa, tam clara, tã indubitata testimonia colligere velle calũnias[g] ex episcoporum scriptis, siue nostrorum, sicut Hilarij, siue α (antequam pars Donati[h] separaretur) ipsius vnitatis, sicut Cypriani, & Agrippini: primo, quia hoc genus litterarum ab auctoritate canonis distinguendum est: non enim

Deusdedit p. 2. Ans. l. 4. c. 58. Iuo, p. 4. c. 256.

a ¶ Sermonis.] totum. n. nouum testamentũ scriptum est grece preter Euangelium Matthęi, & epistolam Pauli ad Romanos, quę est scripta latine. Ioan.

SI ad.] CASVS. Dicit Aug. q si in sacris scripturis inueniatur mendacium et officiosum, nihil auctoritatis remanebit in eis: nec ex illis potest sententia ferri.

b ¶ Officiosa.] Officiosa dicuntur, quę continent pietatem, quę nulli obsunt, & alicui prosunt: sicut inofficiosum dicitur testamentum, quod est contra officiũ pietatis, vt ff. de inoffi. testa. l. 3.

c ¶ Quid in eis.] Argu. q si instrumenta, vel attestationes pro parte inueniuntur falsę, q in totum reprobantur, vt j. 16. dist. canones. & 3. q. 9. puta & j. de con. dist. 5 nõ liceat. & ff. de ę. til. edi. eiusdem. Arg. cõtra. 17. dist. qui de mensa. 12 q. 2. si quis. & de consec. dist. 4. si non sanctificatur. & 17. q. 4. questi sunt. & extra de arbit. cũ tempore. & de p'eb. dilectus. & C. de transa. si ex falsis. Sol. si plura ibi connexa sunt, vel vnum est accessorium alteri, vno cassato cõnexa & accessoria cassantur: secus si diuersa & separata sunt. ff. de mi. etiam. §. fi. & ff. de neg. gest. cum a. tum. & 2. q. 6. diffinitiua. ver. est autẽ quinque. circa fi. Vel distingue, vt distinguitur extra de fide instr. ex litteris: Ioann. Ego dico, q si aliquid

Officiosa q dicuntur. Inofficiosa q dicuntur. Scilicet super diuersis articulis: s. si ille articulus nõ est vitiosus, in quo tota est vis cõnis, vt in hac decret. ex litteris. & sic intelligit C. de testa. si vnus. & ff. de fi. instru. l. 2. secũdum. Io. de Fan.

quilibet debet scire scripturã veteris & noui testa. præponi scripturis episcoporum: & nemo debet dubitare de ea, vtrum verum sit vel rectum, quod in ea continetur. scripta verò aliorum possunt reprehendi per homines peritiores & diligentiores, & qui sunt maioris auctoritatis.

e ¶ Terminis.] idest, libris.

f ¶ Disceptari.] ita vt in dubium reuocentur, quæ ibi statuta sunt. Sed disputare licet de eis ad maiorem intelligentiam, non reprobando. 90. dist. satis.

NOli.] CASVS. Vincen. Donatista reprehendebat scripta noui & vete. testa. qa in scriptis quorundã episcoporum quędam reprehendenda inueniebantur, Sed eum reprehẽdit Aug. quia illa reprehendenda nõ sunt: hęc verò sic: quia ab auctoritate canonum distinguuntur, vnde reprehendi possunt: si contra veritatem scripta sunt. Et hoc probat auctoritate Pauli: Et si quid aliter sapitis, &c.

g ¶ Calumnias.] verba. n. iuris non sunt calumnianda. j. 37. dist. relatum. & ff. ad exhib. l. pen.

h ¶ Donati.] Donatus primo fuit catholicus, sed postea est in hæresim lapsus, cuius hæresi adhæserunt Cyprianus & Agrippinus.

Neque.]

NEque.] CASVS. August. reprehendebat dicta quorundam peritorum, de quo Fortunatus eum reprehendebat. Nunc autem ei rescribit, & dicit, quod non vult adhibere tantam fidem illis scripturis quantam adhibet canonicis. & licet eis honor debeatur tamen vult eas corrigere si quid inuenerit in eis corrigendum. Idem vult fieri de suis scripturis.

a ¶ Disputationes.] idest, expositiones. non enim ex ipso læditur fama alicuius per id ꝙ reprobatur testimonium suum, vt ext. de excep. denique.

b ¶ Eorum scriptis.] Argumen. quod quisque iuris in alterum statuit, &c. sic 2. quæst. 6. qui se scit. 22. q. 5. de forma. ff. quod quisque iur. l. 1. extra de consti. cum omnes.

SAna.] CASVS. Quæsitum fuit ab August. vtrum ratio iuris naturalis sit exemplis anteponenda? Et respondet, quod sic, sed non illis, quæ cum ratione concordant.

sic leguntur, tamquam ita ex eis testimonium proferatur, vt contra sentire non liceat, sicubi forte aliter sapuerint, quam veritas postulat. In eo quippe numero sumus, vt non

Philip. 3. dedignemur etiã nobis dictum ab Apostolo accipere. [Et si quid aliter sapitis, id quoq; Deus vobis reuelauit. β]

α ¶ Siue antequam.] *Antea legebatur*, siue Cypriani, & Agrippini, antequam pars Donati separetur. *Restituta est vera lectio ex B. August. & aliquot exemplaribus Gratiani, & Iuone. Cyprianus enim & Agrippinus multo ante Donati schisma in ecclesia vnitate decesserunt: qua in re errauit auctor glossa.*

β ¶ Reuelauit.] *Ita etiam originale, & Iuo, & aliquot editiones noui testamenti. Sed idem B. August. in Ioan. tract. 5. 45. 53. & 98. & alibi fere semper legit,* reuelabit, *& explanat. Græce est* ἀποκαλύψει.

Item ad Fortunatianum, epist. 111.

¶ Non debetur par auctoritas canonicis scripturis & expositionibus earum. C. X.

Iuo, p. 4. c. 237. NEque quorumlibet disputationes, a quãuis catholicorum, & laudatorũ hominum, velut scripturas canonicas habere debemus; vt nobis nó liceat salua honorificentia, quę illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis b improbare, atq; respuere; si forte inuenerimus, ꝙ aliter senserint, quam veritas habet, diuino adiutorio vel ab alijs intellecta, vel à nobis. Talis † ego sum in scriptis aliorum, quales † volo esse intellectores meorum.

† al. Qualis] orig. Antu.
† al. tales]

Idem ad Marcellinum de ciuitate Dei, lib. 1. c. 23.

¶ Exemplis ratio sana præfertur. C. XI.

Poly. l. 1. tit. 26. SAna c quippe ratio etiã exemplis anteponẽda est: cui d quidem & exempla cócordant; e sed illa, f quę tanto digniora sunt imitatione, quãto excellentiora g pietate. h

Cum ergo i in naturali iure nihil aliud præcipiatur, quam quod Deus vult fieri; nihilq; vetetur, quã quod Deus prohibet fieri; deniq; cum in canonica scriptura nihil aliud, quam in diuinis legibus inueniatur; diuinæ vero leges natura consistant; patet, ꝙ quæcumq; diuinæ volũtati, seu canonicæ scripturæ contraria probantur; eadem & naturali iuri inueniuntur aduersa. Vnde quæcumq; diuinæ voluntati, seu canonicæ scripturæ, seu diuinis legibus postponenda censentur; eisdem naturale ius præferri oportet. Constitutiones ergo vel ecclesiastica, vel sæculares, si naturali iuri contrariæ probantur, penitus sunt excludendæ.

DISTINCTIO X.

30 C*ONSTITV-*

c ¶ Sana.] aliàs sane.
d ¶ Cui.] rationi.
e ¶ Concordant.] quandoque.
f ¶ Sed illa exẽpla.] Hoc ideo dicit, quia non semper imitãda sunt exempla. C. de sen. nemo. sed exemplũ Papæ est sequendum, vt 16. q. 3. licet. ext. de sent. & re iud. in causis.
g ¶ Excellentiora.] Non est tale exẽplum Lucretiæ. 1 32. q. 5. proposito. versi Lucretiam. 1 Sed in ratione. q. d. vbi exẽplum nõ cõcordat rõni, nõ est sequendum: nã illud exẽplũ Lucretię nõ cõcordat rõni. Arch.
h ¶ Pietate.] Arg. pro misericordia à iudice impetrãda, vt 45. dist. licet plerumq;. 16. q. vlt. allegant. 50. dist. ponderent. 1. q. 7. dispensationes. & c. exigunt. 86. dist. non satis. 35. q. 9. veniam. de pœn. dist. 1. quia diuinitatis. 2 Arg. contra 50. dist. absit. 23. q. 4. est iniusta. 35. q. 9. loci. contra 45. dist. sed illud. ext. de sortileg. ex tenore. 2 Et ext. de sortil. c. 2. in parte decisa.
i ¶ Cum ergo.] Infert ex supradictis, vel continuat ad inferiora hoc modo. cũ in iure naturali nihil præcipiatur, vel vetetur quàm qđ Deus vult fieri vel non fieri, & in canonica * scriptura nihil aliud quam quod in diuinis legibus inueniatur: diuinæ vero leges natura cõsistunt: patet quod quæ contraria diuinæ, seu canonicę legi inueniũtur, iuri naturali ꝯtria sunt, & iuri naturali postponũtur. Et facit hic correlationẽ iuris naturalis ad canonicam scripturam & diuinas leges. * *Vide supra distin. 6. c. non est peccatum. §. his itaq.*

COnstitutiones.] Hæc distin. diuiditur in duas partes, in quarum prima probat per quinque capitula, quod leges principum non præiudicant canonibus. Secunda ibi, [Ecce.] Ioan. de Fan.

CASVS.

CASVS. Ostensum est supra, quod ius naturale praefertur consuetudini & constitutioni tam ecclesiasticę, quam saeculari. In hac vero 10. distin. ostenditur, quod constitutio ecclesiastica praefertur saeculari constitutioni. & ad hoc inducuntur sequentia cap.

Imperator legē cōdere, vt 96. dist. bene. 2 nisi hoc ecclesia petat, vt 17. dist. §. hinc etiā. & nisi in ecclesia priuilegiū statuat aliqd, vt 16. q. 1. generaliter. & q. 3. nemo. Io.

d ¶ Diuisiones.] Arg. quod Eps inuito plebano non potest diuidere parochiā eius: nec Papa inuito Episcopo diuidere

b Vide quod not. 5. q. 6. presbyteri. 2. & 22. q. 8. cōuenior. I gl. ecclesia cāo &c.

Canones pferuntur legibus.

a ¶ Constitutiones.] in hac 10. dist ostendit magister, quod saecularis constitutio cedit ecclesiasticae: quia sacrae leges non dedignantur sequi sacros canones, vt 2 q. 3. §. hinc colligitur. ext. de iudic. clerici. 1

tiones [a] *vero principum ecclesiasticis constitutionibus non praeminent, sed obsequuntur.*

Vnde Nicolaus Papa scribit Episcopis in concilio apud Conuicinum congregatis.

¶ Lex Imperatorum ecclesiastica iura dissoluere non potest. C. I.

a Cōcor. tex. in l. 1. leges sacratissimę. cū cōcor. vulga. C. de epis. & cler.

Lege.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte quaerebatur à Nicolao, an legib[a] Imperatorum sit in omnibus controuersijs ecclesiasticis vtēdum: Et rndet, quod nō, vbi leges videntur canonibus obuiare. In secunda parte, quae incipit ibi, [Itē, &c.] quaerebatur, an lex Imperatoris praesit diuinae, vt per eam iura ecclesiastica dissoluātur. Et respondet, quod non, & hoc probatur duorum auctoritate, scilicet Innocentij, & Gregorij. Dicit enim Innocētius, quod in vna prouincia non debet esse nisi vnus metropolitanus: cum ecclesia hoc statuat. Vnde si Imperator diuidat vnam prouinciā in duas, nō propter hoc erunt ibi duo metropolitani. Item statutū est ab ecclesia, vt dicit Gregorius, vt post carnalem cōmixtionem alter coniugum non possit ad religionem transire sine consensu alterius: sed lex saecularis statuit contrarium. sed statutum ecclesiae praeualet: quia etsi lex humana concessit, lex tamen diuina prohibuit. In tertia parte, quae incipit ibi, [Non quod.] circa fi. dicitur, quod bene vti possumus legibus, vbi canonibus non contradicunt.

LEge [α] Imperatorū non in omnibus ecclesiasticis controuersijs vtendum est, praesertim cū inueniātur euangelicę, ac canonicę sanctioni aliquotiēs obuiare. *β Item.* † ¶ Lex Imperatorum non est supra legem Dei, sed subtus. Imperiali iudicio non possunt ecclesiastica iura dissolui. Ad quod ostendendum duorum horum, † scilicet Innocentij, & Gregorij satis sufficiunt testimonia. Sanctus quidem Innocentius in decretali epistola sua ad Alexandrum Antiochenum episcopū, ait: [Nam quod sciscitaris, vtrum diuisis [b] imperiali iudicio prouincijs, vt duę metropoles fiant, sic duo metropolitani episcopi debeant nominari; non visum † est ad mobilitatem necessitatū mundanarum Dei ecclesiam [c] commutari, honoresq; , aut diuisiones [d] perpeti; quas pro suis causis faciēdas duxerit Imperator.] Beatus autem Gregorius scribens ad Theoctistam patritiam, inter cętera: [Si, inquit, religionis causa coniugia debere dissolui dicantur; sciendum est, quia etsi hoc lex humana [e] cōcessit; lex tamen diuina prohibuit.] Ecce quemadmodum imperiali iudicio non possunt ecclesiastica iura dissolui. Ecce qualiter, quod lex humana concessit, diuina lex prohibuit. ¶ Non quod Imperatorum leges (quibus saepe ecclesia vtitur contra haereticos, [f] saepe contra tyrannos, atq; contra prauos quosq; defenditur) dicamus penitus renuendas; sed quod eas euangelicis, apostolicis, atque canonicis decretis (quibus postponenda sunt) nullū posse inferre praeiudicium asseramus.

Iuo, p. 4. c. 87. Pann. l. 2. c. 138. Ans. l. 1. c. 97. Poly l. 1. tit. 27. ¶ al. idem. In cap. adiectis, c. 17. Burc. l. 15. c. 10. Iuo, p. 16. c. 11. Pan. l. 2. c. 139.

Innoc. 1. epist. 18. c. 2.

† vere visum] orig.

† leuium] orig.

Lib. 9. reg. epist. 39.

Iuo, p. 4. c. 187. Pann. l. 2. c. 140. ex capit. adiectis, c. 17.

a ¶ Lege.] *Capput hoc sumptum est ex epistola Nicolai, quę extat in codice bibliothecę Dominicanę; de quo dictum est supra*

b ¶ Diuisis imperiali iudicio prouincijs.] Imperator diuidit prouincias, vt ff. de offic. asses. l. eadem. & Papa episcopatus diuidit & vnit Episcopus ecclesias, vt extra de excess. praela. sicut vnire. Quid autem iuris sit dū vniuntur, vel diuiduntur, not. 16. q. 1. postquam. & c. & temporis. Licet ergo Imperator diuidat vnam prouinciam in duas, nō ideo erunt duae metropoles, vt hic, & 101. dist. peruenit. Et est hic arg. quod si princeps legitimat aliquem in temporalibus, non ideo est legitimatus in spiritualibus. ext. qui fil. sint legit. per venerabilem. nisi vbi princeps restituat aliquem, qui fuit infamis ratione paterni criminis, vt 6. q. 1. §. verum.

c ¶ Ecclesiam.] Ecclesia non adstringitur mundanis legibus. 33. q. 2. inter. nec etiā de rebus ecclesiasticis potest dere epatum, vt 16. q. 1 multis quod enim est vnū, diuidi non potest, vt 24. q. 1. loquitur. & cap. schisma. Ioan. Sed credo, quod Papa hoc posset facere ex causa, & etiam Episcopus, vt in ea. decre. sicut vnire. Bart.

e ¶ Lex humana.] vt habes 27. q. 2. sunt qui dicūt. Sed mirum est, cum Iustinianus fuerit valde catholicus Imperator, qualiter illud statuerit cōtra legē Dñi: cum Dñs dixerit, quod ob solā causam fornicationis mulier possit separari a viro, vt 33. q. 2. quos Deus. Sed dic (vt quidā dicunt) quod ignorāter fecit, & ideo veniā meruit, vt 1. & dist. consuetudo. Vel errauit sicut Hiero vt 26. distin. c. 1. Vel ideo permisit 4 hoc, vt grauia vitarent. sicut vsuras permisit vt vitarentur rapinae: & coniugia permisit dissolui, vt vitaretur vxoricidium, vt 33. q. 2. si quod verius.

f ¶ Contra hęreticos.] Et sic vtor pro me quo non vtor contra me. j. 37. dist. si quid verius & 2. q. 7. si haereticus: & sic est contra 19. distin. si Romanorum in fi. 4. q. 3. c. si testes. §. item si quis testibus.

Legitimatus quo ad tēporalia nō censetur quo ad spiritualia.

Leges saeculares ecclesiam non adstringunt.

! Sub. & hoc est verū cum nulli fit praeiudiciū, alias secus. 2. q. 6. quod se fecit. Ioan. de Fant.

4 De cōparatiua permissione, de qua not. 3 distin. cap. vlt.

Non

dist. 8. c. mala. *Titulus autem epistolę, hic est,* Nicolaus seruus seruorum Dei, Reuerēdissimis, ac sanctissimis cōfratrib. nostris metropolitanis episcopis, & cæteris diuersarum prouinciarū, ac vrbium præsulibus, qui in Conuicinum villam publicam secus ciuitatem Siluanectis conuenistis. *Eadem epistola nuper impressa est in appendice bibliothecę Sanctorum Patrum.*

¶ Obuiare.] *Apud Nicolaum sequitur continenter,* ad quod ostendendū, &c. *Quę autem apud Gratianum sunt interiecta, non sunt hoc loco in epistola, neq; in Polycarpo, neq; apud Anselmum: sed verba illa,* Lex Imperatorum non est supra legem Dei, sed subtus, *à Burchardo, & Iuone citantur ex decretis Pij Papę, c. 3. habentur autem in capitularibus adiectis, c. 17. reliqua autem habentur infra in hoc eodem capite §. ecce quemadmodum.*

Item Symmachus † *Papa in sexta synodo Romana tempore Theodorici regis.*

¶ Nihil quod euangelicis regulis obuiet, Imperatori agere licet. C. II.

NOn licet [a] Imperatori, vel cuiquam pietatem custodienti aliquid contra diuina mādata præsumere, nec quidquam quod euangelicis, propheticis, aut apostolicis regulis obuiet, agere.

Item Felix ‡ *Papa.*

¶ In ecclesiasticis causis regia voluntas sacerdotibus est postponenda. C. III.

CErtum est [b] hoc reb. vestris esse salutare, vt cū de causis Dei agitur, iuxta ipsius constitutionem, regiā voluntatem sacerdotibus Christi studeatis subdere, nō pręferre; & sacrosancta [c] per eorum præsules potius discere, quàm docere, ecclesiasticā ‖ formā sequi, non huic humanitus sequenda iura præfigere; neque eius sanctionib. velle dominari, cuius [d] clementiæ Deus voluit tuæ piæ deuotionis colla submittere: [e] ne, dum mēsura [f] cęlestis dispositionis † exceditur, catur in contumeliam disponentis.

Item. †

¶ Bonis moribus & decretis Romanorum Pontificum cōstitutiones contraire non possunt. C. IIII.

COnstitutiones [g] contra canones, & decreta præsulū Rom. vel bonos mores [h] nullius sunt ‡ momenti.

Item Nicolaus Papa I. in epistola ad Michaelem Imperatorem, cuius initium est, [Proposueramus.]

¶ Quæ sacerdotum sunt, regibus vsurpare non licet. C. V.

IMperium vestrum suis publicæ rei quotidianis administrationibus [i] debet esse contentum: non vsurpare quę sacerdotibus Domini solum conueniunt.

Item Gregorius Nazianzenus in oratione ad ciues Nazianzenos angoris plenos, & Magistratum iratum.

---

a NOn licet.] Casū pńtis capituli pone p teipsum. ¶ Non licet.] Arg. contra illas leges, q̄ permittunt vsuras exigere. arg. 11. q. 1. c. quicumque litem. & 9. dist. c. 1. ver. quicūq;. & 96. dist. bene 11. q. 3. qui omnipotentē 15. q. 1. omne qd. & c. nulli. & c. generali. 23. q. 8. cōueniot. | nior. arg. contra dist. 63. c. Hadrianus. ij.

CErtum.] CASVS Imperator volebat pręesse reb. ecclesiasticis: & prælatis ecclesiarum obedire nolebat: immo quod plus est, eis dñari volebat, & iura præfigere, quem Felix Papa docet ecclesiæ debere colla submittere, & nō velle eius sacerdotibus dñari: ne si contra fiat, catur in cōtumeliam creatoris.

b ¶ Certum est.] Hoc cap. & c. suscipitis. & c. quoniam. loquuntur quasi de eadem materia.

c ¶ Et sacrosancta] id est, pręcepta.

d ¶ Cuius.] scilicet ecclesię.

e ¶ Submittere.] Imperator n. filius est ecclesię, non pręsul, vt 96. dist. si imperator. & inclinabit caput suū ep̄is, vt 63. dis. Valentinianus & excōicari pōt ab ep̄o, vt 18 dist. qm̄ quidem. & 96. dist. duo.

f ¶ Mensura.] i. Imperator excedit mensuram suam.

g COnstitutiones.] Nunquid ergo legibus semper derogatur per canones? Absit, nisi quo ad causas spirituales. & hoc est quod dr̄ de cōsec. dist. 3. celebritatē. ibi alia est rō causarum sęcularium, alia diuinarū. argu. j. eod c. 1. vtrumque enim suo modo rationabiliter constitutum est, sed diuerso modo. arg. j. ea. certum. Nec Papa pōt leges tollere, nisi quo ad suum forum. Imperium enim & sacerdotium ex eodem principio pdierunt, vt in Autient. quomodo oporteat episcopos. in princ. coll. 1. argum. j. ead. dist. quoniā. Sed hoc non credo, vt extra de pręscriptio. quoniam omne.

h ¶ Mores.] nec iuramentū obligat cōtra bonos mores, vt extra de iureiu. quemadmodum. & ff. de leg. 1. si quis inquilinos. §. vlt.

i IMperium.] ¶ Administrationib.] Distincta est enim potestas sua a potestate Pontificali, vt j ca. quoniam. & 96. dist. cum ad verum. Alioquin si vsurpat eorū officia, lepra percutitur, vt Ozias. 2. q. 7. §. item Dauid.

Tamen

Imperator inferior est episcopo.

Casus duorū istorū capitulorū planus est.

Imperiū & sacerdotium ex eodē procedunt.

Iuramētum cōtra bonos mores, non obligat.

Imperator lepra percut. si officiū sacerdotale vsurpat.

‡ & Calixtus epist. j. & Marcellinus in extrema epist. 2. & in capitulis Hadriani, c. 76. ex quo citāt Burch. & Iuo par. 16. c. 9.

Deusd. p. 1. & 3 Burc l. 15. c. 8. Iuo, p. 4 c. 231. & par. 16. c. 9. Pann. l. 2. c. 141 Polyc l. 6. ti. 1.

‡ In exemplari Veronensi est] *Felix iy.*

Ans. l. 4. c. 11. Polyc. l. 1. c. 18.

‖ *al. ecclesia.*

† *al. dispensationis.*

† antea legebatur.] *Idem.* Hī in c. Hadriani, n. 59. Deusdedit par. 1. & 3. Ans. l. 3. c. 88. Burc. l. 15. c. 9. Iuo, p. 5. c. 38. & p. 16. c. 10. Poly. l. 1. c. fin.

‡ *mo.*] orig.

† Sed illud ex pmissione ecclesiæ.

¶ Tribunalia regum sacerdotali sunt potestati subiecta. C. VI.

SVscipitis ne libertaté [a] verbi? libéter accipitis, [b] q lex Christi sacerdotali vos subijcit ptáti, atque illis tribunalibus subdit? Dedit enim & nobis potestaté, dedit & principatum multo perfectiorem [c] principatibus vestris. Aut nunquid iustum vobis vr̃, si cedat spiritus [d] carni: [e] si à terrenis cęlestia superentur: si diuinis præferantur humana?

2 *Ecce quod constitutiones principum ecclesiasticis legibus postponendæ sunt. Vbi autẽ euangelicis, atq; canonicis decretis non obuiauerint; omni reuerentia digna habeantur.*

Vnde Aug. ait in dialogo, idest lib. 2. contra litteras Petiliani, c. 58.

¶ Leges Imperatorum in adiutorium ecclesiæ [a] licet assumere. † C. VII.

SI in adiutoriũ [f] vestrũ ét terreni imperij leges assumẽdas putatis, nõ reprehendimus. ¶ Fecit hoc Paulus, cũ aduersus iniuriosos ciué [g] Romanum se esse testatus est.

Iuo, p. 4. c. 185. Pann. l. 2. c. 155. Act. 22.

[a] ¶ Ecclesiæ.] *Auctor huius rubricę caput hoc ita accepit, quasi hic agatur de legibus Imperatorum in fauorem ecclesię latis; cum ibi B. Augustinus Petiliano, & Donatistis hęreticis concedat, legibus Imperatorum ipsos in adiutorium suum vti posse: modo id fallaciter non facerent; quod eos fecisse conuincit.*

Item [B] *Nicolaus Papa I. in epistola 7. ad Michaelem Imperatorem.*

[B] ¶ *Huic capiti in codicibus impressis erat prępositus hic titulus,* Cyprianus Iuliano Imperatori: *quod est contra omnem temporum rationem. In manuscriptis omnibus, excepto vndecimo Vaticano, abest dictio,* Imperatori, *quemadmodum & apud Iuonẽ. Nonum autẽ habet,* Iuliano episcopo. *aliud peruetustũ,* Iubiano. *Cæterum integrum hoc caput est in epistola Nicolai ad Michaelem Imperatorem, quę incipit,* Proposueramus; *ex quo refertur infra dist. 96. c. cũ ad verum, vnà cum alijs verbis eiusdem epistolę, ex quib. hęc pendent. Et sumptum est ex Gelasio in tomo de Anathematis vinculo.*

¶ Reges pontificibus pro æternis, & pontifices regib. pro temporalibus indigent. C. VIII.

QVoniam [h] idem mediator Dei, [i] & hominũ homo Christus Iesus sic actibus [k] proprijs & dignitatibus distinctis officia potestatis vtriusq; discreuit [l] propria, &c.

Iuo, p. 4. c. 188. j. dist. 96. c. cum ad verum. — 1. Timo. 2.

Tamen inuenitur, q reges conferunt decanatus, vt extra de consue. cum inter, in patre decisa. Ioan.

SVscipitis.] CASVS. Imperatores Constantinopolitani volebãt suas cõstitutiones preferri ecclesiasticis: contra quos inuehitur Gregorius Nazianzenus, & dicit, q maiorẽ principatum dedit Christus presulibus ecclesiarũ & perfectiorẽ, quàm ipsis Imperatoribus. vnde si legem suscipiunt Iesu Christi, potestati ecclesiæ subijci debent: cum spiritus carni preferatur, & lex diuina preferatur humanę.

[a] ¶ Libertatem.] id est, verbum prædicationis.

[b] ¶ Accipitis.] idest, accipere debetis.

[c] ¶ Perfectiorem.] vt 95. dist. duo sunt.

[d] ¶ Spiritus.] i. ecclesiastica constitutio.

[e] ¶ Carni.] idest, sæculari constitutioni.

ECCE. Hęc est ij. pars dist. in qua probatur per vij. cap. q quando leges non cõtradicunt canonibus, amplectendæ sunt. Archid.

CASVS. § per se patet, & ad probandum istud quod dr̃ in §. inducit Grat. seq c.

SI in adiutorium.] CASVS. Petilianus defendebat se legibus cõtra Augustinum, & alios catholicos. Aug. de hoc ipsum non reprehendit, quoniam & Paulus hoc fecit, cum testatur se esse ciuẽ Romanum.

[f] ¶ Si in adiutoriũ.] Hoc ideo dicit, quia non sunt allegandæ [1] leges, nisi in defectum canonum, vt extra de no. ope. nun. intelleximus.

[1] Idest, ĩ causis ecclesiasticis recipiendæ.

[g] ¶ Ciues.] ciuem Romanum appellat se: quia pater eius societatem contraxerat cum Romanis, & in signum fuit data ei penula. [2]

[2] Ad horũ intelligentiã scias, q gl. 2. ti. 3. dicit sic: Penula vestis erat consularis, qua induebãtur consules ingrediẽtes curiam.

QVoniam. CASVS. Iulianus Imperator vendicabat sibi Imperium & Pontificatum: quod locũ habuit in veteri testamento. Sed dicit Cyprianus, q postq̃ Christus venit, sic officia vtriusq; potestatis discreuit, vt Imperator terrenis, Pontifex cœlestibus præsideret: ne propter duplicem potestatem homo superbiens rursum ad inferna demergeretur: sed cum opus est, altera potestas vicissim alteram subleuaret. Idem casus est 95. dist. cum ad verum.

[h] ¶ Quoniam.] Hoc cap. est pars illius 96. dist. cum ad verum.

[i] ¶ Dei & hominũ.] idest, diuinæ & humanæ naturæ: de conse. dist. 2. in Christo pater.

[k] ¶ Sic actibus.] scilicet ipsorum officiorum. Quędã enim fecit tamquam Imperator, cum vendentes & ementes flagellando de templo eiecit. 1. q. 3. ex multis, [3] & c. vendentes. Quędam vt sacerdos, cum seipsum obtulit hostiam discipulis suis, dicẽs: Hoc est corpus meũ, &c. de conse. dist. 2. sacerdos. Sed contrarium probatur per auctoritatem istam: scilicet q Deus noluit ea esse distincta, cum per seipsum vtriusque potestatis actus exercuit. Respon. hoc ideo fecit, vt ostenderet, q vtraque potestas ab eo processit, [4] non q vna persona illa duo officia exerceat, vel gerere debeat. hæc enim duo dona, imperium & sacerdotium ab eodem principio sunt, vt in Authen. quomodo oporteat episcopos, in prin coll. 1.

Christus fuit Imperator & sacerdos.

[3] c. accusator. 2. q. 7.

[4] Ad hoc 23. q. 4. quę sunt.

[l] ¶ Discreuit.] Cum ergo potestates istæ sint distinctæ est.

Papa, an habeat vtrūq; gladium.

est hic arg. q. imperium non habetur à Papa, & q. Papa non habet vtrúque gladium. nam exercitus facit imperatoré, vt 93. dist. legimus. & imperiū à solo Deo habetur, vt 23. q. 4. quæsitum. alioquin si ab ipso haberetur, licite appellaretur in téporalibus ad ipsum: qd prohibet Alex. ext. de appel. si duobus. & ext. qui fil. sint legit. causam. & c. lator. Ité ecclesiæ soluunt tributū imperatori, vt 11. q. 1. magnum. Sed contra, & cęlestis & terreni imperij iura sunt ei cōcessa, vt 22. dist. c. 1. Ité Imperator iurat Papę, vt 63. dist. tibi dño. & Papa deponit Imperatoré, vt 15. q. 6. alius. Ité ipse transtulit imperiū de Oriéte in Occidétem. ext. de elec. venerabilé. Ego credo potestates esse distinctas, licet Papa qnq; vtramque potestatem sibi assumat: scilicet cū legitimat aliquem in spiritualibus & téporalibus, vt extra qui fil. sint legit. per venerabilé. sed illud fuit ad petitioné regis, qui hoc ipsum fecisse potuit, vt ibi dicit. Nec ob. q à seculari iudice appellatur ad Papam: quia hoc fit propter defectum iudicis sæcularis, vt exprimitur ext. de foro compe. licet. sed facit ad petitionem regis. Nã etiã vacante imperio supplet defectum imperij, vt ext. de fo. compe. licet.

¶ 1. vbi de hoc in gl. sic patet. & de iudi. nouit. in gl. 2.

volens medicinali humilitate hominum corda sursum efferri, non humana superbia rursus in inferna demergi: vt & Christiani Imperatores pro æterna vita pontificibus indigerent, & pontifices pro cursu [a] temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus vterentur, quatenus spiritalis actio à carnalibus distaret incursibus; & ideo militans Deo minime se negotijs sæcularibus implicaret; ac vicissim non † ille rebus diuinis præsidere videretur; qui esset negotijs sæcularibus implicatus.

† al. & militans

† al. ne

a ¶ Propria.] *In originali est,* propriam volens medicinali humilitate sursum efferri. *Iuo habet vt Gratianus hic in plerisque codicibus. In nonnullis tamen est,* propria volens medicinali humilitate sursum efferri; *quemadmodum etiam inf. dist. 96. c. cum ad verum. Apud Gelasium loco indicato legitur,* sic actionibus proprijs, dignitatibusq; distinctis officia potestatis vtriusque discreuit, suos volens medicinali humilitate saluari, non humana superbia rursus intercipi, vt & Christiani, &c.

Item Leo iiij. Lothario Augusto.

¶ Leges Imperatorum custodiri oportet. C. IX.

Iuo, p. 4. c. 176. Pann. l. 2. c. 149.

DE capitulis, vel |preceptis imperialibus vestris, vestrorumque [b] pontificum [b] prędecessorum irrefragabiliter custodiendis, & conseruandis; quantum valuimus, & valemus Christo propitio, & nunc & in ęuū † nos conseruaturos modis omnibus profitemur. Et si fortasse quilibet aliter vobis dixerit, vel dicturus fuerit, sciatis eum pro certo mendacem. [c]

† al. æternum

a ¶ Pro cursu.] Arg. q in matrimonio & cęteris causis spiritualibus nō sit vtendum legibus imperialibus. sed contra 31. q. 5. ad sedem. Dic ergo, q. illud tãtummodo determinat illud verbū, temporalium: sed non illud verbum, vtetur, vt sicut spirituales causæ ad iudicem sæcularé non pertinent, sic nec causa sanguinis ad ecclesiasticū, vt j. 23. q. 8. sępe principes. & cap. his à quibus.

Causę matrimoniales, an sine legibus decidendę.

b ¶ Vestrorumque.] *Epistola hæc non est inuenta; & in istis verbis videtur subesse mendum; ex quo auctor glossę errandi occasionem sumpserit; qui Christianis Imperatoribus, cuiusmodi fuerunt prędecessores Lotharij, attribuat illud, quod Isidorus de ethnicis dicit, nimirum Imperatores solitos fuisse appellari pontifices, de qua re optime Gelasius in tomo de Anathematis vinculo, & infra distin. 21. c. cleros. Apud Iuonem legitur,* vestris, nostrorumque etiam pontificum prædecessorum. *in Pannormia,* nostris, nostrorumque pontificum, & prædecessorum. *Sed fortasse cetera quidem recte apud Gratianum habens: tantummodo ante dictionem,* prædecessorum, *est addenda coniunctio, &. quemadmodum est in Pannormia. Nam hoc significabitur, Imperatores illos solitos fuisse edere capitula adhibitis in consilium pontificibus regni, quod verissimum est. Omnino hæc, quę à Leone scribuntur, spectare videntur ad capitula Caroli, & Lodouici, quę Lotharius in vniuersa Italia seruari mandauerat. Nam in legibus Longobardicis, lib. 3. tit. 35. Lotharius ita constituisse traditur.* Placuit nobis, vt capitula, quæ excerpsimus de capitulari bon. mem. gloriosissimi Domini nostri Caroli, & genitoris nostri Lodouici Imper. inuictissimi, his omnibus, & fidelibus nostris, & sanctæ ecclesię in regno Italiæ cōsistentibus per legé tenean-

DE capitulis.] CA. Lotharius audiuerat, quod Leo Papa nolebat leges seruare imperiales. vnde interrogauit de hoc Papam, an esset verum: quare Leo scribit ei, & dicit, quod ipse vult leges obseruare irrefragabiliter, & q aliter dicit, mendax est.

b ¶ Pontificū.] Imperatores enī olim pontifices appellabantur, vt 21. dist. cleros.

c ¶ Mendacé.] ex magna humilitate hic loquitur, sicut alibi, j. 2. q. 7. nos si incompetenter. Alex. & dicit, q illa nō contingunt suã iurisdictionem.

Vide,

tur & seruentur: & quicumq; horum capitulorum contemptor extiterit, sexaginta solidis componatur. *Id populo Romano, qui iure antiquo Romanorum uti prohiberetur, valde displicuit: sicut ex c. si inf. ead. dist. colligi potest: disseminatusq; etiam rumor fuit eamdem esse Pontificis ac populi sententiam. De qua re Leo hac se epistola videtur purgare voluisse; & tamen postea pro conseruando iure ciuili Romanorum, cum eodem Lothario iterum diligentius egit: quod apparet ex dicto cap. fin.*

Item Ioannes viij. Ludouico Imperatori.

¶ Legis auctoritate dissoluitur, quod contra eam fit. C. X.

VIdes fili charissime, quia quod contra leges accipitur, per leges dissolui [a] meretur. Iuo, p. 4.

Item Gelasius Rufino, & Aprili Episcopis.

¶ Leges principum, aut regulas patrum contemni non licet. C. XI.

QVis autem † leges principū, aut regulas patrum, aut admonitiones paternas † dicat debere contemni, [b] nisi qui impunitū sibi tantum æstimet transire cōmissum? ȷ. distinct. 54 c. quis aut. Iuo. p. 4. c. 179. Pan. l. 2. c. 150. † *al. aut* † *al. moderna*

Item Theodorico Regi.

¶ Leges Romanorum principum seruandæ sunt ab omnibus. C. XII.

CErtum est magnificētiam vestram leges Romanorum principum, quas [c] in negotijs [d] hominum custodiendas esse præcepit, multo magis circa † reuerentiam B. Petri Apostoli pro suæ fœlicitatis augmento velle seruari. Iuo, p. 4. c. 180. Pann. l. 2. c. 151. † *al. propter*

Item Leo iiij. Lothario Augusto.

¶ Romana lex nullius temeritate debet corrumpi. C. XIII.

VEstram α flagitamus clementiam, vt sicut hactenus Romana lex viguit absque vniuersis procellis, & pro nullius [e] persona hominis reminiscitur [f] esse corrupta; ita nunc suum robur, propriumq; vigorem obtineat. Iuo, p. 4. c. 181. Pann. l. 2. c. 152.

α ¶ Vestram.] *Videtur Lotharius populo Romano, quod hic Leo petijt, concessisse. Nam in legibus Longobardicis, lib. 11. tit. 57 sic habetur*, vt interrogetur populus Romanus, qua lege vult viuere, *& sequitur constitutio.*

Lotharius Imperator.

¶ Volumus, vt cunctus populus Romanus interrogetur, qua lege vult viuere; vt tali lege, quali lege viuere professi sunt, viuant: illisq; denūtietur, vt hoc vnusquisq; tam iudices, quam duces, vel reliquus populus sciat, q; si ostensionem cōtra eamdem legem fecerint; eidem legi, qua profitentur viuere per dispensationem Pontificis, & nostram subiacebunt.

VIdes.] CASVS duorum sequentium c. planus est. a ¶ Dissolui.] ȷ. 25. q. 2. imperiali. hæc regula suppletur per aliā regulā, q; principali destructo destruitur accessorium, & omne qd sequitur ex eo. 1 vt ext. de fide instru. inter dilectos. in fi. sed hæc regula multas recipit instantias. contra legem enim fit si ȝhiētur post simplex votū, n cōtractus tenet, vt 27. q. 1. nuptiarum. Item prohibetur ne snīa feratur sub conditione; tū si lata fuerit tenet, vt 2. q. 6. §. biduum, circa princ. Itē phibetur ne eps consecret alterius ecclesiam; tamen si consecrauerit, tenet consecratio, vt 7. q. 1. eps in diœcesi. Sed dic. q; hæc regula intelligitur de talibus vbi est perpetua causa prohibitionis, 2 ut s. ne filius contrahat cum matre. Vel dic. q; merentur dissolui, nisi vbi per constitutionem aliam toleratur. at. contra 45. dist. de Iudæis. sed hoc in fauorem fidei. ff. de relig. & sump. fun. sunt personæ.

b ¶ QVis autē.] ¶ Cōtemni.] qui contemnit leges, peccat; non tamen omnis peccat, qui nō paret legibus, vbi de cōsilio loquuntur, vt 14. q. 1. quisquis. & sic aliud est contemnere, 3 aliud est nō parere. Ioan.

CErtum est.] CASVS. Quidam nolebant seruare leges in negotijs clericorum; sed in negotijs laicorum bene seruabāt. de hoc scribit Papa regi Theodorico, quod si leges seruantur in negotijs laicorum, multo fortius debent seruari in negotijs clericorum.

c ¶ Quas.] id est, quia eas.

d ¶ In negotijs.] hoc vult dicere, q; ex quo leges seruantur in negotijs laicorum, multo fortius sunt seruandæ in negotijs clericorum, nisi obuient canonicis institutis.

VEstram.] CASVS. Quidam nolebant leges seruare, vt possent alios licentius offendere. Quare Papa scribit Lothario, & rogat eū, vt faciat leges obseruari sicut sunt hactenus obseruatæ.

e ¶ Et pro nullius.] quia in nullius persona omittendum est, quod statutis generalibus continetur, vt 61. distin. miramur.

f ¶ Reminiscitur.] passiue.

1 Ad hoc l. nō dubium. & ibi not. C. de leg. & l. eiᵘ. C. de vsu. & Instit. de pupil. subst. §. si libertus.

Facta tenent multa, quæ fieri prohibentur.

2 De hoc satis no. ext. de sponsa duo. cuas. vbi hæc solutio approbatur per Vincen. Tan. Goff. & Ber. hoc latius vide p Arch.

Legum contemptor, an peccet.

3 Ad huius declarationē vide qd not. 2. q. 7. metropolitanū. in gl. ea ex contemptu.

Quod

Quod vero.] Hęc dist. diuiditur in duas partes. In prima probat Grat. quod cõsuetudo cedit legi. secunda ibi, [Cũ vero.] Io. de Fan. CASVS. Supra in 8. dist. dictũ est, quod consuetudo cedit iuri naturali; nunc autẽ dicit, quod consuetudo cedit diuinæ & humanæ cõstitutioni, & ad hoc inducit c. seq. quorum primum planum est, & intelliguntur c. vsq; ad §. [Cum vero.] de praua consuetudine, reliqua vsq; ad finem, de bona.

DISTINCTIO XI.

In synonymis c. 16. quod malis iussionib9 non sit obtemperandum.

Quod vero[a] legibus consuetudo cedat, Isidorus testatur, dicens in synonymis, libro secundo.

¶ Prauus vsus ratione vsurpatur, & lege. C. I.

Iuo, p. 4. c. 207. Pann. l. 2. c. 165.

VSus[b] auctoritati[c] cedat; prauum vsum lex & ratio vincat.[d]

Item Nicolaus Papa I. Michaeli Imperatori.

¶ Non potest statutis pontificum consuetudo cuiusquam refragari. C. II.

Sententia elicitur ex epist. cuius initiũ, *Proposueramus.* Iuo, p. 4. c. 211.

COnsequens est,[e] vt quod ab huius sedis rectoribus plena[f] auctoritate sancitur, nullius consuetudinis[g] præpediente occasione, proprias tantum sequendo voluntates, remoueatur: sed firmiter, atq; inconcusse teneatur.

Item Iulius Papa ad Episcopos Orientales, epist. 1.

¶ A consuetudine Romanę ecclesię membris dissentire non licet. C. III.

Ansl. l. 1, c. 8. Poly. l. 1. c. 17. *Heb. 13.*

NOlite errare fratres mei charissimi: Doctrinis varijs, & extraneis nolite abduci. En, instituta Apostolorũ, & Apostolicorũ virorũ, canonesq; habetis: his fruimini, his circumdamini,[a] his delectamini, his armamini; vt his freti, circumdati, delectati, armati, contra cuncta inimicorum iacula persistere valeatis. Satis enim indignũ est, quẽquam vel pontificũ, vel ordinũ subsequentiũ, hanc regulã refutare, quã beati Petri sedem & sequi videat, & docere.[h] Multum enim conuenit, vt totum corpus ecclesiæ in hac sibimet obseruatione concordet, quę inde auctoritatem habet, vbi Dominus ecclesiæ totius posuit principatum.

Ansl. l. 5. c. 4. Poly. l. 3. tit. 3.

a ¶ His circumdamini.] *Locupletatus est hic locus ex originali, & Anselmo.*

Item Imperator Constantin. Aug. ad Proculum, lib. 8. Cod tit. Quæ sit longa consuetudo.

tit. 53. leg. 2.

¶ Non potest vsus & consuetudo legem & rationem vincere. C. IIII.

Iuo, p. 4. c. 202. Pann. l. 2. c. 165.

COnsuetudinis, vsusque longæui non vilis auctoritas est, verum non vsque adeo sui valitura momento, vt

a Ad hoc concor Placen. dicens, cõsuetudinẽ legi ꝫ tiã nõ tollere ius cõmune i communi cipio vbi ob tinet: nisi de cõsensu principis. arg. ff. de sepul. viol. l. 3. §. diuus.

¶ Quod vero.] Hic intitulatur 11. dist. in qua dr. quod consuetudo praua cedit legi tã ecclesiasticæ, q̃ sæculari. Sed no. quod consuetudo quædam est gñalis, quædam est specialis. Specialis, vt ꝫ ea. catholica. & 12. dist. illa. Generalis est, quæ vniuersaliter consensu omnium est approbata, & omnes adstringit, & hæc tãquam canon, vel tanquam lex est obseruanda, vt ꝫ. ea. c. ecclesiasticarum. & c. ius nesciat. Specialis, siue particularis est illa, quæ homines alicuius loci adstringit, & in eodem loco habet legis vigorem, vt ꝫ. ea. distin. catholica. nisi sit onerosa, vt 12. dist. omnia. 68. distin. chorepiscopi. vel nisi pariat occasionem malignandi; tunc enim reijcitur. argu. 1. distin. nos consuetudinem. Olim enim Donatistę de facili recipiebantur, & de consuetudine ad primariã promouebãtur: qđ abolitum est quia hæretica prauitas inde minus cauebať, vel nisi sit cõtraria constitutioni, 1 vt ꝫ ead c. 2. & 3. Et nisi cõsuetudo sit prodita ex illis causis, vt ꝫ. 29 distin. sciendum. vel nisi princeps consentiat. vel nisi sit super tali articulo, qui indifferens est, vt ꝫ. proxi. dist. illa. Hu. Sed melius distingue, vt dixi s. 8. dist. frustra. Io.

Consuetudo duplex est.

b ¶ VSus] malus.

c ¶ Auctoritati] scripturæ.

d ¶ Et ratio vincat.] vt s. distin. 8. veritate. Ioan.

COnsequẽs.] CASVS. Ignatius Patriarcha Constantinop. iniuste fuit à suis suffraganeis depositus fauore Michaelis Imperatoris & auctoritate: sed Nicolaus Papa eum reprehendit se propter consuetudinem excusantẽ. Dicit ergo Nicolaus in hoc c. quod nulla consuetudo potest impedire, quin illud, qđ statuitur à Papa, inconcusse seruetur.

e ¶ Consequens est.] idest, conueniens.

f ¶ Plena.] Papæ auctoritas plena est, aliorum episcoporum semiplena est: quia ipsi sunt in partem sollicitudinis vocati, non in plenitudinẽ potestatis, vt 2. q. 6. decreto. & c. qui se scit.

Potestas Papę. & Episcoporũ diuersa est.

g ¶ Consuetudinis.] nisi talis sit consuetudo, quæ possit præiudicare iuri, vt no. s. 8. dist. frustra. Io.

NOlite.] CASVS. Quidam episcopi deserentes regulam Rom. eccl. varijs doctrinis, & consuetudinibus multum extraneis abducebantur: quos Iulianus Papa reprehendit, dicens eos seruare debere regulam, quã Sedem B. Petri sequi videant & docere, vt inde auctoritatem habeant vbi Dominus posuit principatum.

h ¶ Et docere.] patet hic, quod non semper cõsuetudinem Rom. eccl. tenemur sequi; nisi ipsa præcipiat eam esse seruandam, vt ꝫ. ea. c. vlt. multa enim seruat Rom. eccl. quę aliæ non seruant, vt 31. dist. aliter. & de consec. dist. 4. de trina & distin. 1. de hymnis.

Consuetudo Romana nõ semp est seruanda.

COnsuetudinis.] CASVS. Dicitur hac lege, quod magna est auctoritas consuetudinis: & non vilis.

veruntamen nõ est tãtę auctoritatis, vt generaliter vincat rõnem, aut legẽ, sed tñ in eo loco in quo obseruatur vincit. Quidam tñ intelligunt primã partẽ de bona consuetudine, & secundam de mala: quod non credo.

Consuetudo vtrum vincat legem.

a ¶ Vincat.] arg ꝙ cõsuetudo numquam tollit legem, vt ĩ 1. dist. consuetudo. Sed obijcitur hæc lex, aut loquitur de bona consuetudine, aut de mala: si de bona, illam nulla ratio vincet: si de mala, de illa non potest dici, ꝙ non sit vilis eius auctoritas Ad hoc dicunt quidam, ꝙ principium loquitur de bona: finis autem de mala consuetudine: sed ille intellect⁹ ineptus est, qui separat caudã à capite, quod non licet. ext. de bap. maiores. Alij fere omnes ita exponunt, ꝙ hic dicitur, nõ vincit [1] legẽ, supple generalẽ, sed in eo municipio bene vincit vbi seruatur. Sed certe de hoc numquam aliquis dubitauit, ꝙ consuetudo particularis nõ debet vincere legẽ in oĩbus alijs locis: ideo exponas de consuetudine particulari, quæ licet bona sit, tamen non vincit legem etiam in illo loco, nisi adsint illa, quæ dixi [2] ĩ. dist. 8. frustra.

[1] Sub. immo æquiparatur ei. ĩ. ea. l his.

m ¶ Latura.] idest, pastura.
n ¶ Intente] idest, mente.
o ¶ Scriptura.] s. veteris, vel no. test. non. n. scriptura vete. vel no. test. hoc docuit, sed docet canonica in f. õte, & in alijs membris signaculum crucis debere fieri. de consec. distin. 4.

Crucis signaculũ in quibus membris debet fieri.

aut rationem vincat, [a] aut legem.

2 *Cum vero* [b] *nec sacris canonibus, nec humanis legibus* [c] *consuetudo obuiare monstratur, inconcussa seruanda est.*

Vnde ex dictis [α] *Basilij.*

Basilius in lib. de spiritu sancto. c. 27.

¶ Inuiolabilis est consuetudo, quæ nec humanis legibus, nec sacris canonibus obuiare monstratur. C. V.

Burc. l. 3. c. 127. Iuo, p. 4. c. 69. Paun. l. 2. c. 159.

ECclesiasticarum institutionũ quasdã scripturis, quasdam vero Apostolica traditione [d] per successiones in ministerio [e] confirmatas accepimus; quasdã vero consuetudine [f] roboratas approbauit vsus; qbus par ritus, & idẽ vtrisq; pietatis debetur affectus: Vnde [g] quis, vel [h] aliquãtulum sacrarũ expertus scripturarũ hæsitauerit? [i] Si enim attentauerimus consuetudines ecclesię nõ per scripturas: [k] à Patribus traditas nihil æstimare, [l] quãtum religio detrimenti sit latura, [m] intente [n] inspicientibus liquido cõstabit. ¶ Quæ enim (vt inde ordiamur) scriptura [o] salutiferę crucis signaculo fideles docuit insigniri? vel quę trifariã digesta super panem & calicem prolixę orationis, vel consecrationis verba cõmendauit? Nam non modo, quod in Euãgelio cõtinetur, vel ab Apostolo insertũ est, in secretis dicimus; sed & alia [q] plura adijcim⁹ magnã quasi vim cõmendãtia [1] mysterijs. Quæ orientẽ [r] versus nos orare litterarũ forma docuit? Benedicimus fontẽ baptismatis oleo vnctionis. Huc accedit, quod ter oleo [s] inungimus, quos

[1] al. cõsummandis accõmodantia] Burch.

b ¶ Cum vero.] Hęc est secunda pars, in qua probat per vij c. ꝙ consuetudo bona est amplectenda. Io. de Fant.

2 Idem sentit Ioan. de Fant. hic.

CASVS. Ab hoc loco tractat de bona consuetudine vsq; in finem.

c ¶ Legibus.] 25. q. 1. ideo. Archid.

ECclesiasticarum.] CASVS Quidã nolebant vti consuetudine, nisi q̃ in scriptis esset redacta à Patribus, quos reprehendit Aug. in hoc c. ostendens tria genera institutionũ esse in ecclesia, quasdã s. in scripturis, quasdam ab Apostolis traditas, & per successores in ministerio confirmatas: quasdam vero sola consuetudine roboratas: quibus oĩbus par ritus, & affectus debet̃. Alioquin nisi consuetudines in ecclesia seruarentur, Christiana religio multũ detrimẽti pateretur; & hoc in prima parte. In secunda parte, q̃ incipit ibi, (Quę enim.) ꝓbat, ꝙ hæc supra dicta in ecclesia seruari debent, & hoc probatur, vers. [Exemplis.] Primum est de crucis signaculo. Secundũ est de verbis trifariã digestis. i. ter repetitis super panem, & calicem. Tertium de oratione, quæ fit versus orientem. Quartũ de benedictione baptismatis cum oleo. Quintum de olei vnctione, quæ fit in baptizato. Sextũ de abrenuntiatione satanæ, & angelorum eius.

¶ Casus seq. c. per se patet.

d ¶ Traditione.] sine scriptis. Ioan.

e ¶ In ministerio.] diuino.

f ¶ Consuetudine.] non ab Apostolis, sed nescit̃ à quo.

ADDITIO scilicet ritu, idest, obseruantia. Hug.

g ¶ Vnde.] idest, de quo ritu, vel obseruantia.

h ¶ Vel.] idest, etiam.

i ¶ Hæsitauerit.] q. d. nemo etiam inscius hic dubitat.

k ¶ Non per scripturas.] sed per consuetudinem.

l ¶ Æstimare.] idest, valere.

distin. 4. postea signatur & dist. 5 numquid. [3] veruntamen vr̃ signum crucis traxisse originem ex vete. [4] quia cũ Angelus deberet occidere primogenita Ægypti, præceptum est filijs Israel vtrumq; postem linire de sanguine agni ad modũ thau litterę, q̃ est ad modum crucis, & dr̃, ꝙ Iacob cancellatis manibus suis benedixit filijs Ioseph. s. Effraim, & in Manasse Item in Ezechiele legitur, ꝙ cum apparuissent ei sex viri vasa habentes in manibus, & quidam vir apparuisset in medio eorum habens atramentarium ad renes, Dominus dixit ad eum; signa thau in frontibus dolentium, & gementium; sed illud fuit tantum in figura præceptum. 12. q. 2. gloria.

[3] Iste cõcor. nõ erãt scriptę tpe Aug. & ideo ipse sic loquitur, nã hodie secus s̃m Ioã. de Fant.

[4] Vel vt no. in prædicto c. numquid. Ezechiel. 8.

p ¶ Trifariam.] trifaria dicuntur verba: quia eadem tertio repetuntur in secretis, scilicet hostiam sanctam, hostiam puram, hostiam immaculatam. Hic ordo nec in veteri testam. nec in nouo est præfixus: sed à sanctis Patribus viualiter traditus: vel ideo dicuntur trifaria quasi sub triplici silentio fiant. primum est vsq; ad sanctus. secundum vsque ad Dñicam orationem. tertium vsq; ad agnus Dei.

q ¶ Alia plura.] hæc habes extra de celeb. Missarum, cum Marthæ.

r ¶ Quæ orientem versus.] scilicet noui & vet. test. Sed tamen legitur, ꝙ Daniel in Babylonica captiuitate orabat versus templum, & Iudæi similiter. templum autem erat versus orientem. & in Salomone legitur; mane ad solem orabis. sed dic, quod illa faciebant in venerationem templi.

Orãdum est versus orientem.

ADDITIO. Potest tamen dici secundum Ioan. Damasc. ꝙ octo sunt causæ quare ecclesiæ sic sunt ordinatæ, ꝙ fideles orent versus orientem, quæ habentur in Archid. hoc loco.

s ¶ Oleo.] oleo in scapulis, & pectore, vt de consecra. dist. 4.

Oleo quæ mẽbra sunt vngenda.

dist. 4. deinde. tertio in vertice fit vnctio: sed hoc fit crismate, vt de conse. distin. 4. postquam ascendit. sed larga acceptione hic appellatur oleum crisma. sicut econuerso. j. 95. dist. illud superfluum. Ioan.

baptizamus; verbis abrenuntiare Satanæ & angelis eius informamus. Vnde hæc, & alia in húc modum non pauca, nisi quia tacita & mystica traditione à Patribus ecclesiastico more, reuerētiori diligentia sunt in mysterijs obseruata silentio, quàm publicata scripto?

e ¶ Ex dictis.] *Hoc caput antea citabatur* ex Augustino in lib. ex dictis Basilij. *In codice Vercellensi est:* vnde Augustinus ait, vel ex dictis Basilij, *& retenta est posterior pars huius disiunctii. quoniam citant Burchar. & auctor Pannormia. Iuo autem citat ex lib. Basilij de Spiritu sancto, c. 27. quomodo in margine est indicatum. Caeterum, quoniam multis locis glossa obstitit, ne emendaretur, necessarium visum est integrum B. Basilij locum & graece & latine afferre.*

Τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα, ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν, καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅς τις γε καὶ κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται. εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν, ὡς οὐ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια ζημιοῦντες τὸ εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιϊστῶντες τὸ κήρυγμα. οἷον, ἵνα τοῦ πρώτου καὶ κοινοτάτου πρῶτον μνησθῶ, τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠλπικότας κατασημαίνεσθαι, τίς ὁ διὰ γράμματος διδάξας; τὸ πρὸς ἀνατολὰς τετράφθαι κατὰ τὴν προσευχὴν, ποῖον ἐδίδαξεν ἡμᾶς γράμμα; τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας τίς τῶν ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; οὐ γὰρ δὴ τούτοις ἀρκούμεθα, ὧν ὁ ἀπόστολος, ἢ τὸ εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ καὶ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον τὴν ἰσχὺν, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες, εὐλογοῦμεν δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως καὶ προσέτι αὐτὸν τὸν βαπτιζόμενον, ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπωμένης καὶ μυστικῆς παραδόσεως; τί δὲ αὐτὴν τοῦ ἐλαίου τὴν χρίσιν τίς λόγος γεγραμμένος ἐδίδαξε; τὸ δὲ τρὶς βαπτίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον: πόθεν; ἄλλα δὲ ὅσα περὶ τὸ βάπτισμα, ἀποτάσσεσθαι τῷ σατανᾷ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ ποίας ἐστὶ γραφῆς, οὐκ ἐκ τῆς ἀδημοσιεύτου ταύτης καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας, ἣν ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ, καὶ ἀπεριεργάς ῳ σιγῇ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν: καλῶς ἐκεῖνοι δεδιδαγμένοι τῶν μυστηρίων τὰ σεμνὰ σιωπῇ διασώζεσθαι.

idest, Dogmatum, & institutorum, quę in ecclesia seruata sunt, alia quidē habemus ex doctrina, quæ litteris consignata est; alia verò ex Apostolorum traditione ad nos transmissa in mysterio recepimus. Quæ vtraque eādem vim ad pietatem habent; atquē his nemo sane contradixerit, qui vel exigua legum ecclesiasticarum peritia sit præditus. Nam si aggrediamur ea, quæ non scripto, sed tantum consuetudine constant, repudiare, imprudentes Euāgelio & quidem in præcipuis ipsius partib. officiemus: vel potius ipsamet instituta ad inane quoddā nomen redigemus. Exempli causa (vt quod primum, maximeq; cōe est, primo loco cōmemorem) eos, qui in Domini nostri Iesu Christi nomine spē posuerunt, figura crucis signari, ecquis scripto docuit? dum oramus ad orientē solem conuerti, ecquę nos litteræ docuerūt? Verba inuocationis, cum panis Eucharistię, & calix benedictionis offertur, quis ex sanctis Patribus scripta nobis reliquit? Non. n. ijs contenti sumus, quorum Apostolus, & Euangeliū mētionem fecerunt; sed alia quoq; cum antea, tū post dicimus, vtpote quæ magnum momentū ad ipsum mysterium habeant, doctrina non scripta, sed tradita eruditi. Benedicimus aquā baptismatis, & oleum vnctionis, atque illum ipsum præterea, qui baptizatur, ex qua scriptura? nonne ex occulta, & mystica traditione? Quid? ipsam olei vnctionē quis sermo scriptus

docuit? Quòd homo ter mergendus sit, vnde accepimus? Abrenuntiare Satanæ, atq; angelis eius, & reliqua omnia quæcumque in baptismo obseruamus, quæ scripturæ iussit? Annon hæc ipsa minimè vulgata, sed secreta doctrina, quam quieto, minimeque curioso silentio Patres nostri custodierunt? probe quidem illi intelligentes, mysteriorum maiestatem taciturnitate seruari.

Item Pius Papa I. in decretis, decreto septimo.

¶ Laudabilis est consuetudo, quę nihil fidei contrarium vsurpat. C. VI.

Consuetudinē [a] laudamus, quæ tamen cōtra fidem [b] catholicam nihil vsurpare dinoscitur.

Burc. l. 3. c. 124. Ansl. 4. c. 42. Iuo. p. 4. c. 66. Pann. l. 2. c. 157. Polyc. l. 3. ti. 23.

¶ *Verba huius capitis, quod antea tribuebatur B. Augustino, leguntur in editione conciliorum Coloniensi tribus tomis inter decreta Pij I. decreto septimo. & in epistola eiusdem Pij ex codice sexdecim librorum lib. 3. c. 39 quem etiam citant Burchardus, Iuo, & auctor Pannormiæ: cuius tamen epistolę omnia fere verba habentur 1. lib. regesti B. Gregorij (qui citatur in Polycarpo) epist. 75. & ea, quæ ad hoc caput pertinent, referuntur infra dist. 12. c. nos consuetudinem.*

Item B. Augustinus ad Casulanum, epist. 86.

¶ Vbi auctoritas deficit, mos populi, & maiorum instituta pro lege seruantur. C. VII.

In his rebus, de quibus nihil certi statuit diuina scriptura, mos populi Dei, & instituta maiorum pro lege [c] tenenda sunt. Et sicut [a] preuaricatores diuinarum legum, ita contēptores ecclesiasticarum consuetudinum [d] coercendi sunt.

Ansl. 4. c. 43. Burc. l. 3. c. 126. Iuo. p. 4. c. 68. Pann. l. 2. c. 158. Poly. l. 3. tit. 23. c. fin.

a ¶ Et sicut] *Hinc vsq; ad finem non sunt in epistola indicata: sed à Burchardo etiam, & Iuone, & in Pannormia referuntur.*

Idem in libro de fide Christiana.

¶ *Hodie inter opera B. Augu. nullum extat hoc titulo. In epistola vero ad Ianuarium, quæ est 118. c. 1. & 2. hæc eadem sententia copiosè exponitur.*

¶ Auctoritate & traditione generali, vel speciali ecclesia regitur. C. VIII.

Catholica ecclesia per orbem terrarum diffusa tribus modis probatur existere. Quidquid enim in ea tenetur, aut auctoritas est scripturarum, aut traditio vniuersalis, aut certè propria & particularis [e] institutio. Sed auctoritate [f] tota [g] constringitur, vniuersali traditione maiorum, nihilominus tota: priuatis verò constitutionibus, & proprijs informationibus vnaquæque pro locorum varietate, prout cuique visum est, subsistit, & regitur. [h]

Idem in libro contra Manichæos.

Consuetudinem.] CASVS. huius cap. per se patet.

a ¶ Consuetudinem.] j. dist. 12. cap. nos consuetudinem. & j. dist. prox om ia contra. ibi enim dicitur, quod quamuis consuetudo non sit contra fidem, tamen est repellenda. Sol. hic de tolerabili, ibi de superstitiosa & intolerabili consuetudine: & sic omnes auctoritates intelligēdę sunt, quę contra illud c. reclamare videntur.

b ¶ Contra fidem.] idest, contra bonos mores, & quod ita * sit exponendum, habes de conse. dist. 4 si nō sanctificatur. vbi ex necessitate oportet facere eamdem expositionem.

* *Lege rectius ex ... ibi in gl. c. si non sanctificatur. de cons. dist. 4. Vide Turrecre. super hoc cap.*

In his.] CASVS. Quęrebat Casulanus ab Aug. vtrum consuetudines essent seruandæ, vbi nihil statuit diuina scriptura certum. Et respondet, quod sic: & tunc pro lege seruandæ sunt: & sicut transgressores legum puniuntur, ita & contemptores ecclesiasticarum consuetudinum puniri debent.

c ¶ Pro lege.] semper diuturni mores pro lege seruantur, vt j. dist. proxi. diuturni. sic s. ead. dist. consuetudinis.

d ¶ Cōsuetudinum.] not. quod æque punit transgressor legis, vt 1 q. 7. si quis omnē. & s. ead. ecclesiasticarum. vnde sicut canonice non licet obuiare legi sine licentia Papæ, sic nec consuetudini, vt dr in hoc eo. c. & tū de cō: consensu possunt venire contra consuetudinē etiam iuramento firmatam, si causa subest, vt extra de his quæ fi. à ma. par. ca. cum in cunctis. sed contrarium est in statutis. 15. q. 6. auctoritatem Ioan. 2

Consuetudinis transgressor punit, vt transgressor legis.

1 Antiquę cōsuetudinis ordo sub decreto mādatur obseruari, vt 10 q. 1. decernimus. i pri.

2 Ad idē extra de iureiu. sicut nostrū. Arch.

Catholica eccl'ia.] CASVS. Tria sunt quibus ecclesia per orbem diffusa regitur, & subsistit s. scriptura vet. & noua test. & traditio patrū, & vniuersalis & particularis institutio, vel cōsuetudo. Primis duobus modis vniuersaliter tota regit ecclesia: particulari vero institutione, vel cōsuetudine nō tota sed pro locorū varietate regit, & gubernatur, prout vnicuique visum est.

e ¶ Particularis.] sed contra, j. ea. dist. 100 contra morem. vbi dr, quod particularis consuetudo non excusat, sed tantum generalis. Sed hoc verum est in illis, quæ tantum ex priuilegio possunt haberi, vbi non valet cōsuetudo, nisi vniuersalis sit.

Consuetudo particularis an excuset.

f ¶ Sed auctoritate.] scilicet scripturę.

g ¶ Tota.] ecclesia.

h ¶ Regitur.] quia quęlibet prouincia abundat in suo sensu, vt 76. dist. vtinam. & extra de sepul. c. certificati.

¶ Sed ... Palam.]

Consecratis ... an excuis.

PAlam.] CASVS. Manichæi dicebant, q. auctoritas Rom. eccl. in re dubia nõ debebat introduci ad fidẽ faciendam. Contra quos inuehit Aug. dicens, q. auctoritas Rom. eccl. ad fidem faciendã valet, cum sit ab ipsis Apostolis, & eorum successoribus confirmata. a ¶ Palam

vt 10. dist. de libellis. & sic seruandæ sunt leges Apostolicę, sicut leges Petri. 19. dist. sic omnes.
d ¶ Et tot.) arg. q. priuilegium, quod à pluribus Episcopis datur, præualet illi, quod à paucioribus datur. & arg. 19. dist. in canonicis.

¶ Valet ad fidem catholicæ auctoritas ecclesiæ.
C. IX.

PAlam est, [a] quod in re dubia, ad fidem [b] valeat auctoritas ecclesię catholicę, [c] quę ab ipsis fundatissimis sedibus Apostolorum vsque ad hodiernum diem succedentium sibimet episcoporum serie, & tot [d] populorum consensione firmatur.

¶ *Apud B. August. lib. 11. contra Faustum Manichæum c. 2. legitur.* Et vides in hac re (de fide exemplarium loquitur) quid ecclesiæ catholicæ valeat auctoritas, quæ ab ipsis, &c. *Hanc vero Episcoporum successionem potissimum in sede Petri, & in libro contra epistolam Fundamenti, & in epist. 165. de schismate Donatistarum merito certissimum putauit ecclesię catholicę indicium.*

Item Leo Papa ad Episcopos per Siciliam constitutos, epist. 4. cap. 6.

¶ Ab Apostolicis institutis non licet recedere. C. X.

Ansel. l. 2. c. 45. Poly. l. 1. tit. 17.

HOc vestræ indicimus charitati, vt ab Apostolicis institutis nullo vlterius recedatur excessu; quia inultũ post hoc [e] esse non poterit: si quisquam Apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

Item Innocentius I. ad Decentium [f] Episcopum Eugubinum, epist. 1.

¶ Ab omnibus seruari debet, quod Romana seruat ecclesia. C. XI.

Burc. l. 3. c. 123. Ansel. l. 1. c. 41. Iuo. p. 4. c. 67. Poly. l. 1. tit. 17. & l. 3. tit. 24.

QVis nesciat, aut non aduertat, id quod à principe Apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est, ac nunc vsque custoditur, ab omnibus debere seruari? nec superinduci, aut introduci aliquid, quod aut † auctoritatẽ non habeat; aut aliunde accipere videatur exemplum? præsertim cum sit manifestum in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, insulasq; interiacentes, nullum instituisse ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, [g] aut eius successores constituerunt sacerdotes: aut legant, si in istis prouincijs alius. [h] Apostolorum inuenitur, aut legitur docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam inuenitur, oportet eos hoc sequi, quod ecclesia Romana custodit; à qua eos principium accepisse non dubium est: ne dum peregrinis sermonibus † student; caput institutionũ videantur omittere. † Sępe dilectionem tuam ad vrbẽ venisse, ac nobiscum in ecclesia cõuenisse; & quem morem [i] vel in consecrandis mysterijs, vel in ceteris agẽdis arcanis teneat, [k] cognouisse. a Quod sufficere arbitraremur ad informationẽ ecclesię tuę, vel reformationẽ;

† al. auctoritatem debeat aliunde accipere, vel exemplum?
† al. assertionibus
† al. omittere

HOc vestrę.] CASVS. Quidam episcopi volebant recedere ab institutis, & consuetudine Ro. eccl. sed Leo Papa pcipit ne hoc faciãt, qa de cetero nõ poterit inultum remanere.
e ¶ Post hoc.] arg. q. grauius punitur delictum iteratum, vt 15. q. 8. hi qui.
f ¶ Ad Decentium.] iste fuit electus in episcopũ, & licet sciret consuetudines Rom. eccl. tamen petijt à Papa, vt ei scribat eas pp maiorem auctoritatem. 23. distinct. quamquam.

QVis nesciat.] CASVS. Quidam cui nota erat institutio, & cõsuetudo Ro. eccl. electus est in episcopũ in ciuitate quadam vbi erant hoies, qui superinducebant alias institutiones, & consuetudines, quam beatus Petrus docuit, & successores ipsius, quod patefaciens epo dño Papæ, supplicauit, vt sibi institutiones Ro. Ecc. scriberet, quibus suũ populum erudire volebat. Cui Papa respõdet, dicẽs: Licet noueris consuetudinem nostram, in qua toties interfuisti, vt sufficiat ad informationẽ ecclesię tuę: quia tamen auctoritate nostra tuum vis populũ informare: faciemus quod petisti, vt populũ tuum instruas, & errantes cõmoneas, aut nobis indices, vt qui sint scire valeamus.
g ¶ Petrus Apostol[us].] vel aliqs ex eius mandato, vt Paulus: nam Petrus Paulo dedit licentiam prædicandi auctoritate Dñi, dum dicit: Segregate mihi Paulum & Barnabã, vt 75 dist. quod die.

¶ Arg. cõtra ext. de pęni. & remi. li. 6. c. indulgẽtię.

Nõ vi hæc bona expositio: quia nullus Apostolus fuit Petro cõtrarius; & ideo alij sub audiunt primo ex xij. nullus nisi Petrus, vel ab eo missus. Archid.

a ¶ Palam est.] In his tribus c. loquitur de generali cõsuetudine Rom. eccl. quam etiam in alijs ecclesijs statuit obseruandam.
b ¶ Ad fidem] scilicet astruendam.
c ¶ Catho. Lex.] s. Romanæ, ad quã recurritur in dubijs,

h ¶ Alius.] i. contrarius, & sic ponitur 11. q. 3. c. 2.
¶ Morem.] sic construe, satis certum haberemus dilectionẽ tuam agnouisse quẽ morem in celebrandis, &c.
k ¶ Teneat.] s. Rom. Eccl. vel teneat, id est, tenere debeat dilectio tua.

a ¶ Haberemus.] scilicet tuam dilectionem.
b ¶ Duxisset.] dilectio tua.
c ¶ Ignorare.] hic indicat eum scire, & nescire, sed vulgariter loquitur, quasi dicat, satis crederem te scire, nisi à me quæsiuisses.

scretione deuiare non debemus: sed cum ratione possumus, quod probat per duo cap. proxi. à contrario sensu. Ioan.
ADDITIO. Et male. Nam nõ est in eo argumentandum à contrario sensu, secundum Laur. sed contra hoc dictum

si prædecessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerint, & satis certum haberemus,[a] nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisset:[b] quibus idcirco respõdemus, non quod te aliqua ignorare[c] credamus; sed vt maiori auctoritate[d] tuos instituas: vel si qui à Romanæ ecclesiæ institutionibus errant, aut commoneas, aut nobis indicare non differas: vt scire valeamus, qui sint, qui aut nouitates[e] inducunt, aut alterius[f] ecclesiæ, quam Romanæ, existimant consuetudinem esse seruandam.

a ¶ Cognouisse.] *Locus hic in originali concilijs quæ iterum renouatorum inserto sic habet*, cognouisse non dubium est. Quod sufficere ad informationem ecclesiæ tuæ, vel reformationem, (si prædecessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerunt) satis certum haberem; nisi de aliquibus cõsulendos nos esse duxisses. *Sed ob glossam præcipue in ver. morem, non est mutatum.*

DISTINCTIO XII.

QVod[g] absque discretione iustitiæ nulli agere licet.

Vnde Calixtus Papa primus omnibus Episcopis ait in epistola prima ad Benedictum Episcopum.

¶ Nulli agere licet sine discretione iustitiæ contra disciplinam Romanæ ecclesiæ. C. I.

NOn decet à capite mẽbra[h] discedere: sed iuxta sacræ scripturæ testimonium oĩa membra caput sequãtur. Nulli vero dubium est, q̃ Apostolica ecclesia mater est omnium[i] ecclesiarũ, à cuius vos regulis nullatenus conuenit deuiare. Et sicut Dei filius venit facere voluntatẽ patris; sic & vos voluntatẽ vestræ impleatis matris; quę est ecclesia; cuius caput, vt prædictum est, Romana existit ecclesia. Quidquid ergo sine discretione[k] iustitiæ contra huius disciplinam actum fuerit, ratum haberi ratio nulla permittit. — Ans. l.1.c.12. Poly. l.1.c.17.

Item Gregorius Papa quartus.

a ¶ Gregorius.] *Integrum hoc caput inuenitur in epistola Gregorij quarti vniuersis Episcopis per Galliam, Germaniam, Europam, & vniuersas prouincias constitutis: quę est in codice supra citato.*

d ¶ Auctoritate.] cũ iste Episcop⁹ hoc sua auctoritate poterat facere. & per confirmationẽ Papæ nihil noui iuris datur, 1 vt j. dist. proxi. pceptis. qui enim confirmat, nihil donat, vt extra de fide instru. inter dilectos. in quo est ergo maioris auctoritatis? Dicunt quidã, q̃ solet plus timeri, &c. vt 23. dist. quamquã. immo dico, quod auctoritas Papę, vel eius confirmatio id quod minus fuit validum facit validum, vt extra de transac. cap. 1. Item quia nulli præter auctoritatẽ Rom. Pon. licet illud reuocare, vt extra de confir. vti. vel inut. c. 2. 2
e ¶ Nouitates] j. 13. dist. & hæc autẽ scripsimus. & ff. de consti. prin. in rebus. j. 4. dist. erit autem lex.
f ¶ Alterius.] scilicet contrariæ bonis moribus, sic soluitur contra j. dist. proxi. nouit. contra sic. Instit. de satisda. § vlt.

1 Ad hoc 25. q. 2. nõ tam nouũ. & no. j. ea. q. I sum. ibi videas. Arch.

Confirmationis Papalis effectus.

2 De hoc & legit. & not. 17. q. 4. frater. & ext. de trãsa. veniẽs. ibi videas. & de cõsti. c. pe. & per Inno. ext. de deci. dudum.

QVod absque.] Hęc distinctio diuiditur in tres partes. In quarũ prima probat, q̃ bona consuetudo seruãda est. secũda ibi, [Hoc autẽ.] tertiã ibi, [De his.]

CASVS. In superiori dist. ostendit, quod consuetudo Ro. Eccl. est seruãda. Nunc vero ostendit, quod à consuetudine Rom. eccl. nõ est recedẽdũ sine causa, & sine discretione. Et ad hoc probandum inducit prima duo cap. à contrario sensu. Addit etiam, q̃ bona consuetudo est seruanda: mala vero resecanda: & quod consuetudo metropolit. ecclesiæ est seruanda in prouincia, exceptis monasterijs.

g ¶ Quod.] idest, vt noua consuetudo teneatur. In hac 12. distin. magister prosequitur materiam præcedentis distin. scilicet, quod consuetudo sit seruanda, quæ non est contraria iuri naturali, vel constitutioni. In fine dicit, quod omnes ecclesiæ debeant seruare consuetudinem Metropolitanæ ecclesiæ, vt j. ead. distin. de his. nisi sint monasteria, vt ibi dicitur. Ponit autem in principio duo c. per quæ vult interpretari vlt. c. præcedentis distin. vbi dicitur, quod à consuetudine Rom. Eccl. deuiare non debemus; & sic intelligit, quod sine discretione deuiare non debemus: sed cum ratione possumus, quod probat per duo cap. proxi. à contrario sensu. Ioan.

dictum Lau. est 56. dist. c. 2. in fi. Hu. tenet contra.

NOn decet.] CASVS. quidam Episcopi deuiabãt à regulis Rom. Eccl. quare Calixtus Papa scribit omnibus Episcopis, vt ipsi tamquam membra Rom. Eccl. quæ est caput, non discedant sine discretione: sed voluntatem eius faciant velut suæ matris: sicut Christus venit facere voluntatem patris.
h ¶ Membra.] sic j. de consecra. distin. 3. celebritatem. & in Auth. de eccle. titu. in princ. 3 Et est hic arg. idem iuris esse in toto, quod in parte, 4 vt 1. q. 3. si quis Episcopus. vbi de hoc.
i ¶ Omnium.] ergo & Græcorum, vt 24. q. 1. rogamus.
k ¶ Discretione.] numquid ergo cum discretione licitum est contra illam agere? certe non, vt 17. q. 4. §. qui autem. vnde hic vacat arg. à contrario sensu.

3 Lauren.
4 Nam quod ius est in toto quo ad totũ: est in parte quo ad parte. ff. de admi. tut. si duo. & de vsu. qui scit. in princ. fm lo. de Fant.

a ¶ Præ-

PRæceptis.] CASVS. Quidã Patriarchæ, vel archiepiscopi contra statuta Rom. ecclesię faciebãt epõs sine licẽtia sedis Apost. deponẽdo: quos Greg. reprehendit dicens, quod accusatio episcoporum, & depositio sicut quæstio fidei tantum ad sedẽ Apostolicã spectant: sicut antiqua statuta declarant, quę Greg. in hoc c. cõfirmat, nihil nouum circa hoc statuendo; quare pręcipit eis Greg. ne caput suum omittant. vnde normam assumere debent: & qui contra hoc fecerit, deponetur.

...to Bibliothecę monasterij Dominicanorum. Initium verò est etiã in epist. Anastasii II. ad Anastasium Augustum, c. 6.

¶ Apostolicis pręceptis nullus superbe resistat. C. II.

Ansl. l. 1. c. 20. Polyc. l. 1. ti. 17.

PRæceptis Apostolicis non dura [a] superbia resistatur; sed per obedientiam, quę à sancta Romana ecclesia, † & Apostolica auctoritate iussa sunt, salutiferè impleãtur, si eiusdem sanctæ Dei ecclesię, quæ est caput vestrum, communionẽ habere desideratis. *& post multa.* ¶ Non nouũ [b] aliquid præsenti iussione præcipimus; sed illa, quæ olim vidẽtur indulta, firmamus: cũ nulli dubium sit, quòd non solum Pontificalis causatio, † [c] sed omnis sanctæ [α] religionis relatio ad sedem Apostolicam, quasi ad caput ecclesiarum debeat referri, & inde normam sumere, vnde sumpsit exordium; ne caput institutionis videatur omittere. Cuius auctoritatis sanctionem omnes teneant sacerdotes, qui nolunt ab Apostolicæ petræ, super quam Christus vniuersalem fundauit ecclesiam, soliditate diuelli. Si quis hæc † Apostolicæ sedis præcepta non obseruauerit, percepti honoris esse hostis non dubitetur.

† abest ab orig. & aliquot vetustis Gratiani exemplaribus.

† al. accusatio.

† al. hoc præcepto sedis Apostolicæ præcepta.] orig.

α ¶ Sanctæ religionis.] *Sic emendatum est ex ipsa epistola, & aliquot manuscriptis Gratiani codicibus, inductis his vocibus,* spei Romanæ Ecclesiæ.

Item Leo ix. Michaeli episcopo Constantinopolitano, epi. 1. c. 29. & Nicolaus 1. epist. 2. ad Photium.

¶ Non est resistendum consuetudini, cui canonica non obstat auctoritas. C. III.

Ivo. p. 4 c. 123. & par. 5. c. 44. Pann. l. 2. c. 155

SCit sancta Romana ecclesia, quòd nihil obsunt saluti credentium diuersæ pro loco & tempore consuetudines; [d] si illis canonica non obsistat auctoritas, pro qua eis obuiare debeamus: vnde nil iudicamus eis debere, vel posse resistere. †

† al. resisti.

¶ *Caput hoc confectum est ex duobus longe diuersis locis. Nã vsque ad ver. si illis. sumptum est ex prima epistola, seu libello Leonis xi. aduersus inauditas præsumptiones Michaelis Constantinopolitani, & Leonis Acridani episcoporum, c. 29. vbi loquens de Romana ecclesia ait:* Scit namque, quia nihil obsint saluti credentium diuersę pro loco & tempore consuetudines: quando vna fides per dilectionem operans bona, quæ potest, vni Deo commẽdat omnes. *& hæc fere ab Iuone, & in Pannormia referuntur. Altera verò pars accepta est ex epistola secunda Nicolai ad Photium, quæ incipit,* Postquam Beato Petro. *Ibi enim habentur hęc:* De consuetudinibus, quas nobis opponere visi estis, scribentes per diuersas ecclesias diuersas esse consuetudines: si illis canonica non obsistat auctoritas, pro qua obuiare debeamus; nihil iudicamus, vel eis resistimus.

Item Hieronymus ad Lucinium, epist. 28.

¶ Consuetudines, quæ fidei non officiunt, vt à maioribus traditæ sunt, obseruentur. C. IIII.

ILlud breuiter te admonendum puto, traditio-

[a] ¶ Non dura.] quamuis graue, & intolerabile sit, tñ adimplendum est, vt 19. dist. in memoriã. & 100. dist. cõtra morem. vel assignetur ró quare adimpleri non possit, vt extra de rescrip. si quando.

[b] ¶ Non nouum.] arg. quod non dr̃ nouũ, quod quandoque statutum fuit: licet modo renouetur, vt 24. q. 1. Achatius. & 24. q. 1. non satis. vnde si epũs iurauit, quod nõ alienabit nouum feudum, tñ feudum de nouo vacãs potest licite alienare, vt extra de feu. ex parte. Item habes hic, quod per confirmationem Papę non datur ius nouum, vt extra de confir. vti vel inuti. cum dilecta Quid iuris sit, dixi de hoc per dist. prox. c. vlt.

Et est arg. contra illos, qui innouatas qõnes vilipẽdunt. 22. dist. renouãtes. 10. q. 1. antiquos. Lau.

[c] ¶ Causatio episcoporum.] solus enim Papa potest condemnare epũm, licet ab alio possit absolui, vt 3. q. 4. quamuis. & c. dudum. & 5. q. 4. duodecim. Item solus Papa restituit eum, vt 2. q. 6. ideo 1. Itẽ solus agit de eorũ renũtiatione, vt 6. q. 3. deniq. & de eorũ mutatione, vt 7. q. 1. mutationes. & de eorũ exẽptione, vt 16. q. 1. frater.

Papa solus cõdẽnat epõs.

SCit sãcta] CASVS. Reuertitur modo Gratianus ad propositum suum ostendens, quod consuetudo, quæ non obuiat iuri naturali, vel constitutioni est seruanda. Dicitur ergo in hoc c. quod bene possunt diuersæ consuetudines pro locis & temporibus obseruari, dummodo illis canonica auctoritas nõ obstaret, nec obest saluti credentium.

[d] ¶ Consuetudines.] vt 11. dist. aliter. & de cons. dist. 4. de trina. & de consec. dist. 2. quotidie.

Adidẽ. ea. dist. illa.

ILlud.] CASVS. Lucinius inueniebat varias

nes[a] ecclesiasticas, præsertim[b] quæ fidei non officiunt, ita obseruandas, vt à maioribus traditæ sunt, nec aliorum consuetudinem, aliorum contrario more[c] subuerti.

Item Nicolaus Hincmaro archiepiscopo.

¶ Traditiones à Patribus institutæ non sunt infringendæ. C. V.

RIdiculum est,[d] & satis abominabile dedecus, vt temporibus nostris vel falso insimulari sanctam Dei ecclesiam permittamus, vel eas traditiones, quas antiquitus à Patribus suscepimus, pro libitu semper errantiū infringi patiamur. Iuo.p.4.c.212. Pann.l.2.c.156

¶ *Habetur in epistola scripta Hincmaro, & cæteris archiepiscopis & episcopis in regno Caroli ecclesias regentibus; quæ extāt in codice iam memorato Bibliothecę Dominicanorum, & ex ea caput hoc locupletatum est. Nam antea breuius erat, vt etiam apud Iuonem, & in Pannormia.*

Item Iustinianus Institutionum lib.1.tit.2.

¶ Diuturni mores pro lege sunt habendi. C. VI.

DIuturni[e] mores consensu vtentium approbati legē imitantur. Iuo.p.4.c.194. Pann.l.2.c.160.

Item Cod.lib.8.tit.quæ sit longa consuetudo.l.1.

¶ Quidquid contra longam consuetudinem fit, reuocari oportet. C. VII.

COnsuetudo[f] præcedens, & ratio, quæ consuetudinē suasit, tenenda est. Et quidquid contra longā[g] con Iuo.p.4.c.201. Pann.l.2.c.162.

varias consuetudines, & diuersas, vnde dubitabat vtrū altera deberet alteri prȩiudicare: & de hoc Hieron. consulebat; qui respondit dicens, ꝙ consuetudines à sanctis patribus traditæ obseruari debent, quæ fidei non obstant: nec vnius loci consuetudo alterius loci consuetudine debet subuerti. Tria autē sequētia capitula plana sunt.

a ¶ Traditiones] i. cōsuetudines. 8. dist. quæ contra mores.

b ¶ Præsertim.] i. tantum. sic ponitur 11. q. 3. si quis eps̄ dānatus; & 16. q. 3. per singulas. 7. q. 1. si quis presbyter. & 27. q. 2. multorū. Et dic non officiant. id est, quæ fidei non aduersentur, vel moribus bonis, vt j. ea. oīa.

c ¶ Cōtrario more.] arg. est hic contra episcopos qui sic argumentātur cōtra ecclesiā aliquam: ex quo aliæ ecclesiæ hoc, vel illud faciunt: ergo & ista idem faciet. Respondeatur ergo eis, ꝙ consuetudo vnius ecclesiæ non subuertitur ꝓpter cōtrarias consuetudines aliarū arg. tñ est pro eis. 100 dist. cōtra morē. extra de censi. ex parte.[1] arg. cōtra. extra de ca. mo. dilectus. circa fi. Io. Sol. quælibet ecclesia faciat id qđ aliæ faciunt de iure cōi. 61. dist. miramur. nisi præscripserit, vt extra de præscri. audiuis. vel nisi habeat priuilegium. 16. q. 1. hinc ēt B. Ex his duobus c. vī ꝙ iudex delegatus iudicabit s̄m consuetudinem loci, vt j. ea. dist. illa. & s̄. dist. 8. c. quæ cōtra mores. vbi dicit; nulla ciuis, vel peregrini. & extra de consu. cum olim. in fi. & de cog. spirit. super eo. & optime extra de eo, qui mit. in poss. cum venisset & C. de ædi. pri. an in totum. vbi dī, ꝙ iudex seruabit,[2] ea quæ in oppido frequenter seruata sunt.[3] Et legatus seruabit consuetudinem prouinciæ. nam magnū existimant prouinciales sibi seruari consuetudines suas. ff. de offi. procon. obseruare. Item lex præcipit, ꝙ iudex seruet cōsuetudinem prouinciæ. ff. de testa. l. 3. in fi. Econtra ꝓbatur, ꝙ iudicabit s̄m ius Romanum, vt s̄. dist. proxi. c. vlt. & c. consuetudinis. & in satisdatione dicit lex seruandā consuetudinē vrbis Romanæ, vt Insti. de satisd. §. vlt. & extra de sen. & re iudi. in causis. & c. cū cā. & 15. q. 2. seruatis. in fi. Itē qa delegatus nō sua, sed delegātis vice fungit.[4] vt 93. dist. c. vl. extra de off. dele. sane. 2. ff. de off. eius cui manda. est iurisdictio. l. 1. & 3. Item magnum sequeretur inconueniens; si s̄m consuetudinem loci iudicaretur; quia si illa loca haberent diuersas cōsuetudines in quibus iudicatur: iā sequeretur ꝙ eadē causa regeretur s̄m cōsuetudines cōtrarias. 12. q. 2. monemus. Item vī, ꝙ s̄m cōsuetudinē rei sit iudicādū: tū qa actor semper sequitur forū rei, vt 11. q. 1. experientiæ. tū qa fauorabiliores rei sunt, q̄ actores. ff. de regul. iur. fauorabiliores. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ si aliqui se sponte subijciant iudicio alicuius, vel sponte petant iudices delegatos, ꝙ semper secundum consuetudinem delegantis iudicandum sit. Si autē inuitus datus sit iudex: tunc iudicabitur secundum consuetudinem litigantiū & potius s̄m consuetudinē rei, q̄ actoris, vt in d. l. fauorabiliores. Melius pōt distingui, aut appellatur ad Papam, aut non: si propter appellationem obtinetur iudex, dico tunc delegatum debere sequi consuetudines illius loci à quo est appellatū; qa iudex appellationis tenetur sequi legem prioris fori, vt in Authē. coll. 8. vt cum de ap. cog. in prin. arg. ad hoc extra de test. Raynutius. vbi iudex ap. sequitur consuetudinem loci à quo fuit appellatum. Sed si sine ap. impetretur iudex, tunc tenetur sequi consuetudinem delegantis. arg. ad hoc. ff. de condi. & dem. quæ conditio. in fi. Io. Ego credo, ꝙ iudex iudicabit secundum consuetudinem rei, cum actor forum rei sequatur: vt extra de fo. comp. cū sit generale. nisi ratione contractus, vel maleficij factus sit de foro alterius: quia tunc seruabitur consuetudo loci vbi contraxit, vel vbi deliquit, vt 8. dist. quæ cōtra mores. & extra de foro compe. c. vlt. Bar.

c ¶ Contrario more.] C. de temp. in integ. rest. l. vlt. cōtra. vbi dicitur, ꝙ absurdum est ex locorum differentia aliquod induci discrimen. Sol. verum est, ꝙ propter loca diuersa non debet induci ius diuersum: nisi alia ratio subsit. 29 dist. sciendum.

d RIdiculum est.] ff. de interdictis, & relegatis, l. relegatorum. §. vlt.

e DIuturni.] Hoc dicitur Insti. de iure naturali. §. ex non scripto.

f COnsuetudo.] vbi non est contraria iuri scripto.

g ¶ Contra longam.] sed longum est illud quod est x. vel xx. annorum, vt C. de præscrip. longi temp. per totum. Non ergo requiritur, ꝙ consuetudo excedat hominum memoriam, vt dicunt quidam: vel etiam, ꝙ sit præscripta. Sed illud verum est, vbi consuetudo non est cōtra ius, vel quando est vetusta: ita vt excedat memoriam hominum. ff. de aqua plu. arcen. in summa. §. itē Varus. quia tunc habetur loco constitutionis, vt l. hoc iure. §.

1 Extra de sepult. vbi de hoc. & c. super eo. vbi de hoc. extra de off. arch. c. fi. vbi plene de hoc. per Inn. & ... facit ad hoc qđ not. extra de deci. q̄m. Iudex iudicādo an loci consuetudinē seruare debeat.

2 In iudicando.

3 Scilicet in simili genere controuersiarū. Archi.

4 Adde Bal. in l. aduersus. C. si aduer. rē iu. & Alex. d. l̄mo. in l. solet. ff. de iuri. om. iu. circa princ.

Consuetudo rei debet à iudice seruari.

iure.§. ductus aquæ ff. de aqua quot. & æsti. vbi autem est iuri cõtraria, requiruntur ea, q̃ no. ĩ. 8. dist. frustra.

NOs consuetudinem.] CASVS. In Numidia erant multi Donatistæ, quos cum ad ecclesiam redibant archiepiscopi & primates de cõsuetudine in episcopos pro-

sionis & proprie. Item est hic argu. quòd persona, quæ aliàs est ineligibilis, ratione consuetudinis fit eligibilis & sic extra de clericis coniuga. cũ olim. 2 & ff. de decu. non tantum. in fi. argu. contra extra de consuetu. cum venerabilis. Item habes hic, quòd dispensatur in vno

¹ Sub. & tũc pfertur: vel qñ est vetusta, ita q; excedit memoriã hominum. ff. de aqua plu. ar. l. in summa. §. Cassi⁹. Tũc aũt loco constitutionis hr: vt d. l. hoc iure. §. duct⁹ aquæ. Lau.

suetudinem fiet; ad solicitudinem suam reuocabit præses prouinciæ.

ª ¶ Quidquid.] *In originali est*, & ne quid contra longã consuetudinem fiat, *sed quoniam rubrica videtur magis conuenire lectioni Gratiani, quæ est etiam apud Iuonem, & in Pannormia; non est mutatum.*

Itẽ Gregorius vniuersis episcopis Numidiæ, li. 1. epi. 75.

¶ Immota permaneat consuetudo, quæ cõtra fidem catholicam nihil vsurpare dignoscitur. C. VIII.

3. dist. 11. c. consuetudinem. Iuo, p. 4. c. 204.

NOs consuetudinem, quæ tamen contra fidem catholicam nihil vsurpare dignoscitur, immotã ª permanere concedimus; siue de primatibus ᵇ constituendis, siue de cęteris capitulis; exceptis ijs, qui ex Donatistis ad episcopatum peruenerunt: quos prouehi ad primatus dignitatem (ét cum ᶜ ordo ᵈ clericorum ᵝ eos ad locum eumdem deferat) modis omnibus prohibemus. ᵉ Sufficiat autem illis commissæ sibi plebis ¹ curam gerere; non autem etiã illos antistites, quos catholica fides in ecclesiæ sinu & educuit, & genuit, ad obtinendum culmen primatus anteire.

ᵝ tantum x ode.] orig.

ᵝ ¶ Ordo clericorum] *Sic etiam legitur in aliquot vetustis Gratiani, & in aliquibus B. Gregorij codicibus; sed auctor glossę non videtur habuisse verbum* clericorum; *quemadmodum neque Iuo, neque pleraque Gratiani manuscripta exemplaria, neque aliquę etiam B. Gregorij operum editiones.*

ordine cum aliquo, qui tamen non potest promoueri ad superiorem ordinẽ, vt 34. distin. lector, & 1. q. 5. ca. primo. & quæstio. 7. saluberrimum. potest enim aliquis habere minorẽ honorem, qui non potest habere maiorẽ, vt ff. de interdi. & rele. relegatorum. § vlt. & 25. q. vlt. c. 1.

ᶜ ¶ Etiam cum.] id est quamuis.

ᵈ ¶ Ordo.] licet sint talis ordinis, q; possint esse primates.

ᵉ ¶ Prohibem⁹.] 23. q. 4. ipsa pietas. ver. itẽ si cõtra. 1. q. 1. si qs hęreticæ. 1 q 7. c. 1. & c conuenientibus cõtra. Sol. de iure communi est q; nullus rediens ab hæresi potest ordinari. 1. q. 7. c. 1. sed dispensatur cum eis multipliciter. Dispẽsatur enim cum eis quandoque semiplene, quãdo ad minores ordines promouentur, vt 1. q. 1. si quis hæreticæ. plena est, quãdo potest fieri sacerdos, & non vltra. 1. q. 7. conuenientib. plenior quando potest fieri episcopus: sed non primas, vt hic plenissima, quando ad omnes ordines, & dignitates promouetur. 23. q. 4. ipsa pietas. Io.

Põt dici idẽ quod dr̃ in hac lectẽ. plus fieri pp scandalũ vitandũ: q̃ pp consuetudinẽ: vt in hoc c. nos cõsuetudinem.

¹ Hoc c. potius est cõcordantia cum hoc, & ibi tales permittãtur episcopari, fm Hug. Rediens ab hæresi an possit ordinari.

Idem Gregorius ad Maximum Salonitanum episcopum lib. 7. reg. epist. 81.

¶ Non negantur quæ consuetudinis sunt. C. IX.

QVemadmodum illicita perpetrari non patimur; sic ᶠ quæ sunt consuetudinis non negamus.

QVemadmodũ.] CASVS. huius c. per se patet.

ᶠ ¶ Sic.] similis comparatio est. 2. quæst. prima, sicut sine. Ioã.

Idem Gregorius ad Augustinum Anglorum episcopum, resp. 3.

¶ Non locus consuetudinem, sed consuetudo locum commendat. C. X.

Iuo, p. 2. c. 80.

ᵍ Gallicanorum.] orig. Gallicana.] Iuo.

NOuit fraternitas tua Romanæ ecclesiæ cõsuetudinẽ, in qua se se meminit enutritam. Sed mihi placet, vt siue in Rom. siue in Gallicorũ, ᵍ siue in qualibet ecclesia aliquid inuenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, solicite eligas; & in Anglorum ecclesia, quæ adhuc in

NOuit.] Gregorius misit Augustinũ monachũ suũ ad prædicãdum

promouebant: cum hæc consuetudo esset contra ecclesiasticas constitutiones. Dicit ergo Papa in cæteris articulis consuetudinem esse seruandam. In pmotione vero Donatistarum seruari non debet; licet in dignitatibus ex dispensatione tolerentur, cum in quibusdam antea consistebant.

ª ¶ Immotam.] contra extra de consue. cũ venerabilis. sed ibi de consuetudine circa statuta canonum; vt 22. q. 1. & iurabunt.

Consuetudo in electione attenditur.

ᵇ ¶ De primatibus.] ar. est hic, q; consuetudo attẽditur in electione. vt 24. q. 1. pudenda, in fi. & extra de elect. cum inter vniuersas, & c. cum ecclesia. de causa posses-

Anglicis, qui iuit. & conuertit eos; & factus est ibi episcopus. Vnde quæsiuit à Gregorio, an secundũ consuetudinem Romanæ ecclesiæ, quam Aug. bene nouit, deberet Angliam informare? Et respondet Greg. q; vbicumque inuenerit bonas consuetudines, illas assumat, quibus in vnũ collectis Anglicorũ mores informet: nec debet pp loci dignitatem consuetudinẽ approbare: qa nõ res pp loca, sed loca propter res, & cõsuetudines sunt amãda.

ᵍ ¶ Siue in Gallicorũ.] ſ. proxi. distin. c. vlt. contra. Sed ibi de generali consuetudine. Vel ibi de illa, quæ consistit in ordine. 54. dist. ex antiquis. hic de illa, quæ consistit in obsequijs.

a ¶Rec.)

a ¶ Res.] id est consuetudines, quasi dicat non ideo est comprobanda consuetudo mala, quia bonus locus est. 40. dist. non loca.

ADDITIO. Nec bona consuetudo repellenda est, ideo quia locus sit vilis ac ignobilis, secundum Hu.

e ¶ Liberas.] Hic dicit Aug. quod liberum est sabbato ieiunare quantum ad extraneos, non quantum ad illos ubi talis consuetudo seruata est. Sed contrarium dicit Inn. j. de cons. dist. 3. sabbato. Sed ibi loquitur de consilio. Vel specialiter illud praecipitur Romanis. 76. dist. veinam. ¶ So-

Illa aut.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte quaerebat Ianuarius ab Augustino, quare generaliter per totum orbem seruentur passio Domini, resurrectio, & ascensio: & his similia: cum non inueniatur in auctoritate, quod illa seruari praecipiat? Et respondet Augu. quod ideo seruantur, quia intelligere debemus, & credere hoc esse traditum ab Apostolis, vel à concilijs statutum. vnde debent ab vniuersis seruari. In secunda parte, quae incipit ibi, [Alia verò.] dicitur, quod particulares consuetudines liberam habent obseruantiam: nec ad alios qui ibi non habitant, pertinent: sicut est de ieiunio sabbati, & de quotidiana sumptione corporis Christi, & de his similibus, & hoc probat exemplo Ambrosij. Nam cum mater Augustini ijsset Mediolanum, & dubitabat vtrum deberet ieiunare die sabbati: cum ibi ecclesia non ieiunaret, Augu. consuluit Ambrosium super hoc, qui respondit. Cum sum Romae, sabbatum ieiuno: Cum sum Mediolani, non ieiuno; & tu Augustine ad quacumque ecclesiam veneris, eius morem serua: ne scandalum generetur alicui per te. Hoc cum Augu. renuntiasset matri, libenter amplexa est.

fide noua est, institutione praecipua, quae de multis ecclesijs colligere poteris, † infundas. Nō enim pro locis res, ^a sed pro rebus † loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesijs quae pia, quae religiosa, quae recta sunt, elige: & haec quasi in fasciculum collecta apud Anglorum mentes in consuetudinem depone.

† potuisti.] orig. † locis rebus.] oti.

Item Augustinus ad Ianuarium, epist. 118. *c.* 1.

¶ Quod neque contra fidem, neque contra bonos mores esse conuincitur, indifferenter est habendum. C. XI.

Illa autem, quę non scripta, sed tradita custodimus, quę quidem toto terrarum orbe obseruantur, datur intelligi ^b vel ab ipsis Apostolis, vel plenarijs concilijs, quorum est in ecclesia saluberrima auctoritas, commendata, ^c atque statuta retineri; ^d sicuti quòd Domini passio, & resurrectio, & ascensio in cœlum, & aduentus de celo Spiritus sancti, anniuersaria solennitate celebrantur; & si quid aliud tale occurrerit, quod seruetur ab vniuersa, quacumq; se diffundit, ecclesia. ^d Alia verò, quae per loca terrarum, regionesque variantur, sicuti est, quòd alij ieiunant sabbato, alij verò non; alij quotidie communicāt corpori & sanguini dominico, alij certis diebus accipiunt: alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur; alibi sabbato tātum & dominico, alibi tantum dominico; & si quid aliud huiusmodi animaduerti potest: totum hoc genus rerum liberas ^e habet obseruationes. Nec disciplina vlla est in his melior graui, prudentiq; Christiano, quàm vt eo modo agat, quo agere viderit ecclesiam, ad quamcumque fortè deuenerit. Quod enim neque contra fidem, neque cōtra bonos mores iniungitur, † indifferenter est habendum: & pro eorum inter quos viuitur, societate ^f seruandum est. Mater mea, ^α Mediolanum me consecuta inuenit ecclesiam sabbato non ieiunantem; cœperat fluctuare quid ageret. Tunc ego consului de hac re beatissimae memoriae virum Ambrosium. At ille ait: cum Romam venio, ieiuno sabbato: cum Mediolani sum, non ieiuno. Sic etiam tu, ad quam fortè ecclesiam veneris, ^g eius morem serua, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi. Hoc, cum matri renunciassem, libenter amplexa est. ^h

Ibidem. c. 2.

fere idem epist. 119. c. 18. † al. esse conuincitur.

α ¶ Mater mea.] *In hoc capite, quemadmodū & in sequēti, multa*

b ¶ Intelligi.] arg. quod praesumendū est consuetudinem esse iustam, & ex iusta causa processisse, nisi probetur contrarium. arg. contra, infra eadem dist. omnia, & 68. distin. chorepiscopi. & extra de cēsi. peruenit. vbi habes, quòd licet ordo chorepiscoporum diu seruatus ab omnibus fuerit: tamen aboletur: quia causa institutionis ignora tur. Sed illa consuetudo mala fuit & onerosa, & ideo fuit extirpata. Hic autem loquitur de bona consuetudine, & nō onerosa, vt in Auth. de referen. §. fi. Itē est hic arg. quod ex tempore praesumitur aliquid esse debitum, vt 18. q. 2. seruitium.

Cōsuetudo praesumitur iusta.

ᵇ Potest dici, quod in Lau. quod ibi nō negat Damasus eos in concilijs institutos fuisse: sed causam institutionis dicit se negare.

c ¶ Commendata.] esse.

d ¶ Retineri.] id est, vt retineantur.

f ¶ Societate.] arg. quòd quilibet tenetur viuere secundum consuetudinem illorum inter quos versatur, vt supra 8. distinct. quae contra. & 41. distin. quisquis. B. Vnde versus:

Si fueris Romae, Romano viuito more:
Et si sis alibi, viuito sicut ibi.

g ¶ Veneris.] arg. quod viatores tenentur sequi consuetudinem loci ad quē veniunt, vt hic. & s. dist. 8. quę contra. arg. cōtra. ff. de iudi. haeres absēs. Sol. vt in dist. 100. quae contra. quia refert an sint moraturi, vel cito recessuri, vel an sit consuetudo apparens, vel latens.

h ¶ Amplexa est.] sed fortè non libenter ieiunauit.

HOC AVTEM. Hæc est secunda pars in qua dr, q licet consuetudo nõ sit contra fidẽ, si tamen grauat, remouenda est si põt fieri sine scandalo. Io. de Fant.

CASVS. Hic assignat Gratianus, q supradicta cap. loquuntur de generali cõsuetudine, vel particulari rationabili, quæ omnino seruari debent, & si malæ, vel onerosæ consuetudines sint, resecari debent opportunitate inuenta. & ad hoc probandum inducit capitulum sequens.

sunt emendata ex B. Aug. ac nonnulla etiam addita. Ab hoc tamen loco vsq; in finem, quoniam verba B. August. apte erant in epitomen redacta, nihil additum est.

2 *Hoc autem*[a] *de consuetudine illa intelligendum est, quæ vel vniuersalis ecclesiæ vsu, vel temporis prolixitate roboratur. Cæterum si pro varietate temporum, vel animorum, vel locorum variæ consuetudines introducantur, inuenta opportunitate resecandæ sunt potius, quam obseruandæ.*

Vnde Augustinus scribit ad inquisitiones Ianuarij, epist. 119. cap. 19.

¶ Resecanda sunt quę neq; auctoritate, neq; moribus vniuersitatis comprobantur. C. XII.

Ino. p. 4. c. 206. Pann. l. 2. c. 168.

OMnia[b] talia, quę neq; sanctarum scripturarũ auctoritatibus continentur, nec in concilijs Episcoporum statuta inueniuntur, nec consuetudine vniuersalis ecclesiæ roborata sunt, sed diuersorum locorum diuersis moribus innumerabiliter variãtur, ita vt vix, aut omnino numquam inueniri possint causæ,[c] quas in eis instituendis homines secuti sunt, vbi facultas[d] tribuitur, sine vlla dubitatione resecanda existimo. Quamuis enim neq; hoc inueniri possit, quomodo contra fidem sint; ipsam tamen religionem,[e] quam paucissimis,[f] & manifestissimis[g] celebrationum sacramentis misericordia Dei esse liberam voluit, seruilibus oneribus † premunt, vt tolerabilior sit conditio Iudæorum, qui etiam si tempus libertatis non agnouerint; legalibus tamen sacramentis, † non humanis præsumptionibus subijciuntur.

† vniuersa] orig. Ino, Pann.

† al. adeo seruilibus oper. bus.

† sarcinis] orig.

Item ex concilio Toletano xi. c. 3.

¶ Omnes prouinciæ † eundem in psallendo modum teneant, quem metropolitanam sedem † habere cognouerint. C. XIII.

† al. prouinciales

† al. ecclesiam

Ephe. 4.

3 DE ijs, qui contra Apostoli voluntatem[h] circumferuntur omni vento doctrinæ, placuit huic sancto concilio, vt metropolitanæ sedis auctoritate coacti vniuscuiusq; prouinciæ † ciues,[i] rectoresq; ecclesiarum vnum eumdemque in psallendo teneant modum, quem in † metropolitana sede cognouerint institutum; nec aliqua diuer-

† al. à

luit religionẽ Christianam liberam esse in paucissimis sacramentis: nec eam voluit seruilibus oneribus premi, quæ hodie in tantum ecclesiam premunt, vt tolerabilior sit conditio Iudæorum, quam nostra: qui licet legẽ Christi non susceperint: legalibus tamen sacramentis, non præsumptionibus subijciuntur humanis.

b ¶ Omnia talia.] loquitur de consuetudine irrationabili, ne sit contra. s. eo. illud.

c ¶ Causæ.] arg. q nõ sufficit dicere ita statutũ est, nisi causa statuti assignetur, vt ext. de censi. peruenit. j. 2. q. 5. consuluisti. inf. de consec. dist. 1. placuit. j. 68. dis. chorepiscopi. arg. cõtra. ff. de leg. non omnium. †

Statuti causa est assignanda.

d ¶ Facultas.] idest, vbi potest fieri sine scandalo, vt 50 dist. vt constitueretur.

† De hoc extra de rescr. si qñ. 23. q. 4. Nabuchodonosor. in pñ.

e ¶ Religionẽ.] Christianam.

f ¶ Quam paucissimis] arg. cõ illos, qui nimias fundunt orationes. ff. quod met. cau. l. 1. quia gaudent breuitate moderni, vt no. ff. eo. tit. l. 1.

g ¶ Manifestissimis.] s. dist. 4. erit.

DE ijs.] Hæc est tertia pars, i qua dicitur, q cõsuetudo in celebrãdis officijs, quã obtinet metropolitana ecclesia debet obseruari in omnib9 ecclesijs, exceptis monasterijs, in quibus celebrantur officia secundum regulã beati Benedicti. Hug.

CASVS. Quidã erant epi, qui non seruabãt ordinẽ in diuinis officijs, quem seruabat metropolitana ecclesia: quare statutũ fuit in concilio Tolet. vt oẽs Episcopi eundem modũ in officijs seruent, qui in ecclesia metropolitana seruatur. Abbates vero officia publica i. vesperas, matutinas, & missas celebrent sicut in ecclesia principali celebrantur: alia vero officia dicant sicut in eorũ regula continetur. Et hæc in prima parte. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Quisquis.] dr, q si quis cõ hoc fecerit vj mensibus excõicationi subdatur. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Sub ista.] dr, q metropolitani debent Episcopos prouinciæ cogere supradictum modum seruare, & Episcopi sibi subiectos rectores supradictam regulam seruare compellant.

a ¶ Hoc autem.] quod supra dictum est de consuetudine seruanda.

OMnia.] CASVS Quædam consuetudines onerosæ inueniebantur, quæ nec auctoritatibus scripturarum, nec in concilijs Episcoporum, nec consuetudine vniuersali roboratæ erant; & vix ratio poterat inueniri quare essent inuentæ. Vnde Ianuarius ab Augustino quæsiuit, an tolerandæ essent? Et respondet, q non: immo resecandæ cum se facultas obtulerit, quia Deus vo-

h ¶ Voluntatem.] scilicet doctrinis varijs noliteʼ abduci, vt i. dist. proxi. nolite.

i ¶ Ciues] ciues ergo cantant † cum clericis, & dicunt amen. 38. distin. sedulo,

† Idest, respondent.

sitate cuiusq; ordinis, vel officij à metropolitana se patiantur sede disiungi. Sic enim iustum est, vt inde vnusquisque sumat regulas magisterij, vnde honoris cōsecrationem accipit, vt iuxta maiorum decreta, sedes, quæ vnicuiq; sacerdotalis dignitatis est mater, sit ecclesiasticę magistra rationis. Abbatibus sane, indultis officijs, quæ iuxta voluntatem sui Episcopi [a] regulariter illis implenda sunt, cetera officia publica, [b] idest vesperas, matutinum, siue missam aliter quam in principali ecclesia, celebrare non liceat.

¶ Quisquis autem horum decretorum violator extiterit, sex mēsibus communione priuatus apud metropolitanum sub pœnitentię censura permaneat corrigendus; quatenus apud illum & præteritæ transgressionis culpam lacrymis diluat, & necessariam officiorum doctrinam studiose addiscat. ¶ Sub ista ergo regula disciplinæ, nō solum metropolitanus totius suæ prouinciæ pontifices, vel sacerdotes adstringat; [c] sed etiam ceteri Episcopi subiectos sibi ecclesiarum rectores obtemperare his institutionibus cogant.

α ¶ Prouinciæ ciues.] *In codice Lucensi peruetusto bibliothecę Regis catholici, & in concilijs impressis, in margine legitur,* prouincię pontifices: *quę dictio in fine huius capitis repetita ostendit hanc esse veram lectionem. Verum in omnibus conciliorum editionibus in textu, & duobus codicibus Vaticanis legitur,* ciues.

Item ex concilio Bracarensi 1. cap. 19.

Sententia habetur etiā in Toletano 4. c. 2.

¶ Ordo seruetur in matutinis, & vespertinis officijs vnus & idem. C. XIIII.

PLacuit [d] omnibus communi consensu, vt vnus atque idem psallendi ordo in matutinis, vel vespertinis officijs teneatur, & nō diuersę, ac priuatę, neq; β monasteriorum cōsuetudines cum ecclesiastica regula sint permistæ.

β ¶ Neque monasteriorum.] *In concilio ipso postremo Colonię excuso, abest vox,* neque. *In ceteris autem editionibus sic legitur,* priuatæ monasteriorum consuetudines contra ecclesiasticas regulas sint permistæ.

DISTINCTIO XIII.

ITem aduersus naturale ius nulla dispensatio admittitur; nisi forte duo mala ita vrgeant, vt alterum eorum necesse sit eligi.

Vnde in concilio Toletano 8. cap. 2. legitur.

a ¶ Sui Episcopi.] arg. q regimen omniū monasteriorū spectat ad Epm, 1 vt 9. q. 3. p singulas. & 16. q. 1. q vere. & 61. dist. obitum. Sed nonne monasteria monachorū potius sunt śm Abbatem regenda, ad quem tota potestas monasterij spectat. 18. q. 2. c. nullam? Sed illud verū est de regulis viuēdi, nō de regulis cantandi. 12. q. 1. nō dicatis.

Monasteriorum regimē ad quem spectat.

1 Dicit Hug. q hoc non colligitur hic, & est sensus, śm voluntatē sui Epi: qa Eps hoc etiā velle dēsi q eis formā huius rei dare debeat. Arg. j 16. q. 1. Agapitus.

b ¶ Publica.] scilicet clericorum secularium, quorum officia publica sunt, cum ipsi populum habeāt: sed monachi nō semper habent populū, vnde ipsi non faciunt publica officia, vt 16. q. 1. interdicimus.

c ¶ Adstringat.] arg. metropolitanū posse suspendere, & excommunicare suum suffraganeum, vt inf 18. dist. placuit, & cap. si episcopus. j. 10. q. 3. quia cognouimus. 11. q. 3. si quis episcopus.

Metropolitanus suffraganeos excommunicat.

PLacuit.] CASVS huius capituli planus est, qui de eadem materia loquitur cū superiori.

d ¶ Placuit.] j. de cōsec. dist. 5. conuenit. istis tñ capitulis derogatur per contrariam consuetudinem. 2

2 Idē dicunt hic Hu. Lau. & Io. de Fāt.

ITem aduersus.] Hęc distin diuiditur in duas partes secunda ibi, [Est tamen.] CASVS. Supra in 5. dist. ostendit Gratianus ius naturale præferri alijs in origine & dignitate, & s. in 8. dist. ostendit, quod præfertur amplitudine. In hac vero 13. distinct ostendit, quod præfertur in sententiæ rigore: quia nulla dispensatio admittitur contra ius naturale in præceptis, & prohibitionibus, nisi duo forte mala ita vrgeant, vt necesse sit alterum eligi, & ad hoc probandum inducit sequentia capit.

e ¶ Itē aduersus.] assignauit magister differentiam iuris naturalis ad alia iura in origine, & dignitate, & amplitudine: nunc assignat differentiam eiusdem iuris ad alia iura in sui rigore: nam contra alia iura admittitur dispensatio. 25. quæst 1. c. fi. 3 sed contra ius naturale, quod consistit in præceptis & prohibitionibus numquā: magister tamen excipit vnum casum de perplexitate, & male. Videamus ergo quid iuris sit de perplexitate. Dicunt quidam, q aliquis potest esse perplexus inter duo mortalia, vt iudæi qui crucifixerunt Christum, peccauerunt mortaliter. de pœni. dist. 1. periculose. & si non occidissent, similiter peccassent mortaliter: quia fecissent cōtra conscientiā, quæ dictabat eis cōtrā: quia dictum erat eis. Quicūq; fecerit se filiū Dei, morte moriatur. & omne qd fit cōtra conscientiam, ædificat ad gehennā. 28. q. 1. c. 1. § ex his. extra de præscrip. qm. Itē vt dicūt, pōt aliquis esse perplexus inter mortale, & veniale: vt cū aliquis quærit aliquem inimicum suum, quem scio esse in loco aliquo, si dico quærenti illum esse in loco illo, pecco mortaliter, 4 qa prodo eū; si nego eū esse ibi, pecco saltē venialiter, vel ēt mortaliter si sum perfectus, vt 22. q. 2. ne quis. si taceo, ex taciturnitate mea præsumitur eum esse in loco illo. Itē in alio exemplo; si vxor petit debitum à viro. & vindicat,

3 Vt j. dist. proxi. §. consuetudinis. & c. seq.

Perplexitatis varietas.

* Vide D. Th. 3. sen dist. 38. q. 1. 4. quæst.

Mendacium saluans aliquē à morte, an sit mortale.

4 27. q. 2. si tu. 35. q. 5. si

negat, peccat mortaliter. si reddit, vt peccare venialiter, quia delectatio carnis nõ potest esse sine veniali peccato. vt, vt. 33. q. 4. vir est propria, & sic est perplexus. Similiter vt q. aliquis potest esse perplexus inter duo venialia, vt si aliquis simplici verbo promisit se bibere plus... le opinetur vtrumque esse malum.

b ¶ Necessitas] idest, casus, refertur ad opi. stultam.
c ¶ Resoluere.] idest, facere.
d ¶ Quod minori] secũdum quod ipse opinatur, cum alterum illorum non obligat ipsum.

Perplexio casus. Idest necessitate adstringitur ad aliqđ malũ perpetrandum, fm Lau.

¶ Minus malum de duobus eligendum est. C. I.

Iuo, p. 12. c. 16. Pann. l. 8. c. 119.

DVo mala, a licet sint omnino cautissime præcauẽda, tamen si periculi necessitas b ex his vnum perpetrare † compulerit; id debemus resoluere, c quod minori d nexu noscitur obligare. † ¶ Quid autem ex his leuius, quidve sit grauius, puræ † rationis acumine inuestigemus. Etenim dũ peierare e cõpellimur, creatorem quidẽ offendimus; sed nos tantummodo maculamus. Cum vero noxia promissa complemus, & Dei iussa superbe contemnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & nos ipsos crudeliori gladio trucidamus. Illic † f enim duplici g culparum telo perimimur, † hic † h tripliciter iugulamur.

al. tentare] al. temperare.] al. temerare. obligari.] orig. Iuo, Pan. & Gra. al. pia] al. pio] al. pietatis acumine.] al illinc] Gra. percutimur.] orig. al. hinc.] Gra.

¶ *In ipso concilij capite multa antecedunt, & sequuntur, quæ perlegenda sunt.*

Item Greg. in mor. in c. 40. Iob, lib 32. c. 18. & 19. & 20.

e ¶ Peierare] secundum q. talis opinatur: non enim peierat, licet non faciet ... iuramentum, vt 22. q. 4. si aliquid.
f ¶ Illic.] id est in iuramento.
g ¶ Duplici.] Nõ intelligas, q. in homicidio tria peccata committantur, & in periurio duo: sed ibi dicitur q. in homicidio tres offendunt, in periurio duo. Et est h. c. arg. q. q. plures offendit, plus peccat 94. dist. si quis aũt legationẽ, & 11. q. 3. præcipue. Itẽ est hic arg. q. pro illo potius est iudicãdum, p quo plures rationes faciũt. vt extra de pba. licet, in fi. & q. potiora iura ostenderet obtinebit. 21. dis. 1. & C. de edi. diui Hadriani. l. vlti. Sic & deterior est causa illius, cõtra quem plura faciunt. vt 28 d. de Syracusanę. Item contrarium hic signat 22 q. 5. ille q. vovidi q. periurium sit maius homicidio Sed ibi soluitur.
h ¶ Hic.] scilicet in homicidio.

Hom... tres, periurium duos offendit. Sub. Sed ... exaggerat ... 5. telegentes. fm Lau.

¶ De eodem. C. II.

Iob 40.

NErui i testiculorum k Leuiathan l perplexi sunt; m quia suggestionũ † illius argumenta implicatis n inuentis † o illigantur, vt plerosq. ita peccare faciant, quatenus si fortasse fugere peccatũ appetãt, hoc sine aliquo pcti laqueo nõ euadant, & culpã faciãt, dũ vitant, ac nequaquã

al. per suggestionum. al. inuentionib.] orig.

plusq̃ possit: si plus bibat peccat venialiter. 25. dist. vnũ oratiũ. §. criminis. & si contra. verbũ suũ facit. peccat venialiter, vt 22. q. 2. primũ. Sed dicendũ est, q. nullus põt esse pplexus inter duo mala: qa fm hoc sequeretur, q. aliqs ex necessitate teneref facere malũ: sed dicit. cano. q. Deus nun q̃ redderet interitũ, nisi spõtaneũ reperiret homo hře delictum, vt 23. q. 4. Nabuchodonosor, ver. vasis irę. Preterea si ex necessitate teneremur al q d malũ facere, lex q̃ illud phibet, esset impossibilis: cũ tñ ois lex debeat esse possibilis, vt 3. dist. 4. erit. Perplexio ergo quãtum ad rem nihil est: sed quãtum ad aium, & ad stultam opi. alicuius pplexio aliqua est: vnde Iudæi non erãt perplexi nisi quãtum ad aium, & .6 debuissẽt cõsulere peritiores, vt Apostolos, vel sacras scripturas. In alio exemplo dr. q. ille, q. interrogatur debet tacere: nec hoc ei nocet, si alter ex taciturnitate sua aliquid præsumat. Abstr. n. q. ea quę, &c. vt 23. q. 5. de occidend. s. ptera nõ semper sequit. p qui tacet consentit, vt 86. dist. tanta Quod aũt obijcit de vxore, non credo q. talis delectatio sit aliquod peccatum, vt 32. q. 2. quidquid. Si tamen vis tenere. q. sit ibi veniale peccatum, dicas cum H. q. vir debet mulierem petentem debitum prudenter eludere, promittendo se postea facturum donec ipsa efferueat: & si nec sic illa desisteret, tunc vir det ei copiã corporis sui, vt q̃ cito mulier expleuerit libidinem suã, statim vir secedat, nec procedat ad actum.

Itẽ q ex necessitate peccat. penã nõ meretur, qa voluntarios reos, &c. 15. q. 1. illa.

Coitus cõiugalis, an careat peccato.

DVo mala. CASVS. Statutũ fuit in cõcilio Toletano q. quoties duo mala instãt, ita q. alterum eligi sit necesse, illud dẽt eligi, qđ minus grauat: & illud vitari, qđ magis & hoc in prima parte. In secunda, q inci pit ibi, [Quid aũt.] ostẽditur quod grauius, & qđ leuius. Nam si iurauit hominem interficere, magis pecco interficiendo, quam deierando: quia occidendo tripliciter pecco, deierando tantum dupliciter, & ideo eligẽdum.

a ¶ Duo mala.] intellige quantum ad fatuã illius op. qui se credit perplexũ; & sic intelligas omnia verba hic posita: nõ enim vtrumque illorum malum est, licet d-

racusanę. Item contrarium hic signat 22 q. 5. ille q. vovidi q. periurium sit maius homicidio Sed ibi soluitur.

NErui testiculorum.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte ostẽditur, q. pplexitas prouenit ex suggestione diaboli. In secũda parte, quæ incipit ibi, [Quid melius.] ponunt tria exẽpla pplexitatis. Vnum est de illo, qui iurat se celare oĩa secreta socij sui, quem scit velle interficere maritum adulteræ suæ: sed timet eum pp iurm, quod fecit, man festare. secundum de eo, q malo prelato obedientiã fecit, timens si non obediat ei ẽt in malo, pp obedientiã quã ei fecit. Tertium exemplum est de eo, qui p simoniã prælaturã acquisiuit, qui timet peccare si gregem sibi cõmissum derelinquat. In tertia parte, quę incipit ibi, [Est tamẽ.] dat consilium quid in huiusmodi perplexitatibus sit faciendum. Nam dr, quòd de duobus malis minus malum est eligendum, & hoc probatur exemplo Pauli, q concessit minima, id est matrimonia, & coitum coniugalem causa incontinentię, vt maiora, & grauiora vitẽtur, scilicet fornicationes.

i ¶ Nerui.] idest suggestiones diaboli neruosæ, idest callidæ, & illaqueantes.
k ¶ Testiculorum.] testiculi dicunt suggestiones eius: qui sicut testiculi sunt ministri, & instrumenta humanæ generationis, & in se continent omne incentiuum libidinis, ita suggestiones diaboli generant in hominibus vitia, & ad omnia illicita accendunt. s. 6. dist. sed pensandum.

Ad hoc 44. dist. § 3.

l ¶ Leuiathan.] idest, diaboli.
m ¶ Perplexi sunt.] idest, perplectentes, & sic omnia verba intelligas actiue.

Perplectentes dicit, quòd reddunt hominem perplexum, in veritate tamen perplexio nihil est. Archid.

n ¶ Implicatis.] idest, implicantibus.
o ¶ Inuentis.] idest inuentionibus.

¶ Fan-

a ¶ Particeps.] ſm opin'onē eorū ſtultā ſēper ītelligas.
b ¶ A transgreſſionis contagione.] Iſte admonebit illū ne faciat, vt 2 q. 1. ſi peccauerit. Si nolit ceſſare, faciat quod dī 22. q 5. hoc vī. & ſic liberabit ſe: qa ſacramentū nō fuit inuentū, vt eſſet vinculū iniquitatis. 22. q. 4. inter cætera. vnde ſi quis iurauit aliquē non accuſare, tamen poteſt denūtiare crimen eius, vt extra de iureiur. quemadmodum. in fi. cum autem non poteſt probare, debet tacere, vt 2. q. 7 plerique. Si autem pōt ꝓbare, faciat qđ dr 2. q. 1. ſi peccauerit. Vel dicat alij ſic: frater ſcias, quòd quidā te vult occidere; nō tñ nominādo aliquē. extra de offic. iudi. ordina. ſi ſacerdos. Contra tamen eſt extra de fur. q cū fure. ſed non eſt contra: quia fur non manifeſtauerat furtum indicanti.

Iuramentum non eſt iniquitatis vinculum.

c ¶ Formidat.] Quid ſi ſubditus credit, ꝙ præceptum prælati ſit contra Deum? ſecure non obediat: quia licet generaliter iurauerit ei obedire in omnibus, non tamē eſt intelligendū niſi de licitis & iuſtis, & honeſtis, † vt 11. q. 3. non ſemper. & cap. ſi dñs & c. Iulianus, & extra de iureiurand. ad noſtrā 1. & cap. venientes. ff. de pigno. obligatione generali. Sed ſi dubitet an ſit contra Deū, obedire debet, vt 23. q 1. qd culpat. in fi. Verum autem teneat̃ recipere ordines ab eo quē ſcit ſimoniacum eſſe, not. 1. q. 1. ſi quis a ſimoniacis.

Subditus an ſemper teneatur obedire prælato.

† Ad hoc extra li. 6. de iureiur. contingit.

d ¶ Suſcepti.] Iſte ſi vult ſaluari, dimittat locū, & ſit in perpetua pœnitentia; vt 1. q 1. ſi qs neq; . & q. 7. tegrit. & extra de ſimo Matthæus. non tamen dimittat ſine auctoritate Papæ, a vt 7. quæſtio. 1. mutationes. & cap. ſuggeſtum. Sed credo, vt Ioan. de Fan. dicit, ꝙ bene pōt dimittere ſine licentia Papæ: quia rem habet furtiuam: vnde ipſam tenetur ſtatim reſtituere: aliter non pœnā … rer. 14 q. 6. ſi res aliena. & fur ſemper eſt in mora, vt ff. de cōd. fur. ſi ꝓ fure. §. vlt. Sed arg. contra extra de renū. c. niſi. & c. poſt tranſlationē. Sed illa intelliguntur in his q nō per oſtium intrauerūt, vt 1. q. 1. ordinationes.

a Iſta et fuit ſnia Hugo. q̃ ſequitur Lau. ſcil' hoc 6. q. 3. biniquo. Arch.

EST TAMEN. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua con-

ſe ab vna valeant ſoluere, niſi in alia conſentiant ſe ligari. ¶ Quod melius oſtendimus, ſi qua ex conuerſatione hominum illigationis huius exēpla proferamus: † *& nonnullis interiectis.* ¶ Ecce quidam, dum mundi huius amicitias appetit, cuilibet alteri ſimilem ſibi vitam ducenti, quod ſecreta illius omni ſilentio contegat, ſe iureiurando conſtringit. Sed is, cui iuratum eſt adulterium perpetrare cognoſcitur, ita vt etiam maritum adulteræ occidere conetur. Is autem, qui iuſiurandum præbuit, ad mentem reuertitur, & diuerſis hinc inde cogitationibus impugnatur, atque hoc ſilere formidat, ne ſilentio †adulterij ſimul & homicidij particeps [a] fiat, & prodere trepidat, ne reatu ſe periurij obſtringat. Perplexis ergo teſticulorum neruis ligatus eſt, quia in quālibet partem declinet, metuit, ne à trāſgreſſionis contagione [b] liber non ſit. ¶ Alius cuncta, quæ mundi ſunt, deſerens, atque per omnia frangere proprias voluntates quærens, alieno ſe ſubdere regimini appetit, ſed eum, qui ſibi apud Deum pręeſſe debeat, minus cauta inquiſitione diſcernit; cui fortaſſe is, qui ſine iudicio eligitur, cū præeſſe iā cęperit, agere, † quæ Dei ſunt, prohibet: quę mūdi ſunt, iubet. Penſans itaq; ſubditus, vel quę ſit culpa inobedientiæ, vel quod contagiū ſæcularis vitę, & obedire trepidat, & non obedire formidat, [c] ne aut obediens, Deū in ſuis præceptis deſerat: aut rurſus nō obediēs, Deū in electo priore cōtemnat. *& infra.* ¶ Alius penſare pondus honoris eccleſiaſtici negligens, ad locū regiminis prę-mijs aſcendit. Sed quia omne quod hic eminet, plus mœroribus afficitur, quàm honoribus gaudet, dum cor tribulationibus premitur, ad memoriā culpa reuocatur, doletq; ſe ad laborem cum culpa perueniſſe, & quàm ſit iniquum quod admiſerit, ex ipſa fractus † difficultate cognoſcit. Reum igitur ſe cum impenſis præmijs agnoſcens, vult adeptæ ſublimitatis locum deſerere: ſed timet, ne grauius delictum ſit ſuſcepti gregis cuſtodiā reliquiſſe; vult ſuſcepti gregis curam gerere, ſed formidat, ne deterior culpa ſit, regimina paſtoralis gratiæ †empta poſſidere. Per honoris ergo ambitum, ligatū culpa hinc inde ſe conſpicit. Eſſe quippe ſine reatu criminis neutrum videt, ſi aut ſuſceptus ſemel grex relinquatur, aut rurſum ſacra actio ſæculariter empta teneatur. Vndiq; metuit, & ſuſpectus latus omne pertimeſcit, ne aut ſtans in empto regimine non digne lugeat, quod non etiam deſerens emendat: [d] aut certè regimen deſerens, dum aliud flere nititur, rurſus aliud de ipſa gregis deſtitutione committat. *& infra.*

Ibid. c. 19.

† *interſeramus*] ori.

† al. *ſilendo.*

† *agi.*] orig.

† *fractus.*] orig.

† al. *gregis.*

2 ¶ Eſt tamē quod ad deſtruēdas Beemoth verſutias ſubtiliter † fiat, vt dū mens inter minora, & maxima peccata conſtringitur, ſi omnino nullus ſine peccato euadēdi aditus patet, minora ſemper eligantur; quia & qui murorum vndique ambitu, ne fugiat, clauditur, ibi ſe in fugam

Ibid. c. 20.

† *vnditur.*] orig. vt infra.

consulit, quid in prædictis perplexitatibus faciendum sit. Archid.

Præcipitans se, an mortaliter peccet.

a ¶ Præcipitat.] quid si præcipitet se in fugam, & moritur, vtrum peccet mortaliter, quæritur? Et distinguendum est, [1] q. si non ita esset altus murus, q. bene præsumebat

[1] Hæc fuit dist. Hug.

est, idest, concessum ostendit.

e ¶ Et quia.] Arg. contra H. qui dicit, q. vir nunquam potest cognoscere vxorem sine peccato, vt not. 33. q. 4. vir cum propria.

f ¶ Sed pro suscipienda.] Et causa reddendi debitum, vt not. 32. q. 2. quidquid.

præcipitat,[a] vbi breuior murus inuenitur. Hinc Paulus, cù quosdam in ecclesia incontinentes aspiceret, concessit[b] minima,[c] vt maiora[d] declinarent, dicés: [Propter fornicationem autem vnusquisq; vxorem suâ habeat.] Et quia[e] tunc solum coniuges in admissione sine culpa sunt, cû non pro explenda libidine, sed pro suscipienda[f] prole miscentur, vt hoc etiam, quod concesserat, sine culpa (quamuis minima) non esse monstraret, illico adiunxit: [Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.] Non enim est sine vitio: quod ignoscitur, non præcipitur. Peccatum profecto vidit quod posse indulgeri præuidit. Sed cum in dubijs constringimur, vtiliter minimis[g] subdimur, ne in magnis sine venia[h] peccemus. ¶ Itaq; plerúq; neruorum Beemoth istius perplexitas soluitur, dum ad virtutes maximas per commissa minora transitur.

1. Cor. 7.

Ibidem. 6.

α ¶ Emendat.] *Hoc loco in originali videtur constructio verborum perturbata, & restituenda ex Gratiano.*

DISTINCTIO XIIII.

Verum[1] hoc in vna eademq; persona intelligitur. Ceterum, an in diuersis eadem dispensatio locû habeat, videlicet, vt committamus minora, ne alij grauioribus implicentur, merito quæritur.

De his ita scribit Augustinus lib. Quæst. super Gen. cap. 42.

¶ Non sunt à nobis aliqua committenda delicta, ne alij grauiora committant. C. I.

Iuo, p. 9. c. 117. Gen. 19.

Quod ait[k] Sodomitis Loth: [Sunt mihi duæ filiæ, quę nondum nouerût viros: producam illas ad vos, vtimini illis quomodo placuerit vobis, tantum in viros istos ne faciatis iniquum:] quoniam prostituere volebat filias suas hac compensatione, vt viri hospites eius nihil à Sodomitis tale paterentur; vtrum admittenda sit compensatio flagitiorum, vel quorumcumque peccatorum, vt nos faciamus mali aliquid, ne alius grauius malum faciat; an potius perturbationi Loth, non consilio tribuendum sit.

g ¶ Minimis.] quoties enim sine captione nihil fieri potest, id faciendum est, qđ min⁹ captiosum est, vt ff. de reg. iur. quotiens. & l. tempor.

h ¶ Sine venia.] simile dicitur alibi. Qđ permittimus, nolétes præcipimus, vt 31. q. 1 hac ratione.

Verum.] Hęc dist. diuidit in duas partes, I quarum prima probat, q. nullus debet peccare minus, vt maius siue grauius alius non peccet. Secunda ibi, [Consuetudinis.] CASVS. Hic dicit Grat. q. illud quod dictum est in superiori dist. de minori malo eligendo, intelligendum est cû duo mala circa eandem personam contingunt. sed si circa diuersas côtingant, vtrum minus malum sit eligendum & faciendum, vt alius vitet maius, quæritur in hac dist. & probat, quod non, per cap. sequens. dicitur etiam q. ius côsuetudinis, vel côstitutionis relaxatur quandoq;.

1 ¶ Verum.] In hac dist. 14. quæritur, an aliquis debeat minus malum committere, vt alter euitet grauius malum? Et dicédum est, q. non, vt j. c. pxi. & continuatur iste §. ad id quod dixerat in superiori dist. s. q. cum duo mala nobis instant, minus est eligendum: sed hoc nô est verum circa diuersas personas.

Minus ma'ũ de duo. ⁹ eſt faciendum.

mebat se euadere, non peccat mortaliter: aliter sic. Argum. pro primo. 23. q. 5. de occidendis. pro secundo arg. 23 q. 5. si non licet. & c. non est nostrum. & maxime si ex honesta causa se præcipitasset, vt extra de sepult. ex parte. 2.

b ¶ Concessit.] i. concessum ostendit: sicut alibi exponitur da, i. datum pronuntia, vt 23. q. 5. c. remittuntur. §. hinc notandum.

c ¶ Minima.] idest, matrimonia. [2]

d ¶ Maiora.] idest, fornicationem. Vel minima appellat immoderatam exactionem debiti côiugalis. & illud potius permisit Apostolus, quam fornicationem, vt 22. q. 2. quidquid. & secundum hoc proprie ponitur concessit. secundum priorem intellectum ponitur concessit.

[2] Sub. quę dicuntur minima respectu continentię 27. q. 1. nuptiarum.

Quod ait Sodomitis.] CASVS. Legitur in Genesi, q. misit Dñs duos Angelos in specie iuuenum ad Sodomam subuertendâ, & cum hospitarentur in domo Loth, venerût Sodomitæ ad domû eius volétes eis abuti. Loth auté ne illi violarentur, obtulit eis duas suas filias, vt illi Sodomitæ potius cum illis fornicarentur, quâ hospites aliquid paterétur, s. opus Sodomiticû. Modo quęrit Aug. an talis compensatio sit admittenda, s. an Loth potius debuit consentire fornicationi filiarum, quàm vt illi cum hospitibus opus Sodomiticum facerent. Et respondet. q. talis compensatio periculosa est, & hoc est attribuendum perturbationi Loth.

k ¶ Qd ait.] verba sunt Aug. & incipit ibi, merito quæritur.

a ¶ Pot-

quia hoc dixerit, merito quæritur. Et nimirum periculosissime [a] admittitur hæc compensatio. [b] Si autem perturbationi humanæ tribuitur, & menti tanto malo permotæ, nullo modo imitanda est.

2 *Consuetudinis autem, vel constitutionis rigor nonnumquam relaxatur.*

Vnde Leo Papa ait ad Rusticum Narbonensem episcopum, epist. 90. ante caput 1.

¶ Quæ constitutiones valeant temperari, vel quæ non. C. II.

SIcut quedã sunt, [c] quę nulla possunt ratione cõuelli; ita multa sunt, q̃ aut pro necessitate temporũ, [d] aut ꝓ cõsideratione ætatũ [e] oporteat tẽperari: illa cõsideratione † [f] semper seruata, vt in ijs, quę vel dubia [g] fuerint, aut obscura, id nouerimus sequẽdũ, qđ nec preceptis Euãgelicis cõtrariũ, nec decretis sanctorũ Patrum inueniatur aduersum.

Pann. in prologo. c. 12.
Ordo verborũ non restitutus ob glossam.
† *conditione*] orig.

DISTINCTIO XV.

QVoniam de iure naturali, [h] & constitutione, vel consuetudine hactenus disseruimus, differentiã, qua inuicem discernuntur, assignãtes; nunc ad ecclesiasticas constitutiones stylum vertamus, earum originem & auctoritatẽ, prout ex libris sanctorum Patrum colligere possumus, breuiter assignantes.

¶ Quo tempore cœperint canones generalium conciliorum. C. I.

CAnones generaliũ conciliorum (vt Isidorus ait lib. 6.

Pann. l. 2. c. 104.

a ¶ Periculosissime.] hic dicit Aug. q̃ nemo debet minus malum committere, vt alter euitet maius malum: & intelligunt hoc quidam, q̃ nemo debet minus mortale committere, vt alius euitet maius mortale, sed veniale debet committere vt alter euitet mortale. nam etiam animam quis debet ponere ꝓ proximo, [1] & sic mortẽ tẽporalem potest aliquis subire, ne alter incurrat pœnã æternam. de pęnit. dist. 2. charitas & § proxi. sed pro veniali debetur tantũ pœna temporalis, [2] pro mortali æterna, 11. q. 3. nemo. ergo aliquis potest peccare venialiter, ne alter peccet mortaliter. Item quia Apostolus dicit: Orabam esse anathema ꝓ fratribus meis. sed nemo anathematizatur nisi pro mortali, vt 11. q. 3. nemo. Item cum virtus & vitium sint contraria, nec se compatiantur, vt 32. q. 1. cum renuntiatur. sed venialia simul cum virtutibus insunt homini. non ergo proprie dicũtur vitia, vt de pęn. dist. 3. septies. Alij dicunt, q̃ nullum peccatũ debet homo facere, vel pro suo bono, vel alterius, vt 23. q. 5. cũ homo. ver. quid si alius. non enim Deus vult tale damnũ cũ tali lucro cõpẽsari, vt 33. q. 5. si dicat. non enim debet quis crimen suum alienis cõmodis impendere, vt 46. dist. sicut non suo. Preterea neque pro salute alterius temporali vel æternali debet quis peccare venialiter: quia nullus perducendus est ad salutem [3] opitulante mendacio, vt 22. q. 2. c. faciat. & c. primum. lo. Sed quare redarguitur hic Loth ab Aug. cum alibi commendetur ab Ambrosio, vt 32. q. 7. offerebat? Sed Ambrosius considerauit pietatem quam habuit ad hospites. Aug. vero delictum filiarum. 26. dist. c. 1. & 2.

b ¶ Hæc compensatio.] arg. q̃ nõ est admittenda compẽsatio in malis, vt 24. q. 5. forte. & 23. q. 5. c. 1. & 32. q. 8. non solum. & 1. q. 1. non est putanda. admittitur tamen compensatio in criminibus vel excipiendo, vel replicando, vt 32. q. 6. nihil. & ff. sol. mat. viro. verum est in iudicijs admittitur compensatio, non in foro pęnitentiali. 34. q. 5. quod Deo.

CONSVETVDINIS. Hæc est secunda pars huius distinctionis: in qua dicitur quando rigor est relaxandus, & quando non. lo. de Fant.

CASVS. Iste §. continuatur ad illud, quod dictũ fuit supra in princip. 13. dist. vbi dictum fuit, q̃ aduersus ius naturale non admittitur dispensatio: sed hic dicitur, q̃ consuetudinis vel constitutionis rigor relaxatur. quandoque etiam hoc probatur in seq. cap.

SIcut.] CASVS. Quęsitum fuit a Leone Papa, verum contra consuetudinem & constitutiones possit dispensari: qui respondet, dicens, q̃ sicut sunt quædam q̃ quæ dispensari non potest, vt ius naturale: sic quædam sunt, vt consuetudines & cõstitutiones, contra quas ratione temporum & ætatum potest dispensari: hac habita discretione, vt in dubijs nihil contra Euãgelium, vel decreta fiat Patrum.

c ¶ Sicut quædã sunt.] vt præcepta decalogi, & forma baptismi: & forma cõficiendi [5] corpus Christi. de consecr. dist. 4. proprie. & dist. 2. accipite.

d ¶ Temporum.] vt 1. q. 7. quod pro remedio. & 81. dist. presbyter. & 14. dist. fraternitatis.

e ¶ Ætati.] vt j. 33. q. 2. in adolescentia. [6] & 86. dist. tanta.

f ¶ Consideratione.] j. 29. dist. sciendum.

g ¶ Vel dubia.] extra de sponsa impuberis.

QVoniam de iure.] Hæc distin. diuiditur in duas partes. In prima quæritur, & probat ex quo tempore habuerunt cõcilia ortum. Secunda ibi. [Quintum vero]

CASVS. Supra de naturali iure, cõsuetudine & constitutione dixit Gratianus, inter ista differentiam assignando. In hac vero dist. reuertitur ad constitutiones ecclesiasticas & earum originem & auctoritatem breuiter ostendit.

h ¶ Quoniã de iure naturali.] hactenus tractauit magister de naturali [7] iure: hic incipit tractare de iure canonico. assignat itaq; rõnem & originẽ ipsius. & ostendit, quæ opuscula recipiantur ab ecclesia, & quę non.

CAnones.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte ostẽditur, q̃ à tpe Cõstantini canones gñaliũ cõciliorũ inceperũt. ipse n. primo dedit auctoritatẽ Christianis libere cõgregãdi, cũ ecclesia antea fuisset passa persecutionem. In secunda parte, quæ incipit ibi, (Inter cetera.) ostẽdit, q̃ sub quattuor Imperatoribꝰ fuerũt quattuor cõcilia vniuersalia celebrata. s. sub Cõstantino, Theodosio seniore, Theodosio iuniore, & Martiano: & ostendi-

Veniale põt ne qs cõmittere vt alter euitet mortale.

1 De pœnit. d. 2. q. vult. & c seq.

2 25. dist. §. peccata.

Ad Ro. 9.

3 De hac materia no. exe. ne cler. vel mo. c. 3 i glo. argu. q̃, &c. Atc. 1.

Compẽsatio in pęnitẽtiali foro non admittitur.

4 Ext. de baptis. c. 1

5 De consec. dist. 2. c. 2.

6 Hoc c. loquitur de iuuenili ętate, sed sequẽs cõcordat loquit' de senili. ad hoc 26. q. 7. tempora. & cap. hoc fit.

7 Sub. eiꝰ diuisiões & differentias ad cetera iura multiplices assignãs, cõpetentius ad tractãdũ de iure canonico descenderet nunc ad. ... Hug.

ostenditur, qđ in eis fuerit reprobatū: & q̃ ista quattuor concilia & his similia debent inuiolata seruari. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Synodus.] ponit etymologias istorum nominum, s. synodus, concilium, & cœtus.

a ¶ Constantini.] j. 16. dist. Isidorus. ꝯ. ibi dr̃ à tempore Cle-

bolos, quod est morsellus: quia quilibet Apostolorum de suo morsello aliquid apposuit.

c ¶ Cccxviij.] Alibi dicitur ccc. episcopis, vt 10. q. 1. hāc. Sed dic q̃ minor numerus non excludit maiorem. ff. de in lit. iuran. cum furti.

etymol. c. 16.) à tēporibus Constantini [a] cęperunt. In pręcedentibus namq; annis persecutione feruente, docendarū plebiū minime dabatur facultas. Inde Christianitas in diuersas hæreses scissa est: quia non erat licentia Episcopis in vnū cōueniendi, nisi tēpore supradicti Imperatoris. Ipse. n. dedit facultatē Christianis libere congregari. Sub hoc etiā sancti Patres in cōcilio Nicęno de omni orbe terrarū conuenientes iuxta fidem Euangelicā, & Apostolicam, secundum post Apostolos [b] symbolū tradiderunt. ¶ Inter cetera autē cōcilia, quattuor esse scimus venerabiles synodos, quę totā principaliter fidem cōplectuntur, quasi quattuor Euāgelia, vel totidem paradisi flumina. ¶ Harum prima Nicæna synodus cccxviij. [c] episcoporū Constantino Augusto imperāte peracta est: in qua Arianæ perfidiæ cōdemnata blasphemia, quam de inæqualitate [d] sanctæ Trinitatis idem Arius asserebat, cōsubstantialem Deo patri Deum filium eadē sancta synodus per symbolum definiuit. ¶ Secunda synodus cl. Patrum sub Theodosio seniore Constantinopoli [e] congregata est, quę Macedoniū [f] Spiritum sanctum Deū esse negantē condemnans, consubstantialem Patri & Filio Spiritū sanctū demōstrauit, dans symboli formā, quā tota [g] Gręcorū, & Latinorum confessio in ecclesijs prędicat. ¶ Tertia synodus Ephesina [h] prima cc. episcoporū sub iuniore Theodosio Augusto edita est, quæ Nestoriū duas personas [i] in Christo asserentem, iusto anathemate condēnauit, ostēdens manere [α] in duabus naturis vnā [k] Domini nostri Iesu Christi personam. ¶ Quarta synodus Chalcedonensis dcxxx. sacerdotū sub Martiano principe habita est, in qua Eutychem [l] Constantinopolitanū Abbatem verbi Dei & carnis vnam naturā pronuntiantē, & eius defensorem [m] Dioscorum, quondam Alexandrinum episcopū, & ipsum rursus Nestorium cū reliquis hæreticis vna Patrum sententia damnauit, prædicans eadē synodus Christum Dominum de Virgine sic natum, vt in eo substātiam diuinæ & humanæ confiteamur naturæ. ¶ Hæ sunt quattuor synodi principales, fidei [n] doctrinā plenissime prædicantes. Sed, & si qua sunt concilia, quę sancti Patres spiritu Dei pleni sanxerunt, post istorum quattuor auctoritatem omni manent stabilita vigore: quorū gesta in hoc opere [o] cōdita continentur. ¶ Sinodus autem ex Gręco interpretatur comitatus, vel cœtus. Cōcilij [β] vero nomen tractum est ex more Romano. Tempore enim quo causę agebantur, cōueniebant omnes in vnum, cōmuniq; intentione tractabant. Vnde conciliū à cōmuni intentione dictum

d ¶ Quā de inæqualitate.] Dicebat enim pr̃em maiorē filio, & filiū maiorem spiritu sancto. 24 q. 3. quidā. ver. Ariani. Hug.

e ¶ Constantinopoli.] j. ea. sicut.

f ¶ Macedoniū.] qui dixit spiritum sanctū seruū patris & filij, vt 1. q. 1. eos qui. 24. q. vlt. quidā. ver. Macedoniani.

g ¶ Quam tota.] Hoc non habemus: qa nō habemus nisi Apōstolorum, & Nicænum, & Athanasij, Quicúque vult.

h ¶ Ephesina.] hoc dicit ad differentiam secūdæ, quæ fuit reprobata, vt j. 16. dist. quoniam sanctæ.

i ¶ Personas.] verbi, & hominis.

k ¶ Vnā.] Vna est persona: sed habet duas naturas, s. diuinam & humanam. j. c. sicut. ver. quintum.

l ¶ Eutychē.] q post resurrectione Christi habere vnā naturam dixit, s. diuinā 16. dis. c. sexta ver. quarta.

ADDITIO Habet n. vtrāque, ext. de hęret. cum Christus. vbi notat Ala. q̃ ante illam definitionē, de qua loquitur ipsa decr. ꝯtriū dicere licebat, cū prohibitum nō esset: sed post, nequaq̃. ergo qđ prius nō fuit fidei articulus, post cōsecrationem factus est fidei articulus. Arch.

m ¶ Defensorē.] Peccabat ergo in fide, ex quo erat defensor hæreticorū, vt 24. q. 1. c. 1. & q. 3. q aliorū. & ext. de hęr. vergētis. [ι] sicut dicit lex de latrone. C. de his, q la oc. l. 1. Sed ꝯ 21. dist. in tantū. & 24. q. 2. sane pfertur. versi. ité Romanorū. ibi. n. dicitur, q̃ Dioscorus nō peccauit in fide: sed expone, non peccauit in fide, idest, non peccauit in fide tantum: quia in hoc peccauit, q̃ ausus fuit Papam Leonem excommunicare. 21. dist. in tantū.

n ¶ Fidei.] articulos.

o ¶ In hoc opere.] Isidorus ne sit cōtra 19. d. si Romanorum, versi. præsertim.

Clementis fuerunt celebrata concilia. Respon. q̃ ante fuerunt celebrata: sed non ita generaliter: [γ] & ita hoc verbum, generaliter, soluit contrarium.

b ¶ Apostolos.] Apostoli. n. fecerunt primū symbolū, s. Credo in Deum patrem: sed Nicæna synodus fecit, Credo in vnum Deum. [δ] & dicitur à sym, quod est cum; &

[γ] Quod dicit littera, generaliter innuit solutionē. Hu. Lau. & Arch.

[δ] Notādum q̃ Damasus Papa constituit vt symbolū cantaretur in Missa ex decreto sanctę synodi vniuersalis apud Cōstantinopolim celebratæ. Arch.

[ι] Parum aut nihil facit, sed melius eo. tit. sicut & c. excōmunicamus. § credentes. Pet.

quasi consilium; cõsilium, quasi considium, d, in l, litteram transeunte: vel concilium dictum est à communi intentione, eo quod in vnum dirigant omnem mẽtis obtutum. Cilia enim oculorum sunt: vnde qui sibimet dissentiunt, non agunt concilium: quia non consentiunt in vnum. Cœtus vero conuentus est, vel congregatio, à coeundo, idest, à conueniendo in vnum. Hinc etiam conuentus est nuncupatus, eo quod ibi homines conueniunt in vnum: sicut à conuentu cœtus dicitur, sic & concilium à societate multorum in vnum.

¶ *Caput hoc habetur etiam in conciliorum collectione Isidori ante ipsius præfationem, non autem in codice bibliotheca Dominicana: in quo tamen vsque ad versiculum,* Inter cetera, *ponitur etiã (quemadmodum & in alijs) ante initium concilij Nicęni.*

a ¶ Manere.] *In plerisq; antiquis Gratiani exemplaribus, & Isidori codice impresso legitur vt est emendatum. Sed in alijs eorumdem manuscriptis, & impressis Gratiani legitur,* manere in Christo duas naturas, & vnam Dñi nostri Iesu Christi personam.

b ¶ Concilij vero.] *Apud Isidorũ in lib. Etymol locus hic mendose legitur. Verum in præfatione eiusdem Isidori editioni Parisiensi conciliorum prępositæ, quæ cum aliquot vetustis codicibus collata est, sic legitur:* Concilij vero nomen tractum ex communi intentione, eo ꝙ in vnum dirigant omnes mentis obtutum. Cilia enim oculorum sunt. vnde & qui sibimet dissentiunt, non agunt concilium, quia non sentiunt vnum. Cœtus vero conuentus est, vel congregatio à coeundo, idest, conueniendo in vnum; vnde & conuentus est nuncupatus, quod ibi homines conueniant. Sicut conuentus, cœtus, vel concilium à societate dicitur multorum in vnum. *In Gratiani codicibus sunt multę varietates, ex quibus ea lectio retenta est, quę visa est melior, quamuis adhuc aliquid fortasse desideretur.*

De quattuor vero † *concilijs scribit B. Gregorius ita dicens, lib. 1. Regesti, epist. 24.* † al. quoque

Sicut sancti Euangelij.] CASVS. In prima parte huius c. dicit Greg. q. ita vult seruare quattuor cõcilia sicut quattuor Euãgelij libros: & ostẽdit in vtroq; illorum quid fuit reprobatũ. In secũda parte, quæ incipit ibi, [Quintũ.] dicit Greg. ꝙ quintũ cõciliũ vult venerari, in quo tria sunt reprobata, s. epistola erroris plena, q̃ Ibæ dicebatur, & opinio Theodori, qui personam Christi mediatoris Dei & hominũ in duabus substãtijs, separabat, i. personis, dicẽs Christum duas hře personas; & scripta Theodori, q vitã B. Cyrilli, & fidẽ reprehẽdebat: & q supradicta concilia nõ obseruat, seipsum destruit.

a ¶ Ibæ dicitur.] ab inuentore.

b ¶ Mediatoris.] idest, Christi. Ioan.

c ¶ Substantijs.] scilicet personis.

d ¶ Pręsumit.] Vř ergo, ꝙ Papa nõ possit destruere statuta cõcilij: qa orbis maior est vrbe. 93. dist. legim⁹. circa mediũ. vnde requirit Papa cõsensũ cõci-

¶ De auctoritate quattuor conciliorum. C. II.

Sicut sancti Euangelij quattuor libros, sic quattuor cõcilia suscipere, & venerari me fateor; Nicęnum, s. in quo peruersum Arij dogma destruitur; Constantinopolitanũ quoq;, in quo Eunomij & Macedonij error cõuincitur; Ephesinum etiã primũ, in quo Nestorij impietas iudicatur; Chalcedonense vero, in quo Eutychis, Dioscoriq; prauitas reprobatur, tota deuotione cõplector, integerrima approbatione custodio: quia in his velut in quadrato lapide, sanctæ fidei structura consurgit, & cuiuslibet a vitæ, atq; actionis norma cõsistit. ¶ Quintum quoq; conciliũ pariter veneror, in quo epistola, quę Ibæ dicitur, [a] erroris plena reprobatur, in quo Theodorus personã mediatoris [b] Dei & hominum in duabus substantijs [c] separans, ad impietatis perfidiam cecidisse cõuincitur; & in quo scripta quoq; Theodoriti, per quę beati Cyrilli fides reprehenditur, ausu dementiæ prolata refutantur. Cunctas vero, quas præfata veneranda concilia personas respuunt, respuo; quas venerantur, amplector: quia, dum vniuersali sunt consensu constituta; se, & non illa destruit quisquis præsumit [d] aut soluere, quos religant; † aut ligare, † quos soluunt. † al. ligare † al. religare

a ¶ Cuiuslibet.] *Apud B. Gregorium legitur:* Et cuiuslibet vitæ, atq; actionis existat, quisquis eorum soliditatem nõ tenet, etiam si lapis esse cernitur, tamen extra ædificium iacet. Quintum, &c. *& in sequentib. significantur tria illa capitula, quorum occasione nonnulli quintam synodum non recipiebant.*

De ijsdem etiam Gelasius in concilio habito Romæ cum lxx. episcopis scribit, dicens.

† al. Quas scripturas. Burc. l. 3. c. 220. Iuo p. 4. c. 64. Pann. l. 2. c. 91. Poly. l. 3. tit. 20.

Quæ † concilia sancta Romana Ecclesia suscipiat. C. III.

SAncta Romana Ecclesia post illas veteris testamenti & noui scripturas, quas regulariter suscipimus, etiam has suscipi nõ prohibet: Sanctam synodũ Nicænam cccxviij. patrum, mediante Constantino Maximo Augusto, in qua Arius hæreticus condemnatus est: Sanctam synodum Costantinopolitanam, mediante Theodosio seniore Augusto, in qua Macedonius hæreticus debitam damnationẽ excepit: Sanctam synodum Ephesinam, in qua Nestorius damnatus est consensu beatissimi Papæ Cælestini, mediante Cyrillo Alexandrinæ sedis antistite, & Arcadio episcopo ab Italia destinato: Sanctam synodum Chalcedonensem, mediante Martiano Augusto, & Anatolio Constantinopolitano episcopo, in qua Nestoriana, & Eutychiana hæreses simul cum Dioscoro, eiusque complicibus damnatę sunt: sed & si qua sunt cõcilia à sanctis patribus hactenus instituta, post† illorum quattuor auctoritatem & custodienda, & recipienda decernimus, & mãdamus. ¶ Iam nũc subijciendum est de opusculis sanctorum patrum, quæ in ecclesia catholica recipiuntur. ¶ Opuscula beati Cypriani martyris, & Carthaginensis episcopi. ¶ Itẽ opuscula beati Athanasij Alexandrini episcopi. ¶ Item opuscula beati Gregorij Nazianzeni episcopi. Item opuscula beati Basilij Cappadociæ episcopi. Itẽ opuscula beati Ioannis Constantinopolitani episcopi. Item opuscula Theophili Alexandrini episcopi. ¶ Item opuscula beati Cyrilli Alexandrini episcopi. ¶ Item opuscula beati Hilarij Pictauiensis episcopi. ¶ Itẽ opuscula B. Ambrosij Mediolanensis episcopi. ¶ Item opuscula B. Augustini Hipponensis episcopi. ¶ Item opuscula B. Hieronymi presbyteri. ¶ Item opuscula B. Prosperi viri religiosissimi. ¶ Item epistolam beati Leonis Papæ ad Flauianum Constantinopolitanum episcopũ destinatã: cuius textum quispiam si vsque ad vnum iota disputauerit, & nõ eam in omnibus venerabiliter receperit; anathema sit. ¶ Item opuscula, atq. tractatus omnium patrum orthodoxorũ, qui in nullo à sanctæ Romanę ecclesię consortio deuiauerunt, nec ab eius fidei† prædicatione seiuncti sunt, sed communionis ipsius, gratia Dei, vsq. ad vltimum diẽ vitæ suæ participes fuerunt, legenda decernimus. ¶ Item decretales epistolæ, quas beatissimi Papæ diuersis tẽporibus ab vrbe Romana pro diuersorũ Patrũ consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendæ sunt. ¶ Item gesta sanctorum martyrũ, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confessionum triumphis irradiant, Quis ita esse catholicorũ dubitet, & maiora eos in agonibus fuisse perpessos, nec suis viribus, sed gratia Dei, & adiutorio vniuersa tolerasse? Sed ideo secundum antiquam cõsuetudinem singulari cautela in sancta Romana ecclesia non leguntur: quia & eorum, qui conscripsere, nomina penitus ignorãtur, & ab infidelibus, aut idiotis† superflua, aut minus apta, quàm rei ordo fuerit, scripta esse putantur: sicut cuiusdã Quirici† & Iulitæ: sicut Georgij, aliorumq. huiusmodi passiones, quæ ab hæreticis perhibentur conscriptæ. Propter quod, vt dictum est, ne vel leuis subsanandi oriretur occasio, in sancta Romana ecclesia non legũtur. Nos tamen cum prędicta ecclesia omnes martyres, & eorũ gloriosos agones, qui Deo magis quàm hominibus noti sunt, omni deuotione veneramur. ¶ Itẽ vitas patrũ, Pauli, Antonij, Hilarionis, & omniũ eremitarum, quas tamẽ vir beatissimus scripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus. ¶ Item Actus beati Siluestri Apostolicæ sedis pręsulis, licet eius, qui conscripsit, nomen ignoremus; à multis tamẽ in vrbe Roma catholicis legi cognouimus, & pro antiquo vsu multæ hoc imitãtur ecclesiæ. ¶ Itẽ scripta de inuẽtione sanctæ Crucis Dominicæ, & alia scripta de inuentione capitis B. Ioãnis Baptistæ, nouellæ quidẽ† reuelationes sunt, & nonnulli eas catholici legũt: Sed cũ hæc ad catholicorũ manus peruenerint, B. Pauli Apostoli sententia præcedat, [Omnia probate, quod bonũ est, tenete.] ¶ Item Ruffinus vir religiosus plurimos ecclesiastici operis edidit libros: nõnullas etiam scripturas interpretatus est: sed qm̃ B. Hieronymus in aliquibus eũ de arbitrij libertate notauit, illa sentimus, quæ prædictũ B. Hieronymũ sentire cognoscimus: & non solũ de Ruffino, sed etiã de vniuersis, quos vir sæpius memoratus zelo Dei, & fidei religione† reprehendit. ¶ Item Origenis nonnulla opuscula, quæ vir beatissimus Hie-

Marginal notes: † al. præter. — Ansel. l. 6. c. 193. — † fide, vel prædicatione] Orig. & Burch. — Nicolaus in epistola impressa ad episcopos Gal- — † al. distin. — † al. Cyrici. — † quædam reuelationes.] Orig. — 1. Thes. 5. — † al. diuersis.] Orig. — † al. religiosa.

Gloss: cilij 19. dist. Anastasius. arg. cõtra 17. dis. §. hinc ẽt. & extra de elect. significasti. vbi dr̃ q. conciliũ nõ põt Papæ legẽ imponere. & 35. q. 9. veniã. Sed intellige, qd hic dr̃, circa articulos fidei. 25. q. 1. sunt quidam.

SAncta Romana ecclesia.] In hoc c. ponũtur fere eadẽ, q̃ dicta sunt in illo c. canones. & in c. sicut. Dicit n. Gelasius, q. supradicta quattuor cõcilia vult venerari: & si qua alia fuerunt à sanctis Patribus instituta: & ostendit quæ opuscula sanctorum Patrũ in ecclesia recipiantur. † al. ista.

Ipæ cuius initium. [Quamuis.]

a Cyrici.] al. Quirici.

ARGVTIO. Apocryphum dr̃ occultũ, & secretũ, ab apo, qd est de; & cryfis, quod est secretũ. inde liber dr̃ apocryphus, i. occultus & secretus: s. cui⁹ auctor ignoratur: nõ tñ ab ecclesia recipitur, sed reprobatur. quasi dicat, non in ecclesia, sed remote & secrete ab ecclesia est legendus, s̃m Hugo. Vnde dic apocrypha

ronymus nõ repudiat, legenda suscipimus: reliqua autem omnia cũ auctore suo dicimus esse renuenda. Item Chronicon † Eusebij Cæsariẽsis, atq; eiusdem historiæ ecclesiasticæ libros, quamuis in primo narrationis suæ libro tepuerit, & postea in laudibus, atq; excusatione Origenis schismatici vnũ conscripserit librum: pp rerum tamen notitiã singularẽ, quæ ad instructionem pertinent, vsquequaq. non dicimus renuendos. ¶ Itẽ Orosiũ virũ eruditissimum collaudamus, quia valde nobis necessariam aduersus Paganorũ calũnias ordinauit historiam, miraq. breuitate cõtexuit. ¶ Item venerabilis viri Sedulij paschale opus, quod heroicis descripsit versibus, insigni laude proferimus. † ¶ Item Iuuenci † nihilominus laboriosum opus nõ spernimus, sed miramur. Cęterum, quæ ab hæreticis, siue schismaticis conscripta, vel prædicata sunt, nullatenus recipit Catholica, & Apostolica ecclesia Romana. ¶ E quib. pauca, quæ ad memoriã venerunt, & à catholicis vitanda sunt, credimus esse subdenda. In primis Ariminensem synodum à Constantio Cæsare Constantini filio congregatam mediante Tauro præfecto, ex tũc, & nũc, & vsque in æternum confitemur esse damnatam. Item Itinerarium nomine Petri Apostoli, quod appellatur sancti Clementis lib. viij. † apocryphũ. Actus nomine Andreę apostoli, apocryphi. Actus nomine Philippi apostoli, apocryphi. Actus nomine Petri apostoli, apocryphi. Actus nomine Thomæ apostoli, apochryphi. Euangelium nomine Thaddæi, apocryphũ. Euangelium nomine Thomæ apostoli, quo vtuntur Manichæi, apocryphũ. Euangelium nomine Barnabæ, apocryphũ. Euãgeliũ nomine Bartholomæi apostoli, apocryphum. Euangelium nomine Andreæ apostoli, apocryphum. Euangelia, quæ falsauit Lucianus, apocrypha. Euangelia, quę falsauit Hyrcius, † apocrypha. Liber de infantia Saluatoris apocryphus. Liber de natiuitate Saluatoris, & de sancta † Maria, & de obstetrice Saluatoris, apocryphus. Liber, qui appellatur Pastoris, apocryphus. Libri oẽs, quos fecit Lenticius † discipulus diaboli, apocryphi. Liber, qui appellatur fundamentũ, apocryphus. Liber, qui appellatur thesaurus, apocryphus. Liber, qui appellatur de filiab. Adæ, vel † Geneseos, apocryphus Centimetrũ de Christo virgilianis cõpaginatum versibus, apocryphum. Liber, qui appellatur Actus Teclę, & Pauli apostoli, apocryphus. Liber, qui appellatur Nepotis, apocryphus. Liber Prouerbiorum, qui ab hæreticis conscriptus, & sancti Xisti † nomine signatus est, apocryphus. Reuelatio, quæ appellatur Pauli apostoli, apocrypha. Reuelatio, quæ appellatur Thomæ apostoli, apocrypha. Reuelatio, quæ appellatur Stephani, apocrypha. Liber, qui appellatur transitus † sanctæ Mariæ, apocryphus. Liber, qui appellatur pęnitentia Adæ, apocryphus. Liber Ogiæ nomine gigantis, qui ab hæreticis cum dracone post diluuium pugnasse perhibetur, apocryphus. Liber qui appellatur testamentum Iacob, † apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia Origenis, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia sancti Cypriani, apocryphus. Liber, qui appellatur pęnitentia Iamnis, & Mambræ, apocryphus. Liber, qui appellatur sortes Apostolorum, apocryphus. Liber Lusanę, † apocryphus. Liber canonum Apostolorum, apocryphus. Liber Physiologus, qui ab hæreticis cõscriptus est, & B. Ambrosij nomine præsignatus, apocryphus. Historia Eusebij Pamphili, apocrypha. Opuscula Tertulliani, † siue Africani, apocrypha. Opuscula Posthumiani, & Galli, apocrypha. Opuscula Montani, Priscillæ, & Maximillæ, apocrypha. Opuscula omnia Fausti Manichæi, apocrypha. † Opuscula alterius Clementis Alexandrini, apocrypha. Opuscula Cassiani presbyteri Gallicũ, apocrypha. Opuscula Victorini Pictauiensis, † apocrypha. Opuscula Fausti Rhegiẽsis Galliarũ, apocrypha. Opuscula Frumentij, † apocrypha. Epistola Iesu ad Agbarũ regem, apocrypha. Passio Georgii, apocrypha. Passio Cyrici, a & Iulitę, apocrypha. Scriptura, quæ appellatur contradictio Salomonis, apocrypha. Philacteria omnia, quę non Angelorum, vt illi confingunt, sed dæmonum magis arte conscripta sunt, apocrypha. ¶ Hęc, & omnia his similia, quę Simon Magus, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, Basilides, Ebion, Paulus etiam Samosatenus, Photinus & Bonosus, & qui simili errore defecerunt, Montanus quoque cum suis obscęnissimis sequacibus, Apollinaris, Valentinus, siue Manichęus, Faustus, † Sabellius, Arius, Macedonius, Eunomius, Nouatus, Sabbatius, Cęlestius, † Donatus, Eustathius, Iouinianus, Pelagius,

al. Chronica. Iori.

† al. præferimus. Iori.

Rufin. l. 3. c. 241. Iuo. p. 4. c. 65. Pann. l. 2. c. 123.

† deest.] orig.

† al. Pstrius, al. Messyrbius.

† al. Lentius.] al. Leutius.

† Abest ab orig.

† al. Sixti.

† transitus, id est assumptio.] orig.

† al. Iob] orig.

† qui appellatur laus Apostolorum] orig.

† Tertulliani apocrypha. Opuscula Lactantij apocrypha. Opuscula Africani, apocrypha.] Iori.

† Opuscula Cõmodiani, apocrypha.] orig.

† Opuscula Tatij. Cypriani apocrypha. Opuscula Arnobij apocrypha. Opuscula Tyconij apocrypha.] Iori.

† al. Pictabiensis.

† al. Frumẽti caeci.] Iori.

† Africanus] orig.

† l. Calistus

Iulianus,& † Latiensis, Cælestinus, Maximinus, Priscianus † ab Hispania, Lampedius, Dioscorus, Eutyches, Petrus, & alius Petrus; e quibus vnus Alexandriam, alius Antiochiam maculauit, Acacius Constantinopolitanus cũ consortibus suis, nec non & omnes hæreses, † quas ipsi, eorumque discipuli, siue schismatici docuerunt, vel conscripserunt: quorum nomina minime retinentur, non solum repudiata, verumetiam ab omni Romana, & Apostolica ecclesia eliminata, atque cum suis auctoribus, auctorumque sequacibus sub anathematis indissolubili vinculo in æternum confitemur esse damnata. ¶ Ceterum, c qui libri in ecclesiasticis officijs per anni circulum à nonnullis legantur (quod ritum illum Apostolica non reprobat, sed sequitur ecclesia) pro fidelium ædificatione adnotandum censuimus. Quidam, quod in Septuagesima ponunt Pentateuchum vsque in xv. diem ante Pascha, xv. die ponunt Hieremiam vsque in cœnam Domini. In cœna Domini legunt tres lectiones de lamentatione Hieremiæ: [Quomodo sedet sola ciuitas, &c.] & tres de tractatu sancti Augustini in psalmum 54. [Exaudi Deus orationem meam, & ne despexeris.] & tres de Apostolo, vbi ait in epistola ad Corinthios: [Cõuenientibus vobis in vnum.] Secũda lectio sic incipit: [Similiter & calicem postquam cœnauit.] Tertia, [De spiritalibus autem nolumus vos ignorare fratres.] In Parasceue tres lectiones de lamentatione Hieremiæ, & tres de tractatu sancti Augustini in psalmum 63. [Exaudi Deus orationẽ meã, cũ deprecor.] & tres de Apostolo; vbi ait in epistola ad Hebræos, [Festinemus ingredi in illam requiem, &c.] Secunda lectio, [Omnis namque pontifex.] Tertia, [De quo grandis nobis sermo.] In Sabbato sancto tres lectiones de lamẽtatione Hieremiæ prophetæ, & tres de tractatu sancti Augustini in eundem psalmum 63. [Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor.] & tres de Apostolo, vbi ait in epistola ad Hebræos, [Christus assistens pontifex futurorum bonorum.] Secunda lectio, [Vbi enim testamentum est.] Tertia, [Vmbram enim habens lex futurorum bonorum.] In Pascha Domini homilias ad ipsum diem pertinentes, infra hebdomadam homilias. In octauis d † Paschæ ponunt actus Apostolorum, & epistolas canonicas, & Apocalypsim vsque in octauas † Pentecostes. In octauis Pentecostes ponunt libros Regum, & Paralipomenon vsque in Kalendas Augusti. In Dominica prima mensis Augusti ponunt Salomonem vsque in Kalendas Septembris. In Dominica prima Septembris ponunt Iob, Tobiam, † Hester, Esdram vsque in Kalendas Octobris. In Dominica prima mensis Octobris ponunt librum † Machabæorum vsque in Kalendas Nouembris. In Dominica prima mensis Nouembris ponunt Ezechielem, & Danielem, & minores prophetas vsq; in Kalendas Decembris. In Dominica prima mensis Decembris ponunt Esaiam prophetam vsq; ad † Natiuitatem Domini. In Natali † Dñi e legunt primum de Esaia tres lectiones. Prima lectio, [Primo tempore alleuiata est terra Zabulon, &c.] Secunda, [Consolamini, consolamini.] Tertia, [Consurge, consurge.] Deinde leguntur sermones, vel homiliæ ad ipsum diem pertinentes. In natali sancti Stephani homilia de ipso die. In natali sancti Ioannis similiter. In natali Innocentium similiter. In natali sancti Siluestri similiter. In octaua natalis Domini homilia de ipso die. In Dñica prima post Natiuitatem Dñi ponunt epistolas Pauli vsq; in Septuagesimã. In Epiphania lectiones tres de Esaia. Prima lectio incipit, [Omnes sitientes.] Secunda, [Surge illuminare Hierusalem.] Tertia, [Gaudens gaudebo in Domino.] Deinde leguntur sermones, vel homiliç ad ipsum diem pertinentes.

Margin: † Iulianus Celanensis, Cælestinus, &c. orig. — orig.] Priscillianus ab Hispania. Nestorius Cõstantinopolitanus, Maximus, Vrsicinus, Lampetius. — † hæretici, eorumque discipuli] orig. — Burchar. l. 3. c. 221. Iuo. p. 4. c. 63. Pan. l. 2. c. 90. — Tren. 1. — 1. Cor. 11. — 1. Cor. 10. — Heb. 4. Heb. 5. — Heb. 9. — Heb. 10. — † al. octauo — † al. octauam — † In lib. Hester] Iuo. — † libros] Iuo. — † al. in natalem — † al. in vigilia natalis Domini] Burc. & Iuo, & ordo Romanus. — Esa. 9. Esa. 40. Esa. 52. — Esa. 55. Esa. 60. Esa. 61.

Gloss: pha Græce, Latine secreta. Et quia in cameris solent virgines abscondi, & secrete morari, secundũ Ioã. de Fan. inde est, quod virgo in Hebræo, alma: in Græco, apocrypha, Latine dicitur secreta.

a ¶ Mandamus.] *Post hoc verbum in Decreto Gelasii sequitur continenter.* Item opuscula beati Cypriani, &c. *Sed Burchardus, & Iuo, & Pannormia habent vt Gratianus. Ac certe in toto hoc capite tot modis discrepant collectiones ab originali, vt satis certo statui non possit, quæ vera, & pura sit Gelasii lectio; nec magnopere sit mirandum, si nõnulla sint, quç difficultatem faciunt. Quamobrem, quæ auxilio codicum tuto emendari poterant, ea sunt emendata; ceteris locis partim indicatæ varietates; partim, quoniam omnes indicare infinitum fuisset, labor hic ad libros adeundi accurato lectori est relictus.*

b ¶ Item gesta.] *Hinc vsque ad finem capitis omnia absunt à plerisque vetustis Gratiani codicibus: quod etiam Archidiaconus adnotauit. Sunt tamen eiusdem Gelasii vsque ad vers.* Ceterum qui libri, *& apud Burchardum, & Iuonem referuntur proxime post superiora.*

c ¶ Iuuẽci.] *Antea legebatur,* Itẽ Vincẽtij. *restituta est vera lectio ex Gelasio, Burchardo, & Iuone. De quo Iuuenco meminit B. Hieron. in Catalogo.*

A Postolorū.] Hęc distinctio diuidit in duas partes. Secunda ibi, [Et soluta.]

CASVS. In hac 16. dist. ostendit Gratianus canones Apostolorum esse recipiendos. primo tamen ponit quandā cōtrietatē de canonibus Apostolorum: primo de non recipiendis, & postea de recipiēdis: & eam soluit.

a ¶ Apostolorum.] hic intitulat 16. dist. in qua probat, q canones Apostolorum sunt recipiendi: postea ostendit quo tēpore & quo residente in Papatu, vel imperio quodlibet concilium est celebratum. Et nota q Gratianus ponit quandam contrarietatem de canonibus Apostolorum, & eam non soluit. pbat enim auctoritate Isidori, q canones Apostolorum nō sunt recipiendi, quia sunt apocryphi: postea pbat auctoritate Zepherini & Leonis, q sunt recipiendi, & nō sunt apocryphi. Sol. breuis est: quia illi canones sunt recipiendi, qui à veris Apostolis sunt editi: sed illi, non, qui à pseudo apostolis sunt editi. ī. ex. dist. ver. itē gesta.

C Anones.] CASVS. Quærebatur ab Isidoro, an canones, q dicunt Apostolorum, sint approbandi: & respondet quoniā ab hæreticis sub noīe Apostolorū sunt compositi, nec Rom. eccl. nec sancti Patres eos approbauerunt, quamuis in eis multa vtilia inueniātur, tamē apocryphi reputantur.

b ¶ Canones.] Sic cōstrue: quamuis in eis canonibus, qui canones dicuntur Apostolorum.

c ¶ Vtilia.] Argu. q vtile vitiatur p inutile, 1 vt no. ī. dist. 9. si ad scripturas.

1 Ad idem 3. q. 9. pura. Archid.

d ¶ Atque inter

ǫ ¶ [De sancta Maria] *In collectione Isidori legitur,* & de Maria, & obstetrice. *Apud Burchar.* & de Maria, vel obstetrice. *Apud Iuonem vero,* & de sancta Maria, vel de obstetrice Saluatoris.

ɩ ¶ Ceterum.] *Hinc vsq; ad finem neque in collectione Isidori, neque in vllo veteri codice Gratiani eorum, quæ collata sunt, inueniuntur. A verbo tamen,* in Septuagesima ponunt, *referuntur à Burchardo, & Iuone sine auctoris nomine, in Pannormia ex Gelasio ipso cum lxx. episcopis. Fere autem omnia habentur sparsim in libro, qui ordo Romanus nuncupatur.*

ʅ ¶ Pentateuchum.] *Apud Iuonem legitur,* Heptateuchum. *vt vltra quinque libros comprehendas librum Iosue, & Iudicū, qua voce, ac librorum coniunctione B. Hieron. ad Lucinium scribens vtitur. Alij vero Heptaticum appellant, vt S. Greg lib. 7. ind. 2. epist. 48. & lib. 10. epist. 22. & alibi, & Rabanus in præfatione in Hieremiam, & ordo Romanus, cap. de Septuagesima.*

ɲ ¶ In Psalmum 54] *Sic etiam apud Iuonem. In ordine Romano, c. de officijs diuinis à cœna Domini vsque ad octauas Pentecostes, & apud Burchar. legitur,* in Psalmū 63. *id est,* Exaudi Deus orationem meam, cū deprecor. *Itemq; in c. de ordine in nocte Parasceues.* Tres de tractatu sancti Augustini de Psalmo 63.

ȣ ¶ In octauis] *Ipsam diem octauam solitam fuisse proferri nomine mul itudinis, id est octauas, notabitur infra de consecratione distin 3. cap. pronuntiandum.*

ɩ ¶ In natali Domini.] *Burchar. & Iuo habent,* in vigilia natalis Dñi, *& ita in ordine Romano, c quod inscribitur,* In Christi nomine, incipit ordo catholicorum librorum, qui in ecclesia Romana ponuntur. *Pannormia autem habet vt Gratianus.*

DISTINCTIO XVI.

A *Postolorum* a *vero canones, qui per Clementem Pontificem Romanū, sicut quidam asserunt, dicuntur esse traslati,* a *sunt quinquaginta.*

a ¶ Translati.] *In titulo qui præponitur canonibus Apostolorum in collectione Isidori, & in cōcilio Stephani Papę iiij. (cuius magnam partem Deus dedit Cardinalis in sua canonum collectione refert) pro voce,* translati, *habetur,* prolati. *Dionysius certe Exiguus nullam huius versionis mentionem facit, & aliqui scriptores solent epistolas Clementis hoc modo citare.* Ex dictis Petri Apostoli per Clementem prolatis; *vt auctor Polycarpi, & alij.*

Hos non recipiendos, sed inter apocrypha deputatos Isidorus scribit dicens.

¶ Apostolorum canones Apostolica reijciuntur auctoritate. C. I.

CAnones b qui dicuntur Apostolorū, seu quia eosdem nec sedes Apostolica recipit, nec sancti Patres illis assensum præbuerunt, pro eo quod ab hæreticis sub nomine Apostolorum compositi dinoscuntur, quamuis in eis vtilia c inueniantur; tamen ab auctoritate canonica, atque Apostolica eorum gesta constat esse remota, atque inter apocrypha deputata.

¶ *Caput hoc est in præfatione Isidori ad collectionem conciliorum, quę ex bibliotheca ecclesia Toletana descripta Romā missa est. Nam in illa, quæ vulgata Isidori collectioni, de qua initio dictum est, præponitur, contrarium potius videtur dici, & refertur infra c. placuit. hac ead. dist. si modo idem est Isidorus.*

apo-

Quinimmo libri isti non apocryphi, sed canonici sũt, quãuis olim quidã ẽt catholici de illis dubitauerint. Conc. Tri. sess. 4. de can. scrip.

apocrypha.] idest, sine certo auctore,[a] vt sapientia Salomonis: liber Iesu filij Sirach, qui dicitur ecclesiasticus: & liber Iudicum, & Tobiæ: & liber Machabæorum: hi apocryphi dicuntur, & tamen legũtur: sed forte non generaliter.

d ¶ Orthodoxæ.] idest, rectæ: orthos, rectum; doxa, gloria. Inde dicitur fides orthodoxa, idest, catholica recta, scilicet in qua recte gloriamur. Io. de Fan.

e Placuit.] Ex his tribus cap. surgit contrarietas, quam Gratianus non soluit, nec ponit. sexta synodus dicit lxxxv. capitula canonum Apostolorum esse seruanda: Zepherinus lx. & Leo quinquaginta. quidam[a] ita soluũt, q sexta synodus fuit ante Zepherinum, & Zepherinus ante Leonem, & obseruabãtur lxxxv. canones, prout dicit sexta synodus. sed postea in desuetudinem abierunt xxv. & remanserunt lx. vt dicit Zepherinus. procedente vero tempore x. ex illis perierũt, & sic remãserunt tantum l. vt dicit Leo. Sed hæc solutio stare non potest: nam Zepherinus præcessit vj. synodum. nam vj. synodus fuit celebrata tempore Agathonis, vt infra ead. distinct. cap. sexta. qui longo tempore fuit post Zepherinum, vt ex chronicis apparet. Omissis alijs solutionibus, dic, quòd non contradicunt sibi: quia dicebat synod⁹ lxxxv. fuisse capitula: Leo dicebat quinquaginta fuisse capitula: Zepherinus nõ dicit de capitulis, sed de sententijs: & potest esse, quòd in vno capitulo sunt sententiæ plures.

nobis in hoc mũdo remanentib. q[illegible] facere [illegible] mus. Ioã. de Fan. & Hu.

a Vt Goffredus.

Zepherinus autem econtra scribit episcopis per Siciliam constitutis, epist. 1.

¶ Apostolorum canones sunt recipiendi. C. II.

Iuo, p. 4. c. 107. Pann. l. 2. c. 105 Polyc. l. 3. ti. 20.

SExaginta α sententias Apostoli præscripserunt † cum alijs plurimis episcopis, & seruandas censuerunt.

† al. præfixerũt.] orig.

α ¶ Sexaginta.] *Iuo etiam, & auctor Pannormiæ habent*, Sexaginta. *Itemq́; originale in margine. Sed in textu*, Septuaginta. *Polycarpus*, Quinquaginta.

Item Leo β Papa nonus contra epistolam Nicetæ abbatis.

¶ Exceptis quinquaginta capitulis, canones Apostolorum inter apocrypha deputantur. C. III.

Iuo, p. 4. c. 105. Pann. l. 2. c. 124

CLementis[a] librum, idest Petri Apostoli itinerariũ[b] & Apostolorum canones numerãt Patres inter apocrypha, exceptis[c] quinquaginta capitulis, quæ decreuerunt orthodoxæ †[d] fidei adiungenda.

† al. regulis orthodoxis.] al. regulis orthodoxia.]

β ¶ Item Leo.] *Hoc caput sumptum est ex responsione Humberti Legati Leonis noni ad libellum Nicetæ presbyteri, & Monachi cõtra Latinos editum: quæ Romæ in monasterio Sanctæ Mariæ nouæ, & in multis priuatis bibliothecis extat manuscripta. Merito autem potuit citari Leo ix. quòd eius auctoritate, & iussione Humbertus Legatus sedis Apostolicæ ea scripserit.*

Item vj. synodus, cap. 2.

C. IIII.

Iuo, p. 4. c. 106. Pann. l. 2. c. 125.

PLacuit[e] huic sanctæ synodo, vt amodo confirmata & rata sint canonum Apostolorum lxxxv. capitula.

Epistola α Isidori in capite canonum.

Isidorus β seruus Christi lectori suo conseruo. ¶ Propter eorum auctoritatem cæteris concilijs præponimus[f] canones, qui dicuntur Apostolorum, licet à quibusdam apocryphi dicãtur, quoniam plures eos recipiunt, & sancti Patres eorum sententias synodali auctoritate roborauerunt, & inter canonicas posuerunt constitutiones. *Item infra.* ¶ Primo quidẽ ordo, vt prædictum est, de celebrando concilio insertus habetur; & postmodum canonum Apostolorum, ac primorum apostolicorum (id est à sãcto Clemente vsque ad sanctum Syluestrum) decretorum,

Iuo, p. 4. c. 107. Pann. l. 2. c. 125.

ISIDORVS. CASVS. Probat Isidorus in hoc cap. canones Apostolorum esse recipiendos tribus rationibus. Primò, quia plures eos receperunt. Secundo, quia sancti Patres eorum sententias confirmauerunt, & eas inter canonicas constitutiones posuerũt. Tertiò, quia positi sunt & inserti in Breuiario, in quo decreta diuersorum conciliorum posita sunt; quod factum fuit à Clemente vsque ad Syluestrũ. Quæ autem sequuntur, plana sunt.

SExaginta.] CASVS. Tria sequentia capitula plana sunt.

a CLementis.] idest, qui sub nomine Clemẽtis compositus est ab hæreticis.

b ¶ Itinerarium.] qui actus Petri continet, quos per orbem itinerando peregit.[1]

c ¶ Exceptis.] impropria vř hæc exceptio: quia aut excipitur à veris canonibus, aut à falsis. Non de falsis: q̃a nullus ex illis obseruatur. Item non de veris: quia nullus eorum est apocryphus. Vel dic, q hoc nomen, canones, sumitur large, tám pro veris, quàm pro falsis canonibus, vt ponitur j. 32. dist. §. verum.

1 Vel dic. q ideo itinerariũ appellat. q̃a ibi agit de itinere, i. actione hui⁹ mundi, i. de

f ¶ Præponimus.] argumen. quòd illi qui sunt maioris auctoritatis, debent habere priorem vocem in electione. 19. distin. in canonicis. ;[1] vnde licet Aneyrana synodus fuerit prior Nicæna, tamen propter maiorem auctoritatem Nicæna præponitur, vt j. ead. dist. c. sexta. ibi, [Prima adnotatio, &c.] argu. extra de rescrip. ab excommunicato.

1 Ad idẽ ff. de pact. l. maiorẽ. Archid.

atque diuersorum conciliorum breuiarium interpolatur sequens ordinem suum.

a ¶ Epistola.] *Hæc epistola ab Iuone vocatur præfatio in opus canonum, & est ea, quæ Isidori nomine est præposita tomis conciliorum licet in vetustiore editione, in qua purior est Isidori collectio, nonnulla verba desiderentur. Est autem confectum hoc caput ex duobus locis illius præfationis. Nam verba illa,* Propter eorum auctoritatem, & c. *vsque ad ver.* constitutiones *non longe absunt ab initio. Reliqua vero sunt in extremo.*

β ¶ Isidorus seruus.] *In Pannormia est eodem modo atque apud Gratianum. Apud Iuonem, & in manuscriptis collectionis illius codicibus est,* Isidorus Mercator seruus Christi conseruo suo, & parent i fide† in Domino salutem. *In vulgatis autem conciliorum editionibus,* Isidorus peccator, seruus, &c. — † *al. fideli.*

Item cum Hadrianus Papa sextam synodum recipiat cum omnibus canonibus suis, cum etiam sancta octo vniuersalia concilia professione Romani Pontificis sint roborata; in sexta† autem synodo, siue in septimo concilio, Apostolorum canones sint recepti & approbati: patet, quòd non sunt inter apocrypha deputandi; Vnde scribit Hadrianus Papa Tarasio Patriarchæ. — † *al. septima synodo, siue cōcilio] al. sexta synodo, siue in sexto concilio.*

¶ Sexta synodus auctoritate Hadriani corroboratur. C. V.

SExtam a synodum sanctam recipio cum omnibus canonibus suis. — Iuo, p. 4. c. 121.

a ¶ Sextam.] *Hoc habetur in secunda actione septimæ synodi, in epistola Hadriani ad Tharasium. Sed eo in loco Hadrianus refert verba synodicæ epistolæ à Tharasio ad se missæ. Et hic Gratianus nō refert propria eius epistolæ verba. In versione. n. Anastasij bibliothecarij sic legitur:* Inuenimus autem in prædicta synodica epistola sanctitatis vestræ, post plenitudinem fidei, & confessionem sacri symboli, & omnium sanctarum sex synodorum, & de sacris & venerabilibus characteribus miraculum laude ac veneratione dignissimum cōtineri. Quare & easdem sanctas sex synodos suscipio cum omnibus regulis, quæ iure, ac diuinitus ab ipsis promulgatæ sunt. *Et hæc quidem postrema verba sunt etiam in illa ipsa Tharasij epistola: quod ex concilio Græco, & noua interpretatione clarè apparet.*

Sed dubitatur de ea, an canones conscripserit; quod ex quarta actione sextæ β synodi facilè absoluitur.

β ¶ Sextæ.] *In secundo & xij. Vaticanis est,* sextæ, *aliàs* septimæ, *& vere septima est, sed ob glossam nihil est mutatum.*

Ait enim Petrus episcopus Nicomediæ.

¶ Sexta synodus canones conscripsit. C. VI.

HAbeo librum continentem canones sanctę sextę synodi. Patriarcha dixit: Quidam scandalizatur per ignorantiam pro canonibus istis, dicentes; numquid sexta synodus canones fecit? Sciant ergo, quoniā sancta synodus sexta sub Constantino congregata est contra eos, qui dicebāt vnā operationē, & vnā voluntatē b esse in Christo in qua sancti Patres illos, vt hęreticos anathematizauerunt, & orthodoxam fidem explanauerunt. 2 Et soluta synodus est Constantini c xiiij. anno. Post quattuor vero, — Ex actione quarta septimæ synodi. Iuo, p. 4. c. 121.

Iusti.

SExtam.] sed dubitatur.

CASVS. Probat Gratianus, quòd sexta synodus canones fecit: & hoc probat per sequē. cap.

a ¶ Sextę synodi.] falsa est littera, & debet ibi esse septimæ 1 synodi. qualiter enim dubitaret sexta synodus de eo quod ipsa fecerat.

1 Tu dic, q in c. sextā synodum. facit mentionē de sextâ synodo cōgregata, q dēt septima dici: sed pp eos patres, q in vtraq; fuerūt, non mutat nomē, & p hoc patet, q illa littera septimę, &c. est falsa, & illa sextę est vera, sm Io. de Fant. Arch.

HAbeo.] CASVS Dicitur in hoc cap. q sexta synodus canones fecit, quæ cōgregata fuit sub Constantino Imperatore, reprobans perfidiam hæreticorum quorundam dicentium, Christum fuisse tantū operatum sm opera humanitatis, vt comedere & ambulare: alia vero virtutis opera, vt resuscitare mortuos, & ambulare super aquas, phantastica fuerunt, & non vera, & hoc in prima parte. In secūda parte quæ incipit ibi, [Et soluta.] dr, q hæc sexta synodus fuit postea congregata sub Iustiniano filio Constantini: in qua ijdem plures eosdem canones condiderunt, qui primo fuerant conditi in eadem sexta synodo. In tertia parte q incipit ibi, [Eadem sancta.] repetit fere ea, quæ dicta erant in secunda parte.

¶ Casus §. planus est.

b ¶ Voluntatem.] quidam dicebant tantum vnam fuisse voluntatem in Christo. Sed dicendum est, q duæ fuerunt voluntates in eo quòd homo fuit, vna sensualitatis, secundum quā ipse dixit: Pater si fieri potest, transeat à me, &c. alia rationis, secundum quam ipse dixit: veruntamen non sicut ego volo: sed sicut tu vis.

Voluntates duæ fuerunt in Christo.

c ¶ Constantini.] nō illius magni Constantini, qui fuit tempore Siluestri: sub eo enim fuit Nicænum concilium tempore Siluestri.

c ¶ Constantini.] cōtra

aut quinque annos iidem sancti Patres congregati sunt sub Iustiniano[a] filio Constantini, & prędictos canones promulgauerunt: de quibus nullus dubitet. Qui enim sub Constantino in synodo fuerunt, iidem ipsi episcopi sub Iustiniano istis canonibus subscripserunt. Oportebat enim vt synodus vniuersalis canones ecclesiasticos promulgaret. *Item.*

Ex sexta actione septimæ synodi.

¶ Sancta sexta synodus post promulgatã ab eo diffinitionem contrà Monothelitas, Constantino Imperatore, qui eam congregauerat, non multo post defuncto, & Iustiniano eius filio regnante pro eo. ¶ Eadem[b] sancta synodus diuinitus inspirata, iterum Cõstantinopoli quarto, aut quinto anno congregata est, & canones numero cij. ad correctionem ecclesię promulgauit.

¶ Habeo librum.] *Verba sunt Petri episcopi Nicomedia, ac Tharasij patriarcha Constantinopolitani actione quarta, septima synodi; quod quidem ipsi de centum, ac duobus canonibus dixerunt, qui in Trullo tempore Iustiniani Rhinotmeti secundo anno suę reuocationis ad Imperium, editi sunt. Verum ex his ipsis verbis Tharasij apparet, eos canones non esse proprios sexta synodi; quia fatetur post annos quattuor, aut quinque, quàm ea synodus fuerat absoluta, canones illos fuisse editos; quo tempore certissimum est, neque eundem Romanum Pontificem, neque eosdem episcopos fuisse. Quamquàm in hac ratione temporis potius credendum est diligentissimis chronologis, Theophani, (cuius etiam verba, quę ad hunc locum pertinent ex originali Graco, quod in bibliotheca Vaticana extat, satis fideliter translata leguntur apud Franciscum Turrianum libro de sexta, septima, & octaua synodo) & Anastasio, & Georgio Cedreno, quàm Tharasio. Illi enim non quattuor, aut quinque, vt Tharasius, sed viginti septem annos: à fine sextę synodi tempore Agathonis habitę, vsque ad hanc huiusmodi Decretorum editionem asserunt intercessisse: Episcopos verò, qui hos ediderunt, noluisse ipsos edere tamquam canones sexta synodi, sed voluisse supplere, quod videbatur in quinta, ac sexta synodo deesse, ipsamet illorum ad Imperatorem allocutio testatur. Itaque noua dicenda est hac episcoporum coitio, ideoque Graci illam, vt scribit Balsamon πενθέκτην, idest quintam, sextam synodum appellant. Caterum non fuisse omnes illos canones à Romana ecclesia receptos, duo viri rerum ecclesiasticarum peritissimi, Anastasius Bibliothecarius, & Humbertus Leonis ix. Legatus apertè testantur Humbertus quidem his verbis:* Non autem miror, si Agathoni Papę, & sanctis Patribus sextæ synodi vestra imputetis deliramenta, & quę aut corrupistis, aut finxistis capitula: cum & ipsi Domino Iesu, & Apostolis eius imputetis figmenta. Vnde nos scientes sextam synodum ad destruendam hęresim Græcorum Monothelitarum, non autem ad tradendum Romanis nouas constitutiones congregatam, capitula, quæ nobis sub eius auctoritate apponitis, omnino refutamus; quia prima & Apostolica sedes, nec aliquando ea accepit, nec obseruat hactenus. *Anastasius verò in prefatione in septimam synodum ad Ioannem octauum Romanum Pontificem ita scripsit:* Ergo regulas, quas Gręci in sexta synodo perhibent editas, ita in hac septima synodo principalis sedes admittit, vt nullatenus ex his illæ recipiantur, quæ prioribus canonibus, vel decretis sanctorum sedis huius Pontificum, aut certe bonis moribus inueniũtur aduersæ: quamuis omnes hactenus ex toto maneant apud Latinos incognitæ, quia nec interpretatæ. Sed nec in cæterarum Patriarchalium sedium, licet græca vtantur lingua, reperiuntur archiuis: nimirum, quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut consentiens, aut saltem præsens inuenta est. Quamquam eosdem Patres illas Græci promulgasse perhibeant, qui in sexta synodo sunt inuenti: sed nullis certè probare possunt indicijs.

Insti. de do. §. est & aliud. Insti. qui. non est per. fa. te. §. secus. vbi Iustinianus vocat patrem suum Iustinum. Sed loquitur hic de alio Iustiniano, sub quo sexta synodus celebrata fuit tempore Agathonis Papæ, vt j. ea c. sexta. Sub Iustiniano autẽ, cuius leges leguntur, celebrata est quinta synodus, vt j. eod. c. sexta.

a ¶ Sub Iustiniano.] Sed certe nec sic cessat contrarietas: quia tam Leo quàm synodus loquitur de cap. Tu distingue tempora, & concordabis scripturas. 2. q. 1. multi.

b ¶ Eadem.] Not. q. eadem dicitur synodus, quia ijdem patres illic conuenerũt. simile 7. q. 1. denique. & ff. de iud proponebatur. Et est hic arg. q. eadem sit causa 1 appellationis, cum causa principali. 2. q. 6. si quis in qua cumque.

c Quoniam sanctæ.] CASVS.

Idem Spec. & Io. And. in tit. de iura. calum. §. sequitur. ver. quod de causa. & plene per Cy. & sa lic. in l inu. tus. C. de pro cu. & per Alexan. de Imo. in l. ita demum. col. 3. cu. ti.

Ex his ergo colligitur, quòd sexta synodus bis congregata est, primo sub Constantino, et nullos canones constituit: secundo sub Iustiniano filio eius, & præfatos canones promulgauit.

Vnde sancti Patres in eadem synodo secundo congregati dixerunt.

¶ Constitutiones synodi sextæ.

C. [illegible] V I I.

Quoniam sanctæ,[c] & vniuersales synodi, quinta sub Iustiniano Augusto, sexta sub Cõstantino patre tuo Augusto, de mysterio fidei plenissimè disputãtes, canones nõ fecerũt, sicut cęteræ quattuor vniuersales

Iuo septimã vocat. Iuo, par. 4. c. 123. In oratione allocutoria

Patrum, qui in Trullo cõuenerāt, ad Iustinianum Imperatorē.

Dicitur in hoc c. quinta, & sexta synodus non ita plene canones fecerunt, sicut cęterę synodi, & ideo sancti patres eiusdē sextæ synodi conuenerunt apud Constātinopolim, vt canones conderent in eadem sexta synodo sub Iustiniano congregata, super quo iā primo fuerant congregati, & dr̄ quinta primo cōgregata sub Iustiniano pp maiorē auctoritatē, quia in ea confirmati fuerunt canones facti sub Constātino, quæ etiam sexta fuit. Sequentia capitula p'ana sunt vsque ad c. quod dicitis.

a Sancta.] viij. hęc concilia dicuntur octo; quia octies sunt celebrata, vt hic dicūtur, & quattuor, quia in quattuor locis celebrata, vt s. dis. proxi. sicut.

b Sexta synodus, &c.

α 2. eius synodi.

s. ead. c. placuit.

Iuo, p. 4. c. 106.

Iuo, p. 4. c. 114.

Pann. l. 2. c. 117.

sales synodi; propterea nos conuenientes in hāc imperialē vrbem sacros canones conscripsimus. *Item.* ¶ Placuit huic sanctæ synodo, vt amodo confirmata, & rata sint canonum Apostolorum lxxxv. capitula. *Item.* β ¶ Confirmamus γ & cęteros sanctorū canones, & synodos, id est Nicænam, Ancyranam, Neocæsariensem, Gangrensem, Antiochenam, Laodicensem, Constantinopolitanam, Ephesinam primam, Chalcedonensem, Sardicensem, & Carthaginensem, δ & opuscula Theophili Alexandrini episcopi, & Dionysij ε Alexandrini episcopi, & Petri Alexandrini episcopi & martyris, Gregorij Thaumaturgi Neocæsariensis episcopi, Athanasij episcopi Alexandrini, Basilij Cæsareæ Cappadociæ episcopi, Gregorij Nyseni episcopi, Gregorij Theologi, Amphilochij Iconiensis episcopi, Timothei Alexandrini episcopi, Gennadij † Constantinopolitani episcopi, Cyrilli Alexandrini episcopi, Cypriani Carthaginensis episcopi, & synodū ζ suam.

† al. Germani

α ¶ Quoniam.] *Emendata sunt multa in hoc capite ex canone secundo eorum, qui sextæ synodo tribuuntur, in quo indicantur concilia, & auctores canonum, quibus Græci vtebantur. Sunt autem verba illius canonis apud Gratianum, & Iuonem in summam redacta.*

β ¶ De mysterio.] Græce est, τὸ θεῖον τῆς πίστεως πατρικῶς διατρανώσαντας μυστήριον, idest fidei mysterium paterne declarantes.

γ ¶ Confirmamus.] *Iuo habet*, confirmamus sanctorum Patrum canones, & synodos, &c. Græce est, ἐπισφραγίζομεν δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας ἱεροὺς κανόνας τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων, καὶ μακαρίων πατέρων ἡμῶν ἐκτεθέντας τουτέστι τῶν ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων, &c. idest, obsignando autem confirmamus, & cæteros omnes sacros canones, qui à sanctis, & beatis Patribus nostris sunt editi; idest ab ijs, qui Nicęæ conuenerunt, &c.

δ ¶ Carthaginensem.] *Apud Iuonem sequitur*, Constantinopolitanam sub Nectario, & opuscula Theodosij, al. Theophili, &c. *Græce autem est*, καὶ τῶν αὖθις ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ, καὶ βασιλίδι πόλει συναθροισθέντων ἐπὶ Νεκταρίου τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως πρόεδρου, καὶ Θεοφίλου τοῦ γενομένου ἀλεξανδρείας ἀρχιεπισκόπου, id est, & eorum, qui rursus in hac à Deo custodita, & imperiali vrbe conuenerunt sub Nectario imperialis huius ciuitatis præside, & Theophilo, qui Alexandriæ fuit archiepiscopus.

ε ¶ Et Dionysij.] *In canone græco vulgato fere est, quemadmodum antea apud Gratianum*, Dionysij Alexandrini episcopi, & martyris. *Sed apud Balsamonem, & Iuonem legitur, quemadmodum restitutum est*, Dionysij archiepiscopi Alexandrinorum megalopolis, & Petri Alexandriæ archiepiscopi, & martyris. *Reliquas varietates per se accuratus lector notabit.*

ζ ¶ Et synodum.] *In isto canonis loco est error; quia illa synodus Cypriani probatur, in qua ipse cum multis alijs Africæ episcopis putauit baptizatos ab hæreticis verum baptisma non recepisse: cum tamen B. August. asserat aliam extitisse traditionem Apostolorum, & ipsam Cypriani sententiam plenario totius orbis concilio exclusam fuisse testetur.*

Item ex diurno a *libro professio Romani Pontificis.*

¶ Auctoritate Romani Pontificis sancta octo concilia roborantur.

C. VIII.

Sancta b octo vniuersalia concilia, idest, primum Nicænum, secundum Constantinopolitanum, tertium Ephesinum, quartū Chalcedonense, item quintum Constantinopolitanum, & sextum. Item Nicænum septimum. Octauum quoque Constantinopolitanum vsque ad vnum apicem immutilata seruare, & pari honore, & veneratione digna habere, & quæ prædicauerunt, & statuerunt modis † omnibus sequi, & prędicare: quæque condemnauerunt, ore & corde condemnare profiteor.

Iuo, par. 4. c. 132.

Pann. l. 2. c. 103.

† al. omnimodis.] Iuo.

a ¶ Item ex diurno.] *Integram professionē fidei, quando quis in Romanum Pontificem promouebatur, refert Deusdedit Cardinalis in collectione canonum, quæ seruatur in bibliotheca Vaticana.*

Quo autem tempore sexta synodus, & prima, secunda, tertia, quarta, & quinta congregata sint, Beda in libro de temporibus, c. 65. scripsit, dicens.

¶ De temporibus conciliorum.

C. IX.

Iuo, p. 4. c. 125.

Pann. l. 2. c. 113.

Sexta synodus b vniuersalis Constantinopoli

poli celebrata eſt, & Greco ſermone cõſcripta tẽporibus Papę Agathonis, exequente, ac reſidente piiſſimo principe Conſtantino intra palatium ſuum, ſimulq; legatis Apoſtolicæ ſedis, & epiſcopis c l. reſidẽtibus. ¶ Prima enim vniuerſalis ſynodus in Nicæa congregata eſt contra Arium cccxviij. Patrum, temporibus Iulij α Papæ ſub Conſtantino principe. ¶ Secunda in Conſtantinopoli cl. Patrum contra Macedonium, & Eudoxium, temporibus Damaſi Papæ, & Gratiani principis; quando Nectarius eidem vrbi eſt ordinatus epiſcopus. ¶ Tertia in Epheſo ducentorum Patrum contra Neſtorium Auguſtæ vrbis epiſcopo ſub Theodoſio magno principe, & Papa Cœleſtino. ¶ Quarta in Chalcedone DCXXX. Patrum ſub Leone Papa, temporibus Martiani principis contra Eutichem nefandiſſimorum præſulem monachorum. ¶ Quinta item Conſtantinopoli temporibus Vigilij Papæ ſub Iuſtiniano principe conra Theodorum & omnes hæreticos. Pan.l.2.c.iii.

α ¶ Iulij.] *Certum eſt ſynodum Nicanam primam celebratam eſſe tempore Silueſtri. Sed in illa temporum obſcuritate mirandum non eſt Bedam & alios erraſſe.*

C. X.

Anſ. in ꝓleg. In principio collectionis concilior.

PRima β autẽ ſynodus in Nicæa cccxviij. Patrum cõtra Arium Alexandrinũ preſbyterum, qui tres gradus in Trinitate aſſerebat, Patrem ſcilicet maiorem, Filium minorem, Spiritum ſanctum creaturam, temporibus Conſtantini principis, & Silueſtri Papæ Romani, Macharij Hieroſolymitani, Alexandri γ Alexandrini; qui condemnata eadem hæreſi ſtatuerunt canones viginti; quorum auctor maxime præfatus † Alexander epiſcopus fuit. ¶ Secunda in Conſtantinopoli contra Macedonium, Conſtantinopolitanum epiſcopum, qui negabat Spiritum ſanctum Deum eſſe, temporibus Gratiani, & Theodoſij principum, Damaſi Papæ Romani, Cyrilli Hieroſolymitam, Nectarij δ † Conſtantinopolitani; qui condemnata pręfata hæreſi ſtatuerunt canones tres: quorum maxime auctor Nectarius Conſtantinopolitanus fuit. ¶ Tertia in Epheſo ducentorum Patrum contra Neſtorium Conſtantinopolitanum epiſcopum, qui dicebat beatam Virginem Mariam non Dei, ſed hominis tantummodo genitricem, vt aliam perſonam carnis, aliam faceret deitatis, temporibus Theodoſij principis † iunioris, Cœleſtini Papæ Romani, Iuuenalis Conſtantinopolitani epiſcopi, Cyrilli epiſcopi Alexandrini: qui duodecim capitula contra Neſtorij blaſphemiarum totidem capitula auctore eodẽ ſancto Cyrillo anathematizando conſcripſerunt. ¶ Quarta in Chalcedone ſexcentorum triginta Patrum, contra Eutychem Conſtantinopolitanum Abbatem, qui aſſerebat Chriſtum poſt humanam aſſumptionem non ex duabus naturis exiſtere, ſed ſolam in eo diuinam naturam permanere, temporibus Martiani principis, Leonis Papæ Romani, Iuuenalis Hieroſolymitani, Anatolij Conſtantinopolitani, qui condemnata præſcripta hæreſi ſtatuerunt canones vigintiſeptem: quorum auctor maxime idem ſanctus Anatolius Conſtantinopolitanus epiſcopus fuit. ¶ Quinta in Conſtantinopoli contra Theodorum Mopſueſtenum, & omnes hæreticos; qui Theodorus dicebat aliud † eſſe Dei verbum, & aliud Chriſtum, & ſacram virginem Mariam negabat Dei genitricem fuiſſe, temporibus Iuſtiniani principis, Vigilij Papæ Romani, Domnini † Antiocheni, Eutychij Conſtantinopolitani; qui quattuordecim capitula anathematizando ſcripſerunt contra Theodori, & ſociorum eius blaſphemias. ¶ Sexta in Conſtantinopoli c l. Patrum contra Macharium Antiochenum epiſcopum, & ſocios eius, qui vnam voluntatem, & operationem in Chriſto falſa ſuſpicione aſſerebant, temporibus Conſtantini principis, Agathonis Papæ Romani, Georgij Conſtantinopolitani: qui condemnata hæreſi præfata, anathematizando ſcripſerunt nouem ε capitula inferius annexa.

† Sanctus Alexander] orig.

† deeſt in] orig.

† magni principis] orig.

† al. aliũ Deũ eſſe verbũ, & aliũ Chriſtũ

† al. Domni

β ¶ Prima.] *Caput hoc inuenitur & in recentioribus editionibus conciliorum, & in vetuſtiore Colonienſi An.* M D XXX. *& in manuſcripta collectione, quam dictum eſt aſſeruari in bibliotheca Vaticana: ſed non in collectione, quę eſt in bibliotheca monaſterij Dominicanorum. Ponitur autem ante pręfationem, quę nomen Iſidori, mercatoris quidem in manuſcriptis, peccatoris autem in impreſſis præfert. Et ſane in illa præfatione tantum quattuor generalium ſynodorum mentio fit; ſexta vero poſt Iſidori Hiſpalenſis ætatem eſt habita.*

γ ¶ Alexandri.] *Apud Anſelmum eſt vt apud Gratianum. In originali*, Alexandri Conſtantinopolitani. *Sed integra videtur lectio, ſi vtraque coniungatur. Nam & epiſcopus Conſtantinopolis, & epiſcopus Alexandrię, tempore illius ſynodi.*

PRima adnotatio.] CASVS a ¶ Maiorem.] arg. quod nō qui prior est tempore potior est iure, sed melior pferendus est: quia nō gradus elegantior, sed vitæ melioris actio cōprobať, vt 23. q. 4. sicut. & 40. dist. non loca. & c. multi. in fi. in Auth. de monachis. §. ordinatione honestioribus enim honores debētur. arg. ī. 25. dist. c. 1. in fi. & ff. de mune. & hono. honores. Arg. contra. C. de off. magi. officiorum. nemo agentiū. & 41. dist. miramur. & arg. cōtra 65. dist. c. pe. & vlt. vbi de hoc ī fi. & no. de hoc 67. dist. eps. Archid.

1 De hoc & ī no. ī. 74. dist. eporū. & facit ad hoc, quod dixi ī eod. quoniā. in versi. sexta. ibi videas. Archid.

a ¶ Septuaginta *synodi. Alexandri nomine vocabantur.*

δ ¶ Nectarij.] *Antea legebatur quemadmodum etiam apud Anselmum*, Nectarij Alexandrini. *Emendatum est ex originali. Sed fortasse & hoc loco integra lectio hæc est,* Nectarij Constantinopolitani, & Timothei Alexandrini.

ε ¶ Nouem.] *In loco citato ex collectione Isidori legitur*, scripserunt octo capitula, *& verba illa*, inferius annexa, *ibi non habentur. In concilijs deinde Coloniæ impressis post actionem sextæ synodi ex vetusto codice monasterij S. Bauonis referuntur nouem capitula, & ante primum capitulum sunt hęc verba,* scripserūt nouem capitula inferius annexa, *quæ apud Anselmum quoque habentur.*

C. XI.

Deus dedit Cardinalis Anselmus in proleg. Ante eādem Isidori collectionem.

PRima adnotatio Ancyranæ synodi, q̄ ante Nicænam fertur fuisse, sed propter auctoritatem maiorem [a] postponitur; in qua Patres xviij. statuerunt canones xxiiij. [β] quorum auctor maxime Vitalis Antiochenus episcopus extitit. ¶ Secunda Neocæsariensis, quæ post Ancyranā, & ante Nicænam [β] legitur fuisse, in qua Patres sexdecim statuerunt canones xiiij. † quorum auctor maxime Vitalis episcopus Salaminius † extitit. ¶ Tertia Gangrensis, quæ post Nicænam legitur fuisse, in qua Patres xvj. statuerunt canones xx. propter quasdā necessitates ecclesiasticas; maxime contra Eustathium, qui dicebat, quod nullus in coniugali ordine positus, nec vllus fidelis, qui non omnibus renuntiaret, quæ possideret, spem apud Dominum haberet; & multa alia venenosa, quæ enumerare longū est. ¶ Quarta Sardicensis, in qua Patres sexaginta γ statuerunt canones xxj. quorū auctor maxime Osius Cordubēsis episcopus, & Vincentius Capuanus episcopus, & Ianuarius δ Beneuentanus, & Calepodius Neapolitanus sanctæ Romanæ ecclesiæ legati extiterunt. ¶ Quinta Antiochena, in qua Patres xxix. † statuerunt canones xxv. quorum maxime auctor Eusebius Palæstinensis episcopus extitit. ¶ Sexta Laodicensis, in qua Patres xxxij. statuerunt canones lix. quorum auctor maxime Theodosius episcopus extitit. ¶ Septima † Carthaginensis, in qua Patres ccxvij. † statuerunt canones xxxiij. quorum auctor maxime Aurelius Carthaginensis episcopus extitit. Etiam sanctus Augustinus Hypponensis episcopus in eadem synodo legitur fuisse, tēporibus Honorij Augusti. ¶ Octaua Africana sub Theodosio minore Augusto, in qua Patres ccxvij. recitauerunt, & firmauerunt canones cv. qui per diuersa concilia Africanæ prouinciæ temporibus Aurelij Carthaginensis episcopi leguntur esse cōscripti. ¶ Nona Arelatensis, in qua Patres cc. † statuerunt canones quattuor: quorum auctores maxime Siluester vrbis Romæ episcopus, & S. Marinus Arelatensis episcopus extiterunt temporibus Constantini Augusti, sicut quidam asserunt. ¶ Decima item Arelatensis, in qua Patres xix. statuerūt canones: quorum auctor maxime S. Cæsarius Arelatensis episcopus extitit. ¶ Vndecima itē Arelatensis, in qua Patres xvj. statuerūt canones. ¶ Duodecima itē Arelatensis in Vico Hortensij, † in qua Patres xj. statuerunt canones: quorum maxime auctor sanctus Cæsarius Arelatensis episcopus extitit. ¶ Tertiadecima item Arelatensis, in qua Patres xix. statuerunt canones: quorum auctor maxime Sarpidius † Arelatensis episcopus extitit. ¶ Quartadecima Arausicensis, in qua Patres xvj. † statuerunt canones: quorū auctor maxime Hilarius episcopus extitit. ¶ Quintadecima Epaunensis, ζ in qua Patres xxvj. statuerunt canones xxxix. quorū auctor maxime Cęsarius episcopus extitit. ¶ Sextadecima Agathensis, in qua Patres xxix. † statuerunt canones: quorum auctor maxime Cęsarius episcopus extitit. ¶ Septimadecima η Aurelianensis, in qua Patres lxxij. statuerunt canones, quorum auctor maxime Aurelius Arelatēsis episcopus extitit, tēporibus Clodouei Regis. ¶ Octauadecima item Aurelianensis, in qua Patres xxxj. statuerunt canones: quorū auctor maxime Melanius Rhedonensis episcopus extitit. ¶ Nonadecima itē Aurelianensis, in qua Patres xxx. statuerunt canones: quorū auctor maxime S. Albinus Andegauensis episcopus extitit. ¶ Vigesima Aruernensis, in qua Patres xv. statuerunt canones: quorū auctor maxime Honoratus Breutensis † episcopus extitit. ¶ Vigesimaprima Maticensis, † in qua Patres xxj statuerunt canones: quorum auctor maxime Priscus Lugdunensis episcopus extitit.

¶ Vige-

† in Græco vulgato, & apud Balsamonem sunt xxv.

† ibidem sunt xv.

† al. Zelaminianus

† al. xxx.

† al. ccxvij.

† abest numerus à collectione etiam Vaticana.

† al. Hortensiaco

† al. Saporidius. al. Septidius

† al. xxvi.

† al. xxxiiij.

Hactenus in collectione Isidori impressa.

† Biturcēsis] al. Breutricensis

† al. Matisconsis

Hactenus in collectione Isidori Vaticana.

¶ Vigesimasecunda itē Maticēsis, in qua Patres lxxxvj. statuerūt canones; quorū auctor maximè idē Priscus Lugdunensis episcopus extitit. ¶ Vigesimatertia Lugdunēsis, in qua Patres xviij. statuerunt canones; quorum auctor maximè Philippus Viēnensis episcopus extitit. ¶ Vigesimaquarta item Lugdunensis, in qua patres xx. constituerunt canones: quorū auctor maxime idem Priscus Lugdunensis episcopus extitit.

a ¶ Prima.] *Maior pars huius capitis, idest usq; ad finem versiculi,* Nonadecima. *habetur in collectione Isidori impressa, ante prefationem ipsius Isidori: In Vaticana autem usque ad finem vers.* Vigesima prima *Deusdedit, & Anselmus integrum ante suas collectiones habent. Neque verò summula hęc eiusdem Isidori esse potest: nam neq; prafationi ipsius, neque collectioni respondet: in qua, vt caterę mittantur varietates, multa referuntur concilia Hispanię, quorum hic nulla mentio.*

b ¶ Ante Nicænam.] *Sic est emendatum ex Anselmo, & Deusdedit, & Vaticana collectione. Nam ante legebatur,* Antiochenam, *In collectione autē Isidori impressa legitur quidem,* Nicęnam, *sed deest vox,* ante. *Sic autem legendum esse, quemadmodum est emendatum, ostendunt verba, quę ipsum Neocasariense concilium antecedunt,* οἵτινες δεύτεροι μέν εἰσι τῶν ἐν ἀγκύρα, τῶν δὲ ἐν νικαία πρωτεύουσι, *id est,* qui canones posteriores quidem Ancyranis, anteriores autem Nicænis sunt, *quo loco in collectione Isidori impressa mendose est:* Et hi quidem canones secundi sunt eorum, qui in Ancyra, & Cæsarea expositi sunt, *redundat enim illud,* & Cæsarea: *quare in recentioribus editionibus conciliorum omissum est. Similis error est in codice canonum Moguntino.*

c ¶ Sexaginta.] *In codice canonum lx. episcopi reperiuntur subscripsisse: sed postea additur:* & cæteri, & subscripserunt omnes episcopi diuersarum prouinciarum, vel ciuitatum, num. cxxj. *Socrates lib. 2. c. 16. in eo concilio ex occidentis partibus episcopos circiter ccc. conuenisse dicit, ex orientis verò lxxvi. qui etiam secessionem fecerunt. Idem Nicephorus libro 9. c. 12. & Tripertita. Theodoritus autem lib. 2. cap. 7. docet ex antiquis narrationibus, episcopos ccl. conuenisse. Omnino & in his, & Patrum, & canonum numeris multa sunt emendata. Sed in multis etiam satis visum est indicare varietates: nonnulla autem lectoris diligentia sunt reseruata.*

d ¶ Et Ianuarius.] *Anselmus habet vt Gratianus. In collectione indicata est,* & Vincentius Capuanus episcopus. & S. R. E. Legatus extiterunt. *In concilio ipso c. 18. nominatur Ianuarius episcopus. In subscriptione verò in codice canonum, non nominatur, sed tantum Vincētius Capuanus S. R. E. Legatus. & Calipodius Depolitanus Legatus Sanctę Rom. Eccl.*

e ¶ Septima.] *hic numeratur tantummodo vnica synodus Carthaginensis, quę habetur in codice canonum, de qua inferius xx. dist. c. de libellis. dicetur.*

f ¶ Epaunensis,] *Ita emendatum est ex aliquot manuscriptis, & collectione Isidori Vaticana. Nam antea legebatur.* Empanensis. *Veruntamen in concilio Epaunensi impresso nullus Cesarius nominatur: sed Aviti primum est mentio.*

g ¶ Septimadecima.] *Hic numerantur tria concilia Aurelianensia, quorum hac in concilijs impressis indicia inueniuntur. In quinto Aurelianensi, subscripsit primo loco Aurelius Arelatensis. In primo inter alios legitur nomen Melanij Rhedonensis. In tertio subscripsit quarto loco Albinus episcopus Andegauensis.*

a Septuaginta] Sed cōtra. 21. dist. in nouo. 68. dist. chorepiscopi. ibi enim dicitur, q. discipuli fuerunt lxxij. secūdum Hugo. Dic, q. minor numerus non excludit maiorem. arg. 10. q. 1. hanc. sic not. s. 15. dist. cap. 1. ver. hanum.

Sed quòd Nicana synodus xx. canones supra statuisse dicitur, contrarium videtur ei, quod in epistola Athanasii inuenitur.

In epistola Athanasij, & vniuersorū Ægypti epōrū ad Marcū Papā: sed copiosius, quā hic.

Scribit enim Athanasius Alexandrinus episcopus Marco Papa, ita dicens.

¶ Epistola Athanasij postulantis capitula Nicæni concilij. C. XII.

Iuo, par. 4. c. 108. Pann. l. 2. c. 106. Ansl. l. 1. c. 59 Polyc. l. 3. tit. 20. Ibidem paulo superius.

SEptuaginta 3 a Nicæni concilij capitula, quæ de præfata synodo, iubente domino meo Alexandro, decreto omnium episcoporum attuli, quæ sunt igne combusta, optamus, vt à vestræ sanctæ sedis auctoritate percipere per prȩsentes legatos mereamur. *Item.* ¶ Præsentibus nobis octoginta capitula in memorata synodo tractata sunt; quadraginta à Græcis, græca edita lingua, & quadraginta à Latinis similiter latina edita lingua. Sed visum est cccxviij. episcopis | Spiritu sancto repletis, & maximè iam dicto Alexādro, & Apostolicæ sedis Apocrysarijs, vt decem capitula adunarentur alijs, atque congruis locis insererentur, & ad formam lxx. discipulorum, vel totius orbis terræ linguarum, septuaginta tanti & tam excellentis cōcilij fierent capitula; quæ omnem Christianorum informarent orbem.

| Patribus.] orig.

3 ¶ Septuaginta.] *Ex his Athanasii verbis constat, non omnes Nicenę synodi canones aut grȩce, aut latine nunc haberi. Et Iulius Papa ad Orientales, & Innocentius Victricio, & alij multos ex illa canones citant, qui non sunt in his viginti, qui in manibus omnium versantur. De qua re scribit Isidorus in prafatione conciliorum tomis inserta. Et ex epistola quadam Gregorij decimi ad Regem Armeniorum*

cum

eum concilium Lugdunense indixisset, (quam manuscriptam habet Cardinalis Sirletus) intelligitur integrum Nicęnum concilium in lingua Armeniorum eo tempore extitisse. Sic enim scribit: Quia verò multipliciter expedit, vt in eiusdem celebratione concilij, antiquorum conciliorum copiam habeamus, celsitudinem regiam rogamus, & hortamur attente: quatenus integrum Nicęnum concilium, & alia concilia, quę habere diceris in Armenica littera, cum aliquibus peritis interpretibus, nobis cum ea, qua poteris celeritate transmittas. *Tuneti quoque, & Alexandrię inuenti sunt octoginta canones Arabice scripti sub nomine huius concilij, qui Romę in Arabica, & Armenia lingua scripti penes eundem Cardinalem Sirletum sunt, & nuper etiam in latinam linguam conuersi sunt, & impressi.*

Quomodo ergo viginti tantū capitula in Nicana synodo statuta dicuntur, cum septuaginta capitula (vt Athanasius scribit) in ea statuta monstrentur? His ita respondetur: Capitulorum Nicanæ synodi quædam in desuetudinem abierunt: viginti tantum in Romana ecclesia habentur.

Vnde Stephanus Papa scribit dicens Luythobio episcopo Moguntino.

¶ Nicæni concilij viginti tantum capitula habentur. C. XIII.

VIginti[a] tantum capitula Nicænę synodi in sancta Romana ecclesia habentur, sed quo neglectu alia defecerint, ambiguum est. Plurimi arbitrantur ea Antiocheno concilio esse inserta. Iuo, p. 4. c. 232. Pann. l. 2. c. 107.

¶ *Apud Iuonem parte quarta, c. 232. habetur magis integrum hoc caput:* Capitula Nicæni concilij testimonio Athanasij septuaginta in figuram septuaginta discipulorum scripta non dubitamus, e quibus viginti tantum in ecclesia sancta Romana, & quæ sequuntur.

Sardicense quoque concilium auctoritate Nicolai Papa recipitur.

Vnde idem scribit clero ¶ Constantinopolitano. ¶ al. electo.

¶ Auctoritate Apostolica Sardicense concilium recipitur. C. XIIII.

QVod dicitis neque Sardicense concilium, neque decreta † alia vos habere sanctorum Pontificum, non facile nobis facultas credendi tribuitur, maxime cum Sardicense concilium, quod penes vos in vestris regionibus[b] actum est, & omnis ecclesia recipit, qua ratione conuenerit, ¶ vt hoc sancta Constantinopolitana ecclesia abijceret; &, vt dignum est, non retineret?

Habet in epist. 6. quę prima ad Photium est. Iuo, p. 4. c. 235. Pann. l. 2. c. 117. ver. Quod dicitis. † decretalia vos. ¶ al. conuenerat.

DISTINCTIO XVII.

GEneralia[c] concilia, quorum tempore celebrata sint, vel quorum auctoritas cæteris præmineat, sanctorum auctoritatib. supra monstratum est. Auctoritas verò congregandorum conciliorum penes Apostolicam sedem est.

a ¶ Viginti.] à Sardicensi.

QVod dicitis.] CASVS. Clerici Constantinopolitani dicebant se nō habere statuta cōcilij Sardicensis, vel sanctorum Patrum, nec recipere: sed Papa redarguit eos dicens, non esse facile credendū eos nō habere statuta illa, cum publice penes eos facta fuerūt, & cū tota ecclesia ea recipiat, Constātinopolitana ea recipere debet.

b ¶ Regionibus.] hic est duplex arg. vnum tale: ex quo oēs alij hoc faciunt, ergo & tu obseruabis hoc, vt not. s. 12. dis. illud. & c. quemadmodū. Itē arg. q nulli licet ignorare ea, quæ publice facta sūt: 2. q. 2. qui & humanis 8. q. 1. licet. 11. q. 3. curę. 20. dist. si decreta. 87. dist. c. vlt. 33. q. 1. paratus. ff. de institoria ac. sed & si. §. p̄scribere. C. d. lib. cau. si filia. extra d. postu. p̄xlat. ad hāc, arg. 3. 81. dist. proposuisti. & 1. q. 1. si q à simoniac. & 24. q. 1. si qs dederit. primū regulare, s̄m casuale propter casum ignorantis. extra qui ma. ac. poss. cum in tua.

Facta publica debent ab omnibus sciri.

Ibi de hoc, & extra, de cōsti. cognoscentes. in glos. vlt. Ac aliud.

GEneralia.] Hæc distī. diuidit in tres partes. In quarū prima magister intēdit probare, q nullū robur habet cōciliū generale sine licētia Papę celebratū. Secūda ibi, [Quapropter.] Tertia ibi, [Hinc &c.] CASVS Supra dis. 15. c. 1. & 16. c. sexta. ostēsum est quo tpe generalia cōcilia celebrata fuerunt, & quorū auctoritas cæteris pręmineat: & est similiter ostēsum. In hac vero 17. dist. ostēdit, q tantū auctoritate sedis apostolicæ possunt cōgregari, & hoc p̄bat per c. seq.

c ¶ Generalia quoque Cōcilia.] In hac 17. dist.

17. dist. ostenditur qui possunt facere. nescia. Sunt autem conciliorum quædam vniuersalia, quædam particularia, siue prouincialia, quædã episcopalia. Vniuersale est quod à Papa, vel eius legato cum omnibus episcopis statuitur: [t] particulare, siue prouinciale est, quod metropolita-

[t] Vniuersale enim conciliũ sine auctoritate Papæ, vel eius legati, celebrari nõ potest. j. c. 1. & 3. ĩ. dist. 3. §. porro. Arch.

neralem synodum ad condendum canones cõgregare; sed Marcellus dicit, quod non potest sine licentia Papæ; quamuis possit particularem synodum facere.

a ¶ Synodum.] scilicet generalem.

ADDITIO. Vel etiam prouincialem ad aliquid generaliter statuẽdum. Archid.

Vnde Marcellus Papa scribit Maxentio. a

a ¶ Maxentio.] *Antea legebatur*, Maxentio episcopo. *In tomis autem conciliorum in epistolę inscriptione est*, ad Maxentium tyrannum, *sed in principio epistolę ipsius est*, Marcellus Maxentio, *quę lectio visa est retinenda.*

¶ Absque Romani Pontificis auctoritate synodus congregari non debet. C. I.

Ansl. 2. c. 60. Iuo, p. 4. c. 140. Poly. l. 1. c. al. tit. 13.

SYnodum [a] episcoporum absq; huius sanctæ sedis auctoritate, (quamquã quosdam episcopos possitis congregare [b]) non potestis regulariter facere. Neque [β] vllum episcopũ, qui hanc appellauerit Apostolicam sedem, damnare; antequam hinc sententia definitiua procedat. Nam si sęculares in publicis iudicijs libellis vtũtur appellatorijs, quanto magis sacerdotibus hæc eadem agere licet, qui super illos sunt? De quib. dictum est, [Ego dixi, Dij estis.]

Psal. 81.

β ¶ Neque vllum episcopum.] *hinc vsque ad finem non habentur in aliquot manuscriptis Gratiani exemplaribus.*

Item Iulius Papa primus in rescripto contra orientales pro Athanasio, c. 29.

¶ Non est ratum concilium, quod auctoritate Romanæ ecclesiæ fultum non fuerit. C. II.

Ansl. l. 2. c. 47. Poly. l. 1. c. 13.

REgula vestra nullas habet vires, nec habere poterit: quoniam nec ab orthodoxis episcopis hoc concilium actum est, nec Romanæ ecclesiæ legatus † [c] interfuit; canonibus præcipientibus sine eius auctoritate concilia fieri non debere. Nec vllum ratum est, [d] aut erit vnquam concilium, quod non fultum fuerit eius auctoritate.

† al. legatio

Item Damasus Papa I. ad Stephanum, epist. 3.

¶ Nullus vsurpet concessa Romanæ ecclesiæ C. III.

Ansl. l. 1. c. 55. Poly. l. 1. c. 17.

HVic soli [‡] sedi concessa [e] nullus vsurpare sine eius cõsultu præsumat, qui non vult honore ecclesiastico indignus, vt contemptor, iudicari.

‡ sancta

Item Gregorius. † α

† al. Pelagius Papa Valeriano Patritio.

¶ Absque Apostolicæ sedis auctoritate synodum particularem contra vniuersalem aliquibus congregare non licet. C. IIII.

Iuo, p. 4. c. 239. Ansl. l. 12. c. 43. Poly. l. 1. c. 14.

NEc licuit alicui aliquando, nec licebit particularem [f]

b ¶ Cõgregare.] Cum cõueniunt epi ad examinandam causam criminalem alicuius clerici in sacris. & secundum hoc est arg. quod talis congregatio episcoporum nõ dicitur synodus generalis.

REgula.] CASVS. Orietales epi facti hæretici multas fecerunt, facto concilio, cõstitutiones: cui concilio, nec Papa, nec ei⁹ legatus interfuit. Et ideo Iulius Papa dicit illud nullas vires habere, vel qđ in eo est statutum. & hoc probat auctoritate canonũ dicẽtium, concilia sine auctoritate sedis Apost. fieri non debere.

CASVS. seq. cap. patet.

c ¶ Legatus.] ad hoc specialiter destinat⁹, aliàs non posset legatus facere conciliũ, vt no. ĩ. dist. 3. c. regula. §. porro. & ext. de off. leg. quod translationem.

d ¶ Ratum est.] arg. quod id, quod nullũ est, non põt ratum haberi, vt not. 9. q. 2. c. nullus alterius. extra de elect. auditis.

e HVic soli sedi cõcessa.] Hic expresse habet, quod illud quod soli Papę cõpetit, non transfertur generali mãdato: nisi specialiter mãdetur, vt ext. de offi. leg. qđ translationem. quæ autem illa sint, dixi 12. dist. præceptis. & alia habes ext. de offic. leg. quod translationem.

Papę soli cõpetens, generali mandato nõ transfertur.

tropolitanus, vel primas facit cũ suffraganeis suis, vt 18. dist. c. 1 92. dist. si quis eps. Sed vniuersale nõ debet fieri sine auctoritate Papę, vt hic. nec particulare sine auctoritate metropolitani, vel primatis, nec epale sine auctoritate epi: metropolitanus tamen potest facere conciliũ sine auctoritate primatis, vt 92 dist. si quis eps. similiter eps sine auctoritate metropolitani, vt 38 dist. quãdo. & 12. q. 2. placuit. Nec ob. quod legitur. ĩ. dist proxi. c. propter. in fi. & c pen. quia illud est intelligendum de prouincialibus concilijs, vel intellige illud de canonibus constituendis. Ioan.

SYnodum.] CASVS. Maxẽtius episcopus volebat ge-

NEc licuit.] CASVS. Celebrato cõcilio quinto apud Constantinopolim, episcopi Venetiæ, Histriæ, & Liguriæ volentes recipere statuta illius concilij, conuenerunt ad examinandum, an illa statuta essent bona, vel mala. contra quos inuehitur Gregorius, dicens, quod si aliqua dubitatio emerserit de statutis in eodẽ cõcilio, mittere debebãt ad sedem Apostolicã. Si vero fuerint cõtumaces, ab ecclesia sunt coercendi, & si per ecclesiã non possunt, per sæcularem debent comprimi potestatem.

f ¶ Particularem.] Ad aliquid generaliter statuendũ, [t] vel ad reuocandum illud, quod in vniuersalibus concilijs est statutum, vt isti episcopi, qui volebant retractare statuta

[t] Vel dic, quod particularẽ dicit pp illos, qui partẽ faciunt, s hæreticos, quibus nullo modo licet concilium celebrare, secundum Laurentium

statuta Constantinopolitanæ synodi. videtur hic, ꝙ ad solum Papam spectat interpretari statuta vniuersalis concilij, vt ext. de conces. preb. & eccl. non vacan. dilectus. Arg. contra, ꝙ ab omnibus episcopis, vel à saniori parte eorũ, qui interfuerũt, põt fieri interpretatio: quia ab eo iudice prodire debet interpretatio, qui ius statuit. extra de senten. excom. inter. de iudi. cum venissent.

Statuta vniuersalis cõcilij per quem possunt interpretari.

synodum β congregare: sed quoties aliqua de vniuersali synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendam [a] de eo, quod non intelligunt, rationem, aut sponte ij, qui salutem animæ suæ desiderant, ad Apostolicam † sedem pro recipienda † ratione conueniant: aut si forte (sicut de talibus † scriptum est: [Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit.]) ita obstinati, & contumaces extiterint, vt doceri nolint; eos ab eisdem Apostolicis sedibus, aut attrahi ad salutem quoquomodo necesse est, aut (ne aliorum perditio esse possint) secundum canones per sæculares [b] comprimi † potestates.

† *Apostolicas sedes.*] suo.
† *al. percipienda*
† *al. quibusdam* *Prouer. 18.*
† *al. opprimi*

a ¶ Gregorius.] *Hoc proculdubio est Pelagij. sicut ab Anselmo & Iuone citatur. Sunt autem apud Grat. multa capita ex Pelagio huius argumenti, ad Apostolicas sedes recurrendum esse, cum inferiores episcopi, aut quiuis alij cognoscere desiderarent quid in aliqua vniuersali synodo esset constitutum, & valde illos condemnandos, qui Apostolicis sedibus non communicant, vt 23. q. 5. c. non vos. & c. de Liguribus. Ex hoc autem capite, nec licuit. & capite, istud. 11. q. 1. habetur integra epistola Pelagij, quemadmodum ab Anselmo refertur. Verum in Polycarpo citatur ex Greg. & in margine est additum,* ad Episcopos Mauritaniæ. *Atq; in summarijs capitum d. Etatus ipsius Papæ, qui habetur li. 2. Registi Gregorij septimi, inter cetera hoc est,* quod nulla synodus absq; præcepto summi Pontificis debet generalis vocari.

β ¶ Synodum] *Apud Anselmum, Iuonem, & in Polycarpo adduntur hæc,* ad iudicandum vniuersalem synodum. *Hoc enim est, quod prohibetur hic à Pelagio. Multi enim eo tempore aut ignorantia, aut animi peruersitate adducti nolebant quintum concilium recipere, (qua de re B. Gregorius, lib. 7. epist. 53. & alibi sæpe) & particularem synodum vniuersali, ac sedium Apostolicarum auctoritati præferebant. Itaque hoc capite non prohibet Pelagius, siue Gregorius, ne episcopi possint diœcesanas, & metropolitæ prouinciales synodos conuocare, sed ne ipsas ad iudicandum vniuersalem synodum congregent, atque ita est in rubrica emendatum.*

Item Pelagius Papa II. episcopis, qui conuenerant ad illicitam vocationem Ioannis Constantinopolitani, epist. 1. cap. 1.

¶ Non est concilium, sed conuenticulum, quod sine sedis Apostolicæ auctoritate celebratur. C. V.

MVltis denuo Apostolicis, & canonicis, atq; ecclesiasticis instruimur regulis, non debere absque sententia Romani Pontificis concilia celebrari. ¶ Quapropter, vt iam dictum est, recte non concilium, sed vestrũ conuenticulũ, vel cõciliabulum cassatur, & quidquid in eo actum est, irritum habetur, & vacuum. Vos quoque deinceps videte, vt nullius hortatu [c] talia præsumatis, si Apostolicæ sedis communione carere non vultis. *& infra.* ¶ Si vero [1] *Cap. 3.*

Ansel. l. 2. c. 36.
Poly. l. 1. c. 14.

a ¶ Ad recipiendã.] Eo ipso ꝙ quis errat, non dicitur hæreticus, si paratus est corrigi, vt 24. q. 1. hæc est fides. sed si dubitat de fide, hæreticus dicitur, vt ext. de hære. c. 1.

b ¶ Per sæculares.] Possunt ergo laici coercere [1] clericos etiã non depositos in casibus, vt not. 23. q. 5. principes. aliàs autẽ etiam depositum nõ potest laicus punire: nisi incorrigibilis sit, vt extra de iudi. cum nõ ab homine. numquã enim clericus quãtumcumq; sit criminosus, tradendus est curiæ sæculari, dummodo possit corrigi p ecclesiasticam potestatem, vt 81. dist. dictum. ext. de iudi. at si clerici. nisi in crimine falsi litterarũ Apostolicarum, vt extra de crimi. fal. ad falsariorum. Item habes hic, ꝙ vbicũq; deficit ecclesiastica potestas, semper recurritur ad brachium sæculare, 11. q. 1. petimus. & 23. q. 5. de Liguribus.

Laici verum possint aliquando clericos punire.

1 Hic videas qd legitur & not. 17. q. 4. de presbyterorũ. Arch.

ADDITIO. Ad idem ead. quæst. administratores.

M Vltis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes: In prima parte dicitur, ꝙ Constantinopolitani episcopi celebrauerũt cõcilium ad vocationem Ioannis, qui tũc erat Patriarcha: quod factum fuit absq; sedis Apostolicæ licentia: quare Papa concilium illud euacuat & cassat, & quidquid in eo fuit constitutũ, & prohibet ne de cetero talia fiant. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Si vero] dicitur, ꝙ si episcopi cœperunt super aliquo discrepare negotio, referatur quæstio ad sedem Archiepiscopi, vel Patriarchæ; & si ibi non potest terminari, reseruetur ad synodum episcoporum: difficiliores vero quæstiones ad sedem Apostolicam reseruentur.

c ¶ Hortatu.] Arg. ꝙ auctoritas superioris nõ excusat, vt 12. q. 2. quicumq; militũ. arg. contra 12. q. 2. de rebus. 63. dist. Salonitanæ. [1] Tu dic, ꝙ in leuibus excusat, aliàs non.

1 Vbi d hoc. & 86. dist. an putabis. Archid.

¶ Ad

a ¶ Ad maiorem.] idest, ad metropolitanũ: & ita cum appellatur ab omnibus episcopis prouinciæ ad metropolitanum, videtur, q metropolitanus solus maior sit omnibus episcopis prouinciæ; quia de pari ad parem non licet appellare. 2.q.6.c. anteriorũ. ver. illo videlicet. Item.

Concilia.] CASVS. Quidam episcopi singulis annis sine sede Apostolica concilia faciebant, quare Symmachus Papa ea cassat, cũ non inueniatur aliquid constitutũ sine auctoritate sedis Apostolicæ, immo semper ei maiora negotia reseruantur.

Appellat de epis prouinciæ ad metropolitanum.

in qualibet prouincia ortæ fuerint quæstiones, & inter ipsius prouinciæ episcopos discrepare cœperit ratio, atq; inter ipsos dissidentes non conueniat; ad maiorem [a] tunc sedem referantur. Et si illic facile, & iuste non discernuntur; vbi fuerit synodus regulariter congregata, canonice, & iuste iudicentur. Maiores [b] vero & difficiliores † quæstiones (vt sancta synodus statuit, & beata consuetudo exigit) ad sedem Apostolicam semper referantur.

† al. difficiles

Item Symmachus Papa.

¶ Prouincialia concilia sine Romani Pontificis præsentia pondere carent. C. VI.

In lib. Enno. pro defensione 4. & 5. syn. sub Sym. Papa.

Iuo. p.4. c.242. Ansel. l.2. c.56. Poly. l.1. tit.7.

Concilia sacerdotum [c] ecclesiasticis legibus quotãnis decreta per prouincias, quia præsentiam Papæ nõ habent, valitudinem perdiderunt. [a] [d] Legistis † insanissimi, aliquando in illis præter Apostolici apicis sanctionem aliquid constitutum; & non de maioribus negotijs ad consultationem, † si quid occurrerit, præfatæ sedis arbitrio fuisse seruatum?

† al. Legite

† consultationem] oti.

a ¶ Perdiderunt.] *Hic in libello Ennodij in recentioribus editionibus est nota interrogationis. Sunt enim verba inimicorum Symmachi hoc tamquam absurdum quidpiam obijcientium. Quibus Ennodius in sequentibus verbis respondet,* Legite, &c.

§ [*Hinc etiam cum auctoritas Theodorici Regis ex diuersis prouincijs ad vrbem Romã sacerdotes conuenire præcepisset, [e] vt sanctum concilium iudicaret de ijs, quæ venerabili Papæ Symmacho præsuli Apostolicæ sedis ab aduersarijs ipsius dicebantur impingi; Liguriæ, & Aemiliæ, seu Venetiarũ episcopi suggesserunt ipsum, qui dicebatur, impetitus, debere synodũ conuocare, scientes, quia eius sedi, primũ Petri Apostoli meritũ, deinde secuta iussione † [f] Domini, conciliorũ venerandorũ auctoritas singularẽ in ecclesijs tradidit potestatem, nec antedictæ sedis antistitem minorum subiacuisse iudicio. & infra.* [¶ *Ad hæc serenissimus Rex, Deo adspirante respondit synodalis esse arbitrij in tãto negotio sequenda præscribere, nec aliquid ad se præter reuerentiam* [g] *de ecclesiasticis negotijs pertinere, committens etiam potestati Pontificum, vt siue propositum vellent audire ne-*

Verba omnia sumpta sunt ex quarta synodo Romana sub Symmacho.

† iussione] Vatic. cod. & Nicolaus ad Michaelem Imp. pag. 501.

c ¶ Sacerdotũ.] idest, episcoporum.

d ¶ Perdiderunt.] Not. q aliquis dicit perdere quod numquam habuit, sic 5.q.6. quia iuxta. 23 q.4. Guilisarius. 23. dist. quorumdã. 1 sic 33. q.2. quod vero, &c. Moyses.

1 Vbi d hoc. Archid.

HINC ETIAM. Hęc est 2. pars dist. in qua ponitur quid iuris sit de synodis.

CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, q Symmachus Papa erat de quibusdam criminibus diffamatus: Vnde Theodoricus Rex veniens Romam, concilium cõgregauit, vt examinarentur ea, quę obijciebantur Papæ: Tũc surgentes episcopi Liguriæ, & Æmiliæ, & Venetię dixerunt Imperatori, q ad Papam spectabat conuocare cõcilium: Imperator ad hoc benigne respõdit omnia esse in potestate synodi: cõmittens negotium auctoritati Põtificum, dũmodo pax in ciuitate Romana seruetur. In secũda parte, q incipit ibi, [Epi vero,] dr. q epi ibi congregati auctoritate eiusdẽ Symmachi interueniente absoluerũt ipsũ ab humano iudicio, à solo Deo iudicandũ, & restituẽdos clericos, q recesserant à Symmacho Papa, in suis officijs decreuerunt, dũmodo primo Symmacho satisfaciant: Cui statuto primo subscripsit Laurentius epi ecclesiæ Mediolanensis, secũdo Rauennas, & postea lxxv. episcopi. Omnia quæ postea sequuntur plana sunt vsq; ad dist. 18.

Item hic appellatur à metropolitano ad concilium metropolitanum. j. 2.q.6. omnis. & sic cõcilium est maius 1 ipso metropolitano. & sic appellatur ab aliquo ad seipsum cum alijs. & est simile ff. quando appell. tit. l.1. §. solent. Sed quid est, qd hic dicitur, q si dissentiunt episcopi, recurratur ad superiorem, quare non statur hic sententiæ pluriũ 65. dist. sane. Intelligunt quidã, q hoc dicitur in causa criminali episcopi, vbi oportet omnes episcopos consentire, vt 6.q.4.c.1. & 2. Sed potest intelligi in eo casu, quando in prouincia dubitatur de negotio aliquo inter episcopos: tunc recurritur ad sedem superiorem. Vel intelligas in eo casu etiam quando dissentiunt episcopi in sententia, non quod sententiam aliquam proferant, sed videtur quibusdã vno modo sententia, alijs alio modo.

1 Ex hoc dicto vr. q concilũ posset cognoscere de causis delictorum metropolitani. de hoc dicã 11.q.1. si clericus. ibi videas. Arch.

b ¶ Maiores.] vt de fide, vt 24.q.1. quoties.

e ¶ Præcepisset.] Isti epi venerunt ad citationem Regis, non q venire tenerentur, sed vt reuocarent eum ab errore suo. Simile ad hoc ext. de exceptionib. olim.

f ¶ Iussione Domini.] Habet ergo Romana ecclesia auctoritatem à cõcilijs, sed Imperator à populo, vt 93. dist. legimus. in fi. Contrarium huic signatur 21. dist. quamuis & 22. dist. omnes. vbi dicitur, q Romana ecclesia habet primatũ à Domino, & non à concilijs. Sed dic principaliter habuit à Domino, secundario * à concilijs.

* *Concilia proprie non d. derunt primatũ Rom. eccl. sed explicarũt datũ à Domino.*

g ¶ Reuerentiã.] Debet Imperator reuerentiã ecclesię: sed de rebus ecclesiæ nihil potest disponere, vt 96. dist. bene. vnde nec dignitates, nec præbendas dare potest. 1

1 Cõtra not. 10. dist. Imperium. ibi dixi. Arch.

vt 16 q.7. si quis deinceps. arg. contra, ext. de consuetu. cum inter. in parte decisa. vbi dicitur rex conferre decanatum: sed hoc forte ex consuetudine, & ex priuilegio. 16. q. 1. hinc etiam.

a ¶ Immunis.] j. 2 q 7. §. item cum Balaam. in fi. contra ibi dicitur, q; simoniacus post restitutionem tenetur respondere accusatoribus. Sed dic, quod primo fuit accusatus de hæresi, sed cũ appareret calumnia accusantis, postea fuit absolutus, vt hic dicitur.

b ¶ Ante tempus.] quod fieri nõ debuit, vt 8. q. 4 nonne. §. illud.

c ¶ Synodo.] vt 96. dist. bene.

Ordo inter beneficiatos.

d Episcopos.] ¶ Tẽpus.] Generale est, q; qui prius dignitatẽ receperunt, præferendi sunt alijs, [1] vt 74. dist. episcoporum. & 75 dist. c. vlt. & extra de maio. & obed. cap. 1. quoniam ille gradus ceteros antecedit, quem labor prolixior & stipendia longiora fecerũt anteire, vt C. de offic. ma. offic. l. nemo nisi aliquis receperit dignitatem à principe: ille enim præponitur alijs, vt ext. de maio. & obed. per tuas. & ff. de albo scrib. l. 2. & nisi sint loco metropolitani, vel alicuius maioris dignitatis, q licet sint posterius ordinati, tamen præponuntur alijs, vt hic in Palea, placuit, dist. proxi.

[1] Contra 16. dist. 6. synodus. ver. prima adnotatio, vbi de hoc. Archid.

in anno, & quo tempore anni, & cuius auctoritate sint celebranda, [3] & q; metropolitanus nihil debet exigere ab episcopis conuenientibus ad concilium. addit de pœna episcopi, qui vocatus ad synodum non venit. In fine dicit, q; intra sex menses debet episcopus indicare suis

[3] vt j. eo. c. 1. 2. & 3. c. peruenit. & cap. quoniam.

gotium, siue nollent, quod magis putarent vtile deliberarent, dummodo venerandi prouisione concilij pax in ciuitate Romana daretur: † *episcopi vero in synodo residentes congregata auctoritate eiusdem Symmachi dixerunt: Symmachus Papa sedis Apostolicæ præsul ab huiusmodi oppositionibus* † *impetitus, quantum ad homines respicit, sit immunis,* [a] *& liber, cuius causam totam Dei iudicio reseruamus.] & infra.* ¶ *[De clericis vero memorati Papæ, qui ab episcopo suo ante tempus* [b] *contra regulas discesserunt, & schisma fecerunt; hoc fieri decernimus, vt* † *illi satisfacientes episcopo suo misericordiã consequantur, & officijs ecclesiasticis se gaudeant restitui.] Ibidem infra.* ¶ *[Laurentius ecclesiæ Mediolanensis episcopus huic statuto nostro, in quo totã causam Dei iudicio commisimus, subscripsi. Petrus ecclesiæ Rauennatis episcopus sub eisdem verbis subscripsit, & post eum septuaginta quinque episcopi.] Illud de clericis pro pace in vrbe reformanda misericorditer & dispensatiue factum dinoscitur.* ¶ *Hoc quoq; notandum est, q; in hoc concilio, & in alia synodo* [c] *Symmachi Papæ, ante Rauennatem episcopum Mediolanensis subscripsisse, & respondisse legitur: ex quo & sedis prærogatiuam ante eum habere colligitur.*

† *Christianis omnib. redderetur*] orig.

Ibidem infra.

† *al. propositionibus*] orig.

† *vt eis satisfacientes episcopo suo misericordia subsequatur*] orig.

Ait enim Gregorius primus lib. 7. reg. epist. 112. Syagrio episcopo Augustudunensi.

C. VII.

Episcopos secundum ordinationis suæ tempus, [d] siue ad considendum in concilio: siue ad subscribendum, vel in qualibet alia re, sua attendere loca decernimus, & suorum sibi prærogatiuam ordinum vindicare.

Ans. l. 6. c. 134.

Verum tempus ordinationis non ad ecclesias, sed ad personas refertur, sicut ex consuetudine Cardinalium sanctæ Romanæ ecclesiæ, & episcoporum vniuscuiusq; prouinciæ euidenter apparet.

DISTINCTIO XVIII.

Episcoporum [e] *igitur cõcilia, vt ex præmissis apparet, sunt inualida ad definiendũ, & constituendum,* [f] *nõ autem ad corrigendum. Sunt enim necessaria episcoporum concilia ad exhortationem, & correctionem, quæ etsi non habẽt vim constitutionis;* † *habent tamen auctoritatẽ imponendi, & indicendi,*

† *al. constituendi*

Episcoporũ.] Hęc distinctio diuidiẽ in tres partes: in prima probat, q; concilia episcoporum debẽt fieri bis in anno, & hoc probat per sex canones: quod tamen correctũ est. Secũda ibi, [Quoniam quidem.] Tertia ibi. [Singuli.]

CASVS. Dictum est supra & ostensum, q; episcopi nõ possunt celebrare concilia sine licentia Romanæ sedis, in quibus aliquid generaliter definiant, vel statuãt: ad correctionem tamen concilia celebrare, & indicere, quæ iam statuta sunt generaliter, vel specialiter, possunt.

e ¶ Episcoporum.] Hic intitulatur 18. dist. In proxima distin. magister ostendit, [2] quod prouincialia concilia nihil generaliter possunt constituere: ideo cõsequenter ostendit ad quid sint vtilia; addit etiam quotiens

[2] j. dist. prox[1], c. cõcilia, fm Hug.

suis subditis ea, quæ in concilio acta sunt.

f ¶ Constituendum.] Illud non est verũ; quia epi bene possunt condere canones epales. & archiepiscopus prouinciales: quia quilibet populus, & quælibet ecclesia sibi potest statuere aliquod ius, vt j. dist. 1. ius ciuile. & 8. dist. quæ contra. & 11. dist. catholica. & 12. distin. illa & de consecra. dist. 5. c. 1. & ext. de fer. conquestus. sed de maioribus negotijs nõ possunt aliquid statuere, vt hic, & 12. dist. præceptis, vbi de hoc.

Ecclesia quælibet põt sibi ius statuere.

De cōcilijs.] CASVS. In hoc c. statuit Leo, vt concilia episcoporum fiant bis in anno, & ibi clericorū quæstiones dirimantur: & si ibi dirimi non possunt, referantur ad primatem: & si nec ibi poterunt terminari, ad sedem Apostolicam referantur.

quæ-

quod aliàs statutum est, & generaliter, seu specialiter obseruari præceptum.

[Ex Cabilonensi concilio, c. 6.]

¶ *In peruetusto Gratiani codice Palea hæc est in extremo præcedentis distinctionis, conuenitque cum vltimo illius capite,* episcopos. *Ex Cabilonensi autem citant etiam cæteri collectores. extat verò in Bracarensi primo, c. 24. & concordat cum c. 13. concilij Mileuitani, & c. 53. concilij Africani.*

PALEA C. I.

Burc. l. 1. c. 55. Iuo. p. 5. c. 265. Pann. l. 4. c. 20. *al. sedendi deferat.*

PLacuit, vt conseruato metropolitani primatu cæteri episcopi secundum suæ ordinationis tempus alius alij deferat † locum.

Vnde Leo primus, epist. 82. c. 7. Anastasio Thessalonicensi episcopo.

¶ Bini conuentus per singulos annos ab episcopis celebrentur. C. II.

Burc. l. 1. c. 43. Iuo. p. 4. c. 241. Pann. l. 4. c. 13. Poly. l. 3. tit. 19. Poly. l. 1. tit. 15.

DE cōcilijs autem episcopalibus nō aliud indicimus, quàm sancti Patres salubriter ordinarunt, vt scilicet bini [a] conuentus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus [b] querelis, quæ inter diuersos ecclesiæ ordines [c] nasci assolēt, iudicetur. At si forte inter ipsos, qui præsunt, de maioribus, (quod absit) peccatis causa nascatur, quæ prouinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotij qualitate metropolitanus [d] curabit instruere, [e] & si coram positis partibus nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem quidquid illud est, transferatur.

Item ex Nicæno concilio, c. 5.

¶ Quo tempore concilia episcoporum sint celebranda. C. III.

Poly. l. 3. ti. 19.

HAbeatur semel cōcilium ante dies Quadragesimæ [f] vt omnibus, si quę sunt, simultatib. [g] amputatis mūdum [a] ieiunium, & solenne Deo possit offerri: secundum verò agatur circa tempora [h] autumni.

[a] ¶ Mundum.] *Caput hoc est ex versione, qua vsus est Isidorus. In ea tamen hoc loco est,* mundum solēne Deo munus; *quemadmodum & in Polycarpo, & in aliquibus Gratiani codicibus est,* mūdum, & solenne Deo munus. *Græce est,* ἵνα πάντες μικροψυχίας ἄνευ γενόμενοι τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ Θεῷ, id est, vt omni sublata animi angustia munus purum Deo offeratur.

Item ex Antiocheno concilio, c. 20.

¶ Ad morum correctionem, & controuersiarum dissolutionem bis in anno episcopale concilium fiat. C. IIII.

Burc. li. 1. c. 44. Iuo. p. 5. c. 154. Pann. l. 4. c. 15. Poly. l. 3. ti. 19.

PRopter ecclesiasticas causas, & quæ existunt, controuersias dissoluendas, sufficere visum est bis in anno per singulas prouincias episcoporum concilium fieri, semel quidem post tertiam hebdomadam Paschalis festiuitatis, ita vt in quarta hebdomada, quæ consequitur, id est [x] media Pentecoste, concilium compleatur. [β] Admoneāt [1]

[a] ¶ Bini.] Hoc corrigitur j. eo. quoniam. & extra de accusa. sicut olim.

[b] ¶ De omnibus.] ad eos spectantibus.

[c] ¶ Ordines.] idest, laicos vel clericos. loquitur Primati, vel Patriarchæ.

[d] ¶ Metropolitanus.] Not. q. in magnis negotijs semper consulet archieps suū Primatem, vt hic, & 65. distinctione, de persona. & 6. q. 4. si inter episcopos. Item habes hic, q. Primas non debet interesse concilio metropolitani. & 92. dist. c. pen. & 11. q. 1. si clericus aduersus.

Primas in cō cilio archiepi non dēt interesse.

[e] ¶ Instruere.] ergo iudex à quo appellatur, pōt instruere iudicem ad quem appellatur, & eius causam quare nō recipit eius appellationem, & exēplum sibi reddere debet, vt ff. de appella. recipi. l. sciendum. non tamen tāquam testis, vt 2. q. 6. statuendum. a.

HAbeatur.] Casus triū sequentium capitulorū plani sunt.

[f] ¶ Dies Quadragesimæ.] In seq. c. dr, q. post tertiam hebdomadam Paschæ, sed iste canō præiudicat illi: q. iste canon est Nicęni cōcilij, [1] vel loquitur secundum diuersas consuetudines, 76. dist. cap. sexta. ver. primo.

[1] Sub. q. inter alia primatū obtinet. 15. dist. c. 1. & 2.

ADDITIO. arg. 76. dist. vtinam. Archidiaconus.

[g] ¶ Simultatibus.] Simultas est odium priuatum. 45. dist. cap. tertio.

[h] ¶ Circa tempora.] Idibus Octobris, vt j. cap. seq.

PRopter.] ¶ Admoneant.] idest, conuocent, vel proprie, & sic est arg. q. mora potest purgari, licet certus dies sit appositus, [2] aliàs quare admoneren-

[2] Idest, adiectio diei nō facit aliquē esse in mora. Lau.

tutisse ℥.ea.dist.qm. & extra de concess. præb. & eccle. non va.quia diuersitatem & ff.de peri.& com. rei ven. l.1.§.licet autem.Arg.contra,extra de elect.cum in cũctis.arg.contra.7.q.1.præsentiũ.& 20.q.2.puella & C. de contrah.stipu.magnam. & extra de dolo & contu. cum dilecti. Sol. vbi dies præfigitur à canone, mora potest purgari:secus si ab homine præfigitur dies. arg. ff.de arb. si cum dies. §.vlt. & l. Celsus.Io Sed hoc nõ est verũ, vt extra de sup. neg præ.licet.ibi dici vr, q mora purgari non possit; sed certè noua decre. dicit, q in solutione pensionis mora intra breue tempus possit purgari, vt extra de loc.c. vlt. sed illa loquitur in alio casu,quàm decret. licet. Vel dic, q illa corrigit decre. licet. B.

a ¶ Idibus.] Hoc falsum videtur; quia idus semper est in xiij. die vel xv.secundum quod nonę pręcedunt: si enim mensis habet quattuor nõnas,sunt idus in xiij. die:si verò sex nonas, sunt in xv. die. Et ita idus numquam sunt in x.die. verum est apud nos, sed apud Græcos bene est in x. die. Dicunt quidã, † q idus qñque dr largè,vt hic, scilicet totum illud tempus ex quo post nonas statim incipiunt computari, vt cum dr viij. idus.vij.idus,& sic de inceps:quam in principio mensis dr kalendę,deinde iiij. vel vj. nonas, deinde terminatis nonis dr viij. idus.vij. idus. quare ergo dr,quòd fit decimus? Sed dicas,q hic vocat hoc nomine, idus, quemlibet diẽ, q est inter illos dies, qui dicunt idus, non vltimum diem illorum, qui propriè & absolute dicitur idus. Alia expositio,quę fit hic,non valet.

† Vt Laurentius.

e ¶ Causis constat.] quæ ad statũ prouinciæ spectant.

f NOn oportet.] ¶ Doceri.] Licet.n. non debeant indigere doctrina,vt 1. q.7. conuenientib. ‡ tamẽ discere debent.24.q.3.si habes.Laur.

‡ Ad idẽ 36. dist.§.ecce.

g ¶ Accusare.] id est, debent excommunicari, vt 2. q. 6.

autem comprouinciales episcopos ij, qui in amplioribus, idest in metropolitanis ciuitatibus degunt. ¶ Secundum verò cõcilium Idibus[a] Octobris habeatur, qui dies apud Græcos hyperberetæi† mensis,[b] decimus γ inuenitur. In ipsis autem concilijs,& presbyteros, & diaconos præsentes esse oportet,& omnes[c] quotquot se læsos existimant, & synodicam expectare sententiam. Nec liceat aliquibus apud semetipsos concilia[d] sine metropolitanorum episcoporum conscientia facere,quibus de omnibus causis constat[e] permissum esse iudicium.

† Vide î hũc locũ Io. Bap. Piũ adnotationum posteriorũ c. 66. kalendę, nonę, & idus.

α ¶ Id est media.] *Antea legebatur,* & in medio temporis inter Pascha & Pentecostem,*nec multò aliter apud Iuonem,* idest medio temporis,&c. *Sed reposita est hæc lectio ex plerisque Gratiani exemplaribus,& collectione Isidori,in qua est hęc eadem versio. Nã cæteri collectores secuti potius videntur versionem Dionysii, quę est in codice canonum: quamuis & Burchardus, & Pannormia hoc loco habeant,* idest medio Pentecostes, *vel,* in medio Pentecoste, *vbi in versione Dionysii est,* ita vt quarta septimana Pentecostes, *verbum plano è verbo.Græce enim est :* ὥστε εἶναι τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς πεντηκοστῆς.

β ¶ Cõpleatur.] *vocem,* ἐκπληρῶσθαι *Dionysius vertit,* conueniat.

γ ¶ Decimus.] *Prorsus ex gręco. Dionysius autem, quem Burchardus,& Iuo sequuntur, habet,* Idibus Octobris,idest,quintodecimo die mensis Octobris, quem hyperberetæum Græci cognominant. *In canone autem Apostolorum 37.legitur secundam anni synodum celebrandam esse,* ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ, *idest,* duodecimo die hyperberetęi. *Non conuenire autem omnino Latinorum menses cum Gręcorum satis constat. Suidas quidem scribit apud Macedonas hyperberetæum eumdem esse qui October, Galenus autem Pergami eumdem qui September.*

Item ex concilio Laodicen.c.40.

¶ Semetipsos accusant, qui vocati ad synodum venire contemnunt. C. V.

NOn oportet vocatos episcopos ad synodum, contẽnere, sed adire † debere,& aut docere, aut doceri[f] quæ sunt ad ecclesię cæterorumque correctionem vtilia; quòd si contempserint,seipsos videntur accusare,[g] nisi forte pro infirmitate ire non possint.

Burc. l.1.c.47. Iuo.p.5.c.157. † al.abire.

Item ex concilio Chalcedonensi,c.19.

¶ Corripiantur episcopi, qui ad concilium vocati, venire contemnunt. C. VI.

PEruenit ad nostras aures, quòd in prouincijs cõstituta episcoporũ concilia minime celebrentur. Hoc α ex eo

Ans.l.6.c.199. Iuo.p.4.c.243.

b ¶ Hyperberetæi mensis.] idest, Octobris.

c ¶ Et omnes.] Et,pro,i.aliàs si omnes debent cõuenire de prouincia, quare episcopus referaret eis omnia ea, quæ fierent * in synodo,vt j.c.decernimus.

* De hoc ℥. eo.c.pe. Lau.

d ¶ Concilia.] Prouincialia, quia quilibet episcopus irrequisito metropolitano potest facere concilia episcopalia,vt 38.dist.quando.

ADDITIO.Sic legit & not. ℥.ea.dist.c.pen, in fi. Arch.

6.quisquis probatus.

PEruenit.] CASVS Quidam erãt episcopi, qui cõcilia non celebrabant,quod apparebat ex eo, quòd correctione egebant multæ res ecclesiasticæ, quæ iam neglectę fuerant: Quare statutũ fuit in synodo, vt bis in anno eporũ concilia celebrẽtur ad correctionẽ eorum, quæ fuerunt emendanda. Statuit etiam quòd omnes episcopi prouinciæ intersint; nisi necessitate aliqua

equa exerceantur, alioquin corripiantur.

a ¶ Multæ.] Arg. q per sequentia intelliguntur, & præsumuntur præcedentia: nã si quis ab hæreticis per violentiam tractus fuerit, & per mensem steterit cum eis, præsumitur non tractus, vt 1. q. 1. constat. Item arg. contra

Præcedentia per sequẽtia præsumũtur.

diuinis mandatis: & q metropolitanus non habeat licentiam petendi aliquid ab episcopis venientibus ad synodum: & si conuictus fuerit aliquid exegisse, in quadruplum restituet.

c ¶ Quoniam quidem regula.] Illud no. q cũ hæc synodus 1 velit corrigere antiquam cõstitutionem, facit mẽtionem de ipsa: & sic est arg. q vna cõstitutio non reuocet per aliam, nisi faciat mentionem illius: sic est in rescriptis: quia aliter non videtur Papa ex certa scientia contrarium constituere. Sed hoc non dico verum: & licet in rescriptis & priuilegijs requiratur, q fiat mentio priorum, ad hoc vt priora reuocent, 3 non tamen est ita in constitutionibus: & hoc ideo quia constitutio procedit ex libero motu domini Papæ: & quia omnia iura habet in scrinio sui pectoris, vt C. de testa. omnium. Item & est arg. ad hoc extra de cog. spi. c. 1. similiter in testamentis non requiritur, q fiat mentio prioris: quia testamentũ pro lege seruatur, 13. q. 2. c. vlt. nisi in duobus casibus, vt si sit testamentum factum inter liberos, 4 vt C. de test. l. hac consultissima §. ex imperfecto. & Auth. hoc inter liberos & nisi ipse testator legẽ sibi testandi dixerit: cum dixerit: si fecero aliud testamentum, nõ valeat: quia tunc faciendo secundum, oportet q faciat mentionẽ de primo: vt ff. de leg. 3. si quis in prin. in conciliis autem antiquius obtinet, si est potioris auctoritatis, vt 50. dist. dño sancto. in fi. Ioan. Verum est q in rescriptis continetur: sed omnium factorum habere memoriam, potius est diuinitatis quàm humanitatis. C. de vete. iu. enu. l. 2. §. si quis. nec præsumitur Papa ex certa scientia indulgere per secundum rescriptum post primum super eodẽ: sed psumitur q hoc faciat immemor prioris. extra de offic. deleg. ex parte 1. Ipsum enim fallit obliuio. 23. dist. præterea. sed vt tangitur in gl. Ioan. ipse habet vel præsumitur habere omnia iura in scrinio pectoris sui. In legibus & constitutionibus continentur iura: & posterior tollit priorem, licet non faciat mentionẽ de ipsa. ff. de legibus. nõ est nouũ. In testamentis aũt alia est ratio, ne libertas supremi iudicij infringatur: quod esse non debet. ff. pro socio. cũ duobus. §. idẽ rndit quia nihil est qd magis hominibus debeatur, quàm qd supremę voluntatis liber sit stylus: & liberũ qd iterum non redit arbitriũ. C. de sacrosan. eccl. l. 1. in fi. sed in duobus casibus q̃ not. in glo. Ioan. est speciale. Bar.

Constitutio secũda an reuocet priorẽ de illa mentione non facta.

2 Scilicet, septima, sm Hug. Ioã. de Fant.

3 Extra de pscri. veniẽs. & de rescrip. cũ ordinem. Archid.

Testamentũ secundũ, an reuocet primum.

4 Itẽ & si pri. mũ derogatoriũ est secundo. ff. de lega. 1. si mihi & tibi. §. vlt. Arch.

probatur, quod multę, a quæ correctione opus habent, ecclesiasticæ res negligantur. Statuit ergo hæc sancta synodus, secundum regulas Patrum bis in anno in vnum conuenire per singulas prouincias episcopos, vbi singula, β quæ emerserint, corrigantur. Qui vero noluerint conuenire episcopi constituti in suis ciuitatibus, & hoc maxime, cum sui corporis sanitate consistentes, etiam ab omnibus alijs vrgentibus necessitatibus, † b & inexcusabilibus negotijs liberi sunt, licere eos fraternæ charitatis admonitionibus corripi.

† abest à collectione Isidori, & Iuone.

α ¶ Hoc ex eo.] *In collectione Isidori, vbi alioquin eadem videtur esse versio, legitur,* ex hoc probatur, quod multæ, &c. *itemque apud Iuonem, addita tamen particula, &, Græce est:* καὶ ἐν τούτῳ πολλὰ ἀμελεῖται τῶν διορθώσεως δεομένων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. *idest:* & propterea multæ ex rebus ecclesiasticis, quæ correctionis egent, negliguntur.

β ¶ Vbi singula.] *Ita in collectione Isidori, & apud Iuonem, & Anselmum. Græce est:* ἔνθα ἂν ὁ τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπος δοκιμάσῃ, καὶ διορθοῦν ἕκαστα τὰ ἀνακύπτοντα. *quæ Dioynisius sic vertit:* Quo metropolitanus antistes probauerit, & corrigere singula; si qua fortassis emerserint.

Item ex septima synodo, c. 6.

Ex versione Anastasij.

¶ Canonicis subiaceat pœnis metropolitanus, qui saltem semel in anno celebrare concilium negligit. C. VII.

In concilio Nicæno. c. 5. & Antiocheno c. 20. Iuo. p. 5. c. 373. s. ead. c. habeat. & c. propter. Cap. 9.

2 Qvoniam quidẽ regula c est, quę dicit, bis in anno per singulas prouincias oportere fieri p cõuentum episcoporũ regulares inquisitiones; pp fatigationẽ, & vt opportune α habeãtur ad iter agẽdũ hi, q cõgregãdi sunt, definierũt sextæ synodi sancti Patres, omni excusatione d

tra prælatos ex vitijs subditorum, & contra magistros ex vitijs discipulorum, vt 28 dist. priusquam, & 22. q. 2. quod autem ait. 53. dist. legem. 12. q. 2. quatuor. 44. dist. multis. 34. q. 1. cum per bellicam. & C. de adul. si qui.

b ¶ Necessitatibus.] Quæ necessitas excuset, habes de consec. distin. 4. hi qui. 1 Item si quis propter tempestatem vel flumen, vel quia vocatus est ad testimoniũ vel ad dignitatem, vel si incipit abesse caussa reipublicę, vel si domestico funere impeditur, vel si maius negotiũ ipsum trahit, excusatur, vt ff. si quis cau. l. 2. §. 1. & 2. & l. 4. & ff. ex quibus cau. maiores, item hi. vel si ad maius tribunal vocatus est, vt ff. de re iudi. contra pupillum. §. is qui. Item timor hostium. extra de app. ex parte.

Citati multis causis excusantur.

1 Et 23. dist. cũ ois filius. vbi de hoc i gl. no. quod. Archid.

Qvoniam quidem] Hæc est secunda pars huius di. in qua probat, q sufficit q semel in anno fiat prouinciale concilium. Ioan. de Fan. & q singulis annis cõcilium prouinciale debeat celebrari, ponitur sub præcepto. Archidiaconus.

CASVS. Hoc capitulum diuiditur in duas partes: In prima parte dr, quod antiqua regula pręcipiebat synodum bis in anno celebrari: Sed quia hoc difficile erat, ideo sexta synodus statuit semel in anno fieri. Princeps vero, qui hoc prohibuerit, excommunicetur, & metropolitanus, qui concilium neglexerit celebrare, canonice puniet. In secunda parte, quę incipit ibi, [Dum autem.] dicitur, q donec synodus agitur, epi debent esse intenti

ADDITIO. Et 33. quæst. 2. hoc ipsum. in fi. Archidiaconus.

d ¶ Excusatione.] Friuola: nã rationabiles exceptiones semper admittuntur, 1 vt extra de offic. deleg. ex parte.

1 Supra ead. c. proxi. ĩ ea. si eps. Arch.

a ¶ Communione.] Not. principes posse excõicari: qd verum est etiam à sacerdotibus, vt j. distin. 96. duo sunt. 11. q. 3. si autem vobis. & C. vbi de crimi. agi opor. auth. qua in prouincia.

b ¶ Vel vi] Videtur ergo, q. si aliquis per vim detineatur ab aliquo, & aliquid interim fiat cõtra ipsum, q. retractari possit illud. Idẽ est si per dolum alteri non veniat, vt ext. de in integr. resti. ex litter. 1. Sed contrarium legitur. ff. si quis cau. l. 2. §. vlt. & ff. de eo per quem factũ erit. l. vlt. vbi dicitur, quod si per dolum, aut per vim alicuius aliquis non venerit ad iudicium, non reuocatur id quod factum est, sed datur actio contra ipsum impedientem. Sed dic, q. non reuocatur ipso iure: sed per in integrum restitutionẽ: 1 vel in eo casu reuocatur qñ detentor non est soluendo. ext. de restitu. spo. olim.

Reuocantur facta contra violẽter detentum.

1 ff. de eo p quẽ factum est. l. vlt. §. 1. Archid.

c ¶ Quadruplum.] Argum. q. clerici possunt pecuniariter puniri, & punire, vt 23. distin. quamquam. in fine. & 17. q. 4. definiuit. & cap. si quis deinceps & 23. q. . de Liguribus. Arg. contra, extra de pœn. licet. 2 Sed dic, q. vbi pœna spiritualis est in iure statuta, non debet infligi pecuniaria: alias; secus. extra vt lite non contesta. quoniam. in fi. ideo autem punitur in quadruplum: quia crimen cõcussionis 3 commisit: quod punitur pœna quadrupli. 1. q. 1. quidam. & q. 7 sancimus. in fine. & tam laicus, quam clericus punitur pœna concussionis, vt 23. q. 1. militare. hic signatur contrarium, 12. q. 2. fraternitas. vbi dicitur, quod ecclesia non debet suum cum augmento recipere. Sed dic, q. hic non recipit nomine ecclesiæ, sed proprio nomine. 16. q. 6. si episcopum.

Clerici possunt pecunia riter puniri.

2 Dic vt no. inf. 23. q. 5. si vos. Arch.

3 Aget iste à quo accepit 5 cũ superio ri. 11. q. 1. si c. ctic. Arch.

e ¶ Minus.] Argumen. quod magistri non petant collectam à scholaribus vt libentius veniant ad scholas. sic 1. q. 1. baptizandis. & cap. placuit, vt vnusquisque. 1. q. 2. vendentes.

Magistri debẽt gratis docere.

f ¶ Respuendæ.] Arg. q. quædam licite possumus recipere, quæ tamen petere prohibemur, vt 1. q. 2. placuit. ea. q. quam pio. 13. q. 2. quæsta.

remota, omnibus modis semel in anno fieri, & deprauata corrigi. Hunc ergo canonem & nos renouamus: & si quisquam princeps inuentus fuerit hoc prohibere; communione [a] priuetur. Si quis vero metropolitanorum hoc neglexerit agere absq; necessitate, vel vi, [b] seu aliqua rationabili occasione; canonicis pœnis subiaceat. Dum autem synodus agitur super canonicis, & euangelicis negotijs; oportet congregatos episcopos in meditatione, & solicitudine fieri custodiendorum diuinorum, & viuificorum Domini mandatorum. *& post pauca.* ¶ Porro nõ habeat metropolitanus licentiam ex his, quæ defert episcopus secum, siue iumentum, siue aliam speciem expetendi. Quod si hoc egisse conuictus fuerit, soluat quadruplum. [c]

a ¶ Et vt opportune.] *Græce est.* καὶ τὸ ἰνδιῶς ἔχειν πρὸς ἀποδημίας. *idest:* Et quod non bene parati sunt ad iter faciendum.

Item Leo iiij. ad episcopos Britanniæ, c. 3.

¶ Non cogantur presbyteri ad sacra concilia eulogias deferre. C. VIII.

De eulogijs [d] ad sacra concilia deferendis nihil inuenimus à maioribus terminatum: sed sicut vnicuique presbytero placuerit. Nam si cõstitutum fuerit illo in tempore benedictiones afferri, forsitan minus [e] libenter ad synodos occurrent: & magis venire obtrectabunt. Quæ, vt arbitror, non sunt rationabiliter quærendæ; nec vltro delatæ, respuendæ. [f]

¶ *Habetur hac epistola Romæ manuscripta, vt in indice dictum est.*

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 21.

¶ Sine graui necessitate episcopus ad synodum ire non tardet. C. IX.

Episcopus ad synodum ire non tardet, nisi satis graui necessitate inhibeatur: sic tamen, vt in persona sua legatum [g] mittat, suscepturus salua fidei veritate, quidquid synodus statuerit. Ansl. 7. c. 191.

¶ *Similem sententiam, & pene eadem verba referunt Burch. l. 1. c. 51. & Polycar. l. 3. tit. 16. ex Felice.*

Item ex concilio Carthaginensi 5. c. 10.

De eulogijs.] CASVS. Quærebat quidam episcopus à Papa, vtrum presbyteri tempore synodi deberent afferre eulogias, idest, munuscula episcopis? Et respondet Papa nil se inuenisse à maioribus definitum: sed est in arbitrio cuiuslibet presbyteri, qui voluerit exhibere. Nam si definitum esset aliquid tempore synodi à presbyteris dandum, minus libenter venirent ad synodum. Vnde eulogiæ ab aliquo peti non debent: nec delatæ respui.

d ¶ Eulogijs.] Eulogiæ dicuntur munera, quæ deferũt subditi suis prælatis.

ADDITIO. Ad idem ff. de orig. iur. l. 2. iuxta finem. §. diuus. vbi de hoc. Archid.

Episcopus.] CASVS. Dicitur hic, quod episcopus vocatus debet ire ad synodum, nisi graui necessitate fuerit impeditus: & tunc mittat pro se legatum, qui suscipiat, quæ in synodo statuentur.

g ¶ Legatum.] Argumen. quod licet citatus ad iudicium venire non possit: nihilominus tenetur mittere procuratorem. 5. quæstione 3. si ægrotans. & extra de appellatio. constitutus. Argumen. contra extra de procurato. querelam. De hac materia quæras 5. quæstio 3. si ægrotans. sed illud cap. querelam, loquitur in ardua causa.

Citat⁹ impeditus, an mittere teneatur.

Placuit.]

P[1]Lacuit. ſ. CASVS. Dicitur in hoc cap. q̃ episcopi niſi fuerint impediti, ſemper debent ad ſynodum ire: & ſi ire non potuerint, ſuas excuſationes in litteris mittant: q̃ ſi neglexerint ad Primatem mittere, à communione fratrum priuentur, & eccleſia ſua tantum ſint contenti. Idem fere eſt caſus trium cap. ſequentium: & per te videbis. Additur tamen ibi, quòd priuantur communione fratrum, vſque ad ſequentem ſynodum.

¶ Excuſatorias litteras dirigant, qui grauati ad ſynodum ire non poſſunt. C. X.

Af.c.l.7.c. 188. PLacuit, vt quotieſcumque congregandum eſt concilium; epiſcopi, qui neque ætate, neque ægritudine, [a] neque alia grauiori neceſſitate impediuntur, competenter occurrant. *& infra.* ¶ Quòd ſi non potuerint occurrere, excuſationes ſuas litteratorie [α] [b] conſcribant: niſi autem [β] rationem [c] impedimenti ſui apud Primatem ſuũ reddiderint, eccleſiæ ſuæ communione [d] debent eſſe contenti.

[α] ¶ Litteratorie.] *In concilijs impreſſis legitur,* in tractatoria. *Dubitatum fuit, an legendum eſſet,* in tractoria. *Nam epiſtolę, quibus Imperatores, vel Reges ſuos præſides vocabant, vel euectionẽ aliquã concedebant, tractorię dicebantur. Sic in codice Theodoſiano, lib. 8. titulus ſextus eſt,* de tractorijs, & ſtatiuis. *& ſic videtur emendandum in lib. Cod. 12. quamuis in impreſſis legatur,* de tractatoriis, *quam vocem* tractoriam, *eadem ſignificatione Carolus Magnus in ſuis capitularibus vſurpauit, lib. 4. c. 30. & 69. & eadem notione eſt in concilio Meldenſi, c. 71. Sanctus quoque Auguſtinus in lib. poſt collationem contra Donatiſtas, c. 24. tractoriam pro epiſtola vocatoria vſurpat, his verbis:* Sic autem à Primate ſuo per tractoriam fuerunt euocati. *Atque in hoc canone, vbi de vocandis epiſcopis ad concilium agitur, vox iſta eſſet aptiſſima. Nam in concilio Africano inſerto in codice canonum, c. 43. vbi hoc idem reperitur, & c. 57. §. Lucianus. & §. Alypius. in vetuſtis codicibus ſemper legitur,* tractoria, *vbi in impreſſis eſt,* tractatoria. *& in Carthaginenſi græco, c. 91. eſt* ἡ εὐοδία. *Verum idem B. Auguſt. vtitur dictione,* tractatoria. *in eam, quæ nunc ſubijcietur ſententiam. Loquens enim de epiſcopis, ſi vocati noluiſſent venire ad concilium, & ibi obiecta crimina purgare, epiſt. 162. ait;* Quod ſi non fecerint, ibi etiam eorum prauitas, & peruerſitas innoteſcet: miſſaque tractatoria ſuper eorum nomine per totum orbem terrarum, quacumque iam Chriſti eccleſia dilatata eſt, ab oĩbus eccleſijs, eorũ communio præcidetur. *In concione quoq; ſecunda in Pſ. 36. eadẽ vox quater inuenitur: & epiſtola Syricij, quæ recitatur in concilio Teleptenſi, ibi vocatur tractatoria. Cuius mentionem faciens Innocen. in epiſtola ad Exuperium Toloſanum, c. 1. ait:* De his, & beatæ recordationis viri Syricij epiſcopi monita euidentia commearũt: *quibus verbis videtur indicare non ad ſolos Africæ epiſcopos, ſed ad omnes prouincias miſſam fuiſſe illam Syricij tractatoriam. Ita Leo Papa II. poſtquam ſextum vniuerſale concilium finem habuerat, breuem eius concilij ſummam ad Hiſpaniæ epiſcopos, vt ei ſubſcriberent, miſit; quam tractatoriam vocat: quę Leonis ij epiſtolæ manuſcriptę ex Hiſpania Romam ſunt miſſę.*

[β] ¶ Niſi autem.] *In originali eſt,* vel ſi poſt aduentum tractatoriæ aliquæ neceſſitates repente forſitan ortæ fuerint, niſi rationem impedimenti ſui apud ſuum Primatẽ reddiderint, ab eccleſiæ communione debere eſſe contemptos. *In Africano c. 43. reliqua eodem modo. Sed in extremo eſt fere, vt apud Gratianum:* eccleſiæ ſuæ communione debere eſſe contentos. *Itemq́; in Carthaginenſi græco:* Ὀφείλειν τοὺς τοιούτους τῇ κοινωνίᾳ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀρκεῖσθαι ἐκκλησίας. *Similis quędam pœna imponitur in eodem concilio, infra diſt. 58. c. fin.*

Item ex concilio Turonenſi, c. 2.

[a] ¶ Neque ægritudine.] graui, vt j. ead. ſi quis epiſcoporum. nõ enim excuſat leuis febricula, vel vetus quartana, vt ff. de ædil. edic. l. 1. §. ſed ſciendum.

ADDITIO. Arg. cõtra. 7. q. 1. pro ſentium. & extra de procu. quædam, vbi de hoc. Archid.

[b] ¶ Litteratorie, &c.] vel etiam per certum nuncium, [1] cui credi poſſit, vt 97. diſt. nobiliſſimus. extra de offic. deleg. prudentiam. extra de reſcri. ex parte. & cap. ſciſcitatus.

[1] Tenet hoc idem Hug.

[c] ¶ Rationem.] Nota non ſufficit dicere ſe non poſſe venire, niſi ſi rationem impedimenti aſſignet. ſic extra de offic. & po. iu. deleg. prudentiam. & de reſcript. ſciſcitatus. & illã cauſam probabit, vt 4. q. 5. quiſquis. in fi. & per vnum teſtem eam poteſt probare, vt extra de procura. ex inſinuatione. licet ſit argu. contra. extra de in integ. reſti. ex litteris. [2] Ioan. Sed certè credo hoc eſſe ſpeciale, vt vni teſti credatur cum ſuo iuramento.

[2] Vbi ď hoc. & extra de teſti. veniẽs. 1. ibi videas.

[d] ¶ Communione.] Videtur q̃ aliquis poteſt eſſe excommunicatus in vna eccleſia, & non in altera, vt hic, & 58. diſt. ſi quis de alterius. & ſic eſt contra 4. q. 5. quiſq́. Sed dic, quòd iſte nõ eſt excommunicatus: ſed cum alijs epiſcopis non communicabit; quia non venit ad negotia ipſorum, vel ad conſecrãdum epiſcopum cũ alijs.

Excõicatus vtrũ quis poſſit eſſe ĩ vna eccleſia, & non in alia.

PALEA C. XI.

EPiscopus nõ debet abbatẽ [a] cogere ad synodum ire, nisi aliqua rationabilis causa existat. Burc. l. 8. c. 73. Iuo. p. 7. c. 91.

Hæc Palea abest ab illis tantum exemplaribus, in quibus paucissima reperiuntur. & refertur infra 18. q. 2. post c. fi. à Gratiano ex eodem Turonico, quemadmodum & à Burchardo, & Iuone.

Item ex concilio Arelatensi 2. c. 19.

¶ A communione sit alienus, qui synodo adesse contempserit. C. XII.

j SI quis aũt synodo adesse neglexerit, vel cętũ fratrũ, antequã [b] dissoluatur concilium, crediderit deserendum; alienum se à fratrũ communione cognoscat; nec eũ recipi liceat, nisi in sequenti synodo [c] fuerit absolutus. Burc. l. 1. c. 50. Poly. l. 2. tit. 15. Iuo, p. 5. c. 160. ex concilio Spalensi, vt Burch.

Item ex concilio Agathensi, c. 35.

¶ Vsque ad proximam synodum à cõmunione abstineat, qui à metropolitano vocatus absq; graui necessitate synodo adesse neglexerit. C. XIII.

SI episcopus metropolitanus ad cóprouinciales episcopos epistolas direxerit, in quib. eos aut ad ordinationẽ summi Pontificis, [d] aut ad synodũ inuitet; postpositis omnibus (excepta graui infirmitate corporis, aut pręceptione [e] regia [f]) ad constitutum diem adesse non differant. Quòd si defuerint (sicut prisca canonum pręcepit auctoritas) vsque ad proximam synodum à charitate fratrum, & ecclesiæ communione priuentur. Burc. l. 1. c. 49. Iuo, p. 5. c. 159. Pann. l. 4. c. 17.

Item ex concilio Tarraconensi, c. 6.

¶ A communione priuetur episcopus, qui à metropolitano vocatus ad synodum venire contemnit. C. XIIII.

ij SI quis episcoporũ commonitus à metropolitano ad synodũ nulla graui intercedẽte necessitate corporali venire contempserit: sicut statuta Patrum sanxerunt; † vsque ad futurum concilium cunctorum episcoporum charitatis communione priuetur. Simile in Pannormia, l. 4. ca. 18. ex Auernẽsi. † al. consuerunt.

Item ex concilio Martini Papæ.

¶ Presbyteri, & diaconi, & cuncti, qui se lęsos existimant, ad metropolitanam synodum conueniant. C. XV.

PRopter ecclesiasticas causas, [g] & altercationum solutiones, bene placuit per singulas prouincias bis in anno concilium fieri, conuocante metropolitano episcopo omnes prouinciales episcopos; ita vt ad concilium veniant † omnes presbyteri, & diaconi, vel hi, [h] qui se læsos existimant; vt in concilio causæ examinatæ ad iustum iudicium perducantur. Et si qui manifeste episcopi, vel Apud Martinũ Bracarensem episcopum in c. synogiæ c. c. 18. Poly. l. 3. ti. 17. † procedant] ori.

a EPiscopus.] ¶ Abbatem.] Hoc [1] intelligi potest de abbatibus Cisterciẽ. ordinis, vt extra de sta. monach. c. 1. nisi pro crimine enormi. 11. q. 3. priuilegiũ. Arg. extra de priuile. tutorum, sed alij abbates debent venire ad concilium, vt 18. q. 2. abbates. & j. eo. decernimus. & hãc paleam habes 18. q. 2. §. vlt.

SI quis autem.] b ¶ Antequã.] sic j. de consec. distin. 1. omnis. [2] 11. q. 3. certum.

c ¶ Nisi in sequenti synodo.] sic ergo quandoque differtur absolutio, vt maior rubor sit ei absolui coram multitudine. similiter in sacrilego differtur, vt diutius confundatur. 17. q. 4. si quis suadente. sic differtur absolutio illius, qui multum deliquit, vt 11. quæst. 3. qui iubente. vnde licet ante voluerit absolui, non auditur, aliàs regulariter non debet differri, vt extra de appella. qua fronte.

d SI Episcopus.] ¶ Summi Pontificis.] idest, epi, vt 2. q. 7. c. accusatio. vel audire de eis, quæ ordinauerit summus Pontifex.

e ¶ Præceptione regia.] licet eps suo metropolitano tamq̃ maiori teneatur obedire, vt s. dist. 8. quę cõtra mores. tñ hic defertur regię dignitati, [3] vt 12. q. 2. de reb. 63. dist. Salonitanæ. Item in hac synodali citatione, vnica citatio sufficit, vt hic, & simile. j. 4. & 5. quisquis. sed in iudiciali trina requirit, vt 24. q. 3. de illicita.

f ¶ Regia.] 23. q. vlt. si vobis. & c. si quis episcopus. contra. sed hic loquitur de ijs q habent feudum, [4] ibi non: immo & quilibet deberet venire, si vocaretur propter negotium regni: vel illud intelligitur cum episcopus relicto ecclesiastico iudicio pergit ad Imperatorem petens ibi iustitiam: quod nullus clericus debet facere. 11. quæst. 1. placuit.

SI quis episcoporum.] Nihil notatur.

PRopter ecclesiasticas causas.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q metropolitanus bis in anno debet concilium congregare, omnes epos prouinciæ cõuocãdo: ad quod etiam conuenire debent sacerdotes, vel diaconi, vel omnes, qui se læsos existimant: & qui in aliquo delicto inuenti fuerint, secundum [5] tõnem excommunicentur. In fine capituli dicitur, q nullus eps potest concilium celebrare, nisi fuerit metropolitanus.

g ¶ Propter ecclesiasticas causas.] Martinus, qui fuit solicitus pro Republica, renouauit canones: vnde dicitur renouator canonum.

h ¶ Vel hi.] quasi dicat, vel omnes veniant: vel saltem

1 Hãc glo. quidam nõ habent, sed ista est in antiquo apparatu. Io.

Abbates tenentur ad cõcilium epi venire.

2 Cum trib. c. seq. ibidẽ.

3 Arg. cõtra 16. q. 2. nullus. vbi de hoc. Arch.

4 Et videas qđ leg & no. extra de appell. cũ parati. in glo. arg. quod, &c. Arch.

presbyteri, aut diaconi inuenti fuerint in offensa: secundū rationem excommunicentur; quamdiu communi consensu [a] de his placuerit dare sententiam. [b] Nulli autē episcopo liceat propria apud semetipsum concilia [c] facere, prǽter eos, quibus metropoles sunt creditæ.

a ¶ Martini.] *Gratianus hoc primum citat nomine Martini Papæ, deinceps eodem nomine multa citaturus: quæ omnia sumpta sunt ex libro capitulorum Græcarum synodorum Martini episcopi Bracarensis: (antiquitus enim Episcopi Papæ dicebantur.) Hic enim, cum esset græcus, ad vtilitatem ecclesiarum Hispaniæ, vbi episcopatum obtinebat, ea capitula latina fecit: & in nonnullis quædam addidit: in alijs verò aliqua detraxit; quemadmodum in hoc capite, quod sumpsit ex concilio Antiocheno, c. 20 sup. ead. c. propter. Aliqua etiam ex Toletanis concilijs in eum libellum retulit.*

b ¶ Vel hi.] *In aliquot conciliorum editionib. legitur*, vt eorum, qui se lęsos existimant, in concilio causæ, &c.

[*Item ex concilio Bylon.*]

PALEA γ C. XVI.

ANnis singulis episcopus in sua diœcesi synodum faciat de suis clericis, necnon abbatibus; & discutiat alteros clericos, & monachos.

3 *Singuli verò episcoporum suis ecclesijs notificare studeāt, quæ in concilijs statuuntur.*

γ ¶ Palea.] *In nullo collatorum exemplarium habetur, sed versiculus*, singuli, *coniunctus est præcedenti capiti*, Propter ecclesiasticas. *sunt́q; verba Gratiani.*

Vnde in concilio Toletano 16. c. 6.

¶ Quæ in concilijs statuuntur, singuli episcoporum suis ecclesijs notificent. C. XVII.

DEcernimus, vt dum [d] in qualibet prouincia conciliū agitatur, vnusquisque episcoporum admonitionib. suis intra sex mensium spatia omnes abbates, [e] presbyteros, diaconos, atque clericos, seu etiam omnem conuentum ciuitatis ipsius, vbi præesse dinoscitur, necnon & cunctam diœcesis suæ plebem aggregare nequaquam moretur: quatenus [δ] coram eis plenissimè omnia referet, quæ eodem anno in concilio acta, vel definita esse noscuntur. *& infra.* ¶ Quòd si quispiam hæc paruipendenda crediderit, sententia excommunicationis [f] duorum mensium curriculo persistat vsquequaque multatus.

δ ¶ Quatenus.] *In duobus exemplaribus huius decimisexti concilij Toletani, locus hic ita legitur:* quatenus coram eis publice omnia reserata, de his, quæ eodem anno in concilio acta, vel definita extiterint, plenissimè notiores efficiantur.

DISTINCTIO XIX.

D*E epistolis* [g] *verò decretalibus quæritur, an vim auctoritatis obtineant, cum in corpore canonum non inueniantur. De his ita scribit Nicolaus Papa archiepiscopis, & episcopis per Gallias constitutis.*

---

salté hi q̄ sunt læsi: non enim omnes tenentur venire, vt infra c. proxi.

a ¶ Communi consensu.] episcoporum, Ioan.

b ¶ Sententiam.] absolutionis.

c ¶ Concilia.] prouincialia scilicet, cū alijs episcopis, sed episcopale pōt, vt 38. dist. c. q̄n. 12. q6. 2. c. placuit.

SINGVLI VERO. Hæc est 3. pars dist. in qua dicitur, q̄ singuli episcopi ecclesijs suis notificare debeāt quæ in concilijs statuuntur.

DEcernimus, vt dū.] CASVS. In hoc c. dicit, quòd episcopus postquam redierit a concilio archiepiscopi, intra sex menses debet omnes suos subditos conuocare, & eis indicare quæ sunt in synodo acta: q̄d si nō fecerit, duobus mensibus excommunicetur.

d ¶ Vt dum.] idest, postquam.

e ¶ Abbates.] immo abbates non vocabit ad synodū, vt ī. ea. in illa palea, Episcopus.

f ¶ Excommunicationis.] idest, suspensionis ab officio duorum mēsium. sic 86. dist. tanta. & 10. q. 3. vnio. in fi.

DE epistolis.] Hæc dist. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, q̄d dictū est, scilicet q̄ decretales vim habet canonū. P. Secūda ibi, [Sit ergo.]

CASVS. Supra tractauit Gratianus d̄ auctoritate canonū, & constitutionibus sanctorū in distin 18. In hac verò 19. dist. tractat de epistolis, quæ emanant à Papa: & ostendit q̄ decretales epistolæ eādem vim habent, & auctoritatē quā & canones: & hoc p sequentia cap. patet.

g ¶ De epistolis,] ī. in prima dist. tractatur.

Vt sup. ea. cap. propter. vbi de hoc.

1 Vel dic vt ī. ea. in summa, in fi.

Decretales canonib. æquipollent.

: Subaudi & uis magister de auctoritate canonum. ¹Hic agitur de auctoritate decretalium:& ostēdit hic q; eiusdē sint auctoritatis decretales & canones. Sciendū itaque q; quædā decretalis epistola est generalis:quædā specialis. Generalis. ² est, quæ ad omnes dirigitur, vt 2.q.5.omnib. Specialis est, quæ specialiter ad aliquos mittitur, vt 35. q. 5. q; scripsit.7.q 1. petisti. siue sit generalis, siue sit specialis:dummodo aliquid definiatur p eā, pro iure generali habenda est, vt 16.q. 3. licet.extra de sent. & re iudi. in causis, nisi sit tradita ex tpe, ex loco, & ex cā, vt 29.dist.sciendū. Sed si dubium est,an sit decretalis,recurrendū est ad registrū, vt ā.dist 9. vt veterum. Præsumitur tamen q; sit decretalis,si reperitur inter alias decretales,ad instar illius,quæ reperitur inter alias moniales, q psumitur ex hoc monialis.arg.20. q.1.quē progenitores. Vel si plures eā tenēt,tenenda est, vt 16. dist. Isidorus. distingue put dicit extra de fide instrum. pastoralis.

hoc inducit cap.Gelasij. In tertia parte,quæ incipit ibi, [His itaque.] cōcludit ex supradicto decreto tales epistolas sicut canones, esse recipiendas, breuiter recapitulando supradicta.

a ¶ Reprobantur.] Arg.quòd illud, quod Papa approbat,

Constitutionib. Sāctorū, vt 25.distin. Decretales sunt duplices.

² Hæc solam hic sequitur Hug. & Lau.

Papā imitari debemus.

¶Decretales epistolæ vim auctoritatis habent. C. I.

SI Romanorum Pontificum decreto, ceterorum opuscula tractatorum approbantur, [a] vel reprobantur;ita vt, quod sedes Apostolica probauit, hodie teneatur acceptū;& quod illa repulit,hactenus inefficax habeatur:quāto [b] potius, quæ ipsa pro catholica fide, pro sanis dogmatibus,pro varijs & multifarijs ecclesiæ necessitatibus, & fidelium moribus diuerso tempore scripsit; omni debent honore præferri,& ab omnibus prorsus in quibuslibet opportunitatibus, discretione,vel dispensatione magistra reuerēter assumi? Quāquàm quidā vestrū scripserint, haud illa decretalia priscorum Pōtificū in toto canonum codicis corpore cōtineri descripta; † cū α ipsi,vbi hæc suæ intētioni suffragari [c] cōspiciunt,illis indifferenter vtantur;& solū nunc ad imminutionē sedis Apostolicæ potestatis, & ad suorū augmentum priuilegiorū minus accepta esse perhibeant. *Item infra.* ¶ Si ideo non esse decretales epistolas priscorū † Pontificū Romanorū admittendas dicunt, quia in codice canonum non habentur adscriptæ,ergo nec sancti Gregorij, nec vllius alterius, qui ante vel post ipsum fuit,est aliquod institutum, vel scriptum recipiendum, eo quòd in codice canonum non habeatur adscriptum. Ergo doctrinā eorum,& sanctiones, quæ ab omni lingua venerantur, quia in codice canonum non habentur adscriptæ, de codicibus suis eradant. Vt quid vel membranas [d] occupant, postquam non habentur acceptæ? Sed quare multum immoramur, cum nec ipsas diuinas scripturas veteris & noui testamenti iam recipiemus, si istos duxerimus audiendos? Etenim † neutrum horum in codice canonum ecclesiasticorum habetur insertum. Sed responsuri sunt isti, qui nō ad obediendū potius, q̄ ad resistendū semper sunt parati,dicentes, † q; inter canones inueniatur capitulum sancti Papæ Innocentij, cuius auctoritate doceatur à nobis vtrūque testamētū esse recipiendū, quamqnā in ipsis paternis canonibus nullū eorū ex toto cōtineatur insertū. Quibus ad hæc asserendum † est: quoniam si vetus,nouūque testamentū recipienda sunt,nō quòd codici canonum ex toto habeantur annexa, sed quòd de his recipiendis

Iuo.p.5.c.33.

α Cōcor.l.ab hostib. § sed quod simpliciter.ff. ex qbus cau. ma. & ff. de offic. pręs.l.3.

† al. sanctorum.

† al. etiam.

† al. dicentes.

Innoc. PP. I. ad Exuperiū, epist. 3.c.vlt.

† al. referendum.

SI Romanorum.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in tres partes. In prima parte Nicolaus reprehēdit quosdā,qui nolebant recipere decretales epistolas, quia in corpore canonū, qđ Isidorus fecit, nō habēt īsertę:& facit hoc Nicolaus tribus rationibus. Prima ē:qa cū Papa pręstet auctoritatē opusculis aliorum, multo fortius suis. Secunda rō est:quia ipsi recipiūt eas cū pro se faciūt: ergo & cū contra eos faciunt,recipere debēt. Tertia ratio est,si iō non admittūt eas,qa in corpore canonū non habent: ergo eadē rōne nō debēt admitti scripturę B.Greg. & aliorū multorū, q añ ipsum & post ipsum fuerūt,& nouū & vetus testm̄ in corpore canonū nō inueniunt. Prima rō est in principio cap. Secūda incipit ibi, [Cum & ipsi.] Tertia ibi, [Item si ideo.] In secunda parte,q̄ incipit ibi, [Sed responsuri sunt.] continet responsio illorū dicentium, q; etsi nouū & vetus testamentum in corpore canonū nō inueniantur:tamen ea admittimus,quia vnum cap. Innocentij vtrumque testamentum approbat,& dicit esse recipiendum; etsi nullum eorum in corpore canonum sit insertum:quibus Nicolaus respondet dicens,q; eadē ratione debent recipere decretales epistolas; quia vnū cap. Leonis Papæ præcipit, omnes decretales epistolas custodiri:vt si quis in illas commiserit, puniatur, & ad

bat,& nos approbare vel reprobare debemus, vt 24. q. 1. hęc est fides. & 35. q 9. veniam.

b ¶ Quanto.] Satis enim absurdum est aliquem alij opitulari,& non sibi, vt C. de natura, libe.l. nuper. in fine.

c ¶ Suffragari.] Arg. q; illud qđ pro se quis inducit, contra ipsum inductum non dēt reprobare, vt infra, & si qua similia sunt. arg. dist. 9. neq; quorūlibet. & 4.q.3. placuit. §. item in criminali. ver. si quis testib. & 4.q.8. cuius in agendo. extra de cen. cū olim. Arg. cōtra.2.q. 7.si hęreticus,contra,dist. 38. si quid veri.& ā.dist.10.lege. Primum regulare,secundum speciale in odium hæreticorum,& fauorem fidei & religionis.arg.ad hoc, extra de fo. compe. cum sit generale.

Reprobare non possum pro me inductum.

d ¶ Membranas.] licet leges abrogatas non teneamus, tamen

sancti Papæ Innocentij prolata videatur esse sententia; restat [a] nimirum, quod decretales epistolæ Romanorum Pontificum sunt recipiendæ; etiam si non sint codici canonum compaginatæ: quoniam inter ipsos canones vnum B. Leonis capitulum [b] constat esse permissum; quo ita omnia decretalia constituta sedis Apostolicæ custodiri mandantur, vt si quis in illa commiserit; nouerit sibi veniam denegari. Ait enim cap. decimo † suarum decretalium: [Ne quid vero sit, quod prætermissum à nobis forte credatur, omnia decretalia constituta tam beatæ recordationis Innocentij, quam omnium decessorum nostrorũ, quæ de ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata † sunt disciplinis, ita à vestra dilectione custodiri mandamus; vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.] Dicendo [c] vero, [omnia decretalia cõstituta,] nullum de decretalibus constitutis prætermisit, quod nó mandauerit esse custodiendum. Et rursus asserendo, [omnium decessorum nostrorũ,] nullum Pontificum Romanorum, qui ante se fuerunt, excepit; cuius ita non præceperit decretalia constituta ab omnibus custodiri; vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari. Itaq; nihil refert, vtrum sint omnia nec ne decretalia sedis Apostolicæ cõstituta inter canones conciliorum immissa; cum omnia in vno corpore compaginari non possint; & illa eis intersint, quæ firmitatem his, quę desunt, [d] & vigorem suum assignent; præsertim cum synodalia gesta, inter quæ ipsi canones statuti sunt, in codice canonum non habeantur; sed à nobis omni cultu debito venerentur. Consonat autem huic beatissimo Papæ Leoni sanctus & facundissimus in decretis suis Papa Gelasius, ita inquiens: [Decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma pro diuersorum Patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendas decernimus.] In quo notandum est: quia non dixit, [decretales epistolas, quæ inter canones habentur;] nec tantum [quas moderni Pontifices ediderunt;] sed, [quas beatissimi Papæ diuersis [e] temporibus ab vrbe Roma dederunt.] Dictis autem [diuersis temporibus] etiam illa tempora vir sanctus cõprehendit, quæ crebrescentibus paganorum persecutionibus, ad sedem Apostolicam deferri causas episcoporum difficillime permittebant. His ita diuina fauente gratia prelibatis, ostendimus nullam differentiam esse inter illa decreta, quæ in codice † canonum habentur, sedis Apostolicæ præsulum, & ea, quę prę multitudine vix per singula voluminum corpora reperiuntur: cum omnia, & omnium decessorum suorum decretalia constituta, atque decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma dederunt, venerabiliter fore suscipiendas & custodiendas, eximios præsules, Leonem scilicet & Gelasium, mandasse probauimus.

Leo PP. 1. epi. 1. in fine.

† al. quinto suorum decr.

† al. ordinata

Gelasi⁹ Papa 1. cum 70. epis. Habetur ĩ. 15. distin. c. sancta Romana. §. itē decretales.

† al. corpore

[a] ¶ Cum ipsi.] *Locus fuit emendatus ex ipsa epistola Nicolai, quę Romæ manuscripta habetur: & nuper impressa est in appendice bibliotheca sanctorum Patrum, vt dictum est, sup. distin. 10. cap. leges. in qua epistola multa alia habentur ad epistolas decreta-*

tamē notitia earum est necessaria. ĩ. dist. 7. fuerunt. & est hic arg. q̃ nullũ verbum positũ in aliqua scriptura debet vacare, vel superflue poni, vt 28. q. 1. sic enim. & extra de maio. & obed. solitæ. 1 & ff. de vsuris. l. 4. arg. contra. C. de fideiussoribus, nõ recte.

[a] ¶ Restat.] quasi diceret, quod obtinet ab vno, debet obtinere in omnibus similibus, vt 4. dist. denique. in fi. & 26. dist. deinde.

[b] ¶ Capitulum.] illud cap. est 26. q. 1. omnia. vbi tamen attribuitur Damaso Papæ: & potest esse, q̃ vterque fecerit illud. & est simile 1. q. 1. de cetero. & de consecr. dist. 1. consulto.

[c] ¶ Dicendo.] arg. q̃ verbo generali omnia debent comprehendi, vt hic, & 1. q. 1. sunt nonnulli. & 14. q. 3. putant & 12. q. 1. dilectissimis. & 15. q. 2. non æstimemus. Contra de consecra. dist. 2. reuera. & ĩ. 75. dist. quod dic.

[d] ¶ Desunt.] est hic arg. q̃ si Papa in aliquo priuilegio, vel rescripto confirmat alicui coll. siæ priuilegia exemptionis, vel alterius rei, quam habet, i priuilegijs suis, q̃ eo ipso robur habeat illa priuilegia. 2 licet non possint exhiberi: dicitur enim hic, q̃ decretales sint recipiendæ, cum capitulum Leonis, quod est in corpore canonũ, de hoc dicat, q̃uis illæ non sint in corpore canonum. De hoc dixi sup. dist. 9. vt veterum.

[e] ¶ Diuersis.] not q̃ verbũ indefinite prolatum generaliter est intelligẽdũ, vt 1. q. 3. saluator. & 15. q. 1. nec h. s. 28. q. 1. idololatria. 31. q. 1. q̃ si dormierit. arg. contra. 1. q. 1. sunt nonnulli.

ADDITIO. Pro prima parte habetur extra de priuil. quia circa. & ext. de testa. relatum

Iuris arrogati notitia est necessaria.

1 Vltra med. cap. versi sin autẽ. vbi de hoc. Arch.

Verbũ generale oĩa debet comprehendere.

2 Cũ ista gl. cõcor. not. p Bal. Ang. & Io. de Imo. l. sciendum. in princip. ff. de ver. obl. & q̃ not. per Bal. in authen. si q̃s in aliquo. in 2. col. C. de edeu. & p Ang. in §. & hoc insuper. in 3. col. in Auth. vt spõ. sal. lar. & per Ale. de Imo. in l. admonē. di. ff. de iure iuran.

relatum 1. in princ. vbi de hoc. Archidiaconus.

SIc omnes.] Casus huius cap. planus est.

a ¶ Petri.] nam Papa sanctitatem recipit a cathedra, vt 40. dist. non nos. Io.

prium, vt extra de appel. significauit. Item dr falsa si est cõtraria alteri ex eadẽ parte prolatæ, vt extra de fi. inst. imputari. & C. de fide instr. scriptura. Itẽ dicũtur falsæ litteræ Papæ pp falsam grammaticam. extra de rescrip. ad audientiam. Item dicuntur falsæ, si sint suspectæ, & eis

les etiam antiquissimas pertinentia.

Item Agatho Papa omnibus episcopis.

¶ Omnes sanctiones Apostolicæ sedis irrefragabiliter sunt obseruandæ. C. II.

SIc omnes Apostolicæ sedis sanctiones accipiẽdæ sunt, tamquam ipsius diuini Petri [a] voce firmatæ sint.

Deusdedit, p. 3. Poly. l. 1. tit 17. Iuo, p 4. c. 238.

Item ex capitulis [a] Caroli Imperatoris.

¶ Tolerandum est iugum, quod à sancta sede imponitur, licet importabile videatur. C. III.

IN memoriam beati Petri Apostoli honoremus sanctam Romanã & Apostolicam sedem; vt quę nobis sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat ecclesiasticę magistra rationis. Quare seruanda est cũ mansuetudine humilitas: vt licet vix ferendũ ab illa sancta sede imponatur iugum, [b] tñ feramus, & pia deuotione toleremus. Si vero (quod non decet) quilibet, siue sit presbyter, siue diaconus, aliquam perturbationem machinãdo, & nostro ministerio insidiando, redarguatur falsam [c] ab Apostolica † sede detulisse epistolam, vel aliud quid, quod inde nõ venerit; † salua fide, [β] & integra circa Apostolicũ humilitate, penes episcopum sit potestas, vtrum eum in carcerem, [d] aut aliam detrudat custodiam, vsquequo per epistolam, aut per idoneos suæ partis legatos Apostolicam interpellet sublimitatem, vt potissimum sua sancta legatione dignetur decernere, quid de talibus iusto ordine lex Romana statuet definire, vt & is corrigatur, & ceteris modus imponatur.

Extat in concilio Triburiensi, c. 30. Burc. l. 1. c. 220. Iuo, p. 5. c. 50.

† al. Apostolica detulisse

† al. conuenerit

[a] ¶ Capitulis.] *Sic emendatum est ex aliquot manuscriptis, & Iuone. Ac Naucleris vol. 2. Gen 28. narrat hoc esse vnum ex viginti tribus legum capitulis, quæ Carolus Magnus ad omnes suas prouincias misit. Burchardus autem citat ex concilio Triburiensi, c. 30. vbi etiam extat.*

[β] ¶ Salua fide] *Apud Burchar. est,* falsa fide, & non integra.

Item Stephanus † Papa.

† al. Stephan. v.

¶ Quidquid Romana ecclesia statuit, vel ordinat, ab omnibus obseruandum est. C. IIII.

ENimuero, quia in speculum, [e] & exemplũ sancta Romana ecclesia, cui nos Christus pręesse voluit: proposita † est; ab omnibus quidquid statuit, quidquid ordinat, perpetuo & irrefragabiliter obseruandum est.

† al. posita est omnibus, quidquid

IN memoriam.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dr q, Romana ecclesia ob reuerẽtiã B. Petri in tãtum debet honorari, vt si ẽt vix ferendum præcipiat, tñ tolerari debet. In secũda parte, quæ incipit ibi, [Si vero.] dicitur, q, si qs presbyter vel diaconus arguatur ab Apostolica sede, falsam epistolam detulisse: licentia sit epo tenere eũ in carcere, vel alia custodia, donec consulat Papam per litteras vel legatos, quid de hoc voluerit definire: vt is corrigatur, & certus modus imponatur.

b ¶ Iugum.] vt 100. dist. contra morem. 11. q. 3. quid ergo. idẽ est in alijs prælatis, vt 2. q. 7. sacerdotes.

c ¶ Falsam.] dicitur charta falsa ex dicto vel tacito: & in tali falso distinguitur, vt extra de rescr. super litteris. & talis dr bene falsarius, vt ff. de fal. si quis obrepserit. Itẽ dicitur falsa scriptura, vt cum scribitur, omnes vel maiorem partem fratrum fuisse præsentẽ, quæ nõ fuit vere pręsens: vt extra de his quæ fiunt à pla. sine consen. cap. quanto & talis falsarius suspenditur ab officio & beneficio, vt extra de test. tam litteris. in fine. Itẽ ipso facto dr falsarius, vt si charta apparet rasa vel immutata. 1 & talis falsarius deponitur, vt extra de crimi. fal. ad audientiam. Qui aũt falsam chartã fabricat de nouo, non solum deponitur, sed & curiæ traditur, 2 vt extra de fal. ad falsariorum. Pœna falsitatis secundum leges est depositio, & omnium bonorum confiscatio in libero: in seruo mors. ff. de fal. l. 1. Dicitur ẽt falsa charta, quæ non habet testes inscriptos, vt extra de procur. c. 1. Item dicitur falsa, quæ habet subscriptiones varijs manibus notatas: & quæ non est perfecta eadem manu, vt extra de priuile. c. cum olim. in fi. nisi ex hoc sit ibi diuersitas, q, sit ibi calami vel atramenti mutatio, vt in Auth. de fide instru. & cau. in princ. coll. 6. Itẽ dr falsa si est alieno sigillo sigillata, dummodo ille habeat proprium: vel nisi dixerit q, tunc non habuit proprium, vt extra de appel. significauit.

eis non imponitur fides, vt C. de proba. iubemus. Item dicitur falsa charta, si sigillum est fractũ: vel si non est annus indictionis appositus, vt ext. de fide instru. inter. Item si filum est ruptum, vt ext. de crimi. fal. licet. Item si sunt impetratæ litteræ pendente appellatione, vt ext. de testi. causam. Item si sunt impetratæ sine mandato domini, vt ext. de rescrip. nonnulli.

d ¶ In carcerem.] si certum est eum esse falsatorem. 50. dist. si episcopus. & extra de crimi. fal. ad falsariorũ. sed vbi est dubium, tũc quod hic dicitur.

ENimuero.] Casus istius capituli planus est.

e ¶ In speculum.] speculum per doctrinam: exemplum

Litterę dicũtur falsę multipliciter.

1 Extra de fide instru. c. 3. ext. de fal. c. fin. ext. de priuile. cum olim. Arch.

2 Sed quid si ille, q vtitur falso instro, vult se purgare, q d ignorauit, est ne audiendus? Rñdeo sic, si & se purget & deceptorẽ exhibeat. C. ad leg. Cor. de fal. l. maiorẽ. ff. eo. ti. l. diuus. Sed 5 ext. de cri. fal. ad falsariorũ. Sed ibi cũ ignorãtia est supina, vel cũ nõ exhibet deceptorẽ, sm Laur.

3 Forsan speciale est i falsatio litterarũ dñi Papæ. Archid.

plum per bonam operationem. 16. q. 1. prædicator. & c. nulli 7 q. 1. suggestum. 8. q. 1. si ergo. 25. q. 1. institutionis & 1. q. 1. nulli. & c. omnia. Lau. 12. dist. sci i sancta. Archid.

N Vlli. [CASVS.] Quidam erant episcopi erigentes cal-

eum damnauit, sed quia aliàs malus est.

c ¶ Maioris.] Arg. quod quanto aliquis delinquens est maior, tanto magis est puniendus, vt 40. dist. homo Christianus. 11. q. 3. præcipue. 25. q. 1. nulli fas.

d ¶ Sed etiam alijs. Arg. quod qui tenet aliquem defendere cōtra alios, multo fortius contra se, vt 16. q. 1. in canonib. & ff. si ser. ven. altius. [1]

Item Gregorius iiij.

¶ A Pontificalibus sit alienus officijs; qui Apostolicis non vult obedire præceptis. C. V.

Poly. l. 1. tit. 17. Ansl. l. 2. c. 21. Iuo. p. 5 c. 11. & 349.

NVlli fas est vel velle, vel posse transgredi Apostolicæ sedis præcepta, nec nostræ dispositionis ministeriū; quod vestram sequi oportet charitatem. 2 ¶ Sit ergo ruinæ suæ dolore prostratus, [a] quisquis Apostolicis voluerit cōtraire decretis, nec locum deinceps inter sacerdotes habeat, sed extorris à sancto ministerio fiat; nec de eius iudicio [b] quisquā postea curā habeat, quoniā iam damnatus à sancta & Apostolica ecclesia, ac auctoritate sua de inobedientia, atq; præsumptione à quoquam esse nō dubitatur; quia maioris [c] excommunicationis deiectione est abijciēdus, † cui sanctæ Ecclesiæ commissa fuerit disciplina, qui non solum præfatæ sanctæ Ecclesiæ iussionibus parere debuit, sed etiam aliis, [d] ne præterirent, insinuare. Sitq. alienus à diuinis, & pontificalibus officijs, qui noluit præceptis Apostolicis obtemperare. †

† al. exigendus.

† al. obedire.

¶ *Caput hoc est in eadem epistola Gregorij iiij. ex qua sumptum est c. decreto nostro. infra 2. q. 6. Extat autem in codice sæpe memorato bibliothecę Dominicanę.*

Item August. de doctr. Christiana, lib. 2. c. 8.

¶ Inter canonicas scripturas Decretales epistolæ connumerantur. C. VI.

Polyc. l. 1. ti. 25 Ans. l. 3. c. vlt. & l. 6. c. 212.

IN canonicis scripturis ecclesiarum catholicarum quam plurimū diuinarum scripturarum solertissimus indagator auctoritatem sequatur, inter quas [e] sanè illæ sint, quas Apostolica sedes habere, [f] & ab ea alij meruerūt accipere epistolas. Tenebit igitur hunc modum in scripturis canonicis, vt eas, quæ ab omnibus recipiuntur ecclesijs, prępona [g] eis, quas quædā non accipiunt. In eis verò, quę nō accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, [h] grauioresq. accipiunt eis, quas pauciores, minorisq; auctoritatis ecclesiæ tenent. Si auté alias inuenerit à pluribus, alias

IN canonicis.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes: In prima parte dicit, quod bonus indagator diuinarū scripturarū debet sequi auctoritatem catholicarum ecclesiarū in scripturis recipiendis, & pponēdis: inter quas scripturas preponendę erunt scripturæ sedis Apostolicę. In secunda parte, quę incipit ibi, [Tenebit igitur] dicit, quod illæ scripturæ, quæ recipiūtur ab omnibus, sunt preponendę illis, quas nō recipiūt quidam: inter illas vero, quę non recipiunt ab oībus, præponēdas eas, quas plures & grauiores recipiunt eis, quas pauciores & minoris auctoritatis recipiūt. Sed si aliæ à grauioribus, alię à pluribus recipiantur, ęqualis erunt auctoritatis, licet hoc de facili inueniri non possit.

e ¶ Inter quas.] canonicæ scripturæ sunt epistolæ.

f ¶ Habere.] meruit ab alia ecclesia.

g ¶ Præponat.] Argu. quod semper presumitur pro multitudine, vt 61. dist. nullus inuitus. Item argu. quod à pluribus recipitur maioris est auctoritatis, quàm quod à paucioribus, [3] vt j. 16. dist. Isidorus. & 2. q. 7. puto. 63. dist. c. vlt. Sed qualiter stare potest, quod hic dicitur? Nonne omnes canonicæ scripturæ æqualiter sunt recipiendæ, argu. 15. dist. sancta Romana? Quomodo ergo vna preponitur alijs? Respondeo: potest esse, quod omnes recipiātur, non tamen quòd omnes in eadem veneratione habeantur. Vel intelligas istud de localibus canonibus, vt ille præponatur alijs, qui à pluribus tenetur: & sic potest intelligi 50. distinct. Domino sancto. in fi. vbi de hoc in glo. nonne.

h ¶ Plures.] Nota, quòd hic dignitas personarum compensatur cum numero, similiter in testibus, vt extra de testib. in nostra. similiter in creditoribus, vt ff. de pactis, maiorem. Sed in electione semper par numerus preiudicat, licet maior sit dignitas ex parte altera, & maius meritum personę, vt extra de elect. dudum. 1. licet sit arg. contra 63. dist. c. vlt. & 76. dist. ieiunium. §. non autem. [4]

[1] Arg. extra de natis ex lib. ven. c. 1. l. altius. in glo. alle. ff. de zō d. inde b. iter à fratre. ff. de pact. cū in eo.

[3] j. di. px. de quib. extra de off. leg. prudētiā. 65. dist. c. a. § 3. Arch.

Scripturę canonicę non sunt in eadē veneratione.

Dignitas an cōpenset cū numero.

[4] Iuxta finē, ibi, equalis eorum, &c. Arch.

calcaneum contra Romanam ecclesiam, & nolétes sedis Apostolicę pręcepta obseruare, sed Gręcos reprehendit, & hortatur eosdem ne ab Eccl. Rom. recedant: alioquin deponentur, & eorum sententiæ inutiles erūt: quia quanto maiora eis committuntur, tanto magis puniri debent.

a ¶ Prostratus.] Hic vr, quòd omnis, qui non obedit statutis Romanæ sedis sit hęreticus: & varios modos hæresis notaui. 24. q. 3. § quia vero, & c. quidam. Sed intelligas, quod hic dicitur, quod qui dicit Romanam ecclesiā non esse caput, nec posse cōdere canones, iste est hęreticus, vt 22. dist. c. 1. & 25. q. 1. violatores. & q. 2. si quis dogmata. Sed si quis aliàs transgreditur eius mandata, non propterea est hęreticus, licet peccet. extra de rescrip. si quando. Io. [2]

b ¶ Iudicio.] Sed contra 24. q. 1. subdiaconus. Sed ibi non admittit dānatum ab hæreticis: sed si vult pęnitere, admittit eum; sed hoc non est ideo, quia hæreticus

ADDITIO. Non est contra: ibi enim erãt ęquales in numero, non in meritis. Cy.

a ¶ Inueniri.] Arg. q iura aptantur ad ea, quę raro accidunt. de conse. dist. 4. sanctum est. & ff. si pars hęred. pe. antiqui. Arg. contra 28. dist. de Syracusanę. 14 q. 5. denique. ff de leg. nã ad ea.

ADDITIO. Ad idem in Authẽ. de consul. coll. 4. in Authen. vt sine prohib. ma. & c. circa med. coll. 7. Archidiac.

k ¶ A veteribus.] Arg. q dicta veterum sunt sequenda, vt 37. dist. relatum. 24. q. 3. transferunt. & 7. dist. prox. de quibus.

HOC AVTEM. CASVS. Dictum & probatum est supra, quòd decretales epistolæ vim habent aucto-

à grauioribus haberi (quáquam hoc inueniri [a] vix possit) æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto.

¶ *Caput hoc apud B. Aug. loco indicato sic habet:* In canonicis aũt scripturis ecclesiarũ catholicarum quãplurium auctoritatẽ sequatur: inter quas sane illę sunt, quæ Apostolicas sedes habere, & epistolas accipere meruerunt. Tenebit igitur hũc modum in scripturis canonicis, vt, eas, quæ ab oĩbus accipiuntur ecclesijs, præponat eis, quas quædam non accipiunt. In eis vero, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, grauioresq; accipiũt, eis, quas pauciores, minorisq; auctoritatis ecclesiæ tenent. Si autem alias inuenerit á pluribus, alias á grauioribus haberi, (quáquã hoc † inuenire non possit) æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto. *Quæ quidem B. August. sententia non ad decretales Romanorum Pontificum, sed ad canonicas, & sacras scripturas referenda est.* † *facile.*] orig. *Antuerp.*

Item Leo Papa I. ad episcopos Viennenses, epist 87.

¶ Ministerij † diuini se exortem intelligat, qui à soliditate Petri recedit. C. VII. † *Mysterij.*

ITa Dominus noster Iesus Christus humani generis saluator instituit, vt veritas, quæ antea legis & prophetarum pręconio continebatur, per Apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret; sicut scriptum est: [In omnem terrã exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.] Sed huius muneris sacramentum [b] ita Dominus ad oĩum Apostolorum officiũ pertinere voluit; vt in beatissimo Petro Apostolorũ omnium summo principaliter collocaret; vt ab ipso quasi quodam capite dona sua, velut in corpus omne diffunderet: vt exortem se mysterij † intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Hunc [c] enim in consortium indiuiduæ [d] vnitatis assumptũ, id quod ipse erat, [e] voluit nominari dicendo, [Tu es Petrus, & super hanc petram [f] ędificabo ecclesiã meam:] vt æterni ædificatio templi mirabili munere gratiæ Dei in Petri soliditate consisteret, hac ecclesiam suam firmitate corroborãs, vt illam nec humana temeritas posset appetere, [g] nec portæ [h] contra illam inferi præualerent. Verum hanc petræ istius sacratissimam firmitatem Domino, vt diximus, ædificante constructam, nimis impia vult præsumptione violare; quisquis eius potestatem tentat infringere, fauendo cupiditatibus [i] suis, & id quod accepit à veteribus, [k] non sequendo.

Iuo. p. 5. c. 6.
Psal. 18.
† al. ministerij.
Matt. 16.

Hoc autem [l] *intelligendum est de illis sanctionibus, vel*

ITa Dominus] CASVS. Quidam epi contra ecclesiam Romanam erigebãt ceruicem, ei obedire nolentes: nec volebant sequi doctrinã, quã à veteribus receperunt: cõtra quos inuehitur Leo, probans, q ab ecclesia Romana non debẽt recedere: q ita est cõfirmata à Dño, & corroborata in Petri soliditate, q nec temeritas hominum, nec portæ inferi aduersus eam præualebunt: ostendit etiam q à principio sic voluit Dominus Euangelicam prædicationem ab Apostolis, & alijs prædicatoribus per vniuersũ orbẽ diffundi, vt Petrus cuius vice Papa fungitur, esset quasi quoddam caput illius prædicationis: & quicunq; à Petri soliditate recedere voluerit, deponatur.

b ¶ Sacramentum.] idest, hoc sanctũ munus. [1]

[1] Scilicet prædicandi, qđ est Petro concessum. 11. dist. c. vlt. Sed id ideo dicit sacrũ, qa oĩa fiebãt in figura 45. di. sit rector. Arch.

c ¶ Hunc.] idest Petrum.

d ¶ Indiuiduæ.] scilicet Ecclesię.

e ¶ Erat] idest, ab eo, quod ipse Dominus erat, scilicet petra: voluit eum vocari Dominus Petrum. de cõse. dist. 2. reuera.

f ¶ Et super hanc petram.] Per hanc dictionem non credo Dominum aliud demonstrasse, quàm ea hæc verba, q Petrus respondit Domino, cum dixit: Tu es Christus filius Dei viui: qa super illo articulo fidei fundata est Ecclesia [et] go super seipso fundauit Deus ecclesiam.]

g ¶ Appetere.] idest, lacessere & calumniari.

h ¶ Nec portę.] idest, vitia vel et hæreses; quia ecclesia non põt errare, vt 24. q 1. à recta Nec Ecclesia põt esse nulla, vt 24. q. 1. pudenda. quia ipse Dñs rogauit pro ea, vt non deficeret, vt 21. dist. c. 1. in fi.

i ¶ Cupiditatibus.] idest, voluntatibus.

auctoritatis: quod verum est (sicut dicit Gratianus) de decretalibus, quæ decretis patrum & scripturis Euangelicis non cõtradicunt. Vnde quia Anastasius Papa fauore Anastasij Imperatoris ordinatos ab Acacio hæretico decreuit rite, & de iure communi posse suis officijs fungi: ideo Romana ecclesia eius decretum repudiauit.

l ¶ Hoc autem.] scilicet q decretales epistolæ sint paris auctoritatis cum canonibus.

¶ Aca-

decretalibus epistolis, in quibus nec praecedentium Patrum decretis, nec Euangelicis praeceptis aliquid contrarium inuenitur. Anastasius a *enim secundus auore Anastasii Imperatoris, quos Acacius* [a] *post sententiam in se prolatam sacerdotes, vel leuitas ordinauerat, rite fungi acceptis officijs debere decreuit, ita inquiens.*

a ¶ Anastasius.] *Minime verum est sensisse Anastasium, ordinatos ab Acacio post latam in ipsum sententiam, rite fungi acceptis officijs potuisse. Hoc enim dumtaxat inquit in capite sequenti, firmam esse sacramenti gratiam ab Acacio traditam: quod verissimum est, sicut & aliæ omnes sententiæ, quas in ea epistola ex B. Aug. Anastasius accepit, veræ sunt. Habetur autem hac eadem Anastasii Papæ ij. epistola in corpore canonum, quod Romana ecclesia semper approbauit, vt inf. dist. 20. c. de libellis. est adnotatum. Itaq; sine causa reprehenditur hoc loco Anastasius à Gratiano.*

Anastasius II. ad Anastasiū Augustū, epist. 1. c. 7. & 8.

¶ Nulla læsionis portio attingit eum, qui ab hæreticis iam damnatis ordinatur. C. VIII.

In codice canonum, fol. 156. B. Poly. l. 3. tit. 10. Ans. l. 9. c. 62. Iuo, p. 1. c. 151.

SEcundum [b] ecclesię catholicę cōsuetudinem sacratissimum serenitatis tuæ pectus agnoscat, quod nullum de his, quos baptizauit [c] Acacius, vel quos sacerdotes, siue leuitas secūdum canones ordinauit, vlla ex nomine Acacij portio læsionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita sacramenti gratia minus firma videatur. Nam & baptisma (quod procul sit ab ecclesia) siue ab adultero, vel à fure datum fuerit, ad percipientem munus [d] peruenit illibatū: quia vox [e] illa, quę sonuit per columbam, [f] omnem maculam humanæ pollutionis exclusit: qua declaratur, ac dicitur: [Hic est qui baptizat in Spiritu sancto, & igne. [g]] Nam si visibilis [h] solis istius radij, cum per loca fœtidissima transeunt, nulla contactus inquinatione maculantur; multo magis illius, qui istum visibilem fecit, virtus nulla ministri indignitate constringitur. Nam & Iudas, cum fuerit sacrilegus, atque fur, quidquid egit inter Apostolos pro dignitate commissa, beneficia per indignum data, nulla ex hoc detrimenta senserunt, declarante hoc ipsum Domino manifestissima voce: [Scribæ, inquit, & Pharisæi super cathedram Moysi sedent: quę dicunt, facite: quę autem faciunt, facere nolite: dicunt enim, & non faciunt.] Quidquid ergo ad hominum profectum quilibet in ecclesia minister pro officio suo videtur operari; hoc totum contineri [i] implente † diuinitatis effectu: [k] ita ille, per quem loquitur

Nicolaus ad cōsulta Bulg. c. 15.

Ioan. 1.

Ioan. 12.

Matth. 23.

† al. implendo diuinitatis effectum

a ¶ Acacius.] hæreticus & excommunicatus. 24. q. 1. Acacius. [1] fuit enim excommunicatus propter hæresim à Gelasio, & à Felice Papa, vt ibi dicitur.

Secundum.] CASVS. Acacius hæreticus baptizauit & ordinauit multos tempore suæ hæresis, quos dicebat quidam nō posse sua officia de iure communi exequi: quare Anastasius Imperator de hoc dubitans quæsiuit à Papa, qui respondit eos posse de iure communi suis officijs fungi: nec per malitiam Acacij lædi posse. Nam baptismata & ordines à malo collata, per ipsius malitiam non impediuntur. Et probatur hoc vj. rationibus. Prima ratio est, quia in sacramentis virtus Christi operatur, quæ omnem maculam repellit. Secūda est de radijs solis, qui & si trāseant per loca fœtida, tamen non coinquinant, idem est de sacramentis per malos ministratis. Tertia est de Iuda: qui licet malus fuisset, multa tamen fecit, quæ rata sunt habita. Quarta est de auctoritate Domini, qui pręcepit verba Scribarū, & Pharisæorum seruāda & implēda. Quinta ratio est, q omne bonū à quocunq; fiat, fit à Deo. Sexta ratio est, quia in sacramentis nō est attendendum qualis vel quis conferat; sed quid conferatur: quia incrementū solus Deus præbet, & neq; qui plantat neq; qui rigat est aliquid: sed qui incrementum, &c. Postea concludit ex s. dictis, q sacra eius seruari debent.

Sacramentorum veritas, an sit apud hæreticos.

b ¶ Secundū.] varijs modis ponitur casus huius cap. G. inducit quasi sit abrogatū: & Melēdus sentit cū eo, & oēs qui dicūt veritatē sacrorū non esse apud hęreticos, vt 24. q. 1. schisma. & 1. q. 1. extra ecclesiā. H dicit q nec capitulū est reprobatū, nec auctor pro ijs, quę hic continentur, dānatus fuit: quia nihil hic continetur, qđ nō canonice dicatur. sed ideo fuit iste damnatus: quia cōicauit Photino hæretico: & quia voluit reuocare Acaciū hæreticū post mortē, & ideo iste Anastasius fuit dānatus, vt j c. Anastasius. Alij dicunt, q hoc c. cū auctore reprobatū est: quia voluit dicere, q ordinati ab hæretico sine omni dispensatione de iure possunt sua officia exercere. Dicit enī H. q hæretici habent veritatē sacrorū, sed nō habent executionē eorum, vt de conse. dist. 4. sicut in sacris. & c. nō in vobis. vt not. 1. q. 1. qui perfectionē. & c. dñs.

c ¶ Baptizauit.] in forma ecclesiæ.

d ¶ Munus.] idest, baptisma.

e ¶ Quia vox.] hic est qui baptizat. de consec distin. 4. baptismus. in fi.

f ¶ Per columbam.] idest, per Spiritum sanctum in specie columbæ. Hu.

g ¶ Et igne.] idest, charitate.

h ¶ Nam si visibilis.] 1. q. 1. si fuerit.

i ¶ Contineri.] idest, perfici.

k ¶ Implente diuinitatis effectu.] idest, Deo cooperāte.

a ¶ Plan-

a ¶ Plantaui.] prædicando.
b ¶ Apollo.] discipulus Pauli.
c ¶ Rigauit.] baptizando.
d ¶ Incrementum.] gratiá & remissioné peccatorũ.
e ¶ Vel qualis.] hoc intellige de toleratis. aliàs bene quæritur, vt 42. dist. quiescamus. nã nemo potest prædicare nisi mittatur, vt 16. q. 1. adijcimus. & ext. de hære. cũ ex iniũcto. Vel loquitur secundum antiqua tempora, quã oẽs poterãt prædicare.
f ¶ Prædicet.] sed quæ prædicet?
g ¶ Vt inuidos.] i. pseudoapostolos.
h ¶ Affirmet.] & hoc in epistola ad Philippẽses, cũ dicit: siue per veritaté, siue alio modo Christus prædicetur, in hoc gaudeo & gaudebo.
i ¶ Hoc.] i. inuidiã.
k ¶ Et hic.] s. Acacius.
l ¶ Alijs.] scilicet ignorantibus.
m ¶ Suæ virtutis] quo ad veritatem sacramenti.
n ¶ Generaliter.] i. in omni sacraméto.
o ¶ Vt imaginẽtur.] scilicet Acacium.
p ¶ Metuere] s. secundum suã opinioné falsam. Nam in veritate susceperũt ordiné, sed nõ executioné. 1. q. 1. ordinationes. 1. q. 7. Daibertum.

tur: & tunc synodus* maior est Papa, vt 15. dist. sicut in fi. arg. ad hoc 93. dist. legimus.
s ¶ Qui communicauerat.] Contra. 11. q. 3. quoniam. vbi dicitur, quod excõicatio non transit in tertiam personam: sed hic communicauit ei in maleficio, vnde potuit transire ad tertiam

* Synodus simul cũ Papa (de qua nunc glo. loquitur) est maior Papa solo extensiue, non intensiue vid. Caietanũ Apologia par. 2. c. 13. ad 6. & Turrecre. summa de eccl. lib. 3. c. 64. Nec textus citati, si qd faciunt, aliud concludunt.

f 23. q. 5. c. vlt. Arch.

Christus, Paulus affirmat, [Ego plantaui, [a] Apollo [b] rigauit: [c] sed Deus incrementum [d] dedit. Itaq; neq; qui plantat est aliquid, neq; qui rigat; sed qui incrementũ dat Deus.] Adeo autem non quæritur, quis, vel qualis [e] prædicet, [f] sed quid † prædicet, vt inuidos [g] etiã bene Christum prædicare affirmet: [h] quo malo ipse diabolus deiectus est, & hoc [i] ipse prædicare non desinit. Ideo ergo & hic, [k] cuius nomen dicimus reticendũ, male bona ministrando sibi tantum nocuit. Nam inuiolabile sacramentũ, quod per illum datum est alijs, [l] perfectioné suæ virtutis [m] obtinuit. Quod † quidé generaliter [n] verũ est, nisi aliquorum in tantum se extéderet curiosa suspicio, vt imaginentur [o] prolato à Felice Papa iudicio, postea inefficaciter in sacramentis, quæ Acacius vsurpauit, egisse; ac proinde eos metuere, [p] qui vel in consecrationibus, vel in baptismate mysteria † tradita susceperunt, ne irrita beneficia diuina videantur.

1. Cor. 3.

† al. quem Philip. 1.

† al. ipso Cap. 8.

† Quod cum ita sit, aliquorum in tantum se extendit curiosa] orig.

† al. ministeria

g Sub. qui ex inuidia bonorũ, & causa lucri Christũ prædicabant. 28. q. 1. iam nunc in fi. Arch.

Quia ergo illicite, & non canonice, sed cõtra decreta prædecessorum, & successorum suorũ hæc rescripta dedit (vt probat Felix, & Gelasius, qui Acacium ante Anastasium excommunicauerunt, & Hormisda, qui ab ipso Anastasio tertius eumdem Acacium postea damnauit) ideo ab ecclesia Romana repudiatur, & à Deo percussus legitur fuisse hoc modo.

¶ Anastasius à Deo reprobatus, nutu diuino percussus est. C. IX.

Ex libro (vt in corpore conciliorum citatus) Pontificali. Iuo, p. 14. c. 40.

ANastasius [a] secundus, natione Romanus, fuit temporibus Theodorici regis. Eodem tempore multi clerici, & presbyteri se à communione ipsius abegerunt, [q] eo quod communicasset sine concilio [r] episcoporum, vel presbyterorũ, & clerici cunctæ ecclesiæ catholicæ, diacono Thessalonicensi, nomine Photino, qui communicauerat [s] Acacio: & quia voluit occulte [t] reuocare Acacium, & non potuit, nutu diuino, [u] percussus est.

a ¶ Anastasius.] *Caput hoc habetur quidem tomo secundo conciliorum in vita Anastasii: sed esse omnino confictum, cum ex multis alijs argumentis, tum ex hoc manifeste ostenditur, quod Acacius (sicut Nicephorus, lib. 16. c. 12. & Euagrius, lib. 3. c. 18. & seqentib. & clarissime Anastasius bibliothecarius in chronologia testantur) tempore Felicis iij. obijt, cui successit Gelasius, & Gelasio Anastasius, qui initio epistolæ suæ, & c. 1. ad Anastasium Imperatorem, Acacium mortuum iam, & ante iudicem Christũ vnà cum Felice adstare scripsit, vt Gelasius quoq; ante ipsum scripserat, & habetur inf. 24. q. 2. c. nec quisquam. quomodo ergo potuit Anastasius de eo reuocando tractare, qui iam obierat?*

3 Quia concludit Grat. secundum opi. forte suã, s. quia asserit verita té sacraméto rum nõ esse apud hæreticos: quod falsũ est. Io. de Fã.

QVIA ERGO. CASVS. Concludit Gratia. ex supradictis, & dicit quod quia Anastasius ita decreuit, ideo Felix, & Gelasius, & Hormisda eũ excõicauerũt: sed Acaciũ prius.

ANastasius.] CASVS. Photinus diaconus Thessalonicen. cõicauit Acacio in hæresi. Post morté vero Acacij Anastasius Papa cõicauit Photino sine cõcilio clericorũ, & occulte voluit reuocare Acaciũ defunctũ in hæresi, vt orationes pro eo in ecclesia fierent, & ideo multi clerici recesserunt ab obedientia eius, & lepra percussus est.

Casus autẽ sequentis §. planus est.

q ¶ Abegerunt.] i. remouerunt. 32. dist. c. præter hoc. § verũ. Sed contra. 8. q. 4. nõne. vbi dicitur, quod ante tempus sententiæ nõ possunt clerici recedere ab epo. Sed hic non recesserunt ante snĩam: quia inciderunt in hæresim iam damnatã, vt 24. q. 1. c. 1. 2. & 3.
r ¶ Concilio.] videtur ergo quod Papa tenetur requirere cõcilium episcoporum: quod verum est, vbi de fide agitur, & tunc synodus maior est Papa (see above)

4 Hic videas quod not. 1. q. 7. sacerdotis.

tertiam personam, vt ext. de sent. excom. nuper.
t ¶ Occulte] magis inde præsumitur contra ipsum, vt extra vt eccle. benefi. vt nostrum. ext. de offic. deleg. consuluit. ff. de ritu nup. palam ff. de adult. tu. non existimo. Lau.
u ¶ Diuino.] quia dum assellaret, emisit intestina, ignominiose lapsus.

o ¶ Propter

Hinc etiam de Maximo [a] *episcopo in Constantinopolitana synodo statutum est sub Damaso Papa, c. 6.*

¶ Quæ circa indisciplinatos prælatos, vel ab eis geruntur, in irritum reuocentur. C. X.

PRopter totius indisciplinationis eius doctrinam, quæ Constantinopoli orta est, statutũ est, ne Maximus fuisse, aut esse iam putetur episcopus, neque hi, qui ab eo sunt ordinati, qualemcumque gradum clericatus obtineant, [a] omnibus scilicet, quæ circa eum, [b] vel ab eo gesta sunt, in irritum reuocatis.

a ¶ De Maximo.] *Ex verbis huius canonis, præsertim Græcis, & interpretatione Balsamonis, ac vita Gregorij Theologi per Gregorium presbyterum descripta, & alijs ex locis (tametsi Theodoretus videtur parum diligenter hoc tractasse) apparet hunc Maximum numquam fuisse episcopum, ac propterea recte statui nullum ab eo potuisse imprimi ordinis characterem, quod non erat de Acacio asserendum. Verba Græca huius canonis hæc sunt:* Περὶ Μαξίμου τοῦ κυνικοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀταξίας, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης. ὥστε μήτε Μάξιμον ἐπίσκοπον ἢ γενέσθαι, ἢ εἶναι, μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἐν οἱῳδήποτε βαθμῷ κλήρου, πάντων, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ἀκυρωθέντων, *id est,* De Maximo cynico, deque ijs rebus, quæ nullo ordine circa ipsum Constantinopoli gestæ sunt. Neque Maximum aut fuisse, aut esse episcopum, neque eos, qui ab ipso sunt ordinati, in vllo cleri gradu censendos: omnibus, quæ & in ipso, & ab ipso facta sunt, infirmatis. *Ac de eodem Maximo, quod numquam fuerit episcopus, est locupletissimum testimonium in epistola Hadriani Papæ scripta Basilio Imperatori, quæ habetur actione prima octauæ synodi manuscripta, quæ est penes Cardinalem Sirletum. Citans enim Leonem primum ait:* Dicit enim altisona tuba, sanctus videlicet sedis Apostolicæ Papa Leo, cuius sententiam, quidquid vbique catholicum est, velut cœleste miraculum celebrat, & veneratur oraculum, cum sæpe quæstio de male accepto honore nascatur, quis ambigat nequaquam istis esse tribuendum, quod non docetur fuisse collatum? Neque enim inter Photium mœchum, & Maximum cynicum synodo secunda damnatum, vel inter ordinationes huius & illius, distinctionis aliquid esse conuicimus.

DISTINCTIO XX.

1 DEcretales [c] *itaq; epistolæ canonibus cõciliorũ pari iure exæquantur. Nunc autem quæritur de expositionibus* † *sacræ scripturæ, an exæquẽtur, an subijciantur eis. Quo enim quisque magis ratione nititur, eo maioris auctoritatis eius verba esse videntur. Plurimi autem tractatorũ, sicut pleniori gratia sancti Spiritus, ita ampliori scientia alijs præcellentes, rationi magis adhæsisse probantur. Vnde nonnullorum Pontificũ constitutis, Augustini, Hieronymi, atq; aliorum tractatorum dicta videntur esse præferenda.*

† al. expositoribus] exemp.

2 ¶ *Sed aliud est causis terminum imponere: aliud sacras scripturas diligenter exponere. In negotijs definiendis*

a PRopter.] ¶ Obtineant.] quia præter formam ecclesiæ contulit. 1. q. 1. extra ecclesiam.

b ¶ Quæ circa eum.] Argu. quod quidquid fit ab intrusis, vel vitiose electis, totũ cassat. vt 12. q. 2. alienationes. 25. q. 1. omne. Argu. cõ. 3. q. 7. c. infamis. §. verũtamẽ. in prin. & C. de sacrosan. eccle. l. decernimus. 1 Sed hic fauor tutorũ ecclesiæ: quia aut sunt in vtilitatem ecclesiæ, & tunc valent, aliàs non. 16. q. 6. si episcoputum.

1 Dic vt no. de ele. nihil. in glo. vlt. & de schism. c. 1. & de cõse. dist. 1. hi ergo. & 1. q. 1. si quis à pseudo. ibi videas. Archid.

DEcretales.] CASVS. Supra ostẽdit Gratianus decretales epistolas parem vim hẽre cũ canonibus cõciliorum. In hac vero 20. dist. quærit, an expositiones sctõrũ Patrũ exæquentur canonibus & decretalibus, vel præferantur. Quod præferantur videtur, quia maioris auctoritatis videntur, cum pleniori gratia spiritus sancti ea præcellat. Vnde expositiões Augustini, Hieronymi, & aliorũm videntur præponendæ statutis Pontificum, & hoc in prima parte. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Sed aliud.] soluit Gratianus, & dicit, quod in negotijs definiẽdis non solum necessaria est scientia, sed etiam potestas: quod significatur per claues, quas Christus tradidit Petro: In quarum altera denotatur sciẽtia discernendi inter lepram & lepram: in altera vero notatur potestas soluendi, & ligandi. Cum ergo in causis definiendis necessaria sit potestas, apparet, quod Pontifices expositoribus præferuntur, & hoc probatur per sequen.

c ¶ Decretales.] In hac 20. distin. magister quærit de expositionibus sacræ scripturæ, an sint paris aucto-

Auctoritas sctorũ quãq; papali pfert auctoritati.

auctoritatis est canonibus, & decretalibus. & 5. soluit, quod quantũ ad sacrã scripturam exponendam præualet sanctorum auctoritas: quantum autem ad causas definiendas præualet auctoritas Romanorum Pontificum. nes conciliorum, & ad decreta, vel decretales Pontificũ. Secundo ad sanctorum expositiones, s. Hierony. & Aug. & aliorum sanctorum, in quibus si veritas non reperiatur, tunc recurrendum est ad sedem Apostolicam, cuius statuta qui non recipit, hæreticus esse conuincitur.

Imperit⁹ nõ põt esse iudex ecclesiasticus.

[a] Scientia.] Arg. quod nullus potest esse iudex: maxime ecclesiasticus, nisi sit peritus, vt ext. de con san & affini. ex litteris in fi. & 1. q. 1. vt euidenter. 11. q. 3. & si ad tempus. 24. q. 3. si quis non. de pœn. dist. 5. consideret. & dist. 6. qui vult. & qa leges scire tenetur. in Authen. de iudi. colla. 6. §. quia vero. Itẽ quia sententia ferenda est in scriptis, vt 2. q. 1. in primis. in fine. Item quia iudices per se debent scribere sententias & recitare, vt C. de asses. præsides. Sed 5. C. de iudi. c. certi. vbi dicitur, quod milites possunt esse iudices: quia per quotidianum vsum possunt habere peritiam iudicandi. Mediocris tamen sciẽtia sicut in prælato, ita & in iudice sufficit, vt ext. de electio. cum nobis olim.

Ista cõcor. & proxi. sequens parũ, aut nihil faciũt ad hoc, nec eas posuit Hu. & L. quorum fuit istud dictũ. Archid.

non solum est necessaria scientia, [a] sed etiam potestas. Vnde Christus dicturus Petro: [Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, &c.] Prius [b] dedit [c] sibi claues regni cœlorum: in altera dans ei scientiam discernendi inter lepram & lepram, [d] in altera dans sibi potestatem eijciendi aliquos ab Ecclesia, vel recipiendi. Cum ergo quælibet negotia finem accipiant, vel in absolutione innocentium, vel in condemnatione delinquentium, absolutio vero vel condemnatio non scientiam tantum, sed etiam potestatem præsidentium desideret; apparet, quod diuinarum tractatores scripturarum, & si scientia Pontificibus præemineant, tamen, quia dignitatis eorum apicem non sunt adepti, in sacrarum quidem scripturarum expositionibus eis præponuntur: in causis vero definiendis secundum post eos locum merentur.

Matth. 16.

[¶ De]

Vnde Leo Papa iiij. scribit episcopis Britanniæ.

In suo regesto.

¶ Aliorum scripturæ, Romanorum Pontificum decretis non sunt præponendæ. C. I.

De libellis [e] & commentarijs aliorum. [f] non conuenit aliquem iudicare, & sanctorum cõciliorum canones relinquere, vel decretalium regulas, idest, quæ habentur apud nos simul cum canonibus. Quibus autem in omnibus ecclesiasticis vtimur iudicijs, sunt canones Apostolorum, † Nicænorum, Ancyranorum, Neocæsariensiũ, Gangrensium, Antiochensium, Laodicensium, Constantinop. Ephes. Chalcedonensium, Sardicensium, Africanensium, Carthaginensium, & cum illis regulę prępsulum Romanorum, Siluestri, Syricij, Innocentij, Zozimi, Cœlestini, Leonis, Gelasij, Hilarij, Symmachi, Hormisdæ, Simplicij, & Gregorij iunioris. [g] Isti omnino sunt & per quos iudicant episcopi, & per quos episcopi simul iudicantur & clerici. Nam si tale emerserit, vel contigerit inusitatum negotium, quod minime possit per istos definiri; tunc si illorum, [h]

Deusdedit, p. 2. Poly. p. 3. ti. 20. Ans. l. 3. c. vlt. Iuo, p. 4. c. 72. Pann. l. 2. c. 118.

al. cum illis in canone

al. qui dicuntur Apostolorum

Apud Anselmũ, & Polycarpũ desunt omnia Pontificum nomina.

[b] Prius.] Arg. ex ordine facti aliquid p̃sumendum, vt 23. q. 4. displicet. & 1. q. 1. vt euidenter. Similiter ex ordine verborum. vt 43. dist. sit rector. & ext. de rescrip. cum dilecta. ff de sol. nec ordo. contra.

Clauis sacerdotalis, an sit vna, an plures.

[c] Dedit.] G. hic vr velle, quod alia sit clauis ligandi, & soluendi, alia scientiæ: & ita quod sint duæ claues. Sed dico tantum vnam esse, sed & dicuntur duę esse pp duos effectus. Sed qualiter scientia dicitur esse clauis, cum aliquis possit habere scientiam, qui non habet clauem: & est? Sed dic, quod licet scientia prius nõ fuisset clauis antequã haberet ordinẽ: tñ post ordinẽ incipit esse clauis. Si tñ quæras, quid proprie sit clauis sacerdotalis, dico ipsam potestatem sacerdotalem, per quam ligat & soluit.

Inter leprã & leprã vnde dicatur.

[d] Inter lepram & lepram.] idest, inter causam & causam. alludit ei, quod fiebat in lege. cum enim dubitabatur de aliquo, an esset infectus lepra, ducebatur ad sacerdotes: & secundum eorum arbitrium vel recipiebatur, vel deijciebatur, vt 11. q. 3. quomodo. de pœn. dist. 1. §. ex his. versi. Moysi.

ADDITIO. Hug. & de pœn. dist. 1. §. deniq. versic. Moysi & ext. qui fil. sint legit. per venerabilem. §. rationibus. Archid.

De libellis.] CASVS. Epi Britanniæ iudicabant causas tantum secundum expositiones Aug. & Hierony. & aliorum, postponentes canones conciliorum, & decreta Pontificum: quos Leo redarguit, ostẽdens, quod in causis definiendis, primo recurrendum est ad cano-

[e] De libellis.] idest, secundum libellos, & commentarios.

[f] Aliorum.] idest. Hieronymi. & Augus. per quorum scripta non est iudicandum omissis canonibus. 50. distin. si ille.

Auctoritas canonis est maior auctoritate sanctorum.

[g] Iunioris.] Ecce hic approbantur dicta Gregorij iunioris, alibi videtur reprobari. 11. q. 7. c. quod proposuisti. & in seq. §. vbi dicit G. quod sunt contraria Euangelio. sed illud c. intelligitur de arcta, & sic bene tenet. 10.

[h] Illorum.] Hic videtur, quod potius iudicandum sit secundum illum, qui innititur auctoritati canonis, q̃ secundum illum, qui innititur auctoritati Hieronymi, vel August. quod verum est, nisi August. iuuetur auctoritate no. vel vete. testamen. : vel etiam aliquo canone. nã licet concilium apud Aquisgranum factum, constituerit, quod raptor non possit matrimonialiter iungi cum rapta, vt 36. q. 2. placuit. tamen Hierony. contrarium statuit, & ei statur, vt 35. q. 2. tria. Sed hoc est, quia iuuatur auctoritate Meldensis concilij, ead. causa & quæst. cap. si autem.

: Idẽ Bal. in auth. ad hęc. in 2. col. C. de vsur. & Ale. de Imo. in l. bene ad cognitionẽ. col. 8. ff. si cer. pe. ta. vbi dicit illã gl. sing.

[a ¶ Con-]

quorum meministis, dicta, Hieronymi, Augustini, Isidori, vel cęterorum similiter sanctorũ doctorum similium reperta fuerint: magnanimiter sunt retinenda, ac promulganda: vel ad Apostolicam sedem referendum de talibus. Quam ob causam luculentius, & magna voce pronuntiare non timeo: quia, qui illa, quæ diximus, sanctorum patrum statuta, quæ apud nos canonum nomine prætitulantur, (siue sit ille episcopus, siue clericus, siue laicus) non γ indifferenter recipere conuincitur; [a] nec catholicam & Apostolicam fidem, nec sancta quattuor Euangelia vtiliter, & efficaciter ad effectum † suum retinere, vel credere probatur.

† *al. profectum.*

α ¶ Sunt canones.] *Indicat canones & regulas, ex quibus cõstat corpus, vel codex canonum, de quo in præfatione dictum est, quo Romani Pontifices, præsertim in iudicijs vtebantur, in quo codice sunt canones tantum, non synodalia gesta, vt superius Nicolaus, in c. Romanorum. 19. dist. scripsit.*

β ¶ Carthaginensium.] *In codice canonum vnica est synodus Carthaginensis, continens canones triginta tres, qui ex varijs concilijs Carthagini habitis collecti fuerunt. Eos canones sedes Apostolica videtur probasse, & vsa eis esse, quando in codicem canonum referendos curauit. Eosdem etiam Græci, quo ordine apud Latinos habentur, cum alijs prętereà multis Africanarum synodorum coniunctos in linguam suam verterunt, & hi ipsi sunt, quos ijsdem numeris Anselmus, Burchardus, & Iuo citãt: quamuis Gratianus interdum quidem his vtatur, interdum verò ex singulis Carthaginensibus concilijs canones accipiat: quod suis locis indicabitur. Et de hac vnica Carthaginensi synodo intelligendum est, quod habetur supra distin. 16. c prima adnotatio, versic. septima. quod hic declarandum dilatum fuit.*

γ ¶ Non indifferenter.] *Anselmus, Deusdedit, & Gregorius presbyter in Polycarpo habent,* qui eadem indifferenter non recipit, ipse se conuincit minime catholicam, & Apostolicam fidem ad effectum suæ retinere salutis.

Est eadem epi. 6. ex qua sumptum est c. q̃d dicitis. ʒ. dis. 16.

Item Nicolaus I. Photio, in epistola, cuius initium est [Postquam beato Petro.]

¶ Corripiendi sunt qui decreta Romanorum Pontificum non habent, vel non obseruant. C. II.

Ansl. 3. c. 33.

SI decreta Romanorum Pontificum non habetis: [b] de neglectu, [c] atque incuria estis arguendi. Si verò habetis, & non obseruatis; de temeritate estis corripiendi, [d] & increpandi.

Item Innocentius Papa.

¶ Ad quos sit recurrendum, cum sacræ scripturæ auctoritas non occurrit. C. III.

Poly. l. 7. ti. 3. Burc. l. 3. c. 128. Iuo, p. 4. c. 70.

† *al. græca.*

DE quibus causis nulla soluendi, ligandique auctoritas in libris veteris testamenti, quattuor Euangeliorum cum totis scriptis Apostolorũ [e] appareat; ad diuina recurre scripta græca. † Si neque in illis; canones β Apostolicæ sedis intuere. Si nec in illis; ad catholicæ ecclesiæ historias catholicas à doctoribus catholicis scriptas manum mitte. Si nec in illis; sanctorũ exempla [f] perspicaciter recordare. Quòd si omnibus his inspectis, huius quæ-

a ¶ Conuincit.] sed nonne Oriẽtalis ecclesia recipit canones? Videtur quòd non, vt 31. dist. aliter. numquid ergo ipsa est hęretica? Sed dic, quòd licet ipsa non recipiat istos canones, non tamẽ contemnit eos. Vel dic, quòd Papa approbat consuetudinem ipsorum. ʒ. dist. proxi. § Romanorum.

SI decreta.] Casus huius c. planus ẽ.

b ¶ Non habetis.] per scientiam

c ¶ De neglectu.] nulli enim est licitũ ignorare canones, vt ʒ. 38. dist. in nulli. & c. oẽs. ʒ. dist proxima. § Romanorum.

d ¶ Corripiẽdi.] arg. simile. 16. dist. quod dicitis.

DE quibus.] CASVS. Quidam quæsiuit, si aliqua dubitatio emergat in solutione alicuius quęstionis, ad quas scripturas potius sit recurrendum. & dicitur in hoc c. quod iste ordo seruandus est. Primò enim recurritur ad vetus, & ad nouum testamentũ, & ad scripturas Apostolorum: Et si in illis nõ appareat quid sit faciendum, ad Græcorũ scripturas recurrendum est: postea ad gesta Conciliorum, & Põtificum: deinde ad Sanctorum expositiones, vltimo ad seniores. Sic Beneuẽtanus posuit casum. Hugo. sic dicit, quòd primũ locum obtineant vetus & nouum testamentum: secundum canones Apostolorũ, & conciliorum: tertium decreta, & decretales epistolę Romanorum Pontificũ: quartum scripta græca: quintum dicta sanctorum patrũ Latinorum: vltimum exempla sanctorum patrum: deinde ad seniores est recurrendum. Tu autem pone secundũ quod litera iacet.

e ¶ Apostolorum.] id est, Apostolicorum.

f ¶ Exempla.] arg. g. F. 2. exem.

a ¶ Communione.] Not. principes posse excõicari: qđ verum est etiam à sacerdotibus, vt j. distin. 96. duo sunt. 11. q. 3. si autem vobis. & C. vbi de crimi. agi opor. auth. qua in prouincia.

b ¶ Vel vi.] Videtur ergo, ꝙ si aliquis per vim detineatur ab aliquo, & aliquid interim fiat cõtra ipsum, ꝙ rettactari possit illud. Idẽ est si per dolum alterius non veniat, vt ext. de in integr. resti. ex litter. 1. Sed contrarium legitur. ff. si quis cau. l. 2. §. vlt. & ff. de eo per quem factũ erit. l. vlt. vbi dicitur, quod si per dolum, aut per vim alicuius aliquis non venerit ad iudicium, non reuocatur id quod factum est, sed datur actio contra ipsum impedientem. Sed dic, ꝙ non reuocatur ipso iure: sed per in integrum restitutionẽ: vel in eo casu reuocatur qñ detentor non est soluendo. ext. de restitu. spo. olim.

Reuocantur facta contra violẽter detentum.

ff. de eo p quẽ factum est. l. vlt. §. 1. Archid.

remota, omnibus modis semel in anno fieri, & deprauata corrigi. Hunc ergo canonem & nos renouamus: & si quisquam princeps inuentus fuerit hoc prohibere; communione [a] priuetur. Si quis vero metropolitanorum hoc neglexerit agere absq; necessitate, vel vi, [b] seu aliqua rationabili occasione; canonicis pœnis subiaceat. Dum autem synodus agitur super canonicis, & euangelicis negotijs; oportet congregatos episcopos in meditatione, & solicitudine fieri custodiendorum diuinorum, & viuificorum Domini mandatorum. *& post pauca.* ¶ Porro nõ habeat metropolitanus licentiam ex his, quæ defert episcopus secum, siue iumentum, siue aliam speciem expetendi. Quod si hoc egisse conuictus fuerit, soluat quadruplum. [c]

a ¶ Et vt opportune.] *Græce est, καὶ τὰ ἐνδεῶς ἔχειν πρὸς ὁδοιπορίας. idest:* Et quod non bene parati sunt ad iter faciendum.

Item Leo iiij. ad episcopos Britanniæ, c. 3.

¶ Non cogantur presbyteri ad sacra concilia eulogias deferre. C. VIII.

DE eulogijs [d] ad sacra concilia deferendis nihil inuenimus à maioribus terminatum: sed sicut vnicuique presbytero placuerit. Nam si cõstitutum fuerit illo in tempore benedictiones afferri, forsitan minus [e] libenter ad synodos occurrent: & magis venire obtrectabunt. Quæ, vt arbitror, non sunt rationabiliter quærendæ; nec vltro delatæ, respuendæ. [f]

¶ *Habetur hæc epistola Romę manuscripta, vt in indice dictum est.*

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 21.

¶ Sine graui necessitate episcopus ad synodum ire non tardet. C. IX.

EPiscopus ad synodum ire non tardet, nisi satis graui necessitate inhibeatur: sic tamen, vt in persona sua legatum [g] mittat, suscepturus salua fidei veritate, quidquid synodus statuerit. Ansel. 7. c. 191.

¶ *Similem sententiam, & pene eadem verba referunt Burch. l. 1. c. 51. & Polycar. l. 1. tit. 16. ex Felice.*

Item ex concilio Carthaginensi 5. c. 10.

c ¶ Quadruplum.] Argum. ꝙ clerici possunt pecuniariter puniri, & punire, vt 23. distin. quamquam. in fine. & 17. q. 4. definiuit. & cap. si quis deinceps & 23. q. 1. de Liguribus. Arg. contra, extra de pœn. licet. Sed dic, ꝙ vbi pœna spiritualis est in iure statuta, non debet infligi pecuniaria: alias secus. extra vt lite non contesta. quoniam. in fi. ideo autem punitur in quadruplum: quia crimen cõcussionis commisit: quod punitur pœna quadrupli. 1. q. 1. quidam. & q. 7. sancimus. in fine. & tam laicus, quam clericus punitur pœna concussionis, vt 23. q. 1. militare. hic signatur contrarium, 12. q. 2. fraternitas. vbi dicitur, quod ecclesia non debet suum cum augmento recipere. Sed dic, ꝙ hic non recipit nomine ecclesiæ, sed proprio nomine. 16. q. 6. si episcopum.

Clerici possunt pecunia riter puniri.

Dic vt no. inf. 23. q. 5. si vos. Arch.

Aget iste à quo accepit cũ superio re. 11. q. 1. si c. erie. Arch.

DE eulogijs.] CASVS. Quærebat quidam episcopus à Papa, vtrum presbyteri tempore synodi deberent afferre eulogias, idest, munuscula episcopis? Et respondet Papa nil se inuenisse à maioribus definitum: sed est in arbitrio cuiuslibet presbyteri, qui voluerit exhibere. Nam si definitum esset aliquid tempore synodi à presbyteris dandum, minus libenter venirent ad synodum. Vnde eulogiæ ab aliquo peti non debent: nec delatæ respui.

d ¶ Eulogijs.] Eulogiæ dicuntur munera, quæ deferũt subditi suis prælatis.

e ¶ Minus.] Argumen. quod magistri non peiant collectam à scholaribus vt libentius veniant ad scholas. sic 1. q. 1. baptizandis. & cap. placuit, vt vnusquisque. 1. q. 2. vendentes.

Magistri debet gratis docere.

f ¶ Respuendæ.] Arg. ꝙ quædam licite possumus recipere, quæ tamen petere prohibemur, vt 1. q. 2. placuit ea q. quam pro. 10. 13. q. 2. quæsita.

ADDITIO. Ad idem ff. de orig. iur. l. 2. iuxta finem. §. diuus. vbi de hoc. Archid.

EPiscopus.] CASVS. Dicitur hic, quod episcopus vocatus debet ire ad synodum, nisi graui necessitate fuerit impeditus: & tunc mittat pro se legatum, qui suscipiat, quæ in synodo statuentur.

g ¶ Legatum.] Argumen. quod licet citatus ad iudicium venire non possit; nihilominus tenetur mittere procuratorem. 5. quæstione 3. si ægrotans. & extra de appellatio. constitutus. Argumen. contra extra de procurato. querelam. De hac materia quæras 5. quæstio 3. si ægrotans. sed illud cap. querelam, loquitur in ardua causa.

Citat. impeditus, an mittere teneat.

Placuit.]

P[a] Lacuit. §. CASVS. Dicitur in hoc cap. quod episcopi nisi fuerint impediti, semper debent ad synodum ire: & si ire non potuerint, suas excusationes in litteris mittant: quod si neglexerint ad Primatem mittere, à communione fratrum priuentur, & ecclesia sua tantum sint contenti. Idem fere est casus trium cap. sequentium: & per te videbis. Additur tamen ibi, quòd priuantur communione fratrum, vsque ad sequentem synodum.

¶ Excusatorias litteras dirigant, qui grauati ad synodum ire non possunt. C. X.

Ans. l. 7. c. 188. PLacuit, vt quotiescumque congregandum est concilium; episcopi, qui neque ætate, neque [a] ægritudine, neque alia grauiori necessitate impediuntur, competenter occurrant. *& infra.* ¶ Quòd si non potuerint occurrere, excusationes suas litteratorie [α][b] conscribant: nisi autem [β] rationem [c] impedimenti sui apud Primatem suũ reddiderint, ecclesiæ suæ communione [d] debent esse contenti.

[α] ¶ Litteratorie.] *In concilijs impressis legitur,* in tractatoria. *Dubitatum fuit, an legendum esset,* in tractoria. *Nam epistolæ, quibus Imperatores, vel Reges suos præsides vocabant; vel euectionẽ aliquã concedebant; tractoriæ dicebantur. Sic in codice Theodosiano, lib. 8. titulus sextus est,* de tractorijs, & statiuis. *& sic videtur emendandum in lib. Cod. 12. quamuis in impressis legatur,* de tractatoriis, *quam vocem* tractoriam, *eadem significatione Carolus Magnus in suis capitularibus vsurpauit, lib. 4. c. 30. & 69. & eadem notione est in concilio Meldensi, c. 71. Sanctus quoque Augustinus in lib. post collationem contra Donatistas, c. 24. tractoriam pro epistola vocatoria vsurpat, his verbis:* Sic autem à Primate suo per tractoriam fuerunt euocati. *Atque in hoc canone, vbi de vocandis episcopis ad concilium agitur, vox ista esset aptissima. Nam in concilio Africano inserto in codice canonum, c. 43. vbi hoc idem reperitur, & c. 57. §. Lucianus. & §. Alypius. in vetustis codicibus semper legitur,* tractoria, *vbi in impressis est,* tractatoria. *& in Carthaginensi græco, c. 91. est* τρακτώρια. *Verum idem B. August. vtitur dictione,* tractatoria. *in eam, quæ nunc subijcietur sententiam. Loquens enim de episcopis, si vocati noluissent venire ad concilium, & ibi obiecta crimina purgare, epist. 162. ait;* Quod si non fecerint, ibi etiam eorum prauitas, & peruersitas innotescet: missaque tractatoria super eorum nomine per totum orbem terrarum, quacumque iam Christi ecclesia dilatata est, ab oĩbus ecclesijs, eorũ communio præcidetur. *In concione quoque secunda in Ps. 36. eadẽ vox quater inuenitur: & epistola Syricij, quæ recitatur in concilio Teleptensi, ibi vocatur tractatoria. Cuius mentionem faciens Innocen. in epistola ad Exuperium Tolosanum, c. 1. ait:* De his, & beatæ recordationis viri Syricij episcopi monita euidentia commearũt: *quibus verbis videtur indicare non ad solos Africæ episcopos, sed ad omnes prouincias missam fuisse illam Syricij tractatoriam. Ita Leo Papa II. postquam sextum vniuersale concilium finem habuerat, breuem eius concilij summam ad Hispaniæ episcopos, vt ei subscriberent, misit; quam tractatoriam vocat: quæ Leonis ij epistolæ manuscriptæ ex Hispania Romam sunt missæ.*

[β] ¶ Nisi autem.] *In originali est,* vel si post aduentum tractatoriæ aliquæ necessitates repente forsitan ortæ fuerint, nisi rationem impedimenti sui apud suum Primatẽ reddiderint, ab ecclesiæ communione debere esse contemptos. *In Africano c. 43. reliqua eodem modo. Sed in extremo est fere, vt apud Gratianum:* ecclesiæ suæ communione debere esse contentos. *Itemque in Carthaginensi græco:* Οὐδένα τὰς τοιούτας τῆ κοινωνία τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀρκεῖσθαι ἐκκλησίας. *Similis quædam pœna imponitur in eodem concilio, infra dist. 58. c. fin.*

Item ex concilio Turonensi, c. 2.

[a] ¶ Neque ægritudine.] graui, vt j. ead. si quis episcoporum. nõ enim excusat leuis febricula, vel vetus quartana, vt ff. de ædil. edic. l. 1. §. sed sciendum.

ADDITIO. Arg. cõtra. 7. q. 1. præsentium. & extra de procu. quædam, vbi de hoc. Archid.

[b] ¶ Litteratorie, &c.] vel etiam per certum nuntium, [1] cui credi possit, vt 97. dist. nobilissimus. extra de offic. deleg. prudentiam. extra de rescri. ex parte. & cap. sciscitatus.

[1] Tenet hoc idem Hug.

[c] ¶ Rationem.] Nota non sufficit dicere se non posse venire, nisi rationem impedimenti assignet. sic extra de offic. & po. iu. deleg. prudentiam. & de rescript. sciscitatus. & illã causam probabit, vt 4. q. 5. quisquis. in fi. & per vnum testem eam potest probare, vt extra de procura. ex insinuatione. licet sit argu. contra. extra de in integ. resti. ex litteris. [2] Ioan. Sed certè credo hoc esse speciale, vt vni testi credatur cum suo iuramento.

[2] Vbi de hoc. & extra de testi. veniẽs. 1. ibi videas.

[d] ¶ Communione.] Videtur quod aliquis potest esse excommunicatus in vna ecclesia, & non in altera, vt hic, & 58. dist. si quis de alterius. & sic est contra 4. q. 5. quisquis. Sed dic, quòd iste nõ est excommunicatus: sed cum alijs episcopis non communicabit; quia non venit ad negotia ipsorum, vel ad consecrãdum episcopum cũ alijs.

Excõicatus verũ quis possit esse ĩ vna ecclesia, & non in alia.

a EPiscopus.] ¶ Abbatem.] Hoc intelligi potest de abbatibus Cistercien. ordinis, vt extra de sta. mona. c. 1. nisi pro crimine enormi, 11. q. 3. priuilegiū. Arg. extra de priuile. tutotum. sed alij abbates debent venire ad concilium, vt 18. q. 2. abbates. & j. eo. decernimus. & hāc paleam habes 18. q. 2. §. vlt.

cilium congregare, omnes epos prouinciæ cōuocādo: ad quod etiam conuenire debent sacerdotes, vel diaconi, vel omnes, qui se læsos existimant: & qui in aliquo delicto inuenti fuerint, secundum rōnem excommunicentur. In fine capituli dicitur, q̄ nullus eps potest concilium

1 Hāc glo. quidam nō habent, sed ista est in antiquo apparatu. Io.

Abbates tenent ad cōcilium epi venire, &c.

2 Cum trib. & seq. ibidē.

PALEA C. XI.

EPiscopus nō debet abbatē [1] cogere ad synodum ire, nisi aliqua rationabilis causa existat. Burc. l. 8. c. 73. Iuo, p. 7. c. 91.

Hac Palea abest ab illis tantum exemplaribus, in quibus paucissima reperiuntur. & refertur infra 18. q. 2. post c. fi. à Gratiano ex eodem Turonico, quemadmodum & à Burchardo, & Iuone.

Item ex concilio Arelatensi 2. c. 19.

¶ A communione sit alienus, qui synodo adesse contempserit. C. XII.

j SI quis aūt synodo adesse neglexerit, vel cętū fratrū, antequā [b] dissoluatur concilium, crediderit deserendum; alienum se à fratrū communione cognoscat; nec eū recipi liceat, nisi in sequenti synodo [c] fuerit absolutus. Burc. l. 1. c. 50. Poly. l. 2. tit. 15. Iuo, p. 5. c. 160. ex concilio Spalensi, vt Burch.

Item ex concilio Agathensi, c. 35.

¶ Vsque ad proximam synodum à cōmunione abstineat, qui à metropolitano vocatus absq; graui necessitate synodo adesse neglexerit. C. XIII.

SI episcopus metropolitanus ad cōprouinciales episcopos epistolas direxerit, in quib. eos aut ad ordinationē summi Pontificis, [d] aut ad synodū inuitet; postpositis omnibus (excepta graui infirmitate corporis, aut pręceptione [e] regia [f]) ad constitutum diem adesse non differant. Quòd si defuerint (sicut prisca canonum pręcepit auctoritas) vsque ad proximam synodum à charitate fratrum, & ecclesiæ communione priuentur. Burc. l. 1. c. 49. Iuo, p. 5. c. 159. Pann. l. 4. c. 17.

Item ex concilio Tarraconensi, c. 6.

¶ A communione priuetur episcopus, qui à metropolitano vocatus ad synodum venire contemnit. C. XIIII.

ij SI quis episcoporū commonitus à metropolitano ad synodū nulla graui intercedēte necessitate corporali venire contempserit: sicut statuta Patrum sanxerunt; [†] vsque ad futurum concilium cunctorum episcoporum charitatis communione priuetur. Simile in Panormia, l. 4. ca. 18. ex Aurelianē. † al. consuerunt.

Item ex concilio Martini a Papæ.

¶ Presbyteri, & diaconi, & cuncti, qui se lęsos existimant, ad metropolitanam synodum conueniant. C. XV.

PRopter ecclesiasticas causas, [g] & altercationum solutiones, bene placuit per singulas prouincias bis in anno concilium fieri, conuocante metropolitano episcopo omnes prouinciales episcopos; ita vt ad concilium veniant † omnes presbyteri, & diaconi, vel [h] hi, qui se læsos existimant; vt in concilio causæ examinatæ ad iustum iudicium perducantur. Et si qui manifeste episcopi, vel Apud Martinū Bracarensem, epm in c. synogræc. c. 18. Poly. l. 3. ti. 17. † procedant] ori.

b SI quis autem.] ¶ Antequā.] sic j de consec. distin. 1. omnis. [2] 11. q. 3. certum, &c.

c ¶ Nisi in sequenti synodo.] sic ergo quandoque differtur absolutio, vt maior rubor sit ei absolui coram multitudine. similiter in sacrilego differtur, vt diutius confundatur. 17. q. 4. si quis suadente. sic differtur absolutio illius, qui multum deliquit, vt 11. quæst. 3. qui iubente. vnde licet ante voluerit absolui, non auditur, aliàs regulariter non debet differri, vt extra de appella. qua fronte.

d SI Episcopus.] ¶ Summi Pontificis.] idest, epi, vt 2. q. 7. c. accusatio, vel audire de eis, quæ ordinauerit summus Pontifex.

e ¶ Præceptione regia.] licet eps suo metropolitano tamq̄ maiori teneatur obedire, vt s. dist. 8. quę cōtra mores. tñ hic defertur regię dignitati, [3] vt 12. q. 1. de reb. 63. dist. Salonitanæ. Item in hac synodali citatione, vnica citatio sufficit, vt hic, & simile. j. 4. & 5. quisquis. sed in iudiciali trina requirit, vt 24. q. 3. de illicita.

f ¶ Regia.] 23. q. vlt. si vobis. & c. si quis episcopus. contra. sed hic loquitur de ijs q habent feudum, &c. [4] ibi non: immo & q̄libet deberet venire, si vocaretur propter negotium regni: vel illud intelligitur cum episcopus relicto ecclesiastico iudicio pergit ad Imperatorem petens ibi iustitiam: quod nullus clericus debet facere. 11. quæst. 1. placuit, &c.

3 Arg. cōtra 16. q. 2. nullus. vbi de hoc. Arch.

4 Et videas qd leg & no. extra de appell. cū parati. in glo. arg. quod, &c. Archi.

SI quis episcoporum.] Nihil notatur.

PRopter ecclesiasticas causas.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q metropolitanus bis in anno debet concilium celebrare, nisi fuerit metropolitanus.

g ¶ Propter ecclesiasticas causas.] Martinus, qui fuit solicitus pro Republica, renouauit canones: vnde dicitur renouator canonum, &c.

h ¶ Vel hi.] quasi dicat, vel omnes veniant: vel

saltem

presbyteri, aut diaconi inuenti fuerint in offensa: secundū rationem excommunicentur; quamdiu communi consensu [a] de his placuerit dare sententiam. [b] Nulli auté episcopo liceat propria apud semetipsum concilia [c] facere, prçter eos, quibus metropoles sunt creditæ.

[a] ¶ Martini.] *Gratianus hoc primum citat nomine Martini Papę, deinceps eodem nomine multa citaturus: quæ omnia sumpta sunt ex libro capitulorum Græcarum synodorum Martini episcopi Bracarensis: (antiquitus enim Episcopi Papæ dicebantur.) Hic enim, cum esset græcus, ad vtilitatem ecclesiarum Hispaniæ, vbi episcopatum obtinebat, ea capitula latina fecit: & in nonnullis quædam addidit: in alijs verò aliqua detraxit; quemadmodum in hoc capite, quod sumpsit ex concilio Antiocheno, c. 20 sup. ead. c. propter. Aliqua etiam ex Toletanis concilijs in eum libellum retulit.*

[b] ¶ Vel hi.] *In aliquot conciliorum editionib. legitur*, vt eorum, qui se lęsos existimant, in concilio causæ, &c.

[*Item ex concilio Bylon.*]

PALEA [γ] C. XVI.

Annis singulis episcopus in sua diœcesi synodum faciat de suis clericis, necnon abbatibus; & discutiat alteros clericos, & monachos.

3 *Singuli verò episcoporum suis ecclesijs notificare studeāt, quæ in concilijs statuuntur.*

[γ] ¶ Palea.] *In nullo collatorum exemplarium habetur, sed versiculus*, singuli, *coniunctus est præcedenti capiti*, Propter ecclesiasticas. *suntq; verba Gratiani.*

Vnde in concilio Toletano 16. c. 6.

¶ Quæ in concilijs statuuntur, singuli episcoporum suis ecclesijs notificent. C. XVII.

Decernimus, vt dum [d] in qualibet prouincia conciliū agitatur, vnusquisque episcoporum admonitionib. suis intra sex mensium spatia omnes abbates, [e] presbyteros, diaconos, atque clericos, seu etiam omnem conuentum ciuitatis ipsius, vbi præesse dinoscitur, necnon & cunctam diœcesis suæ plebem aggregare nequaquam moretur: quatenus [δ] coram eis plenissimè omnia referet, quæ eodem anno in concilio acta, vel definita esse noscuntur. *& infra.* ¶ Quòd si quispiam hæc paruipendenda crediderit, sententia excommunicationis [f] duorum mensium curriculo persistat vsquequaque multatus.

[δ] ¶ Quatenus.] *In duobus exemplaribus huius decimisexti concilij Toletani, locus hic ita legitur*: quatenus coram eis publice omnia reserata, de his, quæ eodem anno in concilio acta, vel definita extiterint, plenissimè notiores efficiantur.

DISTINCTIO XIX.

De epistolis [g] verò decretalibus quæritur, an vim auctoritatis obtineant, cum in corpore canonum non inueniantur. De his ita scribit Nicolaus Papa archiepiscopis, & episcopis per Gallias constitutis.

---

saltē hi q sunt læsi: non enim omnes tenentur venire, vt inf. ea c. proxi.

[a] ¶ Communi consensu.] episcoporum. Ioan.

[b] ¶ Sententiam.] absolutionis.

[c] ¶ Concilia.] prouincial a scilicet, cū alijs episcopis, sed episcopale pōt, vt 18. dist. c. qñ. 12. q6. 2. c. placuit.

SINGVLI VERO. Hæc est 3. pars dist. in qua dicitur, q singuli episcopi ecclesijs suis notificare debeāt quæ in concilijs statuuntur.

DEcernimus, vt dū.] CASVS. In hoc c. dicit, quòd episcopus postquam redierit a concilio archiepiscopi, intra sex menses debet omnes suos subditos conuocare, & eis indicare quæ sunt in synodo acta: qd si nō fecerit, duobus mensibus excommunicetur.

[d] ¶ Vt dum.] idest, postquam.

[e] ¶ Abbates.] immo abbates non vocabit ad synodū, vt i. ea. in illa palea, Episcopus.

[f] ¶ Excommunicationis.] idest, suspensionis ab officio duorum mēsium. sic 86. dist. tanta. & 10. q. 3. vnio. in fi.

DE epistolis.] Hæc dist. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, qd dictū est, scilicet q decretales vim habet canonū. P. Secūda ibi, [Sit ergo.]

CASVS. Supra tractauit Gratianus d auctoritate canonū, & constitutionibus sanctorū in dist. 18. In hac verò 19. dist. tractat de epistolis, quæ emanant à Papa: & ostendit q decretales epistolæ eādem vim habent, & auctoritatē quā & canones: & hoc p sequentia cap. patet.

[g] ¶ De epistolis.] s. in prima dist. tractatur.

1 Vt sup. ea. cap. propter. vbi de hoc.

2 Vel dic vt s. ea. in summa, in fi.

Decretales canonib. æquipollent.

Subaudi & constitutionib. Sãctorũ, vt 25. distin.

Decretales sunt duplices.

Hic sntam hic sequitur Hug. & Lau.

vñ magister de auctoritate canonum. Hic agitur de auctoritate decretalium: & ostẽdit hic q̃ eiusdẽ sint auctoritatis decretales & canones. Sciendũ itaque q̃ quædã decretalis epistola est generalis: quædã specialis. Generalis est, quæ ad omnes dirigitur, vt 2. q. 5. omnib. Specialis est, quæ specialiter ad aliquos mittitur, vt 35. q. 5. q̃ scripsit. 7. q. 1. petisti. siue sit generalis, siue sit specialis: dummodo aliquid definiatur p̃ eã, pro iure generali habenda est: vt 16. q. 3. licet. extra de sent. & re iudi. in causis, nisi sit tradita ex tpe, ex loco, & ex eã, vt 29. dist. sciendũ. Sed si dubium est, an sit decretalis, recurrendũ est ad registrũ, vt ĩ dist. 9. vt veterum. Præsumitur tamen q̃ sit decretalis, si reperitur inter alias decretales, ad instar illius, quæ reperitur inter alias moniales, q̃ p̃sumitur ex hoc monialis. arg. 20. q. 1. quẽ progenitores. Vel si plures eã tenẽt, tenenda est, vt 16. dist. Isidorus. distingue, put dicit extra de fide instrum. pastoralis.

SI Romanorum.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in tres partes. In prima parte Nicolaus reprehẽdit quosdã, qui nolebant recipere decretales epistolas, quia in corpore canonũ, qd̃ Isidorus fecit, nõ habẽt sertę: & facit hoc Nicolaus tribus rationibus. Prima ẽ: q̃a cũ Papa p̃stet auctoritatẽ opusculis aliorum, multo fortius suis. Secunda rõ est: quia ipsi recipiũt eas cũ pro se faciũt: ergo & cũ contra eos faciunt, recipere debẽt. Tertia ratio est, si iõ non admittũt eas, q̃a in corpore canonũ non habenť: ergo eadẽ rõne nõ debẽt admitti scripturę B. Greg. & aliorũ multorũ, q̃ añ ipsum & post ipsum fuerũt, & nouũ & vetus testm̃ in corpore canonũ nõ inueniunť. Prima rõ est in principio cap. Secũda incipit ibi, [Cum & ipsi.] Tertia ibi, [Item si ideo.] In secunda parte, q̃ incipit ibi, [Sed responsuri sunt.] continet responsio illorũ dicentium, q̃ etsi nouũ & vetus testamentum in corpore canonũ nõ inueniantur: tamen ea admittimus, quia vnum cap. Innocentij vtrumque testamentum approbat, & dicit esse recipiendum: etsi nullum eorum in corpore canonum sit insertum: quibus Nicolaus respondet, dicens, q̃ eadẽ ratione debent recipere decretales epistolas; quia vnũ cap. Leonis Papæ præcipit, omnes decretales epistolas custodiri, vt si quis in illas commiserit, puniatur, & ad hoc inducit cap. Gelasij. In tertia parte, quæ incipit ibi, [His itaque.] cõcludit ex supradicto decreto tales epistolas sicut canones, esse recipiendas, breuiter recapitulando supradicta.

a ¶ Reprobantur.] Arg. quòd illud, quod Papa approbat, & nos approbare vel reprobare debemus, vt 24. q. 1. hęc est fides. & 35. q. 9. veniam. &c.

b ¶ Quanto.] Satis enim absurdum est aliquem alij opitulari, & non sibi, vt C. de natura. libe. l. nuper. in fine. &c.

c ¶ Suffragari.] Arg. q̃ illud qd̃ pro se quis inducit, & cõtra ipsum inductum non dẽt reprobare, vt infra, & si qua similia sunt. arg. dist. 9. neq; quorũlibet. & 4. q. 3. placuit. S. item in criminali. ver. si quis testib. & 4. q. 8. cuius in agendo. extra de cen. cũ olim. Arg. cõtra. 2. q. 7. si hereticus. contra, dist. 38. si quid veri. & ĩ. dist. 10. lege. Primum regulare, secundum speciale in odium hæreticorum, & fauorem fidei & religionis. arg. ad hoc, extra de fo. compe. cum sit generale.

d ¶ Membranas.] licet leges abrogatas non teneamus, tamen

Papã imitari debemus.

Reprobare non possum pro me inductum.

¶ Decretales epistolæ vim auctoritatis habent. C. I.

Iuo, p. 5. c. 33.

SI Romanorum Pontificum decreto, ceterorum opuscula tractatorum approbantur, [a] vel reprobantur; ita vt, quod sedes Apostolica probauit, hodie teneatur acceptũ; & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur: quãto [b] potius, quæ ipsa pro catholica fide, pro sanis dogmatibus, pro varijs & multifarijs ecclesiæ necessitatibus, & fidelium moribus diuerso tempore scripsit; omni debent honore præferri, & ab omnibus prorsus in quibuslibet opportunitatibus, discretione, vel dispensatione magistra reuerẽter assumi? Quãquàm quidã vestrũ scripserint, haud illa decretalia priscorum Põtificũ in toto canonum codicis corpore cõtineri descripta; † cũ α ipsi, vbi hæc suæ intẽtioni suffragari [c] cõspiciunt, illis indifferenter vtantur; & solũ nunc ad imminutionẽ sedis Apostolicæ potestatis, & ad suorũ augmentum priuilegiorũ minus accepta esse perhibeant. *Item infra.* ¶ Si ideo non esse decretales epistolas priscorũ † Pontificũ Romanorũ admittendas dicunt, quia in codice canonum non habentur adscriptæ, ergo nec sancti Gregorij, nec vllius alterius, qui ante vel post ipsum fuit, est aliquod institutum, vel scriptum recipiendum, eo quòd in codice canonum non habeatur adscriptum. Ergo doctrinã eorum, & sanctiones, quæ ab omni lingua venerantur, quia in codice canonum non habentur adscriptæ, de codicibus suis eradant. Vt quid vel membranas [d] occupant, postquam non habentur acceptæ? Sed quare multum immoramur, cum nec ipsas diuinas scripturas veteris & noui testamenti iam recipiemus, si istos duxerimus audiendos? Etenim † neutrum horum in codice canonum ecclesiasticorum habetur insertum. Sed responsuri sunt isti, qui nõ ad obediendũ potius, q̃ ad resistendũ semper sunt parati, dicentes, † q̃ inter canones inueniatur capitulum sancti Papæ Innocentij, cuius auctoritate doceatur à nobis vtrũque testamẽtũ esse recipiendũ, quamq̃nã in ipsis paternis canonibus nullũ eorũ ex toto cõtineatur insertũ. Quibus ad hæc asserendum † est: quoniam si vetus, nouúque testamentũ recipienda sunt, nõ quòd codici canonum ex toto habeantur annexa, sed quòd de his recipiendis

¶ Cõcor. l. ab hostib. § sed quod simpliciter. ff. ex q̃bus cau. ma. & ff. de offic. psẽs. l. 3.

¶ al. sanctorum.

¶ al. etiam.

¶ al. dicentes.

Innoc. PP. I. ad Exuperiũ, epist. 3. c. vlt.

¶ al. respõdendum.

sancti Papæ Innocentij prolata videatur esse sententia; restat [a] nimirum, quod decretales epistolæ Romanorum Pontificum sunt recipiendæ; etiam si non sint codici canonum compaginatæ: quoniam inter ipsos canones vnum B. Leonis capitulum [b] constat esse permissum; quo ita omnia decretalia constituta sedis Apostolicæ custodiri mandantur, vt si quis in illa commiserit; nouerit sibi veniam denegari. Ait enim cap. decimo † suarum decretalium: [Ne quid vero sit, quod prætermissum à nobis forte credatur, omnia decretalia constituta tam beatæ recordationis Innocentij, quam omnium decessorum nostrorũ, quæ de ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata † sunt disciplinis, ita à vestra dilectione custodiri mandamus; vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.] Dicendo [c] vero, [omnia decretalia cõstituta,] nullum de decretalibus constitutis prætermisit, quod nõ mandauerit esse custodiendum. Et rursus asserendo, [omnium decessorum nostrorũ,] nullum Pontificum Romanorum, qui ante se fuerunt, excepit; cuius ita non præceperit decretalia constituta ab omnibus custodiri; vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari. Itaq; nihil refert, vtrum sint omnia nec ne decretalia sedis Apostolicæ cõstituta inter canones conciliorum immissa; cum omnia in vno corpore compaginari non possint; & illa eis intersint, quæ firmitatem his, quę desunt, [d] & vigorem suum assignent; præsertim cum synodalia gesta, inter quæ ipsi canones statuti sunt, in codice canonum non habeantur; sed à nobis omni cultu debito venerentur. Consonat autem huic beatissimo Papæ Leoni sanctus & facundissimus in decretis suis Papa Gelasius, ita inquiens: [Decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma pro diuersorum Patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendas decernimus.] In quo notandum est: quia non dixit, [decretales epistolas, quæ inter canones habentur;] nec tantum [quas moderni Pontifices ediderunt;] sed, [quas beatissimi Papæ diuersis [e] temporibus ab vrbe Roma dederunt.] Dictis autem [diuersis temporibus] etiam illa tempora vir sanctus cõprehendit, quæ crebrescentibus paganorum persecutionibus, ad sedem Apostolicam deferri causas episcoporum difficillime permittebant. His ita diuina fauente gratia prælibatis, ostendimus nullam differentiam esse inter illa decreta, quæ in codice † canonum habentur, sedis Apostolicæ præsulum, & ea, quę prę multitudine vix per singula voluminum corpora reperiuntur: cum omnia, & omnium decessorum suorum decretalia constituta, atque decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma dederunt, venerabiliter fore suscipiendas & custodiendas, eximios præsules, Leonem scilicet & Gelasium, mandasse probauimus.

a ¶ Cum ipsi.] *Locus fuit emendatus ex ipsa epistola Nicolai, quę Romæ manuscripta habetur: & nuper impressa est in appendice bibliotheca sanctorum Patrum, vt dictum est, sup. distin. 10. cap. leges. in qua epistola multa alia habentur ad epistolas decreta-*

Leo PP. 1. epi. 1. in fine.

† al. quinto suorum decr.

† al. ordinata

Gelasi⁹ Papa 1. cum 70. epis. Habetur j. 15. distin. c. sancta Romana. §. Item decretales.

† al. corpore

tamẽ notitia earum est necessaria. j. dist. 7. fuerunt. & est hic arg. q nullũ verbum positũ in aliqua scriptura debet vacare, vel superflue poni, vt 28. q. 1. sic enim. & extra de maio. & obed. solitæ. † & ff. de vsuris. l. 4. arg. contra. C. de fideiussoribus, nõ recte.

a ¶ Restat.] quasi diceret, quod obtinet ab vno, debet obtinere in omnibus similibus, vt 4. dist. denique in fi. & 26. dist. deinde.

b ¶ Capitulum.] illud cap. est 26. q. 1. omnia. vbi tamen attribuitur Damaso Papæ: & potest esse, q vterque fecerit illud. & est simile 1. q. 1. de cetero. & de consecr. dist. 1. consulto.

c ¶ Dicendo.] arg. q verbo generali omnia debent comprehendi, vt hic, & 1. q. 1. sunt nonnulli. & 14. q. 3. putant & 12. q. 1. dilectissimis. & 13. q. 2. non æstimemus. Contra de consecra. dist. 2. reuera. & j. 75. dist. quod die.

d ¶ Desunt.] est hic arg. q si Papa in aliquo priuilegio, vel rescripto confirmat alicui ecclesiæ priuilegia exemptionis, vel alterius rei, quam habet, i priuilegijs suis, q eo ipso robur habeat illa priuilegia. † licet non possint exhiberi: dicitur enim hic, q decretales sint recipiendæ, cum capitulum Leonis, quod est in corpore canonũ, de hoc dicat; quamuis illæ non sint in corpore canonum. De hoc dixi sup. dist. 9. vt veterum.

e ¶ Diuersis.] not q verbũ indefinite prolatum generaliter est intelligẽdũ, vt 1. q. 3. saluator. & 15. q. 1. nec his. 28. q. 1. idololatria. 31. q. 1. q si dormienti. arg. contra. 1. q. 1. sunt nonnulli.

ADDITIO. Pro prima parte habetur extra de priuil. quia circa. & ext. de testa. relatum

Iuris arrogatio notitia est necessaria.

† Vltra med. cap. versi sin autẽ. vbi de hoc. Arch.

Verbũ generale oĩa debet comprehendere.

† Cũ ista gl. cõcor. not. p Bal. Ang. & Io. de Imo. †. sciendum. in princip. ff. de ver. obl. & q not. per Bal. in authen. si quis in aliquo, in 2. col. C. de eden. & p Ang. in §. & hoc insuper. in 3. col. in Auth. vt spõs. lar. & per Ale. de Imo. in l. a 3 moneã dist. ff. de iu. e iuran.

les etiam antiquissimus pertinentia.

Item Agatho Papa omnibus episcopis.

¶ Omnes sanctiones Apostolicæ sedis irrefragabiliter sunt obseruandæ. C. II.

Sic omnes Apostolicæ sedis sanctiones accipiẽdæ sunt, tamquam ipsius diuini Petri [a] voce firmatæ sint.

Deusdedit, p. 3. Poly. l. 1. tit. 17. Iuo, p. 4. c. 238.

Item ex capitulis a Caroli Imperatoris.

¶ Tolerandum est iugum, quod à sancta sede imponitur, licet importabile videatur. C. III.

In memoriam beati Petri Apostoli honoremus sanctam Romanã & Apostolicam sedem; vt quę nobis sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat ecclesiasticę magistra rationis. Quare seruanda est cũ mansuetudine humilitas: vt licet vix ferendũ ab illa sancta sede imponatur iugum, [b] tñ feramus, & pia deuotione toleremus. Si vero (quod non decet) quilibet, siue sit presbyter, siue diaconus, aliquam perturbationem machinãdo, & nostro ministerio insidiando, redarguatur falsam [c] ab Apostolica † sede detulisse epistolam, vel aliud quid, quod inde nõ venerit; † salua fide, β & integra circa Apostolicũ humilitate, penes episcopum sit potestas, vtrum eum in carcerem, [d] aut aliam detrudat custodiam, vsquequo per epistolam, aut per idoneos suæ partis legatos Apostolicam interpellet sublimitatem, vt potissimum sua sancta legatione dignetur decernere, quid de talibus iusto ordine lex Romana statuet definire, vt & is corrigatur, & ceteris modus imponatur.

Extat in concilio Triburiensi, c. 30. Burc. l. 1. c. 220. Iuo, p. 5. c. 30.

† al. Apostolica detulisse

† al. conuenerit

a ¶ Capitulis.] *Sic emendatum est ex aliquot manuscriptis, & Iuone. Ac Nauclerus vol. 2. Gen 28. narrat hoc esse vnum ex vigintitribus legum capitulis, quæ Carolus Magnus ad omnes suas prouincias misit. Burchardus autem citat ex concilio Triburiensi, c. 30. vbi etiam extat.*

β ¶ Salua fide] *Apud Burchar. est*, falsa fide, & non integra.

Item Stephanus † Papa.

† al. Stephan⁹ v.

¶ Quidquid Romana ecclesia statuit, vel ordinat, ab omnibus obseruandum est. C. IIII.

Enimuero, quia in speculum, [e] & exemplũ sancta Romana ecclesia, cui nos Christus pręesse voluit, proposita † est; ab omnibus quidquid statuit, quidquid ordinat, perpetuo & irrefragabiliter obseruandum est.

† al. posita est omnibus, quidquid

relatum 1. in princ. vbi de hoc. Archidiaconus.

Sic omnes.] Casus huius cap. planus est.

a ¶ Petri.] nam Papa sanctitatem recipit a cathedra, vt 40. dist. non nos. lo.

In memoriam.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dr̃ q. Romana ecclesia ob reuerẽtiã B. Petri in tãtum debet honorari, vt si ẽt vix ferendum præcipiat, tñ tolerari debet. In secũda parte, quæ incipit ibi, [Si vero.] dicitur, q. si quis presbyter vel diaconus arguatur ab Apostolica sede, falsam epistolam detulisse: licentia sit epõ tenere eũ in carcere, vel alia custodia, donec consulat Papam per litteras vel legatos, quid de hoc voluerit definire: vt is corrigatur, & certus modus imponatur.

b ¶ Iugum.] vt 100. dist. contra morem. 11. q. 3. quid ergo. idẽ est in alijs prælatis, vt 2. q. 7. sacerdotes.

c ¶ Falsam.] dicitur charta falsa ex dicto vel tacito: & in tali falso distinguitur, vt extra de rescr. super litteris. & talis dr̃ bene falsarius, vt ff. de fal. si quis obrepserit. Itẽ dicitur falsa scriptura, vt cum scribitur, omnes vel maiorem partem fratrum fuisse præsentẽ, quæ nõ fuit vere pręsens: vt extra de his quæ fiunt à p̃la. sine consen. cap. quanto & talis falsarius suspenditur ab officio & beneficio, vt extra de test. tam litteris. in fine. Itẽ ipso facto dr̃ falsarius, vt si charta apparet rasa vel immutata. 1 & talis falsarius deponitur, vt extra de crimi. fal. ad audientiam. Qui aũt falsam chartã fabricat de nouo, non solum deponitur, sed & curiæ traditur. 2 vt extra de fal. ad falsariorum. Pœna falsitatis secundum leges est depositio, & omnium bonorum confiscatio in libero: in seruo mors. ff. de fal. l. 1. Dicitur ẽt falsa charta, quæ non habet testes inscriptos, vt extra de procur. c. 1. Item dicitur falsa, quæ habet subscriptiones varijs manibus notatas: & quæ non est perfecta eadem manu, vt extra de priuile. c. cum olim. in fi. nisi ex hoc fit ibi diuersitas, q. sit ibi calami vel atramenti mutatio, vt in Auth. de fide instru. & cau. in princ. coll. 6. Itẽ dr̃ falsa si est alieno sigillo sigillata, dummodo ille habeat proprium: vel nisi dixerit q. tunc non habuit proprium, vt extra de appel. significauit. Item dr̃ falsa si est cõtraria alteri ex eadẽ parte prolatæ, vt extra de fi. inst. imputari. & C. de fide instr. scriptura. Itẽ dicũtur falsæ litterę Papæ pp falsam grammaticam, extra de rescrip. ad audientiam. Item dicuntur falsæ, si sint suspectæ, & eis non imponitur fides, vt C. de proba. iubemus. Item dicitur falsa charta, si sigillum est fractũ: vel si non est annus indictionis appositus, vt ext. de fide instru. inter. Item si filum est ruptum, vt ext. de crimi. fal. licet. Item si sunt impetratæ litteræ pendente appellatione, vt ext. de testi. causam. Item si sunt impetratæ sine mandato domini, vt ext. de rescrip. nonnulli.

Litterę dicũtur falsę multipliciter.

1 Extra de fide instru. c. 3. ext. de fal. c. fin. ext. de priuile. cum olim. Arch.

2 Sed quid si ille, q. vtitur falso instrõ, vult se purgare, q. d. ignorauit, est ne audiendus? Rñdeo sic, si & se purget & deceptorẽ exhibeat. C. ad leg. Cor. de fal. l. maiorẽ. ff. eo. ti. l. diuus. Sed 5 ext. de cri. fal. ad falsariorũ. Sed ibi cũ ignorãtia est supina, vel cũ nõ exhibet deceptorẽ, sm Laur.

d ¶ In carcerem.] si certum est eum esse falsatorem. 3 50. dist. si episcopus. & extra de crimi. fal. ad falsariorũ. sed vbi est dubium, fit quod hic dicitur.

3 Forsan speciale est in falsario litterarũ dñi Papę. Archid.

Enimuero.] Casus istius capituli planus est.

e ¶ In speculum.] speculum per doctrinam: exemplum

plum per bonam operationem. 16. q. 1. prædicator. & c. nulli. 7 q. 1. suggestum. 8. q. 1. si ergo. 25. q. 1. institutionis. & 1. q. 1. nulli. & c. omnia. Lau. 12. dist. scit sancta. Archid.

eum damnauit, sed quia aliàs malus est.

c ¶ Maioris.] Arg. quòd quanto aliquis delinquens est maior, tanto magis est puniendus, vt 40. dist. homo Christianus. 11. q. 3. præcipue 25. q. 1. nulli fas.

d ¶ Sed etiam alijs. Arg. quòd qui tenet aliquem defendere côtra alios, multo fortius contra se, vt 16. q. 1. in canonib. & ff. si ser. ven. altius, [1]

NVlli. [CASVS.] Quidam erant episcopi erigentes cal-

Item Gregorius iiij.

¶ A Pontificalibus sit alienus officijs; qui Apostolicis non vult obedire præceptis. C. V.

Poly. l. 1. tit. 17. Ansl. 2. c. 21. Iuo. p. 5. c. 11. & 349.

NVlli fas est vel velle, vel posse transgredi Apostolicæ sedis præcepta, nec nostræ dispositionis ministeriũ; quod vestram sequi oportet charitatem. 2 ¶ Sit ergo ruinæ suæ dolore prostratus, [a] quisquis Apostolicis voluerit côtraire decretis, nec locum deinceps inter sacerdotes habeat, sed extorris à sancto ministerio fiat; nec de eius iudicio [b] quisquã postea curã habeat, quoniã iam damnatus à sancta & Apostolica ecclesia, ac auctoritate sua de inobedientia, atq; præsumptione à quoquam esse nô dubitatur; quia maioris [c] excommunicationis deiectione est abijciẽdus, † cui sanctæ Ecclesiæ commissa fuerit disciplina, qui non solum præfatæ sanctæ Ecclesiæ iussionibus parere debuit, sed etiam aliis, [d] ne præterirent, insinuare. Sitq. alienus à diuinis, & pontificalibus officijs, qui noluit præceptis Apostolicis obtemperare. †

† al. exigendus.

† al. obedire.

¶ Caput hoc est in eadem epistola Gregorij iiij. ex qua sumptum est c. decreto nostro. infra 2. q. 6. Extat autem in codice sæpe memorato bibliothecæ Dominicanæ.

Item August. de doctr. Christiana, lib. 2. c. 8.

¶ Inter canonicas scripturas Decretales epistolæ connumerantur. C. VI.

Polyc. l. 1. ti. 25 Ansl. l. 5. c. vlt. & l. 6. c. 212.

IN canonicis scripturis ecclesiarum catholicarum quam plurimũ diuinarum scripturarum solertissimus indagator auctoritatem sequatur, inter quas [e] sanè illæ sint, quas Apostolica sedes habere, [f] & ab ea alij meruerũt accipere epistolas. Tenebit igitur hunc modum in scripturis canonicis, vt eas, quæ ab omnibus recipiuntur ecclesijs, præponat [g] eis, quas quædã non accipiunt. In eis verò, quę nô accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, [h] grauioresq. accipiunt eis, quas pauciores, minorisq; auctoritatis ecclesiæ tenent. Si autẽ alias inuenerit à pluribus, alias

IN canonicis.] [CASVS.] Hoc cap. diuiditur in duas partes: In prima parte dicit, quòd bonus indagatur diuinarũ scripturarũ debet sequi auctoritatem catholicarum ecclesiarũ in scripturis recipiendis, & pponẽdis: inter quas scripturas præponendæ etunt scripturæ sedis Apostolicæ In secunda parte, quę incipit ibi, [Tenebit igitur] dicit, quòd illæ scripturæ, quæ recipiũtur ab omnibus, sunt præponendę illis, quas nô recipiũt quidam: inter illas verò, quę non recipiunt ab oibus, præponẽdas eas, quas plures & grauiores recipiunt eis, quas pauciores & minoris auctoritatis recipiũt Sed si aliæ à grauioribus, alię à pluribus recipiantur, ęquales erunt auctoritatis, licet hoc de facili inueniri non possit. Io.

e ¶ Inter quas.] canonicæ scripturæ sunt epistolæ.

f ¶ Habere.] meruit ab alia ecclesia.

g ¶ Præponat.] Argu. quòd semper præsumitur pro multitudine, vt 61. dist. nullus inuitis. Item argu. quòd à pluribus recipitur maioris est auctoritatis, quàm quod à paucioribus, [3] vt s. 16.

[1] Arg. extra de natis ex lib. ven. c. 1. l. altius. in glo. alle. ff. de cô di. indeb. frater à fratre. ff. de pact. cũ in eo.

Papę statutis non obediẽs, an sit hęreticus.

[2] Intellige cũ determinatione eius, quòd legitur & no. extra de rescr. si qñ, & dicit Hu. quòd canon iste pôt intelligi esse daræ snię, & pro hoc faciũt illa verba prostratus. & ibi iã dãnatus. Arch.

calcaneum contra Romanam ecclesiam, & nolẽtes sedis Apostolicę pręcepta obseruare, sed Gręcos reprehendit, & hortatur eosdem ne ab Eccl. Rom. recedant: alioquin deponentur, & eorum sententiæ inutiles erũt: quia quanto maiora eis committuntur, tanto magis puniri debent. Io.

a ¶ Prostratus.] Hic vr, quòd omnis, qui non obedit statutis Romanæ sedis sit hęreticus: & varios modos hæresis notaui. 24. q. 3. §. quia vero, & c. quidam. Sed intelligas, quòd hic dicitur, quòd qui dicit Romanam ecclesiã non esse caput, nec posse côdere canones, [2] iste est hęreticus, vt 22. dist. c. 1. & 25. q. 1. violatores. & q. 2. si quis dogmata. Sed si quis aliàs transgreditur eius mandata, non propterea est hęreticus, licet peccet. extra de rescrip. si quando. Io. 1

b ¶ Iudicio.] Sed contra 24. q. 1. subdiaconus. Sed ibi non admittit dãnatum ab hæreticis: sed si vult pœnitere, admittit eum; sed hoc non est ideo, quia hæreticus

dist. Isidorus. & 2. q. 7. puto. 63. dist. c. vlti. Sed qualiter stare potest, quod hic dicitur? Nonne omnes canonicæ scripturæ æqualiter sunt recipiendæ, argu. 15. dist. sancta Romana? Quomodo ergo vna præponitur alijs? Respondeo: potest esse, quòd omnes recipiãtur, non tamen quòd omnes in eadem veneratione habeantur. Vel intelligas istud de localibus canonibus, vt ille præponatur alijs, qui à pluribus tenetur: & sic potest intelligi 50. distinct. Domino sancto. in fi. vbi de hoc in glo. nonne. Io.

h ¶ Plures.] Nota, quòd hic dignitas personarum compensatur cum numero; similiter in testibus, vt extra de testib. in nostra. similiter in creditoribus, vt ff. de pactis, maiorem. Sed in electione semper par numerus pręiudicat, licet maior sit dignitas ex parte altera, & maius meritum personę, vt extra de elect. dudum. 1. licet sit arg. contra 63. dist. c. vlt. & 76. dist. ieiunium. §. non autem. 4

[3] j. di. px. de quib. extra de off. leg. prudẽtiã. 65. dist. c. 2. & 3. Arch.

Scripturę canonicę non sunt in eadẽ veneratione.

Dignitas an cõpenset cũ numero.

4 Iuxta finẽ, ibi, ęquales eorum, &c. Arch.

ADDITIO. Non est contra: ibi enim erãt ęquales in numero, non in meritis. Cy.

a ¶ Inueniri.] Arg. q iura aptantur ad ea, quę raro accidunt. de conse. dist. 4. sanctum est. & ff. si pars hęred. pe. antiqui. Arg. contra 48. dist. de Syracusanę. 14 q. 5. denique. ff de leg. nã ad ea.

ADDITIO. Ad idem in Authẽ. de consul. coll. 4. in Authen. vt sine prohib. ma. & c. circa med. coll. 7. Archidiac.

k ¶ A veteribus.] Arg. q dicta veterum sunt sequenda. vt 37. dist. relatum. 24. q. 3. transferunt. & j. dist prox. de quibus.

HOC AVTEM. CASVS. Dictum & probatum est supra, quòd decretales epistolæ vim habent auctoritatis: quod verum est (sicut dicit Gratianus) de decretalibus, quæ decretis patrum & scripturis Euangelicis non cõtradicunt. Vnde quia Anastasius Papa fauore Anastasij Imperatoris ordinatos ab Acacio hæretico decreuit rite, & de iure communi posse suis officijs fungi: ideo Romana ecclesia eius decretum repudiauit.

à grauioribus haberi (quãquam hoc inueniri [a] vix possit) æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto.

¶ *Caput hoc apud B. Aug. loco indicato sic habet:* In canonicis aũt scripturis ecclesiarũ catholicarum quãplurium auctoritatẽ sequatur: inter quas sane illę sunt, quæ Apostolicas sedes habere, & epistolas accipere meruerunt. Tenebit igitur hũc modum in scripturis canonicis, vt eas, quæ ab oĩbus accipiuntur ecclesijs, præponat eis, quas quædam non accipiunt. In eis vero, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, grauioresq; accipiũt, eis, quas pauciores, minorisq; auctoritatis ecclesiæ tenent. Si autem alias inuenerit à pluribus, alias à grauioribus haberi, (quãquã hoc † inuenire non possit) æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto. *Quæ quidem B. August. sententia non ad decretales Romanorum Pontificum, sed ad canonicas, & sacras scripturas referenda est.* — † *facile.*] orig. *Antuerp.*

Item Leo Papa I. ad episcopos Viennenses, epist 87.

¶ Ministerij † diuini se exortem intelligat, qui à soliditate Petri recedit. C. VII.

† *Mysterij.*

Ita Dominus noster Iesus Christus humani generis saluator instituit, vt veritas, quæ antea legis & prophetarum pręconio continebatur, per Apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret; sicut scriptum est: [In omnem terrã exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.] Sed huius muneris sacramentum [b] ita Dominus ad oium Apostolorum officiũ pertinere voluit; vt in beatissimo Petro Apostolorũ omnium summo principaliter collocaret; vt ab ipso quasi quodam capite dona sua, velut in corpus omne diffunderet: vt exortem se mysterij † intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Hunc [c] enim in consortium indiuiduæ [d] vnitatis assumptũ, id quod ipse erat, [e] voluit nominari dicendo, [Tu es Petrus, & super hanc petram [f] ędificabo ecclesiã meam:] vt æterni ædificatio templi mirabili munere gratiæ Dei in Petri soliditate consisteret, hac ecclesiam suam firmitate corroborãs, vt illam nec humana temeritas posset appetere, [g] nec portæ [h] contra illam inferi præualerent. Verum hanc petræ istius sacratissimam firmitatem Domino, vt diximus, ædificante constructam, nimis impia vult præsumptione violare; quisquis eius potestatem tentat infringere, fauendo cupiditatibus [i] suis, & id quod accepit à veteribus, [k] non sequendo.

Iuo, p. 5. c. 6. — Psal. 18. — † al. ministerij. — Matt. 16.

Hoc autem [l] *intelligendum est de illis sanctionibus, vel*

Ita Dominus] CASVS. Quidam epi contra ecclesiam Romanam erigebãt ceruicem, ei obedire nolentes: nec volebant sequi doctrinã, quã a veteribus receperunt: cõtra quos inuehitur Leo, probans, q ab ecclesia Romana non debẽt recedere: q ita est cõfirmata à Dño, & corroborata in Petri soliditate, q nec temeritas hominum, nec portæ inferi aduersus eam præualebunt: ostendit etiam q à principio sic voluit Dominus Euangelicam prædicationem ab Apostolis, & alijs prædicatoribus per vniuersũ orbẽ diffundi, vt Petrus cuius vice Papa fungitur, esset quasi quoddam caput illius prædicationis: & quicunq; à Petri soliditate recedere voluerit, deponatur.

b ¶ Sacramentum.] idest, hoc sanctũ munus.

c ¶ Hunc.] idest Petrum.

d ¶ Indiuiduæ.] scilicet Ecclesię.

e ¶ Erat] idest, ab eo, quod ipse Dominus erat, scilicet petra: voluit eum vocari Dominus Petrum. de cõse. dist. 2. reuera.

i Scilicet prędicandi, qd est Petro concessum. 11. dist. c. vlt. Sed id ideo dicit sacrm, qa oĩa fiebãt in figura 43. di. sit rector. Arch.

f ¶ Et super hanc petram.] Per hanc dictionem non credo Dominum aliud demonstrasse, quàm ea. hæc verba, q Petrus respondit Domino, cum dixit: Tu es Christus filius Dei viui: qa super illo articulo fidei fundata est Ecclesia [ergo super seipso fundauit Deus ecclesiam.]

g ¶ Appetere.] idest, lacessere & calumniari.

h ¶ Nec portę.] idest, vitia vel ẽt hæreses; quia ecclesia non põt errare, vt 24. q 1. à recta Nec Ecclesia põt esse nulla, vt 24. q. 1. pudenda. quia ipse Dñs rogauit pro ea, vt non deficeret, vt 21. dist. c. 1. in fi.

i ¶ Cupiditatibus.] idest, voluntatibus.

l ¶ Hoc autem.] scilicet q decretales epistolæ sint paris auctoritatis cum canonibus.

¶ Acac

Secundum Archid.

a ¶ Acacius.] hæreticus & excommunicatus. 24. q. 1. Acacius. [1] fuit enim excommunicatus propter hæresim à Gelasio, & à Felice Papa, vt ibi dicitur.

SEcundum.] CASVS. Acacius hæreticus baptizauit & ordinauit multos tempore suæ hæresis, quos dicebat

de radijs solis, qui & si trãseant per loca fœtida, tamen non coinquinant, idem est de sacramentis per malos ministratis. Tertia est de Iuda: qui licet malus fuisset, multa tamen fecit, quæ rata sunt habita. Quarta est de auctoritate Domini, qui præcepit verba Scribarũ, & Pharisæorum seruãda & implẽda. Quinta ratio est, quod omne bonũ à quocunq; fiat, fit à Deo. Sexta ratio est, quia in sacramentis nõ est attendendum qualis vel quis conferat; sed quid conferatur: quia incrementũ solus Deus præbet, & neq; qui plãtat neq; qui rigat est aliquid: sed qui incremẽtum, &c. Postea concludit ex s. dictis, quod sacra eius seruari debent.

decretalibus epistolis, in quibus nec præcedentium Patrum decretis, nec Euangelicis præceptis aliquid contrarium inuenitur. Anastasius α *enim secundus autore Anastasii Imperatoris, quos Acacius* [a] *post sententiam in se prolatam sacerdotes, vel leuitas ordinauerat, rite fungi acceptis officijs debere decreuit, ita inquiens.*

α ¶ Anastasius.] *Minime verum est sensisse Anastasium, ordinatos ab Acacio post latam in ipsum sententiam, rite fungi acceptis officijs potuisse. Hoc enim dumtaxat inquit in capite sequenti, firmam esse sacramenti gratiam ab Acacio traditam: quod verissimum est, sicut & aliæ omnes sententiæ, quas in ea epistola ex B. Aug. Anastasius accepit, vera sunt. Habetur autem hac eadem Anastasii Papæ ij. epistola in corpore canonum, quod Romana ecclesia semper approbauit, vt inf. dist. 20. c. de libellis. est adnotatum. Itaq; sine causa reprehenditur hoc loco Anastasius à Gratiano.*

Anastasius II. ad Anastasiũ Augustũ, epist. 1. c. 7. & 8.

¶ Nulla læsionis portio attingit eum, qui ab hæreticis iam damnatis ordinatur. C. VIII.

In codice canonum, fol. 156. B. Poly. l. 3. tit. 10. Ans. l. 9 c. 62. Iuo. p. 1. c. 151.

SEcundum [b] ecclesiæ catholicæ cõsuetudinem sacratissimum serenitatis tuæ pectus agnoscat, quod nullum de his, quos baptizauit [c] Acacius, vel quos sacerdotes, siue leuitas secũdum canones ordinauit, vlla ex nomine Acacij portio læsionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita sacramenti gratia minus firma videatur. Nam & baptisma (quod procul sit ab ecclesia) siue ab adultero, vel à fure datum fuerit, ad percipientem munus [d] peruenit illibatũ: quia vox [e] illa, quæ sonuit per columbam, [f] omnem maculam humanæ pollutionis exclusit: qua declaratur, ac dicitur: [Hic est qui baptizat in Spiritu sancto, & igne. [g]] Nam si visibilis [h] solis istius radij, cum per loca fœtidissima transeunt, nulla contactus inquinatione maculantur; multo magis illius, qui istum visibilem fecit, virtus nulla ministri indignitate constringitur. Nam & Iudas, cum fuerit sacrilegus, atque fur, quidquid egit inter Apostolos pro dignitate commissa, beneficia per indignum data, nulla ex hoc detrimenta senserunt, declarante hoc ipsum Domino manifestissima voce: [Scribæ, inquit, & Pharisæi super cathedram Moysi sedent: quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite: dicunt enim, & non faciunt.] Quidquid ergo ad hominum profectum quilibet in ecclesia minister pro officio suo videtur operari; hoc totum contineri [i] implente † diuinitatis effectu: [k] ita ille, per quem loquitur

Nicolaus ad cõsulta Bulg. c. 15.

Ioan. 1.

Ioan. 12.

Matth. 23.

† al. implendo diuinitatis effectum

Sacramentorum veritas, an sit apud hæreticos.

b ¶ Secundũ.] varijs modis ponitur casus huius cap. G. inducit quasi sit abrogatũ: & Melẽdus sentit cũ eo, & oẽs qui dicũt veritatẽ sacrorũ non esse apud hæreticos, vt 24. q. 1. schisma. & 1. q. 1. extra ecclesiã. H. dicit quod nec capitulũ est reprobatũ, nec auctor pro ijs, quæ hic continentur, dãnatus fuit: quia nihil hic continetur, quod nõ canonice dicatur. sed ideo fuit iste damnatus: quia cõicauit Photino hæretico: & quia voluit reuocare Acaciũ hæreticũ post mortẽ, & ideo iste Anastasius fuit dãnatus, vt j c. Anastasius. Alij dicunt, quod hoc c. cũ auctore reprobatũ est: quia voluit dicere, quod ordinati ab hæretico sine omni dispensatione de iure possunt sua officia exercere. Dicit enim H. quod hæretici habent veritatẽ sacrorũ, sed nõ habent executionẽ eorum, vt de conse. dist. 4. sicut in sacris. & c. nõ in vobis. vt not. 1. q. 1. qui perfectionẽ. & c. dñs.

c ¶ Baptizauit.] in forma ecclesiæ.

d ¶ Munus.] idest, baptisma.

bat quidam nõ posse sua officia de iure communi exequi: quare Anastasius Imperator de hoc dubitans quæsiuit à Papa, qui respondit eos posse de iure communi suis officijs fungi: nec per malitiam Acacij lædi posse. Nam baptismata & ordines à malo collata, per ipsius malitiam non impediuntur. Et probatur hoc vj. rationibus. Prima ratio est, quia in sacramentis virtus Christi operatur, quæ omnem maculam repellit. Secũda est

e ¶ Quia vox.] hic est qui baptizat. de consec distin. 4. baptismus. in fi.

f ¶ Per columbam.] idest, per Spiritum sanctum in specie columbæ. Hu.

g ¶ Et igne.] idest, charitate.

h ¶ Nam si visibilis.] 1. q. 1. si fuerit.

i ¶ Contineri.] idest, perfici.

k ¶ Implente diuinitatis effectu.] idest, Deo cooperãte.

a ¶ Plan-

a ¶ Plantaui.] prædicando.
b ¶ Apollo.] discipulus Pauli.
c ¶ Rigauit.] baptizando.
d ¶ Incrementum.] gratiã & remissionẽ peccatorũ. f
e ¶ Vel qualis.] hoc intellige de toleratis. aliàs bene q̃ritur, vt 42. dist. quiescamus. nã nemo potest p̃dicare nisi mittat, vt 16. q. 1. adijcimus. & ext. de hære. cũ ex iniũcto. Vel loquitur sm antiqua tpa, qñ oẽs poterãt p̃dicare.
f ¶ Prædicet.] sed quæ prædicet?
g ¶ Vt inuidos.] i. pseudoapostolos.
h ¶ Affirmet.] & hoc in epistola ad Philippẽses, cũ dicit; siue p veritatẽ, siue alio modo Chrs p̃dicet, I hoc gaudeo & gaudebo.
i ¶ Hoc.] i. inuidiã.
k ¶ Et hic.] s. Acaci⁹.
l ¶ Alijs.] scilicet ignorantibus.
m ¶ Suę virtutis] quo ad veritatem sacri.
n ¶ Generaliter.] i. in omni sacramẽto.
o ¶ Vt imaginẽtur.] scilicet Acacium.
p ¶ Metuere] s. sm suã opinionẽ falsam. Nam in veritate susceperũt ordinẽ, sed nõ executionẽ. 1. q. 1. ordinationes. 1. q. 7. Daibertum.

f 23. q. 5. c. vlt. Arch.

g Sub. qui ex inuidia bonorũ, & causa lucri Christũ prædicabant. 28. q. 1. iam nunc. in fi. Arch.

tur: & tunc synodus* maior est Papa, vt 15. dist. sicut. in fi. arg. ad hoc 93. dist. legimus.

s ¶ Qui communicauerat.] 5. 1. q. 3. quoniam. vbi dr̃. q excõicatio non transit in tertiam personam: sed hic communicauit ei in maleficio, vnde potuit transire ad tertiam

* Synodus simul cũ Papa (de qua nunc glo. loquitur) est maior Papa solo extensiue, non intensiue vid. Caietanũ Apologia par. 2. c. 13. ad 6. & Turrecre summa de eccl. li. 3. c. 64. Nec textus citati, si qd faciunt, aliud concludunt.

Christus, Paulus affirmat, [Ego plantaui, [a] Apollo [b] rigauit: [c] sed Deus incrementum [d] dedit. Itaq; neq; qui plantat est aliquid, neq; qui rigat; sed q incremẽtũ dat Deus.] Adeo autem non quęritur, quis, vel qualis [e] prędicet, [f] sed quid † prędicet, vt inuidos [g] etiã bene Christum prędicare affirmet: [h] quo malo ipse diabolus deiectus est, & hoc [i] ipse prędicare non desinit. Ideo ergo & hic, [k] cuius nomen dicimus reticendũ, male bona ministrando sibi tantum nocuit. Nam inuiolabile sacramentũ, qđ per illum datum est alijs, [l] perfectionẽ suæ virtutis [m] obtinuit. Quod † quidẽ generaliter [n] verũ est, nisi aliquorum in tantum se extẽderet curiosa suspicio, vt imaginentur [o] prolato à Felice Papa iudicio, postea inefficaciter in sacramentis, quæ Acacius vsurpauit, egisse; ac proinde eos metuere, [p] qui vel in consecrationibus, vel in baptismate mysteria † tradita susceperunt, ne irrita beneficia diuina videantur.

1. Cor. 3.

† al. quem
Philip. 1.

† al. ipso
Cap. 8.

† Quod cum ita sit, aliquorum in tantum se extendi curiosa] orig.

† al. ministeria

Quia ergo illicite, & non canonice, sed cõtra decreta prædecessorum, & successorum suorũ hæc rescripta dedit (vt probat Felix, & Gelasius, qui Acacium ante Anastasium excommunicauerunt, & Hormisda, qui ab ipso Anastasio tertius eundem Acacium postea damnauit) ideo ab ecclesia Romana repudiatur, & à Deo percussus legitur fuisse hoc modo.

r Quia concludit Grat. sm opi. forte suã, s. qua asserit veritatẽ sacramẽtorum nõ esse apud hæreticos: qđ falsũ est. lo. de Fã.

QVIA ERGO. CASVS. Concludit Gratia. ex 5. dictis, & dicit q qa Anastasi⁹ ita decreuit, ideo Felix, & Gelasius, & Hormisda eũ excõicauerũt: sed Acaciũ prius.

¶ Anastasius à Deo reprobatus, nutu diuino percussus est. C. IX.

Anastasius.] CASVS. Photinus diaconus Thessalonicen. cõicauit Acacio in hæresi. Post mortẽ vero Acacij Anastasius Papa cõicauit Photino sine cõcilio clericorũ, & occulte voluit reuocare Acaciũ defunctũ in hęresi, vt orationes p eo in ecclesia fierent, & ideo multi clerici recesserunt ab obedientia eius, & lepra percussus est.

q Casus autẽ sequentis §. planus est.

Anastasius [a] secundus, natione Romanus, fuit temporibus Theodorici regis. Eodem tempore multi clerici, & presbyteri se à communione ipsius abegerunt, [q] eo q communicasset sine concilio [r] episcoporum, vel presbyterorũ, & clerici cunctæ ecclesiæ catholicæ, diacono Thessalonicensi, nomine Photino, qui communicauerat [s] Acacio: & quia voluit occulte [t] reuocare Acacium, & non potuit, nutu diuino [u] percussus est.

Ex libro (vt in corpore conciliorum citatur) Pontificali. Iuo, p. 14. c. 40.

a ¶ Anastasius.] *Caput hoc habetur quidem tomo secundo conciliorum in vita Anastasij: sed esse omnino confictum, cum ex multis alijs argumentis, tum ex hoc manifeste ostenditur, quod Acacius (sicut Nicephorus, lib 16 c. 12. & Euagrius, lib. 3. c. 18. & seqentib. & clarissime Anastasius bibliothecarius in chronologia testantur) tempore Felicis iij. obijt, cui successit Gelasius, & Gelasio Anastasius, qui initio epistolę suę, & c. 1. ad Anastasium Imperatorem, Acacium mortuum iam, & ante iudicem Christũ vnà cum Felice adstare scripsit, vt Gelasius quoq; ante ipsum scripserat, & habetur inf. 24. q. 2. c. nec quisquam. quomodo ergo potuit Anastasius de eo reuocando tractare, qui iam obierat?*

q ¶ Abegerunt.] i. remouerunt. 32. dist. c. pter hoc. § verũ. Sed 5. 8. q. 4. nõne. vbi dr̃, q ante tps sententiæ nõ possunt clerici recedere ab ep̃o. Sed hic non recesserunt ante sñiam: quia inciderunt in hæresim iam damnatã, vt 24. q. 1. c. 1. 2. & 3. 4

r ¶ Concilio.] videtur ergo q Papa tenetur requirere cõcilium episcoporum; quod verum est, vbi de fide agi-

4 Hic videas quod not. 2. q. 7. sacerdotes.

tertiam personam, vt ext. de sent. excom. nuper.

t ¶ Occulte] magis inde præsumitur 5 ipsum, vt extra vt eccle benefi. vt nostrum. ext. de offic. deleg. consuluit. ff de ritu nup. palam ff de adulte. tu. non existimo. Lau.

u ¶ Diuino.] quia dum assellaret, emisit intestina, ignominiose lapsus.

o ¶ Propter

Hinc etiam de Maximo [a] episcopo in Constantinopolitana synodo statutum est sub Damaso Papa, c. 6.

¶ Quæ circa indisciplinatos prælatos, vel ab eis geruntur, in irritum reuocentur. C. X.

PRopter totius indisciplinationis eius doctrinam, quæ Constantinopoli orta est, statutũ est, ne Maximus fuisse, aut esse iam putetur episcopus, neque hi, qui ab eo sunt ordinati, qualemcumque gradum clericatus obtineant, [a] omnibus scilicet, quæ circa eum, [b] vel ab eo gesta sunt, in irritum reuocatis.

[a] ¶ De Maximo.] *Ex verbis huius canonis, præsertim Græcis, & interpretatione Balsamonis, ac vita Gregorij Theologi per Gregorium presbyterum descripta, & alijs ex locis (tametsi Theodoretus videtur parum diligenter hoc tractasse) apparet hunc Maximum numquam fuisse episcopum, ac propterea recte statui nullum ab eo potuisse imprimi ordinis characterem, quod non erat de Acacio asserendum. Verba Græca huius canonis hæc sunt:* Περὶ Μαξίμου τοῦ κυνικοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀταξίας, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης. ὥστε μήτε Μάξιμον ἐπίσκοπον ἢ γενέσθαι, ἢ εἶναι, μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἐν οἱῳδήποτε βαθμῷ κλήρου, πάντων, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ἀκυρωθέντων, *id est,* De Maximo cynico, deque ijs rebus, quæ nullo ordine circa ipsum Constantinopoli gestæ sunt. Neque Maximum aut fuisse, aut esse episcopum, neque eos, qui ab ipso sunt ordinati, in vllo cleri gradu censendos: omnibus, quæ & in ipso, & ab ipso facta sunt, infirmatis. *Ac de eodem Maximo, quod numquam fuerit episcopus, est locupletissimum testimonium in epistola Hadriani Papæ scripta Basilio Imperatori, quæ habetur actione prima octauæ synodi manuscripta, quæ est penes Cardinalem Sirletum. Citans enim Leonem primum ait:* Dicit enim altisona tuba, sanctus videlicet sedis Apostolicæ Papa Leo, cuius sententiam, quidquid vbique catholicum est, velut cœleste miraculum celebrat, & veneratur oraculum, cum sæpe quæstio de male accepto honore nascatur, quis ambigat nequaquam istis esse tribuendum, quod non docetur fuisse collatum? Neque enim inter Photium mœchum, & Maximum cynicum synodo secunda damnatum, vel inter ordinationes huius & illius, distinctionis aliquid esse conuicimus.

DISTINCTIO XX.

1 *DEcretales [c] itaq; epistolæ canonibus cõciliorũ pari iure exæquantur. Nunc autem quæritur de expositionibus [d] sacræ scripturæ, an exæquẽtur, an subijciantur eis. Quo enim quisque magis ratione nititur, eo maioris auctoritatis eius verba esse videntur. Plurimi autem tractatorũ, sicut pleniori gratia sancti Spiritus, ita ampliori scientia alijs præcellentes, rationi magis adhæsisse probantur. Vnde nonnullorum Pontificũ constitutis, Augustini, Hieronymi, atq; aliorum tractatorum dicta videntur esse præferenda.*

[d] al. expositoribus] exemp.

2 ¶ *Sed aliud est causis terminum imponere: aliud sacras scripturas diligenter exponere. In negotijs definiendis*

[a] PRopter.] ¶ Obtineant.] quia præter formam ecclesiæ contulit. 1. q. 1. extra ecclesiam.

[b] ¶ Quæ circa eum.] Argu. quod quidquid fit ab intrusis, vel vitiose electis, totũ cassatur, vt 12. q. 2. alienationes. 25. q. 1. omne. Argu. contra. 3. q. 7. c. infamis. §. verũtamẽ. in prin. & C. de sacrosan. eccle. l. decernimus. 1 Sed hic fauor tutorũ ecclesiæ: quæ aut sunt in vtilitatem ecclesiæ, & tunc valent, alias non. 16. q. 6. si episcopum. 2.

1 Dic vt no. de ele. nihil. in glo vit. & de schism. c. 1. & de cõse. dist. 1. hi ergo. & 1. q. 1. si quis à pseudo. ibi videas. Archid.

DEcretales.] CASVS. Supra ostẽdit Gratianus decretales epistolas parem vim hẽre cũ canonibus cõciliorum. In hac vero 20. dist. quærit, an expositiones sctõrũ Patrũ exæquentur canonibus & decretalibus, vel præferantur. Quod præferantur videtur, quia maioris auctoritatis videntur, cum pleniori gratia spiritus sancti ea præcellat. Vnde expositiões Augustini, Hieronymi, & aliorũm videntur præponendæ statutis Pontificum, & hoc in prima parte. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Sed aliud.] soluit Gratianus, & dicit, quod in negotijs definiẽdis non solum necessaria est scientia, sed etiam potestas: quod significatur per claues, quas Christus tradidit Petro: In quarum altera denotatur sciẽtia discernendi inter lepram & lepram: in altera vero notatur potestas soluendi, & ligandi. Cum ergo in causis definiendis necessaria sit potestas, apparet, quod Pontifices expositoribus præferuntur, & hoc probatur per sequen.

[c] ¶ Decretales.] In hac 20. distin. magister quærit de expositionibus sacræ scripturæ, an sint paris aucto-

auctoritatis cũ canonibus,& decretalibus. & ſ.ſoluit, ꝙ quantũ ad ſacrã ſcripturam exponendam præualet ſanctorum auctoritas: quantum autem ad cauſas definiendas præualet auctoritas Romanorum Pontificum.

nes conciliorum,& ad decreta,vel decretales Pontificũ. Secundo ad ſanctorum expoſitiones,ſ.Hierony.& Aug. & aliorum ſanctorum, in quibus ſi veritas non reperiatur,tunc recurrendum eſt ad ſedem Apoſtolicam,cuius ſtatuta qui non recipit,hæreticus eſſe conuincitur.

non ſolum eſt neceſſaria ſcientia, [a] ſed etiam poteſtas. Vnde Chriſtus dicturus Petro: [Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis,&c.] Prius [b] dedit [c] ſibi claues regni cœlorum: in altera dans ei ſcientiam diſcernendi inter lepram & lepram, [d] in altera dans ſibi poteſtatem eijciendi aliquos ab Eccleſia, vel recipiendi. Cum ergo qualibet negotia finem accipiant, vel in abſolutione innocentium, vel in condemnatione delinquentium, abſolutio vero vel condemnatio non ſcientiam tantum, ſed etiam poteſtatem præſidentium deſideret; apparet, quod diuinarum tractatores ſcripturarum, & ſi ſcientia Pontificibus præmineant, tamen, quia dignitatis eorum apicem non ſunt adepti, in ſacrarum quidem ſcripturarum expoſitionibus eis præponuntur: in cauſis vero definiendis ſecundum poſt eos locum merentur.

Vnde Leo Papa iiij. ſcribit epiſcopis Britanniæ.

Matth. 16.

In ſuo regeſto.

¶ Aliorum ſcripturæ, Romanorum Pontificum decretis non ſunt præponendæ. C. I.

DE libellis [e] & commentarijs aliorum [f] non conuenit aliquem iudicare, & ſanctorum cõciliorum canones relinquere, vel decretalium regulas, id eſt, quæ habentur apud nos ſimul cum canonibus. Quibus autem in omnibus eccleſiaſticis vtimur iudicijs, ſunt canones Apoſtolorum, †Nicænorum, Ancyranorum, Neocæſarienſiũ, Gangrenſium, Antiochenſium, Laodicenſium, Conſtantinop. Epheſ. Chalcedonenſium, Sardicenſium, Africanenſium, Carthaginenſium, & cum illis regulę prępulum Romanorum, Silueſtri, Syricij, Innocentij, Zozimi, Cœleſtini, Leonis, Geláſij, Hilarij, Symmachi, Hormiſdæ, Simplicij, & Gregorij iunioris. [g] Iſti omnino ſunt & per quos iudicant epiſcopi, & per quos epiſcopi ſimul iudicantur & clerici. Nam ſi tale emerſerit, vel contigerit inuſitatum negotium, quod minime poſſit per iſtos definiri; tunc ſi illorum, [h]

Deuſdedit, p. 2. Poly. p. 3. ti. 20. Anſ. l. 3. c. vlt. Iuo, p. 4. c. 72. Pann. l. 2. c. 118.

al. cum illis in canone

al. qui dicuntur Apoſtolorum

Apud Anſelmũ,& Polycarpũ deſunt omnia Pontificum nomina.

Auctoritas ſctorũ qñq; papali pfert auctoritati.

Imperit⁹ nõ põt eſſe iudex eccleſiaſticus.

1 Iſta cõcor. & proxi. ſequens patiũ, aut nihil faciũt ad hoc, nec eas poſuit Hu.& L. quorum fuit iſtud dictũ. Archid.

a ¶ Scientia.] Arg. ꝙ nullus poteſt eſſe iudex; maxime eccleſiaſticus, niſi ſit peritus, vt ext. de con ſan & affini. ex litteris in fi. & 1. q. 1. vt euidenter. 11. q. 3. & ſi ad tempus. 1 24. q. 3. ſi quis non. de pęn. diſt. 5. conſideret. & diſt. 6. qui vult. & qa leges ſcire tenetur. in Authen. de iudi. colla. 6. §. quia vero. Itẽ quia ſententia ferenda eſt in ſcriptis, vt 2. q. 1. In primis. in fine. Item quia iudices per ſe debent ſcribere ſententias & recitare, vt C. de aſſeſ. præſides. Sed ꝯ. C. de iudi. c. certi. vbi dicitur, ꝙ milites poſſunt eſſe iudices; quia per quotidianum vſum poſſunt habere peritiam iudicandi. Mediocris tamen ſciẽtia ſicut in prælato, ita & in iudice ſufficit, vt ext. de electio. cum nobis olim.

b ¶ Prius] Arg. ex ordine facti aliquid pſumendum, vt 23. q. 4. diſplicet. & 1. q. 1. vt euidenter. Similiter ex ordine verborum. vt 43. diſt. ſit rector. & ext. de reſcrip. cum dilecta. ff. de ſol. nec ordo. contra.

c ¶ Dedit.] G. hic vt velle ꝙ alia ſit clauis ligandi, & ſoluendi, alia ſcientiæ: & ita ꝙ ſint duæ claues. Sed dico tantum vnam eſſe, ſed & dicuntur duę eſſe pp duos effectus. Sed qualiter ſcientia dicitur eſſe clauis, cum aliquis poſſit habere ſcientiam, qui non habet clauem: & eꝯ? Sed dic, ꝙ licet ſcientia prius nõ fuiſſet clauis antequã haberet ordinẽ: tñ poſt ordinẽ incipit eſſe clauis. Si tñ quæras, quid proprie ſit clauis ſacerdotalis, dico ipſam poteſtatem ſacerdotalem, per quam ligat & ſoluit.

Clauis ſacerdotalis, an ſit vna, an plures.

d ¶ Inter lepram & lepram.] id eſt, inter cauſam & cauſam. alludit ei, quod fiebat in lege. cum enim dubitabatur de aliquo, an eſſet infectus lepra, ducebatur ad ſacerdotes: & ſecundum eorum arbitrium vel recipiebatur, vel deijciebatur, vt 11. q. 3. quomodo. de pęn. diſt. 1. §. ex his. verſi. Moyſi.

Inter leprã & leprã vnde dicatur.

ADDITIO. Hug. & de pęn. diſt. 1. §. deniq. verſic. Moyſi & ext. qui fil. ſint legit. per venerabilem. §. rationibus. Archid.

DE libellis.] CASVS. Epĩ Britanniæ iudicabant cauſas tantum ſecundum expoſitiones Aug. & Hierony. & aliorum, poſtponentes canones conciliorum, & decreta Pontificum: quos Leo redarguit, oſtẽdens, quod in cauſis definiendis primo recurrendum eſt ad canones conciliorum...

e ¶ De libellis.] id eſt, ſecundum libellos, & commentarios.

f ¶ Aliorum.] id eſt. Hieronymi. & Auguſt. per quorum ſcripta non eſt iudicandum omiſſis canonibus. 50. diſtin. ſi ille. 2.

g ¶ Iunioris.] Ecce hic approbantur dicta Gregorij iunioris, alibi videtur reprobari. 32. q. 7. c. quod propoſuiſti. & in ſeq §. vbi dicit G. quod ſunt contraria Euangelio. ſed illud c. intelligitur de arcta, & ſic bene tenet. io.

h ¶ Illorum.] Hic videtur, ꝙ potius iudicandum ſit ſecundum illum, qui innititur auctoritati canonis, q̃ ſecundum illum, qui innititur auctoritati Hieronymi, vel Auguſt. quod verum eſt, niſi Auguſt. iuuetur auctoritate no. vel vete. teſtamen. 2 vel etiam aliquo canone. nã licet concilium apud Aquiſgranum factum, conſtituerit, ꝙ raptor non poſſit matrimonialiter iungi cum rapta, vt 36. q. 2. placuit. tamen Hierony. contrarium ſtatuit, & ei ſtatur, vt 36. q. 2. tria. Sed hoc eſt, quia iuuatur auctoritate Meldenſis concilij, ead. cauſa & quæſt. cap. ſi autem. 2.

Auctoritas canonis eſt maior auctoritate ſanctorum.

2 Idẽ Bal. in auth. ad hęc. in 2. col. C. de vſur. & Ale. de Imo. in l. bene ad cognitionẽ. col. x. ff. ſi cer. peta. vbi dicit illã gl. ſing.

a ¶ Con-

quorum meministis, dicta, Hieronymi, Augustini, Isidori, vel cęterorum similiter sanctorū doctorum similium reperta fuerint: magnanimiter sunt retinenda, ac promulganda: vel ad Apostolicam sedem referendum de talibus. Quam ob causam luculentius, & magna voce pronuntiare non timeo: quia, qui illa, quæ diximus, sanctorum patrum statuta, quæ apud nos canonum nomine prætitulantur, (siue sit ille episcopus, siue clericus, siue laicus) non γ indifferenter recipere conuincitur; [a] nec catholicam & Apostolicam fidem, nec sancta quattuor Euangelia vtiliter, & efficaciter ad effectum † suum retinere, vel credere probatur.

† al. profectum.

α ¶ Sunt canones.] *Indicat canones & regulas, ex quibus cōstat corpus, vel codex canonum, de quo in præfatione dictum est, quo Romani Pontifices, præsertim in iudicijs vtebantur, in quo codice sunt canones tantum, non synodalia gesta, vt superius Nicolaus, in c. Romanorum. 19. dist. scripsit.*

β ¶ Carthaginensium.] *In codice canonum vnica est synodus Carthaginensis, continens canones triginta tres, qui ex varijs concilijs Carthagini habitis collecti fuerunt. Eos canones sedes Apostolica videtur probasse, & vsa eu esse, quando in codicem canonum referendos curauit. Eosdem etiam Græci, quo ordine apud Latinos habentur, cum alijs prȩterea multis Africanorum synodorum coniunctos in linguam suam verterunt, & hi ipsi sunt, quos ijsdem numeris Anselmus, Burchardus, & Iuo citāt: quamuis Gratianus interdum quidem his vtatur, interdum verò ex singulis Carthaginensibus concilijs canones accipiat: quod suis locis indicabitur. Et de hac vnica Carthaginensi synodo intelligendum est, quod habetur supra distin. 16. c prima adnotatio, versic. septima. quod hic declarandum dilatum fuit.*

γ ¶ Non indifferenter.] *Anselmus, Deusdedit, & Gregorius presbyter in Polycarpo habent,* qui eadem indifferenter non recipit, ipse se conuincit minime catholicam, & Apostolicam fidem ad effectum suæ retinere salutis.

Item Nicolaus I. Photio, in epistola, cuius initium est [Postquam beato Petro.]

Est eadem epl. 6. ex qua sumptum est c. qd dicitis. s. dis. 16.

¶ Corripiendi sunt qui decreta Romanorum Pontificum non habent, vel non obseruant. C. II.

Ansel. l. 3. c. 33.

SI decreta Romanorum Pontificum non habetis: [b] de neglectu, [c] atque incuria estis arguendi. Si verò habetis, & non obseruatis; de temeritate estis corripiendi, [d] & increpandi.

Item Innocentius α Papa.

¶ Ad quos sit recurrendum, cum sacræ scripturæ auctoritas non occurrit. C. III.

Poly. l. 7. ti. 3. Burc. l. 3. c. 128. Iuo, p. 4. c. 70.

DE quibus causis nulla soluendī, ligandique auctoritas in libris veteris testamenti, quattuor Euangeliorum cum totis scriptis Apostolorū [e] appareat; ad diuina recurre scripta græca. † Si neque in illis; canones β Apostolicæ sedis intuere. Si nec in illis; ad catholicæ ecclesiæ historias catholicas à doctoribus catholicis scriptas manum mitte. Si nec in illis; sanctorū exempla [f] perspicaciter recordare. Quòd si omnibus his inspectis, huius quæ-

† al. græca.

a ¶ Conuincit.] sed nonne Oriētalis ecclesia recipit canones? Videtur q. non, vt 31. dist. aliter. numquid ergo ipsa est hęretica? Sed dic, q. licet ipsa non recipiat istos canones, non tamē contemnit eos. Vel dic, quod Papa approbat consuetudinem ipsorum. s. dist. proxi. §. Romanorum.

SI decreta.] Casus huius c. planus ē.

b ¶ Non habetis.] p scientiam.

c ¶ De neglectu.] nulli enim est licitū ignorare canones, vt j. 38. dist. ¶ nulli. & canōes. s. dist. proxima. §. Romanorum.

d ¶ Corripiēdi.] arg. simile. 16. dist. quod dicitis.

DE quibus.] CASVS. Quidam quæsiuit, si aliqua dubitatio emergat in solutione alicuius quęstionis, ad quas scripturas potius sit recurrendum. & dicitur in hoc c. quod iste ordo seruandus est. Primò enim recurritur ad vetus, & ad nouum testamentū, & ad scripturas Apostolorum: Et si in illis nō appareat quid sit faciendum, ad Græcorū scripturas recurrendum est: postea ad gesta Conciliorum & Pōtificum: deinde ad Sanctorum expositiones, vltimo ad seniores. Sic Beneuēt. posuit casum. Hugo. sic dicit, quòd primū locum obtinent vetus & nouum testamentum: secundum canones Apostolorū, & conciliorum: tertium decreta, & decretales epistolę Romanorum Pontificū: quartum scripta græca: quintum dicta sanctorum patrū Latinorum: vltimum exempla sanctorum patrum: deinde ad seniores est recurrendum. Tu autem pone secundū quod litera iacet.

e ¶ Apostolorum.] id est, Apostolicorum.

f ¶ Exempla.] arg. p.

F 2 exem-

exempla posse iudicari, vt 37. distin. qui de mensa. & 24. q. 3. si habes. arg. cōtra. C. de senten. nemo. Sed illud intelligitur cum ius habetur. tunc enim p exempla nō est iudicādum. Vel dic, q. exemplis priuatorum nō est vtendum, sed exemplis publicæ personæ siue authenticæ, vt exemplis Principis primi, siue Apostolicorū, vt 16. q. 3. licet. extra de sent. & re iudic. in causis. vel dic, q. exemplis paucorum non est vtendum, sed plurium bene.

c Ad idē 3. q. 5. qa suspecti. C. de edi. pri. 1. an in totum. ff. de legum. nam imperator 2. q. 5. de Lig...ribus. in fi. Arch.

Exēplis quib. est vtendum.

testamento incępit à Christo, qui Petrum in summum sacerdotē constituit. xij Apostolos maiores sacerdotes, lxxij. discipulos minores. Sed nunc loco Petri est Papa: loco duodecim Apostolorū epi. loco lxxij. discipulorū sunt archipresbyteri. Leuitas verò statuerunt Apostoli, Ecclesia

stionis qualitas non lucide inuestigatur: seniores [a] prouinciæ congrega, & eos interroga. Facilius namq; inuenitur quod à pluribus [b] senioribus quæritur. Verus enim repromissor Dominus ait; [Si duo ex vobis, vel tres conueniunt super terram in nomine meo, de omni re quamcumque petierint, fiet illis à patre meo.] *Matth. 18.*

a ¶ Seniores.] idest, sapientes, vt 84. dist. porro.

b ¶ Pluribus.] sic extra de offi. deleg. prudentiā. in fi. 1. respō. nam per ampliores homines manifesta veritas reuelatur, vt. C. de fideicom. l. pen. & C. de inge. manu. l. 3. Hic patet, q. primo ad consuetudinē loci recurritur, cum lex deficit, quàm ad consuetudinem Ro. eccle. sic 12 dist. illa. & ff. de leg. & senatus con. de quibus. Alij dicunt, q. primo ad consultationem Ro. eccle. recurrendū est, vt arg. 5. 11. dist. c. vlt. Ioan. quid autem de hoc sentietur, notaui 5. 12. dist. illud. melius 1. distin. consuetudo.

ADDITIO. De hoc etiam not. C. quæ sit lon. consuetu. l. 1. ibi vide. Arch.

α ¶ Innocentius.] *Caput hoc nō est inter epistolas Innocētij I. quæ multę extant; neque verò Innocentij II. esse potest, cū ante ipsum scripserint Burchardus, & Iuo, à quibus hoc ipsum citatur.*

β ¶ Canones.] *Verba hęc, quę apud Gratianū desunt, sunt apud Burchardum, & Iuonem, & Polycarpum: in quo Polycarpo habentur hoc ipso loco, in quem sunt restituta.*

DISTINCTIO XXI.

Decretis [c] ergo Romanorum Pontificum, & sacris canonibus conciliorum ecclesiastica negotia, vt supra monstratum est, terminantur. Ministri verò sacrorum canonū, & decretorum Pontificum sunt summi Pontifices, & infra præsules, ac reliqui sacerdotes, quorum institutio in veteri testamento est inchoata, & in nouo plenius consummata. ¶ Summi enim Pontifices, & minores [d] sacerdotes à Deo sunt instituti per Moysem, qui ex præcepto Domini, Aaron in summum Pontificem, filios verò eius vnxit in minores sacerdotes: Postea vero Dauid, cum ministeria domus Domini ampliaret, ianitores & cantores instituit. Porro Salomon quemdam modum exorcizandi inuenit, quo dæmones adiurati, ex obsessis corporibus pellebantur: huic officio mancipati, exorcistæ vocati sunt, de quibus Dominus in Euangelio: [Si ego in Beelzebub eijcio dæmonia, filij vestri (videlicet exorcistæ) in quo eijciunt?] Hæc omnia

Exo. 28.
1. Paral. 25. & 2. 23.
Luc. 11.

Decretis.] Hæc distin. diuiditur in tres partes: In quarum prima dicit, q. ministri ecclesiæ sunt summi Pontifices, & præsules infra positi cum reliquis sacerdotibus. Secunda ibi, [In nouo.] Tertia ibi, [In his.]

CASVS. Supra actum est de decretis, & canonibus conciliorum, quibus negotia dirimuntur. In hac vero 21. distin. agit Gratianus de ministris ecclesiæ, & sacrorum canonum, & dicit, q. sunt summi Pontifices & pręsules infra positi cum reliquis sacerdotibus. Et hoc in prima parte. In secunda parte, quę incipit ibi, [Sūmi etenim] di. q. summi Pontifices & minores sacerdotes à Domino per Mosen sunt instituti in veteri testamento, qui vnxit Aaron in summum Pontificem, & filios eius in minores sacerdotes & leuitas. Dauid instituit cātores, & ianitores. Salomon exorcistas: & hæc omnia in nouo testamento ecclesia imitatur. Habet enim ostiarios, & lectores pro ianitoribus, & habet exorcistas: pro filijs vero Aaron habet omnes positos infra summum Pontificem, pro quo summo Pontifice ponitur Papa. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Inter eos.] dicitur, q. inter istos est discretio seruanda. Nam alij appellantur simpliciter sacerdotes, &c. Et hęc discretio incępit à paganis, q. habebant flamines, & archiflamines. Similiter in nouo

Ecclesia verò subdiaconos, & acolythos sibi cōstituit.

c ¶ Decretis.] hic agitur de ecclesiasticis ordinibus, & ostendit originem ipsorum, & vnde [a] sic appellentur: postea ostendit, q. ille qui est in maiori ordine, vel dignitate, non potest iudicari à minori, & sic Papa à nemine potest iudicari.

ADDITIO. Vt infra eo. inferior, & c. submittitur. Archid.

d ¶ Et minores.] Cum ergo Moses elegerit sacerdotes in veteri testamento, & Dominus in nouo, vt infra ead. in nouo. videtur, q. ad episcopū de iure spectet electio canonicorū. Et Imperator dicit, quòd episcopus eligit clericos in Constantinopolitana ciuitate, vt in Auth. de mensura ordinandorum clericorum. in 1. §. coll. 3. Ad hoc dicas, quòd episcopus de iure communi cum alijs eliget, vt extra de his quæ fiunt à præla. sine consensu cap. nouit. & c. ea noscitur. consuetudo tamen est seruanda, vt extra de elect. cum ecclesia. [b] Item videtur ex loco isto, q. Moses fuit sacerdos, cum vnxerit sacerdotes, & idem dicit Innocen. extra de maio. & obed. solitę. Sed contra homicida fuit. ergo non potuit esse sacerdos, vt 23. q. 5. non in inferenda. Sed dic, quòd olim sacerdotes bene erant homicidæ, vt 2. quæstio. 7. §. his

a Idest, quare.
Papa à nemine iudicat.
Electio canonicorum ad quos spectat.
b Hęc solutio cōiter approbatur p Ioā. Vin. Lau. Gofre. & Ber. in ista decre. cū ecclesia.

Ma.

a Vt 1.q.7. si quis oēm. de cōse.dist. 1.c.1.Arch.

sta. Sed David primo fuit prohibitus cōstruere tēplum, quia vir sanguinum erat, a de cōsecr.dist.1.c.1.Quare autem iudices & executores testes & aduocati in causa sanguinis promoueri nō possunt, dic vt notaui in quęstionibus, in illa quæstione, quæ sic incipit: Aliquis ex offi-

huc. extra de ætate & qualitate, l multis.

Cleros.] CASVS Hoc c.diuiditur in tres partes. In prima ostēdit Isidorus, quo nomine generaliter ministri ecclesiæ vocentur: & dicit, q generaliter clerici vocantur: & dicit quare sic vocantur, & ponit nomina & numerum ministrorum. In secunda parte, q incipit ibi, [Ordo vero.] facit quadrimembrem diuisionē huius nominis episcopi, & ponit etymologiā eorum, quæ sub diuisione illa continentur. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Pōtifex princeps sacerdotum,] ponit officia singulorum ordinum, interserendo interpretationes eorum.

in nouo testamento ecclesia imitata habet ianitores suos, quos ostiarios appellamus. Pro cantoribus lectores & simul cantores instituit: Exorcistas autē nomine antiquo, et officio permanēte recepit. Pro filijs vero Aaron, omnes infra summum Pontificem sacerdotium administrantes sunt consecrati.

¶ Inter eos quadam discretio seruata est, vt alij appellentur simpliciter sacerdotes, alij archipresbyteri, alij chorepiscopi, alij episcopi, alij archiepiscopi, seu metropolitæ, alij primates, e alij patriarchæ, alij summi Pontifices. Horum discretio à Gētilib⁹ maxime introducta est, qui suos flamines, alios simpliciter flamines, alios archiflamines, alios protoflamines appellabant. Simpliciter vero maiorum, & minorum sacerdotum discretio in nouo testamento ab ipso Christo sumpsit exordium, qui duodecim Apostolos tamquam maiores sacerdotes, et lxxij. discipulos h quasi minores sacerdotes instituit. Petrum vero quasi in summum sacerdotem elegit; dum ei præ omnibus, et pro omnibus claues regni cœlorum tribuit, & à se petra, Petri sibi nomen imposuit, atq; pro eius fide se specialiter rogasse testatus est, et vt ceteros cōfirmaret, sibi iniunxit, dicēs: [Ego rogaui pro te Petre, vt nō deficiat fides tua; & tu aliquādo cōuersus confirma fratres tuos.] Hāc eamdē formā Apostoli secuti in singulis ciuitatibus episcopos, & presbyteros ordinauerunt. Leuitas aūt ab Apostolis ordinatos c legimus, quorū maximus fuit B.Stephanus. Subdiaconos, d & acolythos procedēte tēpe ecclesia sibi cōstituit.

Luc. 22.

Act. 6.

¶ De his ita scribit B.Isidorus, lib.7. etymol. c.12. nomina illorum, & nominum causas exponens, ita inquiens.

¶ Vnde nomina ecclesiasticorum graduum sumantur. C. I.

De officijs l.2. c. 1. Rabanus de insti.cler.l.1. cap.2.

Act. 1.

Cleros, c & clericos hinc appellatos credimus, quia Matthias f sorte electus est, quem primū g per Apostolos legimus ordinatum. Κλῆρος enim Græce, sors Latine, vel hereditas dicitur. Propterea ergo dicti sunt clerici; quia de sorte Domini sunt; vel quia Domini partem h habent. Generaliter autem clerici nuncupantur omnes, qui in ecclesia Christi deseruiunt; quorum gradus, & nomina sunt hęc, ostiarius, psalmista, i lector, exorcista, acolythus,

c ¶ Cleros.] Primo ostendit Isidorus quo nomine vocentur ministri ecclesiæ, & quare sic vocentur ministri ecclesiæ. Secundo ponit quadrimembrem diuisionem episcoporum. Tertio ponit interpretationes omnium ordinū ecclesiasticorum, & eorum officia. Secunda pars incipit ibi, [Ordo vero episcoporū.] Tertia ibi, [Pontifex.]

f ¶ Matthias.] cum quo fuit electus Ioseph. 26.q.2.c.1.

ADDITIO. Hic habetur, q hoc nomē clericus à Matthia incępit. ipse enim sorte electus est. Hug.

g ¶ Primum.] In clericum scilicet, alius scilicet Iacobus fuit primo episcopus factus, vt j 66.dist.porro. Et est hic arg. pro sorte facienda, vt ff. de iudi. sed cum ambo. & q in electionibus tempore necessitatis possumus secundum sortem procedere, vt 26.q.2.nō exemplo. contra extra de ele. ecclesia vestra. & ita ista glo. non valet; ext. de elec. quia propter. Vel dic tunc esse vtendum sorte, cum est vtrobiq; paritas in omnibus, & subest causa necessitatis, vt cum est contentio de electione, 26.q.2.non exemplo.

Sors in electionibus est reprobata.

h ¶ Partem.] idest, decimas, & primitias, quæ dicuntur Dei, vt 12.q.2.c.quisquis. 10 & c.qui abstulerit.

i ¶ Psalmista.] Hic patet, quod psalmista, & ostiarius, & lector sunt clerici. 25.distin perlectis. & 32.distin. soriatim & 72.dist.clericum. & 11.q.1.de persona. & deponi possunt sicut alij clerici, vt 27.q.1. si quis episcopus. & qui iniicit manus in istos excommunicatus est, vt 17 q.4.si quis. & ext de senten.excom. non dubium. & cap.parochianos. Et per primam tonsuram fit aliquis Psalmista, vel clericus, & illa tonsura est sacramentale

t Sub. quis Dñs sit terra, & plenitu lo eius, vt in Ps. 8. dis. quo in te. Arch.

Tonsura prima, an sit ordo.

officio suo hominem interfecit. De hoc dixi 50.distin. per totum. Quæstio venetialis est. Archid.

e ¶ Alij primates.] Hæc diuisio non est nisi ratione nominum: quia ijdem sunt primates, quod patriarchæ. 99. distin.cap.1.

h ¶ Lxxij. discipulos.] Contra j.ead.dist.in nouo. vbi dicitur, q discipuli Dñi, idest, Apostoli elegerunt lxxij discipulos: hic dicit, q à Dño. Sed dic, q Dominus bene dicitur fecisse, quod eius minister facit, qa qui p aliū facit, per seipsum facere videt, vt ext. de sent excō. mulieres.

c ¶ Ordinatos.] vt 93.dist. Dominus noster. & c.diaconi.

d ¶ Subdiaconos.] Nō videtur verum dicere. quia tempore Apostolorum aliqui fuerunt subdiaconi, vt 35.distin.episcopus. quia ille est canon Apostolorū. Sed dic, q subdiaconatus tunc fuit; sed nō * fuit sacer ordo ad-

* Semper fuit sacer, licet olim quidā de hoc dubitauerint. Vide glo. in c. à multis de ata & quali ordi. cer so lus. & B. Tho. 4. sent. dis. 24 art. 1. q. 3.

signum, vt 12. q. 1. duo. Sed si hoc dicatur, tunc erunt nouem ordines. Verumtamen videtur, quod non sit ordo: quia vbi tractatur, quod clericus alij obedientiam præstabit, nihil agitur de istis ordinibus, vt 93. dist. à subdiacono. similiter alibi, vt 77. dist. illud. Sed dic, quod tantum septem sunt ordines, qui conferuntur cum solemnitate, sed tamen nouem sunt. Ioan. Sed certe omnes conferuntur cum solennitate hodie præter Psalmistatum, qui à solo sacerdote confertur, vt 23. distin. psalmista. Bar. sine consensu cap. ea noscitur. & cap. quanto.

Sacerdos simplex psalmistatum conferre potest.

a ¶ Episcopus.] arg. quod episcopatus est ordo, [1] vt 93. dist. diaconi.

[1] Quid sit ordo, habes j. 32. dist. c. 1. ibi de hoc. & ad idem ext. de renunt. post translationem. § vlt. vbi de hoc.

b ¶ In patriarchis.] Quo nomine comprehendit principales patriarchas, vt Romanum, Constantinopolitanum, Alexandrinum, Hierosolymitanum, Antiochenum.

c ¶ Archiepiscopis.] idest, primatibus, quo nomine comprehendit alios patriarchas, siue primates, vt Aquilegiensem, [2] Cantuariensem, Bituricensem, &c.

[2] Sub. d. quo habetur 9. q. 3. nunc vero. Archid.

d ¶ A mensura.] Quia x. vel xj. debet sub se habere, vt 6. q. 3. scitote. Vel dicitur à metros, quod est mater, & polis, quod est ciuitas, quia est mater aliarum ciuitatum. 12. dist. de his.

Archiepiscopus quot suffraganeos habeat.

e ¶ Licet.] de ijs, quæ spectant ad totam prouinciam: sed de ijs, quæ ad suam diœcesim spectant sine eorum licentia possunt disponere. 11. quæst. 3. cap. 1. & 2.

f ¶ Disponit.] Ergo episcopus confert dignitates ecclesiasticas, vt 73. distin. episcoporum. [3] Arg. contra, 93. distinctione, legimus. vbi dicitur, quod tantum ad episcopum spectat confirmatio: sed hoc refertur ad diuersas consuetudines, vt extra de electio. cum in cunctis. & c. cum ecclesia Vulterana. Ioan. Ego credo, quod de iure communi tantum electio dignitatum spectet ad capitulum, cum episcopo, vt extra de ijs quæ fiunt à præla.

[3] 60. dist. c. 1. Archid.

Dignitatum electio ad quos spectat.

g ¶ Ex Greco.] scilicet dos, quod est datio.

h ¶ Virga.] qua arcebant aues à carnibus sacrificiorum.

i ¶ Nudis.] Arg. quod non incedit nudus qui filum fert in capite, &c.

a ¶ Di-

subdiaconus, diaconus, presbyter, episcopus. a ¶ Ordo episcoporum quadripartitus est, idest, in patriarchis, b archiepiscopis, c metropolitanis, atque episcopis. Patriarcha, Græca lingua, summus patrum interpretatur; quia primum, idest Apostolicum retinet locum; & ideo, quia summo honore fungitur, tali nomine censetur, sicut Romanus, Antiochenus, & Alexandrinus. Archiepiscopus Græco dicitur vocabulo, quod sit summus episcoporum; tenet enim vicem apostolicam, & præsidet tam metropolitanis, quam ceteris episcopis. Metropolitani autem à mensura d ciuitatum vocantur: singulis enim prouincijs præeminent, quorum auctoritati, & doctrinæ † ceteri sacerdotes subiecti sunt, sine quibus nihil reliquos agere licet e episcopos: solicitudo enim totius prouinciæ ipsis commissa est. Omnes autem superius designati ordines vno eodemque vocabulo episcopi nominantur: sed ideo priuato nomine quidam vtuntur propter distinctionem potestatum, quam singulariter acceperunt. Patriarcha patrum princeps: Αρχων enim princeps: inde archiepiscopus princeps episcoporum, sicut metropolitanus à mensura ciuitatum. ¶ Episcopatus autem vocabulum inde ductum, quod ille, qui efficitur † episcopus; superintendat, scilicet curam gerens subditorum: Σκοπεῖν enim Græce, Latine intendere dicitur. Episcopi autem Græce, Latine speculatores interpretantur: nam speculator est præpositus in ecclesia dictus, eo quod speculetur, & perspiciat populorum infra se positorum mores, & vitam. ¶ Pontifex princeps sacerdotum est, quasi via sequentium: Ipse & summus sacerdos, ipse & Pontifex maximus nuncupatur. Ipse enim efficit sacerdotes, atque leuitas; ipse omnes ordines ecclesiasticos disponit; f ipse, quid vnusquisque facere debeat, ostendit. Antea autem qui Reges erant, & Pontifices erant. Nam maiorum hæc erat consuetudo, vt Rex esset etiam sacerdos & Pontifex. Vnde & Romani Imperatores Pontifices dicebantur. ¶ Vates à vi mentis appellatus est, cuius significatio multiplex est: nam modo sacerdotem, modo prophetam significat, modo poetam. ¶ Antistes sacerdos dictus est, quod antestat: Primus est enim in ordine ecclesiæ, supra se nullum habet. ¶ Sacerdos autem nomen habet compositum ex Græco g & Latino, quasi sacrum dans: sicut enim rex à regendo, ita sacerdos à sacrificando vocatus est; consecrat enim, & sacrificat. Sacerdotes autem Gentilium flamines dicebantur. Hi in capite habebant pileum, in quo erat breuis virga h desuper habens lanæ aliquid, quod cum propter æstum ferre non possent, filo tantum capita religare cœperunt. Nam nudis i penitus eos capitibus incedere nefas erat. Vnde à filo, quo vtebantur, flamines dicti sunt, quasi filamines. Verum festis diebus filo deposito pileum imponebant pro sacerdotij eminentia. ¶ Presbyter Græce

† al. doctrina & potestati] orig.

† superefficitur, superintendat] orig. & Rab.

Latine senior interpretatur: non modo pro ætate, vel decrepita senectute, sed etiam propter honorem, & dignitatem,[a] quam acceperunt, presbyteri nominantur. vnde & apud veteres, ijdē episcopi, & presbyteri fuerunt: quia illud nomen dignitatis est, & non ætatis.[b] ideo autem & presbyteri sacerdotes vocātur, quia sacrum dant, sicut & episcopi: qui licet sint sacerdotes: tamen Pontificatus apicem non habent; quia nec chrismate frontem signant, nec paraclitum spiritum dant, quod solis deberi episcopis lectio Actuum Apostolorum demonstrat. Leuitæ ex nomine auctoris vocati. De Leui enim leuitæ exorti sunt: à quibus in tēplo Dei mystici sacramenti ministeria explebantur. Hi græce diaconi, latine ministri dicuntur: quia sicut in sacerdote cōsecratio, ita in diacono ministerij† dispensatio habetur. Hypodiacones græce, quos nos subdiaconos dicimus, qui ideo sic appellantur, quia subiacent præceptis, & officijs leuitarum. Oblationes enim in templo Dei à fidelibus ipsi suscipiunt, & leuitis superponendas altaribus deferunt: hi apud Hebræos Nathinæi[c] vocantur. Lectores à legendo, psalmista à psalmis canendis vocati: illi enim prędicant[d] populis, quid sequantur: isti canunt, vt excitent ad compunctionem animos audientium; licet & quidam lectores ita miserabiliter[e] pronuntient, vt quosdam ad luctum, lamentationemque compellant. Ijdem et & pronuntiatores vocantur, quòd porro† annuntient. Tanta enim & tam clara erit eorum vox, vt quamuis longe positorum aures adimpleant. Cantor autē vocatus, quia vocem modulatur in cantu. Huius duo genera dicūtur in arte musica, sicut ea docti homines latine dicere potuerunt, præcentor, & succentor; præcentor scilicet, qui vocem præmittit in cantu: succentor autem, qui subsequenter canendo respondet. Concentor autem dicitur, quia consonat: qui autem non consonat, nec concinit; nec cantor, nec concentor erit. Acolythi græce, latine ceroferarij dicuntur, à deportandis cereis, quando legendum est Euangelium, aut sacrificium offerendum: tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportātur, non ad effugandas tenebras, dum sol eodem tempore rutilet, sed ad signum lætitiæ demonstrandum, vt sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur, de qua in Euangelio legitur: [Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.] Exorcistæ ex græco in latinum, adiurantes, siue increpantes vocantur; inuocant enim super catechumenos, vel super eos, qui habent spiritum immundum, nomen Domini Iesu, adiurantes per eum, vt egrediatur ab eis. Ostiarij ijdem, & ianitores, qui in veteri testamento electi sunt ad custodiam templi; vt non ingrederetur in illud immundus in omni re. Dicti autem ostiarij, quòd præsint ostijs templi. Ipsi enim tenentes clauem, omnia intus, extraque custodiunt, atque inter bonos & malos habentes iudicium, fideles recipiunt, & respuunt infideles.[f]

Act. 8.

al. mysterij.

al. populo.

Ioan. 1.

Iuo. p. 6. c. 8.

[a] ¶ Dignitatem.] vt 84 dist. porro.

[b] ¶ Et non ætatis.] tātum supple: quia alibi dicitur, quod est nomē ætatis, vt 95. dist. in legimus.

[c] ¶ Nathinęi.] Isti dicuntur ministri ministrorum, & interpretantur in humilitate Deo seruientes, vel Deo donati: & sunt dicti ab eo tempore, quo Iosue Gabaonitas deputauit ad ministerium templi, scilicet, vt ligna ibi cæderent in vsus, & aquam portarent ad opus sacrificij, de quibus di. 12. q. 4. innocens. H. Et not. quod isti Nathinęi lauabant hostias in probatica piscina. Probaton grę ce dicitur ouis latine. sic ergo dicta erat, quia in ea Nathinęi, &c. sicut prædixi, vt legitur in historijs euangelij, c. post hoc erat. &c. Arch.

Probaton quid dicitur.

[d] ¶ Prędicant] idest, legunt recitādo, non autem prædicando; quia illud est officiū sacerdotum. 16. q. 1. adijcimus.

[e] ¶ Miserabiliter.] non per prauam, vel raucā vocem: sed potius per altā vocem & sonoram, & iste intellectus patet ex littera sequēti, vbi dicit, tanta enim, &c.

[f] ¶ Et respuunt infideles.] idest, excommunicatos. Et ita ostiarius remouet excōicatos ab ecclesia.

Scilicet ab ingressu ecclesię corporaliter arcendo. Hug.

[a] ¶ Id est Apostolicum.] *Antea legebatur*, post Apostolicum. *Restituta est vera lectio non modo ex Isidori & veterum exemplarium Gratiani fide, sed ex ipsa ab Isidoro allata ratione, qui Romanum, Antiochenum & Alexandrinum Patriarchas propterea vocat: quia Apostolicum locum tenent. Hoc idem B. Gregorius, lib. 6. epist. 37 scribens Eulogio Alexandrino, declarat his verbis:* Itaque cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen

fa, ut hic, & 25. dist. perlectis.

[I]N nouo testamēto.] Hęc est ij. pars huius dist. in qua probatur, q. Romana ecclesia sit caput, ab ipso Dño specialiter instituta; secundario à concilijs. Io. de Fan.

CASVS. In hoc cap. ostēdit Anacletus, q. primus sacerdos post Christum fuit Petrus, cui data est potestas ligandi & soluendi: cæteri verò Apostoli, qui cum eo parem honorem acceperunt, ipsum in principem elegerūt, loco quorum hodie sunt episcopi. Videntes autē apostoli prędicatores paucos, elegerunt lxxij discipulos, loco quorum sūt presbyteri in ecclesia: & qui hos recipit, Christum recipit; & qui hos spernit, Christum spernit; & ab eo spernetur.

quòd dic. & de Iacobo. 66. dist. porro.

c ¶ Prętaxato.] In parte cap. quę hic non est.

d ¶ Operarios.] arg. hic signauerunt doctores, q. licet sit statutus certus numerus canonicorū, si tñ excrescāt ecclesię facultates, q. prębendæ debent augeri, ut extra de

principatu sola Apostolorum principis sedes in auctoritate conualuit, quæ in tribus locis vnius est. Ipse enim sublimauit sedem, in qua etiam quiescere, & præsentem vitam finire dignatus est: ipse decorauit sedem, in qua Euangelistam discipulum misit: ipse firmauit sedem, in qua septem annis, quamuis discessurus, sedit. *Atque hoc idem ait Anacletus, c. sacrosancta infra dist. 22.*

β ¶ Vnde & apud.] *Restituta hæc sunt in locum suum, quo loco habentur apud sanctum Isidorum.*

γ ¶ Et non ætatis.] *In originali est,* hoc ætatis, *& ita apud Hieronymum in epist. 83. ad Oceanum: sed ob glossam non est mutatum.*

Item Anacletus ad episcopos Italiæ, epist. 2.

¶Romana ecclesia à Christo primatum accepit. C. II.

2 [I]N nouo testamento post Christum Dominū à Petro sacerdotalis cœpit ordo; quia ipsi primo Pontificatus in ecclesia Christi datus est, Domino dicēte ad eum: [Tu es Petrus, a & super hanc petrā ædificabo ecclesiam meā: & portę inferi non præualebunt aduersus eā: & tibi dabo claues regni cœlorum.] Hic ergo ligandi atq. soluendi potestatem primus accepit à Domino; primusq; ad fidem populum virtute suæ prædicationis adduxit. Cæteri verò Apostoli cum eodem pari b consortio honorem, & potestatem acceperunt: ipsumq; principem eorum esse voluerunt: qui etiā iubente Domino in toto orbe dispersi Euangelium prædicauerunt. Ipsis quoq; decedētibus in locum eorum successerunt episcopi: quorum ordinatio prætaxato c debet fieri ordine & modo: quos qui recipit, & verba eorum, Deū recipit; qui autē spernit eos; eum, à quo missi sunt, & cuius legatione funguntur, spernit: & ipse indubitanter spernetur à Domino. Videntes autem ipsi Apostoli messem esse multam, & operarios d paucos; rogauerunt e dominum messis, vt mitteret operarios in messem suam: inde ab eis electi sunt lxxij. discipuli, quorum typum gerunt presbyteri, atq; in eorum locum sunt constituti in ecclesia.

Ansl. l. 1. c. 1. Burc. l. 1. c. 1. Iuo. p. 5. c. 1. Pann. l. 3. c. 82. *Matth. 16.* *Matth. vlt.* *Luc. 10.* *Matth. 9.*

Item Gelasius vrbis Romæ eps omnibus orthodoxis.

In decretis cū lxx. episcopis.

¶Primatum Romanæ ecclesiæ non aliqua synodus, sed Christus instituit. C. III.

[Q]Vamuis vniuersæ per orbem catholicæ ecclesiæ vnus thalamus Christi sint: sancta tamen Romana, Catholica, & Apostolica Ecclesia nullis synodicis consti-

Polyc. l. 1. ti. 2. Ansl. l. 1. c. 69. Burc. l. 3. c. 220. Pann. l. 4. c. 3.

a ¶ Tu es Petrus.] videtur ergo, q. per hęc verba: Tu es Petrus, &c. datus fuit Petro pōtificatus, & ita ante passionē; quia ante fuit ei dictum: & ita vi contradicere 50. dist. considerandum. & c. fidelior. nam ibi dicitur, q. post passionem fuit datus ecclesiæ pastor, & nō ante. Sol. primo fuit Apostolus ante passionē: sed post passionem fuit pastor creatus per illa verba: Si diligis me, &c. vt extra de ele. significasti. quod etiam hic innuitur cum dicit; tibi dabo claues, &c. 2 hoc enim est promittere, & non dare.

ADDITIO. Ad huius verbi declarationē, vide quod legitur & not. 23. q. 6. iā vero §. ex his. iuxta prin. in glo. sed qualiter. Arch.

b ¶ Pari.] argu. quòd omnis episcopus sit par apostolico quantum ad ordinem & rōnem consecrationis. 24. q. 1. loquitur. in prin. Petrus tamen maior fuit alijs in administratione, vt 2. q. 6. 7. puto. potest enim aliquis esse maior alio in ordine, sed tamen minor in administratione, vt archipresbyter maior est archidiacono, vt 25. dist. perlectis. De apostolis quando fuerunt consecrati, non legimus: Dicunt tamen quidam quod in cœna, quando dictum est eis: Hoc facite in meam commemorationem. de consec. dist. 2. in Christo. in fine. Alij dicunt, q. cum dictū est eis: Ite, baptizate omnes. de cons. dist. 3. propter. De Paulo & Barnaba habemus 75. dist.

de vita & ho. cle. quoniam. hoc expeditum est, extra de consti. cum M. Fer. & extra de censi. quanto.

e ¶ Rogauerunt.] argu. q. non nisi volentibus dabitur prælatus, etiā à Papa, vt j. dist. proxi. sacrosancta. & 8. q. 1 sciendum. 4 & c. audacter. Dic, à principio nō datur inuitis, sed ex postfacto sic, si sint negligentes. 61. dist. in. nullus inuitus.

[Q]Vamuis.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd ecclesia Romana caput est aliarū ecclesiarum, & q. præ-

1 Arg. cōtra. 1. q. 1. qui studet. in fi. ibi videas, quod not. ibi. sic et no. 23. dist. ordinari. Arch.

2 Idē tenet Ale. de Imo. in l. iurisgentium. col. 3. §. de pact.

Petrus in administratione maior alijs fuit.

Apostoli qñ fuerunt consecrati.

3 Vt Lau.

Prælatus nolentibus nō est dandus.

4 al. si ergo.

præfertur alijs Et hoc probatur duabus rationibus. Prima est, quia Christus dedit ei primatum & auctoritaté voce sua, dicens: Tu es Petrus & super, &c. Secunda est, quia Petrus & Paulus vna die gloriosa morte in vrbe Romana sub Cæsare Nerone coronati, ecclesiā Romanam

tutis, [a] cęteris ecclesijs prçlata est, sed euágelica voce Domini, & saluatoris nostri primatú obtinuit: [Tu es Petrus
Matth. 16. (inquiens) & super hác petrá ædificabo ecclesiam meam: & portæ inferi nó præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cęlorum: & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cęlis; & quodcumq; solueris super
j. dist. 22. c. sacrosancta. ex Anacleto. terram, erit solutum & in cœlis.] Cui data est ét societas beatissimi Pauli, vasis electionis, qui non diuerso (sicut hę retici garriunt) sed vno tépore, vno eodemque die [b] gloriosa morte cum Petro in vrbe Roma sub Cæsare Nerone agonizans coronatus est, & pariter supradictam sanctam Romanam ecclesiam Christo domino consecrarunt, [c] eáque omnibus vrbibus in vniuerso mundo sua præsentia, atque venerando triumpho prætulerunt. Est ergo prima [d] Petri apostoli sedes Romana ecclesia non habens maculam, neque rugam, nec aliquid [e] huiusmodi.

3 *In his omnibus quanto gradus [f] celsior, tanto maior auctoritas inuenitur. In maioribus siquidem est regendi & iubendi potestas, in minoribus obsequendi necessitas.*

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem in epistola, cuius initium est [*Proposueramus.*]

¶ Inferiorum facta superiorum sententijs obnoxia sunt. C. IIII.

INferior [g] sedes superiorem absoluere non potest. Sola ergo potior inferiorem conuenienter absoluit. Hinc [h] liquido peruidetur: quia quem non potest absoluere, non potest iudicio inferior potiorem ligare. *& infra.* Vnde
Esa. 10. propheta [i] ait: [Numquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea? aut exaltábitur serra cótra eum, qui

INferior.] CASVS. Omnia cap. seq. loquuntur de Ignatio Constátinopolitano patriarcha, qui fuit depositus à suis suffraganeis auctoritate & fauore Michaelis Imperatoris, contra quos inuehitur Nicolaus Papa dicens, q; suffraganei Ignatium deponere non potuerunt, quia inferior sedes non potest superiorem absoluere, vel ligare: & hoc probatur auctoritate Esaię, dicentis: Numquid gloriabitur securis, &c.

g ¶ Inferior.] Ex hoc cap. & j. ca. denique. tres colliguntur regulę. Prima est hęc: inferior superiorem non potest ligare, vel soluere. 1 Secunda hęc est, qui potest ligare, potest & soluere. Tertia talis, qui potest soluere, potest & ligare: quælibet harum regularum videtur habere exceptionem. Prima regula vř recipere instantiá cum maior se subijcit arbitrio minoris, ut 11. q. 1. peruenit. Secunda regula similiter fallit in incendiarijs & excommunicatis, qui debent per Papam absolui. extra de sen. excom. tua. & extra de offic. deleg. quærenti. & in excommunicato propter rem iudicatam vltra anná post sententiam, qui per Papá absoluitur. Tertia regula fallit. j. de conse. dist. 4. sanctum. vbi habes, q; quidam pœnitens absoluit alium tempore periculi: quem tamen ligare non posset. Item fallit. 3. q. 6. quamuis. & C. vbi senatores. l. 3. Similiter fallit (vt videtur) cum aliquis confitetur extraneo sacerdoti, qui ipsum tunc absoluit, non tamen posset ligare. Ioann. Sed illa exceptio non valet: quia non concedo, q; aliquo modo consequatur quis remissionem, qui confitetur extraneo sacerdoti, vt dicitur extra de pœni. & remiss. omnis. nisi prius obtenta licentia à proprio sacerdote, vt dicitur in ead. decre. omnis. nisi in necessitate, vt extra eod. tit. c. vlt. de pœn. dist. 1. quem pœnitet. versi. tanta. Bar. Et est hic argum. quod si Papa mandat alicui, quòd excommunicet aliquem, quod possit etiam ipsum absoluere: quia excommunicatio & absolutio pari conditione censentur, vt cui vnum permittitur, & reliquum, vt infra de pœniten. distin. 1. verbum. argum. contra. 27. quęst. 1. si homo. 2 Sed ibi Papa præcipit non absolui eius auctoritate, secundum quosdam. In omnibus istis cap. vsque in finem, loquitur de eadem materia, scilicet de facto suffraganeorum Ignatij Constantinopolitani archiepiscopi, qui à suis suffraganeis est depositus fauore Imperatoris.

1 De hoc ét hř 26. q. 1. in summa. Arc.

Cófitens extraneo sacerdoti non cósequit remissionem.

2 Vbi de hoc extra de ma. & obe. cú inferior. ibi in glo. 1. dic vt ibi. Arch.

nam consecrauerunt, & eam alijs sui pręsentia pretulerunt Et ostenditur hic quis minister pręlit alijs: vnde bene facit ad propositum Gratiani.

a ¶ Constitutus.] scilicet, tantum.

b ¶ Eodemque die.] Hic vř, q; eodem die Petrus & Paulus fuerunt crucifixi. 2. q. 7 beati. dicunt tamen quidá, q; reuoluto anni spatio Paulus fuit decollatus, sed eodem die post annum Historia 1 tamen dicit, xiiij. anno imperij Neronis eos fuisse occisos.

Petrus & Paulus eodé die passi sunt.

1 Scilicet Romana. H.

c ¶ Consecrarunt.] Sic ergo ecclesia consecratur sanguine alicuius; sicut aliquis baptizatur in sanguine suo, vt de conse. dist. 4 baptismi vicem.

d ¶ Prima.] dignitate. Nam ecclesia Antiochena præcessit istam. vt 24. q. 1. rogamus.

e ¶ Nec aliquid.] Arg. q; vbicumque sunt boni, ibi est ecclesia.

IN HIS. Hæc est tertia pars dist. in qua ponit sex cap. de materia de pęnis Ignatij Constantinop. Patriarchæ, qui fuit depositus à suis subditis & excommunicatus, & postea per Romanam ecclesiam restitutus. 63. dist. Hadrianus. Io. de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus in hoc §. q; quáto gradus est celsior, tanto maior est auctoritas in maioribus, & regé- potestas: in minoribus obsequendi necessitas.

f ¶ Gradus.] In ordinibus, 2 de quibus s. dixi ea dist. cleros.

2 Et ordinatis. Arch.

h ¶ Hinc.] Arg. q; idem iuris est in vno contrariorum, quod in reliquo. vt j. ea. denique. & 26 dist. deinde. & 3. q. 6. hęc quippe & ff. de ver. obli. inter.

i ¶ Vnde propheta.] Esaias.

a ¶ Exhi-

a ¶ Exhibuimus.] id est, probauimus.

NOlite.] CASVS. Clerici Constantinopolitani obijciebant Nicolao Papæ, quod vellet defendere Ignatiū in malo: quibus Nicolaus rñdet, dicens se nolle eum in malo defendere; sed vult quod filij sint deuoti patri spirituali, & discipuli magistro: ita vt eos nullo modo iudicēt: sed nec ēt reprehendāt.

b ¶ Reprehēdendā.] Sed cō. j. 2. q. 7. oues. & c. secuti. & 9. q. 3. si autem. vbi dr̄ quod subditi possunt reprehendere prælatos. Sol. triplex est reprehensio: imperiosa, quę fit imperio potestatis: hæc tantum maioribus conceditur. 43. dist. sit rector. vel hic. Alia socialis: hęc minoribus conceditur. 81. dist. in omnibus. Tertia temeraria est, quæ infamandi causa fit: & hæc nulli cōceditur, vt 5. q. vlt. delator.

ADDITIO. Quarta humilis & deuota, vt 2. q. 7. nos si §. item, cum Balaam.

¶ Hoc e. potius facit pro quàm cōtra, prout ibi no. in gl. vlt. Archi.

Reprehensio est triplex.

DEnique.] CASVS. Probat Nicolaus in hoc c. quod maiores possunt iudicare minores, & benedicere, sed non econtra. Et hoc probat exēplo Melchisedech, qui sicut legitur in epistola ad Hebræos, benedixit minori, scilicet Abrahæ. Similiter hoc probatur consuetudine ecclesiæ: quia numquam maior legens lectionem, benedicitur à minori. Vnde patet, quòd maiores possunt iudicare minores, cum ab eis benedici non possint.

c ¶ Ad Hebræos.] vbi legitur, quod Melchisedech benedixit Abrahæ. & per hoc probat Apostolus Melchisedech fuisse maiorem.

trahit eam?] His ita ex diuina scriptura, & probabilium Patrum doctrina cōmemoratis, sole clarius exhibuimus,[a] non posse quemquam, qui minoris auctoritatis est, eum, qui maioris potestatis est, iudicijs suis addicere, aut proprijs definitionibus subiugare.

Idem eadem epistola.

¶De eodem. C. V.

NOlite nos existimare facta cuiuscūque proximorū nostrorum, quę sunt digna reprehēsione, velle defendere; sed quod ita velimus filios circa spiritalē patrem, & discipulos erga magistrū deuotos, ac sobrios esse: vt nulla penitus temeritate ad eorū vitā, vt non dicā dijudicandā, sed nec saltem tenuiter reprehendendā[b] prosiliant.

Item Nicolaus Papa eadem epistola.

¶Inferiores maioribus nec benedicere, nec maledicere possunt. C. VI.

DEniq; si in epistola legimus ad Hebræos,[c] quod minor à maiore benedicitur: restat profecto, vt exigente ratione etiam maledicatur.[d] Si quidem hæc vtique prænoscentes periculosa tempora illi, qui ante nos fuerunt: prouidam in ecclesijs consuetudinem tradiderunt: hodieque in Romana ecclesia, quæ magistra est omnium ecclesiarum impræter missa * seruatur: ita vt nullus sacerdos maiore[e] suo non innuente† consacerdote, cuilibet rei benedictionem ‡ dare nitatur: sed & anterior stans ad pronunciandam aliquam lectionem, benedictionem quidem postulat, sed ei quilibet inferior non audet penitus benedicere.[f] Cur hoc? numquid benedicere peccatum[g] est? absit. De maledicis enim, non de benedicis dicit Apostolus; quia regnum Dei non possidebunt: sed per hoc innuitur; quantæ censuræ fræno inferiores quique à suis præpositis iudicandis coercendi sunt, si his nec etiam benedicendi ius vllum penitus obtineant.

Ans. l. 7. c. 144. Iuo. p. 5. c. 17. & p. 6. c. 355.

Hebr. 7.

* al. impretermissâ.
† al. iubente.
‡ al. benedicere nitatur.

Gal. 5.

Idem eadem epistola.

¶De eodem. C. VII.

NVnc autem diuina inspiratione non nos pigebit, nec nobis impossibile erit, ostēdere vobis (si tamē audire velitis) non posse quemquam rite ab ijs, qui inferioris

Poly. l. 1. tit. 20. Ans. l. 2. c. 67. al. 65. Iuo. p. 5. c. 8. Pann. l. 4. c. 6.

d ¶ Etiam maledicatur.] Contrariorum enim eadem est ratio, vt ī. ead. inferior ff. de verb. oblig. inter stipulantem.

e ¶ Maiore.] Argu. quod minor iudex non potest exercere iurisdictionem suam præsente maiore iudice. vt 95. dist. presbyter. ff. de offi. proconsu. l. vlt. Arg. contra. 11. q. 1. peruenit. & C. de donat. in hac 95. dist. ecce. Dic, quod si minor habet iurisdictionem à maiore, nihil agit, quod sit ad derogationem illius, extra de offic. lega. volentes.

Minor quiescit præsente maiore.

f ¶ Benedicere.] Sed dicitur episcopo, qui postulat hāc benedictionē, Ora pro nobis pater sancte, in quibusdā lo cis ipse inferior dicit episcopo: Iube domne benedicere, & episcopus benedictione facta legit, &c.

g ¶ Peccatum.] Argum. quod aliquid prohibetur, non quod ipsum malum sit, sed quod inde malum potest sequi, vt 22. q. 1. in nouo & 11. quæst. 3. nolite. & 63 distin. cum Hadrianus. §. verum.

NVnc autem.] CASVS. Probat Nicolaus in hoc c. quod subditi nō possunt iudicare prælatos. Et hoc facit duob. exempl s, s. Marcellini Papæ, qui licet confessus fuisset in synodo epōrum, se à Paganis cōpulsum grana thuris diabolo immolasse: nullus th episcoporū ausus fuit eum iudicare, sed omnes dixerunt: Ex ore tuo iudica teipsum: quia prima sedes non iudicabitur à quoquam. Et exemplo Xisti Papæ, cui cum in cōcilio, vbi Valentinianus Imperator interfuit, multa obijcerentur: tribuit ei Imperator potestatem iudicandi seipsum; cum ipse non sit subiectus iudicio minorum.

a ¶ Dio-

a ¶ Diocletiani.] Nota simul duos fuisse Imperatores. Dic, quod erant duæ personæ, sed tamen erant loco vnius. Sed contra 7. q. 1. in apibus. Sed forte vnus habuit dignitatem: alter administrationem.

Imperatores duo eodē tēpore fuerūt.

ADDITIO. Dic, quod huic contrario standum est. quia non

dignitatis, vel ordinis sunt, iudicialibus submitti definitionibus. Siquidem tempore Diocletiani, [a] & Maximiani Augustorum Marcellinus [b] episcopus vrbis Romæ, qui postea insignis martyr effectus est, adeo compulsus [c] est à paganis, vt in templum eorū ingressus, grana thuris super prunas imponeret: cuius rei gratia collecto numerosorum concilio episcoporū, & inquisitione facta, hoc idem Pontifex se egisse confessus est. Nullus tamen eorum proferre sentētiam in eum ausus est, dum ei sæpissime omnes perhiberent; Tuo ore iudica causam tuā, non nostro iudicio. Et iterum: Noli, aiunt, audiri in nostro iudicio; sed collige in sinu tuo causam tuam. & rursus: quoniā ex te, inquiunt, iustificaberis, aut ex ore [d] tuo condemnaberis. Et iterū dicūt: Prima sedes nō iudicabitur à quoquā. *Idem in eadem.*

¶ Sed & cum quidam tempore quodam cōtra Xistum Papam tentassent quædam mali rumoris obijcere, & in concilio, cui & Valentinianus Augustus intererat, dictū fuisset: Non licere aduersus Pontificē dare sententiam; surrexit idē protinus Imperator, & in arbitrio præfati Pōtificis tribuit iudicare iudiciū suū. Etenim nullus Pontificū minorum, vel inferiorum vrbium subactus iudicijs inuenitur.

¶ al. mali leui] orig.

Idem Nicolaus eadem epistola.

¶ Maiores à minoribus iudicari non possunt. C. VIII.

SVbmittitur Ignatius minorum, inferiorum, & subiectorum deliberationibus, cum sacris canonibus præcipientibus, & exemplis sanctorum Patrum, semper, vbi est maior auctoritas, sit eundum, & in omnibus controuersijs ad potioris sedis iudicia actio dirigatur. Quod non solum à catholicis, verum etiam ab ipsis constat obseruatum hæreticis. [e] Alioquin acephalum liquet esse concilium, vbi de tanta persona agitur, & maiorum non expectatur sententia; cum nec in causa clericorum inferioris [f] gradus, solius episcopi sui iudicium tantummodo postulandum sit.

¶ orig. non habet

¶ al. prestolandum

Idem Nicolaus eadem epistola.

¶ Minorum sententiæ maiores damnere non valent. C. IX.

Poly. l. 1. tit. 20. Ansl. l. 2. c. 65. Iuo. p. 5. c. 8. Pan. l. 4. c. 6. & 7.

IN tantū hanc præsumptionē [g] sancti Patres apud Chal-

---

quod non fuit sententia quam tulit, sed quædam interpretatio, & insuper ei tacita conditio, scilicet, nisi Deus aliter reuelauerit, [x] & Dñs reuelauit aliter; quia sepultus fuit post xxx. dies post mortem. Item quæritur, quare illi episcopi non deposuerunt Papam cum esset confessus de hæresi, vt 40. distin. si Papa? Dicit Hugo, quia paratus erat corrigi. licet enim Papa, vel alius sit hæreticus, si tamen paratus est corrigi, nō deponitur, vt 24. q. 3. dixit Apostolus. Vel ideo non debebant ipsum deponere, quia coactus fecit. 50. dist. presbyteros.

x Argum. ad hoc 27. q. 2. §. cum vero. Archid.

y Immo dicit Hug. quod nec potuerunt, nec debuerunt eū condemnare inde, quia spōte & humiliter confessus est errorem suum. Tunc enim Papa potest condemnari de hæresi, cum pertinax fuerit, aliàs nō. Hugo.

c ¶ Compulsus.] conditionali, non absoluta coactione. si enim fuisset absoluta, non deliquisset, vt 50. dist. presbyteros.

d ¶ Ex ore.] Argu. quod aliquis potest esse iudex in propria causa. sic ff. de adop. l. 3. C. de fideicom. l. vlt. sed iudex ibi impropriè dicitur, idest, arbitrator. in iurisdictione contentiosa non pōt. sed in voluntaria sic.

Submittitur.] CASVS. Probat Nicolaus in hoc cap. quod Ignatius non potuit deponi à subditis. quia canones & exempla sanctorum patrū præcipiunt semper esse recurrendum ad maiorem sedem in causis episcoporū: quod non solum à catholicis, sed etiam ab ipsis hæreticis obseruatur, quia etiam clericus à solo episcopo iudicari non potest; & nisi Dominus Papa intersit vbi episcopus iudicatur, acephalū erit tale concilium.

e ¶ Hæreticis.] argu. quod ab exēplis Gentilium est argumentandum, vt 11. quæstio. 1. sacerdotibus.

non debet esse nisi vnus. Ad hoc ext. de offic. ordi. quoniam. §. 1. & hoc casuale fuit, secundum Pet.

b ¶ Marcellinus.] Sed de isto legitur, quod concilio congregato confessus est, quod fecerat, & in se tulit sniam depositionis: & veniens coram Diocletiano cōfessus est se Christianum esse. & excōmunicauit quicumque eum post mortem sepeliret. Sed videtur, quod hæc sententia, qua præcepit non sepeliri corpus suum, contineat errorem: vnde nulla deberet esse: vt ext. de sent. excom. per tuas. si quis enim præcipiat quod corpus suum nō sepeliatur, hoc præceptum non est adimplendum, vt ff. de condi. instit. quidam. Præterea, qualiter poterat iste seipsum excōmunicare, vel deponere, cum par in parem non habeat imperium, vt ext. de electio. innotuit? Ad hoc potest dici,

z Videtur, quod bene. 11. q. 3. si is qui. vbi de hoc. Arc.

13. quæst. 2. questa. & c. non æstimemus.

f ¶ Inferioris.] j. 15. q. 7. si autem. in fi. contra, vbi dicitur, quod solus episcopus illorum causas potest audire. Sed non excluduntur ibi clerici, sed alij episcopi, 15. q. 7. episcopus nullus.

IN tantum.] CASVS. Dioscorus in tribus deliquit, quia scilicet per Regem fuit inthronizatus in ecclesia Constantinopolitana, vnde multi clerici recesserūt ab eo. Item quia factus fuit hæreticus. Post hæc duo delicta ausus fuit excōicare Papam Leonem: vnde sancti patres apud Chalcedonem congregati ipsum damnauerunt, non tantum de hæresi, sed etiam quia ausus fuit suum maiorem excommunicare.

g ¶ Præsumptionem.] scilicet depositionem Ignatij.

a ¶ Vt Dioscorum.] qui inthronizatus fuit per Regē, qui postea excommunicauit Papam.

b ¶ Quoniam secundis.] Videtur hic, q; iudex in sententia tenetur exprimere causam, quæ ipsum mouit, vt C. de iudi. properandum. §. illo. & ff. de ijs, qui no. infa. l. quod ait. §. penul. argu. contra extra de senten. & re iudic. sicut. Ad hoc dico, q; semper tenetur exprimere causam, si tamē non expresserit, tenet sententia. 2. q. 6. biduum.

ADDITIO De hoc not. in prædi. c. sicut. & extra lib. 6. de senten. excommu. cum medicinalis. in prin. Archid.

c Vt 16. q. 7. c. sine. Arch.

c ¶ Fidem.] tantum, ne sit contra. sup. 15. distin. canones. circa medium. ver. quarta synodus.

creata, dedit Petro potestatem cœlestis & terreni imperij. Vnde qui priuilegijs Roma. eccle. detrahit, hereticus est: qui vero alijs, iniustitiam facit. Secundo probat exemplo Ambrosij, qui confessus est in omnibus se velle sequi Rom. ecclesiam.

cedonem detestati sunt, vt Dioscorum [a] Alexandrinum antistitē inter cetera, idcirco potissimū sine vlla restitutione damnauerint; quia in cōtumacia [a] permanens erga primæ sedis Romanæ priuilegiū, resipiscere à suis superstitionibus, vt seruaretur à prima sede Apostolica, noluit: & ponens in cœlos os suū, & lingua eius trāseunte super terrā, excōicationem in S. Leonē Papam dictauit, ita vt in sententia cōtra ipsum prolata, hoc videātur memorare præcipue, dicentes: [Quoniā secūdis [b] excessibus priorē iniquitatem valde transcendit. Præsumpsit enim & excōicationem dictare aduersus sanctissimum & beatissimū archiepiscopū magnæ Romæ Leonem.] Numquid ibi legitur inquisitionem fuisse factā, verum iuste, an iniuste ipsam Dioscorus excōicationem dictasset? Non plane, sed absq; omni controuersia hoc in eo vsi sunt: quia cum esset inferior, potiorem quibuslibet conatus est lacessere cōtumelijs, teste Anatolio Constantinopolitano præsule, qui dicit: [Propter fidem [c] non est damnatus Dioscorus: sed quia excommunicationem fecit domino archiepiscopo Leoni.]

Psal. 72.

In cōcilio Chalcedonen. actione 5.

a ¶ In contumacia.] *Hinc vsque ad verb.* ponens, *addita sunt ex originali.*

DISTINCTIO XXII.

Via ergo.] Hęc dist. diuidit in duas partes. Secunda ibi, [Prima ergo.]

CASVS. Dictū est supra, q; maior à minori iudicari non potest. In hac vero 22. distin. videndum est quæ dicatur prima sedes, quæ secunda, & quę tertia. & quidem primum locum obtinet Roma. eccles. Alexandrina secundū, Antiochena tertium. & hoc probat Gratianus per 7. cap. sequentia.

Qvia [d] ergo maior à minori iudicari non debet, videndum est, quæ inter ceteras ecclesias primum locum, quæ secundum, vel tertium obtineat. Romana ecclesia (sicut supra dictum est) primum locum inter ceteras obtinet, Alexandrina secundum, Antiochena ecclesia tertium ab ea locum accepit.

Vnde Nicolaus Papa ij. † scribit Mediolanensibus per Petrum Damianum legatum suum.

† *Iunior*] Ansel.

Ecclesiarum maiorum ordo.

d ¶ Quia ergo.] in hac dist. ostendit ordinem maiorum ecclesiarum. Et primo ostendit quem ordinē habuerunt secundum antiqua tempora. Secundo ostendit quem ordinē habuerunt postea secundū moderna tēpora. Secundū antiqua tempora talis fuit ordo: Prima fuit Romana ecclesia: Alexandrina secunda: Antiochena tertia: quarta Hierosolymitana, vt ī ea §. 1. & c. 2. sed Constantinopolitana nullum locum habuit, vt ī. ea. c. qua traditione. sed postquā imperium fuit translatum Constantinopolim, Constantinopolitana ecclesia obtinuit secundum locum post Ro. Alexandrina tertiū, Antiochena quartū, Hierosolymitana quintū. & hoc dr ī. ea. renouantes. ext. de priuileg. antiqua.

¶ Romana ecclesia ceterarum primatum tenet. C. I.

Omnes [e] siue patriarchij cuiuslibet apices, siue metropoleon primatus, aut episcopatuū cathedras, vel ecclesiarū cuiuslibet ordinis dignitates instituit Romana ecclesia. Illam vero solus ille fundauit, & super petram fidei mox [f] nascentis [g] erexit, qui beato æternæ vitę clauigero terreni simul & cœlestis [h] imperij iura cōmisit. Non cr-

Ans. l. 1. c. 63. al. 64.

Omnes.] CASVS. Mediolanenses nolebant Ro. eccl. sequi, nec ei reuerentiā exhibere: sed Nicolaus Papa probat, q; Ro. eccl. ocius est prælata, & omnes alias instituit: & hoc probat duobus modis. Primo quia illud verbum per quod cœlum, & terra, & cetera elementa sunt

e ¶ Omnes.] 1 Sic construe. Rom. eccl. instituit omnes, scil. eet prælatos, siue apicem cuiuslibet patriarchę, id est, patriarchatus. & per hoc patet quod solus Papa nouas fecit dignitates.

f ¶ Mox.] id est ab initio.

g ¶ Nascentis.] quantum ad nouum testamentum.

h ¶ Cœlestis.] 2 Arg. q; Papa habet vtrumq; gladiū, s. spiritualem & temporalem. 63 dist. ubi dnu. & 15. q. 6 alius. & c. nos sanctorum. & c. iuratos. & 1. q. 4. quia præsulatus. & 86. dist. duo. transtulit enim de Græcia imperium, vt ext. de elec. venerabilem. Arg. contra 96. distin. duo. 4 & 93. dist. legimus. & 21. dist. §. 1.

1 Ordo literæ.

2 Papa habens vtrumq; gladiū translulit imperiū.

4 Et c. si Imperator. in princ. vbi de hoc & 2. q. 6. §. item cum dicit. Arch.

a ¶ Omnes

a ¶ Inim-

go quælibet terrena sententia, sed illud verbum, per quod constructum est cœlum & terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundauit ecclesiam. Illius certe priuilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Vnde non dubium, quia quisquis cuilibet ecclesiæ ius suũ detrahit, iniustitiam [a] facit. Qui autem Romanæ ecclesiæ priuilegium ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum auferre conatur, [b] hic proculdubio in hæresim labitur: & cũ ille vocetur iniustus, hic est proculdubio dicendus hæreticus. Fidem quippe violat, qui aduersus illam agit, quę mater est fidei; & illi contumax inuenitur, qui eã cunctis ecclesijs prætulisse cognoscitur. *& infra.* ¶ Vnde & ipse S. Ambrosius se in omnibus sequi magistrã sanctam Romanam profitetur [c] ecclesiam.

Lib. 3. de sacramentis. c. 1.

Item Anacletus seruus Christi Iesu ad omnes episcopos, epistola 3. c. 3.

In præfatione cõcilij Nicęni.

¶ Non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Ecclesia Romana primatum accepit. C. II.

Polyc. l. 1. ti. 2. Ansel. l. 1. c. 2. & 65. Iuo, par. 5. c. 2. & 16. Pann. l. 4. c. 2. *Matth.* c. 16. ĩ dist 21. cap. quamuis.

SAcrosancta Romana & Apostolica Ecclesia nõ ab Apostolis, sed ab ipso Domino saluatore nostro primatum obtinuit: & eminentiam potestatis super vniuersas ecclesias, ac totum Christiani populi gregem assecuta est; sicut ipse B. Petro apostolo dixit: [Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiã meam: & portæ inferi non pręualebunt aduersus eam: & tibi dabo claues regni cęlorũ, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cęlis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cęlis.] Adhibita est ẽt societas in eadem Romana vrbe beatissimi apostoli Pauli vasis electionis, qui vno die, vnoq; tẽpore gloriosa morte cum Petro sub principe Nerone agonizans coronatus est: & ambo sanctam ecclesiam Romanam cõsecrauerunt, alijsq; omnibus vrbibus in vniuerso mundo sua pręsentia, atq; venerando triumpho prętulerunt. Et licet pro omnibus assidua apud Deum oĩum Sãctorum essundatur oratio: his tamen verbis Paulus beatissimus Apostolus Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens: [Testis enim mihi est Deus, cui seruio in spiritu meo in Euãgelio filij eius: quod sine intermissione [d] memoriã vestri facio semper in orationibus meis.] 2 ¶ Prima ergo sedes est cęlesti beneficio Rom. ecclesiæ, quã (vt memoratum est) beatissimi Petrus & Paulus suo martyrio consecrarunt. Secunda autem sedes apud Alexandriam B. Petri noĩe à Marco [e] eius discipulo, atq; Euangelista cõsecrata est: quia & ipse in Ægypto primum verbum veritatis directus à Petro prædicauit: & gloriosum suscepit martyrium, cui venerabilis successit Abilius. Tertia verò sedes apud Antiochiam eiusdem, idest, beati Petri apostoli nomine habetur honorabilis; quia illic, priusquam Romam veniret, habitauit, & Ignatium episcopum cõstituit, & illic primum [f] nomen Christianorum [g] nouellę gentis exortum est. *& post pauca.* ¶ Inter beatos Apostolos quędam fuit discretio [q] potestatis: & licet omnes essent Apostoli, Petro tamen à Domino concessum est (& ipsi inter

Rom. 1.

Pann. l. 4. c. 4.

Poly. l. 1. tit. 1. Ansl. l. 1. c. 7. Burc. l. 1. c. 159. Iuo, p. 5. c. 269.

q al. discretio, & licet.

a ¶ Iniustitiam.] nec Papa debet vni ecclesię detrahere, 1 & dare alteri, vt 99. distin. ecce. & cap. nullus. & 25. q. 2. de ecclesiastici. nisi subsit causa, vt 9. q. 3. conquestus. & c. nunc verò. & c. p principalem.

1 In cuiusquã n. iniuriã beneficiũ tribuere nostri motus nõ est, dicit Imperator. C. d emanci. nec auus arg ad hoc 14. q. 5. deniq. Arc.

b ¶ Conatur.] solus ergo conatus hic punitur, vt 6. q. 1. §. q̃to verum. & 1. q. 1. qui studet. de pęn. dist. 1. si quis.

c ¶ Profitetur.] Arg. q. confessio p̃lati nocet ecclesiæ suæ. arg. ĩ ca. de Constantinopolitana. in fi.

SAcrosancta.] CASVS. Capitulum hoc diuiditur in tres partes. In prima parte probatur Ro. eccl. primã esse siue priorem, & alijs pręferri, & hoc ostenditur tribus modis. Primò auctoritate Christi dicentis: Tu es Petrus, &c. Secundò in gloriosa morte Petri & Pauli, qui Rom. eccl. consecrauerunt: & eã alijs sui p̃sentia prætulerunt. Tertiò speciali oratione facta pro Romanis. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Prima ergo.] dĩ, q̃ prima sedes est Romana; Secunda Alexandrina; Tertia Antiochena: In tertia parte, q̃ incipit ibi, [Et post pauca.] discretio fuit inter Petrum & alios apostolos: quæ hodie est inter Papam & alios episcopus. Hoc etiam fuit in veteri testamento. Vnde Moyses & Aaron cæteris præfuerunt sacerdotibus.

¶ Casus autẽ seq §. & c. per se patet.

d ¶ Sine intermissione.] nõ tamẽ in quolibet instanti, sed horis constitutis: 2 sic ĩ. 31. dis. si laicus & 57. dist. de quibusdam.

2 Quasi fieri sine intermissione dicat li cet medius actus interueniat. ar. ff. de duob. re. lege, duos. §. duo. Arch.

e ¶ A Marco.] vt 24. q. 1. cum beatissimus.

f ¶ Primum.] vt 7. q. 1. mutationes.

g ¶ Christianorum.] Primo. enim omnes fideles fuerunt dicti discipuli. de consecr. dist.

dist. 2. prima. vel fratres. 11. q. 1. c. ad mensam: sed postquam Apostoli fecerũt concilium Antiochenũ, dicti sunt Christiani. 24. q. 1. rogamus.

a ¶ Moyses] Licet Moyses & Aaron primi & summi dicti sint sacerdotes: tñ Moyses fuit maior, q̃ Aaron in administratione, non quoad consecrationem sacerdotalẽ. In hoc enim ambo pares fuerunt: Moyses tñ hostias nõ offerebat: sed vota offerebat pro populo, vt 36. dist. si quis vult. & 88. dist. decreuit. Itẽ & in hoc erat maior Moyses, q̃ Aarõ; quia instruebat & redarguebat eum tãquam minorem, ¹ vt de pœ. dist. 3. inter hæc huiuscum.

¹ Nõ in hoc casu dicitur quis minor alio 1. q. 7. Paul⁹ Petrũ. Archi.

b Constantinopolitanę.] ¶ Roma noua.] dicta est Constantinopolis: qa Constantinus illuc cum alijs Romanis iuit, & eam cõstituit, vnde & Constantinopolis, & [Roma noua] est dicta. 96. dist. Constantinus.

De Constantinopolitana.] CASVS. Dicit Grego. in hoc cap. q̃ nullus debet dubitare Constãtinop. ecclesiam esse Romæ subiectam: & tñ si quid boni habet ipsa, vel alia ecclesia, libenter sumere ab ea paratus est: qa stultus, &c. Nam cum Constanti. episcopus confiteatur eam esse subiectam Romanæ eccle. nullus de hoc dubitare debet.

a ¶ De

se idipsum voluerunt) vt reliquis omnibus præesset Apostolis, & Cephas [β] idest caput, & principium teneret apostolatus: qui & eamdem formam suis successoribus, & reliquis [γ] episcopis tenendam tradiderunt. Et non solum hoc in nouo testamento est constitutũ, sed etiã in veteri fuit; vnde scriptum est: [Moyses, [a] & Aaron in sacerdotibus eius.] idest primi inter eos fuerunt. *& post pauca.* ¶ Hæc vero Apostolica sedes cardo & caput (vt prætactum est) omnium ecclesiarum à Domino, & non ab alio est constituta: & sicut cardine ostium regitur; sic huius sanctæ sedis auctoritate omnes ecclesiæ (Domino disponente) reguntur.

Psal. 98. Poly. l. 1. tit. 1. Ans. l. 1. c. 2. Burc. l. 1. c. 178. Iuo, p. 5. c. 294.

α ¶ Quia.] *Hinc vsq; ad ver.* Tertia. *addita sunt ex originali, quemadmodum & alia nonnulla.*

β ¶ Cephas.] *In Euangelio Ioannis, cap. 1. Cephas (quæ vox Syriaca est) exponitur* πέτρος, *quod græce petram significat, idque docet etiam B. Hieronymus in commen. episto. ad Galatas, ca. 2. neque credendum est ignorasse Anacletum, sed voluisse eam dictionem ad Græcam linguam eo tempore notissimam referre. Quod fecit Cyrillus Hierosolymitanus catechesi decima in nomine, Iesus, non modo hebraicam, sed etiam græcam illi etymologiam tribuens. Atqui hoc ipsum nomen Cephas, Optatus Afer antiquus & probatus auctor, quem Hieronymus & Augustinus magnifaciunt: libro secundo, eodem modo, quo Anacletus, accepit, his vtens verbis:* Igitur negare non potes, scire te in vrbe Roma, Petro primo cathedram episcopalem esse collatam: in qua sederit omniũm Apostolorũ caput Petrus: vnde & Cephas appellatus est. *Et Isidorus lib. 7. etymo. c. 9. sic de Petro loquitur:* Cephas dictus, eo quod in capite sit constitutus Apostolorum, κεφαλὴ enim græce caput dicitur. *Verum apud Burchardum & Iuonem sic habetur:* vt reliquis omnib. præesset Apostolis Cephas, id est, vt Petrus principatum teneret Apostolatus.

γ ¶ Et reliquis.] *In originali est,* & reliqui Apostoli epis.

Hac auctoritate Alexandrina ecclesia secundum à prima locum habere censetur. Sed postea in Constantinopolitana synodo ecclesia Constantinop. secundum à sede Apostolica locum accepit. Vnde in eadem synodo, idest, Constantinop. 1. c. 5. ita constitutum est.

¶ Secundum à Romano Pontifice Constantinopolitanus obtinet locum. C. III.

Constantinopolitanæ [b] ciuitatis episcopum habere oportet primatus honorem post Romanum episcopum; propterea quòd sit noua Roma.

Ex prisca versione. Poly. l. 2. ti. 22.

¶ *Canon hic ex ijs est, quos Apostolica Romana sedes à principio, & longo post tempore non recepit: quod ex epistola 51. aliàs 53. Leonis Papæ primi ad Anatolium Constantinopolitanum, & alijs eiusdem epistolis facile est cuiuis cognoscere: itemque ex duabus epistolis Leonis noni, vna aduersus præsumptiones Michaelis & Leonis, c. 28. altera ad eumdem Michaelem. Sed multo clarius ex B. Gregorij epistola 31. lib. 6. ad Eulogium Alexandrinum, & Anastasium Antiochenum: atque ex epistola Nicolai primi ad Michaelem Imperatorem, quæ incipit,* Proposueramus. *Quamquam Constantinopolitani episcopi, Imperatorum potentia freti secundum locum Patriarchalium sedium sibi vsurparunt; idq; tandem pacis & tranquillitatis causa fuit ipsis concessum; sicut in c. antiqua. de priui. Innocentius Papa iij. declarauit.*

Item Greg. Ioanni episcopo Syracusano, lib. 7. epist. 63.

a ¶ De Constantinopolitana.] Immo ipse Imperator eam fatetur subiectam Rom. eccl. vt in Auth. de eccle. tit. in prin. coll. 9.
ADDITIO. Et C. de sum. tri. l. inter claras. Lau.
b ¶ Stultus.] Stultus, ta, tum, dicitur quasi exultus, ab extollo, lis: quia se extollit. vel dicitur stultus, quasi statim vultus, ab vlciscor, eris: quia stultus statim vltionem expetit, nec deliberat. Vel dic, quod proprie stultus est qui per stuporem non mouetur iniuria; sæuitiam enim perfert, nec vltus est. nec vllo ignominiæ mouetur dolore: quia stultus est hebetior corde. vnde quidam ait: Ego me esse stultum existimo, fatuum esse non opinor, idest, obtusis quidem sensibus, non tamen nullis: secundum Pap. & Hug.

Stultus vnde dicitur.

e ¶ Subijci.] ita demum si qua culpa, &c.
f ¶ Nescio.] q.d. ex quo Cōstantinop. eps fatet esse subiectū Ro. eccl. multo magis & alij tenetur fateri. Sic videtur, quod confessio prælati nocet ecclesiæ, vt ext. de ca mo. dilectus. & de sen. & re iu. suborta. & de postu. præla. ad hęc. Ioan. [1] quod credo verum esse si de consensu sui capituli facta est in iudicio, vt ext de iu. causam. & de procu. c. 1. B.

Prælati confessio, an noceat ecclesiæ.

[1] De hoc teneas vt legit & no. ext. li. 6. de restitu. præsent. vm. q est Inn. iiij. & no. de ele. dudū. 2. Are.

g ¶ Humilitatis.] Hoc vult dicere, quod omnes essent æquales, si omnes vellent esse boni: sed quia aliqui peccare volunt, necesse est, quod aliqui sint maiores, qui puniant peccata eorum. culpa enim causa subiectionis est. nam non peccantes legi non subijciuntur, vt in Auth. de incest. nup. §. si vero. coll. 2. 19. quæst. 2. duæ sunt. Et aliter nō posset consistere genus humanum, nisi quidam essent maiores, & alij minores, sicut est in Angelis, vt 89. dist ad hoc.

Culpa est subiectionis causa.

¶ Apostolicæ sedi Constantinopolitanam constat esse subiectam. C. IIII.

Ans. l. 2. c. 66.

DE Constantinopolitana [a] ecclesia quod dicunt, quis eam dubitet sedi Apostolicę esse subiectam? quod & D. pijssimus Imperator, & frater noster Eusebius eiusdem ciuitatis episcopus assidue profitentur. Tamen si quid boni vel ipsa, vel altera ecclesia habet, ego & minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultus [b] est enim, qui in eo se primum existimat, vt bona, quæ viderit, discere [c] cōtemnat. *Idem eidem, epistola 64.* Nam quod Primas Byzanzenus [d] sedi Apostolicæ dicit se subijci, [e] si qua culpa in episcopis inuenitur, nescio [f] quis ei subiectus non sit: cum vero culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis [g] æquales sumus.

al. ei episcopus subiectus

¶ Hoc caput sumptum est ex duabus epistolis eidem Ioanni episcopo Syracusano scriptis: sed in epist. 63. ex qua accepta est prior pars, agitur de Constantinopolitana ecclesia: in sequenti vero 64. agitur de Primate ByZaceno prouincia Africa, non autem Constantinopolitano, quod videntur & Gratianus & Anselmus, apud quem eodem modo legitur, voluisse, adducti fortasse summula illa, quæ præposita est epistola Gregorij. Auctor quidem glossæ, quod Gratianum putauit sensisse, aperte exposuit.

Item Gelasius Papa I. ad Faustum magistrum legationis.

¶ Constantinopolitanus episcopus auctoritate Romani Pontificis deponitur. C. V.

Iuo. p. 5. c. 9.

QVa traditione maiorum, Apostolicam sedem in iudicium vocant? [h] An secundæ sedis antistites, & tertiæ, ceterique bene sibi conscij sacerdotes depelli [i] debuerunt; & qui religionis extitit inimicus, [k] depelli non debuit? Viderint ergo, si alios habent canones, quibus suas ineptias exequantur. Ceterū isti, qui sacri, [l] qui ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, sedem Apostolicam ad iudiciū vocare non possunt, & Constantinopolitanæ ciuitatis episcopus, quę vtiq; per canones inter sedes nullum nomen [m]

QVa traditione.] CASVS. Acacius Cōstantinop. patriarcha cum esset in hæresi, excommunicauit Alexandrinum & Antiochenum patriarchas, & eos à suis sedibus fecit expelli, quia sibi non fauebāt in suo errore. quare Gelasius Papa in illa synodo cōgregata excommunicauit Acacium & Constantinopolitanos ei fauētes, qui inciderant in hæresim iam damnatā. Acacius vero Cōstantinopolitanus episcopus & complices conquerentes dicebāt Papam nō debuisse eos excommunicasse nisi in synodo cōgregata, & sic volebant cogere Papam congregare concilium, vt de suo facto iterum cognosceretur in synodo, & hoc intendebant probare auctoritate quorumdā canonum, quos fallaciter inducebant. Sed Gela. contra eos dicit, quod iustissime sunt damnati, cum illi iniuste condemnauerunt Alexandrinum, & Antiochenum patriarchas: nec auctoritates quas allegant, eos defendere possunt. [2]
¶ Capitula quæ sequuntur cum §. plana sunt vsque ad finem distin.

[2] De hac materia loquit 24. q. 3. cum quibus.

c ¶ Discere.] Arg. est hic contra seniores, qui erubescūt discere à iuuenibus. sic 38. dist nullus. & 24. q. 3 si habes. & 84 dist. peruenit. Item habes hic, quod maiores tenentur sequi exempla minorum si bona sunt. 1. q. 1. si fuerit. & c. neque in homine & 19. dist. secundum.

Senes nō debēt erubescere à iuuenibus discere.

d ¶ Bizanzenus.] idest, Constantinopolitanus, primo enim Constantinopolis dicta fuit Bizantium.

h ¶ Vocant.] ad concilium faciendum. [3]
i ¶ Depelli.] ab Acacio Constantinopol. patriarcha.
k ¶ Inimicus.] Acacius.
l ¶ Qui sacri.] ironice dicit.
m ¶ Nullum nomen.] quia tempore Gelasij Constantinopolitana ecclesia nō habuit secundū locum adhuc. vel nullum vocat propter hæresim ibi statutam.

[3] Scilicet pro dānationem alicui⁹, quasi Papa nō possit sine cōcilio aliquem damnare, quod falsū est. Hu.

a Reno-

accepit, in communionem recidens perfidorum, non debuit submoueri?

Item ex vi. synodo sub Iustiniano congregata, c. 36.

¶ Constantinopolitana ecclesia secundum à Romana obtinet locum. C. VI.

RENOUANTES [a] sancti Cõstantinopolitani decreta cõcilij, petimus, † vt Constantinopolitana sedes similia [a] priuilegia, quæ superior [β] Roma habet, accipiat; nec non [γ] in ecclesiasticis rebus magnificetur vt illa: sed hæc secũda post illã existens, prius quam [b] Alexandrina sedes numeretur; deinde Antiochena, & post eam Hierosolymitana. Τιμᾶσθαι, idest, statuimus

α ¶ Renouantes.] *Hic agitur de quinto illo canone primę synodi Constantinopolitanæ, de quo sup. ead. c. Constantinopolitanę. dictum fuit. Et quod attinet ad omnes hos canones, qui sextæ synodo tribuuntur, videnda est notatio ad c. sextam. sup. 16. distin.*

β ¶ Superior.] *Ita habetur in aliquot vetustis exemplaribus: nam in vulgatis erat,* inferior, *Gręce est,* τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης, *idest,* antiquioris, vel senioris Romę, *vt mſ. c. proximo. Omnino autem caput hoc longe breuius est in hac versione, quam in Gręco exemplari, vno tantum loco copiosius, quod Antiochenam numerat sedem, cuius in Græco vulgato nulla mentio.*

γ ¶ Nec non.] *sic emendatum est ex aliquot manuscriptis, & Græco; antea enim legebatur,* non tamen.

Hinc datur intelligi, quod Alexandrina ecclesia de secunda facta sit tertia, & Antiochena de tertia sit quarta, nisi forte quis duas contendat esse secundas, vt Constantinopolitanam, & Alexandrinam parem suæ dignitatis velit locum obtinere.

Vnde in viij. synodo habita sub Hadriano Papa ij. can. 21.

¶ Quę Patriarchalium sedium primum, vel deinceps teneat locum. C. VII.

DIffinimus neminem prorsus mundi potentũ, quẽquã eorũ, qui Patriarchalibus præsunt sedibus, inhonorare, aut mouere à proprio throno tentare; sed omni reuerentia, & honore dignos iudicare, præcipue quidẽ sanctissimũ Papã senioris Romæ, deinceps autem Constantinopoleos Patriarcham, deinde vero Alexandriæ, ac Antiochiæ, ac Hierosolymorum. [c] Deusdedit. p. 3. Ansl. l. 2. c. 72.

DISTINCTIO XXIII.

BReuiter [d] quæ inter ecclesiastica officia sit differentia, monstrauimus. Nunc à sum-

a Renouantes.] † Similia.] Simile priuilegium habet in quibusdã: quia ad ipsum appellatur medijs prætermissis, vt 11. q. 1. si clericus. Et quia deponit episcopum, vt videtur, vt 3. q. 5. quia suspecti. Et Imperator dicit, q; idẽ iuris habet in suis subditis, qd Papa in suis, vt in Authen. de eccl. tit. §. 1. coll. 9. Similiter, Alexandrina ecclesia forte in prædictis simile hẽt priuilegiũ Romanæ, vt 65. dist. quoniã. & c. mos antiquus.

Appellatio põt ad Papã omisso medio interponi.

b ¶ Priusquam.] Sic ergo aliqua ecclesia priuatur iure suo sine culpa sua, & hoc fit q̃nque propter fauorem, q̃nq; propter odium. Propter fauorẽ multipliciter. vno modo vt hic: alio modo fauore sacerdotij, vt 54. dist. frequens. Et alio modo ꝓpter vim cõsecrationis, vt 14. q. 6. comperimus. Quãdoq; propter fauorem religionis, vt ext. de eccl. ædi. ad audiẽtiam. 1 Quãdoq; ꝓp scandalũ, vt ext. de cleri. ægro. cua. Q̃nq; propter defectũ sacramẽti, vt 34. dist. si cuius. Item propter odiũ alterius, vt 70. dist. neminẽ. 16. q. 7. decernimus. Propter paupertatẽ. 10. q. 3. c. vnio. Itẽ propter ordines, vt dis. 54. frequẽs. Aliàs regulare est, q nemo sine culpa sua priuãdus est iure suo, vt 16. q. 7. inuentum. & 56. dist. satis peruersum, 2 Hic põt haberi locum distinctio, q; q̃nque perditur priuilegiũ ꝓpter fauorẽ, vt hic. q̃nque propter enorme damnum, vt ext. de deci. suggestũ. q̃nq; ꝓpter abusum. 11. q. 3. priuilegium. quãdoq; propter delictum. 11. q. 2. ita nos. q̃nq; propter negligẽtiã. ff. de nũdinis. l. 1. q̃nq; propter ꝯtium factum. extra de priuil. si de terra & c accedentibus. Et not. q; licet quis sine culpa perdat priuilegium, numquã tñ sine causa. ext. vt lite nõ contest. quoniam frequenter. §. porro. vnde versus:

Paupertas, odium, vitium, fauor, & scelus, ordo,
Personas spoliant & loca iure suo.

Iure suo multis modis q̃s priuatur.

1 De hoc & c. no. extra de priuil. antiqua. Arch.

2 Scilicet, q patriarchalibus sedibus præsident, vt Pisanus, Bituricensis, Grandensis. nam plures debent esse, qui in capite cuiusq; prouinciæ, &c. 99. dist. c. 1. sm. Hug.

c Diffinimus.] 3 Ac Hierosolymorũ] Sunt & alij 2 patriarchę, vt Bituricen. Aquilegien. vt 9. q. 3. cõquestus. & c. nunc vero. 93. dist. erubescant.

Breuiter.] Hæc distin. diuiditur in sex partes, in quarum prima ponit quid iuris sit de electione Romani Pontificis. Secunda ibi, [Episcopi vero.] Tertia ibi, [His igitur.] Quarta ibi, [Dalmaticis.] Quinta ibi, [Quæritur.] Sexta ibi, [Subdiaconus.]

CASVS. Supra ostensum est, quæ differentia sit inter ecclesiastica officia, & ministros ecclesiæ in illo c. cleros. In hac vero 23. dist. ostenditur qualiter quisq; debet ordinari à summo vsq; ad vltimum gradum.

d ¶ Breuiter.] In hac dist. 23. ostenditur qualiter singuli ordines

1 j.eo.c.1.
2 j.eo.c.1.
3 j.eo.c.3.& 4. seq. annectit. & quid iuris sit si aliqua orta fuerit contradictio in cōsecratione epi. & de professione obediētiæ, quā debent inferiores facere suis prælatis. j.eo. c.illud. & c.seq. Ioā. de Fant.

ordinem sunt cōferendi. Et primo ostendit qualiter debet Papa eligi & ordinari. 1 Secundo qualiter ordinandus in episcopum debeat examinari. 2 Tertio qualiter episcopus, & alij inferiores sint ordinandi. 3 Quarto annectit de habitu clericorum, & quod moniales non debent contingere sacra vasa.

sic,& ordinandi Ro.Eccl.si inthronizari non potest. In tertia parte, quæ incipit ibi,[Quod si quis contra hoc.] maledicitur ei, qui contra hoc decretum fuerit ordinatus, cum suis fautoribus, pœna depositionis adiunctas & benedicitur omnibus obseruatoribus. Et no.quod ab illo verbo, [Nouit beatitudo,] vsque in finem sunt verba Nicolai.

mo incipientes, & vsq; ad vltimum gradum descendentes, qualiter quisq; eorum debeat ordinari, sanctorum auctoritatibus ostendamus.

Vnde Nicolaus Papa ij.in conc. Lateranensi.

¶ Decretum Nicolai Papæ de electione summi Pontificis. C. I.

Pann.l.3.c.1.

IN nomine[a] Domini nostri & saluatoris Iesu Christi. Anno ab incarnatione eiusdem M L I X. mense Aprili,indictione[b] xij.propositis sacrosanctis Euangelijs,præsidente quoq; reuerendissimo, ‡ ac beatissimo Nicolao Apostolico Papa in basilica Lateranēsis Patriarchij,[c] quę cognominatur Cōstantiniana, cōsidentibus etiā reuerendissimis episcopis, abbatibus,presbyteris,diaconis, idem venerabilis Pontifex auctoritate Apostolica decernens de electione summi Pontificis,inquit. ¶ Nouit beatitudo vestra dilectissimi fratres, & coepiscopi, inferiora quoque membra Christi non latuit,defuncto piæ memoriæ Domino Stephano prædecessore nostro, hæc Apostolica sedes, cui auctore Deo, deseruio, quot aduersa pertulerit, quot denique per simoniacæ hæresis trapezitas[d] repetitis malleis,crebrisq; tunsionibus subiacuerit;adeo,[e] vt columna Dei viuentis iam iam pene videretur concussa nutare, & sagena summi piscatoris procellis intumescentibus cogeretur in naufragij profunda submergi. Vnde, si placet fraternitati vestræ, debemus, auxiliante Deo, futuris casibus[f] prudenter occurrere; & ecclesiastico statui; ne recidiua ‡ (quod absit) mala præualeant,præcauere. Quapropter instructi prædecessorum nostrorum, aliorumque sanctorum Patrum auctoritate,decernimus,atque statuimus, vt obeunte huius Romanæ vniuersalis ecclesiæ Pontifice, in primis Cardinales episcopi diligentissime simul de electione tractantes,[g] mox Christi ‡ clericos Cardinales adhibeant: sicque reliquus clerus, & populus ad consensum nouæ electionis accedat; nimirum præcauentes, ne venalitatis morbus aliqua occasione subrepat. Et ideo religiosissimi[h] viri præduces[i] sint in promouenda Pontificis electione; reliqui autem sequaces. Certus vero, atque

‡ al. reuerentissimo
‡ al. rediuiua
‡ al. episcopi

¶ Casus §.seq. per se patet.

a ¶ In nomine.]hæc sunt verba notarij vsq; ibi, [Nouit beatitudo.] ADDITIO Sic 8. q 3. Artaldus. 16.q 1. hinc est etiam. & 1. quæst.7.conuenientibus. arg.

b ¶ Indictione.] indictio dicitur spatiū trium lustrorum.

c ¶ Patriarchij.] in quo Papa residet.

d ¶ Trapezitas.]idest, campsores.

e ¶ Adeo.] Hic tangitur latenter, quod legitur in chronicis, q. Benedictus x. qui successit Stephano, electus est de pontificatu, & factus est Papa Ioannes Sabinen. episcopus pro pecunia: 4 cui impositū est nomen Siluester. & iste etiam deiectus est. & deinde reparatus, & restitutus est Benedictus,& iterum electus est Benedict⁹, & datus Papatus Ioanni archipresbytero ante portam Latinā, cui impositū est nomen Gregorius:& hic ab Henrico Imperatore est depositus, & vltra montes translatus est. hoc totū vno anno factum est, & propter hoc datum fuit priuilegium Henrico de quo hic fit mentio.

Multiplex Papæ mutatio.

4 Nunquid iste sic elect⁹ posset accusari de simonia? argu. q. sic,79.dist. si qs pecunia, vbi de hoc j. ead.dist.c.1.

f ¶ Futuris casibus.] No. ad cautelam futurorum aliquid statui,vt 63.dist. cum Hadrianus. & 1. q.7.conuenientibus ff.loc. si quis domum. §.1. argum. contra,quia non imputatur alicui si non damnauit ecclesia, vt ext. vt eccle. benefi. vt nostrum, & ff. ad leg. Aquil.l.si putator.

IN nomine Domini.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte ponuntur verba notarij. In secunda parte,quæ incipit ibi.[Nouit beatitudo.]dicit Nicolaus, q. mortuo Stephano Papa, ecclesia multas passa fuit tribulationes,& iniurias. & ideo volens futuris casibus prouidere, statuit, vt quoties mortuo Papa electio de successore eius imminet facienda,conuenire debeant Cardinales,& vocare qui vocandi sunt,qui debent eligere vnum de seipsis, si ibi idoneus inueniatur: alioquin de alia ecclesia eligatur, & consecrabitur à Cardinalibus, sicut archiepiscopi cum episcopis suis consecrant,& confirmant episcopos: & hæc electio fiat in ciuitate Romana, vel alibi in necessitate, & ex sola electione habeat potestatem disponendi de rebus eccle-

g ¶ Tractantes.] 5 Videtur, q. electionem semper debet præcedere tractatus: alioquin electio nulla est,sicut alienationē debet præcedere tractatus,vt 12.q.2.fine. lo. q. hodie expressum est ext. de electio. in Genesi. & cap. quia propter. B. 6

h ¶ Religiosissimi] idest,episcopi Cardinales.

i ¶ Præduces.] j.distin 89 cap. 1.contra. Sed hic dixit, præduces, non respectu Cardinalium, sed aliorum clericorum. Vel religiosos appellat hic episcopos Cardinales.

5 Electionē tractatus pręcedere debet.

6 Et no. q. hinc etiā colligit, q. clerici prius debe tēt in aliquē cōsentire, & postea alijs religiosis viris. vel laicis renuntiare. Laur.

legitimus[a] hic electionis ordo perpenditur: si perspectis diuersorum Patrum regulis, siue gestis, etiã illa beati Leonis prædecessoris nostri sententia recolatur: [Nulla,[b] inquit, ratio sinit, vt inter episcopos habeantur qui nec à clericis sunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à comprouincialibus episcopis cum metropolitani iudicio consecrati.] Quia vero sedes Apostolica cunctis in orbe terrarum præfertur ecclesijs, atq; ideo super se metropolitanum habere non potest; Cardinales episcopi proculdubio metropolitani vice funguntur;[c] qui videlicet electũ episcopum ad Apostolici culminis apicem prouehant. Eligatur autem de ipsius ecclesiæ gremio,[d] si reperitur idoneus; vel si de ipsa non inuenitur, ex alia assumatur; saluo debito honore, & reuerẽtia dilecti filij nostri Henrici; qui in præsentiarũ Rex habetur, & futurus Imperator Deo concedente, speratur; sicut iam sibi concessimus, & successoribus illius, qui ab hac Apostolica sede personaliter hoc[e] ius impetrauerint. Quod si prauorum, atq; iniquorum hominum ita peruersitas inualuerit, vt pura, sincera, atque gratuita fieri in vrbe[f] non possit electio; Cardinales episcopi cum religiosis clericis, catholicisq; laicis, licet[g] paucis, ius potestatis obtineant, eligere Apostolicæ sedis Pontificem, vbi congruere viderint. Plane, postquam electio fuerit facta, si bellica tempestas, vel qualiscumque hominum conatus malignitatis studio restiterit, vt is, qui electus est, in Apostolica sede iuxta consuetudinem inthronizari non valeat: electus tamen, sicut verus Papa, obtineat auctoritatem regendi Romanam ecclesiam, & disponẽdi[h] omnes facultates illius: quod beatũ Gregoriũ ante suam cõsecrationem fecisse cognouimus. Quod si quis contra hoc nostrum decretum synodali sententia promulgatum, per seditionẽ, vel præsumptionem, aut quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus, seu inthronizatus fuerit, auctoritate diuina, & sanctorum apostolorum Petri & Pauli, perpetuo anathemate cum suis auctoribus, fautoribus, & sequacibus à liminibus sanctæ Dei ecclesiæ separatus abijciatur, sicut Antichristus, inuasor, & destructor totius Christianitatis: nec aliqua † super hoc ei audientia[i] reseruetur: sed ab omni ecclesiastico gradu, in quocumque fuerat prius, sine retractatione deponatur: cui quisquis adhęserit, vel qualemcumq; tamquam Pontifici reuerentiam exhibuerit, aut in aliquo eum defendere præsumpserit, pari sententia † sit mancipatus. Quisquis autem huius nostræ † decretalis sententiæ

[b] j.dist.62. nulla ratio.

† al. aliquando

† al. sententia

† al. nostri

a ¶ Legitimus.] id est, canonicus.

b ¶ Nulla.] dist.62.c.1.

c ¶ Funguntur.] non tamen ideo sunt maiores Papa: quia consecrant eum: quia suffraganei consecrant metropolitanum, non tñ ideo sunt maiores, vt 66.dist.c.1. vt ext. de elect. nosti. nisi sint archiepiscopi transmontani, ext. de elec. ꝙ sicut. Vel nisi sint excẽpti, qui si transmontani sunt, statim possunt administrare, vt extra de elect. nihil. sed certe videtur, ꝙ in omnibus idem iuris est, vt si electus non posset intrare possessionem rei ad quam est electus, nihilominus pro possessore est habendus, vt 92.dist. si quis episcopus. & ext. de resti. spolia. sępe. sed illa cap. loquuntur quando impeditur per aduersarium: secus posset dici quando impedimentum est in seipso: puta quia nondum est consecratus. ext. de do. & contu. contingit.

d ¶ Gremio.] Ergo aliquis in Romana eccle. potest esse non idoneus ad Papatum, & sic est cõtra 21. dist. quamuis. in fi. vbi dr, ꝙ ibi non est macula, nec ruga, sed bene potest esse, ꝙ omnes sunt sancti, non tamen omnes sunt idonei ad Papatum, vel quia sunt corpore viciati, vel aliud habẽt impedimẽtum. Item habes hic, ꝙ semper de clericis ipsius ecclesiæ eligendus est prælatus, si ibi est idoneus, vt 61. dist. null⁹. & c. obitũ. & 63. dist. metropolitano. idem in Abbate, vt 18.q.2. quam sit. 1 & tunc sufficit, ꝙ sit bon⁹. 2 sed si de altera ecclesia eligitur, requiritur, ꝙ sit optimus, vt dicũt quidam. & est arg. ad hoc. ff. de tutori. & curatori. diuus. De hac materia plene inuenies. 8.q.1. licet. Ioan. & tamen tali iuri potest renunciari. vnde si maior pars capituli eligat de alia ecclesia, valebit electio. extra de elect. cum nobis olim. & cap. cum inter canonicos. & capit. in causis. licet Ioan. dixerit contra. & sufficit etiam tũc, quod sit bonus, vt in prædi. decret. cum nobis. B.

e ¶ Personaliter hoc.] Ex his verbis apparet personale priuilegiũ hoc fuisse: & ideo ad alios non prorogari. ff. de censi. ætatem. & 7.q.1. petisti. & 16.q.1. hinc etiam.

f ¶ Fieri in vrbe.] Sẽper enim ibi facienda est ordinatio, & examinatio clericorũ, vt 24. dist. qñ. & si alibi fit electio, quam in loco ad hoc determinato, electio est nulla. vt ext. de elect. venerabilẽ. nisi subsit causa, vt hic dicitur, & 63. dist. quanto & ext. de elect. bonæ memoriæ.

ADDITIO. Nã duæ partes Cardinaliũ semp debẽt adesse ext. de elec. licet nisi sint valde remoti. Io. de Fant.

g ¶ Laicis, licet.] hoc tantum ad laicos refertur.

h ¶ Et disponendi.] In alijs prelatis secus est. nã illi ante confirmationem non habent ius administrandi, quidã, & installationẽ. Alij dicũt solã confirmationẽ sufficere: & hoc verius. De hoc not. Inn. ext. de cau. poss. cũ super. in glo. 1. ibi videas.

i ¶ Audientia.] Hic habes casum vbi alicui denegatur audientia, scilicet in casu intrusionis, & 3.q.1. §. patet. Item

Consecrans est inferior consecrato.

Papa, an possit esse qs nõ idoneus.

Eligẽdus, an debeat esse de gremio ecclesiæ.

1 Et cap. Abbatẽ. 2. Arch.

2 Ad hoc extra de electio. cũ nobis olim. immo sufficit ne malus existat, vt 16.q. 1. monasterium.

Electio quę sit i loco nõ determinato nulla est.

Electus ante confirmatiõ nec nõ administrat.

3 Subaudiũt

Audiẽtia est multipliciter deneganda.

Item & in casu schismatis, vt 23.q.5 non vos. Item cum quis recipit ecclesiã de manu laici, vt 16.q.7. si qs deinceps. Item cum quis excõicat suum maiorem, vt 21. di. in tantum. vnde vł, q̃ spoliatus pro aliquo istorum casuum non possit petere restitutionem, ex quo ei denegatur

maledictorum duo sunt genera. 24.q.3. cum sancti.

EPISCOPI VERO. Hæc est 13. pars dist. in qua ponit, quæ sunt quærenda in episcopo tempore consecrationis. Io. de Fan.

Casus huius §. per se patet.

temerator extiterit, & Romanam ecclesiam sua præsumptione confundere, & conturbare contra hoc statutũ tentauerit, perpetuo anathemate, atque excommunicatione damnetur; & cum impijs, qui non resurgent in iudicio, reputetur: omnipotentis iram contra se sentiat, & sanctorũ apostolorum Petri & Pauli (quorum ecclesiam præsumit confundere) in hac vita, & in futura furorem [a] sentiat: fiat habitatio eius deserta, & in tabernaculis eius non sit qui inhabitet: fiant filij eius orphani, & vxor eius vidua: commotus amoueatur ipse, & filij eius, & mendicent, & eijciantur de habitationibus suis: scrutetur fœnerator omnem substantiam eius, & diripiant alieni labores eius: orbis terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa [b] sint ei contraria, & omnium sanctorum quiescentium merita illum confundant; [c] & in hac vita super eum apertam vindictam ostendant. [d] Obseruatores autem huius nostri decreti, omnipotentis Dei gratia protegat, & auctoritas beatorum apostolorum Petri & Pauli ab omnium peccatorũ vinculis absoluat.

Tfal. 1. *Psal. 68.* *Psal. 108.* *Sap. 3.*

¶ *Huius decreti integrum exemplum est in vetustissimo libro Abbatia monasterij Farfensis litteris Longobardicis ante annos penè quingentos scripto, & alibi.*

2 *Episcopi verò, & cæteri ordines infra constituti, qualiter ordinari debeãt, ex auctoritate Carthaginensis concilij quarti, c. 1. cui interfuit Augustinus tempore Honorij Augusti, ostendamus; ab eorum examinatione incipientes.*

¶ Quomodo sit examinandus, qui in episcopum eligitur. C. I.

Ordo Romanus pag. 95. Burc. l. 1. c. 8. Iuo, p. 5. c. 62. Poly. l. 2. tit. 9.

QVi episcopus ordinandus [e] est, antea examinetur, [f] si natura sit prudens, si docibilis, [g] si morib. temperatus, [h] si vita [i] castus, si sobrius, si semper suis negotijs cauens, [k] si humilis, si affabilis, si misericors, si litteratus, si in lege Domini instructus, si in scripturarum sensib. cautus, si in dogmatibus ecclesiasticis exercitatus; & ante omnia, si fidei documenta [l] verbis simplicibus [m] asserat, [n] id est, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum vnum Deum esse confirmans, totamque Trinitatis deitatem coessentialem, & consubstantialem, & coæternalem, & coomnipotentem prædicans: si singulas † quasque in Trinitate personas plenũ Deum, & totas tres personas vnum Deum: si

† *al. singulã quãque personam.*

QVi episcopus.] CASVS. In hoc c. ostēdit quot & quę ab electo in ep̃m & confirmando sunt quęrenda tēpore cõsecrationis: in quibus si inuentus fuerit instructus, ab omnib. episcopis consecretur pręsente archiepiscopo, vel auctoritatem pręstante.

e ¶ Ordinãdus.] idest consecrandus: quia tunc est scrutinium faciendum. — Consecrãdus an sit ante examinãdus.

f ¶ Examinetur.] ista examinatio non est facienda, nisi circa ignotos. § 47. dist. de Petro, & 94. dist. valde. & hoc verum est de scrutinio electionis: nisi forte summa tim ẽt circa notum quæreretur de modo eligendi, & de ijs quæ habes, extra de elect. cum in cunctis. Scrutinium autem quod fit in consecrando, illud numq̃ est omittēdum, ẽt circa notum; vt hic, & 65. dist. c. 1. 2. & 3. & 75. dist. c. 1. immo repellitur, & si in vno deficiat. 38. dist. quę ipsis. — § Arg. ad hoc] dist. prox. nullus. vbi de hoc.

g ¶ Si docibilis.] Melius diceretur, docilis, qa homo est docilis & doctrinalis, liber docibilis: quandoque tamen ponitur vnum pro alio, vt hic & 6. Ioã. in Euãg. Et erunt omnes docibiles Dei. debet autem rationẽ reddere omni poscenti. 36. dist. c. qui eccle. §. ecce. — Docilis & docibilis differunt.

h ¶ Temperatus.] ĩ. 11. q. 3. illa præpositorum.

i ¶ Vita.] infra dist. 55. legem.

1 Ad idẽ 7. q. 1. p̃sentid. 64 dist. quo rũdã. Arch.

a Idem not. Ian. extra de except. pb. cũ nris. in glo. pen. iuxta fi & facit quod no. 1. q 7 § verũ. in gl ce ec. in fi. Arc.

gatur audientia. Arg. contra, extra de restit. spol. in litteris Sol. quilibet spoliatus restitui dẽt, nisi spoliatus sit à iudice iusta de causa, vt extra de rescr. dilectus. 1 & nisi in casib. exceptis, vt extra de restitu. spol. litteras. & c. ex transmissa 3. q. 1. in summa. nec excommunicatus directè poterit restitutionem petere, a vt extra de except. cum inter. 3. q. 1. in summa. vbi de hoc. Ber.

a ¶ Furorem.] id est, vindictam.

b ¶ Elementa] idest, siue sit in terra, siue in aqua puniatur.

c ¶ Confundant.] idest, à confusione non liberentur.

d ¶ Ostendant.] Nec peccauit iste maledicendo; quia

k ¶ Cauens.] Nam pp simplicitatem repellitur quis, vt 39. dist. Petrus. sed iam promotus non deponitur: sed ei coadiutor datur. 7. q. 1. quia frater noster.

l ¶ Fidei documenta.] idest, fidem.

m ¶ Simplicibus] idest, apertis nõ implicitis. extra de sum. trin. firmiter. & ĩ. dist. 4. erit autem. non inusitatis. 4 ĩ. dist. 36. illiteratos. melius 37. dist. relatum. arg. ad testes repellendos, arg. 4. q. 3. si testes. §. item in testibus arg. contra instrumenta.

n ¶ Asserat] Profiteri debet, q̃ obseruabit patrum regulas. in Authẽ. quomodo oporteat episcopos. §. ad nos ergo, circa prin. coll. 1.

4 Vnde Apost. ad Timo. profanas vocũ nouitates deuita. Io. de Fan.

incarnationem diuinam non in patre, neque in spiritu sancto factam, sed in filio tantum credat, vt qui erat in diuinitate Dei patris filius, ipse fieret in homine hominis matris filius, Deus verus ex patre, homo verus ex matre, carnem ex matris visceribus habens, & animam humanam rationalem, simulq; in eo veritas vtriusque naturæ, idem Deus & homo, vna persona, vnus filius, vnus Christus, vnus Dominus creator omnium, quæ sunt, & auctor, Dominus, & rector cum patre, & spiritu sancto, omnium creaturarum: qui passus sit vera carnis passione; mortuus vera corporis sui morte; resurrexit vera carnis suæ resurrectione, † & vera animæ resumptione; in qua veniet iudicare viuos, & mortuos. Quęrendũ etiam ab eo, si noui & veteris testamenti, id est legis, & Prophetarum, & Apostolorum vnum eundemque credat auctorem, & Deum: si diabolus non per cõditionem, [a] sed per arbitrium factus sit malus. Quærendum etiam ab eo si credat huius, quam gestamus, & non alterius carnis resurrectionem; si credat iudicium futurum, & recepturos singulos pro his, quæ in carne gesserunt, vel pœnas, vel præmia; † si nuptias non prohibeat; † si secunda matrimonia non damnet, si carniũ pceptionem non culpet; si pęnitentibus reconciliatis communicet, si in baptismate omnia peccata, idest tam illud originale contractum, quàm illa, quæ volũtarie admissa sunt dimittantur, [b] si extra ecclesiam [c] catholicam nullus saluetur. Cum in his omnibus examinatus, fuerit inuentus plene instructus: tunc cum consensu clericorum, & laicorum, [d] & conuentu totius prouinciæ episcoporum, maximeque metropolitani vel auctoritate, vel præsentia ordinetur episcopus. Suscepto in nomine Christi episcopatu, non suæ delectationi, nec suis motibus, sed his Patrum definitionibus acquiescat. [a]

† al. receptione.

† al. gloriam.

† al. improbet.

[a] *Caput hoc integrum extat in ordine Romano, additis ad initium his vocibus,* Statuta ecclesiastica, *cui similem titulum toti Carthaginensi quarto concilio esse præpositum in aliquot vetustis codicibus testantur illi, qui tomos conciliorum ediderunt.*

[a] ¶ Acquiescat.) *Post hoc verbum tam in concilio, quàm in ordine sequitur,* In cuius ordinatione etiam ætas requiratur, quã sancti Patres in præeligendis episcopis constituerunt.

Item Isidorus de ecclesiasticis officijs, lib. 2. c. 2.

¶ Qualis esse debeat clericorum conuersatio. C III.

3 HIs igitur lege Patrum cauetur, vt ã vulgari vita seclusi, à mundi voluptatibus sese abstineãt: non spectaculis, [c] non pompis intersint: conuiuia publica fugiant, priuata non tantum pudica, [f] sed & sobria colant; vsuris nequaquam incumbant, neque turpium occupationes lucrorum, fraudisque cuiusquã studium appetãt: amo-

Refertur in cõcilio Moguntino primo, c. 10.

---

[a] ¶ Non per conditionem.] id est, per creationem. [t] vult.n. dicere, quod non est creatus malus, vt quidã dicunt, sed ex libero arbitrio factus est malus, immo adhuc habet liberum arbitriũ, sed illud est ad malũ tantũ: alioquin, si non haberet liberum arbitriũ, nõ demereretur. 25. q. 5. vasis iræ. immo quotidie fit [u] peior. similiter angelus habet liberum arbitriũ, sed illud est tm ad bonũ, & pro id quotidie meretur, & fit melior. Homo habet liberũ arbitriũ æque ad bonum & ad malum, vt 25. q. 4. Nabuchodonosor.

[b] ¶ Dimittantur.] id est, [x] dimissa ostẽdantur. nã per contritionẽ dimittuntur adulto peccata. nõ per baptismũ, [y] aut.n. adultus accedit ad baptismum cum charitate, aut non: si cũ charitate, iam nullũ in eo est peccatũ, vt legitur de Cẽturione. vt 16. dist. deinde. & de consec. dist. 4. non dubito. si sine charitate, nullũ peccatũ ei dimittit. de conse dist. 4. ostenditur. Dimittuntur tñ satisfactiones, quas pro peccatis facere debet, vt de cõse. dist. 4. sine pænitentia. Itẽ & originalia dimittũtur per baptismũ adultis. sed nullum mortale. si non habet charitatem. 1. q. 1. vide.

[c] ¶ Extra ecclesiam.] 1. q. 1. extra ecclesiam catholicam. & cap. ex ecclesia.

[d] ¶ Et laicorum.] Sed quare hic post examinationẽ requirit consensus clericorũ & laicorum? qui enim electioni cõsensit, postea electo nihil obijcere põt, vt 8. q. 2. dilectissimi. Sed dicas hic loqui de examinatione, quæ fit tẽpore cõsecrationis: nec aliud vult dicere, nisi quod cõsecrari debet. si ita est, quod oẽs consenserint in eum. Item patet hic, quod laici possunt contradicere electioni, vt dicam infra cap. illud. &c.

HIs igitur.] Hæc est tertia pars dist. in qua ostendit Isidorus qualiter clerici debeãt viuere, & quæ vitare, & quæ obseruare debent, vt doctrinæ grauiam possint populis ministrare. Io. de Fan. & P. & hęc sint loco casus.

[e] ¶ Non spectaculis.] vbi turpes ludi exercentur, vt infra de consecr. dist. 1. non oportet & 34. dist. presbyteri.

[f] ¶ Pudica.] id est continentia quo ad sermones lasciuos, [z] & quotidie esurire debent, & esse cum vacuo ventre, vt infra de conse. dist. 5. sint tibi.

[t] Sub. non necessitatẽ.

[u] *Nec diabolus fit peior, nec Angelus melior, neque eorum meritũ vel demeritũ augetur, nisi quo ad pœnã, vel præmium accidentale: Vide B. Tho. 4. dist. 10. ar. 1. q. 6. & 1. p. q. 62. arti 9.*

[x] *Per sacramentum ex attrito quis fit contritus, ideo dimittuntur peccata, non tantum osten duntur dimissa. Vide B. Tho. 4. dist. 4. q. 2. ar. 1. q. 1. ad primũ. & dis. 6. q. 1. ar. 3. q. 1. ad quintũ, & 1. p. q. 69. ar. 4. ad secundum.*

[y] Sed remanet iniquitas ipsa, i. fomes peccati. de pœn. dist. 4. c. tu Rex. & videas quod legitur, & not. de cõse. dist. 4. c. 2. & c. nõ ex quo. Arc.

Electioni possunt laici cõtradicere.

[z] Scilicet, vt nõ dicantur ibi, vel fiant impudica, vel inhonesta. 44. di. cõuiuia, secundum Hug.

¶ Pœn.

a ¶ Pecuniæ.] Diuites tamen non sunt abijciendi cum bonis operibus. 30. dist. hæc autem scripsimus.

Simonia in omni sacramento committitur.

b ¶ Pro beneficijs.] & pro sacramentis ecclesiasticis, quæ dicuntur medicina; quia sanant vulnera peccatorum. 13. q. 2. animæ. Ioan. Fan. dixit in omnibus sacramentis

rem pecuniæ, [a] quasi materiem cunctorum criminum fugiant, & secularia officia, negotiaque abijciant; honoris gradus per ambitiones non subeant: pro beneficijs [b] medicinæ Dei, munera nó accipiant; dolos, & coniurationes caueant: odiũ, æmulationé, obtrectationem, atq; inuidiam fugiant: non vagis oculis, non effræni lingua, aut petulanti, fluidoq; † gestu incedant; sed pudorem, & verecundiam mentis simplici habitu, incessuq; ostendant: obscœnitatem etiam verborum sicut & operum penitus execrentur: viduarum, & virginũ frequentationem [c] † fugiãt; contubernia extranearum fęminarum nullatenus appetant; castimoniã quoq; inuiolati corporis perpetuo cóseruare studeant: aut certe vnius matrimonij vinculo fœderentur; senioribus [d] quoq; debitam obedientiam præbeant, neq; vllo iactantię studio semetipsos attollant: postremo doctrinę lectionibus, psalmis, hymnis, canticis, exercitio [e] iugiter † incumbant. Tales enim debent esse qui diuinis cultibus se mancipandos student exhibere; scilicet, vt dum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis administrent.

† al. tumidoque gressu

† al. visitationes frequentissimas

† al. ingi

Idem Clemens ad Iacobum fratrem Domini, epist. 2.

¶ Qui digne sacramenta tractare non possunt, ad ministerium non eligantur diuinum. C. IIII.

Poly. l. 4. tit. 31.

TAles ad ministerium eligantur clerici, qui digne possint Dominica sacramenta tractare. Melius est enim Domini sacerdoti paucos habere ministros, qui possint digne opus Dei exercere, quam multos [f] inutiles, qui onus graue [g] ordinatori adducant.

Et in cóc. Afri. c. 17.

Item ex concilio Carthaginen. 3. cap. 40.

¶ Si electo in episcopum aliqua objiciuntur, quinq; vel sex episcopi ad eius purgationem conueniant. C. V.

Poly. l. 2. tit. 8. Ans. l. 6. c. 65. Burc. l. 1. c. 6. Iuo, p. 5. c. 60.

ILlud [h] statuẽdum est, vt quãdo ad eligendũ [i] episcopũ cóuenerimus; si qua contradictio fuerit oborta, [k] (quia sæpe talia facta sunt apud nos) nó pręsumãt ad purgãdũ [l]

mica, vt ext. de præben. quia in tantum. & multitudo onerosa nihil habet honesti, vt in Auth. de referendarijs. in fi. coll. 2. Item est hic arg. cõtra illos, qui allegant multa, de consec. dist. 5. non mediocriter. 14. q. 1. odi, & proieci. nam vtilius est pauca effundere, &c. C. de vete. iu. enucle. tanta. §. si quid autem.

g ¶ Graue.] Qui ex certa scientia indignũ ordinat, aut deponitur, aut priuatur potestate ordinãdi, vt 50. dist. ex pœnitentibus. & 51. distin. aliquantos.

1 De hac materia legitur, & not. 36. distin. q ecclesiasticus. & ibi dicam. Arch.

ILlud.] CASVS. Quidam episcopi conueniunt ad episcopũ cõsecrandum in scrutinio. cõtradicunt quidã ne consecret, & crimina obijcientes deficiunt in probatione. cogitur clericus ad purgationem ꝓpter infamiã; quærebatur per quot vel vbi debeat fieri purgatio? respon. q̃ non tantum cum tribus, sed cum quinque vel sex debet se purgare, & debet fieri purgatio coram plebe, cui ipse est præficiendus, & facta purgatione ordinari debet. Potest & alio modo poni casus. Quidã episcopi cõuenerunt ad consecrandũ episcopum cõtradicitur ei, nõ debet ordinari nisi de causa cognoscatur. sed de causa illa cum sit criminalis, nõ debent cognoscere pauciores quam sex epi, & si tres conueniant, addant̃ tres: si quattuor addantur duo: & tunc si accusator deficiat, ille se purget publice, & postea ordinetur.

mentis committi simoniam, nisi in matrimonio, ideo forte, quia ibi non confertur gratia * Spiritus sancti, vt 32. q. 2. connubia. sed in alijs sacramentis confertur, vt 1. q. 1. quidquid inuisibilis. Greg. dixit, q̃ ibi committitur simonia, cum sit maius inter sacramenta, vt dixi 32. q. 2. honorantur.

* Matrimoniũ & sacramentũ cõfert gratiam: nec text. alleg. facit ad propositũ: & vide cõci. Tridẽ. sess. 24. c. 1. & S. Th. 2. 2. q. 100. art. 2. ad 6 arg. & 4. dis. 25. q. 3. art. 2. q. 1. ad 2. dis. 26. q. 2. art. 3. per tot.

c ¶ Frequentationem.] Nota solam frequentationem prohiberi. ex eo enim q̃ frequenter fit, præsumitur q̃ male fiat, vt 81. dist. clericus, & si quispiam. & volumus. & 32. dist. hospitiolum.

d ¶ Senioribus] idest, prælatis.

e ¶ Exercitio.] j. de consec. dist. 5. numquam.

TAles.] CASVS. Quidam episcopi multitudinis ordinandorum pompam quærentes, promouebant indignos, quos Papa reprehendit, dicens, q̃ melius est habere paucos & bonos, quam multos & inutiles; qui graue onus ordinatori afferant.

f ¶ Multos.] Multitudo enim aliquos facit magis viles, vt 93. dist. legimus. & multitudo est canonibus ini-

h ¶ Illud.] Si electo cõsecrando objicitur crimen, non est consecrandus ante causæ examinationem, & si prius venerant quattuor episcopi ad consecrationem, adhuc veniant duo: & si ante venerant tres, veniant adhuc alij tres ad audiendam causam criminis obiecti. & secundum hoc exponas, eligendum, idest, consecrandum. 2 & expone, purgandum, idest, examinandũ. & ita intellige, q̃ hic objiciebatur crimen in modum accusationis. nam si esset obiectum in modum exceptionis, nõ viderentur necessarij tot epi, cum causa illa posset expediri per procuratorem, vt ext. de accu. super his. & sic patet q̃ metropolitanus possit audire causam criminalé episcopi, licet non possit eum deponere: tamen requiritur præsentia plurium episcoporum. Alij intelligunt tantum de eo, qui tenetur se purgare. Dic, vt 3. q. 6. c. quamuis. & c. accusatus.

2 Sub. & sic tenet̃. sic improprie exponitur eligere, i. confirmare. 7. q. 1. remoto. & eligere, i. cõsecrare. 8. q. 1. epo. in fi. sm Hug. & Io. de Fant.

i ¶ Ad eligendum.] idest, consecrandum.

k ¶ Oborta.] idest, quod objicitur crimen ei.

l ¶ Ad purgandum.] idest, examinandum.

eum, qui ordinandus est, tres [a] tantum; † [b] sed postulentur ad numerum supradictorum duo, vel tres, & in eadem [c] plebe, [d] cui ordinandus est, discutiantur primo personæ contradicentium: postremo illa etiam, quæ objiciuntur, [e] pertractentur, & cum purgatus fuerit [f] sub conspectu publico, ita demum ordinetur. Si hoc cum vestræ sanctitatis animo concordat, roboretur vestræ dignitatis † responsione. Ab vniuersis episcopis dictum est: Satis placet.

† al. tantum accedere

† al. dignationis

Item ex concilio Toletano xi. c. 10.

¶ Vota suæ promissionis spondeant, quos ecclesiastica promouet disciplina. C. VI.

Ans. l. 7. c. 88.

QVamquam omnes, q sacris [g] mancipātur ordinibus, canon eis regulis teneantur adstricti; expedibile [h] tamen est, vt promissionis suæ vota sub cautione [i] spondeant, quos ad promotionis gradus ecclesiastica probat † disciplina. Solet enim plus [k] timeri quod singulariter pollicetur, quam quod generali sponsione cōcluditur. Et ideo placuit huic sancto concilio, vt vnusquisque, qui ad ecclesiasticos gradus est adscensurus, non ante honoris consecrationem accipiat, quam placiti † [l] sui adnotatione [m] promittat, vt fidem [n] catholicam sincera cordis deuotione custodiens, iuste & pie viuere debeat, & in nullis operibus suis canonicis regulis contradicat; atque vt debitum per omnia honorem, atque obsequij reuerentiam præminenti sibi vnusquisque dependat, iuxta illud beati Leonis Papæ edictum: [Qui se scit aliquibus esse præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum: sed obedientiam, quam exigit, etiam ipse depēdat.] Pœna etiam † iuxta ecclesiasticæ cōsuetudinis morem, & placitis talium

† al. promouebit

† al. placita sibi

epist. 82. ad Anastasium Thess. episcopum.

† al. tamen] ori.

a ¶ Tres.] qui soli possent consecrare eum: sed ipsi non possunt audire causam criminalem.

b ¶ Tantum.] s. accedere. aliàs est in textu, accedere.

c ¶ Et in eadem.] Ibi enim melius potest inquiri de crimine, vbi aliquis conuersatus est, vt 24. q. 1. pudenda. extra de elect. postquam.

Electū laici possunt accusare.

d ¶ Plebe.] Not. arg. q laici admittuntur ad accusandum electum, vt s. ea. quia episcopus. in fi. 61. dist. studij. 63. distin. vota. nam eps debet habere bonū testimoniū ab his qui foris sunt, vt 8. q. 1. licet. & de conse. dist. 1. iubemus. Itē quia interest ipsorum, vt ext. de testib. c. de cetero. & est arg. ad hoc ext. de testi. ex parte Adæ. & in Authen. de san. epis. §. si quis aūt coll. 9. & est arg. ad hoc 81. distin. Maximianus arg. cō 18. dist. cōsulendū. vbi dr ad denuntiationē nō admittuntur laici, si malo zelo ducantur. Item, si ideo dicis admittendos laicos, qa ipsorū interest, ergo siue sint bonæ famæ, siue malæ, admittunt, qa nullus remouetur ab accusatione, qui suā iniuriam psequitur, vt 4. q. 6. omnibus. male ergo dicit decretum, q laici infames nō admittuntur ad accusationē clericorum, [a] vt 2. q. 7. accusatio. Potest hic dici, q hic loquitur cū ciuiliter agitur, & in eo casu quilibet admittitur, etiam fœmina, vt ext. de test. tam litteris. Si quæris, quare ergo tot epi conuocantur, cum ciuiliter agitur? Respon. quia agitur de crimine, licet non criminaliter. Vnde oportet etiam inscribi ad pœnam extraordinariam, vt ext. de accu. super his. Et est argu. ad hoc 3. q. 6. hæc quippe. vbi xij. episcopi requiruntur, & tamen [illegible] ciuiliter agitur, vt videtur.

a Præterea ex hoc sequeretur, q siue iste electus malæ famæ fuerit, siue non: semper admittūtur laici p illud c. oībus. qd fīa falsum est 2. q. 1. in primis. ver. si. Io. de Fant.

e ¶ Illa quæ ob[illegible]iuntur.] si sint grauiora, vel non.

f ¶ Et cum purgatus fuerit.] idest, iudicatus innocens.

QVamquam.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Toletano, an clerici qui promouentur ad ordines, & prælaturas promittere debeant suis maioribus viuere iuxta fidem catholicam, & eis reuerentiam & obedientiam præstare. & respondet, q quamuis ad hoc teneantur generaliter: tū ab eis hoc exigitur expresse. Solet enim plus timeri, &c. & qui contra hoc promissum venerit, iuxta consuetudinem, pœnam persoluat.

a Scilicet cō promitteré. & dic, solet enī, &c. q. d. ad cautelam fit: hic. n. nō magis tenet si specialiter promittat, q si generaliter. & qd dicit gl. ex priuilegio, dic iure speciali, s. ex sua promissione. Archid.

g ¶ Sacris.] idest, ecclesiasticis.

h ¶ Expedibile.] idest, vtilum.

i ¶ Cautione.] scilicet, iuratoria.

k ¶ Plus.] Si ergo aliquis iure communi se potest tueri, [a] & priuilegio 89. distin. quisquis. & ext. de rescrip. c. 1. arg. contra de fi. instru. inter. vbi dicitur, q idem nō pōt dari & cōfirmari. Item arg. cōtra. C. de thesau. l. vnica. de hoc plura arg. inuenies. 100. dist. contra morē. Sed ita dicat consilio meo, si quæratur ab eo; hoc habeo de iure communi; & si hoc non esset, habeo ex priuilegio, vt ext. de præscrip. veniens. Item not. quod plus valet specialis cautio, quam generalis, vt hic, & ff. si quis cau. l. sed & si. §. quæsitum. Item & plus specialis confirmatio, quam generalis. extra de confirmatio. bonæ. Item & specialis appellatio, quam generalis, vt ext. de appel. super eo. & specialis delegatio quam generalis, vt ext. de rescrip. ad hoc. & specialis subscriptio quam generalis. ff. ad l. Corn. de fal. diuus. 2. respon. & speciale mandatū, vt ext. de rescrip. c. 1. & melius cap. pastoralis. aliàs tamen plus valet generalis correctio, quam specialis, quando multitudo est in causa. 23. q. 4. non potest. & generalis petitio, vt 13. q. 2. non æstimemus. & generalis quæstio. ff. de quæstio l. 1. § qui quæstionem.

Specialitas, an sit generalitati præferenda.

l ¶ Placiti.] idest, pacti.

m ¶ Adnotatione.] idest, scriptura.

n ¶ Vt fidem.] Not. q quilibet clericus suo prælato præstabit obedientiam, vt inf. de consecra. dist. 5. in omnibus. & not. quod præstat electus suo maiori iuramentum de fide & canonibus seruandis, vt hic. de in demnitate rerum ecclesiæ seruanda, vt 18. dist. de Syracusanę. de immoderata exactione non facienda. 10. q. vlt. c. 1. in fi. Item de fidelitate, ext. de iureiuran. ego N. Item de pensionibus debitis soluendis. argu. ext. de no. oper. nuntia. cū ex iniuncto. ext. de electio. qualiter. Item de pensionibus non augendis. argum. ext. de iu. tua. Item suspectus de inobedientia, iuramentum præstat de obedientia seruanda. extra de maiorita. & obed. cum in ecclesijs. in fi. Nec obstat contrarium ext. de maiori. & obed. īegebatur. quia ibi loquitur de iam promoto, & non suspecto.

Electus suo superiori multa cum iuramento promittit.

a ¶ Trans.

Clericus sub pœna se pôt obligare.

a ¶ Transgressores.] Hic habes, quòd clericus se potest obligare sub pœna spirituali, & pecuniaria, ad spiritualem pœnam se potest obligare, scilicet ad pœnam depositionis, vel anathematis, vt 1. q. 7. quoties. de consecra. dist. 2. ego Berengarius. extra de elect. cum dilectus. in fi. similiter ad pecuniariam pœnam se potest obligare. 21. q. 5. si quis cuiuslibet. extra de arbit. cum dilecti. Sed numquid pœna soluta potest agi ad obedientiam, vel ad id quod promissum est sub pœna, vel an sufficiat tantum pœna esse contentum? De hoc dic, vt no. 25. q. 2. quæcumque.

De hoc et no. 2. q. 5. si qis psbyter. Arch.

DEHINC. Supra ostensum est de electione, & ordinatione Papæ, & de examinatione epõrum, & quales esse debeant epi, & alij clerici. Nũc verò ostẽdit qualiter debeat fieri ordinatio, primo epi, & postea cęterorũ.

EPiscopus.] CASVS. Quando ordinat episcopus, duo episcopi debent tenere librum Euangeliorum super caput ordinandi. tertius super eum fundat benedictionem: reliqui episcopi, qui adsunt, caput eius tãgant.

† al. inferenda.

inferenda, † & ab ijs, qui transgressores [a] fuerint, persoluenda est.

Dehinc disponitur, qualiter ecclesiastici officij ordinantur, in concilio Carthag. 4. c. 2.

¶ Qualiter ordinetur episcopus. C. VII.

Ordo Roman. pag. 100. Poly l. 2 tit. 9. Ans. l. 6. c. 49. al. 55. Iuo. p. 5. c. 124. Pann. l. 3. c. 18.

EPiscopus, cum ordinatur, duo episcopi ponant, & teneant Euangeliorum codicem [b] super caput, & ceruicem eius: & vno super eum fundendo benedictionem, reliqui omnes episcopi, qui adsunt, manibus suis caput eius tangant.

¶ Qualiter ordinetur presbyter. C. VIII.

Ex eod. cõcilio. c. 3. Poly. l. 2. tit. 32. Ans. l. 7. c. 53. Iuo. p. 6. c. 12. Pann. l. 3. c. 33.

PResbyter cũ ordinatur, episcopo eum benedicente, & manum super caput eius tenente, ét omnes presbyteri, qui præsentes sunt, manus suas iuxta manũ episcopi super caput illius teneant. Sicut autem in die suæ ordinationis sacerdos orario vtroque humero ambitur: ita tempore consecrationis eodem orario debet vti instanter.

Vnde in concilio Bracharensi 3. c. 3. legitur.

¶ Quod quisque accepit tempore consecrationis ferat tempore oblationis. C. IX.

ECclesiastica, & antiqua institutione præfixum nouimus, vt omnis sacerdos, cũ ordinatur orario [c] vtroq; humero ambiatur, s. vt qui imperturbatus pręcipitur consistere inter prospera & aduersa, virtutum semper ornamento vtroque circumseptus appareat humero. Qua ergo ratione tempore sacrificij nõ assumit, quod se in sacramento accepisse non dubitat? Proinde modis omnib. conuenit, vt quod quisque percepit in consecratione honoris, hoc retineat & in oblatione, vel perceptione suæ salutis; scilicet, vt cum sacerdos ad solemnia missarum accedit, aut per se Deo sacrificium oblaturus, aut sacramentũ corporis [d] & sanguinis Domini nostri Iesu Christi sumpturus, non aliter accedat, quàm orario vtroque humero circumseptus, sicut & tempore ordinationis suæ dinoscitur consecratus, ita vt de vno eodemq; orario ceruicem [e] pariter, & vtrumque humerum premens signum in suo pectore præparet † crucis. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitæ subiaceat.

† perferat.] ma. nuscri.

4 *Dalmaticis autem nec episcopis, nec diaconis absq; Apostolica licentia vti permittitur.*

Vnde Gregorius Aregio episcopo Francorum, lib. 11. epist. 111.

¶ Casus sec. c. & §. p se planus est.

b ¶ Codicem.] Consueuit quęri, an quilibet istorum episcoporum, ordinet episcopum, & an appositio libri sit de substantia consecrationis? & potest dici, q nullus solus eum ordinat: sed quilibet eorum consecrat eũ: quia consecrare est cum alio sacrare, vt 24. q. 1. pudenda. sicut plures ferunt trabem, ita q nullus per se ff. ad legem Aquil. ita vulneratus. §. 1. nõ autem credo, q liber sit de substantia consecrationis.

Episcopus solus cõsecrare non pôt episcopum.

Consecrare quid est.

ECclesiastica.] CASVS. Quidã epi vel sacerdotes cum cantabant Missam, non habebant orarium, id est, stolam. Quęsitum fuit in concilio Bracharen. quid iuris esset? Et respondet, q sicut in die suę ordinationis habuerunt orarium, sic cũ Missam cantant, orarium teneant, quod vtrique humero attribuatur: & qui aliter fecerit, debet excommunicari. Sequens §. patet.

c ¶ Orario.] id est, stolam.

d ¶ Corporis.] † 1 No. q si in ęgritudine sumit sacerdos Eucharistiam, circumdabit stola vtrumque humerum.

1 Cõsecrationis Eucharistiæ. Hug.

e ¶ Ceruicem.] Si sacerdos legit Euangelium, numquid vtetur stola secundum quod diaconus? Arg. q sic, vt 93. dist. præcipimus. & 94. dist. c. 1. & 2. Potius credo sequendam consuetudinem, vt 12. dist. scit. maximè de his, quæ breuiter sunt edita. ff. de ven. insp. l. 1. §. vlt.

DALMATICIS. Hæc est iiij. pars, vbi quæritur, quid iuris de dalmaticis. Io. de Fan. & P.

† Lau. & Hu. dicũt hoc nõ esse in iure:

determinatũ, & ideo ſtat ↄ̃ſuetudini, al' h̃c credit verũ eſſe, qđ ſ. p:ox dictũ e'ſt. ſ. q̃ debet ſt. lã habere, vt diaconus. Scripſit etiã Lau. de ſubdiacono: ſtola quã portat in manu ſiniſtra cõſuetudine repe- rit, nõ iure.

COmmunis filius. CASVS. Epiſcopi & archidiacones olim dalmaticis non vtebãtur, niſi Papa eis concederet ſpecialiter; quare Aregius epiſcopus ſupplicauit Papę per Petrũ diaconum, vt cõcederet ſibi, & archidiacono ſuo vſum dalmaticarum: ſed tunc tẽporis Papa non conceſſit: quia Petrus nuntius epĩ cito receſſit pp infirmitatem ſuorum hominũ, & quia multis implicitus negotijs erat, illud nouum ſubito & inconſulte ſibi cõcedere non potuit; nũc vero cõcedit eis priuilegiũ vtendi dalmaticis, & eas per Cyriacũ abbatem ſibi tranſmittit. Quod ſequitur planum eſt, vſque ad capitulum, præterea.

ſimiliter inungitur & brachium ſiue humerus principis: ſed & manus & caput epĩ inungitur chriſmate, vt extra de ſacra vnct. cũ veniſſet. in fi. contrariũ hic aſſignatur 16. q. 1. §. ecce ſufficiẽter. vbi dr̃; q̃ manus ſacerdotis ſicut manus epiſcopi conſecrantur; ſed verum eſt,

¶ Abſque Apoſtolica licentia Dalmaticis, nec epiſcopis, nec diaconis vti licet. C. X.

COmmunis filius[a] Petrus Diaconus nobis innotuit, quòd fraternitas veſtra tempore, quo hic fuit, popoſcerit, vt ſibi & archidiacono ſuo vtendi Dalmaticis licentiam præberemus. Sed quia ita hominum ſuorum infirmitate[b] compulſus feſtinanter abſceſſit, vt nec ipſe mœror incumbens diutius (vt dignum erat, & res deſiderata poſcebat) fineret permanere, & nos in multis implicitos, eccleſiaſticæ rationis conſideratio nouum[c] hoc inconſulte, & ſubito non permitteret indulgere: idcirco, poſtulatę rei prolongatus effectus eſt. Nunc verò charitatis tuæ bona reuocantes ad animum, huius auctoritatis noſtræ ſerie, petita concedimus, atque te, & archidiaconum tuum Dalmaticarum vſu decorandos eſſe conceſſimus, eaſdemque Dalmaticas dilectiſſimo filio noſtro Cyriaco abbate deferente tranſmiſimus. Anſ. l. 6. c. 88. al. 96.

[a] ¶ Cõmunis filius.] ille diaconus.

[b] ¶ Suorũ infirmitate.] Nota, q̃ pp infirmitatem ſuorum põt aliquis ſe excuſare, ſicut pp timorẽ ſuorũ, vt extra de appell. ex parte. Item nota, q̃ propter intemperiem loci aliquis excuſatur, vt hic, & 74. diſt. quorũdam Arg. contra, extra de do. & contu. cum dilecti. in fi. Ioan.

Loci intẽperies excuſat.

¶ Qualiter ordinetur Diaconus. C. XI.

DIaconus dum ordinatur, ſolus epiſcopus,[d] qui eum benedicit, manum ſuper caput illius ponat; quia nõ ad ſacerdotium, ſed ad miniſterium conſecratur. Ex conc. Carth. 4. c. 4. ordo Roman' p. 91. col. 2. Polyc. l. 2. ti. 32. Anſ. l. 7. c. 52. al. 60. Iuo, p. 6. c. 13. Pann. l. 3. c. 34.

§ *Quæritur autem, an poſt benedictionẽ manus presbyterorum, & diaconorum chriſmatis liquore debeant perungi.*

De his ita ſcribit Nicolaus Papa Radulpho archiepiſcopo Bituricenſi.

[c] ¶ Nouũ.] No. q̃ ea quę de nouo petunt, non ſine magna deliberatione conceduntur, vt hic, & 16. q. 1. in parochia. maximè à Romana eccleſia, q̃ oĩa cum magna maturitate ſolet tractare, vt 35. q. 9. apoſtolicæ. quia in rebus nouis conſtituendis euidẽs debet eſſe vtilitas, vt ff. de conſti. princip. rebus. hodie verò diaconi indiſtinctè vtuntur dalmatica, vt 15. q. 3. epiſcopus aut pr̃ſbyter. 76. diſ. de ieiunio.

¶ Nec presbyteris, nec diaconis in conſecratione, chriſmate manus perungere licet. C. XII. Iuo, p. 6. c. 121.

PRæterea ſciſcitaris, vtrum ſolis presbyteris, an & diaconis debeant, cum ordinantur, manus chriſmatis[e] liquore perungi. Quod in ſancta hac Romana eccleſia, cui Deo auctore deſeruimus, neutris agitur. Sed & quia ſit à nouæ legis miniſtris actum, nuſquam (niſi nos fallat[f] obliuio) legimus. Ergo ad B. Innocentij Papæ canonica decreta ſanctitatem tuam tranſmittimus, & quæ tibi ſint in conſecrationibus, & ordinibus[†] obſeruanda, principia paginę ad Decentium Eugubinum epiſcopum miſſę te affatim[‡] edocebunt.

Inno. PP. j. ep. 1. † al. ordinationibus. ‡ Adde de hac dictiõe affatim, not. in c. vni. in gl. ſup ver. affatim. extra de reli. dom. lib. 6. & per Arch. hic.

ꝫ Vnde q̃ hic dicitur, chriſmate, ſol. cõtrariũ. nã in cõtrario dicit de vnctiõe olei. ſm Lau.

¶ Hoc nõ videtur procedere hic, nã hic non erat obliuio iuris, ſed exẽplorũ, ſm L.

Hoc c. non eſt hoc pbare: qm ibi hẽ de alba. ſic 93. diſt. diaconus in cõuentu. ſed Hug & Laur. intelligũt albam, i. dalmaticã. ſic & exponit in pceden. cap. diaconus.

[d] DIaconus dum ordinatur, ſolus epiſcopus.] Sacerdoti autem imponunt manus omnes presbyteri aſtantes, vt ĩ. ea. presbyter.

QVÆSTIO. Hæc eſt quinta pars diſt. vbi quæritur, vtrum ſacerdotes vngãtur oleo, vel chriſmate. & reſpondetur, q̃ oleo tantum. Io. de Fan.

PRæterea.] CASVS. Bituricen. archiepiſcopus quæſiuit à Papa, an manus presbyteris tantum debent vngi chriſmate: an etiam presbyteris & diaconis, qñ ordinantur: & reſpondit Papa, q̃ neutris debet hoc fieri; ſed tranſmittit eũ ad decreta Inno. vbi in prima pagina ad Decentium epm̃ miſſa inuenies, quæ ſunt in conſecrationibus obſeruanda.

[e] ¶ Chriſmatis.] Manus ſacerdotis inungimus oleo: eſt, quòd conſecrantur oleo; ſed non chriſmate, ꝫ vt dixi: ſi autem aliquis eſt vnctus oleo pro chriſmate, vel econuerſo: nihilominus ordinatus eſt: ſed ſuppleri debet id quod omiſſum eſt, vt extra de ſacra. non ite. paſto ralis.

[f] ¶ Fallat.] Non ergo Papa habet omnia iura in pectore ſuo. vnde etiam Vrbanus dicit, quòd nõ reperitur prohibitum quin vir & vxor ſimul poſſint ſuſcipere puerum, vt 30. q. 4. quòd autem & tamen anteceſſor huius Leo illud prohibuerat. de conſecra. diſtin. 4. non plures, & hoc concedo. Quod autem dicitur, quòd Papa habet omnia iura in pectore ſuo, vt C. de teſt. omnium. verum eſt per interpretationem: quia omnia

ꝫ Ad hoc facit l. pen. C. de his q. vt indi. q̃ſq; cũ Papa, vel Imperator erret in iure, vt l. 3. §. fi. & ibi gl. ff. de ſup. le. adde Bal. in l. præſcriptione. col. 6. ff. ſi cõtra ius vel vti. publ.

omnia interpretari potest. nam & quandoq; impedit minori intelligentia, vt extra de censi. cum instantia.

Quorundam.] CASVS. Vnus in presbyterū, duo in leuitas promoueri volebant: episcopus autem cū pateretur infirmitatē oculorū, manum super caput or- & de ordinatis & respōdet, vt episcopus qui defunctus est, relinquatur diuino examini: ordinati verò careāt ordine, quem peruerse acquisiuerunt.

Casus autem alij qui sequuntur vsque in fi. dist. plani sunt, & per te facile videbis.

PALEA C. XIII.

Ex conc. Hispalensi. 2. c. 5. Burc. l. 1. c. 5. Iuo, p. 5. c. 213. & p. 6. c. 102.

EX [a] epistola Simplicij Papę Seuero, & Florentino episcopis directa. Ad cognitionem nostri examinis, Gabrenensis diaconi relatu, peruenit de quibusdam ipsius ecclesiæ clericis: quorū cum vnus ad presbyterium, duo ad leuitarum ministerium consecrarentur, episcopus eorum, oculorum dolore detentus fertur manum suam super eos tantum posuisse, & presbyter quidam illis contra ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse; qui propter tantā præsumptionis audaciam poterat accusatus iudicio præsenti damnari, si adhuc in corpore positus, non fuisset mortis vocatione præuentus. Sed quia iā ille examini diuino relictus, humano iudicio accusari non potest, ij, qui supersunt, & ab eo non consecrationis titulum, sed ignominiæ potius elogiū acceperūt, ne sibi licentiam talis vltra vsurpatio faciat, decreuimus, vt à gradu sacerdotalis, vel leuitici ordinis, quem peruersè adepti sunt, depositi æquo iudicio abijciantur. Tales enim merito iudicati sunt remouendi: quia praue inuenti sunt constituti.

[a] ¶ Ex epistola.] *Hęc Palea in nullo manuscripto exemplari est inuenta. Burchardus & Iuo ante hoc caput, quod incipit,* Ad cognitionem, *referunt aliud quoddam caput, quod incipit,* Relatio, *ex epistola Simplicij missa Equitio Florentio, (siue Florentino) & Seuero episcopis. Quamobrem inde potest hoc esse translatus titulus. Caeterum caput hoc à Burchardo citatur ex concilio Bragga; ab Iuone in quinta quidem parte, c. 213. ex Carthaginensi; in sexta verò, c. 102. ex Hispalensi 2. c. 5. quo etiam loco extat. & sequens caput.* Quorundam. *est quasi huius summa.*

Item quæritur, an eorum ordinatio sit rata habenda, quibus episcopus oculorum languore detentus manus imponit, & presbyter super eos orationem dicit.

De his ita statutum est in concilio Toletano.

In cōc. Hispal. 2. c. 5.

¶ Et ordinator & ordinatus damnationis subeat pęnam, cum episcopus manum imponit, & alius orationem dicit. C. XIIII.

QVorumdam clericorum, dum vnus ad presbyteriū, duo ad leuitarum ministerium sacrarētur, episcopus oculorum dolore detentus, fertur manum suam super eos imposuisse [a] tantum, & presbyter quidam illis contra ecclesiasticū ordinem benedictionem dedisse. Sed quia iam ille examini diuino relictus, humano iudicio accusari non potest: [b] ij, qui supersunt, gradum sacerdotij, vel leuitici ordinis, quem peruersè adepti sunt, amittant. [c]

Item ex concilio Carthagin. 4. c. 5.

Ordo Romanus pag. 91. Rabanus de instit. cle. l. 1. c. 8.

¶ Qualiter subdiaconus ordinetur. C. XV.

6 SVbdiaconus, cum ordinatur, quia ma-

ordinandorum imposuit, & presbyter quidam orationem dixit; quęrebatur quid deberet fieri de episcopo, & P. Ab hoc loco vsque ad finem distinctionis ponemus casum, quia littera plana est.

[a] ¶ Imposuisse.] Hic habes, q̄ duo imperfecta sacra non cōstituūt vnū pfectum: [1] & hoc ideo, quia sacramēta sunt vnitatis. de consec. dist. 2. quia passus. & vnitas diuisionem non recipit. 24. q. 1. loqtur. [2] Idem dico in sacro baptismi & eucharistię, & in omnibus illis, vbi certa forma desideratur, q̄ duo imperfecta non faciunt vnum perfectū. Idē est in excusatione tutorum, q̄ duę imperfectę excusationes nō faciunt vnam perfectam, vt C. qui numero tutela. l. 1. Idē est in stipulatione, quia illa non diuiditur. ff. de verb. obli. l. 1. & l. continuus. Sed sacramentum solennitatis (vt est Missa) bene diuiditur, & ibi duo imperfecta faciunt vnum perfectum, vt 7. q. 1. nihil.

[1] Ar. contra 16. q. 3. § p̄scriptionū. ver. q̄ si ab eo. vbi d̄ hoc in glo. an aliqua, &c.

[2] Adde glo. huic cōtrariā in c. nihil. in ver. presbytero. j. 7. q. 1. & cōcor. eā, vt ibi.

[b] ¶ Non potest.] q̄a crimina morte extinguunt, & nullus post mortem pōt accusari, vt 24. q. 2. c. 1. ff. de bonis eorum, q ante sententiam mortem sibi consci. l. vi. & 23. q. 2. admonere. nisi in crimine hæresis, vt 24 q. 2. sane. 2. vel si aliquis hęreticus instituit hæredes, vt extra de hære. si qs episcopus. vel si in notorio crimine decessit, vt 88. dist. neque prout consueuit notari 24 q. 2. in summa.

Defunct⁹ de quibusdā criminibus pōt accusari.

[c] ¶ Amittant.] & tamen nūquam eum receperunt: & ita aliquis dicitur amittere quod numquam habuit, vt 5. q. 6. qa. 25. q. 4. Guilisarius.

Ad idem 37. dist. concilia. vbi de hoc. Archi.

SVbdiaconus] Hęc est vj. pars dist. in qua probat per xvij. ca. qualiter minores ordinātur. Io. de Fan.

a ¶ Quia manus] scilicet consecratoriam, sed ordinatoriam accipiunt.
b ¶ Impositioné.] Verum est, quòd nó imponitur manus super caput subdiaconi, sicut super caput diaconi vel sacerdotis: sed imponitur manus super ipsum secundum q; impositio manus idem est, q; ordinatio: & sic non obstat contrarium. 79. distin. quoniam. vbi dicitur, quòd etiam lectori manus imponitur.
dist. per lectis. vbi d. q. collatio illorũ ordinum spectat ad episcopum: sed illud verum est de solenni ordine.
l ¶ Debet.] parum. Nã magnitudo coronę est signum conuersionis, vt extra de successi. ab inte. cum dilectus, in parte decisa. 12. q. 1. duo.

nus[a] impositionem[b] non accipit, patenam de manu episcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum; de manu verò archidiaconi accipiat vrceolum cum aqua, † manile, & manutergium.

Item ex eodem concilio, c. 6.

¶ Qualiter acolythus ordinetur. C. XVI.

Acolythus cum ordinatur, ab episcopo quidé doceatur, qualiter in officio suo agere debeat: sed ab archidiacono accipiat ceroferarium[c] cum cereo, vt sciat se ad accendenda[d] ecclesię luminaria mancipari; accipiat & vrceolum[e] vacuum ad suggerendum vinum in Eucharistiam[f] sanguinis Christi.

Idem ex eodem, c. 7.

¶ Qualiter exorcista ordinetur. C. XVII.

Exorcista cum ordinatur, accipiat de manu episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi episcopo: [Accipe, & commenda memoriæ, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum,[g] siue baptizatum, siue catechumenum.]

Idem ex eodem concilio, c. 8.

¶ Qualiter lector ordinetur. C. XVIII.

Lector cũ ordinatur, faciat de illo episcopus verbũ ad plebé, indicans ei fidem, ac vitam, atque ingenium; post hæc spectante[h] plebe tradat ei codicé, de quo lecturus est, dicens ad eum: [Accipe, & esto relator † verbi Dei: habiturus, si fideliter & vtiliter impleueris officium, parté cum ois, qui verbum Dei ministrauerint.] †

Item ex eodem, c. 9.

¶ Qualiter ostiarius ordinetur. C. XIX.

Ostiarius cum ordinatur, postquam ab archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat cõuersari; ad suggestionem archidiaconi tradat ei episcopus claues[i] ecclesiæ de altario, dicens: [Sic age, quasi redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clauibus recluduntur.]

Item ex eodem concilio, c. 10.

¶ Qualiter psalmista ordinetur. C. XX.

Psalmista, idest cantor, potest absq; licétia episcopi, sola[k] iussione presbyteri officium suscipere cantandi, dicente sibi presbytero: [Vide, vt quod ore cantas, corde credas; & quod ore credis, operibus comprobes.]

Clerici comam nutrire prohibentur, quorum caput desuper in modum sphæræ rasum esse debet.[l]

Vnde Anicetus Papa episcopis Galliæ.

---

c ¶ Acolythus.] Ceroferarium.] idest, candelabrum.
d ¶ Ad accendenda] non in lampadibus, sed cum legitur Euangelium, vt 11. distin. cleros.
e ¶ Vrceolum.] ad vinum.
f ¶ Eucharistiam.] id est, calicem.
g ¶ Exorcista cum.] ¶ Super energumenum.] Energumeni dicunt lunatici, & obsessi à dęmonibus: ab eo, q; est in: & ergo, q; est labor: & méne, q; est defectus: q; est quasi in opere deficiens. Archi.
h ¶ Lector.] ¶ Spectante.] 67. dist. reliqui contra, vbi dicit, quòd episcopus minores ordines potest conferre sub testimonio trium. Sed hic loquitur de ignotis.
i ¶ Ostiarius.] ¶ Claues.] vt eijciat excommunicatos, & infideles. vt 21. dis. c. 1. in fi.
k ¶ Psalmista.] ¶ Sola.] de abbatibus non dubitatur, & chorepiscopis, quin minores ordines conferant, vt j. 68. dist. quamuis. & 69. dist. qm. similiter eps, qui renuntiauit episcopatui. extra de eo, q. renun. epi. reg. siuit. Sed qualiter sacerdotes cõferunt ordinem primũ, cũ ordinari nemo possit sine titulo, vt 70 distin. c. 1. & solus eps titulum confert, vt 16. quæst. 7. c. nullus. & extra de offi. archidia. cũ satis? Sed hoc verum est de maioribus ordinibus. Vel dic quòd possunt assignare titulũ, sed non curá animarum. Signat contrariũ 45. dist.

Hic videas q. l. c. 11 & no. 5. q. 6 qa. 1. responso.

Energumeni

Et recipiat fideles. Arch.

Scilicet benedictis: aliàs nó est verũ, q; minores conferát, vt dicá ĩ hoc cap. qm. hic alle. Archi.

a ¶ Pro. Isid. li. 2. offic. c. 10. Poly. l. 2. ti. 32. Ans. l. 7. c. 59. Iuo, p. 6 c. 14. Pann. l. 3. c. 35.

Corona non debet esse magna.

† al. aqua manili.

Poly. ibidem. Ans. l. 7 c. 58. Iuo. p. 6. c. 15. Pann. l. 3. c. 35.

Poly. l. 2. tit. 32. Ans. l. 7 c. 57. Iuo, p. 6. c. 16. Pann. l. 3. c. 37.

Poly. ibidem. Ans. l. 7. c. 55. Iuo, p 6. c. 17. Pann. l. 3. c. 38.

† al. lector.

† bene administrauerunt.] ordo Ro.

Poly. ibidem. Ans. l. 7. c. 54. Iuo, p. 6 c. 18. Pann. l. 3. c. 39.

Poly. ibidem. Ans. l. 7. c. 53. Iuo, p. 6. c. 19. Pann. l. 3. c. 40

P Rohibete.[a] Iuxta Apostolum.] in epistola ad Corinthios dicitur: Vir si comam nutrit, ignominia est ei. mulier si comam nutrit, gloria est ei.
b ¶ Sphæræ.] 7. 12. q. 1. duo.

C Lerici.] etiam vxorati, vt ext. de vita & ho. cleri. clericus. 32. distin. si qui vero. sed illud potest intelligi si vult gaudere priuilegio clericali, aliàs secus, vt 84. dist. quisquis. Ioan. Ego dico, quod clericus coniugatus non potest gaudere priuilegio clericali: nec debet ferre tonsuram, cum hoc faceret in vituperium ordinis clericalis, vt ext. de cleri. coniu. cap. Ioannes. Bar.

Clericus coniugatus non gaudet priuilegio clericali.

ADDITIO. Ad hoc plene nota 50. dist. cap. vlt. 10. q. 3. cos. & 32. dist. si qui. Arch.

d ¶ Religionẽ.] alioquin perdit priuilegium clericale. extra de vita & hone. cler. c. vlt. ext. de sent. excommu. in audiẽtia. De habitu clericorũ plene habes 21. q. 4. in summa.

e S I quis.] f Comam.] vel barbam, vt ext. de vita & hone. cler. c. 5.

f ¶ Sit anathema.] videtur ergo, quod omnis apostata sit excõmunicatus, vt ext. de apost. c. 1. & infamis est. 3. q. 4. si quis à vero.† 6. q. 1. infames. quod non cõcedo: & expone sit, idest, fiat. nam & monachus in apostasia potest recipere ordinẽ, vt ext. de temp. ord. ex parte. & Innoc. dicit, quod admoneri debet priusquã suspendatur, vt ext. de sent. excom. sacro.

Apostata quilibet, an sit excõicatus.

† al. si qs vero à suo.

: Dicas, quod hoc non põt verũ intelligi in clerico sæculari, nã [in] regulari secus, vt ext. li. 6. ne cler. vel mo. vt periculosa. Arch.

S Anctimonialis.] g ¶ Semper.] etiã in lecto, & in infirmitate, vt 20. q. 1. vidua.

Et est arg. quod monachus electus i epm nõ debet habitũ mutare, sm Lauren. ad idẽ extra de vi. & hon. cler. in magno. in fi. & hoc argu. sumitur ex eo, quod hic dr, semper.

h S Acratas.] ¶ Monachas.] non sacratas.

i ¶ Sacratas pallas.] scilicet corporalia.

k ¶ Et ne pestis.] sic 8. dist. mala.

N On oportet subdiaconos.

l ¶ Sacrarium.] idest, altare: ne sit cõtra 7. ea. non liceat.

m ¶ Diaconiũ.] diaconiũ appellatur altare: qa ibi diaconus ministrat sacerdoti.

n M Inistrum.] idest, subdiaconum.

o ¶ Derelinquere.] sed sumere debet eas cũ alijs ministris, vt de cõse. dist. 2. tribus.

p Mulier

¶ Clerici comam nutrire prohibentur. C. XXI.

Iuo, p. 6. c. 46.

P Rohibete fratres per vniuersas regionum vestrarum ecclesias, vt clerici iuxta Apostolum[a] comam non nutriant; sed desuper caput in modum sphæræ[b] radant.

Item ex concilio Agathensi, cap. 20.

¶ De eodem. C. XXII.

Iuo cõcor. p. 6. c. 265. & 378.

C Lerici,[c] qui comam nutriũt, ab archidiacono etiam si noluerint, inuiti detondeantur. Vestimenta etiam, vel calceamenta eis, nisi quæ religionem[d] deceant, vti, aut habere non liceat.

Item Gregorius ij. in concilio Romæ habito in Basilica S. Petri, c. 17.

De eodem. C. XXIII.

Extra de vita & honest. cler. c. si quis.

S I quis ex clericis relaxauerit comam,[e] sit anathema.[f]

Item ex concilio Carthaginen. 4. c. 11.

¶ Quibus vestibus monialis sit induenda, cum consecratur. C. XXIIII.

al. sui
Poly. l. 4. tit 35. Burch. l. 8. c. 23. Iuo, p. 7. c. 43.

S Anctimonialis virgo, cum ad cõsecrationem suo† episcopo offertur, in talibus vestibus applicetur, qualibus semper[g] vsura est, professioni, & sanctimoniæ aptis.

Vasa quoq; sacrata, & vestimenta altaris mulieres Deo dedicatæ contingere, & incensum circa altaria deferre prohibentur.

Vnde Soter Papa omnibus episcopis Italiæ, epist. 2.

¶ Vestimenta altaris, & vasa sacrata mulieres tangere prohibentur. C. XXV.

Poly. l. 3. tit. 9. Ans. l. 7. c. 140. Burc. l. 3. c. 215. Iuo, p. 2. c. 72. & p. 3. c. 265.

S Acratas Deo feminas, vel monachas[h] sacra vasa, vel sacratas pallas[i] penes vos contingere, & incensum circa altaria deferre perlatum est ad Apostolicam sedem: quę omnia reprehensione plena esse, & vituperatione, nulli recte sapientum dubium est. Quamobrem huius sanctæ sedis auctoritate hæc omnia vobis resecare funditus, quanto citius poteritis, censemus. Et ne pestis[k] hæc latius diuulgetur, per omnes prouincias abstergi citissime mandamus.

Item ex concilio Laodicensi, c. 21.

¶ Sacrarium subdiaconis ingredi non licet. C. XXVI.

Ans. l. 7. c. 90. Iuo, p. 3. c. 105.

N On oportet subdiaconos licentiam habere in sacrarium,[l] siue secretarium (quod Græci diaconium[m] appellant) ingredi, & contingere vasa Dominica.

Item ex eodem, cap. 22.

¶ De eodem. C. XXVII.

Ans. l. 7. c. 88.

M Inistrum[n] non oportet vti orarijs; nec hostias a derelinquere.[o]

a ¶ MVlier.] ¶ Docere non præsumat.] Hoc enim est sacerdotale officium, vt 16 q. 1. adijcimus. idem plenius habes 33. q. 5. mulierem.

ADDITIO. Idem Hug. not. hic, scilicet, quod habẽt à Papa liberam licentiam docendi, & prædicandi populo, secundum Lau.

CASVS. Supra dictum est, qualiter episcopus sit examinandus, & qualiter ipse sit ordinandus. In hac vero 24. dist. quæritur de sacerdotibus & reliquis clericis, an sine examinatione sint promouendi. & probat Gratianus auctoritate Pauli, quod examinandi sunt, dicentis: Manum

Templarij & hospitalarij nõ sunt laici.

b ¶ Laicus.] arg. contra templarios & hospitalarios. Sed illi non dicuntur laici, cum sint Deo deuoti, vt 12 q. 1. duo. vel ipsi habent hoc ex speciali priuilegio.

c ¶ Præsentibus.] maxime: nam nec absentibus. quomodo enim prædicabit quis, nisi mittatur? extra de hære. ad abolendam. & capitu cum ex iniuncto.

d NOn oportet insacratos.] idest, non sacros.

e NOn liceat.] ¶ Portare.] in processione. & vocat hæc vasa sacra, vbi continentur reliquiæ.

f NOn liceat.] ¶ In secretario.] hic secretarium dicitur locus, in quo sacra vasa ponuntur. & sic non est contra ĩ. ead. dist. non oportet. vbi dicitur, quod subdiaconi secretarium ingredi nõ debent.

g SPonsus.] ¶ Vel à paranymphis.] idest, parentibus, vel ancillis. & dicuntur paranymphæ, quasi parantes nympham.

ADDITIO. Dicas, quod paranymphi, vel paranymphæ sunt custodes puellæ ei assistentes, & docentes qualiter se debeãt habere: à para, quod est iuxta, & nympha, quod est puella, secundum Hug. Vel dic, lympha, idest, aqua, secũdum Lau.

h ¶ In virginitate.] alibi dicitur de biduo, vel triduo, vt 30. q. 5. aliter. Sed intelligo & illud & istud esse consilium.

a ¶ Hostias.] *Vera lectio, quæ habetur etiam in aliquot manuscriptis, est, ostia, sed ob glossam non est restituta.*

Item ex eodem, cap. 23.

¶ De eodem. C. XXVIII.

NOn oportet lectores, aut psalmistas orarijs vti, & sic legere, aut psallere. — Aac. l. 7. c. 83.

Item ex concilio Carthaginen. 4. c. 98. & 99.

¶ Mulier in conuentu viros docere non permittitur. C. XXIX.

MVlier quamuis docta & sancta, viros in conuentu docere [a] non præsumat. Laicus [b] autem præsentibus [c] clericis (nisi ipsis rogantibus) docere non audeat. — J. de conse. dist. 4. c. mulier. Burc. l. 8. c. 83. Iuo, p. 7. c. 101. & p. 8. c. 124. Ibid. c. 98.

Item ex concilio Agathensi, cap. 66.

¶ Ministris non sacratis vasa Dominica contingere non licet. C. XXX.

NOn oportet insacratos [d] ministros licentiam habere in sacrarium (quod Græci diaconium appellant) ingredi, & contingere vasa Dominica. — Fere idẽ ĩ. ead. c. non oportet subdiaconos.

Item ex concilio Bracharensi 1. cap. 28.

¶ Cuilibet ex lectoribus vasa sacra altaris portare non licet. C. XXXI.

NOn liceat cuilibet ex lectoribus sacra altaris vasa portare, [e] nec alijs, nec ijs, qui ab episcopo subdiaconi fuerint ordinati. — Apud Martin. Bracar. J. cap. Græc. synod. c. 41. & c. 66.

Item ex concilio Martini Papæ, cap. 41.

¶ De eodem, vt clerici comam non nutriant. C. XXXII.

NOn liceat cuilibet ministeria tangere, nisi subdiacono, aut acolytho in secretario [f] vasa Dominica. — Iuo, p. 6. c. 177. Ibid. c. 66. Iuo, p. 6. c. 178.

¶ Nec oportet clericos comam nutrire, & ministrare; sed attonso capite, patentibus auribus, & secundum Aaron talarem vestem induere, vt sint in habitu ornato. — Exo. 28.

Item ex concilio Carthaginen. 4. cap. 13.

¶ Qualiter sponsus & sponsa sint benedicẽdi. C. XXXIII.

SPonsus & sponsa cum benedicendi sunt à sacerdote, à parentibus suis, vel à paranymphis [g] offerantur, qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reuerentia ipsius benedictionis in virginitate [h] permaneant. — J. 30. q. 5. cap. sponsus. Burc. l. 9. c. 5. Iuo, p. 8. c. 143.

DISTINCTIO XXIIII.

QValiter episcopus sit examinãdus, & qualiter ipse simul cũ reliquis infra ipsum cõstitutis sit ordinãdus, breuiter mõstratũ est. Nũc autẽ [i] uidendũ est de sacerdotibus, et reliqs, an sine examinatione sint promouẽdi. De his

QValiter episcopus.] Hæc distin. diuiditur in tres partes: in quarum prima dicitur, quod probatæ vitæ debent esse ad ecclesiam sacerdotes: & ad hoc tres canones inducuntur. Secunda ibi, [Cum itaque.] Tertia ibi, [Quæritur quid fieri.] Ioan. de Fant.

Manum cito nemini imposueris: & nihil sine præiudicio facias, idest, præcedente iudicio, idest, sine præexaminatione. Item probatur per sequentia. Et casus primi capituli per se patet.

i ¶ Nunc autem.] in hac dist. agit magister de examinatione clericorum. Primo ostendit oẽs examinandos esse

esse. [1]Secundo ostendit qualiter & quando examinandi sunt,& à quibus. [2]Tertio qualiter puniantur, qui sine examinatione promouentur.

a ¶ Manus.] 78.dist.quid est.

ADDITIO. Et extra de elect. cum nobis olim. & est hoc

Epistola 1.c.5. Paulo aliter in orig.

ita scribit Paulus ad Timotheum: Manus [a] *nemini cito imposueris, & nihil sine praeiudicio* [b] *facias in alterã* [c] *partem declinando.*

Ex decretis Syluestri Papæ in Synodo Rom.c.9.

¶ De eodem. C. I.

Burc.l.5.c.34. Iuo, p.2.c.43.

NVllus acolythorum vel subdiaconorum α rem cõsecratam à presbytero alijs porrigat (quia aliud est minister, aliud assistens) nisi tantum supportet, quod ei sacerdos imposuerit suo ore benedictum.

α ¶ Vel subdiaconorum.] *Verba hæc non sunt in synodo Romana sub Syluestro, sed habentur apud Burchardum, & Iuonem, & in ijs Vaticanis Gratiani exemplaribus, in quibus est hoc caput. Nam in antiquioribus non est: sed post versiculum,* declinando, *sequitur continenter,* Nullus ordinetur.

Item ex concilio Carthagin.3.c.22.

¶ Ante probationem nullus ordinetur clericus. C. II.

Ansl.7.c.89. † *non probatus, vel*] orig.

NVllus ordinetur clericus, nisi † probatus fuerit, vel episcoporum examine, vel populi testimonio. [d]

Item Gelasius Papa Cœlestino episcopo.

¶ Ad ministerium alicuius ecclesiæ, clerici eiusdem promoueantur. C. III.

Ansl.7.c.85.al. 89.93. † *Storiensis.*] Ans.

PResbyteri, diaconi, & vniuersi clerici Stomẽsis † ciuitatis [c] petitorio nobis suggessere porrecto, in ecclesia B. martyris Eleutherij episcopi (quæ in supradicta ciuitatis parochia β probatur esse constructa) presbyterũ, qui constitutus fuerat, defecisse: atque in eius locum Iulianũ diaconum ipsius ecclesiæ pro celebritate ipsius loci quantocyus debere ordinari. Et ideo frater charissime, si de eius vita, vel moribus nihil est, quod contra canonũ veniat statuta, suprascriptũ presbyterij honore decorabis, sciturus, [f] eũ visitatoris te nomine, non Cardinalis creasse [g] pontificis. Pariter etiam & Felicissimum diaconum in eius ecclesiæ ministerio, si conuersatio eius patitur, subrogabis, vt locus processionis celeberrimus ad mysteriorum † consecrationem nec sacerdote indigeat, nec ministro, [h]

† *al. ministeriorũ.*

β ¶ Parochia.] *In omnibus antiquis codicibus tã impressis, quàm manuscriptis sic legitur: cuius vocis loco in recens impressis erat positum,* paroecia, *sed visum est antiquam lectionem esse retinendã: præsertim cum dictio hæc etiam grece aptissimam habeat etymologiam.*

PResbyteri.] CASVS. vacante Stomẽ. ecclesia, defecit sacerdos in ecclesia B. Eleutherij martyris, & cum illa ecclesia ẽpo indigeret, nec erat ẽps, qui eã ordinaret, clerici Stomensis ciuitatis supplicauerunt Papæ, vt præciperet Cœlestino episcopo, quatenus nomine visitatoris tantũ, & non tamquam proprius episcopus ordinaret in præfata ecclesia Iulianum presbyterum diaconem in locum deficientis presbyteri electum. Præcipit ergo Papa episcopo Cœlestino, vt Iulianum diaconem promoueat in presbyterum in prædicta ecclesia tantum nomine visitatoris: & Felicissimum in locum Iuliani substituat diaconem, vt ecclesia illa nec sacerdote indigeat, nec ministro.

¶ Casus sequentis capituli, & §. patet.

c ¶ Ciuitatis.] carẽtis ẽpo. Sed nonne vacante sede episcopali capitulũ potuit dare inuestiturã, vt extra de hære. ad abolendã. & extra de ele. quia diligentia? [4] Rñ. quod inuestitura tãtum ad episcopos spectat, vt 16. q.7. nullus. Ioã. & est hodie expressum extra ne se. va. illa. vbi dr. quod capitulum non supplet defectum ẽpi in collationib. p̃bendarum. B. Vel dic, quod capitulum, istũ diaconum non potuit alienare, sede vacante: quia ecclesiasticę res alienari nõ possunt sede vacante, vt 12.q.2. si qua de reb. & 71. dist. fraternitatem. & maior est alienatio [5] personæ, quàm alterius rei, vt 12.q.1. præcipimus. Sed quare non petebant hoc ab archiepiscopo? Forte quia ecclesia erat exẽpta. Item quare non petebãt hoc à vicinis ẽpis, vt 65 dist. si forte? Rñ. forte nolebãt.

[4] Istę decretales nõ probãt intuenti id, ad qđ probãdũ inducuntur.

[5] Dic, quod per cõfirmationẽ nulla fit alienatio, nec p̃iudicat futuro ẽpo: & sic loquit extra de ma. & obe. his q. & c. cũ olim. Io. de Fan.

hoc c. secundum Hug & Lau.

b ¶ Pręiudicio.] idest, præcedenti iudicio.

c ¶ In alteram.] id est, in contrariam, prout ponitur 2. q.3.§. notandum. ibi. prçuaricator.

d NVllus. Testimonio.] Hic habes, quòd testimonium populi ęquiualet examinationi. Vnde sufficit, quod clericus ordinandus habeat famam pro se: & per hoc etiam patet, quod noti non sunt examinandi: sed tantum ignoti, vt 47. dist. de Petro. 94. dist. valde, extra de præsump. mandata.

poterant enim ire ad Papam omnibus omissis medijs, sicut ad eum appellatur omissis medijs. 2. q 6. ad Romanam. & c. omnes. Vel capitulum ipsum elegit, & petijt à Papa confirmationem. nam idem non potest eligere & confirmare.

f ¶ Sciturus.] Semper hoc ergo est exprimendũ, ne pro iure possit hoc in posterum sibi vendicare. vt 6.q.1. pontifices. extra de iure pat. ex litteris.

g ¶ Creasse.] id est, ordinasse illum.

h ¶ Nec ministro.] Et ita quælibet ecclesia habebit sacerdo-

cerdotem & diaconum. alibi dr, q habebit duos sacerdotes. 7 q. 1. illud. & extra de fil. presbytero. proposuit.

a EPiscopi.] c Qui plurimo.] Tales .n. pferedi sūt alijs in ordine, & in dignitate, vt 61. di. c. statuimus. 75. dist. c. vlt.

non fuerit in his tribus examinatus, deponendus est, vt extra de elect. nihil est.

f Iam condemnati.] Sint ergo tales ipso iure suspēsi. 1. q. 1. reperiuntur.

ALIAS. Dictū ē s. q clerici collaterales epi debēt pbare & exa-

c Idē Alex. 3 Imo. in l. cū ad, circa pri. & sacer. pe.

CVM ITAQVE. Hęc est ij pars, in qua dicitur, q ordinandi sunt examinādi. Ioā. de Fan.

QVādo.] CASVS. Dī in hoc c. q in feria quarta ante sabbatū ordinationis archipresbyteri & sacerdotes debēt psentare ordinandos in ciuitate: & tūc eps ad examinationē illo ū trib. dieb. continuis faciendā dēt eligere viros prudentes, q diligēter de vita & statu eorū inquirant: & illi quib. hoc committit sint tales, q gratia vel pecunia nō corrūpant: q si secus fecerint, deponātur, & pmoti repellantur.

b Sacerdotes.] Tū hoc vī esse officium archidiaconi, & repsentare abbates ordinandos, & abbatissas in sede ponere, vt extra de offi. arch. vt nostrū. Et est arg. ad hoc s. dist. prox. ostiarius. Et sm hoc vī, q si archidiaconus dēt examinare instituēdum, quòd tenetur ordinato ad beneficium conferendū. arg. 54. dist. si seruus. Arg. contra extra de preben. eps. Solu. illud est qn eps ordinat sine repsentatione: vel qn repsentans non est soluendo.

Archidiaconus instituēdos examinare debet.

ADDITIO. De hoc not. extra de offi. archi. ad hęc.

c Patriam.] Nam pp natiuitatē vel patriā carius, vel vilius emit mancipiū. ff. de ædi. edic. q si nolit. §. qui mancipium.

d Institutionē.] id est, titulum.

e Inuestigent.] Sed nūquid ordinādi ita rigide sunt examinādi qđ vī, vt extra de pur. cano. c. institutus. & extra de elect. cū in cunctis. Arg. contra. ff de ędil. edic. si quid venditor. in princip. vbi dī, q non ita amarè, sed cum quodā temperamento accipiendum est, vt non requiratur nimia perfectio. extra de elect. cum nobis olim. Hæc autem tria potissimè requirenda sunt, ętas legitima, litteratura sufficiēs, morum honestas, vt extra de elect. cum in cunctis. & s

Ordinādi de qb sunt examinandi.

Hæc in monacho nō est necessaria, vt legit & no. j. 16. q. 1. legi.

Item ex concilio Laodicensi, c. 12.

Metropolitanorum, & episcoporum examine promoueantur episcopi. C. IIII.

Dist. 61. c. epm. & 63. c. nō licet. Burc. l. 1. c. 9. Iuo, p. 5. c. 63.

EPiscopi iudicio metropolitanorū, & eorū episcoporum, qui circumcirca sunt, prouehātur ad ecclesiasticā dignitatē; † ij videlicet, qui plurimo a tpe probātur tā verbo fidei, quàm rectæ conuersationis exemplo.

† al. potestatem.

2 *Cū itaque sine examinatione nullus sit ordinandus, quēadmodum, & quo tempore sacerdotum, & cæterorum infra positorum examinatio debeat fieri, considerandum est.*

De his in concilio Nannetensi, c. xi. ita legitur.

Qui ordinandi sunt feria quarta ad examinationem conueniant. C. V.

QVando episcopus ordinationes facere disponit omnes, qui ad sacrum ministerium accedere volunt, feria quarta ante ipsam ordinationem euocandi sunt ad ciuitatem vnà cum archipresbyteris, † qui eos repræsentare debent; & tunc episcopus à latere suo eligere debet sacerdotes, b & alios prudētes viros gnaros diuinæ legis, & exercitatos in ecclesiasticis sanctionibus; qui ordinandorū vitam, genus, patriam, c ętatem, institutionem, d locū, vbi educati sunt, si sint bene litterati, si instructi in lege Domini, diligenter inuestigent: e ante omnia, si fidē catholicam firmiter teneāt, & verbis simplicibus asserere queant. Ipsi autem, quibus hoc committitur, cauere debent, ne aut fauoris gratia, aut cuiuscumque muneris cupiditate illecti à vero deuient, vt indignum, & minus idoneum ad sacros gradus suscipiendos episcopi manibus applicent. Quod si fecerint, & ille, qui indigne accessit, ab altari remouebitur. & illi, qui donum Sancti spiritus vendere conati sunt, coram Deo iam condemnati f ecclesiastica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur: & sic sabbato, qui probati inuenti sunt, episcopo repræsententur.

Burc. l. 2. c. 1. Iuo, p. 6. c. 21. Polyl. 2. ti. 29. Pann. l. 3. c. 21.

† al. presbyteris.

Aliàs g autem, sine clericorum videlicet consilio, & populi testimonio nullum episcopus ordinare præsumat.

Vnde in concilio Carthagin. 4. c. 22. legitur.

Sine clericorum suorum concilio episcopus clericos non ordinet. C. VI.

EPiscopus sine cōcilio † clericorum h suorum clericos non ordinet, ita vt ciuium cōniuentiam, † & testimonium quærat.

† al. consilio.

† assensum, & conniuentia] ori.

& examinare ordinādos: & ordinādi debēt eē pbati populi testimonio. Nunc verò dī, q si neutrū istorū interueniat: eps non debet psumere facere ordinationem.

Casus seq. cap. cum §. patet.

g Aliàs.] i. si nō sunt examinati à collateralib. epi, vel pbati p testimoniū populi. ad hoc s. ca. nullus.

h EPiscopus. Clericorum.] Sed contra 15. quæst. 7. cap.

a Vt supra proxi.

cap. vlt. ibi dicitur, q solus episcopus honorem dare potest: solus auferre non potest. Sed ibi hæc dictio, solus, non excludit clericos suos: sed alios episcopos. adhuc signatur aliud contrarium 67. dist. reliqui. Sed illud loquitur de notis clericis. requiritur ergo consensus canonicorum

modo exponitur quantum ad ordinandos: alio modo quantum ad ordinatos. Et qd dicit, ordinatum deijciendum, si prius fuerit criminosus, intelligas de maiori crimine: quia si quis in minori crimine existens ordinari se permiserit, non deponitur: sed imponitur ei pœnitentia, vt 68. dist. cap. 1. 81. dist. presbyter. extra de renun. nisi. §. pp criminis cõscientiã. Qui ergo tpe ordinationis suæ tacet crimen suum, deponitur, vt 50. distin. ex pœnitentibus. vel si quis sine examinatione promotus fuerit, vt 84. distin. quisquis. & 81. dist. si qui sine examinatione. Sed pone, q in omnibus sit idoneus, qui ordinatus est sine examinatione: numquid propter hoc solũ deponendus est, 1 q nõ est examinatus? ita videtur hic dici: & hoc non est pp suum vitium, sed pp vitium ordinãtis, vt 70. dist. cap... & 16. q. 7. decernimus. Item quia nõ intrauit per ostium, vnde moti debet, vt Rhemus. ff. de rerum. diuis. l. vlt. Alij contrarium dicunt: arg. cõtra ext. de præben. cum secundum. Io.

1 Hæc depositio fieri debet non ab eo, qui eum ordinauit, cum ipse debeat deponi: sed ab eius superiore, secundũ Hug. Idem sentit Goff.

3 *Quæritur, quid fieri debeat de his, qui sine examinatione prouecti sunt.*

Apud Martinũ Bracar. c. 14.

De his ita legitur in concilio Martini Papæ.

¶ De ijs, qui sine examinatione ordinantur, & postea peccata sua confitentur. C. VII.

Facit ad hoc c. epist. 5. Zachariæ ad Bonifacium epm. & 15. q. 8. Si quis presbyter. Ans. l. 8. c. 15.

SI quis presbyter, aut diaconus sine aliqua examinatione ordinati sunt, aut certe, cum discuterentur criminosa peccata sua confessi [a] sunt, aut post ordinationem ab alijs detecti sunt, abijciantur ex clero. Similiter vero & de vniuerso ordine clericorum seruetur: Nam hoc sibi, quod irreprehensibile [b] est, sancta catholica defendit ecclesia.

a ¶ Confessi sunt.] *In originali est,* confessi non sunt, & post ordinationem, &c. *Verum in concilio Nicæno, c. 9. vnde hoc caput videtur sumptum, habetur sine negatione, quemadmodum hic: & inf. dist. 81. c. si quis sine.*

DISTINCTIO XXV.

QVod nullus sine examinatione ordinandus sit, breuiter demonstratum est. *Quid autem* [c] *ad episcopum, quid ad vnumquemq; inferiorem pertineat, Isidorus Hispalensis episcopus in epistola ad Ludifredum scribit ita dicens.*

al. Lantfredũ

¶ *Integra hac epistola habetur in codice bibliothecæ monasterij Dominicanorum.*

¶ Quod episcopi, & ceterorum sit officium in ecclesia. C. I.

Burc. l. 3. c. 50. Iuo, p. 6. c. 10. Pann. l. 3. c. 41.

PErlectis sanctitatis tuę litteris gauisus sum, quod optatam salutem tuam earum relatu cognoui. De his autem, quæ in sequentibus insinuare eloquij tui sermo studuit, gratias ago Deo; quod solicitudinem officij pastoralis impendis, qualiterq; ecclesiastica officia ordinentur, per-

b ¶ Quod irreprehensibile] ergo minores ordines cum examinatione 3 conferendi sunt. Nam & deponitur quis à minoribus ordinibus, vt 27. q. 1. si quis episcopus.

3 Arg. ꝫ ꝛ ex dist. qñ. sum pro arg. à ꝯ trio sensu sed ista hic & ibi sub. maxime Archid.

QVod nullus.] Hęc dist. diuiditur in tres partes. In prima ponũtur officia minorũ clericorum, epõrum & aliarum dignitatum, s. archidia. archipresbyt. primicerij, sacristæ, thesaurarij. Petrus. Secunda ibi, [Ex hac.] Tertia ibi, [Nunc autem.] Ioan. de Fant.

CASVS. Supra ostensum est de examinatione clericorum. In hac vero 25. dist. ostenditur quid ad episcopum, & quid ad alios inferiores pertinet. & hoc probat per sequentia cap. Et postea interserit regulam Apostoli, Oportet episcopum esse sine crimine, &c. & eius occasione ponit significationes huius nominis, crimen.

c ¶ Quid autem.] In hac distin. ostendit quid pertineat ad vnumquemq; ordinem. 4 Secundo ponit regulam Apostoli: Oportet episcopum esse sine crimine: & inde nacta occasione ponit varias significationes huius nominis crimen: & ostendit qd sit mortale, quod veniale.

4 Et hoc vsq; ad § nũc autem.

PErlectis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ostendit Isidorus, quæ officia pertineant ad singulos ordines. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Hi sunt ordines.] ostendit, q quattuor dignitates debent esse sub episcopo in ecclesia maiori, scilicet, archidiaconus, archipresbyter, primicerius, & thesaurarius: & quæ ad ipsos pertineant, & quibus præponantur

nicorum in ordinibus conferendis, vt hic. Item in causarum diffinitionibus, vt 15. q. 7. episcopus. Item in conferendis beneficijs. ext. de his quæ fiunt à pręla. sine consensu cap. ea noscitur. 93. dist. legimus. Item in priuilegijs conferendis, & alijs negotijs, vt ext. de ijs quæ fiunt a præla. quanto. 1

QVÆRITVR, QVID FIERI. Hæc est tertia pars dist. in qua dicitur, q si aliqui sine examinatione ordinantur: si criminosi sint, deponantur. Io. de Fant.

SI quis.] CASVS. Tres casus in hoc c. continentur. primus est, q si quis presbyter, vel diaconus sine examinatione fuerit ordinatus, debet deponi. Secũdus est, q si examinatur, & confitetur crimina sua in examinatione, debet repelli & non promoueri. Tertius si examinatur, & non confitetur crimina sua: si postea inde conuincatur, debet deponi. Idem dicendum est de ceteris clericis inferioribus.

a ¶ Confessi.] si metu probationum aliquis confitetur crimen, talis habetur pro conuicto. sed si sponte aliquis confitetur crimen nulla examinatione præcedente, seruatur qd legitur 15. q. 8. qui admiserit. & c. si quis presbyter. & ponitur hoc verbũ, abijciantur, impropriè: vno

nantur: quod prosequitur vsque ad §. [Nunc autem.] per eo. & de praeben. referente. & ext. de insti. cum venisset. Arg. contra, 16. q. 7. nullus. & ext de offic. archid. cap. 4. & 5. Item vicarius est episcopi, vt inf. cap. 1. & ext. de offic archidia. cap. 1. ergo habet delegatam iurisdictionem, non ordinariam. Ad hoc dico, quod archid. habet ordinariã iurisdictionem: & quod legitur ext. de offi.

Nota quaerere licet.

a ¶ Cognita.] not. quod quaerere possumus ea, quę sunt nobis nota, vt 11. distin. quis nesciat. 24. q. 1. pudenda. versic. fin.

b ¶ Infideles.] contra J. de consec. dist. 1. episcopus nullum. sed illud nõ tenet: quia contraria consuetudine abrogata sunt. distinct. 4. §. leges.

ADDITIO Hoc legitur & not. 1. q. 1. non liceat. ibi videas. Vel dic, vt not. in praedic. cap. episcopus. & 30. q. 3. de incestis. in glo. de hac materia, &c. sed quod hic nofuit in summa Goffr. Archid.

c ¶ Benedictiones.] idest, benedicamus

d ¶ Laudes.] idest, alleluia. vel illud, Christus vincit, &c.

e ¶ Sacrificium.] idest, offertorium.

f ¶ Lectiones.] legendas in matutinis.

g ¶ Praedicare.] idest, legere: ne sit contra 16. q. 1. adijcimus.

h ¶ Apostolum.] idest, epistolam: cum deest subdiaconus.

i ¶ Precum.] dicendo Litanias.

k ¶ Et recitatio.] ordinandorum, & baptizandorum, & mortuorum, & excõmunicatorum. 2. q. 1. legum.

l ¶ Praemonet.] cum dicit, Humiliate vos, &c.

m ¶ Clare.] Kyrie eleison, in Rogationibus. Idem Gof.

n ¶ Pacem] cum dicit, Dñs vobiscum. vel pax vobiscum: secundum consuetudinem alterius loci. Vel cũ dicit, Agnus Dei, &c. Lau.

o ¶ Annuntiat.] festiuitates.

p ¶ Chrismatis.] alia plura spectant ad episcopum, vt 68. distin. quamuis.

q ¶ Et sacrificij.] portandi ad altare.

r ¶ Et iurgia.] hic vř quod archidiaconi habeant ordinariam iurisdictionem. & quod possint instituere clericos, & suspendere, vel excõmunicare, 1 vt 63. dist. si in plebibus, & ext. de poen. licet. & ext. de exces. praela. ad hoc. & de offic. deleg. sa-

1 Ad hoc facit, qd no. 9. q. 4. null⁹ primas. in gl. et go nec. & J. dicã & et de hoc dicã 24. q. 1. tã sacerdotes. ibi videas. Arch.

quiris: & licet omnia prudentiae tuę sint cognita; [a] tamen, quia affectu fraterno me consulis, ex parte, qua valeo, expediam: & de omnibus ecclesiae gradibus, quid ad queq; pertineat, eloquar. Ad ostiarium namque pertinent claues ecclesiae, vt claudat & aperiat templum Dei, & omnia, quae sunt intus, extraq; custodiat: fideles recipiat; excõicatos, & infideles [b] excipiat. † ¶ Ad exorcistam pertinet exorcismos memoriter retinere, manusque super energumenos, & catechumenos in exorcizando imponere. ¶ Ad acolythum pertinet preparatio luminariorũ in sacrario: ipse cereum portat: ipse suggesta † pro Eucharistia, calices subdiaconis praeparat. ¶ Ad psalmistam pertinet officium canendi, dicere benedictiones, [c] laudes, † [d] sacrificium, [e] responsoria, & quidquid pertinet ad canendi peritiam. ¶ Ad lectorem pertinet lectiones [f] pronuntiare, & ea, quae prophetae vaticinarunt, populis praedicare. [g] ¶ Ad subdiaconum pertinet calicem, & patenam ad altare Christi deferre, & leuitis tradere, eisq; ministrare; vrceolum quoq;, & aquam, † manile, & manutergium tenere; episcopoque, & presbytero, & leuitis pro lauandis ante altare manibus aquam praebere. ¶ Ad diaconum pertinet assistere sacerdotibus, & ministrare in omnibus, quae aguntur in sacramentis Christi; in baptismo scilicet, in chrismate, & patena, & calice: oblationes quoq; inferre, & disponere in altario: componere etiam mensam Domini, atque vestire, crucem ferre, & praedicare Euangelium, & Apostolum. [h] Nam sicut lectoribus vetus testamẽtum, ita diaconis nouum praedicare praeceptum est: ad ipsum quoque pertinet officium precum, [i] & recitatio [k] nominum: ipse praemonet [l] aures haberi ad Deum: ipse hortatur clare: [m] ipse donat pacẽ, [n] & ipse annuntiat. [o] ¶ Ad presbyterum pertinet sacramentum † corporis & sanguinis Domini in altario Dei conficere, orationes dicere, & benedicere dona Dei. ¶ Ad episcopum pertinet basilicarum consecratio, vnctio altaris, & confectio chrismatis. [p] Ipse praedicta officia, & ordines ecclesiasticos distribuit: ipse sacras virgines benedicit: & dum pręcessit vnusquisq; in singulis; ipse tamen est pręordinator in cunctis. ¶ Hi sunt ordines, & ministeria clericorum; quae tamen auctoritate Pontificali in archidiaconi cura, & primicerij, ac thesaurarij solicitudine diuiduntur. ¶ Archidiaconus enim imperat subdiaconis, & leuitis: ad quem ista ministeria pertinent, ordinatio vestiendi altaris à leuitis, cura incensi, & sacrificij [q] necessaria solicitudo; quis leuitarum Apostolum, & Euangelium legat, quis preces dicat, seu responsoria † in Dominicis diebus, aut solennitatibus † decantet. Solicitudo quoque parochiarum, β † & ordinatio, & iurgia [r] ad eius pertinent curam pro repa-

† al. eyciat
† al. vasa suggesta
† laudis sacrificium] orig.
† aquamanilem] orig.
† al. sacrificium
† al. responsorium
† Solemnitatem] orig. & Pann. Solemnitatum] Burch. & Iuo.
† Parochitanorũ] orig.

2 Idẽ Bal. in l. praecipim⁹. in prin. C. de app. & Alex. de Imo. in rub. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. in 4 col. vbi ad hoc multa adducit iura.

offic. archidia. c. 4. Intelligo cum archidiaconus extendebat manus ad ea, quę sibi non cōpetebant ex officio: nisi consuetudo sit præscripta, vel generalis aliarū ecclesiarū illius diœc. Nec ob q̄ dicitur esse vicarius epi: q̄a nihilominus est ordinari⁹ iudex. nā & vicarius alicuius ecclesiæ perpetuus dicitur & ordinarius, vt ext. de præben. de monachis. Sic video q̄ vicarius iudicis ordinariam habet potestatem, quod ex eo patet, quia interponit decretum de non alienandis rebus minorum. C. de offi. eius qui vi. alic. gerit. l. 2. sed hoc non posset facere, si haberet delegatam iurisdictionem, vt ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. l. 2. videtur tamen ex hoc q̄ habeat delegatam iurisdictionem: quia appellatur ab ipso ad archiepiscopum, vt extra de præben. referente. sed si haberet ordinariam iurisdictionē, gradatim fieret appellatio, vt 2. q. 6. anteriorum. Item alia ratione videtur hoc, quia tantum de humilioribus negotijs cognoscet, vt hic dicitur: ergo est pedaneus iudex, vt C. de peda iudi. l. vlti. sed pedanei iudices delegati sunt, vt C. de ped. iudi. l. penult. Item quia episcopus hoc officium delegat alijs, vt 10. q. 1. episcopum. Sed illud intelligas de illo iure visitandi, quod episcopo competit. H. dicit ipsum habere ordinariam: sed tamen eam non potest exercere sine auctoritate episcopi: sicut metropolitanus ius habet consecrandi episcopum: illud tamen ius non potest exercere sine alijs episcopis. 64. distin. cap. 1. Ioan. Mihi videtur, quod solus episcopus in ciuitate sua debeat esse iudex ordinarius, vt 7. q. 1. in apibus. nisi secus sit de consuetudine iam præscripta, vt extra de præscrip. de quarta. & cap. auditis. & melius de offic. archid. cap. vlt. quod est Honorij. B.

randis[a] diœcesanis basilicis ipse suggerit sacerdoti:[b] ipse inquirit parochias† cum iussione[c] episcopi, & ornaméta, vel res basilicarum[d] parochiarum;† gesta libertatum† ecclesiasticarum episcopo idem refert: collectā pecuniam de communione[e] ipse accipit, & episcopo defert, & clericis proprias partes idem distribuit. ¶ Ab archidiacono nuntiantur episcopo excessus diaconorum: ipse denuntiat sacerdoti in sacrario ieiuniorum dies, atq; solennitatum, & ab ipso publice in ecclesia prædicatur. ʒ quādo vero archidiaconus absens est, vicé eius diaconus[f] sequens adimplet. ¶ Archipresbyter δ[g] vero se esse sub archidiacono, eiusq; præceptis, sicut episcopi sui, sciat obedire: & (quod specialiter ad eius ministeriū pertinet) supra omnes presbyteros in ordine positos curam agere, & assidue in ecclesia stare; & quando episcopi sui absentia contigerit, ipse vice eius Missarum solennia celebret, & collectas[h] dicat, vel cui ipse iniunxerit. ¶ Ad primicerium pertinent acolythi, exorcistę, psalmistæ, atq; lectores: signum[i] quoq; dandum pro officio clericorum, pro vitæ honestate, & officij meditandi, & peragendi solicite; lectiones, benedictiones, psalmum, laudes, offertorium, & responsoria quis clericorum dicere debeat. Ordo quoque, & modus[k] psallendi† in choro pro solennitate temporum: ordinatio quoq; pro luminaribus deportandis. Si quid etiam necessarium est pro reparatione basilicarum, quæ sunt in vrbe,[l] ipse denuntiat sacerdoti: epistolas episcopi pro diebus ieiuniorū parochitanis† per ostiarios ipse dirigat: clericos,[m] quos delinquere cognoscit, ipse distringat: quos vero emendare non valet, eorum excessus ad agnitionem episcopi deferat: basilicanos†[n] ipse constituat, & matriculam†[o] ipse disponat. Quando autem primicerius absens est, ea, quæ prędicta sunt, ipse exquirat, qui ei aut lege†[p] proximus est, aut eruditione. ζ ¶ Ad thesaurarium pertinet basilicarū, & ostiarij ordinatio,†[q] incensi præparatio, cura chrismatis conficiendi, cura baptisterij ordinandi, pręparatio luminariorum in sacrario, & in sacrificijs.†

† Parochiarum] † Parochitanorum] orig.
† al. & libertatum
† al. canendi
† al. parochianis
† al. basil carios
† al. matriculas] ori. & manuscr.
† loco] orig.
† reparatio] ori.
† præparatio sacrificij] orig.

α ¶ Clare.] *In epistola B. Isidori, & apud Iuonem legitur:* ipse hortatur orare, ipse clamat, & pacem ipse annuntiat.

β ¶ Parochiarum] *In epistola legitur,* parochitanorum, *quemadmodum & paulo inferius: & vox ista frequens est in*

a ¶ Pro reparandis.] Alibi dicitur, q̄ hoc ad præpositum spectet, vt 70. dist. sanctorum. sed ibi nomen præpositi large sumitur, vt extra de verbo. significa. quamuis.

b ¶ Sacerdoti.] idest, episcopo.

c ¶ Cum iussione.] generali, quando recipit archidiaconatū ab episcopo.

d ¶ Basilicarum.] ruralium: quia ea quæ sunt in vrbe, custodit primicerius.

e ¶ De communione.] idest, de oblationibus.

f ¶ Diaconus.] Cum ergo possit vices suas delegare, ergo est ordinarius, vt C. de iudi. à iudice.

g ¶ Archipresbyter.] In quibusdam ecclesijs vocatur iste decanus. 60. dist. in capite. sed ille est archipresbyter ruralis. ı

h ¶ Collectas.] scilicet, orationes.

i ¶ Signum.] idest, pulsatio campanarum.

k ¶ Modus.] idest, cum organo, vel sine eo.

l ¶ In vrbe.] sed archidiacon⁹ extra vrbé, vt s. dictū est.

m ¶ Clericos.] Ciuitatenses.

n ¶ Basilicanos.] idest, custodes basilicarum. ƨ

o ¶ Et matriculam.] idest, tabulam. nam in matricula faciat scribi, quod quilibet canonicus legere debeat.

p ¶ Aut lege.] i. ordine. & est argu. litteraturam æquipollere dignitati.

q ¶ Ordinatio] i. vt ordinet ea, quæ sunt necessaria ad basilicam. s. claues, & candelas.

ı De quo hic nō loquitur, s. in Laur.

ƨ Aliter accipitur 60. dis. cōtumaces. Archid.

Litteratura æquipollet dignitati.

EX HAC EPISTOLA. Hæc est 2. pars huius dist. in qua ponit de ordinatione pibyterorũ & diaconorũ.
a A Vdire.] ᵃOportet.] subditos.
b ¶ Monita.] idest, conuersationem.
c ¶ Disciplinæ.] idest, regulam viuendi, vt 16. q. 1. sicut dicee sine ligandi, vel absoluendi. si qua autem alia interponit, incidentia sunt, vt in 6. 7. 8. 9. & 10. causis, continua.
¶ Hactenus ostẽdimus quales sint promouendi, & qualiter sint examinandi: nunc autem ostendit quales in quo-

d VNum.] ᵉ In sinistro humero.] Et hoc ideo, vt ostendatur, q̃ debet transire de læua ad dexterã, idest, de temporalibus ad spiritualia: & hoc ostenditur cum circumflecti tur postea versus dexteram.

NVNC AVTEM. Hęc est tertia pars huius distinct. in qua ponuntur 13. capitula apostolicæ regulæ: & sub hac occasione ponit quattuor acceptiones criminis. Io. de Fant.

CASVS Ostenso qualiter in quolibet ordine sint examinandi clerici & ordinandi; nunc Grat. breuiter vsque ad 12. causam tractat ex quibus ordinibus quis valeat promoueri: & qui post lapsum valeant reparari, & quibus culpis deijci mereantur, & quo accusante, & quibus testificantibus possint conuinci clerici: & sub quo iudice sint absoluendi, vel damnãdi: Et incipiendo ab episcopo prosequitur 13. cap. apostolicæ regulæ. Primũ cap. est; oportet episcopum esse irreprehensibilem, vel sine crimine. Et dicitur primo crimẽ quodlibet peccatum mortale, vel veniale ex delib erationo procedẽs, vel sine: de quo dicitur: tres pene contra naturam est, &c. sed talis eligatur cuius comparatione ceteri grex dicatur. Secũdo dicitur crimen accusatione & condemnatione dignum vel infamia criminalis. Quod autem dicitur, oportet episcopum esse sine crimine, intelligitur post baptismum, & non ante.

ı Quam tractat vsq; ad 50. dist. per ordinẽ, demum repetit eadẽ & ordinate a dist. 81. vsque ad dis. 91. si qua alia interponit in distinctionib⁹, vel in causis, incidẽtia sunt, vt j. sequitur I gl. fin. Hu. Regula apostolica habet 13. capitula.

antiquis exemplaribus conciliorum Toletanorum.

γ ¶ Prædicatur.] *Sic emendatum est ex manuscr. Grat. & originali. Antea legebatur,* prædicantur.

δ ¶ Archipresbyter.] *Hinc vsq; ad vers.* Ad primicerium. *non sunt in ipsa epistola Isidori, neq; in Pannormia, neq; apud Burchar. & ext. c. 1. de offic. archipresb. citatur ex concilio Toletano.*

ε ¶ Clericos.] *In primo Vaticano est,* clericos vrbis, *& post verbũ,* deferat, *additur,* ceteri enim qui sunt extra vrbem, ad archidiaconi curã pertinent: *quemadmodũ & in nõnullis alijs exẽplaribus.*

ζ ¶ Eruditione.] *In origin. est,* eruditione his explendis certus.

2 *Ex hac epistola liquet, quid cuiusq; officij sit.* § *Est etiam alia distinctio episcoporum, presbyterorum, diaconorum, quam fecit Clemens in epistola sua tertia, ita dicens.*

¶ Quid ab episcopis, quid à presbyteris, quid à diaconis audire oportet. C. II.

AVdire episcopum attentius oportet: ᵃ& ab ipso suscipere doctrinam fidei; monita ᵇautem vitæ à presbyteris inquirere, à diaconis vero ordinem disciplinæ. ᶜ Ans. l. 7. c. 76. al. 81.

Sacerdos quoq; vtrumq; humerũ orario ambit: diaconus vero sinistrũ tantum, vt ad ministeriũ expeditius discurrat. Vnde in concilio Toletano 4. cap. 39.

¶ Quare leuita vnum tantum humerum orario ambit. C. III.

VNum orarium oportet leuitam gestare in sinistro humero ᵈ propter quod ᵉorat, idest, prędicat: dexteram autem partem oportet habere liberam, vt expeditius ad ministerium sacerdotale discurrat. Ans. l. 7. c. 80. al. 86.

3 *Nunc autem* ᶠ *per singulos gradus ordine recurrentes; qui ex quibus ordinibus in quem gradũ conscendere possint; qui post lapsum valeant reparari, vel qui non; quibus culpis a proprio gradu mereantur deijci; quo accusante, quibus testificantibus possint conuinci; cuius sententia sint absoluendi, vel condemnandi, breuiter* ᵍ *consideremus. Ac primum a pontificali gradu incipiẽtes, qualem oporteat eum esse, qui in episcopum est ordinandus, diligenter inuestigemus, apostolicam regulam* ʰ*secuti, quam in huiusmodi re Timotheo, & Tito scribit, dicens: [Oportet episcopũ irreprehẽsibilem esse] idest,* ⁱ *non obnoxium reprehensioni. Hoc ad Timotheum.* ¹ *Ad Titum autem: [Oportet episcopum sine crimine esse] quod (vt Hieron scribit ad Oceanum) idem est. Nomine autem* ᵏ

1. Tim. 3. Ex glo. interlineari ad cũ locum. Epist. 83. & inf. ead. c. primum. & in glo. ordin. ad locum epist. ad Timoth. Cap. 1.

c ¶ Propter quod.] idest, quia. simile ponitur 22. dist. de Constantinopolitana. versi. nam quod.

f ¶ Nunc autem.] Ab hoc loco vsque ad 49 distin. assignat 13. cap. apostolicæ regulæ, ı quæ in locis suis distinguemus. & pertingit h c tractatus vsque ad 12 causam, assignando quales in quolibet ordine, & ex quo, & in quẽ debeant promoueri, q lapsi valeant reparari, & q nõ: & sub quo iudice qlibet accusetur, & sub quo iudice quolibet ordine debeant ordinari. Ioan de Fant.

g ¶ Breuiter.] idest, vsque ad 12. causas.

h ¶ Regulam.] Hęc sunt 13 cap. quæ prosequitur: Oportet episcopum esse sine crimine, Vnius vxoris virum, Non vinolentum, Prudentem, Ornatum, Hospitalem, Pudicum, Doctorem, Non percussorem, Non litigiosum, Non cupidum, Domui suæ bene præpositum, Non neophytum.

i ¶ Ad Timotheum.] scribit.

k ¶ Nomine autẽ.] Gratianus volẽs exponere auctoritatem

tatem Apostoli : oportet episcopum esse sine crimine, assignat hic plures significationes huius nominis, criminis: licet hic quidā quinque significationes assignent: ego non assigno nisi quattuor. Dicitur enim qnq; crimen omne delictum siue mortale, siue veniale, siue ex delibe-

CRIMINIS APPELLATIO. CASVS. Ponitur tertia acceptio huius nominis, crimē. Dicitur, n. crimen quodlibet mortale peccatū, vel veniale qđ ex deliberatione procedit: & non delet̄ nisi per pœnitentiā. *Quę vero procedunt ex infirmitate vel ignorantia, præcipit

criminis [a] *quodlibet peccatum intelligitur: vnde in eadem epistola* [b] *Hieronymus dicit:* [*Res* a *contra naturam pene* [c] *est, vt sine peccato aliquis sit: sed talis eligatur, cuius comparatione cæteri grex* [d] *dicantur.*] *In epistola vero ad Titum, crimen vocatur criminale peccatum,* [e] *vel criminalis infamia: vnde ibi* β *legitur:* [*Crimen est querela, id est peccatum accusatione, & damnatione dignum.*] *Quòd autem sine criminatione iubetur esse, qui in episcopum eligitur; non ante baptismā, sed post baptismum intelligendum est: vt à tempore videlicet baptismatis nullius criminis conscientia mentem eius remordeat.* γ ❡ *Criminis autem appellatio aliàs late* [f] *patet, complectens omne peccatum, quod ex deliberatione procedit. Vnde Beda* δ *super epistolā Iacobi,* [*Peccata, quæ ex ignorantia,* [g] *vel infirmitate humana committuntur, dicit, & præcipit alterutrum confiteri; quia facile* [h] *dimittuntur; quæcumque vero fiunt ex deliberatione, nō, nisi per pœnitentiam.*] ❡ *Hinc etiam* [i] *Augustinus ait,* [*Nullum peccatum* ε *est adeo veniale, quod nō fiat criminale;* [k] *dum placet.*] ❡ *Aliàs autem ea demum significat, quæ semel commissa ad damnationem sufficiunt. Multa enim ex deliberatione procedunt, quæ nisi sæpius iterata, & in consuetudinem fuerint deducta: quamuis grauent post mortem, non tamen æternaliter perdunt; quia & si quadam ratione crimina appellentur: tamen mortifera, & capitalia non sunt. Vnde Augustinus in homilia de igne purgatorio exponens verba Apostoli,* [*Si quis super hoc* [l] *fundamētum ædificauerit ligna,* [m] *fœnū, & stipulam, &c.*] *Multi sunt, qui lectionem istam male intelligentes, falsa securitate decipiuntur: dum credunt, quòd si supra fundamentum Christi capitalia crimina ædificent, peccata ipsa per ignem transitorium possint purgari; & ipsi postea ad*

In glossa interlineari.

ʒ. dist. 81. c. Apostolus 1.

ead. c. primum.

Iaco. vlt.

Sermone 41. de sanctis, siue 4. de animab. defunctorum.

laicibus * alterutrū confiteri; quia facilè dimittuntur:

f ❡ Late.] sed latius ʒ. ibi, nomine autem. hoc. n. solū mortale & veniale qđ ex deliberatione procedit.

g ❡ Ex ignorantia.] s. venialia peccata.

h ❡ Quia facile, &c.] quia etiam laico* possumus ea confiteri, q̄uis habeatur copia sacerdotis: sed mortalia non confitebimur nisi sacerdoti, dummodo possit haberi eius copia: aliàs laico possumus ea cōfiteri, vt de pœn. dist 1. quē pœnitet & dist 6. qui vult. Vel ideo facile, quia ploratione diurnam, vel per eleemosynam, vel p modicū ieiunium, vel p asper sionem aquæ benedictę dimittūtur, vt de pœn. dist. 3. de quotidianis. & dist. 6. qui vult. & de conse. dist. 3. aquam.

i ❡ Hinc etiā.] respicit ad id qđ dixit, si ex deliberatione. Ioann.

ADDITIO. Et exponet sic. Hinc, id est, ad ostendendū, q̄ illa q̄ cōmittunt̄ ex deliberatione indigēt pęnitentia. & pertinent ista esse verba Gra. vel Bedę introducentis auctoritatē Aug. s̄m H.

* Vide Turrecrematā hic.

* Vide S. Th. 4. dist. 17. q. 3. ar 4. quæst. 1. ad 1.

* Nec venialia nec mortalia possumus cōfiteri sacramētaliter, nisi sacerdoti: vide B. Th. 4. dist. 17 q 3. arti. 4. q 1. 2. & 3.

Venialia remittunt̄ varijs modis.

deliberatione procedat, siue ex ignorantia, secundum quod dicitur: Nemo sine crimine viuit. & hanc significationem innuit ibi, nomine autem criminis. Quãdoq; dr crimen infamia procedens ex crimine: prout ibi sumitur in epistola ad Titum. qñque dr crimen solum id quod ex deliberatione procedit: siue illud sit mortale, siue veniale: prout ibi sumit̄ criminis appellatio, &c. Quarto modo dr crimen solum id, quod est dignum depositione, prout ibi sumitur, aliàs ea demum. Ioann. Deinde exemplificat quod crimen sit mortale, quod veniale: ostendens quod mortalia delentur per pęnitentiam, venialia in purgatorio. hęc videas qualiter dixi in casibus. B.

a ❡ Criminis.] in pręcedenti auctoritate.

b ❡ Vnde in eadem epistola.] sic continua: licet quodlibet delictum dicatur crimen, non tamen ita accipitur in præcedenti auctoritate: quia secūdum hoc fere nullus esset idoneus, &c.

c ❡ Pene.] ʒ. de pœn. dist. 1. c. vlt.

c ❡ Pene.] pone dicit propter beatam Virginem & sanctum Ioannem, qui fuerunt sanctificati in vtero. vel est philosophicum temperamentum.

d ❡ Grex.] sic. 1. q. 1. vilissimus. 61. dist. in sacerdotibus.

e ❡ Vel.] pro. idest.

k ❡ Criminale.] i. cuius assiduitas, & contemptus * vitandi veniale non fiat mortale. i. non. n. vr q̄ id quod est veniale, possit fieri mortale: quia s̄m opinionē istorum nihil pōt speciem permutare: nisi velis dicere, q̄ veniale & mortale non sint spēs peccati, sed accidētia. Vnde sicut mortale fit veniale recepta pœnitentia, de pœn. dist. 1. serpēs. sic ecōuerso fit veniale mortale. Alij dicūt, q̄ tūc ipse cōtēptus venialiū est mortale peccatū: s̄m hoc expone, fit mortale, i. ibi per contemptum fit mortale: sicut ibi exponitur, accedit verbum ad elemētum, * & fit sacramentum, 1. q. 1. detrahe.

ALIAS EA DEMVM. Hic ponit̄ quarta acceptio huius nominis crimen. s. q̄ semel cōmissum sufficit ad dānationem & depositionē: non tñ infamat: & ostendit̄ in hoc §. quæ peccata sint mortalia, & quę venialia: & quædam ex his enumerantur mortalia, q̄ per pęnitentiā purgant̄: venialia in purgatorio post mortem. Et dī q̄ per lignum magna venialia designantur: per fœnum minora: per stipulam minima intelliguntur.

l ❡ Super hoc.] idest, super fidem, i. postq̄uā fidē quis susceperit, idest, licet quis post fidem sumptam venialiter peccauerit, nihilominus saluus erit.

m ❡ Ligna.] per hoc innuit tria genera venialiū. ligna vocat grauiora venialia: fœnum minora: stipulam minima.

* Vide B. Th. 1. 2 q 88. art. 4 & 5. & q. 74. ar. 8. ad 1.

1 Quod dicit vt legitur & no. de pę. di. 1. tres. prope finem.

: Id est,ocis. Archi.

* Inepta similitudo.

Venialia triplicia.

vitam perpetuam peruenire. Intellectus iste, fratres carissimi, corrigendus est; quia ipsi se seducũt, qui taliter sibi blãdiuntur. Illo enim transitorio igne, de quo dicit Apostolus, [Ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem,] non capitalia, [a] *sed minuta peccata purgantur: de quibus, & si non omnia,* [b] *vel* [c] *aliqua commemoranda sunt; ne aliquis se inaniter excusare conetur; & dicat se nescire, quæ sunt minuta peccata, vel quæ crimina capitalia. Et quamuis Apostolus capitalia plura commemorauerit: nos tamen, ne desperationem facere videamur, breuiter dicimus, quæ sunt illa, sacrilegium, homicidium, adulterium, fornicatio,* † *falsum testimonium, furtum, rapina, superbia, inuidia, auaritia; & si longo tẽpore teneatur, iracundia; & ebrietas,* [d] *si assidua sit, in eorum numerum computatur. Quicumque enim aliquod* † *de istis peccatis in se dominari cognouerit; nisi digne se emendauerit, & si habuerit spatium, longo tempore pœnitentiam egerit, & largas eleemosynas erogauerit, & à peccatis ipsis abstinuerit; illo transitorio igne, de quo ait Apostolus, purgari non poterit: sed æterna illum flãma sine vllo remedio cruciabit. Quæ autem sint minuta peccata, licet omnibus nota sint; tamen quia longum est, vt omnia replicentur; opus est vt ex eis vel aliqua nominemus. Quoties aliquis in cibo, aut potu plus accipit,* [e] *quàm necesse sit, ad minuta peccata nouerit pertinere: quoties plus loquitur, quàm oportet: aut plus tacet,* [f] *quàm expedit: quoties pauperes importune petentes exasperat; quoties cum sit sanus corpore, alijs ieiunantibus* [g] *prandere voluerit, aut somno deditus tardius* [h] *ad ecclesiam surgit: quoties, excepto* [i] *desiderio* [k] *filiorum, vxorem suam cognouerit; quoties in carcere clausos, aut in vinculis positos tardius requisierit: quoties infirmos tardius visitauerit: si discordes ad concordiam reuocare neglexerit:* [l] *si plus aut proximum, aut vxorem, aut filium, aut seruum* [m] *exasperauerit, quàm oportet: si amplius fuerit blanditus, quàm expedit: si cuicunque maiori personæ, aut ex voluntate, aut ex necessitate adulari* [n] *voluerit: si pauperibus esurientibus nimium* † *deliciosa, vel sumptuosa* [o] *conuiuia sibi præparauerit: si se in ecclesia, aut extra ecclesiam fabulis otiosis (de quibus in die iudicij ratio reddenda est) occupauerit: si dum incaute iuramus,* [p] *& cũ hoc per aliquam necessitatem implere non poterimus, vtique*

Ibidem.

hic omittuntur aliquot B. Augustini verba.

† Vox ista abest ab originali.

† aliqua] ori.

† cibum non dederit, aut nimiũ.] orig.

nima. ligna enim diutius sunt in igne quàm fœnum: & fœnum diutius, quàm stipula.

a ¶ Non capitalia.] hac auctoritate dicunt quidam, quod nullus pro * mortali peccato punitur igne purgatorio: sed tñ pro veniali. Alij dicunt quod si aliquis cœperit pœnitere pro mortali, & nõ perfecit hic pœnitentiam: perficiet eã in purgatorio. sed si hic non est contritus de mortali, nõ purgabitur per illum in purgatorio. sic vr Aug. hic velle, & de pœn. dist. 1. si peccatum. & c. sicut primi & de pœn. dist. vlt. c. vlt.

* Vide B. Tho. 4 dist. 18. q. 1. art. 2 q. 3. & dist. 21. q. 1. art. 1. q. 1.

Punitur ne aliquis in purgatorio pro mortali peccato.

b ¶ Non omnia.] scilicet quæ sint mortalia, quæ venialia.

c ¶ Vel] pro saltem.

d ¶ Ebrietas.] quæ quandoque est mentis obliuio: & hæc est pœna, & nõ est aliquod peccatũ, vt 15 q. 1. sane. quandoque dr studium ad inebriandũ se: & hoc est mortale peccatũ, vt 35. distin. ante oia. extra de vi. & ho. cle. à crapula & quandoque dr frequens actus bibendi: & illud est veniale, vt in vers. seq.

Ebrietas quandoque est mortalis.

e ¶ Plus accipit.] casu, nõ ex contemptu, & non ad ingurgitationẽ: aliàs esset mortale peccatum, vt 4. dist. denique.

f ¶ Plus tacet.] in prælatis est taciturnitas mortale peccatum, vt 43. dist. sit rector. 40. dist. si Papa. in alijs est veniale.

Taciturnitas in prælatis est peccatũ mortale.

g ¶ Ieiunãtibus.] sed nunquid comedere ante horã comedẽdi est mortale peccatum, vt de conse. dist. 1. solent. & dist. 5. quinque modis? sed non intelligas de ieiunijs statutis: sed de illis, quæ quilibet pro sua voluntate seruat. 76. dis. vtinam aliter.

* Quæri, nõ asserit: nam hoc dicere esset durũ. Archid.

h ¶ Tardius.] sic peccatũ est, aliquid tardius dare 13. q. 2. qui oblationes. 16. q. 1. decimæ.

ADDITIO. Dico ipsum surgere nõ est peccatum: sed tarditas & negligẽtia. cum istis concor. secundum Hug.

i ¶ Excepto.] arg. contra H. qui dixit, quod vir non potest cognoscere vxorem quin venialiter peccet, vt dixit s. di stin. 1 . . neruit

k ¶ Desiderio.] supple, & causa reddendi debiti.

l ¶ Neglexerit.] hoc est in prælato mortale, vt 90. dist. præcipimus.

m ¶ Seruum.] In hoc casu seruus auditur agens contra dominum suum: & dominus talis cogitur eum vendere, vt ff. de his qui sui vel alieni iuris sunt. l. 2. §. dominorum. Similiter maritus vxorem tenetur moderate castigare, vt 7. q. 1. sicut. in fine. nisi sit clericus, qui eam durius potest castigare, vt 33. q. 2. placuit.

Maritus vxorem castigare potest.

n ¶ Adulari.] 22. q. 2. primum. Contra 11. q. 3. nemo peritorum & 46. distin. clericus qui. Solu. Tribus modis adulatur quis: vel attribuendo alicui homini bonum quod non habet: vel nimium extollendo bonum quod habet. vtrumque istorum est veniale: vel approbando malum quod habet: & istud est mortale. 11. q. 3. væ qui dicitis.

Adulatio triplicitet fit.

o ¶ Vel sumptuosa] 41. dist. non cogantur.

ADDITIO. Hoc vult sonare ista concor. sicut infirmatur diues, si vtatur vilibus: ita infirmãtur pauperes, si vtuntur delicatis. secundum H. Archid.

p ¶ Iuramus.] intellige cum quis iocando iurat. Nã pro temeratio iuramento bene peccat aliquis mortaliter, licet

Iurm an fere per sit mortale peccatũ.

[D]ebet non tanta pœnitentia imponatur ei, sicut si solenniter & ex discretione iurasset, vt 22. q. 4. qui sacramento. Idem dico in iuramento per metum extorto, vt ext. de iureiur. verum. Contra. 2. q. 4. nos sanctorum. Sol. ibi de solenni, hic de non solenni.

a ¶ Te-

tabitur homo ante Deū in die iudicij. Et respondet, q. si bonus decedit, bonus repræsentabitur: & si malus decedit, malus repræsentabitur. Sed tamen sunt quædam peccata in iusto, quæ purgantur post mortem: scilicet venialia, vt sermo otiosus, risus immoderatus, & peccatum curæ familiaris, & hoc probatur auctoritate Euāgelij dicentis: Si quis dixerit blasphemiam in Spiritum sanctum, nec in hoc sæculo, nec in futuro remittetur ei. Vnde à contrario sensu apparet, q. peccata quædam in futuro remittētur. nam quod de vno negatur, de alijs conceditur.

periuramus, & cum omni facilitate, vel temeritate[a] *maledicimus, cum scriptum sit: [Neque maledici regnum Dei possidebunt.]*

1. Cor. 6.

¶ Res contra.] *Sic fere in glossa ordinaria ad vocem illam:* irreprehensibilem, *& est epitome quædam verborum B. Hieronymi in epistola ad Oceanum, explanantis locum Apostoli ad Timotheum, & ad Titum.*

¶ Vnde ibi.] *Idest non apud B. Paulum, sed in glossa ordinaria ad locum B. Pauli. Sumpta autem sententia est ex B. August. ex tractatu 41. ad c. 8. Ioannis: eiusq; verba habentur & apud Bedam ad eundem B. Pauli locum, & inf. dist 81. c. Apostolus, primo.*

¶ Remordeat.] *Sequebatur in vulgatis:* vnde Hieronymus scribit in eadem epistola ad Titum: *quę verba sunt inducta, quoniam in nullo manuscripto sunt inuenta: habentur autem inf. ead. ante c. primum.*

¶ Vnde Beda.] *In commentarijs ipsius ad c. 5. epistolæ Iacobi, ad illa verba:* confitemini alterutrum, *sic legitur:* In hac autem sententia, illa debet esse discretio, vt quotidiana, leuiaq; peccata alterutrum, coæqualibus confiteamur: eorumq; quotidiana credamus oratione saluari: porro grauioris lepræ immunditiā iuxta legē sacerdoti pandamus, atq; ad eius arbitrium, qualiter, & quāto tempore iusserit, purificari curemus.

¶ Nullum peccatum.] *In glossa ordinaria in cap. 11. 1. Corinthior. ad ea verba:* reus erit corporis, & sanguinis Domini, *citatur hac sententia ex B. August. homilia 24. in Ioannem, in hæc verba:* Nullum peccatum veniale est, dum placet, quantumcumque paruum: sicut mortale, si vere displicet, nullum iudicatur.

Item Gregorius Dialog. lib. 4. cap. 39.

¶ Quæ sunt venialia peccata, quæ post hanc vitam purgantur. C. IIII.

QValis hinc[b] quisq; egreditur, talis in iudicio[c] præsentatur: sed tamen de quibusdam leuibus culpis[d] esse ante iudicium purgatorius ignis credendus est,[e] pro eo, quod veritas dicit: [Quia si quis in Spiritum sanctum blasphemiā[f] dixerit; neq; in hoc sęculo remittetur ei, neq; in futuro.] In qua sententia datur intelligi, quasdam culpas in hoc sæculo, quasdā vero in futuro posse laxari. Qđ enim de vno negatur,[g] cōsequens intellectus patet, quia de quibusdam cōceditur. Sed tamē, vt prędixi, hoc de paruis, minimisq; peccatis fieri posse credēdum est; sicut est assiduus otiosus sermo, immoderatus risus, vel peccatum curæ familiaris, quæ vix sine culpa,[h] vel ab ipsis agitur, qui culpā qualiter declinare debeant, sciunt; aut in non grauibus rebus error ignorantiæ, quæ cuncta etiam post mortem grauant, si adhuc in hac vita positis minime fuerint relaxata.

Matth. 12.

b ¶ Qualis hinc.] Hoc verū est de summe bonis, vel summe malis. nam quidam sunt summe boni, q. dam summe mali. 1

c ¶ In iudicio.] vt 13. q. 2. tempus. Ioan.

d ¶ Culpis.] scilicet venialibus.

e ¶ Credendus est.] Hic vult dicere, quod quædam culpæ tolluntur per ignē purgatorij, ante diem iudicij.

f ¶ Blasphemiam.] Qui peccat per impotentiam, dicitur peccare in Patrem: quia Patri attribuitur potentia. 24. dist qui episcopus. Qui peccat p ignorantiam, dicitur peccare in Filium: q. Filio attribuit scientia. 38. distin. si iuxta. Sed qui ex cōtemptu peccat, dr̄ peccare in Spiritum sanctum, vt ille qui est obstinatus in peccato, & illud dicitur irremissibile, 2 idest, non ita de facili remittit sicut præcedentia. de pęniten. dist. 1. § potest & dist. 2. sciendum.

g ¶ Negatur.] Argu. quod de vno neg. de alio conceditur, vt [...] 3. de crimine. ff. de iudi. l. cum prętor. sic quod de vno conceditur, de alio negatur, vt 45. dist. disciplina. 1. q. 1. p Esaiā. 33. quęst. 5. qui sitit. 3 Argumen. contra C. de natu. l. b. authen. item si quis. vbi licet vnū nominet, tamen extenditur ad alios. sic 61. dist. miramur. arg. ff. de custo. reo. l. si quis.

h ¶ Sine culpa.] Similiter militia, mercatio, procuratio, siue

1 De hoc & hoc. extra de cele. miss. cū Marthæ. § ii.

Peccator vario modo in Patrē & Filiū & Spiritū sanctum.

2 Quod dic. vt legitur & not. j. de pę. dist. 1. § pōt et. ā & dis. 4. & c. sciendū. Archid.

3 In fine.

Negocia multa sunt, quæ vix sine peccato fiunt.

a ¶ Temeritate.] sed si ex odio, esset mortale. vnde sequitur, quoniam.

Q Valis hinc.] CASVS. Quærebatur qualis repræsen-

siue administratio aliqua vix sine peccato fit, vt de pœn. dist. 5. falsas. & c. qualitas.

QVi in aliud.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod si quis non egit pœnitentiam in hac vita de aliquo veniali, in futuro sæculo purgabitur igne purgationis, qui superat omnem pœnam, quam aliquis potest pati in hoc mundo.

ALIAS.] Hic prosequitur Gratianus secundum H. quintam acceptionem huius nominis, crimen, dicens, quod crimen dicitur quodcumque irrogat perpetuam infamiam.

PRimum.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod qui eligitur in episcopum, debet esse sine crimine, & sine criminali infamia post baptisma, nec sufficit, si eo tempore sit sine crimine, quo est ordinandus, cum forte per pœnitentiam diluit peccata sua. Quomodo n. poterit alios corrigere, qui in simile corruit delictum?

Promoueri vtrum possit ille, qui semel peccauit.

a ¶ Primum.] Ex hoc cap. tres oriuntur opiniones. dicit H. quod qui semel peccauit, non potest amodo promoueri, vel aliquos actus legitimos exercere vt hic, & 48 dist. quam. & 1. q. 7. si quis omne. & 50. distin. illud. & 6 q. 1. qui crimen. & 8 q. 1. in scripturis, in fi. & extra de temp. ordi. cap. ex tenore. Et arg. pro eis, ff. de ædil. edic. quis sit fugitiuus. 1. responso. fur enim non purgat vitium furti. licet rem restituat. ff. de furtis, qui ea mente, nec raptor vitium rapinæ ff. vi bono. rap. l. penult. Alij dicunt, quod post quolibet mortale, acta pœnitentia. potest quis promoueri, nisi sit crimen enorme, vt 81. dist. Apostolus. Et est argum. ad hoc 50. dist. ferrum. ff. de ædil. edic. quod ita sanatum est, quia status nostri temporis, &c. vt 84. dist. Fraternitatis. & dicunt, quod ille canon corrigit alios, qui de rigore loquuntur. Tertij dicunt, quod quantumcumque sit graue delictum, dummodo sit occultum, post pœnitentiam non impedit promouendum, vt 50 distin. de his. Ego credo, quod siue sit occultum, siue manifestum, dummodo sit enorme, impedit promouendum, licet egerit pœnitentiam. 50 distinctio. miror. Ioan. Sed certe hoc non est verum, licet Ioan. hoc dicat. nam pro occulto crimine nemo repellitur post pœnitentiam, nisi in homicidio, vt dicit noua decret. extra de tempor. ordin. capitulo vltimo, quæ declarat hoc totum. Ber.

Ad idem de pœn. distin. 1. quantumlibet. & c. quamobrem. ver. neque enim, &c. & 32. q. 1. quod aut. in fi. 56 dist. nunquam. nam Deus vt ibi tantum ita fecitur, non hominibus. de pœn. distin. 1. quamobrem. Archid.

b ¶ Præses.] idest, episcopus.

c ¶ Corripere.] Not. quod potest quis accusari de peccato, de quo pœnituit. 35. q. 2. admonere.

d ¶ Respondeat.] sic j. dist. proxi. vna tantum. & 42 dist. §. 1. & 62. dist. in sacerdotibus. §. 1.

[Item August. in lib. de vera & falsa pœnitentia, c. 18]

Sequitur. Infra de pœnit. distin. 7. c. vlt. §. fin.

¶ De eodem. PALEA. C. V.

QVi in aliud sæculum distulit fructum conuersionis, prius purgabitur igne purgationis. Hic autem ignis, & si æternus non sit, miro tamen modo grauis est. Excellit enim omnem pœnam, quam vmquam aliquis passus est in hac vita, vel pati a potest.

a ¶ Vel pati potest.] *Hæc verba non sunt in originali, neq; inf. de pœnit. dist. 7. c. vlt. §. fin. vbi hoc idem recitatur.*

Alias autem ea tantum delicta significat, quorum est perpetua infamia

Vnde Hieron. scribit in eadem epist. ad Titum, c. 1.

In commentarijs ad c. 1.

¶ A die baptismi sine crimine debet inueniri, qui in episcopum est ordinandus. C. VI.

PRimum a itaq; sine crimine iubetur esse † episcopus, quod puto alio verbo ad Timotheum, irreprehensibilem nominatum; non quod eo tantum tempore, quo ordinandus est sine vllo sit crimine, & præteritas maculas noua conuersatione diluerit: sed quod ex eo tempore, quo in Christū renatus est, nulla peccati cōscientia remordeatur. Quomodo enim potest preses b ecclesiæ auferre malum de medio eius, qui in delicto simili corruerit? aut qua libertate corripere c peccantem potest; cum tacitus sibi ipse respondeat, d eadem admisisse, quæ corripit? †

† fit] orig.

1. Corinth. 5.

¶ Concor. l. frater à fratre. ff. de cōdi. indeb. & l. altius. ff. si ser. vendi.

Ecce, qui ordinandus est in episcopum, non solum tempore suæ ordinationis, sed etiam omni tempore post baptisma à crimine immunis esse debet.

DISTINCTIO XXVI.

SEquitur e *in vtraque epistola, [vnius vxoris virum] post baptisma videlicet, non ante baptismum.*

1. Timoth. 3. & Tit. 1.

Vnde Hieronymus a scribit ad Oceanum, epist. 83.

SEquitur.] Hæc dist. diuiditur in duas partes. Secūda ibi, [Sicut duobus.] Io. de Faut. CASVS. Supra tractatū est primū cap apostolicæ regulæ, s. oportet epm esse sine crimine: qd intelligitur non solū suæ ordinationis tpe, sed et omni tpe post baptismū. In hac vero 26. dist. prosequitur secundum cap. apostolicæ regulæ, s. oportet episcopum esse monogamum, idest, vnius vxoris virū, idest, non plurium. & hoc intelligitur post baptismū: qd probatur per seq. cap. quod abrogatum est.

e ¶ Sequitur.] In hac 26. dist. exequitur secundum præceptum apostolicæ regulæ. oportet episcopum esse vnius vxoris virum: qd negatiue exponitur, idest, non plurium. ...in casu necessitatis bigamus promouetur vsq; ad subdiaconatū, vt 34. dist. lector. Assignātur aūt quattuor rationes, quare bigamus nō possit promoueri. Vna pp defectū sacramēti: qa nō est ibi sacramētū vnitatis, cū carnem

Bigamus pp quattuor rationes promoueri non potest.

nem suam diuiserit in plures, vt j. ea. acutius. Item pp prærogatiuam ordinum, vt j. ead. vna. Item pp signum incontinentiæ, ex eo quòd de vna trãsiuit ad aliam, vt 82. dist. proposuisti. Item ex eo, quod non habet frontem hortandi viduitatem, vt j. ea vna, in fi.

Vnius

Acutius.] CASVS Capitulũ hoc diuiditur in duas partes. In prima parte probat Aug. quod ille qui habuit vnam coniugem ante baptisma, & aliam post, promoueri non potest, cum sit bigamus & hoc fit, non pp peccatum, quod cõtraxit, sed pp sacramenti defectum, quod in eo deficit, cũ hic non de peccato, sed de inordinatione agatur. Et si catechumena fuerit ante baptismum corrupta, licet postea baptizetur, tamen non poterit inter virgines consecrari. In secunda parte, quę incipit ibi, [Sicut] dicitur, quòd sicut vnitas vni viro, id est, Christo debet esse subdita, & nõ diuersis, id est, Deo & diabolo, ita à Deo recedere in superstitionẽ diaboli non licet. Vel intellige sic, vt faciat ad propositum Gratiani, id est, sicut duobus coniugijs nõ potest aliquis deseruire simul, sic ab vno coniugio in aliud ire non licet, quia talis apostataret à via ordinandi.

¶ Post baptismum debet esse monogamus, qui in episcopum est ordinandus. C. I.

Beda. & Gloss. ord. 1. Tim. 3. ad hęc verba. † Glossa nõ habet.

VNius [a] vxoris virum, idest, monogamum [b] post baptismum. [c] Si enim & ante coniugem habuit, quæ obierit; non ei imputatur, cui prorsus nouo homini † [d] nec stupra, nec alia, quæ ante fuerunt, iam obsunt.

a ¶ Hieronymus.] *Sententia quidem huius, & sequentis capitis sunt Patrum, qui citantur, idest, Hieronymi, & Augustini: verba tamen ipsa potius videntur sumpta ex collectaneis Bedæ, & ex glossa ordinaria; huius quidem capitis in primam ad Timot. c. 3. sequentis verò in epistolam ad Titum, c. 1.*

† In glossa ord. in c. 1. epistolæ ad Titũ, sumpta est snia ex B. Aug. in li de bono cõiugali, cap. 18.

Augustinus vero contra testatur scribens † in epistola ad Titum.

¶ Qui ante baptismum habuerit vnam, & post baptismum aliam, ordinandus non est. C. II.

28. q. 3 acuti° luo. p. 8. c. 294. Pann. l. 6. c. 66. Ans. l. 9. c. 59. Poly. l. 2. tit. 31. 1. Cor. 7.

ACutius intelligunt, qui nec eum, qui catechumenus, vel paganus habuit alterã, ordinandum censuerunt: quia de sacramento [e] agitur, non de peccato. a Nam in baptismo peccata omnia dimittuntur: & qui dixit, [Si nupserit virgo, non peccat] satis declarauit nuptias non esse peccatum. Propter sanctitatem autem sacramenti, sicut fœmina, si catechumena vitiata est, non potest post baptismum inter Dei virgines consecrari; [f] ita non absurdè visum est bigamum non peccasse, sed normam sacramenti amisisse, non ad vitæ meritum, sed ad ordinationis ecclesiasticę signaculũ necessariam. Et sicut plures antiquorum patrum vxores, significauerunt futuras ex omnibus gentibus ecclesias, vni viro subditas, idest Christo; ita noster antistes, idest, episcopus vnius vxoris vir significat [g] ex omnib gentibus vnitatem vni viro [h] Christo subditam. [i]

Matth. 6.

2 ¶ Itaq; sicut duob. dominis seruire, sic ab vno Deo apostatare, & in alterius superstitionem ire, non licet. †

† Cõcor. tex. in l. naturaliter. quem vide. C. de epi. & cle.

a ¶ De peccato.] *sequebatur*, propter sanctitatem sacramenti.

e ¶ De sacramento.] Sensus est, bigamus non repellitur, quia peccauit, sed propter sacramenti defectũ, qui est in eo. extra de biga. à nobis. & c. nuper. Et not quod in matrimonio triplex designatur sacramẽtum, 1 1 coniunctio animorũ per verba de pręsenti designat coniunctionem fidelis animæ ad Christum, sed cõmistio carnis designat coniunctionem Christi, & ecclesię, vt extra de biga. debitũ. Item designatur ibi vnio deitatis cum humanitate, vt de conse dist. 2. in Christo. & illã designat coniunctio corporum.

1 Hic videas qd dicam, de pœn. dist. 2. §. Adã sup glo. dicens hoc, &c. Arch.

VNius] CASVS Quæsitum fuit à Hiero. vtrum cap apostolicæ regulæ; oporteret epm esse monogamum, intelligatur ante baptismum, vel post. Et respondet, quod post baptismum, & non ante. si enim ante coniugem habuit, nõn imputatur ei, sicut nec stuprum.

a ¶ Vnius.] idest, non plurium. sic extra de testi. licet. Et sic verba affirmatiua exponuntur negatiuè, vt 1. q. 1. iudices. 21. q. 4. si ea.

b ¶ Monogamum.] monos vnum, gamos mulier vel nuptiæ, inde monogamus, scilicet qui vnam tantum habuit vxorem. H.

c ¶ Post baptismum] nõ dicit verum; quia matrimonium non soluitur in baptismo, vt j. ea. cap deinde. & malè sentit hic Hiero. vnde Augustinus eum corrigit in proximo cap.

d ¶ Nouo homini.] sub eo modo loquendi seruus post manumissionem dicitur nouus homo, vt ff. de adi. leg. si seruus legatus. & alia lex dicit, quod post manumissionẽ alius intelligitur, vt ff. de solu. qui res. §. aream.

f ¶ Consecrari.] quęri consueuit, cum consecratio epi maior sit & dignior quàm virginum, quare possit consecrari in epm, qui non solum vxorem habet, sed etiã post mortuam vxorem habuit concubinam, vt 33. dist habuisse & 34. dist. c. fraternitatis. & si qua fuerit corrupta vel ante baptismum vel postea, non possit inter sacras virgines consecrari, vt 20 q. 1. iuuenculas? Respondetur, sacra virgo significat ecclesiam triumphantem, vbi non est macula neque ruga. 21. dist. quamuis. sed episcopus ecclesiam militantem, vbi sunt boni & mali. 31 dist quoniam. 11. q 3. audi.

Corruptus in epm cõsecrari põt, sed nõ corrupta inter virgines.

g ¶ Significat.] & ita [*] ipse episcopus est sacramẽtum, sicut aqua ipsa. 1. q. 1. detrahe verbum ab aqua, quid erit nisi aqua?

* *Neque epus neq; aqua proprie est sacramentum. Vide Turrecremata: tam hoc.*

h ¶ Vni viro.] idest, Deo, & non diabolo, & sic bene aptatur sequens littera.

i ¶ Subditã.] idest, nõ ab eo diuisam: & bene sequitur,

Deinde.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, q. Ruffus, & Eusebius, & cæteri episcopi Macedoniæ tres prauas opiniones habebant. Prima erat, q. ille non debet bigamus reputari, qui ante baptismum habuit vnam, & postea aliam, & eam quã post baptismum aliqs habuit, videri quasi nouo homini copulatam. Sed hanc opinionem reprobat Innocen. per duo inconuenientia. Primum est, q. secundum illorum opinionem, si aliquis ante baptismum tres habuerit vxores, & post baptismum quartã, quæ quarta est, erit prima secũdum eos. Secundum inconueniens est, q. hæc talis quę quarto ducta est, debet loco virginis reputari. Secunda opinio erat, q. totum quidquid agit homo ante baptismum, in baptismo deleri, quod Innoc. reprobat, cum in baptismo tantum peccata deleantur, & non matrimonia, cũ Deo auctore sint constituta. Tertia opinio erat, q. matrimoniũ ante baptismum non erat legitimum: & hoc improbat tali ratione; quia si hoc verũ est, filij inde nati non erunt legitimi, nec hæreditatem habebunt: sed erunt spurij vel naturales. Hoc etiã improbatur auctoritate Domini, nã interrogatus à Iudæis, si liceret homini dimittere vxorem suã, respondit: Quos Deus coniunxit, homo non separet. & de his tantum loquebatur, scilicet Iudæis, qui ante baptismum contraxerunt. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Quæro, & solicitus.] reuertitur Innoc. ad secundam opin. & eam improbat duabus rationibus vsque in finem. Prima est, q. secundum hoc filij nati ante baptismum, & post non erunt fratres, nec inter eos erit familiæ erciscundæ iudicium, quod est absurdum. Secunda est, quia secundum hoc, bona quæ facit aliquis catechumenus, non prosunt ei, si quod ante baptismum gessit, in baptismo deletur, quod non fuit verum in Cornelio Gentili, nec in præceptis legalibus diligenter impletis. Et sic concludit, q. per baptismum non aboletur matrimonium, sed peccatum.

a ¶ Cum cæteris.] impropriè ponitur hæc dictio, cæteris, vt ibi, & cum eo alij duo latrones. sic 56. dist. Cenomanensem. 1 34. dist. si quis viduã. 8. q. 3. Artaldus. vnde licet sic inueniatur scriptum in aliquo instrumento; hæc ecclesia cum cæteris capellis, per hoc non probatur ecclesiam istam esse capellam. Io.

Cæteri & alij, quæque ponũtur impropriè.

ADDITIO. † Etc. apostolica. & in c. ya. ff. d cõst. princ. l. 1. §. debitum. Archid.

ti, sicut si fœmina. &c. *Restitutus est totus hic locus ex glossa ordinaria. Nam apud B. Augustinum, & reliquos collectores copiosior etiam est.*

Item Innocentius Ruffo, & Eusebio, & cæteris episcopis Macedon. epist. 22. c. 2.

¶ Bigamus [illegible] probatur, qui ante baptismum habuerit vnam, & post baptismum alteram.

C. III.

Deinde ponitur non dici oportere bigamũ eum, qui catechumenus habuerit atque amiserit vxorem, si post baptismum fuerit illam sortitus, eamque primam videri, quæ nouo homini copulata sit; quia illud coniugium per † baptismi sacramentum cum cæteris [a] criminibus sit ablutum. † Quod cum de vna vtique dicitur, certè, si tres habuerit in vetere positus homine vxores, erit ei, quæ post baptismum quarta est, sic interpretantibus prima, & virginis æque [b] nomen accipiet, quæ quarto ducta est loco. Quis (oro) illud non videat contra Apostoli esse præceptum, qui ait, vnius vxoris virum oportere fieri sacerdotẽ? Sed objicitur, [c] quòd in baptismo totum quidquid in vetere homine gestum est, sit solutum. Dicite mihi (cum pace vestra loquor) crimina tantum dimittuntur in baptismo, an & illa, quæ secundum Domini † præcepta, ac Dei instituta complentur? Vxorem ducere crimen est, an non est crimen? Si crimen est, ergo (præfata venia dixerim) erit auctor in culpa: qui, vt crimina committerentur, in paradiso præcepit, cum ipse eos benedixit. Si verò nõ est crimen, quia quod Deus instituit, † nefas sit crimen appellari, & Salomon addidit, [Etenim à Deo præparatur viro vxor,] quomodo creditur inter crimina esse dimissũ, quod auctore Deo legitur consummatum? Quid de talium [d] filijs percensetur? Numquid non erunt admittendi in hæreditatis consortio, † quia ex ea suscepti sunt, quæ ante baptismum fuit vxor, eruntque appellandi vel naturales, [e] vel spurij; quia non est legitimum matrimonium, nisi illud (vt vobis videtur) quod post baptismum assumitur? Ipse Dominus, cum interrogaretur à Iudæis, si liceret dimittere vxorem, atque exponeret fieri non debere, addidit [Quod ergo Deus iunxit, homo non separet.] Ac ne de his locutus esse credatur, qui † post baptismum sortiuntur; [f] meminerint hoc & à Iudæis interrogatum,

Burc. l. 4. c. 98. Iuo, p. 1. c. 292. & p. 8. c. 303. Polyc. l. 6. ti. 4.

† post.] orig.

† al. ablatum.]

1. Timot. 3. ad Tit. c. 1.

† legis.] orig.

Genes. 1.

† timuit.] ori.

Prouerb. 19.

28. q. 1. nũquid.

† al. consortium.

Matth. 19.

ADDITIO. arg. contra. 1. q. 7. & si illa. in princ. vbi de hoc. Archi.

b ¶ Æque.] id est, simili ratione. Io.

c ¶ Sed objicitur.] nunc objicit contra secundam opinionem.

d ¶ Quid de talium.] hic objicit contra tertiam opin.

e ¶ Vel naturales.] Qui dicuntur legitimi, qui naturales, habes 32. quæst. 4. liberi. qui spurij. ff. de statu homi. l. vulgo.

f ¶ Sortiuntur.] vxores & viros.

a ¶ Re-

a ¶ Responsum.] No. interpretādas esse locutiones secundum personas, quę loquuntur, quid vel quibus loquuntur, vt hic, & 1.q.7. dict & extra de maio. & obe. solitę. & q. persona loquens comprehenditur in generali sermone, arg. ff. de pigno. Paulus. §. vlt. Sed contra arg. C. de solu. inquisitio & arg. contra. ff. locati, qui insulam. §. vlt. vbi nec dominus, nec familia excipitur in generali sermone.

Persona loquētis an in gnali sermone cōprehendatur.

b ¶ Auctoritate.] Quod enim ratione probari non potest, extirpandum est, vt 11 dist. chorepiscopi.

c ¶ Lex præcepit.] 23.q.5. qui peccat, non peccat legis auctoritate, &c.

d ¶ Destinatos.] Quid d hoc iuris sit, habes 23.q.5. reos.

& Iudæis esse responsum. a ¶ Quæro, & solicitus quęro, si vna eademque sit vxor eius, qui ante catechumenus, postea sit fidelis, filiosq; ex ea, cū esset catechumenus, susceperit: ac postea alios, cum fidelis: vtrum sint appellandi fratres, an non habeant postea, defuncto patre, erciscundę hæreditatis consortium, quibus filiorum nomen regeneratio spiritualis creditur abstulisse? Quod cum ita sentire, atq; iudicare absurdum est, quæ (malum) ratio est, hoc defendi, & vacua magis opinione iactari, quàm aliqua auctoritate b roborari? cū non possit inter peccata deputari, quod lex præcepit c & Deus iunxit? Numquid si quis catechumenus virtutibus studuerit, humilitatem secutus fuerit, patientiam tenuerit, eleemosynas fecerit, morti destinatos d qualibet ratione eripuerit, adulteria exhorruerit, castitatem tenuerit; quæro, si hæc, cum fuerit factus fidelis, amittit, quia per baptismum, totum, quod vetus homo gesserat, putatur auferri? Aspiciamus gentilem hominē Cornelium orationibus, atque eleemosynis vacantem, angelū audientem per reuelationem, ipsumque ε Petrum videntem: numquid per baptismū hæc illi ablata sunt, propter quæ ei baptismus videtur esse cōcessus? e Si ita creditur, mihi credite, non modicum erratur: quia quidquid bene gestum fuerit, & secundum præcepta legalia custoditum, non potest facientibus deperire. Nuptiarum ergo copula, quia Dei mandato perficitur, non potest dici peccatum: & quod peccatum nō est, solui inter peccata, f credi omnino non debet; eritque integrum æstimare aboleri non posse prioris nomen vxoris, cum non dimissum sit pro peccato, quod † ex Dei sit voluntate completum.

Act. 10.

† al. quia

e ¶ Concessus.] quasi dicat, eadē causa non operatur contrarios effectus. sic 57 dist. si quis in ęgritudine. sicut eadem solutio nō parit liberationem, & repetitionem, vt ff. de solu. qui hominē. §. vlti. extra de bapt. maiores.

Causa eadē diuersos effectus nō operatur.

f ¶ inter peccata.] Videtur ergo, quòd infamia cōtracta ante baptismum nō tollitur per baptismū. & ita q ante baptismum fuit infamis, postea non pōt promoueri; vt 48. dist. qm. & 1.q.7. si qs omnem. Hoc non credo: sed dico infamiā & irregularitatem ex proprio delicto prouenientem tolli in baptismo: † qa dona baptismi sunt sine omni pęnitentia, & satisfactione, vt de conse. distin. 4. fine Si enim peccatum non deleretur quantū ad infamiam, adhuc post baptismum obesset, qđ negat Ambro. j. ead. vna. vnde si aliquis occidit mille homines ante baptismum omnis infamia & irregularitas tollitur: vt 51. dist. si quis post acceptum. hoc etiam patet in Paulo: q ante baptismū fuit homicida: & tñ postea factus ē apostolus, vt 50. dist. § econtra. Si obijcis, q. secundum hoc illa quæ corrupta est ante baptismū, post baptismum non sit irregularis: & ideo debet cōsecrari: bene concedo, q. non est irregularis: sed tñ impeditur à consecratione propter defectū sacramēti. Sed quare repellitur mulier prętextu fornicationis, quā ante baptismum commisit, vt extra de diuor. gaudemus. in fine. sic vī in promouendo. Sed hoc ideo est, quia illud delictū non tantum vxorem, sed etiam virum maculat, vt 32. q. 1. in coniugio. Sic vides, q. per libertatem tollitur delictum, vel infamia quam quis in seipso commisit: sed illud

Baptism⁹ tollit infamiā pcedentem.

† Ar. j de cōse dist. 4. nō ex quo. in fi. Arch.

α ¶ Bigamus.] *Rubrica huius capitis & sequentis, quæ in codicibus impressis erant transposita, in suum locum ex aliquot manuscriptis sunt restituta.*

β ¶ Homine vxores.] *Sic in omnibus manuscriptis, & apud Burchardum, & Iuonem. par. 1. c. 292. quamuis in originali, & apud eundem Iuonem, par. 8. c. 303. paulo aliter, & obscurius legatur.*

γ ¶ Præcepit.] *In orig. & apud cæteros collect. legitur*: in paradiso, cum ipse eos iungeret, benedixit.

δ ¶ Qui post baptismum.] *Apud Burchardum, & Iuonem in prima parte legitur*, quæ post baptismum sortiuntur. *Sed in originali, & apud Iuonem, par. 8. & in Pannormia, & infra 28. q. 1. cap. numquid. hoc modo*: qui post baptismum vxores sortiuntur. *Verum ob glossam nihil est mutatum.*

ε ¶ Ipsumque Petrum.] *Apud Innocentium in codice canonum, & Burchardum est*: atque eleemosynis reuelationem, Petrumque ipsum vidisse. *Apud ipsum Innocentium in tomis conciliorū*: per reuelationem angelum, Petrumq; ipsum vidisse. *apud Iuonem*: Petrum ipsum reuelatione vidisse.

illud delictum quod in alio commisit, non tollitur, vt ff. de his qui not. infa. l. penult. & l. athletas. §. Pomponius. Præterea per baptismum tollitur crimen præcedens: non tamen tollitur exceptio competens ex crimine, [i] sicut per pœnitentiam tollitur crimen, nō tamē exceptio competens ex crimine, vt s. dist. proxi. c. vlt. & 33. q. 2. admonere. lo. Quòd autem hic dicitur, nō est peccatum, sed sequela peccati, s. infamia ex peccato cōtracta. secus autem est in illa, quę nō prouenit ex peccato, sed ex constitutione ecclesiæ, vt in illa quæ inuita est corrupta, vt s. ea. c. 2. & in iudice & executore, vt 50. dist. si quis viduā. & 51. dist. aliquātos. & tamen non peccāt tales. si. 23. q. 5. miles. Sed secundum H. videtur sequi inconueniens, s. quòd melioris conditionis sunt delinquentes, quàm illi qui non deliquerunt. 34 dist. fraternitatis. 9. q. 3. mandamus. in gl. nō quòd. sed hoc contingit virtute sacramenti.

[i] Idem not. Inn. extra de diuor. gaudemus. ibi videas. & idē [illegible] 28. q. 1. si quis. Arc. 1.

o ¶ Sacerdotis] Idem de quolibet sacro ordine. 42 di. quiescamus.

QVi sine crimine.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd ille qui habuit tantum vnam vxorem, & est sine crimine, promoueri potest: qui verò bis contraxit, licet non

Item Ambrosius, lib. 1. de officijs, c. vlt.

¶ In baptismate culpa dimittitur, non lex coniugij aboletur. C. IIII.

VNa tantum, nec repetita nobis copula permittitur, & in ipso coniugio lex est non iterare coniugium, nec secundæ coniugis sortiri coniunctionem. Quod plerisque mirum videtur, cur etiam ante baptismum iterata [a] coniugia electioni muneris, & prærogatiuæ ordinationis [a] impedimenta generent, cum etiā delicta obesse nō soleant, [b] si lauacri remissa fuerint sacramento. Sed intelligere debemus, quia in baptismo culpa dimitti potest, lex aboleri nō potest. In coniugio non culpa, sed lex est. Quod culpæ est igitur, in baptismo relaxatur: quod legis est, in coniugio non soluitur. Quomodo autem potest hortator [c] esse viduitatis, qui ipse coniugia frequentauerit? Ino. p. 8 c. 291. Pann. l. 6. c. 64.

a ¶ Iterata.] *Apud B. Ambrosium locus hic variè legitur. Nam in antiquis impressionibus habetur,* iterato coniugio, *in recentioribus verò,* iterati coniugij. *itemque in Pannormia, & apud Iuonem. In his tamen, quæ sequuntur, concordant, sic legendo,* ad electionem muneris, & prærogatiuam ordinationis impedimenta generentur.

Ioannes etiam Baptista dum Herodem ab incestu prohiberet, dicens; [Non licet tibi habere vxorem fratris tui;] euidenter ostendit inter infideles coniugia esse. Vnde datur intelligi, quòd bigami dicuntur non solum qui post baptisma coniugia frequentant, sed etiam, qui ante baptismum vnam, & post baptismum alteram habuisse probantur. Bigamus [d] verò in sacerdotem ordinari non debet: non quia deliquerit secundam accipiendo vxorem; sed quia prærogatiua exutus est sacerdotis. [e] Matth. 14.

Vnde Amb. ad Vercellenses, lib. 10. epist. 82. ait.

¶ Non peccat bigamus, sed prærogatiua sacerdotis exuitur. C. V.

QVi sine crimine est vnius vxoris vir, tenetur † ad legem sacerdotij suscipiendi. Qui autem iterauerit coniugium, culpam quidem non habet coinquinati, sed prærogatiua exuitur sacerdotis. Iuo, p. 8. c. 290. Pann. l. 6. c. 63. † al. teneatur.

DISTINCTIO XXVII.

QVòd autem

VNa tantū.] CASVS. In hoc c. dicitur, quòd si quis iterauerit coniugium, id est secundā habuit vxorem, non potest postea promoueri secundum legem promotionis: quod quibusdam mirum videtur, scilicet vt matrimonia ante baptismum contracta obsint: peccata verò non obsint volentibus promoueri: quod non debet videri mirum: cum peccata in baptismo deleantur, bigamia verò non. Per §. autem sequentem, qui planus est, probatur, quòd bigami reputantur, non solum qui ante baptisma, sed etiam qui post coniugia frequentauerunt.

¶ Casus seq. §. patet.

a ¶ Ordinationis.] si. 32. dist. feriarum.

b ¶ Non soleant.] Ergo infamia ex delicto proueniens non nocet, quātum ad legem promotionis: scilicet per baptismum deleta.

c ¶ Hortator.] sic 25. dist. c. vlt. & 47. dist. c. sicut hi. §. necesse.

d ¶ Bigamus.] Bigamus componitur à bis & gamos, quod est mulier, vel vxor. & sic dicitur bigamus, qui duas habet vel habuit vxores. Arch.

non peccauerit: tamen prærogatiua sacerdotij est exutus, nec poterit promoueri.

QVod autem.] Hæc dist. diuiditur in duas partes. In prima intendit Grat. superficialiter allegando probare, quòd si diaconus fuerit professus, quòd non poterit continere: si contrahit, tenet matrimonium: sed hoc est falsum. Secunda ibi, [Quidam.] Io. de Fan.

C A.

CASVS. Supra ostēsum est, ꝙ oportet epm̄ esse vnius vxoris virū. In hac 27. dist. quęritur, an tpe administrationis posset eius copula fungi, quā vnicā & virginē habuit? Et respon. ꝙ non. & hoc probatur per sequens cap.

a ¶ Quod autem.] In hac 27. distin. primo ponit incidentem

b ¶ Si contestatus] Not. ꝙ protestatio valet, vt ext. de no. oper. nun. cum ex iniūcto. & j. dist. proxi. diaconi. ext quod met cau. perlatum. & 3. q. 2. Lotharius & ff. de neg gest. Nesennius ff. qui. mo. pig. vel hy. sol. si debito:. §. 1. Arg. contra. ext. de consti. cum M. Ferrariensis. & de ap. sollicitudinē. Ioā. Hic credo tenēdum, ꝙ protestatio semper valet facta præsente aduersario, nisi ꝯdica. aduersarius, a vel iudex si facta fuerit re adhuc integra existente, vt in hoc cap. & ext. de in integrū resti. cum venissent. nisi in casibus quib⁹ expressum est, ꝙ protestatio non valeat, vt ibi. extra de constitu. cum M. & de ap. sollicitudinem.

a Argum. ad hoc extra de elect. Cumana. Arch.

tem[a] vnius uxoris vir episcopus esse iubetur; quæritur, an de tempore ordinationis hoc sit accipiendum, vt tempore suæ administrationis, eius possit copula fungi, quam vnicam, & virginem sibi desponsauit.

Apud Martinū Bracaren. c. 39.

Hoc Martinus Papa prohibet dicens.

¶ Non ordinetur diaconus, nisi castitatem fuerit professus. C. I.

Distin. 28. diaconi. Iuo, p. 6. c. 376. Pann. l. 3. c. 97.

DIaconus[b] qui eligitur, si contestatus[c] fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit non posse in castitate permanere, hic non ordinetur. Quod si in ordinatione tacuerit,[d] & ordinatus fuerit, & postea matrimonium desiderauerit; alienus sit à ministerio, & vacet à clero.

Hac auctoritate datur intelligi, quod illi, qui vxores habent, vel accipere volunt, nec diaconi, nec sacerdotes fieri possunt, nisi continentiam profiteantur. ¶ Si vero diaconus à ministerio cessare voluerit; & contracto matrimonio licite potest uti. Nam etsi in ordinatione sua castitatis votum obtulerit; tamen tanta est vis in sacramento coniugij, quod nec ex violatione voti potest dissolui ipsum coniugium.

Vnde Augustinus in lib. de bono viduitatis ad Iulianam viduam, c. 10.

¶ Nubentes post votum non sunt adinuicem separandi. C. II.

j. 27. q. 1. c. nuptiarum. §. proinde.

2 QVidam nubentes post votum[f] asserunt adulteros esse. Ego autem dico, quod grauiter peccant, qui tales diuidunt.

d ¶ Tacuerit.] Not. taciturnitatem haberi pro cōsensu, vt hic, & 54. dist. si seruus. & 65. dist. si forte. & 20. q. 2. puella. ff. sol. mat. l. 2. arg. contra ext. de præscr. nihil. Sol. taciturnitas semper habetur pro consensu, nisi in tribus casibus no. 2. q. 7. plerumque. Item & in casibus illis vbi requiritur expressus consensus, vt in seruitute imponēda non sufficit consensus tacitus, sed expressus, vt ff. de seru. vrb præd. inuitum. Item in procuratore cōstituendo. ff. de procur. filius. §. inuitum. Item in furto, vt ff. de fur. qui vas. §. vetare. Item in soluendo matrimonio, vt ff. de ritu nup. in eo iure. § 3. Vel distingue, an tale sit factum quod possit fieri me prohibente. in eo casu nō obest taciturnitas, vt rem meam quis possit vendere me inuito: & ideo ibi non nocet taciturnitas, vt ff. de ꝯhen. emp. rem alienam. Si autem tale factum est, quod non potest fieri me prohibente, ibi taciturnitas habetur pro consensu, a vt ext. de his, quæ fiunt à præla. c. 2. sic distinguit lex. ff. de re iud sæpe. sic 11. q. 3. quando. & ext. de sent. & re iud. quamuis. Ioan.

Tacens, an consentiat.

a De hoc & not. extra de ꝑsump non-nne. ibi videas. Arch.

dentem a quæstionem, s. an eps possit vti matrimonio contracto. Secundo ponit contrarietates capitulorum quorumdam, quæ loquuntur de vouentibus: & ea soluit distinguendo inter vouentes solenniter, & vouētes simpliciter. Et incipit hic tractare de continentia clericorum & protenditur ille tractatus vsq; ad 36 dist.

a Nam vltra ppositū principale hoc interserit d cōtinentia clericorū, vsq; ad 35. dist. vt d. 21. s. i rub. huius libri. Archid.

DIaconus.] CASVS. Aliquis volebat in diaconum promoueri sed castitatem seruare nolebat: quæsitum fuit, an deberet ordinari? Et respondet M. Papa, ꝙ non. sed si cum ordinaretur tacuit, & post ordinationem contraxit, deponi debet.

b ¶ Diaconus.] secundum ꝙ patet per §. sequentem, hoc c. pōt intelligi de matrimonio iam contracto, & de contrahendo. & s̄m hoc diuersis modis exponitur littera: s̄m ꝙ intelligitur de contracto, planum est: quia ille M. Papa præcessit Greg. qui indixit continentiam subdiaconis. 31. dist. ante. sed hoc expone pro accipiendo, idest, pro cōtracto retinendo. Licuit enim etiam tempore Siricij vsq; ad Greg. subdiaconis vti iam cōtracto matrimonio. 87. dist. quicumq; 82. dist. proposuisti. expone ergo quod dicit, matrimonium desiderauerit, a idest, desiderauerit vti iam contracto. Secundum autem ꝙ loquitur de contrahendo, de diacono fuit tantum quæsitum, & de eo tantum responsum. Idē tamen est de subdiacono. j. 32. dist. si quis eorum. & secundum hoc plana est littera. Quod tamen dixi, ꝙ M. præcessit Greg. H. dicit per chronicam suam falsum esse, & dicit, quod Greg. præcessit Martinum lxvj. annis.

Textum dupliciter exponit.

a Scilicet cū effectu, & de facto ꝯxerit. Archid.

HAC AVCTORITATE. CASVS. Concludit Gratianus ex supradicto cap. ꝙ illi, qui habent vxores vel habere volunt, nec diaconi, nec sacerdotes fieri possunt. sed si diaconus à ministerio cessare voluerit, matrimonio iam cōtracto vti potest: quia etsi etiam in sui ordinatione castitatem promittat, tamen tanta est vis matrimonij, vt ipsum matrimonium non dissoluatur. & hoc probat per sequentia. Quod tamen dicitur ab illo versi. [Si vero,] falsum est, nisi hoc intelligas in orientali ecclesia.

e Casus autem plani sunt vsq; ad cap. qd interrogasti.

e ¶ Licite.] allegando dicit.

QVidam.] Hæc est secunda pars dist. in qua corrigit & dicit, ꝙ vouentes simpliciter, licet non debeant contrahere, tamen tenet matrimonium. Io. de Fant.

f ¶ Post votum.] Quidam dicunt illud votum esse simplex, quod fit per verba de futuro, vt, ego voueo, ꝙ post mortem vxoris continebo. hoc votum impedit, vt dicunt

eunt, sed non dirimit matrimonium. Votum solenne est, quod fit per verba de præsenti, vt; ego voueo continentiam. istud impedit & dirimit, extra qui cle. vel vo. meminimus. & c. consuluit. Ego credo tribus modis votum solennizari, vel per ordinem, vel per habitum, vel ex eo, quod corā aliquibus testibus deuouit se alicui religioni. & dic vt no. 27. q. 1. c. 1. Ioan. Quod Ioan. dicit de habitu, intelligas si recipiendo habitum fecit professionem expressam, vel tacitā, vt ext. de reg. statuimus. & cap. preced. quia solus habitus nō solennizat votum, vt eod. tit. porrectum. Bar.

Votum solēnizatur tripliciter.

plana sunt, & per te videbis.

e ¶ Et finxit.] Quædam simulatio fit ex honesta causa, quædam ex inhonesta. Ex honesta, vt 22. q. 2. vtilem. & 23. q. 2. dominus. Similiter si aliquis simulat se religionem intrare propter timorē, talis simulatio non nocet:

Simulatio fit causa duplici.

a ¶ Augustinus.] *Verba propria huius capitis non sunt inuenta apud B. August. Sententia tamen habetur in libello de bono viduitatis. Omnino autem intelligendum hoc est de voto simplici, vt Gratianus in fine huius distin. exponit.*

Item Theodorus in pœnitentiali.

¶ De eodem. C. III.

SI vir simplex β votum a virginitatis habens adiungitur vxori, postea non dimittat vxorem, sed tribus annis b pœniteat.

Ibid. cap. si quis votum.

β ¶ Simplex.] *Abest vox ista ab omnibus manuscriptis, & inf. 27. q. 1. c. si quis votum. etiam ab impressis. In aliquot tamen peruetustis, est glossa interlinearis.*

a SI vir simplex votum.] id est, propositū perpetuæ continentiæ habendæ.

b ¶ Sed tribus annis.] Alibi dicitur, quod isti sunt peiores adulteris, vt 27. q. 1. nuptiarum. Quare ergo istis tantū triennij pœnitentia indicitur, cum adulteris septēnij indicatur, 33. q. 2. hoc ipsum? Item cum isti in Deū peccent, grauius essent puniendi, quam illi qui in hominē peccant, vt 17. q. 4. sicut qui. 22. q. 1. mouet. Sed istud est propter bonum matrimonij adiunctū, 1 & sic habes, quod minuitur pœna delicti propter adiunctum bonum, vt 32. q. 2. quidquid. & q. 4. dixit. & cap. origo. & 22. q. 2. si quælibet.

Nubens post votū, peior est adultero.

1 Ad hoc facit quod no. 1. q. 1. quibusdā. Inno. hic a. g. &c.

Hieronymus vero econtra scribit.

¶ Damnabile est vouentibus virginitatem, velle nubere. C. IIII.

VOuentibus virginitatem, nō solum nubere, sed etiam velle, c damnabile est.

§ 17. q. 1. c. vouentibus. Sent. 4. dist. 38.

γ ¶ Hieronymus.] *Gratianus hic & inf. 17. q. 1. c. vouentibus. & Magister sententiarum hoc tribuunt Hieronymo, apud quem non est inuentum. In glossa ordinaria, 1. Tim. c. 5. ad ea verba,* habentes damnationem, *refertur ex B. August. cuius propria verba habentur inf. in c. nuptiarum. 27. q. 1. post principium.*

Idem contra Iouinianum, lib. 1.

¶ Damnationem habebit, si nupserit, quæ virginitatem vouit. C. V.

SI nupserit virgo, d non peccat, † non illa virgo, quę semet † Dei cultui dedicauit. Harum enim si qua nupserit, habebit damnationem; quia primā fidem irritam fecit.

Iuo. p. 7. c. 124. Pann. l. 3. c. 192.
† *peccauit.*] Hier.
† *al. quæ se semel*

1. Corin. 7.
1. Timot. 5.

Item Nicolaus Papa ad Albinum † Vienen. ecclesiæ archiepiscopum.

† Valde variant hæc nomina in exēplaribus, & Burc. & Iuone.

¶ Quæ sanctimonialem se esse finxerat, nubere non valet. C. VI.

QVod interrogasti de femina, quæ post obitum mariti sui sacrum velamen super caput suum imposuit, & finxit e se sub eodem velamine sanctimonialem esse; postea vero ad nuptias redijt; bonum mihi videtur: quia per hypocrisim ecclesiasticam regulam conturbare voluit, & non legitime in voto suo permansit; vt pœnitentiam agat

Burc. l. 8. c. 47. Iuo. p. 7. c. 65. & 152. Pan. l. 3. c. 205.

c VOuentibus.] ¶ Etiā velle.] sic ergo videtur quod sola voluntas etiā quo ad ecclesiā punitur, vt 19. dis. Anastasius. sic ergo licet nubere per se sit bonum, tamen malum est istis, sicut corpus Christi malum fuit Iudæ, vt de conse. dist. 2. sicut Iudas & arbor paradisi mala fuit Adæ, vt 11. q. 3. quod ergo.

d SI nupserit virgo.] quæ non vouit.

QVod interrogasti.] CASVS. Quædam vidua claustrum monialium intrauit, & velamen super caput suum imposuit continentiam profitendo, & inter alias monachas sicut sanctimonialis est morata. postea contraxit matrimonium, dicens se ficte monasterium intrasse: quæsitum est, quid fieri debeat. Et respondit Nicolaus Papa, quod ipsa debet agere pœnitentiam de illusione nefanda, & reuerti ad monasterium, vt seruet, quod promisit. Omnia autem quæ sequuntur,

cet: dummodo protestatio præcedat, 1 vt extra quod met. cau. per latum. Simulatio autem ex inhonesta causa semper facit monachum: nec admitteretur, si vellet probare contrarium, vt 27. q. 1. vidua. & extra de reg. vidua. & C. de lati. lib. to. l. vnica. §. sed & qui domini funus pileati. Et not. quod Io. Fauentinus distinxit: est fictio 2 intentionis, & fictio operis. Fictio intentionis est cum quis ficte ad baptismum accedit, & licet ficte accedat, * tamē verum baptismum recipit, vt 1. q. 1. sicut fictus. 4 similiter si quis ficte fit monachus ad hoc, vt possit

1 Et hoc ideo quia semper præsumitur durare volūtas, nisi probetur mutata. ff. de proba. cum qui. & ff. de leg. 2. Lucius in fine legis. Archid.

2 Fictio intentionis, & fictio operis.

* *Vide B. Tho. p. 3. q. 68. art. 7. & q. 69. art. 9. & 10.*

4 Quod leg. & not. ea. q. c. ipsos. §. ecce quod. in fi.

posstt fieri abbas, nihilominus est monachus, licet ficta, & non sincera sit eius intentio. [1] Fictio operis dr, vbi factum fingitur esse quod non fit, vt ff. de ritu nuptia. simulate. vel cum simulat se vendere, & donat, & secundum quod dr C. plus valere, quod agitur, quàm qđ simu simulate concipitur. Similiter dico, q̃ si aliquis eo proposito copulatur alicui mulieri, q̃ nolit stare legitime cum ea, & hoc paratus sit probare, q̃ non est audiẽdus: nam in sponsalibus recurritur ad communem intelligentiam verborum, licet cõtrahens alium intellectum habuerit, vt extra de sponsa. ex litteris. 1. vbi enim verba non sunt ambigua, non est locus interpretationi, vt ff. de leg. 3. ille aut ille. [2]

[1] Ad hoc 16 q. 7. p laicos. Io. de Fan.

de illusione nefanda, & reuertatur [a] ad id, quod spopõdit & in sacro ministerio † permaneat, quod inchoauit.

† al. ministerio inchoauit.

PALEA C. VII.

Burchar. & Iuo. ibidem. Pann. l. 3. c. 206.

NAm si consenserimus, quòd omnia sacramenta ecclesiastica quisque, prout vult, fingat, & nõ verè faciat; omnis ordo ecclesiasticus turbabitur; nec catholicę fidei, iura consistunt, nec canones sacri rite obseruantur. Quid enim profuit Simoni mago baptismum sacrum ficte suscipere, & in Christianitate permansurũ se finxisse, cum per Apostolum fraude eius detecta, quod sibi futurum esset, prænuntiatum fuit? Ait enim [Pecunia tua tecũ sit in perditionem: cor enim tuum non est rectum coram Deo. Pęnitentiã itaque age ab hac nequitia tua; & roga Deũ, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui: in felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse.] Ideo tales, nisi resipiscant, spirituali gladio percutere censemus. Non enim fas est Spirituisancto mentiri, sicut Ananias, & Saphira mentiti sunt, & statim perierunt.

Act. 8.

Act. 5.

¶ *Caput hoc in mul[tis] [Gr]atiani codicibus (in quibus habetur sine nomine Palea) est coni[un]ctum superiori, quemadmodum & apud Burch[ardum] & [I]uonem In Pannormia autem est seiunctum.*

Item Calixtus Papa II.

¶ In sacris ordinibus constituti non ducant vxores; & si duxerint, separentur. C. VIII.

PResbyteris, diaconis, [b] subdiaconis, & monachis concubinas habere, seu matrimonia contrahere penitus interdicimus: contracta quoq; matrimonia ab hmõi personis disiungi, [c] & personas ad pęnitentiam redigi debere iuxta sacrorum canonum diffinitiones iudicamus.

¶ *H[a]c canon inuentus est in cod. Vatic. Biblioth. in fragmento cuiusdam concilij ab Vrbano II. habiti, c. 2 ex eodem vero concilio sunt canones, Alienationes. 12. q. 2. & Praeteritarum 24. q. 3.*

Hic distinguendum est, quòd vouentium alij sunt simpliciter vouentes, de quibus Augustinus, & Theodorus locuti sunt: alij sunt, quibus post votum, benedictio accedit consecrationis, vel propositum religionis, de quibus Hieronymus, & Nicolaus, & Calixtus scripserunt.

Vnde idem Hieronymus contra eumdem Iouinianum, libro primo scribens, ait.

¶ Incestæ sunt virgines, quæ post consecrationem nubunt. C. IX.

Iuo. p. 7. c. 124. Pann. l. 3. c. 193

VIrgines, quæ post consecrationem nupserunt, nõ tam adulterę sunt, quàm incestæ. [d]

DISTINCTIO XXVIII.

Ecce osten-

[a] ¶ Reuertatur.] Hoc intellige, quãdo post habitum assumptum stetit inter moniales, vt 27. q. 1. uidua. aliàs solus habitus non dirimeret sequens matrimonium, vt extra de regulari. porrectũ. & extra de cõuersione coniugatorum, ex parte. in fi.

[2] Idẽ not. & Io. & Ber. extra de reg. vt cle. vbi no. d materia huius glo.

[b] PResbyteris, diaconis.] vt extra qui cle. vel vo. c. 1. contra. sed ibi fuit dispensatio compara tiua.

[c] ¶ Disiungi.] Non enim debet dissimulatione culpabili nefanda sententia corroborari. C. de incest. nup. l. vlt. in fi.

[c] ¶ Disiungi.] quo ad carnis copulam: quia quod non est, non potest dissolui, neq; accusari. extra de desp. impub. ad dissoluendum. sed dicit lex, q̃ matrimonium nõ dr dissolui, quod ab initio nullum fuit, vt in Auth. de nup. §. si vero ab initio.

Quod nõ est, non põt dissolui.

[d] VIrgines.] Quæ incestæ] sacrilegæ etiam sunt. 27. q. 1. virginib. quia vasa dñi, idest, seipsas cõtaminãt. [3] j. dist. prox. decernimus.

ECce.] Hęc dist. diuiditur in 4 partes: in qua [prima] probatur, quod nullus debet esse subdiaconus, nisi promissa castitate, & hoc per cap. Greg. & cap. Innoc. Ioan. de Fan. Quæ autem fuit causa institutionis, habetur 31. distin. §. causa. Secunda ibi, [Quando.] Tertia ibi, [Priusquam.] Quarta ibi, [De his.] Quinta ibi, [Assumi.] Sexta.

[3] Sub. & 16 in oẽni ecclesiã delinquere vr. 26. q. 1. sed & illud. 55. dist. in cap. sed illud. in fi. Arch.

Sexta ibi, [Presbyter.] Septima ibi, [Quia sunt.] Octaua ibi, [De Syracusanæ.] Nona ibi, [Si quis docuerit.] Decima ibi, [Presbyterum.] Vndecima ibi, [Consulendum.] Io. de Fan.

CASVS. Ostensum est supra in illo c. diaconus. & c.

e ¶ Professionem.] Quid promittere debeat, dixi 24. dist. quamquam.

PRiusquam.] Hæc est iij. pars, in qua probatur, q. habens filiam paruulam non debet esse episcopus.

CASVS. Vacāte ecclesia Neapolitana, quidam nomine

sum est,[a] *quòd nolentes vouere continentiam, nec ad subdiaconatum, nec ad superiores possunt gradus conscendere. Vnde ad subdiaconatum accedentes, non sine voto castitatis iubentur admitti, auctoritate B. Gregorij, qui scribens Petro subdiacono, lib. 1. epist. 42. in fi. ait.*

¶ Non fiat subdiaconus, qui se castè victurum non promiserit. C. I.

NVllum facere subdiaconum præsumāt episcopi, nisi qui se victurum castè promiserit.[b] *& nōnullis interiectis.* Quia nullus ad ministerium altaris accedere debet, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata. — Infra dist. 32. c. ante triēnium.

Item Innoc. II. in concilio Rom. c. 5.

¶ Subdiaconus, & supra constituti, incōtinentes vxorem, aut concubinam ducentes ecclesiastico beneficio, & officio careant. C. II.

DEcernimus, vt ij, qui in ordine subdiaconatus, † & supra, vxores duxerint, aut cōcubinas habuerint, officio, atque ecclesiastico beneficio careant.[c] Cum enim ipsi templum, vasa Domini, & sacrarium Spiritus sancti debeant esse, & dici: indignum est eos cubilibus & immūditijs deseruire. — Pann. l. 8. c. 142. † *diaconatus.* Pann.

Item ex concilio Toletano 4. c. 26.

¶ Castè se victuros promittant in diaconos, vel presbyteros ordinandi. C. III.

QVando presbyteri, aut diaconi[d] per parochias cōstituuntur: oportet eos primū professionem[e] episcopo suo facere, vt castè, & purè † viuant sub Dei timore, vt dum eos talis professio obligauerit, vitæ sanctæ disciplinam † retineant. — Burc. l. 2. c. 157. Ans. l. 7. c. 106. Iuo. p. 3. c. 130. & p. 6. c. 248. Pann. l. 3. c. 22. † *al. piè.* † *al. disciplina retineat.*] cod. Regius.

Item Gregorius clero, & nobilibus ciuibus Neapolitanis, lib. 8. epist. 40.

¶ Qui longam corporis sui continentiam non habet, in episcopum eligi non debet. C. IIII.

PRiusquam ad nos scripta vestra discurrerēt † Ioannē diaconū, qui ab altera parte[f] electus est paruulā[g] — Ans. l. 6. c. 9. al. 16. Poly. l. 2. tit. 2. † *al. recurrerent.* *al. discurrissent.*

presbyteris: q. diaconi, presbyteri & subdiaconi debent continentiam promittere. Adhuc in hac 28. dist. de eodē tractat, & annectit de his, qui ab infantia ecclesiasticis officijs mancipantur, & q. relictæ diaconorum & sacerdotum non contrahant, & q. sacerdotes proprias vxores à sua cura non abijciant. Sequentia plana sunt vsque ad cap. [Priusquam.]

a ¶ Ecce ostensum est.] in hac 28. dist. agit de continentia clericorum in tribus ordinibus, ostendit & qualiter sint ordinādi, qui ab infantia ecclesiasticis officijs adiunguntur. Item ostendit, q. relictę p̄sbyterorum & diaconorum non possunt alijs nubere, & quòd sacerdotes à sua cura non debent abijcere mulieres. vltimo, q. ad laicos non spectat iudicare de sacerdotibus, licet mali sint.

b NVllum.] † Promiserit.] expresse vel tacitè. expresse, vt 23. dist. quāquam. & 27. q. 1. vt lex. Tacitè, vt infra ea. diaconi. Si quæris, quomodo ecclesia imponat alicui necessitatem continendi, cum continentia sit res voti, non præcepti, vt 32. q. 1. integritas? Dico, q. ecclesia neminem cogit continere, sed in ordine quem dat, potest imponere legē quam vult, sicut quilibet alius in traditione rei suæ, vt ff. de pact. in traditionibus.

c DEcernimus.] † Careant.] Mitius agit cum eis decretalis, quæ iubet eos amoueri post admonitionem, vt extra de coha. cle. sicut.

ADDITIO. Vt hoc dictum cesset: dic, careant si præmoniti non cessauerit, secundum Lau. vel dic, q. decret. loquitur in concubinario clerico, hic autem in eo qui de facto duxit vxorem, qui plus contemnit. Arch.

QVando.] Hæc est ij. pars, in qua probat, q. prælati ecclesiarum parochialium debent facere professionem episcopo, quòd honestè viuent.

d ¶ Aut diaconi.] Hoc dic etiam acolythis conferuntur ecclesiæ ex dispensatione, vt extra de æta. & qua. li præterea.

ne Ioānes fuit ibi in ep̄m electus à minori parte capituli, alijs cōtradicentibus: quia filiā habebat paruulā. supplicabatur Papę vt ipsum confirmaret: sed Greg noluit eum confirmare, dicens, q. nec ipsi debuerunt eū eligere, nec ipse debuit electioni consentire, cum filia teste conuincatur sui corporis continentiam non habere.

f ¶ Ab altera parte.] id est, medietate: quia nomine partis medietas designatur, vt ff. de verb. sig. nomen. §. portionis. & ff. de vsufr. l. etiam.

g ¶ Paruulam.] paruitas filiæ fuit argumentum, q. non diu fuerat continens. vnde aliud esset si habuisset magnam filiam, † vt sic non obstet, vt j. ead. de Syracusanæ: vnde ibi fuit dispensatū. Sed hodie iure cōmuni nullus talis promouendus est in episcopum, vt 61. dist. Cautendum.

† Hic sub. sc. 3. dist. px. c. 1. & pe. est ostensum, q. diaconi, subdiaconi, & p̄sbyteri debēt continētiā promittere, & adhuc in hac, &c. secū Bart. Bri.

† Hęc dispēsatio ē in corpore iuris clausa, ideo oībus epis ē cōmissā, secū Ala. & Goffr.

† Nā p epio processum qñq; purgat vitium. 1. q. 1. cito. & no. 2. q. 1. in primis. Arch.

a ¶ Filiam.] Nota, quod per factum ipsum probatur aliquid, vt 82. dist. proposuisti. 12 q. 2. quattuor. & 18. dist. peruenit. Ex hoc cap. videtur, quod iudex ex suo officio possit aliquid supplere de facto, quod sibi non constat tamquam iudici. Et licet nõ obijciatur aliquid à partibus contra personam electi: ipse tamen superior potest obijcere. [1] Sed hoc ideo supple de facto, quia illud spectat ad substantiam electionis; sicut supplet de tali facto, quod spectat ad substãtiam iudicij, vt dixi 2. q. 7. alieni. Ioan. Alias iudex non supplet de facto, nisi quod constat iudici tanquam iudici, vt C. de temp. app. l. 1. §. vlt. & C. de app. ampliorem. circa principium. & ff. de testib. l. 3 §. tu magis scire. Sed licet possit supplere, tamen ei soli non creditur, vt ext. de proba. quoniam contra falsam. Sed de iure supplet. C. vt quę desunt aduocatis. l. vna. Bar. Brix.

Index quandoque de facto supplet.

[1] Quod dic, vt legitur & not. extra de elect. cũ nobis olim. de postu. c. 3. & hic adde qd dicã. ĩ 2 q. 7. iudices. Arc.

citur, quod in xviij. anno debet perscrutari conscientia iuuenum, vtrum velint contrahere, vel castitatem tenere, &c.

CASVS. Hoc capitulum loquitur de illis filijs, qui traduntur à parentibus in ecclesijs sęcularibus erudiendi. Dicitur enim, quod illi recepti in minoribus ordinibus in pueritia, cũ ad decimũoctauum annũ peruenerint, interrogari debent, an velint continentiam profiteri, vel non. Et si dixerint se velle continere, post xx. annum debent ad subdiaconatum promoueri: & si postea caste vixerint, post xxv. annum diaconi fiant: ita tamen quod de cetero ad nuptias, vel furtiuos concubitus non accedant: quod si fecerint, deponantur. Si vero dixerint se nolle continere, ducant vxores; ita vt si postea renũtiauerint pari consensu copulę nuptiali, ad sacros ordines poterunt promoueri.

habere filiam [a] ex quorumdã relatione cognouimus. Vnde, si rationem voluissent attendere; nec alij eum eligere, nec ipse debuerat consentire. Nam qua præsumptione ad episcopatum audet accedere, qui adhuc longam corporis sui continentiam filiola a teste conuincitur non habere?

a ¶ Filiola.] *Sic emendatum est ex originali, Anselmo, & Polycarpo; cum antea legeretur,* filia. *Superius etiam dixerat*, paruulam filiam, *quibus vocibus recens incontinentia manifeste exprimitur.*

Item ex concilio Toletano 2. cap. 1.

¶ Ad subdiaconatum accessuri continentiam profiteantur. C. V.

Ans. l. 7. c. 42.

4 DE ijs, quos voluntas parentum à primis infantiæ [b] annis clericatus [β] officio mancipauit, statuimus obseruandum, vt mox detonsi, vel ministerio [γ] lectorum [c] traditi, in domo ecclesię sub episcopali præsentia à preposito sibi debeant erudiri. At vbi octauumdecimum [d] ætatis suę compleuerint annum, coram totius cleri, plebisq; conspectu voluntas eorum de expetendo coniugio ab episcopo perscrutetur: quibus si gratia castitatis Deo inspirante placuerit, & promissionem [δ] castimoniæ suę absq; coniugali necessitate spoponderint seruaturos; hi tamquam appetitores arctissimæ vię, leuissimo Domini iugo subdantur; ac primo subdiaconatus ministerium habita probatione [e] professionis suæ à vigesimo anno suscipiant. [1] Quod si inculpabiliter, ac inoffense vigesimumquintum annum ætatis suæ peregerint, ad diaconatus officium, (si scienter implere posse ab episcopo cõprobantur) promoueri debent. Cauendum tamen est his, ne quando suę sponsionis immemores ad terrenas [f] nuptias, aut ad furtiuos [ε] concubitus vltra recurrant. Quod si forte fecerint, vt sacrilegij rei ab ecclesia habeantur extranei. Quibus autem voluntas propria interrogationis tempore desiderium nubendi persuaserit, concessam ab Apostolo licentiam auferre [g] non possumus; ita vt cum prouectæ ætatis in coniugio positi renuntiaturos se pari consensu operibus carnis spoponderint, ad sacros ordines [ζ] adspirent.

δ al. professionem

Adde, quod hęc dictio, a, hic ponit exclusiue. tex. est si in l ratio. §. si ff. de act. empti.

ε al. abortiuos rei damnentur, & ab] orig. manuscri. reg.

ζ al. gradus

β ¶ Clericatus.] *In omnibus editionibus, & duobus codicibus Vaticanis conciliorum legitur,* in clericatus officio, vel monachali [al. monachi] posuit. *Sed in codice Lucensi regio habetur eodem modo, atque apud Gratianum.*

b ¶ Infantiæ.] idest, pueritiæ: quia infantia non durat, nisi vsque ad septennium: vt C. de iu. delib. si infanti. Sic ergo videtur, quod pueri bene possunt habere beneficia ecclesiastica. nã & pmoueri possunt, vt 77. dist. in singulis. Sed contra, 1. q. 1. pueri. Sed dic, quod beneficia possunt habere, sed non prælaturas, vt ext. de ætat. & qualit. indecorum.

Pueri beneficia, sed non platuras hẽre possunt.

c ¶ Lectorum.] Nomine lectoris hic cõprehendit omnes minores ordines. sup. 25. dist. cap. 1.

d ¶ Octauumdecimum.] In clerico sęculari requiritur votum in xviij. anno, vt hic, & 77. distin. in singulis. [2] sed in monacho in xxv. vt 20. q. 1. illud. quod ideo fit, ne monachalis habitus propter nuptias deseratur, nisi vbi dura est conuersatio, vt in insulis, vbi datur maius spatium, vt ext. de reg. quia in insulis

[2] Hoc e. nil facit ad hoc qd dicit, requirit r, &c. Archid.

ADDITIO. Hæc palea est 20 q. 1. quia.

e ¶ Probatione.] Debet enim longa præcedere continentia, vt s. eo. proxi. cap. & 77. dist. quicumque.

f ¶ Ad terrenas.] quia terram replent, virginitas vero paradisum. 33. q. 1. nuptiæ.

g ¶ Auferre] quod ergo de iure cõmuni competit, negandum non est. in Authen. de nup. circa fin. §. sed hoc quia. ff. de te m. l. 4. §. si quis condemnatus.

D[ist.] 92.] Hæc est quarta pars huius distin. in qua di-

Assumi.

ASsumi.] Hæc est 5. pars dist. in qua probatur, quod nullus debet esse sacerdos, diaconus, vel subdiaconus, nisi promissa castitate. Io. de Fant.

CASVS Ab hoc loco vsq; ad §. ecce. omnia cap. inducuntur ad probandum, quod subdiaconi non tenetur continere contra priora cap. Et idẽ probat de sacerdote & diacono. Inducũt duo prima à contrario sensu, & inducũtur omnia sophistice: vel verum est quod dicit, si de illorum tempore intelligatur, quo continentia cœpit introduci. Omnia quę sequũtur vsq; ad cap. diaconi, plana sunt.

Diaconi. CASVS. Statutũ fuit in synodo Ancyrana, quod si aliqui in diaconos ordinentur, & dicant se nolle, vel non posse cõtinere, & episcopus nihilominus ordinat eos, si postea contraxerint, ab vxore separabuntur, sed in ministerio remanebũt, quia videtur, quod episcopus eis licentiam dederit: si vero in ordinatione sua tacuerint, videntur continentiam profiteri: & ideo si postea contraxerint, officio & beneficio priuabuntur.

a ¶ Diaconi.] Ad intelligentiã horum capitulorum notabis, quod in orientali ecclesia & in occidẽtali licite cõtrahitur in minoribus ordinibus, vt 32. dist. si quis eorum. & cap. lectores. & c. placuit. sed constituti in superiori ordine nec apud nos, nec apud Græcos possunt contrahere, nec poterant tẽpore Apostolorũ & si contrahant, nõ est matrimoniũ. & hoc patet ex sexta synodo, quæ in oriente fuit celebrata, & regulam statuit eis, vt 32. dist. si quis eorum. 31. dist. in Nicæna. & 84. dist. cum in præterito. In hoc autem est differentia inter eos, & nos. ipsi enim siue sint coniugati, siue non, promouentur ad sacros ordines nõ promissa continentia, vt 31 dist. quoniam sed occidentales numquam promouentur nisi continentia promissa, vt s. eod. nullum. & cap. assumi. A tempore autem Syricij, & Innocentij non licuit occidentalibus ad diaconatum, vel supra promoueri, nisi promissa continentia; vt 81. dist. in ect. proposuisti. & cap plurimo. Sed subdiaconis vsque ad tempus Gregorij licuit, vt 31. di-

Orientales ab occidentalibus differūt.

stin. ante triennium. Orientales ergo licitè vtuntur matrimonio contracto ante sacros ordines: postea in sacris ordinibus contrahere non licet, vt 31. dist. quoniam. & c. aliter. & ext. de cler. coniug. cum olim. sed post receptum sacrum ordinem nõ possunt contrahere, vt ibi dicitur.

b ¶ Prote-

¶ Ministerio lectorum.] *In omnibus codicibus conciliorum, ante citatis (etiam Lucensi) legitur*, ministerio electorum. *Verum in epist. prima Syricij ad Himerium, c. 9. & Innocentij 24. c. 5. (vbi de eadem fere re agitur) est,* lectorũ ministerio, seu officio.

Item ex concilio Arelat. 2. cap. 2.

¶ In coniugio constitutus ad sacerdotium assumi non debet. C. VI.

5 ASsumi aliquẽ ad sacerdotiũ in coniugij vinculo constitutũ non oportet; nisi fuerit promissa conuersio. Paulo aliter in orig.

Item ex eodem tertio.

¶ Non ordinentur diaconi, qui castitatem non profitentur. C. VII.

PRæterea placuit, vt deinceps non ordinentur diaconi, nisi qui prius conuersionis proposito professi fuerint castitatem.

¶ *In Arelatensibus, quæ extant hic, ipse penitus canon non inuenitur: Sed sententia habetur in tertio, c. 2. in fine.*

Verum illa priori auctoritate diaconis videtur permitti coniugium, cum ad sacerdotium tantum coniugati prohibeantur assumi. Porro sequenti auctoritate videtur permitti subdiaconis, cum de diaconis specialiter præcipitur, vt sine probatione castitatis non ordinentur. Hoc idem in Ancyrana synodo videtur esse permissum, in qua, c. 10. (al. 9.) sic statutum est.

¶ Diaconi non prohibeantur à ministerio, si in ordinatione dicunt se continere non posse. C. VIII.

DIaconi [a] quicumque, cum ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati [b] sunt dicentes, velle se habere vxores, nec posse se continere; hi si postea [c] ad nuptias venerint, maneant in ministerio; [d] propterea quod his episcopus licentiam dederit. Quicumque sane tacuerunt, & susceperunt manus impositionem, professi continentiam, si postea ad nuptias venerint, à ministerio cessare debebunt. Pann. l. 3. c. 87. Poly. l. 4. tit. 31.

Item ex concilio Neocæsariensi, cap. 1.

¶ Presbyter ducens vxorem ab ordine deponatur. C. IX.

6 PResbyter si vxorem duxerit, Burc. l. 2. c. 108. Iuo. p. 6. c. 185. Pann. l. 3. c. 91.

b ¶ Protestati.] sup. dist. proxi. diaconus. & ext. de in integrum resti. c. 1. in fi.

c ¶ Postea.] sic ext. de cler. cõiug. diuersis & ext. de conces. præb. & eccle. non va. cum super. in fi. de filijs presbyter. veniens.

d ¶ In ministerio] quia videretur venire contra promissionem propriam, vt ext. de condi. appo. pe. tuas.

PResbyter.] Hæc est 6. pars, in qua ponitur pœna sacerdotibus fornicantibus. Io. de Fant.

Presbyter fornicans plus punitur, quã legitime cõtrahens.

CASVS. Dicitur in hoc cap. quod si presbyter duxerit vxorem, debet deponi. Si vero adulterium, vel fornicationem cõmiserit, debet extra ecclesiam abijci, & ad pœnitentiam inter laicos redigi.

a ¶ Ab ordine.] idest, ab officio, & non beneficio: & secundum hoc magis punitur sacerdos, qui fornicatur, quam qui legitime contrahit: & hoc ideo, quia facit cõtra sacrum ordinem, & etiam contra legem: & ideo minus peccat ducendo vxorem: quia credit hoc sibi licere: sicut illa minus punitur, quæ publice delinquit, quam quæ priuate delinqueret: quia credit hoc sibi licere, vt ff. de ri nup. l. vlt.

ab ordine[a] suo illum deponi debere: Quod si fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, extra ecclesiam abijci, & ad pœnitentiam[b] inter laicos [α] redigi oportet.

α ¶ Inter laicos.] *Græce legitur, ἐξωθεῖσθαι πάλιν, καὶ ὤθεσθαι αὐτὸν εἰς μετάνοιαν: quę Dionysius exiguus vertit;* amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi. *vbi nulla mentio fit pœnitentiæ inter laicos agendę: de qua re copiosius dicetur inf. 30. dist. c. fin.*

Item Gregorius lib. 11. epist. 59.

¶ De eo, qui relictam cuiusdam diaconi duxit vxorem. C. X.

Iuo. p. 9. c. 126.

7 QVia sunt[c] culpæ, in quibus culpa est relaxare vindictam, quærenda semper est veritas, vt inquiri debeat, vtrum accusatum noxa condemnet, an à pœna innocentia patefacta subducat. Itaque peruenit ad nos Fantinum defensorem vltionem exercere in Petrum latorem præsentium voluisse, pro eo, quod (quantum dicitur) relictam cujusdam diaconi, tempore, quo cõductor[d] fuit, marito tradiderit. Sed quoniam iste coniugem diaconi asserit non fuisse, dicens,[e] nec eam virginem † [f] ad eum venisse; denique † nec religiosam[g] mutasse vestẽ, postquam ille in ordine sacro promotus est; adijciens etiam, priusquam ad diaconum perueniret, & postea, praua illam opinione vixisse: Ideo fraternitatem tuam his hortamur affatibus, vt cum Dei, sicut decet, timore causam hanc subtili omnino inuestigatione perquirat, vt, si in coniugio diaconi mulierem, de qua agitur, fuisse[h] constiterit, & suprascriptus lator memorato defensori, & rectori patrimonij, ad vindictam modis omnibus tradatur, [i] & cum competenti emendatione ij, qui male sociati sunt, disiun-

Iuo. p. 6. c. 84.

† virginem illã] orig.

† vt nec religiosam vestẽ mutare præsumeret] in orig. & apud Iuonem.

† Ad hoc facit tex. in l. obseruandũ, in fine ff. de offic. præs.

Clericus solenniter pœnitere nõ potest.

b ¶ Ad pœnitentiam.] 50 dist. confirmandum. contra. Sed illud intelligitur de solenni pœnitentia, quam clericus facere non debet: istud de publica, vt 50 q. 1. si quis sacerdos. & 50. dist. si quis presbyter. sed si depositus fuerit, bene potest solenniter pœnitere, vt de pœnit. dist. 6. sacerdos. Adhuc signatur contra. 80. dist. presbyter. vbi dicitur, quod sacerdos non debet publice pœnitere inter laicos. Sed illud verum est, quando crimen est occultum. sed hic loquitur quando crimen est publicum apud laicos. 2. q. 1. si peccauerit.

ADDITIO. Et publica delicta publico remedio egent. de pœn. distin. 1. quamuis & §. hoc ergo. & videas quod legitur & not. 30. q. 1. c. vlt. & 81. distin. si quis episcopus. Archid.

i Hoc & no. ext. de pecu. c. 1. & c. quæsitum. ibi videas. Arch.

QVia sunt culpæ.] Hæc est 7. pars dist. in qua probatur, quod vxor subdiaconi, diaconi, vel presbyteri post mortem mariti contrahere non potest: & probatur per tres auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Clericus quidam in consortio suo quamdam habuit mulierem: postea factus est diaconus: eo mortuo Petrus qui erat bonorum eius procurator, vel qui antea fuerat procurator patrimonij beati Petri, tradidit eam nuptui: propter quod Fantinus, qui tunc erat procurator & defensor patrimonij beati Petri, volebat ipsum Petrum punire. Vnde ille Petrus de hoc conquestus est domino Papæ: & tribus rationibus se excusauit: quibus probat, quod illa mulier non fuit vxor diaconi. Primo quia corrupta venit ad illum diaconum, cum adhuc clericus erat. Secundo, quia cum ille recipit ordinem sacrum, illa non mutauit vestem, nec continentiam promisit. Tertio, quia antequam ille perueniret ad diaconatum, & postea mulier illa vixit incontinenter. Quare Greg. præcipit cuidã, vt inquirat, vtrũ illa fuerit vxor diaconi: & tradat eũ puniẽdum Fantino defensori: si nõ fuerit, nullo modo puniatur.

c ¶ Quia sunt.] quod hæc allegatio valeat, probatur 34. distin. quis viduam.

d ¶ Conductor.] idest, defensor.

e ¶ Dicẽs.] & ita nõ potuit vxor eius censeri: quia maritus corruptæ nõ potest promoueri.

f ¶ Nec eam virginem.] Hic per duo extrema colligit medium: ex eo enim quod ab initio non erat virgo, & postea iste promotus fuit in diaconum, colligitur eam non fuisse vxorem. argum. ff. de hære. insti. sed & si. §. solemus. & 33. dist. cap. legem. quandoque medium trahit extrema. ff. de ser. ru. præ. qui sella. §. vlt. & l. tria prædia. quandoque principium trahitur ad finem. j. 35. distin. ab exordio ff. de lega. 3. si quis in principio. quandoque finis trahit ad se principium, vt 13. q. 2. cap. vltima voluntas. ff. de adimen. lega. l. 3. & l. 4.

Principium, mediũ, & finis, an vnũ trahat aliud.

g ¶ Nec religiosam.] idest, religiosum habitum, quem solent sumere viduæ, vel aliæ deuotæ, licet non conuertantur ad aliquam ecclesiam. Nec enim credo, quod vxor illius, qui promouetur ad sacrum ordinem, teneatur intrare religionem: sed sufficit, quod voueat perpetuam continentiam, vt 77. distin. episcopus. Nec obst. extra de conuer. con. sane. quia illud speciale est in vxore episcopi. Sed adhuc ob. ext. de cleri. coniug. quod a te. Sed illud intellige cum ordinatus vult transire ad religionem. Sed nec hic Papa aliquid dicit de veste: sed Petrus illud allegauit.

Coniugatus promoueri potest, licet vxor religionẽ nõ ingrediatur.

h ¶ Fuisse.] supple, & eum ordinatum ipsa sciente. i nam si ea inuita ordinaretur, vel ignorante, non fieret ei præiudicium. sed si sciuit & tacuit, fit ei præiudiciũ, vt post mortem illius non possit nubere, vt 32. dist. seriatim. Vnde nõ requiritur, quod mulier voueat: sed sufficit, si scit virum suum ordinari.

i Sub. & cõtinentiã profitente, vt ex tra de cõuer. coniug. coniugatus. Arc.

gantur. Si vero in eius coniugio non fuit; memoratũ Fantinum ex nostro mandato commonere te volumus, vt ei facere nil præsumat, nec fallat† illum accusatio apud eum in aliquo prægrauet.

Item ex concilio Aurelianensi 1. cap. 15.

¶ De vxore presbyteri, vel diaconi, si alijs se coniunxerit. C. XI.

SI se cuiquam mulier duplici[a] coniugio, presbyteri, vel diaconi relicta coniunxerit, aut† separentur;[b] aut certe, si in criminis† intentione perstiterint, pari excommunicatione plectantur.

Item ex concilio Martini Papæ.

¶ De eodem. C. XII.

SI qua vidua episcopi, vel presbyteri, aut diaconi[c] maritum acceperit; nullus clericus, nulla religiosa persona† cum ea conuiuium sumat; numquam communicet: morienti tamen† ei sacramenta subueniant.

Item a Pelagius Cethego patricio.

¶ Cuiusdam episcopi ordinatio differtur: quia vxorem habet, & filios. C. XIII.

8 DE Syracusanæ vrbis antistite optaueramus in ipso initio gloriæ vestræ desiderijs obedire, nisi nos multiplex ratio ipsius non paucis temporibus ordinationem differre sacerdotij coegisset, ob hoc, quod vel personæ qualitas (sicut & vos melius nostis) vel superstes vxor, aut filij (per quos ecclesiastica solet[d] periclitari substantia) nostros animos diutius ab eius ordinatione suspenderent. Et quantum ad cautelam humanam pertinet, integro pene anno distulimus, opinantes, quod in melius Syracusanorũ prouenire posset electio. Sed quia in voluntatis suæ proposito irreuocabiliter perstiterunt,[e] & nullus est alius

† Est etiã apud Iuonem, nõ autem in orig.

† al. castigati. al. castitate seruata separentur.

† al. criminum

Apud Martinũ Bracar. c. 29. & cõc. Tol. 1. c. 18.

† abest à concilio

† al. tantum

Ans. l. 6. c. 41. al. 46. Poly. l. 2. tit. 1.

SI se cuiquam.] CASVS. Dicitur in hoc c. q. si relicta presbyteri, vel diaconi nupserit secundo, separari debet: & si castigati, idest, moniti noluerint separari, excommunicentur. Si est in littera, [castitate.] idest, propter castitatem seruandam.

¶ Casus sequẽtis capituli de eadem materia loquitur, & per se patet.

a ¶ Duplici.] quantũ ad primum.

b ¶ Separentur.] Dubitatur de vxoribus ordinandorũ, qualiter vouere debeãt, & dare licentiam. vĩ q solo verbo, vt s. ead. dist. de his. in fi. & c. quia sunt culpæ. & 32. dist. seriatim. sed cõtra ext. de conuer. cõiug. sane. & 34. dist. fraternitatis. vbi dicitur, q vxor promouendi intrabit monasterũ. † Itẽ alia ratione: quia cœtus clericorum præeminet cœtui monachorum: qa vix bonus monachus facit bonũ clericũ. 16. q. 1. legi. & facit ad hoc extra de conuer. coniug. coniugatus. sed nullus suscipitur in monachũ, nisi cõuertatur vxor. 27. q. 2. Agathosa. Dic nõ esse necesse, quod cõuertatur, sed quod voueat castitatẽ tantum, nisi de ea habeatur suspicio. extra de conuer. coniugato. cum sis prædictus. Et speciale est in illa decre. sane. i. vxore epi. Sed objicitur: hæc mulier nõ vouit solẽniter: ergo si contraxerit, tenet matrimoniũ. quod hic negatur. Solu. secundũ quosdã, votũ istud est solenne ex propria professione, † vt ext. qui cle. vel vo. consuluit. aliàs non videtur, q sola scientia mulieris solenn zet votum, nisi ipsa expresse vouerit. Ioan. Sed videtur, q sola constitutio ecclesiæ hoc matrimonium dirimat, non scientia vel votum: quod ex eo patet, q Græcus non promittit continentiam dum recipit sacros ordines, vt 31. dist. quoniam. tamen si contraxerit post sacros ordines, non tenet matrimonium. hoc ergo nõ facit votum, sed sola constitutio ecclesiæ.

Vxores ordinandorũ, qd vouere debeant.

† Dicũt qdã, q monasteriũ sibi assignabitur per epm, & ipsi⁹ auctoritate fiet separatio, siue dabitur licentia. j. 27. q. 2. si vir. ibi videas. Arch.

† cõfessione

c SI qua.] ¶ Aut diaconi.] ideo non facit mentionem de subdiaconis: quia tempore Gregorij promouebatur quis in subdiaconatũ non promissa continentia; nec fiebat vxoribus aliquod præiudicium, vt 27. q. 2. multorum.

DE Syracusanæ.] Hæc est 8 pars dist. in qua probat, q nullus debet fieri episcopus habens filios & vxorem, nisi ex necessitate, & remota causa impedimenti, scilicet, quod per tales res ecclesiæ non lædantur. Ioan. de Fant.

CASVS Dum ecclesia Syracusana pastores vacaret, quidam minus idoneus ibidem est electus, habens filios & vxorem: pro quo Cethegus patricius supplicauit Papæ Pelagio, vt eius electionẽ confirmaret. sed quia persona illius electi erat minus idonea, Pelagius non exaudiuit Cethegum, immo distulit eum confirmare fere per annum, vt Syracusana electio in melius prouenirer. Sed quia irreuocabiliter in suo proposito perstiterunt, & in illa ecclesia non erat alius idoneus: ne amplius insanirent (sicut p. ætor magnificus Papæ significauit) ideo Papa eius electionem confirmauit: prius tamen ab eo caut one recepta, in qua continebatur, quãta esset suarum rerum substantia: & quod nihil de rebus ecclesiæ vsurpabit; & q quælita tempore episcopatus ecclesiæ reseruabit.

d ¶ Solet.] Nota caueri debere ex eo, quod solet aliquid fieri, vt 98 dist. Afros. & 63. dist. nosse.

e ¶ Perstiterunt.] No. argu. quod ambulatoria est voluntas eligentium vsq; ad confirmationem, vt 61. dist. studij. & 63. dist. quanto. & extra de elect. cum terra. & quod nullum ius acquiritur de electo ante confirmationem, † vt extra de accusa. super his. & 27. q. 2. nõ est dubiũ. & ext. de elect. cum in cunctis. † & cap. nosti. Arg. contra extra de elect. cum inter in fine. & per illã decretalem dico, quod non potest variari. Ioan. Sed hodie publicato scrutinio variare nequeunt electores, vt extra de elect. publi-

Eligentes. an variare possint.

† Hoc est falsum: sed dic vt no. 63. dist. quanto. Arc.

† Ver. cũ aũt. sed multũ à longe ibi sumitur hoc argu. vnde d. q nil, aut tũ facit, ne videatur. Archid.

publicato, postulatio autem variatur si postulantes diffidunt de iure suo: nisi sit iam præsentata superiori, vt extra de postu. præl. bonæ. 2.

a ¶ Principalis.] idest, principum, vt in Auth. de sanc. epi. circa prin. Hic prohibetur in epm eligi habēs vxorem &

Eligi nō dēt in epm habens vxorem & filios.

in eadē repertus ecclesia, nisi longiorib. adhuc temporum differretur spatijs: ne paulo amplius insanirent (sicut filij nostri magnifici viri prætoris testificatione didicimus) inter hmôi ambiguitates illud consultius iudicauimus faciēdum, vt congrua prouidentia causam, pp quā principalis a cōstitutio habentem filios, & vxorem ad episcopatus ordinem promoueri prohibet, salua dispositione cōsilij † muniremus. Qua de re summo studio ab eodem Syracusanæ vrbis episcopo, priusquam à nobis contingeret ordinari, huiusmodi exegimus cautionē, per quam & suā fateretur, quantula esset, præsentis temporis habita rerū descriptione, substantiam: & nihil vmquam per se, aut per filios, & vxorem, siue quamlibet propinquam, aut domesticam, vel extraneam fortè personam de rebus vsurparet ecclesiæ, & vniuersa sui episcopatus quæsita b tempore, ecclesiæ suæ dominio sociaret: nihil vltra id, quod modo descriptum est, filijs suis, vel hæredibus relicturus.

Nouella 6 & 123. in prin.

† al. concilij. Grat.

a ¶ Item Pelagius.] *Anselmus, & auctor Polycarpi ex eadem epistola referunt hæc, quæ caput istud antecedunt.* Quod de ordinando ecclesiæ Catinensis episcopo, salubris electione iudicij fieri desiderastis, agnouimus: confestim sequenti die eum iuxta morem discutientes, tertio, quo venit, die episcopum cōsecrauimus: simili quidem modo & de Syracusanæ, *& quæ sequuntur. In Polycarpo tamen inscriptio est.* Gelasius Papa Ceto. *Iuo autem in epistola ad Hugonem archiepiscopum Lugdunensem, quæ incipit,* Causam Beluacensis, &c. *ita scribit.* Si enim Papa Gelasius quondam Syracusanę vrbis electum vxorem habentem, & filios, interueniente Cethego patricio, &c.

Ecce hac auctoritate electus in episcopatum non a prohibetur habere vxorem, & filios. † *Eligi autem ad episcopatum non debet, nisi aut sacerdos, aut diaconus: subdiaconus vero non, nisi necessitate vrgente.* c *siue ergo presbyter, siue diaconus, siue subdiaconus fuerit, apparet, quòd in præfatis ordinibus constituti licitè* † *matrimonio vti possunt.* ¶ *Quia ergo auctoritate Gregorij, qui relictam diaconi, marito tradidit, puniendus est.* ¶ *Item in Neocæsariensi concilio presbyter ducens vxorem, non diaconus, iubetur deponi.* ¶ *Item in Ancyrana synodo, diaconi, qui in ordinatione suæ dicunt se velle habere vxores, si postea venerint ad nuptias, non prohibentur à ministerio: patet, quod nec diaconi, nec subdiaconi sunt prohibendi à coniugio. Sed quod de electione obijcitur, verum quidem est in episcopatum non eligendum, nisi in sacris ordinibus constitutum: sed ipsum vxorem habere, & filios, non repugnat premissis auctoritatibus de continentia clericorum.* ¶ *In laicali enim habitu, vel in minoribus ordinibus constitutus potuit habere vxorem, & filios: et si postea ex consensu vxoris continentiam professus subdia-*

a Infero ex hoc tex. q aliqua pp scandalū euitandum permittuntur, quæ non fierent aliàs, de quo ς 1. di. aliquādo. in addi. glo. fina.

† al. legitime.

hoc potest intelligi, quando filij mali sunt, vel nepotes: nā propter tales ab alijs legitimis actibus patres remouentur, vt 6. q. 1. qui crimen, vel quando ita tenere diligit eos, q præsumitur ratione ipsorum, q dilapidentur bona ecclesię, vt hic dr. idem est si habet patrem, vel si habet fratres, de quibus est timor: aliàs non repellitur quis propter vxorem vel filios, cum hoc permittat Apostolus. Et est arg. ad hoc 12 q. 2. eps. qui filios. 1 & extra de testa c. 1 dū tñ longa continentia præcesserit, vt s. eod. prius quàm & 77 dis. quicumque.

† Et c. sacrorum. 12. q. 1. sint manifesta.

b ¶ Quæsita.] de reb. ecclesiæ, vel intuitu ecclesiæ, vt 12. q. 1. manifesta. & c. seq. & q. 5. c pen.

ECCE HAC. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte cōcludit Gratianus ex supradictis ab illo c. assumi. vsque huc, q siue sit subdiaconus, siue diaconus, siue pſbyter, licitè potest vti mrimonio cōtracto. Et ad hoc allegat breuiter supradicta recapitulando. In secunda parte, quæ inc pit ibi, [Sed q de electione.] soluit prædictas obiectiones, qa quod dr in illo c. de Syracusanæ non ob quia in minoribus ordinibus constitutus, vel in laicali habitu potuit electus ille habere vxorē & filios: & postea de cōsensu vxoris cōtinentiā pfessus bene potuit promoueri. illud autē c. quia sunt culpę: intelligitur de diacono, cuius ecclesia nondū susceperat votū continentię: vel de eo diacono, qui suscepit eā in minorib. ordinib. sicut dictum ē de epo Syracusano. Alia autem c. ex tpe vel loco intelligūtur. Ex tpe; quia nōdum erat indicta cōtinentia ministris altaris. Ex loco; quia orientalis ecclesia nondum susceperat votū cōtinentię hoc tñ seruat; qa si moritur vxor, quæ ducta est in minoribus ordinibus, cum qua est aliquis

rem & filios. & 61. dist. Catinensis. idem est si habet nepotes, vt in Auth. quomodo oportet epi. §. 1. coll. 1. Sed

factus sacerdos. si postea contrahit, deponetur.

c ¶ Nisi necessitate cogente.] Hodie iure cōmuni eligi-

tur.

tur, vt extra de ætat. & qual. a mulis.

a ¶ Gregorij.] supra ea. quia sunt.

b ¶ Susceperat.] Hæc solu. non valet, quia à tempore Apostolorum non licuit in ordine illo contrahere, nec in subdiaconatu, vt 84. dist. cum in præterito.

dat nuptias per ignorantiam iuris.

k ¶ Habere.] scilicet dignitatem: beneficium enim retinebit, & locum in choro, & cãtabit cũ alijs, & intererit electionibus: sed hoc solum deest ei, q. non debet ministrare vt sacerdos, vt 15. q. vlt. qui admiserit. & cap.

: Ad idem Hug. & Lau. quorum fuit ista gl. Arch.

† a Sic intelligit Grat. 31. dist. §. vlt.

c ¶ Neocæsariensis.] i. ea. cap. presbyter si.

d ¶ Ancyranæ.] i. eadem, diaconi.

e ¶ Ex tpe.] illud stare non potest, quod dicitur in fi. illius ca. diaconi professi continentiam.

ADDITIO. Alij verò sentiunt cum Gratiano, & secundũ hoc q. dicit ibi, pfessi, &c. dic, de cętero; quia prius licuit ei contrahere. Arch.

f ¶ Ex loco.] G. ita credebat, q. in orientali ecclesia diaconi possent cõtrahere: sed hoc non est verum.

ITEM OPPONITVR. Adhuc opponitur p sequentia cap. quorũ prima duo sunt plana. & postea in d. st. 30 ponit solutioné.

Si quis.] Hæc est 9. pars dist. in qua dicit presbyterum religionis causa non debere contemnere ppriam vxorem.

g ¶ Contemnere.] quantũ ad exhibitionem necessariorũ, vt 31. dis. omno. & §. pœ.

h Si quis discernit] & infra, &c.

Presbyterum &c.] Hęc est 10. pars huius dist. in qua dicit presbyterum non legalib. nuptijs detentum ab officio abstinere debere.

CASVS. Quidã pſbyter orientalis mortua sua vxore duxit secũdã, cum putaret sibi licere. quæsitum est in sexta synodo, quid de eo fieri debeat. Et respondetur, q. debet priuari omni sacro ministerio: ita q. neque publice, neque priuatim benedicat: quia benedictionem nõ habet pp delictum suum: sed imploret veniam à Domino de suo delicto: honorẽ tñ suæ cathedræ per dispensationem tenebit.

i ¶ Non legalibus.] potest intelligi de eo qui contraxit secum

conatum, vel diaconatum, vel presbyterij gradum adeptus fuerat, attamen vxori, & filijs ipsum necessaria subministrare oportebat. ¶ *Illud autem Gregorij* [a] *duobus modis soluitur: vel quia ecclesia illa, cui diaconus ille ministrauerat,* † *nondum continentiæ votum susceperat* [b] *in diaconis, & reliquis ministris: vel quia (sicut de electo in episcopum antea scriptum est) ante subdiaconatum memoratus diaconus eam in vxorem duxerat.* ¶ *Illud autẽ Neocæsariensis* [c] *& Ancyranæ* [d] *synodi, vel ex tempore,* [e] *vel ex loco intelligitur. Ex tempore, quia nondum erat introducta continẽtia ministrorum altaris. Ex loco,* [f] *quia vtraque synodus orientalis est, & orientalis ecclesia non suscipit generale votum castitatis: hoc tamen diligenti obseruatione custodit, vt post adeptum sacerdotium, defuncta priore vxore, cũ qua sacerdos factus fuerat, si alteram duxerit, deponatur.*

† al. militauerat.

a ¶ Non prohibetur.] *A plerisque vetustis exemplaribus abest dictio, non: Retenta tamen est, quoniam hic Gratianus in alterã partem disputando, ex canonibus prius citatis præ se fert hoc probare, subdiaconis, diaconis, atque etiam presbyteris non fuisse prohibitum vsum coniugij. Quod tamen qualiter accipiendum sit, ipse postea declarat à ver.* Sed quòd, *vsque ad vers.* Illud autem. *Hac de re agetur etiam infra in notatione ad principium dist. 31.*

Item opponitur illud, quod legitur in canone Apostolorũ, c. 6. al. 5.

¶ Presbyter causa religionis non contemnat propriam vxorem. C. XIIII.

9 SI quis docuerit sacerdotem sub obtentu religionis propriam vxorem contemnere, [g] anathema sit. Burc. l. 1. c. 78. Iuo. p. 5. c. 184. Pann. l. 3. c. 113

¶ *Gratianus refert sensum canonis, cæteri collectores ipsa etiam fere verba.*

Item ex concilio Gangrensi, c. 4.

¶ Anathema sit, qui presbyterum coniugatum discernit à communione, nuptiarum occasione. C. XV.

SI quis discernit [h] presbyterũ coniugatum, tãquam occasione nuptiarum, quòd offerre nõ debeat, & ab eius oblatione ideo se abstinet, anathema sit. Burc. l. 3. c. 75. Iuo. p. 2. c. 118. & p. 3. c. 158.

¶ *Græce est.* Εἴτις διακρίνοιτο παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, ὡς μὴ χρῆναι, λειτουργήσαντος αὐτοῦ, προσφορᾶς μεταλαμβάνειν, ἀνάθεμα ἔστω. *id est:* Si quis secernat se à presbytero, qui vxorem duxit, tamquam non oporteat, illo liturgiam peragente, de oblatione percipere, anathema sit. *quæ versio non multum discrepat à versione Dionysii exigui.*

Item ex sexta synodo in Trullo, c. 26.

¶ Ab officio abstineat presbyter non legalibus nuptijs detentus. C. XVI.

Simile est in 3. canone eiusdẽ synodi, & apud Basilium in ep. ad Amphilochium, c. 27.

10 PResbyterũ per ignorantiam nõ legalibus [i] nuptijs detẽtũ cathedram quidẽ habere, [k] sed, ab officio

cap. si quis presbyter. Et not. quod de vtroque iure esset priuandus, vt 84. distin. quisquis. sed hoc beneficium conceditur ei sublato officio, vt 50 distin. presbyteros. & cap. studeat. & extra de cler. pug. Henricus. & extra de cler. ægro. tua. dummodo non faciat hoc officiando suam ecclesiam, vt colligitur 11. q. 2 si quis episcopus.

Consulendum.] Hæc est 17. pars distin. in qua dicit presbyteros non à laicis esse iudicandos, licet aliquando sint reprehensibiles.

b Ratio est, ne ad sæcularia negotia redeat in opprobrium ordinis clericalis. 93. dist. diaconi. Archid.

a ¶ Pro-

abstinere præcipimus: sufficit enim huiusmodi indulgentia ei: Quia benedicere alij eum, qui vulnera sua debet curare, consequens nō est. Benedictio enim sanctificationis traditio est. Qui vero hanc non habet propter delictum † a ignorantiæ, [b] quomodo alijs tradet? Non igitur publice, neq; priuate benedicat; nec corpus Domini dispenset alijs: nec alio modo ministret: sed sufficiat ei, quod præsidet: & imploret à Deo, vt dimittatur ei iniquitas ignorantiæ suę. Manifestum est autem, quod huiusmodi non legitimæ nuptię soluentur, & nullatenus vir accessum habebit ad eam; propter quam sacro ministerio priuatus est. [c]

† τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας παράπτωμα.

γ ¶ Ab officio.] *Græce est, τῶν δὲ λοιπῶν ἐνεργειῶν, idest:* à ceteris officijs.

Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum, c. 70.

¶ De presbyteris non est laicis iudicandum.
C. XVII.

Iuo, p. 1. c. 81. Pann. l. 5. c. 12.

11 Consulendum decernitis, vtrum presbyterum α habentem vxorem debeatis sustentare, & honorare; an à vobis proijcere. Ad quod respōdemus, quoniam licet ipsi valde sint reprehensibiles; [d] vos tamen Deum conuenit imitari; qui solem suum oriri facit super bonos & malos. Deijcere vero eum à vobis ideo non debetis: quoniam nec Iudam Dominus, cum esset mendax discipulus, de numero Apostolorum eiecit. Verum de presbyteris, vobis, qui laici estis, nec iudicandum est, nec de eorum vita quidpiam inuestigandum; sed episcoporū iudicio, quidquid est, per omnia reseruandum.

Math. 5.

α ¶ Presbyterum.] *In vltimo capite harum responsionum referuntur Bulgarorum verba, dicentium multos apud se esse Græcos, & Armenos, & alios, qui diuersa docerent. Nondum enim à Romana sede episcopum, aut presbyterum acceperant. Quamobrem nihil mirandum, si presbyter, de quo in hoc capite agitur, coniugatus erat.*

CASVS Bulgari sunt populi inter Vngariam & Græciā constituti: apud istos p̄sbyteri quidam habebant vxores. quare quæsiuerunt Bulgari (qui laici erant) à Nicolao Papa, an deberent illos eijcere. Et respondet, q. non, licet illi sacerdotes sint reprehēsibiles. & hoc probatur exēplo Domini, qui Iudam proditorem nō eiecit: & quia laici clericos iudicare non debent: sed si quid mali fecerint, episcoporum iudicio reseruatur.

Bulgari qui sunt.

d ¶ Reprehēsibiles.] s. 15. q. vlt. c. vlt. Sed cōtra. 32. dist. nullus. Sed illud intelligis, 1 cum notoriū est crimen eius.

1 Hunc intellectū approbat hic Lau. qd dic vt ibi dicā. Arch.

Sed notādū.] Hic intitulatur 29 distinc. in qua soluit prædictas oppositiones Gratianus, & exponit: Et dicit, q. quædā cap. intelliguntur ex tempore & loco, & causa, & persona.

e ¶ Sed notandū est.] Quia dixerat ī proxi. dist. §. ecce. in fi. quædam cap. esse temporalia, vel localia: ideo ad soluendum multa contraria, ostendit in ista 29. dist. quædam capitula tradita esse ex causa, quædam ex tempore, quædam ex loco, quædam ex persona, quædam ex negotio, quædam ex necessitate.

DISTINCTIO XXIX.

Sed notandum est, [e] quod secundum Isidorum pleraque capitula ex causa, ex loco, ex tempore, ex persona consideranda sint. Ait enim Isidorus.

¶ Ex tempore, loco, & persona, & causa regulæ canonum intelliguntur. C. I.

Sciendum est, quod pleraque capitula ex causa, [f]

Sciendum.] CASVS. Dicitur in hoc c. q. quædā capit. ex causa, & persona, & tempore designantur, & quia hoc multi non respiciunt, cadunt in labyrinthum & laqueum erroris: nec recte iudicant, cum non intelligant ad plenum.

Ordinis susceptio obligat ad continendum. Presbyter excōicatus tenetur ad horas dicēdas.

a ¶ Propter delictum.] idest, quod factum commiserit per ignorantiam.

b ¶ ignorantiæ.] Arg. q. licet aliquis ignoret se debere continere, qui ordinatur: tamen ex eo, q. recipit ordinē, tenetur continere. 23. dist. quamquam.

c ¶ Priuatus est.] Videtur hic, q. si sacerdos est excommunicatus, vel suspensus, q. non debet priuatim dicere horas suas: quod non est verum: immo ad hoc tenetur.

¶ Casus sequentis cap. patet.

f ¶ Ex causa.] Ex causa fuit statutū ne neophyti promoueantur ad episcopatus, vt 48. dist. c. 1. scilicet, ne in superbia extolleretur. sed hęc causa cessauit in Ambrosio, qui catechumenus est electus in episcopum, vt 61. dist. §. his omnibus.

ex persona,[a] ex loco,[b] ex tempore[c] consideranda sunt; quorum modi, quia medullitus non indagantur; in erroris labyrinthum nonnulli intricando impinguntur, cum ante iudicant, quam intelligant;[d] ante inculpant, quam iterando lecta perquirant.[e]

Hinc etiam Gregorius ait.

¶ Pro diuersitate rerum temperantur regulæ sanctorum. C. II.

REgulæ sanctorum Patrum pro tempore, loco, & persona, & negotio,[f] instante necessitate[g] traditę sunt. Ans.l.4.c.53.

Item Hieronymus in proœmio epistolæ ad Ephesios.

¶ Pro diuersitate locorum, temporum, & hominum, scripturæ intelligendæ sunt. C. III.

NEcesse est, vt iuxta diuersitates locorum, & temporum, & hominum, quibus α scriptæ sunt; diuersas & causas,[h] & argumenta, & origines habeant. Et quomodo B. Ioan. in Apocalypsi sua ad septem scribens ecclesias, in vnaquaq; earum specialia vel vitia reprehendit, vel virtutes probat; ita & sanctus Apostolus Paulus per singulas ecclesias vulneribus[i] medetur illatis: nec ad instar imperiti medici vno collyrio[k] omnium oculos vult curare. Apocal.1.

α ¶ Quibus scriptæ.] *Antea legebatur*: quibus diuersæ scripturæ factę sunt. *Emendatum hoc est ex manuscriptis, & originali, quemadmodum & nonnulla alia.*

DISTINCTIO XXX.

ILlud autem,[l] *quod in canone Apostolorum, & in Gangrensi concilio, & in sexta synodo legitur, ex causa consideratur, & ex tempore. Causa fuit hæresis Manichæorum,* β *quia coniugium detestabantur, sicut etiam quorumdam*[m] *superstitio multa in catholicorum detestationem introduxisse inuenitur: contra quos in Gangrensi concilio capitibus sexdecim statutum legitur.*

β ¶ Manichæorum.] *Proprie Gangrensis synodus statuit contra Eustathianos, vt sup. dist. 16. c. prima adnotatio. Sed hunc errorem Eustathiani hauserant à Manichęis.*

¶ De multimoda superstitione hæreticorum, quos Gangrense concilium anathematizauit. C. I.

SI qui filij parentes, maxime Iuo.p.8.c.319.

CASVS. Hic ponitur 30. dist. in qua adhuc soluit oppositioné quam fecerat 28 dist. in quattuor cap. & dicit, q tria prima cap. intelliguntur ex causa & tempore. causa fuit hæresis Manichęorum, qui coniugia detestabantur: sicut multa statuit ecclesia in detestationé hæreticorũ. & ad hoc inducit cap. sequentia. de tpe dicet. 31. dist.

a ¶ Ex persona.] vt in Aug. qui factus est coepiscopus alio viuente, vt 7. q. 1. non autem. & c. petisti.

b ¶ Ex loco.] [1]quia propter propinquitatem, vel remotionem loci aliquid statuitur, vt 64. distin. cum longe. 24 q. 1. pudenda & s. distin. 4. erit autem.[1] Vel ideo dicit: quia quædam sunt localia, quędam non.

1 Ad idé 93. dist. iuxta.

c ¶ Ex tempore.] sicut Anglicis datũ fuit propter nouitaté, vt cõiungãtur in quarto gradu, vt 35. q. 3. quædam.

d ¶ Intelligant.] qd esse non debet. 11. q. 3. eorum.

e ¶ Perquirant.] qd inciuile est, vt ff. de legi. inciuile.

f REgulæ.] ¶ Negotio.] idest, pp qualitatem negotij aliquid statuitur, qd est cõtra ius: sicut in causa matrimonij, consanguinei admittũtur in testimoniũ, vt 35. q. 6. consanguineos. & propter causam ecclesiæ statuitur, q domestici admittantur in testimonium, vt 14. q. 2. super prudentia.[2]

g ¶ Necessitate.] lex nõ debet institui, nisi propter necessitatem, vt s. dist. 4. erit.

2 Dicit Ioã. de Fant. Quod dicit Io. nõ est verũ: immo de iure cõi est, vt domestici admittãtur. C. de repu. l. ex consensu. ext. de test. insuper. nã edictũ de testib⁹, est phibitoriũ: vt q libet admittatur, qui nõ prohibetur. ff. de test. l. 1. & de hac materia no. 3. q. 5. in sum. & c. 1. Arch.

NEcesse.] CASVS. Quidã scripturas varias & diuersas tantũ vno modo intelligebãt: quos docet Hieronymus intelligere scripturas secundũ diuersitaté téporum, locorũ, & causarũ. Et hoc probat exéplo Ioannis Euangelistę, qui scribens vij. ecclesijs, in vnaquaq; specialia vitia vario modo corrigebat: nec imitatur medicos imperitos, qui vno collyrio oculos omniũ infirmorum volunt curare.

h ¶ Causas.] 23. q. 8. occidit.

i ¶ Vulneribus.] Nota quod varietas delictorum requirit varietatem pœnarum, vt 45. distin. licet. 50. distin. vt constitueretur. 44. dist. comessationes. 41. dist. non cogantur.

k ¶ Collyrio.] Arg. ɔ illos, qui tales in oĩbus cõtrarijs ponũt solutiones: aliud secundũ leges, aliud sm conones. vel hoc nouum, illud vetus.

ILlud.] Hæc dist. diuidit in tres partes. Scda ibi, [Hęc aũt.] Tertia ibi, [Si qs psbyter.] In prima ponunt quędã c. cõtra Manichęos.

l ¶ Illud autem.] Dictum fuit s. 28. dist. cap. si quis docuerit. & cap. seq quod sacerdotes non debent à se abijcere vxores suas prætextu religionis. hic dicit, q ex causa fuit hoc statutum, s. propter quosdam hæreticos, qui coniugia detestabantur.

m ¶ Quorumdam.] scilicet, hæreticorum.

SI qui filij.] CASVS. Quidam filij occasione illius verbi

verbi Euangelij, Qui non reliquit patrem & matrem propter me, non est me dignus; debitum honorem parentibus denegabant, & alimenta eis subtrahebant, putantes hoc religioni conuenire. Dicitur hic, quòd tales debent anathematizari. Plana sunt cap. vsque ad cap. si quis eorum.

fideles, [a] deseruerint occasione Dei cultus, [b] hoc iustum esse iudicantes; & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, vt hoc ipsum [a] in eis venerentur quod fideles sunt, anathema sint. †

al. sit

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus hæc omnia, quæ hic citantur ex concilio Gangrensi, vnico capite, & coniuncta oratione leguntur. Sunt autem ex prisca versione. Sed ea, quæ est Dionysii exigui, longe magis respondet originali Græco, quamuis neque ipsa vsquequaque.*

[a] ¶ Vt hoc ipsum.] *Græce est*, Προτιμωμένης δηλονότι παρ' αὐτοῖς τῆς θεοσεβείας. *id est*, Quòd scilicet diuinus cultus apud ipsos omnibus rebus præferatur.

Item ex eodem, c.17.

¶ De eodem. C. II.

Burch.l.8.c 61. Iuo, par.7.c 80. & par.8.c.320.

QVæcumque [c] mulier, religioni [β] iudicans conuenire, comam sibi amputauerit, quam Deus ad velamen eius, [γ] & ad memoriam subiectionis illi dedit tamquam resoluens ius subiectionis, anathema sit. †

[e] Hunc tertiũ dixit Brixien. in suo dictiona. in ver. mulier. esse sing. ad hoc qd narrat.

[β] ¶ Religioni.] Græce est, Διὰ νομιζομένην ἄσκησιν. *id est*, Ob eam, quæ existimatur pietatis exercitatio: *quod Dionysius vertit*; propter diuinum cultum, vt extimat. *Græci enim religiosorum, quos nos dicimus, vitam proprie* ἄσκησιν *nominabant. Burchardus, & Iuo in parte 7. secuti sunt versionem Dionysii, in octaua autem Iuo priscam.*

[γ] ¶ Ad velamen eius.] *hæc non sunt in Græco originali, neque in versione Dionysii. Videntur autem sumpta ex epistola prima ad Corinthios, c.xi.*

Item ex eodem, c.14.

¶ De eodem. C. III.

Iuo, par.8. cap. 229. & 317.

SI qua mulier derelicto viro discedere [d] voluerit soluto vinculo coniugali, nuptias condemnando, † anathema sit.

[e] al. contemnendo

Item ex eodem, c.10.

¶ De eodem. C. IIII.

Repetit̃ j. dist. 31. c. quicumque. ex versione Diony. Burch.l.8.c. 64. Iuo, p. 7. c. 82. & par.8. c.316. & hoc secundo loco ex hac eadem versione.

SI quis propter Deum virginitatem professus, in coniugio positos per arrogantiã vituperauerit, anathema sit.

Item ex eodem, c.9.

¶ De eodem. C. V.

Burch.l.8 c.61. Iuo, par.7.c.79.

SI quis vel virginitatem, vel continentiam professus, [δ] tamquam abominabiles nuptias iudicat; & non propter hoc solum, quòd continentiæ, & virginitatis bonum, sanctum propositum est, anathema sit.

[δ] ¶ Professus.] *Hic erat additum*, in coniugio: *quod neque est in canone Græco, neque etiam in Latino, qui citatur infra dist. 31. c. quicumque. neque in multis manuscriptis Gratiani codicibus.*

Item ex eodem, c.13.

[a] ¶ Fideles.] Fidelibus & infidelibus parentibus tenemur subuenire: magis tamen fidelibus. 86. dist. non satis. Sed pone quòd habes patrem hæreticum: nunquid præferes ipsum extraneo bono? P. manducator dixit hanc quæstionem esse nebulam, & tenebrosam aquã in nubibus aeris. Sed dicas quòd patrem, qualiscumque sit, debemus præponere extraneo, etiã sancto, in his quæ spectant ad opus misericordiæ in prouidẽdo ei in necessarijs: nisi alter magis indigeat: quia tunc potius tenemur extraneo subuenire, vt 86 dist. pasce. Ambrosius tamen videtur contradicere huic opinioni in canticis in illo loco: Ordinauit in me charitatem ait enim, Multorũ est charitas inordinata: quidam enim id, quod est primum, ponunt tertium vel quartum. Sed primo diligẽdus est Deus: [1] secundo parẽtes, deinde filij, postea domestici: qui si boni sunt, malis filijs sunt præponẽdi. de pœn. dist. 2. charitas. sed illa auctoritas intelligenda est de affectu interiori, nõ de beneficiorũ exhibitione. nam magis debemus diligere extraneos bonos, quã propinquos malos, licet illis potius debeamus subuenire. 13. q. 2. non æstimemus.

Pater malus, an sit extraneo bono præferendus.

[1] Dicit beatus Bernard. in lib. de diligẽdo Deũ, causa diligẽdi Deũ Deus est: modus, sine modo diligere ob duplicẽ causam Deũ propter se diligẽdum dixerunt; siue quia iustius, siue quia nil diligi fructuosius potest. Arch.

[b] ¶ Dei cultus.] quod quidam hæretici fecerunt ratione illius auctoritatis. Qui reliquerit patrem & matrem propter me, centuplum accipiet. 28. q. 1. in princ.

[2] Sed in multis locis moniales tõdentur, vt Rhegij, & Mutinæ, & amputant sibi comas: forte & male faciũt. arg. 20. q. 3. c. 2. vbi etiã dicã. Archi.

[c] ¶ QVæcumque.] infra, de consec. dist. 5. fucare. 33. q. 5. mulier. Ioan.

¶ SI qua mulier.]

[d] ¶ Discedere.] sine eius consensu. 4. [3] Si qua.

¶ De eodem. C. VI.

SI qua mulier suo proposito [a] vtile iudicans, vt virili veste vtatur; propter hoc virilem habitum imitetur, [α] anathema sit.

Burc. l. 8. c. 60. Iuo, p. 7. c. 78.

[α] ¶ Imitetur.] *Grece legitur* Καὶ ἀντὶ τοῦ εἰωθότος γυναικείου ἀμφιάσματος, ἀνδρῷον ἀναλάβοι, *que Dionysius exiguus apte vertit*, & pro solito muliebri amictu virilem sumit: *sicque habet Burchardus, & fere etiam Iuo.*

Item ex eodem, c. 18.

¶ De eodem. C. VII.

SIquis tamquam hoc continentiæ conuenire iudicans, die Dominico ieiunauerit in eiusdem [β] diei contemptum, [b] anathema sit.

Burc. l. 13. c. 19. Iuo, p. 4. c. 51.

[β] ¶ In eiusdem.] *In originali huius prisca versionis est*, aut in eiusdem diei contemptum: *quod in versione Dionysii, quam attulerunt Burchardus, & Iuo, istis vocibus videtur exprimi*, aut contumaciam, *al.* propter contumaciam. *Sed in graco vulgato nihil est, quod istis respondeat.*

Item ex eodem, c. 19.

¶ De eodem. C. VIII.

SI quis eorum, qui in proposito sunt continentię, pp̄ [γ] necessitatem [c] corporalē superbiat, & ieiunia cōmunia putauerit contemnenda, totius ecclesię perfectam in sua conscientia iudicans rationem, anathema sit.

Burc. l. 13. c. 5. Iuo, p. 4. c. 38.

[γ] ¶ Propter necessitatem.] *Nihil mutatum est ob glossas: caterum multis modis discrepat à prisca versione, & à Dionysiana, quā secuti sunt Burchardus & Iuo. Prisca sic habet:* Si quis eorū, qui in proposito sunt continentiæ, præter necessitatem corporalem, & superbiens ieiunia communia totius ecclesiæ putauerit contemnenda, perfectam in sua ſcientia vindicans rationem, anathema sit. *Dionysiana autem hoc modo:* Si quis eorū, qui continentiæ student, absque necessitate corporea, tradita in cōmune ieiunia, & ab ecclesia custodita superbiendo dissoluit, stimulo suæ cogitationis impulsus, anathema sit. *Qua versio in cateris quidem partibus originali graco, etiam vulgato, satis respondet: sed in postrema insignis est varietas. Nam vbi Dionysius habet:* stimulo suæ cogitationis impulsus; *in graco vulgato est*, ἀποκυρωθεὶς ἐν αὐτῷ τελείῳ λογισμῷ, i. nimirum perfecta, quæ in ipso est, ratiocinatione, illa abrogante. *In manuscriptis autem huius canonis exemplaribus partim est*, ἐνοικυροῦντος. i. perfecta in *eo residente ratione, partim*, ἐπικυροῦντος. *idest*, perfecta, quæ in ipso est, rōne sibi auxilium ferente. *Notantur verò Eustathiani (quos postea Bogomilici sectati sunt) qui ita statuebant, peracto certo quodam ieiunio, ad eam se perfectę vita rationem peruenisse, vt postea omnia sibi essent indifferentia, nullisq; praceptis obligarentur; sed soluti omnino essent, ac ne peccare quidem possent: qua de re Balsamon in capitis huius interpretatione.*

Item ex eodem, c. 20.

¶ De eodem. C. IX.

SI quis per superbiam tamquam perfectum se existimans, conuentus, qui per loca, & basilicas [d] sanctorum martyrum fiunt, vel accusauerit, vel & oblationes, quæ ibidem celebrantur, spernendas esse crediderit, memoriasq; sanctorum contemnendas, anathema sit.

Pann. l. 2. c. 8.

Item ex eodem, c. 5.

[a] SI qua mulier suo proposito.] quia magis est habilis, & magis parata in scissa veste, q̄ in clausa ad meretricandum.

[b] SI quis.] ¶ Contēptum.] quia si non facit in contemptum illius diei, etiā omni die bonum est ei si ieiunat, vt 76. dist. vtinam.

SI qs eorū.] CASVS Beneuen. sic ponit casum. Quidā dum ieiunasset, cępit eum fames affligere: ille propter tamen superbiens dicebat non esse ieiunādum, & sufficere solam cōscientiā pro facto. de isto dr̄, q̄ debet anathematizari. Ego Barth. Brix. aliter casum intelligo, sic ponens. Quidam dum permaneret in proposito abstinentiæ, id est, continentię: propter necessitatem corporalem, idest, abstinentiam, per quam multa necessaria corpori subtrahuntur, superbiebat, omnia ieiunia paruipendens, cū plus alijs ieiunaret: perfectam constitutionem ecclesiæ iudicans in sua conscientia, dr̄ q̄ talis anathema sit. Seq. cap. vsque ad cap. si quis virorum, patent.

[c] ¶ Necessitatem.] id est, continentiam.

[d] SI quis.] ¶ Basilicas.] nisi cum fiunt p inanes reuelationes, vt de consec. dist. 1. placuit.

[e] ¶ Si.

¶ De eodem. C. X.

Burch. l. 3. c. 94. Iuo, p. 3. c. 84. SI quis docet domum Dei cõtemptibilem esse debere, & congregationes, quæ in ea fiunt, anathema sit.

Item ex eodem, c. 6.

¶ De eodem. C. XI.

Burch. l. 3. c. 95. SI quis extra [a] ecclesiá priuatim populos congregans, contemnat ecclesiasticas sanctiones, [α] ipsamq; ecclesiam apud se sine concilio † episcopi cum presbytero agat, anathema sit.

† al. consilio.

α ¶ Sanctiones.] *Post hoc verbum in prisca versione ista sunt interiecta,* aliterq; ea, quæ sunt ecclesiæ, voluerit vsurpare, non conueniente presbytero iuxta decretum episcopi, ipsamque *& cætera, quæ hic sequuntur. Dionysii autẽ versio, quæ optime respondet verbis græcis, & refertur à Burchardo, hęc est:* Si quis extra ecclesiam seorsum conuentus celebrat, & despiciens ecclesiam, ea, quæ sunt ecclesiæ, voluerit vsurpare, non conueniẽte presbytero, iuxta decretum episcopi, anathema sit.

Item ex eodem, c. 1.

¶ De eodem. C. XII.

Infra 31. dist. c. si qs nuptias. ex versione Dionysij. Burch l. 8. c. 61. Iuo, p. 7. c. 79. SI quis nuptias in accusationem duxerit; & mulierem fidelem, ac religiosam cũ viro suo dormientẽ, abominandam crediderit, aut ẽt accusandã, tamquam nõ posse coniugatos in regnum Dei ingredi, anathema sit.

Item ex eodem, c. 2.

¶ De eodem. C. XIII.

Iuo, p. 4. c. 10. SI quis carnem mãducantem ex fide [b] cum religione, præter sanguinẽ, & idolo immolatũ, † [c] & suffocatũ, crediderit condemnandũ, tamquam spem non habẽtem, qui eam manducat, anathema sit.

† al. immolatã, & suffocatam.

Item ex eodem, c. 15.

¶ De eodem. C. XIIII.

Iuo, p. 8. c. 318. SI quis dereliquerit proprios filios [d] suos, & non eos aluerit, & (quod pietatis β est) necessaria non præbuerit, sed sub occasione continentiæ negligendos putauerit, anathema sit.

β ¶ Quod pietatis est.] *Longe fidelius Dionysius:* & quod ad se pertinet, nõ ad pietatẽ diuini cultus informat. *Gręce enim est:* καὶ τὸ ὅσον ἐπ' αὐτῷ † πρὸς θεοσέβειαν τὴν προσήκουσαν ἐπάγῃ. *Subintelligitur autem particula negans, idest,* μὴ, *ex superiore membro.*

† al. ἑαυτῷ.

Item ex eodem, c. 12.

¶ De eodem. C. XV.

Burc. l. 8. c. 63. Iuo, p. 7. c. 81. SI quis virorum putauerit sancto proposito (idest continentiæ) conuenire, vt pallio vtatur, tãquam ex eo iustitiam habiturus: & reprehẽdat vel iudicet alios, qui cũ reuerentia birris † vtuntur, & alia veste [e] communi, quæ in vsu est, anathema sit.

† al. beris.

Item ex eodem, c. vltimo.

¶ De eodem. C. XVI.

Iuo, p. 8. c. 321. [a] HÆc autem scripsimus, non abscindentes eos, qui in

a SI quis extra.] Et domus in qua hæc fiunt, publicanda est, vt in Auth. de eccl. titu. §. si quis in sua domo. collat. 9. Ioan.

b SI quis.] ¶ Ex fide.] idest, ex bona conscientia. extra de præscri. quoniam omne.

c ¶ Immolatũ.] idolothytis nõ debemus vesci, vt hic. & 5. distinct. presbyteros. & 32. q. 4. sicut satius. Sed contrarium vi illud Apostoli ad Corinth. Si qs infideliũ vocat vos ad cęnam, omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogãtes. † Sed illud loquitur secundum sua tpa, cũ adhuc pauci erant fideles. Quod aũt dicit de sanguine & de carne suffocata, hodie non tenet: quia tãtũ in figura fuit illud prohibitum.

† Vt 11. q. 3. ad mensam. & 1. q. 4 §. notãdũ. Arch.

ADDITIO. 12. q 2. gloria epi. Arch.

d SI quis.] ¶ Filios] Nam ex iuramento cõ possumus adstringi ad illud, vt 22. q. 4. inter. de hoc habuisti s. dist. 1. ius naturale.

SI quis virorum.] CASVS. Quidã in quadam pretiosa veste iustitiam ponebat quasi proposito continentiæ conueniret, reprehendens eos, qui alia veste vtebantur, dr q̃ talis anathema sit.

e ¶ Veste.] Sufficit ergo, q̃ quis veste vtatur sm consuetudinem regionis. & sic transmontani non coguntur vti affibulatis vestibus, vt Italici, non obstante noua constitutione, extra de vi. & honesta. cle. clerici. quia lex debet conuenire consuetudini, vt s. dist. 4. erit.

Consuetudinẽ in vsu vestiũ debem⁹ obseruare.

HÆc autem scripsimus.] Hæc ẽ iij. pars distin. in qua cõcilium interpretaᷓ prędicta. Arch.

CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ ea quę statuta sunt in superioribus.

bus cap. nō sunt statuta, nisi cōtra eos, q religionis habitum & propositum cōtinentiæ assumētes in superbiam efferunt contra eos, q simpliciter viuunt, faciētes noua statuta contra diuinas scripturas, & ecclesiasticos canones: illi verò commendantur, qui continentiā seruant, & proprijs abrenuntiant cū humilitate: & qui diuitias possident cū iustitia, & bonis operibus.

a ¶ Et noua.] ff de cōstitu prin. in rebus.

b ¶ Diuites.] Hoc verum est de talibus, q faciunt misericordiam non habentibus, vt 33. q. 5. secundum. nam & Dominus habuit pecuniā, vt 12. q. 1. exēplum, aliàs abijciēda est pecunia exēplo Cratis, vt 12. q. 2. gloria epi. §. Crates. nam aliena rapere conuincitur, qui vltra necessaria sibi retinet, vt 42. dis. §. 1. Io.

b ¶ Diuites.] Non est contra illud. facilius est camelum per foramen acus trāsire: q illud de talibus intelligitur, q in diuitijs spem ponentes, gratius intuentur aurū, quàm solē, de quib. habetur 47. dist. sicut hi.

e ¶ Prægustet.] Ecce q suspectus cogitur comedere siue gustare. Sed numquid idem est si aliqs est suspectus eo q non cōicat in anno? a numquid cogendus est cōicare? Non: quia illa non recipitur sine peccato, si recipiens est peccator, sed ad hoc potest cogi, vt faciet se dignū, idest, vt pęniteat. de cons. dist. 2. si qui intrat. et. dist. hi qui. secundum Hu. cuius fuit ista glo.

a Vt de cōs. dist. 2. sęculares. cū duob. c. seq. sm H. & c. & si nō.

ecclesia Dei secundum scripturas sanctum propositum continentiæ eligunt: sed eos, α qui suscipiunt habitum eius, & in superbiam efferuntur aduersus eos, qui simplicius viuunt. Sed & hos condemnamus, qui se extollunt aduersus scripturas, & ecclesiasticos canones, & noua [a] introducunt præcepta. Nos autem & virginitatem cum humilitate admiramur, & continentiam cum castitate & religione Deo acceptissimam dicimus: & renunciationem sæcularium negotiorum, atque actuum cum humilitate approbando laudamus; & nuptiarum β vinculum, quod secundum castitatem † perdurat, honoramus; & diuites [b] cum iustitia, & operibus bonis non abijcimus. γ

† *castitatem secum*] orig. & Iuo.

Rapere aliena d͞r qui vltra necessitatem sibi retinet.

Diuites aliq boni sunt.

α ¶ Eos, qui suscipiunt habitum.] *Græce est:* τοὺς λαμβάνοντας τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀσκήσεως εἰς ὑπερηφάνειαν κατὰ τῶν ἀφελέστερον βιούντων ἐπαιρομένους τε καὶ παρὰ τὰς γραφὰς, καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καινισμοὺς εἰσάγοντας: idest, qui ex instituto exercitationis huiusmodi, capiunt occasionem sese efferendi: seque extollunt aduersus eos, qui simplicius viuunt, & aduersus scripturas, & ecclesiasticos canones introducunt nouitates.

β ¶ Et nuptiarum vinculum.] *Græce*, καὶ γάμου συνοίκησιν σεμνὴν, *quæ Dionysius vertit:* & nuptiarum castum vinculum.

γ ¶ Non abijcimus.] *Post hæc verba in concilio ipso proxime sequuntur quæ habentur infra, c. parsimoniam, dist. 41.*

Item ex concilio Martini Papæ.

Apud Martinū Bracarensem, c. 57.

¶ Anathematizatur, qui Manichæorum superstitiones sequitur. C. XVII.

SI quis presbyter α propter publicam [c] pęnitentiam à sacerdote acceptam, absque aliqua necessitate die Dominica pro quadam religione ieiunauerit, sicut Manichęi, anathema sit. Similiter β quia, quod ab Apostolis traditum est, canon tenet antiquus; placuit, vt per omnes Dominicas, & per omnes dies Paschæ vsque ad Pentecosten, † non γ prosternant [d] se in oratione causa † humilitatis: sed recto vultu ad Dominum fungantur orationis officio: quia in his diebus gaudium resurrectionis Domini celebramus. Si quis δ etiam non pro abstinentia, sed pro execratione escarum à carne abstineat; placuit sancto concilio vt prægustet; [e] & sic, si vult abstinere, abstineat. Si autem spernit, ita vt olera cocta cum carnibus non degustet, iste non obediens, nec suspicionem hæresis à se remouens, deponatur de ordine clericatus.

Burc. l. 13. c. 20. Iuo, p. 4. c. 52.

† *al. quinquagesimam*

† abest vox ista ab orig.

Ibid. c. 58.

α ¶ Presbyter.] *Sequebatur*, vel diaconus. *quæ sublata sunt, quoniam absunt à plerisque manuscriptis, & originali. Ceterum Burchardus, & Iuo similem canonem citant ex concilio Turonensi, atque ita habent:* Si quis propter publicā pęnitentiam à sacer-

[1] Et dicit Hieronym. Diuitias habuisti, requiē perdidisti. Dum vigilas augmētum diuitiarū cogitas. Dū dormis latronē somnias. In die solicitus, in nocte pauidus, & sic semp mendicas. Arch.

SI quis presbyter.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, q si quis presbyter accepta publica [1]. pęnitētia in die Dn͞ica ieiunauerit, ea intentione qua Manichęi ieiunabāt, anathema sit. In secūda parte, q incipit ibi, [Si&c.] d͞r, q in dieb. Dn͞icis & īter Pascha & Pentecostē nō debent[a] flectere genua; sed vultu erecto orare ad Dn͞m. In tertia parte, q incipit ibi, [Si quis etiā.] d͞r: Si quis non comedit carnes, vel olera, in quib. carnes coquuntur, pp execrationē escarum, compelli debet degustare, & si noluerit, tamquam hæreticus deponatur.

c ¶ SI quis.] Propter publicā.] quam facere pōt sacerdos, sed nō solēnē, vt dixi. 28. dist. presbyter.

d ¶ Prosternant.] vt de consecrat. distinct. 3. quoniam singula.

T Empus quoq;.] Hæc dist. diuiditur in sex partes. In prima corrigitur sentẽtia Pelagij per Greg. vt in c. seq. Secunda ibi, [Causa vero] Tertia ibi, [Potest & aliter.] Quarta ibi, [Sed obijcitur.] Quinta ibi, [Aliter.] Sexta ibi, [Similiter.] Ioan. de Fant.

CASVS. In hac 31. dist. dicit Gratia. quod illa c. quæ fuerũt posita in dist. 28. intelliguntur ex tempore: quia nondum erat indicta continentia sacerdotibus & hoc probat per sequentia. Dicit etiam quæ est causa, scilicet, q. propter mũditiam fuit continentia indicta: & q. sacerdotes vxores non abijciant à sua cura, quin eis necessaria ministrẽt.

a ¶ Tempus.] in hac 31. dist. ostendit, q. à tempore Greg. statutum fuit, vt subdiaconi non ordinarentur, nisi promissa continentia. 1 Secundo agit de causa continentiæ presbyterorũ, & diaconorum. 2 Tertio dicit, q. licet ordinati in sacris ordinibus vxoribus nõ debeant commisceri, tamẽ necessaria prouidebunt eis. 3 Vltimo assignat differentiam inter orientales & occidentales.

1 Vt j. ead. cap. 1.

2 Vt j. ea. §. causa. vsque ad § q. autẽ

3 Hoc facit ad prædictã §. qd autem. vsq; ad cap. Nicæna. Arch.

A Nte triennium.] Casus istius cap. ex quadam constitutione Pelagij pendet: vnde scire debes, q. vna constitutio facta fuit ab Apostolis de continentia clericorum, vt 84. dist. cum in præterito. Itẽ fuit postea à Syricio repetitum in 82. dist. plurimos. Tertia fuit facta auctoritate Pelagij, quæ habetur 27. q. 2. multorũ. de qua fit hic mentio. Est ergo casus huius cap. Pelagius fecit quandam constitutionem per quemdam diaconum nomine Seruũ Dei, vt omnes subdiaconi Siciliæ à suis vxoribus abstinerẽt, quas in minorib9 ordinibus duxerãt, aut ab officio cessarent: quam constitutionẽ, quia dura fuit & iniqua, vt subdiaconi cõpellerentur ad continentiã, Grego. primus, qui successit Pelagio, retractauit, & statuit, vt nullus de cetero fiat diaconus, nisi continent à promittat: ita tamen, vt mala preterita, idest, continentia, quæ solet esse iuuentib9 mala, idest, pœnalis: vel mala si nõ seruetur,

dote acceptam, aut pro aliqua necessitate. *In aliquot Gratiani manuscriptis est:* si quis præter publicam pœnitentiam, à sacerdote acceptam, absque aliqua necessitate, &c. *quæ optima videtur lectio. Nam in capite* 18. *concilij Gangrensis, vnde hoc videtur Martinus sumpsisse, nulla presbyteri fit mentio, sed vniuerse pronuntiatur, vt supra ead. cap. si quis tamquam.* Si quis ob pietatis, quemadmodum putatur, exercitationem, die Dominico ieiunet, anathema sit, *& verba illa:* absque aliqua necessitate, *videntur hæc importata ex cap.* 19. *eiusdem concilij. Neque vero presbyteris huiusmodi pœnitentia more laicorum imponebantur. c. illud. cum sequentibus. dist.* 50. *& c. fin. versic. nec enim.* 82. *dist. Sed quando in grauissima crimina publice incurrebant; depositi peregrinari iubebantur. c. si quis sacerdos.* 30. *q.* 1. *c. sacerdos. de pœn. distin.* 6.

b ¶ Similiter quia.] *Hoc sumptum est ex canone vltimo concilij Nicæni.*

c ¶ Non prosternant.] *In codice Lucensi regio legitur:* non prostrati, sed erecto vultu ad Dominum fungantur orationis officio.

d ¶ Si quis etiam.] *Hoc sumptum est ex concilio Ancyrano, c.* 13. *al.* 14. *& in eo mentio fit presbyteri, ac diaconi.*

DISTINCTIO XXXI.

1
2. T*Empus* a *quoque, quia nondum* a *erat institutum, vt sacerdotes continentiam seruarent.*

a ¶ Nondum.] *Quod ait hic Gratianus, fuisse tempus, quo nondum erat institutum, vt sacerdotes continentiam seruarent, in subdiaconis (nam & hi sacerdotum nomine interdum comprehenduntur, valetque idem sacerdotis nomen atque in sacris constitutus, vt infra ad initium distinctionis* 33. *notaturque in glossa,* 1. *q.* 1. *qui per pecuniam.) locum habere potest. Fuit enim tempus, cum subdiaconi in aliquibus prouincijs, vt in Sicilia, continentiæ legibus non adstringebantur: quod Gregorij locus, qui solus ad hanc rem confirmandam proxime à Gratiano citabitur, manifeste probat. Diaconis autem & presbyteris in Latina ecclesia numquam licuisse vxoribus, quas ante sacros ordines duxerant, vti ex canonibus, qui post primum in hac eadem distinctione citantur, & alijs multis, præsertim epistola secunda Syricij ad Himerium Tarraconensem clare demonstratur.*

Vnde Gregorius scribit Petro subdiacono Siciliæ, lib. 1. *epistola* 42.

¶ Qui castitatem non promisit, ab vxore sua separari non cogatur. C. I.

Pann. l. 3. c. 89.
Poly. l. 4. tit. 31.

A Nte triennium subdiaconi omnium ecclesiarum Siciliæ prohibiti fuerant, vt more Romanæ ecclesiæ nullatenus suis vxoribus miscerentur. Quod mihi du-

pet

per violentiam non exigatur: & hoc in prima parte. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Qui vero.] commendat illos, qui cōstitutionem illam, quę facta fuit ante triennium seruauerunt: & hortatur eos vt debeant in suo proposito permanere. Illi vero, qui noluerint à suis vxoribus anstinere, promoueri non debent: qa nullus debet promoueri, nisi eius castitas fuerit approbata. Vel sic: Olim promouebantur subdiaconi non promissa continentia: & licite vtebantur vxoribus & beneficijs: Postea Pelagius prædecessor Gregorij statuit, vt vel contenti essent vxoribus tantum, vel beneficijs tantum: de qua cōstitutione Gregor. facit mētionem 27. quæst. 2. multorū Postea idē Pelag. aliā edidit constitutionē, in qua pręcise prohibuit, vt subdiaconi nullo modo commisceri debeant amodo vxoribus suis: & illam cōstitutionem quidam subdiaconi seruabant, quidam non: sed quia illa cōstitutio fuit iniqua, scilicet, q̄ aliquis, qui non promisit continentiam, cogeretur continere: ideo retractatur hic à Greg. & statuitur, q̄ si q subdiaconi nō sunt, non cogantur continere, nisi velint. si qui autem in futurum sunt ordinandi, non admittantur, nisi promittant continentiā.

CAVSA VERO. Hæc est secunda pars dist. In qua dicitur, q̄ causa huius constitutionis fuit munditia sacerdotalis. & hoc probat per vj. cap. Io. de Fant.

CASVS. Dicit Gratianus, q̄ propter mūditiam sacerdotalem inducta fuit continentia in ecclesia: quia cum sacerdotes semper debeant orare, semper debent ab vxoribus abstinere. Et hoc probatur auctoritate Apostoli per seq. cap. quorum prima duo patent.

rum, [a] atque incompetens videtur, vt qui vsum eiusdem continentiæ non inuenit, [b] neque castitatem ante promisit, compellatur à sua vxore separari, atque per hoc (quod absit) deterius cadat. Vnde videtur mihi, vt à præsenti die episcopis omnibus dicatur, vt nullum subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum caste promiserit, [c] quatenus & præterita mala, [α] [d] quæ per propositum mentis appetita nō sunt, violenter nō exigantur, & futura caute caueantur. ¶ Qui vero post eamdem prohibitionem, quę ante triennium facta est, continenter cum suis vxoribus vixerunt, laudandi, atq; remunerandi sunt, & vt in bono suo permaneant, exhortandi. ¶ Eos autem qui post prohibitionem factam se à suis vxoribus continere noluerint, ad sacrum ordinem nolumus promoueri: quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

ȷ̄. dist. 28. c. nullum.

¶ sic] orig.

α ¶ Mala.] *Vox ista abest à Polycarpo, & aliquot vetustis Gratiani codicibus.*

2 *Causa vero huius institutionis munditia sacerdotalis fuit, vt libere cunctis diebus orationi possint vacare. Si enim (vt Paulus ait) ab vxoribus est cessandum, vt expeditius orationi vacemus; ministris vtique altaris, quibus quotidiana necessitas orandi incumbit, numquam coniugali officio vacare permittitur.* 1. Corin. 7.

Vnde Beda in commentarijs super Lucam ad c. 1. ait.

¶ Sacerdotibus semper castitas obseruanda præcipitur. C. II.

SAcerdotibus, [e] vt semper [f] altari queant assistere, semper ab vxoribus continendum, semper castitas obseruanda præcipitur. Pann. l. 3. c. 92.

Item in concilio Carthaginen. 2. cap. 2.

¶ Qui diuinis sacramentis inseruiunt, continentes esse oportet. C. III.

EPiscopos, [g] presbyteros, & diaconos ita placuit (vt decet sacros antistites, ac Dei sacerdotes, necnon & leuitas, vel qui [h] sacramentis diuinis inseruiunt) continentes esse in omnibus. ȷ̄. dist. 84. c. cum in præterito. Pan. l. 3. c. 95. Raba. pœn. c. 29.

Item Innocentius I. Victricio Rothom. episcopo, epist. 2. cap. 9.

a ¶ Durum.] statutū Pelagij fuit contra Euangelium, in quo excipitur sola fornicatio. ı 32. q. 1. quos Deus. & ideo reprobatum fuit. Sed quare reprobatur illa constitutio Pelagij, in qua statuit, vt aut beneficia, aut vxores dimittant: cum idem statuerit Alexander. extra de cler. coniug. cap. 1. Sed dic, cū aliquis in minoribus ordinibus existens postea contrahit, potest priuari beneficio prius habito. & de illis loquitur Alexan. cum vero aliquis primo contrahit, & postea ecclesia scienter ei confert beneficium, postea non potest illud ei auferre: & de illis loquit᷑ Pelagius. & ideo constitutio eius fuit iniqua simile ext. de cle. coniug. diuersis.

ı Vt 32. q. 1. dixit.

ı Sub. & ad pęnam, & ad onus. 28. dist. de his. & accipit᷑ hoc nomē, mala, p pęna: & est sensus à subdiaconis vxorē habentibus sine voto per violētiā nō exigatur cōtinentia, sed ab ordinandis de cetero, quā si pmittere noluerint, repellantur. Ioan. de Fant.

b ¶ Non inuenit.] idest, non suscepit.

c ¶ Promiserit.] hoc intelligo si habeat licentiā vxoris.

d ¶ Mala.] idest, continentia, quæ iuuenibus est mala. 33. q. 2. in adolescentia.

e SAcerdotibus.] idem est de alijs clericis. Lau.

f ¶ Semper.] idest, horis debitis, sic ȷ̄. eod. si laicus. 22. dist. sacrosan. & inf. 37. dist. de quibusdam. 36. dist. cap. vlt. Archid.

g EPiscopos.] Hoc c. habetur 84. dist. cū in præterito.

h ¶ Vel qui.] idest, subdiaconi. nam & subdiaconi sacramētis inseruiunt. 84. dist. cum in præterito. Et expone

pone illud, vel, pro, &, secundum Hug. & ita per hoc, & per illud. infra 32. distin. placuit. suppletur illud 84. distinct. cum de quorumdam. quia hæc tria cap. sunt Carthaginensis concilij, & faciunt pro opi. Hug. secundum Lau.

Ideo quæsiuit à Papa, an presbyteri & leuitæ deberent viuere continenter? Et respondet q. sic, & hoc probat auctoritate prophetæ dicentis: Sancti estote &c idest, mundi. & exemplo sacerdotum vete. test. qui in sua hebdomada à suis vxoribus abstinebant, sed finita sua hebdomada suis vxoribus commiscebantur propter sobolem procreandam; quia nullus poterat fieri sacerdos, nisi de tribu Aaron. hodie vero cum sacerdotes quotidie debeat orare, nec requiritur de qua tribu promoueantur, semper debent ab vxoribus abstinere. Sequentia duo c. plana sunt, & per te videbis.

Tene-

¶ Sacerdotes, & Leuitæ cum vxoribus suis misceri non debent. C. IIII.

Burc. l. 2. c. 118. Ans. l. 7. c. 134. Iuo. p. 6. c. 94. & 194. Pann. l. 3. c. 94. *Leuit. 11.* *Luc. 1.* *Num. 18.* ¶ *al. preceptus fuerat.*

Tenere debet omnino ecclesia, vt sacerdotes, & Leuitæ cum vxoribus suis non misceantur; quia ministerij quotidiani necessitatibus occupantur. Scriptum est enim: [Sancti estote, quoniam & ego sanctus sum [a] Dominus Deus vester.] Nam si priscis temporibus anno [b] vicis suæ de templo Dei sacerdotes non discedebant (sicut de Zacharia legimus) nec domum suam omnino tangebant, quibus vtique propter sobolis successionem, vxoris vsus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & præterquam ex semine Aaron, ad sacerdotium nullus accedere præcipiebatur; † quanto magis hi sacerdotes, vel Leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent: quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, [c] qua vel à sacrificijs diuinis, vel à baptismatis [d] officio vacent?

PALEA. C. V.

1. Corin. 7. Ibidem continenter. Ans. l. 7. c. 132. ¶ *al. officium.*

Nam [a] sicut Paulus ad Corinthios scribit, dicens: [Abstinete vos ad tempus, vt vacetis orationi;] & hoc vtique laicis præcepit: multo magis sacerdotes, quibus orandi, & sacrificandi iuge sacrificium † est; semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere.

[a] ¶ Nam sicut.] *Hæc palea in duobus vaticanis (in quibus solis reperitur) est coniuncta cum superiori capite, quemadmodum etiam in epistola Innocentij. & legitur,* Nam si Paulus. *Sed non est mutatum, quoniam est initium capitis.*

Item Exuperio Tholosano episcopo, epist. 3. c. 1.

¶ Qui ab vxoribus suis abstinent, ad sacrificia admittantur. C. VI.

Infra dist. 82. c. proposuisti. Pann. l. 3. c. 95.

Eos [a] ad sacrificia fas sit admitti, qui vel cum vxore [e] non exercent carnale officium. [f]

[a] ¶ Eos.] *Apud Innocentium, & infra dist. 82. c. proposuisti, vbi hoc idem est repetitum, legitur,* neque eos ad sacrificia fas sit admitti, qui exercent vel cum vxore carnale consortium.

Item Hieronymus contra Iouinianum, lib. 1.

¶ Sacerdoti, cui est semper orandum; matrimonio semper est carendum. C. VII.

Pann. l. 3. c. 96.

Si laicus, & quicunque fidelis orare [g] non potest, nisi careat officio coniugali; sacerdoti, cui semper pro populo offerenda sunt sacrificia, semper orandum est; si semper orandum est; ergo semper matrimonio carendum. [h]

[a] ¶ Quoniam ego sanctus sum]Ex quo Dominus se commendat, & Christi actio nostra est instructa lectio 81. dis. leg. f. er go & nos possumus nos commendare, & Aug. se commendat, æquiparando se prophetis, vt 23. q. 4. ecce. & proconsul potest præmittere libellum commendationis suæ, vt ff. de off. procon. obseruare. Similiter ille qui impetrat veniam ætatis, se commendat. [i] C. de his qui ve. æta. imp. l. 2.

Commendare potest aliquis seipsum.

[b] ¶ Anno.] idest septimana. sic alibi ponitur dies pro anno, vt 33. q. 2. hoc ipsum. & tempus pro anno, vt de conse. dis. 4. omni tempore. [a]

[i] Ad idem dicit Bal. Custodi animam meam, quoniam sanctus sum, &c. & in Ps. Inclina Domine.

[c] ¶ Nec præterit dies.] excepto sabbato sancto, & die veneris præcedente, vt de conse. distin. 3. sabbato. qui duo dies nulli reputantur propter paucitatem. sic infra de conse. dist. 2. teuera.

[a] Ideo autem fit hoc, quia annus dicitur ab an, quod est circum, quia circum voluitur. sic & quodlibet tempus. Laur.

[d] ¶ Vel à baptismatis.] dum est necessitas. arg. 5. dist. baptizari.

[e] Eos.] ¶ Vel cum vxore,] nedum cum alia.

[f] ¶ Officium.] post votum factum.

Probato vno coniunctorum, probatur reliquum.

[g] Si laic.] ¶ Orare] Quid de hac materia iuris sit, habes 33. q. 4. c. 1. & 2.

[h] ¶ Matrimoniu carendum.] ar. q. si aliqua sibi cohæret, vel si aliqd sequitur ex alio, vno probato & reliquum est probatum, [3] vt 33. dis. si quis viduam. 26. dist. deinde. 3. q. 6. hæc quippe. arg. 3. de poe. dist. 1. sicut primi. in fi.

[3] Sic de talibus vno concesso, & aliud conceditur e. 1. q. 14. sicut Christus. vbi de hoc. Arch.

Tenere debet.] CASVS. Victorius Rothomagen. episcopus, habebat quosdam presbyteros & leuitas in sua diœcesi, qui nolebant à suis vxoribus abstinere.

Quod

Quòd autem [a] *Manichaeorum causa de coniugio* [a] *sacerdotum illud supradictum sit, ex Gangrensi concilio appa ret, in quo, c. 1. sic statutum legitur.*

[a] ¶ De coniugio.] *Sequentem canonem Gratianus restringit ad coniugia sacerdotum, cum tamen in eo damnentur illi, qui omnino nuptias vituperabant, nec volebant aliquem Christianum etiam laicum, liberis operam dare. Nec fuit editus proprie contra Manichaeos, sed contra quemdam Eustathium, qui hunc errorem cum alijs multis in Armenia disseminauerat. Est autem caput hoc idem cum capite, si quis nuptias. supra dist. 30 sed ex alia versione.*

¶ Anathema sit, qui nuptias vituperat. C. VIII.

SI quis vituperat nuptias, & dormientem cum viro suo fidelem, ac religiosam detestatur, aut culpabilem aestimat, velut quae regnum Dei introire non possit, anathema sit.

ʒ. dist. 30. c. si quis nuptias.

Item ex eodem, c. 8. & 9.

¶ De eodem. C. IX.

QVicumque virginitatem custodiens, aut continentiae studens, velut horrescens nuptias, nec propter hoc, quòd bonum, & sanctum est, nomen virginitatis assumit, anathema sit.

ʒ. dist. 30. c. si quis vel virginitaté, ex alia versiõe. Burc l. 8. c. 61. Iuo, p. 7. c 79 ʒ. dist. 28. c. si quis.

3 *Potest & aliter intelligi illud, quod in canone* [b] *Apostolorum legitur, vt iste sit sensus capituli: [si quis docet sacerdotem vxorem suam contemnere,] non quam vxorem in sacerdotio accepit, sed quam, dum adhuc esset laicus, vel in minoribus ordinibus constitutus, sibi copulauit, cum qua continentiam professus est, cum ad sacros ordines ascenderet, quã nullus debet contemnere, hoc est ab animo, & cura sua abijcere, quin ei necessaria prouideat. Probatur autem haec interpretatio auctoritate Leonis Papae, qui epist. 90. c. 3. scribens Rustico Narbonensi episcopo, ait.*

¶ Ministris altaris cum episcopis, & presbyteris eadem est lex continentiae. C. X.

LEx cõtinentiae eadem est altaris ministris, quę episcopis, atque presbyteris, qui cum essent laici, siue lectores, licite & vxores ducere, & filios procreare potuerunt: sed cum ad praedictos peruenerunt gradus, coepit eis non licere, [c] quod licuit. Vnde, vt de carnali fiat spiritale coniugium, oportet eos nec dimittere vxores, & quasi non habeant, sic habere, quo & salua sit charitas, & cessent † opera nuptiarum.

Burc. l. 2. c. 174. Ans. l. 7 c. 135. & 6. c. 104. Poly. l. 4 tit. 31. Iuo, p. 6. c. 68. Pann. l 3. c. 106. 1. Cor. 7.

† al. cesset exercitatio nuptiarum.

Item Leo [a] *ix. contra epistolam Nicetae abbatis.*

[a] ¶ Leo.] *Habetur in responsione Humberti ad libellum Nicetae presbyteri, & Monachi aduersus Latinos editum: quã responsionem, cum nomine Leonis ix. cuius erat Legatus, scripsit, potest recte nomine ipsius citari, sicut multa ex Ennodij libro nomine Symmachi citata inueniuntur, supra dist. 12. c. concilia. & infra 40. dist. cap. non nos. & 81. dist. c. nemo recte. 8. q. 4. c. nonne. & 9. q. 3. c. aliorum. Ac supra dist. 22. nomine Nicolai II. citatur caput, omnes. quod habetur in oratione Petri Damiani.*

QVOD AVTEM C. [illegible] Dicit in hoc § q. illud qd dictum fuit in Gãgrensi conci. s. 28. dist. in c. si quis docuerit. & c. si quis discernit. ex causa fuit statutum, s. propter Manichaeos, qui nuptias condemnabant exemplo sacerdotũ. Et hoc probat duob. seq. c. q plana sunt, & per se patent.

a ¶ Quod auté.] Respicit tria pen. capita. 28. dist. dicés q. illud statutũ fuit pp haeresim Manichęorũ, qui nuptias cõtemnunt.

QVicũque.] POTEST ET ALITER. Haec est tertia pars dist. in qua di. q. illud quod s. dictum est in c si quis docuerit. dist. 28. ex causa, vel ex tpe intelligit. Nunc auté aliter exponit, dicés q. illud c. põt intelligi de sacerdotibus nostri temporis, vt si quis docuerit sacerdotem contemnere vxorem, quam in minoribus ordinibus duxit, vel cũ erat laicus, vt eam à sua cura abijciat, cũ qua postea cũ promoueretur continentiã est professus, anathema sit. & hoc probatur per duo cap. seq.

b ¶ In canone.] supra, 28. distin. si quis docuerit. Io.

LEx.] CASVS. Rusticus Narbonen. episcopus quaesiuit à Leone, vtrum diaconi possint, vel debeant cognoscere vxores suas? Qui respondet q. non, sed debent cõtinere sicut episcopi & p̃sbyteri. nam cum erant laici vel lectores, hoc eis licebat, sed postquam promoti sunt ad sacros ordines, cępit eis non licere quod ante licebat: itas tamẽ à sua cura abijcere non debent, quin eis necessaria subministrent.

c ¶ Eis non licere] Nota q. propter commutationẽ status incipit aliquid nõ licere qd prius licuit. 1 12. quaest. 2. ne quis arbitretur.

1 Ad hoc j. 27. q. 1. nuptiarum. 32. q. vlt. c. vlt. 27. q. 1. sunt quidam. & habes et ad hoc 88. dist. fornicari. ff. de solu. cum quis. 1. respõ. arg. contra, extra de diuort. gaudemus. Arch.

Omnino.] CASVS. Abbas Nicæa dicebat licere episcopo, presbytero, & diacono amplecti vxorem suã, & cognoscere. & hoc probabat auctoritate Apostoli dicentis se habere potestatẽ circumducendi mulierem sicut fratres Domini, & Cephas. Leo autem Papa cum reprehen- ... stin. episcopus. & hoc cum persona est suspecta.

e ¶ Paulo Apostolo dicente.] ducebant enim vxores secum, vt seruirent eis in cibis parandis, & ab eis pascerentur (cum essent pauperes) de mercede prædicationis.

d ¶ Sororem.] idest, quasi sororem.

¶ Episcopus, vel presbyter vxorem propriam à cura sua non abijciat. C. XI.

Pann. l. 3. c. 115.

Omnino confitemur non licere episcopo, presbytero, diacono, subdiacono propriam vxorem causa religionis abijcere à cura sua, scilicet, vt ei victum & vestitum[a] largiatur;[b] non vt cum illa ex more carnaliter iaceat. Sic & sanctos Apostolos legimus egisse, beato Paulo Apostolo dicente,[c] [Numquid[α] nõ habemus potestatem mulierem sororem[d] circumducendi,[e] sicut fratres Domini, & Cephas?] Vide insipiens, quia non dixit, [numquid non habemus potestatem sororem mulierem amplectendi?] sed, [circumducendi,] scilicet, vt de mercede[f] prædicationis substentaretur ab eis: nec tamen foret deinceps inter eos carnale coniugium.

1. Corin. 9.

α ¶ Nunquid non habemus.] *Variæ sunt huius loci interpretationes, quod inter alios B. Hieronymus in primo libro contra Iouinianum ostendit.*

Hinc & illud[g] Gregorij, [Presbyter quidam.] quod require inf. dist. sequenti. c. penultimo. ¶ Vt igitur ex his auctoritatibus apparet, sacerdotes vxoribus, quas in laicali habitu, vel in minoribus ordinibus constituti sibi legitime copularunt, necessaria ministrare, debita vero reddere non valent.

4 *¶ Sed obijcitur illud tripertita historia, lib. 2. c. 14.*

¶ Dissuasu Paphnutij Nicæna synodus non constituit, quod presbyteri cum suis vxoribus non dormirent. C. XII.

Pann. l. 3. c. 85.

Nicæna synodus corrigere volens hominum vitam in ecclesijs commorantium, posuit leges, quas canones vocamus, in quorum tractatu videbatur aliquibus introducere[h] legem, vt episcopi, presbyteri, diaconi, &[α] subdiaconi cum coniugibus, quas ante consecrationem duxerant, non dormirent. Surgens autem in medio Paphnutius confessor contradixit, honorabiles confessus nuptias, & castitatem[i] esse dicens, cum propria coniuge concubitum: suasitque concilio, ne talem poneret legem, grauem esse asserens causam, quæ in ipsis, aut eorum coniugibus occasio fornicationis existeret. Et hæc quidem Paphnutius (licet nuptiarum esset inexpertus) exposuit: synodusq;

¶ Adde glo. concor. in c. proposuisti. in ver. esset. j. 62. dist.

prehendit, & scribens contra eum dicit non esse verum vt possint cum ea dormire more solito; tamen debent eis largiri victum & vestitum: & hoc probat exemplo Apostolorum, reprehendens eum ex eo, quod male intelligebat illud verbum circumducendi.

a ¶ Et vestitum.] Ex quo dicit victum & vestitum, videtur quod nomine victus non comprehendatur vestitus, vt ff. de trans. cum hi. §. qui transigit. 1 quod non est verum. ff. de verb. sig. verbo, victus.

b ¶ Largiatur.] sequestrato tamen habitaculo, vt 77. dist. ... stin. episcopus ...

Victus noie cõprehenditur vestitus.

1 Vbi no. sed hoc verũ est quo ad trãsactionẽ, aliter bene cõtinetur. Arch.

rent castitatem cum vxoribus, cum quibus in minoribus ordinibus matrimonium contraxerunt. Sed quia hæc lex erat occasio fornicandi, surrexit Paphnutius confessor inexpertus nuptiarum, & synodo contradixit ne talem poneret legem, cũ castitas sit cognoscere vxorem propriam. synodus autem sententiam eius laudauit, & approbauit.

h ¶ Introducere.] de cõsensu vxoris, aliter esset iniqua.

i ¶ Castitatem.] sic qui bene comedit, abstinens est. 44. dist. conuiuia. in fine.

c ¶ Circumducẽdi.] nobiscum.

f ¶ Vt de mercede.] argu. quod si quis habet vxorem & filios, de bonis ecclesiæ ipsos potest pascere, si non habet propria, vt 86. dist. non satis. j. dist. prox. si quis vero. & 50. dist. studeat. in fi. & 57. dist. legãt. quia nemo carnem suam vnquã odio habuit, vt 13. q. 2. nõ æstimemus & hæc vera sunt si indigẽt. 1 aliàs secus, vt 18. dist. de Syracusanæ. vnde & si viro relictus est vsus alicuius rei, mulier eadem re potest vti, vt ff. de vsu & habi. l. veterum. §. mulier.

Beneficiatus suis consanguineis subuenire põt.

1 Ad hoc 12. q. 1. habebat, in princ.

g ¶ Hinc & illud.] j. in illo cap. presbyter quidam. quod est intra distinct. proxi. Ioan.

VT IGITVR CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis, quod sacerdotes debent suis vxoribus cũ quibus in minoribus ordinibus, vel in laicali habitu contraxerũt, necessaria ministrare, sed debitum reddere non valent. Sed cõtra hoc duo sequẽtia cap. inducuntur, scilicet, quod sacerdotes debent reddere debitum vxoribus suis.

SED OBIICITVR. Hæc est 4 pars dist. in qua ponit duos canones orientales, in quibus cõceditur clericis habere vxores. Io. de Fant.

Nicæna synodus.] CASVS. Nicæna synodus volebat legẽ imponere & necessitatem episcopis, presbyteris, diaconis, & subdiaconis, vt seruarent castitatem cum vxoribus, cum quibus in minoribus ordinibus matrimonium contraxerunt.

a ¶ Sententiam.] vnus ergo potest cõtradicere toti vniuersitati, 1 si habet rationabilem causam, vt extra de his quæ fi. à ma.par. cap.c. 1. nam sententia vnius potest alios trahere ad partem suam, vt ext. de eo qui mit. in pos. cap. cum sicut. ff de arbi. item si vnus §. vlt. C. de vete. iu. enucl. l. 1. §. sed is, &c.

potest promoueri sine licentia vxoris? Dicit H. quod sic: 3 quia nec fit ei præiudiciũ aliquod. Sed certe præiudiciũ fit ei: quia post mortem viri nõ potest cõtrahere. 4 Item & in alio fit ei præiudicium: quia tempore vicis suæ non debet ei commisceri: cum etiã ad tempus vir

laudauit sententiam a eius; & nihil ex hac parte sanciuit: sed hoc in vniuscuiusque voluntate, non in necessitate dimisit.

a ¶ Et subdiaconi.] *In aliquot vetustis codicibus, & in originali Socratis non sunt duæ istæ voces. Sozomenus tamen, lib. 1. c. 22. habet tam Græce, quam in Latina vetere, & noua versione, vt etiam Nicephorus.*

Item synodus sexta, c. 13. lib. 8. c. 19.

¶ Non in perpetuum, sed tempore oblationis à complexu suarum vxorum sacerdotes abstineant. C. XIII.

QVoniam 3 b in Romani c ordine canonis esse cognouimus traditum, eos qui ordinati †sunt d diaconi, vel presbyteri, debere confiteri, quod iam suis non copulentur vxoribus; nos antiquum sequentes canonem Apostolicæ e diligentiæ, & cõstitutiones, sacrorum virorum legales nuptias amodo valere volumus, nullo modo cum vxoribus suis eorum connubia dissoluentes; aut priuantes eos familiaritate adinuicem in tempore opportuno. f Quicumque ergo diligens † g inuentus fuerit in subdiaconali ordinatione, aut diaconali, aut sacerdotali; hic nullo modo prohibeatur ad talem ascendere gradum pro vxoris suæ legitimæ cohabitatione. Nec etiam tempore ordinationis suæ profiteri cogatur; quod abstinere debeat à legalis propriæ vxoris familiaritate. *Item infra.* ¶ Oportet eos, qui altari ministrant, in tempore oblationis † sanctorum continentes h esse in omnibus; vt à Deo possint consequi, quæ simpliciter postulant. ¶ Si quis igitur præsumpserit contra Apostolicos canones, aliquos presbyterorum, & diaconorum priuare contactu, & communione legalis vxoris, deponatur. Similiter & presbyter, aut diaconus, qui religionis causa vxorem suam expellit, excommunicetur: si vero in hoc permanserit, deponatur.

B ¶ Quoniam.] *Græce sic habetur:* ἐπειδὴ ἐν τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος παραδεδόσθαι διέγνωμεν, *idest:* Quoniam in Romana ecclesia loco canonis traditum esse cognouimus, &c. *Hanc vero ecclesiæ Romanæ traditionem non solum B. Hieronymus contra Iouinianum, Humbertus supra citatus, & alij Latini scriptores defendunt, sed etiam Balsamon in explanatione huius canonis satis aperte probat. Verum de omnibus huiusmodi canonibus, qui sextæ synodo adscribuntur, quid sit sentiendum, ad caput, Habeo librum. dist. 16. satis explicatum fuit.*

Hoc autem ex loco intelligendum est. orientalis enim ecclesia (cui sexta synodus regulam viuendi præscripsit) votum castitatis in ministris altaris non suscepit.

Pann. l. 3. c. 86.
† *ordinandi*] sed ob glossam nõ est mutatum.

† *leg. dignus*] sed ob glossam nõ est mutatum.

† *al. traslationis*

QVoniam.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod in canone Romano statutũ erat quod diacones & presbyteri orientalis ecclesiæ deberẽt continentiam profiteri: quod male seruabãt, quod sexta synodus cognouit: ideo statuit iuxta antiquum canonem Apostolorũ, vt vnusquisque clericus suam possit habere vxorẽ: nec propter hoc repellatur à promotione si dignus fuerit: nec tempore suæ ordinationis cogatur cõtinentiam profiteri: eo tamen tempore, quo ministrat altario, debet abstinere. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Si quis.] dicitur, quod si quis presbyteros, vel diacones à contactu legitimæ vxoris priuauerit, deponi debet: & quicumque clericus causa religionis suam vxorem abiecerit, deponi debet, si in contumacia perseueraret.

b ¶ Quoniam.] idest, quamuis.

c ¶ Romani] hic assignatur differentia inter orientales, & occidentales.

d ¶ Qui ordinati sunt.] i. ordinantur.

e ¶ Apostolicæ.] quia Apostolus præcepit, vt vir reddat debitum vxori. 33. q. 1. c. 1.

f ¶ Opportuno.] istud est cõtra Gandulphũ, & alios, qui dicunt, quod vir quolibet loco etiã in ecclesia, & quolibet tempore tenetur reddere debitũ vxori petenti. Sed hoc non est verum: quia sicut debitor nõ debet semper venire cum sacco paratus, vt ff. de so. quod dicimus. sic nec vir semper debet esse paratus. 33. q. 4. Christiano. 2

g ¶ Diligens.] idest, dignus.

h ¶ Continentes.] sed numquid in oriẽtali ecclesia vir vir inuita vxore non possit orare, vt 33. q. 4. Apostolus. sed ibi expone, orare, idest, peregrinari. Ioan.

HOC AVTEM. CASVS. Modo Gratianus soluit supra

Contradicere põt vnus multis.

1 Et est hic argu. quod vnus canonicus põt se opponere pro defensione ecclesiæ suæ. ad idẽ extra de cõcess. pb. ex parte. vbi dicit Ioã. de Fant. hoc esse verũ, etiã si capitulum illius ecclesiæ nollet defendi, & hoc fauore ecclesiæ. arg. ff. de liber. cau. l. 1. 2. & 3.

Vir debitum vxori nõ semper, nec vbique reddere tenetur.

2 Melius ea. causa & q. c. apostolus. in glo. vlt.

3 Scilicet Lau. contra.

4 Hæc ratio nõ vt bona. nã in vxoribus orientaliũ nõ habet locũ quod habetur in 28. dist. qa sunt culpæ & seq. qa continentiã non promittũt tacite vel expresse. Archid.

supra dictā obiectionem: & dicit, q̄ hęc duo cap. intelliguntur de clericis orientalis ecclesiæ, qui non susceperunt votum castitatis, cui sexta synodus præfuit: licet occidentalis sic; & hoc probatur per sequens cap.

A Liter.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q̄ alia est traditio

rant votum continentię. In cap presbyterum non legitimæ nuptiæ intelliguntur secundæ, scilicet. si quis discernit, locale fuit: vel intelligitur de vxore, quæ ducta fuit in minoribus ordinibus. Similiter cap. illud, si subdiaconus. de secunda vxore intelligitur.

Vnde Stephanus Papa ait in prima actione synodi ab ipso in Basilica Lateranensi congregatæ.

¶ Occidentalis, non orientalis ecclesia castitatis obtulit votum. C. XIIII.

Pann. l. 3. c. 84. A Liter se orientalium traditio habet ecclesiarum, aliter huius sanctæ Romanæ ecclesię. Nam earum sacerdotes diaconi, atq; subdiaconi matrimonio a copulantur, a istius autem ecclesiæ, vel occidentalium nullus sacerdotum à subdiacono vsque ad episcopum licentiam habet coniugium sortiendi.

a ¶ Matrimonio.] *Idest, possunt simul esse in sacris ordinibus, & matrimonio iuncti. Nam neq; illis, postquam ad sacros ordines ascendissent, licebat contrahere matrimonium.*

ī. 28. dist. c. vlt. *Similiter & capitulum Nicolai b ex loco consideratur; quia gens Bulgarorum nouiter ad fidem conuersa, propositum sacræ religionis ex integro assumere nondum didicerat.*

ī. 28 dist. c. presbyterum. *§ Quod autem in cap. 6. synodi c presbyter non legitimis nuptijs detentus punitur, non legales nuptiæ secundæ intelligendæ sunt; à quibus auctoritate canonica sacerdos quilibet debet esse immunis.*

ī. 28 dist. cap. si quis. *Illud autē Gangrensis concilij: [Si quis d discernit presbyterum coniugatum, &c.] similiter intelligendum est, vel localiter traditum, vel coniugatum ab ea appellatum, quam ante tempus ordinationis suæ duxerat.*

Infra 34. dist. c. si subdiaconus. ex Martino Bracarensi. *Illud quoque Martini Papæ, [si subdiaconus e secundam duxerit vxorem.] non dissimiliter intelligendum est. Primam enim vxorem ante subdiaconatum habere permittitur: qua defuncta, vel castitatem professa, promouetur iste ad subdiaconatum. Promotus autem, si secundas desiderauerit nuptias; sententiæ Martini Papæ subiacebit.*

b ¶ Nicolai.] 28. dist. consulendum.

c ¶ Synodi.] 25. dist. presbyterum.

d ¶ Si quis.] ī. 28. dist. si quis.

e ¶ Si subdiacon⁹.] ī. 24. dist. si subdiacon⁹.

S Eruāda.] Hęc dist. diuidit̄ sex partes: In prima parte probat, q̄ in sacris nullus pōt habere vxorē; in minoribus aūt potest: & etiam habere beneficium. hoc probat per tres auctoritates. Secunda ibi, [Nullus.] Tertia ibi, [Verum.] Quarta ibi, [Prohibentur.] Quinta ibi, [Interdixit.] Sexta ibi, [Presbyterū.] Ioā. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 32. dist in qua dicitur, q̄ in occidentali ecclesia clerici in sacris ordinibus constituti debent continentiam seruare, vt probatur per sequens cap. Sed in minorib⁹ ordinibus nō coguntur: & hoc per cap. ī. ea. seriatim.

f Seruanda est.] In hac 32. distin. adhuc psequit̄ de continentia clericorum. Dicit ergo q̄ constituti in quattuor sacris ordinibus tenent̄ cōtinere & qui non fuerint cōtinentes, priuātur officio, & beneficio: & si habent publicas cōcubinas, nul⁹ Missam eorū audiat. 1 & vt facili⁹ possint seruare cōtinent. 2, præcipitur eis vt extranearum fœminarū familiaritatē vitēt. 3 Ioā.

Clerici in quattuor sacris ordini⁹ constituti cōtinere tenentur.

1 Vt ī. e nullus & c. præter hoc Arc.

3 Inf. ea. interdixit. & c. seq.

4 Hic quęro, an ordo sit vnum sacramētum. ? Dic sm̄ Pet. q̄ vnū dicitur p̄fectione vni⁹ finis: qa constitut̄ ex diuersis ordinibus specialib⁹, q̄ ōes ordinantur ad vnū actū cōsecrationis. sicut et dom⁹ vna dicitur. Archid.

DISTINCTIO XXXII.

1 2 S Eruanda est f ergo continentia ab omnibus in sacris ordinibus constitutis.

Vnde Leo. Papa ad Anastasium epist. 82. c. 3. & 4. ait.

Burc. l. 1. c. 5. & l. 2. c. 148. Ans. l. 7. c. 117. & l. 6. c. 18. I sid. iuo. p. 5 c. 19. & p. 6. c. 98 & 221. Pann. l. 3. c. 100.

¶ Neque etiam subdiaconis connubium conceditur. C I.

O Mnium sacerdotum tam excellens est electio, vt hæc,

1 Idest, carnaliter commiscetur. Sæpe enim inuenitur copulari p̄ carnaliter commisceri: & copulatio pro carnali commistione, vt ī. c proxi. 30. q. 1. § nosse. 27. q. 2. Agathosa & cap. priusquam. sm̄ Hu.

tio orientalis ecclesiæ, & alia occidentalis. Nam in orientali ecclesia oēs clerici indistinctè possunt vti matrimonio cōtracto. In occidentali vero ecclesia aliter seruatur.

a ¶ Copulantur.] i. copulato vtūtur. 1 Multi ex hac litera dixerūt, q̄ orientales possunt vxore in sacris ordinibus. sed eis obstat ī. dist. proxi. si quis eorum. sed ipsi dicunt, q̄ ibi sexta synodus nobis præfixit regulam.

SIMILITER CASVS. In hoc §. ostendit Grat. qualiter intelligantur tria cap. in 28. dist. s. consulendum. & presbyterum. & si quis discernit. & vnum cap. in 34. dist. si subdiaconus. Dicit enim q̄ illud cap. consulendum. locale fuit; quia Bulgari nondum susceperant

Sed nūquid quilibet ordo est sacer? Et certe vt q̄ sic. nā dr̄ in lib 4. sent. in 22. dist. c. 1. in prin. q̄ ordo est sacrū signaculum, in quo traditur spiritualis potestas ordinato, & officium: & in quolibet ordine confertur gratia si digne sumatur, vt ibi dicitur. Solut. reuera quilibet ordo 4 sacer est: sed quattuor præcipue dicuntur sacrā sanctimonia, idest, castitate, & continentia. quam indicunt. ī. 28. dist nullum. & cap. decernimus.

O Mnium.] CASVS. Quæsitum fuit à Leone, an subdiaconi possint habere vxores. Et respondet, q̄ clerici in minoribus ordinibus constituti si cōtrahant, immunes sunt à culpa: sed hoc subdiaconis non licet.

quæ in alijs [a] membris ecclesiæ vacant † à culpa: in illis tamen habeantur illicita. Nam cum extra clericorum [b] ordinem constitutis, nuptiarum societati, & procreationi filiorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec subdiaconis quidem connubium carnale conceditur; vt & qui habent, sint tamquam non habentes; & qui nō habent, permaneant singulares. [c] Quód si in hoc ordine, [d] qui quartus est à capite [e] dignum est custodiri, quanto magis in primo, vel in secundo, tertioue seruandum est, ne aut leuitico ministerio, aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquam idoneus æstimetur, qui se à voluptate vxoria, [β] necdum frænasse detegitur.

† al. non vocabitur ad culpam

[β] ¶ Vxoria.] *Sic emendatum est ex epistola Leonis, & ceteris collectoribus, præterquā Inone in par. 6. c. 98. nam ibi est vt antea apud Gratianum,* luxuriæ. *Ex isto autem epistolæ loco ostenditur eo quoq; tempore in multis ecclesiis eam fuisse consuetudinem, vt subdiaconi à proprijs vxoribus abstinerent. Quod tamen ante B. Gregorium non erat generatim omnibus ecclesiis præceptum, quippe cum in Sicilia aliter obseruaretur. c. nullum. sup. distin. 28. & c. ante triennium. distin. 31.*

[*Item* [f] *Greg. Leoni episcopo Catin. lib. 3 epist. 34*]

PALEA. C. II.

MVltorum relatione comperimus, hanc apud vos olim consuetudinem tenuisse, vt subdiaconi suis licite miscerentur vxoribus. quod ne denuo quisquam præsumeret, à Seruodei sedis nostræ diacono ex auctoritate nostri decessoris est isto modo prohibitum, vt eodem tempore, ij qui iam vxoribus fuerant copulati, vnum è duobus eligerent, idest, aut à suis vxoribus abstinerent, aut certe ministrare nulla ratione præsumerent. Et quantum dicitur, Speciosus tunc subdiaconus pro hac re ab administrationis se suspendit officio, & vsque in obitus sui tempus, notarij quidem gessit officium, & à ministerio, quod subdiaconum oportuerat exhibere, cessauit. *& post aliqua.* ¶ De cetero vero, fraternitas tua sit omnino solicita, vt quos ad hoc iam officium contigerit promoueri, hoc quam maxime diligenter inspiciat, ne si vxores habent, miscendi se cum eis licentia potiantur; sed ad similitudinem Apostolicæ sedis, eos cuncta obseruare sua nihilominus districtione constituat.

Infra 27 q. 2. Ans. l. 7. c. 138. Poly. l. 4. tit. 31.

Item Greg. Augustino Anglorum episcopo, c. 2. ad secundam interrogationem.

¶ Extra sacros ordines constituti ducant vxores, & ab ecclesia stipendia accipiant. C. III.

SI qui vero sunt clerici extra sacros ordines constituti, qui se continere non possunt, sortiri vxores debent, & stipendia sua exterius [g] accipere; quia & de eisdem patribus, de quibus præfati sumus, nouimus scriptum, quod diuidebatur singulis, prout cuiq; opus erat. De eorum ergo stipendio cogitandum atq; prouidendum est, & sub ecclesiastica regula sunt tenendi, vt bonis moribus viuant, & canendis psalmis inuigilent, [h] & ab omnibus illicitis cor, & linguam, & corpus, Deo auctore, conseruent.

Infra 12. q. 1. qa tua. §. si qui. Iuo, p. 6. c. 86. Pann. l. 3. c. 108. Act. 2.

Item Nicolaus Papa Odoni † *Viennensi archiepiscopo.*

† al. Adoni

Vnde qui habēt, sint tamquam non habentes: & qui non habent, permaneant singulares. Et si hoc custoditur in subdiacono, multo fortius in diacono, presbytero, & episcopo custodiri oportet.

a ¶ Quæ in alijs.] idest, laicis.

b ¶ Clericorum.] sacrorum.

c ¶ Singulares.] idest, diuisi ab eis.

d ¶ In hoc ordine.] Idest, subdiaconali.

e ¶ A capite.] idest, ab episcopatu. & sic videtur, q episcopatus sit ordo 54. dist. si seruus. & 93. dist diacones. & dist. 21. cleros. sic 28. dist. nullū.

f ¶ Item.] Hic habēt quidā cap. quod est. 27. q. 2. multorū, &c.

SI q vero.] CASVS. Quæsiuit August. Anglorum episcopus à Greg. quid deberet fieri de clericis in minoribus ordinib' cōstitutis, qui continere non possunt. & respondet Greg. q ipsi debent vxores accipere, & stipendia sua recipere exterius. Et hoc probat exemplo patrum, qui diuidebāt singulis prout cuibusque opus erat. Et debent viuere sub regula sua ecclesiastica, & lingua, & corde à malo abstinere.

g ¶ Exterius.] Signatur contrarium. 12. q. 1. necessaria. & de consec. dist 5. in omnibus. vbi dicitur, q omnes clerici simul dormient. Sed dic, vt not. 12. quæstio. 1. quia tua.

h ¶ Inuigilent.] Licet enim sint vxorati, tū abstinebunt à negotia-

tatione & armis, vt 88. dist. fornicari. 10. q. 3. cos. sic extra de elect. transmissam. & x. dist. dictum.

DE illo.] CASVS. Quidam episcopus permisit alicui subdiacono ducere vxorem, de quo Nicolaus Papa eum reprehendit, cum tantum clericis infra subdiaconatum liceat contrahere matrimonium. a.

a ¶ [Datus] sed numquid Papa dare potest subdiacono licentiam contrahendi? Videtur quod sic. Nam dispensat ecclesia cum consanguineis, 1 & dispensat in aliis votis, vt extra de voto, & voti redemptione ex multa & in iuramentis, vt 15. q. 6. auctoritatem. vbi dicit dissolue obligationes impietatis. E contra videtur, vt extra de statu monachorum ad monasterium. in fi. Solu. si votum ipsum obliget ordinatum, Papa non potest dispensare: sed si constitutio obliget, & non votum, tunc potest Papa dispensare: quia contra constitutiones ecclesiae bene dispensat. 25. q. 1. sunt quidam. Ioan. Ego credo, quòd Papa possit [a] dispensare, cum hoc non sit contra articulos fidei, 1 & ipse habeat plenitudinem potestatis, vt 2. q. 6. decreto. & c. seq. B.

Subdiacon⁹ an de licẽtia Papę possit contrahere.

r Scilicet vt cõtrahãt. 35. q. 1. quidã. & scripsi.

[a] Vide D. Th. 2. 2. q. 88. art. 7 & 11 & Caiet. ibidem.

1 Nec ẽt põt dispẽsare cõtra Apostolũ 25. q. 1. sunt qdã. lo. õ Fã. sed hic videas qd le. & no. extra de voto. c. non est.

¶ Subdiacono vxorem ducere non licet. C. IIII.

Iuo. p. 6. c. 219.

† al. Alurico.

DE illo clerico, Aluerico † nomine, quem per ordines ecclesiasticos vsque ad subdiaconatum calle vixisse dicitis, cur vestra auctoritate vxorem duxerit, miramur: eo quòd nulli vmquam (exceptis illis, quibus ecclesiastica regula habere permittit.) vxorem ducendi † licentiam damus. a

† al. habendi.

Item Nicolaus Papa omnibus episcopis.

In synodo Romana cxiij. eporum in basilica Constãtiniana.

¶ Non audiatur Missa presbyteri concubinam habentis. C. V.

Pann. l. 3. c. 135.

2 NVllus Missam audiat b presbyteri, quem scit c concubinam indubitanter habere, aut subintroductã mulierem. Vnde etiam ipsa sancta synodus hoc capitulũ sub excommunicatione statuit, dicens: [Quicunque sacerdotum, & diaconorum, &c.] [*Sicut in* ¤ *subsequenti capitulo Alexandri secundi continetur.*]

¤ ¶ Sicut in subsequenti.] *Haec clausula est Gratiani omittentis referre ex capite Nicolai ea, quae proxime ex Alexandro relaturus erat. Sunt enim eadem verba. Nam Nicolaus II. in epistola, quae extat, omnibus episcopis catholicis scripsit se in concilio, quod Romae habuit centum tredecim episcoporum hunc canonem edidisse, quem postea Alexander II. (vt ipse etiam testatur in epistola manuscripta) in concilio à se habito iisdem verbis repetiuit. Quare in Pannormia appellatur decretum Nicolai iunioris, & Alexandri.*

In epist. prima notat. indicata.

Item Alexander secundus.

¶ Non est audienda Missa presbyteri, qui concubinam habet. C. VI.

Pann. ibidem, & lib. 8. c. 142.

PRaeter hoc autem praecipiendo mandamus, vt nullus Missam audiat presbyteri, quem scit concubinam habere indubitanter, vel subintroductam mulierem. Vnde etiam sancta synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit, dicens. ¶ Quicumque sacerdos, diaconus, subdiaconus post constitutam beatae memoriae praedecessoris nostri sanctissimi Papae Leonis, ac Nicolai de castitate clericorum, concubinam palam duxerit, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, & auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli praecipimus, & omnino contradicimus, vt Missas non cantet, nec Euangelium, aut Epistolam ad Missam legat, neque in presbyterio ad diuina officia cum his qui praefatae constitutioni obedien-

Leo ix. in conc. Romano.

NVllus.] Haec est secunda pars distinct. in qua dicitur, quod in duobus cap. seq. continetur. Ioan. de Fan.

CASVS. Praecepit Nicolaus Papa in hoc cap. vt nullus audiat Missam sacerdotis, quem scit indubitanter habere cõcubinã, aut subintroductam mulierem. Synodus etiã hoc sub excommunicatione praecipit. quod sequitur est §. Gratiani.

b ¶ Audiat.] contrarium legitur 28. dist. consulendũ. 15. q. vlt. c. vl. Sed hic loquitur de illo cuius crimen notorium est, vel per sententiã, vel per propriã cõfessionem, vt extra de cohab. cler. & mu. vestra. Immo si adhuc post iniam corrigi voluerit, non dicõ eum suspensum ipso iure, vt 81. dist. si qui sunt presbyteri. extra de cohab. cleri. & mulie. cap. sicut. B. tñ dicit hũc canonẽ fuisse quõq; latae sententiae; sed hodie nõ esse & hoc quod dixi speciale est in hoc crimine fornicationis, vt notorius fornicator sit suspensus ipso iure, & etiã simoniacus, vt §. verũ sed in alijs criminibus non est expressum, & ideo licet notoria sint, nõ est pp illa abstinẽdũ ab officijs ipsorum: vel dic, quod licet notorius fornicator ipso actu sit suspensus, tñ pp contrarium actũ ipso iure restituitur officium. 81. dist. si qui sunt. vnde quàm cito poenitet, licite celebrat. Io. Sed certe quidquid dicat Io. hoc tene pro certo, siue sit notorium per sententiã, siue per confessionem, vel per rei euidentiam de fornicatione ipsius, quod vitari debet, vt extra de cohab. cle. c. vlt. B.

Cõcubinarij an sint in officio fugiendi.

c ¶ Quem scit.] scientia iuris, non facti lo- 3

3 Et quod sic decat intelligi, probat 20. q. c. 2. ibi de ho. in glo. ar. quod, &c. vbi ita no. Arch.

PRaeter.] CASVS. Capitulum hoc diuidit in duas partes. In prima parte dicit, quod nullus debet audire Missam presbyteri quem scit concubinam indubitanter habere, vel subintroductã mulierem. Hoc idem statuit synodus sub excommunicatione sententiam, praecipiens,

vt talis sacerdos Missam non cantet, nisi cessauerit, nec alia diuina celebret, cum his qui obediunt huic constitutioni, nec aliqd ab ecclesia percipiat. In secūda parte quæ incipit ibi, [Præcipientes etiā statuimus.] dicitur, quod illi qui seruant castitatē, simul manducent & dormiāt, & decimas, & primitias, & oblationes percipiant à laicis, quas qui non dederit, excommunicetur.

stiones scribit, & solutiones ponit. Diuiditur ergo hoc cap. vel hæc epistola in duas partes. In prima parte ponuntur duæ quæstiones: quarum prima est, vtrū sacramenta sint recipiēda à criminosis? Respōdet Vrbanus, quod vera sunt sacramenta in sui essentia à quocumque fiant,

tes fuerint, maneat, neque partem ab ecclesia [a] suscipiat. Præcipientes etiam statuimus, vt hi prædictorum ordinum, qui eisdem prædecessoribus nostris obedientes castitatem seruauerint, iuxta ecclesias, quibus ordinati sunt, (sicut oportet religiosos clericos) simul manducent, & dormiant, & quidquid eis ab ecclesijs competit, communiter habeāt. Et rogantes [a] monemus, vt ad Apostolicam, communem scilicet vitā, summopere peruenire studeant; quatenus perfectionem cum his consecuti, qui centesimo fructu ditantur, in cœlesti patria mereantur adscribi. Deinde, vt decimæ, & primitiæ, seu oblationes viuorum & mortuorum ecclesijs Dei fideliter reddantur à laicis; & vt in dispositione [b] episcoporum sint, quas qui retinuerint, à sanctæ ecclesiæ communione separentur. [c] Matt. 13.

[a] ¶ Et rogantes.] *Hac vsque ad vers.* Deinde, *addita sunt ex epistola manuscripta Alexandri, quorum aliqua etiam sunt in concilio Nicolai, in quo est præterea sequens versiculus,* Deinde. *qui in epistola Alexandri non est.*

3 *Verum* [d] *principia harum auctoritatum contraire videntur Hieronymo,* [e] *& Augustino,* [f] *& cæteris, qui Christi sacramenta neque in bono, neque in malo homine fugienda ostendunt; sicut subsequens causa simoniacorum plenius demonstrat. Sed Vrbanus secundus in epistola* [g] *destinata præposito sancti Iuentij* [h] *hanc contrarietatem determinat, dicens: [Ad* [i] *hoc verò, quod subiungitur in eadem epistola, id est, vtrum sit vtendum ordinationibus, & reliquis sacramentis à criminosis exhibitis; vt ab adulteris, vel sanctimonialium violatoribus, vel huiusmodi: Ad hoc, inquam, ita respondemus. Si schismate, vel heresi ab* 1. q. 1. neque in homine.

[a] ¶ Ab ecclesia.] hoc concedo in suspenso à canone. idem est in excōicato. extra de appel. pastoralis. non ita dico in suspenso ab homine, quod ibi statim debeat amittere beneficium, [1] quia relegato ad tps bona non adimuntur, nisi hoc in sñia exprimatur. C. de pœn. deportatorum. quia dum alijs rationibus quis constringi pōt, non sunt ei subsidia subtrahēda C. de execu. rei iud. stipendia. Io. immo dico, quod nec hæc admitterentur, nisi in sñia exprimeretur. quid de hoc iuris sit, notatur in quæstionibus. B.

Clerico excōicato est subtrahēdū beneficium.

[1] Forte non bene dicit Io. qa qui non facit officiū, nō dēt percipere beneficiū extra de cle. coniug. quod à te & cap diuersis. Archid.

[b] ¶ In dispositione.] arg. pro cōi vita clericorū, [2] vt 1. q. 2. sacerdos. Sed contra, variæ sunt cōsuetudines. 7. ead. placuit. extra de consti. cum omnes. & de elect cum ecclesia Vulterana.

[2] 12. q. 1. necessariū. de conse. dist. 5. in omnibus. vbi de hoc.

[c] ¶ Separentur.] arg. quod laici excōicādi sūt, qui decimas vel oblationes soluere nolūt. 16. q. 1. statuimus. & c. reuerentissimi. 13. q. 2. qui oblationes. 12. q. 1. duo sunt genera.

Excōicari possunt qui decimas nō soluunt.

VERVM. Hæc est iii. pars dist. in qua ponit cap. Vrbani, in quo dr̄ quæ differentia sit inter sacramenta celebrata à malis catholicis, vt in necessitate possint sumi, & sacramenta ab hæreticis, quæ nullo modo possunt sumi, præter baptisma. Io. de Fan.

CASVS. Dictum est s. in c. nullus. & c. præter hoc, quod nullus debet audire Missam sacerdotis, quē scit cōcubinam indubitanter habere. sed hoc vr̄ contradicere Hierony & Augu. & multis alijs, qui dicunt sacra non esse spernēda in bono vel malo prælato, vt 1. q. 1. in multis cap. Sed hæc contrarietas soluitur in epistola Vrbani, quę epistola infra sequitur statim.

[d] ¶ Verum.] hic §. diuiditur in tres partes.

[e] ¶ Hieronymo.] 1. q. 1. sicut Christus.

[f] ¶ Augustino.] 1. q. 1. si fuerit. & c. neque in homine.

[g] ¶ In epistola.] 1. q. 3. saluator.

[h] ¶ Præposito sancti Iuentij.] epistola destinata fuit ab heretico, in qua multa [3] obiiciebant ei, s. vtrum vera essent sacramenta vel sacrificia hæreticorum. cui cum non respondere posset, misit eam. Papæ Vrbano, vt responderet: ipse verò respondit ad singula.

[3] Quę continentur 1. q. 3. saluator.

AD HOC VERO. CASVS. Quidam misit epistolam quādam præposito sancti Iuentij, in qua duę quæstiones continebantur: quas cum nesciret soluere, Vrbanum super hoc cōsuluit. Vrbanus vero ei easdem quæstiones scribit, & solutiones ponit.

fiant, dummodo fiant in forma ecclesiæ, & ab his qui ptātem habent conficiendi, & recipiēda sunt ab eis nisi sint heretici, vel schismatici: & hoc probat auctoritate Aug. Nicolaus th̄ & Greg. præceperūt ab officijs simoniacorum, & iacentium in fornicatione manifesta abstinendum esse. Secunda qō fit complexiuè: Aut non sunt vera sacrā quę conficiuntur ab istis, nec habēt virtutis effectum: aut sunt vera. Si non sunt vera, ergo neq; agentibus, neq; suscipientibus obsunt. Si sunt vera, ergo sperni non debent. Et respondet Vrbanus, quod vera sunt. Verumtamen contra statuta Grego. & Nicolai nō sunt recipienda de manibus eorum. In necessitate tamen ab istis, s. simoniaco, & notorio fornicatore potest baptisma suscipi, & etiam eucharistia. In secunda parte quæ incipit ibi, [Hęc de malis.] dr̄, quod sacramenta schismaticorum, & hæreticorum vera sunt, vt dicunt doctores ecclesiæ, sed non habent effectum donec fuerint reconciliati ecclesiæ vel ipsi, vel ordinati ab ipsis per manus impositionem: sed non sunt recipienda ab ipsis, in mortis tamen articulo tantū baptisma ab eis recipi potest. Cyprianus tamen & lxxx. epi cum eo dixerunt baptisma hæreticorum esse lauacrum diaboli. Sed reprehensi sunt ab Augustino, Stephano, Cornelio, & alijs Pontificibus Romanis, cum melius sit à talibus baptismum recipere, quàm in æternum perire. Et hanc sententiam sequitur tota ecclesia.

[i] ¶ Ad hoc.] hic incipit cap. Vrbani.

a ¶ Et veneranda.] & etiam suscipienda, & p hoc respondet duabus quæstionibus.s. q ipsa sacramenta vera sunt,& præterea,q suscipienda sunt:& ita facias vim in verbo illo,veneranda.

b ¶ Malus.] Non sufficienter probat hoc, cum aliud dici potest in baptismo,aliud in ceteris. nam & à pagano conferri potest. de consec.dist.4.à quodam. sed melius probat per sequens,non abhorreat,&c.

Baptizare potest Pagan[9].

g ¶ Officiū.] Hug. istud intelligit de notorio simoniaco, sicut de notorio fornicatore. melius credo, q etiam occultus simoniacus suspensus sit, si est simoniacus in ordine,vt 1.q.1.reperiuntur. suspensus est enim quo ad se,& quo ad alios. Hoc ideo dicit: qa quilibet peccator suspensus est quo ad se, licet non quo ad alios [1] præter notorium fornicatorē, & occultū simoniacū. vnde ab occulto simoniaco in ordine, quē scis esse simoniacū, nō debes recipere sacramēta, vt dixi. 1. q 1. si qs à simoniacis. & probatur extra de simo. per tuas,sed à quolibet alio, qui adhuc toleratur, potes recipere: qa licet quilibet peccator sit quo ad se suspensus, vt 1.q. 1. sacerdotes. nō tñ quo ad alios,vt hic patet, & 15.q.vlt. c vlt. sic quandoque aliquis est suspensus quo ad alios, & non quo ad se, vt extra de cler peregri tuę.

Simoniacus, an sit suspensus.

[1] De hoc & not. 50.dist. de his vero. in gl.vlt. ubi videas.

ecclesia non separantur,eorundem ordinationes, & reliqua sacramenta,sancta, & veneranda [a] non negamus,sequentes B. August. qui super Ioannē de huiusmodi tam copiose,quam veraciter disserit. Ait enim: [Baptizat seruus bonus, siue seruus malus: [b] nō sciat se ille, qui baptizatur,baptizari,nisi ab illo,qui sibi tenuit baptizandi potestatem.] & paulo post: [Non horreat columba [c] ministerium malorum, respiciat Domini potestatem.] & infra [¶ Attamen [d] decessores nostri Nicolaus, & Gregorius à Missis sacerdotum, quos tales reuera esse constiterit, [e] fideles abstinere decreuerunt, vt & peccandi licentiam ceteris auferrent, & huiusmodi ad digna pœnitentiæ lamenta reuocarent. Scribit hoc prædecessor noster Gregorius Rodulpho duci [f] Sueuia, & Bertulpho duci Carentanorū inter cetera: [Officium [g] simoniacorū & in fornicatione iacentium scienter nullo modo recipiatis, & quantum potestis,tales à sanctis ministerijs, [a] vt oportuerit, prohibeatis,&c.] ¶ Porro [h] ad hæc, quæ tibi syllogistice in eadem epistola obijciuntur,idest,si corpus & sanguis Christi non sunt,& alia,quæ prædiximus,proprias non habent virtutis dignitates, quid agentibus obsunt? q si habēt; cur sperniuntur, si [i] ab indigno præsumuntur? [k] Ad hæc, inquam, ita respondemus: proprias quidem habent virtutis dignitates, vt præfatus Augustinus ait super Ioannem contra Donatistas;sed agentibus, [l] vel suscipientibus eadem sacramenta contra præfatorum [m] Pontificum instituta [n] (nisi forte sola morte interueniente, vtpote ne sine baptismate, vel communione [o] quilibet humanis rebus excedat) eis,inquam,intantum obsunt; vt vere [a] idololatræ sint, cum talibus [p] & ordinationū, [q] & sacramentorum [r] confectio [s] & aliter quam præmissum est,scienter susceptio,vehementer à sanctis canonibus prohibeantur. Ait enim Samuel propheta: [Quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.] ¶ Hæc de malis [t] catholicis, qui intra ecclesiam sunt. Ceterum schismaticorum,& hæ-

Tract. 5. ad c. 1. Ioānis,circa medium.

Gregor. vij. l. 2. reg.epist.45.

[a] mysterijs] ordi.

[a] al. fere

1. Reg.15.

c ¶ Columba.] idest,bonus Christianus.

d ¶ Attamen.] Hucusque intelligit de malis occultis, & de illis qui tolerantur.

e ¶ Constiterit.] per sententiam,vel per confessionem, vel per rei euidentiam,vt s. dixi in c.nullus.

f ¶ Duci,] Arg.hic,q laicus de mandato superioris potest suspendere clericos,& excommunicatio est iurisdictionis potius quam ordinis. arg.ext.de elect.transmissam. nam electioni possunt interesse laici. 64. dist. Hadrianus & c in synodo & arg 96 dist.bene quidem.& c. nos ad fidem. & causis matrimonialibus. 15.q 5. ad sodē.circa med. 2 q.5.Mennam. Ioā. Hoc tñ videtur alienum à laico, cū de rebus spiritualibus se non intromittat,vt extra de iudi.decernimus. immo vt ibi dicitur, prohibetur prælatis vt talia laicis non committant, tamen dominus Papa, qui haber plenitudinē potestatis, eis posset cōmittere vt excōicarent. 2.q.5 Mennā. Bar.

Laicus qñq; pōt clericos suspēdere, & excōicare.

h ¶ Porro.] Hęc sunt verba Vrbani.

i ¶ Si.] exponitur,idest,quamuis.

k ¶ Præsumuntur.] idest, præsumptiue conficiuntur.

l ¶ Sed agētibus.] Ab illo loco vsq; ad illū locum, ceterum, agit de simoniaco, & de fornicatore. & ab illo loco vsq; ibi,sciendum,loquitur de hæretico,& schismatico, & tres innuūtur differētiæ inter hos duos, s. simoniacum,& fornicatorem,& inter illos duos. s. hæreticū, & schismaticum. Prima est, q simoniacus & fornicator tēpore necessitatis conferunt duo sacra s.baptismum,& corpus Christi; sed illi [2] baptisma tantum. Secunda est, q isti conferunt sacramentum & effectum sacramenti,illi tñ sacramentum. [*] [3] Tertia,quia ordinati ab istis recipiuntur sine manus impositione,sed ab illis non.1.q.1.manus & c.quod quidam.

Simoniacus, & fornicator tripliciter differunt.

[2] Scilicet hęreticus, & schismatic[9].

[*] Nisi in casu necessitatis; qa qui a præcis. accipit sacramen ū extra casum necessitatis,peccat, non item qui à malo. B.Tho p.3.q. 64. art. 6. ad 2.& art.9 ad 2.& q 67 artic 5.

m ¶ Contra præfatorum.] Nicolai & Gregorij. Et sic patet,q hic tñ loquitur de simoniacis & fornicatoribus.

n ¶ Instituta.] scilicet obsunt.

o ¶ Vel communione.] Sic ergo ab istis recipitur Eucharistia,sed nō ab hęreticis,vt 24.q. 1.si quis dederit. [4]

p ¶ Talibus.] Sacerdotibus.

q ¶ Et ordinationum.] idest,ordinum.

r ¶ Et sacramentorum.] aliorum.

s ¶ Confectio.] improprie dicuntur ordines confici.

t ¶ De malis.] Hæc littera bene innuit, q ab illo loco, porro adhæc, &c. vsq; huc, tantum de malis catholicis intelligitur,non de præcisis. nec contradicit illud contra Donatistas, quia Vrbanus inducit auctoritatem Greg. a minori. Nam hic dicit de sacramentis Donatistarum,

[3] Et nō corpus Christi. 24.q. 1.c.vlt. & q sit ratio nō s.ea q. §. sed illud. Archid.

[4] Et hoc est pp ipsius Eucharistiæ reuerentiā arg. de cōsec. dist.4. pp regulam.

starum, & q. habent proptlas virtutes, &c.

a ¶ Formam.] idest, virtutem habent: quia vera & integra sunt. 1. q. 1. quod quidã. & de consec. dist. 4. ostenditur. & cap. sicut in sacramentis.

b ¶ Initiati.] idest, consecrati. si. de consecra. distin. 2. quia corpus. 12. q. 2. aurum. 28. q. 1. caue. Sed aliter accipitur. 27. q. 2. cum initiatur.

Pœnitentia, an possit ab hæreticis recipi.

c ¶ Per manus.] 1. q. 1. hi qui. Sed quid dices de pœnitentia? nũquid est ab istis præcisis accipienda? Respon. in casu necessitatis eis possumus cõfiteri. nã & cuilibet. de pœn. dist. 1. quẽ pœnitet. sed licet eis cõfiteamur, tñ non debemus recipere ab illis pœnitentiam: quia nec in eo casu imponẽda est pœnitentia, sed innotescenda. 26. q. 7. ab infirmis. vel dic, q. nõ debemus cõfiteri. 24. q. 1. §. sed istud. in fi. de pœnit. dist 6. c. qui vult. & illud ne inducãt nos in desperationem sicut Iudæi Iudam, cũ ei pœnitenti dixerũt: quid ad nos, tu videris. de pœnit. dist. 1. ijs potestatis.

d ¶ Apostolorũ.] idest, qui sub nomine Apostolorũ facti sũt, sed sunt apocryphi. 15. distin. sancta Romana. 16. dist. canones. Hu.

e ¶ Quorum.] simplex est hæc relatio.

f ¶ Ex parte] 31. dist. aliter.

g ¶ Diaboli.] Si quo ad effectum dixissent in detestationem criminis hæreseos, bene dixissent: sed hoc dixerunt, quia non credebant esse sacramentorum veritatẽ apud hæreticos, & ideo reprehensi fuerunt ab Aug. Hu.

h ¶ Appellant.] j. de cõse dist. 4. quomodo.

i ¶ In baptismo.] Videtur, q. nec baptismus in necessitate ab hæretico sit accipiendus nam cordis contritio sufficit, vt de consec. dist. 4. baptismi vicem. sic nec corpus Christi 24 q 1. c pen & vlt. quia qui credit manducat. de cor sec. dist. 2 vt quid paras? Resp. hæc est ratio, quia baptismus necessarior est; nam in eo delentur oĩa peccata, adeo q. etiam ignis purgatorij pœna nõ sentietur. de conse. d st. 4. fine. nõ autem ita est in cordis contritione, vel pœnitentia: nam per ea non potest purgatorium euitari, quod excedit omnem pœnam quã hic quis possit sustinere. secundum quod hæc colliguntur de pœn. dist vlt. c. vlt. & 25. dist. qui in aliud.

Vt cõtinetur in prædi. capitu. nullus. de hoc legit & not. 24 q. 1. § sed illud. ibi videas. Arch.

Purgatorij pœna est acerbior oĩ mundana.

k ¶ Necessarior.] Immo est ianua omniũ sacramentorum. 1. q. 1 si quis confugerit de conse. dist. 4. hi vero. extra de presby. non baptiza. veniens.

PROHIBENTVR. Hæc est 4. pars distin. in qua probatur qualiter debeant puniri omnes, qui in sacris reci-

reticorum sacramenta, quoniam extra ecclesiam sunt, iuxta sanctorum Patrum traditiones, scilicet Pelagij, Gregorij, Cypriani, Augustini, & Hieronymi, formam[a] quidem sacramentorum, non autem virtutis effectum habere profitemur, nisi cum ipsi, vel eorum sacramentis initiati[b] per manus[c] impositionem ad catholicam redierint vnitatem. Sciendum vero, quod canones Apostolorum,[d] (quorum[e] auctoritate orientalis, & ex parte[f] Romana vtitur ecclesia) & insignis Cyprianus martyr, & lxxx. episcopi cum eodem baptisma hæreticorum, lauacrum diaboli[g] appellant.[h] Stephanus vero, & Cornelius martyres, & Pontifices Romani, & venerabilis Augustinus in libro de baptismo eumdem Cyprianum, & præfatos episcopos ob hanc causam vehementer redarguunt, affirmantes baptisma, siue ab hæretico, siue schismatico, ecclesiastico more celebratum, ratum esse, & merito: quia alia in baptismo,[i] & alia in reliquis sacramentis consideratio est; quippe cum & ordine prior, & necessarior[k] sit. Subito enim morituro, prius baptismate, quã dominici corporis communione, vel alijs sacramentis consulitur, & dum forte catholicus non inuenitur, satius est ab hæretico baptismi sacramentum sumere, quam in æternum perire. Et hanc sententiam præscriptorum Pontificum, Cornelij, Stephani, & Augustini, secuti sunt Innocentius, † Syricius, Leo, Anastasius, & magnus Gregorius, & omnis catholica ecclesia. 4. § Prohibentur ergo de manibus talium sacerdotum sacramenta suscipi, non quin sint vera quantum ad formam, & effectum: sed quia, dum huiusmodi sacerdotes se à populo contemptos viderint, rubore verecundiæ facilius ad pœnitentiam prouocentur.

Can. 45. 46. 47.

Lib. 1. epist. 12. ad Iouatiũ, & ep. 5. ad Iubaianũ, quę ante illius concilium posita est

In cõc. Steph. c. Aug. l. 7. contra Donatistas.

† Inn. Victricio epist. 1. c. 15. Syricius Himerio. c. 1. Leo de cõse. dis. 4 hi de quibus. Anastasius dis. 19. c. secundũ.

a ¶ Ad hoc] *Hinc vsque ad finem capitis omnia accepta sunt ex epistola Vrbani secundi L. Præposito sancti Iuentij apud Ticinum, quæ habetur in vetusto codice Bibliothecæ Vaticanæ, cuius epistola initium, & magna pars habetur inf. c saluator. 1. q 3. atque in aliquot vetustis Gratiani codicibus est capus distinctum cum rubrica,* De eodem.

Item ex sexta synodo, c. 6.

¶ Qui vxorem ducere voluerit, ante ordinem subdiaconatus hoc faciat. C. VII.

Extra de æta. & qualit. c. à multis. Pann. l. 3. c. 101.

SI quis eorum,[l] qui ad clerum accedunt, voluerit nu-

recipiunt vxores, vel retinent cõcubinas, & dicit, q. debent à clero submoueri, & vxores mancipari seruituti: & hoc probat per viij. auctoritates sanctorum patrum. Ioan. de Fant.

CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis, q. sacramenta de manibus hæreticorum simoniacorum, & in fornicatione iacentium non sunt recipienda, non quin sint vera sacramenta, sed ideo fit, vt tales sacerdotes pp verecundiam facilius ad pœnitentiam prouocentur, si viderint se contemni. Casus seq. cap. patet.

SI quis eorum.] Istud c. euidenter est contra illos, q dicunt, q. Græci possunt contrahere in sacris ordinibus

Græci in sacris ordinib⁹ non possunt contrahere.

1 Ar. ad hoc 91. dist. aliter. vbi etiam de hoc. sed Hu dicit, quod hoc Nicolaus cõstituit, & ẽm Lau. est pro eo ar. opti ff. commod. l. j. & l. in cõmodato. §. sicut aut. Archi.

nibus, [1] cum hoc cap. sit sextæ synodi, & sexta synodus præfixit eis regulam viuendi, vt 31. dist. Nicæna. & cap. quoniam. §. hoc autem. patet etiã quòd apud eos in sacris ordinib. non contrahitur matrimonium, nec etiam tempore Apostolorum licitum fuit contrahere in

Subdiaconis.] CASVS Quæsiuit Bonifacius an subdiaconi sui episcopatus possint vxores ducere & respondet Greg. quod non: sed hoc statuit de illis, quod decreuit de alijs: nec quod decretum fuit, alicuius temeritate vult violari.

ptiali iure mulieri copulari, hoc ante ordinem subdiaconatus faciat.

Item ex concilio Carthag. 3. c. 19.

¶ Lectores aut vxores ducant, aut continentiam profiteantur. C. VIII.

Pann. l. 3. c. 118

LEctores, cum ad annos pubertatis [a] venerint, cogantur [b] aut vxores ducere, aut continentiã profiteri.

Item Greg. Bonifacio episcopo Rhegino, lib. 3. epist. 5.

¶ Subdiaconos continentiam seruare oportet. C. IX.

Pann. l. 3. c. 99.

SVbdiaconis tuis hoc, quod de Siculis statuimus, decernimus obseruari, nec illam definitionẽ nostram cuiusquam sinas contumacia [c] aut temeritate corrumpi.

Item Vrbanus II. in synodo apud Melphitam, c. 13.

¶ Beneficio & officio careant, qui post diaconatum vxoribus vacant. C. X.

Pann. l. 3 c. 101

EOs, qui [d] post subdiaconatũ [a] vxorib. vacare volũt, ab omni sacro ordine remouemus, officioque, atque beneficio ecclesiæ carere decernimus. Quòd si ab episcopo commoniti non se correxerint, principibus indulgemus licentiam, vt eorum fœminas mancipent seruituti. Si verò episcopi consenserint [e] eorum prauitatibus; ipsi officij interdictione mulctentur.

a ¶ Subdiaconatum.] *Antea legebatur, diaconatum. Sed emendatum est ex aliquot vetustis Gratiani exemplaribus, & ex ipso concilio, cuius vnum exemplar est in bibliotheca Vaticana, & alterum missum est è Gallia. Diaconis enim numquam in latina ecclesia legitur permissum fuisse coniugium, aut vsum ipsius: quos Syricius, & Innocentius semper eadem continentia lege cum episcopis, & presbyteris coniunxerunt. Subdiaconis quoque post B. Gregorium, & prohibitionem illam, quæ continetur in cap. ante triennium. supra dist. 31. eadem lex fuit constituta: quam Vrbanus secundus hic innouandam statuit.*

Item Dominico Patriarchæ Gradensi.

c ¶ Contumacia] quia non est fauore alicuius personæ omittendũ, quod statutis generalibus cõtinetur. 61. dist. miramur.

EOs q.] CASVS. Quidam diaconi contrahebant de facto, vel vxores quas duxerant ante sacros ordines cognoscebãt. Quæsitum fuit quid de eis deberet fieri, & de vxoribus eorum? Et respondet Vrbanus, quòd clerici ab officio & beneficio suspendantur, & si incorrigibiles fuerint, datur licentia principibus, vt eorum fœminas mancipent seruituti, & si episcopi huic prauitati consenserint, suspendantur.

d ¶ Eos qui] quod hic dicitur, intelligo quando quasi matrimonialiter [2] ducunt vxores, & in eo casu filij redigantur in ecclesiæ seruitutem, vt 15. quæst. vlt. cum multę. primo tamen ipse episcopus redigeret in seruitutem eas, si potest, vt 81. distin. quidam clerici: sed si ipse nõ sufficit, tunc itur ad brachium sæculare, vt hic dicitur. Sed obijcitur, nonne principes habẽt iurisdictionẽ super istas, cum sint laicæ? quare ergo eis indulgetur istud, cum ipsi eas per se possunt punire? Si legitima esset vxor ista, tunc pla-

2 Hãc sniam sequit Vin. & Inn. extra de coha. cle. c. 2. in h. vbi etiã de hoc. Arch.

in subdiaconatu, vt 84. dist. cum in præterito.

LEctores] CASVS. Clerici quidã in pubertate 18. ann. positi volebant ad subdiaconatum non promissa continentia promoueri. Quæsitum fuit in concilio Carthag. quid de hoc fieri deberet, & respõsum fuit, quod isti aut ducant vxores, aut cogantur continentiã profiteri, si volunt subdiaconi fieri.

a ¶ Pubertatis. i. plenę, quę est xvi j ann. in sæcularibus clericis, sed xv. in monachis. 20 q. 1. illud. 28 dist. de his. hic enim dicitur plena pubertas, vt Institu. de adopt. §. minorem. Sed quantum ad matrimonium contrahendum dicitur plena pubertas xiiij. anni in viro, vel xij. anni in muliere, vt extra de desponsa. impube. puberes.

b ¶ Cogantur.] j. eod. placuit. contra. Sed illud quando ecclesia penuriam non patitur, argumen. 55. dist. cap. 1.

num esset, quia legitima vxor sortitur forũ ex persona viri, vt ff. de iur. om. iud. cũ quędã. Sed illa quæ non est legitima, non, vt ff. ad munici. de i. re. §. vl. Ad hoc pōt. dici, quod cũ sit de famil a sacerdotis, est de foro ecclesiæ, sicut & alij, q sunt de familia eius, vt 89. dist. indicatũ. & 12 q. 2. ecclesiarum seruos. vel deo censetur de foro ecclesiæ, quia deliquit in persona ecclesię: quia ratione delicti dicitur in hoc princeps habere iurisdictionem, & ratione delicti fit quis de foro alterius, vt 6. quæst. 3. placuit.

e ¶ Consenserint.] hodie deponitur, vt extra de vita & honesta. c. eric. clericorum mores. & 83 distinctio si quis episcopus. & extra de simo. nemo. Sed illud verum quando prece vel pretio censensit. vt ibi dicitur in illa constitutione, vt clericorum. Si autem episcopus negligens esset, suspendatur per duos menses, vt 1. q. 1. quidquid.

Vxor clerici est de foro ecclesiæ.

[1] desi qd dr in illis c. pdi ctis Gradensi Patriarchę. iste sub noie archiepi conti net, vt patet. 21. dist. i c. in vers. si ordo.

ERubescant.] CASVS. Quæsiuit Patriarcha Grandensis, quid debeat fieri de his qui erãt in sacris ordinibus positi: nihilominus tñ mulierculas sibi habebãt. Et respon Vrbanus: nisi eas abiecerint, & vixerint continenter: si est manifestum, sunt ab omni dignitate ecclesiastica remouẽdi: si autem occultũ est, diuino iudicio reseruentur. Sequẽtia duo c. plana sunt.

a ¶ Secretorũ] ex hoc patet, q ecclesia non iudicat de occultis, sic 32. q. 5. Christiano. 2. q. 5. consuluisti. & 6. q. 1. si omnia. Et est ar. pro opinione illorum, qui dicunt, q occultum delictum nõ irrogat irregularitatem. Ioann. quod est expressum hodie, extra de temp. ord. cap. vlt. nisi in homicidio & simonia in ordine. 1. q. 1. reperiuntur. B.

Ecclesia non iudicat de occultis.

b NEmo.] Virgo.] quid si credit se contrahere cũ virgine, & est corrupta? Dico eũ non promouendum, cum sit maritus corruptæ, vt 34. dist. qui in aliquo. quia ibi nec error nec violentia excusat. vt 32. q. 5. ille autem. sicut nec casus excusat, vt 15. quæst. 1. c. vlt. Quid si primo corrupi virginẽ, & postea eam desponsaui? Argu. q promoueri nõ possum, si volo eam ducere, vt 30. quæst. 5. qualis. & j. dist. proxi. maritum. hoc notaui in quæstio. B.

Bigamus est cũ corrupta & ignorãter contrahens.

ADDITIO. Quæstio dominicalis est: & incipit, Aliquis cognouit virginem, &c.

c PLacuit.] c Etiã abstinere] idest, non contrahere.

d ¶ Sed secundum vniuscuiusque] nota consuetudinem seruãdam in matrimonio, vt hic, & j. ead. quoniam & extra de cog. spi. c. 2. Sed contra extra de spõ. duorum, tua. & ex hoc videtur, q episcopus in sua diœcesi possit statuere ne acolythi contrahant. Sed credo hanc consuetudinem referendam ad beneficia, vt si consuetudo sit vt acolythi vxorati habeant beneficia, ipsa seruetur. sed hodie corrigitur per decreta. extra de cler. coniug. Ioannes. & cap. cum decorem.

Consuetudo est obseruanda in matrimonio.

SEriatim] CASVS. Abbas Niceta dicebat clericos in sacris ordinibus posse cognoscere vxores suas. Leo autem Papa reprehendens eius epistolam dicit, q clerici in minoribus ordinibus, si sunt extra vxorem vel habitum monachalẽ, possunt vxores sortiri virgines, non viduas vel repudiatas: alioquin nec ipsi, nec bigami poterunt promoueri postea. Si autẽ postea voluerint promoueri, debet hoc etiam fieri de consensu vxoris: quæ postea nec marito, nec alijs debet carnaliter copulari viuente marito, vel post mortem. Sequẽ. cap. plana sunt vsque ad cap. presbyter.

e ¶ Votum & habitum.] bene dicit, habitum & votum; quia solus habitus non solennizat votum, vt extra de reg. porrectum.

¶ Excludendi sunt à suorum graduum dignitate subdiaconi, & deinceps, si continentes esse nolunt. C. XI.

ERubescãt impij, & aperte intelligant iudicio spiritus sancti eos, qui in sacris ordinibus, presbyteratu, diaconatu, subdiaconatu sunt positi, nisi mulieres abiecerint, & castè vixerint, excludendos ab omni eorundem graduũ dignitate. De manifestis quidem loquimur: secretorum [a] autem & cognitor Deus, & iudex est.

In c. à multis. §. erubescãt. extra de æta. & qual. Pann. l. 3. c. 103

Idem in Melphiensi synodo præsidens dixit, c. 11.

¶ Ad sacros ordines non accedat, nisi virgo, aut probatæ castitatis. C. XII.

NEmo ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, [b] aut probatę sit castitatis, & qui vsque ad subdiaconatum vnicam, & virginem vxorem habuerit.

In c. à multis. extra de æta. & quali. Pann. l. 3. c. 104

Item in concilio Carthaginensi 5. c. 3.

¶ In tribus gradibus constituti etiam ab vxoribus abstineant. C. XIII.

PLacuit episcopos, presbyteros, diaconos α secundum priora β statuta etiam ab vxoribus abstinere; [c] quod nisi fecerint, ab ecclesiastico remoueantur officio: cęteros vero clericos ad hoc non cogi, sed secundum vniuscuiusque [d] ecclesiæ consuetudinem obseruari debere.

Pann. l. 3. c. 105.

α ¶ Diaconos.] *sequebatur*, subdiaconos. *quæ vox sublata est, quoniam abest ab originali, & ab Africano, c. 37. & à Carthaginensi græco, c. 71. & infra dist. 84. c. cum de quorumdam: quamuis habeatur in Carthaginensi codicis canonum, c. 5.*

β ¶ Secundum priora statuta.] *græce est*, κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους; *& Balsamon interpretatur*, tempore vicis suæ: *quod ab originalis sententia alienum est.*

Item Leo IX. contra epistolam Nicetæ abbatis.

¶ In minoribus ordinibus constituti vxorem ducant: nisi voto, aut religioso habitu prohibeantur. C. XIIII.

Hũbertus Cęnomanen. legatus Leonis IX in responsione contra Nicetam. Pann. l. 3. c. 107

SEriatim & aperte prosequemur, quid sancta Romana ecclesia in gradibus clericorũ agat. Clericos tantum, ostiarios, lectores, exorcistas, acolythos, si extra votum, & habitum [e] monachi inueniantur, & continẽtiam profiteri noluerint, vxorẽ ducere virginẽ cum benedictione sacerdotali permittit; non autem viduam, aut repudiatam: quia propter hoc deinceps nec ad subdiaconatum prouehi poterunt: quia nec laicus non virginem sortitus vxorem, aut bigamus ad clericatum potest ascendere. Quòd si quis ex

e ¶ Post.

Vxor promoti an matrimonium contrahere possit.

a ¶ Post mortem.] De ista vxore promoti dic, quod eo ipso quod dat licentiam, intelligitur vouere: similiter etiam ea cuius maritus suscepit habitum religionis: vnde neutra debet contrahere: si tamen contraxerit, tenet secundum quosdam: nam votum non fuit solennizatum. Distingue tamen, vtrum huius vxor sciat ius, vel dicatur sibi, quia tunc vouere intelligitur, non tamen solennizatur votum. Si verò ignorat, nec ei dicitur, non intelligitur vouere. in vxore tamen promoti secus posset dici non propter votum, sed propter constitutionem ecclesiæ: scilicet vt non sit matrimonium si contrahat: & videtur expressum supra 28. distin. quia sunt. H. dicit, quòd in vtraque vxore promoti & ingressi votum de præsenti dirimit, licet non solennizet actum. Ioan. Faber dicit aliud esse in vxore ingressi, aliud in vxore promoti: quia illa post mortem contrahit, sed vxor promoti non. quia est ratio diuersitatis: quia dignior est clericatus, quàm monachatus: nam etiam bigamus potest esse monachus. 16. q. 1. legi. sed mirum est, quod tantus vir hoc dixerit, cum manifeste obuiet 27. q. 2. Agathosa & c. si quis coniugatus. & 33. q. 5. qui vxorem. posset autem dici, quod votum vxoris solennizatur ex voto viri promoti: & ita vir vxori communicat votum, vt 28. distin. quia sunt. de hoc not. in d. cap. qui vxorem.

ADDITIO Idem no. Host. extra de reg. ad apostolicã. Archi.

a Arg. 27. q. 2. multorum. vbi de vxore promoti loquitur. quod quia votum non fecerat, post viri mortem nubere non prohibetur: sed illud secundum sua tempora 31. dist. c. 1. Dic ergo secundum Io. de Fan. quod illud non est verum in vxore promoti 28. dist. quia. & c. seq. Archid.

præfatis ordinibus desiderat ad subdiaconatũ ascẽdere: nequibit hoc sine consensu vxoris suæ; vt fiat de carnali deinceps spirituale coniugiũ, nemine eos ad hoc cogente. Neq; permittitur postea vxor iungi eidẽ marito suo carnaliter: nec cuiquam nubere in vita, aut post mortem [a] illius.

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 14.

¶ Non liceat clericis alterius sectæ vxorem accipere. C. XV.

Pann. l. 3. c. 110

QVoniam in quibusdã prouincijs cõcessum est lectoribus & psalmistis vxores ducere; [b] statuit sancta synodus, non licere cuiquam ex his accipere sectæ [c] † alterius vxorem.

† ἑτερόδοξον.

Item in Niceno concilio, c. 3.

¶ Non habitent cum clericis mulieres, nisi quę naturali fœdere omnem suspicionem excludunt. C. XVI.

¶ magna.

Burc. l. 2. c. 109. Ans. l. 7. c. 113. & 6. c. 102. Iuo. p. 6. c. 186. Pann. l. 3. c. 112

INterdixit per oĩa sancta † synodus non episcopo, non presbytero, non diacono vel alicui omnino, qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem, nisi forte aut matrem, aut sororem, [d] aut amitam: aut α etiam eas idoneas [e] personas, quæ fugiant suspiciones. [f]

α ¶ Aut etiam.] *græce est*, ἢ ἃ μόνα πρόσωπα πᾶσαν ὑποψίαν διαπέφευγεν, *id est*, vel eas tantum personas, quæ omnem fugerint suspicionem.

[*Item Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorum, & alibi.*]

PALEA C. XVII.

In ep. ad Ocea. ibidem. In ep. ad Nepotianum prope finem. In ep. ad Rust. In ep. ad Ocea. l. 1. cõtra Iouin.

HOspitiolum α tuũ aut raro, aut nũquam mulierũ pedes terãt. ¶ Quia non põt β toto corde cũ Deo habitare, qui fœminarũ accessib. copulatur. ¶ Fęmina γ conscíẽtiã secũ pariter habitãtis exurit. ¶ Nũquam de formis mulierum disputes. ¶ Fęminę nomen tuũ nouerint: vultum nesciant. ¶ Fęminam, quam bene videris conuersantem, mente dilige, non corporali frequentia. ¶ Si bonum est mulierem non tangere, malum est [g] ergo tangere.

α ¶ Hospitiolum.] *Caput hoc habetur in multis manuscriptis; & sine Paleę nomine. Est autem collectum ex varijs B. Hieron. locis; in quibus de vitanda mulierum consuetudine agitur.*

β ¶ Non potest.] *In epistola ad Oceanum, quę non putatur esse B. Hieronymi, legitur.* Mihi crede, non toto corde cum Domino habitare, &c.

γ ¶ Fœmina.] *Ibidem paulo superius:* flãmigero igne percutit fęmina cõscientiam pariter habitantis, exuritq; fundamenta montium.

b QVoniã.] ¶ Vxores ducere.] id est, retinere.

c ¶ Sectę.] infra 28. q. 1. caue. & c. nõ oportet. [a]

[a] Istud c. nõ oportet. potius cõtradicit: sed dic, quod loquitur in sponsalib. de futuro: quod inter tales possunt cõtrahi, vt ibi nota. Hug.

INterdixit.] Hæc est quinta pars huius dist. in qua vt clerici facilius contineant, supponit Gratianus auctoritatem horum cap. quod clerici debent vitare familiaritatem, & cohabitationem fœminarum extranearum. Io. de Fan.

d ¶ Aut sororem.] in quib. nil sęui criminis existimari fœdus naturale permittit, vt ext. de coha. cle. c. pe.

e ¶ Idoneas.] vt vxores seruorum suorum, vt 81. dis. volumus. & c. cum omnibus.

f ¶ Suspiciones.] quia suspectas mulieres habebat, vt extra de coha. cle. c. 1. & 2.

g HOspitiolũ tuũ] ¶ Malum est.] Arg. à cõtrarijs, si vnũ est bonũ, reliquũ est malũ, fallit in prodigalitate & auaritia. Itẽ duo contraria quandoque inueniuntur bona, vt nubere, & non nubere: quotidie cõicare, & non cõicare. 18. q. 1. sic enim & de conse. distin. 2. quotidie. & arg. C. de procu. exigendis, ibi, sed multo vtilius fuit.

Contraria duo quandoque sunt bona.

Presby-

PResbyter.] CASVS Quidam de consensu vxoris suæ factus fuit presbyter: quẽ Gregorius valde commendat: quia & si eã post sacerdotium diligeret vt sororem, tñ quo ad carnis officium vitabat vt hostẽ: nec appropinquabat ad eam. Quæ aũt postea sequuntur, plana sunt vsque ad distinctionem: & per te videbis.

bruit vxores, vel vnam vxorem, & aliã concubinã: quæsitum fuit ab Apostolis, vtrum talis possit promoueri. & resp. q. non põt talis promoueri ad ordinẽ clericalem. d ¶ Post acceptum.] maximè. Idem enim est, si ante baptisma habuit vnam, & post aliam vxorem, vel concubi-

f ¶ Nouerint.] *antea legebatur,* fœminæ nomen tuum nesciãt. *Emendatum est ex aliquot manuscriptis, & ex epistola Hieronymi ad Rusticum monachum.*

¶ Frequentia.] *In epistola ad Oceanum est,* frequẽtes ornatu. *Item Greg. in dialogo, lib 4. c. 2.*

¶ Presbyter vxorem suam quasi sororem diligat, & quasi hostem fugiat. C. XVIII.

PResbyter quidam sibi commissam regebat ecclesiam cũ magno timore Domini; qui ex tempore accepti ordinis presbyteram [a] suam vt sororem diligens, sed quasi hostem cauens, ad se propius accedere nõ sinebat; eamq. sibi appropinquare nulla occasione permittens, ab ea sibi communionem funditus familiaritatis abscidit. Pann. l. 3. c. 114

Presbyteram vero quam debeamus accipere, Laodicense concilium, c. 11. ostendit, dicens.

¶ Viduæ, vel seniores presbyteræ appellantur. C. XIX.

MVlieres, a quæ apud Græcos presbyteræ appellantur, apud nos viduæ, seniores, vniuiræ, & matricuriæ [b] appellantur, in ecclesia tamquam ordinatas constitui non debere.

a ¶ Mulieres.] *Sic habet prisca versio. Græce:* περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰς λεγομένας πρεσβύτιδας, ἤτοι προκαθημένας ἐν ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι. *id est,* quòd non oporteat eas, quæ presbyteræ, vel præsidentes dicuntur, in ecclesia collocari. *quæ est Dionysii versio, præterquam in vltimis verbis. Ille enim habet,* ecclesijs ordinari. *Et videndus est Balsamon ad eum locum.*

DISTINCTIO XXXIII.

ECce, quòd in sacris ordinibus constituti vxores habere non possunt: vel si bigami aliqui fuerint inuenti; ad sacros ordines ascẽdere nõ valẽt. Sed quæritur, [c] si quis præter vxorem concubinam habuerit: vtrum in sacerdotẽ promoueri valeat. Talis à sacris ordinibus auctoritate canonũ Apostolorum prohibetur: in quibus, can. xvij. sic statutum legitur.

¶ Secundis nuptijs post baptisma copulatus, aut concubinam habẽns ad sacrum ordinem conscendere non valet. C. I.

SI quis post acceptũ [d] baptisma secundis nuptijs fuerit copulatus, aut concubinam [e] habuerit; non potest fieri [f] episcopus, non presbyter, aut diaconus, aut prorsus eorum, qui ministerio [g] sacro deseruiunt. Ans l. 6. c. 141. Iuo, p. 8. c. 387. al. 151. f al. esse.

g ¶ Ministerio.] *Græcè:* τῷ καταλόγῳ τῷ ἱερατικῷ. *idest,* qui sunt in catalogo sacerdotali.

a ¶ Presbyterã.] cum qua in minoribus ordinibus contraxerat.

b MVlieres.] Et matricuriæ.] id est, habẽtes curam de rebus ecclesiæ.

ECce.] Hęc dist. diuiditur in quattuor partes. In prima ponuntur x. impedimenta, quæ impediunt promouendos. Secunda ibi, [Communiter.] Tertia ibi, [Laici.] Quarta ibi, [Cęterũ.] Io. de Fan.

CASVS. Concludit Grat. ex supradictis, q. in sacris ordinib. constituti vxores nõ possunt habere: nec bigami possunt ad sacros ordines promoueri. In hac vero 33. dist quæritur, an ille, qui præter vxorẽ concubinam habuit, possit promoueri? Et respondet, q. non. Et accipit hic cõcubina quę habetur loco vxoris. Additur etiam in hac distin. de arreptitijs, dęmoniacis, & caducis maxime.

Vsurarij & alij multi nõ possunt promoueri.

c ¶ Sed quęritur.] Hic intitulatur 33. distin. in qua magister ostendit, q. bigami, corpore vitiati, vsurarij, publice pœnitentes, lusores, in scena ludentes, furiosi, arreptitij, accipiẽtes meretrices in vxores, habentes cõcubinas, nõ possunt promoueri: quandoque tamẽ dispensatur in concubinatijs. j. ea. c. vlti. Et nota, q. in primis duobus cap. magister accipit concubinã p vxore, quã quis duxit sine solennitate, vt j. 34. dist. §. concubinam. sed H. intelligit de vera cõcubina: quam si quis habuit post baptismum, promoueri non debet, vt 25. dist. c vlt. Io.

Ad idẽ 34. dist. fraterni tatis. Arch.

Hic tenet Goffr. prout 30. j. c. 1.

SI quis.] CASVS. Quidam post baptisma duas habuit vxores [continues at top: see above]

cubinam: vel determinat verbũ infra positũ, habuerit.

e ¶ Aut concubinam.] post primam vxorem: talis enim de-

26. distin. acutius.

ex dispensatione quandoq; promouetur. j. ea. habuisse. & 34. dist. fraternitatis.

DESERVIENTES. Exponit modo Gratianus, qui dicantur sacro ministerio deseruire: & dr. q. subdiaconi & acolythi: & qualiter deseruiãt, dicit. Exponit etiã quod

punitur quis & meretur, vt ff. quib. vt indig. l. 1.

c ¶ Vel iniusto] idest, ex indignatione, vel ex nimia commotione. secus si propter necessitatem faceret, vt 55. dist. si quis à medicis.

d ¶ Illum.] talis etiam deponitur. 47. dist de Petro. & cap. quoniam.

Deseruientes sacro ministerio intelliguntur subdiaconi, qui calicem diacono offerunt, & acolythi, qui cum cereis diaconos praecedunt; vnde & ceroferarij dicuntur: qui etiam vinum, & aquam praeparando calici subministrant. Concubina intelligenda est praeter uxorem; vt iste sit sensus capituli: [Si quis post acceptum sacrum baptisma secundis nuptijs fuerit copulatus, aut concubinam duxerit:] distinguendum est, antequam vxorem duxerit, siue post mortem vxoris.

Vnde B. Gregorius a *ait.*

a ¶ Gregorius.] *Hoc caput sumptum est ex c. 72. libelli de ecclesiasticis dogmatibus, qui inter opera B. Aug. editus est; atq; ex eo alibi sapissime ab ipso Gratiano citatur. A Trutemio autem adscribitur Alcuino, ab alijs Isidoro. Sed plures, & maioris auctoritatis Gennadio tribuunt; vt Valfridus Strabo, lib de re. eccle. c. 20. Petrus Lombardus sent. 2. dist. 8. Thomas quolib. 12. art. 10. Platina in Symmacho, & alij.*

¶ Duarum matronarum maritus post baptismum, clericus non ordinetur. C. II.

Ansl. 7. c. 22. al. 26. Iuo, p. 8. c. 295. Poly. l. 2. tit. 31.

MAritum duarũ post baptismum matronarum clericum non ordinandum, neq; eum qui vnam quidem, sed concubinam, [a] non matronam habuit; nec illum, qui viduam, aut repudiatam, vel meretricem [b] in matrimoniũ assumpserit; nec eum, qui semetipsum quolibet corporis sui membro indignatione aliqua, vel iusto, vel iniusto [c] timore superatus truncauerit: nec illum, [d] qui vsuras accepisse conuincitur, aut in scena lusisse dinoscitur: nec eum, qui publica poenitentia [e] mortalia crimina defleuit: neq; illum, qui in furiam [f] aliquando versus insaniuit, vel afflictione diaboli vexatus est: neq; eũ, qui per ambitionem ad imitationem Simonis magi pecuniam obtulerit.

defleuit] orig. — al. pro ordinatione — Act. 8. — offert] orig.

Item Pius Papa.

¶ Arreptitij, vel epileptici sacris altaribus non ministrent. C. III.

Burc. l. 3. c. 72. Iuo, p. 2. c. 125. Poly. l. 4. tit. 31.

2 COmmuniter diffinimus, vt nullus de ijs, [g] q aut in terrã arrepti à daemonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incursibus efferuntur, vel sacris audeant

e ¶ Poenitentia.] vt 51. dist. q in aliquo. & 50. dist. de his.

f ¶ In furiam.] tamen promotus non deponitur, vt 7. q. 1. quamuis.

COmmuniter.] Haec est secunda pars huius distin. in qua probatur per tres auctoritates sanctorum patrum, q daemoniaci, & epileptici, & furiosi non debent promoueri. Io. de Fant.

CASVS. Sequitur in hoc ca. q illi, qui à daemonib[9] arrepti eliduntur, non debent sacris altaribus ministrare, nisi suspensi per annum inueniantur ab incursu daemonum liberati. Illi vero qui morbo epileptico, vel cadi co laborant, non ministrent, nisi prius inquiratur qualiter illi laborent: qui si in terram cadunt, non ministrẽt. Alijs vero ęgritudinibus laborantes non prohibentur. Et no. quod hoc cap. loquitur de iam promotis. Sequens cap. patet.

g ¶ De ijs.] qui ita vexantur, distinguendũ est: nã si frequenter cadunt, non debent ministrare, vt ĩ. 7. q. 2 c. 1. si vero raro. & emittunt voces cõfusas, similiter nõ debent ministrare. vt ĩ. 7. q. 2. c. 2. si autem raro, nec emittunt voces confusas, possunt: sed habere debẽt coadiutores, vt 7. q. 1. illud. promoueri autẽ

Punitur quis & meret ex eode facto.

Dic meli[9]: illud non ĩ. dicit: nã quãtum ad legẽ promotionis reus est, vt hic: sed quantum ad gratiã innocẽs, vt arg. 10. q. 1. c. fi. 32. q. 5. c. ille. Arch.

Morbo caduco laborãtes, an ministrare possint.

Dęmoniacorũ promotorũ & promouendorũ distinctio.

1 Ad huius verbi declaratione d. c, q epilepsia Graece apprẽsio dr: eo q mentẽ apprẽdẽs pariter & corpus possideat. fit autẽ ex melãcholico humore quoties cafu peraueiit, & ad cerebrum cõuersus fuerit. Arch.

quod concubina intelligitur illa, quae ante vxorem ducta fuit, vel post mortem vxoris.

MAritum] CASVS. In hoc cap. 10. enumerantur impedimenta pro quibus aliquis repellitur à promotione, vt si maritus fuit duarum matronarum: vel praeter vxorem, concubinam, vel meretricem in matrimonium assumpsit, &c.

a ¶ Concubinam.] Arg. q si quis habuit virginem concubinam: licet postea sumat eam in vxorem, q non potest promoueri, vt 34. dist. curandũ. & cap. praecipimus. & 30. q. 5 qualis.

b ¶ Vel meretricem.] 32. q. 1. cap. nõ est culpandus. arg. contra. Sol. illud in figura. & ita ex vno eodemq; facto

non possunt tales ex quo passi sunt semel, vt ĩ. ead. cap. maritum. Et haec est opinio H. nec in hoc habet cõtradictionem. In daemoniacis similiter nulla est contradictio inter H & alios quo ad promotionem: quia oes dicunt, q nullus talis debet promoueri, vt cap. maritum. & c. clerici. In promotis autem distinguitur inter H. & alios. Nam dicunt alij, q sicut nõ debet promoueri qui semel est arreptus à daemone, ita nec officium põt exercere etiam si iam promotus sit: & qui hoc dicunt, illam litteram, qui tamen, aliter intelligunt quam H. nam dicunt, q hoc relatiuum, qui, refertur ad proxime positũ: scilicet epilepticos; & est sensus litterae: Epileptici nõ debent se ingerere diuinis sacramẽtis, exceptis illis, qui

sine

fine passionibus,i.qui fine vocis cōfusę emissione & spumę iactatione: qui tamen & ipsi,i.isti, qui hoc non faciunt,sed tñ cadunt,debẽt esse tamdiu suspensi, donec appareat eos per annum liberatos, idest, non occupatos incursu dæmonum,i appareat,ꝙ illa passio non est dęmoniaca, sed epileptica. H.vero dicit in dæmoniacis promotis, ꝙ si per annũ steterunt, & non fuerũt passi supradicta, possunt exercere diuina officia. vnde dicit, ꝙ illud relatiuum, qui, refertur proprie pro dæmoniacis: & improprie secundũ eum ponitur in fine, liberati.

a ¶ Vel indiscusse.] idest,temere.

b ¶ Exceptis illis.] epilepticus, qui raro cadunt.

c ¶ Passionibus] idest,sine spuma,&c.

d ¶ Qui tamen.] s. dæmoniaci.H.

e ¶ Spatio.] 7.q.2.c. vlt.cōtra. Sed ibi fuit dubium: hic certum.

f Clerici.] ¶ Sacri regiminis.] Ex hoc ꝙ dicit, sacri regiminis, videtur ꝙ ad minores ordines bene possunt promoueri. Laur.

Vsque adeo.] CASVS. Quidam epi permittebant dæmoniacos presbyteros caducos & furiosos ministrare diuina: quos Gelasius reprehendit: & probat ꝙ hoc fieri non debet, ne per hoc generetur scandalũ Christianis, & probat hoc à minori: quia lex Mosaica nō permittebat ægros corpore tāgere sacra: multo ergo minus in nouo testamēto dęmoniacis, caducis,&furiosis debet hoc permitti.

g ¶ Opere.] idest,diuino obsequio.

h ¶ Necessitatis] idest,infirmitatis.

i ¶ Ne quibuslibet] Prima ratio.

k ¶ Sauciatũ.] idest, debilitatum, vt 49. dist c.1.

l ¶ Diuina.] idest, Mosaica.

m ¶ Quanto magis] q.d. ex quo vitiati corpore remouentur,multo magis vitiati mente:arg.38.dist.sedulo. i

i Arg.ad hoc 44. distin. c. nulli clerico. 16.q.1.miramur. nã mẽs maior est q̃ corpus.38 distin sedulo. ẽm Laur.

LAici. CASVS. Felix episcopus quæsiuit ab Innoc. an laici, qui tempore maxime baptismi vxores habuerunt,possint promoueri. Et respon.ꝙ sic,si bonæ fuerint opinionis,nisi preter vxorem concubinam,vel meretricem,vxoris affectu cognouerint.

n ¶ Instituerunt.] idest,informauerunt.

o ¶ Si non pellicem.] Pellicem vocat quã quis ad tempus habet causa saturandæ libidinis.

CETE.

altaribus ministrare,vel indiscusse [a] se ingerant sacramentis diuinis, exceptis illis, [b] qui corporis incōmoditatibus dediti,sine huiusmodi passionibus [c] in terrã probãtur elisi: qui tamen [d] & ipsi tamdiu erũt ab officij sui ordine,& loco suspensi,quousq; vnius anni spatio [e] per discretionem episcopi inueniantur ab incursu dæmonum liberati. †

† alicui] certi collectores.

Item Nicolaus Papa.

¶ De eodem. C. IIII.

CLerici,qui in adolescentia à dæmonibus cognoscuntur obsessi, ad superiorem sacri regiminis [f] gradum ascendere non possunt. Iuo,p.11.c.104.

¶ *Simile quiddam habetur in concilio Arausico 1. c.16. Iuo citat Nicolaum Alumno Iouansi archiepiscopo, ad quem etiam fortasse scribitur c.quorumdam.inf. dist 34.*

Item Gelasius Papa, epist. ad vniuersos episcopos per Lucaniam constitutos, c.21.

¶ De eodem. C. V.

VSque adeo sane comperimus illicita quæq; prorumpere; vt dæmonibus, similibusq; passionibus irretitis ministeria sacrosancta tractare tribuatur. Quibus si in hoc opere [g] positis,aliquid propriæ necessitatis [h] occurrat; quis fidelium de sua salute confidat, vbi ministros ipsos curationis humanæ, tanta perspexerit calamitate vexari: Atque ideo necessario remouendi sunt,ne quibuslibet, [i] pro quibus Christus est mortuus, scandalum generetur infirmis. Postremo, si corpore sauciatum [k] fortassis, aut debilem nequaquam sancta contingere lex diuina [l] permisit;quanto magis [m] doni cœlestis dispensatores esse non conuenit (quod est deterius) mente perculsos?

Burc.l.1.c.20. Poly.l.3.tit.9.c.vlt. Iuo, p.2.c.88. & p.6.c.40. Leuit.21.

Item Innocentius Papa I. Felici episcopo Nocerino, epistola 4. c.4.

¶ Qui tempore baptismi vxores habent,si postea religiose vixerint,clerici fieri non prohibentur. C. VI.

3 LAici, qui habentes vxores baptizati sunt, ac sic se instituerunt, [n] vt opinio eorum in nullo vacillet, vt aut clericis iuncti sint,aut monasterijs,ex quo baptizati sunt,adhęserint,si non concubinam, non pellicem [o] nouerint,si in omnibus bonis operibus vigilauerint;non prohibentur huiusmodi ad clericatus sortem assumi.

Ansf.l.7.c.19. al.14. Iuo, p.6.c.95. Pann.l.3.c.45.

4 *Ceterum ante susceptum sacrum ordinem quosdam legimus concubinam habuisse, quos tamen sacri canones non*

CETERVM. CASVS. Supra dictum est,ꝙ ille qui præter vxorem habuit concubinam,promoueri non potest. Nunc vero dicit,ꝙ multi inueniuntur concubinas habuisse,quos canones non reijciunt, si post sacrum ordinem se immaculatos custodiunt.

Habuisse.]

Habuisse.] CASVS. Andreas Tarentanus eps habuit concubinam ante q̃ esset eps. & hoc Greg. bene nouerat. Sed quidam dicebant post epatum eum eã habuisse accessum ad eam. Greg. aût hoc audiens, cum dubium esset, certã noluit ferre sniam : sed eũ suæ conscien- sententia, vt 5. q. 1. quidam.

¶ Cõmittendum.] Sed quare nõ indicitur ei hæc purgatio, quia exilis fuit infamia : [f] & sic quandoque aliquis propriæ conscientiæ committitur: [a] vt s. dist. 4. c. denique & 15. q. 8. c. 1. & 33. q. 4. vir cum propria.

reijciunt: si post sacrum ordinem ab eius commistione se se immaculatos custodiunt.

Vnde Gregorius Andreæ Tarentino episcopo, l. 2. epi. 44. siue c. 83.

¶ De quodam episcopo, qui ante sui episcopatus apicem concubinam habuit. C. VII.

Buro. l. 1. c. 195. Iuo. p. 5. c. 310. Poly. l. 4. tit. 39.

Habuisse te concubinam manifesta veritate comperimus; [a] de qua ẽt contraria est quibusdam nata suspicio. Sed quia in rebus ambiguis [a] absolutum nõ debet esse iudicium, hoc tuæ conscientiæ eligimus committẽdum. [b] Qua de re, si in sacro ordine cõstitutus eius te permistione esse recolis maculatum : sacerdotij honore deposito [c] ad ministrandum nullo modo præsumas [d] accedere; sciturus in animæ tuæ periculo [†] te ministrare, & Deo nostro te sine dubio reddere rationem; si huius sceleris cõscius in eo, quo es ordine, celans veritatem permanere volueris.

† al. periculum.

[a] ¶ Comperimus.] *sequebatur*, & te illius criminis participationem habere *quæ verba sunt etiam in editione operum B. Gregorij Frobeniana. Verum sublata sunt; quoniam absunt & ab alijs editionibus, & à cæteris collectoribus, & à Ioanne diacono, li. 3. nu. 43. vita eiusdem Gregorij; omninoq́ sententiam perturbant.*

DISTINCTIO XXXIIII.

Domesticarum [a] quoque personarum immoderatam familiaritatem episcopum vitare oportet.

Vnde Nicolaus Papa ad Albuinum † archiepiscopum.

† al. Aluinum.

¶ Etiam consanguinearum immoderatam familiaritatem episcopum vitare oportet. C. I.

Iuo. p. 5. c. 353.

Qvorumdam relatione fideliũ, nostris auribus intimatum est: quòd Lanfredus episcopus, qui & iuuenis esse dicitur, venationi sit deditus : quod vitium plurimos etiam de clericali catalogo, genere dumtaxat Germanos [f]

[1] Sed tñc hã bet locũ circa hoc qđ legitur & not. 2. q. 5. quanto. Archi.

[a] ¶ Deposito.] i. suspenso ad tps quousque satisfaciat. sic ponitur 21 q. 2. quoniã.

[d] ¶ Præsumas.] Arg. q̃ occultum delictũ reddit hominem irregularem Arg. contra dist. proxi. erubescant. Dic vt ibi. hoc forte in eo casu quãdo non pœnitet super crimine.

[a] Ad idẽ 35. q. 6. si duo, extra de vot. postulastis, vbi de hoc.

Domesticarum.] Hęc di. diuiditur in 9. partes. In quarũ prima reprehendit Gratianus quemdã epm, qui erat venator : & cum filia nimiã familiaritatẽ habebat. Secunda ibi, [Concubina.] tertia ibi, [Cęterũ] quarta, [Quod ergo.] quinta ibi, [Similiter.] sexta ibi, [Quæ aũt.] septima ibi, [Sed postea.] octaua ibi, [Quibus autem.] nona ibi, [Vidua.] Io. de Fan.

CASVS In hac 14. dist. ostendit Gratianus abstinendũ esse à nimia familiaritate domesticarũ mulierum. Addit ẽt qualiter in superioribus c. accipiatur cõcubina, & de quibusdã personis, quę à pmotione repelluntur.

[a] ¶ Domesticarum.] In hac 34. dist. ostendit, q̃ clerici etiã domesticis psonis non exhibebunt nimiam familiaritatem: & q̃ clerici non intererunt venationibus, aut aucupationibus. Secundò ostendit qualiter accipiatur concubina in superioribus c. si quis post. c. maritum c. habuisse. quæ c. sunt ĩ dist. proxi. Tertiò adiungit de multis non promouendis, & q̃ bigami qñq; pmouentur ad subdiaconatum, vt j. cap. lector. Quartò ostendit, q̃ clerici non debent interesse conuiuijs nuptiarum. In fine ostendit propter cuius viduæ copulã quis impeditur à promotione.

scientiæ committens præcepit ei, vt nullo modo accederet ad ministrandum, si commistione illius concubinæ se post episcopatum sciret esse maculatum.

[a] ¶ Ambiguis.] s. 14 dist. sicut. contra. Sed dic q̃ triplex est ambiguitas: ambiguitas iuris, ambiguitas facti, ambiguitas personæ: vbi ambiguitas iuris est, ibi de similibus ad similia proceditur, vt 20. dist. de libellis. & de tali ambiguitate loquitur illud c. 14. dist. sicut sed vbi factum ambiguum est, tunc numquam ferenda est sententia in alicuius præiudicium, vt 11. q. 3. graue. hoc ideo dico, quia si nulli sit pręiudicium, vt in baptismo, consecratione, vel ordinatione : bene fertur in dubio certa sententia, scilicet vt baptizetur, vel ecclesia consecretur, vel denuo ordinetur, vt de consec. dist. 4. paruulos. & dist. 1. solemnitates & 68. dist. presbyteri. tamen quandoque dubitatur de facto, & fertur sententia in præiudicium alterius, vt extra de spõ iuuenis. sed illud est propter periculum animæ. Vbi autem est ambiguitas personæ, sed factum est certum, bene fertur certa

Ambiguitas est triplex.

Qvorumdam.] CASVS Lanfredus eps in duob. peccabat: s. in venatione more Germanorum & Gallorũ, & in immoderata filiæ suæ familiaritate: pp quæ mala fama erat orta de ipso: & ideo sępe correptus ab Albino, & eius suffraganeis fuit : nullatenus tamen emendatus fuit: quare Nicolaus pręcepit, vt concilio episcoporum conuocato moneant illum, vt à supradictis se abstineat, quòd si non fecerit, excommunicetur: tandem si contumax fuerit, deponatur.

[f] ¶ Germanos.] id est, Theutonicos, qui sunt verũ germen.

Germani vnde dicuntur.

mè. vel vere nobiles. Arg. extra de elect. venerabilé & de præb. venerabilis.
a ¶ Venatorem.] existentem venatorem: ne obijciat de Eustachio 86. dist. Esau.
AUDITIO. Sub. q prius fuit venator, postea fuit sanctus: potest tamen aliquis simul esse venator & sanctus. Arch.
b ¶ Fama.] nõ quod aliquid ibi sæui criminis existimaretur ppter fœdus naturę: sed qa coram omnibus eam nimis osculabatur, & ponebat manus in gremium eius: & ideo fuit ei indicta purgatio sic extra de pur. cano. c. cum in iuuentute.
c ¶ Episcopis.] Argum. quòd solus metropolitanus non potest audire causam episcopi, etiã ciuilem vt 11. quæstio. 1. si clericus. & 6 quæstione 4 si inter.
d ¶ Bestiarum.] infra 86. dist. qui venatoribus.
e ¶ Excommunicatus abscedat.] vt non intersit cum eis negotijs communibus.

¶ Idest, pp sanguinis ppinquitatẽ. extra de psump cũ in iuuẽtute. C. de epi. & cle. eũ q. Arch.
Archieps solus causam epi audire non potest. 2 Scil cet mistã vt hic erat; nam de vitio hic agitur. Arch.

& Gallos irreuerenter implicat. Verum iste (si ita est, vt audiuimus) merito iuuenis dicitur: qui iuuenilibus desiderijs occupatus nulla † grauitate constringitur. *& infra.* Nam (vt B. dicit Hieronymus) venatorem [a] nunquam legimus sanctum. *& infra.* Nihilominus autem de hoc episcopo relatum est apostolatui nostro; quòd cum quadam filia sua immoderatam teneat familiaritatem: & ob id mala fama [b] ei o. ta sit: pro qua re à sanctitate tua, cęterisq; coepiscopis suis commonitus, atq; correptus est: sed nullatenus emendatus: quæ res in hoc maximè displicet, & magis ac magis deteriorem de se reddit opinionem, in quo beatitudinis tuæ, & cęterorum coepiscoporum suorum mõnibus non obedit: & per inobedientiam in culpam protoplasti relabitur. Oportet ergo fraternitatẽ tuã synodale cum episcopis, [c] & suffraganeis tuis conuocare conciliũ, & hunc salutaribus eloquijs epm conuenire, atque illi pastorali auctoritate præcipere, quatenus ab omnium bestiarum [d] vel volucrum venatione penitus alienus existat: atque ab immoderata filiæ suæ familiaritate semet omnino coerceat: quod si parere contempserit, & tam pro venationis declinatione, quàm pro immoderata filiæ suæ conuersatione vitanda à vobis admonentibus obedire distulerit: à vestro collegio excõicatus abscedat. [e] Quòd si in hoc cõtumax adhuc apparuerit, à ministerio cessare debebit.

† nulla senum grauitate] Iuo. Ad c. 5. Michęę, & in ps. 90.

[*Ex concilio* [a] *Aurelianensi* 4.]

PALEA C. II.

EPiscopum, presbyterum, aut diaconum canes ad venandum, aut accipitres, aut huiusmodi res habere nõ licet. Quod si quis talium personarum in hac voluptate † sæpius detentus fuerit: si episcopus est, tribus mensibus à communione [β] suspendatur; diaconus verò ab omni officio, & communione suspendatur.

Extra de cleri. ven. c. 1. Burc. l. 2. c. 213. Iuo, p. 5. c. 366. & p. 6. c. 288. & p. 13. c. 30. Pano. l. 3. c. 167
† al. voluntate sæpius detentus

a ¶ Aurelianensi.] *Hęc Palea est in decretalibus, titu. de cleri. ven. c. 1. citatur ex concilio Aurelianensi, & in Pannor. ex c. 8. Sed in Aurelianensibus, quæ extant, non est inuenta. Burchar. & Iuo, p. 6. c. 288. citant ex Meldensi. Eadem verò sententia est in Agathensi, c. 55. (quod etiam citat Iuo, p. 5. c. 366. & p. 13. c. 30.) & in Epaunensi, c. 3.*

β ¶ A communione.] *In decretalibus legitur* à communione si presbyter, duobus; si diaconus, ab omni officio suspendatur. *Apud Burchardum est,* se à communione suspendat, presbyter duobus, diaconus vno ab omni officio & communione suspendatur: *neque multo aliter apud Iuonem, par. 6. & in concilio Epaunensi. In Agathensi autem, & apud Iuonem, par. 5.* Se à communione suspendat; presbyter duobus mensibus se abstineat: diaconus verò ab omni officio & † communione cessabit. *Verum apud eumdem Iuonem, par. 13. ex concilio item Agathensi hoc modo legitur:* se à communione abstineat; † presbyter duobus mensibus se abstineat; diaconus vno ab omni officio, vel communione cesset.

† al. vel
† al. suspendat.

PALEA. C. III.

OMnibus seruis Dei venationes, & siluaticas vagationes † cum canibus: & vt accipitres, aut falcones habeant, interdicimus.

Extra de cleri. ven. c. 2. Burc. l. 2. c. 214. Iuo, p. 6. c. 289.
† al. fatigationes.

¶ *Hęc etiam Palea habetur eod. titu. de cleri. ven. c. 2. vbi ex eodem concilio Aurelianensi citatur quemadmodum & apud Burchardum, & Iuonem. Sententia ysdem pene verbis est in synodo Francica sub Zacharia Papa, quę & conciliorum tomis est inserta, & habetur lib. 5. capitular. c. 2. & manuscripta etiam inter epistolas Zacharię in codice sæpe memorato monasterij Dominicanorum.*

Concubina[a] *autem hic ea intelligitur, quæ cessantibus legalibus instrumentis vnita est, & coniugali affectu asciscitur;*[b] *hanc coniugem facit affectus; concubinam vero lex*[c] *nominat. De hac dicitur in concilio Toletano 1.c.17.*

¶ Qui non habet vxorem, sed loco illius concubinam, à communione non repellitur. C. IIII.

Iuo,p.8. c. 64. Pan.l.6. c 49. † al. tantum

IS,[a] [d] qui non habet vxorem, & pro vxore concubinam habet, à communione non repellatur: tamen † vt vnius mulieris, aut vxoris, aut concubinæ sit coniunctione[e] contentus.

¶ al. fidelem
† al. tantum

[a] ¶ Is,qui non.] *Integer concilij canon, qui apud Iuonem quoque, & in Panormia refertur, est hic:* Si quis habens vxorem fidelis, † concubinam habeat; non communicet. Ceterum is, qui non habet vxorem, & pro vxore concubinam habet; à communione non repellatur: tamen, † vt vnius mulieris, aut vxoris, aut concubinæ, vt ei placuerit: sit coniunctione contentus. Aliàs viuens abijciatur, donec desinat, & ad pœnitentiam reuertatur. *Neque vero omne concubinarum genus eo etiam tempore permittebatur. De quibus quid in legibus gentilium Imperatorum legatur, nihil opus est referre. Certe Iustinianus nouella 18.cap.5. (vt est apud Iulianum antecessorem) quasdam concubinas comparat quodammodo vxoribus; quæ sine dotalium tabularum solennitate ductæ fuerant. Ad quod concubinarum genus referendum est quod scripsit B. Augustinus in libro de bono coniugali, & refertur infra 32.q.2.cap.solet. In quibus hæc tria erant necessaria: primum, vt vterque esset solutus: deinde fides mutua, quod alteri non iungerentur, neque à procreatione filiorum abhorrerent: tertium, vt vsque ad mortem in ea vitæ coniunctione manendum sibi proponerent. Et in his quidem scribit B. Augustinus posse aliquo modo dici nuptias esse, & connubium; quamuis sic habitam non audeat appellare vxorem; quia non interuenerant instrumenta dotalia, & alia, quæ iure ciuili, & canonico requirebantur, vt esset legitima vxor: quod habetur in prædicta nouella 18. & infra 30.q.5. cap. aliter. Itaque huiusmodi mulieres, cum non essent vxores, vocabantur concubinæ: sed ob illa tria, ac præcipue, quod in affectu maritali permanere statuerant, permittebatur ipsis communicare; habebanturque tamquam vxores minus solenniter ductæ. Et hoc est, quod hic, & in sequenti capite dicitur, pro vxore, & loco vxoris habere concubinam: Idque Gratianus ipse ad finem capitis antecedentis.§ concubina. indicauit. Nam concubinarum ad tempus adhibitarum, etiam si filiorum procreandorum causa haberentur, plane illicitus erat concubinatus: quod asserit idem B. Augustinus, c. audite. infra ead. & in eodem libro de bono coniugali, cap. concubina. inf. 32.q.2.*

¶ al. consonantia

Item Isidorus de distantia † *noui & veteris testamenti.*

¶ De eodem. C. V.

Iuo,p.8. c.66. Pann.l.6. c.50.

CHristiano[f] non dicam plurimas, † sed nec duas simul habere licitũ est, nisi vnam tantum aut vxorem, aut certe loco vxoris, (si coniunx deest) concubinam.

[*Ex dictis Augustini in lib. 50. homiliarum, homilia 49.*]

PLAEA. C. VI.

Burc.l.9 c.1. Poly.l.6.tit.8. Iuo,p.8. c.153. Pann.l.6.c.43.

AVdite charissimi membra Christi, & matris catholicæ ecclesiæ filij. Quod dico competentibus & fidelibus, audiant pœnitentes. Quod dico fideli-

CONCVBINA. CASVS. Dicitur hic, quod in præcedenti dist. accipitur concubina, quæ cognoscitur vxoris affectu: sed nõ fuit ducta cum solennitate: & talem lex concubinam vocat. Duo sequentia cap. plana sunt.

a ¶ Concubina.] hic respicit id quod dixi supra proxi. dist. cap. 1.

b ¶ Asciscitur.] idest, amplectitur.

c ¶ Lex.] Canonica. vt in f. cap. proxi. vel etiam lex ciuilis: quia concubinatus à lege nomẽ accepit, vt ff. de concu. l. in concubinatu.

d IS qui.] 30. q. 5. aliter. cõtra. Sed ibi loquitur quando non constat de mutuo consensu.

e ¶ Cõiunctione.] secundum leges ita est, quod si impares sunt personæ cõtrahentium, nõ præsumitur matrimonium, nisi dotalia instrumenta interueniãt. C de nup. imperialis. §. immo. & illud. ff de do donationes. secus si pares. ff. de ritu nup. in liberæ. secundum canones semper præsumitur adulteriũ, nisi appareant legales solẽnitates, vt 30. q.5. aliter. extra de clande. despon. cum inhibitio.

f CHristiano.] ¶ Concubinã] idest, mulierem non solenniter ductam: si tamẽ mutuus cõsensus interuenit. aliàs concubinã non licet habere, vt 32.q.4.nemo.

CETE-

Nam & ea non lex, appellatur. 31. dist. Nicæna. Archid.

De hoc nota ead q. nostra tes. in fi. & 3.q 4. cõsanguineorũ. in princip.

Et 35.q.3. de cõsangui nitate. nam nulli fornicari licet.88. dist fornicari. Hu.

¶ Cũ hoc tex. cõcor. Alex. de Imo. in l. & si post tres. circa prin. ff. si qs cau. & glo. in Auth. de trie. & se. § & quod sæpe. in vet. filiorũ. & ibi no. Ange. col. 3. ad hoc, quod dicto, plurimas, importet numerũ trium. Item adde Bar. in l. si gemma ad fi. ff. de aur. arg. leg.

CETERUM. Hæc est tertia pars distinctio. in qua dicitur, quod cum vero cõcubinario ex causa põt dispensari, Io. de Fant.

CASUS. Dictũ est supra, quod si quis præter vxorem habuit vxoris affectu concubinam, promoueri non potest: sed si fornicariam habuit, nec habetur suspectus de incontinẽtia in futurum, poterit promoueri.

FRaternitatis. CASUS. Clericus quidam mortua vxore in subdiaconum est promotus, qui secundas nuptias non contraxit, verumtamen cum Micena ancilla sua fornicationẽ cõmisit: modo volebat in diaconum ordinari: vnde quæsiuit Florentinus eps, an possit? Et respondet Pelagius Papa, quod sic, duabus rationibus. Vna est, quia defectus nostri temporis non patitur rigorem antiquorum canonũ valere: & quia ætas istius subdiaconi suspicionem incõtinentiæ à se remouere videtur: Micena vero ancilla, de qua cõfessus est filios habuisse, monasterio tradatur. Plana sunt quæ sequuntur vsque ad §. quod ergo.

a ¶ Non patitur.] Ecce casus, vbi plus iuris habet luxuria, quam castitas: quia castus repelleretur si cõtraxisset cum secunda: sed fornicator non. ad idem facit extra de biga. quia circa. Item per istud cap. quidam dicunt derogatum esse illi 25. distin. cap vlt. quia cũ istud sit æquitas, & illud rigor, merito æquitas præponitur rigori, vt 45. distinct. licet. 50. dist. ponderet. extra de fur. cap. vlt. C. de iud placuit.

b ¶ Professura] alibi dr quod debet vendi, vt 81. dis. quidã. alibi dr quod redigitur in seruitutem, vt 32 dist. eos. Sed dic, quod diuersitas pœnarũ episcopo dat opuo-

Luxuria quãdoq; plus iuris hẽt quam castitas.

; Immo fuit dispensatũ, vt j. patet. & j. §. proxi. & not. j. distin proxi. c. 1.

bus, dico & competentibus & pœnitentibus. Audiant catechumeni; audiant omnes, omnes timeant; nemo contemnat: sit mihi in consolationem vester auditus, ne vobis sit in testimonium dolor meus: Competentibus dico, fornicari vobis non licet: sufficiant vobis vxores: β audiat Deus, si vos surdi estis: audiant Angeli, si vos contemnitis. Concubinas vobis habere non licet: & si non habetis vxores; tamen non licet vobis habere concubinas, quas postea dimittatis, & ducatis vxores: tanto magis damnatio vobis erit, si volueritis habere vxores & concubinas.

α ¶ Competentibus.] *Hoc loco verba sunt ex originali in suum ordinem restituta. Qui autem vocarentur competentes; declarat B. August. in sermone ad competentes; atq; intelligi etiam potest ex eodem B. August. alibi, & ex alijs.*

β ¶ Vxores.] *In hac præcipue parte non sunt relata propria verba B. August. sed nonnulla omissa, ac mutata. Nam ipse ita scribit:* Sufficiant vobis vxores, aut nec vxores: concubinas vobis habere non licet: Audiat Deus, si vos surdi estis: audiant Angeli eius, si vos contemnitis: concubinas vobis habere non licet: si audiant competentes, quod dico fidelibus, non habetis vxores, non licet vobis habere concubinas, quas postea ducatis vxores; quanto magis damnatio vobis erit, si habere volueritis & concubinas, & vxores dimittatis?

3 *Ceterum, si non talis concubina fuerit, & ætas illius, de quo agitur, futuræ incontinentiæ suspicionem auferre dinoscitur, Apostolica concessione ad ordinem diaconatus prouehi potest.*

Vnde Pelagius Papa scribit Florentino † episcopo. † al. Florentia

¶ Qui post mortem vxoris habuerit de ancilla filios, diaconus fieri permittitur. C. VII.

FRaternitatis tuæ relatione suscepta, eius latorẽ secundas quidem nuptias expertum nõ fuisse didicimus; castitatem tamen eum † priori non seruasse coniugio designasti. Et quamuis multa sint, quę in huiusmodi casibus obseruari canonice iubeat sublimitatis † auctoritas: tamen quia defectus nostrorũ temporum, quibus non solum merita, sed corpora ipsa hominum defecerunt, districtionis illius non patitur [a] in omnibus manere censuram, & ætas istius de quo agitur, futurę incontinentiæ suspicionem auferre dinoscitur; vt ad diaconatum possit prouehi, temporum, vt dictum est, conscendentes defectui concessisse nos noueris. *& infra.* ¶ Micenam † vero ancillam eius, de qua se post transitum vxoris filios habere confessus est, iubemus, vt tua dispositione cuiquam monasterio continentiam professura [b] tradatur. γ

Ans. l. 7. c. 68. al. 75. Poly. l. 2. tit. 1. † al. cum

† al. subtilitatis

† al. Micinam

γ ¶ Tradatur.] *Apud Anselmum sequitur:* vt meliori sorte ad quod promouetur officium, sub bonæ possit famę merito ministrare; nec aliqua opinionis eius maculandæ relinquatur occasio: *neque multo aliter in Polycarpo.*

Hoc ex dispensatione misericordiæ: ceterum ex rigore disciplinæ intelligitur illud Aurelianensis δ concilij.

δ ¶ Aurelianensis.] *Hæc ad verbum habentur in concilio Gerundensi, cap. 8.*

optionem, 1. vt ext. de off deleg. de causis. Vel distinguas, an sint publice ductę quasi vxores, vel nō. 15. q. vlt. cū multę. Sed qualiter pcipitur isti intrare religionē, cū hęc res nō sit pręcepti, vt 32. q. 1. integritas? Dic, q ratione delicti cogitur intrare monasteriū, qnq; aliquis ad agendam

i De hoc nō. 21. q. 2. in summa. Religionem qnq; cogitur qs intrare.

seruant: vel quia corruptæ erant cum quibus contraxerunt: vel meretricari non cessant, licet in vxores ducantur. & hoc probatur per cap. quæ sequuntur.

¶ Meretricari] hæc ratio non valet: quia numquam maritus corruptæ promouetur.

¶ Non admittatur ad clerum, qui præter vxorem, aliam cognouerit. C. VIII.

Burch. l. 2. c. 38. Iuo, p. 6. c. 139.

SI quis de laicis post vxorem, aliam cuiuscumque conditionis cognouerit mulierem, in clericū nullatenus [a] admittatur.

4 *Quod ergo de pellice, & meretrice apud Gregorium, & Innocentiū scribitur; propter spem futuræ incontinentiæ constitutum creditur: quia difficile continentiam seruat, qui se illicito concubitu maculare non metuit. Vel* [al. &] *probibetur ordinari, qui pellicem, vel meretricem cognouerit maritali affectu: vel quia corrupta florem virginitatis amiserit, vel quia meretricari* [b] *non desinit, licet in vxorem ducatur. Vtrumq; enim, impedimentum cuilibet præstat, quominus ad sacros ordines pertingere valeat.*

Vnde Hilarius Papa in synodo Romana, c. 2. scribit, dicēs,

¶ Qui virginem non duxit vxorem, ad sacros ordines non accedat. C. IX.

Ans. l. 7. c. 12. al. 15. Pann. l. 3. c. 50.

¶ Curandum] orig. ¶ gradus] ori.

CVrandum [ergo] in primis est, ne ad sacros ordines † (sicut gestis prioribus ante pręscriptum est) quisquā, qui vxorem non virginem duxit, [c] aspiret.

¶ forte] Syllacenio

Item Gregorius vrbis Romanæ præsul Squilatino † Episc. lib. 2. epist. 25.

¶ Bigamus, vel pœnitens, corpore vitiatus, litteras ignorans, curię vel conditioni obnoxius, clericus non fiat. C. X.

Ans. l. 7. c. 35. al. 41. Poly. l. 2. tit. 31. Iuo, p. 8. c. 288.

¶ al. pœnitent: m. al. publice pœnitentem al. solenniter pœnitētem

PRęcipimus, ne vmquā illicitas ordinationes facias: nec bigamum, aut qui virginē non est sortitus vxorem, aut ignorantem litteras, [d] vel in qualibet parte corporis vitiatum, [e] vel pœnitentiæ, † vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium ad sacros ordines permittas accedere: sed si quos [f] huiusmodi repereris, non audeas promouere.

Item in Neocæsariensi concilio, c. 8.

¶ Non fiat sacerdos, cuius vxorem euidenter constat adulterium admisisse. C. XI.

Ans. l. 7. c. 19.

SI cuius vxorem adulterium cōmisisse, cum esset laicus, euidenter fuerit comprobatum; hic ad ministerium ecclesiasticum admitti [g] non potest. Quod si in clericatu iam

CVrādū.] CASVS. In hoc c. dicitur q ad sacros ordines promoueri nō potest qui vxorē virginem sortitus non fuerit.

c ¶ Virginem duxit.] 30. q. 5. qualis.

PRęcipimus.] CASVS. Septē genera hominū in hoc c. enumerātur, q à promotione repellūtur, vt bigamus, &c.

d ¶ Ignorantem litteras.] scilicet, prorsus, vt 36. dist. illiteratos. [i]

e ¶ Vitiatum.] enormiter.

f ¶ Sed si quos.] iam ordinatos supple aliter idem repeteret.

i Et 1. q. 1. §. ecce si clericus ver. hoc solū. ext. li. 6. de tēpo. ord. nullus. ver. pœna imponitur talem ordinanti.

SI cuius.] CASVS. Aliqs accepit virginem in vxorē: ipsa postea adulteriū cōmisit: qrebatur vtrū talis deberet pmoueri, vel remanere in ordine iam suscepto. Et respondet, q si laicus est, nō pōt postea ad ecclesiasticū ordinē promoueri: si clericus est, dimittat eam: alioquin sit à ministerio alienus. Idem est ex toto casu sequentis capituli.

g ¶ Admitti.] Sed nonne hic videtur nimius rigor, q aliquis sine culpa sua puniatur? 4 Propter hoc intelligunt quidam qđ hic dicitur, quādo maritus patronus est turpitudinis, & leno: sed certe tunc repelleretur propter proprium delictum, vt 32. q. 2. cap. 1. &c. Dic ergo, q ideo prohibetur, quia est maritus

4 Sub. qđ fieri nō debet, vt vř 16 q. 7. inuentū. 56. dist satis. 74. distin. gesta. Archid.

dam pœnitentiam, vt 50. dist. si ille. & 81. dist. si quis clericus. vel expone, iubemus, idest, consulimus.

a SI quis.] ¶ Nullatenus] Hic de stricto iure loquitur, vt [2] illud 25. dist. primum.

2 Sub. & illud. 1. q. 7. si quis omnē.

QVOD ERGO.] Hæc est quarta pars huius dist. in qua probat per sex auctoritates sanctorum patrum, q nullus episcopus debet ordinare bigamum, vel viduę maritum, illiteratum, pœnitentē, obnoxium curiæ, nec illum qui cognouit vxorem suam postquā sciuit illam adulteram. Ioan de Fant.

CASVS. Dictū est s. in cap. fraternitatis. q ille, qui fornicatus est, pōt promoueri. sed quia videbatur c̄trium ei quod dictum est s. in 33. dist. in c maritum & cap. laici. ideo constitutū est, qa tales cū difficultate cōnentiam

corruptæ: tñ si non cognouit eam post adulterium perpetratū, promouetur, vt j ea. cap. vlt. Sed pone, q vir accuset vxorē de adulterio: nūquid pendente accusatione tenetur ei reddere debitū, si talis est, q vult promoueri? Dicūt quidā, q non: qa si reddit, fit ei præiudiciū: sicut nec cogitur reddere debitū ei quam audiuit esse ancillam, vt ext. de coniugio seruorum, proposuit. [5] Sed tamen ibi alia ratio est: quia cum serua non est matrimonium, sed hic est matrimonium. vnde melius videtur, q sibi præiudicet cognoscendo eā, quā q illi iniuriam faciat, scilicet, denegando ei debitum & tñ hoc sequitur, q aliqs punitur ex eo, qđ tenet facere ex necessitate, & est cōtra id. 23. q. 4. Nabuchodonosor. [6] vbi dicitur q nemo puniēdus est ex eo, quod necesse habet facere.

Maritus sine metu bigamiæ, an vxori debitum reddere possit pendente accusatione adulterij.

5 Vbi d hoc, & ext. de adult cap. vlt. ibi videas.

6 Aliās incipit. vasa itæ.

Item ex hoc sequeretur, quod aliquis pro vno facto mereretur pœnam & præmium: quod est contra id. 8. q. 1. sciendum. Item ex hoc sequitur, quod aliquis pro vno facto & meretur & demeretur: quod est contra id. ff. de neg. gest. siue. meretur enim dum cognoscit vxorem, vt 33. q. 5. c. 1. Et quod vna res habet contrarios effectus: quod est contra id ff. de sol. qui hominem. §. vlt. Ioan. Posset tamen dici, quod si maritus reddat debitũ vxori corruptæ, non præiudicet sibi quin possit promoueri: quia tunc potius dicitur cognosci ab vxore, quam cognoscere ipsam, vt 32. q. 5. ita ne. sicut nec facit sibi præiudicium quin possit eã accusare de adulterio: licet sit arg. 33. q. 1. si quis. ff. sol. mat. cũ mulier. ff. de adult. si vxor. §. vlt. quid iuris sit de hoc, in quæstione notaui, ibi videas, &c. Posset tamen probabiliter dici, quod sibi præiudicat quo ad legem promotionis, quæ factũ solũ requirit, non quo ad legẽ Mosaicã, vt 15. q. 1. §. fin. non obstat, quod inuitus hoc fecit, vel passus fuit. argu. 26. dist. acutius. hoc totum determinat decre. extra vt lite pen. c. 2. Barth.

§. clericos autem non aliter ordinari. coll. 9.

b ¶ Laicus.] Ideo dicit de laico, quia minus videretur de eo: vel ideo quia si clericus hoc faceret, non solum non promoueretur, sed omni priuilegio ecclesiastico & dignitatis priuaretur, vt 84. dist. in. quisquis.

eo constituto, adulterauit, dato repudio dimittere eam debet. Si vero retinere eius consortium velit, non potest suscepto ministerio perfrui.

Item ex concilio Martini Papæ. Apud Martinũ Bracaren. c. 28.

De eodem. C. XII.

SI laici† vxor in adulterio fuerit deprehensa, hic talis ad ministerium ecclesiasticũ nullo modo adducatur. Si autem post ordinationẽ alicuius clerici vxor adulterata fuerit, dimittat eam. Si autem cum ipsa voluerit permanere, à ministerio alienus sit.

† *alicuius laici*] orig.

Præmissis auctoritatibus bigami, & qui virgines nõ sunt sortiti vxores, à sacris ordinibus prohibentur. Sed quæritur, si quis ante baptisma viduam duxerit vxorem, an propterea sit prohibendus à sacris ordinibus.

De *his ita scribit Innocentius Papa Victricio Rothomagen. episcopo, epist. 2. c. 5.*

¶ Qui ante baptisma, seu post baptisma viduam duxit vxorem, non admittatur ad clerum. C. XIII.

SI quis [a] viduam (licet laicus [b]) duxerit vxorẽ, siue ante baptismum, siue post baptismum, nõ admittatur ad clerum: quia eodem vitio [c] videtur exclusus. In baptismo enim crimina dimittuntur, non acceptæ vxoris cõsortium relaxatur. *& infra* ¶ Quod si nõ putatur vxor esse computanda, quæ ante baptismum ducta est, ergo nec filij, qui ante baptismum geniti sunt, pro filijs habeantur.

Ansel. l. 7. c. 11. Iuo. p. 6. c. 55.

C. 6. eiusdem epist.

Prohibentur etiã bigami à quolibet ordine clericatus, iuxta illud Ambrosii epist. 82. ad Vercellensem ecclesiam.

¶ Qui secunda coniugia sortitur, clericus non fiat. C. XIIII.

COgnoscamus nõ solum hoc de episcopo, & presbytero [d] Apostolum statuisse; sed etiam Patres in concilij† Nicæni tractatu addidisse, [e] neq; clericum quẽquam debere esse, qui secunda coniugia sortitus sit.

Iuo. p. 8. c. 190. Pan. l. 6. c. 63.

† *concilio Nicæno tractatus*] orig.

5 *Similiter etiam viduarum mariti, vel ancillarum, vel meretricum, clerici fieri non possunt.*

Vnde in canonibus Apostolorum, c. 18. legitur.

1 De hoc ea. q. c. 1. & 33. q. 2. placuit.

SI laici.] PRÆMISSIS. CASVS. Ex supradictis infert Grat. quod bigami, & qui virgines nõ habuerunt vxores, promoueri non possunt. Nũc incidenter quærit, an ille, qui ante baptisma viduam duxerit vxorem, possit promoueri: & probatur, quod non, per seq. cap.

SI quis viduam.] CASVS. Quidam dicebat, quod si quis ante baptisma viduã duxerit in vxorem, quod propter hoc non debet repelli à promotione: quia illa vxor non reputatur. quare Victricius Rothomagen. episcopus quæsiuit, an hoc esset verum? Et respondet Innoc. siue ante baptisma, siue post, viduam duxit vxorem, repelli debent à promotione: quia eadem causa videtur exclusus, qui ante baptisma duxit eam, qua is qui post baptisma. Nam in baptismo vitia dimittuntur, & non consortium vxoris: alioquin qui ante baptisma nati sunt, non debent filij reputari. Omnia quæ sequuntur vsq; ad c. si subdiaconus. per te videre potes.

a ¶ Si quis.] hoc bene habes in Authen. de sanc. episc.

c ¶ Vitio] idest, defectu. 2 ss. 56 dist. quia simpliciter. & 26. dist. acutius.

d COgnoscamus.] ¶ Et presbytero] supple & diacono. 81. dist. c. 1.

e ¶ Addidisse] Aug. tamen dicit, quod secundum interpretationem Apostolus intellexit 3 de quolibet ordine, vt 81. dist. c. 1.

SIMILITER. Hæc est 5. pars dist. in qua dicit, quod qui contrahit cum ancilla, vel cum ioculatrice, non potest fieri episcopus, vel presbyter. Ioan. de Fant.

2 Vel id est, impedimento.

3 Et lex dicit, quod ex mente legis est perinde accipiendũ, ac si ex verbis legis esset. ff. de verb. sig. nominis. §. verbum.

a ¶ Si

a SI quis.] ¶ Ancillã.] Sed quare hic prohibetur, cũ tamen eo ipso, q aliquis ducit ancillam suam in vxorem, ipsa libera efficiatur? vt C. de lat. li. toll. authẽ. ad hæc. & C. de oper. lib. libertæ. similiter tenet matrimonium cum aliena ancilla, vt 29. q. 2. c. 1. & 2. Rñdeo propter propter prærogatiuam sacerdotij. Vel ideo quia non videtur ibi esse plenum matrimonium, vt 32. q. 2. sicut non omnis. & ideo non videtur ibi esse plenum sacramentum. Vel hoc ideo contingit, quia vilis persona præsumitur, qui contrahit cum ancilla.

Ancilla cum dño contrahens libera efficitur.

Idest, tale matrimoniũ non vĩ plenè designare Christi & ecclesiæ sacrm. sm L. & Hu.

b Vidua est.] Vt hoc melius intelligas, dic q vidua dicitur quæ à viro idua, idest, diuisa vel separata est. Nam iduo, as, dĩ separare vel diuidere. & dicitur sic ab idus, quod est diuisio vel separatio, secundum Pul. & dic vidua, scilicet ex cuius copula quis impeditur Hug. Io. de Fan.

c ¶ Maritus.] qui in eam gessit mariti titus, eam carnaliter cognoscendo. Lau.

¶ Meretrix.] alibi dĩ meretrix cuius turpitudo publice venalis est. 32. q. 4. meretrices.

¶ Quæ multorum.] quæ admiserit plures, quàm 23. millia hominum, vt 45. dist. disciplina. vel quæ admisit 60. vt extra de clerico excomm. cap. latores.

SED POSTEA. Hęc est vij. pars huius dis. in qua ponit quomodo olim cum bigamis dispẽsatum fuit, vt subdiaconi essent. Io. de Fan.

Adde glo. de spõ. inter opera. glo. & Cy. in l. mercalem. C de cõd. ob turp. cau. Bal. in l. neque natales. C. de pb.

¶ Spectaculis publicis mancipatam vel eiectam, vel ancillam ducens vxorem, diaconus non fiat. C. X V.

SI quis viduam, aut eiectam acceperit, aut meretricẽ, aut ancillam, [a] vel aliquam de ijs, quæ publicis spectaculis mancipantur: non potest esse episcopus aut presbyter, aut diaconus, aut ex eorum numero, qui ministerio sacro deseruiunt.

6 *Quæ autem sit vidua, quæ eiecta, vel meretrix, Hieronymus epist. 128. ad Fabiolam de veste sacerdotali ostendit, dicens.*

¶ Quæ sit vidua, vel eiecta, vel meretrix. C. XVI.

Iuo, p. 8. c. 297. Pann. l. 6. c. 68.

VIdua est, [b] cuius maritus [c] est mortuus: Eiecta est, quæ à marito viuẽte proijcitur: Meretrix, [d] quę multorum [e] libidini patet.

Apud Martinũ Braca. c. 44. Ex concil. Toletano 1. c. 4.

7 *Sed postea temporum defectui condescendens Papa Martinus in minoribus ordinibus eos constitui permisit, non † regulam præfigendo, dicens.*

† Hæc verba, *non regulam præfigendo*, absunt ab aliquot exẽplaribus.

¶ Inter lectores, vel ostiarios deputetur subdiaconus secundam ducens vxorem. C. XVII.

SI subdiaconus [f] secundam vxorem duxerit, inter lectores [g] vel ostiarios habeatur, ita vt Apostolum non legat.

Necessitate tamen exigente bigamus vsque ad subdiaconatum potest promoueri.

Ibid. c. 43. Ex concil. Tole. 1. c. 3.

Vnde Martinus Papa ait.

¶ Viduam ducens vxorem, subdiaconus, si necessitas exigat, fieri potest. C. XVIII.

LEctor, si viduã alterius, vxorẽ acceperit, in lectoratu pmaneat: aut si forte necessitas sit, subdiaconus fiat: [h] nihil autem supra. Similiter & si bigamus fuerit.

8 *Quibus autem propria coniugia prohibentur, interdicitur etiam nuptialibus conuiuijs interesse.*

Vnde in Agathensi concilio, c. 39. legitur.

¶ Nuptiarum conuiuijs presbyteri interesse non debent. C. XIX.

Burc. l. 2. c. 134. Iuo, p. 6. c. 208. Polyc. l. 4. ti. 31.

PResbyteri, diaconi, subdiaconi, vel deinceps, quibus

e ¶ subdiaconus.] S CASVS. Quidã promotus ad subdiaconatum secundam duxit vxorem: quærebatur quam pœnã pati deberet? Et respondet Martinus Papa, q debet redigi inter minores ordines: epistolã verò postea legere non debet. Sequẽs autem §. patet.

f ¶ Si subdiaconus.] collige casum ex eo quod habetur. 31. dist. §. similiter. in fine.

g ¶ Inter lectores.] hoc ex dispẽsatione, sed de iure communi perdit priuilegium clericale, vt 84. distin. quisquis. ideo sit hoc ex dispensatione, q remanet in sacris minoribus ordinibus.

LEctor.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd si aliquis in minoribus ordinibus constitutus viduam duxit in vxorem: vel bigamus fuerit, ex dispensatione poterit ad subdiaconatum promoueri, alias non.

Dispensatio vtrum possit cũ bigamo fieri.

h ¶ Fiat.] Sic ergo Papa dispensat contra Apostolum, vt hic, & 32. dist. presbyter. Innocẽtius tamẽ dicit, quod non licet dispensare cum bigamo, vt extra de bigamis, nuper & hoc idẽ dicit Martinus. 50. dist. si quis viduam. Lucius tamen dispensauit cum Panormitano archiepiscopo, qui fuit bigamus. Item habes hic, q licet sit dispensatum in vno ordine, non ideo intelligitur dispensatum in cęteris, vt. 12. dist. nos consuetudinem & 50 dist. quicumque pœnitens. sic dispensatus in primo matrimonio, & non in secundo, vt 36. q. 2. si autem.

* *Non est absurdũ quæ admisimus, positum. Vide D. Tho. 4 dist. 2 q 3.*

PResbyteri.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd illi quibus non est licitum contrahere matrimonia, cõuiuijs nuptiarum interesse non debent, ne propter motus obscœnos & turpia cantica visus & auditus eorum contaminentur.

ducendi vxores licentia [a] non est, etiã alienarũ [a] nuptiarum euitent cõuiuia; nec his cœtibus misceãtur, vbi amatoria cantantur, & turpia; aut obscœni motus corporum choreis, & saltationibus efferuntur; ne auditus, aut obtutus sacris mysterijs † deputati turpium spectaculorum, atque verborum contagione polluantur.

[a] ¶ Licentia non est.] *In codicibus impressis legebatur*, licentia modo non est. *Expuncta est dictio*, modo, *quæ neque in originali, neque in vetustis exemplaribus Gratiani, aut Burch. Iuone, concilio Venetico. c. xi. (vbi hoc idem reperitur) habetur. Ac presbyteris quidem nunquam, ne apud Græcos quidem, licuit ducere vxores.*

Vidua vero intelligenda est, si post solemne fœdus nuptiarum, morte interueniente, à viro suo diuisa fuerit. Cæterũ, si antequam conueniant, fatali necessitate ab alterutro diuisi fuerint; licet ex sponsalibus vxor sit appellata, non tamen post mortem sponsi, etiam si in propria sit ducta, & cum eo velata, vidua appellatur, nec ex eius copula à sacris ordinibus aliquis prohibetur.

Vnde Pelagius Papa scribit.

¶ Qui cum alio velatam, non tamen illi nuptam, vxorem duxit, sacerdos fieri non prohibetur. C. XX.

Valentino [b] clerico, cui mulier cum alio ante velata, non tamen ei nupta, sed virgo permanens, post mortem eius, cum quo velata erat sponsa, † coniugali est copula sociata, quia iterum † velamen accepit, nullum in promouendo generetur obstaculum, quia nihil est (quantum ad hunc articulum pertinet) quod ei de canonicis obuiet institutis.

DISTINCTIO XXXV.

Quibus [c] ordinibus bigami prohibeãtur: & vtrũ reputentur bigami, qui ante baptismũ habuerunt vnam, & post baptismum alterã: & an liceat sortiri vxores in sacris ordinibus constitutis, multorum auctoritatibus breuiter monstratum est.

¶ *Sequitur autem in descriptione illa Apostolica, vt sit sobrius, qui ordinandus est, non vinolentus: quod ex auctoritate veteris testamenti introductum est. Ministri enim tẽpli prohibentur vinum, & siceram bibere, ne ebrietate grauentur corda eorum, & vt sensus eorum vigeat semper, & tenuis sit, vel quia vẽter [d] mero æstuans facile despumat in libidinẽ: Vnde Noe in ebrietate nudauit fœmora: Loth, quẽ Sodoma nõ vicit, vina vicerũt. [e] Quod tamẽ † vinolẽ-*

[a] ¶ Etiam alienarum.] Et si clerici fuerint in aliquo cõuiuio, & aduenient ioculatores, surgant, & recedant de mensa, vt de consec. dist. 5. non oportet.

VIDVA. CASVS. Dictum est supra q̄ qui viduã habnit vxorem, repellitur à promotione. Nunc vero dicit, q̄ vidua est cuius vir post copulam carnalem est defunctus. Verumtamen si antequàm cognoscatur à viro suo, mortuus fuerit vir eius, non debet propter hoc vidua appellari, licet traducta fuerit & velata. Et si quis cum tali contraxerit, non repellitur à promotione. quod probatur seq. cap.

Valentino.] CASVS Valentinus duxit quamdam in vxorem, quæ antea fuit alteri desponsata, & cum illo velata: sed non fuit ab eo cognita, quia fuit morte præuentus, & sic virgo permanbt. Dicitur hic, q̄ propter hoc Valentino nullum impedimentum generatur quin valeat promoueri post mortem vxoris, vel ea viuente de consensu ipsius.

[b] ¶ Valentino.] hunc casum habes extra de biga. debitum.

Quib⁹.] CASVS. Dictum est supra à quibus ordinibus bigami ꝑhibeantur, & vtrum bigami reputentur q̄ ante baptismum vnã, & post baptismum alteram, vxores habuerunt, & an liceat sortiri vxores in sacris ordinibus constitutis. In hac vero 35. dist. prosequitur Gratianus tertium cap. Apostolicæ regulę, scilicet, oportet ordinandum non esse vinolentum, sed sobrium: quia in vete. testa. ministris tẽpli prohibebatur vinum & sicerã bibere, ne propter ebrietatem corda eorum grauarentur: & quia venter mero æstuans despumat in libidinem. & hoc probatur exemplo Noe, & exemplo Loth: & dicit q̄ vinolentus est qui frequenter vino repletur. Sequens cap. patet.

[c] ¶ A quibus.] Hic agitur de tertio cap. apostolicę regulæ, oportet ordinandum non esse vinolẽtum, sed sobrium. & introducit multa in commendationem abstinẽtiæ, & in reprobationem ebrietatis. interserit etiam de pœna illorũ, qui frequenter indulgent ebrietati, & dicit q̄ minores corporaliter puniuntur, maiores post admonitioné xxx. diebus cõione priuanť. vt j. e. c. vl.

[d] ¶ Quia venter.] pinguis venter grossum generat sensum 44. dist. §. si ergo.

† al. ministerijs.

Simile 17. q. 2. c. quod autẽ §. item si sponsa. Iuo, p. 6. c. 113.
† al. sponso
† al. interim.

Prima Timo. 3. & in glos. ad eũ locum habenť hęc omnia ex Hiero. epist. 83. 1. Timoth. 3. Leuit. 10.
j ead. c. venter. Gen. 9. & 19. Gl. iterlinearis. 1. Tim. 3.
† al. autem.

[e] Et qui nec sic resipuerint, deponẽtur, vt j. c. epi. Hug.

a Episcopus.] [a] Aleæ.] Clerici nō debent ludere, vel ludibus interesse, vt ext. de vi. & hon. cler. clerici. nec participes erunt ludentibus, nec inspectores ludi, vt in Authen. de san. episcop. §. interdicimus. coll. 9. Sed numquid potest repeti id, quod in alea perditur? Dicūt qui-

Clerici ludere, aut lusores spectare non debent.

Ludo pditū, an repeti possit.

d ¶ Priuetur.] aut verberetur, vt inf. ea. cap. vlt.

AB exordio.] CASVS. In hoc c. triplex status humani generis denotatur. Nā à principio mūdi carnes nō comedebamus, nec dabamus libellū repudij, nec circūcidebamur. post diluuiū vero data lege vinū cum carnib⁹ est assumptū? & repudij duritia est concessa, & cultellus circumcisionis est datus. Postquam vero Christus venit, ω reuoluit ad α, idest, finis ad principium: quia hodie non circumcidimur, nec damus repudij libellū, nec carnes omni die comedimus, dicente Apostolo, Bonum est vinum non bibere, & carnes non comedere, [illegible].

tus esse probibetur, non semel, sed frequenter vino repletus debet intelligi.

Hinc etiam in canonibus Apostolorum, can 43. & 42. legitur.

¶ Diaconus, presbyter, & episcopus ebrietati, & aleæ deseruientes, nisi desierint, deponantur. † C. I.

[d] communione priuentur.

Burc. l. 14. c. 5.
Poly. l. 6. tit 17.
Iuo. p. 13. c. 73.
Pann. l. 3. c. 170.
Rab. pœn. c. 28.

† [illegible], idest, deponatur.

EPiscopus, aut presbyter, aut diaconus, aleæ, [a] atque ebrietati deseruiens [b] aut desinat, [c] aut certe damnetur. † Subdiaconus, aut lector, aut cantor similia faciēs, aut desinat, aut cōmunione priuetur. [d] Similiter etiam laicus.

Item Hieronymus lib. 1. contra Iouinianum.

¶ Esus carnium, & vini potus, post diluuium concessus legitur, post Christi aduentum inhibitus. C. II.

AB exordio cōditionis humanę nec carnibus [e] vescebamur, nec dabamus repudiū, nec prępucia nobis eripiebantur in signum. [f] Hoc cursu ad diluuium vsq; peruenimus: Post diluuium autem cum datione legis, quam implere [g] nullus potuit, carnes ingestę sunt ad vescendum, & repudia concessa duritię, [h] & cultellus circumcisionis appositus, quasi Dei manus plus in nobis creauerit, quàm necesse est. Postquam autem Christus venit in fine temporū, & ω [i] reuoluit ad α, [k] & extremitatem retraxit ad principium, nec repudium nobis dare permittitur, nec circumcidimur, nec comedimus [l] carnes, dicēte Apostolo: [Bonum est vinum non bibere, & carnes non comedere.] Et vinum enim cum carnibus post diluuium dedicatum est. [m]

Matth. 19.
Act. 15.
Gal. 5.
Rom. 14.

Idem lib. 2. contra Iouinianum.

¶ Alienum est à sapiente potationibus & ebrietatibus vacare. C. III.

Prouer. 20.

LVxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas; omnis, qui cum his miscetur, non erit sapiens.

e ¶ Nec carnibus.] tamen Lamech fuit venator, sed illud fuit propter pelles, nō propter carnes. 31. q. 1. quomodo.

Lamech fuit venator.

f ¶ In signum.] vt per eā fideles discernerētur ab alijs. vel fuit signū interioris circūcisionis, vel fuit signum futuri baptismi: qa tūc per circūcisionem tollebantur peccata, sicut nūc per baptismum, vt j. de consecra. dist. 4. ꝙ autem apud nos.

Circumcisio quare fiebat.

g ¶ Implere.] s. dist. 4. erit cōtra. Sed dic, ꝙ facile non pōt impleri. Vel dic, ꝙ tunc nullus potuit eā implere quo ad hoc vt adipisceretur vitam æternam: quia per circumcisionem non aperiebatur ianua cęli, licet ianua inferni etiam esset præclusa. secus hodie per baptismum. ext. de bap. maiores. Vel ideo istud dicit, quia contrarietas fuit in lege. cū enim præceptum fuit, ꝙ sabbathi die nō fieret aliquod opus. 4 Item præceptum fuit, ꝙ viij. die circūcideretur puer, 5 potuit contingere, ꝙ sabbathum esset dies viij. ab ortu pueri. sed tamen in hoc nō peccaba[n]t, quia excusabantur propter impossibilitatē: ideo autem fuerunt eis data dura pręcepta, quia ex superbia eorum dixerunt, non deest, qui impleat, sed deest, qui iubeat. 6

Circūcisio, & baptism⁹ differunt.

h ¶ Duritiæ.] tamen peccatum erat, vt ext. de diuor. gaudemus.

i ¶ Et ω.] quæ est vltima littera Græcorum.

k ¶ Ad α.] quæ est prima Latinorum. & est arg. ꝙ restituta re ad pristinum statum, priora iura restituuntur, vt 26. q. 6. si qs de corpore. 7 ff. de ser. rust. præd. si quis alias, & Attilicinus. Item arg. ꝙ non fit iniuria rei, si restituitur ad pristinum statum ff. de pac. si vnus. §. quod & in specie dotis.

l ¶ Nec comedimus.] idest, suademus non comedere, consilium est.

m ¶ Dedicatum est] idest, in vsum assumptum.

4 Vt Exod. 20. c.

5 Gen. 18.

6 Hoc sententialiter pōt sumi de primo lib. Reg. cap. 18.

7 Vbi ð hoc. & facit quod no. [illegible] q. 7. du natum.

quidam. 1 ꝙ non, sed pauperibus est eroganda pecunia illa. arg 14 q. 5. nō sane. cū enim turpitudo versatur ex parte vtriusq;, melior est conditio possidentis. ff. de condi. ob turp. cau. l. si ob turpem. 2 melius credo, quod possit repeti, vt ff. de aleatoribus. l. vlt. in fi. etiam vsq; ad quinquaginta annos, vt dicit Græca constitutio. C. de religio. & sump. fun. & de alea. Et si quis existens in alea rem suam vendiderit, tenetur de euictione, vt ff. qua. rerum actio non da. si filio. §. 1. licet autem hic prohibeatur ludus, tamen pro conuiuio habendo potest ludi. ff. eod. l vlt.

1 Secūdum Laur.

2 ff. de cōd. ob tur. cau. l. vbi aūt. hæc fuit opi. Pla. & Baz.

b ¶ Deseruiens.] idest, valde seruiens, vt illa præpositio, de, augmentet. ff. deposi. l. 1. in princip. quandoque priuat, vt ibi.

Sępe precor mortem, mortem quoq; deprecor idem.

c ¶ Aut desinat.] Non ergo pro quolibet delicto statim episcopi debēt fulminare, vt vel excōmunicent, vel deponāt. 3 ad idem facit 67. distin. episcopus. & 92. dist. cap. vlt. Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat Iupiter, exiguo tempore inermis erit.

3 Ad hoc extra de cleri. peregri. c. 1. vbi de hoc: sed cōtra 46. distin. qm̄ & not. 27. q. 1. nec aliqua. in glo. not. quod.

Idem in Micheam ad cap. 2.

¶ Ignominiosum est sacerdoti affluere delicijs, epulis, atque lasciuijs. C. IIII.

ECclesiæ principes,[a] qui delicijs affluunt, & inter epulas, atq; lasciuias pudicitiam seruare se credunt, propheticus[b] sermo describit, quod eijciendi sint de spatiosis domibus, lautisq;[c] conuiuijs, & multo labore epulis conquisitis,[d] & eijciēdi propter malas cogitationes, & opera sua. Et, si vis scire, quo eijciendi sunt; Euangelium lege: in tenebras scilicet exteriores,[e] vbi erit fletus, & stridor dentium. An non confusio & ignominia est, Iesum crucifixum, magistrum pauperem, atq; esurientem fartis prædicare corporibus? ieiuniorumq; doctrinam rubentes buccas,[f] tumentiaq; ora proferre? Si in Apostolorum loco sumus, non solum sermonem eorum imitemur, sed conuersationem quoq;, & abstinentiam amplectamur. Michea 2. Matth. 22.

[*Idem ad Oceanum, epist. 83.*

¶ De eodem. PALEA. C. V.

VEnter mero æstuans cito despumat in libidines. Vbi ebrietas, ibi libido dominatur, & furor. §. initio distin. Hiero. in epist. ad Titū ad c. 1.

[*Idem ad Nepotianum de vita clericorum.*]

¶ De eodem. PALEA. C. VI.

VInolentum sacerdotem & Apostolus damnat, & vetus lex prohibet. Sacerdotes qui ministrant † in templo Dei, prohibentur vinum, & siceram bibere, ne in crapula, & ebrietate aggrauentur corda eorum. Sicera hebræo sermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare potest. *& infra.* ¶ Quidquid inebriat, & statū mentis euertit, fuge similiter vt vinum. [Nolite, ait Apostolus, inebriari vino, in quo est luxuria.] *& supra.* ¶ Qui altario deseruiunt, vinum, & siceram non bibant. Sponsa[a] Christi vinum fugiat vt venenum: vinum & ebrietas incendium est.

In epist. ad Oceanum. † *altario deseruiunt*] orig. *Leuit.* 10. nu. 6. Ad Nepotianū. *Ephes.* 5. Ad Eustochiū. epist. 22.

a ¶ Sponsa Christi.] *In epistola ad Eustochium sic habetur:* Hoc primum moneo, hoc obtestor, vt sponsa Christi vinum fugiat pro veneno. *& paulo post:* vinum & adolescentia duplex est incendium voluptatis.

Item Prosper de vita contemplatiua, lib. 2. c. 22.

¶ De eodem. C. VII.

LVxuriam facit & nutrit vini perceptio nimia, non natura.

Item Ambrosius in libro de Elia, & ieiunio, c. 4. & 5.

¶ In paradiso abstinentia, post paradisum edendi lasciuia incœpit. C. VIII.

SEX-

ECclesiæ principes.] CASVS. Quidā prælati cum populum admonere deberent ad ieiunia seruanda, fartis corporibus & rubentibus buccis prędicabāt: contra quos inuehitur Hiero. & auctoritate Micheæ prophetæ probat eos deijciendos à prælaturis suis in tenebras exteriores: quas vitare possunt, si imitentur Apostolos, nō solum sermone, sed etiam vitæ conuersatione. Quæ autem sequūtur plana sunt vsque ad cap. sexto die. xl.

a ¶ Principes.] idest, prælatos, vt de cōsec. dist. 1. corpora.

b ¶ Propheticus.] s. Micheæ.

c ¶ Lautisque.] idest, delicatis.

d ¶ Epulis conquisitis.] id est, terrenis delicijs, quę multo labore quærantur. de conse. dist. 5. ne tales.

e ¶ Exteriores.] idest, ex toto extra lucem. argu. 40. distin. quælibet.

f ¶ Buccas.] Plenus venter facile de ieiunijs disputat. 11. q. 2. gloria episcopi. Arg. quod archidiacono eū visitat parochias non est exilis præstanda procuratio, vt 10. quæstio. 3. illud. Hoc verum est ante visitationem factam. extra de censi. exigit. Greg. X.

SExto die.] CASVS. Secundum H. cap. istud diuiditur in tres partes. In prima parte Ambr. detestatur vitium gulæ, & commēdat abstinentiam in cibo: & hoc probat per Adam, qui dum voluit abstinere à cibo vetito, pseuerauit in bono: sed postquā nō abstinuit, spoliatus est omni bono gratuito, & vulneratus est in naturalibus. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Et infra.] detestat ebrietatē: & hoc per Noe, qui propter ebrietatem nudatus est: ex qua ebrietate seruitus est secuta. & per Loth, qui propter ebrietatem commisit incestum cum duabus filiabus suis. In tertia parte, quæ incipit ibi, [At non Abraham.] commēdat sobrietatem in vino: & hoc per Abraham, qui Angelis hospitibus suis non vinum, sed lac apposuit. Et per Ioannem Baptistam, qui nec vinum bibit, nec panē comedit. Beneuentanus autē sic ponit casum. In hoc cap. probat Amb. vij. rationibus & exēplis esse abstinendum

ſtrem. à ſuperfluitate ciborum & vini: quia multa mala inde proueniunt. Prima ratio eſt prin. cap. Secunda ibi, [Vt ſciamus.] Tertia ibi, [In prin.] Quarta ibi, [Manebat.] Quinta ibi, [Legimus.] Sexta ibi, [At non Abraham.] Septima ibi, [Denique annuntiauit.] miniſtrauit angelis ſine vino: & exemplo Ioã. Baptiſtæ.

a ¶ Sexto die.] id eſt, die veneris. nã Dominico die Dominus cœpit facere mundum, vt 75 diſt. q̃ die. Alij dicunt, q̃ omnia ſimul creauit: vnde Salomon. Qui viuit in æternum, omnia ſimul creauit; ſed licet omnia ſimul facta fuerint, non ſimul dici omnia poterant: & ideo ſcriptura vtitur tali diſtinctione, extra de ſum. trin. c. 1.

Die Dñico incœpit Dñs mundum facere.

Eccleſiaſtici 18. c.

¶ Sexto.]

to[a] die beſtiæ[b] ſunt creatæ, & cum beſtijs orta edendi poteſtas eſt, & vſus eſcarum. Vbi cibus cœpit,[c] ibi finis factus eſt mundi: ibi † cœpit ſua incrementa neſcire, vbi † cœperunt diuina opera circa eum feriari.[d] Quo indicio declaratum eſt, quòd per cibos mundus haberet imminui, per quos deſijt[e] augeri. *& infra.* ¶ Et vt ſciamus non eſſe nouum ieiunium,[f] primam illic legem conſtituit de ieiunio. *& infra.* ¶ Eouſque nemo præuaricari nouerat, vt adhuc orta non eſſet, quæ prima eſt præuaricatio. Indictum ieiunium, abſtinentiæ lex à Domino Deo, præuaricatio[g] legis à diabolo: culpa per cibum, latebra[h] poſt cibum: cognitio infirmitatis in cibo, virtus firmitatis in ieiunio. *& infra.* ¶ Serpens gulæ perſuadet, Dominus ieiunare decernit. Itaque gula de paradiſo regnantem expulit: abſtinentia ad paradiſum reuocauit[i] errantem. *& infra.* ¶ In principio generis humani ignorabatur ebrietas: primus Noe vineam plantauit; dedit naturam, ſed ignorauit potentiam. Itaque vinum nec ſuo pepercit auctori. *& infra.* ¶ Sed illius ebrietas nobis ſuadet ſobrietatem. Semel enim inebriatus eſt Noe. Vbi enim malum ebrietatis agnouit, iumentum †[k] ſuum ad remedium temperauit: non effudit ad vitium. ¶ Manebat, antequam vinum inueniretur, omnibus inconcuſſa libertas; nemo ſciebat à conſorte naturæ ſuæ obſequia ſeruitutis exigere. Non eſſet[l] hodie ſeruitus, ſi ebrietas non fuiſſet. Obrepſerat quidem iam fraternæ prælationis inuidia,[m] manebat tamen adhuc paternæ pietatis reuerentia. Læſa pietas[n] eſt, dum ridetur ebrietas.[o] Non illis itaque ſolis nocent vina, quos tentant,[p] ſed & illis amplius, quorũ oculis temulenta ebriorum membra nudantur. ¶ Legimus etiam, quòd patrem Loth inebriauerint filiæ in monte, ad quem timentes incendium ſodomitarum confugerant, & habitabant in ſpelunca. *& infra.* ¶ Fuit itaque ebrietas origo inceſti, peſſimæ regenerationis partus[q] deterior. ¶ At non Abraham vina in ſuo conuiuio miniſtrabat: ſed immolabat vitulum: butyrum, & lac etiam angelis hoſpitibus exhibebat. Cœli dominum, mundi agnoſcebat auctorem. Vinum ergo exhibere non poterat. Sed recte illic deerat materia peccati,[r] vbi erat remiſſio[s] peccatorum. Denique annuntiauit eum Ioannes non manducans panem neque bibens vinum. Qui enim Chriſtum annuntiat, ab omni vitiorum incentiuo præſtare ſe debet alienum.

vbi.] orig.
ibi.] orig.
Ibidem c. 5.
iumentum] vera lectio.
Geneſ. 19.
Geneſ. 18.
Matth. 11.

b ¶ Beſtiæ.] id eſt, animalia in terra. nã quinto die fuerunt creata volatilia, & piſces. Gene. 1.

c ¶ Cœpit.] mundus.

d ¶ Feriari.] id eſt, ceſſare.

e ¶ Deſijt.] tunc fuit homo ſpoliatus gratuitis, & vulneratus in naturalib. de pœn. diſt. 1. Adam.

f ¶ Ieiunium.] id eſt, abſtinentia.

g ¶ Præuaricatio.] ſcilicet fuit.

h ¶ Latebra.] quia abſcondit ſe Adã à facie Domini de pœn. diſt. 1. & venit.

i ¶ Reuocauit.] arg. q̃ primi parentes ſaluati ſunt, vt de pœni. diſt. 1. ſicut primi. & de conſecra. diſtin. 1. hic duo.

k ¶ Iumentũ.] id eſt, carnem ſuã quam paſcit homo quaſi iumentum. Vel dr̃ corpus iumentum, quaſi iuuamentum.

Corpus eſt iumentum.

l ¶ Non eſſet.] ſ. diſt. 1. ius gentiũ. contra. ſed ibi ſoluitur.

m ¶ Prælationis inuidia.] quia Cain interfecit fratrem ſuum.

n ¶ Pietas.] paterna.

o ¶ Ebrietas.] id eſt, ebrius.

p ¶ Tentant.] id eſt, inebriant.

q ¶ Partus.] id eſt, effectus: illud vult dicere, q̃ vinũ ex ſe duos producit effectus: primo ebrietatem, deinde inceſtum: & ebrietas fuit deterior effect⁹ vini. Vel aliter, ex ebrietate proceſſit ſeruitus. Item ex ea proceſſit inceſtus, qui deterior eſt. Vel illud vult dicere, q̃ filia eſt deterior, quàm mater: quia Moabitæ & Ammonitæ, quæ ab illis proceſſerunt, fuerunt deteriores, quàm matres.

Effectus vini eſt duplex.

Et ſm̃ hoc expone regeneratricis. i. vini quod generauit ebrietatem in inceſtum. Ar.

Item ex concilio Agathenſi, c. 41.

Ebrietatis mala.

a ¶ Sexto.] Illud inducitur ad deteſtãdam ebrietatem ſiue gulam. Primò, quia per eam degenerauit humana conditio. Secundò, exemplo Noe. Tertiò, quia ſeruitus eſt inducta propter eam. Quartò, exemplo Loth. Deinde commendat ſobrietatem exemplo Abrahæ, q̃ cibum

r ¶ Materia peccati.] ſcilicet vinum.

s ¶ Remiſſio.] id eſt, Deus remittens peccata.

ANte omnia.] CASVS. Dictū fuit in concil. Agathen. vt prius à clericis vitetur ebrietas, q̄ alea, quæ cunctorum nutrix est vitiorum. si quis clericus fuerit inebriatus, si est in sacro ordine, xxx. diebus à cōione remoueatur: si est in minoribus ordinibus, verberibus subijciatur. tra extra de pur. ea. constitutus. Sed q̄d si penitus laicus ordinaretur, numquid reciperet characterem? Sic, arg. 1. q. 1. ventum. ibi, sed dicitur. De hoc not. 40. dist. sicut. & extra de cle. per sal promo. cap. vno.

f ¶ Imminutos.] enormiter.

¶ Triginta diebus à communione abstineat clericus, quē ebrium fuisse constiterit. C. IX.

ANte omnia clericis vitetur ebrietas, quę omnium vitiorum fomes, ac nutrix est. Itaque eū quem ebrium fuisse constiterit, (vt ordo patitur) aut triginta dierū spatio à communione statuimus submouendum, aut corporali[a] subdendum supplicio. Burc. l. 14. c. 11. Iuo, p. 13. c. 79.

DISTINCTIO XXXVI.

OPortet[b] *etiam ordinandum esse prudentem. Quod contra eos notandum, qui sub nomine simplicitatis*[c] *excusant stultitiā sacerdotum. Prudentem autem episcopū oportet intelligi non solum litterarum peritia, verumetiam secularium*[d] *negotiorum dispositione.* Glo. ordinaria. 1. Timot. 3. ¶ al. dispensatione.

Vnde in epistola Gelasii Papæ ad episcopos per Lucaniā, c. 18. & 19.

¶ Illiterati, & corpore vitiati non promoueantur ad clerum. C. I.

ILliteratos,[e] aut aliqua parte corporis vitiatos,[a] vel imminutos[f] nullus præsumat ad clericatus ordinem promouere; quia litteris carens sacris nō potest esse aptus officijs: & vitiosum nihil Deo prorsus offerri legalia præcepta sanxerunt. ¶ Similiter qui seipsos[g] abscindunt. Burch. l. 2. c. 18. Iuo, par. 6. c. 37. & 75. Pann. l. 3. c. 46. Leuit. c. 22. Ibid. c. 19.

a ¶ Vitiatos, vel.] *Istæ duæ voces absunt à plerisque vetustis exēplaribus Gratiani, & originali, cuius expressa est potius sententia, quàm verba relata.*

Item Zozimus Papa epist. ad Isichium episcopum Salonitanum.

¶ Ad summum sacerdotium non aspiret, qui diuinis stipendijs, vel disciplinis non est eruditus. C. II.

QVi ecclesiasticis disciplinis per ordinem nō est imbutus, & temporum approbatione diuinis stipendijs[h] eruditus, nequaquam ad summum ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumat: & non solum in eo ambitio inefficax habeatur, verum etiā ordinatores eius careant eo ordine[i] Infra di. 59. c. 1. Ansel. 6. c. 28. Iuo, p. 5. c. 102.

a ¶ Aut corporali.] recipiat 40. ictus: sed eps nō verberabit clericum per laicum, vt extra de sen. excom. vniuersitatis. nisi sit incorrigibilis, vt extra de sen. excomm. vt famæ.

OPortet igit.] Hic intitulatur 36. dist. in qua prosequitur quartū c. scilicet, oportet epm esse prudentem, quod verum est non solum in literatura, sed et in secularibus negotijs. Et hoc dictū est propter eos, qui sub nomine simplicitatis stultitiā sacerdotum excusāt. De litteratura tractatur in his tribus dist. continuis. De peritia verò secularium negotiorum tractatus in 39. dist.

b ¶ Oportet.] Ab hoc loco vsque ad 40. dis. ostendit, quam peritiam debent habere clerici: & in hac ostēdit, q̄ habebunt peritiam litterarum sacrarum. in prox. dist. ostendit, quòd etiam habebunt peritiam secularium scientiarum. & inde sumpta occasione ostendit in 38. dist. q̄ ignorantia est periculosa clericis. in 39. dist. dicit, q̄ habebunt peritiam secularium negotiorum. Et agit hic de quarto cap. apostolicæ regulæ.

c ¶ Simplicitatis.] Nec simplicitas, nec aliud pōt excusare sacerdotis imperitiam, vt 38. dist. si in laicis.

d ¶ Secularium.] cum. n. episcopus sit iudex & corporum, vt 11. q. 1. de persona. & 12. q. 1. præcipimus. & animarum. 10. q. 1. quæcūq. oportet ipsum tam spirituali, quam seculari scientia ornari. 39. dist. circa prin.

ILliteratos.] CASVS. Quæsitum fuit à Gelasio, vtrū illiterati & corpore vitiati, qui seipsos sponte absciderunt, possint promoueri. & respondet q̄ non: quia sm̄ legem Moysi nihil vitiosum Deo debeat offerri.

e ¶ Illiteratos.] scilicet penitus. Sufficit tamen mediocris scientia, vt extra de elec. cum nobis olim. nō enim requiritur in clerico summa pfectio. sic ff. de ædil. edi. sciendum. §. illud. & l. si quis venditor. licet sit arg. con

g ¶ Seipsos.] ex indignatione. Ioan.

QVi ecclesiasticis.] CASVS. Quidam archiepiscopus promouit quēdam ad episcopatum, qui nō erat litteris eruditus, nec disciplinis ecclesiasticis imbutus. Quæsitum est de eo, & de ordinatorib. quā pœnam debeant pati. Et respondet Zozimus, q̄ ordinatus debet remoueri ab ordine quem suscepit: ordinatores verò careant potestate ferendi eumdem ordinem, quem illicitè tradiderunt.

h ¶ Stipendijs.] idest, officijs.

i ¶ Ordine.] Hic habes, q̄ qui iniustè confert aliquem ordinem priuatur potestate conferendi illum. 1. q. 1. si qui episcopalibus suspenditur à celebratione missę per annum.

Eps per laicū nō verberet clericū.

a De hoc et not. 23. q. 5. c. 2. in fi.

Sacerdotis imperitia est inexcusabilis.

Eps ē iudex corporum & animarum.

Scientia mediocris sufficit.

a De hoc & not. 40 dist. sicut. & 52. dist. c. 1 & 2 extra de cle. per sal. promo. c. 1.

g 53.

Ordinantis iniustā punitio.

annum, vt 55. dist. nullus. alibi deponitur, vt 51. dist. c. 1. & 62. dist. c. vlt. & 81. dist. cantis. cum in hoc sit pœnarum varietas, forte minor amplectitur. 50. dist. eos. vel dic, vt no. 21. q. 2. in summa in fi. Consueuit distingui, q. si ex negligentia ordinat quis indignum, tunc suspenditur: si ex certa scientia, tunc deponitur. Vel aliter, aut ordinat illum cum quo de facili dispẽsare pôt, vel cum quo dispẽsare non potest. vt 1 in hoc magis vel minus punitur; hodie tamen mitius agitur cum talibus, vt extra de præb. graue.

ECCE. CASVS. Beneue: sic ponit casum huius §. in hoc §. probat Gratia xiiij. cõnibus, vel auctoritatibus, quòd eps debet esse peritus in litteris. Prima est in principio. Secunda incipit ibi, [Hinc et vestes.] Tertia, [Hinc etiam Dauid.] Quarta, [Salomon quoque.] Quinta, [Hinc et Dñs.] Sexta, [Hinc et Malachias.] Septima, [Hinc etiã idem Saluator.] Octaua, [Hinc et Salomõ] Nona, [Hic idẽ Dñs.] Decima, [Hinc etiã prius.] Vndecima, [Hinc Petrus.] Duodecima, [Hinc etiã Paulus.] Decimatertia, [Vnde sacerdotes.] Decimaquarta, [Hinc etiam in canticis.]

quem sine ordine contra præcepta patrum crediderant præsumendum.

Ecce quòd sacrarum litterarum oportet episcopum habere peritiam: vnde in veteri testamento inter cætera ornamẽta pontifex rationale ferebat in pectore, in quo scribebatur manifestatio, & veritas; quia in pectore pontificis manifesta debet esse cognitio veritatis. (Exo. 28.] ex interpre. lxx.) ❡ *Hinc etiam vectes, quibus arca portabatur, iugiter annulis erant inserti, vt cum arca esset portanda, nulla fieret mora de intromittendis vectibus; quia prædicatores, per quos Ecclesia circumfertur, sacris litteris semper debent insistere; ne tunc quærant* [a] *discere, cum ex officio alios debeant docere.* (Exo. 25.) ❡ *Hinc etiam Dauid prius ex gratia Spiritus sancti donum scientiæ percepit, & postea administrationem regni assecutus est.* (2. Reg. 5.) ❡ *Salomon quoque non diuitias, non longa tempora huius vitæ, sed sapientiam à Deo petijt, & impetrauit.* (3. Reg. 3. 2. Paral. 1.) ❡ *Hinc etiam Dominus prius posuit verba sua in ore prophetæ, & postea constituit* [b] *eum super gẽtes, & regna, dicẽs ad Hieremiã:* (Hiere. 1.) *[Ecce dedi verba mea in ore tuo: ecce constitui te hodie super gentes, & super regna.]* ❡ *Hinc etiam Malachias ait:* (Mal. 2.) *[Labia sacerdotis custodient* [c] *scientiam, & legẽ requirent de ore eius; quia Angelus Domini exercituum est.]* ❡ *Hinc etiam Saluator noster prius in medio Doctorũ sedit audiẽs illos, & interrogans, & postea prædicare cœpit; quia prius quisque discere, & postea prædicandi officium vsurpare debet.* (Luc. 2.) ❡ *Hinc etiam Salomon prius ait [tempus tacendi] & postea [tempus loquendi;] quia veritas prius tacendo discitur, & postea loquendo prædicatur.* (Eccle. 3.) ❡ *Hinc idem Dominus ait, [Qui audit,* [d] *dicat, veni]* [e] ❡ *Hinc etiam prius Apostolos docuit, deinde eos ad prædicandum misit, dicens;* (Apocal. 22. Matth. 10.) *[Estote ergo prudentes, sicut serpentes,* [f] *& simplices* [g] *sicut columbæ.] Sic etiam post resurrectionem prius illis sensum aperuit, & scripturas explanauit; & postea dixit eis, [Euntes in mundum vniuersum, &c.]* (Marc. 16.) *Vnde, cum de quinque panibus quinque millia hominum vellet reficere, prius panes accipiens fregit, & postea discipulis dedit, & per eos demum turbis apposuit: quia sacramenta legis, & prophetarum prius disserendo exposuit, & postea eorum scientiam discipulis dedit, & per eos tandem illam fidelibus dispensauit.* (Matt. 14.) ❡ *Hinc & Petrus, cum rectoribus ecclesiæ scriberet, ait:* (1. Pet. 3.) *[Parati esse debetis reddere rationem omni poscenti vos satisfactionem* [h] *de ea fide* [i] *& spe,* [k] *quæ in vobis est.]* ❡ *Hinc etiam Paulus scribens ad Timotheum ait:* (1. Timo. 4.) *[Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ.] Ex quibus omnibus liquido colligitur, quòd non sufficit prælatis bona*

a ❡ Quærãt.] nec. n. eps debet egere doctrina aliorum, qm alios debet instruere, vt 1. q. 7. conuenientibus. 16. quæst. 1. sic viue Ioann. in Auth. de sanct. episco. circa princ. — Eps aliorum doctrina nõ debet egere.

ADDITIO. Sitñ eps minus sit eruditus, ab alio doceri nõ contemnat, vt patet 18 dist. non oportet. & 22. dist de Constãtinopolitana. & 20. q. 3 si habes.

b ❡ Cõstituit.] No. ex ordine loquẽdi pbari ordinem factorũ. sic 43. dist. sit rector. & 20. dist. §. 1. Io. Ar. f. g. 1. vt euidenter.

c ❡ Custodient.] qa videre debet quibus prædicet, & quibus non, vt 43 dis. in mãdatis. & 32. quæst. vlt. c. penul.

d ❡ Qui audit.] discendo.

e ❡ Veni.] docendo.

f ❡ Serpentes.] ne eorum dolus supplantet eum.

g ❡ Et simplices.] ne alijs dolos machinemini. Ioan. vt 16. q. 1. si cupis. — 16. q. 1. si cupis.

h ❡ Satisfactionem.] scilicet respondendo eis satisfaciatis. Et est arg. quod prælati tenetur respondere ad omnes quæstiones: nam tñ debet differre prælati à subditis, quantum granum à palea, vt 25. dist. §. nomine autem criminis. 1. q. 1. vilissimus, & 8. q. 1. licet Ioan.

i ❡ De ea fide.] idest de articulis, qđ creditis & tenetis. Io.

k ❡ Spe.] idest, de his quæ speratis.

a ❡ Omn-

a ¶ Oculi.] scilicet sponsæ.

b ¶ Plenissima.] sic semper prælati sedebūt iuxta fluēta Euangeliorum & sacræ scripturæ: & sicut columba sedet ex natura iuxta aquā vt videat in ipsa aqua vmbram superuenientis accipitris, & sic sibi præcauere cōsueuit: sic plātus sibi per scripturam præcauebit contra hæreticos. 10. dist. in fi. 11. dist. nolite.

Prælatus columbā imitetur.

lectationis & voluptatis, & hoc est prohibitū: quidā legunt ad eruditionem, & illud licitum est, vt per eos sciant recte loqui, & discernere verum à falso. Io. vt j. eo. §. cur ergo. Et no. q̄ in omnibus, vsque ad §. sed contra. videtur sola voluptas prohiberi.

conuersatio, & morum honestas, nisi addatur scientia doctrinæ. o. *Vnde sacerdotes ingressuri tabernaculum, prius lauabantur in labro æneo, quod fecerat Moyses ex speculis mulierum.* ¶ *Hinc etiam in canticis canticorum oculi,* a *per quos prælati ecclesiæ intelliguntur, assimilantur columbis, quæ resident iuxta fluenta plenissima.* b

Exod. 38.

Cant. 5.

Hinc etiam Hieronymus a *in Leuit.*

¶ Sacerdotis est legis scientiam habere, non bellis, sed orationibus vacare. C. III.

SI quis vult pontifex non tam vocabulo esse, quàm merito, imitetur Moysem, imitetur Aaron. Quid .n. dicitur de eis? quòd non discedunt de tabernaculo Domini. Erat ergo Moyses indesinenter in tabernaculo Domini. Quod autem opus eius erat? vt, aut à Deo aliquid disceret, aut ipse populum doceret. Hæc duo sunt Pontificis opera, vt, aut à Deo discat legendo scripturas diuinas, & sæpius meditando; aut populum doceat. Sed illa doceat, quæ à Deo ipse didicerit, non ex proprio corde, vel humano sensu, sed quæ Spiritus sanctus docet. Est & aliud opus, quod facit Moyses; ad bella non vadit, c non pugnat contra inimicos. Sed quid facit? orat, & donec ille orat, vincit populus eius; si relaxauerit, & demiserit * manus, populus eius vincitur, & fugatur. Oret ergo & sacerdos ecclesiæ indesinenter, d vt vincat populus, qui sub ipso est, hostes inuisibiles Amalechitas; qui sunt dæmones impugnantes eos, qui volunt pie viuere in Christo.

Leuit. 8.

Exod. 17.

* al. dimiserit.

a ¶ Hieronymus.] *Citatur ex B. Hieronymo, & extat in homilia sexta Origenis in Leuiticum: quas quidem homilias cum aliis multis B. Hieronymus latinas fecit; sed ita, vt noxia quæque detruncarit, vtilia transtulerit. Quod ipsemet ad Teophilum epist. 62. ad Vigilantium epist. 75. & in prologo secundi libri in Micheam professus est. Ac frequenter Gratianus ea, quæ sunt Origenis, Hieronymi nomine citat: vel quia præcipui ecclesiæ doctoris auctoritas maius pondus habet, vel quia Hieronymus eo, quo dictum est, modo illa vertendo, pene sua fecerat.*

DISTINCTIO XXXVII.

SEd quæritur, e *an sæcularibus litteris oporteat eos esse eruditos.*

De his ita scribitur in concilio Carthaginensi 4. c. 16.

¶ Libros gentilium non legat episcopus. C. I.

EPiscopus gentilium f libros non legat; hæreticorum autem pro necessitate, aut tempore.

Ans. l. 7. c. 202. Burc. l. 1. c. 95. Iuo, p. 4. c. 160. & p. 5. c. 197. Pann. l. 2. c. 130. Poly. l. 4. ti. 7.

SI quis vult.] CASVS. Tria sunt opera, quę Moyses & Aaron faciebant, scilicet legere, docere populum, & orare: hæc tria opera debet episcopus facere, si vult imitari Moysē & Aaron. & si orauerit episcopus, vincet populus eius dæmones, sicut populus Israel vicit Amalechitas orāte Moyse.

c ¶ Non vadit.] Nunquid ergo epi nō intersūt bellis? immo, quia etiā possunt alios hortari ad bellū, vt 23. q. 7. igitur. & c. hortatu. Ioan.

Not. in c. hic alleg. 23. q. 8. igitur. in fi. Archid.

d ¶ Indesinēter.] omnino, vel horis statutis. sic 21. q. 3. hi qui. de conse. dist. 5. nunquam. 31. dist. si laicus ff. de cond. & demonst. si quis ita. 22. dist. sacrosancta.

SEd quęritur.] Hęc dist diuiditur in quinque partes. Secunda ibi, [Cur ergo] Tertia ibi, [Relatū.] Quarta ibi, [Ideo.] Quinta ibi, [vt itaque.]

CASVS. Ponitur hic 37. dist. in qua q̄ritur an oporteat clericos esse eruditos litteris sæcularib. s. libris gentilium: Et primo p̄bat eos nō esse legendos, vsq; ad §. sed contra. deinde p̄bat contrarium. postea dat solutionem j. eo. §. cur ergo. Prima duo cap. plana sunt.

e ¶ Sed quæritur.] in hac 37. dis. quęrit G. an ordinandus debeat habere peritiā sęcularium scientiarum. Primo autem ostendit, quòd clerici nō debent respicere libros gentilium.

Scilicet incidenter. H.

Clerici an libros gētiliū respicere possint.

Et hoc facit vsque ad § j. ead. sed contra.

Secundum ponit argu. in contrarium, & talem dat solutionem, q̄ quidam legunt libros gentilium causa de-

f ¶ EPiscopus gentilium.] ergo nec leges audire debent. nam opprobrium est eis, si se velint esse leges auditos peritos

Epis an liceat leges audire.

f ¶ Epi-

Item Hieronymus ad Damasum Papam, de filio prodigo, epist. 146.

¶ Reprehenduntur sacerdotes, qui omissis Euangelijs, comœdias legunt. C. II.

Iuo. p. 4. c. 162. Pano. l. 2. c. 131.

SAcerdotes Dei omissis Euangelijs, & prophetis, videmus comœdias legere, amatoria bucolicorũ versuum verba canere, Virgilium tenere; [1] & id, quod in pueris necessitatis [2] est, crimen in se facere voluptatis.

[1] *al. tenere in manibus*

Idem ad c. 4. epist. ad Ephesios, lib. 2. comment.

¶ In vanitate, & obscuritate sensus ambulant, qui sæcularibus disciplinis occupantur. C. III.

Ephe. 4.

NOnne vobis videtur in vanitate sensus, & obscuritate mentis ingredi, qui diebus ac noctibus in dialectica arte torquetur? qui physicus perscrutator oculos trans cœlum leuat, & vltra profundum terrarum, & abyssi, [1] in quoddam inane demergitur, qui iambum ferit? [a] qui tantam [1] metrorum siluam in suo studiosus corde distinguit, & congerit? & (vt ad alteram partem transeam) qui diuitias per fas & nefas quærit? qui adulatur regibus, hæreditates captat alienas, & opes congregat, quas in momento, cui sit relicturus, ignorat?

[1] *al. abyssi quoddã immane demergit*
[1] *al. tantum*

[a] ¶ Ferit.] *Antea legebatur,* iambum feruet. *In originali autem impresso est,* iambum struit. *Emendatum vero est ex antiquo Gratiani exemplari. Nam Terentianus de Iambo sic scribit:*

Iambus ipse sex enim locis manet,
Et inde nomen inditum est senario;
Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quod pedes coniungimus.

Ac de ijsdem senarijs Isidorus l. 1. Etymol. c. 38. ait, hos Græci, quia geminos feriunt, trimetros dicunt.

Idem lib. 9. ad c. 28. Esaia.

¶ Qui scripturas sacras male intelligit, vel sæculari sapientia abutitur, vino inebriatur, & sicera. C. IIII.

VIno inebriantur, quando scripturas sanctas male intelligunt; [b] atq; peruertunt: sicera, quando sæculari abutuntur sapientia, & dialecticorum tendiculis, quæ non tam vincula [1] sunt appellanda, quã phantasmata, idest vmbræ quædam, & imagines, quæ cito pereunt, atq; soluuntur. *Idem.* ¶ Secundum tropologiam [c] pseudo prophetas eos debemus accipere; qui aliter scripturarum verba accipiunt, quam Spiritus sanctus sonat: & diuinos eos, qui coniectura mentis suæ incerta futurorum quasi vera pronuntiant absq; diuinorum auctoritate verborum. *Idem.* ¶ Quicumq; scripturas non ita intelligit, vt rei veritas habet, vuam acerbam comedit.

[1] *al. tendicula*

Hie. l. 5. ad cap. 29. Iere.

Hier. l. 8. comment. ad c. 31. Ier.

Idem lib. 3. ad c. 6. epist. ad Ephes.

¶ Reprehenduntur episcopi, qui filios suos sæcularibus erudiunt litteris. C. V.

Iuo. p. 4. c. 166.

LEgant episcopi, atque presbyteri, qui filios suos sæcularibus litteris erudiunt, & faciunt illos comœdias

peritos disciplinarũ forẽsium. C. de testa. consulta diualia. Sed contra, leges sunt per ora principum diuinitus promulgatæ, vt 16. q. 3. nemo. [1] Dic q ad hoc licet audire leges, vt per eas melius intelligantur canones. argu. j. ea. dist. §. sed sæculares. Ioan.

[1] Ad idẽ C. de long. temp. præscrip. l. fi. 25. q. 1. idem. Archid.

SAcerdotes.] ¶ Necessitatis.] vt sciant recte loqui.

NOnne.] CASVS. Quatuor genera hominum in hoc cap. reprehenduntur, scilicet dialectici, qui quotidie in arte dialectica torquentur; & physici, qui oculos trans cœlum leuant; & versificatores, & cupidi, qui diuitias per fas & nefas acquirũt, quas in momento cui sint relicturi, ignorant.

VIno.] CASVS. In hoc cap. exponit quinq; Hiero. Dicit enim, q illi inebriantur vino, qui sacras scripturas male intelligunt, atque peruertunt. Secundo inebriãtur sicera, qui sæculari scientia abutuntur. Tertio exponit, q dicantur pseudo prophetæ. Quarto, qui sint diuini. Quinto, q ille comedit vuam acerbã, qui aliter exponit scripturam, quam veritas habet, etsi non cõ fidem.

[b] ¶ Intelligunt.] talibus, qui male intelligũt dicta magistri, essent aures præscindendæ, vt 24. q. 1. si Petrus.

Aures male intelligẽtib⁹ sunt euellendæ.

[c] ¶ Secundum tropologiam.] idest, secundũ moralem intellectũ à tropos, quod est conuersio, [2] quia verba nostra cõuertimus ad mores informandos 43. distin. sit rector.

[2] Et logos sermo. Inde tropologia, i. cõuersio sermonis. Hu. & hoc not. 76. dist. ieiunia. in fi.

ADDITIO. Isti contrarium faciebant. & facit de pœnit. dist. 1. super tribus. Archid.

LEgant.] CASVS. In hoc cap. reprehenduntur sacerdotes à Hieronymo, qui filios suos & nepotes faciebant legere comœdias

legere, & mimorum turpia scripta cantare, de ecclesiasticis [a] forsitan sumptibus eruditos. Et quod in corbonam pro peccato virgo, vel vidua, vel totam substantiam suam effundens quilibet pauper obtulerat, hoc in kalendariam strenam, [b] & saturnalitiam sportulam, [c] & mineruale munus grammaticus & orator, aut in sumptus domesticos, templi stipes, aut in sordida scorta cõuertit. Heli sacerdos, ipse sanctus fuit: sed quia filios [d] suos nõ erudiuit in omni disciplina, & correptione, supinus cecidit, & mortuus est. 1. Reg. 2.

[Item ex responsione Hadriani [a] *Papæ ad Carolum, cap. 49.]*

PALEA. C. VI.

OMnem vim venenorum † suorum in dialectica disputatione constituunt hæretici, quæ, philosophorum sententia, definitur nõ adstruendi vim habere, sed studium destruendi. Sed non in dialectica complacuit Deo saluum facere populum suum. Regnum enim Dei in simplicitate fidei est, non in contentione sermonis. Iuo, p. 4. c. 119. † al. [illegible]

[a] ¶ Hadriani.] *Hoc caput antea tribuebatur Vrbano. Sed est in scripto Hadriani de imaginibus ad Carolum magnum, c. 49 & inde emendatum est. Eadem vero habentur apud B. Ambrosium, lib. 1. de fide ad Gratianum Imper. c. 3.*

Item Rabanus de pressuris ecclesiasticis.

¶ Beatus Hieronymus ab angelo verberatur; quia Ciceronis libros legebat. C. VII.

LEgimus de beato Hieronymo, quod cum libros [e] legeret Ciceronis, ab angelo est correptus, eo quod vir Christianus paganorum figmentis intenderet. Ex Hierony. ad Eustochium de custodia virg. Iuo, p. 4. c. 64. Pann. l. 2. c. 132.

Hinc etiam filius ille prodigus in Euangelio reprehenditur; qui de siliquis, [f] *quas porci mãducabant, ventrem suum replere cupiebat.* Luc. 15. ¶ *Hinc etiam Origenes* [a] *cinïphes, & ranas, quibus Aegyptij sunt percussi, vanam dialecticorum garrulitatem, & sophistica argumenta intelligit. Ex quibus omnibus colligitur, quod non est ab ecclesiasticis secularium litterarum quærenda peritia. Sed contra legitur, quod Moyses, & Daniel omni scientia Aegyptiorum, & Chaldæorum eruditi fuerunt.* Actorum 7. Dan. 1. *Legitur etiam, quod præcepit Dominus filijs Israel, vt expoliarent* [g] *Aegyptios auro & argento,* Exo. 3. & 11. *moraliter instruens, vt siue aurum sapientiæ, siue argentum eloquentiæ apud poetas inuenerimus, in vsum salutiferæ eruditionis vertamus.* ¶ *In Leuitico etiam primitias* [a] *mellis, idest, dulcedinem humanæ eloquentiæ, Domino iubemur offerre.* Leuit. 2. ¶ *Magi quoque tria munera obtulerunt Domino, in quibus nonnulli tres partes* [h] *philosophiæ volunt intelligi.* Math. 2. Rab ad hunc locum Matt. *Denique (vt in expositione psalterij* [a] *Cassiodorus testatur,) omnis splendor rhetoricæ eloquentiæ, omnis modus poeticæ locutionis, qualibet varietas decoræ pronuntiationis à diuinis scripturis sumpsit exordium.* Cap. 2. ¶ *Hinc & Ambrosius ait super epistolam Colossensium. [Omnis ratio scientiæ supernæ, vel terrenæ creaturæ in eo est, qui est caput earũ, & auctor: vt qui hunc nouit, nihil vltra quærat, quia hic est perfecta virtus, & sapientia; quidquid alibi quæritur,*

[Glossa]

mœdias, & poetica carmina, & quia ad hoc pecuniam ecclesiasticam & ad alios turpes vsus conuertebant: vnde dicit eos presbyteros puniendos ad instar Heli, qui cecidit de sella supinus, & mortuus est, quia suos filios non correxit. Quæ sequuntur plana sunt vsque ad §. sed econtra.

a ¶ Ecclesiasticis.] arg. contra 3. ; 1. dist. omnino.

b ¶ Strenam.] strena est primum donum, quod datur in principio kalendarum. & datur pro augurio. 26. quæst. vlt. non obseruetis. & dicitur strena, quasi sine threna, idest, sine lamentatione.

c ¶ Sportulam.] quæ datur pro fabulis Saturni, vel pro festis Saturni celebrandis, vel pro ludis Saturni bonæ fortunæ.

d ¶ Sed quia filios.] talis repellitur à testimonio, vt 6. q. 1. qui crimen. item nec potest esse episcopus. vt 48. dist. §. necesse. immo potius dicitur canis, quã episcopus, vt 2. q. 7. qui nec. lo.

e LEgimus.] ¶ Libros.] quia legit eos causa delectationis, non causa eruditionis, vt de conse. distin. 5. non mediocriter.

Scientiæ seculares non satiant.

f ¶ De siliquis.] idest, sæcularibus scientijs quæ inflant, non satiant.

¶ Sicut enim siliquę onerant ventrem & inflãt, sed nõ satiãt, sic & illæ à spirituali fame nõ liberant, nec cęcitatẽ expellũt, sed onere peccatorũ & gehẽnæ reatu grauãt. quicũq; ergo ad remouendã cęcitatẽ ignorantiæ illas artes & scientias discere appetit, quasi siliquis vẽtrẽ suũ replere cupit, secundũ Hug.

SED ECONTRA. CASVS. Amodo probat Gratianus, quod clerici sæcularibus sciẽtijs debent esse eruditi. Et hoc probatur sex rationibus. Prima est in principio. Secunda ibi, [Legitur etiam.] Tertia ibi, [In Leuitico.] Quarta ibi, [Magi.] Quinta ibi, [Denique] Sexta ibi, [Hinc etiam Ambrosius.]

g ¶ Vt expoliarent.] 14. q. 5. dixit.

h ¶ Tres partes] scilicet moralem, naturalem, rationalem.

a ¶ De-

a ¶ Despecta] respectu aliarum scientiarum. Ioannes.

TVrbat.] CASVS. Quidam prohibebant Christianos ne legerent libros gentilium, quos Beda reprehendit, dicens, quòd bene possunt legi sine peccato, vt vtilia inde sumantur, ad instar Mosi & Danielis, & de Pauli,

hic perfectè inuenitur. In Daniele, & Salomone ostendit infidelibus se totius auctorem sapientiæ. Quod infideles nõ putant, quia non legunt in Euãgelijs, & Prophetis astrologiã, geometriam, & alia huiusmodi: quæ ideo despecta [a] *sunt à nostris quia nihil valent ad salutem, sed mittunt in errorẽ; & dum his student, curam animæ non habent. Qui vero Christum nouit, thesaurum sapientiæ, & scientiæ inuenit; quia id nouit, quod vtile est.*]

α ¶ Origenes.] *In homilia 4. ad cap. 7. Exodi, ranas quidem comparat poetis, cinipheo autem dialecticis.*

β ¶ Primitias.] *Leuitici c. 2. prohibetur fermentum, ac mel adoleri in sacrificio Domini: primitiæ tamen eorum iubentur offerri, sed non super altare imponi. Vbi in glossa ordinaria mel exponitur gentilis eloquentia, ab Isychio autem paganorum doctrina, cuius primitiæ ad imitationem beati apostoli Pauli possunt Deo offerri.*

γ ¶ Cassiodorus.] *In prologo psalterij, c. 15. & sequenti multis verbis Cassiodorus diuinæ scripturæ eloquentiam explicat, & commendat. Sed quæ affert in principio explanationis psalmi 6. valde videntur his, quę nunc referuntur, conuenire.*

δ ¶ Ambrosius.] *Ex B. Ambrosii principio expositionis capitis secundi epistolæ ad Colossenses, hæc summatim collecta sunt, referunturq; in glossa ordinaria. & ab Anselmo ad idem caput secundum, cuius Anselmi verbis Gratiani verba magnopere sunt similia.*

Hinc etiam Beda libro 2. Regum. c. 9. in Samuelis allegoricis expositionibus.

¶ Non prohibeantur clerici sacras litteras legere.

C. VIII.

Iuo. p. 4. c. 85. Pann. l. 2. c. 133

TVrbat acumen legentium, & deficere cogit, qui eos à legendis sæcularib. litteris omnimodo æstimat prohibendos: in quibus † si qua [b] inuenta sunt vtilia, quasi sua sumere licet. Alioquin nec Moyses, & Daniel sapientia, vel litteris Ægyptiorum paterentur erudiri: quorum tamen superstitiones simul & delicias horrebant. Nec ipse magister [c] gentium aliquot versus poetarũ suis, vel scriptis indidisset, [d] vel dictis.

† al. quibus vbi libet inuenta vtilia.

2 *Cur ergo legi prohibentur, quæ tam rationabiliter legenda probantur? Sed sæculares* [e] *litteras quidam legunt ad voluptatem, poetarum figmentis, & verborum ornatu delectati: quidam verò ad eruditionem eas addiscunt, vt errores gentilium legendo detestentur, & vtilia, quæ in eis inuenerint, ad vsum sacræ eruditionis deuote conuertant. Tales laudabiliter sæculares litteras addiscunt. Vnde B. Greg. quemdam episcopum non reprehendit, quia eas didicerat; sed quia contra episcopale officium pro lectione Euangelica, grammaticam populo exponebat.*

l. 9. reg. epist. 48 Infra 86. distin. c. cum multa.

et, Cretenses, &c.

b ¶ Si qua.] arg. q, vtile non vitiatur per inutile, vt 17. q. 4. questi. 7. dist. 9. si ad scripturas. contra Ioan.

c ¶ Magister.] Nã legitur q, cũ Paulus venisset Athenas, vidit aram ignoti Dei, in qua erat scriptũ: Hęc est ara ignoti Dei, ‡ in quo viuimus, mouemur, & sumus. à qua scriptura Apostolus incępit prædicationẽ suã, & aperuit illis Atheniensibus sensũ illius scripturæ, prosequens de Deo nr̃o, & dicens: Quẽ vos dicitis ignotum, ego prędico, & colo. tũc Dionysius Areopagita videns quemdam cęcũ transeuntẽ dixit illi: Si illuminaueris istũ cæcũ, credam tibi, qui statim inuocato noĩe Christi illuminatus est, & ille credidit.

‡ Aliàs, ignoto Deo, datiui casus.

Dionysius p̃ precationẽ Pauli fuit cõuersus.

d ¶ Indidisset.] In epistola Pauli ad Titũ illud Epimenidis poetæ, Cretẽses semp̃ mendaces, malæ bestiæ, vẽtres pigri. 1. q. 1. Dñs declarauit. Interseruit etiã in prima epistola ad Corinthios illud Menandri, Sæpe bonos mores corrumpunt colloquia praua 28. q. 1. sæpe. Item vsus est illo versu. Odero si potero, si non, inuitus amabo. sed Hieron. de consecra. dis. 5. nõnunquam vsus est versibus Virgilij, & Augu. illo Lucani. mens hausti nulla, &c. 26. q. 5. nec mirũ. & iurisperitus auctoritate Virgilij. ff de rerum diuisione. in tantũ. §. cenotaphium. & Homeri, Insti. de contrab. emp. §. pretium.

Apostolus vsus est sentẽtijs poeticis.

CVR ERGO. CASVS. Soluit Gratianus cõtrarietatẽ hãc, dicens q, sæculares scientias debet quis addiscere non ad voluptatem, sed ad eruditionem, vt quæ in eis vtilia inueniũtur, ad vsum sacræ eruditionis conuertatur, vnde Gregorius quendã ep̃m reprehendit, nõ quia sæculares scientias didicerit: sed qa ad voluptatem grammaticam loco Euangelij exponebat.

e ¶ Sed sæculares.] Vnde beatus Gregor.

Pauli, qui suis epistolis inseruit versus poetarum, scilicet, infra 86. distin. cum multa.

Legi-.

Legimus aliqua.] CASVS. Totũ hoc c. legi pôt de sęcularibus scientijs ſm H. & ostenditur ratio triplex quare legantur, scilicet ne negligantur, ne ignorentur, & vt repudientur. Vel sic legimus aliqua, vt nouum & vetus test. ne negligamus. Legimus aliqua, vt artes, ne ignoremus. Legimus aliqua, vt scripturas hæreticorum, vt repudiemus.

a ¶ Ne negligantur.] vt vetus testamentũ.

b ¶ Ne ignoremus.] Nam quãuis nullus sit vsus, tamen scientia necessaria est, vt 3. dist. 7. c. vlt.

c ¶ Repudiemus] vt libros hæreticorum, vt 24 q. 3 c. vlt.

Si quis.] CASVS. c. istud diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, q nõ est reprobãdum, si quis addiscit grãmaticã vel dialecticã, vt inter verum & falsum discernat. In 2a parte, quę incipit ibi. [Geometria.] dr q quadriuiales scientiæ veritatẽ in se habẽt: sed nõ sunt scientiæ pietatis, & assumẽdæ. Sed vetus & nou. test. sunt scientiæ pietatis, & assumendę: & grãmatica in bonos vsus assumpta proficere potest.

d ¶ Geometria.] de astronomia non facit mentionem: quia hæc abijt in desuetudinem, vt 26. q. 2. Sed his ita.

Qui de mẽsa.] CASVS. Duæ qõnes factæ fuerũt Hieronymo. Prima fuit, an sit peccatũ discere doctrinã & scientiã paganorũ? Et respondet Hieronymus q nõ: & hoc probat exẽplo quatuor puerorum, s. Danielis, Ananiæ, Azariæ, Misaelis: & exemplo Moysi, qui si sciuissent esse peccatũ, nunq didicissent. Discebant enim vt conuincerent incredulos, aliter risui paterent, si de dogmatibus eorum cum eis disputarent, cum inde nihil scirent. Secunda quæstio fuit, an sit peccatum recordari sęcularium legum in pdicatione vel disputatione? Et respondet, q non: quia hoc fit ex necessitate, vt probemus ea, quæ sancti dixerunt in libris gentilium contineri.

e ¶ Qui de mensa.] Daniel, Ananias, Misael, Azarias: nam turpe est alicui decretali ius in quo versatur ignorare, vt ff. de origi. iur. l. 2. §. Seruius.

f ¶ Scirent esse peccatum.] Ex eo, q Hieronymus hic inducit exemplum Danielis, colligitur arg. q in dubijs recurrendum est ad exempla maiorũ & aliorũ. 16. q. 1. sunt nonnulli. 12. q. 1. vt nouerius. 1. q. 7. cõuenientib. 12. q. 11. q. 2. questa. 16. q. 3. pſulum. 14. q. 1. c. vlt. 26. q. 2. non statutũ & c. non exemplo C de sen. & interlo. nemo. contra Sol. vbi iura deficiũt, recurrendum est de similibus ad similia: aliàs nõ. 10. dist. de quib. dic vt ibi. Itẽ arg pſumi eo ipso bonum, q ab aliquo bono sit factũ, vt 7 q. 1. oĩs qui. & 14. q. 1. cum beatissimus. 9 q. 2. Lugdunensis. 12. q. 1. expedit. 28. q. 1. sic. n. 31. dist. omnino. 10.

Hinc etiam Ambrosius scribit super Lucam in explanatione procemij.

¶ Sæculares litteræ legendæ sunt, ne ignorentur.

C. IX.

Legimus aliqua, ne negligãtur; [a] legimus, ne ignoremus: [b] legimus, nõ vt teneamus, sed vt repudiemus. [c] Pann. l. 2. c. 134

α ¶ Negligantur.] *Sic etiam in Pannormia, sed in originali & in vno Gratiani manuscrip* ne legantur. *Ibi enim agitur de pseudeuangelijs. Sed non est mutatum ob glossam.*

Item Hieronymus ad c. 1. epistola ad Titum.

¶ Grammatica legenda est, vt per eam sacræ scripturæ intelligantur. C. X.

Si quis artem grammaticam nouerit, vel dialecticã, vt rationem rectè loquendi habeat, & inter falsa & vera dijudicet, nõ improbamus. α ¶ Geometria [d] quoq;, & arithmetica & musica habent in sua scientia veritatem: sed non est scientia illa, scientia pietatis. Scientia pietatis est nosse legem, intelligere prophetas, Euangelio credere, Apostolos non ignorare. ¶ Grammaticorum β autem doctrina etiam potest proficere ad vitam; dum fuerit in meliores vsus assumpta. Pann. l. 2. c. 135 Iuo. p. 4. c. 167. Pann. l. 2. c. 136

α ¶ Non improbamus.] *Absunt istę duę voces ab originali. Exponens enim B. Hieron. verba illa ex principio epistolæ ad Titum,* & cognitionem veritatis, quæ est iuxta pietatem, *ita scripsit:* Est planè veritas, quæ non habet pietatem: si quis grammaticam, &c.

β ¶ Grammaticorum.] *Hęc non sunt B. Hieronymi, sed Isidori, lib. 3. de summo bono, c. 13. ex quo citat Iuo.*

Item Hieron. in primum caput Danielis.

¶ Exemplo Danielis probatur non esse peccatum sęcularibus litteris erudiri. C. XI.

Qvi de mensa [e] regis, & de vino potus eius nolunt † comedere, ne polluãtur: vtiq; si ipsam sapientiã, atq; doctrinã Babyloniorũ scirẽt [f] esse peccatũ: nũquã acquiescerent discere, quod non licebat. Discunt aũt, non vt sequãtur; sed vt iudicent, atq; cõuincant: quomodo si quispiã aduersus mathematicos velit scribere imperitus mathematis, risui pateat; & aduersus philosophos disputãs, si ignoret dogmata philosophorum. Discunt ergo ea mente doctrinam Chaldæorũ, qua & Moyses oẽm sapientiã Ægyptiorum didicerat. ¶ *Idem*. Si quãdo cogimur litterarum sęculariũ recordari, & aliqua ex his dicere, quæ olim omi- Poly. l. 4. tit. 7. † non vult] ori. & Polyc. & sic deinceps. Act. 7. Hier. in prologo in Danielẽ.

Daniel & socij sui.

1 Isti alio nomine dicti sunt Balthasar, Sidrac, Misac, & Abdenago, sm Hu. & Lau.

. Vt not. 20. dist. c. fina. Recurritur qñque de similib. ad similia.

Virgilius.

a ¶ Prædicta.] scilicet de incarnatione, vt illud Virgilij.

Iam noua progenies cœlo demittitur alto.

Ouidius.

b ¶ Contineri.] vt illud Ouidij.

Odero si potero: si non, inuitus amabo.

De

norem adipiscendum legunt, non propter vtilitatem aliorum, quare tamquam suorum negotiorum gestores nihil ab auditoribus petere debent, vt ff. de neg. gest. si pupilli. §. 2. Sed contra, qui pro tempore præstat obsequium, debet consequi beneficiũ, vt 12. q. 2. charitatem. Item quare non posset magister vendere doctrinã suam, sicut iurisperitus consiliũ, vt 14. q. 5. non sane? Item nõne testis gratis testatur, & tamen recipit procurationẽ, idest pecuniam procurationis nomine, vt 4. q. 3. cap. venturis. & episcopus gratis consecrat ecclesiã: tamen recipere potest procurationem, vt ext. de simo. cum sit, & officium magistri remunerandum est, vt ff. de donatio. Aquilius? Solu. tunc petat magister collectam cum ei sua plenissime nõ sufficiũt, vt 10. q. 3. prsicis. & 12. q. 1. episcopus ecclesiasticarũ rerũ. Ioã. Ego credo quidquid dicat Ioan. ꝙ magister potest facere collectam de qua viuat, & procuretur, etiam si abundet:[1] quia episcopus eum consecrat ecclesiam, & cũ visitat, recipit procurationẽ etiam si abũdet, vt in decre. de si. cum sit Romana. & extra de censi. cum Apostolus. & eo. titu. sopite. nec vẽdit magister scientiam, quia æstimari non potest, sed pro labore suo promittitur ei præmium. nam prædicator non dicitur vendere prædicationem: & tamen petere potest sustentationem, vt extra de præscrip. cum ex officij. & de censi. cum venerabilis & 13. q. 1. §. quia ergo. & §. his ita. Bar.[3]

simus; nõ nostræ est voluntatis, sed, vt ita dicam, grandissimæ necessitatis; vt probemus ea, quæ à sanctis prophetis ante sæcula multa prædicta[a] sunt, tam Græcorum, quam Latinorum, & aliarum gentium litteris contineri.[b]

Item ex synodo Eugenij[a] Papæ secundi.

¶ Magistros, & doctores episcopi congruis locis constituant. C. XII.

Iuo. p. 4. c. 214. Ansl. l. 7. c. 2. Poly. l. 4. tit. 32.

DE quibusdam locis ad nos refertur neq; magistros,[c] neque curam inueniri pro studio litterarum. Idcirco in vniuersis episcopijs, subiectisq;[d] plebibus, & alijs locis, in quibus necessitas occurrerit, omnino cura, & diligentia adhibeatur, vt magistri,[e] & doctores constituantur; qui studia litterarum, liberaliumq; artium dogmata assidue[f] doceant: quia in his maxime diuina manifestantur, atque declarantur mandata.

a ¶ Eugenij.] *Apud Anselmum citatur ex synodo habita Romæ in consist. Lateran. à Beato . . . . . In Policarpo eodem modo. & additur nomen Eugenij: ex quo etiam citat Iuo. Inuentum vero est in synodo Eugenij Papæ II. & in synodo Leonis IIII. quarum synodorum, vt alibi dictum est, exemplaria sunt in Vaticana bibliotheca. In indice etiã synodi à Gregorio VII. Romæ habita, talis cuiusdã capitis hæc ponitur summa,* Vt omnes episcopi artes litterarum in suis ecclesijs doceri faciant.

Item Augustinus contra Faustum Manichæum, lib. 13. cap. 15.† sed ibi fusius.

Arg. cõtra. 10 q. 5. cauẽdũ. iuxta fi. vbi de hoc. & ibi dicam. Archid.

¶ Auctoritatibus gentilium, eorum vanitas retunditur, atque conuincitur. C. XIII.

SI quid veri[g] de Deo Sybilla, vel Orpheus, alijve gentiũ vates, aut philosophi prædixisse perhibentur, valet

DE quibusdam.] CASVS. Relatum fuit Eugenio in synodo sua, ꝙ in quibusdam locis non erãt magistri, qui erudirent alios in liberalibus artibus: & ideo præcepit omnibus episcopis, vt in congruis locis magistros constituant, qui quotidie in doctrinis liberalibus alios doceant.

c ¶ Neque magistros.] arg. ꝙ scholares[1] in scholis de ecclesijs suis debent habere præbendas. s. dist. 32. si qui. ff. ex quib. cau. maio. in integ. necnon. ff. de neg. gest. l. 1. ext. de cler. non resid. inter quattuor. 1. q. 2. sacerdos. Sed contra 1. q. 2. placuit. j. de consec. dist. 1. nemo. j. 12. q. 2. concessa. 16. q. 1. generaliter.

d ¶ Subiectisque.] idest, baptismalibus ecclesijs.

e ¶ Vt magistri.] Quid iuris sit de magistris, habes extra de magist. quia nonnulli. & extra de magist. cap. 1. quia à clericis ipsius ecclesiæ, & à pauperibus nihil petent, vt ibi dicitur. Sed numquid magister iure licito potest facere collectam? Videtur ꝙ nõ: quia scientia donum Dei est, vnde vendi non potest, vt 1. q. 3. nõ solum. quia professores iuris & si honeste accipiunt, tamen inhoneste petunt, vt ff. de var. & extraor. cog. l. 1. § est quidem. Item quia potius debent proijcere pecuniã exemplo Cratis. 12. q. 2. gloria. §. Cratis. Item quia propter ho-

f ¶ Assidue.] idest, horis competentibus. sic sup. 51. distin. sacerdotibus. ff. de condi. & demon. si quis ita legauerit.

[3] De hoc & no. 1. q. 3 vedẽtes. & plene extra de magistris. ca. Archid.

SI quid veri.] CASVS. Manichæi dicebant, quod si Orpheus & Sybilla, & alij vates, & philosophi gentilium de Deo aliquid dixerũt, tantæ est auctoritatis quãtæ sunt verba prophetarum. Et respondet Aug. dicens, quod si quid veri ibi reperitur, valet ad conuincendum eos: sed non vt habeatur in auctoritate sicut verba prophetarum. Et hoc probat similitudine Dæmonum & Angelorum: qui dæmones, licet vera dixerint de Christo, non tamen sunt tantæ auctoritatis quantæ verba Angelorum.

Instrumenta possunt pro parte approbari, & pro parte reprobari.

g ¶ Si quid veri.] Argu. quod testes, vel instrumenta possunt pro parte rata haberi, pro parte non. vt dixi supra distin. 9. si ad sacras. sed illud verum est, quando reprobantur ratione personæ: secus si reprobentur propter dicta. Item argu. ꝙ si aliquid induxero pro me, ꝙ non teneor recipere contra me. s. dist. 19. si Romanorum.

contra,

contra. Ioan. Sol. si vtor aliquo contra me, & pro me vel debeo: nisi in casibus specialibus. 2. q. 7. si hæreticus. Dic vt ibi. Bart.

a ¶ Valet quidem.] arg. esse argumentandú ab exemplis paganorum, & in dubijs ad ea recurrendum. j. 13. q. 2. quæsti. ‡. dist. 21. submittitur.

16. q. 1. si clericatus. & c. sic viue. & 36. dist. §. ecce.

g ¶ In pueritia.] arg. q aliquis pôt testificari de eo, qđ vidit in puerili ætate, vt hic, & de consec. dist. 4. cú itaq. & c. placuit. & 26. dist. deinde. nã & liber factus pôt testificari de eo, qđ vidit, cum esset seruus, vt ff. de verb. sig. natio-

Testificari pôt qs de eo qđ vidit in ætate puerili.

quidem a aliquid ad paganorum vanitatem reuincendam; non tamen ad istorú auctoritatem amplectendam. Quantum enim distat de Christi aduentu inter prædicationem Angelorum, & confessionem dæmoniorum; b tantú inter auctoritaté prophetarum, & curiositatem sacrilegorum.

Ibidem infra.

Item Clemens Papa I. epist. 5. ad suos discipulos.

¶ Ad intelligentiam sacrarum scripturarum, sæcularium peritia necessaria ostenditur. C. XIIII.

3 RElatum est nobis, quod quidam in vestris partibus commorantes aduersantur sacris † doctrinis: & prout eis videtur, non secundum traditionem c patris, sed iuxta sensum suum, docere videtur. Multas enim quidã, vt audiuimus, vestrarum partium ingeniosi † homines ex ijs, quæ legunt, verisimilitudines d capiunt. Et ideo diligenter obseruandum est; vt lex Dei cum legitur, nõ secundum propriã ingenij intelligentiam legatur, vel doceatur. Sunt enim multa verba in scripturis diuinis, quæ possunt trahi ad eum sensum, quem sibi vnusquisq; sponte præsumpsit; sed fieri nõ oportet. Non enim sensum, † quem extrinsecus adulteretis, alienum, e & extraneum debetis quærere; aut quoquo modo ipsum scripturarum auctoritate cõfirmare: sed ex ipsis scripturis sensum capere veritatis. Et ideo oportet ab eo intelligentiam discere f scripturarum, qui eam à maioribus secundum veritatem sibi traditam seruauit; vt ipse possit ea, quæ recte suscepit, cõpetenter asserere. Cum enim ex diuinis scripturis integram quis, & firmam regulam veritatis susceperit; absurdum nõ erit, si aliquid etiam ex eruditione communi, ac liberalibus studijs, quæ forte in pueritia g attigit, ad assertionem veri dogmatis conferat: ita tamen, vt vbi vera didicerit, falsa & simulata declinet.

† al. sanis

† secundum ingenium hominum] orig.

† al. sensum extrinsecus alienũ

Item Isidorus in lib. 3. sentent. de summo bono, c. 13.

¶ Quare prohibetur Christianus poetica figmenta legere. C. XV.

4 IDeo prohibetur Christianus figmenta legere poetarum; quia per oblectamenta inanium fabularũ mentẽ excitant ad incentiua libidinum. Non enim solum tura h offerendo, dæmonibus immolatur; sed etiam eorum dicta libentius capiendo.

Iuo. p. 4. c. 167. Pann. l. 2. c. 137.

Diaboli verũ cognouerũt Christũ esse filium Dei.

b ¶ Dæmoniorum.] cum dixerunt filio Dei, ad quid venisti ante tempus torquere nos? Apostolus tñ in epistola ad Corin. vñ contrarium dicere, cum dicit: Si cognouissent eú, nũquã dñm gloriæ crucifixissent. Dic q sic perfecte eum non nouerunt: tamen credebant eum filium Dei, cum viderunt eum ambulantem super aquas; cum viderunt eum esurire, non credebant.

RElatum.] Hæc est 3. pars huius dist. in qua dicit, q à sapientibus debemus audire, quæ leguntur in sacra scriptura. Io. de Fant.

CASVS. Quidam erant, qui cum veritatis doctorem non haberent, diuinam scripturam exponebant pro suę voluntatis arbitrio: & non secundum traditioné sanctorum patrum: ex suo ingenio quasdã similitudines capientes: quos Clemens reprehendit, ostendens quod diuina scriptura nõ debet intelligi secundum arbitrium alicuius, nec extraneus sensus debet q̃ri, vel à littera alien⁹: licet multa sint in diuinis scripturis, quæ possunt trahi ad varios & diuersos intellectus. Et ideo docet scientiam esse discendam ab eo, q veritaté à suis maioribus percepit: vt possit postea veritatem prædicare, & alios recte docere: & ad assertionem veri dogmatis artibus liberalibus poterit vti, vt falsa & simulata declinet. Sequens cap. patet.

Ad hoc extra de cõsti. translato. & de refer. inter. & de trãsla. inter. extra de app. vna. ff. ad l. Aquil. illud. Archid.

c ¶ Traditionem.] Tales dicuntur transferre terminos patrum, vt 24 q. 3. transferunt.

d ¶ Verisimilitudines.] idest, statim volunt per similitudines procedere in alijs. & licet per similia licitum sit argumentari, ; vt 20. dist. de libellis. non tamen semper, vt 17. q. 1. nuptiarum. & 28. q. 1. sic enim.

e ¶ Alienum.] nisi illud reperiatur in auctoritate. vt cum inuenimus annum poni pro die, vel econtra, vt 31. dist. tenere. 33. q. 2. hoc ipsum.

f ¶ Discere.] Prius enim debet discere quam docere, vt

nationem. §. vlt. ; Arg. contra, quia hæc ætas nescit qd agat, vt C. de falsa moneta. l. 1. & impubes nihil intelligitur scire, vt ff. de iu. & fac. igno. l. vlt. Dic q si fuerit capax doli, bene potest de eo, quod tunc vid t, testari de puro facto: sed de circunstantijs, s. qualiter quid factum sit, non: quia in hoc facile potuit falli memoria. Ioan quod satis credo. argu. Insti. de inut. stip. § pupillus. ff. de reg. iur. l. in negotijs. Bart.

IDeo prohibetur.] Hæc est 4. pars huius dist. in qua dicit causam quare sit prohibitum studere in libris Gentilium. Ioan. de Fant.

h ¶ Tura.] quasi dicat non refert, an qđ fiat, an eius simile, vt 11. q. 3. existimát. & 86. dist. paice. ff. mand. l. vlt.

Ad idẽ facit expresse, vt vñ. ff. ad Sylla. l. excipiunt. Arch.

VT ITAQVE. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis, quod sacerdotes debent ignorantiã omnino vitare: quia si sacerdotes cæci & ignorantes velint docere subiectos, ambo in foueam cadunt: quod probatur auctoritate psal. Et licet quis velit se excusare auctoritate Euangelij, dicentis: Seruus nesciens voluntatem domini. &c. non tamen prodest, & hoc probatur auctoritate Apostoli: Qui ignorat. &c. quod debet intelligi de eo, qui inuenit à quo potuit discere: aliàs punitur. quod probatur auctoritate August. Non omnis, &c. Sequens capitulum patet.

Ex Greg. in li. 1. pastor. c. 1.

Vt itaq; ex præmissis apparet, imperitia sacerdotibus semper esse debet aduersa: quia cum per ignorãtiam cæcati alijs ducatum præstare cœperint, ambo in foueam cadunt: vnde dicitur in psalmo: [Obscurentur oculi eorum, [a] *ne videant, & dorsum* [b] *eorum semper incurua.] Cum enim obscurantur illi, qui præeunt; ad ferenda onera peccatorum facile sequentes inclinantur. Elaborandum est itaq; sacerdotibus, vt ignorantiam à se, quasi quamdam pestem abyciant. Licet enim seruus nesciens voluntatem domini sui, & non faciens, dicatur vapulare paucis; non tamen hoc de omnibus generaliter intelligitur. Ait enim Apost. [Qui ignorat,* [c] *ignorabitur.] Quod de eo intelligendum est, qui noluit* [d] *intelligere, vt bene ageret.*

Matth. 15. Psal. 68. Luc. 12. 1. Corinth. 14. Psal. 35.

Vnde August. ait in lib. quæst. veteris, ac noui testamenti, quæst. 67.

C. XVI.

NOn omnis ignorans immunis est à pœna. Ille enim ignorans potest excusari à pœna, [e] qui à quo disceret, non inuenit. Istis autem hoc ignosci petit, qui habentes à quo discerent, operam non dederunt. Huiusmodi non licet ignorare: accipiant ergo veniam, si conuertantur.

¶ *Caput hoc in plerisque vetustis Gratiani exemplaribus coniunctum est superiori. Est autem responsio ad quæstionem, quam præmisit B. Augustinus his verbis:* Quid est, quod in carne positus Saluator ait: [Pater ignosce illis; non enim sciunt quid faciunt?] Si enim nesciunt, quid est, quod ignoscitur? maxime cum dicat rex Abimelech ad Deum: [Numquid gentem ignorantem perdes? Non omnis ignorans immunis est, &c.] *In extremo autem addita sunt nonnulla ex ipso B. August. quo sententia sit integrior.*

Luc. 23. Gen. 20.

DISTINCTIO XXXVIII.

CVm [f] *itaque voluntaria ignorantia omnibus noxia sit; sacerdotibus est periculosa.*

Vnde in concilio Tolet. 4. c. 24. legitur.

a ¶ Oculi eorum.] idest, prælati, qui regunt alios. ADDITIO. vt 36 dist. §. ecce in fi.

Aliàs oculi eorũ. s. piçiacorũ, qui, &c.

b ¶ Dorsum.] idest, subditos, qui sustentari debent à prælatis quasi in dorso: vel quia sequuntur dorsum ipsorum. 11. q. 3 præcipue.

c ¶ Qui ignorat.] idest, qui negligit scire, vel contemnit scire. ADDITIO. Nam ignorãtia, quæ est ex culpa, nocet. 28. q. 1. §. ex his.

d ¶ Qui noluit.] Videtur ergo, quod illi sint excusati, ad quos prædicatio Apostolorũ nõ peruenit, vt 82. dis. proposuisti. sed nõ est ita: quia in oẽm terrã exiuit sonus eorũ. 19. dist. ita dñs. nec excusatur quis per ignorãtiã, quod põt habere eo piam peritorum ff de iur. & fac. igno. l. regula. vel si sua prudentia facile potuit illud scire. C. de ingenuis manumissis. l. 3. & ff. quis ordo in bonorũ possessione seruetur. l. 2. §. in bonorum.

Excusantur ne hi ad quos Apostolorũ prædicatio nõ peruenit?

e ¶ NOn omnis.] ¶ A pœna.] idest, à peccato pro quo debetur pœna, vel à pœna æterna: aliter nõ congrue diceret, nec verũ, etiã cum in quolibet ignorante sit pœna eo ipso quod ignorat, secundum Hugo.

CVm itaque.] Hæc dist. diuiditur in tres partes. In prima intendit probare, quod oẽs sacerdotes, & alij maiores & minores debent esse instructi in lege diuina, & præcipue in canonica, & probat hoc per 2. auctoritates. Secunda ibi, [Quãuis.] Tertia ibi, [Sed licet.] Io. de Fãt. CASVS. Facta mentione sup. de ignorantia in §. vt itaque. & in c. non omnis. supponit Grat. 38. dist. in qua ostendit quod ignorantia periculosa est, maxime sacerdotibus.

f ¶ Cum itaque.] Superiori dist. facta fuit mẽtio de ignorantia: ideo magister annectit istã 38. dist. in qua ostẽdit, quod ignorantia periculosa est, maxime sacerdotibus. Notandum est ergo, quod ignorantia iuris, alia est iuris naturalis, alia ciuilis vel canonici. Ignorantia iuris naturalis neminẽ excusat, si est adultus, vel discretus: quia in his parum interest decipere, vel decipi posse, vt 16. quæst. 1. si cupis. de hac dicitur, Ignorans ignorabitur. Ignorantia iuris ciuilis, vel canonici neminem excusat, vt inf. ea. si in laicis. & c. quæ ipsis. aliquos tamen excusat, vt milites, mulieres, [1] rusticos, minores. Ioan. In damno tamen vitando nulli nocet, vt ff. de iuris & facti igno. error. in fi. nisi in ijs, quæ introducta sunt ad rigorem iuris conseruandum, vt in constitutione, si quis in tantam, C. vnde vi. & in præscriptionibus. Bart. Ignorantia facti alia probabilis, & hæc excusat: quia etiam peritissimos fallit, vt j. 1. q. 1. si quis à simoniacis. & 9. q. 1. ordinationes. alia est crassa & supina, vt cum quis ignorat id quod publice factum est in ciuitate. hæc neminem excusat, vt 16. dist. quod dicitis. 12. quæst. 2. qui & humanis. Hoc plenius inuenies 1. quæst. 4. §. vlt. in fine.

Ignorãtia iuris est multiplex.

1 De hoc legi & not. 12. q. 4. §. illicitũ. fœminas tñ nõ in oẽbus excusat ignorantia: sed in quibusdã, vt not. ff. de iu. & fac. ign. l. regula. in prin. & C. eo. tit. l. fi.

Ignorantia facti est multiplex.

¶ Sacerdotibus maxime ignorantia vitanda est. C. I.

IGnorantia mater cunctorum errorum maxime in sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt. Sacerdotes enim legere sanctas scripturas frequenter admonet Paulus Apostolus, dicens ad Timotheum:[a] [Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ;] & [semper permane in his.] Sciant igitur sacerdotes scripturas sanctas, & canones, vt omne opus eorum in prędicatione, & doctrina consistat: atque ædificent cunctos tam fidei scientia, quam operum disciplina.

Burc.l.1.c.100. Iuo.p.5.c.102. Ans.l.7.c.114. 1.Tim.4. Ibidē inferius. Concil. Atel.4. cap.5.

Item ex eodem Tolet.4 c.25.

¶ Officialem libellum ab episcopo accipiant presbyteri, cum ordinantur. C. II.

QVando presbyteri in parochijs ordinantur, libellum officialem[b] à suo sacerdote[c] accipiant, vt ad ecclesias sibi deputatas instructi succedant; ne per ignorantiam etiam in ipsis diuinis sacramentis offendant. Cum vero ad Litanias,[d] vel ad concilium[e] venerint, rationem episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium celebrent, vel baptizent.

Burc.l.2.c.157. Ans.l.7 c.113. Iuo.p.5.c.129. Pan.l.3.c 23.

Item Leo episcopus ad clerum, & plebem Constantinopolitanæ vrbis, epist.22.

¶ Inscitia sacerdotum nec excusatione digna est, nec venia. C. III.

SI in laicis[f] vix tolerabilis videtur inscitia; quãto magis in ijs, qui pręsunt, nec excusatione digna est, nec venia?

Ans.l.7.c.119. Poly.l.4.tit.4.

Item Cœlestinus vniuersis episcopis per Apuliam, & Calabriam constitutis, epist.3.

¶ Canones non licet sacerdotibus ignorare. C. IIII.

NVlli sacerdotũ liceat canones[g] ignorare, nec quicquam facere, quod patrũ possit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digne† seruabitur; si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permissa, frangatur?

Burc.l.2.c.160. Iuo.p.6.c.251. Ans.l.7.c.108. Poly.l.4.tit.4. † al. suis canonis † al. d gna

Item ex dictis Augustini.

¶ Quæ sint sacerdotibus necessaria ad discendum. C. V.

QVæ ipsis sacerdotibus necessaria sunt ad discẽdum;[h]

Burch.l.2.c.2. & l.19 c.8. Ans.l.7.c.109. Poly l.4.tit.11. Iuo, p 6.c.22. Pann.l.3.c.24.

IGnorantia.] CASVS. Docet hic cõcilium Toletan. q ignorãtiam sacerdotes Dei debent vitare, q mater est cunctorũ errorũ: & ideo maxime in sacerdotibus est vitanda. Vnde sacras scripturas legere debent, quibus populos sibi commissos valeant erudire tam in scientia fidei, quam in moribus: & hoc probatur auctoritate Apostoli, dicentis: Attende lectioni &c.

a ¶ Ad Timotheũ.] Argu. qđ vni dicitur, ad omnes extẽditur, vt 24.q.1.quodcũq;. & 16.q.1.prædicator. 61.dist. miramur. de pœniten.dist.1.§ his auctoritatibus. C. de diuer. rescri.l.1.ff. de pac. iurisgentium. §.pactorũ. Argumen. contra 25.distinctio. qualis.

QVãdo.] CASVS. Docet cõcilium Toletan. quod quãdo episcopi ordinant p̃sbyteros in capellis, debẽt eos docere qualiter officia debeant celebrare, ne per ignorantiam in diuinis sacramentis offendant. & cum ad Litanias venerint, vel ad concilium, debent episcopo suo reddere rationem, qualiter baptizauerint, vel officia celebrauerint. Sequẽs cap. patet.

b ¶ Officialem.] in quo continetur officium ecclesiasticum.

c ¶ A sacerdote.] idest, episcopo.

d ¶ Ad Litanias.] idest, in rogationibus. Et sic patet, quod omnes sacerdotes veniẽt ad cathedralem ecclesiam in festo rogationum sic j. de consec. dist.3.c.3. de consec. dist.1.& hoc.

e ¶ Vel ad conciliũ.] Sic patet, quod conuentus quem habet episcopus cum clericis suis, dicitur concilium, vt 18 q.2. Abbates, 2.q.2. placuit. 18. dist propter. & c.placuit.

SI in laicis] Videtur ergo, q laici habebunt peritiam iuris: maxime si sint iudices, cum teneantur ferre sententiam in scriptis, vt dixi 20.dist.§.1. Sed potest intelligi de iure consuetudinario, vel de iure naturali, in quo periculosa est ignorantia, vt 16.q.1 si cupis.

NVlli sacerdotum.] CASVS. Multi populi normam canonũ & decretorũ non seruabãt: & episcopi eorum canones ignorarent, eos non corrigebant. Præcepit ergo Cœlestinus, vt nulli episcoporum liceat canones ignorare, quatenus cum fuerit necesse, corrigãt delinquentes.

g ¶ Canones.] pœnitentiales, si intelligis de sacerdotibus, vt 26.q.7.tempora. si intelligis de episcopo, planum est, vt 23.dist qui episcopus.

QVæ ipsis.] CASVS. Octo exponit in hoc cap Augustinus, quæ sunt sacerdotibus necessaria, ad hoc vt ignorãtiam vitent: scilicet libri sacramentorũ, &c. de quibus octo si vnum defuerit, vix sacerdotis nomen habebit.

h ¶ Ad discendum.] supple hæc sunt.

Verũ nunc aũt. aliàs est c. ad idẽ de consec. dist. 4. propter.

Processiones rogationũ.

Laici iuris peritiam debent habere.

Vel dic, q hoc pôt intelligi de illis laicis, qui in dignitate sunt cõstituti, de quibus habetur exẽplũ 59.dist. si officia. Atc.

Ad idẽ 61. distin statuimus & ext. de consan & affi.c.1 in fi. & j.eo.oct.

a ¶ Sacramentorum.] id est, Missale, &c.
b ¶ Computus.] quo ad dies & menses.
c ¶ Si vnum.] arg. quod vbi plura requiruntur ex necessitate, si vnum ex his deest, nihil agitur, vt de conse. dist. 4. in synodo. 22. q. 2. animaduertendum. sic qui offendit in vno, factus est reus omnium, vt de pœn. dist. 5. consideret & est simile. [1] C. de testa. si vnus. & ff. de transa. cum his. §. si prętor. Arg. contra. 30. q. 5. aliter. ff. de ven. inspi. l. 1. in fi. [2]
d ¶ Vix.] quia vbi res deest, nec nomen habebitur, vt 68. dist. chorepiscopi. 7. quæst. 1. factus. C. de fer. à nullo. 35. q. 7. quid est.

[1] Scilicet à principio gl.
[2] Hic adde quod leg. & not. 23. q. 5. c. 2. in gl. 2. 23. dis. quorumdam. Arch.

id est, liber sacramentorum, [a] in lectionarius, antiphonarius, baptisterium, computus, [b] canon pœnitentialis, psalterium, homiliæ per circulum anni Dominicis diebus, & singulis festiuitatibus aptæ. Ex quibus omnibus si vnum [c] defuerit; sacerdotis nomen vix [d] in eo constabit: quia valde periculosæ sunt euangelicæ minæ: quibus dicitur, [Si cæcus cæco ducatum præstet; ambo in foueam cadunt.] *Matth. 15.*

¶ *Cęteri etiam collectores Augustinum citant. Fere autem omnia hęc habentur in pœnitentiali Bedæ, & in libro de officijs ecclesiasticis, & alibi.*

Item ex 7. synodo, c. 2.

¶ Quæ oportet scire eum, qui episcopus est ordinandus. C. VI.

Psal. 118. Mutatus est periodi ductus. Iuo, p. 5. c. 372.

OMnes psallentes repromittimus [e] Deo, [In iustificationibus tuis meditabor: non obliuiscar sermones tuos.] Quod omnes quidem Christianos obseruare saluberrimum est: sed præcipue hos, qui hierarchicam consecuti sunt dignitatem. Vnde definimus omnem, qui ad episcopatus prouehendus est gradum, modis omnib. psalterium [f] nosse: vt ex hoc & omnis clerus, qui sub ipso fuerit, ita moneatur, & imbuatur. Inquiratur autem diligenter à metropolitano, & si in promptu habeat legere scrutabiliter, & non transitorie tam sacros canones, & sanctum Euangelium, quàm diuini Apostoli librum, & omnem diuinam scripturam: atque secundum mandata Dei conuersari, & docere populum sibi commissum. Substantia [g] enim summi sacerdotij nostri sunt eloquia diuinitus tradita, idest vera diuinarum scripturarum disciplina, quemadmodum magnus perhibet Dionysius. Quòd si disceptauerit, [h] & ita libenter facere, & docere minime sponderit; nullatenus consecratur. Ait enim prophetice Deus: [Tu scientiam repulisti: & ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.]

Cap. 1. eccl. Hierarchiæ.
Osee 4.

OMnes psallẽtes.] CASVS. In hoc capitulo statuit synodus, vt omnis qui ad episcopatum promouendus est, psalterium sciat, vt ex eo omnis clerus, qui sub eo fuerit, instruatur: & tempore suæ ordinationis debet metropolitanus ordinandum episcopum interrogare, si sciat legere canones sacros: & omnem diuinam scripturam: & si inuenitur ignorans, repellatur. Et hoc probatur auctoritate prophetę dicentis: Tu scientiam repulisti, &c. Si verò legere & alia supradicta scierit, nisi promittat se secundum illa victurum, non ordinetur. Quæ sequũtur, plana sunt vsque ad capitulum, quamuis.

e ¶ Repromittimus.] id est, videmur nos obligare, cum dicimus illa verba: In iustificationibus tuis meditabor.

f ¶ Psalterium.] 85. dist. archidiaconum. [*] 22. distinctione, qui episcopus.

[*] al. incipit. Florentinum.

g ¶ Substãtia.] idest, de substantia sacerdotij videtur esse, quòd ordinandus habeat scientiam.

h ¶ Si disceptauerit.] idest, si contradixerit.

Item ex concilio Carthaginensi 3. c. 3.

¶ De eodem. C. VII.

PLacuit, † vt ordinandis episcopis, vel clericis prius ab ordinatoribus suis decreta conciliorum aurib. eorum inculcentur; [i] ne se aliquid contra statuta concilij fecisse pœniteat. †

† Pro declaratione huius c. vide Alex. de Imo. in l. si quis. C. de pac. & §. igit. ordinandus. in Auth. nō opor. episc.

† *al. pœniteant.*] *al. afferant.*

i PLacuit.] ¶ Inculcent.] similiter cum nouum celebratur concilium, vt 18. distin. decernimus. 11. q. 3. curæ.

Item Zepherinus Papa epist. 1. ad episcopos Siciliæ.

¶ Sacræ scripturæ inhærentes non obscurantur iniquitate mundana. C. VIII.

SIcut stellas cęli non extinguit nox; sic mentes fidelium, firmamento [k] inhærentes sanctæ scripturæ, non obscurat mundana [l] iniquitas.

k SIcut stellas.] Firmamento.] id est, meditationi & lectioni. Hug.

l ¶ Mundana.] vnde dicitur, Ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. de consecra. dist. 5. numquam. Hug. & Lau.

Item Hieronymus ad Eustochium in procœmio commẽt. in Esaiam.

a ¶ SI iuxta.] ¶ Sapientiā.] sic argumentatur: Christus est scientia: ergo qui ignorat scientiam, ignorat Christum: & intellige de tali ignorantia, quę contēnit discere. ȳ proxima c. fi. Ioan.

b ¶ QVi ea.] ¶ Sapiuntur] id est, approbantur.

c ¶ Ignorat.] Intellige de eo, qui contemnit scire, vel de eo qui de facili scire posset, si habuisset tractatū cū peritis, vt C. de inge. ma. l. 3. ȝ. dist. prox.

QVamuis.] Hæc est secunda pars huius dist. in qua dicit, ꝙ illi errāt, qui falsa pro vero approbāt, vel econtrario. Io. de Fan.

CASVS. Quidā cōtra Aug. ita argumentabant: non pōt quis errare nisi ignorantia rerum: sed omnis ignorātia est nescientia: ergo quicumque nescit errat. Dicit August. ꝙ ignorantia est vitāda in maioribus, & in minoribus: non tamen sequit, quòd quicumque nescit, errat. Sed ille dicitur errare, qui putat se scire quod nescit: & qui falsum pro vero asserit. Verumtamen multū refert, in quibus rebus quis erret. Nā si in re honesta, & quæ ad salutem animę proficiat quis erret, sciens præponitur nescienti, & non errans erranti. In rebus autem diuersis si ista sint vtilia, illa inutilia & noxia: in noxijs nesciens præponitur scienti: quia talia melius est nescire quàm scire.

d ¶ Errare.] errare enim est aliud ꝑ alio putare, vt 22. q. 2. in quibus. 2

e ¶ Eadēmque.] in his quæ spectant ad salutem animę, nihil interest decipi, vel decipere, vt 16. q. 1. si cupis.

f ¶ Quàm scire.] hic videt, quod bonum sit ignorare mala, vt 32. dist. hospitiolum. Sed contra. omnis scientia à Deo est, 3 vt 17. dist. §. hinc. & bonum est scire mala, vt ea vitemus, vt ī. dist. in. proxi. qui de mensa. & c si quid veri. Dic ꝙ omnis scientia bona est: sed dicit aliqua scientia mala, quia mala est illi, cui dat occasionē peccādi: sicut Adæ fuit malū pomum paradisi, vt 2. q. 3. quid ergo. & Iudæ buccella, vt 1. q. 1. §. oppon itur. vet. nec mirū. de conse. dist. 2. & sancta.

1 Adde ꝙ tenentur scire Christiani ad beatitudinē cōsequendā. no. Bal. in gl. sup rub. C. d sum. tri. Inn. & Io. And in c. 1. S ꝓ desē. &u. de tenū.

2 Adde quaͭter errare, ignorare, nescire, titubare differūt. nor. gl. sup rub. ff. de iur. & fac. igno. & in l. de statu. ff. de test.

3 Arg. cōtra. 26. q. 2. qui sine. & qō. 5. epi. in prin. Scientia aliqua dī mala.

SED LICET. Supra dictum est, ꝙ presbyteri debēt ignorantiam euitare: sed licet qliq; per ignorantiā peccent in grāmatica, non tamen propter hoc sunt à grāmaticis, idest, scholasticis despiciendi: quoniam vitia sunt magis præcauenda, quàm verba.

¶ Ignorantia scripturarum est ignorantia Christi. C. IX.

SI iuxta apostolum Paulum, Christus Dei virtus est, Deique sapientia, & qui nescit scripturas, nescit Dei virtutem, eiusque sapientiam; [a] ignoratio scripturarum, ignoratio Christi est. 1. Corin. 1.

Item Greg. in pastorali, par. 1. c. 1.

¶ A Domino sciuntur, vel ignorantur, qui ea quæ Dei sunt, sapiunt, vel ignorant. C. X.

QVi ea, q̄ Dei [a] sunt, sapiunt, à Domino sapiuntur: [b] & qui ea, quæ Dei sunt, nesciunt, à Deo nesciuntur, Paulo attestante, qui ait, [Si quis ignorat, [c] ignorabitur.] 1. Cor. 14.
Idem. Quicūq; stultus est in culpa, erit sapiens in pęna. Lib. Mora. 15. c. 23. mutato vel borum ordine.

a ¶ Dei sunt.] *In loco indicato legitur:* Qui ea, quæ sunt Domini nesciunt, à Domino nesciuntur, Paulo attestante, &c.

Item Aug. in Enchiridio ad Laurentium, c. 17.

¶ Non qui aliquid nescit, sed qui putat se scire quod nescit, errare probatur. C. XI.

QVamuis errare, † [d] quanta possumus cura, cauendum sit, non solum in maioribus, verumetiam in minoribus rebus, nec nisi rerum ignorantia possit errari: non tamen est consequens, vt continuo erret quisquis aliquid nescit, sed quisquis se existimat scire quod nescit. Pro vero quippe approbat falsum; quod est erroris proprium. Verumtamen in qua re quisque erret, interest plurimum. Nam in vna eademque [e] re, & nescienti sciens, & erranti non errans recta ratione præponitur. In diuersis autem rebus; id est, cum iste scit alia, ille alia: & iste vtiliora, ille minus vtilia, vel etiam noxia: quis non in eis, quæ ille scit, ei præferat nescientem? sunt enim quædam, quæ nescire quàm scire [f] sit melius. Sentē. l. 3. dist. 38. c. illud. † al. error q. p. c. cauendus.] orig.

3 *Sed licet per ignorantiam grammaticæ artis aliquid vitiosum proferant episcopi, vel presbyteri, non tamen ideo à scholasticis sunt despiciendi; quia morum vitia magis, quā verborum sunt præcauenda.*

Vnde Aug. in lib. de catechizandis rudibus, c. 9.

¶ Non contemnant scholastici ecclesiasticam simplicitatem. C. XII.

SEdulo monendi sunt scholastici, [a] vt humilitate induti Iuo, p. 6. c. 383.

Sedulo

a ¶ SEdulo.] CASVS. Quidā prælati per ignorātiā grāmaticæ lectionis Deum cum solœcismo & barbarismo inuocabāt: & ꝑ hoc à peritis scholasticis despiciebant. quare q̄situm fuit ab Augustino, an hoc deberent facere? Et respondet ꝙ non: & hoc probatur tribus rationibus. Prima est, quia deserta lingua scholasticorum casto cordi non debēt præponi. Secunda est, quia scientia præponitur verbis, sicut animus corpori: & sicut

Christiana, discant non contemnere, quos cognouerint morum vitia, quam verborum amplius deuitare; & cordi casto linguam exercitatam nec conferre audeant; quam etiam præferre consueuerant. *& infra.* His etiam maxime vtile est nosse ita esse præponendas verbis sententias,[a] vt pręponitur animus corpori. Ex quo fit, vt ita malle debeant veriores, quam disertiores audire sermones; sicut malle debent prudentiores, quam formosiores[b] habere amicos. Nouerint etiam non esse vocem ad aures Dei, nisi animi affectum. Ita enim non irridebunt, si aliquos antistites, & ministros ecclesiæ forte animaduerterint, vel cum barbarismis, & soloecismis Deum inuocare; vel eadem verba, quę pronuntiant non intelligere,[c] perturbateq; distinguere: non quia ista minime corrigenda sunt; vt populus ad id, quod plane intelligit, dicat,[d] Amen:[e] sed quia pie toleranda sunt ab eis, qui didicerunt, vt sono[f] in foro, sic voto in ecclesia benedici. Itaque[g] forensis illa,[h] nonnumquam forte bona dictio,[i] numquam tamen benedictio dici potest.

¶ Scholastici.] *Vox ista abest ab originali. Sed in eo hac precedunt.* Sunt item quidam de scholis vsitatissimis grammaticorum, oratorumq; venientes; quos neque inter idiotas numerare audeas, neque inter illos doctissimos quorum mens magnarum rerum est exercitata quæstionibus. His ergo, qui loquendi arte ceteris hominibus excellere videntur, cum veniunt, vt Christiani fiant, hoc amplius, quam illis illiteratis impartire debemus; q; sedulo admonendi sunt, vt humilitate, &c.

Item Gregor. ad Leandrum episcopum Hispalensem, in præfat. Moral. ad finem.

¶ De eodem. C. XIII.

INdignum vehementer existimo, vt verba cœlestis oraculi restringam sub regulis Donati.

¶ *Hoc, & duo sequentia capita absunt à multis antiquis exemplaribus, neque glossam habent.*

[*Item August. de vera religione, c. 49. & 50.*]

PALEA. C. XIIII.

LOcutio diuinarum scripturarum secundum cuiusque linguę proprietatem accipienda est. Habet enim omnis lingua sua quædam propria genera locutionum; quæ cum in aliam linguam transferuntur, videntur absurda.

[*Item Hieron. ad Pammachium, epist. 52. cuius initium est: Christiani interdum pudoris est.*]

PALEA. C. XV.

ECclesiastica interpretatio, etiam si habet eloquij venustatē, dissimulare eam debet, & fugere;† vt non otiosis philosophorum scholis, paucisque discipulis; sed vniuerso loquatur hominum generi.

Item Clemens Papa, epist. 3.

¶ Propter opprobrium senectutis, à paruulis, & à minimis non erubescat discere episcopus. C. XVI.

NVllus episcopus[†] propter oppro-

al. sacro] oti.

† al. non fugere

† abest ab originali.

prudens amicus formoso pręponit. Tertia est, q Deus magis inspicit affectū quam vocē, ignorātia tamē talis est reprehendenda: sed ab his toleranda, q didicerūt: quia sicut sonus in foro, ita votum in ecclesia benedicitur.

[a] ¶ Sententias.] Nota, q magis cōsiderāda est sententia, quā verba, vt 1. q. 1. Marchion. 22. q. 5. humanæ. de consec. dist. 4. retulerunt. & si non sanctificatur. & potius mens est cōsideranda, quam verba, vt 23. q. 1. paratus. Argum. contra extra de spōsa. ex litteris. Sol. non est à verbis recedendum, nisi ex verbis prauus generetur intellectus: & tunc verba sunt interpretāda.

[b] ¶ Quā formosiores.] Vnde Seneca. Infirmus non quærit medicū eloquētē, sed curare scientem.

[c] ¶ Intelligere.] Arg. q nō est deponēdus aliquis pp imperitiā,[1] vt 10. q. 1. placuit.

[d] ¶ Dicat.] Arg. contra ext. de fi. presbyt. proposuit 7. q. 1. illud. sed nec hic populus respondet, Amen, officiando ecclesiam, vel Missam. Et ita videtur, q nec sine ministro pōt presbyter Missam dicere, licet H. dixerit, q bene possit cum populo tantum ecclesiam officiare.

[e] ¶ Amen.] Videtur ergo sufficere, si populus respōdeat sacerdoti in Missa. & sic est cōtra 7. q. 1. illud. Sed dic, q nō respōdet populus officiando Missam.

[f] ¶ Vt sono.] Hoc est dicere, sicut in cōcione laici cōpositos sermones & politos considerant: sic viri ecclesiarū votū & intentionem cōsiderare debent sacerdotis.

[g] ¶ Itaque.] i. quāuis.

[h] ¶ Illa.] concio.

[i] ¶ Bona dictio.] nominetenus: nō tñ pōt dici benedictio. 28. distin. presbyterum.

NVllus.] CASVS. Quidā episcopi

Sententia potius quā verba attendi debet.

Seneca.

Imperitia non facit quē deponi.

[1] Ad idē 73. dit. epotū. in fi. 26. q. 2. in Galliarū. in fine.

Presbyter, an sine ministro possit celebrare.

[2] Dicit Hugo, q quidē verū est, sed hoc nō colligitur hic. nō .n. dīt, q populus sic respondeat officiando, &c. vt sequitur. de hoc s. in glo. præced. Archid.

dedignabantur discere à iuuenibus vel ignobilibus pp opprobriũ senectutis, vel nobilitatem generis: quos Clemens reprehendit, dicens, q̃ potius sunt membra diaboli, quam Christi: & potius sunt infideles, quam fideles.

a ¶ Opprobrium.] Et dicit August. Ego senex à puero nondũ anniculo paratus sum edoceri, vt 24 q. 3. si habes. & stultus est, q bona quę vidët discere cõtemnit, vt 22. dist de Constantinopolitanę. & si vnũ pedem haberem in sepulchro, alium extra, adhuc vellem discere, vt ff. de fideicõ. liber. apud Iulianũ. Vnde Seneca, Nulla ætas sera est ad discendum.

Incitatio optima ad discendum.

Seneca.

brium [a] senectutis, vel nobilitatem generis à paruulis, vel minimis † eruditis, si quid forte est vtilitatis, aut salutis, inquirere negligat. Qui enim rebelliter viuit, & discere, atq; agere bona recusat; magis diaboli, quam Christi membrum esse ostenditur; & potius infidelis, quam fidelis monstratur.

† al. minus

DISTINCTIO XXXIX.

Ecce [b] plenarie monstratum est, q̃ sacerdotes oportet litterarum tam sacrarũ, quã sæcularium esse peritos. Nunc quæritur, an sæcularium negotiorum oporteat eos habere peritiam. [c] Hãc prælatis esse necessariã multis rationibus probatur. Debent namq; prælati subditis nõ solum spiritualia, sed etiã carnalia subsidia ministrare, exemplo Christi, qui turbas sequentes non solum verbo do ebat, sed etiam virtute sanabat, & corporalibus alimentis reficiebat. Vt autem prælati hæc omnia plene possint perficere, sæcularium negotiorũ oportet eos habere solertiam: [d] vt eorum cautela & ecclesia seruentur indemnes, & cuiq; necessaria pro suo modo [e] ministrentur. Vnde quidã in episcopum electus, à B. Gregor. pro sua simplicitate repellitur, ne eius occasione res ecclesiæ dilapidarentur.

Sic. n. scribit Greg. clero, & nobilibus Neapol. lib. 8. epist. 40.

¶ Sæcularium negotiorum imperiti, non sunt in episcopos ordinandi. C. I.

Anf. l. 6. c. 13. Poly. l. 2. tit. 1.

PEtrus diaconus, quem à vobis electum asseritis, omnino (vt dicitur) simplex est: [f] & nostis, quia talis hoc tempore in regiminis debet arce constitui, qui non solum de salute animarum, verum etiam de extrinseca [g] subiectorum vtilitate, & cautela sciat esse solicitus.

DISTINCTIO XL.

Portet [h] quoque episcopum esse ornatum, &

1. Timot. 3.

Ecce] Hęc dist. breuis est: & ideo nõ diuidit.

b ¶ Ecce.] In trib⁹ supradictis dist. demonstratũ est, epm debere esse prudẽtem in litteris tã diuinis, q̃ sæcularibus. Nunc vero in hac 39. dist. ostendit, q̃ oportet epm esse prudentẽ in negotijs sæcularibus, vt sua cautela reddãtur ecclesiæ indemnes, & cuique necessaria pro suo modulo ministrentur & hoc exemplo Dñi, q turbas sequẽtes nõ solum verbis spiritualibus, sed etiã corporalibus alimẽtis reficiebat: quã peritiã, qa Petrus diaconus nõ habuit, est à dignitate repulsus, ad quam fuerat electus, vt probat sequẽs cap. q d per se patet.

Episcop⁹ debet esse prudens in negotijs sæcularibus.

c ¶ Habere peritiã.] Et ita hoc est adhuc de illo capitulo, de quo tractatur 36. dist. scilicet, oportet epm esse prudentem. ſm p. i. ugo. & Laur.

d ¶ Solertiam.] idest, industriam, & solicitudinẽ. Solers enim antiquitus dicebat, q erat oĩ bona arte instructus. Et dr̃ solers, q̃ sit solicitus in arte & vtilis, ſm Papiam.

e ¶ Pro suo modo.] quia plus quandoq; conferendũ est vni, quam alteri, vt 1. q. 2. clerici. 12. q. 2. Vulteranę. ext. de præben. de multa. in fi.

Simplicitas est duplex.

f PEtrus.] ¶ Simplex est.] Quædã est simplicitas, quæ est contraria dolo: [i] & illa est bona, vt 16 q 1. si cupis. sed hic vocat simplicitatem negligentiam, siue stultitiam, vt 36. dist. in prin. illa enim impedit promouendum, vt hic & arg. 74. dist. episcoporum. sed promotum non deijcit, sed datur ei coadiutor, vt 7. q. 1. quia frater. & 12. q. 2. vobis. tamen iste Petrus non tantum propter simplicitatem fuit remotus, sed etiam quia solidos dedit ad vsuram, vt 47. dist. de Petro.

i 2. q. 7. sãcta quippe rusticitas, i. simplicitas. Aliqñ est simplicitas cõtraria difficultati. C. de fu. l. vl in prin Insti. de fideicom. hæred. §. qa. Ar. hid.

g ¶ Extrinseca.] Debet enim cautus circa sua negotia

esse, vt 23. dist. qui episcopus. & est simile 86. dist. fratrem. Ioan.

Portet.] Hæc dist. diuiditur in sex partes, in quarum prima probat primo & principaliter, q̃ ornatus debet esse sacerdos, & omnes alij clerici, vt honorem faciant suis cathedris & dignitatibus: & hoc probat per quattuor aucto. Secunda ibi, [Homo Christianus.] Tertia ibi, [Si Papa.] Quarta ibi, [Ante omnia.] Quinta ibi, [Illud.] Sexta ibi, [Multi.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 40. dist. in qua prosequitur quintum cap. Apostolicæ regulæ, s. oportet epm esse ornatum, sed per ornaméta virtutes intelliguntur: & hoc probatur auctoritate Psal. & exemplo sacerdotum veteris testamenti, qui varijs vestibus vtebantur, quæ designant vestes interiores s. virtutes & bonos mores, quibus suæ cathedrę conferãt decorem, quem ab eo non accipiunt: nec intelligant sibi licentiam peccandi cõcessam ex dignitate sibi data, sed necessitatẽ bene viuendi. qd probat seq cap.

h ¶ Oportet.] Hic prosequitur 5. c. Apostolicæ regulę. s. opor-

oportet episcopum esse ornatum. Est autem duplex ornatus, exterior, & interior. Exterior ornatus consistit in grauitate, & in incessu, & in habitu, & in temperantia cibi & potus de isto ornatu agitur in proxima seq. dist. Interior ornatus est virtus, & de hoc agitur hic: & ostendit

tię, quã per bona opera acquisiuit: verumtamen nullus debet dubitare sanctum esse, quem apex tantę dignitatis attollit: in quo si bona propria desint, sufficiũt merita Petri, vt bonæ opinionis habeatur. Quæ sequuntur vsq; ad c. si Papa, plana sunt.

hospitalem. Ornamenta episcopalia virtutes debent intelligi, quæ à Domino eis repromittuntur, cum dicitur, [Sacerdotes eius induam salutari.] Vnde in veteri testamento varijs vestibus ex præcepto Domini sacerdotes ornati leguntur: quia multimodis virtutibus debet splendere vita pontificis: vt gradui conferat decorem, quem ab eo non accepit. Non enim loca, sed vita, & mores sanctum faciunt sacerdotem. Vnde ex suscepto officio non licentiam peccandi, sed necessitatem bene viuendi se nouerint asse. utos.

Psal. 131. Exod. 28.

Vnde Symmachus Papa ait.

¶ Officium sacerdotij non confert, sed adimit peccandi licentiam. C. I.

Poly. l. 3. ti. 7.

NOn nos beatũ Petrum, sicut dicitis, à Domino cum sedis priuilegijs, vel successores eius, peccandi iudicamus licentiam suscepisse. Ille perennem [a] meritorum dotem, cum hæreditate [b] innocentiæ misit ad posteros. Quod illi concessum est pro actuum luce, [c] ad illos pertinet, quos [d] par conuersationis splendor illuminat. Quis enim [e] sanctum dubitet esse, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo si desunt bona acquisita per meritũ, sufficiunt, quæ à loci decessore præstantur. Aut enim claros ad hæc fastigia erigi: aut, qui eriguntur illustrat. [f]

¶ *Caput hoc, quod citatur ex Symmacho, est in libro, quem pro Symmacho Ennodius diaconus scripsit: ideoq; Symmachi nomine citatur, quòd eum librum Symmachus, & vniuersa quinta synodus pro causa Symmachi habita sic approbarunt, vt parem ei cum synodis, & Apostolicis decretis auctoritatem tribuerint.*

Item Hieronymus ad Heliodorum, epist. 1.

¶ Filij sanctorum sunt, qui exercent opera eorum. C. II.

Infra 2. q. 7. c. non omnes. Poly. l. 3. tit. 8. Burc. l. 1. c. 207. Iuo, p. 5. c. 311.

NOn est facile stare [g] loco Pauli, tenere gradum Petri iam cum Christo regnãtium: quia [a] hinc dicitur; non sanctorum filij sunt, qui tenent loca sanctorum: sed qui exercent opera eorum. [h]

a ¶ Quia hinc.] *Hæc vsque ad finem non sunt inuenta apud B. Hieronymum, ex quo tamen, aut ex eius dictis, citant etiam cæteri collectores.*

Item Gregorius.

¶ Morum nobilitas, non loci, vel generis, sacerdotes nobilitet. C. III.

Burc. l. 1. c. 208. Iuo, p. 5. c. 322. Polyc. l. 3. ti. 7.

NOs qui præsumus, non ex locorum, [i] vel generis dignitate

a ¶ Perennem meritorum.] idest, apostolicam dignitatem per bona merita acquisitam.

b ¶ Cũ hæreditate.] idest, ad hoc trãsmisit, vt essent hæredes bonitatis suę.

c ¶ Pro actuum luce.] idest, per bonos actus.

d ¶ Quos.] id est, quia eos.

e ¶ Quis enim.] quasi dicat, & si quiq; forte Apostolici non essent boni: tñ semper præsumuntur esse boni. quis enim, &c. Sed nonne contrarium est. 19. distin. Anastasius. 21. distin. nunc autẽ? Sed nõ dr̃ hic, quòd sancti sunt; sed quòd sancti præsumũtur, donec cõtrarium constet: quia hæreditatem innocentiæ recipiunt, vt hic dicit̃. Sed quid si cõstet de ipso, quòd adulterium commisit, vel homicidium? Dicit Hug. quòd licet non possit accusari, inde tamẽ peccat: & quod hic dr̃, bene facere, intelligitur de his, quæ possunt æque retorqueri ad bonum, vel ad malũ: quia semper in dubio pro ipsius facto præsumitur. Sed hoc certe idem est in quolibet sacerdote, vt 11. q. 3. absit. & 41. distin. cap. 3. & 16 q. 1. si clericatus? Respon. hoc verum est: sed tamen magis præsumitur pro Papa, vt 93. dist. c. 1. vnde sacrilegij instar esset disputare de facto suo, vt 17. q. 4. §. qui autem. Vel dic, quòd facta Papæ accusantur, vt homicidia Sampsonis, & furta Hebræorum, & adulterium Iacob, vt extra de diuor. gaudemus. Ioan.

1 Arg. 24 q. 1. pudenda.

Papa siue Apostolicus semper psumit̃ bonus.

Papa de homicidio, vel adulterio accusari nequit.

1 Ista fuit sñia Lau. dicẽtis, quòd qui de alijs psumit, vel dubitat, peccat venialiter; qui de Papa, mortaliter. ar. huius §. hic alleg. qui aũt.

dit, quòd locus non dat virtutem, nec dignitas: sed vitæ meritum. Ioan.

NOn nos.] CASVS. Quidam dicebãt, quòd Petrus, & successores eius licentiam peccandi à Domino receperunt cum priuilegio dignitatis. Symmachus autẽ Papa dicit, non esse verũ: quia Petrus transmisit ad posteros apostolicã dignitatem, cum hæreditate innocen-

f ¶ Illustrat.] idest, dat eis occasionem bene viuendi, vt 81. dist. valet.

g NOn est.] ¶ Stare.] digne, sicut exigit eminentia dignitatis. Hug.

h ¶ Opera eorum.] 35. dist. c. ecclesiæ.

i NOs.] ¶ Non ex locorum.] tantum, ne sit cõtra. 81. dist. valet.

gnitate;sed morum [a] nobilitate [b] innotescere debemus: nec vrbium claritate,sed fidei puritate.

Item Gregor. ad Anastasium presbyterum, lib. 6. episto. 29. vel c. 193.

¶ Non loca, vel ordines,sed merita nos Deo iungunt. C. IIII.

NOn loca, vel ordines [c] creatori nostro nos proximos faciunt: sed ei nos merita bona iungunt, aut mala disiungunt. — Poly. ibidem.

Item Ioannes Chrysostomus, [idest auctor operis imperfecti in Matthæum, homil. 40. ad c. 21.]

¶ Magnitudo peccati, vel dignitatis quemque fortiter deijcit. C. V.

2 HOmo Christianus fortiter cadit [d] in peccato propter duas causas, aut propter magnitudinē peccati, aut propter altitudinem dignitatis. [1]

Item ex dictis [†] *Bonifacij* [n] *martyris.* — † al. gestis.

¶ Damnatur Apostolicus, qui suæ, & fraternæ salutis est negligens. C. VI.

3 SI Papa suæ & fraternę salutis negligens deprehenditur inutilis, & remissus in operibus suis, & insuper à bono taciturnus, [e] quod magis officit sibi, & omnibus: nihilominus innumerabiles populos cateruatim secum ducit, primo mancipio [f] gehennæ, cum ipso plagis multis in æternum vapulaturus. [†] Huius culpas istic redarguere pręsumit mortalium nullus: quia cunctos ipse iudicaturus à nemine [g] est iudicādus: nisi deprehēdatur à fide [h] deuius; pro cuius perpetuo statu vniuersitas fidelium tanto instantius orat, quanto suam salutem post Deum ex illius incolumitate animaduertit propensius pendere. — Ino. p. 5. c. 25. — † al. vapulatarus.

[n] ¶ Dictis Bonifacij.] *Nauclerus Gen. 26. testatur hoc fuisse dictum Bonifacij martyris. Verum Deusdedit presbyter Cardinalis tit. Apostolorum in Eudoxia, tempore Victoris Papæ III. libros quatuor de rebus ecclesiasticis composuit, qui in Bibliotheca Vaticana seruantur. Et libro primo cap. 231. ex gestis (sic habent etiam multi Gratiani codices, & Iuo) Bonifacij martyris, & Archiepiscopi Moguntini sedis Apostolicæ Legati, hæc sanctissimi illius viri de Romano Pontifice, ac sede Apostolica verba refert; in quibus est hoc*

[a] ¶ Morum.] C. de epis. & cle. si quemquam.
[b] ¶ Nobilitate.] sic j. 1. q. 1. vilissimus.
[c] NOn loca, vel ordines.] tantum: quia per ordines confertur gratia, vt 1. q. 1. quidquid. & est simile 23. q. 4. sicut. 2.

HOmo.] Hæc est secūda pars huius dist. in qua ꝓbat, quod vnus in eodem genere peccati magis punitur q̄ alius: & hoc probat per istud c. Io. de Fan.

[d] ¶ Cadit.] i. cadere vř ab ecclesia. Ex hoc capitulo plurimi dicunt, quod circunstantiæ loci & tpis & dignitatis, & scientiæ aggrauant peccatum: [1] vt magis peccet cleric⁹, q̄ laicus in eodē gñe delicti, & magis litteratus, q̄ non litteratus, & magis peccatur in loco sacro, vel tpe, q̄ extra. arg. 19. distin. nulli. & 50. dist. quia tua. & 11. q. 3. præcipue. & 25. q. 1. nulli. de pœn. dist. 5. consideret. & 32. q. 5. qui viderit. & augeť peccatum dignitate peccantis, [2] vt ff. de re milit. omne. §. augeť. Alij dicunt, quod circunstantię cum sint bonæ & à Deo, non debent esse alicui occasio mali: vnde dicūt, quod circunstantiæ non aggrauāt peccatum, sed solus contēptus. si ergo laicus ex maiori contēptu peccat, magis peccat q̄ clericus. Sed quia non cōstat ecclesiæ qualiter quis peccat, an ex cōtēptu vel alio modo, 24. q. 3. Deus. ideo nō potest iudicare de peccato ſm contēptum: & ideo iudicat ꝑ circunstantias, quasi per quasdā pręsumptiones: & magis punitur clericus quàm laicus: quia magis præsumitur contra ipsū. & licet hic duæ causæ tantum enumerentur, quæ vidētur aggrauare peccatum: tamen plures sunt. de pę. dist. 5. consideret.

Circūstantiæ peccata aggrauantes.

[1] Adde ad hoc tex. glo. & doct. in l. aut facta. §. 1. ff. de pœ. & de hoc satis not. Goff. in sū. de pę. & re §. conficeť quis, &c.

[2] Ad hoc 5. q. 6. ꝑsbyteri. C. de epis. & cle. ꝑsbyteri.

SI Papa.] Hęc est iij. pars huius dist. in qua probat, quod Papa magis punitur, quàm alij, si malè regit ecclesiā Dei: & hoc probat per hoc cap. Io. de Fan.

CASVS. Bonifacius martyr consultus fuit, an Papa ab aliquo possit iudicari, si inueniatur negligens. & remissus in operibus suis, cum noceat sibi, & omnibus subditis suis: & similiter multos secum trahit. Et respō letur, quod non, cum debeat omnes alios iudicare: nisi hæreticus deprehendatur, pro cuius salute, cum ipse sit caput ecclesiæ post Deum, vniuersitas fidelium instātius orat.

sed licet iudicari non possit, nihilominus punietur cum ipso diabolo in æternum.

[e] ¶ Taciturnus.] taciturnitas mortalis est in pręlato, vt 43. dist. c. 1. — Pręlati tacere nō debēt.

[f] ¶ Mancipio.] idest, diabolo, qui mācipatus est gehennæ.

næ. de pę. dist. 1. mancipium.

[g] ¶ A nemine] Papa à nemine potest iudicari, vt 9. q. 3. nemo. qđ intellige nisi ipse se subijciat alij. 2. q. 7. nos si incompetenter. Sed contra 24. quæst. 2. sanè profertur. versiculo, item Romanorū. vbi dicitur, quòd Dioscorus Papa Romanus fuit excommunicatus, quamuis in fide non peccauerat. Sed ibi appellat Papam patriarcham Constantinopolitanum. Item adhuc obstat 11. q. 2. non liceat. ibi, vnus Papa iudicat de suo successore. Sed ibi non iudicat de ipso, sed dicit, quod nō liceat ei alienare res ecclesiæ. — Papa iudicať à nemine.

[h] ¶ A fide deuius.] quod intelligit Hugo, cum Papa non vult corrigi: si enim paratus esset corrigi, non posset.

† Cōcor. tex. in l. nemo. C. de sum. tri. & l. omnes. §. q manus. ff. de re mil.

caput: & quidem ex antecedentibus, & sequentibus valde illustratur. Sancta Romana ecclesia priuilegio specialis auctoritatis diuinitus, & humanitus caput omnium ecclesiarum post Christum Iesum effecta, secundum Antistitis, vel rectoris sui qualitatem, & valitudinem afficit totius Christianitatis mēbra, vt illius incolumitati sua respondeant incolumitate, & congaudeant: & nihilominus eius languoribus suo languore

2.Cor.1. consentiant: & sicut eius gloria iuxta Apostolum conglorificantur: sic eius deiectione deijciuntur, vt illud propheticum

Esa.14. in eo præcipue compleri deprehendatur: [Omne caput languidum, & omne cor mærens: à planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas.] Et reuera tanta reuerentia apicem præfatæ Apostolicæ sedis omnes suspiciunt, vt nonnullam sanctorum canonum disciplinam, & antiquam Christianæ religionis institutionem magis ab ore præcessoris eius, quàm à sacris paginis, & paternis traditionibus expetant: illius velle, illius nolle tantum explorant, vt ad eius arbitrium suam conuersationem & ipsi remittant, aut intendant. Quòd si, vt summopere sibi, & omnibus expedit, zelo domus sine intermissione tabescens, fidelis dispensator & prudens existens, Deo & hominibus, opere & sermone irreprehensibilem sese conseruare studuerit, vt vere fatear, vniuersum pene mundum secum attonitum, & solicitum post Deum currere facit; ex vtroque sexu populos diuersæ professionis, conditionis, & ætatis cateruatim Domino suo super omnia bona ipsius constituendus ducit. Si vero suæ, & fraternæ salutis negligens deprehēditur, inutilis, & remissus in operibus suis, & insuper à bono taciturnus (quod magis officit sibi & omnibus) nihilominus innumerabiles populos cateruatim secū ducit, primo mancipio gehennæ cum ipso plagis multis in æternū vapulaturus; cuius culpas istic redarguere præsumit mortalium nullus; quia cunctos ipse iudicaturus à nemine est iudicandus, nisi forte deprehendatur à fide deuius: pro cuius perpetuo statu vniuersitas fideliū tanto instantius orat, quanto suā salutem post Deum ex illius incolumitate animaduertūt propensius pendere. Saluo.n. diuinæ omnipotentię mysterio, vt dignum est, loco ab ipsa secundo illud B. Iob non incon-

Iob.6.12. grue aptari sanctæ Romanę Ecclesiæ potest: [Si destruxerit, nemo est qui ædificet: & si incluserit hominem, nullus est qui aperiat ei: si continuerit aquas, omnia siccabuntur: & si emiserit eas, subuertent terram. nec immerito: cum ipsa specialius in Petro cœli terræque retentet habenas. Hæc cum omnium fidelium in Christo spiritalis sit mater, nemo debet renuere illius feriri disciplina, vel emendari censura, iuxta illa

Prouerb.1.6.18. prouerbia Salomonis: [Ne dimittas legem matris tuæ, liga eam in corde tuo iugiter: qui enim abijcit disciplinam, infe-

Eccle.3. lix est: & stultus homo despicit matrē suam.] & rursus: [Est maledictus à Deo, qui exasperat matrē: & maledictio matris

+ fortasse.] arrogantes. eradicat fundamenta; illa vtiq; quæ arrogant, + diuisa à se-

Matt.16. de illius, cui dictum est: [Tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo ecclesiam meam.] & super arenam concupiscentiæ carnalis, seu humanæ præsumptionis probantur posita: cursus riui minimè prosperatur, si à suo fonte diuidatur.

Item Augustinus ad Valerium, epist. 148.

¶ Non ordines, sed vitæ meritum nos Deo commendant. C. VII.

Ans.l.6.c.196. Iuo,p.6.c.389.

Ante omnia peto, vt cogitet religiosa prudentia tua,

posset accusari, vt 24. q.1. aperte. & c. ait & c. hæc est fides. & 2. q. 3. dixit Apostolus. Sed quare non potest accusari de alio crimine? ponamus, q̄ notoriū sit crimen eius, vel p confessionem, vel p facti euidentiā: quare non accusatur, vel de crimine simoniæ, vel adulterij: etiā cum admonetur, incorrigibilis est, & scādalizatur ecclesia per factum eius? Certe credo. q̄ si notorium est crimen eius, quandocunque, & inde scādalizatur ecclesia, & incorrigibilis sit: q̄ inde possit accusari. Nā contumacia dī hæresis, 1 vt 81. dist. si qui presbyteri. & contumax dicitur infidelis, vt 38 dist. nullus. Hic tamen specialiter fit mentio de hęresi, ideo quia & si occulta esset hæresis, de illa posset accusari: sed de alio occulto crimine non posset. Item nunquid potest denūtiari crimen Papæ secundum regulam istam, Si peccauerit in te frater tuus: 2 cum nomine fratris quilibet Christianus dicatur, vt 11. q 3. ad mensam Sed dico, q̄ non potest denunciari crimen de ipso, nisi inde posset accusari: nam inutilis esset denuntiatio. 3 Item nūquid Papa posset statuere, q̄ nō posset accusari de hęresi: Respon. q̄ non: quia ex hoc periclitaretur tota ecclesia: qd non licet. j. 25. q. 1 sunt quidā. quia hoc fit in eo casu quo desinit esse caput ecclesiæ, & ita nō tenet constitutio. Sed pro quo peccato potest Imperator deponi? pro quolibet: si est incorrigibilis. vnde deponitur, si est minus vtilis, vt 15. q. 6. alius.

Papa an de crimine accusari possit.

1 Dic, q̄ hęreticus dicit pluribus modis, vt no. 24. q. 3. inter. & extra de hęr. firmissime.

2 Vt 2. q 1. si peccauerit.

3 Sub. nā denuntiatio fit ad correctionē, ad quā cōpelli nō pōt: cū superiorē non habeat. Arch.

Imperator p quo peccato deponi pōt.

Ante omnia] hæc est quarta pars huius dist. in qua dicit, q̄ difficile est bñ regere sacros ordines & ecclesiasticas dignitates, sed facile est mala

le regere,& periculosum:& hoc probat per hoc c. & c. seq. lo. de Fan.

CASVS. Aug. factus fuit eps Hipponensis ecclesię. Vnde Valerius referebat gratias creatori. Augu. dicit, q̧ si quis vtatur officio epi, presbyteri, diaconi transitorie & semiplene, nihil est leuius & facilius: sed nihil est ei damnabilius apud Deū. sed si quis militet eo modo quo Christus iubet, nihil est difficilius, sed nihil beatius apud Deum. Et ostendit, q̧ ad tantā dignitatē eligi non debuit, cū minora officia nō didicerit gubernare. Et hoc ꝓbat nauigantis exemplo, cui cura nauis committi non debet, qui remum tenere non nouit.

a ¶ Si perfunctorie.] idest, negligenter.

b ¶ Periculosius.] qa qui epatum desiderat in terra, inueniet confusionem in cœlo. 8. q. 1. qui episcopatū. & ī ea. c. multi.

c ¶ Mihi.] & sic aliqs pōt cogi, vt fiat eps. qđ verum est, si ab initio cogitur, vt fiat de nolente volens, vt 23. q. 4. displicet. sed si pseueraret in voluntate, non esset cogēdus, vt 74. dist. vbi ista.

d ¶ Vt secūdus loc⁹.] quia primus locus est papatus, secundus locus est episcopatus. Vel ideo hoc dixit, quia factus est episcopus alteri, vt 7. q. 1. nō autem.

Episcopatū desiderare valde periculosum est.

Papatus ē primus locus.

nihil esse in hac vita, & maxime hoc tempore, facilius, & lætius, & hominibus acceptabilius episcopi, aut presbyteri, aut diaconi officio, si perfunctorio [a] atq; adulatorie res agatur; sed nihil apud Deum miserius, & tristius, & damnabilius. ¶ Item nihil esse in hac vita, & maxime hoc tēpore difficilius, laboriosius, periculosius [b] episcopi, aut presbyteri, aut diaconi officio: sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur, quo noster Imperator iubet. Quis autem iste sit modus, nec à pueritia, nec ab adolescentia mea didici: & eo tempore, quo discere cœperam, vis mihi [c] facta est merito peccatorum meorū. Nam quid aliud existimem nescio, vt secundus locus [d] gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere non noueram. Ans. l. 6. c. 186.

Item Isidorus.

¶ Corrumpitur, & ad terram sacerdotium trahitur, nisi legaliter, & iuste seruetur. C. VIII.

SIcut viri & mulieris digna coniunctio vnum facit matrimonium, & sicut duorum copulatio vnum perficit corpus; ita clericatus [e] & sacerdotium vnum faciunt presbyterum; & electio [f] & consecratio vnum faciunt episcopum: quæ omnia vnum efficiunt corpus: quod citius corrumpitur, & ad terram trahitur, nisi legaliter seruetur, nisi iuste viuendo laudetur.

Item Ambrosius, lib. de paradiso, c. 4.

¶ Gratia, non locus saluat animam. C. IX.

§ ILlud † autem animaduerte, quia extra paradisum [g] vir factus est, & mulier intra paradisum: vt aduertas, quòd non loci, [h] non generis nobilitate, sed virtute vnusquisque gratiam sibi comparat. ¶ Denique extra paradisum factus, hoc est in inferiore loco, vir melior inuenitur; & illa, quæ in meliore loco, hoc est in paradiso, facta est, inferior reperitur. † Quo loci illud aduerte.] orig.

Item Gregorius, lib. 6. reg. epist. 5. seu c. 169.

¶ De eodem. C. X.

QVælibet † occulta [i] loca sine gratia Dei animam sal- † al. quamlibet.

Sicut viri.] CASVS. In hoc c. notatur similitudo inter matrimonium carnale, & spirituale: quia sicut legitima coniunctio, s. animorum, vnum facit matrimonium: & sicut duorum commistio vnū facit corpus, ita clericatus, & sacerdotium vnū faciunt presbyterum: & electio & consecratio faciunt vnum episcopum Et hæc omnia supradicta vnum corpus efficiunt, i. ecclesiam. quod cito rumpitur, nisi legaliter obseruetur.

e ¶ Clericatus.] idest, minor ordo. hic vř. q̧ si laicus ꝓmoueretur in sacerdotem, nullum reciperet characterem: sed si haberet aliquem minorem ordinē, & per saltum reciperet superiorē, bene reciperet characterem, vt 52 dist. solicitudo. Alij dicunt, q̧ laicus verum ordinē reciperet, dum tamen baptizatus fuerit. arg. 1. q. 1. ventum. lo. quod verum credo. B.

f ¶ Electio.] consueuit istud induci, q̧ ex sola electione nō consequitur aliqs ius, vt de hoc dixi 63. dist. quāto.

Illud.] Hęc est quinta pars huius distin. in qua probatur, quod non est ita magnus, quin cadere nō posset, si gratiam non haberet: & hoc probatur per hoc c. & duo c. seq. lo de Fan.

† Idē no. 36. dist. c. 1. § glo.

CASVS. Quidam nimis gloriabantur de loci nobilitate, sed Ambr. probat non esse gloriandum; quia in loco nobili potest esse malus, & in vili loco bonus inueniri, & hoc probat exēplo Adæ & Euæ: nam Adam creatus fuit in agro Damasceno, & tñ melior est inuentus Eua, quæ in paradiso est creata.

g ¶ Extra paradisum.] in agro Damasceno.

h ¶ Non loci.] arg. q̧ rōne loci vel dignitatis, vel nobilitatis pro aliquo nō p̄sumit, vt 12. q. 2. gloria. ar. cōtra. 24. dist. qñ. Et certè ꝓ nobilibus semp dēt p̄sumi in ijs, quæ spectant ad nobilitatem. ar. ff. de ri. instr. l. fi. lo.

QVælibet.] CASVS. Quidā dicebāt, q̧ aliqs non poterat saluari, nisi in locis solitarijs: sed Greg. dicit hoc non esse verum: & hoc probat exemplo trium. Nam Loth in ipsa ciuitate fuit iustus, & in mōte peccauit Adam in Paradiso deliciarum peccauit, quo nihil est iucundius. Et angelus de cœlo per peccatum descendit. Cap. quod sequitur, patet.

i ¶ Occulta.] arg. contra eremitas.

a § Extra-

[a] ¶ Erratibus.] idest, peccatis, vel delictis.
[b] ¶ Peruersa ciuitate.] arg. quod non nocet bono malorum conuersatio, vel cohabitatio.
[c] ¶ In monte.] 15.q.1. inebriauerunt.
[d] ¶ Cecidit.] Nam ex varietate locorum nullum discrimen

[e] ¶ Adam.] ¶ Eiectus est.] Gen. 4. de pęn. dist. 1. Adam. & priuatus, vt de pęn. dist. 1. c. serpens. & c. sicut primi.

Multi.] Hęc est sexta pars huius distin. in qua dicit, quod nomen sacerdotis debet consistere in re, & non tantum in nomine, vt per hoc cap. probatur. Io. de Faut.

Et 35. dist. sexto die.

uare non possunt: quod aliquando in ipsis quoq; conspicimus erratibus [a] electorum. Nam Loth in ipsa peruersa ciuitate [b] fuit iustus; in monte [c] peccauit. Sed ista cur dicimus, cum maiora nouerimus? Quid enim paradiso iucundius; quid cœlo securius? & tamen homo ex paradiso, & Angelus de cœlo peccando cecidit. [d]

Gen. 19.

Idem.

¶ De eodem. C. XI.

Burc. l. 1. c. 206. Iuo. p. 5. c. 320.

ADam primus homo pro peccato de paradiso eiectus est: [e] hoc est, quia Dei nobilitatem à se deiecit, nobilitate loci priuatus est.

¶ *Primo lib. B. Greg in Ezechiel. homil. 9. leguntur hęc verba, quæ nonnihil ad hanc rem facere videntur:* Quia autem loca mentem non muniunt, ipse humani generis primus testatur parens, qui & in paradiso cecidit.

Item Ioan. Chrysost. [idest auctor operis imperfecti, in Matthaeum, hom. 43. ad c. 23.]

¶ Non est verus sacerdos omnis, qui nominatur sacerdos. C. XII.

6 MVlti sacerdotes, & pauci sacerdotes: multi nomine, pauci opere. Videte ergo, quomodo sedetis super cathedram; quia non cathedra facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram; non locus sanctificat hominem, sed homo locum; [f] non omnis sacerdos sanctus, sed omnis sanctus sacerdos. Qui bene sederit super cathedram, honorem accipit ab illa; qui male sederit, iniuriam facit cathedrę; ideoq; malus sacerdos de sacerdotio suo crimen acquirit, non dignitatem. In iudicio enim sedés, si quidem bene vixeris, & bene docueris, omnium iudex es: si autem bene docueris, & male vixeris, tui solius condemnator eris. † Nam bene viuendo, & bene docendo, populum instruis, quomodo debeat viuere: bene autem docendo, & male viuendo, Deum instruis, quomodo te debeat códemnare. *Idem.* ¶ Quicumq; desiderauerit [g] † primatum in terra, inueniet confusionem in cœlo; nec [α] inter seruos Christi cóputabitur, qui de primatu tractauerit; [h] nec vnusquisq; eorum festinet, quomodo alijs maior appareat, sed quomodo omnibus inferior videatur: quoniam non qui maior fuerit in honore, [i] ille est iustior: sed qui fuerit iustior, ille maior. Conuersatio ergo melior est desideranda, non dignior gradus.

1. Pet. 5.

† al. es

Ibidem homilia 35. ad c. 20.
† al. desiderat

[α] ¶ Nec inter.] *In loco indicato legitur*, vt iam inter seruos Christi non sit de primatu certamen, nec vnusquisque, &c. *Sed obstitit glossa, ne mutaretur.*

CASVS. Reprehenduntur hic quidam, qui erant presbyteri, vel sacerdotes nomine tantum, & non re, vel vita, qui propter cathedrá se sanctificatos putabant: sed male, quia locus non sanctificat hominé; sed homo locú. vnde dicit Ioan. Chrysost. quod si bene docét, & bene viuunt populum instruunt, & bene habebunt: & si bene docent & male viuunt, seipsos condemnant.

[f] ¶ Sed homo locú.] Sed res accedere debet hominibus, & nó homo rebus. ff. de ædil. edic. iustissimæ.

IDEM QVICVMQVE. CASVS. Quidam desiderabát dignitatem, vt præessent tantum, & non vt prodessent: sed dicit Ioan. Chrysost. quod tales inuenient confusionem in cęlo, nec inter seruos Christi computabuntur. Nó enim debet aliquis festinare qualiter appareat maior alijs: nam qui iustior est, maior est: & non qui maior est dignitate, est iustior.

[g] ¶ Desiderauerit.] Ad hoc vt præsit, nó vt prosit, ne obstet. 8. quæst. 1. qui episcopatum.

[h] ¶ Tractauerit.] No. quod eo solo, quod aliquis loquitur de episcopatu, punitur: sic eo ipso, quod quis quasi ambitiose de minimis, peccat. 16. quæstio. 1. si cupis. & qui loquitur de mulieribus, vt 32. distin. hospitiolum.

Peccat qui de minimis ambitiose loquitur.

[i] ¶ In honore] quia non gradus elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur. 23. q. 4. sicut hi. & 16. quæst. 1. sunt nonnulli. Et est hic argum. quod illa pars, quę iustior ratione innititur, maior dicitur, licet sit minor. sic 31. d. ii. Nicæna. 19. distin. in canonic. & s. 4. q. 3. §. 2. extra de test. b. in nostra. & 20. distin. §. 1.

Extra de elect. ecclesia vestra 2. ibi vineas. & d. xi plene. 31. d. ii. Nicæna. Arch.

Demon quare nos persequitur.

scrimen inducitur. C. de tempo. in integ. resti. l. vlt. arg. contra. 32. q. 5. qui viderit.

De casu eius habet. de pę. distin. 2. in princ. Laur.

[d] ¶ Cecidit. [2]] Et hæc est causa, quare nos persequitur, quia nos illuc debemus ascendere, vnde ipse descendit. 16. q. 2. c. 1.

Ecce.]

E Cce.] Supra in preced. dist. dictum est, quod oportet episcopum esse ornatum moribus & virtutibus. In hac vero 41. dist. dicitur, quod oportet episcopum esse ornatum in exterioribus, & in habitu scilicet & incessu, in habitu, ne fulgidis vel sordidis vestibus se exornet: qd probat auctoritate Hieronymi, dicentis: Nec affectatę sordes, nec exquisitę deliciæ laudes pariūt, quod tam de vestibus, quā de cibis est intelligēdū. Et ad hoc inducit sequens cap. De incessu autē dicet ĩ. ea. §. vlt.

Ornatus exterior clericorum.

a ¶ Et incessu.] vt grauitate itineris ostēdat grauitatē mentis, vt ĩ ea. §. vlt.

Q Visquis.] CASVS. Hoc cap diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod nulla debet vti rebus transitorijs strictius, vel abundantius quam socij cum quibus viuit: quia remissius vtendo aut hypocrisim significat, aut intemperantiam: abundantius vtendo, vel laudem significat, vel quia est gulosus, vel prodigus. In secūda parte, quę incipit ibi, [In omnibus.] ostendit vsum illorū pretiosorū nō esse repudiandū, si trāquille, & sine turpitudine, vel voracitate assumant. Et hoc probatur exēplo Christi, qui cibū delicatū, scilicet piscem comedit. & reprehenditur vsus vilium ciborum, si nimis ardenter & cum voracitate assumantur, qd probat exemplo Esau & iumentorum.

b ¶ Viuit.] Nota, quod quilibet se cōformabit socijs suis in cibo & in moribus, vt dis. 8. quæ contra. 12. dis. illa. Et est arg. quod ratione societatis toleratur excōicatus, qa excōicatus ratione cōtractus ad cōionē admittitur. ext. de sent. excom. si vere.

Excōicatus ratione societatis tolerat.

c ¶ Aut intēperans.] scilicet nolens cōformare se alijs.

d ¶ Superstitiosus.] idest, inanis gloriæ cupidus, vel hypocrita.

e ¶ Significat.] forte habet ventrem insatiabilem, vel causa infirmitatis hoc facit.

f ¶ Aut flagitiosus est.] prodigus, vel hypocrita.

g ¶ Sed libido.] q.d. potius considerabimus causam facti, quam ipsum factum. sic 23. q. 8. occidit. & 29. distin. sciendum arg. contra ĩ. 32. q. 4. origo.

h ¶ Flagitia.] idest, non statim dicamus aliquid esse vitiosum. nam dubia in meliorem partem sunt interpretanda. ext. de reg. iur. ex tore.

i ¶ Pisce vesci.] hanc historiam habes de pen. distin. 2. § opponitur.

k ¶ Sed ex causa.] vt ĩ. 22. q. 4. omnis iactantia.

D Eliciæ.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod si quis vtitur cibo delicato sine immenso desiderio, non peccat.

DISTINCTIO XLI.

E Cce quibus oporteat sacerdotem esse ornatum moribus; sed præterea oportet illum esse ornatum in exterioribus, habitu videlicet & incessu; [a] *habitu, vt nec fulgidis, nec sordidis se vestibus ornet. Vt enim ait Hieronymus,* [α] *nec affectatæ sordes, nec exquisitæ deliciæ laudē pariunt; quod tam de vestibus, quam de cibis intelligendum est.*

[α] ¶ Hieronymus.] *Ad Eustochium de custodia virg. sic scribit:* nec affectatæ sordes, nec exquisitæ mūditię cōueniunt Christiano. *Ad Nepotianum quoque in eamdem fere sententiam*, vestes pullas æque deuita, vt candidas; ornatus, vt sordes pari modo fugiendæ sunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.

Vnde August. ait lib. 3 de doctrina Christiana, c. 12.

¶ Pro moribus eorum, cum quibus viuimus, etiam vti debemus alimentis. C. I.

Q Visquis rebus prętereūtibus restrictius vtitur, quam sese habent mores eorum cum quibus viuit; [b] aut intemperans, [α] [c] aut superstitiosus [d] est. Quisquis vero sic eis vtitur, vt metas cōsuetudinis bonorum, inter quos versatur, excedat; aut aliquid significat, [e] aut flagitiosus [f] est. In omnibus enim talibus non vsus rerū, sed libido [g] vtentis in culpa est. *& infra.* ¶ Quid igitur locis, & temporibus, & personis conueniat, diligenter attendendum est, ne temere flagitia [h] reprehendamus. Fieri enim potest, vt sine aliquo vitio cupidinis, vel voracitatis, pretiosissimo cibo sapiens vtatur; insipiens autem fœdissima gulæ flamma in vilissimū olus ardescat, & sanius † quisq; maluerit, more Domini, pisce vesci, [i] quā lenticula more Esau nepotis Abrahæ, aut ordeo, more iumentorū. Non enim propterea continentiores nobis sunt pleræq; bestię; quia vilioribus aluntur escis. Nam in omnibus huiusmodi rebus non ex earum rerum natura, quibus vtimur, sed ex causa [k] vtendi, & modo appetendi, vel probandum, vel improbandum, quod facimus.

Iuo, p. 4. c. 24. Pann. l. 2. c. 195.

† al. sanius

Luc. 24.

Gen. 25.

[α] ¶ Intemperans.] *Apud sanctum Aug. & Iuonem legitur:* temperans. *Sed ob glossam non est mutatum.*

Idem super epistolam Ioannis.

¶ Non cibus, sed appetitus in culpa est. C. II.

D Eliciæ quęlibet, si absq; desiderio percipiantur, non

peccat, vt Helias, q carnes comedit. Si quis aūt vilē cibū nimis ardenter appetit, reprehenditur, vt Dauid, qui aquā de cisterna Bethleem concupiuit nimis ardenter.

NOn cogātur.] CASVS. Quæsitum fuit ab Aug. quid debeat fieri de diuitibus, qui tempore pœniten-

16. q. 7. c. pa. Arg. cōtra 22. q. 5. qui cōpulsus. Dic q. ignobiles magis puniuntur corporali pęna, q̄ nobiles: sed pecuniariter magis punitur nobilis q̄ ignobilis, vt 24. q. 1. qui contra. & ff. de pę l. si quis aliquid. & l. quædam.

b ¶ Diuites.] cum sunt in pęnitentia.

Nobilium & ignobiliū pęna non est ęqua.

officiunt; & viles cibi appetenter accepti impediunt profectum abstinentiæ. Dauid enim aquam malè concupitam effudit, & Helias carnes comedit.

2. Reg. 23. 3. Reg. 17.

¶ *In operibus B. Augustini aut impressis, aut manuscriptis, quæ hactenus ad manus venerunt, hæc non sunt inuenta. Cæterum apud Prosperum de vita contemplatiua, l. 2. c. 22. eadem fere leguntur;* Nec deliciæ quælibet, si absq; desiderio percipiantur, officiunt: & viles cibi plerumq; abstinentiæ profectum, si appetenter accipiantur, impediunt. Hinc est, quòd sanctus Dauid aquæ in se concupiscentiam castigauit, atque eam sibi à suis oblatam, ne desiderio suo ex ea satisfacere videretur, effudit: & sancto Heliæ perceptio carnium non concupita non nocuit.

Idem de verbis Dom. secundum Matthæum, serm. 5. †

† *ad illa verba,* [petite, & dabitur vobis] *sed paulo aliter.*

¶ Contra suæ infirmitatis consuetudinem, aliquibus cibis diuites vti non cogantur. C. III.

NOn cogantur [a] diuites [b] pauperum cibis vesci: vtantur consuetudine infirmitatis suæ: sed doleant aliter se non posse; si consuetudinem [c] mutant, ægrotant. Vtantur superfluis, [d] dent inopibus necessaria. Vtantur pretiosis, dent pauperibus [e] vilia.

Idem lib. 2. quæst. Euang. c. xi.

¶ Æquanimitas tolerandi, non vsus vel abstinentia cibi iustitiam facit. C. IIII.

Iuo, p. 4. c. 23. *Matth. xi. & Luc. 7.*

QVod dicit Dominus in Euangelio: [f] [Iustificata est sapientia ab omnibus filijs suis.] ostēdit filios sapientiæ intelligere nec in abstinendo, nec in manducando esse iustitiam; sed in æquanimitate tolerandi inopiam, & intemperantia per abundantiam non se corrumpendi, atque opportune sumendi, vel non sumendi ea, quorum non vsus, sed cōcupiscentia reprehendenda est. Non enim interest omnino, quid alimentorum sumas, vt succurras necessitati corporis, dummodo congruas in generibus alimentorum his, cum quibus tibi viuēdum est. Neque quātum sumas interest multum: cum videamus aliorū stomachū citius saturari; & eos tamen illi ipsi [g] paruo quo satiantur, ardenter, & intolerabiliter, & omnino turpiter inhiare; alios autem plusculo quidem satiari, sed tolerabilius inopiam perpeti: & vel ante ora positas [h] epulas, si id in tempore [i] opus sit, cum tranquillitate aspicere, neque [k] tangere. Magis ergo interest, non quid, vel quantum ali-

c ¶ Si cōsuetudinē.] Arg. q. cōmutationes pœnarum possint fieri in spiritualibus. 82. dist. presbyter.

Pęnę in spiritualibus pñe commutati.

d ¶ Superfluis.] idest, pretiosis.

e ¶ Pauperib. vilia.] Arg. cōtra j. 49. dist. c. vlt. in fi.

QVod dicit.] CASVS. Aug. exponit hic illum locum Euangelij sup Matth. venit Ioānes nō manducās neque bibens: & dicunt, dæmoniū habet. Venit filius hominis manducans & bibēs: & dicūt Iudæi: Ecce hic homo vorator est, & potator vini. Sed iustificata est sapientia à filijs suis: idest, Christus iustus est ostensus à suis Apostolis. Est ergo casus Quęsitum fuit ab August. vtrum sit virtus in abstinendo vel manducādo. & respondet q. non: sed iustitia est in ęquanimitate tolerādi inopiam, & temperandi se in abundātia ciborum: & non se corrumpendi. Et hoc probat exēplo Apostoli dicētis: scio esurire, & scio abundare. in cibis enim non multum interest siue parū, siue multum sumat quis: cum ille qui parum sumit, & ardenter, reprehēdatur: & is qui paulo plus & ante horā cum oportet sumit sine auiditate, cōmendetur.

f ¶ In Euágelio.] Tāgit hic quod Chrs in Euangelio Matth. xj. dicit de Iudæis: Venit Ioānes non mādu cās carnes, nec; bibēs vinū & dixistis, dęmoniū habet. venit Iesus māducās, & bibēs, & dixistis, ecce vorator & potator vini: sed licet alij male opinarentur de ipso: tamen iustificatus est ab Apostolis suis. [1]

Abstinentia Chri & Ioannis Baptistæ diuersa fuit.

[1] Idest, Chrs iustus est ostēsus à suis discipulis, siue Apostolis sm Bartho. Brix. q ipsum oia iuste facere intellexerūt.

g ¶ Ipsi.] datiui casus.

h ¶ Positas.] coram alijs.

i ¶ Si id in tempore.] idest, pro tempore, scilicet cum coram aliquibus tempore necessitatis citius proponitur cibus.

k ¶ Neque.] idest, nō ideo debet quis statim comedere, quod.

tentiæ nō possunt vti cibis vilibus & aridis, vt alij pęnitentes? Rñdet Aug q. non debent ad hoc cogi, sed vtantur pretiosis, & dent pauperibus vilia: quia si consuetudinem mutant, ægrotant: dolere tamen debent, quòd non possunt sicut alij abstinere.

a ¶ Non cogantur.] Arg. q. mitius agendum est cum diuitibus & nobilibus, quàm cum pauperibus, [1] vt 86. dist. non satis. & 84. dist. peruenit. 50. dist. contumaces.

[1] Ad idē qd legitur & no. extra de po. c. 1.

mentorum pro congruentia hominum, atque personę suę & pro suæ valetudinis necessitate quis capiat: sed quanta facilitate, & serenitate animi careat: cum [a]his, [b]vel oportet, vel necesse est carere, vt illud in animo Christiani compleatur, quod Apostolus dicit: [Scio [c]& minus habere; scio & abundare: vbique & in omnibus imbutus sum, & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati; omnia possum in eo, qui me confortat.] *Philipp. 4.*

Item ex concilio Gangrensi, c. vlt.

¶ Temperantia ciborum, & vestium, non dissolutio eorum laudatur. C. V.

PArsimoniam [d]cū veste humili non reprobamus; sicut etiam ornatū [a]præter corporis diligentiam [e]infucatum [f]laudamus. Dissolutos autem, & fractos in vestibus incessus non recipimus, & domos Dei honoramus, & conuentus, qui in his fiunt, tamquam sanctos & vtiles recipimus; pietatem in priuatis [g]domibus non concludentes, sed omnem locum in nomine Dei ædificatum honorātes & congregationem in ecclesia factam ad vtilitatem communem recipimus, & bona opera, quæ supra [h]vires [β] in fratres pauperes exercentur, secundum ecclesiasticas traditiones beatificamus: & omnia, quæ conueniunt traditionibus Apostolicis, & sanctarum scripturarum præceptis, in ecclesia fieri exoptamus. Iuo, p. 8. c. 321.

[a] ¶ Præter corporis.] *Est ex prisca versione. Græce est:* διὶ ἐπιμέλειαν μόνον τῦ σώματος ἀπερίεργον, *idest:* propter corporis tantum curam minime superuacaneam, atque operosam. *sed ob glossam non est mutatum.*

[β] ¶ Supra vires.] *In prisca illa versione est*, iuxta vires. *Dionysiana habet, vt Grat. Græce autem:* τὰς καθ' ὑπερβολὴν εὐποιΐας τῶν ἀδελφῶν τὰς κατὰ τὰς παραδόσεις, διὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς τοὺς πτωχοὺς γινομένας, i. eximias, atq; excellentes fratrum beneficentias, quæ secundum traditiones per ecclesiam in pauperes fiunt.

Item Gregorius Ioanni Constantinopolitano, lib. 1. reg. epistola 24.

¶ Sub specie virtutis sæpe se vitia ingerunt. C. VI.

SÆpe se vitia [i]esse virtutes mentiuntur, vt tenacitas, parsimonia, effusio, largitas; crudelitas, zelus iustitiæ; remissio, pietas velit videri.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 15.

¶ Meritis fidei, & vitæ, non diuitijs episcopalis auctoritas quæritur. C. VII.

EPiscopus vilem supellectilem, [k]& mensam, ac victū pauperem habeat, & dignitatis suæ auctoritatem fide, & vitæ meritis quærat. ¶ Hospitium quoque non longe ab ecclesia habeat. *Ibid. c. 14.*

Item ex eodem, c. 45.

¶ De eodem. C. VIII.

CLericus professionem suā & habitu, & incessu probet; & ideo nec vestibus, nec calceamentis decorem quærat. Burc. l. 2. c. 109. Iuo, p. 6. c. 184. Ansl. l. 7. c. 102.

---

quòd videt alios necessitate exigente comedere, & proponitur cibus.

[a] ¶ Cum.] id est, quando.

[b] ¶ His.] idest, eis.

[c] ¶ Scio.] sic facient episcopi, cum venient ad pauperes ecclesias: ne breuis hora consumat victum longi temporis. extra de censi. cum Apostolus.

Parsimonia. PArsimoniam.] CASVS. Octo enumerantur in cap. quorum sex commendantur, & duo reprobantur. & scire debes, q̄ parsimonia est vsus rerum temporalium cum moderatione.

[d] ¶ Parsimoniam.] id est, temperatum vsum.

[e] ¶ Diligentiam.] id est, voluptatem.

[f] ¶ Infucatum.] id est, pretiosum: vel infucatum, id est non pretiose fucatum.

Orate publice, quam clā melius est. [g] ¶ In priuatis.] Ar. contra illos, qui dicunt melius esse orādum in priuato loco, & non coram hominibus, quàm in ecclesia, ex illa auctoritate: Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum, &c. & clauso ostio ora patrem: sed illud de cubiculo mentis intelligitur.

[h] ¶ Quæ supra.] Nā quidquid supererogaueris, reddam tibi, sic 86. dist. non satis.

SÆpe.] CASVS. Dicit hic Greg. q̄ vitia diligenter sunt p̄cauenda q̄a sæpe sub specie virtutum vitia latenter subintrant.

[i] ¶ Sępe se vitia.] Stultidum vitāt vitia in contraria currunt.

[k] EPiscopus ¶ Supellectilē.] hoc hodie nō tenet: quia modo habēt amplas possessiones, vt 12. q. 1. expedit & sic nō est cōtra. de cons. dist. 1. vasa. & extra de cēsi. cū Apostolus. vbi dr̄, q̄ archiepiscopi quinquaginta equitaturas habebunt in visitationibus.

S. CVT

SICVT ERGO. Concludit Grat. ex supradictis, q. sicut mores eorũ cum quibus viuimus, seruandi sunt in cibis; sic etiam in indumentis: & in incessu etiam debet esse sacerdos ornatus, vt grauitate itineris mentis ostendat maturitatem. Si enim incomposite & non decenter incedit (vt dicit Aug.) mentis inęqualitas indicatur. Et hoc probatur exemplo Catilinæ, qui propter varium incessum fuit à Sallustio notatus.

Sicut ergo in cibis mores eorum cum quibus viuimus, obseruare monemur; sic & de indumentis intelligendum est. Vt enim alibi dicitur; ĩ. ea. c. quisquis. *[Quisquis cõtemptis his, cum quibus viuit, lautiora sibi, vel austeriora præ ceteris indumenta, vel alimenta quærit, aut intemperans sui, aut superstitiosus est.] In incessu autem debet esse sacerdos ornatus, vt grauitate itineris, mentis maturitatem ostendat. Incompositio enim corporis (vt August. ait)* epis. 109. ad Monachas habetur sensus. *inæqualitatem indicat mentis. Vnde historiographus*[a] Sallustius de Catilina. *ille cum eius mutabilitatem*[b] *describeret, cuius conscientia excita*[1]*, curis mentem vastabat;*[2] *inter cetera hoc etiam notabile indicauit, dicens: [Citus modo, & modo tardus incessus.]*

1 al. excitatam. al. exagitatam

2 al. vexabat

DISTINCTIO XLII.

Hospitalem[c] *vero sacerdotem esse oportet, ne sit in numero eorum, quibus in iudicio dicetur:* Math. 25. *[Hospes eram, & non suscepistis me.] Qui enim Apostolum secutus, alios ad hospitalitatem debet inuitare, quomodo hospitalitatis exhortator poterit esse, qui domũ propriam hospitibus claudit? Si enim sacerdos primum à seipso,*[d] *& à domestica ecclesia sua debet exigere quod postea populis imperet: si primũ, imitando Christũ, ipse debet facere, quæ postea populum doceat, necesse est, vt pauperes hospitio recipiat, quo ad hospitalitatẽ facilius suo exemplo subditos attrahat. ¶ Ordinandus itaq; sacerdos ad memoriã reuocet, quomodo Abraham, & Loth per hospitalitatis opera, Deo placuere, & Angelos hospitio meruerunt recipere; quomodo Angeli Sodomis hospitalem domum ingressi, Loth cum familia sua liberauerunt; quomodo clausas domos cum hospitibus ignis ingressus perdiderit;* Gen. 18. & 19. Glos. ord. Gen. 19 ex Alcuino. *quomodo etiam secundum Hieronymum, aliena*[e] *rapere conuincitur, qui vltra necessaria sibi retinere probatur:* In regula Monacharum. c. de paupertate. *at sic per operã pietatis se instruat, vt & præsentis vitæ subsidia, & æternæ claritatis præmia à Deo percipiat; vtrumque enim pietati promittitur. ¶ Vnde Apostolus scribens ad Timotheũ ait:* 1. Timot. 4. *[Exerce teipsum ad pietatem. Nam corporalis*[f] *quidem exercitatio ad modicum vtilis est; pietas autem est vtilis ad omnia,*[g] *habens promissionem vitæ, quæ nunc est, & futuræ.] Ab hac*[h] *quisquis alienus*[i] *fuerit, in sacerdotem ordinari non poteris. ¶ Si enim vidua*[k] 1. Timot. 5. 31. q. 1. quomodo. *in ecclesia recipi prohibetur, quæ pauperes non recepit ho-*

a ¶ Vnde historiographus.] Sallustius.

b ¶ Mutabilitatem.] Catilinæ.

HOspitalem.] Hęc dist. diuiditur in quattuor partes; in quarum prima dicitur, q. sacerdotes debẽt esse hospitales, & recipere pauperes Christi. & hoc probatur per id qđ sequitur vsq; ad cap. quiescamus. Secunda ibi, [Quiescamus.] Tertia ibi, [Sed licet.] Quarta ibi, [Non oportet.] Ioan. de Fant.

CASVS. In hac 42. distin. prosequitur Grat. sextum cap. Apostolicæ regulæ: scilicet, oportet sacerdotem esse hospitalem, qđ probat 8 rationibus. Prima est in principio. Secunda incipit ibi, [Qui enim Apostolum.] Tertia ibi, [Si enĩ sacerdos.] Quarta, & quinta incipiũt ibi, [Ordinandus itaque] Sexta ibi, [Quomodo etiam secundum Hierony.] Septima ibi, [Vnde Apostolus.] Octaua ibi, [Si enim vidua.] Casus autem sequentis cap planus est.

c ¶ Hospitalem.] In hac distinct. ostendit Gratianus, quod hospitalis erit ordinandus: quia non haberet frontem inuitandi alios ad hospitalitatem, si domũ suam hospitibus clauderet: & quia hæc pietas remuneratur æternaliter, & temporaliter. Item exemplo Abrahæ & Loth: qui quoniam hospitales erãt, Angelos hospitio recipere meruerunt.[1] Addit etiam quod in hospitalitate nõ erit electio, vel delectus personarum.[2] adiungit etiam de conuiuijs in ecclesia non faciendis.[3] In fine breuiter tangit 7. cap. Apostolicæ regulæ, s. oportet epis. opũ esse pudicum.[4]

1 Vt ĩ §. 1.

2 Et ĩ. ead. quiescamus.

3 Vt ĩ. c. non debet. & ca. seq.

4 Scilicet in §. pudicus.

d ¶ A seipso.] ff. ff. de nego. gest. si pupilli. §. vlt. ff. de fideius. tutor. ff. de pac. cum in eo. 47. dist. §. necesse. in princip.

e ¶ Aliena.] 47 dist. sicut ĩ. 93. dist. diaconi. ĩ. 14 quæst. 4. quid dicam. sic extra de resti. spo. sæpe. & 16 q. 1. decimæ.

f ¶ Corporalis.] sine operibus pietatis.

ADDITIO. Et qđ dicit, ad modicum, dicas respectu eorum per quæ habetur vita æterna, vtilis tamen est, quia opportunitatem peccandi aufert. de consecra. distinctio. 5. numquam. Laur.

g ¶ Ad omnia.] idest, ad temporalia & æterna, vt 16. q. 1. decimæ.

h ¶ Ab hac.] hospitalitate.

i ¶ Alienus.] vt 85. dist. archidiaconum.

k ¶ Vidua.] 31. q. 1. quomodo.

SI quis.] HINC ETIAM. Adhuc probat Gratianus hospitalitatem esse tenendam, & qui eam non habuit, abijcitur ab ecclesia, sicut Ioan. eiecit quemdam Diotrephem, qa pauperes nō recipiebat. Et ostēdit etiā q; oibus indifferēter quibus possumus debemus hospitalitatem exhibere: q; probat sequenti cap.

a ¶ Diotrephē.] proptium nomen. vel id est, sacerdotem.

QViescamus.] Hęc est secunda pars huius distin. in qua dicitur, q; in eleemosynis dandis non debet esse differentia cum petitur pro nutrimento. si autē peteretur causa prædicationis, tunc esset discernendum. Hoc autem intelligo de eleemosynis quotidianis, non autē de præmeditatis. aliàs contradiceret Hierony. 16. q. 1. c. fin. vbi dicit, q; in paupere magis est attendenda religio, q̄ paupertas. Io. de Fan.

CASVS. Quidam dicebāt, q; in omnibus hospitibus recipiēdis facienda erat examinatio. sed dicit Ioan. Chryso. nō esse verū. Nam si petat aliquis tamquam prælatus, facienda est examinatio, qa forte nō recte petit, vel est intrusus, vel excōmunicatus. Non enim datur tantum temporale, sed etiam accipitur spirituale. Si vero petit amore Dei, indifferēter est omnibus dandum, exemplo Abraham, qui meruit Angelos recipere; quod forte non fecisset, si distinxisset personas. Quæ sequuntur, patent vsque ad distinctionem.

b ¶ Curiositate.] Nō enim semper erimus curiosi, nam multa sunt dissimulanda. ff. de noua. l. do. li. in fi.

c ¶ Periculum.] Si. n. in minoribus adhibēda est discretio, fortius in maiorib⁹. sic 7 q. 1. c. vlt. ff. ad Carb. l. 1. §. 2.

d ¶ Postulat.] Ergo indistinctè oībus est dāda eleemosyna, vt j. ea. c. proxi. & s. §. pxi & 86. dist. pasce. & 1. q. 2. quam pio. & 11 q. 3. quoniam multos & 16. q. 1. si cupis. & 23. q. 4. duo. alibi dicitur: omni petēti retribue. Sed cōtra Dñs dicit, 1 Desudet eleemosyna in manu tua, donec inuenias iustum cui des. Et in Canticis, vbi dicitur: Ordinauit in me charitatem. Et dicit Ambro. Ordinata est charitas vt primo Deus, secundo parentes, deinde filij, postea domestici, vltimo extranei diligantur. Et alibi dicit Ambro. quod electus personarum debet esse in misericordia impendenda, vt 86. dist. non satis. & Hierony. dicit, q; in pauperibus, non tam paupertas, quam religio est attendenda, vt 16. q. 1. quoniam quidquid. & Aug. dicit: Vultus esurienti panis tollitur, quam de cibo securus, &c. vt 5. q. 5. non omnis. 23. q. 4. nimium. Distingue ergo: eorum qui petunt eleemosynam, alij sunt cogniti, alij non. Itē alij petunt quasi ex debito, vt prædicatores, & prælati, alij pro sustentatione corporis. Si ergo quis petat ex debito, & ratione officij, quia dicit se ad hoc missum, vt ibi prædicet, & tale officium constat ei commissum esse, recipiendus est. si est incognitus, est examinandus, an ita sit, vt in hoc cap. Si autē quis petit pro nutrimento, tunc indistinctè omnibus est danda, vt hic, & 1. q. 2. quam pio & 11. q. 3. quoniam. nisi quis per securitatem cibi negligat iustitiam; quia tunc subtrahenda est ei, vt 5. q. 5. non omnis. nisi iam fame moriatur, vt 86. dist. pasce. si autem non possumus omnibus suffi: ere, tunc danda est potius bono, quam malo, consanguineo, quam extraneo. & sic loquitur illud, Desudet eleemosyna, &c. & illud, Ordinauit in me charitatem, vt 86. dist non satis.

e ¶ Sed quoniam omnes.] arg. q; ratione dubitationis melius est ex abūdanti aliquid facere, q̄ aliquid dimittere.

spitio, quæ pedes sanctorum non lauit, quæ omne opus bonum non est executa; multo magis sunt prohibendi à sacerdotio, qui ab opere pietatis probantur alieni. Vnde † *hospitalitatis opera despiciētes, in Gangrensi concilio excommunicantur. Sic enim in eo statutum est, c. 11.*

† al. Vnde quidam

¶ Non sunt despiciendi, qui conuiuia pauperibus exhibent. C. I.

SI quis despicit eos, qui fideliter agapas, † idest conuiuia pauperibus exhibent, & propter honorem Dei conuocant fratres, & noluerit communicare huiuscemodi vocationibus, paruipendens quod geritur, anathema sit.

Bur. l. 19. c. 124. Iuo. p. 15. c. 136. Ans. l. 5. c. 76.

† Vide ī hūc locū Alc. lib. prętermissorū 1. I dictione Agapes. Opinatur. n. Alc. ilapinas hic legendū, non agapes.

Hinc etiam Ioannes Euangelista in epistola sua quemdam Diotrephem [a] *excommunicat, qui nec pauperes recipiebat, & recipientes de ecclesia eijciebat. In hospitalitate autem non est habendus delectus personarum; sed indifferenter quibuscumque sufficimus, hospitales nos exhibere debemus.*

Epist. 3.

Vnde Ioannes Chrysostomus in epist. ad Hebræos, hom. 11. ad cap. 6.

¶ In recipiendis hospitibus nulla debet esse distinctio. C. II.

2 QViescamus ab hac absurda curiositate, [b] & diabolica, & peremptoria. † Si enim in clero se electum esse dicat, si sacerdotem se nominet, scrutare: non enim sine periculo in talibus indiscussa communicatio est: circa maiora periculum [c] vertitur; non enim das, sed accipis. Si vero pro nutrimento postulat, [d] nihil in his examines. Inquire, quomodo Abraham hospitalem se circa omnes ostendebat. Si scrutator fuisset circa refugientes ad se, numquam Angelos hospitio recepisset. Fortassis enim non putans eos Angelos esse, cum reliquis & hos repulisset. Sed quoniam omnes [e] recipiebat, suscepit & Angelos. Non enim ex vita eorum, quos accipis mercedem tibi retributurus est Deus; sed ex voluntate tua, ex liberalitate, ex honorificentia multa, ex misericordia, ex bonitate.

† al. perniciosa

Discretione maiore in maioribus opus est.

Eleemosyna quib⁹ est danda.

1 H. dicit, q; hoc dixit in Euāgelio: sed nescio vbi: Sed pōt sumi eccl. c. 12. vel hoc dixit sm interpretatio. lxx. interpretū. dicit Rod. q; ista auctoritas, desudet, &c. sumitur ex c. precedēti, vbi dr sic, si benefeceris, scito cui benefeceris, & erit gratia ī oculis tuis multa Arch.

lere, vt 11.q.3.nolite. 13.q.2.non æstimemus. 14.q.3. corripiantur. Et est arg. ad quæstionem cum dubitatur quis ex duobus occiderit hominem, quod potius ambo admittantur ad ordines, quam ambo repellantur. 1 arg. contra 23.q.vlt. si quattuor. Quid iuris sit de hoc, notatur in quæstio-

Dubitatio notabilis.

1 Argum. ad hoc 23. q. 4. quã magnũ. Laus.

& est contra episcopos, qui nolunt prouincias visitare, & tamen petunt redimi procurationes, vt 10.q.1.relata.

b ¶ Propter iniuriam] idest, infamiam.

c NVlli.] ¶ Transeuntes] Sic in tabernis possunt clerici comedere causa necessitatis, vt 44.dist. clerici. de vi. & ho. cler. clerici.

Clerici in tabernis possunt quandoque comedere.

Sed licet ipsa conuiuia despicienda non sint; non tamen in ecclesiis celebrari, nec clericos ad ea conuocatos ex eis partes sibi tollere oportet.

Vnde in Laodicensi concilio, c.27.

¶ Clerici ad agapem vocati partes sibi non tollant. C. III.

Ansl.l.5.c.77. Iuo, p.3. c.128.

¶ Vide quod no. Andreas Alc. li. præter missorum 1. in dictione, agapes.

NOn oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos α ad agapem † vocatos, partes a tollere pp iniuriã, b β quę ex hac occasione ecclesiastico ordini possit deputari.

α ¶ Clericos.] *In concilio Græco, & prisca etiam versione additur*, vel laicos.

β ¶ Propter iniuriam.] *Græce est:* διὰ τὴν ὕβριν τῆς τάξεως προσφέρεσθαι τῆς ἐκκλησιαστικῆς, *idest*, eo quod ecclesiastico ordini inuratur contumelia.

Item ex eodem, c.28.

¶ In locis Deo sacratis nec comedere, nec accubitus sternere liceat. C. IIII.

Burc.l.3.c.82. Iuo, p.3.c.32. Ansl.l.5.c.78.

4 NOn oportet in basilicis, seu in ecclesijs agapem facere, & intus γ manducare, vel accubitus sternere.

γ ¶ Et intus.] *Græce est*, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ· *quod Dionysius vertit*, nec intra domum Dei: *sed apud Balsamonem abest vox*, Dei.

Item ex concilio Carthagin. 3. c 30.

¶ Nisi necessitate coacti clerici in ecclesia non conuiuentur. C. V.

Burc.l.3.c.83. Iuo, p.3. c.74.

NVlli episcopi, vel clerici in ecclesia conuiuentur, nisi forte transeuntes c hospitiorum necessitate illic reficiantur. Populi etiam ab huiusmodi conuiuijs, quantum potest fieri, prohibeantur.

In reg. B. Benedicti. c.52.

[*Item ex dictis B. Benedicti abbatis.*]

¶ De eodem. PALEA. C. VI.

Bur.l.3.c.81. Iuo, p.3.c.71.

ORatorium d hoc sit, quod dicitur; nec ibi quidquam aliud e geratur, vel cõdatur, † quàm quod diuinis ministerijs † conueniat.

† al. laudibus

Sensus non verba. Isid. Etymo. l.15.c.4.

Item August. epist. 109. de regula monachorum.

¶ De eodem. C. VII.

Smaragd. in reg. B. Benedicti. c.52. Burch. l.3.c.80. Iuo, p.3.c.72.

IN oratorio præter orandi, & psallendi cultum penitus nihil agatur, vt nomini huic & opera iugiter impensa concordent.

DISTINCTIO XLIII.

1 gs Cant. 5. ex glossa interlin. ibi.

P*Vdicus* f *quoque debet esse sacerdos, vt & moribus, & verbis pudorem indesinenter exhibeat. Vnde in canticis canticorum genæ* g *sponsa, idest prædicatores, turturi comparantur.* § *Debet* h *etiam gratiam*

d ¶ Oratoriũ.] ab orãdo quippe dicitur, vt in eo nihil aliud quam oretur & psallatur. 1. ead. in oratorio.

e ¶ Quidquã aliud.] tñ ecclesiasticæ causę 1 possunt & debẽt tractari in ecclesia, vt 2.q.1. præceptum.

1 Sed nõ sæculares. ext. de immun. eccl. c.1. vbi de hoc.

PVdicus quoq;.] Hęc distin. 43. diuiditur in quattuor partes, in quarũ prima dicit, quod rector ecclesiæ debet esse discretus in silentio, & vtilis in verbo, ne aut tacenda dicat, aut dicẽda subticeat. & ad hoc probandũ inducit cap. seq. Secunda ibi, [in mandatis.] Tertia ibi, [Scimus autem.] Quarta ibi, [Pariter quoque.] Io. de Fant.

CASVS. In hac dist. 41. prosequitur Grat. 7. cap. Apostolicæ regulæ, s. oportet epm esse pudicum, quod verum est non solum factis, sed etiã verbis, vt probatur per cantica canticorum.

f ¶ Pudicus.] Hic breuiter tangit 7. c. Apostolicę regulę, oportet epm esse pudicum.

g ¶ Genæ.] Sicut enim per genas cibi 1 sic per prędicationem ecclesię fideles incorporãtur, vt de consecra. dist. 2. quia passus.

1 Scilicet masticantur, & masticando incorporantur. Hug.

DEBET In hoc §. prosequitur Gratian. 8. cap. Apostolicæ regulæ, s. oportet epm esse doctorem, s. talẽ qui sciat docere. Nã quantũ prodest bonis per exempla bonæ vitæ, tantum nocet malis si sileat. Nam prædicatione prælatorũ mali sunt arcendi & corripiẽdi, sed in sua prędicatione debet pręlatus esse discretus, ne vel tacenda proferat, vel dicenda taceat.

NOn oportet, &c.] ¶ Partes.] & domum mittere, stionibus. & est expressum de homi. significasti.

Quod sequentibus capitulis probatur.

h ¶ Debet, &c.] Hic prosequitur viij. cap. Apostolicæ regulæ,

regulæ, oportet ordinandum esse doctorem; idest, talem, qui sciat docere & prædicare. considerabit autem prius quibus & quæ prædicet: quia non omnia omnibus sunt prædicanda: hæreticis enim secreta fidei non sunt pandenda, nec nimis alta dicet minus capacibus. & si subditi non obediunt prædicanti, nõ ideo cessabit à doctrina & correctione eorum.

l ¶ Tacendo.] No. q tacens & timens fugere dicitur. vnde etiam tacens pro contumace habetur, vt 65. dist. si forte. & ff de interro. act. de ætate. §. qui tacuit.
k ¶ Qui dum fugitiua.] idest, transitoria.
l ¶ Quos.] simplex relatio, nõ refert ad imediate dictũ.

Vt s. ead. dist. in mandatis.
11. q. 3. nolite. in fi.
Vt s. ea. distin. sancimus. cũ duobus. c. seq.

a ¶ Silentio.] Expone negatiue. sic 2. q. 7. sancta.
b ¶ Nam latratu.] idest, prædicatione.
c ¶ Canum.] inf. 2. q. 7. qui nec.
d ¶ Et baculo.] comminationis.

docendi habere: quia, vt Hieronymus ait: [Innocens, & absq; sermone conuersatio, quãtum exemplo prodest, tantum silentio [a] nocet. Nam latratu [b] canum, [c] & baculo [d] pastorum, lupi sunt arcendi.] In ipsa autem doctrina discretum oportet esse rectorem, ne aut tacenda proferat, aut proferenda taceat.

m ¶ Secu- Ad Oceanũ, ep. 83. & glo. ord. in 1. Timo. 3. in ver. doctorem.

c ¶ Baculo.] *In epistola B. Hieronymi legitur.* baculoque pastoris luporum rabies deterrenda est. *Sed glossa ordinaria cum Gratiano concordat.*

Vnde Gregor. par. 2. sui pastoralis, c 4. ait.

¶ De discretione prædicationis; & silentij. C. I.

Sit rector discretus in silentio, vtilis in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticescat. Nam, sicut incauta locutio in errorem pertrahit: ita indiscretũ silentium eos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sæpe namq; rectores improuidi humanã amittere gratiam formidantes, loqui libere recta pertimescunt, & iuxta veritatis vocem nequaquam iam gregis custodiæ, pastorum studio, sed mercenariorum vice deseruiunt: quia veniente [e] lupo fugiunt, dum se sub silentio abscõdunt. Hinc namq; eos per prophetam Dominus increpat, dicẽs: [Canes muti, non valentes latrare. [f]] Hinc rursus [g] queritur, dicens: [Non ascendistis ex aduerso, neque opposuistis murum pro domo Israel, vt staretis in prælio in die Domini.] Ex aduerso quippe ascendere, est pro defensione gregis, voce libera, huius mundi potestatibus contraire. Et in die Domini in prælio stare, est prauis decertantibus ex iustitiæ amore resistere. Pastorem enim recta timuisse dicere, [h] quid est aliud, quam tacendo [i] terga præbuisse? qui nimirum si pro grege se obijcit, murum pro domo Israel hostibus opponit. Hinc rursus delinquenti populo dicitur: [Prophetæ tui viderunt tibi falsa, & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent.] Prophetæ quippe in sacro eloquio nonnumquam doctores vocantur, qui dum fugitiua [k] esse præsentia indicant, quę sunt ventura manifestant: quos [l] diuinus sermo falsa videre redarguit; quia dum culpas corripere metuunt, incassum delinquentibus promissa securitate [m] blandiuntur: qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt: quia ab increpationis voce conticescunt. Clauis quippe apertionis est sermo [n] correctionis; quia increpatio culpam detegit, quam sæpe nescit [o] ipse etiam, qui perpetrauit. Hinc Paulus ait: [Vt potens sit in doctrina sana exhortari; & eos, qui cõtradicunt, redarguere.] Hinc per Malachiam

Ioan. 10.
Esa. 56.
Ezech. 13.
Thren.
Ad Tit. 1.

Sit rector.] Hoc ca. diuiditur in tres partes. In prima parte dicit, q rector debet esse discretus, vt sileat, vel loquatur cũ vident expedire. Nã sicut incauta locutio ponit hominem in errorem, sic indiscretũ silentium in errore relinquit. & hoc probatur ix. auctoritatib⁹. In secũda parte, q incipit ibi, [Sed cum rector.] dicitur, q pdicator debet esse vtilis in verbo, idest, talia proferat, p quæ corda audientiũ non lædantur & hoc probatur tribus auctoritatibus. In tertia, quę incipit ibi, [Prouidendum quoque est.] dicitur, quod etiam vtilia non debet nimis effundere, quia loquacitas nimia leuis apud homines reputatur, & hoc probatur tribus auctoritatibus. CASVS. Primo dicit, q prędicator, vel rector nec silẽda pferet, nec proferenda silebit & hoc probat ix auctoritatibus. Secundo dicit, q talia pponat, quæ non deducant homines in errorem: & hoc probat tribus auctoritatibus. Tertio ostẽdit, q etiam vtilia non debet nimis effundere. & hoc probat tribus auctoritatibus.
e ¶ Veniente.] iuxta illud.
Nam siluisse nocet, multosque silentia damnant.
f ¶ Latrare.] propter pigritiam.
g ¶ Hinc rursus.] Primo cõqueritur, & primo ponit verba prophetę, deinde ea exponit, & sic pcedit per totũ cap.
h ¶ Dicere.] idest, dicitur.

m ¶ Securitate.] eo ipso, q tacetur, promittitur securitas delinquentibus, vt 83. dist. error.
n ¶ Sermo.] doctoris.
o ¶ Nescit.] scilicet esse peccatum ille, cui prædicatur, vel cum eius pœnitentia auditur, quęritur ab eo locus, & tem-

& tempus, & persona cum qua deliquit, quæ forte peccator propter verecundiam vult occultare, vt de pœnit. dist. 6. c. 1. in fi. ; Tamen in quæstionibus vbi fit præiudicium alij, non fient speciales interrogationes, vt ff. de quæstio. l. 1. §. qui quæstionem.

Et de pœ. dist. 3. c. 1. in prin.

Mal. 2. dicitur; [Labia sacerdotis custodiunt [a] scientiam, & legem requirunt ex ore eius: quia [b] Angelus Domini exercituum *Esa. 58.* est.] Hinc per Esaiam Dominus admonet, dicens; [Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam.] Præconis [c] quippe officium suscipit, quisquis ad sacerdotium accedit, vt ante aduentum iudicis, qui terribiliter sequitur, ipse scilicet clamando gradiatur. Sacerdos ergo, si prædicationis est nescius, quam clamoris vocem daturus est præco mutus? Hinc est enim, quòd super pastores [d] primos in *Act. 2.* linguarum specie Spiritus sanctus insedit: quia nimirum, *Exo. 28.* quos repleuerit, de se protinus loquẽtes facit. Hinc Moysi præcipitur, vt tabernaculum sacerdos ingrediens tintinnabulis [e] ambiatur: vt videlicet prædicationis voces habeat: ne superni inspectoris iudicium ex silentio offendat: scriptum quippe est: [vt audiatur sonitus, quando ingreditur, vel egreditur sanctuarium in conspectu Domini: & non moriatur.] [f] Sacerdos namque ingrediens, vel egrediens moritur, si de eo sonitus non auditur: quia iram contra se occulti iudicis exigit, si sine prædicationis sonitu incedit. Apte autem tintinnabula vestimentis illius describuntur inserta. Vestimenta enim sacerdotis quid aliud, quàm recta opera debemus accipere? propheta testante, *Psal. 131.* qui ait; [Sacerdotes tui induantur iustitia.] Vestimentis *al. si* itaque illius tintinnabula inhærent: vt vitæ viam cum linguæ sonitu ipsa quoque bona opera [g] sacerdotis clament. Sed cum rector se ad loquendum præparat, sub quanto cautelæ studio loquatur, attendat; ne si inordinate ad loquendum rapitur, erroris vulnere corda audientium feriantur: & cum fortasse sapiens videri desiderat, vnitatis compagem insipienter abscindat. Hinc namque veritas *Mar. 9.* dicit: [Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos.] Per sal quippe, verbi sapientia designatur. Qui ergo loqui sapienter nititur, magnopere metuat, ne eius eloquio audientium vnitas confundatur. Hinc Paulus ait, [Non plus *Rom. 12.* sapere quàm oportet sapere, sed [h] sapere ad sobrieta- *Exod. 28.* tem.] [i] Hinc in sacerdotis veste iuxta diuinam vocem tintinnabulis mala punica coniunguntur. Quid enim per mala punica, nisi fidei vnitas designatur? Nam sicut in malo punico, vno exterius cortice multa interius grana muniuntur; sic innumeros sanctæ ecclesiæ populos vnitas fidei contegit, quos intus diuersitas meritorum tenet. Ne igitur rector incautus ad loquendum proruat: hoc, quod iam præmisimus, per semetipsam veritas discipulis clamat. [Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos.] ac si figurate per habitum sacerdotis dicat: mala punica tintinnabulis iungite, vt per omne, quod dicitis, vnita- *Mar. 9.* tem fidei cauta obseruatione teneatis. Prouidendum quoque est solicita intentione rectoribus, vt ab eis non solum praua nullo modo, sed ne recta quidem nimie [k] & inordinate proferantur; quia sæpe dictorum virtus perditur, cum apud corda audientium loquacitatis incauta importunitate leuigatur. [l] & auctorem suum hæc eadem lo

a ¶ Custodiunt.] .i. custodire debent.

b ¶ Quia Angelus.] idest, nuncius Domini.

c ¶ Præconis.] infra de consecra. distin. 4. baptismus.

d ¶ Pastores.] id est, Apostolos.

e ¶ Tintinnabulis.] octoginta tintinnabula, & totidem mala punica in inferiori margine tunicę sacerdotalis pendebant.

f ¶ Non moriatur.] anima speccãdo, vel vt fama eius non sit mortua.

g ¶ Opera.] Argum. q; si aliqua permiserit se desponsari, vel arrhari, licet ex re sse non consentiat, videtur q; sponsalia sint contracta. argu. 30. q. 5. fœminæ. 27. q. 2. si quis desponsauerit, 32. q. 2. honorantur. ff. de spons. sed ea. & Nam opera probant; vt 46. dist. c. 1. 11. q. 3. existimant. 22. q. 5. cauete, vt extra de his quæ fiũt à maio. par. c. ex ore. argum. ff. de mino. si filius. ff. de inoffi. test. l. vlt. ff. de ædil. edic si tamen. §. ei qui. Ioann. Ego dico, q; si contrahentes possunt loqui, exprimere debent consensum suum: alioquin non iudicaretur pro matrimonio, cum necessaria sint verba quantum ad ecclesiam vt extra de spõ. tuæ fraternitatis. qa etiam mutus si contrahit, signis debet exprimere cõsensum, vt extra de spon. cum apud. Bar.

& Dicas, q; si parẽtes contrahãt cum filijs, sufficit eorũ taciturnitas, vt in iurib. prædictis, & extra de despõ. im pub. accessit. & c. de illis. Arch.

Verba in cõtrahẽdo matrimonio, an sint de necessitate.

h ¶ Sed sapere.] ad hæc quæ hic dicuntur, bene facit extra de hæret. cum ex iniuncto.

i ¶ Ad sobrietatem.] id est, sine præsumptione.

k ¶ Nimie.] idest, in multiloquio.

l ¶ Leuigatur.] id est, leuis & inanis ab auditoribus iudicatur.

quacitas inquinat, quæ seruire auditoribus ad vsum profectus ignorat. Vnde bene per Moysem dicitur: [Vir, qui fluxum seminis patitur, immundus est.] [a] In mente quippe audientium, semen secuturæ cogitationis est qualitas auditæ locutionis: quia dum per aurem sermo concipitur, cogitatio in mente generatur. Vnde & ab huius mundi sapientibus prædicator egregius seminiuerbius [b] est vocatus. Qui ergo fluxum seminis patitur, immundus asseritur; quia multiloquio subditus, ex eo se inquinat, quod si ordinate promeret, prolem rectæ cogitationis edere in audientium corda † potuisset: dumq; incautus per loquacitatem defluit, non ad vsum generis, sed ad immunditiam semen effundit. Vnde Paulus quoque, cum discipulum de instantia prædicationis admoneret, dixit: [Testificor corā Deo, & Christo Iesu, qui iudicaturus est viuos & mortuos, per aduentum ipsius, & regnum eius, prædica verbum, insta opportune, importune:] dicturus [importune,] præmisit [c] [opportune;] quia scilicet apud auditoris mentem ipsa sua vtilitate se destruit, si habere importunitas [d] opportunitatem nescit.

Leuit. 15

Act. 17.

† al. corda

2. Tim. 4.

Item Clemens epist. 3. in extremo.

¶ Porcis, & canibus sacra non sunt committenda.
C. II.

2 IN mandatis [e] habemus, vt venientes ad ciuitatem discamus prius, quis in ea dignus sit, vt apud eum cibum sumamus: quanto magis nosse conuenit, quis, qualisve sit is, cui immortalitatis verba credenda sunt? Soliciti enim, & valde soliciti esse debemus, ne margaritas nostras mittamus ante porcos. Sed & ob alias causas vtile est viri huius habere me notitiam. Si enim sciam, quia in his, de quibus non potest [f] dubitari, quòd [g] bona sint, emendatus est, & inculpabilis: hoc est, si sobrius, si misericors, si iustus, si mitis, & humanus (quæ vtique bona esse nullus ambigit) tunc consequens videbitur, vt ei qui obtinet bona virtutum, [h] etiam quod deest fidei, & scientiæ, conferatur; & in quibus maculari eius vita videtur, quæ est in reliquis probabilis, emendetur. Si ve-

Matth. 10.
Mar. 7.

Matth. 7.

a ¶ Est.] scilicet vsque ad vesperam, vt supra distin. 6. testamentum.

Seminiuerbius quis dicatur.

b ¶ Seminiuerbius.] A presbyteris Atheniensium dictum est de Apostolo, quid sibi vult iste seminator verborum? & secundum hoc erit hic seminiuerbius, sed si habes semiuerbius, tunc dic, q̄ obscurus erat, vel quia (vt dicitur) vitium linguæ habebat.

ADDITIO. Seminiuerbius, id est seminans verba, vel idest, abbreuians verba, secundum Lau. Itē Paulus in quadā sequentia dr̄ spermologus. sperma enim græce, latine dicitur semen, & logos sermo, secundum Hug.

Argūm ab ordine verborū sumitur.

† Aliàs dr̄, q̄ de ordine scripturę nō est curandū. ff. de sol. nec enim. Arch.

c ¶ Præmisit,] argu. q̄ ab ordine † verborum est argumentandum. 20. distinct. §. & 21. quæst. 4. displicet. & 1. q. 1. vt euidēter. & 3 q. 7. in grauibus. extra de rescri. cum dilecta. Et si pręcedēs verbum est dubium, & sequens manifestum, sequēs clausula est sequenda. ff. de peti. hæred. vtrum utem. quandoque etiam secundum pręcedentem exponitur sequens. ff. de leg. 1. si seruus plurium. in fi.

d ¶ Importunitas.] Nota, q̄ propter tria cōsueuit induci cap. scilicet q̄ tacens, & timens videtur fugere. Item q̄ ęque aliquid probatur factis, vt dictis. Item ordinē verborum attēdendum, vt per notata ī posita patet.

IN mandatis.] hæc est secunda pars huius distin. in qua dicitur, quod hæreticis & paganis non sunt secreta nostræ fidei manifestanda. & hoc c. ad hoc probandum inducitur. Si tu quæras quæ dicta Origenis recipiantur? Resp. recipit ecclesia tamquam sua ea, quæ de dictis eius Hiero. recipit. alias sunt cum suo auctore damnata per Papā Gelasium. 15. dist. Sancta Romana. versic. item Origenis. Io. de Fan.

CASVS. Quęsitum fuit ab Origene, vtrū indifferenter secreta fidei sint cuilibet reseranda? & respōdit, q̄ nō, duabus rationibus. Prima est, quia Christus p̄cepit vt intrātes ciuitatē examinemus, quis sit in ea dignus, vt apud eum cibum sumamus: multo fortius est hoc faciendum in cibo spirituali, cum non debeamus proijcere margaritas nostras ante porcos. Secunda est: quia si fidelis est, & bonus paratus corrigi, reserare sibi debemus, vt quod in eo deficit, per nos suppleatur, vt si qua in eo macula fuerit, emendetur: si autem perfidus est & incorrigibilis, nulla secreta fidei ei sunt reuelanda, sed monendus est vt resipiscat. Si verò nos prouocet dicere, quod nō decet ipsum audire, debemus eum prudenter eludere: ne si nil respondeamus, putent auditores inopia responsionis nos declinare certamen.

e ¶ In mandatis.] scilicet Euangelicis, Matthæi 10. c. & Mar. 7. vbi Dominus præcepit discipulis suis; In quamcumque ciuitatem intraueritis, interrogate quis in ea dignus sit, & sic ibi manete. Ex verbis illis arguitur hic a minori. Lau.

f ¶ Non potest.] Nam timor in dubijs deteriora canit. Et Lucanus. [Pessimus in dubijs augur timor.]

g ¶ Quòd] idest, quia bona sint.

h ¶ Virtutum.] Ergo videtur, q̄ qui non habet fidem possit habere virtutem, quod non est verum, vt 24. q. prima, vbi.

a ¶ Quæ

a ¶ Quæ palam.] idest, dubitanter sunt mala.
b ¶ Permanet.] sæpius admonitus.
c ¶ De secretioribus.] sed ea, quæ spectant ad admonitionem, non autem secreta fidei: quia si illa sciret: facilius non inde impugnaret, vt 11. q. 3. nolite.
d ¶ Pru-

& à recta æmulatione, idest, dilectione: quia beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam.
g ¶ Perdant.] idest, confundant.
h ¶ Æmulatione.] idest, dilectione. Vnde no. versum, qui valet ad multas expositiones:

ro in ijs, quę palam [a] sunt, peccatis inuolutus permanet; [b] & inquinatus; nō me oportet ei aliquid de secretioribus, [c] & remotis diuinę scientiæ proloqui; sed magis protestari, & conuenire eum, vt peccare desinat, & actus suos à vitijs emendet. Quod si ingesserit se, & prouocauerit nos dicere, quę eū minus recte agentem nō oportet audire; prudenter [d] eum debemus eludere. [e] Nam nihil omnino respondere, auditorū causa vtile non videtur: ne forte existiment nos responsionis penuria [f] declinare certamen; & fides eorum lædatur non intelligentium propositum nostrum.

Item Anacletus, epist. 1. omnibus episcopis.

¶ Verba prædicationis persecutoribus suis prælati non subtrahant. C. III.

Ino. p. 5. c. 157. circa medium.

§ SCimus autē multos ob id infestare doctores, vt eos perdant, [g] & placita proprię volūtatis adimpleant. Non propterea tamen doctores (in quantum vires suppetunt) à recta æmulatione, [h] & bona intētione † recedere [i] debent; scientes, quia beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam.

† al. institutione
Matth. 5.

Item Gregorius Venantio, lib. 1. epist. 33.

¶ Non est mundus à sanguine subiectorum, qui Dei consilium illis non annuntiat. C. IIII.

Act. 20.

EPhesijs Paulus [k] dicit: [Mundæ sunt manus meæ à sanguine [l] omnium vestrum: non enim subterfugi, quominus annuntiarem [m] omne consilium Dei vobis.] Mundus [n] ergo à sanguine eorum non esset, si eis Dei consilium annuntiare noluisset: quia cū increpare delinquentes noluerit; eos proculdubio tacendo [o] pastor occidit.

Item Nicolaus ad Michaelem Imperatorem in epistola, cuius initium est, [Proposueramus.]

¶ Æternæ damnationis pœnam incurrit prędicator, qui semen diuini verbi non spargit. C. V.

† Dispensationis nobis, 3 orig.

DIspensatio † est nobis cœlestis seminis iniuncta:

Æmulor inflatur, amat, inuidet, ac imitatur. Bar.

Æmulor varia significata habet.

i ¶ Recedere.] Not. q propter subsannationem, vel persecutionē nō cessabit doctor à docendo, vel prælatus à prædicando, vt hic, & 11. q. 3. nolite. quia etsi illi non proficiant, tamen ipse faciat, quod suum est, vt 47. distin. qđ apud nos. & 23. q. 4. sicut non est. nec obstat s. c. proxi vbi dicit, q prudenter debemus eludere tales. nec etiā illud ob. 24 q. 3. dixit Apostolus. vbi dicit, hęreticum hominem post primam & secūdam correctionē deuita. quia vtrumque illorū obtinet in secretioribus fidei, quæ nō debemus pandere illis: sed ab illis quæ faciunt ad correctionem, numquā cessandum est, vt 1. q. 7. conueniētibus. Io. Hodie autem si hæretici nō corrigant, statim tradendi sunt curiæ sæculari ad puniēdum: si aūt corrigantur, & iurent stare mandato ecclesiæ, in perpetuo carcere debent detrudi ad agendam pęnitentiam, vt ext. de hæreti. c. penult. Bar.

Prælatus pp persecutionē non deserat prædicationem.

EPhesijs.] CASVS. Venātius episcopus suos subditos corrigere nolebat, vel negligebat. de quo eum Gr. reprehendit: quia peccata subditorum nisi eos corrigat, sibi imputantur. & hoc probat auctoritate Pauli: & quia pastor videtur occidere delinquentes, nisi eos corrigat.

d ¶ Prudenter.] transferendo nos callide ad alienā materiam: cum nec ipsi debeant alieni regni scrutari arcana. C. de cōmer. mercatores. & ext. de elec. q sicut immo subtili ingenio debemus à barbaris extorquere aurū, vt C. de commer. l. 2 & 14. q. 4. ab illo. & q 5 c dixit.

e ¶ Eludere.] Nota dolum esse bonum contra hostem. sic 22. q. 2. vtilem. & ff. de dolo. l. 1.

Dolus quando bonus.

f ¶ Penuria.] Arg. contra j. 24 q. 3. cum quibus. 1 Dic, q ibi loquitur de hæreticis dānatis: hic de occultis: vel dic q cū eis possumus loqui quantum ad ea, q possunt eos reducere ad fidem, vt no. j. c prox. Archid.

SCimus.] Hæc est tertia pars huius distin. in quā dicitur, q si prælati non corrigunt suos subditos, sanguis subditorum de p̄latorum manibus requiretur. Si autem faciamus quod in nobis est, nō imputatur nobis malitia subditorum. & hoc probat per ista tria cap. Ioan. de Fant.

CASVS. Quidā pręlati cessabant à correctione, & à recta via, quia infestabantur à suis subditis: sed dicit Anacletus, q propter hoc à prædicatione cessare nō debent,

k ¶ Paulus] in actibus Apostolorum 20. cap.
l ¶ A sanguine.] idest, à peccato.
m ¶ Annuntiarem.] Arg. q si per te non stat aliquid quominus fiat, non est tibi imputandum, vt 24 q. 1. admonere & 47. dist. c. vlt. & §. necesse & C. de inst & subst. l. 1. Argu. contra ext. de eo qui mit. in poss. causa rei ser. cap. 1. Ioan. Sed certe ibi stetit non per petentē possessionem. ff. de reg. iur l. culpa. Bar.

Imputandū nō est ei per quē nō stat.

n ¶ Mundus.] Argum. à destructione antecedentis, vt 24. q. 2. sane.
o ¶ Tacendo.] inf. 83. dist. error.

DIspensatio.] CASVS In hoc cap. Nicolaus Papa reprehendit prælatos, qui nolunt corrigere subditos, & prædicare: quia væ erit eis, si verba cœlestis seminis nō p̄dicauerint, & nō sparserint in subiectos: & hoc

probat auctoritate Pauli. Preterea sicut magnũ est periculũ p̃latis silere: sic periculosũ est subditis nõ obedire.
a ¶ Væ.] alias veh, s. æterna mors. 11. q. 3. væ qui.
b ¶ Et clamet.] Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? ĩ. 6. dist. sed pensandum.

comessationes noxiæ nõ solum sacerdotibus, sed etiã laicis: qui dies festiuos celebrare non putant, nisi comessationibus deseruiant.
CVM AVTEM. Hæc distin spectat ad tertium cap. apostolicæ regulæ, quæ tractata est 35. dist. oportet ordinan-

ADDITIO. Vel dic, clamet prædicando: vel se timere æternã damnationẽ, secundum Hug.
c ¶ Quanto magis.] Arg. à maiori, vt 32. q. 5. si Paulus. 8. q. 1. si ergo tantus.
d ¶ His.] idest, subditis.
e ¶ Parere.] idest, obedire.
PARITER. Hęc est quarta pars hui⁹ dist. Dictum est ĩ in cap. in mandatis, q secreta fidei non sunt hæreticis reuelãda. Nũc vero dicit Gratianus, q idem est de catholicis indignis, & non intelligentibus. si autem secus fiat, nõ fit ad eorum vtilitatem: sed potius ad ostentationem, vel adulationem, vel scientiæ iactationẽ, vel propter loquacitatem incautam. Et hoc probat p expositionem, Beati immaculati. Ex quibus omnibus patet, q si prælatus in prædicando discretionem nõ seruat, tamquam torto naso, idest, discretione carens, sacerdotis officio videtur indignus.
f ¶ Irreuocabile.] Horatius: [Nam semel emissum manet irreuocabile verbũ.] extra de verb sig forus. & Ouidius.
Nescit vox missa reuerti.] iuxta illud:
Vox emissa semel, irreditura volat.

væ [a] si non sparserimus: væ si tacuerimus. Quod cum electionis vas formidet, & clamet; [b] quanto magis [c] cuilibet exiguo metuendũ est: Proinde sicut non leue discrimen incumbit Pontificibus siluisse pro diuinitatis cultu, & ecclesię correctione quod cõgruit; ita his [d] (quod absit) nõ mediocre periculum est; qui cũ debeant parere, [e] despiciunt. *1. Corin 9.*

4 *Pariter quoque obseruare debet sacerdos, ne indignis, & non intelligentibus secreta mysteria, sua prædicatione reserare incipiat. Qui enim ea docet, quæ ab auditoribus non valent intelligi; non ad eorum vtilitatem, sed ad sui ostentationem facit. Vnde in expositione, [Beati immaculati,] dicitur. [Vitium est secreta mysteria vulgare indignis: quod fit vel loquacitate incauta, dum sine iudicio volat irreuocabile [f] verbum; vel adulatione, vt ei placeat, † cui secreta reuelat; vel iactatione scientiæ, vt plura scire videatur.] In quibus omnibus profecto datur intelligi, quanta debeat esse discretio in prædicatione sacerdotis: quæ si forte caruerit, tamquam torto [g] naso, sacerdotalis officij iudicatur indignus.*

Glossa ordi. ex Ambr. ser. 2. in psal. 118. in ver. [Abscondi eloquia tua.]

¶ Tex. est in fi. in l. 1. C. de statu. & imagi. vbi vide quid sit adulatio.

DISTINCTIO XLIIII.

C*Vm autem vinolentus esse prohibetur, gulæ intemperãtiam nequaquã habere permittitur. Neq; enim ebrietas prohibetur, & voracitas pmittitur. Vtrumq; [h] enim inter opera tenebrarum Apostolus cõnumerat scribẽs Romanis; [Non in comessationibus, & ebrietatibus.] Ventris naq; ingluuies ad luxuriam prouocat facile; & omne opus bonum dissoluit. Vnde [venter, & genitalia sibimetipsis vicina sunt: vt ex vicinitate membrorum confœderatio intelligatur vitiorum.] Hinc etiam NabuZardam princeps coquorum muros Hierusalem destruxisse legitur: quia venter, cui multitudo coquorum deseruit, ædificia virtutum ad solum redigit. Sacerdos itaque de altari viuere, [i] non luxuriari qua-*

Rom. 13.
Hier. in epis. ad Amandum, & Aug. de Temp. serm. 65.
Greg in pastor. par. 3. c. 20.
4. Reg. vlt. secundum lxx.

Conuiuia reprobata.
1 j. ead. c. in conuiuia. & cap. multi.
2 Vt j̃ ea. nõ oportet. cum duob. c. seqe & cõcor. gl. in c. nõnulli. in glo. 1. ĩ 42. dist.
Ordo purgat infamiam.
3 Arg. C. de his, qui not. infamia, lege 1. Idẽ sentit Hug.
Victus, & vestitus sufficiũt clerico.

a Ad idẽ 5. q. 5. qui ambulat. ff. de cap. & postli. reuer. in bello. §. factę. in Auth. de æqua. do. §. hinc igitur. in fi. Arch.

g ¶ Torto] infra dist 49. c. 1. Hinc etenim nasum cõparat discretioni: quia per eum perpẽditur odor & fetor.

C Vm autẽ.] Hæc dist. diuidit in tres partes: in quarum prima probat de temperantia gulæ. & hoc probat per quattuor auctoritates sanctorũ patrum. Secunda ibi, [Multis.] Tertia ibi, [Non oportet] Io. de Fant.

CASVS. Supra in 35. dist. dictũ est, q sacerdos non debet esse vinolentus, sed sobrius: quia comessatio & voracitas ebrietatis sunt cohærentia, ideo prohibita ebrietate, prohibetur in hac 44 dist. voracitas, & gulæ intemperantia. Et probatur tribus rationibus. Prima est, quia comessatio & ebrietas ab Apostolo enumerantur inter opera tenebrarum, dicens: non in comessationibus, &c. Secunda est: quia ventris ingluuies facile prouocat ad luxuriam: & omne opus bonum dissoluit. Tertia probat exemplo Nabuzardam, qui destruxit muros Hierusalem: quia ei multitudo coquorũ deseruit. Sunt autem dinandum esse non vinolentum, sed sobrium. sed non tractauit ibi nisi de sobrietate potus: ideo resumit eam hic, & tractat de temperantia & sobrietate cibi. 1 Annectit, q laici, & clerici, qui faciunt magna conuiuia causa lasciuiæ, delinquunt. 2 Item addit, q clerici non debent comedere, vel bibere in tabernis, nisi necessitas cogat. 3 Deinde dicit, q cibum clericorum semper præcedet, & sequetur oratio. Item q in sacerdotali conuiuio semper debet legi lectio sacræ scripturæ.

h ¶ Vtrumque.] Argumen. quod vno prohibito vel permisso, idem erit in connexo sibi, vt sup. distin 4. denique. & 1. q. 1. sicut Christus. Et est hic argu. q si Papa, vel episcopus scienter aliquem ordinat, videtur restituere ipsum famæ, 4 cum fama & sacerdotiũ sibi sunt annexa Ioan. Quod falsum est, vt ext de sibitima. cap. 2. vbi dicitur, quod probare debet secum fuisse dispensatum. Bar.

i ¶ Viuere.] Sufficere debet ergo clerico, quod viuat, idest,

est, sola necessaria habeat: & arctat illa necessitas eis ad victum & vestitum, [1] 12.q.1.episcopus Qualiter tamẽ hoc intelligendum est, dixi 21.q.1.c.1.

C Omessationes.] CASVS. Quæsiuit Aurelius ab Augusti. vtrum laici, qui in diebus festiuis deseruiant comessationibus & ebrietatibus, propter hoc debeat suspendi vel excommunicari. Et respondet, quod non, quia multitudo est in causa, in quam seueritas disciplinæ non est exercẽda: sed monendi sunt nõ imperiose, sed benignè, vt Deus in nostro sermone timeatur & non nos: & vt cętera multitudo frãgatur, incipiendũ est à spiritualibus, vel spiritualibus proximis.

a ¶ Putantur.] à stultis videlicet.

1 Quod le. & not. 24. q. 2. resecãdæ, & 32. q. 2. sic non sunt. in gl. vlt.

In Michæã c. 3. in extremo.

rat, vt ait Hieronymus. [Tibi ò sacerdos de altario viuere, non luxuriari permittitur.] Sunt autem comessationes non solum sacerdotibus, sed etiam laicis noxiæ; qui festiuos, & solennes dies non aliter se digne celebrare putant; nisi comessationibus deseruiant.

Vnde Aug. scribit ad Aurelium episcopum, epist 64.

¶ Non est vacandum comessationibus, & ebrietatibus. C. I.

Iuo, p. 13. c. 68.

COmessationes, & ebrietates ita concessæ, & licitę putantur, [a] vt in honorem etiam beatissimorum martyrum non solum per solennes dies, (quod ipsum quis non lugendum [b] videat, qui hæc non carneis [c] oculis inspicit?) sed etiam quotidie celebrentur. *& post pauca.* Non ergo aspere, quantum existimo, non duriter, non modo imperioso ista tolluntur: magis docendo, quàm iubendo; magis monendo, quàm minando. Sic enim agendum est cũ multitudine [d] peccantium. † Seueritas autem exercẽda est in peccata paucorum. Et si quid minamur, cum dolore fiat, de scripturis comminando vindictam futuram: ne nos ipsi in nostra potestate, sed Deus in nostro sermone timeatur. Ita prius mouebuntur spiritales, aut spiritalibus proximi; quorum auctoritate, & lenissimis quidem, sed instãtissimis admonitionibus cętera multitudo frangatur.

† abest ab orig. Iuo. & aliquot manuscriptis Gratiani.

Item ex concilio Laodicensi, c. 24.

¶ Nulli clericorum, aut continentium licet tabernas intrare. C. II.

Cõc. Aquisgrã. c. 60. Burc. l. 2. c. 131. Iuo, p. 6. c. 205.

NOn oportet clericos [α] seruientes à presbyteris vsque [e] ad diaconos, & deinceps ordinis ecclesiastici omnes vsque ad ministros, aut lectores, aut exorcistas, aut ostiarios, aut psalmistas, aut etiam eos, qui in proposito [f] continentiæ sunt, tabernas [β] intrare.

α ¶ Clericos seruientes.] *Græce est,* ἱερατικὰς, *quod Dionysius vertit,* sacro ministerio deditos: *quam versionem concilium Aquisgranense, Burchardus, & Iuo attulerunt.*

β ¶ Tabernas.] *sequebatur in impressis,* nisi causa necessitatis: *quæ sunt expuncta, quia neque in plerisque manuscriptis, neque in Burchardo, & Iuone, neque in ipso concilio Laodicensi, aut Aquisgranensi (vbi c. 60. hoc idem repetitur) leguntur: videntur tamen accepta ex can. Apost. 54.*

Item ex sexta synodo, c. 9.

¶ Deponatur clericus, qui tabernam, aut ergasterium habere voluerit. C. III.

NVlli clerico licet tabernã, [α] aut ergasteriũ [β] habere.

b ¶ Lugendum.] id est, nonne vnusquisque hoc lugendum videat.

c ¶ Carneis.] scilicet spiritualibus.

d ¶ Cum multitudine.] Multi sunt xl. vt extra de cler. excom. latores. Alioquãdo 23. milia sunt pauci: vt 45. dist. disciplina. Et habes hic, quod propter multitudinem detrahitur seueritati, vt 50. dist. vt cõstitueretur. & 1. q. 7. quoties. 33. q. 4 ipsa pietas. & c non potest. Quandoque & cum paucitate mitius agẽdum est, cum timetur scandalum. 23. quæst. 4 cum quisque. [3] Vbi ergo aliquid male fit: & quasi ex auctoritate defenditur, tunc non debet dormire seueritas quando verò non defenditur, tunc dissimulari potest propter scandalum, vt de pœniten. dist. 6. c. 1. in fi. & 82. dist plurimos. & 50. di. domino sancto. sed propter scandalum numquam debet deseri veritas ipsa, vt extra de reg. iu. qui scãdalizauerit. [4] sed seueritas pœnarũ potest deseri. vt hic. lo. Item vbi nõ habet locum dispensationis remediũ, vt in matrimonio: propter multitudinẽ non est recedendũ à seueritate canonica, vt extra de transact. ex parte. Bar. [4]

Seueritati an pp multitudinem, vel paucitatem detrahatur.

3 Conc. tex. in l. decurionũ, & ibi gl. & doct. C. de pœn.

1 Vbi de hoc, & extra de tẽp. or. sanè. ibi videas.

N On oportet.] CASVS. Clerici omnes generaliter, & qui votum continentiæ fecerunt, prohibentur ingredi tabernas, nisi causa necessitatis, vt infra ca. sequenti. Sequentia duo capitula plana sunt.

4 Scilicet, & tacet quandoque prælatus nõ pp scãdalũ, sed pp maius malũ, quod posset ecclesiæ puenire, vt cũ Rex aliquid facit in reb. ecclesiæ, secundum Lau.

e ¶ Vsque.] improprie ponitur hic, vsque, cum nulli sint in medio.

f ¶ Qui in proposito.] vt Deo deuoti conuersi. 12. q. 1. duo, &c.

N Vlli clerico licet.] ¶ Ergasteriũ.] id est stationẽ.

 ¶ Quan.

a ¶ Quanto magis.] cui non licet minus, non licebit & maius, vt hic & 24. q. 1. miramur & 74. dist. gesta. 14. q. 5. pœnale. i sicut in casu conuerso, scilicet cui licet maius, & minus. 16. q. 2. visis.

b ¶ Aut cesset.] sic 35. dist. c. 1.

c Clerici.] ¶ Nisi peregrinationis.] Not. quod permittitur viatori, quod alij non permittitur. Arg. simile j. 11. q. 3. quoniam multos.

Multis.] Hæc est 2. pars huius dist. in qua reprehenditur quidam Natalis episcopus, qui semper erat in comessationibus: ita quod officium suum nesciebat, & ita alijs detrahebat. & hoc probatur per hoc cap. & per c. seq. Ioh. de Fan.

CASVS. In hoc ca. reprehendit Gregor. Natalem episcopum, qui tantum conuiuijs deseruiebat, in quibus vita absentium reprehendebatur, & inanes fabulæ cantabantur: quod ex eo apparebat, quia neque lectioni, neque exhortationi insistebat: neque suis maioribus reuerentiam exhibebat.

d ¶ Actionum.] Arg. præsumi contra aliquem qñque propter crimen præteritum. 28. dist. peruenit. 1. 34. q. 1. cum per bellicam. Quandoque ex psenti circa præsens, vt hic. quandoq; circa futurum. 50. dist. si quis diaconus. Quandoque ex præterito circa præteritum. 22. quæst. 1. non est. quandoque ex præterito circa futurum. 23. q. 5. si apud. & 81. dist. plurimos.

e ¶ Inuigiles.] s duo, s. lectioni studere, & exhortationi inuigilare, sunt opera pontificis. 36. dist. c. vlt.

f ¶ In testimonium.] hic vnum factum probat aliud. vt 2. q. 1. cõstat, &c.

Conuiuia.] CASVS. Idem Natalis eps excusabat se, quod reprehensus fuit pp cõuiuia, quæ faciebat: dicens quod bona intentione & causa impendendæ charitatis hoc faciebat. Sed Gregorius dicit, quod tunc fiunt ex charitate, cum vita absentium non reprehenditur, nec inanes fabulę recitantur, sed verba sacræ lectionis, & cum infirmitas sola reficitur: & qui hæc in suis conuiuijs facit, magister est abstinentiæ, quę autem sequuntur vsque ad distinctionem, plana sunt, & per se patent.

g ¶ Mordetur.] Vnde versus.

Quisquis amat dictis absentum rodere vitam.
Hanc mensam vetitam nouerit esse sibi.

h ¶ Abstinentium.] Nota, quod abstinens dicitur, qui bene

1 Aliud 30. q. 3. pyctacium ff. de inter. & rele. l. relegatorum. §. vlt. Arch.

Si enim huiusmodi, tabernam ingredi prohibetur: quanto magis [a] alijs ministrare in ea? si quis verò tale quid fecerit, aut cesset, [b] aut deponatur.

a ¶ Tabernam, aut ergasterium.] *Græce est, καπηλεῖον ἢ ἐργαστήριον, idest,* cauponariam tabernam.

Item ex concilio Carthagin. 3. c. 27.

¶ Nisi necessitate compulsi clerici tabernas non ingrediantur. C. IIII.

Clerici, edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis [c] necessitate cõpulsi.

Aquisgran. cõc. c. 90. Burc. l. 2. c. 130. Iuo, p. 6. c. 204.

Item Greg. Natali episcopo, li. 2. reg. indict. 10. epi. 14.

¶ Corripiendus est episcopus, qui conuiuijs occupatur. C. V.

2 Multis ab vrbe tua venientibus, frater charissime, didici, pastorali cura derelicta, solis te conuiuijs occupatũ: quæ audita nõ crederem, nisi hæc actionũ † [d] tuarum experimentis adprobarem. Nam quia nequaquã lectioni studeas, nequaquam exhortationi inuigiles, [e] sed ipsum quoque vsum ecclesiastici ordinis ignores: hoc est in testimonium, [f] quod eis, sub quibus es positus, seruare reuerentiam nescis.

† Adde quod actio hic accipitur pro actu. simile l1. magistratuũ C. de ado. & in l. 3. ff. de offi. procon. & j. 100 distinc. rationis.

Idem ad eundem, lib. 2. epist. 37.

¶ De eodem. C. VI.

Conuiuia, quæ ex intentione impendendæ charitatis fiũt, recte vestra fraternitas † in suis epistolis laudat. Sed tamen sciendum est; quia tunc ex charitate veraciter prodeũt, cum in eis nulla absentium vita mordetur: [g] nullus ex irrisione reprehẽditur; nec in eis inanes sæcularium negotiorum fabulæ, sed verba sacræ lectionis audiuntur: cum non plus, quàm necesse est, seruitur corpori; sed sola eius infirmitas reficitur, vt ad vsum exercendæ virtutis habeatur. Hæc itaque si vos in vestris conuiuijs agitis, abstinentium, † [h] fateor, magistri estis.

† al. sanctitas.

† al. abstinentia.

a Vbi de hoc & extra de psump. ser. ham. & C. de adul. si qui. 31. q. 1. si qs viuẽte. extra de ele. offi. eij. Arch.

[Item ex concilio Nannetensi.]

PALEA C. VII.

Nullus presbyterorum, quãdo ad anniuersarium diẽ trigesimum aut septimum, vel tertium alicuius defuncti, aut quacũque vocatione ad collectam presbyteri conuenerit, se inebriare vllatenus præsumat, nec precatus amore † sanctorũ, vel ipsius animæ bibere, aut alios ad bibendum cogere, vel se aliena precatione ingurgitare: nec

De consec. dist. 5. c. nullus. Burc. l. 2. c. 161. Iuo, p. 6. c. 252.

† al. in amore.

plausus, & risus inconditos, & fabulas inanes ibi referre; aut cantare præsumat, aut turpia ioca, vel urso vel tornatricibus ante se fieri † patiatur; nec laruas dæmonũ[a] ante se ferri consentiat: quia hoc diabolicum est, & à sacris canonibus prohibitum.

† al. facere permittat.

a ¶ Dæmonum.] *Burchardus addit*, quas vulgo Talamascas dicunt.

[*Item ex eodem.*]

¶ De eodem. PALEA. C. VIII.

Burc. l. 2. c. 162. Iuo, p. 6. c. 259. † al. decanus, aut aliquis.] Burch.

QVando autem conuenerint presbyteri ad aliquod conuiuium, aliquis † prior illorum, versum ante mésam incipiat, & cibum benedicat; & tunc secundum ordinem sedeant, alter alteri honorem præbentes: & per vices cibum & potum benedicát, & aliquis de illorum clericis aliquid de sancta scriptura legat. Et post refectionem similiter sanctum hymnum dicát ad exemplum Domini: sicut in cœna fecisse legitur; & sic se contineant omnes presbyteri, maximè in talibus locis, vt non vituperetur ministerium illorum.

Matt. 26.

[*Item ex eodem.*]

¶ De eodem. PALEA. C. IX.

Burc. l. 2. c. 164. Iuo, p. 6. c. 255. † al. ministerium.

QVando presbyteri per Kalédas simul conueniũt post peractum diuinum mysterium, † ad necessariam collationem, non quasi ad plenam refectionem, sed quasi ad prandium, ibi ad tabulas resideant†; ne per talia inhonesta conuiuia se inuicem grauent: quia indecens est, & onerosum: sæpe etiam tardè ad ecclesiam redeuntes maius damnum de reprehensione consequuntur, quod † de grauedine mutua contrahunt, q̃ lucrũ ibi † faciant. Nã de hmói cóuentu Paulus Corinthios reprehendit; qui inconuenienter cęnã Dominicam manducare conueniebant. Sic & qui ad cęnam Dominicam, i. ad collationé verbi sub occasione conueniunt, & ex veritate † ventris causa coniunguntur: reprehensibiles coram Deo & hominibus habentur. Et ideo peractis omnib. qui voluerint, panem cum charitate in domo fratris sui simul cum fratribus frangant, & singuli singulos bibere faciant; & maximè vltra tertiam vicem poculum non contingant: & sic ad ecclesias redeant.

† & † al. cibi *1. Cor. 11.* † al. ingluuiete.

Item ex concilio Laodicensi, c. 55.

¶ Christiani ex symbolis conuiuia non celebrent. C. X.

Conc. Aquisgr. c. 83. Rab. I pęn. c. 27. † ista sunt addita loco cuiusdã glossæ.

3 NOn oportet[a] ministros altaris, vel quoslibet clericos, aut etiam laicos Christianos ex symbolis,[b] quæ † vulgus comessalia appellat] cóuiuia celebrare.[c]

Item ex concilio Toletano 3. c. 7.

¶ Sacrarum scripturarum lectio sacerdotalibus semper conuiuijs misceatur. C. XI.

Burc. l. 2. c. 169. Iuo, p. 6. c. 260. Rab. I pęn. c. 28.

PRo reuerentia[d] Dei, & sacerdotũ id vniuersa sancta cõstituit synodus, vt (quia solent crebro mensis otiosæ fabulæ interponi) in omni sacerdotali conuiuio lectio diuinarum scripturarum misceatur. Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum: & fabulæ non necessariæ prohibentur.

Apud Martinũ Braca.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 61. & 66.

¶ De

bene comedit: & continens dicitur, q tamen cognoscit vxorem suam, vt 31. dist. Nicæna[a]. N On oportet[a]] Hæc est tertia pars dist. in qua dicitur, q nullus debet facere conuiuium de cõfertis, idest, de symbolis: quod in vulgari dicitur, escot. & ad hoc probandum ista tria capitu. inducuntur, Ioannes de Fant.

a ¶ Nõ oportet.] hic habent quidam cap. nullus, quod é infra de consec. distinct. 5. nullus.

b ¶ Ex symbolis.] symbolum est, qñ plures conferunt ad conuiuia facienda. idem est confertum.

c ¶ Celebrare.] Nam vt ait Iuuenalis. Miserum est aliena viuere quadra.

d PRo reuerẽtia.] infra de consecra. dist. 5. in omnibus.

Non

hoc c. q. hoc facere non debent. & hoc probat auctoritate Pauli, dicentis: Argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Et auctoritate concilij, in quo statuitur, vt nullus clericus percutiatur: qui contra fecerit, triduo suspendatur.

b ¶ Ca-

a NOn liceat.] ¶ Hymno.] j. de conse. dist. 2. panis & calix & c. didicimus.

SEquitur.] Hæc dist diuidit in quattuor partes. In quarũ prima probat p septẽ auctoritates, q. plati nõ debẽt esse accẽsi ad irã vel ptur bationé. Secũda ibi, [Salomõ] Tertia ibi, [Ex his.] Quarta ibi, [Percussor.] Io. de Fan.

CASVS. In hac 45. dist. psequitur 9. ca. apostolicæ regulæ, oportet epm non esse pcussoré, q nõ dẽt eẽ irascibilis & pturbati sensus, sed patiẽs exẽplo Chri, qui dorsum posuit ad flagella. Et primo pbat, q. plati nõ debẽt aliquẽ pcutere vsq; ad §. Salomõ. postea allegat in cõtrariũ vsq; ad §. Ex his. Not. ergo, q. est pcussio spũalis: & est pcussio corporalis. Spiritualis est, cũ qs in discreto sermone corrigit aliquos. ista prohibet, vt j. c. vlt. Corporalis est illa, q manu fit & ista vbi fit ex ira vel odio, vel ad hoc vt magis timeat, peccatũ est, vt j. ea. ca. 1. sed si fit causa correctionis, 1 licita est ei qui hẽt ptãtem in eũ, vt j. ea. cum beatus. & 35. dist. ante oĩa. hoc tñ scias, q. eps suis manib. neminem verberabit, vt 86. dist. non liceat. sed p aliũ põt, vt 5. q. 5. illi. non tamen per laicum, sed per clericum, si clericus fuerit verberãdus, vt extra de sent. exc. vniuersitatis, nisi penitus sit incorrigibilis. tunc ẽt p laicum põt, vt extra de sent. excomm. c. vt famę. Item distinguendum est circa qualitatem ipsarum personarũ, quę corrigẽdæ sunt, & etiam circa quantitatem criminum: nam qui sunt in minoribus ordinibus constituti, licitè verberantur etiam pro minoribus criminibus, vt infra ead. §. Salomon. & 35. dist. ante. sed maiores non sunt verberandi nisi pro maioribus, vel enormibus criminibus, vt infra ea. cum beatus & 35. distinctio. ante. Sunt tamen alij casus, in quibus licitè percutitur clericus, vt not. 16. q. 4. si quis suadente, &c.

Percussio est duplex.

1 De hoc mẽbro dic vt legi. & no. extra de sentẽ. excõ. cum voluntate. ver. q. etiã de his.

Corrigẽs dẽt multa attendere.

Clericus an possit verberari.

¶ De consertis nec conuiuia facere, nec ante horam diei tertiam clericis comedere licet. C. XII.

NOn liceat sacerdotes, vel clericos, sed nec religiosos laicos conuiuia facere de consertis. ¶ Nec oportet clericos, vel laicos religiosos ante sacram horam diei tertiam inire cõuiuia, neč aliqñ clericos, nisi hymno [a] dicto, comedere pané: & post cibos gratias auctori Deo referre.

Burc. l. 2. c. 165. Iuo. p. 6. c. 256. C. 66.

Si ergo laicis comessationes damnabiles sunt, multo magis sacerdotibus imputantur ad gehẽnam. Venter enim pinguis (vt Hieronymus ait) crassum sensum generat: cum sacerdotalis sensus contra vigil esse debeat, & tenuis: atq; ideo edacitatis vitio obnoxij in sacerdotes vngi non debent. Hi enim (vt ait Gregorius in moralibus) qui adhuc vitiorũ bello subiacent, nequaquam per prædicationis vsum præesse magisterio cæterorum debent.

Epist ad Nepotianum.

Lib 23. c. 12.

DISTINCTIO XLV.

SEquitur, [nõ percussorem.] Non enim oportet episcopum ita esse irascibilem, & perturbati sensus, vt percutiat; qui debet esse patiens: sed sequatur eum, qui dorsum posuit ad flagella.

1. Tim. 3. & ibi glossa ordin. & Ans. ex Hier. ad Oceanum.

Vnde Greg. scribit Ioanni episcopo Constantinopo. lib. 2. epist. 52. al. c. 91.

¶ Verborum correptione, non verberibus timeri debet episcopus. C. I.

QVid autem de episcopis, qui verberib. timeri volunt, canones [b] dicãt, † bene fraternitas vestra nouit. Pastores etenim facti sumus, non percussores: & egregius prædicator dicit: [Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina.] Noua vero, atq; inaudita est ista prædicatio, quæ verberibus exigit fidem. [c]

Io. Diac. l. 3. c. 9. Polyc. l. 4. ti. 9.

2. Time. 4.

† Ar. q. sufficit allegatio gñalis nõ ex pisso libro. de quo per gl. in verbo, cõtinebat. in c. continebat. de despõ. impu.

Item in concilio Romano sub Siluestro, c. 17.

¶ De eodem. C. II.

NEminem † [d] quisquam peccãtem clericũ cæde attingat, non presbyter, nõ diaconus, non episcopus clericum, vel seruitorem ecclesiæ ad cædem perducat. Sed si ita causa exigit clerici; triduo [c] priuetur honore, vt pœnitens redeat ad matrem ecclesiam.

† Nemo] orig.

b ¶ Canones.] 86 dist. non liceat.

c ¶ Fidem.] Ad fidem enim nemo cogendus est, vt 23. q. 5. ad fidẽ. & j. c. de Iudæis. sed fidẽ receptam cogitur quis retinere. & sic non obstat 23. q. 4. quis nos. & q. 6. iam verò.

Fidem suscipere nemo cogitur.

d NEminem.] ¶ Peccantem.] dum tñ non nimis enormiter excedat, vel intellige, q. clericus in sacris ordinibus constitutus non est grauiter, & immoderatè verberandus. & sic non obstat extra de sen. exc. vniuersitatis. Ioan.

1 Et sic non ob. extra de sent. excõ. vt famæ. Io. de Fan.

c ¶ Triduo.] Similis suspensio est. 5. q. 3. in loco, &c.

QVidam autem.] CASVS. Quidam prælati erãt, qui vt magis timerentur, suos clericos verberabant. Et præterea homines ad fidem verberibus, & non prædicatione cogebant: sed dicit Grego. in

Qui

Item Gregorius Paschasio episcopo Neapolitano, lib. 11. epist. 15.

¶ Non asperis, sed blandis verbis, ad fidem sunt aliqui prouocandi. C. III.

QVi sincera intentione extraneos à Christiana religione ad fidem cupiunt rectam perducere, blandimentis [a] non asperitatibus debent studere; ne quorum mentem reddita ad † planum ratio poterat reuocare, pellat procul aduersitas. Nam quicumque aliter agunt, & eos sub hoc velamine à consueta ritus sui volunt cultura suspendere; suas illi magis, quàm Dei causas probantur attendere. ¶ Iudęi siquidem Neapoli consistentes questi nobis sunt, asserentes, quod quidam eos à quibusdam feriarum suarum solennitatibus irrationabiliter nitantur arcere: ne illis sit licitum festiuitatum suarum solennia colere: sicut eis nunc vsque, & parentibus eorum longis retro temporibus licuit obseruare. Quod si ita se veritas habet, superuacuæ rei videntur operam dare. † Nam quid vtilitatis est, quando, & si contra longum vsum fuerint vetiti, ad fidem illis, & conuersionem nihil proficit? Aut cur Iudæis, qualiter cæremonias [b] suas colere debeant, regulas ponimus, si per hoc eos lucrari non possumus? Agendum ergo est, vt ratione potius, & mansuetudine prouocati sequi nos velint, non fugere; vt eos, ex eorum codicibus ostendentes, quæ dicimus, ad sinum matris ecclesiæ Deo possimus adiuuante conuertere. Itaq; fraternitas tua eos monitis quidem, prout potuerit, Deo adiuuante, ad conuertendum accendat, & de suis illos solennitatibus inquietari denuo non permittat: Sed omnes festiuitates, feriasque suas, sicut hactenus tam ipsi, quam parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberam habeant obseruandi, celebrandiq; licentiam. [c]

Al. à plano

Iuo, p. 13. c. 105.

Al. adhibere

Item Gregor. iiij. in epist. episcopis per Galliam, & Germaniam constitutis.

¶ Non seueritate, sed beneuolentia subditos prælati corripiant. C. IIII.

LIcet plerumq; accidant in sacerdotibus, quæ sunt reprehendenda; plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia, [d] quam seueritas; plus cohortatio, quam comminatio; † plus charitas, quàm potestas: cum nemo nostrum sine reprehensione, aut sine peccato [e] viuat. Nam si Dominus statim post trinam negationem beatum Petrum Apostolum pręceptorem nostrum iudicasset; non tantum ex eo fructum, sicut fecit, recepisset. Expectandi [f] ergo,

§. ead. c. licet. Iuo, p. 5. c. 368.

† al. comminatio

Matth. 26.

QVi sincera.] CASVS. Neapolitani verberabant Iudæos vt ad fidem conuerterentur: nec permittebant eos suas festiuitates celebrare. De hoc conquesti fuerunt Iudæi Papæ. Præcepit ergo Papa Neapolitano archiepiscopo, ne hoc fieri permittat: quoniam non asperitatibus, sed rationibus & auctoritatibus vete. test. sunt commonendi, & admonitionibus ad fidem sunt conuertendi. aliàs eorũ conuersio erit inutilis. si autem conuerti noluerint, in ferijs & festiuitatibus suis, quas ipsi & parentes eorũ hactenus coluerunt, inquietari nõ permittat, sed liberam habeant licentiam celebrandi.

a ¶ Blandimentis.] vel etiã muneribus, vt 23. q. 4. c vlt. licet arg. sit contra. 1. q. 2. quam pio. 12. q. 2 primum.

b ¶ Cæremonias.] cæremoniæ dicuntur sacrificia Iudæorum, quia cereis exercebantur. sup. distin. 6 § his ita.

c ¶ Licentiam.] sed nonne Iudæi mortaliter peccant ista faciendo: quomodo ergo datur eis licẽtia peccandi mortaliter? Item si peccant mortaliter, quare non puniuntur, cum ipsi in alijs delictis puniantur, vt 17. q. 4 constituit. ext. de vsur. post miserabilem? Sed dic, ꝙ non dat eis hic licentiam peccãdi: sed liberationẽ à pœna. & est simile 4. distin. deniq. & 12. q. 2. placuit. 23. q 1. paratus. Ad aliud respondeo, ꝙ si Iudæi ab hoc prohiberentur, ergo iam cogerentur ad fidem. & hæc vera sunt: dũ tamen ipsi in cõtemptũ nostræ fidei non exerceant talia, vt C. de Iudæ. Iudæos. & extra de Iudæis, & si Iudæos.

Ecclesia quare permittit Iudęos mortaliter peccare. Nam celebrare & exercere illa cæremonialia est peccatũ mortale. vnde Hier. Cultus legis ab aduẽtu Christi nõ differt ab idololatria. Archid.

LIcet plerumq; accidant.] CASVS. Episcopi in Gallia, Germania, & Europa, statim cum perpendebant clericos suos delinquere, eos iudicabant, & eijciebant de ecclesia sua: de quo Papa eos reprehendit, & docet, ꝙ si aliqui clerici delinquant, nõ statim fulminent illos, sed supportent: cum nec ipsi sint sine reprehensione & peccato. & hoc probat exemplo Christi: qui si Petrum post trinam negationem statim iudicasset, non tantum fructum ex eo recepisset. Et auctoritate Euãgelij dicentis: Quod tibi non vis fieri, &c.

d ¶ Beneuolentia.] nam sententia, quæ misericordiam vetat, fugienda est. 50. dist. ponderet.

Sententia sit cõiuncta misericordiæ.

e ¶ Sine peccato.] vt 81. dist. Apostolus. & 25. dist. §. nunc autem.

f ¶ Expectandi.] arg. quod semper iudex potius sequi tenetur misericordiam quam iudicium: vel æquitatem quam rigorem, vt 86. distin. non satis. 50. distin. ponderet. 26.

Iudex sit amator æquitatis, & misericordiæ.

ret. 26. quęst. 7. allegant. & 35. quęst. 9. veniam. Ad idem 9. distin. sana.

a ¶ Iudicandi.] idest, damnandi.

alterius iniuriam, vt ext. de eccle. ædifi. cap. 2. & ext. de app. reprehensibilis.

h ¶ Concordiam.] scilicet, vt vnus præesset alijs, ne fieret

atque corrigendi magis sunt rectores ecclesiæ, quam statim iudicandi: [a] cum maiora negotia, & difficiliores causarum exitus, sanctorum patrum canones spiritu Dei conditi, & totius mundi reuerentia consecrati iubeant sub nostræ sententiæ expectatione suspendi, nostroque moderamine finiri. Vnde necesse est hæc, & alia ecclesiastica quæque negotia post multarum experimenta causarum solicitius perspici, † & diligentius præcaueri: quatenus per spiritum charitatis, & pacis, omnis materies scandalorum, [b] & præsumptio inuidorum, α atq; oppressio simplicium fratrum de ecclesijs Domini auferantur. Et sicut nō vult quisquam fratrum se aliorum iudicio prægrauari; ita non audeat alij inferre, quod sibi non vult [c] fieri. Iudæi non sunt cogendi ad fidem: quam tamen si inuiti susceperint, cogendi sunt retinere.

α ¶ Inuidorum.] *In epistola Gregorij 1111. (quæ est in sæpe memorato codice bibliothecę Dominicanæ,) & aliquot vetustis exemplaribus Gratiani legitur,* Iudæorum.

Vnde in concilio Toletano 4. c. 56. statutum est.

¶ Sicut non sunt Iudęi ad fidem cogendi, ita nec conuersi ab ea recedere permittuntur. C. V.

DE Iudæis autem præcipit sancta synodus nemini deinceps ad credendum vim inferri. [Cui enim vult Deus, miseretur; & quem vult indurat.] Non enim tales inuiti saluandi sunt, [d] sed volentes, vt integra sit forma iustitiæ. Sicut enim homo proprij arbitrij voluntate serpenti obediens perijt; sic vocante se gratia Dei, propriç mentis conuersione homo quisq; credendo saluatur. Ergo non vi, sed liberi arbitrij facultate vt conuertantur, suadendi sunt, non potius impellendi. Qui autem iampridem ad Christianitatem coacti sunt [e] venire, (sicut factum est temporibus religiosissimi principis Sisebuti) quia iam constat eos sacramentis diuinis sociatos baptismi gratiam suscepisse, & chrismate vnctos esse, & corporis & sanguinis Domini extitisse participes; oportet, vt fidem, quam etiam vi, vel necessitate susceperunt, tenere cogantur; ne nomen Domini blasphemetur; & fides, quam susceperūt, vilis, [f] & contemptibilis habeatur.

Item Leo Papa, epist. 82. ad Anastasium episcop. Thessalonicensem, c. 1.

¶ Beneuolentia plus quam seueritas erga corrigendos agat. C. VI.

LIcet nonnunquā accidant, quę in sacerdotalibus sunt reprehendenda personis; plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia, quam seueritas; plus cohortatio, q̄ cōminatio; † plus charitas, quam potestas. Sed hi, qui quæ sua sunt, quęrunt, non quæ Iesu Christi, facile ab hac lege discernuntur, & dum dominari magis, quā consulere subditis quærunt, placet honor, inflat superbia; & quod prouisum [g] est ad concordiam, [h] tendit ad noxam.

b ¶ Scandalorum.] nam scandalum est, clericum statim puniri post delictum. sic 11. q. 3. rursus.

c ¶ Non vult.] sic 2. q. 6. qui se scit.

DE Iudæis.] CASVS. Quidam cogebant Iudæos ad fidem: & ideo statutū fuit in concilio Toletano, ne de cetero ad fidem per vim adducantur: quia cui vult, Deus miseretur: & quem vult indurat. Admonendi ergo sunt, & non cogendi. Verumtamen si iam coacti sunt ad fidem, sicut factū fuit temporibus principis Sisebuti: quia iam sacramenta diuina receperūt, cogendi sunt ea seruare: ne nomen Domini blasphemetur in eis: & fides quā susceperūt, contēptibilis habeat. Sequens c. satis planum est.

d ¶ Saluandi sunt.] quia nullus inuitus fit bonus, vt 23. q. 6. vides.

e ¶ Coacti sunt.] coactio cōditionalis de qua hic loquitur, non impedit sacramētum baptismi: nec etiā sacramentū ordinis, vt 74. dist. vbi. impedit tamen sacramentum matrimonij, ‡ vt extra de spon. cū locū. sed si fuerit absoluta coactio, nullus character imprimitur, vt extra de baptis. maiores. sed in dormientibus, & amentibus distinguitur: q. si prius habeant propositum baptizandi, recipiunt characterem; aliter non, vt ibidem dicitur in fi. eo quod dormiens possessionem non acquirit, vt ff. de acqui poss. l. 1. §. 1.

f ¶ Vilis.] nō pp vilitatem vitādam aliquid fieri. 100. distin. prisca. & c. seq.

g LIcet.] ¶ Et qđ prouisum est.] simile est, quod dicit decret. qđ alicui pro pietate cōceditur, nō debet redundare in

Coactio est duplex.

‡ Arg. cōtra 32. q. 4. inter. vbi de hoc. ibi videas.

† prospici] orig.

Burc. l. 4. c. 82. Iuo, p. 1. c. 276. & p. 13. c. 94. Pann. l. 1. c. 72. Rom. 10.

§. ead. cap. licet plerumque. Poly. l. 4. tit. 29.

† al. commotio

fieret schisma, vt 93. dist. legimus. & 89 dist. ad hoc.

EPiscopum.] CASVS. Statutū fuit in canone Apostolorum, vt nullus episcopus, presbyter, vel diaconus percutiat fideles delinquentes, vel infideles volens ab eis timeri, quod si fecerit, deponatur: quia Dominus hoc nisi p grauiorib. & mortalibus culpis. Et hoc probat auctoritate Apostoli, q pcipit arguere & obsecrare in patientia & vna rōne: q si qs incautè honorabiliora mēbra pcutit, sibi debitā subtrahit reuerētiā, iuxta illud Sapientis: Leuiter castigatus reuerentiā exhibet castiganti: & q secus fecerit, iuxta verborum modū pœnam excommunicationis & exilij sustinebit.

Item ex cano. Apostolorum, c. 28. iuxta priscam versionem.

¶ Deijciatur ab officio presbyter, & diaconus & episcopus verberibus timeri quærens. C. VII.

Ansl. 6 c. 159. Poly. l. 4. ti. 9. EPiscopum, aut presbyterum, aut diaconum percutiētem fideles delinquētes, aut infideles inique agētes, & per huiusmodi volentem timeri, deijci ab officio suo præcipimus; quia nusquā nos docuit [a] hoc Dominus. Ecōtrario verò ipse cū percuteretur, non repercutiebat: cum malediceretur, non remaledicebat; cum pateretur, non comminabatur. (1. Petri 2.)

Item ex concilio Bracarensi 3. c. 6.

¶ Non verberibus, sed verbis subditos episcopi corripiant. C. VIII.

2. Timoth. 4. CVm beatus Apostolus arguere, obsecrare, vel increpare in omni patientia præcipiat, extra hāc doctrinam nouimus quosdam ex fratribus tantis cædibus in honoratos subditos † efferuescere, quātas poterāt latrocinantium promereri personæ. Et ideo, qui gradus iam ecclesiasticos meruerunt, i. presbyteri, abbates, & leuitæ, qui exceptis grauioribus [b] & mortalibus culpis, nullis debent verberibus subiacere; non est dignum, vt passim vnusquisq; prelatus honorabiliora membra sua, prout voluerit, & ei placuerit, verberibus subijciat, & dolori: ne, dum incaute subdita percutit membra, ipse quoque debitam sibi subditorū reuerentiam subtrahat, [c] iuxta illud, quod quidā sapiens dixit: [Leuiter † [d] castigatus reuerentiam exhibet castiganti: asperitatis autem nimiæ increpatio, nec correctionem recipit, nec salutem.] Et ideo, si quis aliter, quàm dictum est, prædictos honorabiles subditos, licentia perceptæ potestatis elatus, malitia animi tantum, crediderit verberandos, iuxta modum verberum, quæ intulerit, excommunicationis pariter & exilij [e] sententiam sustinebit.

(† sic in codice regio. † Leuiter] orig.)

Prouerb. 23. 2 *Salomon verò contra admonet dicens: [Percute filium tuum virga: & liberabis animam eius à morte.] Hinc etiam B. Gregorius scribit in dialogo beatum Benedictum, quemdam monachum virga percutiendo sanasse: quem crebra admonitione curare non poterat. Hinc etiam Dominus flagello facto de funiculis, male versantes in templo* (lib. 2. dial. c. 4. Io. 2.)

b ¶ Grauiorib.] Hic patet, q maiores clerici non sunt verberandi, nisi pro maiorib. culpis: sed minores et verberantur p minoribus, vt 45. dist. ante. & 11. dist. c. denique. 5. q. 5. illi q. sunt & aliæ personæ, quæ habeat coerctionem verberum, sed temperatam, vt patet, dominus, mater, pater familias, magister, maritus, vt 23. q. 4. duo ista. & q. 5. c. 1. & 7. q. 1. sicut. vnde si pater verberat filium clericum in minoribus ordinibus constitutum, non est excōicatus: idem est de alijs propinquis, vel de ijs qui familiam habent, vt extra de sent. excomm. cum voluntate in fi. Ioā. Tancredus ibi respondit, q si pater animo corrigēdi verberat filium in sacris ordinib. constitutum, q nō est excommunicatus: quia manus illa nō est iniuriosa: cum non faciat animo iniuriandi, vt extra de sentē. excommu. cap. 1. hoc etiam notaui in quæstionibus. B. [1]

c ¶ Subtrahat.] Arg. q ex quo prælatus non seruat reuerentiam subdito, nec subditus tenetur ei seruare, vt 45. dist. esto. 11. q. 5. de forma. 32. q. 5. iniquum.

d ¶ Leuiter.] ff. ad leg. Aquiliam, præceptoris.

e ¶ Exilij.] Not. clericum posse relegari in exilium, vt 2. q. 1. in primis. & notatur 3. q. 4. hi qui.

Clerici non sunt æqualiter verberandi.

[1] Adde gl. in l. iurantib. ff. de iurisiur. om. iud. & in Authen. de nu. §. si verò. col la. 3.

[1] Quæstio venetialis. est 1 & incipit, q̄ritur vtrum pater, &c.

Clericus pōt relegari.

hoc non docuit: immo cum percuteretur, non repercutiebat; sed patiebatur.

a ¶ Docuit.] Sed nōne Dñs flagellis percussit, vt 1. q. 3. saluator? Sol. Sic: sed non fecit hoc vt timeretur, sed causa correctionis, vt ī. eod. in summa.

CVm beatus.] CASVS. Quidam epi odio inflammati fratres suos honorandos, scilicet abbates, psbyteros, & diaconos sic verberabant cum delinquebāt, sicut consueuerunt verberari latrones: quod reprehendit cōcilium Bracarense: & ostendit hoc non esse faciendū.

SALOMON. Hęc est secunda pars huius dist. in qua probatur, q subditi sunt castigandi: & tunc eos prælati diligunt cum eos castigant, & hæc probantur per istum §. & per quinque auctoritates Sanctorum. Ioan. de Fan.

CASVS. Hactenus probauit, q eps percutere non debet. Modo probat Gratianus contrarium in hoc §. septem auctoritatibus & exemplis: quod etiam per sequentia capitula probat.

a ¶ Flagellauit.] vt 1.q.3.saluator.
b ¶ Fornicatorem.] j.2.q.1.de manifesta.
c ¶ Et magum.] j.23.q.8 leg tur.
d ¶ In canonibus.] in hoc libro non inuenio illos canones. sed verba correctionis inueniuntur. 28.dist. de his. & 12.q 1.c.1.
e ¶ Ergastulis.] infra 27.q.1.impudicas. & c.peruenit.

i ¶ Dele.] Sed quare hoc petijt Moses, cũ nemo deleri possit nisi pp peccatum proprium: qa Spiritus sanctus nulli ingerit immeritam pœnam, vt 11.q 3. illud? Dicunt quidam, q. impetu mentis hoc dixit. Alij dicunt, q. ex magna confidentia hoc dixit: quasi dicat, impossibile

2 Sub. sicut & idẽ petije. 23.q.4. iuxta finẽ. Arch.

flagellauit: [a] *& de orationis domo eiecit. Hinc etiam Apostolus fornicatorem* [b] *illum satanæ corporaliter vexãdum tradidit: & magum* [c] *illum corporali cæcitate damnauit. Hinc etiam in canonibus,* [d] *pueri, qui ante rationales annos irrationabiliter versantur, verberibus castigari iubentur. Virgines quoque, si religionis veste deposita ai's se copulauerint, ergastulis* [e] *retrudi præcipiuntur.*

1. Corin. 5. Act. 13.

Siricius Papa epist. 1.c.6.

Hinc etiam Greg. in moral. 10 lib. par. 4 c.6.

lib. 20. c.6. ad c. 29 Iob. past. par. 2.c.6. l.1.reg.epis.24.

¶ Disciplina non est seruanda sine misericordia, nec misericordia sine disciplina. C. IX.

Disciplina.] CASVS. In hoc c. probat Gratia. (alias Greg.) q. platus circa correctionẽ subditorũ debet in se habere misericordiam & disciplinã. Et hoc pbat quinque rationibus vel exẽplis, s. Samaritani, qui vulnerato semiuiui apposuit vinũ & oleũ: & arcæ, in qua virga erat & manna: & Dauid, q. virga & baculo sanatus est: & Moysi, q. circa populũ exercuit misericordiã, & seueritatẽ: & exẽplo Iob, qui cum sederet quasi Rex exercitu circumstante, erat tamen mœrentium consolator. Et quid hæc supra dicta significẽt, diligenter in hoc ca. exponitur.

f ¶ Disciplina.] idest, rigor siue pœna.

g ¶ Miscenda est.] Not. q. iudices semp sequentur mediocritatẽ, vt ar. extra de cẽsi ex parte. ff. de pig. act. si seru⁹. ff. de iur. & fac. igno. nec supina. extra de offi. custo. c.1. & ff. de verbo. obli. cont nuus § cũ ita. [1] Arg. cõtra ff. de neg. gest. Nesennius. in h. lo. Sõl. iudex potius sequatur æquitatem, quàm rigorem, vt C. de iud placuit. vbi certum est ius ab æquitate dissentire, vt in restitutione minorum: nisi ex causa magis sequeret rigorẽ: vbi. s. multis grassantibus opus est exemplo. vt ff. de pœ. aut facta. in fi vbi autem ius scriptum nõ est, iudex semper sequetur æquitatem. &, vt extra de transact. c vlt. Bar.

Iudex mediocritatem sequatur.

1 Ad idẽ ff. de fer. le 1. generaliter. nã si legaui tibi seruum, nec expresse de quo: de medioctri intelligendum est. Lau.

Disciplina, [f] vel misericordia multũ destituitur, si vna sine altera teneatur. Sed circa subditos suos inesse rectoribus debet, & iustè consolans misericordia, & piè sæuiẽs disciplina. Hinc est, quòd semiuiui illius vulneribus, qui à Samaritano in stabulum ductus est, & vinum adhibetur, & oleũ; vt per vinum mordeantur vulnera, per oleum foueantur: quatenus vnusquisque, qui sanandis vulnerib. præest, in vino morsum districtionis adhibeat, in oleo mollitiẽ pietatis; per vinũ mundẽtur putrida, per oleũ sananda foueantur. Miscenda [g] est ergo lenitas cũ seueritate, faciendumq; quoddã ex vtraque temperamentum, vt neq; multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur. Hoc nimirum illa tabernaculi arca significat, in qua cum tabulis virga simul & manna est, quia cum scripturæ sacræ scientia, in boni rectoris pectore, si est virga districtionis, sit & mãna dulcedinis. Hinc etiã Dauid ait: [Virga tua, & baculus tuus ipsa me cõsolata sunt.] Virga etenim percutimur, & baculo sustentamur. Si ergo est districtio virgæ, quæ feriat, sit & cõsolatio baculi, quæ sustentet. Sit itaque amor, sed non emolliens: sit rigor, sed non exasperans; sit zelus, sed non immoderate sæuiens: sit pietas, sed non plus, quàm expediat, parcens. Intueri libet in Moysi pectore misericordiam cum seueritate sociatam. Videamus amantem piè, & districtè sæuientem. ¶ Certè cum Israeliticus populus ante Dei oculos penè inueniabilem contraxisset offensam, ita vt eius rector audiret, [descende; peccauit populus tuus] ac si ei diuina vox diceret: qui in tali peccato lapsus est, iam meus non [h] est: atque subiungeret, [Dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos; & deleam eos, faciamque te in gentem magnam.] Ille semel & iterum pro populo, cui præerat, obicem se ad impetũ Dei irascẽtis opponẽs ait; [Aut dimitte eis hanc noxã: aut si nõ facis, dele [i] me de libro tuo, quem scripsisti.]

Luc. 10.

Hebr. 9.

Psal. 22.

Exo. 32.

h ¶ Meus non est.] Arg. quod de vno conceditur, de alio negatur. sic 1.q.1 per Esaiam. 33.q.5. qui sitit. & 23.q 4 forte. sic 25 dist qualis. similiter cum iudicatur rẽ meam esse, per consequens iudicatur tuam non esse, vt ff. de procu. Pomponius §, 2.

sibile est, q. me deleas. Aug. tamen dixit, q. hæc dictio, aut, ponitur hic conditionaliter, idest si non dimittis eis hãc noxã, dele me cũ eis. postea destrue cõsequẽs: sed non deles me: ergo dimittes eis hãc noxã & Gregorius hic conditionaliter exponit. Alij intelligũt hoc de mor-

68.

te temporali, prout videtur sonare littera sequens.

¶ Obtinuit.] ĩ. 50. dist. si quis præpostera. contra, ibi dicitur, quod veniam petijt, sed non obtinuit? Respondeo, Obtinuit ad tempus, vel ne punirentur æternaliter: sed non vt numquam punirentur. Puniti enim sunt pro illo peccato in Romana & in Babylonica captiuitate, vt 76. dist. ieiunium. vel obtinuit veniã quo ad vitam æternam, non quo ad temporalem: sicut & Dauid remissum fuit peccatum quo ad vitam æternam: sed tamen punitus fuit temporaliter, vt de pœniten. distin. 1. sicut primi.

Moysis oratio pro populo in quo fuit exaudita.

Pensemus ergo, quibus visceribus eundem populum amauit, pro cuius vita de libro vitæ deleri se petijt. Sed tamen iste, qui tanto eius populi amore constringitur, cõtra eius culpas pensemus, quãto zelo rectitudinis accendatur. Mox enim vt petitione prima, ne delerentur, culpę veniam obtinuit,[a] ad eumdem populum veniens ait, [Ponat vir gladium suum super fœmur suũ: ite & redite de porta vsq; ad portam per medium castrorum; & occidat vnusquisq; fratrem, & amicum, & proximum suum: cecideruntq; in die illo quasi viginti[α] tria millia hominum.] Ecce qui vitam omnium etiam cum sua morte petijt: paucorum[b] vitam gladio extinxit. Intus arsit ignibus amoris: foris accensus est zelo seueritatis. Tanta fuit pietas, vt se pro illis coram Domino morti offerre non dubitaret: tanta seueritas, vt eos, quos diuinitus feriri timuerat, ipse iudicij gladio feriret. Sic amauit eos, quibus præfuit, vt pro eis nec sibi parceret: & tamen delinquentes sic persecutus est, quos amauit, vt eos etiam Domino parcente prosterneret. Vtrobiq; legatus fortis, vtrobiq; mediator admirabilis, causam populi apud Deum precibus, causam Dei apud populum gladijs allegauit.[c] Intus amans diuinæ iræ supplicando obstitit: foris sæuiens culpã feriendo consumpsit. Succurrit citius omnibus ostensa morte paucorũ. Et idcirco omnipotẽs Deus fidelem famulum suũ citius exaudiuit agentem pro populo: quia vidit, quid super populum acturus esset ipse pro Deo. In regimine ergo populi vtrumq; Moyses miscuit, vt nec disciplina deesset misericordię, nec misericordia disciplinæ. Vnde hic quoque iuxta vtramq; virtutem dicitur, [Cumq; sederem quasi rex circumstãte exercitu, eram tamen mærentium consolator.] Sedere quippe circumstante exercitu, vigor est, ac disciplina regiminis: mærentium vero corda consolari, ministerium pietatis.

Ibidem.

Iob. 29.

α ¶ Viginti tria.] *Sic etiam legitur in codicibus B. Gregorij. sed in Hebræo, paraphrasi Chaldaica, versione septuaginta, & vulgata est,* tria millia.

Item Isidorus lib. 3. sentent. de summo bono, cap. 54.

¶ Iuste iudicans misericordiam cum iustitia seruat. C. X.

Burc. l. 16. c. 25. §. omnis.

Omnis, qui iuste iudicat, stateram in manu gestat, & in vtroq;[d] penso iustitiam & misericordiam portat:[e] sed per iustitiam reddit peccanti sententiam; per misericordiam, peccanti temperat pœnam: vt iusto libramine quædam per æquitatem corrigat; quædam vero per miserationem indulgeat. Qui Dei iudicia oculis suis proponit, semper timens & tremens in omni negotio formidat: ne de iustitiæ tramite deuians cadat, & vnde non iustificatur, inde potius condemnetur.

Item Augustinus in Enchiridio, c. 72.

b ¶ Paucorum.] not. 23. millia dici pauca:[1] quia pauci fuerunt respectu aliorũ. simi. ff. de verb. signi. maiorem.

ADDITIO. Et 23. quæst. 4. §. quod autem.

c ¶ Allegauit.] arg. quod idẽ potest esse aduocatus vtriusq; partis: & nunc inducere iura pro vna parte, nũc pro altera. quod est falsum:[2] & sic tutor duorũ litigantium pro vno agit, & pro altero respondet, vt ff. de aucto. tut. ac. c pientis. Ex hoc loco sumitur causa quare eps accedens ad altare deponit mitram & baculum: sed cum conuertit se ad populum, resumit comminationis suæ insignia, vt de consecra. distin. 1. nullus episcopus.

Omnis.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod omnis, qui recte iudicat, debet in manu gestare stateram, vt iudicet & absoluat iuste: & in vtroque penso, idest in cõdemnatione, vel absolutione debet habere simul iustitiam & misericordiam, vt per iustitiam peccati sententiam reddat: & per misericordiam peccati temperet pœnam: in omni negotio timens ne iustitiæ tramite deuians cadat.

d ¶ In vtroque.] idest, in absoluendo & condemnando.

e ¶ Portat.] sed qualiter istud stare potest, quod iudex habeat misericordiam & rigorem? Primum ea ratione, quia iudex non potest mitigare pœnam à canone latam, vel lege inflictam, vt 2. quæst. 3. §. notandum. 2. sed illud ibi expeditum est. Item qualiter misereatur iudex illius, quem

1 Adde regulariter quot dicãtur pauci. no glo. in l. senatus. ff. de don. cau. mor. & in c. cupientes §. cęterũ. in gl. in ver. cõtradicẽtiũ paucitas. de elec.

2 Adde de hoc late per Ioã. And. in mercu. in regu. cõtr. &c. in lib. 6.

Eps quãq; sumit, & quãq; deponit mitram & baculum, non sine causa.

Iudex qualiter potest habere rigorẽ & misericordiam.

quem occidit? [1] Item quæ misericordia manet circa illum, qui deponitur? Item quæ misericordia fit ibi, vbi filius punitur pro delicto patris? vt 6. q. 1. §. verum. 2. Solu. ideo dicitur iudex seruare rigorem & misericordiam: non quod simul exerceat ea circa aliquem: sed quia si opus fuerit, & causa subest, debet esse misericors in dispensando: si causa non subest, debet esse rigidus in iudicãdo. Vel dic, quod iudex semper habebit misericordiã etiam occidendo hominem: & si non per mitigationem pœnæ, saltem per compassionem, vt j. ead. vera. Item ex hoc facit misericordiam, cum facit vt ille conteratur inter flagella, & ne fiat deterior. Vnde eo ipso quod iudex punit aliquem, misericordiam facit, vt j. ead. cap. proxi. & iste intellectus patere pôt ex illis capit. 23. q. 4. duo ista. & c. ea vindicta. qui enim facit finem peccato, misericors est. vt de pœn. dist. vlt. c. vlt. in fi.

[1] Nã iudex iuste & licite interficit. 23. q. 5. miles. nã non est crudelitas crimina pro Deo punire: sed pietas. 23. q. 8. legi. Arch.

Contraria vero iura in casibus specialibus loquuntur, in quibus quis cogitur.

SVNT ENIM. Dictum est supra in cap. proxi. quod qui corripit & punit, dat eleemosynam: ideo ponit quot sunt genera eleemosynarum, & ad hoc alleg. duo cap.

¶ Qui remittit, & qui corripit, vterque misetur. C. XI.

ET qui emendat verbere, in quem potestas datur, vel coercet aliqua disciplina; & tamen peccatũ eius, quo ab illo læsus, aut offensus est, dimittit [a] ex corde, vel orat, vt ei dimittatur; non solum in eo, quod dimittit, atq; orat, verum etiam in eo, quod corripit, [b] & aliqua emendatoria pœna plectit, eleemosynam dat; quia misericordiam prẹstat. Multa enim bona præstantur inuitis, [c] quãdo eorum consulitur vtilitati, non voluntati; quia sibi ipsi inueniuntur esse inimici. 4. sent. dist. 15.

Sunt enim multa genera eleemosynarum, de quibus Albinus † ait. † al. Alcuinus

¶ De multiplici genere eleemosynarum. C. XII.

TRia sunt genera eleemosynarũ. vna corporalis, egenti dare, quidquid [d] poteris: altera spiritualis, dimittere [e] à quo læsus fueris: tertia, delinquentes corrigere, & errantes in viam reducere veritatis. Pann. l. 2. c. 192.

Item Augustinus lib. 50. homil. homil. 6.

¶ Eleemosynæ pecuniæ præfertur eleemosyna cordis. C. XIII.

DVę sunt eleemosynę, vna cordis, altera pecunię. Eleemosyna cordis est dimittere ei, à quo læsus es. Nã dare aliquid indigenti aliquando quęris; & non habes; indulgere peccanti, quantũ volueris redũdat [f] tibi. *& infra.* ¶ Eleemosyna cordis multo maior est quam eleemosyna corporis. *& infra.* ¶ Charitatis eleemosyna sine substantia terrena sufficit sibi; illa vero, quæ corporaliter datur, si non benigno corde [g] tribuitur, omnino non sufficit. Pann. l. 2. c. 193.

§ *Ex his omnibus apparet, quod nec lenitas mansuetudinis sine rectitudine seueritatis, nec Zelus rectitudinis sine*

ET qui emendat.] CASVS. In hoc cap. ostendit Aug. quod eleemosyna dupliciter fit à prælato: scilicet dimittendo ei à quo lęsus est, & orãdo pro ipso vt ei dimittatur, vel verberando, vel corrigẽdo delinquentes etiã inuitos: quia multa bona præstãtur inuitis, quasi ipsi sunt sibi inimici. Capitulũ quod sequitur, planum est.

[a] ¶ Dimittit.] quilibet potest & tenetur dimittere rancorem, sed non tenetur dimittere satisfactionem, vt 90. dist. si quis contristatus & 23. q. 4. si illic. — Rancorẽ dimittere tenemur.

[b] ¶ Corripit.] his videt, quod aliquis potest verberare, vel excõicare aliquẽ ꝓpria iniuria, sic 23. q. 4. si illic. & 2. q. 7. si qs. Sed contra j. dist. proxi. seditionarios. [2] vbi dr, quod clerici nõ debent esse vltores propriæ iniuriæ. similiter est contra 23. q. 4. inter. vbi dicitur, quod nullus debet alium excommunicare pro propria iniuria. similiter est contra 23. q. 5. de occidendis. vbi dicitur, quod iudex pro sua iniuria non debet reum occidere. Sed solue vt dixi 2. q. 7. si quis episcopus Ioan. Sol. pro propria iniuria pôt prælatus aliquem punire, dummodo nõ faciat hoc animo vlciscendi, vt j. dist. proxi. seditionarios. vel vt magis timeatur, vt s. ea. dist. c. 1. sed si animo corrigẽdi hoc facit, & non ex indignatione, bene licet, vt in hoc c. dicitur. Bar.

[2] Ad idẽ adde extra de homi. signifi casti. 2. in fi. de hoc not. ext. de cler. male. c. 1. ibi videas. Arc.

[c] ¶ Inuitis.] arg. quod inuito confertur beneficium, vt 23. q. 4. displicet. & q. 5. non vos. 74. dist. placuit. & c. consuluit. ff. de neg. gest. soluendo. ff. de lib. cau. l. 1. & 2. & ff. de appel. non tantũ. arg. contra 20. q. 3. præsens. & 23. q. 5. ad fidem. ff. de reg. iur. inuito. Solu. ad bonum semel receptũ bene cogitur aliquis illud retinere; alias non. [3] — Beneficium inuito cõfertur.

[3] Supra ead. de Iudæis.

cap. sequen Ioan de Fant. & Hug.

[d] TRia sunt.] ¶ Quidquid.] hæc est magna eleemosyna, qui dat vltra id quod potest, [4] vt 41. distin. parsimoniam. — Eleemosyna magna.

[4] Dñs non vult opes fundi, sed dispẽsari. 76. dist. non satis. Archid.

[e] ¶ Dimittere] quantum ad rancorem ad minus, vt 90. dist. c. si quis contristatus.

DVæ sunt.] CASVS. Dicit August. in hoc cap. quod duæ sunt eleemosynæ, vna cordis, s. dimittere & parcere inimicis: alia corporis, s. pecuniæ: sed eleemosyna cordis maior est, quam eleemosyna corporis. quandoq; enim volo facere, sed non possum, cum non habeam cui dem, vel pauperes non inueniam. eleemosynam vero cordis semper facere possum, quæ sine terrena substantia sufficit.

[f] ¶ Redundat.] idest, abundat.

[g] ¶ Benigno corde.] quia qui dat pauperi eleemosynã nõ ex charitate, sed ideo vt remoueat à se importunam petitionẽ; rem perdit & meritũ, & venaliter peccat, [5] vt 25. dist. §. criminis. — Eleemosynæ dator pôt venaliter peccare.

[5] Sic etiam peccat quis dando eleemosynã ad vanã gloriã. arg. §. 1. q. 1. vide quãdo.

EX HIS OMNIBVS. Hæc est tertia pars huius dist. in qua probatur, quod in correctionibus debet semper iudex declinare in partem mitiorem, & tamen punire: & hoc

& hoc probat per quattuor auctoritates. Ioan. de Fant.
CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis, quod seueritas cũ mansuetudine, & econuerso semper est habenda. Et soluit supradictam contrarietatem, dicens, quod in capitulis supra dictis vsque ad §. Salomon. illi percussores

mansuetudine in prælatis debet inueniri. Percussores ergo, qui præmissis auctoritatibus ab episcopali officio remouentur, non quilibet corporaliter flagellantes; sed prætermissa mansuetudine ad verbera semper parati intelligendi sunt: qui per flagella non vitia corrigere, sed timeri appetunt, quibus Petrus scribit: 1. Pet. 5. *[Ne sitis dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo.] Hinc etiam Gregor. scribit in moralibus, lib. 19 parte 4. c. 23.*

in c. 29. Iob. c. 16

¶ Mansuetudo, & districtio ab inuicem non separentur. C. XIIII.

SVnt namq; nonnulli ita districti, vt omnem etiam mansuetudinem benignitatis amittant: & sunt nonnulli ita mansueti, vt perdant districti iura regiminis. Vnde cunctis rectoribus vtraq; summopere sunt tenenda, vt nec in disciplinæ vigore benignitatem mansuetudinis, nec rursum in mansuetudine districtionem deserant disciplinæ, quatenus nec à compassione pietatis obdurescant, cum contumaces corrigunt: nec disciplinę vigorem molliant, cum infirmorum animos consolantur. Regat ergo disciplinę vigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem: & sic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta.

Item homil. 34. in Euangel.

¶ Vera iustitia miseris compatitur, delinquentibus indignatur. C. XV.

VEra iustitia compassionem habet; falsa vero † [a] dedignationem: quamuis & iusti soleant recte peccatoribus dedignari. Sed aliud est, quod agitur typho superbiæ; aliud, quod zelo disciplinæ. Dedignãtur † etenim, sed non dedignantes. *& post pauca.* ¶ At contra hi, qui de falsa iustitia superbire solent, ceteros quosq; despiciunt, nulla infirmantibus misericordia condescendunt, & quo se peccatores esse non credunt, eo deterius peccatores fiunt.

[iustitia] orig.
[al. Indignantur]

Rabani sunt, non Hieron. ij commentarij.

Item Hieronymus, ad c. 4. Threnorum.

¶ Peccantes mansuetudine prouocentur, non austeritate abijciantur. C. XVI.

REcedite, [b] inquiunt, polluti: recedite, abite; nolite nos tangere; nolite in aliquo nobis cõmunicare. Talis loquela non illuminat cæcum, non sanat ægrotum, non curat infirmum; sed magis occidit, atque in desperationem periclitantem mittit. Boni etenim rectores ex sua infirmitate [c] aliorum infirmitates pensantes magis per humili-

Thren. 4.
Esa. 52.

erant misericordes, quod omnino rigorem iustitiæ negligebant. Alij erant in tantum rigidi, quod nullam misericordiam, vel mansuetudinem habebant. quos Greg. in hoc cap. reprehendit, dicens, quod circa delinquentes, & iustitiã & misericordiã seruare debent, ita quod rigor nõ sit rigidus, neque mãsuetudo sit dissoluta.

VEra iustitia compassionẽ.] CASVS. In hoc cap assignatur differẽtia inter veros iustos, & falsos hypocritas, quia veri iusti compassionem habent, & indignãtur aduersus delinquentes, eos corrigendo. Falsi vero iusti despiciunt peccatores, & dedignantur eos, & nulla misericordia, vel compassione delinquẽtibus condescendũt, & in quantũ se extollunt, in tantũ deteriores fiunt.

a ¶ Falsa vero.] Vnde falsa iustitia non est iustitia, & iudex si iustitia in eo non est, non est iudex, sicut nec iniusta misericordia, misericordia, vt 23. q. 4. est iniusta. sicut falsus denarius [i] non est denarius: & falsus tutor non est tutor, vt ff de ver. sig. Paulus. Et nota, quod facit hic differentiam inter indignari & dedignari, vt indignatio spectet ad malos, [k] & dedignatio ad bonos: & illud odium est bonum, quo quis odit peccata, non homines, vt 86. dist. odio. & iustus irascetur peccatis populorum, vt 7. q. 1. §. cum vero.

i Sic dicitur falsa virtus. 28. q. 1. §. ex his.
Iudex falsus nõ est iudex.
Indignari, & dedignari differunt.
k Vnde dicas, quod dedignari pprie est cũ superbia irasci, & corripere, & increpare, secundũ Hug.

REcedite.] CASVS. In pricipio huius cap ponit Hieron. verba hypocritarũ scripta in Hieremia, quibus vtũtur hypocritę eijciendo peccatores à sua cõmunione, dicẽdo: Recedite, &c. Sed dicit Hieron. quod talis loquela nõ sanat, immo peccãtes in desperatione inducit. Bonus aũt pastor cõpatietur delinquẽti, & per humilitatẽ conatur eũ ab errore reuocare. sicut

res ab episcopali officio repelluntur, qui verberant, non vt vitia corrigant, sed vt magis timeantur: & qui prætermissa mansuetudine semper sunt ad verbera parati, de quibus dicit Petrus; Ne sitis dominantes. &c.
SVnt namque.] CASVS. Quidam prælati in tantum

Paulus faciebat, qui dixit: Factus sum infirmus infirmis.
b ¶ Recedite.] Hæc sunt verba illorum, qui habent falsam iustitiam: sed hæc verba non de corporali, sed de spirituali recessu intelligenda sunt, vt 23. q. 4. recedite.
c ¶ Infirmitate.] ideo enim Dominus permisit Petrum

Petrus cecidit non sine causa.

euadere, vt ex sua infirmitate sciret qualiter deberet alienum infirmitatibus compati, vt 50. dist. considerandum.

a ¶ Leuamentum.] Debet enim prælatus singulos iuua re pro posse, vt 8. q. 1. Clemens.

sequitur de percussione spirituali, quia supra dixit de corporali. Archid.

CASVS. Hactenus exposuit de percussore corporali. Nunc intendit tractare de spirituali, de illo, s. qui inutili sermone infirmorum animos vulnerat. Hoc probat per

tatis, & mansuetudinis leuamentum[a] student peccantes ab erroris laqueo eruere, quam per austeritatem in foueam perditionis nutantes propellere. Vnde doctor gentium: [Factus sum, inquit, infirmus infirmis.] 1. Corin. 9.

Item ex Origene, homil. 7. in Iosue.

¶ In populum ira Dei desæuit, cum prędicator delinquentes palpat, non corripit. C. XVII.

SEd illud non otiose transmittendum est, quod vno[b] peccante ira Dei super omnem populum venit. Hoc quando accidit? quando sacerdotes, qui populo præsunt, erga delinquentes benigni videri volunt, & verentes peccãtium linguas, nec forte male de eis loquantur, sacerdotalis seueritatis immemores nolunt complere quod scriptum est: [Peccantem coram omnibus argue, vt ceteri[c] timorem habeant.] & iterum: [Auferte malum ex vobis ipsis.] nec zelo Dei succensi imitantur Apostolum dicentem: [Tradidi huiusmodi hominem Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat.] Neq; illud Euangelij implere student, vt si viderint peccantẽ, primo secrete conueniant: post etiam duobus,[d] vel tribus adhibitis† quod si contempserit, & post hęc ecclesię correctione non fuerit emendatus, de ecclesia expulsum velut gentilem habeant, ac publicanum: & dum vni parcunt, vniuersæ ecclesiæ moliuntur interitũ. Quæ ista bonitas? quæ ista misericordia? vni parcere, & omnes in discrimen adducere? Polluitur enim ex vno peccatore populus. Sicut ex vna oue morbida[e] vniuersus grex inficitur; sic vno fornicante, vel aliud quodcunq; scelus committente plebs vniuersa polluitur

1. Timot. 5.
1. Corinth. 5.
Ibidem.
Matth. 18.
† al. arbitris

Hinc etiam alibi[f] dicitur: [Rectorem subditis pietas matrem, disciplina vero patrem exhibeat.] 4 ℣ Percussor quoque dicitur, qui sermone inutili infirmorum conscientiam vulnerat. Greg. past. 2. par. c. 6.

Vnde Anacletus Papa, epist. 2. ad episcopos Italiæ.

¶ Qui sermone incauto conscientiam percutit infirmorum percussor vocatur. C. XVIII.

SAne percussor ille dicitur doctor, qui sermone inutili conscientiam percutit infirmorum. Ideo tenere vos, & omnes fideles oportet eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, vt potens sit consolari in doctrina sancta† & contradicentes redarguere; & recte viuẽtes, atq; rectam fidem tuentes consolidare. Ad Timm. 1.
† al. sana

DISTINCTIO XLVI.

SEqui-

SEd illud.] CASVS. Quidam sacerdotes volebant videri beneuoli inter suos subditos, & quia timebant ne homines male loquantur de ipsis, negligũt corrigere delinquentes, quos Hieronymus redarguit: & quod debent esse vigiles, & corrigere peccatores, probat quattuor auctoritatibus, scilicet, Peccantem coram omnibus, &c. Ostendit etiam quantum malum ex negligentia prælatorũ sequatur, s. vno peccante vniuersa plebs polluitur. Quod probat duobus exemplis, scilicet, Achor, & ouis morbidæ.

b ¶ Vno.] scilicet, Achor, qui furatus fuerat regulam auream de hiericontino anathemate, vt 1. q. 4. §. item peccato ciuium.

c ¶ Vt ceteri.] Not. quod cũ quis delinquit publice, publice est arguendus, & non occulte,[1] vt sic ceteris metus incutiatur, & etiam scandalũ auferatur, vt 2. q. 5. si mala. & q. 7. qua propter. & 23. q. 4. ita plane. & 28. q. 2. puenit. & 11. q. 3. c. vlt. & multis personis crassantibus exẽplo opus est, vt ff. de pœn. aut facta. §. vlt.

1 Pone, quod aliquis peccauit publice, & satisfacere vult in occulto, nunquid sufficit? Nõ. Nã dicit canon, vbi malum contingit, ibi moratur. 2. q. 1. si peccauerit. Ad hoc de pœn. dist. 1. §. hic ergo. Archid.

d ¶ Duob.] Ex hoc cap. videt, quod illa auctoritas: si peccauerit, intelligatur etiam de manifesto delicto. Quid iuris sit, dixi 2. q. 1 si peccauerit.

e ¶ Morbida.] infra 1. q. 1. fertur. 24. q. 3. resecandæ.

f ¶ Hinc etiã alibi.] argu. quod possumus vti iure aliquo, cuius nõ habemus auctorẽ, vt ī. ead. neminẽ. & extra de frig. & malef. cap. 1. de consec. dist. 4. sanctũ. arg. contra. ff. de fal. l. vlt. vbi dicitur, quod falsarius est,[2] qui allegat leges, quarum non habetur auctor. Ioannes. Hoc ideo contingit in legibus; quia nulla sine auctore certo inuenitur. B.

2 Iure cuius non est auctor, vtrum possimus vti.

PERCVSSOR. Hæc est quarta pars dist. in qua pro-

SEquitur.] CASVS. Hæc per sequens cap. cuius casus facilis est, & per te videbis.

SEquitur.] Hæc dist. diuiditur in tres partes, in quarum prima reprehẽdit superbos doctores.

Secun-

Secunda ibi, [Ecce quare.] Tertia ibi, [Non licet.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 46. dist. in qua prosequitur decimũ cap. Apostolicæ regulæ, s. oportet epm esse nõ litigiosum. Nihil enim detectius est arrogantia prelatorũ incom-

promptu: quæ secundum ordinem hic exequitur.

HOc habet.] CASVS. In hoc c. dicitur, quod duo genera sunt prælatorum. Nam alij sunt arrogantes; alij sunt humiles. Arrogantes sunt, qui humiliter nesciunt proferre quod docẽt: qui quasi in quadam sublimitate residentes, quos docent tãquam in imo positos despiciunt: & vix dominãdo eis loqui dignantur. Et hoc probat auctoritate prophetę dicẽtis: Vos autem, &c. Humiles verò sunt, q tãto vehementius vitiũ elationis fugiunt, quãto ardentius verborum iaculis ipsum magistrum elationis, idest, diabolum persequuntur.

1. ad Tim. 3 & ibi glossa ordi. & Ans. ex Hiero. in episto. ad Oceanum.

tur, [a] *[Non litigiosum.] Nihil est enim impudentius arrogantia rusticorum, qui garrulitatem, auctoritatem putant: & parati ad lites, in subiectos tumidi intonant: quod ex arrogantia, & superbia prouenire manifestum est.*

Vnde Gregorius scribit in moralibus, lib. 23. par. 5. c. 12. ad c. 33 Iob.

a Tertia, quia cũ ipse sit litigiosus, & per cõsequentiã puocet alios ad discordiã, nõ posset ad concordiã reuocare: quod tñ tenet ex officio facere. 93. dist. c. 1. per totum, secundum Host.

¶ Arrogantes nesciunt inferre humiliter, quæ docent. C. I.

HOc habet proprium doctrina arrogantium, vt humiliter nesciant inferre, quod docent: & recta, quæ sapiunt, rectè ministrare non possint. In verbis [b] enim eorũ proditur: quòd cum docent, quasi in quodam sibi vidẽtur sublimitatis culmine residere: eosq; quos docent, vt longe infra se positos, veluti in imo respiciunt: † quibus non consulendo loqui, sed vix dominando dignantur. rectè autem his per prophetam Dominus dicit: [Vos autem cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia.] Cum austeritate enim, & potentia imperant, qui subditos suos non tranquillè ratiocinando corrigere, sed asperè inflectere dominando festinant. At contra vera doctrina tanto vehementius hoc elationis vitium fugit per cogitationem; † quanto ardentius verborum suorum iaculis ipsum magistrum [c] elationis insequitur. Cauet enim, ne cum magis elatis moribus prædicet, quem in corde audientium sacris sermonibus insectatur. [d]

† al. despiciunt

Ezech. 34.

Ibid. c. 13.

† al. cogitationem

b ¶ In verbis.] ex verbis eorũ perpendimus alicuius stultitiam, vt 93. dist. legimus. & extra de succes. ab inte. cũ dilectus. & ex verbis perpenditur quãta fides adhibeatur testibus, vt ff. de quæst. de minore. quãque etiam per signa perpenditur: quia impudicus oculus, &c vt 32. q. 5. nec solo. & de pœn. dist. 1. in actione.

Stultitia per verba, ac signa perpenditur.

c ¶ Magistrũ.] idest, diabolum.

d ¶ Insectatur.] idest, persequitur.

a Ecce, quare litigiosi prohibentur in episcopos ordinari. Est & alia causa huius prohibitionis. Litigiosi namq; vel adulationibus animos principum sibi conciliant: vel fratrib. suis detrahendo, infamiæ notam ingerunt; vel inter fratres discordiam seminando, seditionem numquam facere cessant: quæ omnia in prælatis damnabilia esse probantur.

Vnde Gregorius scribit in moralibus, lib. 18. par. 4 c. 3. ad cap. 27. Iob.

ECCE. Hæc est secunda pars huius dist. in qua reprehendit auaros, adulteros, maledicos, murmuratores, seditionarios, & iniuriarum vltores. & hoc probat per octo auctoritates. Io. de Fan.

CASVS. Dictũ est supra, quod litigiosi non debent in episcopos ordinari: quia nesciunt humiliter docere. Ponit Gratianus alias causas: quia tales consueuerunt esse adulatores, & detractores, & inter fratres discordias seminantes: quæ omnia sunt damnabilia in prælatis. Et ad hoc inducuntur sequentia cap.

¶ De ijs, qui peccatoribus adulantur. C. II.

SVnt nonnulli, qui dum malefacta hominum laudibus efferunt; augent [e] quæ increpare debuerunt. † Hinc enim per prophetam dicitur: [Væ qui consuunt puluillos sub omni cubito manus; & faciunt ceruicalia sub capite

Ezech. 13.

† Adde tex. in l. captatorias. ff. de hære. insti. gl. in l. 1. & ibi Cy. si quis ali. te sta. prohi.

incompositorum: vnde rusticis comparantur, qui garrulitatem, auctoritatem putãt: & parati ad lites, tumide in subditos intonant: quod ex superbia prouenit. Et ad hoc inducit sequens cap.

a ¶ Sequitur.] In hac 46. dist. exequitur x. cap. Apostolicæ regulæ, s. oportet epm esse non litigiosum: talis autem duplici de causa prohibetur ordinari. Vna, quia cũ talis sit arrogans, nescit humiliter docere: vnde subditi vilipendunt eius doctrinam. † Item alia ratione: quia consueuerunt tales distemperati esse in moribus. solent enim esse adulatores, proditores, & detractores, maledici, inuidi, scurriles, ad vlciscendas iniurias suas

Litigiosus duplici rõne ordinari non debet.

† Vt j. ead. cap. 2.

SVnt nonnulli.] CASVS. Quidã prælati cũ deberẽt redarguere peccatores, laudabant illos in peccatis: quos Greg. in hoc c. reprehendit. Primo auctoritate prophetæ dicentis: Væ qui consuunt, &c. quam auctoritatẽ Greg. diligenter exponit. Secundo quadam similitudine, quæ incipit ibi, [Hinc rursus.] Tertio exemplo Iob, quod incipit ibi, [Sed sanctus vir.] cuius verba hic exponit Greg. Quæ autem sequuntur vsque ad c. sicut. plana sunt, & per te formabis.

e ¶ Augent.] non enim oportet laudando augere malitiam serui, vt ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere. in fi.

vniuersę ætatis.] Ad hoc quippe puluillus ponitur, vt mollius quiescatur. Quisquis ergo male agentibus adulatur, puluillũ sub capite, vel cubito iacentis ponit, vt qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus molliter quiescat. ¶ Hinc rursum scriptum est: [Ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum.] Parietis quippe nomine, peccati duritia designatur. Ædificare ergo parietem, est contra se quempiam obstacula peccati construere. Sed parietem liniunt, qui peccata perpetrantibus adulantur, vt quod illi peruerse agentes ædificant: ipsi adulantes quasi nitidum reddant. ¶ Sed sanctus [a] vir sicut mala de bonis non æstimat, [b] ita iudicare bona de malis recusat, dicens: [Absit à me, vt iustos vos iudicem; donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.] Ibidem. Iob. c. 27.

Hinc etiam in concilio Carthaginensi 4. c. 56. legitur.

¶ Adulator, vel proditor clericus ab officio degradetur. C. III.

CLericus, qui adulationibus, [c] & proditionibus [d] vacare deprehenditur, ab officio degradetur. Burc. l. 2. c. 176. Iuo, p. 6. c. 267. Pann. l. 3. c. 173.

Item ex eodem concilio, c. 55.

¶ Excommunicentur ab episcopo, qui fratribus non probanda obijciunt. C. IIII.

ACcusatores [e] fratrum eps excommunicet, qui [a] nõ probanda fratribus obijciunt. Et si emendauerint vitium, recipiat eos ad cõionem, non ad clerum. [f]

[a] ¶ Qui nõ probanda fratrib. obijciunt.] *Verba ista neq; in originali, neq; in multis Gratiani antiquis codicibus habentur.*

Item ex eodem concilio, c. 57.

¶ Remoueatur ab officio clericus maledicus, scurra, fratrũ profectibus inuidens non promoueatur. C. V.

¶ *Rubrica hæc pertinet simul ad hoc caput, & ad duo sequentia.*

CLericus maledicus (maximè in sacerdotibus) cogatur [g] ad postulãdam veniã; si noluerit, degradetũ; nec vmquam ad officium absq; satisfactione reuocetur. [h] Burc. l. 10. c. 66. Iuo, p. 11. c. 11. & p. 13. c. 66.

Item ex eodem concilio, c. 60.

¶ De eodem. C. VI.

CLericum scurrilem, & verbis turpibus ioculatorẽ ab officio retrahendum censemus. Ans. l. 7. c. 163. Burc. l. 2. c. 172. Iuo, p. 6. c. 263. & p. 11. c. 79. Pann. l. 3. c. 172.

Item ex eodem, c. 54.

¶ De eodem. C. VII.

CLericus inuidẽs fratrum profectibus, donec in vitio est, non promoueatur. Burc. l. 2. c. 16. Iuo, p. 6. c. 35.

Item ex eodem, c. 67.

¶ Non sunt ordinandi, qui seditionibus vacant. C. VIII.

SEditionarios statuimus nũquã ordinãdos [i] clericos, sicut nec vsurarios, nec [k] iniuriarũ [l] suarum vltores. Agath. cōc. c. 69. Burc. l. 2. c. 17. Iuo, p. 6. c. 36.

Item ex concilio Laodicensi, c. 5.

¶ Vsuras exigere clericis minime licet. C. IX.

3 NOn licet fœnerari ministris altaris, vel in sacerdotali.

---

[a] ¶ Sed sanctus.] scilicet Iob: cuius verba Greg. hic exponit.

[b] ¶ Nõ æstimat.] quia dubia in meliorẽ partem interpretantur, vt extra de regu. iur. estote.

[c] CLericus.] ¶ Qui adulationib.] triplex est adulatio, vt dixi 25. dis. §. aliàs.

[d] ¶ Proditionibus.] Proditor dr. qui pp timorem nõ defendit veritatem: & qui tacet eam, vt 11. q. 3. nolite. [1] Item qui crimen alterius sibi soli notum manifestat, [2] vt 2. q. 1. si peccauerit. Item qui malitiosè circumuenit alium, & callidè seducit, vt in periculum salutis trahat. 16. q. 1. si cupis. Item qui rem sibi commissam exponit hostibus 22. qō. 5. de forma. Item qui iussa veritatis contemnit. 11. q. 3. abijt. Item qui secretum sibi cõmissum reuelat. 13. dist. perui.

[e] ACcusatores.] id est, detractores.

[f] ¶ Non ad clerum.] Optimũ est hic argu. pro H qui dicit, qđ q semel fuit excommunicatus, amodo non admittatur ad actus legitimos, [3] vt dicit 4 q. 1. in prin.

[g] CLericus.] ¶ Cogatur.] p excommunicationem, vt 6. q. 1. illi qui. & 22. q. 1. prædicãdum.

[h] ¶ Reuocetur.] arg. quòd episcopus possit depositũ restituere. de hoc dixi infra q. 6 ideo. Vel dic degradetur: idest, suspẽdatur, & reuocetur per Papam.

[i] SEditionarios.] ¶ Ordinãdos.] & ordinatos deijciendos.

[k] ¶ Vsurarios.] quia tales pp auaritiã pro minimo litigant.

[l] ¶ Nec iniuriarum.] de hoc dixi 1. dist. p. 21. & qui emendat.

NOn licet.] Hęc est tertia pars huius dist. in qua rñdet & prohibet vsuras præcipue clericis, prohib-

Proditor multipliciter dr.

[1] Vbi de hoc.

[2] Itẽ prodit, qui non pbãda defert. 2. q. 7. §. de his in princ. Itẽ qui secreta sibi cõmissa reuelat. de pę. di. 6. sacerdos. Arch.

[3] Hoc c. nil vr facere ad hoc, quia nõ refert se ad excõicationem, quæ est pœna medicinalis: sed ad vitium quod est crimen. Archid.

prohibet dico per duas auctoritates. Ioan.de Fant.
a ¶ Sescupla.] Hic ponitur sescuplum pro sesquialtero, quod continent totum,& eius medietatẽ. Sescuplum, 1 ſm quod per s,scribitur,dicitur à sequi,quod est totum, & plica. vnde sescupla vsura dicitur cum datur summa ali-

aliqua, & recipitur summa illa cum sua plica,ideſt,medietate. 1 Sexcuplum scriptum per x, dicitur quælibet res sexies multiplicata.

vsura.Ioan. Vnde si aliquis tutor à me recipit vsuras nomine pupilli: finito officio possum petere vsuras à tutore: qa ꝑ alio peccare non debuit,vt dr hic: secus in alijs cõtractibus: quia finito officio nõ conuenitur tutor,vel curator,vt C.de admi. tuto.l. si nõ subscripsisti & C quando tut. vel cura. esse deſi. 3 l.1. licet secus sit in ꝓcuratore, 4 vt ff.de ꝓcu. procurator qui pro euictione. qa tutor fit ex necessitate, procurator voluntate. ff.de procur.l.1. Bar.

Sescuplum. 2 Vide Bud. in lib. de asse & partib⁹, eius,in prin.

† al. sesquipla

ordine constitutis, vel vsuras, vel lucra, quæ sescupla † a dicuntur, accipere.

Item Leo Papa episcopis per Campaniam,epist.1.c 4.

¶ Nec suo nomine, nec alieno clericus fœnerator existat. C. X.

Ansl.7.c.150. Burc.l.2.c.121. Iuo,p.6.c.66.

SIcut non suo, b ita nec alieno nomine aliquis clericorũ exercere fœnus attentet. Indecẽs est enim, crimẽ suum commodis c alienis impendere. Fœnus autem hoc solum aspicere † & exercere debemus,vt quod hic misericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter, & in perpetuum mansura tribuit,recipere valeamus.

† al. accipere

DISTINCTIO XLVII.

1. Timot.3.

QVod autem d in fine huius capituli, vsurarij ordinari prohibentur; inde est, ꝙ vsuram exercentes cupiditati deseruire probantur: cupidi autem ab Apostolo ordinari prohibentur: e quia tales facile à iusto deuiarent.

Vnde in canonibus Apostolorum,c.44.legitur.

¶ Diaconus, presbyter, & episcopus exigens vsuras nisi desierit,deponatur. C. I.

Burc.l.2.c.119. Iuo,p.6. c.195. & p.13.c.15. Pann.l.3.c.157.

EPiscopus, aut presbyter, aut diaconus vsuras à debitoribus exigens, f aut desinat,aut certe deponatur.

Item ex concilio Nicano,c.17.

¶ Vsuras exigens siue clericus, siue subiectus regulæ, deijciatur. C. II.

ĵ.14.q.4.c.8. ex alia versione. Poly.l.4. tit.31. Rab.l.pę.c.32. Burc.l.2.c.119. Ansl.l.7.c.153. Iuo, p.6. c.196. & p.13.c.8. *Psal.* 14. † redundat ista particula.

QVoniam multi sub regula constituti auaritiam,& turpia lucra sectantur,oblitique diuinę scripturę dicentis: [Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram.] mutuum dantes, centesimas g exigunt, iuste censuit sancta, & magna synodus, vt si quis inuentus fuerit post hanc definitionem vsuras accipiens, aut † ex adinuentione ali-

c ¶ Commodis.] qa periculosa est talis cõpensatio. 14 distinct. quod ait.

QVod autẽ.] Hęc dist. diuidit̃ in quattuor partes: quarum prima principaliter ꝓhibet vsuras: & hoc facit ꝑ quinq; auctoritates. Secũda ibi, [Verum.] Tertia ibi, [Necesse est.] Quarta ibi [Qd tũc.] Io.de Fant. CASVS Dictũ est ſ.i illo ca. seditionarios. ꝙ vsurarij prohibentur ordinari. In hac vero dist 47. dicit,ꝙ ideo hoc cõtingit, qa tales cupiditati deseruiunt. cupidi autem ab Apostolo ordinari prohibentur: quia cito & facile à iustitia deuiant & prosequit̃ 11.cap. Apostolicæ regulæ, s. oportet epm non esse cupidũ. Sequens cap. patet.

d ¶ Quod autẽ.] Hic prosequit̃ 11.ca. Apostolicæ regulæ,nõ cupidũ, & continuatur illi cap. seditionarios. & ideo prohibetur cupidus, quia facile à vero deuiat.

e ¶ Prohibentur.] I. in epist. ad Timoth.

SIcut non.] CASVS Quidam quæsiuerunt à domino Papa, vtrum liceret alicui clerico tutorio vel curatorio nomine vsuras exercere. Et respondet, ꝙ sicut non suo,ita nec alieno nomine debet quis facere vsuras. Incongruum enim est pro aliorum commodis perpetrare delicta. Sed illam solam vsuram facere debemus, vt quod in hoc sæculo misericorditer operamur, à Domino in futuro sæculo multiplicatum recipere valeamus.

b ¶ Non suo.] Arg. quod quis non potest facere suo nomine,nec alieno,vt 23.q.8.his à qbus. & ff. de admi. re. ad ci.per.l.2.in princ. Arg.ĵ. 88.dist eps & 2.q 6.si eps. 5.q.3.cap.vlt.ff.quæ res pig.obli.pos.Aristo. Et est hic argu. quod si aliquis quasi procurator vel tutor quandoq; accepit vsuras, quod non possit petere vt sibi reddantur

f EPiscopus. 5 Exigens.] sed non suscipiens. tunc enim deponeretur,vt inf.ea si quis.contra. vbi de accipiente dicitur, vel exigens cum effectu. 5 Vel illud pro tempore datum est,& non habet locum hodie, sed habuit locũ tempore Apostolorum propter nouitatem ecclesiæ. Et habes hic, ꝙ non quodlibet mortale peccatum deijcit iam promotum, vt 33.distin.cap...& 5.q 4. in loco.

QVoniam multi.] CASVS Quidam clerici obliti diuinę scripturę dicentis: Qui pecuniam suam nõ dedit ad vsuram. vsuras centesimas faciebant, quæ in fine anni sorti æquiparantur. Ideoque synodus statuit: vt si quis inuentus fuerit vsuras, vel hemiolia de cetero exercere,vel aliquam machinationem circa hoc facere, deponatur.

g ¶ Centesimas.] Centesima dicitur vsura, quæ sorti æquiparantur in anno. 6

3 Aliàs, cũ inj. ex facto tuto.l.1.

4 Adde Pau. de Cast.& Alex. de Imo. in l.si qs iniquũ.§.si procurator.ff.qd qsq; iur.glo. tũ in l.si scię te. ff. de pa. vĩ tenere cõtrariũ,quã sequit̃ ibi Bar. & Ang.per l. ordinẽ. § in fraudẽ. ff.ad muni. Idẽ etc tenet Bar. in l.1.§.incidit. in fine. ff ad Turpi.& Frã cisc.Tigri. in d.§. in fraudẽ. facit tex. in l.1.C.vt nemo ad suum pa.lib.11. & ibi Ange.

a Vt senari⁹ ad quaternariũ est sescuplex: ergo si qs daret mutuo 4. solidos,& postea pro vsura susciperet 6. illa vsura est sescupla,quasi sesquiplica à sesqui, qd est totũ, & plica,quasi aliquid totũ, i. medietas. & scribit̃ per s,nõ ꝑ x, ſm Hug. Tutor pupilli noie non debet vsuras exigere.

5 ista sola, & præcedẽs fuit Goff. & Hu. ſm istã expositione dic exigẽs, i. exactũ recipiens. Peccatũ mortale nõ semper deijcit iã promotum.

6 Immo in cẽtum mẽsibus.

a ¶ Transigens.] idest, quodcumque nouum pactum, vel contractum inueniens in fraudem vsurarum, vt si sumat rem in pignore, & nõ cõputat fructus in sortem. co.& 2.ext. de vsuris.

ADDITIO. Vel dic transigens, idest, turpia lucra per negotium trãsactionis petens, idest, vel trãsformãs, vt qa vẽdit granum cẽtum solidos, secundum Goff.

bonitate: quod non est verum, quia charitas potest in infinitum extendi, iuxta illud: Bonum mihi lex oris tui super millia, &c. sed malitia non, quia aliquis non potest

qua, vel quolibet modo negotium transigẽs, [a] aut hemiolia, idest, sescupla [a] † exigens; vel aliquid tale prorsus excogitans [b] turpis lucri gratia, deijciatur à clero, & alienus existat à regula.

† al. sesquipla

a ¶ Sescupla.†] *Hoc sesquialterarum vsurarum genus, quamuis grauissimum, in frugibus humidis, vel arentibus Constantinus lege permiserat, quæ nunc extat in codice Theodosiano, lib. 2. tit. vlt. de vsuris l. 1. Eodem pertinet, quod scribit B. Hieron. in commentarijs in Ezechielem, lib. 6. c. 18. his verbis:* Solent in agris frumenti, & milij, vini, & olei, ceterarumq; specierum vsuræ exigi, siue, vt appellat sermo diuinus, superabundantiæ: verbi gratia, vt hiemis tempore demus decem modios, & in messe recipiamus quindecim, hoc est, amplius partem mediam. *Quamobrem hoc canone, quo Patres illi omnes pecuniarias vsuras clericis interdicunt, voluerunt etiam sescuplam frugum expresse ijsdem interdicere. Postea vero in alijs concilijs, & à Romanis Pontificibus, genus omne vsurarum tamquam iuri naturali, ac diuino cõtrarium tam clericis, quam laicis fuit interdictum: quemadmodum apparet in Decretalibus, tit. de vsur.*

† al. sesquipla

Hinc etiam Gregor. in 19. lib. Moral. c. 25. in 29. c. Iob scribit, dicens.

¶ Temporalibus lucris deseruientes, Deo nequaquam militare probantur. C. III.

OMnes huius sæculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt, in cœlestibus debiles. Nam pro temporali gloria vsq; ad mortem desudare appetunt, & pro spe perpetua, ne parum quidem in labore subsistunt: pro terrenis lucris quaslibet iniurias tolerant, & pro cęlesti mercede, vel tenuissimi verbi ferre contumelias recusant: terreno iudici toto etiam die assistere fortes sunt: in oratione vero coram Domino, vel vnius horę momento lassantur: sæpe nuditatem, deiectionem, famem pro acquirendis diuitijs, atq; honoribus tolerant: & earum rerum se abstinentia cruciant, ad quas adipiscendas festinant; superna autem laboriose quærere tanto magis dissimulant, quanto ea retribui tardius putant. ¶ Hi itaq; quasi aliarum arborum more deorsum vasti sunt, sursum angusti: quia fortes in inferiora subsistunt, sed ad superiora deficiunt. At contra ex qualitate palmarum [c] designatur proficiens vita iustorum, qui nequaquam sunt in terrenis studijs fortes, & in cœlestibus debiles; sed longius, atq; distantius studiosos se Deo exhibent, quam sæculo fuisse meminerunt. ¶ Nam cum quibusdam per prædicatorem nostrum dicitur: [Humanũ dico propter infirmitatem carnis vestrę. Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditię, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem:] corũ proculdubio infirmitati condescenditur, ac si eis apertius diceretur; si nequaquam amplius [d] potestis, saltem tales [e] estote in fructu bonorũ operum, quales fuistis dudum in actione vitiorũ, ne debiliores

Rom. 6.

b ¶ Excogitãs.] arg. q sola cogitatio punitur, ‡ vt 6. q. 1. §. si qs cũ. qd verũ est quo ad Deũ, etsi non procedit ad actũ, vt 27. q. 1. nec aliqua.

‡ Adde, an & qñ sola cogitatio puniatur, no. in cap. 1. in gl. in ver. nostri studiosũ. de eo q mit. in posses.

OMnes.] CASVS. Cap. istud diuiditur in tres partes. In prima parte inuehit Greg. contra cupidos, q in terrenis sunt fortes, & in cęlestibus debiles. qm circa terrena sunt ardentius insudantes, sed pro vita æterna vix p momentũ laborant. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Hi itaq;] dicit, q cupidi & mundanorum amatores assimilantur arboribus quibusdã, quæ deorsum vastæ sunt, & sursum tenues. Nam hi tales circa terrena sunt fortes, & in superioribus deficiunt. Boni vero palmæ comparantur, quæ deorsum est tenuis, & superius ampla. Nam hi tales in cęlestibus magni sunt, in terrenis debiles. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Nam cũ quibusdã.] Hortatur nos Gregor. q saltẽ ita simus fortes circa bonum, sicut fuimus circa vitia corpori seruiẽdo.

c ¶ Palmarum.] fm illud: Iustus vt palma florebit.

d ¶ Amplius.] Tantũ faciatis boni, quantũ fecistis mali, non intelligas, q tamdiu debeat pęnitere, quãdiu fuit malus, quia tanta posset esse contritio, q momentanea pęnitentia sufficeret. de consecra. distin. 4. baptismi.

Peccator, an tamdiu debeat pœnitere, quamdiu fuit malus.

e ¶ Tales.] Videtur hic q aliquis possit tantum crescere in malitia, quantum in

potest esse summè malus, vt de pœn. dist. 2. c. si fermo. §. econtrario.

a ¶ Aeris.] idest, cœlestis conuersationis.

DE Petro.] CASVS. Petro quem Neapolitani elegerunt in archiepiscopum, de quo confirmando suppli-

vos habeat sancta libertas aeris, [a] quos in carne validos habuit vsus terrenæ voluptatis.

¶ Aeris.] *Apud B. Gregorium legitur*, sancta libertas hęredes, *vel*, sancta libertas charitatis, quàm in carne: *In vno añt exemplari Gratiani Vaticano*, cœlestis conuersationis: *quod in glossa ad explanandam dictionem*, aeris, *affertur.*

Item Gregorius clero, & ciuibus Neapolitanis, lib. 8. epist. 40.

¶ Ad sacros ordines vsurarij promoueri non debent. C. IIII.

Ans. l. 6. c. 9. Poly. l. 2. ti. 1.

DE Petro[b] insuper ad nos peruenisse[c] cognoscite, quòd solidos dedit ad vsuram, quod vos oportet eũ omni subtilitate[d] perquirere: & si ita constiterit, alium eligite, & ab huius vos persona sine mora suspẽdite. Nam nos amatoribus vsurarum nulla ratione manus imponimus. Si verò subtili habita inquisitione hoc falsum esse patuerit (quia persona eius nobis ignota[e] est, & vtrũ ita sit de simplicitate eius, quod ad nos perlatum est, ignoramus) cum decreto[f] à vobis facto ad nos eum venire necesse est: vt vitam, moresque illius sollicitius inquirentes, sensum quoq; pariter agnoscamus, vt si huic iudicio aptus extiterit, vestra in eo (adiuuante Domino) desideria compleamus.

Item in concilio Elibertitano, c. 20.

¶ Degradetur clericus, qui vsuras accipere detegitur. C. V.

Iuo, p. 13. c. 12. Pann. l. 3. c. 156

SI quis clericorum detectus fuerit vsuras accipere: placuit degradari,[g] & abstinere.[h]

Item Leo Anatolio episcopo Constantinopolitano, epi. 51.

¶ Nec implicari errore, nec cupiditate violari sacerdotem oportet. C. VI.

Ans. l. 7. c. 149.

VIrum catholicum, & pręcipue Domini sacerdotẽ, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari, dicente sancta scriptura, [Post concupiscentias tuas non eas.] Mens[i] enim potentiæ[k] (Eccle. 18.; al. pecunia.) auida, nec abstinere nouit à vetitis, nec gaudere concessis, nec pietati adhibere consensum.

¶ Nec pietati.] *Hoc postremum orationis membrum abest ab originali: sed habetur etiam apud Anselmum.*

Item Gregorius, lib. 7. epist. 110.

supplicauerunt Papæ, duo obijciebantur, scilicet quòd solidos dederat ad vsuras, & quòd nimis erat simplex. De vsura scribit Gregorius Neapolitanis, vt de hoc veritas inquiratur, quo inuento recedãt ab eius electione, & alium eligant. Si autem hoc falsum fuerit, quia persona eius sibi nota non erat, & vtrum sit ita simplex vt dicit, præcipit vt de cętero Romam veniat, vbi si aptus inuẽtus fuerit iuuante Dño consecrabitur. Seq. c. patet.

b ¶ De Petro] de eodem Petro habes 39. dist. Petrus. & 61. dist. studij. De hac materia notaui 3. 28. dist. priusquam.

c ¶ Peruenisse.] iste repulsus erat propter duo, s. pp vitium vsurarum, & pp simplicitatem, & tamẽ neutrum fuit ei forte oppositũ & ita est argu. quòd iudex ex officio suo põt aliquid obijcere. extra de electio. cum nobis.

d ¶ Subtilitate.] not. q. alicui committit inquisitio de proprio facto: sed hæc inquisitio erit summaria, non plena, aliàs non committeretur.

e ¶ Ignota] per hoc patet, q. q est notus, non examinatur, vt 94. dist. valde. 35. q. 9. veniam. vnde & notus sine probatione recipitur, vt extra de reg. ad Apostolicam. sed dum cõsecratur, bene examinetur, vt 23. di. qui episcopus.

f ¶ Cũ decreto.] omnium subscriptionib. roborato, vt 61. dist. episcopus. & 63. dist. quanto.

g SI quis clericorum.] s. Degradari.] 3. 14. q. 4. qm.

h ¶ Et abstinere.] à sacramentis quousq; pœniteat.

VIrũ catholicũ.] Hæc est secunda pars huius distin. in qua probat p tres auctoritates, q. aliàs etiã non debemus esse cupidi. Io. de Fan.

CASVS. Leo Papa hortatur clericos, & præcipue sacerdotes, ne alligẽtur vitio cupiditatis, dicente scriptura: Post concupiscentias tuas nõ eas. Nam mens potentiæ auida, nec abstinere nouit à vetitis, nec vti concessis, nec pietatem habet. Sequens c. patet.

i ¶ Mens.] alligata vitio cupiditatis cito deuiat à vero, vt 96 dist. bene, in prin. & 83. dist. nihil.

k ¶ Potentiæ.] idest, humanæ dignitatis.

Marginal notes: In eo. c. Idem iudicium sit de vtroque. — 1 Quæ ideo dr aer, quia in ea sępe boni pẽna contemplationis eriguntur ad sublimia. sicut auis in aere 23. q. 4. cũ sit lege. Arch. — Iudex ex officio põt aliqd obijcere. — Notus non examinat. — 1 Extra de ele. innotuit. vbi de hoc. — Cupidus deuiat à vero.

Sicut.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte inuehitur Amb. contra auarum, & eum comparat insano: quia sicut insanus non videt rei veritatem, sed suæ passionis phantasias, sic auarus non videt quod debet, semper vsuræ & cupiditati deseruiés, & gratius auru, q̄ solé contemplatur. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Sed ait] respondet Ambro. obiectioni auari dicentis: Non pecco si propriũ seruo diligentius, cũ nõ inuadam aliena. Sed dicit Ambrosius eum nõ habere propria, sed cõia sunt indigẽtibus quæcumq; possidet vltra propriũ vsum. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Nũqd iniquus est Deus?] rñdetur alij obiectioni, quam auarus faciebat. Dicebat enim, si non sunt mea, quæ possideo, & pecco retinendo, ergo Deus est iniquus, q tãtum mihi dedit, & multis alijs egentib. nihil, vel parum. Sed respõdet Ambros. Ideo voluit Deus diuitias dare, vt per vsum diuitiarum diuitem, & per virtutem patientiæ coronaret egẽtem; qa quidquid vltra necessitatem detinet aliqs, totum pauperib. rapit; qa non minus peccat qui aufert, quàm qui indigentib. subtrahit necessaria.

d ¶ Etiam violenter.] dr̃ hic, q per violẽtiam dr̃ auferre, qui vltra necessaria sibi retinet, ⁝ & 12. q. 1. nolo. & q. 2. aurum. quod verum est, si hoc fiat tpe necessitatis. nam alias potest quis sibi vltra necessaria retinere, vt 12. q. 1. expedit. & c. habebat. & q. 2. aurum. — ⁝ Ad hoc qui. dist. §. 1.

¶ Qui cupiditatem à se non abscindit, bonorum auctori inhærere non valet. C. VII.

BOnorũ auctori inhærere aliter nõ valemus, nisi cupiditatẽ à nobis, (q̄ oium malorũ radix est) abscindamus. 1. Tim. 6.

Item Ambrosius de eo quod scriptum est in Euangelio, Serm. 81.
[Hominis cuiusdam diuitis fructus vberes ager attulit.] Luc. 12.

¶ Auari est hominum bona inuadere, quorum necessitatibus subuenire valet. C. VIII.

SIcut ij, qui per insaniam mente translati sunt, non iam res ipsas, sed passionis suę phantasias vident: ita etiam mens auari semel vinculis cupiditatis adstricta, semper aurum, semper argẽtum videt, semper reditus computat; gratius aurum intuetur, quàm solem: † ipsa eius oratio, & supplicatio ad Dominũ, aurum quærit. *& post pauca.* ¶ Interdum etiam vsuræ arte nequissima ex ipso auro aurũ nascitur. Sed quid agis? Nec satietas [a] vmquam, nec finis adest cupiditati. *& infra.* ¶ Sed ais: quid iniustum est, si cũ aliena [b] non inuadam, propria diligentius seruo? O impudens dictum. Propria dicis? quæ? ex quibus reconditis in hunc mundum detulisti? Quando in hanc ingressus es lucem, quando de ventre matris existi; quibus, quæso, facultatibus, quibusq; subsidijs stipatus ingressus es? *& post pauca.* ¶ Proprium nemo dicat, quod est commune, [a] [c] quod plus quàm sufficeret, sumptum, etiam violenter [d] obtentum est. *& infra.* ¶ Numquid iniquus est Deus, vt nobis non æqualiter distribuat vitæ subsidia? vt tu quidem esses affluens, & abundans: alijs verò deesset, & egerent? An idcirco magis, quia & tibi voluit benignitatis suæ experimẽta conferre, & alium per virtutem patientiæ coronare? Tu verò susceptis Dei muneribus, & si in sinũ tuum redactis, nihil te putas agere iniquum; si tam multorum vitæ subsidia solus obtineas? Quis enim tam iniustus, tam auidus, tam auarus, quàm qui multorum alimenta suum † non vsum, sed abũdantiam, & delicias facit? Neq; enim minus [e] est criminis habenti tollere: quàm cum possis, & abundes, indigentibus denegare. Esurientium [f] panis est, quem tu detines: nudorum indumentum est, quod tu recludis: miserorum redemptio est, & absolutio, pecunia, quam tu in terram defodis. Tot † te ergo scias inuadere bona, quot † possis præstare, quod velis.

Ex Basilij hom. ad eundẽ Euãgelij locum.

† solẽ videt] ori.

† al. non suum.

† al. Tantorum
† al. quantis

[a] ¶ Commune.] *Apud B. Ambrosium legitur,* Proprium nemo dicat, quod è communi plus quàm sufficeret, sumptũ, & violenter obtentum est. *sed ob glossam non est mutatum.*

a ¶ Satietas.] quia totus mundus nec obolus videtur auaro, vt 14. q. 4 quid dicã. vnde illud. Semper auarus eget; & illud:
Aeris seruus eris: si te species trahat æris.
Vnde in Tobia,
Desit auaritiæ fæx, cui sua deesse stupescit,
Copia nuda, sitis ebria, plena fames.
Diues habere cupit quanto plus omnia sumit.

Auarus est insatiabilis.

b ¶ Aliena.] quasi dicat, circa rem propriã non potest quis peccare, ⁝ sed certè expedit rei publicæ, ne quis re sua male vtatur, vt Instit. de ijs qui sunt sui, vel alie. iu. §. sed hoc tempore.

⁝ Hoc est falsum. nam oẽ quod. & c. 14 q. 4. qd dicã. In fi. 42. dist. §. 1. ver. quõ. Arch.

c ¶ Commune.] idest, communicandum tempore necessitatis, vt 12. q. 1. duo. & q. 2. aurum. 86. dist. nõ satis. & lex dicit, q cibaria tempore necessitatis sunt omnibus communicãda, vt ff. ad leg. Rhod. de iac. l. 2. §. cũ in eadem. in fi.

e ¶ Minus.] alibi inuenitur, q magis delinquit, qui aufert, quam qui non dat, vt 12. q. 2. & si illi.

f ¶ Esurientium.] numquid ergo pauperes ipsum possunt petere? Non directo iudicio: sed denunciare possunt ecclesiæ illum, qui non dat; & sic ecclesia potest eum cogere, vt det. argumen. extra de simo. ad Apostolicam.

Ecclesia quãque cogit ad eleemosynã dandam.

N B.

NECESSE. Hec est iij. pars huius dist. in qua dicitur, & probatur, q. prælatus debet bene esse dispositus domui suæ. Io. de Fan. duobus exemplis, scilicet Hely: & Dauid, & duabus auctoritatibus, scilicet Pauli & Hieremiæ.

CASVS. Hic prosequitur 11. c. apo. regulę, scilicet, oportet episcopum esse domui suæ bene præpositum, scilicet ut vxorem & filios, si quos in laicali habitu habuerit, verbo & exemplo prouocet ad virtutes, vt prius à domesticis exigat, quod erit postea populis præceptus. Et q. debeat esse bene præpositus domui suę, pbat Gratianus duabus auctoritatibus Paul. & vno exemplo, scilicet Iob: qui pro filijs suis quotidiana sacrificia offerebat. Si verò non sit bene præpositus, & filios suos negligit corrigere, ordinari prohibetur. Et hoc probat

¶ Necesse est.] Hic prosequitur 11. c. Apostolicæ regulæ, oportet ordinandum esse domui suæ bene præpositum. Tunc dr quis bene prępositus domui suę, quando

Hier. Oceano. 1. Tim. 3. & ibi glossa ord.

3 *Necesse est* [a] *etiam, vt ille, qui ordinandus est, [sua domui sit bene præpositus.] idest, si in laicali habitu vxorē habuit vel filios, à vitiis ad virtutum studia, & verbo, & exēplo prouocet, vt quod postea precepturus est populis, prius exigat à domesticis.* [b] *Vnde Apostolus Ephesiis scribit, vt vxores suas sicut sua corpora diligant, & filios suos non ad iracundiam prouocent, sed enutriant illos in omni disciplina, & correctione Domini. Vnde cum Paulus ad Timotheū scribens dixisset, sua domui bene præpositum, statim subiunxit, [habentem filios sibi subditos in omni castitate.] [non in accusatione luxuriæ.] non enim talium cohabitator frontem habet alios redarguendi. Vnde de beato Iob legitur, quòd pro filiis suis quotidiana offerebat Deo sacrificia, offerens holocausta per singulos, quos tanta charitatis perfectione in vnum constrinxit, vt quisque eorum in suo die conuiuium fratribus pararet, & ad epulandum secum tres sorores suas pariter inuitaret. Quod quia Heli facere dissimulauit, ac falsa pietate superatus delinquentes filios ferire noluit, (sicut in libro Regum legitur) apud districtum iudicem semetipsum cum filiis crudeli damnatione percussit: vnde ei diuina voce dicitur: [Honorasti filios tuos magis, quàm me.] Hinc etiam Dauid erga filios benignitatem, non disciplinæ seueritatem exercens eorum iuuentutem experimento didicit perniciosam, quorum pueritiam vaga licentia permisit esse voluptuosam. Vnus* [c] *quippe eorum sororem* [d] *suam stupro corrumpens, à fratre eius, Absalone videlicet, inter epulas, quas fratribus suis fraudulenter parauerat, obtruncatus est. Absalon verò postquam veniam à patre obtinuit, de regno illum expulit, & ad concubinas eius ingressus est: demum per inuia deserti patrem persequens, quercui inhæsit, atque ita suspensus interiit. Hinc etiam Paulus ad Timotheum scribit, dicens: [Qui suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infidelis deterior.] Iure ergo qui domui suæ nescit præesse, in episcopum ordinari prohibetur; quia qui in re minima, de qua sibi* [e] *familiarior debet* [f] *cura inesse, fidelis non est; quomodo in ecclesia Dei, (vbi tot sunt, & alieni) solicitam diligentiam adhibebit? vnde Hieronymus. [Non* [g] *enim* [i] *iustus polluitur ex vitiis filiorum, sed libertas* [h] *ab Apostolo ecclesiæ principi* [i] *reseruatur, vt talis fiat, qui non timeat propter vitia liberorum extraneos reprehendere.]*

Ephes. 5. — 1. Tit. 3. — Timo. 1. — Iob 1. — 1. Reg. 2. — 2. Reg. 13. — 2. Reg. 16. — 2. Reg. 18. — 1. Timoth. 5. — In comm. ad c. 1. epi. ad Titū. ¶ Itaque] orig.

4 *Quod tunc* [k] *fiet, si non erit, quod sibi imputetur.*

familiam suam bene gubernat verbo & exemplo: quia qui negligenter suos gubernauit, pręsumitur cōtra eum, q. circa extraneos sit magis negligens, [a] nec haberet fronté redarguendi alios, qui suos noluit corripere: tamen si per eum nō staret, quin familia eius emendaretur, non imputaretur ei. j. ea. cap. pen. & vlt.

Domui suæ bene prępositus, quis dicatur.

¶ Et crimen negligentiæ adeo magnū est, q. inducit depositionē. 8. dist. dictū. Ray.

[b] ¶ A domesticis.] vxor vero dr domestica, vt 33. q. 6. cap. vlt. C. de re mil. quicumque. lib. 12. ff. ad Syl. l. 1. §. verum.

[c] ¶ Vnus.] Ammon.

[d] ¶ Sororem.] Thamar.

[e] ¶ Sibi.] sic 8. q. 1. quid autem.

[f] ¶ Debet.] id est, consueuit. Hoc ideo dico: quia nemo debet præferre res suas rebus sibi commodatis, vt 8. q. 1. quod autem. & ff. commoda. si vt certo. §. commodatum.

ADDITIO. Ad idē 12. q. 4. quicunque. ff. de administrat. tutor. & C. arbit. tut. l. quidquid.

[g] ¶ Non enim.] sic 2. q. 7. qui nec regiminis.

[h] ¶ Sed libertas.] corrigendi [a] alios, cum corripit suos.

[a] Melius diceret, corripiendi, & j. ibi corrigit, melius diceret corripit, vt eo. ibi corripere quidem, &c.

[i] ¶ Principi.] id est, prælato, &c. Ioan.

QVOD TVNC. Hæc est quarta pars huius dist. in qua probatur, q. non imputatur patri peccatum filiorū, nec plato peccatū subditorum, si per eū nō stetit, & hoc probat duabus auctoritatib. Io. de Fan.

CASVS. Dictū est s. in §. necesse, q. ordinandus suæ domui debet esse bene præpositus, quod tunc fiet, si non sit quod possit ei imputari. Nam si corripiat quantum in se fuerit filios, licet non corrigātur, quia non sunt in eis viæ dñi, nec gressus eorum à Dño diriguntur, non est ei imputandum, quia pulsare potest, non aperire, nec eorum animum mutare. Et hoc probat Gratianus seq. c.

[k] ¶ Quod tūc.] scilicet, q. domui suæ sit bene pppositus.

Quan-

QVantumlibet.] CASVS. Augustinus corrigebat Vincentium Donatistam, sed obijciebat ei Vincentius: tu non debes me corrigere, cum monachos tuos corrigere non possis. Et respondet Augustinus, dicens; non inueni meliores, quàm qui in monasterijs profecerunt: nec deteriores, quàm qui in monasterijs defecerunt: quos licet corrigere nõ valeam meis verbis, mihi tamen imputari non debet. Et hoc probat tribus exemplis, scilicet arcæ Noe, & domus Abrahę, & dom⁹ Isaac, vbi inter bonos inuenti sunt valde mali.

a ¶ Inter octo.] ipse pater, & tres filij, & quatuor ipsorum vxores.

b ¶ Vnus.] scilicet Cham.

c ¶ Dilexi.] i. diligendum præuidi.

d ¶ Odio.] quia scilicet præuidi, quòd esset futurus malus.

e ¶ Difficile.] id est, vix, quandocumque ponitur pro non, vt 1. q. 1. principatus. sic 2. q. 8. §. biduum.

e ¶ Difficile.] No. quòd difficile aliqui inueniuntur meliores, quàm monachi. vnde hic euidenter colligitur ratio, quare ille, qui ex natalibus maximè est irregularis, per monachatum fiat regularis, vt 56. dist. c. 1. quia cum sit perfectus in virtutibus, non requiritur quãtum ad alia tãta perfectio in ipso. 16. q. 1. legi. in fi. & adde id quod est 19. q. vlt. non liceat. in Authen. de monachis. circa princ. coll. 1. vbi dr. quòd monachatus maliciã omnem tollit: & sicut præsumitur hic pro illis, qui in monasterio profecerunt, ita præsumitur contra illos, qui in monasterio defecerunt. vnde patet, quòd persone loci non præsumitur pro aliquo, vt 40. dist. non loca. & 12. q. 2. gloria. in fi. & hoc verum est, vbi persona est nota. sed vbi est ignota, semper præsumitur pro ipsa ratione loci. 14. dist. quando.

f ¶ Inculpatos.] quia illud non est ex vitio nostro, sed aliorum, licet alibi vitium materiæ non imputatur artifici. Vel aliàs, inculpatos: arg. bonũ. si per aliquem nõ stat quo minus aliquid fiat, id non est ei imputandum: simile 22. q. 2. faciat homo. & 23. q. 5. de occidendis. 49. dist. Ephesijs. sufficit enim vtiliter inchoari, licet non habeat effectum. ff. de neg. gest. sed an vltro. §. 1.

Cum enim gressus hominis à Domino dirigantur, nec sint in homine eius via; corripere quidem potest, corrigere autem non valet: pulsare potest, non aperire: manus comprimere, non animum mutare. Psal. 36. Hier. 10.

Vnde Aug. clero, & populo Hipponensi, epist. 137.

¶ Bonorum hominum disciplina mores immutare non valet. C. IX.

QVantumlibet vigilet disciplina domus meæ, homo sum, & inter hoĩes viuo: nec mihi arrogare audeo, vt domus mea melior sit, quàm arca Noe: vbi tñ inter octo [a] homines vnus [b] reprobus inuẽtus est, aut melior sit, quàm domus Abrahæ, vbi dictum est: [Eijce ancillam, & filium eius,] aut melior sit, quàm domus Isaac; cui de duobus geminis dictum est: [Iacob dilexi, [c] Esau autem odio [d] habui.] & infra. ¶ Simpliciter autẽ fateor charitati vestræ coram Domino nostro, qui testis est super animam meam, ex quo Deo seruire cœpi, quomodo difficile [e] sum expertus meliores, quàm qui in monasterijs profecerunt; ita nõ sum expertus peiores, quàm q in monasterijs ceciderũt, [†] ita vt hinc arbitrer in Apocalypsi scriptum; [Iustus iustior fiat; & sordidus sordescat adhuc.] Gen. 9. Gen. 21. Mal. 1. † Al. defecerunt. Apoc. 22.

Item Cyprianus, lib. 1. epist. 3. Cornelio Papæ.

¶ Conuicia perditorum à via rectitudinis nos mouere non debent. C. X.

QVod ad nos attinet, conscientiæ nostræ conuenit, frater, dare operam, ne quis culpa nostra de ecclesia pereat: si quis autem vltro, & crimine suo perierit, & pęnitẽtiam agere, atque ad ecclesiam redire noluerit, nos in die iudicij inculpatos [f] futuros credimus, qui consulimus sanitati: illos solos in pęnis remãsuros, qui noluerint consilij nostri salubritate sanari: Nec mouere nos debent conuicia perditorum, quo minus [g] à via recta, & à certa regula non recedamus; [h] quando & Apostolus instruat, dicens: [Si hominibus placerem, Christi seruus non essem.] Gal. 1.

DISTINCTIO XLVIII.

PRohibentur [i] etiam neo-

QVod ad] CASVS. Ostendit Cornelius Papa in hoc cap. quòd prælatus debet esse sollicitus in correctione subditorum, & si non corrigãtur ad eius monitionem, nihil sibi imputabitur in die iudicij: ipsi autẽ in pęnis perpetuis remanebunt, nec propter perditorum conuicia a recta via debet pręlatus recedere, dicente Apostolo: si hominibus placerem, seruus Dei non essem.

g ¶ Quo minus.] si. supra dist. 43. scimus.

h ¶ Non recedamus.] Nota hoc, minus, & non faciunt vnam affirmationem, vt ff. de ver. sig. duobus.

PRohibentur.] Hic intitulatur 48. distin. in qua prosequitur Grat. 13. c. Apostolicę regulæ, scilicet non neophytum. Neophytus enim id est, nouiter ad fidem conuersus, ordinari prohibetur, ne crederet, quòd Christiana religio plurimum eo indigeret. Momentaneus enim sacerdos humilitatem nescit, & personarum modos: & sæpe in arrogantiam incidunt facti magistri, qui discipuli esse non nouerunt.

i ¶ Prohibentur.] Hic intitulatur 48. dist. in qua prosequitur

¶ Fuit enim Hispidus cũ mente quàm corpore 56. dist. nasci. in fi. Hug.

Monachorũ laus.

¶ Infero, quòd inducitur de eo, quod ẽ in actu, inducet de eo, quod est in potẽtia. cõ. cor. l. & post tẽ. ff. de trans. & l. qui in vtero. ff. solu. mat.

i Secũdum hoc expone, minus, i. non magis. quo pro ut, aliàs sine non: ita Hug.

Ϡ Vt ſ. 8.1.
Ϡ Vt ſ. eo.

Requiur 13.& vlt.cap. Apoſtolicæ regulæ, ſcilicet, oportet ordinandum non eſſe neophytum. Dicitur autem neophytus nouellus in fide, vel in religione. Prohibentur autem tales ordinari duplici de cauſa, ſcilicet, ne incidant in ſuperbiam, putantes, quod fides Chriſtiana mul-

c ¶ Momentaneus.] Longo enim tempore debet eſſe aliquis probatus, vt 24.diſt.epiſcopi.in Auth.quomodo oportet epiſcopos.§.ſancimus.colla.1.& graue eſt inexpertos,&c. 19.q.3.monaſterijs.

d ¶ Miſerum eſt.] Miſerum enim eſt eũ fieri magiſtrũ, qui nõdum formam diſcipuli aſſumpſit.ĩ. 61.diſt.miſerum.

1.Tim.3.gloſſa ordi.ibidem. & Hier.Oceano.

phytũ [a] in epiſcopos ordinari, vt qui heri erat cathecumenus, hodie non fiat epiſcopus; qui heri erat in theatro, [b] hodie non ſedeat in eccleſia; qui veſpere erat in circo, hodie non miniſtret altario; qui dudum fuerat fautor hiſtrionum, hodie non ſit conſecrator virginum. Cauſa autem huius prohibitionis eſt ſecundum Apoſtolum, ne elatus in ſuperbiam, tamquam religio Chriſtiana plurimum eo egeret, incidat in ruinã diaboli. Momentaneus [c] namq; ſacerdos neſcit habere humilitatem, obſeruare modos perſonarum, vel ſe contemnere: non ieiunauit, non fleuit, non ſe correxit, non pauperibus erogauit. In arrogantiam (quæ eſt ruina diaboli) incidunt, qui puncto horæ necdum diſcipuli fiunt magiſtri: & ſicut Innocentius ait: [Miſerum [d] eſt eum fieri magiſtrum, qui necdum didicit eſſe diſcipulus.

Leo apud Anſ. l.6.c.30.

Epiſt.12.ad Aurelium.

Vnde in Nicano concilio, c.2. legitur.

¶ Neophytus in epiſcopum non eſt ordinandus. C. I.

Martinus Brac. epiſcopus, c.22.

QVoniam multa ſiue per neceſſitatem, [e] ſiue ex quacumque [α] cauſa, cõtra regulam geſta ſunt; ita vt homines ex vita gentili nuper adhuc cathechizati, vel inſtructi ſtatim ad ſpiritualem baptiſmum veniſſent, [f] & continuo, cum baptizati, etiam ad epiſcopatum, vel presbyterium prouecti ſunt; recte igitur viſum eſt de cetero nihil tale debere fieri. Nam & tempore [g] opus eſt, vt ſit catechumenus, & poſt baptiſmum multa probatione indiget. Euidens namq; eſt apoſtolicum præceptum dicens: [Non neophytum, ne forte elatus in iudicium incidat, & laqueum diaboli.] Si vero præcedente [β] tempore [h] aliquod mortale [γ] peccatum admiſerit, & conuictus duobus, vel tribus teſtibus fuerit; ceſſet [i] à clero, qui huiuſmodi eſt. Si quis vero præter hæc fecerit, [k] tamquam contraria ſtatutis ſancti [l] concilij gerens; ipſe præcipitabitur de ſtatu ſui cleri.

1.Timot.3.

β al. procedẽte] Corrig.

l al. magni

α ¶ Quacumque cauſa.] *Græce eſt*, ἢ ἄλλως ἐπειγομένων τῶν ἀνθρώπων: *quod Dionyſius vertit*, aut alias cogentibus hominibus.

β ¶ Præcedente.] προϊόντος, *ideſt*, procedente, *ſed ob gloſſam non eſt mutatum*.

γ ¶ Mortale.] *abeſt vox iſta à priſca verſione. Græce eſt*, ψυχικόν τι ἁμάρτημα. *quod Dionyſius vertit*, delictum animæ.

QVoniã multa.] CASVS Duo in hoc cap. per Nicænum concilium ſtatuuntur. Primum eſt, quod neophyti non ordinẽtur, licet quondam ex quadam neceſſitate contra regulam fuerint ordinati: quoniã opus eſt mora temporis, & multa probatione indigent antequam tales debeant promoueri, ne elati in ſuperbiã incidant in laqueum Diaboli. Et hoc probat auctoritate Apoſtoli. Secundũ eſt, quod ſi quis poſt baptiſma conuictus fuerit duobus, vel tribus teſtib' mortaliter peccaſſe, à promotione repellitur: & qui cõtra prædicta fecerit, ipſe etiã deponetur.

Vt ext. de elec. officij. & c. cum in magiſtrum. Archid.

e ¶ Neceſſitatem.] Si propter neceſſitatẽ aliquid fit, videtur quod illud licite fit: quia quod non eſt licitũ in lege, neceſſitas facit licitũ, extra de regu. iur. quod non eſt licitũ. Itẽ neceſſitas legem non habet. ĩ. de conſec. diſt. 1. ſicut non. ergo fit contra regulam? Reſpon. neceſſitas, quæ reperitur in auctoritate, vt neceſſitas vitæ, excuſat, vt ext. de fur. ſi quis per neceſſitatem. de conſecra. diſt. 5. diſcipulos ſed in adulterio neceſſitas non excuſat. ff. de ritu nup. palã. §. non eſt. Nam potius debemus quælibet mala tolerare, &c. 32. q. 5. ita ne.

Neceſſitas quandoque excuſat, quãdoq; non.

Cõcor. tex. in l. aliquando. ff de offi. procõ. & de fica. l. futens.

Vt in hoc §. ver. cauſa.

multum eis indigeat, vel quia nondum eſt expertus ſtatum eccleſiæ, vnde neſcit ſe alijs conformare. Vtrum autem in aliquo caſu talis valeat ordinari, dicetur inf. diſt. 61. §. his omnibus.

a ¶ Neophytũ.] Non facile eſt tyroni committenda cuſtodia nam culpa prodita, is culpæ reus eſt, qui ei commiſit. ff. de cu. reo. non eſt facile.

ADDITIO. Et eſt argum. contra nouos magiſtros. Archid.

b ¶ In theatro.] Hæc ſunt verba Hieron. ſuper epiſtolam ad Titum. Ioan.

f ¶ Veniſſent.] ĩ. de conſec. diſt. 5. neophyti.

g ¶ Et tempore.] diſt 50. ponderet & tempore, per interſtitia temporum, vt 77. diſt in ſingulis.

h ¶ Tempore.] ideſt, ante ordinationẽ, & poſt baptiſmum, ſic intelligitur ĩ. q. 7. ſi quis omnem. hoc ideo dico, quia pro crimine commiſſo ante baptiſmum non deponitur, vt 26. diſt. vna. & cap. deinde opponitur.

i ¶ Ceſſet] ideſt, non ordinabitur. Vel ſecundum alios etiam ordinatus degradabitur: & ſic vi, quod crimen ciuiliter probatum inducit depoſitionem. ſic 24. diſt. c. vlt.

k ¶ Fecerit.] promouendo tales, &c.

Sub. & ſi ordinat' eo ipſo dẽt deponi. 50. diſ. ex penitentibus. 81. diſt. quicunque. Crimen ciuiliter ꝓbatũ depoſitionẽ inducit.

Sicut

Neophyti vero hodie appellantur, propositum sacræ religionis nouiter assumentes.

Vnde B. Gregor. scribit Syagrio episcopo, & alijs episcopis, l. 7. epist. 110. Et l. 5. epist. 51. Vigilio episcopo Arelaten.

¶ Quis dicatur Neophytus. C. II.

Sicut neophytus tunc dicebatur, qui initio † [a] sanctæ fidei erat eruditione plantatus; sic modo neophytus habendus est, qui repente [a] in religionis habitu plantatus, ad ambiendos honores † sacros irrepserit. † ¶ Ordinate ergo ad ordines accedendum est. Nam casum appetit, qui ad summi † [b] loci fastigia postpositis gradibus [c] per abrupta quærit ascensum. Scimus autem, quod ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, nisi à nouitatis suæ humore siccentur: ne si ante pondera, quam solidentur, accipiant, cunctam simul fabricam ad terram deponant.

Poly. l. 2. tit. 1. Ans. l. 6. c. 26. Iuo. p. 5. c. 131. † al. in initio † al. ordines † al. supremi

¶ Adde tex. in §. in l. fin. ff. ad leg. Iul. de ambi. & ibi doct. de ambitiosis tractant.

† Scilicet quo ad ordines suscipiendos à nouiter monachato.

a ¶ Initio sanctæ.] *In lib. 7. epist. 110. vbi habetur prior pars huius capitis vsque ad vers.* Scimus autem. *legitur.* in sanctæ fidei erat conuersatione plantatus. *lib autem 5. epist. 51. siue cap. 95. (vbi & eadem fere ijsdem verbis habentur, ac præterea sequens pars vsque ad finem) legitur hoc loco*, qui adhuc nouiter erat plantatus in fide.

DISTINCTIO XLIX.

Ecce, [d] à quibus vitijs debeant esse immunes, qui in episcopum sunt ordinandi. Qui enim intercessores [e] pro populo ad Deum parantur, necesse est, vt eius gratiam bene viuendo mereantur. Vnde Gregorius ait in pastorali. ¶ Solicite formidandum; ne qui placare posse iram Dei creditur; hanc ipse ex proprio reatu mereatur. Cunctis enim liquido nouimus; quia, cum is, qui displicet, [f] ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Qui ergo adhuc desiderijs terrenis adstringitur; caueat, ne districti iram iudicis grauius accendens, dum loco delectatur gloriæ, fiat subditis auctor ruinæ. Solerter ergo se quisq; metiatur; nec† locum regiminis assumere audeat, si in se adhuc [g] vitium damnabiliter regnat; nec is, quem crimen deprauat proprium, intercessor fieri appetat pro culpis aliorum.

par. 1. c. 11.

† ne] orig.

Idem in eod. pastorali eod. c. 11. continenter.

Sicut neophytus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dr. q. neophytus est qui de nouo ad fidem est conuersus, vel qui de nouo intrauit religionem. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Ordinate ergo.] dicitur, q. neophytus ordinari non debet ante quam in fide solidetur. aliter enim casum appetit, cum per abrupta, idest præcipitanter quærit ascensum. Et probatur similitudine parietū: qui nisi prius solidētur, & à nouitatis suæ humore siccentur, tignorum pondera nō accipiunt: & si apponantur, fabrica tota diruitur.

a ¶ Repente.] idest, nouiter in monachali habitu: talis enim non est eligendus in prælatum, vt extra de elec. cū causam. & ext. de ele. officij. quæ autē debeant esse interstitia, habes 87. dist. in singulis. & c. monachus.

b ¶ Qui ad summi.] inf. 1. q. 1. pueri. & si quis episcopus per pecuniam. & 61. distin. statuimus.

c ¶ Gradibus.] idest, interstitijs. nec obst. 52. dist solicitudo.

Ecce.] CASVS. Hactenus ostendit Gratianus per 13. c. Apostolicæ regulæ, à quibus ordinādus debeat esse immunis. Nunc autem supponit 49. distinct. in qua generaliter ostendit, quod non debet esse criminosus: quia cum is ad intercedendum mittitur, qui displicet; cum intercedit, irati animus ad deteriora prouocatur, & fit subditis auctor ruinæ: quare cauere debet ne regiminis locum assumat aliquis, vt pro culpis aliorum oret, si in se damnabile vitium recognoscit.

d ¶ Ecce.] A 25. dist. hucusque tractatum est de 13. cap. Apostolicæ regulæ. Hic magister in his duobus cap. sub compendio tractat de eisdem.

e ¶ Intercessores.] Videtur hic, q. orationes factæ à sacerdotibus malis, noceant subditis. quod intellige cum ipsi ex certa scientia eligunt malum, & conformem suis moribus: aliàs scilicet æquè operatur remissionem per malum, vt per bonum sacerdotem, vt j. 1. q. 1. si fuerit. ad hoc arg. 6. q. 1. ex merito. arg. 8. q. 1. audacter.

f ¶ Displicet.] 3. q. 7. in grauibus.

g ¶ Si adhuc.] Argum. q. quis non potest accusari de crimine, de quo pœnituit: & q. nō impeditur à promotione 26. q. 5. quicumq; supra 46. distin. clericus. & 8. q. 1. in scripturis. Argu. contra 33. q. 2. admonere. Sol. accusari potest si commissum est post baptisma, vt 25. dist. primum. B.

† Adde ad hoc tex. in l. qui ea mente. ff. de furt.

¶ Sacrificium Deo non offerat, qui vitijs est maculatus. C. I.

Leuit. 21. HInc[a] etenim superna voce ad Moysem dicitur: [Loquere ad Aaron: homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offerat panes Domino Deo suo; nec accedat ad ministerium eius.] Vbi & repente subiungitur: [Si cæcus fuerit, si claudus, si vel paruo, vel grandi, & torto naso, si fracto pede, vel manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel ponderosus.[b] †.] Cæcus quippe est, qui supernę cõtemplationis lumen ignorat: qui præsentis vitæ tenebris pressus, dum venturam lucem nequaquam diligendo conspicit, quo gressus operis porrigat, † nescit. Hinc etenim prophetãte Anna dicitur; [Pedes sanctorum suorum seruabit;[c] & impij in tenebris[d] conticescent.] ¶ Claudus verò est: qui quidẽ, quo pergere debeat, aspicit: sed per infirmitatem mentis, vitæ viam perfectæ † non valet tenere, quam videt; quia ad virtutis statum dum fluxa consuetudine non erigitur, quo per desiderium innititur, illuc gressus operis efficaciter non sequuntur. Hinc etenim Paulus dicit, [Remissas manus, & dissoluta genua erigite; & gressus rectos facite pedibus vestris; vt nõ claudicans quis erret, sed magis sanetur. ¶ Paruo autem naso est, qui ad tenendam mensuram discretionis idoneus non est. Naso quippe odores, fœtoresq́ue discernimus. Rectè ergo per nasum discretio exprimitur: per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Vnde & in laude sponsæ dicitur. [Nasus tuus, sicut turris, quæ est in libano.] quia nimirum sancta ecclesia, quæ ex causis singulis tentamẽta prodeant, per discretionem conspicit; & ventura vitiorũ bella ex alto deprehendit. Sed sunt nonnulli, qui dum ęstimari hebetes nolunt, sæpe se quibusdam exquisitionibus plus quàm necesse est, exercentes, ex nimia[e] subtilitate falluntur. Vnde hic quoque subditur; [vel grandi, & torto naso.] Nasus enim grãdis, & tortus est, discretionis subtilitas immoderata; quæ dum plus quàm decet, excreuerit, actionis suæ rectitudinem ipsa confundit. ¶ Fracto autem pede, vel manu est, qui viam Dei pergere omnino non valet; atque à bonis actibus funditus exors vacat: quatenus hæc, non vt claudus, saltem cum infirmitate teneat; sed ab his omnimodo alienus existat. ¶ Gibbus verò est: quem terrenæ solicitudinis pondus deprimit, ne vnquam ad superna respiciat: sed solis his, quæ in infimis calcantur, intendat: qui & siquando aliquid ex bono patriæ cælestis audierit, ad hoc nimirum peruersæ consuetudinis pondere prægrauatus, cordis faciem[f] non attollit: quia cogitationis statum erigere non valet; quem terrenæ solicitudinis vsus curuum tenet. Ex horum quippe specie psalmista dicit: [Incuruatus sum, & humiliatus vsquequaque.] Quorum culpam quoque per semetipsam veritas reprobans, ait: [Semen autem, quod in spinis cecidit, hi sunt, qui audiunt verbum, & à solicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum.] ¶ Lippus verò est, cuius quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat; sed tamen hoc carnalia opera obscurant. In lippis quippe oculis pupillæ sanæ sunt, sed humore defluente infirmantes † palpebræ grossescunt

Marginal notes: *Leuit. 21.* — ¶ *herniosus*] *vulgata.* — ¶ *al. dirigat* — *1. Reg. 2.* — ¶ *al. perfectè* — *Heb. 12.* — *Cant. 7.* — *Psal. 118.* — *Luc. 8.* — ¶ *infirmitate*] *orig.*

HInc etenim. a ¶ CASVS. Probat Greg. in hoc c. quod illi qui vitijs subiacent, panes Domino non valent offerre: nec ad ministerium eius accedere, cum aliena peccata non possint diluere: quia in veteri testamento corpore vitiati & maculati repellebantur à ministerio. Et hoc probatur xii. exemplis vitiorum: quæ vitia figuraliter intellecta in nouo testamento repellunt. Vnde exponit G. quid per vnumquodque vitium designetur, & quare repellãt à promotione. Sequens c. patet.

a ¶ Hinc.] Probat Grego. in hoc c. quod vitiosi non possunt offerre panes Domino, nec aliorum peccata diluere, quia in veteri test. corpore vitiati repellebantur: & hoc probat xij. exẽplis: quæ vitia figuraliter intellecta in nouo testamẽto repellunt.

b ¶ Vel ponderosus.] idest, criminosus.

c ¶ Seruabit.] ne labatur in hæresim.

d ¶ In tenebris.] peccatorum.

e ¶ Ex nimia.] Nimia subtilitas in iure reprobatur. extra de iudi. dilecti. & sic fit aliquid in iure cõtra rõnem gratia disputãdi. ff. ad legem Aquil. ita vulneratus. in fi. & magis valet simplicitas, quam difficultas. Inst. de fideicom. hæred. §. sed quia stipulationes.

f ¶ Faciem.] idest, rationẽ, quę est facies cordis.

a ¶ Ex

a ¶ Et eo.] id est, ideo. b ¶ Quo.] id est, quia. c ¶ Aliarum.] improprie ponitur, sic i. 1. 6. dist. deinde. ibi, cum ceteris criminibus. d ¶ Ponderosus.] per immundam cogitationem. e ¶ Ad opus.] Ex hoc videtur, quod occultum peccatum impedit promouendum, ‡ & ex eo sequitur ibi, grauat in abditis. Sed contra argu. 50. dist. sacerdotes. quia latentia peccata non habent vindictam quo ad ecclesiam militantem, vt 12. q. 5. Christiana & 32. dist. erubescant.

‡ Hoc hodie determinat, extra de té. p. ord. c. 5.

scunt: quæ quia infusione crebra atteruntur, etiam acies pupillæ vitiatur. Et sunt nonnulli, quorum sensus carnalis vitæ operatio sauciat; qui videre recta subtiliter per ingeniũ poterant; sed vsu prauorum actuum caligant. Lippus itaq; est, cuius sensum natura exacuit, sed conuersationis prauitas confundit: cui bene per Angelũ dicitur; [Collyrio inunge oculos tuos, vt videas.] Collyrio quippe oculos, vt videamus, inungimus, cum ad cognoscendam veri luminis claritatem intellectus nostri aciem medicamine bonæ operationis adiuuamus. ¶ Albuginẽ verò habet in oculo, qui veritatis lucem videre non sinitur: quia arrogantia sapientiæ, seu iustitiæ cæcatur. Pupilla namque oculi nigra videt: albuginem tolerans nihil videt; quia videlicet sensus humanæ cogitationis, si stultum se, peccatoremque intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehendit. Si autem candorem sibi iustitiæ, siue sapientiæ tribuit: à luce se supernæ cognitionis excludit: & eo [a] claritatẽ veri luminis nequaquam penetrat, quo [b] se apud se per arrogantiam exaltat, sicut de quibusdã dicitur: [Dicentes enim se esse sapiẽtes, stulti facti sunt.] *Sacerdo- Iugem verò habet scabiem, cui carnis petulantia sine cessatione dominatur. In scabie etenim feruor viscerũ ad cutem trahitur, per quã rectè luxuria designatur: quia si cordis tentatio vsq; ad operationem prosilit, nimirum feruor intimus vsq; ad cutis scabiem prorumpit, & foris iam corpus sauciat: quia dum in cogitatione voluptas nõ reprimitur, etiam in actione dominatur. Quasi enim cutis pruriginem Paulus curabat abstergere, cum dicebat: [Tentatio vos non apprehendat, nisi humana:] ac si apertè diceret. Humanum quidem est tentationem in corde perpeti; dæmoniacum verò est in tentationis certamine in operatione superari. ¶ Impetiginem quoque habet in corpore, quisquis auaritia vastatur in mente; quæ si in paruis non cõpescitur, nimirum sine mensura dilatatur. Impetigo quippe sine dolore corpus occupat, & absq; occupati tædio excrescens membrorum decorem fędat: quia & auaritia captiuam animam, dum quasi delectat, exulcerat; dum adipiscenda queq; cogitationi obijcit, ad inimicitias accendit, & dolorem in vulnere non facit, quia æstuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decor membrorũ perditur; quia aliarum [c] quoq; virtutum per hanc pulchritudo deprauatur: & quasi totum corpus exasperat: quia per vniuersa vitia animum supplantat, Paulo attestante qui ait: [Radix omnium malorum est cupiditas.] ¶ Ponderosus [d] verò est, qui turpitudinem non exercet opere: sed tamen ab hac cogitatione continua sine moderamine grauatur in mente: qui nequaquam quidem vsque ad opus [e] nefarium rapitur: sed eius animus voluptate luxuriæ sine vllo repugnationis obstaculo delectatur. Vitium quippe est ponderis, cum humor viscerum ad virilia labitur: quæ profecto cum molestia dedecoris intumescunt. Ponderosus ergo est, qui totis cogitationibus ad lasciuiam desluẽs, pondus turpitudinis gestat in corde: & quamuis praua non exerceat opere, ab his tamen non euellitur mente; nec ad vsum boni operis in aperto valet assurgere; quia grauat hunc in abditis pondus turpe. ¶ Quisquis ergo quolibet horum vitio subigitur: panes Domino offerre prohibetur: ne [a] profecto diluere aliena delicta non valeat is, quem adhuc propria deuastant. ¶ Quia igitur paucis ad magisterium pastorale dignus qualiter veniat, atque hoc indignus qualiter pertimescat, ostendimus: nunc is, qui ad illud dignè peruenerit, in eo qualiter viuere debeat, demonstremus.

Apoc. 3. — Rom. 1. — 1. Corin. 10. — 1. Timo. 6. — Sic & Arnobi⁹.

a ¶ Ne profecto.] *Sic etiam in originali impresso. In aliquot Gratiani manuscriptis legitur*, Nec profecto diluere aliena delicta valet is, quem adhuc propria deuastant.

Sacerdotes.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte reprehenduntur sacerdotes, quia nomen Domini despiciunt: & quantum in se est, panem pollutum offerunt: quod fit cum quis indigne ad altare accedit, vel sacerdotiū simoniace acquisiuit:cū do-

doctrinā populo male dispergit,despicit pauperē,honorat potentē In secunda parte,q̄ incipit ibi.[Si offeratis.] reprehēduntur,qui indignos instituunt:& hoc facit auctoritate veteris testa. in qua reprehenduntur sacerdotes vete. testa. qui Dn̄o offerebant animalia cæca, clauda, & languida, & etiam pigra. quæ vitia hodie figuraliter intellecta repelluntur in nouo testamento.

e ¶ Vsquequo.] Dictum fuit ab Helia fugiente irā Reginæ Iezabelis vniuerso populo colenti Baal.3.Regum, 18.nam deficis ambobus,qui vult seruire duobus.& 26. dist.acutius.

f ¶ Illum.] idest,alium.

Helias Iezabel fugiēs q̄b⁹ verbis vsus ē ad populū.

g ¶ Indignum est.] contra sup.41.distin. nō cogant. sed ibi de rebus:hic de psonis.

Cōcor.tex. in c. 1. de eo qui ar. bel. depo. & de feu.c.1.coll.

Item Hieronymus super Malachiam, ad c.1.

¶ Indoctus, terrena lucra sectans, vitiosus ordinari non debet. C. II.

Sensus aliqua ex parte.

SAcerdotes nomen Domini despiciunt, & quantum ad se,[a] panem pollutum offerunt, qui ad altare indigne accedunt; quique dato munere sacerdotium præsumunt. Panem quoq; polluit,qui doctrinā Domini in populo male dispergit; & qui honorat potentem,[b] & despicit pauperem.[c] *& infra.* [Si offeratis cæcum ad immolandum,nōne malum est? &c.] superius accusati de panibus, nunc accusantur de victimis. Cæcum animal offert,qui ordinat indoctum loco docti; magistrumq; facit, qui vix discipulus esse poterat. Claudū offert,qui lucra terrena quærentem locat;[d] vtpote pedem in diuersa ponentem,vnum in diuinis, alterum in carnalibus: cui potest inferri illud de libro Regum: [Vsquequo[e] claudicatis in duas partes?] Languidum offert,qui vitiosum habet pro religioso; quiq; tardum,& pigrum probat patientem,dicens illum[f] negligentiæ redarguendum. Indignum est[g] enim dare Deo, quod dedignatur homo.

al. dispergit

Cōcor.tex. in l. 1. C. de vet. iu. enu. & in Authē. de mona. §. coll.1.

3.Reg.18.

¶ Probat patientem.] *Sic interpungitur etiam in manuscriptis, & in glossa; cum tamen ita posset etiam distingui,* & pigrum probat,patientem dicens illum,&c.

DISTINCTIO L.

EX præmissis[h] *auctoritatibus liquido monstratum est; quod varijs criminibus irretiti in sacerdotes ordinari non possunt. Nunc autem de eisdem quæritur, vtrū post peractam pœnitentiam, vel in proprijs ordinibus remanere, aut ad maiores gradus conscendere valeant. Multorum auctoritatibus, varijs criminibus irretiti à proprijs ordinibus deijciuntur, & ab accessu maiorum prohibentur.*

al. alias

Vnde Gregorius ait Constantio Mediolanensi episcopo, lib.4 epist.17 siue cap.61.

EX præmissis.] Hęc dist. diuidit in 7.partes: in quarū prima dicit, q̄ lapsi nō possunt reparari. & hoc probat per 12.auctoritates. Secunda ibi, [Ecōtra exēplis.] Tertia ibi, [Qūo igitur.] Quarta ibi, [De lapsis.] Quinta ibi, [Qd vero.] Sexta ibi, [Itē obijcit.] Septima ibi, [Apostatæ.] Io.de Fā. CASVS. Supra monstratum est, q̄ criminosi ordinari nō possunt. In hac vero 50. dist. quæritur, an tales post pœnitentiam possint in suis ordinibus remanere, & ad superiores ordines ascendere. & probatur multis auctoritatib⁹, q̄ ipsi prohibentur, nec possunt ascendere. & hoc facit vsque ad §. [Econtra.] Demum probat contrarium vsq; ad §.[Quomodo.] & ibi incipit soluere.

h ¶ Ex præmissis.] Tractauit hucusq; magister de qualitate ordinandorum. In hac dist 50 tractat primo de iam promotis, an ipsi postquam lapsi sunt, valeāt reparari? Et primo allegat, q̄ nō possunt reparari: postea allegat p parte 9tria. & hoc bene soluit.ī.eo.§.[Qūo.] & pro parte prima allegat vsq; ad §.[Ecōtra.] & postea inducit multa c. ad probandam solutionem suam, vsque ad §.sed illud.vbi aliam ponit:& eam probat per c. seq.vsq; ad §.[Quod vero.] & postea adiungit de lapsis in hæresim,: quod non sit eis cōmmunicandum ante reconciliationem. Ab illo §. [Quod vero.] subiungit tractatum de homicidijs vsque ad illum §.[Præmissis.] Deinde addit de solenniter pœnitentibus, q̄ non debeant ordinari,vel ad militiam sæcularem redire: & quod clericis talis pœnitentia non sit imponenda, & pro quibus culpis sit imponenda. Vltimo subdit de apostatis,qui nec ad habitum sæcularem, nec ad clericatū ascendere possunt per pœnitentiam. Circa lapsus tres regulæ sunt notandæ, quæ continentur ī. ea distin. vt constitueretur. Prima regula secundum H. hæc est, vt, Qui mortaliter peccauit post baptismum, non promouen-

Scilicet in §.de lapsis. Laur.

Lapsorū reparatio tribus regulis declaratur.

Scilicet ius cōmune cōnuētus. Laur.

a ¶ Ad se.] No. q̄ aliquid dicitur malum quo ad se. sic 1.q.1.quod quidam. & q.3.saluator. sic matrimonium dicitur solui quo ad socerum,qui repudium misit: non quo ad coniuges. ff.de dona.inter vir.& vxo. cū hic status.§.si socer. & facit q̄s aliqd quantū in seipso est. 11. q.3.inter verba. sic 22.q.2.§.vlt.in fi.de cōse.dist.4.q̄ris.

Matrimoniū quantum ad diuersos dissoluitur, & nō soluitur.

b ¶ Potentem.] in eo quod potens est.

c ¶ Pauperem.] ī.11.q.3.pauper.

d ¶ Locat.] in dignitate.

¶ Lapsi in suum ordinem reparari non possunt. C. I.

SI lapsis [a] ad suum ordinem reuertendi licentia conce- datur; vigor canonicæ proculdubio frāgitur disciplinę: dum pro reuersionis spe, [b] prauæ actionis desideria quisq; concipere non formidat. *& post pauca.* ¶ Illud igitur prę omnibus studete, vt lapsos, in sacrum ordinem nullius vobis supplicatio [c] aliquo modo reuocare [d] suadeat: ne huiusmodi non statuta, [e] sed temporaliter dilata credatur esse vindicta.

Ans.l.8.c.35. & l.11.c.13. Iuo,p.6.c.80. Pann.l.3.c.145.

Item Martinus Papa I. Amando episcopo.

¶ Qui post suam ordinationem labitur, depositus permanebit. C. II.

QVi semel post suam ordinationem in lapsum ceciderit; deinceps iam depositus erit; nullumq; gradum sacerdotij poterit adipisci. [f]

Pann.l.3.c.141.

Item Gregor. Papa Sabiniano episcopo, lib. 7. epist. 25.

¶ Presbyter post lapsum nulla ratione in sacro ordine reparari valet. C. III.

PResbyterum, de quo nos fraternitas tua latoris pręsentium legatione † consuluit, nulla ratione in sacro ordine post lapsum, aut permanere [g] aut reuocari posse cognoscas. Circa quem tamen mitius [h] agendum est: quia commissum facinus facili [i] dicitur professione confessus.

Ans.l.8.c.26. Pann.l.3.c.146. † al. relatione

Item Ioannes viij. Cœnomantico † Vticensi episcopo.

† al. Cenomeco Venetensi

---

monetatur, vt 25. dist. primum. 1. q. 7. si quis omnem. Secunda est, Promotus si mortaliter peccat, deijciēdus est. inf. cap. qui semel. Tertia est, Qui ab ordine deponitur, amodo non restituitur. inf. ea. c. 1. & 2. & c peruenit. & vbicumq; mitius agitur, dispensatio est. Istæ autem tres regulæ secundū tres opiniones recipiunt interpretationē. Quidam enim dicunt, q omne peccatū mortale impedit promouēdum, & deijcit iam promotum. [a] & si talis sit promotus, & egerit pœnitentiam: tamen non potest ministrare sine dispensatione. Alij intelligunt de magnis criminibus prædictas regulas: quia minora post pęnitentiam nō repellunt, nec deijciūt, vt 81. dist. c. Apostolus. & dist. 46 clericus. 5. q. 4. in loco. 68. distin. c. 1. quia nec omne publicum crimen animæ mortem irrogat. Insti. de pub. iudi. §. vlt. Tertij intelligunt prædictas tres regulas de manifestis. occulta enim post pęnitentiam nō repellunt, nec deijciunt; immo iure cōmuni promouetur: & si promotus est, remanet in ordine suo. j. ead. cap. de his vero. & cap. præcedenti. & hęc opinio verior est, & benignior: hoc tamen excepto, q maxima peccata etiam occulta repellunt, vt de hoc plene dixi s 25. dist. c. vlt. De adulterijs autem & similibus potest eps simplex dispensare. ext. de iud. at si clerici. j ea. cōtumaces. de maioribus nō. j. ea. minor. & in simonia. 1. q. 1. erga. & sm quosdam in omnibus criminibus dispensat, vbi non prohibetur. ext. de sent. excom. nuper. & de pęn. dist 6 §. 1. in fi. & 81. dist presbyter & in pluribꝰ casibus inuenio episcopum posse dispensare, vt notaui 1. q. 7. §. nisi rigor. Petrus Hispanus contrariū dixit. nam cum in quibusdam certis casibus ei permittitur dispensare, ergo in alijs prohibetur. arg. 25. dist. qualis. & C. de procu. maritus. [a] Quis autem cū deposito possit dispensare, dixi 2. q. 5. ideo. Cum suspenso autem vel pęnitente etiā in hæresi bene dispensat epi. j. ea. presbyteros. lo. Istæ opiniones hodie terminantur per decr. Greg in extrauag. de temp ord quæsitum. vbi reprobatur opin. lo. & credo, q episcopus semper possit dispensare, nisi ei prohibeatur expresse à iure, vt 27. q. 2. lex diuinę. in fi. & ext de sent. excom. nuper. B.

a Mortaliter peccat, qui post baptismū peccauit si se promoueri permittit: vel si sic in suscepto remanet, quantumcumque egerit pœnitentiam: nisi cū eo fuerit dispēsatum.

Alij intelligunt regulas prout sonāt. Laur.

Episcopus in quibꝰ criminibus dispensat.

a Extra de transla. epi. c. 2. ver. nec q de cessione, &c. secundum Laur.

Episcopꝰ, an possit semp dispensare.

[S]I lapsis.] CASVS. Constantinus Mediolan. episcopus quæsiuit à Gregorio, an cuilibet lapso debeat licentia dari ad suum ordinem reuertendi? Et respondet, q non, triplici ratione, quia si hoc fieret, vigor ecclesiasticæ disciplinæ frangeretur: & quilibet propter spem reuersionis praua desideria concipere non formidaret: & præterea vindictā sibi inflictam putaret esse temporalem, & non perpetuam. Sequens cap patet.

a ¶ Si lapsis.] Hoc cap. loquitur de deposito, vt patet per fin.

b ¶ Spe.] quia facilitas veniæ, &c. vt 23. q. 4. est iniusta. & ext de vi. & hone. cler. vt clericorum.

c ¶ Supplicatio.] carnalis, sed spiritualis bñ. j. ea. clerico.

d ¶ Reuocare.] inf. 23. q. 4. est iniusta.

e ¶ Non statuta.] perpetuo. Qui enim deponitur, perpetuo deponitur, vt hic. [a] & 81. dist. si quis clericus. & C. de pęn. seruus. Arg contra 33. q. 4. non oportet. Ibi simpliciter ponitur, separētur: & tamen separantur ad tempus, non perpetuo, vt ext. de consti. ex litteris. in fi. Sed certe illa non sunt contraria: quia ibi nulla fuit depositio: & est hoc ideo statutum, ne leges ludibrio fiant, vt C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. fi. & est si. qd lex dicit, q damnatus de crimine, ad militiam non recipitur, vt ff. de re mili. qui cum vno §. adulteri.

Depositio est perpetua.

a Nō verbū statuere, sem perfectū significat. de pęn. dist. 1. §. hoc adr. sm Lau. ff. qd quisq iuris. l. 1.

f QVi semel.] ¶ Adipisci.] Hoc cap. intelligitur de rigore. 25. dist. primū. j ea. miror. vel in maioribus, vel de manifestis criminibus. ext de temp. ord. c. fi. sic non ob 81. dist presbyter. & 15. q. vlt. hi qui.

PResbyterum.] CASVS. Sacerdos quidā fuit lapsus in crimine, de quo postea in iudicio fuit sponte confessus, quare quæsiuit episcopus Fabianus, an posset in sacro ordine remanere, vel reuocari deberet? Et respondet Gregor. q non. Sed quia sponte confessus est, mitius est agendum cum ipso, s. vt nomen sacerdotis teneat, vel in minoribus ordinibus remaneat.

g ¶ Aut permanere.] Simile s. 24 dist. c. vlt. j. 15. q. vlt si quis presbyter. contra. Sol. in inferiori ministrauit, vt ibi: sed in superiori, vt hic.

h ¶ Mitius.] Arg q mitius agitur cum confesso, quam cum conuicto, [a] vt j. eo. de his vero. & 15. q. vlt. si quis presbyter. Si. 61. dist quia simpliciter. 1. q. 5. præsentium. Arg. contra 24. dist. c. vlt. Sed ibi timore probationum est confessus: hic sponte.

a Cōcor. tex. in l. 1. & ibi glo. & doct. C. quę appel. non reci.

i ¶ Facili.] idest, sponte, vt ext. de homic. lator.

Miror.]

Miror.] CASVS. Quidam episcopus volebat cū quodam sacerdote homicida dispensare: & persuadebat dño Papæ, vt ei post perpetratū homicidium concederet ministrare. Sed Io. Papa eum reprehendit, dicens hoc fieri non posse post quantamcumq; pœnitentiam: sed dispensationes. & 23. q. 2. nōll. in fine.

b ¶ Homicidium.] sponte, vt ext. de homicid. lator.

c ¶ Suadere.] plus enim est suadere, quam compellere. ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere. & plus punitur suasor, quem faciens. 86. dist. tanta. Ioan.

¶ Post perpetratum homicidium, sacerdotale officium ministrari non potest. C. IIII.

Iuo, p. 6. c. 114. & p. 10. c. 51. Pann. l. 3. c. 153.

Miror [a] minus doctam scientiam tuam sacerdotem putare post perpetratum homicidium [b] posse in sacerdotio ministrare; immo (quod est ineptius) nobis suadere [c] velle, vt ipsi tali præsumptioni præberemus assensum. Quis enim tam demens, tamq; peruersi sensus, tale quid æstimaret, vel post quantamcumq; pœnitentiam concedendum; cum omnino sit canonicæ disciplinæ contrarium? Debet ergo sacerdotio priuatus lacrymarum fonte flagitium tam immane diluere, vt talibus saltem remedijs curatus salutis possit inuenire suffragium.

Item Nicolaus Papa.

¶ Ad maiorem gradum clericus prouehi non potest, qui paganum occidit. C. V.

Iuo, p. 6. c. 110.

Clericum, qui paganum occiderit, [d] non oportet ad gradum maiorem prouehi, qui carere etiam debet acquisito: homicida enim est. Nam cum discreti sint milites sęculi à militibus ecclesiæ; non conuenit militibus ecclesiæ militare [e] sæculo, per quod, [f] ad effusionem sanguinis necesse sit peruenire.

Item Osbaldo chorepiscopo Quadrantino.

¶ Qui defendendo se paganum occiderit, sacerdotali careat officio. C. VI.

De his [g] clericis, pro quibus consuluisti, scilicet, qui se

Clerici.] CASVS. Clericus quidā occidit paganum: postea volebat ad ordines promoueri maiores. quæsiuit quidam episcopus, an posset? Et respondet Papa, q̄ nō: immo carere debet etiam acquisito. Nam milites ecclesiæ non debēt sęcularem militiā exercere, per quam necesse sit ad sanguinis effusionem peruenire.

d ¶ Occiderit.] sponte. B.

e ¶ Militare.] Per hoc patet, quod loquitur de illo, qui in bello fuit. hortari tamen pōt clericus aliquos ad defensionem suæ ecclesiæ. 23. q. 8. vt pridem. arg. ff. de his, qui not. infa. ob hæc verba. §. vlt.

f ¶ Per quod.] Arg. q̄ ratione vnius delicti imputātur omnia delicta, quæ sequuntur ex illo, vt 15. q. 1. si qs insaniens. 22. q. 4. inter. ff. qd met. cau. si mulier. Arg. cōtra extra de spon. veniens. ADDITIO. Et facit, quod not. j. ca. quantum. in glo. hic patet, ibi dicam. Sed Ber. contra loquitur in matrimonio, in quo licet quis sua culpa cadat in metum, non nocet, vt no. ext. quod met. cau. Abbas. Arch.

Imputantur multa propter vnum delictum.

sed diluat tam immane flagitium lacrymis, vt possit inuenire suffragium salutis.

a ¶ Miror.] Hic habes, q̄ episcopus non pōt dispensare [1] cum homicida: item nec cum simoniaco, vt 1. q. 1. erga nisi quandoq;, vt 1. q. 5. c. 1. & vlt. Ioan. De simoniaco est expressum ext. de elect. cap. pen. vbi dicitur, q̄ si aliquo ignorante sit cōmissa simonia, eps cum eo pōt dispensare, si in simplici beneficio sit cōmissa simonia: secus si in prælatura. si autē eo sciente sit facta: episcopus non potest dispensare cū eo. extra de simo. nobis. B. Itē nec cum deposito secundū quosdam, vt 2. q. 6. ideo. Item nec cū eo, qui excōicatus celebrat, vt 11. q. 3. si qs eps & 7. q. 1. si quis presbyter. licet sit arg. contra 2. q. 5. quāto. Sed illud de mandato Papæ. Item nec cū eo, qui accedit ad iudiciū sæculare, vt 11. q. 1. si quis eps. Item nec cū bigamo, vt ext. de biga. c. de bigamis. & 34. dist. lector lo. Nec dispensat hodie cum filijs presbyterorū, vt ext. de fil. presby c. pen. vbi scilicet ministrauit pater immediate. B. Dispensat aūt in plerisq; criminibus, vt notaui 1. q. 7. §. nisi rigor. & generaliter vbi non prohibetur eps dispensatio, semper dispensare potest, vt ext. de sent. excom. nuper. licet quidam dicant, q̄ in illis solis casibus dispensabit vbi à iure ei permittitur: quia cū in quibusdam criminibus ei cōceditur dispensatio, vt extra de iud. at si cleri ci. ergo in alijs ei prohibetur. arg. 25. dist. qualis & C. de proc. maritus. Et licet dispensatio sit ius, quod peti non potest: tamen quandoq; eps tenetur dispensare, vt inf. ead. vt constitueretur. in fine. & c. si quis diaconus. & c. domino sancto. & 1. q. 7. dispensationes. & 23. q. 2. nōll. in fine.

1 Scilicet in ordine: sed in beneficio sic. ext. de cle. ri. pug. c. du. Henricus. j. eo. presbyteros. & c. studeat. Dici potest, q̄ hoc c. miror. loquitur in homicida notorio siue manifesto, & voluntario. de hoc leg. & no. j. eo. de his vero. Arch.

De his.] CASVS. Quidam clerici defendendo se paganum occiderunt: quare quæsiuit Quadrantinus episcopus, an peracta pœnitentia possint ad pristinum gradum redire, vel ascēdere ad altiores? Et respondet, q̄ nō: quia Papa non dat eis licentiam aliquem hominem occidendi: & ideo melius est illis in gradu inferiori irreprehensibiliter famulari, quàm alta indebite appetendo in profundum inferni demergi.

g ¶ De his.] Circa illos, qui cōmittunt homicidiū, distingue sic: qa aut cōmittitur homicidiū ex necessitate, aut ex casu, aut ex voluntate. Si ex necessitate: aut illa necessitas est euitabilis, aut ineuitabilis. Si est euitabilis, ad superiores ordines non potest ascendere: sed in iam susceptis toleratur, [2] vt j. ea. de his clericis. Si fuit ineuitabilis necessitas, sine omni dispensatione potest ministrare in ordine iā habito: sed ad superiores habēdos petet dispensationem, vt extra de homici. suscepimus. & c. 2. Nec obst. extra eod. lator. vbi dicitur, q̄ ad superiores talis licite promouetur: quia hoc intelligo ex dispensatione. [3] Ioan. Sed certe quidquid dicat Ioan. de necessitate ineuitabili, capitulum videtur expresse dicere, q̄ talis necessitas in nullo obsit, vt j. ea. qa te quasi obnoxium. De hoc notaui in quæstionibus. B. Si vero casu committitur homicidium, aut dedit operam rei licitæ, aut non. Si dedit operam rei licitæ, ei non imputatur: sed pōt ministrare in suscepto, & ascendere ad su-

Homicidiū vtrum impediat promouēdos, & deijciat iam promotos.

2 Scilicet de misericordia vt no. ext. de homi. sicut. vbi plene de hoc.

3 Vel dic, q̄ ibi fuit casus fortuitus, vt no. j. ead. de his clericis. in gl. 1. in fi. Archid.

superiorem, vt ext. eo. c. vlt. & inf. ea. sæpe, & ext. eo. Ioannes. Sed si illicitæ rei operam dedit, tunc nec in suscepto potest ministrare, nec ad superiorem ascendere, vt j. ea. clerico & cap. si quis voluntate. Si vero voluntate occidit: numquam dispēsandum est cum eo, secundum quod loquitur cap. miror. H. tamen cum suo rigore dixit, quod in nullo casu pōt homicida promoueri: quia potius debet quilibet permittere se occidi, quam aliū occidere, vt 32. q. 5 ita ne. & dicit, quod hoc verbum, consulendi, ponitur pro verbo, præcipiendi. vt 18. q. 1. sic enim. Item secūdum H. etiā si crimen homicidij sit occultum: tñ post pœnitentiam nō potest exequi suū officiū. secus est secū in quolibet crimine alio, vt inf. ead. de his. nisi in simonia. Ioā. Ex hoc expresse dr ext. de temp. ordi. cap. vlt. & ita duo crimina tātum excipit: scilicet, simoniam, & homicidium. Argu. ext. de accusa. inquisitionis. B. Alij autē plerique dicunt, quod siue sit homicidium, siue aliud crimen, dummodo sit occultum, post pœnitentiam bene exequitur officiū suum sine omni dispensatione, licet nō possit promoueri. Sed in simonia post nullam pœnitentiam potest exequi officium suum. 1. q. 1. erga. Hodie autē obtinet opinio H. circa crimē occultum, vt ext. de accusa. inquisitionis. B.

Vt c. hi q. & c. si duo nisi forte grā de scandalū inde oriret: qa tunc indicitur ei purgatio. ext. eo. ex litteris 1. & no. ext. de homici. cum dilectus. in gl. qui tamē. &c. quę fuit glo. Vin.

a ¶ Defendēdo.] in cauté sine moderamine. cuilibet enim licitum est se defendere cū moderamine, vt 1. dist. 1. ius naturale. & ext. de appel. cap. significauit. C. vnde vi. l. 1.

¶ Si quis.] Iudex executor & assessor in causis criminalibus nō possunt promoueri. hoc nō est ratione peccati: quia non peccant ista faciendo, vt 23. q. 4. quæsitum. & q. 5 miles. sed propter irregularitatem, quam ex tali facto contraxerunt.

Ideo dicebat Bern. quod istud c. intelligebatur de illis, qui non peccauerūt.

¶ Aut

defendendo, a paganum occiderunt, si postea per pœnitentiam emendati possint ad gradum pristinum redire, aut ad altiorem conscendere; scito nos nullam occasionem dare, nec vllam tribuere eis licētiam quemlibet hominem quolibet modo occidendi. Verum si contigerit, vt clericus sacerdotalis ordinis saltem paganum occiderit, multū sibi consulit, si ab officio sacerdotali recesserit: satiusq; est illi in hac vita Domino sub inferiori habitu irreprehensibiliter famulari, quam alta indebite appetendo damnabiliter in profundum demergi.

Item ex concilio Agathensi, c. 50.

¶ Cadat ab officio episcopus, presbyter, aut diaconus capitale committens crimen. C. VII.

SI episcopus, presbyter, aut diaconus capitale crimen commiserit, aut chartam b falsauerit, aut falsum testimonium c dixerit; ab officij honore depositus in monasterium retrudatur; & ibi, quamdiu vixerit, laicam tantummodo communionem accipiat.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 16.

Apud Mar. Bra.

¶ Qui homicidij, facto, aut præcepto, aut consilio post baptismum conscius fuerit, clericus non ordinetur. C. VIII.

SI quis d viduam, aut ab alio dimissam † duxerit, non admittatur ad clericatum. Quod si irrepserit, deijciatur. Similiter, si homicidij aut facto, e aut præcepto, f aut consilio, g aut defensione a. h post baptismum i conscius fuerit, & per aliquam subreptionem ad clericatum venerit; deijciatur, & in fine vitæ suæ † laicam communionem tantummodo recipiat.

Ans. l. 7. c. 11. Ex can. 18. Apost.

† al. relictam

† al. sua communionem recipiat

a ¶ Defensione.] *In codice Lucensi regio, (in quo sunt etiam hæc capitula à Martino Bracarensi episcopo collecta) & apud Anselmum, & in editione conciliorum tribus tomis, in margine legitur,* assensione: *cui lectioni conuenit quod legitur in concilio Triburiensi, cap. 11. circa finem.*

Item Gregor. Ianuario episcopo Calaritano, lib. 3. epist. 26.

Consiliū facit vt qs puniatur.

Homicida ante baptismū, an promoueri possit.

Quæstio venialis est: de qua habuisti 21. dis. i prin. & ibi de hoc. & 51. dist. in summa. & 26. dist. in de. de mde. Archid.

S I episcopus.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Agathen. quam pœnam debet pati episcopus, presbyter, vel diaconus, qui capitale crimen commiserit, vel chartam falsauerit, vel falsum testimonium dixerit? Et respondet, quod deponi debet, & detrudi in monasterium ad agendam pœnitentiam: vbi donec viuit, non nisi laicam tantummodo communionem accipiat.

b ¶ Aut chartam.] Dic, vt s. 19 dist. in memoriam.

c ¶ Testimonium.] j. 5. q. 6. presbyteri.

S I quis viduam.] CASVS. Statutum fuit in concilio Martini Papæ, quod si quis duxerit in vxorē viduam vel relictam: aut homicidium commiserit facto, pcepto, consilio, vel defensione, post baptisma promoueri non potest. & si irrepserit, deponatur & eijciatur: & in fine suæ vitæ communionem accipiat.

e ¶ Aut facto.] vt miles.

f ¶ Aut præcepto.] vt iudex.

g ¶ Aut consilio.] vt assessor & ita ex consilio punitur aliquis. contra illud. ff. man. l. 2. in fi. & l. denique. Sed numquid addi debet de voluntate? argum. quod sic. 1. q. 4. quia præsulatus. in fi. quod non concedo, licet ante quam fiat, vellet illud factum esse; vel post factum gratum habeat.

h ¶ Defensione.] euitabili. B.

i ¶ Post baptismum.] Ergo si ante baptismum, potest. Bazianus dixit: si ante baptismum occidit non peccando vt iudex, non potest promoueri: quia non tollitur irregularitas: sed si occidit peccando, tollitur totum. Io. Et sic melioris conditionis est peccans, quam non peccans. De hoc quid iuris sit, notaui in quæstionibus. & 56. dist. in glo. videtur. B.

PEruenit.] CASVS. Episcopus Caralitanus restituebat clericos lapsos in crimen fornicationis ante pœnitentiã, vel post, prohibet Greg. dicens, q. tales carere debent sacris ordinibus & ad altaris ministerium numquam accedere. a ¶ Fue-

¶ De sacris ordinibus lapsi reparari non possunt. C. IX.

Poly. l. 4. ti. 39. Ans. l. 8. c. 20. Iuo, p. 6. c. 78. Pann. l. 3. c. 133

PEruenit ad nos, quosdam de sacris ordinibus lapsos, vel post pœnitentiam, vel ante, ad ministerij sui officium reuocari; Quod omnino prohibemus, & in hac re sacratissimi quoque canones contradicunt. Qui igitur post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit; a sacro ordine ita careat, vt ad altaris ministerium vlterius non accedat.

Idem Venantio Lunensi episcopo, li. 4. epist. 5. seu c. 49.

¶ De eodem. C. X.

Poly. ibidem. Ans. l. 8. c. 21. Iuo, p. 6. c. 83.

ACcedens ad Gorgonam insulã fraternitas vestra discutiat id, quod ad nos de Saturnino presbytero [b] [a] perlatum est. Peruenit namque ad nos, quia postquam pro crimine lapsus sui, à sacerdotij ordine est deiectus, ad explendum ministerium sacerdotij præsumpsit accedere, & omnipotenti Deo hostias immolare. Quod si ita factum fraternitas vestra repererit; eum sacri corporis & sanguinis Dominici participatione priuatũ in pœnitentiam redigat; ita vt vsque ad diem obitus sui in eadem excommunicatione permaneat, & viaticum tantummodo exitus sui tempore percipiat. Sin autem eum fraternitas tua talem pœnitentiam agere cognouerit, vt ei iuste ad recipiendam inter laicos communionem, & ante exitum debeat misereri; hoc in tuæ [c] fraternitatis ponimus potestate: *& infra.*

Eodē li. 4. epist. 16. seu c. 60. Pann. l. 3. c. 132.

¶ Præterea ad fraternitatis tuæ consulta respondentes statuimus, diaconum, & abbatem [d] de portu Veneris, [e] quē indicas cecidisse, [f] ad sacrum ordinem non debere, vel posse vllo modo reuocari. Quem quidem sacro ordine priuatum in pœnitentiam deputare te conuenit; cuius si postea actus, conuersatioque meruerit, priorem [g] inter alios monachos, vbi tu tamen decreueris, standi locum obtineat. [h] Subdiaconi quoque, quos similis culpa cõstringit, ab officio suo irreuocabiliter depositi, inter laicos communionem accipiant. In portu autem Veneris, loco lapsi diaconi, aliũ, qui hoc officium implere debeat, ordinabis. Saturninum verò presbyterũ, vt numq̃ ad sacri ordinis ministeriũ præsumat accedere, scriptis cauere decreuimus: sed eũ in insula Gorgona, atque Capraria solicitudinē [i]

a ¶ Fuerit.] de quo fuerit conuictus vel confessus. & hoc verum est nisi eps cum eo dispensasset, vt extra de iud. at si clerici. Sed nonne canonista prohibet epo dispensare in hoc casu? non: sed redarguitur indiscreta dispensatio, vt dixi extra de præb. de multa.

ACcedens.] CASVS. Hoc ca. loquitur de quodam presbytero Saturnino, & de quodam diacono abbate, & de quibusdam subdiaconis. presbyter Saturninus propter suum delictum depositus fuit: & tñ post depositionē Missas celebrauit. Diaconus verò abbas & subdiaconi mortaliter peccauerunt, crimen fornicationis cõmittendo. Vnde Lunen. eps quæsiuit, quã pœnam isti pati deberent. Et respondet Gregor. q. Saturninus presbyter careat cõmunione corporis & sanguinis Christi donec vixerit. In fine tñ viaticum accipiat: nisi antea episcopo visum fuerit ei esse miserēdum. & in scriptis caueat, vt de cętero Missam non cantet: & gerat curam monasteriorum in insula Gorgonia & Capraria sine præiudicio alicuius. Diaconus verò abbas semper ab ordine sacro depositus erit: qui tñ poterit inter alios monachos priorem locum obtinere, si eius conuersatio meruerit: sed ordinem non obtinebit, in cuius loco debebit alius ordinari. Subdiaconus verò irreuocabiliter deponetur: laicam tamen communionem accipiat.

b ¶ Presbytero.] Ergo clericus degradatus non retinet ordinem. arg. 64. dist. ex antiquis. & 11. q. 3. episcopus. & 15. q. vlt. si quis presbyter. & 23. q. vlt. clerici. & idē videtur per hoc quod dicitur infra inter laicos communionem. Sed tamē dico, q. characterem semper retinet, per id quod habes 1. q. 1. quod quidam. & 32. q. 7. licitè. arg. 81. dist. dictum. Vnde qui percutit ipsum, incidit in canonem: saltem in memoriam pristinæ dignitatis, vt ff. de decurio. l. vlt. & ff. d quęst. vnius. §. seruus. & de consec. dist. 4. ostenditur. lo. qđ nō credo cũ careat omni priuilegio clericali: [1] nec credo q. conficiat: [2] quia omnem potestatem amisit. B.

c ¶ In tuæ.] Ergo eps potest remittere pœnitentiam iniũctam à Papa. sic 33. q. 2. latorem.

ADDITIO. Vel de hoc vt ibi. argu. 3 15. dist. c. 2. in fi. ibi videas. De hoc etiã no 26 q. 7. tépora.

d ¶ Abbatem.] Ergo abbas pôt esse diaconus: quia abbas potius est nomen officij, quàm dignitatis. 18 q. 2. c. 1. immo in minoribus ordinibus constitutus potest esse [3] abbas. extra de æta & qual. tuam.

e ¶ Veneris.] existentem.

f ¶ Cecidisse.] per crimen.

g ¶ Priorem.] idest, vt sit monachus, vt prius fuit: non tamen erit abbas.

h ¶ Obtineat.] non ordinem, vel dignitatem.

i ¶ Solicitudinem.] Vt sit procurator loci, licet sit infamis: quia infames non excluduntur à ciuilibus muneribus.

Degradatũ pcutiens incurrit excōicationem.

1 Adde quæ not. in addi. ç 2. de pę. li. 6. & c. dũs in glo. in ver. sacrilegium. j. 91. dist.

2 Nęc fuit opi. Ray. cũ. rec. Gof. & B. extra de cle. exc. mi. c. 2.

Abbas quem ordinem dēt habere.

3 Verum est dispēsatiuè: & sic loquit̃ decre. tuam. ibi, ex tua. &c.

a Scilicet q. canones contradicunt in hac re, &c.

tibus, sed honorib. Arg. C. de his, qui non imple. sti. sa cra soluti sunt l. 1. lib. 10. & extra de eta & qual. mā. & sic procurator monasterij pōt esse infamis: sed non pro curator epi. 5. q. 3. quia eps. quia nō requiritur summa in eis perfectio integritatis, vt 16. q. 1. legi. vt j. ea. considerandum. vnde non fuit penitus immunis, vt extra de homi. c. sicut. §. illi quoq;. tñ hoc exēplū non competit, quia istud fuit ante baptismum.
f ¶ Augustinus.] qui fuit Manichæus ɔ; sed ante baptismum: & ideo non competit exemplum, &c. Ponde-

de monasterijs gerere, & in eo, in quo est statu, sine cuiusquam aduersitate manere permittimus.

a ¶ Presbytero.] *In vetusto codice epistolarum B. Gregorij, & aliquot antiquis exemplaribus Gratiani legitur,* ex presbytero, *itemq; inferius in hoc eodem capite:* Saturninum verò ex presbyterum: *sine vt in impressis B. Gregorij,* ex presbytero. *Depositos enim presbyteros, expresbyteros, & eos, qui monasteria deseruerant; exmonachos appellabant, sicut illi qui consulatum, aut quæsturam gesserant, exconsules, aut exquæstores vocari soliti fuerant.*

Idem Mariniano episcopo Rauennati, lib. 6. epist. 39. seu c. 203.

¶ Loco lapsi alius ordinandus est. C. XI.

POstquam quemquam criminaliter abscedentem, † in locum, de quo lapsus est, nulla permittit ratio reuocari: & vltra tres menses ᵃ ecclesiam vacare pontifice statuta sacrorum canonum non permittūt; ne cadente pastore dominicum gregem antiquus (quod absit) hostis insidiando dilaniet: fraternitas vestra deprecationi eorum consentire, & in loco lapsi debet episcopum ordinare.

Item Martinus Papa I. in epist. ad Amandum.

¶ Qui post ordinationem suam in lapsum ceciderit, sacra mysteria non debet tractare. C. XII.

SI post ordinationem suam quispiam in lapsum ceciderit, & præuaricationis peccato fuerit † deprehensus ob noxius, omnimodo prohibendum est, eum manibus lutulentis, atque pollutis mysteria nostræ salutis tractare.

2 *Econtra* ᵇ *exemplis, et auctoritatibus probatur, post actā pœnitentiam proprios gradus licite posse administrare, & ad maiores conscendere. Maria enim soror Aaron postquā lepra percussa est, quia in Moysem murmurauerat, acta pœnitentia à peccato mundata, & sanata est, & pristinam gratiam prophetandi recepit. Aaron* ᶜ *autem post conflatum vitulum, etiam in summum sacerdotem consecratus est. Dauid* ᵈ *post adulterium, & homicidium spiritum prophetiæ recepit, & in proprio gradu permansit. Achab quoq; post mortem Nabuthæ viri sanctissimi per pœnitentiam humiliatus in regia sede remansit. Et vt prætereamus multa exempla veteris testamenti, Petrus negauit Christum, & tamen postea princeps Apostolorum factus est; Paulus Stephanum lapidauit,* ᵉ *& tamen à Deo in Apostolum electus est. Multi quoque ab hæresi ad vnitatem catholicæ fidei reuertentes in suis ordinibus sunt recepti; alij verò ad episcopalē etiam gradum sunt promoti, vt pote Augustinus,* ᶠ *& alij complures.*

¶ De eodem. PALEA. C. XIII.

IOannes Chrysostomus à duab. synodis orthodoxorum

Ista opi. cōiter tenet p gl. & Doct. in c. cū deputati. de iudi. & c imperatorū. de iur. calū. Spec. in ti. de pcu. §. 1. ver. item q est infamis. & Alexā. de Imo. in l. reū criminis. in fine. C. de procu.

Infamis pōt esse procurator.

Electio an fieri debeat intra tres mēses.

a De hoc 61. dist. Ouus. & c. bene nouit. ibi de hoc.

POstquam] CASVS. Eps quidā depositus fuit: canonici volebāt aliū eligere. Archiepiscopus vel primas distulerat eum restituere nolens: qd dicit Greg de iure fieri nō posse: & cum ecclesia vltra tres menses vacare nō debeat, præcipit Grego. archiepiscopo, vt deprecationi canonicorum consentiat, & loco depositi alium ordinet.

a ¶ Tres mēses.] tres dant ad electionem à die mortis: & alij tres menses ad consecrationem petendam. j. 100. dist. quoniam. & 63. dist. obeuntibus. & extra de elect. ne pro defectu. nisi per necessitatem prorogetur: vt 28. dist. de Syracusanæ.

ECONTRA. Hęc est secūda pars huius distinctio. in qua magister probat contrariū eius, quod supra probatum est: scilicet, q post lapsum possunt reparari: pbat inquā per exempla, & per nouem auctoritates. Io. de Fan.

CASVS. Supra pbatum est, quòd lapsi post pœnitentiam nō sunt restituendi. Modo Grat probat contra, s. q possunt restitui, & ad altiora conscendere: & probat octo exemplis; s. Mariæ & Aaron, Dauid, Achab, Petri & Pauli, Augustini, & aliorū, quorum nomina in sequenti palea ponuntur: qui omnes post peccatum sunt restituti.

b ¶ Econtra.] Maria, &c. de hoc dī 2. q. 7. §. item obijcitur.

c ¶ Aaron.] Hęc historia habetur 45. dist. disciplina.

d ¶ Dauid.] hęc historia dicitur 2. q. 7. §. item cum Balaam.

e ¶ Lapidauit.] id est, lapidantibus consentit, custodiēdo vestes

---

Ans. l. 8. c. 25.

dist. 75. quoniā.

† al. deprehendatur] orig.

33. q. 2. hoc ipsum. Num. 12.

Exo. 32.

2. Reg. 11. & 12.

† al. pristino.

3. Reg. 21.

Matth. 26. Ioan. 21. Act. 7. & 9.

Burc. l. 1. c. 233. Iuo in prologo. Pann. in prolog. c. 32.

g Arg. cōtra. 22. q. 6. vide vbi de hoc.

† al. cadenti.

al. indicatus

episcoporum fuit diiudicatus,† sed iterum fuit restitutus. Marcellus episcopus Ancyræ Galatiæ depositus fuit: sed postmodum proprium recepit episcopatū. Asclepius diiudicatus à synodo, ecclesiā suam postea recepit. Lucius episcopus Adrianopolites damnatus à Papa Iulio recepit ecclesiam sui episcopatus. Cyrillus episcopus Hierosolymitanus depositus fuit, postea reconciliatus est ecclesiæ suæ. Simili modo Polychronium eiusdem ecclesiæ Hierosolymitanę pontificem Sixtus Papa damnauit, & iterum ipse eum reconciliauit. Innocentius Papa Photinū episcopum damnauit, sed postea eum in proprium locum restituit ecclesię suę. Misenum [a] episcopum à Felice Papa damnatum Gelasius Papa successor illius reconciliauit, † & ecclesiæ suę restituit. Leontius, dum esset presbyter, depositus fuit, sed postea in Antiochia patriarcha extitit. Gregorius vero quartus Papa Theodosium, quem Eugenius eius antecessor presbyterij honore priuauerat, sanctæ ecclesiæ Signinæ consecrauit episcopum. Ibas namque episcopus diiudicatus fuit: sed sancta synodus canonica suam illi restituit ecclesiam. Rothadum vero episcopum sanctæ Suessionensis ecclesię à synodo, cui Carolus interfuit, condemnatum, & Sophronium † Placentinum episcopum merito reprobatum, Nicolaus Papa ambos reconciliauit.

Sixtus Papa iij.

35. q. 9. c. Gregorius.

† al. & communicauit

† al. Suffrenum] vel Suffredum, vt j. 6. q. 3. denique Suffredus.

¶ *Caput hoc à vetustioribus codicibus abest: in vulgatis inscribebatur:* Item ex epistola Cyrilli ad Ioannem Antiochenum. *quæ inscriptio sublata est, quoniam quæ in hoc capite tractantur, ex varijs historijs sunt collecta, & aliqua longe post Cyrillum & Hierosolymitanum, & Alexandrinum contigerunt. Neque apud Burchardum, & Iuonem vlla talis inscriptio est, sed tantum in Pannormia.*

[a] ¶ Misenum.] *Antea legebatur,* Nicænum. *Emendatum est ex Burchardo, Iuone, &c. Gregorius infra 35. q. 9. Atque in Pontificali Romano manuscripto in vita Nicolai primi hæc leguntur:* Sicut beatus Papa Felix, Vitalem, & Misenum episcopos, qui in Petro Alexandrino hęretica fæce coinquinato coacti consenserant, sacerdotali gradu, ecclesiastica immo communione priuauit.

Præterea Calixtus Papa I. de huiusmodi scribit ita, epist. 2. ad episcopos Galliarum.

¶ Clerici post lapsum in suis ordinibus reparari possunt. C. XIIII.

POnderet [a] vnusquisq; sermones suos, & quod sibi loqui non vult, alteri non loquatur. Vnde bene sacra ait scriptura: [Quod tibi [b] non vis fieri, alteri ne facias.] Nos enim tempore [c] indigemus, vt aliquid maturius agamus. Nec præcipitemus consilia, & opera nostra, neque ordinem corrumpamus. ¶ Sed si aliquis lapsus quocumque modo fuerit, portemus † eum, & fraterno corripiamus affectu: sicut ait B. Apostolus: [d] [Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spiritales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis; considerans teipsum, ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate; & sic adimplebitis legem Christi.] ¶ Porro sanctus Dauid [e] de criminibus mortiferis egit pœnitentiam, & tamen in honore permansit. ¶ Beatus quoque Petrus amarissimas lacrymas fudit, quando Dominum negasse pœnituit: sed tamen Apostolus per-

Tob 4.

Burc l. 19. c. 42. Iuo. p. 6. c. 48.

† non perdamus eū, sed fra.] vel. Gal. 6.

PONderet.] C A. In hoc ca. ostendit Calixtus Papa, q clerici post lapsum peracta pęnitentia possunt in pristinum statum restitui. Et hoc ꝓbat auctoritatibus & exēplis xj. Prima est in princ pio capituli. Secūda ꝓbatio incipit ibi, [Sed si aliquis lapsus.] & ad hoc inducit auctoritatē Apostoli: Si præoccupatus, &c. Tertia ibi, [Porro sanctus Dauid.] Quarta ibi, [Beatus quoque.] Quinta ibi, [Peccator.] Sexta ibi, [Errāt itaque] Septima ibi, [Nūquid q dormit.] Octaua ibi, [Redde mihi.] Nona ibi, [Vade, & amplius noli peccare.] Decima ibi, [Nō ergo.] Vndecima ibi, [Sententiā.]

[a] ¶ Ponderet.] Grauis erit qlibet in verbis, vt 4. q. 3 §. item in criminalibus, ver. in testibus & qui cito fatetur, ad pœnitentiam properat, vt dicit Seneca. & pōt qs in proprio facto petere inducias ad respondendum, vt ff de interro. act. qui interrogatꝰ, an hæres sit: nam testis repētinus, &c. 5. q. 5. §. sed aliud.

[b] ¶ Qđ tibi.] i Tobia.

[c] ¶ Tempore.] Nā ratio tēporis mutat cōstitutionē, vt 34. dist. fraternitatis.

[d] ¶ Apostolus.] ad Galatas.

[e] ¶ Dauid.] Hoc exēplum non competit, nā nihilominus fuit dictum ei: Non ædificabis mihi domū: qa vir sanguinū es. j. de cōsec dist. 1. c. 1. & 1. q. 7. si quis omnem. ¶ Mini-

Dauid prohibitus est ædificare.

a ¶ Ministrare.] dispensatiue, si crimen est manifestum: vel ipso iure, si crimen est occultum. ext. de temp. ord. c. vlt.
b ¶ Qui dormit.] in peccato.
c ¶ Non adijciet.] idest, non conabitur bene operando.
d ¶ Vt resurgat.] per pœnitentiam.
e ¶ Docuit.] idest, doctorũ se promisit: & sic eo ipso q̃ se promittit se velle docere, Deo obligatur, sic 21. dist. in nouo, vbi similiter arguit Anacletus ex illa auctoritate: Dabo tibi claues, i. do in corpore mortali: & sic futurũ ponit pro pñenti, vt de cõse d. st 2. l Chõ ff. de ver. sig. verbũ erit. Similis 23. q. 5 § hic notandũ. ibi, da &c.
f ¶ Misericordia.] Si enim in aliquo redarguẽdi sumus, melius est misericordiæ reddere rationem, quam crudelitatis. 35. q. 9. veniã. & ∫. 26. q. 7. alligãt. & 11. q. 3. nemo. ∫. 86 dist non satis. ∫. 1. q. 7. exigunt. ∫. dist. 50. sana quippe.

Docere se velle promittẽs, Deo obligatur.

Excedendũ est potius circa misericordiam, quam circa crudelitatem.

ET purgabit filios.] CASVS. Probat Hier. post perfectam pœnitentiam sacerdotes posse Deo placere, & sacrificare sibi sicut ante peccatũ faciebant. Et hoc pbat auctoritate Malachiæ dicentis, sacerdotes vere test. purgãdos esse & colãdos, vt puri remaneant, sicut aurũ & argẽtum, vt Deo digne offerãt. Ita & alij, vt dicit Gregor. cũ emendati fuerint poterunt offerre, & placebit Deo sacrificiũ eorũ, sicut dies sæculi, & anni antiqui Dño placuerũt i. sicut ante peccatum Domino placuerunt, ita & post peccatum emendati placent, & placere debent.
g ¶ Et purgabit.] verba Malachię sunt. Ecce veniet Dominus exercituũ, & quis poterit cogitare diẽ aduentus eius, & quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis cõflans, & quasi herba fullonum, & sedebit conflans, & emundans quasi aurũ, & argentũ, & purgabit filios Leui, & colabit eos quasi aurũ, & argentũ, & erũt offerẽtes Dño iusta sacrificia, & placebit Domino sacrificium Iuda & Hierusalem sicut dies sæculi, & anni antiqui.
h ¶ Tẽpus enim, &c.] verba Petri in epistola canonica. ADDITIO. Primæ Petr. 4. c.
i ¶ A domo.] idest, sacerdotibus. Omnia enim* mala à sacerdotibus processerunt. 24. q. 3. transferunt.
k ¶ Et alibi.] in Ezechiele cap. 9.

* Vide glo. in capite isto allegato.

mansit. Et Dominus per Prophetam peccantibus pollicetur, dicens: [Peccator in quacumque die conuersus ingemuerit, omniũ iniquitatum illius nõ recordabor amplius.] Errant enim, qui putant Domini sacerdotes post lapsum, si condignam egerint pęnitẽtiam, Domino ministrare [a] non posse, & suis honoribus frui, si bonam deinceps vitam duxerint, & suum sacerdotium cõdigne custodierint. Et ipsi, qui hoc putant, non solum errant, sed etiam contra † traditas ecclesiæ claues disputare, & agere videntur: de quibus dictum est: [Quæcumq; solueritis in terra, erunt soluta & in cęlo.] Alioquin hæc sententia aut Domini non est, aut vera est. ¶ Nos vero indubitanter tam Domini sacerdotes, quam reliquos fideles post dignam satisfactionem posse redire ad honores credimus; testante Domino per Prophetam: [Numquid [a] qui dormit, [b] non adijciet [c] vt resurgat? [d]] Et propheta Dauid pœnitentiam agens dixit: [Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me.] Ipse namq; post pęnitentiã, & alios docuit, [e] & sacrificium Deo obtulit, dans exemplũ doctoribus sanctæ ecclesiæ, si lapsi fuerint, & condignam pœnitentiam Deo gesserint, vtrumq; facere posse. Docuit enim quãdo dixit: [Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur.] Et sacrificium Deo pro se obtulit, dum dicebat: [Sacrificium Deo spiritus contribulatus.] Videns enim Propheta scelera sua mundata per pęnitentiam, non dubitauit prædicando, & Domino libando curare aliena. *& infra.* ¶ Mundatur ergo homo à peccato, & resurgit gratia Dei lapsus, & in pristino manet officio iuxta prædictas auctoritates. Videat, ne amplius peccet, vt sententia Euangelij maneat in eo: [Vade, & amplius noli peccare.] Vnde ait Apostolus: [Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentijs eius.] *& infra.* ¶ Sententiam, fratres, quę misericordiam [f] vetat, non solum tenere, sed & audire refugite; quia potior est misericordia omnibus holocaustomatibus, & sacrificijs.

Ezech. 18.
Poly. l. 4. tit. 38. Pann. l. 3. c. 148.
al. traditas ecclesiæ claues despicere videtur] inf. ex August. c. vt constitueretur.
Matth. 18.
Greg. l. 7. epist. 53.
Psal. 40.
Psal. 50.
Ioan. 8.
Rom. 6.

a ¶ Numquid.] *In epistola Calixti, & apud collectores indicatos legitur:* numquid, qui cadit, non adijciet, vt resurgat? & qui auersus est, non reuertetur? *& alibi:* nolo, inquit Dominus, mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. *Quæ duæ sententiæ habentur Hiere. 8. & Ezech. 33. Sed ob glossam nihil est mutatum.*

Item Hieronymus ad c. 3. Malachiæ.

¶ In pristinum gradum post pęnitentiam reuocari possunt sacerdotes. C. XV.

ET purgabit [g] filios Leui: tempus [h] est enim vt iudiciũ incipiat à domo [i] Dei.] & alibi [k] scribitur: [A san-

Malach. 3.
1. Pet. 4.

b ¶ Omnem.] arg. quod de vno dr, de omnibus intelligitur, vt 61. dist. miramur. & 24. q. 1. quodcumque.
b ¶ Antiqui.] idest, patres sancti.
c ¶ In principio.] idest, ante peccatum. arg. j. proxi. c.
d ¶ Sic post peccatum.] immo plus. j. ea. c. fidelior.

Ezech. 9.

ctis meis incipite.] In filijs autem Leui omnem [a] sacerdotalem intellige dignitatem. Si autem sacerdotes purgandi sunt, & colandi, vt purum aurũ remaneat, & argentũ, q̃d de cęteris est dicendum? Qui cum emundati fuerint, & colati: tunc offerent Domino iusta sacrificia, & placebit sacrificium eorum, quod offerunt pro Iuda, & Hierusalem, hoc est pro ijs, qui Dominum confitentur, & pacem eius mente conspiciunt: [sicut dies sæculi, & sicut anni antiqui; [b]] vt quomodo in principio [c] placuerunt Deo, sic post peccatum, [d] & pęnitentiam placere incipiant, cum omni fuerint peccatorum sorde purgati.

Item Gregorius Secundino, lib. 7. epist. 53.

¶ Lapsi reparari possunt. C. XVI.

Rab. in pęn. c. j. Burc. l. 19. c. 43. Iuo. p. 6. c. 85. Pann. l. 3. c. 147

QVia sanctitas tua hoc à nobis requisiuit, vt sibi de sacerdotali officio post lapsum resurgẽdi auctoritates scriberemus; dum se dicit de hoc canones diuersos legisse, & diuersas sententias inuenisse, aliàs resurgendi, aliàs nequaquam posse: Ideo α nos generales synodos à Nicæna incipiẽtes, hãc cũ reliquis quattuor [e] veneramur: quia ipsam sequentes cęterę in cũctis canonicis sententijs vnanimiter concordant. Nos verò præcedentes patres sequi debemus, qui auctore Deo à sacra doctrina illorum non discordamus. A capite [f] itaq; incipientes vsq; ad quartum [g] altaris ministrum, hanc formam seruandam cognoscimus, vt sicut minorem maior præcedit in honore; ita & [h] † in crimine: & quem maior sequitur culpa, maiore plectatur vindicta; & sic postea † pęnitentia credatur esse fructuosa. ¶ Quid enim prodest triticum [i] seminare, & fructum [k] illius non colligere? aut domum construere, & non illic habitare? Post dignam igitur satisfactionem credimus posse rediri ad honorem. *& infra.* ¶ Ad fontem misericordię recurrentes Euangelij proferamus sentẽtiam. [Gaudeo, [l] inquit, super vno peccatore pœnitentiam agente, magis quàm super nonagintanouem iustis, qui non indigent pœnitentia.] Et ouem perditam, nonagintanouem [m] non errantibus relictis in deserto, [n] † humero pij pastoris ad ouile reportatam Dominus ipse testatur. Si ouis perdita errãs post inuentionem ad ouile humero reportatur: cur post pęnitentiam ad ecclesiæ ministerium lapsus non reuocetur? Sicut β in Apocalypsi dicitur de ministro ecclesiæ: [Memento vnde excideris, & age pęnitentiam, & prima [o] opera fac.] Quid enim est grauius, aut carnale delictum admittere, sine quo pauci [p] inueniuntur: aut Dei filium iureiurando negare? In quo tamen hunc ipsum beatum Petrũ apostolorum principem, ad cuius sacrum corpus indigni sedemus, lapsum esse cognoscimus. Sed post negationem pœnitentia secuta est, & post pœnitentiam misericordia data est: quia postea ab Apostolatu eum non expulit, qui ante quidem ipsum se negare prædixit.

† *al. & crimine.*

† *al. vindicta, quę post pœnitentiam*

Luc. 15.

† *in deserto*] abest ab ouil.

QVia sanctitas tua.] CASVS. Secundinus inueniebat contrarias auctoritates de reparatione lapsorum, quare supplicauit Grego. vt solueret ei has contrarietates: & scriberet sibi de clericis lapsis, vtrum possint per pœnitentiã reparari. Greg. verò ei satisfaciens ostendit lapsos per dicta pœnitentia, posse in statũ pristinum reduci, sequens concilia & antiquos patres. & hoc probat exemplis & rationibus sex. Prima ratio est ibi, [Quid enim.] Secundum exẽplũ vel ratio est ibi, [Aut domum.] Tertia ibi, [Gaudeo.] Quarta ibi, [Et ouẽ.] Quinta ibi, [Sicut in Apocalypsi] Sexta ibi, [Quid enim grauius.]
e ¶ Quattuor.] scilicet Constãtinopolitana, Ephesina, Chalcedonensis, & Ancyrana, de qua habes j. ea. domino. 1
f ¶ A capite.] id est, episcopo.
g ¶ Vsq; ad quartũ.] id est, subdiaconatũ.
h ¶ Ita & in crimine.] j. 24. q. 1. non afferamus.
i ¶ Triticum.] idest, pœnitentiam.
k ¶ Et fructũ.] idest, restitutionem.
l ¶ Gaudeo.] ideo dicit, gaudeo; quia post pœnitentiam fortior resurgit homo, vt j. ea. fidelior. 2
m ¶ Nonagintanouẽ.] Per hũc numerũ designantur nouẽ ordines Angelorum, de quib. habes j. de pœ. dist. 2. principium.
n ¶ In deserto.] id est, in cęlo: quod diabolus per casum deseruit.
o ¶ Et prima.] arg. quod restituti possunt accusare & testificari. arg. j. ead. ferrum. & c. domino sancto.
p ¶ Pauci.] difficile enim est cõtinere, vt 28. dist. de his. & 33. q. 5. qui sitit. nec tamen ideo minus delictum est, vt 2. q. 1. multi in fi. & 32. q. 7. flagitia. & licet istud sit naturale, non tamen excusat, vt ff. ad leg. Aquil. l. si seruus. §. fornicas. ue.

1 De istis hĩ. 15. dist. c. 1.

2 Secũdum hunc intellectũ istud, magis, q̃d est in textu tenet cõparatiuè, & legitur de veris iustis, & loquitur quadã similitudine vulgari. Arch.

¶ Ideo nos.] *In duabus editionibus epistolarum B. Gregorij legitur*, ideo generalissima, quæ à Nicæno concilio incipiunt cũ reliquis quattuor inuenimus concordantia. Nam & nos præcedentes, &c. *In vno manuscripto codice est*, generalissimè: *reliqua eodem modo. Apud Burchardum, Iuonem, Panormiam.* Nam nos generaliter; *cæteroqui parum à Gratiano discordant.*

¶ Sicut.] *Hæc vsque ad vers.* Quid enim. *in aliquot codicibus epistolarum excusis, & duabus manuscriptis, Burchardo, Iuone, & Rabano non habentur.*

Idem super Ezechielem, hom. 9 ad c. 2.

¶ Post acerrimam pœnitentiam lapsi reparantur. C. XVII.

QVid est hoc, quod prophetæ [a] iacenti dicitur: [Sta supra pedes tuos, & loquar tecum.] Qui enim iacenti loquebatur, cur non se, nisi stãti promittit esse locuturum? Sed sciendum, quia alia sunt, quæ iacentes; alia, quę stantes audire debeamus. Iacenti enim dicitur, vt surgat: stanti autem præcipitur, vt ad prædicationem proficisci debeat. Adhuc enim nobis in infirmitatis confusione iacentibus præberi non debet auctoritas prædicationis. Sed cũ iam in bono opere surgimus, cum iam recti stare cœperimus, dignum est, vt ad lucrandos alios in prædicationem mitti debeamus. Stans [b] ergo propheta visionem spiritalem vidit, & cecidit: cadens verò iam monitionis verbum suscepit, vt surgeret; surgens autem præceptum audiuit, vt prędicaret: Nam qui adhuc ex superbiæ vertice stamus cum iam de æternitatis timore [c] aliquid sentire cœperimus, dignum est, vt ad pœnitentiam cadamus. Et cum infirmitatem nostram subtiliter cognoscentes, humiliter iacemus, per diuini verbi consolationem surgere ad fortiora opera iubemur. Ezech. 2.

Idem lib. 18. moralium, c. 16. ad c. 28. Iob.

¶ De eodem. C. XVIII.

FErrum [d] de terra tollitur, cum fortis propugnator ecclesiæ à terrena, quam prius tenuit, actione separatur. Non ergo in eo debet despici, quod fuit: quia iam incipit [e] esse, quod non fuit. [f] †

Item Hieronymus ad c. 3. Michea.

Quid est.] CASVS. Probat Gre. in hoc c. q. prælati post lapsum peracta pęnitẽtia, ex officio suo pdicare possunt: & hoc probat exemplo Ezechielis prophetę, q cũ staret & videret similitudinẽ quattuor animalium, & quattuor rotarum, cecidit in faciem suã, & Dñs dixit ei: Fili hominis, sta supra pedes tuos, & loquar tecum. Iacenti ergo in peccato prophetæ dicit᷑, vt resurgat per pęnitentiã & post pęnitentiã ad pdicandũ mitti᷑. plati similiter in peccato iacentes pdicabunt, sicut fecit propheta. Nam cum stant in peccatis superbiæ plati, dignum est, vt ad bona opera consurgant p pniam. Et not. q in prædicta auctoritate stare dupliciter sumitur. Nã primo accipitur in mala significatione, postea in bona.

a ¶ Prophetæ.] Ezechieli. Ezech. 2.

b ¶ Stans.] hic stans accipitur in mala significatione, & prius in bona, & ita est hic arg. q aduocatus varijs modis pôt iura exponere, sicut hæc auctoritas: Verbũ caro factum est. vel illud: Veritas de terra orta est: quandoque exponitur, i. Christus de virgine natus est, vt 15. q. 10. c. 1. qñq; exponitur, idest, cõfessio de pœnitente. de pœ. dist. 1. quicúque. arg. contra 23. q. 7. qd autem. Sed hęc diuerso respectu. Iura vario modo possunt exponi.

ADDITIO. Ad idẽ extra de app. solicitudinẽ. in fi. vbi de hoc.

c ¶ Timore.] seruili. s. cũ quo charitas dedignatur habitare. inducit tñ iste timor filialẽ sicut seta filum, vt j. de pœn. dist. 2. si quantam. Timor est duplex.

d ¶ Ferrum.] CASVS. Legitur in Iob: habet argentum venarũ suarũ principia. & locus est auro, in quo conflatur. ferrum de terra tollit᷑. & lapis calore solutus in ęs conuertitur. Per hãc auctoritatem vult Greg. probare, q postquam prelatus separatus est per pęnitentiã a peccatis, debet lucidus reputari, nec debet conspici in eo id quod fuit, sed quod modo est, ad instar ferri, quod donec est sub terra, obscurum est: sed postquam separatur à terra, fit lucidum, & vtile ad secandum. Sic pręlatus ad prędicandum, & ad verba diuina declarandum.

d ¶ Ferrum.] in Iob continetur ita: habet argentum venarum suarum principia, & auro locus est in quo conflatur: ferrum de terra tollitur. & lapis calore solutus in æs conuertitur.

e ¶ Incipit.] arg. q post pęnitentiam reuertit᷑ quis ad priores actus. si. 32. q. 1. cum renunciatur. & q. 5. præceptum. in fi. & 6. q. 1. illi qui & j. eo. c. quia sanctitas tua. in fi. Ad hoc j. eo. quia tua. ver. sicut in. vbi de hoc. & 23. q. 6. vides, iuxta fi. vbi etiam de hoc. in fi ff. de ędil. edic. qd ita. ar contra 61. dist. in sacerdotibus. Resp. q nunq̃ per pęnitentiam reuertitur res ad priorem statum, vt 33. q. 2. admonere. & 81. dist. Romanus. & c. si quis clericus. sed per dispensationem, vt 2. q. 3. §. notandum in fi. Ioan. nisi in occultis criminibus, vt extra de temp. ordi. c. vlt. B.

f ¶ Quod non fuit.] id est, qualis non fuit, & sic non est hic aliqua fictio iuris. Vel dic, q ius fingit eum esse nouum hominem, sicut baptizatum. 26. dist. c. 1. de pę. dist. 3. §. Romanos. & c. quomodo. versi. expoliantes autem. Concor. ter. in fi. in l. 1. §. 1 summa. ff. de aqua pluu. arc. & in l. pręteratus tamen est. 2. q. 7. §. quia ergo. sic fingit non esse hominem. Ius mulier fingit. uinculis. ff. de verb. sig.

homicidam qui est homicida.25.q.5.si homicidiû. sic fingit aliquem nô trâsisse qui trâsiuit,vt 7.q.1.mutationes.& non esse epm qui est eps,vt 2.q.7. non omnes.& c.qui nec.& esse virginem,quę non est virgo, vt 32.q.5. proposito.& non esse matrimonium, qđ est, vt 30.q.5. aliter.

alienigenis cópellebant idolatrare,quas postea ad monitionem Esdræ dimiserunt. De isto Iesu Zacharias propheta vidit visionem quamdam, quam recitat sic: Ostendit mihi Dominus sacerdotem magnum Iesum corâ angelo Dei,& satan,idest,vxor idololatra, stabat à dextris eius, & Iesus erat indutus sordidis vestibus. Dixitque angelus ad eos,qui corâ se stabant: Auferte ei sordida vestimenta, & date ei candida vestiméta, & posuerunt super caput eius cidarim, indueruntque eum candidis vestibus.

¶ Post condignam pœnitentiam pristina recipiuntur officia. C. XIX.

CVm exaudiero [a] eos,dabo eis virtutê spiritus mei, & implebo eos iudicio meo,& fortitudine.] Animaduerte in pręsenti loco posse docere aliquê post peccatum; si tamen vitia pristina,pęnitêtia digna diluerit. Vnde Dauid post adulterium, & homicidium loquitur in psalmo : [Psal. 50.] [Asperges me hyssopo,& mundabor: lauabis me, & super niuem dealbabor.] Nec sua tâtum puritate contentus est; sed infert; [Redde mihi lętitiâ salutaris tui,& spiritu principali confirma me.]cumq; hoc feceris,[docebo,ait,iniquos vias tuas,& impij ad te conuertentur.]

Item Hieronymus,lib.2.contra Iouinianum.

¶ De eodem. C. XX.

[Zach.3.] [3.de penit.dist. 2.c.si enim.§. Iesus.] IEsus filius Iosedech sacerdos magnus,quamquam in typo [b] pręcesserit Saluatoris,qui nostra peccata portauit, & alienigenam sibi ex gentibus copulauit ecclesiam,tamê secundum litteram post sacerdotium sordidatus [c] inducitur,& stat diabolus [d] à dextris eius ; & candida [e] illi deinceps vestimenta redduntur.

[Et capitular. l. 7.c.311.] *Item ex concilio Agathensi,c.2.*

¶ Per pęnitentiam clerici correcti gradum suum,& dignitatem recipiant. C. XXI.

[Iuo,p.6.c.366.] COntumaces clerici,prout dignitatis ordo [f] permiserit,ab episcopis corrigâtur, & si qui prioris [g] gradus elati superbia, communionem [h] fortasse contempserint, aut ecclesiam frequentare, vel officium suum implere neglexerint, [i] peregrina [k] eis cómunio tribuatur; ita,vt cum eos pęnitentia correxerit,rescripti in matricula [l] gradum suum,dignitatemque [m] recipiant.

[Apud Martinû Bracatensem.] *Item ex concilio Martini Papæ,c.17.*

b ¶ In typo.] quia duxit alienigenam, sicut Christus ecclesiam.

c ¶ Sordidatus.]quia dimisit vxorem.

d ¶ Diabolus.] id est, vxor q̃ idola coluit.

e ¶ Candida.] quádo ad consilium Esdræ reliquit illam.28.q.1.§.1.& 2.

COntumaces] CASVS. Quidâ clerici cóionem fratrum, & intrare ecclesiam contemnebant, officia sua penitus negligentes: q̃situm fuit in concil. Agat.quâ pœnâ pati deberêt:& respôdetur,q; puniri debent, prout ordo permiserit,i. maiores suspêdâtur officio & beneficio:& eis peregrina cóio tâtum tribuatur: minores verò acrius puniâtur:qui tñ si postea resipuerint, & pœnitentiam egerint,in matrice ecclesia rescribentur, & in statum pristinum reuertentur.

aliter. Sed núquid per tales fictiones p̃iudicabitur iuris veritati: ita vt non admittatur probatio in contrariû? vr̃ q; sic,vt extra de regularibus,vidua. Vr̃ contra.vt extra de renun super eo & ff. quod me.cau.non est verisimile.& vna præsumptio per aliâ præsumptionê tollit̃. ff.de in integ.rest.l.diuus. Ego dico breuiter, q; contra omnem præsumptionem admittitur probatio, nisi vbi ius de iure alicuius non tñ p̃sumit,sed êt certum quid statuit. [1] nec multum appretior illâ distinctionê quorundam,q; est quædâ præsumptio iuris,quædâ hoîs, quędam naturæ:de quibus habes extra de spons. in qui. qa lex dicit,q; per fictionem iuris veritas non confunditur, nec deletur,vt C.de iure dot in rebus in prin.

[Probatio verum contra p̃sumptionê admittatur.]

[1 Aliâs sec. ff.de re dub. qui duos 2. 3.& 4. scđm Lau. qui hâc sñiam tenet cum Io.]

CVm exaudiero.] CASVS. Probat Aug. in hoc c. q; prælatus si diluat peccata sua per pœnitentiâ, docere pôt sicut prius. Et hoc probat auctoritate Esaiæ, quæ est in principio c. & exemplo Dauid.

a ¶ Cum exaudiero]Esaias propheta.57.cap.

IEsus] CASVS. Iudæi veniêtes de Ægypto p deserttû,cû viderent vxores suas valde squalidas ex labore itineris,abiecerunt eas, & superinduxerunt alienigenas, qđ fecit Iesus filius Iosedech sacerdos magnus ; a quib.

f ¶ Prout dignitatis ordo.] Alio.n.modo sunt puniendi clerici minorum ordinum, & alio maiorum, vt 35.dis.ante oîa.& 11.q.1.si clericorû.& 12.q.2.fraternitas.

g ¶ Prioris.] id est,altioris.

h ¶ Communionem.]idest, nolunt esse inter alios. [2]

i ¶ Neglexerint.] Auferetur eis officiû & beneficium. Ioan.per suspensionem. secundum Hug.

k ¶ Peregrina.]quæ aliàs dicit laica.extra de ele.c.2.

l ¶ In matricula.] sic 2.q.1.nomen.

m ¶ Dignitatemque] si enim à vigilijs deest, auferendum est ei stipendium,vt 91.dist clericus victum. sed si prælatus per tres hebdomadas deest, per triennium suspenditur: vel etiam si diebus solennibus deest. vt 7.q.1.si quis in clero.si per duos menses, priuatur ecclesia, vt 7.q.1.præsentium. nisi velis dicere hodie correctum,vt extra de cler.non resid.ex tux. [3] Sed an possit repetere fructus postea cum reuertitur; non videtur C. de re milit.l.1.lib.12. alioquin spe restitutionis facilius delinqueret,vt i.ea.dist cap.1.Item quia pœnæ non solent repeti. ff de condict.indeb. pœnæ & pœnam quam quis ex suo delicto præstitit, non repetit. [4] ff. de procura. qui proprio. §. pœnam. Item hic & in sequen.

[Clerici maiores aliter puniuntur, q̃ minores.]

[2 Lau. dicit cóionem, i. cóem obseruâtiâ & conuersationê. Arch.]

[Prelatorû ecclesias negligentium punitio.]

[3 De hoc plene not. extra vt li. non côte.qm.§.siverò. & 7.q.1. ambitionis. ibi dicam. Arch.]

[4 Dic q; si iustam causam absentiæ habet. oîa recuperat. ff. de re mil. ex câ. nam & sñia rescinditur p̃bata iusta cã absentię. extra đ re iud. cû Bertholdus.]

quen. c. vl. q. eps possit dispensare eum deposito. Nam & senatus restituit. ff. de postu. l. 1. § de qua autem. & senatus æquiparatur principi. ff. de aqua plu. arcé. quod principis. & ecclesia habet suum senatū, vt 16 q. 1. ecclesia. argu. ad hoc 11. q. 3. episcopus. & C. de episc. & cler. placet. Arg cōtra extra de cler. non resi. den. ex tuæ. in fi. & dixi de hoc 2. q. 6. ideo. Ioan. Solu. cum deposito solenniter solus Papa dispensat, vt de pœn. dist. 6. c. 1. in fi. B.

Papa solus cū solenniter deposito dispensat.

VT cōstitueretur.] CASVS. Quęsiuit Bonifa. ab Augusti. quare in ecclesia sit statutum, vt clerici post pœnitentiā de criminib. nō promoueātur, vel deijciātur.

¶ De eodem. C. XXII.

Burc. l. 3. c. 179. ex Bracarensi. Iuo, p. 3 c. 173. ex Martino, & 240. ex Bracarensi.

SI quis presbyter, aut diaconus α inuētus fuerit aliquid de ministerijs ecclesię venundasse; quia sacrilegiū commisit, placuit eum in ordinatione ecclesiastica non haberi. In iudicio tamen episcopi [a] dimittendum est, siue dignus sit, siue indignus in suo recipi vt debeat gradu: quia multoties hoc ipsum, quod de sacrosancto altario cōtaminatum est, in episcopi potestate dimissum est.

α ¶ Diaconus.] *Sequebatur:* aut subdiaconus: *quę duæ dictiones expunctæ sunt, quia neque apud Martinum, aut Burchardum, aut Iuonem, neque in antiquis Gratiani codicibus haberentur.*

[*Item Augustinus ad Bonifacium.*]

PALEA. β C. XXIII.

β ¶ Palea] *In aliquot vetustis exemplaribus Gratiani hæ duæ paleæ non habentur: sed post finem capitis:* si quis presbyter. *sequitur continenter,* Quomodo igitur: *sunt tamen in multis, atque in ijs quidem, à quibus plerumque paleæ absunt. Ac videntur summa quadam partim præcedentium capitum,* ponderet, *&*, quia sanctitas. *partim sequentis,* vt constitueretur. *quod refertur ex Augustino ad Bonifacium. Atque inde potuit in has paleas hæc eadem irrepere citatio.*

BEne valet sacerdos restitui ad honorem suum post peractam pœnitentiam: licet in hoc diuersi diuersa sentiant, dicentes non posse restitui ad honorem. Sed sic dictum est propter simulatas pęnitentias quorūdam, & propter affectatas honorum dignitates.

PALEA. C. XXIIII.

SAcerdos quidem si cadit, valet, & habet restitutionis locum post dignam peractam pęnitentiam, in honorē suum, propheta attestante, qui ait: [Numquid qui cadit, non adijciet, vt resurgat?] Et beatus Gregorius hoc dicit ad Secundinum inclusum, amicum suum. Etiam ab ipso propheta in hoc argumentum habemus; qui cum post peractum adulterium, & homicidium perpetrauit; tamē postea peracta digna pœnitentia per Dei gratiam ad pristinum officium restituitur.

Hiere. 8. Greg. l. 7. epi. 53

3 *Quomodo igitur huiusmodi auctoritatum dissonantia ad concordiā reuocari valeat, breuiter inspiciamus. Sūt quidā, quos non odium criminis, sed timor vilitatis, & amissio proprij gradus, & ambitio celsioris ad pœnitentiam cogit. Hos sacri canones irrecuperabiliter* † *deijciunt: quia qui simulatione pœnitentiæ, vel affectione honoris: à Deo non consequitur veniam, nec ab ecclesia reparationem meretur.*

† al. irreparabiliter.

Vnde Aug. scribit ad Bonifacium, epist. 50.

¶ Quare constitutum est in ecclesia, ne post pęnitentiam quis ad clericatum redeat. C. XXV.

In capitular. ad iestis, c. 132. Poly l. 6. tit. 20. Ans. l. 8. c. 3. Iuo, in prologo & p. 6. c. 386. Pann. in prologo, c. 8.

VT constitueretur in ecclesia, ne quisquā post alicuius criminis pœnitentiam clericatum accipiat, vel ad

SI quis.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Martini Papę, quam pœnam deberet pati presbyter vel diaconus, qui in casu illicito calicem vel librum ecclesiæ alienat. & respondet, quod non debet haberi in ordine clericorum: vel dēt ab administratione causę remoueri: tamen iudicio n. epī dimittitur, si cum eo voluerit dispensare.

a ¶ Iudicio tñ epi.] Hic ergo permittitur epō dispensare in sacrilegio, sic & in hæresi, vt ī ead. presbyteros qui. & in occultis etiam magnis. infra. de his vero. & hoc verum est nisi sit enorme sacrilegiū, vt 12. q. 2. de viro.

Epūs in heresi dispensat.

QVOMODO Hęc est iij. pars huius distinctionis, in qua concordat iura: & dicit, quod qui vere pœnitent, possunt reparari: & qui ficte pœnitent, non sunt reparandi; & hoc probat ex aucto. Ioann. de Fan.

CASVS Probauit supra Gratianus, quod lapsi reparari non possunt: postea probauit cōtrarium. Nunc verò ponit solutionem, dicens, quod illi qui agunt ficte pœnitentiam, non odio criminis, sed timore vilitatis, vel affectione honoris, non debent restitui: sed qui verè pęnitentiā agūt, restitui possunt. Et hanc solutionem probat per sequentia capitula vsque ad §. quicunque.

clericatum redeat, vel in clericatu maneat, nō desperatione [a] indulgentiæ, sed rigore [b] factum est disciplinæ. Alioquin contra claues datas ecclesiæ disputabitur, de quibus dictum est, [quę solueritis in terra, soluta erunt & in cęlo.] Sed ne forte etiam de ceteris [c] criminibus, spe honoris ecclesiastici animus intumescens superbe ageret pęnitentiam; seuerissime placuit, vt post actam de crimine damnabili pęnitentiam, nemo sit clericus: vt desperatione temporalis altitudinis, medicina maior, & verior esset humilitatis. Nam & sanctus Dauid de criminibus mortiferis pęnitentiam egit, & tamen in honore suo perstitit. Et beatum Petrum, quando amarissimas lacrymas fudit, vtiq; Dominum negasse pęnituit, & tamen Apostolus mansit. Sed non ideo [d] superuacua putanda est posteriorum diligentia, qui vbi saluti nihil detrahebatur, [e] humilitati aliquid [f] addiderunt, [g] quo salus totius muniretur; experti, credo, aliquorum fictas pęnitentias per [h] affectatas honorum potentias. [i] Cogunt enim multas inuenire medicinas, multorum experimenta [k] morborum. Verum in huiusmodi causis, vbi per graues dissensionum scissuras nō huius, aut illius hominis est periculum, sed populorum strages [l] iacent, detrahendum [m] est aliquid seueritati, vt maioribus [n] malis sanandis charitas sincera subueniat.

al. detectis

Inf. 23. q. 4. ipsa pietas. §. verū.

Item ex epist. cleri Romani [o] *missa Papæ Cypriano.* [p]

Extat inter opera B. Cypriani lib. 2. epist. 7.

¶ Reparationis beneficium non nisi post pęnitentiam potest concedi. C. XXVI.

Ans. l. 8. c. 20.

ABsit à Romana ecclesia vigorem [q] suum tam profana facilitate dimittere, & neruos seueritatis euersa fidei [r] maiestate dissoluere, vt cum adhuc non tantum

tur, vel non reuocentur: & respondet Aug. q hęc non est constitutum propter desperationem indulgentię, idest, q ecclesia dispensare non possit: sed propter fictè pęnitentes est constitutum, vt deposita spe temporalis altitudinis, nō superbe, sed humiliter agerent pęnitentiam.

tiam. & licet possint reparari post lapsum, vt Dauid, & Petrus: non tamen canones, qui prohibent reparationē, inutiliter sunt constituti: quoniam facti sunt propter ficte pęnitentes, vt secundum varia genera morborum varias medicinas inuenirent: rigor quorum canonum non est seruandus, vbi multitudo est in causa.

[a] ¶ Non desperatione.] idest, ob hoc quod ecclesia desperet se posse restituere tales.

[b] ¶ Sed rigore.] hic manifeste colligitur, q canones, qui dicunt, lapsos non esse reparandos, vel restituendos, de rigore loquuntur.

[c] ¶ Etiam de ceteris.] idest, omnibus: nomine enim ceterorum omnes intelliguntur ff. de ver. sig. ceterorum.

[d] ¶ Sed non ideo.] q. d. licet possint restitui aliqui secundum rigorem.

[e] ¶ Nihil detrahebatur.] id est, vbi non timetur periculum.

[f] ¶ Aliquid.] idest, rigorem, vt non restituerentur, vt sic fierent magis humiles.

[g] ¶ Addiderunt.] scilicet, vt non possint restitui.

[h] ¶ Per.] idest, propter.

[i] ¶ Potentias.] idest, dignitates.

[k] ¶ Experimenta.] sic 29. dist. sciendum. vel aliter, vt quandoq; fiat restitutio, quandoq; non.

[l] ¶ Strages.] sup. 44 dist. comessationes.

[m] ¶ Detrahendum est.] hic habes, q dispensatio quandoq; est debita, scilicet vbi strages multorum iacet: & alibi, vt 45 dist. licet. & 1. q. 7. dispensationes. & 11. q. 3. plerumque. 23. q. 1. noli. in fi. & inf. ea. considerandum. cum n. dispēsatio sit quasi quędam misericordia: & est certum, q quilibet tenetur esse misericors, vt 86. dist. non satis. & licet debita sit: tamen peti non potest: sicut episcopatus debetur bono: & tamen non potest eum petere. vt 8. q. 1. qui episcopatum. quandoq; autem prohibetur dispensatio, vt 1. q. 1. erga. & 3. ead. miros. quandoque etiā permittitur dispensatio, vt j. ead. domino. & §. ead. si quis presbyter. Et nota, q aliud est rigor, aliud est ius, aliud est dispensatio. Rigor est quidam excessus iuris, & quædam austeritas facta ad terrorem, secundum quod dicit canon, q pęnitentia imponitur contrahenti secundas nuptias, vt 31. q. 1. c. hac ratione & cap præcedenti. & quod communio non est danda etiam in fine vitæ his qui defecerunt in accusatione clericorum, hoc est episcoporū, vt 2. q. 3. si quis episcoporum. & rigor non est seruandus, [1] nisi vbi timetur exemplum mali, vt 45. dist. sed illud. quandoq; tamen rigor est idem quod subtilitas iuris. vt ext. de resti. spol. in litteris. & ext. de noui ope. nun. intelleximus. Dispensatio est idem quod iuris relaxatio: & ea non est vtendum, nisi sit necessitas, vel vtilitas, vt 1. q. 7. tali. Ius autem media strata incedit inter rigorem & dispensationem. ff. de iurisd. omn. iud. qui iurisdictioni. & 24. q. 2. legatur.

Dispensatio qñq; est debita.

Rigor, dispēsatio, & ius, differunt.

[1] Et dic, q interis rigor ex causa multiplici mitigatur, vt not. ext. de sent. excō. pueris. Archid.

ADDITIO. Dicit Hugo idem, s. q rigor non est ius: immo est iuris excessus in austeritate. Ius autē est æquitas, idest, æqualitas ius suum vnicuiq; tribuens, bonis præmia, malis supplicia: hoc debet iudex semper obseruare: arg. C. de iudi. placuit. Archid.

[n] ¶ Maioribus.] sic dist. 4. deniq.

[o] ¶ Cleri Romani.] vel Cornelij Papæ.

[p] ¶ Cypriano.] in chronicis non inuenitur, q aliquis Papa dictus fuerit Cyprianus: sed q fuit Papa, habes j. ea. de eo tantum. sed forte hic & ibi est mendosa littera.

ABsit.] Cyprianus suasit Cornelio Papæ, vt Nouatianos & schismaticos facile reciperet. sed rñdet Cornelius: absit vt eos recipiamus tā profana facilitate, cū adhuc iaceant in peccatis, & quotidie cadāt de peccato in peccatū: quia per hoc daretur eis & alijs occasio delinquendi. nam prælatus qui omissa pęnitentia delinquentibus parcit: nō curat, sed potius occidit.

[q] ¶ Vigorem.] idest, rigorem.

[r] ¶ Fidei.] idest, dñi. plurū.

a ¶ Sed etiam cadant.] vlterius.
b ¶ Ruinæ.] idest, euersi & ruentes fratres.
c ¶ Properata.] quia quæ committuntur in Deum, remitti non possunt sine pœnitentia: & quia facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi, vt j. 23. q. 4. si is qui. & c. est iniusta.
d ¶ Intercepta.] idest, dimissa.

SI quis.] CASVS. Cyprianus reprehendit hic quosdam presbyteros, qui ad mandatum aliquorum martyrum, idest, eremitarum & religiosorum virorum etiam impœnitentibus remittebant pœnam peccatorum, & dicit, quod si quis hoc facit, prouocat Deum ad iracundiam contra delinquentes. item ostendit, quod si martyres præcipiant ea, quæ scripta sunt & licita, facienda sunt: quia non sunt contra Deum, sed vt dispensetur cum eo, qui vere pœnitet, & non ficte. Si vero præcipiant ea, quæ scripta non sunt, expectandum est donec probentur ea Deo placere: quoniam non statim concedit Deus quod postulat martyr, sicut Moyses non statim impetrauit veniam peccatorum populorum cum petijt.
e ¶ Remissioné peccatorum] quæ enim in nos delinquuntur, possumus remittere sine pœnitentia, sed non quæ in Deum. 23. q. 4. si is qui.

Delicta commissa in Deum remittere non possumus.

f ¶ Sententiam.] qui ergo non seruat sententiam iudicis, offendit iudicem, & iniuriam facit iudici, qui frustratorie appellat ab ipso. C. quando prouo. non est necess. l. vlt. in fi. & hæc potest esse causa, quare iudex debeat esse suspectus ei, qui appellauit ab ipso, vt ext. de appel. ad hæc.

Appellans frustratorie iudicem offendit.

g ¶ Martyres.] idest, Christi sacerdotes.
h ¶ Vt sciamus.] per signa exteriora considerata in pœnitentibus.

praelati 16. quæst. 5. nec mirum.

DOmino sancto.] CASVS Massanus episcopus inuenerat in concilio Ancyrano, quod lapsi in fornicationem post pœnitentiam poterant restitui. Alibi inuenerat eos non esse restituendos: & ideo rogauit Isidorum vt

iaceant, sed & cadant[a] euersorum fratrum ruinæ,[b] properata[c] nimis remedia communicationum vtique non profutura præstentur, & noua per misericordiam falsam vulnera veteribus transgressionis vulneribus imprimantur, vt miseris ad euersionem maiorem eripiatur & pœnitentia. Vbi enim poterit indulgētię medicina proficere,† si etiam ipse medicus intercepta[d] pęnitentia indulget periculis? si tantummodo operit vulnus, nec sinit necessaria temporis remedia conducere cicatricem? Hoc non est curare; sed, si dicere verum volumus, occidere.

† al. procedere

¶ *Locupletatum est caput hoc ex originali.*

Item Cyprianus in sermone de lapsis.

¶ Impęnitentibus venia concedi non potest.

C. XXVII.

SI quis præpropera festinatione temerarius remissionem peccatorum[e] dare se cunctis putat posse, aut audet Domini præcepta rescindere; non tantum nihil prodest, sed obest lapsis. Prouocasse est iram, non seruasse sententiam:[f] nec misericordiam prius Dei deprecandam putare; sed contempto Domino de sua facilitate præsumere. *& infra.* ¶ Mandant aliqua martyres[g] fieri: si iusta, si licita, si non contra ipsum Dominum à Dei sacerdote facienda; sit obtemperantis facilis, & prona consensio, si petentis fuerit religiosa moderatio. Mandant aliquid martyres fieri; sed si scripta non sunt in Domini lege, quę mandant; ante est, vt sciamus[h] illos de Deo impetrasse quod postulant; tunc facere quod mandant. Neque enim statim videri[i] potest de diuina maiestate concessum, quod fuerit humana pollicitatione promissum. Nam & Moyses pro peccatis populi petijt, nec tamen peccantibus veniam cum petijsset, accepit.

Ans. l. 8. c. 32.

Item Isidorus ad Massanum † episcopum.

† al. Masonem. al. Massenum forte

¶ Qui sunt reparandi post lapsum, vel qui non.

C. XXVIII.

DOmino sancto, meritisque beato fratri Massano episcopo salutem. Quod in epistolis[k] venerabilis fraternitas tua innotuit, videlicet, quod in canone Ancyrano, c. xix. † legitur, post lapsum corporalem restaurandum honoris gradum post pęnitentiam; alibi vero legitur, post huiusmodi delictum nequaquam reparandū antiqui ordinis meritum; hæc diuersitas hoc modo soluitur. Illos enim ad pristinos gradus redire canones præcipiunt, quos pœ-

Ans. l. 8. c. 37. Poly. l. 4. tit. 39. Iuo. p. 6. c. 397. p. 15. 57. & 86. Burc. l. 19. c. 45. & 73. Pann. l. 3. c. 149. Rab. pę. l. 1. c. 1. Conc. Neocæsar. c. 1.

† al. [illegible]

i ¶ Videri.] argu. quod non statim tenetur quis credere etiam bono viro, vt ff. de distin. ego solus. ff. quod cum fal. tu. l. 2. immo imputatur alicui, quod nimis est credulus. 9. q. 1. non solum. 86. dist. si quid vero. ff. de eo per quem fac. l. 1. § 1. Non obstat 23. q. 1. quid culpatur. vbi in dubio obeditur: quia ibi loquitur dum prælatus præcipit quod est dubium; hic de martyribus, qui non erant

Credulus non debet quis esse nimis.

vt hanc contrarietatem ei solueret. Et respondet, quod illi qui vere pœnitent, ad gradum pristinum restituuntur & honorem: qui vero ficte pœnitent, non restituuntur. & hoc probat auctoritate Ezechielis, & Ioã. Euangelistę. In fine dicit, quod vbicunque inuenitur discors conciliorum sententia, illa suscipiatur, quæ est antiquior & potior pietate, idest, misericordior.
k ¶ In epistolis.] Massanus rogat Isido. vt solutionem canonum

canonum contrariorum circa restitutionem lapsorum ei rescriberet .
a ¶ Vendicare.] idest, defendere. sic & econtra ponitur.
b ¶ Superstitiosa] contra. 8. dist. quo iure.
c ¶ Necesse.] Ex hoc verbo, necesse, & ex illo verbo, percipiunt, quod supra ponitur, patet dispensationem quandoque esse debitam, i vt s. ca. vt constituerentur, & sic patet, quod eps peccat si non dispensat, vbi patet tpus dispensandi, vt 54. dist. fraternitatis. arg. 2. q. 5 quanto. tamen cum superiore agi pôt officio iudicis, vt fiat dispensatio, vt extra de iure patro. nullus. licet non possit peti iure actionis, sicut pôt dici de eleemosyna pauperi debita 47 dist. sicut.

Epo quoque peccat si nô dispensat.

nitentiæ præcessit satisfactio, vel condigna peccatorum confessio. At contra hi: qui neque à vitio corruptionis † emendâtur, atque hoc ipsum carnale delictum, quod admittunt, vendicare a quadam superstitiosa b temeritate nituntur; nec gradum vtiq; honoris, nec gratiã communionis recipiunt. Ergo ita est determinanda sententia, vt necesse c sit illos restaurari in locum honoris, qui per pniam reconciliationẽ recepisse merentur diuinæ pietatis. Hi. n. non immerito consequuntur ademptæ ‡ dignitatis statum; qui per emendationem pœnitentiæ recepisse noscuntur remedium vitæ. Id aût ne fortè magis sit ambiguũ, diuinæ auctoritatis snia confirmetur. Ezechiel quidem propheta sub typo præuaricatricis Hierusalem ostendit post pœnitentiæ satisfactionem pristinum posse restaurari honorem: [Côfundere, inquit, ò Iuda, & porta ignominiam tuã.] & post paululum: [Et tu, inquit, & filiæ tuæ reuertimini ad antiquitatẽ tuam.] ¶ Quod dixit; [Confundere,] ostendit post † peccati opus debere quemque erubescere, & post confessionem pro admissis sceleribus verecundam frontem humi prostratam demergere, pro eo quòd dignum confusione perpetrauerit opus. Deinde præcepit, vt post ignominiã, & deiectionem nominis sui, siue dignitatis reuertatur ad suam antiquitatem. d Ergo dum quisque post opus confessionis suæ confunditur, atque ignominiam e portans, depositionem f suam cum humilitate luget: reuocari secundum prophetam ad priorem statum poterit. Itẽ Ioannes Euangelista Angelo Ephesi ecclesiæ inter cætera quædam similia scribit: [Memor esto vnde cecideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac; alioqui veniam tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco eius.] ¶ Ecce, 2 in quantum valui, concilij Ancyrani antiquam planè, & plenam auctoritatem sacris testimonijs explanaui: ostendens eum posse restaurari in proprio gradu, qui per pœnitentiæ satisfactionem nouerit propria delicta deflere. Qui verò negligit, nec luget quæ gesit, & lugenda sine vllo pudore religionis, vel timore iudicij diuini committit: eum nullo modo posse ad pristinum gradum restaurari cognoscas. In fine 3 autem huius epistolæ hoc adijciẽdum putaui, vt quotiescumque in gestis conciliorum discors g sententia inuenitur, illius concilij magis teneatur sententia, cuius aut antiquior, 4 h aut potior extat auctoritas.

† al. corporis
‡ al. adepta
Ezech. 16.
† al. post confessionem, idest, peccati.
Apocal. 2.
1 Ad hoc j. 23. q. 1. noli. vbi de hoc. & j. co. si quis. ver. qui si. vbi de hoc. ar. j. c. considerãdum, Arch.
j. 33. q. 2. c. hoc ipsum

¶ *Sic habet hoc caput in epistola, quæ nuper vnà cum alijs Isidori operibus est impressa Parisijs, & ita inscribitur*, Isidori Hispalensis archiepiscopi epistola ad Massanum episcopum. Domino sancto, meritisq; beato, &c. *In epistola autem longiore, eodem argumento, & ijsdem pene verbis, (quæ & ibidem & antea Antuerpiæ cum libris de summo bono impressa est) non fit hoc loco mentio con*

d ¶ Antiquitatẽ.] i. mores antiquos.
e ¶ Atq; ignominiã.] Ex hoc verbo, & ex illo verbo, depositionẽ, est argum. quod eps potest depositum & infamẽ restituere: quia ignominia idẽ est quod infamia, vt ff. de ijs qui not. inf. l. 2. ignominiæ. & sic patet, quod potest tollere infamiam, quod concedo 1 vbicumq; potest dispensare, vt dixi 2. q. 3. §. hinc colligitur.
f ¶ Depositionem.] idest, suspensionẽ. sic 46. dist. clericus.
g ¶ Discors.] Nonne illa sententia est potius sequẽda, quæ maiorem continet pietatem? vt 9. dist. sana. licet enim canon Apostolorum potior sit 3 qa antiquior sit alijs canonibus: tñ præiudicatur 4 ei per posteriores, vt 82. dist. presbyter. idem patet in canone Hierony. vt 26 dist. deinde. & c. acutius. Item quãdoque præiudicat ille canon, qui non est potior, vt 25. q. 1. contra statuta. quod ergo dr hic, intellige cũ ambæ constitutiones sũt particulares, & 5 locales: & de illis loquitur c. 19. dist. In canonicis. sed si ambæ sũt generales, semper posterior pıudicat, vt extra de cogna. spi. cap. 1. ff. de leg. nô est nouum. Sed qualiter præfertur vnus canõ alteri, cũ omnes sint promulgati instinctu Spiritussancti. 16. q. 3. nemo? 5 Respon quod duo canones possunt esse contrarij, & tamen vterq; est iuste institutus. qd enim vnus statuit, & iuste: alter contrarium potest statuere, & iuste. 63. dist. §. verũ. extra de consangui. & affi. non debet.
h ¶ Cuius aut antiqu ior.] si ambo sunt æqualis pietatis. 19. dist. in canonicis.

Infamiã pôt eps tollere.
2 De hoc le. & no. s. ead. côtumaces.
3 Idem Io. de Fan. qui approbat illã totam glo.
Canon canoni an præiudicet.
4 Videas quæ leg. & no. 18. dist. quoniã quidem.
5 Et melius 35. q. 1. violatores. & j. c. proxi. in prin. & j eod. si ille. Arch.

QVICVMQVE. CASVS. Concludit Gra ex supradictis breuiter epilogãdo solutionem, quę est supra 10 §. quomodo. Sed huic solutioni objicit c. sequens, & alia vsque ad §. sed illud.

blice deprehenduntur, sine iudicio damnãtur, vt C. de det en. ciu. l. defensores, lex septima est.

e ¶ Non possunt.] de iure.

f ¶ Pietate.] ironice loquitur.

g ¶ In sancto] ĩ. ead. mitor.

h ¶ Re

cilij Ancyrani. sed tamen in editione Parisiensi titulus hic est: Isidori Hispalensis archiepiscopi epistola de restituendis in pristinam dignitatem clericis pœnitentibus, *seu,* Explanatio canonum aliquot Ancyrani concilij. *Verumtamen in canone illo xix. versionis Dionysii (qui apud Græcos, & in alijs versionibus vigesimus est) vbi legitur,* perfectionem consequi secundum pristinos gradus. *Græce est,* κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς προάγοντας, idest, secundum gradus, qui eo deducunt. *& Balsamon [illegible]ge aliam sententiam elicit, quam Isidorus.*

β ¶ Ecce.] *Hic in epistola longiore multa interijciuntur.*

γ ¶ In fine.] *Hęc nunc leguntur in longiore epistola, non autem in alia, quam cęteroqui Gratianus videtur secutus.*

Quicumque igitur pro criminibus suis digne Deo pœnitentiam obtulerint, auctoritate Gregorij, & Aug & Hieronymi, & Isidori gradum pristinæ dignitatis recipere possunt. Qui autem non odio criminis, sed timore vilitatis, vel ambitione honoris falsas Deo pœnitentias offerunt, in pristini honoris gradum reparari minime poterunt.

Sed obijcitur illud Hormisdæ Papæ, qui scribit omnibus episcopis per vniuersas prouincias.

¶ Diaconus, aut presbyter in adulterio deprehensi reparari non possunt. C. XXIX.

SI quis α diaconus, [a] aut presbyter post acceptã benedictionem leuiticam cum vxore sua incõtinens inueniatur, ab officio suo deijciatur. † ¶ Ecce [b] manifeste constat, quia secundum titulos antiquorum Patrum Sancto [c] spiritu suggerente cõscriptos, & secundũ sententias cccxviij. [c] episcoporum, quas etiam Gallicani canones continere videntur, clerici in adulterio deprehensi, [d] aut ipsi confessi, aut ab alijs conuicti ad honorem redire nõ possunt. [e] Sed quia forte nõ desunt, quibus pro nimia pietate [f] suprascripta sanctorum patrum seueritas minimè placeat: sciant se cccxviij. episcoporum, qui fuerunt congregati in concilio Nicæno, & reliquos statuerunt canones, sententias reprehendere, vel damnare. Sed forte maior est in illis pietas, quàm in suprascriptis trecentis decem & octo episcopis? maior est in illis misericordia, quàm in sancto [g] Ioanne apostolico Papa? maior charitas, quàm in reliquis sanctis sacerdotibus, qui hoc † exemplo remedia [h] ecclesiarum suis definitionibus deliberauerunt? Et ideo aut prompta † voluntate præceptis illorum consentiant: aut si non fecerint, omnibus [i] illis contrarios se, & inimicos [k] esse cognoscant. Quæ est ista iustitiæ inimica benignitas,

Arausicã, c. 23. & Aurel. 5. c. 4. Pann. l. 3. c. 98. Ansl. 11. c. 87.

† Cõcor. cũ hoc tex. in l. si adulterĩ. cum ibi not. per Bar. ff. de adul.

ĩ. c. minor.

† *al. pro exẽplo et remedio*] Ansl.

† *al. prona*

SI quis.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte probat Hormisda, q̃ si aliquis clericus fuerit in adulterio deprehensus, vel conuictus, vel confessus: non potest ad suum honorẽ redire. Et hoc probat p̃ verba Nicæni cõcilij ccc & xviij. ẽporum. & reprehendẽdo deridet eos, qui dicebãt rigorem non esse seruandum circa delinquẽtes. In secũda parte, quæ incipit ibi, [Quod si eos.] dĩ, q̃ si clerici delinquẽtes vere pœnitent, restitui possunt exẽplo Dauid. Si verò nõ resipiscunt, non est eis indulgendũ, cũ Deus nõ indulgeat, & si eis falso indulgeamus, in die iudicij dicturi sunt contra nos, q̃ nos nõ debuissemus eis indulsisse, nec permisisse eos in delictis propter blanditias permanere, vel minas eorum. Et no. quòd prima pars facit cõtra solutionem Gratiani: sed secunda pro eo. sequens c. pater.

a ¶ Si quis diaconus.] prima pars cap. facit cõtra solutionem Gratiani, idem facit pro ea in secũda parte, quæ incipit ibi, [Quòd si eos.]

b ¶ Ecce.] vsque ad hunc locum sunt verba Nicæni concilij.

c ¶ Cccxviij.] Ergo videtur, quòd hoc sit statutum Nicęni concilij, cui tot interfuerunt, vt 15. dist. canones. licet Damasus Papa de ccc. tantum loquatur. 10. q. 1. hanc consuetudinem. sed minor numerus non excludit maiorem.

d ¶ Deprehensi.] aliquo sequentium modorum. Videtur ergo, q̃ sola deprehensio sufficit vt hic, & 81. dist. presbyter. & habes ĩ. ead. de his. sed non est ita, nisi sint conuicti vel confessi, vt sequitur ĩ. 2. q. 1. nos in quemquam & 2. q. 1. non dicatis. Vel intellige, deprehensi ita q̃ factum sit notorium ex facti euidentia, vt extra de coha. cleri. & mulie. tua. tales enim qui in maleficio publice deprehenduntur, sine iudicio damnãtur, vt C. de det en. ciu. l. defensores, lex septima est.

† Sola deprehẽsio sufficit ad notam infamiæ inducendã. ff de ri. nup. palã. §. q̃ in adulterio. secũdũ Goff. qui ita not. extra de iud. cum nõ ab homine. Arch.

h ¶ Remedia.] i. pęnas contra illos, q nõ seruãt statuta.

i ¶ Omnibus] argum. q̃ qui vni facto contradicit, omnibus contradicit sic supra 4. dist. denique de pœn. dis. 5. fratres & extra de regu. iu. dessent. de conse. distin. 2. comperimus.

k ¶ Et inimicos.] not. q̃ eo ipso, q̃ aliquis non obedit prælato.

Inobediens prælato est ei inimicus.

prælato, eius est inimicus, vt 24. q. 1. quoniam vetus. §. ead. si quis præpostera.
a ¶ Palpare.] idest, adulari.
b ¶ Deberemus.] not. dispensationem esse debitam, vt ead. vt constitueretur. & 11. q. 3. plerumque.

ADDITIO. Dicas breuiter, quod vbicumque persona, res, & locus eam exigit, debita est. 19. dist. c. 1. & 2. in ea distin. duo. ver. præcipiunt. & ver. necesse & infra ead. considerandum. Quod dic, vt plene not. in Spec. de legato. §. generaliter autem. & no. ext. de sent. excom. pueris. Archid

AD.

palpare [a] criminosos, & vulnera eorum vsque in diem iudicij incurata seruare? ¶ Quod si eos durissimam pęnitentiam per plures annos videremus agere; tunc nos & saluti eorum possemus consulere, & statuta canonum deberemus [b] temperare. Cum vero in aliquibus nec compunctio humilitatis, nec instantia orandi, vel plangendi appareat, nec beatum Dauid imitentur, qui dicit: [Lauabo per singulas noctes lectum meũ, lacrymis meis stratum meum rigabo.] & illud: [Cinerem tamquam panem manducabã: & potum meum cum fletu miscebam.] nec eos ieiunijs, vel lectionibus vacare videamus; possumus agnoscere, si ad pristinos honores redirent, cum quanta negligentia, & cum quanto torpore, & animæ suæ inimica securitate permanerent; credentes, quod sic eis, non acta pœnitentia digna, [c] dimiserit [d] Deus, quomodo sacerdotes indulsisse videntur. Vere dico, quia illi ipsi, quibus cum periculosa, & falsa misericordia indulgere videmur, cum ante tribunal Christi pro tantis peccatis damnandi aduenerint, contra nos causam dicturi [e] sunt, dicentes, quod dum aut asperitatem linguæ eorum expauimus, aut falsa blandimenta, & periculosas adulationes ipsorum libenter accepimus, in eisdem permanere peccatis, eis inutiliter indulgemus, [f] aut ipsa peccata augere permittimus; [g] non recolentes illud, quod in vetere testamento scriptum est: quia vno [h] peccante, contra omnes ira Dei desæuijt.

Psal. 6.

Psal. 101.

Num. 16.

c ¶ Digna.] quod nulli facit 24. q. 2. legatur.
d ¶ Dimiserit.] non enim tã cito dimittit Deus, sicut sacerdos absoluit. de pęn. dist. 1. quem pęnitet.
e ¶ Dicturi.] nunquid voce tunc loquentur, cũ Apostolus dicat, quod tũc linguæ cessabũt, licet propheta contrarium dicat: Exultationes Dei in gutture eorũ. Sed quidquid sit, tũc null[us] accusabit aliũ, sed sola conscientia accusabit quemlibet. 9. q. 4. aliorum.

Conscientia sola dãnandos accusabit.

f ¶ Indulgemus.] idest, indulsimus.
g ¶ Permittimus.] idest, permisimus.
h ¶ Quia vno.] scilicet, Achor. 8. q. 1. audacter. infra 1. q. 4. §. item peccato Achor. Ioan.

a ¶ Si quis.] *Hinc vsque ad versi.* Ecce. *sunt ex cap. 23. concilij Arausici, quod videtur citatum fuisse ab Hormisda, siue alio, quisquis fuerit huius capitis auctor. Anselmus quidem & ipse Hormisdam citat.*

b ¶ Sancto spiritu.] *Apud Anselmum legitur,* à sancto Ioanne Papa transmissos, & cccxviij. episcoporum sententias, *quod videtur conuenire cum his, quę paulo inferius habentur.* Maior est in illis misericordia, quam in sancto Ioanne apostolico Papa.

¶ al. ex dictis Hieronymi

Item Hieronymus. †

¶ Difficile est post lapsum ad pristinum gradum redire. C. XXX.

Poly. l. 4. tit. 19. Burc. l. 19. c. 78. Iuo. p. 15. c. 91.
¶ post lapsum] desunt fere in oĩbus exemp.

QVicumq; dignitatem diuini [i] gradus non custodiũt, contenti fiant animam saluare. Reuerti enim in pristinum gradum post lapsum | difficile [k] est.

¶ *Simile quiddam priori parti huius capitis habetur in can. 27. Basilij ad Amphilochium, & in can. 26. synodi in Trullo.*

QVicumque.] i ¶ Diuini.] idest, ecclesiastici.
k ¶ Difficile.] tale difficile habes 47. distin. quantumlibet. aliàs ponitur pro nõ. 2. q. 6. §. biduum ver. si aduersus. & 47. distin. cap. fin.

Item Basilius.

¶ Lapsus post pęnitentiam altario tantum ministret. C. XXXI.

Burc. l. 19. c. 80. Iuo. p. 15. c. 93.
† à suo gradu

QVi sub | gradu [l] ceciderit post pęnitentiam, con-

QVi sub gradu.] CASVS. Aliquis existens in gradu sacerdotali mortaliter peccando cecidit, dr, quod iste talis debet esse contentus baptizare, cõmunionem infirmis dare, & diuina officia celebrare: sed ad superiores ordines non ascendat, vel diuina officia celebrabit tamquã clericus, sed non sacrificabit. Alia littera habet: Qui ceciderit à gradu. & secundum hoc sic pones casum: Aliquis sacerdos depositus fuit propter peccatũ: qui acta pęnitentia volebat restitui, quærit, an possit: & videtur, quod nõ: sed in necessitate potest baptizare, cõmunionem dare, & altario ministrare, nõ tamen Missam cantabit.
l ¶ Sub gradu.] idest, in gradu.

o ¶ Bapti-

tentus fiat baptizare, [a] communionem infirmis dare, & altario tantummodo ministrare. [b]

● ¶ Basilius.] *Iuo citat ex dictis Augustini. Habetur nonnihil ad hanc rem faciens in epistola Basilij ad Amphilochium, can. 27. Sed propius etiam ad hanc sententiam accedit can. 14. concilij Aurelianensis primi, & canon nonus concilij Neocæsariensis, (qui habetur inf. 15. q. 8 qui admisit) præcipue si hic legatur, quemadmodum in plerisque Gratiani codicibus,* communionem infirmis dare, non autem sacrificare, & altario ministrare. *Similem quamdam sententiam refert ex nouella Leonis Balsamon ad canonem 21. synodi in Trullo.*

Item ex concilio Ancyrano, c. 1. & sequentibus.

¶ De sacerdotibus, diaconis, & laicis, qui idolis thurificant. C. XXXII.

PResbyteros, qui immolauerunt, [c] & postea certamen iterum inierunt, [d] si α ex fide luctati sunt, & non ex compacto [e] ad ostentationem, vt caperentur, ipsi fecerunt; hos placuit honorē [f] quidem sedis propriæ retinere: offerre [g] autem illis, & sermonem ad populum facere, aut aliquibus sacerdotalibus officijs fungi [h] non liceat. ¶ Diaconi similiter, qui immolauerunt, postea vero iterum reluctati sunt, alias † quidem honorem habere oportet; cessare autem debent ab omni sacro ministerio, ita vt nec panem, nec calicem [i] offerant, nec Euāgelium pronuntient; nisi forte aliqui episcoporum conscij sint laboris eorum, & humilitatis, & mansuetudinis, & voluerint eis aliquid amplius tribuere, vel adimere. Penes [k] ipsos ergo erit de his potestas. ¶ Qui autem fugientes comprehensi sunt, vel à domesticis traditi; vel ademptis facultatibus sustinuere tormenta, aut in custodiam trusi proclamauerunt se Christianos esse, & eousq; adstricti sunt, vt manus eorum comprehendentes violenter attraherent, & funestis sacrificijs admouerent, aut aliquid polluti cibi per necessitatem [l] sumere cogerentur, confitentes iugiter se Christianos esse, & luctum rei, quæ contigit, incessabiliter ostendentes omni deiectione & habitu, & humilitate vitæ; hos velut extra delictum constitutos, à communionis gratia non prohiberi decernimus. ¶ Si vero prohibiti sunt ab aliquibus propter ampliorem cautelam, [m] vel propter quorumdam ignorantiā; statim recipiantur. ¶ Hoc autem similiter & de clericis, & de laicis ceteris obseruari conuenit. ¶ Perquisitum est autē & illud, si possunt etiam laici, qui in has necessitatis angustias inciderunt, ad clericatus

Burch. l. 5. c. 40. & 41.
Iuo, par. 2. c. 49. & 50.
Poly. l. 6. tit. 12.

C. 2.

† illum] prisca versio.

C. 3.

a ¶ Baptizare.] sed nonne istud laico conceditur, vt 1. q. 1. quod quidam? Sed dic, quod iste potest solenniter baptizare, [1] quod laicus nō potest, vt 81. dist. si diaconus. Item obijcitur, quod si iste potest baptizare, ergo & sacrificare, vt dicit Hier. 1. q. 1. sicut Christus. Sed ibi loquitur de adhuc tolerato.

b ¶ Ministrare.] sed non celebrare. Vel dic, quod potest remanere [2] in officio sacerdotali: [3] sed non potest esse episcopus.

PResbyteros.] CASVS Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte loquitur de quibusdā presbyteris & diaconis, qui coacti coactione conditionali dæmonibus immolauerūt: de quibus quæsitum est quomodo debeāt puniri. & respondet, presbyteri, & diaconi, qui coacti fuerūt coactione conditionali, si vere pœnitet eos fecisse, & postea fideliter & non ficte paganos impugnauerunt, honorem suum retineant, sed in suis officijs nullo modo ministrent, nisi episcopus laboris eorum postea conscius, cum eis duxerit dispensandum. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Qui autem fugientes.] dicitur, quod illi, qui fugientes comprehensi sunt, & coacti coactione violenta dæmonibus immolare, nec peccauerunt: & nullo modo sunt puniēdi, nec laici propter hoc debēt à promotione repelli. In tertia parte, quæ incipit ibi, [De his autem.] dicitur, quod illi qui sponte hoc fecerunt, sicut factū fuit sub tyranno Licinio, admitti debent ad pœnitentiam & communionem ecclesiæ.

c ¶ Qui immolauerunt.] coacti, conditionaliter.

d ¶ Inierunt.] scilicet superbiæ causa.

e ¶ Et non ex compacto.] idest, figmēto.

f ¶ Honorem.] scilicet beneficium.

g ¶ Offerre.] idest, officium non retinent. [4]

h ¶ Fungi.] hic dispensatur in beneficio, sed nō in officio, vt ext. de cler. pugnan. in du. Henricus. & j. ead. dist. studeat.

i ¶ Nec calicem.] ante confectionem; quia post confectionem non est eis licitum offerre. & sic non est contra 93. dist. peruenit.

k ¶ Penes.] hic patet, quod episcopus dispēsat in hæresi, & cum schismatico, vt s. vt constitueretur. nō tamen cum excommunicato ministrante, 11. q. 3. si quis episcopus.

l ¶ Per necessitatem.] famis immo potius debent mori fame, quam vesci idolothytis. 32. q. 4. sicut satius & j. 32. q. 5. ita ne. Vel vocat hic necessitatem coactionem.

m ¶ Ampliorem cautelam.] Quandoq; enim ad cautelam imponitur alicui pœnitentia, vt 34. q. 2. in lectum.

1 Baptizare solenniter laicus non pōt.

2 Etiā poterit rōne ordinis, quod nō poterit laicus. Io. de Fant.

3 Dispensatiue. Hug.

4 Secundum hūc intellectum poterit conficere, & corpus Christi, & alia facere, & ea sola pœna hic imponitur in eū, quia non pōt amplius promoueri, sed sm hoc non est ꝫ 1. q. 1. sicut Christus.

4 Dic planius offerre. i. in altari cōficere. quod beneficiū retinebit, sed non officiū. sic j. ead. studeat. in fi. 28. dist. presbyterū. ext. de cler. pug. in du. Henricus. sic eū retinet quod officium, sed non beneficiū. 1. q. 5. c. 1. Io. de Fant.

a ¶ Commodari.] quia restituuntur ad communionem, [1] non ad officium, vel beneficium; tamen dabitur substentatio eis. 16.q.6.de lapsis. Io.de Fant.

[1] Scilicet, si digne pœnitcant.

ADDITIO. Sed videtur contra, quod no.1 q.7.maximum. & 81.dist §.non autem.in glo sed videtur.in fi.

SED ILLVD. CASVS Modo respondet Gratianus tribus c. sup dictis, scilicet illis cap si quis diaconus. & duobus sequentibus; & cuilibet dat suam solutionem, & generalem solutionem ad omnes supradictas contrarietates, dicens, quod ea, quę prohibent restitutionem lapsorum, intelligenda sunt cū crimina sunt manifesta ante ordinationem, vel post. quæ vero permittūt, de occultis intelliguntur, quibus per occultam pęnitentiā purgatis in suis ordinibus remanere possūt. Et hoc probat duob[9] cap seq.

ordinem promoueri. ¶ Placuit ergo & hos, tamquā qui nihil peccauerunt, si & præcedens eorum vita probabilis sit, ad hoc officium prouehi. ¶ De his autem, qui negauerunt præter necessitatem, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, vel aliquid huiuscemodi (quod factum est sub tyrannide Licinij) placuit sanctæ synodo, quamuis humanitate probentur indigni, tamen eis beneuolentiam commodari.[a]

Cōc. Nicęnū 1. cap. 11.

α ¶ Si ex fide.] *Hęc verba concilij sunt in compendium redacta: omnino autem versio Dionysii, quam attulerunt Burchardus, & Iuo, propius accedit ad verba Græca. Sunt tamen nonnulla in hoc capite emendata, & locupletata ex versionibus, quas Gratianus videtur secutus.*

β ¶ Nec Euangelium pronuntient.] *In versione antiquiore est,* nec pronuntient. *in alia, quam Burchardus attulit,* vel prędicando. *Græce,* κηρύσσειν, *quod proprie significat Euangelium, & fidei doctrinam prædicare.*

Sed illud Hormisdæ[b] *Papæ desidiosos, & negligentes, non vere pœnitentes reparari prohibet.* ¶ *Illud autem Hieronymi*[c] *fatetur hoc esse difficile, nō impossibile.* ¶ *Basilius*[d] *autem circa delinquentes rigorem iustitiæ seruandum ostendit, quem circa pœnitentes alij relaxandum misericorditer affirmant.* ¶ *Possunt & aliter distingui præmissæ auctoritates. Quorum enim crimina manifesta sunt; ante vel post ordinationem à sacris ordinibus deijciendi sunt: quorum autem peccata occulta sunt, & satisfactione secreta secundum sacerdotis edictum purgata; in proprijs ordinibus remanere possunt. Vnde Nicolaus Papa Carolo archiepiscopo, & eius suffraganeis.*

Raba. pęn. c. 1.

In gestis concilij Vormaciensis, c. 11. Vide Iuonem par. 10. c. 180.

¶ Non potest restitui in sacerdotem, cuius crimen fuerit manifestum. C. XXXIII.

Pann. l. 3. c. 136.

SAcerdotes, si in fornicationis laqueum ciciderint, & † criminis manifestus,[e] siue ostensus fuerit actus; sacerdotis non possunt[f] habere honorem, secundum canonicæ institutionis auctoritatem.

† al. aut

† Adde ad hunc tex. qđ not. Bar. in l. si adulterium. ff. de adult.

Item Rabanus archiepiscopus scribit ad Heribaldum, lib. pœn. c. 1.

¶ Qui valeant reparari post lapsum, vel non. C. XXXIIII.

Burc. l. 19. c. 150. Iuo. p. 6. c. 400. Pann. l. 3. c. 152.

DE his vero visum est nobis scribēdum, qui sacros ordines habentes, ante, vel post ordinationem contaminatos se esse in capitalibus criminibus confitentur. In quibus, vt mihi videtur, hęc distantia esse debet; vt hi, qui deprehēsi,[g] vel capti fuerint publice in periurio, furto, atq; fornicatione, & ceteris huiusmodi criminibus; secundum canonum sacrorū instituta, à proprio gradu decidant: quia scandalum est populo Dei tales personas supra † se positas habere, quas vltra modū vitiosas esse constat. Nempe inde

† al. superpositas

b ¶ Sed illud Hormisdæ.] supra ead. si quis diaconus.

c ¶ Hieronymi.] sup. ead. quicunque.

d ¶ Basilius.] §. ead. qui sub gradu.

SAcerdotes.] CASVS Carolus archieps quæsiuit à Papa verum sacerdotes, quorū fornicatio est manifesta rei euidentia, vel per testes, possint habere honorem sacerdotij. Et rńdet, quod non, secūdum canonicā institutionem.

e ¶ Manifestus.] per euidentiam facti.

f ¶ Non possunt.] sine dispensatione.[1] sed si est occultū, possunt sine dispēsatione post pęnitentiam.

[1] Ad hoc 81. distin. ministri. extra de big. q2, &c. & forte cum hoc pōt dispēsare episcopus, secūdum id, qđ not. Inn. extra de cler. per, in cap. 1. in glo. 1. in probatione.

DE his vero.] CASVS. Quidā in sacris ordinibus constituti fecerunt periurium, furtū, vel fornicationē, vel huiusmodi: quare quæsiuit Heribald[9] ab archiepō Rabano, an tales debeāt cadere à primo gradu. Et respondet, quod sic si publica sunt eorum delicta: quia scandalum est tales præesse, & laici inde detrahūt sacrificio Dei, sicut factum fuit per filios Heli. Si autem peccata eorum sint occulta, & per occultam pęnitentiam deleantur, ad consilium sacerdotis in suis gradibus remanētes indulgentiam à Domino consequuntur.

g ¶ Qui deprehensi.] & conuicti, vt 15. quæstio. vlt. cap. vltimo. & extra de iudi. cum nō ab homine. & aduocabit testes,

retrahuntur homines à sacrificio Dei (sicut quondam, Heli filijs peccantibus, fecisse leguntur) & rebelles hinc, atque contrarij existêtes, eorum prauis exemplis quotidie peiores fiunt. Qui autem de prædictis peccatis abscondite à se admissis, per occultam confessioné coram oculis † Dei præsente etiam sacerdote, qui eis indicturus est pœnitentiam, confitentur, & semetipsos grauiter deliquisse queruntur, si a se per ieiunia, & eleemosynas, vigiliasq;, & sacras orationes purgare certauerint, his etiam gradu seruato, [a] spes veniæ de misericordia Dei promittenda est. 1.Reg.2. † al. angelis

a ¶ Si se per ieiunia.] *Sic etiam in manuscriptis, & apud Iuonem, & Panormiam. In originali autem legitur,* si veraciter pœnituerint, & se per ieiunia. *itemq; Burchard. qui cap. hoc citat ex concilio Ilerdensi.*

4 *De lapsis etiam in hæresim hoc obseruandum est, vt ante sententiam concilij nullus eis communicet. Vnde Cyprianus Papa Antoniano ait inter cetera, lib. 4. epist. 2.*

¶ A communione abstineant, qui lapsis ante restitutionem communicant. C. XXXV.

DE eo autem, † quod statuendum esset circa causam lapsorum, distuli; vt cum quies, & tranquillitas data esset, & episcopis in vnum conuenire indulgentia diuina permitteret; tunc communicato, [b] & librato de omnium collatione consilio, statueremus, quid fieri oporteret: Si quis vero ante cõsilium nostrum, & ante sententiã de omnium consilio statutam, lapsis temere communicare voluisset, ipse à communicatione abstineretur. Ans. l. 8. c. 28. † al. tamen

5 *Quod vero [c] supra de homicidis statutum legitur, intelligendum est, quando facultas effugiendi datur; nec necessitate clauduntur obsidionis. Ceterum, cum necessitate angustati effugere non possunt, si tunc homicidium admiserint, purgati per pœnitentiam, & officio, & communioni reddentur.* Supra ead. cap. clericum, & ca. de his clericis, & c. miror.

Vnde in concilio Ilerdensi, c. 1. legitur.

per quos probabit ipsum in crimine deprehensum, & detineat eum per viginti horas. ff. de adult. capite.

a ¶ Seruato.] Secundum quosdam iure communi & promouetur, & manet in ordine suscepto occultus peccator post peractam pœnitentiam, 1 vt etiã sentit Gratianus s. ea. §. sed illud. nisi in simonia, vbi qs ordiné emit: qui quãtum ad se, & ad alios est suspẽsus, vt 32. dist. §. verum. & extra de si. tanta. licet sit argu. contra extra de si. ex tuæ. sed ibi non dicitur, q; dispẽsabatur cũ eo: sed dr, q; prohiberi non potest, cum sit occultum. Sed obijcitur istis, quod dicit in fi. de spe veniç. Sed ipsi intelligunt de spe veniæ quantum ad peccatum. H. vero dicit, q; in occulto peccato non potest dispensari: quia de illo nõ potest quis accusari, vel puniri: quia occulta peccata non habent vindictam, vt 32. q. 5. Christiana. 2 Ad hoc ergo, q; occultus peccator possit promoueri, cõfitebitur epo crimen suum: & non ei soli, sed corã aliquibus personis: & sic poterit dispensare secũ. sed vt dixi sup. 25. distin. cap. vlt. peccatũ siue sit occultum, siue manifestũ, dumtamen sit enorme, semper impedit ne possit sine dispẽsatione promoueri: licet possit exequi susceptũ ordinem cum est occultũ peccatum: & q; occultum peccatum impediat promouendum, habes extra de temp. ord. ex tenore. Io. Sed hæ opiniones hodie sublatæ sunt per decret. extra de tempo. ordi. cap. vlt. B. Sed numquid sacerdos tempore pœnitentiæ potest exequi officium suum? Vr, q; non, vt s. distin. 6. testamentum. & de consecr. dist. 2 si non sunt. & cap. quotidie. & s ea. quid est hoc. cum quilibet sit suspensus quantum ad se propter mortale peccatum, vt 1. q. 1. sacerdotes. & facit ad hoc ext. de celebra. missa. de homine. Dico, q; melius est si abstineat, si credit se indignũ. si autem contentur, dico q; potest 3 celebrare. nõ obst. s. dist. 33. habuisse. quod est contra. sed illud intelligitur de eo quem non pœnituit adhuc. de pœnit. dist. 3. inter hæc hircum.

DE LAPSIS. Hic incipit quarta pars huius distin. in qua loquitur de hæreticis, qui olim sine concilijs non reconciliabantur. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra dictum est de alijs lapsis: nũc vero de lapsis in hæresim dicit, q; non est cõmunicandum eis ante reconciliationem; quod probatur sequenti cap.

DE eo autem.] CASVS. Quosdã hæreticos debebat Cyprianus ecclesiç reconciliare: sed differebat. quæsiuit ergo Antonianus quare differret? Et respõdet, ideo, vt congregato concilio episcoporum de communi consilio reconcilientur. ante vero reconciliationem nullus eis communicare debet.

b ¶ Communicato.] Olim enim episcopus solus non poterat sine consilio reconciliare hæreticum, vt 1. q. 7. si quis episcopus. Sed hodie secus. 4 extra de hæret. ad abolendam. § præsenti.

QVOD VERO. Hæc est quinta pars huius distin. in qua ponitur quid iuris sit de homicidis voluntarijs, vel casualibus, vel necessarijs. Io. de Fant.

CASVS. Iste §. respicit c. illa, miror. clericũ. & de his. In quibus dicitur, q; clerici homicidæ carere debent officio percepto. quod Gratianus dicit esse verum de illis, qui poterant homicidium euitare. Ceterum si necessitate obsidionis angustati fecerunt homicidium, pœnitentia purgati remaneãt in officio, vt probatur sequenti capitulo.

c ¶ Quod vero.] s. eo. cap. clericum. & c. de his clericis, & c. miror.

Deprehẽsus in crimine põt per 20. horas detineri.

1 Hoc facit, quod talis solũ Deum habet vxorem. 6. q. 1. si oia. 32. q. 1. apud. Et Deus non sanat aliquẽ, nisi ex toto sanet. de pœ. dist. 3. sunt plures. & extra de bapt. maiores.

a Cõcor. l. 3. §. mittãtur. cũ not. ff. de ven. inspi. & l. ab Anastasio. C. mand.

Sacerdos tpe pœnitentiæ, an possit suũ officiũ exercere.

3 Sub nisi sit tale peccatũ, q; acta pœnitẽtia nõ possit in ordine remanere extra de temp. ord. c. vlt. & de acc. inquisitiõis. tñ de occulto peccato non facies manifestũ. Io. de Fã. & facit ad hãc materiã, qđ leg. & no. ext. de tẽp. ordi. ex tuarũ. & de fur. c. si. Arch.

Hæreticũ recõciliare potest eps hodie sine consilio.

4 Sub. & hoc pp periculũ, qđ hodie & nimis inualuit. ad idem ext. de purga. inter. ẽm Host.

De his clericis.] CASVS. Quidã sacerdotes leuitę & subdiaconi in obsidione positi hostes interfecerunt. vnde quæsitum fuit de his, an possint in suis ordinibus remanere? Respon. cõcilium, q. quilibet clericus vitare debet sanguinis effusionem: sed si in hoc de necessitate ante aduentum Paganorum: si enim esset ineuitabilis necessitas, non imponeretur eis pœnitẽtia: vnde dicas, q. si est necessitas ineuitabilis, sine omni dispensatione potest celebrare in ordine habito: sed nõ debet promoueri sine dispensatione, vt extra de ho. c. continebatur. Sed ob. extra eod. lator. vbi dicitur, q. licite potest promoueri ad superiores ordines. Ioã. Sed illud est dispensatio. de hoc dixi s. ead. c. de his. Sed melius dicas, q. ibi fuit casus fortuitus. B.

¶ Post duorum annorum poenitentiam officio, & cõmunioni restituantur clerici, qui in obsidionis positi necessitate sanguinem fuderunt. C. XXXVI.

De his clericis, qui in obsessionis necessitate positi fuerint, id statutum est, vt qui altario ministrant, & Christi corpus, & sanguinem tradunt, vel vasa sacro officio deputata contrectãt, ab omni humano sanguine, etiã hostili se abstineant. Quòd si in hoc [a] inciderint, duobus annis tam officio, quàm communione corporis Domini priuentur, [b] ita vt his duobus annis, vigilijs, ieiunijs, orationibus, & eleemosynis pro viribus, quas Dominus donauerit, expientur; & ita demum officio, vel communioni reddantur: ea tamẽ ratione, ne vlterius ad officia potiora prouehantur. Quod si in definito tempore negligentiores circa salutem suam extiterint, protelandæ ipsius pęnitentiæ tempus in potestate maneat sacerdotis. [c]

Casu quoque si clericus homicidium fecerit, in proprio gradu ex dispensatione remanere permittitur.

Vnde Vrba. II. scribit Guernerio Narbonensi episcopo.

¶ Qui casu homicidium facit, ex dispensatione in ordine suo permaneat. C. XXXVII.

Pann. l. 3. c. 154.

Clerico [d] iaciente lapidem puer dicitur interemptus; Nos pro amore [e] tuo in suo ordine eum permanere permittimus; vt tamen semper in poenitentia [f] & timore permaneat.

Idem Stephanus V. Sichiberto Corsicæ episcopo.

¶ De eodem. C. XXXVIII.

Pann. l. 3. c. 155

Quia te quasi obnoxium iudicas, [g] eo quòd à Sarracenis captus homines interfecisse videris: bene facis. Sed quoniam non tua sponte id fecisse cognosceris, inde canonice [h] nullo modo iudicaris.

Si verò ira presbyter commotus aliquem interfecerit, & si animum occidendi non habuerit; perpetuo tamen depositus erit.

Vnde Nicolaus Papa scribit Hosbaldo chorepiscopo [a] Quadrantino.

[a] ¶ Chorepiscopo.] *Antea legebatur, coepiscopo: emendatum est ex omnibus, quę collata sunt, vetustis Gratiani exemplaribus, optimeq; conuenit verbis Nicolai.*

[a] cessitate inciderint, officio & cõione corporis Christi duobus annis priuentur, in quibus pœnitentiam agãt: qua peracta officio suo reddãtur: ita tñ q. ad altiora nõ promoueantur. Si autem in prædicto tpe negligenter pœniteant: in potestate episcopi erit prolongare tẽpus pœnitentiæ. Sequens §. cum seq. c. pater.

[a] ¶ In hoc.] ex necessitate.

[b] ¶ Priuentur.] ad cautelam, secũdum H. [1] clerico in nulla necessitate licitũ est occidere: immo potius debet permittere se occidi, sed nos intelligimus istud de necessitate euitabili: quia poterat bene exiuisse castrum

[c] ¶ Sacerdotis.] vide quomodo circa canones pœnitentiales habet ipse sacerdos plenam potestatem, [2] vt 26. q. 7. tẽpora. secundum leges duplicatur tẽpus pœnitentię eis, qui non seruant pœnam, & pœnitentiam iniunctam, vt ff. de pœ. aut damnum. §. inter eos.

Sacerdos plenam ptãtem habet circa canones pœnitentiales.

[2] Ad idẽ de pę. dist. 1. mẽsurã. ibi de hoc.

[d] Clerico.] si iste dedit operam rei licitæ expellendo porcos de agro suo: tunc intellige quòd minus diligenter fecerit: aliàs in nullo puniretur, vt dixi s. ea. de his.

[e] ¶ Pro amore.] spirituali. talis. n. amor nõ inducit simoniã, vt 1. q. 1. filium. & c. latorem & 39. q. 9. veniam.

[f] ¶ In pœnitentia.] interiori: quia sacerdos non facit publicam pœnitentiã nisi pro enormi crimine, vt de pœn. dist. 6. sacerdos, & 28. distin. presbyter.

Sacerdos põt q̃nque publicã pœnitentiàm facere.

Quia te.] CASVS. Sichilbertus episcopus Corsicæ inter angustias & iacula Sarracenorum positus, vt periculũ euitaret, quosdam interfecit ex illis. Super hoc consuluit dominum Papã: qui respondet, quòd bene fecit: quia se obnoxium putat: sed quia non sponte hoc fecit, secundũ canones non condemnabitur.

[g] ¶ Iudicas.] cum non sis.

[h] ¶ Inde canonice.] id est, non secundum rigorem canonum: quia tunc nullo modo, vt s. ead. miror. nunc autem misericorditer toleratur. Vel intellige quando ineuitabili necessitate hoc fecerit.

SI VERO. [illegible] Dictũ est s. q. illi qui necessitate obsidionis, vel casu aliquos occiderint, possunt in suis ordinibus remanere. Nunc verò dicit, q. si quis ira commotus aliquem occiderit, licet non habeat animũ occiden-

[1] Sic est anniqua gl. Io. q̃uis pauci hoc habeant. Archid.

Occidere vtrũ liceat clerico in necessitate.

[3] Hãc sniam teneas: quia de ea intelligit hoc c. vt not. extra de hom. j. in c. sicut. in glo. no. hic & in. si. & s. ea. de his.

occidendi, perpetuo tamen depositus est: quod sequenti cap. probatur.

Studeat.] CASVS. Quidã presbyter percussit quendam diaconum equitãtem: diaconus verò de equo cecidit: & fracta ceruice interijt. vnde Nicolaus Papa pcipit Hosbaldo chorepiscopo Quadrantino, vt suadeat epo suo associare sibi sex vicinos epos: qui insimul cum Hosbaldo cognoscant, & si inuenerint q diaconus à sacerdote non est percussus ad morté: nec ex percussione ipsius, sed ex ceruicis fractione mortuus est: iniũcta sacerdoti competenti poenitentia suspẽdatur ad tps à celebratione Missarum: & postea ad sacerdotale redeat officium. Si verò ex qualicumque presbyteri percussione diaconus mortuus est licet non habuit animum occidendi, tñ deponetur: ita vt si obediens apparuerit, assigneť ei beneficium de ecclesia sua, de quo ipse & sui possint habere solatium substentationis.

a ¶ Studeat.] Bar. intellexit hoc cap. prout littera sonat, q licet ex percussione ceciderit & confregerit ceruicem, nõ ideo est sacerdos deponẽdus. arg. j. ea. quãt im. nã si seruum tuum vulneraui, & ille postea ex ictu alteri perijt, nõ teneor de occiso. ff. ad leg. Aquil. nuic scripturę §. si seruus. & l. ita vulneratus. Et hãc regulam, Qui occasionem damni dat, dãnum dedisse vr: intelligit de occasione pxima & sufficienti. Sed expresse est contra. extra eod. presbyterum. & ff ad leg. Cor de sica. nihil interest vnde intellige, q si nõ cecidit ex percussione, sed alio modo cecidit: tunc non tenetur de morte eius, sed de eo quod prius ipsum incaute percussit.

quæ sequuntur ex illo. j. ead. sæpe. & j ea. clericum.

h ¶ Et tale beneficium.] hic dispensatur in beneficio, nõ in officio, vt 58. dist. presbyterũ. debet autẽ de iure carere vtroq: quia cui interdicit vnum, interdicitur & reliquũ: cũ sint cõnexa, vt 81. dist. si quis. nã male merito.

Dispensatur quis que in beneficio, non in officio.

¶ Per iniam, nõ ipso iure Arch.

¶ Perpetuo careat officio presbyter, qui ira cõmotus, licet extra animum, aliquem interfecerit. C. XXXIX.

Studeat a sanctitas tua psuadere episcopo tuo, sibi canonicũ sociare numerum collegarum, idest sex; b ex vicinis prouincijs fratres, & coepiscopos suos; quibus tecũ iunctis, & decernentibus, diligenter inuestigate, & omni nisu scrutari procurate, quatenus inuenire valeatis, vtrum percussione iam nominati presbyteri, an ceruicis fractione idem diaconus, vt fertur, extinctus est. Et siquidem à sæpe fato presbytero non ad mortem percussus est, sed ex equo cadens c ceruice fracta interijt; d secundum arbitriũ vestrum pro percussione, incaute agenti presbytero pœnitentiam competentem indicite; & aliquanto tempore à Missarum solennijs suspendatur; denuo post hæc ad sacerdotale rediturus officium. Quòd si veraciter qualicumque percussione e istius presbyteri, ille mortuus est diaconus: nulla hunc ratione ministrare sacerdotis more decernimus: quoniam etsi voluntatem f occidendi nõ habuit: furor tamen, & indignatio, ex quibus motio illa mortifera prodijt, g in omnibus, sed præcipue in Dei ministris multipliciter inhibentur, atque vbique damnãtur. Verum si presbyter adeo vestro studio obnoxius † forte claruerit: præcipimus, vt tale beneficium h sibi ecclesiæ suæ concedatur; quo & ipse, & sui i sufficienter possint habere suæ substentationis solatium.

Iuo, p. 10. c. 24.

¶ Adde an excõicatus absolutus pcipiat fructu medij tpis. arg. q nõ, in l. 1. & l. si vt allegas. C. de test. mili. & in Authẽ. vt cum de appcog. §. si verò. coll. 8.

† al. noxius] Iuo.

Item ex concilio Maticen. a *c.6.*

a ¶ Maticensi.] *Burchardus, & Iuo citant ex concilio Moguntino: in nullo tamen eorum, quæ extant, habetur. Simile verò aliquid legitur in concilio Vormac. c. 27.*

¶ De eodem. PALEA. C. XL.

Qui verò odij meditatione, vel propter cupiditatem, Iudæum, vel Paganum occiderit; quia imaginẽ Dei, & spem futuræ conuersionis exterminat, † quadraginta dies in pane & aqua pœniteat.

Burc. l. 6. c. 33. Iuo, p. 10. c. 161.

† al. extinxit

¶ De eodem. PALEA C. XLI.

Si quis homicidium fecerit, si episcopus est, xv. annos pœniteat, & deponatur, cunctos quoque dies vitæ suæ peregrinando finiat. presbyter xij. annis pœniteat, tres † ex his in pane & aqua; & deponatur superioris sententia. Diaconus x. annis pœniteat, tres ex his in pane & aqua. Clericus & laicus septem annis pœniteat, tres in pane

Ans. l. 11. c. 34.

† al. quatuor

b ¶ Sex] quia tot non erant in prouincia illa.
c ¶ Cadens.] postea.
d ¶ Interijt.] nõ ex causa percussionis: sed ex alio casu, quia cecidit.
e ¶ Percussione] siue directa, siue occasionali.
f ¶ Et si voluntatem.] directam.
g ¶ Prodijt.] & sic pp vnum delictũ imputantur omnia

Vel dic. prouincijs, i. diœcesibus, sicut econtra post. 9. q. 3. epi. qui. sm Lau & Hug.

riti cõtinua egestate laborare debent, vt ff. deposi. bona fides. Sed ideo dispensatur, ne pp necessitatem victus ad turpia lucra conuertatur. vt 81. dist ad reatum.

i ¶ Et sui.] sui enim filij & ipse, eadẽ persona intelliguntur, vt 15. q. 3. §. hac auctoritate. in prin. & vxor dicitur pars viri. 33. q 5. admonere. vnde videť, q licet clericus sit suspensus ab homine vel canone, q tamen ei relinqui debeat vnde se & suos possit sustentare. & est si. arg. ff. de preca. l. penul. ff. de vsu & habi. l. 2. maximè cum

Vxor & filij de bonis ecclesiæ pasci possunt.

rum etiam vxor & filij de bonis ecclesiæ pasci possunt, vt 31. dist. omnino nec totum extorquendum est à debitore, quod habet: sed habenda est ratio, ne egeat. ff. de re iud. inter eos in fi. ille autē qui excõicatur, nihil percipiet nomine ecclesiæ. ext. de appel. pastoralis.

Dei dicitur, vt 15. q. 1. nec is.

b ¶ Humana.] ideo magis est tenenda, vt ī. 9 dist. sanalo. Quid iuris sit de hoc, notaui plene in q̃õnibus. B.

SI qua.] CASVS. Quędam domina furore iracundię accensa, ita acriter ancillam suam flagellauit, q̃ intra diem tertium expirauit. quæsitum fuit in concilio Eliberitano quãdo possit ad cõmunionem admitti. & respondet q̃ si voluntarie fecit, post septem ann. pœnitentiam: si casu, post v. poterit ad cõmunionem admitti: & non ante, nisi intra hoc tempus fuerit infirmata. Sequentē casum p te videbis.

c ¶ Ancillam.] Hic habes, q̃ æque punitur dñs occidens seruum suum sicut alienum, vt ff. de ijs qui sunt sui, vel alie. iur. l. 1. in fi. modica tamē castigatio permittitur domino. ff. de ijs qui sunt sui, vel alie. iur. l. 2. vnde secundū iura nostra seruus potest conqueri de domino, si sæuiat in ipsum, vt 23. q. 4. si ecclesia. & c. qui peccat. in fi. Et dic, vt not. super illo c. si ecclesia. 2. q. 7. quæritur.

Domin⁹ nõ pōt in seruū sæuire.

d SI quis.] ¶ Semper.] idest, horis statutis. sic 22. dist. sacrosancta & 26. dist. si quis vult. & de consec. dist. 5. numquam.

e ¶ In exitu.] supple, si moritur ante finitum tempus pęnitentiæ: quia post tempus pęnitentię licite communicat, vt 26. q. 7. si quis de corpore.

ADDITIO. Hoc fit in quibusdam criminibus: & præsertim si quis pœniteat solenniter. 26. q. 7. si qui. secundum Hug.

QVi saccū.] CASVS. Quidam furatus fuit saccum cum pecunia. Quæsitū fuit, an possit conueniri actione furti nomine sacci. Et respondet, q̃ sic: licet non habuit voluntatem furandi saccum principaliter.

f ¶ Animus.] Sed contra, furtum sine affectu furandi non committitur. 13. q. vlt. c. vlt. & Institu de vsucap. §. itē si is. Sed dic, q̃ ratione accessionis cõmittitur furtū: & quæ cõmodatis, vel depositis rebus accedunt, deposita, vel commodata intelliguntur. ff. commo. l. si vt. §. vsque adeo. Vel dic, animus, scilicet principaliter: sed secundario & indirecte per quandā cõsequentiam fuit ei animus saccum furandi: & sic non est contrarium. ff. de fur.

Furtū committitur ratione accessionis.

Eos

& aqua; & ad gradum cuiuslibet sacerdotij accedere non præsumat.

Ex prisca versione. Et Tribur. c. 51.

Item ex concilio Ancyrano, c. 22. §. eos vero.

¶ Quinquennio à communione abstineant, qui casu homicidium faciunt. C. XLII.

Poly. l. 6. tit. 10. Burch. l. 6. c. 15. Iuo. p. 10. c. 15. & 144.

α al. humanior

EOs vero, qui nō voluntate, sed casu [a] homicidium fecerint, prior quidem regula post septem annorum pęnitentiam cōmunioni sociauit, secundum gradus constitutos: hæc α vero humana † [b] quinquennij tempus tribuit.

α ¶ Hęc vero.] *Græce est*, ὁ δὲ δεύτερος τὸν πενταετῆ χρόνον πληρώσει, *idest:* Secunda vero quinquennij tempus explebit. *Atq; ita fere Burchardus, & Iuo ex Dionysii versione. & inf. ea. cap. si quis voluntate.*

Et in cōc. Vormac. c. 39.

Item ex concilio Eliberitano, c. 5.

¶ Quibus temporum spacijs à communione abstineat, quæ voluntate, vel casu ancillam suam interfecerit. C. XLIII.

Rab. pęnit. c. 14. Burc. l. 6. c. 19. Ans. l. 11. c. 36. Iuo. p. 10. c. 22. & 148.

SI qua femina zeli furore accensa, flagellis verberauerit ancillam [c] suam, ita vt infra tertiū diem animam cum cruciatu effundat; eo quod incertum sit, voluntate, an casu occiderit; si volūtate, post septem annos; si casu, post quinque annorum tempora (acta legitima pęnitentia) ad communionem placuit admitti. Quod, si intra tempora constituta fuerit infirmata, accipiat communionem.

Item ex capitulis Martini Bracarensis episcopi, c. 78.

¶ De his, qui voluntate, vel casu homicidium faciunt. C. XLIIII.

Iuo. p. 10. c. 39.

SI quis [d] voluntarie homicidium fecerit, ad ianuam ecclesię catholicæ semper subiaceat, & cōmunionem in exitu [e] vitæ suę recipiat. Si autem non voluntarie, sed casu aliquod homicidiū fecerit; prior canon septem annis agere pęnitentiam iussit; secundus canon quinq; mandauit.

Item ff. tit. de furtis l. qui saccum.

¶ De eodem. C. XLV.

Pandect. lib. 47. tit. 2. l. c. 79.

QVi saccum habentem pecuniā surripuerit; furti actione, etiam sacci nomine, tenetur; quamuis non sit ei animus [f] sacci surripiendi.

a Aliàs ei nō imputat. argu. 15. q. 1. si qs insaniés. & no. ī. ead. clerico. dum tñ daret opē rei licitæ, vt in decret. hic ĵ. alleg. dilectus. & eod. tit. loā. & c. si. Arch.

EOs vero.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Neocæsarien. quanta pęnitentia deberet iniungi eis, q casu fecerunt homicidium. Et respondet, q̃ secundum antiquam regulam septem annorum pœnitentia iniungetur, postquam reddetur communioni. Hæc vero est noua regula, quæ humaniorem imponit pœnitentiam quinq; annorum tantum.

a ¶ Sed casu.] dum tamen culpa præcesserit casum, aliàs etiam clericus posset promoueri. ext. eod. ex parte. & c. significasti. & c. dilectus. in fi. immo talis minister

fur. si quid fur. §. 1. sic & ff. quod met. cau. l. si mulier. §. pen. 15. q. 1. merito. 23. q. 4. displicet.

CONTRA CASVS. Dictum est sup. in c. studeat. quod si quis faciat homicidium sine voluntate, tamen punitur. Modo probat contrarium. scilicet, quod voluntas punitur, non opus. Et hoc probat vsq; ad §. præmissis.

Contra[a] *animum, non opus puniri, lib. 9. Cod. tit. ad leg. Cornel. de sicarijs, exemplo sacrarum litterarum Diocletiani, & Maximiani colligitur.*

¶ De eodem. C. XLVI.

EVm, qui asseuerat homicidium se non voluntate, sed casu fortuito fecisse, cum calcis[b] ictu mortis occasio præbita videatur; si hoc[c] ita est, neque super hoc ambigi poterit, omni metu, ac suspicione, quam ex admissæ rei discrimine sustinet, secundum id, quod adnotatione[d] nostra comprehensum est, volumus liberari.

[*Item Imperator Antoninus, C. ad leg. Cor. de sica. l. 1.*]

PALEA. C. XLVII.

FRater vester rectius fecerit, si se præsidi prouinciæ obtulerit. Qui, si probauerit non occidendi animo hominem à se esse percussum, remissa homicidij pęna secundum militarem disciplinam sententiam proferet. Crimen enim contrahitur, si & voluntas nocendi intercedat. Ceterum ea, quę ex improuiso, casu potius, quam fraude accidunt; fato plerumque, non noxæ imputantur.

Hinc, & Gelasius † *Papa.* † al. Pelagius

¶ De eodem. C. XLVIII.

QVantum[e] dicit iste Placidus, † anno præterito dictũ est de vxore illius; quia subito inter caballos inuenta est, & dum traherentur caballi, collisa est illa, & abortum fecit. ¶ Quod si ita est, forte si caballos alienos[f] tulerit, inde est culpabilis.[g] Nam de muliere, quæ casu inter caballos confracta est, vbi voluntas illius non agnoscitur[h] perniciosa fuisse, non potest, nec debet addici per leges. † al. Placidius

Item Nicolaus Papa.

¶ De eodem. C. XLIX.

HI, qui arbores incidere videntur, si contigerit, vt cadens arbor occiderit hominem, inculpabiles[i] sunt,

a ¶ Contra.] Hucusque ostẽdit opus sine animo puniri: nunc ostendit contrarium.

EVm qui.] CASVS Quidam ludẽdo ictu calcis suum socium percussit, adeo quod mortuus est. Iudex loci propter hoc delictũ eũ voluit punire. consultus est Imperator, an ille debeat puniri. Et respondet, quod non debet puniri: immo debet liberari ab omni suspicione & pœna legis Corneliæ: & hoc si probauerit se casu, non voluntate hoc crimen commisisse.

b ¶ Cũ calcis.] quoniã fecit ludi causa.

c ¶ Si hoc.] scilicet, quod in ludo occidit. & illud obtinet cum ludus licitus est. ff. ad leg. Aquil. nã ludus. sed si est illicitus ludus, non excusat, vt ext. de præsump. c. 1. ex quo autem constat, quod in ludo mortuus est, non est necesse probare, quod casu occiderit, vt ff. ad leg. Aquil. l. in lege. extra de sent. excom. super eo. aliàs qui casum allegat, ipsum probare tenetur, vt C. de pigno. act. quæ fortuitis, & C. de iniur. si non conuitij. Ergo si aduersarius dixit, quod ipsum dolo occiderit, hoc probabit: quia qui dolum obijcit, ipsum probabit ff. de proba. quoties. & intellige, quod ludus fuit licitus: & secundum hoc intellige, quod nõ punitur talis lege Cornelia, ex quo nihil fecit dolo: punitur tamen l. Aql. in qua venit leuissima culpa. ff. ad leg. Aquil. in lege.

Occidens in ludo, an sit puniendus.

Si lud⁹ noxius, i. nocẽs est, imputatur. ff. ad le. Aql. nam ludus. nã omne maleficiũ praue presumitur actũ: hæc tamen præsumptio ex varijs circũstãtijs colligitur. 22. q. 2. quod ait & c. ne quis. & de cõsec. dist. 4. solet. ff. de actio. & obli. l. 3. §. verborũ ff. de iniu. illud. §. post. 15. q. 1. illud. ext. de sent. excõ. c. 1. secundum Goffr. qui ita not. extra de pręsump. c. 1. Archid.

d ¶ Adnotatione.] idest, lege.

QVantum.] CASVS. Cum Placidus traheret caballos de stabulo, vxor sua inter caballos fortuito casu collisa est: & fecit abortum confracta: & ideo iudex eum punire volebat tamquam homicidã. Consultus Papa super hoc respondet, quod super hoc puniri non debet secundum leges, postquam voluntas eius perniciosa non fuit: sed de furto potest puniri, si alienos caballos furatus est. Potest tamẽ legi totum illud cap. de vxore Placidi, quæ dum traheret caballos, collisa est fortuito casu, & fecit abortum, quam dicit Papa non esse puniendã de abortu, non sua sponte facto: sed de furto si fecit, potest puniri. Et ita dupliciter H. & Ben. posuerunt casum.

e ¶ Quantum.] idest, secundum.

f ¶ Alienos.] Si vis dicere, quod iste furabatur caballos, & ducendo eos collisit mulierem: tunc quod dicit in fine non puniri per leges, verum est l. Cornelia de sica. in qua venit dolus, non lata culpa. ff. de sica. in lege. tamen de culpa bene punitur, vt supra ead causa. studeat.

Culpa lata in l. Cornelia nõ venit.

g ¶ Culpabilis.] & sic patet, quod licet aliquis de furto teneatur, non tamen tenetur de ijs, quæ sequuntur ex furto. sic 15. quæst. 1. sane. sup. 5. dist. ad eius. ff. de fur. verum. ext. de sponsa. veniens. Argum. contra. sup. ead. clericum.

h ¶ Non agnoscitur.] quando eam præmonuit. H.

HI, qui.] CASVS. Quidam arbores incidebant, eis cadentibus quidam homines sunt oppressi ab eis. Quærebatur, an essent homicidæ, qui arbores incidebant. Et respondetur: si non est factum eorum voluntate, & debitam cautelam adhibuerũt, inculpabiles sunt. Si vero eorum culpa, vel negligentia mortui sunt, deponendi sunt, & non suscipiendi de cetero. Idem est casus sequentis cap. Casus illius c. si duo. facilis est: & per te formabis.

i ¶ Inculpabiles.] Si fecit in priuato loco: tũc enim nõ

potuit

potuit diuinare, vt ff. ad leg. Aquil. si putator. & extra vt eccle. benefi. vt nostrum. Si in publico, debuit clamare, caue caue, vt j. ead. si duo.

[a] Sæ-

atque innoxij; quia nec voluntate eorum, nec desiderio, homicidium perpetratum est. Si verò aliqua culpa eorũ, vel neglectu, morientis hominis interitus cognoscitur aduenisse: abijciendi sunt à gradu, & in sacro ordine nullatenus suscipiendi.

Item ex concilio Vormaciensi, c. 29.

¶ De eodem. C. L.

Burc. l. 6. c. 21. Iuo, p. 10. c. 150.

SÆpe contingit, dum quis operi necessario insistens arborem inciderit, vt aliquis subtus ipsam veniens deprimatur: Et idcirco, si voluntate, vel negligentia [a] incidentis arborem factum est: vt homicida, pœnitentię debet omnino submitti. Quòd si non voto, non incuria illius, non denique scientia contigit: sed dum ille operi necessario fortasis incumberet, ille insperatus [b] occurrens sub arbore improuisus deuenit, & sub ipsa oppressus est; incisor arboris non tenetur pro homicida.

Item ex concilio Triburiensi, c. 36. [Sed ibi copiosius.]

¶ De eodem. C. LI.

Burc. l. 6. c. 22. Iuo, p. 10. c. 151.

SI duo [c] fratres in silua arbores succiderint, & appropinquante casura ipsius arboris frater dixerit fratri, caue, & ille fugiens in pressurã arboris inciderit, & mortuus fuerit; viuens frater innocens de sanguine germani diiudicetur.

Præmissis [d] auctoritatibus, lapsis permittitur, [e] vt post pœnitentiã in suis ordinibus reparari valeant; ad maiorem autem conscendere post lapsum nulla eis auctoritate permittitur; immo penitus prohibetur.

Vnde in Ilerdensi concilio, c. 5 legitur.

¶ Lapsi in suis ordinibus reparari possunt, sed non ad maiora conscendere. C. LII.

15 q. 8. c. hi q. Rab. pœnit. c. j. Burc. l. 19. c. 74. Iuo, p. 15. c. 87.

HI, qui [f] altario Dei deseruiũt, si subito in flenda carnis fragilitate corruerint, & Domino respiciente, digne pœnituerint, ita vt mortificato corpore, cordis contriti sacrificium Deo offerant; maneat in potestate pontificis, vel veraciter afflictos non diu suspendere, vel desidiosos prolixiore tempore ab ecclesiæ corpore segregare: ita tamen, vt sic officiorum suorum loca recipiant, ne possint ad altiora officia vlterius promoueri. ¶ Quòd [a] si iterato velut canes ad vomitum reuersi fuerint, & [c] veluti sues in volutabris luti iacuerint: non solum dignitate officij careant; sed etiam sanctam communionem, nisi in exitu, non percipiant.

[a] ¶ Quod si iterato.] *Hinc vsque ad finem absunt à codicibus illis Gratiani, à quibus paleę abesse solent. In alio autem hic præpositum est nomen palea.*

[c] ¶ Et veluti sues in volutabris luti iacuerint.] *Hæc non leguntur in antiquis editionibus conciliorum, Coloniensi, ac Parisiensi, duobus codicibus Vaticanis, Lucensi regio, neque infra 15. q. 8. c. hi qui. Sunt autem apud Iuonem, & in editione Colon. 4. volum.*

[a] SÆpe contingit.] ¶ Vel negligentia.] Arg. q. qui occasionem damni dat, &c. sic 86. dist. pasce. 16. q. 1. decimę & extra de homic. presbyterorum. 27. q. 2. si tu. & 31. q. 2. d neptis. & 1. q. 1. placuit. 3. B. argu contra. 15. q. 1. inebriauerunt. & ff. de ser. corrup. Neratius. § si seruo. ff. de furti, verum. de eo qui fregit ostium meretricis, sed non ideo punitur amplius, qa satis est punitus propter ignominiam. — Sub. dãnũ dedisse vr, immo plus qñq; peccat. vt patet in eo quod leg. & not. 23. q. 5. cum homo. Io. de Fan. — Ignominia satis punit.

[b] ¶ Insperatus.] fortuiti enim casus nullo hominum cõsilio præuideri possunt. ff. de admi. te. ad ciui. perti. l. 2. C. de pigno. act. l. quæ fortuitis. — Casus fortuiti nõ possunt præuideri.

[c] SI. duo. ff. ad legem Aquiliam, si putator.

PRÆMISSIS. CASVS. q. in illo c. de his clericis, qui in subdiaconis, & in capitulo illo, clerico. dictum est. q. clericis lapsis permittitur in suis ordinibus ministrare: ad maiores vero ascendere nõ possunt. Idem dicitur in hoc §. & hoc probat per sequens cap. Sed postea exemplo beati Petri probat, quòd lapsi post pęnitentiã ad maiora possunt promoueri.

[d] ¶ Præmissis.] q. ca. de his clericis.

[e] ¶ Permittitur.] allegando dicit propter sequen. c. Ioan.

HI, qui] CASVS. Quidam clerici in sacris ordinib. constituti fornicati sunt, quæsitũ fuit, vtrum ad sua officia redire possint, & ad maiora promoueri. Et rñdet concilium: si digne pęnituerint, in ptãte sit epi vel veraciter afflictos non diu suspẽdere: vel desidiosos prolixiori tẽpore ab ecclesię corpore segregare: ita tamẽ, vt sua loca retineant, & ad altiora non promoueantur. qui si iterũ ipsi lapsi fuerint, omni dignitate carebunt nec habebunt nisi in fine cõionem.

[f] ¶ Hi qui.] hoc cap. habes. 15. quæst. vlt. hi qui.

SED EXEMPLO. CASVS. Dictũ est supra, ꝙ lapsi post pęnitentiam non possunt ad altiora conscendere. Modo dicit Gratianus contrarium: s. ꝙ lapsi non solum restitui possunt ad antiquum statum, sed etiam ad altiora ꝓmoueri: quod probat exemplo beati Petri, qui post trinam negationem non solum permansit apostolus, sed etiã factus est pastor totius ecclesiæ: quod probatur duobus seq. c.

ITEM OBIICITVR. Hæc est sexta pars huius distin. in qua loquitur de pœnitentibus cum solennitate, & de bigamis: & mistim ponit xiiij. auctoritates. Io. de Fan.

CASVS. Adhuc obijcit Gratianus, quòd lapsi non possunt ascendere ad maiora. nam pœnitentes promoueri nõ debent: ergo nec ad maiora ascendere possunt. quod probat ex sequentibus cap. quæ loquuntur de solenniter pœnitentibus.

Sed exemplo B. Petri, (qui postquam trina negationis maculas confessione diluit amoris; non solum in gradu sui apostolatus remansit, verum etiam in pastorem totius ecclesiæ à Christo institui meruit) probantur lapsi post dignam pœnitentiam non solum propria officia retinere, sed etiam ad maiora posse conscendere. Quòd autem B. Petrus post negationem pastor ecclesiæ à Domino sit institutus, probatur auctoritate B. Gregorij, qui in homilia Dominicæ resurrectionis de eodem principe Apostolorum scribit, dicens. Homil. 21. in Euang.

¶ Petrus post culpam negationis princeps Apostolorum à Domino est institutus. C. LIII.

CONsiderandum nobis est, cur omnipotens Deus eũ, quem cunctæ ecclesiæ præferre disposuerat, ancillæ vocé pertimescere, & se ipsum negare permisit. [a] ¶ Quod nimirum magnæ actum esse pietatis dispensatione cognoscimus, vt is, qui futurus erat pastor ecclesiæ, in sua culpa disceret, qualiter alijs misereri debuisset. [b] Prius itaque eum ostendit sibi, & tunc præposuit [c] cæteris: vt ex sua infirmitate cognosceret, quàm misericorditer aliena infirma toleraret.

Item Ambrosius in serm. 47. de fide Petri.

¶ Post negationem in fide, & gradu Petrus profecit. C. LIIII.

FIdelior factus est Petrus, postquã fidem se perdidisse defleuit; atque ideo maioré gratiam [d] repperit, quàm amisit. Tamquam enim bonus pastor tuendũ gregem accepit, vt qui sibi antea infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum: & qui ipse interrogationis tentatione nutauerat, cęteros fidei stabilitate fundaret. Denique pro soliditate deuotionis ecclesiarum petra dicitur; sicut ait Dominus: [Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.] Petra enim dicitur, eo quod primus in nationibus [e] fidei fundamenta posuerit, & tamquam saxum immobile totius corporis † Christianitatis compagem, molemque contineat. Matth. 16. † operis Christiani] orig.

6 *Item obycitur; pœnitentes † ad sacros ordines promoueri non debent; non ergo lapsi post pœnitentiam ad maiora pertingere possunt.* † al. solenniter pœnitentes]

Vnde in concilio Carthag. 4. c. 68. & 69. legitur. Poly. l. 2. t. 31. Ans. l. 7. c. 20. & 23. Burc. l. 2. c. 35. Iuo, p. 6. c. 136. & p. 15. c. 5. Pann. l. 3. c. 60.

¶ Non ordinetur clericus ex pęnitentibus. C. LV.

EX pœnitentibus, quamuis sit bonus, clericus non or-

COnsiderandum.] CASVS. Quærit hic, quare Christus permisit Petrum peccare negando seipsũ ad vocem ancillę, quẽ facere disposuerat pastorem ecclesię. Et respondet Gregor. hoc esse permissum ex magnæ pietatis dispensatione: scilicet vt Petrus suam fragilitaté cognosceret, & in sua culpa disceret qualiter aliorũ delictis parcere deberet, & alijs misereri posset.

a ¶ Permisit.] id est, non prohibuit.

b ¶ Debuisset.] argu. dispensationem esse debitam.

c ¶ Præposuit.] hoc verbo: Pasce oues meas, factus est princeps. 1 extra de ele. significasti. nõ illo, Tu es Petrus & super hãc petrã, &c. quia illud fuit ei dictum ante passionem. 22. dist. sacrosancta.

Petrus ꝑ quę verba fuit factus Papa.

1 De hoc plenius 21. dist. in nouo testaméto. Arch.

FIdelior.] CASVS. Dicit Ambrosius in hoc c. quòd Petrus post negationem fortior resurrexit, & fidelior factus est. & maiorem gratiã recepit, quàm perdiderat. Factus est enim pastor ecclesiæ, vt qui infirmus fuerat in fide, cęteros in fidei stabilitate firmaret. Et ꝑ solida deuotione quã habuit circa ecclesiam, & circa homines conuertendos, dictus est petra: quod probat auctoritate Euangelij.

d ¶ Gratiam.] argu. quòd potius est eligendus qui peccauit & pęnituit, quàm qui semper fuit bonus: quia magis scit compati peccatoribus, vt ij. cap. proxi. nam infirmus fortior resurgit. de pęn. dist. 1. potest. & ibidem. dist. 3. ille. Arg. contra 12. dist. nos cõsuetudinem. & 16 q. 1. legi.

Eligẽdus potius est, qui peccauit & pœnituit, ꝙ qui numquã peccauit.

e ¶ In nationibus.] id est, gentilibus.

EX pœnitentibus.] CASVS. Quidã episcopus ordinauit quemdã solenniter pœnitenté; quærebatur quam

dinetur. Si per ignorátiam [a] episcopi factum fuerit: deponatur a clero: quia se ordinationis tempore non prodidit [b] fuisse poenitentem. Si autem sciens episcopus ordinauerit talem; etiam ipse *a* ab episcopatu suo ordinãdi dumtaxat potestate priuetur. [c] Simili sententiæ subiacebit episcopus, si sciens ordinauerit clericum eum, qui viduã, aut repudiatam, vxorem habuit, aut secundam.

C. 69.

a ¶ Ipse ab.] *In originali legitur*, ipse ab episcopatus sui ordinandi dumtaxat potestate priuetur. *al.* ipse episcopatus sui, *quemadmodum & apud Iuonem, par.* 15. *c.* 5.

Item Siricus Papa Himerio episcopo, epist. 1. *c.* 15.

¶ Bigamus, poenitens, viduæ maritus, sacræ militiæ se ingerens sine spe promotionis in suo ordine permaneat. C. LVI.

Ans. l. 7. c. 17. 10. 11.

QVicumque pęnitens, quicumque bigamus, quicũque viduę maritus, ad sacrã militiam indebite, & incompetenter irrepserit: hac sibi conditione à nobis veniam intelligat relaxatam, vt in magno debeat computare beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis, in hoc, quo inuenitur, [d] ordine perpetua stabilitate permaneat.

Item ex concilio Gerundensi, c. 9.

¶ Non prohibeatur à clero, qui pressus languore per communionem poenitentiæ benedictionem accepit. C. LVII.

† *Is vero*] manuscri. & ori.

SI † *a* vero, [e] qui ægritudinis lánguore depressus poeni-

quam poenam deberet pati episcopus vel ordinatus: & respondet, q; si episcopus ordinauit talem ignoranter, tantum ordinatus deponitur: quia tempore ordinationis suæ, suum impedimentum non manifestauit epo. Si verò episcopus ordinauerit eum scienter, etiam ipse potestate ordinandi priuabitur. Eamdem poenam patiatur episcopus, qui scienter ordinauit bigamum, viduæ vel repudiatæ maritum.

a ¶ Si per ignorantiã.] Bene enim potest ignorare cum non ipse, sed alij examinent. 24. dist. quando. extra de offi. Arch. vt nostrum ꝯ.

b ¶ Non prodidit.] Ex hoc c. vr, q; quilibet ordinandus teneatur prodere crimen suum, 1 vt 24. dist. c. quando. & c. vlt. & 81. dist. tantis & c. quicunque. & 8. q. 3. Artaldus. in fi. Sic vr q; in iure teneatur quilibet confiteri delictum suum si interrogatus fuerit, vt 11. q. 3. qsquis. & 35. q. 6. si duo. & 15. q. vlt. c. 1. & penul. Quod H. concedit, & dicit, q; quilibet in examinatione & in iudicio tenetur confiteri crimen suum: sed in examinatione sufficit, vt dicat, q; in genere confiteatur se criminosum: & sic petat dispẽsationem. Sed si specialiter pro aliquo crimine fuerit interrogatus: tunc respondebit, & dicet se fecisse inde poenitentiam. nec obst. j. de poen. dist. 1. §. his auctoritatibus. vbi di: non tibi dico prodas: quia illud loquitur de poenitente, qui se non debet in publico prodere: nisi enim occultus peccator prodat crimen suum, dicit H. non posse dispensari secum & coram pluribus debet dicere, & prodere se: quia prodere est in publico dicere, vt 2 q. 1. si peccauerit. sicut enim episcop⁹ non potest audire causam. 2 criminalẽ, nisi cum clericis suis, vt 15. q. 7. episcopus. sic nec solus potest dispensare. qualiter enim probaret aliquis secũ dispensatum esse, nisi coram pluribus factum esset, vt extra de schismat. fraternitatis 3 Alij dicunt, q; nec in iudicio nec in examinatione tenetur aliquis prodere se: quia Deus occultat peccatum: de quo aliqs pęnituit, vt 32. q. 1. apud. & sic licitum est alicui redimere sanguinẽ suum quo-

cumque modo potest. 2. q. 5. §. notãdum. & ff. de l. o. eo. qui ante senten. l. 1. sic & honorem suum. Sed nũquid clerico promouendo præiudicat confessio sua. vt inde debeat puniri? videtur q; sic, vt extra de elect. per inquisitionem. immo idem etiam vr si extra iudicium fieret confessio, vt extra de excess. prel. q̃ sit graue. Dico q; nõ, nisi in solo, q; non admitti ad ordines, vt 25. dist. quando. in fi. sic extra de exce. denique. & est ea ratio: quia licet confessus fuerit, tñ non punitur: quia ad hoc nõ agebatur, vt dixi 3. q. 6. hoc qppe. idem dico si testis confitet crimen suũ, vt probatur extra de accus. inquisitionis. Ioan.

c ¶ Priuetur.] Hic signant contraria, quæ soluta sunt 36. dist. § ecclesiasticis.

QVicũque.] CASVS. Quidam pęnitẽtes, & bigami, & viduarum mariti ordinati fuerunt in minorib. ordinibus, vel forte vsq; ad subdiaconatum. quæsitũ fuit à Siricio Papa. vtrum possint promoueri ad superiores ordines? Et respondet Papa, q; non: immo pro maximo beneficio debent reputare, si tolerentur in ordinibus, in quibus inueniuntur, omni spe promotionis eis adempta.

d ¶ Inuenitur.] Sic ergo facilius dispensatur in ordine sumpto, q̃ in suscipiendo: vt extra de renũ. nisi cum pridem. quia turpius, &c. vt extra de iureiu. queadmodũ. Vel vocat hic sacrã militiã minores ordines, ad quos possunt ꝓmoueri, vt j. ea. placuit. & 6. q. 1. c. infames.

SI verò] CASVS. Quidã in extremis laborans: pęnitentiã postulauit, cui sacerdos solẽnem poenitentiã iniũxit, ꝓbendo sibi cõionẽ corporis Christi. Postq̃ verò conualuit, pniam solẽnem sibi iniunctã nõ egit. q̃ritur an valeat promoueri? Et rñ. q; ex quo caput soléni pniæ non supposuit, bene põt promoueri, si aliàs est dignus: ita posuit Beñ. hunc casum. sed quia hoc cõtra iura vr, cum ille ante ęgritudinẽ mortaliter s̃m hoc peccasset, & postea sir non adimplendo pęnitentiam: ideo ego Barth. Brix. cum H. intelligo casum hunc de illo, qui non accipit corpus Chri vsq; ad articulum mortis: vñ non videbatur verè pęnitens. Qui tñ si nõ egit pniam solẽnem, nec modo est criminosus, promoueri põt. Vel fortè de illo intelligitur, qui pro occulto & paruo crimine solẽnem poenitentiam facere promisit.

e ¶ Si verò.] Quidam ita ponunt casum. 3 Aliquis tpe ægritudinis tale recepit mãdatum à sacerdote, vt postq̃ conualesceret, solennem faceret pęnitentiam: talis non prohibet à promotione, dumtamen nõ steterit inter pęnitentes. Sed ille casus non placet: quia postquam sanatus est talis, tenetur stare in ordine pęnitentium, vt 26. q. 6. qui recedunt. 4 Itẽ cũ pęnitentia talis non iniungitur, nisi pro graui peccato mortali: ergo post mortale peccatum non debet promoueri, vt 26. q 6. c. vlt. Alij sic ponunt casum. Quidam communionem non accepit.

quousq;

1 Crimen suũ in ordinatione, vel in iure, an teneat qs prodere.

2 Hic nõ ꝓbat hoc: quia tex. dicit, poenitentẽ, non dicit criminosum: nec hoc probant c. hic inducta. Arch.

Prodere est in publico dicere.

2 Scilicet criminalẽ, cum agit ad depositionẽ: secus si esset causa vbi ageretur ad priuationẽ beneficij, s̃m illud qd leg. & no. 15. q. vlt. inuentum. Arch.

Dispensat facilius in sũpto, q̃ in suscipiendo ordine.

3 Vt Bene.

4 Sicut qui iniecit man⁹ violentas in clericũ: & ꝓp inualetudinẽ, vel aliud impedimentũ nõ potest accedere ad curiã, absoluitur ab inferiori, tñ tenetur accedere restituta cõualescentia, vel opportunitate cum dist. extra de sent. excõ. de cetero, & in illa decre. ꝑuenit.

quousque fuit in periculo mortis dubitabatur de tali vtrum posset promoueri post sanitatem; quia non videbatur tunc vere pœnitens, qui timore mortis pœnituit. Et respondetur q; potest: & hæc fuit causa dubitationis; quia sicut nō potest promoueri, qui in ęgritudine baptizatur, quia potius præsumit ex timore, q ex voluntate libera baptizatus, vt 57. dist. si quis in ægritudine. idem videbatur de pęnitente tali. sed nō est simile: quia multi omittunt ex deuotione, q; non cōicant, vt de consec. dist. 2 quotidie. sed q cumq; differt baptizari, in mora est, & est in culpa.

ad eumdem potest redire, vt ibi dicitur.

NOn confidat.] CASVS. In hoc c. nouem impedimenta ponuntur, quę repellunt à promotione. Sequens c. patet.

e ¶ Vel sine litteris.] ī. 36. dist. c. illiteratos.

tentiæ [a] benedictionem, [b] quam viaticum deputamus, per communionem acceperit, & postmodum reconualescens caput pœnitentiæ in ecclesia publice non subdiderit, si prohibitis vitijs non detinetur obnoxius, admittatur ad clerum.

Item Hormisda Papa omnibus episcopis per vniuersas prouincias constitutis.

¶ Qui ad pęnitentiam agendam in monasterio retruditur, presbyter non ordinetur. C. LVIII.

SI ille, qui vltro petit pœnitentiam, quamuis eam perfecte agat, non pōt episcopus, aut presbyter ordinari: ita vt etiam si per ignorantiam ordinatus fuerit, & postea cōuincitur pœnitentiam accepisse, deijciatur; ille ergo qui inuitus ad pęnitentiā agendam mittitur in monasteriū, [c] (qui vtique nihil aliud, quàm pęnitēs dicendus est) [d] qua cōscientia ad sacerdotium venire permittitur? Nemo mihi alia quælibet contra auctoritatem sedis Apostolicæ, vel cccxviiij. episcoporum, vel reliquorum canonum cōstituta, obijciat: quia quidquid contra illorum definitionē (in quibus spiritum sanctum credimus locutum) dictum fuerit, recipere non solum temerarium, sed etiam periculosum esse non dubito.

Item Gelasius vrbis Romæ episcopus omnibus episcopis per Lucaniam, & cæt. c. 5.

¶ Bigamus, vel quilibet post pœnitentiam sacris non applicetur ministerijs. C. LIX.

NOn confidat quisquam pontificum bigamos, † aut coniugia sortientes ab alijs derelicta, siue quoslibet post pœnitentiam, vel sine litteris, [e] vel corpore vitiatos, vel conditionarios, aut curiæ, publicarumque rerum nexibus implicatos, aut passim nulla temporis congruentis [f] expectatione discussos, diuinis seruituros applicare ministerijs. †

Item Innocentius Agapito, & cæteris, epist. 6.

¶ Pęnitentes nec etiam clerici fieri possunt. C. LX.

CAnones apud Nicæam constituti, pęnitentes etiā ab infimis [g] officijs clericorum excludunt. [h]

Hoc non de quibuslibet pœnitentibus intelligitur, sed de illis tantum, qui post actam pœnitentiam secularis militiæ cingulum accipiunt. De quibus Innocen. episcopus scribit Victricio Rothomagensi episcopo, epist. 2. c. 2.

Pęnitētia infirmis nō est imponenda.

a ¶ Pęnitentiæ.] Pœnitentia infirmis nō est imponenda, sed innotescēda. 26. q. 7. ab infirmis. Ioan. Tu autem videas casum, quem notaui supra ibi, alij. B.

b ¶ Benedictionem.] idest, communionē.

SI ille.] CASVS. Duæ qōnes factæ fuerūt Hormisdæ Papæ. Prima fuit talis. An ille qui perfecte egit solennē pęnitentiam, possit ēps vel p̄sbyter fieri. Et respondet q; non: & si fuerit ordinatus, & de hoc conuincatur, debet deponi. Secūda quęstio fuit, an ille qui inuitus detrusus est in monasteriū ad agendā pœnitentiam, possit ad sacerdotium promoueri. Et respondet q; non: quia nihil aliud dicendum est, quàm solemniter pœnitens secundū decreta sedis Apostolicæ & canones ccc. & xviij. episcoporum. Si autem contra factum fuerit, non solum temerarium, sed etiam periculosum esse nō dubito.

c ¶ In monasteriū.] ergo pro aliquo delicto. aliàs n. non cogeretur ibi manere. 20. q. 1. sicut. & dic vt ibi notaui, & 16. q. 6. de lapsis.

d ¶ Dicendus est.] propter similitudinem in ieiunijs & vigilijs: aliàs enim differt publica pœnitentia ab ingressu monasterij, vt ī. 33. q. 2 admonere. 2. q. 1. in primis. Contra. ibi ēpi missi in monasterium ad agendam pęnitentiam, post sex menses restituuntur ordini suo: sed ibi temporaliter fuerunt missi, hic perpetuo. Vel dic q; ad superiorem non potest promoueri, vt hic; sed

f ¶ Congruentis.] ī. 77. dist. In singulis, &c.

CAnones.] Pœnitentes.] scilicet solemniter.

g ¶ Ab infimis.] sic 24. dist. c. vlt.

h ¶ Excludunt.] nisi in necessitate, vt ī. ea. c. placuit.

HOC NON DE QVIBVSLIBET. CASVS. Dicit Gratianus in hoc §. quod prædicta ca. loquuntur de pœnitentibus non ordinandis, qui post pęnitētiam cingu-

f ¶ Congruentis.] In hoc c. innuitur, q; interuallum dēt esse inter ordinē & ordinē & dic, cōgruentis, i. canonib. constitutis: secundum illu-

Supra c. ex pœnitentibus. Poly. l. 2. tit. 31. Ans. l. 7. c. 22. & l. 11. c. 87.

Ans. l. 7. c. 18.

† al. fas esse bigamus

† al. mysterijs

Conc. Nicæno, c. 10.

cingulum secularis militiæ susceperunt: qui promoueri non possunt, vt probatur seq. cap. Alia ponitur solutio ĩ seq. §. potest qui § patet, & per se planus est.

Pœnitentia solennis impedit clericatum.

SI quis post remissionem.] Qui semel egit pœnitentiam solennem, non potest fieri clericus, nec etiam miles, alienam, vt ead. dist. falsas.

POTEST ET ALITER. CASVS. Ponit hic aliam solutionem Gratianus, s. q. est quædam pœnitentia solennis, quæ reiterari non potest: sicut nec baptismus. Et hoc probat auctoritate Ambrosij.

¶ Non debet fieri clericus, qui post remissionem peccatorum, militiæ cingulum habuit. C. LXI.

Ans. l. 7. c. 13.

SI quis post remissionem [a] peccatorum, cingulum militiæ sæcularis habuerit, ad clericatum admitti omnino non debet.

Potest & aliter intelligi. Est quadam pœnitentia, quæ solennis appellatur, quæ semel tantum in ecclesia conceditur: de qua Ambrosius ait: [*Sicut vnum est baptisma; ita vnica est pœnitentia.*] *Item:* [*Non est secundus locus pœnitentiæ.*] [*Merito reprehenduntur,* α *qui sæpius agendam pœnitentiam putant, quia luxuriantur in Christo. Nam si vere agerent pœnitentiam, iterandam postea non putarent.*]

lib. 2. de pœn. c. 10. De pœn. dist. 3. c. reperiuntur. & c. fin. Hugo lib. de sacram. p. 14. c. 4. Ambrosius ibidem.

α ¶ Reprehenduntur.] *Legebatur*, reperiuntur. *Emendatum est hic ex originali: quod tamen fieri non potuit, inf. c. reperiuntur. de pœnit. dist. 3. quia vox,* reperiuntur, *ibi est initium capitis.*

Item Augustinus ad Macedonium, epist. 54.

¶ De eodem. C. LXII.

infra de pœnit. dist. 3. c. quamuis. Magister lib. 4. dist. 14. c. 3. Iuo, p. 15. c. 24.

QVamuis caute, & salubriter prouisum sit, vt locus illius humillimæ pœnitentiæ semel tantum in ecclesia concedatur, ne medicina β [b] nimis vtilis vilis [c] habeatur; tamen quotidie peccantibus numquam per pœnitentiam [d] venia negatur.

β ¶ Ne medicina.] *In aliquot vetustis exemplaribus Gratiani caput est coniunctum superiori. Locum enim beati Augustini suo modo aptat. Apud illum quidem hoc loco ita legitur:* Ne medicina vilis minus vtilis esset ægrotis, quæ tanto magis salubris est, quanto minus contemptibilis fuerit: quis tamen audeat dicere Deo, quare huic homini, qui post primam pœnitentiam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis? &c.

Cap. l. 5. c. 58. & l. 7. c. 310.

Hæc autem pœnitentia quomodo imponenda sit, in Agathensi concilio legitur, in quo sic statutum est, c. 15.

¶ Quomodo pœnitentes ad pœnitentiam accedant. C. LXIII.

Burc. l. 19. c. 27. Iuo, p. 15. c. 17.

POenitentes tempore quo pœnitentiam petunt, impositioné [e] manuũ & ciliciũ super caput à sacerdote (sicut vbique constitutum est) consequantur. Si autem comas [f]

QVamuis.] CASVS. Macedonius inuenerat, quod pœnitentiæ non est secundus locus, & q. vnica est pœnitentia sicut baptisma: dubitauit, an quotidie peccantibus deberet pœnitentia denegari & ideo quæsiuit ab August. quid iuris esset: qui r̃ndit, q. licet solennis pœnitentia semel tantum concedatur ne vilis reputetur: tñ priuata pœnitentia nõ debet quotidie peccãtibus denegari. Seq. §. patet. & q̃d in eo dicitur probat duob. cap. seq.

b ¶ Ne medicina.] Hæc est vna ratio quare non iteratur, s. ne vilis habeatur solennis pœnitẽtia, quæ est medicina, vt hic. Secũda quia est sacramentũ, & significat eiectioné Adæ de paradiso. 1 ĩ. ea. in capite. & non est facienda iniuria sacramento, vt de conse. dist. 4. ostendit. & 1. q. 1. sacramenta. Gratianus tñ dixit, q. secũdum consuetudinem quarumdam ecclesiarum iteratur, vt de pœnit. dist. 3. §. ex persona.

Pœnitentia solennis non iteratur.

1 Sub. quæ semel tantũ facta est.

c ¶ Vilis.] Nota, q. propter fugiendã vilitaté multa statuuntur, vt hic, & 45. dist. de Iudæis. 80. distin. episcopi. 27. q. 2. institutum.

Vilitas est fugienda.

d ¶ Pœnitentiam.] priuatam.

POenitentes.] CASVS. Dicit in hoc cap. q. sacerdotes debent imponere super capita pœnitentium manum exclusoriam vel benedictoriam, & ciliciũ; & tunc ipsi pœnitentes debent deponere comas, & mutare vestes: quod si non fecerint, abijciantur. Iuuenibus autem solennis pœnitentia non facile imponatur propter fragilitatem ætatis: viaticum autem omnibus in morte datur.

miles, vt 33. q. 1. admonere. nec laicalem habitum potest deferre, vt ĩ. ead. c. vlt. tamen secundum regulam ecclesiasticam viuet, vt de pœnit. dist. 5. cõtrarium. & cap. falsas. & est tamen conueniendus sub iudice ecclesiastico, vt 11. q. 1. aliud. Ioan.

a ¶ Remissionem peccatorum.] idest, baptisma, 1 vt 51. dist. si quis post acceptũ. & intellige de officiali, qui sæua executus est præcepta, vt 51. dist. c. 1.

ADDITIO. Vel dic, q. intelligit de illa pœnitentia, in qua prohibitum est ei ne ad militiam redeat. de pœnit. dist. ult. 5. contrarium. & hoc ideo quia forte in ipsa militia commiserat peccatum propter quod egerat pœ-

1 Et secundũ hoc non facit ad propositum Gratiani. H.

e ¶ Impositionem.] ab episcopo, ad qué solum spectat imponere solennem pœnitentiam, vt ĩ. cap. proxi. & reconciliatio ad solum eum spectat, nisi in necessitate, vt 26. q. 6. c. 1. & vlt.

f ¶ Comas.] Sed nũquid deponet mulier comam, cum etiam ei solennis pœnitentia imponitur, vt 33. q. 2. de his? Respon. non, quia habet eã in signum subiectionis. 30. dist.

Mulieri quare permittitur coma.

Quod de tõsura,& nõ vestibus intelligit. Lau.

30. dist. c. 2. ideo autem comam deponet vir, quia amodo in habitu veniet clericali. [i] j. de cõsec. dist. 5. dictũ. & 81. dist. dictum & 33. q. 2. admonere. & j. ead. c. vit. non debet eps renocare sententias excommunicationis iuste latas ab eorum prælatis sine eorum consensu. B. ADDITIO. De hoc not. 11. q. 3. qui resistit. Arg.

[a] ¶ Iuuenibus.] & si fuerit imposita, non ideo prohibentur cõtrahere. 33. q. 2. in adolescentia. Alij autẽ non possũt cõtrahere. 33. q. 2. de his. idem dico de decrepitis: qa ætatis ratio habenda est in pęnitentia. 26. q. 7. tempora. & c hoc tit. Sic præsumitur magis pro sene, quã pro iuuene, vt 34. dist. fraternitatis.

[b] ¶ Benedictam.] vt per eã tollantur venialia peccata, vt de consec. dist. 3. aquam. & dist. 4. nec quemquam.

Aetatis ratio in pęnitentijs est habẽda.

[b] ¶ Omnibus.] 2. q. 3. si quis epm, contra. illud terroris est. vel hoc de pęnitentibus digne: ibi ficte. 24. q. 2. legatur.

ADDITIO. Vel viaticũ non conceditur. ext. de pęn. & remis. quod in te. in princ. & de sent. excõ. permittimus. & adde qđ legitur & not. 27. q. 1. impudicas. in fine. Archid.

non deposuerint, aut vestimenta non mutauerint, abijciantur: & nisi digne pęnituerint, non recipiantur. Iuuenibus [a] etiam pęnitentia non facile committenda est propter ætatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus [b] in morte positis non est negandum.

Item ex eodem. [a]

¶ Quæ sint seruanda in solenni pœnitentia. C. LXIIII.

IN capite Quadragesimæ omnes pęnitentes, qui publicam suscipiunt, aut susceperunt [c] pęnitentiam, ante fores ecclesiæ se repræsentent episcopo ciuitatis, sacco [d] induti, nudis pedibus, vultibus in terram demissis, reos se esse ipso habitu, & vultu protestantes. Ibi adesse debent decani, idest archipresbyteri [e] parochiarum, & [β] presbyteri pęnitentium, qui eorum conuersationem diligenter inspicere debent, & secundum modum culpę pęnitentiam per præfatos † [f] gradus iniungere. [g] Post hæc eos in ecclesiam introducant, † & cum omni clero septem pęnitentiales psalmos in terra prostratus, episcopus cum lacrymis pro eorũ absolutione decantet: tunc resurgens ab oratione, iuxta quod canones iubent, manus eis imponat, aquam benedictam [h] super eos spargat; cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum operiat: & cum gemitu & crebris suspirijs denuntiet eis, quod sicut Adam proiectus est de paradiso, ita ipsi pro peccatis ab ecclesia abijciuntur: post hęc iubeat ministris, [i] vt eos extra ianuas ecclesiæ expellant: clerus vero prosequatur eos cum responsorio: [In sudore vultus tui vesceris pane tuo, &c.] vt videntes sanctam ecclesiam pro facinoribus suis tremefactam, atque commotam, non paruipendant pęnitentiam. In sacra autem Domini cena [k] rursus ab eorum decanis, & eorum presbyteris, ecclesiæ liminibus repræsententur. [l]

Burc. l. 19. c. 26. Iuo. p. 15. c. 45.

† al. præfixos

† al. introducat

Gen. 3.

[a] ¶ Ex eodem.] *Ex Agathensi etiam citant Burchardus, & Ivo, & Rhebaldus Cardinalis (qui tempore Paschalis Pontif. claruit) in libro suo de pœnitentia publice non iteranda. In vno tamen manuscripto Burchardi exemplari citatur ex Pœnitentiali Romano. Sententia vero huius capitis magna ex parte habetur in Pontificali, & ordine Romano à pag. 24. vsq; ad 30.*

[β] ¶ Et presbyteri.] *Apud Burchard. legitur*, idest presbyteri.

IN capite.] CASVS. Dicitur hic q volẽtes solenniter pęnitere, debent in capite Quadragesimæ se cũ archipresbyteris, & presbyteris suis epo ciuitatis ante fores ecclesiæ repræsentare in tristi habitu, nudis pedibus: & eis in ecclesia introductis, eps septem psalmos pęnitẽtiales decantet: deinde manũ eis imponat: cineres & ciliciũ super capita eorum ponat: eos aqua aspergendo benedicta. demũ expellantur de ecclesia, sicut Adã fuit de paradiso eiectus: & totus clerus eos cũ responsorio prosequatur, & in cœna Dñi à suis archipresbyteris, & presbyteris liminibus ecclesiæ præsententur.

[c] ¶ Susceperunt.] Ergo alio tempore põt pęnitentia imponi à sacerdote: & postea hæc solennitas fiat ab episcopo.

[d] ¶ Sacco.] sicut fecit Achab. de pęnit. dist. 3. §. ecce.

[e] ¶ Archipresbyteri.] videtur ergo q alius sit decanus, alius archipresbyter. & sic est contra 60. dist. c. 1. sed ibi ponitur hæc dictio, aut, subdisiunctiue. Vel loquitur hic de rurali decano.

[f] ¶ Per præfatos.] in parte cap. quæ hic non est. ad hoc facit 33. q. 2. latorum.

[g] ¶ Iniungere.] Arg. q eps non potest iudicare de subditis suorum prælatorum, vt ext. de offic. ord. cum ecclesiarum. Ioan. quod non est verum, cum sit iudex ordinarius omniũ clericorũ suæ diœcesis. sed dicit ibi, q

Episcopus vtrum sit iudex omniũ clerico: ũ suę diœcesis.

[i] ¶ Ministris.] idest, ostiarijs: ad quorum hoc spectat officium, vt 21. dist. cleros. & 25. dist. perlectus.

[k] ¶ Cœna.] j. de consec. dist. 2. in cœna.

[l] ¶ Repræsentantur.] ita fit quolibet anno, i. vt tali die immittantur in ecclesiã: & licet stent in ecclesia, nõ tñ communicabunt cum alijs in eucharistia, vel osculo: & sic erunt vsq; ad octauam Paschæ: & tunc iterum exibunt de ecclesia, & erunt extra ecclesiã vsq; ad talem diẽ sequentis anni: & hoc fiet vsq; ad finẽ pęnitentiæ. & etiam si bene pęnitet, secundo, vel tertio anno potest ei reddi ingressus ecclesiæ, vt 12. q. 2. de viro. & 33. q. 2. latorem. Quandoque etiam vsque in finem vitæ manebit extra

[k] Sed quare hæc fiant in die cęnæ Domini, not. de consec. dist. 1. de pęnitẽtibus. ibi videas in glo. sed pone, &c.

Pęnitẽtes solẽniter quanto tẽpore debeãt esse extra ecclesiã.

extra ecclesiam, vt 33. q. 2. admonere & hæc intromissio fit à proprio sacerdote, nisi solemniter debeat reconciliari ecclesiæ, finito tpe pœnitétiæ: vel & ante si epo visum fuerit expedire: nanc. 3. solus eps potest facere, vt 26. q. 6. c. 1. Item solennis pœnitétia non est imponenda,

tñ propter hoc eis solennis pœnitentia iniungatur, sicut laicis consueuit imponi: In hoc dicitur, q rebaptizati ordinati non permittuntur.

a ¶ Pœnitentibus.] nisi sit depositus: tunc potest solennem pœnitentiam facere: & sic intelliguntur contraria de pœni. dist. 6 sacerdos. tñ publicam pœnitentiam potest facere sacerdos, vt 24. dist. psbyter. 50 dist. si quis presbyter. & 81. dist. si quis eps. & hoc pro publico crimine, non pro priuato.

† Et hoc cõtingit pter scandalum, qd subditis immineret. ar. ĩ. c. de his vero. 61. dis. in sacerdotibus. Ioan. de Fan.

b ¶ Rebaptizati.] sciẽter, vt j. de conse. dist. 4. qui bis. tamen in habitu clericali, vel regulari semper erũt, vt de conse. dist. 5. dictum.

¶ Hanc pœnitentiam nulli vmquam clericorum agere conceditur, atque ideo huiusmodi pœnitentes ad clerum admitti prohibentur.

Vnde in Carthag. concilio 5. c. 11. statutum est.

¶ Clericis non imponatur manus, tamquam pœnitentibus. C. LXV.

pal. Cõfirmatum] orig.

Burc. l. 19. c. 72. Iuo, p. 15. c. 85. Capitu. l. 5. c. 66

CONfirmandum † est, vt si quando presbyteri, vel diaconi in aliqua grauiori culpa conuicti fuerint, qua eos à ministerio necesse sit remoueri: non eis manus tamquam pœnitentibus, a vel tamquam fidelibus laicis imponatur, neque vmquam permittendum, vt rebaptizati b ad clericatus gradum promoueantur.

Vnde Siricius Papa Himerio, epist. 1. c. 14.

¶ Nec clerico pœnitentiam agere, nec pœnitenti ad clericatum accedere permittitur. C. LXVI.

Ans. l. 7 c. 20. Burc. l. 19. c. 49. Iuo, p. 6. c. 54. & par. 15. c. 65.

ILlud quoque nos par c fuit prouidere, vt sicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum; ita & post pœnitudinem, ac reconciliationem nulli vmquam laico liceat honorem clericatus adipisci; quia quamuis sint omnium peccatorum contagione mundati; nulla tamen debent gerendorum sacramẽtorum instrumenta d suscipere, qui dudum e fuerunt vasa vitiorum.

ILlud.] CASVS. Quæsitum fuit an laici, qui solẽnem pœnitentiam egerũt mũdati à cõtagione peccatorum omnium valeant promoueri? Et respondet Siricus Papa, quòd sicut clericis non permittitur agere solennem pœnitentiam: sic nullus laicorum post solennem pœnitentiam potest promoueri, cũ dudum fuerit vas vitiorum.

c ¶ Par.] id est, æquum.

d ¶ Instrumenta.] idest ordines, vel vasa.

e ¶ Qui dudum.] si. j. 61. dist. in sacerdotibus. arg. cõtra ĩ. eo. ferrum. & 33. q. 2. admonere.

ADDITIO. Itẽ arg. contra. 23 q. 6. vide. iuxta fi. vbi de hoc. Arch.

al. 92.

Item Leo Papa Rustico Narbonensi, epist. 90. † c. 2.

¶ Presbyteris, & diaconis tamquam pœnitentibus non debent manus imponi. C. LXVII.

Poly. l. 4. tl. 39. Burc. l 19. c. 71. Iuo, p. 6. c. 67.

ALienum est f à consuetudine ecclesiastica, vt qui in presbyterali honore, aut in diaconij gradu fuerint consecrati: ij pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi: quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit, secundum quod scriptũ est; [Sacerdos α si peccauerit, quis orabit pro eo?] Vnde huiusmodi lapsis ad promerendã misericordiã Dei priuata est expetenda secessio: g C vbi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

α ¶ Sacerdos.] *Vulgo sæpe indicatur in margine locus iste ex 1. Reg. c. 2. vt infra de pœnit. dist. 1. c. si sacerdos. cum tamen in eo scriptura loco in vulgata legatur,* si autem in Deum peccauerit, quis orabit pro eo? *Verum B. etiam Gregorius ad illum locum in morali interpretatione, eãdem sententiam elicit:* Quis ei intercessor re-

ALienũ.] CASVS. Quidam quæsiuit à Leone Papa, an presbytero, vel diacono solennis pœnitentia sit imponenda? Et respondet q non, quia sic est traditum ab Apostolis, vel Apostolicis: Sed huiusmodi lapsis secretus locus est requirendus, scilicet monasteriũ, vbi si digne pœniteant, valeant ad statum pristinum reduci. Quod dicit in seq. §. pater.

da, nisi pro crimine manifesto & enormi, quod totam vrbem commouit. 26. q. 6. c. vlt.

HANC. CASVS. Dicit Gratia. in hoc §. q nulli clericorum permittitur agere solennem pœnitentiã: & ideo huiusmodi pœnitentes nõ admittuntur ad clerũ.

COnfirmandum.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q si presbyter vel diaconus aliquid commiserit, propter quod debeat à ministerio ecclesiæ remoueri; non

f ¶ Alienum est.] Hæc omnia capitula loquuntur de solenni pœnitentia.

g ¶ Secessio.] nec tamen credendum est statim, q causa pœnitentiæ sit in monasterio. nam quandoque boni viri ingrediuntur monasterium: quia meritum augere desiderant, 17. q. 2. sunt qui dicunt.

manet, cum ille se transgrediendo præcipitat, qui ad intercedendum pro alijs ordinatus est?

a ¶ Secessio.] *Sic emendatum est ex antiquis codicibus, & epistola ipsa: & hanc lectionem habuit auctor glossæ, quod ex manuscriptis glossis constat: idcirco & in ea emendandum. Antea legebatur*, est expetenda successio.

Probantur etiam auctoritate Toletani concilij primi, huiuscemodi pœnitentes ad clerum non admittendi; in quo, capite 2. sic statutum est.

¶ Causa necessitatis ad clerum pœnitentes admittantur. C. LXVIII.

PLacuit, vt pœnitentes non admittãtur ad clerum: nisi tantum si necessitas, aut vsus [a] exegerit; & tunc inter ostiarios deputentur, vel inter lectores, ita vt Euangelia, aut epistolam [b] † non legant. [4] Si qui autem ante ordinati sunt diacones, inter subdiacones habeantur: ita vt manum non imponant, [c] nec sacra contingant. Eum † verò pœnitentem dicimus, qui post baptismum, aut pro homicidio, aut pro diuersis criminibus, grauissimisq; peccatis publicam pœnitentiam gerens sub cilicio † diuino fuerit reconciliatus altario.

7 *Apostata* [d] *quoq; ad clericatus officiũ admitti nõ debet. Vnde in concilio Arelatensi. 2. cap. 25.*

¶ Ad clericatus officium non admittantur apostatæ. C. LXIX.

HI, qui post sanctam religionis professionem apostatant; & ad secularem [e] † redeũt conuersationem, & postmodum pœnitentiæ remedia non requirunt: sine pœnitentia communionem penitus non accipiant. Quos etiam iubemus ad clericatus officium non admitti. Et quicumque ille sit, post pœnitentiã sæcularẽ [f] habitum accipere non præsumat. Quod si præsumpserit, ab ecclesia [g] alienus habeatur.

DISTINCTIO LI.

ECce, quòd criminosi, vel non verè pœnitentes, vel publicã pœnitẽtiã agẽtes, à sacris probibentur ordinibus. *Adiecit quoq;* [h] . .

PLacuit.] CASVS. Statutum fuit in concilio Toletano, vt solẽniter pęnitentes non promoueantur, sed tñ necessitas, vel vtilitas exegerit, ad minores ordines poterunt promoueri, ita q; ad maiores non promoueãtur, in quibus epistolã, vel euangelium legere possunt: si qui tñ eorũ promoti fuerint in diacones, inter subdiacones religãtur: ita tñ, q; manum altari non imponant, nec sacra contingant. Item cũ dubitaretur quis esset solenniter pœnitens, responsum fuit in concilio, vt solenniter pęnitens diceretur, q post baptisma pro homicidio, vel p alio graui crimine publicã gerens pñiam sub cilicio diuino altari fuerit reconciliatus. Quod sequitur in §. patet.

a ¶ Aut vsus.] id est, vtilitas: hęc enim inducunt dispensationem. 1. q. 7. tali. vel vsus, id est, consuetudo. Sic est argu. quòd cõsuetudo attenditur circa ordinandos, vt dixi 12. dist. nos consuetudinem.

b ¶ Epistolam.] arg. q; difficilius dispensatur cum pœnitente, quàm cum bigamo, 8. vt 34. dist. lector.

c ¶ Non imponant.] id est, non ministrẽt in officio subdiaconatus, sed tantum nomen habeãt, & habeant locum subdiaconorum in choro, & in cibo. & est si. 15. q. 8. qui admisit. & c. si quis presbyter.

APOSTATÆ Hæc est septima pars huius dist. in qua tractat de apostatis. Ioã. de Fan.

d ¶ Apostatæ.] Apostatæ dicuntur retro abeuntes à fide, religione, vel clericatu. 26. q. vlt. non obseruetis. Io.

HI qui.] CASVS. Quidã clerici relicto clericali habitu ad sęculũ redierunt, quare quęsitum fuit in concilio Arelatensi, an debeãt admitti ad cõionẽ corporis Christi? Et rñder, q; non, nisi resipiscant, nec etiam ad clericatus officiũ admittantur. Post pęnitentiam verò habitum sæcularem non assumant: quod si fecerint, excommunicentur.

e ¶ Ad secularem.] quod fieri non licet: quia qui semel habuit consuram clericalem, semper vtetur ea, vt 3. dist. si qui clerici. 20. q. 3. eos. Io. Hoc tene p certo, q; in minoribus ordinibus constitutus potest contrahere, & ad sæculum redire, nec tunc debet ferre tonsurã: nec apostata iudicatur, vt extra de cle. coniu. Ioãnes. Si autem retinendo ecclesiam dimitteret tonsuram & habitum, vel religiosus religionem [1] suam, apostata iudicatur, vt extra de aposta c. 1. & vlt.

f ¶ Sęcularẽ.] qdquid interim acq̃sierint, cedet monasterio. 18. q. 2. abbates. & C. de episcu. & cle. l. vlt. §. hoc ẽt.

g ¶ Ab ecclesia.] vt s. ea. dist. si quis post remissionem.

ECce.] CASVS. Supra ostẽsum est, q; criminosi & solenniter pęnitentes promoueri non possunt. In hac verò 51. dist. ostendit Gratianus, q; curiales, & armatã militia vtentes, & aduocati promoueri non possunt, quod probat cap. seq.

h ¶ Adiecit quoque.] Triplex assignatur ratio, quare officiari siue curiales non promouent. Vna est ibi: quia frequenter contrahunt irregularitatem ex officio suo, vt j. c. 1. & 2. Secũda, quia multum molestatur ecclesia, cũ tales repetuntur, vt j. c. 2. & 3. Tertia ratio, quia præsumitur.

Consuetudo attenditur q̃que circa ordinandos.

Dispẽsat̃ cũ bigamo facilius, q̃ cum pœnitente.

8 Dicit Lau. hoc non est verũ: sed est arg. q; magis est dispẽsandũ. Sed dictũ hoc ẽ verius in quo consentit Io. de Fan.

Apostatę q̃ dicuntur.

Tonsurã semel nõ tenet q̃ in minoribus contrahit.

1 Sub. dimittat: qd intellige, vt dixi s. §. prox. Archid.

In cap. Martini Bracaren. c. 23.

Poly. l. 2. ti. 31. Burc. l. 2. c. 37. Ansl. l. 7. c. 31. Iuo, p. 6. c. 138. Pann. l. 3. c. 61.

† al. Apostolum] ori.

† Ex pœnitentem] in c. Mart. Brac.

† al. concilio

Rab. pen. c. 33. Burc. l. 19. c. 67. Iuo, p. 15. c. 81.

† seculum redeunt] orig.

Adde, q̃d obligatus ad rōcinia, nullatenus pōt promoueri. no. in l. officiales. C. de episc. & cler.

fomitur contra eos. q̃ nõ causa religionis ordinentur, sed vt fugiant ratiocinia. 53. distin. legem. 1 Quidam addunt duas alias rationes, scilicet, q̃ ecclesia tristatur de eis cum reperiuntur, de quibus gaudere deberet. Item propter voluptates, quas forte habuerũt in suis officijs, vt tamen prohibet ne de cetero tale fiat; & si contra factũ fuerit, ordinati cum suis ordinatoribus deponentur.

a ¶ Qui post.] Hoc ideo dicit, quia quæcumque peccata quis fecerit ante baptismum, non imputantur ei postea, vt j. ea. si quis post. & ̄s dist. proxi. si quis viduam, & cap placuit. & 26. dist. vnius.

sancta mater ecclesia, vt curiales, aut post baptisma militantes, aut in foro decertantes à sacris prohibeantur ordinibus.

Vnde ait Innocentius Papa episcopis in Toletana synodo constitutis, epist. 24. c. 2.

¶ Post baptismum militantes, vel in foro decertantes, à sacris prohibentur ordinibus. C. I.

Quantos enim] orig. & per interrogationem.

Aliquantos [1] ex his, qui post [a] acceptã baptismi gratiam in forensi exercitatione [b] versati sunt, & obtinendi pertinaciam susceperunt, accitos ad sacerdotium [c] esse cõperimus; è quorum numero Rufinus, & Gregorius perhibẽtur: aliquantos ex militia, [d] qui cum potestatibus obedierunt, sæua [2] necessario præcepta sunt executi: aliquantos ex curialibus, [e] qui dum parent potestatibus, quæ sibi sunt imperata, fecerunt: aliquantos, qui voluptates, [f] & editiones [g] populo celebrarunt, ad honorem summi sacerdotij peruenisse: quorum omnium neminem, ne ad societatem quidem ordinis clericorũ oportuerat peruenisse? Quæ si singula discutienda [h] mandemus, non modicos motus, aut scãdala Hispaniensibus prouincijs, quibus moderi cupimus, de studio emendationis inducemus: idcirco remittenda [i] potius hęc putamus. Sed ne deinceps similia committantur, dilectionis vestræ maturitas prouidere debebit, vt tantæ vsurpationi saltem nunc finis necessarius imponatur: eo videlicet constituto, vt quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus suis deponantur.

sæua] orig.

Idem Felici episcopo Nuceriano, epist. 4. c. 3.

¶ De quibus laicis aliqui ad clericatum non possunt peruenire. C. II.

Poly. l. 2. tit. 31. Ans. l. 7. c. 10. Iuo, par. 6. c. 95.

Designata sunt genera laicorũ, de qbus ad clericatum

b ¶ Exercitatione.] vt aduocati.

c ¶ Ad sacerdotiũ.] Quicumque fuit accusator, aut aduocatus, aut iudex, aut testis, vel etiã notarius in causa sanguinis, non pōt promoueri, vt ̄s. dist. proxi. si quis viduam. nam cõstat, q̃ [3] clericus non pōt esse accusator in causa sanguinis, vt 2. q. 7. sicut. & cap. sacerdotes. [4] nec iudex. 23. q. vlt. his à quib[us]. nec testis. 11. q. 3 testimoniũ. nec notarius, 23. q. 4. illud. & in extrauag. ne cleri. vel mona. sententiã. Baz. tñ intelligit hoc de aduocato accusatoris. nã cuilibet licitũ est defendere reũ. 23. q. 5. reos. & C. de episc. audi. addictos. Et si obijciatur ei, nõne si accusator deficit, punietur pęna talionis? & sic videtur hoc imponẽdum aduocato qui obtinẽdi pertinaciã suscepit? Sed ipse rñdet, qa ad hoc nõ egit aduocatus, vt accusator puniretur, sed vt reus absolueretur. [5] Item quia alio iudicio agendum est de calumnia accusatoris, & dicit clericum appellare posse pro conuicto in causa sanguinis: quia ibi quilibet auditur appellans, vt ff. de appella. l. nõ tantum. & sic causam appellationis potest exercere. Prior opinio est magis tuta, vt nec pro accusatore, nec pro reo possit clericus aduocare. [6] nec obstat 23. q. 5 reos. quia ibi non dicitur, q̃ aliquis possit patrocinari pro damnatis, sed possumus intercedere pro eis. licet enim aduocatus rei non intendat ad hoc, q̃ accusator puniatur: tamẽ per quandam consequentiam tendit ad hoc, vt 15. q. 1. merito. & argu. 1 q. 3. si quis obiecerit. ad idem arg. opti. ̄s dist. proxi. clericum.

Causa sanguinis multos impedit promoueri.

[3] Aliàs, vt 2. q 7. sicut sacerdotes. nec iudex, &c. aliàs, vt 2. q. 7. si qs. & c. sacerdotes.

[4] 11. q. 1. clericũ nullus.

[5] Præterea aduocatus, nec agit, nec accusat, vt ff. de bon. lib. cum maior. §. pen.

[6] Adde ad hoc tex. in c. 1. & ibi Io. And. ĩ post. & in c. sententiam. ne cler. vel mo. Scãdali rõne aliqua tolerantur.

Curiales, qui dicuntur.

[1] Sub. siue quodcunq; officiũ habẽtes honestũ, vel inhonestum. Quandoque vero stricte dicuntur curiales, qui honesta curiæ officia procurãt, vt decuriones. Quandoque strictius dicũtur curiales illi, qui erãt officiales in causa sanguinis, à cruore dicti, secundum Laur.

vt j. ea. præterea Dicuntur autem large curiales omnes, qui aliquo modo sunt obligati curiæ, siue milites, siue aduocati forẽses, siue iudices, siue officiati, siue histriones: [2] sed isti prohibentur à promotione, vt sequitur. nullus ergo officialis promoueatur, nisi prius absolutus à curia; postea sic, dũtamen sæua non exercuerit, nec effuderit sanguinem humanum, nec turpia & inhonesta facta fecerit, vt histriones De iudicib[us] autẽ & aduocatis est dicendum, q̃ si tantum interfuerunt ciuilibus causis, non repelluntur, vt 61. dist. Osius. & hoc est verum, si post baptisma huiusmodi officiũ exercuerunt: secus si ante, vt j. ea. c. si quis. Baz. tamen dicit, q̃ si ante baptismũ aliquis ex officio occidit hominẽ, talis post baptismum non pōt promoueri, quia baptismus tãtum crimina tollit, vt 26. dist. deinde. & cap. vna. B. dicit, q̃ pōt, qa non debet esse melioris conditionis peccans, quam nõ peccans ad hoc facit ff. quod vi, aut clam. l. Seruius.

Aliquantos.] CASVS Quattuor genera hominum notantur in hoc capitulo, s. aduocati, milites, curiales, idest, officiales, & histriones, qui postquam exercuerunt officia sua, sunt in sacerdotes ordinati ab episcopis Hispaniæ. Quidam etiam ex eis, qui histriones fuerant, facti sunt episcopi. Scribit ergo Innocentius Papa cuidam archiepiscopo, & dicit, q̃ tales nõ debuerunt promoueri: sed propter scandalum quod inde fieret in prouincijs Hispanorum, patienter tolerat eos. Verum

d ¶ Ex militia.] idest, milites.

e ¶ Ex curialibus.] idest, officiatis.

f ¶ Voluptates.] idest, ludibria, quibus voluptatibus excitabantur homines.

g ¶ Et editiones.] quæ narrabantur voluptatis causa, s. ea, quę edita erant ab hominibus: scilicet, turpes fabulas, vel cantus.

h ¶ Discutienda.] idest, corrigenda.

i ¶ Remittenda.] arg. ratione scandali aliquid tolerari. sic ̄s dist. 4 deniq;. 28. dist. de Syracusanę. & no. 44. dist. comessationes. [7] Item q̃ aliquid prohibetur fieri, factum tamen toleratur. [8] 7. q. 1. episcopus in diœcesi. & dist. proxi. quicumq;. Ioan.

[7] Cõcor. tex. in l. si oleũ. ff. de dolo. & in l. æquissimum ff. de vsufru.

[8] Ad hoc 45. dist. n. de Iudæis. Hug.

Designata.] CASVS. Quęrebatur verũ illi, qui sæua exe-

exercuerunt iudicibus obtemperando, possint promoueri? Et respondet Innocen. Si hoc fecerunt postquam fideles sunt facti, promoueri non possunt. Idem dicit de curialibus, quorũ quidam etsi de iure promoueri possint, tñ quia ecclesiæ tribulationem sustinẽt, cũ à curia repetũtur, promoueri non debent.

do religionis ingressu, vt 19 q. 3. cap. 1. Sed econtra videtur, q̃ etiam mortuus debitor non potest sepeliri inuito creditore, nisi satisfaciat ei; vt ext. de appella. qua fronte. Satis videtur, q̃ possit intrare: & q̃ monasteriũ nõ in amplius tenetur, quam ad ipsum peruenerit: nisi po-

peruenire non possunt, idest, si quis fidelis[a] militauerit; si quis fidelis causas egerit, hoc est postulauerit; si quis fidelis administrauerit.[b] De curialibus autẽ manifesta ratio est: quoniam etsi inueniantur huiusmodi viri, qui debeant[c] c'er ci fieri; tamen quoniam sępius à curia† repetuntur, cauendum ab his est propter tribulationem, quæ sępe[d] de his ecclesiæ prouenit.

† al. ad curiam

Item Victricio episcopo Rothomagensi, epist. 2. c. 11.

¶ Non admittantur curiales ad clericale officium. C. III.

Iuo, p. 6. c. 349.

PRæterea frequenter quidam ex fratribus nostris, curiales, vel quibuslibet publicis functionibus[e] occupatos, clericos facere contendunt, quibus postea maior tristitia, cum de reuocandis eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quam gratia nascitur de accito.† ¶ Constat enim eos in ipsis muneribus[f] † etiam voluptates exhibere, quas à diabolo inuentas esse non dubium est, & ludorum, &† mimorum apparatibus, aut præesse, aut forsitan interesse. Sit certe in exemplum solicitudo, & tristitia fratrum, quam sæpe pertulimus Imperatore præsente, cum pro his sæpius rogaremus, quam ipse nobiscum positus cognouisti: quibus† non solum inferiores clerici ex curialibus, verumetiam in sacerdotio constituti ingens molestia, vt redderentur, instabat.[g]

† al. adscito
† al. munijs
† al. vel munerum
† al. ex quibus] orig.

Item ex concilio Toletano primo, cap. 8.

¶ Non promoueatur ad diaconatum, qui post baptismum ad fidelem necandum accinctus fuerit. C. IIII.

SI quis[h] post baptismum militauerit,[i] & clamydem

a ¶ Fidelis.] idest, post baptismum.

b ¶ Administrauerit.] curiæ in sęuis actibus.

c ¶ Qui debeant.] ex merito vitæ. Et est argumentum hic, q̃ si aliquid est pro me, & aliud contra me, magis nocet mihi, quod est contra me, quam prosit id quod est pro me sic 56. dis. Ismael. & ff. quibus ad liber. pcla. nõ licet. l. vlt. 1 & extra de offi. dele. super quæstionum. §. si vero. in fi. arg. contra. ff. de iure fis. non intelligitur. §. 1. & extra de senten. & re iudi. causam. in fi. Sol. primũ regulare propter promptitudinẽ ad malũ. 12. q. 1. omnes. alia casualia propter restrictionem doli mali. extra de do. & contu. finem. & quia non est delegatus à principe.

Ad idẽ ff. ad Syl. si qs in graui & ita qd nocet præualet, vt ibi põt dici, qd valet præualet ff. de senã. emancipatõ. §. vlti. sm Laur.

d ¶ Sæpe.] Arg. aliqd statui pp cautelã futurorũ, vt 27. dist. de Syracusanæ. 54. dist. generalis. 23. dist. in nomine Domini.

PRæterea] CASVS. Quidam volebant promouere curiales. cõsultus fuit Papa super hoc à quodam archiepiscopo, an possent promoueri? Et respondet, q̃ non, propter tres rationes. Prima est, quia maiorem tristitiam habet ecclesia de eis reuocãdis, quam habuit gaudium de aduentu eorum. Nam Imperator præsens quandoque institit supradicto archiepiscopo præsente, vt tales in minoribus non solum ordinibus ordinati, sed etiam ad sacerdotium promoti reducerentur. Secunda ratio est, quia tales in suis officijs voluptates turpes exercuerũt. Tertia ratio est, quia præfuerunt, vel interfuerunt apparatoribus & ludis mimorum.

e ¶ Functionibus.] idest, officijs. & intelligitur de his, qui alicui officio obligati sunt, vt tutores & curatores, vel procuratores, qui finito officio suo licite promouentur, vt ext. de obliga. ad ratioci. cap. vnico. Nam qui ex administratione aliqua est obligatus reipublicæ, non potest prouehi ad honores, vt ff. de mune. & hono. rescripto. § debitores. secus si obligatus est pro aliquo debito, vt ibi dicitur. & C. de episc. & cleri. quisquis emersis. Sed quid si aliquis est obligatus ad scribendum aliquid, forte iuramento: numquid talis potest conuerti in monasterium? Dicit Hu. q̃ sic, nec fit iniuria illi cui seruire tenetur: quia instinctu Spiritus sancti fit. sic 14. q. 5. dixit. argum. pro eo extra de voto, scripturæ. & ext. de conuer. coniug. ex publico. & cap. vlt. & 33. quæst. 2. cap. admonere. 19. q. 2. duæ. sicut soluitur ingratitu-

Obligatum ad aliqd faciendum, nõ impedit ingredi monasterium.

postea ratione sui ad pinguiorem fortunam perueniat per successionem aliquam, vt 19. q. vlt. si qua. 1 Vel dic, q̃ in monasterio existens potest exequi tale officium, dum tamen non negligat diuinum obsequium, vt 91. dist. clericus.

1 Sub. vel alios quos libros scripsit. qđ tñ intelligo deductis expẽsis eiusdẽ. 16. q. 6. de lapsis. ff. de ces. bon. his qui bonis. secundum Laur.

f ¶ Muneribus.] idest, officijs munerum mimorum.

g ¶ Instabat.] tamen facti sacerdotes non restituuntur. 54 dist. ex antiquis.

SI quis post.] CASVS. Aliquis ex præcepto, vel auctoritate maioris post baptisma cingulum militare accepit ad vexandũ fideles, & necauit: quæsitum fuit in concilio Toletano, an possit promoueri. Et respõdet, quod de iure promoueri non potest: & si non peccauerit, & dispensatiue ad minores ordines fuerit promotus: diaconus tamen fieri non potest. Vel aliter. Aliquis accinxit gladium ad necandum fideles, non interfecit tamen, sed per eum non stetit: quæritur vtrum possit promoueri? & respondet, q̃ non, nisi dispensatiue in minoribus ordinibus: ita q̃ diaconus non fiat.

Milites, an promoueri possint.

h ¶ Si quis.] Pone casum j. de pęnit. dist. 1. si quis cum telo. Alij ponunt casum de officiali.

Et in hoc casu loquitur hoc c. si qs, vt no. j. 21. q. 3. præsens. in glo. argum. quod, &c.

i ¶ Militauerit.] milites (vt videtur) non possunt promoueri sine licentia Papæ. 19 q. 3. monasterijs sed intelligo illud de his qui irregularitatẽ cõtraxerunt. vnde non concedo, q̃ hoc solum impediat promotionem, q̃ gladiũ assumpsit & militiã: nisi ipsa facta exercuit, vt j. 53. dist.

7.q.1 dist. legem & vero sæpe interfuit bellis, & per eum non stat quin occidat aliquem: licet non occidat, tamen propter ambiguum duplicitatis admitterem talem ad clerum. arg. 23. q. 5. excommunicatorum.

a ¶ Aut cingulum.] idest, characterem militarem, vt 1. q. 1.

...ea cõsecrentur auctoritate metropolitani: & vbi ipse elegerit. Metropolitanus vero in ciuitate metropolitana ab epis suę prouinciæ cõsecrabitur. Et si ordinati, vel ordinatores contra hoc egerint, honoris sui periculo subiacebunt.

d ¶ Qui in aliquo.] Primo ponit xxvj. impedimẽta, quę impediunt promouendũ epm. Scdo dicit, quod eps ad minus à trib. epis est cõsecrandus ibi, [vbi metropolitano placuerit.] Metropolitanus autem est consecrandus in ciuitate metropoli à suis suffraganeis.

sumpserit, aut cingulum [a] ad necandos [α] fideles, etiam si grauia non admiserit, si ad clerum [b] admissus fuerit, [c] diaconij non accipiat dignitatem.

α ¶ Ad necandos fideles.] *Verba hæc non sunt in codice Lucensi Regio.*

Item ex concilio Toletano 4. cap. 18.

¶ A quibus debet esse immunis, qui in episcopum ordinatur. C. V.

QVi in aliquo [d] crimine detecti sunt, qui infamię [e] nota aspersi sunt, qui scelera aliqua per publicam pœnitentiam se admisisse cõfessi sunt, qui in hæresim lapsi sunt, vel qui in hæresi baptizati, aut rebaptizati esse noscuntur, qui semetipsos absciderunt, aut naturali defectu membrorum, aut decisione [α] aliquid minus habere noscuntur, qui secundæ vxoris coniunctionem sortiti sunt, aut numerosa coniugia frequentauerunt, qui viduam, vel à marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt, qui concubinas, [f] aut fornicarias [β] habuerunt, qui seruili conditioni obnoxij sunt, qui ignoti sunt, qui neophyti, vel laici [g] sunt, qui sæculari militiæ dediti sunt, qui curiæ nexibus obligati sunt, qui inscij litterarum sunt, qui nondum ad triginta annos peruenerũt, qui per gradus ecclesiasticos non ascenderunt, qui ambitu honorem quærũt, qui muneribus honorem obtinere moliuntur, qui à decessoribus [h] in sacerdotium eliguntur. ¶ Sed nec ille deinceps sacerdos erit, quem nec clerus, nec populus propriæ ciuitatis elegit, vel auctoritas metropolitani, vel comprouincialium sacerdotum assensus non exquisiuit. Quicumq; ergo deinceps ad ordinem sacerdotij postulatus, & in his, quæ prędicta sunt, exquisitus, in nullo horum deprehensus fuerit, & examinatus, probabili vita & doctrina extiterit; tunc secundum synodalia, vel decretalia constituta, cum omnium clericorum, vel ciuium voluntate, ab vniuersis comprouincialibus episcopis, aut certe à tribus, in sacerdotem die Dominica [i] consecrabitur; conuenientibus † ceteris, qui absentes sunt, litteris suis, & magis auctoritate, vel præsentia eius, qui est in metropoli constitutus. Episcopus autem comprouincialis ibi consecrandus est, vbi metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem non nisi in ciuitate metropoli [k] † comprouincialibus ibidem conuenientibus. [l] ¶ Si quis autem deinceps contra

¶ al. conuenientibus

¶ al. à comprouincialibus

Episcopi, & archiepiscopi quot sunt cõsecrandi.

e ¶ Infamiæ.] etiam de facto, vt dixi 2. q. 7. c. ipsi apostoli.

f ¶ Qui cõcubinas.] Ex hoc videtur, quod eps ipso facto nõ dispenset. si enim ipso facto dispẽsaret, quare hic puniretur promouens cõcubinariũ, cũ tñ cum ipso possit dispẽsare ipso facto? vt extra de iud. at si clerici. & facit ad hoc 81. dist. si qui. & extra de schisma. fraternitatis & ext. de præbẽ. referente. Itẽ scdm hoc eps semper diceret se dispensasse, vt sic nõ puniretur. Quod autem ipso facto dispenset, probatur extra de fil. presbyt. veniens. & 28. distin. diaconi. & ext. qui matri. accusa. non poss. per tuas. 34 distin. si seruus. & ext. de restitu. spolia. litteras. §. opinioni. vbi habes, quod ecclesia mandando, vel dissimulando dispensat. Et hoc credo, quod circa notum solo facto dispensat, sed non circa ignotũ: quia noti examinatione nõ egent, vt 47. distin. de Petro. Consulo tamen quod testes, vel litteras habeant super dispensatione facta sibi. Vel dic, quod hic redarguuntur illi, qui ex contemptu ordinant aliquos non examinando eos, vt 81. dist. dictum. & cap. quicumq; & tantum indiscreta dispẽsatio redarguitur hic, & in omnibus similibus, ext. de pręben. de multa.

Concubinarium promouens, an videatur cũ ipso dispẽsare.

Ad hoc efficax arg. extra de fi. presbyt. ex tua. iuxta fi. vbi dicit, cũ aliquibus clericis dispensasti, &c. ergo à cõtrario cũ quib. dispẽsatũ nõ est, possunt procedere iudices illi scdm quod eis datũ est in mãdatis. ext. de rescr. si qñ. & c. cũ dilecta. secũdum Host.

1 q. 1. quod quidam. in fi.

b ¶ Si ad clerum.] idest, sub diaconatum.

c ¶ Admissus fuerit.] ex dispensatione.

QVi in aliquo.] C. V. Hoc capit. diuiditur in duas partes. In prima parte assignantur xxvj. impedimenta, quæ repellunt ab episcopatu, vel archiepiscopatu, vel etiam ab alia dignitate. In secunda parte, quæ incipit ibi, [sed nec ille.] dicitur, quod episcopus debet eligi à clero, & à populo ciuitatis auctoritate metropolitani: qui postea legitime examinatus ab omnibus epis de prouincia, vel à tribus de cõsensu aliorũ, die Domini-

g ¶ Laici.] non enim repente de laico fiet episcopus. 61. dist. c. 1. & 2.

h ¶ Qui à decessoribus.] nisi in hoc Papa dispensauerit vt 7. q. 1. petisti.

i ¶ Dominica.] hora tertia. 75. dist. quod die

k ¶ Metropoli.] in propria ciuitate consecrandus est metropolitanus, vt hic, & 63. dist. metropolitano.

l ¶ Conuenientibus.] Hic habes, quod metropolitanus

Metropolitanus in propria ciuitate est cõsecrandus.

Archiepiscopus à quibus est cõsecrandus.

consecrandus est à suffraganeis, vt 66. dist. cap. 1. extra de tempo. ord. si archiepiscopus. & in Auth. de ecclesia. titu. § 1. coll. 9. Argu. contra 24. q. 1. pudenda. vbi dicit, quod à Papa sit consecrandus, sed primum est de iure: Papa tamen iam præscripsit contra ius illud.

C[urialem] habet, vt ext. de cleri. per sal. promo. cap. 1. & hoc dummodo sit baptizatus, nec decre. illa, ex litteris. in aliquo contradicit. B.

Vriales autem. CASVS. Assignatus supra quattuor rationibus in 51. dist. in cap. designa-

prædicta vetita canonum, ad gradum sacerdotij indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subiacebit.

¶ Aut decisione aliquid.] *Addita hæc sunt ex concilijs olim Coloniæ, ac Lutetiæ impressis. In nouissima vero Coloniensi editione legitur,* vel defectione, *pro,* vel delectione.

¶ Aut fornicarias.] *In codice Lucensi Regio legitur,* ad fornicationes: *quod videtur intelligendum de concubinis ad tempus adhibitis, vt sup. dist. 34. c. is qui: est adnotatum.*

DISTINCTIO LII.

*Q*Vi vero prætermissis aliquibus gradibus non superbia, sed negligentia ad maiorem ascenderit, tamdiu à maioribus abstineat, quousque congruo tempore prætermissos accipiat.

Vnde Alexander secundus scribit Grimaldo † Constantiniensi † episcopo. ¶ al. Rainaldo,] al. Rumaldo ¶ al. Cōstantiens.

¶ De eo, qui subdiaconatus ordine postposito, diaconus & presbyter est ordinatus. C. I.

SOlicitudo dilectionis tuę studuit consulere, verum portitor istarum litterarū, diaconatus, & presbyteratus officium idoneus sit peragere, nec ne; cum ad id præpostero † cursu, subdiaconatus [a] ordine postposito, negligentia potius, quam superbia cognoscatur ascendisse. Vnde nos consulendo charitati tuę mādamus, vt ab officio sacerdotali eum prohibeas, donec proximo quattuor temporum ieiunio subdiaconatus ministerium sibi rite imponas; & sic deinceps ad maiora officia eum redire concedas. Ivo, p. 6. c. 409. ¶ al. præpropero

¶ *In libro peruetusto est epistola eiusdem Alexandri ad Geruasium Rhemensem archiepiscopum: cui hoc idem consilium dat, quod Rumaldo Constantiensi episcopo se dedisse narrat.*

DISTINCTIO LIII.

*C*Vriales [b] *autem, vt supra scriptum est, ideo ordinari prohibentur, quia frequenter, dum ab ecclesia repetuntur, plurima incommoda ecclesia consequitur: vel quia ijdem curiales non voto religionis, sed vt officiorum suorum ratiocinia fugiant, ad ecclesiam se transferunt.* dist. 51. designata.

Q[Vi vero.] CASVS. Supra proximo capit. dicitur, quod qui per gradus ecclesiasticos nō ascenderunt, non debent esse episcopi, cuius verbi occasione supponitur hic 52. dist. in qua ostenditur, quod si quis prætermisso ordine minori ascenderit ad maiores non superbia, sed negligentia: abstinere debet à maioribus, donec prætermissum ordinem suscipiat: quod probatur sequen. cap.

SOlicitudo.] CASVS. Quidam clericus ordine subdiaconatus prætermisso, negligētia potius quā contemptu, factus est diaconus & presbyter. quare quæsiuit Constantien. episcopus, an posset in officio diaconi, vel presbyteri ministrare? Et respondet Alex. Tamdiu cesset ab officio sacerdotali, donec in proximo quattuor tēporum ieiunio recipiat subdiaconatum.

a ¶ Subdiaconatus.] Videtur ergo, quod aliquis promouetur in sacerdotem, qui nullum habuit ordinem, vt laicus, qui fit sacerdos, secūdum Hug. sed huic ob. 40. dist. sicut. 1 & extra de presbyt. non bapt. veniēs. Sed cōtra extra de cle. per sal. promo. c. vnico. episcopus autem nō potest esse, nisi fuerit sacerdos, 2 vt extra de excel. prælat. ex litteris. in fi. de hoc dixi, 40. dist. sicut. Si vero nō baptizatus promoueretur vel chrismaretur, nullum reciperet sacramentum: quia baptismus est ianua sacramentorum, vt 32. dist. § verum. nisi enim positum sit fundamentum, nihil potest superædificari, vt 1. q. 1. cum Paulus. Et est arg. quod præposteratio facti non vitiat factum. Arg. contra. 7. q. 1. nihil. 23. dist. quorundam. de consec. dist. 4. omnis. Ioan. Sol. dicas, quod laicus recipit ordinem sacerdotij, & etiā episcopatus: quia character imprimitur, si cōfertur in forma ecclesiæ ab eo, qui potesta-

Sacerdos quis nō efficitur sine alijs ordinibus

1 Vbi contrario standum est secundū H.

2 Idem sentit Hug. & Laur.

3 Si intelligas, quod primo recipiat sacerdotiū, & post episcopatū, verū dicit. Aliàs falsum est: quia nec in episcopatu imprimitur character, secundū quosdā. Sed alij contra argu. ext. de renū. post translationē. §. vlt. vbi de hoc ext. de ord. ab epo, qui renūtia. episco. c. 1. Ar. aliud.

signata. & in cap. præterea. & in cap. 1. quare curiales à promotione repelluntur: subiungit 53. distinct. in qua assignat quintam rationem: quia scilicet non voto religionis fiunt ecclesiastici, sed vt officiorum suorum ratiocinia fugiant. & hoc probatur sequenti capitulo.

b ¶ Curiales.] Hic assignat tertiam causam quare curiales non promouentur. Ioan.

a ¶ Legem

Legem.] CASVS. Hoc capitu. diuiditur in duas partes. In prima parte ostendit Greg. q qui militię, vel qui rationibus sunt publicis obligati, nec in clero, nec in monasterio suscipi debent; quia vitam sæculi nolũt fugere, sed mutare, cum eodem modo viuant in ecclesia, sicut ... tiua in monachali habitu probandus sit, quia non solum alij ipsum probabũt, sed etiam ipse probabit asperitatem ordinis & habitus ipsorum, quod non potest facere in sua veste. Io. Sed certe licet iura quædam dicãt, q in proprio habitu sit probandus quis, consuetudo tamen se in contrariũ hẽt, & decre. etiam contradicit extra de reg. statuimus.

Vnde Gregorius Papa scribit lib 7. reg. epist. xi. episcopis Siciliæ de lege Mauritij Augusti.

¶ Quare sit constitutum, ne curiales ordinentur. C. I.

Iuo, p. 10. c. 124

LEgem, quam [a] pijssimus Imperator dedit, ne fortasse hi, qui militiæ, vel rationibus sunt publicis obligati, dum causarum suarum periculum fugiunt, ad ecclesiasticum habitum veniant, vel in monasterijs conuertantur, vestræ studui fraternitati transmittere; hoc maxime exhortans, quòd hi, qui sæculi actionibus implicati sunt, in clero ecclesiæ præpropere suscipiendi non sunt; †quia dum in ecclesiastico habitu non dissimiliter, quàm vixerant, viuunt; nequaquã student sæculũ fugere, sed mutare. Quòd si etiã tales quoque monasterium petunt; suscipiendi nullo modo sũt, nisi prius à ratiocinijs † publicis absoluti fuerint. ¶Si qui verò ex militaribus [b] viris α in monasterijs conuerti festinant; non sunt temere suscipiendi; nisi eorũ vita fuerit subtiliter inquisita. Et iuxta normam regularem debent in suo [c] habitu per triennium [d] probari; & tunc monachicum habitum Deo auctore, suscipere.

† Adde quæ no. in distin. 31. in sum. in gl. vnica.

† al. actionibus.] orig.

α ¶ Viris.] *In aliquot vetustis Gratiani exemplaribus, & apud Iuonem legitur,* numeris, *vt significentur milites in breuiculo, seu matricula descripti.*

DISTINCTIO LIIII.

SErui [e] *autem ordinari prohibentur, nisi à proprijs dominis libertatem legitimã consequantur.*

Vnde Leo episcopus scribit epist. prima omnibus episcopis per Campaniam, &c.

¶ Seruus ad clericatus officium non promoueatur. C. I.

Poly. l. 2. tit. 31. Ansel. l. 7. c. 28.

NVllus α episcoporum seruum alterius ad clericatus

d ¶ Per triennium.] incognitus probabitur per triennium, vt hic. & 17. q. 2. si quis incognitus. sed laicus cognitus vel clericus ignotus per bienniũ. 19. q. 3. monasterijs, clericus notus per annum. 14. q. 2. Gonsaldus.[1] vel forte notus statim potest recipi. extra de reg. ad apostolicam. Sed hodie nõ debet per decret. Alex. 4. extra eo. non solum In cruce signatus statuitur dimidius annus. extra de reg. cap. j. [a]

Probari quis quanto tpe debet.

1 Vbi de hoc videas.

a Not. Ho. q dicit H. q si vita & cõditio hois sit nota, pbatur p annum, & sic loquitur præcen. cap. Gonsaldus. Si verò conditio nota ẽ, sed vita ignota, tũc p bienniũ & sic loquitur pcedẽ. ca. monasterijs. q si vtraque s. conditio & vita sit ignota, vel saltẽ condõis tũc trienniũ est spectãdũ. & sic loquit præce. c. si qs ignotus. & istud c legẽ. & j. dist. prox. multos. Archid.

SErui.] Hęc distinct. diuiditur in quinque partes. In prima principaliter tractatur de seruis nõ ordinãdis, qd probatur per decem auctoritates sanctorũ. Secũda ibi, [Hoc tũc.] Tertia ibi, [Si seruus absente.] Quarta ibi, [De seruis.] Quinta ibi, [Quod autem.] Io. de Fan. CASVS. Hic intitulatur 54. dist. in qua dicitur, q serui ordinari non debent nisi prius à dominis suis plenam libertatẽ fuerint consecuti. Ostendit secundo quid iuris sit si serui fuerint promoti non adepta libertate. Tertiò qualiter serui Iudæorum, siue pagani, siue Christiani ab eorum dominio debeant liberari.

sia, sicut in sæculo: & hoc probatur per legem Mauritij Imperatoris: sed si voluerint causa religionis intrare monasterium, non recipiantur, nisi prius à publicis ratiocinijs fuerint absoluti. In secũda parte, quæ incipit ibi, [Si qui verò.] dr. q milites non sunt proprie in monasterijs suscipiendi, nisi vita eorum subtiliter inuestigetur; & per triennium in habitu laicali fuerint pbati.

a ¶ Legem quam pijssimus.] nota qualiter ex sequenti facto & præcedenti probatur mediũ, vt 28. dist. qa Nã ex bona vita præcedente & sequente præsumit mediũ, scilicet, q bono zelo petierit habitum monachalem.

ADDITIO. Ad idem. 33. q. 1. c. 1. secũdum Hug. 18. dist. peruenit. Laur.

b ¶ Ex militaribus.] milites non impedit religio sacramenti: quia & clerici sacramento tenentur episcopis, vt 23. dist. quamquam. & tamen eis inuitis possunt intrare religionem. 19. q. 2. duæ.

c ¶ In suo.] Not. q in suo habitu quisque probandus est, vt hic, & 54. dist. multos. & extra de reg. super eo. & 17. q. 2. si quis incognitus. Dicunt tamen quidam, q potiua in monachali habitu probandus sit, ...

Religionis asperitas in quo habitu probãda est.

e ¶ Serui.] Primò ostendit, q nec priuatorum, nec ecclesiarum serui sunt promouendi, nisi libertatem sint consecuti. Secundò ostendit qd iuris sit si aliter sint ordinati. Tertiò qualiter serui Iudæorum à dñio ipsorum valeant liberari. Nota ergo, q numquam seruus priuatus est promouendus nisi plenam libertatem sit consecutus, ita q nihil iuris retineat in eo dominus, vt j. ead. quicumque. & in c. nullus. Si verò sunt ecclesiarũ, non possunt similiter promoueri nisi primo consequatur libertatem. j. ea. c. 3. ecclesia tamen non potest manumittere seruos suos pleno iure, nisi det prælatus duos eiusdem meriti. 12. q. 2. episcopus. qui nec tunc pleno iure manumittit. vt ibidem colligitur. De hoc distingue, vt extra de ser. non ordin. eo libentius. & de rebus eccle. non alie. consensus.

Seruus prius sine libertate non põt promoueri.

NVllus.] CASVS. Prohibet hic Leo Papa ne quis episcopus ordinet seruum aliquem, nisi prius eorum.

rum voluntas accesserit, qui in eo seruo sibi aliquid vendicant potestatis, ne postea in seruitutem redigatur, cũ immunis esse debeat ab omni vinculo, qui castris dominicis applicatur.

a ¶ Eorum petitio.] i. istius vel illius, distributiue. sufficit enim vnius voluntas si plures sunt domini, vt institu. de dona. §. erat olim. C. de communi ser. manu. l. 1. §. si autem.

b ¶ Aut voluntas.] etiam si tacita, vt j. ead. si seruus.

c ¶ Qui aliquid.] argumẽtum, quòd omnium consensus est requirẽdus, quorum iuri in aliquo detrahitur, vt hic. & 85. distin. archidiaconum. & extra de offi. dele. super eo. C. de auctorit. pstan. l. vlt. & ff. de aqua pluuia arcen. l. in concedendo. 66. distin. archiepiscopus. 8. q. 1. licet.

ipsorum, sed & odio laicorũ. vnde in odiũ laicorũ vtitur eo, vt extra de sen. excom. contingit. & c. vniuersitatis. sed aliàs accusari potest à bigamis, & iudicari a laico, licet secus sit in clerico deposito. 81. dist. dictũ. & hoc ideo est, quia iste fecit furtum corporis sui, & C. de seru.

Et est ideo, quia ista priuilegia data sunt, & in sui fauorem quilibet renũtiare põt & qbus fecit indignũ, arg. C. de pac. l. si quis. Ioann. de Fan.

officium promouere præsumat, nisi forte eorum petitio [a] aut voluntas [b] accesserit, qui aliquid [c] sibi in eo vendicat ptãtis. Debet. n. esse immunis ab alijs, qui diuinę militię est aggregandus, vt à castris dominicis, quibus nomen eius adscribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur.

Burc. l. 2. c. 22. in fine. Iuo, p. 6. c. 64.

α ¶ Nullus.] *Caput hoc videtur confectum ex titulo, qui in codice canonum præponitur primo decreto Leonis primi, & ex parte posteriore ipsius decreti, in qua exceptio eorum, quæ prius statuit continetur: prior autem pars, quæ hic deest, habetur infra ead. c. admittuntur.*

Item ex concilio α *Triburiensi.*

¶ De seruili conditione nullus ad sacros ordines deueniant. C. II.

NVlli de seruili conditione ad sacros ordines promoueantur, nisi prius à proprijs dominis legitimam libertatem consequantur: cuius libertatis charta ante ordinationẽ in ambone publice legatur; [d] & si nullus contradixerit, rite consecrabuntur. Porro seruus non canonice consecratus, postquam de gradu ceciderit, [e] eius conditionis sit, cuius fuerat ante gradum.

Poly. ibidem. Burc. l. 2. c. 21. Iuo, p. 6. c. 41. Pann. l. 3. c. 48.

NVlli.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Triburiensi, vtrum seruus sit promouendus? Et respondet q non, nisi prius à domino plenam libertatem consequatur, chartula eius libertatis prius in publico legitur, & si nullus contradixerit, ordinetur. Si vero aliquis seruus per obreptionem fuerit ordinatus, deponatur & eiusdem sit conditionis cuius ipse ante fuit.

Publice factis nemo cõtradicere potest.

d ¶ Cuius &c. in ambone publice legat.] argumentum, quod si aliqua sunt publice facta, nemo postea auditur cõtradictor. 8. q. 1. licet. & 16. dist. quod dicitis. & 12. quæstio. secunda qui & humanis. tum. extra qui ma. accu. pos. cap. vlt. arg. cõtra. 15. q. 6. c. 1. in fi.

e ¶ Ceciderit.] ita sit seruus sicut prius: nisi sit presbyter, vel diaconus, vt j. ead. ex antiquis. Sed numquid gaudebit talis priuilegio clericali quantũ ad canonem, si quis suadente. 17. q. 4. argu. q non. extra de foro compe. c. 2. & 17. q. 4. si quis deinceps. arg. contra. ff. de decu. l. 6. Ad hoc dico, q iste in omnibus caret priuilegio clericali, præter quã in eo solo, q non potest verberari sine sacrilegio: quia illud priuilegium datum est clericis non tãtum fauore

α ¶ Concilio Triburiensi.] *Huius capitis in conci. Tribur. c. 29. sententia potius habetur, quàm verba, quæ aliqua ex parte videntur conuenire cum ijs, quæ scribuntur primo libro capitularium, c. 88. de ordinatione seruorum. vers. & quandocumque.*

[*Ex concilio Carthaginensi* β *primo, c. 8.*]

PALEA C. III.

MAgnus eps Astiagensis dixit, quid dilectioni vestræ videtur, procuratores, actores, & executores, seu curatores pupillorum si debeãt ordinari? Gratus episcopus dixit; si post deposita vniuersa, & reddita ratiocinia, actus vitæ ipsorum fuerint comprobati in omnibus: debent & cum laude, cleri, si postulati fuerint honore munerari. Si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum ab aliquo sine consideratione fuerint ordinati; ecclesia γ infamatur. Vniuersi dixerũt: recte omnia statuit sanctitas tua, ideoque ita est & nostra ista quoque sententia.

Extra de oblig. ad ratioc. nõ ordin. c. magnus. Burc. l. 2. c. 36. Iuo, p. 6. c. 137.

β ¶ Carthag.] *In codicibus impressis citatur ex Moguntinensi. Emendatum verò est ex Burchardo, Iuone, decretal. in cap. vni. de oblig. ad ratioci.*

γ ¶ Ecclesia infamatur.] *Sic emendatum est ex concilio, & decretal. & Burchardo, & Iuone. Antea legebatur*, ab ecclesia infirmentur.

ser. fug. l. 1. Item numquid potest contrahere matrimonium? Non, quia noluit, quod facere potuit. extra de cõuer. coniug. quidam. Ioan. Non credo ex iudicatu qui depositum percutit, cum sit priuatus omni dignitate, & priuilegio quod habebat. arg. ad hoc 84. dist. quisquis. B.

Qui ex.] CASVS. Hoc capitulo loquitur de seruis ecclesiarum, qui ordinari non debent, nisi prius libertatem ab episcopis consequantur. & si honeste in clericatu vixerint, poterunt ad maiores ordines promoueri: si vero ingrati extiterint, in seruitute redigantur.

tur remittere. vnde non possunt reuocare in seruitutē. nec (enet lex. C. de episcopis & cler. seruus. vbi habes, q domino redditur seruus si deserit monasterium, per id quod habes extra de condi. app. c. 2. sed si vult transire ad aliud monasteriū, tunc distinguitur, vt extra de ser. non ordin. eo libentius.

2 *Item ex concilio Toletano nono, cap. 11.*

¶ Post donum libertatis famuli ecclesiæ reuocentur in clerum. C. IIII.

Iuo, p. 6. c. 171. ‖ al. famulis

Qvi ex familijs ecclesię seruituri deuocantur in clerum ab episcopis suis, necesse est, vt libertatis percipiant donum: & si honestæ vitæ claruerint meritis; tunc demum maioribus fungantur officijs. Quos vero flagitij sordidauerit incorrigibilis noxa, perpetua seruitus conditionis religet [a] in catenam.

Qui autem ordinandi, à dominis suis libertatem consequuntur; ab eorum patrocinio penitus debent esse alieni, vt in nullo eorum obsequijs inueniantur obnoxij.

Vnde in concilio Toletano quarto, cap. 72. legitur.

¶ Ad clericatum suscipiuntur, qui nullo obsequio retento à dominis suis libertatem percipiunt. C. V.

Poly. l. 2. tit. 31. Burc. l. 2. c. 25. Iuo, p. 6. c. 126. Pann. l. 3. c. 46. ‖ al. crimine capitali] orig.

Qvicumq; libertatem à dominis suis ita percipiunt, vt nullum sibi in eis obsequium [b] patronus retentet; isti si sine crimine sunt; ad clericatus ordinem liberi suscipiantur: quia directa manumissione absoluti noscuntur. Qui vero retento obsequio, manumissi sunt; pro eo, quod adhuc patroni seruituti tenentur obnoxij, nullatenus sunt ad ecclesiasticum ordinem promouendi; ne, quando voluerint eorum domini, fiant ex clericis [c] serui.

Capit. l. 1. c. 88. Extra de seru. non ord. c. 1.

[*Ex concilio Toletano, 2 82. cap.*]

PALEA. C. VI.

Burch. l. 2. c. 31. Iuo, p 6. c. 132. Pann. l. 3. c. 63. ‖ indiscrete promouebantur,] capitul.

‖ aut latitans] capitul.

Serui ordinati possūt qñque pp ingratitudinē in seruitutē reuocari.

Cōcor. tex. in l. 1. & 2 C. de lib. & posthu. & l Authē. vt cū. de app. cog. §. aliud quoq. coll. 8 & Spec. in tit. de iurisd. omn. iud. §. 1.

‖ ignorauerit] capitul.

De seruorum ordinatione, qui passim ad gradus ecclesiasticos promouētur, placuit omnibus cum sacris canonibus concordari debere: & statutum est, vt nullus episcoporum deinceps eos ad sacros ordines promouere præsumat; nisi prius à dominis proprijs libertatem consecuti fuerint. Et, si quilibet seruus dominum suum fugiens, aut per litteras, aut adhibitis testibus munere conductis, vel corruptis, aut qualibet calliditate, vel fraude ad gradus ecclesiasticos peruenerit; decretum est, vt deponatur: & dominus eius eum recipiat. Si vero auus, vel pater ab alia patria in aliam migrans in eadem prouincia filium genuerit, & ipse filius ibidem educatus, & ad gradus ecclesiasticos promotus fuerit, & vtrum seruus sit, ignotum sit; & postea veniens dominus illius legibus eum acquisierit; sancitum est, vt si dominus eius illi libertatem dare voluerit, in gradu suo permaneat. ¶ Si vero eum catena seruitutis à castris dominicis abstrahere

QVI AVTEM. CASVS. Dicitur in hoc §. quod illi serui, qui promoueri debēt, à dominis suis plenā debent consequi libertatem, ita quod ipsi in nullo teneantur suis dominis obnoxij.

Qvicumque.] CASVS. Statutum fuit in concilio Toletano, quod illi liberti ordinentur, qui à dñis suis directa manumissione sunt liberati: ita q nullum in eis obsequium domini sui retineant, & illi sine crimine appareant. si vero in eis obsequium retineatur, ordinari non debent ne possint secundum voluntatem dominorum in seruitutem reuocari.

b ¶ Nullum obsequium.] Dicunt quidam, quod obsequiū, quod consistit in nō faciendo, scilicet de non vocando in ius, vel quod in reuerentia consistit, vt de assurgendo, non potest patronus remittere: quia illud naturaliter debetur, vt C. de bo. lib. l. vlt. C. de in ius vocan. l. 1. Sed hoc non est verum; quia super eo potest libertus transigere. ff. de condi. indeb. l si non sortem. § libertus. & bene concedo, quod generali remissione non tollitur (vt ibi dicitur) sed speciali potest. Nec tenet, quod est extra de ser. non ord. cap. nullus. Non enim in eo retineri potest aliqd iuris, licet sit arg contra. inf. ea. frequens. in fi. Ioan. Vel melius dic, quod honesta conditio fuit ibi apposita, quam quia non seruabat, degradari iubetur in illa decreta. nullus. Bar.

Patronus iura potest libertis remittere.

1 Vt ff. de cō di. & demō. nōnumquā. in fine.

a ¶ Religet.] Hoc obtinet in seruis ecclesiæ tantum, vt propter ingratitudinem reuocentur in seruitutē. 12. q. 2. octaua. cuā si presbyter si. q. 2. diaconi sed in laicis secus. nam illi omne ius quod habent in seruo, tenentur remittere.

c ¶ Ex clericis.] quod tamen facere non possunt, nisi probata causa ingratitudinis, vt 15. q. 7 episcopus sacerdotibus.

SI quis.] CASVS. Dicitur hic, quod neque adscriptitius, neque originarius, neq; libertus ordinari debet: nisi probatæ vitæ fuerit, & consensus patroni accesserit.

DE rebus.] CETERVM. CASVS. Dicitur hic, quod si serui sine libertate ad ecclesiasticos honores irrepserint, presbyter amissiõe peculij mulctetur, diaconus det vicarium, vel in seruitutem reuocetur. Ceteri vero ab istis in seruitutem reuocentur: quod probatur seq. cap. Et est iste secundus articulus huius distinctionis.

a ¶ Ceterum si.] Hic agitur quid iuris sit, si seruus ordinatur non adepta libertate. Vnde not. quod si sciente, & cõtradicente domino ordinatur, reuocatur in seruitutẽ, etiam si sacerdos factus sit secũdũ quosdam, licet Hugo hoc neget, vt j. eo. quis aut. Si sciente, & non contradicente domino in clerum fuerit ordinatus, ex hoc ipse liber fit, & ingenuus, vt j. eo. si seru⁹. secũdo. Si autem domino nesciẽte, distinguitur: aut episcopo sciente, aut ignorante. Si sciẽte episcopo, vel eo, qui præsentat ipsum ordinetur, duplum restituet domino episcopus, vel præsentans j. eo. si seruus absente. Si vero episcopo & præsentatore ignorante, tunc locum habet hoc capit. proxi. infra.

EX antiquis.] CASVS. Quidam episcopus seruos Amandi eo inscio, & ignorãte ordinauit quosdã in clericos, quosdã in diaconos, quos idẽ Amandus in seruitutem reuocare volebat: & sic quæstio delata est ad sedem Apostolicam. quare dominus Papa committit causam istam duobus episcopis, scilicet Martino, & Iusto, redarguendo episcopos, qui tales ordinant contra canones, & concilia. cum ex hoc plurimæ quæstiones ad sedem Apostolicã deferãtur. Postea præcipit eis, vt si præfati Amandi procurato-res prohibuerint aliquos de seruis suis nõ canonice promotos, sub hac forma procedãt, vt si presbyter est, amissione peculij mulctetur, & in suo remaneat ordine. Diaconus vero det vicariũ, vel reuocetur in seruitutẽ: ceteri vero reddantur dño, & a nulla gaudebunt defensione.

Serui sine libertate ordinati, an sint in seruitutẽ reuocandi.

c Infra e. quæ. xi. de hoc extra de ser. nõ ord. cap. 1.

a ¶ Ante

voluerit, gradum amittat: quia iuxta sacros canones, vilis persona manens sacerdotij dignitate fungi non potest.

a ¶ Toletano.] *Sic etiam citatur apud Burchardum, & Iuonem. In Pannormia vero vers.* si quilibet seruus. *citatur ex primo libro capitularium, vbi integrum extat hoc caput, atque etiam caput post hoc, secundum,* De rebus vero illorum.

Item ex concilio Martini Papæ [.i. ex cap. Mart. episcopi Bracarensis, c. 46.]

Ex conc. Tolet. 1. c. 10.

¶ Sine patroni consensu non ordinetur, qui patrocinio cuiuslibet est obligatus. C. VII.

SI quis obligatus est tributo seruili, vel aliqua conditione, vel patrocinio cuiuslibet domus, non est ordinandus clericus: nisi probatæ vitæ fuerit, & patroni consensus accesserit.

[*Ex concilio Toletano, capitulo secundo.*]

PALEA. C. VIII.

DE rebus vero illorum, vel peculiari,† qui à proprijs dominis libertate donantur, vt ad gradus ecclesiasticos iure promoueantur, statutum est, vt in potestate dominorum consistat quidquid ante libertatem habuerunt, vtrum illis concedere, an sibi retinere †voluerint.

Burc. l. 2. c. 23. Iuo, par. 6. c. 38. †al. peculio

†al. vendicare] capitul.

a ¶ Toletano.] *Hæc palea in capitularibus habetur coniuncta cum palea antecedente,* De seruorum: *sed apud Burchard. & Iuonem ex eodem Toletano separatim referuntur.*

Ceterum si a *à Dominis suis libertatem consecuti non fuerint, & ad ecclesiasticos ordines aliquo modo irrepserint; presbyter peculij amissione mulctetur; diaconus vero, aut vicarium pro se præstabit, aut in seruitutem reuocabitur: ceteri vero gradus non possunt quemquam à nexu seruitutis absoluere.*

Vnde Gelasius scribit Martino, † & Iusto episcopis.

†al. Martyrio

Sensus in epist. ad episcopos per Lucaniam, &c. cap. 16.

¶ Seruus si latenter irrepserit ad sacerdotium, peculij amissione mulctetur. C. IX.

EX antiquis regulis, & nouella synodali explanatione comprehẽsum est, personas obnoxias seruituti, cingulo cælestis militiæ non præcingi. Sed nescio, vtrũ ignorantia, an voluntate rapiamini, ita vt ex hac causa †nullus pene episcoporum videatur extorris. Ita enim nos frequens, & plurimorum querela circumstrepit, vt ex hac parte nihil penitus putetur constitutum. ¶ Actores siquidem illustris viri filij nostri Amãdi grauiter cõqueruntur homines suo iure debitos, alios iam clericos, alios iam diaconos ordinatos, cum nõ solum post modernum concilium, (quod tantorum collectione †Pontificum sub omnium saluberrimæ prouisionis assensu constat esse perfectum) huiuscemodi personæ suscipi non deberent: verum etiam

Poly. l. 2. tit. 31. Ans. l. 7. c. 29.

†al. culpa

†Adde, quod omisso dñi seruitio possit religionẽ ingredi. not. in Authẽ. de mo. §. cũ autẽ coll. 1. in gl. in ver. nec seru⁹. 1 sum. 19. q. 2.

Iuo, p. 6. c. 355 Pann. l. 3. c. 164.

†al. collatione

¶ Ante fuerint.] arguitur constitutionem extẽdi ad præterita. 5. q. 4. omnes. & 10 q. 1. sic quidam. arg. cõtra. extra de consti. cognoscentes.

¶ Religioso priuilegio.] arg. vt. q. auferatur eis priuilegium clericale. de hoc arg. 84. dist. quisquis.

Adde an & qñ id fiat, no. in l. iubem⁹. C. de test. vbi vide not. in addi. c. fi. de cõsti. tex. est, & Bart. in l. leges. C. de legibus.

De hoc no. ī. ead. cap. 2. Ad hoc facit ī. 50. dist. vt constitueref. in prin. & c. accedens. Ac clud.

Requens.] CASVS. Sabinus Marcellianẽsis vrbis eps ordinauit duos seruos Placidę, s. Antiochum in presbyterum, & Leontium in clericum. Conquesta est Placida Papę per suos procuratores. Papa verò reprehẽdendo eos, qui talia faciunt, committit causam tribus episcopis, s. Herculentio, Stephano, & Iusto, sub hac forma, vt Leontiũ omnino dominæ suæ reddant, si iuste non poterãt refragari: Antiochũ verò, qui iam gaudet sacerdotij prerogatiua, si domina vult eũ in sua ecclesia collocare, habeat illum non velut seruum, sed ꝑ ministeriorũ celebratione susceptum.

si qui forte in diuinæ cultu militiæ ante fuerint[a] ignorantia faciente, suscepti, eliminati prorsus, & exuti religioso priuilegio[b] ad dominorum suorum possessiones iusta debuerint admonitione compelli. Et ideo fratres charissimi, eos, quos supradicti viri actores in clericatus officio monstrauerint detineri, discussos, & obnoxios approbatos, custodito legum tramite, sine intermissione restituite: ita vt si quis iam ex his presbyter reperitur, in codẽ gradu peculij[c] sui† amissione mulctatus maneat. Diaconus verò aut vicarium[d] præstet, aut si non habuerit, ipse reddatur. Reliqua verò officia sciant neminem posse ab hac obnoxietate, si conuincitur, vendicari; quatenus hoc ordine custodito, nec dominorum iura, nec priuilegia vlla ratione turbentur.

† al. sui fide

Idem Herculentio, Stephano, & Iusto episcopis.

¶ Seruus, clericus factus, seruituti obnoxius maneat. C. X.

Poly. ibidem, Ans. l. 7. c. 30.

Requens equidem, & assidua nos querela circumstrepit de his põtificibus, qui nec antiquas regulas, nec decreta nostra nouiter directa cogitantes, obnoxias possessionibus,† obligatasque personas venientes ad clericalis officij cingulũ non refutant. ¶ Nuper enim actores[e] illustris fęminæ Placidæ, petitorij oblatione conquesti sunt, Sabinum Marcellianensis, siue Clusitanę† vrbis antistitẽ, Antiochum seruum iuris patronæ suæ (absentis dominæ occasione captata) ad presbyterij honorem vsque perduxisse, eiusque fratrem Leontium clericalis officij priuilegio decorasse. Et ideo, fratres charissimi, inter supradictos actores, & eos, qui extremæ conditionis repetuntur obiectu, cognitionem vobis nostra auctoritate deputamus, vt, omni veritate discussa, si reuera obiectam sibi maculã, iustæ refragationis non poterit ratione diluere,[f] Leontium clericum, quem gradus præfinitus legibus nõ defendit, ad sequendam conditionis suæ necessitatem modis omnibus reddi[g] iubeatis: Antiochum verò quia propter sacer-

† al. possessoribus

Iuo, p. 6. c. 354. Pann. l. 3. c. 165

† al. Clusinatis

e ¶ Actores] idest, ꝓcuratores. & sic in cã liberali interuenit ꝓcurator, contra id 2. q. 6. si quando. Sed ibi loquit de eo qui impetitur: hic de eo qui impetit. hic habes, q ciuiliter agit. & tñ ad depositionẽ, sic 47 di. qm. contra regulam illam ff. de mu. & ho. rescripto. & extra de accusa qualiter. Sed hoc ideo est: quia aliter non posset restitui domino nisi deponeretur.

Procurator in causa liberali interuenit.

f ¶ Diluere.] Hic habes, q incumbit onus probationis[i] reo, cõtra id: 6. q. vlt. c. vlt. Prætetea ei qui est in possessione libertatis, probatio incumbit. Sed dic, quòd non habet ideo commoda possessoris, quia vitiose fuit in possessione, vt C. de probatio. l. vis eius. Vel dic, q ideo probat, quia seruus non potest interuertere possessionem suam, licet sit fugitiuus. ff. de acquir. poss. rem quæ nobis.

Probatio quãdoque reo incũbit.

i Potest dici q non fuit diu in possessione libertatis, aliàs contradiceret. J. ead. si seruus sciente. & intelligitur de clerico sæculari, secus de monacho, vt ibi no. secundum Pet.

c ¶ Peculij.] Sed nonne peculium domini est? 13 q. 2 illud. quæ ergo est hęc pœna? Dic, peculij, idest, rerum quas post sacerdotiũ est lucratus, vel forte habuit vsũ peculij, & ille auferetur ei.

d ¶ Aut vicarium.] sed vnde dabit, cum nihil habeat? Sed dic, q suum videtur esse quod inuenitur apud ipsum, & lucratur conniuentibus oculis domini. ff. de ma. l. 3. Dominus enim recipiendo rem à seruo, ipsius videtur approbare dationem, vt C de condi. ob turpem causam. l. vltima. similiter seruus reipublicæ cum manumittitur, dabit vicarium pro se, vt C. de seru. reipub. ma. l. 1.

¶ Vicarium.] arg. q. quis dando vicarium liberat se. sic 36. q. 1. de raptoribus. Sed quid si ad præsens non potest habere vicarium, nũquid postea dando pretium liberat seruatus modo, q sic. argu. C. de patri. qui fil. distra. l. 2.

Sed quare non conuenit istos coram sæculari iudice, cum seruus fugitiuus, & gerens se pro libero, remittendus sit ad forum domini: licet alibi inueniatur? vt C. vbi & apud quem causa sta. l. 1. Sed hoc facit priuilegium ordinis.

ADDITIO. Dicas, q in spiritualibus, nec incidẽter, nec principaliter põt laicus iudex cognoscere. extra de ordi. cog. tuã. qui fil. sint leg. lator. cognoscet tñ summatenus an sit vxor, an non: & huiusmodi; quod dic vt extra de sent. excom. si iudex. lib. 6. ibi videas. Arch.

g ¶ Reddi.] Quęri consueuit quare seruus alienus cõsecratus dño reddatur, & non res aliena consecrata, vt 14. q. vlt. comperimus? Respondeo, quia in rebus inanimatis nullus perpẽditur dolus. sic 7. q. 1. eps. Item quia ibi est consecratio in superficie, sed in homine est in anima, & lex dicit, q alia est ratio in homine, quam in aliis. ff. de leg. 1. si domus. §. cum alicui in fi.

Consecratio rei aīatæ & inanimatæ diuersa.

QVis.] CASVS. Maxima illustris femina conquesta est domino Papæ per procuratores suos, q; Lucerinus eps duos seruos originarios, siluestrum. s. & Cādidū ꝯ canones & ea ꝯdicente, in diacones ordinauit. de quo Papa eum reprehendit, & præcipit Rufino & Aprili episcopis, vt si vera sint, à sacris officijs repellantur, cum non sint legitime ordinati.

a ¶ Repellantur.] id est, restituantur ei. Et sic habes hic, q; plus valet contradictio, q̄ absentia. contra regulam extra de elect. q; sicut. Item habes hic, q; id quod post probabilem ꝯdictionem factum est, cassatur, numquid eodem modo eo ipso quod aliquid post probabilem appellationem factum est, cassandum est statim; quod vr. vt 2. q. 6. quoties, in fine Dico q; non, nisi probetur causa appellationis, vt extra de testi. ex parte Adę. extra de restit. spol. audita. cum distinctione. extra d' appel. interposita. vel dic vt ibi; vel hoc est in optione petentis qd maluerit. 2. q. 1. in primis. Sed nonne est cōtrarium, j. ea. si seruus. ibi enim episcopus sciens condemnatur in duplū Sed potest esse, q; episcopus condemnetur, & seruus restituatur.

1 Et c. bonę me. 2. dicūt quidam istā regulam locum habere in his quorū pręsentia, vel contra dictio non potest per totū, qd agitur confirmare, vel infirmare seu infringere, alias secus: vt hic Archid.

GEneralis querelæ.] CASVS. Multi cōquesti sunt Papæ Gelasio de epis & abbatibus: qui ordinauerant, vel receperant seruos suos originarios in monasterijs suis: & eos indifferenter ad clericatū admittebant, quos & reddere contradicebant, propter quæ clericalis dignitas obfuscatur: & ideo præcipit Papa episcopis, vt tales decetero non ordinent, & abbatibus ne eos in monasterijs suis recipiant, nisi de voluntate dominorū suorum: & si quos habent ordinatos vel in monasterijs receptos, restituant, vel legitime cum dominis trāsigant. Nam nihil ecclesiæ deperit si ea quæ sunt aliena reddantur. Si vero contrafecerint, pœnam depositionis & excommunicationis subibunt.

b ¶ Et orig narios.] Originarij sunt q ex adscriptitijs nati sunt in ipso solo, vt C. de agri. & censi. colonus. lib. 11. & tales sine gleba non possunt vendi, vt C. de agric. quemadmodum. nec videtur esse differētia inter eos & seruos, vt C. eo. ne diutius. Adscriptitij autē sunt qui per 30. Annos fuerunt in solo. C. eodem. cum satis. Ioan. Adscriptitij enim duob. modis fiunt: aut præscriptione, aut duplici confessione per scripturam bis factam, vt C. de agri. & censi. cum scimus. Ber.

Originatij qui sunt.

Adscriptitij duplices sunt.

dotium reconciliari. non potest, si in sua ecclesia in hoc, in quo est, honore collocare desiderat domina, non velut redditum sibi habeat, sed pro mysteriorum celebratione susceptum. ¶ al. restitui

a ¶ Reddi iubeatis.] *In plerisque vetustis exemplaribus Gratiani, Anselmo, Iuone, & Polycarpo legitur*, redhibere. *sed ob glossam non est mutatum.*

Idem Rufino, & Aprili episcopis.

¶ De eodem. C. XI.

QVis aut leges principum, aut patrum regulas, aut admonitiones modernas dicat debere contemni; nisi qui impunitum sibi tantum æstimet transire commissum? Actores siquidē filiæ nostræ illustris, & magnificæ feminæ Maximæ, petitorij nobis insinuatione conquesti sunt, Siluestrū, atq. Candidū originarios suos contra constitutiones, quæ supradictæ sunt, & contradictione præeunte à Lucerino pontifice diacones ordinatos. Ideo, fratres charissimi, tantæ præuaricationis excessus noueritis sagacius inquirendos; & si cōstiterit querelam veritate fulciri; continuo, qui contradictione præeunte nō legitime sunt creati, à sacris officijs repellantur. a

ꝯ. dist. 2. c. xi. Iustin. nouel. cōst 123 circa fi. Deusdedit p 4. Iuo p. 6. c. 104 & p. 4. c. 179. Pann. l. 2. c. 150

Idem episcopis per Lucaniam, &c. epist. 1 c. 16.

¶ Nec ad religiosæ vitæ propositum, nec ad clericatus officium serui sine dominorum consensu admittantur. C. XII.

GEneralis etiam querelæ vitanda præsumptio est, qua propemodum causantur vniuersi passim seruos, & b originarios dominorū iura, possessionūq. a fugientes, sub religiosæ conuersationis obtentu, vel ad monasteria sese conferre, vel ad ecclesiasticum famulatum, conniuentibus quoque præsulibus indifferenter admitti. Quæ modis omnibus est amouenda pernicies, ne per Christiani nominis institutum, c aut aliena peruadi, aut publica videatur disciplina subuerti: præcipue cū nec ipsam ministerij clericalis hac obligatione fuscari conueniat dignitatem; cogaturque pro statu militantium sibi, conditioneque iurgari; d aut videri (quod absit) obnoxia: Quibus solicita cōpetenter interdictione prohibitis, quisquis episcopus, presbyter, aut diaconus, vel eorū, qui monasterijs præesse noscuntur, huiusmodi personas apud se tenentes nō restituēdas patronis, aut deinceps vel ecclesiasticæ seruituti: e

Poly l. 4. tit. 34. Ans. l. 7. c. 195. Iuo p. 6. c. 100.

Iuo p. 16. c. 47.

c ¶ Institutum.] id est, ne fauore ecclesiæ aliquid iniuste statuatur: quia prætextu pietatis non est facienda impietas, vt 14. q. 5. forte. & 14. q. 1. non est putanda.

d ¶ Iurgari.] id est, litigari.

e ¶ Seruituti.] id est, clericatui.

a Facit ad hoc tex. in l. 2. C de ind. vidui. lege, meminerimus.

a ¶ Tran-

a ¶ Transactione.] Et nonne hoc est simonia, vt quis se emat vt promoueatur, immo vt promotus maneat in ordine, vt s. ead. ex antiquis. Sed dic quod hic non fit transactio super ordine, sed super libertate, vel super ipso seruo: & super seruitio potest fieri transactio. 36. q. 1. de

Simoniam committit, si quis emat seipsum vt promoueatur.

lus, idest ex propria ancilla natus: aut empticius. Si est empticius: aut emit eum antequam fuit Christianus, aut post. Item si emit eum ante: aut emit eum causa seruiendi, aut causa mercimonij. Vernaculus, si vult fieri Christianus, statim eripitur in libertatem nullo pretio dato, vt C. de episc. & cleri. Deo nobis. §. vl. Si enim emptus ad seruiendum, sine pretio liberatur, si vult fieri Christianus: multo magis qui natus est ex ancilla propria, sine pretio liberatur, si vult fieri Christianus. Dicit enim Gregorius pro illo solo dandum pretium, qui causa mercimonij est emptus, vt inf. ea. fraternitatem. Si autem est emptus postquam fuerit Christianus, liber efficitur nullo pretio dato: quia commercium Christiani penitus est ei interdictum, vt infra ead. mancipia. Si autem esset emptus dum esset paganus: si causa seruitij est emptus, & vult fieri Christianus, liber efficitur sine pretio, vt inf. ead. fraternitatem. Si autem causa mercimonij est emptus, si eum venalem non exponit intra tres menses, postea sine omni pretio liberatur: quia præsumitur quod ad seruiendum eum emerit, vt ea. c. fraternitatem. Si autem intra tres menses eum exponit venalem, & forte eum vendere non potest: si vult fieri Christianus, liberatur relicto pretio duodecim solidorum, extra de Iudæ. c. 1. Idem per omnia in seruis Paganorum: licet Hugo dicat quod si vernaculus Pagani fiat Christianus, tenetur seruire Domino suo, i secundum illud Apost. Quicunque serui sunt sub iugo infidelium, dominos suos omni honore dignos arbitretur. Et alibi, Serui subditi estote dominis, &c. Et secundum hoc potest Paganus esse dominus Christiani: sed non fieri.

Serui Iudæorum si volunt baptizari an eripiantur statim in libertatem.

vel religiosis cógregationibus putauerint applicandas, nisi voluntate forsitan dominorū sub scripturæ † testimonio primitus absolutas, vel legitima transactione a concessas; periculum se proprij honoris non ambigant, communionisque subituros, si super hac re cuiusquam verax nos querela pulsauerit. ¶ Magnis quippe studijs, secundum beatum Apostolum, præcauendum est, ne fides, & disciplina Domini blasphemetur. *Idem* C. ¶ Nihil perire credimus ecclesiasticis vtilitatibus; si, quæ sunt aliena, b reddantur. c

† al. scriptionis

† ad Tim. 6. 2. Pet. 2.

a ¶ Possessionumque.] *Emendatum sic est ex decreto Gelasij, cum antea legeretur*, possessionemque. *Nam originarij non solum dominis, sed fundis, ac possessionibus addicti erant. l. quemadmodum. & l. originarios. lib. xi. eod tit. de agricol. Ac propterea supra in c. frequens. non est mutata vox*, possessionibus; *quamuis in plerisque vetustis codicibus legatur*, possessoribus.

B. ¶ Idem.] *Hæc non sunt inuenta apud Gelasium; neque apud ceteros collectores habentur.*

§. 3 *Hoc tunc obseruandum est, cum dominus & seruus eiusdem professionis inueniuntur. Ceterum si Iudæus* d *mancipium Christianum emerit; iudicis, vel episcopi auctoritate, etiam eo inuito, ad libertatem debet perduci.*

Vnde Gregorius Libertino præfecto Sicilie, lib. 2. epist. 37. seu c. 76.

¶ Ad libertatem perducantur mancipia Christiana à Iudæis comparata. C. XIII.

MAncipia e Christiana quæcumque Iudæum comparasse patuerit, ad libertatem f iuxta legum præcepta sine omni ambiguitate perducite; g ne, quod absit, Christiana religio Iudæis subdita polluatur.

C. ne Iudæus Christianum mancipium. §. nulla.

Item ex concilio Toletano 3. c. 14.

1. de rap. nec est magis simonia, quàm si quis emeret terram, vt ibi ædificaret ecclesiam: sed tamen ipse seruus non potest transigere cum domino, vt C. de transa interpositas.

b ¶ Aliena.] j. 12. q. 2. fraternitas. j. 14 q. 6. si res aliena propter quam.

c ¶ Reddantur.] Postquam scit ecclesia ea esse alterius. Sed pone quod prælatus sciat rem non esse ecclesiæ: nunquid statim tenetur restituere? vt hic quod sic, & extra de simo. per tuas. in fi. & extra de postu. bonæ. 2. qa bonam fidem debet agnoscere, vt ff manda. quintus. Dico quod si diffidit de iure ecclesiæ, denuntiabit illi, quem credit dominum, vt rem petat: nec in hoc facit fraudem, vt ff de neg. gest. at qui natura. §. cum me absente & de hoc inuenies 34. q. 2. si vero.

Prælatus quid debet facere de re, quam scit non esse ecclesiæ suæ.

HOC TVNC. CASVS. Tangitur hic tertius articulus huius dist. dictum est s. quod serui non debent ordinari inuitis vel ignorantibus dominis. & si ordinati fuerint, sunt eis restituendi: quod verum est, cum dominus & seruus sunt Christiani. Sed si Iudæus mancipium Christianum emerit: iudicis vel episcopi auctoritate debet eo inuito ad libertatem perduci. Et hoc probat per sequentia capitula.

d ¶ Iudæus.] Distingue, aut seruus Iudæi est vernacu-

1. Vnde dicit illud esse in vernaculis Iudæorum propter eorum perfidiam: & magis suspectam eorum cohabitationem. Sed vt prædictum est, idem dicendum est in vtrisq. C. de episc. & cleric. Deo nobis. quia hodie pagani fere omnes iudaizant discernendo cibos, & alios ritus exercendo, secundum Laur.

MAncipia Christiana.] CASVS. Quidam Iudæi quosdam seruos Christianos emerunt: quæsiuit Libertinus episcopus, quid inde esset faciendum. & mandat ei Papa Gregorius, vt eos ad libertatem perducat; ne Christiana religio subiecta Iudæis polluatur.

e ¶ Mancipia Christiana.] ante emptionem.

f ¶ Ad libertatem.] j. 17. q. 4. Iudas qui. contra. 2 Sed hic de eo agitur quem constat esse Christianum; ibi de eo qui mentitur esse Christianum, vt euadat iugum seruitutis.

g ¶ Perducite.] id est, perductos ostendite: quia statim liber est. extra de Iudæ. c. 2. tamen coloni possunt esse Iudæorum, vt ibi dicitur. Sed nunquid Christianus potest emere Iudæum mancipium? Sic: tamen vt cum illo non moretur, vt 28. q. 1. sæpe. & cap. nullus. Ioan.

2. Ad idem est tex. in l. fi. & ibi Bar. & per totum. C. de iud.

Nulla

NVlla officia.] CASVS. In hoc capit. duo dicuntur. Primum est, q publica officia non sunt committenda Iudæis, occasione quorum possint offendere Christianos. Secundum est, q serui Christiani ab eis circumcisi, vel iudaico ritu maculati, pretio nullo reddito ad libertatem perducantur.

d ¶ Venditi fuerint.] idest, debent vendi: & tunc cum emptor non inuenitur, non perdit serui precium. argu. 16. q. 3. placuit. vel forte véditi fuerant: sed emptor absentauit se aliqua de causa.

ADDITIO. Et tunc dic emptor, scilicet Iudæus, qui

a ¶ Nulla officia.] s. 17. q. 4. constituit.

b ¶ Occasio.] Arg. q nemo cogitur sibi eligere exosum, vt 63. dist. c. vlt. Ioan. argu. 54. dist. c. 1.

c ¶ Non reddito.] secundum legem decapitatur. C. ne iudæus Christianum man. l. vnica.

DE HIS AVTEM. Supra ostésum est qd fieri debeat de seruis Christianis, quos Iudæi emerint. Nunc ostédit quid iuris sit de seruis infidelibus, & emptis ab eis. Et de hoc scribit Gregorius Fortunato Neapolitano episcopo.

FRaternitatem.] CASVS. Iudæi Neapolim habitátes emerunt seruos paganos vel Iudæos causa mercimonij de extraneis finibus: quos Neapoli habebát, qui volebant fieri Christiani: sed eorum domini non permittebant, immo eos vendebát. Quæsiuit Fortunatus eps Neapolitanus, quid de hoc esset faciendum. Et respon. Grego. vt sua solicitudine in libertatem vendicentur, nec alijs vendi patiatur: hac tamen consideratione seruata circa Paganos, vt intra tres méses ab eo tempore quo Neapolim ducti sút, venales eos exponát emptores iudæi: intra quos si dú emptor cui vendant non inuenit, ad ecclesiá cófugerint, Christiani fiant, & precium recipiát à Christiano emptore: vel alius recipiat p eis si absentes sunt, idé est, & si extra ecclesiá dixerint se velle fieri Christianos. Si verò intra tres menses eos venales non exposuerint, & nolút fieri Christiani: nullus de cetero emat eos ad seruiendum: & nullo reddito pretio ad libertatem perducantur: quia præsumitur q tantú ad seruiédum sibi emerunt, & non ad vendendum: ita posuit Beneuen. casum, & ita etiam sentit Hu. in summa sua. Probabiliter tñ potest dici, q principium cap. vsque ad locum illum. [Hi verò] intelligitur de Iudæis vel Paganis seruis, qui causa mercimonij non habebantur: qui indistinctè perueniút ad libertatem, si volunt fieri Christiani. Reliqua vero pars loquitur de illis, qui causa mercimonij emuntur. Tu tñ prudens lector deliberabis casú in melius commutádo, sicut tibi videbit.

¶ Officia publica Iudæis non sunt committenda. C. XIIII.

NVlla officia [a] publica Iudæis † iniungantur, per quæ eis occasio [b] tribuatur Christianis pœnam inferre. Si qui verò Christiani ab eis iudaismi ritu sunt maculati, vel etiam circumcisi, non reddito [c] pretio ad libertatem, & religionem redeant Christianam.

† al. Iudæos opus est agere

De his autem, qui in infidelitate empti, ad gratiã baptismi venire desiderant, quid fieri debeat, Gregorius Papa scribit Fortunato Neapolitano episcopo, libro quinto, epistolo 31. seu c. 131. Io. Diac. l. 4. nu. 17.

¶ In libertatem vendicentur serui, qui ab infidelitate ad fidem accedunt. C. XV.

FRaternitatem vestram de his oportet esse solicitam. Et si Iudæorum seruitio non solum Iudæus, sed etiã quisquã paganorũ fieri voluerit Christianus: postquam voluntas eius fuerit patefacta, ne hunc sub quolibet ingenio, vel argumento, cuipiam Iudæorum venundandi facultas sit; sed is, qui ad Christianam conuerti fidem desiderat, defensione vestra in libertatem modis omnibus vendicetur. ¶ Hi verò, quos hmôi oportet seruos amittere, ne forsitan vtilitates suas irrationabiliter æstiment impediri, solicita vos hæc conuenit consideratione seruare: vt si paganos, quos mercimonij causa de externis † finibus emerint, intra tres menses, dum emptor, cui † venditi fuerint, [d] non inuenitur, fugere ad ecclesiam forte contigerit, & velle se fieri dixerint Christianos, vel etiam extra ecclesiam hanc talem voluntatem prodiderint: pretium eorum à Christiano. s. emptore percipiant. [e] Si aût post prǽfinitos tres menses quisquam huiusmodi seruorum velle suum edixerit, † & fieri voluerit Christianus: nec aliquis eum postmodum emerit, † [f] nec dominus qualibet occasionis specie audeat venundare: sed ad libertatis proculdubio præmia perducatur; quia hunc non ad vendendum, sed ad seruiendum sibi dicitur † [g] comparasse. †

Iuo. p. 13. c. 106. Poly. l. 7. ut. 14

† al. extraneis

† cui védi debeát orig.

† vel dixerit

† emere] orig.

† intelligitur] orig.

† al. reseruasse.

c ¶ Percipiant.] datis duodecim solidis pro meliori mancipio, vt extra de Iudæis c. 1. Sed quid si nemo ipsum vult redimere? quærat pretium obsidum, vt ff. de manu. l. 3. aut seruiat quinque annis. C. de cap. l. vlt. & 36. q. 1. de raptoribus.

e ¶ Percipiant.] Sic ergo aliquis cogitur vendere rem suam, vt 14. q. 6. comperimus.

f ¶ Emerit.] id est emet. sic quandoque ponitur futurum pro prǽterito, vt 63 distinct. nosse. ibi ponitur fore peruenturum pro peruenisse. sic ff. de verbo. signific. verbum erit & ff. de leg. 3. etiam. & supra. distinct. 50. ponderet.

g ¶ Dicitur.] idest, præsumitur: & hęc est præsumptio iuris, & dicunt quidam, q contra hanc præsumptioné non admittitur probatio, cú hic non tñ præsumat, sed etiá statuat ius, vt extra de reg. vidua. extra de cóst. app.

Védere qs quis cogitur rem suam.

Futurum p prǽterito ponitur.

Probatio an admittat cótra præsumptionem.

Adde an & qñ contra præsumptionem iuris, & de iure admittat probatio vel non, not. in authé. sed tñ necesse C. de donat. ante nup. gl. in l. iuregentium. §. qd fere. ff. de pa.

app. per tdas. Et istud concedo, quod vbicumq; nō tantum præsumit ius, sed etiam aliquid certi statuit, quod non admittatur probatio in contrarium: licet H. contrarium dicat, vt 27.q.1.nec aliqua. & 35.q.3.extraordinaria. ī. 17.q.4.in venditionibus. Ioan. Ego credo, quod semper admittitur probatio in contrarium, nisi ius statuat, quod non admittatur, vt ī.17.q.4. in venditionibus. De hoc habes 50.dist.ferrum. B.

SI seruus.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Aurelianensi quam pœnam deberet pati episcopus, qui ordinauit quemdam seruum dño absente, siue ignorante. Et respondetur, si eps ordinauit eum sciēter in presbyterum, vel diaconum, ipso in ordine permanente duos dño reddat. Si autem ignorāter ordinauit, illi, qui eū repræsentauerunt episcopo, simili pœna teneantur.

Ioan. Diaconus l.4.nu.46.

[*Idem Ianuario Caralitano episcopo, lib. 3. epist. 9.*]

PALEA. C. XVI.

Iuo, p.13.c.102.

SI quilibet Iudæorum seruus ad venerabilia loca confugerit causa fidei, nullatenus eum patiamini præiudiciū sustinere: sed siue olim Christianus, siue nunc fuerit baptizatus, sine vllo Christianorum a pauperum damno religioso ecclesiasticæ pietatis patrocinio in libertatem modis omnibus defendatur.

a ¶ Christianorum.] *Ioannes diaconus in vita B. Greg. lib. 4. nu. 46. referens hanc epistolam, & Iuo, p. 13. c. 102. habent hanc vocem: quæ tamen abest à codicibus epistolarum S Greg. tam impressis, quam manuscriptis, qui sunt collati.*

[*Item ex concilio Toletano 12. c. 9.*]

PALEA. C. XVII.

Burc.l.4.c.86. Iuo, p.1.c.180. † Visi] orig.

ETsi † Iudæorū serui nec dum adhuc cōuersi ad Christi gratiam conuolauerint, libertate donentur.

[*Item ex concilio Matisconensi 1. c. 16.*]

PALEA. C. XVIII.

Burc.l.4.c.88. Iuo, p.1.c.182.

PRæsenti a cōcilio, Deo auctore, sancimus, vt nullum Christianum mancipium Iudæo deinceps seruiat; sed datis pro quolibet bono mācipio duodecim solidis, ipsum mancipium quicumque Christianus, seu ad ingenuitatem, seu ad seruitium licentiam habeat redimendi. Et si Christianus fieri desiderat, & non permittitur, similiter faciat; quia nefas est, quem Christus Dominus sanguinis sui effusione redemit, blasphemum Christianæ religionis in vinculis tenere. Quod si acquiescere his quæ statuimus, quicumq; Iudæus noluerit; quamdiu ad pecuniam constitutam venire distulerit, liceat mancipium † ipsum cum Christianis, vbicumque voluerit, habitare.

† al. mancipio ipsi

a ¶ Præsenti.] *Caput hoc eodem modo refertur à Burchardo, & Iuone: in concilio tamen ipso paulo aliter habetur, & nonnulla desunt.*

Item ex concilio Aurelianensi primo, c. 10.

¶ De eodem. C. XIX.

Poly.l.2.tit.31. Burc.l.2.c.24. Iuo, p.6.c.125.

SI seruus, absente, a vel nesciente domino, episcopo tamen sciente, quod seruus sit, diaconus, aut presbyter fuerit ordinatus; ipso in clericatus officio b permanente, episcopus eum domino duplici satisfactione cōpenset. c Si vero episcopus eum seruum nescierit; qui testimonium perhibent, aut cum supplicauerint d ordinari, simili redhibitioni teneantur e obnoxij.

Item constitutio noua.

Iustinia. de sanctiss. episc. §. si seruus. & in authen. si seruus. C. de episcopis, & clericis.

¶ De eodem. C. XX.

SI seruus

a ¶ Absente.] videtur enim episcopus tunc cum eo dispensasse. si. 28. dist. diaconi. Et est arg. ad hoc, quod eps dispensat ipso facto circa notum, vt dixi 51. dist. qui in aliquo.

b ¶ Officio] de dispensatione fauore libertatis. deberet enim deponi: quia furtum cōmisit corporis sui, vt C. de ser. fug. l. 1. Sed quid si isti non habent vnde soluāt? tunc dico istum reddendum domino, vt s. ea. ex antiquis. arg. ff. de eo per quem factum est. l. vlt.

Furtum facit ipsius qui cōmittit.

c ¶ Compenset.] si habet propriū, alioquin non: quia delictum personæ, &c. vt 16.q.6. si episcopum. extra de appel. reprehensibilis.

d ¶ Supplicauerint.] & sic patet, quod nō semper deponitur ordinatus, qui occultat crimen suum: † quod est contra H. vt dixi dist. 50. ex pœnitentibus.

† Scilicet defectū, quia seruitus nō est crimen, sed est defectus: sed ordinandus peccat non manifestando defectū: vnde si bene inspicias, non est contra. Hug.

e ¶ Teneantur obnoxij.] item patet hic, quod eps nō tenetur prouidere ordinato cum alter eū examinat, vt ī. 24. dist. quando.

SI seruus.] CASVS. Hoc cap. habetur ex Auth. de sanctiss. episc. §. si seruus. & diuiditur in quattuor partes. In prima parte dr, quod si dñs sciat seruum ordinari, & non contradicat, statim eripitur in libertatem. Si vero ignorat, intra annum recuperabit illum, si probauerit serui em fortunam. In secūda parte

Ordinato quē non tenetur eps prouidere.

parte dicitur; quod si per triennium probatus monachus efficitur, euadit iugum seruitutis. In tertia dicitur, quod ordo episcopalis liberat à patria potestate, & à seruili fortuna, vel adscriptitia, sed non à curiali. In quarta dicitur, quod adscriptitij possunt clerici fieri inuitis dominis, ita vt agriculturam adimpleant.

narios & alijs conditionibus obligatos: quos Leo Papa reprehēdit, & mandat eis, quod de cetero hoc non faciant, nisi voluntates eorum, qui in eis habent aliquid potestatis, accesserint.

i ¶ Originatijs.] tales enim liberi sunt, vt C. de agri. l. diffini-

scientia [a] & non contradicente domino, in clero fuerit ordinatus; ex hoc ipso, quod cōstitutus est, liber, & ingenuus erit. Sed si ignorante domino; licet ei intra spatiū vnius [b] anni & seruilem [c] fortunam probare, & seruum suum [d] accipere. Verum etiam si legitimo probato experimento monachus efficiatur, euadit iugū seruitutis. Debent enim per triennium, [e] antequam monachi efficiantur, in monasterio permanere: postea vero si monachi effecti fuerint, liberi efficiuntur. Episcopalis [f] enim ordo liberat à fortuna seruili, vel adscriptitia, sed non à curiali, [g] siue officiali: nam & post ordinationem durat. Sed & ius patriæ potestatis soluit episcopalis dignitas. Adscriptitios vero in ipsis possessionibus clericos etiam præter voluntatem dominorum fieri permittimus: ita tamen, vt clerici facti impositam sibi agriculturam adimpleant. [h]

Auth. de monachis §. hinc autem.

Tit. de sanctiss. episcopis. §. sed & quidem.

Auth. epistolis, de episc & cler. eod.

Auth. sed epistol. s eod.

Authen. adscriptitios, eod.

¶ *Extat hoc caput ad verbum in epitomis nouellarum constitutionum ab Irnerio descriptis, quæ post codicem poni solent; itemque in nouella 123. c. 26. per Iulianum antecessorem. Verba autem, quæ ad lita erant in titulo,* Leo Imperator omnibus episcopis, *videntur illuc irrepsisse ex sequenti titulo.*

Item Leo Papa omnibus episcopis, epist. 1. c. 1.

¶ De eodem. C. XXI.

ADmittuntur passim ad ordinem sacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur: & qui à dominis suis libertatem consequi minime potuerunt, ad fastigium sacerdotij (tamquam seruilis vilitas hunc honorem iure capiat) prouehuntur. *& infra.* Ab his itaq; fratres charissimi, omnes vestræ prouinciæ abstineant sacerdotes: & non tantum ab his, sed etiam † ab alijs originarijs, [i] vel qui alicui conditioni obligati sunt, volumus temperari; nisi forte eorum petitio, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vendicant potestatis.

Ansl. l. 7. c. 25. Burc. l. 2. c. 22. Iuo, p. 6. c. 64.

† *& ab alijs, qui aut originali, aut alicui*] orig.

4 *De seruis monasterij quæritur, an ecclesiasticis officijs possint aggregari, an non. Sed famuli ecclesiarum non sunt ordinandi, sicut supra dictum est; nisi à proprijs episcopis libertatem cōsequantur. Porro seruus monasterij libertatem consequi non* [a] *valet: non ergo ad clericatum sibi accedere licet. Quod autem liber fieri non possit, probatur auctoritate octauæ synodi, in qua sic statutum legitur.*

[a] ¶ Non valet.] *In primo Vaticano post hæc verba sequitur:* qui enim sunt monasterij, in nullius ius trāsire possunt. Vnde nec Abbas potest dicere, hoc meum est: non ergo, &c. *Caput autem,*

[1] Aliàs tacēs hīc pro contumace. j. 65. dist. c. vlt. in glo. vlt.

[a] ¶ Sciente.] argumētū de taciturnitate, [1] extra de his, quæ fiūt à prælat. cap. 2. & dixi 17. dist. diaconus. & 28. dist. diaconi.

[b] ¶ Vnius.] sed qualiter hoc stare potest in presbytero, vel diacono? nam episcopus debet seruare interstitia temporum, quæ sunt j. 77. dist. in singulis. sed si obseruauit, constat, quod plus stetit, quam per annum. Respon. dicunt quidam, quod iste fuit ordinatus sine examinatione, & non obseruatis interstitijs. vel dic, quod erat grandæuus: vnde vsq; ad annum potuit promoueri in diaconem, vt 77. dist. monachus. Vel dic, quod annus iste incipiat non à tēpore ordinationis, sed à tēpore scientiæ. arg. 17. q. 2. si quis incognitus.

Eps inter ordinandū debet obseruare interstitia temporum.

[c] ¶ Seruilem.] plus enim valet ordo, quam scientia & militia, vt ff. de libe. cau. qui de libertate. in fi.

Ordo præfertur scientiæ, & militiæ.

[d] ¶ Seruum suum.] eum dist. s. ea. ex antiquis.

[e] ¶ Per triennium.] ad monachatum datur triennium: ad clericatum annus: quia clerici sunt in publico, & monachi latent.

Monachi latent.

[f] ¶ Episcopalis.] & etiā sacerdotalis, vt s. ea. ex antiquis.

[g] ¶ Sed non à curiali.] quidam dicunt, ista verba nō esse in ipsa lege: & verū est, quod in illa non ponuntur, sed alibi, vt in Authē. de sanctiss. epis. §. sed hoc quidem. coll. 9. sed secundum hæc iura canonica hoc non tenet: quia cū ordo liberat à seruili fortuna, multo fortius à curiali soluit episcopalis dignitas. quæ autem dignitas liberat à potestate patria, habes in Auth. constitutio quæ de dig. coll. 6. & C. de decu. l. vlt. lib. 10. & in Auth. vt ordinatiæ præfec. coll. 5.

[h] ¶ Adimpleant.] hoc nō tenet, vt s. ea. quicumque. [2]

[2] Et ideo subijcit cap. sequens, quod hoc corrigit. Io. de Fant.

ADmittuntur.] CASVS. Quidam episcopi admittebant indistincte ad sacros ordines seruos, & originarios & alijs conditionibus obligatos ...

diffinimus. lib. 11. & l. ne diutius. & extra de Iudæis. cap. 2. [1] Ioan.

[1] Ad ordines tū nō admittent sine licētia dñorū. vt hic. Nec tenet, quod leg. & not. s. cap. proxi. in fi. Nā illud hic corrigitur. Io. de Fant.

DE SERVIS CASVS. Hic mouet Gratianus quādam quæstionem, an serui monasterij possint ordinari. & probat sophistice, quod non possunt: quia serui ecclesiarum promoueri non possunt, nisi ab episcopis suis libertatem consequantur, sed serui monasterij libertatem

tatem consequi non pſt: ergo ad clericatum promoueri non pſt: & q. non possunt consequi libertatẽ, probatur seq. c. cuius casus patet, & per te videbis.

Abbas nihil ꝓprij habet.

a Abbati.] a Liberum.] quia si manumitteret seruum ecclesiæ, duo dabuntur loco illius, vt 12. q. 2. eps. sed

quod nunc à Gratiano citatur, alibi repertum non est, quàm apud Isidorum Hispalensem in reg. monach. c. de famul. vita.

¶ Monasterij seruum abbati, vel monacho non licet liberum facere. C. XXII.

Isido. Hispal. in reg monach. c. de famul. vita.

ABbati, vel monacho monasterij seruum non licebit facere liberum. [a] Qui enim nihil proprium [b] habet, libertatem rei alienæ dare non potest. Nam sicut etiam sæculi leges sanxerunt, non potest possessio alienari, [c] nisi à proprio [d] domino.

Hac auctoritate prohibentur serui adipisci libertatem recedendi ab obsequijs monasterij: sed non prohibentur nancisci libertatem promouendi ad sacros ordines. Potest enim in sacris ordinibus constitutus, monasterij obsequijs perpetuo deseruire: ac sic seruus monasterij & libertatem adipisci, & sacris officijs associari valet. Vnde in alio capitulo [e] *præfatæ constitutionis hac causa redditur: [Iniustum* [a] *est enim, vt monachis rurale opus facientibus, serui eorum otio torpeant, ac delitijs affluant.]*

a ¶ Iniustum.] *infra 17. q. 4 c. in venditionibus. vers. iniustum. hoc ipsum citatur ex concilio Agathensi, vbi etiam extat, c. 56.*

Quòd autem serui ecclesiarum (quo nomine etiam monasterij seruos significari intelligimus) ad sacra religionis propositum debeant assumi: auctoritate Gregorij probatur, qui in generali synodo residens † dixit.

† al. præsidens

¶ Si conuersationis probatæ fuerit famulus ecclesiæ, potest ordinari. C. XXIII.

Ex decretis B. Grego. in extremo 12. lib. registri, & aliqua ex parte l. 4. epist. 44. Ioan. diaco. l. 2. c. 16. In conc. Tribu. c. 29. Ansl. l. 7 c. 184. Poly. l. 6. ti. 16.

MVltos de † ecclesiastica familia, seu sęculari militia nouimus ad omnipotentis Dei seruitium festinare, vt ab humana seruitute liberi in diuino seruitio valeant familiarius in monasterijs conuersari. Quos si passim dimittimus, omnibus fugiendi ecclesiastici iuris dominium occasionem præbemus. Si verò festinantes ad omnipotentis Dei seruitium incaute retinemus; illi inuenimur negare [f] quędam, qui dedit omnia. [g] Vnde necesse est, vt quisquis ex iuris ecclesiastici seruitute, vel sæcularis militiæ [h] ad Dei seruitium conuerti desiderat: probetur prius in laico habitu constitutus. Et si mores illius, atque conuersatio bono desiderio illius testimonium ferunt; absque vlla

† al. sed

ei monasteriorum non prohibentur fieri liberi, & ordines recipere, dummodo non recedant ab obsequio monasteriorum: sed prohibentur libertatem nancisci, si ab eorum seruitio recedere velint: quia turpe est, vt monachi laborent, & serui sui otio torpeant: sicut habetur in quadam constitutione 17 q. 4. in venditionibus. & quod serui monasteriorũ possint promoueri, probatur seq c.

e ¶ In alio capitulo.] 17. q. 4. in venditionibus.

MVltos.] CASVS. quæsitũ fuit ab Augustino, an serui ecclesiarum vel sæcularium virorũ si velint fieri monachi, sint indifferenter admittendi? Et rñdet G. non: quia si ind fferenter eos admittimus, damus eis occasionem fugiendi dominos suos, se ad ecclesiam trãsferendo. Si autem indifferenter repellantur, Deo negamus quædã, id est, eos qui hoc petũt propter Deũ qui dedit omnia: & ideo prius in laicali habitu diligenter cõgruo tempore probati, si eorum vita inuenta tur honesta, monachi fiant: & si postea irreprehensibiliter vixerint, poterunt ad sacros ordines promoueri per temporum interualla: dummodo non sint illis criminibus maculati, quæ lege veteri morte puniebantur. Quod postea sequitur, planum est vsque ad distinctionem.

f ¶ Negare.] Ex hoc videtur, q. serui ecclesiarum secundũ præscriptũ modum proban, impediri non possunt, si velint promoueri: cum opus sit pietatis manumittere seruos. 12. q. 2. cum

Seruos manumittere ẽ opus misericordiæ.

sed abbas nihil habet proprij, vt 12. q. 1. non dicatis. vnde non potest facere hanc recompensationem.

b ¶ Proprium.] quia nemo pót plus iuris in aliũ, &c. vt extra de dona. inte virum & vxo. nuper. & ff. de reg. iu. nemo. q. 7. Daibertum sed fallit extra de elec. suffraganeis. ff. de acqui. rerum dom. non est nouum.

De hoc extra de iu. patro. cura s. fin. vide.

c ¶ Alienari.] 12. q. 3. si quis à proprio. nisi in casibus, vt ff. de pign. act. si conuenerit. & Instit. quib. ali. nõ licet. §. 1. & ff. de vsufruc. l. quod nostrum.

d ¶ Proprio.] sim. extra de iure patr. quòd autem.

D A. AVCTO. C. XXIV. Dicit Gratia. in hoc §. in quo casu intelligitur supra dictũ cap. Et dicit q. serredemptor. Sed dic quòd Gregorius nõ dat potestatem hic seruis conuertendi, † & se subtrahendi: sed prælatos instruit, vt non aliter manumittant, q̃ probatione adhibita. Vel dic q. loquitur de iam manumissis, † vt etiam tales indistincte non sint recipiendi, nisi probentur per triennium in laicali habitu.

† Aliàs transferendi.

† Ita intelligit Lau.

g ¶ Omnia.] & ita non debemus omnes refutare: nec etiam omnes admittere: & sic media via tenenda est, vt 45. distin. disciplina. ff. de offic. proc. l. solent.

Media via est tenenda.

h ¶ Militiæ.] non obst. 19. q. 3. monasterijs. & dixi 53. dist. legem.

a ¶ Mon-

retractatione seruire in monasterio omnipotenti Deo permittatur; vt à seruitio humano liber recedat, qui diuino amore districtiorem subire appetit seruitutem. Si autem et in monastico habitu, secundum Patrum regulas irreprehensibiliter fuerit côuersatus; post præfixa sacris canonibus tempora licenter iam ad quodlibet ecclesiasticum officium prouehatur: si tamen illis non fuerit criminibus maculatus, quæ in testamento veteri morte [a] mulctantur.

Ecce quomodo serui ad clericatum assumi valeant; vel quomodo non admittantur. Liberti quoque non sunt promouendi ad clerum, nisi ab obsequijs sui patroni fuerint absoluti. Vnde in concilio Eliberitano, c. 8.

¶ Absque patroni assensu liberti non promoueantur ad clerum. C. XXIIII.

PRohibendum est, vt liberti, quorum patroni in sæculo fuerint; ad clerum non prouehantur.

DISTINCTIO LV.

1 p *COrpore vero vitiati [b] similiter à sacris officijs prohibentur.*

Vnde Gelasius Papa episcopis per Lucaniam, & Brutios constitutis, epist. 1. c. 2. & 3. scribit dicens.

¶ Qui de monasterialibus disciplinis ad clericale munus accedit, & de laicis; ante acta eius vita examinetur. C. I.

PRiscis igitur pro sui reuerentia manentibus cõstitutis (quæ vbi nulla vel rerum, vel temporum perurget angustia, regulariter conuenit custodiri) eatenus [a] ecclesijs quæ vel cunctis sunt priuatæ [†] ministris, vel sufficientibus [c] vsque adeo despoliatæ seruitijs, vt plebibus ad se pertinentibus diuina munera supplere non valeant, tã instituẽdi, quàm promouẽdi clericalis obsequij sic spatia dispẽsãda cõcedimus: Vt si qs monasterialibus [d] disciplinis

Iuo. p. 3. c. 142. & 143. Polyc. l. 2. tit. 31. Ansl. l. 7. c. 46.

Ibidem c. 3. j. dist. 77. si qs.

a ¶ Morte.] non tñ omnia, nec sola, quæ tunc puniebãtur morte, [1] hodie repellunt à promotione: qa furtũ, & simplex fornicatio non puniebantur morte, vt 16. q. 2. denique. & in alijs multis, vt 22. q. 2. si quis p verus. hæc tñ hic repellũt à pmotione. 49. dist. hinc etenim.

PRohibendũ est.] ¶ Fuerint.] idest vixerint: vel etiã eorum heredes, vt C. de lib. & eo. li. libertinæ. filius tñ liberti, põt vt ff. de obsequijs liber. heredes. C. de operis libertorum. quod ex liberta secus tñ est in libertis ecclesiarũ, vt ĩ ead. qui ex famulis. quia eorũ dña, s. ecclesia, numquam moritur, vt 12. q. 2. liberti.

COrpore.] Hæc distinctio diuidit in duas partes. Et principaliter in hac distinctio. tractat q corpore vitiati, scilicet impotentes vel magnis membris & apparentibus vnde deformarẽtur, vel minoribus p culpam suam, promouẽdi nõ sunt. Si autem à barbaris, vel à dominis, vel ab inimicis secti fuissent, vel à medicis, vel casu, possent pmoueri: & hoc probat in prima parte p xij. auctoritates sanctorum. Secunda ibi, Hoc autẽ. Io. de Fan. CASVS. Hic intitulatur 55. dist. in qua ostenditur, q corpore vitiati promoueri nõ possunt: & quæ pœna ordinatoribus talium sit imponenda.

b ¶ Corpore vero vitiati.] Hic agitur de corpore vitiatis: & q pœna debeatur ordinatoribus taliũ. Notãdum q sponte vitiati in quocunq; mẽbro repelluntur à pmotione, & deijciuntur iã promoti, vt j. eadẽ, pœnitẽtes. sunt enim sui homicidæ j. eadem, si quis. & cap. qui partem. si autem casu vitiati sunt corpore, s. ab hostibus inuiti, vel propter ægritudinem voluntarij: siue à se, siue à medicis, non obstet eis. j. ea. si quis à medicis. Si autem aliàs sunt vitiati: aut ipsi insistebant operi licito, aut operi illicito. Si illicito, repellũtur: si licito, & sunt vitiati in minimis membris, siue occultis, non repellũtur à promotione, vt j. ead qui partem. & c. eunuchos. Sed si in magnis, & manifestis, non promouentur, vt j. ea. si Euãgelica. Si ergo aliquis in principalibus membris, s. in oculo vel manu habet enorme vitium, nõ pmouetur: secus si modicum: & quod non generet scandalũ, vt extra de cler. ægro vel debili. cap. presbyterum. extra de corpo. vitia. c. 1. & 5. Ioan.

PRiscis.] CASVS. Tempore Gelasij in quadã prouincia ecclesiæ erant ita desolatæ officio clericorũ propter hostilem rabiem, vt pauci vel nulli sacerdotes inuenirẽtur, qui populis ministrarent diuina ministeria: quæsitum fuit à Gelasio, an de monachis vel laicis possint aliqui promoueri? Et respondet q sic, necessitate instãte, dummodo sint honestæ vitæ; salua tñ honorificentia priscorũ canonũ, q tales phibẽt, nisi necessitate p ecclesias ordinari. & hoc in prima parte. In secũda parte, q̃ icipit ibi, [Ne sit,] ponit vndecim impedimẽta, q̃ phibẽt supradictos pmoueri et instãte necessitate.

c ¶ Vel sufficientibus.] Vbi enim non est copia aliorũ, bene assumuntur minus legitimi, vt ff. de decu. generaliter. §. pen. sic aliàs in defectum probationum admittitur minus idoneus testis, vt 4. q. 3. §. item in criminali: ver. item serui. 14. q. 2. c. 2.

d ¶ Monasterialibus.] Hic videtur q monachi nõ possunt esse prælati ecclesiarũ sæcularium, nisi ex dispensatione. extra de capel. mona. c. in ecclesijs. extra de sta. mona. c. 1. Hug. dicit, q de iure possunt: dum tñ habeãt & abbatis, & episcopi consensum. 16. q. 1. cum pro vtilitate. & cap. doctos. De regularibus habes quod licite possunt, vt extra de sta. monach. cap. quod Dei. Ioan. credo quòd de iure communi possunt promoueri, si possunt secum habere socium sui ordinis, vt extra eo tit. mona-

1 De furto probatur de consec. dist. 4. discipulos. & extra d furtis. si qs. Hodie ista proprie sumẽdo repellunt à promotione. 81. dist. c. 1.

Ecclesia nunquã moritur.

Corpore vitiati sunt à promotione repellendi.

a Et ea. vit. vbi de hoc, et in pre. c. presbyterorum. Archid.

† Côcor. tex. in l. generaliter. & ibi Cy. C. de epis. & cle. gl. & Bar. in l. 2. §. si. ff. de don.

Legitimis deficiẽtibus assumunt minus legitimi.

monachi. 1 B. De hoc ad plenum. 16. q. 1. in summa.

N Vllus.] CASVS. Antiquitus facta fuit constitutio, vt nullus episcopus ordinaret pœnitenté, vel bigamum, vel viduæ maritum, vel corpore vitiatum, quam episcopi male seruabãt: & ideo Arelaten. concilium nunc statuit regulam seueriorem, vt quicumque amodo tales ordinauerit, anno integro cesset à celebratione Missarum: & si celebrauerit, post excommunicationem deponetur. Sequens capit. patet.

a ¶ Seueriorem.] & nonne seuerior fuit illa cõstitutio, quæ priuat tales potestate ordinandi, vt 36 dist. qui ecclesiastic is, sic & hic adijcitur alia pœna.

1 Et ista fuit snia Tan. & Goff. Dicunt etiã quod in ista decret. monachi. continet ius cõe. ex dispensatione tñ epi, cũ consensu Abbatis põt monach' pficí ecclesiæ parochiali. 16. q. 1. in parochia, c. doctos. cũ pro vtilitate. c. si monachus. Et hoc de paupérib' dicũt intelligi. Archid.

eruditus ad clericale munus accedit, etiam de laicis anteacta eius vita requiratur. ¶ Ne sit aliquo facinore infectus, vel illiteratus, vel bigamus, vel ab adolescentia sordidatus, vel corpore vitiatus, vel seruilis, vel originariæ conditionis, vel curiæ, vel publicarum rerum nexibus implicatus, vel publica pœnitentia notatus, vel nulla congruentis temporis expectatione discussus.

a ¶ Eatenus ecclesijs.] *Restitutus est hic locus ex epistola Gelasii, & Inone.*

b ¶ Monasterialibus.] *Hic de industria videntur Gelasii verba mutata, & in compendium redacta: integra autem restituuntur infra dist. 77. c. si quis. & ibi legenda.*

Item ex concilio Arelatensi 3. cap. 3.

¶ Annuæ suspensioni subiaceat, qui præter canonum formam aliquem ordinat. C. II.

N Vllus pœnitétem, nullus bigamum, nullus viduarum maritos in prędictis honoribus audeat ordinare. Et licet hoc iam prope omniũ canonum instituta contineant; tamen ne cuiquam sacerdotum supplicantium (sicut iam diximus) importunitas, vel suggestio iniqua subrepat; necesse fuit, vt nunc seueriorem a regulã sibi velint Domini sacerdotes imponere. Et ideo, quicũque ab hac die contra ea, quę superius sunt comprehensa, clericum ordinare pręsumpserit; ab ea die, qua ei potuerit hoc approbari, anno b integro Missas facere † non præsumat. Quam rem si quis obseruare noluerit, & contra constitutum fratrum faciens Missas celebrare præsumpserit; ecclesiæ γ communione priuetur, & ab omnium fratrum communione † nouerit se alienum: quia dignum est, vt seueritatem ecclesiasticę disciplinæ sentiat, qui toties salubriter à sanctis patribus instituta obseruare contemnit.

† al. celebrare

† al. charitate

γ ¶ Ecclesiæ communione priuetur.] *Hæc verba non sunt in ipso concilio, & videntur idem significare ac sequentia: sunt tamen in vetustis quoque Gratiani codicibus.*

b ¶ Anno.] not. hic annum computari à tempore scientiæ, vt 17 q. 2. si quis incognitus 2. q. 6. cap. biduum Quid si annus sit bissextilis, in quo aliquis suspensus est, numquid sufficit abstinere ccclxv. dieb'? non videtur: quia illi duo dies habẽtur pro vno, 2 vt extra de verb. sig. quæsiuit sed non est ita, vt ff. de statulib. cum hæres. §. Stichus. cum hoc capit. loquitur de vitiatis in anima: 3 & quantum ad hoc facit ad propositũ magistri.

Annus bissextilis duos dies facit haberi p vno.

2 Adde his ad hoc, an bissextus cõputet in numero dierũ & mensium. no. in gl. fin. in l. 2. ff. de diuer. & tẽp. præscr. in gl. in l. bissext°. ff. de ver. sig.

3 23. distin. vsque.

Item Hilarius in concilio Romano ab ipso habito, cap. 3. [paulo tamen aliter.]

¶ Non ordinentur pœnitentes, vel illiterati. C. III.

Ans. l. 7. c. 16.

P Oenitentes, vel inscij litterarum, aut aliqua membrorum damna perpessi ad sacros ordines aspirare nõ audeant. Quisquis autem talium cõsecrator extiterit, factum suum ipse dissoluet. c

P Oenitentes.] c ¶ Dissoluet.] Arg. aliquem venire contra factum proprium. si. 35. q. 9. quod quis. 12. q. 1. certe. 4 extra de elect. nosti. argu. contra de cler. coniu. diuersis fallacijs. extra de conces. præb. cum super quæstione. extra de fil. presbyt. veniens. Vel dic, quod ipse dicitur dissoluere, quia ob ignominiam sui dissoluitur. sic 70. dist. neminem & 21 q. 2. c. 1. cũ enim ipse ob hoc sit dignus depositione, ipsemet non dissoluet. Ioan. Sol de iure communi non potest aliquis venire contra factum suum, nisi in casibus expressis in iure. 5 B.

4 Vbi de hoc. ext. de præb. cũ nõ ignores. in fi.

5 Adde an & qñ quis possit contra factũ p prium venire. & not. in l. post mortẽ. ff. de adop.

Corpore autem vitiati intelliguntur non casu, sed propria voluntate abscissi.

CORPORE. CASVS. Dicit Gratianus hic, quod illi corpore vitiati ordinari phibentur, q nõ casu, sed volũtate propria se absciderunt: quod probat sequẽtibus capitulis.

Ex prisca versione.

Vnde in canonibus Apostolorum, c. 22. & 23. legitur.

¶ Qui semetipsum absciderit, non ordinetur.

C. IIII.

Ans. l. 7. c. 37.

S I quis

S I quis.] CASVS. In hoc capit dicitur, quod si quis laicus sibi virilia absciderit, ad clericatũ promoueri non potest

cum

cum sit sui ipsius homicida. Si vero abscinderet, debet deponi, quia sui est homicida. Sequens cap. patet.

a ¶ Abscidit.] ex indignatione, vel etiam causa continentiæ.

b ¶ Clericus.] sed quid dices de Origene, qui se eunuchũ fecit, vt liberius in occulto posset prædicare tempore persecutionis ecclesię mulieribus: tamẽ postea apud Cæsaream factus est sacerdos? Itẽ Marcus præscidit sibi pollicem, vt sic fieret indignus sacerdotio: & tamẽ postea factus est sacerdos: vt legit in historia ecclesiastica. Sed hæc non sunt trahenda ad consequẽtiam. 4. q. 1. c. vlt. 7. q. 1. petisti.

Origenes se eunuchũ fecit.

Marcus sibi pollicẽ præscidit.

Ad hoc 2. q. 7. §. his ita. 4. q. 3. c. vlt.

c ¶ Homicida.] non quod homicida tunc sit factus: sed propter homicidij periculum quod sequi poterat sectionem, dicitur homicida: sicut qui infantẽ exponit, homicida dicitur. 87. dist. cap. vlt. Et est argu. quod non est considerandũ quid eueniat, sed quid euenire possit, vt 22. q. 1. in nouo. 11. dist. denique. 23. q. 5. relegentes. ff. de his qui deiec. vel effu. l. si vero. §. pen. & C. de vsufru. ambiguitatẽ. Argu. contra. 23. q. 5. de occidendis.

d HI, qui vitio.] i. 33. dist. maritum. &c.

QVi partem.] CASVS. Duo fuerunt homines, qui semetipsos absciderunt: vnus sponte, alius casu, cum rustico operi curam impẽderet. quæsiuit Nucerianus episcopus, an valeant promoueri? Respondet Felix Papa, quod ille, qui se abscidit sponte, nõ potest: ille vero, qui casu se abscidit, potest promoueri: & si clericus est, non deponetur: quia casus veniam meretur: sed voluntas propria vindicanda est.

e ¶ Digiti.] forte si haberet superfluos digitos, eos posset præcidere: sicut vngues, vel dentes nimis prolixos præcidere posset & Hieronymus fecit sibi secari dentes: & Esaias suam linguam amputauit, vt 8. q. 1. in scripturis. Arg. contra. 35. dist. ab exordio. vbi dicitur, quod Deus nihil superfluũ creauit in nobis: & est arg. ad hoc i. ca. quis. vbi dicitur, quod Dei conditionis est inimicus.

Membra põt quis quãq; diminuere, vt Hiero. & Esa.

f ¶ Præcipiunt.] idest, permittunt. hic 51. q. 1. hac ratione.

g ¶ Casus.] sic simplicitati & ignorantiæ venia tribuatur. j. de consecra. dist. 2. c. 3. & extra de ter permu. cum vniuersorum. s tamen casus non excusat in amotione terminorum ff. de termi. mo. l. 2.

Cõcor tex. §. 1. ff de dona. facit tex. i l. tutor. ff de suspec. tuto.

SIMILITER. CASVS. Nunc dicit Gratianus, quod illi, qui à medicis secantur, vel à barbaris, vel qui castrantur à dominis, possunt promoueri. & ad hoc inducit sequens capit.

b ¶ Similiter.] istud respicit vltimã partẽ præced. cap. Si

abscidit [a] semetipsum: [idest, † si quis amputauit sibi virilia.] non fiat clericus: [b] quia sui est homicida, [c] & Dei conditionis inimicus. ¶ Si quis cum clericus fuerit, absciderit semetipsum, omnino damnetur: quia sui est homicida.

† Ista est glossa in vetere versione.
C. 23.

Item ex concilio Arelatensi 2. c. 7.

¶ Non producantur ad clerum, qui seipsos abscindunt. C. V.

HI, † qui se, carnali vitio [d] repugnare nescientes, abscindunt: ad clerum peruenire non possunt.

† Si qui] orig.

Item Innocentius scribit Felici Nuceriano episcopo, epist. 4. cap. 1.

¶ Non est ordinandus, qui partem digiti volens sibi abscidit. C. VI.

QVi partem cuiuslibet digiti [e] sibi ipsi volens abscidit; hunc ad clerum canones non admittunt. Cui vero casu aliquo contigit, dum aut operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se non sponte percussit; hos canones præcipiunt [f] & clericos fieri, & si in clero fuerint reperti, non abijci. † ¶ In illis enim voluntas est iudicata, † quæ sibi ausa fuit ferrum inijcere: [a] in istis vero casus [g] veniam meruit.

In concil. Tribur. c. 33.
Poly. l. 2. tit. 31.
Burch. l. 2. c. 14.
Iuo. p. 6. c. 58.
Ans. l. 7. c. 35.
Pann. l. 3. c 41.

† al. vindicata

† Infert ex illo tex. quod aliquid impedit faciendũ quod factũ tenet. l. nõ dubiũ. C. de leg. & l. 1. §. hoc duũ. ff. quando app. sit.

a ¶ Inijcere.] *In originali sequitur*, quod scilicet & alij id facere dubitari non possit; in istis, &c.

Similiter [b] *vero intelligendum est de ijs, qui per languorem à medicis secantur, aut à barbaris abscinduntur, aut à dominis castrantur.*

Vnde in Nicano concilio, c. 1 legitur.

¶ Qui per languorem à medicis desecatur, ad clerum valet admitti. C. VII.

SI quis à medicis [i] propter languorem desectus est; [k] aut à barbaris excisus, hic in clero permaneat. Si quis autem seipsum sanus abscidit; hunc & in clero constitu-

In Tribur. ibid.
Ans. l. 7 c. 36.
Poly. ibidem.

SI quis à medicis.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod si quis per languorẽ à medicis sectus fuerit, vel casu à barbaris abscisus, vel à domino castratus, poterit promoueri si aliàs est dignus: & si est clericus, non repelletur. Si quis vero cum sanus esset, seipsum sponte abscidit, non promouebitur: & si promotus est, debet repelli. Sequens cap. planum est.

i ¶ A medicis.] medicus licite promouetur, si eum non remordet conscientia. extra de æta. & qualita. ad aures. ei enim non imputatur euentus mortalitatis. ff. de offic. præsid. illicitas § sicut & tamen imperitia eius culpæ annumeratur. ff. ad legem Aquil. idem iuris, circa medicum.

Medicus põt promoueri.

k ¶ Desectus est.] vt tamen non pariat nimiam deformitatem, vt ext. de cler. ægro presbyterum.

a ¶ An-

a ¶ Audentque.] Qui enim sibi audet manum inferre, multo potius alijs auderet, vt ff. de ædi. edic. cum autem. §. excipitur. 23. q. 5. si non licet.
ADDITIO. Et miles, qui seipsum vulnerauit, punitur secundũ id qđ habetur ff. de re milit. omnes. §. qui se.

b ¶ Aut domini.] qui autem seruum castrat, capite punitur & seruus, & medicus. ff. de sic. l. 4. §. vlt. & locus in quo hoc factum est, confiscatur. C. de eun. l. 1.

c ¶ Eunuchus.] Talis n. vitiosus est, vt ff. de ædil. edic. eum aũt. & qsiqs pretiosior. ff. ad ad leg. Aquil. si seruus. §. & si puerũ.

b ¶ Aut

† ἐξυπαζόμενοι tum † abstinere conuenit, & deinceps β nullum debere talium promoueri. Sicut autem hoc claret, quod de his, qui hanc rem affectãt, audentq; a semetipsos abscindere, dictum sit; sic eos, quos aut barbari, aut domini b castrauerunt, si inueniuntur aliàs † dignissimi; tales ad clerum suscipit regula.

† ἄλλως ἄξιοι

β ¶ Et deinceps.] *His verbis nihil respondet in Græco vulgato codice: sed optime apud Balsamonem quemadmodum & in Carthaginensi 6. in capitulis Nicænæ synodi à Teilone & Thearisto versis.*

Item ex canone Apostolorum vigesimo primo.

¶ Licite ordinetur episcopus, qui per hominum insidias eunuchizatur. C. VIII.

EVnuchus, c si per α insidias hominum factus est, vel si in d persecutione, eius sunt amputata virilia, vel si ita natus e est, & est dignus, fiat episcopus. β

α ¶ Per insidias.] ἐξ ἐπηρείας, *idest*, ex insultu, & iniuria.
β ¶ Episcopus.] *In Græcis exemplaribus non habetur vox ista, & videtur subintelligi,* ἐπίσκοπος.

Item ex Martino Bracarensi episcopo, in capitulis synod. Græc. c. 21.

¶ Non excluduntur à clero, qui à medicis, vel à barbaris, vel à dominis suis castrantur. C. IX.

Iuo, p. 6. c. 374.
Pan. l. 3. c. 56.

SI quis pro ægritudine naturali à medicis secta habuerit, similiter & qui à barbaris, aut dominis suis fuerint castrati, & moribus digni fuerint visi, hos canon admittit ad clericatus officiũ promoueri. Si quis autem sanus, non per disciplinam f religionis, & abstinentiæ, sed per abscissionem plasmati à Deo corporis existimans posse à se carnales concupiscentias amputari, castrauerit se; non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus officium. Quod si iam ante fuerit promotus ad clerum; prohibitus à suo ministerio deponatur.

Concordat Triburiense, c. 33.

Item ex concilio Ilerdensi.

¶ Non prohibetur à sacris ordinibus, qui à medicorum incisione claudus efficitur. C. X.

Burch. l. 2. c. 15.
Iuo, p. 6. c. 34.
Pann. l. 3. c. 41.

SI quis in infirmitate positus clericus, medicorum incisione claudus g efficitur, promoueri ad sacros ordines eum non denegamus.

Item Stephanus Roberto Metensi episcopo.

¶ Non prohibetur à clero, qui digitum sibi casu abscidit. C. XI.

Iuo, p. 6. c. 118.
Pann. l. 3. c. 44.
† al. Flauianus

LAtor præsentium Flauius, † scilicet clericus ad sanctam sedem Apostolicam veniens detulit à te nobis directam epistolam, quam indagare studuisti, cum à Normannis h nuperrime captũ sinistrę i manus digitũ habere

d ¶ Si in persecutione.] Non est ergo necesse seruare carnem illam, vel puluerem, vt dicunt vulgares.

e ¶ Natus.] vt frigid⁹.

SI quis pro ægritudine.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q si quis propter infirmitaté à medicis sectus fuerit, vel à barbaris, vel à domino suo castratus fuerit; si aliàs dignus est, poterit promoueri. Si quis vero cum sanus esset sponte sibi virilia amputauit, vt à carnali concupiscentia abstineret: propter hoc, & non propter abstinentiam, nõ potest promoueri. & si promotus est, debet deponi. Sequens capitu. patet.

f ¶ Non per disciplinam.] vt videatur coram hominibus eius continentia. & forte hoc facit propter hypocrisim: sic 35. dist. ecclesiæ principes.

g SI quis claudus.] non tñ vt oporteat ipsum ire cum baculo ad altare, vt de consecra. distin. 1. nullus episcopus. tamen secundum legem veteré claudus non promouebatur. 49. dist. c. 1. & vlt.

Claudus, an possit pmoueri.

LAtor præsentiũ.] CASVS. Flauius clericus captus à Normãnis amisit digitũ sinistræ manus: & pter hoc Robertus episcopus suus misit eum ad Papam cum litteris suis: & quæsiuit si posset promoueri. Et rñd. Papa se vidisse qđ acciderat. Vnde commendans epm de sua solicitudine dicit, q si à barbaris sectus fuerit, & aliàs dignus est, poterit promoueri: cũ canones in similibus casibus idem dicant.

Normanni feroces sunt.

h ¶ A Normãnis.] de istorũ ferocitate hẽs 7. q. 1. scisciaris. ¶

† De Vngaris habes de conse. dist. 1. cõcedimus. Aeclud.

i ¶ Sinistræ.] idem si dextræ.

dextræ, dumtamen non fit deformitas magna. extra eod. cap. 1. & extra de cler. ægrotan. presbyterum. maxime si non admisit aliquem de illis, per quos fit signum crucis.

oculum eius eruit. Ideo Rufinus episcopus priuauit eum officio presbyterij post hoc factum postulabat diaconus in sacerdotem promoueri duabus rationibus. Tum quia inuitus oculum amiserat: Tum quia in recompensationem suæ iniuriæ. quod totum Rufinus episco-

abscissum: sciscitans, si ob hoc ad ecclesiasticũ ordinem valeat promoueri, an nõ. ¶ Quod & nos reperientes, quia solertia tua magis super hoc solicita à sede Apostolica doceri flagitat, normam iustitię semper sequi exoptans, studiũ tuæ sanctitatis merito collaudamus, reuerentiã tuã scire volentes, quoniã si ita est, quod à Normãnis digitum ipsum habeat abscissum, ad promouendum (si aliàs dignus fuerit) nil ei nocebit, eo ꝙ quid de his, qui à dominis, vel medicis, siue à paganis nõ sponte tale quid patiuntur, sacri censeant canones, dilectionem tuam latere non credimus.

Item Gelasius Papa Palladio episcopo.

¶ Tempore sinceritatis dignitas accepta sequente debilitate non amittitur. C. XII.

PRęcepta canonum, quibus ecclesiastica regitur disciplina, sicut ad sacerdotium debiles [a] corpore non patiuntur venire; ita & si quis in † eo fuerit cõstitutus, ac tunc fuerit sauciatus, amittere nõ potest, quod tempore suę sinceritatis accepit. ¶ Stephanus siquidem presbyter petitorio nobis defleuit oblato, quod γ habet in subditis, [Olim sibi ante annos plurimos collãtam presbyterij dignitaté, quã re vera immaculati corporis iudicio † susceplsset; sed nuper propter prouincię vastitatem (quã Thuscię pre omnibus, Barbarorum † feritas diuersa sectantium, & ambiguitas inuexit animorum) dum imminentes gladios euadere fugæ præsidio niteretur, acutis sudibus occurrẽtia sibi septa trãsiliens, inferiores [b] partes corporis inseruisse suggessit, quę vix adhibita curatione biẽnio potuissent abstergi. †] Et ideo frater charissime supradicto locum suum, dignitatemq; restitue, quatenus sacrosancta mysteria, sicut consueuit, exerceat. Neq; enim conuenit ob hoc auferri ante susceptum ordinem, in quo postmodum [c] in inualetudinem corporis casu probatur faciente collapsus.

Ansl. l. 7. c. 39. Iuo. p. 6. c. 107. Pann. l. 3. c. 55. Poly. l. 2. tit 31. † in eo actu] Iuo.

† al. iudicio

† al. abstringi

¶ Adde quæ de iure dicitur barbaris no. gl. I. proœ. Insti. §. quorum. ver. barbaricæ gentes.

γ ¶ Quod habetur.] *Sic est emendatum ex Anselmo & antiquis codicibus Gratiani. Nam hæc est vsitata forma in epistolis Romanorum Pontificum, vbi propria verba petitionum subiungunt. Antea legebatur:* quod haberet.

2 *Hoc autem non de omnibus membris intelligendum est. Qui enim oculum casu amiserit, licet desit voluntas; tamen sacerdotium adipisci non potest.*

Vnde Gelasius † scribit Rufino episcopo.

† al. Pelagius

¶ Non sunt præstanda iura sacerdotij cui oculus erutus est. C. XIII.

SI euangelica admonitio iracundiã nec vsq; ad verbum furentem prosilire permittit, ne si Racha fratri suo quis dixerit, reus sit gehẽnę ignis: quali putamus pęna plecten-

Polyc. ibid. Ansl. l. 11. c. 169. *Matth. 5.*

PRæcepta.] CASVS. Presbyter Stephanus inter acutas sudes amisit bursam testiculorũ, dum præsidio fugæ niteretur euadere imminẽtes gladios Barbarorum, quæ Thusciã præ omnibus prouincijs deuastabant: & propter hoc Palladius episcopus priuauit eũ officio & beneficio. Stephanus vero conquestus est Papæ de facto episcopi præcepit ergo Gelasius Palladio episcopo, vt sibi restituat vniuersa: quia sicut canones non patiuntur debilitatos per culpam suam in magnis mẽbris promoueri: ita promoti per casum fortuitum debilitati in membris, non debent repelli.

a ¶ Debiles.] scilicet voluntate, non casu.

b ¶ Inferiores.] Videbatur, ꝙ iste non posset esse sacerdos: quia nec miles esse posset, nisi haberet ad minus vnum testiculũ. ff. de re mil. l. qui cũ vno.

Miles esse non põt, qui caret testiculis.

c ¶ Postmodũ.] arg. ꝙ licet quis peruenit ad statum à quo non potest incipere, tamẽ toleratur. 29. q. 2. perlatũ. 30. q. 1. ad limina. 32. q. 7. hi, q. & c. neque. Arg. 5. ext. de æta. & qual. c. 1. Solu. hic nõ fuit in culpa: ibi sic. 15. q. 1. c. fi. 1

1 Adde hoc no. leg. & no. 1. q. 1. c. 1. in fi. in gl. I ca. ecclesia, Arc.

2 HOC AVTEM. Hæc est secunda pars dist. in qua dr, qd in proxi. cõtinetur. Ioã. de Fan. & sic cõtinuatur. Dictum est supra in pluribus capitulis, ꝙ non repellitur à promotione, qui casu, vel ægritudine, vel persecutione perdidit membrũ. Nunc vero dicit Gratianus, ꝙ hoc non intelligitur de quolibet membro. Nam qui oculum qualitercumque amisit, promoueri non debet ad sacerdotium.

SI euangelica.] CASVS Quidam diaconus ad tãtam iracundiam quendã sacerdotem prouocauit, ꝙ ille sacerdos non solum percussit diaconũ fuste, sed etiam

episcopus Papæ significauit. præcepit ergo Gelasius Papa, vt presbyterum detrudat in monasterium: & loco eius aliũ ordinet, nec diaconũ in sacerdoté promoueat: quia

quia sacri canones nullum casum in monoculo excipiunt, vt promoueri possit: nec ei prodest, q oculum inuitus amisit: maxime cum ad tantam iracundiam sacerdotem prouocauerit, vt ille officium, & iste promouendi facultatem amitteret.

bijs vel canonia regulari: & hoc probat p cap. Vrbani. quod solum cap. continet ius commune. Secunda ibi, [Sed hoc.] Tertia ibi, [Contra.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 56. dist. in qua agit Gratianus de filijs presbyterorum: & ostendit qui eorum promoueri possunt, & qui non, allegando pro vtraque parte, & solutionem ponendo.

a ¶ Inui-

dum esse, qui non solum pugno impie percussit in leuitici hominem officij ministerio seruientem; sed quasi non sufficeret ad cædem manus, ita (instigante se diabolo) raptus est ad iracundiam, vt fuste non solum percuteret, sed etiã erueret oculum fratris? Et quãuis hmôi excessus grauiori esset pęna plectendus, bene tñ fraternitas tua fecit ab officio eum presbyterij remouere. Hoc tamẽ solicitudinis tuę sit, vt locum ei pęnitentiæ constituas, & in aliquo eũ monasterio retrudas, laica tantummodo sibi cõione cõcessa. In loco aũt illius alium te necesse est ordinare presbyterum. Nam illi, cui erutus est oculus, non possunt secundũ canones sacerdotij iura concedi. Neque enim aliquid ei prodest, q oculum inuitus [a] amisit: cum nec volẽs quisquam oculum amisisse credendus est; nec sacratissimos canones aliquem casum in amissione oculi, qui ad sacerdotium adipiscendum non impediret, suis excepisse [b] regulis inuenimus; sed hoc tantummodo ad prohibitionem suffecisse videmus patribus, vt qui careret oculo, sacerdotij officium adipisci non posit. Sed nec illi vllatenus quasi in compensationem iniuriæ [c] sacratus ordo concedi poterit: qui ad tantam sacerdotem proprium potuit iracundiã prouocare, [d] vt & ille officium, in quo erat, amitteret, & iste prouectus sui perderet facultatem.

Iuo, p. 6. c. 111.

DISTINCTIO LVI.

In concilio Claramontẽsi, c. 25 & Melphiensi, & in coc. Inno. II. c. 19. Snia est in cõci. Later. sub Alex. III. p. 19 c. 2. Ex decre. Greg. vij. & Vrba. ij. Ans. l. 6 c. 150. Iuo p. 6. c. 410. Pann. l. 3. c. 51.

1 gr. PResbyterorum [e] etiam filij ad sacra officia non sunt admittendi.
Vnde Vrbanus Papa II. ait.

Filij presbyterorum à sacris prohibentur officijs. C. I.

PResbyterorum [f] filios [g] à sacris altaris ministeriis remouemus: nisi aut in cęnobiis, [h] aut in canoniis [i] religiose probati, fuerint conuersati.

i al. canonicis, al. canonicis regularibus

1 Arg. cõtra. 9. di ad eius. secundũ H.

a ¶ Inuitus.] Arg. est ad qõnẽ, q si sponsa est oppressa à sponso, nõ posset [1] intrare religionẽ: qa nõ prodest ei, q inuita est passa. Quid de hoc sit, in quæstionibus di xi. B. Dic q ingredi poterit non obstante corruptela: qa non debet esse melioris conditionis malus q̃ bonus. nã nemo ex suo delicto, vt ff de reg. iur non fraudatur. tamen qui oculum amiserit, remanet tutor, vt C de excu. tuto. frater tuus.

b ¶ Excepisse.] Argu. q vbi canon non excipit, nec nos excipere debemus. 2. q. 5. consuluisti.

c ¶ Iniuriæ.] quia pœna vnius non debet conuerti in præmium alterius ff ad Sylla. l. si sequens ff. quod me. cau sicut in exceptione. §. Pedius.

Pœna vnius non dẽt esse pręmium alterius.

d ¶ Prouocare.] Grauius delinquit qui me ad iracundiam prouocat, quàm ego. C. ad l. Iul. de vi priua. quoniam. & 23. q. 5. cum homo.

PResbyterorum.] Hæc dist. diuiditur in tres partes. In prima parte probat, q nullus illegitime natus promouetur nisi in cęno-

PResbyterorum.] CASVS. Quęsitũ fuit an filij pbyterorum sint promouendi? Et rñdet q non, nisi in monasterio vel regulari canonia fuerint conuersati.

e ¶ Presbyterorum.] idem de diaconis & subdiaconis, quia non est alia causa prohibitionis, nisi quia timentur in eis exempla paterni criminis, vt 6. q. 1. si quis cũ. & etiam pp odium paternum, vt 15. q. vlt. cum multæ, & 24. dist. quando.

g ¶ Filios.] sed numquid hoc ad nepotes extenditur? & videtur q sic: quia nomine filiorum nepotes continentur ff de ver. sig liberorum. & arg ff. ad Maced filium. Sed non est ita: quia odia sunt restringenda, vt de pęn. dist. 1. pœnę. ff de liber. & posthu. cum quidam. tollitur enim vitium per successionem, vt j. ead. dominus. & licet senator non possit ducere illam cuius pater vel mater artem ludicram fecit: tamen potest illam ducere cuius auus, vel aua artem ludicrã fecit, vt ff. de ritu nup. l. lege Iulia §. 1.

Filiorum appellatione nepotes continentur.

h ¶ Cœnobijs.] sed ad facilitatem dispensationis referas, vt

f ¶ Presbyterorum.] de legitimis filijs nõ est dubium, quin licite promoueantur. j. ea §. cum ergo sed illegitimi nõ si cũ sint in monasterijs vel canonijs regularibus, licite promouentur, vt j. ea. c. 1. & extra eo. c. 1. & c. ad abolendam. quia ingressus monasterij tollit irregularitatem, vt 16. q. 1. legi. 19 q vlt. c. vlt. & in Auth. d monachis. in princ. colla. 1. Licet quidam contrarium dicant: & dicunt, q religio circa eos non plus operatur, nisi q facilius cũ eis dispensatur. argu pro eis. 55. dist c. priscis. & 50 di stin c si ille. Et dico epm posse dispensare circa tales, vt extra eo veniens. & cap ex transmissa. [1] sed solus Papa dispensat cũ eis in epatu, vt extra de elect. innotuit. Dicunt tñ quidã, q circa paternas ecclesias immediate habendas solus Papa possit dispẽsare: arg extra, eo. ex tua. [4] quod non credo, per illam decr. veniens, Ioan. Sed certe solus Papa dispensat in hoc casu, vt extra eod. e dilectus filius & extra eod cap. vlt. vbi de hoc traditur. B.

Filij pbyterorum dupli ces sunt.

2 Arg. cõtra extra q cle. vel vouẽtes, c. 2. & de ęt apost. c. 2. vbi de hoc: & ibi videas.

3 Inno. intelligit istã decre. de dispẽsatiõe Papę. Aliq contra. eo ti conquerente. Arch.

4 Dicas sm Ray. & Host. q in talib. ecclesijs potest eps dispẽsare cu filio illegitimo, vt probatur in hac decre. ex tua. cũ ibi rñdeat ad consultationẽ. Arch.

ras, vt quidam dicunt. Idem est vbicumque conuersentur religiosi: quia locus non sanctificat hominem. vt 40. dist. non loca nam conuersati in monasterijs saepe deteriores sunt alijs, vt 47 dist. quantumlibet.

Locus non sanctificat.

SED HOC. Hæc est secunda pars huius dist. in qua probare vult, quod si boni fuerint, non nocent illis natales parentum. & hoc vult probare per viij. auctoritates. Ioan. de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus, quòd supradicta intelliguntur de filijs sacerdotum, qui paternam incontinentiam imitantur. sed si sunt bonæ vitæ, nò solum sacerdotes, sed etiam Papæ fieri possunt. Quod probatur exemplo Bonifacij, Felicis, & Agapiti, & multorum aliorum, qui fuerunt filij sacerdotum: & tamen ad summum sacerdotium sunt prouecti.

a ¶ Sed hoc intelligendum est.] istud spectat ad principium capituli.

OSius.] Aliàs Orosius. Omnia ista exempla intellige de his, qui laicali statu vel minoribus ordinibus orationibus parentum suscepti sunt: quando suis parentibus licebat vti vxoribus suis. j. eo cum ergo. Arch.

VNdecumque.] CASVS. Ab hoc loco vsque ad §. [Contra.] probat Gratianus peccata parentum filijs non imputari. est ergo casus istius capitulis. Duæ quæstiones factæ fuerunt Augu. Prima fuit, an peccata parentum filijs imputentur. Et respondet, quod non, si paterna vitia nò sequantur. Semen enim hominis ex quocumque homine bonum est, & Dei creatura est. secunda fuit, an mali filij coniugatorum nuptias vituperent: & respondet quod non: sicut nec boni filij adulterorum eos ab adulterio excusant.

b ¶ Nulla est.] similis locutio: Vestes quas geritis, sordida lana fuit.]

a ¶ Sic

2 *Sed hoc intelligendum est* [a] *de illis, qui paterna incontinentiæ imitatores fuerint. Verum si moru honestas eos commendabiles fecerit, exemplis & auctoritatibus non solum sacerdotes, sed etiam summi sacerdotes fieri possunt.*

[Vnde Damasus Papa scribit.]

In Pontificali.

PALEA. C. II.

OSius Papa fuit filius Stephani subdiaconi. Bonifacius Papa fuit filius Iucundi presbyteri. Felix Papa filius Felicis presbyteri de titulo fasciolę. Agapitus Papa filius Gordiani presbyteri. Theodorus Papa filius Theodori episcopi de ciuitate Hierosolyma. Siluerius Papa filius Siluerij episcopi Romæ. Deusdedit Papa filius Stephani subdiaconi. Felix enim tertius, natione Romanus, ex patre Felice presbytero fuit. Item Gelasius natione Afer, ex patre episcopo Valerio natus est. Item Agapitus natione Romanus, ex patre Gordiano presbytero originem duxit. Complures etiam alij inueniuntur, qui de sacerdotibus nati Apostolicæ sedi præfuerunt.

¶ al. Hormisda

¶ *In nullo vetusto Gratiani codice adscribitur hic nomen Palea. In decimo Vaticano, & alijs quibusdam habetur coniunctè cum verbis superioribus Gratiani, à vers.* Felix enim tertius, *vsque ad finem. In alio autem satis etiam emendato ista eadem cohærent cum superioribus: sed post illa verba,* ex patre Gordiano presbytero originem duxit, *sequitur:* vnde Damasus Papa scribit. Deusdedit Papa filius Stephani subdiaconi, Bonifacius Papa filius Iucundi presbyteri, Felix Papa filius Felicis presbyteri de titulo fasciolæ, Agapitus Papa filius Gordiani presbyteri, Theodorus Papa filius Theodori episcopi de ciuitate Hierosolyma, Siluerius Papa filius Hormisdæ episcopi Romæ. Complures etiam, &c. *Nec verò magnopere mirandum est hæc omnia ex Damaso citari, qui vixit ante istos, qui hic enumerantur. Liber enim qui Pontificalis dicitur, vbi hæc scripta suis locis leguntur, à Damaso cœptus est scribi: ideoq; licet ab alijs multa deinde sint addita: retinuit tamen primi auctoris nomen: Iuo quidem eadem fere ista refert ex Gestis Romanorum Pontificum. Omnino partem aliquam huius capitis, saltem illam, quæ in decimo Vaticano habetur, ab ipso Gratiano scriptam esse constat ex verbis Gratiani in extremo præcedente capite, & capite penultimo huius distinct. Auctor vero Paleæ, dum vnum per se caput conficere voluit, ordinem perturbauit, præsertim in repetitione Felicis III. & illud de Osio temere adiunxit, quod nullius Romanorum Pontificum nomen fuit.*

Iuo in prologo. Pan. in prologo. c. 30. & lib. 3. c. 32.

Hinc Aug. ait, libro de bono coniug. c. 16.

¶ Vitia parentum filijs non imputantur. C. III.

VNdecumq; homines nascantur, si parentū vitia non sectentur, & Deū rectè colāt, honesti & salui erunt. Semen enim hominis ex qualicumque homine, Dei creatura est; & eo male vtentib. male erit, non ipsum aliquando malum erit. Sicut autē boni filij adulterorū, nulla [b] est

Sent. 4. dist. 33 in fine. 32. q. 4. sicut §. vndecūque. Iuo in prologo, & p. 6. c. 415. Pann. in prologo, c. 29.

a ¶ Sic mali.] Nota, q bonum præcedens non excusat malum sequens: nec bonũ sequens purgat malum præcedens, vt 23. q. 5. relegentes. & 14. q. 5. forte. & cap. neque. Sed verum est, q non nocet delictum patris filio, quantum ad vitam æternam, nocet tñ quo ad ordines: item de decu. spurij. in prin. & l. generaliter. §. spurios. & Boetius; quid genus aut proauos, &c. & Iuuenalis.

Tolle tuum Hannibalem. Malo pater tibi sit Tersites, dummodo tu sis Eacidæ similis, Vulcaniaque arma capessas: Quam te Tersitæ similem producat Achilles.

Patris delictum, an noceat filio.

† al. adulteriorum] orig.

defensio adulterij; † sic mali filij a coniugatorum nullum est crimen nuptiarum.

Ad illa verba, Iudas autem genuit, &c.

Item Ioannes Chrysost. homil. 3. in Matthæum.

¶ De eodem. C. IIII.

Sent. ibidem. Iuo, p. 6. c. 414.

NVmquam de vitijs erubescamus parentũ; sed vnũ illud quęramus, a & amplectamur, virtutẽ videlicet. Huiusmodi enim, etiã si alienigenã qs habeat matrẽ, etiam si fornicatione pollutam, vel quolibet eiusmodi dedecore sordidatã; nihil tamẽ de eius aut vilitate fuscabitur, aut crimine polluetur. Quod si fornicatorem ipsum ad meliora conuersum nequaquã prior vita cômaculat, multo magis ex meretrice natus, & adultera, si propria virtute decoreť, parentum suorũ non dedecoratur opprobrijs. *Item infra.* ¶ Non est oĩno nec de virtute, nec de vitio parentum aut laudandus aliquis, aut culpandus: nemo inde vere aut obscurus, aut clarus est; immo etiam (si quiddam a à communi opinione abhorrens dicendum est) nescio b quomodo ille magis resplendet, qui ex parẽtibus c à virtutibus prorsus alienis, ipse tamen fuerit de virtute mirabilis.

a ¶ Quæramus.] *In versione, quæ nunc vulgata est legitur,* atq; omnibus studijs assequamur nobilitari propriarum honore virtutum. *Græce integer locus ita habet,* ... [illegible Greek]

b ¶ Si quiddam à communi.] *Sic est emendatum ex Græco,* [illegible Greek]. *Antea legebatur, quemadmodum fere & in vulgata versione, & apud Iuonem,* vt consideratius aliquid dicamus, aut expressius.

NVmquam.] CASVS. Dicit Ioã. Chrysost. q numquã filius debet erubescere de vitijs parentũ, dummodo sit virtuosus. Nã quãtumcũque quis matrẽ habeat vilẽ & pollutã, numquã de eius vilitate obfuscabit vel polluetur; qa si fornicatrix, vel fornicator post pœnitentiã ex vita nõ maculatur, multo minus maculatur filius de meretrice natus, si virtute propria decoratur: immo magis laudandus est quam natus ex bonis & nobilibus parentibus, si malitiam sequatur, & malus sit.

b ¶ Nescio.] Hoc vult dicere, q ille, qui natus est ex parentibus prorsus alienis à virtutibus, dumtamen ipse sit bonus, melior est quam ille, q natus est de bonis parentibus, licet ipse etiam sit bonus. 1

c ¶ Parentibus.] id est, ratione parentũ.

1 Magis est admirabilis est, qui exẽplar non habuit, & bonus est: quã qui habuit, & bonus est. arg. 96. distin. in scripturis. Archid.

Item Hieron in epist. ad Pammachium contra errores Ioannis Hierosolymitani.

¶ Non parentum, sed propria culpa quemque condemnat. C. V.

Iuo, p. 6. c. 413.

NAsci de adulterio, non est eius culpa, qui nascitur; sed illius, qui generat. Quomodo in seminibus non peccat terra, quę fouet; non semen, quod in sulcis iacitur; non humor & calor, quibus temperata frumenta in germen pullulant; sed, verbi gratia, fur & latro, qui fraude, & vi eripit semina; sic in generatione hominum recipit terra, idest, vulua, quod suum est, d receptum confouet, confotum corporat, corporatũ in mẽbra distinguit, & inter illas secretas ventris angustias Dei manus semper operatur, idemq; est corporis creator & animę. Noli despicere bonitatem figuli tui, qui te plasmauit, & fecit, vt voluit. Ipse est Dei virtus, & Dei sapientia, qui in vtero virginis ædificauit

Eccle. 33. 1. Corinth. 1. 11. Iud. 11.

NAsci.] CASVS. Rufinus natus fuit ex adulterio, & ideo despiciebat creatorem, qui sic eum formauerat, & culpabilem & peccatorem se propter hoc reputabat. Sed Io. Chrysostomus scribit contra eum, & docet, q propter hoc non debet despicere Dominum, nec se peccatorem reputare; quia nõ ipse, sed qui eum de adulterio generauit, peccauit, semine abutẽdo: sicut nec peccat semen, quod in sulcis nascitur, sed peccat fur, qui rapit: & consolatur eum duobus exẽplis, scilicet Iepte, qui licet fuerit filius meretricis, tamen sanctus fuit. Et exemplo Esau, qui licet natus fuerit de legitimo coniugio, tñ malus fuit & pessimus.

Mulieres ad quid producuntur.

e Nam mala parẽtũ filijs nõ imputantur. ff. de decu. l. 2. §. 2. & vlt. & filius fugitiui fugitiuus filius non est. ff. de fug. l. 1. §. in Laur. item quo ad successionem, vt 6. q. 1. si quis cum. item quo ad alias pœnas, vt 1. q. 4. §. item peccato. Mitius tamen loquitur lex de illis, qui spurij sunt. q non obest eis hoc, quin possint eligi ad decurionatum; quia non est impedienda dignitas eius, qui nihil admisit, vt ff.

d ¶ Quod suum est.] mulieres enim ad hoc natura genuit, vt partus ederent, vt C. de indic. vidui. l. 2. & pudor est feminis nuptiarum præmia non habere, vt 32. q. 2. pudor.

; Et est maximũ in mulieribus concipere, &c. ff. de ędil. edic. quæritur. § 1.

a ¶ Sanctos.] tamen in hoc non fuit sanctus, quia temerarium iuramentũ voluit seruare, vt 22.q.4. vnusquisque. ADDITIO. Ibi inuenies hanc historiam, secundum Hu.
b ¶ Triticum.] 24.q.1. quoniam vetus.

Sponsus.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod Christus, qui bat exemplo Christi, qui nasci voluit de adulterinis commistionibus & alienigenis: dans nobis fiduciam vt vndecumque nascamur, si boni erimus, quod non repellimur à sacerdotio, & quod Christus natus fuerit de adulterinis commistionibus probat per genealogiam, inci-

dito la tua patria. col. 7. Gemin. c. vt commissi. de heret. in 6. Pa. c. cũ laicis. de iure patro. sed Ioã. Imo. l. in insulã. in prin. sol. mat. Phi. Frã. c. felicis, §. si qs. in gl. ver. Põtificalé. de pœn. l. 6. Præposi. hic dicit glo. esse verã in maiestate téporali, secus in ecclesiastica. idem Henri. Bohic in c. vergentis, de hæret.

sibi domum. Iepte inter viros sanctos [a] Apostoli voce numeratus meretricis est filius. Sed audi. Esau de Rebecca, & Isaac genitus hispidus tam méte, quã corpore, quasi bonũ triticũ [b] in loliũ, auenasq; degenerat: quia nõ in seminibus, sed in volũtate nascentis causa vitiorum est, atq; virtutum.

Item Augustinus contra Faustum, lib. 22. c. 64.

¶ Iniquitates parentum filijs obesse non possunt. C. VI.

Sponsus [c] ille, qui vocaturus erat ad nuptias bonos & malos, suis congruens inuitatis, nasci etiã voluit de bonis & malis: quo exemplo discant fideles parentũ suorum iniquitates sibi obesse non posse. Matth. 22.

¶ *Apud B. Augustinum, lib. 22. contra Faustum, cap. 64. sic legitur.* Fideles enim eius venturi ex omnibus gentibus, etiam exemplo carnis ipsius discere debuerunt, parentum suorum iniquitates sibi obesse nõ posse. Proinde sponsus ille suis congruens inuitatis, qui vocaturus erat ad nuptias bonos & malos, etiam nasci voluit de bonis & malis. *Et ex his compositum est hoc capue.*

Item Gregorius ad Columbum episcopum Numidiæ, lib. 10. epist. 8.

¶ Non aliena culpa, sed propria aliquem ab eo, quo fungitur, deijcit gradu. C. VII.

Satis peruersum, [d] & contra ecclesiasticam probatur esse censuram, vt frustra pro quorundam voluntatibus quis priuetur, quem sua culpa, vel facinus ab officij, quo fungitur gradu, non deijcit.

Item Hieronymus.

¶ Ex adulterinis nati coniunctionibus à sacerdotio non prohibentur. C. VIII.

Dominus noster Iesus Christus voluit non solum de alienigenis, sed etiam de adulterinis cõmistionibus nasci, nobis magnam fiduciam præstans, vt qualicumque modo nascamur, dumtamen eius vestigia imitemur, ab ipsius corpore non separemur, cuius per fidem membra effecti sumus. Et sicut ille verus est pontifex ex adulterinis natus coniunctionibus; ita qualicumque ordine natus sit aliquis tantum † vt perfectam fidem habeat, & quod fide tenet, operibus impleat, sitque litteratus, & vir vnius vxoris; nequaquam à sacerdotio [e] repellitur. [f] Iudas enim

Ansel. l. 6. c. 149. Poly. l. 2. tit. 31.

† al. tamen

Sponsus.] CASVS. Quotidie vocat bonos & malos ad nuptias suas, nasci voluit & bonis & malis paréribus, vt eius exéplo discamus vitia parentum nobis non obesse.

c ¶ Sponsus.] ecclesia vocatur sponsa Christi: quia adhuc per delictum separari [*] potest ab ipso, sicut sponsa à sponso ante cõsummatũ matrimoniũ, sed in futuro sæculo dicet vxor, quæ modo sponsa dicitur. 7.q.1. sicut vir.

Ecclesia est Christi sponsa, & non vxor.
[*] Nõ tota, sed in partibus.

Satis.] CASVS. Quidam episcopus volebat priuare quosdam clericos officio & beneficio propter peccata parentũ. Sed dicit Greg. satis esse peruersum, vt deijciatur ab officijs vel gradu, quem proprium facinus, vel culpa non deijcit.

d ¶ Satis peruersum.] Istud cap. intelligitur de iam promoto. talis enim propter delictũ alterius nõ priuatur iure suo. non enim priuandus est quis iure suo, nisi pro grauissimo delicto, vt 16. q.7. inuentum. & 74. dist. gesta. excipiunt quidam casum in eo, qui ignoranter adeptus est beneficiũ pecunia patris, vt 1.q.5. cap. 1. Sed illud ideo perdit, quia furtiuum est. Sed quid si pater committit crimen læsæ maiestatis, nonne filius priuandus est beneficio, cum sit infamis factus? vt 6.q.1. si quis cum. & infames promoti etiam deijciuntur, vt 6.q.1. infames. Non, quia cum clericus sit, est à iurisdictione principis exemptus, † vt 96 dist. duo. 2.q.4. §. econtra. in fi. Item fallit illud extra de eccle. ædi. ad. ad audientiam 2. & ext. de cler. ægro. cap. 2. vbi quis sine culpa priuatur iure suo: hoc tamen scias, quod multoties quis punitur sine culpa, sed non sine causa, vt ext. vt li. nõ obtest. quoniam. sup. 34. dist. si cuius vxorem

Patris delictum ét grauissimũ non tollit filio beneficium.

† Exemptus. Idem Alb. l. quisquis. C. ad leg. Iul. maie. Ludo. Ro. sin. 686. Ange. tract. malefic. ver. ehe hai tra-

Dominus noster.] CASVS. Hier fuit interrogatus, an ille, qui nascitur de adulterio repellatur à sacerdotio. Et respõdet, quod nõ, si est bonæ vitæ: & hoc probat incipiens à Iuda patriarcha, qui cum Thamar nuru sua incestum & adulterium commisit, & ex illa generatione plures nati sunt, post quos Dauid, ex quibus Christus originem duxit.

e ¶ A sacerdotio.] non intelligas, quod ipso iure possit promoueri: sed hoc ideo dicit, quia episcopus tenetur in hoc casu dispensare; quia dispensatio quandoq; est debita, vt dixi 50. dist. vt constitueretur.

Filij sacerdotum, an sint serui ecclesiæ.

f ¶ Repellitur.] Sed nonne hij sacerdotum serui sunt eccle-

ecclesiæ: vt 15. quæst. vit. cum mulier. qualiter ergo promouentur non adepta libertate? Sed dic, quòd illud loquitur de his, qui quasi legitime & solemniter ducunt, 1 vel derogatum est ei contraria consuetudine. 4. distinct. §. leges.

a ¶ Fraterna discordia.] quam habuit contra Isaac. 32. q 4 recurrat.

b ¶ Potestas.] hanc olim habuerunt potestatem mulieres, vt de licētia, vel prāte ipsarū viri posset accedere ad ancillas suas, 2 & filij ita nati dicebantur potius filij dominæ q̄ ancillæ: sed erat legalis filius dominæ, & carnalis filius ancillæ. ita secundum legem Mosaicam mulieres poterant adoptare filios: 3 sed secundum legem Iustiniani non possunt, nisi filij eius sint in acie amissi, vt Instit. de adopt. §. fœminæ.

CONTRA. Hæc est tertia pars huius distin. in qua probat cōtrarium eius quod p̄mittitur. lo. de Fan.

CASVS. Hacten⁹ p̄bauit q. peccata parentum filijs non imputantur. Nunc vult probare contrarium per sequens cap.

1 Scilicet vt vxores, non vt concubinas, & ita et intelligitur 81. dist. quidam. secūdū Vinc. Gof. & Innocen. qui ita not. extra de cohabit. cler. cap. 2. De hoc not. 32. dist. eos. Archid.

2 Vt 32. q. 3. dixit.

3 Adde sacerdotes habere idē ius cum mulieribus. not. in l. 2. § illud & in l. si pater. §. fin. & in l. si arrogator, penult. ff. de adop.

I Smael Gen. 38. Ruth 4.

Patriarcha concubuit cū Thamar nuru sua, & ex illo cōcubitu nati sunt Phares, & Zaran: inde postea Salmō, qui fuit dux in deserto: inde Obeth; a inde quoq; Booz, inde postea Isai, qui fuit pater Dauid. Ex illa ergo progenie origo ducitur Christi, qui verus sacerdos est; ideoq; si filij eius sumus: quæ ipse fecit, nos imitari debemus.

a ¶ Inde Obeth.] *In primo capite Euangelij S. Matthæi, Booz dicitur genuisse Obeth.*

Item Augustinus de vnico baptismo contra Donatistas, lib. 1. c. 15.

¶ A populo Dei non separat aliquem materna conditio, sed propria culpa. C. IX.

Iuo p. 8. c. 61. Pann. l. 6. c. 47.

ISmael, vt separaretur à populo Dei, non obfuit mater ancilla, sed obfuit fraterna a discordia: nec profuit potestas b vxoris, cuius magis filius erat: quia per ipsius iura coniugalia, & in ancilla seminatus erat, & ex ancilla susceptus.

3 *Contra Bonifacius martyr scribens Echeldobaldo regi Anglorum.*

¶ Vitia parentum etiam ad posteros transferuntur. C. X.

Iuo. p. 8. c. 224.

SI gens Anglorum (sicut per istas prouincias diuulgatū est, & nobis in Francia, & in Italia improperatur, & ab ipsis paganis improperium est) spretis legalibus cōnubijs, adulterando, & luxuriando ad instar Sodomoticæ gentis fœdam vitam duxerit: de tali commistione meretricū æstimandum est degeneres c populos, & ignobiles, & furētes libidine fore procreandos, & ad extremum vniuersam plebem ad deteriora, & ignobiliora vergentem, & nouissime nec in bello sæculari fortem, nec in fide stabilem; & nec honorabilem hominibus, nec Deo amabilem esse venturam: sicut alijs gentibus Hispaniæ, & Prouinciæ, & Burgūdionum populis contigit; quæ sic à Deo recedentes fornicatæ sunt, donec iudex † omnipotens talium criminum vltrices pœnas per ignorantes β legem Dei, idest † per Saracenos venire, & sæuire permisit. d

† al. vindex

† al. etiam

β ¶ Per ignorantes.] *In epistola B. Bonifacij martyris, (quæ vnà cum multis alijs extat manuscripta in codice sæpe memorato bibliothecæ Dominicanæ) legitur:* per ignorantiam legis Dei, & per Saracenos, &c. *cum qua lectione concordant aliquot vetusta Gratiani exemplaria, & fere etiam Iuo.*

Vnde e *Vrbanus in fine superioris capitis distinguendo subiunxit.*

s. ead. c. presbyterorum.

SI gens.] CASVS. Improperabatur Bonifacio in Italia, & Frācia, & etiam ab ipsis paganis, q. gens Anglorum ducebat fœdam vitam adulterando & fornicando ad instar Sodomiticæ gentis. Scribit ergo Bonifacius martyr Regi Anglorum, dicens nō esse mirum, si nuper fuit in bello deuictus: cum ex tali cōmistione vilis gens oriatur, & libidinosa, nec Deo amabilis: & hoc probat exemplo Hispanorū & Prouincialium & Burgūdionum, qui tamdiu fornicati sunt donec per Saracenos puniti & deuicti fuerunt.

c ¶ Degeneres.] quo ad fortitudinē & nobilitatem, vt 35. q. 3. quædam.

d ¶ Permisit.] not. q. pp delictum p̄mittit Deus inferri 4 pœnas, vt 5. q. 5. non omnis. 16 q 1. & temporis & c. reuertimini. & 7. q. 1. scisciaris.

4 Ad hoc 32. q 5. remittūtur. & §. hinc notādum. & q. 4. si quos. Archid.

VNDE. Istud vnde, ita continuatur: peccata parentum nocent filijs: vnde non possunt promoueri nisi in cœnobijs: vel nisi dispensetur cū eis. Quod sequitur, planum est vsq; ad c. apostolica.

e ¶ Vnde.] istud vnde, continuatur ei quod dixi supra in illo §. sed hoc. in prin.

ISmael.] CASVS. Abraham auctoritate & licentia vxoris suæ, scilicet Saræ cognouit Agar ancillam, & ex ea genuit Ismaelem, qui repulsus fuit à populo Dei, nō ideo quia natus fuerat de ancilla, sed quia faciebat iniuriam fratri suo Isaac, compellendo ipsum adorare.

¶Si religiosi inuenti fuerint filij sacerdotum, ordinentur. C. XI.

¶ *Rubrica huius capitis abest ab aliquot vetustis (neq; enim est vlla capitis distinctio) & praeponitur sequenti capiti,* apostolica.

NIsi aut in cęnobiis, aut in canoniis † religiose probati fuerint conuersari. (¶ *al. canonicis*)

Item Alexander II.

¶De eodem. C. XII.

APostolica auctoritate praecipimus vobis, vt si eum, qui ab ecclesia[a] electus est, altero digniorem esse, canonicamque eius electionem probaueritis; fulti nostra auctoritate consecretis. Nam pro eo, quòd filius sacerdotis dicitur, si cęterę[b] virtutes in eum conueniant, non reijcimus; sed suffragantibus meritis conniuendo eum recipimus. (Ans. l. 6. c. 29.)

Hoc autem, quod de filijs sacerdotum dicitur, ex dispensatione ecclesiæ introductum videtur: & quod ex dispensatione introducitur, ad consequentiam regulæ trahi non poterit.

Vnde Vrbanus Papa II. scribit Bartholomæo Turon. archiepiscopo.

¶Filij sacerdotum non prohibentur ab episcopatu, si cęterę virtutes in eis inueniantur. C. XIII.

COenomanensem electum[c] pro eo, quòd filius sacerdotis dicitur, si cęteræ virtutes in eum conueniunt, non reijcimus; sed suffragantibus meritis patienter suscipimus: non tamen, vt hoc pro regula in posterum assumatur; sed ad tempus[d] ecclesiæ periculo consulitur. (Ans. l. 6. c. 29. Pann. l. 3. c. 53.)

Cum ergo[e] ex sacerdotibus nati, in summos Pontifices supra leguntur esse promoti, non sunt intelligendi de fornicatione,[f] sed de legitimis coniugijs nati. quæ sacerdotibus ante prohibitionem vbique licita erant, & in orientali ecclesia vsque hodie eis licere probatur. (ī. c. Osius.)

Quòd autē vitium originis semini imputari negatur,[g] videtur esse contrarium illi sententiæ: [Adulterorum filij abominatio sunt Domino.] Sed sicut supra dictū est de presbyterorum filijs; ita & hoc de filijs adulterorum intelligendum videtur; vt illi dicantur esse abominatio Domino, ad quos paterna flagitia hæreditaria successione descendunt. (Sap. 3. sed paulo aliter.)

Similiter & illud Vrbani intelligendum est, quod ipse scribit Petronio Legionen. episcopo.

APostolica.] CASVS. In quadā ecclesia episcopali duo fuerunt clerici: vnus fuit electus ab ecclesia, & canonice, qui dignior erat, altero electo ab ecclesia: & digniori objiciebatur, q; erat filius sacerdotis. Sup hoc fuit consultus Papa, qui mādat electum canonice consecrandum, non obstāte eo quod dicitur filius sacerdotis: si aliàs dignus inueniatur.

a ¶Ab ecclesia.] not. q; dicitur ab ecclesia electus, qui à maiori parte capituli est electus, vt extra de elect. cum nobis. ff. ad munici. quod maior. extra de elect. cum inter. in prin. (Electus à maiori parte capituli dr̄ electus ab ecclesia.)

b ¶Cęterę.] impropriè ponitur, sic 26. dist. deinde.[1] vel nomine cęterorum, omnes[2] comprehēduntur, vt ff. de verb. sig. cęterorum. (1 Sic j. c. px. 2 De hoc ēt leg. & no. 50. dist. vt cōstitueret. & s̄m hoc dic, cęterę, idest, si oēs. Archid.)

HOC AVTEM. Dicit Gratianus, q; supradicta cap. in quibus dictum est, q; filij presbyterorū possunt promoueri, ex dispensatione loquuntur, nec faciunt regulam generalem: quod probat seq. c.

COenomanēsem.] CASVS. In ecclesia Cœnomanen. electus fuit in episcopū quidam filius sacerdotis: quare quæsiuit Barth. Turonēsis archiepiscopus, an propter hoc eū deberent repellere. Et respōdet Papa q; non, si aliàs bonus est: non tñ volumus vt in posterū hæc regula recipiatur, sed vt ad tempus necessitati ecclesiæ consulatur.

c ¶Electum.] hodie non sunt tales eligendi, sed postulandi à solo Papa: quia metropolitanus cum electo in episcopum nō posset dispensare, vt extra de electio. innotuit. (Illegitimi sunt postulādi.)

d ¶Sed ad tempus.] j. 1. q. 7 tali. Ioan.

CVM ERGO. Iste §. respicit illum §. s̄. sed hoc intelligēdū. Et dicit Gratianus, q; illi qui dicuntur ibi esse promoti in summos pōtifices, intelliguntur esse nati non de fornicatione, sed de coniugio legitimo: quod olim fuit licitum omnibus sacerdotibus: nunc autem licet tantum orientalibus.

e ¶Cum ergo.] respicit primum §. huius dist.

f ¶De fornicatione.] nō dicit bene, quia si essent legitimi, sine dispensatione promouerentur.

QVOD AVTEM. CASVS. Objicit Gratia. sibi in hoc §. & postea soluit dicens, q; illud quod dictum est s̄. in c. vndecumque. q; vitium originis non imputatur semini: videt̃ contrarium ei, quod dicitur in Ecclesiastico, q; adulterorum filij abominatio sunt Domino. Sed dicit illud sic esse intelligendum, sicut intelligitur quod supra dictum est de filijs presbyterorum, vt illi tātum dicantur abominatio esse Domino, qui paterna vitia vel flagitia eorum sequuntur.

g ¶Negatur.] s̄. ead. vndecumque.

Quia.

Quia.] CASVS. Hoc c. intelligitur ex dispensatione, sicut illud cap. Cœnoma. Petronius q de adulterio natus est, fuit in epm Legion. electus: qui post electionem ad Apostolicum veniens humiliter est confessus: Papa verò audiens ipsum esse bonæ famæ, & bonæ vitæ

Item qui ægritudine.] CASVS. Hic intitulatur 57. dist. in qua dr hominem in ęgritudine baptizatum non promouendum.

d ¶ Ægritudine.] In hac dist. traditur, q̄ q̄ baptizatur in ægritudine, non est promouendus: & est intelligendum de tali, q cū sanus esset, distulit baptizari: sed timore mortis petijt baptismū. causa autē huius cōstitutionis est, quia præsumitur nō vere pęnitens, qui mortis causa est pęnitens: & sic pręsumunt peccata nō esse ei dimissa: si ibi statim moreret, præsumeret ecclesia peccata ei dimissa esse, vt de pę. dist. 7. nullus. & sic ecclesia circa idem factū habet contrarias p̄sumptiones: sed diuerso respectu. de consec. dist. 3. perlatum.

Baptizatus in ægritudine, non est promouendus.

a ¶ Sacerdotibus ante.] *Hic ostendit aperte Gratianus, se in ea fuisse opinione, aliquando in Latina ecclesia presbyteris etiam licuisse vti coniugio, quod in ecclesia Græcorum & olim, & nunc permissum est. Id verò minime ita esse superius initio dist. 31. est adnotatum. De illis vero, quos antea narrauit creatos fuisse summos Pontifices, dicendum est eos, antequam patres ipsorum vllo sacro ordine essent decorati, fuisse generatos.*

¶ De eodem. C. XIIII.

Pann. l. 3. c. 54.

QVia simpliciter ad sedem Apostolicam veniens humiliter peccatum confessus es, quod pontificij tui videbatur officium impedire; videlicet, quòd ex matre non legitima procreatus sis, quam viuente propria vxore pater tuus cognouisse dignoscitur: † [a] Nos Apostolicæ mansuetudinis gratia admonente, à cæteris, quæ sacerdotium impediunt, criminibus, tam tui professione, quàm fratrum testimonio, qui tecum sunt, immunem te agnoscentes, & vitam [b] tuam religiosam audientes, ab huius te peccati vinculo absolutum in suscepto sacerdotali officio confirmamus. [c]

† al. dicitur

DISTINCTIO LVII.

ITem, qui in ægritudine [d] constitutus baptizatur, presbyter ordinari non debet. Vnde in Neocæsariensi concilio, c 12. legitur.

¶ Non ordinetur presbyter, qui in ęgritudine constitutus baptizatur. C. I.

Poly. l. 2. ti. 31. Burc. l. 4. c. 43. Iuo, p. 1. c. 227. & p. 6. c. 101.

SI quis [e] in ægritudine constitutus, fuerit baptizatus, presbyter ordinari nō debet. Non enim fides illius voluntaria, sed ex necessitate [f] est, nisi forte postea [g] ipsius studium & fides probabilis fuerit, aut † hominū raritas [h] exegerit.

† al. &

¶ *Quod canon hic statuit, videtur multo ante in Romana ecclesia obseruatum, quemadmodum ex epistola Cornelij Papæ de Nouatiano patet: cuius verba relata ab Eusebio Historia Eccles. lib. 6. ca. 35. istuc spectantia hæc sunt:* Qui quidem, vbi exorcistarum pręsidio, spiritu illo malo esset liberatus, & post in tam grauem morbum, vt iam ferme mori putaretur, incidisset; in lecto, in quo decumbebat, aqua circumfusus baptismum accepit; *& paulo post, cum de ipsius ordinatione agit, adiungit:* Qui quidem episcopus, non solum ab vniuerso clero: sed etiam à multis

SI quis.] CASVS. Quæsitum fuit in cōcilio Neocæsariensi. an ille, qui est in ęgritudine baptizatus debeat ordinari presbyter. Et respon. q̄ non: quia fides illius non præsumitur voluntaria, sed metu mortis facta: si tamen postea bonę vitę apparuerit, aut raritas hominum exegerit, poterit promoueri.

e ¶ Si quis.] intellige adultus: nam pueri ab hæreticis baptizati promouentur, vt 1. q. 4. placuit.

f ¶ Sed ex necessitate est.] p̄sumitur: & sic canon pręsumit hoc in deteriorē partē: & similiter 30. q. 5. aliter. Sed cum hęc irregularitas proueniat à peccato, & baptismus tollat peccatū: quare non tollit irregularitatem ipsius? Rn. q̄a baptismus inducit hāc irregularitatē: vnde non pōt eā tollere: quia eadē res nō pōt habere ɔ̄trios effectus. arg. extra de bap. maiores. vltra medium, ibi: sed hæc tam q̄ impossibilia, sic 3. 26. dist. deinde. sic eadem causa non potest parere obligationem & liberationem, vt ff. de solu. qui hominem c. vlt.

Baptism⁹ an tollat irregularitatem.

¶ Scilicet q̄. peccata non sūt ei dimissa: & hæc p̄sumptio nō pōt tolli per baptismū. cū sm L. & Ioā. eā inducat: sed tollit per aliam p̄sumptionem. s. p sequentē bonā conuersationem, vt in. c. cōtinetur. Archid.

vitæ ab his qui secum erant, ipsum confirmauit in dignitate ex dispensatione.

a ¶ Dignoscitur.] Arg. contra ff. de acqui. hære. sed & si de sua.

b ¶ Et vitam.] Ex quo plura fecerunt pro ipso; & tantum vnum faciebant contra ipsum, & non debuit impediri eius promotio. 28 dist. de Syracusanę. & 13. dist. duo mala.

¶ Vbi de hoc. Sed si aliquid est p me, &c. vt no. 51. dist. c. 2.

c ¶ Confirmamus.] Et hoc fit ex dispensatione. Ioann.

g ¶ Postea] & ita per sequens factum elidit̄ præcedens præsumptio. sic de conse. dist. 4. nunc valere. 34. q. 1. cū per bellicam. sic quandoque præsumptio sequens elidit præcedentem, vt ff de in integ. resti. diuus.

h ¶ Raritas.] Argu. q̄ pp raritatem hominum aliqua conceduntur, vt 55. dist. c. priscis. 1. q. 7. talis.

Item.

laicis vetitus: quoniam minime licebat quemquam in lecto propter morbum baptizatum, sicut huic contigerat, in clerũ assumi; magnopere postulabat, sibi potestatem dari, huic soli manus in sortem presbyterij imponendi.

DISTINCTIO LVIII.

Item ex monachali [a] habitu nullus assumitur ad ecclesiasticum officium, nisi fuerit oblatus voluntate proprij abbatis.

Vnde Gregorius scribit Mariniano episcopo Rauennati, lib. 7. epistola decimaoctaua. paulo aliter

¶ Monachus non ordinetur clericus, nisi voluntate abbatis episcopo fuerit oblatus. C. I.

NVllus ad ecclesiasticum officium ex monasterio producatur monachus: nisi quem abbas [b] loci admonitus propria voluntate obtulerit episcopo.

Item ex concilio Carthaginensi 5. c. 13. & in Afri. c. 47.

¶ De eodem. C. II.

SI quis de alterius monasterio repertum, α vel ad clericatum promouere voluerit, vel in suo monasterio maiorem [c] monasterij constituere; β episcopus, qui hoc fecerit, à cęterorum communione seiunctus, suæ [d] tantum plebis communione contentus sit: & ille neque clericus, γ neque præpositus perseueret.

α ¶ Repertũ.] *Græce legitur,* ἐάν τις ἐξ ἀλλοτρίου μοναστηρίου ὑποδέξηται τινα, i. si quis ab alieno monasterio receperit aliquem.

β ¶ Constituere.] *Antea sequebatur*, sine licentia abbatis, & monachorum; *quæ verba sunt expuncta: quia absunt à concil. Carthag. & Africano, & plerisque vetustis Gratiani codicibus.*

γ ¶ Clericus.] *Sequebatur*, neque canonicus, *quæ ob easdem causas sunt sublata.*

DISTINCTIO LIX.

Item, [e] qui ecclesiasticis disciplinis imbuti, & temporum approbatione discussi non sunt, ad summum sacerdotium non aspirent.

Vnde ait Zozimus Papa ad Isichium Salonitanum episcopum, epist. 1.

Item ex monachali.] CASVS. Supra in 54 dist. dictũ fuit, q̃ serui ordinari nõ debent, nisi volũtas dominorum accesserit. Sed quia in quibusdam locis monachi seruis comparant, cum non habeãt propriũ, nec sint suæ voluntatis, vt 12. q. 2. non dicatis. ideo Grat. ponit hanc 58. dist. in qua ostẽdit monachũ ad ecclesiasticũ officium non promoueri, nisi de voluntate proprij abbatis, & etiã de cõsensu conuentus.

Clericus sine sui prælati licentia nõ est trãsferẽdus.

a ¶ Itẽ ex monachali.] Supra 55. distin. c. priscis. dixerat, q̃ monachi possunt præfici parochialibus ecclesijs: sed ne crederet aliquis, q̃ hoc posset fieri sine licentia abbatis: ideo ponit hãc dist. &c.

NVllus.] CASVS. Quæsitũ fuit à Gregorio, an ep̃s possit monachum ꝓmouere ad officium clericatus, vel ad dignitatem. Et respondet, q̃ non, nisi eum abbas obtulerit propria voluntate sibi. Quod sequitur, planũ est, vbi dr̃, quod fit ex dispensatione, ad consequẽtiam trahi non debet; ad quod inducit seq. c.

b ¶ Abbas.] Nota, q̃ nullus monachus potest promoueri ad ecclesiasticos honores, nisi cum licentia abbatis, vt 16. q. 1. si quis monachus. & c. cum pro vtilitate. idẽ intellige de quolibet clerico, vt sine licentia ꝓlati sui non possit ab ep̃o transferri 1 ad aliũ locum, cum nec clericus ep̃i ab archiepiscopo, q̃a omniũ consensus est requirẽdus quorum ius læditur, vt 54. dist. nullus. 9 q. 3. p singulas. Et non solum voluntas abbatis est requirenda, sed etiam monachorum, vt 19. q. 3. statuimus. Nam hæc est quædam alienatio. vnde non potest fieri sine consensu omnium, vt 12. q. 2. sine. lo & quod dicitur de episcopo, credo falsum, si causa subest. extra de excess. prælat. sicut... q. 1. monachos. & c. in parochia. Itẽ q̃ canonicus sæcularis possit esse, vt̃ 74. dist. quorundã. Itẽ q̃ vice dñs ep̃i possit esse, vt̃: q̃a ep̃s debet habere testimoniũ à monachis, vt 2. q. 7. cum pastoris. sed œconomũ debet habere ep̃s, vt sit ei testis, vt 16. q. 7. q̃m in quibusdam. ergo põt esse

1 Idẽ no: hic Hu. & Lau. in vtroq; dicto. Ad quod facit quod leg. & no. 7. q. 1. episcopus de loco. & idem sentit hic Io. de Fan.

SI quis.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ ep̃s non põt alienũ monachũ promouere ad clericatũ, vel facere abbatem in suo monasterio, nisi de voluntate proprij abbatis: quod si fecerit, cõione suæ plebis sit contentus, & promotus remouebitur ab eo quod accepit.

Monach⁹ potest in ecclesia sæculari esse prælatus.

c ¶ Maiorẽ.] Ex hoc loco vr̃, q̃ monachus possit esse ꝓlatus in ecclesia sæculari, q̃ ep̃s possit esse, nõ est dubiũ, vt 18. q. 1. statutũ. Item q̃ plebanus possit esse, habes 16. esse œconomus, vel vicedominus ep̃i. & istud H. admittit argu. contra 16. q. 1. de præsentium. De hac materia notaui 16. q. 7 in nona. potest tamen intelligi 2 quod hic dr̃, de ecclesia monachali, quæ episcopalis etiã fuit.

2 Et vere sm Laur. secũdũ quem iste intellectus, qui sequit̃ est verus: sic etiam intelligit 74. dist. quorundam, secundum Lau.

d ¶ Suæ.] s. supra dist. 18. placuit. Sed contra infra 4. q. 5. c. 1. Dic vt in dicto c. placuit.

Item qui.] CASVS. Supra dist. 52. in aliquo fecit mẽtionẽ de illiteratis & promotis sine interstitijs tẽporum, & inde sumpta occasione specialẽ ponit Gratian⁹ tractatũ de his, docẽs tales nõ esse ꝓmouendos. Casus istius c. hr̃ supra 36. distin. qui ecclesiasticis.

e ¶ Itẽ.] Dictum fuit s. dist. 50. non confidat. & 55. dist. priscis.

prîscis. q. nullus ordinandus est nisi seruatis interstitijs temporum, ideo ostendit hic, q. ad instar sæcularium dignitatum nullus per saltum est ordinandus. 1 gradatim aliquis promouetur. Et reprehendit quosdam episcopos, qui quærentes pompam in multitudine presbyterorum, ordinabant eos in locis solitarijs, vt eis ordines conferrent, quibus aliud conferre non possunt.

S I officia.] CASVS. Quæsitum fuit, an episcopi debeant promouere aliquos in episcopos, vel presbyteros

a ¶ Si officia sæcularia.] idest, sæculares non deferunt principem locum ingressis, &c.

1 Vel aliter s. 51. dis. quæ iñ aliquo. fecit mētionē d illiteratis, & de promotis sine interstitijs temporū. inde sumpta occasione specialē ponit Gratianus tractatū de his docēs tales nō esse promouendos, s̄m B.

¶ Non aspiret ad summum sacerdotium, qui ecclesiasticis disciplinis non est imbutus. C. I.

Ans. l. 6. c. 28. Iuo. p. 5. c. 102. & dist. 36. † temporis] orig.

QVi ecclesiasticis disciplinis imbutus per ordinem non est, & temporum † approbatione diuinis stipendijs eruditus, nequaquam ad summum ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumat: & nō solum in eo ambitio inefficax habeatur; verumetiam in † ordinatores eius; vt careant eo ordine, quem sine ordine contra præcepta Patrum crediderant præsumendum.

† al. ordinatores eius careant

Idem a eadem epistola.

¶ Ad sacerdotale officium nullus, nisi per singulos gradus probatos accedat. C. II.

Ans. l. 6. c. 28. † al. plurimos] orig.

SI officia sæcularia [a] principem locum, non vestibulum actionis ingressis, sed p singulos † gradus examinatis, tēporibus deferunt; quis [b] ille tam arrogās, tam impudens inuenitur, vt in cælesti militia, quæ propensius ponderanda est, & sicut aurū, repetitis ignibus exploranda, statim dux esse desideret; cū tyro ante nō fuerit, & prius velit docere, quā discere? Assuescat in Dñi castris, in lectorum primitus gradu diuini rudimenta seruitij; nec illi vile sit exorcistam, acolythū, subdiaconū, diaconū per ordinem fieri: nec hoc saltu, [c] sed statutis maiorum ordinatione tēporibus. Iam vero ad presbyterij fastigium talis accedat, vt & nomen ætas impleat, & meritum probitatis stipendia [d] ante acta testentur. Iure inde summi Pontificis locum sperare debebit. Facit hoc nimia remissio consacerdotum nostrorū; qui pompam multitudinis quærunt, & putant ex hac turba aliquid sibi dignitatis acquiri. Hinc passim numerosa popularitas etiā his locis, vbi solitudo est, taliū reperitur, dum † parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præstare non possunt, diuinos ordines largiūtur. Quod oportet districti semper esse iudicij. Rarū [e] est enim omne, qđ magnū est.

† al. dum per parochias

a ¶ Idem.] *Caput hoc antea tribuebatur Vrbano. Emendata est inscriptio ex plerisque vetustis Gratiani exemplaribus: habetur enim in eadem epistola.*

Item Gregorius lib. 7. reg. epist 110.

¶ Cuiuslibet meriti laicus ad summum non aspiret sacerdotium. C. III.

Ans. l. 6. c. 32. Poly. l. 2. tit. 1.

HOc ad nos peruenisse non dissimili dignū detestatione cōplectimur, quod quidam desiderio honoris inflati, defunctis episcopis tonsurantur, [f] & fiunt repente

b ¶ Qq. s.] Nota modum argumentandi, ex quo ita est apud sæculares iudices, eodē modo erit apud ecclesiā. si. 31 distin. tenere. & c si laicus. 3. q. 5. quia. 19. q. 3. monasterijs. sic 12 q. 2. cū deuotissimam. Et est argu. ad qōnem illam, q. si aliquis est legitimatus à prīcipe, q. apud ecclesiā est legitimus, quod non credo. arg. ad hoc extra qui fil. sint legi. per venerabilem. de hoc no. 10. distin. c. 1. ibi videas. Archid.

Legitimatus à prīcipe nō est apud ecclesiam legitimatus.

c ¶ Saltu.] Gradatim eñ deferēdi sunt honores, vt 93. dist. legimus. 1 si. & ff. de mu. & ho. vt gradatim. nā casum appetit. q. per abrupta ascensum q̄rit, vt 48. dist. sicut.

Gradatim ascendit ad honores.

d ¶ Stipendia.] No. q. magis præsumitur pro illo, qui plura stipēdia habet in ecclesia: quia is gradus ceteros antecedit, quem labor prolixior & stipendia longiora fecerunt anteire, vt C. de offi. ma. of. nemo. & 61. dist. miramur.

Præsumitur plus pro illo q plura habet stipēdia.

e ¶ Rarum.] sic inf. 93. dist legimus. 2

2 Et 1. q. 7. in sācta, & sub. hoc, & ideo cum hoc nō sit rarū, non est magnū. Laur.

H Oc.] CASVS. Quidā ex laicis honoris desiderio inflammati repente fiebāt sacerdotes, & episcopi: qui licet nondum didicissent in ecclesiastica militia famulari: tamen duces esse volebant, & locum regiminis obtinere: quod reprehēdit Gregorius, & prohibet ne fiat.

f ¶ Tonsurātur.] arg. q. nullus debet tonsurari ad hoc, vt dignitatē cōsequatur, 3 vt 16. q. 7. p laicos. Quid iuris sit de hoc, ibi notaui: licet sit arg. cōtra. 61. dist. bene. Io. H. dicit, q. ipsa spes non inducit simoniam, dum tamen non interueniat pactio: quia sola animi destinatio non inducit simoniam, vt extra vt ecclesia bene. vt nostrū. Alij q̄trium dicunt, vt arg. 8. q. 3. Attaldus Io. & certe decretalis videtur dicere, q. sola spes inducat simoniam, ext. de simo. cap. vlt.

3 Ad hoc extra de elect. cum ad nostram.

Spes verum inducat simoniam.

ros, qui in minoribus ordinibus nō sunt examinati, vel sine temporū interstitijs promoti. Et rñdet Vrbanus, q. non, sed docet esse per ordinē assuescendum, vt primo assuescat in minoribus ordinibus, qui ad maiores voluerit promoueri; ne dux esse desideret, cum tyro prius non fuerit. Et hoc probat ad instar curiæ sæcularis, vbi

cap. vlt. & talis simonia per solam pœnitentiam aboletur, vt ibi dicitur. hoc tamen credo, quod spes pro honesto seruitio, non inducit simoniam.

a ¶ Inculpati.] Nota, quod semper præsumitur, quod in fraudem receperit ordinem, qui subito recipit, licet benemeritus sit; aliàs sic præsumitur, quod libertas in fraudem data sit quandoque: licet seruus sit benemeritus, vt ff. q & à quibus ma. l. 1. in fi. arg. ad hoc 61. dist. miramur. [1]

[1] Et hoc facit I arg. quod & in persona probata, & exercitata nõ est permittẽdum, quod I statutis generalibus cõtinetur, vt ibi dicit. Itẽ 81. dist. c. 1. secundum H.

ORdinatos] CASVS. Quidã archiepiscopi ex laicis, & parum litteratis in episcopos ordinabãt, quod Papæ innotuit ex confessione cuiusdam eorũ: vnde præsumit Cœlestinus alios similia fecisse: & ideo prohibet, vt ad tantam dignitatem non promoueantur, qui per singula non creuerint officia, & qui non fuerint eruditi. Nã prius debet esse discipulus antequam sit magister, vt possit docere, quod didicit.

nus: nec aliquem faciat archipresbyterum, vel decanum, nisi sit presbyter.

g ¶ Nullus.] Hæc duo c. dicit H abrogata per id quod est j c. pe. & vlt. ext. de elect. cum in cunctis: [1] vbi dicit, quod qui est in sacris ordinibus, potest eligi in præpositum, vel

[1] §. inferiora. & in hoc facit, qd ibi de sacro ordine nulla habet mentio: sed tñ de ætate, moribus, & sciẽtia, vt ibi promisit.

ex laicis sacerdotes: atque inuerecunde religiosi propositi [a] ducatum arripiunt, qui nec esse adhuc milites didicerunt. Quid putamus quod isti subiectis præstaturi sunt, qui antequam discipulatus limen attingant, tenere magisterij locum non formidant? Qua de re necesse est, vt quamuis inculpati [a] quisque sit meriti; ante tamen per distinctos ordines ecclesiasticis exerceatur officijs.

[a] al. propositi

Item Cœlestinus episcopis Galliarum, epist. 2. cap. 3.

¶ Non aspiret ad summum sacerdotium, qui ecclesiasticis disciplinis non est imbutus. C. IIII.

ORdinatos [b] vero quosdam, fratres charissimi, episcopos, qui nullis ecclesiasticis ordinibus ad tantæ dignitatis fastigium fuerint instituti, cõtra Patrum decreta, huius vsurpatione, quod se hoc recognoscit fecisse, didicimus, cum ad episcopatum his gradibus, quibus frequentissime cautum est, debeat perueniri, vt minoribus initiati officijs ad maiora firmẽtur. Debet enim ante esse discipulus, quisquis doctor esse desiderat, vt possit docere, quod didicit: omnis vitæ institutio hac ad id, quo tendit, se ratione [c] confirmat. [d] Qui minime litteris operam dederit, præceptor non potest esse litterarum. Qui nõ per singula stipendia creuerit, ad meritum ordinem stipendij nõ potest peruenire. Solum sacerdotium inter ista, rogo, vilius est, quod facilius tribuitur, cum difficilius [e] impleatur.

Burch. l. 1. c. 18. Iuo, p. 5. c. 72.

b ¶ Ordinatos.] No. quod confessio vnius nocet alij: [a] qd est contra id 2. q. 5. interrogati. sed hoc est propter causæ connexioné, vt 81. dist. tãtis. & no. 3. q. 6. hæc quippe. Vel dic, quod non nocet, nisi quo ad præsumptionem, sicut dictũ vnius nocet quo ad præsumptionem, vt 86. dist. tanta.

Cõfessio vnius quãdoq; nocet alteri.

[a] Sequuntur istã glo. Cyn. Alex. d Imo. & Mod. in l. si duo. ff. de iureiur.

c ¶ Ratione.] vt prius sit discipulus.

d ¶ Confirmat.] idest, confirmare debet.

e ¶ Difficilius.] sup. 40 dist. ante omnia.

DISTINCTIO LX.

ECce [f] ostensum ex parte est, qui possint ad sacerdotij ordinem promoueri, & qui nõ. Nunc autem considerandum est, ex quibus ordinibus in archipresbyterum, vel præpositum, vel episcopum, vel archiepiscopum sint eligendi.

De his ita statutum est in concilio Vrbani Papæ celebrato Aluerniæ.

¶ Archipresbyter, vel decanus, aut archidiaconus non nisi diaconus, aut presbyter ordinetur. C. I.

NVllus [g] epi-

ECce.] CASVS Supra ostẽsum est, qui possint ad sacros ordines promoueri, & qui nõ. in hac vero 60. dist. ostẽdit ex quibus ordinibus sit aliquis eligendus in archipresbyterum, vel præpositum, vel episcopum, vel archiepiscopum.

f ¶ Ecce.] Hic ostendit ex quibus ordinibus aliquis eligendus sit in præpositum, vel decanum, vel archipresbyterum, vel episcopum. & dicit, quod nullus eligendus est in præpositum, nisi sit diaconus, vel presbyter; nullus in archidiaconum, nisi sit diaconus; nullus in decanum, vel archipresbyterum, nisi presbyter; nullus in episcopum, nisi ad minus sit subdiaconus.

Eligẽdus in quo ordine debet esse.

NVllus.] CASVS. Prohibetur in isto c. vt episcopus non faciat aliquem archidiaconum, nisi sit diaco-

vel archidiaconum. Sed subdiaconatus est hodie sacer ordo. ext. de æta. & qualitate, à multis. §. verum. & hoc satis sustineri potest, cum acolythus etiam possit eligi ad prælaturam, vt extra de æta. & qualit. præterea vbi dicitur, quod dispensatiue potest eligi. Vel dic, quod exponitur hæc dictio, sit, idest, fiat. sufficit enim si talis sit, quod in breui possit promoueri ad istos ordines, vt extra de æta. & qua. præterea. non enim refert, an iam sit, an cito fiat, vt ext. de verb. sig. c. 3. & de conse. dist. 4. qñ. Sed quare statuitur istud de istis dignitatibus; cũ in epm possit eligi subdiaconus? vt j. ead. cap. vlt. Sed huius rationem assignat

Ecclesia parochialis põt conferri existenti in minoribus.

Subdiaconus in epm potest eligi.

signat Grat. ī. ea. dist. §. hord. & de episcopo. ī. ea. §. alterum, scilicet propter ordinis dignitatem. In quo autē ordine debeat esse cātor, vel primicerius, consuetudini relinquo. 32. dist. placuit. Licite ergo potest quis in minoribus ordinibus eligi ad has dignitates: dum tamen habeat

a ¶ Episcopus.] ī. ergo collatio archidiaconatus spectat ad episcopum. 74. dist. episcoporum. & 25. dist. cap. 1. & 21. dist. c. 1. & 89. dist. volumus. Sed contra 93. dist. legimus. & extra de elect. cum in cunctis. vbi dicitur, quod ad canonicos spectat. Dic quod ad episcopum tantum spectat confirmatio, ad canonicos electio de iure: in talibus tamen consideranda est consuetudo, vt extra de elect. cum ecclesia.

Archidiaconatū quis conferre potest.

scopus [a] in ecclesia sua, nisi diaconus sit, archidiaconū instituere, nec archipresbyterum, aut decanum, nisi presbyteri [b] sint, ordinare præsumat. Quod, vt districtius teneatur, apostolica auctoritate prohibemus, & interdicimus.

¶ *In capitibus manuscriptis concilij Claramontensis habiti ab Vrbano II. (quæ non sunt decreta ipsius concilij, sed summa quædam ipsorum) in tertio hæc leguntur, quæ ad præsentem canonem faciunt:* vt nullus fiat decanus in ecclesia, nisi presbyter; nullus archidiaconus, nisi leuita.

Item Calixtus Papa.

¶ Nullus in præpositum, vel archipresbyterum, nisi presbyter; nullus in archidiaconum, nisi diaconus ordinetur. C. II.

NVllus in præpositū, nullus in archipresbyterum, nullus in decanum, nisi presbyter; nullus in archidiaconum, nisi diaconus ordinetur.

¶ *Et rubrica, & caput emendata sunt ex manuscriptis codicibus.*

Item Innoc. II. in concilio Romano, c. 10.

¶ De eodem. C. III.

Concordat Eugenius 2. in concil. Rhemensi, c. 6. Pān. l. 3. c. 140.

INnouamus autem, & præcipimus, vt nullus in archidiaconum, vel decanū, nisi diaconus, vel presbyter [c] ordinetur. Archidiaconi verò, vel decani, vel præpositi, qui infra ordines prænominatos existunt, si inobedientes ordinari [d] contempserint, honore suscepto priuentur. Prohibemus autem, ne adolescentibus, [e] vel infra sacros ordines constitutis, sed qui prudentia, & merito vitæ clarescunt, prædicti concedantur honores.

Horum vnum propter procacitatem quorundam statutū est, qui nomen præpositura adepti, officium contemnunt, nolentes fieri sacerdotes: aliàs enim inane esset, cum etiam in episcopū eligi possint in subdiaconatu constituti, iuxta illud Vrbani [a] *Papæ.*

a ¶ Vrbani.] *In c. à multis. extra de ęta. & quali. tamquam decretum Vrbani primi citatur: Apud Iuonem verò, & in Pannormia ex synodo Beneuentana, quæ tempore Victoris tertij, cui Vrbanus II. successit, habita fuit: Nam Vrbanus primus centum plus minus annis Nicænam synodum antecessit.*

¶ Non eligatur in episcopum, nisi in sacris ordinibus constitutus. C. IIII.

Iuo, p. 5. c. 72. Pann. l. 3. c. 5.

NVllus in episcopum eligatur, nisi in

habeat ætatem. [1] Sed his ob. extra de elect. dudum. 2. in fi. si vis sustinere dictum H. expone quod dicit illud c. præterea. dispensatiuè, scilicet ex dispensatione canonis. Non ob. c. dudum. in fi. quia potest intelligi de defectu tali, qui impediat promouēdum ad talem dignitatem, de quo ibi fit mentio. vnde dicitur, quod acolythus possit eligi ad illam dignitatem, vt videtur dicere litera, sic scilicet intelligenda.

[1] Vt extra li. de æta. & quali. permittimus.

a Quidā dicunt, quod non licet epo eligere archidiaconum aliūde nisi de ecclesia cathedrali, & hoc per decre. extra de his, quæ fiunt à præla. in prin. ibi, assumat.

b ¶ Nisi presbyteri.] ī. 23. q. 4. sicut excellentiam. contra. vbi di. quod non gradus eleganitor, sed vita melioris, &c. Sed dic, quod non tantum ordo consideratur, sed ordo & meritum.

NVllus.] CASVS. Dicit Calixtus, quod nullus in præpositū, vel archipresbyterum, vel archidiaconum eligatur, nisi sit diaconus, nec aliquis in decanum vel archipresbyterum eligatur, nisi sit presbyter.

INnouamus.] CASVS. Quidā erant electi in archidiaconos, qui nō erāt diaconi: quidā in archipresbyteros vel decanos, qui non erāt presbyteri. Inno. igitur II. confirmans antiqua decreta prohibet ne hoc decetero fiat: & si qui infra prænominatos ordines existentes præsumpserint ordinari, suscepto priuentur honore. Item prohibet, ne adolescentibus, & in minoribus ordinibus constitutis, & indignis prædicti conferantur honores.

c ¶ Vel presbyter.] redde singula singulis.

d ¶ Ordinari.] Cogitur ergo aliquis recipere ordinem, & sic est cōtra hoc 74 dist. gesta. sed illud ratione adiuncti ordinis. 73. distin. c. fi.

Ordinē recipere cogitur quis

e ¶ Ne adolescentibus.] intra xxv. an. [3] vt extra de electio. cum in cunctis §. inferiora.

[3] Nec enim ferēdum est eū legitimā tutelā agere. C. de legit. tut. l. vlt. Io. de Fan.

HORVM. CASVS. Dicit Grat. quod illud quod dictū est de clericis nō promouēdis in archipresbyteros, vel decanos nisi sint presbyteri, & in archidiaconos nisi sint diaconi; statutū fuit ex causa. s. propter illos qui promoueri contemnebant adeptis dignitatibus. Nā & in epos diaconi promouentur, quod probatur seq. c.

NVllus in episcopum.] CASVS. Statuit hic Vrbanus, vt nullus eligatur in episcopum, nisi fuerit in sacris.

eris ordinibus constitutus. Sacros autē ordin edicimus diaconatum, & presbyteratum, quos solum legitur primitiua ecclesia habuisse. Subdiaconi verò necessitate exigente de licentia Romani pontificis, vel archiepiscopi, si bonæ vitæ fuerint, possunt in episcopos eligi.

SAcerdotale.] CASVS Brunichilda Regina Francorũ faciebat laicos in episcopos promoueri. vnde Greg. ipsam redarguit, & reprehendit.

f ¶ Subito.] & ita inique, & male. Iniquitas enim omnia præcipitat, vt j. de pœni. dist. 3. inter hæc hircum. si tamen

sacris [a] ordinib. religiose viuens fuerit inuẽtus. Sacros aũt ordines dicimus diaconatum, & presbyteratũ. Hos siquidem solos † primitiua legitur habuisse [b] ecclesia: subdiaconos verò, quia & ipsi altaribus ministrant, opportunitate exigente concedimus: si tamen spectatæ sint religionis & scientiæ. Quod ipsum non sine Romani Pontificis, [c] vel metropolitani [d] licentia † [g] fieri permittimus.

† al. sacros

† al. scientia

Alterum verò, vt in episcopum, vel archiepiscopum, nisi in sacris ordinibus constitutus non eligatur, propter dignitatem ordinis statutum est.

g ¶ Licentia.] *Sic mutatum est ex dicto cap. à multis, Iuone, & Pannormia, quamuis etiam in vetustis Gratiani codicibus legatur,* scientia.

DISTINCTIO LXI.

ITem laici [e] non sunt in episcopos eligendi; sed per singulos ordines prius sunt probandi.

Vnde Greg. Brunichildæ reginæ Francorum, lib. 7. reg. epist. 113.

¶ Sacerdotes ex laicis non sunt ordinandi. C. I.

SAcerdotale officiũ vestris in partibus in tantã (sicut didicimus) ambitionem perductum est, vt sacerdotes subito, [f] quod graue nimis est, ex laicis ordinentur.

Ans. l. 6. c. 77. Poly. l. 2. tit. 1.

Item Hormisda Papa episcopis per Hispaniam constitutis, epist. 3. c. 1.

¶ De eodem. C. II.

IN sacerdotibus eligendis curam oportet esse perspicuam. Irreprehensibiles enim esse conuenit, quos præesse necesse est corrigendis. [g] *& infra.* ¶ Longa [h] debet vitam suam probatione monstrare, cui gubernacula committuntur ecclesiæ.

Poly. ibidem. Ansel. l. 6. c. 22.

Item eodem loco continenter.

a ¶ In sacris.] postulari tñ potest in epm laicus. 61. distin. cap. Osius. & 63. dist. c. Valentinianus.

b ¶ Habuisse.] supple sacros. nã & subdiaconatus fuit tempore Apostolorum, vt 55. dist. episcopus.

c ¶ Romani pontificis.] Hodie licite eligitur, vt extra de æta. & qual. à multis.

d ¶ Metropolitani.] sicut ergo olim metropolitanus potuit dispẽsare circa ordinẽs sic vi. q adhuc possit, cum nõ auferatur ei hæc dispensatio, siue iurisdictio. arg. extra de sent. excomm. nuper. 1

ALTERVM VERO. CASVS Respicit hoc illum §. horum vnũ. vbi dictũ est aliquẽ nõ esse eligendũ in archidiaconũ, nisi sit diaconus, vel in archipresbyterum nisi sit presbyter. hoc fuit statutũ pp contumaciã illorum, qui promoueri nolebãt. Nũc autem dicit, q alterum est statutum pp ordinis dignitatem. s. vt quis nõ eligatur in episcopum, nisi sit in sacris ordinibus.

ITem laici.] Hæc dist. diuidit in quattuor partes: in quarum prima probat per xvij. aucto. sanctorum, q ex laicis, licet sint boni, non debet creari eps. Scda ibi, [Econuerso.] Tertia ibi, [Sed aliud.] Quarta ibi, [Item clerici.] Io. de Fan.

CASVS Hic ponit 61. dist. in qua dr, q laici nõ sunt in epos eligendi, nisi prius per singulos ordines fuerint probati & hoc probatur vsq; ad §. [His omnib.] Postea probatur ꝯtrium in eodem §. & ibi dat solutionem. Et additur et q clerici alterius ecclesiæ non sunt præferẽdi clericis de propria ecclesia benemeritis in electione. Tractatur etiam in vlt. c. di. de visitatione eccl.

e ¶ Item laici.] Hic ostendit, q laici non sunt eligendi in epos, sed possunt postulari. 2 Item ostendit, q tñ de propria ecclesia facienda est electio. Deinde ostẽdit de visitatore, q nihil debet præsumere de rebus illius ecclesiæ, cui datus est visitator. Et not. q vocat hic laicos illos, qui nõ sunt ordinati; & illos qui repente sunt ordinati: & nec isti, nec illi sunt eligendi. Ioan.

tamen necessitas est, in anno & dimidio potest laicus recipere omnes ordines, vt 77. distinct. monachus. & c. seq.

IN sacerdotibus.] CASVS. Duo prohibet Hormisda in hoc cap. Primum est, laicos in episcopos non esse eligendos, etiam si fuerint probatæ vitæ, & bonæ conuersationis. probatus enim debet esse qs antequam eligatur, & discere antequam doceat. Nam reprehensibilis & emendatus esse debet. qui præfertur, & orat pro populo. Secundum est. q pœnitentes ad gradum episcopalem aspirare non possunt: nam præferens memorandi criminis labem, non habet lucidam sacerdotij dignitatem.

g ¶ Corrigendis] sic 1. q. 7. indicet. & c. seq.

h ¶ Longa] sic s. 28. dist. priusquam.

Laicus I epm postulari potest.

Metropolitanus an possit circa ordinat dispẽsare.

1 Et ideo dicũt quidã, q auctoritate menus istius iuris adhuc hodie possit dispẽsare cũ acolytho eadẽ ratione. & hãc sniam vr sequi Tanc. Vin. Gof & B. extra de æta. & qualita. à multis.

2 Vr. j. ea. §. his omnib. in c. Osius §. Sed aliud.

Iniqtas omnia præcipitat.

a Non negamus.] e Præstare.] vnde non peterē exemplum, sed dare dignus erat. ad idem 16. q. prædicator.
b ¶ Emendatiorem.] sic 8. q. 1. qualis. 1. q. 1. c. vilissimus.
c ¶ Humilitatis.] quia nihil ita splendet in pontifice sicut humilitas, vt 100. dist. contra morem.
d ¶ Teste.] quia publica dicta publico egent remedio, vt de pœn. dist. 1. §. hoc ergo. & c. quamuis.
e ¶ Memorandi.] & hoc propter memoriam præteriti delicti si. 25. dist. cap. vlt. & 48. dist. c. 1. & 3. q. 4. c. 2. & ff. de decu. l. vlt.
f Miserum est.] ¶ Qui numquam.] sup. 59. distin. ordinatos.

Pontifex debet esse humilis.

¶ De eodem. C. III.

Ans. ibidem. Polyc. ibidem.

Non negamus esse in laicis, Deo placitos mores; sed milites suos probatos sibi quærūt instituta fidelium. Discere prius quisq; debet, antequam doceat, & exēplum religiosæ conuersationis de se potius alijs præstare, [a] quam sumere. Emendatiorem [b] esse conuenit populo, quem necesse est orare pro populo. Longa obseruatione religiosus cultus tradatur, vt luceat: & clericalibus obsequijs erudiendus inseruiat, vt ad venerandi gradus summam perductus, quis sit fructus humilitatis, [c] ostendat. *& infra.* ¶ Nec tantum de laicis consecrari inhibemus; sed nec de pœnitentibus quidem quisquam ad huiusmodi gradum profanus temerator aspiret. Satis illi postulanti sit venia: qua conscientia absoluat reum, qui se peccata sua populo scit teste [d] confessum? Quis enim quem paulo ante vidit iacentem, veneretur antistitem? Præferens memorandi [e] † criminis labem, non habet lucidam sacerdotij dignitatem.

† al. ministrandi] orig.

¶ *In plerisq; vetustis Gratiani codicibus caput hoc coniunctum est superiori, quemadmodum est in ipsa Hormisdæ epistola.*

Item Innocentius Papa ad Aurelium Carthaginensem episcopum, epist. 12.

¶ De eodem. C. IIII.

Polyc. ibid. Ans. l. 6. c. 34.

Miserum est eum magistrum fieri, qui numquam [f] discipulus fuit; eum summum fieri sacerdotem, qui numquam in vllo gradu obsecutus fuerit sacerdoti.

Item Leo episcopus ad episcopos Africanos, epist. 85. al. 87. c. 1.

¶ De eodem. C. V.

Iuo, p. 5. c. 105.

Miramur tantum apud vos per occasionem temporis impacati, aut ambientium præsumptionem, aut tumultum [g] valuisse popularē, vt indignis quibusq;, & longe extra sacerdotale meritum constitutis, pastorale fastigium, & gubernatio ecclesiæ crederetur. Non est hoc consulere populis, sed nocere; nec præstare regimen, sed augere discrimen. [h] Integritas enim præsidētiū, [i] salus est subditorum; & vbi est incolumitas obedientiæ, ibi sana est forma doctrinæ. ¶ Principatus [k] α autem, quē aut seditio extorsit, aut ambitus occupauit, etiā si moribus, atq; actibus nō offendit, ipsius † tamē initij sui est perniciosus exēplo. Et difficile est, vt bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. ¶ Quod si in quibuslibet ecclesiæ gradibus prouidenter, scienterq; curandum est, vt in Domini domo nihil sit inordinatum, [l] nihilq; præposterum; quanto [m] magis elaborandum est, vt in electione eius, qui supra

1. q. 1. c. principatus. Polyc. ibid. Ans. l. 6. c. 2.
† al. ipso

ᵈ Nō peccātē publice, &c. 45. dist. sed illud. 32. q. 5. nemo.

Miramur.] CASVS Quidam archiepi quoidā laicos in epos promouebant occasione guerræ sedandæ, & popularis tumultus remouendi: quare Leo Papa eos ex hoc reprehendit, dicens, q. pro nullius persona faciendū est contra decreta sanctorū patrū. Et q. archiepi hoc facere nō debeāt, pbat quattuor rōnibus. Prima est, qa qui tales sublimat, nō cōsulit populo, sed nocet. Secūda est, qa qd habet malū initium, vix est vt bono peragat exitu. Tertia est, quia si minores ordines non dantur sine discussione, multo minus ordo episcopalis est sine discussione dandus. Quarta est, quia si laicus laboris inexpertus notari solet ambitus, si dignitatem appetat sæcularē, multo magis eius notari ambitus solet, q ambit administrationem diuinorum.
g ¶ Aut tumultum.] arg. q. non est deuiandum à iure communi propter tumultum popularem, nec propter sedandā discordiam, vt 62. distinct. docendus. 18. quæst. 2. si quis abbas. 8. q. 1. licet. sic C. de pœ. l. decurionum. & argum. extra de appe. constitutus. argum. contra. ff. ad leg. Cor. de sic. l. pen. & 28. distin. de Syracusanæ. & 11. q. 3. antecessor. & 50. distin. vt cōstitueretur. ext. de reg. iur. q scandalizauerit.
h ¶ Discrimen.] idest, periculum.
i ¶ Præsidentium.] idest, sacris officijs deputatorum.
k ¶ Principatus.] 1. q. 1. principatus.
l ¶ Inordinatum.] s. vt potius eligatur ille q diu militauerit in ecclesia, vt J. eo. qd pderit. vel etiā ille, q est in maiori ordine cōstitutus. vt 75. dist. c. vlt.
m ¶ Quanto.] nota quanto res est maior, tanto maior est

α Ad idē 48. dist. §. 1. Sed videt sufficere si p duos menses sit apud magisteriū. ff. de leg. 3. seruis. §. oc natricib⁹. lo. de Fant.

Ius cōe pp tumultū populi non est violandum.

Eligēdus est magis exercitatus.

ı 89. dist. episcoporum.

est inquisitio facienda, vt 59. dist. ordinatos. & 47. dist. quantumlibet. 42 dist. quiescamus. & 7. q 2. cap. vlt. & est hoc cõtra illos, qui dicunt, q in causis matrimonialibus nõ est ita districta examinatio faciẽda circa testes.

capituli sui, vt ext. de his, quæ fiunt à prælat. nouit.

g ¶ Multo.] sic sup. distin. 59. cap. vlt. & sup. ea. in sacerdotibus.

Quid

omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familiæ Domini status, & ordo nutabit; si, quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite. Vbi est illa beati Pauli apostoli per spiritum Dei emissa præceptio? quæ in persona Timothei omnium[a] sacerdotũ Christi numerus eruditur; & proinde vnicuiq; nostrum dicitur: [Manus cito nemini imposueris, neq; communicaueris peccatis alienis.] Quid [b] est cito[b] manus imponere, nisi ante maturitatem ætatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, † ante experientiam disciplinę sacerdotalem honorem tribuere nõ probatis? Et quid est communicare peccatis alienis; nisi talem effici ordinantem, qualis ille est, qui non meruit ordinari? ¶ Sicut enim boni operis sibi comparat fructũ, qui rectum tenet † in eligendo sacerdote iudicium; ita graui semetipsum afficit damno, qui ad suæ dignitatis collegium sublimat indignum. Non enim in cuiusquam persona[c] prætermittẽdum est, quod institutis generalibus continetur: nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerit contra † diuinę legis pręcepta collatus. *& infra.* ¶ Merito sanctorum Patrum venerabiles sanctiones, cum de sacerdotum electione loquerentur, eos demum idoneos sacris administrationibus censuere, quorum omnis ætas à puerilibus exordijs vsque ad perfectiores † annos per disciplinæ ecclesiasticæ stipendia cucurrisset: vt vnicuique testimonium prior vita præberet, nec posset de eius prouectione dubitari; cui pro laboribus[d] multis, pro moribus castis, pro actibus strenuis celsioris loci præmiũ deberetur. ¶ Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris indignum est peruenire, & notari ambitus solent, quos probitatis documenta[e] non adiuuant; quam diligens, & quam prudens habenda est dispensatio diuinorum munerum, & cęlestium dignitatum?

Ans. l. 6. c. 35.

1. Timot. 5. ỹ dist. 78. quid est manus.

† al. obedientia

Poly. ibidem.

† al. fallatur

† de præuaricatione collatus] orig.

† al. prouectiores

a ¶ Principatus.] *In plerisque manuscriptis Gratiani codicibus legitur,* principatus, & cetera. & infra: Quod si, &c. *Id autem factum videtur, quia inf. 1. q. 1. c. principatus. citatur hic versiculus, prout notatur in glo. quæ in illis etiam vetustis exemplaribus est; in quibus aliæ glossæ non habentur.*

b ¶ Quid est.] *Sic in ijsdem manuscriptis legitur.* Quid est cito manus imponere, &c. & infra: Sicut enim. *& in margine citatur,* infra dist. 78. c. quid est manus.

Item ex concilio Laodicensi, cap. 12.

¶ Non sunt eligendi ad episcopatum, nisi quos probabilis vita commendat. C. VI.

EPiscopum non oportet præter iudicium metropolitanorum, & finitimorum episcoporum constitui[f] ad ecclesiæ principatum. Nec eligantur, nisi hi, quos multo[g] ante nota probabilisq; vita commendat; & nihilominus, si in sermone fidei, & † recta operatione per suam conuersationem fuerint probati.

ỹ dist. 24. c. ep̃i.

† καὶ τῷ λόγῳ τῆς πίστεως καὶ τῇ ὀρθῇ πολιτείᾳ.

a ¶ Omnium.] Arg. quod vni dicitur, ad alios extẽditur, vt dixi 38. dist. ignorantia. Et arg. 32. q. 7. apostolus & 31. q 1. q si. & C de natura. liber. auth. item si quis.

b ¶ Quid est cito.] vt 78 dist. c. quid est manus. & 86. dist. tanta.

c ¶ Persona.] No. q pp personam non receditur à iure cõi, vt hic, & 50. distin. ex pœnitentibus. & 89. dist. singula. 59. dist. hoc ad nos. tñ quandoque receditur à iure ppter personam, vt fuit in Augustino, vt 7. q. 1. non autẽ. Item propter scãdalum, qđ timetur in persona, vt 23. q. 4. nõ potest. Similiter pro miseratione personæ, vt 86. dist. tanta. Sed dic, q ibi psonæ fauore nõ receditur à iure: sed pp vtilitatem prouenientem ex persona.

d ¶ Pro laboribus.] Nota, q eo ipso, q q̃s electus est, præsumitur esse melior alijs, vt dist. 94. c. 1. & dist. 59 c. 1. & 40. dist. c. 1. Arg. ꝫ. 8 q 1. illud.

e ¶ Documenta.] Hic mala vita probat aliquẽ ambitiose peruenisse ad dignitatem: sic econuerso merita alicuius excusant ipsum de ambitione, vt 1. q 1. quibusdam.

a ¶ EPiscopum.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q episcopus consecrari non debet sine cõscientia & iudicio metropolitani, & suorum suffraganeorũ, & q nõ debet eligi nisi probatæ vitæ, & qui ante longo tẽpore probatus fuerit in sermone fidei, & conuersatione.

f ¶ Constitui.] idest, consecrari. Solus enĩ non debet consecrare episcopum, licet solus ipsum possit confirmare, vt 64. dist. c. 1. & 51. dist. c. vlt. dũ tamen adsit cõsensus

Ius cõe pp personã non est relinquẽdum.

a Idest propter amorẽ personæ nõ receditur, i. nõ debet recedi. sic no. 1. q. 7. §. p persona.

Electio facit quẽ pręsumi meliorem.

a Et est bonũ. s. ad hoc, qđ hic dicit. 1. q. 7. sancimus. t this. C de re milit. § publicam. ad si. Ioan. de Fant.

Quid proderit.] CASVS. Cœlestinus redarguit omnes, qui laicos eligunt vel ordinant in episcopos: quia si hoc fieret, nihil prodesset clericis diu in castris Dominicis militasse: quare prohibet ne hoc de cetero fiat: si contra fiat, pœnam depositionis minatur promo- consuluit. Arg. contra, 8. q. 1. sunt in ecclesia. & 12. q. 1. habebat. Sed dic, quod sperare potest, dum tamen non principaliter ad hoc seruiat, vt 77. distin. in singulis. & 8. q. 1. qui episcopatum.

b ¶ Alienum.] idest, aliis debitum. sic sup. 13. dist. c. 1. ff. de adop. l. si.

Item arg. cōtra ext. de elec. cū ad nostram. ibi de hoc. & adde qđ no. 59. distin. hoc ad nos. Arch.

Item Cœlestinus ad episcopos Apuliæ, & Calabriæ, epist. 3. cap. 2.

¶ De eodem. C. VII.

Nicol. ad Mich. Imp. in epistola, quæ incipit, *Principatum*. Polyc. ibidem. Ans. l. 7. c. 33.

QVid proderit [a] per singula clericos stipendia militasse, & omnem egisse in Dominicis castris ætatem; si hi, qui præfuturi sunt, ex laicis requirantur? qui vacantes sæculo, & omnem ecclesiasticum ordinem nescientes, saltu præpropero in alienum [b] honorem ambiunt immoderata cupiditate transcendere, & in aliud vitæ genus (calcata reuerentia ecclesiasticæ disciplinæ) transire? Talibus itaq; fratres charissimi, qui iuris nostri, idest canonum gubernacula custodimus, necesse est obuiemus: hisque fraternitatem vestram epistolis commonemus; ne quis laicum ad ordinem clericatus admittat, & sinat fieri; vnde & illum decipiat, & sibi causas generet, quibus reus constitutorum decretalium fiat.

al. præpostero

constitutis decretalibus] orig.

Item Leo, epist 85. al. 87. c. 1. ad episcopos Africanos.

¶ Rudibus, & imperitis gubernacula ecclesiæ non sunt committenda. C. VIII.

Polyc. ibidem. Ans. l. 6. c. 138. Iuo. p. 5. c. 105. in fine.

Côcor. tex. in Authen. de defen. ciuita. cū bon. gl. in ver. maximorum. in §. quę igitur. coll. 2.

STatuimus, [a] ne in aliquo Apostolica, & canonica decreta violentur; & ne his ecclesia Domini regenda credatur, qui legitimarum institutionum nescii, & totius humilitatis ignari, nō ab infimis [c] sumere incrementum, sed à summis volunt habere principium; cum valde iniquum sit, & absurdum, vt imperiti magistris, noui [d] antiquis, & rudes præferantur emeritis.

a ¶ Statuimus] *In epistola ipsa coniunguntur verba huius capitis cum extremis verbis capitis, Miramur, sup. ea. hoc modo:* quam diligens, & quam prudens habenda est dispēsatio diuinorum munerum, & cœlestium dignitatum; ne in aliquo apostolica, & canonica decreta violentur, & his ecclesia Domini, &c. *totaque oratio per interrogationem profertur.*

His omnibus [e] auctoritatibus laici prohibentur in episcopatum eligi.

2 *Econtra Beatus Nicolaus ex laico electus est in episcopum: beatus Seuerus ex lanificio assumptus est in archiepiscopum: beatus Ambrosius, cum nondum esset baptizatus, in archiepiscopum est electus.* ¶ *Sed sciendum est, quod ecclesiasticæ prohibitiones proprias habent causas, quibus cessantibus cessant & ipsæ. Vt enim laicus in episcopum non eligeretur, hac causa fuit, quia vita laicalis ecclesiasticis disciplinis per ordinem non erudita nescit exempla religionis de se præstare aliis, quæ in seipsa experimento non didicit. Cum ergo quilibet laicus merito suæ perfectionis cleri-*

Concor. l. generaliter C. de episc. & cler. & l. si pater. C. de hę. infa.

Ecclesiæ seruire spe stipendiorum licet.

Statuimus.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod illis ecclesia regēda nō debet committi, qui nesciunt legitimas institutiones, & qui in minoribus ordinibus incrementum non susceperunt, sed à summis volunt habere principium: cū absurdum sit vt imperiti magistris, & noui antiquis præferantur.

c ¶ Ab infimis.] sic 48. dist. sicut.

d ¶ Noui.] Seniores in ecclesia semper proponēdi sunt iunioribus in electione, in responsione, in subscriptione, vt 75. dist. c. vlt. & 74. distin. episcoporū. & 17. dist. §. hinc etiam. & cap. sequenti 96. dist. bene quidem.

De hoc nota 85. distin. Arch.

HIS OMNIBVS. CASVS. Sup. probatum est laicos non esse eligendos. Nunc autem probatur contrarium tribus exemplis s. Nicolai, Seueri, & Ambrosii: sed hanc contrarietatē soluit Gratianus, dicens, ideo esse prohibitum laicos promoueri, quoniam laici inscii esse consueuerunt, & imperiti: sed si periti sunt; & clericos in bonitate transcendunt, eligi possunt & promoueri: exemplo Nicolai, Seueri & Ambrosii. Et hanc solutionem probat sequens cap.

e ¶ His omnibus.] Hæc solutio non valet; quia laicus quantumcumque sit perfectus, non est eligendus: sed tantum postulādus, vt ī ea. obietū & ī ea. in sacerdotiū us. & ī dist. 59. hoc ad nos. quod autem dicitur de his tribus, non obstat: quia diuina inspiratiōe fuit factum, 4. quæst. 3. §. vlt. Vel dic, quod isti postulati fuerunt.

Subaudi: cui nemo digne resistere pōt. 19. q. 2. c. 2.

promouentibus & promotis.

a ¶ Proderit.] Nota, quod licitum est alicui seruire in ecclesia spe stipendiorum, vt ī 59. dist. si officia. & 74. dist.

ECONTRA. Hæc est 2. pars, in qua probat contrarium supradictis. Io. an. de Fant.

NEophytus.] CASVS. Vercellenses vituperabāt electionem Ambrosij: quia neophytus erat: & neophytos Apostolus prohibuit ordinari. Sed respondet Ambrosius hoc ideo esse prohibitum ab Apostolo, quia neophyti consueuerunt propter honores superbire: sed si humiles inueniātur, possunt ordinari: quia cessante causa cessare debet effectus. vnde occidentales episcopi electionem suam legitimā esse iudicauerunt: & orientales eam exemplo approbauerunt: qui multos tales elegerunt.

k ¶ Presbyteri.] Hoc totum non potest fieri intra tres menses: & ita differri potest consecratio episcoporum, quandoque vltra annum, vt 7.q.1. constitutum. & 28. dist. de Syracusanæ.

SED ALIVD. Hæc est tertia pars distin. in qua distin-

calem vitam transcendit, exemplo beati Nicolai, & Seueri, & Ambrosii, eius electio potest rata haberi.

Vnde idem Ambrosius in epistola 82. ad Vercellenses ait de seipso.

C. IX.

NEophytus prohibetur ordinari, ne extollatur in superbiam. [a] Sed si nō deest humilitas competens sacerdotio; vbi causa [b] non hæret, vitium non imputatur. Itaq; ordinationem meam occidētales episcopi iudicio, [c] orientales etiam exemplo [d] probarunt. †

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus caput hoc coniunctum est superiori Nam Gratianus (quod sæpe facit) sententiā potius B. Ambrosii afferre voluit: quam ipsa omnino atq; eodem seruato ordine verba referre: locus enim integer sic habet:* Quam resistebam, ne ordinarer; postremo cum cogeret, saltem ordinatio protelaretur. Sed non valuit præscriptio, valuit impressio. Tamen ordinationem meam occidentales episcopi iudicio; oriētales etiam exemplo probarunt. Et tamen neophytus prohibetur ordinari, ne extollatur superbia. Si dilatio ordinationi defuit; vis cogentis est: si non deest humilitas competens sacerdotio, vbi causa non hæret, vitium non imputatur.

Item obijcitur illud Sardicensis concilij, c. 13.

¶ Scolasticus ex foro, aut ex administratione postulari potest episcopus. C. X.

OSius episcopus dixit. Et hoc necessarium arbitror, vt diligentissime tractetur: si forte aut diues laicus, [e] [a] aut scholasticus [f] de foro, [g] [β] aut de † administratione [h] episcopus fuerit postulatus; vt non prius ordinetur, nisi ante & lectoris [i] munere, & officio diaconi, aut presbyteri [k] fuerit perfunctus: & ita per singulos gradus (si dignus fuerit) ascendat ad culmen episcopatus.

α ¶ Laicus.] *Abest vox ista à concilio: sed ob glossam non est inducta.*

β ¶ De foro, aut de administratione.] *Græcè tantummodo est,* ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς.

3 *Sed aliud est postulari, aliud eligi. Postulatur nexibus curiæ adstrictus ab Imperatore: clericus alterius ciuitatis à suo episcopo; sed non eligitur aliquis, nisi in sacris ordinibus constitutus. Fit enim electio cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati; postulatio vero simplici pe-*

a ¶ Superbiam.] sup. 48. dist. quoniam.

b ¶ Causa.] Videtur ergo, q̀ vbi prohibetur electio ex causa, q̀ cessante illa causa possit fieri electio, vt hic, & 28. dist. de Syracusanæ. 1. q. 1. quod pro necessitate. Arg. contra 32 q. 1. dixit. & 19. q. 2. duæ sunt. Vno modo sic potest exponi, cessante causa cessat & constitutio, idest, quando causa cessat actu & exemplo, idest, vt non possit trahi in perniciē exempli. 1 64. dist. §. verum. Vel dic, q̀ cessat circa personam illam ad hoc tantum vt dispēsari possit secum. Vel dic, q̀ tunc cessat, quando hoc in iure exprimit̄, q̀ cessare debeat: vel dic, quando omnis causa cessat & impulsiua & finalis. & efficiens, & occasionalis: tūc cessat constitutio. ff. de post. l. 1. §. sexum.

c ¶ Iudicio.] idest, per sententiam.

d ¶ Exemplo.] similes ordinando: sed dispensatiue. & sic planum est.

OSius.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q̀ si diues, vel litteratus laicus, vel quis curialis fuit in episcopum postulatus, non debet consecrari, nisi per singulos ordines fuit legitime approbatus. deinde poterit ad episcopatum ascendere.

e ¶ Aut diues laicus.] qui de suis facultatibus aliquid dedit ecclesiæ: nō tamen est recipiendus ideo, nisi aliàs dignus sit, vt 1. q. 15. ex multis. nec enim diuites sunt reijciendi, vt 50. dist. hæc scripsimus.

f ¶ Scholasticus.] idest, litteratus.

g ¶ De foro.] scilicet causarum ecclesiasticarum.

h ¶ De administratione.] ciuili, vel curiali.

i ¶ Ante lectoris.] s. 77. dist. quicumque. & 18. q. 2. q̄ sit.

distinguit, & bene Ioan. de Fant.

CASVS. Nunc assignat Gratianus differentiam inter postulare, & eligere. Nam postulatur qui est alteri subditus laicus vel clericus. & fit hoc simplici petitione. Ille vero eligitur, qui est in sacris ordinibus constitutus. & hæc electio fit cum solennitate decreti. Et hæc differentia probatur sequenti capitulo.

1 ¶ Sed aliud est.] Postulatio fit his verbis: petimus vt facias te promoueri, 2 quia volumus te eligere. & tunc dicitur postulari à seipso. Ab alio autem fit postulatio, vt

Consecratio episcopor̄ quandoq; differtur vltra annum.

Constitutionis causa cessante, an cesset ipsa constitutio.

c Argu. ff. de pœn. l. si quis aliqd. §. abortionis. 1. q. 1. principatus.

c Concor. l. 1. §. sexū. cum ibi, no. ff. de postu. & l. si militē. cū gl. C. de condi. ob cau.

Burch. l. 1. c. 27. Iuo, p. 5. c. 71.

† al. ex administratore

In ordine Romano.

Postulatio qualiter fit.

1 De hoc satis no. Inno. extra de postu. c. fin. ibi videas.

vt si clericus vel laicus sit de epatu alterius: tunc postulatur ab epo loci, vt 71. dist. primatus. & etiam à seipso; quia vnius consensus non sufficeret. Si autem laicus diceret; nolo tonsurari, nisi certus sim de electione, vel clericus diceret: nolo ordinari, nisi certus sim de epatu: de hoc

bonæ 2. Item clericus alterius ecclesię bene pôt eligi, sed post electioné est postulãdus, vt 76. dist. dilectionis. 63. dist. litteras. 85. dist. Florentinũ. Sed laicus primo est postulãdus: deinde eligẽdus. extra de ele. in causis.

titione. Quam distinctionem B. Greg. innuit in regesto, li. 2. epist. 19 scribens Benenato episcopo.

Et alibi sæpe, & j. ea. c. obitum.

¶ Electio episcopi debet fieri cum solennitate decreti, omnium subscriptionibus roborati. C. XI.

EPiscopus,[a] dum fuerit postulatus, cũ solennitate decreti subscriptionibus[b] omniũ roborati, & dilectionis tuæ testimonio litterarum ad nos sacrandus occurrat.

Sic B. Ambrosius[a] ante susceptum baptisma ab Imperatore est postulatus, non electus.

a ¶ Ambrosius. [*Quòd synodus elegerit Ambrosium, & non Imperator; ostenditur in c. Valentinianus. infra dist. 63. Ac de sua electione ipsemet Ambrosius refert aliqua, lib. 1. offic. c. 1. & de pœnit. lib 2. c. 8. & in epistola ad Vercellenses.*

4 Item clerici alterius ecclesiæ non sunt præferendi in electione ijs, qui bene militant in propria ecclesia. Vnde Cœlestinus Papa ad episcopos Galliæ, epist. 2. c. 4.

¶ Extranei emeritis in suis ecclesijs non præponantur. C. XII.

Poly. ibidem. Ansel l. 6. c. 11. Deusdedit p. 1.

NEc emeritis[c] in suis ecclesijs clericis peregrini, & extranei; & qui ante ignorati sunt, ad exclusionem eorum qui bene de suorum ciuium merentur testimonio, præponantur.

Deusdedit ibi. Poly. ibidem. Ansl. l. 6. c. 25. Burc. l. 1. c. 7. Iuo, p. 5. c. 61. Pann. l. 3. c 7.

Idem ead. epist. c. 5.

¶ De eodem. C. XIII.

NVllus

EPiscopus.] CASVS. Quidam canonici volebant quemdam clericum alterius ciuitatis postulare in episcopũ. præcepit ergo Gregorius cuidam episcopo visitatori illius ecclesiæ, vt prius postuletur, & postea eligatur: deinde Romam cum solennitate decreti, & cum epistola visitatoris consecrandus occurrat.

a ¶ Episcopus.] idest, dum aliquis postulatur vt fiat episcopus, vt 63. dist. litteras.

b ¶ Subscriptionib.] in quibus continetur de vita electi, vt j. ea. Catinensis & 7. q. 1. qualiter. Sed nũquid adeo requiritur hoc decretum, vt electio sine decreto facta sit nulla? Videtur q. sic, vt hic, & 47. dist. de Petro. & 2. q. 1. legũ. & 7. q. 1. qualiter & 8. q. 3. talia. & 12. q. 2. sine exceptione. & 63. dist. quanto. Sed dico, q. licet in electione requiratur decretum cum subscriptionibus canonicorum: tñ electio facta sine ipso tenet. Duabus. n. de causis fit subscriptio: vna causa vt si quis vellet variare vota sua, inciperet ei obuiare ppria confessio, vt 1. q. 7. saluberrimum. alia ratione, vt p subscriptionem sciatur an omnes canonici fuerint præsentes in electione. arg. extra de his quę fiunt à præl. quanto. in fi. licet ergo scriptura requiratur in electione: tñ si fiat sine ipsa, tenet & est simile: Nã in matrimonio multa requirũtur interuenire: & tamen si non interueniant, tenet matrimonium. 30. q. 5. nostrates. Ioan. contra, extra de elect. innotuit. B.

scrutinium publicatum, ab ea postulatione recedere nõ pñt, & ita no. Hu. extra de postu. c. vlt. de ele. in causis, in gl. vlt. &c. publicato.

Electio facta sine decreto tenet.

de hoc nullum pactum est interponẽdum, vt 59. dist. hoc ad nos. & 16. q. 7. per laicos. nec peccat, qui hac spe recipit ordinem, dumtamen principaliter eo proposito non ordinetur: sed ad hoc vt possit pdesse 8 q. 1. sunt in ecclesia. Si ergo clericus est de eodem epatu, ille non postulatur: & est monendus & etiam cogendus suscipere sacros ordines, vt j. ea. bene. sed laicus de eodé epatu à seipso postulat, vt s. ea. Osius. Ille auté a quo postulat, nõ cogit dare postulatũ nisi velit, vt 63. dist. litteras. 85. dist. archidiaconũ. 76. dist. dilectionis. in Auth. de sanc. epis. §. nullũ. coll. 9. potest tñ per superiorem cogi, vt ipsum det quando non subest iusta causa omittendi. arg. extra de iure pat. nullus. Sed quæro ad quem titulum ordinetur iste, cum adhuc non sit electus, nec aliquod habet beneficium? dico ad titulum ecclesiæ, ad quem est postulatus. Pone ergo, q. alium postea eligant. hoc enim facere possunt: quia p postulationem non est ius quęsitum postulato, vt extra de postula. bonæ. & ea. postulationem. & ita tenebit electio alterius. Dico q. licet nil iuris sit quæsitum postulato, tamen potest eos conuenire, vt prouideant ei in stipendio conuenienti, vt extra de iure pa. pastoralis. non enim debuerunt mutare consilium in alterius iniuriã, vt 22. q. 2. primum. ff. de reg. iu. nemo. si auté nondum elegerunt alium, pôt eos conuenire, vt eligant ipsum ad illũ epatum: & hoc modo potest dici, q. possunt variare, si aliquis à seipso postulatur: si verò postulatur à superiore, & postulatio præsentata[1] est ei, & ille consentit; satis potest dici, q. non possunt variare postulationem, vt extra de postu.

Beneficij spe ordiné recipiens nõ peccat.

Postulatus pôt postulantes conuenire, vt sibi puideant.

1 Maximè postq̃ fuerit

SIC BEATVS. CASVS. Dr hic, q. supradicto modo fuit Ambro. postulatus ab Imperatore, & non electus. Et contradicit iste §. illi §. s. his omnibus. Item probat Gratianus, q. clerici alterius ecclesiæ non sunt præferendi illis, qui in propria ecclesia bene militauerunt, quod probat per seq. c.

ITEM CLERICI. Hæc est 4. pars dist. in qua pbat quandam incidentiam: & dicitur q. nullus alterius ecclesiæ debet eligi, nisi primo omnes clerici illius ecclesiæ fuerint reprobati. Ad secundum inducit septem auctoritates. supple hic, nisi maior pars eligat aliunde, quia licitum est eis renunciare iuri suo. extra de elect. cum inter. Io. de Fan.

NEc emeritis.] CASVS. Dr in hoc c. q. ignoti & extranei nõ debent pponi bene in sua ecclesia militantibus, & q habent bonum testimoniũ ciuiũ eorum.

c ¶ Emeritis.] idest, bene meritis in vita & scientia. 1. q. 1. vilissimis.

NVllus.] CASVS. Quæsitum fuit à Cœlestino, an clericus inuitis episcopus dari debeat de aliena ecclesia?

clesia? Et respondetur quod non; ne alter subripiat honorem alterius. Clerici enim debent habere liberam electionem: & tunc de aliena ecclesia eligantur, quando in propria nullus inuenitur idoneus: & si clerici se viderint in hoc prægrauari, sit eis facultas appellandi & contradicendi.

de hoc not. extra de elect. cum inter canonicos. Sed quid si omnes eligũt de aliena ecclesia præter vnum, qui eligit de propria? Hic dico non valere electionem vnius: quia nullum de propria potest eligere, cum quilibet eorum consensit in alium: vnde in seipsum non potest con-

Episcop⁹, an inuitis possit dari.

inuitis[a] detur episcopus. Cleri, [α] plebis, & ordinis consensus, & desiderium requiratur. Tunc autem alter de altera eligatur ecclesia: si de ciuitatis[b] ipsius clero, cui est episcopus ordinandus, nullus dignus (quod euenire non credimus)[c] poterit reperiri. Primum enim illi reprobãdi sunt; vt aliqui de alienis ecclesijs merito præferantur. Habeat vnusquisque fructum[d] suæ militiæ in ecclesia, in qua suam per omnia officia transegit ætatem. In aliena stipendia minime alter obrepat; nec alij debitam alter sibi vendicare audeat mercedem. Sit facultas clericis renitendi, si se viderint prægrauari, & quos sibi ingeri ex transuerso agnouerint, non timeant refutare. Qui etsi non debitum præmium,[e] vel liberum[f] de eo, qui eos recturus est, debent habere iudicium.

α ¶ Cleri] *Hinc vsque ad vers.* Tunc *sunt addita ex orig. & referuntur infra 63. c. cleri.*

Electio an possit fieri de eo, qui non est de gremio.

PALEA. C. XIIII.

Ex regula S. Benedicti, c. 64.

IN ordinatione præpositi illa semper cõsideretur ratio, vt hic constituatur, quem sibi omnis concors congregatio secundum timorem Dei, siue etiam pars congregationis (quamuis parua) saniori consilio elegerit. Vitæ autem merito, & sapientia eligatur, qui ordinandus est, etiam si vltimus fuerit in ordine congregationis. Quòd si etiã omnis congregatio vitijs suis (quod absit) consentientẽ personam pari consilio elegerit, & vitia ipsa aliquatenus in notitiam episcopi, ad cuius diœcesim pertinet locus ipse, vel ad alios vicinos præpositos, vel Christianos claruerint: prohibeant prauorũ præualere consensum, & domui Dei constituant dignum dispensatorem.

¶ *vel abbatibus, vel Christianis vicinis claruerint*

a ¶ Nullus inuitis.] à principio. sed si per negligentiam neminem elegissent, bene daretur eis inuitis, vt 89 distinct. volumus. similiter vbi minor pars contradicit, nec habet iustam causam contradictionis, bene datur eis eps inuitis. Idem põt dici de laicis quod eis inuitis non est dandus eps si habent iustam causam cõtradictionis, vt 63. distin. si forte. De hoc not: 3. distin. c. illud.

b ¶ Ciuitatis.] numquid per hoc intelliges prius clericos totius ciuitatis vel diœcesis esse reprobãdos? Videtur quod sic, vt infra 63. dist. sacrorum. & c. plebs. & c. nosse. & extra de vsu pal. cum super. illi enim videntur esse de aliena ecclesia, cum totũ non sit aliud à parte, vt extra de elect. cum nobis olim. & qui in continentibus ædificijs demorantur, Romæ morari videntur, vt ff. de verbo. signific. l. qui in continentibus. & l. ædificia. & l. pupillus. § incola. sicut in tutela reprobandi sunt omnes de ciuitate, antequam eatur ad vicinas ciuitates, vt ff. de tut. & cur. l. diuus. & præses debet esse de diœcesi, vt C. de incol. l. verum. lib. x. & hoc concedit H. Sed credo sufficere, quod reprobati sunt omnes de maiori capitulo. arg. extra de verb. sign. cum clerici. & de rescrip. cum Rodulphus. Sed quid si maior pars eligit extraneum, & minor eligit de gremio suo? 1 Videtur quod hic præualebit electio paucorum, vt 7. q. 1. denique. nam in postulatione omnes erant concordes, vt 63. dist. litteras. Ioan. Sol. hoc falsum est. sufficit enim quod duæ partes consentiant in postulatione de elec. scriptum. B. Item minor pars iustam habet causam contradicendi. Vnde licet sint pauciores, auditur eorũ contradictio, vt extra de his quæ fi. à maio. par. c. cum in cunctis. 51. dist. Nicæna. Arg. contra extra de elect. cũ nobis olim. & c. cum inter. D. co tenere electionem minoris partis, cum eligunt secũdum formam canonum de suo gremio. Vnde si diuersi sunt electi: prius examinatur ille, qui est de propria, quã qui est de aliena ecclesia, vt dist. 85. archidiaconum Florentinum. Nec obstãt præmissæ decre. ideo enim tenuit ibi electio maioris partis, quia nullus fuit ibi ex aduerso elect⁹. Sed adhuc ob. extra eo. tit. in causis. vbi præualet postulatio trium de aliena ecclesia electioni duorum de ppria. Sed hoc fuit propter formam mandati: quia ita conuenerant, vt in quem maior pars conueniret, ille esset pöior, & consentire. Item quid si data est aliquibus potestas vt eligant, & ipsi postulant extraneum? Tenet postulatio, vt extra de renun. post translationem extra de elect. in causis. de postula. bonæ. licet autem aperte sint egressi fines mandati, tamen fecerunt id quod est vicinũ mandato, vt ff. iudi. sol. iam tamen. §. vlt. Ioan. Quidquid dicat Ioan. eius opinio non seruatur de electione 2 minoris partis de eadem ecclesia. vnde cũ totum capitulum facere videatur, quod fit à maiori parte capituli, vt extra de his quæ fi. à maio. par. cap. cum in cunctis. tenebit electio extranei, vt dicit T. per decre. superius allegatas: quia inuita fieri non debent, tamen facta tenent: nam melior eligi debet, vt 8. q. 1. licet. tamen sufficit si bonus eligatur, vt extra de elect. cum nobis. & c. cum dilecti. & C. de statu. & ima. l. vlt. Bar.

1 Ad hoc extra de elec. c. ecclesia 2. vbi de hoc plene per Phi. Arg. contra eo. ti. licet. in fi. De hoc not. 23. dist. c. 1. in glo. ergo aliquis. ibi videas.

2 Idem sensit Gof extra de elect. in causis.

c ¶ Non credimus.] Not benignam præsumptionem, quod semper præsumitur quod aliquis sit dignus in ecclesia, vt infra ea obitum.

d ¶ Fructum] sic ff. de adop. nec ei. §. præterea.

e ¶ Præmium.] scilicet obtinet, vt aliquis de ipsis eligatur. Per hoc videtur quod licet aliqui perdiderint ius eligendi, quod possunt excipere contra illum, qui datur eis: videtur tamen, quod excipere non possunt, sed therum agere, vt extra de ap. constitutis in fi.

f ¶ Vel liberum.] vel, id est, saltem.

Studij.]

Studij.] CASVS. Neapolitani elegerunt Petrũ in episcopũ: sed quia dicebaẽ simplex & vsurarius, mandat Gregorius vt alium eligant cum illo de eadem ciuitate, vt si ille fuerit reprobatus, secundus confirmetẽ. sic dixit H. in summa. Beneuen. sic dixit: Neapolitani elegerunt Petrum minus idoneum: & quia idoneus nõ inuenitur, præcepit Greg. vt alium inueniant de eadem ciuitate, in quem electio eorum valeat declinare, quem si non inuenerint, graue ipsius cleri erit opprobrium. Potest tamen dici, quod antequam inuentus esset minus idoneus, mandauit eis, vt alium inuenirent in eadem ciuitate, & hoc videtur melius litteræ consonare.

re, vt si vnus non obtineat, † alter saltem obtineat. arg. 85 dist. archidiaconũ. & 8. q. 1. in scripturis. maxime vbi diffidunt de iure suo, vt extra de postu. bonæ. Sed nõne priuati debent esse iure suo, vt ext. de elec. cum in cunctis. Sed hęc & similia loquunẽ in eo casu, quã eligentes latebat vitium electi. sic 28. dist. de Syracusanæ. Secundum alios secundus potest eligi sub conditione, vt si primus non obtineat, secundus maneat, vt 85. dis. archidiaconũ Florẽtinum. sic extra de electio. cũ terra. sic 7. q. 1. quamuis & c. pastoralis. Hodie euacuatur totũ per cap. Innoc. iiij. quod incipit, in electionibus. de electio. lib. 6.

† Dicas, quod hic non dicitur, quod alium debeat eligere antequam Petrus reprobetur: sed dicitur vt prouideant aliũ quem Petro reprobato eligant: & hoc planum est. Archid.

a ¶ Palea.] *Hac palea abest ab omnibus vetustis exemplaribus Gratiani, quæ sunt collata. Extat autem in regula S. Benedicti, ex qua nonnulla sunt emendata.*

Item Gregorius clero, & nobilibus ciuibus Neapolitanis, lib. 8 reg. epist 40.

¶ De eodem. C. XV.

Ansel. l. 6. c. 15.

† *vt si forte huic ordini hic non videatur idoneus*] orig.

† *quo*] orig.

Studij vestri sit, etiam aliũ, qui aptus sit, prouidere, vt † si forte Petrus, quem à vobis electum asseritis, huic ordini non videatur idoneus; sit in quem † se vestra declinare [a] possit electio. Nam graue cleri illius erit opprobrium, vt si hic fortasse approbatus non fuerit, alium se dicant, qui eligi debeat, non habere.

Item Gregorius Barbaro episcopo, lib. 11, epist. 16.

¶ De eodem. C. XVI.

Io. dia. l. 3. c. 12.
Deusdedit, p. 1.
Ansel. l. 6. c. 16.

Obitum Victoris Panormitanæ ciuitatis antistitis directa relatio patefecit. Quapropter visitationis destitutæ ecclesiæ fraternitati tuæ operam soléniter [b] delegamus: Quam ita te conuenit exhibere, vt nihil de prouectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministerijsque, vel quidquid est in patrimonio eiusdem, à quoquam præsumatur ecclesiæ. Et ideo dilectio tua ad prædictam ecclesiam properabit, & assiduis adhortationibus clerum, plebemq; eiusdem ecclesię admonere festinet, vt remoto studio, [c] vno eodemque consensu talem sibi præficiendum expetant sacerdotem, qui & tanto ministerio dignus valeat reperiri, & à venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solénitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuæ testimonio litterarum ad nos sacrandus occurrat. ¶ Cómonemus etiam fraternitatem tuam, vt nullum de altera ęligi permittas ecclesia; (nisi forte inter clericos ipsius ciuitatis, in qua visitationis impendis officium, nullus ad episcopatum dignus, quod euenire non credimus, potuerit inueniri) prouisurus ante omnia; ne ad hoc, [a] cuiuslibet conuersationis, vel meriti laicę personæ aspirare præsumant; ne & conatus eorum habeatur inefficax, & in periculum [d] ordinis tui (quod absit) incurras. Monasteria autem si qua sunt in ipsius constituta parochia, [e] sub tua cura, dispositioneq;, quousq; illic proprius fuerit ordinatus episcopus, esse concedimus.

Polyc. ibidem.

a ¶ Ne ad hoc.] *Similis clausula est etiam eodem lib. proxima epistola 17. & lib. 2. indict. 10. epist. 19. Benenato episcopo, &*

Obitum.] CASVS. Mortuo epõ Panormitano Gregori⁹ posuit ibi quemdam visitatorem, cui quattuor committit, vt admoneat clerũ & plebem dignam personam in episcopum eligere: & vt de alia ecclesia nullũ ibi eligi patiatur, nisi in ea non inueniretur idoneus. Nec aliquis laicus ad hoc officium aspirare præsumat: & vt omnia mox alterius eius dispositione regantur, quousque illis proprius episcopus fuerit ordinatus.

b ¶ Solenniter.] id est, ita plene quasi episcopus omnia disponet, vt 12. q. 1 quoniam Velina.

c ¶ Studio.] id est, dissensione, vel inuidia.

d ¶ Et in periculũ.] Et ita videtur, quod si vitiosa sit electio, imputatur visitatori. Et per hoc c. dicit Hug. visitatorem habere ius in electione, vt j. e. proximo. & 63. distin. plebs. aliàs non videtur quare pateretẽ pœnam. Sed dico, quod nõ plus habet iuris, quã per cationem exprimatur. argu. 18. q. 2. hoc tantũ. vnde non dico ipsum posse eligere, vt 63. dist. § ex his. ea autem facit visitator, quę per sacerdotes nõ possunt expediri, vt 7. q. 1. pontifices. Item nisi intra annũ procuret, quod sit ibi epĩs, ipse remouetur 8. q. 1 constitu ũ. & viuet de rebus ecclesiæ. 12. q. 1. charitatem & c. ecclesiasticis. Item visitator dare potest pręebendas, & ecclesias vacantes vt hic innuitur in fi. c. & . 2 q. 2 non licent.

Visitator, an ius habeat in electione.

Ecclesia põt in duos consentire.

a ¶ Declinare.] Arg. quod ecclesia potest in duos consentire.

e ¶ Parochia.] In tota diœcesi habebit iste prouisionẽ, vt 12. q. 1. quoniam Velina, vt patet in fi. cap.

Catinensis ecclesiæ.] CASVS. Defuncto episcopo Catinensi, Pelagius cōmisit Eucarpo episcopo illius ecclesiæ visitationem, & negotia gubernāda donec ibi per ipsum pastor dignus eligatur. præcepit ergo ei vt illuc pergat, & de eodem clero talem eligi faciat, qui nec vxorem habeat, nec filios, & qui non sit criminosus: & eo electo Romam veniat consecrandus.

pro defectu. nam non currit præscriptio contra illum, qui non poterat eligere, vt ext. de concess. præben. & eccle. non vacan. quia diuersitatem. & arg. C. de anna. except. l. 1. in fi. C de inoffi. test. contra ff. ex quibus causis maio. l. quod quidam. 4

epist. 26. Ioanni episcopo Scyllaceno, & lib. 7. indict. 2. epist. 25. Fortunato episcopo Neapolitano. Ex quibus locis, collatis veteribus codicibus harum epistolarum, emendatus est hic locus, vt non multum discrepet ab antiqua lectione Gratiani. Verum in recentioribus editionibus epistolarum B. Gregorij in epistola hic citata legitur, ne ad id cuiuslibet conuersationis, vel meriti laicam personam aspirare permittas.

Item Pelagius Papa Eucarpo Messanensi episcopo.

¶ De eodem. C. XVII.

Polyc. ibidem. Ans. l. 6. c. 44.

Catinensis ecclesiæ visitationem tibi iniungimus, cuius episcopum de hac luce transisse suscepta cleri relatione didicimus. Impossibile [a] enim est, vt nos in prouincia illa dumtaxat in Syracusanis partibus alij cuilibet causas, quę ad Deum pertinent, cōmittamus; nisi forte talem per te Deus nunc in Catinensi ecclesia eligere voluerit; de cuius conscientia possimus esse securi, vt à te labores illos paulullum remouere possimus. Mox ergo dilectio tua ad supradictam Catinensem ecclesiam pergat, & hominem de clero, qui nec vxorem habeat, nec filios, [b] nec crimen aliquod canonibus inimicū, eligi cū auxilio Dei compellat, [c] atq; suadeat: & statim eum ad vrbem Romam cum decreto, & testificatione relationis tuę transmitte.

Item Gregorius Passino episcopo, lib. 10. epist. 13.

¶ Qui in episcopum eligitur, non sit reus criminum, quæ sacra lex morte punit. C. XVIII.

Bene nouit fraternitas vestra, quam longo sit tempore Aprutium † pastorali solcitudine destitutum: † vbi diu [d] quæsiuimus, quis ordinari debuisset, & nequaquam potuimus inuenire. Sed quia Opportunus mihi in moribus suis, in psalmodię studio, in amore orationis valde laudatur, & religiosam vitam omnimodo agere dicitur; hunc volumus, vt fraternitas vestra ad se faciat venire, & de anima sua admoneat, quatenus in bonis studijs crescat. Et si nulla ei crimina, quæ per legis sacræ regulam morte mulctanda sunt, obuiant; tunc hortandus est, vt vel monachus, [e] vel à vobis subdiaconus fiat: & post aliquantum temporis, si Deo placuerit, ipse ad pastoralem curam debeat promoueri.

† *Aprutium ciuitas*] orig.
† *destitutam*] orig.

Cui autem visitatio iniungitur, nihil de rebus eiusdem ecclesiæ à quoquam præsumi patiatur.

Vnde Gregorius Gaudentio episcopo, lib. 4. epist. 12. seu cap. 56.

Impossibile multipliciter dicitur.

a ¶ Impossibile.] id est, nō cōmode aliter fieri potuit: quia iste erat vicinus. sic sumitur ff. de ver. sig. ne pos Proculo. Item dicitur impossibile, qd nō est honestū ff. de condi. institu. filius. Item quod non iuste fit. 24. q. 2. sane. 22. q. 2. faciat homo.

1 Ad hoc. C. de cur. fur. l. pen. ff. de eie. & effu. cū sane. ff. locati. cū in plures. §. 1.

Filius quandoque facit quē præsumi maiorem.

b ¶ Nec filios.] Tamen aliàs quantū ad seculares honores prosunt filij, vbi filius pro anno cōputatur. ff. de minor. l. 2. Sed nūquid istud est contra præceptum Apostoli, qui dixit, vnius vxoris virum? Solu. hic loquitur quando præsumptio est, quod propter filios dilapidet bona ecclesiæ. sic 28. distin. de Syracusanæ. & tunc dabit cautionē, & faciet inuentarium. 12. quæst. 1. sint manifestę. Idem dico de nepotibus, vt in Authen. quomodo oportet episcopos. §. 1. coll. 1.

Episcopatū suscipere potest quis cogi.

c ¶ Compellat.] Ergo aliquis potest cogi ad episcopatum, 2 sicut ad alios ordines; vt 40. distin. ante omnia. 92. distinct. si quis episcopus per manus. 74. distin. placuit. Ioan.

2 Hoc nō habet hic: sed potius clerici sunt compellendi ad faciendā electionē secundum Hug. & sic non bene arguit glo. Archid.

Bene nouit.] CASVS. Aprutiana ecclesia diu fuit destituta pastore, & longo tempore quæsiuit Gregorius, nec ibi dignum potuit inuenire. Tandem inuentus est ibi quidā Opportunus laudabilis vitæ: quare præcipit Gregorius Passiuo episcopo, vt illū Opportunū moneat vt in bonis studijs crescat: & si nulla criminatei obstant, monachus, vel diaconus fiat: & demum episcopus consecretur.

Electio ex causa potest differri.

d ¶ Vbi diu] Argumentum, quod differri potest electio, 3 cum non inuenitur idoneus. & licet aliqui intra tempus statutum iusto impedimento detenti non eligant, non priuantur electione, vt extra de electio. ne

3 Etiā cuiuscunq; beneficij. Laur. Et per hoc vide qd leg. & nota. 85. distin. cap. 2.

4 Ex prædictis patet, quod tēpus deputatū ad electionē celebrandam est vtile nō continuū: nā nō currit iusto impedimento detentus nec ēt ignorātibus. Archid.

e ¶ Vel monachus.] Sed quare monachus? forte quia erat monasterium cui deerat prælatus. Vel ideo quia si est monachus, citius potest promoueri ad sacros ordines, vt 77. distinctio. monachus. Sed nonne hic diutius expectabitur, quam per tres menses: quod esse non debet, vt 50. dist. postquam. sic 5. eod. Osius. & 7. quæst. 1. constitutum.

QVoniam Festus.] CASVS. Capuanus archiepiscopus Romę defunctus est: & ideo Papa præcipit cuidam episcopo, vt illuc visitator accedat: & nil de rebus ecclesiæ minui patiatur: sed & clerum & plebem illius loci moneat, vt in vigilijs mortuorum, & in obsequio diuino sedule seruiat & deuote.

a ¶ Visitator.] Hic habes, quod Papa visitationis committit officium. Sed an metropolitanus possit visitatorem constituere, sicut præses curatorem, vt Institu. de cura. §. vlt. Non credo. Ioan. Ego dico quod sic, cum non inueniam prohibitum. argumentum extra de sent. excom. nuper. B.

Visitatorē quis constituere potest.

b ¶ Reditu.] A quo custodiri debent bona vacantis ecclesiæ, notaui infra 2. q. 2. charitatem. & c. illud.

BReuiter.] CASVS. Supra dictū est ex quo ordine, & in quem debeat quis promoueri: & quod laici nō debeāt in epōs eligi. Nunc vero docet, quod clericorum est eligere, & populi consentire.

c ¶ Breuiter.] Nunc hic ostendit, quod clericorum sit eligere, populi consentire. Ostēdit et quod si aliquis fuerit cōsecratus sine auctoritate metropolitani, deponitur 51. di. qui in aliquo, ver. si.

¶ Non patiatur à quoquam pręsumi de rebus ecclesię, cui eius fuerit iniuncta visitatio. C. XIX.

Ans. l. 5. c. 12.

QVoniam Festus Capuanæ ecclesiæ episcopus in Romana ciuitate positus de hac luce migrauit: curæ nobis fuit (quæ vniuersis ecclesijs à nobis impenditur) ad fraternitatem tuam præsentia scripta dirigere, vt memoratæ ecclesiæ visitator [a] accedas; sic tamen, vt nihil de prouentionibus † clericorum, reditu, [b] ornatu, ministerijsq́; vel quidquid præfati loci esse patuerit, à quoquam præsumi patiaris: sed omnem vigilantiam, atque cautelam circa clerum, plebemque eiusdem ecclesię exhibere te conuenit: vt in vigilijs, obsequioque ecclesiastico sedulo, ac deuote debeant deseruire.

† al. prouentionibus

DISTINCTIO LXII.

BReuiter [c] *monstratum est, ex quibus ordinibus in quos gradus sunt eligendi. Nunc videndū est, à quibus sunt eligendi, et consecrandi. Electio, clericorum est:* [a] *petitio, plebis.*

Vnde Leo Papa Rustico Narbonensi episcopo, epist. 90. al. 92. c. 1.

a ¶ Est.] *In vulgatis codicibus sequebatur*, consensus principis. *In manuscriptis verò partim legitur*, consensus plebis, *partim*, petitio plebis: *atque ita est emendatum.*

¶ Non sunt habendi inter episcopos, qui nec à clericis eliguntur, nec à plebibus expetuntur. C. I.

Poly. l. 2. ti. 1.
Burch. l. 1. c. 2.
Ans. l. 6. c. 75.
Iuo. p. 5. c. 65.

NVlla ratio sinit, vt inter episcopos habeātur, qui nec à clericis sunt electi, nec à plebibus [d] expetiti, nec à prouincialibus † episcopis cum metropolitani iudicio cōsecrati. Vnde cum sæpe quæstio de male accepto honore nascatur: quis ambigat nequaquam istis esse tribuēdum, [e] quod nec docetur [f] fuisse collatum? Si qui [g] autem clerici ab istis pseudo episcopis in eis ecclesijs ordinati sunt, *&c. vt infra in causa simoniacorum.*

† al. comprouincialibus
† al. non
j. 1. q. 1. c. si qui.

Item Cælestinus Papa ad episcopos Apuliæ, & Calabriæ, epist. 3. c. 3.

¶ Populus non debet præire, sed subsequi. C. II.

Poly. l. 6. tit. 1.
Burc. l. 15. c. 13.
Iuo. p. 16. c. 14.
Deusdedit p. 1.

DOcendus est populus, non sequendus; nosque, si ne-

NVlla ratio.] CASVS. Quidā epi non fuerunt electi à clericis, nec à populo expetiti: nec metropolitani iudicio consecrati. Quæritur de istis talibus epis, & de ordinatis ab eis, an debeant inter epōs & ordinatos reputari? Et respond. Leo Papa quod non: potest tamen dispensari cum clericis ab eis ordinatis, vt j. 1. q. 1. si quis a pseudo episcopis.

d ¶ Nec à plebibus.] Consensus plebis requiritur in electione: & eo ipso consentiunt, quod perhibent ei testimonium: quia testimoniū plebis ęquiualet electioni, vt 24. dist. c. 1. & 67. dist. reliqui. Sed quid si aliquis est consecratus, qui non habuit consensum plebis, numquid cassabitur consecratio? Videtur quod sic, in odium consecrantium & eligentium, cum contemptus est: licet ex gratiā populus sit requirendus vel vocandus, vt 16. q. 7. decernimus. 21. q. 2. c. 1. & 70. dist. c. 1. Nam semper consensus plebis est requirendus, vt 8. q. 1. licet. Item quia laicus potest excipere contra electum: & dicere quod ei inuito non est dandus eps, vt j. 63. dist. cap. si forte. & c. Hadrianus. H. dicit si oritur scandalum ex hoc, quod cassanda sit electio & cōsecratio: sed dico † non esse cassandum, licet non affuerit: quia plura exiguntur, quę tamē omissa non vitiant factum. arg. 30. q. 5. nostrates. quia huiusmodi leuia omissa non vitiant rem, vt ff. de ventre inspicien. l. 1. in fi. eo ipso autem intelligitur laicus consentire, si non dissentit, vt 54. dist. si seruus. 2. ff. sol. mat. l. 2. §. vlt.

Consensus plebis est in electione requirendus.

† Et bene secundum Laur. & Io. de Fan.

e ¶ Tribuendum.] Isti tamen dant ordinem, & habent eum: sed non iustè, vt j. de consecr. dist. 4. nullus autem.

f ¶ Nec docetur.] si. extra de iure pat. quod autem.

g ¶ Si qui.] 1. q. 1. sacerdotes, & cap. si qui à pseudo episcopis.

DOcendus.] CASVS. Quidam populus nolebat episcopū eligere, nec permittebat eligere clericos:

quæsitum fuit à Cœlestino, quid in hoc casu sit faciendum. Et respondet, populum esse docendum vt prohibita non attentet: qui si non corrigitur, punietur ecclesiastica seueritate, scilicet excommunicatione.

a ¶ Per seueritatem.] scilicet excommunicationis: ferro enim resecanda sunt vulnera, &c. vt 16. q. 1. in canonibus.

quicumque laicus canonicam electionem voluerit disturbare, debet anathematizari donec obediat.

d ¶ Communem.] cum ergo hæc tria requiruntur, scilicet communis, consonans, & canonica, si vnum istorum deest, vitiosa est electio, vt arg. 58. distinct. quæ ipsis.

sciunt, eos quid liceat, quidve non liceat, commonere, nõ his consensum præbere debemus. Quisquis verò conatus fuerit tentare prohibita: sentiet cẽsuram sedis Apostolicæ minime defuturam. Quæ enim sola admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est, vt per seueritatẽ [a] cõgruẽtem regulis vindicemus. Per totas ergo hoc, quæ proprijs rectoribus carent, ecclesias volumus innotescat, vt nullus sibi aliqua spe forsitan blanditus illudat.

Nisi autem canonice electus fuerit, consecrari nõ debet. Vnde Calixtus Papa II.

¶ Non consecretur in episcopum, nisi canonice electus. C. III.

NVllus [b] in episcopum, nisi canonice electum consecret. Quod si præsumptum fuerit, & consecrans, & consecratus absque recuperationis spe deponatur.

In Pontificali est mentio huius decreti.

DISTINCTIO LXIII.

LAici [c] *vero nullo modo se debent inserere electioni.*

Vnde Hadrianus Papa in viij. synodo Constantinopoli sub ipso celebrata.

¶ Laici electioni Pontificum non se inserant. C. I.

NVllus laicorum principum, vel potentum semet inserat electioni, aut promotioni patriarchæ, metropolitæ, aut cuiuslibet episcopi, ne videlicet inordinata hinc, & incongrua fiat confusio, vel contentio: præsertim cũ nullam in talibus potestatem quemquam potestatiuorum, vel cęterorum laicorum habere conueniat. *& infra.* ¶ Quisquis autem sæcularium principum, & potentum, vel alterius dignitatis laicus aduersus communem [d] & consonãtem, atque canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere tentauerit; anathema sit, donec obediat, & consentiat, quidquid ecclesia [e] de electione, & ordinatione proprij præsulis se velle monstrauerit.

Ansf. l. 6. c. 23. & 72. Iuo, p. 5. c. 122. Pann. l. 3. c. 8. Deusde. p. 1.

J. c. proximo. Poly. l. 2. tit. 1.

Electio sit cõis, cõsonãs & canonica.

NISI CASVS In hoc §. & seq. c. dicit, q episcopus consecrari non debet, nisi fuerit canonice electus. & casum per te videbis.

b NVllus.] ¶ Deponatur.] 1. q. 1. si quis eps. & c. si qui epi. s. dist. 50. ex pœnitentibus. s. 36. dis. qui ecclesiasticis.

LAici.] Hęc dist. diuidit in quattuor partes. In prima probat per 8. auctoritates sanctorum, q laici non debent eligere, nec electioni interesse nisi vocati. Secunda ibi, [Contra.] Tertia ibi, [Principibus.] Quarta ibi, [Verum quia.] Io. de Fan.

CASVS. Supra dictũ est, q electio ẽ clericorum. Sed q̃a laici volebant interesse electionib. clericorũ, ideo supponit hanc 63. dist. in qua primo ostendit, q laici non debent interesse electionibus, vsq; ad §. [His omnibus.] Deinde probatur contrarium. Deinde in §. [Electiones] ponit solutionem.

c ¶ Laici.] In præcedenti dist. ostensum est, q laici tantum debent consentire electioni plenius hic prosequitur, q nullo modo debent interesse, [1] & hoc facit vsque ad illũ §. [His omnibus.] deinde probat contrarium vsque ad illum §. [Electiones.] & ibi soluit. deinde ostendit, q̃ priuilegia fuerunt Imperatoribus data circa electiones, q̃ postmodum fuerunt eis ex causa ablata. Vltimo dicit, q religiosi viri non sunt excludendi ab electionib. Est ergo hæc veritas, q nullus laicus debet interesse electioni, etiã in conuentuali ecclesia, nisi hoc habeat ex cõsuetudine præscripta, vt extra de iure pa. nobis. [2] licet H. dixerit, q ibi potest bene patronus interesse, vt 18. q. 2. abbatem. & hoc c. dicit intelligi de non patronis: ęqualiter autem est patronus, qui minus dat, sicut qui plus: q̃a vnus põt supplere per operã, quod ei deest in patrimonio. ff. pro socio. l. 5. & plenius no. 16. q. 7. pie.

[1] Vel facias continuationem non ad proximã dis. sed ad 61. di. vbi dr. q laici non debẽt eligi, sic nec eligere, vt in hac dist. Io. de Fan.

Electioni nullus laicus debet interesse.

[2] Idẽ not. j. ea. dist. Reatina.

NVllus.] CASVS. Hadrianus Papa ꝓhibet in hoc c. vt nullus laicus, etiã in maxima positus dignitate se inserat electioni patriarchæ & archiepiscopi: & quicumque laicus canonicam electionem voluerit disturbare, ...

sit. non enim sufficit electionem esse communem, nisi sit canonica, vt hic & 79 dist. c. 1. & c. antep. [3] Item est hic arg. q si aliqui separatim consenserunt in aliquẽ, q talis consensus non valet, quia nominationes circa concilium publicum factæ non valent, vt 2. q. 6. nominationes, & priuata conuenticula in electionib. prohibentur, vt 79 dist. c. 1. & c. nullus. H. arg. contra 63 dist. quanto. extra de elect. quod sicut. & extra de postu. bonæ 2. in fi. & seruitus separatim conceditur. ff. de seru. rustico. præd. per fundum. Dico nullam talem esse electionem, cum sit clandestina, vt extra de electio. quia propter. ad finem Io. Hoc hodie determinatum est, extra de elect. in Genesi. vbi dicitur, q singulares electiones non valent. Bar.

[3] Ar. ad hoc 92. dist. c. pe. & ibi de hoc argu. ad hoc 18 q. 2. si ꝗs abbas.

e ¶ Ecclesia.] ecclesiam hic vocat viros ecclesiasticos; quandoque vocatur congregatio fidelium, vt j. de con se. dist. 1. ecclesia. De hoc dixi 7. q. 1. scire.

HAdrianus Papa.] CASVS. Ignatius patriarcha Constātinopolitanus iniuste fuit depositus, & Photius loco eius substitutus. quā p̄sumptionem Nicolaus voluit remouere, sed morte p̄uentus non potuit, sed Hadrianus successor eius misit nuntios tres Constantinopo-

electioni patriarchæ metropolitani vel ep̄i: sed silere debet, & attendere quis clerus faciat, nisi à clericis inuitaretur ad remouendos, & impugnandos malos.

a ¶ Disposuerat.] arg. successorē debere consummare quod antecessor inchoauit, vt hic, ꝛ & 12. q. 2. hæc huius. & q. 5. quia.

ꝛ Et 18. q. 2. dudum.

¶ *Hic citantur partes quędam vigesimisecundi canonis octaua synodi sub Hadriano Papa ij. habita, & ab Anastasio bibliothecario latinitate donata.*

Item ex octaua synodo, actione prima

¶ De eodem. C. II.

Ansel. l. 6. c. 13. Iuo. p. 5. c. 122. Pann. l. 3. c. 8. Deusdedit p. 1.

HAdrianus Papa secundus (quod Nicolaus prædecessor eius disposuerat) [a] missos suos, Donatum. s. Hostiensem episcopum, & Stephanum Nepesinum episcopum, & Marinum diaconum sanctæ Romanæ ecclesiæ ad Basilium Imperatorem, & ad filios eius Constantinum & Leonem Augustos [b] Constantinopolim direxit, cum quibus & Anastasius bibliothecarius [c] Romanæ sedis, vtriusque linguæ gręcę & latinæ peritus perrexit; & synodo cōgregata (quam octauam vniuersalem synodum illuc conuenientes appellauerunt) exortum schisma de Ignatij depositione, & Photij ordinatione sedauerunt, Photium anathematizantes, & Ignatium restituentes. In qua sic statutum est: Consecrationes, † [d] & promotiones episcoporum concordans prioribus concilijs clericorum electione, ac decreto episcoporum collegij fieri sancta hæc & vniuersalis synodus diffinit & statuit: atque iure promulgat, neminem laicorum [e] principum, vel potentum semet inserere electioni, vel promotioni patriarchæ vel metropolitæ, aut cuiuslibet episcopi; ne videlicet inordinata hinc, & incongrua fiat confusio, vel contentio: præsertim cum in talibus nullam potestatem quemquam potestatiuorum, vel cęterorum laicorum habere conueniat, sed silere, & attendere sibi vsquequo regulariter à collegio ecclesiæ suscipiat finem electio futuri pontificis. Si verò quisquam laicorum ad contrectandum, † [f] & cooperandum inuitatur [g] ab ecclesia, licet huiusmodi, cum reuerentia, si fortè voluerit, obtemperare se asciscentibus. Taliter enim dignum pastorem sibi regulariter ad suam ecclesiam † salutem promouet.

Cap. 22. Poly. l. 2. tit. 7. † *Promotiones & consecrationes* orig.

† *al. contrectandum*] orig. & alij collect.

† *al. & ecclesia*

¶ Promouet.] *Si hic addatur ver.* Quisquis. *ex capite antecedente; erit integer 22. canon 8 synodi. In vulgatis sequebatur vox,* clerus, *quæ in vetustioribus est glossa interlinearis.*

Item ex historia Tripertita, lib. 7. c. 8.

Caput est collectoris arbitratu compositum.

¶ Electioni episcoporum Imperator interesse non debet. C. III.

VAlentinianus Imperator veniēs ab oriente ad hesperias partes (vt refert historia ecclesiastica) mortuo Auxentio Arianę perfidiæ magistro, qui Mediolanensem

tinopolim ad Basilium Imperatorem, & ad filios eius, cum quibus fuit cancellarius Romanę sedis: & ibi octaua synodus congregata, duo fecit. Primo Photium deposuit, & Ignatium restituit. Secundò constituit, vt clericorum sit electio tantum, & q̄ nullus laicus inserat se

ADDITIO. Ad idē extra de rescrip. litteris. vbi de hoc. & 11. q. 3. si ep̄s ante damnati. Papa tñ non tenebatur ad hoc, nec hoc dī q̄ teneretur. bene tamen fecit. B.

b ¶ Augustos.] no. q̄ filij Imperatorum dīcuntur etiam Augusti, quia sperabatur; quod essent futuri Imperatores, & quasi per auguriū hoc sperabatur. Vel sicut Imperator dī Augustus, quia illius propositi debet esse, q̄ augeat: sic & filius potest dici Augustus, quia & hoc p̄positum debet habere, cum habebit imperium. a

Imperator quare dicit Augustus.

c ¶ Bibliothecarius.] i. cancellarius. s. 21. dist. submittitur.

a Hoc valet ad solutionē eius qđ habetur 21. dist. nunc aūt. 7. q. 1. in apibus.

d ¶ Consecrationes.] hæc sunt verba concilij.

e ¶ Laicorum.] j. 96. dist. bene quidem.

f ¶ Ad contractādū.] id est, simul tractandum.

g ¶ Inuitatur.] hinc inuitātur laici ad electionem, alibi ad sermonem faciendum, vt 23. dist. mulier. quā que ad causas matrimoniales, vt 35. q. 5. ad sedem. causis autē fidei intererunt etiā non vocati, vt 96. dist. vbi nam. Sed nūquid subscribent laici? arg. q̄ sic 7. q. 1. episcopum de loco. 5

Laici ad aliqua spiritualia inuitantur.

VAlentinianus.] CASVS. Cū ecclesia Mediolan. vacaret pastore, mortuo Auxentio hæretico, qui Mediolan. ecclesiā, vt lupus dilaniarat, venit ab oriente Valentinianus Imperator, & suasit episcopis congregatis, vt talem in archiep̄m eligerent, cui etiam ipse Imperator se syncere submittere possit. episcopi verò cum rogarent Imperatorem, vt eligeret, ipse noluit assentire. demum Ambrosium elegerunt nondum baptizatum. vt de Imperatore gratias referens, quod electus esset ad saluandas animas, cui curam corporum commiserat, confortauit eum.

5 Ad idē qđ. leg. & not. j. ea quāto. in gl. ex hoc loco in fi. &c.

cum vt non timeret, dicens: Deus te adiuuabit, & ego te semper defendam, & pro te pugnabo.

a ¶ Episcopos] ergo electioni metropolitani intererũt omnes epĩ comprouinciales, vt ĩ eo. metropolitano, & 66. dist. c. 1. Io. sed in his nõ attẽdo, nisi cõsuetudinẽ, vt extra de elec. cum ecclesia. & extra de postu. bonæ. Io. De iure cõi omnis electio spectat ad capitulum, vt extra de cau. pos. & ppriet. cũ ecclesia. B.

quidam gerit tñ officiũ subdiaconi cũ ministrat epo.

PORRO.] CASVS. Lotharius Rex non pmittebat aliquem ad episcopatum eligi in regno suo, nisi fauentẽ sibi, id est, nisi esset amicus suus, vel nisi sibi iuraret: ideo præcipit ei Nicolaus, vt in ecclesia Treuerẽsi, & in Agrippina colonia nullũ eligi patiatur in episcopum, nisi prius sedi Apostolicæ referatur.

ecclesiam vt lupus dilaniauerat, cum vellet catholicum, Deo ordinante, ibi consecrare episcopum, euocãs episcopos [a] hæc eis locutus est. Nostis aperte, eruditi quippe diuinis eloquijs, qualem oporteat esse pontificem, & quod non deceat eum verbo solo, [b] sed etiam conuersatione gubernare subiectos, & totius semetipsum imitatorem virtutis ostendere, testemque [c] doctrinæ conuersationem bonam habere. Talem itaque in pontificali constituite sed;cui & nos, qui gubernamus imperium, sincere nostra capita submittamus, [d] & eius monita, dum tamquam homines deliquerimus, necessariò velut curantis medicamẽta suscipiamus. Hæc cum dixisset Imperator, petijt synodus, vt magis ipse decerneret sapiens, & pius existens. At ille, super [e] vos est, inquit, talis electio. vos enim gratia diuina potiti, & illo splendore fulgentes, melius poteritis eligere. Tunc sacerdotes egressi de episcopali sede tractabant. *& infra* Cum autem ordinatione diuina Ambrosius nondum baptizatus, electus [f] fuisset; exultãs Imperator ait: Gratias ago tibi domine Deus omnipotens, & saluator noster, quoniam huic viro ego quidem commiseram corpora: [g] tu autem animas, & meam sententiam ostendisti tuæ iustitiæ conuenire. Cumq; sanctus Ambrosius contristaretur de hoc quod acciderat (vt idem ipse in suis epistolis scribit) confortauit eum Imperator, & ait: Noli timere, quia Deus qui te elegit, semper te adiuuabit, & ego adiutor, & defensor tuus (vt meum ordinem [h] decet) semper existam.

a ¶ Super vos.] *Vera lectio est, supra nos,* ὑπὲρ ἡ καθ' ἡμᾶς, *Sed ob glossam non est restituta.*

Item Nicolaus Papa I. Lothario regi.

¶ Auctoritate apostolica, non regio fauore episcopus est eligendus. C. IIII.

PORRÒ scias, quia relatum est nobis, quòd quicumque ad episcopatum in regno tuo prouehendus est: nõ nisi fauentem [i] tibi permittas eligi. [k] Idcirco Apostolica auctoritate sub diuini iudicij obtestatione iniungimus tibi, vt in Treuerensi vrbe & in Agrippina colonia nullũ eligi patiaris, antequam relatum super hoc, nostro Apostolatui fiat.

Item ex concilio Parisiensi primo, c. 8.

b ¶ Solo.] sic magistri moribus, & facundia alios debent præcedere, vt C. de profes. & me. magistros. lib. 10.

c ¶ Testemq;.] Nota q̃ cõuersatio præbet alicui testimonium, vt 2. q. 7. cũ pastoris.

d ¶ Submittamus.] argu. q̃ imperator est minor quolibet epo, & excõicari põt ab episcopo, vt hic innuitur, & 18. dist. qm̃ quidem. 96. dist. duo. sũt. Imperator est maior in temporalib. illis, qui ab eo recipiunt temporalia: sed minor est in spiritualib. ext. de ma. & obed solitæ. 2. q. 7. §. item cum Dauid.

e ¶ Super vos.] idest, ad vos spectat. sic respondit Theodoricus 17. dist. §. hinc. vel idẽ hic dicit, super vos: quia electio est periculo eligentiũ. si qs enim malum nominat, tenetur de omni damno, & dispendio, quod per eum acciderit. C. de periculo nominatorum. l. 1. li. 11. Item si inhabilem nominat, & appellatur, tenet dare sumptus, quos fecerant aduersarij. C. de decur. l. 2. lib. 10.

f ¶ Electus.] & ita male dicit G. q̃ fuerit postulatus. ĩ 61. dist. §. his oibus. & § sic beatus. in fi. Sed potes dicere, q̃ fuit electus in postulãdum: vt extra de renũ. post trãslationẽ. Io. & dicit T. q̃ clericus alterius ecclesię in sacris ordinibus constitutus eligi põt. Ita no. in illa decr. post trãslationem. nisi sit epĩs, vt vĩ dicere decr. extra de ele. cum inter canonicos. & postea debet postulari. B.

g ¶ Corpora.] & ita fuit curialis, sed absolutus fuerat, nec ex officio contraxerat irregularitatẽ, alioquin non promoueretur. 61. dist. si quis post.

h ¶ Ordinem.] ex hoc verbo dixerunt quidam, q̃ Imperator debet habere ordinem subdiaconalem, sed nõ est verum, quia hẽt militarẽ characterem, vt 2. q. 1. q̃ quidam gerit tñ officiũ subdiaconi cũ ministrat epo.

i ¶ Fauentem.] in crimine adulterij cum Gualdrada. Vel forte fecit eos iurare ei fidelitatẽ: quod clerici non debent facere laico. 22. q. vlt. c. vlt. nisi habeant ab ipso regalia. 22. q. 5. de forma.

k ¶ Eligi.] vt ergo, q̃ in illis duabus ecclesijs nõ possit fieri electio, nisi voluntas Papæ requiratur: sicut est in ecclesia Rauennate, vel illud pro tempore fuit statutum. Vel dic eligi, idest, consecrari, vel institui.

Electio ad quẽ spectat de iure cõi.

Vt ẽ ecclesia Rauẽnas.

Imperator põt ab epo excõicari.

Electio ẽ periculo eligentium.

Vt 61. dist. quid prodest. & c. obitum.

Vt de sup. secu. l. vna. li. 10. Arch.

Sic ẽ no. 7. q̃ quanto. in glo. Ad idẽ extra de ele. in causis.

Electio tñ sic celebrata nõ est initialis: sed pparatoria ad electionẽ faciendã sm̃ Io & Go. Adde Bal. hanc. hoc.

examinãte, & tenentẽ opinione gl. in proœ. C. & Doc. in c. venerabilẽ. extra de ele. & Spe. in ti. de le. §. nũc ostendendũ. vers. 39.

In epist. ad Vercellenses.

Iuo p. 5. c. 357.

Sic ẽt exponit 8. q. 1. epo. 2. in fi. Ecclesiã recipiẽs à laico, est excõmunicandus.

Si ges

¶ Non recipiatur à comprouincialibus, qui regia ordinatione episcopale culmen est adeptus. C. V.

Iuo, p. 5. c. 125. Pann. l. 3. c. 9.

SI per ordinationem regiam honoris istius culmen peruadere aliquis nimia temeritate præsumpserit; à comprouincialibus loci ipsius episcopis † recipi [a] nullatenus mereatur, quem indebite ordinatum cognoscunt. Si quis de comprouincialibus recipere eum contra interdicta † præsumpserit; sit à fratribus omnibus segregatus, & ab ipsorum omnium charitate semotus.

† al. episcopus

† al. indicta] ori.

Item ex concilio Laodicensi, cap. 13.

¶ De eodem. C. VI.

Burch. l. 2. c. 8. Iuo, p. 6. c. 28. Ans. l. 6. c. 38. al. 43. Deusdedit, p. 1. & 4.

NOn est permittendum turbis electionem eorum facere, qui sunt ad sacerdotium promouendi.

Item ex [a] septima synodo, quæ est secunda Nicana, cccl. episcoporum, c. 3.

¶ Irrita sit electio episcopi, vel presbyteri, vel diaconi à principibus facta. C. VII.

Can. Apost. 31. ∫. 16. q. 7. c. si qs. Iuo, p. 5. c. 120. Ans. l. 6. c. 8. Burc. l. 3. c. 109. Deusded. ibid.

OMnis electio episcopi, vel presbyteri, vel diaconi à principibus facta, irrita maneat, secundũ regulam, [b] quæ dicit: [Si quis episcopus sæcularibus potestatibus vsus, ecclesiam per ipsos obtinuerit, deponatur; & segregétur [β] ab ecclesia omnes, qui illi communicant.

[a] ¶ Ex septima.] *Citabatur antea ex secunda actione sexta synodi. Restitutus est locus ex Iuone.*

[β] ¶ Et segregentur.] *In aliquot vetustis Gratiani exemplaribus est:* segregetur. *Sed plerisque cum vulgata lectione conuenit. In canone 31. Apostolorum Græcè sic legitur:* καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες. *& inf. 16. q. 7. cap. si quis episcopus, vbi hic idem canon ex alia refertur versione, legitur:* & segregetur, omnesque, qui illi communicant. *eodemq; modo est apud Anselmum. Verum in versione Anastasii bibliothecarij legitur quemadmodum apud Gratianum, & conuenit cum versione prisca, ac Dionysiana.*

Apud Martinũ Bracaren. c. 1.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 1.

¶ Non eligantur à populo, qui sunt promouendi ad clerum. C. VIII.

∫. dist. 24. epi. & dist. 61. epm. Burc. l. 1. c. 10. Iuo, p. 5. c. 64. Ans. l. 6. c. 8. al. 12.

NOn licet populo electionem facere eorum, qui ad sacerdotium promouentur: sed in iudicio episcoporum sit, vt ipsi eum probent, si in sermone, & fide, & spirituali vita edoctus sit.

His omnibus auctoritatibus laici excluduntur ab electione sacerdotum, atq; iniungitur eis necessitas obediendi, non libertas imperandi.

2 *Contra* [c] *vero scribit B. Greg. Ioanni episcopo primæ* [d] *Iustinianæ* † *Illyrica, lib. 4. epist. 15. seu c. 59.*

† Est patria Iustiniani magni, qui e Taurisio natali solo vilis Dalmatię pago metropolim fecit, & de suo nomine nuncupauit, vt in nouel. cõsti. 131. de ecclesiast. tito. I prim.

¶ Voluntas principis in ordinatione Pontificis delideratur. C. IX.

Ans. l. 6. c. 98.

QVia igitur suscepta fratrum, & coepiscoporum nostrorum relatio ad locum vos sacerdotij, totius

SI per ordinationem.] CASVS. Statutum fuit in concilio Parisiẽsi, vt nullus per regiam potestatem ad honorem ascendat prælaturæ: & si quis præsumpserit, ab alijs ẽpis non recipiatur: & qui eum receperit, ab aliorum ẽporum cõione segregabitur. Sequẽtia tria cap. per se patent.

[a] ¶ Recipi.] scilicet ille, q recipit ecclesiã à laico, nõ est excõicatus, sed excõicandus, vt ext. de iure pat. præterea nisi à sacramentis. 16. q. vlt. c. quoniã. & c. si quis deinceps. si tamen post donationem laici accesserit consensus ẽpi, confirmatur donatio, † vt extra de iure pat. cura pastoralis. Ioan. Hodie etiam talis ineligibilis fit, vt extra de electio. quisquis. Bar.

† Scilicet facta ab ipso laico, vt donatario, non vt à prælato, puta qa ille dat patronatus. nõ enim intelligo, qđ pscribat ecclesia quã qs habeat à laico, vt à prælato, sm Lau.

[b] OMnis electio.] ¶ Regulã.] 16. q. 7. quis deinceps.

NOn licet.] His.] CASVS. Hactenus probauit, q laicus non debet interesse electioni. Modo vult Gratianus pbare contrarium.

CONTRA. Hæc est secunda pars dist. in qua probat sophistice, q laici possunt & debẽt interesse electioni episcopi, & archidiaconi. Io. de Fãt. dicit cap. ad hoc inducta esse intelligenda, q tantum debent consentire, nõ autem eligere, nisi hoc habeant ex priuilegio speciali: vel sunt vocandi ad tempus ex causa.

[c] ¶ Contra.] tu dicas, q laici debent interesse nõ ad eligendũ, sed ad cõsentiendũ. ∫. ea. nosse. †

† Vt ∫. ea. §. doctrina.

[d] ¶ Primæ Iustinianę.] idest, Salonitanæ: quæ sic dicta est, quia Iustinianus ibi natus est. Alij dicunt de Rauenna, qa vtraque est Illyrica, vel adiacet Illyrico mari.

QVia.] CASVS. Ioannes de cõmuni voluntate

luntate totius concilij & principis electus est in episcopum primæ Iustinianæ: quod cum audisset Greg. retulit gratias Deo,& cõfirmauit eumdem:& rogauit Deum vt ipsum custodiret.

a ¶ Concilij.] idest, collegij.

b ¶ Consentimus.] confirmando electionem tuam: & ita Papa confirmat omnes metropolitanos, vt j. ea. quanto. & c. Salonitanæ. & 100 dist. quoniam. quod verũ est. cum non habent primatem: sed ei nullo modo subsunt, vt j ea. cum longe. & j. distin. proxi quia per ambitionem. nisi velis dicere, q eo ipso quod quis recipit palliũ à Papa, intelligitur confirmari ab ipso: imo & plerique archiepiscopi non confirmantur, nec cõsecrantur, nisi à suis subditis: nec petitur confirmatio à Papa, sed tãtum pallium, vt dixi. De hoc 51. distin. qui in aliquo.

Metropolitanos cõfirmare ad quem pertinet.

iuris acquiratur nominato? videtur, q sic, vt 16. q. 7. contra sanctorum & 2. q. 6 nominat ones. & 72. distin. placuit & ext. de elect. auditis. Arg. contra ext. de elect. q sicut. & c. innotuit. Dico, q, 1 si nominatio est tractatus præcedens electionem, per nominationem nihil iuris acqui-

1 Ista etiam fuit hic sententia H quã fouet Goffr. ext. de translatio.

concilij [a] vnito consensu,& serenissimi principis voluntate declarat accersiri, gratias omnipotenti Deo creatori nostro magna cum exultatione retulimus, qui vitam actusq; vestros ita de præteritis fecit esse probabiles, vt omnium vos, quod est valde laudabile, faceret placere iudicio. Quibus nos quoque in personam fraternitatis tuæ per omnia consentimus: [b] atq; omnipotentem Dominum deprecamur, vt charitatem vestram, sicut sua gratia elegit, ita in omnibus sua protectione custodiat.

Idem Gregorius Ioanni subdiacono, lib. 2. indict. 11. epist. 30. seu cap. 69.

¶ Clerus, & populus Pontificis electioni intersint. C. X.

QVanto Apostolica sedes, Deo auctore, cunctis prælata constat ecclesijs: tanto inter multiplices curas, & illa nos valde solicitat, vbi ad consecrandum antistitem, nostrum expectatur arbitrium. Defuncto igitur Laurentio ecclesię Mediolanensis episcopo, sua nobis relatione clerus innotuit, in electione se filij nostri Constantij diaconi sui vnanimiter consensisse. Sed quoniam eadem non fuit subscripta relatio, [c] ne quid, quod ad cautelam pertinet, omittamus; huius idcirco præcepti auctoritate suffultum Genuam [d] te proficisci necesse est. Et quia multi

Anſ. l. 6. c. 26. Poly. l. 1. tit. 5.

QVanto.] CASVS. Laurẽtio Mediolanen. archiepiscopo sublato de medio, Constantinus diaconus electus est in eius locum vnanimi consensu à clericis: qui supplicauerunt Papæ, vt ipsum confirmaret. Sed quia in petitione eorum nõ continebantur clericorum subscriptiones, ideo Gregorius pręcipit Ioanni subdiacono, vt Genuam proficisceretur: & voluntates Mediolanen. qui illic coacti barbarica seueritate detinebantur, inuestigaret & si omnium voluntates in electione eius perdurare cognosceret, auctoritate apostolica faceret ipsũ à suffraganeis consecrari.

c ¶ Relatio.] Ex hoc loco quidam dixerunt, q electio posset variari vsque ad subscriptionem: sed post non. arg. 1. q. 7. saluberrimum. & 27 q. 1. omnes feminæ. & arg. pro eis, ext. de cen. olim. Alij dicunt vsque ad confirmationem esse ambulatoriam voluntatem eligentiũ, vt ext. de præben. cum non ignores. & ex eo, q dicit hic, perdurare. j ea Salonitanæ 28 dist. de Syracusanæ 71. dist. studij. vnde & priora stipendia retinet electus vsq; ad confirmationem. vt ext. de electio cum in cunctis. nec cogitur inscribere, qui excipit contra electum non confirmatum: quia non deijcitur ab obtento, sed ab obtinendo, vt ext. de accusa super his Item quia ante confirmationem non renuntiat electus episcopatui, cum adhuc nihil iuris sit consecutus, vt extra de transla. inter. Sed tu dicas, q per consensum eligentium ius est acquisitum electo. dum tamen ipse consentiat, 1 vel consentire velit, vt extra de electio. cum inter canonicos. in fine. Ioan nec possunt post electionem variare: sed ante publicationem scrutinij possunt, vt extra de elect. publicato. B. Si quæras, quale ius acquiritur electo per electionem. dico q ius prælaturę, & ius administrandi: sed nõ exercitium prælaturæ, vel administrationis. per confirmationem enim nihil iuris noui acquiritur: sed tãtum exercitium, extra de rescrip pastoralis. in fine. 16. q. 1. §. ecce. electio enim facit Imperatorem, vt 93. dist. legimus. Sed quæritur, vtrum per nominationem aliquid

Electo ius acquiritur p consensum eligentium.

1 Intellige sm id qd habetur ext. lib. 6 de ele. quã sit. Greg. x.

Electus, qd ius habet.

Nominatio an tribuat aliqd ius nominato.

acquiritur. nam per talem nominationem exprimitur consensus de futuro: & est sensus; nomino talem, idest, nomino eum eligendum: sicut etiam aliquis eligitur in postulandũ, vt ext. de renun. post translationẽ. & j. ea. Valentinianus sicut non contrahitur matrimoniũ carnale per hæc verba; nomino te in mulierem. sed si per denominationem exprimitur consensus de præsenti, tunc denominato ius est acquisitum: quia non refert quibus verbis quis exprimat consensum, vt 22. q. 5. humanæ maxime si cõsuetudo est alicuius ecclesiæ, q per talia verba celebretur electio: tunc in talibus ad communem intelligentiam verborum est recurrendum, vt extra de spon. ex litteris 1. Quid de postulatione iuris sit, dixi j. 61. dist §. sed aliud. Sed quare reprobatur hic electio propter defectum subscriptionis? sed intellige, q hic non erant duæ partes præsentes, 1 quę ad minus debent esse in electione: & ideo in fraudem nolebant subscribere, ne eorum paucitas reprehenderetur. vnde cum ab initio non fuerit consensus eorum legitimus, bene dicit Papa si perdurat sic j. 28. dist. de Syracusanæ & 19. dist. Petrus. Sed videtur, q non esset denuo requirendus eorum consensus, vt ff de ser. ru. præd per fundum. sed illud non est simile: quia seruitus concedi potest separatim: sed electio debet esse communis, vt hic dicitur, & j. ead. c. 1. sed cum Gratianus intelligat hoc c. q consensus laicorum hic requirebatur: quare ergo dicit subscripta relatione, cum laici non subscribant? Videtur, q subscribant, vt 7. q. 1 episcopus de loco. & 1. q. 6. si quis autem episcopatum. Item subscriptio non est de electione, sed de solennitate, vt 61. dist. episcopus.

d ¶ Genuam] no. q vocantur absentes à Mediolano vsq; ad Genuam: sed non vsq; ad 12. dietas, vt extra de elect. cum inter Quid de hoc iuris sit, dixi 7. q. 1. factus. ext. de elect. in Genesi.

1 Vel eligẽte indignũ: secundũ Vincen. & B. qd dic. vt not. ext. de postu. bonæ. 2. glo. 16 dicit, &c.

Absentes vn de vocantur ad electionẽ.

a ¶ Bar-

a ¶ Barbarica.] propter hoc verbum inducit magister cap. vt etiam consensus laicorum requiratur.
b ¶ Perdurare.] Arg. quod non est consensus nisi duret, vt de pæ. dist. 1. diuortium. extra de verb. sign. nam & ego. ff. de in item vet. si pro parte. §. versum.

visitatores illius ecclesiæ reprobauerunt. quod cum audisset Gelasius, præcepit visitatoribus, vt omni turba clericorum & laicorum conuocata moneant eos talem personam eligere in prælatum, quæ non possent pati repulsam.

c ¶ As-

illic Mediolanensium coacti barbarica[a] feritate cõsistũt, eorum te voluntates oportet conuocatis eis in cõe perscrutari. Et si nulla eos diuersitas ab electionis vnitate disterminat, si quidem in prædicto filio nostro Constantio omnium voluntates, atq; consensum perdurare[b] cognoscis: tunc eum à proprijs episcopis, sicut antiquitatis mos exigit, cũ nostræ auctoritatis assensu[c] solatiante & auxiliante Domino, facias consecrari: quatenus huiusmodi seruata consuetudine, & Apostolica sedes proprium vigorem retineat, & à se concessa aliis sua iura non minuat.

al. Gerontio — *Item Gelasius Papa Philippo, & Geruntino† episcopis.*

¶ In electione episcopi populus debet adesse. C. X I.

Ans. l. 5. c. 50. — PLebs Diotrensis data nobis petitione defleuit diu se sine rectoris proprij gubernatione dispergi. Ac sicut asseritur, is qui à vobis iam probatus dicitur, à paucis, & tenuibus[d] putatur electus, cum ad vos pertineat, vniuersos assidua admonitione compellere, vt omnes in vnũ quem dignum sacerdotio viderint, & sine aliqua reprehẽsione, consentiant. Et ideo fratres charissimi diuersos ex omnibus[e] sæpe dicti loci parochijs presbyteros, diaconos, & vniuersam turbam[f] vos oportet sæpius cõuocare, quatenus non, prout cuilibet libuerit, sed concordantibus animis talem, vobis admonentibus,[g] sibi quærant sola diuinitatis attentione personam, quam nulla contrarietas, à constitutis possit reuocare præscriptis.

al. nos

Item Stephanus episcopus seruus seruorum Dei Romano archiepiscopo Rauennati.

¶ De eodem. C. X I I.

Ans. l. 6. c. 36. — NOsse tuam fraternitatem volumus ad nostras aures fore peruentum, Imolensem[h] episcopum ab hac luce migrasse, in cuius successoris electione, populi diuisionẽ prouenisse audiuimus. Quod quia sæpe[i] cõtingere solet (quærentibus singulis quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi) non adeo miramur. Verumtamen in hoc tuam plurimum oportet adhiberi solicitudinem, vt conuocato clero[k] & populo, talis ibi eligatur per Dei misericordiam, cui sacri non obuient canones. Sacerdotum quippe est electio; & fidelis populi consensus adhibendus est; quia docendus est populus, non sequendus.

Phil. 2.

i. 62. dist. c. docendus.

Item Nicolaus Papa Ioanni Rauennati archiepiscopo.

¶ De eodem. C. X I I I.

EPiscopos per Aemiliam[l] non consecres, nisi post electionem cleri, & populi.

d ¶ Et tenuibus.] id est, modicæ auctoritatis. & sic non tantum numerus, sed etiam auctoritas eligẽtium consideratur. argum. 19. distin. in canonicis. Arg. contra extra de elect. dudum.

e ¶ Ex omnibus.] Ergo in electione episcopi totus clerus ciuitatis interesse, vt hic, & j. ca. obeuntibus. & 8. q. 1. licet. sed verum est, quod intersunt ad consentiendum, non ad eligendum, vel intersunt si est consuetudo longa. extra de cau. pos. & propri. cum ecclesia.

Electioni episcopi quod debet interesse.

f ¶ Turbam.] Hoc c. & omnia quæ dicunt laicos vocari ad electionem, intelligit H. de patronis. Dic vt j. in princ. huius distin.

g ¶ Admonentibus.] Ergo patet hic, quòd visitator non eligit, vt dixi 61. distinct. obitum.

NOsse.] CASVS. Defuncto Imolensi epo vota populi se diuiserũt in partes in electione successoris. Vnde præcipit Stephanus archiepiscopo Rauẽnati, vt clero & populo conuocato monente eo talis in episcopum eligatur, cui non possint canones obuiare. Dicit etiam quòd clericorum est eligere: populi vero consentire. Sequens cap. patet.

h ¶ Imolensem.] cum tempore Stephani nõ erat Imola sedes episcopalis: sed iuxta, in castro sancti Cassiani. Et sic est argu. quod non vitiatur rescriptum, licet quis nominetur episcopus non nomine cathedræ. sed hoc ideo fecit, quia locus ille celebrior erat.

† Tpe imperatoris Friderici antiqui, & Othonis quarti episcopus Imolẽsis appellabatur eps Cornelięsis sic vidi cõtineri in priuilegio prædicti Othonis, quod est ipsius episcopi Imolensis. & ecclesia vocabatur ecclesia Corneliẽsis. Archidia-

c ¶ Assensu.] Hic habes quod Papa confirmat electionem metropolitani, vt dixi supra, cap. proximo.

PLebs.] CASVS. Vacante ecclesia Diotrensi, electus est ibi quidam à paucis & tenuibus, ceteris discordantibus; cuius electionem Philippus & Geruntius

i ¶ Sæpe.] infra ea. cap. vlt. & infra 8. q. 1. nec nouum.

k ¶ Clero & populo.] Et nota verbum semel hic positum, æquiuoce poni, sic 78. dist. presbyterorum.

l EPiscopos per Æmiliam.] Æmilia dicitur à Rauenna vsque ad Placentiam.

LItterat.] CASVS. Iulianus eps Grumẽtinus significauit Pelagio, ꝙ clerus & populus Marcelliaň. ecclesiæ postulabat in episcopum Latinũ diaconum suũ. Papa verò rescribit, quòd gaudet, si vult ipsum concedere. & deinde si potest electus occurrat ante Pascha, vt & tunc in sabbato immediate post pascha ordinetur.

a ¶ Omnes.] Hic colligitur, ꝙ omnes consentire debent in postulatione extranei, vt dixi ꝟ. 61. dist. nullus. & ideo dicit decre. ꝙ postulatio non admittitur in discordia, vt extra de postul. præ. bonæ. quod tamen verum est secundum distinctionem eius, quod legitur extra de electio. scriptum est.

b ¶ Et vis.] Hic habes ꝙ clericus alterius episcopi est postulandus, vt 61. dist. §. sed aliud & cap. Osius. & laicus etiam est postulandus, vt ibi dixi & illegitimus, vt extra de elec innotuit. Item hic habes, ꝙ eps non cogitur dare postulatum, vt 85. dist. Florentinum. Nemo enim cogitur emancipare filium suum, vt Institut. qui mo. ius pat. pote. sol. §. vlti. Sed pone quòd eligatur talis clericus, & episcopus eius postea non consentiat, numquid isti sunt priuati electione quia elegerunt eũ, quem non poterant habere: vel numquid consensus illius à quo erat postulandus, confirmat electionem? argu. ꝙ non confirmat, extra eod auditis. Argu. quòd sic, extra eod. quod sicut & extra de iure pa cura pastoralis. Ad hoc dico, ꝙ si eligitur in postulandum, bene tenet talis electio, vt extra de renun. post translationem. Vel dic, ꝙ si elegerunt eo proposito, vt statim debeat tenere electio, non ratificatur per sequentem consensum illius à quo esset postulandus. Si vero sciebant electionem per se inualidam esse, sed sperabant, quòd Dominus Papa eam ratam haberet: tunc ratificatione Domini Papæ confirmatur sic 9 q. 2 Lugdunensis. Similem distinctionem facit lex ff de sol. si quis offerenti. Vel dic, ꝙ non est incõueniens, si clericus alienus eligatur, quia talis primo debet eligi, & postea postulari, vt dixi 61. dist. §. sed aliud. Item obijcitur, cum clericus contradicente episcopo possit fieri monachus, vt 19. q. 2. c. 1. ergo multo fortius potest promoueri ad episcopale regimen, cum ille transeat pro priuata vtilitate, iste pro communi, quæ præiudicat priuatæ, vt 7. q. 1. scias. & 8. q. 1. in scripturis extra de postu bonę 1. Respõ. monachus trãsit ad locum districtionis, vbi nulla pręsumitur ambitio: hic verò præsumitur ambitio ex eo, ꝙ nolente episcopo vltro se ingerit, qui potius trahi deberet, vt 8. q. 1. sciendum. ¹ male tamen fecit episcopus, si eum absque iustitia negat, vt 7. quæstione prima omnis qui. & per superiorem cogi potest, argum. extra de iure patronatus nullus.

Electio vel postulatio de clerico alteri subdito facta, an valeat.

¹ Idẽ si simpliciter eligit, vt satis patet 76. dis. dilectionis. extr. de ele. ecclesia 2. & extra. lib. 6. eod. ti. c. quia 61.

a Et c. episcopũ 3. q. 5. sicut. C. de episc. & cle. si quemquã. secũdũ Io. de Fant. q sequitur hęc oia supra dicta.

¶ *In vetusto codice Mutinensi sex concilij Romæ habiti referuntur capitula, quorum secundum est hoc. Et de hoc eadem re habentur multa in pontificali manuscripto in gestis Nicolai primi.*

Item Pelagius Papa Iuliano episcopo Grumentino.

¶ De eodem. C. XIIII.

LItteras charitatis tuæ suscepimus, quibus significas, Latinum diaconum tuũ ad episcopatũ ecclesię Marcellianensis à clero, & omnibus, qui illic conueniunt, postulari. *& infra.* Sed nunc & hoc dicimus, vt si eum omnes[a] eligunt, & vis[b] eum concedere, gratum nobis esse cognosce: & si potest, ante diem sanctum festinet occurrere, vt vel sabbato ipso noctis magnæ post baptismum cum Dei gratia valeat ordinari.

ꝟ. dist. 76. c. vlt. Poly. l. 2. tit. 29. Ans. l. 6 c. 60. Iuo. p. 6. c. 112.

Idem Laurentio episcopo Centumcellensi.

¶ Ex sacra a principis quis ordinatur. C. XV.

PRincipali[c] deuotissimorum militum, qui illic in ciuitate Centumcellensi consistunt, relatione ad nos directa sacram insinuant se clemẽtissimi principis[d] impetrasse, quæ eis presbyterum, diaconum, & subdiaconum fieri debere præcepit. Ideo hortamur dilectionem tuam, vt personas ipsas videas, & diligẽter inquiras, ne aliquid cõtra canones cõmisissent; & si eos inculpabiles reppereris,

Ans. l. 7. c. 94.

PRincipali.] CASVS. Milites Centumcellenses impetrarunt rescriptũ à principe, in quo dabatur eis licentiã, vt in ecclesia Centũcellẽsi ordinaretur vnus presbyter, & vnus diaconus, & subdiaconus; quod cũ Papæ significassent, præcepit Laurentio episcopo, vt si personas illas inculpabiles inueniret, & bonæ vitæ, & laudabilis testimonij, adueniente mediana hebdomada vnũquemque per pręfata officia promoueret. Et dicit H. ꝙ ista 4. c. intelliguntur de ecclesijs, in quibus Imperator habebat iuspatronatus, vel isti erant curiales, qui postulati fuerunt ab Imperatore. Nota ꝙ ista tria seq. cap s. Reatina. nobis. & electis, de vno & eodẽ clerico loquuntur. s Colono. & illud c lectis præcedit alia duo cap. & primo debet legi secundum naturam rei gestæ. Est ergo casus illius c lectis. Reatina ecclesia pastore destituta, Colonus diaconus ab oĩbus vnanimiter est electus, pro quo ordinando, & consecrando Guido comes Stephano Papę supplicauit. Stephanus verò noluit eũ ordinare; quia imperialẽ epistolã absolutionis iuxta morem non detulerat. & ideo ne molestaretur imperialis animus: eius petitionem non admisit, sed suadet comiti, vt acquirat epistolam imperialem. & tunc habita licentia iuxta eius voluntatem consecrabitur.

c ¶ Principali.] Ex capitulo & sequen. dicit H. patronum debere eligere cum alijs in ecclesia conuentuali: alij dicunt, quòd ecclesia episcopalis non habet patronum.

d ¶ Principis.] sed quare petebatur istud ab Imperatore; quia forte isti curiales erãt, vel forte patronus erat. Et ita est argu. ꝙ patronus non tantum prælatum, sed etiam subdiaconũ, & diaconum potest instituere. arg 18. q. 2. Eleutherius. 16. q. 2. si qs episcoporum in Auth. de san epi. §. si quis oratorij domum, coll. 9 & extra de fil presb. ex trãsmissa. dum tamen hoc fiat cum consensu prælati, vt extra eo. titu. proposuit. Sed verius credo hoc spectare ad ipsum ¹ prælatum, vt ipse possit ministros præficere, quos velit, vt extra de iure patro. postulasti. Quid iuris habeat in electione patronus, dicit decre. extra de iure patro. nobis. B.

Patronus, vtrũ instituere possit.

¹ Istã sałam sequitur Hu. 16. q. 7. decernimus, vbi dixit: Non credo ꝙ patronus dẽt eligere nisi prælatũ: vel interesse electioni nisi prælatu. Archid.

& vitæ ipsorum laudabile testimonium videris, veniente mediana [a] septimana †Paschæ, si Dominus voluerit, & si vixerimus, [b] vnumquemque per officia, quæ prædiximus, non differas promouere.

†al. hebdomada

a ¶ Ex sacra.] *Emendata est hæc rubrica, vt indicet illum, de quo agitur, fuisse ad petitionem Imperatoris ordinatum: sacra enim epistolam Imperatoris significat.*

Item Leo quartus Lothario, & Ludouico Augustis.

¶ Papa rogat Augustos, vt Reatinam ecclesiam cuidam electo dignentur concedere. C. XVI.

REatina [c] ecclesia, quę per tot temporum spatia pastoralibus curis destituta consistit; dignum est, vt brachio amplitudinis vestræ subleuetur, ac gubernationis tegmine protegatur. Vnde salutationis alloquio præmisso vestram mansuetudinem deprecamur, quatenus Colono humili diacono eamdem ecclesiam ad regendum concedere dignemini; vt vestra licentia [d] accepta [e] ibidem eū, Deo adiuuante, consecrare valeamus episcopum. Sinautem in prædicta ecclesia nolueritis, †vt præficiatur episcopus, Tusculanam † ecclesiam, quę viduata existit, illi vestra serenitas dignetur concedere, vt consecratus à nostro præsulatu, Deo omnipotenti, vestroque imperio grates [f] peragere valeat.

†al. volueritis
†al. Asculanam

Item Rita Comitissa.

¶ Regio præcepto ab Apostolico Colonus Reatinæ ecclesiæ ordinatur episcopus. C. XVII.

NObis dominus [g] Imperator, & Imperatrix per suas epistolas direxerunt, vt Colonū in Reatina ecclesia, quę pastoris officio per longa iam tempora destituta videbatur, episcopum facere deberemus, sicut & fecimus.

Item Stephanus Guidoni Comiti.

¶ Imperatoris epistola in electionis confirmatione desideratur. C. XVIII.

S. Antoninus par. 2. titu. 16. c. 1. §. 1.

LEctis sagacitatis vestræ apicibus, qui defuncto ecclesiæ Reatinæ antistite, clerum & plebem eiusdem ecclesię elegisse sibi futurum antistitem, nobisq; consecrandum vestro studio directum esse, ne ipsa ecclesia diu [h] sine proprio constet pastore, fatebantur; nos de obitu prioris dolentes, nunc ipsum electum vnanimitate, † & canonica ipsius ecclesiæ electione, vt mandastis, tam citissime ordinare omisimus, quod imperialem nobis, vt mos est, absolutionis minime detulit epistolam. Pro qua scilicet re ambiguum est nobis: ideo voluntati vestræ in hoc parere distulimus; ne augustalis animus durissime hoc, quocumq; modo perciperet. Sed scientes ecclesiam Dei sine proprio diu pastore non debere consistere, gloriæ vestræ mandamus, quoniā aliter nos agere non debuimus, vt vestra † solertia, imperali, vt prisca consuetudo dictat, percepta licentia, & nobis, quemadmodum vos scire credimus, imperatoria directa epistola tunc voluntati vestræ de hoc parebimus, eumdemque electum, Domino adiuuante,

†al. vnanimi
†al. vt à vestra

a ¶ Mediana septimana.] scilicet cum cantatur, Sitientes. Ioan.

b ¶ Si vixerimus.] si habes vixeritis, planū est. si habes vixerim⁹, est arg. q mandatū & pceptum morte mandātis re integra soluitur. extra de offic. deleg gratum. Io.

REatina.] CASVS. Leo Papa præmisso salutationis alloquio rogauit Imperatorem Lotharium, & Ludouicum, vt ecclesiam Reatinā dudum destitutā pastore concederet gubernandam Colono diacono; quod si nollet facere, concederet ei Tusculanam ecclesiā, q diu vacauit: vt consecratus Deo, & sibi gratias agere possit.

c ¶ Reatina.] hoc c. & duo seq loquuntur in eadem materia.

d ¶ Licentia]cōsensus principis est requirendus electione celebrata, vt extra de elect. quod sicut. nisi aliud suadeat scandalum. ext. eo. quia. vel præscripta consuetudo, ‡ vt ext. de iure patro. nobis.

e ¶ Accepta.] 16. q. 7. decernimus.

f ¶ Grates]spirituales, non carnales 1. q. 1. filium. hoc enim esset simonia, vt 1. q. 1. sunt nonnulli. & q. 2. sicut. Immo videtur, q non sit simonia, dūmodo ex post facto mere sine aliqua ambitione petentis. 1. q 2. sicut episcopum.

NObis.] CASVS. In hoc cap. dicitur qualiter Imperator misit litteras suas Papæ, in quibus dedit ei licentiā consecrandi dictum Colonū in ecclesia Reatina, quod & Papa fecit.

g ¶ Dominus Imperator.] Ex humilitate hoc fecit, cum ipse sit filius ecclesiæ, vt 96. dist. si Imperator.

h LEctis [¶ Diu.] id est, vltra tres menses, vt 50 distin. postquam. nisi causa

‡ De hoc §. 13. q. 1. c vlti. dic, vt ibi.

Principis consensus est electione celebrata requirendus.

‡ Idem non tū est, ī. eod. in summa. dic, q ius eligendi in collegiata ecclesia nō cadit ī laicū. sec⁹ ī parochia. 16. q. 1. in parochia. & q. 7. decernimus. Archid.

causa necessitatis, vt 75. dist. quoniam. & 7. q. 1. constitutum. Et ita restringitur quandoque vaga significatio alicuius verbi, vt 65. dist. de persona.

Ad hoc §. 61. dist. Osi°. & c. bene. & ibi de hoc. ext. de elect. ne pro defectu.

Metropolitano.] CASVS. Dicitur hic, q. defuncto metropolitano omnes suffraganei debent ad ciuitatem archiepiscopalem conuenire, vt omnium ciuium & clericorum voluntate discussa, ex presbyteris, vel diaconis eiusdem ecclesiæ optimus ordinetur.

a ¶ Ad ciuitatem metropolim.] ibi enim consecrandus est metropolitanus, vt 51. dist. qui in aliquo. Et est arg. hic, q. prouinciales episcopi interesse debent electioni metropolitani, a vt §. eo. Valentinianus.

a Facit ad hoc 63. dist. cap. 1.

b ¶ Ex presbyteris.] presbyterum præmittit, qui enim prior est in ordine, est prior in electione. 3. 75. dist. c. vlt. & 61. dist. statuimus. vnde hæc dictio, vel, non dat illis optionē sic vel sic eligendi, sed ordo verborum ostendit quo ordine debeant eligere. sic j de conse. dist. 2. in Christo. 2. & optime hoc dicitur. ff. ad Trebellia. l. hæredes. in fine.

b Idest, vt prius eligat. argu. ad hoc 64. dist. epo-gū, &m Lau.

c ¶ Vel diaconis.] hodie ex subdiaconis potest eligi, ext. de æta. & quali. à multis.

d ¶ Optimus.] s. in Authē. de monachis. §. ordinationē. coll. 1. Sed quis dicetur optimus? qui & principalem locum tenet. qd enim per superabundantiam dicitur, vni soli conuenit, vt ff de verb. oblig. vbi autem non apparet. t respō. ff. de ædil. ed. c. si venditor. §. vlt. Qualiter istud intelligatur, inuenies. 8. q. 1. licet.

Quod per superabundantiā dr̄, vni soli conuenit.

tinopoli. & tunc temporis electus dabat quamdā summam pecuniæ Imperatori, ad quam summam releuandam misit Agatho Ioannem episcopum Portuen. Constantinopolim, qui in octaua Paschæ in ecclesia sanctæ Sophiæ Latinè Missam corā patriarcha & principe celebrauit,

consecrabimus: quod, charissime fili, moleste nullo modo suscipias.

Item Leo Papa primus ad Anastasium Thessalonicensem episcopum, epist. 82. al. 84. c. 6.

¶ Clericorum, & ciuium voluntate metropolitanus est ordinandus. C. XIX.

Anf. l. 6. c. 19. al. 15. Iuo, p. 5. c. 348. Deusdedit, l. 1.

METropolitano defuncto, cum in loco eius alius fuerit subrogādus, prouinciales episcopi ad ciuitatem metropolim [a] conuenire debebunt, vt omnium clericorum, atque ciuium voluntate discussa ex presbyteris [b] eiusdem ecclesiæ, vel diaconis [c] optimus [d] ordinetur.

al. metropolitanam

Item Isidorus in lib. officiorum.

¶ Cum clero, & populo archipresbyteri fiat electio. C. XX.

SI in plebibus archipresbyteri obierint, aut pro aliquo reatu exinde eiecti fuerint, archidiaconus, quātò ocius proficiscatur [e] illuc, & cum clericis, & populis † ipsius plebis electionem faciat, quatenus dignus pastor domui Dei cōstituatur, & dum ordinatur, eius prouidentia ipsā plebs custodiatur.

† al. presbyteris

Item ex gestis Romanorum Pontificum.

In Pontificali Vaticano, in decretis Agathonis, & Tomo 2. conc. in decretis eiusdem.

¶ Electus in Romanum Pontificem non ordinetur, nisi eius decretum Imperatori primum præsentetur. C. XXI.

AGatho natione Siculus, cuius legatione fungēs Ioannes episcopus Portuensis Dominico die octauarum Paschæ in ecclesia sanctæ Sophiæ publicas Missas coram principe, & patriarcha Latinè celebrauit, hic suscepit diualem † secundum suam postulationem, per quam releuata est quantitas, quæ solita [f] erat dari pro ordinatione pontificis facienda; † sic tamen vt si contigerit post eius transitum electionem fieri, non debeat ordinari, qui electus fuerit, nisi prius decretum generale introducatur in regiam † vrbem secundum antiquam consuetudinem, vt cum eius scientia, & iussione debeat ordinatio prouenire. † ¶ Item Vitalianus natione Signiensis direxit responsales suos cum synodica epistola iuxta consuetudinem in regiam vrbem ad piissimos principes significans de ordinatione sua.

† al. iussionem] orig.

† al. faciendi

† al. regia vrbe

† al. prosperari In Pontific. in gestis Vitaliani Papæ.

a Argu. opt. 94. dist. c. vlt. in fi. decre. hic alleg. cū fatis nō probat, qū loquitur i cōmissione curę animarū. hoc aūt c. si i plebibus loquę de custodia vacātis eccle siæ, vt dic. vt not. 16. q. 7. c. nullo. A ch.

SI in plebibus.] CASVS. Isidorus docet hic, q. ad officiū archidiaconi pertinet, vt defuncto, vel deposito archipresbytero alicuius loci archidiaconus illuc vadat, & à clero, & populo faciat electionem fieri, & ipsam plebem regat donec archipresbyter ibi ordinetur.

e ¶ Proficiscatur.] speciali auctoritate epi, aliàs nō liceret, a vt ext. de offi. archid. cum satis. nisi hoc habeat de cōsuetudine pscripta. & sic intelligo ext. de excel. prael. ad hoc & ext. de app. bonę. & ext. de insti. cū venissent. Quid tamen de hoc iuris sit, dixi 25. dist. perlectis.

AGatho.] CASVS. Consuetudo erat, q. electio Papæ subscripta repræsentaretur Imperatori Constanbrauit, & ad suam postulationem accepit imperiale rescriptum, per quod solita quantitas est ei relaxata: ita tamen vt electio pontificis Imperatori semper repræsentaretur, vt cum Imperatoris conscientia, & iussione pontificis ordinatio deberet prosperare. sic, sicut factum fuit de Vitaliano, cuius electio fuit præsentata ipsis principibus, sicut consuetudo erat.

f ¶ Quæ solita.] quilibet enim episcopus dare consueuit aliquid Imperatori in electione sua, vt j. ead. quia commodo reditus episcopales excederent, duas libras auri, vt in Authen. de sancti. episc. §. 4. & forte tunc com-

mos erat, crimen non erat, ut 32. q. 4. obijciuntur. Sed nonne Imperator commisit simoniam relaxando illud ius sub hac conditione, ut consensus eius requiratur in electione? Sed dic, quod non, quia prius utrumque ius habuit, unde modo alterum potuit remittere. ideo autem.

ut 23. q. 5. principes. & si nollent eam defendere, possunt excommunicari. 23. q. 5. administratores. Ioan.

b ¶ Patriciatus.] ut puniret crimina, & secundum hoc potest intelligi. 2. q. 6. omnis oppressus. Et ita iudex ecclesiasticus alij potest committere causam sanguinis. Vel intellige, quod est aduocatus Romæ, ut extra de elect. venerabilem.

a Ad hoc facit, qd no. Io. B. & H. ext. de simo. sui. & j. ea. quia.
a Ad hoc adde, qd leg. & nota. ext. de seru. domi. constitutus.

Item ex historia ecclesiastica.

¶ Imperator ius habet eligendi Pontificem. C. XXII.

Pann. l. 8. c. 134.

HAdrianus Papa Romam venire Carolũ regem ad defendendas [a] res ecclesię postulauit. Carolus vero Romam veniens Papiã obsedit: ibiq; relicto exercitu in sancta resurrectione ab Hadriano Papa Romæ honorifice susceptus est. Post sanctã vero resurrectioné reuersus Papiã cepit Desideriũ regem: deinde Romam reuersus cõstituit ibi synodũ cum Hadriano Papa in Patriarchio Lateranensi in ecclesia sancti Saluatoris: q synodus celebrata est à C LIII. episcopis religiosis, & abbatibus. Hadrianus autem Papa cũ vniuersa synodo tradiderunt Carolo ius, & potestatem eligendi Pontificé, & ordinandi Apostolicam sedé. Dignitatem quoq; patriciatus [b] ei concesserunt. Insuper archiepiscopos, & episcopos per singulas [c] prouincias ab eo inuestituram accipere diffiniuit: & vt nisi à rege laudetur, & inuestiatur, episcopus à nemine cõsecretur: & quicumque contra hoc decretũ ageret, anathematis vinculo eũ innodauit, & nisi resipisceret, bona eius publicari [d] præcepit.

Item Leo Papa.

¶ Electio Romani Pontificis ad ius pertinet Imperatoris. C. XXIII.

Pann. l. 8. c. 136.

IN synodo [a] congregata Romæ in ecclesia sancti Saluatoris. Ad exemplum beati Hadriani Apostolicæ sedis antistitis, qui domino Carolo victoriosissimo regi Francorum, & Longobardorum, Patriciatus dignitatem, ac ordinationem Apostolicæ sedis, & inuestituram episcoporum concessit: ego quoque Leo episcopus seruus seruorum Dei cum toto clero, ac Romano populo constituimus, & confirmamus, [c] & corroboramus, & per nostram Apostolicam auctoritatem concedimus, atq; largimur domino Othoni primo [f] regi Theutonicorum, eiusq; successoribus huius regni Italię in ppetuum facultaté eligendi successoré, [g] atq; summę sedis Apostolicæ Pontifi-

tem petijt à Papa hanc consuetudinem tolli, quia continebat speciem mali, vt 1. q. 1. emendati.

[a] ¶ Adrianus.] Desiderius rex morabatur Papiæ, q totam Italiam stimulauit: propter quem repellendum Hadrianus Papa fecit Carolum venire: qui Papiæ dimisso exercitu, Romam iuit: ibique honorifice receptus, Papiam redijt: & tamdiu eam obsedit, donec Desiderium regem cepit. Deinde Romam reuersus synodum congregauit, vbi Hadrianus cum centum quinquagintatribus episcopis dedit Carolo potestatem eligendi Papam, & ordinandi sedem apostolicam, & cõfirmandi omnes episcopos, & archiepiscopos per prouincias: & quicumq; contra hoc priuilegium veniret, anathema esset: & nisi resipisceret, bona eius publicari præcepit.

Iudex ecclesiasticus causam sanguinis alij committere pōt.

a ¶ Defendendas.] ad hoc tenentur omnes principes,

c ¶ Per singulas.] ergo in Francia, & in Hispania. vnus [3] est enim Imperator, vt 7. q. 1. in apibus. quod cõcedo, nisi probant se exẽptos ab Imperatore, vt 23. q. 8. §. ecce. vnde adhuc de capite suo dabunt tributũ Imperatori omnes, cum nõ probent se exemptos ab imperatore, vt ff. de censi. l. vlt. si enim dicunt se nõ subesse Romano imperio, per consequens dicunt se nõ habere aliquid proprij, vt s. distin. 1. ius Quiritũ. fateamur [4] ergo Imperatoré esse dñm mundi, vt ff. ad legem Rhod. depreca tio. Obstat, [5] q Reges Hispaniæ cũ nõ subessent imperio, regnum ab hostiũ faucibus euerunt.

d ¶ Publicari.] Hic ecclesia publicat bona laicorũ, & qñq; deponit laicos à dignitatibus, 32. q. 5. pręceptorũ. in fi. Vel dic, q hic docet ecclesia qũ fieri debeat. sic 24. q. 3. de illicita. & 5. q. vlt. delatori.

IN synodo.] CASVS. In hoc c. continetur, q sicut Hadrianus concessit priuilegium Carolo: ita Leo Papa in synodo Romæ cõgregata cõcessit idé priuilegiũ Othoni primo Regi Theutonicorũ, & eius successoribus, vt ipse eligat sibi successorem, & ordinet Romanum Pontificé, & epos, & archiepos, vt ab eo inuestiturã accipiant: nisi aliquorũ inuestituram concesserit Romanis põtificibus, vel archiepis: & qui ꝯuenerit: decreuit excõicationi subiacere: & nisi resipisceret: irreuocabiliter exulare: vel si laic⁹ est, vltimo supplicio affici.

c ¶ Confirmamus.] Arg. q idé potest dare, & cõfirmare. 23. dist. in nomine. ext. de ele. cum inter. Arg. ꝯ extra de fi. instr. c. inter dilectos. [6] dic, q nõ põt eodé respectu: sed diuersis, vt in d. c. cũ inter. & ff. de iurisd. om. iud. & quia. qñq; etiã dr dare, idest, datũ ostendere, vt 25. q. 5. §. hinc notandum. ff. de testa. hæredes. § si quid.

f ¶ Primo.] non dicas primo regi, sed primo Othoni, idest, ante quem nullus alius fuit. sic extra de verbo. sig. Ioseph. & ff. de verb. sig. proximus.

g ¶ Successorem.] Hoc speciale fuit ꝯ id. 8. q. 1. Moyses.

nis alij committere põt.
[3] Vnus est. Sol. Itellig. č per singulas puincias .ul imperij.
[4] Istã glo. sequuntur ( ). Bart. & Bal. Sali. & Iaso. in l. 1. col. 2. C. de sum. tri.
[5] Adde hic, an Reges Frãcię subijciantur imperio, glo. in c. 1. iu pri. de pa. iura. fir. tenet, q sic. Cõtrariũ tenet cõtrariũ p tex. in c. p venerabilé. ext. q fi. sint legi. Spec. in ti. de app. §. 1 uno tractem⁹. in prin. Bar. in l. hostes. I. ... col. ff. d cap. & Bal. I. d. c. 1. de pa. iur. fir. reprobata ibi gl. & ex ibi ponit Andr. de Iser. vtũ p hoc adde cõcor. in apostil. ad l. 1. in l. 1. C. d sum. tri. Idé de rege Hispanię, glo. magna ad fi. in c. & necesse. d. dona. inter vir. & vxo. Pan. c. venerabilem. col. 9. de elec. Ias. l. id qđ apud hostes. de leg. 1.
[6] Ibi distinguit, vtrũ esset ibi donatiuũ, vel confirmatiuum. nã nõ põt donare si iã donatũ erat, vt I nac decre. I fi. Insti. d do. cit. si nec idé dare & cõfirmare simul & semel, nisi ostẽdatur cõcessio principalis primo. ff. de iur. om. iud. l. & qa. Archid.

c.7. q.1 petisti. hic patet, quod maximam habet potestatem Papa circa imperium. Sed dic, quod tantum in Italia permittit ei facere successorem.

a ¶ Ac per hoc.] quasi dicat, ex quo in Romana ecclesia hoc permittitur: ergo & in minoribus. Et est argu. quod idem iuris est in mébris, quod in capite, vt 16.q.2.c.1.12.q.2. cognouimus & q.1. præcipimus & 1.q.3. si quis episcopus. 24.q.1.rogamus.

b ¶ Concessit.] videtur ergo, quod Imperator possit dare priuilegium libertatis, vt ext. de resti. in integ. auditis.

c ¶ Sit patricius.] & sic Papa dat hic gladij potestatem: cuius tamen exercitium ipse non habet. Ioã. extra de elect. suffraganeis. B.

d ¶ Apostolicam.] Sed numquid Papa posset ei potestatem dare, vt deponeret ipsum? sic in hæresi. & de consensu Cardinalium: immo in omnibus se pôt subijcere ei, vt 2.q.7.nos si.

e ¶ Exilio.] not. ecclesiam posse aliquẽ mittere in exilium, vt 3.q.4 hi qui.

f ¶ Affici.] Cum hæc priuilegia fuerint omnibus successorib⁹ data, quare non vtuntur eis? Respon. quia Imperatores eis renũtiauerunt, vt inf. ead. ubi. Item quia per abusum ea perdiderunt, vt ĩ. ead §.verũ. Item quia ex causa fuerunt eis concessa. vnde cessante causa, ipsa cessauerunt, vt in 1.q.7.quod pro remedio. Nec obst. quod hic dr de successoribus: quia hoc intelligendum est de illis successoribus, qui hoc imperiare possunt, vt 23.dist. in nomine.

quicquid. & 16.q.1.in canonibus. Io.Sol. in malo nulli est obediendum: nec aliquis excusatur, vt 11.q.3 si dñs. B.

h ¶ Sub excõicationis.] Ex hoc videtur, quod per talia verba fiat excõicatio: cum sic dr: præcipio tibi hoc sub pœna excõicationis. Et est arg. ad idem ext. de eo, qui ord. fur.

cem ordinandi, ac per hoc [a] archiepiscopos, seu episcopos, vt ipsi ab eo inuestituram accipiant, & consecrationem, vnde debent, exceptis his, quos Imperator Pontificibus, & archiepiscopis concessit: [b] & vt nemo deinceps cuiusq; dignitatis, vel religiositatis eligendi, vel patricium, vel Pontificem summæ sedis Apostolicæ, aut quemcumque episcopum ordinandi habeat facultatem absque consensu ipsius Imperatoris: (quod tamen fiat absque omni pecunia) & vt ipse sit patricius, [c] & rex. Quod si à clero & populo quis eligatur episcopus, nisi à supradicto rege laudetur, & inuestiatur, non consecretur. Si quis contra hanc regulam, & Apostolicam [d] auctoritatem aliquid molietur, hunc excommunicationi subiacere decernimus: & nisi resipuerit, irreuocabili exilio [e] puniri, vel vltimis supplicijs affici. [f]

a ¶ In synodo.] *Initium huius capitis videtur esse istud:* Ad exemplum, *&c. verba autem, quæ antecedunt, ipsa quoque pertinere ad titulum, vt integer titulus ita habeat:* Leo Papa in synodo congregata Romæ in ecclesia sancti Saluatoris. *Est autem Leo octauus, de quo multa scribit Luitprandus in fine libri sexti, & S. Antoninus par. 2. tit. 16. c. 16.*

Item Gregor. lib 4. reg. epist. 34. seu cap. 78. ad Constantiam Augustam.

¶ Præcepto principum Maximo remittitur, quod absq; auctoritate Apostolica ordinatur.

C. XXIIII.

Salonitanæ ciuitatis episcopus me, ac responsali meo nesciente, ordinatus est; & facta res est, quæ sub nullis anterioribus principibus euenit. Quod ego audiens, ad eumdem præuaricatorem, qui inordinate ordinatus est, protinus misi, vt omnino Missarum solénia celebrare nullo modo præsumeret, nisi prius à serenissimis dominis cognoscerem, si hoc fieri ipsi iussissent. [g] Quod ei sub excommunicationis [h] interpositione mandaui. Qui † contempto me, atque despecto, in audaciam quorumdam sæcularium hominum, quibus, denudata sua ecclesia, præmia multa præbere dicitur, nunc vsq; Missas facere præsumit, atque

Poly.l 1. tit.5.

¶ al. Et.] orig.

Salonitanæ.] Casus Maximus dicebatur in quattuor deliquisse. Primo, quia per simoniã archiepatum Salonitanæ ciuitatis acquisierat. Secundo, quia ordinatus fuerat Papa irrequisito, vel eius rñsali. Tertio, quia contra excõicationẽ à Papa latã sub conditione si diuina celebraret, eo quod sic fuerat ordinatus, Missas cantare psumpsit audacia quorundã sæculariũ, quibus multa præmia, sua ecclesia spoliata, dare dicebatur. Quarto, quod fornicationis vitio laborabat. Sed ad preces principũ Constantinopolitanæ ciuitatis ratam habuit eius ordinationem. Alia vero mala illius indiscussa relinquere noluit: ideoque præcepit sibi, vt Romam venire non differret: & si non veneerit, districtione canonica feriretur.

¶ Iussissent.] Arg. quod auctoritas maioris excusat, † vt 14.q.5.dixit. 28.dist. diaconi, 23.q.5.miles. Arg. contra 12.q.2. fur. rece. c.1. Arg. contra extra de iure patro. relatum. in fi. & de sagittarijs ca. vno, vbi de hoc. H. dicit, quod si talis phibitio fiat à canone, nõ fit excõicatio per illa verba, vt 50 dist. per totum. secus si ab homine: ‡ quia canon mitius agit quam homo, vt 26.q.7. alligant. & ff. de arbi. Celsus. Alij dicunt, quod refert, an diffiniendo illa verba proferantur, vt tunc per ea fiat excõmunicatio, an constituendo ius, & tunc non fiat excommunicatio per illa verba. Sed hæc veritas est, quod illa verba nõ habent vim sententiæ, sed tantum comminationis, vt C. commina. epistolas, per totum. Hoc autem scias, quod sub conditione potest quis excommunicari: & taliter hic intelligo latam sententiã: vnde existente conditione ligat excõicatio, & nõ prius: & tamen à tali excõicatione potest appellari: licet H contrariũ scripserit, vt ext. de app. præterea. 2. & hoc ideo, quia excõicatio tunc nõ trahit secum suam

Papa dat gladij potestatem.

Imperatores multa perdiderunt priuilegia.

† Etiam in atrocioribus quo ad qd, vt no 86.distin. an puta eis.

Obediendũ nõ est alicui in malo.

Excõicatio, an feratur per hęc verba, pcipio sub pœna excõicationis.

‡ Quia tunc est ligatus, vt hic. & ext. de app. preterea. & de eo qui fur. ord. rece. c.1. sm Lau. q hic sequũtur hanc sententiã Hu.

Excõicari pôt quis sub conditione.

suam executionem: quia non cedit, nec venit dies ante existentem conditioné, vt ff. de verb. sig cedere. Sed qd si excommunicans moritur priusquàm existat códitio? tunc dico excõicatum qñ extat conditio: & ita aliquis excommunicatur à mortuo. [g]Verum aût conditione existente

Excõicatur quis à mortuo.

[g] Arg. cõtra 17.q. 1. c. 2. in prin.

ad me venire secundũ iussionem dominorum noluit. Ego autem præceptioni pietatis eorum obediens, [a]eidem Maximo, qui me nesciente ordinatus est, hoc, quod in ordinatione sua me, vel responsalem meum prætermittere præsumpsit, ita ex corde laxaui, [b]ac si me [c]auctore fuisset ordinatus. Alia verò peruersa illius, s. mala corporalia, quæ cognoui, [d]vel quia cum pecunijs est electus, vel quia excommunicatus Missas facere præsumpsit, propter Deum irrequisita relinquere non possum. *& infra.* ¶Et si ad me diu venire distulerit, in eo exercere districtionem canonicam nullo modo cessabo.

Item ex concilio Toletano 12. c. 6.

¶ In electione episcoporum, principis desideratur assensu. C. XXV.

Dum] orig. in quo hęc oratio pendet ab alio principio.

CVm †longe [e]ateq; diffuso tractu terrarũ, commeantium impeditur celeritas nuntiorũ, quo aut nó queat regis auribus decedentis præsulis transitus innotesci, aut de successore morientis episcopi libera principis electio præstolari; nascitur sæpe, & nostro ordini de relatione talium difficultas, & regiæ prãti, [c]dum consultum nostrum pro subrogandis pontificibus substinet, innumerosa [f]necessitas. Vnde placuit omnibus põtificibus Hispanię, atq; Galliciæ, † [f]vt saluo priuilegio [g]vniuscuiusq; prouincię, licitum maneat [h]deinceps Toletano pontifici, quoscumque regalis potestas elegerit, & iam dicti Toletani episcopi iudicium dignos esse probauerit, in quibuslibet prouincijs & in præcedentium sedibus præficere præsules, & decedentibus episcopis [i]eligere successores: sic tamen, vt quisquis ille fuerit ordinatus, post ordinationis suæ tẽpus infra [k]trium mensium spatium proprij metropolitani præsentiam visurus accedat.

† al. iniuriosa

† al. Gallia

Electiones quoque summorum Pontificum, atque aliorum infra præsulum quondam Imperatoribus repræsentaban-

CVm lõge.] CASVS. Cõsuetudo erat in Hispania, q. quoties moriebatur eps, omnes epi comprouinciales congregabantur, vt regi de obitu præsulis significarent. Sed quia qñq; nuntiorum impediebatur celeritas, ita q. sine magno incommodo electio principis nõ valebat expectari: & si recederent, oportebat eos iterũcõuenire ad consecrationé electi: & sic eis difficultas maxima incũbebat: similiter & regi iminebat difficultas, cum alijs negotijs impeditus non posset tãcito cõsulto eporum sidere, quod consultum numerosa necessitas expectabat: ideo placuit omnibus epis Hispanię, vt archiepiscopus Toletanus haberet potestatem confirmandi & ordinãdi in quibuslibet puincijs episcopos: quos regalis potestas eligat: saluo priuilegio cuiuslibet prouincię: ita tamen vt quicumque fuerit ordinatus, post suam ordinationem intra spatium trium mensium proprio archiepiscopo se præsentet.

[e] ¶ Potestati.] nihil tamen hic regi subtrahitur: quia sicut prius eligebat, ita & modo post priuileg ũ Toletano episcopo cõcessum. B.

[f] ¶ Atque Galliciæ.] connumerat hic Galliciã Hispaniæ, cum tamen sit pars eius: & ita pars connumerat suo toti. sic j. ea. ego. & C. de excusa. tuto. exactores vbi dicitur, oneribus & tutelis. ADDITIO. Cum tamen omnis tutela sit onus: & ita ius non respicit talem connumerationem. Vel locus est, sicut loquuntur peregrini. vel non est pars eius, secundum Lau.

existente intelligatur retro fuisse excommunicatus, per id quod legitur ff. qui pot. in pign. hab. l. potior. & ff. de manumiss. test. l. Neratius. Vel tãtum à tẽpe conditionis extantis, per id quod est ff. de ędil. ẽdi. bouem §. si sub conditione disputationi relinquo. Ioan. Ego credo, q. à die existentis conditionis per decre. illam, pręterea. extra de appell. B.

[a] ¶ Obediens.] hoc dicit ex humilitate, quia ei pręcipere non poterant. H.

[b] ¶ Laxaui.] not. epm remittere posse, quæ ad ipsum spectant, non quæ ad Deum: [c] arg. 23 q. 4 si is qui pręlatus. Sed nonne quæ fiunt in personam episcopi, vel alterius pręlati, fiunt in contemptum ecclesiæ, & ideo in Deum? vtique: sed principaliter in prælatũ, 3. dist. 45 & qui emendat. & 23 q. 4 inter.

[c] ¶ Ac si me.] argu q. ratihabitio sequens facit aliquid legitimum, quod ab initio factum fuit illegitime. extra de iure pat. cura. 18. q. 2 de monachis. 9. q. 2. Lugdunen.

[d] ¶ Cognoui.] per auditum. 2. q 5. quanto. 11. q. 5 hoc videtur, non tamquam iudex. 2. q 1. §. quando.

Eps an possit iniuriam sibi factã remittere.

[c] Adde ad hãc glo. tex. in l. si quis in hoc, cum sua auth. C. de san. epis.

[g] ¶ Priuilegio.] idest, iure, sic 9. q. 3 saluo. [g] ff. qb mo. pig. vel hypo. sol. si debitor. §. 1. potius ergo bnus, q̃ ius primatiæ concessum fuit huic Toletano episcopo. cum enim rex eligeret olim de consilio omnium episcoporum, hoc consilium conceditur ei hic.

[g] Et sic nota, q. consentit aliqd talio iure suo.

[h] ¶ Maneat.] arg. pp loci & tpis difficultatem electionem fieri à quo non debeat: sic extra de iure pat. si vero. & 24. q. 1. pudenda. 93. dist. iuxta.

[i] ¶ Episcopis eligere.] idest, à rege electos consecrare & confirmare.

[k] ¶ infra.] j. dist. 93. iuxta extra de iure pat. si vero. j. 65. dist. si quis contra. sed non est contra.

[l] Sub. Immo potius cõcordat, cum hic dr intra triũ mensiũ & c. i. duorum mensiũ. Ipsa tñ: cd idem est, sm la.

Iste §. respicit proximũ cap. cum longe. Non solum in Hispania eligebãtur epi per reges, sed etiam electiones summorum pontificum & episcoporum quondam Imperatoribus repræsentabantur: sicut factũ est de Ambro. & Grego. Vnde appa-

per laicos ab electione non esse excludendos. Hic verò contrarietatem soluit Gratianus, dicens, quòd laici non debent vocari ad electionem faciẽdam, sed ad prębẽdum electioni consensum. Nam clericorum est eligere, & populi consentire: sicut supra in cap. nosse in fi. Et quòd laici vocẽtur ad electioné non vt eligant, sed vt consentiant electioni probat per duo sequẽtia capitula, quorum primum patet.

a ¶ Et beati Gregorij] non in hoc volumine, nisi arg. ĩ. ead. Agatho.

b ¶ Stephani.] ĩ. ead. dist. nosse.

VOta.] CASVS. Dicitur in hoc c. quæ debeant in electione concurrere, scilicet conniuentia & consensus ciuium, bona fama populi, maiorum laicorum arbitrium & voluntas, & electio clericorum, & subscriptio.

c ¶ Vota] idest, conniuentia & cõsensus, vt ĩ distin. 24. episcopus.

d ¶ Ciuium.] non rusticorum extra ciuitatem consistentium.

e ¶ Honoratorum.] s. maiorũ de populo, & clero ĩ ea. Hadrianus, in fi.

f ¶ Arbitrium.] ĩ. distin. 23 c. 1. 24. distin. c. nullus.

g ¶ In ordinationib.] idest, electionibus.

h ¶ Ordinis consensus.] quia dicitur ordo cerdonum, pellipariorum, vel alterius corporis.

i ¶ Et plebis.] nomine plebis censentur illi, qui non sunt collecti ad aliqd corpus faciendũ: de quo corpore habes. ff. quod cuiusq. vniuers. l. 1. & est ad hoc bonum simile. C. de episc. aud. l. iubemus.

Plebis nomẽ q̃ censentur.

i De hoc le. & not. extra de exces. pla. delicta, & p Inn. extra de off. ord. cum ab ecclesiarum. Arch.

[PRINCIPIBVS.] Hæc est tertia pars huius dist. in qua reddit rationem, quare vocabantur principes ad electiones. Arch.

CASVS. Hic duplex ratio redditur, quare quondam Regibus & Imperatorib. electiones repręsentabãtur; scilicet vt nullus hæreticorum & schismaticorum electioni contrauenirret, pro quibus sæpe ecclesia periclitabatur: & vt ipsi principes tamquam filij deuotissimi consentirent in electum, quem sibi viderent in patrem eligi: sicut de Ambr. fecit Valentinianus. Et quòd principes interessent propter hæreticos & schismaticos, probat per sequens capitulum.

k ¶ Legibus.] 23. q. 7. c. 1. & 2. & dist. 8. quo iure. Quia.]

tur: sicut de electione B. Ambrosij, & B. Gregorij [a] *legitur. Quibus exemplis, & præmissis auctoritatibus liquido colligitur laicos non esse excludendos ab electione, neque principes reijciendos ab ordinatione ecclesiarum. Sed quòd populus iubetur electioni interesse; non præcipitur aduocari ad electionem faciendam, sed ad consensum electioni adhibendum. Sacerdotum enim (vt in fine superioris capituli Stephani* [b] *Papæ legitur) est electio: & fidelis populi est humiliter consentire. Desiderium ergo plebis requiritur, vt clericorum electioni concordet. Tunc enim in ecclesia Dei rite præficietur antistes, cum populus pariter in eum acclamauerit, quẽ clerus communi voto elegerit. Vnde Cœlestinus Papa ait ad episcopos Galliæ, epist. 2. c. 5.* — ĩ. ead. c. nosse.

¶ Plebis non est eligere, sed electioni consentire. C. XXVI.

CLeri, plebis, & ordinis consensus, & desiderium requiratur. — ĩ. dist. 61. c. nullus. Poly. l. 2. ti. 2. & cęteri, vt ĩ.

Item Leo primus ad episcopos Viennensis prouinciæ, epi. 87. al. 89. [Sed paulo aliter, & copiosius.]

¶ De eodem. C. XXVII.

VOta [c] ciuium, [d] testimonia populorũ, honoratorũ [e] arbitrium, [f] electio clericorum in ordinationibus [g] sacerdotum expectantur. *& infra.* ¶ Per pacem, & quietem sacerdotes, qui præfuturi sunt, postulentur: teneatur subscriptio clericorum, honoratorum testimonium; ordinis consensus, [h] & plebis. [i]

3 *Principibus vero, atque Imperatoribus electiones Romanorum Pontificum, atque aliorum episcoporum referendas vsus, & constitutio tradidit pro schismaticorum, atq; hæreticorum dissensionibus; quibus nonnumquam ecclesia Dei concussa periclitabatur. Contra quos legibus* [k] *fidelissimorum Imperatorum frequenter ecclesia munita legitur. Repræsentabatur ergo electio Pontificum catholicorum principibus, vt eorum auctoritate roborata nullus hæreticorum, vel schismaticorum auderet contraire, & vt ipsi principes tamquam deuotissimi filij in eum consentirent, quem sibi in patrem eligi viderent, vt ei in omnibus suffragatores existerent, sicut Valentinianus B. Ambrosio supra legitur dixisse: [Noli timere; quia & Deus, qui te elegit, semper te adiuuabit, & ego adiutor, & defensor tuus; vt meum ordinem decet, semper existam.]* — ĩ. c. Valentinianus.

Vnde Stephanus Papa statuit, dicens.

¶ Præsentibus legatis imperatoris ordinetur Pontifex Romanus. C. XXVIII.

QVia sancta Romana ecclesia, cui, auctore Deo, præsidemus, à pluribus patitur violentias, Pontifice — Pann. l. 3. c. 5. S. Stephan' Papa.

Quia]. Romana ecclesia sępe patiebatur molestias in obitu Papę, & i electione successoris i qua-

quia nuntij Imperatoris defuerant: ideo statuit Stephanus, q. electio Papæ non fieret, nisi præsente populo, & senatu, & Imperatore, vel eius legatis: vt scandala remoueantur, & eis præsentibus consecretur: & nullus audeat extorquere iuramenta, vel promissiones, nisi quæ fuerint de antiqua consuetudine. seruetur talis consuetudo, vt dicit ista constitutio, ad apostolicam. H. tamen dicit, q. istud referatur ad legatos Imperatoris, vt non aliud Romana ecclesia petat ab eis, quam ipsi soliti sunt facere, scilicet, vt Papa non cogat eos aliud iuramentum facere Papæ, quam iuramentum fidelitatis, quod Imperator consueuit præbere, vt j. ead. ibi. & hoc indicat illud verbum, minuatur.

obeunte; quæ ob hoc inferuntur, quia absq; Imperiali notitia Pontificis fit consecratio; nec canonico ritu, & cōsuetudine ab Imperatore directi intersunt nuntij, qui scandala fieri vetent, volumus vt cum instituendus est Pontifex conuenientibus episcopis, & vniuerso clero eligatur præsente [a] senatu, & populo, qui ordinandus est; & sic ab omnibus electus præsentibus legatis Imperialibus consecretur; nullusq; sine periculo sui iuramenta, [b] vel promissiones aliquas noua adinuentione audeat extorquere; nisi quæ antiqua exigit consuetudo; [c] ne vel ecclesia scandalizetur, & Imperialis honorificentia minuatur.

4 *Verum, quia Imperatores quandoq; modum suum ignorantes non in numero consentientium, sed primi distribuentium, immo exterminantium esse voluerunt; frequenter etiam in hæreticorum perfidiam prolapsi catholicæ matris ecclesiæ vnitatem impugnare conati sunt; ideo sanctorum Patrum statuta aduersus eos prodierunt, vt semet electioni non insererent: & quisquis eorum suffragio ecclesiam obtineret; anathematis vinculo innodaretur: sicut scriptura quoq; diuina dicit, quod Ezechias dissipauit excelsa [d] & contriuit statuas, & succidit lucos, & fregit serpentem aneum, quem fecit Moyses; videlicet, quia illum serpentem Deus fieri iusserat, ne serpentina morte populus interiret; ideo [e] ipse populus colere, & venerari eum cœperat: & idcirco destruxit [f] iste, quem iubente Deo fecerat ille: Ac per hoc magna auctoritas ista est habenda in ecclesia; vt si nonnulli ex prædecessoribus, & maioribus nostris fecerūt aliqua, quæ illo tempore potuerūt esse sine culpa, & postea vertuntur in errorem, & superstitionem, sine tarditate aliqua, & cum magna auctoritate a posteris destruantur. [g] Postremo præsentibus legatis Imperatorum, & inconsultis, electiones Romanorum Pontificum leguntur celebratæ, & tandem ijdem Imperatores religioso mentis affectu præfatis priuilegijs renuntiauerunt; multa insuper donaria ecclesiæ conferentes.*

4. Reg. 18.

VERVM. Hæc est quarta pars huius dist. in qua dicitur, quare principes postea fuerunt prohibiti, scilicet, quia impedimentum præstabant: & quia ipsi renuntiauerunt. Ioan. de Fant.

CASVS. Dictū est ī. in cap. quia quod constitutio facta fuit quondam, q. Imperatores deberent interesse electioni Papæ & episcoporum, vt ī. patet in multis cap. Nunc vero dicit Gratianus in hoc §. q. postea statutum fuit cōtrarium propter tres rationes. Prima ratio est, quia Imperatores abutebantur priuilegio suo: quia non solum consentire volebant, sed etiam electionibus se ingerebant. Secunda ratio fuit, quia in hæresim labebantur, & sæpe ecclesiam impugnabant. Et q. Apostolici potuerunt in contrarium statuere, & destruere constitutiones, quas antecessores fecerunt pro bono, probat exemplo Ezechiæ, qui serpentem æneum, quem fecerat Moyses pro liberatione populi, destruxit cum populus illum coleret sicut Deum. Tertia ratio est, quia Imperatores suis priuilegijs renuntiauerunt: & postea electiones Apostolicorum celebratæ sunt præsentibus & inconsultis legatis Imperatoris: quod probat sequens cap.

[a] ¶ Præsente.] inf. 79. dist. nullus.

[b] ¶ Iuramenta.] videtur ergo, q. ante electionem non sit præstandum iuramentum de indemnitate ecclesiæ, vt 8. q. 3. Artaldus. & ī. 18 dist. de Syracusanæ. præsumetur enim hæc ideo facere vt eligeretur. Dicunt tamen quidam, q. si est consuetudo, quod præstetur, præstari potest: & sic intelligūt, quod dicitur hic in ñ. Quid tamen iuris sit de hoc, habes 8. q. 3. in summa.

[c] ¶ Consuetudo.] Per hoc videtur, quod in spiritualibus seruanda sit cōsuetudo in recipiendis muneribus, 1 vt ī. ead. Agatho. & in Auth. de sanct. episc. §. 4. coll. 9. & 1. q. 3. quęsitū. & 9. q. 3. conquestus. & extra de simo. ad apostolicam. Argum. contra. ext. de simo. cum in ecclesiæ. & cap. sicut. Ad hoc dicunt quidam, quod licitum est aliquid petere in spiritualibus, sed non pro spiritualibus, vt non petatur pro consecratione, sed pro consuetudine. Vel dic, q. si consuetudo illa pietatem contineat, non potest peti: tamen superior cogere potest, vt

[d] ¶ Excelsa.] idest, templa idolorum in excelsis posita.

[e] ¶ Ideo.] quia iussu domini factus erat: & quia eum respicientes, liberabantur.

[f] ¶ Destruxit.] Hic Ezechias commendatur ex destructione imaginis, quæ erat occasio superstitionis. quare ergo Massiliensis episcopus condemnatur, qui destruxit imagines, in quibus populus idololatriam cōmittebat, vt de consecr. dist. 3. perlatū. Dic, q. serpens ille fuit temporalis ad sanandum vulnera. vnde cessante causa cessare debuit effectus: sed causa imaginum perpetua est, vt habeatur in eis memoria Dei.

[g] ¶ Destruantur.] Argu. successores debere mutare facta & instituta prædecessorū etiā bona, si viderint esse ca perniciosa exeplo 7. q. 1. vidites. 35. q. 1. c. 1. & 96 dist. bene.

Iurandū non est de indemnitate ecclesiæ ante electionem.

Consuetudo an possit inducere, vt aliquid recipiatur in spiritualibus.

1 Quia hoc assertiue ponūt. Ioā. B. & Host. ext. de simo. tuā. & facit ad hoc, q. cōsuetudo facit nō delictū, qđ alias esset delictū 32. q. 4. obijciuntur. Ad idē hēt arg. opt. extra de tēp. ord. c. 2. ibi videas. Archid.

Ezechiæ cōmendatio.

Successores prædecessorum statuta mutare possunt.

bene.in fi.dist. 68.chorepiscopi. & ext.de elec. suggestu. vbi est arg. q privilegium, quod est exemplum mali, remittendum est. Instit. vi bon. rap. §. sed ne dum talia.

CVm Hadrianus.] CASVS Hadrianus secundus ab ecclesia sanctę Mariæ maioris deportatus est à clero, & populo, & proceribus certatim ad patriarchiũ Lateranense. quod audiẽtes nũtij Ludouici Imperatoris moleste tulerũt, q cum præsentes essent, vocati non fuerunt: qui audientes, q non fuit factum in contemptum eorum, sed ad cautelã futuri temporis, oẽm indignationem medullitus sedauerunt, & accesserũt humiliter ad salutandũ electum.

a ¶ Traheretur.] Debet enim ire quasi inuitus, vt argu. 1. q. 6. sicut is. C. de episc & cle. si quemquam. sic enim appellãtur quasi proprio nomine: & quia portatur Papa in manibus, ne offendat ad lapidem.

b ¶ Temporis.] Nota quæ non sunt mala, interdum debent omitti, ne sint exemplo perniciosa, vt s. dist. 23. in nomine. s. dist. 21. denique. 12. q. 2. liberti. 2. q. 7. accusatio. & 30. q. 1. c. 1. Instit. vi bon. rap. §. sed ne dum.

c ¶ Et ad salutandũ.] Argu. eos consensisse electioni ex quo interfuerunt, & cũ salutauerunt, & non reclamauerunt, sic extra de his, quæ fi. à maio par. cap. ex ore in fi. & ext. de priuil. cum olim. in fi. & extra de sent. excom. si aliquãdo. † & eo ipso q quis salutat alium, videtur consentire ei, vt 24 q. 1. omnis. Sic ex eo, q quis nõ vult salutare alium, præsumitur inimicus, vt extra de offic. deleg. cum super. in parte decisa. & eo ipso, q Stephanus dixit, perlegatur. intelligitur consensisse, vt 96. distin. bene. sic j. de consec. dist. 2. pacem.

Electum salutãs electioni eius præbet consensum.

† Ad hoc facit, qđ leg. & not. extra de pręben. dilecto. in gl. ad hoc videbat. Sed põt dici, quod ibi epũs ignorabat illũ minus canonice fuisse receptũ & ideo nõ obfuit. argu. ff. de interrog. ac. de ætate. §. vlt. Arch.

quiete possederunt. In secunda parte dicitur, q cũ Papa de hoc mundo migrauerit, nullus electionem successoris cuiuscumq; sit gentis impediat, vel electoribus contradicat: scilicet Cardinalibus: sed eo electo & consecrato nuntij dirigantur ad regem Francorum ad pacem & amicitiam inter eos sociandam. Secunda pars incipit ibi, [Idem quando diuinæ.] Sequens cap. patet.

Vnde Gregorius a scribit.

¶ Inconsultis legatis Imperatoris Hadrianus II. ad Pontificatum eligitur. C. XXIX.

CVm Hadrianus secundus ad Romanũ Pontificatum ab ecclesia Dei genetricis Dominæ nostrę, quæ dicitur ad pręsepe, traheretur a ad Lateranẽse patriarchiũ: certatim à clero, & proceribus, & plebe deportatus est. Quod audiẽtes missi Ludouici Imperatoris moleste tulerunt, indignati scilicet, q dum præsentes essent, non fuerunt inuitati, nec optatæ à se futuri pręsulis electioni interesse meruerunt. Qui accepta ratione, q nõ causa contemptus Augusti, sed futuri temporis b prospectu omissum hoc fuerit † (ne videlicet legatos principum in electione Romanorum pręsulum expectandi, mos per huiusmodi fomitem inolesceret) oẽm indignationem medullitus sedauerunt, & ad salutandum c electum etiam ipsi humiliter accesserunt. B Iuo, p. 5. c. 16.

† Cõcor. text. in l. si exhæredatus. & in l. si ponat. §. 1. ff. de iur. offic. test.

a ¶ Gregorius.] *Hoc antea citabatur ex Gregorio quarto, cuius esse non potest, cum Hadrianus secundus, de quo hic mentio fit, posterior sit Gregorio quarto. In pontificalibus vero manuscriptis inter gesta Hadriani secundi, itemque in collectione manuscripta decretorum Romanorum Pontificum in decretis eiusdem Hadriani secundi habetur.*

B ¶ Accesserunt.] *In ijsdem pontificalibus hęc continenter sequuntur:* Audiens hoc Ludouicus Imperator Christianissimus: mox imperialem scribens epistolam, cunctos Romanos, qui dignum tanto peregissent officio præsulem, collaudauit: per quam epistolam videlicet innotuit, nulli quidpiam præmij fore pro consecratione Romani Pontificis quoquomodo pollicendum, cum ipse hanc nõ suorum suggestione, sed Romanorum potius vnanimitate ardentissime cuperet prouenire, maxime cum reddi, quæ ablata fuerant, non auferri à Romana ecclesia, vel depetire quidquam se diceret anhelare.

Item pactum constitutionis Imperatoris primi Ludouici cum Romanis Pontificibus.

¶ Electio Romanorum Pontificum à Ludouico conceditur Romanis. C. XXX.

EGo Ludouicus Imperator Augustus statuo, & concedo per hoc pactum confirmationis d nostræ tibi beato Petro principi Apostolorum, & per te vicario tuo domino Paschali summo Pontifici, & vniuersali Papæ, & successoribus eius in perpetuum; sicut à prædecessoribus nostris vsque nunc in vestra potestate & ditione tenuistis, & disposuistis Romanam ciuitatem cum ducatu suo, & suburbanis; atque viculis † e omnibus & territo- S. Antonin⁹, p. 3. tit 16. c. 1. §. 2. Volaterr. l. 3. Ans. l. 4. c. 35. Iuo, p. 5. c. 51. † al. villulis

EGo Ludouicus.] CASVS Hoc cap diuiditur in duas partes. in prima parte dicitur, q Imperator Ludouicus concessit & confirmauit Paschali & eius successoribus Romam cum toto suo ducatu & territorio in perpetuum tenere, & habere quiete sicut sui antecessores

& amicitiam inter eos sociandam. Secunda pars incipit ibi, [Idem quando diuinæ.] Sequens cap. patet.

d ¶ Confirmationis.] Arg. quod aliquid simul datur & confirmatur vt not. s ea in synodo.

e ¶ Viculis.] idest, villulis. ff. ad muni. qui ex vico. nec possit

possit Imperator illam donationem reuocare: nam dicit lex, q̄ sola immēsitas est mensura rerum donatarū in ecclesia. C de sacrosan. ecclesi. auth. sed hodie. immo nec concedit hic: sed concessa confirmat. nam omnia hæc & alia plura iam prius fuerant ecclesię concessa. j. 96. dist. Constantinus. preterea quia Imperator potest alienare [1] res imperij, vt ff. de leg. 1. apud Iulianū. §. vlt. Item quia p hanc concessionē non læditur imperium, ex quo res redit ad primum statū, vt ff. de pac. si vnus. §. pactus. & 55. dist. ab exordio. nō ob. 12 q. 2. nō liceat. quia ille non poterat legem imponere suo successori. extra de elect. innotuit.

Imperator imperij res alienare pōt.

[1] Ad hoc facit opt. q̄ le. & no. 16. q. 3. placuit. ✝ fm Ioan.

rijs [a] eius montanis, & maritimis littoribus, & portubus seu [b] cūctis ciuitatibus, castellis, oppidis, ac villis in Thuscię partibus. *Item infra.* ¶ Quando diuina vocatione huius sacratissimæ sedis Pontifex de hoc mūdo migrauerit; [c] nullus ex regno nostro, aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo sub nostra potestate constitutus licentiam habeat contra Romanos aut publice, aut priuatim veniendi, aut electionem faciendi: nullusq́; in ciuitatibus, aut in territorijs ad ecclesiæ beati Petri apostoli potestatem pertinentibus aliquod malum propter hoc facere præsumat: sed liceat Romanis cum omni veneratione, & sine qualibet perturbatione honorificam suo Pontifici exhibere sepulturam: & eum, quem diuina inspiratione, & beati Petri intercessione omnes [d] Romani vno consilio, atque concordia sine qualibet promissione ad Pontificatus ordinem elegerint, sine aliqua ambiguitate, vel cōtradictione more canonico consecrare; & dum consecratus fuerit, legati ad nos, vel ad nostros successores reges Francorum [e] dirigantur: qui inter nos, & illum amicitiā, & charitatem, ac pacem socient.

[*Item Leo quartus Lothario, & Ludouico Augustis.*]

¶ Electio, & consecratio Rom. Pontificis non nisi iuste, & canonice fiat. PALEA. C. XXXI.

S. Antoninus ibidem. Iuo, p. 5. c. 14.

INter nos, & vos pacti serie statutum est, & confirmatum, quòd electio, & consecratio futuri Romani Pontificis non nisi iuste & canonice fieri debeat.

[*Item constitutio* [a] *primi Henrici, & primi Othonis cū Romanis Pontificibus.*

¶ Ab Imperatore, vel nuntijs eius electioni Romani Pontificis nullum obstaculum generetur.

PALEA. C. XXXII.

Ans. l. 4. c. 37. & l. 6. c. 7. Iuo p. 5. c. 52.

In legib. Longob. l. 5. tit. de Pontifi. l. 3.

COnstitutio primi Henrici, & primi Othonis cū Romanis Pontificibus. Vt nullus missorum nostrorum cuiuscumque impeditionis argumentum in electione Romani Pōtificis componere audeat, omnino prohibemus. *Item.* In electione Romanorum Pontificum neque liber, neque seruus ad hoc venire præsumat, vt illis Romanis, quos ad hanc electionem per constitutionem sanctorum Patrum antiqua admisit cōsuetudo, faciat aliquod impedimentum. Quòd si quis contra hāc nostram constitutionem facere] præsumpserit, exilio tradatur.

abest à Grat. & Iu.]

[a] ¶ Constitutio.] *Ex antiquo exemplari Gratiani restitutus est hic titulus: in quo exemplari post titulum istum, interposita rubrica, incipit caput,* vt nullus, &c. *vt etiam apud Iuonem. Verum, quia receptum est, vt initium huius capitis sit à dictione,* Constitutio, *relicta sunt hæc verba & in principio ipsius. Extat verò hoc capitulū in vetustis quoq; exemplaribus, in quibus palea esse non solent.*

[a] ¶ Et territorijs.] qd sit territorium, quid sit oppidū, quid vrbs, habes. ff. de verb. sig. pupillus §. territoriū. Et sic est arg. q̄ nomine ciuitatis non comprehenduntur eius territoria, vt 12. q. 2. c. vlt. & ff. de verb. signi. l. 2. & ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter. Arg. contra. de verb. sig. qui in continentibus & l. ędificia. ff. de iudi. insulæ. ff. de off. præ. vrb. l. 1. ibi, [cum vrbem.]

Ciuitatis appellatione eius territoria non comprehēdunt.

[b] ¶ Seu.] hæc dictio, seu, potius auget donationē, quàm distinguat inter res donatas, vt ff. de au. & arg. le. l. si quis ita.

[c] ¶ Migrauerit] olim enim nullus audebat tractare de electione Papæ ante tertiū diē post sepulturam premortui, vt j. dist. 79. nullus sed per contrariam consuetudinem hoc hodie abrogatū est.

Papę electio olim per triduū differebatur.

ADDITIO. Idē sētiunt hic Hugo. & L. quorum fuit hæc gl.

[d] ¶ Omnes Romani.] nota q̄ olim omnes Romani intererant electioni ex consuetudine. j. cap. proxi. & cap. seq.

[e] ¶ Francorum.] not. Imperium prius Francorum [2] fuisse: sed postea Theutonici virtutibus promeruerunt imperium, vt 28. q. 1. § ex his. in quos hodie translatum est imperium. extra de ele. venerabilem.

Imperiū Frāci primo, deinde Theutonici habuerunt.

[2] Not. hic, q̄ tūnc Franciā tenebat Romanus Imperator.

[a] ¶ Constitutio.] CASVS. Dicitur hic q̄ primus Henricus, & primus Otho constituerunt cum Romanis pontificibus, vt nullus eorum nuntius, vel alius cuiuscumque sit gentis vel cōditionis, in electione Romani Pontificis audeat contradi-

cere: & qui contradicere voluerit, exilio perpetuo tradatur.

Tibi domino.] CASVS. In hoc c. continetur qualiter Otho iurauerit fidelitatem Ioanni Papæ per suum procuratorem: in quo dicitur q in 8. cap. tenet.

a ¶ Tibi domino.] arg. q qui feudum recipit ab ecclesia, iuramentum fidelitatis nõ solum ecclesiæ, sed etiam prælatis præstare debet, vt extra de iureiurã. Ego N. episcopus. š. dist. 23. quãquam. & 22. q. 5. de forma. immo etiã ipsi capitulo, vt extra de verb. sign. cum clerici. cum ipsi sint pars corporis sui, vt 6. q. 1. si quis cum. ¹ Non ob. extra de simo. ex diligenti. quia ibi nõ erat ius feudi, de quo iure plenè habetur in constitutione Friderici, de feudis.

b ¶ Et iurare.] not. q œconomus siue syndicus iurat in animã propriam: extra de iura. cal. in pertractandis. sed procurator iurat in animam domini, vt hic. & 100 dist. optatum. & 17. q. 4. metuẽtes. & extra de offi. leg. nouit. in parte decisa. Fit autem hoc iuramentum sub talibus verbis. Ego iuro in animam domini mei, q ipse hoc seruabit. ³ Vel sic iurat. Dominus meus iurat per me, q hoc seruabit: sic ipsum Deus adiuuet. Sed qualiter obligat aliquis aliũ per iuramentum contra id quod legi... Insti. de inuti. stipul. §. si quis alij? Sed dic q dominus semet obligat, sed per alium, vt extra de sent. excom. mulieres. ff. de admi. tu. ita autem. §. gessisse. Sed quid si dominus reuocet mandatum, ⁴ numquid intelligitur obligatus per tale iuramentum? ita, si non peruenit reuocatio ad procuratorem: sicut id quod facit iudex tenet, donec ignorat reuocatum mandatum, vt extra de appell. si duobus. & ratione ignorantiæ tenet sententia, vt 3. q. 7. §. tria. in princi. & 9. q. 1. ordinationes. ff. de offi. præsi. si forte. ff. de procur. si procuratorem in fi. ff. mand. si mandassem. Ioan. Si autem lis esset contestata, oporteret quòd reuocatio perueniret ad iudicem, vel aduersarium, alioquin firmum est, quod fit cum procuratore, vt extra de procura. mandato. Si autem non sit lis contestata, videtur sufficere si reuocatio peruenit ad procuratorem, vt dicit expresse decre. extra de procu. ex insinuatione & cap. sequen. B. Sunt tamen speciales casus, in quibus requiritur perseuerantia: sicut cum matrimonium contrahitur per nuntium, si dominus reuocat mandatum, non dico dominum obligatum, licet nuntius ignoret reuocatum; ⁵ & cum pater mandat filio, vt aliquem manumittat. ff. de manu. vind. si pater. & hoc ideo quia pater & filius censentur vna persona, vt 35. q. 3. §. hac auctoritate. Ioan.

c ¶ Meo.] aliàs, meorum. sed quam cautionem potest de hoc facere, q sui non dent damnum, cõtra id ff. cõmod. ad eos. Vel qualiter potest se obligare ad alienum factum, contra id. Inst. de inuti. stip. §. si quis alij? nec enim tenetur quis de facto familiæ suæ, si ipse non mãdauit, nec ratum habuit, vt 1. q. 4. quia præsulatus. extra de rest. spo. cũ ad sedẽ. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. ait prætor. Sed dic q intelligitur obligasse ⁶ se curaturum, ne ab eis damnum daretur. 22. q. 5. de forma. sicut est cum quis promittit alium sisti in iudicio: tantum ad hoc tenetur vt operam det, quam potest. ff. de ver. obl. quoties quis. Sed littera illa, meorũ, non est in libro meo. Ioan.

Vasallus ecclesiæ cui dẽt fidelitatis iuramentum præstare.

² Melius eo. titu. ea te §. nunc igitur in prin. & de pfecti. cũ nõ liceat. §. ideoque in pri. Arch.

a Aliàs §. verum. Oeconomus & procurator diuersimodè iurant.

³ De cõsimili ma. no. Inno in l. 6. de test. pñtiũ. q est Inn. in gl. scilicet totius, &c.

Procurator reuocatus si aliqua facit, an teneant.

⁴ Idẽ no. Inno. extra de spõ. sup rub. & facit etiã no. ĩ. 30. q. 6. nec illud. ibi videas, & hęc glossa ẽt hodie approbatur extra li. 6. de proc. c. procuratore.

⁵ Cõcor. tex. in l. stipula- tio ista. in prin. & in l. cũ filius. §. i. cũ ibi no. ff. de verb. obl.

Familię delictũ an dñm obliget.

⁶ De hac ma. no. extra de spõ. sicut. Arch.

Item constitutio Othonis.

¶ Iuramentum Othonis, quod fecit domino Papæ Ioanni. C. XXXIII.

Tibi domino ᵃ Ioanni Papæ ego rex Otho promittere, & iurare ᵇ facio per patrem, & filium, & spiritum sanctum, & per lignum hoc viuificæ crucis, & per has reliquias sanctorum, quòd si permittente Domino Romam venero, sanctam Romanam Ecclesiam, & te rectorem ipsius exaltabo secũdum posse meum: & numquam vitam, aut membra, & ipsum honorem, quem habes, mea voluntate, aut meo ᶜ cõsilio, aut meo consensu, aut mea exhortatione perdes: & in Romana vrbe nullum placitum, aut ordinationem faciam de omnibus, quæ ad te, aut ad Romanos pertinent, sine tuo consilio; & quidquid de terra sancti Petri ad nostram potestatem peruenerit, tibi reddam: & cuicumq; Italicum regnum commisero, iurare faciam illum, vt adiutor tui sit ad defendendum terram sancti Petri secundum suum posse. Sic ᵃ me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia.

S. Antonin. p. 2. tit. 16. c. 1. §. 16. in medio. Ans. l. 1. c. 90. & l. 4. c. 36.

ᵃ ¶ Sic me Deus] *Addita hæc sunt ex Centio Camerario, in cuius libro habentur multa formæ iuramentorum, & extat manuscriptus Romæ.*

Item ex primo libro capitulorum ¹ *Caroli, & Ludouici Imperatorum, c. 84.*

¹ al. capitularium

¶ Liberum sit clero, & populo de propria diœcesi episcopum eligere. C. XXXIIII.

Ans. l. 6. c. 6.

Sacrorum canonũ non ignari, vt in Dei nomine sancta ecclesia suo liberius poteretur honore, assensum ordini ecclesiastico præbuimus, vt scilicet episcopi per electionem ᵈ cleri, & populi secundum statuta canonum de propria diœcesi, ᵉ remota personarum, ᶠ & mune-

Sacrorum.] CASVS. Carolus & Ludouicus constituerunt, vt epi à clero & populo de sua diœcesi eligerentur ob vitę meritũ, & sapiẽtiores remota acceptione munerum & personarum: quatenus verbo & exemplo suis possint prodesse subiectis.

d ¶ Per electionem.] hoc nomen propriè & impropriè sumitur hic cum illis genitiuis, cleri & populi: argu. ff. commo. si vt certo. §. commodatum.

e ¶ Diœcesi.] nota pro Hug. q examinãdi sunt omnes de diœcesi, prius quàm eligatur extraneus, vt dixi 61. distin. nullus.

f ¶ Personarum.] sic 8. q. 2. dilectissimis. & extra de institu. ad decorem.

a ¶ Et munerum.] Cum talis eligatur: à Deo dicitur eligi. 8. q. 1. si ergo. Hug.
b ¶ Vt exemplo.] nam cœpit Iesus facere & docere, vt 36. dist. ecce. & §. ex his.
EX HIS. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis, vacationis episcopalis ecclesia vacare non debeat: canonici sub vinculo excommunicationis non faciant electionem episcoporum religiosis exclusis, vt eorum consilio idonea eligatur persona. Si autem fuerit aliter factum, irritum erit & vacuum. Nunc quærit Grat. incidenter, si duo à partibus eligantur, quis sit alteri præferendus: quod per seq. c. declaratur.

rum a acceptione, ob vitæ meritum, & sapientiæ donum eligantur, vt exemplo, b & verbis sibi subiectis vsquequaque prodesse valeant.

Ex constitutionibus his, & pacto Ludouici Imperatoris deprehenditur, Imperatores illis renuntiasse priuilegijs, quæ de electione summi Pontificis Hadrianus Papa Carolo Imperatori, & ad imitationem eius Leo Papa Othoni primo regi Teutonicorum fecerat. Cum ergo præmissis auctoritatibus cunctis liqueat electionem clericorum tantummodo esse; quæritur, quorum sit ipsa electio; an clericorum maioris c ecclesiæ tantum, an etiam aliorum religiosorum, qui in eadem ciuitate fuerint. Sed (sicut in breuiatione canonum Fulgentij Carthaginensis ecclesiæ diaconi inuenitur) in septimo capitulo † Nicæni concilij, & in Gangrensi statutum est, vt ad eligendum episcopum sufficiat ecclesiæ matricis arbitrium. Nunc autem sicut electio summi Pontificis non à Cardinalibus d tantum, verum etiam ab alijs religiosis clericis auctoritate Nicolai Papæ est facienda: ita & episcoporum electio non à canonicis tantum, sed etiam ab alijs religiosissimis clericis: sicut in generali synodo Innocentij Papæ Romæ habita constitutum est. Ait enim.

† al. septimo Nicæno concilio

Nicolaus ij. al. 1. in cōc. Rom. c. 1.
Innoc. ij. c. 28.

¶ Absq. religiosorum virorum consilio canonici maioris ecclesiæ episcopum non eligant. C. XXXV.

OBeuntibus sanè episcopis, quoniam vltra tres menses vacare ecclesiam sanctorum patrum prohibent sanctiones; sub anathematis e vinculo interdicimus, ne canonici de sede episcopali ab electione episcoporum excludant f religiosissimos g viros: sed eorum consilio honesta & idonea persona in episcopum eligatur. Quod si exclusis h eisdem religiosis electio fuerit celebrata: quod absque assensu i eorum, k & conniuentia l actum fuerit, irritum habeatur & vacuum.

Nunc ergo quæritur, m si vota eligentium in duas se di-

e ¶ Sub anathematis.] quid de hoc tenere debeas, d. xi. §. ead. Salonitanæ.

f ¶ Excludant.] dicit H. illos tripliciter excludi: tunc proprie excluduntur, cum non vocantur: vel si vocati non audiuntur: vel si sponte veniant, non admittantur. Credo hoc c. non tenere: aliud enim seruatur. & religiosi hic vocantur clerici ciuitatis, vel prælati episcopatus. argu. 79. dist. si quis pecunia.

Electione dr quis tripliciter excludi.

g ¶ Cum hoc dicto vt cōtor. Hug qui no. hoc, quia in multis eccle sijs derogatum est huic canoni ex contraria cōsuetudine, quam Papa scit, & non improbat: & sic vr tacite approbare. Arch.

g ¶ Religiosissimos.] idest, prælatos aliarum ecclesiarum.

h ¶ Exclusis.] quia in vitæ nuptiæ, &c. 31 q. 2. §. 1.

i ¶ Assensu.] Videtur quod non tantum consilium religiosorum, sed etiam consensus ipsorum requirendus est: & ita videtur, quod religiosorum personæ faciant partem in electione. arg. extra de elect. cum in veteri. nam & sequaces sunt aliorum in electione, vt 79. dist. c. 1. & cap. si quis pecunia & 23. dist. c. 1. & satis potest dici, quod nisi consilium ipsorum fuerit requisitum, quod nulla sit electio: si tamen fuit habitum consilium, & non consensus, tenet electio, vt extra de arbit. cum olim & est si ff. de administ. tuto. quidam decedens. §. Papinianus. & extra de reg. licet. C. de iure emphy. l. vlt. Et expone consensu requisito, licet non habito.

Religiosorum consensus an sit in eporum electione requirendus.

ctis, quod Imperatores renuntiauerunt priuilegijs, quæ sibi concessa fuerant de electione summi Pontificis. Et cum constet ex supradictis, quod electio est clericorum tantummodo: tunc quæritur incidenter, an sit tantum canonicorum matricis ecclesiæ, an et aliorum religiosorum eiusdem ciuitatis. Cui quæstioni responde: & primo probat auctoritate Niceni & Gangrensis concilij, quod sufficiant clerici matricis ecclesiæ ad episcopum eligendum. Postea vr hoc corrigere per auctoritatem Nicolai, dicens, quod sicut electio Papæ non fit à Cardinalibus tantum, sed etiam ab alijs religiosis: sic & electio episcopi non à canonicis tantum, sed etiam à religiosis fieri debet; quod probat auctoritate Innocentij Papæ.

Nomen clericorum quandoque restringitur.

c ¶ Maioris.] Sic ergo nomen clericorum restringitur ad maioris ecclesię canonicos, vt 10. q. 1. antiquos. & q. 1. c. 2. extra de verb. sign. cu clerici. benigne est in talibus seruanda consuetudo, vt extra de causa poss. cum ecclesia.

c Adde quod etiam aliquando ad prælatos: glo. est no. in Auth. de san. epi. §. presbyterorum, coll. 9.

d ¶ Non à Cardinalibus.] vt s. dist. 23. c. 1. &c.

OBeuntibus.] CASVS. Constituit in hoc c. Innocen. Papa, quod cum vltra tres menses à tempore

k ¶ Eorum.] Arg. quod non sufficit religiosorum præsentia, nisi habeatur consilium. arg. s. 10 q. 2. casellas. arg. 12 q. 2. sine exceptione. § 1.

l ¶ Et conniuentia.] Arg. quod aliquorum consensu fieri debet, eorum dissensu impeditur faciendum, & dissoluit factum, vt s. dist. 51. qui in aliquo. & 35. q. 2. si verum. s. dist. 62. nulla ro. 1. q. 1. ordinationes. 10. q. 2. casellas. 12. q. 2. alienationes. & c. fine 15. q. 7. episcopus nullius. 33. q. 5. quod Deo. & c. manifestum. 20. q. 2. puella.

m ¶ Nunc ergo quæritur.] Super isto §. posuit H. dist. quia cum eligentes dissentiunt, tria consideranda sunt, auctoritas, numerus, & bonus zelus. Auctoritas consideratur in dignitatibus, zelus consistit in animo, vt sine carnali amore eligat, sed secundum meritum personæ. De numero patet, & dicis, quod vbicumque duo ex istis concurrunt,

præ-

uiserint partes; quis eorum alteri sit præferendus.

De his ita scribit Leo eps̃ ad Anastasium Thessalonicensem episcopum, epist. 82. al. 84 c. 5. [sed paulo aliter.]

¶ Cum vota eligentium in duas se diuiserunt partes, quis sit præferendus alteri. C. XXXVI.

Poly. l. 2. ti. 1. Ans. l. 6. c. 19. Iuo, p. 5 c. 347. Pann. l. 3. c. 6.

SI forte [quod a nec reprehensibile, nec irreligiosum iudicamus] vota eligentium in duas se diuiserint [a] partes: metropolitani iudicio [b] is alteri præferatur, qui maioribus & studijs [c] iuuatur, & meritis; tantum vt nullus [d] inuitis, & non petentibus ordinetur; ne ciuitas † episcopum non optatum aut contemnat, aut oderit.

† al. plebs inuita

a ¶ Quod nec reprehensibile, nec irreligiosum iudicamus.] *Hæc verba, quæ à ceteris collectoribus non referuntur, non sunt inuenta apud Leonem, sed apud Gregorium, ex quo referuntur infra 8. q. 1. c. nec nouum.*

DISTINCTIO LXIIII.

HInc considerandum [e] est, à quibus, vel quo tempore sacri ordines sunt tribuendi; vel quibus in locis Patriarchæ, primates, archiepiscopi, episcopi, chorepiscopi, & reliqui sacerdotes sint ordinandi.

A quibus ordinentur episcopi, in Nicæno primo concilio definitum est, in quo sic legitur, c. 4.

Collatio numeri ad numerú, &c. est in electione s. e. enda.

preponderant tertio. vñ si ex vna parte est auctoritas & bonus zelus, & ex altera numerus: pro priore iudicatur, vt 23. dist. c. 1. & 93. dist. miratus. 7. q. 1. denique Item si ex vna parte est numerus & auctoritas, & ex altera est bonus zelus, pro primo iudicatur. arg. 28. dist. de Syracusanæ. Ibi enim bono zelo contradicebant, qui significabãt Papæ electum habere vxorẽ & filios: sed tamen quia plures erant ex alia parte, & maioris auctoritatis, consensit Papa illis. Item si numerus & [1] bonus zelus é ex una parte, & ex altera parte auctoritas, statur primo. 65. dist. c. 1. & 2. Hanc dist. non approbo: quia licet ex vna parte sit auctoritas & melior zelus, ex altera numerus: statur pro numero, vt [2] extra de elec. dudum 2. & extra de appell. constitutus. nisi numerus esset in paruo maior: & auctoritas aliorum longe præcelleret: & posset eo casu fieri compensatio, vt extra de testi. in nostra. nam vbi est par debitum, & dispar numerus creditorum, semper numerus præfertur, vt C. q bo. ced pos. l. vlt. §. 1. tunc n. decurritur ad dignitatem, cum par numerus est hincinde. ff. de pact. maiorem. Similiter dico ad zelum decurrendum, cum par vel fere par numerus est hincinde. Sed quid si par est zelus, numerus & auctoritas hincinde? tunc recurrat ad meritum personæ, vt ĩ. c. proxi. Sed si omnia sunt æqualia, tunc cassetur [3] vtriusq; electio, & nouus eligat, vt 79. dist. si duo. Vel iudex cogat eos ad concordiam, vt Inst. de satisda. tut. §. sin autem. Vel res forte dirimatur, vt in Matthia, vt 21 dist. cleros. & C. comm. de leg. l. vlt. in prin. & ff. de iudi. sed cum ambo. Vel metropolitanus gratificet cui velit, vt extra de paroch. c. 1. & arg. ff. ad Sylla. l. 3. §. si cum omnes. & ff. de relig. l. vlt. Vel præferatur ille, qui prius ordinatus est, vt 75. dist. c. vlt. vel senior præferatur, vt 35. q. 6. c. 1. ff. de fide instr. l. vlt. Vel ille qui prius nominatus est, vt in Auth. de mona. §. penul. coll. 1. Vel præferatur ille, qui quandoque deliquit, illi, qui semper bonus fuit. Vel præferatur ille qui diutius militauit in ecclesia, vt 61. dist. quid proderit. Si autem vtraque electio est vitiosa; vtraque cassatur, vt extra de elect. considerauimus.

Electis duob. æqualiter, qs alteri præferatur.

[1] Hanc teneo tamq̃ veriorem.

[2] De hoc nota. extra de elec. ecclesia vestra. 2. ibi videas, & qd no Gof. 1 sũ. de iu. pat. §. si plures. ver §c. sed si præsentata.

SI forte.] CASVS. Quæsitũ fuit à Leone, si duo ad episcopatum eligantur, quis sit alteri præferendus? Et respondet, q; iudicio metropolitani præfertur ille, q maioribus iuuatur meritis & studijs: & licet possit archiepiscopus alterum alteri præferre, tamen omnib. canonicis inuitis vel plebe non potest episcopum dare: ne quem nolunt, odiant, & contemnant.

a ¶ Se diuiserint.] quia natura hominis prona est ad dissentiendum. ff. de arb. item si vnus. § vlt. ar. 20. q. 3. procliuus. Et præsumit hic canõ, q; licet discordia sit in electione, q; vtraq; pars bono zelo moueatur, vt 8. q. 1. nec nouum. Sed contra. i. ead. nosse illud, est frequentius, hoc autem rarum, 12. q. 1. omnis ætas.

b ¶ Iudicio.] Sed quid si metropolitanus non vult ipsum consecrare? vĩ q; tunc à suffraganeis petenda sit [3] consecratio, vt 89. dist volumus. Sed melius est, q; à superiore petatur, [2] vt 9. q. 3. nunc verò. & 8. q. 3. Attaldus. extra de iure patro. nullus.

[1] De hoc not. ĩ. 65. dist. c. 1.

c ¶ Studijs.] eligentium: quia magis appetit iste q̃ ille.

d ¶ Tantum vt nullus.] quasi dicat, si timetur scandalum, tunc vtriusque electio cassabitur, vt 79. dist. si duo. tunc enim est aliquid detrahendum seueritati, vt 50. dist. vt constitueretur.

Electio vtriusque electi cassat timore scandali.

HInc considerandum.] Hæc dist. diuiditur in tres partes. In prima probat, q; eps̃ debet consecrari in loco, vbi mandauerit metropolitanus. Secunda ibi, [Quia per ambitiones.] Tertia ibi, [Episcopum.] Io. de Fau.

CASVS. Supra ostensum est, à quibus epi sint eligendi. Amodo vult ostendere Gratianus, à quibus sacri ordines sint conferendi: & quo tempore sint tradendi: & in quibus locis patriarchæ, primates, archiepi, epi, chorepi. & reliqui sacerdotes sint ordinandi. Et durat tractatus vsque ad 81. dist. videlicet à quibus ordinentur epi, in Nicæno concilio diffinitum est. Vnde in hac 64. dist docet, q; episcopi sunt ordinandi ab archiepiscopo cum omnibus suffraganeis: vel saltem à tribus possunt ordinari de mandato archiepiscopi.

[3] Et in seq. vsque ad 79. dist.

e ¶ Hinc considerandum.] Hic depingitur 64. dist. In præcedenti distinctione docuit ad quos pertineat episcoporũ electio. In hac orditur tractatum suum, vsque ad 81. dist. ostendendo à quibus sacri ordines sunt distribuendi, & quo tempore, & in quibus locis. A quibus, hoc facit in hac distinctione. [3] Ex quo tempore, hoc facit in 75. dist. In quibus locis, hoc facit in 80. dist. Primò dicit de consecratione episcoporum. Nota ergo, q; electus in episcopum confirmatus debet consecrari a metropolitano cum suis suffraganeis: vbi autem metropolitanus adesse non potest, vel etiam non vult, præstabit auctoritatem hoc faciendi [4] tribus ad minus, alijs omnibus per litteras suas consensum præbentibus. Item metro-

Electus confirmatus à quo debet consecrari.

[4] Qui metropolitanus hoc delegare possit, notat extra de elec. suffraganeis & de transla. c. 1. & de cons. ord. quod sedem.

metropolitanus ab omnibus suis suffraganeis debet cõsecrari, aut saltem à tribus.

E Piscopi] CASVS Quęsitum fuit in concilio à quot episcopis sit aliquis ordinandus in episcopum? Et respondet, quod ab omnibus comprouincialibus episcopis, aut

¶ Ab omnibus comprouincialibus episcopi ordinentur. C. I.

In conci. Niceno 2. c. 3. Ansel. l. 6. c. 45 & 54. Iuo, p. 5. c. 117. Burch. l. 1. c. 27. concordat.

EPiscopi ab omnibus, qui sunt in prouincia sua, debet ordinari. Si vero hoc difficile fuerit, vel aliqua vrgente necessitate, vel itineris longitudine, certe tres episcopi [a] debent in vnum congregari; ita vt etiam ceterorũ, qui absentes sunt, cõsensum in litteris [b] teneant, & ita faciant ordinationem. Potestas [c] sane vel cõfirmatio pertinebit per singulas prouincias ad metropolitanum episcopum.

Item Anacletus ad episcopos Italiæ, epist. 2.

¶ De eodem. C. II.

Dist. 75. c. ordinationes. Ans. l. 6. c. 53. Burc. l. 1. c. 15. Iuo, p. 5. c. 69. Pann. l. 3. c. 11. & 17. Poly. l. 2. tit. 6.

ORdinationes episcoporum auctoritate [d] Apostolica ab omnibus, qui in eadem fuerint prouincia, episcopis sunt celebrãdæ. *& infra.* ¶ Quod si simul omnes conuenire minime poterunt; assensum [e] tamen suis apicibus [a] præbeant, vt ab ipsa ordinatione animo non desint.

[a] ¶ Apicibus.] *In epistola est,* precibus. *Apud Iuonem, & Burchardum,* precibus, & scriptis.

[*Ex concilio Arausicano primo, c. 21.*]

PALEA. C. III.

Burch. l. 1. c. 30. Iuo, p. 5. c. 141. Pan. l. 3. c. 10. † al. vestris ‡ al. consecrare

DE abiectione eius, quem duo præsumpserint ordinare episcopi in nostris † prouincijs, placuit de [præ]sumptoribus, vt sicubi contigerit duos episcopos tertium ordinare; † & ipse, [b] & auctores damnabuntur, quo cautius ea, quæ sunt antiquitus instituta, seruentur.

¶ *In concilio ipso hoc est initium huius capitis,* Duo si præsumpserint ordinare episcopum, &c. *ac deinde tota res plenius exponitur. Apud ceteros vero collectores eodem fere modo habet, atq; hic: & in multis vetustis Gratiani codicibus adest.*

[b] ¶ Et ipse.] *Sic emendatum est ex originali, & ceteris collectoribus. Antea legebatur,* & episcopi, & auctores.

Item Anicetus in epistola ad episcopos Galliæ.

¶ Ceteris assentientibus cum tribus prouincialibus ordinetur episcopus. C. IIII.

Poly. l. 2. tit. 8. Burc. l. 1. c. 28. Pann. l. 3. c. 10. Iuo, p. 5. c. 139.

COmprouinciales episcopi, si necesse fuerit, ceteris consetientibus, à tribus iussu [f] archiepiscopi consecrari possunt episcopis.

Item Innocentius Papa ad Victricium episcopum Rothomagen. epist. 2. cap. 1.

aut à tribus saltem præsente metropolitano, vel eo mandante, ita vt illi, qui interesse non possunt, suum consensum litteris præbeant. Potestas autem conuocandi, vel cõfirmandi episcopos, spectat ad metropolitanum. Duo cap. sequentia plana sunt.

[a] ¶ Tres episcopi.] absq; metropolitano. ext. de temp. ord. cap. nec episcopi. Vel dic, quod duo sufficiunt cum metropolitano. & secundum hoc dic, quod hæc dictio, præter, ibi ponitur inclusiue. sic 15. quæst. 7. Felix. argu. ad hoc. ĩ. ead. c. 5. Ioan. Sed certe ibi non est, præter, nec littera contradicit. B.

[b] ¶ Litteris.] arg. quod in quocumque contractu, vel causa consensus aliquorum desideratur, nil refert, an pręsentes consensum exprimant, an absentes per litteras consentiãt, [1] vt 100. dis. optatum. Et est arg. de consensu absentium, vt dist. 63. quanto. & dist. 18. placuit. Et est arg. matrimonium contrahi inter absentes, vt ĩ. 30. q. 5. nec illud. & extra de conuer. cõiug. ex parte. ff. de sponsa. l. vlt. Nam in cõsensu non exigitur verborum solennitas. ff. de act. & obli. consensu. Sed licet ita sit in consecratione, secus in electione, nisi per procuratorem fieret electio, vt extra de elect. quia propter. Ioan.

Absentes possunt per literas consentire.

[1] Adde ad hoc not. per Bart. ĩ l. si qs mihi bona. §. iussum. ff. de acqui. hæred.

[c] ¶ Potestas.] quo, ad confirmãdum. nam consecrare nõ potest ep̃m cõtempto minimo ep̃o, qui in prouincia sit; nec ille reciperet executionem: nec dico eũ plus posse hoc casu, quã aliũ ep̃m. argu. 9 q. 3. c. 1. & 2. Confirmare autem debet statim, vel infirmare, si ei notus est electus, etiam simplici verbo, & in camera. extra de appel. qua fronte. Sufficit enim si est notus, vt dicat; eligatis magis idoneum. argum. 28. dist. priusquã. 39 dist. Petrus. vbi est ignotus, examinet eum. In consecratione vero semper examinet, vt 23. distin. qui episcopus.

Metropolitanus neminẽ cõtemnat cũ suffraganeũ consecrat.

[d] ORdinationes.] ¶ Auctoritate.] generali, vt huius ca. & similium.

[e] ¶ Assensum.] sed quomodo præstabũt assensum, cum eis forte notus non sit qui eligitur, nec eũ viderunt vmquam, vel audierunt aliquid de eo? Sed dic, quod sufficit si non contradicant. Vel dic, quod quem indignum esse non nouit quis, dignum debet æstimare, & ei testimonium ferre, vt extra de seru. in ordi. fa. ex parte. 2.

[f] COmprouinciales.] ¶ Iussu.] Sed si ecclesia archiepiscopo vacat, cuius auctoritate hoc facient & cõuenient? Respon. Apostolici, vel capituli matricis ecclesiæ. ext. de hære. ad abolendam. & extra de electio. quia diligentia. Nam & penes vnum stat ius vniuersitatis

Ius vniuersitatis penes vnum stat.

tis 12.q.2.non liceat alicui. §. quod cuiusq; viuiet. §. cui.& 65.dist si forte.

Extra conscientiam.] CASVS. Innocentius duo prohibet in hoc cap. Primum est, vt nullus in episcopum ordinetur præter conscientiam metropolitani: quia integrũ est iudicium,&c. Secundum est, vt vnus episcopus alium ordinare nõ præsumat episcopum. Et hoc probat auctoritate Nicænæ synodi.

hoc est, ideo duximus eam,&c.

l ¶ Meministis.] & ideo debitum honorem eis exhibeatis.

m ¶ Et] idest, etiam.

n ¶ Decernentes.] in cõmune, communem vtilitatem con-

¶ Non ordinetur episcopus extra conscientiam metropolitani. C. V.

Extra conscientiam metropolitani episcopi nullus audeat ordinare episcopum. Integrum enim est iudicium, quod plurimorum [a] sententijs confirmatur. Nec vnus episcopus ordinare præsumat episcopũ, ne furtiuũ [b] præstitum beneficium videatur. Hoc enim & synodus Nicæna constituit, atq; definiuit.

Polyc. ibidem. Iuo, p.5. c.113. Ansl. 6.4.36.

Item Gelasius vniuersis per Dardaniam constitutis.

¶ Episcopi à suo metropolitano, & ipse ab eisdem consecretur. C. VI.

2 Quia per ambitiones [c] illicitas [d] non pudet quosdã ecclesiarum iura turbare, ac priuilegia, quæ metropolitanis, [e] vel prouincialibus episcopis [f] decreuit antiquitas [g] temeraria præsumptione peruadere; propter quod etiã cõmunionis Apostolicæ desiderant dissidium tenere; quo scilicet ab eius auctoritate diuisi, vel impune [h] proprias vsurpationes exerceant; nõ respicientes, quia æterno iudici rationẽ tam de catholicæ sinceritatis [i] iniuria, quam de traditionum præiudicijs paternarum, non sine perpetuæ sint damnationis interitu reddituri, si in hac obstinatione permanserint; charitatem vestram duximus [k] instruendam, † vt vos omnes in commune fratres, siue per Dardaniam, siue per quamque contiguam prouinciam constituti, q vos sub metropolitanis vestris esse meministis, [l] & [m] ab eisdem substitui decernentes, † [n] sicut vetus consuetudo deposcit, vnanimiter statuatis [o] antistites, [p] & vicissim [q] si metropolitanus humanæ conditionis sorte decesserit, à cõprouincialibus episcopis, sicut forma transmisit, sacrari [r] modis omnibus censeatis: nec quemquam sibi, quod vobis antiqua dispositione cõcessum est, patiamini [s]

Ansl. 6.c.41. al. 39 ex Gelasio ad Natalem epm prope idẽ.

† decedentes] vera lectio.

† Concor. l. presser. C. de ser. & l. 2. C. vt ne. prima.

a ¶ Plurimorum.] nam dicit lex, q per ampliores homines perfecta veritas reuelat. C. de fideic. l vlt. & est simile extra de offic. deleg. prudentiã. 1. respon. in fine.

b ¶ Ne furtiuũ.] ideo dicit furtiuum: q2 qđ ad omnes spectat, isti subripiunt, nil tamẽ vnus iure confert. 66. dist. c. 1. potius ergo hoc dicendo respexit similitudinem facti, quam rei essentiam. Laur.

Quia per ambitiones.] Hæc est secunda pars distin. in qua probat, quod metropolitan⁹ debet a suis suffraganeis cõsecrari, & nõ ab alijs. licet littera sit obscura, ab isto intellectu non recedatur. Ioan. de Fant.

CASVS. Ab antiquo fuit statutũ, vt archiepiscopus cum omnibus suis suffraganeis ordinaret & consecraret suos episcopos,& suffraganei cõsecrarent suũ archiepm. Sed hoc male in Dardania seruabat: immo archiepiscopus alienos suffraganeos,& suffraganei archiepiscopum alienum consecrabant. Et ideo Gelasius monet omnes episcopos per Dardaniam, vel quamlibet prouinciam constitutos, vt ab antiqua consuetudine non recedant, ita q nullus archiepiscopus ordinare præsumat alterius suffraganeos, & nulli episcopi consecrent archiepiscopum alienum, & præcepit eis vt regulas veterum seruent, sicut patres nostri fecerunt. Sequens cap. eundem habet casum cum primo cap huius distin.

c ¶ Ambitiones] idest, dissensiones.

d ¶ Illicitas.] dimitte, quia,& incipe ibi, non pudet.

e ¶ Metropolitanis.] in consecrandis episcopis.

f ¶ Episcopis] in metropolitanis consecrandis.

g ¶ Antiquitas.] No. q consuetudo priuilegium inducit. 9 q. 3 conquestus & præstationes, quæ fiunt à rusticis, tẽpore acquiruntur. C. de agri. lib. 11 Arg contra 10.q.3 quia & dixi 18.q.2. seruitium.

Priuilegiũ a cõsuetudine inducitur.

h ¶ Vel impune.] idest, saltem de facto. Lau. aliàs est in tex. velut impune.

i ¶ Sinceritatis.] quia catholicam sinceritatem non obseruant.

k ¶ Duximus] hic resume, quia, quasi dicat: quia hoc & considerantes, & ad scrutinium venientes: vos omnes inquam vnanimiter.

o ¶ Statuatis.] & hoc fieri.

p ¶ Antistites.] substitui loco defunctorũ, sicut vetus,&c.

q ¶ Et vicissim.] omnibus modis censeatis. metropolitanum subaudi.

r ¶ Sacrari.] à comprouincialibus episcopis, si metropolitanus de hac vita,&c hic est vetus intellectus huius litteræ: nec habet contrarium. Alij intelligunt sic, quod mortuo metropolitano suffraganei possunt interim aliquem electum consecrare, secundum hoc hæc dictio, sacrari, ponitur passiue: & non subauditur ibi, metropolitanus, vt 65. dist si forte. Sed contra 100. dist quoniam ibi dicitur, q vacante sede metropolitana non debent episcopi ordinari. nec enim ecclesia sustinet semper vicem defuncti episcopi, vt 12.q 2. si qua. & ext. de præs. c 1. Sed illud cap. quoniam. potest intelligi quando ille fuit in mora petendi pallium Ioan.

Ecclesia non semper vicẽ defuncti sustinet.

s ¶ Patiamini] & ita resistere põt q̃s p iure suo: arg. C. vnde vi. l. 1 ff ad leg. Aquil. l scientiam §. pen arg. Vnde versus. Cuilibet est homini licitum sua iura tueri: Quodque resistio tibi: non potes inde queri 23. q. vlt. igitur cũ sæpe ff. de pet. hæred. illud. & 61. dist. nullus

Vim vi repellere licet.

i Argum. ad idẽ 7.q 1. qa frater ibi spũ sũo cõi. ma cu sumpto arg. à contrario sensu. de hoc no 11.q. 3. nõ debet.

ADDITIO Nota tñ, q. quis dr mouere controuersiam etiam resistendo. ff. de procu non solum. §. si datus. C. de euict. si controuersiam. & not. ff. ad senatusco͂sul. Treb. Lucius Titius. §. 1. Archid.

E Piscopum.] Hæc est tertia pars distin. in qua idẽ dicit.

vendicare; quatenus & inter ipsas aduersantium voluntatum procellas, veterum regulas nullatenus custodire cessetis, sicut persecutionum tempore diuersarum patres nostros constanter fecisse non dubium est.

Item ex concilio Martini Papæ.

¶ De eodem. C. VII.

In capit. Mart. Brac. c. 4. ex co͂cil. Nicæ. c. 4.

EPiscopum oportet [a] maximè quidem ab omni concilio constitui. Sed si hoc pro necessitate, aut pro lo͂ginquitate itineris difficile [b] fuerit, ex omnibus tres eligantur, † & omnium præsentium, vel absentium subscriptiones teneantur; & sic postea ordinatio fiat. § Huius autem rei potestas in omni prouincia ad metropolitanum pertineat episcopum.

† al. celligantur

Item ex concilio Niceno 1. c. 6.

¶ Non erit episcopus, qui præter metropolitani sententiam fuerit ordinatus. C. VIII.

Ansl. l. 6. c. 42. Deusde. p. 1.

ILlud generaliter est clarum, q; si quis [c] præter sententiam metropolitani fuerit factus episcopus, hu͂c magna synodus diffiniuit episcopum esse non oportere.

DISTINCTIO LXV.

COmprouincialium [d] *episcoporum vniuersaliter desideratur consensus in ordinatione episcopi. Quòd si aliqui animositate ducti contradicere voluerint, obtinet sententia plurimorum.*

Vnde in Niceno concilio, c. 6.

¶ Si cæteris consentientibus ordinationi episcoporum, duo, vel tres contradicant, obtineat sententia plurimorum. C. I.

SAne si communi omniu͂ consensu [a] rationabiliter probato secundum ecclesiasticam regulam, duo, vel tres animositate [e] ducti per conte͂tionem contradicant, [f] obtineat plurimorum sententia sacerdotum.

a ¶ Consensu.] *Græce legitur*, [illegible] *quod Dionysius vertit*, decreto rationabili, & secundum ecclesiasticam regulam comprobato.

In cap. Martini Bra. c. 3. ex co͂c. Antioch. c. 19.

Item ex concilio Martini Papæ.

COmprouincialium.] Hæc distin. diuiditur in tres partes. Secunda ibi, [Si autẽ.] Tertia ibi, [His auctoritatibus.] Io. de Fan.

CASVS. Dictũ est supra, q; comprouinciales episcopi debent interesse consecrationi epi. Nunc verò in hac 65. dist. dicit, q; si aliqui contradixerint, obtinere debet sente͂tia plurimorum. & est primus articulus huius distinctionis, quę quattuor habet articulos: qui per quattuor §. distinguuntur.

¶ Comprouincialium.] Hic intitulatur 65. dist. in qua quattuor articuli ponuntur. [1] Primus est, qd iuris sit in ordinatione episcopi, si aliqui epi dissentiunt. Secu͂dus, q; metropolitanus non debet consecrare episcopum pręter conscientiam primatis, vbi primas est. Tertius, q; episcopus non co͂secratus in p̄sentia archiepiscopi debet eum intra spatium trium mensium visitare. Quartus est, q; si vnum tantũ episcopum contingit in prouincia superesse, inuitare debet vicinæ prouinciæ episcopos, & cum eis consecrare comprouinciales episcopos: aut si ipse negligit, epi conuenient ipso contradicente, & consecrabu͂t episcopos. In primo ergo articulo obtinebit sententia plurimorum.

Hęc dis. quattuor articu. co͂prehe͂dit.

[1] Co͂cord. l. nolationũ. C. de decu. li. 10. & l. nulli. cum seq. ff. q; cuiusq; vniuer.

SAne.] [illegible] In Nicæno conc. quęsitũ fuit si in ordinatione epi duo vel tres contradicant pluribus quorum sente͂tia obtineat? Rñdet q; plurimorum sententia obtinebit.

e ¶ Animositate.] Per hoc patet eos malo [g] zelo duci: quia cu͂cta mala ministrat impetus. de pœn. dist. 1. inter hæc hircum. aliàs secus. idem, si non animositate. 31. dist. Nicæna.

g Aliàs hoc verbũ sumit in bona significatiõe, vt 87. dist. qs quis.

f ¶ Contradicant.] Sed qd si archiepiscopus solus co͂tradicat, nec vult consecrare, & omnes alij volunt: vel ipse vult, & ipsi nolunt? Dico archiepm præferẽdum, nisi ille malo zelo moueretur: vel nisi ipsi causam dissensus assignarent; & ordinabit ipsum cũ episcopis vicinæ prouinciæ, secundum Hug. Tu dic, q; si archiepiscopus causam non assignet suæ contradictionis, pro consentiente habetur: arg. ff. solu. matrim. dotem. extra de his quæ fiunt à maio. parte capit. cum in cunctis. ff. de

Metropolitanus & sui suffraganei si dissentiãt in co͂secratione epi quis præfertur.

cit, quod iam dictum erat, s. q; eps sine consensu archiepiscopi ordinari non debet. Io. de Fan.

a ¶ Oportet.] i. congruum & opportunum est. Lau.

b ¶ Difficile.] s. dist. 61. Catinensis. ibi, vt impossibile, &c. Lau. ita sumitur hic difficile, vt ibi impossibile.

† Hic ponit 25. q. 1. c. 2.

c ILlud generaliter.] [illegible] Statuitur in hoc c. q; si quis præter conscientiam metropolitani fuerit ordinatus in episcopum, debet deponi: vel melius ab executione episcopalis officij remoueri.

¶ Si quis.] j. dist. prox. c. 2. & 3. & 1. q. 1. ordinationes. & q. vlt. quoniam quidquid. §. 1.

de leg. 1. filiusfamilias. §. diuus. extra de iure pat. pastoralis. & vnus omnibus resisteret, si causam assignauerit. 31. dist. Nicæna. immo si non audiretur, deponeretur & ordinator & ordinatus. 81. dist. tātis. & in Authē. de sanct. epis. §. 2. colla. 9. Vel dic, q̄ petetur consecratio à superiore, ut dixi 63. dist. c. vlt.

epi, vt 6. q. 4. c. 1. & 2. & in re cōi. vt ff. com diui. Sabin⁹: & in iudicibus delegatis à principe, ut C. de appella. in offerendis. & in causa liberali, vt C. de com ser. ma. l. 1. §. 2. & dum quis plus iuris habet in se, vt C. de don. sancimus §. ne aūt. item dum quis facit hoc, quod religio

¶ De eodem. C. II.

NOn debet ordinari episcopus absq; consilio, & præsentia † metropolitani episcopi. Adesse autem oportet omnes, qui sunt in prouincia sacerdotes; quos per suā debet epistolam metropolitanus conuocare. Et quidem si oēs occurrerint, † bene; si autem hoc difficile fuerit, plures oportet [a] occurrere. Qui autē non conuenerint, præsentiam [b] sui per epistolas faciant; & sic omnium facto consensu, ordinationem episcopi fieri oportet. Si autem aliter, præter quod terminatum est à nobis, fuerit factum: talem ordinationem nihil valere decernimus. 2 ¶ Si autē secundum canones ordinatio episcopi fuerit facta; & aliquis cum malitia in aliquo contradixerit, plurimorum cōsensus obtineat.

al. conscientia · *al. concurrerint*

Item ex concilio Antiocheno, c. 19. — Cap. 18.

¶ De eodem. C. III.

EPiscopus non est ordinandus sine concilio, & præsentia metropolitani epi: cui melius erit, si ex omni prouincia congregentur episcopi. Quod si fieri non pōt: hi qui adesse nō possunt, proprijs litteris [a] cōsensum suū de ipso designent: & tunc demum post plurimorū siue per præsentiam siue per litteras consensum sententia consona ordinetur. Quòd si aliter, quàm statutum est, fiat: nihil valere huiusmodi ordinationem. ¶ Si verò ēt secundum definitas regulas ordinatio celebretur, contradicant autem aliqui propter proprias, & domesticas simultates; his cōtemptis, [b] sententia de eo obtineat plurimorum. [c]

¶ *Verbis græcis multo melius respondet altera versio, quæ Dionysii est: ideoq; illa consulenda.*

Si autem prouinciam primatem habere constiterit; nec etiam à metropolitano absq; eius conscientia episcopum cōsecrare licebit. Vnde Leo Papa Anastasio episcopo, episto. 82. al. 84. c. 6.

¶ Absque primatis consensu metropolitanus episcopum non ordinet. C. IIII.

DE persona autem consecrandi episcopi, & de cleri, plebisq; consensu metropolitanus episcopus ad fra-

Deusdedit p. 1. Iuo, p. 5. c. 348.

NOn debet.] Quæsitum fuit qualiter debeat fieri ordinatio epi. Et respondet q̄ debet fieri ab oibus comprouincialibus epis, & metropolitano psente, qui per suam epistolam conuocabit oēs comprouinciales epos: & si omnes interesse non possunt, saltem tres cōuenire debēt, cæteris præstantibus cōsensum per suas litteras, & si aliter fiat ordinatio, non valebit. Si vero duo vel tres malitiose cōtradicant, obtineat snīa plurimorum. Idē est casus c. seq.

a ¶ Oportet cōcurrere.] duos ad minus. 66. dist. porro.

b ¶ Præsentiā.] Exhibet ergo quis p suas litteras tantū præsentiam suam, & exoneratur procurator à satisdatione, ac si præsens esset cum litteris de rato. ff. de procu. si procuratorem. Arg. contra de pœni. dist. 1. quem pœnitet. in fi. Insti. de aucto. tut. §. 1. & ff. de auctori. tuto. obligari. §. pupillus. similiter per l. gratum repræsentatur superioris auctoritas. 93. dist. cap. 1 & extra de app. cum parati. Lau.

SI AVTEM Hæc est ij. pars dist. secundum Io. de Fan. & dicit hic Hug. q̄ generaliter non seruatur, qd hic dicitur.

EPiscopus.]

a ¶ Proprijs litteris.] Si ēt omnes contradicerent, & vnus consentiret, non potest ille vnus reuocare consensum suum. ff. quorum lega. l. 1. §. si alter. contrarium not. ī 61. dist. quanto.

SI VERO. Hic est secundus articu. huius dist. vbi dicitur, q̄ si prouincia primatem habeat, archieps sine eius conscientia episcopum consecrare non debet.

b ¶ Contemptis.] idest, omissis ff. de mino. si iudex. 11. q. 3. qui resistit. nam neminem debemus contemnere.

c ¶ Plurimorum.] Regulare est, q̄ præiudicet consensus maioris partis, vt hic dicitur, nisi in casu, vt extra de elect. pastoralis. & in causa patronorū, vt extra de iure pat. quoniā. & cū examinatur causa criminalis

gio reqrit, vel natura rei, vt Inst. de rer. diu. § religiosū.

f ¶ Epm.] Ex quo ergo primatē hēt archieps, sēper consulat eum sup consecratione epi. & si primas forte non vult consentire, dicit H. cum superiore esse agendum: arg. 8. q. 3. Artaldus. Vel forte extunc Archieps poterit consecrare. In cōfirmatione autem facienda non dico primatem consulendū: qa non inuenio expressum: nec primas consulat Papam super consecratione suis suffraganei, vt arg 63. distin. cum longè. al as nulla vel modica esset auctoritas primatis. Quid iuris primas habet, dixi ī. 18. dist c. 1. &c.

DE persona.] Anastasius Patriarcha quæsiuit.

a Hæc fuit snīa Hu. qui Io. legit hoc e le verū vbi metropolitan ni nō vult cōsecrare, & oēs alij volunt. Arch.

Præsentari dī quis per litteras.

a De hoc articulo no. extra de procu. accedens. in gl. 2. & c. mādato, in glo. de mād. &c. Adde qđ dictum 16. q. 1. monachi. in a idi. de canone. Arch.

a Conc. tex. in l. & suum heredē. § fi. & l seq ff. de pact. & l. q̄ maior. ff. ad munic.

a De hoc vide qđ not. 2. q 6. §. item si plures. i gl. 8.

Archieps in confirmatione nō tenet primatē consulere.

Sub. & distinctū est, primates vel patriarchas nil, & c 9 q. 3. cōquest⁹. extra de offi. ordi. duo. item 9. q. 1. qa cognouimus. 16 q. 1. nulli eporū & 18. q. 1. hoc tm. 25. q. 2 amputato. Arch.

fuit à Leone, vtrum archiepiscopus sine eius consensu debeat episcopum consecrare. Et respondet, quod non: sed archiepiscopus de electione & cõsecratione episcopi sibi debet notificare, & quod in prouincia factũ est, vt sua fraternitas ipsum confirmet, & approbet sine mora, ne gregibus Domini diu desit cura pastoralis.

a ¶ Fraternitatem tuam.] O Anastasi patriarcha.

[illegible] Subaudi, cui Papa loquitur, scilicet, vt ei assensum præbeat. in hoc enim versatur primatis iurisdictio. Similiter, quod à metropolitano ad eum appellatur: & quod maiores causæ ad eum deferuntur. 9.q.3.conquestus, 2.q.6.c.2.18.dist.c.1. Similiter confirmat archiepiscopi electionem, vt no.63.dist. quia igitur. aliàs nõ reperitur, quod maiorem habeat iurisdictionem in eum: nam concilium sine eo celebrare potest. arg.92.dist.c.pen. 18.dist. c.1.vbi not. Io.de Fant.

b ¶ Confirmet.] inf. 16.q.7.nullus omnino.

ternitatem tuam [a] referat; quodq; in prouincia bene placuit, scire te faciat, vt ordinationem rite celebrandam tua quoq; confirmet [b] auctoritas. Quæ rectis dispositionibus nihil moræ, [c] aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum.

Item ex concilio Carthaginensi 2.c.12.

¶ De eodem. C. V.

PLacet omnibus, vt inconsulto primate cuiuslibet prouinciæ, tam facile nemo præsumat, licet cũ multis episcopis, in quocunque [d] loco sine eius, vt dictum est, præcepto episcopum ordinare. ¶ Si autem necessitas fuerit, [e] tres episcopi, in quocumque loco sint, cum primatis præcepto ordinare debeant episcopum.

Item ex concilio Nicano, cap.6.

¶ Vnicuique ecclesiæ proprius honor seruetur. C. VI.

Ans.l.4.c.46. Poly.l.2.tit.22. † *perduret*] κρατείτω.

MOs antiquus [f] perdurat † in Ægypto, vel Lybia, & Pentapoli, [g] vt Alexandrinus episcopus horũ omnium habeat potestatem: quandoquidem & episcopo Romano parilis[a] [h] mos est. ¶ Similiter autem & apud Antiochiam, ceterasq; prouincias honor suus vnicuiq; seruetur ecclesiæ.

a ¶ Parilis.] *Græce legitur*, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν, *idest:* quoniam & Romæ Pontifici hoc vsitatum est. *Quibus verbis nulla paritas Romani, & Alexandrini Patriarchatus inducitur, vt quidam male interpretati sunt. De qua re optime Nicolaus primus in epistola ad Michaelem Imperatorem, quæ incipit,* Proposueramus, *sic scripsit:* Nicæna synodus nouerat Romanæ ecclesiæ omnia Domini sermone concessa: Si omnia, ergo defuit nihil, quod nõ illi concesserit. Denique si instituta Nicænæ synodi diligenter inspiciantur, inuenietur profecto, quia Romanæ ecclesię nullum eadem synodus contulit incrementum: sed potius ex eius forma, quod Alexandrinæ ecclesiæ tribueret, particulariter sumpsit exemplum. *Hactenus Nicolaus. Statutum igitur fuit ita in Alexandrina ecclesia obseruandum, quia sic fieret in Romana.*

Item ex eodem, cap.7.

¶ De eodem. C. VII.

† al. Hierosolymæ

QVoniam mos antiquus obtinuit, & vetusta traditio, vt Æliæ, [k] idest, Hierosolymorum † episcopo ho-

c ¶ Moræ.] sic 2.q.1. sicut. & extra de sent. & re iud. surgẽtiũ immo & vbi pœna est imponẽda, nulla mora debet interuenire. de pœ.dist.1. Adã. arg. cõtra 12.q.3 cũ apud. negotia ergo cũ celeritate expediẽda sũt.

Pœna est imponenda sine mora.

PLacet.] CASVS. Hoc c. duas habet partes. In prima dr, quod archieps inconsulto primate non debet epm cõsecrare. In secunda dicitur, quod si archiepiscopus abest ex præcepto primatis, tres episcopi possunt episcopum ordinare. Secunda pars incipit ibi, [Si autem.]

d ¶ In quocumque.] dumtamen honesto. nã dicit lex, quod cũ dr, quidã sunt alijs præferendi. intelligendũ est si sint honesti. ff. de mune. & ho. vt gradatim. ff de recep. arbit. si cum dies. §. si arbiter.

e ¶ Si autem necessitas fuerit.] idest, si archiepiscopus non est in prouincia.

MOs antiquus.] CASVS. Dicit in hoc c. quod secundum antiquam consuetudinẽ honor proprius reseruatur per suas prouincias Alexandrino patriarchæ; qui similis est Romano. Idem dicit de Antiocheno, & alijs patriarchis. In sequen. c. dicit, quod honor proprius deferatur Hierosolymitano patriarchæ, ita quod nõ fiat præiudicium metropolitano.

f ¶ Mos antiquus.] arg. pro cõsuetudine seruanda, vt 9.q.3. conquestus.

g ¶ Et Pentapoli.] regio est.

h ¶ Parilis.] idest, similis in quibusdã: quia vterq; deponit epos. Vel dic [†] Romano, idest, Cõstantinopolitano, sic ponitur. 24.q.1. sane profertur. hæc enim subest Papæ sicut aliæ. 9.q.3. cuncta & 24 q.1. quoties.

† Melius & planius, *sm* Hug.

i ¶ Ecclesiæ] inf dist.99 ecce.

k QVoniam.] [†] Vt Æliæ.] Ælia vocata est ciuitas Hierosolyma ab Helio quæstore, [1] qui situm ciuitatis mutauit, cum primo dicta fuit Salem, postea

Hierusalem varia habet nomina.

1 Quæstore immo ab Helio Hadriano Imperatore. Euseb. hist. eccles. l.4.c.6.

ſtea Hiebus, poſtea Salomonia à Salomone, inde dicta eſt Hieroſolyma à Hieron, quod eſt ſacra, & Salomon, quaſi ſacra ciuitas Salomonis.

a ¶ Manente.] vt non minuatur ab eo. electio enim epiſcoporum ad ſolum metropolitanum eſt referenda, ſed conſecratio non debet fieri ſine notitia primatis.

QVI VERO CASVS. Hic eſt tertius articulus, vbi dicitur, quod epiſcopus conſecratus de metropolitani licentia abſente, tamen eius ſe conſpectui preſentet intra tres menſes.

SI quis.] CASVS. Dicitur in hoc ca. quod ſi eps in ſede metropolitana nõ fuerit ordinatus, intra tres mẽſes à tẽpore ordinationis conſpectui metropolitani ſe repræſentet, vt ab illo doceatur quid debeat obſeruare: quod ſi negligat epiſcopus, in ſynodo corrigatur. Si vero ire non poteſt, hoc ſuis litteris ſtudeat indicare.

b ¶ Non fuerit.] vbi enim vult metropolitanus, ibi ordinãdus eſt epiſcopus, vt 51. diſt qui in aliquo.

c ¶ Impletis.] ſic ergo eps cõſecratus prter conſcientiã metropolitani eius conſpectui debet præſentari intra tres menſes, vt s. diſt. 63. cũ lõge. ſed ordinati à Papa debẽt ſe præſentare cõſpectui eius ſingulis annis. 93. diſtin. iuxta ſanctorum.

d ¶ Duobus.] s. diſt. 63. cum longe. cõtra. ſed potius conſonat: qa ibi & hic intra tres uũ mẽſem hoc facit.

e ¶ Et ſi forte infirmitate.] ſimile s. diſt. 18. epiſcopus ad ſynodum 5. q. 3. c. 1. vbi de hoc tractaui, & ff. de leg. 1. ſi grege. §. ſi. idem eſt in alijs impedimentis. & hoc ponitur gratia exempli.

HIS AVCTORITATIBVS. CASVS. Supradictũ eſt, quod epiſcopi à comprouincialibus epiſcopis debẽt ordinari: ſed nunc quæritur quid fieri debeat, ſi tantum vnus epiſcopus in prouincia remanſerit ceteris defunctis. Et de hoc quid fieri debeat, in ſeq. cap dicetur.

SI forte.] CASVS. Quæſitũ fuit in cõcilio Sardicenſi, ſi contingat, quod omnes epiſcopi prouinciæ ſint defuncti præter vnum, & aliquis velit in epiſcopum promoueri, ſiue ordinari, à quibus ſit ordinandus. Et reſpondet, quod ille ſuperſtes debet epiſcopos vicinæ prouinciæ conuocare, & cum ipſis ordinet. Si autem hoc negligat facere, populi conueniant epiſcopos vicinæ prouinciæ, & illum ſolum epiſcopum, qui in prouincia remanſit, ipſi epiſcopi citabunt, vt veniat. Si vero nõ venerit, ipſi nihilominus eum ordinabunt.

f ¶ Si forte.] Hoc cap. ſemper ad hoc conſueuit induci, quod vniuerſitas ſiet in vno, vt ff. quod cuiuſq; vni. l. ſicut. immo potius in contrarium poteſt induci, cum iſte ſolus non poſſit id quod vniuerſitas potuit. vnde dico, quod vniuerſitas perijt cum redigitur ad vnum caput. arg. ff. de leg. 1. ſi grege. Vnde ſatis dici poteſt, quod ſi omnes delinquant in eligendo preter vnum, quod ille ſolus non põt eligere, cum non conſiſtat in eo ius vniuerſitatis. Io. quod credo falſum, vt ff. quod cuiuſq; vniuer. l. ſicut municipij. in ſi. & ext. de elec. bonæ memoriæ. 2. Vnde dico, quod ſi omnes peccent præter vnum, quod ille ſolus poteſt eligere, per iura ſuperius poſita.

g ¶ Superſtes.] & ita ius vniuerſitatis deuoluitur ad vnum. Inſti. de leg. §. ſi grex. ff. qđ cuiuſq; vniuer. ſicut §. in decurionibus B. Sed quis dabit ipſis epiſcopis expenſas? Eccleſia quę vacat. arg. 4. q. 3. venturis. & 10. q. 3. cauendũ. & 12. q. 2. charitatẽ. ſi eſt tenuis, comedent de ſuo, vt ext. de vita & hone. cler. cum ab omni.

h ¶ Conuocet.] Sed numquid tenentur illi conuenire ad conuocationem illius? Tenentur quidem: & niſi venirent peccarent, arg. 11. q. 1. ſicut enim. arg. diſt. 90 præcipimus & debent tunc cogi ab ipſorum prælato, vel Papa H. dicit, quod ab iſto compelli poſſunt auctoritate huius canonis. nam quandoque par in parem habet imperium, vt 2. q. 6. placuit. 2. & 6. q. 4. cap. 2.

a ¶ Conuocet.] arg. quod vacãte eccleſia clerici poſſunt vicanus

nor deferatur, habeat conſequenter honorem: manente [a] tamen metropolitanæ ciuitati propria dignitate.

Qui vero à comprouincialibus ſuis cum metropolitani licentia fuerit ordinatus, infra conſtituta tempora eius ſe repræſentet aſpectibus.

Vnde in Tarraconenſi concilio, cap. 5 legitur.

¶ Metropolitano ſe repræſentet nuper factus epiſcopus. C. VIII.

SI quis in metropolitana ciuitate nõ fuerit [b] epiſcopus ordinatus, poſtquam ſuſcepta benedictione per metropolitani litteras honorem fuerit epiſcopi adeptus: id optimum eſſe decreuimus, vt poſtmodũ ſtatuto tempore, ideſt impletis [c] duobus [d] mẽſibus, ſe metropolitani ſui repræſentet aſpectibus; vt ab illo monitis eccleſiaſticis inſtructus plenius, quod obſeruare debeat, recognoſcat. Quod ſi forte hoc implere neglexerit, in ſynodo increpatus à fratribus corrigatur. Et ſi forte infirmitate [e] aliqua, ne hoc impleat, fuerit prepeditus, hoc ſuis litteris metropolitano indicare procuret.

3 *His auctoritatibus datur intelligi, quod epiſcopi à comprouincialibus ſuis debeant ordinari. Sed quæritur, ſi in prouincia plurimi epiſcopi fuerint,* [1] *& contigerit forte vnum remanere epiſcopum, quid fieri debeat. ille, quia ſolus eſt, ordinare non poteſt epiſcopũ: comprouinciales enim non habet, cum quibus epiſcopum conſecrare valeat. Cum ergo talis neceſſitas fuerit, quid faciendum ſit, in Sardicenſi concilio definitur; in quo, cap. quinto ſic ſtatutum legitur.*

[1] al. non fuerint

¶ Si forte vnus tantum in prouincia remanſerit epiſcopus, ad conſecrationem epiſcopi de vicina prouincia conuocentur. C. IX.

SI forte [f] in prouincia vnum tantũ contigerit remanere epiſcopum; ſuperſtes [g] epiſcopus cõuocet [h] epiſcopos

Bure. l. 1. c. 26. Iuo. p. 5. c. 137.

Epiſcopi inſcio metropolitano cõſecrati, qd facere debent.

1 Quidã dicunt, quod hoc dictũ nõ eſt verũ, qa hic nõ loquitur de eo, q preter cõſciẽtiã eſt pmotus ad ordines, ſed loquitur qñ ordinat' ex mandato archiep̃i cõfirmati, non cõſecrati. & ſic eſt ſimile ext. de elect. ſuffraganeis. & hoc hic tenebat Laco. de Alu. Arc. th contra.

lus eligendi põt in vno remanere.

Par in parẽ quandoque imperium habet.

Certe in hoc caſu iſte epa non eſt par, immo eſt ſuperior quo ad vocationem auctoritate huius canonis.

vicinæ prouinciæ, & cum eis ordinet comprouinciales sibi episcopos. Quod si facere neglexerit,[a] populi[b] conueniant episcopos prouinciæ vicinæ, & illi prius commoneant episcopum, qui in eadem prouincia commoratur, & ostẽdant, quod populi petant sibi episcopum rectorem, & doceant iustum esse, vt veniat *α* ipse, & cum eis ordinet episcopum. Quod si litteris conuentus tacuerit,[c] & dissimulauerit, nihilq; rescripserit; tunc satisfaciendum est populis, vt conueniant ex vicina prouincia episcopi, & ordinent episcopum.

¶ *Capitulum hoc, quomodo refertur à Gratiano, præcipue in priore parte, neque cum Latino, quod geminum est in tomis conciliorum, multoque minus cum Græco canone conuenit: quinetiam apud Burchardum, & Iuonem varie legitur. Huius vero concilij canones à Latinis Latine, & à Græcis Græce à principio scriptos fuisse Nicolaus Papa Photio scribens in epistola, quæ incipit,* Innumerabilium, *his verbis indicat.* Quomodo autem non esse apud vos Sardicenses canones tu solus adstruere poteris, quando non solum à Latinæ, verum etiam cum aliis à Græcæ linguæ hominibus statuti sunt, & promulgati? Qua de re credibile non est, quod ibi diffinitum est, vnumquemque ipsorum minime propriæ linguæ tradidisse. *Dionysius quoque exiguus in epistola ad Stephanum episcopum, qua ei suam Græcorum canonum interpretationem obtulit, Sardicense concilium à principio inter Latinos Latine editum fuisse his verbis significat.* Tunc sancti Chalcedonensis concilij decreta subdentes, in his Græcorum canonum finem esse declaramus, nequid præterea notitiæ vestræ credamur velle subtrahere. Statuta quoque Sardicensis concilij, atq; Africani, quæ Latine sunt edita, suis à se numeris cernuntur esse distincta.

α ¶ Vt veniat ipse.] *Tam in concilio, quod est in codice canonum, quam quod in collectione Isidori, & apud Burchardum, & Iuonem legitur,* vt & ipsi veniant, & cum ipso ordinent episcopum. *Græcus autem canon ita habet.*

ΟΣιος ἐπίσκοπος εἶπεν. ἐὰν συμβῇ ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ, ἐν ᾗ πλεῖστοι ἐπίσκοποι τυγχάνουσιν, ἕνα ἐπίσκοπον ἀπομεῖναι κἀκεῖνος κατά τινα ἀμέλειαν μὴ βουληθῇ συνελθεῖν καὶ συναινέσαι τῇ καταστάσει τῶν ἐπισκόπων, τὰ δὲ πλήθη συναθροισθέντα παρακαλοῖεν γίγνεσθαι τὴν κατάστασιν τοῦ παρ' αὐτῶν ἐπιζητουμένου ἐπισκόπου χρὴ πρότερον ἐκεῖνον τὸν ἐναπομείναντα ἐπίσκοπον ὑπομιμνήσκεσθαι διὰ γραμμάτων τοῦ ἐξάρχου τῆς ἐπαρχίας (λέγω δὴ τοῦ ἐπισκόπου τῆς μητροπόλεως) ὅτι ἀξιοῖ τὰ πλήθη ποιμένα αὐτοῖς δοθῆναι, ἡγοῦμαι καλῶς ἔχειν καὶ τοῦτον ἐκδέχεσθαι, ἵνα παραγένηται. Εἰ δὲ μὴ διὰ γραμμάτων ἀξιωθεὶς παραγένηται, μήτε μὴν ἀντιγράψοι, τὸ ἱκανὸν τῇ βουλήσει τοῦ πλήθους χρὴ γίνεσθαι. χρὴ δὲ καὶ μετακαλεῖσθαι καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας ἐπισκόπους, πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου. idest, Osius episcopus dixit. Si qua in prouincia, in qua plurimi sunt episcopi, contigerit vnum episcopum morari absentem, neque is propter negligentiam quamdam conuenire voluerit, neque episcoporum creationi consentire; populi vero congregati postulent eum, quem ipsi expetunt, episcopum constitui: primum oportet episcopum illum, qui absens moratur, admoneri litteris primatis prouinciæ (nimirum episcopi metropolitani) de populorum postulato, pastorem sibi dari petentium: recte autem se habere puto, eum quoque, vt inter-

cinos episcopos conuocare, vt 7. q. 1. Pontifices.

[a] ¶ Neglexerit.] arg. q. si subditi negligũt facere, quę debent, ea debeãt suppleri a maiori vel per se, vel per alium, & econuerso: arg 9. q. 3. cum simus. arg. 89. dis. volumus. 8. q. 3. Artaldus.

[b] ¶ Populi.] large sumitur hic populus, quia causa communis est, & ita non est contra. 9. q. 3. cum simus.

[c] ¶ Tacuerit.] hic tacens pro contumace habetur. Alibi pro fugiente. 63. dist. sit rector. Alibi ꝓ ꝯdicẽte, vt ff. de procur. filius familias. §. inuitus. 86. distin. tanta. Alibi pro consentiente. 54. distin. si seruus. ff. de interro. act. de ætate. §. qui tacuit. Alibi ꝓ neutro ff. de reg. iur. qui tacet.

Præsumitur in multis ꝯ tacentem.

Archi-

ARchiepiscopus.] Hæc distin. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, [De episcopis.] Ioan. de Fant.

CASVS Supra in duabus proximis distin. dictum est de ordinibus episcoporũ: nunc vero dicit Gratianus de ordinatione archiepiscoporum in hac 66. distinctio. in qua dicitur, quod debet ab omnibus episcopis prouinciæ ordinari, & repetit de ordinatione episcoporum.

a ¶ Archiepiscopus.] hic depingitur 66. distin. in qua ostendit magister duo: scilicet qui debeant interesse in consecratione metropolitani: quia oẽs suffraganei, & q. nullus debeat consecrari in episcopũ à paucioribus, quam à tribus. Dicit ergo Hu. hoc referre inter consecrationẽ episcopi, & archiepiscopi: quia in consecratione archiepiscopi omnes episcopi interesse nisi esset vrgentissima necessitas, in consecratione episcopi etiam si nõ sit grauis, dummodo aliqua sit necessitas, sufficit p litteras consentire 51. dist. c. si.

Cõsecratio epi & archiepi differũt.

ARchiep. scop⁹ ab omnib.] CASVS. Anicetus Papa statuit in hoc cap. vt archiepiscopus ordinetur ab omnibus episcopis suæ prouinciæ: nec debet hoc mutari: quia qui omnibus episcopis debet præesse, debet ab omnibus approbari & constitui: quod si aliter factum est, vel fuerit, irritum erit. Sequens §. patet, in quo dicitur, quod episcopus debet ordinari saltem à tribus episcopis.

Iacobi Hierosolymitani archiepiscopi, qui fuit ordinatus à tribus: scilicet à Petro, Iacobo, & Ioanne. Et in hoc dederunt formam suis successoribus, vt ad minus à tribus episcopis ceteris consentientibus consecretur episcopus.

Iacobus fuit prim⁹ archiepiscopus.

sit, expectari. † Quod si neque per litteras rogatus affuerit, ac ne rescripserit quidem, satisfaciendum populi voluntati est. Conuocari autem oportet ex vicina etiam prouincia episcopos ad metropolitani episcopi creationem.

f ¶ Ar- ¶ al. admitti

DISTINCTIO LXVI.

ARchiepiscopus [a] *autem ab omnibus suæ prouinciæ episcopis debet ordinari.* †

Vnde Anicetus Papa in epist. ad episcopos Galliæ.

¶ Sic Institi. nouell. 131. in prin.

¶ Ab omnibus suffraganeis suis archiepiscopus ordinetur. C. I.

ARchiepiscopus [b] [a] ab omnibus suę prouincię episcopis ordinetur. *& infra.* [β] ¶ Illud tamen, quod de archiepiscopi consecratione prædictum est, atque præceptum, idest, vt omnes suffraganei eum ordinent, nullatenus immutari licet: quia, qui illis præest, ab omnibus [c] episcopis, quibus præest, debet constitui. Sin aliter præsumptum fuerit; viribus carere non dubium est; quia irrita [d] erit eius secus acta ordinatio.

Extra de temp. ord. c. si archiepiscopus. Poly. l. 2. tit. 8 Ans. l. 6. c. 39. Burc. l. 1. c. 28. Iuo. p. 5. c. 139. Pann. l. 3. c. 10.

[a] ¶ Archiepiscopus.] *Hæc prior pars in epistola ipsa, & apud ceteros collectores fusius exponitur.*

[β] ¶ *Hic in epistola cum multa alia sint interiecta, tum cap.* comprouinciales, *sup. dist. 64.*

De episcopis autem non ordinandis à paucioribus quam tribus [e] *episcopis, Anacletus epist. 2. ad episcopos Italiæ scribit, dicens.*

¶ Episcopus non minus, quam à tribus episcopis ordinatur. C. II.

POrro & Hierosolymitarum primus archiepiscopus [f] beatus Iacobus, qui iustus dicebatur, & secundum carnem Domini nuncupatus [g] est frater, à Petro, Iacobo, & Ioanne apostolis est ordinatus, [h] successoribus videlicet

Idem repetitur I epist. Aniceti. Polyc. ibidem. Ans. l. 6. c. 53. Burc. l. 1. c. 15. Iuo. p. 5. c. 139. Pann. l. 3. c. 17.

b ¶ Archiepiscopus.] Argu. q. si eligitur abbas alicuius monasterij, qui præest alijs monasterijs, omnes abbates illorum monasteriorum debent consentire, & electioni interesse.

Electioni abbatis qs consentire debet.

c ¶ Ab omnibus.] Arg. quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari, vt 8. q. 1. licet. C. de auctor. præstan. l. vlt. & 54. dist. c. 1.

d ¶ Irrita.] quoad officij executionem.

e ¶ Quam à tribus.] Sed quare tres epi debent interesse? quia in tribus est fidei fundamentũ: quam puris & simplicibus verbis confiteri tenentur. 23. dist. qui episcopus. & 24 dist. quando.

POrro.] CASVS. Quæsitum fuit ab Anacleto vtrum episcopus posset ordinari à paucioribus quàm à tribus episcopis. Et respondet, quod non, & hoc exemplo

f ¶ Archiepiscopus.] sup 21. distin. cleros. contra. Sed Matthias fuit primus ordinatus in clericum; iste primus in archiepiscopum.

g ¶ Nuncupatus.] quia filius fuit sororis matris Domini: vel quia fuit ei similis prorsus in persona: vel qa mater sua fuit filia fratris Ioseph, qui putabatur pater Domini, 1 27 q. 2. coniunx.

Iacobus frater Dñi nuncupabatur.

h ¶ Ordinatus.] idest, ad certi loci administrationem electus: vel ordinatus simpliciter Sed nõne omnes apostoli erant episcopi? Videtur quod sic. quia Petro primo fuit datus pontificatus: & omnes alij fuerunt pari potestate præditi, vt 21. distinct. in nouo. 2 Item episcopi successerunt in locum apostolorum, vt 68 distin. quorum. ergo apostoli fuerunt episcopi. Item legitur de Iuda, quod episcopatum eius accipiat alter. Ad hoc dicunt quidam, quod omnes apostoli erant simplices sacerdotes, & tamen consecrare poterant, nam Moyses simplex

1 Arg. 22 q. 2. quæritur.

Apostoli oẽs verũ fuerũt episcopi.

2 Et 24. q. 1. loquit. iuxta princip.

la-

¶ Ad hoc vt faceret qđ dicit psal. Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. Dic ſm d. H. Card. q̃ reuera non legit, quòd Moyses fuerit sacerdos, nisi qa aliqua fecit, q̃ pertinent ad sacerdotē, ideo psal. dicit, Moyses & Aarō, &c.

sacerdos erat: & tñ consecrauit Aaron, vt 32. dist. §. 1. nec tunc differentia erat inter episcopum & sacerdotē, vt 95. dist. olim. Vel dic q̃ tantum visibili vnctione hi tres consecrauerunt eum: sed prius erat inuisibiliter vnctus à Domino. vel dic, quòd non ordinauerunt eum: sed

ordinatio à ieiunantibus fiat. In ordinatione verò cæterorum sufficiunt tres testes, & episcopi approbatio. Quod sequitur planum est.

b ¶ Vt ciues.] quibus debent præesse.

c ¶ Sacerdotes.] quibus debet associari: vel de quorum collegio est. Vel de clericis maioris ecclesiæ dicit: sine quorū consensu episcopus clericos ordinare nō debet, vt dixi 24. dist. episcopus.

suis dantibus formam, vt non minus, quàm à tribus episcopis, reliquisque omnibus assensum præbentibus, vllatenus episcopus ordinetur, & communi voto ordinatio celebretur.

DISTINCTIO LXVII.

1 2 *Presbyteri[a] verò, & chorepiscopi ab vno episcopo ordinari possunt.*

Vnde Anacletus episto. 2. ad episcopos Italiæ.

¶ Sacerdotes ab vno episcopo possunt ordinari. C. I.

Poly. ibidem. Ansel. l. 6. c. 53.

Reliqui sacerdotes à proprio ordinentur episcopo, ita vt ciues[b] & alij sacerdotes[c] assensum præbeant, & ieiunantes[d] ordinationem celebrent. Similiter & diaconi[e] ordinentur. Cæterorum autem graduum distributioni trium[f] veracium testimonium, cum episcopi scilicet approbatione, sufficere potest.

Item in Hispalensi concilio secundo, cap. 6. legitur.

¶ De eodem. C. II.

15. q. 7. c. sexta. & c. episcopus.

2 Episcopus sacerdotibus, ac ministris solus[g] honorem dare potest, solus auferre[h] non potest.

DISTINCTIO LXVIII.

1 2 *Quæritur[i] de illis, qui ordinantur ab his, quos non constat fuisse episcopos, an sint iterum consecrandi, an non. Quòd verò consecrandi non sint, probatur auctoritate Gregorij, qui scribens Ioanni Rauennati episcopo, lib. 2. epist. 32. ait.*

sed tantum formam ordinandi alijs ostenderunt: Vel dic, q̃ non in episcopum, sed in archiepiscopum eum ordinauerunt. Vel dic, ordinauerunt, id est, inthronizauerunt eum ad administrationē certi loci. prius enim erat episcopus sine titulo.

Presbyteri.] Hæc dist. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, [Episcopus.] Io. de Fan. CASVS. Expedito tractatu de ordinatione epōrum & archiepiscoporum: nunc in hac 67. dist. ostendit Gratianus à quib. presbyteri, chorepiscopi, & reliqui clerici sint ordinandi. Et quòd ab vno episcopo sunt ordinandi, & non à pluribus.

a ¶ Presbyteri.] Hic depingitur 67 dist. ostenso, quòd episcopus non potest ordinari nisi à pluribus: ostendit hic quod reliqui sacerdotes & clerici ordinari poss. ne ab vno solo episcopo. In ordinatione tamen sacerdotum & diaconorum alij sacerdotes & ciues assensum debent præstare. In reliquorum ordinatione sufficit testimonium trium, &c.

Reliqui.] CASVS. Dicitur hic, quòd reliqui sacerdotes & diaconi à proprio episcopo sunt ordinandi: ita q̃ ciues & alij sacerdotes consentiant: ita quòd

d ¶ Ieiunantes.] tam ordinantes, quàm ordinati, vt j de consecra. distin. 5. vt episcopi. j. dist. 75. quod à patribus.

e ¶ Diaconi.] Nam ecclesiæ præcipue cōmittuntur presbyteris & diaconis, 12. q. 2. diaconi.

f ¶ Trium.] infra 1. q. 1. placuit, vt de ordinatione. ver. multorum. contra. Sed ibi multi pñt dici tres. Inst. de iure perso. §. vlt. j. dist. 23. episcopus. contra, supra dis. 23 lector. contra. Sed hoc de notis intelligitur: illud de ignotis. Vel hic cum occulte ordinat. & sine solemnitate: illud cum publice, &c.

Tres dicuntur multi.

Episcopus, &c.] Hæc est secunda pars distinctio. & habes hoc 15. q. 7. ca. 1. Io. de Fan.

g ¶ Solus.] id est, sine alijs episcopis pōt ordinare aliquos: sed sine alijs episcopis non potest deponere, vt 14. q. 7. felix. nō autem excluduntur clerici: quia nec sine illis potest beneficia conferre, nisi hoc habeat ex cōsuetudine, vt extra de his quæ fiunt à maio. parte cap. ea noscitur.

Ep̄s solus beneficia cōferre nō potest cessante consuetudine.

h ¶ Auferre.] j. 21. q. 5. episcopus. & 15. q. 7. c. vlt.

Quæritur.] Hæc dist. diuiditur in quattuor partes: in quarum prima quæritur si aliqui fuerint ordinati ab eo, de quo dubitatur an esset episcopus, vtrum debeat iterum ordinari. & primò probatur q̃ non, superficialiter. Secunda ibi, [Inter episcopos.] Tertia ibi, [Hi verò,] Quarta ibi, [Quod autem.] Io. de Fan.

CASVS. Supra ostendit Gra. de ordinatione eorum, quos constat esse epōs: in hac verò 68. dist. quæritur, an illi sint reconsecrandi qui ordinantur ab illis, quos non constat esse epōs. Et primò probat, q̃ non sunt reconsecrandi, qui ordinantur ab illis, quos constat non esse episcopos. Postea probat contra. Tandem dat solutionem j in §. Quod ergo.

i ¶ Quæritur.] Hic depingitur 68. dist. in qua magister ostendit, quid iuris sit de clericis, qui ordinantur ab eis, quos non constat esse epōs: & q̃ dña sit inter epōs, & chorepos. & quare chorepi recesserunt ab aula domini, quarto ostēdit, q̃ successerunt in loco Apostolorum.

1 Quia magister. j. dist. 70. in prin. fecerat mētionē de chorepis: ideo de ipsis interserit in hac distinctione, ſm Hug.

Sicut.] CASVS. Ios. archieps Rauennæ de duobus quæsiuit. Primò, vtrum sacerdotes semel consecrati essent iterum consecrandi. Et rńdet q̃ nō: sicut nō sūt rebaptizandi. Secundò, vtrum illi, qui cum leui culpa sunt ordinati presbyteri, debeant deponi. Et rńdet q̃ non, sed eis debet pœnitentia imponi.

tis: quare in facto mřimonij potius præsumitur p ipso, q̃ contra ipsum, vt 33. q. 1. si quis acceperit? Respon sine omni periculo est, si sacramenta illa iterentur. Sed periculum esset, si iudicaret nō esse matrimonium vbi est. Item quare non creditur hic verbo illius, qui se dicit ordinatum:

Baptizatū se dicenti credatur.

¶ Semel consecratus iterum consecrari non debet. C. I.

Sicut [a] semel baptizatus iterum baptizari nō debet: ita qui consecratus [b] est semel, in eodē iterum ordine nō debet consecrari. Sed si quis forsitan cum leui culpa [c] ad sacerdotium venit, pro culpa pœnitentia indici debet, & tamen ordo seruari.

4. sent. dist. 25. Poly. l. 2. ti. 36. Ansl. l. 7. c. 104. Pann. l. 3. c. 76. Iuo. p. 6. c. 82.

Contra Gregorius tertius ad Bonifacium episcopum, epistola 2. scribens testatur.

¶ De presbyteris, qui ordinantur ab eis, quos constat episcopos non fuisse. C. II.

Presbyteri, quos ibidem reperisti, si incogniti fuerint illi, qui † ordinant, [d] & dubium est eos episcopos fuisse, an nō, qui eos ordinauerunt; si bonæ actionis, & catholici viri sunt, ipsi presbyteri, & in ministerio Christi, omnique lege sancta edocti, ab episcopo suo benedictionem presbyteratus suscipiant, & consecrentur: [e] & sic ministerio sacro fungantur.

Ansl. l. 7. c. 110. Iuo. p. 6. c. 117. † *à quib. fuerint ordinati*] orig.

Quòd ergo consecratus, in eodem ordine iterum consecrari prohibetur, de eo intelligendum est, qui consecratus est ab illo, quem certum erat consecrandi ius habere. Qui autem ab illo consecratur, quem non constat ius consecrandi habuisse, iterum consecrandus est: quia si ille consecrandi ius non habuit, iste ex olei effusione nil consecrationis accepit. Et quia in ipso ordine consecratus non erat, nunc quasi primum ad consecrationem veniens ab episcopo sacerdotalem benedictionem, & consecrationem consequitur. Si autem ius consecrādi habuit, in prima vnctione consecutus est consecrationem: in secunda verò non reiteratur [f] *consecratio, sed sola vnctio: sicut, de quo dubium est, an sit baptizatus, vel non; debet baptizari: qui si prius baptizatus nō fuerat,*

a ¶ Sicut.] Hoc c. non facit ad propositum Gra. q̃a hoc c. loquitur de illis, qui sunt ordinati à talibus, quos cōstat esse epos: & illud contra quod sequitur, similiter male inducitur: q̃a nullo modo est contrarium: & ita superficialis est argumentatio magistri.

b ¶ Consecratus.] 1. q. 1. si q̃s confugerit. cōtra. & 1. q. 7. Daibertum. Ꝫ ibi dr̃, q̃ ordinatus male vel baptizatus, iterū ordinatur. Sed illud verum est, cum extra formam ecclesię est ordinatus vel baptizatus: aliàs secus. de consec. dist. 4. ostenditur. ver. si. & c. quomodo.

Ordinatus semel, an possit iterum ordinari.

c ¶ Cum leui culpa.] Dicunt quidā, veniali. argu. 25. dist. §. criminis. Alij leui, id est, mortali pręeunte, non tñ permanente: nam peccauit, sed pęnituit. Sed quia post talem culpam se permisit promoueri, aliā culpā contraxit, cum qua promotus est: de qua hic loquitur. Tu dic, q̃ promoueri potest cum culpa existēte & manente mortali, dumtamen leui. De huiusmodi culpis collige exempla 5. q. 4. in loco. 21. q. 4. c. vlt. 18. dist. c. vlt. de cons. dist. 1. relatum. Sed hic nota, q̃ omnes concordantiæ istæ de promotis loquuntur sed si enorme peccatum tacuisset, secus esset, vt 50. dist. ex pęnitentibus. lo. nisi esset occultum peccatum, vt extra de temp. ordi. quæ sicuti. nisi in homicidio, vt ibi. B.

Hæc fuit sńia H. & L. & hic videas quod no. 25. q. vl. in sum. & qđ q̃dam mortalia sint grauiora, q̃dā leuiora, 1 1. de conse. dist. 3. de pœnitentibus. Arch.

ECONTRA. CASVS. Modo vult probare contrarium scilicet, q̃ sunt reconsecrandi.

Presbyteri.] CASVS. Quidā cum putarentur epi, quosdam presbyteros ordinauerunt: sed postea dubitabatur vtrum fuerint epi in veritate, aut non: vnde fuit quæsitum a Gregorio, vtrum illi sint iterū a ꝓprio episcopo ordinandi & consecrandi. Et rńdetur q̃ sic, ex quo. s. dubitabatur: si tamen sint bonæ vitæ, & eruditi in ministerio Christi, & in lege diuina.

d ¶ Qui ordinant.] Vera littera est, ordinant. ad hoc facit 3. q. 4. omnes quos.

e ¶ Et consecrentur.] Hic in dubio potius præsumitur non ordinatus quàm ordinatus. similiter in dubio pręsumitur potius non baptizatus q̃ baptizatus, vt de consec. dist. 4. paruulos. & in dubio potius pręsumitur ecclesia non consecrata q̃ consecrata, vt de conse. dist. 1. solennitates. Sed cum ita præsumitur in his sacramentis ... dinatum: sicut creditur ei qui se dicit baptizatū, vt de conf. dist. 4. placuit. & c. de infantibus? Respō. quia sola fides confert alicui sacrm baptismi, vt extra de presby. non bapt. c. 2. sed sola fides non dat ordinem. ad hoc facit 1. q. 1. c. Spiritus sanctus. [g] §. ecce q̃que. Item licet in viuo præsumatur aliquis potius non baptizatus, tñ in mortuo præsumitur potius baptizatus, vt de cōse. dist. 4. c. si eos supple vt suffragia ecclesię ei proficiant. 13. q. 2. non æstimemus & c. animæ.

Sacra nō pśumuntur, excepto matrimonio.

QVOD ERGO. Soluit Grat. contrarietatem pdictā, dicens q̃ illud c. sicut. intelligitur de eo, quē constabat esse epm: & ideo nō deberet reordinari ordinatus ab eo. Illud aūt c. presbyteri. intelligitur de eo, quem non constabat fuisse epm: & ideo ab eo ordinati reordinantur: qui si prius non fuerint ordinati secunda ordinatione vere recipiunt ordines: si verò in prima ordinatione ordines receperunt, in secunda nihil recipiūt nisi solam vnctionem. Et hoc probat ad instar baptismi. & idem dicit esse faciendum de ecclesijs.

f ¶ Non reiteratur.] Hæc solutio est canonica. dixit in G. q̃ si miles ordinatur presbyter, tot presbyterales ordines recipit quot recipit sacerdotia. Idem dicit de baptismo. aliter enim quomodo fieret iniuria sacramento, vt j.

g al. 1. q. 1. §. cū honoris. In hoc pūcto videas qđ not. 5. q. 4. cō sāguineorū. & extra de p̃sum. illud. in gl. sed quare. & extra qui fil. sint legi. lator, in glo. sed vř. Arch.

Baptizatus vel ordinatus plures, an plures recipiat characteres.

vt j. de consecra. dist. 4. c. ostenditur vel quomodo diceretur quis bis baptizari, vt j. de consecra. dist. 4. qui bis. & cap. eos. Item cum dicatur, accedat verbum ad elementum &c. 1. q. 1. detrahe ergo quoties dicuntur verba illa, & apponitur elementū, fit nouum sacramentum. Nam

b ¶ Semine] fornicario. nam dicit G. ꝙ etiam in ecclesia vir vxori tenetur debitum reddere, sed male. arg ff de soluto. quod dicimus.

c ¶ Propter eas] adde aliū casum de cōsec. dis. 1. si motſ.

INTER EPISCOPOS. Hæc est secunda pars distinctionis, in qua ponit differentiā inter epos & chorepiscopos. Io. de Fant.

a Dicas, ꝙ sacramenta dicuntur iterari quo ad opinionem, vel quo ad facti speciē. argu. C. de adult. eū qui. Nam ibi sm matrimonium nullū est. & dicit lex, ꝙ res mea non pōt amplius esse mea. Insti. de act. §. sic itaq. ext. de fide instr. inter dilectos. Arch.

consequitur gratiam baptismi: si autem baptizatus erat, nihil accipit in secunda vnctione: nec pertinet hoc ad reiterationem baptismi, sed ad cautelam salutis. Hoc & de ecclesiis consecrandis similiter obseruandum est.

Vnde in Nicæno concilio legitur.

¶ Non debet iterum cōsecrari ecclesia semel consecrata. C. III.

De consecr. dist. 1. c. ecclesijs.

ECclesijs [a] semel consecratis Deo non iterum debet consecratio adhiberi; nisi aut ab igne exustæ, aut sanguinis effusione, aut cuiuscumq; semine [b] fuerint pollutæ: quia sicut infans à qualicumq; sacerdote in nomine patris, & filij, & spiritus sancti semel baptizatus, nō debet iterum baptizari; ita nec locus Deo dicatus est iterum consecrandus, nisi propter eas [c] causas, quas superius nominauimus; si tamen fidem sanctæ Trinitatis tenuerunt, qui eum consecrauerunt.

2 *Inter episcopos [d] & chorepiscopos autem hæc est differentia, ꝙ episcopi nō nisi in ciuitatibus, chorepiscopi etiam in vicis ordinari possunt: episcopi formatas [e] tribuūt; chorepiscopi non nisi cōmendatitias, [f] & pacificas dare valent. Episcopi ius consecrandi habent; chorepiscopi tantum minores ordines tribuunt; leuiticam [g] autem & sacerdotalem benedictionem non valent præstare. De his ita scribit Leo I. ad episcopos Germaniæ, & Galliæ, epist. 86. al. 88.*

¶ In quibus chorepiscopi ab episcopis differant. C. IIII.

Ivo. par. 6. c. 72. Ans. l. 7. c. 122. Poly. l. 4. tit. 26.

QVamuis chorepiscopis, & presbyteris plurima [h] cum episcopis ministeriorum communis sit dispensatio; quædam tamen auctoritate veteris legis, quędam nouellis, & ecclesiasticis regulis sibi prohibita nouerint: sicut est presbyterorum & diaconorum, aut virginum consecratio; sicut constitutio altaris, ac benedictio, vel vnctio. Si quidem nec erigere [i] eis altaria, nec ecclesias, vel altaria

CASVS. In hoc § assignat Gratianus differentiam triplicem inter epos & chorepiscopos, quia episcopi ponuntur tantum in ciuitatibus, chorepiscopi in vicis. episcopi formatas tribuunt litteras, chorepiscopi commendatitias, siue pacificas tantū. Item episcopi conferunt sacros ordines, chorepiscopi tantum minores.

d ¶ Inter episcopos.] Ponit tres differētias inter epos & chorepiscopos. Isti aūt chorepiscopi aliquid habebant supra presbyteros, sed non bene determinat quid.

Chorepiscopi aliqd habebant vltra presbyteros.

e ¶ Formatas.] Formatæ, siue dimissoriæ dicūtur litteræ, qbus quis eximitur à iurisdictione sui episcopi, quæ olim cum solennitate magna fiebāt, vt 73. dist. cap. 1. Commendatitiæ, siue pacificæ dicuntur, quæ cātur clerico viatori, quibus cōmendatur, vt pacifice possit exequi officium suum. Et licet Gratianus dicat, ꝙ chorepiscopi dare tales poterant, illud nō credo. [1] sed solus episcopus, vt de consec. distin. 5. non oportet. 71. distin. extraneo. Quod archidiaconus eas dare non possit, habes extra de offi. archi. significasti.

Formatæ, siue dimissoriæ.

1 Et bene Io. de Fāt. & ita est arg. quod chorepi non pōt dare licentiā clericis, vel laicis, vt eāt i peregrinatione, quia nō pōt formatas dare, sm L. & Hug.

Nam & sępius sumit aliquis corpus Christi, & sępius excōicatur aliquis, & ex pluribus causis aliqs possidet rem aliquā, vt ff. de acq. pos. possideri. §. ex pluribus. Sed certe sm hoc si centies aliquis ꝫheret cū aliqua, tot essent matrimonia, qd falsum est. 31. q. 1. quomodo. Itē posset sm hoc deponi ab vno sacerdotio, & retinere aliud. Dicas ergo, ꝙ non iteratur nisi vnctio exterior, & sicut secūda manumissio nihil adijcit primę, vt C. de manumis. vindi. l. 2. sic in sacramento. Vltima opinio verior est.

ECclesijs.] CASVS. Quæsitum est in Nicæno concilio, vtrum ecclesiæ semel cōsecratæ sint iterum reconsecrandæ. Respondetur, ꝙ non, si in forma ecclesiæ sint consecratæ, nisi alicuius semine, vel sanguinis effusione sint pollutæ, vel combustæ. Nam sicut semel baptizatus non debet iterum baptizari, sic locus in forma ecclesiæ consecratus non debet iterum consecrari, nisi propter supradictas causas.

a ¶ Ecclesijs.] quid iuris sit de hac materia, notaui de consecra. dist. 1. ecclesijs.

f ¶ Commendatitias.] arg. contra 71. dist. extraneo.

g ¶ Leuiticam.] nec subdiaconalem, nisi tantum lectoratum, vt inf. proxi. dist. c. 1. in fi. Sed G. fuit deceptus ex cap. seq. vbi non dicitur nisi de duobus ordinibus tantum. Ioan. de Fant.

QVamuis.] CASVS. In hoc cap. x. enumerantur, quæ pertinent ad officium episcopotū, quæ chorepiscopi sibi vsurpare non debent, licet multa sint communia chorepiscoporum, & presbyterorum cum episcopis.

h ¶ Plurima.] quo ad minores ordines conferendos, quo ad prædicationem, quo ad confessionem: ita tamē, quod non possit conferre nisi lectoratum, & inferiores, ostiariatum, & psalmistatum.

i ¶ Erigere] in ecclesia consecrata. nam ante consecrationem licet presbyteris cōstituere altaria, sed post non nisi de consensu episcopi: quod si fecerit, depositatur, arg.

Altaria ante cōsecrationē erigi possūt.

arg. inf. de consec. dist. 1. nullus presbyter. hæc expositio est illius verbi, constitutio altaris.

a ¶ Fidelibus baptizatis.] Hugo intelligit litteram sic, baptizatis scilicet extra ecclesiam, & redeuntibus ad eã, vt de consecra. dist. 4. ab antiqua. quod postea sequitur, de hæreticis intelligit in ecclesia baptizatis. Vel dic, quod idem reperitur in seq. littera. Alij intelligũt de insolenniter baptizatis in necessitate à patre vel à matre. 30. q. 1. ad limina. quibus postea episcopus in confirmatione debet ea conferre, quæ collata eis nõ fuerunt, vt hic, 1. quæst. 1. §. ecce sequens vero littera intelligitur de baptizatis non in necessitate, & ita non repetit idem.

rum, si non subest causa, vel si onerosum est, extirpari debet, vt 12 dist. omnia. j. de consec. dist. 1. placuit. 10. q. hanc. & 63 dist. §. verum. ext. de censi. peruenit.

h ¶ Et quod ratione.] institutionis. Et est argumentum pro ratione reddenda, vt ext. de censi. peruenit. & C. de codicillis. l. pen. ff. sol. matr. dotem.

consecrare licet, nec per impositionem manuũ, fidelibus[a] baptizatis, † vel conuersis hæreticis † [b] paracletum spiritum sanctum tradere, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum fontes signare, nec publice[c] quidem in Missa quemquam pœnitentem reconciliare, nec formatas cuilibet epistolas mittere. Hæc enim omnia illicita sunt chorepiscopis, qui ad exemplum, & formam lxx. † discipulorum esse noscuntur, vel presbyteris, qui eamdem gestant figuram: quoniam quamquam consecrationem habeant, pontificatus tamen apicem non habent.

3 *Hi vero propter insolentiam suã, qua officia episcoporum sibi vsurpabant: ab ecclesia hodie prohibiti sunt.*

Vnde Damasus[d] Papa ait ad episcopos Africæ, epist. 4.

¶ Ordo chorepiscoporum à sacra sede reprobatur. C. V.

CHorepiscopi tam ab hac sacra sede, quàm à totius orbis fuerant episcopis prohibiti. Nimis ergo eorum institutio improba, nimis est praua; quia vt hi de summo sacerdotis ministerio aliquid præsumant, omni auctoritate caret. *& infra.* ¶ Nam non amplius, quam duos ordines inter discipulos Domini esse cognouimus, idest duodecim Apostolorum, & septuaginta † discipulorum. Vnde[e] iste tertius processerit,[f] funditus ignoramus.[g] Et quod ratione[h] caret, extirpari necesse est.

4 ¶ Quod autem † episcopi non sint, qui minus, quàm à tribus sunt ordinati episcopis, omnibus patet: quoniam, vt bene nostis, prohibitũ à sanctis est patribus, vt qui ab vno, vel à duobus sunt ordinati episcopis, nec nominẽtur episcopi. Si nomen nõ habent,[i] qualiter officiũ habebunt?

Item Vrbanus secundus.

¶ Apostolorum in ecclesia locum episcopi teneant. C. VI.

QVorum vices[k] in ecclesia habeant episcopi, & quis eis hanc dignitatem dare debeat, sanctus Augustinus ostendit, inquiens: [Pro patribus tuis nati sunt tibi filij.] *In Psal. 144.*

† baptizandis] orig. & Ivo.
† ex hæreſis] orig.
† al. lxx.
Polyc. ibidem. Ans. l. 7. c. 123.
† al. lxxij.
† al. enim

a Ad idẽ extra de præscr. si qñ. vel de ioc. & 23. q. 4. de Tyrijs.

s Hoc dicit La. sed littera hoc nõ patit, qa aperte loquitur de hæreticis. Io. de Fant.

b ¶ Hæreticis.] j. de cõsec. dis. 4. quamuis.

c ¶ Nec publice] quod solus episcopus põt. 50. dist. in ea. nisi in necessitate, vt 26. q. 6. c. vlt. & c. 1.

HI VERO. Hęc est tertia pars dist. in qua probat quod chorepiscopi recesserũt ab aula. Io. de Fant.

CASVS. Dicitur in hoc §. quod chorepiscopi episcoporum officia vsurpabant, & ideo ordo eorum est hodie extirpatus.

d ¶ Vnde Damasus.] sed tamen hũc Nicolaus est secutus, & sic est contra dist. 50. studeat. sed iam tempore Nicolai aboleuerat cõstitutio Damasi, vel fuerunt prohibiti, nõ quin essent, sed ne essent vt prius.

CHorepi.] CASVS. Quæsitum fuit à Damaso Papa, quare ordo chorepiscoporũ sit hodie prohibitus. Et rñdet, propter duas rationes. Prima est, quia sibi improbe vsurpabant officia episcoporum. Secunda est, quia tantum duos fuisse ordines legitur inter discipulos Christi, scilicet duodecim apostolorum, & septuaginta duorum discipulorum. & cum non possit ratio reddi, vnde iste tertius ordo processerit, ideo merito extirpari debet. Et illud quod postea sequitur, est pars cap. vt dicit Hug. Alij tamen dicunt, quod est §. Casus patet per se.

e ¶ Vnde.] idest, ex qua causa.

f ¶ Processerit.] quo ad talem præsumptionem.

g ¶ Ignoramus.] Sed nonne per totum orbem fuerunt chorepiscopi, ergo præsumendum est, quod fuerunt ab apostolis, vel concilijs instituti, vt 22. dist. illa. Sed hic non negat illos ab apostolis institutos, sed causam institutionis ignorat. Et est hic argu. quod à quacumque auctore aliquid sit institutum, & quantumcumque diu obseruatum,

Chorepi. an fuerint ab Apostolis instituti.

QVOD AVTEM. Hæc est quarta pars distin. in qua probat, quod filij ecclesię possunt fieri patres, scilicet possunt fieri episcopi loco apostolorum. Io. de Fant.

i ¶ Nomen non habent.] argu. [si te proueris, nec nomen; habere mereris.] 32. q. 4. dicat. in fi. C. de ser. à nullo. arg. 86. dist. s. autem 16. q. 1. si cup. s.

QVorum vices.] CASVS. Quæsitum fuit ab Vrbano, quorum locum episcopi hodie teneant in ecclesia, & quorum vice fungantur. Et respondet, quod locum tenent apostolorum, & eorum vice funguntur. Et hoc probatur auctoritate Augustini dicentis, Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, &c. quæ auctoritas durat vsque in finem.

k ¶ Quorum vices.] infra 12. q. 1. videntes. & distin. 21. in nouo.

i Vide Nicol. Euerard. de loc. lega. ab etymol. col. vltima.

Ecclesia est mater, vxor, & filia.

a ¶ Ecclesia.] ergo est ecclesia mater & filia. Itẽ ecclesia quandoque dicitur vxor. 7. q. 1. sicut. & 21. q. 2. sicut. quandoque mater. 12. q. 2. qui abstulerit. quandoque dicitur filia, vt de conse. dist. 1. ecclesia. nã catholicorum collectio, quæ est ecclesia, per episcoporum prædicationem generatur, vt 23. q. 4. recurrat. Item ecclesia ẽt dr̃ locus, vbi Deum timentes veniam postulant. in Auth. vt liceat ma. & auiæ. §. quia verò. coll. 8.

CASVS. Hic intitulatur 69. dist. in qua ostendit, q̃ non solum episcopi possunt conferre minores ordines, sed etiam abbates in proprijs monasterijs possunt conferre lectoratum: quibus abbatibus ab episcopo manus impositio facta est.

Quid est pro patribus tuis nati sunt tibi filij? Patres missi sunt Apostoli: pro Apostolis filij nati sunt tibi. constituti sunt episcopi. Hod e. n. episcopi, qui sunt per totũ mundũ, vnde nati sunt? Ipsa ecclesia [a] patres [b] illos appellat, ipsa illos genuit, [c] & ipsa illos [d] constituit in sedibus patrum. Non ergo te putes desertam, quia non vides Petrum; quia non vides Paulum; quia non vides illos, per quos [e] nata es. [f] de prole tua tibi creuit paternitas. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, constitues eos principes super omnẽ terram.] & infra [Filios genuit ecclesia; constituit eos pro patribus suis principes super omnem terram.]

DISTINCTIO LXIX.

1 [g] Tonsura verò [g] clerici de manu abbatis suscipi põt, si eidem abbati manus impositio ab episcopo facta noscatur.

Vnde in vij. synodo c. 14 legitur.

¶ Abbates, quibus ab ẽpo manus imponitur aliquos tonsurare possunt. C. I.

Iuo, p. 5 c. 376.

QVoniam videmus sine manus impositione à paruula ętate tõsuram [h] cleri quosdam accipiẽtes, nondumque ab episcopo manus impositione percepta super ambonem irregulariter in collecta legentes: pręcipimus amodo id minimè fieri. Idipsum quoque obseruandum est etiam inter monachos. 2 ¶ Lectoris [i] autem manus impositione [†] [k] licẽtia est abbati solummodo in proprio monasterio [l] faciendi; si dumtaxat eidẽ abbati manus impositio [m] facta noscatur ab episcopo, [secundum [†] morem [n] præficiendorum abbatum,] dum constet illum esse presbyterum. 3 ¶ Simili etiam modo secundum antiquam consuetudinem chorepiscopos pręceptione [o] oportet episcopi promouere lectores.

† al. impositionẽ

† Hæc nõ sunt in gręco canone.

b ¶ Patres.] quia eam protegunt, & defendunt.

c ¶ Genuit.] per baptismũ & ita ecclesiæ filius datur ei curator, quod etiam lex dicit. ff de tuto. & cur. datis ab his. l. h. s qui. dic vt notatur 12. q. 1. c. vlt.

Epĩs patri, & ecclesia filio comparatur

d ¶ Illos.] in hoc comparatur patri ẽpus, & ecclesia filio, quia sicut filius non põt sine auctoritate patris litigare, vt C. de bo. quæ lib. l. vlt sic ecclesia sine auctoritate p̃lati, vt extra de iud. causam & 16 q. 1. monachi. Itẽ sicut filius non conuenitur, sed pater nomine filij. vt C. de bo. ma. l. 1 C de anna. excep. l. 1. sic ipse prçlatus est conueniendus, non ecclesia, nisi negotia ecclesiæ distincta sint à negotijs prçlati, vt extra de rescr. c. edocem.

e ¶ Per quos.] per eos pullulauit, & creuit, cum nulla esset tunc temporis.

f ¶ Nata es.] idest, augmentata.

TOnsura.] Hæc dist. diuiditur in tres partes. Secunda ibi, [Lectoris.] Tertia ibi, [Simili modo.] Io. de Fan.

Tõsura quãq; tres ordines cõprehẽdit.

g ¶ Tonsura verò.] in hac 69. dist. tractat de collatione minorũ ordinum, vsq; ad lectoratum. Et nomine tonsuræ, accipe hic três minores ordines, psalmistatum, ostiariatũ, & lectoratum. & hoc licet abbati tantum in suo monasterio: exorcistam tamẽ facere, vel acolythum nõ licet. j. ea. c. vlt.

QVoniam.] Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte prohibetur, ne aliquis super pulpito in ecclesia vel monasterio legat epistolam, vel lectionem, nisi primo fuerit ordinatus. & tonsuram habeat ad modum clerici. In secunda parte dr̃ quòd abbates & sacerdotes, quibus ab episcopo manus imponitur iuxta morem præficiendorum abbatum conferre possunt in suis monasterijs lectoratum. Id licebat quondam chorepiscopis. Et nota, q̃ legere epistolam pertinet ad subdiaconum, legere lectiones ad lectorem pertinet.

h ¶ Tõsuram.] idest, coronam. nam aliam tonsuram posset fœmina dare.

i ¶ Lectoris.] Vel etiã ostiarij: non autem [1] exorcistæ, vel acolythi faciendi ius habet: licet sit arg. contra, extra de or. ab episcopo, qui renun. epis. c. 1. sed & si abbas ex priuilegio habeat, vt oẽs minores conferat, bene põt. Sed numquid hodie abbas potest cõferre istos ordines? Credo [2] q̃ sic, si tamẽ manus est ei imposita. extra de æta. & qual. ord. cum contingat. Ioan. Ego non credo, q̃ possint cõferre tales ordines abbates, nisi lectoratum, vt vĩ dicere hoc cap. & decre. cum contingat. Si aũt esset sacerdos, abbas posset ẽt conferre psalmistatum, vt 23. dist. Psalmista. quia psalmistatum dat simplex sacerdos, vt 23. dist. psalmista.

k ¶ Manus impositione.] j. 23. dist. subdiaconus. j. [3]

l ¶ Monasterio.] sed & monachos alterius monasterij potest ordinare, si inuitatus fuit 9. q. 2. Lugdunensis.

m ¶ Impositio.] quę non est nisi benedictio, vt 1. q. 1. manus.

n ¶ Secundũ morẽ.] de quo habes 12. q. 2. alienationes. nec hoc postulabit à superiore. nã sufficit semel à iure concedi. ff. de cond. insti. l. quæ sub conditione §. h.

o ¶ Pręceptione.] generalis arg. 16. q. 1. cunctis. 64. dist. ordinationes. & 75. dist. ordinationes.

1 Hæc fuit sñia H. & L. q̃ dicũt idẽ quod prox. sequitur.

2 Credo. Ang. Clauas. ver. ordo. 2. §. 1. sem p requirit iurisdictionem quasi ẽpalẽ in oĩ ordine conferendo.

3 Hoc c. nõ obstat, quia hic loquitur de impositione manus ordinaria, sed cõtrariũ de consecratoria, sm̃ H. & idem sentit Gof. extra de æta. & qual. cũ cõtingat. Arch.

NOn oportet.] CASVS. Dicit hic, q non debent exorcizare in ecclesijs vel in domib. priuatorum, qui non sunt ab episcopis consecrati. Et nota q vnum vel duo, neque, superabundant.

a ¶ Exorcizare.] idest, legere exorcismos.

b ¶ Promoti.] ad ordinem exorcistæ.

c ¶ In domibus.] id est in ecclesijs non sacratis. Superfluunt vnus duo, neque. Ioan.

h ¶ Absolutè.] idest, sine titulo.

i ¶ Ciuitatis.] hoc ideo dixit, quia potius est præsentandus clericus, qui est de ciuitate, q̃ extraneus, vt j. distin. proxi. hortamur. C. de epis. & cle. in ecclesijs.

Clericus ciuitatensis est extraneo præferendus.

k ¶ Siue possessionis.] idest, si ordinatur ad titulū patrimo-

Item ex concilio Laodicensi, c. 26.

¶ Non exorcizent, qui ab episcopo prouecti non sunt. C. II.

NOn oportet exorcizare [a] eos, qui necdum ab episcopis sunt promoti, † [b] neque in ecclesijs, neq; in domibus. [c]

† al. prouecti

AB epis.] CASVS. Supra ostensum est, q clerici sunt à proprio episcopo ordinandi: nūc autem vult ostēdere Gratianus, q nullus eps debet ordinare clericum alterius sine eius licentia: qd ostendit j. 71. distin. Et ostendit, q nullus debet ordinari sine titulo: & si ordinetur irrita erit talis ordinatio quo ad executionem: quod ostendit in hac 70. dist. in cap. 1. & 2. Ioann. de Fan.

DISTINCTIO LXX.

AB episcopis [d] alterius [e] ciuitatis clericus ordinari non poterit, nec etiā à proprio [f] absolutè ordinandus est: absoluta enim ordinatio Chalcedonensi concilio prohibetur, et vacuam habere manus impositionem præcipitur.

In quo sic statutum est can. 6.

¶ Nemo ordinandus est absolutè. C. I.

NEminē [g] absolutè [h] ordinari presbyterū, vel diaconum, vel quemlibet in ecclesiastica ordinatione constitutum, nisi α manifeste in ecclesia ciuitatis, [i] siue possessionis, [k] aut in martyrio [l] aut in monasterio, qui ordinatur, mereatur ordinationis publicatæ vocabulum. Eos autem, qui absolutè ordinantur, decreuit sancta synodus vacuam [m] habere manus impositionem, & nullum β tale factum valere ad iniuriam [n] ipsius, qui eum ordinauit.

Ans. l. 7. c. 105. Poly l. 2. tit. 31. Burch. l. 2. c. 6. Iuo. p. 6. c. 26. Pann. l. 3. c. 27.

d ¶ Ab episcopis.] Hic depingitur 70. dist. Quia dixerat psbyteros & reliquos clericos ab episcopo debere ordinari: vnde sumpta occasione ostendit, q nullus ordinandus est sine titulo, i. sine ecclesia, vel ecclesiastico beneficio: & si fuerit ordinatus, debet deponi tam in iniuriā ordinātis q̃ ordinati: quia permisit se sic pmoueri. 16. q. 7. decernimus. 21. q. 2. c. 1. sed quoniam epi hāc pœnam nullam reputabant, hodie puisum est, vt remaneant promoti, & epi vel etiam eius successor eis prouideat. extra de præben. episcopus. extra eod. titu. cum secundum.

Ordinatus sine titulo deponi debet.

α ¶ Nisi manifeste.] *Græce legitur:* εἰ μὴ ἰδ ικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο, *hoc est:* nisi proprie in ecclesia ciuitatis, vel pagi, aut martyrio, aut monasterio, qui ordinatur, pronuntietur. *In ordine autem Romano fit mentio talis pronuntiationis, episcopi nomine per archidiaconum facta.* De titulo S. Stephani eligimus Petrum ad lectorem ad eundem titulum.

β ¶ Nullum tale factum.] *Græce,* μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν; *id est,* numquam posse operari.

Item ex concilio Vrbani II. habito Placentiæ.

¶ Irrita sit ordinatio sine titulo facta. C. II.

SAnctorum canonum statutis consona sanctione decernimus, vt sine titulo facta ordinatio irrita habea-

S. Antoninus, p. 2. c. 1 §. 22.

e ¶ Alterius.] hoc exequitur in dist. seq.

f ¶ A proprio.] hoc exequitur in ista dist. &c.

NEminem.] CASVS. Statutū fuit in Niceno cōcilio, vt nullus eps ordinet aliquem clericū sine certo titulo alicuius ecclesiæ in ciuitate, vel extra ciuitatē. & si ordinauerit aliquem clericum sine titulo, in opprobrium ordinantis officij executione carebit.

g ¶ Neminem.] ēt in minoribus ordinibus nō debet ordinari. arg. 12. q. 1. videntes. 32. dist. si qui vero. cum enim habeat officium in ecclesia, ergo & beneficium debet habere. extra de præb. dilectus. extra de fil. presb. proposuit. ne dicatur, Mendicat in plateis infelix clericus, vt 93. dist. diaconi.

Clericus infelix esurit in plateis.

trimonij sui, vt extra de psb. c. tuis. Vel hoc ideo dicit, quia potius sunt illi clerici instituendi, de quorū bonis fundata est ecclesia, vt extra de rescr. cum adeo.

l ¶ In martyrio.] vbi sunt reliquię martyrū: vel loquitur de regulari ecclesia. Colligitur ēt hic ex eo, q dicit, siue possessionis. arg. q si quis habet patrimoniū sufficiens, ordinari potest sine titulo. extra de psb. episcopus.

Fundata. Idem Arch. Præpos. hic. vide Rochd Curt. de iure patr. ver. honorificum. q. 18.

m ¶ Vacuam.] quo ad executionem.

n ¶ Ad iniuriam.] & ēt suum delictum: qa se sic pmisit promoueri: alias alterius odio non debet alius prægrauari. C. de inoffi. test. si quis in suo. extra de his quę fiunt à maio par. capit. c. quæ tuit. in fi.

SAnctorum.] CASVS. In hoc cap. quinque p concilium

cilium Vrbani statuuntur. Primum est, vt ordinatio sine titulo facta irrita habeatur. Secundum est, vt clericus perpetuo perseueret in ecclesia, in qua est intitulatus. Tertium est, vt clericus nõ intituletur in duabus ecclesijs: quia licet ex dispensatione epi clericus possis duabus

tur, & in qua ecclesia quilibet titulatus est, in ea perpetuo [a] perseueret.

¶ Omnino autem in duabus [b] aliquẽ titulari nõ liceat, sed vnusquisque in qua titulatus est, in ea tantum canonicus habeatur. Licet.n.episcopi dispositione vnus diuersis [c] præesse posit ecclesijs; canonicus tamen prębendarius, nisi vnius ecclesiæ, in qua conscriptus est, esse non debet.

¶ Si quæ tamen capellæ sunt, quæ suis reditibus clericos substentare non possunt: ea cura [d] ac dispositio prępositi [e] maioris ecclesiæ, cui capellæ subditæ esse videntur, immineat; & tam de possessionibus, [f] quàm de ecclesiasticis capellarum officijs ipse prouideat. [g]

In eodem et concilio antiquis nouem [h] præfationibus decima addita est, quæ ita se habet: [Aequum, & salutare & te in ven. vel assumptione B. Mariæ collaudare, benedi. & prædi quæ, & vnigenitum tuum S. S. obumb. concep. & virginitatis gloria permanente lumen æter. mundo effudit: Iesum Christum Dominum nostrum.]

DISTINCTIO LXXI.

DE clericis verò [i] *non ordinandis ab episcopo alterius ciuitatis, in Sardicensi concilio, c. 18. & 19. statutum est. In quo Ianuarius episcopus dixisse legitur.*

---

rẽ prius stipendium, vt ibidem dr̃ extra de præbẽ. quia in tantum. de cle. non resi. quia nonnulli. ergo dispensare non potest. Non sequitur: quia ep̃s punitur qui ordinat clericum concubinariũ, vt 51. dist. qui in aliquo. & tñ cũ ipso dispensare põt: sed ideo punit̃ qa indiscrete dispensat. Si obijcis quod dr̃ ibi per sedem apostolicam: ergo non potest per alium, non sequitur: quia eodẽ modo decretum dicit, q̃ ordinationes ep̃orum faciendæ sunt auctoritate apostol. 61. dist. ordinationes. & tamẽ propria auctoritate fieri possunt. Sic etiã alibi dr̃, q̃ quilibet presbyter potest & debet baptizare vel celebrare de licẽtia ep̃i, vt 16. q. 1. cunctis. & tñ suo iure potest baptizare: sed ideo dicit hoc, q̃ eius auctoritate saltem generali debeat fieri dispensatio. Vel dic q̃ tunc solus Papa dispensat, cum quis diuersa beneficia in diuersis episcopatibus vult habere, ꝓp repugnantiam, quę ex hoc ꝓueniret: quia nemo duob. dominis põt seruire, [4] vt 21. q. 1. c. 1. Ioã. Hęc glossa nihil valet: qa Papa tñ dispensat circa plures ecclesias habentes curam animarum & plures dignitates. vt expresse dicit decre de multa. sed circa plura beneficia simplicia non videtur episcopo dispensare prohibitum.

duabus ecclesijs præsidere, canonicus tamen præbendarius in duabus ecclesijs esse non potest. Quartum est, vt prępositus maioris ecclesię curã habeat de ecclesijs pauperibus, quę clericos suos sustẽtare non possunt. Quintum est, vt præter nouem præfationes decima dicatur, quæ incipit: Æquum & salutare.

[a] ¶ Perpetuo.] id est, dum viuit. [1] ff. pro sol. l. 1. filius enim non debet esse temporalis nec hæres. ff. de adop. quæ situ m̃ & Insti. de hær. inst §. hęres.

[b] ¶ In duabus.] q̃ enim titulum habet in vna ecclesia, si recipit secundam ecclesiam vel p̃bendam pro titulo, perdit primam, vt extra de concess. p̃æb. & eccl. nõ vacan. litteras. sed si recipit ipsam quasi beneficiũ, & quasi commendatam siue stipendium, tunc secus: & tũc nõ est canonicus secundæ præbendę, nec cum eis põt eligere. Si quæras quare canon iste permittit ep̃o dispensare in ecclesijs, & non in præbendis: dico q̃ æque potest dispensare in præbendis sicut in ecclesijs, dummodo sint de eodem ep̃atu. Est ergo hæc veritas, q̃ de iure communi nõ potest q̃s habere duas ecclesias, vel p̃bendas in eodem ep̃atu, vel in diuersis, nisi in casibus notatis, 21. q. 1. in summa. Sed nũquid hodie beneficium huius canonis est sublatum ep̃is per illam nouam constitutionem, de multa, in tit. de pręben. ex eo q̃ dr̃ ibi, per sedem apostolicam poterit dispensari? [3] Dico q̃ non: sed tantum vaga & indiscreta dispẽsatio est ablata ab eis non probabilis: sicut per remotionem appellationis non remouetur necessaria appellatio vel probabilis, extra de appell. pastoralis. sic cum dñs prohibuit iurare, non prohibuit iuramẽtum necessarium, sed temerarium, vt 22. q. 1. cap. ita sic cum dñs prohibuit vxorem separari à viro, intelligendum est tantum de illa separatione, quæ fit sine ratione, vt 33. q. 2. quos Deus. Si obijcias, q̃ punitur ep̃s, qui permittit ipsum habe-

[b] ¶ In duabus.] Nec iure ciuili q̃s in duobus collegijs põt connumerari. ff de coll. l. 1. §. 1. nec duas militias habere. C qui mili. non poss. l. 5. §. in posterum. nec duos honores. ff. ad munici. libertus § præscriptio.

[c] ¶ Diuersis.] non conuentualibus: cum enim nec canonicus in diuersis conuẽtualibus esse possit, ergo multo magis nec prelatus, ita q̃ sit in eis canonicus.

[d] ¶ Cura.] 12. q. 2. bonæ rei. Lau.

[e] ¶ Præposito.] id est, episcopo, qui est ordinator in cunctis, vt in contrario hic signato. 25. dist. c. 1. Vel dic præposito, id est, archidiacono. arg. extra de verb. sign. quamuis & sic nec illud erit contrarium.

[f] ¶ Tam de possessionibus.] Argu. pro capel. vt decimę debitæ maiori ecclesiæ sic communicentur illis. Argu. contra 12. q. 1. videntes. [5] 1. q. 1. c. 1.

[g] ¶ Prouideat.] vt dentur vni, vel simul vniantur, vt 10. q. 3. vnio. de conse. dist. 1. cap. 2. & extra de pręben. exposuisti.

[h] ¶ Nouem.] de conse. dist. 1. inuenimus.

DE clericis.] CASVS. Hic ponit 71. dist. in qua ostendit Gratianus, q̃ clericus vnius ep̃i non est ab alio ep̃o ordinandus, vel in ecclesia recipiendus sine licentia & litteris sui ep̃i: alioquin irrita erit ordinatio & receptio: nisi causa hostilitatis fuerit ab ecclesia sua eiectus clericus: quia tunc dum durat hostilitas, recipi potest, vt 7. q. 1. pastoralis. Io. de Fan.

[i] ¶ De clericis vero.] In hac dist. 71. ostendit Gratianus, q̃ clericus vnius ep̃i nõ est ab alio ordinãdus ep̃o, vel in aliqua ecclesia instituendus sine litteris sui ep̃i, quod

---

An plures p̃bẽdę possint alicui conferri, iuxta pri. §. sed qđ dictum est, &c. Arch.

[4] De hoc ẽt no. 21. q. 2. c. 1. & idẽ sẽtit Hu. e. causa. q. 1. in prin. & Goffre. & Vin. extra de p̃bẽ. de multa. Arch.

[1] Adde qđ propriè dicatur ꝑpetuũ, & quid æternum: not. in l. cũ debere colũnã. ff. de ser. vrb. p̃d.

[2] Aliàs incipit, si tibi.

Ep̃i vtrũ hodie possint circa beneficiorũ pluralitatẽ dispensare.

[3] Sed nũqd in casu poterit legatus Cardinalis? Dicit Roffre. bene, q̃ curia tenet q̃ nõ: q̃a hoc specialiter sedi apostolicę reseruat̃: & hoc ipse notat in suo libello iuris canoni ci. B.

[5] Et 16. q. 1. quicũq;. vbi de hoc. extra de pręscr. ex transmissa. vbi de hoc. Arch.

quod si factum fuerit, irritabitur, nisi hostilitatis causa clericus exularet. j. eod. clericos.

a Llud:] CASVS. Quidam epi ordinabant & recipiebant in suis ecclesijs aliorum eporum clericos, eis irrequisitis: vnde contentiones & discordię nascebantur: & ideo statutũ fuit in concilio Sardicenne hoc decetero fieret, nisi cum licentia suorũ episcoporum: alioquin irrita erit talis ordinatio. Duo sequentia c. plana sũt, quæ fere idem dicũt cum isto.

ratione beneficij, sed etiam ratione ordinis est pręlatus suus. Alij dicũt in pendenti esse vtrum sit prælatus. nã si postea liberatur ecclesia, remanet ecclesiæ prælatus. aliàs non. 7. q. 1. pastoralis. Et arguitur ad hoc extra de cleri. non residen. fraternitati. 1 Item pone, q̃ eps dat ei li-

¶ Clerici ab episcopo alterius ciuitatis non ordinentur. C. I.

ILlud quoq; sanctitas vestra statuat, vt nulli episcopo liceat alterius ciuitatis ecclesiasticum hoiem a solicitare, & in sua diœcesi clericum ordinare. Vniuersi dixerunt, Placet; quia ex his contentionibus a solent nasci discordiæ; & ideo prohibet oium sententia, ne quis hoc facere audeat. ¶ Osius episcopus dixit. Et hoc vniuersi constituimus, vt quicumque ex alia parochia voluerit alienum ministrum sine consensu episcopi ipsius, & sine voluntate b ordinare, non sit rata ordinatio c eius. Cap. 19.

a ¶ Hominem.] *In concilio latino legitur:* ecclesiasticum ministrum solicitare, & in suis parochijs clericum, &c. *Infra ead. c primatus. (vbi huius canonis sententia videtur referri) legitur*, vt nemo alterius plebis hominem vsurpet. *Græce autem caput istud, quod in latino decimum octauum est, non habetur.*

Item Innocentius ad Victricium Rothomagensem episcopum, epist. 2. c. 7.

¶ De eodem. C. II.

DE aliena ecclesia ordinare clericum nullus præsumat, † nisi eius episcopus precibus exoratus d concedere voluerit. Pann. l. 3. c. 64. † al. vsurpet.

Item ex Niceno concilio, c. 16. in fine.

¶ Qui sine episcopi consensu ordinatur, irrita sit eius ordinatio. C. III.

SI quis ausus fuerit, aliquem qui ad alterum pertinet in sua ecclesia ordinare, cum non habeat consensum e illius episcopi, à quo recessit clericus; irrita fit huiusmodi ordinatio. Burc. l. 1. c. 109. Iuo, p. 6. c. 11. ex alia versiõe.

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 20.

¶ Clericus vnius ecclesię in alia non ordinetur. C. IIII.

CLericos in suis ecclesijs constitutos, sicut iã diffiniuimus, nõ liceat in alterius ciuitatis ecclesijs ordinari: sed quiescãt f in ea, in qua ab initio ministrare meruerũt; exceptis illis, qui proprias ciuitates perdiderũt, & ex necessitate g ad alias ecclesias migrauerũt. Si verò quicunq; Ansl. 6. c. 125. & l. 7. c. 109. Iuo, p. 6. c. 161.

a ¶ Cõtentionibus.] Nam cõmunitas mater discordię est. ff de leg. 2. cum pater. §. dulcissimis.

b ¶ Et sine voluntate.] Argu expressũ ad id quod dixi 7. q. 1. placuit.

c ¶ Ordinatio.] nisi postea ratum haberet suus eps, 1 vt 63. dist. Salonitanæ

d ¶ De aliena.] ¶ Exoratus.] Sed numquid sufficeret, vt dissimularet: 2 Non, vt 83. dist. Florentinum. & 63. dist. litteras. vt not. j. 7. q. 1. c. placuit.

e ¶ Si quis ausus.] ¶ Consensum.] Ergo cum consensu eius poterit. C. de sac. sanct. eccles. qui sub prætextu. & expresso consensu, non tacito. ff de procura. Glusfa mi. §. inuitus.

CLericos.] CASVS. Quęsitum fuit in Chalcedon. concilio, vtrum epo liceat ordinare in sua ciuitate clericos alterius ciuitatis? Et diffinitũ est q̃ non: sed vnusquisque clericus perseueret in ea ecclesia, in qua ab initio consueuit: exceptis illis, qui causa hostilitatis & necessitatis suas ecclesias perdiderunt & ciuitates. & quicumq; episcopus contrafecerit, excõicatus permanebit cum eo quem suscepit donec ad suam ecclesiam reuertatur clericus.

f ¶ Sed quiescant.] nisi vocentur, & eligantur ad alias ecclesias: tunc. n. auctoritate maiores possunt transire ad alias, vt 7. q. 1. Episcopus de loco.

g ¶ Ex necessitate.] Sed pone q̃ presbyter amisit ecclesiã suam, eps ciuitatem suam: tñ remanet in aliqua parte sui episcopatus: numquid clericus recedet quo voluerit sine litteris epi? Dicunt quidam q̃ non nam adhuc plã tus remanet amissę ecclesię. Alij dicunt contrarium, vt dixi 7. q. 1. pastoralis. Sed verior est 16 prior; qa eps adhuc non desinit esse suus pr̃latus: quia non tantum

ei licentiam transeundi ad alium episcopatum sub ea conditione, vt si redierit prior ecclesia ad libertatem, redeat ad eã: numquid eps interim est pręlatus eius? Sic non tñ potest eum excõicare, nisi forte ecclesia liberata non velit redire. licet enim interim sit eius pręlatus, ligatam tamen habet executionem. Item si ad aliam ecclesiam vellet eum reuocare, non posset nisi ad suã, ex quo ei licentiam dedit: nisi ei sub hac conditione licẽtiam dedisset, vt posset eum quandocunque vellet reuocare. Item si totus epatus occupatus est à Saracenis: numquid remanent clerici istius epi, cũ omnes sint in epatu alterius? Dico q̃ remanẽt, sed non habet iurisdictione mai

Cõitas discordiam parit.

1 Ex ista gl. interiq̃ rati habitio retrahit̃ Concor. tex. l l. vero. § sed & si. & ibi Bar. ff. de sol. & in l. oh seruare § si. ff de offi. p. cons.

2 Dicit ibi Lau. sufficeret facere vt canonicum, nõ vt prælatum.

1 Ad idẽ 7. q. 1. pastoralis. nã multa sunt in pẽdẽti ff. si cer. peta. pruinde. Sed ar. cõtra. C. de senten. pas. l. vlt. Archid.

Clerici an obedire tenẽtur epo, q ciuitatem suã amisit.

ctionem liberam in eos. Item numquid possunt eos vicini episcopi recipere sine litteris eius? Sic: ipse tamen si episcopatus eius esset liberatus, posset eos reuocare, etiam si eis licentiam dedisset: nisi forte licentiando eos absolueret. Vel dic, quod prior definit esse prælatus ipsorum.

episcopus post definitionem istam ad alium episcopum pertinentem clericum susceperit; placuit sanctæ synodo, & eum, qui suscepit, & eum, qui susceptus est, tamdiu [a] excommunicatos manere, quamdiu ipse clericus reuertatur ad propriam ecclesiam.

Item Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano, lib. 5. epist. 11. seu c. 111.

¶ Apostolica permissione vnius ecclesiæ clericus in altera valeat ordinari. C. V.

Io. dia. l. 3. c. 10. Poly. l. 1. tit. 7. Ans. l. 7. c. 80.

FRaternitatem tuam à nobis petisse recolimus, vt Gratianum ecclesiæ Benafranæ diaconum tuæ concederemus ecclesiæ cardinandum. [a] Et quoniam nec episcopum, cui obsecundare, nec propriam habet ecclesiam, hoste scilicet prohibente, quo suum debeat ministerium exhibere; petitionem tuam non præuidimus differendam. Idcirco scriptis tibi præsentibus eum necessario duximus concedendum, habituro [b] licentiam [c] diaconum illum, nostra interueniente auctoritate, ecclesiæ tuæ, Deo propitio, constituere cardinalem.

[a] ¶ Cardinandum] *Antea legebatur,* ordinandum. *Emendatum est ex ipsa epistola. Cardinare vero, seu Cardinalem constituere, (quod est in fine huius capitis) ita videtur beatus Gregorius accepisse, vt canonicam translationem significet. Nam cum tempore beati Gregorij canon sextus concilij Chalcedonensis accurate obseruaretur, vt nullo modo daretur alicui locus in ecclesia (qui nunc titulus vocatur) nisi simul ad eum locum ordinaretur; cum aliquis iam ordinatus, necessitate aliqua in aliam ecclesiam transferebatur, vt in illa in eodem gradu, quo in prima ordinatus erat, deseruiret; in secunda dicebatur incardinari; quod ex isto nunc indicato loco patere potest, & ex lib. 3. epist. 14. & alibi. Quod etiam in episcopis B. Gregorius faciebat, lib. 2. indict. 10 epist. 6. & epist. 25. quod refertur inf. 7. q. 1. cap. pastoralis. & indict. 11. epist. 13. & sequenti; quod habetur inf 21. quæst. 1. cap. relatio. De hac re Ioannes diaconus, lib. 3. cap. 8. & 11. & 16. Gregorium vero Ioannes viij. & facto ipso, & vocabulo in eadem notione accepto, est imitatus; quod ex aliquot manuscriptis ipsius epistolis constat.*

Item ex concilio Carthaginensi 1. c. 5.

¶ Sine litteris episcopi sui in aliqua ecclesia clericus non suscipiatur. C. VI.

Burch. l. 2. c. 43. Iuo. p. 6. c. 144. Ans. l. 6. c. 124.

PRimatus † episcopus Vegeselitanus dixit. Suggero sanctitati vestræ, vt statuatis non licere clericum alienum ab aliquo suscipi sine litteris [d] episcopi sui; [e] neque apud se retinere; nec laicum vsurpare sibi de plebe aliena, vt cum obtineat ‡ [e] sine conscientia eius epi-

† al. Primatus
‡ ordinet] orig.

FRaternitatem.] CASVS. In ecclesia Benafrana erat quidam diaconus nomine Gratianus, quem Fortunatus eps volebat in sua ecclesia ordinare: & cum propter hoc postulauit à Papa. & quia in ecclesia Benafrana nō erat episcopus hostilitate faciente à quo peti posset diaconus ille: Papa eum sibi sine mora concessit.

[b] ¶ Habituro.] absolute ponitur sine verbo 63. dist. Agatho.

[c] ¶ Licentiam.] sed numquid capitulum dū ecclesia vacat posset ipsum licentiare? Non: quia quædā alienatio est, quæ non potest fieri vacāte ecclesia. 12. q. 2. si qua. de hac materia hēs 24. dist. c. 2. Ioā. Sed quid si ecclesia habet visitatorem? Videtur ꝙ iste possit alienare, vt Insti. de cura. §. vlt. nam auctoritate metropolitani debet constitui visitator. sed videtur contra quod dicit lex: quia ad ea quę solennitaté iuris desiderāt, tutore opus est. ñ de consensu & aucto præstan. l. curatorem. vnde non credo hæc fieri posse per visitatorem, cum solennitatem exigant. 10. q. 2. hoc ius. Ioan.

Capitulū nō pōt licētiare clericū sede vacante.

Sub. quoniam debet cōstitui auctoritate metropolitani. Lau. qđ dic, vt plene dixi 61. distin. c. vlt & ibi de hoc.

PRimat⁹.] CASVS. Episcopus Vegeselitanus surrexit in cōcilio Carthaginen. & suggessit concilio, vt statueret, ne aliqs episcopus vsurparet clericum, vel parochianū alterius, nec apud se retineret sine alterius episcopi licentia: cuius dictum Gratus episcop⁹ approbauit: & per concilium Sardicen. confirmauit, & auctorizauit. Sequens cap. patet.

[d] ¶ Sine litteris.] infra proxi. dis. c. 2. & 3. & j. 76. dist. c. vlt. & ī. c. proxi. & ī. 61. dist. Onus. & 85. dis. Florētinum. in ñ. & ī. 63. dist. litteras.

[a] ¶ Sine litteris.] crederem tamē & testes sufficere. C de fi. instr. in exercendis. & ext. de cler. pere tuæ. Lau.

[e] ¶ Obtineat.] sed nonne extraneus episcopus potest ordinare laicum de alterius episcopatu, cū laicus possit transferre domicilū quo voluerit? Dico ꝙ sic: sed domicilio non translato non potest eum ordinare: sicut nec alia sacra.

Laicus, an possit ordinari à non suo epō.

[a] Ex isto tex. infert. ꝙ litteræ epi sunt authenticæ: cū (vt hic) faciant fidem. Cōcor. tex. in l. monumentorum. & ibi gl. & doc. C. de reli. & sup. fu. No. Bal. Pet. de Bel. perti. & Cy. in l. si qua per calumniam. C. de episc. & cler.

ipsorum, vt no. 7. q. 1. pastoralis.

[b] ¶ Tamdiu.] inf. 21. quæst. 4. episcopi. Argu. inf. 7. q. 2. cap. 2. & c.

ſacramenta ab extraneo recipere poſſet, vt de pœn diſt. 6 placuit. de conſecra. diſtin. 2. tribus. nec peregrinari poteſt laicus ſine licentia epiſcopi. de conſecra. diſtin. 5. non oportet.

a ¶ Eius epiſcopi.] ſic C. de offi. ma. mi. milites. vbi dicitur, quod ſine licentia Imperatoris, &c.

b ¶ A collega ſuo.] ſed pone, quod cum concedat: vbi dicitur iſte habere domicilium? Dic, quod ſi vtrumq; beneficiũ retinet, vtrobiq; ff. ad munici. l. Labeo. & l. aſſumptio. §. a viris prudentibus.

dimiſſorijs, vel commendatitijs ſui epi, & ſine eius licentia recipi non debet: ideo ſupponit hanc 72. diſt. in qua oſtendit, quod clerico non debet patere licentia ſine litteris dimiſſorijs: quas epiſcopus non debet dare niſi rogatus. Et caſus omnes plani ſunt.

f ¶ Di-

ſcopi,[a] de cuius plebe eſt. Gratus epiſcopus dixit: Hæc obſeruantia pacem cuſtodit: Nam & memini in ſanctiſſimo concilio Sardicenſi ſtatutum, vt nemo alterius plebis hominem vſurpet: Sed ſi forte erit neceſſarius; petat à collega [b] ſuo, & per conſenſum habeat.

a Ad hoc C. de incol. ci. lib. 10.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 13.

¶ Sine litteris commendatitijs clericus extra ſuam eccleſiam non miniſtret. C. VII.

EXtraneo clerico, & lectori extra ciuitatem ſuam ſine commendatitijs [c] litteris proprij epiſcopi nuſquam penitus liceat miniſtrare.

Burc. l. 2. c. 139. Anſ. l. 7. c. 162. Poly. l. 4. tit. 31.

EXtraneo clerico.] c Commendatitijs.] j. de conſec. diſt. 2. tribus. extra de cleri. peregri. c. tuæ. & 20. q. 1. c. vlt. & 19. q. 2. duę. & C. de epiſc. & cler. ſi qua.

Item ex ſermone ſancti Auguſtini ad populum.

¶ De eodem. C. VIII.

HOrtamur chriſtianitatem veſtram iuxta ſanctorum canonum inſtituta, vt in eccleſijs à vobis fundatis aliunde veniens [d] presbyter non ſuſcipiatur; niſi à veſtræ fuerit eccleſiæ conſecratus epiſcopo, aut ab eo per commendatitias litteras ſuſcipiatur.

Burc. l. 15. c. 30. Iuo, p. 16. c. 51.

HOrtamur.] CASVS In hoc ca. monet Aug. patronos, ne aliquem clericum in ſuis eccleſijs eligãt, niſi fuerit ordinatus ab epiſcopo, in cuius diœceſi ſita eſt eccleſia: vel niſi recipiatur ab eo per litteras cõmendatitias. Sequens cap. patet per ſe.

d ¶ Veniens.] Hoc verũ eſt, cum ille, qui clericũ præſentat, laicus eſt: quia quamdiu idoneus eſt in ſuo epiſcopatu, non præſentabit extraneum. epiſcopus enim vndecũque poſſet præſentare, vt j. 16. q. 2. ſi quis epiſcoporum.

Clerici de diœceſi ſunt extraneis præferendi.

Item ex concilio Antiocheno, c. 7.

¶ Abſque formata clerici peregrini non ſuſcipiantur. C. IX.

NVllum [e] abſq; formata, [a] quam Græci epiſtolam dicunt, peregrinorum clericorum ſuſcipi oportet.

a ¶ Formata.] *Græce eſt, μηδένα ἄνευ εἰρηνικῶν δέχεσθαι τῶν ξένων, quod Dionyſius vertit.* nullus peregrinorum ſine pacificis, ideſt, commendatitijs ſuſcipiatur epiſtolis. *atque ita Burchard. & Iuo habent.*

NVllum abſq;.] e ¶ Peregrinorum.] Clerici peregrini large poſſunt appellari oẽs, qui nõ ſunt de epiſcopatu ordinãtis: ſiue ſint clerici, ſiue laici: quia nulli talium debẽt recipi ab aliquo epõ ad dignitatẽ, vel ordines, vel alia ſacramenta eccleſiaſtica j. ead. diſt. per totũ. & ſpecialiter. eo. titu. primatus. & hoc ext. de cleri. peregri. c. 2. & 3. Et quod oẽs tales dicantur peregrini & extranei, eſt arg. 3. q. 6. peregrina 6. q. 3. c. 1. & 2. Ignoti dicuntur quorum origo, vita, & ſingularitas ſunt ignota epõ, non diſtincto, ſint de eodem epatu, vel alio. 24 diſt. quando. 24. diſt. quieſcamus. verſi. ſi enim in clero, &c. Argu. 2. q. 7. querendum. ver. quorum vita, ſecundum Ra & Gof.

e Quod no. ext. de iure pat. ſignificaſti. ſed qđ j. dictũ eſt per Io. per oĩa à Laur. approbatur, cuius fuit iſta glo. & idem per oĩa ſẽtit Hu. & Io. de Fãt.

DISTINCTIO LXXII.

D*Imiſſorias [f] vero litteras epiſcopus niſi rogatus non tribuat: ſicut ſtatutum eſt in ſynodo habita Romæ.*

Vnde Leo Papa ait.

¶ Niſi eodem petente, nulli dimiſſoriæ litteræ præſtentur. C. I.

EPiſcopus [g] ſubiecto ſibi ſacerdoti, vel alij clerico, niſi ab ipſo poſtulatus, [h] dimiſſorias non faciat; ne ouis quaſi perdita, aut errans inueniatur.

Anſ. l. 6. c. 122.

DImiſſorias. CASVS. Supra in proxi. diſt. dictum eſt, qui clericus alienus ſine litteris

f ¶ Dimiſſorias.] hic depingitur 72. diſt. Dixerat ſupra magiſter, clericum ſine commendatitijs litteris ſui epi non eſſe recipiendum: nunc oſtendit, quod epiſcopus non debet eas dare niſi inſtanter rogatus.

g EPiſcopus.] ¶ Niſi ab ipſo.] ſ. qui eum habere deſiderat & poſtulat: ſicut cum quis tranſit in familiam alterius, vt ff. de adop. l. 2. ſic j. 70. diſt. c. 2.

h ¶ Poſtulatus.] ſunt enim quædam, quæ non conceduntur

Concedẽda ſunt quædã cũ inſtãtia.

Item ex concilio Carthaginensi 3. c. 2

¶ De eodem. C. II.

Burch. l. 2. c. 42. Iuo, p. 6. c. 14.

CLericum [a] alienum, nisi concedente eius episcopo, nemo audeat vel retinere, vel promouere in ecclesia sibi credita. Clericorum [b] autem nomen etiam lectores, & psalmistæ, & ostiarij retinent. †

† al. retineant

Item ex concilio Mileuitano, c. 15.

¶ In vna ecclesia ordinatus, in alia non suscipiatur. † C. III.

† al. teneatur

Côc. Africanû, c. 57.

PLacuit, [c] vt quicumq; in vna ecclesia vel semel eligitur, [α] ab alia ecclesia ad clericatum non teneatur.

α ¶ Eligitur.] *In concilio Mileuitano est*, vel semel legerit; *itẽq; in concilio Carthaginensi græco, c. 92.* κἂν ἅπαξ ἀναγνῷ. *In Africano autem, c. 57.* vel semel suscepto officio legerit.

dũtur nisi cum instãtia, vt pallium. 100. dis. prisca. & apostoli. 2. q. 6. post appellationem bene accedit ad hoc, quia qui præest, parcissime debet commeatũ dare. ff. de re milit. officium.

a CLericũ.] Episcopo] sic C. de emancip. iubemus.

b ¶ Clericorum aũt.] 3. dist. 21. cleros. ergo & q eos verberat, incidit in canonem. 17. q. 4. si quis suadente.

c PLacuit.] Eligitur.] Argu. ex electione ius acqri. [1] quidam tamen dicũt contrarium, & exponunt, semel, idest perfecte, ita q confirmatus sit. arg. extra de offi. deleg. in litteris. & etiam si nondum est translatus, vt est arg. ff. de dona. q saxum.

1 Quod dic vt no. 63 dis. quãto. & 16. q. 7. cõtra sanctorum. ibi Ioan. intelligit hoc c. in nominatione.

Acqri, Dic vt in cle. 1. vt lite pẽdẽte.

DISTINCTIO LXXIII.

Ex Attico ad finẽ cõcilij Chalcedonensis. Ans. l. 6. c. 121. Iuo, p. 6. c. 433.

QValiter verò commendatitia, vel dimissoria, seu formata epistola facienda sit, videndum est. Debent namq; litteræ græcæ interponi in ea epistola, & nõ sine causa. Græca enim elementa litterarum, numeros etiam exprimere, nullus qui vel tenuiter græci sermonis notitiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis epistolis canonicis, quas mos latinus formatas vocat, aliqua fraus falsitatis temere præsumeretur; hoc à patribus cccxviij. Nicææ congregatis saluberrime inuentum est, & constitutum; vt formatæ epistolæ hanc calculationis, seu supputationis habeant rationem: idest, vt assumantur in supputationem prima græca elementa Patris, & Filij, & Spiritus sancti, hoc est π, υ, α: quæ elementa octogenarium, & quadringentesimum, & primum significant numerum. Petri quoque Apostoli prima littera, idest, π, quæ numerum octoginta significat: eius quoque, qui scribit, episcopi † prima littera; cui scribitur, secunda littera; accipientis, tertia littera; ciuitatis quoque, de qua scribitur, quarta, & indictionis, quæcumque est illius † temporis, numerus assumatur. Atque ita his omnibus græcis litteris, quæ, vt diximus, numeros exprimunt, in vnum ductis, vnam, quæcumque fuerit collecta, summam epistola teneat: hanc qui suscipit, omni cum cautela requirat expresse. † Addat præterea separatim in epistola etiam nonagenarium, & nonum numerum, qui secundum græca elementa significat ἀμήν.

† al. epistolam

† al. id

† al. expressam

QValiter.] CASVS. Hic intitulatur 73. dist. quę in scholis nõ legitur: quia ea quæ ibi continentur, in desuetudinem abierunt: nec modo locum habẽt: ibi enim continetur qualiter & quibus litteris vel græcis, vel latinis formatæ debent fieri: sed nunc nõ sic fiunt: & ideo quia in ea nulla vel modica vtilitas continetur, ideo membranas occupare nõ debet. 19. dist. si Romanorum.

¶ Exemplar formatæ epistolæ, quæ in Nicæna synodo à cccxviij. Patribus facta est. C. I.

Burc. l. 2. c. 227. Iuo, p. 6. c. 434. simile quiddã multoq; magis, c. 435. Matth. 10. Rom. 12.

IN nomine Patris π & Filij υ & Spiritus sancti α, π. Vualterio Spirẽsi episcopo. Ego Burchardus sanctæ Vuormaciensis ecclesiæ deuotus, gregis Christi famulus, in Deo vero summæ fęlicitatis beatitudinem. Cum sancta catholica ecclesia prõpta sit sequi documenta Euangelica; quæ dicunt: [Qui recipit prophetam in nomine prophetę, accipiet mercedem prophetę: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet, &c.] & Apostolus iubeat hospitalitatem sectari, & necessitatibus sanctorum virorum cõicare: tamen.

Quæ-

tamen propter eos, qui cauteriatam habent suã conscientiam, dicentes se esse simplices, cũ sint astutia diabolica repleti: & pro opere pietatis dicũt se de loco ad locũ trãsire, cum sint, sua malitia faciente, fugitiui: & dicunt se esse ministerio sacro insertos, cum non sint: statutum est à sanctis patribus, neminem clericum alienum, & ignotũ recipi ab aliquo episcopo, & inthronizari in sua ecclesia, nisi habeat à proprio episcopo epistolam, quæ in canonibus nominatur formata. Ideo notum facimus fraternitati † vestræ: quòd præsens frater noster harum litterarum portitor nomine Hermãnus † non pro sua nequitia expulsus est à nobis: sed postulantibus fratribus, eo quòd ex familia nostra fuit, & noster baptizatus, fecimus ei libertatem receptam in † cornu altaris canonice, & ordinauimus eum ad gradũ presbyterij. Cui etiam has dimissorias, siue commendatitias litteras facimus: & eum ad vestram dilectã fraternitatem dirigimus, vt in vestra parochia sub vestro sacro regimine, & defensione consistere valeat. Ego, inquam, Burchardus humilis episcopus in nomine Patris, † & Filij, & Spiritus sancti, & in vnitate sanctæ ecclesiæ, in qua Petro datum est ius ligandi, atque soluendi, absoluo Hermannum presbyterum de ciuitate Vuormaciensi indictione x. & licentiam do vobis inthronizandi eum in quacunque ecclesia vultis vestræ parochiæ. ¶ Hanc ergo epistolam græcis litteris hincinde munire decreuimus, & annulo nostræ ecclesię firmare censuimus. Fraternitatem vestram Christus nobis incolumem *a* cõseruet. π. υ. α. π. β. ι ζ. ξ. ἀμ'ν. Data Vuormaciæ Idibus Martij, anno Dominicę incarnationis, M XII. indictione X.

† al. paternitati
† Ecmannus] Burch.
† al. a
† al. Patris π. & Filij υ. & Spiritus sancti α.
Iuo. p. 6. c. 434. simile.

a ¶ Conseruet.] *In hoc & sequenti capite ea tantum sunt emendata, quæ exemplarium auxilio restitui poterant. Cæterum quæ hoc loco sequuntur, etiam apud Burchardum sunt deprauata. Facile autem restitui possunt ex regulis initio distinctionis traditis. Quibus quidem regulis optime respondet exemplum ab Iuone allatum, par. 6. c. 435. si litteræ in extremo 434 capitis positæ, ponantur loco earum, quæ in ipso 435. afferuntur. Addita enim illa dictione,* ἀμήν, *resultat numerus ibi notatus, id est* IↃCCLXXVIII. *Bene etiã procedet exemplum cap. 434. si vbi nunc summa est* 1539. *fiat* 1439. *satis sit locum indicasse.*

¶ Incipit epistola formata à cccxviij. episcopis, & ab Attico *a* Cõstantinopolitanæ vrbis episcopo edita. C. II.

SAnctissimo in Christo fratri summa dulcedinis charitate amplectẽdo. A. illius ciuitatis episcopo, υ. illius ecclesiæ præsul perpetuæ beatitudinis optat in Christo salutem. π. υ. α. π. De cætero nouerit sancta fraternitas vestra, quòd iste clericus Hermannus nomine, nostra in parochia instructus, ac detonsus paruitatem nostram rogauit: quatenus illi commendatitias litteras conscriberemus: quibus vestræ celsitudini commendatus, sub tuitione vestri regiminis degere posset: cuius voluntati consentientes, secũdum canonicam auctoritatem litteras ei dimissorias dedimus: per quas & ipsi concedimus, vt sub vestro magisterio diuinæ seruituti insistens suæ deseruiat vtilitati; & vobis licentiam tribuimus, vt, si dignum eum iudicaueritis, ad sacros ordines promoueatis. Commendatum ergo eum curæ vestræ suscipite: & nostris ex partibus absolutum in vestrarum ouium numero custodite. Quas litteras, vt vigore veritatis firmatæ, indubitanter à vobis suscipiantur: litteris græcis, vt canonica docet auctoritas, confirmare sategimus. Sancta Trinitas vestrã beatitudinem ad regimen sanctæ suæ ecclesiæ perpetualiter bene valere cõcedat, ἀμήν; vel sic, ϟ θ, *β* (quæ eamdem summam exprimunt) indictione x. Continet hæc formata epistola summam numeri MCCCXV. † Y. græcam in nomine illius primam ponimus: quia Græci eam in quibusdam locis pro, u, consonante ponunt; sicut est Δαβίδ & ἐυαγγέλιον. Anf. l. 6. c. 121. † al. m.cccxxv.

a ¶ Ab Attico.] *Antea legebatur*, abbatibus: *Restitutus est locus ex coniectura (quod perraro factum est) quoniam euidenti ratione nitebatur.*

β ¶ ἀμήν,

¶ Amen, vel sic, ꝟ 9.] *Additæ sunt hæc ex aliquot vetustis exemplaribus, & vtrisq; istis notis idem numerus nonagesimus nonus significatur. In codicib⁹ vero impressis vel nihil erat, vel dictio, amen, Latine scripta, in qua nulla est numeri significatio.*

DISTINCTIO LXXIIII.

Q Væritur[a] de his, qui ab episcopis suis promoueri † contemnunt, an inuiti sint sublimandi, an non.

† al. ordinari

De his ita statutum inuenitur in concilio Aurelianensi 3. cap. 7.

¶ Annuæ suspensioni subiaceat episcopus, qui inuitum ordinare præsumit. C. I.

EPiscopus, qui inuitum, [b] aut reclamantem [c] præsumpserit ordinare, annuali pœnitentiæ subditus Missas facere non præsumat. [d]

Item Gregorius Natali episcopo Salonitano, in primo lib. reg. epist. 19.

¶ Nullus promoueatur inuitus. C. II.

Poly. l. 2. tit. 33. Iuo, p. 6. c. 379.

GEsta, [e] quæ nobis in concilij vestri confecta secretario [f] direxistis, in quibus archidiaconus Honoratus addicitur, † plena esse cognouimus semine iurgiorũ: cum

† al. adducitur

Q Væritur.] Hæc dist. diuiditur in tres partes, in quarũ prima probat magister, ꝙ clerici non sunt ad ordines compellendi. Secũda ibi, [Sane.] Tertia ibi, [Verum.] Io. de Fant. CASVS. Supra in pluribus locis facta est mentio de promotione clericorũ. Sed quia clerici quandoq; nolunt promoueri: ideo Grat. annectit hãc 74. dist. in qua quæritur, an aliquis inuitus sit promouendus. Et hoc ordine procedit. Primo probat, ꝙ clerici inuiti promoueri non debent per duo prima cap. postea probat contrarium: deinde solutionem dat j. ea. §. verum.

Ordinandus est quis inuitus suadẽte vtilitate aut necessitate.

a ¶ Quæritur.] Hic depingitur 74. dist. in qua quæritur, an quis inuitus sit ordinãdus: & præcise continetur in quibusdam cap. ꝙ non: in quibusdam qđ sic, vt scilicet de nolentibus fiant volentes. cum ergo nec aliquis vult promoueri, nec necessitas vel vtilitas ecclesiæ exigant: non est cogendus, vt j. ea. c. 1 & 2. si autem necessitas ecclesiç hoc exigit, cogitur, iuxta illud qđ hẽs j. ea. c. 3. & 4. & 23. q. 4. displicet si autem exigat vtilitas ecclesiæ, tunc debet cogi, iuxta id quod habes j. ea. c. vlt. † Hæc tamen distinctio videtur reprobari j. ea c. episcoporũ. & extra de æta. & quali. ord. quæris. & ideo dici potest omnia hæc referendo ad arbitrium iudicis. Præterea quando dices, ꝙ vtilitas sit, & non necessitas? tunc dico vtilitatem esse tantum cum ecclesia indiget promotione aliquorum, qui nolunt promoueri, & tamen aliqui sunt in eadem ecclesia, qui promoueri possunt, vt j ea. c. vlt. Tũc autem dico necessitatem esse, quando ecclesia indiget promotione aliquorum: nec alij sunt in ecclesia, qui digne possunt promoueri, vt j. ead. c. 4. Si vis distinguere s̃m distinctio. H. s. quis sit promouendus, dic ꝙ promouendus ad dignitatem cogitur per subtractionem beneficiorum. Alij dicunt, ꝙ per attractionem etiam corporis ad ordines, vt inf. 1. q. 6 c. vlt. 8 quæst. 1. in scripturis. 23 q. 4 displicet si tamen sit semper inuitus, non cogitur. 20. q. 3. præsens j. ea. c. vbi. Inuitis enim nõ sunt dãdi honores. ff. de decur. l. 2, & 3. §. vlt. Sed promouendus ad ordines, vel honores suadente vtilitate, tantum cogitur secundum quod habes j. ead. c. vlt. s. ꝙ maiores sunt pluribus beneficijs honorãdi, vt ibi dicet. Necessitate cogẽte cogitur suspensione ab officio. j. ead. si qui. & cap. placuit. in quo intelligo & priuationem beneficij regulariter enim vno subtracto & reliquum est subtractũ, vt 81. dist. si quis amodo. Credo tamẽ ꝙ debeat præcedere suspẽsio ab officio, quasi quædam excõicatio: quam si contemnit, sequ.r beneficij subtractio, vt 60. dist. innouamus. 23. q. 4. cap. forte. Si vero nec necessitas, nec vtilitas exigit, non est cogendus: & si episcopus eũ cogat, videtur causa odij & ingratitudinis eum cogere. j. c. episcopus. & c. gesta. Quidam tamen volunt remouere distinctionẽ de necessitate & vtilitate. arg j ead. episcoporum. & dicunt, ꝙ diuersi canones diuersas pœnas imponunt nolentibus promoueri: & est i arbitrio episcopi quã imponat. Aliter tamẽ soluitur hæc cõtrarietas extra de æta. & quali. quæris. Ioan. Quidquid dicat Ioan. decret. illa, quæris dicit, ꝙ cogi possunt, si vtilitas, vel necessitas exigat, per subtractionem officij & beneficij. & tunc dico vtilitatem esse ecclesiæ, cum ille qui promoueri petitur, vtilior est in officio quam alter, qui iam est promotus: & vtile est plures esse in ecclesia in eodem officio. Necessitas est cum iam promotus non sufficit: vel non est aliquis promotus. B.

Officio subtracto subtrabi debet beneficium.

Vbi de hoc glo. 1.

Honores nõ sunt inuitis dandi.

EPiscopus.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ episcopus non debet promouere aliquem inuitum, vel reclamantem: quod si fecerit, à celebratione Missarum suspensus, annuæ pœnitentiæ subiacebit.

b ¶ Qui inuitum.] aliquo indicio alio quam voce voluntatem ostendente.

c ¶ Aut reclamantem.] voce, vel signo. 50. dist. si qs diaconus. quamuis enim esset inuitus: si nec voce, nec aliquo indicio reclamaret, præsumeretur voluntarius 54. dist. c. si seruus, aut reclamãtem signo saltem. nam & per signa ita apparet volũtas, sicut per vocem. a 32. q. 5. nec solo. 20. q. 2. c. 1. & 2. Et sic no. differentiam inter inuitum & reclamantem, vt ff. de serui. vrb præd. inuitum.

Volũtas manifestatur signis & voce.

a Ad idem ext. de spon. cũ apud. Itẽ adde Bal. in l. quãuis. C. de impu. & ali. subst.

d ¶ Non præsumat.] nihilominus deponet, vt j. ea vbi.

GEsta.] CASVS. Natalis episcopus cũ haberet archidiaconum suum exosum nomine Honoratum, qa contradicebat sibi, ne vasa sacra parentibus largiretur: illum inuitum vno eodemque tempore in sacerdotem promouit: & ab archidiaconatu remouit. Quod cum significatum esset Greg. & cum deprehenderet, quod hoc malo zelo factum fuisset, reprehendit episcopũ dicens, quod sicut nemo compellitur promoueri inuitus, ita aliquis ab ordine non debet ejci sine culpa.

Indig⁹ minoribus ad maiora non promoueat.

e ¶ Gesta.] Hoc cap. & c. Honoratus loquuntur de eadem materia: & idem est casus vtriusque.

f ¶ Secretario.] aliter sumitur 23. dist. non oportet.

¶ Perso-

a ¶ Persona.] Arg. non debere promoueri ad maiora, qui minoribus indignus iudicatur. argum. 24. quæst. 1. miramur & dist. 44 nulli liceat. ff. de senatusconsul. qui indignus. & cui interdicitur pomeriũ, &c. ff. de ser. expor. eus pacto. ff. de interdict. & releg. l. relegatorum. §. vlt. in quo casu minor maiori, vel posterior priori non est præponendus, nisi prior obedire cõtemnat. Secũda pars loquitur de archidiacono iam promoto: qui si est nimis simplex, habebit tantũ nomen archidiaconatus, & alius quem episcopus elegerit præponendũ, habebit administra.

vno eodemq; tempore vna persona [a] nolens ad sacerdotij ordinem prouehitur, quę [b] tamquam immerita à diaconatus officio remouetur. Et sicut iustum est, vt nemo crescere [c] compellatur inuitus; ita censendum puto similiter, ne quisquã insons ab ordinis sui ministerio deijciatur iniuste.

Contra inuenitur in concilio Carthag. c. 31. — In codice canonum.

¶ Qui ab episcopis suis promoueri contemnunt, à locis suis deijciantur. C. III.

SI [α] qui clerici ab episcopis suis promoueri contempserint; nec illic maneant, vnde recedere [d] noluerunt. — Iuo, p. 6. c. 42.

α ¶ Si qui] *Verba huius capitis sunt titulus sequentis capitis.* Placuit. *quod est proprius canon trigesimus primus concilij Carthaginensis in codice canonum, & apud Græcos.*

¶ De eodem. C. IIII.

PLacuit, vt quicumq; clerici, vel diaconi pro [β] necessitatibus ecclesiasticarum † rerum non obtemperauerint episcopis suis volentibus eos ad honorem ampliorem in ecclesia sua promouere; nec illic ministrent in suo gradu, vnde noluerunt recedere.

Burc. l. 2. c. 178. Iuo, p. 6. c. 42. Ansl. l. 6. c. 103. † ecclesiarũ non obtemperauerint

β ¶ Pro necessitatibus.] *Græce est, διά τινας ἀναγκαςικὰς αἰτίας τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν. idest,* ob quosdam cogentes causas suarum ecclesiarum.

Item ex concilio Agathensi, c. 23.

¶ Posteriores prioribus episcopi non præponant. C. V.

EPiscoporum [e] etiam, quorum vita nõ reprehenditur, posteriorem priori nullus pręponat, nisi † forte superbia elatus, quod pro necessitate ecclesiæ episcopus iusserit, implere contemnat. 2 ¶ Sane [f] si officium archidiaconatus † propter simpliciorem [g] naturã implere, aut expedire nequiuerit, ille loci sui nomen teneat, & ordinationem [h] [a] ecclesię, quem elegerit episcopus pręponendum.

† al. no] orig.

† al. archidiaconatus

b ¶ Quę tamquam.] idest, & illa. Argu. quod cõtraria allegans non est audiendus. 13. q. 2. quam præposterũ. de consecra. dist. 2 reuera. 23. q. 7. cap. 13. extra de appella. solicitudinem. — Cõtraria allegans audiri nõ debet.

c ¶ Crescere.] Argu. quod monachis, vel canonicis inuitis districtior vita nõ possit imponi. arg. 15 q. 1. non est. & 20. q. 1. pręsens. Ioan. 32. q. 2. integritas B. — Monachis inuitis, an districtior vita possit imponi. ¶ Hoc assertiue ponunt T. & B. extra ne cleri. vel mona. relatũ. sed hoc dictũ forte verum est in clericis non professis. Archid.

CONTRA. CASVS. Hucusque probauit, quod aliquis non sit promouendus inuitus. modo vult probare contrarium per quattuor sequentia cap.

SI qui.] CASVS. Quæsitum fuit in cõcilio Carthaginẽsi, quam pęnam debeat pati clericus, qui propter necessitatem ecclesiæ suę ad maiores ordines recusat ascendere. Et respondet, quod debet remoueri ab officio illius ordinis, à quo recedere noluit. Idem est casus sequẽ. capit.

d ¶ Recedere.] Non quod amittat quis ordines inferiores, si promoueatur ad maiores: sed dicitur recedere quo ad executionem solennẽ: quia nõ ita solenniter exequitur quis inferiores ordines: vel recedit quo ad appellationem. Quod recedat à priore, est argu 37. dist. qui de mensa. 92. dist. c. in sancta Sed (vt prædixi) recedit quo ad onus, non quo ad honorem, argu. opti. ff. ad muni. l. municeps. Sed quid si se dicit criminosum, est ne ei credendum? videtur, quod non: quia nocca iam sibi cõtrouersiã hoc dicit. arg. ext. de testi. licet. extra qui ma. accusa. poss. cum in tua. & cap. peruenit. Sed dic ei credendum. ext. de æta. & quali. quæris à nobis. Similiter si se dicit insufficientem, audiendus est. arg. ĩ. ca. episcoporũ. aliàs si non auditur eius excusatio, potest appellare. C. de appel. ciues. & l. qui ad ciuilia.

¶ Quid. vnde nõ imminente necessitate nõ posset cõpelli in inferiori ministrare, ... Pan. c. 3. de vi. & ho. cle.

Criminosũ se dicẽti, an sit credẽdũ.

EPiscoporum.] CASVS. Quidam episcopi, vel pręlati præponebant clericos posteriores tempore, vel ordine clericis prioribus: & ideo prohibitum fuit in concil o Agathen. ne hoc de cetero heret, nisi in duobus casibus, scilicet, si prior cõtemneret ordinari, vel nimis esset simplex, in quibus casibus ille minor præponetur, quem episcopus elegerit præponendum. Vel aliter, hoc ca. duas habet partes. prima loquitur de promouendo, strationem. Secunda pars incipit ibi, [Sane.]

e ¶ Episcoporum.] sic construe. Nullus episcoporum præponat posteriorem priori, quamuis posterior sit de numero eorum, &c. Et nota secundum opin. H. quod prior debet semper eligi, & de priori, vt dicit, sufficit ne malus existat, licet posterior melior sit, vt inf. 75. dist. c. vlt. Alij dicunt semper meliorem pręferendum: etiam si posterior sit arg. 16. dist. 6. synodus versi. prima. — Posterior in duobus casibus est priori præferendus.

f ¶ Sane.] hanc literam intelligunt quidam de promouendo. & etiam totum cap. & ita assignantur duo casus, in quibus posterior pręfertur priori, scilicet cum renuit prior promoueri, vel cum est simplicior quam esse debeat in officio ad quod eligitur, & tunc lege, ille scilicet posterior, tenebit nomen loci sui, idest, debiti sibi priori, vel debiti ratione prioritatis.

g ¶ Propter simpliciorem.] 7. q. 1. quia. & cap. penulti. contra. s. dist. 39 Petrus. & dist. 47 de Petro.

h ¶ Et ordinationem.] idest, administrationẽ. & dicit Archid. s. dandi, & ita simplicitas impedit promouendum — Simplicitas promouendũ impedit.

a Adde quis dicatur simplex, no. in l. 1. in prin. C. de ædil. act.

dum, a sed non deijciet iam promotum. Si vis intelligere de iam promoto, dic ille scilicet simplex tenebit, idest, habebit honorem & dignitatem: quia non remouebitur, sed dabitur ei coadiutor, & hoc est quod dicit, & ordinationem, idest, administrationem teneat ille, quem

pa, vt pristino loco restitueretur. Scribit ergo Papa Ioanni successori Maximiani quatenus eum in pristinũ statum reducat, nisi iusta causa sit tatus contra episcopũ. & si est aliqua causa culpæ, præcipit sibi, vt eam sibi insinuando manifestet.

a ¶ Et ordinationem.] *Quamuis in recentioribus conciliorum editionibus Coloniensibus legatur,* & ordinationi ecclesiæ, quem elegerit episcopus, præponatur: *tamen in vetere Coloniensi, duobus Parisiensibus, & duobus codicibus conciliorum Vaticanis est eodem modo, atq; apud Gratianum.*

Item Gregorius Ioanni episcopo Syracusano, lib. 11. epist. 34.

¶ In quo loco quisque ordinatus est, inuitus teneri non debet. C. VI.

QVorumdam ad nos relatione peruenit, Cosmam, qui ex monacho monasterij sanctæ Luciæ à decessore vestro memorandæ † memoriæ Maximiano in ecclesia Syracusana a factus subdiaconus, atq; à vobis postea in possessione, quæ Iuliana dicitur, presbyter est ordinatus, ita nimia tristitia, & loci qualitate b vehementer afflictum, vt vitam sibi pœnam existimet, & contritionis † suæ fugam quærat auxilium. Et ideo, c quia tales erga subiectos nostros d debemus existere, quales nobis, si subiecti fuissemus, nostros volueramus esse præpositos, † magnæ benignitatis est, si eum in ecclesiam, vbi subdiaconi est functus officio, sanctitas vestra reducere, atq; illic presbyterum voluerit constituere cardinalem. Quod & facere, quantum arbitramur, debebitis; si tamen nihil est, quod iuste contra ipsum animos vestros exasperet. Si vero aliqua culpa est, suis nobis hoc epistolis vestra fraternitas, vt scire possimus, insinuet.

† al. venerandæ

† al. contristationis

a Adde tex. in l. iustitia. §. iuris præcepta. ff. de iust. & iu.

3 *Verum illud Gregorij de his intelligendum est, qui non causa necessitatis, sed causa ingratitudinis callide ab episcopis suis promoueri queruntur. Illud autem Carthaginensis concilij de his intelligitur, qui nolunt obtemperare episcopis suis propter necessitatem ecclesiæ volentibus eos ad altiora promouere. Hanc distinctionem ex decreto Simplicij Papæ quilibet corroborare valet, qui scribens Ioanni episcopo Rauennati, epist. 2. ait inter cetera.*

¶ Non est aliquis inuitus ad episcopatum pertrahendus. C. VII.

Poly. l. 2. tit. 31. Ansel. l. 6. c. 66. & 67. Burc. l. 1. c. 29. Iuo, p. 5. c. 140.

† al. electione

a Secundum istam sniam vlt. vr. q̃ coadiutor non sit platus, & sic vr ẽ qd legit & no. ext. de ele. egr. c. 3. vbi dicunt Tan. Gof. & B. q̃ coadiutor est platus ex quo hẽt curã aĩarũ, vt ibi, & co. tit tua. ibi lau' vide.

VBi ista didicisti, quæ in fratrem, & coepiscopum nostrum Gregorium nõ dilectione, † sed inuidia perpetrasti? quem inexcusabili violentia pertrahi ad te passus es, atq; vexari, vt ei honorem e tantum, non per animi tranquillitaté, sed per amentiam, sicut dicendum est, irrogares?

a ¶ Syracusana.] quę monachorum est, sicut & Cantuariensis. Et ita non est argum. hic, q̃ monachus possit esse sæcularis canonicus: licet enim possit esse prælatus, tamẽ non põt præbendam habere, quæ priuatæ est vtilitatis. H. contra sentit, vt dixi 63. distin. c. 2 & 16. q. 7. in nona.

Monachus non põt esse sæcularis canonicus.

b ¶ Qualitate.] arg. q̃ si qs translatus est de vna ecclesia i aliã ecclesiam, & deceptus est qualitate loci restituendus est. Et ita error qualitatis dissoluit matrimoniũ spirituale. i & adde qd dixi 23. distin. c. communis.

Error qualitatis dissoluit matrimoniũ spirituale.

c ¶ Et ideo.] vt in Auth. vt cum de appel. cog. §. considerate. coll. 8.

i Idẽ dicere i socio. Laur. & facit p̃ restitutione illius argu. ff. de adop. & si pubes. Ioan. de Fant.

d ¶ Subiectos nostros.] sic 95. dis. esto. 11. q. 5. de forma.

VERVM. Hæc est tertia pars huius distin. in qua soluit & dicit, quod pręcise nõ est quis compellẽdus ad aliquam dignitatem. & hoc probat tribus auctoritatibus. Io. de Fant.

CASVS. Soluit Gratianus prędictam cõtrarietatem, dicens, q̃ illud cap. gesta, intelligitur de his, qui non causa necessitatis, sed causa odij volunt clericos promouere. Illa vero cap. si quis, & placuit. intelliguntur de his clericis, qui causa necessitatis cõtemnũt promoueri. Et hanc dist. probat sequens capitul.

VBi.] CASVS. Io. episcopus Rauennas consecrauit quẽdam Gregorium inuitum in episcopum,

quem elegerit episcopus. 2

QVorumdam.] CASVS. Maximianus episcopus Syracusanus ordinauit in ecclesia sanctæ Luciæ Cosmam monachum in subdiaconum. Postea Ioan. fecit eum presbyterũ, qui successor Maximiani fuit, & posuit eum in possessione, quæ dicitur Iuliana, vbi ex loci qualitate & tristitia affligebatur intantum, vt vitam sibi pœnam existimaret; propter quod supplicauit Pa-

de quo conquestus est Papæ: quare Papa scribit archiepiscopo, & redarguit eum super hoc, & si decetero talia fecerit, priuabit eum ordinatione Rauennatis, & Æmilien. ecclesiæ. Nam priuilegium meretur amittere, &c.

e ¶ Honorem.] hic patet, q̃ licet quis coactus ordinetur, tñ recipit ordinem. arg. 1. q. 1. quod quidam. & 45. dist. de Iudæis. Sed si absoluta esset coactio, tũc nullum reci-

Ordinatus coacte, an ordinem recipiat, & cõtinere debeat.

reciperet ordinem, vt extra de baptismo, maiores. Sed numquid ille, qui conditionali coactione ordinatus est, tenetur continere? videtur, quod sic, vt 45. dist. de Iudæis. Itē quia coacta voluntas, est voluntas, vt 15. q. 1. merito. maxime secundū illos, qui dicunt, quod ordini sit votum annexum, vt 27. dist. diaconus. 84. dist. cum in præterito. Dicunt quidam, quod talis teneatur continere, & licet non debeat quis cogi ad recipiendum ordinem: tamen receptum cogitur seruare. Sed hoc nō credo vbi metus talis est, qui cadit in constantem virum, vt extra quod metus causa, c. perlatum. & c. cū dilectus. quia integritas est res voti, & nō præcepti. 32. q. 1. cap. integritas. & continentia nō debet esse nisi voluntaria, vt 31. dist. c. ante triēnium. & 20. q. 3. c. præsens. nec dico talē in aliquo habere priuilegium clerici: si tamen vult vti eo, potest: sed tūc continere tenetur. Secus autem in baptismo: quia illud est sacramentū salutis & necessitatis, ideo illud cogitur retinere, vt in c. de Iudæis.

¶ Vt Lau. de hoc satis no. Goff. & Ray. in suis summis, vt dixi §. 45. dist. de Iudæis. ibi videas. & not. ext. de bap. maiores. §. vlt.

a ¶ Inuitum.] §. 11. q. 4. c. displicet tibi. §. §. 1. q. 6. sicut in. & §. & §. 7. q. 1. c. scias. & C. de episc. & cler. l. si quemquam. contra. Sed dico, quod semper ab initio debet esse inuitus, vt dixi § 8. q. 1. in scripturis. Io.

a Vbi de hoc plene habet.

Honoratus.] Casus. Archidiaconus Honoratus contradicebat episcopo Natali, ne sacra vasa consanguineis daret, propter quod vt eum callide degradaret, volebat ipsum inuitum compellere ad sacerdotium, quod antecessor Gregor. prohibuit sibi per scripta ad supplicationem dicti archidiaconi. ipse vero contēnens eius prohibitionem, & etiam Gregor. Honoratum inuitum in sacerdotem ordinauit, & ab archidiaconatu eū eijciens, alium loco eius substituit, qui suis moribus obtemperaret, propter quod Honoratus conquestus est postea Gre. Greg. vero cum sæpe citasset Natalem, vt Romam veniret, & ipse semper contemneret, commisit Antonino subdiacono, vt pergens in Salonam moneat episcopum Natalem, quatenus Honoratum in archidiaconatu restituat: quod si facere contempserit, auctoritate Apostolica primo ei vsum pallij auferat; & si adhuc contumax fuerit, communione corporis & sanguinis Christi priuetur.

b ¶ Salonitanæ.] inf. 93. dist. miramur.

c ¶ Sed causa ingratitudinis.] qui aliū propter odium, vel ingratitudinem nominat ad dignitatem, tenetur ei ad omne damnum, quod ei inde accidit. C. si propter inimicitias creatio facta sit. l. prima. lib. 10.

d ¶ Honorem.] nam dicit lex, quod ex quo quis promouetur ad maiorem dignitatem, amittit priorē C de primicer. l. 1. lib. 12. Et est arg. ff. ad municip. l. municeps.

e ¶ Conscius.] argu. quod qui vocatus non venit, hoc ipso videtur diffidere de causa. 11. q. 3. Christianis. 3. q. 9. decernimus.

f ¶ Tot scriptis.] argu. hic, quod nemo puniendus est pro prima contumacia. 92. dist. cap. vlt. & 84. dist. c. 1. sed fieri debet prout canon dicit. 23. q. 4. forte. quod non est verum, vt dixi 4. quæst. 5. quisquis. In hoc conueniunt T. Hug. & Iac. quod puniri debet in expēsis citatus si in prima cita-

Neque enim talia potuissent fieri sanitate consilij. Nolumus exaggerare, quod gestum est, ne cogamur iudicare, quod dignum est. Nam priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. *& infra.* † ¶ Denuntiamus autem, quod si post hac quidquam tale præsumpseris, & aliquem seu episcopum, seu presbyterum, seu diaconū, inuitum[a] facere forte crediderit; ordinationes tibi Rauennatis ecclesiæ, vel Æmiliensis noueris auferendas. 11. q. 3. c. priuilegium. 25. q. 2. c. denūtiamus autem.

¶ Ecōcor. tex. in l. qui sint. ff. de nego. gest. & in l. Iudæos. C. de pa. sacri. & temp.

Item Gregorius Antonino subdiacono, lib. 2. epist. 16. indictione 10.

¶ De eodem. C. VIII.

Honoratus archidiaconus ecclesiæ Salonitanæ,[b] à sanctæ memoriæ decessore meo, missa supplicatione poposcerat; vt ab antistite suo inuitus prouehi ad fortioris gradus ordinem contra morem nullatenus cogeretur. Hoc enim fieri sibi non prouehendi gratia, sed causa ingratitudinis,[c] perhibebat. Pro qua re tunc iam sanctæ memoriæ decessor noster scriptis suis Natali fratri, coepiscopoque nostro interdixerat, ne prædictum Honoratum archidiaconum inuitum proueheret, neve dolorem conceptæ ingratitudinis diutius in corde retineret. Cumque & à nobis hæc eidem summopere fuerint interdicta; non solum mandata Dei negligens, sed & scripta nostra cōtemnens, præfatum archidiaconum quasi ad fortiorem honorem[d] prouehens, conatus est arte callida degradare. Vnde actum est, vt eo de archidiaconatus loco summoto, alium ascisceret, qui eius obtemperare moribus potuisset. Quem Honoratum archidiaconum arbitramur antistiti suo aliunde displicere non potuisse; nisi quod eum vasa sacra suis dare parentibus prohibebat. Quam causam subtili voluimus, & tunc sanctæ memoriæ decessor meus, & nunc ego indagatione discutere; sed ipse suorum sibi actuum conscius,[e] personam ad iudicium postposuit destinare. Proinde experientiam tuam præsentis præcepti auctoritate duximus fulciendam, quatenus conueniēs in Salona, Natalem fratrem, coepiscopumq; nostrum saltem tot scriptis[f] admonitū studeat adhortari; vt supra memoratum archidiaconum in suo statim loco suscipiat. Ans. l. 7. c. 75.

Cōtumacia prima, an faciat aliquem puniri.

In glo. sed obijcitur. ibi videas pro id quod sequitur.

ma citatione nõ veniat, licet ius ei concedat trinam citationem, vt 24.q.3.de illicita. & C quomodo & qñ iudex. auth.qui semel.nec dicitur antea contumax quãtum ad excommunicationem,[1] vel missionem in possessionem: puniri tamen debet in expensis, si in prima cita-

[1] Arg. cõtra inf.24 q.3.si qs de potentibus. vbi de hoc.

obtemnẽs promoueri, doleat minores sibi esse prelatos in ordine,& præbenda:& sic de nolente fiat volens.

C Onsuluit.] CASVS. Victor eps consuluit Gelasiũ quid esset sibi faciendum, cum diaconi sui ꝑ voluntate & necessitate ecclesiæ promoueri in sacerdotes cõtemnant: qui rñdet dicens, ꝙ inuiti compellendi nõ sunt: sed dẽt acolythos & subdiaconos (si digni sunt) in presbyteros ordinare, eis maiora beneficia assignãdo, vt hac rõne constricti & honorem quęrant, & quæstum.

Quòd si facere hoc contumaciter, vt consueuit, forte distulerit, vsum ei pallij, qui ab hac sede concessus est, ex auctoritate sedis Apostolicę contradices.†[a] Quem si etiam amisso pallio adhuc[b] in eadẽ pertinacia perseuerare perspexeris: dominici quoq; corporis & sanguinis eumdem antistitem participatione priuabis.[c]

† al. contradicito] orig.

Adhibenda est etiam disciplina, qua nolentes promoueri ad sacros ordines, ad obediendum episcopis suis prouocētur. In minoribus siquidem ordinibus constituti paulatim per singulos gradus sunt prouehendi; vt contemnentes suis obedire episcopis, doleant sibi esse prælatos, quos prius habebant subiectos.

Vnde Gelasius scribit Victori episcopo. †

† al. episcopo Alexandrino

¶ Cum maiores ordinari contempserint, de minoribus promoueantur ordinibus. C. IX.

Ansl. 7. c.102. Iuo,p. 6.c.106. Poly.l. 2.tit.31.

C Onsuluit dilectio tua de suorũ promotione clericorũ, perhibens, quòd diaconi ad presbyterij gradum (quo ecclesiam tuam memoras indigere)[d] venire detrectant. Quapropter quia inuitos fieri ecclesiastica moderatio, grauitasque non patitur: vt ex nolentibus fiant volentes, ordinatio illa potest perficere;† si† quos habes vel in acolythis, vel subdiaconis maturiores ætate, & quorum sit vita probabilis, ho[...] presbyteratum studeas promouere, vt qui in suis ordinibus proficere noluerint, reddantur suis inferioribus post minores;† ipsaque commoda[e] presbyterij propensius,[f] quàm diaconi cõsequantur; vt hac[g] saltem ratione[h] constricti & honorem, quem refugerant, appetere nitantur,[i] & quæstum.

† al. proficere
† al. quos scilicet si quos
Iuo,p.6. c. 43.
† al. posteriores

d ¶ Indigere.] hoc verbum temperat H. ita ꝙ sonat in vtilitatẽ, non in necessitatem. Dicitur enim qs indigere eo quod bonum & vtile est sibi habere: sed nõ necessitas esset, compelleretur ꝑ subtractionẽ beneficij vel officij. 3̄. ea c. 3.4.& § licet sit ar. cõtra.3̄. ea. episcoporũ. extra de æta. & quali. quæris secũdum quã potes soluere ca ... nes istos. illa tñ loquitur de his qui habent plura beneficia, prout ipsa littera dicit: & quod ibi dicit, priuabis, dic parte stipendiorum, non omnib. Ioan. quidquid dicatur, ibi decre. quæris. stabis. B.

e ¶ Commoda.] Nã exhortatione pręmiorum, &c. ff. de iusti. & iu. l. 1. & 13.q.4.c.vlt. Ioan.

citatione non venit.[a] ff. si quis ius dicenti nõ obtẽp. l. vna. & ita in publico conuentu responderunt Ia. T. & H. Et est arg. contra H. sententiam, quam not. 4 q.1. in summa. Nam si post contumaciam infamis esset, non retineret ecclesiasticam dignitatem. C. de digni. l. 2. lib. 12. extra de excess. præl. inter.

[a] Adde ad hoc Bart. & Bal. & Albe. de Rosa. in l. sancimus, C. de iudi.

a ¶ Contradices.] attende archiepm à subdito excommunicari posse.& eiusdem censuræ similitudine posse deponi illius auctoritate personæ, à quo fuit destinatus, vt 2.q.6. si episcopus. Bar.

b ¶ Adhuc.] arg. ꝙ crescente cõtumacia debet crescere & pœna. ff. de inter. & releg. relegatorũ. Et iste ordo est seruãdus, cum aliquis punitur pro contumacia, vt post admonitionem suspendat, secundò excommunicetur, tertiò deponatur, quartò curiæ tradatur, vt 23.q.4 forte. in fi. 34. dist. quorũdam. Sed si pro crimine quis punitur. tũc primo deponitur, postea excommunicatur, vt 81. dist. dictum. extra de iud. cum non ab homine.[?]

Contumax quo ordine punitur.

[?] Vbi d̃ hoc. & ext. d̃ test. cog. cũ sup.

c ¶ Priuabis.] idest, priuatum esse ostendes. nam eo ipso, quod contumax erat, priuatus erat, vel priuabis quo ad hoc vt possit vitari ab alijs in sacramentis.

ADHIBENDA EST. CASVS. Supra in c. placuit. & ĩ. c. si qui. ostensum est qualiter in tpe necessitatis nolens promoueri sit puniendus. Nunc verò docet Gratianus, ꝙ si est vtilis ecclesiæ, & non vult promoueri qualiter prouocetur, vt episcopo suo in hoc obediat. Dicit enim ꝙ minores paulatim sunt promouendi, vt

f ¶ Propensius.] Sed quõ hoc procedet, vbi præbendæ omnes æquales sunt? põt dici, quod decurtentur prębẽdę eorum. Vel dic consequantur spe, non re.

f ¶ Propensius.] Est hic argumen. de iure communi plus presbyteros, quàm diaconos de oblationibus & decimis debere habere: argum 32. dist. præter hoc. quod verum est: sed de specialitate quandoque aliter fit. 1. q. 2. c. vlt.

Presbyteri plus in decimis habeãt, q̃ diaconi.

ADDITIO. De hoc etiam not. 1.q.2.cap.vlt. vbi videas. 16.q.7.c.1. Arch.

Deo pp̃ Deũ est seruiẽdũ.

g ¶ Vt hac.] hic, vt, consecutiuum est. 1. quæst. 1. quisquis. si enim esset causatiuum, simoniam committeret qui propter quæstum Deo seruiret. Deo enim propter Deum seruiendum est principaliter, vt 8 quæst 1. sunt in ecclesia & 1.q.1. non est. & si esset causatiuum, videretur eos inuitare ad inuidendum alijs. Item argu. beneficium sicut priuilegium quandoque concedi alicui odio alterius.

a Dic ꝙ hoc totum ideo est, qa hr̃ respectus ad vtilitatẽ ecclesię: aliàs in odiũ alterius nõ esset priuilegiũ cõcedẽdũ alicui. C. de sta. & ima. l. si A. (...) & ad T. eb. si. cũ au. h̃r. ff. de admi tut. impuberi. §. tempus. Io. de Fan.

h ¶ Ratione.] Graue enim videtur, ꝙ plus detur socio, quàm sibi etiam fratri. C. de bon. quæ lib. cum oportet. 1. responso. nec de eadem societate debet vnus plus, q̃ alius consequi. ff. pro soc. verum. §. si cum tres, nec est al. cui conferendum: vnde alij scrupuloso corde moueãtur, vt 16 q.7 c.1.

i ¶ Nitantur.] argu. quòd fit quandoque secundario, quod principaliter fieri non potest, vt hic. & ff. de postula. l. 1. §. pen. & vlt.

T Empus autem.] Hæc dist. diuiditur in quinque partes: In quarum prima dicit, q̃ die Dominica, & hora tertia, & ieiuni debent episcopi consecrari quocũque tempore: & hoc probat per c. seq. Secunda ibi, [Tempus autẽ.] Tertia ibi, [Cæterorum.] Quarta ibi, [Quod die.] Quinta ibi, [Ordinatiões.] Io. de Fan.

CASVS. Ostẽso qualiter & à qbus sit clericorum ordinatio facienda, nunc ostendit Gra. quo tempore sit ordinatio facienda. Et primo de ordinatione episcoporum, postea de ordinatione cæterorum explicat, & dicit hic, q̃ in consecratione episcopi certum tempus non eligitur: dummodo in die Dominica & hora tertia & ieiunantibus fiat, vt ĩ. ea c. 1. Cæterorum verò ordinationes fiunt in certis tẽpibus, vt ĩ. ead. c. vlt.

a ¶ Tempus autem.] Hic depingit 75. dist. in qua agit magister, de consecratione episcoporum, & de temporibus ordinationũ, subiungit etiã de ordinatione aliorũ clericorum. Debet autẽ ordinatio episcoporũ fieri hora tertia, die Dominico ĩ. ead c. 1. & c. quod die cæterorum verò in sex partibus anni, s. in quattuor temporibus, & in sabbato mediæ hebdomadæ quadragesimæ, & in sabbato sancto. ĩ. ead. c. vlt. extra de temp. ordi c. 3. & 63. dist. litteras.

b ¶ Non eligitur.] idest, nõ est electum, vel determinatum in canone.

c ¶ Omni enim tempore.] idest, omni mense, vel septimana similiter restringitur de conse. dist. 4. omni tempore. ibi exponitur, idest, omni anno.

ADDITIO De hoc etiam not. 31. dist tenere. Arch.

ORdinationes.] CASVS. Anacletus docet in hoc c. q̃ ordinationes, i. consecrationes ẽporum debẽt fieri ab omnibus comprouincialibus episcopis die Dominica, & hora tertia, sacra vnctione interueniẽte, exẽplo prophetarum, & apostolorum, & Moysi. Nam Samuel inunxit Dauid. & Helisęus Iehu Regem, Apostoli Iacobum, & Moyses Aaron.

d ¶ Ordinationes.] CASVS. Ostenditur à qbus, qualiter, qua hora, qua die episcopus debeat ordinari.

e ¶ Auctoritate.] generali. extra de ele. cum in cunctis. 26. q. 1. cunctis.

f ¶ Scrutinium.] idest, examinationem, de qua habes dist. 23. qui episcopus.

g ¶ Manus.] Duo ponent super caput consecrãdi codicem Euangeliorum: tertius fundet benedictionem: alij oẽs ponent manus super caput eius, vt 23. dist. ẽps.

h ¶ Tertia.] Multiplex est ratio de hora tertia: quia debet tunc Missa publice celebrari, vt de cõs. dist. 1. nocte. sine qua Missa non potest consecrari: quia nec ecclesia sine Missa consecratur: de conse. dist. 1. omnes. licet quidam dicant contra, q̃ scilicet non sit de substantia cõsecrationis: quibus ego assentior: quia non est de substantia vnctio ipsa, de qua magis videtur q̃ sit de substantia. immo si omissa est, suppletur. extra de sacra vnct. c. 1. in princ. Alij tamen dicunt omnia ista esse de substãtia: ar. 23. dist. quorumdam. pter tempus, vel horam, quia quocumque tempore ordinatur, recipit ordinem. arg. ĩ.

Ẽporũ consecratio fit hora tertia.

Ecclesia põt sine Missa cõsecrari.

H. & Lau. cuius fuit glo. ista. de hoc plene no. extra de elec. q̃ sicut. vbi idẽ dicitur.

DISTINCTIO LXXV.

1 T Empus aũt [a] consecrationis, sicut in ordine Romano habetur, ad ẽpi benedictionẽ non eligitur. [b] Omni enim tempore [c] benedicuntur; dummodo ieiuni, & hora tertia benedictionem accipiant.

Vnde Anacletus Papa scribit ad episcopos Italiæ, epist. 2. in prin.

¶ Ordinationes episcoporum qua hora fieri debeant. C. I.

ORdinationes [d] episcoporum auctoritate [e] Apostolica ab omnibus, qui in eadem fuerint prouincia, episcopis sunt celebrandæ. Qui simul conuenientes scrutinium [f] diligenter agant, ieiuniumq; cum oibus celebrẽt precibus, & manus [g] in sanctis Euangelijs, quæ prædicaturi sunt, imponentes, Dominica die, hora tertia [h] orãtes, sacraq; vnctione, exemplo † [i] prophetarum, & regũ capita eorum, more [k] Apostolorum, & Mosis [l] vngẽtes; quia omnis sanctificatio [m] constat in Spiritu sancto: cuius virtus inuisibilis, sancto chrismati [n] est permista: & hoc ritu solennem celebrent ordinationem.

ĩ. dist. 64. ordinationes episcoporum.
Burch. l. 1. c. 15.
Iuo p. 5. c. 69.
Ans. l. 6. c. 53.
Pann. l. 3. c. 12.
Poly. l. 2. ti. 6.
De prophetis. 3. Reg. 19.
De Moyse al. Exod. 29.
De Regibus 1. Reg. 10.

† al. prophetarum exemplo regum capita perungentiũ, eos more, & c.

2 *Tempus autem consecrationis, [illegible]m mensium spatio clauditur: vltra quod, nisi necessitate cogente, episcoporum*

arg. ĩ. 77 dist. subdiaconus. extra de temp. ord. sanè. nã qñque citius, qñque tardius Missa celebratur. Item ideo est facienda consecratio hora tertia: quia Spiritus sanctus in igneis linguis hora tertia, &c. de conse. distin. 1. nocte. quorum loco succedũt episcopi. 21. dist. in nouo. & quia hora illa dominus est crucifixus, vt ibidem di. & tali hora apostoli consecrauerunt Paulum & Barnabam, &c. ĩ. ea. quod die.

i Exemplo.] quia Samuel inunxit Dauid & Saulem: Helisæus Iehu in regem Israel.

k ¶ More apostolorum.] qui inunxerunt Iacobum. ĩ. 66. dist porro

l ¶ Et Mosis.] qui inunxit Aaron & filios eius. 21. distin. § 1.

m ¶ Sanctificatio.] idest, omnis vnctio sanctificans, & efficax est, à Spiritu sancto. Et sic patet, q̃ in collatione sacramenti confertur gratia: & illa gratia inuisibiliter operatur. 1. q. 1. multi. & si sacramentum aliquod confertur digno, tunc corroborat virtutem priorem, vt de conse. distin 5. nouissime. & augetur in eo gratia. de conse. distin. 4. non ex quo. Sed si sacramentum confertur indiguo, solum sacramentum recipit, & illud recipit ad sui malum: sed non recipit rem sacramenti. Hæc materia optime tractatur, extra de sacra vnct. o. cum venisset.

n ¶ Chrismati.] & ita chrisma est sacramentum: quod concedo. sic & aqua. 1. q. 1. detrahe. & c. multi.

TEMPVS. Hæc est 2. pars distin. in qua dt. q̃ ecclesia episcopalis vltra tres menses vacare non debet: & postquam electus fuerit vsque ad alios tres menses consecratur: interim ecclesia per œconomum gubernatur, & hoc probat per c. seq. Ioan. de Fan.

Samuel inunxit Dauid. Gratia cõfertur in collatione sacramẽti.

a Idest hẽc esse constãs, & efficax à Spũ sancto: significat. n. gratiã, quę à Spũ sancto est, nec talis effectus, i. significatio vnctionis põt esse aliqd in aliquo, nisi à Spũ sancto veniat: qa gratia subsit vnctioni, hoc est à Spiritu sancto. Hu.

CASVS. Supra dictum est, qua die, & qua hora debet episcopus consecrari: nunc autem dicit intra quod tempus à tempore electionis & confirmationis debeat consecrari. Et dicit Gratianus, quod intra tres menses, nisi per necessitatem differretur.

b ¶ Necessitas.] propter quam quandoq; posset differri per totam vitam electi, maxime confirmati, vt si vitietur in corpore. argu. extra de elect. cum in cunctis. licet sit arg. contra extra de ætа. & quali. c. 1. vel si non reperiretur idoneus in ecclesia, nisi in minoribus ordinibus, vt j. 7. q. 1. cõstitutũ. j dis. 61. Osius. 28 dis. de Syracusanæ.

c ¶ Episcoporum.] vel metropolitanorũ, vel electorum, qui epi sunt destinatione. cõtra vtrosq; enim pœna est statuta. 100. dis. quoniam.

d ¶ Apud œconomũ.] De hac materia dixi j. 12. q. 2. illud.

CETERORVM. Hæc est tertia pars huius dist. in qua dicitur, quod ordinationes clericorum non debent fieri nisi congruo tempore. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra dictũ est quo tempore ordinentur episcopi. Nũc vero docet Gratianus quo tẽpore ceteri debeant ordinari. Et dicit, quod certis temporibus, scilicet sex, idest, in quattuor temporibus anni, & 1 sabbato sancto, & in sabbato, quod est ante Dominicã de passione Domini, vt j. eo. cap. vlt. Minores etiam ordines possunt conferri in die Dominica ab episcopis, vt extra de tempo. ord.

¶ Casus seq. cap. planus est.

Quo- *consecrationes post electionem differri non licet.*

Vnde in Chalcedonensi concilio, c. 25. legitur.

¶ Vltra tres menses non differatur episcoporum ordinatio. C. II.

Poly. l. 2. tit. 10. Burc. l. 1. c. 24. Ans. l. 6. c. 40. Iuo. p. 5. c. 135.

QVoniam quidam metropolitanorũ, sicut ad nos perlatum est, negligunt creditos sibi greges, & differunt ordinationes facere episcoporum; placuit sanctæ synodo intra tres [a] menses fieri ordinationes episcoporũ, nisi forte inexcusabilis necessitas [b] coegerit tempus ordinationis (τῆς ἀναβολῆς) amplius protelari. Si autem α quis episcoporum [c] hæc non obseruauerit, ipsum debere ecclesiasticæ condemnationi subiacere; redditus vero eiusdem viduatæ ecclesiæ integros reseruari apud œconomum [d] eiusdem ecclesiæ placuit.

α ¶ Si autem quis.] *Sic etiam in prisca versione. Græce est:* εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσοι, ὑποκεῖσθαι αὐτὸν (*al.* αὐτῷ) ἐκκλησιαστικῇ ἐπιτιμίᾳ *quæ aliter interpres vertit.* Quod si hoc minime fecerit, correptioni ecclesiasticæ subiacebit. *De metropolitano enim loquitur.*

3 *Ceterorum vero ordinationes non nisi in temporibus certis, & diebus, maxime sacerdotũ; & leuitarum fieri debent; vespera videlicet sabbati, vel mane diei Dominicæ continuato ieiunio.*

Vnde Zepherinus Papa scribit ad episcopos Aegypti, epist. 2.

¶ Ordinationes presbyterorum, vel leuitarum qua hora fieri debeant. C. III.

Poly. l. 2. tit. 28. Ans. l. 7. c. 43. Burc. l. 2. c. 3. Iuo. par. 6. c. 23. & 47.

ORdinationes [e] presbyterorum, leuitarumq; tempore [f] congruo, multis coram adstantibus, solenniter agite; & probabiles, ac doctos viros ad hoc opus prouchite, vt de eorum societate, & adiumento plurimum gaudeatis.

ORdinationes.]

e ¶ Leuitarum.] hoc idẽ in subdiacono: nisi in Papa tãtũ. ext. de temp. ord. cap. 1. sed secundum hæc decreta nõdum subdiaconatus erat sacer ordo. arg. j. eo. c. pen. 60. dist. c. si.

f ¶ Tempore.] & in maiori ecclesia, vt argu. s. dis. 67. reliqui. & arg. 24. dist. c. vlt. minores autem ordines, vbi, & qñ libuerit potest episcopus cõferre, 1 vt ext. eo. c. 3. & omnes simul si consuetudo habeat hoc in prouincia. ext. de eo, qui fur. or. recep. cum H. lator.

1 Ad idem j. quãdo. palea est.

; *Item Leo episcopus Dioscoro Alexandrino episcopo, epist. 79. c. 1.*

¶ Presbyteri, & leuitæ qua hora ordinandi sunt. C. IIII.

Polyc. ibidem. Ans. l. 7. c. 44. Iuo. p. 6. c. 71.

QVod à patribus nostris propensiore cura nouimus esse seruatum, à vobis quoq; volumus custodiri; vt non passim diebus omnibus sacerdotalis, vel leuitica ordinatio

QVoniam.] CASVS. Duo dicuntur in hoc cap. Primum est, quod nullus archiepiscopus differat ordinationes episcoporum vltra tres menses, nisi necessitas cõpulerit amplius protelari. Secundum est, quod reditus viduatæ ecclesię debent esse in potestate œconomi, donec episcopus eligatur, & confirmetur.

Electio debet fieri intra trimestre.

a ¶ Tres.] vsq; ad tres menses fit electio. 50. distin. postquam. & vsq; ad alios tres menses consecratio, vt hic dicitur, & 100. dist. quoniam.

QVod à patribus.] CASVS. Quæsiuit Dioscorus Alexandrinus patriarcha à Leone, vtrum indifferenter omnibus diebus sacri ordines possunt, vel debent conferri. Et respondet, quod non: sed tantum post diem sabbati, & post exordia noctis, quæ lucescit in prima sabbati, vel in Dominica in mane continuato ieiunio sabbati vsq; ad diem Dominicam, in quibus, idest, intra

quæ tempora ieiunijs, & à ieiunantibus debet fieri consecratio. sic vt videtur Beneuen. & etiam mihi, casus ponendus: licet non seruetur de consuetudine.

a ¶ Sabbati.] quidam intelligunt hoc cap. de sabbato paschali, vt si quis tunc velit conferre ordines, debeat eos conferre in occasum solis: quia Missa tunc nõ est cantanda nisi die illa finita, vt j. de consec. dist. 3. sabbato qđ patet ex eo, quod dicitur tũc, Deus, qui hanc sacratissimam noctem. H. dicit, q omnes ordines sunt conferendi die Dominico. Et dicit, q vespera præcedentis noctis trahitur ad diẽ sequentem, vt siue de vespere in sabbato, siue de mane in Dñico cõferantur, semper in die Dominico videantur cõferri sed certe secundum hoc nõ esset necessaria continuatio ieiunij. Præterea omnia iura dicunt, q tantum in sabbato cõferendi sunt ordines, vt ext. eo. c. 3. Alij dicũt, quod oẽs ordines sabbato conferuntur, & dicunt, q mane Dominicę diei potius trahitur ad vesperã præcedentẽ, quam vespera ad mane. Et ita siue cõferantur vesperæ in sabbato, siue in mane sequenti, semper fictione canonica conferentur sabbato: & secundum hoc de iure debet continuari ieiunium. Innocen. autem non determinat, an mane trahatur ad vesperam præcedentem, an vespera ad mane, de temp. ordi. litteras consuetudo tamen habet, quod tantum circa horam nonam sabbati fiunt ordinationes. secundum H. exponitur post diem sabbati, idest, post finitum diem sabbati. Alij exponũt post diem sabbati, idest, post inceptum diem sabbati. Io. certe H. opinio vera videtur: & male reprehenditur de continuatione ieiun.: quia iam incœpta est dies Dominica: & ideo est necessarium ieiunium: licet non seruetur de consuetudine, nisi velis dicere, q hęc cap. sint abrogata per decre. extra eo. tit. c. 3. 8. in consecratione autem episcopi non est necessaria continuatio ieiunij: cum tantum die Dominico consecretur: & in mane quilibet intelligatur ieiunus, vt extra eo. litteras. sed licet quis possit ordinare aliquem in sacerdotem in sabbato, & in mane in episcopum? tamen alium ordinem non posset eidem conferre in mane cui vnum cõtulerat in sabbato. extra eo litteras. Sed numquid Dominico die in mane potest quis ordinari in sacerdotem, & eadem die hora tertia in episcopum? H. dicit, q sic, quia numquam inuenitur prohibitum.

b ¶ In prima.] idest, mane die Dominico.

c ¶ Eligantur.] idest, electi consecrentur. Hypallage. 18. q. 2. diffinimus.

d ¶ Quod eiusdem.] idest, conferantur ordines.

e ¶ Continuato.] ab ordinatoribus, vel ordinãdis. Lau.

f ¶ Ieiunio.] quid si pransus conferat ordinem: numquid confertur ordo? H. dicit, q sic, & idem dicit in alijs sacramentis, præterquam in Eucharistia, & forte idem, posset dici de Eucharistia arg. de consec dist 2. liquido. quod concedo, quia pransus bene potest conficere, licet non debeat. arg. illius c liquido.

g ¶ Declaratur.] legitur enim in quadam Homilia Bedæ, quæ legitur nocte illa super Euangelio illo: Vespere autem sabbati, vbi dicit Beda, q in die ista noctes incipiunt præcedere dies, ideo forte, vt tres dies & noctes haberi possint, in quibus Dominus fuit in ventre terræ, quod nec sic habetur nisi synecdochice, vel declaratur, quia Missa non decantatur in sabbato, sed in principio sequentis noctis, & dicitur: Deus, qui hanc sacratissimam noctem, &c. & ita est de die Dominica nox illa Lauren.

†Ad hoc de cõsec. dist. 1. §. I ieiunijs. ibi videas.

‡Adde qualiter accipiatur dies p intellectu hui⁹ gl. Bar. in l. 2. ff. de ver. sig. & l. more Romano. ff. de feri. & l. aut facta. §. tẽp⁹. ff. ad Sylla.

celebretur; sed post diem sabbati [a] eius noctis, quæ lucescit in prima [b] sabbati, exordia †consecrandi eligantur, [c] in quibus his, qui consecrandi sunt; ieiunis, & à ieiunantibus sacra benedictio conferatur. Quod eiusdem [d] obseruantiæ erit, si mane, ipso Dominico die, continuato [e] ieiunio [f] sabbati, celebretur: à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quod †ad diem resurrectionis (sicut etiam in Pascha Domini declaratur [g]) pertinere, non dubium est.

† Exordia deligantur, hoc est sub lege diuini officij substituantur] orig.

†quam] orig.

Idem eodem capite.

¶ Quare die Dominico sacerdotum ordinationes celebrentur. C. V.

4 QVod [a] die [h] Dominico †ordinationes sacerdotum [i] celebrentur, non tantum ex consuetudine, sed etiam ex Apostolica nouimus venire doctrina; scriptura manifestante, quod cum Apostoli Paulum & Barnabam ex præcepto Spiritus sancti ad Euangelium gentibus mitterent prædicandum, ieiunantes, & orantes imposuerunt eis manus; vt intelligamus, quanta & dantium, & accipientium deuotione curandum sit, ne tantæ benedictionis sacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo pie, & laudabiliter Apostolicis morem gesseris institutis; si hanc ordinandorum sacerdotum formam per ecclesias, quibus Dominus præesse te voluit, etiam ipse

Ivo. p. 6 c. 70. Pann. l. 3. c. 13.

Act. 13.

†Ex isto text. infertur, q dies Dñicus nõ accipitur generaliter. sic in l. 1. §. hoc autẽ. & ibi Bar. ff. de ope. no. nun.

Eporũ cõsecratio fit tm die Dñico.

*Hoc etiam de plano cõcedũt Vin. & Inno. vt no. ext. de temp. ord. litteras.

Sacramenta cõferri possunt post comestionem.

QVod die.] Hæc est quarta pars huius distinctionis, in qua probat, q episcopi semper debent cõsecrari die Dominico more Apostolorum, qui de mandato Domini imposuerunt manus Paulo & Barnabę, & quia eodem die Dominus resurrexit. Io. de Fant.

CASVS. Leo Papa in hoc ostendit, q ordinationes sacerdotum debent tantum in die Dñica fieri, quæ dies Dominica initium habet à vespera sabbati: quod probat per consuetudinem, & etiam per doctrinam Apostolorum, qui die Dominica Paulum, & Barnabam consecrauerunt. Nam in hac die mundus sumpsit exordiũ, & vita principium, & mors interitum habuit.

h ¶ Quod die.] H. ponit fundamentum suæ opinionis in c. isto, q s. in die Dñico possunt ordines conferri. qđ patet per hoc quod dicit ordinationes sacerdotũ, & per id quod dicit initium, & c. nos qui contrarium dicimus, exponimus, ordinationes sacerdotum, idest episcoporũ consecrationes. a pro quo intellectu bene facit, q infra subijcit. ex Apostolica, & c. Nam Paulus & Barnabas episcopi fuerunt, vnde per eorum exemplum nihil probatur nisi de episcopis: & quod dicit, cui initium, & c. dic nihil facere ad rem, sed dici, incidenter, immo adscribatur fictione canonica, non in veritate.

i ¶ Sacerdotum.] idest, episcoporum sic nõ erit pro H.

a Alias adeo sed nõ est bona littera. & sic et ponit Lau. & Ioan. de Fant.

; Ista est figura tribuẽs toti, quod est partis, vt cũ dr Ethiops est albus, p dentes, quos habet albos. Nec enim Dñs stetit, siue fuit in ventre terræ per tres dies & noctes, nisi sic loquẽdo. nã & aliãs totũ ponitur p parte, vt I. dist §. scite. immo totũ nõ est aliud à suis partibus, vt no. 61. dist. nullus. ẽm Io. d Fãt.

; Argum. ad hoc 95. dist. c. olim. Ioan. de Fant.

¶ Vt quidquid.] 26.q.1.c.vlt. de consec. dist.4. quæris.

ADDITIO. Ex hoc colligitur, quod generalis sermo non accipitur generaliter, vt ibi no. Arch.

O Rdinationes.] CASVS. Duo dicuntur in hoc ca. Primum est, quod ordinationes sacerdotum, diaconorum...

f ¶ Medianæ.] in qua cantatur, Sitientes, quæ præcedit Dominicam de Passione.

ADDITIO. Et extra de temp. ordi. c. 3.

g ¶ Seu presbyterum.] de hoc dixi. 3.74. dist. ex episcoporum. 8.q.1. licet ergo.

seruaueris, vt his, qui consecrandi sunt, numquam benedictio, † nisi in die Dominicæ resurrectionis tribuatur; cui à vespera sabbati initium constat adscribi: * & tantis diuinarum dispensationum † mysterijs est consecrata, vt quidquid a est à Domino insignius constitutum, in huius diei dignitate sit gestum. In hac mundus sumpsit exordiũ; in hac per resurrectionem Christi & mors interitum, & vita accepit initium. In hac, &c.

*Cõcor. tex in b more Romano ff. d ferijs. Bar. l. l. aut facta. §. tempus ff. ad Sylla.

† al. benedictiones tribuantur] orig.

† dispositionum

¶ Quòd die.] *Sumptũ est caput hoc ex eodem loco, vnde & antecedens, mutato tamen verborum ordine, & nonnullis initio adiectis. In ipsa enim epistola post vltima verba præcedentis capitis, sequitur continenter.* Nam præter auctoritatem consuetudinis, quam ex Apostolica nouimus venire doctrina, etiam sacra scriptura manifestat, quòd cum Apostoli, &c.

[*Item in ordine Romano, c. de gradibus ecclesiæ*]

¶ De eodem. PALEA. C. VI.

Ansl. l. 7 c. 61.

QVando & vbi libitum fuerit, vsq; ad subdiaconatus officiũ ordinãtur clerici; diaconi verò, atq; presbyteri numquam † nisi in publica ordinatione.

† al. non

Et Gregorius 2. epist. 5.

Item Gelasius ad episcopos per Lucaniam, epi. 1. c 13.

¶ De temporibus ordinationis. C. VII.

Poly. l. 2. tit. 28. Ansel. l. 7. c. 45. Iuo, p. 6. c. 74. Pann. l. 3. c. 25.

§. ORdinationes presbyterorum, & diaconorum, nisi certis temporibus, & diebus exerceri non debẽt: id est quarti b mensis ieiunio, septimi, c & decimi; d sed & ẽt quadragesimalis e initij, ac medianæ † f hebdomadæ, & sabbati ieiunio circa vesperam nouerint celebrandas; nec cuiuslibet vtilitatis causa, seu presbyterum, g seu diaconum his præferre, h qui ante ipsos fuerint ordinati.

† mediana quadragesima die sabbati sancto] orig.

b ¶ Præferre.] ecce hic habes, quod prius ordinati præferuntur alijs, & in habendis honoribus, & in alijs, vt 17 dist. 4. hinc. & extra de maio. & obed. c. 1. & 74. dist. episcoporũ etiam. licet posteriores sint meliores, non obstat 13. q. 4. sicut 7. q. 1. licet vt ibi notat, licet sit argumẽtũ cõtra 3. dist. 16 sexta vel. prima. Io. Hodie sufficit si electus à maiori parte capituli sit bonus, vt extra de elec. cum nobis. B.

Et ita attendatur hic tpis prior tas ut 17. dist. §. vl. ext. de ma & obed. c. 1 & alibi excellẽ tis ord... tis. ff. d albo scri. l. ... ex tra de maio. & obed. per tuas. ... Al. sancta.

DISTINCTIO LXXVI.

QVibus temporibus 1 ieiunia celebranda sint, Calixtus Papa determinat scribens Benedicto episcopo, epistola prima.

¶ Quibus temporibus ieiunia celebrentur. C. I.

Poly. l. 5. tit. 25. Iuo, p. 4 c. 27. Pann. l. 2. c. 175.

IEiunium, quod ter in anno apud nos celebrare didicisti, conuenientius nunc per quattuor tempora fieri decernimus; vt sicut annus per quattuor voluitur k tẽpora,

QVibus temporibus.] Hæc dist. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur quæ debent fieri ieiunia quattuor temporum, & hoc probat per sex auctoritates. secundum ca. in fi. nõ tenet, neq; prima pars tertij capit. tenet, sed secunda pars tenet, secundum Io. de Fan. Secunda ibi, [Primũ.] Tertia ibi, [Non aũt.] Io. de Fan.

CASVS. Supra facta est mẽtio de quattuor tẽporibus: & ideo Gratianus supponit dist. 76 in qua primo ostẽdit, quando quattuor tempora sunt celebrãda, & vnde originem habuerunt. Addit et quod inter Pascha & Pẽtecosten non sunt ieiunia indicenda: nec genua flectenda.

i ¶ Quibus tẽporib.] In hac distin. 76. agit magister de temporibus ieiuniorum ostẽdit & diuersas origines eorum. Postea ponit differẽtiam inter nos & Hebræos in computatione mensium. Ostendit etiam, quod non sit ieiunandum à Pascha Domini vsq; ad Pentecostem, nec esse flectenda genua.

rum & subdiaconorum non sunt faciendæ, nisi in sex tpibus anni. f. in quattuor tpibus, & in sabbato ante dñicam de passione Dñi, & in sabbato sancto. Secundũ est, quod nullus eps debet præferre posteriorem priori.

b ¶ Quarti.] idest, ieiunij. hoc semper in omni septimana Pentecostes occurrit, & loquitur secundum antiquam computationem Latinorum, qui incipiebãt annum à Martio.

Ann° à Martio q̃ñq; incipit.

c ¶ Et septimi.] idest, Septembris.

d ¶ Decimi.] idest, Decembris.

e ¶ Quadragesimalis.] idest, in prima septimana quadragesimæ.

IEiunium.] CASVS. Quæsiuit Benedictus episcopus à Calixto, quoties quattuor tempora essent in anno celebranda, qui respondit dicẽs, quòd hactenus ter celebrata fuerunt, sed melius est, vt quater in anno celebretur solenne ieiunium, ad instar quattuor temporũ annui, per quæ voluitur annus.

k ¶ Voluitur.] lex tamen in æstatem & in hyemem annum distinguit. ff. de aqua quotid. & æstiu. l. 1. §. hoc interdictum.

Vt inf. ea. ieiunium & Vt j. ea. sel. re. & c. seq.

Annus in æstaté & hyemem diuiditur.

Yy 4 con-

fic & nos quaternum solenne agamus ieiunium per anni quattuor tempora.

Item ex concilio Moguntino primo, c. 34. [sed ibi fusius; hic summatim.

¶ De eodem. C. II.

Constituimus, [a] vt quattuor tẽpora anni ab omnib. communi ieiunio obseruentur; id est in mense Martio, hebdomada prima: in Iunio, secunda; in Septembri, tertia; in Decembri, quarta.

Capitul. 5. c. 86. Burc. l. 13. c. 2. Iuo, p. 4. c. 35. Pann. l. 2. c. 180.

¶ al. cum

¶ *Auctor Micrologi, c. 24 & 25. de hoc ipso Moguntini concilij canone disputans, aperte ait hoc ex ignoratione traditionis ecclesiasticæ fuisse profectum. Vnde Leo Papa ait,* Huius obseruatione, &c. *quod refertur infra ea. dist. c. 6. Et ne quis occasione horum conciliorum Germanicorum deciperetur: Gregorius VII. (quod in eodem Micrologo narratur) veterem Romanæ ecclesiæ consuetudinem renouauit. De qua re in concilio Claremontensi Vrbani II. canone primo, sic statuitur.* Primum ieiunium quattuor tẽporum semper fiet prima hebdomada Quadragesimæ: secundum in hebdomada Pẽtecostes absq; genuum flexione, cum alleluia, & Gloria in excelsis Deo, & vestibus solennibus fiet; tertium plena hebdomada ante æquinoctium autumnale; quartum plena hebdomada ante Natale Domini vigilia eiusdem accepta. *Et idem repetitur in altero concilio Placentiæ postea habito: quod est in bibliotheca Vaticana, & citatur infra ead. c. statuimus.*

Item ex concilio Salegunstæ habito, c. 2.

¶ De eodem. C. III.

De ieiunio aũt incerto quattuor tẽporũ hãc certitudinẽ statuimus, vt si Kalendæ Martiæ [b] in quarta feria, siue antea euenerint, eadem hebdomada ieiunium celebretur. Si autem Kalendæ Martiæ in quintam feriam, aut sextã, aut sabbatũ distenduntur; in sequentẽ hebdomadã ieiunium differatur. Simili quoq; modo, si Kalendæ Iunij, [c] in quarta feria, aut antea euenerint; in subsequenti hebdomada ieiunium celebretur: & si in quinta, aut sexta feria, aut sabbato contigerint; ieiunium in tertiã hebdomadã reseruetur. ¶ Et hoc sciendum [d] est, ꝙ si quando ieiuniũ mensis Iunij in vigilia Pentecostes secundum prædictam regulam euenerit: non ibi celebrandum erit, sed in ipsa hebdomada solẽni Pentecostes: [quia [a] vigilia simul & ieiuniũ celebrari [e] non debent.] & tunc propter solennitatẽ Spiritus sancti, diaconi dalmaticis induantur, & alleluia cantetur; &, flectamus genua, non dicatur. ¶ Eodem modo de Septembris ieiunio constitutum est, vt si Kalendæ Septembris in quarta feria euenerint, aut antea: ieiunium [f] in tertia hebdomada celebretur: & si in quinta, aut sexta, aut sabbato contigerint, in quarta hebdomada ieiunandũ erit. [f] in Decembri [g] verò illud obseruandum erit, vt proximo sabbato ante vigiliam natalis Domini celebretur ieiunium: quia si vigilia in sabbato euenerit, simul vigiliam & ieiunium celebrare non conuenit.

Burch. in fine. Iuo, p. 4. c. 33. Pãn. l. 2. c. 181.

a ¶ Quia vigilia.] *Hæc vsque ad verbum,* debent, *non sunt in ipso concilio impresso ex Burchardo: eadem verò sententia repetitur in fine capitis.*

a Constituimus.] hoc ca. est abrogatum.

De ieiunio.] CASVS. Hoc cap. habet duas partes. Prima est abrogata, quia nõ habet locũ quod in ea dicitur. Secũda est authentica, vbi dr̃ ꝙ ieiunium æstiuum celebrãdum est in prima hebdomada post Pentecostem: in quo tp̃e diaconi dalmaticis induãtur, & alleluia cãtet, sed genua nõ flectimus. Ieiuniũ verò autumnale celebratur in Septẽbri in tertio die Mercurij Septembris, computãdo à prima die Mercurij eiusdem mẽsis. Hiemale autem ieiunium celebrandũ est in mense Decembri ante vigiliam natiuitatis Domini. Secũda pars incipit ibi, & hoc sciendum.

b ¶ Martiæ.] nõ semper, immo prima septimana quadragesimæ.

c ¶ Iunij.] nec hoc sẽper, immo in septimana Pentecostes.

d ¶ Et hoc sciendum est.] quod abhinc dr̃ manet immutatum, superiora per sequentem canonẽ mutant, s. statuimus, & ita vtile non vitiatur p inutile contra. 9. dist. si ad sacras. Lau.

e ¶ Celebrari.] cedit ergo s. ieiunio minus dignum digniori. ar. ff. de mino. verum. §. vlt. extra de conse. ecclę vel alta c. quod in dubijs. Et est arg. ꝙ si festum alicuius Apostoli die lunæ euenerit, Sabbato vigilia ieiunanda est, quia ieiunium & Dominica simul concurrere nõ possunt extra de obser. ieiu. c. 1. ar. cõtra, extra de verb. sig. quę sunt. Lau.

Dñica & ieiuniũ simul concurrere nõ possunt.

f ¶ Ieiuniũ.] 7. de cõse. dist. 3. quoniam.

g ¶ In Decembri.] Prima quadragenæ seruat ieiunia veris. Pneumatis hebdomada seruare secũda iubetur. Tertia septembris cultum fert mercurij s. istum. Sabbatum

Ieiunia quattuor tpum.

i Nominatiui casus, & fœminini generis est.

ta ieiunent vigilem præcurrit Christum.] Lau.

Statuimus.] CASVS. In hoc c. recte continetur in quibus temporibus ieiunia quattuor temporum sunt celebranda: & corrigit & emendat illud c. cōstituimus. & primam partem illius capituli, de ieiunio.

§ In

Hvius.] CASVS. Dr in hoc c. quod ex doctrina Sancti spiritus constitutum est, vt quaternum ieiunium celebretur in quattuor temporibus anni, s. in vere & æstate, & autumno, & in hieme: ad instar quattuor elementorum, & quattuor Cardinum mundi, & quattuor Euāgeliorum. Et primum est ieiuniū in Quadragesima. Secūdu. s. æstiuū post Pentecostē. Autumnale est in Septēbri. Hiemale in Decembri.

PRIMVM.] Hęc est ij. pars huius dist. in qua dr, vnde habuerunt ortum ieiunia Iudæorum, qui aliter computāt quam nos. Io. de Fan.

CASVS. Hic S. respicit illud c. ordinationes. s. 75. dist. in quo facta est mētio de primo mense, quarto, septimo, & decimo. Et dicit Gratianus, quod debemus ibi intelligere primum mensem & cęteros sm computationem nostrā, & non secundum computationem Hebræorum. apud quos Aprilis est primus mensis: quartus Iulius: septimus October: & Ianuarius decimus. Sed Romani olim primum mensem dicebant Martium: nunc verò Ianuarium. Præterea quare Hebræi ieiunabant in Augusto, qui est eis quintus mensis, rationem assignat Zacharias in sequenti cap.

b § Primū.] accipe in superiori dist. c. vlt.

Ieiuniū.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima ponit Hiero. verba Zachariæ, vbi dr quod Hebræi ieiunant in quarto, quinto, septimo, & decimo mēse: & ostendit quod Latini expositores hūc locū varijs modis exposuerunt, & dissonātibus. In secunda parte ponit multiplices causas quare ieiunant Iudęi in pdictis mēsib. In tertia parte primo exponit verba Zachariæ sm litterā: postea

Contra Vrbanus in concilio Placentino, c. 15.

¶ De eodem. C. IIII.

Poly. l. 2. tit. 25. STatuimus etiam, vt ieiunia quattuor temporū hoc ordine celebrentur; primum in initio Quadragesimæ; secundum in hebdomada Pentecostes: tertium verò in Septembri: [a] quartum in Decembri more solito fiat.

Item Leo Papa, sermone primo de ieiunio Pentecostes.

¶ De eodem. C. V.

Poly. ibidem. IGitur post sanctæ lętitię dies, quos in honorem Domini à mortuis resurgētis, ac deinde in cœlos ascendentis exegimus, postque acceptum Sancti spiritus donum, salubriter, & necessariè consuetudo est ordinata ieiunij, vt si quid fortè inter ipsa festiuitatum gaudia negligens libertas, & licentia inordinata præsumpsit hoc religiosæ abstinentiæ censura castiget.

Idem sermone octauo de ieiunio decimi mensis.

¶ De eodem. C. VI.

Poly. ibidem. HVius obseruantię vtilitas, dilectissimi, in ecclesiasticis præcipue est constituta ieiunijs; quę ex doctrina sancti spiritus ita per totius anni circulum distributa sunt, vt lex abstinentiæ omnibus sit adscripta temporibus. Si quidē ieiunium vernum in Quadragesima, æstiuum in Pētecoste, autumnale in mense septimo, hiemale autem in hoc, qui est decimus, celebramus: intelligentes diuinis nihil vacuum esse præceptis, & verbo Dei ad eruditionem nostrā omnia elementa seruire, dum per ipsius mundi cardines, quasi per quattuor Euangelia incessabili tuba discimus, quod & prædicemus, & agamus.

2 *Primum* [b] *verò mensem, quartū septimum, & decimum, non Hebræorum ratione, sed nostra debemus accipere. Primus enim mensis apud illos est Aprilis, quartus Iulius, septimus October, decimus Ianuarius. In quibus, & præterea in quinto mense, qui est Augustus, quæ fuerit eis causa ieiunij Hieronymus in commentarijs ad cap. octauum Zachariæ exponit, dicens.*

¶ Quare in suprascriptis mensibus ieiunia lex imperauit. C. VII.

Poly. ibidem. IEiunium [c] quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium septimi, & ieiuniū decimi (ἀπὸ κοινοῦ enim subauditur mensis) domui Iudæ, & Hierusalem in dies festos vertetur, &

a § In Septembri.] sm distinctionē ca. superioris. in fi.

Igitur.] CASVS. Docet Leo, quod post quinquaginta dies lætitiæ computādos à die resurrectionis, quos in honorem Domini celebramus, indicitur ieiunium, vt si quid per abundantiam lætitiæ deliquimus, abstinentia ieiunij castigetur.

sm anagogicum intellectum. Secunda pars incipit ibi, [Cogimur.] Tertia ibi, [Hoc igitur est omne.] Et verba sunt prophetæ vsque illud, [In hoc loco.] & quod dr ibi, [Quarti, &c.] subauditur mensis. [In hoc loco.] verba sunt Hiero inserta illi auctoritati.

c § Ieiunium quarti.] Subauditur mensis, & arg. sumi potest:

Præcepta & moralia sũt per ecclesiã mutabilia.

potest ex hoc e.g. etiam ea, quæ moralia sunt immutatur per ecclesiam hodie. Nam alijs temporibus celebrabantur olim hęc ieiunia, alijs nunc.

a ¶ In hoc loco.] Verba Hiero.

b ¶ Dixerunt.] ostendendo causas constitutionis talis, vel talis ieiunij.

l ¶ Hierosolymis.] Legitur [s] in psalterio. Vt quid Deus repulisti &c. Hierusalem capta est eo tempore, quo interfecerunt Iesum Christum, scilicet in Pascha: possumus dicere, quod tunc fuerit capta: sed illæsa conseruata in se vsque ad Augustum, quando fuit accensa ab Ismael, qui

s Die legis. l. hẽ in Iosepho, fm Gof.

Hierusalẽ quã fuit capta.

gaudium: veritatem tantum Deus quęrit, & pacem. In hoc loco, [a] nostrorum multi multa dixerunt, [b] & inter se dissonantia. *& paucis interiectis.* ¶ Cogimur igitur ad Hebræos recurrere, & scientiæ veritatem de fonte [c] magis, quàm de riuulis [d] quærere. [e] *& paulo post.* ¶ Ieiunium quarti [f] mensis, qui apud latinos vocatur Iulius, die septima, & decima eiusdem mensis illud arbitrantur, quando descendens Moyses de monte Sina tabulas legis abiecit [g] atque confregit, & iuxta Hieremiam muri primum rupti sunt ciuitatis. [h] In quinto mense, qui apud latinos appellatur Augustus, cum propter exploratores terræ sanctæ seditio orta esset in populo, iussi sunt montem non ascendere, sed per quadraginta annos longis a † terra sancta circũire dispendijs, vt exceptis duobus, Chaleb & Iosue, omnes [i] in solitudine caderent. In hoc mense & à Nabuchodonosor, & multa [k] post sæcula à Tito & Vespasiano templum Hierosolymis [l] incensum est, atque destructum: capta vrbs Bethel, ad quam multa millia cõfugerant Iudęorum; aratum templum in ignominiam gentis oppressæ à Tito Annio Rufo. In septimo verò, qui apud nos appellatur October, sicut supra diximus, occisus est Godolias, & Iudę tribus, ac Hierusalẽ reliquię dissipatę. Legamus Hieremiam. Mense decimo (qui apud nos Ianuarius dicitur, eo quòd ianua anni sit, atque principiũ) Ezechiel in captiuitate positus audiuit, & cunctus populus captiuorum, quinto mẽse templum esse subuersum: quod plenissime in eodem propheta cognoscimus. Hoc est igitur omne, [m] quod dicitur. Dies plãctus, & ieiuniorum, quos hactenus habuistis in luctum, sciatis vobis (quia cogitaui, vt benefaciam Hierusalem, & domui Iuda) in lætitiam & gaudium, & solemnitates esse vertendos; ita dumtaxat, si veritatem diligatis, & pacẽ. Iuxta anagogem, [n] quia tunc ieiunamus, quando sponsus aufertur à nobis, & nõ meremur eius habere præsentiam: cum reuersus fuerit Dominus ad nos, & cogitauerit, vt benefaciat nobis: omnis tristitia vertetur in gaudiũ, & fames [o] pristina sermonis Dei, præsentia doctrinarũ eius & cęlestis panis saturitate pensabitur.

Exo. 32.

Hiere. 52.

Nume. 14.

† ad terram sanctam long.

4. Reg. 25.

Hiere. 39. & 41.

Hier. 52.

Ezech. 33.

Ioan. 16.

Ex isto tex. infertur, quod quãque magis consideratur accidentale. cõcor. l. 2. §. ex actis ff. de orig. iu. & l. 1. §. bestiar. ff. de poss.

Magistro plus quam discipulis creden dum est.

c ¶ De fonte.] Colligitur in dubijs ad rei originem recurrendum: & plus magistro q̃ discipulis credendum, vt dixi dist. 9. vt veterum. & dist. 10. de quibus. 24. q. 1. loquitur. s. dis. 12. pceptis. Arg. quod numq̃ ad rei originem recurrẽdum. ff. de leg. & senatuscõ. & ideo. nã dicit lex, quod non de omnibus, quę constituta sunt reddi ratio potest, &c. ff. tit. eo. non omnium.

d ¶ De riuulis.] Arg. non valere sumptũ sine originali. C. de eden. autn. ibi posita. arg. cõtra. extra de fideiuss. peruenit. Dicit Albericus, quod si est trãscriptum p manũ tabellionis, valet: arg. ff. de admin. tu. chirographis. Azo dicit nõ valere nisi per iudicẽ fiat translatio, vt in Auth. vt fratrũ filij. §. illud. colla. 9. C. de test. publicatis. lo. Hęc quæstio determinatur hodie per decre. quã habes, extra de fide instru. c. vlt. vbi dr, quod exemplata instrumẽta aliqua iusta causa auctoritate iudicis scripta eãdem vim habeant cum authenticis & originalibus. Ben.

Transcriptũ an valeat sine originali.

ADDITIO. De hoc nor. 100. dist. contra morem. & extra de verborum significa. abbate. Arch.

e ¶ Quærere.] supra dist. 9. vt veterum.

f ¶ Quarti.] mensis, scilicet secundum Hebraicam computationem.

g ¶ Abiecit.] cum inuenisset Iudæos conflasse vitulum, vt 45. dist. disciplina. s. de pœ. dist. 2. §. item opponitur.

h ¶ Ciuitatis.] à Nabuchodonosor, qui cum Chaldæis cepit ciuitatem Hierusalem. 23. q. 5. §. hinc. in fi.

i ¶ Omnes.] qui diffidere cęperunt: sed cum Moyses non diffideret, & esset maior xx. annis: quare non intrauit terram promissionis? rationem habes 23. q. 4. §. his omnibus. Et dic, omnes, qui à xx. annis, & supra exierunt de Ægypto.

k ¶ Multa.] Sed quare inducit hoc de Tito & Vespasiano, cum ante per multa tempora fuit illud ieiunium constitutũ? Et dicimus, quod istud non facit ad propositũ, vnde est arg. quod quandoque aliqua inferuntur decretis, quæ non faciunt ad propositum principale. arg. s. prox. dist. 9. dic. ver. cum initium.

qui Iudæus erat, & à quibusdam alijs.

m ¶ Hoc igitur est omne.] idest, hoc signat apud nos: nam apud Græcos decimus inuenitur October, vt sup. dist. 18. propter.

n ¶ Anagogen.] idest, superiorem & spiritualẽ, vel moralem intellectum: nam ana, supra; goge, ducere: inde pędagogus quasi ductor. hoc modo exponitur. hic est enim quidam intellectus historicus, allegoricus, moralis, siue tropologicus, & anagogicus: sicut diximus s. dist. 37. viuo, hic hæc vox, Hierusalem, historice signat ciuitatem illam terrestrem: allegorice ecclesiam: moraliter animam fidelem: anagogice cęlestẽ Hierusalem. Moralis intellectus attendit, quę iuxta nos sunt: allegoricus quæ intra nos: anagogicus quæ supra nos. hic ergo ponitur anagogicus pro allegorico.

o ¶ Et fames.] 1. 8. q. 2. audacter.

t Historia, fm Isi. in 1. l. etymo. dr ab historein Gręce, qđ est Latine cognoscere, vel videre. apud veteres. n. nullus scribebat historiã, nisi qui interfuisset. Alij dicũt, quod dr ab histon Gręce, idest, qđ gesticulatio, i. gestuũ repręsentatio: vnde & histrio vocatur gesticulator, i. aliorum gestorũ recitator & repręsentator. Arch.

Scriptura diuina quadrupliciter exponi põt.

NON AVTEM. Hæc est tertia pars huius dist. in qua dicitur, q. à Pascha vsque ad Pentecosten non debemus de necessitate ieiunare lo. de Fant.

CASVS. Dictum est supra in c. de ieiunio, q. post Pentecostem ieiunium quattuor temporũ est celebrandum: modo vult hic Gratianus ostendere quare nõ ante, scilicet, quia à Pascha resurrectionis vsq; ad Pentecostẽ non indicũtur ieiunia ex necessitate & hoc ꝓbat per seq. c.

a ¶ Non autem videntur.] Improbat quod dictum est ȷ̃. de ieiunijs. ȝ. ea. c statuimus. & c. de ieiunio. in prin.

b ¶ Ieiunia.] ȷ̃. de cõse. dis. 3 rogationes. cõtra Sol. licet ibi ieiunemus tribus diebus, nihilominus tñ est ibi continuata festiuitas. Nã dicit lex, q. perennis est fluuius, continuus fluuius, licet q̃nq; exarescat. ff. de flu. l. 1. ꝛ. respons

Fluuius etiã q̃nq; arescẽs dicitur perẽnis.

Vel dic consuetudinem sequendam, ¹ 12. dist. illa.

Scire debet.] CASVS. Docet Ambro. q. quinquaginta dies à Pascha resurrectionis vsque ad Pentecost. reputantur velut dies resurrectionis, & dies Dominici: quia resurrectio die Dñica fuit: & hos dies cum hominibus & discipulis suis stetit: & ideo sicut in resurrectione gaudendum est, & non ieiunamus: sic & in his quinquaginta diebus gaudendum est, nec ieiunia sunt indicenda: nec genua flectimus.

¹ Scilicet, in illi tres dies, de quib⁹ loquitur præd. c. rogationes, sint ieiunandi. Io. de Fã.

Non autem videntur [a] *ieiunia quarti mensis posse celebrari ante diem Pentecostes. A die enim Dominicæ resurrectionis vsque in diem Pentecostes non indicuntur obseruanda ieiunia.* [b] *Vnde Ambrosius in eiusdem diei sermone sexagesimoprimo, qui sic incipit.*

¶ De eodem. C. VIII.

Scire [α] debet sanctitas vestra. Per hos quinquaginta dies nobis est iugis, & continuata festiuitas: ita vt hoc omni tempore neque ad obseruandum indicamus ieiunia, neq; ad exorandũ Deũ genibus succedamus. † [c] *& infra.* ¶ Instar ergo Dominicæ, tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes illi dies, velut dominici deputantur. Resurrectio enim Dominica est. Nam in Dominica resurgens Saluator reuersus ad homines est, & post resurrectionem tota quinquagesima [d] cum hominibus commoratus est. Æqualis ergo eorum [e] necessarium vt esset festiuitas, quorum æqualis esset & sanctitas. ‖ Sic enim disposuit Dominus, vt sicut eius passione in quadragesimæ ieiunijs contristaremur: ita eius resurrectione in quinquagesimæ ferijs lætaremur. Non igitur ieiunamus in quinquagesima; quia in his diebus nobiscum Dominus cõmoratur. ¶ *Item in Apologia* [f] *Dauid.* Hunc numerũ [quinquagesimum videlicet] lęti celebramus post Domini passionem, remisso culpę totius debito, chirographo quoq; [g] euacuato, [h] ab omni nexu liberi, & suscipimus aduenientem in nos gratiam Spiritus sancti: die Pentecostes vacante ieiunio laus dicitur Deo, alleluia cantatur. [i]

† *succedamus*] orig. & aliquot Gratiani exemplaria vetusta, & recentes editiones.

‖ *sic quantitas*] orig.

C. 8. Celoss. 2.

α ¶ Scire debet] *In multis manuscriptis exemplaribus à capite,* ieiunium, *vsque ad cap* post Pascha, *in aliquot etiam vsque ad vltimum, nulla est distinctio capitum. Tamquam enim vnico contextu continentur multa auctoritates à Gratiano citata: Ideo verba ista,* Scire debet sanctitas vestra, *coherent cum extremis verbis Gratiani ad finem præcedentis capitis, atque ita legendum,* Vnde Ambrosius in eiusdem diei sermone 61. qui incipit, Scire debet sanctitas vestra, *ac deinde subiungendum,* Per hos quinquaginta, &c. *Suo enim modo aptauit hunc locum Gratianus. Nam apud B. Ambrosium paulo aliter habetur.*

Necessario ergo ecclesia constituit, vt post diem Pentecostes ieiunia celebrentur. Sed quod in illis quinquaginta diebus ieiunandum esse negatur; ex obseruantiæ [k] *necessitate intelligitur.*

c ¶ Succedamus.] q. vnum genu succedit alij: & ita factum notat.

d ¶ Quinquagesima.] Si quadragesimã dixisset, melius dixisset: nam post quadraginta dies ascendit in cœlum. de consec. dist. 5. ieiunium & sic ponitur totum pro parte. sic 13. q. 4. cum superna. sic econuerso pars ponitur pro toto. 14. q. 5 pœnale.

Christ⁹ post dies xl. ascẽdit in cœlũ.

e ¶ Eorum.] Arg. pro omnib⁹ vigilijs Apostolorum ieiunandis, vel pro nullis: quod falsum est: ecclesia tamen Romana cõsueuit in vigilijs omniũ ieiunare. extra de obser. ieiunio. consiliũ, nisi Ioannis, Philippi & Iacobi, vt ibi. Lau.

Ieiunandũ est in vigilijs oĩum Apost. nisi Ioannis, Philippi & Iacobi.

f ¶ In apologia] idest, sermone excusatorio de adulterio, quod Dauid commisit cum Bethsabee. ab apo, quod est re: & logos, quod est sermo: quasi responsio pro aliquo.

g ¶ Chirographo quoque] idest, peccato quo tenebamur diabolo obligati tamquã chirographo.

h ¶ Euacuato.] vt C. de plus. pe. l. vna. & est argu. q. cancellato instrumento liberatur debitor: ² quod verum est, nisi creditor probet contrariũ: ff. de proba. si chirographum.

² De hoc no. ext. de testi. fane. in gl. & sic. & ext. vt lite pẽ ecclesia 2. in fine. Archid.

i ¶ Cantatur.] ȷ̃. de consec. dist. 3. ne quis & c. ieiuniũ.

NECESSARIO. CASVS. Concludit Gratianus ex supradicto cap dicens, q. ecclesia necessario instituit ieiunium post Pentecostem: quod dicitur non esse ieiunandum in his quinquaginta diebus, intelligitur ex necessitate: de facto tamen ieiunamus in vigilia Pentecostes, sicut in vigilia resurrectionis, & ad hoc inducitur sequens cap.

k ¶ Obseruantiæ.] hic male dicit, & in seq. §. immo vigilia

Vigilia Pẽtecostes est necessario ieiunanda.

gilia Pentecostes necessario ieiunanda est, vt ĩ.c.nosse. & ĩ.c.ieiunio. non obstat c.scite. quia pro vno die, nec plus, nec minus, sed q̃ ieiunari debeat hoc habet ecclesiæ consuetudo generalis.

f ¶ Auferam.] dicendo tunc esse ieiunandum.

ADDITIO. q. d. Nolo his diebus indicere ieiunium. Archid.

g ¶ In suo.] vt morem obseruet in ieiunijs, sicut dicitur de vigilia Bartholomæi. ex. de obser. ieiu. consilium.

h ¶ Apo-

¶ De consec. dist. 2. reuera. & vide qđ dixi 65. dist. cap. 1.

N Osse credo.] CASVS. Docetur hic, quod cum tanto gaudio celebrandus est dies Pentecostes, quanto dies resurrectionis. Et hoc probat per similẽ obseruantiam: quia vigilia Pẽtecostes celebratur sicut vigilia resurrectionis, vnde similis obseruantia similis debet gaudere lætitia.

a ¶ Pernoctantes.] per totam noctem significat. ff. de verbo. sig. vrbana. §. pernoctare.

b ¶ Necesse est.] idest conueniens est, a secundum G[...]m consilium est. non enim quidquid consulitur, iuris necessitati subijcitur. de pœn. distin. 6. c. 1. in fi. ff. de iudi. nõ quidquid.

a Adde glo. concor. in l. de pupil. §. meminisse. ff de no. ope. nun. & in l. 1. ff. de offi. præfec præto. Archid.

Vnde idem Ambrosius in eiusdem diei sermone 60. qui sic incipit.

¶ De eodem. C. IX.

NOsse credo a vos fratres. Non minore lætitia celebramus diem Pentecostes, quam sanctum Pascha cu[m] rauimus. Tunc enim, sicut modo fecimus, ieiunauimus sabbato, vigilias celebrauimus, orationibus pernoctãtes[a] † instítimus; vnde necesse est,[b] similem † obseruantiam similis lætitia subsequatur.

† pernoctantes] orig.

† similis obseruatia similem lætitiam subsequatur] orig.

a ¶ Nosse credo.] *Idem euenit in hoc capite, quod in superiore euenisse notatum est. Cohæret enim cum superioribus, prima sermonis periodo quasi in summam redacta.*

Obseruantia vero similis dicitur quo ad factum, non quo ad necessitatem.

Vnde Isidorus lib. 1. de ecclesiasticis officijs, c. 42.

¶ De eodem. C. X.

POst Pascha vsq; ad Pentecostem, licet traditio ecclesiarum abstinentię rigorem prandijs relaxauerit;[c] tamen si qui monachorum, vel clericorum ieiunare cupiunt, non sunt prohibendi; quia Antonius, & Paulus, & ceteri patres antiqui etiam his diebus in eremo leguntur abstinuisse, neque soluisse abstinentiam, nisi tantum die Dominico.

OBSERVANTIA. CASVS. Dicit Gratianus, q̃ similis obseruãtia est quo ad factum, & non quo ad necessitatem: consuetudo tñ ecclesię p̃iudicat ei quod Gratianus dicit.

POst Pascha] CASVS. Quęsitũ fuit ab Isidoro, vtrum monachi, vel clerici, vel laici possunt ieiunare à resurrectione vsque ad Pentecostem? qui respondet dicẽs, q̃ licet ecclesia relaxet ieiunia & abstinẽtię rigorem, si quis tñ vult ieiunare, põt ad instar Antonij, & Pauli, & ceterorũ patrũ, qui in his diebus in eremo ieiunauerunt, exceptis diebus Dominicis.

c ¶ Relaxauerit.] interdicendo ieiunia.

Item Hieronymus ad Lucinium, epist. 28.

¶ De eodem. C. XI.

VTinam omni tempore ieiunare possimus; quod in actibus[d] Apostolorum diebus Pentecostes, & die Dominico apostolum Paulum, & cũ eo credentes fecisse legimus. *& infra.* ¶ Nec hoc dico, quod Dominicis † diebus ieiunandum putem, & cõtextas[e] quinquaginta † diebus ferias auferam:[f] sed vnaquæque prouincia abundet in suo[g] sensu: & præcepta maiorum leges Apostolicas[h] arbitretur.

Poly. l. 3. tit. 25. Act. 13. 20. & 27.

† al. festinis

† al. sexaginta] orig.

Item Pelagius Papa Petro episcopo Potentino.

¶ Sabbato magno post horam baptismi episcopus valet ordinari. C. XII.

DIlectionis tuæ scripta suscepimus, quibus significas Latinum ecclesiæ Grumentinę diaconum ad episcopatũ Marcellianensis ecclesię, siue Clusitanę † ab omnibus fuisse electum: quod iam ante hoc tempus retulisti & iussi-

ĩ. distin. 63. litteras. Poly. l. 2. tit. 28. Ans. l. 6. c. 59.

† al. Consilinatis

VTinam.] CASVS. Lucinius quæsiuit à Hieronymo, an sit peccatum ieiunare in 50. diebus post Pascha resurrectionis, & in diebus Dominicis. Et respondet, q̃ non. Et hoc probat exemplo Pauli, & aliorum credentium, qui in illis diebus ieiunauerunt: non tamen cogitur quis ieiunare, sed vnaquæque prouincia in sensu suo abundat, & leges maiorum interpretatur.

d ¶ In actibus.] ĩ 50. dist. si quis tamquam. contra.

e ¶ Contextas.] idest, interfertas solennitates, vel contextas, idest, iuges, & continuatas. ĩ. ea. scite.

h ¶ Apostolicas.] consuetudo enim interpretatur legẽ. ff. de verb. sig. anniculus.

DIlectionis.] hoc c. inducitur ad ostẽdendum varietatem cõputationis inter Latinos & Hebręos. Nam secundum Latinos quartus est mẽsis Iunius, secundum Hebræos Iulius: & ita facit ad propositum Gra. est ergo casus. Latinus diaconus ecclesiæ Grumentinæ fuit electus ab omnibus in episcopum Marcellianensem, qđ negotium

gotium totum Petrus Pontinus episcopus Papæ significauit. Rescribit ergo Pelagius, quod iam iusserat Latinum prædictum Romam venire, credés eum habere litteras dimissorias à suo episcopo: quod si verum est, mittit Petro vt faciat eum venire ad Vrbem in Sabbato sancto: quia

quicumque. alia in monachis, quia monachus ex dispẽsatione intra annum promouetur. laicus intra annum & dimidium, vt j. ea. monachus. & docet 1. c. huius dist. quòd gradatim debet fieri ordinatio.

5. dist. 54. c. frequens.

mus, vt veniret: [a] credentes eos de persona eiusdẽ ab episcopo [b] suo dimissorias accepisse. Quod si modo fecerũt, facite eum velociter ad vrbem Romam occurrere, vt si Deus iusserit, in sabbato magno post horam baptismi ordinetur. Quòd si ante memoratum diem non occurrerit, cogetur vsque ad quarti [c] mensis ieiunia substinere.

DISTINCTIO LXXVII.

HIs temporibus [d] secundum Anacletum, Zepherinum, Gelasium, & Pelagiũ, episcopi, presbyteri, & diaconi sunt ordinãdi. Metropolitanus autem iuxta Leonẽ ex presbyteris eiusdẽ ecclesiæ, vel ex diaconis optimus ordinetur. Ex monachis autem, vel laicis nullus nisi per gradus ecclesiæ debet ad summum sacerdotium peruenire.

Epist. 82. Anastasio.

Vnde Caius Papa Felici episcopo, epis. vnica, in extremo.

¶ Non nisi per distinctos gradus quisquam ad sacerdotium aspiret. C. I.

ILlud nos statuentes vobis, & omnibus seruare mandamus, vt ad ordines ecclesiasticos sic ascendant in ecclesia, qui ordinari merentur: idest, si quis episcopus esse meretur: sit primum [e] ostiarius, deinde lector, postea exorcista, inde sacretur acolythus, demum verò subdiaconus, deinde diaconus, & postea presbyter: & exinde, si meretur, episcopus ordinetur.

Vnde Zozimus episcopus vrbis Romæ ait ad Isychium, epist. 1. c. 3.

¶ Quæ interualla temporis in singulis gradibus seruanda sint. C. II.

Ansl. l. 7. c. 49. Rabanus, de inst. cle. l. 1. c. 13.

IN singulis gradibus hæc tempora sunt obseruanda

[d] ¶ His temporibus.] Hic intitulatur 77. dist. in qua tractat de interstitijs temporum obseruandis. Not. ergo, quod si quis ab infantia sit mancipatus militiæ clericali, anno vij. potest ordinari clericus, ostiarius, lector, & exorcista, & sic stabit vsque ad annum xij. exinde acolythus vsque ad annum xx. & postea in xxj. subdiaconus, in xxv. an. diaconus, in xxxj. presbyter, exinde potest esse episcopus, vt j. ea. in singulis & c. quicumq. 28 dist. de his. sed si adultus velit ordinari, sic pòt fieri ordinatio, vt per vij. annos recipiat ordines oẽs. in duob. primis quatuor minores, in reliquis quinque ordinetur acolythus, subdiaconus, diaconus, presbyter, & episcopus si electus fuerit. j. ead. quicumque. si autem secus factum fuerit, deponi debet. j. ead. dist. subdiaconus. ex generali tamen consuetudine his omnibus capitulis derogatum est. vbi verò maior necessitas ecclesiæ incumbit, laicus per annum & dimidiũ, monachus verò per annum potest recipere omnes ordines, vt j. ea c. vlt.

Temporũ interstitia sunt in ordinib⁹ obseruãda.

ILlud.] CASVS. Docet Gelasius in hoc c. quod si quis vult ad episcopatum ascendere, debet gradatim promoueri, vt primò ostiarius, deinde lector, &c. quod oportet per interstitia temporum fieri.

quia si tunc non venerit, cogetur subsistere vsque ad ieiunia quarti mensis, idest, Iulij.

[a] ¶ Vt veniret.] quia fortè suberat Papæ iste episcopus nullo medio.

[b] ¶ Ab episcopo] argu. quod clericus alicuius episcopi in alia prouincia non debet eligi: nec ipse debet cõsentire nisi habeat litteras dimissorias, quibus absoluatur ab obnoxietate sui episcopi. arg. 85. dist. Florentinum archidiaconum. & dist. 71. fraternitatẽ. arg contra. quod scilicet non exigatur consensus episcopi, Institut. de adopt. §. sed si quis nepotis. De hoc dixi supra 61. dist. §. sed aliud.

[c] ¶ Ad quarti.] s. 75. dist. ordinationes.

HIs temporibus.] CASVS. Ostenso quibus temporibus sint clerici ordinandi, nũc in hac 77. dist. ostendit, quæ vel quãta interstitia temporum in singulis ordinib sint seruãda. & sup hoc triplex regula seruatur. Nam alia seruatur in pueris, qui per interstitia promouentur, quæ sunt j. ea. in singulis. & quicumq. alia in grandæuis, qui intra vij. an. recipiunt ordines, vt j. ead.

[e] ¶ Primum.] s. 21. dist. cleros cõtra. 93 dist. 32. seriatim. contra s. 44. dist. nõ oportet 1. j. 59 dist. si officia. contra: nã ibi colligitur quod psalmistatus sit ordo primus: sed melius colligitur ext. de ætate & qual. cum contingat. Sed dic, quod hæc dictio, primũ, sequẽtia respicit, non quod sit primus ordo ostiarius, sed primus est respectu sequẽtium. ADDITIO. Ista fuit sententia Lau. Vel potest dici, quod ideo tacet de psalmista hic, & 93. dist. à subdiacono. quia ille ordo à simplici sacerdote potest conferri. 23. dist. psalmista. & noluit enumerare nisi illos, qui ab episcopis conferuntur secundum Hug.

Psalmistatus est primus ordo.

IN singulis.] CASVS. Zozimus docet hic tempora esse seruãda in ordinibus suscipiendis, vt si ab infantia litteras didicerit à septennio vsq; ad annos duodecim recipit tres minores ordines, post annũ xij fiat acolythus. in xxi subdiaconus fiat, post xxv. diaconus. post triginta presbyter. deinde mereatur episcopus ordinari. Eadem interstitia seruentur in defensoribus, id est, patronis.

patronis ecclesiæ, si voluerint ad clericatũ promoueri.
a ¶ Si ab infantia.] idest, septimo anno. C. de iure deli be. l. si infanti. Ioan.
b ¶ Nomẽ.] vt scribat in matricula 50. dist. cõtumaces.
c ¶ Quinquennio.] post septenniũ. j. eo. c. subdiaconus.
d ¶ Exinde.] post xij. annos cum voluerit.
e ¶ Vel subdiacon⁹.] vel pro, idest, hoc ꝓbatur in c. seq. arg. C. de ver. sign. l. vlt. arg. extra de eo qui fur. or. re. c. 2.
f ¶ Xiiij. annis.] computatis à tpe septennij. hoc respicit quod dicit de infantia, id est septennio. & ita in xxj. ann. subdiaconus fiat.
f ¶ Xiiij. annis.] hæc determinatio xiiij. ann. non respicit nisi tm̃ subdiaconatum: quod patet ex c. seq. vbi dr̃, ꝙ ab accessu adolescentię vsq; ad xx. annum fiat acolythus, & subdiaconus, sed in xv. anno acolythus, in xxj. subdiaconus.
g ¶ Pontificatum.] j. de conse. dist. 5. de his verò. ſ. dist. 18. si episcopus. & dist. 59. si officia.
h ¶ Defensores.] id est, aduocati castaldi. 1. q. 3. saluator.
i ¶ Ex laicis.] j. dist. 89. indicatũ. contra. Sed hic isti laici erãt de foro ecclesiæ, ibi non. & constitui debent isti quo ad temporalia, non quo ad spiritualia. 16. q. 7. in nona.
k ¶ In ordine.] contra. Nonne isti sunt grandæui, cũ eis committatur administratio. ergo per septẽ annos tm̃ possunt ascendere ad omnes ordines, vt j. c. prox. quare ergo hic dicit, supradicta obseruatione. Resp. ideo vt gradatim omnes ordines recipiãt & nullum permittant, nec tamen per tanta interstitia, vel hoc corrigitur. Io.

vero iam. Sed duo sequentia c. plana sunt.
l ¶ Pubertatis.] idest annum xiiij. secundum quosdam. ſm H ante xij. Insti qui. mod. tute fin. in prin. extra de despõ. impu puberes. 20. q. 1 illud. vbi incipit adolescẽtia, exsufflatur & exulat pubertas. Ioã. quod dicit H. de xij. annis, nõ est verum in masculo, sed in puella, vt Insti. qui. mo. fi. tute. in prima colum. B.

Pubertas quando finitur.

si ab α infantia[a] ecclesiasticis ministerijs nomẽ[b] dederit, vt inter lectores & exorcistas quinquennio[c] teneatur, exinde[d] acolythus, vel subdiaconus[e] xiiij. annis[f] fiat: & sic ad benedictionem diaconatus, si meretur, accedat: in quo ordine quinque annis, si inculpate se gesserit, hęrere debebit. Exinde suffragantibus stipendijs, per tot gradus datis propriæ fidei documentis, presbyterij sacerdotium poterit promoueri: de quo loco (si eum exactior ad bonos mores vita perduxerit) summũ Pontificatum[g] sperare debebit. *& infra.* ¶ Defensores[h] etiam ecclesię, qui ex laicis[i] fiunt, supradicta obseruatione teneantur, si meruerunt esse in ordine[k] clericatus.

¶ Si ab infantia.] *Prior hac huius capitis pars summatim refertur. Integer locus sic habet.* Si ab infantia ecclesiasticis ministeris nomen dederit, inter lectores vsque ad vigesimum ętatis annum continuata obseruatione perduret. Si maior iam, & grandæuus accesserit, ita tamen vt post baptismum statim se diuinæ militię desideret mancipari, siue inter lectores, siue inter exorcistas quinquẽnio teneatur; exinde acolythus, vel subdiaconus quattuor annis; & sic ad benedictionem, &c. *Ac sanè in vno etiam peruetusto Gratiani codice, & apud Rabanum, li. 1. c. 13. de institu cleri. legitur,* quattuor annis, *non,* quattuordecim. *Sed ob glossas nihil mutatum, additumve est.*

Item Syricius Papa ad Hymerium Tarraconensem, epistola prima, c. nono.

¶ De eodem. C. III.

i Adde hic ꝙ defensor appellat patronus, siue aduocatus ecclesiæ. extra de elect. venerabilẽ. Item reus dr̃ defensor. 4. quæst. 4. c. 1. Item custos patroni Romanæ ecclesiæ. 28. di. qa sunt culpę. Item custos cuiuslibet ecclesiæ, vt hic. Item exorcista. j. ea. monachus nouitius. Arch.

Quicumque itaq; se ecclesiæ vouerit obsequijs à sua infantia: ante pubertatis[l] annos baptizari,[m] & lectorum debet ministerio sociari. Qui ab accessu adolescẽtiæ vsque ad α vigesimum ętatis annum: si probabiliter vixerit, vna tantum, & ea quam virginem communi per sacerdotẽ benedictione percepit, vxore contentus: acolythus,[n] & subdiaconus esse debebit; postęaque ad diaconij[o] gradum (si seipsum primitus, continentia præeunte, dignum probauerit) accedat. Vbi si vltra β quinque annos

Iuo. p. 6. c. 91. & 92.

Qvicũque.] C A S V S. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima prosequitur de pueris: in secunda de grandæuis. In prima igitur dr̃, ꝙ pueri ante pubertatis annos baptizari debent, & fieri ostiarij, lectores, & exorcistę, deinde vsque ad xx. ann. ita ꝙ. vsque, teneatur inclusiuè: inde fiat acolythus & subdiaconus: post xxv. diaconus, post xxx. presbyter, post decennium computandum à xx. ann. fiat eps̃: qa postquam est presbyter, statim potest fieri eps̃. In secunda vero parte dr̃, ꝙ si quis est grandis ætatis, prius baptizetur, & in primo biennio fiat ostiarius, lector & exorcista. In sequenti quinquennio fiat acolythus & subdiaconus, postea diaconus, postea presbyter, postea eps̃. Secunda pars incipit ibi, (Qui

m ¶ Baptizari.] Sed quare dicit, ꝙ tũc debeat baptizari, cum sit dubium & periculosum in tm̃ differri baptisma, vt de conse. dist. 4. qm̃ quis. & c. ne quod absit? ideo dicit, qa cum baptisma sit ianua omnium sacramentorum, vt 32. dist. §. verũ. in fi. non posset ordinari, si non esset baptizatus, extra de presby. non bapti. c. 1. non ꝙ debeat differri: sed si casu dilatum est, baptizari debet.
n ¶ Acolythus.] Et ita videtur, ꝙ de iure non debeant minores ordines simul conferri: quod credo nisi dispẽsatiuè vel nisi sit consuetudo, vt extra de eo qui fur. or. tecum H. lator.
o ¶ Ad diaconij.] Continentia pręeunte: ideo hic nõ dixit de subdiaconatu, quia nondum erat sacer ordo tẽpore Syricij, qui antiquissimus fuit. 32. dist. erubescant. hodie verò est sacer ordo.

Baptismus solum sacramentorum ianua.

Ordines minores an simul conferri possunt.

a ¶ Exinde.]

a ¶ Exinde.] j.ea.dist.episcopus cōtra. Sed referas hoc ad xx. annum, de quo sermo præcessit, non ad quinquennium proximū & sic erit in xxx.anno, vt ibi dicitur, & ext. de elec.cum in cunctis. Vel dicas esse constitutionum varietatem. Hug.} in canone.28 dist.qui fine. distingue tamen inter ordinem & ordinē. & ita arbitrio boni viri relinquitur.ext. de offic.deleg.de causis.ff.de iure delib.l.1.

e ¶ Aliud.] à biennio si esset in xv. anno. nec refertur ad antecedens quinquēnium: quia non præcessit aliud. sic C.quomodo & qñ iudex. authen. qui semel.

laudabiliter ministrauerit, congrue presbyterium consequatur. Exinde[a] post decennium episcopalem cathedram poterit adipisci: si tamen per hæc tempora integritas vitę, ac fidei eius fuerit approbata. Qui vero iam ætate grandæuus[b] melioris propositi conuersatione prouocatus, ex laico ad sacram militiam peruenire festinat; desiderij sui fructum non aliter obtinebit, nisi eo, quo baptizatur, tempore, statim[c] lectorum, aut exorcistarū numero societur: si tamen eum vnam habuisse, vel habere,[d] & hanc virginem accepisse constet vxorem. Qui dum initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud[e] acolythus, & subdiaconus fiat; & sic ad diaconatum (si per hęc tempora dignus iudicatus fuerit) prouehatur. Exinde iam accessu temporum, presbyterio, vel episcopatui, si eum cleri, ac plebis euocauerit electio, non immerito societur.

Ibidem.c.10.

a ¶ Vigesimum.] *In plerisq; vetustis exemplaribus, & Gratiani, & epistola, atq; apud Iuonem legitur,* trigesimum. *Sed in epistola Zozimi, cuius pars relata est in antecedente notatione,* vigesimum.
b ¶ Vltra.] *Sic legitur in omnibus manuscriptis, & in originali ipso. In vulgatis erat,* intra.

Item ex sexta synodo, c.15.

¶ De eodem. C. IIII.

SVbdiaconus non minor viginti annorum[f] ordinetur. ¶ Si quis vero in aliquo ordine sacerdotali præter constituta tempora ordinatus fuerit, deponatur.

Et cōc. Cartha. codicis can.16.

Item ex concilio Carthaginensi 3. c.4.

¶ De eodem. C. V.

Burc.l.2 c.11. Iuo, p.6.c.31. Pann.l.3.c.30. Poly l.2.tit.27. Ans.l.7.c.96.

PLacuit,[g] vt ante vigintiquinque annos ætatis nec diaconi ordinentur, nec virgines cōsecrentur, & vt lectores populum non salutent.[h]

Item ex concilio Agathensi, c.16. & 17.

¶ Minoribus xxv. annis leuitica non præstetur benedictio. C. VI.

Iuo, p.5.c.365.

EPiscopus benedictionē diaconatus minoribus, quam xxv. annorum, penitus nō committat. ¶ Sane si coniugati iuuenes[i] consenserint ordinari, etiam vxorum vo-

f ¶ SVbdiaconus. ¶ Nō minor xx. annorum.] Ita vt cōpleuerit xx. annum. hoc enim requiritur in honoribus ecclesiasticis, vt extra de elect. cum in cunctis. licet secus sit in honoribus ciuilibus,[3] vbi sufficit attigisse xxv. annum, vt ff. de mu. & ho. ad rem. licet sit arg contra inf. dist. proxi. c. presbyter. In vsucapionibus sufficit attigisse vltimum diem, vt ff. de diuer. & tempo præscri. in vsucapione. & similiter quātum ad factionem testamenti sufficit attigisse vltimum diē xiiij. anni, vt ff. de testa. qua ætate. Sed quantum ad excusationem ciuilium munerum requiritur, quod annus sit completus, vt ff. de iure immuni. maiores. Sed quantum ad beneficium restitutionis fit computatio de momento ad momētum, vt ff. de mino. l. 3. §. minorem. Sed in temporalibus actionibus oportet, vt vltimus dies sit cōpletus, vt ff. de act. & oblig. l. in omnibus temporalibus. Ioan.

Ætas in honoribus, & multis alijs necessaria est.

3 Etiā forte est rō, qa honores ecclesię pou[s] spectāt ad onus q̄ honorē. 8. q. 1. illud. Io. de Fant.

g ¶ PLacuit.] j. 20. q. 1. placuit.

h ¶ Salutent.] Solebant forte lectuli in pulpito aliquam salutationem nobis ignotam præmittere, vel dicebant, Dominus vobiscum. vbi modo dicunt: Iube domne benedicere. 21. distinct. denique.

1 Hæc litterā ponit Laur. cui[s] fuit hęc g'o. Sed Hu. ponit 18. vt 28. dis. d his. 32. dist. lectores. Sed hoc s̄m Hu. non valet, qa tūc in septennio nō posset recipere oēs ordines.

2 Cōcor. tex cū gl. in l. nō aliter. ff. de leg 3. & in l. 1. ff. d mino.

b ¶ Grandæuus] s. xxiij. anno, 1 vel xxx. quia hæc est virilis ætas. j. ea. c. episcopus. 2 ætas enim multum facit ad eruditionē. 16. q. 7. hoc sit. & si sit xxiij. annorū, ita recipit oēs ordines intra xxx. annum, sicut quilibet alius, qui à pueritia deseruiuit ecclesię. Vel grandæuus, s. xviij. annorum: arg. 28. dist. de his & 32. dist. lectores.

c ¶ Statim.] j. dist. 47. §. 1. argum. contra. Sed non dicit statim, idest, incontinenti: sed statim, idest, paulo post. tale statim habes ff. de procura. qui procuratorem. vel ibi non prohibetur, nisi de episcopatu & presbyteratu.

d ¶ Vel habere.] Ita tñ q̄ dudū iam promiserit continentiam. nam prærre debet continentia, vt 28 dist. cap. priusquam. præterea de isto grandæuo non exprimitur

EPiscopus benedictionem.] CASVS Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, q̄ minor xxv. annorum fieri diaconus non debet. In secunda parte dicitur, q̄ si coniugatus iuuenis voluerit ordinari, requirēda est vxoris volūtas; & sequestrato cubiculo, & religione promissa ordinetur. In tertia parte dicitur, q̄ ante xxx. annum presbyter, vel episcopus non ordinetur. Secunda pars incipit ibi, [Sane.] Tertia ibi, [Presbyterum vero.]

i ¶ Iuuenes.] idem est de alijs regulariter. arg. 32. q. 5. per totū. si sunt senes bene potest alter conuerti, & alter in sæculo remanere. ext. de conuer. coniug. cum sis.

a 5 Se-

luntas ita requirenda est, vt sequestrato [a] mansionis cubiculo, religione [b] promissa, posteaquã pariter conuersi fuerint, ordinentur. ¶ Presbyterum vero, vel episcopum, ante triginta annos, idest antequam [c] ad viri perfecti ætatem perueniat, & diaconos ante v gintiquinque nullus metropolitanorum ordinare præsumat: ne per ætatem [d] (quod aliquoties euenit) aliquo errore culpentur.

C. 17. Burc.l.2.c 9. Iuo.p.6.c.29. Pann.l.3. c.28.

Item ex concilio Toletano 4. c.19.

¶ De eodem. C. VII.

IN veteri lege ab anno vigesimoquinto leuitę [e] in tabernaculo [f] seruire mandantur: cuius auctoritatem in canonibus & sancti patres secuti sunt. Nos [g] & diuinæ legis & conciliorum pręcepti immemores, infantes, & pueros [h] leuitas facimus ante legitimam ætatem, ante experiétiam vitæ: ideoq; ne vlterius fiat à nobis & diuina lege, & canonicis admonemur [i] sententijs, vt à vigintiquinque annis ætatis leuitæ [l] consecrentur, & à triginta presbyteri ordinentur.

Polye.l.2.tit.17. Burch.l.2.c.12. Iuo.p.6.c.32. Pann.l.3.c.31. Num. 8.

¶ In codice regio [*admonemus exemplis*] *vel. sed*

Item Gelasius Papa ad episcopos per Lucaniam, epist. 1. cap. 3.

¶ Per quæ interualla temporum ordinetur, qui de monachis in clericatum eligitur. C. VIII.

SI quis de religioso proposito, & disciplinis monasterialibus eruditus ad clericale munus [k] accedat, in primis eius vita pręteritis acta tempor bus inquiratur, si nullo graui facinore probatur infectus, si secundam non habuit fortassis vxorem, nec à marito relictam sortitus ostenditur, si [a] pœnitentiam publicam fortassis non gessit, nec vlla corporis parte vitiatus apparet, si seruili, aut originariæ non est conditioni obnoxius, si curiæ iam probatur nexibus absolutus, si assecutus est litteras, sine quibus vix fortassis ostiarij possit implere ministerium.

3.dist. 55.c.1. Ans.l.7.c.47. Iuo, p.3.c.143.

[a] ¶ Si pœnitentiam.] *Hinc vsque ad finem addita sunt ex epistola ipsa, vt melius percipiatur nexus sequentis capitis. Nam post verbum,* ministerium, *continenter apud Gelasium sequitur:* vt si his oībus, quæ sunt prædicta, fulcitur; continuo lector, &c.

Item eodem capite, & sequenti.

¶ De eodem. C. IX.

MOna-

---

a ¶ Sequestrato.] Inf. 81. distin. volumus. contra. Sed hic de suspectis. Vel dic, quod thalamus tantum debet sequestrari, non autem mansio. : & hoc obtinet in vxore promouendi: secus est in vxore illius qui vult conuerti: quia tunc vxor intrabit religionem. vel si est senex promittet continentiam, vt extra de conuer. coniu. cum sis. & de illa materia not. 28. dist quia sunt culpę. Quid si vxoratum ꝓmouet epi ad minores ordines? debet ne ab eo exigere cōtinentiā, cū sine titulo eum nō debeat ꝓmouere, & beneficiū simul cū vxore habere nō possit, ext. de cler. coniu. c.1. & c. diuersis? Sic: si tamen promouetur, nec exegerit, habebit beneficium: argu. 32. dist. si qui. ab eo autē qui vxorem non habet, non est exigenda continentia. 27. q. 2. §. cum autem. Ioan.

¶ Videtur litera idē dicere, cū dicat sequestrato mãsionis cubiculo. De hoc le. & no. ext. de conuer. coniug. coniugatus. ibi vide.

Coniugati, an possint promoueri.

b ¶ Religione.] i. castitate: quæ qualiter promitti debet, dixi 32. dist. seriatim. nec enim ista debet religioné intrare: qa nec vir eius intrat. secus est in vxore monachi vel episcopi. extra de conuer. coniug. sane.

c ¶ Antequam.] No. q canon aliter interpretatur virilem ætaté, aliter interpretat lex. ff de minoribus. l. 1. C. his q veni. æta. impe. l. vlt. sed diuersificāt: quia diuersos habét respectus. prætor non habuit respectum nisi ad rerum suarum administrationem.

Ætas virilis diuersimode interpretat.

d ¶ Ne per ætatem.] Arg. ratione ætatis p̄sumi pro aliquo, vel contra, vt ī. 34. distin. quorumdam. 33. q. 2. antiqui.

IN veteri.] CASVS. Quidam epi ante xxv. annū leuitas ordinabant: sed Toletanum concil. prohibet ne hoc decetero fiat: sed post xxv. annum leuitæ ordinentur: & presbyteri post xxx. quod probat auctoritate legis Mosaicæ, & canonicæ.

e ¶ Leuitæ.] In veteri lege à xxv. anno Leuitę deseruiebant tabernaculo, & custodiebant vasa tabernaculi autea: antea non.

Leuitæ officium.

f ¶ Tabernaculo.] Quid sit Tabernaculum, habes ff. de verb. sig l. inde tabernacula.

Tabernaculum.

g ¶ Nos.] commiscet se alijs, vt citius reprehendat.

h ¶ Pueros.] Puer quandoque seruum, quandoq; puellam significat ff. de ver. sig. pueri. quādoq; dicitur puer 18. annorum. ff. de ali. & cib. leg. l. Mela.

Puer quid significat.

i ¶ Leuitæ.] Omnes qui in templo seruiebant, dicebantur Leuitę: quia de tribu Leui assumebantur. Sed numquid conferebatur eis tunc character? Sic. arg de consecra. d stin. 1. c 1 sed non idem qui hodie argu. ext. de sacra. vnct. cum venisset in fi. 21. distin. cap. 1. quod est contra opi. Hug. quam dixi ī 75. dist. c. 1. q. scilicet sine Missa conferatur character. Sed hodie immutata est forma per Christum. vnde nec Aaron sine Missa conferret hodie characterem.

Leuita à leui dicitur.

Character hodie sine Missa nō cōfertur.

SI quis.] CASVS. Dicitur hic, q. si quis monachus voluerit promoueri, vita eius pręterita requiri debet, si fuerit criminosus, vel irregularis, contrahendo cum secunda vxore, vel repudiata.

k ¶ Munus.] idest, si vult ad ordinem promoueri. Archidiaconus.

MOnachus.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima loquitur de monacho. In secunda de laico.

laico In prima ergo dicitur, ꝙ monachus nouitius, ſi bonæ vitæ & bonæ cõuerſationis fuerit, intra annum poteſt omnes ordines recipere per interſtitia breuia in c. aſſignata, vt deuotio ſanct. propoſiti legitima suppleat interſtitia. In ſecunda parte dicitur, ꝙ laicus intra annum & dimidium poteſt promoueri ad omnes ordines ſi fuerit cõmendabilis vitæ, vt quod deeſt tempori, & quod prolixior conſuetudo non contulit, ſuppleat in eo morum probitas: & hæc omnia ſiunt de diſpenſatione propter neceſſitatẽ: qua ceſſante vetus forma ſeruetur. Secunda pars incipit ibi. [Si vero laicus.]

tamen ſcripſit litteras non eſſe notas. ff. de bon. poſſeſſ. ſed cum patrono. §. not s. Notæ autem quandoque dicuntur cicatrices. vnde lex dicit, ꝙ & notę & nomina fugitiuorũ ad magiſtratus ſunt referenda. ff. de ſer. fug. l. 2. iuxta illud: [Tob] ſeq; notas & nomina mandat.]

Monachus [a] [a] vero nouitius [b] morum honeſtate fulcitur, continuo lector, vel notarius, [c] aut certe defenſor [d] effectus, poſt tres menſes exiſtat acolythus: maxime ſi huic ætas etiam ſuffragatur: ſexto menſe ſubdiaconi nomen accipiat; ac ſi modeſtę cõuerſationis, honeſtęq; voluntatis exiſtit, nono menſe diaconus, completoq; anno ſit presbyter: cui tamen, quod annorum interſtitia fuerant collatura, ſancti propoſiti ſpõte ſuſcepta doceatur præſtitiſſe deuotio. [e]

Ibidem, c. 4.

[β] Si vero laicus quiſpiam eccleſiaſticis eſt aggregandus officijs; tanto ſollicitius in ſingulis, quæ ſuperius comprehenſa ſunt, huiuſmodi decet examinari [f] perſonam; quantum inter mundanam, religioſamque vitam conſtat eſſe diſcriminis: quia vtique conuenientia [g] eccleſiæ miniſteria reparanda [†] ſunt, non inconuenientibus meritis ingerenda: tantoque magis, quod ſacris aptum poſſit eſſe ſeruitijs, in eorum quærendum eſt inſtitutis, quantum de tempore, quo fuerant hæc aſſequenda, decerpitur; vt morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior conſuetudo non contulit; ne [†] per occaſionem ſupplendę penuriæ clericalis, vitia [h] potius diuinis cultibus intuliſſe, [†] non legitimæ familiæ Domini computemur procuraſſe compendia: [i] Quorum [k] promotionibus, ſuper anni metas, [l] ſex menſes nihilominus ſubrogamus: quoniam, ſicut dictum eſt, diſtare [m] conuenit inter perſonam diuino cultui deditam, & de laicorum conuerſatione venientem. Quæ tamen catenus indulgenda credidimus, vt [β] eccleſijs ab hac occaſione ceſſantibus [n] canonum paternorum vetus forma ſeruetur.

† al. deputanda

† al. nec

† al. intuliſſe inueniamur

[a] ¶ Monachus.] *Quomodo hic locus in originali habeat, proxima ſuperiore notatione indicatum eſt.*

[β] ¶ Vt eccleſijs.] *Hæc multo plenius à Gelaſio exponuntur:* Vt illis, inquit, eccleſijs, quibus infeſtatione bellorum vel nulla penitus, vel exigua remanſerunt miniſteria, renouentur: quatenus his, Deo propitio, reſtitutis, in eccleſiaſticis gradibus ſubrogandis canonum paternorum vetus forma ſeruetur; nec contra eos vlla ratione præualeat, quod pro accidentis defectus remedio prouidetur, non aduerſus ſcita maiorum noua lege proponitur; ceteris eccleſijs ab hac occaſione ceſſantibus, quas non ſimili clade vaſtatas priſtinam faciendis ordinationibus conuenit tenere ſententiam.

d ¶ Defenſor.] exorciſta. nam prius ſit oſtiarius, poſt exorciſta 3. ea. cap. 1. dicitur exorciſta defenſor: quia defendit corpus à dæmonibus.

e ¶ Deuotio.] Sicut. n. ingenium ſupplet tẽpus in bene ſtudẽte, ſic & bonitas ætatẽ: & ita compenſatur probitas cum tempore. ſic ergo bonitas ſupplet ætatem ſicut tempus, vt C. de præpoſi. ſacro. ſcri. l. 1. lib. 12. ſic & malitia dicitur ætatem ſupplere. C ſi mi. ma. ſe dixe. l. 3. extra de deſponſa. impuberum. de illis. ita probitas & honeſtas ſupplet tẽpus. C. de his qui ve. æta. impe. l. omnes. & ff. de decre. ab or. fa. l. 1. ſic aliquid quod eſt minus, æquiparatur alij quod eſt maius, facta compenſatione hinc inde 7. q. 1. quęro. & 19. diſt. in canonicis. Iſtud idem conſideratur in teſtibus: quia ſit compenſatio auctoritatis ad numerum. extra de teſtib. in noſtra.

Ingenium, & alia tẽpus supplere poſſunt.

f ¶ Examinare.] Arg. ꝙ ſi laicus inducitur in teſtẽ, diligẽtius eſt examinandus quam clericus, propter maiorem dubitationem. 12. q. 1. duo.

g ¶ Conuenientia.] ideſt, conuenientibus miniſtris.

h ¶ Vitia.] ideſt, vitioſos clericos.[1]

i ¶ Compendia.] ideſt, vtilitates. vel vtiles miniſtros.[2]

k ¶ Quorum.] Arg. poteſt colligi ex hoc, ꝙ tantum valeat teſtimonium quattuor clericorum, quantum ſex laicorũ. nam in ſeſquialtera proportione videtur ꝙ ſe habeant, ſicut ſe habent ſex & quattuor: quia tantum poteſt clericus facere per annum, quantum laicus per annum & dimidium. 46 diſt. cap. penul.

Clericus laico præfertur.

l ¶ Metas.] 3. diſt. ca. quicumque. cõtra. Sed ibi de neophyto: hic de renato ab infantia loquitur. Vel illud regulariter & de iure communi: hoc ſpecialiter ex diſpenſatione. vnde ſubijcit, quæ tamen, &c.

m ¶ Diſtare.] inf. 8. q. 1. nec ſufficere.[3]

n ¶ Ceſſantibus.] ceſſante cauſa cõceſſionis, ceſſare debet pariter & conceſſum, vt 1. quæſt. 7. quod pro remedio.

a ¶ Monachus.] Hoc cap. loquitur ſecundum caſum illum. 3. diſt. 55. priſcis. ſ. de diſpenſatione, procedente de iure communi.

b ¶ Nouitius.] quia de nouitio maior dubietas videbatur eſſe.

c ¶ Vel notarius.] A notis, i. litteris legendis. Pedius

[1] Secundum hoc expone, vel notari[2]; vel ꝓ, ideſt, & ſic exponunt Gra. & ſeq.

[3] Ad idem 61. diſt. in ſacerdotib[us]. 3. 4. diſt. ſtatuimus. & c. denique. 1. q. 1. viliſſimus.

dio.& c.exigunt. s. dist.55.priscis.56.dist.Ismael.argum. contra. C.fami.ercis.l.2. Lau.

ADDITIO. Dic,vt not.61.dist.neophitus. & 19.q.2. duæ. Archid.

Qua vero ætate.] CASVS. Supra in proxima dist. in c. episco pus bene dictionem. dictu est, quod qui ordinatur in presbyterum debet esse 30. annorum. Nunc vero in hac 78. dist. idem repetit, vt addat causam quare tunc, & nō ante: scilicet, quia Christus in 30. anno baptizatus fuit, & postea cœpit prædicare, vt ĩ ea. presbyter. Et omnia plana sūt vsque ad c. quid est.

a ¶ Qua vero.] Hic intitulatur 78. dist. in qua ostēdit magister non debere ordinari sacerdotes de iure cōmuni ante triginta annos completos: quia in tali ætate Dominus baptizatus est, & prædicare cœpit, & quidam alij prophetæ. Sed quia & ante hoc tempus prophetæ ad prædicandum missi sunt, possūt necessitate imminēte à 25. anno ordinari. ĩ. ea. di. c. vlt. arg. ff. ad Treb. filium. §. 1.

Christus qua ætate baptizatus est.

b Si quis.] Non impleuerit.] Extra de elec. cū in cunctis.

c ¶ Sit dignus.] Arg. est non debere derogari iuri cōmuni propter personam. ĩ dist. 50. ex pœnitētibus dist. 61. miramur. Sed propter necessitatē, vel vtilitatem derogatur iuri. licet nō propter dignitatem tantum, vt 1. q. 7. cap. tali.

Ad idē 15. q. vlt c. vlt. & de hoc etiā no. ĩ. ca. cap. vlt.

Qvid est manus.] CASVS. Super epistolam ad Timotheum habetur: Manus cito nemini imposueris, nec cōmunicaueris peccatis alienis. Nunc vero Leo Papa exponit litteram Apostoli, & dicit, quod ille cito manum imponit, qui ordinat aliquem ante congruam ętatem, & ante examinationem, & antequam sit disciplinatus. Et ille cōmunicat peccatis alienis, qui efficitur malus, sicut est ille quem ordinat, & in malo est ei similis.

Cap. 1.

d ¶ Quid est.] Hoc est in epistola ad Timotheum: 1 Manus cito nemini imposueris: neque communices peccatis alienis.

e ¶ Communicare.] Communicat peccatis alienis, qui illis consentit arg. dist. 86. c. 1 & c culpam. & c. facientis. 83. dist. ap. quid enim. & c. error.

Presbyter ante.] CASVS. Dicitur hic, quod presbyter ante xxx. annos ordinari non debet, licet sit vitæ probabilis: quia Christus tantum in trigesimo anno cœpit prædicare, & baptizatus est.

f ¶ Ante triginta.] Potest tamen ei concedi in vigesimo quinto anno regimen parochialis ecclesiæ. ext. de electio.

Hoc forte intelligitur de conuentuali, secundū Laur. sed intelligas indistinctè, vt probatur extra lib. 6. de elec. licet canon, qd est concilium Græ.

DISTINCTIO LXXVIII.

Qva vero [a] ætate sacerdotes ordinari debeant, Bonifacius α Papa diffiniuit dicens.

α ¶ Bonifacius.] *Ceteri collectores citant ex decretis Fabiani. Extat apud Martinum Bracarensem episcopum in cap. Græc. synod. cap. 20. ex Neocæsarien. c. 11.*

¶ Ante annos triginta presbyter non ordinetur. C. I.

Si quis [b] triginta ætatis suę annos non impleuerit, nullo modo presbyter ordinetur, etiam si valde sit dignus. [c] Poly. l. 2. tit. 20. Burc. l. 2. c. 10. Iuo, p. 6. c. 30. Pann. l. 3. c. 29.

[*Item in nouellis in Authentica de sanctiss. episc. § clericos. apud Iulian. Antec. const. 123. cap. 19.*]

¶ De eodem. PALEA. C. II.

Nemo presbyter cōsecretur, qui minor triginta annis sit: nemo diaconus, vel subdiaconus fiat, qui minor vigintiquinque annis sit: nemo lectoribus connumeretur, qui minor xviij. annis fuerit: nemo inter diaconissas consecretur sacrosanctæ ecclesiæ, quæ minor sit xl. annis, vel ad secundum matrimonium peruenerit. Poly. l. 2. tit. 27.

Item Leo Papa ad episcopos Africanos, epist. 85. c. 1.

¶ Non est ordinandus sacerdos, nisi longo sit probatus examine. C. III.

Qvid est [d] manus cito imponere, nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum obedientiæ, ante experientiam disciplinæ, sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare [e] peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis ille est, qui non meruit ordinari? s. dist. 61. c. miramur. vers. qd est cito.] Ans. l. 6. c. 34. Iuo, p. 5. c. 105. ¶ al. laboris

Item ex concilio Neocæsariensi, c. 11.

¶ Ante triginta annorum ætatem presbyter non ordinetur. C. IIII.

Presbyter ante xxx. [f] annorum ętatem non ordinetur, quamuis sit probabilis vitæ: sed obseruet vsque ad præfinitum tempus. Dominus enim noster Iesus Christus trigesimo anno baptizatus est; & tunc prædicauit. [g] Poly. l. 2. tit. 27. Ans. l. 7. c. 95. Pann. l. 3. c. 29.

Ætatis probatio, cui incumbit.

electio. cum in cunctis. Sed cui incumbet probatio de ætate, si dubitatur de ætate? Dico, quod ei qui agit, si quis petit ordinem. vnde si maior est actor, ipse probabit se maiorem, siue minorē, vt C. de proba. cum te C. de in integ. resti. mi. si minorē. ff. de min. minor ex aspectu. Sed si minor est reus, tunc aduersarius probabit, vt C. qui & aduersus quos. l. 1. ff. de mino. de ætate.

g ¶ Prędicauit.] Sed sacerdotis officiū est prędicare, vt 16. q. 1. adijcimus. Vnde est hic arg. cōtra id quod diximus, quod debeat implere trigesimū annū. Dicit Io. Chrysost. quod de trigesimo anno nondū attigerat Iesus nisi 30. dies, sicut in Euangelio continetur: Erat Iesus quasi annorum 30. Sed est arg. superficiale: sed probatur per hoc, quod ante xxx. annum non possit promoueri.

Adde, an de ætate filij credatur libro patris, vel eius asser tioni, no. gl. in l. etiam. ff. de prob. Bal. in l. neq; natales. C. eod. titu.

Nā factum domini non est trahēdū ad cōsequentiam, sin h.

HOC REGVLARE EST. CASVS. Dicit nūc Grat. q. hæc quæ dicta sunt ī. de xxx. ann. vera sunt, & seruanda de iure cōmuni. Et hoc probat exemplo Christi, & Ioannis Bap. & Ezechielis, qui tantum in xxx anno prædicare cœperunt, sed dispensatiuè ante tale tempus pōt aliquis ad dignitatem presbyterij promoueri. & hoc probat sex exemplis: s. Hieremiæ & Danielis, Dauid & Salomonis, Ioannis euangelistæ & Pauli, qui omnes ab adolescentia acceperunt officium prædicādi, & gubernationem super alios. Et ad hoc probandum inducit sequens c. cuius casus per se patet.

Et hoc probat per sex auctoritates. Secūda ibi, [Nullus Pontifice.] Tertia ibi, [Sed quæritur.] Quarta ibi, [Hoc autem.] Quinta ibi, [Electio.] Sexta ibi, [Sicut supra.] Ioan. de Fan.

CASVS. Supra in 23. dist. c. 1. tractatū est de electione & confirmatione Papæ: nunc verò in hac 79. dist. idem repetit, vt aliquid addat. Continet enim hæc dist. quattuor articulos. In primo dicit, q. Papa non debet eligi nisi à Cardinalibus. In secundo dī qd iuris sit si duo apostolici eliguntur. In tertio dī, q. electio successoris debet fieri cum deliberatione prędecessoris. In quarto dī, q. electio Apostolicorum soli Deo reseruatur. quæ omnia per suos §§. patebunt.

S. Grego. in Ezechielē, hom. 2.

Hoc regulare est; vnde & Christus, & Ioannes Baptista, & Ezechiel, & nonnulli prophetarum non leguntur ante hoc tempus prophetasse, vel prædicasse. [a] Verū, quia Hieremias, & Daniel ante iuuenilem ætatem spiritum prophetiæ accepisse leguntur; Dauid, & Salomon in adolescentia vncti inueniuntur; Ioannes ēt Euangelista, cum adhuc esset adolescens, à Domino in Apostolum electus, & cum alijs ad prædicandum missus inuenitur; Paulus quoque apostolus in adolescentia à Domino electus, & ad prædicandum missus asseritur; ecclesia similiter, necessitate exigente, nonnullos ante triginta annos ordinare consueuit.

Hiere. 1. Dan. 1. Matth. 4. Act. 7.

Vnde Zacharias Papa, Bonifacio episcopo, epist. 6. cuius initium [Benedictus Deus.]

¶ Necessitate exigente xxv. annorum presbyteri ordinentur. C. V.

SI xxx. annorum non reperiuntur, & necessitas [b] ex- poscit: à vigintiquinque annis & supra leuitæ, & sacerdotes ordinentur.

¶ Ex isto tex. infert. q. plura fiūt necessitatis causa: q alias non fierēt. conc. l. nō solum. §. si. ff. de excu. tut.

DISTINCTIO LXXIX.

[c] APostolicus autem [c] non nisi à Cardinalibus, & religiosis clericis est inthronizandus. *Vnde Nicolaus Papa secundus ait in epistola, qua synodum à se Romæ habitam refert, cap. 1.*

¶ De eo, qui sine concordi Cardinalium electione inthronizatur. C. I.

Poly. l. 1. tit. 4. Ans. l. 6. c. 15. j. ead. c. si quis pecunia.

SI quis [a] Apostolicæ sedi sine concordi, & canonica [d] electione Cardinalium eiusdem ecclesiæ, ac deinde sequentium [e] religiosorum [f] clericorum intronizatur; non

a ¶ Prædicasse.] ante hoc tempus.

b SI xxx. annorum.] ¶ Necessitas.] vel vtilitas, cum illa ēt inducat dispensationē, vt 1. q. 7. tali. immo de iure cōi (vt vī) cum n. in xxv. anno ad regimen ecclesiæ possit assumi, vt extra de elect. cum in cunctis. & quilibet prælatus debeat esse presbyter. 1 1. q. 2. sicut, cū etiam talis debeat eligi, qui per breue tempus possit pmoueri, vt extra de æta & quali præterea Et breue tempus est, vt non vacet ecclesia nisi per tres menses ad plus, vt 50. dist. postquam. ergo prædicta cap. videntur correcta. Ioan. quod non credo, vt extra de elect. dudū. & extra de præben. cum iamdudum. in fi.

Prælatus qlibet pōbyter esse debet.

c APostolicus.] Hæc dist. diuiditur in sex partes: In quarum prima dī, quòd nullus debet eligi in ecclesia Romana nisi à Cardinalibus: nec ante mortem Papæ aliquo verbo, vel facto de Papatu debet pmitti.

c ¶ Apostolicus autē.] Hic depingitur 79. distin. in qua specialiter magister agit de electione summi Pōtificis, ostendens à quibus debeat eligi, & dicit, q. à Cardinalibus & qn: quia die tertia post depositionem defuncti, vt j. eo. nullus. subdit etiam qd iuris sit cum duo malo zelo eliguntur, vt infra ead. si duo. vel cum simoniace aliquis eligitur, vt j. ea. si quis pecunia. [1] & dicit, q. à solo Deo potest deijci. de ordinatione eius non tractatur hic, quia de ea dictum est ī. 23. dist. in nomine.

Papa à quib. & qn̄ est eligendus.

[1] Et j. ea. c. 1.

ADDITIO Istud c. non fuit ibi introductum nisi pp ordinationē: & ideo repetit hoc de electione & inthronizatione, & non de ordinatione, secundum Hug.

SI quis. CASVS. Statuit Nicolaus in hoc c. q. si qs sine concordi & canonica electione Cardinalium & aliorum religiosorum clericorum fuerit electus, vel inthronizatus, non habeatur apostolicus, sed apostaticus.

Electio Papę habet aliqua specialia.

d ¶ Et canonica.] Quā electionē vocas canonicā? numquid dices idem esse, quod in aliorum electionibus, saltem quo ad hoc vt debeat esse de eadem ecclesia, [1] vel vt melior eligi debeat, [2] vel ēt prior, [3] vel vt non sit aliquo modo irregularis? Sed breuiter dico, q. si est electus à duabus partibus, amodo nulla admittitur contra ipsum exceptio, nec de vitio eligentium vel electi: quia non esset corā quo iudice exceptiones illæ pręponerentur. vnde si tertia pars vellet probare electionē esse simoniacam, [4] non audiretur, vt extra de elect. licet. qui tñ sic eligunt, peccant: & electio talis vitiosa est.

Vt 61. dist. nullus. Vt 61. dist. metropolitanus. Vt 75. dist. cvlt in fi. De hoc j. c. si qs pecuniam. Arch.

e ¶ Sequentium.] Hi consentire debent: non tamen vocandi sunt de necessitate.

f ¶ Religiosorum.] ī. dist. 23. c. 1. cōtra. sed ibi dicit religiosos viros præduces, non respectu Cardinalium, sed respectu laicorum.

Papa, vel apostolicus, sed apostaticus habeatur.

¶ Si quis.] *verba Nicolai in epistola, quæ in voluminibus conciliorum impressis post decreta Nicolai I. habetur, hæc sunt.* Primo namq; inspectore Deo est statutum, vt electio Romani Pontificis in potestate Cardinalium episcoporum sit: ita vt si quis Apostolicæ sedis sine præmissa cõcordi & canonica electione eorum, ac deinde sequentium ordinum religiosorum clericorum, & laicorum consensu inthronizatur, &c. *Idem fere habetur ad finem illius synodi, & refertur infra c. si quis pecunia.*

Item Symmachus Papa in synodo. Romana prima, c. 3. & 5.

¶ Papa superstite, eo inconsulto, de electione futuri Pontificis nemo audeat loqui. C. II.

SI quis, Papa superstite, pro Romano [a] Pontificatu cuiquã quolibet modo fauorem præstare conuincitur; loci sui honore, vel cõmunione priuetur. § Si quis presbyter, aut diaconus, aut clericus, Papa incolumi, & eo inconsulto, aut subscriptionem [b] pro Romano Pontificatu commodare, aut pyctacia [c] promittere, aut sacramentum præbere tentauerit, aut aliquod certe suffragiũ polliceri, vel de hac causa priuatis cõuenticulis factis deliberare, atque decernere, loci sui dignitate, atque † communione priuetur. *& infra.* § Propter occultas fraudes, & coniurationum secretas insidias, quas huius sententia districtionis [d] cõsequitur, † si quis ad ecclesiasticã pertulerit [e] notitiam consilia eorum, qui contra hanc synodum de pontificali egerint ambitu, & rationabili probatione conuicerit; particeps actionis huiusmodi non solum purgatus ab omni culpa sit, sed etiam remuneratione, [f] quæ nõ indigna sit, subleuetur. Vniuersa synodus, &c.

Burc. l. 1. c. 225. Iuo. p. 5. c. 336. Poly l. 1. ti. 4. Ans. l. 6. c. 1.

† *al. vel*

C. 5. Poly. ibidem.

† *al. persequitur*

¶ Si quis Papa.] *Initium hoc vsque ad versiculum, Si quis presbyter. est caput secundum suggestionis Fulgentij archidiaconi Romanæ ecclesiæ: quod vnà cum tribus alijs capitulis in tomis conciliorum, præcedit primam, vel secundam synodum sub Symmacho, cum hac inscriptione:* Capitula primæ synodi Romanæ

SI quis Papa.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes: in prima parte dr, q. ille debet deponi qui Papa viuo & incolumi præstiterit fauorem carnalem pro Romano pontificatu: vel qui eo inconsulto subscriptionem fecerit: vel sacramentum dederit alicui: vel suum suffragium polliceatur propter hoc: vel qui hac de causa priuata conuenticula facit. In secunda parte dr, q. quicunque huiusmodi coniurationes & insidias patefecerit & probauerit, indulgentiam promerebitur & præmium. Secunda pars incipit ibi, [Propter occultas fraudes.]

[a] ¶ Pro Romano.] maximè: argu. j. ead. nullus Pontifex.

[b] ¶ Aut subscriptionem.] alias subscriptiones.

[c] ¶ Pyctacia.] Pyctacia hic dicuntur scripta obligatoria. 30. q. 5. pyctacium, & secũdum hoc dicitur pyctacium à pingendo, vel dicuntur munera quædam: & secundum hoc dicitur a petendo.

ADDITIO. Quidã dicunt, q. est gñis fœminini: vnde in quibusdam libris inuenitur hæc pyctacia: sed dico esse litteram corruptam: vel esse accusatiuum pluralem: & quod dicitur pyctaciolas j. 16. q. 7. non obseruetis. dico non esse verum: sed debet esse pyctaciola. Hug.

[d] ¶ Districtionis.] id est, districtæ constitutionis sententia.

[e] ¶ Pertulerit.] Arg. in simonia aliquẽ de se confessum audiri contra socios eiusdẽ criminis. † Sed est argu. contra 15. q. 3 nemini. sed subintelligendum est ibi cum simonia: & ita per hoc c. determinatur & suppletur illud vnde colligitur, q. crimen simoniæ, & crimen læsæ maiestatis æquiualent, & æquis passibus ambulãt, vt 15 q. 3. sane. & quidem quæcumque personæ recipiuntur in accusatione in crimine læsæ maiestatis, recipiuntur in crimine simoniæ: & cum ibi recipiantur socij initæ factionis contra se, similiter & hic. Item hic habetur, q. aliquis illum cum quo simoniam cõmisit, de simonia põt accusare: & ille punietur, & hic nõ: quod Hug. intelligit vbi res nõ processit ad actum: scilicet ad donationẽ vel receptionem pecuniæ. Tunc enim vterq; debet deponi. lo. quod ego nõ credo: cũ crimẽ illud ꝑcedat ad instar criminis læsæ maiestatis, vt 15. q. 3 sane. in quo si socius criminis probat crimen, remuneratur, vt 6 q. 1. si quis. B. arg. extra de test. veniens. Dicunt tñ quidam, q. nunquã in simonia socius socium accusat. 15. q. 3. nemini. nisi q̃ simul commisit crimen læsæ maiestatis, vt hic. Et ad c. sane. respondeo, q. quo ad quædam, nõ quo ad omnia simonia æquis passibus ambulat cum crimine læsæ maiestatis. Sed vr̃. q. ille, qui accusat illum quem dicit fuisse socium in crimine, non esset audiẽdus: Tum ideo quia statim puniendus esset, ex quo sponte confessus est crimen suum, vt 2. q. 1 nos in quemquã. Tum quia turpitudinem suã allegãs non auditur, vt extra de dona. inter dilectos. Sed dic esse speciale in hoc crimine, vt allegans suam turpitudinem audiat. & vt confessio eius non puniatur: † Tum quia non est directa confessio, qñ quis ideo confitetur vt accuset. Sed licet confessio accusatoris non puniatur in simonia, tñ confessio testis punitur, vt extra de elect. per inquisitionem. Sed quid si confessus non potest probare crimen quod intendit? Vr̃ q. tunc puniendus sit: qa tacere debuit crimen quod probare non potuit, vt 2. q 7. plerique 6. q. 1. si tantum. quod concedo lo.

[f] ¶ Remuneratione.] non ipso facto, sed à iudice eam impetret, vt C quib. ex cau. ser. pro præmio li. acci. l. 1. & ita inuitatur aliquis per præmium ad accusandum, vt 6. q. 1. §. verum. & l. si quis cum.

† Adde text. est ibi no. in l. quis. C. de test.

† al. §. vers. Simoniacus an socium accusare possit.

† Itẽ qa nõ agit ad hoc, vt crimẽ suũ publicet: ergo nõ fiat ei ꝑiudiciũ, vt ff. de li. agn. l. 1. § si. Arch.

Accusatorib. qñq. præmium dat.

Opor-

ſub Symmacho Papa. *In codice vero canonum praenotantur his verbis:* Tituli decretorũ Papę Symmachi numero quatuor.

a ¶ Si quis presbyter.] *Hęc ſunt propria verba capitis tertij ipſius ſynodi; quod eſt ſecundum in codice canonum.*

Item ex concilio Stephani Papæ III. [Deuſdedit addit, habito in baſilica Conſtantiniana, act. 3.]

¶ In Apoſtolatus culmen nullus, niſi ex Cardinalibus promoueatur. C. III.

Deuſdedit. p. 1. Anſ. l. 6. c. 25. Poly. l. 1. tit. 4.

OPortebat, vt hęc ſacroſancta dñа noſtra Romana eccleſia (iuxta quod à B. Petro, & eius ſucceſſoribus inſtitutũ eſt) rite ordinaretur; & in Apoſtolatus culmen vnus de Cardinalibus presbyteris, aut diaconis conſecraretur.

Item ex eodem.

¶ De eodem. C. IIII.

§ Anſ. l. 6. c. 24. Deuſded. ibid. Polyc. ibidem. Anſ. l. 6. c. 24.

NVllus vnquam laicorum, neq; ex alio ordine pręſumat, niſi per diſtinctos gradus aſcendens diaconus, aut presbyter Cardinalis factus fuerit, ad ſacri Pontificatus honorem promoueri.

¶ *In Pontificalibus manuſcriptis vno Vaticano, & altero Cardinalis Sirleti in vita Stephani Papæ III. referendo ſynodum ipſius tempore habitam, hæc leguntur ad caput hoc pertinentia.* Tunc allatis ſacratiſſimis canonibus, eisq; liquido perſcrutatis, prolata eſt ſententia ab eodem ſacerdotali concilio, ſub anathemate interdicentes, ne vllus vnquam pręſumat laicorum, neq; ex alio ordine, niſi per diſtinctos gradus aſcẽdens, diaconus, aut presbyter Cardinalis factus fuerit, ad ſacri Pontificatus honorem promoueri: & alia plura, quę canonica indigebant correctione, in eodem concilio ſtatuerunt emendanda.

Item ex eodem.

¶ Anathematizetur epiſcopus, monachus, vel laicus Romanam eccleſiam inuadens & in gradum filiorum eius [illegible]umpens. C. V.

Deuſded. ibid. Anſel. l. 6. c. 26. & 27. In Pontificali Rom. manuſcr.

iij SI quis ex epiſcopis, vel presbyteris, vel monachis, vel laicis contra canonum, & ſanctorum patrum ſtatuta prorumpens, in gradum filiorum ſanctæ Romanę eccleſię, idest, presbyterorum a Cardinalium, & diaconorum ire præſumpſerit, & hanc Apoſtolicam ſedem inuadere quilibet ex ſupradictis tentauerit, & ad ſummum Pontificalem honorem aſcendere voluerit; ipſi, & ſibi fauentibus fiat perpetuum b anathema. *& infra.* c Si quis reſiſtere pręſumpſerit ſacerdotibus, atq; primatibus eccleſiæ, vel cuncto clero ad eligendum ſibi Romanum Pontificem ſecundum canonicam † traditionem, anathema ſit.

† *al. hanc canonicam*

¶ *Deuſdedit presbyter Cardinalis tituli Apoſtolorum in Eudoxia, par. 2. c. 131. refert multa ex ſynodo habita à Stephano tertio; in quibus caput hoc integrum continetur.*

Item ex concilio Leonis Papæ IIII.

¶ [illegible]ctioni Romani Pontifi[illegible] [illegible]

Deuſded. ibid. Anſ. l. 6. c. 28.

iiij SI quis ex ſacerdotibus, ſeu primatibus nobilibus, ſeu cuncto clero ſanctæ Romanæ eccleſiæ, electioni Romani Pontificis contradicere præſumpſerit; ſicut in concilio Bonifacij, & Stephani Papæ legitur ſtatutum, anathema ſit.

Item ex concilio Bonifacij Papæ III.

OPortebat.] CASVS. Hoc c. & ſequens idem dicũt: ſcilicet, quod nullus debet eligi in Papam, niſi de Cardinalibus presbyteris, vel diaconis, dummodo inter eos idoneus inueniatur.

SI quis ex epiſcopis.] Hoc c. & sequẽs fere eumdem habent caſum. Dicitur enim hic, ꝙ ſi quis clericus, vel laicus electioni Cardinalium contradixerit, vel ſedem Apoſtolicam voluerit vſurpare, anathema ſit: & non ſolum ipſe, ſed etiam omnes ei fauẽtes In ſequenti c. dicitur, ꝙ ſi quis contradixerit eligẽtibus Romanum Pontificem, anathema ſit.

a ¶ Presbyterorum.] Arg. Cardinales presbyteros maiores eſſe diaconis: 1 & ex illis primo debere eligi, & poſtea ex diaconis ſi in illis nõ inueniatur idoneus: arg. ĩ. diſt. 23. in nomine. Argum. contra. ĩ cap. proxi. quia ibi prius dicit diaconus, &c. Sed ordini litteræ nõ eſt ſtandum. ff. de ſolu. nec enim.

1 Adde not. per Albe. de Roſa. in rub. C. de ſum. trini. Specu. in trac. de li. cõte. §. iã nunc videdũ. ver. ſi vero oĩa.

ADDITIO Et videas quod de hac materia not. 63. diſt. c. metropolitano. Archid.

b ¶ Perpetuũ.] donec pęniteat. 10. q. 1 quia ſacerdotes. ſimile extra de conſti. ex litteris. & Inſti. locati. §. adeo. Aliter ſumitur. ff pro ſo. l. 1. & 10 q. 2. perpetua. ext. de iureiur. veritatis.

[illegible] De hoc no. 70. diſt. ſanctorũ. in 1. gl. & 1. q. 1. reperiũtur in fi. Archid.

c SI quis.] ¶ Seu primatib9.] Primates appellat quoſdam forte nobiles, qui interſunt vt populum arceant, qui ſi iuſte mouerentur, exaudirentur.

Ad hoc argu. 63. diſ. quanta. 64. diſ. q. per ambitiones. Arch.

Nullus.

NVllus.] CASVS. Mortuo Apostolico, vel episcopo aliquo, Cardinales, vel canonici in tantum festinabant, quod nihil curabant de sepultura defuncti: quare statutum fuit, quod nec Papa, nec episcopo viuente, nec etiam eo defuncto electio fiat successoris, nisi tertia die post sepulturam.

cap. si duo. Intelligitur quando vterque male est electus & non intelligitur quando vnus per apostasiam ordinatur, & alter canonice: cuius electio facta fuit extra Vrbem propter intrusionem alterius.

SI quis pecunia] CASVS. Constituit Nicolaus Papa, quod si

¶ Nullius episcopi fiat electio, nisi post diem tertium depositionis alterius. C. VII.

2 NVllus, Pontifice Romano viuente, [a] aut episcopo ciuitatis suę præsumat loqui, aut partes sibi facere, nisi tertio die depositionis eius, adunato clero, & filijs ecclesiæ: & tunc electio fiat. In Pontificali Rom. manuscr. Ans. l. 6. c. 11. Deusdedit, p. 1.

3 *Sed quæritur, si duo concertantium temeritate electi fuerint; quis eorum alteri præferendus sit? De his ita scribit Honorius* [b] *Augustus ad Bonifacium Papam.* In tomis conciliorũ inter epistolas Bonif.

¶ Si temeritate concertantium duo fuerint ordinati. C. VIII.

SI duo forte contra fas [c] temeritate concertantium [†] fuerint ordinati, nullum [d] ex his futurum penitus sacerdotem; sed illum solum in sede Apostolica permãsurũ, quem ex numero clericorum, noua ordinatione diuinum judicium, & vniuersitatis consensus elegerit. J. dist. 97. c. Victor Honorius. Ans. l. 6 c. 17. † certantes] ori.

4 *Hoc autem capitulum non de eo intelligendum est, qui vno per apostasiam ordinato, à Cardinalibus, & religiosis clericis Apostolicæ sedi inthronizatur; etiam si ille apostaticus ita cathedram beati Petri violenter tenuerit, vt canonica electio intra Vrbem fieri non valeat.*

Vnde Nicolaus Papa II. in cõcilio Romano statuit dicẽs. In fine.

¶ De eo, qui per pecuniam, vel populari tumultu, non canonica electione ordinatur. C. IX.

SI quis pecunia, vel gratia humana, vel populari, seu militari tumultu, sine concordi, & canonica electione, ac benedictione Cardinalium episcoporum, ac deinde sequentium ordinum religiosorum clericorum fuerit Apostolicæ sedi inthronizatus, non Apostolicus, [e] sed apostaticus habeatur, liceatque Cardinalibus episcopis, J. fere idẽ dist. ea. c. si quis Apostolicæ. Ans. l. 6. c. 16. Poly. l. 1. tit. 4. Iuo, p. 4. c. 8.

a ¶ Viuente.] Idem dicitur extra de elec. bonæ. Sed numquid mortuo Papa ecclesia erit monstrum sine capite, vel numquid vniuersitas Cardinaliũ erit caput? Si hoc dicas, Cardinales tũc tẽporis possunt deponere episcopum: eadem ratione canonici mortuo episcopo possunt deponere clericũ aliquẽ. Dic ergo & ecclesiã tũc viuere, & tamẽ carere capite. Arg. tñ est, quod Cardinales suppleant defectum mortui Papę. J. eo. si quis. Ioã. melius ext. de maio. & obed. his, quæ. & cap. cum olim. B.

Cardinales, an suppleãt defectũ mortui Papæ.

SED QVÆRITVR. CASVS. Hic est secundus articulus, vbi quęrit qd iuris sit, si duo Apostolici eligantur temeritate certantiũ: & quis alteri sit præferẽdus: & quid de hoc sit, legitur seq cap.

b ¶ Honorius.] Sed quid spectat ad Imperatorem statuere aliquid de electionibus, contra id 96. dist. bene? Sed istud fecit rogatu ecclesiæ. Et est argu. ad quæstionem illam, quod laicus de rebus ecclesiasticis, vel spiritualibus possit iudicare. Arg. contra. s. dist. 96. denique. sed ibi intelligitur præter auctoritatem ecclesiastici prælati. De hoc dixi ext. de arbi. contingit.

Laicus, an possit de rebus ecclesiæ iudicare.

SI duo.] CASVS. Bonifatius Papa rogauit Imperatorem Honorium, vt cõderet legem, qua doceretur qd esset faciẽdum, si duo Apostolici temeritate certantium eligantur. Constituit ergo Honorius, quod neuter illorum duorum sit Papa, sed noua electione cõmuni consensu tertius eligatur.

c ¶ Contra fas.] Et ideo neuter obtinet, vt ext. de elect. considerauimus. nec priuantur Cardinales hoc casu potestate eligendi, contra id extra de elect. cum in cunctis. Sed quis erit iudex de hoc, an electio sit contra fas? Nõ ipsi Cardinales: quia si sic, essent iudices in proprio facto. nã nullus superior potest inueniri, vt extra de elect. licet. in fi. Dic istud c locum habere quando neuter est electus à duabus partibus. Vel dic, quod concilium conuocabitur.

Electio facta per Cardinales si dicatur cõtra fas esse, quis erit iudex.

d ¶ Nullum.] sup. dist. 63. si forte. contra. Sed quod hic dicitur, fit cum vtraque pars ducitur malo zelo: ibi cum vtraque pars bono zelo ducitur: & hoc patet per hæc verba, contra fas.

Dicit nunc Gratianus, quod si quis pecunia, vel alio modo illicito vsurpet sedem apostolicam: non apostolicus, sed apostaticus habeatur: & liceat Cardinalibus eum anathematizare, & laicorũ auxilio eum repellere: & si electio successoris intra vrbem fieri non potest, fiat extra: & electus habeat plenã potestatem disponendi res in vtilitatem ecclesiæ, & faciendi omnia quasi esset inthronizatus.

e ¶ Non apostolicus.] videtur per principium istius cap. quod Papa de simonia possit accusari: quia non est apostolicus, sed apostaticus, & quia simonia hæresis est. 1. q. 1. eos qui & cap. tertur & cap. liqueat & per primum cap. huius dist. quod nõ credo. & loquitur hic de eo, qui per simoniã electus est ab illis, qui nõ habebant potestatem eligendi, non à Cardinalibus. Simonia autem large dicitur hæresis, non sm quod Papa, vel alius de hæresi potest accusari, cum scilicet errat aliquis in articulis fidei, sed antequam eligatur Papa, exceptione cuiuslibet criminis repelli potest. Sed pone quod aliquis accusat Cardinales, quod simoniace elegerint Papam (hoc enim licite potest fieri, vt j. cap. prox.) numquid si probata fuerit simonia, Papa deponetur? Non. arguit 2. quæst. 5. interrogatum ff. de adult. denuntiasse. Sed quid si dum vxor sua creditur mortua, eligeretur in Papam & cõsecratus, & vxor

Papa vtrum possit accusari de simonia.

Simonia dicitur hæresis.

vxor tua te repetit, an ei reddēdus es? vel si tu neges eā tuam vxorem esse, apud quem cognoscetur, cum Papa iudicari non possit nisi de hęresi? Respon. si reuocetur in dubium, nō est cogendus stare iudicio alicuius, immo excipere potest, Dominus est qui me iudicat. 9. q. 3. alio-

in quo non sufficit altera pęna. 23. q. 5. c. quid ergo.
b ¶ Inthronizatus.] fin. 23. d. st. in nomine.
ELECTIO. CASVS. Hic est tertius articulus, vbi dr. quòd electio successoris debet fieri cum deliberatione antecessoris.

cum religiosis, & Deū timentibus clericis, & laicis [a] inuasorem ēt cum anathemate, & humano auxilio, & studio à sede Apostolica repellere, & quem dignum iudicauerint, præponere. Quòd si hoc intra vrbē perficere nequiuerint, nostra auctoritate Apostolica congregati in loco, qui eis placuerit, eligant quem digniorem, & vtiliorem Apostolicæ sedi perspexerint; concessa ei auctoritate regendi, & disponendi res, & † vtilitatem sanctæ Romanæ ecclesiæ, secundum quòd ei melius videbitur, iuxta qualitatē temporis, quasi iam omnino inthronizatus [b] sit.

† al. in

5 *Electio verò Romani Pontificis etiam cum deliberatione prædecessoris fieri debet.*

Vnde Symmachus Papa ait in synodo Romana 1. c. 4.

¶ Si Papa de electione sui successoris ante decernere non potuerit. C. X.

Deusdedit ibi. Poly. ibidem. Ansel. l. 6. c. 1. Pann. l. 3. c. 2.

SI transitus Papæ (quod absit) inopinatus euenerit, vt de sui electione successoris (vt supra placuit) non possit [c] ante decernere: si quidem in vnum totius inclinauerit † ecclesiastici ordinis electio, consecretur electus episcopus. Si autē, vt fieri solet, studia cœperint esse diuersa eorum, de quibus certamen emerserit, vincat sentētia plurimorum: [d] sic tamen, vt sacerdotio careat, [e] qui captus promissione, non recto iudicio de electione decreuerit. Synodus dixit, Placet, &c.

† al. conuenerit

6 *Sicut supra monstratum est, electio summorum sacerdotū à Cardinalibus, & religiosis clericis fieri debet; electio verò eorum, iudicio diuino reseruata est.*

Vnde Anacletus Papa ait ad episcopos Italiæ, epist. 2. c. 2.

¶ Summorum Pontificum electionem sibi Dominus reseruauit. C. XI.

Iuo, p. 5. c. 238.

ELectionem [f] verò summorū † sacerdotū sibi Dominus reseruauit, licet electionē eorum bonis sacerdotibus, & spiritualibus populis concessisset.

a ¶ Summorum] *sequebatur*, Pontificum vel sacerdotū. *Sublata sūt duæ priores voces, quia neq; in originali, neq; apud Iuonem, neque in vetustis Gratiani exemplaribus leguntur.*

DISTINCTIO LXXX.

L O-

SI transitus.] CASVS. Symmach⁹ Papa statuit, vt si mors inopinata cōtingat, ita vt antecessor non possit ante decernere de electione sui successoris, si quidem ab omnibus fuerit canonice electus, consecretur. Si autem (vt fieri consueuit) duo eligantur, electus à pluribus pręferatur, nisi fuerit simoniace electus.

c ¶ Non possit.] j̄ 8. q. 1. epō non. contra. Solutio. aliud est de sui successoris electione cum fratrib. deliberare. quod posset fieri, vt hic permittit, & aliud est ex testamento quasi dignitatis suæ heredē substituere, quod ibi penitus prohibetur, quia nec Papę licet: quia hoc nec Moyses potuit. 8. q. 1. Moyses. nec est trahendum ad cōsequentiam factum Petri Clementem substituentis sibi. 8. q. 1. cap. 1. quia & ad eius vmbram curabātur infirmi. de hoc dicit consueuit. 1. q. 1. Petrus.

d ¶ Snia plurimorū.] f. duarum partium. extra de ele. licet.

e ¶ Careat.] accusabit ergo iste de simonia, nec præiudicabit Papę. arg. 2. q. 5. interrogatum est.

SICVT. CASVS. Hic est quartus articulus, in quo dr. quòd electio summorum Pontificum soli Deo reseruatur, licet electio à Cardinalibus fiat. Quod probatur sequēti c. cuius casus planus est.

Papa an de suo successore possit cū Cardinalib. deliberare.

‡ Sed nūquid Papa pōt dare licentiam alij, vt eligat sibi successorē. certè sic. 7. q. 1. petisti. quare ergo non pōt sibi eligere? Rńdet H. quia multa sūt, quæ alijs indulgemus licite, nobis tñ talia indulgere non licet. Eps. n. sæpe cū alijs dispēsat: priuilegiū vel honorē dat alijs: Sed nūquid talia possit sibi impēdere? nō: quia nemo assumit sibi honorē. 8. q. 1. in scripturis. sm H.

aliorum. Si autem certum est, tenetur ei reddere debitum, nisi mulier induci possit ad continentiam obseruandam, vel abrenuntiabit papatui, & satisfaciet vxori, &c.

a ¶ Laicis.] j̄. dist 96. c. 1. contra. Sed illud generaliter prohibetur: in alijs quod specialiter contra inuasorē Apo. sedis permittitur, vel singulis referēda sunt singula: licet clericis anathematizare, & laicis humano auxilio à sede Aposto. pellere. Et sic aliquis punitur simul pœna canonica & ciuili, ‡ contra id extra vt lite non contest. quoniam. in fi. Sed hoc speciale est in inuaso.

Coniugatus in Papā electus, an debitum reddere debeat.

‡ Aliàs phibet in malis. hoc specialiter, &c.

‡ De hoc 16. q. 1. statuimus.

f ELectionem.] & ita fallit regula, ad quem spectat institutio, & destitutio. 10. q. 2. visis. qui benedicere potest, & maledicere, qui ligare, & absoluere pōt, vt 21. di. inferior, & c. denique.

LOca verò.] Hæc dist. diuiditur in duas partes. In quarum prima quærit, vbi debeat fieri sedes patriarchalis, vel primatum vel metropolitanorū, vel epōrum, vel aliorū minorū. Sc̄da ibi, [Sedes autē.] Io. de Fan. Supra ostendit quando, & à quibus clerici debeant ordinari; nunc verò in hac 80. dist. ostendit in

quibus locis debeant præponi patriarchæ, archiepiscopi, epi, & presbyteri. Patriarchæ debent poni in capitib. prouinciarum, vt j. 99. dist. prouinciæ. archiepi in singulis prouincijs, vt j. 6 q. 3. scitote. epi verò in ciuitatibus. Presbyteri per castella & villas, vt j. eo epi

f ¶ In fide.] j. 24. q. 1. quoties cōtra. j 16. q. 1. frater noster. contra. vbi dr, q tantum ad Petrum est referenda quæstio fidei sed expone hoc in fide, idest, fideliter. Vel possunt agitare causas fidei, sed non procedere ad sententiam: vel distingue qui sint qui dubitant: nā si laici,

Fidei q̄ō est referenda ad sedē Petri.

Ca a verò, in quibus primates, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, presbyteri sunt ordinandi; hæc sunt secundum Luciū Papam, & Clementem, atque Anacletum.

Ait enim Lucius Papa.

¶ In quibus locis primates, vel patriarchæ debeant ordinari. C. I.

Extat apud Stephanū 1. epist. 2. c. 5.

VRbes & loca, quibus primates præsidere debent, non à modernis, sed etiam multis ante aduentum Christi sunt statutæ b temporibus: quarum primates etiam gentiles, pro maioribus etiam negotijs appellabant. c In ipsis verò vrbibus post Christi aduentum, Apostoli & successores eorum, patriarchas, d vel primates posuerunt, ad quos episcoporum negotia (salua in omnibus Apostolica auctoritate) & maiores causæ, post Apostolicam sedem sunt referendæ.

Ans. l. 6 c. 118.

Item Clemens Papa ad Iacobum, epist. 1.

¶ De eodem. C. II.

IN illis verò ciuitatibus, in quibus olim apud ethnicos primi † flamines eorum, atq; primi legis doctores erāt episcoporum primates poni vel patriarchas B. Petrus e præcepit, qui reliquorum episcoporum causas, † & maiora, quoties necesse foret negotia in fide f agitarēt. *& paulo post.* ¶ In illis autem ciuitatibus, in quib. dudum apud prædictos erant archiflamines, quos tamen minores tenebant, g quàm memoratos primates, archiepiscopos instituí præcepit. *& infra.* ¶ In singulis verò reliquis ciuitatibus † singulos, h & non binos, vel ternos, aut plures, episcopos constitui præcepit, qui non primatum, aut archiepiscoporum, aut metropolitanorum nomine, quia matres ciuitatum non tenent, sed episcoporum tantum vocabulo i potirentur: quoniam nec inter ipsos Apostolos par k institutio fuit: sed vnus omnibus præfuit.

Leo ix. epist. 3. Poly. l. 2. t. 22. Burc. l. 1 c. 155. Ans. l. 6 c. 113. † iudicia ioti.

† al. archiflamines

a Adde quid sit ciuitas, qd villa, & quid castrū. not. Bar. in l. 1. §. si autē. ff de noui ope. nūc. & in l. si hæretes. ff. de le. 1.

Item Anacletus epist. 3. c. 2.

Idē est Clemens in epist. proxime citata.

¶ De eodem. C. III.

EPiscopi

Burc. l. 1. c. 4. Iuo. p. 5. c. 58. & 98.

a ¶ Loca.] hic intitulatur 80. dis. supra magister ostendit à quibus & qn̄ sint ordinādi clerici, nūc subdit in quibus locis ordinandi debeant ordinari. & quidē primates ibi constituuntur, vbi olim ponebantur protoflamines gentilium. archiepiscopi vbi archiflamines. episcopi vbi eorum flamines. & hoc ex maxima parte factū est institutione beati Petri, vt inf. eod. c. 1. & 2.

Protoflamines. Archiflamines. Flamines.

VRbes.] CASVS. Hoc loquitur de primatibus gentiliū, & Christianorū. Est ergo casus. Lucius consultus fuit in quibus locis primates Christianorum sunt collocandi: qui respondet dicens, q multo tempore ante aduentum Christi vrbes sunt statutę, in quibus erant primates gentilium, ad quos ipsi gentiles pro maioribus negotijs appellabant, & in eisdē locis post aduentum Christi Apostoli & eorum successores posuerunt primates Christianorū, ad quos (salua apostolica auctoritate) episcoporum maiora negotia sunt referenda.

b ¶ Statutæ.] à gentibus: & ita est arg. q constitutiones gentilium sunt authenticæ argu. 99. dist. c. 1. Nec est contra 13. q. 1. cap. 1 nam illud de parochijs, hoc de ciuitatibus.

c ¶ Appellabant.] ergo bene dicitur: appello Papā, appello sedem Apostolicam, & Apostolus dixit, Cæsarem appello.

d ¶ Patriarchas.] Repetitio est eiusdem, quia idē est primas & patriarcha. 99. dist. c. 1. sicut & dicit lex, differētia tantum nominis est inter pignus & hypothecā. ff. de pign. res hypothecæ. §. inter pignus.

Primas, & patriarcha idē.

IN illis.] Gentiles habebant tres ordines sacerdotum, s. primiflamines, archiflamines, & flamines Loco primi flaminum Petrus iussit poni patriarchas, q de maiorib. aliorum epōrum causas cognoscēt. Loco archiflaminum, archiepōs. Loco flaminum epōs, qui in singulis ciuitatibus singuli esse debent.

e ¶ Petrus.] arg. à tempore Petri esse limitatas prouincias.

ci, videtur, q episcopi possint determinare. extra de hære. ad abolendam. si clerici, Papa. extra eodem ut. cum Christus.

g ¶ Tenebant.] idest, reputabant.

h ¶ Singulos.] arg. in vna ciuitate non plures esse debere episcopos, de Augustino & Valerio fuit speciale, vt j. 7. q. 1. non autem. Sed qd de Venetis, qui patriarcham habent & episcopum? Sed dic, q non est patriarcha Venetorum, sed Grandensis, qui locus differt multum à Venetijs.

Ad hoc extra de off. or. gm̄. 22. q. 2. sicut.

i Vocabulo.] nam olim. & c. 95. dist. olim.

k ¶ Par.] j dist. 21. in nouo. cōtra 24. q. 1. loquitur. contra. Sed par fuit quo ad consecrationem, non quo ad administrationem.

Veneti Patriarchā, & epūm habēt.

EPiscopi.] In hoc c. notatur duplex differentia inter epōs & presbyteros. Prima est, quia episco-

episcopi nō debent poni in ciuitatibus, quin etiā sint magnæ, & non paruæ, presbyteri verò per castella. Secūda differentia est, quia episcopus non potest consecrari ab vno episcopo, sed presbyter sic.

a ¶ Non in castellis.] quandoque tamen episcopus est in

d ¶ Vilescat.] quantum ad vulgi opinionem. nam per hoc non est vilior episcopus, vt 93. dist. legimus. Similiter sponsa non est statim tradenda, ne vilescat desideranti, vt 27. q. 2. institutum est. simile in fide suscepta per vim, vt 45. dist. de Iudæis. Sic eṗs non erit solus, ne vilescat per hoc 93 dist. diaconi, qui. Idem est in pœnitentia nō iteranda. de pœn. dist. 3. quamuis. & 50. dist. quamuis.

Eṗs non dēt esse solus.

non in castellis,[a] aut modicis[b] ciuitatibus debent cōstitui: sed presbyteri per castella, & modicas ciuitates, atq; villas debēt ab episcopis ordinari, & poni; singuli[c] tamē per singulos titulos suos. Et episcopus non ab vno, sed à pluribus debet episcopis ordinari, & vt dictum est, nō ad modicam ciuitatem, ne vilescat[d] nomen episcopi; sed ad honorabilem vrbem titulādus, & denominandus est. Presbyter verò ad qualemcumque † locum, vel ecclesiā in eo constitutam est præficiendus.

† quemcumque] orig.

Item Leo Papa ad episcopos Africæ, epist. 85. c. 2.

¶ De eodem. C. IIII.

Poly. l. 2. tit. 23. Burc. l. 1. c. 32. Iuo p. 5. c. 107. & 145.

ILlud sanè, quod ad sacerdotalē pertinet dignitatē, inter omnia volumus canonū statuta seruari, vt nō in quibuslibet locis, neq; quibuslibet castellis, & vbi[e] ante nō fuerūt, episcopi consecrentur;[f] cum vbi minores sunt plebes, minoresq; conuentus, presbyterorum cura sufficiat: episcopalia autem gubernacula non nisi maioribus populis, & frequentioribus ciuitatibus oporteat præsidere; ne, quod sanctorum Patrum diuinitus inspirata decreta vetuerunt, viculis, & possessionibus, vel obscuris, & solitarijs municipijs tribuatur sacerdotale fastigium.

ext. de priuile. c. 1.

Item ex concilio Laodicensi, c. 57.

¶ De eodem. C. V.

† ad castellis

NOn debere in vicis, & villis ‡ eṗos ordinari; sed visitatores,[g] [a] idest, qui circumeant, cōstitui: hos aūt, qui ante hac ordinati sunt, nihil agere censemus sine conscientia episcopi ciuitatis. Similiter ét presbyteri[h] nihil sine præcepto,[†] [i] & consilio episcopi agant.

† ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου.

a ¶ Sed visitatores.] *In codice græco impresso legitur, ὁ περιοδευτάς, in tribus autem manuscriptis, ἀλλὰ περιοδευτάς.*

2 *Sedes autem episcoporum non longo interuallo debent disiungi, vt ad consecrationem sui comprouincialis sine difficultate possint occurrere.*

Vnde Gregorius Augustino Anglorum episcopo, responso octauo.

¶ Episcopales sedes non longo interuallo abinuicem debent disiungi. C. VI.

Pann. l. 3. c. 16.

FRaternitatem tuam ita volumus in Anglia episcopos ordinare, vt ipsi sibi episcopi longo[a] interuallo mini

ILlud.] CASVS. Statuitur in hoc c. vt in minoribus locis, & vbi est paucitas hominum ponantur presbyteri: & eorum cura sufficiat: episcopi verò in frequentibus ciuitatibus, & maioribus populis.

e ¶ Et vbi.] vt & ſ. 16. q. 1. Felix eṗs. & c. multis cōcilijs. & 16. q. 1. plures.

f ¶ Consecrentur.] nisi multitudo excreuerit, vel gens de nouo sit conuersa ad fidem, vt ſ. 16. q. 1. præcipimus. arg. dist. 99. nulli archiepi. extra de eccle. ædifi. ad audientiam.

NOn debere.] CASVS. Laodicēse concilium statuit, vt eṗi non ponātur per vicos & villas, sed visitatores i. archipresbyteri, qui debēt visitare parochias, qui sine cōcilio & conscientia eṗi ciuitatis nihil agere debent.

‡ Idē & in alio casu 16. q. 1. tpis. 12. q. 2. abbatibus.

g ¶ Sed visitatores.] idest, archidiaconos, vel archipresbyteros.

h ¶ Similiter etiam presbyteri.] ſ. 12. q. 2. abbatibus.

i ¶ Sine præcepto.] si volunt res ecclesiæ alienare. 12 q. 2. abbatibus. vel intellige de præcepto generali, 4. vt 16. q. 1. cunctis.

SEDES AVTEM. Hæc est secundā pars distinctio. in qua dī. q̄ episcopales sedes debent esse vicinæ. Ioan. de Fan.

a Sic ēt notatū di. c 1. & hoc tōne of. ficij ecclesiastici. ēm H.

FRaternitatē tuā.] Præcepit Gregorius Augustino Anglorū episcopo, vt ordinaret episcopos non longo interuallo inter se distantes, vt leuiter possint cōuenire ad episcoporum ordinationem faciendam: quę ad minus cum tribus episcopis, vel quattuor fieri debet, & conuenire.

Leges vbi debent legi.

in castro. 16. q. 1. & temporis. vbi dicitur, Cumani castri sacerdos.

b ¶ Aut modicis.] sic & leges in maioribus ciuitatib. & regalibus tantum sunt docendæ, vt in proœmio. ff. 1

c ¶ Singuli.] argum. nullum debere in duabus ecclesijs intitulari. 2

1 Concor. l. 1. C. d stu. li. vrb. Ro. l. xj.

2 70. di. sanctorum.

a ¶ Longo.] Dicunt quidā longo, vt 25. miliarių. arg. ff. de

de verb. sign. l. 5. melius hoc relinquitur arbitrio boni viri, idest, iudicis. ar. ff. de iure delibe. l. 1. extra de offic. iudi. dele. de causis. Vnde si multum distant ciuitates illæ inter se, in locis intermedijs debet poni episcopus. conuenienti ergo interuallo debet distingui, habita cōsideratione situs & qualitatis regionis ipsius, & difficultatis viarum. sic 16. q. 1. & temporis.

Epatus sunt distinguendi interuallo cōuenienti.

ficum officium. & ita patet, q̃ criminosus etiā à minimo ordine prohibetur, vt hic, & 13. dist. c. 1. & 2. 34. dist. cognoscamus. 24. dist. c. vl. hoc hodie terminatur, extra de temp. ordi. c. vlt.

Criminosus et à minimo ordine prohibetur.

[f] ¶ Reprobaretur.] j. de pœn. dist. 3. septies. §. Niniuitę.

[g] ¶ Ordi-

me disiungantur; quatenus nulla sit necessitas, vt in ordinatione alicuius episcopi conuenire nō possint. Nam episcoporū ordinatio sine aggregatis tribus, [a] vel quattuor episcopis fieri non debet.

[a] ¶ Tribus.] ad min⁹. j. dist. 51. c. vlt. j. dist. 64. episcopum.

DISTINCTIO LXXXI.

HÆc de ordinādis] In hac dist. incipit sexta pars tractatus distinctionum, & protenditur vsque ad 93. dist. Et diuiditur hęc dist. in quattuor partes: in quarum prima ꝓbat qualiter intelligitur illud verbum, [Oportet episcopum esse sine crimine.] Secunda ibi, [Quodlibet.] Tertia ibi, [Clericus.] Quarta ibi, [Oportet] Io. de Fan.

CASVS. Egit supra Gratianus de ordinationibus & officijs singulorum. Ab hoc vero loco vsq; ad 91. di. breuiter epilogat q̃dam cap. apostolicæ regulę, vt addat quædam q̃ prętermiserat. Et continuans dicta dicēdis, primo ponit de primo cap. apostolicæ regulæ: scilicet, oportet episcopum esse sine crimine, idest, sine peccato mortali: quod verum est non solū de episcopo, sed etiam de quolibet p̄lato: quod probat p seq. cap.

HÆc de ordinandis [b] *& ordinatorib. atq; de singulorum graduum distinctionibus, & officijs dixisse nos sufficiat. Verū quia aliquantulum diffusius in his immorati sumus; quedā præcedentibus cohærentia sub epilogo* [c] *ad memoriā subijciamus. Debet ordinandus in episcopū (vt Apostolus scribit) esse sine crimine, idest sine peccato mortali: qđ non solum de episcopo, sed etiam de quolibet electo ad aliquā præposituram ecclesiæ oportet intelligi.* Ad Titum 1.

Vnde Aug. scribit tractatu 41. ad c. 8. Ioannis.

¶ Sine crimine, & graui peccato debet esse, qui ordinatur episcopus. C. I.

APostolus Paulus quando elegit [d] ordinādos vel presbyteros, vel diaconos, & quicumq; ordinandus est ad prępositurā [e] ecclesiæ: non ait, si quis sine peccato est: (hoc enim si diceret, omnis homo reprobaretur, [f] nullus ordinaretur:) [g] sed ait, [si quis sine crimine est.] sicut est homicidium, adulteriū, aliqua immunditia fornicationis, furtum, fraus, [h] sacrilegium, & cętera huiusmodi. *Item.* Beda ad Tit. 1. Ad Titum 1. & 1 Timo. 3.

¶ Crimen autē est peccatum graue accusatione, & damnatione [i] dignissimum. Aug. ibid. j. dist. 25 c. vnū orarium.

2 *Quolibet itaque horum implicatus ordinari non debet; vel si iam ordinatus, ante tempus, vel post tempus sua ordinationis aliquod eorum admisisse conuincitur, suscepti gradus officio priuabitur. Vnde Symmachus Papa ait.* Ex libello Ennodij p defensione synodorum Romanarum.

[b] ¶ Hæc de ordinandis.] A 25. dist vsque ad 50. tractauit magister xiij c. apostolicæ regulæ. Sed quia quædā omisit, ideo ab hac 81. dist. vsque ad 93. dist. nouem c. apostolicæ regulæ repetit: non ordine, illo quo illa executus est. Et in hac exequitur illud, oportet epm esse sine crimine. addit etiā de incontinentibus: in quo includitur secundum c. apostolicæ regulæ. & q̃ qui priuatur officio, debet priuari beneficio. [1] & q̃ archidiaconus solus non debet accedere sub prætextu humilitatis ad tabernacula matronarum. [2]

[1] Vt j. c. si quis sacerdotum. Arch.

[2] Vt j. ea. eleuicus. & c. sequentibus.

[c] ¶ Sub epilogo.] idest, breui repetitione superiorum. Et dicitur ab epi, quod est supra, & logos, quod est sermo. Arch.

APostolus.] Paulus Apostolus docuit, q̃ qñ eligitur aliquis ad ordines, vel ad aliquā dignitatem, debet esse sine crimine, quod sit dignum accusatione, & depositione, vt homicidium, & adulterium, & huiusmodi. Sed non ait sine peccato: quia si hoc dixisset, omnis homo repelleretur.

[d] ¶ Quando elegit.] idest, eligi pcepit. 6. q. 1. si sacerdos.

[e] ¶ Ad præposituram.] idest, ad quodcumque ecclesia-

[g] ¶ Ordinaretur.] simile de pœn. dist. 3. c. pen. & dist. 2. si enim.

[h] ¶ Fraus.] Hoc verum est, cum fraudi dolus inest. nā omnis dolus est fraus: sed non conuertitur. ff. de pact. iurisgentium. §. dolo. & sic sumitur extra de rescrip. cęterum. quandoque largè sumitur fraus. ff. de regu. iur. fraudis.

Fraus est genus doli.

[i] ¶ Et damnatione.] Solet quæri, propter quæ crimina quis deponi debet. nō enim pro quolibet deponitur. 5. q. 4. in loco. Et est super hoc duplex opinio. Quidam dicunt, q̃ pro quolibet crimine deponitur, nisi expressum sit in contrarium, q̃ pro eo deponi non debet. Alij dicunt, q̃ numquam deponi debet pro aliquo nisi expressum sit. pro quo ego dico, quod pro quolibet crimine, in quo quis est incorrigibilis, deponi debet: sed statim tamen non deponitur aliquis pro prima contumacia, vt 45. dist. licet. & 74. dist. Honoratus. illud autē non est crimen. 5. q. 4. in loco. nec illa quorum exempla posui 68. dist. c. 1. & multa exempla de hoc posui 15. q. 8. in summa.

Crimina digna depositione q̃ sunt.

[3] Ad hoc extra de iud. cū nō ab homine. Arch.

Hic incipit secūda pars huius dist. in qua

in qua probat per 16. auctorit. sanctorum patrum, quod si clericus ceciderit in lapsum criminis post ordinationem debet deponi. Io. de Fant.

CASVS Supra dictum est in c. Apostolus, quod ordinandus debet esse sine crimine, vt homicidio, & adulterio, & simi-

accusator per annum tacuerit, postea potest promoueri electus, vt ff. de mune. & ho. reus. sed in episcopatu tantum tres menses dantur, vt in Auth. de sanct. episc. §. 3. colla. 9. nisi iudex breuius tempus fuerit moderatus, vt 4. q. 5. quisquis. arg. extra de fide instr. accepimus. extra de appella. personas, in fi.

tione, vel denuntiatione promoueatur, remoueri debet, quamuis innoxius sit. de re mil. quod statu. & l. quod cum vno. §. reus.

¶ Monitoris personam non recte suscipit, qui verbis, non operibus docet. C. II.

NEmo recte monitoris [a] personam suscipit, nisi qui actibus suis errata [b] condemnat, & amorem innocentiæ conuersatione demonstrat.

Item Cœlestinus ad episcopos Galliæ, epist. 2. c. 3.

¶ Caret ordine, quem præstat, qui indignum sublimare non metuit. C. III.

TAntis Daniel grauatus testimonijs, tanta facinorum accusatione pulsatus, sacrarum, vt dicitur, virginum pollutus incestu, episcopus asseritur ordinatus. Et, vt in nostri libellis scrinij continetur, quorum ad vos quoque exemplaria direximus, in pontificij dignitatem, hoc tempore, quo ad causam dicendam, missis à nobis litteris, [c] vocabatur, obrepsit. [d] Sacro nomini absit iniuria. Facilius est, vt hanc dignitatem tali dando, ipse amiserit ordinator, quam eam obtineat ordinatus. Cui conuicto [e] sociabitur, [f] qui sibi eum credidit, largiendo pontificium, sociandum. Qualis enim ipse sit, quisquis tales ordinauerit, ostendit.

Item ex concilio Nicano, c. 9.

¶ Non recipit ordo ecclesiasticus eum, qui sine examinatione, vel postea confessus ordinatur. C. IIII.

Rab. lib pœ. c. 1. Burch. l. 2. c. 13. Iuo, p. 6. c. 33. Ans. l. 8. c. 13. ī dist. 24. c vlt.

SI qui sine examinatione [g] promoti presbyteri sunt, & postea examinati, [h] confessi sunt peccata sua: & cum

e ¶ Conuicto.] de crimine: vel quod post accusationem fuerit ordinatus.

f ¶ Sociabitur.] sic ergo sententia lata contra ordinatū præiudicat ordinatori, vt hic, & 59. dist. ordinatos. & hoc videtur propter causæ cognitionem, vt dixi 3. q. 6. hæc quippe. Vel dic, quod tunc præiudicat ordinatori sententia lata contra ordinatum, quando præsens est, & scit causam agi ordinati. cum enim quasi sua causa agi videatur, & tacet; nec defendit causam, sibi præiudicat, vt ext. de senten. & re iudi. quamuis. & ff. de reg. iur. sæpe.

SI qui.] CASVS Quidam presbyteri promoti sunt sine examinatione, & postea cum examinarentur, ipsi in iudicio confessi sunt omnia peccata sua. Alij ante ordinationem cū examinarentur, confessi sunt peccata sua, & tamen episcopi promouerunt eos. quæsitum est in Nicæno concilio, vtrum isti debeāt recipi & defendi in suis ordinibus? Et respondet, quod non. Sic ponit casum Beneuen. H. vero intelligit de eisdē personis casum sic. Aliqui sine examinatione in presbyteros sunt promoti: postea examinati in iure confessi sunt peccata sua, nihilominus tamen promoti sunt ad episcopatum, vel ad aliam dignitatem; quæsitum est in concilio, vtrum tales debeant recipi? Et respondet, quod non.

& similibus. Nunc autem dicit, quod si his criminibus aliquis est obnoxius, promoueri non debet, nec ordinari. & si ordinatus talia conuincitur commisisse ante ordinationem, vel post, debet deponi, vt probatur per seq. c.

NEmo.] CASVS Dicit Symmachus in hoc cap. quod nullus debet assumere prædicandi officium, nisi qui suis actibus errata condemnat: & amorem innocentiæ sua conuersatione demonstrat.

a ¶ Monitoris.] idest, prædicatoris.

b ¶ Errata.] idest, maiora. [1] 68. dist. c 1. alias contradiceret proposito Gratiæ. sic 15. dist. c. vlt & 3. q 7. iudicet.

TAntis.] CASVS Daniel cum esset electus in episcopum, accusatus fuit apud Cœlestinum de multis criminibus, & præcipue de incestu cum monialibus: propter quæ crimina inuestiganda citatus fuit vt Romam veniret, qui contemptis litteris Papæ, in episcopum est promotus. committit igitur causam quibusdam Cœlestinus: & præcipit eis, vt de his cognoscant, quæ si vera esse inuenerint, ipsum & ordinatorem ipsius deponāt: quia qui talem ordinat, ostendit se esse similem illi.

¶ Litteris.] Et ita res iam erat litigiosa. extra de offi. iudi. delegatum.

¶ Obrepsit.] ex quo autem se promoueri fecit, lite pendente deponendus est, etiā si innocens inuenitur. [2] extra de accus. Deus omnipotēs. [3] ff. de li. causa. qui de libertate. Io. quod falsum credo, prout notaui in quæstionibus. B. de hoc notaui. 8. q. 4. nonne. Ioan. si autem

[1] Hæc est vera littera. sm Lau. & Ioan. de Fant.

Accusatus lite pendente promotus, an sit deponendus.

[2] Cū ista gl. cōcor gl. no. in l. reus delatus. ff. de mu. & ho.

[3] ibi no. Gof quod si aliqs pēdēte accusa-

g ¶ Sine examinatione.] sed quid de episcopo, qui sine examinatione tales ordinat? Dicit lex & canon, eum deponendum, in Auth. quomodo opor. episc. §. oportet. & 1. q. 1. si qui episcopi. & ī. dist. 24. §. vlt ī. distin. 50. de his vero. & c. ex pœnitentibus. Item quid si dicat episcopus se dispensasse cum eis? non est ei credendum, nisi probet se cum eis dispensasse: vel nisi sibi bonas litteras dederit. nam hæc res commissa est episcopo quærenda, non negligenda ff. de transa. cum hi. §. si prætor. [5] debet ergo probari dispensatio, vt est expressum extra de schisma. c. 2. maxime cum episcopus dispensare non debeat sine consensu capituli, vel maioris partis: alias post errores suos semper mētiretur episcopus se cum eis dispensasse: quod verum credo etiam circa notum. hoc tamen non nego, quin circa notam personam solo facto dispensat episcopus, vt dixi ī. dist. 51. c. vlt. punitur tamen episcopus si indiscrete dispensat.

h ¶ Examinati.] cum ad maiora promouentur, scilicet ad episcopatum.

Epi clericos sine examinatione ordinantis punitio.

[4] Et sic intelligitur extra de filijs presby. veniēs, sm Lau.

[5] Licet ita habeatur in antiquis apparatibus: tamē sm istā correctionē B. Brix. nō est de gl. sed ita debet esse vt hic est posita cū additione B. Bri. sed Ioan. de Fant. hoc ponit ī suo apparatu, sicut iacet.

a ¶ Contra

a ¶ Contra regulam.] quæ interdicit tales ordinari.

Vicumque.] CASVS Quidã criminosi ordinati sunt ignoranter ab episcopis: quidam vero scienter. Quæritur, an debeant deponi? Et respon. quod sic.

b ¶ Per ignorantiam.] ordinantium: & dic ignorantiam iuris, vel facti, secundum Hug.

c ¶ Vel contemptu.] id est, eis scientibus.

d ¶ Nõ præiudicat.] Factũ enim prætoris iuri publico non derogat. ff. de fer. l. 1.

e ¶ Compertũ.] Arg. quod quandocumque de veritate constat, sequenda est. 8 dist. qui contempta. nam diuturnitas tẽporis, &c. extra de simo non sa tis. inducit tamen dispensationem. 35. q. 8. de gradib⁹. & extra qui ma. accu. pos. per tuas.

Aliqui habent hoc extra qui ma. accu poss. per tuas, vt hic habetur: sed nõ debet esse, quia illa decreta est remota: fuit tñ in tertia cõpilatione. eo. tit.

Aximianus.] CASVS Quidã presbyteri ex concubinis filios habuerũt: quos Maximianus zelo Dei accensus, corã Apostolico accusauit. cõmisit ergo causam Innocentius quibusdam, & præcepit eis, si hæc vera inuenerint, remoueãt eos ab officio sacerdotali.

f ¶ Maximianus.] 3. q. 2. quia ea.

g ¶ Qualem querelam.] subaudi criminalem. nam clericus erat iste. non. n. laicus posset istos accusare. 2. q. 7. per totum. nisi forte patronus prælatũ de dilapidatione: quia tũc sua interest. arg. 16 q. 7. filiis. aliàs laicus nõ auditur de hoc crimine, vt 28. dist. consulendum.

Patron⁹ prælatũ de dilapidatione accusare põt.

h ¶ Libelli.] per hoc quod dicit, libelli, & postea presbyteris, argumentatur, quod quis in eodem libello plures accusare possit. Ioan. Quid iuris sit de hoc, no. plene. 2 q. 1. prohibentur. in gl. quæ incipit, quæstus.

Accusari possunt plures simul.

h ¶ Libelli.] id est, chartæ, quam Papa misit. 30. q. 3. pyttacium. B.

i ¶ Perspecto.] videtur ergo, quod non sufficiat si authentice ipsum exhiberet: sed vt etiam teneatur exhibere libellum quem porrexerat Papæ. vt 7 q. 1. præsentium. & 55. dist. præcepta. & maxime vbi procurator impetrauerat litteras, & dubitatur, an ille de hoc habuit speciale mandatum, vt ex t. a de rescrip. nonnulli. vel an fuerit excommunicatus, vt ext. de proba. cap. post cessionem.

k ¶ Remoueantur.] ergo presbyter propter simplicem fornicationem deponitur, vt 27. q. 1 vt lex. contra & inf. 82. dist. cap. presbyter. & 34. dist. fraternitatis. los. Communiter autem dicitur, quod pro simplici fornicatione quis deponi non debet, cum pauci sine illo vitio inueniantur, vt eo dist. quia sanctitas tua.

Presbyter, an pro simplici sit fornicatiõe deponendus.

l ¶ Polluerunt.] quantum ad se 49. dist. cap. vlt.

Acerdos.] CASVS Dicitur in hoc c. quod si sacerdos de aliquo crimine cõuincatur, deponi debet. & episcopi locũ prouidere debet, in quo pœnitentiã agere possit.

m ¶ Si in eo.] ergo pro omni causa non deponitur. B.

n ¶ Prouiso loco.] id est, monasterio. vt cap. seq.

confessi fuissent, contra regulam [a] venientes homines eis manus imposuerunt; hos ecclesiasticus ordo non recipit. In omnibus enim quod irreprehensibile est, sancta † defendit ecclesia.

† al. catholica] sic in epist. 1. Cal. 1.

Item eiusdem concilij, c. 10.

¶ Lapsi per ignorantiam, aut contemptu ordinantium, ordinati deijciantur. C. V.

QVicumque ex his, qui lapsi sunt, per ignorantiam [b] sunt ordinati, vel contemptu α [c] eorum, qui eos ordinauerunt; hoc non præiudicat [d] regulæ ecclesiasticæ. Cum enim compertum [e] fuerit, deponuntur.

α ¶ Contemptu.] *Græce est in concilio vulgato*, ἢ καὶ προειδότων τῶν χειροτονησάντων, *idest*, vel etiam ijs antea scientibus, qui ordinauerunt.

Item Innocentius ad Maximum, & Seuerum, epist. 5.

¶ Alienus fiat à ministerio, qui illud, viuendo illicite, polluit. C. VI.

MAximianus [f] † filius noster agens in rebus huiusmodi, qualem [g] querelam detulerit, libelli [h] eius series annexa declarat. Qui zelo fidei, & disciplinæ ductus, non patitur ecclesiam pollui ab indignis presbyteris, quos in presbyterio filios asserit procreasse. Quod non licere exponerem, nisi nossem vestram prudentiam legis totius habere noticiam. Et ideo, fratres charissimi, libelli, qui subiectus est, tenore perspecto, [i] eos, qui talia perpetrasse dicuntur, iubebitis in medio collocari; discussisq; obiectionibus, quę ipsis presbyteris impinguntur, si conuicti fuerint, à sacerdotali remoueantur [k] officio (quia qui sancti non sunt, sancta tractare non possunt,) atq; alieni efficiantur à ministerio, quod viuendo illicite, polluerunt. [l]

Poly. l. 4. tit. 39. Ans. l. 8. c. 15. Iuo, par. 6. c. 96.
† al. Maximilianus

Item Eugenius Papa.

¶ Cuilibet ab ordine deposito, episcopi prouidentia, locus pœnitentiæ deputetur. C. VII.

SAcerdos, aut quiuis alius in ordine ecclesiastico prouectus, si in eo [m] scelere inuenitur, quo abijciendus comprobatur; depositus, prouidentia episcopi, bene prouiso [n] loco constituatur; vbi peccata lugeat, & vlterius non committat.

Ans. l. 5. 1 prin.

Dictum.

Dictum.] CASVS. Dr hic, q si sacerdos pp delictum vel negligentiã suã fuerit degradatus, detrudi debet in monasterium, vel canoniã regularẽ ad pœnitentiã agendã, nec debet amodo viuere sæculariter, & si contra facere præsumpserit, excõicari debet. a ¶ Ne-

c ¶ Sæculariter.] hic patet, q depositus secundum regulam ecclesiasticam tenetur viuere. arg. ad hoc 32. dist. si qui verò. & 10 q 3. eos. vnde verberans eos incidit in canonem: & ecclesia eos tueri debet, nisi sint incorrigibiles, vt extra de iud cũ non ab homine. Io. quod falsum credo, cũ sit exauctoratus, & nudatus oĩ priuilegio. : B. Sed nũquid q hoc modo detrudit in monasteriũ, ibi cogit esse ppe tuo, qđ vr, d st. 50. c. 1. j. ead si quis clericus. Sed dic hoc esse in arbitrio iudicis, & sm qualitatẽ delicti: nã qñque ad tempus detruditur, vt 2. q. 1. in primis. qñq; iubetur peregrinari p orbem, vt de pœn dist. 6. sacerdos. qñque traditur curiæ sæculari, vt 11. q. 1. statuimus. aliàs numquã cogitur quis inuitus ingredi monasteriũ, nisi propter delictum, vt 20. q. 1. sicut. & 55. dist. si euãgelica. Io.

Clericũ depositum verberãs incidit in canonẽ.

: A gu. ad hoc 54. dist. c. 1. in fi. vbi de hoc.

Detrusus in monasteriũ an cogat ibi ppetuo esse.

¶ Retrudantur in monasterium presbyteri, qui pœnitentiam agere contemnunt. C. VIII.

In conc. Cabilonensi, c. 40. Burc. l. 2. c. 191. Iuo, p. 6. c. 236.

Dictum est nobis presbyteros pp suam negligentiã [a] canonice degradatos, & sæculariter gradu amisso viuere, & pœnitentiæ agendæ bonũ negligere. Vnde statuimus, vt gradu [b] amisso, agendæ pœnitentiæ gratia, in monasterium, aut in canoniam regularem mittantur. ¶ Si verò hoc fieri causa quælibet prohibuerit, vbicumq; sint, pœnitentiam agere non desistant. Si autem amisso gradu sæculariter [c] viuere voluerint, & pœnitentiam agere neglexerint, ab ecclesiæ communione separentur.

¶ In monasterium.] *In concilio Cabilonensi, vbi hic canon habetur (licet Burchardus etiam & Iuo ex Moguntino citent) & apud cæteros collectores legitur,* in monasterio, aut canonico, aut regulari: *in vno autem peruetusto Gratiani codice,* in monasterio iuxta canonicam regulam.

Item Isidorus, sententiarum de summo bono, li. 2 c. 10.

¶ Mutatio loci aliquando valet conuersis ad pœnitentiam. C. IX.

Valet [d] interdum [e] conuersis pro animæ salute mutatio loci. Plerumque. n. dum mutatur [f] locus, mutatur & mentis affectus. Congruum est enim inde etiam corporaliter auelli, vbi quisq; illecebris deseruiuit. Nam locus, vbi quisque praue vixit, hoc in aspectu [g] mentis apponit, quod sæpe ibi vel cogitauit, vel gessit.

Item ex tertia synodo Aurelianensi, c. 7.

Valet.] CASVS. Statuitur hic, q si aliquis de crimine fuerit conuictus, debet separari à loco in quo cõmisit delictũ ad pœnitentiã peragẽdam. Nam interdum valet loci mutatio cũ affectus mentis sæpe cũ loco mutet, cũ nõ videat vbi male gessit. Sequentia duo c. plana sunt, q̃ de hac materia loquuntur.

d ¶ Valet.] gratia cooperante.

e ¶ Interdum.] interdum nocet, vt s. dist. 74. quorũdam, & C. quomodo, & quando iud l. 5. sed valet si fiat ex charitate.

f ¶ Mutatur locus.] j. 15. q. 6. ab isto die. j. dist. 86 fratrem.

g ¶ In aspectu.] memoria delictorum, q̃ est concupiscẽtia, detestabilis est. s. 15. q. 1. mulier. quę autẽ est ad compunctionem, illa bona est. Nullum. n. tale delictorum remedium est sicut eorum continua memoria. de pœni. dist. 3. Iudas. de pœn. dist. 1. §. his auctoritatibus. ver. nõ tibi dico & vers. nunc autem. & quandoque bona est memoria rei ad terrorem. vt 7. q. 1. denique in fi.

Delictorum memoria an sit bona.

: Ad hoc 32. q. 7. nõ solũ. in princ. vbi de hoc.

¶ Clericus adulterasse conuictus, vel confessus, in monasterio detrudatur. C. X.

Iuo, p. 8. c. 285. Pann. l. 3. c. 143.

Si quis clericus adulterasse aut confessus, aut conuictus fuerit, depositus ab officio, communione [h] concessa, in monasterio, toto vitæ suæ tempore detrudatur.

Item Pelagius Papa Constantino defensori.

¶ De eodem. C. XI.

Pann. l. 3. c. 144

Romanus ecclesiæ Thæanensis clericus pro crimine adulterij, qđ admisisse perhibetur, à clericatus ordine depositus, in monasterio hic in vrbe Romana [i] ad agẽdam pœnitentiam ex nostra iussione detrusus est.

Item ex canone Apostolorum 25.

a ¶ Negligentiam.] not q aliquis æque deponitur pp negligentiam; sicut pp dolum. 86. dist c. 1. & 11. q. 3. placuit. & 100. dist quoniam. & extra de statu mona. cum ad monasterium. in fi & C. de offi. præfe. orie. si quos. & ff. de cust. & exhib. re. l. carceri. & l. milites. quod intelligo cum crassa est negligentia, vt 1. q. 1. quidquid. & ff. de verb. sign. magna.

Negligentia qñque dolo comparat.

b ¶ Gradu.] arg. pro illis qui dicunt exauctoratum priuari sacramẽto. vnde colligitur talem posse verberari sine sacrilegio arg. est ad hoc 50. dist. accedens.

: Arg. cõtra. 2. q. 1. quod quidam. ver. sed forte.

h ¶ Si quis clericus.] Communione.] s. fideliũ & sacramentorum H. Alij dicunt, s. fidelium, non aũt fratrum. arg. j. eod. si diaconus. Arch.

i ¶ Romanus.] ¶ Romana.] Sed qua ratione detrudit ibi, cum aliũde esset? quia ibi fortè commiserat. vt in Auth. vt nulli iudi. §. si verò.

Pasch.

Presbyter.] CASVS. Quæsitum fuit ab Apostolis quam pœnam pati debet presbyter vel diaconus, qui publicè in adulterio, vel fornicatione, periurio, vel homicidio fuerit deprehensus. Et respondet, quod debet deponi, sed excommunicari non debet, cum nõ debeat duplici contritione flagellari, more tamẽ laicorum debet pœnitentiam agere, cum eius crimen sit manifestum.

f ¶ Necessitatis.] arg. alicui licere causa necessitatis baptismum conferre, cui non licet aliud sacramentum conferre. j. de conse. dist. 4. constat. 1. q. 1. sicut Christus. contra. s. dist. 50. c. qui sub gradu.

h ¶ Liceat.] cũ solẽnitate, aliàs etiã laicus hoc posset.

i ¶ Bapti-

¶ In crimine captus presbyter, vel diaconus deponatur, non tamen communione priuetur. C. XII.

Presbyter, [1] aut diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto, [a] aut homicidio captus [b] est, deponatur: non tamen cõmunione priuetur. [c] Dicit. n. scriptura: [Non vindicabit Dominus bis [d] in idipsum.]

In conc. Tribu. c. 11. Rab. l. pœni. c. j. Ans. l. 11. c. 29. Burc. l. 2. c. 189. Iuo. p. 6. c. 234. Poly l. 4. tit. 31.] ἐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ. Naum 1. secundum lxx.

[1] *Episcopus aut presbyter, aut diaconus] orig.*

α ¶ Aut homicidio.] *hæc dictio non est in canone 25. Apostolorũ. Sed in concilio Triburiensi, cum Patres illi ita dixissent,* legimus in canonibus Apostolorum, quod epis. presbyter, & diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto captus est, deponatur: *hinc argumentantur, idem multò magis statuendum esse de homicida: quæ fortasse causa fuit, quamobrem à Gratiano, & alijs collectoribus ea dictio huic canoni adiecta sit. In canone autem 32. Basilij idem statuitur de clericis peccantibus peccatum ad mortem, quod etiam de fornicatoribus expositum erat in canone tertio.*

β ¶ Priuetur.] *In codicibus impressis sequebatur,* si patuerit sententiæ, *quæ verba sunt expuncta, quia neq; in originali, neq; in vetustis Gratiani exemplaribus leguntur.*

Item.

¶ De eodem. C. XIII.

ij Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus post diaconij gradum acceptum fuerit fornicatus, aut mœchatus, deponatur, & ab ecclesia proiectus, inter γ laicos [e] agat pœnitentiam.

s. dist. 28. c. presbyter. Ans. l. 11. c. 31.

¶ *Proprius auctor huius capitis non est inuentus: sed simile habetur in concilio Neocæsariensi, cap. primo, & in capitulis Martini Bracarensis, c. 27.*

γ ¶ Inter laicos.] *hæ duæ dictiones non leguntur in cap. 1. concilij Neocæsariensis, citato supra dist. 28. c. presbyter. (vt ibi notatum est) neque in capitulis Martini Bracarensis.*

Item ex concilio Aurelianensi primo, c. 11. & 14.

¶ De eodem. C. XIIII.

Si diaconus, aut presbyter crimen capitale commiserit, simul & ab officio, & à communione [f] pellatur. Si verò pro reatu suo se ab altaris communione sub pœnitentis professione submouerit; his [t] quoque si alij defuerint, & causa certa necessitatis [g] exoritur, poscentem baptisma liceat [h] baptizare. [i]

Iuo. p. 6. c. 368. & p. 15. c. 18. C. 14.

[t] *al. sic*

Item Greg. VII. omnibus per regnum Italicum, et Theutonicorum debitam S. Petro obedientiam exhibentibus.

¶ Non ingrediantur ecclesiam presbyteri, diaconi, subdiaconi, qui in fornicationis crimine iacent. C. XV.

iij Si qui sunt presbyteri, diaconi, vel subdiaconi, qui in crimine fornicationis iaceãt, interdicimus eis ex

Ans. l. 6. c. 177. Pan. l. 3. c. 114.

a ¶ Aut furto.] sed qualiter laici probabunt istud esse, cum non possint testificari contra clericum. 2. q. 7. episcopi.

b ¶ Captus est.] & cõuictus. extra de iud. cum nõ ab homine. de hoc dixi 50 dist. de his. 1. & c. si quis diaconus. [1] vnde cũ capit, detineri debet per xx. horas diurnas, & nocturnas, vt videatur, vt ff. de adul. capite. sed nec testibus admissis creditur, nisi à principio clericum in adulterio viderint, nec laicis credetur de hoc: quia laici oppido nobis infesti sũt. 2. q. 7. laici. Vel dic, captus per sententiam vel per confessionem [2] propriam, vel rei euidentiam, vt extra de cohab. cler. vestra. & c. vlt.

c ¶ Scriptura.] extra de iud. at si clerici. de pœn. dist. 1. § auctoritas. ff. nau. caup. licet. § vlt.

d ¶ Bis.] id est, perfectè.

e Si quis eps.] Inter laicos.] hoc intellige, quando crimen venit in notitiã populi, vt s. 27. dist. presbyter. [3]

Si diaconus.] CASVS. Dicitur hic, quod si diaconus, vel presbyter cõmisit crimen aliquod dignũ depositione, ab officio & cõione debet repelli: si verò non est depositus, sed se propter delictum ab altaris ministerio remouit more pœnitẽtis, si alij presbyteri desunt, poterit in necessitate baptizare.

f ¶ A communione.] corporis Christi, vel ad tempus. & sic soluitur contra illius c. presbyter vel expone, i. beneficio, & sic soluitur contra. s. ea. c. presbyter. [4]

i ¶ Baptizare.] dic vt 50 dist. qui sub gradu.

Si qui.] CASVS. In Italia & Theutonia presbyteri, diaconi

Laicus cõtra clericũ testificari nequit.

[1] Adde qualiter probat adulterium, vel fornicatio, no. Bar. in l. 2. §. si ff. de adul. & in l. quærebatur. ff. de testa. mil.

[2] Non. n. sufficit si capiatur, nisi aliàs cõuincatur, vel confiteatur. argu. 12. q. 1. non dicatis. 25. q. vl. c. vlt. licet contra videatur hic dici, vt 50. dist. de his verò. & c. si quis diacon⁹. fin. H.

[3] Vel cũ ex hoc magnũ scandalum ortum est, vt 50. dist. sacerdotes.

[4] Nõ est extranea ista expositio, quod beneficia clericorũ cõia sunt 32. dist. præter hæc. 16. q. 1. c. si.

[h] Cõcor. tex. In l. si libertus. ff. de bo. lib. & l. sed & hæc. §. prior. ff. de procu.

coni, & subdiaconi publice tenebant concubinas, quibus omnibus Greg. officium interdixit donec pœnitentiam agerent, & si vellent in crimine perseuerare, præcepit omnibus ut eorum officia nō audirent: quia eorum benedictio in maledictionem conuertetur. & hoc probat

h ¶ Emendent.] ex hoc videtur, q, sicut tales ipso facto suspenduntur, sic ipso facto per contrarium restituitur eis officium, vt dixi 32. dist. nullus. arg. ad hoc. 15. q. 6. nos sanctorum. & 16. q. 7. si quis deinceps.

c ¶ Audire.] s. 32. dist. nullus. & c. præter hoc. sed j. 15. q. 8. sciscitātibus. contra. sed ibi soluam.

parte Dei omnipotentis, & sancti Petri auctoritate, ecclesiæ introitum, vsque dum pœniteant, a & emendent. b Si qui vero in suo peccato perseuerare maluerint, nullus vestrum officium eorum audire c præsumat: quia benedictio eorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum, testante Domino per prophetam: [Maledicam, d inquit, benedictionibus vestris.] Qui vero huic saluberrimo præcepto obedire noluerit, idololatriæ peccatum incurrit, Samuele testante, & beato Gregorio adstruente: [Peccatum ariolandi est non obedire, & quasi scelus idololatriæ non acquiescere.] Peccatum igitur paganitatis e incurrit, quisquis dum Christianum se asserit, sedi Apostolicæ obedire contemnit. f

Malach. 2. luo. p. 5. c. 36. lib. 35. moral. c. 12. 8. q. 1. cap. sciendum. 1. Reg. 15.

¶ *In regesto epistolarum Gregorij septimi non est inuenta hæc epistola, in qua sint omnia prorsus verba huius capitis. Sunt tamen in eo multa, quæ huius decreti faciunt mentionem. Libro primo, epistola 30. episcopo Salzburgensi, & lib. 2. epist. 61. Laodiensi episcopo, & sequenti epistola Sicardo Aquilegiensi. De quo decreto, vt ipsum exequi omnino curarent, eod. lib. 2. epist. 66. Burchardo Halberstatensi episcopo, & epist. sequen. Annoni Coloniensi archiepiscopo diligentissime scribit. & lib. 3. epist. 4. Sigifredo archiepiscopo Moguntino idem mandat, & lib. 4. epist. 10. comitissæ Flandriensi, & sequen. comiti de eadem re scribit. Inter decreta etiam Innocentij II. fit istius decreti mentio. Verum propria verba huius capitis vsque ad vers.* Qui vero huic saluberrimo, *Marianus Scotus refert in fine suorum chronicorum. Sequentia autem verba valde sunt ipsi Gregorio vij familiaria.*

Item Alexander secundus, episcopis, & regi Dalmatiarū.

¶ Officio & beneficio priuetur episcopus, presbyter, vel diaconus feminam accipiens, vel acceptam retinens. C. XVI.

Pann. l. 3. c. 138. iij SI quis amodo episcopus, presbyter, aut diaconus g feminam acceperit, vel acceptam retinuerit, proprio gradu decidat h vsque dum ad satisfactionem veniat: nec in choro psallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus ecclesiasticis habeat.

Idem clero Mediolanensi.

¶ De eodem. C. XVII.

Pann. l. 3. c. 139. iiij SI quis sacerdotum, vel diaconorum, vel subdiaconorum officium i contumaciter deserens feminam sibi potius eligit: sicut sponte ob fornicationem dimittit officium; ita ob præuaricationem dimittere cogatur k etiam inuitus beneficium.

Idem populo Mediolanensi.

d ¶ Maledicam.] id est, reprobabo, vel reputabo maledictionē cum benedixerint vobis.

e ¶ Paganitatis.] id est, infidelitatis.

f ¶ Contēnit.] Qualiter sit hoc intelligēdum, dixi 12. dist. omnes. 19. dist. in memoriam. & cap. nulli. lo.

SI quis.] CASVS. Hæc quattuor consequentia cap. eumdem habent casum: in quibus dicitur, q si qui in sacris ordinibus fuerint constituti, ad concubinas vel vxores accedere non debent: quod si contumaciter fecerint, officio & beneficio carere debent.

g ¶ Diaconus.] vel subdiaconus, vt in c. sequenti.

h ¶ Decidat] quo ad executionem: prout patet in sequenti litera. sed nec statim debet suspēdi, sed expectari debet per quadraginta dies. extra de coha cler. sicut ad extirpandam. sed illud dispensatio est. ius enim [illegible], quod statim [illegible]natur. s. ead. c. 1.

SI quis sacerdotū] Officiū] Ex his duobus capitulis habes, quod cui interdicitur officiū, & beneficiū. q̄que tū pmittitur beneficium, & non officiū, vt 50 dist. studeat. & 28. dist. presbyterum. quandoque econuerso, vt 1. q. 5. c. 1. quandoque etiam punitur in persona, & non in rebus, vt 16 q. 6 cognouimus & c. illud.

k ¶ Cogatur.] Ergo per electione vnius, vel per renunciationem intelligitur alij abrenunciatum. s. 8.

: Dicit Lau. hoc speciale esse in notorio.

: Vel dic, vt no. 1. q. 1. in c. maledictā. & ca. multi. Archid.

Clericus, qui vxoré accepit, an statim sit suspēdendus.

Beneficium q̄q; pmittitur & nō officium.

Eligēs vnū, renūciat alteri.

probat auctoritate prophetæ dicentis: Maledicam, inquit, &c. Et quicumque præceptis nostris non obedierit, peccatum idololatriæ, & paganitatis incurret.

a ¶ Dum pœniteant.] ex hoc determinantur contraria. s. dist. 61. miramur. versi. Licet enim.

dist. quo iure. C. de fur. l. 1. ff. de tribu. quod in herede. §. eligere. ff. de reg. iur. l. nemo. § quoties. Arg. ꝯ. ff. quo. leg. l. 1. §. 3. & arg. plura de hoc inuenies. 13. q. 1. in h. lo. §. 1. vbi sunt aliqua repugnantia, ei gerēdo vnū, renunciat alteri. alias secus. B. de pœ. dist. 1. §. 1. e h antequam.

a ¶ Os beneficio.] j.16.q.6.illud. arg. ff.de pecu.l.1. C.de vsur.l.vlt.

b ¶ Ministri.] ¶ Propriæ vxoris.] maxime: quia idem est in aliena. Et no. quod dicit inuadere, quia iam non est vxor quo ad debitum reddendum. j.77.distin.

de quo si conuincitur: & ille deponatur. & illa excommunicetur.

k ¶ Femina.] arg. ex solicitudine, vel societate præsumi pro aliquo, vel contra j.ca.in omnibus.& c.clerici.arg. 18.q.2.in decima.& c.diffinimus.

l ¶ Hu-

Præsumptio sumit ex solitudine, & loc. etate.

¶ De eodem. C. XVIII.

Pann.l.3.c.140.

EOs etiam, qui vt fornicari eis liceat, diuinú officium derelinquunt, & à Deo recedentes, diabolo & operibus eius seruiunt; sicut se iustissime ab officio alienos faciunt; ita beneficio,[a] ecclesiarum priuatos esse adiudicamus.

Item Lucius Papa.

¶ De eodem. C. XIX.

Habetur in epistola 2. Clementis ad Iacobum fratré Domini. Ans.l.8.c.2. Poly. l.4.tit.31. Iuo.p.6.c.87.

MInistri altaris presbyteri, siue diaconi ad Dominica tales eligantur officia, qui continentiam seruent. ¶ Si vero post ordinationem suam ministros contigerit propriæ vxoris[b] inuadere cubile, sacrarij non intrent limina, neque sacrarij[c] [α] portitores fiant, neque altare contingant, neque ab offerentibus[d] holocausti[e] oblationem suscipiant; neque ad Dominici corporis portionem † accedant;[f] neque propinent, [β] neque sine maioris natu auctoritate minora[g] gerant officia: vrceum sane ad altare, vel calicem ne suggerant.

† al. portationem

α ¶ Sacrarij.] *In epistola secunda Clementis (vnde caput hoc sumptum videri potest, & vnde citat Iuo) legitur:* sacrificij. *in vno autem vetusto Gratiani codice,* sacri.

β ¶ Neque propinent.] *In epistola Clementis est:* nec aquam sacerdotibus porrigat ad manus; ostia forinsecus claudat, minora gerat officia, vrceum, siue calicem ad altare non suffe-rat: † *Apud Iuonem vero:* Sed aquam tantum sacerdotum manibus porrigat, ostia forinsecus claudat, minora gestet officia: vrceum sane ad altare suggerat.

† al. suggerat

Idem.

¶ Clericus matronarum domicilia frequentans deponatur. C. XX.

Clemens Papa ibidem paulo inferius. Iuo.p.6.c.89. Ans.l.7.c.147. Poly.l.4.t.1.

3 CLericus solus ad feminæ tabernaculum non accedat, nec properet † sine maioris natu sacerdotis † iussione: [γ] nec solus presbyter cum sola femina[h] fabulas misceat. Nec archidiaconus sub prætextu humilitatis,[i] aut officij frequenter[k] intret domicilia matronarum; aut † forte per clericos, aut domesticos[l] matronæ mandet aliquid † secrete.[l] Si agnitum fuerit; & ille deponatur, & illa à liminibus arceatur ecclesiæ.

† al. frequenter
† al. ac sacerdotis; al. principis
† al. domesticos eius
† al. secreto aliquid

γ ¶ Iussione.] *In epistola Clementis sequitur:* Nec presbyter solus cum sola adiungatur: sed duobus adductis testibus visitet infirmam: nec solus cum sola femina fabulas misceat: nec

Vxorem cognoscens cú qua votum emisit, incestum cõmittit.

¹ Ad hoc 33. q.5. quod Deo. sed videas quod no. 10. q. 1. nostris, in glo. ille tamen. in fi.

eps. cum qua votum emisit: ¹ & si eam cognoscat, incestú committit, & filij erunt illegitimi, & serui. 15. q. vlt. cum multæ. est tamen vxor quo ad administrationé. 32. dist. lex. & plus peccat cum ista, quam cum soluta. Hu. argu. contra j. dist. proxi. proposuisti.

c ¶ Sacrarij.] idest, sacrorum vasorum.

Offerentes, qui dicuntur.

d ¶ Ab offeréntibus.] idest, sacerdotibus, qui offerunt, idest, conficiunt. Vel expone: nec ad oblationem alijs porrigendam. quasi dicat, nec ipsi sumant corpus Christi, nec alijs porrigant. Vel melius hoc vult dicere: diaconi nec exerceant officium diaconale, nec presbyteri presbyterale. Vel expone, nec ab offerentibus, idest, subdiaconis, qui offerre solent diacono patenam cum eucharistia.

ADDITIO. 91. distin. cleros.

e ¶ Holocausti.] idest, eucharistiæ. & dic intransitiue.

f ¶ Accedant.] presbyteri, idest, non conficiant.

g ¶ Minora.] idest, minorum ordinum officia sine licentia superioris: & planum est capitulum, vt 16. q.6. illud. Arg. j. C. de vsuris l. vlt. & ff. de supel. leg. l.1.

CLericus.] Hæc est tertia pars dist. in qua dicitur, quod archidiaconus non debet frequentare domos matronarú, vel aliarum mulierum, nec mittere xenia per clericos, & hoc probatur in seq. cap. Ioan. de Fant.

CASVS. Hoc cap. de tribus personis loquitur, s. de clerico, presbytero, & archidiacono. Dicitur ergo hic, quod clericus solus non debet intrare tabernaculum mulierum: nec etiam cum socio sine iussu prælati. nec presbyter cum sola femina confabuletur. Archidiaconus vero sub prætextu officij sui non frequenter domicilia matronarum: nec illis per clericos suos, vel domesticos aliquid secrete mittat,

i ¶ Humilitatis.] prætextu enim pietatis non est committéda impietas. ff. depositi. si hominem. & 30. q. 1. nosse. & 14 dist. quod ait.

k ¶ Frequenter.] ratione frequentiæ pro aliquo, vel aliquem præsumitur, ¹ similiter ex longa mora. arg. 34. dist. quorundam. 19 dist. Anastasius.

l ¶ Secrete.] magis enim peccat occulte peccans, quam manifeste

¹ Cõtor. tex. in l. cũ al. us. C. de curat. fur. & in l.6. § pen. C. de bon. quę lib.

Peccare vter magis dicit occulte, an manifeste delinquens.

archidiaconus, aut diaconus sub prætextu officij humilitatis frequentet, &c.

Idem.

Clemens ibidē continenter. Polyc. ibidem.

¶ De eodem. PALEA. C. XXI.

SEd si forte aliqua intercessio fuerit, episcopo suggeratur. Et si talis est, ad quam debeat ire pio interuentu, ipse pergat: sinautem, de latere suo dirigat, a cum duobus, aut tribus testibus. Nemo tamen cum extranea habitet femina, nisi proxima, aut soror fuerit. Et hoc cum magna sollicitudine fiat. Non enim ignoramus malitias satanæ.

2. Corin. 2.

¶ *Hæc Palea in plerisque vetustis exemplaribus habetur coniuncta capiti antecedenti.*

a ¶ Dirigat] *In epistola S. Clementis sequitur:* cum duobus, ac tribus, qui hoc sanare [*al. scire*] debeant. Sane ad visitandum mulierem infirmam nullus clericus ingrediatur, nisi cum duobus, aut tribus. Nemo tamen, &c.

[*Ex decreto Eugenij Papæ.*]

Polyc. l. 4. tit. 31. ex Lucio. Ans. l. 8. c. 9. ex pœn. Romano.

¶ De eodem. PALEA. C. XXII.

SI quispiam sacerdotum, id est presbyter, vel diaconus, vel subdiaconus de quacumq; femina crimine fornicationis suspectus, post primam, secundam, & tertiam admonitionem b inueniatur fabulari cum ea, vel aliquo modo conuersari, excommunicetur: femina vero canonice iudicetur.[a]

a ¶ Ex decreto.] *Hic canon in concilio Romano primum ab Eugenio secundo editus, & postea à Leone quarto etiam in concilio fuit repetitus, & citatur in decretalibus tit. de cohabit. cleric. & mul. Et in plerisq; vetustis exemplaribus est sine nomine.*

b ¶ Admonitionem.] *In eodem canone sequitur,* metropolitani, vel alterius episcopi, aut eius, cuius subiacere videatur.

Item Gregorius.

¶ Simul [illegible] sacerdotes habitare non licet. C. XXIII.

Iuo, p. 6. c. 76. Poly. l. 4. tit. 31.

iiij OPortet sacerdotes, quibus Domini populus commissus est, cum magna animi constantia vigilare super dominicas oues, ne lupinis morsibus, idest, diaboli stimulis lanientur. a Neq; enim hoc silere debeo, quod cum graui animi tristitia dico: sacerdotes cum feminis habitare conspicio: quod nefarium b est dicere, vel audire. & contra sanctorum canonum sancita. Vbi enim talis fuerit cōmorantium cohabitatio, antiqui hostis stimuli c non desunt. Ideoq; admonendi sunt, vt non antiqui hostis d decipiantur fraude; quatenus iuxta Apostoli vocem non vituperetur ministeriū nostrum. Cauere enim nos oportet, fratres, ab illicitis, vt mūdas valeamus ad Dominū leuare manus: scriptum est enim: [Sancti estote, quoniā sanctus ego sum dominus Deus vester.] Si quis vero præsumpserit aliter agere, sacerdotij sui honore priuetur. Vnde omnimodo cauendum est, fratres, ne fallamus e populū, & illud prophetæ dictū impleatur in nobis: [Sacerdotes mei cōtaminant sancta, & reprobant legē,] quos & alius propheta increpat dicēs: [O vos sacerdotes, qui fallitis f nomen meū,

1. Corin. 6. 1. Timot. 2.

Leuit. 20.

Soph. 3. secundum 70. Malach. 1. secundum 70.

manifeste, vt 19. dist. Anastasius. Sed contra. ff. de ri. nup. l. vlt. ff. de aucto. tut. pupillus. §. vlt. qui enim male agit, odit lucē. 18 q. 2. perniciosam. extra de offi. iud deleg. cōsuluit. & extra vt eccle. benefi. vt nostrum. Ioā. Sol. * vbi quis magis contēnit, ibi magis peccat, siue secrete, siue palā. De hoc 40. distin. homo Christianus.

* *Tex. hic nō loquitur de peccato publico, vel secreto: sed damnat ea, quæ secreta facta afferunt suspicionem, vel autem facta palam.* Et ext. de cel. miss. de homine. & 32. dist. nemo. ibi videas.

SI quispiam.] Hæc palea habetur extra de cohab. cler. & mul. c. 2. ibi exponit.

b ¶ Iudicetur.] No. q ratione delicti mulier efficitur de foro ecclesiæ. Archid.

OPortet.] Hæc est quarta pars dist. in qua probat per x. ca. sanctorū patrum, q cū clericis non debēt cohabitare suspectæ mulieres, nec solus cū sola debet confabulari. Io. de Fant.

CASVS. Greg. monet hic presbyteros esse vigilantes super gregem sibi cōmissum: ne lupi morsibus, id est, diaboli lanientur. & reprehendit eos de consortio mulierum: quia vbi fuerit cum mulieribus cohabitatio, antiqui hostis stimulus non deerit, cum quibus si fornicentur, sacrificare nō debent. Quod probat tribus auctoritatibus prophetarū. scilicet Moysi, Sophoniæ, & Malachiæ. Sequens cap. patet.

b ¶ Nefariū.] id est, horribile. nā si nefarium esset dicere, male faceret Gregor. dicendo.

c ¶ Stimuli] nam ex cohabitatione præsumitur accessus. 18. q. 2. dilectissimus.

d ¶ Ne fallam'.] Publicū n. testimoniū & opinio nō est fallēda. C. d la. li tol. l. 1. § sed & q scim'. & arg. 27. dist. qd interrogasti.

f ¶ Qui fallitis.] Dicunt enim fallere, ex quo habēt voluntatē fallēdi, nec minus peccāt de pœn. dist. 1. si cui. alias aūt nō fallunt.

: Adde glo. in l. venditor. ff. de rei vendi. Bart. in l. quæ de tota. eo. tit.

lunt.24.q.3. Deus. mentiri enim Deo,&c.de consec. dist.2 panem.

a ¶ Pollutos.] quantum ad sacerdotes 49.dist c.vlt. [illegible] Ad hoc 49. dist c.vlt.de consec. dist.4. quæris.& 1.q.1.quod quidam. Archid.

b ¶ VOlumus.] qđ dicitur I istis cap vt corrigi ext de coha.cler & mul c.1. Vel intellige illud: qñ personæ sunt suspectę, vel secum habent suspectas. Sed vsque ad quem gradum licet clericis cum consanguineis habitare? Dici pôt, q vsq; ad secundũ in linea trãsuersali.j.ea.cum omnibus. sed in ascendente, vel descendente vsque ad septimũ, vel hodie vsque ad quintũ: quia cum his naturale fœdus nihil sæui criminis, &c. vt extra de cohab.cler. à nobis & C.de episc. & cler. cum qui. etiã si illæ personæ iuuenes sint. Vltra secundum vero distingue an suspectæ sunt, q: a iuuenes sunt: an nõ, quia sunt senes: & tunc potest.in primo casu non. sic etiã distingue in ancillis: & sic intellige.j.ead feminas. Sed cõtra, nõne clerici debent simul dormire. 12.q.1. necessaria? sed hoc de alijs, qui simul non viuũt.lo. Et no.q illi decre.à nobis.est. stantũ, quę vltima est de illa materia, & corrigit decre. primam illius tituli. 8.

Clerici cum mulierib' cõsanguineis habitare pos sunt.

c ¶ Vel vxore]s.dist. 77.e, iscopus argum. contra: se i hoc de senibus: illud de suspectis. Vel loquit secundum antiqua tempora. Vel solue, vt ibi dixi.& quod dicit caste: quia castitas,&c 31.dist Nicæna.

L Egitur] CASVS Dicitur hic q sacerdotes nõ debent cũ mulieribus habitare. Et hoc probatur exemplo Aug.qui etiam cum sorore noluit habitare propter alias mulieres, quæ cum sorore erant.

d ¶ Legitur.] arg q etiam à licitis debemus abstinere, si eorum occasione peruenitur ad illicita. arg.dist.63.§. Verum.11.q 3.priuilegium & 31.dist.denique.

Abstinere à licitis ąliqu. debemus.

e ¶ Mea] & hoc intellige cum tales sunt consanguineæ, quæ sine alijs esse non possunt. Vel intellige de episcopo, cui non licet aliquam habere secũ.C de episc. & cler.auth.episcopo. Laur.

Episcopus nullã secum habeat mulierem.

f ¶ Sorores meæ.] quia socius socij mei, socius meus non est. ff.pro socio.nam socij. nec vasallus mei vasalli, meus vasallus est: sicut nec libertus mei liberti, libertus me' est.ff.de ver sig.Modestinus nec frater fratris mei, frater me'. ff.de ri.nup generali.§.inter priuignos.

Socij mei socius nõ est meus socius.

I N omnibus.] CASVS In octaua synodo fuit cõstitutum, vt clericus cum talibus personis, & in tali loco & tempore cum mulieribus loquatur, vt omnis suspicio remoueatur. Nam si clericus vult ire ad domum alicuius feminæ, melius vadat cum alio quam solus: ne si ceciderit, non sit qui subleuet eum.

g ¶ Vt certus.] idest, ille ad cuius spectat officium. 18. q.2.in decima.

h ¶ Loco.] in hoc cap habes præsumi [illegible] aliquẽ & pro aliquo ratione numeri, loci, tẽporis: ratione etiam personæ & causæ.23.q.8.occidit. & 29.dist.in.sciendum. & 18.q 2 diffinimus.

Pręsumptio sumitur ratione numeri, loci, tẽporis, & personæ.

i ¶ Duos.] arg.q. melius est esse duos simul q̃ vnũ, vt 7. q.1.illud.[illegible] q 2.nobis. arg [illegible] ff.de admi tut.l.3.§ q in tutoribus si.ff.de exerc act. ne in plures.& Adã dũ solus fuit non peccauit, vt de pœn dist 2.c.h Adam. arg.cõtra. 21.dist sicut. 7 q.1.in apibus Solu. horũ brocardorum est vt referas te ad id de quo agitur: licet enim binarius reprobetur.32 q.1.nuptiæ [illegible] quo ad oẽm significationem.:8.q 1.sæpe.idest, nõ quo ad omnem locum, in quo ponitur.& solue per cap sæpe.

C Vm omnibus.] CASVS Statuitur in hoc cap. q clerici nõ habitent cum mulieribus, nisi sint sibi coniunctæ in primo gradu vel secundo consanguinitatis, vt mater, auia, soror, & amita, itẽ cũ ancillis, & pellicibus

g ¶ Vt

& dixistis, in qua re fallimus nomen tuum? quibus responsum est: offerentes ad altare meum panes pollutos. [a] Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus, & sacrificium non accipiam de manibus vestris: quia polluti estis.] *Ibidem.*

Item Symmacho defensori, lib.1.reg.indict.9.epist.50.

¶ De eodem. C. XXIIII.

VOlumus [b] vt sacerdotes † prohibere debeãt, ne cum mulieribus conuersentur: excepta dumtaxat matre, sorore, vel vxore, [c] quæ caste regenda est.

Iuo, p.6. c.81.
† *sacerdotes, qui in Corsica cõmorantur.* Orig.

Idem, lib.7.epist.39.

¶ De eodem. C. XXV.

LEgitur, [d] quod beatus Augustinus nec cum sorore habitare consenserit † dicens: quæ cũ sorore mea [e] sunt, sorores [f] meę non sunt. Docti ergo viri cautela, magna nobis debet esse instructio.

Apud Possidoniũ in vita Augustini.
Iuo, p 6 c.77.
† *al. consenserit*

Item ex vij.synodo.

¶ De eodem. C. XXVI.

IN omnibus obseruare cõuenit, vt certus [g] quis, & certo tempore, & certo loco, [h] & certis personis vel apparere clericus, vel loqui debeat mulieribus, vt excludatur omnis nefanda suspicio. Certe solum & ad solam accedere nulla religionis ratio permittit. Melius est enim duos [i] esse simul, quã vnũ. Simul enim & fidelius, & tutius res geritur. [Væ enim vni; quia si ceciderit, non est qui erigat eum.]

Eccl.4.
Ibidem.

¶ *Caput hoc etiam in aliquot manuscriptis citatur ex septima synodo, in cuius sane postremo capite aliqua huc spectantia habentur. Ceterum in plerisque citatur ex octaua; & sententia videtur sumpta ex cap.83. Asceticorum B.Basilij; cuius regulas sub nomine octaua synodi sæpe citari alibi notatum est.*

Item ex concilio Carthaginensi 3.cap.17.

¶ De eodem. C. XXVII.

CVm omnibus omnino clericis extraneæ feminæ non cohabitent, sed solæ matres, auiæ, & materteræ, ami-

quis, quæ cum eis erant anteq̃ ordinarentur. Item cum nuribus, & vxoribus seruorum suorum.

Personarum coniunctarũ separatio dura est.

a ¶ Ex familia.] quis enim ferret coniuges à viris, vel patres à filijs separari? C. cõm. vtriusq. iud. possessionũ. arg. ad hoc 11. q. 3. qm multos. dura enim esset talis separatio

N On oportet.] CASVS. Prohibetur hic ne aliquis clericus, vel continens, nec etiam aliquis Christianus communia lauacra cum mulieribus häbeat: quia etiam gentiles hoc maximè reprehendunt.

c ¶ Omnino.] Vnde si vir accedit ad balneum extraneæ mulieris, priuat donatione ꝓpter nuptias, & mulier dote, si cũ viro alio habuit balneum. C. de repu. l. vit. immo etiã infamis est, qui tenet mulieres custodiẽtes balneatorum vestes, vt ff. de ijs, qui no. infa. athleras.

Balnea multis periculosa sunt.

tæ, sorores, & filię fratrũ, aut sororum, & quæcumq; ex familia [a] domestica necessitate, ẽt antequã [b] ordinarentur, iã cũ eis habitabant: vel si filij eorũ iam ordinatis parentibus, vxores acceperunt: aut seruis non habentibus in domo quas ducant, aliunde ducere necessitas fuerit.

Item ex concilio Laodicensi, c. 30.

¶ De eodem. C. XXVIII.

NOn oportet ministros altaris, vel ẽt clericos quoslibet, aut continentes se, aut oẽm omnino [c] Christianum cum mulieribus lauacra habere communia. Hæc est enim apud gentiles prima reprehensio.

Item Gregorius ad Ianuariũ episcopum Caralitanum, lib. 3. epist. 26.

¶ De eodem. C. XXIX.

Ansl. l. 7. c. 136. ARchidiaconum tuum, vt audio, habitare cum mulieribus prohibuisti: & nunc vsque in ea prohibitione despiceris: qui nisi [d] iussioni tuæ paruerit, eum sacro ordine volumus esse priuatum. [e]

Item ex concilio Toletano quarto, c. 42.

¶ Venundentur ab episcopo, quæ appetunt consortia clericorum illicita. C. XXX.

Ansl. l. 7. c. 148. Poly. l. 4. tit. 39. QVidam clerici legitimum non habentes coniugium, extranearum mulierum, [f] vel ancillarũ suarum interdicta sibi consortia appetunt. Ideo, quæ coniunctæ taliter cum clericis sunt, ab episcopo auferantur, & venũdentur: [g] illis pro tempore relegatis ad pœnitentiã, quos sua libidine infecerunt.

Item Syricius Papa Himerio episcopo, epist. 1, c. 12.

¶ Non habitent fęminæ cum clericis, nisi quas necessitudo excusat. C. XXXI.

Poly. l. 4. tit. 38. Burcd. 2. c. 110. Iuo, p. 6. c. 52. & 187. FÆminas nõ alias esse patimur in domib. clericorum, nisi eas tantum, quas ꝑ solas necessitudinum causas habitare cum ijsdem synodus Nicęna [h] permisit.

Ansl. l. 7. c. 149. C. 3. Concord. Carthag. 3. c. 25. *Item ex concilio Africano, c. 5.*

¶ Nisi maiorum iussione ad fęminarum domicilia clerici non accedant. C. XXXII.

Ansl. l. 7. c. 151. CLerici, vel continentes [i] ad viduas, vel virgines, nisi ex iussu, vel permissu episcoporum, aut presbyterorum non accedant. Et hoc non soli faciant, sed cum conclericis, vel cum quibus episcopus, aut presbyter iusserit. Nec ipsi episcopi, & presbyteri soli habeant accessum ad

ARchidiacond.] CASVS. Ianuarius episcopus his ꝓhibuerat archidiacono suo, ne cum mulieribus habitaret. Sed ipse propter hoc non dimittebat. præcepit ergo Grego. vt eum tertio admoneat, & si contemnit, eum ab officio deponat.

d ¶ Qui nisi.] vt 24. q. 3. de illicita.

e ¶ Priuatum.] post trinam communionem, [1] vt extra de co hab. cler. & mulie. si quispiam.

1 Et dicunt quidã, q̃ nõ est canon latę snię, sed ferẽdę, vt patet in decre. hic alleg. si qspiã. Arch.

QVidã.] CASVS. Quidam clerici cum non haberent vxores, appetebãt extranearum mulierũ, vel suarum ancillarũ consortia. Quare Toletan. concilium statuit, vt episcopus vendat tales mulieres, clericis pro tempore ad pœnitentiam relegatis. Casus sequentis c. patet.

f ¶ Mulierum.] idest, ancillarum.

g ¶ Et venũdentur.] Et hoc si filios habuerint. Si aũt filios non habuerint claudũtur in monasterio, vt dis. 34. fraternitatis, ne filij pereant propter eorum absentiã. Item hic subaudi quando contrahunt cum eis, tamquam cum vxoribus, aliàs non concedo, q̃ venundari debeãt, vel in seruituté redigi propter simplicem fornicationem. arg. 15. q. vlt. c. vlt. vt no. 32. distinc. cor. & 34 dist. fraternitatis.

Mulierũ cũ clericis contrahentium punitio.

paratio. ff. de fun. instru. quæsitum. § saltuarium.

b ¶ Etiam anteq̃ ordinarentur.] idem si post: sed ideo dicit, quia fortè non haberet necesse tot personas recipere iam ordinatus, vt filius duceret vxorem in domũ patris clerici: sed si prius ante ordinationem patris iã eam habebat in domo, non debet eam ejcere. Nã, Turpius ejcitur, quàm non admittitur hospes. extra de iureiur. quemadmodum.

h [F]Æminas.] Synodus Nicęna.] quæ est s. ead. in omnibus.

CLerici.] CASVS. Idẽ fere est casus istius cap. cum illo s. eo. clericus solus. Duo c. seq. plana sunt.

i ¶ Continentes.] vt sunt conuersi & deuoti.

ADDITIO. 2. q. 2. duo. 27. q. 1. vt lex.

a ¶ Aliqui.] hoc non potest intelligi nisi de laicis propter litteram præcedentem. Sed quid si duo clerici dicunt me commisisse fornicationē cum aliqua tali die, duo laici dicunt me fuisse secum tota die in alio loco? dico præponēdos laicos: 1 quia stant pro reo. & ita pater hic, q clericus potest se purgare quandoque cum laicis, vt 18 q. 2 in decima. vt ibi dixi.

b ¶ Non possunt.] ei qui potest laborare, non debet ecclesia prouidere, integritas enim & robur membrorum in conferenda eleemosyna est attendenda. C. de médi. val. l. 1. lib. 11. quia robusti de cibo securi sine labore, frequenter iustitiam negligunt, vt 5. q. 5. non omnis. & dicit

Testes præferēdi sunt, qui pro reo deponunt.

1 Ad hoc facit, qd no. in Auth. de hære. & fal. §. si non absunt. vbi dr, q talis assertio habet in se implicitā affirmatiuam. Arch.

Sanctimonialib. pauperib. debet prouidere episcopus.

huiusmodi fœminas; sed vbi aut clerici præsentes sunt, aut graues aliqui [d] Christiani.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 102.

¶ [illegible] temporalium, cleri[illegible] [illegible]entur.

[illegible] XXXVII.

A D reatum episcopi pertinet, vel presbyteri, qui parochiæ præest, si sustentandæ vitæ [e] præsentis causa adolescentiores viduæ, vel sanctimoniales clericorum familiaritatibus subiiciantur. Poly. l. 4. ti. 37. Burc. l. 8. c. 55. Iuo, p. 7. c. 73.

Item ex eodem, c. 103.

¶ De [illegible]. C. XXXVIII.

V Iduæ, [f] quę stipendio ecclesię substentantur, tā assiduæ in Dei opere esse debent, vt & meritis, & orationibus suis ecclesiam adiuuent. Poly. ibidem. Iuo, p. 8. c. 327.

D I S T I N C T I O LXXXII.

G Eneraliter [a] etiā pauperibus, & iis, qui suis manibus laborare non possunt, [b] episcopus necessaria prouideat.

Vnde in concil. Aurelianen. 1. c. 18. legitur.

¶ De [illegible]. C. I.

E Piscopus pauperibus, [g] vel infirmis, qui, debilitate faciēte, nō possunt suis manib. laborare, victum, & vestitum (in quantum [†] sibi possibile fuerit) largiatur.

† possibilitas habuerit] orig.

Item Innocen. [h] *Exuperio Tolosano episcopo, epi. 3. c. 1.*

¶ [illegible] C. II. Iuo, p. 6. c. 57. Pann. l. 3. c. 137. Ansl. l. 8 c. 8. Poly. l. 4. tit. 31.

2 P Roposuisti, quid de his obseruari debeat, quos in

d A D reatum.] ¶ Viię.] Coguntur enim quandoque sanctimoniales propter defectum rerum operas aliquas facere clericis, vel aliis, & per talem familiaritatē, & propter rerum defectum coguntur aliqua turpia facere. præcipitur ergo hic, q si aliquæ sint pauperes, q episcopus eis prouideat, & hoc faciat de quarta pauperum. Si obiicias ī. de consec. dist. 5. numquam. vbi numquam permittitur; immo iubetur ne sint otiosæ, sed faciant calathos, vel similia, illud intellige, q ecclesię possunt facere operas, non extraneo 54. dist. si seruus in fi.

Moniales otiosę eē nō debent.

e V [f] Iduę.] ī. 87. dis. cap. 1.

G Eneraliter.] Hęc dis. diuiditur in tres partes: in quarum prima dr, q eps debet prouidere pauperibus secundum posse suum, & illis qui laborare nō possunt. Secunda ibi, [Proposuisti.] Tertia ibi, [Qui autem.] Io. de Fan.

Hic intitulatur dist. 82. in qua ostendit, q clerici in sacris ordinibus constituti nec suis vxoribus, nec cum alienis mulieribus debent commisceri carnaliter. & qualiter sint puniendi, qui post promissam continentiam fornicātur, vel de facto contrahunt vel suis vxoribus commiscentur, & quæ pœnitentia iniungatur presbytero fornicanti. Et spectat hoc ad cap. apostolicæ regulę, oportet episcopum esse sine crimine. vel ad hoc, oportet episcopum esse monogamū. In principio tamen ponit de hospitalitate. Et primum capit. huius dist. planum est.

a ¶ Generaliter.] hic depingitur 81. dist. in qua tractat adhuc magister de continentia ministrorum, & addit, q si quis ministrorum fornicationē committit, & agat pœnitentiam, ex dispēsatione potest remanere in ordinibus, vt ī. ea. c. vlt. & referuntur hęc duo, quę dicuntur in hac distin. ad id, oportet episcopum esse sine crimine; & ad id, oportet episcopū esse monogamum. tamen præmittit in cap. 1. qualiter episcopi pauperibus & infirmis debeant prouidere.

c ¶ Qui su.s.] pauper enim qui laborare potest, si se immiscet eleemosynæ Imperatoris, redigitur in seruitutē. C. de mendi. vali. l. 2. lib. 11.

dicit glo. super Matthæum. Iustius feceris si iniustè potentem correxeris, quàm si ei dederis, &c.

g E Piscopus pauperibus.] ī. dist. 87. c. 1. & 2.

h ¶ Innocentius.] qui fuit tertius à Syricio.

i P Roposuisti.] Hæc est ij. pars dist. in qua di. q puniātur sacerdotes & diaconi, qui non seruauerunt sententiam Syricij de castitate. Ioan. de Fan.

In Archiepiscopatu Tolosano sacerdotes, & leuitæ incontinenter viuebant: quod manifestabant filij ab eis generati. quod cum vidisset Exuperius archiepiscopus Tolosanus, quæsiuit ab Innocentio quid esset de his faciēdum. Sed antequam respondeat, dicit super hoc constitutionem factam a Syricio, quæ tales præcipiebat ab omni honore ecclesiastico remoueri. Deinde ostendit, quod sacerdotes & leuitæ debent viuere continenter, ita etiam vt cum vxoribus carnaliter non commisceantur. Et hoc probat vno exemplo, scilicet sacerdotum & leuitarum veteris testamenti, qui in hebdomada sua viuebant continenter, ita etiam vt cum vxoribus non commiscebantur carnaliter: nec discedebant à templo: quibus propter sobolis successionem vxoris vsus fuerat relaxatus. Multo magis sacerdotes debent abstinere, cum quotidie sacrificent, & possint eligi de qualibet natione: Et vna auctoritate Pauli apostoli. Postea docet, quod illi clerici, qui

qui in sacris ordinibus contraxerunt, vel suis vxoribus se iunxerunt: si possint probare constitutionem Syricij non peruenisse ad eos, in suis ordinibus remaneant: sed ad altiores non ascendant: de cetero tamen abstineant. qui aût contra Syricij constitutionem scienter, ℨxerint de facto, vel se proprijs vxoribus miscuerint, deponant.

¶ Diaconij.] Ideo non dicit de subdiaconis, quia non erat tunc sacer ordo: non tamen poterant contrahere. 32. dist. si qui.

¶ Filij.] Filius enim est argumentū ambulans super terram de incontinentia patris. 28. dist. priusquam.

¶ Quod solæ.] idest, à solis continentibus, vt 84. dist. cum in præterito.

¶ Iam inde.] idest, de hoc articulo.

¶ Quod in templo.] Sufficit ergo scholari ad hoc vt stipendium consequatur, vt sua vice seruiat ecclesiæ, scilicet cum ibi est.

¶ Vicis.] idest, septimanæ. aliàs est dies pro anno, vt 33. q. 2. hoc ipsum.

g ¶ Cum vxore.] multo ergo fortius si cum alia.

Dicit, q. pp reuerentiā sacramentorum vult eos esse sanctos, idest, mūdos ab omni labe mortali vel veniali: spirituali vel corporali: qđ non pôt esse qñ carnaliter vxoribus commiscentur, secundum Hug.

¶ Scriptum est.] Sufficit ergo ita scriptū esse, licet sit dubiū. arg. 19. dist. in memoriā. ff. qui & à qui. li. ma. l. prospexit.

¶ Estote.] Arg. contra 31. dist. Nicæna. cū castitas est cū propria coniuge.

¶ Quo mag.] i. quanto magis.

¶ Nec præterit dies.] præter sabbatum magnum, & idem præcedentem, vt de conse. dist. 3. in sabbato. Vel dic, sacrificijs, id est, officijs diuinis.

¶ Vel baptismatis.] cū necessitas exigit. aliàs baptismus q fit cum cerei benedictione, & ix. lectionibus, bis in anno tantum fit. de consecra. dist. 4. proprie.

¶ Præcepit.] idest, persuasit, vt 33. q. 4. Christiano. Vel præcepit vxoribus noletibus cōtinere. Vel dic præceptum esse cū vir accipit corpus Christi, vt scilicet nō exigat: sed reddere tenetur omni tempore.

¶ Vxoris.] idest, nō ideo dicit eū esse virum vxoris vnius, vt ea vtatur tempore sacerdotij.

¶ Vt permaneret.] Arg. voces affirmatiuas resoluēdas in negatiuas. arg. 5 dist. 26. vna tm. & c. vnius.

¶ Sed propter incontinentiā.] idest, vt ea mortua contineat, & secundā nō ducat. & sic negatiue legis, vnius, idest, non plurium: argum extra de testi. licet.

¶ Futuram.] idest, quam timebat.

¶ In carne sunt.] idest, carnaliter viuentes.

¶ Sed ea plane.] Hic ridet consultationi, & reuertitur ad cōstitutionem Syricij de qua dixerat. Dicit aût Hug. & alij q. Syricius bis emisit cōstitutionem: primo illam quæ erat data ab Apostolis, s. vt in sacris ordinibus nullus ℨheret, & si ℨheret, deponeretur, vt 84. dist. cū in præterito. hęc fuit primo ab Apostolis statuta: sed quia aboleuerat, renouata est à Syricio procedente tempore. scte sebatur quæstio de talibus, de quibus Innocen. hic loquitur: sed tamen quia quidā prætendebant ignorantiam primæ constitutionis Syricij, inde sumpta occasione Syricius aliam edidit humaniorem: mitigando rigorem primæ, scilicet, vt ignorantes excusarentur, vt inf. ead.

[a] diaconij ministerio, aut in officio presbyterij positos, incontinentes esse, aut fuisse, generati filij [b] prodiderunt.

j. c. sequen. De his & diuinarū legum manifesta est disciplina, & beatæ recordationis viri Syricij episcopi monita euidentia commearunt, vt incontinentes, in officijs talibus positi, omni ecclesiastico honore priuarentur, nec admittantur ad tale ministerium, quod sola [c] continentia oportet impleri.

Luc. 1. Paralip. c. 24. Est enim vetus admodum sacræ legis auctoritas iam inde [d] ab initio custodita, quod in templo, [e] anno vicis [f] suæ habitare præcepti sunt sacerdotes, vt seruientes sacris oblationibus, puros, [*al. puri, & purgati*] & ab omni labe purgatos sibi vendicent diuina ministeria, neque eos ad sacra [*al. sacrificia*] officia fas sit admitti, qui exercent vel cum vxore [g] carnale cōsortium: [*3. dist. 31. c. eos.*] quia scriptum est: [Sancti estote, [h] quia & ego sanctus sum, dominus Deus vester.] [*Leuit. 11. & 20. Num. 18.*] Quibus vtiq; propter sobolis successionem, vxoris vsus fuerat relaxatus: quia ex alia tribu, & præterquam ex semine Aaron, ad sacerdotiū nullus fuerat præceptus accedere. Quo [i] magis [k] hi sacerdotes, [*Quanto*] *orig.* vel leuitę pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus vel sacerdotiū, vel ministeriū sine successione est; nec præterit [l] dies, qua vel à sacrificijs diuinis, vel baptismatis [m] offic o vacent. [*al. orationis*] Nam si beatus Paulus apostolus ad Corinthios scribit dicens: [Abstinete vos ad tempus, vt vacetis orationi.] [*1. Corinth. 7.*] & hoc vtique laicis præcepit; [n] multo magis sacerdotes, quibus & orandi, & sacrificādi iuge officium est, semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere: qui, [*al. quia*] si cōtaminatus fuerit carnali cōcupiscentia, [o] quo pudore vel sacrificare vsurpabit, aut qua conscięntia, quove merito exaudiri se credit, cū dictū sit: [Omnia munda mundis, coinquinatis autē, & infidelibus nihil mundū?] [*Tit. 1.*] Sed fortasse hoc licere credit, quia scriptum est: [vnius vxoris [p] virū.] [*1. Timot. 3.*] Non [q] dixit hoc, vt permaneret [r] in cōcupiscentia generādi, sed propter incōtinentiam futuram. Neq; enim integros corpore nō admisit, q ait: [vellē autem omnes sic esse, sicut & ego.] [*1. Cor. 7.*] Quod & apertius declarat dicēs: [Qui autem in carne sunt, [s] Deo placere non possunt. Vos aūt iam non estis in carne, sed in spiritu.] [*Rom. 8.*] Et [habentem filios,] [*1. Timot. 3.*] non generantem dixit. Sed ea plane, [t]

Vide supra dist. 21. in princ. in glo. verbo subdiaconi.

Filius ambulās super terrā, testatur patris incontinentiam.

Dies pro anno inuenit.

Sufficit ita esse scriptū.

Idē tenet Spec. in titu. de eo q. mit. in poss. ver. porro. & Bar. in l. mulier. §. proponebatur. ff. ad Turp.

De hoc la. & no. de cōsecr. distin. 2. ois homo.

Affirmatiua in negatiuā resoluitur.

Cōcor. tex. in l. non debet. ff. de du. & in l. nam et. §. ff. de incestuo. testi.

Clericis continētiā quis primo indixerit.

a ¶ Aliqui.] hoc non potest intelligi nisi de laicis propter litteram præcedentem. Sed quid si duo clerici dicunt me commisisse fornicationē cum aliqua tali die, duo laici dicunt me fuisse secum tota die in alio loco? dico præponēdos laicos: 1 quia stant pro reo. & ita patet hic, q clericus potest se purgare quandoque cum laicis, vt 18 q. 2 in decima. vt ibi dixi.

b ¶ Non possunt.] ei qui potest laborare, non debet ecclesia prouidere: integritas enim & robur membrorum in conferenda eleemosyna est attendenda. C. de mendi. val. l. 1. lib. 11. quia robusti de cibo securi sine labore, frequenter iustitiam negligunt, vt 5. q. 5. non omnis. & dicit

Testes præferēdi sunt, qui pro reo deponunt.

1 Ad hoc facit, qd no. in Auth. de hære. & fal. §. si non absunt. vbi dr. q talis assertio habet in se implicitā affirmatiuam. Arch.

huiusmodi fęminas; sed vbi aut clerici præsentes sunt, aut graues aliqui [a] Christiani.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 102.

¶ [illegible] temporalium, clericorum [illegible] tur. C. XXXIII.

AD reatum episcopi pertinet, vel presbyteri, qui parochiæ præest, si substentandæ vitæ [b] præsentis causa adolescentiores viduæ, vel sanctimoniales clericorum familiaritatibus subiiciantur. Poly. l. 4. ti. 37. Burc. l. 8. c. 55. Iuo, p. 7. c. 73.

Item ex eodem, c. 103.

¶ De eodem. C. XXXIIII.

VIduæ, [c] quę stipendio ecclesię substentantur, tā assiduæ in Dei opere esse debent, vt & meritis, & orationibus suis ecclesiam adiuuent. Poly. ibidem. Iuo, p. 8. c. 317.

DISTINCTIO LXXXII.

G*Eneraliter [d] etiā pauperibus, & iis, qui suis manibus laborare non possunt, [e] episcopus necessaria prouideat.*

Vnde in concil. Aurelianen. 1. c. 18. legitur.

¶ De eodem. C. I.

EPiscopus pauperibus, [f] vel infirmis, qui, debilitate faciēte, nō possunt suis manib. laborare, victum, & vestitum (in quantum † sibi possibile fuerit) largiatur.

† *possibilitas habuerit*] orig.

Item Innocen. [h] Exuperio Tolosano episcopo, epi. 3. c. 1. Iuo. p. 6. c. 57. Pann. l. 3. c. 137. Ans. l. 8. c. 8. Poly. l. 4. tit. 31.

¶ [illegible] C. II.

2 PRoposuisti, quid de his obseruari debeat, quos in

Sanctimonialib. pauperib. debet prouidere episcopus.

c ¶ AD reatum.] ¶ Vitę.] Coguntur enim quandoque sanctimoniales propter defectum rerum operas aliquas facere clericis, vel aliis, & propter talem familiaritatē, & propter rerum defectum coguntur aliqua turpia facere. præcipitur ergo hic, q si aliquæ sint pauperes, q episcopus eis prouideat, & hoc faciat de quarta pauperum. Si obiicias. j. de consec. dist. 5. numquam. vbi numquam permittitur: immo iubetur ne sint otiosæ, sed faciant calathos, vel similia, illud intellige, q ecclesię possunt facere operas, non extraneo 54. dist. si seruus. in fi.

Moniales otiosę eē nō debent.

c ¶ Viduę.] j. 87. dist. cap. 1.

GEneraliter.] Hęc dist. diuiditur in tres partes: in quarum prima dr. q eps debet prouidere pauperibus secundum posse suum, & illis qui laborare nō possunt. Secunda ibi, [Proposuisti.] Tertia ibi, [Qui autem.] Io. de Fan.

Hic intitulatur dist. 82. in qua ostendit, q clerici in sacris ordinibus constituti nec suis vxoribus, nec cum alienis mulieribus debent commisceri carnaliter. & qualiter sint puniendi, qui post promissam continentiam fornicātur, vel de facto contrahunt vel suis vxoribus commiscentur, & quæ pœnitentia iniungatur presbytero fornicanti. Et spectat hoc ad cap. apostolicæ regulę, oportet episcopum esse sine crimine. vel ad hoc, oportet episcopum esse monogamū. In principio tamen ponit de hospitalitate. Et primum capit. huius dist. planum est.

¶ Generaliter.] hic depingitur 81. dist. in qua tractat adhuc magister de continentia ministrorum, & addit, q si quis ministrorum fornicationē committit, & agat pœnitentiam, ex dispēsatione potest remanere in ordinibus, vt j. ea. c. vlt. & referuntur hęc duo, quę dicuntur in hac distin. ad id, oportet episcopum esse sine crimine; & ad id, oportet episcopū esse monogamum. tamen præmittit in cap. qualiter episcopi pauperibus & infirmis debeant prouidere.

e ¶ Qui su.s.] pauper enim qui laborare potest, si se immiscet eleemosynæ Imperatoris, redigitur in seruitutē. C. de mendi. val. l. 1. lib. 11.

dicit glo. super Matthæum. Iustius feceris si iniustē petentem correxeris, quàm si ei dederis, &c.

f ¶ EPiscopus pauperibus.] j. dist. 87. c. 1. & 2.

h ¶ Innocentius.] qui fuit tertius à Syricio.

PRoposuisti.] Hæc est ij. pars dist. in qua dr. q puniātur sacerdotes & diaconi, qui non seruauerunt sententiam Syricij de castitate. Ioan. de Fan.

¶ Proposuisti.] In Archiepiscopatu Tolosano sacerdotes, & leuitæ incontinenter viuebant: quod manifestabant filij ab eis generati. quod cum vidisset Exuperius archiepiscopus Tolosanus, quæsiuit ab Innocentio quid esset de his faciēdum. Sed antequam respondeat, dicit super hoc constitutionem factam a Syricio, quæ tales præcipiebat ab omni honore ecclesiastico remoueri. Deinde ostendit, quod sacerdotes & leuitæ debent viuere continenter, ita etiam vt cum vxoribus carnaliter non commisceantur. Et hoc probat vno exemplo, scilicet sacerdotum & leuitarum veteris testamenti, qui in hebdomada sua viuebant continenter, ita etiam vt cum vxoribus non commiscebantur carnaliter; nec discedebant à templo: quibus propter sobolis successionem vxoris vsus fuerat relaxatus. Multo magis sacerdotes debent abstinere, cum quotidie sacrificent, & possint eligi de qualibet natione: Et vna auctoritate Pauli apostoli. Postea docet, quòd illi clerici, qui

qui in sacris ordinibus contraxerunt, vel suis vxoribus se iunxerunt: si possint probare constitutionem Syricij non peruenisse ad eos, in suis ordinibus remaneant: sed ad altiores non ascendant: de cetero tamen abstineant. qui aût contra Syricij constitutionem scienter contraxerint de facto, vel se proprijs vxoribus miscuerint, deponant.

¶ Cum vxore.] multo ergo fortius si cum alia. Dicit, quod pp reuerentiâ sacramentorum vult eos esse sanctos, idest, mûdos ab omni labe mortali vel veniali: spirituali vel corporali: quod non pôt esse qn carnaliter vxoribus commiscentur, secundum Hug.

diaconij ministerio, aut in officio presbyterij positos, incontinentes esse, aut fuisse, generati filij prodiderunt.
j.c.sequen. De his & diuinarû legum manifesta est disciplina, & beatæ recordationis viri Syricij episcopi monita euidentia commearunt, vt incontinentes, in officijs talibus positi, omni ecclesiastico honore priuarentur, nec admittantur ad tale ministerium, quod sola continentia oportet impleri.
Luc 2. Paralip. c. 24. Est enim vetus admodum sacræ legis auctoritas iam inde ab initio custodita, quod in templo, anno vicis suæ habitare præcepti sunt sacerdotes, vt seruientes sacris
al. puri. & pur gati. al. sacrificia oblationibus, puros, & ab omni labe purgatos sibi vendicent diuina ministeria, neque eos ad sacra officia fas sit
3. dist. 31. c. eos. admitti, qui exercent vel cum vxore carnale côsortium:
Leuit. 11. & 20. Num. 18. quia scriptum est: [Sancti estote, quia & ego sanctus sum, dominus Deus vester.] Quibus vtiq; propter sobolis successionem, vxoris vsus fuerat relaxatus: quia ex alia tribu, & præterquam ex semine Aaron, ad sacerdotiû nullus
Quanto] orig. fuerat præceptus accedere. Quo magis hi sacerdotes, vel leuitę pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus vel sacerdotiû, vel ministeriû sine successione est; nec præterit dies, qua vel à sacrificijs diuinis, vel
al. orationis 1. Corinth. 2. baptismatis offic o vacent. Nam si beatus Paulus apostolus ad Corinthios scribit dicens: [Abstinete vos ad tempus, vt vacetis orationi.] & hoc vtique laicis præcepit; multo magis sacerdotes, quibus & orandi, & sacrificâdi iuge officium est, semper debebunt ab huiusmodi consortio
al. quia abstinere: qui, si côtaminatus fuerit carnali côcupiscentia, a quo pudore vel sacrificare vsurpabit, aut qua con-
Tit. 1. sciêtia, quoue merito exaudiri se credit, cû dictû sit: [Omnia munda mundis, coinquinatis autê, & infidelibus nihil mundû?] Sed fortasse hoc licere credit, quia scriptum est:
1. Timot. 3. [vnius vxoris virû] Non dixit hoc, vt permaneret in côcupiscentia generâdi, sed propter incôtinentiam futu-
1. Cor. 7. ram. Neq; enim integros corpore nô admisit, q ait: [vellê autem omnes sic esse, sicut & ego.] Quod & apertius de-
Rom. 8. clarat dicês: [Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos aût iam non estis in carne, sed in spiritu.] Et
1. Timot. 3. [habentem filios,] non generantem dixit. Sed ea plane,

¶ Scriptum est.] Sufficit ergo ita scriptû esse, licet sit dubiû. arg. 19. dist. in memoriâ. ff. qui & à qui. li. ma. l. prospexit.

Sufficit ita esse scriptû.

¶ Estote.] Arg contra 31. dist. Nicæna. nâ castitas est cû propria coniuge.

¶ Quo magis.] i. quanto magis.

¶ Nec præterit dies.] præter sabbatum magnum, & idem præcedentem, vt de consec. dist. 5. in sabbato. Vel dic, sacrificijs, id est, officijs diuinis.

Idê tenet Spec. in titu. de eo q mit. in poss. ver. porro. & Bar. in l. mulier. §. proponebatur. ff. ad Turp.

¶ Vel baptismatis.] cû necessitas exigit. aliàs baptismus q fit cum cerei benedictione, & ix. lectionibus, bis in anno tantum fit. de consecra. dist. 4. proprie.

¶ Præcepit.] idest, psuasit, vt 33. q. 4. Christiano. Vel præcepit vxorib' nolêtibus côtinere. Vel dic præceptum esse cû vir accipit corpus Christi, vt scilicet nô exigat: sed reddere tenetur omni tempore.

De hoc le. & no. de côsecr. distin. 2. ois homo.

¶ Vxoris.] idest, nô ideo dicit eû esse virum vxoris vnius, vt ea vtatur tempore sacerdotij.

¶ Vt permaneret.] Arg. voces affirmatiuas resoluêdas in negatiuas. arg. î d. st. 26. vna tm. & c vnius.

Affirmatiua in negatiuâ resoluitur.

¶ Sed propter incontinentiâ.] idest, vt ea mortua contineat, & secundâ nô ducat. & sic negatiue legit, vnius, idest, non plurium: argum extra de testi. licet.

Côcor. tex. in l. non debet. ff. de ou. & in l. natu ca. 5. ff. de in offic. test.

¶ Diaconij.] Ideo non dicit de subdiaconis, quia non erat tunc sacer ordo: non tamen poterant côtrahere. 32. dist. si qui.

Vide supra distin. 21. in princ. in glo. verbo subdiacones.

¶ Filij.] Filius enim est argumentû ambulans super terram de incontinentia patris. 28. dist. priusquam.

Filius ambulâs super terrâ, testat patris incontinentiam.

¶ Quod solæ.] idest, a solis continentibus, vt 84. dist. cum in præterito.

¶ Iam inde.] idest, de hoc articulo.

¶ Quod in templo.] Sufficit ergo scholari ad hoc vt stipendium consequatur, vt sua vice seruiat ecclesiæ, scilicet cum sibi est.

¶ Vicis.] idest, septimanæ. aliàs est dies pro anno, vt 33. q. 2. hoc ipsum.

Dies pro anno inuenit.

¶ Futuram.] idest, quam timebat.

¶ In carne sunt.] idest, carnaliter viuentes.

¶ Sed ea plane.] Hic redit consultationi, & reuertitur ad côstitutionem Syricij, de qua dixerat. Dicit aût Hug. & alij q Syricius bis emisit côstitutionem: primo illam quæ erat data ab Apostolis, s. vt in sacris ordinibus nullus côtraheret, & si côtraheret, deponeretur, vt 84. dist. cû in præterito. hæc fuit primo ab Apostolis statuta: sed quia abolcuerat, renouata est a Syricio procedente tempore retrahebatur quæstio de talibus, de quibus Innocen. hic loquitur: sed tamen quia quidâ prætendebant ignorantiam primæ constitutionis Syricij, inde sumpta occasione Syricius aliam edidit humaniorem: mitigando rigorem primæ, scilicet, vt ignorantes excusarentur, vt inf. ead.

Clericis continetiâ quis primo indixerit.

plurimos. & hanc formam scribit, scilicet secundæ. Innocentius Exuperio & quod scripsit bis Syricius, patet ex hoc cap. & sequen. vbi dicitur, quòd quidam excusantur ignorantia constitutionis Syricij. Sed qualiter hoc, dicetur in prima constitutione. Quidam dicunt, quòd non dedit de hoc facto nisi semel constitutionem, renouando constitutionem Apostolorum, & mitigando eã cũ sua distinctione. & secundum hoc eadem est causa decisionis Innocentij. nisi quòd Innocentius vtitur distinctione circa constitutionem Syricij: & Syricius circa constitutionem Apostolorũ. Tertij dicunt, quod Syricius duas emisit constitutiones, sed in nullo renouauit Apostolorum constitutionem: quia Apostoli nihil constituerunt de continentia. arg. 31. dist. quoniã. & dicit Hu. quòd quędam cõstituit ecclesia, quæ non fuerunt statuta ab Apostolis, vt de cõtinentia ministrorũ. 35. q. 1. § hac itaque. in fi. Quod autem dicitur inf. 83. dist. cum in præteritum. quod scilicet Apostoli docuerunt, verũ est exẽplo. 31. dist. omnino. non constitutione. sed de hoc dixi 28. distin. diaconi. Prima ergo constitutio Syricij fuit de continentia, vt quicumque vellet promoueri ad sacros ordines, faceret hoc non tantum promissa, sed etiã præcedente continentia. hoc innui videtur 77 dist. quicumque. sed quia illa non seruabatur à quibusdam prætendentibus ignorantiam. ideo aliam fecit cum distinctione. j. ead. plurimos. nec fecit primã nisi in promouẽdis. promotos enim non posset adstringere sine suo velle: sicut nec posset Papa constituere de acolythis iam promotis ne contraherent. arg. 32. q. 1. integritas. Io. quod falsum est, cum habeat plenitudinem potestatis. 2. q. 6. decreto. nec legibus adstringitur, vt ff. de legib. & constitutio. princeps. & C. eo. digna vox. Bar. nec in primo vel in secundo capit. habes, quòd Syricius aliquam constitutionem fecerit: sed innuitur in secundo cap. j. incontinentes: de quibus consultus fuerat, distinguendo, immo potius dispensando: quod patet ex verbo, monita, in principio cap. & per verbum, admonitioné, in fi. & dic commeauit non constituendo, sed ignoscendo, & dispensando, vt j. ead. presbyter.

Apostoli de cõtinẽtia nihil cõstituerunt, sed solo exẽplo illã docuerũt.

Argum. ad hoc j. 32. dis. placuit. vbi de hoc: sed dictum hoc omnino falsum est, nisi intelligas de promouẽdis. & sic not. H. 28. distin. de his. in fi.

a ¶ Et diuersa.] diuersa & bimembris. nam recipit diuisionem, idest, distinctionem, & hoc de secunda.

b ¶ Prouincias.] pro maiori parte.

c ¶ Non probatur.] ex hoc vult, quòd dicit citationem ad se non peruenisse, quòd hoc non tenetur probare: sed potius aduersarius tenetur probare, quòd peruenerit ad eam: cum talis negatiua nõ possit probari, vt ext. de electio. bonæ. Sed non est verum, quia credendum est verbo nuncij donec contrarium probetur, vt not. 4. q. 3. §. item in criminali. ver. item testes, quia. sic ergo expone, nõ probatur peruenisse, idest probatur non peruenisse: cum enim constitutio sit publice promulgata, quilibet eam tenetur scire, vt 16. dist. quod dicitis. extra de postu. præla. ad hæc. 12. q. 2. qui & humanis, & secundum leges tenetur eam quilibet scire vsque ad duos menses, vt in Authen. vt factæ nouæ constitutiones. §. 1. coll. 9. secundum canones vsque ad sex menses, vt 18. dist. decernimus. quia ergo præsumebatur peruenisse ad istos, tenebantur ipsi probare ignorãtiam: & hoc est generale, quòd propter præsumptionem cogitur probare aliquis ignorantiam, vt hic, & ext. de elect. innotuit. & 1. q. 1. si quis à simoniacis. & C. de peti. tut. l. penul. aliàs qui dicit aliquem sciuisse, hoc tenetur probare, vt 3. q. 9. indicas. & ff. de administra. tuto. l. hoc autem. quid enim peccat, qui præsentis legis inscius pristinam sequitur obseruantiam? vt C. de testa. iubemus. in fi. Sed qualiter probat se aliquis ignorasse? dico suo sacramento, vt 34. q. 2. in lectum. extra de senten. excõ. si vero. vt no 4. q. 5. quisquis. in fi. Io. Vel etiam alio modo si potest probare se fuisse in alio loco: & forte si præsumptio est contra eum, non credetur iuramento suo. B. Sed quid si collegium vel aliquis conuentus dicit se ignorasse, numquid tunc omnes iurabunt? dico quod sufficit, si episcopus cum maioribus de capitulo iurat, vt ff. de condi. & demonstra. municipibus. Alij dicunt, quòd eo ipso probatur ignorantia, quòd non probatur scientia, vt C. qui milit. non poss. super seruis. lib. 12.

Probare tenetur qui dicit se non citatum.

Constitutio publice promulgata, intra quod tẽpus ligat.

Ignorantiã probare quis cogit. pp præsumptionẽ.

d ¶ Ignorantibus.] decretum non ligat ignorantes. ff. de decre. ab ord. fac. l. vlt. & ff. loca. l. si ignorans.

ADDITIO Ad idem 12. q. 2. de lateris. vbi de hoc. Dic quòd decretum secundum canones ligat ignorantes, vt dixi 19. dist. super summa. ibi videas. Archid.

Dicẽs, quòd iuris apicibus inuigilãt, regulare esse ignorãtiam nõ debere probari: sed sciẽtiam.

Ad hoc facit, quod leg. & not. extra de sent. excom. si vero & de homic. significasti. 1. & de iur. calu. c. 2. Idẽ late las. §. sed iste. insti. de act.

Contra gl. in l. si cum. & ibi Bar. ff. de accusa.

e ¶ Negabitur.] arg. neminem ligari antequam constitutio ad eum peruenit: arg. dist. 31. ante triennium. 36. q. vlt. si autem. 12. q. 5. sicubi. & 47. dist. quoniam. 14. q. 4. si quis oblitus. 54. dist. ex antiquis.

f ¶ Deteguntur.] eo ipso quod non probant ignorantiam, cum ad omnes commeauerit.

Collegium numquid iurare possit.

Plurimos sacerdotes.] Quidam significauerunt Syricio Papæ, quòd plurimi sacerdotes post longa tempora suæ ordinationis filios habuerunt tam ante sacros ordines, quam de vxoribus, quas postea de facto duxerunt. quorum quidam allegabant hoc sibi licere ad instar sacerdotum & leuitarum veteris testamenti. Quidam

Decretum non ligat ignorantes.

dispar, & diuersa [a] sententia est. Nam si ad aliquos forma illa ecclesiasticæ vitæ pariter & disciplinæ, quæ ab episcopo Syricio ad prouincias [b] commeauit, non probatur [c] † peruenisse; his ignorantibus [d] venia non negabitur: [e] ita vt de cetero penitus incipiant abstinere: & ita gradus suos, in quibus inuenti fuerint, retentent, vt eis non liceat ad potiora conscendere: quibus in beneficio esse debet, quòd hunc ipsum locum, quem retinent, non amittunt. ¶ Si qui autem scisse formã viuendi missam à Syricio deteguntur, [f] † neq; statim cupiditates libidinis abiecisse; illi sunt modis omnibus submouendi: quia post admonitionem cognitã, præponendam arbitrati sunt voluptatem.

† probabitur] orig.

al. ignorationis

† al. detegentur

a ¶ Concupiscentia.] *Emendatus, & locupletatus est hic locus ex ipsa epistola Innocentij, quemadmodum & multa alia in hoc capite, vbi per glossam licuit. In epistola autem Syricij, qua refertur in concilio Teleptensi (ita enim pro Tellensi legendum videtur) sic legitur:* Quid faciet? excusabit? quo pudore, qua mente vsurpabit? qua conscientia, quo merito hic exaudiri se credit?

b ¶ Non dixit hoc.] *In originali sic legitur:* non ad permanentem in concupiscentia generandi hoc dixit.

Itẽ Syricius Papa ad Himeriũ Tarracon. epm, epist. 1. c. 7.

¶ De eodem. C. III.

PLurimos sacerdotes Christi, atque leuitas, post longa

Ioo. p. 6. c. 50. Poly. l. 4. tit. 31.

Quidam verò dicebant se per ignorantiam lapsos: & inde dolebant: quare Syricius Papa reprehẽdit eos; qui suum crimen defendebant exẽplo sacerdotũ veteris testamenti: cum alia causa fuerit in illis q̃ in istis: & dicit eos esse deponendos: cum ex certa scientia delinquerint. Illi verò qui per ignorantiã dolent se lapsos fuisse, ad altiora non ascendãt: sed in suis ordinib. remaneãt: ita tñ q. decetero viuant continenter. Sequens § patet.

a ¶ Solius successionis causa.] præcipue. nam & causa incontinentiæ. 32. q. 2. §. his ita.

consecrationis suæ tempora, tã de coniugibus proprijs, q̃ ẽt de turpi coitu sobolem didicimus procreasse, & crimen suum hac p̃scriptione defendere, quia in veteri testamento sacerdotibus, ac ministris generãdi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc, quisquis ille est sectator libidinũ, pręceptorq; vitiorum, si æstimat, quod in lege Moysis passim sacris ordinibus à Deo nostro laxata sunt fręna luxuriæ, cur eos, quibus committebantur sancta sanctorũ, præmonet dicẽs: [Sancti estote, quia & ego sanctus sum dominus Deus vester?] Cur ẽt procul à suis domibus, anno vicis suę, in templo habitare iussi sunt sacerdotes? Hac videlicet rõne, ne vel cũ vxorib. possint carnale exercere commerciũ, vt conscientiæ integritate fulgentes, acceptabile Deo munus offerrent. Quibus, etiã expleto deseruitionis suæ tempore, vxorius vsus solius successionis causa [a] fuerat relaxatus: quia nõ ex alia nisi ex tribu Leui, quisquam ad Dei ministerium fuerat præceptus admitti.

Leuit. 20. Luc. 1.

Idem paulo inferius.

¶ De eodem. C. IIII.

Poly. ibidem. Iuo. p. 6. c. 50. §. quia.

QVia aliquãti, de quibus loquimur, vt tua [b] sanctitas retulit, ignorantia [c] se lapsos [c] esse deflent: his hac cõditione misericordiã [d] dicimus non negandam, vt sine vllo honoris augmento, in hoc, quo deiecti [e] sunt, quãdiu vixerint, officio perseuerent: si tamen post hac continentes se studuerint exhibere. Hi verò, qui illiciti priuilegij [f] excusatione nituntur, & sibi asserũt veteri hoc lege cõcessum: nouerint se ab omni ecclesiastico honore, quo indigne vsi sunt, Apostolicæ sedis auctoritate deiectos: nec vmquam posse veneranda attrectare mysteria, quibus se ipsi, dum obscœnis cupiditatibus inhiant, priuauerunt. Et quia exempla præsentia cauere [g] nos præmonent in futurum; si quilibet episcopus, presbyter, atq; diaconus (qđ non optamus) deinceps fuerit talis inuentus; iam nũc sibi omnem per nos indulgentiæ aditum intelligat obseratũ. quia ferro necesse est, vt abscindantur [h] vulnera, quæ fomentorum non senserint medicinam.

ignoratione.] orig.
al. detecti
excidantur] orig.

¶ *Caput hoc in aliquot manuscriptis Gratiani exemplaribus coniunctum est superiori.*

3 *Qui autem propter peccata iubentur deponi; post condignam pœnitentiam in suo ordine poterunt reparari.*

Vnde in concilio Hybernensi. [a]

a ¶ Hybernensi] *Caput hoc citabatur ex concilio Gangrensi, in quo non legitur. Emendatum est ex Polycarpo; & alio libro manuscripto peruetusto; in quo libro sunt multi canones penitentiales: & hic refertur ex Theodoro archiepiscopo Hybernensi.*

¶ Quæ penitentia sit imponenda sacerdoti, qui de fornicatione conuictus fuerit. C. V.

Poly l. 4. tit. 39. Can. Apost. 25.

PResby-

b ¶ Vt tua.] cum ergo hic scribat vni: & in præcedenti cap. dicatur, quòd constitutio Syricij Papæ ad oẽs prouincias commeauit: patet q. duas emisit Syricius constitutiones: & etiam qa hic dicit ignorãtiam respectu primæ.

c ¶ Lapsos.] respectu scilicet secundæ constitutionis.

d ¶ Misericordiam.] qa illa ignorantia iuris non eos excusat à toto: sed quia facilius cum eis dispensatur. Alij dicunt, quòd vnam tãtum emisit: & dicunt, ignorantia Apostolicæ constitutionis.

e ¶ Deiecti.] idest, lapsi.

f ¶ Priuilegij.] argu. contra eos, qui prætendunt se non debere dare decimas, quia prædecessores sui nõ dederunt: & sic vti volunt priuilegijs suorũ antiquorum. extra de deci. c. 2. & cap. quamuis. Item argu. contra illos, qui pro sui iuris tuitione consuetudines antiquas allegãt, vt 12. q. 4. nemo. & 1. q. 4. c. vlt.

g ¶ Cauere.] argu. ex præsentib. futura præsumi. argu. dist. 50. si quis diaconus. dist. 51. præterea.

… Hoc not. 18. dist. peruenit.

h ¶ Vt abscindãtur.] sic 16. q. 1. in canonibus. 24. q. 3. ecce.

Hic incipit tertia pars huius dist. in qua q̃ritur, qualiter pęnitẽtia imponatur sacerdoti lapso in fornicationem: ita quod possit postea celebrare. Et respon. quod decẽ annis debet pęnitere. Io. de Fan.

¶ Presbyter.] Hoc capitulo loquitur de manifesta fornicatione, pro qua in tempore Apostolorũ clerici deponebantur.

c Adde q. qñque iuris ignorantia excusat à pęna ꝑ rusticitatem, non aũt excusat à nullitate actus, vt no. in l. 1. C. đ interdi. matri. inter pup.

Cõsuetudo antiqua nõ excusat.

Præsumitur ex p̃sentib. circa futura.

tur: sed sancti patres in Gangrensi concilio congregati hunc rigorem temperarunt, statuentes vt si presbyter sponte confiteatur delictum suum, & velit pœnitere, decem annis pœniteat iuxta modum, qui in hoc cap. exprimitur: postea poterit in honorem pristinum reuocari. Eadē pęnitentia erit sacerdotibus imponenda pro singulis delictis, quę depositionem inducunt.

a ¶ Presbyter.] Hoc c. intelligunt quidā de dispensatione, alij de iure: q̄a ep̄s post peractā pœnitentiā tenet̄ dispensare: arg. 50. di. d̄ño sancto, & c vt cōstitueretur: vnde dicunt hodie pro fornicatione neminē deponendum, nisi in ea perdure; & ideo quia hodie fragiliora sunt corpora nostra, quàm olim erāt. 34 dist. fraternitatis. licet eadem rōne debes dicere de quolibet crimine, vt ĩ. eod. c. versic. eadem quoque. & not. ĩ. pxi. dist. c. Maximianus.

Fornicationis cā hodie nemo est deponendus.

b ¶ Apostolorum.] Hic concilium dispēsat cōtra Apostolum in pœnis, vt sup. dist. prox. presbyter. sic ĩ. 34. dist. cognoscamus, & c. lector.

Conciliū cōtra Apostolū dispensat.

c ¶ Auctoritatem.] Hanc non habemus in corpore canonum B. Siluestri.

d ¶ Decē annis] Alibi dr̄, q̄ sacerdoti p̄ fornicatione imponitur pęna xij. annorū, & ep̄o xv. 30. q. 1. si quis sacerdos, & c. nō debet. alibi vij. vt 33. q. 2. hoc ipsum. Sed varietas delicti inducit varietatem pęnę: s. cum fornicatio est simplex, vel incestuosa. poterit sacerdos mitigare pœnam pro quantitate criminis, & qualitate personæ. 26. q. 7 tempora.

Sacerdotis fornicarij pœnitentia.

ter, [a] si fornicationem fecerit, quāquam secundum canones Apostolorum [b] debeat deponi; tamen iuxta auctoritatem [c] beati Papę Siluestri, si in vitio non perdurauerit; sed sua sponte confessus adiecit, vt resurgat: decē annis [d] in hunc modum pœniteat: tribus quidem mensibus priuato loco à cęteris remotus pane & aqua à vespera in vesperam [e] vtatur; tantum autem diebus Dominicis, & pręcipuis festis modico vino, & pisciculis, atq; leguminibus recreetur sine carne, & sagimine, ouis, & caseo; sacco indutus humi adhæreat: die ac nocte iugiter misericordiā Dei omnipotentis imploret: finitis tribus mensibus continuis exeat; tamen in publicum non procedat; ne grex fidelis in eo scandalum patiatur. Nec enim † debet sacerdos publice pęnitere, [f] sicut laicus. Postea aliquantisper resumptis viribus, vnum annum, & dimidium in pane & aqua expleat, exceptis Dominicis, & præcipuis festis, in quibus vino, & sagimine, [g] † ouis, & caseo iuxta canonicam mēsuram vti poterit. Finito primo anno & dimidio; corporis & sanguinis Domini, ne induresca, particeps fiat, & ad pacem veniat: psalmos cum fratribus in choro [h] vltimus canat: ad cornu altaris non accedat: iuxta beati Clementis vocem, [i] minora gerat officia. Deinde verò vsque ad expletionem septimi anni, omni quidem tempore, exceptis paschalibus diebus, tres legitimas [k] ferias in vnaquaq; hebdomada in pane & aqua ieiunet. Expleto [l] septimo anni circulo, si sui cōfratres, apud quos pęnituit, eius condignam pœnitentiam conlaudauerint: episcopus in pristinum honorem, iuxta beati Calixti Papæ auctoritatem, eum reuocare poterit. Sanè sciendum est, q̄ secūdam feriam vnum psalterium canendo, aut vnum denarium [m] pauperibus dando (si opus † est) redimere [n] poterit. Finitis autem septem annis, deinde vsque ad finem decimi anni, sextam feriam [o] (nulla interueniente redemptione)

† al. etiam

† al. sanguine

Epist. 2.

Epist. 2.

† al. operarius] Poly.

e ¶ In vesperam.] nam ea hora debent comedere ieiunantes. de conse. dist. 1. solent.

Ieiunātes in vespera comedere debent.

f ¶ Pœnitere.] ĩ dist. proxi. si quis episcopus. contra. & 18. dist. presbyter. contra. Sed expone publice, idest. solenniter.

g ¶ Sagimine] argu. quòd licet comedere de sagimine illis diebus, quibus oua & caseum licet comedere. 4. dist. denique.

Sagimē & lardū die veneris comedere licet.

h ¶ In choro.] vt ibi ministret.

i ¶ Vocem] quam non habemus in hoc corpore

k ¶ Tres legitimas ferias.] scilicet 2. & 4. & 6 feriam, vt ĩ. eod. innuitur de consec. dist. 3. ieiunia. & 22. quæst. 5. cap. 1.

Feriæ legitimæ sūt tres.

l ¶ Expleto] ergo recōciliandus est quis peracta parte pœnitentię: etsi tota finita non sit, vt 12. q. 2. de viro. extra d. [illegible] ex litteris.

m ¶ Denarium.] & ita potest dare denarium pro redemptione, quod spirituale est: nec tamen simoniam committit: quia cum Deo intelligitur contrahere: sicut nec lex Iulia de ambitu, locū habet in Romana ciuitate: [1] immo spirituale datur hic tantum, scilicet eleemosyna pro spirituali. bene facit ad hoc, quia sicut ætę peccatorū iste se vendidit, vt 15 q. 1. non est. q̄ cuiquam. ita & pecunia sua se redimat. de pœn. dist. 1. medicina. Et est arg. pro commutatione; [illegible] 36. q. 1 de rap. Numquid aūt potest hic ieiunare p alium? q̄ v[illegible] [2] q̄a denarium pōt dare vt se redimat à ieiunio: ergo multo fortius per alterius ieiunium pōt liberari. Item quia ieiuniū viui liberat mortuū, vt 13. q. 2. animę. de pen. dist. 6. c. 1. quod concedo si p propinquā personā ieiunet. & debet iste denarius esse talis, q̄ nō euincatur à eo cui donatur: alias non contingeret liberatio, vt C. de sent. & inter. libera. ff. de leg. 3. aut concubinam §. si hæres. quia non intelligitur datum quod euinci potest, vt ibi dr̄, arg. 14. q. 5. [illegible]. Sed nunquid pęnitens sua auctoritate pōt hanc commutationem facere? Dicunt quidam q̄ sic: [3] quod non concedo in pœnitentia imposita ab homine: [4] vt extra de vo. & vo. redemp. ex [illegible] [illegible]. sed certe quod hic dr̄ de denario, auctoritate huius canonis facere potest pęnitens: nec decretal. in aliquo contradicit. Bart.

n ¶ Redimere.] arg. ea q̄ facere tenemur, alia æquipollentia faciēdo posse recompensari: & ita commutationem pęnarum posse fieri, arg. 36. q. 1 de rap. [illegible] dist. 32 non cogantur. contra. 1. q. 1. [illegible] episcopus. 2.

o ¶ Sexta feriam.] ergo quartam posset redimere quod enim

[1] Adde hoc et simonia, no. gl. & Bar. in l. Barbarius ff. d offi. prę. & in l. 1 glo. 1. ff. ad leg. Iul. de ambitu.

[2] Ieiunari pōt per alium.

Ad hoc facit, q̄a liberatur q̄s ieiunando per aliū, vt no. 61. dt. ibi. ar. cōtra ext. de offic. dele. c. si. cū similib. Arc.

[3] Pęnitentia imposita auctoritate p̄pria mutari non potest.

[4] Adde bonū tex. in l. plerumq; ff. d iure do. & in l. 2. ff. d iu le.

Vt innuere, q̄ sit secus in ieiunijs indictis ab ecclesia. Sed potest dici sm̄ Inno. q̄ licet ieiunia indicta ab ecclesia nō debeāt commutari, vel redimi si ne cā: tñ ca pōt mutari: sic vt ieiuniū festi, qđ est in die lunæ fiat in sabbato & di q̄on quibusdā locis fiāt, q̄ vbi sunt ecclesiæ S. Quintini non ieiunat in vigilias oium sctorū. sed ieiunat pcedenti die secūdū Inno. Arch.

enim de vna negatur, de alia concedi videtur. 25. dist. qualis.

3 Eadem.] non tamen eadem dispensatio est in omnibus, quia in aliquibus prohibetur. 50. dist. miror. Proui-

non satis. Sed quid si infirmus diues est, & nihil vult dare medico: numquid gratis tenetur eum curare? Vi. q. non: cum nemo de suo cogatur facere beneficium, vt 10. q. 2. precariæ. cum & medicus licite pōt recipere mercedem, vt 14. q. 5. non sanè. Dico, quòd tenetur eum curare suis impensis: 2 & si conualuerit, repetat expensas: quia vtiliter gessit negotium eius, vt ff. de negot. gest. Pomponius. & si moriatur æger, potest petere impensas, quia sufficit si vtiliter cœpit gerere, licet euentus non sit secutus, vt ff. eod. sed an vltro. ff. de eo. prætii. illicitas. §. licuit. nec pōt ei obijci, q. causa pietatis fecerit sumptus illos: nisi esset propinquus infirmo, 3 vt C. eo. alimenta. Sed quid si infirmus nihil habet ne alia quæ medicinę dantur, e & de dicunt quidam, q. medicus nullam habet actionem, vt C. de nego. gest. l. vlt. Sed dico, q. eum inuitū potest curare: sicut inuitum posset extrahere de domo ruitura, 23. q. 5. ipsa pietas. inuito enim potest cōferri beneficium, vt 45. dist. & q. emendat. 4 immo præsumo ipsum funde furiosum, cum illa verba dixit in ęgritudine, vt ff. de condi. instit. quidam. & extra de sue cess. ab intesta. cap. fi. Sed quid dices, si quis vult me interficere nisi dem ei pecuniā, numquid teneor ei dare, vt me liberem à morte? ita videtur. quod hic di. & 86. dist. non satis. in princ. Dicunt tamen quidam, solos prælatos ad hoc teneri, vt 12. q. 2. gloria. & 16. q. 1. c. vlt. Alij dicunt, q. quilibet tenetur redimere vitam alterius. Verum autem quilibet teneatur defendere alium, dixi 23. q. 3. non in inferenda.

1 De hoc no. 1. q. 1. g. studet. ibi videas.

2 Adde arg. ad hoc bond in l. non um. ff. de app. & ff. de re. g. & sump. fu. l. Las si quis. § Labeo.

3 Si est coniuncta psona vt domestic, nisi prestet: secus si esset extraneus in funere. eodē modo distinguit. ff. de relig. & sump. fu. si quis. §. sed interdū. Archi.

4 Adde ad hoc no. in l. soluendo in glo 2. ff. de neg gest & in l. solutioné ff. de solu.

obseruet in pane & aqua. Eadem [1] quoque pęnitētia erit sacerdoti, de omnibus alijs peccatis, & criminibus, quæ eum in depositionem inducunt. Neque hoc cuilibet videatur onerosum: si sacerdos post lapsum, digne, vt supra dictum est pœnitens, ad pristinos redeat honores.

a ¶ Et casto.] *In vulgatis sequebatur*, vtatur: *quæ vox sublata est auctoritate omnium ferè exemplarium Gratiani manuscriptorū, & Polycarpi, & libri manuscripti in superiore notatione indicati.*

DISTINCTIO LXXXIII.

In libello Ennodij.

PRouidendum [a] quoque est, ne is, qui ad ordinandum eligitur, & si a proprio vitio videatur alienus, consentiendo alienis inquinetur. Vt enim Symmachus Papa ait; non est grandis differentia, an lethū inferas, an admittas. Mortem enim languentibus probatur infligere, qui hanc cum possit, non excludit.

Hinc Gregorius VII. ait in reg. lib. 6. c. 12. Romanæ synodi celebratæ Anno Domini 1080. al. 1078.

¶ Suspendatur episcopus, qui crimina clericorum suorum [illegible] consentiens. C. I.

Ansl. l. 6. c. 177.

SI quis episcopus fornicationem presbyterorum, diaconorū, subdiaconorum, a vel crimen incestus in sua parochia, pretio [d] interueniente, vel precibus consenserit, vel commissum, sibiq; compertum auctoritate officij sui non impugnauerit: ab officio suspendatur. [e]

a ¶ Subdiaconorum] *Additum hoc est ex originali, & Anselmo; quemadmodum & paulopost verba illa*, sibiq; compertum. *Notum autem est à tempore Gregorij I. subdiaconos eadem lege cōtinentię, qua presbyteros, adstrictos fuisse.*

Item Gregorius prima parte pastoralis, c. 2.

¶ Maxime ecclesiam lædit, qui sub nomine sanctitatis delinquit. C. II.

Poly. l. 4. ti. 31. Burc. l. 1. c. 209. Iuo. p. 5. c. 323.

NEmo quippe in ecclesia nocet amplius, quàm qui

PRouidendum] Hæc dist. diuiditur in duas partes: in quarum prima punit negligentes prælatos, & qui gaudēt adulationibus: & hoc probat per 7 auctorit. Secunda ibi, [Quamquam.] Ioan. de Fan.

CASVS. Hucusq; tractauit Gratianus, q. oportet plaitum esse sine crimine, quod in faciendo consistit: sed quia consentiens malo aliorum di committere crimē, ideo subiungit hāc 83. dist in qua ostendit, q. prælatus et consentire non debet peccatis alienis: quia parū differt vtrum quis homicidium committat propria manu, vel facienti consentiat: quia mortem probatur inferre, qui hanc cum potest non excludit.

¶ Prouidendum.] In duabus superioribus distinctionibus tractauit magister, q. ordinandus debet esse sine crimine proprio. in hac distinct ostendit, q. non debet alienis criminibus consentire.

c ¶ Inferas.] Simile est j 86. dist pasce. & extra de sen. excommu. quantæ. & patet hic, q. medicus gratis tenetur curare pauperem infirmum: quia plus debet valere apud eum vita illius, quam propria pecunia, vt 86. dist.

SI quis epis.] CASVS. Quidam epi pretio interueniente, vel precibus consentiebāt clericis suæ diœcesis in fornicatione stare, vel incestu: & eos non puniebant. Quæsitum fuit a Gregorio quā pœnam pati debeāt? Et respondet, q. suspendi debent ab officio & beneficio.

d ¶ Pretio.] De hac materia inuenies 16. q. 7. decimas. & 1. q. 1. c. vlt & cap. nullus episcopus. j. 23. q. 4. c. si is qui & c. si illic.

e ¶ Suspendatur.] id est deponatur. 1. q. 1. si quis episcopus. alias esset contra 11. q. 3. Theobaldum. Vel dic, q. ponit pœnam solius consensus, sm̄ cuius & fecerant verba, quæ præcedunt. De neglig. tur & no. s. 32. dist. eos in fi. ibi videas.

NEmo.] CASVS. Dicitur hic, quod nemo magis in ecclesia nocet quam prælatus delinquens: quia nullus

nullus audet eum redarguere pp ordinis reuerentiam: & alij sumunt ab eo exemplum delinquendi: & ideo eps qui tales non corrigit, magis dicendus est canis impudicus, quàm episcopus.

a ¶ Redarguere.] i. dist. 40. si Papa. 6. q. 1. oues. quia vult magis placere silendo, q̃ displicere redarguendo.

peruerse agens nomen vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem namque hunc nemo redarguere [a] præsumit; & in exemplum culpa vehementer extenditur: [b] qñ pro reuerentia ordinis, peccator honoratur. Episcopus [α] itaque, qui taliũ crimina non corrigit, [c] magis dicendus est canis impudicus, quàm episcopus.

Burc. l. 1. c. 203. Iuo. p. 5. c. 317. ex Gregorio.

α ¶ Episcopus.] *Hæc non sunt ibi apud B. Gregorium. Similia citantur infra 2. q. 7. c. qui nec regiminis, ex Augustino (cui & reliqua huius capitis antea tribuebantur) & ex eodem à Burchardo, & Iuone citantur Cæterum ijdem collectores, Burchardus quidem lib. 1. c. 13. Iuo autem parte 5. cap. 67. referunt aliqua ex Origene, quæ cum his aliquantulum conueniunt.*

Item Innocentius.

¶ Qui non resistit erroribus, consentit. C. III.

Error cui non resistitur, approbatur: & veritas, cũ minime defensatur, opprimitur. Negligere quippe, cum possis [d] deturbare peruersos, nihil aliud est, quàm fouere. Nec caret scrupulo societatis [e] occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare.

Deusdedit, p. 2. Eleuter. Papa ad Galliæ prouincias, & orientales, in ep. ad Iulium, & Ægyptij in epist. ad Felicem II.

Item Pius, epist. 1. ad omnes Christi fideles.

¶ Non prodest suo errore non pollui, qui alieno consentit. C. IIII.

Quid enim prodest illi suo errore non pollui, [f] qui [g] consensum [h] præstat erranti?

Item Gregorius. [α]

¶ Qui non occurrit, consentit erranti. C. V.

Consentire videtur erranti, qui ad resecanda, quę corrigi [i] debent, non occurrit.

Poly. l. 4. tit. 31.

α ¶ Gregorius.] *In epistolis impressis B. Gregorij non habetur. Verum lib. 7. epist. 117. Syagrio episcopo Augustudunensi post ea verba,* qui non restiterit: *in regesto manuscripto peruetusto, & non in Polycarpo, vbi ipsa epistola integra refertur, hæc sequuntur.* Nam consentire videtur erranti, qui corrigenda, vt resecari debeãt, nõ occurrit: Quia verò, &c.

Sicut autem aliorum vitia palpare non debet, ita nec malorum laudibus delectari.

Vnde Anacletus Papa, epist. 1. episcopis omnibus.

¶ Miserrimus est episcopus, qui malorum laudibus gloriatur. C. VI.

Nihil illo est pastore miserius, qui luporum [l] laudib. gloriatur. Quibus si placere voluerit, atque ab his amari delegerit, erit hinc ouibus magna pernicies. Nullus [a]

Ansl. l. 6. c. 154. Iuo p. 5. c. 237. in fine.

Delicta malorum alios corrumpũt.

b ¶ Extenditur.] Delicta enim malorum trahuntur ab alijs in exemplum, vt 11. q. 3. præcipue.

c ¶ Non corrigit.] cum est clamor de talibus. extra de si. licet Heli.

Error.] CASVS. Dicitur hic, q. si possum resistere errantibus, & perturbare peruersos & negligo: mala eorum videor approbare per consensum: & socius criminis sum, cum manifesto facinori non obuiem. Sequentia autẽ duo cap. plana sunt.

d ¶ Cum possis.] Ex officio. hoc enim intelligunt quidam de prælato, argu. 23. q. 4. ita planè. Sed H. de quolibet 24. q. 3. tam sacerdotes.

e ¶ Societatis.] Impropriè sumitur hoc nomen societatis: qa inhonestarum rerum societas nulla est. ff. pro socio. nec prætermittendum.

Quid enim.] ¶ Non pollui.] directè. nã occasione alterius bene polluit si ei consenserit.

g ¶ Qui.] infra 22. q. 5. si quis.

h ¶ Consensum.] De triplici consensu dr 2. q. 1. notum in fi.

Consentire vf.] ¶ Corrigi.] j. 11. q. 3. qui consentit. j. 23. q. 3. ostẽdit. & 24. q. 3. qui aliorum.

i ¶ Non occurrit.] fi. ff de iure pat. adigere. ff. de noxa. si seruus. in fi. ff. de ijs qui no. infa. qd ergo. §. 1.

SICVT AVTEM.] Hucusque ostendit, q. aliquis peccatis alienis consentire non debet: Nunc verò ostendit, quòd laudibus malorum aliquis gloriari non debet, nec gratulari.

Nihil.] Quidam prælati gloriabantur laudibus malorũ. Sed dicit Anacletus, q. ex hoc facto maxima pnicies oritur circa subiectos: quia prælatus qui laudibus gloriatur, timet corrigere delinquentes; & sicut nouerca odit priuignum, ita negligentia correctionem & disciplinam.

l ¶ Luporum.] id est laicorum: qui quandoq; dicuntur oues, vt 2. q. 7. oues.

a ¶ Scilicet malorũ: lupi sunt, q in ecclesia eẽ vfr cũ nõ sint, & cũ pnt nõ infestãt. de cons. dist. 4. qd. ver non ob al ud. in fi. fm Lau.

¶ Placo-

a ¶ Placere.] sic 21.q.3.c.1. simile ext. de cleri. coniug. c. diuersis. simile. ff. de oper. liber. duorum.
b ¶ Labiorum.] idest, prædicandi: vel etiam redarguendi.
c ¶ Obligata.] 6. inf. 8.q.2.c.vlt.& c. dilectissimi.
d ¶ Ne-

Sollicitum.] Hæc dist. diuiditur in quattuor partes: in quarum prima reprehendit desides episcopos, & hoc per duo c. Secunda, ibi, [Quod autem.] Tertia ibi, [Similiter.] Quarta ibi, [Presbyterorum.] Io. de Fant.

ergo pastorum, placere a lupis, & gregibus ouium potest. Perdit enim labiorum b memoriam mens terrenis obligata c carceribus. Sicut † artium in suo quoque opere inuenitur mater instantia; ita nouerca eruditionis est negligentia. d

† al. Sicut autem

a ¶ Labiorum.] *In epistola Anacleti legitur*, laboris. *apud Anselmum, & in vno ex vetustis codicibus Gratiani*, laborum *vnde potuit irrepsisse mendum: quod tamen ob glossam non est sublatum.*

Burc. l. 1. c. 204. ex dictis Hiero. Iuo, p. 5. c. 318.

2 *Quamquam sacerdotem tam à suis, quam ab alienis criminibus oportet esse immunem; tamen si aliorsum sese habuerit, non ideo verba suæ prædicationis debent contemni. Sicut enim Hieronymus ait, vt lixiuium per cinerem humidum fluens lauat, & non lauatur; ita bona doctrina per malum doctorem, animas credentium lauat à sordibus peccatorum.*

DISTINCTIO LXXXIIII.

1

Sollicitum a quoque, & vigilantem oportet esse episcopum circa defensionem pauperū, releuationem oppressorum, tuitionem monasteriorum. Quod si facere neglexerit, aspere corripiendus est.

Vnde Gregorius Anthemio subdiacono Campaniæ, lib 11. epist. 29.

¶ Corripiatur episcopus, qui circa officium suum negligens extiterit. C. I.

Peruenit ad nos, fratrem, & coepiscopum nostrum Paschasium ita desidem, negligentemque in cunctis existere; vt in nullo, quia est episcopus, agnoscatur: adeo vt neque ecclesia ipsius, neque monasteria, siue filij ecclesiæ, vel oppressi pauperes † eius erga se dilectionis studium sentiant; nec aliquam supplicantibus sibi † in quibus iustum est, opem defensionis accommodet; & (quod adhuc dici est grauius) consilia e sapien-

† al. vel pauperes

† his] orig.

CASVS. Sup. ostensum est, q. prælatus debet esse sine crimine. Nūc vero supponit 84. dist. in qua ostendit Grat. q. platus debet habere solicitudinē circa subiectos. Et habet hæc dist. 4. articulos. In primo dicitur, q. episcopus debet esse solicitus circa tuitionem pauperū & monasteriorū. In secundo agitur de munditia sacerdotū. In tertio, q. eps debet esse monogamus. In quarto, vnde dicatur presbyter.

a ¶ Solicitū.] Tria c. apostolicæ regulę hic breuiter tangit, q. episcopus debet esse prudens, continēs, monogamus.

Prudentia cōsistit, i. sciētia litterarū: sed nō videt esse astutus, qui in his, q. debet agere peruigil non est, & solicitus: & ita patet, q. esse solicitū refert ad esse prudentem, sm Hug.

Peruenit ad nos.] CASVS. Paschasius episcopus in duobus delinquebat, s. quod non curabat defendere monasteria, & pauperes, & oppressos: & præterea consilia sapientum audire nolebat. Scribit ergo Greg. Anthemio subdiacono reprehendēdo eū, q. talia pmittebat, & mandat ei, vt eum corrigat coram alijs episcopis, vel coram quibusdam de nobilibus subiectis. q. si se non corrigat, Romam est transmittendus, vbi saltem discat qualem cōueniat esse sacerdotem, vel prælatum ecclesiasticū.

b ¶ Pauperes.] quorū curā non per se, sed per archipresbyterū, vel archidiaconū gerere debet, vt j. 88. dist. episcopus gubernationem.

d ¶ Negligentia.] sup 38. dist. ignorantia.

Hęc est secunda pars huius dist. in qua dicit, q. licet mali sacerdotes sint culpandi: tamen non despiciendi. Io. de Fant.

Et no. hic malum prælatum lixiuio cōparari: alibi lapideo canali, vt in prædic. cap. si fuerit. alibi monetario. 1. q. 1. quod quidam. & vide quod dixi. 44. dist. c. 1. & in summa. & dic, lauat, scilicet conditionaliter, secundum Hug.

Dictum est sup q. prælatus debet esse immunis à suis peccatis & alienis. sed quamuis sit peccator, non tamen eius doctrina debet contemni: quia sicut lixiuium per cinerem fluens lauat sordes & nō lauatur: sic doctrina per malum sacerdotem ministrata lauat auditores a sorde delictorum.

¶ Consilia.] Vnde Aug. dicit, q. à puero nondum anniculo paratus est doceri, vt 24. q. 3. si habes. aliàs stultus esse conuincitur, vt 12. dist. de Cōstantinopolitana. Qui etiā bono consilio nō acquiescit, amittere debet dignitatem: exemplo Roboam, qui seniorib us nō acquieuit. 7. q. 1. denique. vel ad instar vxoris Loth, quæ conuersa est in statuam salis. & dicit lex, q. ea firmitate nituntur, quę cōsilio gerunt. C. de repud. l. 3. cum etiam consilio clericorum debeat eps disponere de rebus ecclesię ext. de his quæ fi. a præla. sine cōsen. cap. nouit. & ille nō excusatur qui potuit scire, sed noluit. 38. dist. qui ea. nec sufficit declinare à responsis prudentum. l. altius. de iure ozt §. responsa. & dicit lex, quod tunc nō prodest alicui ignorantia, qū potuit scire per se, vel per alium ff. de bon. poss.

Doctrina est ab omnibus accipienda.

Cōsilio bono est acquiescendum.

Ad hoc 37. distin. §. vlt. c. nō oli.

Ignorantia non excusat illum q sciere potuit p se, vel p aliū.

post. in bonorum. ff. de iuris & facti ign. regula.

ꝗ Sapientum] 1. q. 1 estote.

ꝗ Ab altero.] sup. dist. 38. c. vlt.

ꝗ Possit] nam omne artificium, &c. ff. de leg. 3. seruis legatis §. ornatricibus.

ꝗ Distulisti.] Hoc ideo, quia iste erat legatus istius prouinciæ.

ꝗ Sacerdotalis.] id est, episcopalis

[illegible] Hoc ideo vt magis verecundetur. H. & hoc si publice peccauit 45 distin. sed illud. alias secus, vt in gl. seq alleg 15. q. 5. c. 1. secundum Io. de Fant.

ꝗ Discere.] 15. q. 5. cap. 1.

ꝗ Dei timorem.] 28. dist. quia sunt.

ꝗ Vnuatum.] [illegible] Epi Campaniæ negligentes erant circa ecclesias & monasteria, & circa pauperes & oppressos. Scribit ergo Greg. Antemio subdiacono, vt episcopos in vnum conuocet: & eos super his rebus ita corrigat & emendet, quod de cetero apud Papã querela iterari non possit. quod si negligentes fuerint, Romã transmittantur, vt ibi per districtionem sentiãt quam grauis sit à prauis non corrigi.

ꝗ Vigilantes.] Nã vigilantibus ius ciuile scriptum est ff. de his quæ in frau cred. pupillus. in fi.

ꝗ Aliqua excusatione] Arg. in hoc casu nõ licere appellare. Argu. inf 27. q. 1. si cu[stos] & c. si homo arg. extra de appellã. cum sit Romana. & c. reprehensibilis. dic insufficienti, ne sit contra. extra de offic. de leg. c. ex parte.

ꝗ In se va cat.] vt si stultus fuit in culpa, sapiens sit in pœna. vt 18 dist. qui ea. & 27 q 1. si cultos. & c. si homo.

ꝗ Hoc ideo quia videt appellatio interponi ad malitiã confouẽdã. arg. C. de of præ. præt. ori. l. 1. ext. de app. suggestũ. & c. ad nostrã. Sed tu dic excusatione nõ suffic. eti. alias secus, ext de offic. deleg ex parte, scdm Ioan. de Fant.

Vm in preterito.] Hæc duo cap. intellig. H. & B. de matrimonio non contrahendo in tribus sacris ordinibus, & in ecclesia orientali Est ergo casus. In primo concilio Carthaginen. constitutum fuit, vt epi. pre. & subdiacon. & subdiaconi abstinerent à matrimonio contrahen-

tum,[g] & recta suadentium nulla patiatur ratione suscipere, vt quod per se nequit attendere, ab altero[h] saltem possit[i] addiscere. *& infra.* Quod si ita est, non sine culpa tua esse cognoscas, qui eum obiurgare, atque coercere, vt dignum est, distulisti.[d] Quia ergo hoc totum non solum ipsum reprobat, sed etiam ad sacerdotalis[e] officij pertinere probatur opprobrium; volumus, vt eum coram alijs sacerdotibus, &[a] quibusdam de filijs suis nobilibus contestari pro hac re debeas, & hortari. Si vero (quod non credimus) post hanc adhortationem nostram solito adhuc more negligens esse tentauerit; ad nos est modis omnibus transmittendus, vt hic positus discere[f] possit, quid, vel qualiter secundum Dei timorem[g] agere conueniat sacerdotem.

Paulo plenius apud B. Greg.

[a] *vel*] orig.

Ibidem paulo inferius.

Idem ad eumdem eodem lib. epist 33.

ꝗ De eodem. C. II.

NVntiatum est nobis Campaniæ episcopos ita negligentes existere, vt immemores honoris sui, neque erga ecclesias, neque erga filios suos paternæ vigilantiæ curam exhibeant, vel monasteriorum solicitudinem gerant, seu in oppressorum, & pauperum se tuitionem impẽdant. Ideo hac tibi auctoritate præcipimus, vt eis à[†] te conuocatis, ex nostro illos mandato districte commoneas; quatenus desides vlterius esse non debeant: sed sacerdotalem se habere zelum, & solicitudinem opere doceant; atque ita in his, quæ eos iuste secundum Deum agere conuenit, vigilantes[h] existant, vt nullum nos de eis denuo murmur exasperet. Si quem vero eorum post hæc negligentem esse cognoueris; ad nos eum sine aliqua excusatione[i] transmitte: vt quam sit graue, nolle ab his, quæ reprehensibilia, & valde vituperanda sunt, corrigi; regulari in se valeat[k] districtione sentire.

[†] *al. ab*

Vigilantibus iura scripta sunt.

2 *Quod autem de munditia castitatis sacerdotibus imperatur, hoc etiam de quibuslibet altari seruientibus intelligendum est.*

Vnde in Carthaginensi concilio 2. c. 2. Aurelius episcopus dixisse legitur.

In Carthag codicis canon. c. 3. & 4.

ꝗ Qui sacramentis [illegible] etiam in omnibus [illegible] C. III.

CVm in præterito[†] concilio de continentiæ, & castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres cõscriptione quadam castitati per consecrationes annexi sunt. Episcopos, inquam, presbyteros, & diaconos ita placuit, vt condecet sacrosanctos antistites, & Dei sacerdotes,

[†] *al. confessio ne castitatis per* dist. 31. c. pue.

Hæc est secunda pars huius distinct. in qua probat duabus auctoritatibus, quod diaconi, presbyteri, & subdiaconi debent esse casti Io. de Fant.

[illegible] Supra in ha. dist ostensum est de munditia sacerdotũ & diaconorũ. Nũc vero dicit idẽ esse intelligendum de subdiaconis, & est iste secundus articulus.

trahendo, sicut à tempore Apostolorum fuit obseruatũ. Postea secundo fuit congregatum concilium ab ipsis episcopis: & forte alij plures etiam prædictam constitutionem confirmauerunt, & approbauerunt.

ꝗ Cum in præterito.] scilicet, in primo concilio

Car-

Carthag. ᵃ Hoc cap. & sequens intelligit H. de matrimonio contrahendo, quod scilicet non licet presbyteris vel diaconis

ᵇ ¶ Qui sacramẽtis in diuinis seruiunt.] idest subdiaconi. & quod dicit ĩ. ead. ab vxoribus abstinendum, dicas latis, aut de facto. Nam dicunt, ꝙ ista cap. facta fuerũt ante tẽpus Gregorij, qui introduxit continentiã ministris. 31. dist. ante triennium. idest subdiaconis: presbyteris verò & diaconis Syricius introduxit: immo dicunt, ꝙ olim sacerdotes poterant ɔ̃here ante Syricium, vnde & Moyses contraxit. Exponunt, ergo Apostoli docuerunt exẽplo, & opere, & admonitione, secundum Hug. non institutione, vel constitutione secundum alios.

c ¶ Antiquitas.] à tẽpore Syricij hic vocat antiquitatem. 82. dis. plurimos.

¶ Quod est 32. dist. placuit. cui in terfuit Aug. vt 26. dist. c. sexta. ver. se ptima. sm Io. de Fan.

* Vide not. supra dist. 31 in verbis Grat. in pri.

dist. 31. c. aliter.

necnon & leuitas, vel qui sacramẽtis ᵇ diuinis inseruiunt, cõtinentes esse in omnibus; quo possint simpliciter, quod à Deo postulant, impetrare; vt qđ Apostoli docuerunt, ¤ & ipsa seruauit antiquitas, ᵇ nos quoq; custodiamus. ß Ab vniuersis episcopis dictum est; Omnibus placet, vt episcopi, presbyteri, & diaconi, vel † qui sacramẽta cõtrectant, pudicitiæ custodes, etiam ab vxoribus abstineant. Ab omnibus dictum est; Placet, vt in omnibus, & ab omnib. pudicitia custodiatur, qui altario deseruiunt.

† al. &

¤ ¶ Docuerunt.] *In vulgatis codicibus sequebatur*, exemplo, *quod est sublatum: quia neque in ipso secundo Carthaginensi, aut impresso, aut manuscripto, neque in vnico codicis canonum, cum quo Græcus canon conuenit, neque in vetustis Gratiani exemplaribus habetur: & ex glossa videtur translatum in textum.*

ß ¶ Custodiamus.] *In codice canonum cap. 5. vnici Carthaginensis sequuntur hæc*, Faustinus episcopus ecclesiæ Potentinæ prouinciæ Piceni, Legatus ecclesiæ Romanæ dixit, Placet vt episcopi, &c. *quæ in recentioribus Coloniensibus conciliorum editionibus adscripta sunt alijs characteribus. Verum in prisca Coloniensi, duabus Parisiensibus, & codicibus Vaticanis legitur, quemadmodum apud Gratianum.*

Item ex concilio Carthaginensi 5. c. 3.

¶ De eodem. C. IIII.

In cod. cã. c. 25. In Afric. c. 37. di. 32. c. placuit.

† al. propria

Cvm de quorumdam ᶜ clericorum, quãuis erga vxores ᵈ proprias, incontinentia referretur; placuit episcopos, & presbyteros, & diaconos ᵉ secundum priora † statuta etiam ab vxoribus continere: quod nisi fecerint, ab ecclesiastico remoueantur ᶠ officio; cęteros autẽ clericos ad hoc non cogi: sed secundum vniuscuiusq; ecclesiæ consuetudinem ᵍ obseruari debere. ɣ

ɣ ¶ Debere.] *In codicibus impressis hæc sequebãtur*, contra Martinus Papa [si lector viduam duxerit,] vt supra legitur. Sed illud, vbi necessitas; hoc, vbi nulla necessitas vrget. *Quæ sunt expuncta: quia in vetustis codicibus, aut non habentur, aut sunt adscripta in margine.*

3 *Similiter, quòd Monogamus episcopus esse iubetur, etiam ad reliquos ordines ecclesiasticos deriuari oportet.*

Vnde Syricius Papa Himerio Tarraconen. episcopo, epist. 1. c. 11.

¶ [illegible] sit tantum communione contentus clericus viduam, aut secundam duc[illegible]. C. V.

Ans. l. 8. c. 5. Iuo. p. 6. c. 51.

Qvisquis

Vm de quorundam.] In cõcilio Carthagin. 6. relatum fuit, ꝙ quidam clerici continentiam non seruabant, & ideo statutũ fuit, vt ep̃i, presbyteri, diaconi, & subdiaconi abstineant ab vxoribus ducendis: & si duxerint, deponãtur. Cęteri aũt clerici ad hoc cogi non debent, sed vniuscuiusq; ecclesiæ consuetudo debet seruari. sed ego Barthol. Brixien. satis credo, ꝙ hæc duo c. intelligi possunt in ecclesia occidentali. & de matrimonio iam contracto, quo vti nõ debent clerici in sacris ordinibus constituti. Et ita formabis casum, vt supradicti non vtantur matrimonio iam contracto promissa iã continentia cum vxoribus, & bene etiam dixit quosdam sic intelligere.

c ¶ De quorumdã.] ordo. cum referretur de incõtinentia quorũdam clericorum, placuit, &c.

d ¶ Vxores.] cum quibus professi erãt continentiam seruare.

e ¶ Et diaconos.] & subdiaconos. 32. dist. placuit. vbi sunt eadẽ verba.

f ¶ Remoueantur.] ĩ. dist. 81. ministri.

g ¶ Consuetudinẽ.] 32. dist. c. placuit. & c. quoniam in quibusdam.

cas de ducendis: & secundum hoc suppletur hic, qđ dr̃ in c. seq. in quo non fit mentio de subdiaconis. ꝑ illud qđ habemus 32. dist. placuit. in quo sunt fere eadẽ verba. & est similiter Carthag. concil. & hic dicit H. ꝙ Apostoli non instituerunt de non vtendo iam contracto: quia si Apostoli hoc instituissent, orientales hoc admisissent. Alij verò intelligunt ea de ɔ̃cto: & quod dicit infra, etiam ab vxoribus, dicũt ante legitime sibi copu-

VT § 31. dist. aliter.

Hæc est tertia pars huius distin. in qua probatur, ꝙ nullus bigamus potest esse clericus. Ioan. de Fant.

Supra 26. dist. dictum est, ꝙ ep̃s debet esse monogamus. Nunc autẽ dicit Gratia. idem esse seruãdum in alijs clericis, & iste est tertius articulus.

Qvisquis.] [illegible]. Tarraconensis episcopus quæ-

siuit

finit à Syricio Papa quid debeat fieri de clericis, qui du cunt viduas, vel secundam vxorem. Et respondet, q; debent deponi, & inter laicos redigi.

a ¶ Clericus.] in minoribus ordinibus constitutus, quia de alijs non posset intelligi.

nongentis annis & amplius, nullus tamen dictus est presbyter, idest, senior, nisi Abraham, qui paucioribus annis legitur vixisse.

f ¶ Sapientiam.] ff. 35. q. 6. c. 2. sic 20. dist. de quibus. ff. de iure immu. semper. ff. de fide instru. l. 2. & l. vlt. arg. con-

clericus, [a] aut viduam, [b] aut certè secundam coniugem duxerit, [c] omni ecclesiasticæ dignitatis priuilegio mox nudetur: laica sibi tantum communione concessa. Quá [d] ita demum poterit possidere, [e] si nihil postea, propter quod hanc perdat, admittat.

4 *Presbyterorum verò nomen, quamquam à senectute sit sumptum, magis tamen maturitatem [f] indicat sapientia, quàm caniciem corporis.*

Vnde Anacletus ad episcopos Italiæ, epist. 2.

¶ Presbyteri seniores dicuntur non tam ætate, quàm sapientia. C. VI.

PORRO Moysi præcipitur, vt eligat presbyteros [[1] idest seniores.] Vnde & in prouerbijs dicitur [Gloria senũ canicies.] hæc [1] verò canicies sapientiam [1] designat, de qua scriptum est, [Canicies hominum prudentia est.] Cum que nongentos & amplius annos ab Adam, vsq; ad Abraham vixisse homines legerimus; nullus alius [g] prius appellatus est presbyter, id est senior, nisi Abraham, qui multo paucioribus vixisse annis conuincitur. Non ergo propter decrepitam senectutem: sed propter sapientiam presbyteri nominantur.

Anf. l. 7. c. 96. Burc. l. 2. c. 5. Iuo. p. 6. c. 25. *Prouerb.* 20. † *al. hic*

Numer. 11. *Exo* 19. † Absune ista ab ori. *Sap.* 4. *apud* 70.

DISTINCTIO LXXXV.

H*Ospitalitas verò vsque adeo episcopis est necessaria, vt si ab ea inueniantur alieni, iure prohibeantur ordinari.*

Vnde Gregorius scribit Ioanni episcopo, lib. 12. epist. 6.

Ioan. diaco. l. 3. c. 11.

¶ Hospitalitatem nesciens non fiat episcopus. C. I.

ARchidiaco-

† Nã si in primo tales cõtraxissent bigamiã, ordinari nõ possent. 32. dist. si qs viduarũ 50. di. nõ cõfidat. Arc.

Clericus contrahẽs cum corrupta, pdit omne priuilegiũ clericale.

Incorporalia dicuntur aliquo possideri.

‡ Et ideo ius eligẽdi pscribitur, q; dic, vt plene no. Gof. extra de elect. humana. & hic adde qd no 1. q. 1. nullus episcopus.

‖ Vbi patet q; quis repellit pp defectum ætatis. Arch.

b ¶ Viduam.] 5 dist. 34 lector. contra. Io.

c ¶ Duxerit.] & ita non incidit in canonem, qui eum verberauit. & hoc verum erat tempore Syricij, qui præcessit Innocentium, q edidit illud. 17. q. 4. si quis suadente. Sed quid hodie? H. dicit, q; incidit, quia iste coronam tenetur portare extra de vita & hone cle. clericus. Tu dic, q; vbi contraxerit cũ corrupta, vel vidua, statim priuatur omni priuilegio, prout hoc dicit. & c. altercationis. consti tu. Greg. x. de big. li 6. Si verò cum virgine, tunc est in eius optione, an velit retinere priuilegium, an non. Si vult retinere, portabit coronam, & viuet clericaliter. si nõ, exuitur omni dignitate & honore clericali, licet quidã contradicant. Ioann. hoc hodie corrigitur per decre. extra de cler. coniug. Ioan. B. Item patet hic, q; priuilegiũ perditur pactum contrarium, vt extra de const cum accessis sent. & c. cum M.

d ¶ Quá.] scilicet cõmunionem.

e ¶ Possidere.] argu. incorporalia possideri, de hoc dixi 2. q. 2. nullus. 2. & scientia possidetur, vt 16. q. 1. reuertimini. immo lex dicit planè, q; ius possidetur. ff. commu præd. l. 2. extra de cau poss. cum ecclesia. & ita facit ad hoc, q; restitutio communis possit peti, vt aliarum rerum.

PRESBYTERORVM [f] Hęc est iiij. pars dist. in qua dicitur, q; senes presbyteri non vocantur nisi propter sapientiam tantum, non autem propter ætatem. Ioan. de Fan.

[illegible] Hic est quartus articulus, vbi ostendit, q; licet presbyter dicatur propter senectutem, magis tamen congruè dicitur propter sapientiam.

f ¶ Maturitatem.] idest sapientia, scientia, & morib. 1. q. 1. vilissimus.

Porro.] [illegible] VS. Anacletus probat in hoc c. q; duplici de causa dr presbyter, s. propter ætatem, & hoc ostendit exemplo Moysi: qui cum non posset sustinere laborem ad populu gubernandu, elegit ex præcepto Domini lxx. presbyteros, idest seniores Israel, q cum eo populũ gubernarẽt. Similiter ostendit, q; presbyter vel senior dr pp sapiẽtiam. & hoc probatur exemplo Abrahæ, vsque ad tempus cuius, licet homines vixissent contra. ff. de ædil. edi. præcipiunt ædiles. §. habes extra de elect. cum nobis olim.

g ¶ Alius.] ante Abraham. Melchisedech enim fuit sacerdos contemporaneus Abrahæ.

[illegible] Quidã opponunt textui de isto Melchisedech: sed dic secundum Lau. q; non legimus eum appellatum presbyterum, licet sacerdotem. De hoc etiam not. 63. dist. porro. Arch.

HOspitalitatis.] Hic ponitur 85. dist. in qua de hospitalitate tractatur, quã si quis non habuerit, ordinari prohibetur.

ARchidiaconum.] A[illegible] Vacante ecclesia Anconitana tres fuerunt ibi electi, nõ temeritate concertãtiũ, sed bono zelo Primo, archidiaconus eiusdẽ ecclesię, q dicebatur Florentinus. Secundò, fuit electus Rusticus diaconus eiusdẽ ecclesię. Tertiò, Florentius diaconus ecclesiæ Rauennatis: sed archidiacono Florentino tria obijciebant: 1 q; erat senex, & nullo modo ad regimẽ assurgere poterat; & q; nec e attenax, q; in domo sua numquã amicus ad charitatem intrasset, & q; ita iurauerat se nũquã fore epm. Rusti. co ve

10.

to, licet homo vigilans esset, obijciebatur, quod psalmodiam ignoraret. Florentius vero Rauennatis ecclesiæ diaconus nesciebatur qualis esset, licet solicitus diceretur. Scribit ergo Greg. Ioanni episcopo, vnà cum episcopo Armenio Anconitanæ ecclesiæ visitatore, vt inqui-

hoc inquiri, si propter hoc non repelleretur? H. distinguit, si iurans hoc intellexit, quod nollet recipere episcopatum, quæcumque necessitas instaret, iuramentum tale nullum fuit: nec tenetur illud seruare, vt 7. q. 1. scias. 8. q. 1. I scripturis. Sed si alio modo intellexit, venialiter peccauit, quia temere iurauit, vt 22. q. 4. §. illicitum. Semper autẽ intelligitur iuramentum esse temerarium cum non subest necessitas, vt extra de iureiur. & si Christus. Si autem ignoratur an generaliter intellexit, vel non: tunc præsumo, quod tantum de licitis iurauerit, licet generaliter iurauerit, vt extra de iureiur. ad nostram. Sed numquid tale iuramentum excludit electum. Nõ videtur, vt extra de renun. cum pridem in fine. extra de iureiuran. sicut nostris. Nec temerariũ iuramentum repellit à beneficio, vt ext. de restitu. spol. solicite. nec à testimonio, vt extra de testib. nouimauit. extra de testi. cog. peruenit. cum pœnitentia vnius anni imponatur pro temerario iuramento, vt 22. q. 4 qui sacramento. E contra videtur, quod non possit eligi, vt hic patet: sicut nec eligere potest qui illud iurauit, vt extra quod met. cau. ad aures. Item quia etsi esset illicitum, tamen propria auctoritate non potest venire contra illud, vt 22. q. 4. innocens. extra de elect. venerabilem. Item quia lex dicit, quod gratia ei facienda est, qui hoc iurauit se ordini non interfuturum, vt ff ad municip. Imperatores. non ergo est ius commune. Sol. credo quod possit eligi, dummodo pœniteat de tali delicto: quia temerarium iuramentum non irrogat perpetuam infamiam iudicio meo, sed tantum solenne Ioan. Ego credo Ioannem bene dicere. B.

num [i] Florentinum [a] ecclesiæ Anconitanæ, qui ad episcopatum fuerat electus, scripturæ quidem sacræ scientiam habere; sed ita ætatis senio [b] iam confectum accepimus, vt ad regiminis officium non possit assurgere: adijcientes etiam ita illum tenacem [c] existere, vt in domo eius amicus ad charitatem numquam introeat. Rusticus autem diaconus eiusdem ecclesiæ, qui similiter electus fuerat, vigilans quidem homo dicitur; sed quantum asseritur, psalmos ignorat. Florentium vero diaconum ecclesiæ Rauennatis, qui ab omnibus [d] electus dicitur, solicitum esse nouimus; sed qualis sit interius, omnino non scimus. Ideoque fraternitas tua vnà cum fratre, & coepiscopo nostro Armenio suprascriptæ ecclesiæ Anconitanæ visitatore illuc festinet accedere, & diligenter de moribus [†] singulorum [e] requirere, si de nullo sibi sunt crimine conscij, quod eos ad hoc officium vetet accedere. Pariter etiam requirendum est, si hoc, quod de præfato archidiacono dictum est, quia numquam amicus domum eius ingressus est, si ita se veritas habeat, & vtrum ex necessitate, an ex tenacia [†] talis sit; aut si ita senex est, vt ad regendum non possit assurgere; vel si tactis sacrosanctis [f] Euangelijs (sicut nobis nuntiatum est) iusiurandum præbuerit, numquam se ad episcopatum accedere. Sed & de Rustico diacono, quantos [g] psalmos minus teneat, perscrutandum est. Florentio autem diacono Rauennati, si nullum, sicut diximus, crimen est, quod obsistat, apud episcopum [h] eius agi necesse est, vt ei debeat cessionem concedere [†]: non tamen ex nostro mandato, vel dicto; ne contra suam voluntatem [i] eum cedere [k] videatur.

† al. Florentinũ,] al. Florentiũ Archidiaconum.

† al. de vita, & moribus.

† al. tenacitate

† al. concedere] in recentiorib' editionibus.

inquirant ista, & primo de archidiacono, & postea de Rustico: qui si inuenti fuerint indigni, confirment tertium, si tamen ei non obsistat, & hoc de voluntate archiepiscopi sui.

a ¶ Archidiaconum Florentinum.] aliàs Florentinum archidiaconum. proprium nomen, vel quia inde fuit.

b ¶ Senio.] ecce quod senectus impedit promouendũ, sed non deijcit promotum, vt 7. q. 1. petisti. extra de renuntia litteras.

c ¶ Ita tenacem.] nota, quod auaritia impedit promouendum, vt 42. dist. §. 1. [l] nam domus clerici esse omnibus communis 16 q. 1. quoniam.

d ¶ Qui ab omnibus.] idest, à maiori parte capituli. Vel dic, quod hic plures simul fuerunt electi, vt si quis reprobaretur, alter assumeretur, vt 61. dist. studij. & 56. dist. apostolica.

e ¶ Singulorum.] item hic patet, quod primo examinantur electi de propria ecclesia, quam de extranea. & satis patet hic, quod licet extraneus electus sit à maiori parte, quod tamen præfertur ille, qui est de gremio ecclesiæ, vt dixi 61. dist. c. nullus inuitis. & cap. quid proderit. Item hic prius examinatur archidiaconus tamquã maior, quam diaconus: quia maiores & seniores semper præferuntur in electione minoribus, vt 74. dist. in episcoporum. & 75. dist. c. p. vlt.

f ¶ Sacrosanctis.] Videtur ergo, quod propter tale iuramentum aliquis repellitur ab epatu. quare ergo inquireretur de

g ¶ Quantos.] de iure debet totum psalterium scire. 38 dist. omnes. & 23. dist. qui episcopus. ext. de electio. cum nobis olim.

h ¶ Apud episcopum.] not. quod aliquis ante potest eligi, quam postulari à suo episcopo. 76 dist. dilectionis. & 63. dist. litteras. ext. de renun. post translationem.

i ¶ Voluntatem.] arg. epm non debere cogi vt cõcedat clericum suum sine voluntate sua. arg. dist. 6. litteras. 76. dist. dilectionis nam nemo cogitur aliquẽ à sua potestate liberare. C. de emanci. nec auus. nec cogitur quis inuitus mutare familiam. C. de adop. l. pen. § 1. similiter nec abbas compellendus est monachum suum concedere. 1. q. 2. quam pio. & 58. dist. c. 1. & ita nec episcopus, in Auth. de sanctiss. ep. scop §. nullum autem episcopum. Item arg. quod mandatum Papæ sic est interpretandum, vt nulli faciat præiudicium, vt 9 q. 3. nunc vero. ext. de offic. deleg. super eo 99. dist. ecce. C. de eman. c. p. nec auus.

Senectus impedit promouendum.

Auaritia promouendum impedit.

l Adde ad hoc quod le. & no. ext. de præben. cum iamdudum. 16. q. 7. & hoc. in fi. ver. & arbitror.

Canonicus de gremio præfertur extraneo.

Maiores minoribus in electione præferuntur.

Iurans ad epatum non accedere, an sit ab epatu repellendus.

a Ad idem 16. q. 1. §. nos aũt. sm Lau.

Vel dicitur temerariũ, i. de re illicita factũ, vt no. 22. q. 4. diffinitio. Arch.

Subditũ laxare non cogitur quis.

k Scilicet multum. sic no. Ioã. & B. ext. de verb. sign. olim. in glo vlt. in fi. Arch.

Docto-

DOctorem.] Hæc diſt. diuiditur in 8. partes in quarum prima probat tribus auctoritatibus, quod epũs & quilibet prælatus debet ſubditos corrigere benigne: ſin autem eorum peccata imputant illis. Secũda ibi, [Si aũt.] Tertia ibi, [In doctrina.] Quarta ibi, [Liberalẽ.] Quinta ibi, [In ipſa.] Sexta ibi, [Similiter.] Septima ps ibi, [Vel percuſſor.] Octaua ibi, [Prohibetur.] Io. de Fant.

c Repetit hic Gratianus illud cap. apoſtolicæ regulæ: oportet epm eſſe doctorẽ, vt inferiorũ culpę in eum non refundãtur: quod fieret ſi neſciret docere, vel negligeret. Et habet hæc 86. diſt. 7. articulos, qui in ſuis locis diſtinguentur.

a ¶ Doctorem autẽ.] In hac diſt. 86. repetit illud capitulum apoſtolicæ regulæ: oportet epiſcopũ eſſe doctorem. Hæc autem doctrina debet conſiſtere i diſciplina correctionis, & in ſermone prædicationis. In diſciplina, vt corrigat ex charitate, & cum lenitate, non ex odio: nec modum excedat in correctione. ſed ſi exceſſerit, veniam nõ cogitur à ſubditis poſtulare. In ſermone prædicationis: ſcilicet, vt prędicet ſcientiam ſacræ ſcripturæ, non humanę. infra ead. cum multa. Replicat etiã in hac diſtinctione capitulum, oportet epiſcopum eſſe hoſpitalẽ: ſed verbis alijs: ſcilicet, oportet epiſcopum eſſe liberalem. Lauren.

Doctrina epi in quo conſiſtit.

Vt ſ. ea. c. quando.

d ¶ Non homines.] 23. q. 4. duo iſta. ſ. de pęn. diſtin. 1. quamobrem. ſ. diſt. 45. ſunt namque.

e ¶ Non ſæuientis.] quia hoc ſolum bene agitur, vt vita hominum corrigatur, &c. ſ. de pęn. diſt. 1. importuna. & c quia diuinitatis. 24. q. 3. cum ſancti.

Vitam hominum corrigi bonum eſt.

f ¶ Sed

DISTINCTIO LXXXVI.

DOctorem autem[a] epiſcopum oportet eſſe, ne inferiorum culpæ in eum refundãtur, qui docendi officium accepit; quod exequi neſcit, vel negligit.

Vnde Leo epiſcopus ſcribit Aquilegiẽſi epiſcopo, epiſt. 3. & 84. ſeu 86.

¶ Negligentiæ rectorum imputantur culpæ inferiorum. C. I.

INferiorum culpæ[b] ordinum, ad nullos magis referendæ ſunt, quam ad deſides, negligenteſq;[c] rectores: qui multã ſępe nutriunt peſtilentiam, dum auſteriorem[*] diſſimulant adhibere medicinam.

Aug. l. 6. c. 155.

¶ Auſteriorem.] *Sic legitur in epiſtola 84. Verum in epiſtola tertia eiuſdem Leonis legitur,* neceſſariam. *Reliqua vtrobique eadem ſunt.*

Item Leo epiſcopus Ruſtico Narbonenſi epiſcopo, epiſt. 90. ſeu 92. in princ.

¶ Homines ſunt diligendi, peccata odio habenda. C. II.

ODio habeantur peccata, nõ homines:[d] corripiantur tumidi, tolerentur infirmi: & quod in peccatis ſeuerius caſtigari neceſſe eſt, non ſæuientis[e] plectatur animo, ſed medentis.

Item Ioannes VIII.

¶ Qui negligit emendare quod valet, facientis culpam habet. C. III.

FAcientis[g] culpam proculdubio habet, qui quod poteſt corrigere, negligit emendare.[f] Scriptum quippe eſt: [Non ſolum qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus,] participes iudicantur.[a] Et libat Domino proſpera, qui ab afflictis pellit aduerſa. Et negligere, cum poſſis deturbare peruerſos, nihil aliud eſt, quam fouere.

Greg. li. 7. reg. ep. 114 indic. 2. Pelagius 2. ep. 3. Eleuterius. 5. diſt. 83. c. error. 2. q. 7. negligere, & 23. q. 3. c. qui poteſt. Iuo, p. 6. c. 115.

Rom. 1.

ADDITIO. vt ſ. ea fratrem. cum cap. ſeq. vſq; ad §. ſimiliter. vbi repetit cap. non parcus. ſed alio modo. in cap. ſi. repetit cap. non cupidus. Archid.

INferiorum culpæ.] Aquilegien. patriarcha nõ corrigebat vitia ſubditorum: vnde Leo ipſum reprehendit: & oſtendit, quod inferiorum culpæ prælatis negligentibus imputantur: & dum vitia corrigere negligunt, faciunt in populo peſtilentiam.

b ¶ Inferiorum culpę.] Nota quod per culpam ſubditorum probatur negligentia prælati, vt 18. diſt. propter. & cap. peruenit.

c ¶ Negligenteſque.] Propter negligentiam ergo bene punitur aliquis. de conſecra. diſtin. 1. nemo. 2. ff. ad leg. Aquil. ſi ſeruus. §. ſi fornicarius. 81. diſt. dictum. Io.

ODio.] Dicitur hic, quod peccatores tumidi ſunt corrigẽdi: & infirmi, qui ex fragilitate peccant, tolerandi, & cum correctio fit, ex charitate fiat, non ex odio.

f ¶ Sed medentis.] vt 23. q. 5. prodeſt. eſt etiam opinio ſimilis in Auth. de mand. p. in §. non permittas. coll. 3. Laur.

FAcientis.] Aliàs incipit, culpam proculdubio facientis.

Aliàs incipit, quod ſi delinquentes.

Quidam prælati in proprijs perſonis non delinquebant, ſed delinquentes corrigere negligebant: ſed dicit Ioan. Papa: Non ſufficit prælatos non peccare in propria perſona, ſi deliquentes non corrigant: ideo hortatur eos vt ſint vigiles circa delinquentes corrigendos: ne prælatis culpæ delinquentium imputentur.

g ¶ Facientis.] Hic Ioan. ligat arenas ſine cæmento. & idem decies dicit. B.

Arenæ non ſunt ſine cęmẽto ligãdæ.

f ¶ Emendare.] Culpam habet facientis qui negligit. hoc exaudi poſt admonitionem: argu. 27. q. 1. ſi cuſtos. nam alias eſſet eadem pœna negligentis, & cooperationis; quod falſum eſt. 1. q. 1. quidquid.

a ¶ Et

Innocentiæ tres sunt gradus.

a ¶ Et primus.] Nam tres sunt innocentiæ gradus. 25. q. 4. ita plane. primus est, malum non facere; secundus est facientibus nõ consentire; tertius peccantes si potest corrigere. 45. dist. c. tria. & c. duæ.

b ¶ Alieno.] j. 6. q. 1. qui crimen. in fi. 17. distin. legant. vnde

corrigendo. Quæsitum fuit ab Aug. vtrum debeant petere veniam à subiectis. respondet, quod nõ, ne propter nimiam humilitatem prælati vilipendatur à subditis: sed à domino petere debent, qui nouit, quod ex benignitate hoc fecerint.

Nec caret scrupulo consensionis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. Et probat odisse se vitia, qui condemnat errantes. Nec relinquit sibi locum deuiandi, qui non pepercerit excedenti. Et primus [a] innocentiæ gradus est odisse nefanda. Et latum pandit delinquẽtibus aditum, qui iungit cum prauitate cõsensum. Et nihil prodest alicui non puniri proprio, qui puniendus est alieno [b] peccato.

¶ *Caput hoc ex varijs sententijs hinc inde collectis confectum est: quarum prima vsque ad vers.* emendare. *sumpta est ex epistola B. Gregorij 114. lib. 7. indict. 2. Theoderico, & Theoberto Regibus Francorum.*

2 *Si autem in corripiendo quis modum excesserit, non à subditis, sed à Domino veniam petat.*

Vnde Augustinus de vita [a] clericorum.

¶ Veniam à subditis non petat, qui in corripiendo modum excesserit. C. IIII.

Iuo, p. 6. c. 384.
§ *in ipsis*] orig.

QVando necessitas disciplinæ, minoribus coercendis dicere vos verba dura [c] compellit; si etiam ipsi § modum vos excessisse sentitis; non à vobis exigitur, vt ab eis veniam postuletis: ne apud eos, [d] quos oportet esse subiectos, dum nimia seruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas. [e] Sed tamen petenda est venia ab omnium Domino, qui nouit etiam eos, quos plus iusto forte corripitis, quanta beneuolentia diligatis. [f]

a ¶ De vita.] *Inter opuscula B. August. anno Domini 1481. Parmæ impressa, sunt tres sermones de communi vita clericorum; ex quibus in vulgatis tomis operum B. August. tomo decimo referuntur duo sub numero 52. & 53. ad fratres in eremo. Tertius autem cum epistola 109. omnino conuenit; sed quæ in epistola diriguntur ad monachas, in sermone diriguntur ad viros. Ex istis tribus sermonibus de communi vita clericorum multa capita accepit Gratianus (vt suis locis notabitur) & hoc quidem ex tertio.*

3 *In doctrina vero sacræ scripturæ, auctoritatem debet episcopus præferre, non secularium literarum peritiam ostentare. Non enim episcopalis officij est grammaticam exponere, ne laudes [g] Iouis personent ore pontificis.*

Vnde Gregorius scribit Desiderio episcopo, lib. 9. epistola 48.

c ¶ Dura.] nimiũ. & tunc peccat prælatus venialiter. 25. q. 4. qui peccat, in fi. sic & qui pauperem exasperat importune petẽtem. 25. distin. §. criminis. inf. 2. q. 7. nos si. contra. Sed illud ex humilitatis lenitate: hoc ex auctoritate prælaturæ: vel subaudi, illud est casuale & voluntarium: hoc autem regulare & necessarium. Vbi autẽ prælatus ex odio modũ excessit, debet veniam postulare: quia tenetur iniuriarum. ff. ad leg. Aquil. quẽadmodum. §. magistratus. Ideo autẽ magis parcitur prælatis. s. in hoc casu, quàm in alijs: quia vix põt quis in cura rei familiaris peccatũ euitare. 25. dist. qualis. Vel hoc exaudi, vbi modum ignoranter excessit: quo casu nõ tenetur. ff. vi bon. rap. l. 2. §. si publicanus. officiatis enim facilius parcitur quam alijs, vt ibi patet, vt extra de senten. excom. si vero.

Prælatus modũ excedens in correctione, an debeat à subditis veniã petere.

d ¶ Ne apud eos.] 2. q. 7. nos si incompetenter, contra.

e ¶ Frangatur auctoritas.] Augere enim ex ingenio debet dignitatẽ: quia sæpe nimia familiaritas cõtemptum generat. ff. de officio præsi. obseruandum. ff. de officio proconsu. ne quidquam. §. circa. quod verum est inter fatuos, ita exponebat Azo, vt ab eo audiui. Ioan. illa ergo auctoritas: Vade prius recõciliari fratri tuo antequam offeras ad altare: de prælatis non intelligitur, nisi quando ex odio procedunt.

Familiaritas nimia parit contemptũ.

vnde expone, idest, alieno, de consensu alieni peccati. nã regulariter de alieno peccato nullus punitur, saltem in alio sæculo. 1. q. 4. iam itaq; & c. crimen. & 83. dis. qd prodest. & j. ea. quid prodest. 7. q. 1. §. cum autem. Io.

Hæc est secunda pars huius dist. & secundus articulus, vbi dicitur, quod si prælatus excedat in corrigendo, non debet petere veniam à subditis, sed à domino.

QVando] CASVS Quidam prælati dum ex charitate corrigerent subditos; excederunt modum in

f ¶ Diligatis.] idest, diligere debeatis.

Hæc est 3. pars dist. & tertius articulus, vbi continetur, quod prælati debent proferre auctoritates diuinę scripturæ in sua doctrina, & non grammaticam exponere: quia in ore pontificis non bene sonant laudes Iouis.

g ¶ Ne laudes.] Iuppiter ex alto periuria ridet amantum.

CVm multa.] CASVS. Multa bona relata sunt Greg. de episcopo Desiderio: de quibus lætatus est Papa, in tantum etiam, q; quidquid dignum peteretur ab eo, concederet. Postea fuit ei significatum, quod grammaticam suo populo exponeret, propter quod in tantum Gregor. est contristatus, quod totum gaudium quod prius habuit, conuertebatur in luctum. Scribit ergo ei Gregor. & docet ne de cetero talia faciat: quia laudes Iouis cum Christi laudibus nō conueniunt.

a ¶ Vt negare.] Arg. q; si subditus honestus est, prælatus eius iustas preces eius debet exaudire. j. 12. q. 2. religiosam. & 35. q. 9. veniam.

b ¶ Grammaticam.] Sed quomodo iste exponebat grammaticā populo? quia forte dicebat: cum ego dico homo, intelligatis tam de mare, quam de femina: quia communis generis est. ff. de verb. sig. hominis appellatione. Sed melius dic, q; grāmaticā hic appellat scientiam auctorum. Recitabat enim in ecclesia fabulas Iouis, & eas moraliter exponebat in prædicatione sua. ¹

c ¶ Verteremus.] Id est, deberemus vertere.

d ¶ Laudibus.] s. dis. 37. c. 1. & 2. c. legimus. & §. cur ergo.

e ¶ Non capiūt.] Vnde Ouidius: [Nō bene conueniūt, nec in vna sede morantur Maiestas & amor. &c.

f ¶ Canere.] Laudes Iouis, agmina Christi.

Preces iustæ sunt exaudiendæ.

Fabulas poetarū prædicando, moraliter exponere, nō multū laudatur.

¹ Et hoc patet ibi, cum laudibus Iouis, &c. Lau.

Ouidius.

scopus: & tota die volebat legere, vt in monasterio faciebat.

i ¶ Mutet.] supra dist. 81. valet j. dist. 100. rationis.

k ¶ Vt remotus.] inf. dist. 88. episcopus nullam. contra. Sed aliud est nulla necessitate facicute curam rei familiaris

¶ Sacram scripturam, non grammaticam debet episcopus exponere. C. V.

CVm multa nobis bona de vestris fuissent studijs nunciata, ita cordi nostro nata est lætitia, vt negare [a] ea, quæ sibi fraternitas vestra concedenda poposcit, minime valeremus. Sed post hæc peruenit ad nos (quod sine verecundia memorare non possumus) fraternitatem tuam, grammaticam [b] quibusdam exponere. Quam rem ita moleste suscepimus, ac sumus vehementius aspernati, vt ea, quæ prius dicta fuerunt, in gemitum & tristitiam verteremus: [c] quia in vno se ore cum Iouis laudibus [d] Christi laudes non capiunt. [e] Et quam graue, nefandumq; sit episcopis, canere, [f] quod nec laico religioso conueniat, ipse considera. Burch. l. 1. c. 97. Iuo. p. 4. c. 161. & p. 5. c. 199.

4 *Liberalem* [g] *quoq; necessitatem patientibus sacerdotem esse oportet: aliàs autem vacuum portabit nomen episcopi.*

Vnde Gregorius scribit, lib. 5. epist. 29. seu c. 129. Secundino seruo Dei inter cetera.

¶ Sine liberalitate inane portatur nomen episcopi. C. VI.

FRatrem nostrum Marinianum [h] episcopū verbis, quibus vales, excita: q̃a obdormisse eū suspicor. *& infra.* ¶ Dic ergo ei, vt cum loco mutet [i] & mentem. Non sibi credat solam lectionem, & orationem sufficere, vt remotus [k] studeat sedere, & de manu minime fructificare: sed largam manum habeat; necessitatem patientibus [l] concurrat; alienam inopiam, suam credat: quia si hæc non habet, vacuum [m] episcopi nomen [n] tenet.

5 *In ipsa autem liberalitate modus adhibendus est rerum, & personarum: rerum, vt non omnia vni, sed singulis quædam præstentur, vt pluribus prodesse possimus; iuxta illud prophetæ: [Dispersit, dedit pauperibus:] personarum, vt primum iustis, deinde peccatoribus: quibus tamen dare prohibemur, non quia homines sunt, sed quia peccatores.* Psal. 111.

LIBERALEM. Hæc est quarta pars dist. 1. & quartus articulus: vbi dicitur, q; episcopus debet esse liberalis circa egentes: aliàs vanum habet nomen episcopi.

g ¶ Liberalem.] Hic §. respicit illum §. proxi. s. distin. §. hospitalitas.

ADDITIO. Et scias, q; hospitalitas dicitur in recipiendo, & procurando secum in domo: liberalis est, aliàs largus & munificus, licet non hospitetur alios, secundum Hug.

FRatrem nostrum.] CASVS. Marinianus de monacho factus est episcopus: & nolebat aliud facere, nisi legere & orare, sicut in monasterio consueuit facere: sed de pauperibus & hospitibus nullam curam habebat. Vnde Gregor. scribit Secundino seruo Dei, vt moneat eum, quatenus habeat largam manum, & pauperibus prouideat.

h ¶ Marinianum.] iste de monacho factus fuit episcopus

liaris suscipere, & lectionum, atq; orationum studio tepide inhærere: quod ei interdicitur: aliud in necessitate alijs subuenire: & propter proximos cōtemplationis studium temperare: quod hic præcipitur.

l ¶ Patientibus.] magis tamen religiosis succurrat. 16. q. 1. c. vlt.

m ¶ Vacuum.] quo ad etymologiam: quia non est superintendens. 8. q. 1. qui episcopatum. Episcopus superintendēs dicitur.

n ¶ Nomen.] immo & nomine & re priuandus est, vt 88. dist. quæ ipsis. 68. dis. chorepiscopi. ² ² 2. q. 7. §. quibus ergo. C. de fer. a nullo Arch.

IN IPSA. Hæc est quinta pars distin. in qua dicitur, quod episcopus non debet dare histrionibus, nec venatoribus, nec meretricibus: nisi forsan in summa necessitate intuitu naturæ & hoc probat 2. auctoritatibus. Io. de Fant.

CASVS. Hic est quintus articulus, vbi docetur, q; in liberalitate habendus est modus rerum & personarum.

Re-

Rerum, vt non omnia dentur vni, sed singulis diuidantur, quod probatur auctoritate psalmi: Personarum, vt primo iustis subueniamus, postea peccatoribus, quibus debemus subuenire in eo, q sunt homines, & non in eo, q sunt peccatores: quod per sequentia probat.

¶ Pro-

mulat, qui populum vocibus delectat, vt 92. distin. in sancta. sed ad laudẽ Dei bene, vel ob aliam iustam causam: puta recreationis; quia debilis est, vel infirmus. de consec. dist. 3. peruenit. vers. fi.

ADDITIO. Dummamen obscœnos motus corporum ante se fieri nõ patiatur. 34. dist. presbyteri de cons. dist. 5. non oportet. Arch.

c ¶ Peccator.] j. 23. q. 4. duo.

d QVi venatoribus] Not. q venatio quædam oppressiua est, & hæc illicita est, vt s. dist. 6. §. vlt. quædam arenaria, quædam saltuosa. Arenaria est, cum quis pugnat in arena cum bestia dentata, & ad hoc locat operas suas hanc qui exercet, peccat mortaliter, & qui eã aspicit: & qui eam exercet, infamis est: nisi gratia virium suarũ experiendarum. ff. de postula. l. 1. §. item senatus. De hac loquitur hoc c. & duo seq. & 3. q. 7. §. tria. Saltuosa est, quæ fit in siluis & saltibus, & hæc licita est: tamen est illicita ex tempore, vt in Quadragesima, & diebus ieiuniorum. j. ead. an putatis. nisi in necessitate argum. j. 23. q. 8. si nulla. Item ex persona; quia clerico non est licita, etiam si pauper sit, secundũ quosdam, vt 34. dist. quorumdam, quia potest alias victum quærere. 91 distin. clericus. nam faciat cistas & calathos & retia. de conse. 1. dist. 5. numquam. Laico licita est ob necessitatem pro pellibus & carnibus, non ob voluptatem: & hoc de ea, quæ cum clamore fit. Ponere autem laqueum, vel rete sine strepitu & clamore & canibus, licet etiam clericis: cum monacho etiam liceat texere linum pro capiendis piscibus. de conse. dis. 5. numquam. De saltuosa loquitur, infra ead. Esau. & duo seq. capit.

Venatio est multiplex.

Vnde August. tract. 100. ad c. 16. Ioannis.

¶ Immane peccatum est res suas donare histrionibus. C. VII.

Iuo, p. 11. c. 84.

DOnare res suas histrionibus, [a] vitium est immane, nõ virtus. Et scitis de talibus [b] quàm sit frequens fama cũ laude: quia sicut scriptum est, [Laudatur peccator [c] in desiderijs animæ suæ: & qui iniqua gerit, benedicitur.]

Psal. 9.

Idem in ps. 102. ad vers. [Faciens misericordias.]

¶ Grauiter delinquunt, qui venatori aliquid donant. C. VIII.

Iuo, p. 13. c. 31.

j QVi venatoribus [d] donãt: quare donãt? dicant mihi, quare donãt venatori? Hoc in illo amant, † in quo nequissimus est; hoc in illo pascunt: hoc in illo vestiunt: ipsam nequitiam publicam ‖ spectaculis omnium. Qui donant histrionibus, qui donant aurigis, qui donant meretricibus, [e] quare donant? numquid non & ipsi hominib. donant? Non tamen ibi attendunt naturam operis Dei, sed nequitiam operis humani.

† amat] orig. & sic deinceps.

‖ al. publicant

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. IX.

Iuo, ibidem.

ij QVi venatoribus donant: non homini donant, sed arti nequissimæ. Nam si homo tantum esset, & venator non esset, non donares: honoras in eo vitium, non naturam.

Idem in psal. 147.

¶ De eodem. C. X.

Iuo, p. 13. c. 32.

VIdent homines venatorẽ, & delectantur; vę miseris, si non se correxerint. Qui enim vidẽt venatorem, & delectantur; videbunt Saluatorem, & contristabuntur.

Item Hieronymus in psal. 90. ad vers. [Sperabo in Domino.]

Inter opera adscripta Hieron. tomo 8.

¶ Prohibemur.] aliter debemus.

DOnare.] CASVS. In istis quatuor c. scilicet donare. qui venatoribus. vident. reprehendit Augustinus illos, qui donant histrionibus, venatoribus, & meretricibus ea tantum causa, vt malam exerceant artem, nõ attendentes in eis naturam Dei, sed nequissimam artem: sed si donarent eis quia homines sunt, non esset peccatum.

a ¶ Histrionibus.] isti histriones prohibentur à promotione. 33. dist. maritum, & à corpore Christi. de conse. dist. 2. pro dilectione. & infames sunt. 4. q. 1. c. 1. & ff. de ijs, qui no. infa. l. 1. § ait prætor.

b ¶ Talibus.] dare causa vanæ gloriæ pro exercitio sui vitij, immane peccatum est, sed in necessitate non. Idem de venatoribus & meretricibus. in talibus enim non vitium est fouendum, sed natura sustentanda est. Sed quid de citharistis & alijs, qui varijs vtuntur instrumentis, numquid est licitum audire ea vel tangere, vel talibus personis aliquid dare? Et quidem si ad voluptatem vel luxuriam, non: quia Deum manibus stimulat, qui populum vocibus delectat, …

Histriones à promotione prohibẽtur.

Dare turpib. an sit pmissum.

1 Arg. 23. q. 5. duo ista. 11. q. 3. qm̃ multos. in fi.

Citharistæ, & alij varijs vtẽtes instrumẽtis an peccent.

e ¶ Meretricibus.] meretrix ei non turpiter accipit, licet turpiter meretricium faciat. ff. de condi. ob turpem cau. l. 4. §. sed quod meretrici. Sed nonne cã affectionis meretricibus dare possumus. ff. de do. affectionis? Dicunt quidã, q sic pactione non præcedente, sed causa remunerandi bene possumus post factum, quod non credo quia semper peccatum est dare arg. 16. q. 1. legi. ff. de dona. inter vi. & vxo. l. 3. §. 1. Rem aũt quam dedi meretrici, repetere non possum. Sed pignus. nõ pignoratitia, sed rei vendicatione possum, vt C. de condi. ob turp. cau. l. 2. non in tex. sed in glo. Hug. quia conuenitur, tunc tamquam quilibet alius possessor. ff. ad exhib. de eo. §. hæres.

Meretricib. sine peccato dari nequit.

Arg. ∫ C. & don. l. 1. vbi, de hon.

E Sau.] CASVS. Haec tria cap. intelliguntur de ijs, qui venantur causa delectationis. Dr ergo hic, quod Esau non venaretur nisi peccator fuisset. Nam piscatorem sanctum inuenimus, sed venatorem non.

a ¶ Venator erat.] dum venator permanet, ne obijciatur de Eustachio. 50. dist. ferrum.

tractatur in c. praesenti vsque ibi, pulchra & liberalitas. vbi tractatur praecipue de modo, vsque ibi, super Luca. exinde ostendit praeceptum de misericordia impendenda esse commune, & generale omnibus.

i ¶ Domesticos.] nisi extraneus indigeret ad mortem, & domestici non: tunc enim prius extraneo subuenirem. Sed quid si pater meus est infidelis, & aequaliter indiget cum fideli, cui teneor magis? Pet. Manducator vitauit hanc quaestionem tenebrosam aquam in nubibus aeris. posset tamen dici, quod magis fideli: quia hic dicit, fideli. & j. ead. causa, praestat natura, non gratia. Hu. praefert patrem infidelem, vt dixi, 30. dist. c. 1. [illegible] ar. 23. q. 8. §. ecce. in fi.

k ¶ Suorum.] quia quis magis timet in filijs, quàm in se. ff. quod met. cau. isti quidem § vlt.

l ¶ Propter debitum.] hic loquitur secundum ea tempora, quádo si debitor non erat soluendo dabatur creditoribus ad puniendum ipsum. hodie autem si aliquis conuenitur ex maleficio, & nõ est soluendo, puniri [illegible] potest. 14. q. 6. si res. ff. de poen. l. 1. §. 1. [illegible] & hoc casu nõ est ei subueniendum, nec redimenda est poena eius: quia eius poena pretio remitti prohibetur. 1. q. 1. iubemus. si autem conuenit ex contractu, non est cruciandus, sed sufficit, quod cedat bonis. C. qui bo. ced. pos. l. 1. & inanis est actio, &c. ff. de do. ma. l. nã is. tenetur tñ si post pue-[niat]

¶ De eodem. C. XI.

E Sau venator erat; [a] quoniã peccator erat. Et penitus non inuenimus in scripturis sanctis sanctum aliquẽ venatorem; piscatores [b] inuenimus sanctos. Iuo, p. 13. c. 33.

Item Ambrosius in homilia 33. de Quadragesima.

¶ De eodem. C. XII.

Q Vid prodest ieiunare [c] visceribus, & luxuriare venatibus? abstinere cibis, errare peccatis? Iuo, p. 13. c. 34

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. XIII.

A N putatis illum ieiunare fratres, qui primo diluculo non ad ecclesiam vigilat, non beatorum martyrum loca sancta perquirit; sed surgens congregat seruulos, [d] disponit retia, canes producit, saltus, siluasque perlustrat? seruulos, inquam, secum pertrahit, fortasse magis ad ecclesiam festinantes, & voluptatibus suis peccata accumulat aliena; nesciens reum se futurum tam de suo delicto, quàm de perditione seruorum. Iuo, ibidem.

Item Ambrosius, lib. 1. de officijs, c. 30.

¶ Quae sint in liberalitate seruanda. C. XIIII.

N On [e] satis est bene velle, [e] sed etiã benefacere. Nec satis est iterum benefacere: nisi id ex bono [f] fonte, hoc est ex bona [g] voluntate proficiscatur. *& infra.* ¶ Perfecta liberalitas [h] fide, causa, loco, tempore commendatur, vt primum opereris circa domesticos [i] fidei. Grandis culpa, si sciente te fidelis egeat; [l] si scias eũ sine sumptu esse, fame laborare, aerumnam perpeti: qui praesertim egere erubescat; si in causam ceciderit aut captiuitatis suorũ, [k] aut calumniae, & non adiuues: si sit in carcere, & poenis, & supplicijs propter debitum [l] aliquod iustus excrucie-

Ans. l. 13. c. 28. Poly. l. 6. tit. 10.

Gal. 6.

Venatio phibetur, sed non piscatio.

b ¶ Piscatores.] sed quare prohibetur venari, & non piscari: quia fortè piscatio fit sine clamore, venatio non: vel quia maior est delectatio in venatione: dum. n. quis est in venatione, nihil potest de diuinis cogitare.

Q Vid pdest] CASVS. Dicit hic, quòd nõ prodest abstinentia ad vitam aeternam, si quis luxuriari in venationibus velit. Idem dicitur in sequenti capitu. immo (quod plus est) nõ solum tenetur de suis peccatis, sed etiá de peccatis seruorum suorum, quos secum ducit.

c ¶ Ieiunare.] efficaciter ad salutem.

A N putatis.]

d ¶ Seruulos.] non tamen serui debent ei obedire. 11. q. 3. non semper. excusantur tamẽ quo ad quid, vt 22. q. 5. qui cõpulsus. C. de sepulchro l. 2. C. de ijs qui si bi in test. ascri l. vlti. non in totum: quia in atrocibus non debent obedire. ff. de regu. iuris. ad ea. ff. de act. & obli. seruus. & dominus tenetur pro omnibus peccatis eorũ. extra de test. sicut. & 22. q. 5. qui compulsus.

ADDITIO. arg. ad hoc. C. de accusa. l. non ideo. Archid.

N On satis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima dr, quod nõ sufficit opera charitatis velle, nisi opus addat exterius, si fieri põt. & econuerso. in secunda parte ostendit, quod in operib. charitatis noué sunt consideranda. s. fides, causa, locus, tempus, modus, proximitas, aetas, debilitas, & nobilitas. In tertia dr, quod misericordia cõmunis & generalis est omnibus, & ab ea nullus excluditur. Secunda pars incipit ibi, [Itẽ perfecta.] Tertia ibi, [Nam & si.] sequens c. patet.

e ¶ Velle.] cum facultas adest, & necessitas instat. aliàs sufficit bona voluntas cum charitate. 45. dist. duae. si. extra de eo, qui mit. in poss. constitutus.

f ¶ Ex bono.] aliàs non est bonũ arg. ff. mãd. l. 1. §. 1. & l. si procuratorem. 31. q. 5. sicut.

g ¶ Ex bona.] informata. s. charitate. Laur.

h ¶ Liberalitas.] not. in liberalitate esse attendẽdam fidem, causam, locum, tempus, modum, necessitudinem, aetaté, debilitaté, cõditionem, quae diligenter & ordine

Voluntas bona sufficit.

Vt 22. q. 5. sic enim, vm Hug.

e Tex. est similis in l. si ob turpé ff. de cõd. ob tur. cau. & in l. 3. §. ex plurib. cũ ibi no. ff. de acq. poss.

Patri infideli an potius subueniẽdũ sit, quã extraneo fideli.

i Et 42 dist. quiescamus, vbi vide.

Qui nõ hẽt in ére, an sit puniẽdus in corpore.

l Scilicet in corpore.

l Et 5. q. 6. qa ff. de iu. om. iud. l. si quis id.

tur [a] (nam etsi omnibus debetur misericordia, tamen iusto amplius:) si tempore afflictionis suæ nihil à te impetret: si tempore periculi, quo rapitur ad mortem, [b] plus apud te pecunia tua valeat, quam vita morituri; non est leue peccatum. [β]

[α] ¶ Non satis.] *Hinc vsque ad* c. si quid vero. *in aliquot vetustis Gratiani exemplaribus, & apud Anselmum est vnicum caput.*

[β] ¶ Non est leue peccatum.] *Verba hæc non sunt ibi apud Ambrosium, sed tamen apud Anselmum, & in Polycarpo.*

Idem ibidem paulo inferius.

¶ [illegible] C. XV.

Polyc. ibidem. Ans. ibidem. [γ] *al. Deus*] orig. 3. *Reg.* 19.

DOminus [γ] non vult simul effundi opes, sed dispensari, nisi forte, vt Heliseus, qui boues suos occidit, & pauit pauperes ex eo, quod habuit: vt nulla cura teneretur domestica; sed relictis omnibus in disciplinam se propheticam daret.

Idem ibidem continenter.

¶ [illegible] C. XVI.

Ans. ibidem. Polyc. ibidem.

EST probanda illa etiam liberalitas, vt proximos seminis tui non despicias, si egere cognoscas. Melius [c] est enim, vt ipse subuenias tuis, quibus pudor est ab alijs sumptum deposcere, aut alicui postulare subsidium necessitati: nó tamen, vt illi ditiores eo fieri velint, [d] quod tu posses cóferre inopibus: causam [δ] enim natura [e] prestat, nó gratia. [f] Neq; enim propterea te Domino dicasti, vt tuos diuites facias: sed vt vitam tibi perpetuam fructu boni operis acquiras: & pretio miserationis peccata redimas tua. Putant [g] se parum poscere? pretiú [ε] tuum querunt: vitę tuę fructú adimere cótendunt: & accusant, [ζ] quod eos diuites nó feceris: cum te illi velint æternæ vitæ fraudare mercede?

[ε] *al. præmium*

[ζ] *accusat*] orig. & sic deinceps.

[δ] ¶ Causam enim.] *Apud B. Ambrosium legitur*, causa enim prestat, non gratia. *itemq; apud Anselmum, & in Polycarpo. Sed vetusti codices Gratiani, & glossa cum impressis concordant. Alia autem nonnulla ex ipso Ambrosio sunt emendata.*

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. XVII.

Polyc. ibid. Ans. ibidem.

COnsideranda [h] est etiá in largiendo ætas, atq; debilitas; nonnumquam etiam verecundia, quę ingenuos [i] prodit natales, vt senibus plus largiaris, qui sibi labore iam nó queunt victum quęrere. Similiter & debilitas corporis, & hęc iuuanda promptius: tum si quis ex diuitijs cecidit in egestaté: [k] & maxime, [l] si nó vitio suo, sed aut latrocinijs, aut proscriptione, [η] aut calumnijs, quę habebat, amisit.

[η] *al. præscriptionе*

Idem libro secundo officiorum, c. 21.

¶ [illegible]

Ans. ibidem. Poly. ibid.

PVlchra [m] etiam liberalitas est in ipso quoque pauperis dato [n] mensuram tenere, vt abundes pluribus, non conciliandi fauoris gratia vltra modum fluere. Quidquid ex affectu puro, & sincero promitur, hoc est decorum: non superfluas ædificationes aggredi, nec prætermittere necessarias. [o] Et maxime sacerdoti hoc conuenit, ornare Dei templum honore [θ] [p] congruo, vt

[θ] *decoro*] orig.

nitat ad pinguiorem fortunam. ff. de cess. bo. is qui.

[a] ¶ Excrucietur.] de facto, non de iure. extra de pign. c. 2. C. de act. & obli. ob æs. in Auth vt nul. iud. §. qa vero. coll. 9. Laur.

[b] ¶ Ad morté.] qualiter hoc intelligi debeat, inuenies 23. q. 5. reos.

Et C. q bo. ce. pos. l. qui bonis. ext. de solu. Odoardus. Ad idé C. de rei vx. act. l. vnica. §. cum auté. Archid.

E St probanda.] [c] ¶ Melius] arg. C. de seruitutibus. l. reos.

[d] ¶ Velint] nam tá quam pauperibus debes dare, aliàs non. 12. q. 2. quisquis.

[e] ¶ Natura] ná omnes fideles proximi sunt nostri, vt de pœ. dist. 1. charitas. versi. proximos.

Fideles oés sunt proximi nostri.

[f] ¶ Non gratia.] vnde supple, & affectio.

[g] ¶ Putant.] paréntes tui, qui volunt te dare bona ecclesiæ illis.

[h] COnsiderãda &c.] hic de ętate.

[i] ¶ Ingenuos] hic de conditione.

[k] ¶ In egestatem.] Dicit Boethius: Inter oés aduersitates fortunę, infelicissimum genus infortunij est, fuisse felicem.

[l] ¶ Et maxime.] idest, tantum. Ná aliter nó teneor [ɜ] ei subuenire, vt ff. depo. l bona fides & 5. q. 5. non omnis. sed verú est, q redimere nó teneor: sed dare eleemosynam bene.

[ɜ] Videas qd leg. & no. 12. q. 2. olno.

[m] PVlchra.] Hic iterum repetit de modo.

[n] ¶ Dato.] quanto enim minora sunt, q sparguntur, táto plures recipientes erunt. in Auth. de consul. §. si autem. coll. 4. vnde pauperibus non sunt facienda sumptuosa conuiuia, vt 25. dist. § alias. in fi.

[o] ¶ Necessarias.] ff. de cu. fu. l. vlt. § 1. Lau.

[p] ¶ Honore.] inf. de consec. distin. 1. c. 1. 5. 12. q. 2 glossa. contra.

Sed

Sed ibi notantur illi, qui hoc ita faciūt, q̃ super Dei pauperes non intendunt: hoc non ita fieri præcipitur, vt cura pauperum relinquatur.

ADDITIO Argu. contra. 12. q. 2. gloria. Sed ibi loquitur contra prælatos, q̃ neglectis pauperibus templa gemmis & auro ornabāt: hic autem ad vtrumque inuitat, scilicet ad curam pauperum, & ad ornatum ecclesiarum. mediocritas enim seruanda est. Omne enim quod nō propter necessitatē, sed propter venustatē accipitur, elationis habet calumniam. 21. q. 4. c. 1. H. Idem Lau. & Io. de Fant.

quam perdere, vt 1. q. 2. pastor.

l ¶ Ceterum.] ¶ Quo loco.] idest, qua auctoritate. m ¶ Insolentem.] quæ erat, q̃a ipsi filij sua omnia dabant ecclesijs, vel sacerdotibus, & nolebāt pascere parentes. 30. dist. c. 1. Nam etsi impius pater sit, tamen pascendus

etiam hoc cultu aula Domini resplendeat: impensas misericordiç cōuenientes frequentare, quantum oporteat; largiri peregrinis, nō superflua, [a] sed competentia, &c. *Idem.* [b] Compatiamur alienis calamitatibus, necessitates aliorū, quantum possumus, iuuemus; & plus interdum, quā possumus. [b] Melius est enim pro misericordia causas [c] prçstare, vel inuidiam perpeti, quam prætendere inclementiam; vt nos aliquando in inuidiam incidimus, qui confregerimus [d] vasa mystica, vt captiuos redimeremus.

¶ Pulchra etiam.] *Apud B. Ambrosium legitur:* pulchra liberalitas erga ipsos quoq; pauperes mensuram tenere. *Sed apud Anselmum, & in Polycarpo habetur vt apud Gratianum, & adest glossa in voce,* dato.

Idem ad c. 3. Luce, in vers. [*Generatio viperarum.*]

¶ De eodem. C. XIX.

IN singulis quoq; generibus hominum conueniens tribuit sanctus Baptista Ioānes responsum, vnum [e] omnibus, [f] ita: publicanis, ne vltra præscriptum exigant: militibus, ne calumniam faciant, ne prædam requirant; docens idcirco stipendia constituta militiæ, ne dum sumptus quæritur, prædo grassetur. [g] Sed hæc, & alia officiorū prçcepta propria singulorū; misericordia † cōmunis est vsus. Ideo cōmune præceptum omnibus officijs, omnibus ætatibus necessaria, & ab omnibus deferenda. Non publicanus, non miles excipitur, non agricola, vel vrbanus: diues, & pauper, [h] omnes in commune admonentur, vt conferant [i] non habenti. [k] Misericordia enim plenitudo virtutum est. Et ideo omnibus est proposita perfectæ forma virtutis, ne vestimentis, alimentisq; suis parcant. Misericordiç tamen ipsius pro possibilitate conditionis humanç mensura seruetur, vt non sibi vnusquisq; totum eripiat, sed quod habet, cum paupere partiatur.

eod. lib. c. 28.

† Singulis quoq;] orig.

† al. misericordia

Idem ad cap. 18. Luce.

¶ De eodem. C. XX.

CEterum Dei traditio est, vt prius pascas parētes. Nam si iuxta diuinum oraculum contumelia parētis morte luitur, quanto magis fames, quæ morte grauior est? Quo loco [l] insolentem [m] Dominus infrenat iactantiam, &c.

Math. 15. Leui. 20. Exo. 21.

Idem in libro de officijs.

¶ De eodem. C. XXI.

PAsce [n] fame morientem. Quisquis enim pascendo hominem seruare poteras, si non pauisti occidisti. [o]

Ansl. l. 13. c. 28. Polyc. l. 6. tit. 20. D. T. 2. 2. q. 32. art. 5.

a ¶ Superflua.] Arg. j. 21. q. 3. c. 1. Lau.

b ¶ Possumus] Quod fit cum nobis necessaria subtrahimus: ad quod non tenemur, vt 41. dist. §. 1. si autē hoc facimus, cōmendandi sumus, vt 41. distin. parsimoniam. Nam dicit lex, q̃ tūc tenetur libertus patronū alere, quādo superest sibi, & deest alij, vt ff. de lib. agno. si qs. §. de alimentis. C. de oper. lib. l. 1. & dicit canon, q̃ in tantū debet dare, quantum sibi possibile est 82. dis. c. 1. dic ergo hic, quātum possumus, idest, quantum debemus, & tenemur ex præcepto.

c ¶ Causas.] Sic s. dis. 50 pōderet. in fi. & 11. q. 3. nemo & 26. q. 7. alligant. arg cōtra ff. depo. si hominē. vbi punitur pietas: sed ibi misericordia dolo proximo fuit: & est q̃n que iniusta misericordia 23. q. 4. est iniusta.

d ¶ Qui confregerimus] j. 12. quæst. 2. aurum.

e ¶ IN singulis.] ¶ Vnum.] j. 23. q. 1 militare.

f ¶ Omnibus.] de misericordia impendenda.

g ¶ Grassetur.] idest, impinguatur rapiendo & spoliando homines. Lau.

h ¶ Pauper.] Argu. q̃ pauper de eleemosynis quas colligit, debet eleemosynam facere. j. 12. q. 1. habeat.

i ¶ Vt conferant.] Quidquid enim habes vltra id quod tibi sufficit, aliorum est, vt 47. dist sicut hi.

k ¶ Non habenti.] quia habenti dare, nihil aliud est dus est, vt Auth. de incest. nup. § si vero cōtingit. coll. 2.

n ¶ PAsce.] Tempore enim necessitatis cibaria omnia communia sunt. ff. ad legem Rhod. de iac. l. 2. §. Idem etiam.

o ¶ Occidisti.] Occidit qui alium per subtractionem panis

Pater etiam impi⁹ est pascendus.

Libertus patronū q̃nq; alere tenet.

Misericordia quādoq; est iniusta.

Ad hoc argu. ff. de do. l. eleganter. §. idem Labeo. Arch.

Eleemosyna de eleemosynis est faciēda.

Habenti dare est perdere.

† Concor. est hoc c. & sua. glo. tex. in l. necare. & ibi glo. ff. de lib. agno.

Cibaria omnia sunt in necessitate communia. Panem subtrahens aliū occidit.

panis corporalis, vt hic, & 14.q.5. immolans, & spiritualis, [i] vt dist. 43. Ephesijs Detractione occidit quis odio, actu, mente, vt j. de pen. dist. 1. homicidiorum, &c. omnis. Negligentia j. dist. prox. c. vlt. & 55. dist. si qs absciderit. & est si. ff. de lib. agno. necare. j. 16 q. 1. decimæ. ff. de re mil. l. omne. § qui præpositum. 11. q. 3. non solum. 12. q. 2. aurum. s. dist. 50. sæpe contingit. j. 30. q. 5. nullum ante. s. dist. 47 sicut.

Ad idē 8. q6. 1. audacter. Arch.

& tunc si oportuerit, culpam feriat delinquentis.

b ¶ Si quid.] 15.q.7.c.2. Qualiter hoc c. debeas intelligere, habes extra de simo. licet Hely.

c ¶ Non credas.] j. 22.q.3. innocens. contra, ibi de incredulitate, quæ inter socios habenda est, loquitur: sed hic de illa, quæ ad iudicem pertinet. Vel refert verū bona vel mala de aliquo dicantur. De hac materia not. 23.q.4. quàm magnum.

d ¶ Ecclesiæ.] Cum hoc c de causa inquisitionis loquatur, vt extra de accu. qualiter. 1. ergo in causa inquisitionis non habet necesse eps alios conuocare, nisi canonicos tm. Nam nomine ecclesiæ tuę maior ecclesia intelligitur. arg. extra de verb. sig. cum clerici. Arg. contra. 18.q.2. si quis abbas. & extēditur hoc nomen, ecclesiæ tuæ, ad oēs ecclesias diœcesis. extra de vsu pal. c. 1. Item est arg hic, q. eps nō vocatis alijs epis possit sacerdotē condemnare. Sed dic q. seniores hic vocat episcopos, cum ille Corinthiorum esset archiepiscopus. [a] Vel loquitur tantum de causa pecuniaria, quā potest tractare eps tā; tū cum suis clericis. Vel est derogatum huic p alios canones. Vel canonica districtio dicatur pœna suspensionis, [b] quam eps cum suis clericis potest inferre. Vel loquitur de clericis infra sacros ordines cōstitutis: quorum causas etiam criminales pōt eps cum suis clericis tractare & decidere arg. 15.q.7. si autem. Quid de hoc iuris sit, inuenies 15.q.7. in summa. Io.

Eps in causa inqsition : quos det et conuocare.

[a] Subaud. & suffraganei sint de clero metropolitanæ ecclesiæ, vt colligitur 95. dist. miratus. Ioan. de Fan.

[b] Scilicet perpetuę. secus in tpalibus. quod dic, vt not. Inn. extra de exces. prel. c. 1.

a ¶ De officijs.] *Caput hoc non est inuentum apud B. Ambrosiū: sed apud Anselmū, & in Polycarpo ex eodem citatur, & Bartholomæus Vrbinas Eremita in Milleloquio, quod collegit ex dictis B. Ambrosii, affert hunc locum ex eodem Ambrosio, in libro de alendis pauperibus, qui liber hactenus desideratur.*

Item Hieronymus in commentarijs ad Galatas, cap. 6. in ver. [Alter alterius.]

¶ De eodem. C. XXII.

QVi clementiam non habet, nec indutus est viscera misericordiæ, & lacrymarum, quamuis [a] spiritalis sit, non adimplet † legem Christi.

† adimplebit] orig.

6 Similiter etiam oportet episcopum non esse percussorem, id est non ad vindictam facilem.

Vnde Gregorius scribit Ioanni episcopo Panormitano, lib. 11. epist. 49.

¶ Ad vindictam episcopus facilis esse non debet. C. XXIII.

15.q.7. si quid.

SI quid [b] verò de quocumque clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuste posit offendere, facile non credas: [c] nec ad vindictam te res accendat incognita; sed præsentibus senioribus ecclesiæ [d] tuæ diligenter est veritas perscrutanda: & tunc si qualitas rei popoſcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis.

Idem Ianuario episcopo, li. 7. indic. 2. epistо. 1.

¶ De quodam [illegible] Missarum solennia celebraret, die [illegible] messem cuiusdam pro[illegible]. C. XXIIII.

1.q.7. tanta. Burc. l. 1. c. 197. Iuo, p. 2. c. 78. & p. 5. c. 312.

TAnta [e] nequitia ad aures meas de tua senectute peruenit, vt eam nisi adhuc humanitus pēsaremus, fixa [f] iam maledictione feriremus. Dictū quippe mihi est, quòd Dominico die, priusquam Missarum solennia celebrares,

a QVi clementiam.] [a] Quamuis.] id est, quamuis faciant opera spiritualia. Lau.

SIMILITER Hæc 6. pars dist. in qua d cit, q. prælatus cum discretione debet punire subditos suos: qđ probat duabus auctoritatibus. Io. de Fan.

CASVS Hic est sextus articulus huius distin. in quo prosequitur illud capitulum apostolicæ regulæ, oportet epm esse non percussorem. Et exponit alio modo. q̄ s. in 45 dist. exposuerit: qm hic dicitur, q. non debet esse percussor, i. facilis ad vindictam. quod probat duob. sequentibus cap.

SI quid.] CASVS Ioan. eps Corinthiorū statim cum audiebat aliquem deliquisse, causa incognita puniebat de quo Greg. eum reprehendit. & docet, q. si ali qd dicatur sibi de aliquo clerico, non statim credat: sed psentibus senioribus ecclesiæ suæ veritatem inuestiget:

TAnta nequitia.] CASVS. Ianuarius eps cum habuisset rixam cum quodam suo subiecto: consilio quorumdam malorum messes illius ante Missarum celebrationem & die Dominica exarauit: & post Missam illuc reuertens, terminos agri euulsit & amouit. Quod cum Greg. audisset, non credebat: sed postea certificatus est per abbatem Cyriacum. Sed quia Ianuarius nimis erat simplex, & senex, propterea Papa ei pepercit: monēs eum vt decętero talia non faciat: consiliarios tamen ipsius spatio duorum mensium communione corporis & sanguinis Christi priuauit.

e ¶ Tanta.] j. 1. q. 7 tanta.

f ¶ Fixa.] id est certa. Sed cum iste absens esset, quomodo Papa ferret in eum sententiam? Dic q. hic loquitur de sententia comminatoria, scilicet cōminando ei. Vel citatus fuit, & noluit venire: & dominus Papa recepit testes eo absente. De vno habes hic. De duobus habes

Papa in absentem an sniam ferre possit.

habes 11.q.1. fratris. Alij dicunt sententiam fuisse latã sub conditione, si scilicet constaret de ijs, quæ dicta fuerunt de ipso.

a ¶ Etiam terminos.] In hoc peccauit grauiter, & secundum leges talis punitur pœna quinquaginta aureorum, vel relegatione, vt ff. de termi. moto l. 2. & 3. cum distinctione, vtrũ sit iuuenis, an senex, vt ibi dicitur. secũdum legem autem diuinã maledictus reputatur 12. quæst. 2. in legibus.

b ¶ Sed filius.] Argu. q̃ creditũ dicto vnius, vt j. 8. q. 3. talia & 97. dist. nobilissimus. In forma iudicij quãtum ad veram probationem vni testi non creditur, vt extra de testi. licet. in fi. & eo. ti. veniens. sed quantum ad præsumptionem, vt C. de reb. cre. in bonæ. nisi casus aliquis specialis inueniatur, vt extra de in integ. resti. ex litteris. & de procu. ex insinuatione. & extra quod metus cau. cap. vlt. & extra de testi. in omni. Ioann. Similiter vbi non fit præiudicium alij, creditur vni testi, vt de cons. di. 4. cum itaque. B.

Vnius dicto q̃nq; creditũ.

Cõcor. tex. In l. si qs decurio. C. de fal

c ¶ Quia simplicitatem.] Not. q̃ parcitur senectuti, vt 34. dist. fraternitatis. 26. q. 7. hoc sit. & c. tempora. Item parcitur simplicitati, de consecra. distin. 2. c. 3. & extra de re permuta. cum vniuersorum.

d ¶ Tacemus.] Non ergo semper qui tacet consentit: nec semper idem est tacere, quod voce consentire. arg. de conse. dist. 4. cũ pro paruulis. & 65. dist. c. si forte. de hoc 27. distin. diaconus.

Sic & not. 3. q. 7. tanta.

e ¶ Eos.] ff. de regu. iu. consilij. L. Videas quod legitur & not. Insti. mandati. §. tua gratia. versic. cuius generis.

f ¶ Excommunicatos.] Argu. q̃ quandoque magis puniuntur consiliarij, quàm facientes. dist. 90. duo. 11. q. 3. qui consentit. & 24. q. 3. qui aliorum. Sed hoc ideo factum est, quia in istis non conueniebant ea, propter quæ fieret dispensatio circa eos. Sed licet iste debuit puniri, tamen indultum est ei ratione ætatis, & simplicitatis.

Sic aliqñ plus punitur consulens, q̃ si ipse idẽ faceret qd̃ consuluit, vt ff. ad l. Pom. de parrici. vtrũ. & no. eo tit. l. 1. vt patet exemplũ in medico, q filio dedit venenũ, vt daret prĩ. nã in hoc casu plꝰ punitᷣ medicus, q̃ si ipse patrẽ illius filij venenasset, vt ibi patet.

VEL PERCVSSOR. Septima pars.

CASVS. Exposuit supra Gratianus, ne episcopus sit percussor. i. ad vindictam facilis: modo exponit & alio modo, s. ne percutiat aliquem propria manu, vt inf. ea. proxi. cuius casus planus est.

g Non liceat.] quod tamen potest per alium, etsi non per se, vt 5. q. 5. illi qui. & 14. q. 6. c. 1. sicut & aliquis gerit & facit per alium. 88. dist. ẽps gubernationem. ita tñ q̃ sit clericus. si. n. per laicum percutit, incidit in canonem. extra de sen. excom. vniuersitatis. Sed quid si clericum non habet? Tunc verberet per se, vt di. 45. dist. in summa.

h ¶ Manibus.] C. de epis. & cle. auth. sed neq; proprijs manibus.

Clericus per quẽ castigandus est epo iubente.

Hæc est octaua pars dist. in qua dicitur, q̃ clerici non debent tractare res laicorum, nec possessiones eorũ conducere, nec esse tutores, nisi suorũ propinquorum, id est, quibus succederent ab intestato,

ad exarandam messem latoris præsentium perrexisti, & post exarationem eius, Missarum solennia celebrasti: post Missarum solénia etiam terminos [a] possessionis illius eradicare minime timuisti. Quod factum quæ pœna debeat insequi, omnes qui audiunt, sciunt. Dubij autem de tanta hac peruersitate fueramus, sed filius [b] noster Cyriacus abbas à nobis requisitus, dum esset Caralis, ita se cognouisse perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus, hortamur, † vt aliquando resipiscas miser senex, atque à tanta te leuitate morum, & operum peruersitate compescas. † Quanto morti vicinior efficeris, tanto fieri solicitior, atque timidior debes. Et quidem pœnę sententia in te fuerat iaculanda: sed quia simplicitatem [c] tuam † cum senectute nouimus; interim tacemus. [d] Eos [e] verò, quorum consilio hæc egisti, in duob. mensib. excommunicatos [f] esse decernimus; ita tamen, vt si quid eis intra duorum mensiũ spatium humanitus aduenerit: benedictione viatici non priuentur. Deinceps autem ab eorum consilijs cautus existe, te quoque solicite custodi; ne si eis in malo discipulus fueris, quibus in bono magister esse debuisti, nec simplicitati tuæ vlterius, nec senectuti parcamus.

† al. hortamur aliquando resipiscis

† al. compesce

Cõcor. l. 1. ff. de donat. & l. tutor. ff. de suspe. tut.

7 *Vel percussor esse prohibetur, ne videlicet proprijs manibus aliquem cædat.*

Vnde in Agathensi [a] *concilio legitur.*

¶ Non licet episcopo proprijs manibus aliquem cædere. C. XXV.

Non liceat[g] episcopo manibus[h] suis aliquẽ cędere. Hoc enim alienum à sacerdote esse debet.

Burc. l. 1. c. 201. Iuo, p. 5. c. 316.

a ¶ Agathensi.] *Hoc caput non habetur in Agathensi, quod extat. Burchardus & Iuo citant ex decretis Bonifacij Papæ. Habetur autem in nouellis const. 123. c. 16. apud Iulianum antecess. Non dissimilis etiã est canon 28. Apostolorum, quem interpretatur synodus Cõstantinopolitana, quæ prima, & secunda dicta est, c. 9.*

8 *Prohibetur etiã episcopus turpis lucri esse cupidus, ne aliquo inhonesto negotio victum, vel cætera sibi necessaria quærat. Quod generaliter de omnibus diuino cultui mancipatis, id est clericis, & monachis intelligi oportet.*

Vnde in Chalcedon. concilio, c. 3. legitur.

nisi de mandato episcopi egissent causas pauperum. Io. de Fan.

CASVS. Hic ponit septimus artic. in quo repetit Gratianus illud c. Apostolicæ regulæ, s. oportet epm non esse cupidum, & turpis lucri sectatorem, quod de omnibus

Cyprianus contra. Sed illud Cypriani de testamentaria tutela siue datiua, hic autem de legitima tutela intelligitur. Item 16 q. 1. generaliter. contra. Ad hoc dic, q clerici non cogūtur recipere aliquam tutelam: possunt tñ legitimam recipere tutelam si volunt, vt hic dr, & est hoc priuilegium clericorum, q licet ipsi possunt succedere alicui ab intestato, non tñ tenentur recipere tutelam, licet alias illud obtinet, vt Inst. de legi. pa. tu. §. 1. Sed eps vel monachus etiá volens non posset recipere legitimam tutelā. in Authen. de sacrosan episco. §. Deo amabiles. Vel dic, q illi Authē. præiudicatur per canonem istū, vt eps & monachus, si velint possint recipere legitimam tutelā, sed nō datiuā, vel testamentariā. sed ad tutelam miserabilium personarum omnes clerici siue monachi [a] tenentur, vt 88. dist c. 1. & c. episcopus gubernationem.

Tutela est triplex.

Tutelā non tenent clerici recipere.

: Vt hic, & ṡ prox. dictū est de monachis, intelligo cū de cōminatione eius, quod hr 16. q. 1. q vere. & c. monachi à monasterio. Arch.

¶ Qui connumerantur in clero, turpibus lucris non inseruiant. C. XXVI.

Bure. l. 2. c. 145. Iuo, p. 6. c. 218.

PEruenit ad sanctam synodum, quia de ijs, qui in clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiā, alienarum possessionum conductiones, [a] & causas [b] sæculares † suscipiunt: & à sacris quidē officijs se per desidiam separant, ad domos autem sæcularium concurrunt, & substantiarum eorū gubernationes auaritiæ [c] causa suscipiunt. Decreuit ergo sancta & magna synodus, neminem horum deinceps, hoc est episcopū, siue clericum, aut monachum conducere possessiones, aut misceri sæcularibus procurationibus; nisi forte, qui legibus ad minorum ętatum tutelas, [d] siue curationes inexcusabiles attrahuntur, aut cui ciuitatis ipsius episcopus ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula, vel orphanorum, ac viduarum, quæ indefensę sunt, & earum personarum, quę maximè ecclesiastico indigent adminiculo, propter timorem Dei. Si quis verò transgressus fuerit hæc præcepta, correction [e] ecclesiasticæ subiaceat.

† al. sæcularium

[e] ¶ Correctioni.] id est, suspensione Lau.

DISTINCTIO LXXXVII.

1 pˢ VIduis [f] autem & orphanis ecclesia præsidium implorantibus epi debent adesse: & contra improborum violentias, protectionis patrocinium eis negare non debent.

Vnde Gelasius Gerontio, † & Petro episcopis.

† al. Leontio

VIduis autē.] Hæc dist. diuiditur in tres partes: In quarum prima probat per sex auctoritates sanctorum patrum, q viduis & orphanis debet sustentationis beneficiū pręberi ab ecclesia. Secunda ibi, [Libertos.] Tertia ibi, [Si expositus.] Io. de Fant.

¶ Implorantibus patrocinium, episcopi debent adesse. C. I.

LIcet [g] omnib. de nobis sperātibus nō debeamus, inquātum possumus, nos negare: plus tamē [h] viduarū,

bus clericis generaliter est intelligendum.

PEruenit.] CASVS. Quidam epi clerici, vel monachi possessiones laicorū causa cupiditatis conducebāt, cum suæ possessiones eis sufficerent, & procurationes sęcularium negotiorum pp lucrum suscipiebant, officia sua penitus dimittentes: pręcepit ergo cōci. Chalced. ne hoc decętero fiat, excepta legitima tutela, vel cura miserabilium personarum, quam clerici suscipere debent ad iussionem suorum episcoporum. & quicumque contra hoc statutum fecerit, debet excommunicari.

[a] ¶ Conductiones.] Contra, extra de deci. c. dilecti. nā ibi non reprobantur monachi, qui habent terras ad firmam. sed dic, q illud est cum sua eis non sufficiunt, vel cum ipsimet excolunt, non vt inde plus lucrētur, sed vt de fructibus viuant. Adeo autē hoc prohibet clericis, q si pp hoc deprehendantur in fraude, non subuenitur eis extra ne cle vel mo c sacerdotibus.

Monachi possunt terras ad firmā habere.

[b] ¶ Causas.] de hoc notaui 15 q. 2. in summa.

[c] ¶ Auaritiæ.] nam propter necessitatem bene possent. 91. dist. c. 2.

ADDITIO. Adde quod le. & no 88 dist c. 1. in prin. ibi videas.

† Adde qđ le. & no. extra ne cleric. vel mo c. 2. & 21. q 3. placuit. Arch.

[d] ¶ Tutelas.] ĵ. distinct. 88. cap. vlt. contra. 21. quæst. 3.

CASVS. Supra dictū est, q epi debet esse liberalis: sed qa hoc nō sufficit nisi miserabiles psonas tueatur, ideo subiungit hāc 87. dist. in qua ostendit, q epi debent defendere viduas & miserabiles personas, & etiā libertos, qui sunt ecclesiæ commendati.

[f] ¶ Viduis.] in hac dist 87. ostendit magister, q viduis & pupillis, libertis & oppressis tenetur prælatus patrocinium impendere. & etiam manumissos defendere. Ad vltimum subiungit de expositis. ĵ. ea. c. vlt.

Oppressis debet prēlatus patrocinari.

LIcet.] CASVS. Quædam viduę & quidam orphani conquesti sunt Gelasio Papę de violentia quorundam, vnde præcipit duobus episcopis, s. Petro & Gerontio, vt eas personas tueantur. Et q hoc facere debent, probatur assertione diuina.

[g] ¶ Licet.] 23 q. 1. Christianus.

[h] ¶ Plus tamen.] not. q etiam causę pauperum & oppressorum, & peregrinorum spectāt ad ecclesiam, vt 24. q. 3. si quis de potentib. & c. seq. & ĩ. c. proxi. & extra de ver. sig. super quibusdam in fi spectant etiam ad iudicium regis, vt 23. q. 5. regum. & c. administratores. Similiter viduis & pupillis cōcessit imperator magnum priuilegium, scilicet q aliquis non possit illos trahere ad iudicium extra prouinciam, ipsi tamen possunt alios ua-

Viduæ & pupilli sunt circa forū priuilegiati.

trahere.C.qñ impe.inter pu.& viduas.l.vna. Vidua est, quę ẽt maritum non habuit.ff.de ver.sig.malum. §. viduam. Pupillus est, qui intra pubertatem desijt esse in patris potestate.ff eo pupillus.respon. 1.

quidquid Et quod dicit, fidei, est ar contra perfidos aduocatos, qui plena fide clientulos non defendunt. arg. 2.q.3.§ notandum.

k ¶ Paruulos.] nota q̃ si minor lædatur in contractu, hẽt actionem aduersus dantem & accipientem l C.si tuto.

epis. & cle. & Insti.d excu. tu. §. idẽ in milite. no.B. l l.legitimas. §.si.ff. de legi tuto.
l Arg cõtra. ff. de mino.l causæ 2. in prin. sed nõ ob. qa illud intelligit, qñ ꝯ eũdem hẽt ordinariũ auxilium & extraordinarium. secus si contra diuersos. Archi.

& orphanorum causas, & impensius ducimus exequendas; quas tueri à nobis, vel ab omnibus diuina manifestat assertio.

Idem Anastasio episcopo.

¶ De eodem. C. II.

DEfensionis propriæ desolatis auxilio, & qui suis actibus adesse † pro ætatis infirmitate non possunt, exoratum pontificem decet subuenire: quia pupillis a α tuitionem etiam diuinitas iussit impendi. Et ideo Maximo, & Ianuario, clericalis officij (qui se solatio parentum, vel propinquorum asserunt destitutos) auxilium ex nostra delegatione præstabis: vt aduersus improbitates aduersariorum suorum protecti, tuæ executionis b annisu noxia commenta c non sentiant. † *al prodesse*

α ¶ Pupillis.] *In codicibus impressis sequebatur*, & viduis, *quæ voces expuncta sunt, quia absunt à plerisque vetustis. Et quæ antecedunt, ac sequuntur, ostendunt agi hic tantum de pupillis.*

Idem Leontio, & Petro episcopis.

¶ De eodem. C. III.

QVisquis in negotijs suis nostri nominis intercessione sperat sibi remedia d posse conferri, prona nos e conuenit animositate f præstare.

Idem Honorio episcopo.

¶ De eodem. C. IIII.

DIuinę retributionis g memor ad pontificalẽ cõsciendentiam non ambigas pertinere, egentium commodis piam solicitudinem non negare.

Idem Fortunato episcopo.

¶ Tueatur ecclesia, quos in sui defensione susceperit. C. V.

IRreligiosum h prorsus, & execrabile iudicamus, si quisquam α vel extraneos in sua tuitione susceptos, non omni fide, i & tota animi sui educauerit sanctitate. Ac cũ Olympius diaconus dilectionis tuæ, Felicis, & Olympij suggeratur auunculus, eosque paruulos k tutelæ vice susceperit nutriendos; vltra latrociniũ esse iudicamus, quòd eos bonisculis † parentũ (sicut asserunt) reliquit extorres; alia retinendo, alia contra leges, l & iura vendendo. Iuo, p.6.c.109. † *al. bonusculis*

DEfensionis.] CASVS. Maximus & Ianuarius clerici paruuli desolati erant auxilio parentũ & ꝑpinquorũ, qui cũ nõ possent violentias quorũdã sustinere, Gelasio sunt conquesti. Præcepit ergo Gelasi⁹ Anastasio epõ, vt eos tueatur à violẽtia improborum, cũ diuina auctoritas hoc pręcipiat. Seq. duo c. plana sunt.

a ¶ Pupillis] Pupillo tu eris adiutor.

b ¶ Executionis.] id est, defensionis.

c ¶ Cõmenta.] id est, fraudes.

d QVisquis.] ¶ Remedia.] arg. q̃ debeat quis de hoc de quo certus est vel securus, priuilegiũ Ro. sedis impetrare, vt hic elicitur, cũ oẽs teneamur defendere tales specialius. arg. ext. de testi. licet vniuersis. ar. dist. 23. quamquam Lau.

e ¶ Nos.] vt tamen primo coram suo iudice deferatur querela, vt extra de foro compe. ex transmissa. & in defectu iudicis sæcularis.

Animositas qñque in bonã, qñque in malã partẽ sumitur.

f ¶ Animositate.] in bona significatione sumitur, aliàs in mala. 63. dist sanè.

g DIuinæ retributionis.] quia nullum bonum irremuneratum. de pœn. dist 3. pium est. nec aliquod malum impunitum. de pœn di. 1. nullus. & est si. 81. dist. c pen.

IRreligiosum.] CASVS. Olympi⁹ diaconus suscepit curã duorum suorum nepotum, s. Felicis & Olympij. Sed cũ deberet res illorũ fideliter administrare, partem illarum rerum vendidit, & partem sibi retinuit. quare Papa præcepit epõ Fortunato, vt eos defendat, & omnia eis restitui faciat.

Clericus tutor esse põt si vult.

h ¶ Irreligiosum.] per hoc cap. & supra prox. dist. peruenit. colligit, quòd clericus bene potest legitimam tutelam suscipere, sed & etiam extranearum personarum si vult. : Laur.

† Adde ad hoc glo. in auth. presbyteros C. de

i ¶ Non omni fide] & ita videt, q̃ tutor teneat etiam de leuissima culpa. C de peri tuto & cur. tutoribus. arg. contra. q̃ scilicet non teneatur nisi de leui. C. arbi. tut. tuto. vel cur. inter. l. etiam. si verò lædatur in iudicio. habet actionem aduersus tutorem tm̃. C de iud. propter and im. in fi. Sed contra. ff. de mino. l. ẽt §. 1. Sed illa lex, propterandum intelligitur qñ tm̃ circa instantiam iudicij læsus est. Illa lex ẽt in principali causa loquitur, cum restituatur in iudicijs minor, vt ff. de mino etiã. §. ex causa & C. si aduersus rem iud per totum. Io. immo ẽt rest tuitur minor, etsi contumax fuerit, vt ff. de mino. l minor etiam B.

l ¶ Contra leges.] C. de prædi. mino. per totam. Lau.]

EOs.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, quod qui ad ecclesiam cōfugiunt, propter loci reuerentiam debent ab ecclesia defendi. In secunda parte dicitur, quod si quis mancipia ecclesiæ occupauerit propter sua, quæ ad ecclesiam confugerint, excommunicari

cisa, quod semper primo conueniendus est, qui eis litem facit, sub iudice suo sæculari. Io. nisi hoc forte faceret laicus in fraudem. ext. de iure pat. relatum. §. ad hæc. B. Sed quæro, ad quid ergo ecclesia recipit libertos sub protectione sua: cum illud ius sit in alijs omnibus, quod

a ¶ Quisquam.] *In vulgatis codicibus sequebatur vox*, clericos. *quæ in aliquot manuscriptis, & apud Iuonem non habetur, ideoque sublata est. Non enim hic clericos cum laicis, sed extraneos cum sanguine iunctis comparat.*

Item ex concilio Arausicano primo, c. 5. & sequentibus.

¶ Confugientes ad ecclesiam extrahere non licet. C. VI.

Rab. p. 5. c. 22. Burc. l. 3. c. 195. Iuo, p. 3. c. 112. Ibidem, c. 6.

EOs, qui ad ecclesiam [a] confugerint, tradi nō oportere: sed loci sancti reuerentia, & intercessione defendi. ¶ Si quis autem mancipia clericorum pro suis mancipijs [b] ad ecclesiam confugientibus crediderit occupanda, per omnes [c] ecclesias districtissima damnatione feriatur. ¶ In ecclesia quoque manumissos, & per testamentum, [d] ecclesię commendatos, si quis in seruitutem, vel obsequiū, vel ad colonariam conditionem reuocare tentauerit, animaduersione ecclesiastica coerceatur. [e]

C. 7. Iuo, p. 3. c. 154. & 145. Pan. l. 2. c. 84. *coercebitur*] orig.

Item ex concilio Agathensi, c. 29.

¶ In libertate ecclesia tueatur libertos. C. VII.

Iuo, p. 3. c. 159. & p. 16 c. 51. Pann. l. 2. c. 82.

2 LIbertos legitime à dominis suis factos, ecclesia, si necessitas exegerit, tueatur: quos si quis ante audientiam aut peruadere, aut expoliare præsumpserit, ab ecclesia repellatur.

Item ex concilio Toletano 4. c. 71.

¶ A sacerdotibus defendantur liberti, ne in seruitutem reuocentur. C. VIII.

Burc. l. 3. c. 186. Iuo, p. 6. c. 246. & p. 16. c. 52. Pann. l. 2. c. 83.

LIberti, qui à quibuscumq; manumissi sunt, & ecclesiæ patrocinio commendati existunt, sicut regulæ antiquorum patrum constituerunt, sacerdotali defensione à cuiuslibet insolentia protegantur, siue in statu libertatis eorum, siue in peculio, [f] quod habere noscuntur.

Item ex concilio Arelatensi secundo, c. 32.

si aliquis non potest habere iustitiā coram iudice sæculari, accedit ad iudicem ecclesiasticum, vt extra de foro compe. ex transmissa? Videtur ergo, quod liberti spectant ad iudicium ecclesię, vt 11. q. 1. Christianis. Vel dic, quod licet istæ personæ & aliæ, de quibus hic agitur, recipiātur sub protectione ecclesiæ: nō tamen eximuntur à iudicio sæculari, vt ext. de priuil. recipimus. & est expressum in iudicijs extra de foro compe. ex tenore.

c ¶ Per omnes.] in vna excōmunicetur, in alijs denuntietur. Si dices, quod nemo potest pluries excommunicari, dic vt not. 3. q. 4. c. vlt. & ext. de senten. excommunica. officij.

d ¶ Et per testamentum.] ext. de seru. non ordi. c. 1.

e ¶ Coerceatur.] nisi ad monit[9] satisfaciat. & est argu. hic, quod omne crimē est ecclesiasticum. 35. q. 6. episcopus in synodo. ADDITIO. Arg. ad hoc. j. c. proxi. vbi Laur. idem sentit dicens, quod hoc etiam potest videri per auctoritatē Domini, si peccauerit. 2. q. 1. si peccauerit extra de iudi. nouit. De hac ma. le. & no. ext. de offi. ord. c. 1. & de purg. canonica quidem. Arch.

Crimē quodlibet est ecclesiasticū.

municari debet. In tertia parte dicitur, quod si quis vult reuocare in seruitutem, vel ad obsequium, vel ad colonariam conditionem manumissū in ecclesia, & ecclesiæ commendatos, censura ecclesiastica coerceatur. Secunda pars incipit ibi, [Si quis autem.] Tertia ibi, [In ecclesia.]

a ¶ Ad ecclesiam.] j. 17 q. 4. reum.

b ¶ Mancipijs.] de istis manumissis ab ecclesia, vel de commendatis ecclesiæ, dicit H. quod si postea impetantur super libertate, ipsi coram ecclesiastico iudice debent respondere. vnde & si quis eos detinens nollet respondere, nisi sub sæculari iudice, posset statim ecclesia ipsū excommunicare. si vero nō est manumissus in ecclesia, tunc primo debet conueniri, qui eos molestat, sub sæculari iudice. & si non vult satisfacere per eū, tunc ecclesia eum cōpellet excōicādo, vel alio modo. Lau. dicit, quod vbicumque manumittantur, nisi manumittantur in ecclesia, [1] vt clerici fierent, vt ext. de ser. non ord. c. 1. in parte de-

Manumissi ab ecclesia vbi sunt conueniendi.

1 Quidā enī manumittūtur in ecclesia, & charta manumissionis legit̃ in ambone. 54. dist. nulli. & tales generaliter ecclesia defendet, secundū Hug.

LIbertos.] Hæc est secunda pars dist. in qua dicitur, quod ecclesia debet libertos defendere: præsertim eos, qui eius patrocinio commendantur. Io. de Fant. CASVS. Hęc duo c. libertos. & liberti. vt dicit Beneuē. loquuntur de libertis ecclesiæ cōmendatis: quos si aliqs inuadere sua actoritate voluerit, vel in seruitutem reuocare, vel bona eorum auferre conatur: & ecclesia & episcopus debent eos defensare.

f LIberti.] [*] Peculio.] Sed numquid liber homo habet peculium? Non: quia sicut seruus non habet bona, ita paterfamilias non habet peculium. ff. de verborum significatio. paterfamilias. sed loquitur hic secūdum tempus, quo seruus erat. vel peculium sumitur hic impropriè. arg. C. de inoffi testa. l. vltima. ff. ad Trebellia. l. cogi. §. respon. De peculio autē serui, qui manumittitur, hoc in summa notabis, quod si manumittitur inter viuos, dominus videtur ei concedere peculium, nisi adimat expresse. Si autem in testamento libertas ei relinquitur,

Peculiū seruus habere pōt, sed non liber homo.

linquitur, peculiũ apud hæredem remanet, nisi expresse ei concedatur. C. de pecu. eius qui li. me. l. vna.

SI expositus.] Hæc est tertia pars distinctionis, in qua ponit de infantibus expositis. Ioan. de Fant.

collectus non vult ducere filiam suam in vxorem. C. de nuptijs, patrem.

c ¶ Habeat.] non in seruum. C. de infantib. expositis l. vltima. & ideo dicit iste eum habere, quia alius iam non potest petere puerum: puer tamen bene recedet ab eo

¶ Expositos defendat ecclesia, si quis eorum calumniator extiterit. C. IX.

3 SI expositus [a] ante ecclesiam cuiuscumq; fuerit miseratione collectus, contestationis ponat [†] epistolam, vt si is, qui collectus est, intra decem dies [b] quæsitus, agnitusque non fuerit, securus habeat, [c] qui collegit. Sane qui post prædictum tempus calumniator extiterit, vt homicida, ecclesiastica districtione damnabitur, sicut Patrum sanxit auctoritas.

Capit. l. 6. c. 142. concor. Vasense 1. c. 9. Burc. l. 3. c. 201. Iuo, p. 3. c. 253. Poly. l. 3. tit. 13.

† *al. ponatur epistola*

DISTINCTIO LXXXVIII.

PRohibentur [d] ergo clerici cupiditatis negotia suscipere, non pietatis curam viduis, & orphanis impendere.

Vnde Melchiades a Papa.

¶ De eodem. C. I.

DEcreuit sancta synodus nullum deinceps clericum aut possessiones conducere, [c] aut negotijs sæculari-

In scripto de primitiua ecclesia, & munificentia Constantini ex cõcilio Chalcedon. c. 3.

Quæsitum fuit in concilio Toletano, quid fieri debeat, cum aliquis colligit puerum expositum ante ecclesiam. Et respondet, q; debet in publicũ duci, vt cuiuscumque sit ille puer, siue sit dominus, siue pater, veniat intra decẽ dies, & puerum recipiat: si autem post decẽ dies venerit, audiri non debet: sed tamquam homicida puniatur.

Exponẽs filium vel seruũ, an possit illum recolligere.

a ¶ Expositus.] exponitur autem aliquis à patre, vel domino, vel ab extraneo. Si à patre, vel domino, aut p. necessitate, vel spõte. Si sponte, numquam potest recolligere eũ postea: nec enim suũ dicere poterit quem pereuntem contempsit. C. de infan. expo. l. 1. & 2. Si necessitate, repetit quandocũque: quia inuitus videtur exposuisse. C. de infan. exposi. l. 1. & in his casibus locum non habet contestatio. quod tamen dixi de necessitate, videtur male dictum. nam dicit lex, quod si ipse non potest eum alere, debet eum in xenodochium [1] mittere C. de latí. li. tol. l. vna. §. sed scimus. Sed quod dixi [2] intelligas cũ nullum talem locum inuenit: & intelligas maxime hoc de filijs: nam de seruo videtur, quod potius debeat eum vendere, quam exponere. & est iste casus, in quo seruus habitus pro derelicto, statim in libertatem eripitur, vt C. de lat. lib. tollen. l. vna. in Auth. de nup. §. hoc amplius. & § multo magis. colla. 4. aliàs occupanti conceditur. Si autem ab extraneo, & sciente domino, vel patre; tunc locum habet, quod hic dicitur. Si vero ignorante, semper potest repetere quandocumque voluerit. C. de infan. expo. l. 1. Hug. dicit, quod tantum vsq; ad decem dies auditur pater in hoc casu: quod verius credo: [3] qa de ijs, q publice fiunt, non potest prætendi ignorantia, vt 17. distin. quod dicitis. Idem potest dici quando pater propria voluntate exposuit. Ioannes. Hoc teneas breuiter, quod si à patre infans exponitur, vel ab alio, eo sciente, vel ratum habente, statim liberatur à patria potestate. & si dominus idem facit, seruus statim eripitur in libertatem, & libertus in ignorãtiam. Idem est si alimenta fuerint illis languentibus denegata, aut si isti languentes expositi fuerunt, cuiuscumque fuerint ætatis: & qui eos suscipiunt, non habent aliquod ius in ipsis, vt ext. de infan. vel languen. expositis. c. 1. Bar.

1 Id est, hospitale.

2 Scilicet de necessitate.

3 Adde de ista quęstione & alijs in mate. expositorum, no. in l. 1. & 2. per Alb. de Ros. C. de infan. exposi. & gl. in l. nemini. C. de episc. audien.

b ¶ Intra decem dies.] De his decem diebus dic, quod currunt à tempore scientiæ, & sunt continui: & si in tali loco est, quod venire non potest, restituitur per clausulam generalem: argum. ff. ex quibus causis maiores. l. prima. Alij dicunt, quod sunt vtiles: cum scilicet experiri potest. ff. de ædil. edic. cum sex. & de diuer. & temp. præ. l. prima. Si vero ille qui colligit, expendit aliqua in puero erudiendo in aliqua arte, repetit à recolligente. C. de infantib. expositis. l. 1. quod autem causa alimenti expendit, non repetit nisi in duobus casibus: scilicet cum protestatus est, ff. de nego. gestis, Nesennius, vel vbi

Expensę circa infantem expositũ factæ, an possint repeti.

eo cum voluerit: & continebit epistola, s. quod si quis in eo aliquid iuris sibi vendicet, exeat & probet esse suum: aliàs non crederetur ei. Arg. contra, ext. qui fil. sint legi. transmissæ vbi creditur patri & matri dicentibus aliquem non esse filium suum: quia non est præsumendum aliquem denegare filium suum.

Pater & mater filiũ denegare non præsumitur.

PRohibentur.] In hac distinctione prohibetur cupiditas & mercatio omnibus clericis. Et diuiditur in duas partes: in quarum prima probat per decem auctoritates sanctorum patrum, q; clerici non debent esse mercatores. Secunda ibi, [Neque apud.] Ioannes de Fant.

CASVS. Facta interpositione miserabilium personarum, in hac 88. dist. redit Gratianus ad materiã suam, s. ad capitulum cupiditatis: cuius cupiditatis negotia clerici suscipere prohibentur: sed non prohibentur opera pietatis orphanis & viduis impendere.

d ¶ Prohibentur.] Facta interpositione de viduis, & libertis, & expositis, reuertitur in hac dist. 88. ad propositum suum, s. ad illud capitulum, non cupidum: & ostendit clericos causa turpitudinis & cupiditatis non debere opera exercere. tandem subijcit, q; nullus presbyterũ in testamento debet nominare tutorem, &c.

DEcreuit.] CASVS. Statuit Melchiades Papa in synodo sua, q; clerici causa cupiditatis & lucri non conducant possessiones, nec negotijs sæcularibus se immisceant: nisi in duobus casibus, s. propter curam miserabilium personarum, & propter curam ecclesiasticam ab episcopis sibi commissam, & q; curam talem debeãt suscipere clerici, probat duobus exemplis, s. Moysi & angelorum ascendentium & descendentium per scalam, quam vidit Iacob: ad instar quorum prælati ecclesię debent ascendere contemplando, & descendere curam subditorum habendo.

e ¶ Conducere.] scilicet causa cupiditatis, vt notaui 86. di. sanct. cap. vlt. & semper intelligo causa cupiditatis hoc fieri, nisi necessitas probetur. argumen. 12. quæst. 1. cap. 1.

¶ Vbi

Prædicatores qhque dicunt angeli.

a ¶ Vbi patet.] idest, propter quod patet.
b ¶ Angelos.] Per angelos intelliguntur prædicatores, qui pro ingenio auditorum debet se aptare, vt 8 q. 1. c. oportet. & dist. 41. sit rector. §. vlt. vnde non propter Iacob, sed propter angelos inducitur hæc auctoritas.

qui bus se miscere, nisi pp curam pupillorum, [& orphanorum] ac viduarum, aut si fortè eps ciuitatis ecclesiasticarũ rerum solicitudinẽ habere præcipiat. Vbi liquido patet, a quia alia sunt negotia sæcularia, alia ecclesiastica. Nonne Moyses in sæculo erat, cum crebro tabernaculum intraret, & exiret: qui intus contemplatione raptus, foris infirmantium negotijs vrgebatur? *& infra.* ¶ Sic & Iacob ascendentes, & descendentes Angelos b vidit; quia videlicet rectores ecclesiæ non solum Deo contemplando superna appetunt, sed deorsum quoq; ad membra illius miserãdo descendunt. Et Domini sacerdotes horum facta imitantur, & se custodiunt, & subditorum onera portant.

¶ abstulit istæ duæ voces fere ab omnib. manuscriptis.

Exod. 33.

Gen. 28.

a ¶ Melchiades.] *Caput hoc habetur in scripto de primitiua ecclesia, & munificentia Constantini, quod in antiquis conciliorum voluminibus continenter sequitur post decreta Melchiadis (quamuis in recentioribus concilium Neocæsariense sit interpositum) & ex illa coniunctione fortasse factum est, vt hoc quoque scriptum olim decretis Melchiadis adnumerari solitum esset, cum tamen in eo de Nicæno concilio, & alijs, quæ post Melchiadem gesta sunt, mētio fiat: quod ex capite, ad futuram. infra 12. q. 1. apparet.*

Item Gelasius Papa ad episcopos per Lucaniam, c. 17.

¶ De eodem. C. II.

Concil. Aquisgrané. c. 93. 14. q. 4. c. clerici. Poly. l. 4. ti. 31.

Consequens c est, vt illa quoq; de Piceni partibus nuper ad nos missa relatio nũtiauit, nõ prætereunda putaremus: idest plurimos clericorũ negotiationibus inhonestis, & lucris turpibus imminere, ¶ nullo pudore cernentes euengelicam lectionem, qua ipse Dominus negotiatores è templo verberatos flagellis asseritur expulisse, nec Apostoli verba recolentes, quibus ait; [Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus.] Psalmistam quoq; Dauid surda dissimulantes aure, cantantem; d [Quoniam non cognoui negotiationes, e introibo in potentias Domini.] Proinde huiusmodi aut ab indignis posthac quæstibus nouerint abstinendum, & ab omni cuiuslibet negotiationis ingenio, f vel cupiditate cessandum: g aut in quocumque gradu sint positi, mox à clericalibus officiis abstinere cogantur: quoniam domus Dei, domus orationis & esse debet, & dici, ne per ¶ officia negotiationis potius sit latronum spelunca.

¶ al. inhiare

Matth. 21.

2. Timo. 2.

Psal. 70. vide J. c. quoniam.

Luc. 19.
¶ ne officina negotiationis, & spelunca potius sit latronum] orig.

Item ex septimo canone Apostolorum.

¶ In sacris ordinibus constitutus sæculares curas assumere non debet. C. III.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus nequaquã sæculares curas h assumat: sin aliter, deijciatur.

Item Greg. Romano defensori, lib. 8. epist. 11.

¶ Episcopus sæcularibus causis occupari non debet. C. IIII.

Ans. l. 6. c. 179.

Perlatum est ad nos reuerendissimum fratrem nostrũ Basilium episcopum, velut vnum de laicis in causis

Consequẽs.] CASVS. Clerici in Picenis partib. turpibus negotiationibus & lucris inhonestis immiscebãtur: sed Gelasius docet hoc non esse faciendũ: & hoc pbat exẽplo Christi, qui negotiatores de tẽplo expulit. Et duabus auctoritatibus. s. Pauli, vt nemo militãs Deo, &c. & Dauid: quoniam non cognoui, &c. Si qs aũt negotiari voluerit, officio carere debet. Sequens c. planum est.

c ¶ Cõsequens.] quia sacerdotes erant instituti, vt 2. q. 7. accusatio. Lau.

d ¶ Cantantem.] id est, metrice describentem.

e ¶ Negotiationes.] i. falsam traditionem Iudæorum; quia s. credebant se iustificari ex operibus legis, figuras legis sectantes, à gratia resilientes: vel negotiationes, idest, vt vilius emant, & carius vendant.

f ¶ Ingenio.] Arg. q nec sub qualibet fraude excogitata possunt exerceri negotiationes. ergo nec causa necessitatis, vt quidã asserunt: nec causa lucri captãdi ad opus pauperum. 1. q. 3. si quis obiecerit. Argu. contra. extra ne cle. vel mona. c. 1. 91. dist. clericus. Lau.

g ¶ Cessandum, aut in, &c.] Vt ergo, q in eius optione sit, an velit abstinere à quæstu, aut ab officio: & de iure do. plerũque. §. vlt. quod falsum est. Sed hic, aut, comminatiuum est. 11. q. 3. placuit.

Negotiationes per clericos quacũq; cã exerceri nõ debent.

h ¶ Episcopus.] Curas] infra 21. q. 3. c. 1. 2. & 3 & 11. q. 1. te quidem.

Et est sensus, si moniti cessãt, dispẽsat cũ eis: alias abijciuntur à clero: & non minus à negotiatione cessabũt. arg 13. q. 3. c. 1. & 81. dist. si qs. Arch.

Perlatũ.] CASVS. Basilius eps tamquam aliquis laicus ibat extra suum episcopatum coram iudicib. sæcularibus aduo-

aduocando Quod cum audisset Gregorius, pręcepit Romano defensori, vt præfatum Basilium intra quinque dies cogat reuerti: q̃m propter hoc dignitas episcopalis vilescit. Nam si ibi amplius eum stare permiserit, vterque grauiter punietur. Sequentia capit. plana sunt vsque ad paleā illam, [Eijciés.] quę in scholis non legitur, sed in ea ratio assignatur quare in domo, vel re consimili nō est vsura, sed pecunia sic: & hoc triplici ratione. Prima est, quia pecunia non est disposita nisi ad emendum. Secunda est, quia ex agro eum arādo fructum capio, & ex domo vsum mansionis: & ideo domum locando vel fundū, videor quasi permutare lucrum cum lucro: sed ex pecunia reposita nullū fructum capio. Tertia ratio est, quia ager vel domus veterascit, sed non pecunia. & hoc est in prima columna, vbi dicit, primo quidem.

gladium, licet ei non liceat eo vti per se 23. q. vlt. c. sępe. Similiter inuenitur, quod licet nobis per alios, & per nos, vt dist. 95. illud superfluum. & econuerso, quod non licet nobis per nos, nec per alios. 46. dist. sicut 23. q. vlt. his à quibus & consequitur quis per aliū quod non potest

sæcularibus occupari, & prætorijs [a] inutiliter deseruire. Quæ res quoniam & ipsum vilem reddit, & reuerentiam sacerdotalem annihilat; statim vt experientia tua hoc pręceptum [b] susceperit: eum ita ad reuertēdum districta executione compellat, quatenus ei illic te insistente quinque diebus [c] sub qualibet excusatione immorari non liceat: ne si quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiseris: cum ipso apud nos grauiter incipias esse culpabilis.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 18.

¶ Testamentorum tuitionem, & curam rei familiaris episcopus non suscipiat. C. V.

ij Episcopus tuitionem [d] testamentorum non suscipiat. Poly. l. 4. tit. 5.

Item ex eodem, c. 20.

¶ De eodem. C. VI.

iij Episcopus nullā rei familiaris curā ad se reuocet: [e] sed lectioni, & orationi, & verbi Dei prædicationi tantummodo vacet.

Item ex eodem, c. 17.

¶ De eodem. C. VII.

iiij Episcopus gubernationem [f] viduarum, & pupillorū, ac peregrinorum non per seipsum, sed per archipresbyterum, aut per archidiaconum agat. Poly. ibidem.

Item Gregorius Quertino ex præfecto, epist. 30. lib. 10.

¶ Ratiocinorum causas clericus suscipere non debet. C. VIII.

INutile, & valde laboriosum est, hominem litteratum, ratiociniorum causas assumere, & in eis se, quod non expedit, obligare.

Item Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorum.

a ¶ Et prætorijs.] idest, locis iudicij tractandi. Quid sit prętoriū, habemus. ff. de iusti. & iu. l. pen.

b ¶ Præceptū.] infra 23. q. 4. iustum. j. 14. q. 4 clerici.

c ¶ Quinque dieb.] arg. moram posse purgari. Item nota inducias & expectationes quinque dierum: & hoc à tempore quo suscepit litteras. extra de ap. sup eo. 4. q. 4. c. 1. & q. 5. c. 1. quandoque duorum. 5. q. 2. c. præsenti.

d Episcopus tuitionem.] idest, apertionē, vt scilicet coram eo non aperiantur: sed corā magistro census. C. de testa. l. consulta. Vel dic tuitionem, idest, q̃ sit aduocatus. alias per cū debet adimpleri quod in testamentis relictum est, extra de test. si hęredes. & ff. de peti. hære. hæreditas. in si. Io. Dic ergo vt dixi, non suscipiet ex hoc officium aduocationis.

e Episcopus.] ¶ Ad se reuocet.] principaliter, vel per se: & tunc non est contra 86. dist. fratrem.

f Episcopus gubernationē] sed per archipresbyterū. nā partiri debet onera sua. extra de off. archipresby. c. vlt. arg. per alios nobis licere, quę nobis p nos nō licent. arg. 5. q. 3. c. vlt. ar. 12. q. 1. præcipimus. Et valet ad quæstionem, q̃ ecclesia possit alicui concedere potest per se. ff. de sta. ho. Imperator. & id per se, quod non per alium. C. de ijs qui ve. æta. imp. l. 2. ff. de adop. post mortem. §. neque. 23. dist. quorumdam. & quandoque plus per se valet factum, quàm per alium. de conse. dist. 4. illud. Io. Sol. generale est, quod quis potest per se, quod potest per alium, & econtra sed in casibus specialibus fallit quandoque ratione personæ, quæ prohibetur per se facere, vt in hoc cap. sed per alium non prohibetur: vel ratione rei, quia in causa criminali aliquis

Marginal additions:

Similiter: no. in l. Labeo. ff. de vsuca. Dy. in regula, q. al- teri. lib. 6. bonus tex. & ibi Barto. & Bal. in l. 1. §. ne aut. C. de cad. toll.

63. dist. Hadrianus.

Adde an & quā possit mora purgari vel nō: no. Barto. in l. si insulā. ff. de ver. obli. Bal. in l. & si post tres. ff. si qs cau. glo. & Doct. in c. potuit. de loc

Dic q̃ vbi psona à testatore deputata est, illa exequitur. 12. q. 2. de laicis. in §. Arch.

Pōt qs per aliū, qd non pōt per se.

An hoc pcedat regu-

Hic vide qd se & not. de cons. dist. 4. quando.

¶ Fugiendus est clericus negotiator. C. IX.

NEgotiatorem [a] clericum, & ex inope diuitẽ, ex ignobili gloriosum, quasi quamdam pestem fuge.

Item Augustinus in libro quæstionum veteris & noui testamenti, c. 127.

¶ Clerico negotiari non licet. C. X.

Iuo, p. 8. c. 89. Pann. l. 7. c. 16.

FOrnicari omnibus semper non licet: [b] negotiari vero aliquando licet, aliquando non licet. Antequam enim ecclesiasticus quis sit; licet ei negotiari: facto iam, non licet. [c]

Item Ioannes Chrysostomus super Matthæum, [idest Auctor operis imperfecti, hom. 38. ad c. 21. Matth.]

¶ De eodem. PALEA. C. XI.

Paulo aliter.

EIjciens Dominus vendentes & ementes de templo, significauit, quia homo mercator vix, aut numquam potest Deo placere. Et ideo nullus Christianus debet esse mercator; aut si voluerit esse, proijciatur de ecclesia Dei; dicente propheta: [Quia non cognoui negotiationes; introibo in potentias Domini.] (*Psal. 70.*) Quemadmodum enim qui ambulat inter duos inimicos ambobus placere volens, & se cõmendare, sine maliloquio esse non potest (necesse est enim, vt isti male loquatur de illo, & illi male de isto) sic qui emit & vendit, sine mendacio & periurio esse non potest. *& paucis interiectis.* ¶ Sed est nec stabilis substantia eorum, neque ad bonum proficit, quod de malo congregatur. Quemadmodum enim si triticum, aut aliud † (*† aliquam bladi speciem*) tale cernas in cribro; dum huc & illuc iactatur, grana omnia paulatim deorsum cadunt; & tandem in cribro nihil remanet, nisi stercus solum; sic de substantia negotiatorum nouissime nil remanet, nisi solum peccatum. Sed omnes homines videntur esse mercatores. Ostendam ergo, quis non est negotiator; vt qui talis non fuerit, eum intelligas esse negotiatorem. Quicumq; rem comparat, non vt ipsam rem integram, & immutatam vendat; sed vt materia sibi sit inde aliquid operandi; ille non est negotiator. Qui autem comparat rem, vt illam ipsam integram, & immutatam dando lucretur; ille est mercator, qui de templo Dei eijcitur. Vnde super omnes mercatores plus maledictus est vsurarius. Ipse namque rem datam à Deo vendit, non comparatam, vt mercator; & post fœnus rem suam repetit, tollens aliena cum suis; mercator autem non repetit rem venditam. Adhuc dicit aliquis. Qui agrum locat, vt agrariam recipiat, aut domum, vt pensiones recipiat, nonne est similis ei, qui pecuniam dat ad vsuram? Absit. Primum quidem, quoniam pecuniam non ad aliquem vsum disposita est, nisi ad emendum. Secundo, quoniam agrum habens arando accipit ex eo fructũ; habens domum, vsum mansionis capit ex ea. Ideo qui locat agrum vel domum, suum vsum dare videtur, & pecuniam accipere, & quodammodo quasi commutare videtur cum lucro lucrum: ex pecunia reposita nullum vsum capis. Tertio ager, vel domus vtendo veterascit: Pecunia autem cum fuerit mutuata, nec minuitur, nec veterascit: [Et mensas nummulariorum subuertit.] (*Matth. 21.*) Pecunia spiritualiter homines intelliguntur; quia sicut nummus habet

charagma

---

aliquis agit per se, & non per alium, vt s. quæst. 3. in criminalibus. B.

ADDITIO. Circa hoc dicas, quod quando aliquis potest aliquid facere sua auctoritate: tũc non est vis siue per se, siue per alium faciat, nisi specialiter prohibeatur: sed vbi sua auctoritate non potest facere, sed alterius: tunc locum habet, quod non potest alteri committere. extra de offi. deleg. quoniam apostolica. vbi Innocen. sic no. Archidia.

a NEgotiatorẽ.] Sed numquid licet clerico habere tabernam? [1] videtur, quod sic. C. de episc. & cle. l. 2. sed dicimus, quod licet lex concedat, canon tamen non permittit 15. q. 3. cũ aũt. Vel dic, quod potest habere tabernam propter necessariam & honestam negotiationem.

Clericus tabernam habere potest.

[1] Adde quid veniat appellatiõe tabernæ. no. in l. tabernæ. ff. de ver. sign. & in l. qui tabernas. ff. de contrahen. emptio.

b FOrnicari.] [Semper non licet] idest, numquam. 32. q. 4. nemo. Arg. 5. 31. q. 1. hac ratione. sed licet aliquando licentia pœnę, sed licentia culpæ non, quia non euadit culpam. d. 54. c. denique. [2]

[2] Dic, quod fornicatio nulli vmquam impune conceditur. 27. q. 1. nubendi. Arch.

c ¶ Non licet.] argu. quod propter mutationem status quod ipsi erat licitum, fit illicitũ: & econtra. arg. dist. 31. c. lex cõtinentię. Arg. cõtra. 12. q. 1. non dicatis.

Neque

charagma Cæsaris, sic homo habet charagma Dei. Et quemadmodum solidus, qui non habet charagma Cæsaris, reprobus est; ita & homo, qui non ostendit in se imaginem Dei, reprobus æstimatur. Vnde Esaias dicebat ad Hierusalem: [Pecunia tua reproba est, caupones tui miscent vinum cum aqua, &c.] Ideo ergo mẽsas nummulariorum euertit, significans, quia in templo Dei non debent esse nummi, nisi spirituales, idest, qui Dei imaginem, non diaboli portant. Aut certe mensas nummulariorum, sacerdotum dicit scripturas. Nouo enim testamento succedente priori, euersæ sunt scripturæ illorum. *Esa. 1.*

¶ Hac Palea (quemadmodum & sequens) est in aliquot vetustis exemplaribus, in quibus Palea raro habentur. Est autem sumpta ex auctore operis imperfecti (cuius multa sententia partim reijcienda, partim in bonam partem interpretanda sunt.) & quidem multis locis de industria, quod ibi plenius, hic in summam redactum est, incolumi fere sententia. Quamobrem ea tantum mutata, aut loco; letata sunt; quę valde conducere visum est. Quod etiam in sequenti capite est obseruatum.

Item ex verbis Augustini: [hincinde collectis, & in summam redactis ad psal 70. vers. Quoniam non cognoui.]

¶ De eodem. PALEA. C. XII.

QVoniam non cognoui litteraturam.] aliqui codices habent: [negotiationes;] in quo diuersitas interpretum, sensum ostendit, non errorem inducit. Ergo si propterea iste tota die laudem Dei dicit, quia non cognouit negotiationes; corrigant se Christiani, non negotientur. Sed ait mihi negotiator: Affero ex longinquo merces; mercedem laboris mei, vnde viuam peto: dignus est operarius mercede sua. De mendacio, de periurio agitur, non de negotio. Ego enim mentior, non negotium. Possem enim dicere; tanto emi, tanto vendam: si placet, eme. Quomodo ergo reuocas à negotiatione? omnes artifices mentiuntur, sutores, agricolæ. Vis, vt optem carum tempus, vt possim vendere annonam, quam seruaui? Sed non hoc faciunt, inquis, agricolæ boni: nec illa negotiatores boni. Quid enim? Etiam & filios habere malum est; quia quando eis caput dolet, malæ & infideles matres ligaturas sacrilegas, & incantationes quęrunt? omnia ista hominum, non rerum peccata sunt. Quære ergo episcope (dicit mihi negotiator) quomodo psalmistam intelligas, & noli me prohibere à negotiatione; negotiatio enim me non facit malum, sed iniquitas mea, & mẽdacium meum. Quęramus ergo negotiatores, qui præsumunt gloriari ex suis operibus; si sunt contra illam gratiam, quam hic psalmista commendat, vt nemo de suis operibus glorietur. Et sicut contra medicos superbos salutis pollicitatores vigilat hoc, quod dictum est: [tota die salutem tuam.] sic contra negotiatores de operibus suis gloriantes vigilat hoc, quod dictum est: [os meum annuntiabit iustitiam † tuam.] Vnde & Dominus expulit illos de templo volentes suam iustitiam statuere, & ignorantes iustitiam Dei. Merito dictum negotium, quia negat otium, quod malum est, neque quærit veram quietem, quæ est Deus. *Luc. 10.* *Psal. 87.* *Psal. 70.* *† iustitiã tuam] idest, non meam, &c. Aug.*

Item Cassiodorus in eundem psalmum 70. in eundem versiculum.

¶ De eodem. C. XIII.

QVid est aliud negotium, † nisi quæ possint vilius comparari, carius velle distrahere? *& infra.* Negotiatores ergo illi abominabiles existimantur, qui iustitiam Dei minime considerantes per immoderatum pecuniæ ambitum polluuntur, merces suas plus periurijs onerando, quam pretijs. Tales eiecit Dominus de templo dicens; [Nolite facere domum patris mei, domum negotiationis. *† al. negotiari* *Ioan. 2.*

Item Cyprianus ad clerum, & plebem Furtinatorum, lib. 1. epist. 9.

Nomine

Neque.] Hæc est 2. pars dist. & est pars illius 21. q. 5. Cyprianus.

CASVS. Statutum fuit in concil. Chaledo. ꝫ. 86. dist. in c. peruenit. vt nullus laicus clericum in testamento ad tutelam nominaret: contra quam constitutionem Victor

¶ Nomine sacerdotis careat, qui Dei ministros à suis auocat officijs. C. XIIII.

Iuo, p. 6. c. 393. 2 NEque apud altare Dei [a] meretur nominari in sacerdotũ prece, qui ab altari sacerdotes, & ministros voluit auocare. Et ideo Victor, cũ cõtra formã nuper in concilio à sacerdotibus datã, Geminiũ Faustinũ presbyterum ausus sit tutorem cõstituere; non est, quod pro dormitione eius apud vos fiat oblatio; aut deprecatio aliqua nomine eius in ecclesia frequentetur: vt sacerdotum decretum religiose, & necessarie factum seruetur à nobis.

DISTINCTIO LXXXIX.

1. Tit. 3. 1 ℞. *DOmui [b] quoque suæ oportet episcopum bene esse præpositum, vt quædam inde quodammodo futuræ dispensationis argumenta sumantur. In dispensatione vero ecclesiæ hanc regulam obseruãdam nouerit, vt nulli quantumlibet exercitatæ personæ duo simul officia committat: neque sæcularibus viris res ecclesiasticas gubernandas committat.*

Vnde Gregorius 2. scribit omnibus episcopis.

¶ Vni personę duo non committantur officia. C. I.

Poly. l. 4. tit 23. Ans. l. 7. c. 108. Iuo, p. 6. c. 344. SIngula [c] ecclesiastici [d] iuris officia singulis [e] quibusq; personis singulatim committi iubemus. Sicut enim

mittũtur, sed pluribus: sic episcopus in ecclesiasticis officijs obseruabit, singula officia singulis committẽdo: ita tamen q̃ administrationem rerũ ecclesiæ laicis non committat. Et habet hæc dist. quattuor articulos.

b ¶ Domui.] Hoc e. tractauit magister ꝫ 47. dist. §. necesse. Sed aliter hic, & aliter ibi. 4 ibi enim exposuit, domui, id est, familię suę: hic aliter, domui suę, idest, ecclesię suę. & illud est quasi præparatoriũ ad istud, vt in hoc §. innuit. G. Ostẽdit ergo in hac dis. 89. qualiter pręlatus ecclesiastica beneficia debeat dispẽsare: qa plura nõ debet cõmittere 5 vni: & q̃ nõ debet laicos œconomos cõstituere in ecclesia, vel vicedominos: 6 & q̃ ecclesiastica officia propinquis non concedat. Laur. inf. ead. decenter.

4 Qualiter in statutis, & qualiter l legibus capiat hoc nomen, domus, vide per Bar. in l. lex Cornelia. §. domũ. ff. de iniur. & l. q domũ. & l. nec Labeo. ff. de aduite.

5 Vt j. c. 1.

6 Vt j ea q. & c. seq.

Singula.] CASVS. Episcopi plura officia vni cõmittebant personæ: sed docet Greg. hoc non esse faciendum. Nam sicut in humano corpore singula membra suũ habent officium: ita in ecclesia Dei (secundũ Pauli sententiam) singuli singula debẽt habere officia: nec vni personæ quantũcumq; exercitatę vno

Victor cum moriebatur presbyterum Geminium Faustinum in testamento suo fecit tutorem: & ideo præcepit Cyprianus, vt pro eo nullæ orationes in ecclesia fiãt, nec oblationes recipiantur.

a ¶ Dei.] Et nonne accusatur iste post mortem, contra id 23 dist. quorũdã. C. si reus, vel accu. mor. fue l. 1. & 2. Sol. dicunt quidam, q̃ accusari potest 2 quis post mortem per instrumentũ, sicut hic: quia apparebat per instrumentum, idest, per testamentum eum decessisse in mortali peccato. Sed H. dicit, q̃ iste non accusatur: quia notorium erat eum impęnitentem decessisse 3: aliàs nõ posset accusari post mortem, nisi de hęresi. 23. q. 2. sane. & in illo casu. Item & in alijs secundum quosdam, vt 24. q. 2. in summa. C. ad leg. Iul. maie. l. vlt. Sed nonne debet præsumi pro isto: quia eũ in vltimo instanti potuit pęnitere, vt 26. q. 6. qui recedunt. & c. cogi oumus? Arg. contra de pęn dist. 1. c. agite. Dicit ergo H. q̃ cum mortaliter peccauerit, nec pęnituerit, non debet pro eo orari 13. q. vlt. c vlt & punitur hic in quo deliquit. 12. q. 2. de viro. Vel hoc intelligas quo ad sepulturam tantũ. extra de tornea. c. 1. lo. Credo 1 hoc ad terrorem institutum: nec modo locum habere. Quod vltimo dicitur, seruatur de facto. 86 dist. c. vlt. B.

Accusari põt q̃s post mortem.

2 Adde q̃ regulariter nõ põt. l. 1. 2. & 3. C. si re. vel accusa.

3 Fecerat. n. id, qd in cõcilio cõtinetur: & ita notoriũ erat eũ impęnitentẽ decessisse. & ideo non fit pro eo oblatio in altari. 13. q. 2. pro obeuntibus. Archid.

1 Idẽ no. hic Lau. & idem credit Arch.

DOmui quoque suæ.] Hæc dist. diuiditur in tres partes: in quarũ prima dicitur, q̃ vni personæ non debent committi duę dignitates, vel officia. Secunda ibi, [Volumus.] Tertia ibi, [Propinquis.] Io de Fant.

CASVS. In hac 89. dist. repetit illud cap. apostolicę regulæ: Oportet ordinandum domui suę esse bene pręposi tum. Et ostendit, q̃ in hoc debet esse prouidus, vt sicut in domo sæculari diuersa officia vni personæ nõ com-

tempore sunt plura officia committenda: & sicut varietas membrorum per officia diuersa præstat corpori fortitudinem & venustatem, sic personarum varietas per singula officia distributa ecclesiæ præstat fortitudinem & venustatem: alioquin esset ibi confusio.

c ¶ Singulæ.] Nota, q̃ difficile est, vt vnus vicem duorũ obtineat. 7 ff. de pact. si plures. C. de assesso. nemo. ext. de test. ad hæc. C. de testa. consulta. vbi dicitur, q̃ absurdum est, si promiscuis actibus rerum turbentur officia. Arg contra j. 21. q. 1. c. vlt. & ff. quod cuiusq; vniuer. sicut. §. vlt. Similiter lex dicit, q̃ non potest quis per plures ciuitates plures habere potestatas. ff. ad municip. libertus § pręscriptio. Solu regulare est, quod vna persona non suppleat vicem plurium, 8 nisi in causa necessitatis, vt idem sit carnalis & spiritualis pater. 9 30. q. 1. ad limina. Vel pręlatus in diuersis ecclesijs. 10 q. 3. vnio. vel idem sit eligens & confirmans ext. de elect. cum inter. vel vt ipsemet tradat sibi possessionem ff. de contrahen. emp fistulas. §. fundum. vel nisi causa vtilitatis, vt cum duæ ecclesiæ vni committantur. 16. q. 1. & temporis. vel vt idem seruus vicem plurium dominorum sustineat. ff. de stipu. ser. l. 1. §. communis. vel vt apud semetipsum aliquis emancipetur, vel adoptetur. ff. de adop. si consul. Lau.

7 Ad hoc 20. q. 1. §. sed sciẽdũ in fi. & c. multi. 16. q. 1. presbyteros.

Vnus vicem pluriũ supplere nõ potest.

8 Cõcor. tex. l. si plures. cũ cõcor. ibi addi. ff de pac.

9 Ad hoc. ff. de auct. tut. l. accipiẽtus. arg. ff. d ma. vin. si togatus. §. vlt. licet videat j. ff. de off con sul. l 1. §. fin. fm Ioan. de Fant.

[illegible] Vbi de hoc, & ext. de proba. ex litteris. ibi videas.

d ¶ Ecclesiastici.] non ordinum, sed dignitatum. vnus enim bene habet omnes ordines: licet ab vno tantum denominetur.

e ¶ Singulis.] inf. 21. q. 1. cap. vlt. contra. Sed illud ex speciali priuilegio: hoc ex generali iure. 16. quæstio. 1. hinc. Laur.

a ¶ Committendum est.] Alius habebit Archidiaconatum: alius autem archipresbyteratum: & sic de alijs: 1 arg. j. 13. q. 1. c. 1 & 2. Laur.

b ¶ Quantumlibet.] arg. nō esse derogandum iuri generali propter personæ prærogatiuam. sup. dist. 61. miramur. sup. dist. 78. si quis. Laur.

ADDITIO. Sed tamen propter personę vtilitatem bene receditur. 1. q. 6. tali. 15. q. vlt. c. 1. Io. de Fant.

pria persona tractare talia negotia. 5. q. 3. quia episcopus. & referas quod dicitur de hospitibus, ad vicedominum.

h ¶ Clerus.] arg. q. si prælatus non vult vel negligit facere ea quę debet, debent suppleri per subditos. & econuerso, arg. j. 9. q. 3. cum simus. & videtur, q. in talibus nō sit necessaria admonitio, vt ex. de sup. neg. præl. c. licet. ext. de conces. præb. & eccl. non vac. quia in si.

1 Ad hoc plene facit qd not. extra de conces. præb. litteras.

Negligentia prælati suppletur p subditos.

in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent; ita in ecclesiæ corpore secundum veridicam Pauli sententiam, in vno eodemq; spiritu alij conferendum est hoc officium, alij committendum [a] est illud: neq; vni, quantumlibet [b] exercitatę personæ, vno tempore duarum rerum officia committenda sunt: quia si totum corpus est oculus, [c] vbi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diuersa officia, & robur corporis seruat, & pulchritudinem [d] repræsentat; ita varietas personarum per diuersa nihilominus officia distributa & fortitudinem, & venustatem sanctæ Dei ecclesiæ manifestat. Et sicut indecorum est, vt in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio; ita nimirum noxium, simulq; turpissimum, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa.

Rom. 12.

a ¶ Gregorius.] *Caput hoc à collectoribus ita citatur, quasi sint verba alicuius epistolæ B. Greg. Verum à Ioanne diacono. lib. 2. vitæ eiusdem sancti Pontificis, nu. 54. sic referuntur:* Singula ecclesiastici iuris officia singulis quibusq; personis singulatim committi debere dicebat; asserens, quia sicut in vno, &c. *Ex eo autem nonnulla sunt emendata.*

Item Gregorius Anthemio subdiacono, lib. 9. epist. 66.

¶ Quilibet episcopus vicedominum, & œconomum habeat. C. II.

2 VOlumus, vt frater noster Paschasius & vicedominum [e] sibi ordinet, & maiorem [f] domus: quatenus possit vel hospitibus [g] superuenientibus, vel causis, quæ eueniunt, idoneus & paratus existere. Si vero & negligentem eum prospicis, & ea, quę diximus, implere differentem; omnis clerus [h] eius adhiberi debet, vt communi consilio ipsi eligant, quorum personæ ad ea, quæ prædiximus, valeant ordinari.

Poly. l. 4. tit. 32. Ans. l. 6. c. 145.

Hinc [a] colligi potest archidiaconi electionem à cuncto clero, si episcopus negligens, vel differens fuerit, canonice fieri posse. Officium vicedomini est episcopatum [1] disponere.

1 episcopium

Vnde Gregorius Clementinæ patriciæ, lib. 1. epist. 11. post alia.

a ¶ Hinc.] *Verba hæc vsq; ad vers.* officium. *absunt à plerisque vetustis exemplaribus.*

¶ Quod sit officium vicedomini. C. III.

DIaconum vero Anatolium, quem ad nos dirigi poposcistis, hoc nos facere nō posse, causæ magis modus,

Ans. l. 7. c. 77.

c ¶ Oculus.] idest, si omne officium attribuitur ei, qui dicitur in ecclesia oculus: vbi erit auditus, idest auris: idest, officiū quod ei attribuitur, qui dicitur in ecclesia auris? Per oculū intelliguntur maiores in ecclesia, qui sibi & alijs prouident. Per aurem in ecclesia discreti intelliguntur & scientes. Vel referas hoc ad illud quod dixit, q. diuersitas officiorū sit in ecclesia: aliàs non obstaret: quia si totū, &c. quasi dicat, si omnes in ecclesia essent vnius officij, quomodo impleretur corpus ecclesiæ, cum diuersis opus est?

Oculus & auris, quos in ecclesia significant.

d ¶ Et pulchritudinem.] Singula quęq; locum teneant sortita decenter. Laur.

VOlumus] hęc est secūda pars dist. in qua pbat p quatuor c. q. in qualibet ecclesia debet esse œconomus. Io. de Fāt.

CASVS. Paschasius episcopus nec vicedominū, nec maiorem domus in sua ecclesia ordinabat, qui causis interesset, & hospitibus prouideret. Quare Gregorius præcipit Anthemio subdiacono, vt moneat Paschasium quatenus vicedominū, & maiorem domus in sua ecclesia ordinet. Si vero hoc negligat, cler⁹ ecclesię eligat aliquos, quorum personæ ad hoc valent ordinari.

e ¶ Et vicedominū.] exponit H. idest, œconomum rerum episcopalium, qui rebus episcopalibus, & hospitibus superuenientibus prouideat.

f ¶ Et maiorem.] idest, œconomum rerum canonicorum, & iste intellectus habetur ex rubrica quad. m. Vel maioratus est quædam dignitas, quæ est in quibusdam ecclesijs, vt Vercellis in ecclesia S. Mariæ.

Maioratꝰ est dignitas i quibusdam ecclesijs.

g ¶ Vel hospitibus.] quia episcopus non potest in pro-

OFFICIVM CASVS. Hic est secundus articulus, in quo docet, q. officiū vicedni est episcopatum disponere.

DIaconum.] CASVS. Clementina patricia postulauit à Greg. Anatoliū diaconū; Sed quia fecerat eum

Argum. ad hoc extra de accu. sicut & de foro cōp. ex transmissa. nā tēpus ei est p admonitione. C. de iu. emphy. l. 2. ext. de locato. potuit. Azo.

eum vicedominum, vt gubernaret tres episcopatus, nō potuit eum sibi concedere: & magis propter hanc causam, quam propter aliquam aliam duritiam eum sibi non concessit.

a ¶ Vicedominum.] ex hoc cap. patet, q vicedominus est

Vicedominus.

b ¶ Episcopos.] vel etiam alios prelatos. quilibet enim prælatus debet œconomum constituere. C. de episc. & cle. omnes. §. hoc nihilominus. arg. 9. q. 3. cum simus. extra de offi. ord. cum vos. De officio œconomi, syndici, actoris, no. 16. q. 7. qm. Ar. q episcopum posset corrigere œconomus res ecclesię dispēsantem: sicut & archidiaconus: ¹ arg. dist. 74. honoratus.

Eps œconomū corrigere potest.

¹ Immo & patronus, & qlibet alius subditus. 16. q 7 filijs, ar. sm Hu.

quàm rigoris austeritas facit. Vicedominum [a] enim eum constituimus, cuius arbitrio episcopium commisimus disponendum.

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 26.

¶ De eodem. C. IIII.

16. q. 7. qm in quibusdam. Ansl. 6. c. 145. Poly. l. 4. tit. 22. Deusdedit, p. 4.

QVia in quibusdā ecclesijs, sicut ad nos peruenit, sine œconomo episcopi res ecclesiasticas tractant; placuit omnes ecclesias habentes episcopos, [b] etiam œconomum habere de proprio clero, qui gubernet ecclesiæ res cum arbitrio sui episcopi, vt non sine testimonio [c] sit gubernatio ipsarum rerum ecclesiasticarū: & ex hoc eueniat res eiusdem ecclesiæ dispergi, & sacerdotali dignitati obtrectatio generetur. Si verò quis hoc non obseruauerit, diuinis subiaceat regulis.

¶ Hic idem canon refertur infra 16. q. 7. c. quoniam in quibusdam, ex versione Dionysii. Hic enim est ex prisca, qua extat in collectione Isidori.

Item Gregorius Ianuario Caralitano episcopo, libro 7. epist: 66.

¶ Sæcularibus viris res ecclesiasticæ non committantur. C. V.

Ansl. l. 6. c. 146. † committentes] orig.

INdicatum est nobis, quòd laicis quibusdam curam vestri patrimonij commiseritis, † qui postmodum in rusticorum vestrorum deprædationibus, atque fatigationibus fuerint deprehensi: & redderet res, quas indecenter retinent habitas, quasi suæ ditionis, quippe vestræ non suppositi curationi, postponant, vobisque despiciant actuum suorum reddere rationem. Quod si ita est, districtè à vobis discuti conuenit, atque inter eos, [d] ecclesiæque vestrę rusticos causā examinare subtilius. Et quidquid in eis fuerit fraudis inuentum, cum pœna [e] legibus statuta reddere compellantur. De cętero verò cauendum à fraternitate vestra est, ne sæcularibus viris, atque non sub regula nostra degentibus, res ecclesiasticæ committantur: sed probatis de vestro officio clericis. In quibus, si quid reperiri

c ¶ Testimonio.] episcopo enim perhibēt testimonium œconomi suæ administrationis: sed cubicularij sui perhibent testimonium suæ conuersationis, vt 2. q. 7. cum pastoris. lo.

INdicatū est.] CASVS. Ioā. ep̄s Carolitanus cōmiserat curam episcopatus in tpalibus quibusdā laicis, qui rusticos ecclesię suis bonis expoliauerūt: de quo rustici fuerunt Papę conquesti. pręcipit ergo Papa Ioanni ep̄o, vt rei veritatem inquirat: & si laici inueniantur in culpa, cū pœna legali compellātur reddere vniuersa, & de cętero non committat curā episcopatus laicis, sed clericis, quos corrigere possit.

d ¶ Inter eos.] Sed nōne isti erāt laici? ergo debēt conueniri sub sæculari iudice, vt 11. q. 1. experientiæ? Sed ideo conueniūtur coram ecclesiastico, qa rapuerūt bona ecclesiæ, vt extra de foro compe. c. cum sit generale & est hoc contra rectores ciuitatū, qui compellunt rusticos ecclesiarum sub se respōdere. ¹ Alij dicūt seruos & libertos ecclesiæ sequi forum dominæ, ecclesiæ, vt dixi 11 q. 1. c. 2. rusticos aūt non, sed sæculare: nisi ecclesia ab Imperatore consecuta esset iurisdictionem super eos argu 63. dist. c. ego. extra de app. si duobus. verū dr̄ hic laicos istos conueniri in foro ecclesiæ rōne prædicta. & quia adhuc erant in administratione, vnde ratione administrationis rusticos conuenire poterant sub ep̄o. arg 2. q. 6. c. ei qui. §. nulli quoque. post depositam administrationem non, nisi forte in breui, vel nisi fugerent. in Authen. vt iu. sine quoquo suff. §. si quis autem. & §. necessitatem. Alij dicunt, q iste episcopus reprehensus fuerat: quia œconomum fecerat aliquem de istis laicis, q tantum clericus esse debet: alias bene posset eis cōmittere curam rusticorum, & aliorum bonorum episcopatus. 77 dist. c. 2. in si.

Laici corā iudice ecclesiastico possunt qnque conueniri.

¹ Dicit hic Hugo. q in hoc puncto ptās Bonon. voluit obtinere contra Bonon. ep̄m, sed non potuit. de hoc no. 16 q. 1. c. ghaliter. §. nouatum in. ver. iuxta. Archi.

est, qui habet ptātem super res ipsius episcopatus: œconomus qui super res canonicorum: cui si res ecclesiastica gubernāda mandat, vt C. de sacrosan. eccl. iubemus. in prin. Et sicut ep̄s dispensat res episcopales sub testimonio vicedomini: sic canonici res ecclesiasticas sub testimonio œconomi: & econuerso. vt 16 q 7 qm. & 12. q. 1 manifesta. iste œconomus in quibusdam ecclesijs appellatur pręppositus.

QVia in quibusdam.] CASVS. Dictum fuit in concilio Chalceduncn. q quidam sine œconomis res ecclesię gubernabant. pręcepit ergo concilium, vt vnusquisque episcopus habeat œconomū de proprio clero: qui arbitrio episcopi res ecclesiæ gubernet: ne propter absentiam œconomi res ecclesiæ dispergantur, & episcopo infamia generetur, & qui contra hoc fecerit, diuinis regulis. subiacebit.

e ¶ Cum pœna.] isti committebant crimen concussionis: cuius pęna quadruplum est, vt 18. dist. quoniam. & hoc.

Cōcussionis pœna.

& hoc cum ciuiliter agitur: cum verò criminaliter, punitur pro arbitrio iudicis, vt 1.q. 1.concussionis. & sic ecclesia suum quandoque potest cum augmento repetere, vt 12 q.2.c.in legibus. sed argum. contra. ead.q. fraternitas.

Ecclesia suū quandoq; cū augmēto repetit.

De hoc le. & no.18 dis. quā. in fi. ibi videas.

q.3. peruenit & 10.q.2.episcopus.

¶ In duplum.] sic 12.q.2.c. in legibus.

ADDITIO. Hoc c. videtur potius contra. sed ibi dicā, & pro contrario hic alleg. Hug.

PORRO. CASVS. Hic est quartus articulus, vbi ostenditur [continued: red-]

a ¶ Vt in subditis.] videtur ergo, quòd prædicti laici nō sint de foro ecclesiæ: sed ideo hoc dicit, quia facilius coercent clerici, quā laici.

b ¶ Quàm accusent.] idest accusabiles ostendant.

PROPINQVIS. Hæc est tertia pars distinct. in qua dicitur, quòd episcopus hoc officium non debet committere suis consanguineis. Ioannes de Fant.

CASVS. Hic est tertius articulus, vbi dicitur, quòd eps non debet committere consanguineis, vel fauore sibi coniūctis res ecclesiæ gubernandas.

poterit prauitatis, vt in subditis,[a] emendare, quod illicite gestum fuerit, valeatis; quo[b] videlicet apud vos habitus sui officium magis conuenienter administrent, quàm accusent.[b]

a ¶ Atque fatigationibus.] *In plerisque manuscriptis legitur,* atque exfatigationibus: *in editionibus epistolarum B. Gregorij;* atque per hoc & fatigationibus. *in vno autem vetusto earūdem epistolarum codice,* atque per hoc ex fugationibus.

b ¶ Quo videlicet.] *Apud B. Gregoriū legitur*, quos apud vos habitus sui magis officium commendet, quàm excuset.

3 *Propinquis etiam, vel fauore sibi coniunctis ecclesiastica officia episcopus committere non audeat.*

Vnde in Toletano concilio 10.c.3. legitur.

¶ Ecclesiastica officia non committat episcopus propinquis, vel fauore coniunctis. C. VI.

DEcenter omnibus placet, & in præsenti tale rescindere factum, & non esse de cetero faciendum. Quicumque† igitur pontificum deinceps, aut sanguine[c] propinquis, aut fauore personis quibuscumque sibi coniunctis† talia lucra‡ commendare tentauerit; ad suū nefandæ præsumptionis excidium, & quod iussum fuerit, deuocetur in irritum; & qui ordinauerit, annuæ excommunicationi subiaceat. Quæ verò ablata fortasse fuerint, ab eo, qui tulerit, reddantur in duplum.[d]

† Nā quisquis] orig.
† deductis] orig.
‡ al loca.

DEcenter. CASVS. Querimonia facta fuit in concilio Toletano, quòd quidam epi res ecclesię dabāt gubernandas consanguineis, vel fauore sibi coniūctis, per quos res ecclesiæ lædebantur. Ideo statuit concilium, vt talibus administratio non committatur: quod si factum fuerit, illi ab administratione remoueantur, & episcopi excommunicationi annuę subiacebūt, & quæ male ablata sunt, reddantur in duplum ab ijs qui abstulerunt.

Porro ipsa officia quare ita sint distinguenda, & non vni personæ omnia committenda, ex auctoritate Gregorij, & Bonifacij Papæ datur intelligi, qui sic aiunt.

¶ *Caput hoc pene ijsdem verbis legitur in epistola Bonifacij II. ad Eulalium, & Gregorij I. ad episcopos Galliarum, lib.4. epist.52. Sic quoque in alijs epistolis B.Gregorij multa leguntur, quæ in scriptis superiorum Pontificum habentur.*

c ¶ Aut sanguine.] sic decima q. 2. hoc ius. in fi. Vel intellige de ijs, qui malæ vitæ sunt. aliàs videtur esse contra 3. dist 86. non satis. quis enim carnem suā odio habuit? 13.q.2.non æstimemus. Sed quare prohibet hoc de propinquis? ideo, quia magis proni sunt episcopi ad dandum coniunctis personis, quàm alijs. Sic sæpius & fortius prohibetur fornicatio, quia potius peccatur hoc genere peccati 10.distin. quia tua. Item sicut magis punitur qui interficit vxorem, quàm matrem: quia promptiores sunt homines ad illud faciendum, vt 33.q.2.admonere. Item sicut hac ratione subuenitur mulieri cū intercedit, non tamen cum dat: quia pronior est ad intercedendum, quàm ad dandum, vt ff.ad Velleia.l.4. Item & alia rōne prohibetur dare propinquis: quia semper præsumitur, quòd res ecclesię latenter lædantur per eos. 1.

Nō etiam propinquis, quàm alijs dant.

Mulieri intercedenti, sed non dāti subuenitur.

¶ Graduum & ordinum distributio ecclesiasticam vnitatem conseruat. C. VII.

AD hoc dispēsationis† diuinæ prouisio gradus diuersos,[c] & ordines constituit esse distinctos, vt dum

† al. dispēsationis

redditur quare vni personę non sunt dāda diuersa officia.

AD hoc dispensationis.] Gregorius & Bonifacius dicunt, quòd ideo est constitutum, vt diuersa officia diuersis committātur personis, quatenus ex obedientia minorum, & ex dilectione maiorum erga minores, recta fiat administratio singulorum officiorum. aliter. n. vniuersitas rerum rationabiliter gubernari nō posset & quòd in ecclesia Dei debeant esse officia diuersa, probatur ad instar curiæ cęlestis, vbi quidam angeli sunt minores, & quidam maiores.

c ¶ Diuersos.] inter prælatum & subditum.

a ¶ Et potiores.] hoc erit vsq; in diem iudicij tantum. Dicit enim Apostolus: Dum mundus iste durabit, homines præerunt hominibus, dæmones dæmonibus, Angeli Angelis. Cum autem Deus erit omnia in omnibus, cessabit omnis prælatio, non tamen ordo, vel maioritas. ali-

Prælatio quelibet post iudiciũ cessabit.

recipere, non debet esse talis, vt inter alios discordiã ponat. hæc continuatio mihi placet: & littera hoc videtur velle. Sed Beneuen. & H. sic continuant. s. 46. dist. ostendit, Gra. episcopum non debere esse litigiosum in se, i. quod non debet lites amare. Nunc autem aliter repetit, scilicet, vt non amet litigia inter alios: sed discordantes reconciliet. Et est casus primus planus.

reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores [a] minoribus dilectionem impenderent; vera [b] † concordia fieret, & ex diuersitate contextio, [c] & recte officiorum gereretur administratio singulorũ. Neq; enim vniuersitas, [d] alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentiæ ordo seruaret. Quia vero quæque creatura in vna eademq; qualitate [e] ‡ gubernari, vel viuere nõ potest; cęlestium militiarũ exemplar nos instruit: quia dum sunt Angeli, & sunt Archangeli; liquet, quia non sunt æquales, sed in potestate & ordine (sicut nostis) differt alter ‡ ab altero.

† vna concordia fieret ex diuersitate cõtextio, ori.

‡ æqualitate] Bon.

‡ al. vnus

DISTINCTIO XC.

f ¶ Litigiosus.] In hac dist. 90. tractat hoc c. non litigiosum, quod tractauit 46. dist sed dissimiliter. ibi enim ostendit, quod episcopus non debet esse litigiosus. hic vero, quod discordantes debet ad concordiã reuocare. vltimo additur, quod epi debent sibi vicissim pręstare auxilium ad pacem seruandam.

g*

Litigiosus [f] quoque prohibetur ordinari; quia qui sua potestate discordantes ad concordiam debet attrahere, qui oblationes dissidentium prohibetur recipere; nequaquam litigandi facilitate alios ad dissidium debet prouocare.

Vnde in concilio Carthaginensi quarto, c. 59. legitur.

¶ Clerici discordes deijciantur, vel reuocentur ad concordiam. C. I.

Burc. l. 2. c. 215. Iuo, p. 6. c. 190.

Discordantes clericos episcopus vel ratione, [g] vel potestate [h] ad concordiam trahat: inobedientes synodus per audientiam damnet.

Item ex eodem, c. 93. & 94.

¶ Dissidentium fratrum, in ecclesia oblationum dona non recipiantur. C. II.

Burch. l. 5. c. 38. & 39. Iuo, par. 2. c. 47. & 48.

Oblationes [i] dissidentium fratrũ neq; in sacrario, neq; in gazophylacio [k] recipiãtur. *Similiter.* † ¶ Dona [l]

† al. *Similiter dona eorum* ‡. cap. eorum.

Discordantes.] g ¶ Ratione.] idest, amicabili cõpositione extra iudiciũ, & de plano. nã iudex ad cõcordiã laborare debet. 5. q. 2. si primates, ‡ & litigantes reconciliare. ff. de vsufr. si cuius. § æquissimũ. & d. of. p̃si. illicitas. §. ne potentiores. Si ergo inter se cõpositionẽ faciãt, remanebũt crimina impunita, ꝯ illud. ff. ad leg. Aqui. ita vulneratus. ‡ sed hoc in crimine iniuriarũ obtinet, quod quilibet põt remittere. sed si criminaliter ageret, esset falsum. sed si de delicto ageret ecclesiã, ibi non posset subditus componere cum prælato, vt 23. q. 4. si is qui. potest tamen renuntiare accusationi, vt extra de accu. veniens.

Iudex ad concordiã laborare debet.

‡ Cõcor. tex. in Auth. de mãda princ. §. deinde colla. 3. non tñ põt eos cogere. tex. est in §. fi. i Auth. vt litiu.

‡ Et ext. de sent. excõ. vt famæ. ff. de fideiu. si à reo. §. vlt.

aliqs enim maior erit alio. nã in domo patris mei, &c. de pœn. dist. 4. in domo. sed non præerit ei, & vide quomodo pręlatus & subditus sibi connectuntur, vt 95. dist. esto. & hæc diuersitas ordinum propter maiorem concordiam est statuta, vt 45. dist. licet 2.

b ¶ Vera] idest, per veram concordiam. Io.

c ¶ Contextio.] ‡. 95. dist esto. Io.

d ¶ Vniuersitas.] creaturarum.

e ¶ Qualitate.] quia qualitas corporum non potest manere in vno statu de consec. distinct. 5. ne tales. & dicit tex. quod circa statum humanum nihil est stabile, vt in Auth. de non alie. aut permu. §. vt autem. coll. 2. vel dic, qualitate, idest, æqualitate. quia nõ omnes possunt esse episcopi.

Status humanus est instabilis.

Litigiosus.] Hæc dist. diuiditur in duas partes in quarum prima probatur, quod clerici nõ debent esse litigiosi: quia ex officio suo tenentur alios ad concordiam reuocare, & si talis fuerit, ordinari non debet: & hoc probat x aucto. sanctorum. Secunda ibi, [Præcipimus.] Io. de Fant.

CASUS. Repetit hic illud c. Apostolicę regulę, nõ litigiosum: qui ordinari prohibetur. Nam cum discordantes debeat concordare, & oblationes dissidentium non

ADDITIO. Ad idem in Auth. de man. princ §. deinde coll. 3. Pacis enim turbator capite plectendus est. ff. de re mili. qui metu. Archid.

h ¶ Vel potestate.] scilicet coërtione, vt ff. de offi. præsidis, congruit. & ‡ eo. placuit.

Oblationes.] CASUS. Dicitur, quod sacerdos nõ debet recipere oblationes discordantiũ fratrum, nec eorum qui pauperes opprimunt.

i ¶ Oblationes.] cum odium eorum apertum est & notorium: hoc intellige de voluntarijs oblationibus, non de decimis & primitijs. ext. de deci. de testis. 16. q. 1. decimæ. Lau.

k ¶ In gazophylacio.] idest, area vel locus est vbi reponuntur oblationes, à gaza, quod est diuitiæ, & phylattain, quod est seruare.

Gazophylaciũ quid est.

l ¶ Dona.] dicit Hug. hoc generaliter intelligẽdum esse de quolibet, qui est in mortali peccato, & gratia exẽpli est illud positum, s. dissidentium. Tu melius dic, quod cum hæc sit pœna, non debet extendi nisi quatenus reperitur delictum. nam specialiter de quibusdam personis inuenitur prohibitum, vt hic de isto. Item de eo, qui pauperẽ opprimit. Item de sacrilego, vt 12. q. 2. de viro.

‡ Subau. in quo quis cõtumaciter persistit, sm Hu. Oblationes facere multis est viuũ,

Item de eo, qui vi extrahit seruum ad ecclesiam confugientem, vt 17. q. 4. miror. Item de raptore. ext. de rapt. super eo. Item de vsurario. extra de vsuris, quia in omnibus. sed etiam pœnitentes quandoque prohibentur oblationes facere. de consec. distin. 4. eos. Idem dico de meretrice.

tantes in deserto) agere debet pœnitentiam ad arbitrium sacerdotis, iuxta magnitudinem peccati sui.
f ¶ Opus eius.] idest, oratio eius si clericus est. opus enim eius est orare. 16. dist. cap. vlt. vel si est laicus, opus eius, idest, oblatio eius. 5 ca. dist. oblationes. & 12. q. 1. duo.
g ¶ Ne-

Argu. ad hoc bonũ in Auth. de leno. in princ. & quod ibi not. coll. 3.

a ¶ Opprimunt.] si quis tamen officiatus opprimit rusticos, qui forte debet habere decem, & accipit duodecim: dona eius nõ sunt respuenda de iure, secundum quosdam: quia transfertur dominium in huiusmodi, & fieri põt inde eleemosyna: nec est vera rapina. argu. 14. q. 5. non sane si tamen propterea correctus nollet cessare, debet respui. Vel dic, quod inde potest fieri eleemosyna, non tamen oblatio. Idem dico in meretrice, vt dixi 14. q. 5. in prin.

eorum, qui pauperes opprimunt, [a] à sacerdotibus refutanda sunt.

Item Cyprianus, de vnitate ecclesiæ.

¶ Extra ecclesiam esse probatur, qui pacem cum proximo non habet. C. III.

NEque ad Cain munera respexit Deus. Neque enim pacatum habere Deum poterat, qui cũ fratre pacem per zeli discordiam non habebat. Quam sibi igitur pacem promittunt inimici fratrum? quę sacrificia celebrare se credunt æmuli sacerdotum? An secum esse Christum, cũ collecti fuerint, opinantur, qui extra Christi ecclesiam [b] colliguntur? Tales etiam si occisi in confessione nominis fuerint, macula ista nec [c] sanguine abluitur. [d] Inexpiabilis, [e] & grauis culpa discordiæ nec passione purgatur.

Item ex octaua synodo.

¶ Murmurantes à fratrum vnitate alieni efficiantur. C. IIII.

ALienus sit à fratrum vnitate, qui murmurat; & opus eius [f] abijciatur, qui murmurans [α] extiterit: ne pœnam murmurantium incurrat: de qua Apostolus dicit: [Neque [g] murmuraueritis, sicut quidã murmurauerunt, [h] & perierunt ab exterminatore. [i]] Iuxta [β] mensuram itaq; operis peccator (quod in hac sententia Apostoli plenius declaratur) sacerdotis iudicio pęniteat.

Burc. l. 10. c. 52. & 54. Iuo. p. 13. c. 55. & 53. ex conc. Moguntino. 1. Cor. 10.

¶ *In libello B. Basilij de institutis monachorum Rufino interprete (qui nuper Coloniæ cum regula B. Benedicti est impressus) cap. 42. in vltima responsione habetur prima pars huius capitis vsque ad ver.* abijciatur.

α ¶ Qui murmurans.] *Eiusdem libelli, c. 50. penultima interrogatio sic habet:* Si vero etiam quis murmuret propter escam, quę erga eum sententia seruabitur? Resp. Ea, quæ circa eos, qui murmurauerunt in deserto. Dicit enim Apostolus: [Neq; murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.]

β ¶ Iuxta.] *Hæc pars non habetur in eo Basilij loco. Apud Burchardum vero & Iuonem (à quibus citatur ex concilio Moguntino) sic legitur,* iuxta mensuram opusq; peccati, quia in hoc sententia, &c.

Item ex eodem.

¶ Corripiantur, qui rixas, & contentiones amant. C. V.

SI quis monachus [γ] contentiones, vel rixas amauerit,

In regula Isidori, c. 17. Burc. l. 10. c. 62. Iuo. p. 13. c. 63. γ abest à multis exempl.

NEque] CASVS. Quidam inimici fratrum & inuidi confisi de illo verbo Euangelij: Vbicumque fuerint cõgregati duo vel tres in nomine meo, &c. insimul collecti sacrificabant Domino. Sed dicit Cyprianus, quod Deus eorũ sacrificia nõ respicit, sicut ad sacrificia Cain non respexit: talis enim culpa discordiæ non dimittitur, etiam si passionẽ patiatur pro Christo.

b ¶ Ecclesiam.] extra quã qui inueniũtur, exterminabũtur. 24. q. 1. quia ex sola. Lau.

c ¶ Nec sanguine.] si impœnitens decedat. hoc ad exaggerationẽ huius criminis dicit, quia idẽ est in quolibet alio crimine.

d ¶ Abluitur.] quo ad vitã æternam: sed valet martyrium quo ad minorem pęnam. de pęn. dist. 4. si quis autem non habens.

Desperandũ est de nemine.

e ¶ Inexpiabilis.] Verũ est post mortem, aliàs de nemine desperãdũ est, vt de pęn. dist. 7. nemo. 32. q. 2. ancillam. nam qui impęnitens decedit in martyrio, nõ saluatur. 1 de pę. dist. 1. c. vlt. sed mitius punitur, vt ibidem dicitur, & de pęn. dist. 1. § potest.

Ad hoc vide quod leg. & not. 1. q. 1. vide.

ALienus.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod quicumque murmurat & discordat à fratribus, abijciendus est ipse, & factum eius: qui ne exterminetur ab angelo exterminatore (sicut fuerunt exterminati Iudæi murmurantes in deserto) …

g ¶ Neque.] sic 2. q. 7. §. de his etiam.

h ¶ Murmurauerunt.] & perierunt in deserto. illa pœna est, vt citius moriatur. 11. q. 3. episcopi si sacerdotati.

i ¶ Ab exterminatore.] idest, ab angelo malo, qui exterminauit murmurãtes in deserto à terra promissionis. B.

SI quis monachus.] CASVS. Quæsitũ fuit quãtam pœnam debeat pati monachus, qui rixatur, vel fratribus

tribus conuitia infert? & respondet, iuxta modum peccati diuturna pœna purgetur ad arbitrium sui prælati. Idē est & si fuerit murmurator. Sequēs c. planum est.
a ¶ Vel manifestum.] idest, manifeste.
b ¶ Diuturna.] Videtur, q. tanto tempore debeat quis esse

doque maior. de pœ. dist. 3. productior.
c ¶ Prioris] idest, abbatis. abbas. n. pōt absoluere monachum suum iniicientem manus in monachum suū, vel alterius. sed non pōt si percusserit clericum sæcularem, ¹ vt extra de sen. excom. cum illorum, &c.

Abbas monachū excōicatū absoluere potest.

Pœnitētia est arbitraria.

vel manifestum [a] conuicium fratri intulerit, iuxta arbitrium rectoris, modumq; peccati, diuturna [b] expietur pœnitentia. *Item.* ¶ Qui contentiosus aut murmurans extiterit, secūdum arbitrium prioris [c] tamdiu ♯ pœniteat, quādiu culpæ qualitas extat.

In l. sulard Patrū, c. 96. ex statutis seniorū. Burc. l. 10. c. 53. Iuo, p. 13. c. 54.

♯ ¶ Si quis monachus.] *Hanc priorem partem Burchardus, & Iuo citant ex concilio Agathensi, in quo etiam habetur ex codice librorum sexdecim, lib. 5. c. 22. abest autem fere vbique, etiā in multis Gratiani exemplaribus vox,* monachus.

♯ ¶ Tamdiu.] *Apud Burchardum, & Iuonem (qui citant hanc partem posteriorem ex Moguntino, habetur autem in libro sententiarum Patrum, c. 96. ex statutis seniorum) legitur,* ita pœniteat, qualiter culpæ qualitas extat.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 25.

¶ Dissidentes episcopi ad concordiam redire cogantur. C. VI.

Burc. l. 1. c. 62. Iuo, p. 5. c. 171.

DIssidentes episcopos, si non timor Dei, synodus reconciliet.

Item ex eodem, c. 26.

¶ De eodem. C. VII.

Burc. l. 1. c. 101. Iuo, p. 5. c. 203.

STudendum est episcopis, vt dissidentes fratres, siue clericos, siue laicos, ad pacem [d] magis, quàm ad iudiciū coerceant. [e] †

† exhortentur] vera lectio.

Item ex eodem, c. 94.

¶ Non recipiantur dona eorum, qui pauperes opprimunt. C. VIII.

§. ead. oblationes. Burc. l. 5. c. 39. Iuo, p. 2. c. 48.

EOrum, qui pauperes opprimunt, dona à sacerdotib. sunt refutanda.

Item ex concilio Agathensi, c. 31.

¶ A cœtu alienentur fidelium, qui ad concordiam redire contemnunt. C. IX.

Burc. l. 10. c. 61. Iuo, p. 13. c. 62.

PLacuit etiam, vt (sicut plerumque fit) quicumq; odio, aut longinqua inter se lite dissenserint, & ad pacē reuocari diuturna † obstinatione nequiuerint, à sacerdotib. ciuitatis primitus arguantur: [f] Qui si inimicitias deponere perniciosa intentione noluerint, de ecclesiæ cœtu iustissima excommunicatione [g] pellantur.

† al. diutina intentione

Item Fabianus Papa.

STudendum] CASVS. Dicit hic, q. episcopus discordātes clericos, vel laicos debet ad concordiā reuocare, potius quā ad iudicium vocare. & consueuit hoc capitulum intelligi in crimine iniuriarū. Seq. c patet.
d ¶ Ad pacem.] Hæc & similia itelligo, cū ciuiliter agitur de crimine: vel in causa ciuili: secus vbi criminaliter ageret. expedit enim peccata nocentium nota esse. ff. de iniur. eum qui. & extra de col. deteg. c. 1. Ioan. vel cum agit actione iniuriarum, vt dictum est §. ead. c. 1. B.
e ¶ Coerceant] arg. q. eps si q; corā eo accusauerit aliquem, & volit desistere, & ille velit ei remittere, non debeat eos cogere prosequi causam illā: ¹ & ite contestata: & q. illi possint desistere ed episcopus debeat magis hortari ad pacem, quàm ad cōtentionem, argu. 5. q. 2. si primates. Io. quod verum credo in crimine iniuriarum, vel cū agitur ciuiliter: aliàs nō, ² vt extra de col. c. 2. B.
PLacuit etiam] CASVS. Dī hic, q. si qs habet discordiam cum aliquo, debet moneri, vt ad pacem redeat: & si contempserit, debet excōmunicari.
f ¶ Arguantur] arg. q. admonitio tempore debet præcedere vindictam. argu. 12. q. 2. indigne. Ad idē 31. q. 5. preceptum. ff. de fideicō. lib. cū vero. §. subuectum. & §. seq. Ad idem 45. dist. licet plerumque. Archidia.
g ¶ Excōmunicatione] Videtur tamen, quòd primo iudex sæcularis cogeret ⁴ eos ad concordiam; & si hoc non sufficiat, quod tunc excommunicabuntur. 17. quæst. 4. de presbyterorum, &c.

¹ Isto casu dēt absolui à diœcesano epo: qđ dic vt ext. đ sen. excō: religioso. ibi videas. Accusator pēdēte accusatione pōt desistere.

² Adde an qñ pōt accusator desistere, no. Cy. in l. fi. C. de accu. & in l. 2. C. de exhiben. re. B. in l athletas. ff. de fal.

³ Et est ēg ga expedit peccata nocentium, &c. vt dr in glo. præ. fm R.

¶ Diuturna.] mot Doct. q. iudex pōt cogere ad compromittēdū eos, q diu litigauerūt. in l. qdam æstimauerunt. si cer. peta.

esse in pœnitentia, quanto fuit in peccato 3 q. 2. c. 1. Sed dicunt. hoc ponendum in arbitrio prælati. nam quādoque inuenitur, q. debet esse tanta de pœ. dist. 1. quādoque minor. de pœ. dist. vlt. cap. vlt. quā-

⁴ Coget: Vide legistas li. quā æstimauerunt. si cer. pet.

¶ Inedijs maceretur acerrimis, qui fratri suo reconciliari noluerit. C. X.

SI quis cõtristatus noluerit recõciliari fratri suo, satisfaciẽte [a] eo, q cõtristauit, acerrimis maceretur inedijs, [b] vsque dum gratanti animo satisfactionem recipiat. Burc. l. 10. c. 59. Iuo, p. 13. c. 60. ex Fabiano.

Item Innocentius secundus.

¶ Episcopi ad pacem firmiter tenendam vicissim sibi consilium & auxilium præstent. C. XI.

a PRæcipimus, [c] vt episcopi ad solum Deũ, & salutem populi habentes respectum, omni tepiditate semota, ad pacem firmiter tenendam mutuum sibi cõsilium, & auxilium præbeant; neque hoc alicuius amore, vel odio prętermittant. Quòd si quis in hoc Dei opere tepidus inuentus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat. In conc. Later. c. 9. extra de treuga, & pace. c. 1. § præcipimus, ex Alex. iij. Pann. l. 8. c. 147.

Item Victor Papa ad Afros, epist. 2.

¶ Expellendi sunt à communione fidelium, qui sibi inuicem reconciliari noluerint. C. XII.

PErlatum est ad sedem Apostolicam, aliquos vestrum nocere fratribus † velle, & vt cadant, decertare; similiter in sacramentis, discrepare, [d] & ob id contentiones, & æmulationes fieri inter vos; à quibus dissensionibus vos auertere, & in his omnibus concordare, [e] & opem ferre vicissim mandamus. Nam si hoc agere cito neglexeritis, & vicissim reconciliari non studueritis: ab Apostolicæ sedis, & totius ecclesiæ communione vos pelli nõ dubitetis. Poly. l. 4. tit. 13. † al. fratres

DISTINCTIO XCI.

QVi autem [f] turpi lucro, vel inhonesto negotio victum sibi quærere prohibentur: de oblationibus ecclesiæ stipendia consequantur. Quòd si ecclesia ei sufficere non potuerit; proprio artificiolo, † vel agricultura (exemplo Apostoli, qui de labore manuum viuebat) sibi necessaria inueniat; ita tamen, vt occasione sui operis vigilijs ecclesiæ non desit. Quod absque † al. artificio Act. 20. & 1. Corin. 4. 1. Thess. 2. & 2. Thess. 3.

SI quis contristatus.] CASVS. Quidam satisfacere nolebat alicui, cui iniuriam fecerat: sed iniuriã passus reconciliari volebat. Quæsitum fuit, quid de illo fieri debeat: & respondet, q debet fame macerari, donec de no ente fiat volens.

a ¶ Satisfaciẽte.] immo etiam non satisfaciente eo, rãcorem tenetur dimittere, vt de pœ dist 5 c. vlt. quia non est licitum nobis aliquẽ odio habere, vt 23. q 4 c. cum in lege 11. q 3. inter ver. 2. sed actionem iniuriarum, idest, satisfactionem, non tenemur dimittere: nã ad remittendã iniuriam nullus est cogẽdus. [1] 23. q. 4 sic illic immo bene facit, qui dimisso rancore agit iniuriarum. 45. dist. & qui emendat. 23. q. 5 de occidendis.

b ¶ Inedijs.] idest, pęnis excommunicatio nis.

PRæcipimus.] Hæc est secunda pars dist in qua probat, q epi debent sibi pstare consilium, & auxilium ad pacem tenẽdam. Io. de Fan.

CASVS. Dicitur hic, q ad pacem firmiter tenendam, & obseruandam debent epi sibi mutuum auxiliũ exhibere: & qui hoc nõ fecerit, deponatur.

c ¶ Præcipimus.] per ista cap. patet, q ad iudicium ecclesiæ spectat facere pacem, vt hic, & extra de treuga & pace treugas. Item patet hic, q episcopi puniũtur, qui sibi nõ præstãt mutuum auxiliũ, vt 3 q. 1. nulli. & etiam mortuo episcopo, vel infirmo vicini episcopi tenẽtur supplere defectũ episcopi, vt 7. q. 1. pontifices Ioan.

ADDITIO. Hinc eliciunt aliqui, quare per diuersa anni tpa treugæ constituantur, extra de treu c 1. vt scilicet eo tempore paci reformãdæ detur opera. arg. C. de fer. l. dies. arg. 33. q. 2. placuit. Io. de Fan. & hic adde. & videas quod dicam 24 q. 3. illi qui. Arch.

PErlatum.] CASVS. Quidã conabantur, vt alij ab officio caderent, & ordinibus: in sacramentis, ab alijs discordantes, vt in baptismo & alijs sacramentis, vnde discordiæ ortæ sunt inter eos. Quod cum Victor Papa audiuisset, præcepit vt ad pacẽ velociter redirẽt, & auxilium sibi vicissim conferrent. Si verò contẽpserint, a communione ecclesiæ repellantur.

d ¶ Discrepare.] hoc dicit canon, vt simplam teneamus baptismi formam propter scisma vitandum. de consecra. distin. 4. propter vitandum. vbi tamen consuetudo est diuersa, nihil officit, vt de consecra. distin. 4 de trina.

e ¶ Concordare.] cum metropolitana ecclesia 12. dist. c pen. de conse. dist. 1. altaria. & dist. 3. c. litteris. Io.

Qui

QVi aũt turpi.] CASVS. Supra in dist 88. dictum est, qđ clerici negotiari non debent. Sed quia dubitari posset vnde viuere deberent: ideo subiungit hanc 91. dist. Gratianus, vbi docet, q viuere debet de oblationibus, & de decimis: q si deficiãt, ad instar Pauli quærant sibi victum de aliquo artificiolo: dummodo pp hoc officia sua non negligant, nisi essent infirmi.

f ¶ Qui aũt.] dictum est s. 88. dist. clericis non licere negotiari: vnde ostenditur in hac 91. dist. ex quo debeãt sustentari, quia de ecclesiasticis stipendijs vbi aũt ipsi ecclesia non sufficit ecclesia, proprijs manibus sibi quærere victum debet, iuxta Apostolum: non tñ q ex hac occasione subtrahatur ab ecclesiasticis officijs. H.

¶ Quod

Rancorẽ, sed non iniuriã tenemur dimittere.

† Et vide qđ no. 1. q 4. qa platus, in gl. ar g., &c. ver. sed nũquid, &c. Arch.

Epi sibi mutuum debẽt præstare auxilium.

Baptismi forma debet esse simplex.

Clericus proprijs manibus victũ quærere potest.

a ¶ Quod absque inæqualitate.] idest, nisi cum inæquale est corpus exuberãtia, vel defectu humorum: hoc est ex causa infirmitatis.

E Leutherius.] CASVS. Pelagius qñ consecrauit Eleutherium, compulit eum ad præstandum cautionem, vt vigilias quotidianas in ecclesia sua faceret rite celebrari: in quo cum clerici sibi non obedirẽt, sed potius negotiationi intenderent, conquestus est Papæ: præcipit ergo Papa cuidam, vt illos clericos cõtumaces compellat vigilijs insistere omnibus modis.

b ¶ Promisit.] q̃ pmittẽda sunt, notaui 23. dis. quãquã.

c ¶ Vigiliæ.] idest, mortuorum exequiæ: vel generaliter ecclesiastica officia. 61. dist. qm̃ festus. & pp causam hæc cautio fuit exacta ab epo isto: qa clerici sui negligentes erant circa diuina officia: alr̃s de iure cõi huiusmodi cautio nõ est in ordinatione epi exigẽda. Sed vr̃ q Eleutherius hoc modo p suis clericis obligari nõ potuit, pmittendo eorum factũ, Inst. de inuti. stipu. §. si qs alium. Sed dic q bene potuit, cum ad eius officium spectaret eos ad hoc cogere: & ita sua interfuit. preterea illa verba vr̃ promisisse se curaturum: vt illi intersint: sicut cũ quis promittit alium iudicio sisti, arg. ff. de verbo. obli. quoties quis alium. & est si. 63. dist. ubi dño. Itẽ est arg. hic, q eps potest inducere consuetudinem nouam in sua ecclesia quo ad officia celebrãda. 12. dist. nouit. & de cons. dis. 5. c. 1.

Vnde corũ culpa in eũ redundabat. 86. dist. c. 1.

Eps potest suorũ subditorũ factum promittere.

Hãc glo. dicit sing. Brix. in suo dictionario, i. verb. factũ. ad hoc qd̃ qs nõ põt pmittere factũ alienũ.

Vnde bene obligabatur, Inst. §. cæterum, & §. seq.

Eps in sua ecclesia nouã cõsuetudinẽ inducere põt circa officia.

inæqualitate [a] *sui corporis nulli impune conceditur.*

al. Gelasius — *Vnde Pelagius † Papa.*

¶ Corripiantur clerici, qui officijs matutinis, vel vespertinis se subtrahunt. C. I.

Anſ. l. 7. c. 165. — ELeutherius frater, & coepiscopus noster queritur clericos suos sibi contra canones superbire: & id, quod nobis iubentibus facta in scrinio cautione promisit, [b] vt quotidianis diebus vigiliæ [c] in eius celebrarentur ecclesia, illis contemnentibus implere non posse: sed magis vnumquemque suis (postposito ecclesiæ seruitio) vacare negotijs. Et ideo experientia tua eos, quos tibi esse ostenderit contumaces, debita obiurgatione compesce, & modis omnibus, vigilijs vacare compelle.

[*Item ex concilio Nannetensi.*]

¶ De eodem. PALEA. C. II.

a de celeb. mis. c. 1. ex Agathensi. Burc. l. 2. c. 104. Iuo, p. 6. c. 181. ex Nannetensi. — PResbyter mane, matutinali officio expleto, pensum seruitutis suæ, canendo primam, tertiam, sextam, nonamque persoluat: ita tamen vt postea horis competentibus, & signis designantib. iuxta possibilitatẽ aut à se, aut à scholaribus publice compleantur. Deinde peractis horis, infirmis visitatis, si voluerit, ad opus rurale exeat ieiunus; vt iterum necessitatibus peregrinorum, & hospitum, siue diuersorum commeantium, infirmorum quoque, atq; defunctorum succurrere possit vsque ad statutam horam pro qualitate temporis, & opportunitate. † *Item ex dictis S. Benedicti.* ¶ Propheta dicente: [Septies in die laudem dixi tibi:] qui septenarius sacratus numerus à nobis sic implebitur, si matutinę, primę, tertiæ, sextæ, nonæ, vesperæ, completorijque tempore nostræ seruitutis officia persoluamus: quia de his dixit propheta; [Septies in die laudem dixi tibi.] Nam de nocturnis vigilijs idem ipse propheta ait; [Media nocte surgebam ad confitendum tibi.] Ergo his temporibus referamus laudes creatori nostro super iudicia iustitiæ suæ.

al. opportunitatis. In reg. S. Benedicti. c. 16. Burc. l. 2. c. 105. Iuo, p. 6. c. 182. Psal. 118. Psal. 118.

Item in concilio quarto Carthaginen. c. 52. & 49.

¶ Sine officij detrimento, artificiolo sibi clericus necessaria quærat. C. III.

Burc. l. 2. c. 103. Iuo, p. 7. c. 180. — CLericus victum, & vestimentum sibi artificiolo, vel agricultura, [d] absque officij [e] sui dũtaxat detrimento, paret. *Item.* ¶ Clericus, qui absq; corpusculi sui inęqualitate vigilijs [f] deest, stipẽdio priuatus excõicetur.

al. preparet. Cap. 49.

C Lericus.] CASVS. Dr̃ in hoc c. q clericus quęrere debet sibi victũ d artificiolo vel agricultura: dũmodo officium suũ non negligat: & si clericus (nisi propter infirmitatẽ suã) officium suum dimiserit, excõicari debet. Idem dicit in seq. c. Additur tñ, q si clericus vadat vagando p nundinas, deponi debet: & q si pp emptiones ab officio declinet, remouebit ab officio. Aliud c. quod postea sequitur, planum est.

d ¶ Agricultura.] arg. C de epi. & cle. l. 2. nã mercari non põt. 88. dist. fornicari. ... Sol audi, vt ibi dr̃. sed ipsa mercatio debet esse honestatis consona, vt ibi etiam dr̃, quod esset secundum Azo si faceret libros, & postea venderet. ad hoc 14. q. 4. c. 1. & 10. q. 3. cauẽdum. in fi. quod dic, vt no. 14. q. 3. in summa, in fi. & q. 4. c. 3. & 88. dist. c. 1. & 2. Arch.

e ¶ Officij.] Ergo clericus nõ põt operas suas per totã diẽ locare, cũ nõ debeat officio deesse, vt 54. di. si seru.

Clericus locare p totã diem operas suas nõ põt.

f ¶ Vigilijs.] non tamẽ videntur puniendi si desint diurnis

uinis officijs, cum non possint percipere necessaria ab ecclesia, cum de altario debeant viuere: secus tamẽ est, quia fecerunt sibi præiudicium, quando permiserunt se promoueri ad tã tenuem ecclesiam, sicut est in matrimonio carnali. argu. 32. q. 5. horrendus. Vnde sicut vir tenetur ministrare necessaria vxori, quæ tñ est talis, q̃ ei debitum reddere non valet. vt 32. q. 7. q̃d proposuisti. & c. 13. q. ita iste tenetur officiare ecclesiam, licet pauper sit, & dicere cum Apostolo: Scio & abũdare, & esurire, &c. 41. dist. q̃ dicit. & ministrent ei manus. 21. q. 1. clericus. in fi. immo vĩ, q̃ debeat auferri ei ecclesia, eo q̃ ad tenue beneficiũ se promouendum consensit, vt dĩ extra de præben. c. vlt. Sed quid si à principio fuit diues ecclesia, cũ ad eam promotus est, sed post vergit ad exiguitatem? Dices clericum ad hoc teneri? sic. episcopus tamẽ in hoc casu, & præmisso debet eam vnire ecclesijs alijs. 10. q. 3. vnio. de conse. dist. 1. omnes.

Ecclesiam & pauperẽ, tenet clericus officiare.

¶ Stipẽdio priuatus.] sed cui applicabitur hoc? Potest dici, q̃ canonicis insimul cum epõ. Hoc verum est in eo, q̃ de cõi percipiebatur: aliàs vĩ, q̃ tñ canonicis. arg. C. de hered. decurio. & naui l. 1. 2. & 3. nisi cũ iniustè priuatus est. tunc enim omnia ipse recuperat, quę amisit. ff. de re milit. l. penult. C. eod. l. 1. li. 12. Laurentius. Sed certè ego credo, quòd suũ beneficium debet assignari alicui, qui celebret pro eo, donec ipse est excõicatus, vt extra de appel. pertinuit. B.

Excõicati beneficium, cui est assignandum.

CASVS. Proxima dist. ẽ. dictum est, q̃ clerici debent vigilijs insistere, & conuenire ad officia celebrãda. Nunc verò in hac 92. dist. ostendit Gratianus, qualiter debeãt celebrare, cantando. s. magis corde, quàm ore. Et continet quinque articulos.

d ¶ Cum

a ¶ Priuatus.] *In postrema coloniensi conciliorum editione legitur*, priuetur. *Sed in vetustioribus Coloniensibus, duabus Parisiensibus, exemplaribus duobus huius concilij manuscriptis Vaticanis, & vno Soriensi regio legitur, quemadmodum apud Gratianum.*

Item ex eodem, c. 51. 53. & 48. & 50.

¶ De eodem. C. IIII.

Bure l. 2. c. 102. Iuo, p. 6. c. 179. & 180. C. 53.
C. 48.
Burc. l. 2. c. 110. Iuo, p. 6 c. 285. Burc. l. 2. c. 51. C. 50.

CLericus, quantumlibet verbo Dei eruditus, artificiolo [a] victum quærat. *Item.* ¶ Omnes clerici, qui ad operãdum validi sunt, & artificiola, & litteras discat. Qui verò non pro emendo aliquid in nundinis, vel in foro deambulant, ab officio suo degradentur. Interemptores [a] [b] autem ab officio declinantes, [c] vel negligentius agentes, ab officio suo remoueantur.

¶ *Caput hoc confectum est ex multis capitibus Carthaginensis quarti, non suo ordine dispositis.*

a ¶ Interemptores.] *In exemplaribus concilij etiam manuscriptis legitur*, clericum inter tentationes ab officio suo declinãtem; vel negligentius agentem, ab officio suo remouendum. *Contra enim in canone 42. iubet*, clericum inter tẽtationes officio suo incubantem, gradibus sublimandum. *Sed ob glossam non est mutatum. De tentationibus verò, ob quas (præter tyrannorum persecutionem) aliqui clerici officium suum deserebant, agit B. Ambrosius, epist. 17.*

Item ex concilio Aurelianensi 1 c. 30.

¶ De eodem. C. V.

CLerici verò, qui ad opus sanctum adesse contempserint, secundum arbitrium episcopi ecclesiasticam suscipiant disciplinam.

DISTINCTIO XCII.

CVm autẽ [d] ad ecclesiã venerint, corde magis, quàm voce Deo cantandum meminerint.

Vnde Hieronymus lib. 3. comment. ad cap. 5. epistola ad Ephesios.

¶ Corde, non voce tantum Deum laudare debemus. C. I.

Ansl. l. 7. c. 70. *Ephes. 5.*

CAntan-

a CLericus.] ¶ Artificiolo.] ex quali artificio clericus põt sustentare se, notaui 14. q. 3. in summa.

b ¶ Interemptores.] idest, illud secundum q̃d solet esse inter emptores: & sic idem repetit: & tunc sunt duę partes. secundũ quod est hic interẽptores, est vna pars, & vocat interemptores proxenetas, de quibus habes. ff. de proxeneti. l. 2.

Interẽptores sunt proxenetæ.

c ¶ Declinantes.] scilicet clerici. Io.

CVm autem.] Hęc distin. diuiditur in quatuor partes: in quarum prima dĩ, q̃ corde Deo est cantandum, non tantum voce: & hoc probat duabus auctoritatibus. Secunda ibi, [A quibus.] Tertia ibi, [Nunc aũt.] Quarta ibi, [Quod autem.] Io. de Fan.

d ¶ Cum aũt.] Ostendit magister in præcedenti dist. q̃ clerici debent celebrare diuina officia in ecclesia. In hac 92. dist. ostendit magister qualiter, quia. 1. nõ debet vocis modulationi insistere. 1 adijcitur etiã, q̃ in ecclesia Romana diaconi cãtare non debent, sed verbo prædicationis vacare. 2 Postea mouet incidentem q. vtrum epĩ, qui non recipiuntur in sua ecclesia, possint in alia parochia episcopale officium exercere. 3

1 Vt j ea. c. 1.
2 Vt j. ea. c. 2.
3 Vt j ea. §. de epis. cum. cap. seq.

CAntantes.] Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Apostoli, vsque ibi, [Audiant.] In secunda parte ponuntur verba Hieronymi, quibus reprehendit eos, qui in ecclesia voce tantum cantant, & non corde, & vngunt fauces & guttur, vt dulcius resonent in conspectu populi.

a ¶ Cant

a ¶ Cantantes.] hæc sunt verba Apostoli.
b ¶ Audiant.] verba Hieronymi exponentis.
c ¶ Non voce.] tantum. nam & voce decantandum est, vt de consec. dist. 5. non mediocriter. & ibi, psallite Deo in iubilatione. tamẽ magis cordis deuotione, quam vocis

Cordis deuotione magis, quã vocis iubilatione cãtandum.

tes, [a] & psallentes in cordibus vestris Domino.] Audiant hæc adolescentuli: audiant [b] ij, quibus psallendi in ecclesia officium est: Deo non voce, [c] sed corde cantandum: nec in tragœdorum modum guttur, & fauces dulci medicamine liniendæ [d] sunt, vt in ecclesia theatrales [e] moduli audiantur, & cantica; sed in timore, in opere, in scientia scripturarum.

¶ al. collinien das, vt

Ab officio autem cantandi, & psallendi diaconi inueniuntur exempti, [f] ne dum vocis modulationi student, altaris ministeria negligant.

Vnde Gregorius lib 4. epist. 44. seu c 88. & lib. 12. post finem epistolarum in concilio ab ipso habito.

¶ Cantandi officium diaconi sibi non vsurpent. C. II.

Ans. l. 7. c. 69. Poly l. 4. tit. 31. Iuo, p. 2. c. 79.

IN sancta Romana ecclesia dudum cõsuetudo est valde reprehensibilis exorta, vt quidam ad sacri altaris ministerium [a] cantores eligantur, & in diaconatus ordine constituti, modulationi vocis inseruiant, quos ad prædicationis [g] officium, & eleemosynarum studium vacare cõgruebat. Vnde fit plerumque, vt ad sacrum ministerium dum blanda vox quæritur, quæri congrua vita negligatur, & cantor minister Deum moribus stimulet, [h] cum populum vocibus delectat. Qua de re, præsenti decreto constituo, vt in hac sede [i] sacri altaris ministri cantare non debeant, solumq; [k] Euangelicæ lectionis officium inter Missarum solennia exoluant: psalmos vero, ac reliquas lectiones censeo per subdiaconos, vel si necessitas exigit, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretũ meum venire tentauerit, anathema sit.

a ¶ Ministerium.] *In impressis sequebatur,* constituti, *quæ vox expuncta est; quoniam neque in vetustis Gratiani exemplaribus est, neque apud B. Gregorium, neque apud alios collectores, & videtur addi in glossa ad ver.* ministerium, *quæ etiam glossa non est inter vetustiores.*

2 *A quibus ordinandos oporteat esse immunes, breuiter monstratum est. De quorum vero manibus ordines suscipere debeant, facile patet. Sacerdos enim, & cuncti infra ipsum constituti ab episcopis suis debent ordinari.*

cis iubilatione, vt 38. dist. sedulo. Vnde versus.
Non vox, sed votum: non chordula musica, sed cor,
Non clamans, sed amans cantat in aure Dei.
d ¶ Liniendæ.] vt populum delectent: nam nec ipsa veritas pronuntianda sic est, vt quis hominibus placeat. 12. q. 2. primum. linire autem vt melius cantent & pronuntient, vel vti electuario, peccatum non est, si ad laudem Dei, & non gratia laudis consequendæ deliniantur. arg. 32. q. 4. obijciuntur. procurare enim debet. vt clara voce non rauca pronuntiet, vt 21. dist. c. 1. vt populus plane intelligens dicat, Amen. vt 38. dist. sedulo.
e ¶ Theatrales.] Tragœdi sic faciebãt in theatro decantando tragœdias, & dicuntur à tragos, quod est hircus: & oda, quod est laus: quia hirco remunerabantur, propter fœtidam naturam hirci.

Vocem aptare ad clarius cantandum, non est peccatum.

Tragœdi vñ dicuntur.

AB OFFICIO. CASVS. Dictum est s. q. corde cantandum est. Nunc vero ostendit, quod diaconi ab officio cantãdi sunt exempti, ne dum studẽt cãtilenis, ab altaris officio remoueantur. Et hic est secundus articulus.
f ¶ Exempti.] hoc intellige quando induti sunt in ecclesiã ad cantandum Euangelium, & sic intellige sequens cap.
IN sancta.] CASVS. In ciuitate Romana cantores assumebantur ad ministrandum altari: & diaconi dum deberẽt insistere officio prædicãdi, vel eleemosynarũ largitioni, cantibus operam dabant: & sæpe ad iactantiam cantabant, vt à populo laudarentur, ex quo Deus stimulabatur: quod Gregorius valde reprehendit: vnde statuit, vt diaconi tantum Euangelium dicãt: alia vero officia, scilicet cãtandi psalmos & lectiones per subdiaconos expleantur, & per minores ordines in necessitate. Et dicunt quidam, quod hoc c. loquitur de diaconis Romanæ curiæ. potest tamen intelligi de alijs diaconis, qui dum ministrãt altari, cantibus non debent intendere, cum duo officia simul exercere non possint.
g ¶ Prædicationis.] j. 16. q. 1. adijcimus. contra. sed illud ex causa dictũ est ppter quosdam improbos monachos hoc sibi vsurpãtes. 16. q. 1. peruenit. aliàs etiã diaconi possunt pdicare. Vel hoc intellige ex delegatione. aliàs solius sacerdotis officium est prædicare. Vel prædicationẽ appellat lectionem Euangelicã.
h ¶ Stimulet.] id est, exasperet contra se.
i ¶ In hac sede.] Apostolica. Ex hoc dicunt quidam hãc prohibitionem in ecclesia Romana tñ locum habere: alij tñ de Cardinalibus intelligunt. H. vero generaliter intelligit esse prohibitũ, cum, s. ad legendũ Euangeliũ induti sunt, quod patet ex illo verbo, quod j. dicit, inter Missarum. & causa huius constitutionis fuit honestas.
k ¶ Solumque.] arg. q. diaconus non nisi causa necessitatis debet legere epistolam. 25. dist. c. 1. &c.
A QVIBVS. Hæc est secũda pars dist. in qua dicitur

Sacerdotis solius est prædicare.

tur, q nullus debet cantare in pulpito, nisi sit ordinatus. & hoc probat per c.seq. Io. de Fant.

c ¶ IV. Dictum est s. à quibus clerici debẽt esse immunes. Nunc vero ostendit, q presbyteri, & ceteri inferiores à suis episcopis debent ordinari. quod probatur seq. cap. cuius casus planus est: & est tertius articulus.

d ¶ Pro cõtentione populi.] arg. cõtra. 16. q. vlt. si plures.

e ¶ Aut pro aliqua.] scilicet de iure: quia dicunt se non elegisse eum, vel dicunt, q renuntiauit episcopatui.

f ¶ Contingere.] idest, non episcopalia, nisi inuitatus sit, arg. ext. de eo qui tenun. epis. c. 1. j. 7. q. 1 c. episcopi.

g ¶ In

Vnde in concilio Martini Papæ legitur.

In capitulis Martini Bracarensis, c. 45.

¶ Qui nõn sunt ordinati ab episcopo, in pulpito non psallant, neque legant. C. III.

NOn liceat in pulpito psallere,[a] aut legere; nisi qui ab episcopo [b] lectores sunt ordinati.

Laici, an possint i ecclesia cãtare.

N On liceat.] a ¶ Psallere.] argu. pro laicis, qui non cantãt in pulpito, sed alibi in ecclesia.

b ¶ Qui ab episcopo.] vel abbate, 69. dist. c. 1. vel etiã à sacerdote, vt 23. dist. psalmista. Sed aliter accipitur ibi psalmista.

DE EPISCOPIS. CASVS. Ostensum est supra à quibus, & in qbus locis episcopi sunt ordinandi. Nũc vero incidenter quęritur de epis ordinatis, qui à parochianis suis non recipiuntur, vel aliqua de causa illuc ire nolunt, an in alterius epi parochia possint epale officiũ exercere. Et rñdet, q nõ, nisi inuitarentur: sed officiũ sacerdotale pñt exercere. Et est iste quartus articul9.

NVNC AVTEM. Hęc est tertia pars distin. in qua dicitur, q si eps ad parochiã ad quã ordinatus est, nõ põt venire ex causa põt exercere officiũ suũ in ecclesia p̃sbyterali, vbi pri9 fuerat, ita q nõ sit episcopo iniuriosus, in cuius parochia fuerit: & hoc probat per quinque auctoritates sanctorum patrum. Io. de Fant.

De episcopis autem, à quibus, vel in quibus locis ordinari debeant, supra definitum est. 3 § *Nunc autem quæritur de his, qui ordinati, à parochiis suis non recipiuntur, vel pro aliqua causa eas adire noluerint, an in alterius parochia episcopale possint officium celebrare.*

De his in concilio Martini Papæ sic statutum est.

Capit. Martini Bracaren. c 10.

¶ Sacerdotis tantum officium gerat episcopus, quem sua parochia non recipit. C. IIII.

SI quis [c] ordinatus episcopus, [a] pro contentione [b] populi, [d] aut pro aliqua [e] ratione, non pro sua culpa in parochiam, quæ ei fuerit data, non ierit; hunc oportet honorem sacerdotij tantummodo contingere; [f] ita vt de rebus ecclesiæ, in quam venit, † nihil sibi præsumat. substineat autem quod de eo sanctum cõcilium iudicare [g] voluerit.

Vide Pelag. 11. in epist. ad Benignum. Poly. l. 2. tit. 13. Burc. l. 1. c. 40. Iuo, p. 5. c. 151. † al. conuenit

a ¶ Episcopus.] *In vulgatis sequebatur*, ad parochiam cuius est electus: *quæ inducta sunt auctoritate manuscriptorum, & originalis, ac ceterorum collectorum.*

b ¶ Contentione.] *In duobus vetustis exemplaribus Gratiani, & vno conciliorum Regis catholici legitur*, contemptione.

Item ex concilio Antiocheno, c. 18.

¶ De episcopo ordinato, quem sua parochia non recipit. C. V.

SI quis episcopus ordinatus ad parochiam, cuius [h] † est electus, minime accesserit, non suo vitio, sed quod eum aut populus vetet, † aut propter aliam [i] causam, non tamen eius vitio perpetratam, hic & honoris [k] sit, & ministerij particeps: dummodo rebus ecclesiæ, vbi ministrare cognoscitur, in nullo molestus existat. Quem etiam obseruare † conuenit; quidquid synodus perfecta; prouinciæ [l] iudicando decreuerit.

In epist. Pela. 2. Polyc. ibidem. Burc. l. 1. c. 141. Iuo. p. 5. c. 152. † al. cui † al. vetet

SI quis ordinatus.] CASVS. Aliqs ordinatus in epm non poterat ire ad ecclesiam, ad quã electus erat, nõ sua culpa interueniente, sed pp populi contentionẽ, vel al. s iustam causam. Quęsitum est, an in parochia alterius possit officia celebrare? Et respõdet, q sic, tamquam sacerdos, ita tñ, vt de rebus ecclesiæ vbi diuina celebrat, nihil sua auctoritate vsurpet, sed expectet quid synodus de eo statuat. Idem est casus sequentis cap. & quod dicitur ibi, honoris, idest, honorabilis officij, idest, presbyterij.

Episcopo debet synodus prouidere, qui ad ecclesiam suã nõ audet accedere.

g ¶ Si quis.] hęc tria capitula loquuntur de eadẽ materia, scilicet cum quis est ordinatus episcopus ad aliquã ecclesiam, sed non audet ire illuc propter scandalum, vel propter hostilitatem, vel quia ibi non recipitur aliqua de causa; sine culpa tamen sua, iste non debet aliquid præsumere de rebus ecclesiæ ad quam diuertit, & expectabit quousque prouideat ei synodus alibi. 7. q. 1. pastoralis.

g ¶ Iudicare.] nam aliam ecclesiam si vacat, debent ei conferre. 7. q. 1. pastoralis. sed & populus est excõmunicandus, qui eum non recipit cum iustam causam non prętendat, nisi scãdalum timeatur: sicut & ipse excõicatur cum ad ecclesiam illam ire non vult. j. eo. c. 3. Iu.

Et j. eo. c. pen. sed hoc ... pastoralis. hoc nõ procedat, quia loquitur in Papali concessione. Arch.

h SI quis.] ¶ Cuius est.] idest, ad quam.

i ¶ Aliam.] quam forte allegat.

k ¶ Et honoris.] Videtur contra s. prox. c. sed dic, honoris, idest, honorabilis ministerij: quia in vestibus episcopalibus exercebit sacerdotale officium, non episcopale, nisi inuitatus sit, vt dixi s. c. prox. & maior reuerentia exhibebitur ei, quam alij pres. ytero simplici.

Excommunicandus est populus suũ nõ recipiens episcopum.

Alias ... Et hoc in memoriam dignitatis, vt ff. de decur. l. vlt.

l ¶ Prouinciæ.] quæ scilicet habet decem, vel vndecim episco-

episcopos & metropolitanum. 6. q. 3. scitote. Lau.

SI qui.] CASVS. Quæsitum est, qd debeat fieri de illis epis, qui cum in suis epatibus nõ recipiantur, per seditiones plebes alienas volunt vsurpare? Et r̃ndet, q̃ si volũt pacifice ministrare in ordine presbyterij, in quo

nondum eius beneficium sit collatũ. Si non habuit possessionẽ, [1] tenet, scilicet iã alijs cõcessa fuerint eius bñficia, vt extra de elec. cũ in cũctis. 7. q. 1. eos. C. de repu. hære. l. vlt. Per aliũ dixi, qa idẽ est ac si per se. extra de præben. accedens. arg. 3. q. 1. c. 1. in §. 1. Ioã. hæc gl. non adaptat ad textũ B.

[1] Scilicet pacificã, vel per eũ stetit quo minus eã habuerit, extra li. 6. de p̃bendis, licet epa. Archid.

a ¶ Vetet.] διὰ τὴν τοῦ λαοῦ παραίτησιν, eo quod populus recuset.

b ¶ Obseruare] ἐκδέχεσθαι, *id est*, expectare & suscipere.

c ¶ Perfecta.] *Antea legebatur*, perfectæ, *Restituta est vera lectio ex originali, & Burchardo, & Iuone. Quid autem sit synodus, quæ hic perfecta, & in paulo post sequentibus capitibus integra dicitur, exponitur infra ead. c. si quis episcopus, tertio.*

Item ex concilio Ancyrano, c. 18.

¶ A sua parochia non recepti alijs molestiam non inferant. C. VI.

Poly. ibidem. Burc. l. 1. c. 16. Iuo, p. 5. c. 147.

SI qui episcopi ordinati sunt, [a] nec recepti ab illa parochia, in qua fuerant denominati, voluerintque alias occupare parochias, & vim præsulibus earum inferre, seditiones aduersus eos excitando: hos abijci † placuit. Quòd si voluerint in presbyterij ordine, vbi prius [b] fuerant, vt presbyteri residere; nõ abijciatur [c] à propria dignitate. [d] Si autem seditiones commouent ibidem constitutis episcopis, presbyterij quoq; honor talibus auferatur, fiantque damnatione † notabiles.

† ἀφορίζεσθαι, i. segregari.

† ἐκπεσόντας, i. abdicatos.

Item ex concilio Antiocheno, c. 17.

¶ Communione priuetur episcopus, qui sibi commissam ecclesiam adire neglexerit. C. VII.

Poly. l. 2. ti. 12. Burc. l. 1. c. 37. Iuo, p. 5. c. 148.

iij. SI quis eps per manus impositionem [e] episcopatũ acceperit, & [a] sibi commissum ministerium subire neglexerit, nec acquieuerit [f] ire ad ecclesiam sibi cõmissam: hunc oportet communione priuari, donec susceperit coactus officium, aut certe de eo aliquid integra decreuerit eiusdem prouinciæ synodus sacerdotum.

a ¶ Et sibi] *Ita etiam Burchardus, & Iuo. Sed in versione Dionysii, quam in cæteris partibus referunt, legitur:* & præesse populo constitutus ministerium subire, &c. *quod ad verbum de græco expressum est.*

Item ex eodem, c. 16.

¶ Sine concilio integri ordinis vacantem episcopus vacans ecclesiam non adeat. C. VIII.

Apud Martinũ Braca. c. 9. Burc. l. 1. c. 39. Iuo, p. 5. c. 150.

iiij SI quis episcopus [g] vacans in ecclesiam non habentem episcopum surripiens populos sine concilio

c ¶ Non abijciatur.] Arg. q̃ non debet electus in alia p̃uincia priuari bñficio priori ante quam transferatur ad aliam.

d ¶ Dignitate.] Sed numquid est clericus huius epi? Distingue: quia si non vult renuntiare epatui ad quem electus est, non erit clericus eius: remanebit tñ ei prius beneficium, quod ius conseruauit ei. Si verò renuntiauit, eius clericus erit, & ab eo iudicabitur, extra de renũ. ad supplicationẽ. nisi in criminali causa. tñ non potest eum deponere in memoriam pristinæ dignitatis. ff. de decu. l. vlt. Quod ergo dicit, auferatur honor, dic q̃ per Papam: arg. C. vbi sena. vel clari. l. vlt. circa mediũ. Ratione autem delicti poterit eum excõicare, si excesserit in sua diœcesi, licet non abrenũciet epatui: quia & posset quemlibet archiepiscopum non suum. arg. 6. q. 1. placuit. ff. de offi. præsi. præses. Hoc tamen tene, q̃ sine licentia Papæ non abrenuntiabit. extra de transla. episcopo. inter corporalia. Lau.

SI quis episcopus.] CASVS. Dicit hic, q̃ si quis eps negligit ire ad ecclesiã suam, debet cõmunione priuari donec coactus vadat: vel donec synodus aliquid decreuerit de ipso.

e ¶ Impositionem.] id est, ordinem episcopalem.

quo prius erãt anteq̃ essent epi. non sunt repellendi. Si aũt facere voluerint seditiones, repelli debent: sic intelligit casum H. licet Beneuen. in medio c. aliter intelligat, dicens: Si velint pacifice permanere, vt presbyteri in ecclesijs, vt prius fuerant, non abijciantur, &c.

a ¶ Si qui epi ordinati sunt.] idest, si qui clerici ordinati sunt episcopi.

b ¶ Vbi prius.] idest, in quo loco: vel in quo ordine. Sed numquid prior ecclesia tenetur eos recipere? vĩ, q̃ non. 71. dist. placuit. arg. ĩ 21. q. 2. si quis iam translatus. Ad hoc dic, q̃ si habuit corporalem possessionem p se vel per alium eius ecclesiæ, ad quam modo non recipitur, non tenetur prior ecclesia eum recipere, licet

Prælatus an sit recipiendus, q ad ecclesiã di missam redit.

f ¶ Nec acquieuerit.] intra tres menses. ĩ. 100. dist quoniam sponsa. tñ intra duos menses, &c. extra de cõuers. coniu. ex publico. Ioann.

SI quis eps.] CASVS. Quæsitum est, quid debeat fieri de epo, qui cum nõ habeat ecclesiam propriam, surripit sine cõsilio metropolitani vacantem epatum? Et respondet, q̃ debet abijci: etiam si populus quem seduxit, velit ipsum habere, &c.

g ¶ Episcopus vacans.] id est, vacans epatu, vel epatum non habens: sicut dicitur mulier vacans, quæ virũ non habet. ff. ad legem Iuliam de vi publica. qui cœtu. §. qui vacantem. Ioan.

Mulier vacans est, quæ virũ non habet.

a ¶ Irruerit.]

integri ordinis irruerit, [a] et si populus, quem seduxit, desideret [b] illum; alienum eum ab ecclesia esse oportet. Integrum autem & perfectum [c] concilium dicimus illud, cui metropolitanus [α] episcopus interfuit.

¶ *Hac versio, quam & Gratianus, & Burchardus, & Ivo sequuntur, eadem fere est, atque illa Martini Bracarensis. Dionysiana verò longè magis accedit ad verba græca.*

α ¶ Metropolitanus.] *Addendum est*, Metropolitanus etiam. *Sic enim græce: ὁ τῆς μητροπόλεως.*

4 *Quòd autem supra clerici se vigilijs subtrahentes excõicari iubentur, de his intelligendum est, qui ab episcopo frequẽter admoniti negligentiam suam corrigere contemnunt.*

Vnde in concilio Martini Papæ legitur.

i. dist. 91. c. clericus victum.

In cap. Martini Braca. c. 64. ex Tolet. 1. c. 5.

¶ Excommunicetur clericus, qui ab episcopo commonitus, matutinis, vel vespertinis horis adesse neglexerit. C. IX.

SI quis presbyter, aut diaconus, vel quilibet clericus ecclesię deputatus, [d] si intra ciuitatem fuerit, aut in quolibet loco in quo ecclesia est, & ad quotidianum psallendi officium † matutinis, [e] vel vespertinis horis ad ecclesiam non conuenerit, [f] deponatur à clero: si tamen castigatus [g] veniam ab episcopo per satisfactionem noluerit promereri.

† al. sacrificium

DISTINCTIO XCIII.

OBedientiam [h] *autem inferiores ordines* † *superioribus debent. Summo enim Pontifici ea debetur ab omnibus obedientia, vt nulli liceat ei communicare, cui pro actibus suis inimicus ipse extiterit: nec in ecclesia esse poterit, qui eius cathedram deserit.*

† al. ex ordine

Intrusus an recipiat, quæ ecclesię contulit.

a ¶ Irruerit.] Sed quid si iste intrusus aliqua contulerit ipsi ecclesiæ? tenetur ei ecclesia restituere: sicut de simoniaco. extra de simo. veniens. & quia nihil perit ecclesiæ. 54. dist generalis. Sed si bene promotus esset, ecclesia non tenetur ei restituere: & ideo bonus deterioris est conditionis, quàm malus. Io. Sed contra extra de simo. de hoc. Solu in simoniaco dicunt quidã, quòd nihil debet ei restitui: & quod dicit illa decret. veniens dispensatio fuit. Alij dicunt quod propter delictum abbatis & monachorum hoc contingit. T. dicit, quod clerico in sæculo remanenti nil restituitur: secus si ad religionem transit, vt 17. q. 1. si quis rapuerit. De clerico autem sæculari, qui remouetur ab ecclesia, quid iuris sit si aliqua contulit, [α] no. extra de cleri. coniuga. quod à te. B.

α In ipso introitu.

b ¶ Desideret.] Arg. quod quæ malo sunt inchoata principio, non conualescunt, quamuis ad eum casum deueniant, à quo rectè possent incipi, vt 7. q. 1. epm. extra de ele. auditis. [β] Arg. contra extra de iure patro. cura pastoralis. extra de conuer. coniuga. placet. Io. Dic, quod ipso iure nullum est, non conualescit. aliàs secus. [γ] extra de ele. auditis. & c. quod sicut. B. Item arg. quod nõ valet electio concors, nisi canonica sit. 18. q. 2. si quis abbas. 63. dist c. 1.

β Cõcor. tex. in Auth. vt iu sine quo. suff. a. §. cogitatio, coll. 2.

γ Dic vt dixi 63. dist Salonitanę. Arc.

c ¶ Et perfectum.] Et nota, quod concilium dicitur perfectum, licet non adsit primas, vt 18. dist. c. 1.

QVOD AVTEM. Hæc est quarta pars distin. in qua dicitur, quod omnis sacerdos compellatur interesse officijs. Io. de Fan.

CASVS. Supra in cap. clericus victum. dist. 91. dictũ est, quod clerici debent excõicari, qui vigilijs se subtrahũt, & artificijs se applicãt. Nunc aũt dicit illud esse intelligendum de illis, qui frequenter ab epis commoniti nolunt obedire: quod probat sequen. cap. Et iste est quintus articulus huius distinct.

SI quis presbyter.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod si quis clericus noluerit diuinis officijs admonitus interesse, deponi debet.

d ¶ Deputatus.] Per hãc litterã dicunt quidã illũ teneri ad hoc tñ, qui alicui ecclesiæ intitulatus est: aliàs nõ, etsi ordinatus sit ad titulum suæ possessionis. extra de preben. epis. Tu dic eum & quemlibet clericum teneri ad hoc, licet non teneatur specialiter ad hanc vel illam ecclesiã [δ] sic subaudi extra de reg. super eo.

Officia matutina & vespertina.

δ Exclusiuè intellect. sm Hu.

e ¶ Matutinis.] Matutina dicuntur officia, quæ celebrãtur à mane vsque [ε] ad nonam, vespertina à nona vsque ad noctem. 11. q. 3. si quis episcopus in concilio.

ADDITIO. Sed aliter ibi exponitur secundum Lau. vt ibi dicam. Arch.

f ¶ Conuenerit.] Nã ex præcepto tenent clerici ad horas extra de celeb. miss. dolẽtes. in fi. ibi videas. Arch.

g ¶ Castigatus.] Nota, quod pro prima offensa non est quis puniendus, vt 74. dist. honoratus. & extra de offi. custo. c. 1.

Offensa prima debet esse impunita.

h OBedientiam.] In hac distinctione incipit vij. pars. tractatus distinctionũ. Et hęc diuiditur in septem partes: In quarum prima tractat de obedientia, quã debẽt omnes catholici ecclesiæ Romanæ capiti suo. & hoc probat quattuor auctoritatibus. Secũda ibi, [Reliqui.] Tertia ibi, [Vt igitur ex præmissis.] Quarta ibi, [Compagis.] Quinta ibi, [Diaconi.] Sexta ibi, [Hoc capitulo.] Septima ibi, [Hoc autem.] Io. de Fan.

CASVS. Supra ostensum est, in quibus locis prælati debeant ordinari: sed quia prælatura contemptibilis est sine obedientia minorum: ideo in hac 96. dist. ostendit, quod minores gradatim debent maioribus reuerentiam exhibere: & primò docet, quod P. pæ omnes subiecti sunt generaliter, in tãtum vt nulli liceat ei cõmunicare, cui ipse Papa pro suis malis actib. non communicat.

¶ Obedientiam.] Hic intitulatur 93 distinct. in qua ostendit magister hactenus, qualiter & à quibus, & in quibus locis clerici & prælati debent ordinari: sed quia dignitas prælatorum sine obedientia contẽptibilis est,

ideo

Ideo ostendit hic de obedientia quam debet inferiores superioribus. Et primo de obediētia, quæ debetur Papę. Secundo de obedientia, quam debent minores maioribus ratione ordinis: postea de obedientia quam subditi clerici debent epis suis. ostendit etiā differentiam inter presby- pro suis actibus non cōicaret sed recederet ab eo sine aliqua cōione, quamuis eis à Clemente nō dicatur: ad hoc vt ille peccator erubescat, & citius ad obedientiam reuertatur, & petat recōciliari. Si qs vero cōtrafecerit, hostis est ecclesię: & nequior hostis, quam illi, q sunt foris.

Clemens epi. 1. Anaclet⁹ epi. 1. Alex. epist. 1. Fabianus epi 1. Conc. Vasen. 1. cap. 6. 2. q. 3 c. 15. Iuo. p. 14. c. 22. Ans. l. 1. c. 6. Poly. l. 1. tit. 16.

Vnde Beatus Apostolorum princeps Petrus in ordinatione Clementis [a] *populum alloquens inter cetera ait.*

¶ Cui pro actibus suis Apostolicus inimicatur, communicare non debemus. C. I.

SI inimicus est [b] iste Clemēs alicui pro actibus suis, vos nolite [d] expectare, vt ipse vobis dicat, [c] cum illo nolite [f] amici esse: sed prudenter obseruare debetis, & voluntati eius absq; cōmonitione obsecundare, & auertere vos ab eo, cui ipsum sentitis aduersum: sed nec loqui his, quibus ipse non loquitur: [g] vt vnusquisq;, qui in culpa est, dum cupit omnium vestrū amicitias ferre, festinet citius reconciliari ei, qui omnibus præest, & per hoc redeat ad salutem, cum obedire cęperit monitis præsidentis. Si vero quis amicus fuerit his, quibus ipse amicus non est, & locutus fuerit his, quibus ipse non loquitur; vnus est & ipse ex illis, qui exterminare [h] Dei ecclesiam volunt; & cū corpore vobiscum esse videatur, mente & animo contra vos est. Et est multo nequior hostis [i] hic, quam illi, qui foris sunt, & euidenter inimici sunt. Hic enim per amicitiarum speciem, quæ sunt inimica, gerit, & ecclesiam dispergit, ac vastat. Ideoque [e] charissimi his Apostolicis institutis vos monentes instruimus, vt effecta certior charitas vestra solicitius deinceps agere studeat, & cautius; ne peruersi, & infideles homines lędēdi fideles, ac beneuolos habeant facultatem.

al. habere] al. gratiā reparare

e ¶ Ideoque.] *Hinc vsque ad finem sunt in Fabiani tantummodo epistola. Quamobrem ex ipso potissimum videtur Gratianus cetera etiam sumpsisse.*

Item Gregorius lib. 5. epist. 26. seu c. 126.

¶ A nullo debet suscipi, quem Romana depellit ecclesia. C. II.

Ans. l. 12. c. 11.

MIratus valde sum, quia in tanto Salonitanæ ecclesiæ

b ¶ Si inimicus est.] inimicus dicitur hic quo ad opinionem excōicati: sicut iudex dicitur crudelis latroni. 23. q. 5. non est crudelis. aliàs Papa neminem debet habere odio: immo pacē cū omnibus habebit. 11. q. 3. inter verba. Vel inimicus est actibus, vt 86. dist. odio.

Papa neminē odio habeat.

c ¶ Nolite.] sic 7. q. 1. scire. 11. q. 3. qbus episcopi. Arg. cōtra. 6. q. 2. si tantum. sed ibi solutum est.

d ¶ Expectare.] Ergo denūtiatio nō est expectāda. ext. de sent. excom. cum non ab homine. tamen sola fama semper nō sufficit ad hoc vt quis vitandus sit, vt extra de exces. prælato. inter. licet sit arg. cōtra. extra de elec. venerabilem. Sed quid si Papa communicauit excōmunicato? Non incidit ideo in canonē, quia Papa nō ligatur à canone, vt extra de elec. innotuit. ff. de recep. l. pen. Nec eo ipso eū absoluit: arg. extra de sent. excom. cum desideres. Si tamen ei cōmunicaret intendendo eum absoluere facto, etiam si non verbo, habendus est pro absoluto: cum princeps sola voluntate libertatem cōcedat. ff. de manumis. l. apud. & facit ad hoc extra de sen. excom si aliquando. extra de priuil. cum olim. C. de fideicommiss. liberta. l. si voluntate.

Fama sola non sufficit vt excōicatus vitari debeat.

Papa cōicās excōicato, non incidit in excōicationē, nec eū absoluit.

presbyteros & diaconos: quandoq; loquens cōtra istos, quandoq; contra illos. ad vltimū ostendit presbyteros maiores esse diaconis. Nota autem q obedientia consistit in tribus, in reuerentia exhibēda, in mandato suscipiendo, in iudicio subeundo. Reuerentiam debet minor vt assurgat maiori, & cedat ei primum locum in sedēdo & eundo: nisi minori maior administratio commissa sit. vnde archipresbyter vel presbyter archidiacono debet reuerentiā, licet ordine maior sit, ratione maioris administrationis. 25. dist cap. 1. hac consideratione quandoq; presbyter tenetur obedire diacono prælato. In mādato autem & iudicio nemo tenetur obedire, nisi ei qui habet administrationē, vel iurisdictionē super eū: & nisi ab eo absoluatur per appellationē, vel recusationē: vel si ei cōtrouersiā [1] moueat: vel si prælatus deponatur. 8. q. 4. in summa. & cap. nonne. Lau.

Obedientia in tribus cōsistit.

1 Idest, si moueatur quæstio inter prælatū & clericū suū. 11. q. 1. d persona. ext. de foro compe. si qs cōtra. Arch.

a ¶ Clementis.] in presbyterum. nam Petro viuente nō fuit Clemens Papa. 8. q. 1. si Petrus.

Ad hoc 14. q. 6 c. alius & c. seq. Arch.

SI inimicus est.] Petrus Apostolus cū instituit sibi Clementē successorē, docuit populos & omnes subiectos vt nulli cōicarent cui videret Clementem

e ¶ Dicat.] non enim debet certiorari, qui non ignorauit. ff. de actio. emp. l. 1.

f ¶ Nolite.] Nam eoipso quis suspectus est, q inimicorum est amicus. arg. 3 q. 5. c. 3. & ob hoc filius matrem exhæredat C. de inoffi. testa. l. liberi. Et est simile ext. de accusa. cum oporteat.

Inimicorū amicus est suspectus.

g ¶ Non loquitur.] hoc verum est in hoc casu, si qui scilicet excommunicati sunt: secus si propter priuatum odium alicui non loqueretur.

h ¶ Qui exterminare.] j. 24. q. 1. quoniam vetus.

i ¶ Hostis.] Vnde Boetius. Nulla pestis efficacior est ad nocendum, quam familiaris inimicus. argu. C. de dolo. l. lata. vnde, Nō est deterior hostis, quam fictus amicus. Non odium grauius, quam simulatus amor. vnde illud etiam Mus in pera, & c. argu. 13. q. 1. §. item præcepit. fi. mi. est. 12. q. 1. certe. Ioan.

Familiares inimici sunt pestiferi.

MIratus valde sum.] CASUS. Gregorius excommunicauit Maximū archiepm Salonitan. qui fuerat simoniace ordinatus, à cuius cōione nullus se remo-

uit, nisi episcopus Paulinus, & Honoratus eius ecclesiæ archidiaconus. vnde Gregorius omnes alios reprehēdit: quia quem Apostolica sedes repellit, omnes debent habere repulsum, donec ab illatis criminibus mundetur. Sequens capitulum patet.

g ¶ Præsententur.] per se, vel per alios. ext. de iureiur. ego N.

h ¶ De longinquo.] argu. ratione loci permitti, quod aliàs non permittitur. argu. 24. q. 1. pudenda. s. distin. 63. cum longe. s. dist. 29. c. 1. & 2. & dist. 4. erit. s. dist. 63. c. 1. &

clero, [a] vel populo, vix [b] duo ex sacris ordinibus [c] inuenti sunt, frater scilicet, & coepiscopus noster Paulinus, & dilectissimus filius meus Honoratus archidiaconus eiusdē ecclesiæ, qui cōmunicare Maximo sacerdotiū rapienti, minime cōsentirent, & se Christianos esse cognoscerēt. Debuistis enim filij [d] charissimi pēsare ordines vestros, & quē sedes Apostolica repellebat, repulsum cognoscere, vt prius, si posset ab illatis criminibus mundaretur; & tūc ei vestra dilectio cōicaret, ne particeps obligationis eius existeret.

Item Cyprianus de vnitate ecclesiæ.

¶ Non est in ecclesia, qui cathedram Petri non sequitur. C. III.

QVi cathedram Petri, super quam † fundata est ecclesia, deserit; in ecclesia se esse non confidat.

Iuo, p. 5. c. 361. † al. quem

¶ *Apud Cyprianum Romæ impressum hæc leguntur:* Hanc ecclesiæ vnitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? Qui ecclesiæ renititur, & resistit, in ecclesia se esse confidit? *Verum in Vaticana bibliotheca, præter octo integra Cypriani exemplaria, est etiam aliud, in quo tantum opuscula quædam continentur, & inter ea hic tractatus. Atq; in eo codice, itemq; in altero integro Monasterij S. Saluatoris Bononiæ sunt verba hæc, quæ à Gratiano, & Iuone afferuntur. Ac sane paulo ante Cyprianus hanc ipsam Petri cathedram esse ostenderat, vnde vnitas ecclesiæ penderet.*

Episcopi vero, qui Apostolicæ ordinationi subiacent, etiā hanc reuerentiam debent, vt sese singulis annis Apostolorum liminibus repræsentent.

Vnde Anacletus, & Zacharias Papa.

¶ Singulis annis Apostolorum limina visitent episcopi, qui ordinationibus Apostolicis subiacent. C. IIII.

IVxta [e] sanctorum Patrum, & canonum instituta omnes episcopi, qui huius Apostolicæ sedis ordinationi subiacent, qui propinqui [f] sunt annue circa † Idus Maij sanctorum principum Apostolorū Petri, & Pauli liminibus præsententur [g] omni occasione seposita: Qui vero de longinquo, [h] iuxta [i] chirographū [k] suū impleant. Qui autē huius cōstitutionis cōtemptor extiterit, præterquā si ægritudine fuerit detētus; sciat se canonicis [l] subiacere sententijs.

Leo epist. 4 c. 7. Poly. l. 4. tit. 25. Ans. l. 6. c. 164. † al. Idibus Maij

¶ *Hic est canon quartus synodi Romæ habitæ sub Zacharia Papa, quæ extat in bibliotheca Vaticana, ex qua nōnulla sunt in hoc capite emendata.*

a ¶ Clero.] & ita quilibet eps suffraganeus est de clero metropolitani. arg. ext. de postul. pla bonæ. arg. 86. dist. si qd vero. Forte iste fuerat canonicus, & ad hoc retinebat ibi præbendam.

Quod vix fit, fieri dicitur.

b ¶ Vix.] qd ergo vix fit, th fit. ff. de iudi. vix. 19. dis in memoriam. arg. cōtra. ff. ad Vellei. tutor. quia ibi dicit vix fieri, vt quis pro se apud eumdem intercedat. & ita vix, idest, numquā. sic 2. q. 6. § biduum. ver. si aduersus.

Multitudo non excusat à delicto.

c ¶ Ordinibus.] arg. pro eis, qui multitudinem non sequunt, vt 7. q. 1. denique. & q multitudo non excusat à delicto, vel pœna, arg. 2. q. 1. multi. s. distin. 23. in nomine. arg. contra s. dist. 19. in canonicis.

d ¶ Filij.] q ergo priuati sunt à sacramentis, filij sunt ecclesiæ: quia sunt episcopi, s. filij, cum certum est, q qui nō est cum episcopo, extra ecclesiam est. arg. 7. q. 1. scire. Vel dic, q iam erant absoluti; vel qa causa humilitatis hoc dixit 2. q. 7. nos si incompetenter.

Extra ecclesiā est, qui cū episcopo nō est.

QVi cathedrā episcopi.] CASVS. Dictum est s. q omnes debēt obedire Papæ. Nūc autem dicit, q epi, qui subsunt Papæ immediate, hanc ei reuerētiam debēt, vt singulis annis curiā visitent. & hoc pbatur seq. cap.

IVxta.] CASVS. Dicitur hic, q epi qui subsunt Ro. eccl. nullo mediante, si vicini sunt, quolibet anno sede Apostolicā visitēt p se, vel p aliū. Si vero sunt remoti, faciant sicut in chirographo suo cōtinetur. Et quicūq; hoc contēpserit, nisi sit valetudine ipedit[9], canonicis regulis subiacebit.

e ¶ Iuxta.] hoc cap. loquitur de eis, qui subsunt Domino Papæ nullo medio.

f ¶ Propinqui sunt.] q scilicet in eadē prouincia sunt. illos vocat lex præsentes. C. de præscr. decem ann. l. vlt. ADDITIO. Ad hoc ext. de maio. & obed. humilis, vbi de hoc.

c. 1. & 2. Et dic de longinquo, vt sunt vltra Italiam constituti, vt ext. de electio. nihil est quod ecclesiæ. Vel remotos vocat vltra duas dietas, vt extra de rescrip. nonnulli.

Remoti qui dicuntur.

i ¶ Iuxta.] arg. q expediri per alios sufficit, quod iuste impeditus per se facere non potest. 18 dist. episcopus.

Impeditus per aliū expedire pōt officiū suū.

k ¶ Chirographum.] ext. de elect. significasti. in parte decisa. s. 65 dist. si quis. 3. q. 3. si ægrotans.

l ¶ Canonicis.] s. dist. 18. si quis episcoporum.

2 *Reliqui vero in ecclesia minores semper debēt maioribus subesse, sicut in synodo Romana S. Siluestri, c. 7. legitur.*

¶ Minores maioribus obedientiam exhibeant. C. V.

Burc. l. 2. c. 224. Iuo, p. 6. c. 199. Ans. l. 7. c. 66.

A Subdiacono † vsque ad lectores [a] omnes subditi sint diacono Cardinali vrbis Romæ, in ecclesia repręsentantes ei honorē. [b] Porro Pontifici presbyter, presbytero diaconus, diacono subdiaconus, subdiacono acolythus, acolytho exorcista, exorcistæ lector, lectori ostiarius, ostiario abbas, α [c] abbati monachus in omni loco repræsentēt obsequium, siue in publico, siue in gremio [d] ecclesiæ.

¶ No. ex isto tex. q̄ hęc dictio, à, excludit. similem tex. habes in l. ratione. §. fi. ff. de act. emp.

¶ *Caput hoc & apud Gratianum, & in ipsius synodi editionibus videtur valde mendosum: Burchardus, & Iuo sic habent:* A subdiacono vsq; ad lectorem, omnes subditi sint diacono Cardinali vrbis Romæ, in ecclesia honorem repræsentantes tantum. Pontifici vero presbyter, diaconus, subdiaconus, acolythus, exorcista, lector, abbas, monachus in omni loco repræsentent obsequium, siue in publico, siue in gremio ecclesiæ. *Verum ob magnam codicum varietatem, & propter glossas, ac Doctorum dicta nihil fere in textu mutatum est.*

α ¶ Abbas.] *De abbate, & monacho in synodi editionibus nulla mentio est.*

Et l. 2. cōst. c. 48. *Item ex epist. 1. Clementis ad Iacobum fratrem Domini.*

¶ Quod sit officium diaconorum. C. VI.

D Iaconi ecclesiæ tamquam oculi [e] sint episcopi, oberrantes, [f] & circumlustrantes cū verecūdia actus totius ecclesiæ, & perscrutantes diligentius, si quem videant vicinum fieri præcipitio, [g] & proximum esse peccato, vt referant hæc ad episcopum. *& infra.* β ¶ Sed & de peregrinis similiter episcopo suggerant refouendis; & cetera his similia, quę ad cultum ecclesię, & disciplinam eius pertinent, diaconis curæ sint.

β ¶ Et infra.] *Sic legitur in plerisq; manuscriptis. In vulgatis legebatur, & ita. alia vero nonnulla verba restituta sunt ex originali.*

Item ex eodem, eadem epistola.

¶ De eodem. C. VII.

Ans. l. 7. c. 67.

S Acerdotes vero beatus Petrus sal terrę, [h] & mundi lumen docens, pręcepit in splendore bonorum operum patrem glorificare Deum; de quibus Dominus ait: [Beati estis, cum maledixerint [i] vobis homines, & rel.] & iterū: [Vos estis sal terræ.]

Matth. 5.

a RELIQVI. Hæc est secūda pars huius dist. in qua dicitur, q̄ omnes minores in ordine, vel dignitate, debent suis maioribus reuerentiam præstare, & hoc probat per septem auct.

CASVS. Dictū est sup. qualiter omnes debēt obedire Papæ.

Papæ. Nunc autem dicit Gratianus, quod in ecclesia ab ostiario vsq; ad episcopum gradatim minor debet obedire superiori. quod probat per sequens capitulum.

A Subdiacono.] CASVS. Dicitur hic, q̄ à subdiacono vsq; ad lectores debēt oēs obedire Cardinali diacono, deinde Pontifici presbyter, presbytero diaconus, &c.

a ¶ Ad lectores.] hic nomine lectorum omnes inferiores ordines comprehendit.

b ¶ Honorem.] ratione ordinis. hæc est enim iustitia, vt minor seruiat maiori 33. q. vlt. est ordo. nisi minor in administratione maioris fit. 95. dis. c. 1. vel nisi obtineat locum superioris. j. eo. c. vlt.

c ¶ Abbas.] loquitur secūdum ea tempora cum monachi non erant clerici, vt j. 16. q. 1. generaliter. Vel forte quilibet clericus dignior est quolibet monacho, arg. 16. q. 1. alia est causa. & c. legi. hodie maior honor debetur abbatibus, quàm alijs clericis, argu. ext. de æta. & quali. c. 1. 69. dist. c. 1.

Monachi olim nō erāt clerici.

Clericus sęcularis est dignior monacho.

d ¶ Siue in gremio.] arg. cōtra 95. dist. episcopus 2. nam ibi dicitur, q̄ in domo collega debet esse, prælatus in ecclesia.

D Iaconi.] CASVS. Dicit hic, q̄ diaconi velut oculi episcopi debent omnia considerare, & si viderint aliqua corrigenda, significent episcopo. & per hoc ostēditur, q̄ debent episcopo obedire.

e ¶ Oculi.] Et no. q̄ loco diaconorū successerunt archidiaconi, qui dicuntur oculi episcopi, qui perlustrant. alia causa habetur, j. ea. diaconi.

Archidiaconi sunt oculi episcopi.

f ¶ Oberrantes.] Súc & alij oculi circumlustrantes synodales testes. 35. q. 6. episcopus i synodo. Vel ibi loquit de excessibus laicorum, hic clericorum. Hug.

g ¶ Præcipitio.] ergo non tantū tenetur q̄s denuntiare iā cōmissum crimē, sed etiam cōmittendum: q̄d verū est. 22. q. 5. hoc videtur. arg. ext. de cog. spi. tua. de cōse. dis. 2. cum omne crimen.

S Acerdotes vero.] CASVS Probat Clemens in hoc capitulo, q̄ reuerentia est sacerdotibus exhibēda, & hoc probat auctoritate Petri dicentis, Vos estis sal terrę. & auctoritate Domini dicentis, Beati estis, &c.

h ¶ Sal terræ.] in omnibus enim operib⁹ nostris sal offerre debemus. de consec. dist. 4. sal. & per sal sapientia intelligitur 43. dist. sit rector.

i ¶ Maledixerint.] nō q̄ ex maledictione benedictionē quis consequatur, sed ex patientia quam sustinet. 11. q. 3. qui iustus. Lau.

NVlla] CASVS. Quæsitum fuit, quid debeat fieri de illis clericis, qui sub nullius episcopi disciplina gubernantur? Et respondet, quod debent à suo officio remoueri. tales enim acephali dicuntur: qui vero suis maioribus recte obediunt, donum cõsequuntur à Deo. Sequẽs capitulum patet.

a ¶ Nulla.] ꝟ. 18. q. 2. abbatibus.

b ¶ Acephalos.] primilegiati tamen, qui Papæ subsunt, non sunt acephali: quia Papa episcopus eorum est. argu. ext. de priuileg. recepimus tales sicut excommunicatos debet quilibet excludere de ecclesia sua. ext. de parochi. & alie. pa ro. c. 2. Et est hic arg. pro prælatis: & quod etiã eremitæ subsunt episcopo: in cuius territorio sunt, vt 16. q. 1. qui vere. Ioan.

1 Adde quod acephali dicuntur illi, qui sunt sine capite, vt hic concor. gl. in Auth. de appe. §. generalem. col la. 4.

Eremitę subsunt episcopo.

c ILle proculdubio scãdalizatur.] i. scãdalizat Deum. 8. q. 1. qui vos. Io.

ADDITIO. Ad idem 3. q. 1. nulli. & 21. dist. in nouo. Archid.

DIaconi.] CASVS. Præcipit Euaristus, vt in qualibet ciuitate sint septẽ diaconi, qui custodiant epm à malis hominibus, ne pdicatio eius impediatur, & ne ipse despiciatur. Sequẽs capitulum patet.

d ¶ Diaconi.] hoc capitulũ loquit de episcopali ecclesia, vbi debent esse septẽ diaconi, vt de consecratio. dist. 1. episcopus Deo. Et vbi facultates suppetunt, vt 7. q. 1. illud.

Diaconi septem debẽt esse in ecclesia epali.

e ¶ Ne ipse episcop⁹.] quoquo modo infestetur, aut lædatur ab illis insidiatoribus, i. hæreticis: vel ita, ne quoquo modo offendatur ab illis, aut lædat à suis clericis per oppressionẽ. Et ideo debent ei astare, & ab eo auertere huiusmodi oppressiones.

f ¶ Aut verba.] hæc est secunda causa huius constitutionis.

g ¶ Detrahendo.] timore hęreticorum, 2 scilicet subticendo.

2 Quia forte timore hæreticorum nõ audet solus prædicare. & hæc expositio congruit illi litteræ, quæ habet polluantur, aut despiciant.

h ¶ Redoleat.] idest, exeat in publicũ ex frequẽti ardore.

i ¶ Cum voluntate.] ꝟ. de consec. dist. 2. reuera. Io.

k DIaconi.] ¶ Actuum.] 6. vbi agitur de septẽ diaconis ordinatis ab Apostolis. Io.

VT IGITVR EX PRÆMISSIS. Hæc est tertia pars huius dist. in qua dicitur, quod diaconi debent subdere se presbyteris, & non præferre. & hoc probat per nouem auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Supra in cap. à subdiacono, dictum est, quod sicut presbyteri obedire debẽt epis, sic diaconi presbyteris.

Item ex concilio Parisiensi. — Concordat cõc. Mogunt. sub Carolo, c. 22.

¶ Hi non sunt habendi clerici, qui episcopali prouidentia non gubernantur. C. VIII.

NVlla [a] ratione clerici, aut sacerdotes habẽdi sunt, qui sub nullius episcopi disciplina, & prouidẽtia gubernantur. Tales enim acephalos, [b] idest sine capite prisca ecclesiæ consuetudo nominauit. — Burc. l. 2. c. 116. Iuo, p. 6. c. 301.

Item ex epist. 3. Clementis.

¶ De eodem. C. IX.

QVi suis episcopis non obediunt, indubitanter rei, & reprobi existũt. Porro ipsi à Deo donum summi muneris consequuntur, qui per iustitiæ, & præceptorum eius semitas incedentes, doctoribus suis, qui recte episcopi intelliguntur, libenter obediunt.

Item Anacletus epist. 1.

¶ Illi in Deum scandalizantur, qui suo non obediunt episcopo. C. X.

ILle proculdubio scandalizatur [c] in Deum, qui recte nõ docet, & qui eius scandalizat episcopũ, vel sacerdotem. — Iuo, p. 6. c. 245.

Item Euaristus ad episcopos Africanos, epist. 1.

¶ Septem debent esse diaconi in vnaquaque ciuitate. C. XI.

DIaconi [d] (qui quasi oculi videntur esse episcopi) in vnaquaq; ciuitate, iuxta Apostolorum constituta, septem debent esse, qui custodiant episcopum prędicantem; ne aut ipse episcopus †. [e] ab insidiatoribus quoquo modo infestetur, aut lædatur à suis: aut verba [f] diuina, detrahendo [g] aut insidiando, polluantur, vel despiciantur; sed veritas spirituali redoleat [h] feruore, & pax prædicata labijs, animi cum voluntate [i] concordet. — Poly. l. 2. tit. 38. Ansl. l. 7. c. 69. † abest ab orig.

Item ex concilio Neocæsariensi, c. 14. — Ex prisca versione.

¶ De eodem. C. XII. — Ordo Ro. c. 9. Conc. Aquisgr. cap. 64.

DIaconi septem esse debent secũdum regulam, quamuis α magna sit ciuitas. Regulæ autem auctoritas ista est, quod & liber actuum [k] Apostolorum idem insinuat. — Burc. l. 2. c. 219. Iuo, p. 6. cap. 194. & 195. Act. 6.

α ¶ Quamuis magna.] *Antea legebatur*, quamuis non magna. *Emendatum est ex canone Græco, qui etiam recitatur in sexta synodo, c. 16. & ex vulgatis etiam versionibus. In canonibus primæ Nicenæ synodi, qui ex Arabico in Latinum conuersi nuper editi sunt, canone 62. multa habentur ad hanc rem pertinentia: quem fortasse canonem significauit Andreas Colossensis septima actione synodi Florentinæ.*

3 *Vt igitur ex præmissis* [l] *apparet, diaconi debent obe-*

ris. Sed quia diaconi nõ solum volebant adæquari presbyteris, sed etiam præferri: ideo vt eorum superbia opprimatur, statutum fuit, vt sacerdotibus dignam reuerentiam exhibeant, & sibi nihil vsurpent.

l ¶ Ex præmissis.] Ab isto loco incipit magister altercationem

tionem suam inter presbyteros & diaconos. Et primo allegat pro presbyteris, quod diaconi debent eis subesse, vsque ad illud c. diaconi. post in illo c. diaconi. allegat pro diaconis. vltimo in c. legimus. dabit sententiã contra diaconos. H.

d ¶ Necessitas.] Not. quod vbi necessitas exigit, & presbyter est absens, põt diaconus & iure suo baptizare, & corpus Christi erogare infirmis, si consecratum est: sed in ecclesia in præsentia presbyteri non potest, & si necessitas exigat, nisi iussus à presbytero: puta cum multi sunt qui indigent baptismo, & presbyter non potest omnibus sufficere. similiter si multi sunt, qui volunt accipere corpus Christi, nec presbyter sufficit omnibus.

Diaconus põt baptizare, & corpus Christi ęgris erogare.

Diaco-

dientiam presbyteris, sicut presbyteri epis. Sed diaconi superbientes, sacerdotibus æquari, vel potius præferri quærebant: contra quorum insolentiam multorum auctoritates manauerunt, eorum supercilium reprimentes, atque vt sacerdotibus condignam obedientiam exhibeant, decernentes.

Vnde Gelasius a *Papa in epist. ad episcopos per Lucaniã, c. 9. & 10. ait.*

a ¶ Gelasius.] *Sic est in plerisque manuscriptis, & apud Burchar. & Iuonem. Nam in impressis erat,* Pelagius.

¶ Nihil eorum, quæ sunt decreta primis ordinibus, vendicent diaconi. C. XIII.

Poly. l. 3. tit. 10. Ansl. l. 7. c. 63. Burc. l. 4. c. 57. Iuo. p. 1. c. 252. & p. 6. c. 99.

DIaconos propriam constituimus seruare mensuram, nec vltra tenorem paternis canonibus deputatum [a] quidpiam tentare permittimus. Nihil eorum suo ministerio penitus applicare, quę primis [b] ordinibus proprie decreuit antiquitas. Absque episcopo, [c] vel presbytero baptizare non audeant nisi prædictis fortassis ordinibus † lõgius constitutis, necessitas [d] extrema compellat. Quod & laicis Christianis [e] facere plerumque conceditur. *& infra.* ¶ Sacri corporis prærogationem † sub conspectu pontificis, seu presbyteri (nisi his absentibus) ius non habeant exercendi.

† officijs] ori.

C. 10 in medio. † al. erogationẽ

Item in concilio Nicano, c. 14. seu 18.

In Aquisg. c. 41

¶ Inferiores presbyteris se diaconi cognoscant. C. XIIII.

Burc. l. 5. c. 26. Iuo. p. 2. c. 36.

PEruenit ad sanctum concilium, quod in locis quibusdam, & ciuitatibus, presbyteris sacramenta [f] diaconi porrigãt. Hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, vt hi qui offerendi sacrificij non habent potestatem, his qui offerunt, corpus Christi porrigant. Sed & illud innotuit, quòd quidã diaconi etiam [g] ante episcopos sacramenta γ sumunt. Hæc ergo omnia amputentur; & in sua diaconi mensura permaneant: scientes, quòd episcoporum quidẽ ministri sunt, inferiores autem presbyteris habentur. Per ordinem ergo post presbyteros gratiam sacræ communionis accipiant; aut episcopo, aut presbytero porrigente. Sed nec sedere in medio [h] presbyterorum diaconis li-

e ¶ Christianis.] Et etiam hęreticis, 1 vt j. 1. q. 1. quod quidam, &c.

1 Quod est ergo istorũ priuilegiũ?

PEruenit.] CASVS. Diaconi in tribus delinquebant. Primò, quia post consecrationem porrigebant hostiam sacerdotibus. Secundò, quia sumebant sacramenta in Missa, priusquam epi. Tertiò, quia sedebant in medio presbyterorum. Statutum ergo fuit in Nicæno concilio, vt decętero talia non faciant: sed in sua mensura permaneant: & si quis obedire noluerit, cesset ab officio. Capitula, quæ sequunt plana sunt vsq; ad c. nõnulli.

Dicit vt no. 50. dis q. sub gradu.

f ¶ Sacramenta.] id est Eucharistiam confectam: sanguinem autẽ bene porrigunt. j. ea. diaconi sunt. & ver. sacerdotibus. & hæc est ratio, quare sacerdos corpus Christi per se sumat, calicem autem de altari presbyteris sumere non licet, sed diaconus eis porriget: quia sumptio corporis futurã resurrectionem corporum significat, quam Deus sua virtute faciet sine omni ministerio. Sed sumptio sanguinis significat resumptionem peccatorum, quæ fit intercessionibus aliorum. 13. q. 3. c. animæ. s. dist. 50. presbyterorũ contra. ibi in pœnam dicitur de diaconis, panem offerant: quare de iure licitum esse videtur. Ioan. Sed illud intelligitur, quando in principio secretorum diaconus accipiens patenam cum pane offert sacerdoti. Imponitur ergo diaconis ad pœnam, ne panem offerant altario ministrando: hic autem prohibetur ne post sacramenta confecta corpus Christi porrigant sacerdoti, vt sumat B.

Corporis Christi sumptio, quid signat.

Sanguinis sumptio, qđ representat.

g ¶ Etiam ante epos.] idest, antequam epi sumant.

h ¶ In medio.] sm consuetudinem diuersorum locorũ hæc variantur. in quibusdam enim locis hæc obseruantur; in quibusdam non.

2 Ar. ad hoc ff. de offi. procõ. l. obseruare. §. anteq̃, & l. idemq̃; ff. mand.

DIaconos.] CASVS. Diaconi vsurpãt officia eporum & presbyterorum. baptizabant. n. eis præsentibus, & non præcipientibus: & corpus Dñi propria auctoritate populis distribuebant. quare Pelagius statuit ne decętero talia faciant sine pręcepto eorum, nisi in necessitate presbyteris absentibus.

a ¶ Deputatum] s. diaconis, sic 18 q. 2. hoc tantum. 2.

b ¶ Primis.] idest maioribus: episcopali. s. & presbyterali: & ita episcopatus est ordo, vt 83. dist. cum in pręterito. 21. dist. cleros. ad idem 23. dist. c. 1.

Episcopatus est ordo.

c ¶ Absque episcopo] idest absente epo. vel presbytero, quibus solum baptizandi ministerium permissum est, vt de cons. dist. 4. constat & dic quod absque episcopo, idest, pręter auctoritatem eius.

ceat: quia si hoc fiat, præter regulam, & ordinem probatur existere. Si quis autem etiam post has definitiones obedire noluerit, à ministerio cessare debebit.

¶ *Prior pars huius capitis vsque ad ver* amputentur. *est ex prisca versione in canone quartodecimo. Reliqua verò pars est ex versione Dionysii in canone 18. quam quidem totam afferunt, & codex canonum, & Burchardus, & Iuo.*

γ ¶ Sacramenta sumunt.] *Græce est,* τῆς εὐχαριστίας ἅπτονται, *quod Dionysius vertit,* oblata contingant *quamquam Burchardus, & Iuo hoc vno fere loco discrepantes habent, ille quidem*, sacra oblata contingant: *hic verò,* sacram oblationem contingant.

Item ex concilio Laodicensi, c. 20. — & in Agat c. 65. & Aquisg. c. 77.

¶ Diaconus honorem exhibeat presbytero, & ipse ab inferioribus honoretur. C. X V.

j NOn oportet diaconũ coram presbytero sedere; sed iussione [a] presbyteri sedeat; similiter aũt diaconus honorem habeat à sequentibus, idest à subdiaconis, & omnibus clericis. — Ans. l. 7. c. 65. Burc l. 2. c. 221. Iuo, p. 6. c. 296.

Item ex eodem, c. 25. — Aquisgra. c. 78.

¶ Calicem benedicere, & panem dare diaconis non licet. C. X V I.

ij NOn oportet diaconos [a] panẽ [b] dare, nec calicem benedicere.

a ¶ Diaconos.] *In vetustioribus priscæ versionis editionibus est,* diaconem. *Græce est,* ὑπηρέτας, *quod Dionysius vertit,* subdiaconos; *& sic habetur in concilio Aquisgranensi.*

Item ex concilio Carthaginensi quarto, β *c. 37.*

¶ Sicut episcopis, ita & presbyteris diaconi ministrent. C. X V I I.

DIaconi ita se [c] presbyteri, sicut episcopi ministros esse cognoscant. — Poly. l. 2. ti. 39. Ans. l. 7. c. 65.

β ¶ Quarto.] *Caput hoc cum duobus sequentibus habetur in concilio quarto Carthaginensi, & in codicibus Gratiani & manuscriptis, itemq; apud Anselmum, titulo huius capitis erat additum:* Carthaginensi quarto, cui Papa Zozimus interfuit per Vicarios, *quod minimè conuenire ostendunt acta sexta synodi Carthaginensis; ad quam Zozimus Faustinum Potentinæ ecclesiæ episcopum, Philippum, & Asellum legatos misit. Nam quarta habita est Honorio iiij. & Eutychiano coss. sexta vero Honorio xij. & Theodosio viij. coss. idest anno vigesimo post. Quo anno (prout ex Africano concilio can. 76. & sequentibus apparet) contra Pelagij, & Cælestij hæresim quædam sunt definita: cum Cælestius ad Zozimum Papam appellasset: quod ex nonnullis manuscriptis Zozimi, & episcoporum Africæ ad ipsum epistolis, quæ in bibliotheca Vaticana seruantur, demõstratur. Quare, cum Zozimus in Pontificatu duos tãtum annos, & menses aliquot vixerit, necessarium est multo ante ipsius Pontificatum quartam synodum Carthaginensem habitam fuisse.*

Item ex eodem, c. 38.

¶ De eodem. C. X V I I I.

PRæsente presbytero diaconus Eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, iussus eroget. [d] — Poly. ibidem. Ans. l. 7. c. 66. Burc. l. 5. c. 13. Iuo, p. 2. c. 23.

Item ex eodem, c. 39. & 40. & 41.

¶ De eodem. C. X I X.

DIaconus sedeat quolibet loco, [e] iubente presbytero. Item Diaconus [f] in conuentu presbyterorum interrogatus loquatur. [g] — Ans. ibidem.

a NOn oportet.] ¶ Sed iussione.] hoc obseruatur secundum consuetudinem quarundam ecclesiarum cum recedit à lectione Euangelij. Lau.

b NOn oportet.] ¶ Panem.] id est corpus Domini. Dare, id est, porrigere, scilicet alijs post confectionem sine licentia sacerdotis. Vel dic, dare, id est conficere: quod ad solum presbyterum pertinet. 1. q. 1. dictum. extra de summa trinit. firmiter.

c DIaconi ita se.] in Missa: nam alibi magis sunt ministri episcopi.

d PRæsente.] ¶ Eroget.] iussus, vel non iussus, longe tñ positis epõ vel psbytero. 1. ea. diaconus.

e DIaconus] ¶ Loco.] id est, in aliquo: de omni [1] est honesto. ff. de arbitr. si cum dies. §. si arbiter. & ff. de mune. & hono. vt gradatim. §. 1.

1 Sic 1. q. 7. si quis oẽm. 35 q. 1. mulier.

f ¶ Diaconus in conuentu.] vbi conueniunt ad synodum.

g ¶ Loquatur.] idest, præ-

prædicet, nam officium prędicandi presbyterorum est. 16.q.1 adijcimus. Hug.

a ¶ Alba.] idest, dalmadica. arg. 11.q.3. episcopus presbyter.

b ¶ Vel lectionis.] Euangelij.

Non-

eis competunt: & hoc probat per duo capitula. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra in cap. diaconi. prohibitum est, ne diaconi vsurpent officia epũorum, vel presbyterorum. Nũc vero dicit, q̃ nõ debent vti compagis, idest, calceamentis episcoporũ, qbus nulli diaconorum vti licet absque apostolica licentia: sicut nec mappulis vti debent absq; eiusdem auctoritate: quas concessit Constantinus Cardinalibus, vt j 96. dist. in illa palea, Constantinus.

Alba [a] vero tempore oblationis tantum, vel lectionis [b] vtatur. †

† al. induatur

Item ex concilio Toletano 4. c. 38.

¶ Diaconi presbyteris se superiores non cognoscant. C. XX.

Burc. l. 2. c. 222. Iuo. p. 6. c. 197.

NOnnulli diaconi in tantam erumpunt superbiam, vt sese presbyteris anteponant, atque in primo [c] choro ipsi priores stare præsumant, presbyteris in secundo choro constitutis. Ergo vt sublimiores [d] se † presbyteros agnoscant, tam hi, quam illi in vtroque [α] consistant.

† al. sibi

α ¶ In vtroque.] *Licet in vulgatis Gratiani codicibus legatur,* in vtroque ordine. *& in tomis conciliorum impressis,* in vtroq; choro: *tamen in vetusto codice conciliorum Regis Catholici, & plerisq; vetustis Gratiani, etiam impressis neutra vox habetur.*

4 *Compagis* [e] *vero calciari absq; Apostolici licentia diaconis non permittitur, sicut nec mappulis* [f] *vti absq; eiusdem auctoritate quibuslibet clericis conceditur.*

Io. dia. l. 4. c. 8.

Vnde Gregorius Ioanni episcopo Syracusano, lib. 7. epist. 28. indict. prima.

¶ Absque Apostolica licentia diaconi compagis vti non præsumant. C. XXI.

Ansel. l. 7. c. 74.

PEruenit ad nos, diaconos ecclesiæ Catinensis calciatos compagis procedere pręsumpsisse: quod quia nulli hactenus per totam Siciliam licuit, nisi solis tantummodo diaconis ecclesię Messanensis, quibus olim à prędecessoribus nostris non dubitatur esse concessum, bene recolitis. Quia ergo tantæ temeritatis ausus nõ est leuiter attendendus, cũ omni hoc fraternitas vestra subtilitate perquirat: & si [β] ita, sicut ad nos peruenit, inuenerit verum esse; vtrum vel à se, vel alicuius [g] hoc auctoritate [h] pręsumpserint, nobis subtiliter innotescat: vt cognita veritate, quid fieri debeat, disponamus. Nam si negligenter ea, quæ male vsurpantur, omittimus; excessus viam [i] alijs aperimus.

β ¶ Et si ita.] *Hic & paulo inferius addita sunt aliquot verba ex originali.*

Io. dia. l. 4. c. 2.

Item Ioanni Rauennati episcopo, lib. 2. epist. 54. seu c. 93.

c ¶ Compagis.] idest, sandalibus. & dicuntur compagi sandalia, vel caligæ episcopales: & est masculini generis. Ioan.

Compagi.

ADDITIO scilicet compagus compagi. Hug.

f ¶ Nec mappulis.] idest, ornamẽtis equorum, quæ Constantinus cõcessit Cardinalibus. j 96. dist. Constantinus. nam mappa ornamentum est equi. similiter in Authẽ de cõsuli. §. quãtacumque. 2 & sunt quędã alba linteamina, quibus cooperiuntur equi Cardinaliũ cum processionem faciunt. Alij dicunt, q̃ mappulæ sunt mitræ episcopales.

Mappulę qd significent.

2 Idem arg. C. nulli licere in frenis, &c. l. vnica. lib. 11.

PEruenit.] CASVS. Apostolicus concesserat solis diaconis ecclesiæ Messanen. vti compagis: quos tñ postea diaconus Catinensis ecclesiæ portare præsumpsit. Præcipit ergo Gregorius Ioãni epo Syracusano, vt subtiliter inuestiget, an p se, an alterius auctoritate hoc fecerit: q̃a si male vsurpata non puniantur, via delinquentibus alijs aperitur.

NOnnulli.] CASVS. Quidã diaconi in choro volebant esse in loco digniori, volentes sacerdotibus præferri: sed conciliũ Toletanũ statuit, vt tam diaconi quàm presbyteri perseuerẽt in locis sibi deputatis: ita vt diaconi cognoscant presbyteros esse maiores se.

c ¶ Atque in primo.] idest, in primo ordine, vt fit Parisius.

1 Idest, maiores, quasi stẽt in vtroq; choro diuisi, ita q̃ presbyteri i primo, diaconi I secundo. Pet.

d ¶ Vt sublimiores. 1] Sic cõstrue. ergo tam illi, quam isti cõsistant in vtroq; or. ita scilicet vt diaconi agnoscãt presbyteros sublimiores se, s. diaconis: & stabunt secundum tempus suæ ordinationis. 17. dist. cap. episcopus.

[illegible] Hæc est quarta pars huius dist. in qua dicitur, q̃ cõpagi, idest, sandalia; & mappulæ, idest, linteamina, quæ portant Cardinales, solis Romanis cleri-

g ¶ Alicuius.] Arg. ex hoc & seq. cap. habes, q̃ illud videtur prohibitum quod non ostenditur esse concessum. arg. dist. 100. contra morem. argum. 25. q. 2. amputato. argu. 10. q. 1. hanc. argum. 2. q. 1. consuluisti. 3 Et est hoc verum in ijs, quæ sunt de iure speciali. aliàs quod non est prohibitum, intelligitur esse concessum. 27. quæst. 2. lex diuina. & 30. quæst. 3. illud. & de despon. impu. cap. 2. in fine.

Prohibitum videtur, qd cõcessum nõ ostenditur.

3 Et ext. ne se. vacã. illa. vbi de hoc. & ext. de trãslac. inter.

h ¶ Auctoritate.] Nam si maioris auctoritate hoc fecisset, hoc esset vtcumq; excusabile. arg. distin. 63. Salonitanæ & dist. 28. diaconi. 4

4 De hoc no. 86. distin. amputatis.

i ¶ Viam.] C. de indi. vidui. l. 2. in fi. C. vnde vi. meminerint. j. 21. q. 2. c. 2. j. 23. q. 4. est iniusta. 1. q. 7. exigunt. contra. j. 35. q. 9. loci nostri.

Illud. ¶ CASVS. Ioānes archiepiscopus Rauēnas supplicauit Papæ, vt liceret suis clericis vti mappulis: sed Papa ei rescribit dicens, ꝗ Cardinales ei fortiter obuiauerunt, asserentes hoc nulli ecclesiæ fuisse concessum, nisi Romanæ. & si esset ab aliquibus vsurpatum, non fieret per hoc præiudicium ecclesiæ Romanæ.

a ¶ Præsumptum.] Argu. antiquitaté, vel longam consuetudinem non dare priuilegiū, vt dis. 100. contra moré arg. contra. 63. dis quia. & 9. q 3. conquestus. Et est ratio: quia hoc possideri nō poterat de iure cōmuni, arg. extra de præscrip. causam. Nā & sunt alia iura, quæ non præscribuntur, vt subiectio, vel procuratio ext. de præscr. cum ex officij vel via publica ff. de via pub. viam. argum. C. de aquæduc. diligenter. libro 11. & est l. C. de fundis rei priuat. & sal. diuinæ domus. vsus aquæduc li. 11.

ADDITIO. Dicas, ꝗ sunt multa, quę nō præscribuntur: quod dic, vt leg. & nota. extra de præscrip. cum liceat. in fine. & 16. q. 3. clerici. in fine. Archidia.

Antiquitas non dat priuilegium.

Præscribi nō possunt aliqua.

el namque cor omne patet: & omnis loquitur voluntas, vt 24. q. 3. Deus. 1

g ¶ Colloquentes] quo ad contemplationem: vel hoc dum sunt in oratione. de consecr. dist. 1 quando.

h ¶ Patri.] Hoc potest intelligi historice, quando Moyses

1 Cōcor. glo. in l. 1. ff de don. inter virum & vxo.

¶ Mappulis clerici sine Apostolici licentia vti non debent. C. XXII.

Illud autem, quod pro vtendis à clero vestro mappulis scripsistis, à nostris est clericis fortiter obuiatum, dicentibus nulli hoc vmquam alij cuilibet ecclesiæ concessum fuisse; nec Rauénates clericos illic, vel in Romana ciuitate tale aliquid cum sua conscientia pręsumpsisse, nec si tentatū esset, ex furtiua vsurpatione sibi præiudicium generari. Sed etiam, si in qualibet ecclesia hoc præsumptum [a] fuerit, asserunt emendandum, quod non concessione Romani Pontificis, sed sola subreptione præsumitur. †

Ans. l. 7. c. 168.

† al. præsumit

Item Hieronymus de septem ordinibus ecclesiæ, c. 5.

Inter opera B. Hieron. tom. 4. vel 9.

¶ Sicut in ministerio, ita in dispensatione sine diacono episcopus non viuat. C. XXIII.

5 Diaconi sunt, quos in Apocalypsi legimus, septem Angeli [b] ecclesiarum: hi sunt septem candelabra [c] aurea: hi voces [d] tonitruorum. *& infra.* ¶ Virtutum operatione præclari, humilitate præditi, quieti, humiles, euangelizantes pacem, annuntiantes bona, dissensiones, & rixas, & scandala resecantes, docentes, † [e] soli Deo [f] colloquentes, [g] in templo nihil de mundo penitus cogitantes, dicentes patri, [h] & matri; [i] nō noui † [k] vos, & filios [l] suos non agnoscentes. [m] *& paulo post.* ¶ Sine hoc sacerdos nomen † non habet, ortum non habet; [n] officium nō habet. Hic minister [o] Dei dicitur, quia scriptum est: [Quis maior est, qui ministrat, an cui ministratur?] Et sicut in sacerdotio ministratio, † [p] ita in ministro est sacramenti [q] dispensatio. *& paulo post.* ¶ Sacerdotibus etiā propter præsumptioné non licet de mensa Dñi tollere calicem; nisi eis traditus fuerit à diacono. *& paucis interiectis.* ¶ Ita enim Deus noster oīpotens vniuersa disposuit, vt qui maiorem [r] se esse crediderit, minor sit; & qui videretur minor, maior

Poly l. 2. tit. 39. Ans. l. 7. c. 72. *Apoc. 1.*

† abest ab orig. *Deut. 33.*

† al. nominus

† al. nomen habet *Mar. 10.*

† consecratio] vera lectio.

Diaconi.] Hæc est quinta pars huius distin. in qua laudat diaconos quattuor modis: scilicet à significatione, quia significant septé candelabra aurea. A virtute, quia debent esse virtuosi. Ab officio, quia sine illis episcopi cantare non debent. Ab institutione, quia à Domino fuerunt instituti. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra dictum est diaconos subesse sacerdotibus: sed ne sacerdotes nimiū inde superbirent, commendat Hieronymus in hoc c. diaconos. Diuiditur ergo hoc c. in tres partes. In prima parte commendat Hier. diaconos quadruplici ratione. Ratione significationis: quia significātur per septem candelabra aurea, & septē angelos ecclesiarū. Rōne vitę & cōuersationis. Rōne ministerij: quia sine his sacerdos ministrare nō pōt. & maior est qui ministrat, q̄ cui ministratur. Et rōne institutionis: qa à Deo sunt instituti. In sc̄da parte reprehēdit rapacitaté epōrum, qui volūt oīa rapere, & oīa sibi vendicant. In tertia parte ostendit, ꝗ sicut in hoc mūdo raptor punitur à iudice, ita eps, qui bona clericorū rapit, a Dño punietur, nisi vniuersa reddantur. Secunda pars incipit ibi, [Nunc autem.] Tertia ibi, [Certe vt ipse.]

b ¶ Angeli.] idest, prælati.

c ¶ Candelabra.] quæ erant in templo Domini.

d ¶ Voces.] auditæ à Ioanne in Apocalypsi.

e ¶ Docentes.] populum quo ad vitam actiuam.

f ¶ Soli Deo.] quod solus Deus nouit corū cōscientias.

1 Cor omne Deo patet.

ses in vltionē idololatrię 2 vituli conflati, præcepit Leuitis vt nemini parcerét: nec etiam patri. similiter diaconi non deberent eos cognoscere, idest, amori Dei amorem eorū pręponere. Vel potest intelligi mystice de diabolo, & de concupiscentia carnis, & eius motibus, vt in glo. hic depictis.

i ¶ Et matri.] idest, carnali concupiscentiæ.

k ¶ Non noui.] idest, nolo pręponere vestrum amorem amori Dei.

l ¶ Et filios.] idest, illicitos motus.

m ¶ Non agnoscentes] idest, non nutrientes: sed ad petram illidentes.

n ¶ Habet.] quia sine diacono episcopus Missam celebrare non poterit, nisi necessitate instante. tunc enim etsi non posset habere diaconum, absque eo Missam celebrare poterit.

o ¶ Minister.] Hic commendat eos à ministerio.

p ¶ Ministratio.] idest, consecratio Eucharistiæ.

q ¶ Sacramenti.] ſ præsentibus sacerdotib' coram eis, vt 3. dist. ead. diaconi.

r ¶ Maiorem.] idest, meliorem, vel hoc cum bene administrat.

2 Hæc historia no. 45. distin. disciplina.

Diabolus pater dicitur.

Episcopus sine diacono nō celebret.

a ¶ Orant.]

a ¶ Orant.] idest, prędicant, vt dist. 25. vnum. & 11. q. 1. sicut enim. vnde exponendo subdit tunc demum. quod autem dicitur in altari anteponi, respicit quod de calice præmiserat, calicem nō tollere, nisi eis traditus fuerit à diaconis. Vel dic, orant, idest, ad orandum inuitāt cum dicunt, flectamus genua.

in vete. testa. fuit institutum. 77. dist. in veteri. arg. extra de sen. excom. mulieres.

f ¶ Perijt lex de sacerdote.] verba Esaiæ. idem, multi sacerdotes non adimplent legem. &c.

g ¶ Et visio.] idest, gratia prophetizādi propter auaritiam: q̄a omnes virtutes patiuntur detrimentum ab vno vitio, &c. de pœnit. dist. 5. c. 1.

existeret. Denique quàm hoc verū sit, ipse perpende. Leuitæ inferunt oblationes in altari: Leuitæ componunt mēsam Domini: Leuitæ cum sacerdotibus, dum sacramenta benedicunt, † assistunt: Leuitę ante sacerdotes orant, [a] vt si distinctio locorum creditur, etiam in altari Dei videant sibi episcopi, si superbi sunt, diaconos anteponi. Si humilitatem diligunt; maiores se esse in eo, quòd sunt humiles, cognoscant. Tunc demum, † [b] vt aures habeamus ad Dominum, diaconus acclamat: ipse prędicat, [c] ipse hortatur, ipse commonet adstantibus sacerdotibus, [d] ne leuiter hanc vocem, quæ loquitur hæc, & pacem annuntiat, aut negligenter aspicias, aut contemnendam putes. Sufficit huic [e] ordini, tantum per Dominum fuisse concessum, vt non solum sacerdos in templo totum agere, & implere videatur. *& infra.* ¶ Nunc autem ex quo in ecclesijs, sicut in Romano imperio, creuit auaritia; perijt lex de sacerdote, [f] & visio [g] de propheta. Singuli quique per † potentiam [h] episcopalis nominis, quam sibiipsi illicite absque ecclesia [i] vendicarunt, * totum, quod leuitarum est, in vsus suos redigunt; nec hoc sibi, quod scriptum † est, vendicant: sed cunctis auferunt vniuersa. Mendicat infelix clericus in plateis: & ciuili † operi mancipatus publicam à quolibet deposcit alimoniam. † Et quidem [k] ex eo despicitur cunctis sacerdotale officium, dum misericordia desolatus iuste [l] putatur ad hanc ignominiam deuenisse. *& infra.* ¶ Solus incubat bonis, † solus ministerio vtitur, [m] solus vniuersa sibi vendicat; solus partes inuadit alienas, [n] solus occidit [o] vniuersos. *& paulo post.* ¶ Hinc propter sacerdotum auaritiam odia consurgunt: hinc episcopi accusantur [p] à clericis: hinc principum † lites; hinc detractionis † causa: hinc origo criminis. Etenim si vnusquisque ita in hoc † mundo visibili aliquid posside re [q] iubetur, vt sua tantum possessione cōtentus sit, ac res non inuadat alienas, non agrum pauperi tollat, non vineam, non subuectorium † aliquod, non famulos, non fructus: quanto magis, qui ecclesiæ Dei præest, debet ita in omnibus seruare iustitiam, vt sibi [r] hoc tantum vēdicet, quod sui iuris esse cognoscit? aliena non rapiat? aliena nō cōtingat? æqualem [s] se cæteris faciat? & sicut sine his in ministerio non viuit, ita in dispensatione [t] non viuat?

† al. benedicuntur

† deinde] orig.

Ezech. 7.

† pro potentia] orig.

* Quod est contra iuris pręceptū, vt ff. de iust. & iu. l. iustitia. §. iuris pręcepta. instit. eod. tit.

† al. adscriptum

† al. seruili

† al. eleemosynā

† diuitijs] orig. al. donis

† al. principium litis

† desolationum causa] orig.

† hunc mundum visibiliter possidere] orig.

† al. subrectoriū] al. subuentorum

h ¶ Per potentiam.] inuehitur in episcopos.

i ¶ Absque ecclesia.] scilicet in tali modo, vt aliena vsurpent. &c. aliter videtur contra. j. ead. c. prox. 95. dist. olim.

k ¶ Quidem.] s. dist. 86. non satis.

l ¶ Iuste] idest, suis meritis.

m ¶ Vtitur.] idest, nō vult partiri onera administrationis cum fratribus. extra de offi. archid. c. vlt. & de præsum. mādata. Vel dic, i. de rebus ecclesiasticis.

n ¶ Alienas.] nil qđ suum non est, scire debet ad alios pertinere. C. vnde vi. cum quærebatur.

o ¶ Occidit] hoc refertur ad laicos, quibus occasionem mortis præstant. 11. q. 3. præcipue. 86. dist. pasce.

p ¶ Accusantur.] nā episcopi omnia etiā ea, quæ de nouo eueniunt, insimul cum alijs debent diuidere. ar. 12. q. 2. cognouimus. Item nec ea distribuere debet sine cōsensu canonicorū. extra de his quæ fiūt à pręla. sine consensu ca. nouit. licet sit pordinator in cūctis. 25. dist. perlectis. nisi hoc sibi vendicaret epūs ex consuetudine. extra de his quæ fiunt à præla. ea noscitur. Et est arg. q. semper pręsumitur, q. accusatio episcoporum fiat ex odio, vt no. 2. q. 7. si quis episcopus. Arg. contra. 6. q. 1. si omnia.

Virtutes oēs ab vno vitio detrimentū patiuntur.

Eueniētia de nouo, p quē sunt diuidēda.

Accusatio epōrū pręsumit ex odio fieri.

b ¶ Tunc demum.] scilicet circa finem Missæ, cùm diaconus clamando dicit populo: Humiliate vos ad benedictionem.

c ¶ Prędicat.] j. 11. q. 1. sicut enim. scilicet legendo Euāgelium. &c.

d ¶ Sacerdotibus.] Quædam hic referuntur, quæ ex toto bene non intelligūtur: q̄a non in omnibus ecclesijs hæc officia habet diaconus.

e ¶ Huic.] Commendat hic eos ab institutione. j. ead. dominus. cōtra. s dist. 21. §. 1. contra. Sed intelligas tantum per Deum principaliter: quia eius authoritate hoc

q ¶ Possidere.] Hoc ad laicos refertur. vnde cautè dixit, in hoc mundo. & in clericis secus, vt j. 12. q. 1. cap. duo sunt. &c.

r ¶ Sibi.] Argumen. pro distributione portionum inter clericos.

s ¶ Æqualem] s. 95. dist. episcopus. 2. & iste est vnus gradus humilitatis, vt s distinct. 21. de Constantinopolitana.

t ¶ In dispensatione.] id est, distributione præbendarum.

a ¶ Vltionis.] ex toto: quod non df differri, quia totum tempus huius vitæ breuissimum reputatur. de pœnit. dist. 5. consideret. Nam quòd qñque pœna differatur, est expressum infra 23 q. 4 quod Christus. 45 distin. licet: 1. & est ratio, quare quandoq; differatur, vt de pęn. distin. 3. quid ergo. de pœn. dist. 1. prædixerat.

Vitę pſentis tēpus breue dicitur esse.

b ¶ Assidue.] idest, iterato nō miseretur de facili. nā vulnus iteratū tardius sanatur, vt j. de pœn. dist. 3. inanis.

HOC CAPITVLO. Hæc est sexta pars huius dist. in qua laudat presbyteros, & humiliat diaconos. Ioā. de Fant.

CASVS. Supra proximo c. diaconi sunt commendati, sed qa nimis contra presbyteros superbiebant, ideo Hieronymus cōtra eorum supercilium scribit.

Laudis pręconium superbiā facit.

c ¶ Insolescentes.] qa sæpe ex laudis præconio innascit superbię inflatio, vt 6. q. 1. sunt plurimi. superbiebāt forte ex eo q̄ s̄. cap. proxi. commendati sunt.

L Egimus.] CASVS Euagrius epūs quęsiuit à Hieronymo, vtrum sacerdotes essent diaconis pferendi? Et respōdet q̄ sic, & probat tripliciter: s. ratione nominis, siue appellationis: quia olim idem dicebatur presbyter, & episcopus. Et hoc probatur septem auctoritatibus. Ratione officij, siue institutionis: quia ad maius officium sunt institu ti presbyteri quàm diaconi: quia sacerdotes orant & prędicāt: sed diaconi ministrant. Et respondet obiectioni, quam fecit sibi ipsi de diaconis ratione ecclesiæ, & ratione promotionis: quia diaconus p̄mouetur in sacerdotem, & non econuerso & hæc promotio non fit nisi de minori ad maius. Ratio officij incipit ibi, [Quid enim facit.] Ratio prohibitionis est ibi, [Qui prohibetur à minori.]

quos probat.

h ¶ Philippis.] nomen ciuitatis in Macedonia.

i ¶ Cum episcopis.] cum in vna ciuitate plures epi nō debeant esse: arg dist 80. in illis. & c epi. & 13 q. 1. c. 1. & ideo hoc ipso nomine presbyteri intelliguntur.

k ¶ Epi-

¶ Certè, vt ipse nosti, qui visibiliter in hoc mundo ius inuadit alienum; accusatur à paupere, damnatur à iudice; Ita & in ecclesia Dei, cum vnusquisque stipend a sua perdit, clamat ad Deum: exauditur à Christo; nec differtur in hac parte vltionis [a] sententia, si non reddūtur vniuersa. Moderatio enim Dei, † ac pietas solum nostrum reditum quærit; ac nos cupit sua longa ‡ bonitate saluari. Sed si non conuertimur, si duri corde sumus, si in peccatis vsq; ad mortem illicitè perduramus; assiduè [b] peccanti, sicut scriptum est, Deus non miseretur.

† *Dei preces, ac so'um*] orig.

‡ abest ab ori.

a ¶ Nomen non habet] *Sic etiam in originali, sed in multis Gratiani manuscriptis, & apud Anselmum est,* nomen habet, officiū non habet.

6 *Hoc capitulo sacerdotū auaritia reprehenditur, diaconorū dignitas, siue officium commendatur. Sed quia, vt supra dictum est, diaconi insolescentes* [c] *ēt presbyteris se præferendos arbitrati sunt: contra eorum supercilium scribit Hieronym. ad Euagrium episcopum, epist. 85. tomo 2.*

¶ Diaconi presbyteris debent subesse. C. XXIIII.

Poly. ibidem. Ans. l. 7. c. 87.

Esa. 32.

LEgimus in Esaia [d] [Fatuus fatua [e] loquetur.] Audio quemdam in tātam erupisse vecordiam, vt diaconos presbyteris, id est episcopis anteferret. Nam cum Apostolus perspicue doceat eosdem esse presbyteros, quos episcopos: quid † patitur mensarum [f] & viduarum minister, vt supra eos se tumidus efferat, ad quorū preces Christi corpus, sanguisque conficitur? Quæris auctoritatem? Audi [g] testimonium: [Paulus, & Timotheus serui Christi Iesu, omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis, [h] cum episcopis, [i] & diaconis.] Vis & aliud exemplum? in actibus Apostolorum ad vnius ecclesiæ sacerdotes ita Paulus loquitur; [Attendite vobis, & cuncto gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, [k] vt regeretis ecclesiam Domini, quam acquisiuit sanguine suo.] Ac ne quis contentiosè [l] in vna ecclesia plures episcopos fuisse contendat, audi & aliud testimonium; in quo manifestissimè comprobatur, eūdem esse episcopum atque presbyterum: [Propter hoc reliqui [m] te in Creta, vt quæ deerant, corrigeres, & constitueres presbyteros per ciuitates, sicut & ego tibi mādaui. Si quis est sine crimine, vnius vxoris vir, filios habēs fideles, non in accusatione luxuriæ, [n] aut non subditos. Oportet enim episcopū sine crimine esse, quasi

† *al. quis patiatur*

Philipp. 1.

Act. 20.

Ad Titum 1.

d ¶ In Esaia] 32. cap.

Fatuus est, q̄ fatua loquitur.

e ¶ Fatua loquetur.] Nota arg. q̄ qui fatua loquitur, fatuus est, vt 23. q. 8. conuenior & ff. de condi. insti. quidam j. de pœn. dist 1 §. potest. & 1. q. 1. ita fit.

f ¶ Mensarum.] quam minuciam patitur.

g ¶ Audi.] ideo dicit testimonium, quia duo sunt pes

k ¶ Episcopos.] idest, presbyteros, cum in vna ecclesia episcopi plures esse non debent.

l ¶ Contentiosè.] quia singularum ecclesiarum singuli sunt episcopi, vt 7. q. 1 in apibus.

m ¶ Reliqui.] Verba Apostoli ad Titum, cap. 1. post sequitur ad Timotheum.

n ¶ Luxuriæ.] idest, de luxuria accusabiles. ideo non subditos, quia propter peccata filiorum citius rapitur quis morte. 47. dist. §. necesse cum scil. cet ipse est negligens.

a ¶ Pes

a ¶ Per prophetiam.]ideſt,per electionem.
b ¶ Presbyterij.] ſcilicet presbyterij mei,& ſic loquitur de ſeipſo:cum tamen ipſe Paulus eſſet epiſcopus , cum eum ordinaret.
c ¶ Compresbyter.] Ecce Petrus ſe vocat presbyterum, cum

Petrus ſe vocat presbyterum.

na erant communia.95.diſt.olim & officium erat cõmune : ſed in ſecunda primitiua cœperunt diſtingui & nomina & officia. H. dicit, † q̃ tm̃ in nomine fuit facta prælatio.primo enim omnes dicebantur ſacerdotes : licet quidam alijs prælati eſſent quantum ad officium . Et quod dicitur 80 diſtin in illis, qui tantum epiſcoporum vocabulo potirentur,expone, ideſt, nõ archiepiſcoporũ , nec primatum : & ita excluditur ſuperius, non inferius . Tertij dicũt,q̃ prælatio hæc facta fuit & quo ad nomẽ , & quo ad adminiſtrationem,& quo ad quædã miniſteria,quæ ſpectãt tm̃ ad officium epiſcopale : & fuit hæc prælatio facta à tẽpore Petri.& hoc innuit hæc littera ibi. Nã & Alexãdriæ à Marco euangeliſta vſq; ad Heraclã & Dionyſium: q̃a Marcus fuit contẽporaneus Petro & Clementi :arg.24.q.1.cũ beatiſſimus. Heracla autem & Dionyſius fuerunt contemporanei ipſi Hieronymo : & ita eſt illud contra ſedatum.80. diſtin.in illis. & illud de cõſe. diſtin.5.manus. Ante prælationẽ ergo iſta nomina, p̃sbyter,epiſcopus, erant prorſus ſynonyma : & etiam adminiſtratio communis erat: quia communi conſilio ſacer-

† Ipſe Hugo ſic dicit. ego credo, q̃ ab initio diſtantia fuit inter ep̃os & ſimplices ſacerdotes , ſicut modo eſt & in adminiſtratione.& in p̃latione & in officijs, & in ſacris : ſed quo ad appellationem nõ erat differentia : q̃a cõiter & indifferẽter ille & illi dicebãtur ep̃i & presbyteri . Arch. †

† *Et hac Arch. de differentia ep̃i , & p̃ſbyteri ſententia teneda eſt. Vide conc Triden. ſeſſ . c. 4 & c. 7 S. Thom 2.2 q. 184 6.1.*

Marcus , Petrus , & Clemens,fuerũt cõtẽporanei.

1.Tim.4. Dei diſpenſatorem.] Et ad Timotheum; [Noli negligere gratiam,quæ in te eſt,quę tibi data eſt per prophetiam [a] per impoſitionem manuum presbyterij.] [b] Sed & Petrus
1.Petri 5. in prima epiſtola : [Presbyteros, inquit , in vobis precor compresbyter, [c] & teſtis paſſionum Chriſti , & futuræ gloriæ, quæ reuelanda eſt, particeps, regite gregem Chriſti,& inſpicite non ex neceſsitate, [d] ſed voluntariè iuxta Deũ.] Quod quidẽ græce ſignificantius [e] dicitur ἐπισκοποῦντες , ideſt ſuperintendentes: vnde & nomen epiſcopi tractum eſt. Parua tibi videntur tantorum virorum teſtimonia? Clangat tuba Euangelica,filius [f] tonitrui,quem Ieſus amauit plurimum; qui de pectore Saluatoris doctrinarũ fluẽta potauit:
Mar.3. 2.Ioan. [Presbyter [g] Electę [h] dominę,& filijs eius,quos ego in veritate diligo.]Et in alia epiſtola:
3.Ioan. [Presbyter Caio [i] chariſsimo , quem ego diligo in veritate .] Quòd aũt poſtea [k] vnus electus eſt,qui cæteris præponeretur,in ſchiſmatis remedium factum eſt ; ne vnuſquiſque ad ſe trahens Chriſti eccleſiã rumperet . Nam & Alexandriæ à Marco Euangeliſta vſq; ad Heraclã & Dionyſium ep̃os,presbyteri ſemper vnum ex ſe electum, in excelsiori gradu collocatum, epiſcopum nominabant ; quomodo ſi exercitus Imperatorem [l] faciat:aut diaconi [m] eligãt [n] de ſe,quem induſtrium nouerint , & archidiaconum vocent. Quid enim facit,excepta ordinatione, [o] epiſcopus, quod presbyter non faciat? Nec altera [p] Romanæ vrbis eccleſia: altera totius [q] orbis exiſtimanda eſt. Et Galliæ,& Britanniæ,& Africa,& Perſis, & Oriens,& India , & omnes barbaræ nationes vnum Chriſtum adorant, vnam obſer-

cum tamen eſſet epiſcopus & ſummus ſ.diſt. 75. q̃ die Dominico,in ver.ſacerdotum.
d ¶ Non ex neceſſitate.]ideſt,ex gratia turpis lucri:arg. ſ.diſt 95.eſto.Et ita eſt arg.q̃ presbyter non debet locare operas ſuas:arg.21.q 2.præc pimus.
e ¶ Significantius.]ſcilicet,q̃ epiſcopus dicitur presbyter.q.d.vbi pro epiſcopo dicitur presbyter, ſignificãtius diceretur ſic: ſcilicet epiſcopum:quia magis accedit ad ſignificationem vocabuli epiſcopus, quàm hoc nomen presbyter.
f ¶ Filius.]ideſt Ioãnes;quia altius intonuit,& q̃a cum Iacobo aſſumptus in montẽ ſeorſum audierunt vocem nubis; Hic eſt filius meus dilectus.

Ioãnes dr̃ filius tonitrui.

g ¶ Presbyter.]Ecce Ioannes vocat ſe presbyterum,cũ tamen eſſet epiſcopus.
h ¶ Electæ.] proprium nomen.
i ¶Caio.]mitto ſalutem.
k ¶ Poſtea]Hic reſpondet tacitę obiectioni: quare hoc immutandũ eſt:& ad hoc reſpondet Sed quęritur quomodo facta fuit hæc prælatio? Si dicatur q̃ in officio, contra,de conſe diſt.5.manus.quia exercere.epiſcopalia non licuit,niſi his q ſucceſſerunt in locum Apoſtolorum 68 diſt.quorũ vices 21.diſt in nouo . & ita hæc p̃latio ab initio facta fuit.Si autem dicatur,q̃ in nomine, obſtat 80 diſt in illis.quia ibi dr̃, q̃ quidam præpoſiti ſunt,qui tãtum epiſcoporum vocabulo,&c. Ad hoc dicunt quidam,q̃ in prima primitiua eccleſia commune erat officium epiſcoporum & ſacerdotum,& nomi-

Prælatio inter miniſtros eccleſiæ , ad quid facta fuit.

dotum regebantur eccleſiæ.95.diſt.olim. In ſchiſmatis ergo remedium (vt hic dr̃) facta eſt prælatio, vt vnus præeſſet & quo ad nomen,& quo ad adminiſtrationẽ, & quo ad quædam ſacramenta,quę modo appropriantur epiſcopis.
l ¶ Imperatorem.] Ex ſola enim electione principum dico eum verum Imperatorem, antequàm à Papa confirmetur. Argu,hic,licet non ita appelletur, vt dixi 63. diſt quanto.contrarium eſt verum,extra de elec.venerabilem.23.diſt in nomine. 1
m ¶ Diaconi.] ſupple & quomodo diaconi eligunt,&c.
n ¶ Eligant.] Ecce,q̃ epiſcopi non eſt archidiaconum eligere,&c. Argum.contra, 74 diſt.epiſcoporum Sed variæ ſunt conſuetudines.21.diſt.§.1.extra de elect. eccleſia Vulterana.
o ¶ Ordinatione.] In ordinatione cętera intelliguntur quę non fiunt niſi ab epiſcopis.hęc continentur ſ.diſt. 68.quamuis chorepiſcopis.
p ¶ Nec altera.] Reſponſio eſt ad tacitam q̃ſnem; nõne diaconi Cardinales Romani præponuntur omnib. presbyteris, exceptis presbyteris Cardinalibus , quibus videntur pacificari? Reſpon q̃ conſuetudo Romanę eccleſiæ non eſt trahenda ad conſequentiam. vel reſponſio eſt hic in prin. ca.1.ibi,audio quædam. &c. dicebãt enim quidam,q̃ ſicut Romæ honorabiles erant diaconi.ita debebant eſſe vbique locorum.
q ¶ Totius.] immo fideles ſunt vna eccleſia. & hoc eſt, quod ſequitur,& Galliæ,&c.

Electio ſola nõ facit verum Imperatorem.

1 Adde Albert. de Roſ. in l. bene à Zeno. arg.C. de quadrien. pſcri.& Bar. in extrauag. ad reprimendum. in ver. rege.

Diaconi Cardinales verũ. præponãtur omnib. preſbyteris.

a ¶ Maior.

Consuetudo ghalis est sequenda.
i Cõcor. tex. in l obseruatę. ff de offi. procon. in l. idēq;. ff. m.i.
Eps paruæ ciuitatis contemnitur ab idiotis.
Paupertas nõ facit mulierem abiectam.

a ¶ Maior est.] Et ideo magis sequenda est consuetudo generalis, vt ĩ. dist. 12. nouit. & ĩ. dist. 40. nos qui. & c. non loca. i Et est hic ar. q. statuta concilij præiudicant statuto Papæ si contradicant, vt dixi. 9. q. 3. nemo.
b ¶ Eiusdem meriti.] quantum ad sapientes & peritos & discretos. Nã idiotæ & vulgares epm paruę ciuitatis contẽnere solent. ar. dist. 80. episcopi.
c ¶ Et paupertatis.] Nam paupertas ciuitatis non minuit prærogatiuam regni, vt ĩ. 96. dist. sicut. nec mulier pp paupertatem dr̃ humilis, vel abiecta. C. de incest. nup. l. humilem. Ar. contra. in Authẽ de defen. ci. §. nos igitur. coll. 3. k

l Continetur.] Nam in toto continetur, & pars vt 14. quæst. 5. pœnale. & ff. de reg. iu. in toto & est si. ff. quod met cau. l. 1. — Pars cõtinet in toto.
m ¶ De minori.] Hoc bene dicitur. ff. de mu. & ho. vt gradatim.

uant regulam veritatis. Si auctoritas quæritur, orbis maior est [a] vrbe. Vbicumq; fuerit episcopus, siue Romę, siue Eugubij, siue Constãtinopoli, siue Rhegij, siue Alexãdrię, siue Tanis: eiusdem meriti, [b] eiusdẽ est & sacerdotij. Potentia diuitiarum, & paupertatis [c] humilitas vel sublimiorem, vel inferiorem episcopum non facit: cæterũ oẽs Apostolorum successores sunt. ¶ Sed dicis, quõ Romæ ad testimonium diaconi [d] presbyter ordinatur? Quid mihi profers vnius vrbis [e] consuetudinẽ? [f] Quid paucitatẽ, [g] de qua ortum est supercilium, in leges ecclesię vendicas? Omne, quod rarum est, plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretiosius [h] est. Diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba contemptibiles facit. Cæterum etiã in ecclesia Romæ presbyteri sedent, & stant diaconi: licet paulatim increbrescentibus vitijs inter presbyteros absente episcopo, sedere diaconum viderim, & in domesticis conuiuijs benedictiones † presbyteris dare. Discant, qui hoc faciunt, non se rectè facere, & audiant Apostolos: [Non est dignum, vt relinquentes verbum Dei, ministremus mensis.] [i] Sciant, quare diaconi constituti sint. Legant acta Apostolorum: recordentur conditionis suę. Presbyter, & episcopus, aliud ætatis, aliud dignitatis [k] est nomen. Vnde & ad Titum, & ad Timotheum de ordinatione episcopi, & diaconi dicitur: de presbyteris omnino reticetur: quia in episcopo & presbyter cõtinetur. [l] Qui prouehitur, de minori [m] ad maius prouehitur. Aut igitur ex presbytero ordinetur diaconus, vt presbyter minor diacono comprobetur, in quem crescit ex paruo: aut si ex diacono ordinatur presbyter, nouerit [β] se laicis maiorem, sacerdotibus [n] esse minorem.

† al. benedictionem coram presbyteris

Act. 6.

a Ad idẽ 16. q. 1. sunt nõnulli in fi.

α ¶ Per prophetiam.] *Sic in vulgata editione, & græce* διὰ προφητείας: *sed hic apud B. Hieronymum,* prophetiæ.

β ¶ Nouerit se.] *In originali est,* nouerit se lucris minorem, sacerdotio esse maiorem. *Quo etiam pertinet, quod idem Hieronymus ad caput vltimum Ezechielis scribit* Leuitarum multitudinem intelligere se à sacerdotali gradu esse disiunctam, & ad decutiendam superbiam ministrorum, qui ignorantes humilitatem status sui vltra sacerdotes, hoc est presbyteros intumescunt, & dignitatem non merito, sed diuitijs æstimant. *Verum ob glossam non est mutatum.*

Item Cyprianus, lib. 3. epist. 9.

¶ De eodem. C. XXV.

Dominus noster ipse Iesus Christus rex, & iudex, & Deus noster vsque ad passionis diem seruauit hono- — Ivo, p. 5. c. 355.

d ¶ Diaconi.] hoc nõ solum Romæ fit, sed etiã aliarum ecclesiarum cõsuetudo obseruat: sed forte tpe Hieronymi non fiebat: hodie fit. extra de seru. in or. fa c. 1.
e ¶ Vrbis.] ĩ. dist. 11. quis nesciat. cõtra. & c. nolite. contra. Sed ibi de ea consuetudine agitur, quam ecclesia Romana seruat, & alijs mandat seruandam: hic verò de ea, quam sola seruat, nec vult ab alijs seruari. vnde ibi dr̃, quicumque Romanam ecclesiam viderit sequi & docete. de consec. dist. 1. basilicas.
f ¶ Cõsuetudinem.] q. d. non quod fiat, sed quod fieri debeat considerãdum est, vt extra de elect. c. venerabilẽ. 12 q. 2. gloria. in fi. de offi. præsid. sed licet.
g ¶ Paucitatem.] quia pauci erant tales diaconi. & ideo superbiebant. quidquid enim raro accidit, miraculum est, vt in Auth. de consue. §. itaque. coll. 3.

Miraculum est, quod raro accidit.

h ¶ Pretiosius.] sicut & pretia rerum in quibusdam locis variantur secundum plus & minus. ff. de eo quod cer. lo l. ideo.
i ¶ Mensis.] viduarũ. & pauperum, sed tantum instemus prædicationi.
k ¶ Dignitatis.] ĩ 8. q. 1. qui episcopatum. contra. Sed ibi iuxta etymologiam vis nominis designatur: hic qđ ex vsu loquendi ex nomine concipitur. Vel dicẽdum, q. non solum nomen honoris tantum, sed etiam oneris &. q. illud inferendum.

ADDITIO. Extra de transl. c. 1. & c. licet.
n ¶ Sacerdotibus.] infra de pœniten. dist. 3. §. ex his itaque.

Dominus.] CASVS. Cyprianus pbat, q. diaconi debent reuereri sacerdotes tamquam maiores. Et hoc probat duobus exemplis Christi, q. sacerdotibus & ponti-

pontificibus Iudæorum, licet mali essent, reuerentiam exhibuit. Et vna ratione: quia sacerdotes à Domino, diaconi vero post Ascensionem ab Apostolis sunt instituti. Primum exemplum est ibi, [Nam cum leprosum.] Secundum est ibi, [Item subditus.] Tertium est ibi, [Meminisse autem.]

d ¶ Constituerunt.] hoc in nouo testamento. nam in veteri vterque à Domino sunt electi. sup. ead. c. diaconi. contra Sed illud in veteri testamen. hoc in nouo. vel per Dominum fit quod ab Apostolis statuitur, vt 28. q. 1. sic enim. tamen auctoritate eius. de consecra. distinct. 4. quando.

rem pontificibus, & sacerdotibus; quamuis illi nec timorem Dei, nec agnitionem Christi seruassent. Nam cum
Luc. 5. leprosum emundasset, dixit illi: [Vade, & monstra te sacerdoti, & offer donum.] Humilitate ea, qua nos quoque esse humiles docuit, sacerdotem adhuc appellabat, quem sciebat esse sacrilegum. a Item sub ictu passionis cum alapam accepisset, & ei diceretur: [Sic respondes Pontifici?] nihil ille contumeliose locutus est in personam Pontificis: sed magis innocentiam suam tutatus
Ioan. 18. est, dicens: [Si male locutus sum, exprobra de malo: si autem bene, quid me cædis?] quæ omnia ab eo ideo facta sunt humiliter, atque patienter, vt nos b humilitatis, ac patientiæ haberemus exemplum. Docuit enim sacerdotes veros legitime, & plene honorari, dum circa falsos sacerdotes ipse talis extitit. † Meminisse autem diaconi debent; quoniam Apostolos, idest episcopos, & præpositos † Dominus elegit: c diaconos autem post ascensum Domini in cœlos Apostoli sibi constituerunt episcopatus sui, & ecclesiæ ministros. Quod si nos aliquid audere contra Deum possumus, qui episcopos facit; possunt & contra nos audere diaconi, à quibus fiunt. e

† al. extitit
† al. presbyteros

7 *Hoc autem, quod de diaconorum minoritate dicitur, vbiq; seruandum est; nisi cum locum diaconus habuerit aut proprij patriarchæ, aut sui metropolitani.*
Vnde in sexta synodo, cap. 7. legitur.

¶ Diaconus sacerdotibus non præferatur; nisi locum metropolitani sui obtineat.
C. XXVI.

Iuo, p. 6. c. 123. PRæcipimus, ne diaconus (quamuis etiam in dignitate, hoc est in officio quolibet ecclesiastico sit) ante presbyterum f sedeat, nisi cum locum habuerit proprij patriarchæ, aut metropolitani sui pro aliquo capitulo. Tunc g enim sicut illius locum tenens honorabitur. Si quis vero præsumpserit hoc tyrannice facere, à proprio gradu repulsus, vltimus h omnium fiat in ordine suo.

e ¶ A quibus fiunt.] Arg. quod nemo debet se opponere illi à quo recipit beneficiũ, vt 22. q. 5. de forma. & extra de postu. cap. vlt. ff. de inoffic. testamen. si pars: in fine. §. hoc autem. & q. 2. illud. 1

Nemo se opponat illi à quo beneficiũ recipit.

HOC AVTEM. Hæc est septima pars huius distinct. in qua dicitur, quod quando diaconus, vel subdiaconus tenet locum patriarchæ, superior est. Ioannes de Fant.

1 96. dist. si Imperator. 2. q. 7. §. 1.

CASVS. Supra dictum est, quod officium diaconorũ minus est, quam officiũ sacerdotum, quod verum est generaliter, nisi cũ diaconus est legatus patriarchæ, vel archiepiscopi, vt seq. cap.

PRæcipimus.] CASVS Statutum fuit in sexta synodo, quod diaconus non sedeat ante presbyterum nisi sit legatus patriarchæ, vel archiepiscopi, pro aliquo negotio decidendo. In quo casu honorandus est sicut ille cuius vice fungitur. & si quis diaconus aliter facere præsumpserit, repellitur ab officio suo.

f ¶ Ante presbyterũ sedeat.] in concilio. 17. distin. episcopos. in fine.

g ¶ Tunc.] argum. aliquem tamdiu habere priuilegiũ, quãdiu tenet eius locũ. 2

2 Cõcor. tex. in l. pe. in fi. C. de aquædu. lib. 11. & Alexan. de Imo. in rub. de offic. eius cui man. est iurisd. col. 4.

[Meminisse autem.]

a ¶ Sacrilegum] Argu. quod si dominus Papa aliquem suis priuilegijs primatem appellat, ex ipsa nominatione ius ei acquiritur. 32. quæst. 4. dicat. in fi. 16. q. vlt. contra sanctorum. argumen. contra. 3. quæst. 6. hæc quippe. extra de præsump. illud. C. de iuris & facti ignoran. non idcirco. Et est argu. ex hoc, quod tam bonus, quam malus sacerdos gaudet priuilegio clericali. 11. quæst. 1. sacerdotibus.

Sacerdos tã bonus, quam malus gaudet priuilegio clericali.

b ¶ Vt nos.] sed debent esse fortes, idest, debent præstare exemplum facti boni ex animo, idest, ex dilectione: & non velint dominari.

Ordinatus à maiori, maioris est dignitatis.

c ¶ Elegit.] no. q. quanto à maiori quis ordinatur, tanto est maioris dignitatis, vt 1. q. 1. filium. ext. de maio. & obed. per tuas.

16. quæst. 1 generaliter. C. de testamen. mili. l. vlt. & hæc dictio, tunc, extremitatem, idest, finem iurisdictionis complectitur, argumen. ff. de condi. & demonstratio. l. quarta. §. si ita. item argumen. quod quis consequetur ex alterius persona, quod non habet ex sua. ff. quæ res pigno. oblig. possunt. l. Aristo. Et dicit lex, quod si non potest prohibere me euntem per fundum, nec aliquem nomine meo. ff. de verborũ obligationib. si stipulatus. tamen ea tantum habet iste, quæ iurisdictionis sunt, non quæ ordinis. argum. ad primum. extra de offic. de leg. sane. 2.

h ¶ Vltimus.] nota, q. qui deliquit in aliquo ordine, in hoc punitur, q. postponitur alijs sui ordinis, vt 50. dist. accedens. & 19. q. 3. mandamus. 25. q. 2. sic decet. 4 dist. §. 2. & 1. q. 7. cap. 1.

Subdia-

SVbdiacono.] Hæc distin. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur, q etiam summus Pontifex potest subdiacono committere vices suas, & hoc probat per cap. seq. Secũda ibi, [Legatum.] Tertia ibi, [Archidiaconus.] Ioan. de Fant.

CASVS. Dictũ est s. q diacono potest patriarcha, vel archiepiscopus vices suas cõmittere. Nunc autẽ dicit Gratianus in hac 94. dist. q etiam subdiacono põt summus patriarcha cõmittere vices suas. Et iste est prim' articulus huius dist. quę tres habet artic.

a ¶ Subdiacono] Hic intitulatur 94 dist. in qua magister idem dicit de subdiacono, qđ dictũ erat in superiori cap. de diacono. q scilicet etiam legatus Papę potest esse. Exponit tres. §§. & 1 §§. in singulis mutatur materia. In primo dicitur quod dixi. In secũdo, q si quis impedit legatum domini Papę, excõmunicandus est. In tertio, q archidiaconus vltra suum statum exigere non debet. Ioan.

VAlde.] CASVS. Symmachus intra Siciliã prouinciã cõmisit vices suas Petro subdiacono. Vnde pcipit Symmachus, vt de eo nõ dubitẽt quẽ ipse præuidit præferendum, sed eum recipiant.

DISTINCTIO XCIIII.

SVbdiacono[a] *etiam summus patriarcha vices suas committere valet*

Vnde Gregorius a *ad episcopos Siciliæ lib. 1. epist. 1. ait.*

a Gregorius.] *Restituta est inscriptio ex Polycar. nam antea legebatur,* Symmachus Papa.

¶ Etiam subdiaconis vices suas Apostolica committit ecclesia. C. I.

VAlde necessariũ esse perspeximus, vt sicut prędecessorum nostrorũ fuit iudicium, ita vni, eidemq; personæ omnia [b] cõmittamus, vt vbi nos prę sentes [c] esse nõ possumus, nostra per eum, cui pręcipimus, [d] reprę sentetur [e] auctoritas. [f] Quamobrẽ Petro subdiacono sedis nostræ, intra puinciã Siciliã vices nostras, Deo auxiliãte, cõmisimus. Nec. n. de eius actibus dubitare [g] possumus, cui Deo auxiliãte totũ nostrę ecclesię noscimur patrociniũ † [h] cõmisisse. — Poly. l. 1. tit. 14. Ansel. l. 1. c. 26. — † al. patrimoniũ

2 *Legatum vero Apostolicæ sedis quicumque impedierit, vsq; ad satisfactionem excommunicetur.*

Vnde Alexander Papa I. epist. 2. omnibus episcopis. — Conc. Tribur. cap. 9.

¶ Excommunicetur, qui legatum sedis Apostolicæ impedire tentauerit. C. II.

SI quis autem legationem [i] impedit, nõ vnius, sed multorum [k] profectum auertit. † Et sicut multis nocet, [l] ita à multis arguendus est; & bonorum societate priuandus. † Et quia Dei causam impedit, [m] & statum conturbat ecclesiæ; ideo ab eius liminibus [n] arceatur. † Ab omnibus — Burc. l. 15. c. 37. — † al. auertit — † al. arcendus

b ¶ Omnia.] i. distin 89 singula. contra. sed dic, omnia quo ad cognitionem causarum, non quo ad dignitates, vel officia ecclesiastica, vt ibi.

Pręsentia nõ exhibetur p alium.

c ¶ Præsentes.] argum. q præsentia non exhibetur per alium. arg. contra. 63. dist. c. 2.

d ¶ Pręcipimus.] arg. q Papa etiam laico causam spiritualem committere possit. 32. dist. §. verum. & §. ad hoc.

Papa laico causam spiritualem committere põt.

e ¶ Repræsentetur.] nam idem ipse videtur cognoscere, qui dedit iudicem, vt ext. de offic. deleg. sane. C. vbi & apud quem restitutio peti debet. l. 3 C. de iud. l. vlt.

Delegatus nõ hẽt plus iurisdictiõis, q̃ delegans.

f ¶ Auctoritas.] no. q delegatus non habet plus iuris, quam delegãs, siue par sit alias delegatus, arg. ff. de dam. infe. qui bona §. vlt. siue sit maior. ff. de off. eius cui mã. est iur. & si prætor. qñq; tñ habet minus quis si ex delegatione cognoscat, q̃ si ex iure suo. ext. de offic. deleg. super quæstionum §. si vero. arg. C. de procu. maritus.

Delegatus etiam Papæ põt recusari. Ad hoc extra de off. de leg. cũ olim magister. vbi de hoc. Arc.

g ¶ Dubitare.] arg. q si Papa ex certa scientia dat iudicem, q ille non potest recusari ff. de offic. præfe. præt. l. vnica. sic j. 17. q. 4 §. qui autem. ext. de rerum permut. cum olim & ext. de appe nouit. Sed contra ext. de app. cum speciali & cap. postremo. Ioan. Solu. iudex poterit semper recusari iusta causa interueniente, & etiam si esset legatus Papę, vt ext. de offi. leg. licet. cum legitimæ exceptiones cuilibet reseruentur, vt ext. de officio dele. ex parte. B.

LEGATVM. Hæc est secunda pars huius distinct. in qua dicitur, quod nullus debet impedire legatos Romanæ ecclesiæ, & si fecerit, excommunicetur, vt in cap. sequen. Ioannes de Fant.

CASVS. Hic est secundus articulus, vbi dicitur, quod qui impedit legatum Apostolicæ sedis, excõicari debet.

Sicilia est de patrocinio Petri.

h ¶ Patrocinium.] ergo Sicilia est de patrocinio B. Petri, vt arg. 10 q. 3. relatum. 11. q. 1. peruenit.

Si

† Cõcor. text. in §. itẽ lex Iul. de vi. cũ gl. per quam hẽs cõcor. In sti. d pu. iud.

SI quis.] CASVS. Dicit Alexander in hoc c. q quicũq; legatum impedit, non vnius, sed multorũ profectum turbat; & ideo à multis est arguendus, & à liminibus ecclesiæ arcendus donec resipiscat.

i ¶ Legationem.] immo qui legatum hostiũ impedit, tradendus est hostibus, vt ff. de lega. l. vlt.

Peccans in multos, grauius peccat.

k ¶ Sed multorum.] argu. q qui peccat in multos, grauius peccat. ext. de testi. sicut 22. q. 5. qui compulsus. sicut qui circa eamdem personam multis modis peccat, grauius peccat. 23. q. 5. relegentes. Sed numquid qui eũ capit, potest ab eo absolui? sic, extra de sent. excom. ad eminentiam. Et no. q legatus huiusmodi non potest episcopum deponere, nec mutare de loco ad locum, nec in eius manibus potest episcopus resignare, nisi ad hoc haberet speciale mandatum. ext. de offi. leg. cap. quod translationem. arg. ff. de offi. eius cui mand. est iur. l. 1. Bar. legebat hoc cap. trufando. si quis impedit legatum, non auertit profectum vnius tantum. s. Cardinalis: sed multorum, idest, familiæ suę & parentum: & sicut multis nocet ille, s. Cardinalis, ita à multis est redarguendus: & ita vsq; in finem.

l ¶ Nocet.] ergo quicumque aliquid nocumenti sentit, admittitur ad agendum, vel accusandum, vt 12. q. 2. non liceat.

m ¶ Impedit.] nec legatus delegatum impedire debet, ext. de offi. leg. studuisti.

Punitur quis in eo, in quo peccat.

n ¶ Liminibus.] arg. in quo quis delinquit, in eo debere puniri. 11. quæst. 2. qui & humanis 27. quæst. 4. frater, & coepiscopus.

ARCHI-

ARCHIDIACONVS. Hæc est tertia pars dist. in qua dr, q archidiaconi non debent facere collectas in subditos: & hoc probatur per c. seq. Ioan. de Fan.
CASVS. Hic est tertius articulus, vbi dr, q archidiaconi nõ debent grauare clericos auferendo eis pecuniã, & do-

dic. l. 2. §. vlt. extra de offi. deleg. ex litteris. Illud ergo exaudi, cum pecuniaria pœna non timetur. aliàs si illa magis timetur, imponenda est. 23. q. 5. prodest. dum tamen pœna pro eodem peccato non infligatur nisi ter in anno. C. de mo. mul. eos.

tra de elect. dudum. 2. & de off. Arch. c. vlt. Arch.

¶ al. quoque

itaque † talis est cauendus, & non in communionem fidelium vsque ad satisfactionem recipiendus.

a ¶ Legationem.] *In epistola ipsa, concilio Triburiensi, & apud Burchardum additur,* vestram. *Ea.n legatio videtur significari, qua Apostolos, & episcopos pro Christo fungi docuit B. Paul. 2. Cor. c. 5.*

3 *Archidiaconus verò, quamuis ex officio suo clericorum vitam diligenti examinatione debeat inquirere, & quæ corrigenda inuenit, episcopo nuntiare; tamen dominationem super eos exercere, & censum ab eis exigere prohibetur.*

Vnde in Cabylonensi concilio, c. 15. legitur.

¶ Archidiaconi super presbyteros iurisdictionem non exerceant. C. III.

Iuo, p. 3. c. 134.

DIctum est, q in plerisq; locis archidiaconi super presbyteros parochianos quãdam exercent dominationem, & ab eis cẽsum exigunt. Quod magis ad tyrannidẽ, quàm ad rectitudinis [a] pertinet ordinẽ. ¶ Si. n. iuxta Apostoli [b] sententiam, episcopi non debent esse dominãtes in clero, sed forma facti gregis ex animo: [c] multo minus facere isti hoc debent; sed contenti sint regularibus disciplinis, & teneant propriam mensuram; & quod ab episcopis eis iniungitur, [d] hoc per parochias suas exercere studeãt, nihil per cupiditatem, & auaritiam præsumentes.

1. Pet. 5.

b ¶ Apostoli.] idest, Petri: licet alibi dicatur, q nomine apostoli, Paulus designatur. 16. q. 1. p̃dicator. 10. q. 3. quia cognouimus.
c ¶ Ex animo.] idest, ex dilectione, vt non velit dominari.
d ¶ Iniungitur.] Vt ergo, q archidiaconus non habeat nisi demandatam iurisdictionẽ. De hoc notaui 25. dist. perlectis.

Archidiaconus, an hẽat iurisdictionẽ delegatã.

e Vòd autẽ.] Hæc dist diuiditur in tres partes: in quarum prima quæritur vtrum sacerdotes possint chrismate siue cõfirmare pueros in frõte? & dicas, q non: tamẽ vult pbare p c. Greg. q possunt. ĩ 95. dist. à subdiacono H. Secunda ibi, [Sed q̃ritur.] Tertia ibi, [Chrisma.] Io. de Fan.
CASVS Dictũ est ĩ. q sacerdotes epis debẽt obedire. Nunc in hac 95. dist. dicit Gratianus, q hoc non debet ita intelligi quin possint Missam corã epo celebrare: sed qa debẽt eis sicut filij obedire. Et primo ponit quãdam ꝯrietatẽ: postea soluit eã in §. sed illud. Postea auctoritate Innocẽtij soluit duas quæstiones, vt ĩ. ea. illud. Ad vltimum repetit de dignitate p̃sbyterorum, ostẽdens multa esse eis licita et in episcoporum præsentia.

DISTINCTIO XCV.

1 e QVòd autem [e] *sacerdotes supra iubentur episcopis tamquam subditi obedire, non ita intelligendum est, quasi non liceat eis, præsentibus episcopis sacra mysteria celebrare (sicut episcopali supercilio quidam ab his volebant presbyteros prohibere:) sed quia presbyteri Pontificibus tamquam filij parentibus debent obedire. Baptizatos etiam chrismate* [f] *eis tangere conceditur.*

Vnde Gregorius scribit Ianuario episcopo Caralitano, li. 3. epist. 26. indic. 12.

¶ Vbi episcopi desunt, baptizatos in frontibus presbyteri chrismate tangant. C. I.

De consec. dist. 4. presbyteri baptizatos. Poly. l. 3. tit. 10. Magister 4. sen. dis. 7. c. 1.

PEruenit quoque ad nos, quosdam scãdalizatos fuisse, q presbyteros chrismate tangere in fronte eos, qui ba

e ¶ Quòd autẽ.] hic intitulatur 95. dist. in qua ponit Gratianus quãdam contrarietatem, & eam soluit. 2 postea ponit duas q̃ões, & eas soluit auctoritate Innocentij. Repetit postea de dignitate presbyterorum, ostẽdens multa licere presbyteris in episcoporum præsentia.

& dominationem in eos exercendo, licet quæ corrigẽda viderint, debeant episcopo nuntiare.

DIctum.] CASVS. Quidã archidiaconi dñationẽ exercebant in presbyteros, & parochianos suos, & ab eis censum exigebãt; qđ et epis facere non licet, iuxta Apostoli sñiam: ideo prohibetur ne archidiaconi de cętero illã cupiditatem exerceãt: sed teneãt propriam mensuram, & faciant quod episcopi eis præceperint.

a ¶ Rectitudinis.] sed numquid de consuetudine præscripta possunt archidiaconi multare? videtur, q non: extra de pœn. licet Sed dic, q bene possunt, ex quo iudicare possunt de cõsuetudine præscripta: 1 arg. ff. de iu

Archidiaconi multare possunt... hoc ex

f ¶ Chrismate.] ĩ. de con. dist. 5. manus. contra. & c. nouissime. contra. ĩ. dist. 21. cleros. contra. Hoc ad tps pro sedãdo scandalo fuit concessum: nunc vero antiquatũ. vel in primitiua ecclesia presbyteri chrismabant, nunc verò minimè extra de consuetu. quanto. Io.

PEruenit.] CASVS. Quidam presbyteri pueros in fronte chrismabant. quod cum Greg. prohibuisset, quidam ex hoc scandalizati fuerunt; & ideo ppt scãdalum

ĩ. eo. c. p̃sbyteros. §. sed illud. Archid.

lum remouendum concessit presbyteris, vt in absentia episcoporum chrismarent.

¶ Concedimus.] hoc expeditū est, q; presbyter chrismando si sua auctoritate hoc facit, nihil agit, nec pueri aliquid recipiunt. extra de consue. quanto. Sed nūquid Papa ei demandare hoc potest? Quidam dicunt, quòd sic, a ex quo omnia sacramenta, quæ recipit presbyter ex delegatione Papæ conferre potest. argu. hic. vnde diaconus potest conferre diaconatum, & confirmare in fronte; sed non pōt Papa ei demandare, vt conferat ordinem, quem non habet, vel etiā vt conficiat corpus Christi: quia solis presbyteris dictum est: Hoc facite in meā commemorationem. arg. 1. q. 1. dictū hoc.* dicit H. Alij dicunt, q; non potest Papa delegare presbytero, vt chrismet in fronte, vnde isti nihil conferebant. Si obijciatur: quare hoc permisit Greg. illis, cum in hoc videat eis dare licentiā peccandi? Dicunt quidā, q; hoc inuitus permisit ob nimium scandalum: nec dabat eis occasionem mali: qa inuitus hoc concedebat. 35. q. 3. quod scripsi. & 23. q. 2. si quod verius. Alij dicunt, q; hoc capit. loquitur secundum antiqua tempora. sed hoc nihil est: quia litera huius c. contradicit, ibi, secundum veterem vsum. & quia secundum hoc Greg nihil hic concederet. Sed numquid Papa posset eis cōcedere, vt chrisma conficerent? H. dicit, quòd non. Item quæritur, numquid episcopus demandare potest ea, quæ sunt ordinis episcopalis? Sic, a sed ea non potest demandare nisi episcopo. arg. extra de conse. ecc. aqua. Ea verò quæ iurisdictionis sunt, potest etiam demandare presbytero, sicut & reconciliare. 26. q. 6. presbyter. & c. Aurelius. Sed etiam inter ea, quę iurisdictionis sunt, quędā nō possunt demandari nisi eis qui adminiculo ordinis illa exercere possunt, vt deponere, verberare clericū. Alia sunt quæ etiam laicis demādari possunt; sicut iudicare in causa ciuili. Itē dico, q; episcopus nihil habet hodie quod sit meri imperij quod demādari non possit. de quo lex loquitur. ff. de offic eius cui man. est iurisd. l. 1. quia omnia alij episcopo demandare potest, nisi vsum pallij. extra de vsu pallij. ad hoc.

SVPRA. CASVS Modo vult probare contrarium: & inducit c. supra 68. dist. c. quamuis. & c. sequens: cuius casus patet.

Papa vtrum possit delegare simplici sacerdoti, vt in fronte chrismet.

a Istud dictū cōfirmat extra de consue. quanto. §. 1. ibi, sua temeritate, &c. quasi dicat, ibi ex nostra auctoritate bene possent. & sic ibi intelligit Host.

* Vide B. Th. 3. p. q. 72. 11. primum. & 4. sen. dis. 7. q. 3. a. 3.

a Sub. licet ab apostolis fuerit institutū, vt à solis ēpis cōferretur, de conse. dist. 5. manus, in multis n. statutis apostolorū licita ē dispensatio, sēm Hu.

Ēps demandat tam ea, q̄ sunt ordinis, q̄ ea q̄ sunt iurisdōnis.

oleo sanctificato possunt vngere infirmos presbyteri: & hoc probatur auctoritate Iacobi. Sed quæritur, an episcopis liceat eodem modo vngere infirmos: & an illa vnctio sit impœnitentibus cōcedenda, quæ quęstiones in proximo cap. soluuntur.

ptizati † sunt, prohibuimus. Et nos quidē secundum vsum veterem ecclesiæ nostræ fecimus. Sed si omnino hac de re aliqui contristantur, vbi episcopi desunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos † chrismate tangere debeāt, concedimus. a

b ¶ Sed † baptizandi] orig.

† baptizandos] orig.

Supra Leo ēps contra: [Quamuis chorepiscopis, &c.]
Item Gelasius Papa ēpis per Lucaniam, &c. epi. 1. c 8.

dist. 68.

¶ Vltra suum modum presbyteri tendere non præsumant. C. II.

PResbyteros vltra suum modum tēdere prohibemus: nec episcopali fastigio debita sibimet audacter assumere: non conficiendi chrismatis, non cōsignationis pontificalis adhibendæ sibimet arripere facultatem.

Sed istud b Gregorij pro scandalo sedando semel concessum legitur. Illud autem Leonis Papæ, & Gelasii, vsu approbante, prævaluit; nisi forte, vbi aliquorum consuetudo hoc admisit, vt in absentia episcopi, extrema necessitate cogēte, ex concessione Gregorij, presbyteri baptizatos in fronte liniāt. ¶ *Prohibitio verò Leonis, & Gelasii in eo casu intelligatur, cum episcopi præsentes sunt, vel cum non cogit vltima necessitas. Oleo verò sanctificato c permittitur eis vngere infirmos. Vnde Iacobus ait: [Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, qui orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum.]*

Iaco. 5.

2 ¶ *Sed quæritur, an episcopis liceat eodem oleo vngere*

PResbyteros.] SED ISTVD. CASVS. Soluit Gratianus dicens, quòd illud quod Grego. concessit supra in c. 1. huius dist. factum fuit propter scandalum vitandum. & quod dicitur supra in c. quamuis. & cap. presbyteros. est generaliter obseruandum. Ponitur & alia solutio s. vbi consuetudo est, absente episcopo & in necessitate possunt presbyteri hæc facere: & ex concessione Grego. cap. vero quamuis & cap. presbyteros. intelliguntur cum episcopi sunt præsentes. sed de iure

b ¶ Sed istud.] hoc allegando dicit, aliàs consuetudo non iuuaret in hoc, vt extra de consue quanto.

c ¶ Sanctificato.] quo deficiente admiscet aliud. extra de consecr. ecc. vel alta. c. quod in dubijs. Et est duplex causa quare infirmi inunguntur: s. quia venialia delentur: & præstat augmentum virtutibus: arg de cons. dis. 5 c. 1. & 2. & extra de sacra vn. c. 1. & quia infirmus citius liberatur ab infirmitate corporali. arg. hic. Sed qd si quis non habet oleum, & inungit chrismate, tenet vnctio? Videtur quòd sic: quia prope eadem vsia est: quia chrisma non est nisi oleum balsamo admistum. extra de sac. vnc. c. 1. sicut & tenet emptio cum acetum venditur pro vino: quia est prope eadem vsia, vt ff. de contrahen. emp. l. in venditionibus. sed fortè secus, qa non est forte prope eadem vsia. Item, numquid confert hoc sacramentū, si quis inungit oleo nō consecrato? videtur q; sic: quia & baptismus confertur in aqua non consecrata. de conse dist. 4. c. si quis. Alij dicunt contra, nec est simile. * qa vis baptismi tota est in verbis: hæc autem vis est in re ipsa: s. in oleo. Sed ista ratio calumniam habet. extra de bap. c. pen. Sed numqd potest hoc sacramentum iterari? Dicunt quidā, quod non. 1. q. 1. quod quidam. de conse. dist 4. ostenditur. Si obijciatur de matrimonio, non valet: quia veritate inspecta matrimonium non iteratur. 31. q 1. l. ratione prius enim vnum deletur, quàm secundum contrahatur. Alij dicunt, q; potest iterari: quia cum quis secundo infirmatur, desinit in eo esse istud sacramentum, quod prius accepit.

SED QVÆRITVR. Hæc est secunda pars dist in qua quæritur. si ēps pōt inungere infirmos, est dicendum quod sic, infra c. prox. Io. de fan.

Vnguntur infirmi ppter duas causas.

Vnctio extrema, an possit fieri sine oleo.

Vngere an possit qs oleo nō consecrato.

* Vide S. Th. 3. p. q. 72. 3. & 4 sen. dist. 7. q. 1. 2. 3.

Vnctio extrema pōt iterari.

* Vide S Th. 4. di. 23. ar. 1.

Illud.]

Illud.] CASVS. Quidam episcopus cū legeret in epistola Iacobi, inuenit eum dixisse tantum de presbyteris vt vngant infirmos: quare quæsitum est ab Innoc. an episcopus oleo sanctificato infirmos vngere possit. Et respondet, quod sic: & ideo tantum de presbyteris Iacobus fecit mentionem: quia episcopi alijs negotijs impediri non possunt infirmos visitare. Secundo quæsiuit, an hæc vnctio sit impœnitentibus concedenda. Et respondet, quod non: quia cui negantur cetera sacramēta, non debet istud concedi.

infirmos; vel si impœnitentibus huiusmodi vnctio sit concedenda. De his vero ita scribit Innocentius Papa ad Decentium Eugubinum episcopum, epist. 1. c. vlt.

¶ Oleo sanctificato non prohibetur episcopus infirmos tangere. C. III.

Alcuinus de diuinis officijs, pag. 94. Conc. Vuormaciense. c. 72. Iuo, par. 2. c. 75.

ILlud superfluum videmus adiectum, vt de episcopo [a] ambigatur; quod presbyteris licere non dubiū est. Nam idcirco de presbyteris dictum [b] est; quia episcopi occupationibus alijs impediti ad omnes languidos ire nō possunt. Ceterum si episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem à se visitandum; & benedicere, & tangere chrismate [c] sine cunctatione potest, cuius est ipsum chrisma conficere. Nam non [α] pœnitentibus [d] istud infundi non potest; [e] quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, [f] quomodo vnum genus putatur posse concedi? His ergo, frater charissime, omnibus, quæ tua dilectio voluit à nobis exponi, prout potuimus, respondere curauimus.

α ¶ Non pœnitentibus.] *In epistolis Innocentij tam impressis, quam manuscriptis (licet aliter testetur auctor glossæ) in concilio Vuormaciensi, in quo hoc idem repetitur, apud Alcuinum, & Iuonem, & in aliquot Gratiani codicibus legitur sine negatione. Et in glossa, (vt est in antiquis exemplaribus) vtraque lectio exponitur.*

3 *Chrisma vero à suis episcopis ad baptismi sanctificationem presbyteri petant.*

Vnde in concilio Carthaginensi 4. c. 36.

¶ Chrisma singulis annis à proprio petatur episcopo. C. IIII.

De cons. dist. 4. presbyteri. Burch. l. 4. c. 76. Iuo, p. 1. c. 270. Pann. l. 1. c. 101.

PResbyteri, qui [g] per diœceses ecclesias regunt, non à quibuslibet episcopis, [h] sed à suis; nec per iuniorem clericum, sed omni [i] β anno aut per seipsos, aut per [k] illum, qui sacrarium tenet, ante Paschæ solennitatem chrisma petant.

¶ *Huic capiti rubrica est præposita ex aliquot vetustis exemplaribus.*
β ¶ Omni anno.] *Verba hæc non sunt in editionibus conciliorum Coloniensibus duobus, & quattuor tomis impressorum; neque infra de consec. dist. 4. vbi hoc idem, sed ex concilio apud Valentias, refertur. Verum & in Coloniensi prisca, ac trium tomorum, & duobus Parisiensibus, duobusque codicibus Vaticanis habentur. Et in c. litteris. de consecra. dist. 3. à Fabiano Papa singulis annis nouum chrisma fieri præcipitur.*

a ¶ Vt de epo.] arg. qđ licet minori ex officio, multo fortius maiori licere, arg. 33. q. 2. historia. 35. q. 6. si duo. arg. contra. 88. dist. episcopus gubernationem. arg. si. per contrarium. 8. q. 1. si ergo.

Maiori licet, qđ licet minori.

b ¶ Dictum.] à Iacobo, vbi dixit, Infirmatur quis, &c. quāuis in hoc nomine presbyteri possunt intelligi epi. argu. 3. dist. 50. placuit. versic. vt manū non imponant.

c ¶ Chrismate.] idest, oleo: vel vt dicunt quidam, eps chrismate, presbyter oleo inungit. H.

d ¶ Nō pœnitētibus.] Ita continua, vere ei, quē episcopus dignū duxerit ad visitandū, & ita in originali habetur, non pœnitentibus, qđ intelligit de solēniter pœnitētibus.

e ¶ Non potest.] sic 50. dist. c. vlt.

f ¶ Negantur.] Arg. quod excommunicatus, vel anathematizatus non possit cōtrahere matrimonium: [1] qđ non est verum, vt extra de eo, qui du. in matrimo. quam polluit per adul. signifi- casti. in fi. H.

1 Adde, an possit fieri monachus, not. Bald. in l. quod sub prætextu. C. de sacrosan. eccles.

f ¶ Negantur.] Arg. omnia eiusdem generis eodem iure censeri. argu. 3. dist. 4. denique. arg. 3. dist. 2. comperimus. Arg. contra. 50. dist. studeat. argu. dist. 81. si quis sacerdotum.

CHRISMA. Hęc est tertia pars dist. in qua dicitur, quod presbyteri debent chrisma à suo epo recipere: & episcopi debēt honorare presbyteros: quia & ipsi presbyteri sūt: & insimul debēt Dei ecclesiam gubernare. Quia aūt vnus eps est maior, hoc fuit de cōsuetudine. [*] & hoc probat per octo capitula. Io. de Fant.

* Vide notata sup. dist. 93. c. legimus. in gl. ad ver. postea.

CASVS. Nūc vero dicit, quod presbyteri debent petere chrisma à suis episcopis quolibet anno, non per clericum minorem, sed aut per se, aut per sacristam, vt j. sequen. cap. cuius casus idem dicit.

g PResbyteri qui.] Infra de cōse. distin. 4. presbyteri.

h ¶ Episcopis.] peccant ergo abbates, qui volunt potius hoc accipere ab alijs, quam à suis: nisi forte priuileg. ati sint, vt possint petere à quibuscumq; velint.

i ¶ Omni anno.] hoc exponitur de conse. dist. 4. omni tempore, &c.

k ¶ Per illum, qui sacrarium tenet.] idest, per diaconū. 23. dist. non oportet. 3. Et nota, quod ex quo res datur certo

nuntio, eius est iam periculo cuius est nuntius, si nuntio rem dari voluit. secus si misit nũtium, vt eum admoneret, quod ei res mitteretur. & hæc colliguntur. ff. cõm. eum qui rem. §. si rem. & legibus duabus sequentibus. & est arg. ff. de solu. si quis. & l. si soluturus. extra de pig. significante.

i malum misit, imputatur, vt leg. & not 3. q. 7. in grauib. in prin. De hoc etiam no in c consueuit. ff nau. caup. stab. l. fin. §. seruorũ. Arc.

e ¶ Duplici.] à clericis scilicet & laicis: vel quo ad obedientiam in spiritualibus, & subministrationé in temporalibus. Vel duplici, idest, officio prædicandi & sumendi stypendium, idest, temporalia: iuxta illud, Sumite psalmum, &c.

f ¶ Bene-

Item Hieronymus ad caput primum epistolæ ad Titum, ad ea verba, [& constituas.]

¶ Presbyter idem est qui episcopus, ac sola consuetudine præsunt episcopi presbyteris. C. V.

OLim † idem erat presbyter, qui & episcopus. Et antequam diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis: [Ego sum Pauli, [a] ego Apollo, ego autem Cephæ.] cõmuni presbyterorum consilio ecclesiæ gubernabantur. Postquã vero vnusquisq; eos, quos baptizauerat, suos putabat esse, non Christi; in toto orbe decretũ est, vt vnus de presbyteris electus superponeretur † ceteris, ad quem omnis ecclesię cura pertineret, & schismatum semina tollerentur. [b] *& paulo post.* ¶ Sicut ergo presbyteri sciunt se ex ecclesiæ cõsuetudine ei, qui sibi præpositus fuerit, esse subiectos; ita episcopi nouerint se magis cõsuetudine, [c] quã dispensationis † Dominicæ veritate presbyteris esse maiores, & in cõmune debere ecclesiam regere.

Ans. l. 7. c. 127. Poly. l. 2. tit. 19. † *Idem ergo est presbyter*] orig. 1. *Corinth.* 1.

† *superponeretur*] orig.

† *dispositionis*] orig.

Idem ad Rusticum Narbonensem episcopum de septem gradibus ecclesiæ.

Inter opera Hiero. tom. 4. vel 9.

¶ Coram episcopis, presbyteris docere licet. † C. VI.

† *al. non licet*

ECce [a] ego dico, præsentibus episcopis suis, atque adstantibus in altari presbyteros posse sacramenta conficere. *& infra.* ¶ Sed quia [d] scriptum est: [Presbyteri duplici [e] honore honorentur, maxime qui laborant in verbo Domini] Prædicare eos decet, vtile est benedicere, [f] congruum confirmare, [g] conuenit reddere communionem, necesse est visitare infirmos, orare pro inualidis, atque omnia [h] Dei sacramenta complere. *& infra.*

Ans. l. 7. c. 128.

1. *Timot.* 5.

Presbyter simplex, an possit benedicere epo præsente.

Olim.] CASVS. Nũc repetit Gratianus de dignitate presbyterorum. Est ergo casus. Infra ostendit Hiero. in hoc cap. quod olim idé erat presbyter qđ episcopus, & ecclesiæ regebantur communi eorum cõsilio. Postea vero cum schisma ortum esset, & vnus diceret, ego sũ Pauli, ego sũ Cephæ, ego sum Apollo; quasi sum melior te, quia sum baptizatus à meliori: ideo statutum fuit, quod vnus de presbyteris præesset omnibus. sicut ergo consuetudine, presbyteri episcopis subijciũtur, ita episcopi sciant se magis consuetudine, quam constitutione aliqua præferri: nec sine presbyterorum cõsensu disponãt ecclesias.

a ¶ Pauli.] idest, baptizatus baptismo Pauli. [z]

z Sub. & ideo sum melior. Hæc dicebãt quidam credẽtes merita baptizantiũ aliquid operari in baptismo: qđ falsum est. de cõse dist. 4. si inter. & cap. baptismus. H.

b ¶ Tollerentur] Et dicit lex, quod cõmodius est singulas res singulis nominibus siue appellationibus distingui. Inst. qui. mo. test. infir. §. sed qa. distinctio nominum differentiam rerum declarat, vt 21. distin. cleros. sic C. de codi. nec codicillos.

c ¶ Consuetudine.] Nihilominus ex institutione, vt s. dist. 93. legimus. & ita exaudi quod sequitur, magis consuetudine cõi: arg. ext. de his, quæ fi à pręla. nouit.

ECce ego.] CASVS. Rusticus Narbonen. episcopus non permittebat presbyteros prædicare, nec populum benedicere. reprehendit ergo Hier. ipsum dicens, quod presbyteri prædicare possunt & benedicere. Et hoc probat 4. rationibus: Prima est, quia presbyteri debent honorari duplici honore, idest, officio & beneficio. Secunda est, quia concessum est eis conficere corpus Christi, cui nihil potest anteponi: multo fortius eis concedi debent, quæ sunt minora. Tertia est, quia ex hoc maxima calamitas crescit in gregibus Domini, s. si sacerdotes remoueantur tamquam vituli. Quarta est, quia ab initio presbyteri fuerunt mandati iudices, & etiam appellati sunt episcopi. Quod probat 4. auctoritatibus. Prima est circa principium. Secunda ibi, [Etenim abeuntibus] Tertia ibi, [Quis igitur hic rogo.] Quarta ibi, [Presbyteri negotiorum.]

d ¶ Sed quia.] Ita continua. dico, quod presentibus episcopis possunt conficere: quia non solum hæc, sed alia possunt facere. Ex vi litteræ & etiam probationis videtur, quod epi non prohibent presbyteros Missam cantare, sed benedicere & prædicare, & cetera quæ sequuntur.

f ¶ Benedicere.] Cum episcopus abest Sed hæc sol. non valet: quia hic loquitur cum præsens est episcopus. Vel intelligas istud quando benedicit priuatim sine solennitate. [i] alias contra 21. dist. deniq;. item contra 27. q. 6. ministrare. Sed & illud similiter intelligitur de solenni benedictione. Vel dic, quod quando cantat Missam præsente episcopo, debet innuere episcopo vt ipse benedicat. & si vult episcopus benedicere, non benedicet presbyter arg. de consec. dist. 1. cum ad celebrandas. aliter presbyter suo iure potest benedicere. nam eo ipso quod ei dat potestatem benedicendi, supponitur ei tamquam minor: & potest ab eo benedici: argum. ff. de iurisd. omn. iud. l. est receptum. & ff. ad Trebel. l. ille a quo §. tempestiuum Hug. Vel dic, quod eo ipso, quod permittit ei Missam celebrare, per consequens omnia quæ sine Missa esse non possunt, vt extra de offi. dele. g. præterea.

g ¶ Confirmare.] in fide. 11. q. 3. quod prædecessor, vel inungere oleo infirmorum, vel chrismate in vertice.

Prima expositio præualet, secundu Hu. & hoc patet per id Hierony. quod sequitur, exhortentur. Archid.

h ¶ Omnia.] quæ ad eos pertinent. arg. vocabulum generaliter prolatum non omnia particularia comprehendere: arg. contra. 28. dist. de Syracusanæ.

i Sed nec tales benedictiones licet presbyteris dare in præsentia eporũ sine licentia eorũ, vt in c. hic alleg. 21. dist. denique. secundum Hug.

Adde pro concordia huius glo. an & quod verbũ generaliter prolatũ restringatur glo. in l. 1. vnusquisq. C. de sac. san. eccl. Bar. in l. 1. §. hoc autẽ ff. de no. ope. nun.

a ¶ Bene-

a ¶ Benedicere.] id est, absoluere, vel priuatim reconciliari, non solenniter, vt 26. q. 6. cap. 1.

b ¶ Non debet.] arg. cui licet plus, licet & minus, vt 16. q. 2. c. 1. Sed maius tripliciter dicitur efficacia, vt baptismus, vt 32. dis. §. verum, s. quia mortalia tollit & venialia. Propter rem subiectā, & sanctitatē, vt corpus Christi, vt hic. Auctoritate ministrātiū, vt quę ad epos solos pertinent, vt j. de conse. dis. 5 manus. Et quarto modo pp significationem, vt matrimonium, quod significat Christi & ecclesiæ cōiunctionem. extra de biga. debitū Quinto propter multitudinē conuersorum. 1. q. 1. interrogo.

b ¶ Non

¶ Nemo hinc episcoporum inuidia diabolicæ tentationis inflatus irascatur in templo, si presbyteri interdum exhortentur plebem, si in ecclesijs prædicent, si plebibus, vt scriptum est, benedicāt. Etenim abnuenti mihi ista sic dicam: qui non vult presbyteros facere, quę iubentur à Deo; dicat, quis maior est Christo? aut quid corpori eius, aut sanguini poterit anteponi? Si presbyter Christum consecrat, cum in altario Dei sacramenta benedicit; benedicere [a] populo non debet, [b] qui Christum etiam meruit consecrare? *& paulo post.* ¶ Circa laicos, ac mulieres iubentibus vobis, ò iniustissimi sacerdotes, presbyter Dei, benedictionis perdit officium, amittit linguæ opus, non habet confidentiam prædicandi, truncatus est omni parte virtutum, solum presbyteri nomen [c] habet, plenitudinem, ac perfectionem, quæ consecrationi eius competit, non retentat.

¶ Quis hic, rogo, ò sacerdotes, honor vester est, vt damnum gibbi † inferatis? [d] Quoniam cum pastoribus per potentiam vestram aufertur Deo digna diligentia, contagium quoddam, & calamitas crescit in gregibus: ac Dominici † patrimonij [e] damna conquiritis, dum soli vultis in ecclesia potentari. *& paucis interiectis.* ¶ Presbyteri ab initio, vt legimus, negotiorum [f] iudices esse mandati sunt, presbyteri interesse sacerdotum [g] concilio: † quoniam & ipsi presbyteri, vt legimus, episcopi nuncupantur, secundum quod scriptum est ad † episcopum: [Noli negligere gratiam, quæ data est tibi per impositionem manuum presbyterij.] & alibi ad maiores natu: [Qui vos posuit episcopos regere ecclesiam Dei]. *& infra.* ¶ Sed oderunt hoc sacerdotes superbi in presbyteris nomen, qui nolunt esse hoc, quod Christus, qui discipulorum pedes lauit; qui baptizatus est à Ioanne, licet baptizandum se Ioannes à Domino proclamaret. Propterea hæc scribo, vt si præteriti temporis error [h] non potest iam reuocari, vel ad præsens [i] in ecclesijs seruetur humilitas, vt presbyteri hoc in ecclesijs suis faciant, quod Romæ, [k] siue quod in Oriente, quod in Italia, quod in Creta, quod in Cypro, quod in Africa, quod in Illyrico, quod in Hispania, quod in Britannia, quod etiam ex parte per Gallias, quod in omnibus locis, vbi humilitas perseuerat, quod in cœlis fit (quod maius est) vbi sedes angelorum † legis esse dispositas.

† *gregibus*] vera lectio.

2. *Timot.* 3.

† *consilio*] orig.

1. *Timot.* 4.

Act. 20.

Ioan. 13. *Matth.* 3.

† *cetum*] orig.

c ¶ Nomen.] arg. C. de cura. fur. cū alijs. in fine.

d ¶ Damnum gibbi inferatis.] i. remoueatis presbyteros à consecratione & prędicatione, sicut illum, qui gibbū habet, vt s. dist. 69. hinc etenim. vel demū gibbi, quia nō prędicantibus presbyteris incuruat populus in delictis, & quasi gibbosus efficitur.

e ¶ Patrimonij.] idest, rerum ecclesiæ. s. 21. dist. in nouo.

f ¶ Negotiorum.] idest, causarum, vt 11. q. 1. relatum. & 2. q. 5. si quis.

g ¶ Sacerdotum.] idest, eporum. ergo & oēs interesrūt cōcilio metropolitani, vt 18. dist. c. pen. & vlt.

h ¶ Error.] Hic collige, q ea, quę per errorem statuta sunt, ex diuturna vtentiū approbatione ius faciunt. Ioā. qd falsum est, cū cōsuetudo debeat esse rationabilis & pręscripta, † vt extra de cōsue. c. vlt. nec ista littera ɔdicit. B. vt rōne multitudinis excusentur à pœna, non à culpa, vt s. dis. 4. denique. quod enī factū est, infectū esse non potest. in Auth. de æqua. do. §. 1. coll. 4. ff. de capt. l. in bello. §. factæ.

† Adde quod sit consuetudo rationabilis & præscripta, in l. de quibus. ff. de legib.

i ¶ Vel ad præsens.] idest, amodo.

k ¶ Quod Romæ.] scilicet, vbi minores exercēt sua officia pꝛsentibus maioribus.

a ¶ Ecce ego] *Principium huius capitis longe aliter legitur in libello de septem gradibus, & additur negatio,* Nec ego dico pręsentibus episcopis, atq; adstantibus altari, presbyteros posse sacramenta conficere: sed si forte vsus exegerit, vt venientes ad ecclesiam sacerdotes eisdem horis, quibus aut oblatio parata non sit, aut non possit offerri, nō debere episcopum repudiare Eucharistiam presbyterorum, &c.

b ¶ Circa laicos.] *In libello sic legitur,* tamen credendum est summi sacerdotis iudicio, & hoc faciendum, quod iusserit circa laicos, & mulieres. Iubentibus vobis iniustissime sacerdotibus, non recte presbyter Dei, benedictionis, &c.

Esto subiectus.] CASVS. Quædam cõsuetudo pessima erat in quibusdam ecclesijs, scilicet, q presbyteri præsentibus episcopis non audebant prædicare, vel loqui. Sed Hierony. ostendit, q subditi debent obedire prælato, & prælatus non debet subtrahere subditis debita. & hoc probat quinque rationibus. Prima est ibi, [Scitũ est illud.] Secũda ibi, [Quod autẽ Aaron.] Tertia ibi, [Vnus dominus.] Quarta ibi, [Recordemur.] Quinta ibi,] Sed si aliquid, vt inquit.] Omnia capitula, quæ sequuntur vsque ad dist. plana sunt.

g ¶ Reuelatum.] supra dist. 8. frustra. C. de offi. rec. pro. l. potioris.

h ¶ Sedenti.] in loco inferiori.

i ¶ Taceat.] deliberando in sermone, cum non debeat interrumpere verbum eius.

γ ¶ Ac Dominici.] *Ibidem est,* ac Deo nostro, nõ patrimonij sui damna conquiritis, dum soli vultis in ecclesijs potentari?

δ ¶ Ad episcopum.] *Hoc loco longe plenior est oratio in libello, & pro hac auctoritate Apostoli ad Timotheum, multa alia afferuntur.*

Item ad Nepotianum, epist. secunda.

¶ Episcopi, & clerici inuicem sibi honorem exhibeant. C. VII.

Esto subiectus pontifici tuo, & quasi animæ parentem suscipe. *& paulo post.* ¶ Sed episcopi sacerdotes se esse nouerint, nõ dominos, honorẽt clericos quasi clericos, [a] vt & ipsis à clericis, quasi episcopis honor deferatur. [b] ¶ Scitum est [c] illud oratoris Domitij, Cur ego te, inquit, habeam vt principem, [d] cum tu me [e] non habeas vt senatorem? ¶ Quod Aaron & filios eius, hoc episcopum, & presbyteros esse nouerimus. ¶ Vnus Dominus, vnũ templum; vnũ sit etiam ministerium. ¶ Recordemur semper, quid Apostolus Petrus præcipiat sacerdotibus: [Pascite eũ, qui in vobis est gregem Domini, prouidẽtes nõ coacte, sed spontanee, secundum Deum; neq; vt turpis lucri gratia, sed voluntarie; neq; vt dominantes in clerum, sed forma facti gregi [†] ex animo, vt cum apparuerit princeps pastorum, percipiatis immarcescibilem gloriæ coronam.] ¶ Pessimæ consuetudinis est in quibusdam ecclesijs tacere presbyteros, & præsentibus episcopis non loqui: quasi aut inuideant, [f] aut non dignentur audire: [Et si alij, inquit Apostolus Paulus, fuerit reuelatum [g] sedenti, [h] prior taceat. [i]] *& paulo post.* ¶ [Gloria patris est filius sapiẽs.] Gaudeat episcopus iudicio suo cum tales Christo elegerit sacerdotes.

Ansl. 7. c. 121.

1. Pet. 5.

† al. gregis

1. Cor. 14.

Prouer. 10. & 15.

Item ex concilio Laodicensi, c. 56.

¶ Presbyteri episcopos non præcedant, sed comitentur, vel subsequantur. C. VIII.

Non oportet [k] presbyteros ante ingressum episcopi ingredi, & sedere [l] in tribunalibus, [m] sed cũ episcopo ingredi; nisi forte aut ægrotet episcopus, aut in [α] peregrinationis [n] commodo eum abesse constiterit.

α ¶ In peregrinationis commodo.] *Sic prisca versio: sed Dionysius longe propius ad verba Græca,* nisi forsitan infirmitate detineatur, aut proficiscatur episcopus. πλὴν ἢ μὴ ἀρρωστοίη, ἢ ἀποδημῶν ἐπίσκοπος.

Episcopi subditos debent fratres appellare.

a ¶ Quasi clericos.] Hoc est contra supercilium episcoporum qui subditos appellãt filios, cũ debeant eos appellare fratres, vt 8. q. 1. quid autem. vel socios, vt 10. q. 3. cauẽdum. caueant tamen clerici, ne cũ scribunt episcopo, vocent eum fratrem, prout dicit dominus Imperator, quod iudices superioribus honorem debẽt facere in salutatione. C. de offic. diuer. in l. 2. arg. C. de offic. præfec. vrb. l. 1. vbi hoc idem dicitur.

b ¶ Deferatur.] Sed pone, quod episcopus aliter se habeat contra istũ quam debeat: numquid iste suo iure potest ei obedientiam negare? Videtur quod sic, arg. 45. dist. cum beatus. 22. q. 5. de forma. & fides nõ est seruanda non seruanti: [1] extra de iureiur. peruenit. 2. Secus tamen est, [2] consulo tamen ei, vt agat per superiorem. arg. 11. q. 3. si episcopis. 9. q. 3. nunc vero.

Frangẽti fidẽ fides frangatur eidẽ.

1 Ad hoc facit qđ dicit in gl. seq. argu. qđ &c.

2 Adde no. gl. in l. vt responsum. & ibi Bal. C. de trans. glo. in l. cũ proponas. C. de pact.

c ¶ Scitum est.] idest, sapienter dictum est. H. & ideo sciri dignũ. Lau. hoc est, ita se debet habere episcopus erga presbyteros, sicut Aaron habuit se erga filios sacerdotes.

d ¶ Vt principem.] factum respicit. nam de iure tolerandus est prælatus vsque ad sententiam. 8 q. 4. nonne.

e ¶ Me] argu. q frustra petit debitum, qui quod debet non impedit, vt 28 q. 1. si infidelis. 32. q. 5. non mœchaberis. & c. si ducturi. 5 dist. 9. neq; in fi. 10. q. 1. placuit. 32. q. vlt. de forma 18. q. 2. abbatibus. arg. cõ. 11. q. 3. inter verba 93. dist. dominus. 33. q. 5. quod Deo. H.

Episcopi litteratos secũ habeant.

f ¶ Inuideant.] arg. contra episcopos, qui malunt habere illiteratos quam literatos circa se.

k ¶ Non oportet.] Tempore solennium officiorum, vel cum redeunt à processione ad chorum.

l ¶ Et sedere.] cõiũgas ingredi & sedere alias falsũ esset.

m ¶ In tribunalibus.] ar. C. de hęre. & manichę. cuncti.

m ¶ In tribunalibus.] idest, in sede iudiciaria, vt iudicent sine eo.

n ¶ In peregrinationis.] de licentia superioris. ĩ de cõs. dist. 5. non oportet. & de consensu ipsius ecclesiæ. extra de voto, & vo. redemp. c. magnę. & etiam d. mun. Papæ.

δ ¶ Epi-

a Episcopus.] ¶ Non patiatur.] ita q. non liceat ei se detinere, nisi presbyter assumeret sibi officiũ standi. C. de postul. quisquis. §. vlti.

b Episcopus. ¶ Collegam se.] ita tamẽ q. nõ contẽnatur. ff. de offic. præto. obseruandum. Ioan.

c Presbyter. ¶ Non signet.] in vertice: quia in frõte non potest etiam auctoritate episcopi, vt de conse. dist. 4. presbyteri.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 34.

¶ Episcopus non dominum, sed collegam se presbyterorum cognoscat. C. IX.

Episcopus in quolibet loco sedens stare presbyterum non patiatur. [a]

Item ex eodem, c. 35.

¶ De eodem. C. X.

Iuo, p. 5. c. 337. Episcopus in ecclesia, & in consessu presbyterorũ sublimior sedeat. Intra domum vero collegã se [b] presbyterorum esse cognoscat.

Item ex concilio Martini Papa.

In cap. Martini Brac. c. 52. de cõsec. dis. 4. c. omni tempore. Mart. Bra. c. 56.

¶ Sine præcepto episcopi presbyter non signet infantes. C. XI.

Presbyter præsente episcopo non signet [c] infantes, nisi ab episcopo fuerit illi præceptum.

[*Item ex concilio Neocæsariensi,* [α] *c. 13.*]

¶ [De eodem.] PALEA C. XII.

Ans. l. 7. c. 188. Burc. l. 5. c. 44. Iuo, p. 2. c. 55. † ἐν τῷ κυριακῷ.

Presbyteri ruris, in ecclesia † ciuitatis, episcopo præsente, vel presbyteris ipsius vrbis, offerre nõ possunt, nec panem sacrificatum [β] dare, calicemque porrigere. Si vero absentes hi fuerint, & ad [γ] dandam orationem vocẽtur soli, dare debebunt.

α ¶ Neocæsariensi] *Antea citabatur ex Genuensi. Restituta est inscriptio ex cęteris collectoribus. Est autem hæc ferè Dionysii versio.*

β ¶ Sacrificatum.] *Alibi vbique legitur,* sanctificatum, *græcè est in concilio impresso.* ἄρτον διδόναι ἐν εὐχῇ: *Sed Apud Balsamonẽ* ἄρτον εὐχῆς *idest, panem mystica prædicationis.*

γ ¶ Ad dandam orationem.] καὶ εἰς εὐχὴν κληθῶσι μόνοι, διδόασιν, *idest,* & solus ad mysticam precationem vocatus fuerit, dat.

DISTINCTIO XCVI.

3. distin. 63. c. si duo.

Illud autem [d] *Honorij Augusti, quod de electione summi Pontificis supra constituisse legitur, nullius esse momenti probatur: cum non solum de ordinibus, sed nec etiam de rebus ecclesiasticis legatur aliquando laicis attributa disponẽdi facultas. Vnde quæcumque à Principibus in ordinibus, vel in ecclesiasticis rebus decreta inueniuntur, nullius auctoritatis esse monstrantur.*

In syno. Rom. 3. sub Symmacho c. 1. & seq.

Vnde Symmachus episcopus catholicæ ecclesiæ vrbis Romæ synodo præsidens dixit.

Illud autẽ. in hac distinct. probatur, q. constitutiones laicorũ non prẹiudicant ecclesijs, quia nihil iuris laicis de rebus ecclesiasticis concessum est, nisi sola defensio: & hoc probat per 12. auctor. Ioannes de Fant.

CASVS. Supra in dis. 79. posuit Gratia. constitutionem Honorij latam super electione Romani põtificis. sed ne aliquis crederet, q. laicis esset attributa potestas disponendi aliquid de rebus ecclesię, & faciẽdi constitutionem super ipsis: ideo Gratianus nunc dicit, q. illa cõstitutio nullius fuit momenti, cum a laico facta fuerit: quia non habet potestatẽ aliquid disponendi de rebus ecclesiæ: quare constitutio Basilij nihil valebat, vt j. ea. cap. 1. bene tamen dicit, quòd constitutio Honorij facta fuit auctoritate Papæ: ideo valuit.

d ¶ Illud autem.] Hic depingitur 96. dist. magister posuit constitutionem Honorij Augusti latam super electione Romani põtificis. 79. dist. si duo. Sed ne viderentur laici habere potestatem constituendi vel disponendi de rebus ecclesiæ: ideo reducit hic illam constitutionem ad memoriam, vt ostendat q. laicus non habet potestatẽ suo iure constituẽdi aliquid de rebus ecclesiæ: bene tamen possunt laici rogati concilijs interesse, & de rebus ecclesiasticis cõstituere: non tamen vt valeat eorum constitutio, quia ipsi constituerunt: sed quia ratum habet ecclesia, vt dicit Gratianus infra distinctio. prox. §. 1. &c.

Laici de rebus ecclesiæ nihil possũt constituere.

Bene quidem.] CASUS Symmachus Papa ægrotans cũ de salute corporis desperaret, timẽs schisma posse contingere post mortem suam, iniunxit Basilio, vt interesset electioni successoris post mortem suam propter schisma remouendũ. tempore procedente quidam episcopi tractabant de electione suc cessoris, Symmacho adhuc viuente. quo audito Basilius congregauit concilium, & fecit constitutionẽ ne liceret electionem Papæ fieri sine eius p̃sentia: nec liceret Papæ alienare res ecclesiæ: & si alienaret, esset reuocari debere: & quædam alia, quæ in capitulo recitantur, constituit. Symmachus autem postea reconualescens post mortem Basilij congregata synodo oĩa post re citationẽ eorum retractauit. Et not. q̃ qñq; loquitur Symmach⁹, vt in principio: qñq; notarius, q̃ continuat verba diuersorum p totum hoc c. qñque Synodus, quãdoq; Basilius, quandoque aliquis de synodo. & ego cum Hug. ad maiorem intelligentiam aliquantulum latius posui casũ, quàm Bene. duo cap. seq. per te videb.

f ¶ Inde disputẽ.] non est disputandum de eo, de quo statim constare potest. si ergo vxor petat sibi virum restitui, & vir paratus est incontinenti probare cõsanguinitatem, nõ est audienda. ff. vt in possess. leg. si is à quo. arg. contra. extra de rest. spol. c. litteras.

¶ De rebus ecclesiasticis disponendis, laicis nulla facultas relinquitur. C. I.

BEne [a] quidem fraternitas vestra ecclesiasticis legibus obsecuta sub diuini timore iudicij, quæ erãt statuẽda, definiuit; & ad iustitiæ cumulũ peruenit, dum sufficienter vniuersa cõplectitur: nec adiectione indiget plenitudo, [b] maximè [c] de clericis, quos amor dñationis inuasit, & iugum disciplinæ ecclesiasticæ fecit respuere; *& paulo post.* ¶ Quorum excessus enarrare difficile est; vnum tamẽ, qđ occurrit, venerando ordini vestro intimare non differo. Dixerunt inter alia, scripturã quãdam illustris memoriæ [d] Basilium, quasi pro ecclesiasticæ amore substãtiæ, conscripsisse: in qua nullus Rom. ecclesiæ, nec interfuit, nec subscripsit [e] antistes, per quẽ potuisset sortiri legitimã firmitatẽ. Ne verò ego inde disputem, [f] vnde † põt vestrũ iudicare concilium, requiratur, & deferatur in mediũ, vt ex lectione cognoscatis, cuiusmodi possit habere substantiã. ¶ Sancta synodus [g] respondit; deferatur in mediũ, vt cuiusmodi sit, possit agnosci. Et dum diceret, Hormisda diaconus recitauit. [Cum † in † Mausoleo, [h] quod est apud B. Petrum apostolum, resideret † sublimis, & eminentissimus vir præfectus prætorio, atque patricius, agens etiam vices præcellentissimi Regis Odoacris Basilius, dixit. Quamquam studij vestri, † & religionis intersit, vt in episcopatus electione [i] concordia principaliter seruetur ecclesiæ: ne tamen † per occasionem seditionis, status ciuitatis † vocetur in dubiũ, admonitione † beatissimi viri Papæ nostri Symmachi † Simplicij, quã ante oculos semper habere debemus, hoc nobis meministis sub obtestatione fuisse mandatum, vt propter illum strepitum, & venerabilis ecclesiæ detrimentum, si eum de hac luce transire contigerit, non sine nostra consultatione, cuiuslibet celebretur electio.] Hæc cum legerentur, Cresconius episcopus ciuitatis Tudertinæ ecclesiæ, surgens è consessu dixit; [Hic perpendat sancta synodus, vt † prætermissis † personis religiosis, quibus maximè curæ est de tanto Pontifice, electionem laici in suam redegerint potestatem; quod contra canones esse manifestum est.] ¶ Item Hormisda diaconus legit; [Nam & cum quid confusionis, [k] atque dispendij venerabilis ecclesia sustineret, miramur, prætermissis nobis, quidquã de rebus ecclesiæ fuisse tentatum, cum etiam

Right margin: 100. distin. optatum. ibi videas. Item adde. in qb. casib. requiraĩ subscriptio. not. B. in l. diuus. §. sena tus. ff. de fal.

g ¶ Synodus

† *sed vt posset*] orig.

Ibid. c. 2.

† *in vnum apud beatum*] orig.
† *resedissent, sublimis*] orig.

Verba Basilij.

† *nostri*] orig.

† *al. ne per*
† *al. ciuitatis*
† *al. tamẽ admonitione*

† abest dictio [Symmachi] ab orig. sed auctor casus, & glos. sæ habuit.

† *al. vtrum prætermissas personas religiosas*] codex can. verba Basilij

a ¶ Bene.] Symmachus Papa laborabat in extremis, & timuit ne in electione sui successoris pp strepitus hæreticorũ schisma interueniret: rogauit Patriciũ Basiliũ, q̃ gerebat vices Odoacris regis, q̃ ipse interesset in electione sui successoris. Basili⁹ statim Symmacho viuẽte fecit quãdã constitutionẽ, s. q̃ sine eius consultatione nõ fieret electio summi Põtificis. Præterea, q̃ nõ liceret alicui prædiũ ipsius ecclesiæ alienare: quæ constitutio retractatur hic: tum quia ibi quędam constituta sunt, quæ à laico non possunt constitui: tũ quia res esset mali exempli, 63. dist. §. verum.

Left margin: Basilius à Symmacho rogatus interfuit electioni Papæ.

b ¶ Plenitudo.] j. 6. q. 1. si omnia.
c ¶ Maximè.] bene diffiniuit, supple.
d ¶ Memoriæ.] ergo iam decesserat Basilius tempore huius synodi.
e ¶ Vel subscripsit.] arg. in contractib. rerum ecclesiasticarum non sufficere consensum clericorum: nec in alienationib. nisi specialiter subscribant. arg. 10. q. 2. casellas. 12. q. 2. abbatibus, & c. sine exceptione.

Left margin: Cõsensus clericorum nõ sufficit in cõ tractib. rerũ ecclesiasticarum.

¶ De hoc no.

g ¶ Synodus] verba notarij.
h ¶ In mausoleo] Verba sunt scriptoris. Mausoleum propriè est sepulchrum principis. Et dr à Mausoleo rege, cui vxor Arthemisia pudicitiæ insignis construxit sepulchrũ miræ pulchritudinis. Vnde & alia sepulchra sic sunt appellata.
i ¶ Electione.] non tamen, vt aliquid inde constitueres, & ita excessisti finem mandati Basilij.
k ¶ Ac ne cõfusionis.] prosecutio legis, & continuatur verba sic, non celebretur de electione Papæ, & c. ac ne.

Right margin: Mausoleum, quid sit.

a ¶ Nihil.

¶ Nihil debuisset.] hoc dicit propter quosdam, qui viuente priore Symmacho tentauerunt alium eligere, vt dist. 79 si quis Papa. & c. nullus. 10.
b ¶ Præferentes.] idest, primo statuentes.
c ¶ Rusticum.] quid sit rusticum prædium, & quid sit vrbanum prædium, habemus ff. de seru. rust. præd. & ff. de ser. vrb. præd. per totum.

ne Papæ bene: argu. 31. distin. §. verum. 10. q. 3. cap. vlt. Sed vtrum episcopus laico possit hoc committere, iam dicemus infra eadem, capit. quod non. M. tamen dicit contra: quia mucro est episcopi: immo nec presbyter hoc potest.

Laicus pōt excōicare ex Papæ delegatione.

sacerdote nostro superstite nihil sine nobis debuisset [a] assumi. Quare si amplitudini vestræ † vel sanctitati placet, incolumia omnia, quæ ad futuri antistitis electionē respiciunt, religiosa veneratione seruemus, hāc legem specialiter præferentes, [b] quam nobis, hęredibusq; nostris, Christianæ mentis deuotione sancimus: ne vmquā prædiū, seu rusticum, [c] seu vrbanum, vel ornamēta, aut ministeria ecclesiarum, quę nunc sunt, vel quæ ex quibuslibet titulis [d] ad ecclesiarum iura peruenerint; ab eo, qui nunc antistes sub electione communi fuerit ordinandus, & illis, qui futuris sæculis sequentur, quocumque titulo, atq; commento alienari liceat. Si quis vero aliquid eorum alienare voluerit; inefficax, atque irritum iudicetur; sitque facienti, vel consentienti, accipientique anathema.] ¶ Maximus [e] episcopus Bleranæ ecclesiæ dixit: [Modo sancta synodus dignetur edicere, si licuit laico [f] homini anathema in ordinem ecclesiasticum dictare: aut si potuit laicus sacerdoti anathema dicere, & contra canones, quod ei non competebat, constituere. Dicite, vobis quid videtur? De me licuit laico legem dare?] Sancta synodus dixit, Non licuit; & adiecit, lege sequentia. ¶ Hormisda diaconus legit: [Et is, qui prædium rusticum, vel vrbanum iuris ecclesiastici fuerit consecutus, nouerit se nulla lege, vel præscriptione munitū; [g] sed siue is, qui alienauerit, siue qui eum † sequetur, voluntate contraria prædium huiusmodi alienatum reuocare † voluerit, id cum fructibus restituat, quos † illic fuerit consecutus.] ¶ Hæc cum legeret; Stephanus episcopus Venusinæ ecclesiæ surgens è consessu dixit, perlegatur. [h] Hormisda diaconus legit: [Qua † pœna placuit accipientis etiam hæredes [i] afficere. In qua re cuilibet clericorum contradicendi libera sit facultas. Iniquum est enim, & sacrilegij instar, vt quæ vel pro salute, vel pro requie animarum suarum † vnusquisq; venerabili ecclesię, pauperum causa, contulerit, aut certe reliquerit; [k] ab his quos hęc maxime seruare conuenerat, in alterum † transferatur. Plane quęcumq; in gemmis, vel auro, atq; argento, necnon & vestibus minus apta vsibus, vel ornatui videbūtur ecclesię, quę seruari, ac diu manere nō possūnt, sub iusta æstimatione vendantur, [l] & erogationi religiosę proficiant. †] ¶ Cumq; lecta fuisset; Laurētius episcopus Mediolanensis [m] ecclesiæ dixit: [Ista scriptura nullum Romanæ ciuitatis potuit obligare Pontificem: quia non licuit laicos statuendi in ecclesia, præter Romanum [n] Pontificem, habere aliquam potestatem: quos obsequendi

¶ vestra sanctitatem

Verba Basilij.

¶ al. consequēter

¶ al. qui illud
c. 3. Basilij verba. 1.

¶ al. suarum

¶ al. alternitatem

¶ al. erogatio religioni proficiat

g ¶ Munitum.] nā si quis emit rem ecclesiæ, vel aliam rem in casu illicito, non pōt præscribere. Nam dicit lex, q; non est dubium eum malę fidei possessorem, qui contra legum interdicta mercatur. C. de agricolis, & censi. lib. 11. quemadmodū. nam nec iuris ignorantia pōt eum excusare. ff. de iuris & facti ignorantia. l. iuris. & hoc benigne statuerat: secus tamē est de iure, quia bene præscribit laicus rē ecclesię cum fructibus etiā percipiendis, si sit malæ fidei possessor. de restitu. spol. grauis.

Laicus rem ecclesiæ possit pscribere.

ADDITIO. Ad hoc extra de præsc. rip. ad audientiam iuxta finem. Super hoc videas quæstionem B. quę incipit, esto q; res ecclesiastica, &c. & qđ not. j. 16. q. 3. vniuersas. in glo. non dicit. Archid.
h ¶ Perlegatur.] ff. de legi. & senatusconsul. l. inciuile.
i ¶ Hæredes.] turpia enim lucra ab hæredibus sunt extorquēda. ext. de vsuris, tua. ff de calū. in hæredē. Sed & alienator posset conueniri, vt not. 12. q. 2 monemus.
k ¶ Reliquerit.] in morte relinquēdi nā̃q; verbum, &c. ff. de tabulis exhib. l. 1. § vlt.
l ¶ Vendantur.] arg. C. de admi. tut. lex.

l Et habes hoc qđ hic dicitur. 16. q. 1. in canonibus. Arch.

r ¶ Proficiant.] hic terminatur lex ipsa.
m ¶ Mediolanensis.] argu. Mediolanensis prærogatiuam sedis habere ante Rauennatē, cū ante eum respondet, sicut in alia synodo ante eū scripsisse legitur. j. dist. 17. §. hinc. & § illud igitur. G. tamen aliter hoc soluit. dist. 17. § illud.

Prædium est duplex.

d ¶ Titulis.] siue donationis, siue emptionis.
e ¶ Maximus.] sic & iurisperiti dicunt quid sentiant. ff. de his, quę in testamen delen. l. proxime.
f ¶ Laico.] nam licuit laico iure suo, sed ex delegatione Papæ bene: argu. 31. distin.

n ¶ Præter Romanum.] i. Papæ auctoritatē, & consensum eius. Sed cōtra. 16. q. vlt. in noua actione. Sed ibi nō prohibetur, q; eps laico nō possit cōmittere officium ad tempus: sed ne iurisdictionem largiatur ei in perpetuū. Et est argumentū, Papam quamlibet causam ecclesiasticam

Causa quęstibet ecclesiastica per Papā laico cōmitti potest.

eam committere posse laico, argu. 23. dist. mulier. & 94. distin. valde. 5 q. 3. qui episcopus. contra. 79. dist. si duo. ĵ. ea. denique. contra Intelligendum est non sua auctoritate. Sed numquid auctoritate episcopi potest laicus aliquid cōstituere in ecclesia? videtur, quod prędicare potest inuitatus à clericis 23. dist. mulier. arg. extra de foro cōpeten. nullus iudicum. Dic cū Hu. quod non potest ex delegatione episcopi causas spirituales tractare, nec excommunicare. vnde nihil faciunt, qui per pueros excōmunicant, & per seruientes. Causam autem ciuilem laicis episcopus committere potest, & ita intellige prędictam decretalem, in nona. Et quod dicitur de prędicatione, speciale est. Quid ergo dices de templarijs? nōne ipsi possūt excommunicare fratrem suum? Dici potest, quod sic: quia ipsi non sunt laici. arg. 12. q. 1. duo. Credo, quod non possunt, nisi sint presbyteri. ext. de sen. excom. canonica.

Laicus, an epi auctoritate possit in ecclesia aliquid constituere.

a ¶ Imperādi.] ĵ. 16. q. vlt. non placuit.

b ¶ Legatur.] verum est, quod nō legitur assensus metropolitanorū secundum canones, idest, legitimus: bene tamen legitur consensus episcoporum, arg. ĵ. ead. c. 1. Illa autem determinatio, quæ præcedit, secundum canones, soluit cōtra.

c ¶ Nec canonibus.] cōiunctim accipe hęc duo diuisa.

d ¶ Religiosis.] ĵ. 16. q. vlt. laicis.

e ¶ Debere.] ĵ. 9. q. 3. cap. 2.

f ¶ Qui merito.] sup. 40. dist. non vos.

g ¶ Primatum.] ĵ. 9. q. 3. nemo. & cap. antiquis.

h ¶ Tribuere.] s. dist. 16. c. 1. & 2.

i ¶ Carere.] s. distin. 21. in tantum.

k ¶ Vel Stephani.] Iste tamen Stephanus non dixit, nisi perlegatur, & sic per tale verbum intelligitur aliquis consentire. vt no. sup. 63. dist. cum Hadrianus.

l ¶ Ratione.] arg. ratione auctoritatis aliqua repelli, licet sint bona, arg. 16. dist. c. 7. 1. q. 1. principat⁹. ff. de re mili. l. 3. §. in bello. arg. contra 1. q. 1. Dominus declarauit. argum. contra. 1. q. 1. nonne Sodomitæ.

manet necessitas, non auctoritas imperandi: [a] maxime cum nec Papa Romanus subscripserit, nec alicuius secundum canones metropolitani legatur [b] assensus.] ¶ Petrus episcopus Rauennatis ecclesiæ dixit: [Scripturam, quæ in nostra congregatione vulgata est, nullis eam viribus subsistere manifestum est; quia nec canonibus [c] conuenit, & à laica persona concepta videtur: maxime quia in ea nullus præsul sedis Apostolicæ interfuisse, vel propria subscriptione firmasse monstratur.] ¶ Eulalius episcopus Syracusanæ ecclesiæ dixit: [Scripturam, quæ in sacerdotali concilio recitata est, euidentissimis documentis constat esse inualidam. Primum, quod contra Patrum regulas à laicis, quamuis religiosis [d] (quibus nulla de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur vmquam attributa facultas) facta videtur: deinde quod nullius præsulis Apostolicæ sedis subscriptione firmata docetur. Quod si cuiuslibet prouinciæ sacerdotes intra terminos suos concilio habito, quidquid sine metropolitani sui auctoritate tentauerint, irritum esse debere [e] sancti Patres sanxerunt; quanto magis, quod in Apostolica sede, non † existente præsule (qui merito † [f] beati Petri apostoli per vniuersum orbem primatum [g] obtinens sacerdotij, statutis synodalibus consueuit tribuere [h] firmitatem) à laicis (licet consentientibus aliquantis episcopis, qui tamen Pontifici, à quo consecrati † probantur, præiudicium inferre non potuerunt) præsumptum fuisse cognoscitur, viribus carere [i] non dubium est, nec posse inter ecclesiastica vllo modo statuta censeri?] ¶ Sancta synodus dixit: Licet † secundum prosecutionem venerabilium fratrum nostrorum, Laurentij, Petri, Eulalij, Cresconij, Maximi, vel Stephani, [k] nec apud nos incertum habetur hanc ipsam scripturā nullius esse momenti; verumtamen etiam si aliqua posset ratione [l] subsistere, modis omnibus in synodali cōuentu prouida beatitudinis vestrę sentētia eneruari conueniebat, & in irritum deduci: ne in exemplum remaneret præsumendi quibuslibet laicis, quamuis religiosis, vel potentibus in quacumque ciuitate quolibet modo aliquid decernere de ecclesiasticis facultatibus; quarum solis sacerdotibus disponendi indiscusse à Deo cura commissa docetur.

a ¶ Actio.

ĵ. 9. q. 3. c. 2.

† al. nunc

† al. prærogatiua

† al. consecrari

† al. Liquet

¶ Cum in Mausoleo.] *Hoc initium scripturæ Basilij in tomis conciliorum, & codice canonum sic habet,* Cum in vnum apud beatum Petrum Apostolum resedissent, sublimis, &c. *Omnino autem multæ sunt huius capituli varietates in exemplaribus Gratiani, in varijs conciliorum editionibus, & in codice canonum: ex quibus ea tantum partim indicatæ, partim notata sunt, quæ maioris ponderis sunt visa.*

¶ Reuocare.] *Sic est emendatum ex omnibus concilij exemplaribus & impressis, & manuscriptis, cum antea legeretur,* retinere.

¶ Qua pœna.] *In omnibus editionibus conciliorum legitur,* Quam pœnam placuit accipientis hæredes, prohęredesque

¶ Actione.] dicitur prima actio, quia fiebat p̄ prima die in synodo. 16.q.7. in nona.

N Os.] ¶ Interesse] Similiter solebat interesse electioni Papæ propter hæreticorum scandalum. arg. dist. 63. quia sancta.

¶ Inuen- peratoris. Reprehendit ergo hic Nicolaus Imperatores, qui concilijs episcoporum interesse volebãt: quod non est faciendum, nisi vbi de fide tractatur, quæ cõtet p̄tinet ad omnes tam clericos, quàm laicos.

f ¶ Vbi nam.] Hęc quattuor cap. loquunẽ de materia Ignatij, de quo dĩ s̄. 21. dist. submittitur. Arg. omissũ intelligi, q̄d scriptum nõ inuenitur. arg. 10. q. 1. hãc consuetudinẽ. de cons. dist. 4. cũ itaq;. & c. seq. ff. de verb. oblig. quidquid.

respicere. *In codice verò canonum manuscripto non est dictio*, pro hæredesque.

Vnde in sexta actione [a] *Chalcedonensis concilij Martianus Imperator dixit inter cætera.*

¶ Imperatores ad fidẽ confirmandam, non ad potentiam ostendendam synodo interesse debent. C. II.

Ans. l. 3. c. 107. NOs ad fidem confirmandam, non ad potentiã ostendendam, exẽplo religiosissimi principis Constantini synodo interesse [b] voluimus; vt inuenta veritate, [c] nõ vltra multitudo prauis doctrinis attracta discordet.

Item ex eadem sexta actione, in fine.

¶ [illegible] C. III.

Ans. ibidem. Deusdedit p. 3. QVædam capitula sunt, quæ ad honorem vestræ reuerentiæ vobis seruauimus, [d] decorũ esse iudicantes à vobis hæc regulariter potius firmari per synodũ, quàm nostra lege sanciri. [e]

Item Nicolaus Papa in epistola ad Michaelem Impera. quæ incipit: [Proposueramus.]

¶ Synodali conuentui Imperatores interesse non conuenit, nisi vbi de fide agitur. C. IIII.

Ans. l. 1. c. 75. VBi nam [f] legistis, Imperatores antecessores vestros synodalibus conuentibus interfuisse, [g] nisi forsitan in quibus de fide tractatum est, quæ vniuersalis est: quæ omnium communis est; quæ non solum ad clericos, [h] verum etiam ad laicos, & ad omnes omnino pertinet [i] Christianos?

Idem in eadem epistola.

¶ De præsulibus diuinarum rerum, qui humanis rebus [illegible] non po[illegible]. C. V.

Ans. ibidem. DEnique [k] hi, quib. tantum humanis rebus, & non diuinis præesse permissum est: quomodo de his, per quos diuina ministrantur, iudicare [l] præsumant, [m] penitus ignoramus.

Idem paulo inferius.

¶ Nec etiam Imperator iura Pontificis, nec Pontifex iura regia vsurpet. C. VI.

s̄. dist. 10. c. quoniam. Ans. ibidem. CVm [n] ad verum [o] ventum est, vltra sibi nec Imperator iura Põtificatus arripuit, nec Pontifex nomen

g ¶ Interfuisse.] nisi rogatos. s̄. 63. dist. Hadrianus.

h ¶ Ad clericos.] Dic q̄ hoc nomen, clericos, strictè accipitur, vnde per fidem & ad omnes, &c. comprehendit Deo deuotos & tales personas. Vel dic prout sonat.

i ¶ Pertinet.] arg. q̄ oẽs tãgit, ab oĩbus debere tractari, & approbari. arg. dist. 66. c. 1. C. de au. p̄st. vetetem. de hoc extra de iis, quę fi. à p̄ręl. c. fi.

k Enique.] ¶ SVS. Statuit hic Nicolaus, vt Imperatores, qui tantum rebus humanis præsident, se de rebus ecclesiasticis nõ intromittant, nec de clericis iudicent.

¶ Denique.] arg. q̄ episcopus in causis ecclesiasticis laicum nõ possit præficere. Arg. contra. s̄. ea. bene q̄dem.

l Iudicare.] j̄. 17. q. 4. diffiniuit. cõtra. in fi. sed ibi dic, principis, i. principalis p̄sonæ: vel, idest, epi. 35. dist. ecclesiæ.

m ¶ Præsumant.] ar. q̄ clericus diffinitionibus principum & laicorum non debeat supponi, nisi per reconuentionem.

n CVm ad verum.] Michael

Scilicet istud & tria seq.

Et s̄m hoc cessat cõtrariũ. 35. q. 1. ad sedem. Arch.

Quod oẽs tãgit, debet ab oĩbus approbari.

Cõcor. extra de his q̄ fiunt à præl. fi. cons. cap. c. vlt. ibi videas.

Cõcor. text. in l. 1. C. de sum. tri. & in l. mercatores. C. de cõ. & merca. & in l. 1. cũ gl. C. de eunuc.

Disputari verũ possit de fide catholica.

c ¶ Inuenta veritate.] Et ita v̄r q̄ possit de fide catholica disputari. arg. contra C. de sum. trin. nemo. 24. q. 3. cum quibus. Respondeo: dubitando non licet disputare de ea: quia dubius in fide, hæreticus est. ext. de hæret. dubius. aliàs disputatur. j̄. ea. satis. 23. q. 6. vides. C. de epis. & cle. quoniam.

d QVædam.] infra ea. satis.

¶ Seruauimus.] confirmanda & terminanda. Hugo.

e ¶ Sanciri.] quasi dicat, volumus eã per nostrã legem siue constitutionem determinari & confirmari. H.

f Bi nam.] Hęc quattuor c. de Ignatio loquũtur iniustè deposito auctoritate Michaelis Imperatoris, qui auctoritatẽ præstitit & præcipit vt Ignatius Constãtinopolitanus patriarcha ab ep̄is deponeretur: quod factum est. sed dicit Nicolaus Papa, q̄ hoc facere non potuit nec debuit: nã cum in veteri testamẽto eadem persona Rex erat & sacerdos, & spalia simul cum spiritualibus administrabat. Sed postq̄ Christus venit in mũdum, pręcepit vt Rex tãi terrenis pręsideret, Pontifex verò cęlestia dispensaret: ne p̄p superbiã dignitatis vtriusque alteruter superbiret: sed sibi inuicẽ (si necesse fuerit) auxilium præbeant.

¶ Cum.] Hoc cap. expositum est supra. 10. distin. quoniam. ideo hic non labores.

o ¶ Ad verũ.] i. ad discussionẽ veri: vel, i. ad ip̄s Christũ.

 ¶ Vsur-

Imperatorium vsurpauit: [a] quoniam idem mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus sic actibus proprijs [b], & dignitatibus distinctis, officia potestatis vtriusque discreuit [c] propria volens medicinali humilitate sursum efferri: nō humana supbia rursus [d] in infernū † demergi, vt & Christiani Imperatores pro æterna [e] vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu tēporalium [f] tantummodo [g] rerum imperialibus legibus uterentur; quatenus spiritalis actio carnalibus distaret incursibus; & ideo militans Deo minime se negotijs secularibus implicaret; ac vicissim non ille rebus diuinis præsidere uideretur, qui esset negotijs secularibus implicatus.

† *al. inferna*

2. *Tim.* 2.

a ¶ Ad verum.] *Post vltima verba capitis antecedentis sequitur continenter in eadem Nicolai epistola.* Fuerunt hæc ante aduentum Christi, vt quidam typice reges simul & sacerdotes existerent. Quod sanctum Melchisedech fuisse sancta prodit historia, quodque in membris suis diabolus imitatus: (vtpote, qui semper quæ diuino cultui conueniunt: sibimet tyrannico spiritu vendicare contendit) vt pagani Imperatores ijdem & maximi Pontifices dicerentur. Sed cum ad uerum ventum est, eundem Regem atq. Pontificem, ultra sibi, &c.

Gen. 14.

Nihil autem mutatum est & ob glossam, & quoniam est initium capitis. Nonnulla vero alia huc pertinentia notata sunt supra dist. 10. c. quoniam.

Idem in eadem paucis interiectis.

¶ A sæculari potestate Pontifex prorsus nec solui, nec ligari valet. C. VII.

SAtis euidenter ostenditur, [h] à sæculari potestate nec ligari prorsus, nec solui posse Pontificem; quem constat à pio principe Constantino (quod longe superius memorauimus) Deum appellatum: [i] nec posse Deum ab hominibus iudicari manifestū est. Sed & Theodosius [a] minor sanctæ synodo scribens Ephesinæ [k] primæ, dixit: [Deputatus est igitur Candidianus magnificentissimus comes strenuorum domesticorum transire vsque ad sanctissimā synodum vestram, & in nullo quidem ijs, quæ faciendæ sunt de pijs dogmatibus quæstiones, seu potius [l] expositiones, cōicare. Illicitum namque est eum, qui non sit ex ordine sanctissimorum episcoporum, ecclesiasticis inter-

Ansel. l. 1. c. 71.

Rufinus 1 hist. lib. 1. c. 2.

SAtis.] CASUS Ostendit hic Nicolaus, q. Ignatius auctoritate Michaelis Imperatoris deponi non potuit: & hoc probat duobus exemplis, scilicet Constantini & Theodosij Imperatorum.

h ¶ Ostenditur.] in alia parte c. quæ hic non est.

i ¶ Appellatum.] Legitur enim omnes clericos deos appellasse, vt 11. quæst. 1. sacerdotibus. 11. quæst. 1. futuram. secundum hanc rationem nec ab episcopo possent iudicari clerici: sed hoc dixit vt ostenderet quanti sint habendi. si. extra de iud. nouit.

k ¶ Ephesinæ primæ.] quia secunda non est recepta in auctoritate.

l ¶ Seu potius.] optime corrigit se: quia quæstiones non debent fieri super fide dubitanda. argumen. extra de hære. dubius Dogma autem per g. est doctrina in fide: sine g. est angulus: vnde illud, Sedebat domare domum. 25. q. aliquis.

a ¶ Vsurpauit.] Argu. quod istę potestates sint diuisæ. Imperator non habet gladium à Papa, vt j. ead. in scripturis, & c. duo. & c. si Imperator. & 93. dist. legimus & quia imperium à solo Deo est. 23. q. 4. quæsitum [1] Arg. contra 63. dist. ca. 1. & c. tibi domino. Item quia Petro sunt datæ claues cælestis & terreni imperij. 22. dist. c. 1. Item quia deponit Imperatorem. j. 15. q. 6. alius & c. iuratos. & 1. q. 4. quia p̄sulatus. [2] quære s̄. de hac materia. 10. dist. c. quoniam.

b ¶ Proprijs.] idest, imperij & sacerdotij: vel proprijs quo ad Christū. quædā enim gessit tanquam Imperator: puta cum eiecit de tēplo, &c 2. q. 7. accusatio. & cum coronam de spinis portauit. quod est signum regni. 12. q. 1. duo. quædam gessit vt sacerdos: quando seipsum obtulit in ara crucis pro sacrificio.

c ¶ Discreuit.] Immo videtur q̄ : quia non discreuit, sed cōfudit. cum ipse unus & idē vtrumque officium gessit. Sed dic q. ideo ipse vtrumque officium gessit per se, vt notaret q. ex eodem fonte processerūt. 21. dist. cleros. in fine. nā dicit lex, q. summa nobis dona à Deo cōcessa sunt, scilicet sacerdotium; & imperium. in Authen. quomodo oportet episcopos, in prin. coll. 1.

d ¶ Rursus.] Primus per superbiā cecidit. vnde homines in infernum demergebantur. Christus autem nos humilitate sua sursum erexit: sed si haberent oēs oīa officia, superbirent, ita q. iterum demergerētur in infernum.

e ¶ Pro æterna.] j. de pœn. distin. 1. multiplex.

f ¶ Temporalium.] arg. q. in causis spiritualibus (vt in matrimonio) non sit vtēdum legibus imperialibus. arg. 32. q. 2. inter hęc. 11. q. 1. continua. arg. de conse. dist. 3. celebritatem. Sed in alijs licet eis vti, si non obuient canonibus [3] arg. dist. 10. si in adiutorium. arg. dist. 54 ex antiquis. Ber.

g ¶ Tantummodo.] Hoc aduerbium determinat tantum illud adiectiuum, temporalium, non illud verbū, vterentur: & sic est falsum sic notatum ab Hugo. arg. q. in causis spiritualibus, &c. Nam bene licet leges allegare in spiritualibus. 15. q. 3. ad sedem. 15. q. 3. § cū autem. Lau. [4] vel dic tātummodo, idest, maxime. sic est contra 11. q. 3. si quis episcopus.

Imperator verū habeat iurisdictionē a Papa.

[1] Cōcor. tex. in Authē. vt p̄po. no. imp. in pri. coll. 6

[2] In pri. sed parū facit.

Christus q̄dā vt Impator, & quædā vt Rex gessit.

Christus officiū sacerdotis & Imperatoris gessit.

Christus humilitate sua oēs erexit.

Regib' an sit vtendum in causis spūalibus.

[3] Adde quid q̄n contrariātur canonibus. no. Cy. in l. fi. C de inter. ma. inter pu. & tut. & in authē. cassa. C. de sacros. eccl.

[4] Adde ad hoc Cyn. &

Pet. de Bellapert. in l. 1. C. quæ sit lōga consue. & in l. cum clericis. C. de epi. & cler.

Dubitandū nō est de fide.

Dogma & doma differunt.

IN scripturis.] CASVS. Ludouicus Imperator quando audiebat sacerdotem deliquisse, statim erat paratus credere & punire. Sed Nicolaus docet hoc non esse faciendum, sed potius esse defendendum, & peccatũ eorum celandum: quod probat duobus exemplis, scilicet Constantini, & exemplo filiorum Noe, scilicet Sem & Iaphet, qui verenda patris operuerunt.

a ¶ In scripturis.] 11. q. 1. c. sacerdotibus.

b ¶ Et cooperirem.] ff. de iniur. eũ qui nocentẽ. ℨ. Sed hoc de occulto, quod non posset probari: quia talia nõ habent vindictam: & sic solue contrarium illud 83. dist. c. 3. illud autem in manifestis, in quibus etiam non deberet eũ prodere, vt not. 2. q. 1. si peccauerit.

c ¶ Contegatis.] Etsi corripiatis. 2. q. 1. si peccauerit. hoc de occultis intelligitur, nã de manifestis cogimur accusare, præmissa tñ admonitione. 2. q. 7. qua ppter. Arg. ℨ j. 5. q. 2. c. vlt. & q. 5. c. 1.

Crimina occulta vindictam non habent.

[t] on... misceri tractatibus.] & post pauca. ¶ His itaque manifeste repertis apparet comministrum nostrum Ignatium per imperialem tantummodo sententiam nullo modo potuisse prorsus expelli. In cuius damnatione, quia præsulũ quoque assensus est subsecutus, apparet id causa fuisse patratum adulationis, non legitimæ sanctionis.

¶ Theodosius minor.] *Verba hæc sunt accepta ex epistola Theodosii, ac Valentiniani Imperatorum synodo Ephesina per Candidianũ missa, quæ est in extremo primæ actionis ipsius synodi. In versione antiqua, quæ seruatur in bibliotheca Vaticana, & quæ Lutetiæ edita est, eadem plane hoc loco habentur verba cum his, quæ refert Nicolaus, & optime conueniunt cum græcis.*

Idem Ludouico Imperatori.

Habetur aliqua in ead. epist. ad Michaelem.

¶ Facta Pontificum Imperator iudicare non debet. C. VIII.

Ans. ibidem.

IN scripturis [a] narratur Constantinus Imperator dixisse: [Vere si proprijs oculis vidissem sacerdotẽ Dei, aut aliquem eorũ, qui monachico habitu circumamicti sunt, peccantem, chlamidem meam expoliarem, [t] & cooperirem [b] eum, ne ab aliquo videretur.] In quibus desideratissime fili necessario commonemini, vt quemadmodum fide, & religione, ac honoris parilitate ei adæquari videmini: ita quoque humilitate, atque deuotione æquipararі nihilominus anheletis; ita vt in nullo inferior eo, sed potior inueniamini post illius exempla, qui talẽ se exhibuit ante alia [t] prorsus exempla. Sed hoc quidem diximus cautos vos reddere cupientes, vt si de Domini sacerdotibus, qui iure Patres dicuntur, aliquid contigerit vos audire, quod confusionem pijs mentibus ingerat, non infrunitum, sed pudoratos filios Noe imitantes paternam de reliquo verecundiam contegatis, [c] vt affluenti, quemadmodum & illi benedictione repleri, moderante Domino mereamini.

[t] explicassem, & cooperuissem eũ) Nicolaus in epist. ad Mich.

[t] al. talia

Gen. 9.

Item ex epistola Gregorij septimi ad Hermanum Metensem episcopum, lib. 8. epist. 21.

¶ Regum & principum patres, & magistri sacerdotes esse censentur. C. IX.

Ans. l. 1. c. 84. Iuo. p. 5. c. 378. Pann. l. 5. c. 108

[t] Cõcor. Alex. de Imo in l. generaliter. col. 1 ff. de in ius voc.

QVis dubitet sacerdotes Christi, regum, & principũ, omniumq; fidelium patres, & magistros censeri? Nonne miserabilis insaniæ esse cognoscitur, si filius [d] patrem, discipulus magistrum sibi conetur subiugare, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subijcere; a quo credit non solum in terra, sed etiam in cęlis se ligari posse, & solui?

QVis dubitet.] CASVS. Hermanus epũs interrogauit, an pontifices regibus & principibus sint subijciendi. Et rñdet q non: & hoc probat duobus similibus, scilicet filij & discipuli: qui insani reputantur, si velint sibi patrem & magistrũ subiugare.

[t] Scilicet ad textum capituli.

d ¶ Si filius.] 22 dist. nolite. sic in Auth. de nup. §. si vero. coll. 4. vbi dicit, q erubescit lex filios esse correctores patrum. si tñ pater caderet in furorem, filius daretur tutor, vt eũ regeret. ff. de tuto. & cur. da. ab his. l. his q 6. q. 1. oues. & c. sacerdotes.

Filius patrẽ corrigere nõ debet.

In eadem epist. Gregorij vij. Cap. l. 5. c. 167. Conc. Paris. l. 1. c. 3. Poly. l. 1. tit. 27. Ans. l. 1. c. 73. Pann. l. 5. c. 109.

Item Gelasius Papa Anastasio Imperatori.

¶ Auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas, hunc mundum gubernacula regunt. C. X.

DVo...

DVo sunt.] CASVS. Gelasius Papa & Anastasius Imperator contendebant de præminẽtia vnius ad alterum: & de præminentia dignitatum. sed Gelasius ostendit hic, q auctoritas põtificalis longe maior est, q culmen imperiale. Et hoc probat duabus rationibus. Prima ratio est: quia Papa de anima imperatoris & aliorum redditurus est rationem. Secunda est: quia colla regum & principum submittuntur genibus sacerdotum. Et hoc probatur duobus exẽplis, s. Innocentij, & Ambrosij: qui Arcadium & Theodosium propter

propter suos excessus excommunicauerunt., Prima rō est ibi,[In quibus tanto grauius.] Secunda est in fine. Exempla sunt in medio.

a ¶ Duo sunt.] In Auth. quomodo oportet episco. in prin. coll. 1. ꝗ dist. 1. humanum. & les sunt, esse ecclesiæ subiectos. Si verò ꝗ hāc Dei dispositionem facere voluerit Imperator, tamquam ingratus perdat potestatem, quam ab ipso est consecutus.

m ¶ Filius est.] j. 23. q. vlt. conuenior. qui tamen prælati ecclesiarum dicantur, dixi 11. q. 3. præcipue.

n ¶ Non

sunt quippe Imperator Auguste: quibus [b] principaliter hic mundus regitur: auctoritas [c] sacra pontificum, & regalis potestas. In quibus [d] tanto grauius pondus est sacerdotum; quāto etiam pro ipsis regibus [†] hominum, in diuino sunt reddituri examine rationem. [e] *& post pauca.* [Nosti itaque inter hęc ex illorum te pendere [f] iudicio: [g] non illos ad tuam redigi posse [†] voluntatem.] Talibus igitur institutis, talibusque fulti auctoritatibus plerique Pontificum, alij Reges, alij Imperatores excommunicauerunt. Nam si speciale aliquod de personis principum requiratur exemplum; beatus Innocentius Papa Arcadium Imperatorem (quia consensit, [h] vt sanctus Ioannes Chrysostomus à sua sede pelleretur) excommunicauit. [i] § B. etiam Ambrosius, licet sanctus, non tamen vniuersalis ecclesiæ episcopus pro culpa, quæ alijs sacerdotibus nō adeo grauis videbatur, [k] Theodosium magnum Imperatorem excommunicans ab ecclesia exclusit: qui etiā in suis scriptis ostendit, ꝙ aurum non tam pretiosius sit plumbo, quàm regia potestate sit altior dignitas sacerdotalis, hoc modo circa principium sui Pastoralis scribens: [Honor, fratres, & sublimitas episcopalis nullis poterit comparationib. adæquari. Si regum fulgori cōpares, & principum diademati: longe erit inferius, quàm si plumbi metallum ad auri fulgorem [l] compares: quippe cum videas regum colla, & principum submitti genibus sacerdotum; & osculata eorū dextera: orationibus eorum credant se communiri.]

† al. regiminibus

† al. velle

Amb. de dign. Sacerd. c. 2.

a ¶ Duo sunt.] *Caput hoc sumptum est ex eadem epistola Gregorij septimi, ex qua antecedens: & ab hoc initio vsque ad verb.* voluntatem, *sunt verba ipsius Gelasij ex epistola, quę habetur impressa, citata à Gregorio septimo.*

g ¶ Excommunicauit.] *Si hic interponatur caput,* Alius item *infra 15. q. 6 hac pars epistolę integra habebitur.*

Item Ioannes Papa.

¶ Imperatores debent Pontificibus subesse, non præesse. C. XL.

Poly. l. 1. tit. 19. Ans. l. 4. c. 12. ex Ioanne viij.

SI Imperator catholicus est, (quod salua pace ipsius dixerimus) filius est, [m] non præsul ecclesiæ; quod ad religioné competit, discere ei cōuenit, non docere: [n] habet priuilegia suę potestatis, quę administrādis legibus publicis diuinitus [o] consecutus est: vt eius bńficijs nō ingratus

ADDITIO. Ibi soluitur. Facit ad ista 2. q. 8. §. item cum Dauid Arch.

b ¶ Quibus.] vt ab eis. sunt aūt alia duo, quibus aut per quę regitur, vt ꝗ. dist. 1. humanum genus.

c ¶ Auctoritas.] nemter pēdet ex reliquo. & ita est arg. pro Imperatore: quia diuinitus cōsecutus est imperium. j. ea. c. prox.

Imperator imperiū diuinitus cōsecutus est.

d ¶ In quibus.] idest, per quos. nam dicit lex, ꝙ parum est ius in ciuitate esse, nisi sint per quos ius reddatur. ff. de orig. iur. l. 2. §. post originem.

e ¶ Rationem.] j. 18. q. 2. cognouimus.

f ¶ Te pendere.] quo ad spiritualia. j. de pę dist. 1. multiplex.

g ¶ Iudicio.] Zacharias quoque Papa Regem Frācorum deposuit, & in locum eius Pipinum substituit, vt j. 15. q. 6 alius.

Regem Frācorum Papa deponere potest.

h ¶ Consensit.] ar. cōsentiētem maiori pęna adstringi, ꝗ facientem. arg. 24. q. 3. qui aliorum. arg. ꝗ 86. dist. tanta nequitia.

i ¶ Excōicauit.] not. principem posse excommunicari etiam à quouis epō. ꝗ. dist. 63. Valentinianus, ar. j. 11. q. 3. si autem vobis. vt ibi ꝙ hoc fecerit ex delegatione synodi: quod innuitur ex illo, pro culpa, quæ ab alijs sacerdotibus, &c. Sed primum est verum.

Princeps etiam ab epō excōicari potest.

k ¶ Videbatur.] sed malè: quia licet pro minimis causis nō sit quis excōicandus, vt 16. q. 3. epi. tā qualibet cōtumacia digna est excommunicatione: immo tāto maior videtur contumacia, quanto ex re minori consurgit. 2. q. 7. non potest.

Excōicandus quis non est pro minimis causis.

Contumacia tanto maior est, quāto ex re minori cōsurgit.

l ¶ Fulgorem.] & quanta est differentia inter Solē & Lunam, tāta est differentia inter imperium & sacerdotium, extra de maio. & obed. solitæ.

SI Imperator.] CASVS. Imperator volebat iudicare de causis clericorū & sacerdotum: sed Papa probat, ꝙ hoc facere non debet; quia ipse filius est ecclesię, & nō præsul: & quia Deus voluit sæculi principes, si fide-

Imperiū minus est sacerdotio.

n ¶ Non docere.] j. 16. q. 1. adijcimus.

o ¶ Diuinitus.] non ergo à Papa. nam imperium à solo Deo est, vt 23. q. 4. quæsitum. nam à cęlesti maiestate habet gladij potestatem. C. de vet. iu. enu. l. 1. in princ. quod cōceditur de vero Imperatore. Sed quis est verus Imperator? Dicunt quidam ꝙ Constantinopolitanus: sed ille alius procurator est siue defensor Romanę ecclesiæ. arg. de conse. dist. 5. in die. §. hinc. & huic Rom. eccl. cōcedit gladij potestatem, & coronam. Sed contra extra de ele.

Imperator verus quis dic.

Papa transtulit imperiũ.

de elec. venerabilem. Dicitur ibi, quod Ro. eccl. transtulit imperium in occidentem à Græcis, & ita iste Romanus est verus Imperator. A ... Ad hoc ext. de iud. significauerunt, in princip. Archid.

a ¶ Quas.]

pro talibus personis pro quibus licitũ est ei contra quãlibet agere: quas habes. ff. de postu. l. hi qui. & 3. q. 7. §. tria. in fi. scilicet in propria causa, vel parentum suorũ, vel pupillorum suorum. Simile est inter vasallum & Dominum, vt inf. 22. q. vlt. de forma. Simile de aduocatis. C. de aduo. diuer. iudi. l. 2. C. de reuodo l. 1. & 7. q. 1. quia frater. & dixi de hoc 3. q. 1. nulli. Hoc tamen exaudio de ecclesia, ad quã intitulatus est, pro qua stare potest cõtra quamlibet ecclesiam, etiam in qua habet beneficium: quia saluum fuit ius primæ: immo si aliquod munus ei iniungitur ab ecclesia, nullã excusationem potest prætẽdere. C. de excu. tut. li bertos. 23. quæst. 1. in summa.

contra dispositionem cœlestis ordinis nil vsurpet. Ad sacerdotes enim Deus voluit, quæ ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, non ad sæculi potestates; quas, [c] si fideles sunt, ecclesiæ suæ sacerdotibus voluit esse subiectas. Non sibi vindicet alienum ius, [b] & ministerium, quod alteri deputatum est: ne contra eum tendat abrumpi, à quo omnia constituta sunt; & contra illius beneficia pugnare videatur, à quo propriam consecutus est potestatem. Non à legibus publicis, non à potestatibus sæculi, sed à Pontificibus, & sacerdotibus omnipotens Deus Christianæ religionis clericos, & sacerdotes voluit ordinari, & discuti, [d] recipique de errore remeantes. Imperatores Christiani subdere debent executiones suas ecclesiasticis præsulibus, [e] non præferre.

Item Gelasius ad episcopos Orientales.

¶ De eodem. C. XII.

In originali hęc pendent ex superioribus. Polyc. ibidem. Ans. l. 6. c. 157.

NVmquam de Pontificibus, nisi ecclesiam iudicasse: non esse humanarũ legum de talibus ferre sententiã, absq; ecclesię principaliter constitutis pontificibus; obsequi solere principes Christianos decretis ecclesię, nõ suam pręponere potestatem; episcopis caput subdere principem solitum, non de eorum capitibus iudicare.

d ¶ Et discuti.] ergo ante quam esset aliqua cõstitutio, etiam clerici nõ erãt de iurisdictione sæculari, vnde omnes constitutiones, quæ emanauerunt, q clerici non sunt iudicãdi nisi ab episcopis, non sunt nisi iuris declaratio. Ioan.

Clerici nũquã fuerant de iurisdictione sæculari.

e ¶ Præsulibus.] hic bene dicit. nam dicit lex, q si iudex sæcularis iudicauerit clericũ esse damnandum, primo debet exui priuilegio clericali, vt 11. q. 1. si quis. in Auth. vt cler. apud pprios. §. illud plane. coll. 6. licet illud hodie non teneatur. si. extra de iud. at si clerici, &c.

¶ [De eodem.] PALEA. C. XIII.

Ans. l. 4. c. 32. Deusdedit, l. 4. cap. 1.

1 COnstantinus Imperator coronam, & oẽm regiam dignitatẽ in vrbe Romana, & in Italia, & in partibus occidentalibus Apostolico concessit. Nam in gestis beati Siluestri (quę beatus Papa Gelasius in concilio lxx. episcoporum à catholicis legi commemorat, & pro antiquo vsu multas hoc imitari dicit ecclesias) ita legitur.

¶ Apud Anselmum lib. 4. pro rubrica capitis 32. hęc habentur. Quod Constantinus Imperator Papæ concessit coronam, & omnem regiam dignitatem in vrbe Romana, & Italia, & in partibus occidentalibus. *In principio vero eiusdem capitis 32. hęc leguntur*, In gestis beati Siluestri, &c. *vsque ad finem huius, & seq. paleę, quemadmodum etiam in collectione Deusdedit.*

Vmquam.] A... Decreuit Io Papa, vt de pontificib⁹. & alijs clericis tantum ecclesia iudicaret, & nõ Imperatores, qui subesse debẽt, & non præferri.

¶ De eodem.] PALEA. C. XIIII.

In edicto Constantini, qd est post conc. Neocæsariense. Ansel. l. 4. c. 32. Deusded. ibid.

2 COnstantinus Imperator quarta die sui baptismi priuilegiũ Romanæ ecclesiæ Pontifici contulit, vt in toto orbe Romano sacerdotes ita hunc caput habeant, sicut iudices Regem. In eo priuilegio ita inter cetera legitur. [Vtile ... iudicauimus vnà cum omnibus Satrapis nostris, & vniuerso senatu, optimatibusque meis, etiam &

f ¶ Constantinus Imperator.] ... Palea ista nõ legitur in scholis, in qua cõtinetur priuilegium, quod Constantinus cõcessit Romanę ecclesiæ, scilicet vt primatum inter omnes ecclesias obtineret, & in quo possessiones, & insignia dignitatis ei concessit. & hoc fecit eo tempore quo Constantinus ad partes Orientales se transtulit, cũ in eodem loco duo Pontifices non bene morarentur. Et statuit, vt nullus contra hoc priuilegium veniret, & pœnam minatur contra facientibus.

c Cõcor. tex. in l. qui cum maior. §. pe. & ff. cum ibi no. ff. de bo. lib.

a ¶ Quas.] ergo debet dici, bona potestas est ista.

b ¶ Ius.] 2. dist. 10. imperium. & c. certum est. 11. q. 1. si tributum.

c ¶ Beneficia.] arg. clericum stantem contra ecclesiam vnde habet beneficium, debere illo priuari: nisi forte

cuncto populo Romanę glorię imperio subiacenti, vt sicut beatus Petrus in terris Vicarius filij Dei esse videtur constitutus; ita & Pontifices, qui ipsius principis Apostolorum gerunt vices, principatus potestatem, amplius, quam terrena imperialis nostræ serenitatis mansuetudo habere videtur, concessam à nobis, nostroq; imperio obtineant, eligentes nobis ipsum principem Apostolorum, vel eius Vicarios firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostram terrenam imperialem potentiam, sic eius sacrosanctam Romanam ecclesiam decreuimus veneranter honorari, & amplius, quam nostrum imperium, & terrenum thronum, sedem sacratissimam beati Petri gloriose exaltari: tribuẽtes ei potestatem, & glorię dignitatem, atque vigorem, & honorificentiam imperialem. Atque decernentes sancimus, vt principatum teneat tam super quattuor præcipuas sedes Alexandrinam, Antiochenam, † Hierosolymitanam, Constantinopolitanam, quam etiam super omnes in vniuerso orbe terrarum ecclesias Dei: & Pontifex, qui pro tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ extiterit, celsior, & princeps cunctis sacerdotibus totius mundi existat; & eius iudicio, quæq; ad cultum Dei, vel fidei Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponantur. *& infra.* ¶ Ecclesijs beatorum Apostolorum Petri, & Pauli pro continuatione † luminariorum, possessionum prædia contulimus, & rebus diuersis eas ditauimus, & per nostram imperialem iussionẽ sacram tam in oriente, quam in occidẽte, vel etiam septentrionali, & meridiana plaga, videlicet in Iudæa, Græcia, Asia, Thracia, Africa, & Italia, vel diuersis insulis nostra largitate ei † concessimus; ea prorsus ratione, vt per manus beatissimi patris nostri Siluestri summi Pontificis, successorumque eius omnia disponantur. *& infra.* ¶ Beato Siluestro patri nostro, summo Pontifici, & vniuersalis vrbis Romæ Papæ, & omnibus eius successoribus Pontificibus, qui vsque in finem mundi in sede beati Petri erunt sessuri, de præsenti contradimus palatium imperij nostri Lateranense, deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium, necnon & superhumerale, videlicet lorum, quod imperiale circumdare assolet collum; verum etiam & chlamidem purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia imperialia indumẽta; sed & dignitatem imperialium præsidẽtium ɣ equitũ, conferentes etiam & imperialia sceptra, simulq; cuncta signa, atq; banda, & diuersa ornamenta imperialia, & omnem processionem imperialis culminis, & gloriam potestatis nostræ. Viris autem reuerẽdissimis clericis in diuersis ordinibus eidem sacrosanctæ Romanę ecclesiæ seruientibus illud culmen, singularitate, potẽtia, & præcellentia habere sancimus; cuius amplissimus noster senatus videtur gloria adornari, idest patricios, ♂ atq; consules effici, nenon & ceteris dignitatibus imperialibus eos promulgamus decorari. Et sicut imperialis militia ornatur; ita & clerum sanctæ Romanæ ecclesiæ ornari decernimus. Et quemadmodum imperialis potentia officijs diuersis, cubiculariorũ nempe, & ostiariorũ, atq; omnium excubitorũ ornatur, ita & sanctam Romanam ecclesiã decorari volumus. Et vt amplissime pontificale decus præfulgeat, decernimus & hoc, clericorum eiusdem sanctę Romanę ecclesię, manipulis & linteaminibus, idest candidissimo colore decorari equos, ita & equitare. Et sicut noster senatus calceamentis vtitur cum ε vdonibus, idest candido linteamine illustratis; sic vtantur & clerici, vt sicut cœlestia, ita & terrena ad laudem Dei decorentur. Prę omnibus autem licentiam tribuimus ipsi sanctissimo patri nostro Siluestro, & successoribus eius ex nostro indicto, vt quem ☾ placatus proprio consilio clericare voluerit, & in religiosorum numero clericorum cõnumerare; nullus ex omnibus præsumat superbe agere. Decreuimus itaq; & hoc, vt ipse & successores eius diademate, videlicet corona, quã ex capite nostro illi concessimus, ex auro purissimo, & gemmis pretiosis vti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore beati Petri gestare. Ipse vero beatissimus Papa, quia super coronam clericatus, quã gerit ad gloriam beati Petri, omnino ipsa ex auro nõn est passus vti corona; nos phrygium candido † nitore splendidum resurrectionem Dominicam designans, eius sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & tenẽtes frænum equi ipsius pro reuerentia beati Petri, stratoris officium illi exhibuimus, statuentes eodem phrygio omnes eius successores singulariter vti in processionibus ad imitationem imperij nostri. Vnde vt pontificalis apex non vilescat, sed magis, quam terreni imperij dignitas, gloria, & po-

† al. & eius successores

† Antioc. Alexan.] orig. impressum.

† al. concinnatione

† al. eis libertatem cõcessimus

Iuo, p. 5. c. 49 Pan. l. 4. c. 1.

† al. phrygiũ, idest mitram

Suidas in hoc verbo βάνδα

† al. candido nitore splendidam

al. & gloria potentia

& potentia decoretur, ecce tam palatium nostrum, vt prędictum est, quàm Romanam vrbem, & omnes Italiæ, seu occidentalium regionum prouincias, loca, & ciuitates, prędicto beatissimo Pontifici nostro Syluestro vniuersali Papæ contradimus, atque relinquimus: & ab eo, & à successoribus eius per hanc diualem nostram, & pragmaticum constitutum decernimus disponenda, atque iuri sanctæ Romanæ ecclesiæ concedimus permansura. Vnde congruum perspeximus nostrum imperium, & regni potestatē in orientalibus transferri regionibus, & in Bizantiæ prouinciæ optimo loco, nomini nostro ciuitatem ædificari, & nostrum illic constitui imperium; quoniam vbi principatus sacerdotum, & Christianæ religionis caput ab Imperatore cœlesti constitutum est, iustum non est, vt illic Imperator terrenus habeat potestatem. Hæc verò ª omnia, quę per hāc nostram imperialem sacrā, & per alia diualia decreta statuimus, atque confirmauimus, vsque in finem mundi illibata, & inconcussa permanere decernimus. Vnde coram Deo viuo, qui nos regnare præcepit, & coram terribili eius iudicio obtestamur per hoc nostrum imperiale constitutum omnes nostros successores Imperatores, vel cunctos Optimates, Satrapas etiam, amplissimum senatum, & vniuersum populum in toto orbe terrarum nunc & in posterum, cunctis retro temporibus imperio nostro subiacentem, nulli eorum quoquomodo licere hæc aut infringere, aut in quoquam conuellere. Si quis autem, quod non credimus, in hoc temerator, aut contemptor extiterit, æternis cōdemnationibus subiaceat innodatus, & sanctos Dei, principes Apostolorum Petrum & Paulum sibi in præsenti, & in futura vita sentiat contrarios: atque in inferno inferiori concrematus, cum diabolo, & omnibus deficiat impijs. Huius verò imperialis decreti nostri paginam proprijs manibus roborantes, super venerandum corpus beati Petri principis Apostolorum posuimus. Datum Romæ iij. Kal. Aprilis, Domino nostro Flauio Constantino Augusto quater, & Gallicano v.c. Coss.

¶ *Hæc palea in multis habetur exemplaribus, in quibus aliæ paleæ esse non solent.*

ª ¶ Constantinus.] *Verba hæc vsque ad vers.* In eo priuilegio, *non solum habentur apud Anselmū, & Deusdedit, sed etiam in gestis B. Syluestri in his, quæ à Constantino per octo dies post baptismum acta referuntur.*

ª ¶ Vtile.] *Hinc vsque ad finem sumpta sunt ex gestis seu actis sancti Syluestri, in quibus multa præcedunt, ac multa deinceps plenius narrantur. Sed hic ea tantum videntur relata, quæ in collectionibus Anselmi, & Deusdedit habentur. Titulus proprius huius partis in gestis ipsis est huiusmodi.* Priuilegium sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quod constituit D. Constantinus Augustus sancto Syluestro episcopo vrbis Romę, & omnibus successoribus eius vsque in perpetuum, & obtulit super corpus B. Petri Apostoli. *De quo item priuilegio Leo IX. in epistola prima, seu libello aduersus inauditas præsumptiones Michaelis Constantinopolitani, & Leonis Acridani episcoporum, cap. 13. sic loquitur:* Pauca ex priuilegio eiusdem Cōstantini manu cum cruce aurea super cœlestis clauigeri venerabile corpus posito ad medium proferemus. *De ijsdem gestis, siue actis Gelasius in concilio LXX. episcoporum (& refertur supra dist. 15. in cap. sancta Romana) sic loquitur, vt ea videatur approbare. Et in martyrologio Romano, & Vsuardi in festo S. Syluestri legitur,* cuius actus clari habentur. *Inueniuntur verò etiam hodie peruetustis literis descripta in bibliotheca Vaticana, & Abbatia Nonantula: quorum interpres in procemio hæc ait:* Historiographus noster Eusebius Cæsareę Palestinę vrbis episcopus cum historiam ecclesiasticam scriberet, prætermisit ea quæ in alijs opusculis sunt, vel quæ se meminit retulisse. Nam viginti libros omnium pene prouinciarum, passiones martyrum, episcoporum, & confessorum, & sacrarum virginum, ac mulierum contineri fecit. Deinde secutus, & ab Apostolo Petro, omnium episcoporum nomina, & gesta cōscripsit, & earum vrbium, quæ arcem pontificatus per Apostolicas sedes tenere noscuntur, vt vrbs Roma, Antiochia, Hierosolyma, Ephesus, & Alexandria. Harum vrbium episcoporum omnium præteritorum nomina vsque ad tempus suum, & gesta græco sermone conscripsit. Ex quo numero vnum episcopum vrbis Romæ sanctum Syluestrum me de græco in latinum trāsferre præcepisti dn̄e sancte, ac beate pater. *Quibus verbis, quicumque sit auctor istius procemij, eadem gesta ab Eusebio græce scripta fuisse clare profitetur. Quæ etiam in vetustissimis Pontificalibus, & codicibus, in quibus sanctorum vitæ sunt descriptæ, in vita B. Syluestri referuntur. Partem horum actorum (quod ad baptismum Constantini, & imagines sanctorum Petri, & Pauli spectat) refert Hadrianus Papa in epistola Constantino Imperatori, & matri Irenæ scripta, quæ in secunda actione septimæ vniuersalis synodi habetur. Ipsum autem priuilegium fere integrum refert Leo nonus loco superius indicato, & Theodorus Balsamon in Photij nomocanonem, tit. 9. c. 1. quamquam alijs in rebus (quod Græci plerumque solent) Romanæ ecclesiæ non satis æquus. Hunc eundem*

dem donationē ante Gratianum recitarant Ansel. Deusde. Iuo locis notatis: Quo ea pertinent, quę Petrus Damianus in disceptatione synodali inter regium aduocatum, & Romanæ Ecclesiæ defensorem scripsit. Lege, inquit, Constantini Imperatoris edictum, vbi sedis Apostolicæ constituit super omnes in orbe terrarum ecclesias principatum. Nam postquam supra corpus beati Petri basilicam fundator erexit, postquam patriarchium Lateranense in beati Saluatoris honore construxit; mox per imperialis rescripti seriem Romanę ecclesiæ constituit dignitatem, vbi nimirū beato Siluestro, suisq; successoribus obtulit, vt regali more, & aurea corona plecterētur in capite, & cæteras regij cultus infulas vsurparent. Verum beatus Siluester ornamenta, quæ sacerdotali congruere iudicabat officio, in proprios vsus assumpsit: coronam vero, vel cętera quæ magis ambitiosa, quàm mystica videbantur, omisit. Cui etiam Cōstantinus Lateranense palatium, quod catenus aula regalis extiterat, perpetuo iure concessit; regnum Italiæ iudicādum tradidit. Nam & ipsius Regis hæc verba sunt. Vnde cōgruū, inquit, prospeximus nostrū imperiū, & regni potestatē orientalibus transferri, ac mutari regionibus, & in Bizantina prouincia in optimo loco nomini nostro ciuitatē ædificari, & nostrum illic constitui imperium: quō, vbi principatus sacerdotū, & Christianę religionis caput ab Imperatore cęlesti cōstitutum est, iustum non est, vt illic Imperator terrenus habeat potestatem. *De hac eadem re scribit Ado Viennensis in comment. ætatis sexta, & Gotfredus Viterbiensis in chronicis, par. 6. c. 2.*

γ ¶ Præsidentium equitum.] *Græce est apud Balsamonem* καὶ ἀξιώματα τῶν βασιλικῶν ἀλόγων. idest, & dignitates imperialium equorum.

δ ¶ Id est patricios.] *Locus hic græce sic habet*, καὶ ἔχειν ἐκείνην τὴν ὑψηλότητα, καὶ μεγαλειότητα, ἣν κεκόσμηται ἡ μεγάλη σύγκλητος ἡμῶν, ἤτοι οἱ πατρίκιοι, καὶ οἱ κόνσυλοι, ἤτοι οἱ ὕπατοι, καὶ λοιπὰ ἀξιώματα. id est, & illam habere celsitatem, atque amplitudinem, qua ornatus est magnus noster senatus, siue patricij & consules, siue hypati, & reliquæ dignitates.

ε ¶ Cum vdonibus.] *Græce totus hic locus habet paulo aliter*, καὶ ὡς ἡ ἡμετέρα σύγκλητος φορεῖ ὑποδήματα ἤτοι σανδάλια λευκὰ διὰ ὀθονίων, οὕτως, καὶ τὰ οὐράνια ὡς καὶ τὰ γήινα πρὸς αἴνεσιν τοῦ θεοῦ. id est, Et quemadmodum senatus noster fert calceos, seu sandalia cū linteis albis; ita etiam cœlestia, sicut terrestria ad Dei laudem.

ζ ¶ Quem placatus.] ἵνα ἐάν τις τῆς συγκλήτου βουληθῇ μετὰ ἰδίου θελήματος, καὶ εὐαρέστου γενέσθαι κληρικὸς, καὶ ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν ἁγίων κληρικῶν συναριθμεῖσθαι, μήτις τολμᾷ ἀπὸ πάντων ἐμποδίζειν τούτῳ. id est, vt si quis ex senatu sponte sua, quodque ita ipsi libeat, voluerit fieri clericus, & in sanctorum clericorum numerum adscribi, ne quis ex omnibus hoc audeat impedire.

η ¶ Hæc verò omnia.] *hic quoq; est magna verborum varietas, sed eadem fere snīa.*

Item Gelasius ad episcopos Dardaniæ.

Imperialis auctoritas religiosæ dispensationis mensuram non mutat. C. XV.

SIcut[a] quamuis parua ciuitas prærogatiuam pręsentis regni non minuit, sic imperialis pręsentia mensuram dispensationis religiosæ non mutat. *& infra.* Semper est effectum in sacerdotali concilio de sacerdotibus iudicia prouenire. Nam qualescumque Pontifices sint, & si errore humanitus[b] accidente, non tamen[c] contra religionem vllatenus excedentes, nullatenus[d] videantur à sæculari potestate posse percelli.

SIcut quamuis.] CASVS. Hoc cap. habet duas partes. In prima dī. q sicut aliqua parua ciuitas nō minuit prærogatiuā regni, etiam si sit ibi sedes regalis; sic Imperator prærogatiuā ecclesiæ minuere nō potest. In secūda dī. q pontifex quantūcumque sit malus: dummodo non sit hæreticus, ab Imperatore puniri non potest: Secunda pars incipit ibi, [Sēper est] a ¶ Sicut] sensus est: sicut parua ciuitas non potest regnū impugnare: ita nec imperium sacerdotiū. Vel sic, licet eps sit in parua ciuitate, Rex tñ non potest iudicare de clericis eius: ſm hoc dic, dispensationis religiosæ, id est, episcopi constituti in parua ciuitate.

Impetium non potest sacerdotium impugnare.

b ¶ Humanitus.] id est, consuetudine humana; idest, fragilitate humanę naturę. H.

c ¶ Non tamen contra religionem.] Nā in eo casu posset à quocūque redargui. 40. dist. si Papa. vel etiam si schisma faceret. 23. q. 5. de Liguribus. Et plures casus in quibus laici habent iurisdictionem super clericos, dixi 23. q. 5. principes.

Laici super clericos q̄sque iurisdictionem habent.

d ¶ Nullatenus.] 63. dist. Valentinianus.

Boni principis.] CASVS. Hic dicitur, q officiū principis est, ecclesias destructas restaurare, nouas ædificare: & clericos potius defendere quam destruere, vel aliquo modo subiugare.

a ¶ Contritas.] 25.q.1.diuinis, &c.

b ¶ Re-

CASVS. Hic intitulatur 97.dist. in qua cōcludit Gratianus ex illo capitulo, bene quidē. q nulli laico de rebus ecclesiasticis iudicare licet sine auctoritate ecclesiæ. & si aliter factum fuerit, irritum erit, nisi ecclesia subscribat, vel auctoritatem præstet. Et ideo videtur, q constitutio, quam fecit Honorius Imperator, s. 79. dist. si duo. non valuit, cū fuerit à laico facta. postea soluit dicens, q si laicus inuitetur ab ecclesia, vt de rebus ecclesiasticis faciat constitutionem, sicut fuit Honorius à Bonifacio inuitatus, valebit constitutio.

a ¶ Semper.] *Mutatus est à collectore orationis ductus, ne quæ antecedunt, recitanda essent.*

Item Marcellus Papa Maxentio. a

a ¶ Maxentio.] *In impressis addebatur,* episcopo, *quę vox abest ab omnibus manuscriptis.*

¶ Ecclesias restaurare contritas, non Pontifices persequi boni principis est. C. XVI.

Ans.l.6.c.192. † al. regis

BOni principis est, ac religiosi, † ecclesias contritas [a] atque conscissas restaurare, [b] nouas ædificare, & Dei sacerdotes honorare, atq; tueri. Vnde sanctos Apostolos, eorumq; successores sub diuina contestatione constituisse legimus, nō debere fieri persecutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laborantibus in agro Dominico; neq; expellere æterni regis dispensatores.

DISTINCTIO XCVII.

† al. Pontificum

Dist.79. si duo.

HOc capitulo [c] patenter ostenditur, quod nec Imperatori, nec cuilibet laico licet decernere, vel de electione Pontificis, † vel de rebus ecclesiasticis. Quæcumque autem ab eis constituta fuerint, pro infectis habenda sunt: nisi subscriptione Romani Pontificis fuerint roborata. Vnde illud Honorij [d] Augusti, vt sup. dictum est, vanum esse videtur, quod cōtra auctoritatem sacrorū canonum de electione summi Pontificis decernere tentauerit. Sed sicut ex eodem capitulo habetur, ecclesiæ precibus Imperator in præsumptores valet decernere: sicut pro defensione fidei quōdam decreuisse legūtur; ne hæretici [e] aliquid nomine ecclesiæ possiderēt. Ab ea autem nō inuitati [f] de rebus ecclesiasticis aliquid disponendi nō habent facultatē. Honorius vero Augustus nō sua auctoritate, sed beato Bonifacio supplicāte, ecclesiasticæ quieti consulere, & concertantium ambitionem punire curauit.

Vnde idem Bonifacius episcopus supplicationis epistolam Honorio Augusto destinauit, dicens.

¶ Epistola Bonifacij ad Honorium Augustum. C. I.

Epist. 1. ad Honorium.

ECclesiæ [g] meæ, cui Deus noster meum sacerdotium, vobis res humanas regētibus, deputauit, nos cura cōstringit; ne causis eius, quamuis adhuc corporis incommoditate detinear, propter conuentus, [h] qui à sacerdotibus vniuersis, & clericis, & Christianæ plebis perturbationibus agitātur, [i] apud aures Christianissimi principis desim. Si enim secus, quam oporteat, eueniat; nō vos id facere, [k] qui cuncta æqua moderatione componitis, sed nos per nostrā tacentem † [l] desidiam videbimur, quod ciuitatis quie-

† al. tacentes

c ¶ Hoc capitulo.] Respicit in hac dist. 97. illud c. bene quidem. 96. dist. & assignat in hoc §. quandam contrarietatem. & dat postea solutionem.

d ¶ Honorij.] s. dist. 79 si duo.

e ¶ Ne hæretici.] s. dist 8. quo iure. & 23. q. 7. c. 1. & 2. & 27. q. 3. cap. nimium.

f ¶ Inuitati.] s. dist. 63. Hadrianus. & cap. in synodo.

ECclesię.] CASVS. Hæc est epistola Papæ Bonifacij, in qua supplicat Honorio Imperatori. In prima parte ostēdit Bonifacius, q ipse est sollicitus de ecclesiastico statu, ne si negligens inueniatur, sit redarguendus. In secunda rogat Honoriū de pace, & quiete ecclesiæ seruanda, ei multipliciter applaudēdo. In tertia rogat eum, vt suos legatos honorifice recipiat. Secunda ibi, [Ipsa enim ecclesia.] Tertia incipit ibi, [Habet refugiū.]

g ¶ Ecclesiæ.] j. cap. proxi victor. contra. Sed vt ibi dicitur iam erat in cōualescentia; adhuc tamē erat debilis, vt hic.

h ¶ Conuētus.] idest, conuenticulas. C. de epis. & cler. conuenticulam.

i ¶ Agitantur.] q.d. licet adhuc simus inualidi, tñ cura ecclesię nos cōpellit, vt inuigilemus ecclesiasticis negotijs, & pro eis intercedamus apud vos: quia multi clerici turbant ecclesiam Dei. Archid.

b ¶ Restaurare.] 27. q. 4 diffiniuit. 16. q. 1. statuimus.

HOc capitulo patenter.] Hęc distinctio diuiditur in duas partes. Secunda ibi, [Sine signatis.] Io. de Fant.

k ¶ Facere.] scilicet, videmini.

l ¶ Tacentem.] extra de testa. quia ingredientibus. & 63. distin. c. 1.

tem, & ecclesiæ pacem peruertere valeat, admisisse. Cum enim humanis rebus diuinę cultor religionis Domino fauente prouideas: † nostra culpa erit, si nō id sub vestra gloria (quam certū est diuinis semper rebus animo promptiore fauisse) firmo, & stabili iure custodiatur, quod per tot annorum seriem, & sub illis [a] etiam principibus obtinuit, quos nulla nostræ religionis cura constrinxit; idest, vt [α] licita seruētur, & sub vestrę imperio clementię minime, quę sunt illicita, formidentur. [b] ¶ Ipsa enim ecclesia deuotionem tuā Christianissime Imperator, meo † quidem sermone, sed suo venerabili appellat affectu, † quam Christus Deus noster, vestri fidus rector & gubernator imperij, vni desponsatam sibi, & intactam virginem [c] seruat; ne in eam aliquos patiamini insidiantiū procellarum [d] fluctus illidi, & quietam faciem [e] tempestatis insolitæ tumore turbari, gloriosissime & tranquillissime Imperator Auguste. † Ipsa ergo (quę vni desponsata, nostra † tamen mater est) Ecclesia, hac pietatem vestram legatione, quā suis sacerdotibus cōmisit, appellat, pręterita, [f] pręsentiaq; repetit. [g] Vobis, inquit, religiose imperātibus [β] creuit meus, qui modo tuus est, populus, tam fidus Deo, quam tibi, [h] qui es princeps Christianus. Ecce enim inter ipsa mysteria, inter preces suas, quas pro vestri felicitate dependit imperij, teste (apud quem, & de cuius sede agitur) sancto Petro, solicitis pro religionis obseruantia vocibus clamat; cum solicita petitione miscetur oratio, ne [γ] humanas res solito tentatore occulte solicitante semel euulsa [i] discordia distrahat. Angeretur pluribus, princeps christianissime, mater Ecclesia; nisi apud te suarū esset cura † causarum, † & nisi in oppressionibus idolorum, in hæreticorum correctionibus, fide tua, diuino cultu pariter cum imperio semper florente, vicisset. ¶ Habet refugium, pium tuæ māsuetudinis animum cum suę religionis veneratione coniunctū: cum quidquid huic proficiat, vos agatis, & conferatis fratribus, & consacerdotibus meis, probatissimis viris, à me, & ab omnibus (qui Ecclesiam faciunt †) legatis: quibus (precamur) sacrę causam religionis prosequentibus, [k] in vrbe vestræ mansuetudinis hoc animo, quo postulatis [l] annuitis, in perpetuum statui vniuersalis ecclesiæ consulatis.

[α] ¶ Idest, vt licita.] *In epistola ipsa legitur*, idest, vt fidens vtar licitis.

[β] ¶ Imperantibus.] *Additis aliquot ex epistola vocibus emendatus est hic locus*, creuit meus, qui modo tuus est, populus.

[γ] ¶ Ne humanas.] *In plerisq; vetustis legitur*, ne hos in varias res solito, &c. *In originali vero*, ne hos, *aliàs*, vos, in varias res semel euulsa distrahat à cultu solito, tentatore solicitante, discordia.

¶ Rescriptum Honorij ad Bonifacium Papam. C. II.

Victor [m] Honorius inclytus triumphator semper Augustus, sancto, ac venerabili Bonifacio Papæ vrbis æternæ. Scripta Beatitudinis tuæ debita reuerentiæ gratulatione suscepimus: quibus recensitis egimus omnipotenti Deo maximas gratias, quod sanctimoniam tuam post

---

† al. præsideas

† al. non tuo

† al. affatu

† al. semper Auguste

† al. vestra

† securа] orig.

† faciunt illius modi] orig.

† Adde q Imperator est defensor & filius ecclesię, no. in cle. Romani. de iureiur. & in Auth. vt oēs obe. iu. prouin. § & hoc considerantes, coll. 5.

---

[a] ¶ Sub illis.] vt 22. q. 1. sacerdotibus.

[b] ¶ Formidentur.] à Christianis.

[c] ¶ Virginem] vt 27. q. 1 nuptiarum. in fi.

[d] ¶ Procellarum.] idest, hæreticorum.

[e] ¶ Faciem.] Ecclesiæ.

[f] ¶ Præterita.] scilicet beneficia. sic intelligitur de conse. dist. 2. panis. q scilicet pro omni munere debemus Deo gratias referre, pręsenti. s. & pręterito, non futuro: qa nec Deus futurū peccatum indulget. j. de pęni. dist. 3. sane cauendum. nec pactum valet, si fiat, q nō agā de futura iniuria. ff. de pactis, si vnus. §. pacta.

Peccatū futurum Deus non indulget.

[g] ¶ Repetit.] idest, recolit, & ad memoriām reducit.

[h] ¶ Tibi.] ne sis ingratus.

[i] ¶ Euulsa.] per effectum: idest, euellens.

[k] ¶ Prosequentibus.] legationem nostram, Argu. ad quęstionem magistri F. q archieps Bracaren. potuit eum spoliare.

[l] ¶ Postulatis.] datiui casus.

Victor] CASVS. Honorius nūc rescribit Bonifacio: & primo salutat eū referendo gratias Deo de sanitate sibi reddita: & deprecat ipsum, vt debeat orare p ipso, cōmendans eum in solicitudine sua: & significat ei, q ad postulationem suorum legatorum, fecit constitutionē, per quam satis putat esse prouisum ecclesiasticę quieti. tandem rogat vt constitutionem illam publicet, quatenus omnes clerici sciant ab ambitionibus apostolicæ sedis esse cessandū: quia de cetero ad hoc nullæ dissensiones valebunt.

[m] ¶ Victor.] Sed quare pręmisit hic Imperator nomē suū? Forte hęc cōsuetudo erat olim C. de sum. trin. inter claras. Papa tñ alios sibi pponit. 12. q. 1.

Papa sibi alios præponit.

1 23. q. 4. non inuenitur.

quæst. 1. dilectissimis. Vel forte tunc nouella erat Ecclesia, & adhuc obtinebat illud, Quare fremuerunt gentes, &c. 1 postea autem Imperator subiecit se Papæ, vt 23. q. 4. displicet.

a ¶ Sua studia.] idest, conspirationes. simile 61. dist. obitum, aliàs in bonam partem. ead. dist. studij. Io.

longum incommodum optatæ redditam didicimus sanitati. Et ideo reuertentibus venerabilibus viris gaudium nostrum, sacrorũ apicum attestatione signamus, ac petimus, vti quotidianis orationibus Apostolatus tuus studium, ac votum suum circa salutem, atque imperium nostrum dignetur impendere. Illud autem pietati nostræ satis placitum esse cognosce, quod sanctimonia tua de ecclesiarum, aut populi perturbatione solicita est. Quæ, ne aliqua ratione possit euenire, satis clemẽtia nostra credidit esse prouisum. Denique beatitudine tua prædicante id ad cunctorum clericorum notitiam volumus peruenire, vt si quid forte religioni tuæ (quod non optamus) humana sorte contigerit, sciant omnes ab ambitionibus esse cessandum. Ac si duo, *vt supra*. *Et infra*. ¶ Vnde id obseruandum est, vt omnes tranquillam mentem, & pacificos animos ex serenitatis nostræ admonitione custodiant, nec aliquid seditiosis conspirationibus tentare conentur: cum certum sit, nulli partium sua studia [a] profutura.

Dist. 79. si duo

2 *Sine signatis apicibus non est mos Romanæ ecclesiæ vndecumque legationem suscipere.* [a]

Vnde Nicolaus Papa.

a ¶ Suscipere.] *In vulgatis sequebatur,* neque mittere: *quæ absunt à vetustis, neque conueniunt cum his, quæ sequentis capite afferuntur.*

¶ Romana non consueuit ecclesia sine signatis apicibus legationem vndecumque suscipere.

C. III.

NObilissimus [b] vir, atque strenuus vestræ sublimitatis legatus, licet nullam epistolam iuxta consuetudinem à vobis nostro Pontificio detulisset, licet numquam Apostolicæ sedis modus † fuerit absque signatis [c] apicibus vndecumque legationem suscipere; Nos tamen vos in illo honorantes, eiusque grauitatem, & eloquiorum illius veridicas cognoscentes assertiones; nihilominus [d] eum, & sicut decuit, suscepimus, & ei, sicut honestum fuit, credidimus. [e]

† al. moris

olim. in fi. & C. de fide instr. l. vlt. Sed numquid sufficit mandatum sine litteris? Dico ꝙ legato non sufficit probare mandatum, vt C. de man. princ. l. 1. quia legati nõ sine periculo recipiuntur. Vnde maior est in eis facienda examinatio, vt 41. dis. quiescamus. Sed delegatus potest probare mandatũ sine litteris, vt in Authen. de liti. §. omnem. col. 9. & arg. extra de off. deleg. prudentiam. & extra de rescrip. ex parte. Io. Tanc. & quidam alij dicunt, ꝙ in iudice delegato non sufficit probare amissionem rescripti, nisi ostẽdat authenticum, vt extra de offi. dele. cũ in iure. 25. q. 2. sancimus. & extra de fide instr. c. 1. Ita notat T. super illa decr. cum olim. Sed pone, ꝙ partes viderunt & approbauerunt rescriptum, & postea redactũ fuit in publicam formam per tabellionem: numquid amisso postea rescripto iudex procedere poterit? Satis credo ꝙ sic. Io. vt notaui in quæstionibus. 3 B. Sed cũ hic in distinctione dicat, ꝙ litteræ debeãt esse signatæ, vtrũ à quocumque sint signatæ, ꝙ sufficiat ad hoc vt scriptura dicatur authentica, vt extra de appel. personas. & extra de fideiuss. peruenit. Nã & eps sigillat sigillo ecclesię suę vt 73. dist. in nomine Domini. in fi. item & alieno annulo potest quis signare testamẽtũ, vt Instit. de test. §. possunt aũt. Item & alienũ sigillũ 4 etiã nõ iudicis sui fidem facit, vt inf. dis. prox. c. 1. & 2. Sed dic, ꝙ alienum sigillum facit fidem, si non habetur proprium: aliàs non, vt extra de appel. significanit. & 65. dist. episcopus. Item litteræ non dicũtur signatæ si legi non possunt characteres, vt extra de fide inst. inter. & ff. de testa. ad testium. §. si signa. & §. signũ. Item si filum ruptũ sit. non dicuntur signatæ, vt extra de cri. fal. c. licet. Si autẽ filum ex toto non est fractũ, bene dicuntur signatæ, vt ff. de bo. poss. secundum tab. l. 1. §. si linum. extra de fide instr. sicut.

ipse Io. & H. in pced. decr. de priui. cũ olim, in glo. hoc est. vbi dicũt & Gof. cũ eis, hoc esse verum nisi honestus & notus esset: & tũc potest & debet ei credi, vt in hoc c. nobilissimus. Arch.

Delegatus mandatum sine litteris probare potest.

3 Quæstio dominicalis est, & incipit: quidã impetrauit rescriptum. &c.

Litteras esse à quocũque signatas, an sufficiat.

4 Dũ tñ sit authẽticũ. Argu. C. de bo. prosc. si quis intra. Inst. de Atti. tu. §. penult. Arch.

Cardinali noto sine litteris credi potest.

Voci vnius quũque creditur.

SINE. CASVS. Quia in superiori ca. facta fuit mẽtio de signatis apicibus: ideo nunc vult ostẽdere, ꝙ ecclesiæ Romanæ mos est non suscipere legatum sine signatis apicibus.

NObilissimus.] CASVS. Mandat Nicolaus Papa cuidam principi, ꝙ licet mos sit Romanæ ecclesiæ nõ recipere legatum alicuius sine litteris sigillatis; tamen legatum illius principis sine litteris recepit honorifice: & verbis eius fidem adhibuit: honorãs principem in persona ipsius.

b ¶ Nobilissimus.] Argu. ꝙ sine litteris non est adhibenda fides legatis. 11. q. 2. Lugdunensis.

Legato sine litteris suæ legationis credendum non est.

c ¶ Signatis.] Oportet ergo ꝙ legatus exhibeat litteras legationis suæ ad hoc vt credatur ei, vt hic, & 63. dist. lectis. C. de man. princ. l. vnica. Sed quid si perdidit litteras, & vult probare 2 amissionem? Dico ꝙ potest: nõ tamen sufficit probare tenorem litteræ, nisi & probetur, ꝙ illa littera fuerit sine uitio, vt extra de priu. cum

2 Quod dicit & notat

d ¶ Nihilominus.] Ergo & Cardinali, qui bene notus est in aliqua prouincia, credendum esset sine litteris: maxime cum non contingat Cardinalem vnquã abesse nisi legationis causa. Ioan.

e ¶ Credidimus.] Arg. ꝙ interdũ voci & assertioni vnius credendũ sit, si persona sit honesta & authentica: 5 arg. 8. q. 3. c. 1. Arg. 5. 9. dis. ego solis. sic e conuerso ex persona, pierẽtis instrm minus creditur instrumẽto, vt ff. de eden. si qs. §. 1. sic si malus aliquid dicat, nõ facile ei creditur, vt 24. q. 1. quisquis. Arg. cõtra. 19. dis. secundũ.

5 Concor. text. in l. si qs decurio. C. de fal. & in l. Theopompus. ff. de do. pleg. regulariter tñ est contra.

Q Vae circa ordinandos.] CASVS. Egit P. Gra. diligẽter de ordinatione & electione clericorum: sed quia per mutationem locorũ veritas occultatur: ideo in hac di. 98. ostenditur, vt clerici peregrini non recipiantur, nisi cum litteris quinque episcoporum, cũ à proprio episcopo fuerunt cõmendati.

d T Ransmarinos.] Idẽ intelligo de quolibet ignoto, qui sigillare præsentat ignota. Io.[1]

e ¶ Chirographis.] idest, litteris, in quibus continebitur de vita, de moribus, de ordinibus, & de irregularitate sua.

f ¶ Per

[1] Concor. no. per Bal. in l. Lucius ff. de fide instru. & l. ad testiũ. ff. de test.

DISTINCTIO XCVIII.

Q Vae circa[a] ordinandos sint obseruanda, quæ in eorum electione diligenter sint consideranda multorum auctoritatibus monstrata sunt. Sed quia veritas rei nonnumquam obscuratur mutatione prouinciæ; decretum est sacris canonibus, vt peregrini, nisi quinque, vel eo amplius suorum episcoporum fuerint commendati chirographis, non ordinentur.

Vnde Siluester Papa generali concilio præsidens dixit.

In fine epilogi concilij Romani sub Siluestro, sed paulo aliter.

¶ Nisi quinque episcoporum litteris designatum transmarinum hominem ad clericatum nullus suscipiat. C. I.

N Vllus aliqua[b] ratione transmarinum hominem penes vos † in clericatus gradus suscipiat, nisi quinque[c] [aut † eo amplius] episcoporum designatus sit chirographis.

Poly. l. 2. ti. 31. Ans. l. 7. c. 23.

† *al. nos*

† Absunt ab originali & aliquot Gra. codicibus.

Item Anastasius I. vrbis Romæ episcopus ad omnes Germaniæ, ac Burgundiæ episcopos, epist. 1. c. 2.

¶ De eodem. C. II.

T Ransmarinos[d] homines in clericatus honorem † nemo suscipiat, nisi quinque, aut eo amplius episcoporum chirographis[e] sint designati: quia multa per subreptionem[f] solent euenire.

Polyc. ibidem. Ans. l. 7. c. 24.

† *al. honore nolite suscipere*] orig.

Item Gregorius Romanæ ecclesiæ præsul Squillatino episcopo, lib. 2. epist. 25.

¶ De eodem. C. III.

A Fros[g] passim, vel incognitos peregrinos, ad ecclesiasticos ordines tẽdentes nulla ratione suscipias:[h] quia Afri quidem aliqui Manichæi, aliqui rebaptizati; peregrini vero plurimi etiam in minoribus ordinibus constituti fortiores [a] [i] de se prætendisse honores sæpe probati sunt.

Polyc. ibidem. Ans. l. 7. c. 25. Iuo, p. 6. c. 351.

a ¶ Fortiores.] *Sic legitur in vetustis Gratiani & B. Gregorij codicibus; verum in Frobeniana, ac Lugdunensi eiusdem B. Gregorij operum editione,* ad fortiores prætendisse honores.

Clerici sine litteris suorum episcoporum non sunt recipiendi.

a ¶ Quæ circa.] Hic depingitur 98. dist. in cuius principio vtitur Gra. transitu: in quo ostendit quid dixerit hactenus, & quid in hac dicturus sit. Nã quia clerici sæpe mittuntur de prouincia ad prouinciam, breuiter ostẽdit, quod nõ sunt recipiendi in alia prouincia sine litteris episcoporũ suorum.

N Vllus.] CASVS Dicitur hic, quod nullus episcopus debet recipere clericũ transmarinum in sua ecclesia, nisi habuerit litteras sigillatas quinque episcoporũ, vel eo amplius fuerit cõmẽdatus: quia multa per subreptionem solent euenire. Idem dicitur in seq. cap.

b ¶ Nullus aliqua.] Ista c. introducta sũt ad cautelã: vel leguntur de primitiua ecclesia: & sic secus hodie.

c ¶ Nisi quinque.] Cõtra 71. dist. cap. 2. Sed hæc capitula loquuntur, quando ita remoti sunt, quod sigilla episcoporum & etiã loca ignota sunt: illud quando episcopus propinquus est & eius sigillum bene cognoscitur: & hoc colligitur extra de cler. pereg. tuæ. Sed pone quod nõ habet litteras: estne recipiendus si probet per testes? ita. extra, de cler. pereg. c. vlti. Nam magis credendum est viuæ voci, quàm mortuæ. in Authen. de fide inst. §. si vero. coll. 6. H. intelligit hæc capitula abrogata. olim enim habuit locum hoc capitulum propter multitudinem hæreticorum. Sed illud capitulum, tuæ, euacuat opinionẽ istam. Sed certe nõ videtur recipiẽdus, & si mille sigilla haberet ignota: quia non plus fidei præstant mille ignota, quàm vnum ignotum. præterea in testamento ita inuenis quod cum signa sunt ignota, conuocãtur omnes illi quorũ dicuntur sigilla, vt sciatur, an recognoscãt sua signa: vt ff. quemadmodũ testamẽta aperiantur. cũ ab initio. ex hoc cõcedo, quod nisi aliqualis habeatur notitia de sigillis & de illis remotis eccesijs, quod non sit eis credendũ, & si mille sint: arg. extra de fide instr. c. quod super his.

Voci viuæ magis credendũ est, quàm mortuæ.

Sigillis ignotis fides nõ est adhibẽda.

f ¶ Per subreptionem.] si. extra de procur. cap. 1. & 3. q. 3. induciæ.

A Fros.] CASVS. Præcipit Greg. in hoc c. episcopo Squillatino, vt Afros & peregrinos clericos ad ordines non suscipiat: quia quidam eorũ sunt hæretici: quidam sunt rebaptizati: quidam vero sunt peregrini: & ordines quos non habent, se mentiuntur habere.

g ¶ Afros.] Ratione prouinciæ præsumitur contra aliquem. argu. 24. dist. quando. ff. de ædili. edi. quod si nolit. §. qui mancipia.[a]

h ¶ Suscipias.] vt officiens populum. aliàs bene: extra de cle. pereg. c. pen.

i ¶ Fortiores.] Hæc est vna ratio, quare non admittuntur. aliæ assignantur. 19. q. 2. duæ.

[a] Arg. contra. extra de iud. cũ deputati. extra de inst. ad decorẽ. Arch.

O m-

OMnes.] CASVS. In hoc cap. statuitur, vt illi, qui in peregrinatione sunt baptizati, non promoueã tur: quia eorum vita est incognita, & possunt esse irregulares.

a ¶ Omnes.] Hoc cap. loquitur de adultis. Sed nonne baptis-

primates vel patriarchas ab archiepiscopis appellant episcopi. Ostendit etiam quòd archiepiscopi debent primatibus obedire in his, quę iuste fuerint imperata.

b ¶ De primatibus.] Fecerat Gratianus s. in distin. 80. mentionem de primatibus & patriarchis: sed ne quis crederet propter nominum diuersitatem aliquam esse realem differentiam; ideo ostendit in hac distin. differentiam esse tãtũ in nomine. Ostendit etiam de reuerentia, quam debent archiepiscopi suis primatibus. Ostendit &t ꝙ nec Romanus Põtifex debet vniuersalis appellari.

PRouinciæ.] CASVS. Quæsitum fuit ab Anacleto in quibus locis primates instituendi sint: & an archiepiscopi eis debeant obedire. Et respondet ꝙ leges ecclesiasticæ iusserũt poni primates vel patriarchas, qui eandẽ formam tenẽt (licet diuersa sint vocabula) in capitibus prouinciarum, vbi olim erant primates paganorum: ad quos primates vel patriarchas ab archiepiscopis appellatur. In alijs vero ciuitatibus metropolitanis debent archiepiscopi residere, qui debent prædictis primatibus obedire, nec debent nominari primates, sed archiepĩ vel metropolitani.

c ¶ Ante Christi aduentum.] Ergo ante tẽpus Gelasij & Dionysij distinctæ erant prouinciæ. vnde reprobatur quędam solutio, quæ ponitur 10. q. 3. nec numerus. ꝙ scilicet tunc non erant prouinciæ limitatæ. Sed dic ꝙ prouinciæ fuerunt diuisæ, vt hic, sed diœceses non, nisi à tempore Dionysij. 13. q. 1. c. 1. Vel solue per illam litteram, maxima ex parte: quasi dicat, non omnes.

Item ex concilio Elberitano, c. 24.

¶ Non sunt promouendi ad clerum, qui peregre fuerint baptizati. C. IIII.

Iuo, p. 6. c. 352. † al. in peregrinatione

OMnes,[a] qui peregre † fuerint baptizati, eo quòd eorum minime sit cognita vita, placuit ad clerum non esse promouendos in alienis prouincijs.

DISTINCTIO XCIX.

1 gr. DE *primatibus*[b] *autem (quorum supra mentionem fecimus) quæritur, quem gradum in ecclesia obtineant; an in aliquo à patriarchis differant; quam obedientiam archiepiscopi eis debeant. Primates, & patriarchæ diuersorum sunt nominum, sed eiusdem officij. Ab archiepiscopis autem, quoties necesse fuerit, episcopi ad primates appellant; sed à primatibus ad archiepiscopos appellare non licet. Debent ergo obedientiam primatibus archiepiscopi in omnibus, quæ sibi ab eis iuste fuerint imperata.*

Vnde Anacletus Papa ait ad episcopos Italiæ, epist. 2.

¶ Quæ obedientia sit exhibenda primatibus, & patriarchis. C. I.

Iuo, par. 5. c. 53. Pan. l. 4. c. 23.

PRouinciæ multo ante Christi aduentum[c] tempore diuisæ sunt maxima ex parte, & postea ab Apostolis, & beato Clemente prædecessore nostro ipsa diuisio est renouata. Et in capite prouinciarum (vbi dudum primates legis ‡ sæculi erant, ac prima iudiciaria potestas, ad quos qui per reliquas ciuitates commorabantur, quando eis necesse erat, qui ad aulam Imperatoris, uel Regum confugere non poterant, vel quibus permissum[d] non erat,[e] confugiebant pro oppressionibus, vel iniustitijs suis; ipsosque appellabant quoties[f] opus erat sicut in lege eorum præceptũ erat:) ipsis[g] quoque in ciuitatibus, vel locis nostros ‖ patriarchas, vel primates, qui vnam formam[h] tenent, licet diuersa sint nomina, leges diuinæ, & ecclesiasticæ poni, &

‡ al. leges

‖ al. nostris

Prouinciæ quo tempore fuerunt distinctæ.

baptismus tollit omnem peccati maculam? Vtique. sic j. de pœn. dist. vlt. c. vlt. hoc ergo ideo, quia forte isti bigami vel alias irragulares sunt, quia ante baptismum forte fuerunt bigami.

Baptismus omnẽ peccati maculam tollit.

DE primatibus.] Hæc dist. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur, ꝙ vbi erant primates gentilium olim: ibi, sunt modo primates, id est, patriarchæ, qui idẽ habent officium, licet nomina sint diuersa. Secunda ibi. [Nulli archiepiscopi.] Tertia ibi, [Vniuersalis.] Io. de Faut.

CASVS. Quia supra in 80. dist. c. 1. Gratianus fecerat mentionem de primatibus & patriarchis, nec assignauerat differentiam inter eos, ideo supponit hanc 99. distin. in qua ostendit, quod primates & patriarchæ quo ad officia non differunt, sed quo ad vocabula, ad quos

d ¶ Quibus permissum.] quia modica erat summa. 2. q. 6. anteriorum. §. illud.

e ¶ Nõ erat.] vt clericis, qui in causis ecclesiasticis nõ possunt appellare ad principem, vt j. 11. q. 1. placuit.

f ¶ Quoties.] id est, bis ante sententiam: vel post sentẽtiam secundum canones. Et no. ꝙ dicit, quoties, secundum leges: sed tamen non licet secũdum leges appellare ad principem, nisi in casu ante sententiam & ita est arg. ad expositionem illius 2. q. 6. omnis oppressus.

Appellare ante sententiam sm leges non licet.

g ¶ Ipsis.] repetit quod dixerat.

h ¶ Formam.] Argum. C. de codic. si idem. contra. quia diuersitas nominũ debet designare diuersitatem rerum, vt 21. distin. cleros.

Adde qd sit comitatus, & in quo differt a ciuitate, districtu vel territorio, tex. in l. 1. C. quando impe. inter pu. & vidu.

Metropolitani iurisdictio.

Primatis iurisdictio.

g ¶Comitibus.] id est, comitantibus vel sequentibus eos. vel comitatibus. id est, episcopis. Comitatus enim dicitur districtus alicuius ciuitatis, vbi est episcopus. Vel hoc vult notare, quod archiepiscopus maiorem habet potestatem in prouincia & iurisdictionē quā primas, nam metropolitanus est iudex ordinarius omnium episcoporū prouinciæ: primas tā tū archiepiscopi, vnde secundum hoc maior est patriarchis.

a ¶Comitibus.] idest, propter comites & propter episcopos suffraganeos.

b ¶Nomine.] arg. ex nominib. semper res nominum, idest res significatas per nomina debere attendi.

est, cum ille locus esset, in quo excreuit multitudo fidelium, iam deputatus alicui episcopatui, aliàs non.

g Primæ.] idest, patriarchalis.

P VNIVERSALIS. Hæc est tertia pars distinctionis: in qua dicitur, quòd Papa non debet vocari

esse iusserunt: ad quos episcopi, si necesse fuerit, confugerent, eosque appellarent: & ipsi primatum nomine fruerentur, & non alij. Reliquæ vero metropolitanæ ciuitates, quæ minores iudices habebant (licet maiores † comitibus a essent) haberent metropolitanos suos, qui prædictis iuste obedirent primatibus, sicut & in legibus sæculi olim ordinatum erat: qui nō primatum, sed aut metropolitanorum, aut archiepiscoporum nomine b fruerentur.

† al. maiorū comitum.

¶ *Hoc caput integrum repetitur à Gregorio VII. lib. 6. reg. epist. 35. Rothomagensi, Turonensi, ac Senonensi archiepiscopis scripta, ex qua & originali nonnulla sunt restituta.*

Item Anicetus ad episcopos Galliæ.

¶ Non vocentur primates, nisi qui primas sedes tenent. C. II.

Poly. l. 2. ti. 21. Iuo, par. 5. c. 54. Pann. l. 4. c. 25.

NVlli archiepiscopi primates vocentur, c nisi illi, qui primas d tenent ciuitates; † quarum episcopos Apostoli, & successores Apostolorum, regulariter patriarchas, & primates esse constituerunt: nisi aliqua gens deinceps ad fidem conuertatur, e cui necesse sit propter multitudinem eorum, † primatem constitui. f Reliqui vero, qui alias metropolitanas sedes adepti sunt, non primates, sed metropolitani nominentur.

† al. sedes

† al. episcoporum.

N Vlli archiepiscopi.] CASVS. Quæsitum fuit ab Aniceto Papa, vtrum archiepiscopi sint appellandi primates vel patriarchæ. Et respōdet quòd non, nisi multitudo populorū in tantum excresceat, vt de archiepiscopo fiat patriarcha.

c ¶Vocentur.] C. de lib. cau. iubemus. C. de .pb. nec epistolis.

d ¶Qui primas.] sicut Romanus, Antiochenus, Alexandrinus. s. 21. dist. cleros. Quid de Veneto? dic ergo quod est primas respectu inferiorum. extra de priuile. c. antiqua.

Item ex concilio Africano, c. 6.

Et Carthag. 3. c. 26.

¶ Primæ sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, vel summus sacerdos. C. III.

PRimæ g sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, vel summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi; sed tantum primæ sedis episcopus.

Poly. l. 2. ti. 26. Burch. l. 1. c. 3. Iuo, p. 5. c. 57.

Multitudine crescēte multa fiūt.

e ¶Ad fidem conuertatur.] Nam & apes accrescentes. 7. q. 1. in apibus. de conse. dist. 5. numquam. & iuuētus Romana excrescens nouam sibi ciuitatem ædificauit: arg. C. de sac. san. eccle. iubemus. Et bene dicit, conuertatur: nā aliàs vix posset cōtingere, quod in aliquo loco in tātum excresceret populus, vt primate indigeret, vt 34. distin. fraternitatis.

f ¶Constitui.] argu. infra parochiam alicuius non debere cō stitui ecclesiam, nisi multitudo fidelium excreuerit. Sed nū quid illo inuito cuius est parochia, poterit hoc fieri & irrequisito? Non, vt 16. q. 1. multis concilijs. & 16. q. 1. felix. & c. seq. Sed si requisitus nollet consentire: nō minus tamen fieret per maiorem, scilicet per Papam. extra de eccle. ædi. c. 3. eius tamen consensu primo requisito. Et no. quòd huiusmodi requisitio facienda

Multitudine excrescēte, an possit ecclesia in alterius parochia sine ipsius consensu construi.

; *Vniuersalis autem nec etiam Romanus Pontifex appelletur.*

Vnde Pelagius II. epist. omnibus episcopis illicite à Ioanne Constantinop. conuocatis, &c.

¶ Nec etiam Romanus Pontifex vniuersalis est appellandus, C. IIII.

Poly. l. 2. ti. 25. Antel. l. 6. c. 130. orig.

NVllus patriarcharum vniuersalitatis † vocabulo vmquam vtatur: quia si vnus † patriarcha vniuersalis dicitur, patriarcharum nomen ceteris derogatur. Sed absit hoc, absit à fidelis cuiusquam mente, hoc sibi vel velle quēpiam arripere, vnde honorem fratrum suorum imminuere ex quantulacumque parte videatur. Quapropter charitas vestra neminem vmquam suis in epistolis vniuersalem nominet; ne sibi debitum subtrahat, cum alteri honorem offert indebitum.

† al. hoc tam profano vocabulo] orig.

† al. summus

cari vniuersalis. Ioan. de Fant.

N Vllus patriarcharum.] CASVS. Episcopi in suis epistolis appellabāt patriarchas vniuersales: quæ se prohibet Pelagius omnibus episcopis, vt neminem de cetero appellent vniuersalem: quia si vnus appellatur vniuersalis, ceteris honor debitus subtrahitur.

Ecce.]

Io. dia. l. 3. c. vl.

Item Gregorius Eulogio patriarcha Alexandrino, lib. 7. epist. 30. indic. 1.

¶ De eodem. C. V.

Poly. l. 2. c. 26. Ans. l. 6. c. 131.

ECce in præfatione epistolæ, quam ad me ipsum, qui prohibui, direxistis, superbę appellationis uerbum, vniuersalem me Papam dicentes imprimere curastis[a]. Quod, peto, dulcissima mihi sanctitas vestra vltra non faciat: quia vobis subtrahitur, [a] quod alteri plus quàm ratio exigit, præbetur. [b] Ego enim non verbis quæro prosperari, sed moribus; nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco[c]. Meus namque honor est, honor vniuersalis ecclesiæ: meus honor est, fratrum meorum solidus vigor. Tunc ego vere honoratus sum, cũ singulis quibusque honor debitus non negatur, [c] Si enim vniuersalem me Papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse, [d] quod me fatetur vniuersum. Sed absit hoc. Recedant verba, quæ vnitatem inflant, & charitatem vulnerant.

[a] *Apud B. Gregorium hæc sequuntur.* Et quidem in sancta Chalcedonensi synodo, atque post à subsequentibus patribus hoc decessoribus meis oblatum vestra sanctitas nouit. Sed tamen nullus eorum vti hoc vmquam vocabulo voluit, vt dum in hoc nisi do honorem sacerdotum diligerent omnium, apud omnipotentem Deum custodirent suum. *Quam rem etiam plenius exponit, lib. 4. epist. 32. Refert autem B. Thomas in opusculo contra errores Græcorum totam illam synodum sancto Leoni sic acclamasse,* Leo sanctissimus Apostolicus, & œcumenicus, idest vniuersalis Patriarcha per multos annos viuat. *Et Leo IX. Michaeli Constantinopolitano archiepiscopo de hac eadem appellatione scribens, ait:* Licet magno Leoni prædecessori nostro, & successoribus ipsius hoc sancta decreuit Chalcedonensis synodus. *Sed in multis quoque libellis, qui actione tertia eiusdem synodi habentur, hæc est inscriptio,* Sanctissimo, ac beatissimo vniuersali Patriarchæ magnæ Romæ Leoni. *Et in codicibus multarum epistolarum ad Romanos Pontifices, quæ manuscripta in Vaticana bibliotheca seruantur (quarum multa exempla sunt penes primates) ad Hormisdam Papam plusquam trecenti Archimandritæ, ac monachi secundæ Syriæ sic scribunt:* Sanctissimo, ac beatissimo orbis terræ Patriarchæ Hormisdæ continenti sedem principis Apostolorum Petri, deprecatio, & supplicatio minimorum Archimandritarum. & ceterorum Monachorum secundæ Syriæ. *Et in media fere epistola:* Quoniam Christus Deus noster principem pastorum, & doctorem, & medicum animarum constituit vos nostrum sanctum angelum; dignum est passiones, quæ nobis contigerunt, exponere, &c. *Auitus quoque Galliæ episcopus ad eumdem Hormisdam sic scribit:* Dum religionis statum, & plenis catholicæ fidei regulis perspicitis conuenire, & gregem per tota vobis vniuersalis ecclesiæ membra commissum, peruigil cura me adhortationis informat. *Et Ioannes episcopus Nicopolitanus ad eumdem:* Decenter ad vestras orationes concurro, vt iuxta consuetudinem Apostolicæ sedis vestræ cunctarum ecclesiarum curam, & Nicopolitanorum habere dignemini, secundum antiquam specialem dispositionem vestram. *Et in breuiario Liberati, c. 22. episcopus Patera hæc Imperatori de Syluerio Papa ait,* multos esse in hoc mundo reges, & non esse vnum, sicut ille Papa est super ecclesiam mundi totius.

ECce.] CASVS. Eulogius Alexandrinus patriarcha in sua epistola Gregorium vniuersalē appellauit: quod ipse Gregorius ante prohibuerat: quare præcipit sibi, vt hoc de cetero non faciat: sq non verbis, sed moribus quærit prosperari: & si ipse vniuersalis appelletur, nullus honor ceteris remanebit. quod ei non placet: quia tunc ipse honoratur cum alijs honor debitus non negatur.

[a] ¶ Subtrahitur.] arg. ꝙ Papa per suum mandatum non vult derogari iuri alicuius. j. 25. q. 2. quod vero dicitis. j. 9. q. 3. nunc vero. j. 11. q. 1. peruenit. s. 63. dist. quanto. s. 85. dist. archidiaconum Florētinum. in fi. [1] argu. contra 8. q. 3. Artaldus. 9. q. 3. conquestus. in fi. sic extra de offi. deleg. super eo. vbi dicitur, non est intentionis nostrę alicui derogare per rescriptum nostrum. & ita argu. quod vni attribuitur, alij subtrahitur: arg. 45. dist. disciplina. ff. de iudi. cum prætor. in fi. & extra de [2] rescript. olim. in fine. 85. dist. archidiaconum. arg. nemini cōsulendum cum alterius iactura, vt infra 9. q. 3. si quis vero. no. 22. q. 2. primũ. 14. q. 5. denique.

[b] ¶ Præbetur.] Non enim debent plus esse subditi q̃ expedit. 2. q. 7. admonendi. nec prælati ita humiles vt contemnantur. 86. dist. qñ ff. de offi. præsi. obseruandum.

[c] ¶ Non negatur.] Sic C. de cad. tollen. l. 1. §. vlt. C. de nup. imperialis. in princ. nec enim publice prodest &c. [3] C. de sen. præf præt. l. 1.

[d] ¶ Negat se hoc esse.] idest, esse de vniuersitate, cum tamē Romana ecclesia nō sit vniuersalis, licet sit de vniuersitate. Ioan.

Papa per suum mandatū, an iuri alterius derogari velit.

[1] Adde ad hoc dubiũ tex. in l. nec auus. C. de emen. lib. & in l. 3. §. si qs à principe. ff. ne quid in lo. pub.

[2] Aliàs exc. de pręscrip. cum olim.

Humilitas nimia prælatorum cōtemnitur.

[3] Singulis legũ adminicula denegari. Arch.

EPISCOPOS.] Hæc distinctio diuiditur in quinque partes, & loquitur de pallio, quod est Pontificalis officij plenitudo; & ideo posuit in fine. In quarum prima parte dicitur, quod metropolitanus sine pallio ordinare episcopos non debet. & hoc probat per cap. sequen. Secunda ibi, [Prisca.] Tertia ibi, [Causarum.] Quarta ibi, [Palliū.] Quinta ibi. [Priuilegia.] Io. de Fant.

CASVS Supra tractatū est de patriarchis & archiepiscopis: sed quia eorum dignitas est imperfecta sine pallio: ideo supponit hic centesimam distinctionē, in qua specialiter de pallio tractatur, ostendens primo, quòd patriarchis, vel archiepiscopis sine pallio consecrare non licet. Secundo, quòd intra tres menses à tempore consecrationis pallium sit petendum, vt infra cap. quoniam. Tertio ostendit quibus pallium sit dandum, scilicet benemeritis, & instanter postulantibus, vt infra eod. cap. prisca. Quarto, quo tempore pallio sit vtēdum, scilicet tantum in celebratione Missæ, vt infra eadem, palliū. Quinto vero, quòd cum donatione pallij noua priuilegia conceduntur, vel vetera confirmantur, vt inf. ead. rationis.

2 ¶ Episcopos.] Hic intitulatur 100. dist. & quia fecerat mentionem de primatibus & archiepiscopis, & eorum dignitas videtur esse imperfecta sine pallio, vt extra de elect. significasti; ideo specialiter tractat de pallio, ostendens, quòd nisi habeant pallium, non possunt episcopalia exercere officia. Ponit etiam intra quod tempus debeat peti & dari, quia intra tres menses: & quibus, quia benemeritis: & fortiter postulantibus, 1 & quo tempore sit eo vtendum, vt in alio tempore vti eo non possit: quia tantum in celebratione Missæ, nisi plus ex priuilegio alicui cōcessum sit, vt in alio tempore vti possit. & qualiter sit dandum: quia cum donatione noui priuilegij, vel renouatione veteris. j. eadem, optatum.

Palliū quid refert. & qñ peti debet.

1 Vt j. ea. c. prisca.

tēpore electionis debet consecrari. Sed si vltra menses quinque distulerit, nec ibi, nec alibi in episcopum cōsecrabitur, immo iudicio sui metropolitani cedat, & abrenunciet vel recedat. Secunda pars incipit ibi, [Si vero consecrandi.]

Et Regino Germanus lib. 11. Chronicorum de Nicolao primo loquens, sæpe illum vocat vniuersalem Pontificem. Sed istius dictionis, vniuersale, *duæ sunt notiones, quod Innocentius III. libro 2. epist. 206. (qua incipit,* Apostolicæ sedis) *Patriarcha Constantinop. scribens exponit his verbis:* Dicitur enim vniuersalis ecclesia, quæ de vniuersis constat ecclesijs, quæ græco sermone catholica nominatur, & secundum hanc acceptionem vocabuli ecclesia Romana non est vniuersalis ecclesia, sed pars vniuersalis ecclesiæ, prima videlicet, & præcipua, veluti caput in corpore; quoniam in ea plenitudo potestatis existit: ad ceteras autem pars aliqua plenitudinis deriuatur. Et dicitur vniuersalis ecclesia illa vna, quæ sub se continet ecclesias vniuersas. Et secundum hanc nominis rationem Romana tantum ecclesia vniuersalis nuncupatur: quoniam ipsa sola singularis priuilegio dignitatis ceteris est prælata, sicut & Deus vniuersalis Dominus appellatur (non quasi iam diuisus in species aut specialissimas, aut etiam subalternas) quoniam omnia sub eius dominio continentur. Est enim vna generalis ecclesia, de qua veritas inquit ad Petrum: [Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.] *Matt. 16.*

DISTINCTIO C.

EPISCOPOS[2] *autem ordinare ante pallium acceptum nec archiepiscopo, nec primati, nec patriarchæ licet. Quod ex auctoritate Pelagij Papæ (licet minus euidenter) datur intelligi.*

Ait enim Pelagius Papa.

¶ Intra tres menses fidem suam exponere, & pallium postulare à Romana ecclesia quisque metropolitanus studeat. C. I.

QVoniam quidam metropolitanorum fidem [b] suam secundum priscam consuetudinem sanctæ sedi Apostolicæ exponere detrectantes, vsum pallij neque expetunt, neque percipiunt; ac per hoc episcoporum [c]

Poly. l. 2. ti. 10. Burc. l. 1. c. 25. Ans. l. 6. c. 92. Iuo, p. 5. c. 136. Pann l. 3. c. 11.

QVoniam quidam.] CASVS. Hoc c. in duas partes diuiditur. In prima dicitur, ꝙ si archiepiscopus vltra tres menses à tempore consecrationis pallium petere distulerit, carere debet dignitate sibi commissa, & alij metropolitani cum consilio summi pontificis viduatæ ecclesiæ prouidebunt. In secunda parte, q̄ loquitur de episcopo, dicitur, ꝙ episcopus intra tres mēses à

b ¶ Fidem.] i. fidelitatem, vel etiam symbolum, vt infra ead. optatum.

c ¶ Episcoporum.] sed quare differunt per hoc consecrationes episcoporum, cum ecclesia vacante comprouinciales episcopi aliquem consecrare in episcopum possint, vt 64. distinctione, quia. extra de elect. quia diligentia? Item etsi ipse non habeat pallium, tamen alijs mandare posset consecrationem, vt extra de elec. suffraganeis. 2 Ad hoc potest dici, ꝙ illud cap. loquitur quando electus est in mora petendi pallium. s. post tres menses elapsos: vnde ipse alijs non potest committere consecrationem, nec etiam tunc suffraganei sui possunt consecrare aliquem, vt per hoc maior rubor incutiatur electo, cum viderit suum suffraganeum consecrari ab extraneis; quia non multum curaret, si à suis consecraretur. sed vsque ad tres menses antequam sit in mora petēdi pallium, satis videtur, ꝙ comprouinciales epi possunt epalia iura supplere, cum semper vicini epi suppleant defectum alicuius vacantis ecclesiæ,

Archiepi pallium nō petentis negligentiam quis supplere debet.

2 Quidā dicunt ꝙ ista decre. non tenetur. Sed dic, vt not. ext. de transl. c. 1. in glo. penul. Arch.

vt

vt 7.q.1.pontifices.65.dist.si forte.Sed ipse electus licet sit consecratus, iura episcopalia non potest exercere ante receptum pallium: nec virgines consecrare, nec ordinare clericos, nec synodum celebrare, vt ext.de elec. ꝙ sicut.in si.ext.ea. significasti. Sed numquid electus in archie-

Electus in archiepm, & cõfirmatus electos i episcopos confirmat.

terminatio post secundam, &c. determinat illud verbũ, careat. & secundum hoc est hic arg. ꝙ mora potest purgari. Alij dicunt, ꝙ hæc admonitio debet fieri tantummodo à suffraganeis metropolitani, ad quos (vt dicũt) translata est potestas, cum metropolitanus negligens existat. Si ergo suffraganei post admonitionẽ neglexerint cõsecrare vel eligere, vicini metropolitanicõsecrabunt consilio Papæ. Sed quare aufertur capitulo potestas eligẽdi? Resp. Quia neglexerũt admonere suum electum ad petendũ palliũ: aliàs dico reuerti ad eos ius eligẽdi. Sed quare descẽdit ad metropolitanum, cum tantum ad Papam deuoluuntur episcopatus, vt extra de concess. præben. & eccle.non va. dilectus? Sed hic præcise nõ descendit ad Metropolitanum, sed ad Papam cũ eis: vel tunc descendit ad Papã, cũ aliquis est negligens in eligẽdo. Et est si.65.dist. si forte. Io. Hodie solus Papa facit hoc p decr. illam, dilectus. B.

Prælati negligẽtia aufert capitulo ius eligẽdi.

consecratio viduatis [a] ecclesijs non sine periculo protelatur; placuit, vt quisquis metropolitanus vltra tres [b] menses consecrationis [c] suæ ad fidem suam exponendam, palliumque suscipiendum, ad Apostolicam sedem non miserit, commissa sibi careat dignitate, sitque metropolitanis alijs licentia post secundam [d] & tertiam commonitionem viduatis ecclesijs cum consilio [e] Romani pontificis, ordinando episcopos, † subuenire. ¶ Si vero consecrandi episcopi, negligentia prouenerit, vt vltra [f] tres menses ecclesia viduata consistat, communione priuetur, quousque aut loco cedat, [g] aut se consecrandum offerre † nõ differat. Quòd si vltra quinque menses per suam negligentiam retinuerit viduatam ecclesiam; neque ibi, neque alibi consecrationis donum percipiat: immo metropolitani sui iudicio cedat.

† al. episcopo

Innoc. iij. l.1. epist.117.

† al. præbere

¶ *Burchardus, Anselmus, & auctor Pannormiæ citant ex decr. Damasi: Iuo vero citat vt Gratianus, itemque Innocentius III. lib.1.epist.117. Bituricensi archiepiscopo (quæ incipit,* Ne si vniuersi.) *refert paragraphum,* Si vero consecrandi, *ex eodem Pelagio.*

Item Gregorius Papa Brunichildæ Reginæ, lib.7.epi.5.

¶ Honor pallij non detur, nisi meritis exigentibus, & fortiter postulanti. C. II.

Ans.lib.6.c.93 Poly.l.2.ti.24.

2 PRisca consuetudo obtinuit; vt honor pallij, nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter [h] postulanti dari non debeat.

Io. Diaco. l.3. c.5.

[*Idem Ioanni Corinthiorum episcopo, lib.4. epist. 55. seu c.99.*]

¶ De eodem. PALEA C. III.

Ans.l.6. c.90. Poly.l.2.ti.1.

† al fraterni tas vestra ior.

NOuit sanctitas † tua; quia prius palliũ, nisi dato commodo, non dabatur. Quod quoniam incõgruum erat, facto concilio ante corpus beati Petri Apostolorum principis, tam de hoc, quàm de ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus. Oportet ergo, vt neque per commodum, neque per gratiam, aut quo-

1.q.1. c.de ordinationibus.

[b] Hoc est falsum: vt ext.de elec. ne pro defectu. vbi dr, ꝙ ad proximum superiorem deuoluitur in hoc casu: qđ dic, vt extra lib. 6. eo. ti. quanquam.

[e] ¶ Cum consilio.] dicunt quidam hoc generale esse, ꝙ vbicũque per negligentiã vnius transfertur potestas ad aliũ, ille nõ procedet, nisi prius requirat auctoritatẽ superioris; sed hoc nego, & est hic speciale: aliàs secus. 9.q.3. cum simus. ar. ff. de cõdi.institu. quæ sub conditionẽ.§.vlti.

[f] ¶ Vltra tres menses.] sed quare nõ dantur nisi tres menses archiepiscopo, vt s. eo.ca. quia maius periculũ est in mora metropolitani. 42.dist. quiescamus.

chiepiscopũ, & confirmatus potest confirmare eos, qui sunt electi in episcopos? Dico, ꝙ sic.ext.de elec. nosti. & c. transmissam. de transla.cũ ex illo. immo & capitulũ potest cõfirmare, quia supplet vicẽ prælati.arg.extra de hære. ad abolendam. & ar.de conces. preben. nulla. Sed dico, ꝙ nec capitulum supplet in hoc defectum prælati, vt extra ne se. va.illa.licet sit arg. ꝙ solus Papa possit.24.dis.presbyteri. ext.de cõces.pb. qa diuersitatem.

[a] ¶ Viduatis.] olim. nam post confirmationem electi iam est matrimonium inter eũ & ecclesiam. de transla. prælato.inter corporalia. Vel dic, ꝙ vidua est quo ad episcopalia.

[b] ¶ Tres mẽses.] accusatus de hoc corã Papa: alias nõ.

[c] ¶ Consecrationis.] idest, confirmationis, si ante erat episcopus.

[d] ¶ Post secundam.] dicunt quidam faciendã ipsi metropolitano intra alios duos menses antequam deponatur: sicut post sequitur de episcopis, quod enim dicitur de episcopis. s. hoc exaudi de metropoli. vnde hæc de-

Archiepiscopum negligentem circa pallij petitionem quis monere debet.

[g] ¶ Cedat.] ergo metropolitanus potest deponere electum.contra.7.q.1.mutationes, & 3.q.6. quamuis. extra de transla.inter. Sed hoc speciale est, vt confirmatũ possit metropolitanus deponere, & hoc in odiũ negligentiæ. Alius est casus 92.dist.si quis episcopus per manus. Tertius 23.dist. illud. Sed certe hic non deponitur nisi ab obtinendo, non ab ordine quem habet, vt extra de accusa.c.super his.

Confirmatus qñque deponitur.

PRisca.] CASVS. Docet hic Gregor. Brunichildam Reginam, ꝙ pallium non datur nisi benemerito, & fortiter postulanti.

[h] ¶ Et fortiter.] sed si fortiter postulet, nonne potest notari ambitio? Non: quia cum quis suo iure vtatur, prodest instantia.de pœn.dist.1.importuna. 72. distin.c.1. & 2.q.6.post appellationem.

Petendi instantia prodest.

NOuit.] CASVS. Palea est, in qua præcipitur, vt pro recipiendo pallio nihil detur, sicut olim consuetudo erat, cum hoc habeat speciem simoniæ.

CAV-

CAVSARVM. Hæc est 3. pars huius dist. in qua dicitur ꝙ qui pallium accipit, obedientiam iurare debet, & ꝙ canones seruet: quod nisi fecerit, pallium nō habebit: & hoc probat tribus cap. Io. de Fan.

CASVS. In hoc. §. exponit Gratianus quæ sunt merita licita, quæ prohibita sunt in synodo ab ecclesia remouere. Item præcipit ei, vt omnem veritatem & ordinem de illa synodo scriptis planis & apertis debeat significare. Capitulum quod postea sequitur, planū est: in quo dicitur quando archiepiscopus, & vbi pallio vti debet. f ¶ Quod

rumdam supplicationem aliquos ad sacros ordines consentiatis, vel permittatis adduci.

¶ *Hæc palea habetur in plerisque vetustis exemplaribus.*

3 *Causarum vero merita accipienda sunt, vt & is, qui postulat, mereatur accipere, & fidei suæ professionem prius iuramento confirmet, & apostolicis decretis, atque synodalibus statutis se obediturum nihilominus caueat. Pallio autem non nisi certis diebus, & intra ecclesiam ad Missarum solennia cuiquam Metropolitano vti licebit.*

Vnde Ioannes episcopus Vuliberto a *Agrippinensi episcopo.*

a ¶ Vuliberto.] *Restitutum est hoc nomen ex Anselmo. Nam antea erat,* Giliberto. *Nam Regino in ea ætate, qua Ioannes octauus Romanæ ecclesiæ præfuit, meminit Vuliberti episcopi Agrippinensis: & inter epistolas Ioannis Papæ octaui, quæ in bibliotheca Vaticana seruantur, est epistola alterius argumenti ad eumdē. & Deusdedit refert integram eiusdem Ioannis epistolam ad eumdem Vulibertum.*

¶ Nisi post consuetam fidei professionem pallium dari non debet. C. IIII.

OPtatum tibi pallium nunc conferre nequiuimus: quia fidei tuæ paginam minus a quàm oporteat, continere reperimus: cum videlicet in ea nullum sanctarum vniuersalium synodorum, in quibus fidei nostræ symbolum continetur, nec decretalium Pontificum Romanorum constitutorum secūdum morem feceris mentionem: b sed nec illam propria subscriptione c munieris, nec aliquem, d qui hanc iureiurando e firmaret, miseris. Ans. l. 6. c. 91.

Item Gregorius Aregio episcopo Francorum, libro 7. epist. 111.

¶ Qui pallium desiderat accipere, prius à se remouere illicita promittat. C. V.

IN ea synodo, quam contra simoniacam hæresim per fratrem, & coepiscopum nostrum Syagrium decreuimus congregari, sanctitatem vestram volumus interesse, atque eidem fratri ita palliū, quod transmisimus, f tribui, si prius se promiserit illicita, quæ prohibuimus, per defini- Ans. l. 6. c. 90.

causarum, scilicet, vt is qui postulat palliū mereatur recipere, & fidem suam iuramento adstringat, vt apostolicis decretis & statutis synodalib. obediat. Postea ostendit, ꝙ pallio non est vtendū nisi certis diebus, & inter Missarum solennia. & ad hoc probandum inducit sequentia capitula.

OPtatū.] CASVS. Vulibert⁹ Agrippinensis episcopus per suum nuntium a Ioāne pallium postulauit. sed ei propter quatuor causas non concessit, s quia fidem catholicam ad plenum in epistola sua nō exposuit: & quia nec vniuersaliū conciliorū nec decretalium Pontificum Romanorū vllā fecerat mentionem: & præterea in illa epistola nō subscripserat: item nec aliquem nuntium miserat, qui pro eo iuraret.

a ¶ Minus.] arg. totū cōtractum vel rescriptum, vel instrumentū nil valere, & esse irritandum, si aliqua necessaria desint in eo arg. 38. dist. quę ipsis. 3. q. 9. pura & idem facit plus, quod minus, vt 9. distin. si ad scripturas sacras. 1 ar. cōtra: quia superflua non vitiāt, vt de consec. dist. 4. si non sanctificatur. ff. de regulis iuris, nō solēt.

b ¶ Mentionem.] de eis cōseruādis. Quid autem iurare debeat qui palliū petit, habes extra de iureiur. ego. & de elect. significasti. & notatur 23. dist. quamquam.

c ¶ Subscriptione.] arg. donationem episcopi nihil valere, nisi eius subscriptione firmetur, sicut cum cōcedit aliquem locum, vel iurisdictionem alicuius loci alicui loco vel hospitali. arg. dist. 96. bene. arg. 12. q. 2. sine exceptione. & c. cum redemptor.

d ¶ Aliquem.] arg. quem per alium iurare. s. dist. 63. tibi domino. &. 17. q. 4. metuentes.

e ¶ Iureiurando.] extra de iura. calum. inhærentes.

IN ea synodo quā.] CASVS. Gregorius præcepit Syagrio archiepiscopo, vt deberet contra simoniacam hæresim synodum congregare: huic synodo vult Aregium episcopum Francorum interesse, præcipit ergo Grego. episcopo, vt illuc vadat, & pallium quod transmisit Syagrio episcopo concedat, si prius promiserit il-

f ¶ Quod transmisimus.] argu. pactiones in donatione spiritualium posse interuenire, & conditiones: arg. contra 1. q. 2. quam pio. Sed ibi intelligitur pactio & conditio illicita, sed hæc est licita: cum ad eam nihilominus teneretur. Vel ante electionē nulla debet esse, sed post electionem. ante cōsecrationem potest esse, saltem licita, vt de rebus & consuetudine ecclesiæ, & fidei articulis, & huiusmodi obseruandis. & hoc a maiori nō a minori exigi potest: arg. 28. dist. de Syracusanæ, vt no. 8. q. 3. in summa. Vel dic ꝙ hæc dictio, si, non notat hic conditionem. sed quamdam modificationem: arg. ff. de tutel. muto, §. secūdo. sic ponit extra de ele. significasti. 2 immo nec dicitur conditio, cum subintelligatur. ff. de condi. & demon. conditiones. Arg. 5. quia conditio est. Nam si dico: date illi si iurauerit: hoc est dicere, nō date illi nisi iurauerit. ff. de condi. & demon. quibus diebus.

1 Adde tex. in l. si quis ex argentarijs. §. si initium. ff. de eden. no. in Authen. vt præpo. nō. ipe. in prin. & §. si quã. coll. 5.

Epi donatio sine subscriptione non valet.

Actiones interuenire possunt in spiritualiū donatione.

Si, nō sem per cōditionem notat.

2 Immo ibi exponitur pro quia, vt no extr. de spōsa du c. 1. in gl. si de fornicatio. archid.

bus. §. primo. Ioan. Ego credo quòd honesta & licita conditio apponi potest in collatione spiritualium, vt extra de elec. significasti. & extra de ser. non or. eo libentius. B.

a ¶ Discurrentibus.] idest, cito directis.

à Gregorio reprehenderetur, defendebat se priuilegijs Apostolicorum: in quibus oẽs consuetudines suę ecclesiæ erant confirmatæ: quare Papa scribit ei dicens. Aut defendit se consuetudine generali, aut priuilegio. Generali consuetudine se tueri non potest: quia alij archiepiscopi hoc non faciũt. Si vero priuilegio se tuetur, necesse est, vt illud ostendat: qđ si ostendere non potest, à tali præsumptione de cetero cesset: ne eius exemplo alij archiepĩ talia sibi velint vsurpare.

Pal- tionem synodicam à sancta ecclesia remouere. De qua synodo omnem nobis subtiliter ordinem tuam fraternitatem volumus scriptis discurrentibus [a] nuntiare; vt ipse, cuius nobis sanctitas valde experta est, nos reddas de omnibus certiores.

Idem Virgilio episcopo Arelatensi, lib. 4. epistola 51. seu cap. 95.

¶ Non nisi ad Missarum solennia archiepiscopo vti pallio licet. C. VI.

Ans. l. 6. c. 98. 4 PAllium tibi transmisimus, quo fraternitas tua intra ecclesiam ad sola Missarum [b] solennia vtatur.

[*Item Ioanni Rauennati episcopo, libro 2. epist. 54. seu c. 93. indict. 11.*]

¶ [De eodem.] PALEA. C. VII.

Ans. l. 6. c. 87. NOn multum temporis interuallum est, quòd quædam nobis de tua fraternitate fuerunt nunciata, de quibus vobis, veniente illuc Castorio notario sanctæ, cui Deo auctore præsidemus, ecclesiæ, subtiliter nos indicasse meminimus. Peruenerat namque ad nos quædam in ecclesia vestra contra consuetudinis, atque humilitatis [α] tramitem geri; quæ sola, vt bene nostis, est officij sacerdotalis erectio. Quæ, si sapientia vestra mansuete, vel cum episcopali suscepisset studio, non de illis accendi debuerat; sed oportuerat te hæc eadem cum gratiarum actione corrigere.

α ¶ Humilitatis.] *Restitutus est hic locus ex ipsa epistola. Antea enim legebatur,* contra vtilitatem ecclesiæ, & consuetudinis tramitem geri: quæ sola, vt bene nostis, est officij sacerdotalis ereptio.

Item Ioanni episcopo Rauennati, in eadem epist.

¶ De eodem. C. VIII.

Ans. l. 6. c. 95. Poly. l. 2. tit. 20. COntra morem quippe ecclesiasticum est, si non patientissime [c] toleratur, (quod à vobis absit) etiam iniusta correctio. † *& infra.* ¶ illud frater charissime tibi non putamus ignotum, quòd pene de nullo metropolitano in quibuslibet mundi partibus sit auditum, extra Missarum tempus, vsum sibi pallij vindicasse. Et quod bene hanc consuetudinem generalis ecclesiæ noueritis, vestris nobis manifestissime significastis epistolis quibus præceptum beatæ memoriæ decessoris nostri Ioannis Papæ nobis in subditis transmisistis annexum, continens omnes cõsuetudines [d] ex

† *al. correptio*

c ¶ Patientissime.] arg. ꝙ licet videatur iniustum quod præcipit prælatus, patienter tamen ferendum est s̃. dist. 31. ante triẽnium. & distin. 19. in memoriam. 23. q. 1. quid culpatur.

Prælati præceptum ẽt iniustũ est faciendum.

d ¶ Consuetudine.] Sed nũquid valet priuilegium ita generale? Sic, vt 19. distin. si Romanorum. Et est si. 9. q. 3. episcopi. 23. distin. præterea ff. de leg. 1. l. si quando. tñ cum hoc priuilegiũ obscure loquatur: & faciat mentionem alterius priuilegij vel consuetudinis, necesse est vt illud exhibeatur, vt 76. distin. ieiunium. in princip. & extra de verb. sign. abbate. vt no. s̃. dis. 9. vt veterum. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ si in hoc priuilegio inserit totus tenor primi, non est necesse primum exhiberi. ex tra de iur. cal. inhærentes. C. de do. si donatio. ff. de do. ex hac scriptura ff. de ad min. tuto. chirographis. Sed certe illud non sufficit. nam adhuc potest esse falsitas in bulla vel filo, vt extra de priu. cum olim, in fi. Alij dicunt, ꝙ si authoritate iudicis est rescriptũ publicatum, non est necesse exhiberi; secus si per tabellionem: quia publicatio facta coram iudice fidem facit, licet postea perdatur, vt C. de testa. publicati. & iudex diligentius singula considerat quam tabellio. Sed istis ob. extra de sent. & re iu. cum inter. [γ] in fi. Ad hoc dico, quod sufficit si coram iudice est publicatum: ita vt non teneatur exhibere prius instrumentum nisi aduersarius dicat se velle probare falsum: tunc enim debet illud exhibere, licet prius fuerit ei fides imposita: nisi iuret illud se perdidisse vt C. de fide instru. l. vlt. Ioan. Hoc hodie determinatur extra de fi. instru. c. vlt. B.

Priuilegiũ exẽplatim exhibere vtrum sufficiat.

γ In fine ver. veritate. vbi dicitur, ꝙ omnia gesta p̃sumunẽ per omnia rite celebrata, si gesta a tabellione scribuntur. Arch.

PAllium tibi.] ¶ Intra tuam ecclesiam.] idest, ecclesiam quamcumque tuæ diœcesis. extra de vsu pal. c. 1. non autem potest vti pallio alterius, vt ext. eo. c. ad hæc. nec in alterius diœcesi. eo. ti. cap. ad honorem.

b ¶ Missarum] Et in synodo etiam vti potest: sed non potest synodum congregare ad susceptionem pallij, vt extra de elect. significasti. tamen c. proxi dicere videtur, ꝙ tantum in ecclesia debeat vti pallio: nec in processione vtetur eo, vt ext. eo. cap. 1.

Archiepiscopus ante pallij susceptionẽ non cõuocat synodum.

COntra.] CASVS. Ioãnes archiepĩs Rauen. ext. Missarum solennia pallio vtebatur: super quo cum

priuilegio [a] prædeceſſorum noſtrorum conceſſas, vobis, eccleſiæque veſtræ debere ſeruari. Confitemini igitur aliam eſſe generalis eccleſiæ conſuetudinem; poſtquam ea, quæ vos geritis, vobis ex priuilegio vendicatis. Nulla ergo vobis in hac re, vt arbitramur, poterit remanere dubietas. Aut enim mos omnium [b] metropolitanorum etiã à tua eſt fraternitate ſeruandus; aut ſi tuæ eccleſiæ aliquid ſpecialiter dicis eſſe conceſſum, præceptumve à prioribus Romanæ vrbis pontificibus; quòd hæc Rauennati eccleſiæ ſunt cõceſſa, à vobis oportet oſtendi. [c] Quòd ſi hoc non oſtenditur, [d] reſtat poſtquam talia agere neque conſuetudine generali, neque priuilegio vendicas, vt vſurpaſſe te comprobes, [e] quod feciſti. *& infra.* [f] Decorari pallio volumus, forſan moribus indecori; dum nihil in epiſcopali ceruice ſplendidius [g] fulget, quàm humilitas. Oportet igitur fraternitatem tuam, ſi honores ſuos ſibi quibuſlibet argumentis ſtabili propoſuit mente defendere, aut generalitatis vſum ex non ſcripto [h] ſequi, aut ex ſcriptis † priuilegijs ſe tueri. [i] Quòd ſi poſtremo nihil horum eſt, alijs metropolitanis huius te præbere nolumus præſumptionis exemplum.

† *al. ſcripto priuilegio.*

5 *Priuilegia quoque cum vſu pallii ſemper debent concedi.*

Vnde idem Gregorius Syagrio epiſcopo Auguſtodunenſi, lib.7.epiſt.112.

¶ Cum vſu pallij aliqua priuilegia debent concedi. C. IX.

Poly.l.2. ti.21. Ant. l.6. c.86.

RAtionis ordo omnino nos admonet, vt cum vſu pallij aliqua ſimul, ſicut diximus, largiri priuilegia debeamus. Sed quoniam cum honoris augmento, cura quoque ſolicitudinis debet accreſcere, vt cultui veſtium, actio-

Priuilegio & iuri cõi licet qñque inniti.

Conſuetudo eccleſiarum poteſt eſſe vniformis.

Tres regulæ notabiles.

[f] Concor. tex. in l. qui accuſare. C. de eden.

Canonicus de cõi iure non poteſt duas p.ebẽdas poſſidere.

Fides recta in principe ſplendet.

Dignitas augmentat vtilitatem.

a ¶ Priuilegio.] Vide qualiter argumentatur: ex quo per priuilegium hoc vendicatur: non ergo de iure communi hoc poteſt vendicari: quaſi ſimul non poſſit quis inniti priuilegio, & iuri communi, vt 16.q.1. hinc eſt. & ff. ad munic.l.1. ff de leg.1.ſi quando. Sed certe quãdoque vtitur quis & priuilegio & iure cõmuni, vt extra de cõſuetu. cum dilectus. nec renunciat quis priuilegio militari, licet vtatur iure communi. vt ff. de milit. teſta. l. 3. ſic ff de priuileg cre. l.antepen. 23. diſtin. quamquã. in princip. Sic iuri communi, & etiam conſuetudini poteſt quis inniti, vt extra de cenſi c. ſopitæ. & 95. diſt. olim. Io. Sed certe quidquid dicat Ioan. non dicitur priuilegium de eo quod competit de iure cõmuni, cum priuilegium ſit lex priuata. ſupra diſtinct. tertia, priuilegia. nec illa decret. de conſuetu. cum dilectus. contradicit: immo concordat: cum confirmatio ad priuilegium, & electio ad ius commune pertinere dicatur. extra de electio. cum inter. ad fi B.

b ¶ Omnium.] Vide qualiter argumentatur, ex quo aliæ eccleſiæ vtuntur tali cõſuetudine: ergo & iſta debet vti eadem. argu. ſi. extra de cenſi. ex parte. Sed huic argumento poſſet reſponderi, quod conſuetudo aliarum eccleſiarum non derogat conſuetudini iſtius, vt ſup. 12. diſtin. illud. & extra de capel. mo. dilectus. circa fi. ex inſinuatione argu 2. quæſt.1. legum.

c ¶ Oſtendi.] Hoc eſt contra tres regulas. Vnam, quod tenetur poſſeſſor dicere titulum ſuæ poſſeſſionis. hoc eſt contra id, 2.q.5.§.1. Aliam, quòd ab eo, qui ius negat. non requiritur probatio: quod eſt contra id ff de probatio. ab ea. Tertiam, quod actore non probante reus non abſoluitur. 9. q. vlt. actor. [f] ſed hoc eſt ideo quia præſumptio contra ipſum facit.

d ¶ Non oſtenditur.] Qui enim priuilegium allegat, debet probare & oſtendere: extra de priuileg. porro. & c. ſeq. & c. paſtoralis. nullus tamen tenetur edere, niſi illum articulum, qui facit ad rem. extra de fide inſtru. cõtingit licet alias nemo poſſet iudicare de priuilegiis ſedis Apoſtolicæ, extra de iudi. cum veniſſent. tamen qui defendit per tale priuilegium, oportet vt illud exhibeat, vt extra de fi. inſtru. accepimus. Sic ergo canonicus, qui poſſidet duas præbendas cum de iure non poſſit eas poſſidere: ſi contra eum agatur, ipſe tenetur probare qualiter habet. ſecus ſi conueniatur ſuper prima tantum. Dicunt tamen quidam, quod canonico indiſtincte incumbit onus probandi, ſcilicet inſtitutionem ſuam. extra de app. perſonas. argumen. extra de precu.

e ¶ Te comprobes.] nonne præſcriptione poſſet iſte ſe tueri? Non: quia nullũ ius proditum eſt, quo talia à talibus taliter poſſideantur. & quod de iure communi non poſſidetur, nec præſcriptione acquiritur, vt hic, & 93. diſtinct. illud & cap. peruenit.

g ¶ Splendidius.] ſic nihil eſt ſplendidius in principe quam recta fides C. de ſum. Trin. inter claras.

h ¶ Ex non ſcripto.] infra 25.q.2. inſtitutionis. & diſtin. 1. conſuetudo.

h ¶ Tueri.] ſupra diſtin. 11. catholica. arg. contra. Sol. onus poteſt quis inducere ſibi ex conſuetudine, non honorem. 8.q.1. in ſcripturis.

PRIVILEGIA. Hæc eſt quinta pars huius diſtin. in qua oſtendit Gratianus, quod priuilegia cum pallio ſunt concedenda.

RAtionis.] CASVS. Syagrius epiſcopus à Gregorio pallium poſtulauit. Gregorius vero pallium ſibi largitus eſt & priuilegia. Sed quoniam cum honore debet creſcere ſolicitudo: ideo præcipit ſibi vt ſolicitus ſit circa curam ſubiectorum. Duo ſeq. c. plana ſunt, & per te videbis.

i ¶ Cura.] argu. ad quem pertinet honor, & onus, vt diſt. 56. Dominus noſter. diſt. 86. fratrem diſtinct. 13. nerui. 40. diſt. ante omnia. diſtinct. 35. eccleſiæ. nam dicit lex, quod vtilitas per dignitatem augmentatur. ff. de iudiciis. l. ſi longius. in fine ff. de donationib. ſi his. §. primo.

a ¶ Su-

a ¶ Subiectorum.] s. 87. dist. §. 1. & c. diuinæ.

b PAllium.] ¶ Vices.] Per priuilegium fecerat eum legatum suum, sicut suus prædecessor fuerat. Vel ideo dicit, quia omnes vocantur ab eo in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis, vt 2. quæstio.

confirmatio cum pallio, vt extra de elect. quòd sicut, vt dixi 51. dist cap. vlt.

d ¶ Atque priuilegia.] Ista priuilegia fuerunt personalia, & transierunt cum persona. ff. de reg iur. priuilegia. & extra de instit. cum venissent. Sed licet transeant cum persona, tamen debent concedi successori cum petierit: & fit iniuria ei nisi concedatur sibi: beneficium tamen est si ei conceditur. ff. de aqua quo. & æsti. l. 1. §. penul. nam si impetraui vt ducam aquã de flumine publico per prædium meum, & vendo tibi prędiũ, priuilegium nõ transit ad te: 1 sed tamen impetrabile est à te: & iniuria fit tibi si non concedatur. Sed tamen multa potest iudex & deberet facere, ad quæ compelli non potest. ff. de iudi. non quidquid. C. quomodo & quando iudex. l. 1.

Priuilegia quædam licet personalia, transeũt ad successores.

1 Concor. tex. in §. sed quod principi. versic. plane. cum glo. in ver. personales. Insti. de iure natu.

† Adde, actionẽ hic capi, p actu. si. in l. 1. ff. de offi. præfe. vrb. Ale. & in l. trãsactiones. C. de transa. & in auth. hoc ius. C. de sa cr. san. eccl.

nis † quoque ornamenta conueniant; oportet, vt enixius in cunctis se studijs vestra fraternitas exerceat, & circa α subiectorum a actus sit cura vigilans, vt vestrũ illis exemplum instructio, & vita magistra sit.

α ¶ Et circa.] *Locupletatus est hic locus ex originali.*

Idem Ioanni episcopo primæ Iustinianæ Illyricæ, lib. 4. epist. 15. seu cap. 59.

¶ Vsus pallij conceditur, & antiqua priuilegia innouantur. C. X.

Ansel. l. 6. c. 99.

PAllium vobis ex more transmisimus, & vices b uos Apostolicæ sedis agere iterata innouatione decernimus.

Idem episcopis Epiri, lib. 5. epist. 7. seu c. 107. indict. 14.

¶ De eodem. C. XI.

Ansel. l. 6. c. 100.

SCriptorum uestrorum insinuatio, fratres charissimi, patefecit Andream fratrem nostrum Nicomedianæ ciuitatis episcopum, Deo propitio, solenniter ordinatum. c *& infra.* ¶ Suprascripto igitur Andreæ fratri, & coepiscopo nostro pallium nos direxisse agnoscite, atque priuilegia d atque cuncta concessisse quæ prædecessores nostri eius prædecessoribus contulere.

DISTINTIO CI.

IN vna autem prouincia duo metropolitani esse non debent: sicut in Chalcedonensi concilio, cap. 12. statutum est.

IN vna autem.] CASVS. Quia supra facta est mentio de metropolitanis: ideo supponit hic dist. 101. in qua ostendit, quòd in vna prouincia duo metropolitani esse non debent: quod verum est, nisi multitudo populi excrescat, vt 16. q. 1. pcipimus. & 99. di. nulli. & hoc non potest fieri nisi de speciali licentia Papæ, vt 7. quæst. 1. mutationes.

¶ Duo metropolitani in vna & eadem prouincia esse non debent. C. I.

Poly. l. 2. tit. 24
Iuo, p. 5. c. 146.
Bur. l. 1. c. 35.

PEruenit e ad nos, quòd quidam præter ecclesiasticas ordinationes affectantes potentiam, per α pragmaticum sacrum f vnam g prouinciam in duas diuidant; ita vt ex hoc inueniantur duo metropolitani episcopi in vna h eademque prouincia esse. Statuit ergo sancta synodus deinceps nihil tale attentari à quolibet episcopo;

PEruenit.] CASVS. Relatũ est in concilio Chalcedonensi quòd quidã episcopi sine auctoritate Papæ per imperialem constitutionem vnã prouinciam diuidebant in duas: & ita duo metropolitani ĩ vna & eadem prouincia inueniebant: quare concilium statuit, vt episcopi, qui talia de cetero facere tentauerint, deponantur.

stio. 6. decreto. Vel prius erat legatus, sed esse desijt factus archiepiscopus: argumen. ff de arbi. non distinguemus. §. 1.

Archieps à suis suffraganeis consecratur.

c SCriptorum vestrorum.] ¶ Ordinatum.] à suis episcopis: nã hoc est regulare, vt à suis suffraganeis consecretur archiepiscopus. 63. dist. quanto. & põt perpendi ex hoc c. & s. cod. quoniam. & 44 distin. quia. quòd metropolitanus etiam sine licentia summi pontificis potest consecrari: & ad Papam non spectat (vt videtur) nisi datio pallij. Alij dicunt istud obtinere, vbi metropolitanus habet primatem: vel cum hoc habet ex consuetudine, hodie tamen vult Papa, quòd petatur ab eo

e ¶ Peruenit.] s. dist. 10. c. 1.

f ¶ Per pragmaticum sacrum.] idest, principis rescriptum: pragma enim causa dicitur. vnde pragmatica sanctio dr̃ causa in consistorio principis ventilata coram proceribus sacri palatij: & constitutio principis facta ex cognitione causæ dicitur pragmatica sanctio. Io.

Pragmatica sanctio.

g ¶ Vnam.] nam ex quo principes diuidit, duæ sunt prouinciæ. ff. de offi. asses. si eadem.

h ¶ In vna.] quod fieri non debet nisi excrescat multitudo populi, vt supra 99. dist. nulli. Io.

α ¶ Tale

eos vero qui aliquid tale [a] attentauerint, cadere de proprio gradu.

[a] ¶ Pragmaticum sacrum.] *Versiones prisca, & Dionysiana habent*, per pragmaticam formam: *grace autem est*, διὰ πραγματικῶν, *quod in eodem capite paulo post dicitur*, διὰ γραμμάτων βασιλικῶν, *idest*, per litteras Imperiales.

Hactenus de electione, & ordinatione clericorum tractauimus. Nunc ad simoniacorum ordinationes transeamus. Et vt facile liqueat, quid super hac haresi, sanctorum patrum decreuit auctoritas, causa deducatur in medium: cuius negotium & de scienter à simoniacis ordinatis, & de ignoranter à simoniacis consecratis, & de ordinationibus, qua per pecunias fiunt contineat.

[a] ¶ Tale.] Arg. quòd licet princeps legitimet aliquem, [1] non tamen erit legitimus quo ad ecclesiam: & ita erit legitim⁹ quo ad vnum forum, non tamen quo ad aliud. ad hoc facit 10. dist. cap. 1. & 15. q. 3. cum autem.

[1] Sequũtur doc. in cap. per venerabilẽ, per illũ tex. extra q filij sint legi. & Cy. in auth. ex cõplexu. C. de ince. nu. & Bar. in l. qui in prouincia. de ritu nupt.

Qvi-

SECVNDA pars Decreti, quæ prolixa & iuridica serie causas complectitur triginta sex: intermisso, De pœnitẽtia tractatu, septem Distinctiones cõtinente.

Q VIDAM.] CASVS. Expedito tractatu de ordinationibus, promotionibus, & officijs clericorum: accedit Gratianus ad negotia, quorum quædam sunt ciuilia, quædam criminalia, in quorum prosecutione ma-
iora

ſi.& de emp.& vend.c.cõstitutus. Dicitur autem simonia à Simone Mago, qui primo in nouo testamento huius sceleris auctor extitit: Sicut enim Giezi ĩ veteri testõ voluit vẽdere sanitatẽ Naamã Syro regi, sic & iste voluit emere donũ Dei, vnde Gieziticus est dicẽdus q vendit gratiam: Simoniacus qui emit. vnde simoniaci sunt appellandi emptores. Contrahitur autẽ tribus modis, à manu, ab obsequio, & à lingua, vt ĩ.ea. sunt nõnulli. Et contrahitur qñque ex parte dãtis, qñq; ex parte accipiẽtis, qñq; ex vtraq;, qñque ex neutra. extra de sim. & si quæstiones.& not.ĩ.ea.q.5.c.1. Admittitur autem quilibet contra simoniacum sicut in crimine lęsę maiestatis. 15.q.3.sane. si tamen clericus accusatur, cũ distinctione admittitur laicus, scilicet si est bonę famæ, ꝫ cũ: nõ tñ sm distĩctionẽ. extra de si. per tuas. 2.q.1.in primis. in fi. Imponitur autem eis pęna quadruplex, qñque excõmunicatio, quandoq; in monasterium detrusio, vt ĩ.c. reperiũtur, qñq; spoliatio omnium bonorum, vt 23.q.5.de Liguribus, qñque depositio, vt hic, & in multis capitulis. Clerici enim deponuntur, vt ĩ.ea.statuimus.& sũt infames, vt ĩ.ead.q.3.c.fi.& accepta tenentur restituere. extra de sim. de hoc.inf.e.q.3.si quis dator. Dispẽsatur autem circa tales qñque, vt laicã habeãt cõmunionẽ, vt ĩ.ea.q.7.c.1.& ministrant qñque in minoribus ordinib. constituti, vt inf.ea. q.5.c.1 quandoque remanent in acceptis.inf.ea.q.7.saluberrimum. Quis autem valeat dispensare, habes inf.e.q.5.cap.si.Ioan.

ab ecclesia nõ punitur: quia eius ꝓbatio nõ habetur.22.q.5.c.vlt.

: Adde ꝙ vbicunque in spiritualibus quis ĩuitatur ad lucrum est simonia. no. Bart. in l. Titio centum. ff. de cond & demonstr.

Simonia dicitur à Simone Mago.

CAVSA PRIMA.

Q VIDAM [a] *habens filium, obtulit eum ditissimo cœnobio: exactus ab Abbate, & à fratribus decem libras soluit, vt filius susciperetur; ipso tamen (beneficio ætatis) hoc ignorante. Creuit puer, & per incrementa temporum, & officiorum ad virilem ætatem & sacerdotii gradum peruenit. Exinde suffragantibus meritis in episcopum eligitur, interueniente obsequio, & paternis precibus, data quoque pecunia cuidam ex consiliariis archiepiscopi; consecratur iste in Antistitem, nescius paterni obsequii, & oblatæ pecuniæ. Procedente vero tempore nonnullos per pecuniam ordinauit; quibusdam vero gratis benedictionem sacerdotalem dedit: tamdem apud metropolitanum suum accusatus, & conuictus sententiam in se damnationis accepit.*

1 *Hic primum quæritur, an sit peccatum emere spiritualia.*
2 *Secundo, an pro ingressu ecclesiæ sit exigenda pecunia; vel si exacta fuerit, an sit persoluenda.*
3 *Tertio, an ingressum, vel præbendas ecclesiæ emere sit simoniacum.*
4 *Quarto, an iste sit reus criminis, quod eo ignorante pater admisit.*
5 *Quinto, an liceat ei esse in ecclesia, vel fungi ea ordinatione, quam paterna pecunia est assecutus.*
6 *Sexto, an illi qui ab eo iam simoniaco ignoranter ordinati sunt, abiiciendi sint, an non.*
7 *Septimo, si renuntians suæ hæresi sit recipiendus in episcopali dignitate, vel non.*

QVÆSTIO PRIMA.

1 gs Q VOD *autem spiritualia* [b] *emere peccatum sit, probatur multorum auctoritate. Ait enim Leo Papa.*

iora minoribus præponit. Et quoniam omnia crimina respectu simoniæ nihil reputãtur, vt ĩ.e.q.7.patet. ideo de ea præmittit quærens, an sit peccatum spiritualia emere, de quo thema ꝓponit, septẽ eliciẽs quæstiones.

a ¶ Quidã.] Quia hic tractatur de simonia, videamus quid sit simonia, & vnde dicat, quibus modis ꝯhitur, quis ad accusandum vel testificandum in tali crimine admittatur, quę pœna imponatur, quæ dispensatio circa tales admittatur. Simonia.n.est studiosa cupiditas, vel voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale, vt ĩ.ea. qui studet. ᵭnec oportet addi, vel annexum spirituali. propter illud ca.ĩ.q.3. si quis obiecerit. videtur tamen quod hoc addi debet. arg. extra de iu.pat.de iure. licet quidam dicant iuspatronatus spirituale esse, & maie. De fructibus vero non est quæstio, quia etiam dari porcis & vendi possunt, vt extra ne prælia.vi.su. cap.

Simonię definitio.

ꝫHoc apponitur ad excludẽdum voluntatẽ, quę signis exterioub. non declaratur, quæ

Q VOD autẽ.] Hæc quæsti. diuiditur in xv. partes: in quarum prima probatur xvj. auct. ꝙ pro ministerijs ecclesiasticis nihil debet dari. Io.de Fan. Secunda ibi, [Quis ergo.] Tertia ibi, [Sed obijcitur.] Quarta ibi, [Itẽ opponitur.] Quinta ibi, [Sed obijcitur.] Sexta ibi, [Sed notandum.] Septima ibi, [Patet ergo.] Octaua ibi, [Ex his.] Nona ibi, [Sed notandum.] Decima ibi, [Nemo.] Vndecima ibi, [Hoc ergo.] Duodecima ibi, [Ex his.] Tertiadecima ibi, [Sicut ergo.] Quartadecima ibi, [Quia ergo.] Quintadecima ibi, [Quoniam.] Io.de F.

CASVS. Hic ponitur prima q in quã quæritur, an emere spiritualia sit peccatũ & probatur ꝙ sit per seq.cap

b ¶ Spiritualia.] Spiritualia autem dicuntur tribus

¶ Simoniaci gratiam non præstant, quam vendere quærunt. C. I.

Deusdedit in tract. de Simonia.

GRatia α [a] si non gratis [b] datur vel accipitur, [c] gratia [d] non est. Simoniaci autem non gratis accipiunt: igitur gratiã, quæ maxime in ecclesiasticis ordinibus operatur, non accipiunt. Si autem non accipiunt, non habent; si autem non habent, nec gratis, nec non gratis cuiquam dare possunt. [e] Quid ergo dant? profecto, quod habent: quid autem habent? spiritum [f] vtique mendacij. Quomodo hoc probamus? quia si spiritus veritatis (testante [g] ipsa veritate, de qua procedit) gratis accipitur, proculdubio spiritus mendacij esse conuincitur, qui non gratis accipitur.

Matth. 10.

α ¶ Gratia.] *Simillima primis verbis huius capitis habentur in epist. Leonis primi Niceta Aquilegiensi episcopo scripta, quæ est 84. Loquens enim de gratia ait,* quæ nisi gratis detur, non est gratia, sed merces. *Reliqua apud ipsum non sunt inventa.*

Item Gregorius Syagrio episcopo Augustudunensi, lib. 7. epist. 110.

¶ Inaniter sacerdos dicitur, quicumque simoniace ordinatur. C. II.

Poly. l. 2. ti. 1. Ans. l. 6. c. 79.

QVicumque studet [h] pretij datione sacrum ordinem mercari, dum non officium, sed nomen attendit, sacerdos dici inaniter desiderat.

Spiritualia tribus modis dicuntur.

modis. Vno modo dicuntur gratiæ virtutum, & dona Dei. hęc non possunt emi vel vendi quantum in eis est: non enim conferuntur nisi gratis. ĩ. ead. q. 3. Saluator. & hic, c. 1. Quandoque dicitur dignitas ordinis, & omne sacramentum ecclesiasticum pręter * matrimoniũ. Item & omnia iura ecclesiastica spiritualium rerum, vt administrationes, pręben dæ, ius decimarum, cœmeteria, ordo: hæc vendita transferuntur quo ad characterem tantum, non quo ad vitæ meritum. de facto enim non de iure procedit in talibus venditio. Quandoque ipsæ res sacræ, vt vasa, & omnia vtensilia: hæc bene venduntur clericis, vel laicis conflata & confracta, vt 10. q. 2. hoc ius. In summa ergo scias, ꝙ pro spiritualibus incorporalibus, vt sunt beneficia & ordines, quandoque munus datur pro digno, nec est peccatũ si est munus a lingua. inf. ead. filium. sed & obsequium temporale, dum tamen sine pactione. extra de cleric. non resi. decetero. De spirituali obsequio quin quãdoque dari possit, non est quæstio, etiam ex conuentione. extra de præben. significatum. immo semper præmiũ aliquod debet interuenire speciale, scilicet meritũ hominis. talis enim simonia spiritualis nõ reprobatur, sicut nec spiritualis vsura, arg. 24. q. 1. aduocauit. Pecunia autem pro spiritualibus incorporalibus numquam interuenire debet nisi in quinq; casibus. In matrimonio. ĩ. c. q d quid. 32. q. 2. honoratur. In operis etiã quas clericus non debet, vt si sacerdos locat operas suas per annũ. ar. extra ne prela. vices suas. c. vlt. 12. q. 2. charitatẽ. Idem est & si sint debitę, dum tñ ius dicat aliquid dandum. arg. 10. q. 3. relatum. extra de simo. cũ sit. Itẽ pro salute ęterna, & peccatorũ remissione. de pœn. dist. 1. medicina. 13. q. 2. animæ. Item secundũ quosdam pro iure sibi competente, ne vexetur in eo. ĩ. e. q. 3. quęsitum. extra de vsur. cap. 1. & extra de sim. dilectus. Spirituale autem pro spirituali permutari potest. extra de rerum permu. ad quæstiones. Pro spiritualibus autem corporalibus pecuniam dare non est simonia, vt pro calice, pro libro. 12. quæst. 2. aurum. nisi inueniatur prohibitum, vt in ecclesia, in cœmeterio & chrismate, vt ĩ. ead. placuit.

* *Vide supra distin. 23. cap. his igitur. in ver. pro beneficijs, & Turrecre. infra super c. 1. ad 3.*

Res sacræ quãque possunt vẽdi.

Dari aliqd ꝓ rebus spiritualibus incorporalibus, an liceat.

Pecunia ꝓ spiritualib. interuenire non debet, nisi in quinque casib.

GRatia.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod non est gratia, quæ non est gratuita. Simoniaci igitur qui dant pretium, gratiam non accipiunt, quia gratia in rebus ecclesiasticis operatur, quam si non accipiunt, non habent: si tamen non habent, alijs eam dare non possunt. Quid ergo dant simoniaci? Vtique spiritum mendacii, quem solum habent.

¶ Hug. vero sic ponit casum. Dicit enim quòd Leo hic intendit dicere, quòd simoniaci, qui pretio ordinantur, gratiam cum ordine non recipiunt, & ideo cum alios ordinant, gratiam quam non habent, cum ordinibus non conferunt, sed sicut cum peccato ordinati sunt, ita cum peccato alios ordinant. Quòd autem gratia non detur cum ordo pretio tribuitur, pręmittitur in prin. cap.

a Gratia.] id est donum spiritus sancti, vel ecclesiastica dignitas, vel ordo.

b ¶ Si non gratis.] sine munere aliquo non debito.

c ¶ Accipitur.] Arg. contra 23. q. 4. ille gladium. quia ille dicitur gladium accipere, qui illicite accipit.

d ¶ Gratia.] id est, cum gratia, id est, cum charitate, id est, non confertur gratia nisi gratis, &c.

e ¶ Possunt.] Arg. quemquam non posse dare quod nõ habet. 1. q. 7. Daibertum. ff. de regu. iur. nemo. de cõsec. dist. 4. quomodo. ĩ. ead. q. qui perfectionẽ. de cõsc. dist. 4. solet. Contra, creditor distrahit pignus, cuius dominium non habet. Vnde arg. contra. ff. de acquir. re. do. nõ est nouum. & extra de elect. suffraganeis. Ioan. Sol. generale est quod nemo de iure dare potest quod non habet. fallit in certis casibus. B.

Nemo dat quod nõ habet.

f ¶ Spiritum mẽdacij.] id est, effectũ diaboli, qui pater est mendacij: quia isti sunt mẽdaces, cum sint hęretici, & omnis hæreticus mendax est. ĩ. ea. si quis inquit. vel dic spiritum, id est, characterem sine executione.

Diabolus est pr̃ mendacij.

g ¶ Testante.] cũ ait, Gratis accepistis gratis date, &c. arg. à contrarijs: contraria enim contrarijs opponuntur, ŝ. dist. 9. c. 1. & 25. q. 2. decessorum. & 24. q. 2. sane. 32. dist. hospitiolum. 5. quæstio. 6. delatori. & de pęnit. distin. 2. cap. 1. & vide quod no. 8. q. 1. sciendum. iuxta finem.

Contraria cõtrarijs opponuntur.

QVicumque.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ quicumque per pecuniam est ad sacerdotium promotus, in veritate non est sacerdos, sed tantum nomen sacerdotis habet inane.

h ¶ Studet.] Hic ergo sola voluntas facit hominẽ simoniacũ, vt ĩ. ea. reperiuntur. & quæstio. 3. non solum. sicut spes sola facit hominem vsurarium, vt 14. quæstio. 3. capitu. 1. Item hic voluntas sine effectu imputa-

Voluntas sola facit simoniacũ.

1 Sub. & punit, & hoc probant cõcor. q. ĵ. pro xi. pro ĵrijs inducũtur. De hoc nota. 6. q. 1. si quis cum. Archid.

tatur. 1 & dixit Baz. quòd huiusmodi peccatum si non processerit ad actum, sola voluntate deletur, sicut & sola voluntate commissum est. argu. extra de regulis iuris, omnis. Vel intellige hoc verbum, studet, cũ effectu. ĵ. 36. q. 2. si quis non dicam. contra. argu. supra dist.

b ¶ Sacerdotij.] hoc verum est, si in modum accusationis est cõuictus. sed si in modũ exceptionis, secus, vt extra de accusa. super his. 2 Item si in modum inquisitionis conuincitur, tunc priuatur beneficio, & non ordine. extra de sim. dilectus. 2. Dic vt in decre. ĵ inquisitionis. quãdoque ẽt non priuatur omnibus beneficiis in eo casu, vt extra de ele. per inquisitionem. Item regulariter hęc vera sunt, quod perdit propria beneficia; si eo sciente fuerit data pecunia, alias sine culpa sua priuaretur, eo quod esset legitime adeptus, vt 16. q. 7. inuentũ. Item nec ipsum beneficium nec ordinẽ perdet, si in fraudem ipsius fuerit data pecunia, vt extra de sim. sicut. & c. nobis. ĵ. q. 6. §. vlt.

Sim oniacus duobus modis põt conuinci.

2 Ad idem ff. de his q. no. infa. l. ætius. & est ratio extra de excep. c. 1. §. vlt. & de or. cog. cũ dilectus in fi.

cerdos non esse, sed dici tantummodo inaniter concupiscit. [a]

¶ *Caput hoc ex originali est emendatum, & locupletatum.*

Item ex regesto.

¶ Spolietur honore, qui ecclesiam per pecuniam obtinet. C. III.

ĵ. ea. q. 3. c. altare.

PResbyter si per pecuniam ecclesiam obtinuerit, non solum ecclesia priuetur, sed etiam sacerdotij [b] honore spolietur: quia altare, & decimas, & spiritum sanctum [c] emere, vel vendere, simoniacam hæresim [d] esse nullus fidelium ignorat.

¶ *Non est inuentum in regesto B. Gregorij vnde videtur citari. similia habentur apud Gregorium vij. lib. 6. reg. in indice concilij eo anno habiti, & in concilio Turonensi sub Carolo magno, c. 15. in Remensi. c. 21. Moguntino sub Rabano, c. 12. & altero Moguntino sub Arnulpho. c. 5. & infra ead. q. 3. c. altare, quod ibi citatur ex Paschali.*

c ¶ Et spiritum sanctũ.] idest, ordinem, & alia officia, quę dona sũt spiritussancti, d ¶ Simoniacam hæresim.] ar. ĵ. ea q. 3. altare. ĵ. e. q. 1. q cunque sacros. ĵ. ea. q. 5. c. 1.

ĵ. c. cũ liqueat. Poly. ibidem. Ans. l. 6. c. 10. Burc. l. 1. c. 21. Iuo, p. 5. c. 75. & 112.

Idem Gregorius primus dicta epist. 110. lib. 7.

¶ De eodem. C. IIII.

BEnedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc, [c] vt fiat hæreticus, promouetur.

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus caput hoc coniunctum est superiori, & præter epistolam 110. indicatam, eadem sententia habetur lib. 4. epist. 55. & lib. 5. epist. 107. episcopis Epyri.*

BEnedictio illi.] e ¶ Ad hoc.] idest, qui sic honorem accepit, hæresim incurrit. Est enim, vt, cõsecutiuum, 3 non causatiuũ, vt dist. 74. consuluit. & 3. q. 7. §. item. & 6. q. 1. ex merito. Et est simile, Lex subintrauit, vt abundaret delictum. simile C. de obseq. patr. pręstan. si manumissori. & ff. ad leg. Aquil. l. si ex plagis. §. 1. sic & C. de iudi. properandũ. in prin.

3 Concor. tex. in l. Mæuia. cum gl. ff. de leg. 3. & in l. cum delanionis. §. itẽ si fundo. ff. d fundo instr. & in l. Lucius §. de collegio. ff. de leg. 3.

Idem in eadem.

¶ Partem habebit cum Simone, qui contra simoniacos vehementer non exarserit. C. V.

cõc. Meld. c. 42. Deusdedit, p. 2. Poly. l. 2. ti. 1. Iuo, p. 2. ca. 84. & p. 5. c. 75. Ansel. l. 6. c. 77.

QVisquis per pecuniam ordinatur, ad hoc vt fiat hæreticus promouetur. Quisquis ergo contra simoniacã, & neophytorum [f] hæresim pro officij sui loco vehementer non exarserit, [g] cum eo se non dubitet habiturum portionem; qui prius commisit hoc piaculare [h] flagitium.

¶ *Verba prorsus ipsa huius capitis non sunt inuenta in epistolis B. Gregorij. Verum Paschalis Papa II. (vt est apud Iuonem, ac Polycarpũ) citat hæc ex ipso beato Gregorio: ac simillima prioris partis huius capitis sunt lib. 4. epist. 55. & 56. posterioris vero partis lib. 10. epist. 33. Victori episcopo: Et Ioannes diaconus lib. 3. c. 4. scribit generalem sententiam à B. Gregorio contra simonia & neophytorum hæresim prolatam in epistola Victori scri-*

QVisquis per pecuniam.] CASVS. Dicitur hic, quod si quis per pecuniam ordinatur, ipsum esse hæreticum est manifestum. & qui contra talem vehementer non inuehitur, velut particeps criminis deponatur.

f ¶ Neophytorum.]

dist. 51. si quis post. cõtra ĵ. dist. 19. Anastasius. ĵ. dist. 50. is vero, qui contra. 6. q. 1. §. verũ. 50. dist. si quis post. Io. Sol. hodie sola pœnitentia sine resignatione quæsitorum sufficit, cum simonia in animo gerebatur vtrinque, vt extra de simo. cap. fi. B.

Simonia quõ deletur.

a ¶ Concupiscit.] idest, ex sua concupiscentia, sequitur vt inaniter dicatur sacerdos.

PResbyter.] CASVS. Dicitur hic quod si quis emit ecclesiam per pecuniam, & eam perdet, & præterea deponi debet: quia emere decimas vel altaria est simonia. Seq. cap. patet.

quia à neophyto, scilicet à Symone ortũ habuerit: qui de nouo ad fidem conuersus fuit: vel quia neophyti solebant dare pecuniam, vt cito promouerentur: quia alias non poterant, vt 48. dist. c. 1.

g ¶ Exarserit.] vt infra e. quicunque. & c. placuit. hoc verum est si potest probare illud: aliàs non noceret ei taciturnitas, vt 2. q. 7. plerique. sed si nõ potest probare faciat quod dicit Augu. 23. q. 5. hoc uidetur. Item & si probare potest, & si timeatur scandalum: tunc faciat id quod legitur 24. q. 3. tam sacerdotes. 2. q. 3. forte.

h ¶ Piaculare.] Ideo dicitur piaculare, quia secundum

Taciturnitas in' puniẽdo simoniacum nocet.

Piaculare flagitium.

leges comparatur ei quod morte expiatur. 15.q.3. §. sane. 5.q.6. delatori, &c.

gitur: hoc tamen est speciale in notorio crimine fornicationis, & simoniæ, ꝙ suspensi sunt, vt dist. 32. §. verum. sed argu. tamen est, quòd simoniacus non sit ipso iure suspensus. extra ead. ex tuæ. Dicas ergo, quod omnis peccator occultus suspensus est quoad seipsum, vt

pta contineri Capitulum 42. Concilij Meldensis ab Iuone, parte 5. c.75. citatum partim conuenit cum ipsa epistola Victori scripta, & partim cum ijs, quæ Iuo, & Polycarpus citant ex Paschali, & cum his, quæ hoc loco refert Gratianus. De qua hæresi è Gallia eijcienda Gregorius lib.4. epist.51. scribit Virgilio Arelatensi, & lib. 7. epist. 110. Syagrio, & alijs episcopis Galliæ.

Item Gelasius Papa ad episcopos per Lucaniam constitutos, epist. 1. c. 26.

¶ Simonis damnatio dantem & accipientem pariter inuoluit. C. VI.

Quos [a] constiterit indignos meritis sacram mercatos esse pretio dignitatem; conuictos oportet arceri, non sine periculo facinus tale perpetrantes; quia dantem pariter & accipientem damnatio Simonis, quam sacra lectio [b] testatur, inuoluit.

Poly. li.7. ti.6. Deusdedit. p.3 Burc. l.1. c.22. Iuo, par.5. c.76. Act.8.

Item Ambrosius [α] *in libro pastorali.*

α ¶ Ambrosius.] *Caput hoc in libro pastorali B. Ambrosii unde citatur non est inuentum. Habetur tamen in concilio Toletano 8. c.3. quem canonem integrum Anselmus lib. 6. c. 85. partim vero ipsius Iuo, p.5. c.83. ex dicto concilio citant.*

¶ Anathematis sententia damnatur, qui simoniace ordinatur. C. VII.

Reperiuntur quamplurimi negotio † muneris perituri, mercari velle [c] gratiam spiritus sancti: dum vile pretium donant, vt pontificalis ordinis sublime culmen accipiant; obliti verborum Petri, qui dixit ad Simonem: [Pecunia tua tecum sit in perditionem; quoniam donum Dei existimasti per pecuniam possideri.] Proinde, quia & vsitatum [d] est tantum malum, & maiorum frequenter cōstat mucrone succisum; [e] nos quoque huic vulneri canceroso ignitum (quod superest adhuc) inijcimus [f] ferrum; decernentes omnino, vt quicumque deinceps propter accipiendam sacerdotij † dignitatem quodlibet præmium fuerit detectus obtulisse; ex eodem tempore se nouerit anathematis [g] opprobrio condemnatum, [h] atque à participatione Christi corporis & sanguinis alienum: ex quo [i] illum constat execrabile Christo perpetrasse flagitium.

Ansel. l.6. c.85. † al negotiatione. Act.8. † al. diuini doni. Iuo, p.5. c.83.

Quos constiterit.] CASVS Dicitur in hoc c. ꝙ conuicti de simonia deponi debēt, non sine pœna simoniam cōmittentes, tā dantes, quàm accipientes cum sint simoniaci, vt lectio actuum Apostolorum testatur.

a ¶Quos.] hic vocat arg. à cōtrario sensu. ī. e. q. 3. Saluator. versi. quisquis. ibi. propter sua lucra. ar. inf. ea. si quis episcopus. ar. ī. di. 61. miramur.

Sacra lectio.

b ¶Sacra lectio.] actuum Apostolorū, cum dixit: pecunia tua tecum sit in perditionē. ī. c. prox. &c. qui studet. &c. Petrus. Ioan.

Reperiuntur quā plurimi.] CASVS. Quidam obliti verborum Petri dicētis ad Simonē, Pecunia tua tecū, &c. episcopatus per pecuniā acquisierunt, & licet de hoc iam pœna fuerit statuta, Ambrosi⁹ tamen huic vulneri canceroso ferrū ignitum apponit, statuēs vt quicūque detectus fuerit simoniam cōmisisse, à communione altaris sit ipso iure suspensus, & si per accusationē fuerit depositus, in monasteriū detrudatur. Venditor vero puniatur, vt emptor. Si vero laicus sit, qui simoniam committit, excōmunicari debet.

c ¶Velle.] ita sola voluntate est simoniacus, [1] hoc intelligo de voluntate ad actū aliquem exteriorem producta: aliàs non est suspensus ab ingressu ecclesiæ. & sic etiam exaudi, inf. ea. qui studet. & ī. ead. quicumque. 24. dist. quando episcopus. extra de simonia. tanta.

[1] De hoc etiā ī. ead. quicūque. & dicam ī. c. eos. ibi videas. Arch. Simoniacus, an quis fiat sola voluntate.

d ¶Quia & vsitatum.] argum. ꝙ mos [2] non excusat à crimine. inf. ead. quæst. 3. cap. fin. argu. contra 63. dist. Agathosā. & c. quia. supra dis. 4. denique. inf. 32. quæst. 4. obijciuntur.

[2] Mos. Sed an à pœna. gl. Ant. Bu. cap. vlt. de cōsue. Lud. Ro. in sing. char. 1.

e ¶Succisum.] per canones.

f ¶Inijcimus.] hoc dicit quia adiicit pœnam. Vel dic inijcimus, idest, iniectum esse ostendimus, &c.

g ¶Anathematis.] argu. ꝙ ipso iure sit anathematizatus clericus simoniacus. vt inf. ea. q. quicūque. & c. placuit. Vel dicit anathema separationē à corpore & sanguine Christi: vnde subdit atque, pro, idest, &c. nam postea excommunicandus est. inf. ea. q. qui studet. & q. 3. ex multis. quod est pro quolibet mortali peccato. sed ad detestationem ipsius [3] dicitur, ꝙ generaliter intelligitur: hoc tamen est speciale in notorio crimine fornicationis, & simoniæ, ꝙ suspensi sunt ... vt inf. ea. sacerdotes. sed simoniacus suspensus est quoad se, & quo ad alios, vt extra de simo. tanta. & hoc verum est de illo, qui emit ordinem. talis enim pœnitere non potest, cum rem furtiuam habeat, vt 14. quæstio. 6. si res.

[3] Scilicet crimine simoniæ, & sic anathema sumit hic ꝓprie.

Simoniacus, an sit ipso iure excōicatus.

h ¶Condemnatum.] à statutis patrum ipso iure ex genere delicti. 3. q. 7. §. porro.

i ¶Ex quo.] quasi ex eo tempore sit excōicatus, vel sciat se condemnatum, ex quo tempore constat vobis, &c. quasi dicat ex eo tempore sit excommunicatus, vel sciat se condemnatum, ex quo tempore perpetrauit crimen, & est si. in crim. læsæ maiest. argum. C. ad legem Iuliam maies. quisquis. ver. donationes, &c. Et ita illud verbum, ex quo, determinat verbum, perpetrasse. & secundum huc intellectum etiam occultus simoniacus suspensus

Peccator quilibet occultus est suspensus.

suspensus est. Vel determinat hoc verbum, constat; & tunc est sensus. ex quo constat eum simoniacum, tunc demum erit suspensus. hoc vltimum dicebat Marti. Hispanus.

a ¶ Extiterit.] hoc verum est, si potest probare illud, aliàs

f ¶ Defensorem.] idest, aduocatum vel iudicem, vel castalduin. Hic collige, ꝙ castaldiam emere est peccatũ. nã dispensationẽ religiosæ domus emere est peccatũ.

Castaldiã emere peccatum est.

g ¶ Vel quemquam.] i. archipresbyterum, archidiaconum, monachum, vel quemlibet officio ecclesiastico mancipatum, vt dicitur ĩ. ea. q. 3. Saluator. hoc exaudi per id quod legitur. 18. q. 2. quidã. in Auth. de sanc. episco. §. sed neque. coll. 9.

h ¶ A dignitate.] i. à prælatura.

i ¶ Vel solicitudine.] i. administratione.

k ¶ Mediator.] itẽ nota infamię isti per celluntur, vt ĩ. q. 3. c. vl. hi omnes simoniaci sunt, nec recipiuntur ad testimonium, vt ext. de test. veniẽs. Huiusmodi aũt mediator, dum tamen non participauerit, recipitur testis in crimine simoniæ. extra de simo. §. quamuis. quod tamen subaudi cum vita accusati ante talis extiterit. arg. 2. q. 1. in primis. in fi. In alijs autem cõtra ctibus non recipitur interuentor in testimonium, nisi de voluntate partium. in Auth. de test. §. quñ vero. col. 7. Not. ergo, ꝙ in criminibus nõ exceptis. s. adulterij, & homicidij, & huiusmodi, quicumque ad mittitur ad accusandum, & ad testificandum, vt 4. q. 3. c. 1. argu. à contrario sensu. nam tantũ integræ famæ admittuntur in illis, nisi propriam iniuriam prosequantur. 4. q. 6. oibus. in quo casu non admitterentur ad testimoniũ, vt ext. de testi. decetero. & secundum H eadem seruatur regula in exceptis: quia nec ad accusandũ, nec ad testificandũ admittuntur testes, nisi sint integræ famæ: nisi accusatus antea malæ extiterit opinionis. ar. 2. q. 1. in primis. Sed lex canonica secus in exceptis dicit: nam admittit infamem ad accusationẽ, contra quẽlibet clericũ, qui prauæ opinionis est: ar. extra de si. c. tanta. sed non ad testificandũ, nisi aliqua præeunte præsumptione. arg. ext. de si. licet. versi. præsertim cũ alia, &c. nam testes in his criminibus torquẽdi sunt. 4. q. 3. §. itẽ in criminali. ver. itẽ si res exegerit. 5. q. 5. illi qui. in Auth. de testi. §. si vero ignoti. coll. 7. sed tormenta sine præsumptione nõ sunt infligenda. extra de reg. iu. cum in contemplatione. ff. de quæst. l. 1. C. eo. tit. milites. §. oportet. Nota tũ, ꝙ non nisi præeunte præsumptione admittitur criminosus testis in exceptis: non tamen quilibet: quia non inimicus, non conspirator. extra de simo. licet. in fi. licet ibi ageretur non criminaliter, sed denunciatiue. ibi etiam exaudi tales non fuisse admissos de rigore iuris, sed secundum temperantiam æquitatis. præterea ibi accusatus excipiebat de minoribus criminibus contra eos, quam de quo ipsi testificabantur, maxime cum de crimine tam essent emendati. ext. de sim. per tuas. & de hoc dixi 2. q. 1. in primis, in fi. 15. q. 3. sane. Ioan.

Testes ĩ criminibus exceptis, qui debent admitti.

Tormenta non sunt sine præsumptione infligenda.

ADDITIO Et 79. dist. si quis Papa. ibi videas. Arch.

Quòd si aliquis extiterit, [a] qui accuset; ille, qui hunc ordinem munerum fuerat datione lucratus, & suscepto honoris gradu priuetur, & in monasterio sub perenni pœnitentia retrudatur. † Illi vero, qui hac causa munerum acceptores extiterint; si clerici fuerint, honoris amissione mulctentur: si vero laici, anathemate perpetuo [b] condemnentur.

† al. religetur

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 2.

¶ Damnatur episcopus, qui per pecuniam ordinationem facit. C. VIII.

Poly. l. 2. ti. 37. Ans. l. 6. c. 88. Burc. l. 1. c. 118. Iuo, p. 5. c. 118. Pan. l. 3. c. 118.

SI quis episcopus [c] per pecuniam ordinationem fecerit, & sub pretio redegerit [d] gratiam, quæ vendi non potest, ordinaueritq; per pecuniam episcopum, chorepiscopum, presbyterum, aut diaconum, vel quemlibet de his, qui connumerantur in clero, aut promouerit per pecunias dispensatorem, [e] aut defensorem, [f] vel mansionarium, vel quemquam [g] omnino, qui subiectus est regulæ, pro suo turpissimi † lucri commodo; is, qui hoc attentasse probatus fuerit, proprij gradus periculo subiacebit; & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione, vel promotione, quæ est per negotiationem facta, proficiat; sed sit alienus à dignitate, [h] vel solicitudine, [i] quam pecunijs acquisiuit. Si quis vero mediator [k] tam turpibus, & nefandis datis, vel acceptis extiterit; & ipse, siquidem clericus fuerit, proprio gradu decidat; si vero laicus, aut monachus, anathematizetur.

† al. turpissimo

Item ex octaua synodo.

aliàs non nocet ei taciturnitas, vt 2. q. 7. plerique. 1 Sed si non potest probare, faciat quod dicit Augustinus. 22. q. 5. hoc videtur. Item & si probare potest, & timeat scandalum, faciat id quod legitur 24. q. 3. tam sacerdotes. & 23. q. 4. forte. Ioan.

1 Adde, an, & quando taciturnitas noceat, no. in l. filius. 6. inuitus. ff. de ꝓcu. glo. in l. qñ. §. 1. in glo. peruenit. ff. loc.

b ¶ Perpetuo.] s. quousque emendet. si. extra de cõsti. ex litteris. 27. q. 1. de viduis. arg. 2. q. 5. quanto. Vel perpetuo. idest, perpetua separatione à corpore Christi, idest, vsque ad finem vitæ, etiam si ante pœniteat, & hoc est in criminis detestationem. arg. ff. pro socio. l. 1. Vel perpetuo, idest, continuo. argumen. ff. de seru. vrb. præd. foramen.

Excõicatus ꝑpetuo, tripliciter exponitur.

SI quis episcopus.] CASVS. Dr̃ hic, si quis episcopus in ecclesia per pecuniam aliquem in clericum cuiuscumque ordinis ordinauerit: aut dispensatorem, aut defensorem per pecuniam fecerit, ordinator conuictus deponatur: & ordinatus similiter locum suum perdat. Mediator vero si clericus est, deponatur: si laicus est excommunicetur. Sequentia duo c. plana sunt.

c ¶ Si quis episcopus.] hucusque introduxit capitula de simonia, quæ fit ab accipiente. Nunc introducit vsq; ad §. quia ergo. capitula tam de accipiente, quam de dante ordinem. vel aliud spirituale per pecuniam.

d ¶ Redegerit.] quantum in eo est. ar. 40. dist. cap. vlt. ff. de recep. arb. l. Celsus de conse. dist. 4. c. quæris.

e ¶ Dispensatorem.] i. œconomum, vel quemlibet ecclesiasticarum rerum administratorem, vt præpositũ, œconomum, & vicedominum. ĩ. ead. ques consiitent. ĩ. ead. q. 3. Saluator. Hug.

Sacerdotiũ quemlibet ordinem ecclesiasticũ cõprehendit.

a QVi per pecuniam.] ¶ A sacerdotio.] cuius nomine quilibet ordo ecclesiasticus intelligitur, præsertim sacer, vt s. dist. 81. si quispiam. 23. q. 4. Guilisarius. §. 2. Vel expone, à sacerdotio, idest, ab administratione temporalium. processerit in actum. arg. 24. q. 3. Deus. & dist. 32. erubescant. & intellige à communione, scilicet fidelium, ab alia ipso iure separatus est etiam occultus, quod tenendum est; extra de simo. c. tanta. Ioannes. quod forte hodie correctum est, extra de temp. or. c. fi. B.

QVi studet.] Dr in hoc capitulo, ꝙ qui spiritualia emit, deponi debet, nec poterit de iure cõmuni amplius reuocari. Quod autem detestabile sit crimẽ simoniæ, quattuor exemplis probatur. Primo exemplo Giezi, qui propter simoniam, quã cõmisit, factus fuit leprosus. Secundo, exẽplo Iudæ, qui vendidit redẽptorem oĩum: pp quod laqueo se suspendit. Tertio exẽplo Simonis magi, qui propter simoniam, quã committere voluit, fuit à Petro dãnatus. Quarto exẽplo Christi: q oĩbus peccatoribus ĩ tẽplo dimissis, solos simoniacos ĩ detestationem criminis exclusit. In fi. dicit, ꝙ q simoniaci sunt, spiritus sancti gratiã habere non possunt.

Simonia quattuor exemplis est detestabilis.

CASVS. Dicitur, ꝙ simoniacus nõ possit in ordine remanere, sed talis à cõmunione remouẽdus est: & quàm graue sit peccatum, probat exẽplo Giezi, Iudæ, Simonis, & Dñi, qui vẽdẽtes eiecit de templo.

¶ A sacerdotio est alienus, qui per pecunias ordinat, vel ordinatur. C. IX.

QVi per pecunias quemquam consecrauerit, vel ab alio consecratus est; alienus à sacerdotio [a] fiat.

Nouella 6. c. 1. & nou. 123. c. 3 apud Iulianũ antecessorem. Ans. l. 6. c. 7. Iuo, p. 5. c. 121.

a ¶ Octaua.] *In aliquot vetustis exemplaribus caput hoc citatur ex septima synodo, in qua capitulo quinto refertur canon trigesimus Apostolorum ad hanc rem faciens. In epistola autem Tarasij ad Hadrianum Papam, (qui in exemplaribus bibliotheca Vaticana, & alijs, est in fine ipsius septima synodi) refertur canon vigesimus secundus synodi, quæ in Trullo, his verbis:* Eos, qui per pecunias ordinati sunt, siue episcopi, siue quicumque clerici, & non secundum probationem, & vitæ optionem, deponi præcipimus; sed & illos, qui hos ordinasse noscuntur. *Extat etiam hac de re epistola Basilij ad episcopos sibi subiectos.*

Item Calixtus Papa.

¶ Nec ordinari, nec promoueri in ecclesia Dei per pecuniam aliquis valet. C. X.

SAnctorum patrum exempla sequentes, & officij nostri debito innouantes, ordinari quemquam per pecuniã in ecclesia Dei, vel promoueri, auctoritate sedis Apostolicæ modis omnibus prohibemus. Si quis vero in ecclesia ordinationem, vel promotionem taliter acquisierit; acquisita prorsus careat dignitate.

¶ *Est Calixti secundi, qui paulo ante Gratianum vixit, & aliquot concilijs à se habitis contra Simoniam, & inuestituras ecclesiarum, quas Germanici Imperatores vsurpauerant, multa decreuit: de quibus Abbas Vuspergensis ab anno Domini* 1118. *in quo electus est Pontifex, vsque ad annum* 1124. *accurate scribit.*

Item Gregorius Nazianzenus.

¶ De eodem. C. XI.

QVi studet [b] donum Dei pretio mercari; in sacro ordine [c] nulla ratione decetero permanere, [d] aut reuocari posse dubium non est. Talis à communione [e] omnibus modis abscindatur. Nam spiritus sancti donum pretio comparari, quid aliud est, quàm capitale [f] crimen, & simoniaca hæresis? quòd quam detestabiliter in vtroque testamento vindicatum sit; multorum exemplis facile apparet: Giezi † gratiam sanitatis Naaman Syro vendidit, eamdem gratiam sanitatis, [g] Helisæo vindicante, leprosus

Deusded. p. 2. & 4.

4. Reg. 5.

† Concor. tex. iuncta sua gl. in l. si quẽquã. C. de episc. & cler.

† Idest, Giezi peccauit; quia tũc cõstitutione, vel consuetudine prohibitũ fuit aliqd accipere in casu ĩ quo ipse accepit: alioqn non peccasset. ar gu. 32. q. 4. dixit. B.

Medicus ꝓ sanitate cõferenda potest pecuniam recipere.

b ¶ Studet.] cũ effectu. verba. n. sunt recipienda cũ effectu. ff. quod quisque iu. l. 1. ext. de clericis nõ residẽ. relatum. vel sufficit. ꝙ det operam.

Simonia cõmittitur & circa ordinẽ, & circa beneficium.

c ¶ Ordine.] bene dicit, ordine: qa si quis emit ordinẽ non põt dispẽsari circa ipsũ, vt j. ea. erga. & extra de simo. nobis. in fi. nisi à patre suo, & eo ignorante esset emptus ordo, tunc dispẽsari posset. 1. q. 5. c. vl. Sed secus est in beneficiorum emptione: cum enim renunciat quis beneficio empto, potest in illo vel in alio tolerari, vt j. ea. q. 5. c. 1. & in decretali de simo. ex insinuatione. Illa tamen decreta. loquitur cum à patre ipso ignorante est commissa simonia.

Simoniacus ex sola voluntate nõ est excõmunicandus.

d ¶ Permanere.] j. ea. si quis. nisi ex dispensatione. j. ea. q. 5. præsentium.

e ¶ A communione.] numquid pro sola voluntate est excommunicandus quis, cum sit simoniacus? Certe non: quia ex voluntate non scandalizatur ecclesia nisi

f ¶ Capitale.] i. mortale, vel dignum depositione.

g ¶ Sanitatis.] nũquid ergo licitum est medico recipere pecuniam pro conferenda sanitate? Sic: quia illud potius dicitur honor, quàm pretium, vt 14. q. 5. non sane. vnde non recipit pecuniam pro danda sanitate, cum illud sit gratis, sed pro labore suo. & sic magister non recipit pecuniam pro scientia quam dat, sed pro labore, vel honore, sicut propheta recipit, vt j. ea. q. iudices. sic Deus recipit decimas pro honore, non pro pretio, vt 16. q. 1. decimæ.

¶ Iu-

a ¶ Iudas.] sed numquid Iudas commisit simoniam? Certum est. Et quidem plagium cōmisit in eo, ꝙ liberum hominem vendidit. ff. ad leg. Flau. de plag. l. 1. Simoniam etiam commisit in eo, ꝙ rem sacram vendidit. Dicit H. ꝙ Dominus non potest vendere seruum iam

Iudas vendens Christum commisit simoniā & plagium.

c ¶ Pecunia tua.] hoc in detestationem criminis dictum est. 1. q. 3. §. econtra. arg. contra.

d ¶ Dimisit.] arg. expressum contra Baz. dicentem, ꝙ quilibet propter peccatum mortale erat priuatus introitu ecclesiæ. arg. de pœn. dist. 1. qui sanctus sacerdos. 33. q. 4. vir cum propria. nam Dñs solos simoniacos de corpore ecclesię eiecit, relictis alijs peccatoribus. intellige tñ hoc de illis, qui simoniā committunt in ordine accepto: licet auctoritas generaliter loqui videatur. vnde dic cum Baz. & M. ꝙ nec talis simoniacus nec publicus fornicator debet ecclesiā ante pœnitentiam intrare. De hac materia notaui 33. q. 4. vir cū propria. Io. tamen dicit, (quod etiā mihi sæpe respōdit) ꝙ peccator quilibet, & ēt excōicatus potest intrare ecclesiam causa orandi, dummodo non intersit diuinis officijs, cum non inueniatur prohibitū. ext. de sent. excom. cum nuper. H.

Peccatum mortale an priuet quē libet ab introitu ecclesiæ.

Matt. 27. factus amisit. Iudas [a] omnium redemptorem vendidit, [b] mox laqueo suspensus eamdem redemptoris † gratiam nō obtinuit; & merito, quia nemo potest retinere, quod vendidit. Simon etiam magus cum eamdem spiritus sancti gratiam emere vellet, damnationis sententiam à Petro audiuit: [Pecunia tua [c] tecum sit in perditionem, quia donum Dei existimasti pecunia possideri.] Dominus etiam vt vendentes & ementes huius gratiæ expertes ostenderet, cunctos peccatores per gratiam in templo dimisit; [d] singulariter vendentes & ementes increpans, & flagellans de templo eiecit, in quo venditores, & emptores suos gratia spiritus sancti constat destitutos esse, & vacuos. Quos enim Christus eiecit de templo, numquid spiritus Christi faciet sibi templum?

† al. redemptionis

Act. 8.

Ioan. 2.

¶ *In operibus B. Gregorij Nazianzeni, quæ multa græce, & latine extant, nihil tale repertum est. Habentur autem similia in epistola Tarasij ad Hadrianum.*

Item Gregorius.

¶ Simoniaci, sacerdotes esse non possunt. C. XII.

Deusded. p. 4. ex paschali. ĵ. c. placuit.

QVicumque sacros ordines [e] vendunt, aut emunt, sacerdotes esse non possunt. Vnde scriptum est: [f] [anathema danti, anathema accipienti; hoc est simoniaca hæresis. [g]] Quomodo ergo, si anathema sunt, & sancti non sunt, sanctificare alios possunt? & cum in Christi corpore non sint, quō Christi corpus tradere, [h] vel accipere possunt? Qui maledictus est, benedicere quomodo potest?

¶ *Deusdedit in tractatu contra Simoniacos refert hoc ex epistola Paschalis Papæ secundi ad Mediolanenses.*

Idem Gregorius Syagrio, & alijs episcopis, lib. 7. epistola 110.

¶ De eodem. C. XIII.

Io. diac. l. 3. c. 4. Poly. l. 2. tit. 1. Burc. l. 1. c. 121. Deusded. p. 2. Iuo. p. 5. c. 75. ĵ. c. bñdictio.

CVm liqueat hanc hæresim ante omnes [α] [i] radice pestifera surrepsisse, atque in ipsa origine [k] sua, apostolica esse detestatione damnatam; cur non cauetur? cur non perpenditur; quia benedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc, vt fiat hæreticus, promouetur?

α ¶ Omnes.] *Antea legebatur,* omnia. *sed glossa videtur magis conuenire lectioni restitutę: quæ est in aliquot manuscriptis, & ipso originali.*

QVicumque.] CASVS. Dicit hic, ꝙ Simoniaci promoueri nō possunt, siue dantes, siue accipientes. Nam dantes & accipientes simoniaci sunt. & cū maledicti sint, alios benedicere nō possunt.

e ¶ Sacros ordines.] quia si per pœnitentiam reconcilientur, quod tamen per pecuniā acquisierint, retinere non pñt, vel quantum ad imprecationum effectum.

f ¶ Vnde scriptum est.] qui offert alijs, vel accipit ab alijs, vt ordinetur, excommunicatus est, vt hic, & ĵ. ea. c. perlatum.

g ¶ Hoc est simoniaca hæresis.] i. sic dare vel accipere, simoniaca hæresis est. B.

iam ordinatum; commutare tamen poterit, vel alio genere contractus alienare. Quidam tamen dicunt contra, vt hic, & 54. dist. generalis.

b ¶ Vendidit.] nota, ꝙ dicit, vendidit: & tamen iste quando exegit munera, iam ille gratiam fuerat consecutus, & ita est argumentum contra eos, qui non exigunt ante collationem beneficij, sed post. argum. infra ead. cos. & quæst. 3. si quis obiecerit. ff. de calumn. l. 1. §. qui autem. Tamen quidam dicunt Giezi damnatum non pro venditione, sed pro mendacio, quod mihi non placet.

h ¶ Christi corpus tradere.] idest, digne exercere officium sacerdotis.

CVm liqueat.] CASVS. Cum in nouo testamento præceteris criminalibus simonia, quæ hæresi comparatur, sit damnata, cur non pręcauetur, cum benedictio in simoniaco in maledictionem conuertatur? duo sequentia cap. plana sunt.

i ¶ Ante omnes.] contra de consecr. dist. 2. prima. sed hoc verum est post resurrectionem. vel ante, idest, præ omnibus alijs.

k ¶ Origine.] nota, ꝙ dicit origine. Hoc verū non est, quo

quo ad nouum testamentum; nam Iudas ante commisit. i Vel dic satis fuisse in origine: quia quamcito hoc fecit, fuit damnatus statim. infra ead. cito.

a CVm ordinaretur.] ¶ Lepra fuit.] idest, peccati vulnere se infectum reddidit.

b GRatiam.] ¶ Nō meruisti.] arg. 21.q.4.c.1.

CIto.] CASVS. Tangitur hic q̃d dr̃ in quarto lib. Regum, quod Naaman Syrus postquam ab Helisæo lepra mūdatus esset, recessit: Giezi autem puer Helisæi, videns, q̃ Dominus nihil acceperat ab eo, clam secutus est eum dicens, duos filios prophetarū venisse ad Dñm suum, mandareq; ei Helisæum, vt mitteret sibi talentum argenti, & duo mutatoria vestimentorū, quę cum misisset, accepit ea Giezi, & abscondit. Dum autē postea staret coram Dño suo, dixit ei Helisæus, vnde venis? respondit, Seruus tuus non iuit quoquam. at ille, cor meū erat in pręsenti. nūc autem accepisti argētum & vestes, & lepra Naaman adhærebit tibi, & semini tuo in æternum. & egressus est ab eo leprosus sicut nix.

c ¶ Inexpiabilis est.] quo ad ordinis executionem: vel dic, q̃ in detestationē criminis dicitur, & sicut culpa discordiæ, quæ forte nec passione purgatur, vt supra dist. 90. neque ad Cain: vel quia pœnitet vsque ad mortem, vt infra ca. si quis.

non contradicunt sibi: nam descendentes per seruum masculinum non recipiebantur vsque in septimam: per femininum vsque in x. Sed Hebræus dixit, q̃ nihil aliud erat recipere eos ad ecclesiam Dei, nisi dare eis nuptui filias suas. historiam de illis Moabitis habes 35. dist.

Item Ambrosius de ministerijs, † *seu de dignitate sacerdotali, c. 5.*

† *mysterijs*

¶ Qui pretio ordinat, lepram, non officium confert. C. XIIII.

CVm ordinaretur episcopus, quod dedit, aurum fuit; quod perdidit, anima fuit: cum alium ordinaret, quod accepit, pecunia fuit; quod dedit, lepra fuit. [a]

Deusded. p. 2. Iuo, p. 5. c. 95.

Idem ibidem.

¶ De eodem. C. XV.

GRatiam, cum ordinareris, non suscepisti; quia gratuito eam non meruisti. [b]

Iuo, ibidem. Deusded. ibid.

Idem lib. 4. ad cap. 4. Lucæ.

¶ De eodem. C. XVI.

CIto turpem sequitur lepra mercedem, & pecunia corpus, animumq; male acquisita commaculat. *& paulo post.* ¶ Vides, quia facto auctoris successio damnatur hæredis. † Inexpiabilis est [c] enim venditi culpa mysterij, † & gratiæ vindicta cœlestis transit ad posteros. [a] Denique Moabitæ, [d] & ceteri non intrabunt ecclesiam vsque ad tertiam [e] & quartam generationē; tamdiu videlicet (vt simplicius interpretemur) donec culpam auctorum multiplicis [f] successio generationis aboleret. Sed cum illi, qui in Deū idololatriæ errore deliquerunt, in quartam [g] [a] generationem videantur esse mulctati; profecto durior [h] videtur esse sententia, qua Giezi semen vsque in æternum pro

Iuo, p. 5. c. 132.

† *al. ministerij*

Deusded. p. 2.

† Facit ad hoc ca. l. cū hæres. ff. de diuer. & tē po. præscr. & l. Papinianus. §. j. ff. de aqui. poss. & l. vitia. C. eo.

DENIQVE. CASVS. Dicitur etiam, q̃ Ammonitæ & Moabitæ, qui processerunt ex filijs Loth, restiterunt filijs Israel venientib. de Ægypto, propter idololatriam, ad quam eos induxerunt, & ideo prohibiti sunt intrare ecclesiam vsque ad tertiam & quartam generationem. Casus ergo huius ca. talis est. Intendit Ambr. probare, q̃ crimen simoniæ sit grauius, quàm crimen idololatriæ. Nam crimen idololatriæ vsque in tertiam & quartam generationem punitur; cū semen idololatrum vsque in tertiam & quartam generationē intrare ecclesiam prohibeatur: semen vero simoniacorum in æternum punitur. Semen autem mystice intelligitur in successione vitiorum, & non in successione generis, sicut accipitur ibi: vos ex patre diabolo nati estis. Simoniaci autem Giezitici hic large intelligūtur omnes cupidi, & omnes auari. Et poteris prius ponere casum, & postea narrare historias; & econuerso.

d ¶ Moabitæ.] isti Moabitæ & Ammonitæ idololatræ erant, & cum redirent filij Israel de captiuitate Ægyptiaca, & ferrent illi, quod sitim patiebantur, obuiauerunt eis cum pane sine potu: ducentes secum Balaam ariolum, vt eis malediceret: propter quod peccatū præcepit Dominus ne eos factos proselytos: reciperēt in ecclesiam Dei vsque in septimam generationem: licet secundum aliam translationem dicatur vsque in x. sed

35. dist. cap. sexto die.

e ¶ Vsque ad tertiam.] idest, nisi habeant fidem Trinitatis, & quattuor genera virtutum, vel quattuor Euangeliorum.

f ¶ Multiplicis.] arg. culpam vel dolum purgari processu temporis, vt 2.q.1. in primis. 35.q.8. de gradibus. ff. de hær. vel ac. ven. l. venditor. ff. de ac. & obl. is qui. extra de fi. presby. per totum. extra qui ma. ac. pos. insu per. arg. contra. j. ca. ventum. ff. de po. l. 1. §. si rem. ff. de condi. fur. l. qui furtum. & l. vlt. Sed rei veritas est, q̃ licet non possit purgari processu temporis quo ad præsentem casum, purgatur tamen per ecclesiæ dispensationē, vt 23. q. 4. ipsa pietas. vers. ei enim. Vnde versus.

Composito lacte fœtenti quæso cibare,
Qui putat exclusum crimen per temporis vsum. de consue. c. quanto. in glo. solam consuetudinem.

g ¶ In quartam.] Hic non prosequitur Ambrosius nostram interpretationem, sed 70. interpretum. Vel dic q̃ refert se hic ad mysticum intellectum, idest, donec habeat fidem Trinitatis, & quattuor Euangeliorum.

h ¶ Durior.] & quis dubitat sceleratius esse cōmissum quod durius est vindicatum, vt infra 24. q. 1. non afferamus. in fi. quod perpetuū est, licet & propriæ vxoris interfector grauius puniatur, vt j. 33. q. 2. admonere, quam matricida. 33. q. 2. latorem. quod tamen speciale est ob frequentem causam factum, & ob pronā in vxores suas malitiam refrænandam. talia (quia sunt specialia) ad consequentiam trahi non debent. Io. vt 27. q. 1. nuptiarum. & dist. 27. si vir.

a ¶ Præ-

i Quod Iudas simoniam commisit, probatur s. e. qui studet. vbi de hoc, & ibi dixi. Ar.

a Proselyti erant illi, q veniebāt ad populi Iudaici ritū, qui non erant oriundi de populo Iudaico. Arch.

Culpa & dolus purgatur tpe.

Cōmissum est sceleratius, quod punitur durius.

cupiditate habendi, prophetica auctoritate damnatur (præsertim [a] cum Dominus noster Iesus Christus per lauacri [b] regenerationem omnibus remissionem dederit peccatorũ [β]) nisi † vitiorum [c] magis, quàm generis semen intelligas. Sicut enim qui filij promissionis sunt, æstimantur in semen bonum; ita etiam, qui filij erroris sunt, æstimantur in semen malum. Nam & Iudæi ex patre diabolo, non vtique carnis successione, sed criminis. Ergo omnes cupidi, omnes auari, Giezi lepram cum diuitijs suis possident, & male quæsita mercede, non tam patrimonium facultatum, quàm thesaurum criminum congregarunt æterno supplicio, & breui fructu.

† *al. nisi vt vitiorum.* *Rom. 9.* *Ioan. 8.*

α ¶ In quartam.] *Antea legebatur,* in tertiam & quartam: *Sed & à B. Ambrosio, & ab vno vetusto Gratiani codice abest vox,* tertiã. *Deuteronomij autem 23. Idumaeorum quidem, & Aegyptiorum filij permittũtur tertia generatione intrare in ecclesiam Domini, sed de Moabitis sic scribitur.* Ammonites, & Moabites, etiam post decimam generationem non intrabunt ecclesiam Domini in æternum.

β ¶ Peccatorum.] *sequebatur*, cur ergo Giezi semen in æternum damnatur? *quæ apud B. Ambrosium non habentur.*

2 *Quia ergo auctoritate Leonis Papæ simoniaci non nisi spiritum mendacii accipiunt, secundum Gregorium apud simoniacos sacerdotium non subsistit,* α*benedictio eorum in maledictionem conuertitur, apud eos manet anathema dãti & accipienti, cum sancti non sint, nec in Christi corpore constituti, cum sint maledicti; nec sanctificare alios possunt nec corpus Christi tradere, vel accipere, nec benedicere alus valent: secundum* † *Ambrosium vero anathematis opprobrio condemnantur, atque à participatione corporis & sanguinis Christi alienantur, cum accipiatur aurum, & lepra detur; cum inexpiabilis sit culpa venditi mysterii,* † *secundum Chalcedonense concilium ex tali ordinatione nihil proficere iudicantur, secundum Gelasium Simonis dãnatione inuoluuntur, secundum Gregorium Nazianzenum in sacro ordine permanere, aut renouari nulla ratione possunt: ab Helisæo lepra perfundũtur, à Petro in perditionem damnantur, à Christo vero de templo eiciuntur, quid aliud simoniacus simoniaco in sua ordinatione potest conferre, nisi quod Innocentius de ceteris hæreticis testatur dicens epistola decimaoctaua ad Alexandrum, c. 3.*

† *ĩ. cap. repetiuntur.* † *al. ministerij*

α ¶ Non subsistit.] *Simoniaci recipiunt quidem charecterem, sed sunt ipso facto suspensi. Ita ratione habita vsus, vere dici potest ipsorum sacerdotium non subsistere, ac propterea rectissime B. Gregorius lib. 10. epist. 33. Victori episcopo scribens, simoniacam ordinationem vocat illicitam, & effectu carentem.*

¶Qui spiritus perfectionem non habent, ipsam dare non possunt. C. XVII.

Ans. l. 6. c. 73.

QVi perfectionem spiritus, quam acceperant, perdiderunt, non eius dare plenitudinem [d] possunt (quæ maxime operatur in ordinationibus) quam per suam perfidiã perdiderunt. *& uerum.* Qui honoré nõ habuit, honoré dare non potuit: nec aliquid ille accepit, quia nihil erat in

Epis. 22. c. 3. ad epos Macedoniæ, in fine.

[a] ¶ Præsertim.] respicit id quod dixerat durior: vel incipit ibi versus, & respicit ad litteram sequentem, scilicet, cur ergo.

[b] ¶ Per lauacri.] sine quo nemo habet uitã æternã, nisi pro Christi nomine quis fuerit baptizatus sanguine, vt 15. q. 1. cap. firmissime. & de consecr. dist. 4. cap. firmissime.

[c] ¶ Nisi vitiorum.] sophistice argumentatur. nam idem est in idololatria; sed in prædictis non considerat nisi litteralem intellectum.

QVIA ERGO. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua latẽter supponit de ordinatis ab hæreticis. scilicet præter formã ecclesiæ, & dicit ꝙ tales nõ recipiuntur ni si ad damnationem. Io. de Fan.

CASVS. Concludit nunc Gra. fere ex omnibus ca. supradictis, dicens ꝙ simoniaci, ſm Leonem, non accipiunt nisi spiritum mendacij, & quia secundum Grego. apud eos sacerdotium non subsistit, & quia benedictio eorum in maledictionẽ conuertitur, &c. nihil aliud potest conferre simoniacus simoniaco quàm hæreticus hæretico.

QVi pfectionẽ.] CASVS. Hoc c. intelligitur de illis, q in ecclesia catholica ordinati fuerunt, sed postea labuntur in hæresim: & sic gratiam spiritussancti, quam acceperant (quæ maxime in ordinibus operatur) amiserunt. cum ergo eam nõ habeant, eam dare non possunt: quia qui nõ habet honorem, eum alij dare non potest: sed damnationem dabit, quam cum vero ordine habet.

[d] ¶ Plenitudinẽ.] id est executionẽ ordinis. hic interserit magister de ordinibus hæreticorum. [1] Sed quidquid Io. de Fan. & alij de hac materia dixe-

[1] Et hoc vsque ad §. cõstat. ĩ. ea. Eps etiam hæretic' cõfert ordinẽ sed non ordinis executionem.

dante : sed damnationem, quam habuit, per prauam manus impositionem dedit.

¶ *In hoc capite non referuntur ipsa prorsus verba Innocentij, quæ tamen habentur partim infra ead. cap. Arianos. partim in capite nunc sequenti,* ventum est. *in versiculo,* Sed econtrario.

Idem Rufo, & aliis episcopis, epist. 22. c. 3.

¶ Simoniacus per prauam manus impositionem, nō benedictionem, sed damnationem præstat.

C. XVIII.

VEntum est [a] ad tertiam quæstionem, quæ pro sui difficultate [b] longiorem exigit disputationem. Cum nos dicamus ab hæreticis ordinatos, vulneratū [c] per illam manus impositionem habere caput, [d] vbi vulnus [e] infixū est, medicina [f] est adhibenda, qua possit recipere sanitatem. † Quæ sanitas post vulnus secuta sine cicatrice [g] esse non poterit, atque vbi pœnitentiæ remedium necessarium est, illic ordinationis honorem locum habere [h] non posse decernimus. Nam si vt legitur, quod tetigerit immundus, immundum erit; quomodo ei tribuetur [i] quod munditia, ac puritas consueuit accipere? [k] Sed econtrario asseritur, eum, qui honorem amisit, honorem dare non posse, nec illum aliquid accepisse: [k] quia nihil in dante erat, quod ille posset accipere. Acquiescimus, & verum est certe, quia quod non habuit, dare non potuit. Damnationē [l] vtique, quam habuit, per prauam manus impositionem dedit; & qui particeps effectus est damnato, quomodo debeat

Poly. l. 2. ti. 31. & l. 7. ti. 7. Ansel. l. 6. c. 73. al. 70. Iuo, p. 6. c. 59. Pan. l. 3. c. 130.

† Tex. est sum in har chatu. & ibi Bart. C. d profes. & me. lib. 10.

ž. ea. Arianos. *Num.* 19. *Leuit.* 15. & *Agai.* 2.

ž. qui perfectionem, vers. qui honorem.

dixerunt, istud est tenendū, ꝙ quilibet eṗs siue catholicus siue hæreticus, siue in ecclesia, siue extra cōferat ordinem, dum tñ conferat secundum formā ecclesię, recipit ordinatus ordinē, licet non recipiat executionē ordinis. similiter si taliter ordinati alios ordinent, idē est, & sic in infinitum, vt ž. ead. quod quidam. 9. q. 1. ordinationes. Idem dico de conficiēdo corpore Christi. ž. ea. dominus declarauit. & c. non nocet. ž. de consc. dist. 4. non in vobis. loquitur ergo principium capituli de his qui in forma ecclesiæ receperunt ordinem: secūda pars de illis qui extra formam, illi nihil recipiunt, nec aliquid conferunt: quia nemo dare pōt, &c. vt š. c. 1. & infra q. 7. Daibertum.

1 De hoc not. 9. q. 1. in summa. Sed contra de cons. dis. 2. vtrū. & c. quid sit. vbi contra no. Archid.

ADDITIO. Dicit Laur. de huiusmodi hæreticis multa mendacia scripta sunt, & inutiliter. Io. de Fā. & Gof. dicunt, ꝙ hæreticus, qui recipit vltimā manus impositionē extra ecclesiā, non confert, sed confundit eos. inf. e. q. 7. cōuenientib. Arch.

VEntū.] CASVS. Tres quęstiones fecerunt eṗi Macedones Innocentio. Prima fuit, vtrū ducens viduā in vxorē possit promoueri, vel iam promotus debeat deponi. Secunda fuit, vtrum dicendus sit bigamus qui ante baptismū habuit unā vxorem, & post baptismum aliam: quibus explicitis, supra 34. dist. si quis viduā. & 26. dist. deinde, opponitur. accedit in hoc c. ad tertiam, quæ talis est, scilicet vtrū redeuntes ab hæreticis qui apud eos ordinati fuerunt, apud nos ad ordines sunt admittendi. Et respōdet ꝙ non: quia in reconciliatione imponitur eis pęnitentia, post quàm remanet quædam cicatrix, idest irregularitas, quæ eos à promotione repellit. Sed cōtra hoc dupliciter opponitur: si hæreticus aliquem ordinauit, qui honorem amisit, nihil cōtulit ordinato. ergo perinde poterit à catholicis ordinari, ac si nūquam ordinatus fuisset. Sed rñdet Innocentius falsum esse: quia dānatio q̃ accepit, eū non impedit promoueri. Secundo obiicitur, si quā maculam ex ordinatione hæreticorū incurrit, ex canonica ordinatione deletur. Et ad hoc rñdet, ꝙ illud est falsum. nam si ita esset, pro nihilo criminosus ageret pœnitentiam, sed accederet ad ordinationē, vbi omnia crimina delentur. De cōsuetudine igitur Romanæ ecclesiæ est, vt veniens ab hæreticis, ad laicalem cōionem tantum admittantur, & non clericalem: & ita tres quæstiones ponuntur hic, vna principalis & duæ incidentes, & ad omnes sufficienter respondet.

Tres quæstiones.

a ¶ Ventū est.] Tres nāque Macedones eṗi, quibus hęc scribit Inn. inter alia fecerant quæst. Prima erat vtrum quis ducens viduā [2] in vxorē, possit promoueri: vel factus clericus ꝑ hoc debeat deponi? Cuius determinationē ponit š. dist. 34. si quis viduam. Secunda erat, vtrū dicendus esset bigamus qui ante baptismū vnam, post baptismum habuit alteram? cuius determinationē ponit š. dist. 26. deinde. Tertia quæstio erat, an remanerent clerici, id est, an reciperent characterem ab hęreticis ordinati, vel an deberent ad vlteriora promoueri. & dicit ꝙ nunquam: & hanc quæstionem in hoc cap. explicat.

2 Scilicet primo: ibi tamen scribit archiepiscopo Rothomagen. sed pō: esse ꝙ solutionē eiusdem quæstionis misit illis vel illi. Arc.

b ¶ Pro sui difficultate.] quia fuit quæsitum si ordinati ab hæreticis accepissent honorem, & si ad ecclesiam reuersi recipiantur in honorem clericatus.

c ¶ Vulneratum.] id est, capitalē & sacramentalē dignitatem cū vulnere, i. cum damnatione suscepta tenere.

d ¶ Caput.] id est, animam culpæ macula vulneratā. & anima ponitur pro homine. de cons. dist. 5. ne tales.

Anima pro homine ponitur.

e ¶ Vulnus.] Vbi enim malum contingit, ibi moriatur, &c. 2. q. 1. si peccauerit.

f ¶ Medicina.] Hoc videtur sic exponendum, id est, reiterandum est in his sacramentum. ž. ea. q. vlt. per illicitam. hoc enim videtur intelligendum cum omissa fuit forma. arg. 1. q. vlt. Daibertum. vbi hoc inducitur.

g ¶ Cicatrice esse.] quia & si pœniteant, tñ irregularitas manet, quæ non aboletur per pœnitentiam, vt 25. dist. primum. & 50. dist. illud. & 1. q. 7. si quis omnem.

Irregularitas per pœnitentiā nō aboletur.

h ¶ Habere.] ž. 23. q. 4. ipsa pietas. contra. Sed ibi de ordinatis catholicis, & post in hæresim labentibus: hic de his quibus hæretici manus imposuerunt. Vel hoc de rigore, illud de misericordia.

i ¶ Quomodo ei tribuetur.] Argu. ꝙ vxor non tenetur reddere debitum viro leproso. Arg. contra. 32. q. 7. omnes. & q. 5. si quis vxorē. Vide de hoc cui est standum, extra de coniug. lepro. cap. 1. & 2.

Vxor viro leproso debitum reddere non tenetur.

k ¶ Accepisse.] Aliàs accipere, & supple: & ideo nō debet ei nocere qn ordinari possit. q. d. id quod nihil est, nō debet præstare impedimentū, vt extra de iure pa. qd autem, in fi. Sed hoc fallit extra de spon. c. ad audientiam.

Impedimētum nō præstat, quod nihil est.

l ¶ Damnationem.] id est sacramentum quod damnabiliter habuit, damnabiliter dedit: & ita factus est particeps damnationis. inf. e. q. 7. si quis. infra ea. q. 4. §. cum ergo. inf. de consec. dist. 4. ab antiqua.

a ¶ Non

a ¶ Non possum.] de mero iure. nam ex dispensatione possum. ĩ. ea. q. vlt. conuenientibus.
b ¶ Sed dicitur.] idest obijcitur. & hæc erat secunda obiectio, quę fiebat Innocētio. prima fuit ibi, sed cōtra.
c ¶ Benedictio.] quæ est cum ab hæreticis rediens reconciliatur ecclesiæ. Vel quæ erat secundum illos contra quos hic agit Innoc. quando reuertentes ad ecclesiam iterum ordinantur, vel quandocumque aliquis ordinatur. H.

nis, in qua dicitur ꝙ nō videtur idem de simoniacis ꝙ de hæreticis: & rñdet ꝙ idem est ꝙ simoniaci sunt infideles: & hoc probat per quattuor auctoritates. Io. de F.
CASVS. Dictum est ĩ. in §. quia. & c. seq. ꝙ simoniaci comparantur hæreticis. obijcit nunc Gratianus dicēs: Hæretici fidem non habēt: sed simoniaci sic, licet gratiam spiritussancti venalē putant, & quod dictum est in illo ca. qui perfectionem. nō potest de hæreticis intelligi. Ad hoc respondet dicens, ꝙ simoniaci etsi fidem habere videantur, tamen infidelitati subiiciuntur, quod probatur per capitulum sequens.
h ¶ His.] dictis à se. Nam sibi ipsi opponit propter comparationē inter simoniacos & hęreticos, in §. qa. in fi. & ita sub alternatione veniet vsque ad §. cōstat ergo.

adulto, qđ de infante, si vltima necessitas cogat, vt 24. q. 1. si quē forte. sed secus est: quia de sacramento ordinis hic loquitur. Io. de Fan.

ead. epist. c. 4.

honorem accipere, inuenire nō possum. [a] ¶ Sed dicitur [b] vera, ac iusta legitimi sacerdotis benedictio [c] auferre omne vitium, quod à vitioso fuerat iniectum. Ergo si ita est, applicentur ad ordinationem sacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei: quia benedictione ordinationis crimina, vel vitia putantur auferri: nullus sit pœnitentiæ locus: quia id potest præstare ordinatio, quod longa satisfactio præstare consueuit. Sed nostræ [d] lex [e] ecclesiæ est, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati sunt, per manus [f] impositionem, laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum [g] subrogare.

Iuo, p. 6. c. 60.

Iuo in prooemio Pann. l. 3. ti. 5. c. 27.

§ *Sed obiicitur: alii hæretici à fide exorbitant; simoniaci autem & si gratiam spiritus sancti venalem putant, tamen à fide alieni non sunt: atque ideo, quod ab Innocentio de ceteris hæreticis decernitur, non valet de his consequenter intelligi. His* [h] *ita respondetur. Simoniaci & si fidem tenere videantur, infidelitatis tamen perditioni subiiciuntur.*

Vnde beatus Ambrosius in secundo libro de pœnitentia c. 4. aduersus Nouatianos scribit dicens.

¶ Simoniaci fidei integritatem non habent.

C. XIX.

PEtrus Simoni, qui magicæ artis consuetudine deprauatus [i] putasset, quòd gratiam Christi per impositionē [k] manus, atque infusionem spiritus sancti compararet pecunia, ait: [Non est tibi pars, neque sors in hac α fide: [l] quia cor tuum non est rectum apud Deum, &c.] Vides quòd hunc magica vanitate blasphemantem in spiritū sanctum, apostolica auctoritate condemnet; & eo magis, quia puram conscientiam [m] fidei [n] non habebat?

Act. 8.

α ¶ In hac fide.] *Vulgata editio habet*, in sermone isto, *græce est*, ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ.

Item Gregorius lib. 6. epist. 53. ad Theodoricum Regem.

¶ Simoniacus, infidelis esse probatur.

C. XX.

Ans. l. 13. c. 44.

CVm omnis auaritia, [o] idolorum [p] sit seruitus, quis-

P Etrus.] CASVS. apparet ex historia, quę talis est. Legitur ī actibus Apostolorum ꝙ cum Simō magus nuper ad fidē conuersus videret ad vmbram Petri infirmos sanari, vt hoc donū carius aliis venderet, voluit a Petro emere, & obtulit ei pecuniā, quem Petrus damnauit dicens, Pecunia tua sit tecū in perditionē, quia existimasti, &c. & ideo quia cor eius apud Deum rectum non erat, eum damnauit. Seq. c. patet.
i ¶ Deprauatus.] Similiter dicit cap. de Saule, ꝙ deprauatus causa peccati ad hoc se contulit, ꝙ damnauerat. 26. q. 5. nec mirum. vltra medium.
k ¶ Per impositionem.] scilicet vt quicūque imponeret manum, acciperet spiritumsanctū, & ei infunderetur spiritussanctus.
l ¶ In hac fide.] scilicet nostra catholica: sed in actibus Apostolorum habetur in sermone isto, vt ĩ. ea. cos qui. vnde potest dici, in fide tua, id est, in eo quod credis obtinere, scilicet; vt pecunia infundatur spiritus sāctus. § In hoc facit ad propositum Gratiani: quia dicit, nō est tibi pars in hac fide, & ita infidelis, ergo hęreticus. & sic exaudi cap. sequens, &c.
m ¶ Puram conscientiam.] quæ etiam ad actum progressa est. sic exaudi de pœ. dist. 1. cap. si cui etiam non contingat.
n ¶ Fidei.] Et in hoc facit ad propositum.
o CVm omnis auaritia.] Ideo dicitur auaritia specialiter seruitus idolorū, quia tamquam Deo exhibet auarus nummo reuerentiam. ĩ. 11. q. 3. pauper.
p ¶ Idolorum.] arg. 6. q. 1. quæro.

l Idest, fides & credulitas. H.

Auaritia est idolorū seruitus.

d ¶ Sed nostrę.] scilicet occidētalis. Hęc est tertia ratio.
e ¶ Lex.] idest, cōsuetudo. C. d emā li. l. 1. alibi ponitur pro regula. ĩ. ea. q. 7. c. 2. alibi ponitur pro ratione. 1. dist. consuetudo. alibi pro canone. ĩ. dist. 31. Nicæna. §
f ¶ Per manus impositionem.] q. d. non solum qui ab hæreticis ordinati sunt, non possunt habere honorem in ecclesia: sed etiā qui apud eos baptizati sunt tantū, ita ꝙ non ordinati, vt ĩ. ead. q. 7. qui in quolibet.
g ¶ Vel exiguum.] secus in orientali ecclesia, quę illos per vnctionem chrismatis reformat, vt ĩ. de cōse. dist. 4. ab antiqua. ĩ. e. q. 4. placuit, cōtra. Sed ibi de infantibus, hic de adultis & discretis, de conse. dist. 4. c. sicut. §
SED OBIICITVR. Hęc est tertia pars quęstionis, in qua

Lex tripliciter sumitur.
§ Adde ꝙ etiā aliquādo pro pacto. l. legē C. de pact. & l. si tibi. ff. de ado.
§ Idem tamen vi de

o ¶ Per-

a ¶ Perditioni.] & ita est hæreticus secundum propositum Gratiani.
b ¶ Subijcitur.] Potius enim vocatur I quàm sit. ꝗ.24. q.3. sane. & infra 22. q.5. cauete. 8. quæstio. 1. sciendum. ꝗ.23. quæstio.4. forte. Ioan.

pitur, vt infra quæstio.3. per totum.
h ¶ Detrahunt.] Sicut enim Iudæi miraculorum operationem tribuebant diabolo, quæ per spiritum sanctum fiebant; ita isti ordines, qui sunt dona spiritus sancti, per diabolum sibi acquirunt.

1 Scilicet fidelis. 86. distin. qui clementiam. Arch.

Os.] CASVS. Sicut beatus Petrus Simonem damnauit, ita omnes simoniacos nõ immerito damnat & deponit, quod sex rationibus probatur. Prima est, quia deteriores sunt Macedonianis, qui spiritum sanctũ dicunt esse seruum patris & filij. Isti vero seruũ suũ faciũt, ipsum vendentes. Secunda est, quia blasphemant in Deum: sicut illi, qui dicebãt Christũ ĩ Beelzebub eijcere dæmonia. Tertia, quia similes sunt Iudę proditori. Quarta, quia sunt damnati in canone Apostolorum. Quinta exemplo Hieroboã, de quo legitur ĩ tertio libro Regum, ꝙ ipse dabat sacerdotij principatũ implentibus manum suam. Sexta exemplo Giezi, de quo habetur ĩ quarto libro Regum. Seq. cap. patet, in quo quę iam dicta sunt, repetuntur.
c ¶ Diuinus.] in bona significatione à deitate sumitur, 2 vel à diuinitate. sic supra 38. dist. omnes, non à diuinatione, vt inf. ea. numquam.
d ¶ Et eorum.] idest sequacium eius.
e ¶ Efficiunt.] scilicet quãtum in se est: sicut emere & vendere dicuntur. ꝗ. ead. causa, quæst.3. Saluator.8.
ADDITIO 49. dist. c.vlt. de conse. dist.4. c. quæris. ꝗ. ead. iudices. Arch.

2 Sic 16.q.1. pdicator. in prin.

quis hanc, & maxime in dandis ecclesiasticis honoribus vigilanter non præcauet, infidelitatis perditioni [a] subijcitur, [b] etiam si tenere fidem, quam [α] negligit, videatur.

α ¶ Quam negligit.] *Sic est emendatum ex manuscriptis exemplaribus, & originali. In vulgatis enim legebatur,* fidem verbis, quam negat facto, videatur.

Item ex epist. Tarasii Constantinopolitani episcopi missa Papæ Hadriano.

¶ Simoniacorum hæresis, ceteris damnabilior esse probatur. C. XXI.

EOs, qui per pecunias manus imposuerunt, vel imponunt, Petrus diuinus [c] Apostolus (cuius cathedrã sortita est sanctitas vestra) tamquam Simonem magum deponit. *& infra.* ¶ Tolerabilior est enim Macedonij, & eorum; [d] qui circa ipsum sunt, spiritus sancti impugnatorum impia hæresis. Illi enim creaturam, & seruum Dei patris, & filij, spiritum sanctum delirando fatentur: Isti vero eumdem spiritum efficiunt [e] suum seruum. Omnis enim dominus, quod habet, si vult, [f] vendit, siue seruum, siue aliquid aliud eorum, quæ possidet. Similiter & qui emit, dominus eius volens esse, quod emerit, per pretium pecuniæ [g] illud acquirit. Ita & qui hanc iniquam actionem operantur, detrahunt [h] spiritui sancto; ęqualiter peccantes his, qui blasphemauerunt dicentes Christũ in Beelzebub eijcere Dæmonia; atque vt verius dicamus, Iudæ comparantur proditori, qui Iudæis Dei occisoribus Christum vendidit. Cum ergo [i] spiritus sanctus consubstantialis sit Christo, eiusdem omnino & ipsi portionis erunt. Et proculdubio in eis non est gratia spiritus sancti, idest sacerdotij sanctitas. Nam quod non acceperunt, non habent. Ait enim Petrus Simoni: [Non est tibi pars, neque sors in sermone isto, quia existimasti donũ Dei pecunia possideri] *& supra.* ¶ Nam & vicesimusnonus canon sanctorum [k] Apostolorum, & actus eorumdẽ, & tertius, [l] & quartus [m] liber regnorum alienum omnino à sacerdotio pronuntiãt eum, qui aliquando dederit, vel acceperit pecuniam in aliquo tempore; siue ante manus impositionem, siue in ipsa manus impo-

Anſ.l.6.c.86. al. 75. Deusded. p.2.

Matth. 12.

Matth. 26.

Act. 8.

f ¶ Si vult.] nihil enĩ tam consonum, &c. Institu. de re. diu. §. per traditionem. C. de contrahen. emp. dudum. in fi. nisi vbi lex inhibet venditionem. extra de iure patronatus. de iure. C. de reb. alien. l. vlti. Immo & quandoque compellitur vendere. C. de cõmuni ser. ma. l.1. ff. de reli. si quis sepulchrum. ff. communi diui. l.1. §. vlt. emere autem non compellitur quis. C. de iure delib. nec emere. arg. contra. C. de don. sancimus.
g ¶ Pecuniæ.] nam pretium in pecunia numerata cõsistit, vt Instit. de emp. & ven. §. item pretium. arg. extra de re. permu. ad quæstiones. nam vbi aliud pro alio datur in specie, permutatio est. ff. de cõtrah. emp. l.1. Sed tamen hic emptio large, & pecunia similiter large accipitur

Vẽdere qñque quis cõpellitur.
Pretium in emptione debet esse in numerata pecunia.

i ¶ Cum ergo.] melius diceret, cum enim, &c. secundum quod post sequitur in littera.
k ¶ Canon sanctorum.] qui sic habet: si quis episcopus, presbyter, aut diaconus obtinuerit per pecuniam dignitatem, & ipse & ordinator eius modis omnibus à communione abscindantur, sicut Simon magus à Petro. facit ad hoc ꝗ. quæst.3. si quis episcopus. & cap. fin.
l ¶ Et tertius.] vbi dicitur de Hieroboam, ꝙ quicũque volebat implebat manum suam, & fiebat sacerdos excelsorũ: & propter hanc causam peccabat domus Hieroboam, & versa est & deleta de superficie terræ.
m ¶ Et quartus.] vbi de Giezi agitur.

† Concor. text. in l. si fraudator. §. si procurator. ff. de his quæ in frau. cred.

a ¶ Accipere.] arg. i electionibus & alienationibus, vt firmæ sint, fieri ex consensu post sequente, sicut ex priori. ĵ. 29. q. 1. §. his ita. ĵ. 16. q. 1. c. vlt. & 7. q. c. decimas, &c. & c. ecclesias. extra de iurepa. cura pastoralis. argu. contra. 24. dist. c. vl. a ¶ Accipere.] similiter impendere est qñcumque impendere, vt ĵ. ead. q. 3. Saluator. & c. si quis episcopus præbendas. & c. si quis obiecerit. & est si. ff. de calum. l. 1. §. quod autem. Est ergo simoniacus, qui ratione ordinis, vel beneficij collati aliquod munus dat, vt dixi de Giezi ŝ. ead. qui studet. Ioan. a' ſ la-

sitione, siue post. Accipere[a] enim est quandocũque accipere. †

¶ *Caput hoc est pars epistolæ Tarasij ad Hadrianũ. Sed immutata est aliquot locis series verborum, & epitome quadam adhibita; quẽadmodum & apud Anselmum. Integra habetur manuscripta post septimam synodum in Vaticana bibliotheca, & in græcis eius synodi codicibus; & in latina ex versione Anastasij bibliothecarij. Extat etiam latine impressa apud Balsamonem. Sed in ea versione, aut interpretis, aut exẽplaris, quod secutus est, vitio, flagitiosum mendum inest. Nam vbi Tarasius Hadrianum mirifice laudat; interpres reprehendentem inducit his verbis,* Fraterna ergo vestra sacerdotalis sanctitas, quæ nõ iure, nec ex Dei voluntate pontificale munus administrat, magna laborat infamia. *quamuis cum alia multa, tum proxime sequentia verba manifesto repugnent: in quibus eum vocat virum desideriorum spiritus, & alijs præclaris titulis ornat. Exemplaria quidem græca vaticana, & septimæ synodi, & ipsius Balsamonis optime habent. Quare necessarium visum est priorem epistolæ partem cum græce, tum noua cum versione afferre. Reliqua ex Balsamone impressa peti poterunt.*

Τῷ τὰ πάντα ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρίῳ Ἀδριανῷ Πάπᾳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.

Ταράσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΠΟλυμερῶς καὶ πολυτρόπως εὐαγγελικῶς καὶ ἀποστολικῶς τε καὶ πατρικῶς διδασκόμεθα ἀφιλάργυρον τὸν τρόπον ἔχειν ἐν τῇ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστείᾳ, καὶ μὴ χρυσίζεσθαι, ἢ ἀργυρίζεσθαι, ἤ τι σφετερίζεσθαι ἐπὶ χειροτονείᾳ παντὸς ἱερατικοῦ ἀνδρὸς, ὡς ὑποδείξομεν ἐν ταῖς καθ' ὑποτεταγμέναις χρήσεσιν ἀπό τε γραφικῶν θεηγοριῶν, καὶ πατρικῶν διδασκαλιῶν. Οἱ γὰρ ἐπιτιθέντες τὰς χεῖρας ὑπηρέται τοῦ πνεύματός εἰσιν, οὐχὶ πρᾶται τοῦ πνεύματος. Δωρεὰν γὰρ λαβόντες τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, δωρεὰν δίδοσθαι τοῖς παρ' αὐτῶν μεταλαμβάνουσιν ἀπεφήναντο ἐκ τῆς κυριακῆς φωνῆς ταύτην τὴν ἐλευθεριότητα εἰληφότες. εἰ δέ τις ἐλεγχθείη χρυσίῳ ταύτην ὠνησάμενος, ἀποκήρυκτον διαγορεύουσι τὸν τοιοῦτον τῆς ἱερατικῆς τάξεως. † Καὶ εἰ καὶ ὀνόματι τὴν ἱερωσύνην κεκλήρωται: ἀλλ' οὖν διαψεύδεται ὁ λόγος ἐπὶ τῷ πράγματι, οὐδεὶς γὰρ θεῷ δουλεύειν δύναται, καὶ μαμωνᾷ, ὡς εὐαγγελικῶς ἐμάθομεν. Καὶ ἐπεὶ ἠκούσαμεν προφητικῶς τοῦ θεοῦ βοῶντος, [ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν ἱερουσαλὴμ] αὖθίς τε ἐπαπειλοῦντος καὶ λέγοντος. [ὁ σκοπὸς ἐὰν ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην καὶ μὴ σημάνῃ τῇ σάλπιγγι, καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάξηται καὶ ἐλθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβῃ ἐξ αὐτῶν ψυχὴν, τὸ αἷμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω.] φόβῳ τοῦ τῆς σιωπῆς κατακρίματος ἀναγγέλλομεν τοῖς προέδροις πᾶσι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιῶν: ἵνα μετὰ παρρησίας κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον εἴπωμεν, καθαροὶ ἐσμὲν ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν παραβαινόντων τὰς κανονικὰς διατάξεις, καὶ πάνυγε μᾶλλον τῶν ἐπὶ χρήμασι χειροτονησάντων ἢ χειροτονηθέντων, Πέτρου τοῦ θείου ἀποστόλου, οὗ καὶ τὴν καθέδραν ἐκληρώσατο ἡ ἀδελφικὴ ὑμῶν ἁγιότης, ὡς Σίμωνα τὸν μάγον, τούτους καθελόντος τούτου ἕνεκεν οὐχ ὑποστελλόμεθα τοῦ ἀναγγέλλειν τὴν ἀλήθειαν. φυλάττοντες καὶ κρατοῦντες τὰ παρὰ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων καὶ τῶν

† ἀξίαν.

ἀοιδι-

ἀοιδίμων πατέρων ἡμῶν κανονικῶς ἐκδοθέντα καὶ εἴ τι τούτων παρεβάθη ὑπὸ τινῶν βδελυττόμεθα. ἡ οὖν ἀδελφικὴ ὑμῶν ἀρχιεροπρεπὴς ἁγιωσύνη ἐνθέσμως καὶ κατὰ θεοῦ βούλησιν πρυτανεύουσα τὴν ἱεραρχικὴν ἁγιστείαν, διαβόητον ἔχει τὴν δόξαν. εἴρηκε γὰρ διὰ τοῦ προφήτου ὁ πρῶτος καὶ μέγας ἀρχιερεὺς ὁ χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν [ζῶ ἐγώ, ἀλλ' ἢ τοὺς δοξάζοντας με δοξάσω.] οἶδας γὰρ ἄνερ ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος, ὅτε φορητοτέρα μᾶλλον ἐστὶ Μακεδονίου, καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν πνευματομάχων ἡ δυσσεβὴς αἵρεσις. ἐκείνων γὰρ κτίσμα καὶ δοῦλον τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα ληρωδούντων, οὗτοι ἑαυτῶν, ὡς δοκοῦσι, δοῦλον αὐτὸν ποιοῦσι. πᾶς γὰρ δεσπότης ὅτι ἂν ἔχοι, εἰ βούλοιτο, πιπράσκει, εἴτε οἰκέτην εἴτε ἕτερον ὧν κέκτηται. ὡσαύτως καὶ ὁ ἀγοράζων δεσπότης βουλόμενος εἶναι τοῦ ἠγορασμένου διὰ τιμὴν ἀργυρίου τοῦτο κτᾶται. οὕτως οἱ ταύτην τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν ἐργαζόμενοι καταβιβάζουσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἴσα ἁμαρτάνοντες τοῖς βλασφημοῦσιν ἐν βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια τὸν χριστόν. ἢ τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν, παρεοίκασιν ἰούδα τῷ προδότῃ, ὃς τοῖς θεοκτόνοις ἰουδαίοις τιμῆς ἀργυρίου τὸν κύριον ἀπημπωλήσατο. ὡς οὖν τὸ ἅγιον πνεῦμα ὁμοούσιόν ἐστι χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν, τῆς αὐτῆς, παντί που δῆλον, ἔσονται μερίδος, ὡς ἀποδέδεικται. εἰ δὲ ἡ πιπράσκεται, πρόδηλον γὰρ οὐδαμῶς, ἀναμφιλέκτως οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος ἤτοι † ἡ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστεία, καὶ ὃ οὐκ ἔλαβον οὐδὲ ἔχουσι. († εἴτω) μνησθήτωσαν τοῦ ἁγίου Πέτρου πρὸς τὸν τοῦτο ἐπιτηδεύσαντα οὑτωσὶ λέγοντος [οὐκ ἐστί σοι μερίς, οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ.] εἰ γὰρ ἀπεμπωλεῖται ἡ τῆς ἱερωσύνης ἀξία, ἄρα † περιττὴ παρ' αὐτοῖς ἡ κατὰ τὸν βίον σεμνὴ πολιτεία καὶ ἡ ἐν ἁγνείᾳ καὶ ἀρετῇ ἀναστροφή. († ἄρα) περιττὸς κατ' αὐτοὺς καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος διδάσκων δεῖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, σώφρονα, κόσμιον, διδακτικόν, ἐγκρατῆ, νηφάλεον, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. οἴχεται τοίνυν ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ πρατοῦ καὶ ἀγοραστοῦ τῆς ἱερωσύνης. αἱ οὖν ὑποκείμεναι ἁγιόλεκτοι χρήσεις ἀλλότριον πάντη τῆς ἱερωσύνης ἀποφαίνονται τὸν ποτὲ δόντα ἢ λαβόντα ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ, εἴτε καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε καὶ ἐν τῇ χειροτονίᾳ, εἴτε καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν. λαβεῖν γὰρ ἐστὶ τὸ λαβεῖν ὅτε δήποτε. ἀλλὰ καὶ πάσας σὰς προβολὰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀφορίζουσιν † († ἀφαιρέσει) ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων δόσει.

Fratri, & comministro vsquequaque sanctissimo, & beatissimo domino Hadriano Papę veteris Romæ.

Tarasius indignus episcopus Constantinopolis noua Roma, in Domino S.

MVltipliciter, multisq; modis ex Euangelio, & Apostolorum, patrumq; præceptis docemur in sanctificatione sacerdotij mores ab auaritia longe alienos præstare; neque in vllius sacerdotalis viri ordinatione aurum, argentumve accipere, aut aliud quidpiam nobis vendicate: quod sententiæ ex diuinis scripturis, & patrum doctrinis infra subiectæ demonstrabunt.

Qui

Qui enim manus imponunt, ministri sunt spiritus, non venditores spiritus. Nam cum gratis gratiam spiritus acceperint; gratis etiam ijs, qui ab ipsis accipiunt, dare iussi sunt ex voce Domini hac ipsa libertate, potestateq́; accepta. Quòd si quis eam auro emisse conuictus fuerit; hunc ex sacerdotali ordine † excidisse pronuntiant; quamquam nomine sacerdotium sortitus est, sed in eum falso nomen istud conferri re ipsa comprobatur. Nemo enim potest Deo & mammonæ seruire, prout ex Euangelio didicimus. Et quoniam audiuimus Deum per os prophetæ clamantem: [Sacerdotes loquimini ad cor Hierusalem.] rursusq́; minantem, ac dicentem: [Si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, & populus se non custodierit, veneritq́; gladius, & tulerit de eis animam; ille quidem in iniquitate sua captus est: sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram.] huius igitur, quæ ex silentio imminet, condemnationis metu, omnibus earum, quæ apud nos sunt, ecclesiarum præfectis annunciamus; ita vt fidenter diuinum Apostolum imitantes, dicamus; mũdi sumus à sanguine eorum, qui transgrediuntur canonicas constitutiones, & multo magis eorum, qui ob pecunias ordinauerunt, aut ordinati sunt: quippe cum Petrus diuinus ille Apostolus, cuius & cathedram sortita est fraterna vestra sanctitas, hos deposuerit, vt Simonem Magum. Propterea non refugimus, quin veritatem prædicemus, seruantes, ac retinentes ea, quæ à sanctis, & omniquaque benedictis Apostolis, & ab inclytis patribus nostris canonice sunt tradita. Et si quid horũ ab aliquibus violatum est, auersamur. Fraterna igitur vestra summo sacerdotio congruens sanctitas legitime & apte ad voluntatem Dei sacerdotalem sanctificationem administrans, celebrem adepta est gloriã. Dixit enim per prophetã primus & magnus Pontifex Christus: [Viuo ego, nisi eos, qui me glorificant, glorificabo.] Nolli enim ò vir eorum desideriorũ, quæ spiritus sunt, longè tolerabiliorem esse Macedonij, & eorum, qui ab illo, sancti spiritus impugnatorum hæresim. Nam cum illi sanctum spiritum Dei, & patris, creaturam, & seruum nugentur, hi suum ipsorum, quantum putant, seruum ipsum faciunt. Omnis enim dominus, quidquid habet, cum libuerit, vendit, siue famulum, siue aliquid aliud ex his, quæ possidet. Similiter & qui emit volens emptæ rei dominus fieri, argenti pretio eam acquirit. Ita qui hoc nefarium facinus admittunt, sanctum depriment spiritum, æque peccantes, atque illi, qui Christum in Beelzebub eijcere dæmonia ore blaspemo dicebant; vel, vt verius dicam, Iudæ proditori sunt similes, qui Dei interfectoribus Iudæis argenti pretio Dominum vendidit. Quando igitur spiritus sanctus consubstantialis est Christo Deo nostro; perspicuum omnino est, eos in eadem parte, ac sorte numerandos esse, vt demonstrauimus. Quòd si non venditur, quemadmodum certe non venditur, compertissimum quoque est in istis sancti spiritus gratiam non esse, aut sacerdotij sanctificationem: Et quod non acceperunt, non habent. Meminerint sancti Petri ad eum, qui id procurarat, hoc modo dicentis: [Non est tibi pars, neque sors in sermone isto.] Nam si venditur sacerdotij dignitas; superuacua igitur apud ipsos est honesta vitæ institutio, & puritatis, virtutisq́; cultus: superuacuus apud ipsos & Paulus diuinus Apostolus, docens oportere episcopum esse sine crimine, temperantem, modestũ, aptum ad docendum, continentem, sobrium, insistentem fideli secundum doctrinam sermoni, vt potens sit & exhortari in doctrina sana, & contradicentes refellere. Pereunt igitur hæc omnia ex eo, quòd sacerdotium venditur, & emitur. Subiectæ igitur sententiæ ex sanctis collectæ alienum omnino à sacerdotio pronunciant eum, qui quocumque tempore dederit, vel acceperit, siue ante ordinationem, siue in ordinatione, siue post ordinationem: accipere enim est quandocumque accipere. Sed & omnes ecclesiasticas promotiones, in quibus pecunia interuenit, irritas esse iubent.

[Margin: † al. dignitate — Matt. 6. — Esa. 40. — Ezech. 33. — Act. 20. — 1. Reg. 2. — Act. 8. — 1. Tim. 3. & Tit. 1.]

Item ex concilio Bracarensi 2. c. 3.

Et qui dat, & qui accipit, vt ordines sacri præstentur, anathema sit. C. XXII.

PLacuit, vt de ordinatione clericorum, episcopi munera nulla accipiant: sed sicut scriptum est, quod gratis donante Deo accipiunt, gratis dent. Non aliquo pretio gratia Dei, & impositio manuum venundetur: quia antiqua definitio patrum ita de ecclesiasticis ordinationibus statuit, dicens [Anathema sit danti & accipienti.] Propterea, quia aliquanti [a] multis sceleribus obruti, sãcto altario indigne ministrantes, non hoc, testimonio bonorum actuũ, sed profusione munerũ obtinent; oportet [b] † non per gratiam munerum, sed per diligentem prius discussionem, deinde per multorum [c] testimonium clericos ordinare.

[Margin: Iuo, par. 5. c. 128. — Matt. 10. — T. c. quicunque. — † al. obnoxij — † oportet ergo] otl.]

[a] PLacuit vt de.] Argum. propter indignos hanc prohibitionem institutam fuisse: porrigitur tamen ad omnes. infra eadem. quæstio. 3. peruenit. infra 19. quæstio. secunda, duæ.

[b] ¶ Oportet.] supra distinct. 85 cap. 1.

[c] ¶ Per multorum.] supra distinct. 67. reliqui, in fine. contra. supra, 23. distinct. lector. contra. & 20. q. 2. oportet. si. supra dist. 75. c. 3 Sol. hic appellãtur multi duo vel tres. Vel hoc intellige cũ clerici sunt ignoti.

EX

EX ILLA. CASVS. Concludit Grat. ex duobus cap. supra positis: scilicet cap. Petrus. & cap. cum omnis. ꝙ simoniaci, sicut hæretici à fide deuiant.

ITEM OPPONITVR. Hæc est quarta pars q̃onis, in qua vult probare sophistice, ꝙ dare aliquid pro rebus ecclesiasticis, nõ est peccatum. Ioan. de Fant.

CASVS In hoc §. & seq. capitulo probat Gratianus superficialiter, ꝙ vendere spiritualia non sit peccatum. Et hoc facit tribus exẽplis. Exemplo Saulis, q non iuit ad Samuelẽ sine munere pro vaticinio expetendo. Exẽplo vxoris Hieroboam, quæ non iuit sine munere ad hominem Dei: scilicet Achiã prophetam. Et exẽplo Christi, qui venditus auriculam serui sanauit. Sed has obiectiones soluit sequenti ca. & §. cum ergo. c. numquam. secũdum Hieronymum.

a ¶ Itẽ opponitur.] Ei scilicet, quod propositum est principaliter: ꝙ scilicet vẽdere spiritualia sit peccatũ, vel ꝙ ordo venditus non habet gratiam spiritus sancti.

b ¶ Iuda.] Huius obiectionis solutionẽ ponit ĩ. in §. cum ergo. in c. numquã.

Samuelem de quarta parte sicli à Saule oblata. Quarto, excusat Achiã de panibus sibi ab vxore Hieroboã oblatis. Quinto, Helisæũ de pecunia, quã Azael nuncius Benadab sibĩ obtulit: quia non est verisimile ꝙ acceperit.

d ¶ Eius.] populi Iudaici Ioan.

Ex illa auctoritate beati Ambrosii, & Gregorii patet, ꝙ simoniaci (sicut & alii hæretici) à fide exorbitant; & ideo consequenter de illis intelligitur, quod de aliis decernitur.

4 *¶ Item opponitur, a quod prophetia donum spiritussancti est: hac †tamen in veteri testamento à sanctis prophetis vendi consueuerat. Vnde Saul ad Samuelem pro vaticinio expetendo non nisi cum munere ire præsumpsit. Vxor etiam Hieroboam ad hominem Dei non nisi cum munere accessit. Item Christus à Iuda b venditus auriculam serui sanauit. Exemplo itaque Saulis, & vxoris Hieroboam patet, quòd donum spiritussancti emere vel vendere non est peccatum. Exemplo Christi liquet, quòd spiritussanctus etsi inuisile à simoniacis venalis putetur, virtutis tamen suæ nõ obliuiscitur, nec desinit effectum suæ gratiæ etiam venditus præstare. Sed de prophetia beatus Hieronymus in caput tertium Michææ competenter soluit, malos tantum accepisse, non bonos denuncians.*

¶ Re- †al. hoc

1. Reg. 9.

3. Reg. 14.

Luc. 22.

¶ Mali prophetæ, non boni prophetiam vendebant.

C. XXIII.

IVdices, c inquit, eius d in muneribus iudicabant, & sacerdotes eius in mercede respondebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant, & super Dominum requiescebant e dicentes: Nonne Dñs in nobis est? non venient f super nos mala. g Idcirco propter vos Sion quasi ager arabitur, h & Hierusalem, vt custodia pomarij erit. i] Nemo ambigit Hierusalem propter scelera, quæ in hoc capitulo describuntur, fuisse subuersam *& infra.* Poterat vtique Petrus Simoni mago vendere, quod petebat; immo poterat simulare vendentem (spiritus enim sanctus nec venundari, nec emi potest:) sed oblatam pecuniam cum offerente damnauit. *& paulo post.* Nec quemquam moueat illud, quod in primo Regum † libro legimus, Saulem k volentem ire ad Samuelẽ dixisse puero suo, ad eum se ire nõ posse; quia pretiũ quod offerret pro vaticinio, nõ haberet;

Michææ 3. secundum 70.

Act. 8.

1. Reg. 9.

†al. regnorũ

Iudices.] CASVS Quidam cum de simonia reprehenderentur, excusabant se exemplo quorũdam in veteri testamẽto: sed Hieronymus ostẽdit simoniacos esse damnandos. Primo, per verba Michææ prophetæ ostẽdentis propter hoc Hierusalem fuisse destructam. Secũdo per damnationẽ Petri, quam fecit in Simonem magum. Tertio, excusat Samuelem prophetam. Quarto, Achiam, dicẽns ꝙ pecuniam oblatam non receperunt: aut si ponas eos recepisse, non pro munere prophetiæ, sed in stipes templi, & in sumptus necessarios receperunt. Quinto, excusat Helisæum, qui non est credendus ab Azaele aliquid accepisse: quem constat munera oblata à Naamã Syro respuisse. Secunda pars incipit ibi, [Poterat.] Tertia ibi, [Nec quemquam moueat.] Quarta ibi, [Hoc ipsum.] Quinta ibi, [Vnde in quarto.]

c ¶ Iudices.] aliàs incipit, Duces. verba Micheæ prophetæ: & est talis casus. Quidã cum reprehenderentur de simonia, excusabant se exemplo quorumdam in veteri testamento: quos Hiero. ponit in hoc c. Primo ergo ponit verba Michææ prophetæ, & exponit ea, ostendens propter huiusmodi simoniacos Hierusalẽ fuisse destructã. Secundo ibi, [Poterat Petrus.] ponit verba Petri cũ oblata pecunia Simonem condemnantis. Tertio, excusat

e ¶ Requiescebãt.] Ille dicitur requiescere super dñm qui obtentu † sacerdotij vel prophetię non viuit luxuriose: & expone, requiescebant, idest, gratiam eius habebant secum, secundum opinionem suam.

f ¶ Non venient.] quasi impunitatẽ sibi promittebãt.

g ¶ Mala.] quæ minantur nobis prophetæ.

h ¶ Arabitur.] hostili aratro, idest, desolabitur, & esse desinet: arg. ff. quib. mod. vsusfr. amit. si vsusfructus. & hoc factum est a Romanis.

ADDITIO 76. dist. ieiunium. Arch.

i ¶ Pomarij erit.] Custodia enim pomarij collectis pomis deseritur: & ideo hoc dicit.

k ¶ Saulem.] Historia. Legitur in primo libro Regũ. ꝙ cum Saul cum quodam seruo suo asinas quæsiuisset patris sui, & non inuenisset: dixit seruus Saul: Hic est vir Dei, q sine ambiguitate loquitur: eamus & quæramus ab eo &: ait Saul. Quid feremus ei? iam panis deficit in sitarchiis nostris. & sportulã nõ habemus. ait seruus: Habeo in manu mea quartam partem stateris argenti. & lue-

Requiescere super dominũ quis dicitur.

†Alias contemptu, secundũ La.

& iuerunt ad prophetā: & inunctus est Saul in regem à Samuele de præcepto Domini.
a ¶ Sed fac.] idest, pone. & ita secundum canones potest pars ponere falsum. de conse. dist. 4. sanctum.
b ¶ Quinque sunt oboli.] Argum. in delicto quantitatem

quæst. vlt. cap. vlt. 17. q. 4. quicumque. extra de simo. ex tuæ. Sed hæc contraria habent locum, quando mens corrumpitur.
d ¶ Quod vxor.] Historia. Legitur in tertio libro Regum, quod cum ægrotaret primogenitus filius Hieroboā, dixit vxori suæ: Tolle tecum munera, & mutato habitu, vade ad Achiam prophetam vt iudicet tibi quid futurum sit de puero. Quæ cum venisset ad prophetam: etsi præ caligatione oculorum videre non poterat, dixit tamen, Ingredere vxor Hieroboam: quare te aliam simulas? ego missus sum ad te durus nuncius. & cum multa nūtiasset ventura super domū Hieroboam, subintulit: Vade in domum tuam. in introitu tuo in vrbem morietur filius tuus: qui solus de semine Hieroboam in sepulchra patrum suorum inferetur. Historia de Helisæo propheta in littera patet.
e ¶ Achiam hominē Dei.] qui ei prædixit mortē filij Abię: & qui ei peccata sua exprobraret, & suam vltionem prædiceret. vt ĵ. c. si quis inquit. dic, vt 23. quæst. vlt. cap. vlt.
f ¶ In sumptum.] Ad sumptus enim & sustentationem accipere licet. extra de sim. cum sit. 23. quæstio. 5. dicat. ff. de officio proconsulis, solent. ff. de officio præsidis, plebiscito. Et ita presbyter, si pauper est, accipere potest pro celebratione Missæ. extra de præbendis, significatum, nisi sit proprius sacerdos. de consecratio. distin. 1. sufficit.

& puerum respondisse: [Ecce inuenta est in manu mea quarta pars sicli pecuniæ, & dabo viro Dei, & annuntiabit nobis viam nostram.] Non enim scriptum est, quòd Samuel acceperit, aut quòd illi obtulerint: quin potius à propheta pascuntur, & inuitantur ad prandium. Sed fac [a] eum accepisse: stipes magis æstimandæ sunt tabernaculi, quàm munera prophetiæ: siclus enim viginti obolos habet; & quarta pars sicli, quinque sunt oboli. [b] Et nostri igitur sacerdotes, si volunt vendere prophetiam, & columbas in cathedris suis proponere, quas Dominus flagello subuertit, quinque [x] tantum obolorum sint mercede contenti: qui vtinam [c] non pretia villarum, sed quinque obolos acciperent. ¶ Hoc ipsum sonat, & in tertio regnorum libro, quòd vxor [d] Hieroboam infirmante filio pergit ad Achiam hominem Dei, [e] & defert ei decem panes, [z] & crustulam, & vas mellis; quia [y] hæc magis in sumptum [f] prophetæ, quàm muneri prophetiæ reputanda sunt. Licet potuerint hi, qui ad ariolos ire consueuerant (quia multi diuini & arioli erant in Israel) mala consuetudine æstimasse id ipsum etiā de prophetis, & voluisse sanctis viris offerre, quod diuinis offerre consueuerant. ¶ Vnde [3] in quarto libro Regum [†] legitur, [quòd Helisæus [g] venit Damascum, & Benadad Rex Syriæ ægrotabat, annuntiaueruntque ei dicentes: Venit vir Dei huc: & ait Rex ad Azaelem: [h] Tolle tecum munera, & vade in occursum viri Dei, & consule Dominum per eum, dicens, si euadere de infirmitate hac potero. Iuit igitur Azael in occursum eius, habens secum munera, & omnia bona [i] Damasci, onera quadraginta camelorum.] Sed non est credendum accepisse: sicut de eodem Helisæo legitur, quòd Naaman mundatus à lepra obtulit [k] ei munera dicens: [Obsecro, vt accipias benedictionem à seruo tuo. At ille respondit: Viuit [l] Dominus, ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim faceret, [m] penitus non acquieuit.]

Ioan. 2.
3. Reg. 14.
4. Reg. 8.
† al. Regnorum
4. Reg. 5.

¶ *Caput hoc in vno vetusto exemplari coniunctum est superiori. & loco primæ dictionis*, Iudices, *legitur*, Duces. *quemadmodum est apud B. Hieronymum in versione lxx.*

x ¶ Quinque tantum obolorum sint mercede contenti, qui.] *Ista omnia absunt à recentioribus editionibus B. Hieronymi, atque etiam à vetustioribus, præter dictionem*, qui. *Sed non sunt expuncta, quia sententia non efficiunt.*

Presbyter pauper pro celebratione Missę accipere pot.
y *Inest, pōt locare operas suas.*

titatem rei attendi. infra 14. quæstio. vlt. capit. vltimo, infra 17. quæstio. 4. quicumque. infra 17. quæstio. vlt. questi sunt.
c ¶ Qui vtinam.] Et hoc negatiue legas, idest, vtinam non plus acciperent. simile etiam habes 23. quæstio. 4. si ea. & 26. quæstio. 5. ei scopi. & ideo forte hoc dicit: quia si plus non deberent accipere, nullus esset qui vellet simoniam committere. vel ideo forte, quia quanto minus quis acciperet, tanto minus peccaret: [z] secundum quod dicitur de abigeo: minus enim punitur pro porco vel oue quàm pro boue, ff. de abigeis. l. 1. 1. respon. Vel posset intelligi, secundum illam decre. extra de simo. & si quæstiones. Argum. contra. ĵ. 14.

z Concor. tex. in l. aut facta. § quātitas. ff. de pœn. & ibi gl. cum concor.

ADDITIO quod no. 22. quæstio. 2. cap. vlt.
g ¶ Helisæus.] qui misit lignum in aquam, & natauit ferrum. ĵ. de consecr. dist. 2. reuera.
h ¶ Ad Azaelem.] suarum rerum dispensatorem.
i ¶ Bona.] idest, aliqua de omnibus bonis, idest, de omni genere bonorum. ff. de regu. iur. aliud. §. refertur.
k ¶ Obtulit.] Argum. in eodem facto secundum diuersitatem intentionis alterum peccare, & alterū non, vt 32. q. 5. proposito.
l ¶ Viuit.] Hæc iuratio erat in veteri testamento. 22. q. 1. & iurabunt.
m ¶ Faceret.] Argum. contra Cathalanos.

a ¶ Decem panes.] *Sic in vulgata Latina B. Hieronymus habet*, panes, & vuas passas, & vasculum mellis. *In Græca autem vulgata, & crustula, & vua passa commemorantur,* ἄρτους, *inquit,* καὶ κολλύρια τοῖς τέκνοις αὐτοῦ, καὶ σαφύλας.

y ¶ Quia hæc magis.] *Ista vsque ad ver.* Licet. *non habentur hic apud B. Hieronymum, sed loco eorum hæc:* Dicitur enim, quid secum illa portauerit: & tamen propheta non scribitur accepisse: quippe cum & corripuerit eam, & venturum luctum prædixerit; licet, &c.

z ¶ Vnde in quarto.] *Hæc vsque ad finem non sunt inuenta apud B. Hieronymum.*

Idem in eodem capite.

¶ Quod diuinatio in bonum non accipitur. C. XXIIII.

NVmquam[a] diuinatio[b] in scripturis in bonam partem accipitur. [Non est augurium in Iacob, neque diuinatio in Israel.] Videbantur sibi quidem esse prophetæ: sed quia pecuniam accipiebant; prophetia ipsorum facta est diuinatio. *Num. 23.*

¶ *Hoc etiam caput in aliquot vetustis est coniunctum superiori, & legitur vt in originali,* Numquam enim.

Cum ergo secundum[c] Hieronymum boni prophetæ non munera prophetiæ accipiebant, sed stipes tabernaculi; malis autem, qui accipiebant, prophetia, quæ Dei erat donum, in diuinationem, quæ diabolica est, conuertebatur; quid aliud colligitur, nisi quòd simoniacis (quod superius dictum est) nulla spiritualis gratia cooperatur? Cùm enim in sacramentis neque qui plantat, neque qui rigat, sit aliquid; sed qui incrementum dat, Deus; quis operatur in eis, si Dominus, qui incrementum dat, in eis non lucet, sed est otiosus? Item, quod dicitur de Christo, quòd sicut Christus venditus auriculam restituit Malcho, & fecit miracula; sic & spiritus sanctus possit vendi, & in ipsa venditione suam gratiam operari, non valet hæc similitudo. Non enim hoc operatur spiritus sanctus spiritualiter in perfidis mercimoniis auaritiæ, quod Christus gessit corporaliter certi mysterii causa ad exemplum patientiæ. Si enim omnifaria est similitudo, cum credatur posse vendi, sicut Christus; credatur etiam spiritus sanctus posse crucifigi: quod impossibile est. Potest etiam intelligi (vt à similitudine non recedamus) quòd sicut Christus venditus non venditori vel ementi, sed eis, qui nescientes aderant, dona suæ gratiæ contulit, pro quibus etiam in cruce supplicauit; sic & spiritus sanctus non vendenti, vel ementi, sed his, qui de manibus eorum, ignorantia ducti, sacramenta Dominica accipiunt, suæ gratiæ effectum largiri probatur. Item obiicitur,[d] quod etsi malum sit ecclesiastica emere, tamen sæpe sinistra principia ad felices perueniunt exitus. Vt Iacob per supplantationem[e] peruenit ad benedictionem, vt seges, quæ leprosa manu seritur, munda tamen metitur, vt ex adulterino concubitu pulchra soboles nascitur; sic & pecunia, quæ per simoniam acquiritur, felicem habet exitum, cum pauperibus profutura erogatur. Sed nihil horum simoniacis patrocinatur.

1. Cor. 3.

Luc. 22. Ioan. 18.

Gen. 27.

Ait enim Leo episcopus ad Mauros episcopos, ep. 85. al. 87.

NVmquam.] CASVS. Dicitur hic, quod diuinatio raro in bonam partem accipitur. vnde illi, qui pro indicatione futurorum pecuniam accipiebant, non erant veri prophetæ, sed diuini: licet se crederent esse prophetas.

a ¶ Numquam,] id est, raro, pro maiori enim parte dictum est. aliter falsum est, vt supra eadem, eos qui.

b ¶ Diuinatio.] Hoc enim impossibile est, quod diuinatio sit prophetia. expone ergo sic: facta est diuinatio. id est, diuinatio eorum quæ credebatur esse prophetia. eorum enim prophetia declarata est non esse prophetia.

ADDITIO. Vt hoc melius intelligas, scias quod prophetia est rerum latentium præteritarum, præsentium, vel futurarum ex diuina inspiratione manifestatio, secundum Papiam.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex præmissis, quod vacua est gratia spiritus sancti in eis qui munera accipiunt: non obstante exemplo quod Christus venditus fecit miracula, quia hoc fecit causa mysterij ad exemplum patientiæ, vel vt prodesset alijs, & non ementi vel vendenti: sicut simoniaci prosunt ignorantibus eos esse simoniacos: & non obstante eo quod sæpe ad bonum finem veniunt quæ malo principio inchoantur.

c ¶ Secundum.] Et ita docet nos magister resistere. Arg. a simili, 27. q. 1. nuptiarum. ff. de condi. indeb. si reus. 32. q. 7. Apostolus. præterea responderi potest per id quod no. supra eo. cos. 3

d ¶ Item obijcitur.] In defensionem simoniacorum vsque ad §. sed nihil. & ibi statim incipit impugnare eos.

e ¶ Per supplantationem.] tamen factam instinctu domini. 7. q. 1. quàm periculosum.

p tim-

Marginal notes to the gloss:

2 Concor. gl. in l. si hæreditatem. ff. man. & deco secr. dist. 5. numquam.

Diuinatio non potest esse prophetia.

3 Bene ibi no. per Lau. cuius fuit ista glo. sed non no. secundum Ioan. & ibi dixi sententiam Lau. in ver. portionis. Archid.

PRincipatus quem.] CASVS Prælati, qui dignitates male acquisiuerunt: etsi alios nõ offendant: malos tamen exitus consueuerunt habere. difficile enim est vt bono peragantur exitu, &c. Seq. c. patet.

a ¶ Non offendit.] sic 14. q. 5. neque.

b ¶ Exemplo.] habetur & ratio exempli. Nonnulla siquidem in canonibus operantur: Multa enim reprobãtur ne sint perniciosa exemplo, quæ possent tolerari, vt 11. q. 3. præcipue. ꝭ. 50. dist. de his vero. ꝭ. dist. 82. plurimos ꝭ. dist. 96. bene & arg. 22. q. 2. si quis iam. argu. 27. quæst. 2. nec aliqua. ꝭ. 27. quæst. 2. institutum est.

c ¶ Difficile est.] id est, 1 nũquam. ꝭ. eo. si quis neque. quandoque ponitur pro vix. 47. dist. quantumlibet. 2

d ¶ Bono.] sic 14. q. 5. neque. Arg. contra, extra qui fi. sint legi. tanta. & de matrimonio contracto post votũ de futuro.

e ¶ Principio.] Arg. initium spectandum: 3 & quantũ valeat bona fides a principio, collige ex his arg. 3. quest. 10. placuit. 20. q. 3. propositũ. 61. dist. miramur. 92. dist. si quis eps. extra de elect. auditis. extra de cẽ. peruenit. ff. de rei vẽd. l. si in aliena & de plubliciana, de pretio ff. de his qui no. infa. quid ergo. & de orig. iur. l. 1. Arg. cõtra. ff. de legib. non omniũ. 16. q. 3. §. pōt ꝭ. dist. 17. regula. ꝭ. 14. q. 5. neque. ꝭ. 16. q. 1. c. vlt. & q. 3. si sacerdotes. extra de iure patro. cura pastoralis. Ioan. Siquis semper habet malam fidem, numquam habebit exitum bonum: secus in contrarijs. B.

¶ Quæ malo inchoantur principio, non peraguntur bono exitu. C. XXV.

Ans. l. 7. c. 17. Dist. 61. c. miramur. | al. ipso

PRincipatus, quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupauit; etiam si moribus, atque actibus non offendit: a ipsius 1 tamen initij sui est perniciosus exemplo. b Et difficile est, c vt bono d peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. e

Item Gregorius Antiocheno episcopo, lib. 7. epist. 47. indict. 2.

¶ Non superædificatur bonum opus, vbi Christus fundamentum non est. C. XXVI.

1. Cor. 3.

CVm Paulus dicat: [Fundamentum f aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus;] consequenter probatur, quia vbi Christus non est fundamentum, nullum boni operis est superædificium.

¶ *Apud B. Gregorium sic legitur.* Prædicator autem egregius dicit [fundamentum, &c.] Quisquis ergo cum dilectione Dei, & proximi, fidei, quæ in Christo est, firmitatem tenet; eumdem Iesum Christum Dei & hominis filium apud se posuit fundamentum. Sperandum ergo est, quod vbi Christus fundamentum est, bonorum quoque operum sequatur ædificium.

Ioan. diac.

Idem Syagrio, & aliis episcopis, lib. 7. epist. 110.

¶ Non potest fieri eleemosyna ex pecunia simoniace acquisita. C. XXVII.

Polyc. l. 2. ti. 1. Ansel. l. 5. c. 30. Pann. l. 2. c. 194 Iuo, p. 5. c. 112.

NOn est putanda eleemosyna, si pauperibus dispensetur quod ex illicitis g rebus accipitur; quia qui hac intentione male accipit, vt quasi bene dispenset, grauatur potius quàm iuuatur. a *& paulo post.* ¶ Vnde etiam illud certum est, quia etsi monasteria, aut xenodochia, vel quid aliud de pecunia, quæ pro sacris ordinibus datur construantur, mercedi non proficit. *& paulo post.* c Ne ergo sub obtentu eleemosynæ cum peccato aliquid studeamus accipere, aperte sacra scriptura nos prohibet dicens: [Hostiæ impiorum abominabiles, quæ offeruntur ex scelere.] Quidquid enim in Dei sacrificio ex scelere offertur, omni-

Prouer. 22.

Reprobantur multa, ne sint exẽplo perniciosa.

f CVm Paulus dicat.] ¶ Fundamentum.] argu. contra. Debile principiũ melior fortuna sequetur. Et arg. non baptizatum non suscipere ordinem. 24. q. 1. vbi sana. ꝭ. ead. q. si quis per ignorantiam. & ꝭ. ea. si quis confugerit. extra de presbyt. non bapti. veniens. & c. si quis.

Ordinẽ suscipere non potest, qui baptizatus non est.

NOn est putãda.] CASVS. Ostendit Grego. in hoc c. ꝙ nullus debet simoniã committere, vt postea ex pecunia velit ecclesias construere, vel eleemosynas facere: tum quia scriptum est, Honora Deum de tuis iustis laboribus. Tum quia dicit Salomon, Qui offert sacrificium de substantia pauperis, &cæt. Et hæc in prima parte. In secunda parte instruit clericos ad dignitatem, vt antequam accedant ad dignitatem, vires suas metiantur, vt ad quam se sufficere credunt, cum metu accedant. Vel sic.

CASVS. In prima parte probatur triplici auctoritate, ꝙ de illicite acquisitis non est eleemosyna faciẽda. Prima auctoritas est illa, [Hostiæ impiorum,] &c. Secunda, [Honora Deum.] Tertia, [Qui offert sacrificium,] &c. In secũda parte dicitur, ꝙ si aliquis ad honorẽ debet accedere, prius vires suas cõsideret: & etiã si se sufficiẽtem videat, cũ timore accedat: aliter nullo modo accedat.

g ¶ Ex illicitis rebus.] Hic dr̃ ꝙ de male acquisitis nõ debet fieri eleemosyna: quod verum est, cum dominiũ non est translatum: vel si repetitio competit, vt dixi in summa, 14. q. 5. sed vbi nõ competit repetitio, bene: vnde & meretrix potest facere eleemosynã, sed nõ latro: arg. ff. de condi. ob tur. cau. l. idem. §. quoties. Sed quid si de pecunia simoniaca fundata est ecclesia? Dico ꝙ nõ demolietur. 14. q. 6. comperimus. & 12. q. 2. aurum. Sed quid de iure patronatus 4 illius ecclesiæ? Dic ꝙ datur ecclesiæ cui facta est ignominia. extra de simon. de hoc autem. in Authen. de san. episco. §. pro omnibus. ff. de calum. generaliter. §. illud. Item quid si ex pecunia simoniaca quis emit vineam; numquid de fructu faciet eleemo-

1 Concor tex. in l. absurdum. cũ ibi no. ff. de iudi. & in l. 1. cum gl. in ver. pessime ff. ad Mace.

2 Sed Hu. dicit difficile, quasi nõ impossibile.

3 Ad hoc extra de elect. dudũ, 2. vbi ꝺ hoc. & 16. q. 3. si sacerdotes. Arch.

4 Scilicet empto ꝑ pecuniam. Io. de Fant. contra id extra de iure patr. de iure.

eleemosynam? Non: quia eodem iure censetur cum pecunia: cum fructus in locum pecuniæ succedant: argum. extra de vsu. cum tu. in fi. ff. de lega. 2. Imperator. §. vlt. & l. sequen. & 5. 94. distin. cap. 1. argum. contra. ff. de fur. qui vas. §. penult. & vlt.

e ¶ Et in ipso ortu.] quo ad nouum testamentum: & intellige post resurrectionem: & sic non est contra de consecra. dist. 2. primas.
f ¶ Fides.] professionis scilicet.
g ¶ Operibus.] exterioribus.

a ¶ Facere.] Sed opponitur, Fac tibi amicos de mammona iniquitatis. sed sic exponitur, id est, de diuitijs, solicitudinibus & laboribus ac iustis: vel quibus ablatu iisti sua restituas, b vel eorũ parentibus: vel illis mortuis sacerdotibus offeras: & isti omnes facti tibi amici orabunt pro te ad Dominum. Licet enim dictum sit: Quę in malum acquisiuisti, in bonum expende: non tamen id tibi patrocinabitur. H. male acquirere, ꝓpter eleemosynã, & id in bonum expendere, nihil aliud est quàm filium in conspectu patris mactare. 14. q. 5. imolantis. aliter aũt acquisitũ: vt amore filiorum, & in bonum expẽsum: id tibi patrocinabitur ad præmium. H.

Facere amicos de mammona iniquitatis, quid.

a Hic videas quod habetur 14. q. 5. sed hic ibi exponitur prædicta auctoritas.

potentis Dei non placat iracundiam, sed irritat. Hinc rursus scriptum est: [Honora Dominum de tuis iustis laboribus.] Qui ergo male tollit, vt quasi bene præbeat, constat sine dubio, quia Dominum non honorat. Hinc quoque per Salomonem dicitur [Qui offert sacrificium de substantia pauperum, quasi victimat filium in conspectu patris.] Quantus autem dolor patris sit, perpendamus, si in eius conspectu filius victimetur. Et hinc facile cognoscimus, quantum apud Deum dolor exasperatur, quando ei sacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergo declinandum est, dilectissimi fratres, sub obtentu eleemosynæ, peccata simoniacæ hæreseos perpetrare. Nam aliud est propter peccata eleemosynas facere: a aliud propter eleemosynas peccata cõmittere. † *& post pauca.* b Quisquis ergo sacerdotium non ad elationis pompam, sed ad vtilitatem adipisci desiderat; prius vires suas b cum hoc, quod est subiturus, onere metiatur, vt si impar est, abstineat; c & ad id cum metu etiam, cui † se sufficere existimat, accedat.

h ¶ Mor. *Prou. 3.*

Eccli. 34.

† *al. perpetrare.*

† *al. qui*

a ¶ Iuuatur.] *Si hic interponatur caput, Eleemosyna. infra. 14. q. 5. erit integer hic locus.*
b ¶ Committere.] *Hic apud B. Gregorium interijciuntur c. Hoc quoque, dist. 59 & c. Sicut neophytus. dist. 48.*

b ¶ Prius vires suas.] Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam Viribus: & versate diu, quid ferre recusent, Quid valeant humeri. ar. ff. de exc. tut. paupertas. Idem dicit lex in mulione. ff. ad leg. Aquil. l. idẽ iuris. §. 1. & l. qua actione. §. 2.

Horatius in arte poetica.

c ¶ Abstineat.] Hic præsumitur cõtra indignũ prælatum statim quod male sit electus: arg. à contrario sensu. 61. dist. miramur. versi. nec putandus est honor.

F Ertur.] CASVS. Gregorius reprehendit hic reges Frãciæ eo ꝗ in suis finibus sinunt simoniam vigere. Et ostendit hoc esse damnum regi: quia simoniaci nocent regimini eorum de suis iniustis orationibus, quorum intercessionibus debuerat adiuuari. quis enim de ipsorum orationibus confidere potest, quos intus cognoscat esse vulneratos? & qualis fructus producitur cum radix est infecta?

Item Theodorico, & Theoberto † Regibus Francorum, lib. septimo, epist. 114.

† *al. Theodeberto*

¶ Pastor simoniacus nullam ouibus præbet medicinam. C. XXVII.

Fertur simoniaca d hæresis (quæ prima contra Dei ecclesiam diabolica plantatione subrepsit, & in ipso ortu e suo, zelo † Apostolicæ vltionis percussa, atque damnata est) in regni vestri finibus dominari: cum in sacerdotibus fides f sit eligenda cum vita. Si enim vita deest, fides meritum non habet, beato Iacobo attestante, qui ait: [Fides sine operibus g mortua est. h] Quæ enim opera esse valeant sacerdotis, qui honorem tanti sacramenti conuincitur obtinere per præmium? *& post pauca.* Hinc igitur non solum in ordinatoris, & ordinati animam lethale vulnus infligitur, verum etiam i excellentiæ vestræ regnum † episcoporum culpa (quorum magis intercessionibus iuuari debuerat) prægrauatur. Si enim dignus is sacerdotio creditur, cui non actionis merita, sed præmiorum copia

Polyc. ibidem. Ans. l. 6. c. 75. Iuo. p. 5. c. 111.

† *al. simoniacam hæresim*

† *al. zelo*

Iac. 2.

† *al. regimen vestrorum episcoporum*

i Sic contigit, quia Theodoricus fuit decapitatus apud Coloniã, & Theodebertus intoxicatus à Brunichilda.

Crimen alterius nocet innocenti.

De hoc no. B. extra de pœn. qui bus idam.

d ¶ Simoniaca.] Notat Gregorius primo de negligentia reges istos Franciæ, eo ꝗ dominatur simonia in regno eorum. Secundo dicit ꝗ ipsorum prælatorum culpa in eorum regimen retorqueatur. Tertio timendum est de his, qui tales apud Deum intercessores habent, qui in se prouocant iram Dei, quam placare debent.

Simonia dominatur in Francia.

h ¶ Mortua est.] si tempus datur vel locus. de pœnit. dist. 3. cap. vlt.
i ¶ Verumetiam excellentiæ.] Ecce quòd crimen alicuius nocet innocenti. argum. dist. 61. miramur. versicu. sicut enim. arg. ea. q. dominus. contra ĵ. ea. quæst. 4. c. 1. argu. 8. quæst. 4. c. 1. contra. dist. 81. si qui sunt presbyteri. Arg. dist. 37. §. vt itaque. argum. de consecra. dist. 1. in sancta. Argum. contra, 24. quæstio. 1. non turbatur. argum. 6. quæst. 1. ex merito, arg. 49. distin. §. 1. argu. 2. q. 7. cap. sicut. 2. arg. ĵ. ea. q. multi. Et est arg. quod res inter alios acta, alijs non præiudicat. infra de pœnitentia dist. 6. c. 1. ff. de re iudic. sæpe. Ioan. hoc breuiter tenet, quod

Res inter aliosacta alijs regulariter nõ nocet.

quòd res inter alios acta, alijs non nocet generaliter: nec crimen alterius alij nocet. in casibus tamen specialibus fallit, qui in iure expresse inueniuntur. extra de re iudic. quamuis. & 6. q. 1. §. verum. & alijs similibus casibus, vt 2. q. 6. §. diffinitiua.

Sicut.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod sicut eunuchus fuit qui Ioseph cõparauit: sic eunuchi sunt, i. sine humore gratiæ qui simoniã cõmittunt: & in eis ignis spiritus sancti non viget. Quod probatur exẽplo Antiochi, quo vendẽte sacerdotiũ ignis, qui vixerat sub aqua septuaginta annis, extinctus est. Et no. duas historias in hoc c. scilicet de Ioseph, & igne. Legitur enim in Genesi, quod Ioseph vẽditus est à fratrib. suis Ismaelitis euntibus in Ægyptũ: qui postea vẽdiderunt eũ Phutifar eunuco Pharaonis Regis: quem existimo miraculose eunuchizatum: ideo quia emerat Ioseph, vt eo abuteretur: cũ ante constet eũ vxorẽ habuisse & filiam. Item legitur in libro Machabæorum, quod filijs Israel in perfidiã deductis, Hieremias cum quibusdam alijs ignem sacrificij absconderũt in valle vbi erat puteus occultus: post multos aũt annos ad præceptum regis Persidis quæsitus est ignis ille: quo inuento hauserũt aquã, qua ligna composita aspergebantur, & statim ardebãt. pro quo miraculo Rex super puteum illum templum ædificauit. tempore vero procedente cum Rex Antiochus regnum susciperet & regnaret in Iudæa, Iason frater summi sacerdotis adito rege obtulit ei talenta xl. & accepit ab eo sũmi sacerdotij principatum: & statim extinctus est ignis sacrificij. Sequẽtes duo §§. plani sunt.

Ioseph venditio.

Ignis diu occultati miraculosa inuentio.

[a] ¶ Suffragatur; [a] restat, vt nihil sibi in ecclesiasticis honoribus grauitas, nihil defendat industria; sed totum auri profanus amor obtineat. Et dum vitia remunerantur honore, in locum vltoris; [b] is, qui fortasse fuerat vlciscendus, [c] adducitur: atque hinc sacerdotes non proficere, sed perire potius iudicantur. Vulnerato namque pastore, quis curandis ouibus adhibeat medicinam? aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui iaculis se hostilibus feriendum exponit? aut qualem de se fructum producturus est, cuius graui peste radix infecta est? Maior ergo metuenda est locis illis fore calamitas, vbi tales intercessores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei in se magis iracundiam prouocant, [d] quàm per semetipsos populis placare debuerant.

Cum ergo secundum Leonem simonia non bono peragatur exitu, secundum Gregorium nullum boni operis sequatur ædificium; nec sit putanda eleemosyna, quæ ex pretio simoniæ erogatur pauperibus; vulnerato pastore medicina non adhibeatur curandis ouibus; de infecta radice fructus non producatur; maior etiam calamitas in futuro metuatur; de tam sinistro principio quis felix exitus speratur: Hinc etiam Augustinus ait.

¶ Simoniacorum sacramenta effectu gratiæ carent.

C. XXIX.

Gen. 39.

SIcut eunuchus [e] fuit, qui Ioseph comparauit; ita qui gratiam mercatur, viuum [f] semen non habet siccis genitalibus. Sic quoque ignis sacrificij, qui per septuaginta annos Babilonicæ captiuitatis sub aqua [g] vixerat, extinctus est, Antiocho [h] Iasoni vendente sacerdotium: quod significauit spiritus sancti ignem non lucere [i] in simoniacis † sacramentis.

2. Mach. 1. & 4.

† al. simoniacorum.

Quid in his similitudinibus beatus Augustinus notare voluit; nisi quia sacramenta simoniacorum (sicut & ceterorum hæreticorum) licet sint vera quantum ad formam; inania tamen, & falsa sunt, quantum ad effectum, cum non possint in cordibus hominum gignere, vel accendere cœlestem gratiam?

[c] ¶ Sicut eunuchus.] Phutifar, qui primo habuit vxorem filiã Pharaonis: cũ postea fuisset ordinatus sacerdos Heliopolis, fuit exectus. Vel vt quidam dicunt, siccauit Dñs genitalia eius, quia ad turpes vsus emerat Ioseph.

Phutifar gener Pharaonis in sacerdotio fuit exectus.

[a] ¶ Suffragatur.] Nam dicit lex: qualiter quisque meretur, non quantum dare sufficiat æstimetur. C. de episcopis & clericis, si quemquam. Sed quæritur, quare scribit Papa regi, cum non habeat potestatem super his. 11. quæst. 1. sacerdotibus? Ideo, quia participes erant: vel quia erant incorrigibiles, vt infra ead. quæst. vlt. c. vlt. 17. dist. nec licuit. extra de iud. cum non ab homine.

[b] ¶ Vltoris.] id est, prælati, qui vitia aliorum debet vlcisci.

¶ Propria. q. d. assumit officiũ vltoris ille, de quo debet vltio sumi.

[c] ¶ Vlciscendus.] id est, propter peccata puniendus.

[d] ¶ Prouocant.] in se, non in illos pro quibus supplicant. & ita etiam exaudi 3. q. 7. in gradibus.

CVM ERGO. Concludit Gratianus ex omnibus supradictis, quod ex malo initio bonus exitus non speratur.

[f] ¶ Viuum semen.] scilicet boni operis.

[g] ¶ Sub aqua.] Arg. dist. 81. c. si qui. Arg. tamen contra 28. dist. cap. vlt. & infra ea. Dominus. Ioan.

[h] ¶ Antiocho.] Ille Antiochus Græcus fuit: & multũ Iudæos oppressit, & vendidit sacerdotium tẽpli. Et est arg. hic quod in vete. testa. simonia erat ordinem emere.

Antiochus multa facinora perpetrauit.

[i] ¶ Non lucere.] Ignis missus à Hieremia in puteũ: qui tamen post numquam fuit inuentus: sed aqua pinguis lapidi supposita illum comburebat. de isto igne habes de pœn. dist. 3. inter hæc hircum. & puteus erat in valle Iosaphat: vbi Rex Persarum fecit fieri templum, & appellatum est a Hieremia nepthar, quod interpretatur purificatio. Ioan.

De igne Hieremiæ.

SED OBIICITVR. Hæc est 5. pars huius quæstionis, in qua vult probare ꝙ si catholicus malus, scilicet toleratus conferat sacramentũ aliquod, bene valet, dummodo accipiens non sit in culpa: & idem credo de sacramentis ab hæreticis collatis in forma ecclesiæ. In de sacramentis necessitatis, quæ semper habent effectũ nisi culpa suscipientis impediat, & ibi de sacramentis dignitatis. vel hic de ficte ordinatis: ibi de his quos ecclesia tolerat. Vel dic ꝙ sunt polluta quantum ad illos, vt 49. dist. cap. vlt. 15. q. vlt. c. fin.

Sacramẽta sunt duplicia.

B 2

5 ¶ *Sed obiicitur* a *illud Augustini contra hæreticos, tractatu 5. super Euangelium Ioannis.*

¶ Siue bonus, siue malus sit minister, per vtrumque effectus gratiæ confertur. C. XXX.

SI iustus b fuerit minister, computo eum cum Paulo, qui gloriam suam non quærit, dicens: [Ego plantaui, c Apollo rigauit, d Deus autem incrementum dedit.] Qui vero fuerit superbus minister, cum diabolo computatur: sed non contaminatur donum Christi, quia a per illum purus fluuius transit, & venit ad fertilem terram. Scio quia lapis ex aqua fructum ferre non potest: & si per lapideos canales transit e aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generatur; sed tamen hortus plurimum fructum affert. Spiritalis enim virtus sacramenti vt lux pura ab illuminandis excipitur; sed per immundos transiens non coinquinatur.

J. de cõs. dist. 4. c. aliud. Alger. l. 3. c. 5. Ans. l. 9. c. 30. Poly. l. 3. ti. 10.

1. Cor. 3.

¶ *Ab initio huius capitis vsque ad ver.* donum Christi, *Algerus lib. 3. c. 5. citat ex beato Augustino, cuius tamen propria verba habentur infra de consec. dist. 4. c. aliud. § si fuerit.*

a ¶ Quia per illum] *Apud B. Augustinum, tractatu 5. legitur*, Quod per illum fluit, purum est; quod per illum transit liquidum, venit ad fertilem terram: puta, quia ipse lapideus est quia ex aqua fructum ferre non potest: per lapideum canalem transit aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generans; sed tamen hortis plurimum fructum affert. Spiritalis enim virtus sacramenti ita est, vt lux: & ab illuminandis pura excipitur, & si per immundum transeat, non inquinatur.

Idem ad Vincentium Donatistam, epist. 48.

¶ De eodem. C. XXXI.

EX catholica f ecclesia sunt omnia g Dominica sacramenta: quæ sic habetis & datis, quemadmodum habebantur h & dabantur etiam priusquam inde exiretis.

Alg. l. 3. c. 9. Deusdedit in tract. de simoniacis. Poly. l. 3. ti. 10.

Idem de baptismo contra Donatistas, lib. 5. c. 19.

¶ De eodem. C. XXXII.

SIc † autem Deus i adest sacramentis, & verbis k suis,

Alg. l. 3. c. 2. Iuo, p. 1. c. 117.

† *al.* Si

tali tamẽ indiget manus impositione propter immanitatẽ hæresis. & hoc probat 28. autho. Io. de Fãt.

a ¶ Sed obijcitur.] In defensione simoniacorum, probãdo, quòd habent effectũ sacramenta ab eis collata. Ioan.

SI iustus.] CASVS. Hic ostenditur, ꝙ si sacerdos iustus fuerit, est bonus minister sacramentorum, & non actor. quod probatur exẽplo Pauli. si vero malus est, sua malitia sacramẽtis nõ obest; quia sicut aqua sterilis nõ est, quãuis per canalẽ sterilẽ fluat, ita virtus spiritualis etsi per immundos transeat, tamen ab illuminandis excipitur. Et no. ꝙ ab isto supradicto ca. vsque ad cap. etiam corde, probatur ꝙ vera sunt sacramenta malorũ sacerdotum: & vere ab eis conferuntur, dummodo in forma Ecclesiæ cõferantur.

b ¶ Si iust⁹.] Ab isto cap. vsque ad illud, etiam corde. ostẽdit magister, quòd sacramenta hæreticorum vera sunt, & vere ab eis conferuntur, si in forma ecclesiæ conferantur: non tñ quo ad virtutem: cum distinctione tñ: quia sacramenta necessitatis 1 si in necessitate quis sumat ab hæretico, vel etiam si ignoranter sumat: & virtutem & veritatẽ quidem accipit sacramẽti. Si vero non necessitate vel scienter accipit: veritatem quidem accipit sacramenti, non virtutem. si tamen ficte accipit, & post agat pœnitentiam, habebit vtrumque. de consecr. dist. 4. tunc valere. & §. sed notandum. 2 infra ead. In sacramento vero dignitatis, vt in ordine, distingue secundum illam distinctionẽ. 1 1. q. 1. ordinationes. & in summa ibi posita. In sacramento Eucharistiæ dicimus quòd de manu hæretici sumendum non est. 24. q. 1. cap. vlt. & 32. dist. §. verum. si tamen accipiatur, verum est corpus, si in forma ecclesiæ est confectum: licet quidam dicunt, ꝙ ipsi non conficiunt. 24. q. 1. schisma.

Hæreticorũ sacramenta sunt vera.

1 De hoc legi. & not. J. eo. §. sed notãdum est. Arch.

2 Ad idem de pœ. dis. 3. §. illud aũt Greg. in fi.

ADDITIO. Arg. de consecr. dist. 2. quid sit. Arch.

c ¶ Plantaui.] prædicando.

d ¶ Rigauit.] baptizando.

e ¶ Transit.] infra eadem, sic populus. contra. Sol. hoc

EX catholica.] CASVS. Dicit Augu. ꝙ à catholica ecclesia vera sumpserunt hæretici sacramenta, qui sic habent conferunt sicut habebant ante quàm de ecclesia exirent. Sequentia tria cap. plana sunt & per se patent.

f ¶ Ex catholica.] In hoc & in duobus c. sequentibus dicitur, ꝙ vera sunt sacramenta hæreticorum, quæ in forma ecclesiæ celebrantur.

g ¶ Omnia.] id est, omnium sacramentorum veritas & forma.

h ¶ Habebantur.] Arg. cõtra J. c. extra catholicam. sed ibi expone, idest, extra formam catholicæ ecclesiæ.

i SIc autem Deus.] Deus dicitur adesse talibus sacramentis, vt veritas subsistat, & vt virtus præstetur ei qui accipit ignoranter. s. ea. si iustus.

k ¶ Et verbis suis.] Et ita verba necessaria sunt: arg. J. ead. detrahe.

Verba in sacramentis sunt necessaria.

a S Acramenta.] ¶ Non mutastis.] id est, non extra formam ecclesiæ tradidistis. b ¶ Iniuriam.] Arg. ꝙ propter alterum non debet alteri iniuria fieri. de consec. dist. 4. ostenditur. ff. de reg. iur. non debet. Ioan. ‡ icut

sacramenta, quæ schismatici & hæretici in forma ecclesiæ conferunt. Sequens cap. patet. c ¶ Ficti.] Sed numquid dandum est baptisma ei, qui ficte accedit? dic quod * sic, sed post compellendus est fidem obseruare: arg. 45. dist. de Iudæis. Vtrum autem baptizetur ignorans vel inuitus, vel dormiens, habes extra de bapti. & eius effectu. c. maiores. §. item quæritur. d ¶ Non emendamus.]. de cons. di. 4. ostenditur. & c. solet quæri.]. ead. si quis inquit. Sed contra.]. ea. q. sicut vrgeri. Sed hic de fictione accipientis, quæ non impedit: ibi de fictione dantis, quæ impedit: vel quando non in forma ecclesiæ. 32. distin. §. verum. e N Eque in homine malo.] i. tolerato, † vel in necessitate: & sic non est contra]. dist. 32. nullus. & cap. præter hoc. H.

* Vide S. Tho. 3. p. q. 68. ar. 3. in cor. & ar. 4. ad 2. & 3. et ar. 8. & q. 69. ar. 9 et 10.

per qualeslibet administrentur, & sacramenta Dei vbique recta sunt; sicut † mali homines, quibus nihil prosunt, vbique peruersi sunt.

† al. &

Idem lib. 4. de bapt. contra Donatistas, c. 12.

¶ De eodem. C. XXXIII.

Algerus ibid. Deusdedit I tracta. de simon. Ans. l. 9. c. 48. Poly. ibidem.

† al. patre diabolo.

N Ec foris ergo, sicut nec intus quisquam, qui ex parte † diaboli est, potest vel in se, vel in quoquam maculare sacramentum, quod Christi est.

Idem ad Emeritum, epist. 164.

¶ Sacramenta, quæ non mutantur, catholicis, & hæreticis communia probantur. C. XXXIIII.

Alger. l. 3. c. 9. Poly. l. 7. ti. 10.

S Acramenta, quæ non mutastis, a sicut habetis, approbantur à nobis: ne forte cum vestram prauitatem corrigere volumus, illis mysterijs Christi, quæ in vestra prauitate deprauata non sunt, sacrilegam faciamus iniuriam. b Neque enim & Saul deprauauerat vnctionem, quam acceperat, cui vnctioni tantum honorem rex Dauid pius Dei seruus exhibuit.

1. Reg. 24. & 26.

Idem ad Donatistas.

¶ De eodem. C. XXXV.

S Icut ficti c veraciter, non ficte recipiunt, nec eorum baptisma reprobatur; sic & illa, quę schismatici, vel hæretici, si non aliter habent, nec aliter agunt, quàm vera ecclesia, cum ad nos veniunt, non emendamus, d sed potius approbamus.

¶ Verba ipsa prioris partis huius capitis vsque ad ver. reprobatur. *non sunt inuenta apud B. Augustinum: sed habetur sententia lib. 1. de baptismo contra Donatistas, c. 12. Reliqua autem huius capitis pars est in eodem lib. c. 13.*

Idem contra litteras Petiliani, lib. 3. c. 9.

¶ Non fugiantur sacramenta Dei à quocumque ministrentur. C. XXXVI.

]. dist. 32. c. præter hoc. §. verū principia. Iuo, p. 10. c. 75.

N Eque in homine bono aliquis Dei sacramenta fugiat, neque in homine malo. e

¶ *Libro tertio contra litteras Petiliani, vnde videtur sumptum esse hoc caput, sic legitur.* Nemo glorietur, nec in homine bono: nemo bona Dei fugiat, nec in homine malo. *Hoc autem caput significatur supra dist. 32. c. præter. §. verum principia.*

Idem de baptismo contra Donatistas, lib. 6. c. 44.

¶ Hominum malitia sacramenta non profanat. C. XXXVII.

Matt. 10.

N Onne f Sodomitæ ethnici erant idest, gentiles? Peiores g ergo erant Iudæi; quibus Dominus dicit: [Tole

N Onne.] CASVS. Hic ostēdit ꝙ apud malos erant sacramenta. Nā peiores Sodomitis erant Iudæi: & tamen Dominus eorum sacramenta vera esse probauit, dum ad ea celebranda leprosos quos mundauerat misit: & dum eius angelus Zachariæ in templo ministranti astitit: & eum exauditū denunciauit. nec etiā gentilium verba reprobāt sancti patres, vbi verum dixerunt. f ¶ Nonne.] vult probare Aug. in hoc cap. quod apud hereticos sunt vera sacramenta: quia erant apud Iudæos, qui peiores erant Sodomitis. itē & alia ratione: quia si gentiles aliquid boni habuerunt: hoc sancti viri non reprobauerunt. Quod autem apud Iudæos essent vera sacramenta, probat exemplo Domini & Zachariæ: Zacharias tamen bonus fuit: vnde ratione personæ nulla est probatio: sed iste eodem modo sacrificabat quo & alij Iudæi.

† Ad hoc]. e. quam multi. vbi de hoc in glo. ex his. Archi.

Iudæi peiores fuerunt Sodomitis.

Iudæorum Sacramenta fuerūt vera.

S Icut ficti.] CASVS. Dicitur hic ꝙ sicut si quis adultus ficte vel sine contritione accedit ad baptismū, verum tamen recipit sacramentum; sic & vera sunt sa-

g ¶ Peiores.]]. 24. q. 1. non afferamus. quia illi tantum naturalem legem transgressi sunt, Iudæi etiam scriptā

illi prædicatores nõ habuerunt. isti etiam Iesum Christum: apud illos nulla miracula facta sunt, ꝗ apud istos multa facta sunt: & præterea isti Christum crucifixerunt. de pœn. dist. 1. periculose.

a ¶ Iusta.] idest, minus mala. arg. 8. q. 1. vereor. vnde dic, iustificastis, comparatione melioris vitæ, non potestate iudicij.

b ¶ Talia.] i. tale sacrificium est qualis sacrificans. ĵ. eo. Dñs declarauit. ver. item nos dicimus.

ADDITIO. quasi dicat, non. ĵ. ea. Dominus. Hug.

c ¶ Quæ.] scilicet sacramenta, vt circuncisionem quando cũ hostijs in tẽplo fuit præsentatus. de consec. distin. 4. proprie. in fine.

d ¶ Et ea Zachariæ.] Ecce per bonos ostẽdit sacrificium fuisse apud Iudæos.

e ¶ Angelus.] Historia. Narratur historia in nouo testamẽto, ꝙ fuit in diebus Herodis sacerdos nomine Zacharias, & eius vxor nomine Elizabet. Dauid autem volens ampliare cultũ Dñi, xxiiij. instituit summos sacerdotes, quorũ tñ vnus maior erat, qui princeps sacerdotum dicebatur, quorum de numero vnus fuit Zacharias, qui cũ in die propitiationis incensum poneret, prędixit ei angelus filiũ nasciturũ de vxore sua, qui vsque ad diẽ partus obmutuit, ꝗa credere noluit.

f ¶ Et rectum.] arg. propter personæ detestationem non reprobari dicta illius, 8. 37. dist. si quid veri. & c. turbat. ĵ. 23. q. 4. quid ergo. ĵ. ea. q. 1. Dominus declarauit. ĵ. 19. dist. secundum. 1. q. 2. si de area. contra. 9. dist. si ad sacras. contra. distin. 16. canones. Dic vt in decret. si ad sacras. Vel dic quòd vtile vitiatur per inutile: cum alteri fit præiudicium. 65. dist. c. 1.

tus sanctus operatur. 30. q. 1. peruenit.

h ¶ Cum quodam loco.] idest, in epistola prima ad Corinthios. 12. cap.

i ¶ Vt in Saul.] Et in Caipha, Expedit vt vnus moriatur, &c. ĵ. ea. q. prophetauit.

25. q. 4. c. Nabucodonosor. §. de Tyrijs.

Caiphas prophetauit.

rabilius erit Sodomitis in die iudicij, quàm vobis.] & quibus propheta dicit, [Iustificastis Sodomam.] idest in comparatione vestri † iusta [a] facta est. Numquid tamen ideo sacramenta diuina, quæ apud Iudæos erant, talia [b] erant quales ipsi erant: quæ [c] Dominus quoque ipse percepit, & ad ea celebranda leprosos, quos mundauerat, misit; & ea Zachariæ [d] ministranti angelus [e] adstitit, eumq́; in templo sacrificantem exauditum esse nunciauit. Hæc eadem sacramenta & in bonis hominibus illius temporis erant, & in malis peioribus, quàm sint ethnici, quandoquidem Sodomitis in malitia prælati sunt: & tamen illa sacramenta erant in vtrisque integra, atque diuina. Nam & ipsi gentiles, si quid diuinum, & rectum [f] in doctrinis suis habere potuerunt, non improbauerunt sancti nostri: † quamuis illi per suas superstitiones, & idololatriam, & superbiam, ceterosq́ue perditos mores detestandi essent, & nisi corrigerentur, diuino iudicio puniendi.

k ¶ Boni. Matt. 10. Ezech. 16. † al. vestra, Sodoma iustificata est Luc. 17. Zac. 1.

† al. viri

Idem lib. 3. c. 16.

¶ Sacramenta mali habere possunt, licet virtutem spiritus sancti habere non possint. C. XXXVIII.

MVltæ autem operationes [g] sunt spiritus sancti, quas Apostolus, cum quodam [h] loco, quantum sufficere arbitratus est, commemorasset, ita conclusit: [Omnia autem hæc operatur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult.] Cum ergo aliud sit sacramentum, quod habere etiam Simon magus potuit: aliud prophetia, † quæ in malis hominibus etiam fieri solet, vt in Saul; [i] aliud operatio eiusdem spiritus, quam nisi boni [k] habere non possunt, sicut est finis præcepti charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta; quodlibet hæretici, & schismatici accipiant, charitas, quæ cooperit multitudinem peccatorum, proprium donum est catholicæ vnitatis & pacis: nec est in omnibus, quia nec eius sunt omnes.

Poly. l. 3. ti. 10. Ans. l. 9. c. 29.

1. Cor. 12. Act. 8.

† al. operatio spiritus, quæ in m. h. e f. s. sicut Saul habuit prophetiam aliud, &c.] orig. 1. Tim. 1. 1. Pet. 4.

Personę detestatio, an faciat illius dicta reprobari.

Idem eodem libro, c. 18.

¶ Licet sacramenta mali ministrent, remissionem peccatorum non præstent. C. XXXIX.

REmissionem † peccatorum

Poly. ibid. Ans. l. 9. c. 33. † Remissam] orig.

MVltæ autem.] CASVS. Multæ sunt operationes spiritus sancti, quas hic non enumerat Aug. sed nos mittit ad Apostolum, qui enumerans eas subiungit, Omnia autem hæc, &c. Earum operationum quædam sunt in bonis & malis, quædam in bonis tantum. In bonis & malis, vt sacramenta, baptismus in Simone, & prophetia in Saule, quorum vterque malus erat. In bonis tantum, vt charitas & aliæ virtutes.

g ¶ Operationes.] id est, multa sunt dona, quæ spiri-

k ¶ Boni.] scilicet per gratiam inhabitantem. infra 24. q. 3. de illis qui. & ead. cau. quæst. 1. vbi sana. H. Ioan. de Fant.

REmissionem.] CASVS. Dr hic ꝙ cũ aliquis baptizatur à quocũque siue bono siue malo remissionẽ peccatorũ, quam consequitur per baptismũ, non dat ei malus, sed meritũ ecclesiæ. Nã bonis tantum dictũ est, cuicũque remiseritis peccata, &c. Illa sola colũba pacẽ habet, & ideo ligat & soluit. & solus ille soluitur qui cũ columba, idest ecclesia habet pacem. Vel sic, dictum est supra quasdã operationes spiritus sancti esse in malis, vt baptismũ, quasdã vero nõ esse in malis, vt remissiones peccatorũ, quæ dãtur ad preces bonorũ ecclesię,

qui

qui cum columba.i.ecclesia habent pacē. non enim malis, sed bonis, dictū est: Quorū remiseritis peccata, &c.
a ¶Auari.] idest, idololatriæ, idest quilibet mali.28.q.1.idololatria.
a ¶Auari non dant.] idest, indigni sunt dare.j̄.de consecr.

Auari non dant peccatorū remissionem.

tantum, quæ carent officio diuersis ex causis.
e ¶Sacraméta.]respicit illud cap.si iustus fuerit.ī.eo.
f ¶Et non inania.] Verum est hoc in sacramento necessitatis, 24.q.1.si quem forte.
SED NOTANDVM. Hæc est 6.pars quæst. in qua facit differentiam inter sacramenta necessaria & voluntaria.

Sacramentū male acceptū duplici caret effectu.

auari [a] non dabant: quæ per orationes [b] sanctorum, id est per columbę gemitus datur, quicumque baptizet, si ad eius pacem illi pertinent, quibus datur. Non enim raptoribus, & fœneratoribus diceret Dominus: [Si cui dimiseritis peccata, remittuntur illi; si cui tenueritis, tenebuntur.] Foris [c] quidem nec ligari aliquid potest, nec solui, vbi non sit qui aut ligare possit, aut soluere: sed soluitur, qui cum columba fecerit pacem; & ligatur, qui cū columba non habet pacem, siue aperte [d] foris sit, siue intus esse videatur.

Io.20.

Si ergo sacramenta [e] in modum lucis ab immundis coinquinari non possunt, si in modum puri fluuii per lapideos canales ad fertiles areolas perueniunt; patet, quod simoniaci sacramentum vnctionis sibi quidem inutiliter, & perniciose habent; aliis autem vtiliter, & salubriter eamdem vnctionem administrant. Sicut ergo sunt vera sacramenta hæreticorum quantum ad formam; ita sunt vera, & non inania [f] quantum ad effectum.

6 *Sed notandum [g] est, quòd sacramentorum alia sunt necessitatis, [h] alia dignitatis. Quia enim necessitas non habet legem, sed ipsa sibi facit legem; illa sacramenta, quæ saluti sunt necessaria, quia iterari non possunt, cum sint vera; auferri, vel amitti non debent, sed cum pœnitentia rata esse permittuntur. Illa [i] vero sacramenta, quæ sunt dignitatis, nisi digne fuerint administrata, ita vt digni digne à dignis prouehantur, dignitates esse desinunt: non vt minuatur veritas sacramenti, sed vt cesset officium administrandi, vel loco, vel tempore, vel promotione.*

Loco, vt ait Leo ad Rusticum Narbonensem episcopum, epistola 90.al.92.c.1.

Necessaria enim sacramenta, sine quibus nemo saluaē (vt est baptismus) possunt recipi à quocūque. Sed sacramenta voluntaria (vt sunt ordines) nisi rite dentur, data nō sunt: sed cessant vel loco, vel ordine, vel promotione: de quibus multa ponit exēpla, quæ probat per 6. capitu. Io. de Fan.
g ¶Sed notandum.] scilicet contra simoniacos. respondet enim per distinctionem sequentem suæ conclusioni. sacramentum enim male acceptum duplici caret effectu, aut quia in eo præstito nō percipitur gratia, sed arguitur malitia recipiētis: & hoc omnibus sacramētis est commune: vel quia negatur executio, quod speciale est in sacramentis dignitatis.
h ¶Necessitatis. Necessitatis quinque sunt sacraméta, baptism⁹, confirmatio, pœnitentia, vltima vnctio, corpus Christi. [1] In baptismo tamē hoc est speciale quod in summa necessitate accipi pōt à quocūque. 32. dist. §.verū. ver. finem. & idē [*] circa pœnitentiā. nā confiteri possum cuicūque in necessitate, de pę. dist.1. quē pœnitet. Circa alia sacramenta necessitatis, vel circa ista duo cum non instat necessitas, hoc est attēdendum, quod cum peccat quis accipiendo, acta pœnitentia rata intelliguntur quo ad effectum. In sacramentis vero dignitatis hoc est de iure, quod nō habeant executionem cum pœniteant accipientes, nisi cum eis dispensetur. Et sacramenta dignitatis sunt ordines: & ideo dicitur ī plurali, quia sunt plures species ordinis. 21. dist. cleros. Et dicuntur dignitatis, quia à dignioribus, idest, episcopis conferuntur: vel quia nō nisi digni [3] assumēdi sunt. Videtur [*] etiam quod baptismus non sit necessitatis sacramentū: arg. de conse. dist. 4. c. baptismi vicem.
i ¶Illa.] Hic assignat vnam differentiam inter baptismum & alia sacramenta: aliam ponit j̄. in se. §. ecce si clericus. aliam in illo. §. ecce cum honoris.

Sacraméta necessitatis sunt quinque.

[1] Extra de pœn. & remiss. quod in te. No. quod istud sacramentū non est necessitatis. Sed contra no. extra de transf. veniens. vbi de hoc satis no. Arch.

Sacramenta dignitatis.

[*] *Vide B. Th 4. dist. 17. q. 3. artic. 4. q. 1. & 2. & distin. 20. q. 1. ar. 1. q. 2. per tot. præcipue ad 3 arg.*

[3] Id est, sine crimine, sine īfamia, sine irregularitate, cū ad alia sacramenta oēs regulariter admittātur, nisi aliquando casualiter ratione criminis repellātur. P.

[*] *Non est semper necessarius baptismus fluminis: nam eius vicem interdum supplet baptismus sanguinis, & flaminis. B. Tho. 3. p. q. 68. artic. 2.*

¶ De his, qui à pseudoepiscopis ordinantur. C. XL.

7.dist.62. c.1.
Burc.l.1.c.21.
Iuo, p.5.c.65.

SI qui clerici ab istis pseudoepiscopis [k] in eis ecclesijs ordinati sunt, quæ ad proprios episcopos pertinebāt, &

secr. dist. 4. quomodo. Vel intellige de præcisis, quia nō dant in veritate nisi sacramentum in necessitate, & eius etiam virtutem.
b ¶Quæ per orationes.] quia facilius precibus iustorum qui sunt in ecclesia, obtinetur remissio, [1] vt j̄.23. q.4. obtineri. Vel quia per vinculum charitatis ecclesiæ dimittuntur peccata. j̄. de conse. dist. 4. ecclesię charitas.
c ¶Foris.] sic intelligas c. de toleratis, dic foris, idest, extra ecclesiam, quæ complectitur tantum grana. sed si de præcisis, dic, foris, idest, extra ecclesiam militantem, quę complectitur grana cum paleis, 7. q. 1. §. cum vero.
d ¶Aperte.] cum sit Christianus ecclesiam impugnās manifeste, siue perturbans ecclesiam occulte. 32. q. 4. recurrat. ver. si.
SI ERGO. CASVS. Infert Gra. ex supradicto c. si iustus fuerit. quod simoniacorum sacramenta alijs vtilia sunt, & si istis non prosint, similitudine aquæ currentis per canales, & lucis, quæ ab immundis nō coinquinantur. Sed obijcit de sacramentis hæreticorum, quæ vera sunt quantum ad formam, & quo ad effectum, sed soluit dicens, quòd sacramenta necessitatis cum effectu conferunt, sed sacramenta dignitatis, quo ad formam

Iustorū preces facilius exaudiūtur.
[1] De hoc de pę. dis. 1. multiplex.

SI qui clerici.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod si quis sine cōi consensu ab epō qui male fuerit electus, toleratus tamen fuerit promotus: dispensatiue poterit ministrare in ecclesia, ad quàm fuerit ordinatus, sed non in alia. Seq. §. planus, & omnia vsque ad §. ecce.
k ¶Si qui clerici à pseudoepiscopis.] idest non canonice.

nice electis, toleratis tamen. sic 62. distin. c. 1. argum. contra 12. q. 2. alienationes. Ibi ius commune: hic misericordia.

[a] ¶ Ecclesijs.] infra ea. q. 5. c. 1. contra. Sol. ibi propter scandalum in ecclesia, quam per manifestam adeptus est simoniam, nō permittitur ministrare. hic econtra, scilicet propter scandalum, cum occultum sit delictum in ecclesia cui intitulatus est, & nō in alia suscipitur. vel hoc cum emit illum ordinem, illud cum dignitatem vel beneficium. infra eadem, ergo.

[h] ¶ Infamis.] quæ etiam sine culpa contrahitur. 6. quæst. 1. §. verum.

[i] ¶ Munditiæ.] vt in illo qui contrahit cum ancilla. 34. distin. si quis viduam.

[k] ¶ Istud solum.] scilicet ordinem.

ordinatio eorum cum consensu, & iudicio præsidentium facta est, potest rata haberi, ita vt in ipsis ecclesijs [a] perseuerent: Aliter autem vana est habenda ordinatio, quæ nec loco fundata est, nec auctoritate munita.

¶ *Caput hoc emendatum est, ac locupletatum ex ipsa epistola, & refertur supra, dist. 62. c. 1. § si qui.*

Ecce aliquis à pseudoepiscopis ordinatus, si locum suæ ordinationis mutauerit, vana est; & sine administratione erit talis ordinatio.

Tempore, vt ait Innocentius, epist. 22. cap. 5. de ordinatis à Bonoso.

¶ Quæ pro necessitate conceduntur, eadem cessante cessabunt. C. XLI.

Quod pro necessitate temporis [b] statutum est, cessante necessitate debet vtique cessare pariter quod [c] vrgebat: † quia alius est ordo legitimus, alia vsurpatio, quā [α] ad præsens fieri tempus impellit.

Iuo in prologo, fo. 3. Pan. cap. 19. in prologo j. ea. q. 7. c. qđ pro remedio.

[a] Concor. princ. C de cad. tollen. & 9. q. 1. ordinationes.

[α] ¶ Quam ad præsens.] *Hæc sunt addita ex Innocentio, cuius verba in hoc capite in summam redacta, infra autem q. 7. c. quod pro remedio, plenius referuntur.*

Ergo aliquis alio tempore ab eo, qui Bonoso similis sit, ordinatus cessabit ab administratione, quæ pro necessitate illius temporis fuit permissa.

Item promotione, vt ait Leo, epistola 3. ad Iulianum † Aquilegiensem.

† *al. Ianuarium.*

¶ Qui ab hæreticis redeunt sine spe promotionis in suis ordinibus recipi possunt. C. XLII.

Si quis [d] hæreticæ communionis contagione se maculaverit, [α] hoc in magno habeat beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis [e] in quo inuenitur [f] ordine, permaneat.

j. ea. c. omnis. & q. 7. c. saluberrimum.

[α] ¶ Macularit.] *Hic apud B. Leonem cum alia verba sunt interiecta, tum c. saluberrimum, infra q. 7. caput enim hoc est quasi summa quædam, quemadmodum & c. omnis. infra eadem, tametsi illud paulo plenius sit.*

Ecce [g] si clericus vel ordinatione, vel quolibet sacramento hæreticis communicat, cessans à promotione vix in suo ordine perseuerat. Non est enim de sacramento hoc, vt de ceteris. Cetera enim vel ad culpas abluendas dantur, vt baptismus, & pœnitentia; vel pro culpis non in æternum, sed ad horam negantur, vt Eucharistia, quæ in articulo mortis pœnitenti etiam de nefariis peccatis conceditur: Hoc solum non solum pro culpa, sed etiā pro infamia [h] interdicitur, † & pro imminuta munditia [i] sua, vel extrinseca, vel intrinseca perfectionis prærogatiua: vt bigamis, vel viduæ maritis, vel illiteratis, vel corporis qualibet parte vitiatis denegatur, quibus tamen baptismus, vel Eucharistia non negatur. Potest etiam talis cetera sacramenta administrare; qui istud solum [k] non valet conferre.

† *al. inter dū etiam pro*

[b] Quod pro necessitate temporis, &c.] Cessante necessitate, & dispensatio cessare debet.

[c] ¶ Quod.] idest, quia dispensatio vrget, vel quod est accusatiui casus, idest, quod necessitas vrgebat, idest, inducebat. Arg. contra. j. 19. q. 2. duæ. ibi ꝓpter criminosos. B. Sol. ibi de causa impulsiua, hic de fin. ff. de postu. l. 1.

[d] Si quis.] Hoc capitulum non loquitur de mero iure.

[e] ¶ Promotionis.] supra 34. dist. præcipimus. C. deposi. si depositi. de hoc enim gratificare debet, vt ibi.

[f] ¶ Inuenitur.] nisi in casibus notatis. 9. q. 1. in summa. [1]

[1] Illos casus ponitēt hic Hug.

ECCE. CASVS. Hic ostendit Gratianus aliud esse in sacramento ordinis vel dignitatis, quod non confertur cum effectu ab hæreticis: aliud in sacramēto necessitatis, quod cum effectu confertur ēt ab hæretico, vt baptismus, pœnitentia, & Eucharistia: quia sacramētum ordinis nō solum propter culpam interdicitur, sed etiam propter irregularitatem, vnde sacramenta necessitatis potest conferre, qui istud solum conferre non potest.

[g] ¶ Ecce.] Ostendit magister in hoc §. differentiam inter sacramenta dignitatis, & alia, & causam differentiæ:

a SI qui episcopi.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd si quis ordinauerit indignum, etiam si depositionem euadat, decetero non ordinabit, nec intererit illi ordinationi, quam contulit indigno.

a ¶ Talem.] extra de temp. ord. litteras.

b ¶ Qua-

Vnde Leo ait ad episcopos Africæ, ep. st. 85. al. 87. c. 2.

¶ De episcopis, qui talem consecrant, qualem consecrare non licet. C. XLIII.

25. q. 2. c. si qui episcopi. Ansel. l. 6. c. 74. Iuo, p. 5. c. 107. † nec ei sacramento] or.

SI qui episcopi talem a consecrauerint sacerdotem, qualem b non liceat, etiam si aliquo modo c damnum proprij honoris euaserint, ordinationis d tamen ius vlterius non habebunt: e nec † illi f vmquam g sacramento intererunt; quod, neglecto diuino iudicio, immerito præstiterunt.

Ecce h cum honoris periculum euadant, vt cetera sacramenta sacerdotaliter administrare permittantur, ab hoc solo non modo pro hæresi, vel pro qualibet maiori culpa, sed etiam pro negligentia remouentur. In quibus omnibus solicite notandum est, quòd sacramentum sacerdotalis promotionis præ ceteris omnibus magis accurate, & digne dandum, vel accipiendum est: quia nisi ita collatum fuerit, eo desinet esse ratum, quo non fuerit rite perfectum. Cetera enim sacramenta vnicuique propter se dantur, & vnicuique talia fiunt, quali corde, vel conscientia accipiuntur. Istud solum non propter se solum, sed propter alios datur: & ideo necesse est, vt vero corde, mundaque conscientia, quantum ad se, sumatur; quantum ad alios vero, non solum sine omni culpa, sed etiam sine omni infamia propter scandalum fratrum: ad quorum vtilitatem, non solum vt præsint, sed etiam vt prosint, sacerdotium datur.

Vnde Hieronymus ad c. 3. Michææ.

¶ Simoniaci rei sunt infidelitatis eorum, qui à se scandalizantur. C. XLIIII.

HI, quoscumque i de asseclis suis ordinant clericos, & vitam eorum in scandalum k populis exponentes, rei sunt infidelitatis eorum, qui scandalizantur.

Reuera enim qui ad hoc eliguntur, vt ceteris præsint, sicut præordinantur dignitate, sic præeminere debent sanctitate. Alioquin, cur ceteris præferuntur, qui nulla meritorum gratia à ceteris assumuntur? Hinc etiam Symmachus Laurentio Mediolanensi episcopo post sextam synodum Romanam.

est contra. extra de temp. or. litteras. quia ibi non indignũ, sed indigne ordinauit. aliàs semper est hæc veritas, ꝙ qui promouet indignum, depositionem meretur, vt 50. dist. ex pœnitentibus. & arg. hic ibi, euaserint, ita tamen si scienter hoc facit, cũ & ille sit in notorio crimine. aliter non posset eũ repellere ab ordine suscipiendo. extra de temp. or. ex tenore. Vel dic, ꝙ variæ sunt pœnæ, hodie mitius agitur, vt extra de præben. graue.

Ordinantium indignos punitio.

e ¶ Non habebunt.] scilicet cum aliquis punitur in eo in quo deliquit.

f ¶ Illi.] Baz. dicit, ꝙ illum eumdem ordinẽ non potest conferre, sed minorem vel maiorem bene. ar. extra de temp. or. litteras. quia hæc pœna est, & ideo nõ debet amplius extendi, quam inueniatur delictum. H. cõtradicit ꝙ hęc dictio illi, facit simplicẽ relationem.

Pœna infligetur secũdum delictum.

g ¶ Vmquam.] argu. m eo puniendum esse aliquem in quo deliquit. 12. q. 2. de viro. & c. qui & humanis. j. ea. q. 5. c. 1. s. dis. 81. valet. 17. q. 4. frater. & 7. q. 1. si quis de ordine. & 33. q. 2. admonere. j. 27. q. 2. qui dormierit.

In quo quis deliquit, in eo puniri debet.

ECCE. CASVS. In hoc. §. ostendit G. quare sacramentũ ordinis magis discrete conferendũ est, quã cetera sacramẽta? quia alia pro accipiente tãtũ; istud vero pro alijs confertur, vnde debet conferri non solum sine omni culpa, sed etiam sine omni infamia.

h ¶ Ecce.] adhuc perseuerat assignãdo differentiam, & causam differentiæ.

b ¶ Qualem.] extra de præben. graue.

Prælati in multis excedunt.

c ¶ Aliquo modo.] dispensatiue. s. cum punitur aliquis in eo in quo deliquit. In increpatione, vt 45. dist. cum beatus. Item in scientiæ recognitione. 16. q. 1. reuertimini. in fi. Item in potestate ligandi vel soluẽdi. 24. q. 3. de illicita. Item in priuilegijs. 11. q. 3. priuilegiũ. Item in ordinis collatione, vt in c. præsenti, si qui episcopi. Item in honoris ablatione, vt dixi 99. dist. nullus. Item in armorum retentione, vt 1. q. 7. c. 1. H.

d ¶ Ordinationis.] s. dist. 50. ex pœnitentibus. contra. s. di. 36. qui ecclesiasticis. cõtra. sup. 55. dist. nullus. s. dis. 51. c. 1. in §. 1. Sol. ibi de his, qui ex pertinacia contra canones ordinant tales. hic de illis qui ex sola negligentia hoc faciunt, intelligitur. 1 ar. 2. q. 1. in primis. nec

1 Et sic videtur intelligere Gra. j. §. 1.

HI, quoscũque.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ episcopi, qui seruientes, vel seruos suos indignos ordinant, rei sunt infidelitatis eorum, qui scandalizantur propter hoc. Quæ sequuntur plana sunt vsque ad c. dedit. Sed scias, quòd §. ille, Pater. respicit supradicta c. scilicet, si iustus fuerit. & c. ex catholica.

i ¶ Quoscumque.] idest, aliquos indignos, quod collige ex illo verbo, asseclis, ab assequor 2 assequeris, vnde & assecla seruus. aliter si essent digni, plus eis tenerentur. arg. 12. q. 2. hæc huius. 86. dist. non satis.

k ¶ In scandalum.] qui ergo occasionem damni dat, damnum, &c. extra de iniur. & dam. si egressus. 3 infra ead. placuit. 2. argum. contra 23. quæstio. 5. de occidendis. §. 1. Dic, prima intelligitur de causa proxima, &

2 Assecla dicitur assecutor, ab assequẽdo, eò ꝙ sequatur aliquẽ lucri causa, secundum Papi.

3 Concor. text. in l. si quis ad se. cum ibi no. C. ad legem Iuliam de vi publi.

cum

cum culpa: contraria de causa remota, & sine culpa, ff. de ser, cor. l. Neratius.

[a] Vilissimus.] ĵ. dist. 25. §. nunc autem.

[b] ¶ Nisi præcellat.] idest, nisi habeat illam discretionem, quæ in prælato exigitur, etsi non eminentem, tamen sufficientem, extra de elec. cum nobis olim. sufficit enim quod sit bonus, [1] 65. distinctio. capitu. vlt. Quid ergo si omnes sint valde periti? non ideo erit iste vilissimus, quia non est vt Salomon. de hoc 8. q. 1. licet.

Sciẽtia prælati sit saltẽ sufficiens.

[1] Grauitas & industria in prælato requiritur. ĵ. ea. c. fertur. versi. si enim, &c.

putaret aquam sine spiritu sancto sufficere ad salutem. De hoc etiam Ambrosius. Quidam negauerunt se scire spiritumsanctum cum baptizatos se dicerent baptismo Ioannis: quos tamen in aduenientis Iesu non in suo baptizauit nomine. isti ergo, qui nec in Christi nomine.

¶ Sicut honore, ita & scientia quisque præcellere debet. C. XLV.

Vilissimus † [a] computandus est, nisi [b] præcellat scientia, & sanctitate, qui est honore præstantior.

† *Vilissimis comparãdus*] orig. ĵ. c. ex catholica. & c. iustus.

7 *Patet ergo* [c] *illud Augustini (sacramenta videlicet Christi per hæreticos ministrata suo non carere effectu) non de omnibus intelligi generaliter, sed de sacramento baptismi.*

Vnde idem Augustinus ait tract. 5. in Ioannem.

Baptismus siue per bonum, siue per malum ministretur, reiterari non debet. C. XLVI.

Dedit [d] baptismum Iudas, & non baptizatum est post Iudam: dedit [e] Ioannes, [f] & baptizatũ est [g] post Ioannem; quia qui datus est à Iuda baptismus Christi erat; [h] qui autem à Ioanne datus est, Ioannis erat. Non Iudam Ioanni, sed baptismum Christi, etiam per Iudæ manus datum, baptismo Ioannis etiam per manus Ioannis dato recte præponimus. *& paulo post.* Quos baptizauit Ioãnes, Ioannes baptizauit: quos autem baptizauit Iudas, Christus baptizauit. Sic ergo quos baptizauit ebrius, [i] quos baptizauit homicida, quos baptizauit adulter, si baptisma Christi erat, Christus baptizauit. *Item paucis interiectis.* Quod sacramentum tam sanctum est, vt nec homicida ministrante polluatur.

Alg. l. 3. c. 10.

PATET ERGO. Hæc est. 7. pars huius q. in qua dicitur, quod sacramẽtum collatum in forma ecclesiæ à malo catholico tolerato, ratum est. Io. de Fant.

[c] ¶ Patet ergo.] respicit illud cap. ex catholica. & cap. si iustus.

Dedit.] ... In catechumeno baptizando nõ attenditur meritũ dantis, vt probatur exemplo Iudæ: quia quos baptizauit, non sunt postea baptizati: quia Christus eos baptizauit. sed bene baptizati à Ioanne sunt postea baptizati: quia Ioãnis erat baptismus. Sic ergo quos baptizat ebrius, adulter, & homicida, Christus baptizat.

[d] ¶ Dedit.] quia baptismus collatus à Ioanne erat quoddam sacramentale, quo abluebatur corpus exterius tm̃. de conse. dist. 4. baptismus. & valebat ad assuefactionẽ.

[e] ¶ Dedit. in nomine Christi, vel in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: & ideo non fuit, &c. de consecra. dist. 4. aliud.

[f] ¶ Dedit Ioannes.] in nomine venturi, &c. & ideo fuit Ioannis.

[g] ¶ Et baptizatum est.] ĵ. de consec. distin. 4. non regenerabantur.

[h] ¶ Baptismus Christi erat.] in quarto libro sententiarum legitur. Hic considerandum est, si baptizati sunt baptismo Christi à Ioanne baptizati: & qua forma verborum sit vsus Ioannes. Illi respondent, qui baptizati sunt à Ioanne nescientes spiritũ sanctum esse, ac spem ponentes in illius baptismo, postea baptizati sunt baptismo Christi. baptismus autem Ioannis tantum dabatur in nomine venturi. vnde Hierony. super Io. Qui dicit se in Christum credere, & non credit in spiritusanctum, nondum habet claros oculos. Vnde baptizati à Ioãne In nomine vẽturi, idest, domini nostri Iesu Christi: qui dixerunt, sed neque si spiritussanctus est audiuimus, iterum baptizati sunt in nomine Christi explicite. Illi vero qui spem in baptismo Ioannis habebant & patrem, & filium, & spiritum sanctum credebant: non fuerunt postea baptizati. sed impositione manuũ ab Apostolis super eos facta, spiritũ sanctũ receperũt. Alij vero qui nõ ita credebãt, baptizati sunt baptismo Christi, vt dictum est. Vnde Hieron. Qui spiritum sanctum nesciebant cum baptismum à Ioanne acceperũt, iterum baptizati sunt, ne quis ex Iudæis vel gentilibus mine, nec cũ fide spiritus sancti baptizati fuerant, non poterant accipere baptismi sacramentum. Baptizati sunt igitur in nomine Christi, nec iteratum est in eis sacramentum, sed innouatum. Sed quæritur, cum in baptismo Ioannis non confertur remissio peccatorum, vt de conse. dist. 4. non regenerabantur. nec ad veritatẽ baptismi valeat fides alicuius, vel infidelitas officiat. de consec. dist. 4. quomodo. & seq. c. cur. reiteratur baptismus in quibusdam à Ioanne baptizatis: maxime cum per circuncisionem originale fuisset deletum, vt extra de bap. maiores. §. caute. Nam si dicas baptismum Christi necessarium esset etiam circumcisis, concluditur ergo, quod in omnibus baptizatis à Ioanne necessarium est, siue bene crederent. siue male. Si autem dicas non esse necessarium: quare ergo baptizati sunt baptismo Christi iam à Ioanne baptizati, cum ijdem essent circumcisi? potest dici forte, quòd ante passionem Christi nulli erat baptismus necessarius, [2] sed tantum baptizati sunt ab Apostolis, ne putarent aliqui baptismũ sine spiritu sancto sufficere ad salutem, quod credo. Vel forte à baptismo Christi, idest, postquã Christus baptizatus fuit, omnibus baptismus fuit necessarius, siue Ioannis, [*] siue Christi: sed baptismus Christi tamquam à seipso ratus non indiget fidei adminiculo. secus in Ioannis baptismo. vnde baptizati sunt quibus recta fides non affuit: quod locum habuit in baptismo Ioannis. Vide quod no. de consec. dist. 4. ex quo.

[i] ¶ Ebrius.] ita tamen, quòd sentiat quid faciat: quia intentio baptizati & baptizantis exigitur, [3] vt infra de consecra. distinct. 4. solet quia nemo dicit quod non sentit ff. de sup. le. l. Labeo. & ita non est contra ĵ. ead. §. certe.

Baptizati à Ioãne, an debuerunt rebaptizari baptismo Christi.

Baptismus Ioannis nõ conferebat peccatorũ remissionẽ.

[2] Scilicet quia ianua paradisi nondũ erat aperta. extra de baptis. maiores. Arc.

* *Vide B. Th. p. 3. q. 38. per totã, & præsertim articu. 6.*

[3] Arg. contra de consec. dist. 3. baptism'. in fi. & ca. non illud. Arch.

SIcut vrgeri.] CASVS. Donatista dicebat, ꝙ hæreticus si baptizat, peccata dimittit: quod Aug. negabat. Sed dicit Aug. ergo eadem ratione auarus, idest, simoniacus dimittit peccata, quod ipsi hæretici negabant; veruntamen si attendas vim meriti, neuter dimittit. sed si vim sacramenti attendas, vterque dimittit. Nam quo ad merita vtrumque membrorum mortuum est; & ad hoc vt reuiuiscant, oportet alterū ab hæresi, alterum vero ab auaritia separari. Seq. §. patet.

a ¶ Dimittit peccatum.] ī. ea. remissionem.

b ¶ Sic & ego.] arg. sufficere respondenti dare instantiam:[i] alibi sufficit assignare rationē. 28. q. 1. sic enim. Et dicit Aristoteles, octauo Topicorū: optima instātiarum est dicere, quare nō sic. Sic ordinabis argumentum. hæreticus iuste baptizat. ergo dimittit peccatū, quod ego nego. & in isto: auarus baptizat iuste; ergo dimittit peccatum, quod non concederent ipsi. sed dic instantiam non valere; quia secundū suam opinionem concludit. sic 27. q. 1. nuptiarum.

α ¶ Ebrius.] *Addita, sublata, & emendata sunt nonnulla in hoc capite ex originali, non tamen vox ista ob glossam. Legendum est enim,* ebriosus.

Idem de baptismo contra Donatistas, lib. 4. c. 4.

¶ De eodem. C. XLVII.

Poly. l. 3. ti. 10. Ans. l. 9. c. 35. Iuo, p. 1. c. 165. & p. 2. c. 94.

SIcut vrgeri videor, cum mihi dicitur, ergo hæreticus dimittit[a] peccata? sic & ego[b] vrgeo, cum dico, ergo qui cœlestia mandata non seruat, auarus, raptor, fœnerator, inuidus, verbis, non factis sæculo renuncians dimittit peccata? si per vim sacramenti Dei; sicut & ille, ita & ille: si per meritum suum; nec ille, nec ille. Illud enim sacramentum & in malis hominibus Christi esse cognoscitur. In corpore autem vnicæ columbæ,[c] incorruptæ, sanctæ, pudicæ, non habentis maculam, aut rugam, nec ille, nec ille inuenitur. [Vt si cuius[α] manus esset arida, verum quidem esset membrum; quamuis sine sanguine, & inefficax esset & mortuum: sic & fides, cum sit vera, tamen sine operibus mortua est.] *Item paulo post.* Sic ergo in hæresi baptizatus in nomine sanctæ Trinitatis, tamen non fit templum Dei, si ab hæresi non recesserit; quomodo neque in auaritia in eodem nomine baptizatus fit templum Dei, si ab auaritia non recedat, quæ est idolorum seruitus.

Ephe. 5. *Iac. 2.* *Coloss. 3.*

α ¶ Vt si cuius.] *Verba hæc vsque ad versi. Item, in vulgatis B. Augustini codicibus eo loco nō leguntur, neque apud ceteros collectores.*

§ *Ex his itaque verbis apparet baptisma, quod ab hæreticis tribuitur, virtute sua remissionem conferre peccatorum.*

Sed idem Augustinus econtra testatur, libro sexto de baptismo contra Donatistas, c. 1. dicens.

¶ Baptisma Christi, etsi nulla peruersitate violetur, apud hæreticos tamen caret effectu. C. XLVIII.

ETiam[d] corde tardiores, quantum existimo, intelligunt baptismum Christi nulla peruersitate hominis, siue dātis, siue accipientis posse violari. Sed[α] quia[e] aliud est sacramentum ab effectu sacramenti; cū eos, qui in ipsa vnitate ecclesiæ perdite viuunt, constet remissionem peccatorum nec dare, nec habere posse: quia non malignis, sed bonis filijs dictum est: [Si cui dimiseritis peccata, dimittuntur ei; si cui tenueritis, tenebuntur.] patet ergo hæreticos[f] tantum dare, vel accipere sacramentum baptismi, & non dare remissionem peccatorum.

Ioan. 20.

α ¶ Sed quia aliud.] *Hinc vsque ad finem verbis B. Augustini in summam redactis, sententia tamen manet incolumis. Integer locus habetur de consec. dist. 4. quomodo. §. non ob aliud.*

Idem in sermone xi. de verbis Domini, de blasphemia in spiritum sanctum.

c ¶ Vnicæ colūbæ.] quæ cōplectitur tm̄ grana sine palea. 32. q. 4. recurrat. ī. contra, remissionem. in glo. fin.

EX HIS. Hæc est 8. pars q. in qua dicitur, ꝙ baptismus in forma ecclesiæ datus à quocunque tenet: sed præcisus baptizatus non saluatur, sicut membrum præcisum a corpore non habet spiritum vitæ. Io. de Fant.

ETiam.] CASVS. Ab isto loco probat contrarium; scilicet ꝙ baptisma hæreticorum non habet effectum. Est ergo casus talis. Dī in hoc c. ꝙ etiam tardi ad credendum intelligunt, ꝙ malus dat & accipit verum baptisma, sed non dat remissionem peccatorū, qui est effectus sacramēti: quia tātum bonis dictum est, Cui dimiseritis peccata, &c.

d ¶ Etiā.] ab isto loco inducit magister capitula, quibus vult probare, ꝙ hæretici, & si sacramentū conferre possint, non tn̄ effectum sacramenti. quādoque tamen inducit, ꝙ possint effectum cōferre, & sub ista alternatione venit vsque in finem qōnis facto fræno.

e ¶ Sed quia.] sicut aliud est elementum aliud consecratio, vt de consecra. distin. 4. per aquam. & ideo notatus fuit Cyprianus: quia non fecit istam differentiam. ī. ea. si quis inquit.

f ¶ Hæreticos.] sacramentum gratiæ dat Deus etiam per

Instructio respondentis.

i Instantiā. gl. sing. fm Iasonem in l. vlt. in fi C. vnde lib. Glo. similis in l. credito ri. de oper. noui nunc. vbi Alex. & Iason.

Hæretici non conferūt effectū sacramēti.

Sacramentum gratiæ dat Deus g malos.

per malos; ipſam vero gratiam non niſi per ſeipſum, vt ϳ. de conſec. diſt. 4. quomodo.

Corporalia.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſicut mẽbrum amputatum ſenſu caret, & inefficax reputatur, ſic & corporalis baptiſmus hæreticorum eſt ablutio ſine effectu.

SED NOTANDVM. Hæc eſt 9. pars q. in qua dicitur, ꝙ quidam hæretici non baptizant in forma eccleſiæ, & talis baptiſmus iteratur. Alij hæretici dant in forma eccleſiæ, & talis non reiteratur. Ioan. de Fant. CASVS Soluit tunc Gratianus dicens, ꝙ ſupradicta c. & c. & maxime c. non ſanat. intelliguntur de his qui non baptizati ſunt in forma eccleſiæ, qui debent iterum baptizari. Et hoc probat per ſeq. cap.

¶ De eodem. C. XLIX.

Corporalia [a] ſacramenta, quæ portant, & celebrant etiam ſegregati ab vnitate corporis Chriſti, formam poſſunt exhibere pietatis: [b] Virtus vero pietatis inuiſibilis, & ſpiritalis ita in eis non poteſt eſſe; quemadmodum ſenſus non ſequitur hominis membrum, quando amputatur à corpore.

a In aliquot vetuſtis codicibus hoc & ſequens caput ſunt coniuncta ſuperiori.

Item Ambroſius in libro de initiandis rudibus.

¶ De eodem. C. L.

Non ſanat baptiſmus [c] perfidorum; non mundat, ſed polluit: a quia in diluuio [d] aquarum multarum ad Dominum non approximatur; quia, vt per Apoſtolum dicitur: [Quidquid non eſt ex fide, [e] peccatum eſt.] & ipſis, qui faciunt, & quibus faciunt, non ſolum non prodeſt, ſed & ad iudicium eſt. Alger. l. 3. c. 1. & 13. *Pſal.* 31. *Rom.* 14.

a ¶ Polluit.] *Hucuſque Ambroſius. Sed Algerus libro tertio, c. 1. referens hunc locum, addit vſque ad ver.* approximatur, *ac deinde c. 13. citans etiam eumdem librum B. Ambroſii, adiungit reliqua huius capitis vſque ad finem.*

Item Leo ad Nicetam Aquilegienſem epiſcopum, epiſtola 77. al. 79. c. 7.

¶ Per manus impoſitionem confirmentur, qui ab hæreticis baptiſma accipiunt. C. LI.

Hi, qui baptiſmum ab hæreticis acceperunt, cum baptizati [f] antea non fuiſſent, ſola inuocatione ſpiritus ſancti per impoſitionem manuum confirmandi ſunt; quia formam tantum baptiſmi ſine ſanctificationis virtute ſumpſerunt. Et hanc regulam, vt ſcitis, ſeruandam omnibus eccleſijs prædicamus, vt lauacrum ſemel initum nulla iteratione violetur, dicente Apoſtolo: [Vnus [g] Dominus, vna [h] fides, vnum [i] baptiſma:] Cuius ablutio nulla iteratione temeranda eſt: ſed, vt diximus, ſola ſanctificatio ſancti ſpiritus inuocanda eſt, vt quod [k] ab hæreticis nemo accipit, à catholicis ſacerdotibus conſequatur. Poly. l. 3. ti. 10. ϳ. ea. c. hanc regulam. *Ephe.* 4.

9 *Sed notandum eſt, quòd hæretici, vt Ariani, & Sabelliani, quorum* [l] *alij inæqualitatem, alij indiſcretionem perſonarum* [m] *confitebantur, baptiſma nõ in forma eccleſiæ,* [n] *ſed ſua peruerſitatis miniſtrabant. ¶ De his ſpecialiter* ϳ. c. non ſanat.

a ¶ Corporalia.] quia miniſterio corporũ, & circa corpora conferuntur, vel quia quædã ſunt corporea, vt chriſma, vel formæ corporum ſunt, vel quia ſub corporalibus ſpeciebus conferuntur. Sed numquid cũ corpore pereunt. ar. ꝙ non. ϳ. ea. quod quidã. 32. q. 7. tantum valet.

Vel dic, ꝙ hoc dicit ad differentiã ſpiritualiũ ſacramentorũ. Eſt enĩ baptiſmus ſpũalis & inuiſibilis, vt interior. eſt etiam corporalis, & viſibilis, ſicut exterior. Similiter ordo, & cõfirmatio, & extrema vnctio, corpus Domini, & pœnitentia, ſecũdum Hu. & Pau.

b ¶ Pietatis.] i. ſanctæ religionis & veritatis: ſed ideo dicit, qa tũc eſt ibi pietas, cum & veritas, &c.

Non ſanat.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ baptiſma perfidorũ non prodeſt. Et hoc probatur Apoſtoli auctoritate dicẽtis, omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt: immo potius nocet aſſumentibus illud baptiſma.

c ¶ Baptiſmus.] datus extra formã eccleſiæ, vt infra ea. §. ſed notandum.

d ¶ Qui in diluuio aquarũ.] i. multiplicitate diuerſarũ ſententiarum, vel ſectarũ, vel in diluuio tñ, quia ſolus baptiſmus non ſufficit niſi & gratia detur.

Diluuium aquarum.

Vel dic in diluuio, in carnalibus concupiſcẽtijs. vel, id eſt, cũ inundabunt aq̃, id eſt, pęnę, & anguſtię in die iudicij. ſecundũ Hug.

e ¶ Ex fide.] id eſt, cũ fide operante per dilectionem.

Hi qui.] CASVS. Dr hic, ꝙ hi qui ab hæreticis baptizãtur, per impoſitionẽ manus epĩ ſunt confirmandi, vt ſic gratiã ſpiritus ſancti in eccleſia recipiant: baptiſma tamen reiterari non debet, dicente Apoſtolo: vnus Deus, &c.

f ¶ Baptizati.] nam tunc nihil acceperunt ab eis. 68. diſt. §. hi vero.

g ¶ Vnus.] i. incommutabilis.

h ¶ Vna.] i. ab vno veniens.

i ¶ Vnum.] i. vnam habens efficaciam in omnibus ſiue paruulis, ſiue adultis: niſi malitia ſuſcipientis impediat. vel vnum, quia non iterandum.

k ¶ Vt quod.] ſcilicet ſanctitatis virtutem, gratiam, remiſſionem peccatorum, exaudi tamen, vt dicit Gratianus. ϳ. ea. §. nemo. Nam aliter conſtitutus in neceſſitate accipit. 32. diſt. §. verum.

l ¶ Quorum.] vt Ariani. qui dicunt filium non coæternum patri. 24. q. 3. c. quidam. ver. Ariani.

m ¶ Perſonarum.] vt Sabelliani, qui dicunt eamdem perſonam eſſe patris, & filij, & ſpiritus ſancti, vt 24. q. 3. quidam. verſi. Sabelliani.

Error Sabellianorum.

n ¶ Eccleſiæ.] quæ neceſſaria eſt. 32. diſt. §. verum. & ϳ. ea. c. detrahe.

Si quis confugerit.] CASVS. Statutũ fuit in Niceno concilio, vt baptizati à Paulianistis præter formam ecclesiæ, ad nos redeuntes debeant iterum baptizari, & eorum clerici, si aliàs fuerint inculpabiles, post baptisma apud nos ordinentur, si vero minus idonei inueniantur, repellantur.

Baptisino an fiat iniuria per reiterationem.

Cathaphrygæ. qui non baptizant in forma ecclesiæ. & sic soluuntur contraria ĩ. de consec. dist. 4. qui bis. sed hic non fuit facta iniuria sacramento, cum nullum præcesserit, ibi contra: vel hoc intelligendum est per illud. Nam ibi dicitur, nisi necessitas, &c. Item contra. ĩ. ea. si quis per ignorãtiã. sed hoc de dispẽsatione, illud de rigore. Vel hic loqtur de iure; quia cum hic nullum fuit prius baptisma nec ordo, vnde non fit hic iniuria alicui sacramento: sed tantum baptizantur & ordinãtur. nec tangit illud cap. hoc: quia ibi alius casus, scilicet quia ibi sunt duæ quæstiones secundum vnũ casum.

Ambrosius locutus est dicens: [Non sanat baptismus perfidorum, &c.] Sed etiam, vt rebaptizentur, & reordinentur, in concilio Nicano, c. 19. statutum est.

¶Rebaptizeñtur, & reordinentur; qui de Paulianistis, & Cataphrygis ad ecclesiam redeunt.

C. LII.

SI quis confugerit ad ecclesiam catholicam de Paulianistis,[a] & Cataphrygis,[α] [b] statutũ est rebaptizari eos omnino debere. Si qui vero clerici erant apud eos; si quidem inculpati fuerint, & irreprehensibiles, rebaptizandi sunt, & rursus[c] etiam ab episcopo ecclesiæ catholicæ ordinentur. Si vero examinati, minus fuerint apti deprehensi; deponi[d] eos oportet. Similiter autem & circa diaconos,[β] & de omnibus, qui in eodem clero inueniuntur, eadem forma seruabitur.

α ¶ Cataphrygis.] *Legitur hæc dictio in prisca versione, quæ est in varijs exemplaribus collectionis Isidori impressis, ac manuscriptis: sed non est in canone græco, neque in versione Dionysij, aut alijs recentioribus. Quòd autem & isti baptizandi sint, traditum est in concilio Laodiceno, c. 8. in synodo septima seu secunda Nicana. c. 7. & infra de consec. dist. 4. c. hi vero. quod est Gregorij.*

β ¶ Diaconos.] *Græce est, περὶ τῶν διακονισσῶν, καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζομένων, idest,* De diaconissis, & de his omnino, qui in canone connumerantur.

Item Innocentius ad episcopos Macedoniæ, epist. 22. c. 5.

¶De eodem. C. LIII.

PAulianistæ[e] in nomine patris, & filij, & spiritus sancti minime baptizabant; & Nouatiani ijsdem tremendis, venerandisq; nominibus baptizant; nec apud istos de vnitate potestatis diuinæ, hoc est patris, filij, & spiritus sancti quæstio aliquando mota est.

Alij[f] formam ecclesiæ in baptizando seruãt. Sed, dum ab eis baptizantur, qui in hæresi, vel schismate eis communicant, sacramentum quidem baptismi ab eis accipiunt, virtutem vero non consequuntur, quam sine fide nullus consequi potest. Vnde de Domino dicitur, quòd in patria[g] sua non poterat[h] facere signum propter incredulitatem eorum.

Luc. 4.

Vnde Augustinus tract. 80. ad c. 15. Ioannis, & sermone de cataclysmo, c. 3. initio.

¶Dum verbum accedit ad elementum, fit sacramentum. C. LIIII.

DEtrahe[i] verbum, & quid est aqua, nisi aqua? acce-

Error Paulianistarũ.

a ¶ Paulianistis.] qui dicebant Christum non fuisse semper, sed à Maria sumpsisse initium, vt ĩ. 24. q. 3. quidam §. Paulianistæ.

b ¶ Cataphrygis.] Cataphrygæ dicunt spiritũ sanctũ paruulum hominem, &c. vt in prædi. cap. quidam. ver.

c ¶ Rursus.] Arg. ꝙ non baptizatus nullum recipit ordinem ext. de presby. nõ bapti. c. si q̃s presbyter. ĩ. e. ti. c. si q̃s p ignorãtiã. ĩ. e. cũ Paulus.

Ordinari nequit qui baptizatus non est.

d ¶ Deponi.] de facto. [1] vel deponi, i. non admitti.

1 Scilicet ab eo ordine quem apud hereticos videbamur habere. Arch.

e PAulianistæ.] isti non baptizabãt in forma ecclesiæ; sed Nouatiani sic, sed rebaptizant iam baptizatos. Sed illi, qui ab eis in forma ecclesiæ sunt baptizati, si eis communicant in hæresi: tunc effectũ sacramenti non recipiũt, quẽ nullus sine fide consequi potest.

f ¶ Alij.] hic §. respicit §. ĩ. positum, sed notandum.

g ¶ In patria.] quia nemo ꝓpheta est acceptus in patria sua.

h ¶ Non poterat.] i. nolebat. vel quia potentiæ suæ non congruebat. ar. 32. q. 5. si Paulus. quia ipsi erãt increduli. Sed nonne poterat facere ne essent increduli, & ita facere miracula? nam dicit regula iuris, ꝙ qui potest facere, vt possit, dicitur posse. vt ff. de reg. iur. qui põt. sed lex illa intelligitur de eo, qui tenetur ex necessitate, & adstrictus est ad aliquid faciendum.

DEtrahe verbum.] CASVS. ostenditur hic, ꝙ si verbum Euangelicum sub forma debita apponatur ad aquam, ipsa fit sacramentũ: in qua tanta virtus est, vt corpus tangat, & cor abluat, non tamen quia verbum dicitur, sed quia fides adhibetur. Seq. §. patet.

Detrahe verbum ab aqua, &c. q̃d signat ibi verbum.

i ¶ Detrahe.] id est, si aliquis immergat aliquem, & non

non proferat verba, non baptizat: quia nec solum elementum, nec sola verba ad hoc sufficiunt. Vel aliter; quidam baptizant tantum in nomine patris & spiritus sancti, & tunc expone, detrahe verbum, idest filium: quid est aqua nisi aqua? quasi dicat, non est ibi baptismus. de conse. dist. 4. in synodo. Vel aliter, detrahe verbum ab aqua. i. formã, & non erit sacramentum baptismi. Et no. q Gandulphus dixit, q ipsa aqua sit sacramentũ. s. ipsum elementum. ar. de conse. dist. 2. c. sacrificium. vnde si asinus bibat aquam illam, bibit sacramentum. sicut de mure diximus, de cons. dis. 2. qui bene non custodiunt. Alij dicunt, q impossibile est, q asinus bibat sacramentum. nam dicunt, q aqua illa in eodem instanti incipit & desinit esse sacramẽtũ. scilicet in vltima prolatione ipsius formę, Baptizo te in nomine patris, &c. vt notaui de cons. dis. 4. c. 1. sed per alias orationes, quæ primo funduntur super ipsam aquam, non fit aqua sacramentum, & hoc ita verum est sm eos, q si in eo instãti quo forma finitur, & aqua fit sacramentũ, puer nõ esset i aqua, puta ante quam dixisset, & spiritus sancti, leuasset eũ de aqua: non esset baptizatus. Nec est mirum si incipiat & desinat esse in eodem instanti, cum sit idem ẽt in alijs casibus secundum legem. nam si quid mihi debetur sub conditione, & illud accepero, tuli ante existẽtiam conditionis: si post existat conditio, eodem instanti incipit & desinit esse debitum. ff. de accept. l. antepenul. & l. quod in diem. vt dicit lex. Sed falsum est quod lex dicit: quia intelligitur olim liberatus, vt ff. de sol. sub conditione, debitor. Melius potest poni exemplũ in seruo dato vxori a viro, vt cum manumittat. nam in eodem instanti incipit & desinit habere dominium. ff. de don. inter vir. & vxor. quod autem. §. vlt. arg. hic in si. contra: quia alius est sonus, &c. sed quod dicit, q virtus permanet, non intellige in aqua, sed in puero. Item arg. contra. ff. de vsufr. Titio cum moritur. Item aliud exemplum potest poni, vbi quis simul incipit & desinit esse debitor, vt ff. ad Velleia. debitrix. Quidam autem intelligunt aliter illam litteram.

Aqua baptismi, an sit sacramẽtum.

Idẽ incipit & desinit i eodem instanti.

dit verbum[a] ad elementum, & fit sacramentum,[b] *& infra*. ¶ Vnde ista tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat; nisi faciente[c] verbo? non quia dicitur; sed quia creditur.[d] Nam & in ipso verbo aliud est sonus[e] transiens, aliud[f] virtus manens.

De his etiam, qui in hæresi, vel schismate baptizantur, scribit Augustinus libro de fide ad Petrum diaconum, cap. 36. dicens.

¶ Extra ecclesiam baptizati perniciem sibi cumulant, si ad ecclesiam non redierint. C. LV.

Firmissime tene, & nullatenus dubites, extra ecclesiam baptizatis, si ad ecclesiam non redierint, baptismo cumulari[g] perniciem. Tantum enim valet ecclesiasticæ societatis communio† ad salutem; vt baptismo non saluetur, cui non ibi datur, vbi oportet vt detur. Alg. l. 3. c. 22.

† *vnitas*] or.

Idem tractatu 13. ad c. 3. Ioannis.

¶ Infirma sunt dona, quæ præter vnitatem ecclesiæ habentur. C. LVI.

Teneamus[h] fratres mei vnitatem. Præter vnitatem, & qui facit miracula, nihil est.[i] In vnitate enim erat populus Israel, & non faciebat miracula: præter vnitatem erant magi[k] Pharaonis, & faciebant similia Moysi. Exo. 7. Populus Israel, vt dixi, non faciebat miracula. Qui erant salui apud Deum, qui faciebant, an qui non faciebant? Petrus

a ¶ Verbum.] nam verba necessaria sunt, arg. in l. 1. ff. de verb. obl.

b ¶ Et fit sacramentum.] i. sacramentum fit ibi ex forma verborum & aqua: quod est baptismus. Sed quæritur. si in littore maris baptizetur quis, an tota aqua consecretur, an non? Dicendum est. q illa tantum quæ puerum tangit. arg. ff. de relig. l. 2. §. Celsus. nam ibi dicitur. q sola terra, quæ tangit corpus hominis, est religiosa. Vel potest dici. q etiam illa, quæ illam tangit. vt ff. de rei vend. quæ religiosa. sed exaudi per canonem, 11. q. 3. quoniam multos. quia excommunicatio non transit in tertiam personam: sic nec religio.

Baptismus in maris littore factus non consecrat totum mare.

c ¶ Faciente.] idest, in forma Euangelij: In nomine patris, & filij, & spiritus sancti.

d ¶ Creditur.] s. ea. sicut. Videtur ergo, q mutus possit baptizare: quia matrimonium potest contrahere: maxime si tres personas potest exprimere; quod concedo si est mutaster, aliter si loqui non potest, nõ baptizabit. † & quod dicitur, sed quia creditur, hoc ad suscipientem refertur: quia non exigitur fides conferentis, sed suscipientis, de conse. dist. 4. tunc valere. ab ipso enim dante sola intentio requiritur, vt dixi s. ea. sicut.

† Adde idẽ esse in furdastro. tacit gio. in si. in sina. ff. de leg. tuto.

e ¶ Sonus.] est sonus vocalis, & est sonus mentalis.

f ¶ Aliud.] i. efficacia a Deo sibi collata. j. de conse. dist. 4. c. solet. & c. quamuis. & c. ecclesia paradiso.

¶ Firmissime.] Dicitur hic, q non prodest baptismus si extra vnitatem ecclesiæ conferatur, nisi baptizatus ad ecclesiam redierit.

g ¶ Cumulari.] ad cumulũ supplicij, 32. q. 7. vsq; adeo.

¶ Teneamus.] Dr hic, q extra vnitatem ecclesiæ non prosunt dona etiam miraculosa. & hoc probatur exemplo populi Israel, & magorum Pharaonis, qui fecerunt miracula, & tamen damnati sunt: sed populus non fecit miracula, & tamen saluabitur, vt quidam Christiani in nouo testamento saluantur, licet miracula non fecerint, sed Simon magus, qui damnatus fuit, miracula fecit. Sequens c. patet.

h ¶ Teneamus.] Probat baptismũ posse conferri à malis, & ipsi possunt miracula facere. j. ea. prophetauit.

i ¶ Nihil est.] quo ad vitam æternam.

k ¶ Magi.] Ioannes & Mambres. isti magi scilicet Ioãnes & Mãbres tria fecerunt miracula. virgas in serpentes conuerterunt, & aquam in sanguinem, & fecerunt aquã ranis ebullire: sed Cyniphes non potuerunt educere, vt Moyses. vnde dixerũt: Digitus Dei est hic. & ita defecerunt in quarto miraculo, scilicet in tertia plaga, quia primum non fuit plaga. & ideo quandoque dicuntur defecisse in tertio miraculo, quia in tertia plaga

Ioannes & Mãbres magi. tria fecerunt miracula. 37. dist. c. legimus. 3. lanc. cita. Exod. 8. 26. q. 5. nec mira. ver. nec 10.

plaga, 26. quæstio.5. cap. nec mirum.

a H Anc.] Hoc c. est pars illius c. s. ea. hi qui. & repetit hic finē illius cap. vt exponat in §. sequenti. NEMO. Hæc est decima pars quæstionis, in qua dicitur, quòd baptismus potest dari à quocumque: & hoc est bona solutio & vera, quæ probatur per seq. cap.

b ¶ Nemo.] arg. ad quæst. de inuasore, vtrum per eū possit præsentari clericus in ecclesia, & si per hæreticū sententia iusta detur. 1 de consec. distin. 2. & dixit dominus. Ioan. quorum vtrumque falsum est, quia inuasor nō toleratur, & hæreticus est excōmunicatus B.

1 Arg. s. ea. qd quidam. in prin.

Act. 9. & 8. Apostolus resuscitauit mortuum, Simon Magus fecit multa. Erant ibi multi Christiani, qui nō poterant facere, nec quod faciebat Petrus, nec quod faciebat Simon. Sed vnde gaudebant? quia nomina eorum erant scripta in cœlo.

Luc. 10.

Item Leo ad Nicetam episcopum, epist. 77. al. 79. c. 7.

¶ Baptisma semel traditum non est reiterandum. C. LVII.

s. ea. c. hi qui.

HAnc [a] regulam, vt scitis, seruandam omnibus ecclesiis prædicamus, vt lauacrum semel initum nulla iteratione violetur, dicente Apostolo: [vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma.] Cuius ablutio nulla iteratione temeranda est: sed, vt diximus, sola sanctificatio sancti spiritus inuocanda est, vt quod ab hæreticis nemo accipit, à catholicis sacerdotibus consequatur.

Eph. 4.

10 *Nemo, [b] in hæresi, vel schismate constitutus intelligendus est. Ceterum si cum fidei integritate, & animi puritate de manu hæreticorum in forma [c] ecclesiæ aliquis baptisma acceperit; tunc impletur illud Augustini: [Per lapideum [d] canalem aqua transit ad areolas.] & iterum: [Spiritalis virtus sacramenti, &c.] Idem sermone xi. de verbis Domini, de blasphemia in spiritum sanctum.*

s. e c. si iustus.

¶ Etiam per malos boni colliguntur. C. LVIII.

s. ea. c. ita fit. Iuo, p. 2. c. 104.

† *area*] orig.

SPiritus sanctus in sancta ecclesia, etiam isto tempore, quo velut granum † cum palea trituratur, sic operatur, vt nullius veram confessionem aspernetur, nullius simulatione fallatur, [e] atque ita reprobos [f] fugiat, vt etiam per eorum ministerium probos [g] colligat.

Ecce quando † ab hæreticis baptisma cum sua virtute accipitur: cuius tam necessaria administratio est, vt nec etiam à paganis [h] datum possit reiterari. Vnde in ecclesiastica historia legitur, quòd Alexander episcopus Alexandriæ, cum Petri martyris solennia celebraret, post expleta Missarum sacramenta vidit super oram maris puerorum [i] ludum imitantium, vt fieri solet, episcopum, & gerentium ea, quæ in ecclesia geri mos est. Mox eos ad se perduci iubet; & quid egissent, percunctatur. Illi rei ordinem pandunt baptizatos à se esse quosdam catechumenos confitentur per Athanasium [k] puerum, qui illis fuerat episcopus simulatus. Vbi ex responsis eorum vidit secundum religionis nostræ ritum cuncta constare; statuit, illis quibus integris interrogationibus, [l] & responsionibus aqua fuerat infusa, iterari

† al. quomodo

lib. 10. c. 14.

c ¶ Forma.] scilicet ī necessitate, vel ignoranter.

d ¶ Per lapideum canalem.] s. c. si iustus.

S Piritus sanctus.] CASVS. Dicitur hic, φ spiritussanctus & si nullus fictione fallatur, sic tamen fictis vtitur, vt per eorū ministeriū bonos colligat.

e ¶ Fallatur.] Nā mētiri Deo possumus, sed ipsum fallere nō possumus. de consec. dist. 2. panem. omnia enim certa sunt ei. ff. de iudi. sed & si restituatur. §. vlt. arg. s 81. dist. oportet. 16. q. 1. reuertimini.

Mētiri Deo possumus, sed non ipsum fallere.

f ¶ Reprobos.] argu. non præiudicare alicui in sua causa religionē alterius, non enim melius debet alicui credi, quia signa & miracula facit, cū & bonis & malis sint communia, supra ea. c. multæ.

Miracula bonis & malis sunt cōmunia.

g ¶ Probos.] quia illud sacramentum puro corde sumunt, j. c. non nocet.

ECCE. Iste §. & historia in eo posita patent ex textu.

h ¶ A paganis.] si in forma ecclesię detur. de consecr. distin. 4. à quodam.

i ¶ Puerorum.] doli capacium. aliter nihil agerent. 2 nam tales furiosis comparantur. ff. de acquir. possess. l. 1. §. primo. 25. quæst. 1. illud. Quis autem sit doli capax, lex dicit, scilicet qui est proximus pubertati. ff. de regu. iur. pupillum ignorans tamen acquirit aliquid. ff. quēmadmo. ser. amit. si partem. § 2.

2 Quod no. s. ea q. dedit. in fi.

hoc vsque ad §. hoc ergo. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra in quibusdam c. dictum est φ baptizati ab hæreticis consequuntur effectum baptismatis, & remissionem, vt s. c. si iustus fuerit. & in capitulis sequentibus. postea dictum est in quibusdam cap. ɔtrium, vt in cap. etiam. & sequentibus. Nunc Gratianus soluit hāc contrarietatem, dicens φ illi, qui ignoranter uel in necessitate & in forma ecclesiæ recipiunt baptisma ab hęreticis, consequuntur remissionem, alias non. & hæc

k ¶ Per Athanasium.] proprium nomen est.

l ¶ Integris interrogationibus.] per hoc φ dicit, integris, patet non iocosum factum fuisse: & ita non soluitur hic illa quæst. arg. de conse. dist. 4. solet quæri. licet quidam dicant eam hic solui. Sed dico etiā φ licet formam ludendo accipiat, dum tamen baptizare intēdat, baptizat. Si autem omnia iocose fiant, non erit baptismus ar. 22. q. 2. c. φ ait. ff. de act. & oblig. obligationū

Baptizatus iocose non est baptizatus.

substantia.§.vlt.extra de senten.excommun. si vero.
ADDITIO. De hoc etiam no. in præced.ca. solet. in glo.vlt.ibi videas. Archid.

a ¶ Baptismum.] Argum. non iterari sacramentum, licet non sit perfectum.

g ¶ Paganus.] s.dist.32. §.verum. j.de conse.distin.4. quos a paganis.contra.sed ibi præter formam ecclesiæ fuerunt baptizati; hic autem de eo baptismo agitur, quod in forma ecclesiæ traditur.

QVOD AVTEM. CASVS. Dictum est s.quod sacramen-

baptismum [a] *non debere,* [b] *sed adimpleri* [c] *ea, quæ* [d] *sacerdotibus mos est. Hinc etiam Isidorus ait.*

¶ De his, qui per ignorantiam ordinantur, antequam baptizentur. C. LIX.

SI quis [e] per ignorantiam ordinatur, antequam baptizetur, debent ab eo baptizati iterum baptizari, & ipse vlterius non ordinetur. [f] Sed Romanus Pontifex non hominem iudicat, qui baptizat, sed spiritum Dei subministrare gratiam baptismi, licet paganus [g] sit qui baptizat.

Capit.li.5.c.4. Burc.l.4.c.100. Alger'.l.3.c.6. Iuo,p.1.c.294. Pann.l.1.c.97. Magister.l.4. dist.5. in prin.

¶ *Caput hoc Burchardus & Iuo citant ex dictis Isidori: ex qua citandi formula solet indicari non esse propria auctoris verba. Videtur autem in priore parte vel proponi quæstio, vel falsa alicuius opinio recitari, cui deinde in posteriore parte opponatur vera.* Sed Romanus,&c. *quæ infra etiam de consecr. dist.4. cap.* Romanus, *citatur ex Isidoro. Idque clarius lib. 5. capitularium, cap.4. exponitur his verbis:* Si quis baptizatus est à presbytero non baptizato, & sancta Trinitas in ipso baptismo inuocata fuit, baptizatus est, sicut Sergius Papa dixit: impositione vero manus indiget. Gregorius episcopus Romanus, & Ioannes Sacellarius sic senserunt.

PALEA. C. LX.

SI presbyter ordinatus deprehenderit se non esse baptizatum, baptizetur, & ordinetur iterum. α

extra cap.1. de presbytero nõ baptizato. libro 6. ca.c.93. Burc.l.4. c.74. Iuo,p.1.c.268. Pann.l.1.c.96.

¶ *Hæc Palea & locis indicatis, & in collectione, quæ est in tomo tertio conciliorum post decreta Alexandri tertij, & c.1. de presbytero non bapt. citatur ex concilio apud Compendium.*

α ¶ Iterum.] *Sequebatur,* & omnes, quos prius baptizauit: *quæ sunt expuncta, quia non habentur in dicto c.1. de presbytero non bapt. neque in c.veniens. eod.titu. vbi refertur, licet habeantur in alijs locis indicatis.*

Quòd autem cetera sacramenta ab hæreticis ministrari non possint; [h] *testatur Hieronymus in Aggæum prophetam, c.2.*

¶ Non placent Deo quæ ab hæreticis offeruntur. C. LXI.

SIc † populus α [i] iste hæreticorum omnium est in conspectu meo, dicit Dominus, omne quod fecerint, quod

† al. Si

Baptismi sacramẽtum ẽt imperfectũ non iteratur.

b ¶ Nõ debere.] Arg. simulationem alicui præiudicare. 1 s.dist. 27. quod interrogasti. j. 22.q.5. ecce.j. de conse.dist.4. solet quæri. 2 cõtra. j. c. 22.q.2.quodait ff de act. & oblig. obligationum.

1 Adde qualiter probabitur simulatio, & an per testes, no. Bald.in l.1. C. plus valere quod agi. & in l. sicut. §. superuacuũ. ff. qui. mo. pi. vel hyp. sol.

2 Argu. ad hoc inf.27. q.1. mulieres obtẽtu. vbi de hoc.

c ¶ Sed adimpleri.] arg.23.dist. quorumdam.7.q.1.nihil.

d ¶ Ea quæ.] scilicet vt in vertice & pectore, & in scapulis vngantur. extra de sac. nõ ite c.1.in fi. Ioan.

SI quis.] CASVS. Aliquis antequã baptizaretur, fuit ordinatus in presbyterũ, & ante baptisma multos baptizauit. Modo quæritur, vtrũ baptizati ab eo debeant iterũ baptizari, & an debeat ipse à promotione repelli: Et rñdet Romanus Pont.quod non debẽt iterũ baptizari: sed de ordinatione nõ respõdet. Et legitur littera interrogatiue vsque ibi, Sed Rom. Pont.

e ¶ Si quis.] Quidam ponũt ita casum istũ. Duæ quæstiones fiũt hic Isidoro. Prima, vtrũ baptizati ab ordinato ante baptisma sint rebaptizandi? Secunda, vtrum ipse debeat ordinari? 3 Ad primam quæstionem respondet ab illo loco, Sed manus. Secũdæ quæstioni non respondet: sed potest decidi per cap. s.ea. si quis confugerit. & secundum hoc legitur totum sub interrogatione vsque ad illud, sed Romanus. Sed supplebis secundum hoc in littera, vlterius non ordinetur: sed, id est, quia, &c. Et ita rñdet vni quæstioni, non alij. arg. extra de præsump. nonne. Instit. de inut. stip. § quoties. C. de diuer. rescrip l.1. & hoc verũ est, cum sint connexæ. Alij legunt c. plane. & dicunt quod baptizati ab eo debent rebaptizari. Sed male dicunt, vnde illud, sed Romanus, est correctiuum. & ipse vlterius non ordinetur. & hoc corrigitur s.ea. si quis confugerit. Vel hic loquitur de rigore, secundum Isidorũ, secũdum casum, quem ponit Isid. secundũ falsam quorumdam opinionem, quod scilicet tales debent rebaptizari. vnde corrigit se statim ibi, sed Romanus. quasi dicat; ita alij dicunt, sed Romanus, &c.

3 Et est dicendum quod sic, extra de presbytero non bapt. c.1.& 2. Archid.

f ¶ Non ordinetur.] de rigore, aliàs secus. extra de cle. non ordi. ministran. c.1.

mentum baptismi sumptum ab hæretico in necessitate vel ignoranter, valet: cetera vero sacramenta ab eis ministrari non possunt: & si fiant ab eis, inania sunt, & intelliguntur sequentia c. de sacramentis hæreticorũ, in quibus forma ecclesiæ prætermittitur, vel quando recipiuntur ab eis præter necessitatem & scienter.

h ¶ Non possint.] cum effectu gratiæ. no. facti gratiam nocere. Item no. non quod quis faciat, sed cuius auctoritate quid faciat, considerandum.

SIc populus.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod oblationes hæreticorũ vel vota, siue pro pace siue pro peccatis fiant; itẽ sacrificia, ieiunia, & eleemosynæ, & castitas eorum, omnia sunt cõtaminata in cõspectu Dei. Sequentia c. vsque ad c. si quis inquit. plana sunt: quia de eadẽ materia loquuntur, & idem repetũt, & per te videbis.

i ¶ Sic populus.] Sic, consecutiuũ est, & hæc sequentia cap.

cap. loquuntur, quando forma prætermittitur, vel scienter præter necessitatem sacramenta recipiuntur.
a ¶ Vel vota.] generale est, & postea subdiuidit per partes.
b ¶ Vel pro salute.] pro salute & pro peccato dicit, quasi sint nomina sacrificiorum: quorum vnum ad salutem

d ¶ Vel in holocaustum.] Holon totum, cauma incendium. 50. dist. ponderet. vers. fin.
e ¶ In conspectu meo.] Ecclesiastica enim dignitas nō facit eū Christianū, vt 2. q. 7. non omnes episcopi.
f ¶ Specie sui.] quantum ad superficiem.

a De his sacrificijs plene legit in Leuitico. Archid.

mihi obtulerint, vel [β] vota, [a] vel pro salute, [b] vel pacifica, [c] vel pro peccato, vel pro delicto, vel in holocaustū, [d] siue eleemosynas, siue ieiunia, siue victus continentiam, & corporis castitatem, contaminata erunt in conspectu meo. [e] Quamuis enim sancta videantur specie [f] sui, quæ offeruntur à talibus; tamen, quia tacta sunt ab eo, qui pollutus in anima est, omnia polluentur.

α ¶ Sic populus.] *In originali legitur,* sic populus iste, & sic gens ista, Iudæorum videlicet, atque gentilium, & hæreticorum omnium, &c.

β ¶ Vota.] *Ibidem habetur,* vel vota pro salute. *sed ob glossam non est mutatum.*

Item in Amos prophetam, c. 5.

Aug. l. 3. c. 11. Deusdedit, p. 2. Ans. l. 9. c. 48.

¶ De eodem. C. LXII.

ODit Deus sacrificia hæreticorum, & à se proijcit; & quotiescumque sub † nomine Domini fuerint congregati, detestatur fœtorem eorum, & claudit nares [g] suas.

† antea legebatur] *in nomine*

Idem in Osea, c. 6.

¶ De eodem. C. LXIII.

ILli offerunt panem sacrilegum, & dant eleemosynas, & sectari videntur humilitatē. Quæ ego, si vere [h] fiant, holocausta interpretor. Cum autem scientiam Dei reliquerint; frustra truncato [i] capite fidei, cetera membra habere se iactant.

Idem in epistolam ad Gal. c. 1.

¶ Sine fide & charitate nec Euangelium habetur, nec prosunt aliqua bona. C. LXIIII.

MArcion, [k] & Basilides, [l] & ceteræ hæreticorum pestes non habent Dei Euangelium; quia non habent spiritum sanctum, sine quo humanum [m] fit Euangelium, quod docetur. Nec putemus in verbis [n] scripturarum esse Euangelium, sed in sensu; [o] non in superficie, sed in medulla; non in sermonum folijs, sed in radice rationis.

Idem ad c. 5. eiusdem epistolæ.

¶ De eodem. C. LXV.

VIde quantum bonum sit charitatis. Si ita martyrium fecerimus, † vt nostras velimus ab hominibus reliquias honorari; si opinionem vulgi sectantes, intrepidi, sanguinem fuderimus, & substantiam nostram vsque ad mendicitatem propriam dederimus; huic operi [p] non tam præmium, quàm pœna debetur, & perfidiæ magis tormenta sunt, quàm corona [q] victoriæ.

† al. fecimus

Item ex concilio Laodicensi, c. 32.

¶ Hæreticorum benedictio, maledictio est. C. LXVI.

Deusd. p. 2. & 4. Burc. l. 3. c. 259. Iuo, p. 3. c. 260.

NOn oportet hæreticorū benedictiones [r] accipere: quoniam magis sunt maledictiones, quàm benedictiones.

g ODit.] ¶ Et claudit nares.] humana loquitur similitudine, vt 24. q. 1. odi.

h ILli.] ¶ Vere.] i. ex charitate & fide de pœn. dist. 4. c. penul. & vlt.

i ¶ Trūcato capite.] i. fide, quæ est fundamētū oīum bonorū. s. ea cum Paulus.

Fides est fundamentū omnium bonorum.

k MArcion.] iste Marcion dixit duo esse pricipia: vnū superiorū, aliud inferiorum. 24. q. 3. quidam, ver. & Marcionistæ.

l ¶ Basilides.] iste negauit Christum fuisse passum. vt 24. q. 3. c. quidam.

Error Basilidis hæretici.

m ¶ Humanum.] idest, non diuinum, nō conferens gratiam.

n ¶ In verbis.] argu. verba rebus, non res verbis deseruire. præfertur enim intentio verbis. ar. 13. q. 1. §. 2. ver. verba. arg. 38. dis. sedulo. arg. 22. q. 5. humanę. & q. 2. ne quis. ar. 23. q. 1. paratus. & q. 8. occidit. arg. 29. dist. regulæ.

Verba rebus deseruiunt.

o ¶ Sed in sensu.] arg. 11. q. 3. antecessor. & c. quod prædecessor. ar. ff. de leg. & senatusc. scire leges. ar. extra de ver. sig. propterea. & c. intelligentia. arg. 22. q. 2. is qui.

p VIde quantū.] ¶ Operi.] ar. quod dare eleemosynā ad vanam gloriā, sit peccatum. arg. 23. q. 1. militare. 24. q. 1. odi.

q ¶ Quam corona.] supra dist. 90. neque. in fi. & c. si quis aūt. infra de pœ. dist. 3. §. pen. contra. ibi dicit Aug. quòd si quis nō habens charitatē patitur martyrium, & si non prodest ei ad vitam æternam, prodest tamen ei ad minus supplicium subeundum. Sol. ibi agit de illis, qui bono zelo, etsi non secūdum conscientiam martyriū subeunt: hic de illis qui arroganter, vt hic innuitur. Ioan.

Martyrium nō semper prodest ad salutē æternam.

tem conseruandam, alterum ad peccata purganda offerebatur. quidam codices non habent, secundum H.

c ¶ Vel pacifica.] sic autem dicebatur sacrificiū quod offerebatur pro pace adepta, vel adipiscenda.

r NOn oportet.] ¶ Benedictiones.] idest, sacramenta. vel dogmata: vel hoc dicit ironice, benedictiones

ctiones, i. dignitates & prædicationes, quę idiotis videntur benedictiones, vel benedictionum abusiones.

a Non liceat.] ¶ Schismaticis.] j. de consec. dist. 1. eps nullum. cōtra. Sol. illud antiquitus, 1 istud de consuetudine ecclesiæ roboratum. H.

1 Sub. & corrigitur. 11. q. 3. excōicatos. & c. cū excōicato. & per hoc ca. Ad idē 21. dist. cleros. in fi. & 25. dist. perlectis. versi. ad ostiariū. Ar.

b In ecclesia Dei.] ¶ Nec vera.] quātum ad habendū rem sacramēti, & licitam executionem.

c ¶ In nostrę proprietate.] idest vera fide incarnationis, qua credimus Christianos Deo reconciliari nascendo, moriendo & resurgendo, &c. 23. di. qui episcopus. ADDITIO. Vel in sua propria natura humana. q. d. nō sunt rata & vera quo ad effectum executionis, vel gratiæ & salutis, sine fide mediatoris, idest, nisi credat Christus verus Deus: & nos reconciliasse patri. sine hac fide nil valet offerentib. quo ad vitam & salutē, & similiter sumētib. P.

d Manifestū est per crudelissimam.] scilicet Arianam.

e ¶ Extinctum.] vt 24. q. 3. resecandæ.

f ¶ Intercepta.] idest prorsus quo ad effectum 2 cōsumpta. & ita dicit Ouidius in sexto Metamorpho. in fabula tanaium: Colla intercepta videntur.

2 Id est salutem, scilicet ministrorum, & suscipientium. Arc.

Si quis.] CASVS. Hoc c. diuiditur ī tres partes. In prima dicit Cyprianus, ꝙ si quis sequitur hæresim iā damnatam, seipsum damnare uidetur, nec cū eo cibum vel potum sumere debemus: sicut testatur Apostolus, & hoc etiam probatur per historiam de Abdo 3 propheta. In secunda dicitur ꝙ sacramenta non sunt ab eis recipienda; quia falsa sunt, cum nec cibus temporalis sit cum eis sumendus: & ꝙ falsa sint, multipliciter probat. In tertia parte dicit, ꝙ quicūque eos defendunt, punientur, & non solum duces & auctores, sed etiā participes. Et hoc probatur auctoritate Moysi, & Oseæ prophetæ. Secūda pars incipit ibi. [An debet.] Tertia ibi, [Quare qui.] Io. etiam posuit in suo apparatu casum, & cum videbis.

3 al. Gaddo

CASVS. Intendit Cyprianus probare, ꝙ non debemus vti sacramentis hæreticorū. Primo auctoritate Apostoli, qui cibum corporalem prohibet cū eis sumi. Secundo auctoritate Domini, qui prohibuit Abdon prophetam cū eis cibum sumere. Tertio, quia hæretici more simiæ imaginem tamen habent sacramentorum, sed non habent vera sacramenta. Quarto, quia si mali, qui sunt in ecclesia post trinam monitionem comparantur ethnicis & publicanis, vt cum eis nō sumamus cibum, multo fortius ipsi hæretici præcisi. Quinto, quia non tantum ipsi puniuntur, sed etiam eis fauentes, & eorū sacramentis vtentes. Sexto auctoritate Oseæ prophetæ dicentis, sacrificia eorum esse panem luctus.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 70.

g ¶ Exierit.] In capitulis Martini Braca.

¶ Neque cum hæreticis, neque cum schismaticis licet orare. C. LXVII.

Non liceat clericis, vel laicis ab hæreticis eulogias accipere; quia maledictiones sunt magis, quàm benedictiones: neque liceat aut cum hæreticis, aut cum schismaticis a orare.

Item Leo ad Anatolium Constantinopolitanum episcopum, epist. 48. c. 2.

¶ Extra ecclesiam non sunt vera sacrificia. C. LXVIII.

In ecclesia Dei, quæ corpus Christi est, aliter nec rata sunt sacerdotia, nec vera b sacrificia: nisi in nostræ proprietate c naturæ verus nos pontifex reconciliet, verus immaculati agni sanguis emundet. Lanfr. in l. de Eucharistia. Alg l. 1. c. 10. Iuo, p. 2. c. 9.

Idem Leoni Augusto, epist. 73.

¶ Impiorum manibus diuina sacramenta se subducunt. C. LXIX.

Manifestum est per crudelissimam, d insanissimamque † sæuitiam in Alexandrina sede omne cœlestium sacramentorum lumen extinctum. e Intercepta f est sacrificij oblatio: defecit chrismatis sanctificatio: & parricidalibus manibus impiorum omnia se subtraxere mysteria. Ansel. l. 9. c. 40 † al. vesaniā

Item beatus martyr Cyprianus in epistola contra hæreticos.

¶ Sacramenta extra ecclesiam ministrari possunt, salutem vero conferre non possunt. C. LXX.

Si quis, inquit, de ecclesia, hæretica præsumptione exierit, g à semetipso h damnatus est. i Cum huiusmodi, secundum Apostolum, nec cibum quidem sumere debemus. Declaratur hoc in libro regnorum, vbi cum homo Dei, ad Hieroboam k missus esset; qui ei peccata sua expro- l. 1. epist. 6. ad Magnum, vbi declarat locū Pauli ad Titū 3. 4. sen. dist. 25. Tit. 3. 1. Cor. 5. Ibid. paulo j. 3. Reg. 13.

g ¶ Exierit.] idest, egerit, propter quod meretur exire & damnari. arg. 24. q. 3. si quis non recto.

h ¶ A semetipso.] idest, ad suum effectum, siue factum cadendo in hæresim iam damnatam, vt inf. 4. q. 5. c. 1. j. 24 q. 1. c. 1. 2. & 3.

i ¶ Damnatus est.] idest, ipse iniecit se in excommunicationem. 4 7. q. 1. denique.

4 Vel dic dānatus est, id est, ipse fecit, vnde merito dānatus est. si. 11. q. 3. placuit vniuerso, &c. & c. ipse ligandi. Arc.

k ¶ Ad Hieroboā.] historia. Legitur 3. lib. Reg. ꝙ cū Abdo ꝓpheta mitteretur ad Hieroboā, vt cū de idololatria redargueret, dictū est ei ne comederet, vel biberet in Samaria, cūque negotio finito reuerteretur, decepit eū ꝓpheta & in Bethel induxit eū, vt secū comederet, cūque comedisset, locutus est ei ꝓpheta i spiritu dicēs, quia ꝯ verbū Dei in loco prohibito comedisti & bibisti, non inferetur cadauer tuū in sepulchra patrū tuorū. cū ergo sedens super asinū rediret, inuasit eū leo, & interfecit.

k ¶ Ad Hieroboam.] vt 7 q. 1. denique. qui fecerat duo idola, & vnum posuerat in Bethel, aliud in Dan.

a ¶ Non

Sacramẽti effectus nõ est apud infideles, & hæreticos.

a ¶ Non posse.] quia scilicet effectus, vel res sacramẽti non est apud illos sed nec veritas sacramenti, secundum Cyprianum, vt ĩ. de conse. dist 4. quomodo. ſ. distin. §. verum. Sed contra eum est ĩ. ea. q. c. per Esaiam. ſ. dist 19. secundum.

a ¶ Non statim.] argum. quòd non omni verbo doctrinæ credendum est. infra 24 quæst. prima, aduocauit. supra distin. 19. secundum. argum. contra. supra 50. distin. si quis præpostera. infra 23. quæst. quarta, ille. & quæst. 5. miles. & quæst. prima, quid culpatur. 8. quęst. 1. sciendum. argum 11. quæst. 3. si quis episcopus. & c. non semper. & c. si dominus. argu H. Hic est argu. contra sigilla, quæ non statim debent recipi, argum. extra de proba. c. tertio. nam litteræ approbandæ sunt. ff. de procur. si procuratore. ff. quod cuiusque vni. item corũ. §. quòd si actor. non tamẽ sigillum reprobatur, si nomen auctoris non habet. extra de eo, qui mit. in pos. cum sicut. in parte decisa.

Non oĩ verbo credendum est.

b ¶ Per-

braret, atque vltionem futuram prędiceret; panem quoque apud illum † edere, & aquam bibere vetaretur. Quod cum non custodisset; diuina sententia inde rediens, morsu leonis in itinere interijt. ¶ Et audet quisquam dicere aquam baptismi salutarem, & gratiam cœlestem communem cũ hæreticis † esse posse, cum quibus nec terrestris cibus, nec sæcularis potus debet esse communis? Constat aũt oleum, vnde baptizati vnguntur, sanctificari & Eucharistiam fieri apud illos omnino non posse, [a] vbi spes nulla est; & fides falsa, vbi omnia per mendacium [b] geruntur. Nam hæreticus † simiarum more, quæ cum homines non sint, humana tamen imitantur, vult ecclesiæ catholicæ auctoritatem sibi, & veritatem vendicare, quando ipse in ecclesia non sit. Benedicit à Deo maledictus; vitam pollicetur mortuus; Deum inuocat blasphemus; sacerdotium administrat profanus; ponit altare sacrilegus. Ad hæc omnia accedit & illud malum, vt antistes diaboli audeat Eucharistiam facere, quando nec sanctificari oblatio illic possit, vbi spiritus sanctus non sit, nec cuiquam Dominus per eius orationes, & preces prosit, qui Dominum ipse violauit. Si enim qui ecclesiam contemnunt & ethnici, & publicani habentur, multo magis vtique rebelles, & hostes, falsa altaria, & illicita sacerdotia, & sacrificia sacrilega, & nomina adulterata fingentes, inter ethnicos & publicanos necesse est computentur: quos omnes constat à charitate, atque ab vnitate ecclesiæ recessisse. Ergo omnia quæcunque faciunt hæretici, carnalia sunt, & inania, & falsa; ita vt nihil eorum, quæ illi gesserint, à nobis probari debeat. Nõ statim [c] suscipienda sunt, & assumenda, quæ iactantur in Christi nomine; sed quæ geruntur in Christi veritate. Quo modo enim perficere quæ agunt, aut impetrare aliquid illicitis conatibus de Deo possunt: qui contra Deum, quod eis non licet, moliuntur? ¶ Quare, qui hæreticis, † & schismaticis patrocinantur, censura [c] diuina in eorum probantur facinore, & pœnis non solum duces, & auctores, sed etiam participes destinari, nisi se à communione malorum separauerint, [d] præcipiẽte per Moysem Domino ac dicente: [Separamini à tabernaculis hominum istorum durissimorum, & nolite tangere ab omnibus, quæ sunt eis, ne simul pereatis in peccato eorum.] Et quod comminatus per Moysem [e] Dominus fuerat, impleuit, vt quisque se à Chore, & Dathan, & Abyron non separasset, pœnas statim pro impia communione persolueret: sicut

† illos] or.

1. epist. 12. & in conc. ipsius. c. 1. sub persona Cæcilij.

† schismaticis] or.

Alg. l. 3. c. 1. Idem ad Iubaianum.

† Nouatianus] or.

Ex concilio, eodem loco.

Ex epist. 7. l. 1. ad Epictetum.

Ex eadẽ epistola ad Magnũ.

Ibidem. paulo superius. Ex conc. c. 4. Ex ead. epi. 12.

Ad Iubaianũ. Ex ead. ad Magnum.

† Nouatiano siue ceteris eiusmodi schismaticis] or. 24. q. 1. c. didicimus. §. inuenimus.

Num. 16.

† al. de

Sigilla non statim sunt recipiẽda.

d ¶ Separauerint.] hic est argum. quòd maritus sciens se vxori in propinquo gradu consanguineum: licet in probando cõsanguinitatem defecerit, debet abstinere ab eius toro etiã iubente episcopo ne abstineat. ar. dist. 50. si quis præpostera. Quid ergo si episcopus eum excommunicat? patiẽter ferat, nec curet, cum non ligetur apud Deum, vt 11. q. 3. quomodo. & c. quid obest. ĩ. e. vt euidenter. H.

Maritus quã que abstinere potest ab vxore etiam cõtra præceptum episcopi.

e ¶ Per Moysen.] historia legitur in lib. Nume. quòd Chore, Dathan, & Abyron, & alij ccl. viri de tribu leui cum eis volentes habere honorem sacerdotij surrexerunt contra Moysen, & Aaron, & murmurauerunt contra eos spernentes eorũ sacrificia, & conficientes propria. Misit autem Moyses, & vocauit eos: qui dixerunt, non veniemus, ad quos Moyses: Vos inquit & omnis congregatio vestra state constituti coram Domino, & Aaron. similiter locutus est Dominus ad Moysen & Aaron: Separamini ab inuicem de medio congregationis huius peruersæ. & cum omnis turba recessisset à tentorijs eorũ per circuitum, & Dathan & Abyron essent in introitu papilionum suorum cum filijs, & vxoribus; aperta est terra sub pedibus eorum, & deuorauit eos cũ vniuersa familia & substantia eorũ: sed & ignis egressus est à Domino, qui interfecit ccl. viros tenentes thuribula sua & offerentes incensum: præcepitq; Dñs per

b ¶ Per mendacium.] hic errauit Cypria. prout dicit August. & eum corrigit 32. distin. §. verum. infra de consecra. distin. quarta, quomodo. Quidam tamen volunt eum hic excusare: quia intelleat hoc de hæreticis, qui formam ecclesiæ non tenent. vel hoc verbum vbi omnia per mendacium, & c. cum excusat. argu. de consecr. dist. 4. solet quæri. Vel hoc dixit contra hæreticos, quos semper insequebatur: sicut & Pelagius. 24. q. 1. schisma. & fuit ibi excessius veritatis. argu. de consec. dist. 2. ego Berengarius. Magis tamen credo Aug. qui dicit eum errasse.

Mosen Eleazaro filio Aaron, vt thuribula eorum acciperet, & produceret ea in laminas, & affigeret altari, vt esset in signum filijs Israel, ne quis auderet accedere & ponere incensum Domino, nisi de semine Aarõ. Sequens cap. patet.

k ¶ Arbitramur.] subaudi, dici. Non enim videntur clerici, &c. quia eorũ laicos, &c. q. d. cum hoc aliàs sit de laicis: merito sic debet esse de clericis. nõ enim clerici simili forma recipientur: & idõ patet ꝙ sunt digni ecclesiasticis honoribus. & continuatur hoc c. cũ fine illius š. ea. superueniente. Vel dic quia eorum, i. quãuis: quasi dicat, quamuis laicos eorum ita suscipimus: non tamen clerici ita suscipiendi sunt in honore.

etiam [a] per Osee prophetam spiritus sanctus contestatur, & dicit: [Sacrificia eorum tanquam panis luctus: omnes, qui manducant ea, contaminabuntur:] docens scilicet, & ostendens omnes omnino cum auctoribus supplicio coniungi, qui fuerint eorum peccato [b] contaminati. *Osea 9.*

¶ *Caput hoc collectum est ex varijs locis epistolarum B. Cypriani, & concilij ab ipso habiti, interdum immutatis, & in summam redactis qua in margine sunt indicata.*

a ¶ Censura.] *In epistola ipsa sic habetur.* Frustra contendunt baptizari, & sanctificari illic aliquem salutari baptismo posse, vbi constet baptizantem baptizandi licentiam non habere. Atque vt magis intelligi posset, contra eiusmodi audaciam, quæ sit censura diuina, inuenimus in tali facinore non solum duces & auctores, sed & participes pœnis destinari, &c.

Item Augustinus lib. sententiarum [per Prosperum Aquitanicum episcopum Regien. collectarum, c. 15.]

¶ Vera sacrificia non nisi in fide ecclesiæ celebrantur. C. LXXI.

Extra catholicam Ecclesiam [c] non est locus veri [d] sacrificij.

Item Greg. in 3. lib. dialog. c. 31. ait de Ermigildo rege Leonigili † filio. † *al. Liuigildi*

¶ De manu hæreticorum communio non est recipienda. C. LXXII.

Superueniente paschalis festiuitatis die, intempestæ noctis [e] silentio ad eum perfidus pater Arianum episcopũ misit, vt ex eius manu, sacrilegæ consecrationis communionem perciperet, [f] atque per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir Deo deditus Ariano episcopo venienti exprobrauit vt debuit, eiusq; à se perfidiam dignis increpationibus repulit. 24. q. 1. c. fi. §. superueniẽte. Deusded. p. 2.

Item Innocentius ad Alexandrum episcopum, epistola 18. c. 3.

¶ Sacerdotes hæreticorum, Christi honoribus non habentur digni. C. LXXIII.

Arianos [g] præterea, ceterasque huiusmodi pestes, [a] quia eorum laicos conuersos ad Dominum, sub imagine [h] pœnitentiæ, ac sancti spiritus sanctificatione per manus impositionem suscipimus; non videtur clericos eorum cum sacerdotij, aut ministerij cuiuspiam suscipi debere dignitate. Quoniam quibus solum baptismum ratum esse permittimus (quod vtique in nomine patris, & filij, & spiritus sancti perficitur) nec spiritum sanctum eos habere ex illo baptismate, [i] illisque mysterijs arbitramur. [k] Ans. l. 9. c. 18. Pan. l. 3. c. 129.

a ¶ Sic etiam per Osee.] Oseæ 9.

b ¶ Peccato.] idest, consensu peccati eorum. 8. q. 1. §. cũ autem. & 23. q. 4. ita plane. & c. si quis à catholica.

c Extra catholicã Ecclesiã.] idest, extra formam [1] ecclesiæ.

d ¶ Veri.] ratione effectus.

Superueniente.] CASVS. Pater Ermigildi misit ad filium Arianum episcopum hæreticum, vt de sua manu communionẽ acciperet, quam quia filius accipere noluit, pater eum occidit.

e ¶ Noctis.] quattuor sunt partes noctis: conticiniũ, intẽpestum, galliciniũ, antelucanum. [2]

f ¶ Perciperet. Quare in necessitate possunt ab hæretico baptismũ accipere, & non Eucharistiã, dixi rationem 24. q. 1. si quem.

Arianos.] CASVS. Hoc c. cõtinuũ est illi c. š. ea. ventum. Dr̃ enĩ hic, ꝙ licet laici, qui ab hæreticis reuertuntur, per impositionẽ manus recipiãtur, & reconcilientur quasi publice pœnitentes: tamẽ clerici, qui ab eis reuertuntur, non recipiuntur cum clericatꝰ, vel sacerdotij dignitate: hoc ideo, quia tantum baptisma ratum est apud ipsos: nec reconciliari possunt, nisi tantũ sub imagine publicæ pœnitẽtiæ. Seq. § scilicet, item legitur, cum seq. patet.

g ¶ Arianos.] sacerdotes indignos [3] Christi honoribus.

h ¶ Sub imagine pœnitentiæ.] Imaginẽ pœnitentiæ appellat publicam reconciliationem, quæ fit per manus impositionem.

i ¶ Baptismate.] quod fecerunt vel acceperunt. š. ea. q. si quis. contra.

1 Formam. Idẽ B. Tho. in 4. sent. distin. 13.

Noctis quattuor sunt partes.

2 Isid in 5. lib. ety. dicit ꝙ septẽ sũt partes, scilicet vesperum, crepusculum, conticiniũ, intempestũ gallinaciũ: matutinũ, & diluculũ, vt ad longũ est videre I Arc. in hoc loco.

3 Vult hęc gl. inferre, ꝙ sacerdotes magis ceteris peccent: arg. l. presbyteris. C. de episc. & cleri. & l. moris. §. istæ ferę. ff. de pœnis.

a ¶ Quo-

a ¶ Quoniam.] hæc ratio non vr sufficiens: sed faciat vim in hoc quod dicit, auctores eorum. nam tunc sunt auctores eorum, cum illi & isti sunt extra ecclesiam. Vel dic quod sufficiens est quo ad hoc quod non possunt conferre de merito vitæ. 40. dist. multi.

g ¶ Ex eo.] Non est ratio hæc: quia sunt quædã sacramenta, quæ iterantur: quædã non, vt vnctio infirmorũ, & dedicatio ecclesiarum, de cons. dist. 1. solennitates. h ¶ Impositio.] reconciliatoria: & intelligas de priuata: quia solennis non reiteratur.

b ¶ Per ĩ. ea. c. qui perfectionem.

Quoniam [a] cum à catholica fide eorum auctores descisscerent, perfectionem [b] spiritus, quam acceperant, amiserunt; nec dare eius plenitudinem possunt, quæ maxime in ordinationibus operatur, quam per impietatis suæ perfidiam potius, quàm per fidem dixerim, perdiderunt. Propter † quod fieri non potest, vt eorum [c] profanos sacerdotes, dignos Christi honoribus arbitremur; quorum laicos imperfectos: [d] vt dixi, ad sancti spiritus percipiendam gratiam cum pœnitentiæ imagine recipimus. *Item.* ¶ Si, vt legitur: [Qui tetigerit [e] [ß] immundum, immundus erit;] quomodo ei tribuetur, quod munditia, ac puritas consueuit accipere? *& infra.* ¶ Qui particeps effectus est damnati, † [f] quomodo debeat honorem accipere, inuenire non possum.

Innocẽtius episcopis Macedoniæ, epi. 22. c. 3. ĵ. cad. cap. ventum est.

† *al. Quomodo fieri potest.*

Num. 19. & Leu. 22.

† *al. dãnato*

α ¶ Pestes.] *Antea sequebatur,* detestamur: *quod est sublatum, quia neque in vetustis codicibus, neque in ipsa epistola, neque apud Anselmum, aut in Pannormia habetur.*

ß ¶ Qui tetigerit] *In epistola est*, quod tetigerit immundus: *sed ob glossam non est mutatum, atque huius etiam lectionis sententia habetur ijsdem indicatis scriptura locis.*

Ex eo [g] autem, quòd manus impositio [h] iterari præcipitur, [i] sacramentum non esse ostenditur.

Vnde August. lib. 3. de baptismo contra Donatistas, c. 16.

¶ Manus impositio non est sacramenti iteratio.

C. LXXIIII.

Poly. l. 3. ti. 10. Ans. l. 9. c. 24.

MAnus [k] impositio [l] non, sicut [m] baptismus, repeti [n] non potest. Quid enim est aliud, nisi oratio super hominem?

Cum ergo Innocentius solum baptisma hæreticis ratum esse permittat, cum Gregorius sacrilegam vocet consecrationem Arianorum, cum Cyprianus quæcumque ab hæreticis fiunt, carnalia; & inania, & falsa iudicet, cum Hieronymus omnia, quæ ab eis offeruntur, contaminata in conspectu Dei asserat, cum Leo extra ecclesiam, nec rata sacerdotia; nec vera sacrificia esse testetur; patet, quòd sacramenta ecclesiastica præter baptisma, vt supra dictum est, ab hæreticis ministrari non possunt.

Item obiicitur illud Hieronymi aduersus Luciferianos.

¶ Qui in baptismo sanctus est, ad altare peccator non erit.

C. LXXV.

Tomo sec.

SIcut Christus est, qui ba-

i ¶ Præcipitur.] quotiescumque reuertũtur ab hæresi. ĩ. e. hi qui baptismũ, &c. [2]

MAnus impositio.] CASVS. Dĩ hic (licet obscure) quod manus impositio recõciliatoria quãque reiteratur, etsi baptisma reiterari nõ possit. & est similitudo per contrariũ. k ¶ Manus.] Sensus est: manus impositio potest repeti, vt ĵ. de cons. di. 4 quomodo. baptismus non. 68. dist. sicut. l ¶ Impositio.] cõsecratoria: [3] sed cõfirmatoria non. Itẽ nec ordinatoria: sed curatoria bene iteratur, de qua dicitur: super ægros manus imponent, &c vt 96. di §. sed illud. Reconciliatoria similiter, vt hic. imponitur enim recõciliatoria manus hæreticis reuersis, vt ĩ. ea. Arianos. de cons. dist 4. quomodo. & excommunicatis, vt 9 q. 3. cũ aliquis. & pœnitentibus, vt 50. dist. in capite. & in hæreticis vel excommunicatis non est sacramentum: & ideo repetitur. In pœnitentibus si est publica, * est sacramentum: & ideo non iteratur: & conuenit tãtum episcopis vt 17 q 6. c. 1. & 50. dist. in capite. Si est priuata, nõ est sacramentũ, & iteratur: & conuenit etiã presbyteris, vt 26. q. 6. c. presbyteri. § ecce. m ¶ Non sicut.] id est, sicut. n ¶ Repeti.] ĵ. ea. q. quod quidam. contra. Sol. sed ibi manus impositionem consecrationem nominat: hic vero manus extensionem super pœnitentem cum oratione inuocato sancto spiritu paraclito. Vel ibi prohibet reiterationem manus impositionis fieri in publico: hic autem permittit fieri in occulto.

2 Et c. Arianos, de cõs. dist 4 antiqua. & c. Arianos, qui. secundum Hugo.

Impositio manus est multiplex.

3 Vnde Apostolus. 1. ad Tim. 5. nemini cito manum imponas, i. nullũ cito cõsecrabis. Io. de Fan. De hoc habetur 23. di stinct. eps. Arch.

* *Nõ quia publica sit sacramentũ, priuata non sit, ideo illa nõ iteratur hæc iteratur: sed ob eas causas quæ afferũtur c. quãuis. de pœnit. dist. 3. Vide etiã Turrecre. ibi.*

b ¶ Perfectionem.] sanctitatem, & officii executionẽ. ADDITIO. Hic vide quod leg. & no. ea. q. qui perfectionem.

c ¶ Vt eorum.] i. quia eorum, vt sit relatiuum cum causa: & ita per hoc præcedens lectio approbata non videtur, i. ideo non videtur, quia. &c.

d ¶ Imperfectos.] quia non receperunt gratiam per illud baptisma.

e ¶ Qui tetigerit.] tactu mẽtis, ext. de sen. exc. nuper.

f ¶ Damnati.] idest, damnationis, vel auctoris iam damnati, &c. [8]

[8] Ad hoc videas quod le. & no. ĩ. c. vẽtũ. Ar.

CVM ERGO. Concludit Gra. ex quattuor supradictis c. scilicet Arianos, si quis inquit. sic populus. & c. in ecclesia. quod nullum sacramentum præter baptisma pōt ab hæretico ministrari; sed contra hoc obiicitur.

SIcut Christus.] CASVS. Luciferianus dicebat malũ sacerdotem verum baptisma conferre: sed Eucharistiam

stiam nullo modo conficere. quod Hieronymus reprobat. dicit enim, aut vtrumque approbet, aut vtrumque reprobet. Nam qui profanus est ad vnum, non est sanctus ad alterum: & econuerso.

a ¶ Baptizat.] interius. de conse. dist. 4. nemo. vel cum effectu.

huc in suo officio toleratis. Dr in hoc c. quod in traditione veritatis sacramenti non distinguuntur merita conferentis vel consecrantis: sed potius virtus creatoris. Nam sicut Christus est qui baptizat: ita ipse est qui per spiritum sanctum hanc suam carnē efficit. Seq. c. patet.

ptizat; [a] ita Christus est, qui sanctificat. Vnde oro te, [b] vt aut sacrificandi licentiam ei tribuas, cuius baptisma probas; aut reprobes eius baptisma, quem non putas esse sacerdotem. [c] Neque enim potest fieri, [d] vt qui in baptismo sanctus est, sit ad altare peccator.

¶ *Initium huius capitis vsque ad ver.* oro te, *non est eo loco apud B. Hieronymum. Est tamen apud Algerum, l. 3. c. 10. apud quem etiam nonnulla verba ex ijs, quæ sequuntur, eodem modo habentur atque apud Gratianum, licet apud B. Hieronymum aliter legantur.*

Sed hoc de peccatore α *tantum catholico, non de hæretico intelligendum est. Quidquid enim cum fide catholica pro officio suo facit, licet indignus, tamen diuina gratia cooperante* [e] *ratum esse creditur. Alioquin si de hæreticis dictum intelligeretur, ipse sibi contrarius esset, cum dicat ad* c. 5. *Amos: [Sacrificia eorum odit Dominus.] & alibi in persona Domini.*

α ¶ Peccatore.] *B. Hieronymus eo loco argumentatur, vt solent Dialectici dicere, ad hominem: neque id agit, vt constituat, ac sanciat aliquid; sed tantum vt aduersarium modestum reddat. Nam postquam illum eo adduxit, vt se non amplius aduersarium, sed discipulum profiteatur, tunc verissimam ei rationem exponit, cur ecclesia episcopos recipiat, qui in Ariminensi concilio imprudentes hæreticis consenserant.*

¶ Benedictionibus hæreticorum Deus maledicit.
C. LXXVI.

Maledicam [f] benedictionibus vestris] hoc est, quidquid à vobis benedicitur, à me erit maledictum.

¶ *Hæc sunt in glossa interlineari ad eum Malachiæ locum ex Hieronymo.*

11 *Hoc ergo intelligendum est de hæretico: illud autem aduersus Luciferianos de ecclesiastico peccatore.*

De quo Augustinus α *ait in libro de corpore Domini.*

α ¶ Augustinus.] *Caput hoc etiam ab Algero, lib. 3. c. 8. citatur ex Augustino in libro de corpore Domini: Possidonius in indiculo operum B. Augustini nullam huius libri mentionem facit, & ad verbum (excepto vltimo versiculo) hæc leguntur in libro Paschasij abbatis de corpore, & sanguine Domini, c. 12. ex quo etiam libro sunt c. iteratur. cum sequentibus, infra de consec. dist. 2.*

¶ Boni & mali sacerdotes æque corpus Christi conficiunt. C. LXXVII.

Intra [g] catholicam ecclesiam in mysterio † corporis & sanguinis Domini nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur sacerdote, quia non in merito consecrantis, sed in verbo perficitur creatoris, & virtute spiritus sancti. *& infra.* [1] Si enim in merito esset sacerdotis, nequaquam ad Christum pertineret. Nunc autem sicut ipse est, qui baptizat; ita ipse est, qui per spiritum sanctū hanc, suam efficit

g ¶ In- Alg. l. 3. c. 10.

Sent. 4. dist. 19. *Malach.* 2.

De cons. dis. 2. vtrum. Mag. 4. sent. dist. 13. Alg. l. 1. c. 21. & l. 3. c. 8.

† *al. ministerio*

Homicida & adulter, an conficere possint.

b ¶ Vnde oro te.] putabat iste eū qui homicida vel adulter fuerat, mūdari in baptismo: non ita tñ vt dignus esset sacerdotio. Gratianus tamē hoc intelligit de occulto peccatore. Nam dicebant quidam de tali, & male, quod licet posset baptisma dare, non tñ conficere. & hic tales reprehenduntur. & secundum hoc est arg. s. 50. dis. qui sub gradu. Sed ibi de deposito, cum quo dispensatur vt baptizet: hic de tolerato.

c ¶ Esse sacerdotē.] idest, sacramenta posse conficere.

Concesso aliquo, eius cohærēs cōceditur.

d ¶ Potest fieri.] ar. quod vno de duobus, quæ sunt eiusdem iuris concesso, alterum conceditur: ex quo enim aliquid alicui conceditur, eius cohærens cōceditur, [1] vt j. 3. q. 6. hæc quippe. & 16. q. 1. si monachus. & q. 2. c. 1. s. 8. dist. quo iure H.

1 Concor. tex. in l. 2. ff. de iuris. om. iud. & l. ad rē mobilem. & l. ad legatū. ff. de pcur.

SED HOC. CASVS. Dicit Grat. s. dictum capitulū de malo catholico intelligi: & non de hæretico. alioquin idem Hieronymus esset sibi contrarius, vt probatur sequenti c. & §. sequenti: quæ per se patent.

e ¶ Cooperante.] Istud cooperante falsum est quantum ad dantem vel facientem, non quantum ad recipientem. j. e. Dominus.

f ¶ Maledicam.] Aliam expositionem huius verbi habes j. ea. multi sæcularium.

HOC ERGO. Hæc est 11. pars huius q̄stionis, in qua probat quod malitia sacerdotis nō nocet aliis in sacramentis, quāuis sibi noceat: & hoc vsque ad §. ex his. Io. de Fant.

INtra catholicā.] CASVS. Hæc omnia c. vsque ad c. sacerdotes leguntur de malis pr̄sbyteris catholicis ad

g ¶ Intra.] Ab isto loco vsque ad cap. sacerdotes, loquuntur omnia cap. de malis sacerdotibus toleratis ab ecclesia.

a ¶ Re-

a Scilicet creantur in sustentationem. de cõse. dis. 2. nõ iste. Arch.

a ¶Recreantur.] quo ad sustentationem corporis, & post animæ, vt de conse. dist. 2. non iste panis. 1

b ¶Omnia sacramenta.] ¶ Et verbum.] idest, prædicatio: quæ si fiat ab indigno, alijs prodest: sed sibi nocet. arg. dist. 83. §. quamquam. arg. 15. q. vlt. c. vlt.

c ¶Di-

tha ad Samuelem: quod cum nuntiatum esset Sauli, misit lictores, vt caperent eum: qui cum vidissent cœtũ prophetarum, & Samuelem stantem super eos: factus est in eis spiritus Domini; & prophetare cœperunt etiã ipsi: quod cum nuntiatum esset Sauli, misit alios nuntios: prophetauerunt autem & illi. rursus misit & tertios, & ipsi prophetauerunt: & iratus Saul abijt, & factus est spiritus Domini super ipsum: & prophetauit cum ceteris coram Samuele: & cecinit nudus tota die ac nocte, vnde exiuit prouerbium, Saul inter prophetas.

carnem, & transfundit in sanguinem Credendum α est enim, quòd in verbis Christi sacramenta conficiantur. Cuius prius creantur imperio, eius vtique verbo recreantur a ad melius.

α ¶Credendum.] *Hæc eodem modo leguntur apud Algerum. Sed Paschasij verba, c. 15. hæc sunt:* Cuius ergo potentia creata sunt prius, eius vtique verbo ad melius recreantur: quia nemo creator alicuius rei, aut recreator, nisi vnus Deus, catholice prędicatur. Propterea veniendum est ad verba Christi, & credendum, quòd in eiusdem verbis ista conficiantur.

Item Augustinus lib. 2. contra epistolam Parmeniani, cap. 10.

¶ De eodem. C. LXXVIII.

ĩ. ea. c. p Esaiã. §. hoc pene. Alg. l. 3. c. 11.

Matt. 23.

Omnia sacramenta cum obsint indigne tractantibus, prosunt tamen per eos digne sumentibus: sicut & verbum b Dei. † Vnde dictum est, c [Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite.]

† *Dei testatur.*] orig.

Idem in Psalmum 103. *vers.* [*Qui tegis.*]

¶ De ijs, qui sanctis male vtuntur. C. LXXIX.

Prophetauit[d] & Saul malus rex, & tunc prophetauit, cum Dauid sanctum persequeretur. *& infra.* Non ergo se iactent, qui forte sine charitate habuerint hoc munus Dei sanctum: sed videant, qualem rationem habituri sunt cum Deo, qui sanctis non sancte vtuntur. Ex his erunt, qui dicturi sunt: [In nomine tuo prophetauimus.] Non illis dicetur, mentimini: sed dicetur, [Non noui e vos, &c.]

Matth. 7.

¶ *In tractatu 7. in epistolam Ioannis sunt aliqua, quæ ad sententiam huius capitis referri possunt, atque inde antea citabatur. Sed ipsa prorsus verba sunt loco indicato.*

Spiritũ ergo prophetiæ dicendi sunt habuisse, nõ meritum.

Item Hieronymus in c. 2. Aggai.

¶ Quisque non tam sanctificatur ex hostijs, quàm pro peccato polluitur. C. LXXX.

O Propheta,[f] qui altari tantum extructo, & domo mea diruta g hostias mihi offers in altari, & victimis eius sanctificari te putas; scito, quoniam sanctum quidem est, quod offertur in altari: sed non tam sanctificaris ex hostiis, quàm ex mortuis operibus pollueris.

¶ *Apud B. Hieronymum sic legitur:* ò popule, qui altari tantum extructo, & diruta domo mea hostias mihi offers in altari, & victimis eius, & carnibus te sanctificari putas; scito non tam sanctificari te ex hostijs, quæ templo diruto tibi prodesse non po-

d ¶Prophetauit.] hic probat ꝙ malus sacerdos potest conficere: quia Saul malus erat, & prophetauit: immo mali habent omnia dona spiritus sancti præter charitatẽ. ĩ. e. multæ. Historia aũt erit hic pro casu. — Sacerdos malus conficit.

e ¶Non noui.] idest, non approbaui, ita dicunt aliqui scholares, qui noti sunt aliquibus in scholis, cũ vident eos in terra sua, dicunt, non noui vos, vel quando sunt diuites, dicunt pauperibus, 2 non noui vos. vel (quod peius est) nolunt loqui cũ eis. — Honores mutãt mores.

2 Adde gl. in l. 2. ĩ ver sic. mores. ff. de testi.

O Propheta.] CASVS. In hoc c. mali sacerdotes reprehenduntur, qui etsi verum corpus Christi conficiant in altari, ex hoc non sanctificantur: sed potius ex suis malis operibus polluuntur.

f ¶ O propheta.] Ad litteram intelligitur de Babylonica captiuitate. Nam Cyro dãte licentiam reuertẽdi de Babylonica captiuitate, populus Israel ædificauit altare, & deiecerunt fundamentum templi: sed per litteras Cambysæ ducis militiæ ipsius Cyri prohibitus est in ædificatione procedere vsque ad secũdum annum Darij: in quo iussus est ædificare tẽplum cœptum ab Aggæo propheta ad hoc exhortante populum. Loquitur ergo Hiero. de tempore in quo immolabant in altari: sed domum Dei, scilicet templum reædificare negligebant, cum domos proprias reædificarent: quod in ipso Aggæo plenius patet. — De Babylonica captiuitate.

c ¶Dictum est.] tales instruunt Deum, qualiter eos punire debeat. 40. dist. multi.

Prophetauit.] CASVS. Probatur in hoc cap. ꝙ malus sacerdos ministrare potest: quia Saul malus erat, & prophetauit. Legitur enim in 1. li. Regum. ꝙ cũ Saul persequeretur Dauid, ipse fugiens venit in Rama

g ¶Domo mea diruta.] id est, ædificatione virtutum,

Anima sine virtutibus corruit.

diruitur enim remotis virtutibus anima. 15. quæstio. 1. merito.

I Ta fit verbum.] CASVS. Dicitur quòd tunc peccat hæreticus in spiritum sanctum, cum de schismate ad vnitatem & congregationem ecclesiæ redire cõtemnit: in qua ecclesia spiritus sanctus per catholicum & fictum & reprobum operatur remissionem peccatorum, & mali per talem colliguntur.

& 11. q. 3. si episcopus forte. ĩ. ea. q. remissionem. infra 11. q. 3. quid obest. H.

C Vm scriptura.] CASVS. Quis dubitat spiritũ sanctum adesse sacramentis sacerdotum: cum in veteri testamento ad preces tam bonorũ, quàm malorum lega-

terunt, quam contaminari omnia opera tua, & cuncta, quæ agis, ex eo quòd negligis, & tuam magis domum, quàm meam extruere conatus es. Sanctum quidem est quod offertur in altari: sed non tam sanctificaris ex hostijs, quam ex eo, quod in conuallibus habitas, & interes mortuis operibus, pollueris. *In duobus etiam Gratiani vetustis codicibus legitur*, ò popule. *Verum idem Hieronymus continuo ista eadem per anagogem aptat ecclesiastico viro.*

Item Augustinus in lib. de verbis Domini, sermone 11.

¶ Contra spiritum sanctum, verbum dicitur, cum ex dispersione numquam redditur. C. LXXXI.

Iuo. p. 2. c. 104. † *dicitur*] or.

I Ta fit † verbum [a] contra spiritum sanctum, cum ex dispersione ad congregationem [b] nũquam [c] venitur, quæ ad remittenda peccata accepit spiritum sanctum Ad quam congregationem etiam si per malum clericum, sed tamen catholicum ministrum, reprobum, & fictum aliquis accesserit corde non ficto; in ipso spiritus [α] sanctus operatur remissionem peccatorum; qui in sancta ecclesia ita operatur, vt reprobos fugiat, & tamen [d] per eorum ministerium probos colligat.

ĩ. ead. spiritus sanctus.

[α] ¶ Spiritus sanctus.] *Hoc loco concise refertur sententia B. Augustini, plenius autem supra ead. c. spiritus sanctus.*

Idem in sermone de remissione peccatorum.

In l. 50. homi. ho. 23.

¶ Non meritis hominum, sed virtute spiritus sancti peccata remittuntur. C. LXXXII.

V T euidenter hoc ostenderet Dominus, à spiritu sancto, quem donauit fidelibus suis, dimitti peccata, non meritis hominum; quodam loco [e] sic ait resurgens à mortuis: [Accipite spiritum sanctum;] & continuo [f] subiecit, [Si cui dimiseritis [g] peccata, dimittuntur ei,] hoc est, spiritus [h] dimittit, non vos. Proinde [α] sicut is, quem sacerdos tolerat in ecclesia, est tamen extra ecclesiam, & extra corpus, cuius caput est Christus, si ei ostiarius [i] non aperuerit: [β] ita non ideo extra ecclesiam est, & non est de corpore, si quis pastoris præiudicio [k] compellitur foris esse.

Io. 20.

[α] ¶ Proinde.] *Verba ipsa huius partis non sunt inuenta apud B. Augustinum. Simillima habentur apud Origenem, homi. 14. ad c. 24. Leuitici, & referuntur infra, 24. q. 3. c. cum aliquis. & c. si quis non recte.*

[β] ¶ Aperuerit.] *In nonnullis vetustis codicibus legitur*; aperuit *in alijs*, aperiat. *ab vno autem abest negatio.*

Item Ambrosius de iis, qui initiantur mysteriis, c. 5.

¶ Dominus non merita personarum, sed sacerdotum officia considerat. C. LXXXIII.

C Vm scri-

Alger. l. 3. c. 10.

[a] ¶ Ita fit verbum.] i. blasphemia. ĩ. de pœ. dist. 1. §. potest. & di. 4. § siue. H.

[b] ¶ Congregationẽ.] i. vnitatem ecclesiæ.

Impœnitẽtia finalis est peccatũ in spiritum sanctum.

[c] ¶ Numquam.] & ita peccatum in spiritum sanctũ est finalis impenitentia: de qua dicit Aug. de pœ. dist. 7. c. 1. & fi. & notaui 25. di. qualis.

[d] ¶ Et tamen.] Hoc dicit: q a ab isto possum accipere etiam sine necessitate.

V T euidenter.] CASVS. Ostenditur in hoc c. q nõ homo, sed spiritus sanctus peccata remittit, & hoc probat auctoritate Domini dicentis: Si cui dimiseritis peccata, &c. & ideo euenit q ille, quem sacerdos tolerat, sit extra ecclesiam, si ei Christus non aperit: & iniuste excommunicatus sit intus.

[e] ¶ Quodam loco.] ita & aduocatus potest allegare, vt dicit quædam lex, 45. dist. cum beatus.

ADDITIO. Ad idẽ ĩ. ea. multæ. 45. di. §. hinc etiam. & 32. q. 7. quædam. Arch.

[f] ¶ Et continuo.] Argu. verborum ordinem spectandum esse, vt 20. dist. §. 1. arg. ex serie verborũ aliquid perpendi. ĩ. 24. q. 1. alienus.

[g] ¶ Dimiseritis.] Bene dixit, dimiseritis: non cui putaueritis dimitti.

[g] Vt de pœ. dist. 1. quẽ pœnitet. ar. 50. distin. si quis præpositera. Arch.

[h] ¶ Hoc est spiritus.] Infra 1. quæstio. 3. illud. & c. nemo contemnat. ĩ. ead. q. dictum est. ĩ. de consec. dist. 4. nemo. H.

Præiudiciũ, est prauum iudicium.

[i] ¶ Ostiarius.] idest, Christus. idem est & ostium, vt ĩ. ea. q. ordinationes.

[k] ¶ Præiudicio.] idest prauo iudicio. ĩ. 24. q. 3. si quis.

legatus ignis descẽdisse de cœlo: quorum vtrũque probatur per historiam Hieroboam, qui fuit malus secundum

cundum quosdam. aliàs Hierobaal, & Heliæ prophetæ, qui bonus fuit.

a ¶Cum scriptura.] Hic intendit Ambrosius probare quod spiritus sanctus tempore hoc operatur inuisibiliter in sacramentis ecclesiæ: quod ex eo probat, quia olim visibili-

c ¶Hieroboam.] qui fuit malus secundum falsum intellectum Gratiani. aliàs Hierobaal, quasi sacra Baal, destruens. Hieron enim sacrum dicitur. sic enim dictus est Gedeon: 1 sed hoc nō faceret ad propositū Gr. Io.

Multi.] CASVS. Hoc c. diuiditur in quattuor partes. In prima parte Gregorius redarguit quosdam, qui peccata propria negligentes, vitam sacerdotum reprehendunt, & eorū sacramenta contemnūt. In secūda parte ostēdit vnde dicatur mysteriū, & vnde sacrificium, & vnde sacramentum, & vnde Eucharistia. In tertia parte dicit, quod ad preces mysticas malorū sacerdotū vera Christi sacramēta celebrantur. In quarta parte exponit verbū Oseæ prophetæ, scilicet, Maledicam (inquit) benedictionibus vestris. Secunda pars incipit ibi, [Mysteriū.] Tertia ibi, [Siue ergo.] Quarta ibi, [Maledicam inquit, &c.]

Spiritus sanctus oli visibiliter, nūc inuisibiliter operatur. *Iud.* 6.

† *Hieroboal*] orig. Ambr. sed scriptura, *Hierobaal.*

3. *Reg.* 18. † *sacrificiū cū sacrauit*] or.

Matth. 18.

ptura [a] tibi testetur, [b] quòd ad Hieroboam † [c] preces, ignis descendit de cœlo, & rursus precante Helia ignis est missus, qui sacrificia † consumeret; datur α intelligi, quòd Deus non merita personarum considerat, sed officia sacerdotum. *& paulo post.* ¶ Ignis illis visibilis mittebatur, vt crederent: nobis inuisibilis operatur, qui credimus. *& paucis interiectis.* ¶ Crede ergo adesse Dominum Iesum inuocatum precibus sacerdotum, qui ait: [Vbi fuerint duo, vel tres, ibi & ego sum.]

α ¶ Datur intelligi.] *In originali non sunt hæc verba. Sed cum antecedentia pendeant ex superioribus, hic noua incipit periodus.* Non merita personarum consideres, sed officia sacerdotum. *nonnullæ autem aliæ varietates, & quidem non minimi ponderis, in margine sunt indicatæ.*

Item Gregorius.

¶ Non merita sacerdotum, sed virtus diuina sacramenta sanctificat. C. LXXXIIII.

4. sent. dist. 13.

Matth. 7.

Multi [d] sæcularium hominum, cum plus sacerdotum vitam, quàm suam discutiunt, in magnum contemptionis diuinorum sacramentorum crimen incurrunt. Magna enim trabe vulneratos habentes oculos, eamque negligentes, festucam tenuem in aliorum conspiciunt oculis: quam dum incaute festinant auellere, erroris in foueam delabuntur: minus quidem considerantes, quòd non eos sacerdotum vita læderet, [e] si ipsi humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accommodarent. Sed dum hypocritarum more plus illorum famam, quàm propriam vitam, vel vitæ negligentias diiudicant, spernunt [f] sancta monita, & spiritualia dona. Vnde fit, vt non solum ab eis dicta respuant, sed (quod est deterius) diuina etiam mysteria contemnant, vt nec corporis communionem, aut sanguinis Domini nostri Iesu Christi eorum ministerio confectam assumant; putantes hanc minus [g] esse sanctificatam, si illorum fiat officio, quorum vita eorum oculis videtur ignobilis. ¶ Heu in quàm magnum laqueum incidunt, vt diuina, & occulta mysteria plus ab alijs sanctificata posse fieri credant: cum vnus idemque spiritus sanctus in ecclesia diffusa per totum orbem terrarum incomprehensibiliter [h]

d ¶Multi.] Hoc c intelligitur de malis tolerandis: quia generaliter loquitur de omnibus sacramētis. In prima parte reprehēduntur quidam laici, qui vitam sacerdotum reprehēdendo, diuina sacramēta ab eis collata contemnebant: gerentes trabem in oculis suis, & festucam volētes mouere de oculis aliorū. In secunda parte dicitur, quòd quantumcumque sit sacerdos malus, sacramenta tamen eius vera sunt: nec magis sanctificātur à bono. In 3. ostēdit quid sit mysteriū, & quid sit sacrificiū. Vltimo ponuntur verba Oseæ prophetæ.°

e ¶Læderet.] Arg. alterius crimen nō nocere innocenti, 2 ea. quæst. 4. cap. 1. & ea. quæst. fertur, contra. H.

Hierobaal vnde dicatur.

1 Ab ea nocte qua dñs dixit ei, destrue aram Baal. quod & fecit, exinde Gedeō dictus est Herobaal Hieron enim sacrū. inde Hierobaal, sacra Baal destruens, vel Hieron fortis quasi fortis cōtra Baal. Arch.

sibiliter operabatur in legalibus sacramentis.

a ¶Cum scriptura.] quam non habemus: sed est in scriptura LXX. interpretum.

b ¶Testetur, &c.] quasi diceret, cum nullus dubitare hic debet, mendaciter apposuit Grat. sicut datur intelligi vsque ibi, ignis, nec reddit rationem Ambrosius quare olim visibiliter, nunc vero inuisibiliter operetur spiritussanctus: nec fit ibi malorum mentio sacerdotum; vt in c. interposuit: sed dumtaxat bonorum, puta Heliæ, Hieroboam, & aliorum sanctorum: quos ibi Ambrosius nominat: vnde ad præsentem materiam nihil operatur. Ioan. & ita falsa est littera, cum Hieroboam, &c.

f ¶Spernunt.] Ex his conuincitur quòd Missa malorum sacerdotum audiri possit, & si prohibitum sit in casu, vt infra 15. q. vlt. c. vlt. & 8. q. 3. cap. vlt. & 19. distin. cap. fin. contra & distin. 32. nullus. d. st. 81. si qui presbyteri. Sed illud de publico vel de damnato. sed hic de tolerato. H.

g ¶Minus.] idest, non.

h ¶Incomprehensibiliter.] Non enim à nobis comprehendi potest qualiter transubstantiatio sub specie panis & vini corpus Christi & sanguis fiat.

ADDITIO. Vt de consecr. dist. 2. panis. & intellige quod dicit Gratia.

2 Hoc est generaliter verum, nisi noceat occasionaliter secundum Hu. Vel in corpus. & sic loquitur contrarium hic signatum.

Altaris mysteriū est incomprehēsibile.

a ¶Ita-

ea mysteria, & occulte atque inuisibiliter, & operando sanctificet, & benedicendo † benedicat ¶ Mysterium [α] itaque [b] fratres, ob hoc dicitur, quod secretam, & reconditam habeat dispensationem: sacrificium autem, quasi sacrum factum; quia prece [c] mystica consecratur pro nobis in memoriam Dominicæ passionis. *& infra.* ¶ Sacramentum vero est in aliqua celebratione, cum res gesta ita fit, vt aliquid significare intelligatur, quod sancte accipiendum est. Sunt autem sacramenta, baptisma, chrisma, corpus & sanguis Christi: quæ ob id sacramenta dicuntur, quia sub tegumento corporalium rerum virtus diuina secretius salutem eorumdem † sacramentorum operatur. Vnde & à secretis virtutibus, vel sacris, sacramenta dicuntur. Quæ ideo fructuose penes ecclesiam fiunt, quia sanctus in ea manens spiritus eorumdem sacramentorum latenter operatur effectum. Cuius panis & calicis sacramentum græce Eucharistia dicitur, latine bona gratia interpretatur. Et quid melius corpore [d] & sanguine Christi? ¶ Vnde siue per bonos, siue per malos ministros intra Dei ecclesiam dispensetur; sacramentum tamen est: quia Spiritussanctus mystice illud viuificat, qui quondam Apostolico in tempore uisibilibus † apparebat operibus. Nec bonorum meritis dispensatorum amplificatur, nec malorum attenuatur: [e] quia neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat; sed qui incrementum dat Deus. Hoc de corpore, & sanguine Domini nostri Iesu Christi, hoc etiam de baptismate, & chrismate sentiendum est, & tenendum: quia uirtus diuina secretius operatur in eis, & diuina solummodo hæc est virtus siue potestas, non humanæ efficaciæ: Polluimus [β] itaque panem, idest corpus Christi, quando indigni accedimus ad altare, & sordidi mundum sanguinem bibimus. *& infra.* ¶ Maledicam, [γ] inquit, benedictionibus vestris, hoc est ijs, quæ nunc meis benedictionibus possidetis, seu quidquid à vobis benedicitur, maledicam; vel quoniam [δ] non benedicunt sanctis ex vero corde: vel quia [f] qui inique agunt, benedicuntur ab eis, adulanturque peccatoribus, dummodo diuites sint.

† *al. sanctificando*

Isidorus, l. 6. Ety. c. 19.

† *al. eamdem*

† *al. visibiliter*

1. Cor. 1.

Hactenus Isidorus.

Hieronymus in c. 1. Malachiæ.

Idem in c. 2.

Corp' Christi no cōsecratur, nec panis.

Corp' Christi excedit alia sacramenta quo ad reuerentiam.

[a] ¶ Itaque.] & quia occulte & inuisibiliter.

[b] ¶ Dispensationē.] idest virtutem & gratiam à Deo dispensatam & collatam.

[c] ¶ Quia prece.] Sacrificia veteris testamenti non faciebāt quod figurabāt. ar. de cons. dist. 2. sacrificiū. & quod dicit, prece mystica consecretur. hoc referas ad speciē facti secūdum H. q a nec corpus Christi consecratur, quia & prius corpus sacratissimum erat: nec panis, quia ibi desinit esse statim.

[d] ¶ Quid melius corpore.] certe anima Christi. vnde hoc dictum intelligas dumtaxat amplificationis gratia. simile ī. 32. q. 6. nihil. & q. 7. quid in omnibus. Vel dic hoc maius inter sacramenta ecclesiastica quo ad sanctitatē & reuerentiam, vt ī. de consec. dist. 2. nihil. & c. qui manducat. & 95. dist. ecce. Vel inter res eiusdem generis, scilicet inter corporalia. Vel intellige de corpore, quod est Christus. arg. ī. e. q. interrogo. contra. Sed ibi expone uerbum, idest, filium. Et sic non est contra. de pœn. dist. 1 verbum.

[e] ¶ Attenuatur.] sed contra supra 81. distin si qui sunt presbyteri.

[f] ¶ Vel quia.] ista duo vel, respiciunt tātum proximū membrum, cuius duæ inueniuntur expositiones per sequentia.

¶ *Caput hoc collectum est partim ex sententijs B. Gregorij, partim ex verbis ipsis BB. Isidori atque Hieronymi.*

[α] ¶ Mysterium itaque.] *Hæc vsque ad vers.* hoc de corpore, *sunt apud Isidorum, non tamen eodem prorsus ordine.*

[β] ¶ Polluimus.] *Sumptum est ex B. Hieronymo in commentarijs ad c. primum Malachiæ in illis verbis;* & dicitis, in quo polluimus, &c.

[γ] ¶ Maledicam.] *Apud eumdem ad c. 2. sic habetur.* & maledicam, inquit, benedictionibus vestris, hoc est, quæ nunc meis benedictionibus possidetis: siue quidquid à vobis benedicitur, à me maledictum erit; & maledicam illis, subaudi, benedictionibus vestris: quoniam noluistis intelligere, quæ dicuntur: hoc est enim quod dicitur; [non posuistis super cor.]

[δ] ¶ Quoniam.] *Sumptum est ex eodem loco paulo inferius: vbi hæc leguntur:* vel certe, quia ad sacerdotes proprie mandatum est, vertuntur benedictiones eorum in maledictionem; quando non benedicunt sanctis ex vero cordis affectu, sicut Isaac Iacob, & Iacob Patriarchis, & Moyses duodecim tribubus: sed per dulces sermones, & benedictiones decipiunt corda innocentium; & qui inique agunt, benedicuntur ab eis, adulanturque peccatoribus, dummodo diuites sint, atque eorum vitijs blandiuntur.

Item Fabianus Papa episcopis orientalibus, epist. 2.

¶ Non sacerdotum vitam, sed quæ docent, & ministrant considerare debemus. C. LXXXV.

Aug. in ho. 50. de pœn. c. 13. Significastis insuper plerosque attendere, multos in ipsis honoribus ecclesiasticis non congruenter [a] viuere sermonibus, & sacramentis, quæ per eos populis ministrãtur. O miseros homines, qui hos intuendo, Christum obliuiscũtur: qui & multo ante prædixit, vt legi Dei potius obtemperetur, quàm imitandi videantur illi, qui ea, quæ dicunt, non faciunt: & traditorem suum tolerans vsque in finem, etiam ad euangelizandum cum ceteris misit. Nam Apostoli talem consuetudinem non habuerunt, nec habendam docuerunt. [b]

Matth. 23.

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori, in epist. qua incipit, [Proposueramus.]

¶ De eodem. C. LXXXVI.

Ans. l. 1. c. 75. Iuo, p. 5. c. 18. Non quales sacerdotes Domini sunt, sed quid de Domino loquantur, est vobis magnopere præuidendum: nec in vicarijs beati Petri Apostoli vobis est attendendum, qui sint: sed quid pro correctione ecclesiarum, quid pro salute vestra satagant. Nec enim illos [c] inferiores dicetis scribis, & pharisæis sedentibus super cathedram Moysi; de quibus Dominus præcepit dicens: [Quæcumque dixerint vobis, obseruate & facite; secundum opera vero eorum nolite facere.] Ergo Imperator considera, si illos dixit audiendos, qui super cathedram Moysi sedebant; quanto potius his, qui super cathedram Petri resident, esse existimetis obaudiendum?

Matth. 23.

Item Augustinus contra litteras Petiliani, lib. 2. c. 22.

¶ Sacerdotum immunditia, sacramenta non polluit. C. LXXXVII.

Alg. l. 3. c. 11. Iuo, p. 2. c. 98. & 99. Eod. l. c. 30. Dominus declarauit [d] in vno cœtu [e] hominum eadem sacramenta sumentium, aliquorum immunditiam mundis obesse non posse. *& infra*. ¶ Petilianus dixit, [f] Aut si quisquã carmina sacerdotis memoriter teneat, numquid inde sacerdos est, quòd ore sacrilego carmẽ publicat

Significastis.] CASVS. Hic probatur malos sacerdotes tolerandos duplici exemplo Christi: tum quia Pharisæos & Scribas docuit esse audiendos: sed nõ in malis operibus imitandos: tum quia misit Iudã traditorem suum ad euangelizandum cũ alijs discipulis, & eum vsque in finem tolerauit: nec Apostoli etiam sacramenta talium despiciebant.

a ¶ Non congruenter.] ideo vitabãt eorũ sacramẽta.

b ¶ Docuerunt.] Ergo nec nos præsumere, vel inuenire debemus. vt s. dist. 37. qui de mensa. j. 2. q. 5. consuluisti infra 31. q. 1. ꝙ si. s. dist. 55. si euangelica. supra dist. 45. c. episcopum. 7. q. 1. c. 1.

Non quales.] CASVS Quidam contemnebant sacramenta malorum sacerdotum. sed probat Nicolaus hoc non esse faciẽdum: quia si mali sacerdotes sedentes super cathedram Moysi sunt audiendi, multo potius regentes cathedram Petri sunt audiendi.

1 Hinc elliciunt quidam, Petrũ esse maiorem Moïe, Arg. cõtra. 32. q. 4. q3 ignoret.

c ¶ Nec enim illos.] No. modum arguendi de malis ad bonos. de conse. dist. 1. c. 1. j. 11. q. 1. sacerdotibus. s. dist. 21. submittitur. 1

Dominus declarauit.] CASVS. Petilianus dicebat per prauum sacerdotem vera sacramẽta nõ conferri nec confici: & hoc per quandam suam quæstionẽ nitebatur probare. Diuiditur ergo capitulum istud in quinque partes. In prima parte Aug. reprehendit eũ de sua stulta qõne. In secunda parte ostendit apud malos sacerdotes vera esse sacramenta, & si non sint veri sacerdotes: cũ quæratur vtrum sit verũ sacramentum, & nõ vtrum sit verus sacerdos: & hoc probat exemplo Caiphę, qui malus erat, & tamen prophetauit; exẽplo Pauli, qui verum testimonium pessimi approbat. exẽplo Dauid, qui Saulis sacrã vnctionem honorauit. In tertio ostẽdit quòd meritum conferentis non attenditur in veritate sacramenti. In quarta parte ostendit, quòd Optati hæretici sacrificium illis tantum nocuit, quibus vita sua non displicebat. In quinta parte refert gratias Deo de victoria, quam habuit contra Petilianum. Secunda pars incipit ibi, Qui aũt solo. Tertia ibi, Item nos dicimus. Quarta ibi, Per hanc sententiam. Quinta ibi, Itẽ gratias ago.

d ¶ Dominus declarauit.] Nota quòd Augusti. in hoc cap. improbat duas opiniones Petiliani: quia Petilianus dicebat, immunditiam malorum mundis obesse: Dicebat ẽt, ꝙ mali sacerdotes non conferebant vel conficiebant vera sacramenta. Dicit ergo in prima parte, ꝙ immunditia malorũ bonis & mundis nõ obest. In secũda ponit quãdam obiectionẽ Petiliani, quæ non tangit propositum, & eam soluit. In tertia ostendit, ꝙ sacramenta si in forma ecclesiæ conferantur à quocumque vera sunt, & hoc ostendit triplici exemplo Caiphæ, Apostoli, & Dauid. In quarta ostendit ꝙ quales sunt, qui sacramẽta accipiunt, talia sunt eis ipsa sacramenta. In quinta infert duplicem conclusionem ꝯ duplicẽ opinionem Petiliani, gratias agens Deo, ꝙ acquieuit Petilianus suis rationibus. Io.

Errores Petiliani.

d ¶ Dñs declarauit.] In parabolis de zizania separanda à tritico. 11. q. 3. nolite. & de hędis, vt 23. q. 7. c. 1. Vel declarauit sustinendo Iudam 2. q. 1. vnus ex vobis.

Zizania an à tritico separãda sit.

e ¶ Cœtu.] i. collectione Apostolorum, vel Ecclesiæ, vbi sunt boni & mali. 32. q. 4. recurrat.

ADDITIO. De conse. dist. 4. est vnitas ecclesię. Arch.

f ¶ Petilianus dixit.] obijciendo. dicebat enim malum sacerdotem non posse conficere: quia non est verus sacerdos: sicut nec laicus potest.

a ¶ Ba-

a ¶ Baptisma.] quasi hoc quærimus, & nõ illud. & ideo non valet obiectio, &c.
b ¶ Sacramento.] ordine & officio, sine iustitia. argu. contra 40. distinct. sicut viri. Sed ibi agitur de essentia sacerdotis: hic de qualitate.

24. q. 1. schisma. vbi dicit Pelagius; si veritate duce regimur, non est Christi corpus quod hæreticus conficit. Itẽ quia hoc sacramentum est sacramentum vnitatis, vt de consec. dist. 2. quia passus. Item quia extra vnitatem ecclesiæ confici non potest, vt supra eadem, extra ecclesiam,

sacerdotis? Augustinus respondit. Ita istud dicis quasi modo quæramus, quis sit verus sacerdos, & non quid sit verum baptisma. a Vt enim sit quisque verus sacerdos, oportet, vt non solo sacramento, b sed iustitia quoque induatur; sicut scriptum est: [Sacerdotes tui induantur iustitia] ¶ Qui autem solo sacramento sacerdos est, sicut fuit pontifex Caiphas persecutor vnius & verissimi sacerdotis; quamuis ipse non sit verax; quod dat tamen verum est, si non det suũ, c sed Dei. *Item* d *paulo inferius.* ¶ Dixit quidam ex ipsis proprius eorum propheta, Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri, † testimonium hoc verum est.] Si ergo e Apostolus nescio cuius alienigenæ testimonium, quia verum comperit, etiam ipse attestatus est; cur nos apud quẽ libet inuenerimus, quod Christi est, & verum est, etiam si ille, apud quem inuenitur, peruersus, & fallax est; non discernimus vitium, quod homo habet, f & veritatem, quam non suam, sed Dei habet? & dicimus, sacramentum hoc verum est, sicut ille ait, testimonium hoc verum g est? Numquid ideo dicimus, etiam ipse homo verax est, quia dicimus sacramentum verum est? *& paulo post.* ¶ Vos autem necesse est, vt semper erretis, quamdiu propter hominum vitia, Dei sacramenta violatis, h aut nos propter Dei sacramenta, quæ in nobis † violare nolumus, etiam vestri schismatis sacrilegium i assumere putatis. *Item.* ¶ Baptismi ergo puritas à puritate, vel immunditia conscientiæ, siue dantis, siue accipientis omnino distincta est. *Item.* ¶ Memento ergo sacramentis Dei nihil obesse mores malorum hominum, quò illa vel omnino non sint, vel minus sancta sint. *Item.* ¶ Quæro, si non habebat Saul k sacramenti sanctitatem, quid in eo Dauid venerabatur? si autem habebat innocentiam, quare innocentem persequebatur? Nam cum propter sacrosanctam vnctionem & honorauit viuum, & vindicauit occisum. Et quia vel panniculum l ex eius veste præscidit, percusso corde trepidauit. Ecce Saul non habebat innocentiam; & tamen habebat sanctitatem, non vitæ suæ α (nam hoc sine innocentia nemo potest) sed sacramenti Dei, quod & in malis hominibus sanctum est. *Item.* ¶ Nos dicimus tale cuique sacrificium fieri, qualis accedit, vt offerat, & qualis accedit, vt sumat: & eos de sacrificijs talium manducare, qui ad illa tales accedunt quales & illi sunt. Itaque si offerat Deo malus, & accipiat inde bonus; tale cuique esse, qualis quisque fuerit; quia & illud scriptũ est: [Omnia munda mundis. m] Per hanc sententiam veridicã, & catholicã etiam vos Optati n sacrificio o non estis polluti, p si facta eius displicebant vobis. Nam vtique panis illius, panis luctus erat, sub cuius

Psal. 131.
Ad Titũ, c. 1.
† *al. vobis*
Eod. l. c. 35.
Ibidem c. 47.
Ibidem, c. 48
1. *Reg.* 10. *&* 24.
Ibidem, c. 52.
Ti. 1.

† Potest inferri ex hoc tex. & sua gl. quod aucto ritates Poe tarũ & gentilium tam in iure, quã in causis possunt allegari. concord. tex. in 1. in tantũ. cum glo. ff. de rer. diuisio.

Epimenides Thebanus, sacerdos malus fuit.

; Cap. 1. de hoc etiam no. 37. dist. turbat. ibi videas &c.

c ¶ Si non det suũ.] i. si non sua, sed Dei: in forma, s. ecclesiæ.
d ¶ Itẽ.] Verba sunt Epimenidis illius Thebani sacerdotis, qui malus fuit: & Apostolus sumit eadem verba in testimoniũ in epist. ad Titum 1.
e ¶ Si ergo.] & verũ est supple: & ideo approbemus.
f ¶ Habet.] arg. pro testimonio alicuius, qui non est bonus, vt credatur testimonio in quo verum dicit, & si in alijs mentiatur. s. dist. 37. turbat. & cap si quid, sed cõtra, 3. q. 9. pura.
g ¶ Verum.] quasi dicat, non: & ita nõ quicumque verũ dicit, verax est. 22. q. 2. homines.
h ¶ Violatis.] idest, violãda esse creditis.
i ¶ Sacrilegium.] quasi approbare schisma vestrum videamur, ex eo quod sacramenta vestra non reprobamus.
k ¶ Si non habebat Saul.] quẽ Dominus elegerat & fecerat Regem i. fieri iusserat, vt infra 8. q. 1. audacter.
l ¶ Panniculum.] quasi præcidit clamydem vestimenti sui, vt 2. q. 7. c. plerumque obiicitur. §. de his, & §. item opponitur.
m ¶ Omnia munda mundis.] iuxta illud: Qui manibus sordes: operum prius ablue sordes. Intus te munda, quia mundis omnia munda.
n ¶ Optati.] propriũ nomen est, & erat malus catholicus, vel hæreticus, scilicet occultus.
o ¶ Sacrificio.] Hic patet quod præcisus conficit, vt infra, c. non nocet. & c. dictum. & de consec. dist. 4. non in vobis. præterea quæ esset ratio quare damnatus à Deo posset conficere quamdiu toleratur ab ecclesia, sed damnatus ab homine non? Dicas ergo quod hæreticus excommunicatus depositus potest hoc sacramentum & reliqua sacramenta ministrare, per capitula quæ dixi. Quidam tamen contrarium dicunt ; per id quod est

Optatus malus, fuit catholicus.

Sacerdos præcisus conficere potest.

; Ad hoc de consec. dis. 2. quid si sanguis. versi. qualis. vbi de hoc.

siam, infra eadem, sacerdotes.
ADDITIO. Intellige omnia ista vltimo allegata quo ad effectum sacramenti, vel quando non seruant formam ecclesiæ, secundum Rayn qui de hoc latus no. in summa de hæret. § item numquid, &c
p ¶ Polluti.] Ar. non imputari socio peccatum alterius si ei displiceat, dũmodo eum admoneat vt resipiscat,

vt ǰ.ea.q.4.cap.1. quod incipit, nullius crimen, & a. crimen.arg.23.q.4.recedite.8.q.1. quid aũt.ǰ.11.q.3. quod prædecessor.infra,24.q.3. si habes.24.q.1.schisma. contra. infra, de cons.dist.1.in sancta, contra.inf. ead.q.5.c.1. contra. H.

c ¶ Ore.] cum dixit, hoc est corpus meum.ǰ.de cons. dist 2. accipite.

d ¶ Ceteris.] ǰ.23.q.4.tu bonus. & c. quàm magnũ. ǰ.de cons.dist.2. cum omne, contra. Sol. sed ibi de buccella panis, quam soli Iudæ tradidit postea: hic de corpore Christi, quod primo tradidit sibi, postea oĩbus dedit.

Chri- iniquitatibus Africa tota lugebat: sed panem luctus, omnibus vobis communem esse, omnium vestrum malũ schismatis facit. *Item.* ¶ Gratias Deo, quia tandem confessus

Ibidem, c. 54. es posse valere inuocatum nomen Christi ad aliorum salutem, etiam si à peccatoribus inuocetur. Hinc ergo intellige cum Christi nomen inuocatur, non obesse aliorum saluti aliena peccata.

α ¶ Vitæ suæ.] *sequebatur*, sed vnctionis: *quæ voces absunt ab omnibus vetustis Gratiani exemplaribus, licet in codicibus etiam B. Augustini impressis legantur.*

Idem in psalmum 10. *in vers.* [*Iustus autem quid fecit?*]

¶ Etiam per malum ministrum dona Dei ad hoc perueniunt qui cum fide accipiunt. C. LXXXVIII.

Iuo, p. 2. c. 105. Ioan. 13. 6. & 12. Matt. 10.

CHristus quid fecit [a] vobis, qui traditorem suum tanta patientia pertulit, vt ei primam [b] Eucharistiam confectam manibus suis, & ore [c] suo commendatam, sicut ceteris [d] Apostolis, traderet? Quid vobis fecit Christus, qui eumdem traditorem suum, quem diabolum nominauit, [e] qui ante traditionem Domini, nec loculis [f] Dominicis fidem potuit exhibere, cum ceteris discipulis ad prædicandũ regnum cœlorum misit; vt demonstraret dona Dei peruenire ad eos, qui cum fide accipiunt, etiam si talis sit, per quem accipiunt, qualis Iudas fuit?

Item Gregorius.

¶ Sacramentis, episcopi malitia non nocet. C. LXXXIX.

NOn nocet malitia episcopi, neque ad baptismum infantis, neque ad ecclesiæ [g] consecrationem: [h] quia baptisma à Deo datur, non ab homine venit. sic & Eucharistia, & omnia, quæcumque in altari ponuntur, non ab homine, sed à Deo sanctificationem accipiunt.

Sed obiicitur [i] *illud Hieronymi in Sophoniam, c.* 3.

¶ Non verba, sed merita sacerdotum Eucharistiam faciunt. C. XC.

Iuo, p. 2. c. 110.

SAcerdotes, qui Eucharistiæ seruiunt, & sanguinem Domini, populis eius diuidunt, impie agunt in legem Christi, putantes Eucharistiam, imprecantis [k] facere verba, nõ vitam; [l] & necessariam esse tantum solennem orationem & non sacerdotum merita, de quibus dicitur: [Et sacerdos, in quo fuerit macula, [m] non accedet offerre oblationes Domino.]

Leuit. 21.

e ¶ Nominauit.] vbi, nescio, sed credo, ꝙ ibi, qui intingit mecum manũ, &c. arg. Institu. de exhæred. lib. §. sed feminini.

f ¶ Loculis.] ar. contra infideles seruientes, ꝙ sint sicut diaboli. de pœn. dist. 1. §. hoc idem. 1

g NOn nocet.] Ad ecclesiæ.] ǰ. de consec. dist. 1. ecclesijs. contra. sed illud quando forma seruata non est.

h ¶ Consecrationẽ.] dumtamẽ cesset omnis pactio vel aliqua turpis promissio; alioquin execrata potius quàm consecrata dici debet, vt ǰ. e.q.4. ecclesia. sed hoc in odium consecrantis. nam reuera consecrata est. 2

SED OBIICITVR. CASVS. Nunc obijcit Gratianus contra prædicta, & ita alternatim modo ex vna parte, modo ex alia allegãdo procedit in hac quæstione, & solutiones inserendo.

i ¶ Sed obijcitur.] Respicit § si ergo. ꝰ. proxi. positum. Nam inducit ista sex c. quędam directe: quædã à sensu contrario, ad probandum ꝙ malus sacerdos non possit conficere sacramenta, sed ibi respondet in seq. §. cum vita.

SAcerdotes.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ non tantum verba: sed etiam merita sacerdotum concurrere debent, quia scriptum est. Nec maculam habens ad sacrificandum accedat.

1 Adidẽ 13. quęs. 1. §. ad hoc. vbi de hoc scilicet ꝙ sint sicut diaboli. de pœ. dist. 1. §. hoc idem. Arch.

2 Dũmodo forma ecclesiæ fuerit seruata. de consecr. dist. 1. ecclesijs. quod ẽt videtur contra. Io. de F.

CHristus quid fecit.] CASVS. Probatur in hoc c. ꝙ mali sacerdotes sunt tolerandi, & ꝙ sacramenta sunt ab eis recipienda, & hoc probatur exemplo Dñi qui Iudam tolerauit, & cum cum alijs discipulis ad prædicandum misit. Sequens cap. patet.

a ¶ Christus quid fecit.] qui signa patientiæ ostendit nobis.

b ¶ Primam.] id est, primo confectam Eucaristiã dedit. nam vna sola est, & ideo non est, prima vel vltima. Vel sic, primam, id est, vnicam, & non plures.

Sequentia tria c. plana sunt, in quibus dicitur ꝙ mundi debent esse sacerdotes qui pro alijs intercedunt, quia facilius exaudiuntur.

k ¶ Imprecantis.] i. inuocantis per preces. H.

l ¶ Non vitam.] quantum ad rẽ sacramenti, scilicet, vt digne conficiant; aliàs vita non exigitur vt cõficiant. ADDITIO. Sub. sed vt proficiant offerenti. ǰ. ead. cum vita. Arch.

m ¶ Macula.] mortalis peccati 3 vt. de cõs. dist. 2. quotidie. vel venialis, & tũc est cõsiliũ. arg. dist. 6. testamẽtum.

3 Hic vides quod not. 51. dist. de his. i gl. vlt. extra de cel. miss. de hoie. Arc.

tum. H. Tñ hæc auctoritas intelligitur de macula corporali, vt 49. dist hinc etiam. & ita sophistice inducitur § non accedat. dum enim æstuauerit in pectore precantis ignis alienus qui exurit, & nō satiatur non pōt digne accedere ad altare. de pœ. dist. 3. c. inter hæc hircum. Eucharistia est obseruanda, ne in terrā decidat negligentia ministrantis: quia vterque reus est, scilicet qui negligenter verbum Dei audit, & qui corpus Christi in terram cadere permittit. & ita sacerdos non debet indigne ministrare.

Sacerdos quilibet pro mortali peccato suspensus est quo ad se.

Vnde notatur hic ꝙ quilibet sacerdos ꝓ macula mortalis peccati suspēsus est quo ad se, quo ad accipiētes vero non, nisi vt notatur 32. dist. § verum. & c. nullus.

Item Alexander, epist. 2.

¶ Tanto facilius sacerdotes exaudiuntur, quanto apud Deum sunt digniores. C. XCI.

IPsi sacerdotes[a] pro populo interpellāt, & peccata populi comedunt;[1] quia suis precibus, & oblationibus ea delent, atque cōsumunt: qui quāto digniores fuerint, tanto facilius pro necessitatibus, pro quibus clamant, exaudiūtur. Iuo, p. 2. c. 69. & p. 6. c. 45.

Sacerdotes comedunt peccata populi.

a ¶ IPsi sacerdotes.] ¶ Comedunt.] i. oblata ꝓ peccatis. [1] vel dicuntur comedere peccata populi, quia delēt, & sic comedūt peccata populi ordinationib⁹ suis. vel forte quia exemplo bonæ operationis, & verbo prædicationis corrigunt homines, & ita quantū in se est delēt. 36. dist. §. ecce. ver. ex quibus. solus enī Deus delet peccatum, idest, peccati reatum.[2] sacerdos pœnam infligendam pro peccato orationibus minuit,[3] ꝓpter quod peccatum delere dr̄. 13. q. 2. animæ. H. Vel illi dicuntur comedere peccata populi, qui de suis possunt sustētari, & tñ percipiunt de ecclesiasticis. 12. q. 2. illud. cum habenti dare, & c. 1. q. 2. pastor.

1 Sic 1. q. 1. quia.

2 Vt s̄. e. q. vt euidēter.

3 Vt 13. q. 2. animæ.

Item Gelasius Elpidio episcopo.

¶ Non adest sacramentis spiritus sanctus, quæ per criminosos ministrantur. C. XCII.

SAcrosancta[b] religio, quæ catholicam continet disciplinam, tantam sibi reuerentiam vendicat, vt ad eam quilibet, nisi pura conscientia, non audeat peruenire. Nam quomodo ad diuini misterij consecrationem[c] cœlestis spiritus inuocatus † adueniet,[d] si sacerdos, &† qui eum adesse deprecatur, criminosis plenus actionibus reprobetur? Iuo, p. 2. c. 90. & p. 6. c. 110. † al. aduocat⁹ † al. etiam

b SAcrosancta.] id est, religiosa sacramentorū reuerentia. vel idest, Eucharistia, vel quodlibet aliud sacramentum. s̄. ea. ventum.

c ¶ Consecrationē] quā diuinū ministerium fecit, non ministri administratio, vt j̄. de consecr. dist. 4. non est aqua.

d ¶ Adueniet.] Adueniet quidē magis ad conficientis detrimētum, q̄ ad salutem. vt de consecr. dist. 2. c. & sancta.

Item Gregorius in regesto, lib. 1. epist. 24.

¶ Manus immunda, tacta inquinat, non mundat. C. XCIII. Et Past. p. 2. c. 2

NEcesse est, vt esse munda studeat manus, quæ diluere sordes curat: ne tacta quæque deterius inquinet, si sordida ipsa stercoris † lutum tenet: scriptum namque est: [Mundamini, qui fertis vasa[e] Domini.] Domini etenim vasa ferunt; qui proximorum animas ad interiora[f] † perducendas, in conuersationis suæ exemplo suscipiunt. † al. insequēs Esa. 52. † al. in interna sacrificia] al. in æterna sacraria.

e NEcesse est.] ¶ Vasa.] i. subditorū animas: quia Dominus in eis sedet,[4] vt 23. q. 4. Nabuchodonosor. 32. q. 5. si Paulus. quorum sanguis requiritur de manibus nostris. 43. dist. Ephesijs.

4 al. iacet.

f ¶ Ad interiora.] i. spiritualia & cœlestia. Vel dic, i. ad vitia: & tunc dic perducendas vapulaturas à primo mancipio gehennæ. 40 dist. si Papa.

Item Augustinus lib. 50. homiliarum, homi. 26.

¶ Aeque seruandum est verbum Christi, & corpus Christi. C. XCIIII.

INterrogo vos fratres, vel sorores: dicite mihi, quid vobis plus esse videtur, verbum Dei, an corpus Christi? Si verum vultis respondere; hoc vtique dicere debetis, quòd non sit minus verbum Dei, quàm corpus Christi. Et ideo, quanta solicitudine obseruamus, quando nobis corpus Christi ministratur, vt nihil ex ipso de nostris manibus in terram cadat; tanta solicitudine obseruemus, ne verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliud aut cogitamus, aut loquimur, de corde nostro pereat: quia non minus reus erit, qui verbum[g] Dei negligenter audierit; quàm ille, qui corpus Christi in terram cadere[h] negligētia sua permiserit. Iuo, p. 2. c. 106.

Idem lib. 4. de Trinitate, c. 14.

INterrogo.] CASVS. Dicitur hic ꝙ æquali diligētia audiēdū est verbū Christi, ne de corde labatur, sicut

g ¶ Verbum.] i. prædicatio, quæ plures conuertit, & plus facit compungi hominem, ita vt omnia peccata per eam tollantur. sed per corpus Christi tantum venialia tolluntur, vt de conse. dist. 2. iteratur. & cap. quotidie. & sic non ob. s̄. eo multi.

Prædicatio ē efficacior corpore Christi.

g ¶ Verbum.] i. id quod verbo significatur, vel per verbum concipitur.

h ¶ Caueat.] de consec. dist. 2. qui bene.

Neque.]

Neque.] CASVS. Dicitur hic, quod ad hoc ut rite & recte sacrificium offeratur, debet ab honesto ministrari, & à iusto recipi: & hoc dicit littera. Pro quibus offertur, supple digne.

a ¶ Neque.] Nota, quod tria dicuntur hic: scilicet quod sacramenta ter, quia offertur etiam pro habentibus mortalia. 1

f ¶ Mundandis.] id est, venialis peccati maculam habentibus.

CVM VITA. CASVS. Iste §. respicit illud cap. sacerdotes. vbi dicitur, quod bona vita sacerdotis necessaria est ad conficiendum corpus Christi. Modo soluit & dicit quod intelligendum est hoc non de consecratione, quia in veritate conficit etiam malus sacerdos, sed de effectu consecrationis, quia nihil prodest si sumatur ab indigno, & quod malus sacerdos conferat gratiam digne sumentibus, sequenti capitulo probatur.

1 Scilicet ut compungatur, & ut mitiget pœna 13. q. 2. tempus. lo. de Fant.

¶ De eodem. C. XCV.

Iuo, p. 2. c. 107

NEque [a] potest id rite [b] offerri, nisi per sacerdotem iustum & sanctum; nec nisi ab eis accipiatur, quod offertur, pro quibus offertur; [c] atque id sine vitio [d] sit, vt pro vitiosis [e] mundandis [f] possit offerri. Hoc certe omnes cupiunt, qui pro se offerri sacrificium Deo volunt.

Cum vita [g] sacerdotum Eucharistiæ necessaria esse dicitur, non consecrationi, sed effectui intelligendum est. Non enim effectum salutis confert ei, quem merita faciunt indignum: potius completur in eo illud Apostoli: [Qui manducat corpus Domini, & eius sanguinem bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit.] Ergo contra eos, qui crebra oblatione sacrificii se putant posse mundari non cessantes impie agere in legem Dei, intelligitur illud esse dictum Hieronymi. Quòd vero sacerdos, etiam si malus sit, tamen pro officio suæ dignitatis gratiam transfundat hominibus, testatur Augustinus in libro quæstionum veteris test. c. 11.

1. Cor. 11.

S. ea. sacerdotes

g ¶ Cum vita.] Respicit hoc capitulum sacerdotes. & bene soluit. & ad confirmandam suam solutionem inducit cap. seq.

¶ Sacerdotes nomen Domini inuocant, Dominus autem benedictionem præstat. C. XCVI.

Iuo, p. 2. c. 100
Pann. l. 3. c. 79.
Num. 6.

DIctum est [h] à Deo in Numeris ad Moysem, & Aaron sacerdotes: [Vos ponite [i] nomen meum super filios Israel: ego Dominus benedicam eos,] vt gratiam traditio per ministerium ordinantis transfundat hominibus: nec voluntas sacerdotis obesse, aut prodesse [k] possit, sed meritum benedictionem poscentis. ¶ Quanta autem sit dignitas ordinis sacerdotalis, hinc aduertamus Dictum est enim de nequissimo Caipha interfectore Saluatoris, inter cetera.

Io. 11.

Hoc autem à semetipso non dixit, sed cum esset princeps sacerdotum anni illius, prophetauit.] Per quod ostenditur spiritum gratiarum non personam sequi aut digni, aut indigni, sed ordinationem traditionis; vt quamuis aliquis boni meriti sit, non tamen possit benedicere, nisi fuerit ordinatus, vt officium ministerij exhibeat. Dei autem est, effectum tribuere benedictionis.

Quòd vero [l] per hæreticos sacramenta dignitatis ministrata dicuntur carere effectu, improbatur auctoritate Anastasii Papæ, qui ordinationem Acacii, quamuis hæretici,

DIctum est.] CASVS. Hic primo probatur per verba Dñi, & exemplo Caiphæ, quod apud malos sacerdotes vera sunt sacramenta, & quod ex officio suo gratiam hominibus trasfundunt. Secundo, quod tanta est vis sacerdotij dignitatis, quòd sine eo etiam apud bonos non est auctoritas benedicendi.

h ¶ Dictum est.] Probat Aug. quod benedicere non tantum meritum, sed etiam ordinem requirit. In prima ergo parte ponit auctoritatem Dñi, vsque ibi, [Quanta.] In secunda probat intentionem suam & auctoritate, & exemplo Caiphæ.

i ¶ Vos ponite.] id est inuocate. 2

k ¶ Prodesse.] hic colligitur, quod licet voluntas sacerdotis non sit vt prosit; prodest tamen, infra de cons. dist. 4. non illud te. Sed quid si cantet Missam, vt Deus perdat aliquem? conficiet reuera, sed debet puniri. arg. 26. q. 5. quicumque.

2 Et loquitur sacerdotibus de his ministerijs siue benedictionib. vbi ordo sacerdotalis exigitur. Arch.

menta Domini non rite vel recte conferuntur nisi à dignis conferantur, & à dignis sumantur, & in forma ecclesiæ. Primũ notatur ibi, [Nisi per sacerdotẽ.] Secundum ibi, [Nec nisi.] Tertium ibi, [Atque id, &c.] Quidam diuidunt c. in duas partes. In prima fit mentio de sacrificio, quod ab eo accipitur pro quo offertur, & hoc vsque ad illum locum, [Atque id.] In secũda fit mẽtio de sacramento, quod non accipitur ab eo, pro quo offertur: & dic, sine uitio, id est, sine peccato.

b ¶ Rite.] quo ad offerentem & accipientem.

c ¶ Pro quibus offertur.] supple, nec potest rite offerri nisi ab eis.

d ¶ Sine vitio.] id est, non sit citra formam ecclesiæ, sed in ipsa forma ecclesiæ.

e ¶ Vt pro vitiosis.] Expone vt recte possit offerri pro vitiosis, id est, Venialia habẽtibus. Sed intellige generaliter, quia offertur etiam pro habentibus mortalia.

QVOD VERO. CASVS. Dictum est s. in §. si ergo sacramenta. quod sacramenta dignitatis ab hæreticis collata non habent effectum, contra quod allegat Gra. auctoritatem Anastasij, quam friuolam esse ostendit auctoritate Gelasij, & Felicis, qui cum Hormisda excommunicauerunt Acacium antequam excommunicassent Anastasium. Sed H. exponit antequam Anastasium, id est, ante quàm Anastasius esset Papa: quia Acacius mortuus fuit ante Anastasium, & Anastasius successit illi. Et ita cum successerit Gelasio, non fuit excommunicatus ab eo, nec à præcedentibus.

l ¶ Quòd vero.] Dictum est s. in §. si ergo. quod sacramenta

menta dignitatis ab hæreticis collata effectum non habent: contra quod allegat auctoritatē Anastasij, quam ostendit friuolam esse auctoritate Gelasij & Felicis.
a ¶ In tractatu.] per hoc probatur, ꝙ Gratianus non diuisit per distinctiones hoc opus. arg. 11. quæst. 3. §. euidenter.

triplicitet: per baptismum datum à laico, quod non iteratur, licet illud iniuste detur: per signū publicæ monetæ impressum ab eo, qui non debuit imprimere, & per characterem militiæ, qui non repetitur. 1
d ¶ Dandi.] scilicet ordinem.

ITEM OBIICITVR. CASVS. Dictum est supra in c. Arianos. & s. in §. cū ergo Innocentius. ꝙ solum baptisma ratū est apud hereticos. cōtra ꝙ obijcitur modo in hoc capit.
b ¶ Item obijcitur.] ei scilicet quod dictū est s. ea. §. cū ergo Innocen. & c. Arianos.

Quod quidam.] CASVS. Quidam dixerunt, ꝙ catholici ab ecclesia recedentes retinent potestatē conferendi baptisma, sed non potestatem conferendi ordinem, sed eam amittunt. Cōtra quod probat Augustinus quattuor rationibus hoc esse falsum. Primo, quia qua ratione perditur vnum, & reliquum, cū vtrumque quadam consecratione conferatur. Secundo, quia consuetudo est ecclesiæ, ꝙ tales non reordinantur cū redeunt, ne fiat iniuria sacramento. retinet ergo vtrūque, sed ad perniciem. Tertio, quia si aurū, vel argētum furtiue fuerit signatū, si fur postea deprehenditur à principe, punitur, sed signū monetæ nō reprobatur. Quarto, quia character militię non reiteratur circa redeuntem, cum miles ad gratiam principis reuocatur. Quinto, concludit ex præmissis, quòd non debent iterari sacramenta ab eis collata, ne fiat iniuria sacramento. Prima ratio est ibi, [Primo, quia.] Secunda ibi, [Nam si quando ex ipsa.] Tertia ibi, [Si enim aliqui.] Quarta ibi, [Si forte.] Quinta ibi, [De his qui.]

ita ratam approbat, vt etiam eis, quos post damnationem suam baptizauit, vel ordinauit, in nullo ream personam nocuisse asserat. Sed hoc a *eum illicite, & non canonice, immo contra decreta suorum prædecessorum fecisse probant Felix, & Gelasius, qui Acacium ante Anastasium excommunicauerunt, & Hormisda, qui ab ipso Anastasio tertius eumdem Acacium damnauit. Vnde etiam ab ecclesia Romana repudiatur, & à Deo fuisse percussus legitur in gestis Romanorum Pontificum hoc modo: [Anastasius secundus natione Romanus, &c.] Require retro in tractatu* a *decretalium epistolarum.* — s. dist. 19.

a ¶ Sed hoc eum.] *Supra dist. 19 c.* Anastasius, *ostensum est immerito reprehensum esse Anastasium, & verissima esse, quæ ipse de Acacio scripsit, & decreuit.*

Item obiicitur b *illud Augustini, lib. 2. contra epist. Parmeniani. c. 13.*

¶ Qui recedit ab ecclesia, nec baptisma, nec ius dandi amittit. C. XCVII.

Qvod quidam c dicunt, Baptisma, quod a accepit, non amittit, qui recedit ab ecclesia; sed ius tamen dandi d quod accepit, amittit; e multis modis apparet frustra, & inaniter dici. ¶ Primo, quia nulla ostenditur causa, cur ille, qui ipsum baptismum amittere f non potest, ius dandi g amittere possit. Vtrumque enim sacramentum est, & quadam consecratione vtrumque h homini i datur; illud, cum baptizatur; istud, cum ordinatur; ideoque in catholica vtrūque non licet iterari. ¶ Nam si quando ex ipsa parte k venientes etiam præpositi pro bono pacis correcto † schismatis errore suscepti sunt; etsi visum est opus esse, ut eadem officia gererent, quæ gerebant; non sunt rursus ordinandi, † sed sicut baptismus in eis, ita ordinatio mansit integra; quia in præcisione fuerat vitium (quod vnitate 1 pacis est correctum) non in sacramentis, l quæ vbicumque sunt, m ipsa vera sunt. Et cum expedire hoc videatur ecclesiæ, vt præpositi eorum venientes ad ca-

Sent. 4. dist. 25 Alg. l. 3. c. 10. Pann. l. 1. ti. 2. c. 80.

Iuo, p. 2. c. 97. Pann. l. 3. c. 77.

† al. correpto

† al. ordinati

† al. vnitatis pace

c ¶ Quod quidam.] CASVS. Opinio est quorūdam, ꝙ sacerdos, vel eps recedens de ecclesia ad hæreticos, sacramentū baptismi nō amittit: sed sacramentum ordinis amittit. Istud improbat Augustinus multipliciter. Primo sic: quia cum vtrumque sit sacramentum, non potest assignari ratio, quare potius perdatur vnū quàm aliud. Secundo sic: quia consuetudo ecclesiæ est, ꝙ cū tales redeunt, non solent reordinari, si eos ecclesia vult tolerare. Tertio dicit ꝙ sicut recedens ab ecclesia vtrūque retinet: sic videtur, ꝙ vtrūque potest cōferre alijs extra ecclesiam, licet male cōferat. & cum quis recipit sacramentum extra ecclesiam, si reuertitur ad ecclesiā, non est sacramentum iterandum in eo. Et hoc probat

e ¶ Amittit.] characterem enim non potest amittere, licet videatur aliter dici 11. q. 3 episcopus.
f ¶ Amittere.] nam ubi eadem ratio, & idem ius. ff ad leg. Aquil. illud. An tamen hoc sit verum, notatur 18. q. 1. sic enim. 32. q. 7. Apostolus. s. ea q. §. cum ergo.
g ¶ Ius dandi.] scilicet ordinem. de consec. distin. 4. ostenditur. Vel potestatem conferendi baptisma. inf. 32. q. 7. licite.
h ¶ Vtrumque.] scilicet baptismus & ordo.
i ¶ Homini.] hoc de baptismo sacerdotis, in quo potestas baptizandi est sacramētum: in laico est quædam licentia, non sacramentum. 2 arg. ꝙ scientia hæretici valeat, & ligatio & solutio, cū ius ligādi, iudicādi, atq; soluēdi à tpe consecrationis acceperit. s. di. 48. 3 c. 1.
k ¶ Parte.] collectio enim hæreticorum rectissime pars appellatur; à partiendo, idest, diuidendo.
l ¶ Non in sacramentis.] fuit vitium scilicet.
m ¶ Sunt.] quia à quocumque dentur, iterari non debent,

1 Adde pro intellectu huius gl. ꝙ olim signabantur milites quadā nota seu figura in illius ab alijs discretionē. l. stigmata. C. de fab. lib. 11. no. in l. pen. ff. ex qb. cau. maio.

2 Scilicet est ius dandi, quia nō habet nisi ex pmissione: sed si cōfert est verū sacramētum, quod dic. ut legitur, & no. de cons. distin 4. sanctum. Arch.

* *Heretici nō possunt ligare, & soluere, & si fecerint, nihil actū est; quia iurisdictionē non habēt.* B. Th. 2. 2. q. 39. art. 3. & 4. distin. 19. q. 1. art. 2. q. 3.

3 Al. 68.

debent, & ideo ipsa sunt, id est, firma & vera sunt, & bona.

a ¶ Manus.] 7. ca. q. c. manus impositio. contra. sed hic de consecratoria.

b ¶ Dandi.] i. cōsecrandi. vel dandi ipsam ordinationē.

c ¶ Aliud

cau. quoties. arg. 63. dist. Salonitanæ. 45. dist. de Iudæis. 7. q. 1. episcopus.

d ¶ Necessitate.] hic aperte colligitur, quod laici non habent ius baptizandi: nisi large dicatur ius vel potestas, id est permissio, vt infra de consecrat. distin. 4. constat. & c. à quodam. & 30. quæst. 1. ad limina.

Baptizandi ius non habent laici.

tholicam societatem, honores ibi suos non administrent; non eis tamen ipsa ordinationis sacramenta detrahuntur, sed manent super eos. Ideoque non eis in populo manus [a] imponitur, ne non homini, sed ipsi sacramento fiat iniuria. *& infra.* ¶ Sicut autem habent in baptismo, quod per eos dari possit; sic in ordinatione ius dādi: [b] vtrumque quidē ad perniciem suam, quamdiu charitatē nō habent vnitatis: sed tamen aliud est, prorsus nō habere; aliud perniciose habere; aliud [c] salubriter habere. Quidquid nō habetur, dandū est, cū opus est dari: quod vero perniciose habetur, per correctionem depulsa pernicie, agendū est, vt salubriter habeatur. Quamquam, & si laicus aliqua † pereuntis dederit necessitate [d] compulsus, quod cum ipse acciperet, dandum esse addidicit; nescio, [e] an pie quisquam dixerit esse repetendum. Nulla enim cogente necessitate si fiat, alieni muneris vsurpatio est. Si autem necessitas vrgeat, aut nullum, aut veniale delictum est. [f] Sed, etsi nulla necessitate vsurpetur, & à quolibet cuilibet detur; quod datum fuerit, non potest dici non datum: quamuis recte dici possit illicite datum. Illicitam ergo vsurpationem corrigit reminiscentis, & pœnitentis affectus. Quod si non correxerit, manebit ad pœnam vsurpatoris quod datum est, vel eius, qui illicite dedit, vel eius, qui illicite accepit: non tamen pro non dato habebitur. [g] Neque si vllo modo per deuotum militem, quod à priuatis vsurpatum est, signum regale violabitur. ¶ Si enim aliqui furtim, & extraordinarie non in monetis [h] publicis aurum, vel argentum percutiendo signauerint, cum fuerit deprehensum, nonne illis punitis, [i] aut indulgentia liberatis, cognitum regale signum thesauris regalibus cogetur inferri? *& paulo post.* ¶ Si forte illum militiæ characterem in corpore suo non militans pauidus exhorruerit, [k] & ad clementiam Imperatoris confugerit, ac prece fusa, & impetrata iam venia militare cœperit; numquid homine liberato, atque correcto, character ille repetitur? ac non potius agnitus approbatur? An forte minus hærent sacramenta Christiana, quàm corporalis hæc nota; cum videamus nec apostatas carere baptismate, quibus vtique per pœnitentiam redeuntibus non restituitur, & ideo admitti non posse iudicatur? *& paulo post.* ¶ De ijs, [l] qui ab ecclesiæ vnitate separati sunt, nulla iam quæstio est, quin & habeant, & dare possint, & quin perniciose habeant, pernicioseque tradant extra vinculū pacis. *& infra.* ¶ Neutri sacrameno iniuria facienda est *& infra.* ¶ Sicut non recte habent, qui ab vnitate discedunt, sed tamen habent, & ideo redeunti non redditur; sic etiam non recte dat, qui ab vnitate discedit; sed tamen dat; & ideo, quod ab eo accepit venienti ad vnitatem non iteratur. *& infra.* ¶ Sicut redeunti non redditur, quod & foris habebat; sic venienti repetendum non est, quod etiam foris accepit. Vnde consequenter intelligitur peruersitatem hominum esse corri-

† al. alicui pereunti

e ¶ Nescio.] id est, nō approbo, si quis dixerit repetendum.

f ¶ Veniale delictū est.] hic philosophicum temperamētum est, nam in veritate nullum est. Et est simile. 22. q. 2. in quibus.

Philosophicum temperamentum.

g ¶ Habebitur.] arg. contra extra de iurepatro. quod autem, in fine.

h ¶ In monetis.] id est, signis, vel sigillis, numismatibus, vel instrumentis monetam cudendi.

i ¶ Punitis.] isti varijs pœnis puniunt. C. de fal. mo. per totum. parcitur tamen illi, qui formauit, si antequam signum imprimat, pœnitet. ff. ad leg. Cornel. de fal. qui falsam, &c.

k ¶ Exhorruerit.] qui forte fugit de bello publico: & ita infamis effectus est. ¶ 6. quæst. 1. infames. & hoc intelligitur de militibus illis, qui iurauerunt se mortem non euitaturos, pro re publica. & isti habebant stigmata, vel alia signa de aliquo colore, de quibus dictum est, Milites nostros arma scire volumus, non leges. C. de iure delib. sancimus. Vel sensus est huius litteræ, quòd si aliquis præter auctoritatem principis adeptus est militiæ cingulum, & post reconciliatur ipsi principi, erit ne in eo iterandus character? quasi dicat, non.

Infamis est de bello publico fugiēs

¶ Concor. tex. in l. nō oēs. §. item qui desertorem. cū ibi no. per Docto. ff. de re mil.

ADDITIO. Et secundum istam lecturam dic, exhorruerit, scilicet quia à principe non acceperat. & no. hic militibus characterem imprimi. Io. de Fant.

l ¶ De his.] repetit, quæ iam dicta sunt, dubitatur ... fore, §. sed non

c ¶ Aliud.] argu. contra illud generale quod est extra de translatio. inter corporalia. & 7. q. 1. factus. ff. si quis

est ... andum; quia ...

EX HIS. Hæc est duodecima pars huius quæstionis, In qua intendit probare, ꝙ sacramentū ecclesiæ tale est illi qui accipit, qualis est ille qui accipit: vel qualis est qui sacrificat, nec malitia dantis impedit bonitatem: & hoc probat per multas similitudines, quas ponit in hoc § & per nouē auctoritates. & hoc probat vsque ad cap. statuimus. 2. Io. de F.

est licitum accipere: secus secundum leges B.

f ¶ Vt perhibet.] hic apparet potius hæc esse verba Gratiani, quàm August.

OPPONITVR. CASVS. Opponit hic Grat. contra supradicta, scilicet ꝙ hæretici non possunt conferre ordines,

gendam; sanctitatem autē sacramentorū in nullo peruerso esse violandam. Constat enim eam in peruersis & sceleratis hominibus, siue in eis; qui intus sunt, siue in eis, qui foris sunt, impollutam, atque inuiolabilem permanere; & quia dicuntur ea mali polluere, quantum in ipsis est, dicuntur; cum illa impolluta permaneant: sed in bonis permanent ad præmium; in malis permanent ad iudicium. *& infra*. Eo. 2.lib.c.19.

¶ Quomodo catholici non clarificant Deum, qui promissa eius nullis hominum sceleribus, quominus implerentur, impediri posse confidunt? qui sacramenta eius tam debita veneratione prosequuntur, vt ea, si etiam ab indignis tractata fuerint, illis sua peruersitate damnatis, illa intemerata sanctitate permanere demonstrentur?

α ¶ Quod accepit.] *Sic etiam Algerus, licet paulo aliter habeat originale.*

β ¶ Neque vllo modo.] *hæc vsque ad verbum,* violabitur, *addita sunt ex originali, ex quo etiam alijs locis caput hoc locupletatum est.*

γ ¶ Vel argentum.] *In codicibus B. Augustini impressis sequitur,* sed æs, *in duobus autem manuscriptis Vaticanis,* vel æs.

12 *Ex his* [a] *verbis Augustini constat, in omnibus tam apostatis, quàm hæreticis, vel damnatis permanere Christi sacramenta vera, quantum ad se, & sancta; & nisi pœnitentia, vel indulgentia subuentum fuerit, ad damnationem vsurpatoris peruenient, vel habentis, vel dantis, vel accipientis. Quid ergo prodest, quòd vera & sancta sunt, cum vsurpatores suos æque perimant,* [b] *ac si essent mala, & noxia? Crassus* [c] *aurum sitiuit, & aurum bibit: æque periit vero auro, sicut vero veneno. ¶ Item aurum* [d] *æque verum est in arca furis, sicut in thesauris regis. Sed à fure, quia illicite habetur, licite datur, vel accipitur: à rege autem licite habetur, licite datur, & accipitur: ideo ipse fur, & communicator furti (nisi forte de conscientia furti* [e] *se purgauerit) vt perhibet* [f] *Gelasius ad Anastasium Imperatorem, vterque iuste, & digne damnabitur. ¶ Opponi-* Alg. l. 3. c. 12.

CASVS. Infert Gratianus ex supradicto capitulo, ꝙ vera sacramenta sunt apud hæreticos quantum in se, sed ad damnationē sunt dantium, accipientium, vel habentium, nisi redeāt, sicut verum aurū fuit Crasso nociuum.

a ¶ Ex his.] infert ex præcedenti c. ꝙ sacramēta vera sunt apud hæreticos indistincte vsque ad §. opponitur. & ibi obiicit Aug. prout ipse intelligit Aug. dicere vsq; ad §. sed ne. ibi ponit vnam solutionē vsq; ad §. quamuis. vbi ponit aliam bonā & catholicam, ad quā probandā inducit quatuor exempla, quæ notabo in littera.

b ¶ Perimant.] illa, id est, eorū abusio 1 ab isto loco dicit Io. de Fan. ꝙ verba sunt Aug. vsque ad §. opponitur. Hug. cōtra: immo Gratiani, vt in notula hic apparet. inf. ea.

c ¶ Crassus.] iste dictator fuit contemporaneus Iulio Cæsari, & Pompeio: & à Parthis auro feruenti interfectus est.

ITEM AVRVM. CASVS. Dicitur hic, ꝙ æque verū est aurum in arca furis, & in arca Regis, sed à fure illicite datur, & illicite retinetur: & ideo fur & communicator furti puniuntur: nisi innocentiam suam allegauerint. Et est § Gratiani ab illo loco, ex his. vsque ad cap. per Esaiam, sicut dicit H.

d ¶ Aurum.] cuius ope vel consilio furtum committitur, tenetur. ff de con. fur. proinde. Est autem differentia inter furem, & cōicatorem: quia communicator manifestus esse non potest, ff. de fur. is qui opem.

e ¶ Furti.] videtur ergo & tenetur quis se purgare de cōscientia. arg. Inst. de obl. quæ ex delic. §. sed hæ actiones. C. de fur. ciuile. arg. 1. q. 4. quia prælulatus. cū suis concor. Et ita est arg. ꝙ quis potest & tenetur indicare furem arg. ext. de fur. qui cum fure. cum concor. ibi positis. arg. cōtra. ff. de cond. ob tur. cau. idem. & si ob stuprum. §. vlt. & ff. de præscr. ver. l. solet. Nam in vtraque dicitur, quod licite possum accipere 2 pecuniam à domino, vt seruum indicem fugitiuum. Io. Sol. in casu isto videtur posse dici, quod secundum canones non

dines, etsi baptizare possint. Nam sacerdos etiam depositus etsi baptizare possit, conficere tñ non potest: nec eps depositus pōt ordines cōferre, etsi possit baptizare. Sed huic oppositioni opponit duplicem solutionem. Prima hæc est, quæ incipit ibi. [Sed ne] ꝙ qui extremā manus impositionem recipiunt in ecclesia, eius potentiam retinent, etiam recedentes ab ecclesia, ac similitudinem characteris matrimonij, qui post diuortiū, vel votū retinet: secus si extra ecclesiam. Ponit & aliā solutionē Gr. quæ incipit ibi, [Quamuis.] vbi dicit, ꝙ sacramenta hæreticorū vera sunt, dummodo in forma ecclesiæ sint celebrata, sed non habent effectū in male ministrantibus, & male suscipientibus. Quod probatur quattuor rationibus. Primo per verā Eucharistiā traditā proditori. Secūdo p verā pœnitentiā Christi in patria sua, q̄ ibi nō habuit effectū; quia ibi fidē nō inuenit. Tertio per duplicē transfigurationē Christi, quarū vna incredulis nō profuit. Quarto, qa ita virginitatē habuerūt fatuę virgines vt prudentes. Demū concludit, ꝙ vera sunt hæretico-

1 Ista fuit expositio H. & L.

Marcus Crassus, & Iulius Cæsar & Pompeius fuerunt contēporanei.

Concord. tex. in l. vxori. cū ibi no. ff. de vsufru. lega. Fur & coicator differunt.

Furem tenetur quis indicare.

2 Sub. & si æs accipiat peccat accipiens. secūdum canones. & sic ēt no. Vin. Lau. & Tā. & Ber. in dicto c. q cū fure. Arch.

reticorū sacramenta in se: sed obsunt male suscipientibus, & male ministrātibus. Et ad hoc inducit seq. cap.
a ¶ Opponitur.] hoc modo procedit in hoc §. primo ponit obiectionem suam cōtra Aug. quā tangit vsque ad §. [Sed ne.] ibi ponit quandā solutionē suam, quæ protenditur vsque ad §. [Quamuis.] &c. ibi aūt ponit aliam, quæ magis communis est, ad quam probandam inducit quadruplex exemplū. primum ibi, [Ipsa enī] secundum ibi, [Itē Dominus in patria, &c.] Tertium ibi, [Quod vt plane.] Quartum de decem virginibus, quod incipit ibi, [Sic & oēs, &c.] Vltimo concludit ab illo loco: [Sciendum vero.] ad probandam conclusionem suam inducit. c. per Esaiam.
b ¶ Sententiæ] cap. præcedentis, vbi dicit, ꝙ vtrūque quadam consecratione datur, & ita videtur parificare ordinem & baptismum.

tur[a] antē huic sententiæ[b] Augustini potestas dandi baptismum, & ius consecrandi Dominicum corpus, & largiendi sacros ordines, plurimum inter se differunt. Suspenso enim vel deposito sacerdote, nulla ei relinquitur potestas sacrificandi. Sacramentum tamen baptismi non solum à sacerdote deposito, vel laico catholico, verum etiam ab hæretico; vel pagano[c] si ministratum fuerit, nulla reiteratione violabitur: nulla autem ratio sinit, vt inter sacerdotes habeantur, qui de manibus laici, vel pagani oleū sacræ (immo execrandæ) vnctionis assumunt. Nō ergo consequenter[d] colligitur, vt si recedentibus à fide ius baptizandi relinquitur, potestas[e] etiam distribuendi sacros ordines relinquatur, quamuis vtrumque à consecratione proueniat. Degradatus enim episcopus potestatem[f] largiendi[g] sacros ordines non habet, facultatem tamen baptizandi non amisit.[h] ¶ Sed[α] ne[i] Augustinum in hac sententia penitus reprobemus; intelligamus aliud esse potestatē distribuendi ordines sacros; aliud esse executionem illius potestatis. Qui enim intra vnitatem[k] catholicæ ecclesiæ constituti, sacerdotalem, vel episcopalē vnctionē accipiunt, officium, & executionem sui officii ex consecratione adipiscuntur. Recedentes vero ab integritate fidei potestatem acceptam sacramento tenus[l] retinent; effectu suæ potestatis penitus priuantur: sicut coniugati ab inuicē discendentes, coniugium semel initū non dissoluunt;[m] ab opere tamen coniugali inueniuntur alieni. ¶ De his ergo; qui accepta sacerdotali potestate ab vnitate catholicæ ecclesiæ recedunt, loquitur Augustinus; non de illis, qui in schismate vel hæresi positi sacerdotalem vnctionē accipiunt. Alioquin esset contrarius Chalcedonensi[n] cōcilio; in quo ordinati a simoniacis, in nullo proficere indicantur, & Innocentio,[o] qui ordinatos à ceteris hæreticis, per prauam manus impositionem solam damnationem, & capitis vulnus affectos testatur. ¶ Quamuis[p] possit generaliter dici sacramenta, quæ apud hæreticos non aliter, quàm in ecclesia Dei celebrantur, vera, & rata esse, quantum ad se; falsa vero, & inania quantum ad effectum, & in iis, à quibus male tractantur, & in illis, à quibus male suscipiuntur. Nec mirum. Ipsa enim salus nostra buccellam Iudæ dedit: statim cum buccella nō bonus, sed malignus spiritus intrauit: quare? non quia bonus non daret bonum, sed quia malus male accepit bonum; sicque bonum, effectum bonum non habuit; quia, vbi illud faceret, non inuenit. ¶ Item Dominus in patria sua præsens, & verus affuit: non per malum ministrum, sed per seipsum nihil potuit; quia fidem non inue-

s̄.e. si quis episcopus. s̄.ea.c. qui per fectionem.

Ioan. 13.

Matt. 13.

c ¶ Pagano.] s̄.ea.q. si quis p ignorantiā. s̄.e.§. ecce qn̄. j. de conse. dist 4. quos à paganis. j. de conse. dist 4. à quodam.
d ¶ Consequenter.] noli hic reprehēdere magistrum. nam opponēdo dicit hoc, vt patet ex solutionibus sequentibus, maxime ex secunda.
e ¶ Potestas.] idest, executio potestatis, & sic verum dicit. aliàs mentitur. nam potestas sacrificādi, i. ordo sacerdotalis in eo remanet.
f ¶ Potestatem.] nō bene argumentatur: quia si vocet potestatē sacerdotalem ordinē vel sacramentū, nec hic, nec ibi amisit potestatem: sed si executionē, & hic & ibi amisit.
g ¶ Largiēdi.] sed cū hæreticus præcisus posset conferre tam baptisma, q̄ ordinē, quæ specialitas erit in baptismo? Dico ꝙ in casu necessitatis nō peccat baptizās. quod numquā est in collatione ordinum.
h ¶ Non amisit] in necessitate, & cū solemnitatibus. 50. di. qui sub gradu.
i ¶ Sed ne.] hic dicit Grat. ac si Aug. intellexisset, ius dandi habent, i. executionē. & ita soluit.
k ¶ Vnitatē] hic tāgit Gr. opi. lo. de Fā. dicētis ꝙ qui recipit vltimam manus impositionem in ecclesia, &c. r hæc opinio vr̄ expresse cōfirmari, extra de schisma c. 1. sed expresse reprobatur. 9. q 1. ordinationes.
l ¶ Sacramento tenus.] i. quia si ordinant, conferunt ordines, licet non debeant. & hoc est quod sequitur, sine effectu, &c.
m ¶ Dissoluunt.] 32. q. 7. c. 2.
n ¶ Chalcedonensi.] s̄. e. q. c. si quis episcopus.
o ¶ Et Innocentio.] s̄. ea. ventum.
p ¶ Quamuis.] Sol. vera est, quam & s̄. tetigit, & quę recitatur j. 12 q 1. in princ. & s̄. ea § si ergo.

r Idest, qui factus ē episcopus in ecclesia & postmodū fit hæreticus, ordinē cōfert: Sed q extra ecclesiam, recipit vltimā manus impositionē. i. extra ecclesiam factus est eps ordines cōferre non pōt & qui à tali ordinat' est, nihil recipit secūdū H.

nis pro perfidia aliorum non caruit sua veritate, sed effectus boni virtute. ¶ *Quod, vt plane in omnibus sacramentis ostenderet, bis* [a] *est transfiguratus, cum esset in carne. In vna transfiguratione, sicut sol* [b] *apparuit* [c] *mirabilis, vt fides credentium augeretur ad contemplandam cœlestẽ gloriam super se eleuatam. In altera, vt peregrinus, & incognoscibilis de se dubitantibus ire longius se finxit, & ne agnosceretur, oculos eorũ tenuit. ad quid aliud? nisi, vt quia per fidẽ non erat in cordibus eorũ, longius se ab eis recedere ostenderet, & quia ipsum non credebant esse, quod erat, viderent & eũ alium,* [d] *quàm erat? Ecce in vtraque visione, sua erat præsentia, & veritas: sed in vna exercebatur fides, vt magis crederent, quàm credebant: in altera tenebatur incredulitas, ne etiam agnoscerent, quod videbant. Sacramentũ ergo corporis & sanguinis sui aliis est ad salutem, aliis ad iudicium. Fides etiam, quamuis sit vera, tamen sine operibus mortua est. Sic & omnes decem virgines æqualiter erant virgines: sed ex his quinque erant fatuæ, & quinque prudentes. Aequa erat virginitatis veritas, sed pro eiusdem virginitatis intentione non omnibus æqua meriti identitas. Sic etiam est æs sonans,* [e] *aut cymbalum tinniens martyrium, vel elemosyna, quam nescit charitas.* [f] *Si vero cæcus cæco* [g] *lucernæ ministret veritatem; neuter tamen ideo magis suam illuminat cæcitatem: Sic & malus ministrat malo vera sacramenta; sed non ideo dona spiritualia: quia malis eorum meritis spiritus sanctus impeditur, ne in eis,* [h] *quod suum est operetur. Vnde Innocentius,* [i] *cum hæreticorum baptisma concedat esse ratũ: non tamen ex illo baptismate concedit haberi spiritum sanctum. Et Leo hos, qui formam baptismatis acceperunt, non sinit rebaptizari: sed iubet spiritum sanctum, quem ab hæreticis nemo accipit, per eius inuocationem, & manus impositionem a catholicis sacerdotibus consequi. Sciendũm vero est, quod sacramenta hæreticorum dicuntur irrita, vel etiam damnanda, falsa, & inania, non quantum ad se, cum sint sancta, & vera etiam ab hæreticis celebrata; sed quia, cum illicite dantibus perfidis sint ad iudicium, illicite ab eis accipientibus non conferunt spiritum sanctum. Irrita & non vera dicuntur; quia quod promittunt, & conferre creduntur, non tribuunt: & ideo damnanda, vt eis dari, vel recipi ab hæreticis non approbetur, sed interdicatur. Non enim quantum ad se polluta sunt: quamuis ab hæreticis pollui dicantur. Vnde Gregorius cõionem Arii vocat execrationem, & Innocentius vocat Bonosi ordinationem, damnationem: non quòd ita in se sint, sed quia male dantibus vel accipientibus id efficiunt. Sic etiam Hieronymus in Osee sacrificia* [k] *eorum panem luctus vocat, non quantũ* [l] *ad se, sed quantum ad effectum: quod ipsemet ostendit, subiungens:* [*Quicumque comederit ex eo, contaminabitur, quia sibi ad iudicium sumet.*]

Matt. 17. Luc. 24. Iac. 2. Matt. 25. 1. Cor. 13. ĩ. e. c. Arianos ĩ. ea. c. hi qui ĩ. ead. c. superueniente. c. q. perfectionem. c. ventum. In c. 9. Osee.

Hinc etiam Augustinus lib. 2. contra epist. Parmeniani, cap. 5.

α ¶ Sed ne Augustinum] *Hic Gratianus ita videtur loqui de B. Augustino, quasi ipsius hac in re sit dubia, aut incerta sententia:*

Christus bis in carne transfiguratus est.

a ¶ [Bis.] quãtum ad primam, vel quantũ ad secundam, prout videbatur duobus discipulis in castellum Emaus cũtibus. Sed quare dicit in carne, cũ ẽt modo sit Dñs in carne? sed dicunt quidã ĩ carne s. mortali, sed male. nã in carne mortali semel tantum transfiguratus est; post passionẽ vero ẽt semel. & iõ põt dici cum esset in carne, id est, inter carnales, vbi carnem assumpsit. Vel põt intelligi ĩ carne. s. mortali, & sic fiet ibi pũctus bis trãsfiguratus est, cum esset in carne in vna transfiguratione, &c. quasi diceret in carne mortali, i. in vna transfiguratione. s. in monte Thabor; ĩ altera post resurrectionẽ, in spẽ. s. peregrini apparẽs. ADDITIO. scilicet duobus discipulis in castellũ Emaus euntibus. H.

b ¶ Sol.] scilicet Christus. & hoc est primum exemplum.

c ¶ Apparuit mirabilis.] coram Iacobo, Petro, & Ioanne in monte Thabor.

d ¶ Alium.] idest, alterius modi.

e ¶ Sonans.] quia se ipsum constringit alij sonum præstans.

f ¶ Charitas.] ĩ. ea. q. vide.

Cæcus cæco ducatũ prẽstare nõ debet.

g ¶ Cæco.] si cæcus cęcũ conetur ducere secum: In foueã ductor primum cadet, inde secutor.

h ¶ Ne in eis.] existẽdo in hæresi, vel quo ad effectum: nisi in causa necessitatis, vel ignoranter. ĩ. ea. q. superueniente.

i ¶ Innocentius.] ĩ. e. q. qui perfectionẽ. ĩ. ea. q. 7. c. 5. § item Innoc. & c. quod pro remedio.

k ¶ Sacrificia.] vt dicitur. ĩ. ead. q § sed hoc ĩ. c. illi. & c. Dominus. versi. nos dicimus. & cap. si quis inquit.

l ¶ Non quantum.] dist. 49. sacerdotes. ĩ. ea. q. 3. saluator.

PEr Esaiam.] Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte ponuntur verba prophetæ. In secunda dicit Aug. ꝙ vbicumque malus offert sacrificium, sibi perniciem irrogat, sed nõ illis, qui digne assumunt. In tertia parte dicit, ꝙ spiritus sanctus disciplinæ effugit fictum, nec opatur per eũ remissionẽ pctõrum. Secunda pars incipit ibi, [Quilibet.] Tertia ibi, [Spũs sanctus.] CASVS. Primo ponuntur verba prophetæ. Secundo, dicit Aug. ꝙ vbicumque malus Deo offert sacrificium, sibi perniciem irrogat, non digne sumenti. Tertio dicitur, ꝙ spiritus sanctus disciplinæ, scilicet dator effugiet fictum. nam per eum non operatur remissionem peccatorum, sed per officium operatur, & de malis toleratis intelligitur qđ hic dicitur.

cum tamen nemo ipso melius, ac fusius in libro contra Donatistas rem hanc exposuerit, omninoq; cum Chalcedonensi concilio, & Innocentio concordet.

¶ Sacramenta quamuis obsint indigne tractantibus, prosunt tamen digne sumentibus.

C. XCVIII.

Iuo. p. 2. c. 97.
Esa. 66.
† *tale*] orig.
† *al. hac*
Ezech. 9.
eod. † 1. contra epi. Parm. c. 6.
1 *Cor.* † 1.
eod. l. 2. c. 10.
Ibidem, c. 11.
Sap. 1.

PEr Esaiam Dominus dicit: [Facinorosus, qui sacrificat mihi vitulum,[a] quasi qui canem occidat: &[a] qui coquit[b] similaginem, quasi sanguinem porcinum, & qui offert thus in memoriã, quasi blasphemus.] *& paucis interiectis.* [c] Quilibet vbilibet offert sacrificium tali † corde, vel factis, hoc † [c] vt mereatur audire; [d] perniciem sibi infert, non illis bonis, [e] qui accipiunt ab eis sacramenta eadem, qui secundum prophetam Ezechielem gemunt, & mœrent peccata, quæ fiunt in medio eorum, quamuis non se inde corporaliter separent. *& infra.* ¶ Sacrificia impiorum eis ipsis oberunt, qui offerunt impie. Nam vnum atque idem sacrificium propter nomen Domini, quod inuocatur, & semper sanctum est, & tale cuique fit, quali corde ad accipiendum accesserit, [Qui enim manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bibit.] non ait, alijs; [f] sed, sibi. *& infra.* ¶ Hoc pene in omnibus talibus quæstionibus intelligendum admonemus; scilicet quia omnia sacramenta cum obsint indigne tractantibus, prosunt tamen per eos digne sumentibus. *& infra.* ¶ Spiritus sanctus in ecclesiæ præposito, vel ministro sic inest, vt si fictus non est, operetur per eum spiritus sanctus, & ad eius mercedem [g] in salutem sempiternam, & eorum regenerationem, [h] vel ædificationem: [i] qui per eum siue consecrantur, siue euangelizantur. Si autem fictus est, quoniam verissime scriptum est: [Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum,] deest quidem saluti eius, vt auferat se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu: ministerium tamen eius non deserit, [k] quo per eum salutem operatur aliorum.

[a] ¶ Et qui coquit.] *Apud beatum Augustinum legitur,* & qui similaginem, quasi sanguinem porcinum, & qui offert thus, quasi benedicat idolo, *& sic etiam Iuo: nisi quòd habet,* & qui ponit similaginem, *sicut etiam beatus Augustinus contra litteras Petiliani lib. 2. cap. 52. Lectioni græcæ vulgata optime respondet versio beati Hieronymi secundum* LXX. Iniquus autem, qui immolat vitulum, quasi percutiens virum; sacrificans de grege quasi qui occidat canem: qui offert similam, quasi qui sanguinẽ suillum: qui dat thus in memoriale, quasi blasphemus. *Vulgata autem latina ex Hieronymo secundum hebræum exemplar sic habet:* Qui immolat bouem, quasi qui interficiat hominem; qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem; qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat; qui recordatur thuris, quasi qui benedicat idolum. †

† *al. idola*
† s. c. qui perfectionem.

Constat[l] *ergo, vt Innocentius ait, de ceteris hæreticis,*

[a] ¶ Vitulum.] talis est, & ita agit, quasi, &c.
[b] ¶ Coquit.] aliàs colit. id est, in cultu quasi colendo in sacrificio offert. Et est similago flos farinæ, de quo fiebat panis propositionis.
Similago est flos farinæ.
[c] ¶ Hoc vt.] quod dicit propheta.
[d] ¶ Audire.] s. sibi dictum esse.
[e] ¶ Non illis bonis.] accipientibus ab eis sacramenta.
[f] ¶ Non alijs.] Argumentum, ꝙ de vno, &c. vt dist. 45. disciplina. ibi, meus non est. Arg. contra. infra 23 q. 4. forte.
[g] ¶ Mercedem.] i. retributionẽ æternã.
[h] ¶ Regenerationẽ.] vt infantum.
[i] ¶ Vel ædificationem.] vt adultorum.
[k] ¶ Non deserit.] s. ea. c. remissionem.
CONSTAT ERGO. CASVS: Superius in c. 1. huius quæstionis dicit Leo, ꝙ Simoniaci non accipiunt nisi spiritum mendacij, & damnationem. in c. fertur. dicit Greg. ꝙ simoniaci vulneratam habẽt animam lethali vulnere. In cap. ventũ, dicit Innoc. quòd ordinati ab hæreticis vulneratum habent caput, per quæ c. infert Gratianus idem esse de hæreticis & simoniacis: sed suę cõclusioni statim obiicit ibi, [Sed obiicitur.] Et ibi, [Immo.] Concludit tñ ꝙ sacramenta nõ debent, simoniace concedi.
[l] ¶ Constat.] Superius introduxit magister multa ca itu-

la, per quæ ostendit de hæreticis & simoniacis idem esse. ex quibus infert conclusionem suam in isto §. sed suæ conclusioni obijcit statim dupliciter, ibi, sed obijcitur. & ibi, immo.

a ¶ Sed obijcitur.] Ad hoc quod dixit de simoniacis locum habere quod de alijs hæreticis dr.

b ¶ Hoc solũ.] quod non est in ordinatione hæreticorum.

c ¶ Reputetur.] verum est quantum ad characterem.

BAptizãdis.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ nec pro baptismo, nec pro chrismatione debet pretium exigi, ne propter paupertatẽ vel indigentiam homines suam negligant salutem, & qui hoc de cetero fecerit, deponetur.

d ¶ Cõsignandisq́;.] id est, chrismandis. idem est in quolibet sacramento. extra de sim. cum in ecclesiæ.

e ¶ Præfigant.] sic infra 10. q. vlt. nec numerus. secundum ꝙ ibi est in littera nummus, est simile. aliàs si est numerus, non est simile.

f ¶ Renascentes.] id est, renasci volentes voluntate sua, vel parentum.

g ¶ Exigere.] aliqd tamen sponte oblatum recipi potest, vt supra dist. 18. de eulogijs.

h ¶ Moliantur.] Sed quid si sacerdos nullo modo vult baptizare, nisi ei detur pecunia? Dicunt quidã ꝙ si baptizandus est adultus, nihil ei debet dare: quia sola fides ei sufficit. de cõsec. dist. 4. baptismi. vel ipsemet baptizet se. arg. ff. de adop. si consul. arg. contra, extra de baptismo & eius est debitum. Io. Sed certe si in necessitate tali aliqs seipsum baptizet: nõ est tamen baptizatus, [2] licet ad patriam, si decederet, euolaret, vt dicit decret. illa, debitum. B. Si est puer, baptizet eũ offerens, vel pater: sed si illi ita debiles sunt, vel nesciunt formam baptismi, vel nullus est alius, qui baptizet in necessitate, non ideo danda est pecunia, & committenda simonia, potius permittatur mori sine baptismo. arg. hic, & in ca. placuit. Ego tamen potius darem pecuniam, quàm eum sic dimitterem mori, & bene, licet non deberem facere. arg. hic, & infra ead. placuit.

i ¶ Correxerint.] relinquendo honorem, & perpetuo pœnitendo, vt inf. ea. q. si quis neque. Ioan.

NVllus.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ nullus clericus à percipiente gratiam communionis pretium exigere debet. quod si quis fecerit, deponetur.

k ¶ Diaconus.] [3] de conse. dist. 2. peruenit contra. ibi dicitur, ꝙ presbyter dare debet Eucharistiam, sed hoc in necessitate. 93. dist. diaconis. & c. præsente. H.

l ¶ Exigat.] cũm effectu. [3] vel etiam ipse conatus puniendus est in detestationem criminis. s. c. qui studet. arg. 6. q. 1. §. verum. arg. 47. dist. quoniam. H.

Hæretici & simoniaci æquiparantur.

[1] Quia s. c. 1. huius q. dixit Leo, ꝙ simoniaci nõ nisi spiritum mendacii accipiunt, & dãnationẽ s. c. fertur. Dixit Greg. ꝙ simoniaci vulneratam habent animam lethali vulnere. s. c. ventũ. dixit Inno. ꝙ ordinati ab hæreticis vulneratum habẽt caput. vnde infert & magister idem esse de simoniacis & hæreticis, secundum H. Sed suæ conclusioni, & cet. vt sequitur Pet. & Bar. Brix.

ordinatos à simoniacis per prauam manus simoniacæ impositionem vulneratum habere caput. ¶ *Sed obijcitur* [a] *quòd in ordinatione simoniacorum hoc solum* [b] *reprehensibile inueniatur, quod gratia spiritus sancti sub pretio redigi putetur: aliorsum autem in omnibus integra forma sacramentorum seruetur. Cum ergo illicita sacramenti vsurpatio per pœnitentiam correcta fuerit, vt gratia spiritus sancti gratuita, & non venalis existimetur, integer debet adesse vnctionis effectus: Immo etiam, si non sequatur pœnitẽtia, licet simoniace; tamen reuera consecratus reputetur:* [c] *sicut illi, qui quondam non, nisi pretio dato, nec ad sacri baptismi regenerationem, nec ad sanctæ communionis participationẽ admittebantur; licet simoniace, tamen non ideo minus baptizati, vel sacræ communionis participes reputati sunt: sed hoc tantum* † *sacris canonibus constitutum est, ne de cetero sacramenta Christi simoniace distribuantur.* † al. tamen

Vnde Gelasius ad episcopos per Lucaniam, epist. 1. c. 7.

¶ A baptizandis, vel consignandis pretia non exigantur. C. XCIX.

Cap 6. c. 180. Burc. l. 4. c. 71. Iuo. p. 1. c. 72. & 265.

BAptizandis, consignandisque [d] fidelibus sacerdotes pretia nulla præfigant, [e] nec illationibus quibuslibet impositis exagitare cupiant renascentes: [f] quoniam, quod gratis accipimus, gratis dare mandamur. *Matt. 10.* Et ideo nihil à prædictis prorsus exigere [g] moliantur, [h] quo vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione reuocati, redemptionis suæ causas adire despiciant: certum habentes, quòd qui prohibita deprehensi fuerint admisisse, vel commissa non potius sua sponte correxerint, [i] periculum subituri proprij sint honoris.

Item ex sexta synodo, c. 23.

¶ A percipiente gratiam † communionis pretium exigi non debet. C. C. † al. gratia

Iuo, p. 2. c. 92.

NVllus episcopus aut presbyter, aut diaconus, [k] qui sacram dispensat communionem, à percipiente gratiã [a] communionis aliquod pretium exigat. [l] Neque enim venditur gratia, neque pro pretio gratiam spiritus sancti damus; sed dignis munere sine defraudatione participare cõcedimus. Si quis vero eorum, qui connumerantur in clero, ab eo cui sacram communionem dispensat, aliquod pretiũ exegerit, deponatur, sicut imitator simoniacæ fraudis.

a ¶ Gratiam.] *Sic etiam Iuo. In vno vetusto Gratiani codice est,*

Baptizare seipsum nemo potest.

[2] Adde ad hoc qđ le. & no. de cõsec. dist. 4. baptismi. in gl. poterit.

[3] Id est: eri gendo recepti, sic ff. de ier. d. u. l. si. alias s. de pœn. dist. 1. cogitationis. Arc.

Quid-

QVidquid.] CASVS. Dicitur hic, q pro sacramẽtis vel ordinibus conferendis aliquid accipi nõ debet, nisi quod sponte fuerit oblatum, & clericus, qui contra fecerit, deponetur, & si sciente episcopo & negligente corrigere aliquid fuerit exactum: duobus mensi-

Cetera verbo, sed istud ex consensu perficitur. Cetera à iure canonum initium habuerunt, hoc à iure naturali initium habuit. extra de biga. debitum. Illa autẽ non est ratio sufficiens, q pecunia interueniat, quia in eo non confertur gratia: quia nec in sepultura nec in funeratione gratia con

gratia communionis, *quod græca lectioni magis conuenit:* παρὰ τοῦ μετέχοντος εἰς πρᾶξιν, τῆς τοιαύτης μεταλήψεως χάριν, ὀβολοὺς, ἢ εἶδος τὸ οἱονοῦν, *id est*, ab eo qui percipit communionem eiusmodi participationis gratia, obolos, vel aliam quamuis speciem exigat. *Sunt etiam alia nonnulla varietates non magni ponderis*.

Item ex concilio Toletano, xi. c. 8.

¶ Munera inuisibilis gratiæ questibus non sunt comparanda. C. CI.

Iuo, p. 1 c. 73. & par. 5. c. 126.
Matth. 10.

QVidquid inuisibilis [a] gratiæ consolatione α [b] tribuitur, numquam β quæstibus, [c] vel quibuslibet præmijs venundari penitus debet, dicente Domino: [Quod gratis accepistis, gratis date.] Et ideo quicumque deinceps in ecclesiastico ordine constitutus, aut pro baptizandis, consignandisque fidelibus, aut collatione chrismatis, vel promotionibus graduum pretia quælibet, vel præmia (nisi γ voluntarie oblata) pro huiusmodi ambitione susceperit; equidem, si sciente loci episcopo tale quidquam à subditis perpetratũ fuerit, idem episcopus duobus mensibus excommunicationi [d] subiaceat, pro eo, quòd δ scita mala contexit, & correptionem necessariam nõ adhibuit. Sin autem suorum quispiam, eodem nesciente, pro supradictis quodcumque capitulis accipiendum esse sibi crediderit; [e] si presbyter [f] est, quattuor mensium excommunicatione [g] plectatur; si diaconus, trium; subdiaconus vero, vel clericus [h] his cupiditatibus seruiens, & * competenti pœna, [i] & debita excommunicatione plectendus est.

α Consolatione.] *In concilijs olim Colonia, ac Lutetia impressis, duobus ipsorum codicibus vaticanis, vno regis catholici, & apud Iuonem legitur,* collatione: *sed ob glossam non est emendatum.*

β ¶ Nunquam quæstibus.] *In eodem codice Regio, legitur* nummorum quæstu, vel quibuslibet præmijs venundari penitus non debet: *in alijs vero supra citatis,* numquam quæstu.

γ ¶ Nisi.] *Ab eodem codice Regio abest dictio ista,* nisi. *ita vt in his casibus voluntarias etiam oblationes prohibeat: sicut de baptismo in concilio Eliberitano est constitutum, infra ead. c. emendari. & de sacris ordinationibus in concilio Tridentino, sess. 21. cap. 1. In alijs tamen codicibus est ipsa dictio,* nisi.

δ ¶ Quod scita.] *Antea legebatur,* in conscientia mala. *Emendatum est ex codice Regio, & Iuone in concilijs vero impressis vario legitur.*

* *Immo, quatenus sacramẽtum tribuit gratiã, vt decernit conc. Trid. sess. 24. c. 1. & ideo dare pecuniam pro eo, vt est sacramentum, illicitum est: licitum autem, quatenus est natura officiũ. B. Th. 2. 2. q. 100. ar. 2. ad 6.*

mensibus communione priuetur. Si vero ipso ignorante clerici aliquid acceperint: pro qualitate personarum & ordinum punientur pœnis hic positis, & nihilominus deponentur.

a ¶ Inuisibilis.] idest, sacramentum in quo gratia inuisibilis continetur per significationem.

b ¶ Consolatione.] nota coniugium non * esse de his sacramentis: quæ consolationẽ cælestis gratiæ tribuũt: & ideo in ipso posse pretium interuenire. 32. q. 2. honorantur. Cetera ita sacræ rei tenent significationem, ut eius pariter habeant virtutẽ, istud solã significationem.

non de cõmittente. sed huic intellectui obuiat illud, accipiendum. & illud, cupiditatibus. Sed exaudi hoc per illud, extra de simo. nemo. cum scilicet quis celat crimen alterius pro pecunia: arg. s. e. c. ibi, contexit. B. Sed adhuc contradicit huic intellectui quod dicit de pœna. quia minor imponitur maioribus. Sed dic quod maior pœna est episcopo cessare per duos mẽses, quàm presbytero per quattuor. 40. dist. homo Christianus.

h ¶ Clericus.] & secundum hoc clericus in minoribus ordinationibus potest esse prælatus.

i ¶ Competenti pœna.] depositionis, s. ea. q. 3. c. vlt. Placuit

fertur: est tamẽ simonia. 13. q. 2. questa. Immo dicit lex, matrimonia nõ debent esse venalia. ff. de do. inter virum & vx. l. 2. & dic q licet quæratur in matrimonio quantũ detur pro dote, hoc non est simonia. arg. de cõse. dist. 1. nemo. nam episcopus non consecrat ecclesiam, nisi dos fuerit ei assignata, vt ibi dicitur; & tamen illud non est simoniacum. inf. ea. q. 2. placuit.

c ¶ Quæstibus.] A quæro quæris, non à queror quereris.

d ¶ Excommunicationi.] idest, suspensioni 32. dist. eos no. episcopũ suspendendum esse, quia non corrigit subditum.

e ¶ Crediderit.] ad hoc vt occultet illud crimen.

f ¶ Si presbyter.] hãc leuem pœnam antiquitus sustinuit: ex posterioribus autem decretis pro huiusmodi sui honoris periculo subsunt, & nota infamiæ percelliũtur, vt s. e. qui baptizandis. & 1. q. 3. c. vlti.

g ¶ Excõicatione.] hic grauius punitur sacerdos q̃ eps. argu. s. 40. dist. homo. 1 Sed hic presbyter in duobus deliquit, & quia contemnit, & quia simoniam committit, episcopus tantum in negligentia. 2 Et quod dicit, quattuor mensium excommunicatione plectatur, hæc pœna nõ excludit depositionem. Alij intelligũt hoc capitulũ tm̃ de negligente, 3

Gratia in sepultura nõ confertur.

Eps nõ corrigens subditũ est suspẽdendus.

Sacerdos grauius punitur q̃ episcopus.
1 Argu. extra de cler. venat. c. 1.

2 Sic not. inf. 24. q. 1. qui contra. in gl. vlt.

3 Et talis non est simoniacus: quia nil vult emere uel vẽdere: sed pro tãto dicitur simoniacus, quia simoniam committit, & cõtegit. extra de sim. nemo. Hu.

g ¶ Et competenti.] *In vulgatis legebatur,* pro arbitrio competenti pœna *sublata sunt voces,* pro arbitrio, *quia in vetustis exemplaribus, in concilijs impressis, & manuscriptis, & apud Iuonem non habentur, neque auctor glossæ eas agnoscit.*

Item ex concilio Bracarensi secundo, c.4.

¶ *Emendata est inscriptio ex aliquot vetustis codicibus. Nam in vulgatis erat,* ex Carthaginensi quarto, *in quo non habetur.*

¶ Nihil à sacerdotibus exigatur pro balsamo, quod in Chrismate ponitur. C. CII.

PLacuit, vt nullus episcoporum pro modico balsami, [a] quod benedictum pro baptismi sacramento per ecclesias datur; quia singuli † tremissem [b] pro ipso exigere solent: nihil vlterius exigatur: ne forte, quod pro salute animarum per inuocationem sancti spiritus consecratur, sicut Simon magus donum Dei pecunia voluit emere, ita nos venumdantes damnabiliter venumdemur.

† *al. à singulis tremisses exigi*] *al. singuli tremisses exigi*

Act.8.

Item ex eodem, c.7.

¶ Non est aliquid exigendum ab ijs, qui infantes suos ad baptizandum adducunt. C. CIII.

PLacuit, vt vnusquisque episcopus per ecclesias suas hoc præcipiat, vt hi, qui infantes suos ad baptismum offerunt, si quid voluntarie pro suo offerunt voto, suscipiatur ab eis. Si vero per necessitatem paupertatis aliquid non habeant, quod offerant, nullum eis pignus violenter tollatur à clericis. Nam multi pauperes hoc timentes, filios à baptismo retrahunt: qui si forte, dum differuntur, sine gratia baptismi de hac vita recesserint, necesse est, vt ab illis eorum [c] perditio [d] requiratur, [e] quorum spolia pertimescentes, à baptismi gratia se retraxerunt.

Item ex concilio Eliberitano, c.48.

¶ Qui baptizatur, nullos nummos in concham mittat. C. CIIII.

EMendari placuit, vt qui baptizantur (vt fieri solebat) nummos in concham non mittant: [f] ne sacerdos, [g]

PLacuit, vt nullus.] CASVS. Statuitur hic, ut nullus eps pro chrismate tremissem exigat, sicut olim epi facere consueuerunt, ne ipsi venumdantes, sicut Simon magus voluit emere, damnabiliter venũdentur.

a ¶ Balsami.] idest, chrismatis. nã post consecrationem chrisma est. Chrisma ergo vendi non põt, nec ẽt in necessitate, cũ sit sacramentum. 1.q.1. multi & 1.q.3. si quis præbendas. & s. ea. quidquid.

Chrisma vendi non potest.

b ¶ Tremissem.] tertia pars solidi est tremissis. De hoc tremisse habes. C. de veste milit. fortissimis. lib. 12. & inde dicitur tremissis secundũ Isidorum, quasi termissus solidum constituat.

Tremissis est tertia ps solidi.

PLacuit.] CASVS Statuitur in hoc c. vt pro baptismi collatione nihil exigatur: sponte tamen oblatum potest recipi, & si timore extorsionis aliquis se subtraxerit à baptismo, anima periclitantis à tali presbytero requiretur.

c ¶ Eorum.] arg. ꝙ in eadem sit perditione & qui dãni causam, vel occasionem dat, & qui damnum dedisse videtur. j. 23. q. 5. de occidendis & c. cũ homo. cõtra. 26. q. 6 si presbyter j. 27. q. 2. si tu abstines. s. dis. 55. si quis absciderit. j. 17. q. 4. diffiniuit. s. 50. dist. studeat. & c. sæpe. j. 16. q. 1. decimæ. Io. Sol hoc intelligendũ est de causa proxima, maxime cũ malo zelo causam vel occasionẽ præstãt. H.

Damnũ dedisse videtur, qui occasionẽ dãni dat.

d ¶ Perditio.] nihil enim interest, an occidat quis, an causam mortis præbeat. ff ad l. Cor. de sic. nihil. vnde si præstito impunitatis sacramento seruos fugiẽtes ad ecclesiam sacerdos non reddiderit, & postea fugerint: fuga eorum à sacerdote quærenda est, vt j. 17. quæst 4. diffiniuit. qui enim occasionem damni, &c. ff. ad leg. Aquil. qui occidit. §. vlt.

e ¶ Requiratur.] no ꝙ pro loco. & tempore illicita redduntur, quæ simpliciter licita sunt, vt 27. quæst. 1. neque viduas.

EMendari.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ pro baptismo nihil recipiatur, nec pedes baptizandorũ lauentur. Sequentia duo cap. plana sunt, in quibus dicitur, ꝙ pro sacramentis, vel ordinibus, sepultura, chrismate, communione, & luminaribus, nihil exigi debet.

f ¶ Non mittant.] præsumitur enim simonia. 1 similis præsumptio est ex tempore vel loco. j. 31. q. 1. relatum. s. dist. 81. in omnibus. j. 8. q. 3. c. 1. & 2. s. dist. 57. si quis in ægritudine. j 18. q vlt. Eleutherius. contra. extra de sim. cum sit Romana. j. ea. q. 2. placuit. Sol. exaudi hoc de nummis exactis. nam sponte oblatos accipere possum. argu. j. c. prox. Alij dicunt hoc vitandum propter speciem mali. argu. extra de transac. constitutus. ff. ad leg. Iul de ambitu. l. vna vbi dicitur, quòd accusatus nõ debet intrare domum iudicis. Hic argue opus per se laudabile ratione temporis reprobari, & ne malignandi occasionem inducat. licet enim nummos in concham mittere opus pietatis sit, tempore tamẽ suscipiendi baptismi simoniæ suspicionem inducit. arg. est ff ad leg. Iul. de ambitu. l. vna. in fi. adeo vt si etiam sub aliquo prætextu tempore prohibito detur, præsumptio simoniæ, non euanescat. arg. 57. dist. si quis in ægritudine. 2 8. q. 3. c. primo.

f Vnde subdit, ne sacerdos, &c.

Opus per se laudabile ratione tẽporis reprobatur.

2 Et no j. 18 q. 2. diffinimus.

g ¶ Ne sacerdos.] argum. non solum abstinendum esse à malis, sed etiam ab omni specie mali. argum. s. 54. distin. generalis.

Abstinendum est ab omni specie mali.

g ¶ Lauan-

Lotio Mediolanensium.

a ¶ Lauandi sunt.] quia Mediolanenses primo aqua consecrata puerorum pedes lauant, & postea baptizãt: & non peccant, quia auctoritate Ambr. hoc faciunt: qa qui est mundus totus, non indiget nisi vt pedes lauet. Tamen in illa auctoritate intelliguntur pedes, idest, affectus pro tempore etiam luminum pretium interdici in extrauag. Alex. III. de his sane. Hug. satis dicitur extra de Simon. non satis, & cap. cum in ecclesiæ. ADDITIO. Adde ad hoc quod legitur, & no. supra ead. emendari. Archid.

quod gratis accepit, pretio distrahere videatur. Neque pedes eorum lauandi sunt [a] à sacerdotibus, vel clericis.

Item ex concilio Triburiensi.

¶ Pro perceptione baptismi, vel chrismatis aliquid exigi non debet. C. CV.

Burc. l. 4. c. 105. Iuo, p. 1. c. 295.

DIctum est solere in quibusdam locis pro perceptione chrismatis nummos dari, similiter pro baptismo, & communione. Hoc simoniacæ hæresis semen detestata est sancta synodus, & anathematizauit, & vt de cetero nec pro ordinatione, nec pro chrismate, vel baptismo, vel pro balsamo, nec pro sepultura, vel communione quidquam exigatur, statuit; sed gratis dona Christi gratuita dispensatione donentur.

Item ex Concilio Cabilonensi tẽpore Caroli magni, c. 16.

¶ Non pro dedicandis basilicis, vel pro ceteris sacramentis ecclesiæ conferendis aliquid exigi debet. C. CVI.

Burc. l. 4. c. 93. Iuo, p. 1. c. 287. Pann. l. 1. c. 98.

STatuimus, vt sicut pro dedicandis basilicis, & dandis ordinibus nihil accipiendum est: ita etiam pro balsamo siue luminaribus [b] emendis, nihil presbyteri chrisma accepturi dent. Episcopi itaque de facultatibus ecclesiæ balsamum emant, & luminaria singuli in ecclesijs suis concinnanda prouideant.

13 *Sicut [c] ergo hæc sacramenta [d] licet simoniace ministrentur, tamen benedictionis effectum conferunt accipienti; sic & sacerdotalis vnctio licet simoniace ministretur; suo tamen non debet carere effectu. Sed, sicut supra dictum est, illa sacramenta sunt necessitatis, hæc dignitatis: & ideo priuilegia illorum non possunt generare communem legem istorum. Habent ergo simoniaci vulneratum caput per simoniaca manus prauam impositionem. Hoc autem de illis intelligitur, quos nec excusat ignorantia, nec attractionis violentia; qui ab illis ordinantur, quos indubitanter sciunt esse simoniacos; siue simoniace, siue non simoniace ordinentur ab eis. Vt enim distinguit Nicolaus Papa alii simoniace ordinantur à simoniacis: alii simoniace à nõ simoniacis; alii non simoniace a simoniacis. Hanc distinctionem innuit Nicolaus Papa secundus scribens omnibus episcopis.*

s. c. remissionem. §. sed notandum.

¶ De triplici genere simoniacorum. C. CVII.

4. sent. dist. 25. Pann. l. 3. c. 127.

STatuimus [e] decretum de simoniacis tripartita hæresi, idest, de simoniacis simoniace ordinatoribus, vel ordinatis, & de simoniacis simoniace à non simoniacis, & de simoniacis nõ simoniace à non simoniacis. [e] Simoniaci simoniace ordinati, vel ordinatores secundum ecclesiasti-

SICVT ERGO. Hęc est 13. pars huius quæst. in qua intẽdit probare magister, ꝙ si aliquis ignoranter ordinatus fuerit à simoniaco, vel etiam compulsus, ꝙ dispensatur cum tali. Si aũt scienter fuerit simoniacus, vel ordinatus à simoniaco, non dispensatur cum illo: & hoc probat per sex auctor. Io. de Fan.

CASVS. Infert Gratia. ꝙ sicut hæc sacramenta. s. baptisma & chrisma habent effectum, licet simoniace ministrẽtur, sic & vnctio sacerdotalis. Sed est aliud in illis quàm in istis; quia illa sunt sacramenta necessitatis; hæc vero dignitatis. Simoniaci enim habent caput vulneratum, quos ignorantia, vel alia causa non excusat. Vnde Nicolaus distinguit. Alij ordinãtur simoniace à simoniacis. Alij simoniace à non simoniacis. Alij non simoniace à simoniacis. q̃ distinctio probatur p sequens capitulum.

c ¶ Sicut.] accipit hic finem altercatio Gratiani, quæ quãdoque simoniacos comparat hæreticis, quãdoque non, vt s. ead. § quia ergo. & §. seq.

d ¶ Hęc sacramẽta.] i. baptisma, & chrisma.

STatuimus.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte idem dicitur, quod dictum est in distinctione Nicolai. In secunda parte quæ incipit ibi, [Simoniaci.] dicitur, ꝙ simoniaci simoniace ordinati cũ suis ordinatoribus debẽt deponi. Simoniaci verò simoniace à nõ simoniacis ordinati, ab officio male accepto remouebuntur, sed ordinatores non deponentur: cum non simoniace à simoniacis ordinatis, poterit propter necessitatem dispẽsari, vt in suo officio permaneant.

Pedes in literis sacris significant affectiões.

affectus, scilicet vt habeant cor purũ, iuxta illud: Quàm speciosi pedes Euangelizantium pacem, &c.

b STatuimus.] ¶ Luminaribus.] Etiam in conficiendo chrisma necessarijs fraudem remouet. Nota

e ¶ Statuimus.] idem dicitur hic, quod in §. nisi. quia subiun-

ſubiungit quid iuris ſit cum ſic uel ſic ordinantur.

a ¶ Simoniacos autem non.] illi ſola voce non reatu ſimoniaci dicitur. extra de ſi. de ſimoniace. ſcilicet propter ordinationem à ſimoniacis factam, ſicut vſurarius quandoque dicitur qui vſuras dat. ff. de vſur. debitor.

recipere ordines ſecundum plurimos doctores: exequi tamen non poſſum ordines ſine diſpenſatione Papæ tantum ſecundum quoſdam, ſecundum alios cuiuſcunque ſuperioris. Iſta tamē diſpenſatio debet fieri in occulto, ne infametur ille prælatus, cuius crimen occultum eſt. huic

b ¶ Miſericorditer.] & ita dicitur hic, quod nō receperunt executionem.

c ¶ Permanere.] in executione.

SED HOC. CASVS. Dicit Gratianus, quod hoc vltimum membrum intelligitur de illis, qui ordinantur nō ſimoniace à ſimoniacis, quos ignorabāt eſſe ſimoniacos, quos non reatus proprius facit ſimoniacos, ſed ordinatio ſimoniaci.

d ¶ Sed hoc.] reſpicit vltimam partem capituli præcedentis, ſcilicet ſimoniacos non reatu, ſed propter ordinationem, inf. cap. proximo.

SI qui à ſimoniacis.] CASVS. Dicitur hic, quod ſi aliquis gratis ab epiſcopo, ſed alias ſimoniaco fuerit ordinatus: ſi probauerit illum tunc temporis ab eccleſia toleratum, & neſciuiſſe illum ſimoniacū fuiſſe, poterit cū illo miſericorditer diſpenſari. ſi vero ſciuerit illum ſimoniacum eſſe, deponi debet. Sequens c. patet, quod eſt notabile.

e ¶ Si qui.] H. intelligit hoc c. de præciſis,

cos canones à proprio gradu decidant. † ſimoniaci quoque ſimoniace à non ſimoniacis ordinati, ſimiliter ab officio male accepto remoueātur. ¶ Simoniacos autem non [a] ſimoniace à ſimoniacis ordinatos, miſericorditer [b] per manus impoſitionem pro temporis neceſſitate in officio concedimus permanere. [c]

† Adde ad hūc tex. no. in l. ſi quem quam C de epiſc. & cle.

Sed hoc [d] intelligendum eſt de iis, qui ordinantur à ſimoniacis, quos ignorabant eſſe ſimoniacos. Hos facit ſimoniacos non reatus criminis, ſed ordinatio ſimoniaci.

De quibus Vrbanus Papa in concilio Placentino, cap. 3. & 4. ait.

¶ De ijs, qui non ſimoniace à ſimoniacis ordinantur. C. CVIII.

SI qui [e] à ſimoniacis non ſimoniace ordinati ſunt, ſi quidam probare [f] potuerint ſe, cum ordinarentur, neſciſſe eos ſimoniacos eſſe, & ſi [a] tunc [g] pro catholicis habebantur in eccleſia, talium ordinationes miſericorditer ſuſtinemus. ſi tamen eos laudabilis vita commendat. Qui vero ſcienter ſe à ſimoniacis conſecrari (immo execrari) permiſerint; eorum conſecrationem omnino irritam eſſe decernimus.

Magiſter ibidē

C. 4.

a ¶ Et ſi tunc.] *Antea legebatur*, & quòd tunc, *quaſi onus id probandi incumberet volenti ſe purgare. Emendatum vero eſt ex duobus manuſcriptis iſtius concilij exemplaribus.*

Idem Nicolaus iunior. Hoc idem Alexander ſecundus.

¶ *Verba huius, & ſequentis capitula erga ſimoniacos ſunt in epiſtola Nicolai ſecundi, in qua concilium à ſe habitum refert: atque ea repetiuit Alexander ſecundus in epiſtola omnibus catholicis epiſcopis directa, quæ habetur Romæ manuſcripta in tribus peruetuſtis codicibus.*

Ordinatus à ſimoniaco occulto, an recipiat ordinis executionem.

qui tamen neſciebantur præciſi eſſe ab ordinatis. Nam opinio eius eſt, ſi occultum eſt eum ordinatorem eſſe ſimoniacum, qui toleratur, ordinatus ſuſcipit executionem, vt 15. q. 7. c. vlt. niſi ſit notorium, vt 32. diſt. §. verū. Vel niſi teſtibus hoc probari poſſit, vt ſ. ea. quiſquis. & ideo vt locum habeat ſecundum eum quod hic ſequitur, miſericorditer, &c. neceſſe habet legere de præciſis. Nos vero qui aliter ſentimus. arg. ī. c. quibuſdam. & ſ. c. reperiuntur. legimus hoc capitulum de occultis. nā quamtumcumque occulti ſint. & etiam ignoretur, iſte non conſequitur executionem. & hoc in ſimoniaco in ordine, & licet ſine culpa iſtius ordinati contingat, indiget tamē diſpenſatione; & hoc in deteſtationem criminis, & ideo dicit miſericorditer, & licet hoc ignorāte, ſecus tamen in eo qui coactus eſt, vt ī. ead. conſtat. Nam ille de iure admittendus eſt ad executionem: & ea eſt ratio, quia magis conſtat nobis de voluntate coacti, quàm ignorantis. nec intelligas illud capitulum de abſolute coacto, quia non recipiet characterem. extra de bap. maiores. § ſi autem.

Simoniacus prælatus ſi vult ſubditum inuitū ordinare, quid iuris.

f ¶ Probare.] per ſacramentum. extra de ſent. exc. ſi vero. Vel probatur eo ipſo, quod non probatur ſ. C. qui mili. non poſ. ſuper ſeruis, lib. 12. Sed pone prælatum meum eſſe ſimoniacū. & vult me ordinare, ſi probare poſſum non debeo ab eo ordines recipere: ſi nō poſſum debeo

huic tamen obuiat extra c. per tuas. Io. Hoc teneas pro certo, quod ſi ego ſcio ſimoniacum eſſe aliquem, licet occultum, non debeo recipere ordines ab eo, vt in præc. decr. per tuas. & inf. ead. de cetero. & ſi vellet me cogere, potius debeo pati excommunicationem, vt extra de ſent. excom. inquiſitioni.

f ¶ Probare.] hinc arg. quod qui ignorantiam allegat, eam probare debet. [1] & cum probatio tripliciter fiat, tunc ſcilicet directe cum probato eo ex quo id quod intendit, neceſſario aut veriſimiliter ſequitur: ignorantiæ tamen veriſimilis probatio ſufficit; quod patet ex eo quod dicitur, tunc pro catholicis habebantur. ex his quoque verbis ſeq. ſi tamen eos laudabilior vita commendat, argui poteſt præcedentia merita ad delicti poſt commiſſi veniam impetrandam prodeſſe. argu. ff. de re milit. non omnes. Io. arg. allegantem ignorantiā debere eam probare, vt infra 9. quæſt. 1. ordinationes. ī. 34. quæſt. vlti. in lectum. extra de elect. innotuit. ſ. diſt. 81. propoſuiſti contra. inf. 3. q. 9. indicas. contra. B.

Ignorantiā allegans, eā probare tenetur.

[1] Concor. tex in l. verius. & ibi glo. & in l. cum de indebito. in glo in ver. ignoranti. ff. de prob.

g ¶ Et quod tunc.] 15. quæſt. vl. cap. vlt. at. ī 9. quæſt. 1. cap. 3 contra. Solu. ibi namque dicitur quod ſi qui ab hæreticis nominatim excommunicatis fuerint ordinati, ignorantes illos eſſe damnatos: eorum ordinationes ratæ habebuntur. hic autem dicit tunc ratas eſſe ſi eorum ordinatores pro catholicis habebantur. vnde colligi-

ligitur, ꝙ ſi tunc nõ catholici, ſed dãnati habebantur, talium ordinatio non toleratur, ſed ſciendum eſt, ꝙ nõ ſemper contrarius ſenſus auctoritatis pro lege & certa ratione ſuſcipiẽdus eſt: ſicut in nonnullis decretorum locis diligentia lectoris inueniet. Vel dicatur ſtrictius ſe habere

Senſus contrarius non eſt ſemper pro lege ſuſcipiendus.

d ¶ In dignitate.] id eſt, in ordine. extra de ſimo. tanta. & no. infra ea. q. 5. c. 1. ı cum enim furtiuus ſit character. infra ea. ordinationes. nõ poteſt diſpenſari. M. ſecus dixit extra de ſimo. ex inſinuatione.

ı E t no. extra de renũtiatio. poſt tranſlationem. ibi uideas.

C Onſtat.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi qui per coactionẽ ab hæreticis fuerint ordinati? ſi eorum communioni non cõſenſerint, ſed ſtatim ceſſante violentia ad eccleſiã redierint, ſufficienter excuſantur: at q poſt mensẽ redeunt, rei tũc ſunt acceptæ dignitatis.

¶ De eo, qui ordinatur ab illo, quem ſcit ſimoniacum eſſe. C. CIX.

Iuo, p. 5. c. 79. Pann. l. 3. c. 126

D E cetero ſtatuimus, vt ſi quis in poſterum ab eo, quem ſimoniacum eſſe non dubitat, [a] ſe conſecrari permiſerit; & conſecrator, & conſecratus non diſparem damnationis ſententiam [b] ſubeant: ſed vterque depoſitus pœnitentiam agat, & priuatus propria dignitate perſiſtat.

Item paulo ſuperius.

¶ Simoniacis in dignitate ſeruanda, nulla eſt impendenda miſericordia. C. CX.

Magiſter ibidẽ Deuſdedit p. 2. Iuo, p. 5. c. 79 Pann l. 3. c. 125.

E Rga ſimoniacos nullam [c] miſericordiã in dignitate [d] ſeruanda habendam eſſe decernimus; ſed iuxta canonum ſanctiones, & decreta ſanctorum Patrum, eos omnino damnamus, ac deponendos eſſe, apoſtolica auctoritate ſancimus.

Subaudiendum eſt, niſi violenter attracti fuerint. De his enim, & à quibuſlibet hæreticis violenter ordinatis ait Innocentius ad epiſcopos Macedoniæ, epiſt. 22. c. 5.

¶ De ijs, qui inuiti ad hæreticorum ordinationem trahuntur. C. CXI.

C Onſtat multos vim paſſos, atque inuitos, attractos, repugnanteſque ab hæreticis † ordinatos. ſed huiuſmodi aliquis, ſi poſt ordinationem talem non interfuit, cum illi conficerent ſacramenta; ſi communioni eorum participatus non eſt, ſi ſtatim [e] diſcedentibus illis α peſſimo conciliabulo eorum abrenuntiauit, & ad Eccleſiam redijt; [f] iſte talis poteſt habere colorem aliquem excuſationis [g] Ceterum qui poſt [h] menſem, aut amplius [i] redierunt, cum ſe conſiderarent ab hæreticis ordinatos; quamuis nihil ab eis accẽperunt, rei ſunt vſurpatæ dignitatis.

† *Eodem*] ori. *id eſt, Bonoſo*

α ¶ Illis.] *In editione trium tomorum legitur*, diſcedens de eius peſſimo. *Sed editio quatuor tomorum, & codex canonum habet vt Grat. multa aũt in hoc capite collector arbitratu ſuo aptauit.*

Tales [k] *plerũq; intuitu pietatis reformat catholica ma-*

e ¶ Si ſtatim.] Ar. ꝙ ſi qua alicui traditur inuita, & pro viribus renuẽs: ſi ſtatim poſt traditionem fugerit, nõ tenet illud matrimoniũ: quod præſumitur ex verbo, ſi ſtatim. maxime ſi nunquam cõſenſit. H. & ita per ſequentia deprehenduntur præcedentia ȝ 22. q. 2. qđ ait. de pœnit. diſt. 3. Iudas.

Matrimonium non tenet ſi mulier inuita alicui tradita ſtatim fugerit.

ȝ Adde ad hoc qđ legi. & no. s. 44 diſtinc. multis.

f ¶ Redijt.] eo animo vt iterũ non redeant ad eos: ſicut dicit lex. ꝙ is qui fugit ab hoſtibus eo animo vt iterum ad eos redeat, non habet poſtliminium. ff. de cap. & poſtli. re. l. nihil intereſt. C. e l. pe. nec. n. ſatis eſt domũ quem rediſſe, ſi mente alienus eſt, vt ff de offi. præſi. l. 1. diuus. & 3. q. 9 indicas.

g ¶ Excuſationis.] ar. ꝙ coactio excuſat in ordinibus ſic 50. diſ. presbyteros. 15. q. 6. c. 1. 20. q. 3. præſens. argu. contra. 15. q. 1. merito. & infra de cõſe. diſ. 4. eos, quos.

Coactio in ordinibus excuſat.

h ¶ Poſt menſem.] ar. ꝙ ſi aliqua alicui inuita tradita fuerit. ꝙ aliquanto tpe cum eo in domo manſerit, & cũ potuerit non effugerit; ſi poſtea virum dimiſerit, poterit reuocari ab eo: quia ex tanto tpis conſenſu ratũ fuit matrimoniũ. ar. 31. q. 2. de neptis 63. diſt. quanto. 50. diſt. presbyteros. & diſt 45. de Iudæis. & extra de ſpon. ad id quod.

i ¶ Amplius.] arg. ad probandum conſenſum interfuiſſe matrimonio, ſi non ſtatim diuertit dum poterit. 16. q. 1. reuertimini.

ſe habere in ſimoniacis propter odium ipſius horrendi criminis: & mitigantius in alijs peruerſis ordinationibus: quod illo c. demonſtratur. 9. q. 1. ab excommunicatis. Vel quod hic dicitur catholicis, non ad ordinãtes, ſed ad ordinatos refertur. B.

a D E cetero.] ¶ Non dubitat.] quia eſt notorium vel per ſententiam. H. ſed contradicit littera.

b ¶ Sententiam ſubeant.] Tu intellige de eo quẽ probare potuit ſimoniacum, qui eſt ordinandus. melius intellige ſecundum quod dixi in glo. s. proxi. c. in gl. per ſacramentum. ver. hoc teneas. A.

E Rga ſimoniacos.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſimoniaci ad aliquam dignitatem promoti deponi debent: & nulla cum eis poterit fieri diſpenſatio Patet ſequens §. vbi excipit violenter attractos: ſiue à ſimoniacis, ſiue ab hæreticis attracti fuerint.

c ¶ Nullam.] infra ead. ſi quis neque. infra ead. q. 7. requiritis. infra ead. q. 5. c. 1. contra. Sol. hic ſimonia eſt in promoto & promouente.

TALES. CASVS. Dicitur in hoc §. ꝙ tales. ſ. ab hæreticis uiolenter attracti: ſiue ſtatim redierunt, ſiue nõ, quandoque de miſericordia tolerantur: ſed cum ſimoniacis non diſpenſatur: nec authenticã, id eſt, fructuoſam poſſunt agere pœnitentiam, niſi renuntiauerint rei quam ſunt ſimoniace adepti: & tunc diſpenſatur cum eis, vt cum minoribus hæreticis diſpenſatur. Sequens cap. patet. in quo oſtenditur qualiter cum hæretico diſpenſetur.

k ¶ Tales.] ſcilicet qui cõſenſerint hæreticis: vel ſtatim

receſ-

rece sserunt, vel non statim. idem intelligo etiam post momentum, si iam cõsensissent. & idem post centum annos, si non consensissent. Nam semper accusarentur. ff de re mil. non omnes. § qui captus factũ ergo tangit hoc dicendo, ideo tamen dicit, qui post mensem; quia & si intra mẽsem redierint, semper iuisse inuiti præsumuntur: nisi in cõtrarium probaretur: sed post mensem præsumerẽtur consensisse, nisi contrarium probaretur. Et est si. C. ad Velleia. l. si mulier perfecte.

a ¶ Authenticam.] idest, fructuosam: nisi executioni rei adeptæ renuntiauerint, vt i. ea. q. si qs neq;.

b ¶ Vsurpatũ est.] id est, cõtra rigorem factum est: argu. C. de iu. do. vbi.

c ¶ Nouatianis.] infra ea. q. 7. Maximũ. & c. Donatum.

d ¶ Minoribus.] nõ enim cũ maioribus hæreticis dispẽsatur, vt infra. q. 7. c. 1.

e ¶ Ita etiam.] cũ simoniacis est dispensandum, vt iam habebitur.

f ¶ Aliorsum] quasi dicat, & hoc facit ad dispensationem.

g ¶ Cognoscantur.] arg. ꝙ si instrumẽtũ sit falsum in aliqua parte, & in aliqua verũ: vbi verũ est, debemus illud recipere. C. de trans. si ex falsis. arg. contra. 9. dist. si ad sacras. & 42. dis. c. quiescamus.

Instrumentũ pro parte verũ, & pro parte falsum, esse potest.

h Omnis.] ¶ Habeat] Si tñ iterata vnctione nõ fuerit maculatus, vt i. q. 7. saluberrimũ.

i ¶ Inuenitur.] Si tñ illos ordines simoniace non reciperet, & cũ quibus dispensetur, & cũ qbus nõ, dicunt 1 isti versus.

1 Et no. 9. q. 1. in sum. ibi videas. nam ibi ponuntur concord. ad ea que sequũtur. Arch. Versus.

Si bis ordo datur, seu baptismus repetatur:
Vt subuertatur fidei status ordo petatur.
Vel si præstetur quod vtrumque Simon operetur.
Vt dispenset, spes irrita prorsus habetur. i. ea. si quis.

DE HIS. CASVS. Prosequitur de his Gratianus hic. qui simoniace à non simoniacis ordinantur, & casus planus est.

ff. de his quæ in frau. cre. si pignus. Item numquid est simonia abrenuntiare beneficio vt alij detur. Non: nisi deducatur in pactum: vt extra de præben. dilecto. spem tamen 1 inde habere non est simonia. extra de pact. cum pridem. Item qualiter regnũ Dei pecunia possit emi:

Beneficij renũtiatio vt alij detur, nõ est semper simoniaca.

1 Spem. no. Fan. Feli. in c. consultationes. de simo. Ang. & legiste in l. sed & si le ge. § contulit. de pet. hæred.

nus impositio cum satisfactione, & medicina pœnitentiæ: sed damnationem simoniacorum, & eorum, qui eis consenserunt, legimus; medicinam vero authenticam a *ex hac hæresi nominatim non legimus: nisi quòd, sicut vsurpatũ est* b *in Nouatianis,* c *vel Donatistis, minoribus* d *vtique hæreticis non canonice, sed ex intuitu pietatis; ita etiam* e *ex his posse fieri colligimus, ideo etiam, quia aliorsum* f *per omnia orthodoxam habent fidem, nisi quòd Spiritum sanctum credunt esse venalem. Et, vt ait beatus Augustinus, hæretici, cum redierint, qua parte se absciderint ab ecclesia, curentur; qua vero parte adhæserint, cognoscantur.* g

i. ead. c. quod quidam. vers. sed sicut.

Hinc & Leo Ianuario α *Aquilegiensi, epist. tertia.*

α ¶ Ianuario.] *Sic etiam citatur infra ead. q. 7. c. saluberrimum. & sic habetur in manuscriptis Leonis codicibus, quamuis in excusis sit,* Iuliano. *Ceterum verba ipsa epistola referuntur in dicto c. saluberrimum. & ex parte. supra ead. c. si quis hæretica. Nam hic sententia potius affertur.*

¶ Qui ab hæresi ad ecclesiam redeunt, in quo inueniuntur ordine, ex beneficio perseuerent. C. CXII.

OMnis cuiuslibet ordinis clericus, qui catholicam deserens vnitatem, hæreticæ, vel schismaticę coniunctionis contagione se maculauerit; si ad ecclesiam redierit cum legitima satisfactione, & erroris sui damnatione; hoc in magno beneficio habeat, h si adempta sibi omni spe promotionis, in quo inuenitur i ordine permaneat.

i. ea. c. si qs hæreticæ. & i. ea. q. 7. c. saluberrimum. Poly. l. 7. tit. 5. Pano. l. 3. c. 131.

De his autem, qui ordinantur simoniace à non simoniacis (vtpote illi, qui data pecunia archidiacono, vel consiliariis episcopi, episcopo ignorante, hoc efficiunt, vt de manu eius sacros ordines accipiant) ita scribit Gregorius VII. lib. 6. Reg. in synodo Romæ habito, anno Domini 1078. *die* 19. *Nouembris, c. 5.*

¶ Ordinationes, quæ simoniace fiunt, falsæ iudicantur. C. CXIII.

ORdinationes, quæ interueniente pretio, k vel precibus, l vel obsequio alicui personæ ea intentio-

Poly. l. 2. ti. 38. Iuo, p. 5. c. 81.

Ordinationes.] CASVS Dicitur hic ꝙ falsa iudicatur ordinatio, quæ pretio, precibus vel obsequio confertur. Item dicitur de ordinatione eius, qui canonicè non eligitur: quia taliter ordinatus non intrat per ostium, sed fur est & latro. Patet seq. §.

k ¶ Pretio.] dato, vel tento vel promisso C de trãsa. transactio. nã remittere dare est. extra de test. venies. 1. emi: cum nihil sit spiritualius. de pœnit. distin. 1. medicina. & non ordo vel honor ecclesiasticus. & est ratio: quia cum vendente regnum cęlorum non potest esse malitia: hic secus. sed falsum est, regnum Dei emi: sed ex misericordia meritisque præcedentibus acquiritur. 13. q. 2. animæ de pœn. dist. 1. medicina.

l ¶ Vel precibus.) Hoc de precibus pro indigno. & carnali amore impensis, vel à se porrectis: aliàs nõ, vt infra eadem, latorem.

l ¶ Vel precibus.] Hic habes ꝙ preces inducunt simoniam, vt i. c. sunt nonnulli. 8 q. 1. Moyses. & hoc verũ est si aliquis pro seipso petat. talis autẽ se ingerit: qđ non licet. vt 8. quæst. 1. in scripturis. & extra de iure patro. l et postquam Alii dicunt, quod aliquis pro se, si e dignus,

Preces quãdoq; simoniam inducunt.

dignus, potest petere: nã Petrus dixit: Quid ergo fiet nobis, qui secuti sumus te? & ita pro seipso petiit. Sed si preces porriguntur ab alio, distinguitur, vt 8. q. 2. in summa. & q. 1. c. Moyses. Io.

a ¶ Intentione.] ergo sine ea intentione nõ est simonia,

vult probare, in quibus, & quibus modis committitur simonia directe. & dicit q tribus: scilicet in munere à manu: munere à lingua: munere ab obsequio, & hoc vsque ad §. [Quolibet.] Ioan.

SVnt nonnulli.] CASVS. Ostenditur hic, quòd nõ solum si pecunia accipiatur pro ordinatione committitur simonia: sed si obsequiũ vel fauor, siue humana gratia propter hoc accipiatur. & hoc probatur authoritate Esaiæ.

ne [a] impenso, vel quæ non communi consensu cleri, & populi secũdum canonicas sanctiones fiunt, & ab iis, ad quos consecratio pertinet, non comprobantur, falsas † esse diju dicamus: quoniam, qui taliter ordinantur, non per ostium, idest per Christum intrant; sed, vt ipsa veritas testatur, fures [b] sunt, & latrones.

† *irritas*] ori. & Polic. *Io*. 10.

14 *Quia ergo simonia tripliciter in capitulo notatur, videndum est, quot modis pretium in hac heresi detur.*

Hoc beatus Gregorius in Euangeliorum tractatu homi. 4 in fine exponit dicens.

c ¶ Accipiunt.] extra de si. & si quæstiones.

d ¶ Describere.] nõ est in Esaia id quod sequitur, sed in psalmo: Iudica me Domine: ibi, in quorũ manibus.

¶ De multiplici genere simoniacorum. C. CXIIII.

Ans. l. 6. c. 83. Burc. l. 1. c. 113. Iuo. par. 5. c. 86 Pann. l. 3. c. 121

SVnt nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt, [c] & tamẽ sacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem, laudis solummodo retributionem quærunt. ¶ Hi nimirum, quod gratis acceptum est, gratis non tribuunt: quia de impenso officio sanctitatis, nummum expetunt fauoris. Vnde bene, cum iustum virum describeret [d] Propheta, ait: [Qui excutit manus suas ab omni munere.] Neque enim dicit, qui excutit manus suas à munere, sed adiunxit, [ab omni] quia aliud est munus ab obsequio, [e] aliud munus à manu, aliud munus à lingua. † Munus quippe ab obsequio est subiectio † indebite impensa. Munus à manu, pecunia est. Munus à lingua, fauor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni [f] munere manus excutit; quando in diuinis rebus non solum nullam pecuniam, sed etiam humanam gratiam [g] non requirit.

Esa. 33.

† *al. seruitus*.

† Concor. tex. in l. quæ si Mæuius. ff. de hære. instit. & in l. à procuratore. & ibi bona gl. C. manda.

Idem in regesto.

e ¶ Ab obsequio.] & sic videtur, q nõ possim seruire pro beneficio, vt hic. & s. cap. prox. ar. contra. 12. q. 2. quicunque suffragio. & c. charitatẽ. & de cle. nõ resi. de cetero. licite etiam potest quis sperare vel appetere dignitates, vt 74. dist. consuluit. 61. dist. quid proderit. & extra de pac. cum pridem. Sol. H. dicit si directe habeat animũ ad hoc cũ seruit, est simoniacus, vt 8. q. 1. sunt quidã. Sed tu dic, q si dignus est, & dignũ exhibet seruitium, non est simoniacus, vt hic. & extra de cle. non resi. de cetero. aliàs si indignus est, vel dignus, & indigne seruit, simoniacus est: & hoc notauit cũ dixit, Seruitus indebite, &c. & licet dignus seruire

¶ Aeternam damnationem inueniet, qui quolibet munere ad sacros ordines accedit. C. CXV.

SI quis neque sanctis pollens moribus, vel neque à clero, populoq; vocatus, [h] vel pulsatione coactus, impu-

Simonia cus furi cõparatur. Papa dispẽsare potest cum simoniace ordinato, licet ordini male suscepto non renuntiet.

1 Sub vnde nõ est opus cessione. ar gu. de pec. l. peculiũ. § pen. in fi. sed sufficit factũ confirmari. ff. de cess. l. cum vix.

nia, aliàs secus, vt no extra de simo nemo. H.

b ¶ Fures.] Videtur ergo cum simoniacus furi comparetur, q cum simoniaco nemo possit dispensare, nisi renuntiet ordini male suscepto, vt j. ea. si quis neque. & s. ead. erga. & extra ea. nobis. in fi. quia nec vitium furti purgatur, nisi res furtiua redeat in potestatẽ domini, vt 14. q. 6 si res aliena. Istud satis cõcedi posset. & secundum hoc posset dici, q simoniacus nec ẽt characterem reciperet: quia simoniacus debet renuntiare rei, quam vitiose est adeptus. Constat q executioni non renuntiet quia executionem numquam habuit, characteri ẽt non potest renuntiare. Vnde satis videtur q non recepcrit characterem: nisi velles dicere q recepisset possessionem characteris: sicut fur dicitur habere rem furtiuam, idest, possessionẽ rei: tamen credibilius est, vt dicatur q habeat characterem, & q Papa possit cum eo dispensare, licet ille non renuntiet, nam etiam vitium furti potest purgare apud furẽ manente. ff. de vsucap. si fur. in prin. idem videtur in violento detentore, vt ff. de preca. certe. § Iulianus. 1

QVIA ERGO. Hæc est 14. pars quæstionis, in qua

possit, non tñ hoc potest duci in pactionem, nam illud simoniacum est, extra de pac. pactiones. nullũ ergo munus dabit nisi illud quod aliàs fuisset daturus propter aliquas necessitates, vt extra ead. & si quæstiones. vel nisi det xenium aliquod, vt ff. de off. proc. l. solẽt §. ult. vel nisi recipiat illud ad stipes tẽpli, vt s. ead. indices.

f ¶ Ab omni.] vt omnia particularia & singularia comprehenderet. s. 19. dist. si Romanorum, & j. 14. q. 3. putant. infra e. q. 3. saluator. contra. 31. q 1. q si dormierit. 2 No. q dicit indebite, nam si debite impẽdatur, nõ tñ fit, vt j. ea. q. 3. saluator. Et exponit Bazianus indebite, cũ indebite dignus, vel debite indignus seruit pro beneficio. aliàs non. ar. Insti. de societate. §. de illa.

2 Per ista in ra videtur, q idẽ, esset si simpliciter dixisset.

g ¶ Gratiam. s. 24. dist. quando.

SIquis] CASVS. Siquis per simoniacam prauitatem ordinem vel dignitatem ecclesiasticam accepe rit: nisi in uita reliquerit, & finaliter pœnituerit, in æternum peribit. Planum est sequens capitulum, & per se patet.

h ¶ Vocatus.] Et etiam licet valde dignus sit, non tñ effrenata temeritate, sed trepida deliberatione onus sacerdotij

cerdotij debet subire, vt T.ead. non est putanda.& distin.13.nerui 61.dist.miramur.

Beneficiū cōferens indigno propter amorē, simoniacus est.

a ¶ Amore.] Ex hoc collige omnem illum esse simoniacum, qui ductus amore alicui indigno beneficium confert.ar.extra de sim.nemo.nam ex quo fauor tertij nimium fauoris inducit: multo magis ipsius qui ordinatur. Vel expone hoc,itaq́ cesset iste intellectus in iusto cordis amore; idest, cupiditate & ambitione.

b ¶ Comitatu.] i. seruitio.

Mun⁹ fraudulentum.

c ¶ Fraudulento.] Fraudulentū est munus cum dicit se aliàs voluisse hoc ei dare, vt extra ea.& si quæstiones. Vel quādo altera pars dicit se expēsas fecisse, & illas petit vt credat beneficio, vt extra de pac. cum pridem.

d ¶ Non spōte.] hoc idem de quolibet crimine:sed hoc dicitur ad terrorem. Et not. q́ dicit sponte: quia si cogeretur iuris ordinem dimittere:nisi sponte, non valeret ei ad salutem.

Pęnitentia nō valet ad salutem nisi perseueret vsque i finem.

e ¶ Mors.] Ex hoc (vt dixi) in quolibet crimine non valet pęnitentia ad salutem, nisi perseueret animo vsque in finē.de pœ. dist 1 § his aūt. ver.item illud.Ioannes.Et licet de omnibus alijs criminibus possit quis pœnitere ordine reiecto, vt 82. dis.presbyter. 50.dis. de his.hic nō,nisi renunciet ordini.extra de si.tanta.vnde non videtur q́ hic locum habeat admonitio, vel denunciatio. Ar. contra.j. q.vlt. c.patet. dic vt extra de accusatio.super his.

ibi,[Scimus quippe.]Tertia ibi,[Qui videlicet.]Quarta ibi, [Et cum primo.] Patet c. seq. per se.

g ¶ Quibusdam.] Primo dicit Gre. se dolere q́ in illis partibus nemo promouetur ad sacrum ordinē sine cōmodi datione. Secundo probatur auctoritate Dñi simonia-

denter Christi sacerdotium iam quolibet facinore pollutus, iniusto cordis amore,[a] vel sordidis precibus oris, siue comitatu,[b] siue manuali seruitio, siue fraudulento[c] munusculo episcopalem, seu sacerdotalem, non lucro animarum, sed inanis gloriæ auaritia fultus dignitatem acceperit, & in vita sua non sponte[d] reliquerit, eumq́ue insperata[α] mors[e] pœnitentem non inuenerit; proculdubio in æternum peribit.

α ¶ Insperata.] *In aliquot vetustis Gratiani codicibus legitur*, in aspera mors pœnitentia.

Hinc idem Gregorius Ioanni Corinthiorum episcopo, li.4. epist.55. seu c.99. scribit.

¶ Pro ordinationibus nihil omnino accipiatur.

C. CXVI.

Ī dis.100.c.nouit. Ans. l.6. c.90. Po.y.l 2. tit.1.

DE ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus. Oportet ergo, vt neque per commodum,† neque per gratiam, aut quorumdam supplicationem[f] aliquos ad sacros ordines consentiatis, vel permittatis adduci.

† *al. donum*

Item vniuersis episcopis per Elladem† *prouinciam constitutis, eod. lib.epist.56. seu c.100.*

† *al. Helladā*

Et eo.l.ep.51. & 55.& l.5.episto.7.

¶ Nec pretio, nec prece, nec gratia, nec supplicatione aliqui ad sacros ordines accedant. C. CXVII.

Burc.l.1. c.21. Iuo,p.5.c.108.

QVibusdam[g] narrantibus agnoui, quod in illis partibus nullus ad sacrum ordinem sine commodi datione perueniat. Quod si ita est, flens dico, gemens denuncio, quia cum sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu stare[h] non poterit. ¶ Scimus quippe ex Euangelio, quid redemptor noster per semetipsum fecerit: quia ingressus in templum cathedras vendentium columbas euertit. Columbas quippe vendere est, de sancto spiritu (quem sibi consubstantialem Deus omnipotēs per impositionem manuum hominibus tribuit) commodum temporale percipere. Ex quo, vt prædixi, innuitur, quid sequatur: quia, qui in templo Dei columbas vendere præsumpserunt, eorum,[i] Deo iudice, cathedræ ceciderunt. ¶ Qui videlicet error in subditis cum augmento propagatur. Nam ipse quoque, qui ad sacrum ordinem perducitur, iam in ipsa prouectus sui radice vitiatus, paratior[k] est alijs vendere, quod emit. Et vbi est, quod scriptum est? [Gratis acce-

Matt. 21.

f DE ordinationibus.] ¶ Supplicationē.] j.e. laiorē. contra: vbi Papa ad supplicationem quorumdā ordinat quēdam. Sed distingue: aut aliquis petit pro se: aut alius pro ipso, vt s. ea.ordinationes. 8.q.1.§.his.vel dic, ibi de carnali, hic de spirituali.

g QVibusdam narrantibus.] CASVS. Dicitur hic sacros ordines vel ecclesiasticos gradus non gratis, sed commodi datione acceptos diu stare non posse, cum intus orti per consecrationem iam decidant. Secundo, quia Dominus cathedras vendentium colūbas de templo euertit. Tertio.quia paratiores sunt alijs vendere quod emerunt. Quarto.quia ipsorum hæresis in primitiua ecclesia fuit damnata. Secunda ratio est

moniacos ipso iure esse suspēsos. Tertio prohibet hoc de cetero fieri: & statuit pœnam in committentes.

h ¶ Stare.] quo ad id i quo nunq́ stetit.l.quo ad executionem. ar.ff de cst. pecu. id qd. ar.ī 32.q.2. Moyses.

i ¶ Eorum.] & ita simoniaci et occulti ipso iure sunt suspensi: non tamen vitandi sunt secundum quosdā, cum probari non potest eis simonia,6 q 2.si tantum. sic exaudi extra de simo.tanta. & s.ea. reperiuntur.

k ¶ Paratior.] Quod noua testa capit, inueterata sapit. [Quo semel est imbuta recens seruabit odorem Testa diu.] & est si.i auth.vt iud. sine quoquo suf.§.1.coll.2.

Æsopus. Horatius in epistolis.

vbi

Preces carnales pro digno porrectæ simoniam nõ faciunt.

vbi dicitur: dato enim vno illicito principio, necesse est eum, qui dationem facit, plures manus circuire, &c.
a ¶ Et actionis.] Hic argue carnales preces pro digno porrectas non facere simoniam. secus in pecunia vel obsequio: quæ loco pretij intercedere solent. quod preces

dationem, quàm precum effusionem. Vel dic ꝙ hæc dictio, nisi, non excipit à supplicatione, sed à verbo promouere. sic ponitur š. 38. dist. sedulo. ver. nouerint.
b ¶ Nullus.] ¶ Culpetur.] Et puniatur pœna centũ aureorum. ff. & irrogatur infamia, qui petierit aliquam dignitatem. ff. ad leg. Iul. de ambitu. l. 1. & ĩ. q. 7. sancimus. Arg. contra ff. de offi. prætto. Barbarius. sed soluetur, ĩ. q. 6 sicut is.

Infamia irrogatur dignitatẽ petenti.

pistis, gratis date.] Et cum primo contra sanctam ecclesiam simoniaca hæresis sit exorta; cur non perpenditur, cur non videtur, quia eum, quem quis cum pretio ordinat, prouehendo agit, vt hæreticus fiat; Ideoque hortamur, vt nullus vestrum denuo hoc fieri patiatur; sed neque gratia alicuius, neque supplicatione aliquos ad sacros ordines audeat promouere; nisi eum, quem vitæ, & actionis [a] qualitas ad hoc dignum esse monstrauerit, Nam si aliter factum denuo senserimus, districta, & canonica illud noueritis vltione compesci.

Item Symmachus ad Cæsarium, epist. 1. c. 5.

¶ Ad episcopalem honorem nullus per ambitum accedat. C. CXVIII.

Ansel. l. 6 c. 6.

NVllus itaque per ambitum ad episcopalem honorem permittatur accedere. Nam cum hic excessus in laica conuersatione culpetur; [b] quis dubitat, quin religiosis, [c] & Deo seruientibus incutiat opprobrium?

Item Gregorius Adeodato episcopo, lib. 2. indict. 11. epist. 48.

¶ De eodem. C. CXIX.

† ordines aspirare, nisi] ori.

ESTote ergo præcipue in ordinatione soliciti, & ad sacros ordines † nisi prouectiores ætate, & mundos opere nullatenus admittatis; ne forte semper esse desinãt, quod immature esse festinant. Eorum enim, qui in sacro sunt ordine collocandi, prius vitam, moresque discutite: & vt dignos huic officio adhibere possitis, non vobis potentia, aut supplicatio quarumlibet subrepat personarum. Ante omnia autem cautos vos esse oportet, vt nulla proueniat in ordinatione venalitas: ne (quod absit) & ordinatis, & ordinantibus periculum maius immineat. Si quando igitur de his tractari necesse est graues, [d] expertosque viros consilijs † vestris adhibete participes, & cum eis communi de hoc deliberatione pensate.

† al. consilij vestri

¶ *Caput hoc duobus locis, vbi visum est expedire, locupletatum est ex originali.*

Idem Columbo episcopo, lib. 2. indict. 11. epist. 47.

¶ Neque fauore, neque venalitate ad sacros ordines quisquam promoueatur. C. CXX.

Ansel. l. 7. c. 46.

PVeri [e] ad sacros [f] ordines nullatenus admittantur; ne tanto periculosius cadant, quanto citius [g] conscende-

c ¶ Religiosis.] idest, clericis & per hoc expone illud c. 20. q. 3. præsens. in fi. arg. gradum altiorẽ grauius facere commissum, vt ĩ. 11. quæst. 3. præcipue. argu. ĩ. 25. q. 1. nulli. & 8. q. 2. illud quidem.

Gradus altior aggrauat delictũ.

ESTote.] CASVS. Præcipit hic Gre. vt episcopi promoueant mundos corpore, & prouectiores ætate, & qui sunt moribus cõmendati nec potentia nec ẽt supplicatio aliqua præualeat, sed merita personarum.
d ¶ Graues.] š. 24. dist. quando.

PVeri ad sacros ordines.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ pueri ad sacros ordines nõ sunt præpropere promouendi. Item dicit quòd venalitate vel potẽtia vel supplicatione vel fauore, nõ debet indignus aliquis promoueri. Seq. §. cum seq cap patet.
e ¶ Pueri.] pueri dicuntur intra xiiij. annũ, ex de æta. & qual. c. indecorũ. vel pueri, i. neophyti. 1 48. di. sicut neophytus.
f ¶ Ad sacros.] nam minores ante xiiij. annum bene possunt accipere, licet non omnes, & ita intelligatur 77. distin. c. 3. quia nõ acolythatum. 77. distin. in singulis. Tamen si puer ordinetur in sacris ordinibus, bene recipit characterem: cum possit recipere minores ordines, vt in d. c. in singulis. Sed nunquid tenetur continere? sic, si est doli capax: alias non. 2 Nam & voto & sacramento se obligare potest doli capax. extra de delict. puer. cap. 1. sed religioni non, vt no. 27. q. 2. § cum ergo. 20. quæst. 2. cap. 2.
¶ Ad sacros.] si tamen ordinentur, ordines suscipiũt sacros etiam septennes.
g ¶ Quãto citius.] š. di 48. sicut. nã casum appetit. &c. Gerendorum enim honorum non promiscua facultas

1 Pueri q sunt. Hoc verbũ puer alias habet significationes, vt no. 77. dist. in veteri.

Puer in sacris ordinatus, characterem recipit.

2 Idem tenet hic Io. de Fant. & de hoc ext. de cler. per sal. promo. c. 1.

Ordo sit in honoribus gerendus.

Bona quæstio.

Perdere verba leue est.

preces nõ faciunt, vt ĩ. ea. q. 5. c. vlt. & licet pro indigno porrectæ facerent simoniam, tamen propter merita digni ab hac excusantur, vt ĩ. 32. q. 2. quidquid. Io. Sed quare minus committitur simonia in precibus oblatis pro digno quàm in pecunia? Respõdeo: ideo quia in precibus nihil dat de suo: & ideo ibi nullum intelligitur esse commercium. nam perdere verba leue est: & ita nihil peruenit ad accipientem ar. C. de do. inter vi. & vxo. maritus. ff. de don. Aristo. sed in alio casu dat, sed & pro indigno magis detestatur ecclesia munerũ

est. non enim prius gerere debet maiorem honorem, quàm minorem. ff. de mu. & ho. honor. §. gerendorum.
ADDITIO. Ad idem 58. dist. c. 1. & 2.

[f] Per principalem.] Hoc c. habes 9. q. 3. §. vlt.
[g] ¶ Potestatem.] Hoc idem potest [1] episcopus. 2. q. 7. cum pastoris. extra de cler. non resi. de cetero. ADDITIO. Idem tenet Io. de Fan. de hoc legitur, & no. 43. dist. c. 1. & 11. q. 3. qui resistit. Arch.

[1] Sed contra 16. q. 1. cum prouilitate. uel. de hoc.

[a] Latorem.] ¶ Per intercessionem.] Nam sæpe Papa ad intercessionem laicorũ ordinat vel dispensat vel tolerat, vt 28. dist. de Syracusanæ. 50. dist. clerico. 63. di stin. Salonitanæ.
[b] ¶ Proficere.] extra de ma. & obe. p tuas. extra de temp. or. cũ in distribuendis.
ADDITIO. Iste concor. probant q iste sine licentia Papæ nõ poterat promoueri: & ad hoc inducũtur. Archid.

Filium.] CASVS. Helias abbas rogauit Papam, vt quẽdã suum clericũ promoueret, & eum postea sibi trãsmitteret. Ad cuius preces Papa eum in diaconũ promouit, sed eum sibi nõ transmisit: qa nõ est cõsuetudo ecclesiæ Romanę, cũ sit in ea cõsecratus: & qa absentiã illius abbatis in eius præsentia voluit compensare.
[c] ¶ Mandastis.] & ita mandat minor maiori. sic 11. q. 3. rogo.
[d] ¶ Nõ habet.] sine licẽtia eius 63. di. litteras. & quo ad hoc nihil est speciale in ecclesia Ro. vt 21. q. 2. c. 1. 70. dist. sanctorũ. Sed ordinati à Papa licet inter alios digni honore sint, subsunt tñ epis. extra de ma. & obe. per tuas. ff. de albo scri. l. ult. & pfe rentur eis tñ qui sũt eiusdẽ ordinis. ff. e. l. 1. & ab epo põt deponi [1] ordinat' à Papa.

Ordinati à Papa subsunt epis.

[1] Cõmuniter no. contra in præce. decr. per tuas s. q nõ potest eps talem deponere. quod ibi approbatur p Vin. Inn. Ho. & B. sed H. & L. sic sentiunt cũ Io.

NON ITAQVE. CASVS. Grat. soluit hic contrarietatẽ præmissorum c. quam fecit de precibus: & interserit qua sũ verba in § ibi, non solũ, propter seq capitulum, cuius casus cum seq. § patet.
[e] ¶ Ordinandi.] & ita aliquis potest pro se dignas preces offerre. quod H. nõ cõcedit: [2] in quo non credo eũ bene dicere: qa multos cõdem nat. arg. pro Io. 14. q. 5. non sane. 16. q. 1. reuertimini.

Preces dignas pro se põt quis offerre.

[2] In hac sẽtẽtia est H. sed Lau. sẽtit cum Io.

QVO-re ad altiora festinant. Nulla sit in ordinatione venalitas: potentia, vel supplicatio personarum nihil aduersus hæc, quæ prohibemus, obtineat. Nam proculdubio Deus offenditur, si ad sacros ordines quisquam non ex merito, sed ex fauore (quod absit) aut ex venalitate prouehitur.

Econtra idẽ Gregorius quibusdam supplicantibus vnum acolytum, & alterum diaconum legitur ordinasse: sicut ipse scribit lib. 7. indict. 1. epist. 2. Petro [a] *episcopo Corsicæ inter cetera.*

[a] ¶ Petro.] *In codicibus impressis epistola, vnde caput hoc sumptum est, inscribitur* Chrysanto episcopo. *Verum in codice peruetusto Vaticano, earumdem epistolarum, inscribitur* Petro episcopo per Corsicam. *Anselmus autem eodem modo habet ac Gratianus. ad Petrum episcopum Alexandriæ de Corsica legitur epistola alia, quinto libro, cap. 122. quamuis sit fortasse mendum in voce,* Alexandriæ, *& scribendum videatur,* Aleriæ.

¶ Episcopo interueniente, Papa quemdam acolythum ordinauit. C. CXXI.

Latorem præsentium per † intercessionem [a] sanctitatis vestræ acolythum fecimus: quem ad obsequia vestra transmisimus, vt si in lucrandis animabus amplius seruierit, proficere [b] amplius possit.

Ansl. l. 7. c. 79.
† al. pro intercessione.

Idem Heliæ presbytero, & abbati, lib. 4. epist. 30. seu c. 74.

¶ Quisquis in Romana ecclesia sacrum ordinem acceperit, ab ea vlterius egredi non poterit. C. CXXII.

Filium vestrum † Epiphanium mandastis, [c] vt ad sacrum ordinem prouehere deberemus, vobisque transmittere. Sed in vno vos audiuimus: in alio autem minime audire potuimus. Diaconus quidem factus est. Sed quisquis semel in hac ecclesia ordinem † acceperit, egrediendi ex ea ulterius licentiam non habet. [d] Si ergo uos uidere non potui; hac ex re consolationem habeo, quia in filio uestro requiesco.

Ansl. l. 7. c. 78.
† nostrũ] or.
† al. sacrum ordinem.

Non itaque quorumlibet precibus ordinationes factæ, falsæ diiudicantur; sed hæ demũ, quæ precibus ordinandi, [e] *vel eius amici, non spirituali, sed carnali affectu porrectis fiunt, cum alias futuræ non essent: quas non charitas interueniens, sed ambitio supplicans extorquet. Non solum autem clericos cuiuslibet episcopi summus Pontifex in ecclesia Romana valet ordinare; verumetiam opportunitate exigente monachos, & quoslibet clericos conuocare potest, & inuitare.*

Vnde Nicolaus Papa Michaeli Imperatori in epist. quæ incipit: [*Proposueramus.*]

¶ De eodem. C. CXXIII.

Per principalem [f] beatorum apostolorum Petri & Pauli potestatem [g] ius habemus non solum monachos,

† 9. q. 3. ca. per principalem. Ansl. l. 1. c. 75. & l. 2. c. 14.

QVOLIBET. Hæc est 15. pars q. in qua intẽdit probare, ꝙ sicut ordines pretio nõ sunt dandi: ita nec pretio restituendi: & ꝙ sit simoniacus (scilicet indirecte) & sacrilegus qui promotionem vel electionem alicuius impedit, vel ecclesiæ consecrationem vel fundationem: & hoc probat per tres auctoritates sanctorum, & per sex leges principum. Io. de Fan.

ptum, vel non scriptum, quo tales talia valent possidere. Ioan. Hæc regula fallit extra de causa poss. cum ecclesia, & extra de præscr. audit is. Ioan. Sed certe nõ fallit: quia iura incorporalia quasi possidentur: & interdicta pro eis possessoria costituta sunt. ff. de serui. quoties. 8.

uerumetiam quoslibet clericos de quacumque diœcesi, cum necesse fuerit, ad nos conuocare, atque ecclesiasticis exigentibus opportunitatibus inuitare.

15 *Quolibet ergo munere interueniente falsa diiudicatur ordinatio. Sicut autem pretio interueniente sacri ordines non sunt tribuendi; ita nec restituendi. Vt enim ait beatus Ambrosius, sacri ordines nec pretio sunt emendi, nec redimendi.*[a] *Hinc etiam Gregorius VII. ait, lib. 4. reg. in concilio habito anno Domini 1078. pontificatus sui 6. c. 10.*

¶ Pretio interueniente sacerdotale officium non restituatur. C. CXXIIII.

Poly. l. 4. ti. 21.

NVllus episcopus grauamen, seu seruile[b] seruitium ex usu[c] contra ecclesiasticam[d] normam abbatibus, seu clericis suis imponat: uel interdictum sacerdotale officium pretio interueniente restituat.[e] Quod si fecerit, officij sui periculum subeat.

Qui autem[f] *pecuniam accipiunt, vt ordinandis sacros ordines non tribuant, vel vt canonicæ electioni assensum non præbeant, aut ecclesijs ædificandis, vel consecrandis lapidem benedictum, vel consecrationem subtrahant, multis argumentis accepta pecunia rei, & infames*[g] *esse probantur. Ait enim Paschalis secundus.*

¶ Sacrilegi sunt iudicandi, qui ecclesiam Dei non permittunt regulariter ordinari. C. CXXV.

SVnt quidam, qui uel uiolentia, uel fauore non permittunt ecclesias regulariter ordinari. Hos etiam decreuimus ut sacrilegos[h] iudicandos.

a ¶ Redimendi.] extra de sim. quereiam. & c. si nullus.

NVllus episcopus.] CASVS. Præcipitur in hoc ca. vt episcopus prætextu alicuius consuetudinis clericis vel abbatibus grauamen aliquod non inferat, nec pretio interueniente officium restituat: quod si fecerit, tamquam simoniacus punietur.

b ¶ Seruile seruitium.] Vocat angariam vel perangariam, quod lex vocat fore sordidum munus. 16. q. 1. §. nouarum.[1] in l. placet.

c ¶ Ex vsu.] idest, non assuescat. vel ex vsu præter id quod hactenus est cõstitutum: quasi ratione præscriptionis, vt angarias sacerdotibus non imponat. Cum enim de aliqua rerum præscriptione agitur, inspiciendum est vtrum communi iure talia à talibus possideri valeant necne. Primo casu sola longæ vsurpationis detentione currit præscriptio,[2] vt 16. q. 3. & 4. per totũ. saluo eo quod de limitibus dicitur, ea. causa & q. c. licet. & c. inter memoratos. Secundo casu non currit præscriptio. Præscriptio enim ius aduocat creatum: nouũ autem non creat, vt 33. q. 5. quod Deo. & dist. 100 cõtra morem, & dist. 93. illud autem. 16. q. 1. c. vlt. & q. 3. § potest etiam. & q. 7 decimas. & j. ea. quæst. 3. quæsitum. in his omnibus & in alijs infinitis casibus præscriptio euanescit: quia non est proditum ius commune scri-

1 Adde q̃d dicant angariæ & perangariæ. no. gl. in l. 1. C. quẽad. ciui. mun. ind. li. 10 in l. nemině. C. de sacro san. eccl.

2 Dummodo adsit bona fides, q̃d dic, vt plene no. ext. de præscr. si diligenti.

c ¶ Ex vsu.] Nam tẽpus non est modus, & c. 10. q. 3. quia cognouimus. ff. de act. & oblig. obligatio nũ fere § placet. nisi forte cuius non extat memoria. ar. ff. de aqua quot. & æsti. & extra de verbo. sign. c. abbate.

Tẽpus non est modus tollẽdę obligationis.

d ¶ Ecclesiasticã normam.] Nam iusta de causa bene potest ab eis auxilium petere. extra de cẽsi. cũ Apostolus. Et sic non est contra 18. q. vlt. seruitiũ. quia illud intelligitur de licitis: hoc de illicitis.

e ¶ Restituat.] nec absoluere potest pro pretio, nisi sit consuetudo. extra de sim. nemo. Item nec reconciliare. extra de sim. c. nemo. Sed nũquid ipsi clerico licet redimere, cum iniuste suspensus est? Videtur ꝙ nõ. s. §. prox. in fi. extra de si. Matthę. Arg. cõtra, scilicet ꝙ possit redimere ius suum & vexationem suã. j. q. 3. quæsitũ.[3] extra de vsu. c. 1. & extra de si. dilectus. dic vt ibi: immo & si quid dederit, repetere poterit. C. de cõd. ob tur. cau. quod euitandi. Quidam dicunt ꝙ non potest in aliquo casu redimere. Alij contra, scilicet cum iniuste suspenditur. hoc no 16. q. 7. decimas. 3.

Vexationẽ redimere utrum licitum sit.

3 Vbi de hoc: & 1. q. 3. altare. ibi videas. Archid.

QVI AVTEM. CASVS. Dictum est supra, quòd simoniam committit, qui pro munere ecclesiastico cõferendo pecuniam accipit. Nunc dicit Grat. ꝙ etiam ille simoniam committit, qui pecuniam accipit vt ordines non conferat, vel munus aliquod ecclesiasticum illi cui esset conferendum. & ad probandum vtrumque inducit leges. seq cap. patet.

f ¶ Qui autem.] Tractauit magister quæstionem istam affirmatiue. Nunc autem vult tractare eam negatiue, scilicet vtrum sit simonia dare pecuniam, vt non ordinetur quis. Sed quoniam non habuit canones, induxit leges, quæ in hoc faciunt ad propositum, vbi in eis aliquid dicitur negatiue. Quòd autem hoc sit simoniacum, habetur extra de simonia, nemo. in fine.

g ¶ Infames.] & simoniaci large. arg. extra de sim. nemo. argum. C de inoff. test. si quando. Sed alij contra, propter descriptionem simoniæ: sed mortaliter peccant. inf. ead. q. 3. vendentes. L. Sed certe simoniaci sunt, vt dicit illa decre. nemo. Ioan.

h SVnt.] ¶ Sacrilegos.] idest, simoniacos. aliàs nõ facit ad propositum Gratiani. Et ꝙ sit sacrilegium, sic probatur. Si enim ille, qui frãgit immunitatẽ ecclesię,

Simoniaci dicuntur sacrilegi.

vel qui inde aliquid eripit, sacrilegus iudicatur: 1 multo fortius qui facit ne ecclesiæ ordinentur, vel ne ordines tribuantur, vel impediatur alicuius electio, vel promotio.

1 Vt extra de immun. eccl. inter. & c. vlt. 17. q. 4. omnes. & cap. seq. Arch.

sed ei ad cuius læsionem data est, vt ff. calum. l. generaliter. §. illud erit.

COncussionis.] Dicitur hic & in legibus sequentibus, quod illi incurrunt crimen concussionis, & pœnam legis Corneliæ, qui aspirant in accusationem innocentum:

IVbemus.] CASVS. Dicitur in hac l. quod si quis honoratus, item habens sine administratione possessor alicuius decurio vel colonus reipubl. ab aliquo iudice fuerit concussus, i. grauatus in pecunia: item si iudex venalem tulit sententiam: vel pretio pœnam imposuerit vel remiserit: vel aliqua ratione improbus repertus fuerit ante administrationem vel post poterit accusari: & si conuictus fuerit remouebitur.

a ¶ Iubemus.] ad hoc introducit has leges vt ostendat pari pœna multandos qui pretio inducti impediunt fieri quod de iure fieri debet, & qui faciunt quod de iure fieri non deberet.

b ¶ Hortamur.] forte se temperat, ne videatur quem iubere accusare inuitum. C. vt nemo inuitus, in rubro & nigro.

c ¶ Administrante.] Si is talis sit, quem in ius vocari liceat. sed contra 2. q. 1. prohibentur. Sol. illud de maiorib. magistratibus: hoc de minorib. arg. ff. de iniur. nec magistratib. & ff. de in ius voc. l. 2. Vel hoc de perpetuo iudice. arg. ff. de re. crcd. l. præsidis. & l. præcedenti. in Auth. vt differentes iudices. §. si tamen. coll. 9. & hoc ne crimen eius inultum remaneat. illud de temporali. Vel hic cum peccauit in ipsa administratione, ibi de eo qui extra administrationem commisit. ff. de iud. l. 2. §. legatis. in Auth. vt iud. sine quoquo suffr. §. si qs aut. coll. 2.

d ¶ Reportaturus.] reportabit enim quadruplum. vt l. prox. 12. q. 2. cum deuotissimam.

Codicis lib. 9. ad legem Iuliam repetundarum Imppp. Gratia. Valentin. & Theodosius. — Tit. 27. le. 4. In cod. Theod. lib. 9. eo. ti.

C. CXXVI.

IVbemus, [a] & hortamur, [b] vt si quis forte honoratorum, decurionum, possessorum, postremo etiam colonorum, à cuiuslibet ordinis iudice fuerit aliqua ratione concussus, si quis scit de iure venalem fuisse sententiam, si quis pœnam vel pretio remissam, vel vitio cupiditatis ingestam, si quis postremo quacumque de causa improbum iudicem potuerit approbare; is vel administrante [c] eo, vel post administrationem depositam in publicum prodeat, crimen deferat, delatum approbet, cum probauerit, & victoriam reportaturus, [d] & gloriam.

Item in digestis lib. 3. tit. de calumniatoribus, l. 1. [Vlpianus lib. 10. ad Edictum.] — Tit. 6.

¶ De eodem. C. CXXVII.

IN eum, qui vt calumniæ causa negotium faceret, vel non faceret, pecuniam dicetur † accepisse; intra annum vtilem, [a] [e] in quadruplum, [f] eius pecuniæ, quam accepisse dicetur, post annum simpli † in factum actio competit. [g]

† al. detegitur.

† al. in simplum.

¶ *In hac, & sequentibus legibus, quæ ex ff citantur, repositi sunt tituli ex vetustis exemplaribus Gratiani, quæ cum Pandectis Florentinis valde conueniunt.*

a ¶ Vtilem.] *Hæc dictio non est in antiquis codicibus Gratiani, neque in Pandectis, sed ob glossam non est sublata.*

Ibidem lib. 47. tit. 13. le. 2. de concussione. [Macer lib. 1. publicorum iudic.]

C. CXXVIII.

COncussionis [h] iudicium publicum [i] non est. Sed si ideo pecuniam quis accepit, quòd crimen minatus sit, potest iudicium publicum esse ex Senatusconsultis, [k] quibus pœna legis Corneliæ [l] teneri iubentur, qui in accusa-

IN eum.] CASVS. Qui pecuniam accepit vt controuersiam alicui causa calumniæ faceret, vel non faceret cum iure facere tenebatur: intra annum tenetur in quadruplum, postea in simplum.

e ¶ Vtilem.] à principio: post continuum. ff. de calum. annus.

f ¶ In quadruplum.] In quo continetur rei persecutio, vt tantum triplum sit pœna, vt ff. eo. l. in hæredem. §. si & hoc est verum cum ipse idem dat. nam si alius daret pro eo, tunc totum quadruplum est pœna: quia ille qui dedit, repetit pecuniam quam dedit. ff. de cal. si quis ab aliquo. huius autem quadrupli medietas dabitur fisco: medietas spoliato. 2

2 Ad hoc C. de assel. l. 3.

g ¶ Competit.] non ei qui dedit, cum turpiter dederit

tum: vel qui accipiunt pecuniam pro accusando, vel eius contrario: pro testificando, vel eius contrario: pro iudicando, vel eius contrario, vel pro quolibet officio exercendo vel non exercendo, ad quod gratis tenebantur. His intellectis per te casus singularum legum singulatim pones: in quibus quæque eadem repetuntur.

h ¶ Concussionis.] crimen concussionis est, cum quis minatur alicui nisi ita vel ita faciat. infra 23. q. 1. militare. 3 ff. de concus. l. 1. & 2.

Crimen concussionis.

3 De hoc leg. & ea. q. paratus, in s. ibi videas.

i ¶ Publicum.] idest, ordinarium, & hoc semper: vel non est publicum nisi cum quis pecuniam extorserit, & hoc est quod sequitur: sed si ideo. Publicum est ad cuius accusationem quilibet de populo admittitur, nisi infamis sit, vt institu. de publ. iudi. circa principium.

k ¶ Senatusconsultis.] Volusiano & Liboniano. ff. ad legem Corn. de fal. l. 1. ff. ad leg. iul. de vi publ. ex Senatusconsulto.

l ¶ Legis Corneliæ.] cuius pœna in libero homine est deporta-

Pœna legis Corneliæ.

deportatio: in seruo vltimum supplicium. ff. ad leg. Cor. de fal. l. 1. §. vlt.

a ¶ Innocentium.] secus si nocentium. 16. q. 7. sane.

b ¶ Eadem lege tenetur.] quia reddit quadruplum, & infamis efficitur. ff. eo. l. eadē. §. 1. hoc crimen etiam extraordinarie punitur. ff. eo. l. lex Iulia. § fin.

c ¶ Legendum.] idest, eligendum, vt eligatur qui non debet, vel contrarium.

d ¶ Mittendumve.] vt mittatur in legationem qui nō est mittendus, vel non mittatur qui mittendus est.

tionem innocentium [a] coierint, quive ob accusandum vel non accusandum, denunciandum, vel non denunciandum testimonium pecuniam acceperint.

[*Ibidem lib. 48. tit. 11. ad legem Iuliam repetundarum, le. 3. Macer lib. 1. publ. iudi.*]

PALEA. C. CXXIX.

Lege Iulia repetundarum tenetur, qui cum aliquam potestatem haberet, pecuniam ob iudicandum, vel non iudicandum, [a] decernendumve acceperit: [Venuleius Saturninus l. vel quo, eo. tit.] vel quo magis, aut minus quid ex officio suo faceret.

a ¶ Vel non iudicandum.] *Sic etiam in Digestis vulgatis: sed à Pandectis Florentinis absunt ista voces. Est autem Palea ista fere in omnibus vetustis exemplaribus Gratiani: & à c.* sunt quidam. *vsque ad finem quaestionis, nulla est distinctio capitum.*

Idem eod. tit. l. 6.

¶ De eodem. C. CXXX.

Eadem lege tenetur, [b] qui ob denunciandum, vel non denunciandum testimonium pecuniam acceperit. [a] *& post pauca.* ¶ Lege Iulia repetundarum cauetur, ne quis ob militem legendum [c] mittendumve [d] æs accipiat, neve quis ob sententiam in senatu, consiliove publico dicendam pecuniam accipiat, vel ob accusandum vel non accusandum. ¶ Macer lib. 1. publ. iudic. lib. 7. Lex Iulia de repetundis præcipit, ne quis ob iudicem, arbitrumve dandum, [e] mutandum, iubendumve, vt iudicet, neve ob non dandum, non mutandum, non iubendum, &c. neve ob litem æstimandam, [f] iudiciumve capitis, pecuniæve faciendum, vel non faciendum aliquid accipiat, *& infra.* ¶ Hodie ex lege Iulia repetundarum extra ordinem puniuntur: & plerumque vel exilio puniuntur, vel etiam durius, prout admiserint. Venuleius eod. tit l. 6. Hac lege damnatus testimonium publice dicere, aut iudex esse, postulareve prohibetur.

a ¶ Acceperit.] *In Pandectis sequitur versiculus,* Hac lege damnatus. *qui reponitur in fine huius capitis.*

QVÆSTIO II.

SEQVITVR [g] *secunda quæstio, qua quæritur, an pro ingressu monasterii, pecunia sit exigenda, vel exacta persoluenda. Hoc vtrumque licite fieri, vtriusque testamenti serie comprobatur. Legitur enim in primo*

1 Reg. 1. *libro Regum, quòd Anna detulit secum Samuelem, postquam ablactatus fuerat, in tribus vitulis, & tribus modiis farinæ, & amphora vini ad domum Domini in Silo.*

Act. 4. ¶ *In actibus vero Apostolorum legitur, quod multitudi-*

e ¶ Dandum.] puta non ad probandos fideiussores, vel loco iudicis recusati.

f ¶ Æstimandam.] ne scilicet æstimet litem minoris vel maioris pro pecunia: quod quandoque facere tenetur. ff. ad l. Aqui. proinde. §. notandū.

SEQVITVR.] Hæc est 2. quæstio, quæ diuiditur in duas partes, in quarum prima quæritur, vtrum pro ingressu ecclesiæ sit dandum aliquid. & primo dicitur quod nō. Secunda ibi, [Itē opponitur.] Ioan. de F.

CASVS Hic intitulatur secunda quæstio, qua quæritur an pro ingressu ecclesiæ pecunia sit exigēda, vel exacta persoluenda. & certū est quod non, quia simoniacū est. Et primo probat per duas historias, de Anna scilicet & Anania, quod pro ingressu ecclesiæ pecunia sit exigēda. Sed statim respōdet Gratianus, quod Anna non fuit exacta, sed sponte quædam obtulit. Ananias vero non ideo damnatus est, quod sua nollet conferre, sed quia fuit mentitus.

g ¶ Sequitur.] Hæc quæstio non habet quæstionē. extra de sim. cū in ecclesiæ. melius ext. eo. veniēs. & melius ext. eo. quoniam simoniaca. vnde nec ante nec post potest peti aliquid. vt infra ea q. 1. eos qui & infra e. q. 3. si quis præbēdas. nisi forte monasteriū ita esset tenue, quod nō posset prouidere ei: tunc. n. bene posset dici ei (nec esset simonia) bene reciperemus te si haberemus possessiones vnde posses sustentari: arg. infra ead. si quis propter hoc. Hoc tamen videtur reprobare illa cōstitutio, quoniam simo-

Petendum nihil est pro ingressu monasterij.

1 Al. haberes, secundum Lau.

simoniaca. q͞ prætextu paupertatis possit peti pecunia. Io. Quidquid dicat Io. si sic dicatur, simonia est, vt vr̃ expresse dicere decretalis ext. de sim. q͞m simoniaca. B.

a ¶ Multitudinis.] 12.q.1.& c.2.

b ¶ Aliter.] Hoc non est verũ: sed allegando dicit hoc.

c ¶ Sponte.] quod licet 19.quæst.3.si qua mulier.

d ¶ Ex parte.] arg. q͞ nõ debeat quis cõicata reuocare. j. de pœ. dis.3. sunt plures. 16. q.4 sunt qui opes.

Placuit.] CASVS. Statuitur in hoc c. vt pro cõsecrandis ecclesijs ep̃i nihil exigãt à patronis, & præcipue si pauperes fuerint: sponte tñ oblatum ab eis poterunt episcopi recipere. Itẽ nullus episcopus debet ecclesiam consecrare, nisi dotẽ necessariam habuerit, quæ sufficiat luminaribus & sustentationi eorum, qui eidem ecclesiæ sunt seruituri.

e ¶ Ex debito.] ar. 1. q.1. placuit. j. e.q.4. ecclesia. s̃. e.q.1. statuim⁹. j. 18.q.2. Eleutherius. c͠tra. Sol. ibi.

f ¶ Munus aliquod.] aliud a conuiuio, vel à procuratione, ĩ Authẽ. de man. prin. §. illud. & ĩ Auth. vt nulli iud §. nulli. sed bene illam exigit. ¹ extra de si. cum sit. alia non debet exigere, sed sponte oblata recipere potest. Vel põt dici q͞ & illa quæ cõsueuit percipere propter procurationem, exigere potest quasi pro labore: ar. 12.q.2. charitatem. vbi hoc diu obtinuit. 18.q.s. seruitium.

g ¶ Dotẽ.] immo nec primarium lapidem ponere debuit, vt j. de consec. dist. 1. nemo. in Auth. vt deter. sit numerus cle. § inuestigã: es igit. colla. 1. j. 16.q. vlt. pie. & c. Frigentius. sed hic omissum fuit, & ideo est restaurandũ, vel iã dederat prius, sed hic dẽt facere instrum. vnde si dotem nõ dedisset prius, nunc est cõpellendus, quia ibi fecit poni primariũ lapidẽ. sicut in eo qui promisit reipublicæ pecuniã dare. ff. de poll. l. 1.

Recipere licet quæ nõ licet exigere.

¹ Et ita habes vnũ casum, ĩ quo mun⁹ à manu põt recipi. s. p ope ribus spũalibus, ad q͞ quis tenetur. Alius casus est p opibus spiritualibus, ad q͞ quis nõ tenetur ex officio. 12.q.2. charitatẽ, secũdum Ray. & Goff.

rium longo tempore caruisset abbate, tandem monachi sibi abbatem de alio monasterio pauperrimo elegerunt: sed ille venire recusabat, vel monachi eum non concedebant, nisi illi monachi suo pauperi monasterio aliqua conferrent. vnde præfati monachi consulue-

nis [a] credentium erat cor vnum, & anima vna: nec aliquid eorum, quæ possidebant, quisquam proprium esse dicebat: sed erant illis omnia communia, & singuli vendebant prædia sua, & ponebant pretia eorum ante pedes Apostolorum: quorum vnus, Ananias nomine, dum partem sibi reseruaret, cum vxore sua Sapphira, sententia maledictionis accepta, ante pedes Apostoli cecidit mortuus. Act. 5.

¶ Hinc liquido apparet, quòd ingressuri monasterium sua debent offerre rectoribus: nec aliter [b] sunt recipiendi, nisi sua obtulerint. Sed aliud est, sua sponte offerre; aliud, exacta persoluere. Anna mater Samuelis non exacta, neque petita, sed sponte [c] munera sacerdotibus obtulit. Credentes sua sponte offerebant Apostolis, vt indigentium necessitatibus deseruirent, quæ instante persecutione infidelium, eis possidere non licebat. Ananias quoque non ideo damnatus est, quia sua nollet offerre: sed quia spiritui sancto mentitus, pretia eorum, quæ Apostolis obtulerat, ex parte [d] fraudabat. Non ergo his auctoritatibus permittitur rectoribus ab ingressuris aliquid exigere; sed sponte oblata suscipere: quia illud damnabile est, hoc vero minime.

Vnde in concilio Bracharensi secundo, c. 5. legitur. & in Vuorma. c.3. fere idem.

¶ Pro dedicandis ecclesijs nihil exigatur. C. I.

Burc. l.3.c.37. Iuo, p.3.c.42.

PLacuit, vt quoties ab aliquo fidelium ad consecrandas ecclesias episcopi inuitantur, non quasi ex debito [e] munus aliquod [f] à fundatore requirant, sed si ipse quidem aliquid ex suo voto obtulerit, non respuatur: si vero aut paupertas illum, aut necessitas retinet, nihil exigatur ab illo. Hoc tamen vnusquisque episcoporum meminerit, vt non prius dedicet ecclesiam, nisi antea dotem [g] basilicæ & obsequium ipsius per donationem chartulæ confirmatum † accipiat. Nam non leuis culpa est ista temeritas, si sine luminarijs, vel sine substantiali sustentatione eorum, [h] qui ibidem [i] seruituri sunt, tamquam domus priuata, consecretur ecclesia. † al. cõfirmatã

Item Bonifacius vrbis Romæ episcopus scribit omnibus Caralitanæ ecclesiæ cœnobitis.

¶ Ab ijs, qui ad conuersionem accedunt, nihil est exigendum, nec pretio aliquis ad conuersionem est inuitandus. C. II.

QVàm pio [k] mentis affectu, fratres charissimi, vestræ

h ¶ Eorum.] Pluribus ergo sufficere debet ecclesia, vt 7.q.1. illud. & de conse. dist. 1. hoc quoque.

i ¶ Ibidem.] arg. contra clericos, qui alibi quàm in ecclesia sua morantur. s̃. dist. 37. de quibusdam. contra. j. 16.q.1. generaliter. j. 12.q.2. concessio.

Clerici in sua ecclesia morari debent.

QVàm pio.] CASVS. Cum quodcam monaste-

fuerunt Papã, si hoc eis liceret; quod penitus prohibet, docens exemplo Apostolorum neminem ad religionẽ, fidem, vel ecclesiæ regimen interuentu munerũ debere accedere, cum sit simoniacum: quia nũquam à sanctis patribus talia petita fuerunt. Sed si electus ad eos sponte venerit, & omni pactione cessante, postea poterunt illi pauperi monasterio aliqua gratis offerre, & hunc casum ponit H. quem ego Barth. Brix. approbo magis quàm casum Beneuen. qui breuior fuit.

k ¶ Quam pio.] quidam petebant ab alijs vt darent

e:s

eis abbatem ipsorum: sed hoc illi nolebant facere gratis, cum esset eis vtilis, & hæc est consultatio, an eis liceret aliquid dare.

a ¶ Responsum.] non dubitauit Papa quid iuris esset in quæstione. sed ironice hoc dicit.

b ¶ Anxium.] quia dubitatis vtrum ad Dei cultum quispiam interuentu muneris prouocandus sit, sed dubitandum non est, extra de simo. & si quæstiones.

c ¶ Interuentu.] j. 23. q. 4. debet. s. 45. dist. qui syncera. ʒ. sed non videtur prohiberi nisi pactio, nam & dando & honorando & loquendo possumus blandiri infidelibus vt conuertantur [1] H. Sed tu dic simoniacũ esse, si pagano, vel hæretico detur vt Christianus fiat. extra de simo. querelã. Sed videtur contra: quód cũ me possim pecunia redimere, vt de pœ. dist. 1. medicina. videtur quod & aliũ possim, & Siluester promisit oĩbus munera qui vellẽt baptizari.

d ¶ Alimẽto.] quod dabant Apostoli pauperibus conuersis. supra versus princ. quæstionis. ver. sed illud.

e ¶ Incõcinne.] quia non competit oppositio.

f ¶ Quorum.] idest, quia eorum.

g ¶ Negabãtur.] ar. quod anathematizato debet dari elemosyna. s. dist. 42. quiescamus. 11. q. 4. qm̃. 23. q. 4. debet. cõtra. Sed illud de iam catholico. 16. q. 1. si cupis. Sed cõtra. 5. q. 5. c. 2.

h ¶ Pactio.] non remouetur, nisi pactio inhonesta. nã honesta non remouetur. ar. 23. dist. quãquam. 2. dis. c. in ea synodo. arg. 18. q. 2. Eleutherius. extra de præbẽ. significatum. 16. q. 7. per laicos. s. dist. 59. hoc ad nos. 7. q. 1. mutationes. hoc no. 8. q. 3. in summa.

i ¶ Conuentio.] nomen conuentionis generale est. ff. de pa. l. 1. §. 2.

k ¶ Postmodum.] ar. quod licet post, quod non licet antea, vt j. 8. q. 3 talia. & c. Artaldus. [2] Ar. quod nõ licet ante [3] nec post, vt s. e. q. 1. eos. ad fi. & quod licet añ quod non post, vt s. dist. 4. in istis. 2. q. 6. quoties epi. & 8. q. 2. dilectissimi. s. e. q. 1. eos. ʒ. Sol. ibi ex pactione datum fuit quidquid datũ fuit, hic vero ex mera liberalitate vel gratia subsidij conceditur. extra de simo. & si quæstiones. Ioan.

l ¶ Subsidij.) vel honoris, vt j. ea q. 3. ex multis. & ff mandati. si remunerandi. & certe hoc casu idem esset ante & post. sed hoc fit hic propter præsumptionem vitandam. & hoc soluit ꝯtrarium. s. ea. q. 1. eos.

Blãdiri possumus infidelibus.

[1] Sub. vt in præc. c. secũdum Io. de Fan. qui istam gl. sequitur vt ibi cet.

destitutioni Romana compatiatur ecclesia, vobis fortassis est incognitum; sed cognitori omnium non incognitum habetur. Dubitationi autem vestræ quod idoneum demus responsum, [a] Deum testificor, ipsa quoque me dubitatio reddit anxium, [b] & ineptum. Nusquam † enim legimus Domini discipulos, uel eorum ministerio conuersos quẽpiam ad Dei cultum aliquo muneris interuentu [c] prouocasse; nisi forte de pauperum alimento [d] quis inconcinne [e] proponat, quorum [f] nulli, cuiuscumque professionis esset, uictualia negabantur. [g] Scimus equidem, quòd omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est descendens à patre luminum; à quo bonæ uoluntatis donum accipit, qui sancto deliberationis arbitrio gratis Deo seruire disponit. Restat ergo, ut qui pro aliqua ecclesiastica susceptione munus accipit, donum Dei, quod à patre luminum descendere debuit, uendat; munus autem largiens importunus emat. Quid autem de diuini doni uenditoribus, uel emptoribus consequatur, concludi necesse non est. ¶ Cauete ergo fratres, quàm sit ambiguum quod petistis consilium: quod quidem secundum uestræ uoluntatis propositum nulla inuenimus ratione confirmatum. Verumtamen, si uestræ necessitati adeo est opportunus, quem reperistis, † dum tamen omnis absit pactio, [h] omnis cesset conuentio, [i] nullaq; uestræ ecclesiæ fiat distractio, accedat, gratis Deo seruire incipiat, suiq; regiminis deuote gestet obsequium: & postmodum [k] uos quasi subsidij [l] gratia aliqua suæ ecclesiæ munera largiri fratrum solatio Romana permittit ecclesia.

† al. Nũquã

Iac. 1.

† al. cepistis

¶ *B. Thomas citat hoc caput 2. 2. quæst. 100. in fine articuli tertij, & rem, quam ibi tractat, sola huius capitis auctoritate constituit.*

[*Vnde Vrbanus Papa in concilio apud Melfiam, cap. 12.*]

¶ De eodem. PALEA. C. III.

Anf. l. 6. c. 91. Pann. l. 3. tit. 2. cap. 7. Iuo, p. 5. c. 109. Poly. l. 2. tit. 1. B. Gregorius l. 4. epist. 44. & l. 12. post epist.

† placiti] orig.

NVllus abbas pretium sumere, uel exigere ab eis, qui ad conuersionem ueniunt, aliqua pacti † occasione præsumat. Regulam antiquam sequens, nulli umquam de ordinationibus aliquid omnino accipiendum esse constituo, neque ex datione pallij, neque ex traditione chartarum, neque ex ea, quam noua per ambitionem simulatio inuenit, appellatione pastelli. Quia [a] enim ordinando episcopo Pontifex manum imponit, euangelicam lectionem minister legit; confirmationis autem eius epistolam notarius scribit.

¶ *In nonnullis vetustis exemplaribus, in quibus pauca sunt paleæ, habetur caput hoc vsque ad ver.* Regulam. *Reliqua vero sunt B. Gregorij locis indicatis.*

Eleemosyna danda est anathematizato.

Licet post quod non licet ante.

[2] Concor. tex. in l. quæ ante. & l. seq. ff. de his quæ in frau. cred.

[3] Nec in ipso actu. s. e. q. 1. emẽ dati. & facit 8. q. 2. dilectissimi.

eos. sed ex quo ambitio præcessit, & petitio pecuniæ, nocere certe debuit & post. vel gratia subsidij debuerunt percipere. arg. ꝭ.ea. sicut eþm in fi.à ꝯrio sensu.

Sicut episcopum.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ sicut episcopus nõ debet aliquid accipere pro ordinatione: sic diaconus non debet aliquid accipere pro Euangelio, quod legit, vel notarius ꝑ scriptura, quam fecit ordinato in testimonium suæ ordinationis. Sed post negotium expeditum, si quid sponte offeratur, recipi potest.

ingressuris, quasi dicat indifferenter omnes debent suscipi, vt pascantur de rebus ecclesiæ, exceptis talibus de quibus loquitur in c.seq. [1]

Viduas honora.] CASVS. Præcipit hic Apostolus, vt ecclesia prouideat viduis: illis scilicet, quæ parentum opibus sustentari non possunt, vt circa paupe res plus abundent, diuites autem non recipiantur.

[1] Quod loquitur de iam susceptis, non de suscipiẽdis, secundum H.

a ¶ Quia enim.] *In plerisque exemplaribus, quæ habent hanc paleam, non sunt ista duæ voces. Verum apud B. Gregorium leguntur, quoniam pendet adhuc oratio, & coniungitur cum ijs, quæ in sequenti capite afferuntur, hoc modo,* Quia enim ordinando episcopo Pontifex manum imponit, Euangelicam lectionem minister legit, confirmationis autem eius epistolam notarius scribit; sicut Pontificem non decet, &c.

Item Gregorius in regesti lib. 4. epist. 44. siue cap. 88. in synodo Romæ habita.

¶ Ab ordinando non debet aliquid exigi, sed nec voluntarie oblata respui oportet. C. IIII.

Sicut episcopum non decet manum, quam imponit, vendere; ita minister, [a] vel notarius non debet in ordinatione eius vocem [b] suam, vel calamum [c] venumdare. *& paulo post.* † Is autem, qui ordinatus fuerit, si non ex placito, † neque exactus, neque petitus, post acceptas chartas, & pallium, aliquid cuilibet ex clero, gratiæ tantummodo causa, dare voluerit; hoc accipi nullo modo prohibemus: quia eius oblatio nullam culpæ maculã ingerit, quæ non † ex ambientis [d] petitione processit.

ext. de sim. c. 1. Polyc.] Ans.] ibidem. Iuo]

† *al. pacto*

† *ex accipientis ambitu nõ processit*] or.

Auctoritate Bonifacii patenter ostenditur, quòd sicut nullus pretio est inuitandus ad conuersionem; [e] *ita nulli, pecunia interueniente, ecclesiæ largiri oportet ingressum. Auctoritate vero Gregorii datur intelligi, quod pro ingressu ecclesiæ non licet pecuniam exigere; sed spontanee oblatam licet suscipere.*

2 ¶ *Item opponitur* [f] *illud Apostoli 1. ad Timoth. c. 5.*

C. V.

Viduas honora, [g] quæ vere viduæ sunt. [h] [*Quæ autem non sunt vere viduæ, idest, quæ suis, vel parentum opibus sustentari possunt, non recipiantur,* [i]] *vt Ecclesia sufficiat* [k] *iis, quæ vere viduæ sunt.*

¶ *Caput hoc in multis vetustis codicibus est coniunctum superiori.*

Item Hieronymus ad Damasum Papam.

¶ *Infra etiam 16. q. 1. c. fi. citatur ex Hieronymo. Ac similia habentur in regula Monachorum ex dictis Hieronymi in cap. de paupertate, & in glossa ordinaria ad c. 5. prima ad Timotheum ex Hieronymo.*

Viduæ sunt sumptibus ecclesiæ sustentandæ.

a ¶ Minister.] id est archidiaconus, cum examinat vocãdo ordinandos. 24 distin. quando.

b ¶ Vocem.] idest, lectionẽ Euangelicam. extra de simo. c. 1. & argu. in superiori palea. §. regulam, &c.

c ¶ Calamum.] idest scripturam, quam ordinatus recipit ab ordinatore, ne dubitet de eius ordinatione, vt ꝭ. 2. q. 1. legũ. hoc olim H. Vel hoc itelligit cum habet salariũ de publico aliàs deputatum. [1] hoc tñ dico, ꝙ in collatione ordinis nõ est distinguendum, an habeat salarium de publico, vel non: nam dicit, ꝙ in collatione ordinis nec pro labore, nec pro charta debet aliquid recipere, sed episcopus procuret ita vt sine muneris alicuius acceptione scribatur, nec tenetur lex in Auth. de sanc. episco. §. 4. coll. 9.

[1] Adde ad hoc not. in l. cum multis. & ibi glo. C. de prin. agen. in re. li. 12.

Notarius an pro scriptura possit ab ordinato aliquid accipere.

d ¶ Ex ambientis.] vbi enim causa non adest, vitium non imputatur.

ADDITIO. Ad hoc 61. dis. Neophyt⁹. Ar.

AVCTORITATE. CASVS. Infert Gra. ex hoc c. quàm pio. ꝙ sicut nullus est pretio inuitandus ad conuersionem, ita nulli per pecuniã dandus est ingressus ecclesiæ. Idem probatur per hoc capitulum proximũ. Sed statim ꝯ hoc opponit per auctoritatem Apostoli, & per c. sequẽtia, per quæ probat, ꝙ diuites non debent recipi nisi offerant sua ecclesiæ.

e ¶ Conuersionem.] idest, fidem & cultum Dei, 61. distin. §. his omnibus.

ITEM OPPONITVR. Hæc est secunda pars q. in qua probat, ꝙ diuites nõ debent sumere partes de bonis ecclesiæ, quod intelligitur de illis, qui corporaliter non seruiunt ecclesiis, & hoc probat per quattuor auctoritates sanctorum patrum. Io. de Fan.

f ¶ Opponitur.] ad id, quod dixit nihil exigendum ab

g ¶ Viduas honora.] quæ debent sumptibus ecclesiæ sustentari, [1] & vidua quandoque dicitur quæ virum nondum habuit. ff. de ver. sig. malum § viduam.

h ¶ Quæ vere viduæ sunt.] i. quæ sicut à viris, ita & à rebus, & amore mundi sunt destitutæ.

i ¶ Non recipiantur.] vt sustententur sumptibus ecclesiæ. nisi sua dent ecclesiæ. 12. q. 1. illi. ꝭ. dist. 42. §. 1. ꝭ. dist. 47. sicut.

k ¶ Sufficiat.] argu. quòd non teneantur canonici suscipere aliquem vltra quàm facultates ecclesiæ sufficiunt, vt de conse. dist. 1. omnes, & extra de insti. c. 2.

[1] Vt 81. dis. c. pe. & vlt. & 32. q. 1. quo. vnde expone, honora. i. de sumptibus ecclesiæ sustenta. Arc.

Suscipiendus non est aliquis vltra facultates ecclesiæ.

Clericos

¶ Qui sumptibus proprijs sustentari potest, ab ecclesia stipendia non accipiat. C. VI.

16.q.1.c.fin.

CLericos autem illos conuenit ecclesiæ stipendijs sustentari, quibus parentũ, & propinquorum nulla suffragantur bona. Qui autem bonis parentum, & opibus suis substentari possunt; si quod pauperum est, accipiunt, [a] facrilegium [b] profecto committunt, & per abusionem talium, iudicium sibi manducant & bibunt.

In conc. Aqsgra.c.107.

Item Prosper de contemplatiua vita, lib.2.c.9.& 10.

¶ Quibus sua sufficiunt, ecclesiæ alimentis non substententur. C. VII.

Prosper ibidẽ, c.10.

PAstor ecclesiæ ijs, quibus sua sufficiunt, non debet aliquid erogare, quando nihil aliud sit, habentibus dare, quàm perdere. Nec illi, qui sua possidentes dari sibi aliquid volunt, sine grandi peccato suo, vnde pauper [c] victurus erat, accipiunt. De clericis quidem dicit per prophetam Spiritus sanctus: [Peccata populi mei comedunt.] Sed sicut nihil habentes proprium, non peccata, sed alimenta, quibus indigere videntur, accipiunt; ita possessores non alimenta, quibus abundant, sed aliena peccata suscipiunt.

Osea 4.

Verum his auctoritatibus prohibentur ab ecclesia suscipi [d] non illi, qui quondam fuerunt diuites, postea vero omnia reliquerunt, vt Petrus, [e] & Matthæus, & Paulus; aut pauperibus distribuerunt, vt Zachæus: aut ecclesiæ rebus adiunxerunt, sicut illi, qui prædia sua vendentes ponebant pretia ante pedes Apostolorum, vt essent omnia communia: sed illi, qui in domibus parentum residentes, vel sua relinquere nolentes, ecclesiasticis facultatibus pasci desiderant.

Matth. 4. Luc. 19. Act. 4.

De quibus in eodem libro Prosperi, c.10. subinfertur.

Et in concil. Aquisgr. ibid.

¶ Qui sua relinquere non vult, non debet sumptibus ecclesiæ substentari. C. VIII.

SI quis propter hoc non vult sua relinquere, vt habeat vnde viuat, vt quid [f] accipit vnde rationem reddat? vt quid peccatis alienis [g] sua multiplicat? *Idem ibidem paulo superius.* [h] Non est meum dicere, quali peccato cibos pauperum præsumendo suscipiunt, qui ecclesiam, quam iuuare de proprijs facultatibus debuerant, suis expensis insuper grauant; propter hoc fortassis in congregatione viuentes, ne aliquos pauperes pascant, ne aduenietes excipiant, aut ne suum censum expensis quotidianis imminuant.

CLericos autem.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ clerici, qui de bonis parentum substentari possunt, si aliquid accipiunt de bonis ecclesiæ, sacrilegium cõmittunt. Idem repetit in sequenti capitulo. Addit tamen, ꝙ pauperes accipiunt non peccata, sed alimenta: diuites vero econtra. & hoc cap. pars est illius cap.16. q.1. quoniam quidquid.

a ¶Accipiunt.] & in malos vsus conuertunt. & sic intellige sequentia capitula, cũ scilicet male dispensant. j.12.q.1. illi qui.

b ¶Sacrilegium.] ar. ꝙ stipendia ecclesiæ non sunt dãda ijs quibus propria sufficiunt, vt 12.q.1. illi qui. ar. extra de simonia. cum sit Romana. nec vlla ecclesiastica. arg. contra 12.q.1. charitatem. ff. de reg. iur. secundũ naturam. Sol. quod hic dr̃, exhortatio est, non præceptũ. Vel de his loquitur, qui occasione patrimonij amplian di quod habẽt, se à diuinis subtrahũt obsequijs, quibus se absentantibus dandum non est. [1] Vel dic de quarta pauperibus debita, q̃ dari prohibetur abũdantibus. Panis enim egentiũ, &c. vt j.14. q 5.c.2.& in summa. Si abundantes de bonis ecclesię suscipiũt, siue absentes siue pręsentes sunt, licet non debet eis denegari portio, quia nemo cogitur suis stipendijs militare, mortaliter tamẽ peccant, [2] præsertim si ex cupiditate sua reseruant. inf. ea. §. verum. cum c. sequenti. [3]

Ecclesiæ stipendia nõ sunt diuitibus danda.

[1] Ar.16.q.1.generaliter.

[2] Ista est sẽtentia Lau. quã sequit Io. de Fan. ar. op. 42. dist. §.1. 47. dist. sicut.

[3] Dic si sint tales habẽtes patrimonium amplũ qui bene dispensant dando pauperibus & alijs, quibus debent dare: tales possunt bene habere stipẽdia ecclesiæ. arg. 12.q.1. illi qui.

PAstor ecclesię.] c ¶Pauper.] Panis egentiũ vita pauperis est, qui fraudat illum, homo sanguinis est, vt j. 14 q.5.c.2. & 3.q.1. nulli.

VERVM. CASVS. Concludit Gra. ex supradictis, ꝙ relinquẽtes propria pro Deo, sunt recipiendi, alij vero non: sed H. intellexit de susceptis iam in ecclesia; qui non debent ali de bonis ecclesiæ, si aliunde habent. vnde dicit Gratianus non recte procedere.

d ¶Suscipi.] idest, suscepti alimenti. non enim tãtum de suscipiendis loquitur.

e ¶Petrus.] non videtur cõpetere exẽplum de Petro, qui fuit pauper piscator, & ita reliquit paupertatem tm̃ propter amorem Dei, & sic faciũt multi tẽplarij, & hospitalarij hodie, & quasi oẽs religiosi: sed Petrus seipsum abnegauit.

Petrus propter Christum abnegauit seipsum.

SI quis.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima reprehendit illos, qui propria retinẽtes ideo viuunt in collegiis, vt suis sumptibus parcant, & vt pauperes & aduenientes non recipiant. In secunda parte reprehendit illos, qui ideo alijs se præferunt, quia in suo ingressu monasterio plus ceteris contulerunt. Secunda pars incipit ibi, [Quod si.] Seq § patet.

f ¶Vt quid.] 12.q.1.expedit. 23 quæst.7. quod autem. 12.q.1. illi autem. §.1.

g ¶De peccatis alienis.] id est, de oblatis pro peccatis aliorum.

h ¶Velut

a ¶Velut pro ipsa expensa sua.] arg. aliquem posse dare ecclesiæ de proprijs pro sua sustẽtatione. Hu. hoc nõ est verum nisi illud fiat sine peccato, vt extra de simo. tua. nec excusat paupertas, vt extra ea. qm̃ simoniaca.
b ¶Iactantia.] nam nocet iactantia. 6. q. 1. imitare. perent, & sic in prædicatione persisterent. nam ex quo videbant eum non accipere, verecundabantur & ipsi accipere.

ADDITIO. De hoc legi. & no. 28. quæstio. 1. Iam nunc. in fine.

Ecclesiæ dare aliqua ꝓ sua sustentatione nemini licet.

¶ Quod si aliquid de fructibus suis ecclesiæ, velut [a] pro ipsa expensa sua contulerint; non se præferant inani iactantia [b] illis, quos nihil habentes pascit, & vestit ecclesia; quia perfectior [c] est ille, qui se mundi rebus expoliat, [d] aut † qui cũ nihil habuerit, nec habere desiderat, quàm ille, qui ex multis, quæ possidet, ecclesiæ aliquid præstat, ac se de eo, quod præstiterit, forsitan iactat.

† al. &

Ecce, qui prohibentur ab ecclesia suscipi. Illi vero, qui omnia sua relinquunt, vel pauperibus distribuunt, vel ecclesiæ rebus adiungunt, & ab ecclesia laudabiliter suscipiendi sunt, & eius opibus sustentandi.

Vnde in eodem libro, cap. 11. legitur.

Et in Aquisgr. c. 108.

¶ Qui sua relinquunt, vel pauperibus distribuunt, vel ecclesiæ rebus adiungunt, laudabiliter ecclesiastica dispensant. C. IX.

SAcerdos, cui dispensationis [e] cura commissa est, non solum sine cupiditate, sed etiam cum laude pietatis accipit [f] à populo dispensanda, & fideliter dispensat [g] accepta: quia omnia sua aut parentibus [a] reliquit, aut pauperibus [h] distribuit, aut ecclesiæ rebus adiunxit, & se in numero pauperum, paupertatis amore constituit; ita vt vnde pauperibus subministrat, inde & ipse tamquam pauper voluntarius viuat. Clerici quoque, quos pauperes aut voluntas, aut natiuitas fecit, cum perfectione [i] virtutis, vitæ necessaria siue in domibus [k] suis, siue in congregatione viuentes accipiant: quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, sed cogit viuendi necessitas. *& infra* c. 14. ¶ De talibus dicere videtur Apostolus: [Qui in sacrario [l] operantur, quæ de sacrario sunt, edunt; & qui in altario deseruiunt, cum altario participant.] Qui nisi hoc de contemptoribus facultatum suarum vellet intelligi, numquam secutus adiungeret: [Ita & Deus ordinauit his, qui Euangelium adnuntiant, de Euangelio viuere.] De Euangelio viuunt, qui nihil proprium habere volunt; qui nec habent, nec habere aliquid concupiscunt, non suorum, sed communium possessores. Quid est aliud de Euangelio viuere, nisi laborantem inde, vbi laborat, necessaria vitæ percipere? [m] Apostolus tamen, qui sic Euangelium prædicauit, vt nec de Euangelio viueret, sed necessaria sibi suis manibus [n] ministraret, de se confidenter eloquitur: [Ego autem nullo horum vsus sum. [o]] Et quare hoc dixerit, secutus aperuit dicens: [Expedit mihi mori magis, quàm vt gloriam meam quis euacuet.] Euacuari dicit gloriam [p] suam, si ab eis, quibus prædicabat voluisset accipere uitæ temporalis † expensam. Nolebat quippe in præsenti laboris sui fructum, sed in futuro recipere.

In Aquisgran. c. 111.

1. Cor. 9.

Clericis indigentibus est prouidendum.

† al. corporalis

c ¶Perfectior.] idest, expeditior ad seruiendum Deo est.
d ¶Expoliat.] nam tunc dr̃ in eo manere spiritus sanctus, cũ voluntariam diligit paupertatem. de pœnit. dist. 2. quærendũ. diuites tamen cũ bonis, &c. 30. dist. hæc scripsimus.

SAcerdos.] CASVS. Dicitur hic ꝙ clerici, qui bona sua parẽtibus vel pauperibus ecclesijs reliquerunt, vel qui à natiuitate sua pauperes fuerunt, viuere debẽt de bonis ecclesiæ. & probatur auctoritate Apostoli dicẽtis: Qui in sacrario, &c. licet Apostolus noluerit d' Euãgelio viuere: sed suis manibus victum quærere, vt liberius arguere posset. Seq. c. cum. § patet.
e ¶Dispensationis.] j. 12. q. 1. c. expedit.
f ¶Accipit.] id est accipere debet.
g ¶Dispensat.] idest, dispẽsare debet tam sibi, quàm alijs, &c.
h ¶Pauperibus.] ꝙ ei licet. 12. quæst. 3. c. 1. 2. & 3.
i ¶Cũ perfectione.] id est, expeditione ad seruiendum Deo.
k ¶In domibus.] j. de consecra. dist. 5. in omnibus. cõtra. j. 12. q. 1. necessaria. cõtra. j. 12. q. 2. nobis. Solu. hic loquitur de clericis indigentibus, quibus tenetur prouidere sicut alijs pauperibus. isti tales accipiunt ab ecclesia: nõ quia clerici, sed quia pauperes. arg. canonicis licere beneficia diuidere, vt priuatim percipiant, quod in communi soliti erãt habere, vt dist. 32. si qui vero.
l ¶Sacrario.] inf. 13. q. 1. §. quia ergo. inf. 16. q. 1. c. pen. & vlt.
m ¶Percipere.] infra 12. q. 2. charitatem.
n ¶Manibus.] infra 10. q. 3. cauendum. inf. 28. q. 1. clericus.
o ¶Vsus sum.] ne ea occasione pseudoapostoli acci-

p ¶Gloriam.] quam habeo apud Deum de hoc quod non accipio, vel si acciperem cum scandalo, vel vltra quàm deberem, vel si prædicarem eo obtentu, vt acciperem.

¶ 8. q. 1. sũt in ecclesia, vel quã habeo ex eo, ꝙ malos ꝑ prædicationem meam ad bonum conuerto. Hug.

CLerici.] ¶ Deseruiunt.] etiam infirmi seruiunt. extra de cle. ægro. c. 1. ff. de sta. lib. l. cum hæres. §. Stichus.

b ¶ Meritum.] 12. q. 2. Vulteranæ. & c. de reditibus. sed ꝫ. 16. q. 7. c. 1. contra. sed ibi soluitur. Vel meritum, idest, ingressu monasterij aliquid sit dandum: quia qui monasterium intrat, non religionem, sed stipendia emit. Et respondet Gra. ꝙ simonia est; quia non solũ emere spiritualia, sed spiritualibus annexa simoniacum est, & hoc probatur auctoritate Malachiæ prophetæ.

a ¶ Aut parentibus.] *In aliquot manuscriptis Gratiani legitur,* aut pauperibus reliquit. *in vetusto autem Prosperi codice, & in concilio Aquisgranensi, legitur,* quia omnia sua aut reliquit, aut ecclesiæ rebus adiunxit. *Sed quoniam multa exemplaria Gratiani, & Prosperi habent vulgatam lectionem, nihil est mutatum.*

Item ex concilio Agathensi, c. 36.

¶ Iuxta meritum laboris, ecclesiastica stipendia sacerdotes distribuant. C. X.

CLerici omnes, qui ecclesiæ fideliter, uigilanterque deseruiunt, [a] stipendia sanctis laboribus debita secundum seruitij sui meritum [b] † per ordinationem canonum à sacerdotibus consequantur.

† *al. vel*

Multorum [a] *auctoritatibus luce clarius constat, quòd ab ingressuris monasterium non licet pecuniam exigere, ne & ille, qui exigit, & ille, qui soluit simoniæ crimen incurrat.*

a ¶ Multorum.] *In vulgatis codicibus huic §.* Multorum. *praponebatur hic titulus:* Item ex concilio Vrbani Papæ habito Aluerniæ, *qui sublatus est, quoniam abest ab omnibus vetustis exemplaribus collatis, & in plerisque hic §. est initium sequentis tertia quæstionis.*

QVAESTIO III.

SEd adhuc [c] *obiicitur, quòd qui ingressuri monasterium pecunias tribuunt, non propositum religionis, sed participationem stipendiorum ecclesiæ emunt. Temporalia ergo, non spiritualia ementes, nequaquam simoniaci habendi sunt.* ¶ *His itaque respondetur. Non solum, qui spiritualia, sed etiam, qui temporalia eis annexa* [d] *pretio accipiunt, vel tribuunt,* † *simoniaci iudicantur. Vnde Malachias loquens ex persona Domini: [Quis est, inquit, in vobis, qui claudat ostia,* [e] *& incendat altare meum gratuito? Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra.] Ostia claudere non est sacri muneris officium, sed tantum sibi adiunctum.*

† hæ voces] *vel tribuunt*] absunt à plerisq. manusc.

Mal. 1.

Item Gregorius scribit uniuersis episcopis Hispanis.

c ¶ Sed adhuc.] Hic depingitur 3. quęstio an scilicet ingressũ, vel præbendas emere sit simoniacum. primum membrum expeditum est ꝯ. e. ꝓx. quæst. secundũ expeditur hic. No. ꝙ præbenda [1] dicitur quãdoque ius quoddam spirituale [3] percipiẽdi ecclesiã. vel ipsam præbendam, hoc modo emere simoniacũ est. Quandoque dicũtur ipsi fructus præbendæ: quos emere non est simoniacũ, vt extra ne præla. uices suas. cap. vlt. nisi quis forte emeret fructus ab initio suæ ordinationis, vel institutionis in ipsa ecclesia, vt habeat dum vixerit. arg. inf. c. si quis obiecerit. & c. Saluator. tunc enim ita sunt annexa, vt qui priuetur officio, priuetur & illis, vt 81. distin. si quis sacerdotum.

d ¶ Annexa.] arg. ꝙ idem iuris sit in vno cohærentium & connexorum, quod in altero. vnde qui priuat officio, & beneficio, vt ꝯ. dist. 28. decernimus. ꝯ. dist. 81. si quis sacerdotum, & c. eos. ꝯ. dist. 50. studeat. cõtra. ibi de gratia, hic de rigore.

e ¶ Qui claudat ostia.] idest, qui gerat officiũ ostiarij. Vnde videtur, ꝙ emere huiusmodi officiũ ostiarij, vel pulsandi cãpanas, sit simoniacũ: cũ illud spectet ad officium primicerij. 25. distin. perlectis, quod concedo. sed emere quamcumque administrationem rerum

Præbenda dicitur dupliciter.

1 Præbẽda per se profana est. In no. Pan. Fely. cap. cum M. Ferrariensis, de const.

3 Ad istud ius non possunt duo recipi simul uno iure uacante, extra de præb. dilecto. Arch.

Beneficio priuatur q priuatur officio.

Simoniacũ est emere officiũ pulsandi campanas.

Emptio administrationis ecclesiasticæ est simoniaca.

idest, vt presbyter plusquam alij percipiat, 2 vt dist. 74. consuluit. quod non est in alia societate. ff. pro socio. uerum. §. sed cum tres.

SEd adhuc obijcitur.] CASVS. Hic tractatur tertia quæstio, in qua quæritur an ingressum ecclesiæ, uel præbendas emere sit simoniacũ. Sed de ingressu ecclesiæ est expeditũ in prima q. Et certũ est, ꝙ emere ꝓbendam (secundũ quod dicitur præbenda ius spirituale) simoniacũ est sed præbenda, idest, fructus præbẽdæ emere nõ est simoniacũ. Sed obijcit hic adhuc, ꝙ pro ecclesiæ, puta quòd det panem in refectorio, uel vinũ, uel cuiuscumque alterius rei, dicit H. simoniacum esse. argu. contra. ꝯ. ea. q. 1. si quis episcopus, prope fin. & inf. ea. quæst. Saluator. & dicit. ꝙ licite potest dari pecunia alicui, vt suscipiat tale officium: sed tamen ille non posset dare pecuniam, ut ei daretur, 4 & sic aliquid uendi potest licite, quod non potest emi. Alij dicunt, quòd tunc est simonia emere aliquam administrationem ecclesiasticam cum aliquod spirituale habeat annexum, uel talis est, ꝙ per clericum tantum consueuit exerceri, & ratione officij: quod magis credo,

2 Sed cõtra 32. dist. præter hoc. i fi. & hoc. contra etiã probat c. hic allegatũ, consuluit. ut ibi no. Arc.

4 Ratio est quia nõ pręsumitur, ꝙ ita fideliter administrat in recõpensatione ei⁹, quod ꝺdit, arg. ff. de ꝓbat. cũ de indebito. Io. de Fac.

A udi-

AVdiuimus.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ sacrilegiũ, & simoniam committunt qui ecclesias, vel ecclesiastica beneficia per pecuniam acquirunt, & qui ea cõcedunt pro pecunia. vnde præcipitur ne decetero fiat: & quod factum est in præterito, irritetur.

QVæsitum est.] CASVS. Cum quidam monachi Franciæ quasdam ecclesias ab epis haberẽt, & in illis presbyteros sæculares, toties eas redimere cogebãtur, quoties presbyteri morte vel alia causa mutabãtur; & ideo præcepit Papa, vt quas spatio xxx. anno. sub hac redemptione possederunt, amodo ea cessante, quiete possideant, saluo annuo censu episcoporum, quẽ ex eisdem ecclesijs habere consueuerunt. Sequens c. patet.

f ¶ Quæsitum est] secundum H. casus talis est. Quidam episcopi contulerant ecclesias quasdam cum omni iure suo

¶ De ijs, qui sacros ordines munerum acceptione dispensant. C. I.

AVdiuimus dilectissimi, quod nos audisse oportuit: sed audisse profecto non libuit: quosdam scilicet esse sacrorum ordinum professores, qui sub munerum datione, vel acceptione, Dei ecclesias, vel earum sibi beneficia vsurpant. Quod quidem scelus vos non iamdudum acriter correxisse vehementer admiramur. Iuste enim vterque corripiendus est, & à sanctæ liminibus ecclesiæ submouendus, & qui pro ecclesiæ ambitu munera largitur, & qui vt ecclesiam adeat, quidquam præsumit accipere. Ille quippe donum Dei emere, hic autem præsumit vendere. A sacrilegio [a] quoque hoc facinus non dispar dixerim: cum id, quod sponte, & sacro deliberationis arbitrio gratis fieri debuit, sub pecuniæ pactione causatur. [b] Quare fratres charissimi, quæ taliter facta sunt, curiose refellite, infecta prohibete, vestrisque iussionibus resistentes digno anathematis vinculo percutere non dubitate.

Item Rothomagensi episcopo, & Gallicis omnibus.

¶ De ijs, qui ecclesias, vel ecclesiastica beneficia vendunt. C. II.

SI quis dator, vel acceptor, Dei ecclesias, vel ecclesiastica beneficia (quæ quidam præbendas vocant) sub pecuniæ interuentu susceperit, siue dando emerit, siue accipiendo vendiderit, à Simonis non excluditur perditione. Sed si perseuerans fuerit, perpetua mulctetur damnatione. Nam qui sub religionis obtentu Deo famulari voluerit; si quid accipit, & meritum perdit, & beneficio accepto frustratur. Rationis ergo vigore cogitur, quod iniuste receperit, restituere; [c] & quidquid turpis lucri gratia receperat, non tenere.

Item Gregorius vii. Papa, lib. 6. reg. in synodo, c. 4.

¶ Ab officio suspendatur episcopus beneficia, vel ecclesiastica officia vendens. C. III.

SI quis episcopus præbendas, archidiaconatus, præposituras vel aliqua ecclesiastica officia uendiderit, vel aliter, quam statuta sanctorum patrum præcipiunt, ordinauerit; ab ecclesiæ officio suspendatur. [d] Dignum est enim, vt sicut gratis episcopatum accepit; ita membra [e] eiusdem episcopatus gratis distribuat. Poly. l. 8. ti. 4.

Item ex concilio Vrbani Papæ habito Aluerniæ.

¶ Nec altaria, nec præbendas episcopis vendere licet. C. IIII.

QVæsitum est [f] de episcopis, qui altaria monasterijs

a ¶ Sacrilegio.] & crimine lęsæ maiestatis. 15. q. 3. sane. 2. q. 1. in primis.

b ¶ Causatur.] idest, in causam ducitur, vel pro cã, scilicet pro acceptione, vel datione pecuniæ fit: vel causatur, idest, facit vnde causari, idest, accusari, debeat.

SI quis dator.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ simoniacus dator, & acceptor Simonis perditione, & ꝑpetuo anathemate si ꝑseuerauerit damnatur, & quod iniuste acceptũ est, restituatur.

Pecunia simoniaca cui est restituenda.

c ¶ Restituere.] Sed cui dices restituendã talem pecuniã? Videtur, ꝙ ei in cuius ignominiam data est. 17. q. 4. si quis in atrio. 15. q. vlt. cum multæ. 27. q. 1. si quis rapuerit. extra de simo. de hoc. in Auth. de san. epis. §. sed neque, coll. 9 & extra de si. audiuimus. Econtra vr, ꝙ illi qui dedit eã, vt extra c. veniens. Itẽ uidetur, ꝙ illa pecunia nõ debet remanere penes ecclesiam cum Petrus dixerit: Pecunia tua. &c. [1] Item quia fisco cõpetit persecutio eorũ, quæ scelere conquisita sunt. ff. de iura fis. Lucius. ff. de donat. inter virum & vxo. cum hic status. §. fin.

[1] Supra ea. q. 1. Petrus. & cap. qui studet. & Act. 8.

SI quis episcopus.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ si quis eps beneficiũ, vel dignitatẽ ecclesiasticã simoniace contulerit, ab officio debet suspendi: quia iustũ est, vt qui gratis acquisiuit episcopatũ, minora stipendia gratis conferat.

d ¶ Suspendatur.] idest, deponatur. 83. dist. c. 1. Vel dic, vt s. e. q. 1. quidquid.

e ¶ Membra.] infra 3. quæst. 9. puta. argum. s. 12. q. 2. cognouimus. 7. dist. 63. in synodo. arg. est hic ꝙ idem iuris est in toto, quod in parte: & in maiori, quod in minori. 23. q. 1. de forma. extra de præben. maioribus 95. distin. esto. ff pro derelicto. l. 3.

Ius idẽ est in toto qd & in parte.

suo quibusdam locis religiosis. mortuis personis illarũ ecclesiarum collatarum episcopi volebant in ecclesijs instituere clericos pro sua voluntate; nisi Abbates darent eis pecuniam. dicitur, quod talis datio pecuniæ simoniaca est. 1 arg. ad hoc 17. q. 2. c. 1. Alij casus inutiles con- tra de despon. impu. de illis. & plura similia notaut 32. q. 5. proposito. & licet episcopus peccet recipiendo pecuniã: tñ monachi non peccabant dando, vt 23. q. 1. quid culpatur. Contrarium huic signatur ĩ. 16. q. 4. possessiones sed non est 3, quia monachi licite quæsierãt ista altaria, vnde non habuerunt ea iure pscriptionis, sed ex iusta donatione.

3 Ex parte epõrum recipiẽtium, monasteria tamen crimen simoniæ non incurrebant: qa ius suũ redimebãt, secũdũ H.

† Adde idẽ esse etiam pro honoribus consequẽdis, prohibitũ enim est no. Bal in l. 1. & p totum titu. ff. ad le. Iu. de amb.

data [a] frequenter redimi compellebant pecunia: quia quidam simoniacæ prauitatis vsus in Galliarum partibus iam diutius inoleuit, vt ecclesiæ, vel decimæ (quæ vulgari uocabulo apud eos altaria nuncupantur) monasterijs datæ, sæpius ab episcopis sub palliata auaritia uendantur: mortuis nimirum, seu mutatis clericis, quos personas † uocant. Nos auctore Deo uenalitatem omnem tam ex rebus, quàm ex ministerijs ecclesiasticis propellentes, † hoc ulterius fieri auctoritate Apostolica prohibemus; sicut etiam præbendas omnes uenumdandas interdicimus. Porro quæcumque altaria, uel decimas ab annis triginta, [b] & supra, [c] sub huiuscemodi redemptione [d] possedisse monasteria noscuntur; quiete deinceps, & sine molestia quali bet eis possidenda firmamus. ¶ Saluo [e] utique episcoporum censu annuo, quem ex eisdem altaribus habere soliti sunt.

† al. personatus

In summis capitulorum concilij Claremõtensis habiti Aluerniæ (de quibus supra ad cap. 1. dist. 60. dictum est) c. 6. hæc leguntur, quæ ad caput hoc uidentur spectare. Vt altaria congregationibus canonicorum, vel monachorum per personas data, mortuis personis, libera redeant in manus episcoporum, nisi fuerint illis per eorum scripta, vel priuilegia confirmata.

Idem in concilio Placentino, c. 1. & 2.

¶ *Antea legebatur,* Item Gregorius, *Sed in aliquot uetustis recte est,* Idem, *nimirum Vrbanus secundus, in cuius synodo hæc habentur.*

¶ Quidquid data, uel promissa pecunia in sacris ordinibus acquiritur, irritum habeatur.

C. V.

Cap. 1.

EA, quæ à sanctis Patribus de simoniacis statuta sunt; nos quoque & iudicio sancti spiritus, & Apostolica auctoritate firmamus. Quidquid ergo uel in sacris ordinibus, uel in ecclesiasticis rebus, uel data, † uel promissa [f] pecunia acquisitum est; nos irritum esse, & nullas umquam uires habere censemus.

† al. data, vel accepta, vel promissa

Item Augustinus de disciplina Christiana, vel de dono disciplinæ, cap. 1.

consueuerunt hic notari, quos omitto.

a ¶ Data.] à prædecessoribus suis pro redemptione animarum suarum.

b ¶ Triginta.] propter quod credebant aliquod ius acquisitum episcopo; quia per xxx. ann. & vltra recepit huiusmodi redemptionem à monasterijs: sed non est ita, quia furtiue recepit; & ideo non præscripsit. Item licet monachi singulis annis emerent ius instituendi, non tamen episcopis ex hoc fuit ius quæsitum instituendi. Et licet hic fuerit simonia ex parte episcoporum, non tamen ex parte monachorũ: quia illi quod eorum fuit, redimebãt: quod licite facere poterant, vt dixi ŝ ea. q. 1. nullus. & sic simonia esse potest ex vna parte, & nõ ex altera. Simile fuit in Giezi: sicut etiam sponsalia possunt esse ex vna parte, & nõ ex altera. extra de despon. impu. de illis. & plura similia notaut 32. q. 5. proposito.

c ¶ Et supra.] hæc dictio, supra, ad modicum tempus refertur. 1 ff. ex qui. cau. maio. ab hostibus. §. sed quod. argu. ff. de verbor. sign. hæc adiectio.

d ¶ Redemptione.] sed numquid est licitum redimere ius suum? Hoc no. ŝ. q. 1. nullus episcopus grauamen. & 16. q. vlt. decimas. 2. Dici enim potest, quod vbicumque quis scit aduersariũ suum non credere se ius habere, redimat vexationem suam. Sed quare non deponuntur isti episcopi? Dic, quia non agebatur ad hoc: & sententia debet dictari secundum formam petitionis. extra de accusat. qualiter & qñ.

e ¶ Saluo vtique.] non enim pleno iure omnino videtur donasse ecclesias episcopus, nec potest donare sine consensu capituli. extra de dona. pastoralis.

f EA, quæ.] ¶ Vel promissa.] Tertium casum habes, scilicet, vel retenta, vt extra de transact. super eo. Nam remittere, est dare. extra de test. veniens. & ff de calum. l. 2. Et ita in spiritualibus non potest interuenire 3 transactio: cũ his tribus modis tantum fiat transactio. C. de transact. l. transactio. ff. eo. l. 1. Sed nec permutatio potest fieri super beneficio habito vel habendo: aliàs bene. ad hoc extra de rerum permut. quæsitum. nec etiam transactio, vt extra de transact. super eo. arg. contra extra de off. iud. dele. si quãdo. Sed ibi fuit facta transactio nõ super beneficio, sed super proprietate: & sic intellige extra de deci. ex multiplici. Ioan. Item super re spirituali tamquam proprietate potest fieri permutatio. extra de rerum permuta. ad quæstiones. non tamen vt detur temporale pro spirituali. extra de rerum permu. c. vlt. illud autem dubiũ non est, quin amicabilis compositio interuenire possit. ext. de transa. c. 2. Item ex auctoritate iudicis potest interuenire pecunia. extra de præben. nisi, in fine & extra de transa. statuimus. ff. de iis, qui notan. infa. furti. Ioan. Totum.]

1 Sub. hoc est verum aliàs. sed hic non est sicut patet in eo quod no. ŝ. Io. de Fant.

Sententia dictari debet secundũ petitionis formã.

Simoniam nũquid cõmittit dans pecuniã pro spũalibus sicut accipiens.

3 De hoc dixi ŝ. e. q. 2. quã pio, ibi videas, Arch.

Transactio in spiritualibus interuenire non põt, sed bene amicabilis compositio.

TOtum.] CASVS. Dicitur hic ꝙ nomine pecuniæ intelligitur quidquid ab hominibus possidetur: & iō si aliquid tale pro spūalibus datur, simoniacū est.
a ¶ Totum.] probatur per hoc c. ꝙ sicut in pecunia simonia committitur, ita & in alia re.
b ¶ Pecunia.] strictius accipitur tantū pro pecunia numerata. j.14. q.3. cap.1. 2. & 3.
c ¶ Pecunia.] Nomen enim pecuniæ etiam iura continet qñque. ff. de verb. signifi. pecuniæ. Item qñque etiam speciē & rem quamlibet; [1] vt hic. & ff de leg.3. quisquis. Item quandoque ea tantū, quæ consistunt in pondere, numero, vel mēsura. ff. de leg.1. l. talis scriptura: [2] Pretium autem non consistit nisi in numero tantum, vt Inst. de emp. & vend. §. itē pretiū.

[1] Dicit lex ꝙ pecunia est quidqd ꝓ pecunia accipitur, ff de calū. l.1. §. vlt. & l.2.
[2] Adde no. per Bar. in d. l. talis scriptura. ff. de leg.1. & l.2. § item mutuum. ff. si ces. pet.

SI quis obiecerit.] CASVS Quidam simoniaci excusabāt se dicētes se nō emere pręhendas, sed fructus præbendarum: sed dicit Paschalis, ꝙ si quis pro temporali fructu pecuniam offerat sine quo ecclesiasticū beneficiū esse non potest, neutrum inuenditū derelinquit, nec solum pecuniā, sed nec pastū vel pastellū ante vel post licet offerre.
d ¶ Sed res.] non de rebus corporalibus, sed de iure spirituali cui cohæret officiū, intelligitur. Vel intellige de iure percipiēdi res, vel de rebus ipsi officio adhærentibus, vel de rebus cōsecratis, vt in sindone. ar. 17 q 4. si forte. ar. j. q. 6. hæc quippe. j. 16. q. 2. c. 1. §. vl. Vel intelligas de rerum administratione. [3] Et fit in hoc cap. de duobus mentio; scilicet de consecratione & administratione ex ordine prouenięte. & facit ad hoc 1. q. 6. §. 1. vel de iure, [4] quo res ipsę percipiuntur. Vel hoc intellige de rebus ipsis secundum Hu. & tunc qñ quis promouendus est ad ecclesiam vel ordinem fructus prouenientes iure ecclesiæ vel ordinis non licite emit perceptos vel percipiendos: tunc enim præsumitur emere ecclesiam vel ordinem. alio autem tempore emere non est peccatum, vt extra ne prælati vices suas c 3. 12. q 2. alienationes.
e ¶ Aut episcopus.] i. dignitas episcopalis.
f ¶ Aut abbas.] i. dignitas abbatialis.
g ¶ Nullo.] Bene accedit ad id quod legitur in Auth. vt iud. sine quoquo suff. §. cogitatio. Nam ibi dicitur ꝙ fiscus abundare dicitur si vtatur subiectis locupletibus, vt j. ea. q. 2. contra. j. ea. q. 1. eos. contra. Sed hoc cum ex pacto præcedenti.
h ¶ Nec anima.] idest, ipsum collegium, vel ad litterā.
i ¶ Viuit.] exercendo sensus corporeos: aliàs falsum est, cum antequam sit in corpore, viuat. sic exaudi 32. q.2. Moyses.
k ¶ Neutrum.] argu. idem iuris esse in vno connexorum quod in reliquo: arg. j. dist 8. quo iure. 3. q. 6. hæc quippe. & 16. quæst. 2. c. 1. & ff. de iure iuran. eum qui. § si libertus.
l ¶ Pastum.] arg. contra in Authen. de sanctiss. episc. §. pro consuetudinibus. coll 9.
m ¶ Vel postea.] argu. ff. de pactis. iuris gentium. § dolo ibi, ne quid fiat ei quod ante promisit.
n ¶ Soluat.] non etiam sub obtentu consuetudinis. j. ea. q. 2. vlt. contra. Dic vt ibi.

Res spirituales emi nō possunt.

[3] Sup hoc vide quod le. & no. j. e. §. his ita. Arch.
[4] Ista expositio approbatur per Bar. & Vin. ext. de test. cōstitutus. in glo. si in omni. iurata §.

Fisci interest subiectos habere locupletes.

¶ Quidquid possidetur, nomine pecuniæ intelligitur. C. VI.

TOtum [a] quidquid homines possident in terra, omnia, quorum domini sunt, pecunia [b] vocatur: seruus sit, uas, ager, arbor, pecus; quidquid horum est, pecunia dicitur. *& infra.* ¶ Ideo autem pecunia [c] uocata est, quia anti qui totum, quod habebant, in pecoribus habebant.

Item Paschalis Papa.

¶ Qui ecclesiastica beneficia emerit, ecclesias quoque emere probatur. C. VII.

SI quis obiecerit non consecrationes emi, sed res [d] ipsas, quæ ex consecratione proueniunt, penitus [α] desipere probatur. Nam cum corporalis [β] ecclesia, aut episcopus, [e] aut abbas, [f] aut tale aliquid sine rebus corporalibus in nullo [g] proficiat, † sicut nec anima [h] sine corpore corporaliter uiuit; [i] quisquis horum alterum uendit, sine quo nec alterum prouenit, neutrum [k] inuenditum derelinquit. Nullus [γ] igitur emat ecclesiam, uel præbendam, uel aliquid ecclesiasticum: nec pastellum, nec pastum [l] antea, uel postea [m] pro huiusmodi soluat. [n]

Magf. l.4. d.25
Deusded. p 2
Polyc. l.7. t.6
Ansl. l.13. c.33.
Ivo. p.3. c.84
Pan. l 3. c.125.

† Idem Hosti. in summa de reb. eccl. non alie. in prin. Panorm in proœ Dec. fo 4. col.4. Matt. Addi. de iure protomiseos. col. 72.

α ¶ Penitus] *Deusdedit, & Anselmus legunt*, videtur quidem aliquid dicere, nihil autem penitus sapere.
β ¶ Corporalis ecclesia.] *Deusdedit sic habet*, cum corporalis ecclesiæ episcopus, vel abbas sine rebus, &c. *Reliqui collectores, & vetusti codices Gratiani concordant cum vulgata lectione.*
γ ¶ Nullus igitur.] *Deusdedit, Polycarpus, Iuo & codex manuscriptus Decretorum Pontificum (in quo integra fere Paschalis epistola, vnde caput hoc acceptum est, refertur) non habent hæc verba: sed post verbum*, derelinquit: *continenter subiungunt*, Quam tamen obiectionem sacer Chalcedonensis canon penitus exterminat, &c. *Auctor vero huius capitis, ac totius illius epistolæ est Paschalis primus. Nam in eo Decretorum codice hæc epistola Paschalis est post decreta Hadriani II. cum decreta Paschalis secundi sint post Vrbanum secundum eo plane ordine, quo sibi successerunt: quod etiam ex sequenti capite indicatur.*

Item Vrbanus II. episcopus, seruus seruorum Dei dilecto filio L. † *præposito ecclesiæ sancti Iuuentii apud Ticinum, salutem & Apostolicam benedictionem.*

† Lucio[An.

Saluator.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte ostendit Vrbanus auctoritate Christi, mundi finem imminere ex eo quod pseudoapostoli, & pseudoprophetæ apparent multos seducentes, quibus à bonis fortiter est resistendum, vt qui probati sunt manifesti fiant. In secunda parte ostendit, quod rem ecclesiasticam vendere simonia est, quod probat quinque rationibus. Primo per damnationem Simonis donum Dei emere volentis, vt postea venderet, per quod res ecclesiasticæ intelligitur. Secundo per synodum Chalcedonen. in qua procurator vel defensor ecclesiæ, vel quilibet regulæ subiectus fieri per pecuniam prohibetur. Tertio auctoritate Paschalis, quam supra habuimus. Quarto auctoritate August. qui reprehendit præpositurarum venditiones. Quinto auctoritate Euangelij clamantis contra simoniacos, Vos fecistis domum patris, &c. nec excusat siue in ecclesia, siue extra ecclesiam res ecclesiastica vendatur. Secunda pars incipit ibi, [Igitur quia.] Vel sic:

¶ De eodem. C. VIII.

Deusded.p.2. Ans.l.5. c.42. *Matt.* 24

Saluator prædicit in Euangelio circa finem sæculi pseudochristos, & pseudoprophetas surgere, & multos seducere, & fideles suos in mundo multas habituros pressuras; sed tamen portas [a] inferi aduersus ecclesiam non præualituras. Proinde (quia, vt ait Apostolus, oportet [b] hæreses esse, vt qui probati sunt, manifesti fiant) oportet nos cum propheta ex aduerso consurgere, & murum opponere pro domo Israel, & cum eodem Apostolo per multas tribulationes intrare in regnum Dei: quoniã non sunt condignæ passiones huius tẽporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. ¶ Igitur, quia innotuisti nobis, quòd tibi obijcitur, vtrum vendere ecclesiasticam [c] rem simoniacum sit, hoc simoniacum esse patẽter colligitur ex hoc, quod beatus Apostolus Petrus ait Simoni: [Pecunia tua tecum sit in perditionem: quia existimasti donum Dei pecunia possideri.] Donum [d] quippe Dei est spiritus sanctus, & donum Dei est res ipsi ecclesiæ oblata. Et si bene animaduertis, Simon magus, qui ad fidem ficte accessit, non spiritũ sanctum propter spiritum sanctum, quo ipse erat indignus (quoniam, vt scriptum est, spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum) sed ideo, quantum in ipso erat, emere voluit, vt ex venditione signorum, quæ per eundem fierent, multiplicatam pecuniam lucraretur. Nec Apostolus emptionem spiritus sancti (quam bene fieri non posse nouerat) sed ambitionem [e] quæstus talis, & auaritiam, quæ est idolorum seruitus, in eodem Simone exhorruit, & maledictionis iaculo perculit. Quisquis [f] igitur res ecclesiasticas (quæ dona Dei sunt; quoniam à Deo fidelibus, & à fidelibus Deo donantur, quæ ab eodem gratis accipiuntur, & ideo gratis dari debent) propter sua [g] lucra vendit, vel emit, cũ eodem Simone donum Dei possideri pecunia existimat. Ideo qui easdem res non ad hoc, ad quod institutæ sunt, sed ad propria [h] lucra munere linguæ, vel indebiti obsequij, vel pecuniæ largitur, vel adipiscitur, simoniacus est; cum principalis intentio Simonis fuerit sola pecuniæ auaritia, idest idololatria, vt ait Apostolus Paulus: Alioquin, cur sancta synodus Chalcedonensis [i] DCXXX. episcoporum, procuratorem, vel defensorem ecclesiæ, vel quemquam regulæ subiectum adeo per pecuniam ordinari prohibet, vt interuentores quoque tanti sceleris anathematizet, nisi quòd eosdem simoniacos iudicet? Quòd si præfati milites † [k] ecclesiæ ob huiusmodi scelus taliter percelluntur, nemo fa-

Margin: 1. *Cor.* 11. — *Ezech.* 13. *Act.* 14. *Rom.* 8. — *Act.* 4. — *Sap.* 1. — j.c. res ecclesiæ — *Coloss.* 3. *C.* 2. — † al. militãtes

CASVS. In prima parte ostenditur auctoritate Euangelij, hæreses debere circa finem sæculi imminere. vnde oportet nos ex aduerso consurgere cum propheta, & cum Apostolo pro domo Israel. In secunda ostenditur quinque auctoritatibus, quòd vendere ecclesiastica beneficia, sit simoniacum.

a ¶ Sed tñ portas.] i. vitia & etiam hæreses, quibus intratur in infernum, quæ nõ præualent ecclesiæ, quia semper aliqui boni sunt in ecclesia. 1 24.q.1 à recta. & c. pudenda.

b ¶ Oportet.] i. vtile est, vt nos excitent. infra 24. quæstio. vlt. cap. vlt.

c ¶ Ecclesiasticam.] i. ecclesiasticum beneficium, vel aliquã rem consecratam in casu non concesso, puta calicem, 2 secũdum quosdam. Nam & nomen rei generale est. ff. de verb. sig. rei appellatione. j.c. quæsitum. Vel dic ecclesiasticam rem, i. ad ministrationem. & sic bene adaptatur litera Chalcedonensis synodi.

d ¶ Et donum] idest, officiũ per quod datur spiritus sanctus, scilicet potestas faciẽdi miracula.

e ¶ Sed ambitionẽ.] Arg. effectum vel conatũ sine effectu puniri. ar. 22. dist. c. 1.

f ¶ Quisquis.] Hic collige q corporales res ecclesiæ emere vel vendere simonia est in tali casu, cum quis intrat ecclesiam, vt j. ead. in princ.

g ¶ Propter sua.] hic vacat argu. à contrario sensu, vt sup. ead. q. 1. quos constituerit. & c. si quis episcopus. infra 19. q. 2. perlatum.

h ¶ Sed ad propria.] i. precibus quas pro se quis offerre non potest, secundum H. vt no. j. ea. q. 8. sunt nonnulli. sed quid teneas, ibi dixi.

i ¶ Chalcedonensis.] si illi qui emunt vel vendunt res ecclesiasticas, non sunt simoniaci, cur, &c.

k ¶ Milites.] clerici scilicet, qui tales milites sunt, quorum

Ecclesia sæper aliquos bonos hẽt.

1 Pro quarog auit dñs. 21. dist. §. 1. de pe. dist 2 si em. ver. Petrus.

Res est nomen gñale.

2 De hoc no 10. q. 2. hoc ius. ibi videas, ad hoc j. ea. q. res. Arch.

Affectus sine effectu punitur.

Simonia ẽ emere vel vendere res corporales ecclesiæ.

Clericorũ arma, quæ sunt.

rum arma lacrymæ sunt 13.q.vlt. conuenior. vel oratio nes. 23.q.8.c. reprehensibile. vel excommunicatio. 16. q.2.c.1. & castra eorum sunt ecclesiæ. 54. dist. c. nullus.
a ¶ Non militantes.] cōtra. ī. dist. 19. nulli fas. j. 8. q 1. illud. & 32.q.5. qui viderit. ī. dist. 40. homo. j. 11.q.3. præcipue. j. 25. q. 1. nulli fas. j. ea. quæst. peruenit, contra. Sol. potest dici, quòd dicitur laicus peccare magis, quia peccat in duobus, & quia rem ecclesiæ emit, & quia suo officio non debitam: argu. ff. de reg. iu. culpa. clericus autē in vno, quia emit tantum.
b ¶ Damnabilius.] idest, damnabiliter, argum. 27. quæst. 2. coniuges. Vel hic appellat non militātes ecclesiæ, non laicos, sed clericos, qui ecclesiæ non seruiunt. illi enim, qui emunt & non seruiunt, magis peccant; quoniā in pluribus quàm qui emunt, & seruiunt, & secundum hoc nō sunt contraria quæ hic signantur.
c ¶ Procuratoris.] Generaliter sumitur hic nomen 1 procuratoris. ar. ff. de proc. l. 1. ADDITIO Aliquando procurator actoris vocatur responsalis. vt extra de testi. spolia ex conquestione. in fine.

1 Sic extra de proc. petitio. Arch.

si talis est, quæ habeat aliquod spirituale annexum sibi, aliàs non.
i ¶ In subiecto vero.] nonne etiam œconomus clericus debet esse? vtique prout concilium Hispalen. interpretatur 16.q.7. in nona. Dic ergo, quòd istud, vero, potius

Oeconom' debet esse clericus.

piens negabit non militantes [a] ecclesiæ multo damnabilius [b] ob hanc causam, idest emptionis, vel venditionis, debere percelli. Sed & beatus prædecessor noster Paschalis β de consecratione affirmat, quòd quilquis eorum alterum vendiderit, sine quo alterum non prouenit, neutrum inuenditum derelinquit: ac per hoc eum, qui rem ecclesiæ vendit, vel emit, simoniacum esse intelligitur. † Nomine vero procuratoris [c] intelligit præfata synodus quemlibet ecclesiasticarum rerum administratorem, vt verbi gratia, præpositum, [d] œconomum, [e] vicedominum: defensoris nomine aduocatum, [f] siue castaldum, [g] & iudicem: [h] in subiecto vero [i] regulæ archipresbyterum, archidiaconum, [k] canonicum, monachum, vel quemlibet ecclesiastico mancipatum officio. Quòd vero spiritum sanctū, quantum in se est, vendat, vel emat, qui præposituram, vel aliquid huiusmodi vendit, vel emit; audi Augustinum super Ioannem. [O quot γ præposituras fecerunt. Alterum præpositum habet Carthagine Primianus, alterum habet Maximianus, alterum habet in Mauritania Rogatus, alterum habent in Numidia illi & illi, quos iam nec nominare sufficimus. Circuit ergo aliquis emere columbam, vnusquisque laudat [l] præpositum δ suum, quòd vendit, &c.] Ecce venerabilis Augustinus de præposituræ distractione agens, nomine columbæ sancti spiritus venditionē, vel emptionē accipit; sicut & omnes huius Euangelici capituli tractatores. Pensandum vero est, qua pœna mulctentur, qui iam Deo, & ecclesiæ suæ oblata vendunt, vel emunt: si cum flagellis à Dei templo eiecti sunt, qui, quæ Deo erant offerenda, vendebant, vel emebant. Si de offerendorum venditoribus, vel emptoribus dictum est: [Vos fecistis domum patris mei, domū negotiationis, & spelūcam latronum;] quid dicetur de ecclesiæ iam oblatorum venditoribus, vel em-

β ī. ea. c. si quis.

† *al. intelligit*

Trac. 10. in c. 2. Ioannis.

Ioan. 2.

Matt. 21.

d ¶ Præpositum.] Sed quam differētiam faciunt inter ista nomina, potest dici, quod nomē præpositi generale est, & continet alia sub se argum. extra de verb. sig. quamuis. Vel dic quòd præpositus & œconomus nomina diuersa sunt, sed idem significant sicut primas & patriarcha 99. distin. cap. 1. vel bene possunt esse in eadem ecclesia præpositus & œconomus. De vicedomino planum est, quia ille est, qui præest rebus episcopi. 89. distinct. cap. volumus. vicedominus in rebus episcopi, œconomus 2 in rebus canonicorum: sæpe tamen vnū ponitur pro alio.
e ¶ Oeconomum.] Oeconomus est cui res ecclesiastica gubernanda mandatur. C de sac. sa. eccl. iubemus.
f ¶ Aduocatum.] scilicet qui præest tantum causis tractandis, qui alias dicitur syndicus.
g ¶ Castaldum.] scilicet qui habet curam externarū rerum, qui dicitur aliàs maior domus 89 dis. volumus.
h ¶ Et iudicem.] sicut in ecclesia Bon. Sed nonne isti tres possunt esse laici, sic sine dubio. Qualiter ergo in istis officijs, quæ nihil spiritualitatis habent annexū, simonia committitur? dicit H. quod in omni administratione rei ecclesiasticæ cōmittitur simonia, si ematur, sicut no. ī. eo. in prin. & hoc est simoniacū, quia prohibitū, non ideo prohibitum, quia fuit ante simoniacū sed alii non ita late extendunt simoniam, inhærentes consuetudini generali. dicunt enim quòd tunc tantum est simonia in empta administratione, idest, dignitate,

Præpositus, & œconomus, differunt.

2 Adde gl. & Bar. in l. 1. §. aduocatos. ff. de va. & extraor. cog.

Emere administrationem rei ecclesiastiçæ simoniacum est.

potius aduersatur officio quàm ordini. nam circa alia consistit officium œconomi, & circa alia archipresbyteri, & aliorum hic sequentium. Quidam autem intelligunt hoc totum de clericis, in quibus dicunt simoniacum esse huiusmodi officia emere: & quod dicit, in subiecto vero, &c. ideo dicit, quia illi magis sunt subiecti regulę ecclesiasticę quàm isti: licet omnes sint clerici. tā dum illi versantur circa exteriora & administrationes, isti circa diuina officia: & ideo dicit, mancipatū officio, & non dicit, ordini. vel ideo dicit, in subiecto, &c. vt notetur quod isti habent curā aīarum annexam. & quod dicit de canonico vel monacho, nō referas ad administrationē, sed ad emptionem præbendæ, vel ingressus monasterij. Vel ideo dicit, in subiecto regulæ, quia eos ligat illa constitutio, Nemo militantes Deo, &c. 3 Superior autem administratio circa tēporalia. & eos non ligat illa constitutio, Nemo militans Deo. ADDITIO. Hic adde quod not. j. ead. q. 7. si quis omnem Arch.
k ¶ Archidiaconum.] Hoc totum intellige de dignitatibus ipsis.
l ¶ Laudat.] in eo quod laudat, nō cōmittit simoniā, sed in eo quod vēdit: quia quod cōmendandi causa dr. pro nō dicto hr. ff. de dolo, qū venditor. sed hoc verū est, dum cōmendatio cōsistit in genere. Nā vbi descēdit ad specialia

3 21. q. 3. c 1 & 2. ad Tim. 2. c

cialia, teneretur ex eo, quòd commendando plus vendidit, nisi q commendando dicit, sit in euidenti. ff. de contrahen. ea, quæ.

Vniuersalis ex indefinita colligit.

a ¶ Indefinite.] no. ex indefinita colligi vniuersalem, vt supra q. 1. eos qui. ff. de aleato. l. 1. § quod autem. ex quo enim à canone nil excipitur, nec nos excipere debemus, vt 31. q. 1 q si dormierit. j. 2. q. 5. consuluisti. s. dist. 19. si Romanorum. arg. s. dist. 55. si euangelica. supra ea. quæstio. 1. sunt nonnulli. argum. contra. infra 27. quæstio. 1. idololatria.

ptoribus? Et ne quis insanus obijciat merito hoc Dominum tam acerbe vindicasse, quia tunc illa in Dei templo vendebantur; ecclesiasticæ vero res modo extra templum distrahuntur; attende superius Augustinum non determinantem locum venditionis, vel emptionis præpositorum; sed tantum indefinite [a] dicentem: [Circuit aliquis emere columbam; vnusquisque præpositum suum laudat, quod vendit] non adijciens, in templo, vel extra templum. Hæc circa [b] venditores, vel emptores rerum sacrarum sufficiant.

¶ *Integram epistolam Vrbani II. dilecto filio L. præposito ecclesiæ B. Iuuentij apud Ticinum, refert Deusdedit in sua collectione.*

α ¶ Propter spiritum sanctum.] *Addita sunt hæ duæ voces, & totus hic locus emendatus ex ipsa epistola, quemadmodum & alia nonnulla.*

β ¶ Paschalis.] *Antea legebatur*, Paschasius libro de consecratione, *restitutus autem est locus ex vetustis codicibus, & originali. Citatur enim hic, quod habetur in capite antecedente ex epistola Paschalis Papæ.*

γ ¶ O quot præposituras.] *Apud B. Augustinum (cuius multi vetusti codices hoc loco collati sunt) legitur*, ò quot proposita fecerunt: alterum propositum, &c. *Apud Vrbanum vero vbique est*, proposta, & propostum.

δ ¶ Præpositum suum.] *Apud B. Augustinum legitur*, vnusquisque ad propositum suum laudat, quod vendit. *In epistola vero Vrbani*, vnusquisque propostum suum laudat, quod vendit. *Nomine autem propositi apud B. Augustinum interdum significari sectam quamdam constat ex 2. lib. contra Cresconium, c. 56.*

Item Alexander secundus episcopus seruus seruorum Dei Lucensis ecclesiæ clero, & populo, salutem perpetuam.

¶ Ministri, & seruitores ecclesiæ absque vlla venalitate ab episcopis ordinentur. C. IX.

Deusdedit, p. 3

Ex multis temporibus hoc detestabile malum intra vestram ecclesiam inoleuisse cognouimus, vt nulli vmquam clerico, quamuis religioso, quamuis scientia & moribus prędito ecclesiasticum beneficium concederetur; nisi ei, [c] qui profano pecuniæ munere illud emere studuisset: fiebatque ecclesia, & res eius ita venalis, veluti quędam terrena, & vilis merx à negotiatoribus ad vendendum exposita Quod malũ, quàm detestabile, quantũ Deo, sanctisque sit contrariũ, & sacri canones docent, & fere omnibus manifestum existit. ¶ Chalcedonense namque concilium vnum ex principalibus, [d] simili pœna condemnat eos, qui ecclesiæ beneficium interuentu pecuniæ acquirunt, & eos, qui sacram manus impositionem (per quam spiritus sanctus confertur) mercari dinoscuntur. Vtrosque enim auctoritate inexpugnabili, [e] illos [f] à beneficio, istos [g] à sacro ordine iubet expelli. Vnde humani generis redemptor omnes ementes & vendentes de templo ejciens, cathedras vendentium columbas euertit, nummulariorum effudit æs,

C. 2. s. ead. q 1 c. si qs episcopus.

b ¶ Hęc circa.] hæc particula de capitulo non est, &c.

Ex multis.] In hoc capitulo Alexãder reprehendit Lucenses, qui non nisi per pecuniam clericis quamuis dignis ecclesiastica beneficia cõferebant, quod Alexander detestatur, & auctoritate Chalcedon. concilij ostenditur eos deponendos, & auctoritate Christi eos de ecclesia deijciendos, & ne tãtum malum de manibus Alexandri requiratur, statuit & decreuit, ne decetero aliquis pro ecclesiastico beneficio cõferendo pecuniã sumat, nec aliquis pro eo habendo conferat: & qui cõtra hoc fecerit, deponatur, & ecclesia priuetur; & nisi resipuerit, anathematizetur.

CASVS. In prima parte reprehẽdit Alexander omnes simoniacos, & specialiter Lucenses, inducẽdo auctoritatem Chalcedonensis concilij, & Dñi, qui vẽdentes & emẽtes eiecit de templo. In secũda constituit, q nullus cõmittat simoniam. In tertia cõstituit pœnã depositionis cõtra transgressores huius cõstitutionis.

c ¶ Nisi ei.] simile habes 32. dist. interdixit.

d ¶ Ex principalib^9.] Papa tñ bene potest dispensare contra, si non sit in articulis fidei. 15. dist. sicut sancti. vel de vniuersali statu ecclesiæ, ut no. 25 q. 1. c. sunt quidã. s. dist. 16 sancta.

e ¶ Inexpugnabili.] quantum ad ordines retinendos.

f ¶ Illos.] scilicet ementes ecclesiasticũ beneficium.

g ¶ Istos.] scilicet ementes sacrã manus impositionem.

¶ Immo est arg. pro. de hoc no. extra de conju. lepro. c. 2.

Papa nõ dispensat in duobus casibus.

a ¶ Cor-

a ¶ Corripiendi.] arg. simoniacos sine præcedēti admonitione esse puniendos, quod H. nō concedit: quia secundum eum ēt in accusatione necessaria est admonitio propter euangelium. 2. q. 1 si peccauerit. 1 Itē vt volens accusare si defecerit, subeat pœnam, quam conuictus aduersarius subiret. Itē vt aduersarius non grauetur in expēsis, & vt disciplina ecclesię nō deseratur. 23. q. 5. excōicatorū. arg. ꝯ Hu. extra de si. licet Hely. Io. Quid quid dicit H. illi decr. licet. stabitur. B.

Accusationē admonitio debet præcedere.

1 Arg. ead. cau. q. 7. accusatio. in fine. vbi de hoc. & de hoc no. ī. q. 7. requiritis. Arch.

b ¶ A sācta ecclesia.] id est, a cōsortio fidelium per anathema. nā ipsi fideles sunt domus Dei, vt ī. de pœn. dist. 4. in domo. nam aliàs ipso iure sunt suspensi, vt no. ī. ea. q. 1. reperiuntur.

Fideles sūt dom' Dei.

c ¶ Sanguis.] id est, vindicta, vel proditio, vel peccatū. ī. 9. q. 3. episcopo.

d ¶ De manu.] nota prælatū ex negligentia sua teneri. 81. dist. dictum.

Prælatus ex negligentia sua tenet.

ADDITIO. Ad hoc 18. q. 2. cognouimus. 83. dist. inferior. 81. distin. dictum. vbi de hoc. Arch.

e ¶ Conferre.] Isti volebant facere fraudē legi: quia nec ēt tali prætextu debet quis aliquid accipere vel dare. extra de vsu. c. super eo. & hoc est fraudulentū munus, vt ī. ea q. 1. si quis neque. Arg. contra. ī. e. q. 1. iudices.

f ¶ Scriptura.] ī. ea. q. 1. non est putāda. 14. q. 5. forte.

g ¶ In Chalcedonensi.] ī. ead. q. 1. si quis episcopus.

h ¶ Possit.] arg. cum simoniaco non posse dispensari in ordine, vel beneficio simoniace acquisito. arg. ī. ea. q. 7. requiritis. ī. ead. q. c. si quis neque. Io. tamen cum eo qui scienter committit simoniam, solus Papa dispensat. 25. q. 1. §. his ita. vers. sic & summæ. sed si eo ignorante simonia commissa sit, vel sit tantum in animo, episcopus dispensat, vt extra de simo. de regularibus. & c. ex insinuatione. & c. si. immo cum solo animo cōmittitur simonia, sola pœnitentia sufficit. extra de sim. c. fi. & ita dixit T. super dec. de sim. nobis. Io. Vel sic, in prælatione non potest episcopus dispensare, nec in ordine per simoniam acquisito, sed in beneficio sic, 2 vt innuit illa decr. nobis. B.

Dispensare cum simoniaco quis potest.

2 Dicunt quidā, q cū simoniacis qui adepti sunt beneficium per simoniam in nullo casu pōt eps dispēsare. argum. extra eod. nobis. Arch.

Venpræcepti sui auctoritate denuntians, & dicens: [Nolite facere domum patris mei domum negotiationis.] Illud quoque in eodem facto solicite considerate, quòd per totum textum sancti Euangelij nusquam reperitur Dominum tanta seueritate, tam districta censura iustitiæ; peccantes corripuisse, cum non solum eloquio increpans, verum etiam facto flagello de funiculis verberans omnes eliminauit de templo; aperte demonstrans, quòd tales negotiatores, non sicut ceteri peccatores sunt corripiendi, a sed à templo Dei, idest à sancta ecclesia b longius sunt proijciendi. Nam sicut per columbarum venditores illi denotantur, qui sacram manus impositionem vendere conantur; sic per nummularios ecclesiastici beneficij venditores designantur, qui domum Dei, teste Euangelio, speluncam latronum efficiunt. Quapropter ego Alexander, sanctæ Romanæ ecclesiæ, & Apostolicæ sedis episcopus (immo minister indignus) tot & tanta mala in multis ecclesiis, & maxime in Lucensi ecclesia, ex iniqua concupiscentia fieri conspiciēs, ne sanguis c iniquorum à districto iudice de manu d nostra requiratur, illa extirpare, & penitus eradicare decreuimus. Constituimus itaque, & præsenti decreto firmamus (sicut olim nostri decessores fecisse noscuntur) vt nullus deinceps episcoporum, beneficium ecclesiæ (quod quidam canonicam, † vel præbendas, seu etiam ordines † vocant) pro aliquo pretio, vel munere clericis audeat vmquam conferre: e sed omnes ministros, & seruitores ecclesiæ gratis, & absque vlla venalitate in sancta ecclesia studeant ordinare. Nec eligant in domo Domini, qui maiores sacculos pecuniæ conferant; sed eos, qui moribus, & disciplina, atque scientia diuites pro officio suo ipsam valeant substentare ecclesiam. Constituimus, & eodem modo firmamus, vt nullus cuiuscumque gradus clericus pro ecclesiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ ecclesiarum, vel donarijs ecclesiarum, seu etiam quod pauperibus sit tribuendum; quia (teste a scriptura f) qui aliquid male accipit, vt quasi bene dispenset, potius grauatur, quàm iuuatur. Quòd si aliquis diuinorum præceptorum, & animarum salutis immemor, præfatum beneficium ecclesiæ, iniqua cupiditate ductus vendere, vel emere temerario ausu præsumpserit, sicut in Chalcedonensi g concilio definitum est, gradus sui periculo eum subiacere decernimus: nec ministrare possit h ecclesiæ, quam pecunia venalem fieri concupiuit, & insuper terribili anathematis mucrone perfossus (nisi resipuerit) ab ecclesia Dei, quam læsit, modis omnibus abscindatur.

Matth. 21.

Ioan. 2.

Ezech. 3.

† *al. canonicas*

† *al. ordinationes.*

ī. ea. q. 1. nō est putanda.

¶ *Extat integra hæc epistola in bibliotheca Vaticana post librum Anselmi Lucensis.*

a ¶ Teste scriptura.] *Hic referuntur verba ipsa beati Gregorij ex epistola ad Syagrium, quæ habentur supra ead. quæst.* 1. non est putanda.

Item Gregorius homilia 39.

VEndentes.] CASVS. Augu. tripliciter exponit euangelij verba, vbi dicitur, quod Christus eiecit de templo vendentes, & ementes. Et dicit primo, quod emẽtes, & vendentes intelligũtur, qui emunt vel vendunt spiritualia. Secundo, qui contra iustitiã vendunt, quod de iure facere tenentur. Tertio, qui quod debent proximo, persoluere nolunt gratis.

¶ Qui dona Dei vendunt, vel emunt, pariter à Deo damnantur. C. X.

Iuo, p.5.c.88. Pann.l.3.c.119

VEndentes & ementes è templo eliminat Christus; quia vel eos, qui pro munere impositionem manuum tribuunt, vel eos, qui donum spiritus emere nituntur, damnat. *Item infra.* Vendentes in templo sunt; qui hoc, quod quibusdam iure competit, [a] ad præmium largiuntur. Iustitiam [b] enim vendere, est hanc pro præmij † acceptatione seruare. Ementes vero in templo sunt, qui dum hoc persoluere proximo, quod iustum est, nolunt, dumque rem iure debitam [c] facere contemnunt, dato patronis pretio † emunt peccatum.

† al. acceptione

† al. præmio

Item Beda ad c.2. Ioannis.

¶ Qui gratiam, quàm à Deo accipiunt, non gratis exercent, venditores columbarum sunt. C. XI.

Iuo, p.5.c.97. Pann.l.3.c.124

NOn solum venditores sunt columbarum, & domum Dei faciunt domum negotiationis, qui sacros ordines, largiendo pretium pecuniæ, vel laudis, vel etiam honoris inquirunt; verum ij quoque qui gradum vel gratiam [d] in ecclesia spiritualem, quia Domino [e] largiente perceperũt, non simplici intentione, sed cuiuslibet humanæ causa retributionis [f] exercent, contra illud Petri Apostoli: [Qui loquitur, quasi sermones Dei: [g] qui ministrat, [h] tamquam ex virtute, quam administrat Deus, vt in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum.] Quicumque ergo tales sunt, si nolunt veniente Domino de ecclesia auferri, auferant ista de actibus suis, ne faciant domum Dei, domum negotiationis.

1. Pet. 4.

Item ex epistola Vrbani Papæ.

¶ Quæ ex consecratione proueniunt, in suum ius vi, vel munere nemo conuertat. C. XII.

Ĩ. ead. c. saluatis.

REs ecclesiæ, quæ ex consecratione proueniunt, in suum ius vel vi, vel aliquo munere aliquem [i] conuertere non debere docens sanctus Vrbanus [l] ait: [Quisquis α res ecclesiasticas (quæ dona Dei sunt, quoniam à Deo fideli-

[a] ¶ Competit.] argu. quod in transactione illicite pecunia interuenit, cum remittitur alicui quod de iure erat illi remittendum.

[b] ¶ Iustitiam.] argu. quod sententia etiam iusta si per pecuniam data fuerit, nullius momenti sit, & simoniam committit, vt 14.q.5.non sane. 11.q.3.qui recte. [2] sed quia præmisit expositionem de simoniacis, videtur, quòd in his duobus modis non sit simonia, quod verum est: aliàs tamen graue peccatum committitur, & sententia non valet. 2.q.6 §. diffinitiua. ver. venale. C. de pœ. iudic. qui ma. iu. l. 1. Dicunt tamen quidam, quod si causa est ecclesiastica, quod qui iustitiam emit, simoniam committit nisi in matrimonio Ĩ. ead. q. 1. quidquid inuisibilis.

Sententia pro pecuniã data est nulla.

[1] Vbi de hoc, de pœna iudicis corrupti, not. 2. q. 6. §. hoc etiã.

Theologi, & Decretistæ, docentes, possunt aliquid accipere.

[c] ¶ Debitam.] videtur ergo, quod theologi, & decretistæ non possunt aliquid percipere ex eo, quod docent. nã ad hoc tenentur, vt 43. dist. Ephesius. 16. q. 1. reuertimini. arg. contra 88 q. 1. iã nunc. 12. q. 2. charitatem. Sed dic accipi posse licite, [2] vt Ĩ. ea. q. 2. qui studet. super ver. sanitatis. Sed pone promissionẽ factam: qui tenetur sibi soluere? Dico, quod in principio anni. ar. C. de profes. l. medicos. lib. 10. Item aduocatus in principio debet salarium accipere. [3] ff. loca. qui operas. arg. contra. C. de suffra. l. vna. Salariũ autem nõ debet excedere summam centũ aureorũ. ff. de var. & extraord. cogn. l. 18. si cui cautum est.

[2] De hoc 37. dist. de quibusdã. Arch.

[3] Nisi sit aduocatus fisci, qui debet in medio accipere. C. de aduo. di. iud. l. per hanc. Arch.

c ¶ Debitam.] id est, quã iure tenetur soluere, scilicet cũ quis aduocato dat pecuniam, vt ipsum defendat. sic vacat illa gl. Videtur ergo.

NOn solum.] CASVS. Nõ dicuntur tãtum simoniaci qui ordines, vel beneficia ecclesiastica pretio largiuntur, sed etiam ij, qui officium suæ dignitatis, scientiæ, vel alterius doni nolunt exercere, nisi causa retributionis humanæ. quia faciunt contra auctoritatẽ Apostoli dicentis: Qui loquit, &c. sequens cap. patet. in quo dicitur, quòd qui res, quæ intuitu consecrationis ecclesiæ proueniunt, illicite alienat, simoniam committit.

d ¶ Vel gratiam.] alicuius scientiæ, vel alterius doni.

e ¶ Domino largiente.] Ĩ. 16. q. 1. reuertimini.

f ¶ Retributionis.] Cum enim sint litterati, & alijs donis præditi, nolunt nisi intuitu humanæ retributionis hæc exercere in ecclesia, vt Ĩ. e. q. 2. quàm pio. & extra de magistris c. 1. 2. & 3 nam dicit etiam lex, quòd ciuilis iuris sapientia non sit pretio nummario dehonestanda, &c ff. de var. & extraor. cog. l. 1 § 1. dicit tamen lex, quòd tutor pro facultate pupilli debet magistro dare. ff. de admin. tut. l. cum plures § si tutor.

Laus ciuilis sapientiæ.

g ¶ Dei.] idest, Deo attribuit, non sibi.

h ¶ Qui ministrat.] idest, loqui & ministrare debet.

i REs ecclesiæ.] ¶ Aliquem.] Et ita uidetur quod simoniacus sit uiolentus raptor vel detentor: [4] sicut aliàs dicitur committere sacrilegium, qui res ecclesiæ promissas non dat. arg. 17. q 4. c. 1.

[4] Et sic aliquam uiolentus tenetur de vi; & verũ est quod violentiam committit: quia nõ gratis accipit, & quodam modo ab initio extorquet, secundũ Io. de F.

l ¶ Vrbanus.] Hic vnus Vrbanus de alio facit mentionem: & ita fuerunt duo. 81. dist. & si qui sunt.

Peruenit.] CASVS. Dicitur hic quod inter maximos hæreticos debet computari qui laicis extraneis, seruientibus vel consanguineis, & non sacerdotibus decimas & oblationes concedit: & qui dant & qui recipiũt æterno incendio puniuntur, quod H. videtur intelligere de iure spirituali: sed Bene. intelligit ẽt de temporali fructu. Seq. cap. patet.

a ¶ Peruenit.] j. 16. q. 7. peruenit.

b ¶ Sinistra.] Not. de episcopis, qui omnia agunt sinistre, vt 35. dist. ecclesiæ.

c ¶ Oblationes.] 10. q. 1. quia sacerdotes.

d ¶ Laicalibus.] quod fieri nõ debet, vt extra de deci. prohibemus. Vnde nota, quod fructus bene possunt dari laico ex causa: sed ius decimale nequaquã: nã aliud est ius, aliud est ipsa res: sicut dicit iurisperitus, quod cum dicimus vitulum esse fructũ vaccæ, non ius, sed corpus demonstramus. ff. de usu. l. vaccæ. possunt ergo dari decimæ, idest, res ipsæ in feudum, sed tamen non transibit ad hæredes. extra de deci. ad hoc. vnde forte secundum quod feudum proprie accipitur, non possunt dari in feudum. extra de deci. quamuis. e De hoc dixi. 16. q. 1. cap. vlt. Et no. quod si dantur decimæ laicis, & aliqua crescant noualia, non accrescũt eis decimæ noualiũ, sed ecclesijs. extra de dec. c. tua. Et dicit Innocentius, quod in his restringenda est potestas, non proroganda. extra de dec. cap. tua nobis.

e ¶ Grauius.] No. quod minus peccatum propter adiunctum grauius punitur. minus enim peccatum est dare consanguineo, quàm extraneo. 86. dist. nõ satis. hæc est ordinata charitas: sed quia prouidendo cõsanguineis enormiter lædunt ecclesias, ideo dicit, quod peius est dare consanguineis, idest, inde grauiorem læsionem sentit ecclesia. ši. j. 33. q. 2. latorem. Vel dic grauius, idest, communius. 32. quæst. 7. quid in omnibus. nam cæci sunt episcopi circa nepotes. 8. quæst. 2. dilectissimi. vnde tantus impetus in eo omnia fundendi fuit restringendus, vt dicit l. in alio casu. ff. ad leg. Iul. de adul. nec in ea.

f ¶ Altare.] idest, quæ in altari offeruntur: vel in administratione altaris: vel in ecclesia.

g ¶ Et decimas.] scilicet si episcopus ab aliquo milite redimeret decimas, non est simoniacum: sed rei ecclesiasticæ liberatio. sed si emeret à laicis cum nollent tribuere, simoniacum esset.

ADDITIO. De hoc no. 16. quæstio. 7. decimas. ibi videas Arch.

Decima nũquid potest dari laico.

e Vbi de hoc. & 16. q. 3. §. sic ẽt. ibi videas.

bus, & à fidelibus Deo donantur; quæque ab eodem gratis accipiuntur, & ideo gratis dari debent) propter sua lucra vendit, vel emit, cum eodem Simone donum Dei pecunia possideri existimat.

a ¶ Quisquis.] *Hæc sunt ex epistola Vrbani II. quæ refertur supra c. saluator. Verba autem antecedentia nusquam reperta sunt: quamuis similia quædam, dissimili tamen sententia, legantur in epistola B. Vrbani primi. In aliquot vetustis Gratiani exemplaribus caput hoc sic citatur.* Item Beda ex epistola Vrbani Papæ. *quod non cohæret.*

Item Gregorius septimus.

¶ Simoniacus est episcopus, qui decimas, & oblationes laicis, non clericis distribuit. C. XIII.

Peruenit[a] ad nos fama sinistra,[b] quòd quidam episcoporum non sacerdotibus propriæ diœcesis decimas, atque Christianorum oblationes[c] conferant; sed potius laicalibus[d] personis, militum videlicet, siue seruitorum, vel (quod grauius[e] est) consanguineis. Vnde si quis amodo episcopus inuentus fuerit huius diuini præcepti transgressor, inter maximos hæreticos, & inter antichristos non minimus habeatur: & sicut Nicæna synodus de simoniacis censuit, & qui dat episcopus, & qui recipiunt ab eo laici siue pretio, siue beneficio, æterni incendij ignibus deputentur. — j. 16. q. 7. c. peruenit. Poly. l. 3. ti. 11. — In canonibus Nycænis ex Arabico versis, c. 49.

¶ *Infra etiam 16. q. 7. c. peruenit. citatur caput hoc ex Gregorio. Ac sane Lambertus Scafneburgensis narrat episcopum quemdam Bambergensem, ecclesiam illam contra excommunicationem, & priuationem Gregorij septimi fauore militum, quibus multa largiebatur, per aliquod tempus retinuisse: & in ipsius Gregorij registo, lib. 6. epist. 5. simile quiddam reprehenditur in Herimanno episcopo Metensi.*

Item Paschalis secundus.

¶ Spiritum sanctum vendit, qui decimas pro pecunia tribuit. C. XIIII.

Altare,[f] & decimas[g] per pecuniam dare, & spiritum sanctum vendere, simoniacam hæresim esse nullus fidelium ignorat. — Poly. li. 3. ti. 11

¶ *Supra ead. q. 1. cap. presbyter. hoc idem tribuitur Gregorio, quod hic Paschali secundo. Et fortasse Paschalis hoc, vt multa alia, accepit à Gregorio septimo, quæ ipse innouauit. In Polycarpo, lib. 3. tit. 11. citatur ex concilio Toletano.*

Item Innocentius secundus in synodo Romana, c. 2.

SI quis præbendas.] CASVS. Dicitur hic ꝙ qui beneficium vel dignitatem vel sacramentum ab ecclesia per pecuniam acquirit acquisito careat: & emptor & venditor & interuentor nota infamiæ percellantur. Vnde statuitur, vt nec pro pastu, nec sub obtentu alicuius consuetudinis aliquid exigatur.

¶ Careat honore male acquisito, qui ecclesiastica beneficia pro pecunia inuenire tentauerit. C. XV.

Pan.l.8.c.138. ex Cabilonēsi.

SI quis præbendas, [a] vel prioratum, seu decanatū, aut honorem, vel promotionem aliquam ecclesiasticam, seu quodlibet sacramentum [b] ecclesiasticum, vtpote chrisma, vel oleū sanctum, & consecrationes [c] altarium, vel ecclesiarum, interueniente [d] execrabili ardore auaritiæ per pecuniam comparauerit; honore male acquisito careat; & emptor, atque venditor, & interuentor nota infamię percellantur: [e] & nec pro pastu, nec sub obtentu alicuius consuetudinis [f] ante, vel post à quoquam aliquid exigatur, vel ipse dare præsumat, quoniā simoniacum est: sed libere, & absque diminutione [g] aliqua, collata sibi dignitate, atque beneficio α perfruatur.

α ¶ Beneficio. *Ex duobus manuscriptis huius concilij exemplaribus in vno sic legitur, in altero vero,* officio.

De secunda & tertia quæstione, quid sacri canones diffiniant, auctoritatibus hincinde in medium deductis patefactum est.

QVAESTIO IIII.

NVnc ergo de quarta [h] *quæstione est pertractandum; an paternum crimen huic imputetur, quod eo ignorante constat admissum. Quòd ignorantia hunc excuset, multorum auctoritatibus probatur. Ait enim Augustinus, epist.48. ad Vincentium.*

¶ Alienum crimen, nescientem non maculat. C. I.

NVllius [i] crimen maculat [k] nescientem.

Item eadem epistola.

¶ De eodem. C. II.

QVis locus innocentiæ relinquitur, si alienum crimen maculat nescientem?

---

nouit. 7. e. q. 1. reperiuntur. ī. dist. 4. denique. Arg. ɔ̄. ī. 32. q. 4. obijciuntur. contra. ī. dist. 8. si consuetudinē. ī. 8. q. 2. questa est. Io. Hodie prætextu consuetudinis nihil peti pōt, nec ante, nec post, vt ext. de si. Iacobus. B. nisi hoc reperiat à iure pmissum, vt no. ī. q. 2. placuit.

g ¶ Diminutione.] nisi cū ex causa detinet fructus eps: vt extra, vt ecclesiast. ben. sine dim. vt nostrum. Et ita si dignitas deferat alicui diminuta, insolidum pōt eam petere. argu extra de insti. cum venissent.

NVnc ergo.] Hęc qō diuiditur in quattuor partes. Et quæritur hic, vtrū teneatur filius pro paterno crimine: & in hac prima parte qōnis probat p x. auct. ꝙ nō tenetur. Secunda ibi, [Sed obiicitur.] Tertia ibi, [Hic itaque.] Quarta ibi, [Notādū] Io. d F.

CASVS. Hic intitulatur 4. qō, qua quæritur an quis reus sit criminis qđ eo ignorante pater admisit: & ꝙ ignorantia eum excuset, multorū auctoritatibus pbatur. Sequens c. patet.

h De quarta.] Ad intelligentiā huius quęstionis no. ꝙ triplex est pœna, ęterna, corporalis, & spiritualis. Æterna pœna numquam punitur vnus pro alio, vt ī. ea. c. 1. & c. iam itaque. Corporalis pœna duplex est, quædam circa corpus ipsum: & illa sæpe punitur vnus pro alio. inf. ea § itē peccato. quædā circa statum rei, vt est seruitus vel infamia: & illa etiam punitur filius pro patre. vt 6. q. 1 §. verum. 15. q. vlt. cum multæ. Spiritualis quadruplex est. nam quædam est excōicationis: & illa nūquam punitur vnus pro alio, vt 24. q. 3. si habes. Alia interdicti: & illa punitur vnus pro alio, vt ext. de spō. non est vobis. Alia est remotio ab oblatione: & illa similiter punitur vnus pro alio. 17. q. 4. miror. Alia est ordinis: & illa similiter punitur vnus pro alio. nam propter delictum vxoris vir remouetur à promotione, vt 34. dist. si cuius. Item si pater nesciente filio emerit ei ecclesiam, ille pro peccato non remouetur à promotione: sed tamen perdit ecclesiam, vt infra q. 5. c. 1. Ioan.

Pęna est triplex.

Vnus an puniatur pro alio.

Pœna corporalis est duplex.

Pœna spiritualis ē quadruplex.

a ¶ Præbendas.] vel benedictiones nubentiū: vel sepulturas. extra de simo. cum in ecclesiæ.

b ¶ Sacramentum.] in quo confertur gratia: aliter sumi pōt pecunia. 32. q. 2. honorantur. M in ɔ̄trium dicit. arg. extra de off. dele. causam. ext. de sponsa du duob.

c ¶ Et consecrationes.] Sed numquid consecratio altaris est sacramentum? Sic, large sumptum, cum sit sacræ rei signum, vt hic, & extra de simo. cum sit Romana. arg. 24. q. 1 §. sed illud.

Consecratio altaris ē sacramentū large sumptum.

d ¶ Interueniente.] militiam sęcularem bene potest quis emere, ff. de act. emp. creditor. §. inter venditorem & §. sed quod ante.

De hoc Inf. e. q. 6. c. vlt.

e ¶ Percellantur.] scilicet in perpetuum ī. ea. q. 3. si quis & c. saluator. ī. ea. q. 1. si quis episcopus.

f ¶ Consuetudinis.] Arg. consuetudinē longā non facere ad licentiam vel excusationē simoniæ. extra de si. cum in ecclesiæ. Arg. contra in Auth de sanc. epis. § p consuetudinibus. coll. 9. 9 q 3. cōquestus. ī. 100. dist. c.

Cōsuetudo nō excusat simoniam.

i NVllius.] scilicet alterius. nam suum quandoque commaculat, vt de poe. dist. 2. sciendum. 32. q. 7. quemadmodum & ita non comprehenditur persona, de qua fit sermo.

k ¶ Maculat.] infra 15. q. 1. mulier. & q. vlt. cum multæ. inf. 17 q. 4 miror. 34. dist. si cuius. & 6. q. 1 §. verum. 24. quæst. 1. non turbatur. Ioan.

Placuit.] CASVS. Dicitur hic quod illi non debent à promotione repelli, qui infantes perfidia parentum ab hæreticis baptizantur, si hæc suo iudicio non fecerunt, nec ex postfacto consenserunt.

a ¶ Promoueantur.] s.ea.q.1. ventum est. s.ea.q.7. qui in qualibet. contra. Solu. illud ex nimio rigore: hoc ex dispensatione. Vel ibi de his qui postmodù in adulta ætate hæresi consentiunt: vel qui adulti ab hæreticis baptizãtur: hic de istis, qui non acquiescunt, vel qui pueri baptizantur ab hæreticis.

Sub. qbus non nocet, et si à parentibus offerãtur. argu. de cons dist. 4. quæris. dũ tñ suppleatur quod eis deest. s. ea. q. 1. §. ecce. de consecr. dist. 4. ab antiqua. Io. de Fant.

Qui apud.] CASVS. Dr hic quod paruuli ab hæreticis baptizati, si tñ postquam ad discretionẽ peruenerint errori non consenserint, recepti ab ecclesia poterunt promoueri.

b ¶ Paruuli.] i. doli non capaces. de consecratio. dist. 4. paruuli.

c ¶ Ordine.] i. secundum antiquam regulam ecclesiæ.

Quia præsulatus.] CASVS. Quidã presbyter iniuste fuit sua ecclesia spoliatus quam alius presbyter simoniace acquirere non erubuit, vnde cõsanguinei primi presbyteri dolore conuicti secundum presbyterum comprehendẽtes, ei oculos eruerũt: pro quo facto primus presbyter fuit excommunicatus. Sed quia primus sacerdos (vt dicebat) nullo modo conscius fuit: mandat de hoc Papa inquiri: & si inculpabilis inueniatur, absoluatur. Sequens lex, & c. qd sequitur, plana sunt.

d ¶ Ablata.] Et ideo erat ei restituenda, licet hoc expresse non dicatur: sufficit enim conqueri de spoliatione, licet expresse non petatur restitutio, vt 2. q. 1. notum. extra de causa pos. cum ecclesia. hic tamen non respondet ad hoc: sed respondeo eum innocentem, ergo & restituendum. arg. C. de diuer. rescri. l. 1. extra de coniu. lep. c. 2.

e ¶ Voluntate.] Ar. quod nudam voluntatẽ teneatur quis purgare si suspectus habetur: & alibi nuda voluntas legitur grauiter plectẽda, vt s. de pœ. dist. 1. si quis eũ, &c. si quis pulsatus. & 32. q. 5. qui viderit. Ar. contra de pę. dist. 1. cogitationis. Dicas igitur, &c, pro id est. Vel dic de voluntate in actu producta: alias non tenetur purgare eam. arg. 23. q. vlt. c. vlt. & si ext. de homi. Petrus. extra de testi. constitutis.

Volũtas nuda est qñq; plectẽda.

f ¶ Canonice.] arg. quod si consanguinei alicuius clerici absque eius consensu epm suum offenderent, propter hoc episcopus non potest priuare clericum beneficio. arg.

Episcopus bñficio priuare nõ põt clericũ, cuius parẽtes ipsum offenderunt.

¶ *Verba B. Augustini sunt hęc*, Quis locus innocentiæ reseruatur, si crimen est proprium, nescire crimen alienum?

Item in Africano concilio, c. 14. legitur. — Et Cart. 3. c. 48.

¶ De infantibus, qui ab hæreticis baptizantur. C. III.

Placuit de infantibus, qui ab hæreticis baptizantur; ne, quod non suo fecerunt iudicio, cum ad ecclesiam Dei salubri proposito fuerint conuersi, parentum illos error impediat, quominus promoueantur [a] sacri altaris ministri. — paulo aliter in originali.

Item in eodem, c. 24.

¶ De eodem. C. IIII.

Qui apud Donatistas paruuli [b] baptizati sunt, nondum scire valentes erroris eorum interitum, & postea quã ad ætatem rationis capacem peruenerunt, agnita veritate falsitatem eorum abhorrentes, ad ecclesiam Dei catholicã per vniuersum mundum diffusam, ordine [c] antiquo per manus impositionem recepti sunt; tales ad suscipiendum munus clericatus non debet impedire nomen erroris. — Deusded. p. 2.

Item Leo quartus † *Ebrunio, & Adelfrido episcopis.* — † al. tertius

¶ Consanguineorum maleficia in nullo clericis obsunt, nisi conscij fuerint. C. V.

Quia præsulatus nostri (quod bene nostis) magisterium non solum de sacerdotum, verum etiam de sæculariũ vtilitatibus debet esse solicitum; propterea fraternitatem vestram scire volumus, hunc præsentem presbyterum ad sedem Apostolicam venisse, nobisq; violentiam, & excommunicationem suam per ordinem retulisse: quòd etiam sine iusto legis tramite illi sua fuisset ablata [d] ecclesia, similiter indicauit: quam alius dato munere sacerdos zelo ductus inuidiæ vsurpare præsumpsit. Inde parentes eius magno dolore compulsi presbyterum illum, qui suam tenebat ecclesiam, mox comprehenderunt, & ei oculos eruerunt. Tamen ipse sæpe dictus sacerdos dicit, quòd absque sua voluntate, [e] & sine eius consilio hoc sit peractum. Quod si ita est, vt ipse nobis suo ore testatus est; vobis magnopere prouidendum est, vt, si canonice [f] ipse excommunicatus non est, canonica super eum fiat remissio. [g]

Digestis tit. de pœnis, l. crimen. — Lib. 48. tit. 19. l. 26.

C. VI.

Crimen, vel pœna paterna nullam maculam filio infligere potest. Namque vnusquisque ex suo admisso [h]

arg. 24. q. 3. cap. 1. ipse tamen eps non debet conqueri de consanguineis, si credit quod ita acerbe eum puniat. Sed numquid tenetur eis remittere actionem iniuriæ, cum sciat quod si non remiserit, interficient eum fratres sui? Non, dum tamẽ ipse eis nihil dicat: sed rancorem tenetur dimittere. 90. dist. si quis contristatus.

g ¶ Remissio.] nullam enim pœnam patietur iniuste excommunicatus. vt 9. q. 3. non debet. absit enim vt iniuste, &c. C. de pœ. sancimus.

h Crimen.] §Ex suo admisso.] Non enim debet aliquis

quis alieno odio prægrauari. C. de inoff. test. si quis in suo §. legis. & hoc est verum in pœnis: secus in vsucapionibus: quia vitium transit ad hæredem. ff. de acqui. pos. Pomponius. Item quod hic dicitur, regulare est, vt 56. dist. vndecumque. & c. nasci. & c. satis in casu tamē quan-

b ¶ Genuit eum.] siue de natiuitate in vtero, siue de natiuitate ex vtero. [i]

c ¶ Consensione.] Sed nec tunc dicitur teneri peccato alterius: sed suo, scilicet cum cōsentit ad peccatum alterius. s. dist. 56. vndecumque. ĩ. 15. q. 8. c. 3. contra. ĩ. 23. q. 4. ita & cap. si quis a catholica.

[i] De cons. dist. 4. quæris. & c. si ad matris. & hic videas quod not. extra de tēpo. or. quæsitū. in gl. si ĩ. &c. Ar.

sorti subijcitur, nec alieni criminis successor constituitur. Idque diui fratres Hierapolitanis rescripserunt.

Item ex concilio Toletano 4. c. 60.

¶ Perfidia parentum filijs obesse non debet. C. VII.

IVdæi baptizati, si postea præuaricantes in Christum qua libet pœna damnati extiterint; à rebus eorum fideles [a] filios excludi non oportebit: quia scriptum est: [Filius non portabit iniquitatem patris.]

Ezech. 18.

Item Augustinus ad Bonifacium epist. 23.

¶ Non imputantur peccata parentum ijs, qui ab eis personaliter diuisi probantur. C. VIII.

Iuo, p. 6. c. 417.

IAm itaque cum homo in seipso est, ab eo, qui genuit eum, [b] alter effectus, peccato alterius sine sua consensione [c] non tenetur obnoxius. Traxit ergo reatum: [d] quia vnus [e] erat cum illo, & in illo, à quo traxit; quando, quod traxit, admissum [f] †est. Non autem trahit alter ab altero, quando sua unoquoque propria vita viuente iam est, vnde dicatur: [Anima, [g] quæ peccauerit, ipsa morietur.] Vt autem possit regenerari per officium voluntatis alienæ, cum offertur consecrandus, [h] facit hoc vnus spiritus, ex quo regeneratur oblatus.

† al. admissū

Ezech. 18.

Hinc etiam Gregorius in lib. 26. Moralium, cap. 8. in cap. 35. Iob.

¶ Ei qui imitatur, impietas alterius nocet. C. IX.

Iob c. 35.

HOmini, [i] qui similis tui est, nocebit impietas tua; & filium hominis adiuuabit iustitia tua.] Humana impietas ei nocet, [k] quem peruertendo inquinat: & rursus eum adiuuat nostra iustitia, quem à prauis actionibus mutat. Nocere enim vel iuuare nesciunt ea, quæ [l] vel à bono corrumpere, vel à malo permutare non possunt.

Econtra Dominus ad Moysem: [Ego sum Deus zelotes, qui visito [m] peccata patrum in filios [n] vsque in tertiā,

Exo. 20.

d ¶ Reatum.] idest, causam reatus, scilicet originale peccatū. ex hoc c. colligitur, quòd aliud est in via, aliud in inuio. nam non potest quis peccare per alium: licet possit saluari per alium, vt de pę. di. 1. tres. & de cōs. dis. 4. quæris. & bonum simile est in lege. nā dicit lex, ꝙ si quis habet filium, & postea creatur decurio, iste nō dicetur filius decurionis: sed illi tantum, qui postea geniti sunt. C. de decu. l. vlt. ff. eod. l. 2. §. in filijs.

In via & in inuio differunt.

e ¶ Vnus.] Partus enim pars viscerum est, vt ff. de ven. inspi. l. 1. §. 1. licet sit argu. contra de consecra. distin. 4. si quidquid.

Partus est pars viscerum.

f ¶ Admissum.] id est, receptum.

g ¶ Anima.] sicut Dominus per Ezechielem ait, vt ĩ. 24. q. 3. si habes.

h ¶ Consecrandus.] i. baptizandus. Ioan.

HOmini.] CASVS. Dr̄ hic, ꝙ malitia alterius non nocet alij, si per eam non corrumpatur, sed sua tantum. Et primo ponuntur verba Iob vsq; ibi, [Humana.] Deinde ponūtur verba Greg. exponentis verba Iob.

i ¶ Homini.] Verba Iob sunt vsque ibi, [Humana,] ibi verba Grego. verba Iob exponentis.

k ¶ Nocet.] exemplo.

l ¶ Ea quæ.] sicut sunt illa ex quibus exempla non sumimus, vt venustas corporis, ægritudo.

quandoque aliter inuenitur de temporali pœna, vt 6. q. 1. §. verum. & c. ex merito. 15. q. vlt. cum multæ. & 14. q. 3. § is ita. s. q. 1. fertur. 8. q. 1. audacter. & dist. 48. §. ecce, cum multis alijs capitulis.

a IVdæi.] ¶ Fideles.] Sed nihil speciale constituitur hic circa Iudæos. idem enim fit in filijs aliorum damnatorum. C. de bo. dam. auth. bona. nisi in damnatis crimine læsæ maiesta. vt 6. q. 1. §. verum. Præterea si conuertantur filij ad ecclesiam, non possunt eos parentes exhæredare. extra de Iu. Iudæi. Quid iuris sit de filijs hæreticorum, dixi 23. q. 7. in princ. Ioan.

Iudæi filios suos ad ecclesiā cōuersos exhæredare non possunt.

IAm.] CASVS. Dr̄ hic ꝙ ex quo filius à patre suo diuisus est, & alter effectus: patris delictum filium nō grauat, si filius non consenserit: sed peccatum originale filius à patre contraxit: quia tunc non erat alter ab eo: immo vnus cum ipso: quod crimen contrahitur ab Adam: & sicut per alienum officium quis nesciens regeneratur, ita nesciēs peccato originali coinquinatur.

ECONTRA. CASVS. Hactenus probauit Grat. peccata parentum filiis non nocere. Nunc probat Gr. econtra auctoritate Moysi, ꝙ filius pro peccato patris punitur. Sed statim rn̄det per Aug. dicentem, hoc non contingere propter inæqualitatem iudicij, sed propter clementiam Dei: qui non punit alium pro alio etiam corporaliter, nisi tertia vel quarta generatio veniat.

m ¶ Visito.] i. postea visitando ad pœnitentiam expecto vsque ad senium, scilicet quousque videatur tertia & quarta generatio, quod est dicere, vsque ad finem vitę sic Aug. exponit. vnde & sic licet mihi exponere.

n ¶ In filios.] Illud potest intelligi ad litteram & hoc ideo dicit, quia homines non consueuerunt vltra viuere.

& quartam generationem,] *licet non inæqualitate iud cii, sed magnitudine clementiæ Augustinus asserit hoc dictum, ita dicens:* [*In tertia, & quarta generatione peccatum patrum se Dominus comminatur in lege filiis redditurum,*[a] *non inæqualitate*[b] *iudicii, vt alii peccent, & alii puniantur, sed magnitudine clementiæ: dum semper expectat ad pœnitentiam; & quod in prima generatione delinquitur, non prius corrigit, & emendat; nisi & tertia, & quarta generatio venerit.*[c]] *Cum ergo*[d] *de baptizatis ab hæreticis Innocentius scribat:* [*Lex est ecclesiæ iis, qui ab hæreticis baptizati sunt, per manus impositionem laicam tantum communionem præbere, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum subrogare;*] *patet, quòd infantes, qui ab hæreticis baptizati sunt, sola excusat ignorantia;*[e] *vt iuxta illud Africani concilii ad suscipiendum clericatus officium non eos impediat nomen erroris.* — ī.q.1.c.ventū. — ī.ea.qui apud.

Item sicut Augustinus scribit ad Auxilium episcopum, epist. 75.

¶ De eodem. C. X.

NOn imputantur[f] filijs peccata parentum, quæ post eorū natiuitatem à parentibus committuntur: nec pro peccatis parentum spiritali pœna[g] lij sunt plectendi.

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus & caput hoc, & sequentia vsque ad finem quæstionis coniuncta sunt superiori. Nam sententijs hincinde acceptis, verba fere de suo (quod sæpe facit) in his Gratianus affert. Et huius quidem partis sententia est apud B. Augustinum loco indicato. Verba autem ipsa referuntur infra 24. q. 3. c. si habes.*

Officio autem, vel beneficio ecclesiæ priuari, spiritualis pœna est: non igitur hanc ex peccato patris promeretur filius. Item si excusatur,[h] *qui ignoranter à simoniaco ordinatur, vt supra in cap. Vrbani legitur; & iste excusandus est,*[i] *qui per ignorantiam simoniace ordinatur.* — ī.ea.q.1. si qui à simoniacis.

2 *Sed obiicitur illud Gregorii.* a

a ¶ Gregorij.] *In aliquot vetustis codicibus legitur,* Augustini. *Anselmus vero citat ex Alexandro secundo.*

¶ De ecclesia, quæ pactione consecratur. C. XI.

ECclesia, quæ pactione[k] consecrata fuerit, potius execrata, quàm consecrata dici debet. — Ans.l.5.c.10.

Delictorum quadruplex est generatio.

uere. Vel potest intelligi mystice. nam prima generatio dr̄ primi motus: & isti non puniuntur, de quibus dictum est: Beatus qui allidet paruulos suos ad petram. Secunda generatio dr̄ cogitatio, quæ non punitur. de pę. dis. 1. cogitationis. Tertia dicitur consensus: & iste punitur. nam facienté & consentientem par pœna cōstringit. 2. q. 1. notum. Quarta est opus: & ista similiter punitur in filios, cum sint imitatores paterni sceleris: aliàs non. ī. ea. q. 1 cito turpē. Aliter numerātur istæ quatuor generationes. d pę. di. 1. super tribus.

a ¶ Redditurum.] idest, vsque in tempus filiorum, & vltra eos expectaturum ad pœnitentiam de peccatis suis.

b ¶ Inæqualitate.] vt alij peccent, & alij puniantur, prout sequitur: & est vna dictio, inæqualitate. & hæc verba, licet non inæqualitate, sunt verba Aug. & auctoritas ista facit ad propositum G. expositio vero contra eum.

c ¶ Venerit.] idest, nisi cum vitam finierit. Ioan.

CVM ERGO. CASVS. Dixit supra Grat. ꝙ peccatum patris filijs imputari nō debet, & quòd per ignorantiam excusantur. Sed cum Inno. dicat, quòd baptizati ab hæreticis scienter promoueri non possunt, patet ꝙ infantes ab hæreticis baptizati, cum ipsi iuxta Africanū concilium valeant promoueri, sola ignorantia excusentur. Nam vt ait Augu. peccata parentum filijs non imputantur: nec spirituali pœna propter hæc puniuntur. quare ab officio & beneficio ecclesiæ propter hæc priuari non debent, cū sit pœna spiritualis. Præterea si excusatur, qui ignoranter à simoniaco ordinatur: ergo iste de quo dictum est in themate, excusandus est: quia per ignorantiam simoniace ordinatur. Innoc. ī. 1. q. 1. ventum est. in fi. Africanum concilium ī. e. q. placuit. Sicut Aug. 24. q. 3. si habes. Vrbani. ī. 1. q. 1. si qui à simoniacis.

d ¶ Cum ergo.] Hic ostendit ꝙ ignorantia excusat infantes ab hæreticis ordinatos: & à simili videtur excusandus cui ignoranti pater ecclesiam adeptus est.

e ¶ Ignorantia.] sed non semper. de pœn. distin. 2. sciendum. & ĩ. c. prox. turbatur. §. notandum.

f NOn imputantur filijs.] ī. ead. q. placuit.

g ¶ Pœna.] scilicet excōmunicationis. ĩ. 24. q. 3. si habes. sed alia bene. ext. de fil. presb. c. 1. & ĩ e. q. 1. c. 1. & ideo sophistice procedit de vna ad aliam. Arg. contra 56. dist. c. 1.

h ¶ Item si excusatur.] vt ī. e. q. 1 si qui à simoniacis.

i ¶ Excusandus est.] Excusantur à reatu criminis: sed non quin priuentur beneficio, infra ea. q. 5. cap. 1. & cap. præsentium.

SED OBIICITVR. Hæc est secunda pars q. in qua probatur contrarium per tres auctoritates. Ioan. de Fant.

Cōsecratio an possit fieri interueniente promissione.

k ECclesia.] ¶ Pactione.] Infra 18. q. 2. Eleutherius. contra. Sol. aliud est non prius cōsecrare nisi aliquid ex pacto detur vel promittatur, quod hic penitus reprobatur, aliud est post dedicationē pacisci de annuo reditu

reditu ex oblationibus ecclesiæ suggerente episcopo, & eius ecclesiæ presbyteris ꝓ futuro: quod ibi fieri permittitur. H. contra 7. q. 1. episcopus §. e. q. 1. non nocet. Sed dic ꝙ hic nõ fuit consecrata in forma ecclesiæ: & ideo debet consecrari, de conse. dist. 1. ecclesias. Vel dic in lucra sunt ab hæredibus extorquenda. ff. de calum. l. in hæredem. Argum. contra. C. ne ex delict. defun. l. vnica sed de canonica æquitate semper tenetur, etiã si nihil ad eum peruenit ex maleficio, vt dixi 16. q. 6. si episcopum.

Iosue 6. & 7. Item peccato [a] ciuium, thesauri Hierico anathematizati leguntur. Vnde Achan, qui regulam auream, & quadam alia pretiosa furatus est, de anathemate dicitur tulisse. ¶ Item peccato Amalechitarum, animalia eorum iussa sunt interfici: quibus quia Saul pepercit, audiuit à Samuele: [1. Reg. 15.] Nescis, quia peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere? ¶ Item peccato Aegyptiorum possessiones eorum grandini traditæ, iumenta, & primogenita eorum, morte consumpta sunt. [Exo. 9.] ¶ Item peccato Israelitarum, arca Domini Philistæis tradita est. [1. Reg. 4.] Si ergo quæ sensu carent, vt ecclesia, altare, arca Domini, lapides Hierico vel execrantur, vel peccatoribus traduntur, vel anathematizantur, vel grandine deuastantur; si ea, quæ vim intelligendi non habent, vt animalia Aegyptiorum, & Amalechitarum, peccatis hominum perduntur morte; patet, quod nullum excusat ignorantia criminis: maxime cũ ex eo vtilitas deferatur ignoranti: veluti si quispiam de latrocinio, & rapina filio suo ignoranti diuitias cõgreget, non excusat filium ignorantia; quin post mortem patris cogatur reddere male acquisita. [b] ¶ Item peccato Achan [c] plebs Israelitica in manibus hostium tradita est. [Iosue 7.] ¶ Item peccato filiorum Heli, populus in manu [d] Philistinorum corruit. [1. Reg. 4.] ¶ Peccato quoque plebis electi eorum sæpe sunt impediti, & tandem cum eis propheta ducti sunt captiui. [Psal. 77.]

3 His ita respondetur. Insensibilia, & irrationabilia peccato hominum vel execrantur, vel anathematizantur, vel morte perduntur, non participatione peccati, sed causa sacramẽti, [e] vel detestatione peccati, vel flagello [f] delinquentium. Causa sacramenti, vt thesauri Hierico, [g] & animalia Amalechitarum. Hierico enim Luna interpretatur, & significat mundum istum; Amalechitæ interpretantur lingentes sanguinem, & significãt cupidos, & auaros, & dæmonas. Israelitæ interpretantur viri videntes Deum, & significant multitudinem sanctorum. Lapides ergo, & thesauri Hierico anathematizantur, animalia Amalechitarum [h]

c ¶ Achan.] & nonne iam dixit de peccato Achan, sic: sed non de plebe.
d ¶ In manu.] ideo repetit, vt addat de populo, de quo nihil dixerat.

HIS ITAQVE. Hæc est tertia pars q. in qua dicitur quod septem de causis aliqui puniuntur propter aliorum peccata. Io. de Fan.

CASVS. Respondet Gratia. ꝙ ita punitur vnus pro alio: hoc accidit uel ex causa sacramenti, uel ex detestatione peccati, vel ex imperitia patiẽtiæ, uel propter flagella eorum, qui deliquunt opere uel cõsensu. Et ad hanc quadrimembrem diuisionem præmissas historias competenter adaptat.

e ¶ Sacramenti.] id est, figuræ.
f ¶ Vel flagello.] aliter enumerat hic istos modos: & aliter exequitur in littera.
g ¶ Hierico.] Historia. Legitur in libro Iosue, ꝙ Dominus anathematizauit urbẽ Hiericho, & omnia quę in ea erant, præter metalla, quæ in primitias operũ Dei conseruabantur. Capta ciuitate Achan, filius Charmi furatus est clamydem coccineã, & centum siclos argenti, & regulam auream quinquaginta siclorum, & iratus est Dominus contra filios Israel. & cum Iosue mitteret triamillia expugnatorum ad expugnandam ciuitatẽ Hai, ceciderunt ex eis xxxvj. homines: & ceteri fuerunt in fugam conuersi. Relatumque est Iosue prostrato in terrã quod populus aliquid tulerat de anathemate: & ideo illud acciderat populo. surrexit itaque ex præcepto Domini: & conuocato populo misit sortes per tribus: & cecidit sors super tribum Iuda. Secundo per familias: & cecidit sors super familiam Zare. Tertio super domos: & cecidit sors super domum Charmi. Quarto super capita: & cecidit sors super Achan: & dixit ei Iosue: Fili da gloriam Deo, et confitendo quid feceris. cumque confiteretur, iussit eum lapidari à populo; & familiam eius, quam habebat comburi.

in odium consecrantis hoc dici. simile 24 q. 1. pudenda. & ideo ita interpretatur Grat. §. his ita. ver. in detestatione. quia reuera est consecrata.

ITEM PECCATO. CASVS. Hic probat ꝙ unus punitur pro alio temporaliter: & primo per historiam de Achan. Secundo per historiam de Achab. Tertio per plagas Ægyptiorum. Quarto per arcæ domini captionem. Quinto per historiam filiorum Heli, quæ habetur 36. c. fin. legant. Sexto per prophetas propter peccata populi captiuatos.

Punitur tẽporaliter vnus ꝓ alio.

a ¶ Item peccato.] Hic probat, quod unus punitur pro alio temporaliter. primo per historiam de Achan. secundo per historiam de Amalechitis. tertio per plagas Ægyptiorum. quarto per arcæ captionem. quinto per prophetas propter peccata plebis captos.

b ¶ Acquisita.] Idem est de usura. extra de usu. cum tu. & est ratio, quia in uitium succedunt parentum. ff. de diuer. & tempo. præscript. cum hæres. num turpis

h ¶ Amalechitarum.] Historia legitur in 1. li. Regum, quod cum Saul ex præcepto Samuelis pugnaret contra Amalechitas, præcepit ei vt homines & animalia inter-

interfici iubentur ad examinandam [a] *cupiditatem Israelitica plebis, & ut significaretur, quòd muri vitiorum, & huius mundi thesauri, qui per lapides, & thesauros Hierico designantur, irrationabiles quoque vitiorum motus, qui per animalia Amalechitarum intelliguntur, non debent transire in sortem sanctorum. Animalia* [b] *vero Aegyptiorum,* [c] *& possessiones eorum,* [d] *& primogenita grandine, & morte consumpta sunt, ut in illis punirentur, quorum felicitate lętabantur: & ut daretur intelligi, quòd mundus peribit, & concupiscentia eius. Sed & terra Israelitarum in salsuginem versa est, & segetibus eorum imbres aduersi sunt, animalia eorum sterilitate, & morbo confecta sunt; ut auctorem suum, quem per beneficia cognoscere noluerunt, saltem inter supplicia sentirent. In detestationem* [e] *vero peccati, pecunia Simonis damnata est, cui dictum est: [Pecunia tua tecum sit in perditionem: quia existimasti donum Dei pecunia possideri.] In detestationem quoque eiusdem criminis altare, & ecclesia,* [f] *quę per simoniam consecrantur, non tam consecrari, quam execrari dicuntur: quia qui interuentu pecunię oleum consecrationis effundit, nō consecrare, sed execrare dicendus est. Hinc est, quòd beatus Gregorius ecclesias ab Arianis consecratas iterum consecrari precepit: quia sanctificationem* [g] *consecrationis, quę non nisi in fide Trinitatis perficitur, prestare non poterant, qui fide carebant.* [h] *Arca vero, propheta peccato suorum ciuium hostibus traditi sunt. Electi quoque, qui murmure eorū impediti sunt, non in pœnam criminis, sed in experimentum, & exemplum patientię hec passi sunt. ¶ Item populus,* [i] *qui peccato Achan, & filiorum Heli in manibus hostium traditus est, significat subditos corporaliter flagellari, ut inter ipsa flagella, peccata prelatorum feriantur: sicut Achan sorte deprehensus, lapidibus obrutus est.*

1\. Io. 2. — Psal. 106. — Act. 8. — De conse. di. 1. c. Arianorum.

Sic & nauicula Ionę [k] *periclitatur, ut fugitiuus sorte deprehēsus fluctibus immergeretur. Aliquādo pro meritis* [l] *prelatorum deprauatur vita subditorū, ut prelatis suis subditi fauentes ad malum cum eis simul corruant: sicut filii Israel diu portantes* [m] *peccata sacerdotum, tandem cum eis ceciderunt in manibus hostium. Item Dauid* [n] *populum*

Iona. 1. — 2. Reg. ult.

interficeret. percussit ergo Saul Amalechitas, & omne vulgus interfecit: & apprehēdit Agag Regem pinguissimum: & pepercit ei, & omnibus gregibus ouium & armentorum, & vniuersis quę pulchra erant visu: nec voluit disperdere ea. quidquid fuit inutile & reprobū, hoc destruxit & demolitus est. Dixitque Dominus ad Samuelem. Pœnitet me fecisse Saulem Regem, venitque Samuel ad Saulem, & dixit: Quę nā vox est gregum & armentorum, quę resonat in aurib. meis? Et ait Saul: Tulit populus oues & boues pingues ad sacrificādū. dixitq; Samuel, peccasti: quia melior est obediētia q̄ victima. & ait Saul, peccaui. sed hac vice supporta peccatū meū. Rediit ergo Samuel, cum Saule, & iussit Agag adduci Regem pinguissimum, & interfecit eum, & in frusta conscidit.

a ¶ Ad examinandā.] idest, ut examinētur cupidi à nō cupidis. Alia littera est, ad exterminandam.

b ¶ Animalia.] hic de flagello delinquētium. sim. 16. q. 1. reuertimini.

c ¶ Ægyptiorū.] Historia. Legitur in Exodo q cū Pharao nollet dimittere populū Israelem exire de Aegypto, percussit Dominus Aegyptum x. plagis, quę in Exodo exponuntur.

d ¶ Eorū.] simile 16. q. 1. reuertimini.

e ¶ In detestationē.] Hęc est detestatio criminis.

f ¶ Ecclesia.] de cōs. dist. 1. Arianorū. & c. ecclesias. Ista duo c. [...] inducit Gra. q̄ Arianorum ecclesię, non cōsecrantur à catholicis in detestatione criminis: sed quia non fuerunt consecratę in forma ecclesię: ergo melius potuisset inducere. s̄. ead. quęst. ecclesia, quę pactione.

g ¶ Sanctificationem.] s̄. ea. q. 1. qui studet.

h ¶ Carebant.] idest, extra formam ecclesię consecrabant: aliàs falsum esset.

i ¶ Item populus.] Hic addit quartam.

SIC ET NAVICVLA. CASVS. Nunc redit Grat. ad propositū, ut probet alios puniri pro peccatis aliorū. Et primo per exemplum Ionę. Secundo per peccatū Dauid populum numerantis. Tertio per paruulos Sodomitarū. Quarto per paruulos Dathan & Abiron. Quinto per Chanaam, qui patre peccante factus est seruus. Sexto per successionem Giezi. Septimo per reliquias Iudęorum. Octauo per quatuor successores Achab. Nono per Idumęos, qui descenderunt ab Esau.

k ¶ Ionę.] Historia. Legitur in Iona, q cum vellet Dominus Ionam mittere in Niniuē, ut prędicaret: surrexit Ionas ut fugeret à facie Domini in Tharsis: & descendit in Ioppem, & intrauit nauem euntem in Tharsis, & descendit ad inferiora: & dormiuit sopore graui. cū aūt tempestas immineret, miserunt sortes, ut sciret cur hoc accideret: & cecidit sors super Ionā. At ille dixit ad eos: mittite me in mare: quia propter me hoc accidit vobis. & miserunt. & statim cessauit tempestas.

l ¶ Pro meritis.] s̄ 6. q. 1. ex merito. s̄. 2. q. 7. c. 1.

m ¶ Portantes.] idest, tolerantes.

n ¶ Dauid.] Historia. Legitur in secūdo libro Regum, q Dauid pręcepit Ioab principi militię, ut populum numeraret: numerauit ergo, & dedit numerum Regi: & factus est sermo Domini ad Gad prophetam dicēs: Vade & loquere ad Dauid, hęc dicit Dominus; Elige vnum de tribus quod volueris: aut septem annis

veniet

Prou. 14. secundum 70.
Gen. 19.

numerauit: quo peccato gladius Domini desæuit in populum. Sed in lata [a] *gente gloria regis est, in diminutione plebis contritio principis. Qui ergo de numerositate sua gentis superbiuit, iure in eius diminutione* [b] *punitus est.* ¶ *Item paruulos* [c] *Sodomitarum non excusauit ignorantia, quin pro paterno scelere cælesti igne consumerentur: sed igne hoc pœna illis diminuta est; quibus successio paterni sceleris est adempta. Pariter* [d] *etiam demonstratum est peccatis parentum paruulos aliquando corporaliter flagellari.* [e] *Illud idem intelligendum est de paruulis, qui peccato Dathan, & Abiron viui descenderunt ad inferos.* ¶ *Item Cham peccante, Chanaam* [f] *filius eius maledicitur: Giezi delinquente, lepra transmittitur ad posteros. Iudæis clamantibus: [Sanguis eius super nos, & super filios nostros.] etiam reliquiæ eorũ* [g] *pœnæ mortis Christi addictæ* [h] *sunt. Achab* [i] *quoque peccante posteri eius* [k] *regni solium amiserunt: & qui de eius semine in regno Iudæ nati sunt, vsque ad purgatam labem illius familiæ, à genealogia Domini sunt exclusi. Odium quoque Esau* [l] *(vt Malachias testatur) transiuit ad Idumæos. Ex quibus omnibus colligitur, quod ignorantia peccati non excusat aliquem.* ¶ *Sed his exemplis* [m] *non probantur teneri peccato aliorum; nisi imitatores nequitiæ eorum. Quicumque enim de semine Esau, & ceterorum ad Deum conuersi paternam malitiam detestati sunt; non odium, sed Dei clementiam experti sunt.*

Num. 16.
Gen. 9.
4. Reg. 5.
Matth. 27.
3. Reg. 21.
Hieron. ad c. 1. Matth.
Malach. 1.

Item vt Ambrosius, ait sermone vndecimo.

C. XII.

ĩ. 24. q. 1. c. nõ turbatur.

TVrbatur [n] nauicula Petri, in qua erat Iudas: quia, qui suis meritis erat firmus, turbatus est alienis.

¶ *Huius etiam capitis sententia sumpta est ex sermone xi. Ambrosii, & lib. 5. c. 1. comment. ad c. 5. Lucæ. Ipsa autem verba habentur infra 24. q. 1. c. non turbatur.*

Ignorabat autem Petrus peccatum Iudæ. Non ergo ignorantia excusauit illum. Sed turbatio hæc non peccati co-

veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies inimicos tuos: aut tribus diebus erit pestilẽtia in terra tua. Cum autem Dauid vltimum elegisset, misit Dominus pestilentiam in Israel à mane vsque ad tempus constitutum: & mortui sunt de populo extra Hierusalem lxx. millia hominum. cumque extendisset Angelus manum suam super Hierusalem vt percuteret eam, aperti sunt oculi Dauid: & videns Angelum exclamauit dicens: Ego sum qui peccaui: cõuertatur obsecro manus tua super me, & contra domum patris mei. Tunc autem pepercit ei Dominus, & iussit Angelo vt manum suam contineret.

a ¶ In lata.] hoc soluit statim.

b ¶ In diminutione.] Ar. ꝙ in eo punitur quis, in quo deliquit. ĩ. 17. q. 4. frater. ĩ. 16. q. 1. reuertimini. ĩ. 12. q. 2. de viro. & cap. qui & humanis. ĩ. dist. 81. valet.

c ¶ Paruulos.] historiam habes 42. dist. §. 1.

d ¶ Pariter.] Hic habetur alia responsio.

e ¶ Flagellari.] licet etiam in eis crimen paternũ non timeretur.

f ¶ Chanaam filius.] & ideo maledixit Chanaam, & nõ Cham, quia Dominus benedixit ei: & ideo nõ fuit ausus ei maledicere: vel ratio in lege est, vt ff. quod metus cau. isti quidem.

g ¶ Etiam reliquiæ eorum.] idest, isti addicti sunt pœnæ propter mortem Christi.

h ¶ Addictæ.] ĩ. de pœnit. dist. 3. § ecce.

i ¶ Achab.] Historia. Iste Achab fuit Rex Israel maritus Iezabel nequissimæ mulieris: cuius filiam duxit in vxorem Ioram Rex Iuda filius Iosaphath. cuius filius nepos & pronepos, scilicet Ochozias, Ioas, & Amazias, qui & ipsi succedentes sibi inuicẽ reges Iuda fuerunt, in generatione Domini à Matthæo pretermittuntur: sed à Ioram transitũ facit ad Oziam, qui fuit quartus post eum. quia dictum fuit per prophetam in throno regni, quemquam non esse sessurum de domo Achab vsque ad quartam generationem, quod intelligendum est de merito vitæ, quia tres præcedẽtes fuerunt reges, sed tñ mali fuerunt.

k ¶ Posteri eius.] Euãgelista enim transitũ facit à Ioram vsque ad Oziam, qui fuit quartus [r] post eũ: qa dictum erat per Heliam prophetam in throno regni. quemquam non esse sessurũ de domo Achab, nisi in quarta generatione. tamen illi tres qui omissi fuerũt, bene sederũt in throno sed dicũtur nõ sedisse ex merito vitæ.

[r] Vnde dic ꝙ exclusi. i. prætermissi à Matthæo Ĩ euãgelio: vbi isti inter alios nõ connumerant. Archid.

l ¶ Esau.] Historia. Legitur in Genesi, ꝙ Dominus Iacob dilexit: Esau autem odio habuit. Esau autem dictus est Edom: vnde & Idumæi, qui ab ipso nati sunt: ad quos, testante propheta Malachia, transiuit odium Domini.

l ¶ Esau] qui alio nomine dicitur Edom. Inde dicuntur Idumæi, quasi Edomæi.

ADDITIO Ad istos testante propheta Malachia, transiuit odium Dñi. etenim de Esau legitur ibidem, ꝙ Dominus dilexit Iacob: Esau aũt odio habuit. Arch.

SED HIS. CASVS. Respondet illos pro peccatis aliorum puniri, qui sunt imitatores nequitiæ ipsorum, aliàs non.

m ¶ Exemplis.] scilicet postremis de Cham, Giezi, Achab, Esau. Io. de Fant.

TVrbatur nauicula.] CASVS. Adhuc ostendit, quod iustus punitur pro impio, vt Petrus pro Iuda: sed illa turbatio non fuit peccati coinquinatio, sed temporalis persecutio, & ita prædictis auctoritatibus non probantur simoniaci, pro quibus ignorantibus pecunia data sit.

n ¶ Turbatur.] ĩ. 24. q. 1. non turbatur. ĩ. 7. q. 1. aduersitas. ĩ. de consecr. dist. 2. in sancta.

NOTANDVM. Hæc est quarta pars quæstio. in qua distinguit inter ignorantiam iuris & facti. Io. de Fan.

CASVS. Hic innuit Gr. talem distinctionē. Ignorantia alia facti, alia iuris. Facti, quod scire non oportet, vt si apponatur tibi ignorantia idolothitum ad comedendum: facti, quod scire oportet, vt eorū quæ dicta sunt per prophetas de aduentu Christi. Ignorantia iuris, alia iuris naturalis, quę omnibus adultis damnabilis est. Alia iuris ciuilis, quæ in damno vitando nulli nocet. In tali casu, scilicet, si minor filio familias pecuniā dederit, mutuam repetit: sed maior non repeteret: vel si talis casus incidit vt successionē sine iudice diuidas cum alio, quem putabas cohæredem, cū non sit: vel si soluas per errorem, vel promittas pecuniam indebitam iure naturali tantum, vel tam iure ciuili, quàm naturali: sed in delictis ignorantia iuris nullum excusat. cia-le in istis. Sed tamen no. differentiam inter istas quattuor, quia non concedo ꝙ mulieribus & rusticis noceat in lucro, nisi vbi expresse inuenitur, quod no. [1] nam nocet quandoque, vt C. e. si emancipata aliās vbi expresse inuenitur. sed vbi non inuenitur expressum, non

inquinatio, sed corporalis persecutio intelligitur: quia meritis malorum nonnumquam adeo premuntur boni, vt eorum turbetur firmitas. Non itaque his auctoritatibus simoniaci probantur, pro quibus ignorantibus pecunia data est. Non ergo potest probari iste reus criminis, cuius non habuit conscientiam.

4 *Notandum quoque est, quòd non omnis ignorantia* [a] *aliquem excusat. Est enim ignorantia, alia facti, alia iuris. Facti, alia est eius facti, quod oportuit eum scire: alia, quòd non oportuit eum scire. Quod non oportuit eum scire; sicut Apostolus ait: [Si quis infideliū vocauerit vos ad cœnam, & vultis ire, quidquid vobis appositum fuerit, comedite, nihil interrogantes. Si quis vobis dixerit* [b] *hoc idolis immolatum est, nolite comedere.* [c] *] Ecce quod vocatū ad cœnam non oportuit* [d] *scire carnes sibi appositas fuisse idolis immolatas. Quod oportuit eum scire, sicut ignorantia Iudæorū,* [e] *& reliquorum infideliū, quia ea, quæ à prophetis de Christo fuerunt prænuntiata, adhuc ignorant esse completa: vnde à Iudæis adhuc expectatur venturus. Hæc neminē excusat.* ¶ *Item ignorantia iuris, alia naturalis, alia ciuilis. Naturalis omnibus adultis dānabilis* [f] *est. Ius vero ciuile aliis* [g] *permittitur ignorare, aliis non. Iuris ciuilis ignorantia nemini obest in damno vitando, si negotium* [h] *vnde contigerit, vt si minor pecuniam dederit filio familias,* [i] *repetit: in* 1. Cor. 10.

[3] Cum ista gl. concor. l. fin. & ibi Bart. C. de iur. & facti ign. & Fulgo. in l. iuris. C. q admit. & est de mente Bar. in l. 1. in uer. quæ rit gl. C. de iur. & facti ign. & plene p Doct. moder. in l. 1. §. 4. nūtiatio. ff. d op. no. nunc. post Barto. ibi in ulti. col.

Ignorantia est duplex, scilicet facti & iuris.

a ¶ Omnis ignorātia.] est ignorantia facti, & ignorantia iuris. Ignorantia facti semper excusat, siue ignoret de alieno facto, siue de propriis. dūtamen probabilis sit. Ignorantia proprij facti excusat, vt 34. q. 2. in lectum. & 1. q. 1 si quis à simoniacis. magis tamen excusat error in alieno facto quàm proprio: quia probabilis est ignorantia in alieno facto. vt ff. pro suo, l. vlt. sed non est verisimile, quod quis dubitet siue erret de proprio facto, vel de propria re, vt C. de rescind. vend. quisquis. Licet autē sit ignorantia de alieno facto: dumtamen non sit probabilis, non excusat, ut 11. q. 3 qui & humanis 16. dist quod dicitis. ad hoc autem vt quis probabiliter dicatur errare, non requiritur ꝙ sit nimis scrupulosus & diligēs & curiosus in inquirendo: nec quod sit nimis negligens & dissolutus non inquirendo, vt ff. de iur. & facti ignor. nec supina. Ignorantia iuris alia est iuris naturalis, alia iuris canonici siue ciuilis. Ignorantia iuris naturalis neminem excusat, quia ibi nihil interest in uitio decipere, vel decipi, vt 16. q. 1. si cupis. & C. de in ius voc. l. 2. & de hac ignorantia dicitur: Ignorans ignorabitur. 37. dist. §. ult 38. dist. qui ea. [1] Ignorantia iuris canonici siue ciuilis neminem excusat, vt 38. dist si in laicis. & cap quæ ipsis. & hoc intellige cum ius tale est, quod aliquis de facili per seipsum scire potuit, vel etiā per alios, dum tamen habuerit copiam iurisperitorū, vt ff de iur. & fac. ign. regula, & ff de bon. possess in bonorum. ubi enim de bona fide agitur, non est de iuris apicibus disputandū, ut ff man. si fideiussor quædam. & hæc uera sunt nisi sint milites, [2] rustici, minores, & mulieres. istos enim excusat iuris ignorantia. Item iuris ignorantia, si est de damno uitādo, excusat; si est de lucro captando, non; ut ff eo. iuris. Si quæras ergo quæ sit differentia inter has quattuor personas, & inter alias quantū ad ignorantiā iuris, cū nulli noceat in dāno uitando, ut d. l iuris dic ꝙ licet omnibus alijs noceat in lucro, non tamē istis: aliter nō esset aliquod spe-

Ignorantia iuris est duplex.

1 De materia nota. 37. dist. in sum.

Ignorantia iuris quattuor generi personarū excusat.

2 Sub. qui pp tem publi. occupātur in castris, quos magis arma vult scire Imperator, quàm leges. Arc.

non subuenitur eis. Subuenitur enim eis in Velleiano, & in aliis casibus no. C. eo. l. vlt. Sed militibus & minoribus ubique subuenitur, nisi ubi expressum inuenitur ꝙ non sit subueniendum. Item ignorantia iuris ciuilis siue canonici nocet omnibus in damno uitando, ut in temporalibus præscriptionibus: quia præscriptio introducta est ad rigorē iuris conseruandū. idem est in constitutione, si quis in tantam. C unde ui H.

b ¶ Dixerit.] ar. ꝙ ad dictū unius statim aliquis teneatur & possit credere, ut 22 q. 4. innocens. De hoc no. 23 q 4. quàm magnum, & 11 q. 3. non solum. in prin.

c ¶ Nolite comedere.] expressa ergo nocent, non tacita: argu. ff. de condi. & demonstr. nonnumquam. & ff de euict. seruī uenditor. diuersa est enim causa uoluntatis expressæ, & eius quæ inest. ff. de uerbo. oblig. eum qui certarum.

d ¶ Oportuit.] Hæc non excusat, cum sit iuris naturalis. 38. dist. quamuis.

e ¶ Iudæorum.] Hæc ignorantia iuris etiam dici pôt, eò ꝙ ignorabant prophetas: quia si eos intelligerent, non ignorarent facta eorum, idest, Christum natum.

f ¶ Damnabilis.] uelut de patronis absque uenia impetrata in ius nō uocādis ab eorū libertis: nec. n. in ea parcendū est rusticitati. cum naturali ratione huiusmodi personis honor debeatur, ut C. de in ius uoc. l. 2.

g ¶ Alijs.] nō in lucro captando, quia in damno uitando omnibus ff. de iur. & facti ignor. l iuris ignorantia.

h ¶ Negotium.] idest, si errat in contractu: nam aliter est in maleficio. in quo nec etiam minor excusatur. [4] C. si a duer delic. l. 1 & 2.

i ¶ Filiofamilias.] maiori. nam tunc potest repetere. ff de min. uerum. in fi. Si autem filiusfamilias minor esset: non repeteret, si consumpta esset uel deperdita. ff. eod. tit. si minor.

Liberti patronum in ius sine uenia uocātis rusticitati parcendum non est.

4 Sub nisi ghaten' mi- lesat o grātis, &c ff. de min au- xiliū. Arca.

a ¶ Quasi

maiore vero quasi delictum est. [a] ¶ *Item si successionem etiam tibi maiori delatam cum alio, sine iudice* [b] *diuidas, putans testamentum iure subnixum, cum non esset, solidā successionem obtinebis: vel si id, quod nullo iure debuisti, aut iure naturali* [c] *non debuisti, sed ciuili, tamquam ex chirographo soluas, aut promittas, repetis* [d] *non ita, si delictū. Nam si putat rem suam sibi per legem licere rapere, incidit in constitutionem* [a] *illam codicis, lib. 8. tit. unde vi.* cit.4.l.7.

[Imperator Valentinianus Augustus.]

PALEA. C. XIII.

SI quis in tantam furoris audaciam peruenerit, vt possessionem rerum apud fiscum, vel apud quoslibet homines constitutarum ante euentum † iudicialis arbitrij violenter inuaserit; dominus quidem constitutus, possessionem, quā abstulit, restituat possessori, & dominium eius † rei amittat. Sin vero alienarum rerum † possessionem inuasit, non solum eam possidentibus reddat, verumetiam æstimationem earumdem rerum restituere compellatur.

† al. aduentū
† al. eiusdem
† al. alienam possessionem

[a] ¶ Constitutionem.] *In plerisque vetustis codicibus legitur,* incidit in constitutionem, si quis in tantam. *reliqua vacant.*

In hoc autem non fuit ignorantia iuris, sed facti, & illius, quod non oportuit eū scire. A reatu ergo criminis eum ignorantia excusat paterni delicti: quod & si oportuisset eū scire, infirmitate tamen ætatis deprehendere non poterat. [e]

QVAESTIO V.

QVòD vero [f] *quinto loco quæritur, an liceat ei esse in ecclesia, vel fungi ordinatione, quam paterna pecunia est assecutus; auctoritate Vrbani definitur, qui scribens de simoniacis ait inter cetera in concilio Placentino, c. 5. & sequentibus, itemq; in concilio Romano.*

[g]

[a] ¶ Quasi delictum est.] ff. ad Mace. l. 1. & bene dicit, quasi delictum. nam si vere esset delictum, nec minori subueniretur.

[b] ¶ Sine iudice.] secus si per iudicem. ff. fam. erc. cum putarem, & hoc cum fidem & cōfessionem eius iudex secutus

secutus est. nam aliàs repetere posset. C. de iur. & facti ignor. si post.

[c] ¶ Iure naturali.] cum quis soluit indebitum, aut indebitum, est iure ciuili tantum: quale est illud quod pōt per Falcidiam retineri. C. ad legem Falc. error. hic si per ignorantiam facti soluit, repetit, C. de iu. & facti igno. cum quis. C. ad legem Falc. error. Si per ignorātiam iuris soluit, non repetit, vt in legibus prædictis, nisi a minore, vel muliere, vel alia persona priuilegiata soluatur. ff de prob. cū de indebito. § si autem. & ff. de condi. indeb. interdum. aliàs indebitum aut est de iure naturali tantum, quale est illud ad quod per chirographum obligamur, vt spe futuræ numerationis, aut indebitum vtroque iure. In his duobus casibus quacumque ignorantia soluat, repetit. ff. de cond. inde. indebitum. & ff de proba. cum de indebito. aut per [1] exceptionem tantum, & tunc si temporalis est exceptio: dummodo men sit certum debitum, non repetit. [2] ff de cōd. ind. sub conditione. l. nam & maritus. Si autem est perpetua & fauorabilis, hic quacūque occasione soluit repetit. C. ad Velleia. quis. ff. de cond. inde. q exceptionem. Si est odiosa, vel sciens soluit, vel ignorans: si ignorans, aut ius, aut factum. his duobus casibus non repetit. ff. de condi. inde. qui exceptionem. aliàs si rigore iuris cōseruandi gratia est exceptio introducta: hic sciens si soluit, non repetit. ff. de cond. inde. Iulianus. si ignorans, repetit secundum Pileum, cum illa exceptio sit perpetua, & non odiosa. Alij vero ž. nam & post sententiam remanet debitum naturale: quia sententia de iure ciuili est, & ideo ea, quæ iuris naturalis sunt, tollere non potest. [3] quare si soluat, non repetit: ar. ff. de cōdi. indeb. Iulianus. Si autem dubitatur an temporalis, an perpetua, hic repetit. ff. de cond. indeb. sufficit.

[3] Insti. de iure natu. §. vlt.

Indebitum per errorē solutum an possit repeti.
[1] Sub. debitū vtroque iure, sed indebitū per, &c.
[2] Sub. nisi solutum p errorē facti non iuris. ff. de cond. ind. in diē. ff. mand. fideiussor. §. non male. secundum Io. de Fan.

[d] ¶ Repetis.] hoc tamen intra biēnium, & hoc cū pmittit spe futuræ numerationis.

[e] SI quis. ¶ Poterat.] & ita dupliciter eū excusat.

QVòD vero.] Hæc qō diuiditur in tres partes. In prima parte probat, quòd filij nō possunt tenere beneficium emptum à patre cū erat puer. Secūda ibi, [Hoc autem.] Tertia ibi, [Ex hac.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 5. qō, qua quæritur an liceat ei esse in ecclesia, vel fungi ea ordinatione, quā paterna pecunia est assecutus ignorāter. De primo casu quid iuris sit, dicitur in primo capitulo. De secūdo dicitur in capitulo, præsentium.

[f] ¶ Quod vero.] Huius quæstionis duo sunt articuli. Primus an liceat ipsi esse in ecclesia, quam paterna pecunia eo ignorante est assecutus. Secundus est, si pater ei non emit ecclesiam, sed ordinem, an liceat ei illo ordine fungi. De prima quæstione dicas, quod postquam ecclesiam dimisit, ex gratia potest ibidem manere, vt ī. c. 1. & extra de simo. de regularib. In secunda dico, quod si per patris pecuniam adeptus est ordinem, ita tamen quòd simonia non fuit in ordinante, postquam ordini renunciat, potest eodem ordine ex misericordia fungi, vt ī. ea. c. vlt. si autem ipse dedit, vel simoniæ conscius fuerit, tunc distinguitur, aut accepit ordinem vel dignitatem aliquam, vel aliquod beneficium ecclesiasticū. si ordinē vel prælationem, deponitur, nec debet secum dispensari, vt s. ea. q. 1. erga. & c. si quis neque. & infra q. 7. si quis omnem. & c. requiritis. si vero ecclesiam, vel præbendam, vel simile beneficium, de iure deponitur, vt s. ea. q. 1. preti yter. sed ex dispensatione post renunciationem potest in eodem beneficio manere, vt inf. c. prox. Ioan.

Ecclesiam a patre emptam verū quis possit retinere.
Ordine quē pater emit, an quis possit fungi.

¶ De paruulis, qui cupiditate parentum, ecclesias emunt. C. I.

Qvicumque sane cupiditate parentum, cum adhuc paruuli [a] essent, ecclesias, vel ecclesiarum partes [b] [α] per pecunias adepti sunt, postquam eas omnino dimiserint, si canonice in eis viuere voluerint pro magna [c] misericordia ibidem eos esse concedimus: [d] neque pro hoc facto à sacris ordinibus remouemus, si aliàs digni inueniantur. Ans.l.7.c.109. C. 5.

[e] Illi vero, qui per seipsos, cum iam maioris essent ætatis, nefanda ducti cupiditate eas emerunt, si in alijs [e] ecclesijs canonice viuere voluerint, seruatis proprijs ordinibus pro magna misericordia [f] ibi eos ministrare permittimus. Quòd si ad alias fortassis transferri non potuerint, & in eis canonice viuere promiserint, minoribus ordinibus contenti ad sacros ordines [g] non accedant; salua [h] tamen in omnibus Apostolicæ sedis auctoritate. C. 6.

¶ Si qui tamen ante emptionem [i] catholice ordinati sunt, cum ea, quæ emerunt, dimiserint, & vitam canonicam egerint, in suis gradibus permittantur: [k] nisi [l] forte eiusmodi ecclesia sit, vt ibi primum [m] locum debeant obtinere. Primum enim, vel singularem, vel præpositurae [β] locum in emptis [n] ecclesijs eos habere non patimur. C. 7. C. 8.

α ¶ Partes.] *In concilio ipso legitur*, beneficia. *sed ob glossam non est emendatum.*

β ¶ Præpositurae.] *In concilio subiungitur*, vel officij.

2 *Hoc autem eum non in præiudicium canonum, sed ex misericordiæ dispensatione dixisse, ex epistola eiusdem colligitur missa Vitali presbytero in hæc verba.*

¶ In dignitate seruanda simoniacis misericordia potest impendi, si eos vita commendat. C. II.

Eos, qui ecclesiam emerunt, si persona talis fuerit, quam vita commendet, videlicet, vt in canonijs, † vel monasterijs regulariter viuat, in sui honoris officio, misericorditer condescendendo, ministrare concedimus; absque tamen [o] sanctorum canonum præiudicio. † al. *canonicis*

In libro manuscripto decretorum Pontificum hic canon citatur ex Nicolao ad Vitalem presbyterum Prusiensem.

Qvicumque.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, quod quidam paruuli fuerunt, quibus ignorantibus parentes emerunt ecclesias, de quibus dicit Vrbanus, quod post renunciationem possunt ex misericordia in eisdem ecclesijs tolerari, & à sacris ordinibus propter hoc non debent repelli. In secunda dicitur, quod qui adulti sibimet emerunt ecclesias, illis repudiatis de misericordia poterunt in alijs ecclesijs in suis ordinibus ministrare. quod si ad alias transire non poterunt, in eis de misericordia poterunt in minoribus ordinibus ministrare: ita quod ad maiores nõ ascẽdãt. In tertia dicitur, quod si ante canonice ordinati postea ecclesias emũt, eis dimissis in eisdẽ poterũt de misericordia tolerari: sed in eis prælaturas nõ habebunt. Secunda pars incipit ibi, (Illi vero.) Tertia ibi, [Si quis tñ.] Sequẽs § cum seq c. patet.

a ¶ Paruuli.] hic præsumitur pro ætate. s. q. 4. placuit.

b ¶ Partes.] i. præbendas & sic non est contra 21. q. 2. sicut. extra de præben. maioribus.

c ¶ Pro magna.] & de iure: cũ enim non peccauerint isti, non sunt priuandi ordinibus suis. argum. j. §. ex hac.

d ¶ Concedimus.] vt & primum locũ ibi obtinere possint, & illud, ibidem, non respicit nisi quod sequitur in si c. secundum vnum intellectum.

e ¶ Si in alijs.] hic præsumitur ꝯ ætatẽ, vt j. ead. q. 7. qui in qualibet. s. dist. 81. valet. contra s. ea q. 1. si qui à pseudo episcopis. sed ibi illam ecclesiam licite fuerat adeptus.

f ¶ Magna misericordia.] nam ex rigore iuris omnino deponi deberent, vt s. ea q. 1. presbyter. & 7. q. 1. præsentium. & c. sancitum est. & vere de misericordia. nã de iure non potest: & ideo hac misericordia digni sunt qui alieno laborant vitio. C. de natu lib. l. legem.

g ¶ Ordines.] i. ad ministerium sacrorum ordinum, quos tamen post emptionem ecclesiæ receperãt, & ita grauatur eorum pœna in ecclesiarum emptione.

h ¶ Salua.] vt scilicet Papa possit dispensare si velit, vel hanc reuocet, si iterum ei videbitur expedire.

Delictũ superueniens nõ vitiat legitime factum.

i ¶ Ante emptionem.] arg. superueniens delictum, vel nouam causam non vitiare legitime factum. 30. q. 1. nosse. & c dictum. & s. distin. 55. præcepta. 32. q 7. c. 2. j. ead. q. 7. si quis omnem. contra.

k ¶ Permittantur.] in eadem ecclesia. hæc est differentia inter istum casum & secundum.

ADDITIO. Ad hoc. ff de verb. obl. pluribus § vlt.

l ¶ Nisi.] istud, nisi, respicit duos articulos. nã in primo casu bene potest ex dispensatione singularem locũ obtinere. sed maledicit qui hoc dicit: nã cum vltimo magis dispensatur quo ad executionem ordinis, quàm cum medio, vnde istud, nisi, refertur ad primum membrum ca. Ego cum H. dico, quod istud nisi, respicit omnes tres casus prędictos. nam in nullo ipsorum primum vel singularem locum in empta ecclesia poterit obtinere, vt in si. c. dicitur manifeste Phi. additio est.

m ¶ Primũ.] Arg extra de si. ex intimatione. & intelligunt quidã hoc tantum de prælatione. H. intelligit de qualibet dignitate; quia nec archipresbyter, nec decan'.

n ¶ In emptis.) s. 12. dist. nos consuetudinem.

HOC AVTEM. Hæc est secunda pars quæstio. in qua dicitur, quod de rigore debent deponi simoniaci quocumque modo. Io. de Fant.

o Eos qui.) ¶ Absque tamen.] s. dist. 55. priscis. quasi de iure communi, sed ex dispensatione.

EX

EX HAC. Hæc est tertia pars qõ. in, qua dicitur, quòd si ordinatus fuerit inuitus simoniace eo ignorante, cum eo dispensatur. Io. de Fant.

CASVS. Infert Grat. ex illa auctoritate, quicumque, ꝙ ignorantia excusat tales, cum possint ad sacros ordines ascen-

c ¶ Præsentium.] tria pro isto faciunt: coactio accipiẽdi illum ordinem, scilicet sacrum, spontanea confessio, renunciatio. Duo faciunt contra, detestatio criminis, & disciplina ecclesiastica.

d ¶ Incuria.] idest, negligentia, vel stultitia, vel ignorantia iuris.

3 *Ex hac itaque auctoritate colligitur, quòd ignorantia tales excusat à reatu criminis, vt supra dictum est, non à fructu emptionis; cum in ecclesiis, quas parentum pecunia adepti sunt, non nisi postquam eas omnino dimiserint,* [a] *& ex misericordia, ibidem eis esse conceditur. In quo patet; quod & si illis ignorantibus simoniæ peccatum sit admissum, fructum tamen paternæ emptionis reportare* [b] *non possunt. Quòd vero à crimine excusentur, hinc patet; quia pro hoc facto à sacris ordinibus non remouentur. Si enim illius criminis participes essent, ad sacros ordines conscendere non possent. Illud idem intelligendum est de eo; qui per pecuniam est adeptus sacerdotii dignitatem, non episcopo, sed cuidam ex principibus eius datam: vtroque tamen, ordinatore videlicet & ordinato, hoc ignorante.*

Vnde Vrbanus secundus scribit Alberto Metensi episcopo.

¶ De quodam, pro quo incuria parentum pecuniam dedit non episcopo, sed vni principum eius.

C. III.

PRæsentium[c] portitorem, quem parentum incuria[d] per pecuniam non episcopo, sed cuidam[e] principum eius datam, inuitum [f] sacerdotij dignitatem obtinuisse significasti; licet sancti canones deponendum esse testentur; tamen, quia culpam [g] istam [h] nesciens, & coactus commisit, & quia ab eodem ordine vt deponeretur, supplicauit [i] vltroneus; ex consideratione discretionis (quæ mater est omnium virtutum) magis, quàm ex rigore canonum misericordiæ viscera adhibendo, ipsum in eodem ordine esse fraternitati tuæ consulimus: ita tamen, vt si † ecclesia illa cui deseruit, ‡ sacerdotum penuriam non patitur, suspensus à sacerdotali officio permaneat: Quòd si fortasse, ecclesiæ vtilitas exegerit, vt curam regiminis assumat, liceat ei ex concessione sui episcopi, fratrumq; [k] obedientia sacerdotali officio fungi.

† *al. quia*
‡ *al. deseruiuit*

e ¶ Cuidam.] idem si episcopo s. e. q. 1. statuimus.

f ¶ Inuitum.] idest, coactum à parentibus: vel inuitũ postquam sciuit.

g ¶ Culpam.] not. sermonis improprietatem, nam exponitur culpam, idest, defectũ s. dist. 56. c vlt.

h ¶ istã] hic collige rõnem, cum quis obiicit aliquid esse culpam, non ꝙ culpa sit, sed solet esse. sic 15. q. 1. c. mulier.

i ¶ Supplicauit.] vnde mitius cũ eo agẽdum fuit. j. 12. q. 1. non dicatis. s. di. 50. quia te. C. ne tu vel cura. vec. conducant. l. vna. Sed nonne male rogabat, cum depositum sequatur infamia. ff. de his q not. infa. l. 2. §. ignominiæ nec etiã quis deponi debeat nisi pro maximo crimine. 81. dist. Apostolus. Dic ergo, rogauit vt deponeretur. i. ab executione suspenderetur.

Infamia sequitur depositum.

k ¶ Fratrumque.] & sic eps̃ in tali casu dispensare non potest sine consensu & auctoritate fratrum. ar 15. q. 7. eps̃ nullius. nam in omni dispensatione consensus capituli regrendus est. præterea per c. istud no. dispensari circa simoniã cõmissam in ordine. nã si ipse ordinatus dedit pecuniã vel alius: dũ tamen det ep̃o, non poterit eps̃ hoc casu dispensare. & hoc notauit cũ dixit, non epo. q. d. secus si ep̃o fuisset data. vnde strictior erit episcopi potestas dispensandi in simonia commissa in ordine, q̃ in beneficio. s. e. q. c. 1. sed hoc nõ admitto. vnde dico, ꝙ siue simonia fuerit cõmissa in ordine, siue in beneficio, dum tamen ep̃o fuerit data pecunia, ꝙ eps̃ non possit dispensare, sed in hoc dico esse differentiam. ꝙ si ep̃o data fuerit pecunia pro beneficio, tunc non eps̃, sed quilibet superior possit dispensare siue in illo beneficio, siue in alio, secundum eum modum, qui traditur. s. e. c. 1. Sed si fuerit episcopo data pecunia pro ordine, tunc non possit secũ dispensari nisi à solo Papa, vt s. q. 1. erga. & c. si quis neque. & inf q. 7. si quis omnem. & c. requisitus. Illud autem expeditum est, ꝙ episcopus vel capitulum potest dispensare cum eo, qui ignoranter est adeptus beneficium etiam simoniace, vt extra de simon. ex insinuatione Io. Quid autem iuris hodie seruetur, dixi per decre. s. q. 3. multis. in vlt. gl. B.

Episcopus an dispensare possit in simonia ordinis vel beneficij.

Ray. dicit cum eo qui recipit simoniacum beneficiũ, [illegible] resignauit sex ecutione ordinum post legitimam pœnitentiã pôt episcopus suus si ab illo sit peccato immunis, alioquin metropolitanus de bita discretione adhibita in pœnitẽtiali iudicio dispẽsare. Arch.

ascendere; sed à fructu emptionis non excusantur. Idẽ intelligitur de eo, qui sacrum ordinem habuit per pecuniam, eo & ordinatore ignorantibus.

a ¶ Dimiserint.] hoc idem habes extra de simo. de regularibus.

b ¶ Reportare.] nam ex alieno dolo aliũs lucrum deportare non dẽt ff de eo per quem fac. erit. l. vlt. 2. res. & hoc verum est, nisi in casu. extra de simo. nobis. scilicet per fraudem alterius.

PRæsentium. CASVS. Data pecunia cuidã amico, vel familiari principi episcopi, quidam ordinatus est presbyter ab episcopo vtroque ignorante pecuniã esse datam, qui presbyter ex quo factum cognouit, rogauit episcopum vt eũ deponeret. vnde Papa episcopo super hoc consulenti rescribit dicẽs, ꝙ ex misericordia (licet de rigore deberet deponi) toleretur in eodem ordine: & si ecclesia, in qua deseruit, non habet penuriam sacerdotũ, à sacerdotali officio cesset. Sed si vtilitas ecclesiæ exegerit, vt locum regiminis accipiat, poterit de licentia episcopi sacerdotale officium exercere.

QVID vero.] CASVS. Hic intitulatur sexta quæstio. Sed quia hæc quæstio expedita est s. ea. q. 1. si qui à simoniacis. ideo ponit hic incidentem quæstionem, qua quęritur de illis, qui dant pecuniã non pro ordinatione, sed pro electione, vel vt decretum fiat electionis, vel vt confirmetur, vel vt non resistatur electioni. Et dicit G. quòd tales iudicandi sunt simoniaci, sicut illi, qui pro consecratione pecuniam dant.

a ¶ Quid vero.] Hæc quæstio determinata est per c. quod G. inducit sup. q. 1. si qui à simoniacis.

b ¶ Nunc autem.] hic ponit incidẽtem quæstionem, quæ dubia non est.

c ¶ Rerũ.] sup. q. 3. si quis obiecerit.

d ¶ Per electionẽ.] sup. dist. 40. sicut viri.

e ¶ Electione.] si. inf. 35. q. 3. fane.

SI quis.] CASVS. Statuitur in hoc cap. vt nec aliquo timore, nec aliquo pretio, nec potẽtum suffragio episcopus confirmetur, aut electioni subscribatur.

f ¶ Pecunia.] infra 18. q. 2. c. 1.

g ¶ Suffragatrices.] supra ea. q. 1. estote. inf. 16. q. 7. si qs eps. sup. dist. 55. nullus.

h ¶ Ad subscribendum.] s. cum patrini sunt: vel hoc cum specialiter vocantur laici ad electionem 63. dist. Hadrianus. Vel dic, q factum prohibet, non ideo dicit, quòd de iure subscribere debeant ciues. arg. extra de elec. c. 1. Subscribere tamen debent ciues. non vt eligentes, sed vt consentientes, vt inf. 7. q. 1. eps de loco.

i ¶ Timore.] sed nũquid timor inducit simoniam? Dico quòd non. 1 peccat tamen mortaliter, qui per timorem obtinet beneficium. arg. s. sup. q. 3. res ecclesiæ. & est arg. q non tantum timor mortis, vel cruciatus corporis, sed etiam timor verborum vitiat electionem. arg. 23. q. 8. conuenior. lo.

Beneficiũ per timorẽ obtinẽs peccat mortaliter.

1 Idem dicunt hic L. Ber. & Io. de Fant.

EGo autem.] CASVS. Quidã nomine Maximus electus fuit in episcopum, de quo Papa consultus respondet desuper, quod iuste poterit pro vobis apud Deũ intercedere, si non sit simonia vel alijs criminib. detentus; & obligatus, vnde de hoc inquiri desiderat.

k ¶ Maximj.] de isto agitur secunda, quæst. 5. quarto. 63. dist. Salonitanæ.

l ¶ Exquiri.] tunc tenetur prælatus inquirere, cum ad eum peruenit clamosa querelatio. extra de simo. licet Heli.

m ¶ Intercessionis.] infra 3 quæst. 7. in grauibus. 25. dist. cap. vlt.

SIcut is qui. CASVS. Dicitur hic, quòd sicut is, qui inuitatus tenuit dignitatem, est promouendus: sic qui se ambitiose ingerit, est repellendus. Vnde statuit Greg. vt in sacerdotibus ordinandis, & eligendis omnis venalitas cesset, & omne suffragium venditorum. Sequens. §. planus est, & multum vtilis est, & per te videbis.

QVAESTIO VI.

QVID vero [a] de his fieri debeat, qui ignoranter à simoniacis ordinati sunt (quod sexto loco quæsitum est) supra, in capitulo videlicet Vrbani, quod sic incipit: [Si qui à simoniacis, &c.] requiratur. Nunc autem [b] de illis quæritur, qui non pro ordinatione pecunias offerunt; sed pro electione, vel vt decretum electionis fiat; vel vt subscriptione firmetur, vel vt electioni non resistatur, aliquibus præmia largiuntur; an eorum electio vitiosa sit iudicanda. Non enim videntur spiritus sancti donum emere, qui non pro consecratione, sed pro electione munera largiuntur; cum nullius spiritualis gratiæ aliquos faciat electio participes. Sed sicut ecclesiasticarum rerum [c] emptores simoniaci iudicantur, quia ecclesiasticis officiis ita adiuncta sunt, vt alterum sine altero alicui non proueniat; ita quia per electionem [d] venitur ad consecrationem, perinde simoniacus habetur, qui pro electione [e] præmia largitur, ac si pro consecratione munera dedisset. ead. q. 1.

Vnde Symmachus scribit Cæsario episcopo, epist. 1. c. 5.

¶ De ijs, qui muneribus ordinationem faciunt. C. I.

SI quis autem episcopatum desiderat, data pecunia [f] potentes personas minime suffragatrices [g] adhibeat: nec ad decretum sibi faciendum clericos, vel ciues ad subscribendum [h] adhibito cuiuslibet generis timore [i] compellat, vel præmijs quibuslibet exhortetur.

Poly. l. 2. tit. 1. Ans. l. 6. c. 69.

Item Gregorius Salonæ † consistentibus, lib. 5. epist. 26.

† al. Salonis

¶ Simoniacus est, qui vt eligatur, præmia largitur. C. II.

EGo autem & vestræ dilectioni prouidens, & meæ animæ omnipotentis Dei iudicium pertimescens, eiusdem Maximi [k] causam subtiliter exquiri [l] desidero; si nullis criminibus pressus, quæ sacro ordini contradicunt; si non per simoniacam hæresim, idest, præmia quibusdam se eligentibus præbendo, ad sacerdotale pertingere officium conatur. Tunc enim liber pro vobis apud Dominum intercessor erit; si non obligatus de suis, ad locum intercessionis [m] venerit.

Ans. l. 6. c. 76. Poly. l. 2. tit. 3.

Item Gregorius Syagrio episcopo Augustodunensi, & alijs episcopis, lib. 7. epist. 110.

n ¶ In-

o ¶ Renuit

[a] De hoc 7. q. 1. scias. ibi videas. & cap episcopus de loco.

¶ Renuit.] dum tamen non esset perseuerans: quia si semper esset inuoluntarius, non esset cogendus, vt 74. di. ista. sed faciendum est, vt de nolente fiat volēs, [1] & sic licite ordinatur, vt 23. q. 4. displicet. 40. dist. ante omnia. 8. q. 1. in scripturis. & 16. q. 1. vos autem. tut. ex sententia. arg. contra, quòd quis potest petere honorem. ff. de decur. l. eos. & pecuniā pro eo dare ff. de off. præsi Barbarius. arg. 8. q. 1. qui episcopatum. ff. de mune. & honorib. reus. Ad has leges respōdent quidam, quòd publice peti potest, non in occulto. Alij, vt Py. dicunt, quòd meritis potest quis petere. alias non; quia lex Iulia de ambitu nō habet locum Romæ. [3] ff. ad leg. Iul. de ambi. l. 1. Vel dic, quòd quondā à populo poterunt peti: modo vero ab Imperatore vel aliud in dignitatibus sæcularibus, vnde & militia sæcularis emi potest. ff. de act. emp. l. creditor. §. inter venditorem. Multū contra dicit solutioni huic extra de sim. nobis, vbi semper nocet datio pecuniæ, nisi cum data est ab aduersario. Sed ideo hic excusatur, quia nihilominus erant cū electuri. sic extra eo. & si quæstiones. & hoc tenet H.

Honor, an peti possit.

[3] De hoc etiam not. 82. di presbyter. in gl. & ita, &c.

b ¶ Resu-

¶ Sicut ordinatio, sic electio, vel consensus sine venalitate debet præferri. C. III.

Ansl. l. 6. c. 79. Poly. l. 2. ti. 1.

SIcutis, qui inuitatus renuit, [a] quæsitus refugit, [b] sacris est altaribus admouendus; sic qui vltro ambit, vel importune [c] se ingerit, est proculdubio repellendus. Nam qui sic nititur ad altiora conscendere; quid agit, nisi vt crescendo decrescat, & ascendendo exterius, interius ad profunda descendat? Itaque fratres charissimi in sacerdotibus ordinandis sinceritas vigeat; sit simplex sine venalitate consensus, pura præferatur electio, vt ad summa α sacerdotij non suffragio venditorum prouectus, sed Dei credatur esse iudicio.

Ansel. l. 6. c. 80

α ¶ Summa.] *In vulgatis codicibus legebatur*, ad summam sacerdotij, vel Pontificij, *Emendatus vero est hic locus ex originali, Anselmo, Polycarpo, & plerisque vetustis Gratiani exēplaribus.*

Si autem pecunia promissa fuerit, vel soluta, electo, vel ordinato penitus ignorante, nec eo modo ad electionem, vel ordinationem peruenerit, et nullatenus obesse videtur; nec ad reatum criminis pertinet, cuius conscientiam non habuit; nec ad electionis, vel ordinationis cassatione; ad quā alias non per prauā illorū cupiditatem peruenisse docetur.

QVAESTIO VII.

[1] NVnc autem de septima quæstione tractandum est; an renuntians suæ hæresi sit recipiendus [d] in episcopali dignitate.

De his ita scribit Cyprianus, lib. 2. epist. 1.

NVnc autē.] Hæc quæstio diuiditur in septem partes: in quarū prima probat duabus auctoritatibus, quòd non est cū talibus dispensandum. Secūda ibi, [Conuenientib.] Tertia ibi, [Ex hac.] Quarta ibi, [Nisi rigor.] Quinta ibi, [Ecce quib.] Sexta ibi, [Breuiter] Septima ibi, [Sancimus.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur septima quæst. qua quæritur, an renuntians suæ hæresi sit recipiendus in episcopali dignitate. Et idē intellige de quolibet ordine. & certe de rigore iuris sunt deponendi; sed ex dispensatione tolerandi, nisi in casibus, qui consueuerunt notari. 9. q. 1. in summa.

¶ Qui redeuntes ab hæresi in suis ordinibus recipiantur. C. I.

Deusdedit, p. 2. & 4. Ansel. l. 8. c. 39

SI qui presbyteri, aut diaconi, qui vel in ecclesia catholica prius ordinati fuerint, & postmodum perfidi, ac rebelles contra ecclesiam steterint; vel apud hæreticos à pseudoepiscopis, & antichristis contra Christi dispositionem profana ordinatione [e] promoti sint, & contra altare vnum, atque diuinum, sacrificia foris falsa, ac sacrilega offerre conati sint; eos quoque hac conditione suscipi conuenit α cum reuertuntur, vt communicent laici, † & satis habeant, quod admittuntur ad pacem, qui hostes pacis ex-

† al. laicis

b ¶ Refugit.] sed mirum est, quod hic dicitur, quòd fugere debet, cum alibi dicatur: Qui episcopatum, &c. vt 8. q. 1. qui episcopatum, &c. nam si illud gerit in animo, & aliud exterius indicat, peccat. Nam ita mentitur quis simulatis operibus, sicut ore. [2] 22. q. 5. cauete. & quòd peccet, patet 22. q. 2. cum humilitatis. Dicunt quidam, quòd istud mendaciū non est mortale, licet non sit benignitatis, vel iocositatis, quia caret dolo; & ideo nō est mortale. Dico, quòd iste debet esse nolens, & debet fugere. Idest timere ne forte non sit sufficiens, vt 40. dist. ante omnia. vnde metiri debet vires suas, supra q. 1 non est putanda. Vel dic, quòd intelligitur fugere qui dignus est, si se non ingerit: qui quæritur, & non quærit.

[2] Mentitur quis operibus & ore. ca. ad hoc. de consec. dist. 2. reuera. in fi.

c ¶ Vel importune.] nā eo ipso, quòd se ingerit, est suspectus. ff. de proc. quæ omnia. idem in tutore. ff. de test.

d ¶ Recipiendus.] non de iure, sed de dispensatione. sic 23. q. 4. ipsa pietas. Sunt tñ quidā casus, in quibus ecclesia nō cōsueuit dispensare, quos not. 9. q. 1. in sūma. Et determinat hæc quæst. j. ead. §. ex hac auctoritate. Io.

Ecclesia dispensat in aliquib. casibus.

SI qui presbyteri.] CASVS Dicit in hoc c. Cyprianus, quòd si clerici in ecclesiæ catholica ordinati, postea heretici facti ecclesiæ restiterunt, vel apud eos promoti fuerunt, si reuertantur ad ecclesiam, ad laicā tantum communionem admittantur, vt non retineant arma, quibus contra nos rebellauerunt.

e ¶ Ordinatione.] j. 23. q. 4. ipsa pietas. contra, sed illud ex pietate matris ecclesiæ, istud de rigore paternæ disciplinę. & ad hoc facit 50. dist. vt constitueretur.

a ¶ Quibus.] nota puniri aliquem in eo in quo deliquit. arg. 12. q. 2. qui & humanis.

b ¶ Contra.] arg. quod si clericus beneficiatus est in duabus ecclesiis, non potest præstare patrocinium vni contra aliam. 1 arg. 96. dist. si Imperator. 3. q. 1. nulli. si tamen habet administratione in vna, poterit contra aliam stare. 2 arg. ff. de in ius vocan. quæsitum. & 3. q. 7. § si contra. in fine. Ioan.

Clericus duas habēs ecclesias, vnam contra alteram sustinere non debet.

1 Adde no. in l. q squis. C. de postu.

2 Facit etiā hoc necessitas officij. ff. de his q. vt indig. tutorem. cum sim.

SI quis omnem.] Hoc cap. septē habet partes. In prima 7. synodus præcipit omnem traditionē ecclesiasticā scriptam, vel non scriptā obseruari. In secūda dicit, quod clericus conuictus de simonia deponatur ab ordine. Tertio rñdet tacitę obiectioni: quoniam quāuis Deus indulgeat peccatoribus per pœnitentiā, non tamen restituit primā prerogatiuam, quod probat exēplo Dauid & Manasse, & quorūdam aliorum, quibus Deus indulsit, & tamen non sunt postea sacerdotes facti. Quarto ostendit, lapsum in fornicationem post baptismum à promotione repelli. Quinto replicat de ordinatione, quam simoniacam supra dixit, vt addat de electione loci religiosi. Sexto prohibet episcopum esse percussorem. Septimo prohibet ecclesiā vel ordinem sæcularem potestatē obtineri. Secūda pars est ibi, [Omnis.] Tertia ibi, [Sed dicūt.] Quarta ibi, [Et si in fornicationem.] Quinta ibi, [Item episcopum.] Sexta ibi, [Similiter percussor.] Septima in fine capituli, & prima, in principio.

CASVS Intendit synodus probare, quod licet per pœnitentiā subueniatur cuilibet peccatori: tamen post pęnitentiam nō pōt de iure promoueri: immo si post peccatū promotus est, vel post promotionē peccauit, deponēdus est. & dicit hoc regulare fuisse tā ante institutionē baptismi quàm post & hoc probat exēplis tā veteris testa. quàm noui. & hoc sonat littera illa: nullū tamen eorum, qui ante baptismum, &c. nam illi, qui ante baptismū peccāt promoueri possunt, vt expressum est 26. dist. deinde.

c ¶ Omnem.] id est, aliquam de omnibus. simile 15. q. 1. mulier.

d ¶ A sacerdotio.] arg. quod legitime factū superueniente delicto irritatur. infra 27. q. 2. qui dormierit. infra 30 q. 1. de eo. & c. ad limina. contra, supra ea. q. 5. c. 1. contra, infra 32. q. 7. c. hi qui. & c. neque contra, supra dist. 94. si quis. infra 25. q. 2. si qui episcopi. 17. q. 4. frater. infra 12. q. 2. qui & humanis.

Factū legitime irritatur delicto superueniente.

d ¶ A sacerdotio.] id est ecclesiastica dignitate, vt supra ea. q. 1. qui per pecuniam.

e ¶ Indulget.] de pęnit. dist. 1. c. verbum.

f ¶ Pœnitentiā.] Et adeo hoc verum est quod si quis etiam perueniat ad summum malorum, subueniatur ei per pœnitentiam, vt de pœn. dist. 3. talis. nam in quacūque hora ingemuerit peccator, &c. nec tibi dico septies, & cet. de pœnit. dist. 3. adhuc instant.

g ¶ Et quod dixerit.] & ita synodus inducit hāc auctoritatem, ac si primo peccasset Dauid, & postea Dñs dixisset ei: inueni, & c. quod tamen secus fuit, sed synodus non curauit de ordine, sed de veritate; quia Dñs sic ei dixit, & ille pęnituit, nec tamen post pœnitētiam permissus est ædificare. in hoc facit ad propositum. Vel retulit se synodus ad diuinam præscientiam, vbi iam præsens erat futurum peccatum Dauid.

Dauid etiā post pęnitētiam nō est pmissus ędificare templum.

h ¶ Scio Manassem.] Ezechiæ filiū, qui acta pœnitētia restitutus est ad regnū. arg. de pę. di. 2. sic enim inquit.

i ¶ Peccauit.] Arg. per baptismū non aboleri infamiā, cum et post baptismum impediat promouendum, quod non est verum: quia omnia crimina & etiam sequela peccati dimittuntur in baptismo, vt 25. dist. primū. 26. dist. deinde. & sic non est obiectio de Paulo, qui ante baptismū peccauit: 3 & quod hic dicitur, refert se ad id, quod tunc accidit: quia tunc nō fuit visum, quod aliquis taliū promoueretur ante baptismum. sic vacat hic arg. notatū ab H. non aboleri infamiam per baptismū.

Baptismus verū tollat infamiam.

3 Vt testat de seipso 1. ad Tim. 1. & habemus Act. 9.

k ¶ Quod.] scilicet quod fuerunt promoti.

l ¶ Raro.] sicut in Matthæo, qui fuit telonarius, & tamen post fuit Euangelista.

m ¶ Nulla.] Arg. quod licet aliquid in ecclesia accidat: nō tamen lex efficitur. supra di. 77. monachus. supra dist. 55. priscis. supra dist. 56. Cœnomanensem, supra dist. 54. multos.

n ¶ Lex.] i. regula, vel ius cōe, alibi dr cōsuetudo, vt supra ea. q. 1. ventū est. similiter dicitur reg. 32. dist. Nicæna.

o ¶ Tra-

titerint; nec debere eos reuertentes ea apud nos ordinationis & honoris arma retinere, quibus [a] contra [b] nos rebellauerint.

α ¶ Conuenit.] *In originali non est verbum istud, sed loco ipsius hæc huic capiti antecedunt.* Addimus plane, & adiungimus frater charissime, consensu & auctoritate communi, vt etiam si qui presbyteri, &c. *Multa vero in hoc capite ex ipso B. Cypriano sunt emendata.*

Item ex septima synodo.

¶ De ijs, qui pro muneribus ordinationem faciunt, & qui redeuntes ab hæresi, in suis ordinibus recipiuntur. C. II.

SI quis omnem [c] traditionem ecclesiasticam scriptā, vel non scriptā violat, anathema sit. Omnis episcopus, vel presbyter, aut diaconus conuictus, quòd pro muneribus ordinationē dederit, vel acceperit, à sacerdotio [d] cadat. ¶ Sed dicunt fortasse quidam: quia pœnitentiā agimus pro peccato, & Deus indulget [e] illud. Ita & ego dico; quia omnem pœnitentiam [f] recipit Deus, & indulget per pœnitentiam peccata, quæ iam facta sunt. Noui enim quod Dauid fornicatorem & homicidam per pœnitentiam receperit Deus, & quòd dixerit [g] de eo: [Inueni virum secūdum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.] Noui rursus eumdem audientem à Deo: [Non ædificabis mihi domum, quia vir sanguinum es.] Scio Manassem [h] per confessionem dimissam impietatem suam. Scio meretrices, & telonarios per pœnitentiam receptos: nullum tamen eorū, qui ante baptismū peccauit, [i] sacerdotibus connumeratum. Scio quosdam, dum essent in mundo, in multa fornicatione mansisse: monachos vero factos quasi luminaria mundi resplenduisse; nullum tamen ad sacerdotiū ascēdisse. Quod [k] etsi raro [l] contigit; nulla [m] tamen lex [n]

Ex actione 1. in 7. anathematis.

Deusdedit, p. 2. Iuo, p. 4. c. 198.

Ex epi. Tarasij ad Ioannem.

Iuo, p. 5. c. 121.

Ans. l. 6. c. 87.

Actorum 13.

1. *Par.* 22. & 28.

2. *Paral.* 33.

Matth. 21.

Mar. 2.

Luc. 5.

ecclesiæ fuit. Nouimus peccatricem prius Mariam: post conuersionem, quamuis sancta, & casta, tamen inter diaconissas non est computata. Sed quid hoc dico? Sequens sanctos Apostolos, & venerabiles patres cum omni fiducia clamo. Qui per simoniam ordinatus est, siue episcopus, siue presbyter, siue diaconus; alienus est à sacerdotio: neque enim venalis est gratia spiritus sancti. Caiphæ traditio, [a] & adinuentio Simonis, à sancto sacerdotio est aliena. ¶ Et si in fornicationem [b] lapsus est aliquis post baptismum, in sacerdotium non recipitur. Canones enim hoc prohibent. Si quis vero cum hoc peccato ad sacerdotium prouectus est; cognitus degradetur. *Item paulo post.* ¶ Episcopum, qui per pecuniam ordinatus est, confiteor, quia per pœnitentiam recipitur. Deus enim bonus est in omnibus; & aperta viscera eius omni homini pœnitenti. [c] Sed quoniam iuxta Apostolum, oportet episcopum irreprehensibilem esse; quicumque per pecuniam, vel ordinauerit aliquem, vel ordinatus est, ab omni sacerdotio [d] alienus sit.

¶ Tarasius [ε] Patriarcha dixit. Quicumque per pecuniam vel ordinant, vel ordinauerunt, uel ordinati sunt episcopi, vel presbyteri, vel diaconi, vel quilibet de numero sacerdotali; repellantur omnino à sacerdotali honore, sicut Simon magus à Petro. Quicumque [ζ] per pecuniam dispensationem, vel curam sortiti sunt monasteriorum, vel ecclesiarum, vel religiosarum [e] domorum, gerontocomiorum, xenodochiorum, orphanotrophiorum; [f] cum depositione expellantur à dispensatione illa, & cura. Qui post baptismum cadens in fornicationem ordinatus est, si postmodum confessus fuerit, cesset à ministerio; si vero conuictus ab aliquo, deponatur omnino. Similiter percussor episcopus, aut presbyter, aut diaconus per se, vel per aliquem alium quasi per hoc timeri [g] volens, deponatur. *Item.* Qui per sæculares [h] potestates ordinatus fuerit, aut ecclesiam obtinuerit; deponatur: si vero [η] religiosam domum, expellatur.

Can. 30. *Aposto.*
Io. 11.
Act. 8.
Can. 16. *Aposto.*
Cō. Neocæs. c. 9. 15. q. 8. c. 1.
Poly. l. 6. ti. 12.
1. *Tim* 3.
In epi. Tarasij ad Hadrianū. & in 7. syn. ca. 5. ex canone Apost. 30.
In ca. epi. & c. 5. ex cōc. Chal. c. 2. nouella 123 c. 24. apud Iulianū antecess.
Conc. Neocæs. cap. 9.
Can. 26. al. 28. Aposto. dist. 63. omnis elect.
Can. Apost. 29 al. 31. & in sept. synodo, c. 3.

a ¶ Traditio.] id est, adinuentitia machinatio, quia per simoniam sacerdotiū obtinuit à Romanis.

b ¶ Et si in fornicationem.] hoc intelligit G. & M. cum ipso iure infamis est, puta deprehensus in adulterio, & in aliis, quæ infamant. 6. q. 1. §. porro. arg. 25. dist. primum. & hoc de rigore iuris. sed de misericordia secus, ut 34. dist. fraternitatis, vt ibi no. Dicit tamē Hug. hoc esse verū, quod dicitur hic, licet durum sit. 25. distin. vlt.

c ¶ Pœnitenti.] C de summa Trinit. liquet igitur.

d ¶ Sacerdotio.] id est clericatu. arg. extra de cohabi. cler. si quisquam.

e ¶ Religiosarum.] & ita in hospitali cōmittitur simonia.

f ¶ Orphanotrophiorum.] arg. simoniam esse dare pecuniam pro administratione pauperum, & hospitalis. j. 23. q. 8 §. quiuis. in Auth. de sanct. episco. §. sed neque. coll. 9.

g ¶ Timeri.] s. 45. distin. quid autem.

h ¶ Qui per sæculares.] j. 16. q. 7. si quis deinceps.

Simonia est dare pecuniā pro hospitali.

C on-

α ¶ Si quis.] *Caput hoc ex magna parte collectum est ex varijs locis septimæ synodi, sed non ex versione Anastasii bibliothecarij, qua alioqui sæpe uti solet Gratianus. Initium quidem est in actione prima, anathematismo septimo.*

β ¶ Omnis episcopus.] *Hinc vsque ad vers.* Tarasius Patriarcha, *sumpta sunt ex epistola Tarasij ad Ioannem presbyterum, omissis tamen interdum nonnullis verbis: quæ quidem epistola in versione Anastasii est post actiones, & canones septimæ synodi: sed in noua versione impressa in tomis conciliorum, est ante ipsam synodum.*

γ Ante baptismum.] *Hoc quidem loco perspicuum erratum est, quod auctori glossæ negotium exhibuit. οὐδένα δὲ τούτων εἰς ἱερωσύνην ἀριθμηθέντα, εἰ μήπω πρὸ τοῦ βαπτίσματος τοῦτο πέπραχεν. id est,* neminem vero horum in sacerdotio adnumeratum, nisi forte ante baptismum hoc admisit.

δ ¶ Etsi raro.] *longe plenius in noua versione.* Quòd si autem id semel, atque iterum factum est, non tamen confestim legem in ecclesia præscribit. *Græce est, εἰ δὲ καὶ σπανίως γέγονε, οὐ νόμος ἐκκλησίας τοῦτο.*

ε ¶ Tarasius.] *Hæc videntur sumpta ex epistola Tarasii ad Hadrianum (de qua dictum est, supra q. 1. ad c.* eos qui. *aut ex quinto capite septimæ synodi: quibus locis refertur canon trigesimus Apostolorum.*

ζ ¶ Quicumque per pecuniam.] *Hæc habentur etiam nouella* 123. *c.* 24. *apud Iulianum antecessorem.*

η ¶ Si vero religiosam.] *Hæc non sunt in canone Apostolorum.*

CONuenientibus.] Hæc est secunda pars q. in qua probat, ꝙ tales sunt recipiendi de mera consuetudine canonum. Io. de Fan. In prima parte huius ca. ponuntur verba notarij. In secunda dicitur ꝙ sancti patres in Nicęna synodo præsidentes, & de futuro statu ecclesiæ inquirentes, decreuerunt ab hæresi reuertētes ad statum pristinum esse reparandos. ita ꝙ per scripturam abnegēt hæresim, & fidem catholicam confiteātur. illi tñ non sunt recipiendi, qui spōte sunt ab hæreticis ordinati, vel qui studio se ad subuersionem nostræ fidei elegerūt ab hæreticis ordinari & ad robur sui ꝓpositi sancti patres in synodo residentes multas auctoritates sanctorum patrum induxerunt. Secunda pars incipit ibi, [Dignum est.]

CASVS. Conuenerūt sancti patres in septima synodo, vt tractarent qualiter episcopi ab hæreticis veniētes recipi debeāt. In prima parte ponūtur verba notarij. In secunda dī sic eos esse recipiendos sicut vj. vniuersales synodi receperunt. postea auctoritatibus sanctorū patrum probatur, ꝙ recipiendi sunt, nisi vbi ad fidei subuersionem sunt ab hæreticis ordinati.

a ¶ Conueniētibus.] verba notarij, quibus credendum est. Arg. ff quod met. cau. metum. §. sed ꝙ prætor. nā ibi interlocutoria sententia ius facit.

ADDITIO. Ad huius declarationem uideas quod no. Inn. ex. de off. dele. cū in iure. ī gl. hic videtur. & de prob. qm̄. in gl. ꝓpter hoc satis, &c.

... domini Papæ, vel eius legati. Hic ergo colligitur ista distinctio: synodorum alia vniuersalis, alia localis: & est arg. ꝙ authenticæ sunt locales sicut vniuersales.

g ¶ Scripto.] hic colligitur, ꝙ illi qui ab hæresi reuertuntur ad fidem catholicam, scripto debent negare hæresim.

... mitti. 24. q. 3. cū quib. vbi dicitur, ꝙ cū hæreticis nō est synodus ineunda: sed illud intelligitur de manētibus in hæresi, hic autē de reuertētibus ab hæresi. Arch.

[*Item ex concilio Meldensi, c. 43.*]

¶ De eodem. PALEA. C. III.

CAuendum est, & summopere studendum, † ac per virtutem Christi sanguinis interdicendum & episcopis, & regibus, & omnibus sublimioribus potestatibus, atque cunctis fautoribus, & electoribus quorumcumque, atque consensoribus, seu ordinatoribus in gradu ecclesiastico, vt nemo per simoniacam hæresim, regiminis locum obtineat, quacumque factione, calliditate, promissione, seu commoditate, aut datione per se, aut per submissam † personam.

Et copiosius in schedis, de quibus 12. q. 2. precariæ. Burc. l. 1. c. 21. Iuo, p. 5. c. 75.

† al. præcauendum

† al. emissam

Item in eadem synodo septima, actione prima.

¶ Qui redeuntes ab hæreticis recipi possunt, vel non. C. IIII.

ij CONuenientibus a apud Nicæā Bityniæ, & considentibus Petro archipresbytero, & Petro presbytero, & abbate monasterij sancti Sabæ locū tenentibus Hadriani Papę, & Tarasio archiepiscopo Constantinopolis, & Ioanne, b & Thoma apochrisarijs c Apostolicarum sedium orientalium, d & ceteris episcopis; episcopi Siciliæ dixerunt: Dignum est, α vt de futuris inquiramus. ¶ Item Basilius e episcopus Ancyræ dixit: Constitutio β ecclesiastica habet canonice tradita ab antiquo à sanctis Apostolis, & successoribus eorum, sanctis patribus nostris, & magistris & sanctis vniuersalibus f sex synodis, & localibus synodis orthodoxis, vt qui ab aliqua hæresi reuertuntur ad orthodoxam fidem, & traditionem catholicę ecclesiæ, scripto g negare debeant hæresim suam, & confiteri catholicam fidem. ¶ Item Tarasius patriarcha dicit: videtur vobis, vt sedes suas recipiant, qui ab hæresi reuertūtur? Religiosissimi monachi h dixerunt: sicut receperunt vniuersales sex synodi ab hæresi reuertētes, ita & nos recipimus. ¶ Sancta synodus dixit: placet omnibus nobis. Et iussi sunt Basilius i episcopus Ancyræ, & Theodorus episcopus Myrorum † ciuitatis, & Theodosius episcopus Amorij sedere in gradibus, & in sedibus suis. ¶ Item Constantinus χ episcopus Cypri dixit: non oportet k nos qui episcopi

† al. Myron.

b ¶ Et Ioanne.] qui dixit esse melius iurantem peierare, quàm sacramentum in fractione sacratum imaginum seruare, ut 22. q. 4. actione.

c ¶ Apochrisarijs.] apos nuntius, & chrisis aurū, quasi deaurati nūtij: tales hodie nō sūt Papę, sed applūbarij.

d ¶ Orientalium.] Alexandriæ, Antiochiæ, & Hierosolymis.

e ¶ Item Basilius.] non videtur ꝙ ille Basilius debebat loqui: ג quia erat hæreticus, vt j. per 12. lineas ibi, iussi sunt, &c. Sed dic ꝙ loquebatur vt excusaret se. vel forte adhuc de hæresi non constabat. 2. q. 1. multi.

ג Immo & videtur, ꝙ non debuit interesse concilio nec ad aliud ad

f ¶ Vniuersalibus.] vniuersales synodi dicuntur quibus interest Ro. Pontif. vel eius legatus. Locales quas cōgregāt primates vel metropolitani absque præsentia

... resim suam, vt j. ead. quæstio. quoties. & c. si quis. infra de consecr. dist. 2. ego Berengarius. inf. 26. q. 6. his qui tempore.

h ¶ Monachi.] Et ita monachi interesse debent synodo: quòd verum est in abbatibus, vt 18. distin. episcopus non debet.

ADDITIO. Nota sub nomine monachorum siue fratrum, abbates contineri, vt patet extra de si. c. vlt. & de offi. cap. ex ore. Archid.

i ¶ Basilius, &c.] isti tres reuertebantur ab hæresi.

k ¶ Oportet.] Sed ad quid respondet iste sic? Dic ꝙ reprehendit Tarasium, qui dixerat, videtur vobis, &c. & ideo statim respondet iste Tarasius reprehendendo Constantinum.

† Concor. l. cum clericus §. ipse vero. C. de episc. & cleri. & in Auth. cõsti. quę de dig. §. cũ itaq;.

ſumus, indigere doctrina, ſed aliorum [a] eſſe doctores. † ¶ Item Taraſius epiſcopus dixit: malorum [b] doctorum mala eſt doctrina. Eccleſia de malis doctoribus ſacerdotes non recipit. ¶ Item Ioannes Apochriſarius orientalium ſedium dixit, hæreſis ſeparat omnem hominem ab eccleſia. ¶ Item Taraſius epiſcopus dixit: Ecce multi canonici libri, & ſynodici, & paterni lecti ſunt: & ab hæreſi reuertentes docuerunt nos recipere, ſi aliqua alia [b] cauſa non eſt in eis. ¶ Item Petrus Apochriſarius Papę dixit: Romæ exulatus [c] eſt Macharius [d] hæreticus à ſancta ſexta ſynodo, & quadraginta dierum inducias dedit illi pater noſter Benedictus Papa, & quotidie [e] mittebat [f] ad eum Bonifacium conſiliarium ſuum, & inſtruebat eum commonitorijs verbis ex diuina ſcriptura, & nullatenus voluit emendari. Hoc autem faciebat, vt eum reciperet in ordine ſuo. ¶ Item Taraſius epiſcopus † dixit: quid dicitis de Anatolio? nonne etiam in quarta ſynodo factus eſt princeps? [g] & ecce ab ipſo Dioſcoro ordinatus eſt? Et nos igitur ita recipiamus eos, qui ab hæreticis ordinati ſunt, ſicut & Anatolius receptus eſt. ¶ Item. Vere [h] vox Dei eſt, quoniam non moriuntur filij pro patribus; ſed vnuſquiſque in peccato ſuo morietur: [i] addatur, quoniam ex Deo eſt ordinatio. [k] ¶ Item Taraſius patriarcha dixit: audiuimus paterna mandata. Quid igitur? Oportet recipere ab hæreticis ordinatos? [l] ¶ Sancta ſynodus dixit: audiuimus domine, & oportet nos recipere. ¶ Taraſius patriarcha dixit: Plures eorum, qui in ſexta ſynodo conuenerunt, a Sergio, Pyrrho, Paulo, & Petro ordinati ſunt, qui fuerunt principes hæreſeos Monothelitarum: quoniam iſti continuatim † in Conſtantinopolitana ſede ſederunt & ab vltimo eorum, Petro ſcilicet, vſque ad ſextam ſynodum non fuerunt plures quàm duodecim anni. Thomas vero, & Ioannes, & Conſtantinus ab hæreticis illis archiepiſcopi facti ſunt, & tamen propter hoc non ſunt reprobati. ¶ Sancta ſynodus dixit, hoc manifeſtum eſt. ¶ Conſtantinus epiſcopus Cypri dixit: ſufficienter oſtenſum eſt, quòd ab hæreticis venientes recipiendi ſunt. Si vero quis ſponte ad hæreticum vadit, & accipit ordinationem, non recipiatur. [m] ¶ Item Taraſius Patriarcha dixit: Et ego refuto eos, qui ob huiuſmodi cauſam ad fidei ſubuerſionem ordinati ſunt: & maxime cum præſentes eſſent orthodoxi epiſcopi, à quibus poterant ordinari. Sic eſt enim paternus intellectus. Si vero ſynodalis conſonantia fuerit, & vnitas eccleſiarum de orthodoxis; qui præſumpſerint ab immundis hæreticis ordinari, depoſitioni ſubiaceant. Sancta ſynodus dixit: hoc eſt iuſtum iudicium.

† al. patriarcha

Ezech. 18. 4. Reg. 14.

† ἀμοιβαδὸν

¶ Hoc etiam caput collectum eſt ex varijs locis primæ actionis eiuſdem ſeptimæ ſynodi, omninoq; operæpretium eſt integram illam actionem perlegere: nonnulla tamen notabuntur.

α ¶ Dignum eſt.] *Locus hic eſt poſt recitationem nominum epiſcoporum, qui conuenerant: ſed valde conciſe refertur: quod in alijs etiam locis huius capitis euenit.*

β ¶ Conſtitutio.] *Verba, quæ proxime huic parti antecedunt, ſunt hæc,* ἀπὸ λιβέλλου ἀνέγνω οὕτως, *id eſt, vt interpretatur Anaſtaſius,* ex libello legit ita. *Non enim ſententiam dicit nunc*

a ¶ Sed aliorum.] vt ſ. ea. q. 1. viliſſimus. & eſt arg. contra malos doctores. nã qui alios docere debent, &c. ff. de edẽ. ſi quis & argẽtarijs. §. prot.

b ¶ Si aliqua alia.] q impediat diſpenſationẽ. ſ. q. 5. c. 1. i ſi.

c ¶ Romæ exulatus.] id eſt, per excommunicationẽ exilio condemnatus. ſupra diſtin. 16. ſexta.

d ¶ Macharius.] pronunciatus.

e ¶ Quotidie.] ĩ. 24. q. 3. dixit Apoſtolus. ADDITIO. Nam ibi dicitur poſt ſecundã & tertiã admonitionem hæreticum eſſe vitandum. Sed illud intellige quãtum ad ſecreta fidei noſtræ; nõ quantũ ad admonitionem. 42. diſt. in mandatis. Arch.

f ¶ Mittebat.] ſ. diſtin. 19. Anaſtaſius. ȝ.

g ¶ Princeps.] id eſt, promulgator vel auctor canonum, vt diſtinct. 16. ſexta. ver. quarta. Ioan.

h ¶ Item vere.] quaſi dicat, licet parẽtes, ſcilicet epiſcopi hæretici fuerunt, non tñ filij in hæreſi ſuſcepti & ordinati cũ ad eccleſiã redierũt minus recipiẽdi ſunt in ordinibus, vt ſ. diſtin. 19 Anaſtaſius.

i ¶ Morietur.] quaſi dicat, tamdiu morietur, quãdiu pœnitentiam non agit, & ſic facit ad propoſitum.

k ¶ Ordinatio.] facta per hæreticos in forma eccleſiæ: & idẽ non eſt reiteranda, vt ſ. e. q. 4. Iudæi. ĩ. 24. q. 3. § his ita.

l ¶ Ordinatos.] Arg. pro opinione dicentium, ꝙ ille, qui recipit vltimam manus impoſitionem extra eccleſiã, ordines confert, quod eſt ꝯ Io. de Fan. vt dixi 9. q. 1. in ſumma. nam recipiuntur hic in ordinibus ordinati ab illis, qui receperunt in hæreſi epalẽ vnctionem, vt a Sergio, Petro, Paulo, Pyrrho.

m ¶ Nõ recipiat.] in caſu ſeq. vel de iure.

EX HAC. Hæc est tertia pars quæstio. in qua dicitur, quòd simoniacus in ordine in perpetuum est suspensus, & hoc probat per cap. Leonis. Ioan. de Fan.

CASVS Infert Gratianus ex supradictis capitulis vij. synodi, & ex 1. c. huius quæstionis, quòd qui sponte sunt ab hæreticis ordinati, vel in subuersionē fidei nostræ ab eis ordinem receperunt, vel qui in ecclesia ordinati postea ecclesiæ rebelles fuerunt, non sunt in suis ordinibus recipiendi: sed cum simoniaci prædicta nō faciant, videtur aliud esse de eis dicendum. infert tamen per multa capitula, quòd simoniaci reparati non debent. Sed dicit Gratianus verū esse hoc, nisi fiat ex dispensatione, quæ dispensatio propter multas causas hic enumeratas fieri potest, sicut quandoque dispensatum fuit, vt de monachis vel laicis clerici assumantur.

a ¶ Auctoritate vero Cypriani.] supra e. si qui presbyteri.

a ¶ Si

Basilius, sed abiurat hæresim, in quam cum alijs lapsus fuerat: quam abiurationem vnà cum professione catholica fidei oportuit ipsum ex libello, quod nunc etiam in more positum est, recitare. Libellus vero hic incipit, Constitutio, &c.

γ ¶ Constantinus.] *Post receptionem Basilij, Theodori, & Theodosij accesserunt alij episcopi, qui in eamdem hæresim lapsi, admitti se à sancta synodo eodem modo postulabant; & cum vnus ipsorum excusationis gratia, dixisset, se à malis magistris seductum fuisse, Constantinus episcopus Constantiæ, quæ in Cypro est, hoc ei exprobrauit. Exprobratio græce sic habet* ἔδει ὑμᾶς ἐπισκόπους ὄντας μὴ διδασκαλίας δεῖσθαι, ἀλλὰ διδασκάλους εἶναι ἑτέρων. *quæ sic Anastasius vertit,* Oportebat vos, cum essetis episcopi, discendi nullam necessitatem habere: sed magistros esse potius aliorum.

δ ¶ Malorum.] *Cum Hypatius, & alij episcopi, qui à sancta synodo admitti petebant, dixissent, à malis magistris malas se doctrinas accepisse, respondens ei Tarasius Patriarcha inquit:* ἐπειδήπερ εἴπατε, κακῶν διδασκάλων κακὰ τὰ μαθήματα, ἡ ἐκκλησία ἐκ κακῶν διδασκάλων ἱερεῖς δέχεσθαι οὐ προσίεται, *idest,* Quandoquidem dixistis, malorum doctorum malæ disciplinæ; ecclesia, vt ex malis doctoribus sacerdotes admittat, non facile adducitur. *Ex quo apparet Tarasium non contradicere Constantino, vt auctor glossæ putauit.*

ε ¶ Item Ioannes.] *Post recitata verba Tarasii, cum in synodo dubitaretur, an etiam hi, sicuti tres priores recepti erant, statim essent recipiendi, Ioannes Apocrysarius Patriarchæ Antiochiæ, & Constantinus episcopus Constantiæ Cypri petierunt, vt canones, & sanctorum patrum libri eò spectantes legerentur, vt maturius posset constitui, quomodo redeuntes ab hæresi ad ecclesiam catholicam essent recipiendi; & cum de octauo canone primæ Nicenæ synodi (in quo de Catharis recipiendis agitur) dissereretur, Ioannes hæc est interlocutus.*

ζ ¶ Si aliqua alia causa.] *Græce est,* καὶ ἐάν τις αἰτία πονηρὰ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς. *quæ Anastasius vertit,* nisi forte in eis maligna fuerit noxa reperta. *& paulo post,* si non est in illis aliqua causa nefaria.

η ¶ Petrus.] *Post multos canones lectos, & multas sanctorum Patrum auctoritates recitatas, cum Tarasius ex illis collegisset, ab hæresi reuertentes esse recipiendos in catholica ecclesia, Petrus legatus Hadriani Papæ, exemplo Benedicti Papæ id confirmat.*

θ ¶ Vsque ad sextam.] *græce est,* ἕως τῆς ἕκτης συνόδου ἔτη πλέον οὐ διῆλθον, ἢ δεκαπέντε. *idest,* vsque ad sextam synodum non intercesserunt anni plures, quàm quindecim.

ι ¶ Si vero synodalis.] *græce legitur,* ἐὰν δὲ συνοδικὴ ἐκφώνησις γένηται καὶ ὁμόνοια τῶν ἐκκλησιῶν ἐπ' ὀρθοδοξίᾳ, ὁ τολμῶν ἀπὸ τῶν βεβήλων αἱρετικῶν χειροτονηθῆναι, τῇ καθαιρέσει ὑποπεσεῖται. *Quæ Anastasius vertit:* Si autem synodica promulgatio, & concordia ecclesiarum, causa orthodoxiæ, facta fuerit, qui præsumpserit à profanis hæreticis ordinari, depositioni succumbet.

3 *Ex hac auctoritate datur intelligi, quòd qui ab vnitate catholica fidei in hæreticorum societatem transierit, vt de manibus eorum, ecclesiasticæ dignitatis sacramenta percipiat; vel qui contemptis orthodoxis ab hæreticis ordinari desiderauit, & si postea sua abrenuncians hæresi ad ecclesiam redierit, officio tamen accepto fungi non poterit. Auctoritate vero Cypriani* a 1 *prohibentur ab administratione ecclesiastica, qui intra catholicam ecclesiam ordinati ad fidei impugnationem dilabuntur. Porro simoniaci nec ab hæreticis ordinantur ad fidei subuersionem; nec intra ecclesiam catholicam ordinati aduersus fidem armantur. Quamuis nonnullos per pecuniam ordinent; non tamen fidem impugnant, nec gratiam spiritus sancti venalem prædicant. Vnde veraci pœni-*

a ¶ .ead. si qui presbyteri.

a ¶Si quis.] supra ea.q.7. si quis.
b ¶Et Innocentij.] supra ead. q.3.cap. vlt.supra ead. q.1.Arianos.
c ¶Et aliorum.] s̄.ea.q.1.si quis confugerit.c.qui studet,& c.si quis episcopus per pecuniam.
d Re-

bus, vt dixi 81. dist. presbyt. de simonia vero pœnitere non potest, nisi prius dimittat ordines, vt s̄.ead.q.1. si quis neque.
g ¶Subuenire.] nisi gradibus suis vel dignitatibus taliter adeptis prius amissis, vt s̄.ead.q.1. si quis omnem. & s̄.ead. q.1. si quis neque. infra 27.q.1. quę Christo,& c.nec aliqua.j.32 quæst.7. fidelis.
h ¶Obuiare.] j.25. q.1. sunt quidam. & c.contra statuta.
i ¶Sed in illorum.] vt scilicet de iure deponantur, vt s̄.ead. si quis omnem.

a Et c. presbyter si per pecuniam. & c. qui studet. & q.3. si quis dator, & c. si quis episcopus. H.

a forte s̄. ea. q.1.qui per pecunias. aut q.7. c.si quis omnem. §.quicunque per pecuniam.
2 j.ea.q.7. si quis.q.3.c.vlt. q.1.c.Arianos.
3 e.q.1.c.si quis confugerit. & ca. qui studet. & c si quis episcopus per pecuniam.

tentia, cum hæresim suam detestati fuerint, præmissis auctoritatibus non prohibentur recipi in suis gradibus. Verumtamen capitulo illo Nicænæ synodi, 1 si quis per pecuniam, &c. & illo alio septimæ synodi, 2 si quis [a] omnem traditionem, &c. & Innocentii, [b] & aliorum [c] 3 multorum auctoritatibus irreparabiliter damnari iubentur.

Hinc etiam Leo IIII. Episcopis Britanniæ.

Iuo, p.5.c.115

¶ In ordine male accepto simoniaci pœnitentiam agere non possunt. C. V.

REquiritis de ijs, qui turpissimo lucro columbas in templo Domini vendere [d] non pertimescunt, & sua facta improba temeritate Simonis hæresi coniungunt, vtrum possint [e] in ordine [f] pœnitentiam agere, an tantummodo extra ordinem, & sacerdotalem fieri gradum. Quod nos quidem conuictis & ijs, qui tam detestabile nefas (quod iam multis est damnatum concilijs) peregisse noscuntur, nulla possumus pœnitentia subuenire, [g] & tot spiritualibus patribus obuiare; [h] sed in illorum [i] patrum me sententia conuenire omnibus certum sit.

¶ Epistola huius Leonis quarti ad episcopos Britanniæ magna pars, (in qua etiam est hoc caput) habetur in codice peruetusto.

4 *Nisi rigor disciplinæ quandoque relaxetur ex dispensatione misericordiæ. Multorum enim crimina sunt damnabilia, quæ tamen ecclesia tolerat pro tempore, pro persona, intuitu pietatis, vel necessitatis, siue vtilitatis, [k] & pro euentu rei. Pro tempore: sicut Gelasius, qui cum necessitate temporis videret Italicam ecclesiam propter belli famisque incursionem fere omnium clericorum officio destitutam, adeo vt plerisque [l] populis subsidia regendarum deessent*

NISI RIGOR. Hæc est quarta pars quæst. in qua probatur per 17. auct. q̄ dispēsationes fiunt sex modis. Io de Fan.
k ¶Vtilitatis.] sicut etiam ius ciuile quædā admittit propter vtilitatem. ff. de pig. sed an viæ.
l ¶Vt plerisque.] Hic incipit tractare de dispensatione, unde videndū est, quid sit dispensatio, quid dispensare, & qd̄ ius sit dispēsabile, & qs possit dispensare. Dispensatio est iuris cōmunis relaxatio facta cum causæ cognitione ab eo, qui ius habet dispensandi. arg. 22.q.1.ex his. Dispēsare est diuersa pensare. Nam omnia hæc de quibus fit mētio in hoc §. pensare debet qui dispensare vult. Scias ergo, q̄ vbicumque decoloratur status ecclesiæ, nō potest dispensari, vt j. e. & si illa

d REquiritis] ¶Vendere.] idest, emere nam vetere res indifferenter vtebantur his verbis ff. de act. emp. veteres. Nam de venditore non videtur dubium quin remanere possit. vnde loquitur de emptoribus, quia agere pœnitentiam non possunt in ordine empto, nisi purgetur uitium rei furtiuæ, idest, nisi dimisso quod simoniace acquisierunt. 2 sed vendentes possunt, si uitium occultum est. Vel indifferenter de emptoribus & uenditoribus intelligitur, q̄ non possunt agere pœnitentiam remanendo in ordinibus suis, nisi ex dispensatione, si crimen simoniæ sit notum. Loquitur enim de conuictis, & quorum crimina sunt publica. de talibus quidem interrogatus est Papa, & de talibus respondet.
e ¶Vtrum possint.] idest, utrum possint retinere ordines post pœnitentiam, 3 & hoc notat sequens littera, an tantummodo, &c. & exaudi de conuictis, vt infra sequitur. nam cum sponte confesso mitius est agendum.
f ¶In ordine.] hinc collige subditum posse accusare prælatum de simonia non præmissa priuata admonitione. arg. j.inf.ead.q.ult. patet. & hæc est ratio, quia de alijs criminibus potest quis pœnitere, & esse in ordini-

Dicunt quidam indistincte, q̄ cōtra quattuor concilia non possit dispensari. vt s. 15. dist. sicut. nec cōtra Euangelium, vel præceptū Apostoli, vt 25. q.1. sunt quidam. vt ibi notaui. De dispensatione episcoporū dico, q̄ vbicūque nō est eis prohibita dispensatio, ibi possunt dispensare, 4 vt extra de cler. pug. in duel. c.1.& de sent. excom. nuper. In quibusdam tamen casibus inuenio eis permissam dispensationem, in quibusdā prohibitam. quandoque enim dispensant cum sacrilego, vt 50 dist. si quis presbyter. Item cum hæretico. 50. distin. presbyteros. qui. Item cum adultero, vt extra de iud. at si clerici. Item cū simoniaco dispensant, qn̄que in beneficio, quandoque in ordine, vt s̄. ea. q.5. c.1. & c. vlt. Item cum schismatico, vt 50. dist. vt cōstitueretur. In maioribus aūt criminibus etiam dispensant in beneficijs, si sunt occulta, 5 vt 50. dist. de his vero. Item cum homicida dispensant in beneficio, vt extra de cle. pug. in duel. Henricus. & de homi. interfecisti. 50. dist. studeat. sed non in officio, vt 50. di. miror. Item qn̄que cum aliquo dispēsant in matrimonio contrahendo. vt 33. q.2. antiqui. Item in ordinibus & dignitatibus, nisi tantum in episcopatu, vt extra de elec. innotuit. Idem dispensant cum excommunicato ministrante, vt 2. q.5.

Ordinum emptores & venditores qualiter pœnitere debent.
2 Ar. Insti. de vsuca. §. furtiuæ. In fi. & no. s̄. e. q. 1. ordinationes. Arc.
3 Sub. vt sic per dignam pœnitentiā possint uel mereant in ordinib. ministrare, an oino deijci. Arch.

Dispensari quandoque non potest.
4 Et idem no. 50. dist. in summa. & c. miror. ext. de tēp. ord dilect. Archid. Episcopi cū multis dispensant.
5 Sic etiam notat Vinc. ext. de iud. at si. & hoc per illud c. hic alleg. de his vero. Archid.

Dispẽsatio quãque fit.

quanto. licet sit contrarium 11. q. 3 si quis episcopus. Fit autem dispensatio cum hoc requirit necessitas, vel vtilitas, ỹ. ead. tali. Itẽ fit quandoque dispensatio, quia timetur maius malum, sicut cum Anglicis fuit dispensatum, vt 35. q. 3. quod scripsit. & c. quædam lex. Item quandoque propter futurum bonum, vt quando dispensatur cum hæreticis, vt alij facilius reuertantur ad ecclesiam, vt 23. q. 4. ipsa pietas. Item quandoque propter multitudinem, & propter scandalum vitandum. 50. distinct. vt constitueretur.

episcopus. ī. ead. q. conuenientibus. arg. contra ỹ. de pœ. dist. 1. quem pœnitet. nam ibi dicitur, quòd viua voce debet confiteri. Sed illud verum est: sed nihilominus postea per scripturam debet confiteri.

i ¶ Vt fateantur.] ỹ. 23. q. vlt. pessimam.

k ¶ Con-

animarum; concessit de monachis,[a] vel de laicis clericos assumi, ita dicens episcopis per Lucaniam, epist. 1. c. 1.

¶ Pro temporum necessitate Apostolicæ sedis decreta temperantur. C. VI.

NEcessaria rerũ dispensatione constringimur, & Apostolicæ sedis moderamine conuenimur sic canonum paternorum decreta librare, & retro præsulum, decessorumque nostrorum præcepta metiri, vt quæ præsentium necessitas temporum in restaurandis ecclesijs relaxanda deposcit, adhibita diligenti consideratione (quantum potest fieri) temperemus. Poly. l. 7. ti. 15. Ansel. l. 2. c. 34 Iuo, p. 3. c. 141.

Item, Priscis igitur &c. [*Require supra in tractatu ordinandorum.*] *Item Innocentius Papa cum pro necessitate temporis, ne nimium scandalum esset in ecclesia, ordinatos à Bonoso hæretico susciperet, ait in decretis suis, epist. 22. ad episcopos Macedoniæ, c. 1.* distin. 55.

¶ Cessante necessitate debet cessare quod vrgebat. C. VII.

QVod pro remedio, ac necessitate temporis statutum est; constat primitus non fuisse. *& infra.* Quod ergo necessitas pro remedio reperit; cessante[b] necessitate[c] debet vtique cessare pariter quod vrgebat:[d] † quia aliud[a] est ordo legitimus; aliud quod vsurpatio[e] ad præsens fieri tempus impellit. ī. ea q. 1. quod ꝑ necessitate. Iuo in ꝯlogo

a ¶ Quia aliud.] *In originali, & apud Iuonem, & in multis manuscriptis Gratiani legitur,* alius est ordo legitimus; alia vsurpatio, quam ad præsens fieri tempus impellit.

Similiter ex dispensatione etiam in Nicæno concilio, c. 8. de Nouatianis statutum est, vt ad ecclesiam redeuntes ordinentur.[f]

¶ Iterum ordinentur, qui ex Nouatianis ad ecclesiam redierint. C. VIII.

SI qui voluerint[g] venire ad ecclesiam catholicam, & Apostolicam ex Nouatianis; placuit sancto concilio, vt[a] ordinentur, & sic maneant in clero. Ante omnia autem hanc ab eis confessionem per scripturam[h] exigi oportet, vt fateantur[i] se communi consensu[k] ecclesiæ catholicæ, & Apostolicæ statuta obseruaturos.

a ¶ Vt ordinentur.] *Græce est,* ὥστε χειροθετουμένους αὐτοὺς μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ. *quod Dionysius vertit,* vt impositionem manus accipientes sic in clero permaneant. *At Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus in actione prima septimæ synodi post recitationem istius canonis, istam vocem,* χειροθεσία, *interpretatur benedictionem, non ordinationem.*

Item Gregorius lib. 10. reg. epist. 31.

a ¶ De monachis.] vt ī. 55. dist. c. 1.

NEcessaria.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ propter necessitatem quandoque rigor canonum relaxatur. vnde propter necessitatem ex monachis, vel laicis clerici eliguntur, & ordinati ab hæreticis tolerantur.

QVod pro remedio.] CASVS. Dicitur hic, quòd dispensatio, quæ facta fuit ex necessitate, de iure communi nõ fuit, vnde cessante necessitate cessare debet dispensatio. Aliud enim est quod legitime, & de iure fit, aliud dispensatione. Sequens. § cum c. patet.

b ¶ Cessante.] argu. causa sublata tolli cõstitutionẽ ex eadem causa ortam. cessante enim necessitate cessare debet id quod vrgebat, vt ī. di. 28. de Syracusanæ. ī. e q. 1. quod pro remedio, & ī. dist. 61. §. his omnibus. & c. neophytus. ī. q. 1. qđ pro necessitate. ī. di. 48. qm̃ multa. ỹ. 9 q. 1. ordinationes. & 63. di §. verũ.

c ¶ Necessitate. futura: sed non iã facta.

d ¶ Quod vrgebat.] arg. ff. de adop. in omni fere iure. arg. ff. de statu ho. homo liber.

e ¶ Vsurpatio.] idest dispensatio, vel iuris derogatio impellit, vt promoueantur.

f ¶ Ordinentur.] id est, vt promoueantur vel ordinentur. si ante non fuerint ordinati, vel forte extra formam ecclesiæ.

g ¶ Si qui voluerint.] ī. ea q. 1. si quis confugerit.

h ¶ Per scripturam.] inf. e. q. Maximum. & c. si quis

k ¶ Consensu.] aliud est ergo iurare stare mandatis ecclesiæ, aliud episcopi, . & ex hoc soluitur contrarietas illorum c. extra, de appel. quæstioni. & c. præterea. imo idem est extra, de sent. exc. ex tenore. io.

Cessante causa cessat constitutio ex ea orta.

† Quod hic le. & no. ỹ. ea. & si illa. sane intelligere, vt videlicet cessante necessitate [illegible] di spẽsatio [illegible] fiat. Nam dispensatio semel facta non est amplius reuocanda. extra de fi. presb. sicut. nec in iure remissio. 23. q. 4. si illic. Arc.

† Concor. tex. in l. liberorũ. cũ gl. ff. de his qui no. inf. & Bar. in l. 1. ff. sol matrim.

† Ar. cõtra 7. q. 1 scire. & extra de his quæ fi me. cã. c. 1. §. vlt. vbi de hoc. & de sen. excom. ex tenore. Arch.

Quoties

Voties.] CASVS. In hoc c. continetur qualiter iurare debeāt reuertētes ab hæresi. Dicitur enim, ꝙ episcopus reuertens ab hæresi ad ecclesiam, iurat propter cautelam futurorum summo Pontifici pariter cum suis socijs, quòd ab vnitate ecclesiæ, & communione Romani Pontificis numquam recedet, & iuramento per manum notarij scripto, tam ille, quàm socij pro voluntate subscribant.

¶ Iuramentum à schismate redeuntium.

C. IX.

Ans. l. 6. c. 161. Poly. l. 7. ti. 6.

Voties cordis oculus nube erroris obductus, supernæ illustrationis lumine fit serenus, magna cautela [a] nitendum est, ne latenter auctor schismatis irruat, & ab vnitatis radice eos, qui ad eam reuersi fuerant, telo iterum erroris abscindat. Et ideo postquam ego [α] ille ciuitatis illius episcopus, comperto diuisionis laqueo, quo tenebar, diutina mecum cogitatione pertractans, prona & spontanea voluntate ad vnitatem sedis Apostolicæ diuina gratia duce reuersus sum; & ne non pura mente, sed simulata reuersus existimer; spondeo sub ordinis [b] mei casu, & anathematis [c] obligatione, atque promitto tibi, & per te [d] sancto Petro Apostolorum principi, atque eius vicario beatissimo Gregorio, vel successoribus ipsius me nunquam quorumlibet suasionibus, vel quocumque alio modo ad schisma, de quo redemptoris nostri misericordia liberante ereptus sum, reuersurum; sed semper me in vnitate sanctæ Ecclesiæ catholicæ, & communione Romani Pontificis per omnia permansurum. Vnde iurans dico per Deum omnipotentem, & hæc sancta quattuor Euangelia, [e] quæ in manibus meis teneo, & salutem † [f] dominorum [g] nostrorum Rempublicam gubernantium, me in vnitate, sicut dixi, ecclesiæ catholicæ, & communione Romani Pontificis semper, & sine dubio permanere. Quod si (quod absit) aliqua excusatione, vel argumento ab hac me vnitate diuisero, periurij reatum incurrens, æternæ pœnæ obligatus inueniar, & cum auctore schismatis habeam in futuro sæculo portionem. Hanc autem professionis, promissionisque meç chartulam notario illi cum consensu presbyterorum, & diaconorum, atque clericorum, qui me in hac vnitate obligantes, in suprascriptis omnibus prona simul voluntate secuti, atque proprijs manibus subscripturi sunt, scribendam dictaui, & propria manu subscribens tibi tradidi. Acta in loco illo, die illo, & consulibus [h] suprascriptis. Subscriptio episcopi illius. Ego ille, episcopus ciuitatis illius, huic confessioni, promissionique meæ, præstito de conseruandis suprascriptis omnibus sacramento [i] subcripsi. [k]

† *al. salutem gentiũ, atque illustrium dominorum*] *al. geniumq. illustrium*] Ans.

[α] ¶ Ego ille.] *reposita est antiqua nota, ille, ex codicibus epistolarum B. Gregorij impressis, ac manuscriptis, qua quidem nota in hoc capite multoties repetitur. Pro ea in vulgatis Gratiani exem-*

[a] ¶ Magna cautela.] argum. quòd cum abundantiori cautela faciendum est, in quo timetur regressus. ſ. distin. 28. de his infra 20. q. 2. c. vlt. & q. 3. c. 1. ſ. dist. 23. quamquam.

[b] ¶ Sub ordinis.] similiter obligatur aliquis sub pœna beneficij sui, vt extra de elect. cum dilectus. in fi. & extra de cri. fal. c. fin.

Excõmunicare se ipsum nemo potest.

[c] ¶ Anathematis.] imprecatio est. non enim quisquā potest se excommunicare. Similis est imprecatio de cõsecra. dist. 2. ego Berengarius. & 11. q. 3. si is qui. Nec potest apud se aliquis obligari. ff. de fideiuss. si quis pro eo. § 1.

[d] ¶ Et per te.] arg. contra Inst. de inutil. stipul. § si quis alij. quia ibi dicitur, ꝙ alteri stipulari, vel pacisci nemo potest, nisi sit seruus eius, vt ibi, vel procurator præsentis. ff. de verb. ob. si curatori præsens. Dic ergo ideo hoc fieri, quia Papa seruus est beati Petri. vnde dicit de se in epistolis suis, seruus seruorum Dei. Vnde versus:

Serui erant tibi Roma prius dñi dñorũ:
Seruorũ serui nũc tibi sunt domini.

Vel hoc fit fauore religionis: sed credo iure canonico me teneri. [1] si ego promitto tibi me daturum Titio x arg. 22. q. 5 iuramenti. maxime si interuenerit scrum. arg. ff. de consti. pecu l. 1. & l. eum qui.

Papa dicit seruus seruorum.

[1] Hanc gl. dicit Raph. Cuma. singularē, ad hoc, ꝙ de æquitate canonica alter possit alteri stipulari.

[e] ¶ Euangelia.] ſ. 11. q. 3. Imperatores. ar. contra ſ. 22. q. 1. §. sic etiam ſ. cau prox. q. 5. qua de causa ſ. 22. q. 1. clericũ. & c. mouet. contra. Dic vt 22. q. 1. si aliqua.

[f] ¶ Salutem.] idest, per eum, cuius iudicio salus dominorũ meorum consistit, sic enim iurãdo per has creaturas respectum habebat ad creatorē, & ideo nõ peccabat. & sic intelligitur 22. q. 1. §. sic etiã ff. de iu reiuran. qui per salutem. Et quod dicit in manibus, &c. est arg. ꝙ episcopus cum iurat, tangere debet Euangelia. & sic est contra. 1. q. 1. nec honore. Io. & est expressum hodie, ꝙ episcopus cũ iurat, non debet tangere librum, vt extra de iur. cal. c. vlt. B.

Episcopus iurans non debet tangere li[illegible] [illegible] q. 5. c. sacramenta.

ADDITIO. Huic decreta, bene standum est, nisi forte hoc in abiuratione hæresis sit speciale in detestationem criminis. Io. de Fan.

Iurare coguntur presbyteri in sex casib.

[g] ¶ Dominorum.] infra 22. q. 1. clericum. & c. mouet. contra.

[h] ¶ Consulibus.] hoc non habet hodie locum. nam sufficit apponere nomen Papæ, & Imperatoris, vt no. 2. q. vlt. 2 c. vlt.

[i] ¶ Sacramento.] hæc sex presbyterum faciunt iurare coactum, Vt sit recta fides, vt obediat, [3] vt bona fama. Ne verum pereat, ne res sacra, uel data damna. 28. dist. de Syracusanę.

[3] Extra de maiorit. & obed. cũ in ecclesijs. & de iureiur. ego. Sed dic. vt no. 23. di. quãquã, extra de maio. & obe. legebatur. Arch.

[k] ¶ Subscripsi.] scilicet hoc quod statutum est in concilio Nicæno. ſ. ea. q. si. qui voluerint.

C E-

CETERVM. CASVS Dictum est s. q cum tales recipiuntur (vt in c. si qui voluerint. & sequenti) fit ex dispensatione: cum aliud sit de rigore canonum, vt probat per sequentia cap.

QVi in qualibet.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q si quis in quacunque ætate doli capax fuerit baptizatus apud hæreticos, aut rebaptizatus, nunquam debet ad clericatum admitti: & qui talem receperit, vel iam promotum non reiecerit, in se vult ferre damnationem. [Ex eius cœtu,] id est, ex cœtu hæreticæ prauitatis.

a [Ætate.] discreta, & sic soluitur contrarium. s. ea. q. 4. qui apud. & c. placuit.

b [Baptizati.] Hic dispensari consueuit: sed non in casu sequenti: cum. s. rebaptizatur, vt de cons. dist. 4. qui bis. & no. 9. q. 1. in summa. in prin.

c [Aut rebaptizati.] s. ea. q. 1. ventum est. & s distin. 50. confirmandum. supra ea. q. 4 placuit, contra, sol. ibi. j. de consec. dist. 4. qui bis. supra dist. 5 c. cap. vlt.

d [Ex eius cœtu.] vel si in adulta eorum ætate consenserint, vel fidem impugnauerint. Vel de adultis in adulta ætate baptizatis loquitur.

PRO PERSONA. CASVS. Grat. dicit hic, q intuitu personæ rigor canonum temperatur. Et ad hoc inducit sequens c. cuius casus patet, & quæ sequuntur vsque ad c. quoniam.

e [Pro persona.] Argu. 56. dist. miramur. Sed verum est quod ibi dicitur, quod propter amorem, &c.

e [Pro persona.] id est, propter simplicitatem personæ.

f TAnta nequitia.] supra dis. 86. tanta.

g [Tacemus.] Arg. qui tacet, non consentit. ff commun. diuid. Sabinus. ver. sicut prohibere, &c. ff. de procura. filius familias. §. inuitum. j. de consec. dist. 4. cum pro paruulis.

h [Pietatis.] Dicitur autem pietas quandoque respectu naturæ, vt quia nostra natura hodie fragilis est, exercenda est pietas, vt 34. dist. fraternitatis. Item aliàs propter fragilitatem, vel pietatis intuitu dispensatur. 33. q. 2. antiqui Item adhibetur pietas propter innocentiam. sic puer baptizatus ab hæretico admittitur ad sacros ordines propter pietatem innocentiæ, vt s. ead. q. 4. placuit.

i [Si qui.] [Tales.] pro quibus supponit istud tales, non potest haberi ex c. nisi ex §. præcedenti: sed credendum est Gratiano, qui vidit originale. & est simile infra cap. tali. & 33 quæstio. 5. c. 2.

k [Necessitatis] vt 50. dist. de eo.

l [Metropolitani.] supra distin 65 c. 2. & 3.

QVoniam.] CASVS. Quidam episcopus præter notitiam sui metropolitani fuit ordinatus. Sed propter graue scandalum, quod propter hoc ab vtraque parte fiebat, Papa tolerat quod factum est, ita q deceteto simile non fiat.

m [Ab alterutra.] id est, ab altera. Sed tamen aliter intel-

Sic etiam no 86. dist. tanta. sed plenius 65. dis. si forte. ibi videas. Arc. Pietas multa facit.

Et quandoque respectu honestatis ecclesiæ, ut hic. Arch.

pluribus erat N. Aliqua vero alia, quæ parum ab originali discrepabant, nihil causæ visum est, cur mutarentur.

Ceterum ex canonum rigore contra scribit Felix Papa tertius omnibus episcopis, epist. 1. c. 5.

Qui extra ecclesiam baptizati fuerint, vel rebaptizati, ad ecclesiasticam militiam non admittantur. C. X.

QVi in qualibet ætate [a] alibi, quàm in ecclesia catholica aut baptizati, [b] aut rebaptizati [c] sunt; ad ecclesiasticam militiam prorsus non † permittantur accedere. Quibus satis esse debet, quòd in catholicorum numero sunt recepti. Quoniam de suo ordine, & communione videbitur ferre iudicium, quisquis hoc violauerit institutum; vel qui non remouerit eum, quem ex † eius cœtu [d] ad ministerium clericale obrepsisse cognouerit.

Ans. l. 7. c. 17. Burc. l. 4. c. 293 Iuo. p. 1. c. 293. † *ne vmquā*] orig. † *ex eis ad minist.*] orig.

Pro persona; [e] sicut beatus Gregorius scribens Ianuario episcopo, lib. 7. indict. 2. epist. 1. ait.

Rigor canonum pro persona aliquando relaxatur. C. XI.

TAnta nequitia [f] ad aures meas de tua senectute peruenit, vt eam, nisi adhuc humanitus pensaremus, fixa iam maledictione feriremus *& infra* Et quidem pœnę sententia in te fuerat iaculanda: sed quia simplicitatem tuam cum senectute nouimus, interim tacemus. [g]

s. dist. 86. tāta. Burc. l. 1. c. 197 Iuo. p. 2. ca. 78. & par. 5. c. 312.

Pietatis [h] intuitu: sicut de illiteratis, & corpore vitiatis Gelasius ait episcopis per Lucaniam, epist. 1. c. 18.

Canonum decreta pietatis intuitu nonnumquam relaxantur. C. XII.

SI qui, vel temeritate propria, vel incuria præsidentium tales [i] ante suscepti sunt; in his, in quibus constituti sunt, locis eatenus perseuerent, vt nihil vmquam promotionis accipiant, satisque habeant hoc ipsum sibi pro nimia miseratione concessum.

s. dist. 36. illiteratos.

Necessitatis [k] intuitu; sicut Hilarius Papa, qui cum de quodam episcopo præter notitiam atque consensum metropolitani [l] ordinato loqueretur, ne in vtroque graue scandalum fieret, ait in epistola sua ad Ascanium, & vniuersos episcopos Tarraconensis prouinciæ.

Ante c. 2.

Necessitatis causa quædam in ecclesia tolerantur. C. XIII.

QVoniam quidquid ab alterutra [m] parte est indica-

intellexit Gr. vt patet per præcedentem §. vnde potest dici ab alterutra proprie: quia iam forte metropolitanus aliquid fecerat, vnde scandalum esset ortũ. a ¶ Vel consensum.] supra 64. dist. c. vlt. & 65. dist. cap. 1. 2. & 3. mun. latores. aliàs 23. milia dicuntur pauci. 45. distin. disciplina præterea. Argum. contra extra de regu. iu. qui scandalizauerit, de pœnit. distin. 6. cap. primo. in fine. 25. quæst. 1 ita nos. vbi non parcitur multitudini. Solu. videtur haberi per id quod legitur 23. q. 4. cum quisque, vel per §. illius de pœnit. distin. 6 cap. primo, vt extunc eis non parcatur, cum ex auctoritate volunt illud defendere, vt 82. distinct. plurimos. & 40. distinct. Domino sancto.

Quotum, omni videmus peruersitate confusum; temporum necessitate perspecta, hac ratione decernimus ad veniam pertinere quod gestum est, vt nullus α deinceps prçter notitiam, atque consensum a metropolitani ordinetur † antistes.

† al. consecretur] orig.

α ¶ Nullus.] *Hoc loco verba Hilarij summatim referuntur.*

Item Innocentius episcopis Macedoniæ, epistola vigesimasecunda, cap. 6.

¶ De eodem. C. XIIII.

QVoties à populis, aut à turba b peccatur, quia in omnes propter multitudinem c non potest vindicari, inultum solet transire. Priora ergo dimittenda dico Dei iudicio, & de reliquo d maxima solicitudine præcauendum.

d ¶ Et de reliquo.] idest, de cetero. 96. distinct in scripturis. ff. de legib. cum lex.

In prima actione septimæ synodi.

Item ex epistola Cyrilli missa Maximo diacono Antiocheno.

¶ Ex dispensatione quædam tolerantur, quæ canonum rigor condemnat. C. XV.

Iuo I prologo. Pan. in prologo c. 23.

DIdici à diligendo mihi Paulo monacho; quia recusat pietas tua vsque hodie communionem reuerendissimi episcopi Ioannis amplecti, pro eo quòd quidam in Antiochena ecclesia male adhuc cum Nestorio vel sentiant, vel iam senserint quidem, sed forsitan resipuerint. Probet igitur tua modestia; vtrum aliquando hi, qui dicuntur colligi, nude, ac irreuerenter cum Nestorio sentiant, & inuicem colloquantur: e licet aliquando cauteriatam f habuerint conscientiam: colligantur autem nunc acta pœnitentia super ijs, in quibus subrepti sunt: g quamuis confiteri h fortassis reuereantur excessum *& infra.* ¶ Vt autem non æstimemur amare contentionem; amplectamur episcopi reuerendissimi Ioannis communionem, indulgentes ei; & causa dispensationis eius negotium non subtilius, vel districtius, i siue vehementius erga se recognoscat agitari. Dispensationis enim gratia, sicut dixi, eget negotium multum. k

Iuo, ibidem. Pan. ibid. c. 24.

DIdici.] CASVS. Paulus monachus significauit patriarchæ Alexandrino, quòd Ioan. de quo hic fit mentio, fuit episcopus Antiochenus, qui in Nestorij hęresim incidens, ecclesiam suam in eamdem hæresim induxerat. tamdem Io. redijt ab hæresi, sed populus ecclesiæ suę, quem subuerterat, nõ ex toto adhuc redierat: & ideo Maximus diaconus nolebat adhuc communicare Ioanni. quare Cyrillus patriarcha Alexãdrinus monet eum, vt quãuis aliqui de Antiochena ecclesia secuti fuerint, vel adhuc sequantur hæresim Nestorianã, nihilominus tamen amplectatur communionem Ioan. Mandat tamen inquiri, vtrum aliqui hæresim illam sequantur, & colligantur ad vnitatẽ. [Colligi.] i. congregari, & cõsentire. [Nude.] i. manifeste & publice. [Irreuerenter.] i. inuerecunde. [Sentiant.] nunc, alioquin non sunt vitandi.

QVoties.] CASVS. Dicitur hic, quòd propter multitudinem, delictum sæpe inultum remittitur propter scandalum quod timetur: & Dei iudicio relinquitur. Sed ne de cetero tale quid accidat, præcauendum est.

b ¶ Turba.] extra de cleri. excom. latores.

c ¶ Propter multitudinem.] Argum. quod parcendum est multitudini, vt 44. distinct. commessationes. 50. distinct. vt constitueretur. 23. quæstio. quarta, ipsa pietas. & cap. non potest. nona, quæstio. prima, ordinatores. Sed quot dicentur multi? Dic, quantum ad hoc quòd multi dicuntur, quo ad respectum. nam aliàs 40. dicuntur multi. extra de cleri. excom-

Multitudini est parcendum.

e ¶ Colloquantur.] Arg. ex collocutione præsumi consensum. 27. q. 1. nec aliqua.

f ¶ Cauteriatam.] i. vulneratam vel adustam ignito erroris cauterio.

g ¶ Subrepti sunt.] idest, surrepserunt. & est antiqua grammatica. Vel idest, corrupti. ff. de ser. corru. l. si quis seruum.

h ¶ Confiteri.] publice scilicet. & in hoc est dispensatio. nam de iure publice debet confiteri. 7. ea. quoties, de consec. dist 2. ego Berengarius.

i ¶ Districtius.] Non uult aliquid exaggerare, &c. 74. dist. vbi.

k ¶ Multum.] i. magnum.

a ¶ Archie-

a ¶ Archimandritam.] Archos princeps: mandros ouis. vnde archimandrita princeps ouium.

1 Archimandrita. erat enim princeps Antio. Hu.

CASVS. Dicitur hic, quòd oportet quosdam excommunicari & eijci extra ecclesiam, ne multitudo pereat: sicut in naufragio quædam merces abijciuntur, vt cetera salua permaneant. patet seq §.

b ¶ A debito.] idest, à iure cõmuni. quod omnibus æqualiter debetur. & ita dispensatio non est ius, vt 31. quæst. prima, hac ratione. quandoque tamen dispensatio debetur, 2 vt 50. distinct. vt constitueretur.

2 Ad hoc 18. dist. de his. in fine.

c ¶ Exonerant.] J. 22. q 4.

¶ Hæc epistola beati Cyrilli refertur in actione prima septimæ synodi. Et quoniã in magni ponderis argumento versatur, ac prudentissime scripta est; multa autẽ in hac versione corrigenda fuissent; placuit græcam ipsam epistolam cum interpretatione noua afferre.

Τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρίας, Μαξίμῳ διακόνῳ Ἀντιοχείας, ὑπομνηστικόν.

Ἔμαθον παρὰ τοῦ ἀγαπητοῦ μονάζοντος Παύλου, ὅτι παραιτεῖται ἡ σὴ θεοσέβεια μέχρι σήμερον τὴν κοινωνίαν τὴν πρὸς τὸν εὐσεβέστατον Ἰωάννην, διὰ τὸ τινὰς ἐν τῇ Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ ἢ φρονοῦντας ἔτι τὰ τοῦ Νεστορίου, ἢ πεφρονηκότας μέν, ἀποσχομένους δὲ ἴσως εἶναι. δοκιμασάτω τοίνυν τὸ σὸν ἐπιεικές, πότερόν ποτε οἱ λεγόμενοι συνάγεσθαι, γυμνῶς καὶ ἀναισχύντως τὰ τοῦ Νεστορίου καὶ φρονοῦσι, καὶ λαλοῦσιν ἑτέροις, ἢ κεκαυτηριασμένην μὲν ἐσχήκασί ποτε τὴν συνείδησιν, συνάγονται δὲ νῦν μεταμεληθέντες ἐφ' οἷς συνηρπάγησαν, αἰσχυνόμενοι δὲ ἴσως ὁμολογεῖν τὸ πταῖσμα. συμβαίνει γάρ τινα τοιαῦτα περὶ τοὺς ἀπατηθέντας γίνεσθαι: κἂν ἴδῃς συντρέχοντας νῦν τῇ ὀρθῇ πίστει, ἀμνησικάκει περὶ τῶν παρελθόντων: θέλομεν γὰρ μᾶλλον ἀρνουμένους αὐτοὺς ὁρᾶν, ἢ ἀναισχύντως γνώμῃ συνηγοροῦντας ταῖς Νεστορίου κακίαις. ἵνα δὲ μὴ δοκῶμεν τιμᾶν τὸ φιλόνεικον, ἀσπασώμεθα τὴν πρὸς τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην κοινωνίαν, συγχωροῦντες αὐτῷ, καὶ οἰκονομίας ἕνεκα μὴ ἀκριβολογούμενοι σφόδρα, περὶ τοὺς μεταγινώσκοντας: οἰκονομίας γάρ, ὡς ἔφην, δεῖται τὸ πρᾶγμα πολλῆς.

Sancti patris nostri Cyrilli archiepiscopi Alexandrini ad Maximum diaconum Antiochenum admonitio.

COgnoui ex dilecto monacho Paulo pietatem tuam vsque ad hunc diem recusare communionem religiosissimi episcopi Ioannis: eo quòd aliqui sunt in ecclesia Antiochena, qui vel adhuc cum Nestorio sentiunt, vel senserunt quidem, nunc autem ab eo fortasse abstinent. Perpendat igitur æquitas tua, vtrum tandem, qui dicuntur conuenire, palam, atque impudenter Nestoriana & sentiant, & cum alijs etiã loquantur: an aliquando quidem cauteriatam habuerint conscientiam: nunc autem ideo conueniant, quòd ipsos pœnituerit erratorum, quibus simul abrepti fuerant; pudeat autem fortasse lapsum suum fateri. Solet enim fere tale quiddam ijs, qui decepti sunt, vsuuenire. Quòd si illos nunc ad rectam fidem conuersos videas, malorum præteritorum memoriam depone. Malumus enim eos videre negantes, quàm defendentes Nestorij vitia. Ceterum, ne videamur contentionis cupidi, religiosissimi Ioannis communionem amplectamur, indulgentes ei, atque vt conueniens in his rebus moderatio teneatur, non nimium diligenter in eos, qui resipiscunt, inquirentes. Res enim, vt dixi, magnæ eget moderationis.

¶ In eandem sententiam scribit Ioanni Antiocheno patriarchæ in epistola, qua habetur tomo 5. act. concilij Ephesini nuper Inglostadij impressi his verbis. Optamus autem, vt omnes, res suas agant, neque turbas ecclesijs per Christi gratiam, doctorumq; vbilibet agentium prudentiam vtcumque iam sedatas denuo excitent, neque vel sibi ipsis, vel alijs negotia facessant. Ceterum si sunt, qui à Nestorio aliquando steterunt; nunc vero animo resipiscentes à nugis illis discedere, mutataq; voluntate rectam, inculpatamq; fidem complecti cupiunt; eos placide suscipere oportet; nec cuiquam illorum, præteritorum gratia, conuicium facere: ne qua ratione ansa quibusdam præbeatur, vt cunctatius ad meliora festinent.

Idem ad Gennadium presbyterum, & archimandritam. [a]

Ead. act. 1. septimæ synodi ex versione Anastasij. Iuo i prologo. Pann. in prologo c. 25.

¶ De eodem. C. XVI.

DIspensationes rerum nonnumquam cogunt parum quidem à debito [b] quosdam foras exire, vt maius aliquid lucri faciant. Sicut enim ij, qui mare nauigant, tempestate vrgente, nauique periclitante anxiati quædam exonerant, [c] vt cetera salua permaneant; ita & nos cum non habemus saluando-

22.q.4.non solum.ꝯ.23.q.vlt.animæ.ff.si quis can.l.4. ff.ad legem Rhodiam, qui leuandæ.

a ¶ Despicimus.] i. committimus: quia easdem res non habent pro derelicto. Vnde male faciunt Reges Hispaniæ, qui naues fractas occupant. nã dicit lex, ꝙ fiscus

Regum Hispaniæ reprehensio.

inter raptorem & raptam non esse matrimonium. sed verior est opinio, quod inter eos sit verũ matrimoniũ.

c ¶ Tali coniugio.] Sed nonne inter raptam & raptorem tenet matrimonium, vt 36.q.2. tria? Quare ergo filij cum legitimi sint, repelluntur à promotione? Rñ. hoc non tenet. Vel dic, ꝙ hic loquitur de monialibus raptis, cum quibus matrimoniũ non tenet. & dic coniugio, id est, coniunctione vel cõiugio de facto. aliàs legitimi essent, nisi forte quo ad episcopatum. extra de elec. innotuit. Sed certe illa decretalis loquitur tantũ in concubina.

Matrimonium tenet inter raptã & raptorẽ.

rum omnium negotiorum penitus certitudinem; despicimus [a] ex ijs quædam, ne cunctorum patiamur dispẽdia. [b] [β]

α ¶ Negotiorum.] *Græce est*, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς πράγμασιν, ὅταν μὴ ἐξῇ τὸ λίαν ἀκριβὲς περισώζειν, παρορῶμεν τινά. *i.* Sic & nos in negotijs vbi non licet exquisitissimam illam rationem seruare, despicimus quædam.

β ¶ Dispendia.] *Omisit hic Gratianus ex hac epistola ea referre, quæ ad propositam quæstionem maxime faciunt. Sunt autem hæc, quæ Iuo etiam recitat:* Et hæc scribo cognoscens, quòd pietas tua tristetur in sanctissimum, & Dei cultorem, fratrem, & comministrum nostrum Proclum episcopum, eo quòd admiserit in communionem Aeliensium Hegumenum; quem quidem ecclesiæ leges Palestinæ præpositum non nouerunt. *& infra.* Igitur ne refugiat pietas tua sanctissimi, & Deo amantissimi Procli episcopi communionem. Vna enim fuit cura mihi & sanctitati eius; & dispensationis modus nulli sapientium displicuit. *Vocem autem* Hegumenon, *i. præpositum, videtur supplesse Anastasius, vt exprimeret locutionem græcam, τὸν τῶν αἰλιεωσίων, aut fortasse illam in suo codice habuit.*

Vtilitatis intuitu: sicut in Meldensi concilio, c.64. perhibetur de filiis virginum vi raptarum, & sic ad coniugium raptorum applicatarum.

¶ Vtilitatis intuitu quædam in ecclesia tolerantur. C. XVII.

TAli coniugio [c] generati, ecclesiasticis ordinibus non applicentur, nisi forte eos aut maxima ecclesiæ vtilitas, vel necessitas postulet, vel euidens meritorum prærogatiua commendet.

Act.10.

Huic [d] *Petrus* [e] *concordans ait: [In veritate comperi, quia non est acceptor personarum Deus, &c.] ¶Pro euentu* [f] *etiam rei quædam in ecclesia tolerantur: sicut Leo in decretis suis de laicis subitò contra decreta canonum ordinatis episcopis ait, epist.85.al.87.c.1. episcopis Africæ.*

¶ Laicis, qui contra decreta canonum ad episcopatum promouentur, ex misericordia susceptum officium relinquitur. C. XVIII.

EXigunt [α] causæ, [g] vt non solum in tales præsules, sed etiam in ordinatores eorũ vltio cõpetens proferatur. Sed circumstant nos, hinc mansuetudo clementiæ, hinc cẽsura iustitiæ, vt credamus quædam delicta vtcumque tole-

HVIC PETRVS. Hoc adaptatur ad ꝓxime dictum: quasi diceret, non est mirum, si spurius promouetur, cum Deus non sit personarum acceptor.

d ¶ Huic.] s. vt necessitate vel vtilitate promoueantur tales.

e ¶ Petrus ait, &c.] q. apud Deum non est personarũ acceptio.

f ¶ Pro euẽtu.] Et hoc ad necessitatem, vel vtilitatem refertur.

EXigunt.] CASVS. Quidã de laicis nõ seruatis interstitijs ꝓmoti sunt in ep̃os nimis præcipitanter: quia debebant de iure deponi: sed ex misericordia Leo dicit eos tolerandos, in quibus aliud reprehensibile nõ inuenitur, nisi ꝙ nimis festinanter promoti fuerint, ita ꝙ ex hac remissione non sumant licentiam delinquendi. & prohibet ne de cetero hoc fiat: ne cogatur iuste punire, quod nũc ex misericordia inultum dimittitur.

g ¶ Causæ.] Cum ergo hic sit rigor, & ibi misericordia: potius debet iudex sequi misericordiam, quam rigorem, [1] vt extra de sortile. cap 2. & C. de iudi. placuit. & sic iam videtur quòd dispensatio sit debita, quia præceptum misericordiæ omnibus est commune, vt 86. distinct. non satis. & sententia, quæ misericordiam vetat, fugienda est, vt 50. dist. ponderet in fi. quod concedo, ꝙ quñque sit debita: & iudex peccaret si non dispẽsaret: non tamen est proditum ius per quod petatur dispensatio: sicut ad eleemosynam tenemur pauperi. [2] pauper tamen eam nullo iure petit. tamen ad petendam dispensationem potest implorari officium iudicis. & si nollet

Misericordia est rigori anteponenda.

1 Ad hoc 9.dist. sana. vbi de hoc videas.

Dispensatio est quñq; debita.

2 Vt 47.di. sicut. 86.di. pasce. 16.q. 1. q̃m. Arc.

scus non debet ditescere calamitatibus miserorũ C. de naufra l.1.lib.11. committit etiam furtum, si quis inde quid accipit, cum distinctione tamen ff. de fur. falsus §.vlt.

b ¶ Dispendia.] Esse solẽt magno dãna minora bono.

TAli.] CASVS. Si raptor ducat raptam in quem rapta numquam consensit, filius de tali contubernio natus non potest promoueri, nisi propter necessitatem vel vtilitatem, vel propter personæ prærogatiuam. Vel intellige c. loqui secundum eos, qui dicunt

let episcopus dispensare, petet hoc à superiore. & est si. extra de iure patro. nullus.

a ¶ Quod ex laicis.] supra 77. dist. monachus. ī. 59. distin. si officia. contra, supra dist. 61. quid proderit. contra, ī. dist. 61. c. 1. & 2. contra. Sol. ibi ius commune, hic dispensatio.

an reuersus recuperet iuspatr. quod habebat? Argum. q sic, extra de elect. quia diligentia. ff. de in ius voc. l. sed si. ff. de bo. lib. l 3. §. si deportatus. Io. tamen si lata fuisset sententia contra eum de amissione iurispatronatus, amplius non recuperat. extra de diuor. de illa. extra

randa; quædam vero penitus amputanda. Illos ergo, quorum prouectio hoc tantum reprehensionis incurrit, quòd ex laicis [a] ad officium episcopale delecti sunt, locum suum tenere permittimus; non præiudicantes Apostolicæ sedis statutis, nec beatorum Patrum regulas soluentes: quia remissio [b] peccati non dat [c] licentiam delinquendi: nec quod potuit aliqua ratione concedi, fas erit amplius impune committi: ne, β quod ad tempus pia lenitate concessimus, iusta post hæc vltione plectamus.

α ¶ Exigunt causæ.] *In ipsa epistola Leonis hæc antecedunt.* Cum ergo inter vos tantum valuerint aut studia popularium, aut ambitus superborum, vt non solum laicos, sed etiam secundarum (*sic enim recte legitur in epistolis cum alijs beati Leonis operibus Coloniæ impressis, non* sæcularium, *vt in tomis conciliorum*) vxorum viros, aut viduarum maritos ad officium cognoscamus pastorale prouectos; nonne aptissime exigunt causæ, vt ecclesiæ, in quibus ista commissa sunt, iudicio seueriore purgentur, & non solum in tales præsules, &c. *Est vero caput hoc multis locis in summam redactum, omissa narratione delictorum illorum, quibus minime sanctissimus ille Pontifex ignoscit.*

β ¶ Ne, quod ad tempus.] *Hæc, quæ repetuntur infra, cap. Donatum, sumpta sunt ex secundo capite eiusdem epistolæ.*

b ¶ Quia remissio.] Infra, 23. q. 4. est iniusta. in fi. contra, ī. dist 93. peruenit. & 35. q. 9. loci. ī. 21. q. 2. placuit. Solu. ibi factū respicit, hic ius. & expone quod sequitur.

c ¶ Non dat.] i. non debet dare. nam leges, quæ periuria puniunt, &c. C. de ind. vidu. l. 2. arg. C. vnde vi, meminerint. ī. de cōs. dist 4. quæris. ar. de pœn. dist. 3. §. sed verba. & c. sane. Sed aliud est impunitatis occasione amplius peccandi confidentiā sumere: quod ibi dr̄: aliud pro vno concesso reliqua similia vsquequaq; cōcedere: quod hic negatur. Vel dic nō dat, idest, non dare debet.

ADDITIO Sub. & non debet quis inde sumere audaciam & confidentiam delinquendi. Dic ergo, remissio, idest, impunitas: idest, dispēsatio, qua impune peccata dimittuntur, non dat licentiam, idest, laxamentum delinquendi in similibus, secundum. Io. de Fant.

Idem in eadem epist. c. 3.

¶ Donatistæ, & Nouatiani, quamuis reprehensibiliter ordinati tamen ex necessitate tolerantur. C. XIX.

MAximum quoque ex laico, [d] licet reprehensibiliter, ordinatum: tamen si Donatista iam non est, & à spiritu schismaticæ prauitatis alienus, ab episcopali, [e] quam quoquo [f] modo adeptus est, non repellamus dignitate: [g] ita vt & ipse libello [h] ad nos directo † catholicum se esse manifestet. † *al. edito*

MAximum.] CASVS. Maximus Donatista fuit: sed postea conuersus ad fidem ex laico est in episcopū promotus. Leo Papa eū tolerat: mandat tñ sibi, vt in libello ad Papā mittendo se esse catholicū manifestet. Sequens c. patet, in quo tolerat Donatum cū sua plebe conuersum. mandat tamen ei, vt mittat libellum in quo confiteatur fidem, & abneget hæresim illam, & mandat Leo, vt hoc decetero non fiat.

Idem ibidem, initio cap. 5.

¶ De eodem. C. XX.

DOnatum autem Salicinensem † ex Nouatiano cum sua (vt comperimus) plebe conuersum, ita Dominico volumus gregi præsidere, vt libellum fidei suæ ad nos meminerit dirigendum: quo & Nouatiani dogmatis damnet errorem, & plenissime confiteatur catholicam veritatē. Quæ enim nunc certarū remisimus consideratione causarum, [i] antiquis [k] deinceps custodienda sunt regulis: ne, † *al. Semin acensem* Ibidem, c. 2.

Salua Apostolica auctoritate. 1 Vt sit gl. planior sub. sic: dēt eē lex esse perpetua & cōmunis. 4 distin. erit. ut si ex aliqua illarū causarū 49. distin. sciendum, facta fuerit. quo casu cessante causa. & c. Io. de Fā

d ¶ Ex laico.] Iste fuerat factus episcopus non seruatis interstitijs temporum in minoribus ordinibus: & ideo dicit tex. ex laico. ar. superficiale pro illiteratis. ī. 61. dist. c. 1. 2. & 3. & c. quid proderit. contra Ioan.

1 De quib' hr̄ 77. dist. in singulis. & cap. seq. Arch.

e ¶ Ab episcopali.] ī. 16. q. vlt. inuentum.

f ¶ Quoquo.] idest, non legitimo, sicut illud: Quos genui quocumque toro.

g ¶ Dignitate.] Quid si patronus labitur in hæresim: extra de conuer. coniug. c. vlt. Ber.

h ¶ Libello.] ī. 7. q. 1. § ecce. & c qualiter. ī. ea. q. si qui voluerint.

i DOnatum autem.] ¶ Causarum.] Collige ex hoc intelligentiam eius quod dici solet in litteris, salua apostolica auctoritate.

k ¶ Antiquis.] i. secundum antiquas regulas. & ita nisi exprimeretur hoc, videretur constitutio perpetua. arg. C. de pœ. seruus. 1 Sed tamen quid iuris sit super hoc,

hoc, not. 61. distinct. ex his omnibus.

SAlubertimum.] CASVS. Dicitur in hoc c. q si quis clericus ab hæresi ad ecclesiam reuertatur, profiteatur in scriptis hæresim suam cum auctore eius esse dãnatam, ne amplius corrumpatur, cum suæ professioni non

sionem fidei adhæserant hæreticis. ℣. ead. quæst. conuenientibus.

SI quis.] CASVS Si quis pro aliqua hæresi excommunicatus fuerit nõ debet ad communionem admitti, nisi prius cum debita satisfactione fuerit in concilio reconciliatus.

In istis casibus Papa sibi reseruat dispẽsationem: & in casu quẽ habes extra de apost. c. vlt. vbi de hoc. Arch.

quod ad tempus pia lenitate concessimus, iusta post hæc vltione plectamus.

† al. Iuliano.

Idem Ianuario † episcopo Aquilegiensi, epist. 3.

¶ Redeuntes ab hæresi, post publicam professionem, in suis ordinibus recipi possunt. C. XXI.

Idem epist. 83. ad Septimiũ. Ans. l. 12. c. 39. Iuo, p. 6. c. 97. 1. q. 1. omnis cuiuslibet.

SAlubertimum enim, & spiritualis medicinæ vtilitate plenissimum est, vt siue presbyteri, siue diaconi, aut cuiuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam iampridem amiserant, rursum reuerti ambiunt; prius errores suos, & ipsos auctores errorum damnari à se sine ambiguitate fateantur: vt sensibus [a] prauis etiam peremptis nulla sperandi supersit occasio, ne vllum membrum talium possit societate violari: cum per omnia illis professio [b] propria cœperit obuiare. Circa quos etiam illam canonum constitutionem præcipimus custodiri, vt in magno habeant beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis, in quo inueniuntur ordine, stabilitate perpetua maneant; si tamen iterata tinctione non fuerint maculati. [c]

In capit. Martini Braca.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 36.

¶ Ab hæresi redeuntes, hæresim, & eius auctores publice detestentur. C. XXII.

SI quis episcopus, siue alicuius episcopi presbyter, aut diaconus in alicuius hæresis opinionem offenderit, & ob hanc causam fuerit excommunicatus; nullus episcopus eum in communionem recipiat, nisi prius in communi concilio, [d] porrecto fidei suæ libello, [e] satisfaciat omnibus, & ita liberam suam teneat purgationem. [f] Hoc idem & de fidelibus laicis fit decretum, si in aliqua hæresis opinione [g] fuerint nominati.

§ *Ecce quibus de causis quædam in ecclesia tolerantur, quæ eisdem cessantibus pia seueritate vindicantur. Quando autem toleranda sint, quando resecanda, Gelasius Papa distinguit [h] dicens episcopis per Lucaniam, epist. 1. c. 11.*

¶ Quando in ecclesia, aliqua sint toleranda. C. XXIII.

ET si illa [i] nonnumquam sinenda [k] sunt, quæ, si ceterorum [l] constet integritas, nocere sola non valeant: illa [m] tamen sunt magnopere præcauenda; quæ recipi, nisi manifesta decoloratione [n] non possunt. Ac, si ea ipsa, [o]

d ¶ Concilio.] Hodie sufficit solus episcopus. extra de hæret. ad abolendam. §. quia vero.
d ¶ Concilio.] ℣. 50. dist. de eo.
e ¶ Libello.] ℣. e. q. si qui voluerint.
f ¶ Purgationem.] Idẽ etiam si de simonia suspectus sit. extra de purga. canon. quoties.
g ¶ Opinione.] ℣. dist. 30. c. vlt.
ECCE QVIBVS. Hæc est quinta pars q. in qua quæritur, qualiter debeat dispẽsari: quod probat per c. seq. Io. de Fãt.
h ¶ Distinguit.] & aptinus agit de illis, quę dispẽsari solent.
ET si illa.] CASVS Hugo sic ponit hunc casum. Quãuis dispẽsabilia ex causa quandoque relaxantur: indispensabilia tñ nulla causa sunt relaxãda. & si illa nũquam relaxari debent, nisi ex magna causa: quãto magis ista ex nulla causa sunt relaxanda?
¶ Beneuenta. sic ponit casum. Quamuis toleremus, quæ per exempla non nocent, in illis tñ dispensare non debemus, quę scandalum vel deformitatẽ inducunt. nã si in præmissis tãtum pro necessitate vel vtilitate dispensamus: quare his causis absentibus iura communia mutilamus, quæ nisi pro necessitate mutilari non debent?
i ¶ Et si illa.] vt dispensabilia.
k ¶ Sinenda sunt.] i. dispensanda:

Loquitur ẽm in princi. de his q dispensari possunt. Io.
Sub. de quibus non est benignio rem partẽ interpretãdum, cum sint manifesta. Hug.

non possit de cetero obuiare. & pro magno beneficio habeat, si adempta omni spe promotionis, in quo inuenitur ordine permaneat: dum tamen iterata tinctione non fuerit maculatus.
a ¶ Sensibus.] i. opinionibus hæreticorum.
b ¶ Professio.] C. de non numer. pec. generaliter. ℣. 2. q. 1. legũ. ℣. 27. q. 1. oẽs feminæ. extra de app. personas.
c ¶ Maculati.] Idem est si fuerunt rebaptizati: ar. de conse. dist. 4. qui ius. & ca. eos quos. Vel si ad subuer-

& ita ceterorum improprie sumitur. arg. ff. de min. patri 26. dist. deinde.
l ¶ Quæ si ceterorum.] idest, quæ dispensari possunt.
m ¶ Illa.] Hoc de illis, quæ dispensari non possunt.
n ¶ Decoloratione.] puta si esset latro, vel ebriosus, vt extra de reg. iur. estote.
o ¶ Et si ea ipsa.] & sic forma constructionem. si illa nullatenus sunt mutilãda, quæ nullo detrimento, &c. quanto magis nec illa sunt mutilanda. & est sensus: si in

in dispensabilibus non dêt iudex dispensare nisi ex magna causa: quanto magis in ijs quæ sunt indispensabilia, nullo modo debet iudex dispensare. 24. dist. c. 2.

a ¶ Vel rerum temporumque.] vel personarum. nam pro qualitate personarum & actio formatur, & condênatio moderatur. ff. de neg. gest. Pomponius in negotijs. Habes ergo hic causas, propter quas est dispensandum, scilicet causas vtilitatis & necessitatis. Sed nûquid ex causa probabili, vt detur argu. ꝙ sic. 57. dist. c. 1. quod concedit Alanus. Ego contra. 1 Nec obst. 57. dist. c. 1. quia si post fides eius appareat ꝓbabilis, aboletur irregularitas ibi præsumpta, & promouetur de iure communi.

Dispensandû est certis ex causis.

1 Istud fuit dictû L. & in hoc ê re fider. Io. de Fant.

b ¶ Vel acceleratæ.] nam quæ de nouo emergunt, &c. ff. de interrog. act. de ætate.

c ¶ Mutilanda.] Dispêsationes, quas extorquet necessitas, cessante necessitate mutilandę sunt: quæ vero regulariter fiût, non, vt. ĵ. 9. q. 1. ab excommunicationis. s̄. dist. 50 placuit. ĵ. 7. q. 1. mutationes.

Dispêsationes quædã mutilandæ sunt.

d ¶ Præcepta.] quædam, non omnia.

BREVITER. Hæc est 6. pars q. in qua quæritur si ordinati ab hæreticis sint iterû reordinandi. & dic quòd non, si fuerint ordinati in forma ecclesiæ. & hoc probat per tres auctoritates Io. de Fan.

CASVS. Hic mouet Gratia. incidentem quæstionem, vtrum scilicet ordinati ab hæreticis debeât iterum ordinari. Et primo probat ꝙ non, auctor. Greg. & Aug. & postea soluit, & malè, dicens vt circa baptizatos & in ordine sacerdotali, vel episcopali inuentos, sacramentum non reiteretur. Ea vero quæ cum quadam distributione vasorum vel indumentorum præstantur, interueniente episcopali benedictione, vt ordo leuitarum, & infra eum ordines positi reiterari possunt cum ab hæreticis conferuntur: nec dicitur aliquid iterari, cum nihil ab eis sit receptum. ad quod inducit sequens cap.

e ¶ Ordinibus.] scilicet illi, qui coacti sunt, vel ignoranter ab hæreticis ordinati sunt.

f ¶ Vtrum in eodem ordine.] & dic quòd non, si in forma ecclesiæ ordinati sunt. extra de aposta. ex litteris. nec bene soluit hic Grat.

g ¶ Vt ait beatus Gregorius.] s̄. dist. 68. c. 1.

h ¶ Augustinus.] s̄. ead. q. 1. quod quidam.

i ¶ Reiterari.) vt s̄. ead. q. 1. ventum.

Daibertum] CASVS. Nezelon ordinatus fuit ab hæreticis in epm præter formam ecclesiæ, & sic ordinê episcopalem non recepit: qui postea Daibertû præter formam ecclesię vel cum forma (non refert) in diaconum ordinauit. Sed quia illum ordinem conferre non potuit. Daibertus nihil accepit ab eo. vnde Vrbanus cum dispensaret cum eo, fecit illum ordinari auctoritate Damasi Papæ & Innocentij.

k ¶ Daibertum.) per hoc probat Ioan. opinionem suam: scilicet ꝙ baptizatus ab eo, qui recepit vltimâ manus impositionem extra ecclesiam, nihil recipit. Nos qui dicimus contrarium, hoc intelligimus cum non ordinabat in forma ecclesiæ.

l ¶ Et beati] Et ita cum faciat hic mentionem de illo cap. s̄. 1. q. 1. ventum est, intelligendum est illud, sicut & istud de non ordinatis in forma ecclesiæ.

quæ nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, vel rerum temporumq; [a] cogit intuitus, vel acceleratæ [b] prouisionis respectus excusat; quanto magis illa nullatenus mutilanda [c] sunt, quæ nec vlla necessitas, nec ecclesiastica prorsus extorquet vtilitas?

Aliquando enim pro necessitate, vel vtilitate ecclesiæ mutilantur, & laxantur præcepta [d] canonica.

6 Breuiter ostendimus, qui reuertentes ab hæresi, in suis ordinibus [e] valeant recipi, vel qui non. Nunc autem quæritur de iis, qui ab hæreticis ordinati sunt, si ad vnitatem catholicæ matris ecclesiæ redierint; vtrum in eodem ordine [f] iterum valeant ordinari. Semel enim consecratus (vt ait beatus Gregorius [g]) iterum consecrari non debet. ¶ Item sacramenta, quæ ab hæreticis in forma ecclesiæ ministrantur (sicut Augustinus [h] testatur) reiterari [i] non debent; ne non homini, sed sacramento videatur iniuria fieri. ¶ Sed illud Gregorii de his intelligitur, qui consecrationem sacerdotalem, vel episcopalem acceperunt: qui aut per manus impositionem, cum ad ecclesiam redeunt, effectum suæ vnctionis † accipiunt, aut ab eius administratione perpetuo cessare iubentur. Similiter illud Augustini de eadem mystica vnctione, & de sacramento baptismatis intelligitur. ¶ Sunt autem in ecclesia alii ordines, qui sine sacramentali vnctione, sola episcopi benedictione, cum quadam vasorum, vel indumentorum distributione præstantur, vt sunt leuitæ, & ceteri infra eos constituti. Hi quamuis ab hæreticis ordinentur; tamen ad ecclesiam redeuntes in eodem ordine (si aliàs digni fuerint) ab ecclesia ordinentur: nec fiet in eis reiteratio muneris, cum ab hæreticis nihil doceatur eis fuisse collatum.

s̄. dist. 68. c. 1.

s̄. ea. q. 1. quod quidam.

† al. inordinationis

Vnde Vrbanus secundus scribit Petro Pistoriensi episcopo, & Rustico abbati vallis vmbrosæ.

¶ Redeuntes ab hæreticis sunt ordinandi.

C. XXIIII.

Daibertum [k] à Nezelone, [a] licet simoniaco, non simoniacę eiusdem confessione reperimus in diaconum ordinatum: & beati [l] Innocentij Papæ sententia constat declaratum, quòd Nezelon (quem constat ab hæreti-

Pann. l. 3. c. 81.

s̄. 1. q. 1. ventû

a ¶ Quia

a ¶Quia nihil.] supra ea.q.1.gratia.j.de conse.dist.4. quomodo.arg.s.ea.q.1.qui perfectionem.

b ¶Dare.] Arg. qui nihil habet, nihil dare potest. Arg. contra extra de elect. suffraganeis. 1 Item argu. ꝙ pro non dato habetur quod datur ab eo, qui de iure dare non

f ¶Per illicitam.] idest, non iustam.

g ¶Vulneratum caput.] i. mentē macula culpæ infectā.

h ¶Medicinā adhibere.] idest, reiterari, vt ita & illud intelligatur de ordinatis in forma ecclesiæ.

i ¶Reiterari.] No. hanc expositionem, &c. & hæc expositio est subintelligenda. s. ea.q.1.ventum. vbi eadem sunt verba.

Qui nihil habet nihil dat.

1 Et extra de sup. negli prel.c.1 vbi de hoc pro & contra, ibi uideas.

c. sequenti, per illicitam.

cis ordinatum) quia nihil [a] habuit, nihil dare [b] potuit ei, cui manus imposuit. Nos igitur tanti Pontificis auctoritate firmati, & Damasi Papæ testimonio roborati, qui ait: [Reiterari [c] oportet, quod male actum est;] Daibertum ab hæreticis corpore & spiritu digressum, atque vtilitatibus ecclesiæ pro viribus insudantem, ex integro [d] (ecclesiæ necessitate ingruente) diaconum [e] cōstituimus. Quod non reiterationem existimari censemus, sed tantum integram diaconij dationem: quoniam, vt prædiximus, qui nihil habuit, nihil dare potuit.

a ¶ Nezelone.] *Marianus Scotus in vita Gregorij VII. mentionem facit Archiepiscopi Magdeburgensis hoc nomine appellati.*

Item Damasus Papa, epist. 4 de chorepiscopis.

¶ De eodem. C. XXV.

9. q. 1. per illicitam.

PEr illicitam [f] manus impositionem vulneratum [g] caput illi, qui videbantur aliquid accepisse, habebant: & vbi vulnus infixum est, necesse est medicinam [h] adhibere; qua, infixa sanetur macula: idest, reiterari [i] necesse est, quod legitime [k] actum, aut collatum minime probatur. a Nam quomodo [l] honorem possit retinere, qui ab illo acceperit, qui potestatem dare legitime non habuit, inuenire non possum.

a ¶ Probatur.] *In originali hæc adduntur*, si perfectum esse debebit.

Tit. 27. le. 6.

Item libro nono Cod. titulo ad legem Iuliam repetundarum, Impp. Theodosius, ac Valentinianus AA. Florentio.

C. XXVI.

7 SAncimus [m] eiusmodi viros ad prouincias regēdas accedere, qui ad honoris insignia nō ambitione, [n] vel pretio, sed probatæ vitæ, & amplitudinis tuæ † [o] solent testimonio promoueri: ita sane, vt quibus hi honores per sedis tuæ, vel per nostram fuerint electionem commissi, iurati [p] inter gesta depromant, se pro administrationibus

† al. sua

k ¶ Legitime.] Arg. ex hoc loco ꝙ si potestas translata est in aliquem vt eligat episcopum, & ipse minus bonum eligit, iterum possit eligere. argu. 7. q. 1. factus. 8. distin. quę contra. nam reproba pecunia nō liberat debitorem. ff. de pig act. eleganter. §. qui reprobos. & est arg. ad hoc extra de elec. in causis. in fi. 3 Arg. cōtra extra de offic. deleg. in litteris. nā functus est officio suo. Nā etiam ipsi canonici male eligēdo priuantur potestate eligēdi. extra de elec. cū in cūctis. & no 4. 61. di. studuit. Quid iuris sit, no. in quæstionibus Bar.

l ¶Quomodo.] sup. 19. dist. secundū. contra. Sed illud cum auctoritate sua generaliter est prohibitum; quod in ecclesia catholica cōfirmatum. nā pro nō dato habetur, &c. extra de iure patr. quod autem. & ff. si quis can. l. quoties. Argu. contra extra de iure patr. consultationibus.

3 Itē argu. ad hoc quod no. s. prox. c. in gl. quo ad speciē. Item argu. ad hoc. ff. de opt. le. l. 2. præterea cum nō tenuit electio, perinde est ac si non elegisset. Arch.

Adde quod no. Bart. & gl. in l. cum quidam. 2. ff. de leg. 2.

SAncimus.] Hæc est 7. pars quæst. in qua ponitur pęna simoniacorum, quæ est infamia, & depositio, & damnatio pecuniaria. Io. de Fan.

non potest, vt extra de iure patro. quod autem, in fi.

c ¶Reiterari.] quo ad speciem facti: non rei essentiā. Nam sæpe quod male fit, vel minus plene, ex integro est agendum: sicut in satisdatione. ff. qui satisd. cog. de dic. §. si seruus. & in iuramento. ff de iureiur. qui per salutem. & in libelli confectione. 2. q vlt. c. vlt. argu. ff. qui satisd. cog. si ab arbitro. § quod & si. Nam in his omnibus non est aliquid iterandum: sed quod omissum est, restaurandum. extra de sacra. non ite cap vno. Io. Male dicit 2 Ioannes hic: cum quo ad rei essentiā sit iterum ordinatio facienda: quia prima ordinatio non erat in forma ecclesiæ. Ber.

d ¶Ex integro.] supra ead. q. 1. si quis confugerit. j. de consi dist 4. si nulla extra de censi. scientes.

e ¶Diaconum.] Iste Daibertus extra formam ecclesiæ fuerat ordinatus à Nezelone.

PEr illicitam.] CASVS. Quidam fuerunt ab hæreticis præter formam ecclesiæ ordinati: vnde mandat Papa, vt iterum tales ordinentur, cum nihil acceperint ab hæreticis.

Quod minus plene fit, est iterandum.

2 Idē sentit hic Io. q tenet quod sequitur. Arch.

CASVS. Hanc legem inducit Grat. ad probandum, ꝙ honores ecclesiastici per pecuniam dari non debent: quia pro honoribus sęcularibus adipiscendis dari pecunia prohibetur. Dicitur ergo in hac lege, ꝙ ad prouincias regendas eligi non debent, nisi homines probatę vitæ: & qui pretio vel ambitione non adipiscantur honores. qui cum electi fuerint, iurabunt se nihil dedisse, & ꝙ non dabunt per se vel per mediā personam pro administratione sibi concessa vel commissa: & ꝙ durante administratione, vel post occasione sui officij nihil pręter salarium accipient. Et licet nullus immemor suæ salutis esse credatur: tamen si quis cōtra prædictum sacramentum tā dator quàm acceptor de hoc conuictus fuerit, pœna quadrupli puniatur.

m ¶Sancimus.] lex est canonizata.

n ¶Non ambitione.] s. ea. q. 1. nullus itaque.

o ¶Tuæ.] loquitur præfecto.

p ¶Iurati.] supra 23. distinctio. quamquam. infra 8. quæstio 3. Artaldus. & cap. talia.

sortiendis a neque dedisse quidpiam, neque daturos vmquam postmodum b fore, siue per se, c siue per interpositam personam in fraudem legis, sacramentique, aut donationis, venditionisve titulo, aut alio velamento cuiusque d contractus: & ob hoc (exceptis salarijs) e nihil penitus tam in administratione positos, quàm post depositum officium pro aliquo præstito beneficio tempore administrationis, quam gratuito meruerint, accepturos. Et licet neminem diuini timoris, contemnendo iusiurandum, arbitremur f inmemorem, vt saluti propriæ vllum commodum anteponat; tamen vt ad salutis timorem etiam necessitas periculi subiungatur, si quis ausus fuerit præbita sacramenta negligere, non modo aduersus accipientem, sed etiam aduersus dantem, accusandi cunctis, tamquam publicum crimen, g concedimus facultatem; quadrupli pœna eo, qui conuictus h fuerit, modis omnibus feriendo.

Item Paschalis Papa.

¶ De eodem. C. XXVII.

Patet simoniacos, veluti primos, & præcipuos hæreticos ab omnibus fidelibus respuendos, & si commoniti non resipuerint, ab exteris i potestatibus opprimendos. Omnia enim crimina ad comparationem simoniacæ hæresis quasi pro nihilo k reputantur. l

¶ *In tribus vetustis exemplaribus post caput,* Sancimus, *omissa inscriptione Paschalis, & capite isto,* Patet, *sequuntur continenter subiecta Gratiani verba,* His breuiter, &c.

His breuiter præmissis ad ea veniamus, quæ ecclesiæ, seueritate disciplinæ parata est vlcisci; ostendentes, quibus accusantibus, vel testificantibus quilibet sint conuincendi; quo iudice quisque debeat condemnari, vel absolui; si causa viciata fuit, quo remedio possit subleuari; si accusatores defecerint, an reus sit cogendus ad purgationem. Et vt facilius pateat quod dicturi sumus, exemplum ponatur sub oculis, in quo auctoritates hinc inde controuersantes distinguantur, & quid sanctorum Patrum sentiat auctoritas, liquido intimetur.

a ¶ Sortiendis.] Dignitates enim non debent venales esse: 1 sicut nec matrimonia. ff. de do. inter vi. & vx. l. 2.

b ¶ Postmodum.] supra 1. q. 1. eos qui. 3. distin. 46. sicut non suo.

c ¶ Per se.] extra de pecu. cler. inquirendum. extra de sententia excommu. mulieres.

d ¶ Cuiusque.] Sed videtur contra. ff. de pol. l. 1. § 1. Sed aliud est publice promittere aliquid Reipublicæ: aliud occulte alicui, vt eius suffragio promoueatur.

ADDITIO. Et sic soluitur aliud, quod videtur contra. ff. de do. hoc iure, in prin. de hoc no. 3. ea. q. 6. c. vlt. Io. de Fan.

e ¶ Salarijs.] infra 23. q. 1. militare. 3. distin. 86. non satis. Io. de Fant.

f ¶ Arbitremur.] Argum. pro teste præsumendum esse, quòd nolit peierare. extra de test. cum tu fili. & dicit canon, quos scimus nolle periurare, &c. 2. q. 5. si mala fama. Sed licet præsumatur, est tamen notandum, quòd lex nō stat huic præsumptioni: immo subijcit pœnam in peieratione. j. ead. ibi, quadrupli. &c.

g ¶ Publicū crimen.] j. 6. q. 1. §. vlt.

h ¶ Conuictus.] Nā post depositam administrationē debet esse præsens p 50. dies. C. vt omnes iud. tam ciu. quàm mil. l. 1. & conuenitur sub episcopo loci. in Auth. vt iud. sine quoquo suf. §. necessitatem. coll. 2. Sed ex contractu non potest iudex cōueniri post depositam administrationem, si cōtractum aliquem fecit nomine ciuitatis, vt ff. de admin. rerum ad ciui. perti. curatores. §. in eum. & ff. de euic. illud. § 1. sed procurator negotiorum bene conuenitur post 2 depositum officium, vt de proc. procurator. Bar.

ADDITIO. De hoc no. extra de immu. eccl. aduersus, §. vlt. Et est ratio quare aliud in iudicio, aliud in contractu: quia qui contrahit, solam intuetur personā venditoris: cum rem alienam vendere possumus ff. de contrahen. empt. l. rem alienam. In iudicio autem potius persona domini inspicitur, secundum Io. de Fan.

Patet.] CASVS. Cum omnia crimina ad comparationem simoniæ pro nihilo reputentur, patet quod simoniaci sunt ab omnibus respuendi, & ab extraneis potestatibus opprimendi, si non resipuerint.

i ¶ Ab exteris.] idest, laicis, qui extra ecclesiam habēt hanc potestatem, vt 3. distinct. 17. nec licuit. infra 23. quæst. 5. principes.

k ¶ Pro nihilo.] Hoc in detestationē huius sceleris dicitur. 3. dist. 90. neque. & 3. ea. quæst. 1. cito. j. 32. q. 7. quid in omnib. & c. non solum. & extra de sim. tanta.

l ¶ Reputantur.] hoc dicitur in detestationem criminis, & ad terrorē: sicut illud, Omnis peccator, &c. extra de simo. tanta. Vel est grauius, quia facilius dicitur hoc crimen committi in Deum, 3 quàm aliud: quia donum Dei volunt emere pecunia. 1. 1. quæst. 1. eos. & ideo grauius dicitur. argu 17. quæstio 4. sicut, 23. quæst. 1. monet. Vel ideo hoc dicitur, quia nulla certa pœnitentia pro hoc crimine indicitur, nisi quod vsque ad mortem aspere pœniteat. 3. ea. q. 1. si quis neque. Ioan.

HIS BREVITER. CASVS. Transitu vtitur, scilicet colore rhetorico, quo dicta dicendis continuat, & dicenda dictis, summatim ducenda perstringens.

Dignitates & matrimonia non debent esse venalia.

1 Concor. tex. i l 2. ff. ad leg. Iul. & ibi gl.

Testis præsumitur nolle peierare.

2 Post Falsum est nisi se nomine suo obligauerit, vel nisi vt doceat de mādato, quod negatur.

3 Sub. specialiter. idest, in his quæ specialiter ei sūt deputata & dedicata, scilicet res, & dignitates, & sacramēta & officia ecclesiastica. arg. 17. q. 4. sicut qui. 27. q. 1. nuptiarū. Arch.

Simoniæ crimen dicitur ceteris grauius.

QVIDAM.]

CAVSA II.

QVIDAM *episcopus de lapsu carnis à laico impetitur. Duo monachi, vnus subdiaconus, & duo leuita aduersus ipsum testimonium ferunt. A metropolitano suo sentit se pragrauari. In ipsa ventilatione causæ tres ex testibus deficiunt, siue promissione decepti, † siue canonica examinatione reprobati. Expoliatur tamen episcopus, quia crimen eius notorium erat.*

† al. illecti

1 *Hic primum quæritur, an in manifestis iudiciarius ordo sit requirendus.*

2 *Secundo, an expoliatus ab aliquo sit iudicandus.*

3 *Tertio, quæ pœna sint feriendi, qui in accusatione, vel testificatione defecerint.*

4 *Quarto, an duorum testimonio sit condemnandus.*

5 *Quinto, si deficientibus accusatoribus sit cogendus ad purgationem.*

6 *Sexto, si remedium sit dandum ei, qui causa dilationis vocem appellationis exhibuerit.*

7 *Septimo, si laici monachi, vel quilibet inferiorum ordinum in accusatione maiorum sint audiendi.*

8 *Octauo, quomodo debeat fieri accusatio, an in scriptis, an sine scriptis.*

QVÆSTIO PRIMA.

1 gl. QVòD *autem*[a] *nullus sine iudiciario ordine damnari valeat, auctoritatibus multis probatur.*

De eo namque ait Augustinus homilia 50. de vtilitate pœnitentiæ.

QVIDAM.] CASVS. In superiori causa actum est de crimine simoniæ: & prius de eo, quod grauissimum est: sed quia crimina sine ordine iudiciario puniri non debent, ideo cōgrue hanc causam annectit, in qua de ordine iudiciario tractat, ostēdens quod nemo condemnandus est nisi conuictus vel confessus, & quod spoliatus præter iuris ordinem sit restituendus, & qualiter puniantur qui in accusatione deficiunt, qualiter obiecta crimina non probata purgentur, & qualiter sententia releuetur per appellationem, & vtrum laici admittantur ad accusationem clericorum, & qualiter sit accusatio facienda. Vt autem competentius agat, proponit thema, de quo octo elicit quæstiones.

QVòD autem.] Hæc quæstio diuiditur in quinque partes, in quarum prima probat per 13. auctoritates, quod nullus sine iudice debet dānari, id est, nisi canonice sit dānatus. Secunda ibi, [His omnibus.] Tertia ibi, [Sed sciendum.] Quarta ibi, [Quando vero.] Quinta ibi, [Quando autem.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic ponitur prima quæstio, in qua probatur, quòd præter iuris ordinem non est aliquis condemnandus præterquam in notorio crimine.

a ¶ Quod autem.] Tu dicas, quòd in manifestis requiritur ordo iuris, 11. quæstio 3. eorum, sed non in notorijs, vt dicam infra ead. manifesta. & habes extra de iureiur. ad nostram. § Et notandum, quòd quædam sententia est diffinitiua, quædam interlocutoria, quædam præcepti. Sententia est triplex. Quælibet istarum requirit ordinem iuris, & si diffinitiua sententia fuerit lata, omisso ordine iuris, ipso iure nulla est, vt ī. ead. quæst. 6. § diffinitiua. Hoc tamen scias, quòd duplex est ordo iuris. Ordo iuris est duplex. Vnus qui est de natura, siue de substantia iudiciorum, scilicet, vt quis post citationem habeat inducias, vt fiat litis contestatio, & testes recipiātur, & quòd sententia feratur in scriptis, si contra hūc ordinem feratur sententia, nō tenet, dicto § diffinitiua. Est alius ordo, qui non est de substātia iudiciorum, scilicet vt sententia non feratur sub conditione, & non prius pronuntietur de possessione, quàm de proprietate. si tamen hoc non seruatur, nihilominus tenet sententia. ī. ead. q 6. biduum. & C. de appel. l. 1. Item sententia interlocutoria siue sit excommunicationis, vel suspensionis, vel missionis in possessionem, requirit ordinem iuris. De ordine excommunicationis sententiæ habes ī. ead. nemo. & 34. q. 3. de illicita. & melius extra de senten. excom. sacro. De ordine suspensionis habes ī. ea. nomen. Si tamen iste ordo non fuerit seruatus, tenet excommunicatio vel suspensio, vt 11. quæst. 3. si episcopus. Item in sententia missionis in possessionem requiritur semiplena causæ cognitio, vt extra vt li. non contest. quoniam frequenter. in fi. Et siue talis ordo fuerit seruatus, siue non, si absens potest probare se non fuisse contumacem, sententia talis retractatur, vt extra de sent. & re iud. cum Bertholdus. & ff quibus ex cau. in poss. ea. Fulcinius. § quid sit autem latitare. & ff. de priuil. cred. Imperatores. Sententia præcepti est, cum iudex sine causæ cognitione præcipit alicui, vt soluat alij decem, quæ petit. si ille soluat, & pecunia illa debita est, licet iudex præceperit [1] iniuste, tamen non potest repeti pecunia, vt ff quod met. cau. l. vlt. A prædicta regula plerique doctores excipiunt infamatos, circa quos non requiritur ordo iuris, vt infra ead. q. 5. presbyter. & extra de simon. quoties quod non admitto, vt dicemus in loco suo in illo cap. presbyter. & in illa decreto quoties. habita fuit causæ cognitio. Item exci-

Sententia missionis in possessionē requirit semiplenam causæ cognitionē.

1 De ista sentētia et habetur extra de ver. sig. ex parte. 1. in gl. vlt. ibi videas & de elect. dudū 2. in gl. sed pone. & 11. q. 3. in summa. Arch.

excipiunt dilapidatores, vt 3.q.2. quia ea. quod non est verum, quia hodie propter solam suspicionem non remouetur quis ab administratione, vt extra de sim. licet Hely. Ioan. de Fan.

Nos in quemquam.] CASVS. huius cap. est, quòd non debemus aliquem condemnare, vel in aliquem ferre sententiam, nisi probationibus vel confessione sua conuincatur. Idem est casus sequentis cap.

Cõuincitur qs quadrupliciter.

a ¶ Conuictum.] Quattuor sunt modi conuincendi, aut iure, scilicet instrumentis vel testibus; aut facti euidẽtia, vt extra de coha. cle. tua. & infra eadem quæst. quę Lotharius. aut iuris interpretatione, vt sæpius citatum esse reum, vt 3.q.9. decernimus. aut violenta suspicione, seu præsumptione. 32.q.1. dixit. & C. de adulter. auth. si quis.

Sententia in confessum ferenda est.

b ¶ Confessum.] Habes ergo hic, quòd sententia ferenda est in confessum: hoc verum est etiã si aduocatus alicuius cõfiteatur, nec reuocat confessionem suam, vt extra de senten. c. olim. & est ferenda sententia in confessum in causa ciuili, vt ff. de confes. l. Iulianus. & etiam in criminali, vt ff. de custo. & exhib. reo. si cõfessus. Nisi aliquis metu tormentorum aliquid cõfiteatur dũ est in carcere. tali enim confessioni non statur, vt ff. de quæstio. l. 1. §. diuus & §. si quis vltro. nisi post tormenta in confessione perseueret, vt ff. de quæstio. l. 1. §. quæstioni. Mentitur ergo lex: quæ dicit quòd nullæ sunt partes iudicis in confitentem, vt ff. ad leg. Aquil. proinde. §. vlt. Sed dic quòd nullæ sunt quantum ad examinationem causæ, sunt tamen aliquæ quantum ad prolationem sententię. Vel dic quòd si post receptionem libelli & inducias datas reus confitetur, tunc iudex fert sententiam, sed sine omni porrectione libelli. Si ex abrupto confiteatur, tunc non est ferẽda sententia: sed iudex simpliciter præcipiat ei vt soluat. ff. de iud. si debitori. Quæ autem confessio præiudicet, his versibus collige.

Confessioni metu tormentorum factæ nõ statur.

Confessio cõfitenti nõ nocet, nisi multa interueniant.

Maior, sponte, sciens, contra se, ius sit, & hostis.
Nec natura neget, fauor, & lis, iusve repugnet.

Maior. ff. de confes. certum in fi. Sponte, 31.q.2. Lotharius. Sciens. C. de iur. & facti igno. error. Contra se, ff. de interrog. actio. de ætate. Ius sit, extra de iudi. at si clerici. Hostis, ff. de interrog. actio. l. vlt. Nec natura neget, ff. de interrog. act. confessionibus. Fauor. C. de libe. causa. interrogatum. Et lis. ff ad leg. Aquil. inde Neratius. §. vlt. Ius ve repugnet, ff de pact. si vnus. §. pacti. Melius, ff. de interro. actio. l. si is cuius. 32.q.2. solet quæri.

c Iudex criminosum.] id est, causam criminalem.

d ¶ Per innocentes.] id est, bonos.

23. §. ead. multi.

¶ Damnari non valet, nisi aut conuictus, aut sponte confessus. C. I.

Nos in quemquam sententiam ferre non possumus, nisi aut conuictum [a] aut sponte confessum. [b]

Item Constantinus Imperator.

In capitulis per Hadrianũ collectis, c. 57. Capit. 5. c. 156. Burch. l. 16. c. 6. Pann. l. 4. c. 111.

¶ De eodem. C. II.

Iudex criminosum [c] discutiens, non ante sententiam proferat capitalem, quàm aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes [d] testes conuincatur.

¶ *Habetur caput hoc Cod. Theodos. l. 9. tit. 40. in legis primæ interpretatione, itemque in capitulis Hadriani, c. 57. & cap. 5. c. 156.*

Hoc α *idem testatur Augustinus, & eisdem verbis.*

α ¶ Hoc.] *Absunt ista ab vno ex peruetustis exemplaribus.*

Item Gregorius libro octauo, epist. 50.

¶ De eodem. C. III.

Ans. l. 3. c. 30.

Sicut sine iudicio quemquam nolumus condemnari, ita quæ iuste α [e] diffinita fuerint, nulla patimur excusatione [f] differri.

α ¶ Iuste.] *Abest vox ista ab originali: In vno autem manuscripto Gratiani est,* iusta sunt diffinita sententia.

Item Eleutherius episcopus ad episcopos Galliæ.

Ans. l. 3. c. 54. Polyc. l. 5. ti. 1. Pann. l. 4. c. 115. † absunt ista ab originali.

¶ De eodem. C. IIII.

Nihil [contra † quemlibet accusatum] absque legitimo, & idoneo accusatore fiat: Nam & Dominus noster Iesus Christus Iudam furem esse sciebat: sed quia non est accusatus, ideo non est eiectus.

Item Felix Papa 1. ad Paternum episcopum.

Sicut.] Casum sic pone. Sicut non debemus aliquem sine ordine iudiciario & causa cognita condemnare; ita & sententia iuste lata contra eum, statim debet executioni mandari.

e ¶ Quæ iuste.] id est, secundum ordinem iuris. licet enim sciat eam executionem iniustam quantum ad ius litigatoris, tamen eam exequitur, [1] vt extra de offic. delega. pastoralis. nisi sit lata per falsa instrumenta. C. si ex fal. instrumen. vel testi. l. iudicati. extra de re iudic. de cetero. & de crim. fal. super eo.

1 Nĩ quantũ ad ipsos litigãtes ius ex sentẽtia factum fuit postquã in rem transiit iudicatam. extra de re iudi. cũ inter. in fi. Arch.

f ¶ Excusatione.] nisi incontinenti obijciatur exceptio, vt extra de testi. veniens. 2. & extra de rest. spo. litteras. Dic vt notaui. 11.q.3. cum apud. extra de offic. deleg. quærenti.

ADDITIO. Et no. extra de in integ. restit. sciscitata. Archid.

Nihil.] CASVS. Dicitur hic in cap. isto, quòd nullus debet absque accusatore damnari: & hoc probatur exemplo Domini, qui licet sciret Iudam esse furem, tamen eum non eiecit, cum accusatus non fuisset.

PRimates.] CASVS. Dicitur hic, quod si causa coram primatibus agitatur de crimine, quod non debet accusatus condemnari nisi conuictus vel confessus. Quòd si aliter facta fuerit, sententia irritabitur & retractabitur à synodo.

a ¶ Pri-

condemnari debet, alioquin est tolerandus: & loquitur hoc c. de Iuda, & cap. superius, scilicet, [Nihil, &c.] Secunda pars incipit ibi, [Bene dixit.]

d ¶ Vnus ex vobis.] Arg. quod de vno dicitur, de alijs negatur, vt 45. dist. disciplina. sic ff. de iud. cũ prætor. ſ. 25. dist. qualis. C. de procu. maritus.

e ¶ Substinete.] & in publica cõione, vt extra de offi. ordi. si sacerdos. & 6. q. 2. si tantum episcopus.

retractatione maiore, quia nõ tenet, secundum H. & adde quod no. 7. eo. in sum. ver. hoc tñ, &c. Arch.

¶ De eodem. C. V.

Et Zepherinus epist. 2. ad epõs Siciliæ, vsq; ad vers. Aliter. Ans. l. 3. c. 68. Burc. l. 1. c. 157. Iuo, p. 5. c. 245. & 147. Pann. l. 4. c. 13. 11. q. 3. irritã.

† abest ab epis. Zepherini.

PRimates [a] accusatum discutientes episcopum, non ante sententiam [b] proferant damnationis: quàm Apostolica α freti auctoritate, aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes, & [canonice † examinatos regulariter testes conuincatur. Aliter irritam esse censemus, & iniustam episcoporum damnationem, & idcirco à synodo retractandam, [c] ita vt oppressis ab omnibus in cunctis subueniatur causis.

α ¶ Apostolica freti auctoritate.] *Hæc addita sunt ex epistola Felicis, & Zepherini. Nam damnari episcopi sine consensu, & auctoritate Romani Pontificis, nec tunc poterant, nec nunc possunt. 3. q. 6. c. discutere. & alibi.*

Zepherinus loco proxime indicato.

Idem decreuit Zepherinus Papa.

Item Augustinus. β

β ¶ Augustinus.] *Sic in multis vetustis exemplaribus, quamuis verba huius capitis apud sanctum Augustinum non sint inuenta.*

¶ Multi per tolerantiam substinendi sunt, quamuis sententia diuini iudicij sint condemnati. C. VI.

Matt. 26.

VNus, [d] ex vobis me traditurus est. ¶ Bene dixit, ex vobis, & non ex nobis. Ex vobis enim est, à quibus per iudiciariam potestatem confessus, aut conuictus, exclusus non est: A me vero, qui nullis indigeo argumentis, & omnia certissime noui, separatus & diuisus est. Tale enim est, ac si diceret; etsi ego eum per occulti iudicij sententiam damnatum habeo; vos tamen adhuc illum per tolerantiam substinete. [e]

Item Gregorius Ioanni defensori eunti in Hispaniam, lib. 11. epist. 50.

¶ Nullum seruetur iudicium, nisi rationabiliter habitum. C. VII.

Anse. l. 3. c. 93.

IN pri-

IN primis.] CASVS. Presbyter quidam, & duo epi, s. Ianuarius & Stephanus dicebãtur iniuste cõdemnati. quare Dñs Papa committit negotium istud Ioanni defensori eunti in Hispaniam. Diuiditur ergo ca. istud in quattuor partes. in prima parte mandat inquiri de persona presbyteri hoc modo, vt si inuenerit eum iniuste damnatũ, restituatur. Si autem aliquid obijciatur contra eũ, cognoscatur de hoc eo præsente, & pro se rõnem reddente, & quæratur diligenter, vtrum in exilio debeat demorari, vel an debeat ad suam ecclesiam reuocari. In secunda parte mãdat Papa inquiri de persona Ianuarij epi, vtrum cõmiserit crimen damnatione dignum; & si non commiserit, ecclesiæ suæ & honori suo restituatur. Eps aũt, qui in loco eius substitutus fuerit, ab omni honore ecclesiastico deponatur, & tradatur eidem Ianuario custodiendus, vel ad sedem Apostolicam trãsmittatur. Si vero mortuus est, & alius loco eius substitutus, remoueatur ab ecclesia; ita tñ, quod in alia ecclesia possit eligi, numquam ad illã reuersurus, de qua remotus est. Ipsi vero qui substitutũ ordinauerunt, per sex menses in monasterio detrudantur à communione suspẽsi, nisi in mortis articulo. Sed si metu ipsius principis se dixerit fecisse, tempus pœnitentiæ abbreuietur. Insuper compellatur Comitiolus restituere omne damnum eidem episcopo, quod scilicet per illius violentiã est passus, præstito prius iuramento ab eodem Ianuario. In tertia parte mãdat Papa inquiri de Stephano, vtrum crimina, quæ ei obijciebantur, essent vera, vel non vera, & si ordo iudiciarius fuerit in eo seruatus, & quales accusatores, & quales testes fuerunt, & qualiter sententia lata fuerit. Si vero crimina falsa fuerunt, ecclesiæ suæ restituatur, & illi qui iniuste damnauerunt eum, sex mẽsibus in monasterio detrudantur excõmunicati. De pœna substituti & ordinantium eum, & de pęna Comitioli idẽ dicitur, quod dictum est in persona Ianuarij. In quarta parte probat,

a ¶ Primates.] idest, episcopi, 5. q. 2. c. primates.

Epm dãnare quis pôt. 1 al. præcepti.

b ¶ Sententiam.] excõicationis, quam ferre possunt in epm, sed non damnare, vt s. dist. 12. de his, 1 in fi. s. q. 3 si quis eps. s. 3. q. 6. quamuis. & c. seq. nisi sit synodus congregata auctoritate Papæ, vt 5. q. 4. c. 1.

Sententia nulla an possit retractari.

c ¶ Retractandam.] sed qualiter retractatur sententia, quæ nulla est ipso iure? nã nec in sententia excõicationis necessaria est absolutio, si snia nulla est, vt extra de offi. deleg. ca. cum contingat. & extra de sent. excom. per tuas. & id quod nullũ est, rumpi non pôt. ff. de iniu. & rup. testa. nam & sub conditione. & vbi nulla est obligatio, ibi nulla est liberatio. ff. de ver. ob. decẽ stipulatus. sed hic retractatur de facto: 2 sicut aliquis absoluitur de facto. extra de appel. ad præsentiam. sicut depositus de facto restituitur, vt 16. q. 1. frater noster.

2 Nam sententia lata cõ iuris ordinem iudiciarium ipso iure nulla irrita est, nec indiget

VNus ex vobis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Domini ad discipulos, scilicet: Vnus ex vobis me traditurus est. in secunda parte ponuntur verba Augustini exponentis verba Domini, quibus probat, quod conuictus vel cõfessus

bat,

bat, ꝙ circa ea non fuit ordo iudiciarius obseruatus. Nam sacerdos tantum coram suo episcopo erat conueniendus, vt probatur causa xj. Similiter de Ianuario actum est contra leges, cum fuerit de ecclesia sua violenter abstractus. Nam qui hoc faciunt, capite puniuntur, vt probatur lege seq. si quis in hoc. Deinde multipliciter probat, quòd circa personam Stephani non fuit ordo iudiciarius obseruatus: quia fuit à non suo iudice condemnatus, & si metropolitanum non habuit, erat ad sedem Apostolicã remittendus. Item quia fuit à seruis accusatus, quod fieri non debuit etiam in crimine læsæ maiestatis, cum scilicet fuerit bonæ opinionis, & quia eo absente vilissimi testes contra eum recepti sunt, nec etiam sententia lata fuit in scriptis: quod fieri non debuit. Et hoc probatur duabus legibus, & seq. c. Secũda pars incipit ibi, [De episcopi persona.] Tertia ibi, [Quia igitur Stephanus.] Quarta ibi, [De persona presbyteri.

a ¶ In primis.] arg. quòd prius est causa pauperis tractanda quàm diuitis, vt 16. q. 6. de lapsis. & C. de episco. & cler. si quis ad declinandã. Sed dic, quòd hic vltimo iubetur tractari causa episcopi, vt ec. melius memoriæ commendetur, vt infra de consec. dist. 2. liquido. [1] Sed quare iubet inquiri, scilicet an ordo iuris fuerit seruatus, cum ipsi depositi essent à non suo iudice, vnde statim deberent restitui? Dic ꝙ hoc fuit propter scandalum Comitioli, & est si. 3. q. 6. hæc quippe.

Causa pauperis est tractãda prius quàm diuitis.

mis [a] requirendum est de persona presbyteri dilectissimi † [b] fratris, & coepiscopi nostri Ianuarij, & si ita se veritas habet, sicut eiusdem episcopi petitio continet, in ecclesia, atque in loco suo, modis omnibus idem presbyter reuocetur. Si autem dictum fuerit; quia contra ipsum causa aliqua mota, [c] siue probata est, subtiliter ipso præsente, [d] & pro se rationem reddente, quærendum est & genus causæ, [e] & modus [f] probationis, vt ex hoc colligere valeas vtrum adhuc in exilio demorari, an certe in ecclesia sua, & officio suo debeat reuocari. ¶ De episcopi supradicti persona hoc statuendum est, vt si nulla contra eum criminalis causa, quæ exilio vel depositione digna est, mota siue probata est, is qui eo superstite episcopus peruerse, [g] ac contra canones in ecclesia eius ordinari præsumpsit, sacerdotio priuatus, ab omni ecclesiastico ministerio repellatur. [h] Qui etiam eidem dilectissimo Ianuario fratri, & coepiscopo nostro tradendus est, vt ab ipso [i] in custodia habeatur; aut certe ab eo ad nos per omnia transmittatur. Episcopi vero, qui eum ordinauerunt, vel ordinationi eius consentientes interfuerunt, sex mẽsibus [k] Dominici corporis & sanguinis communione priuati, agere pœnitentiam decernantur in monasterio, & supradictus Ianuarius loco, & ordini suo modis omnibus reformetur. Si vero communione priuatis mortis contigerit imminere periculum, benedictio eis viatici non negetur. Si autem episcopi in præiudicium condemnationis, vel depositionis memorati episcopi, se metu [l] iudicis consensisse, ac talia fecisse non sua sponte, [m] fassi fuerunt; & tempus eis abbreuiandum est, & modus pœnitentiæ temperandus. Si vero ille, qui locum eius inuasit, de hac fortasse luce migrauit, & alter est ordinatus, quia leuioris † [n] culpæ videtur (cum non quasi isti superstiti, sed suc-

† forte legẽdum,] & dilectissimi

† al. leuior culpa

[1] Vel dic, ꝙ aliqs debet esse ordo postulãdo postulãtiõ ne si hominũ postulantium locus det mediocres desideria sua non profectant. ff. de off. procon. nec quidquã §. obseruare, secundũ La.

b ¶ Presbyteri dilectissimi.] transitiue ponitur.

c ¶ Mota, siue probata.] siue, pro &: & tunc planum est. non enim eo solo, quod quis est accusatus, reus est, vt 15 q. vlt. c. vlt. Vel dic, mota, ita quòd sit infamatus, & in purgatione deficiat. hoc enim solum sufficit ad depositionem, vt extra de si. de hoc, & c. insinuatum. hoc verum est, quando crimen, in quo deficit, inducit depositionem.

d ¶ Præsente.] & intelligente. aliàs non diceretur præsens. ff. de verb. sig. coram. Ioan. Quid iuris sit de hoc, habes. 3. q. 9. in sum.

e ¶ Et genus causæ] scilicet an sit ciuilis, an criminalis, quia alij testes admittuntur tã in vna quàm in alia, vt 14. q. 2. super prudentia. Vel dic, genus causæ, id est, an tale sit crimen quod inducat depositionẽ, vel non: quia non omne crimen inducit depositionem. dist. 81. Apostolus. & 5. q. 4. in loco 15. q. 8. in sum.

Criminis probatio an semper remoueat ꝑmotum.

f ¶ Modus probationis] non intelligas vt inquiratur, an ciuiliter, an criminaliter agatur. nã propter crimen ciuiliter probatum remouetur quis à beneficio, vt ext. de offi. cust. c. 1. extra de fideiuss. peruenit. de iureiu. querelam. Sed dic modus probationis, idest, an excipiendo vel denunciando, vel alio modo probatum sit crimen: quia si excipiendo vel denunciando, non est remouendus, vt ext. de accu. super his. Si autem directe agatur de crimine, licet ciuiliter, bene remouetur ab administratione: sed non à dignitate, vt extra de simo. per tuas, in si.

g ¶ Peruerse.] qd iuris, de hoc sit, hẽs, 3. q. 9. in summa. ADDITIO. De hoc etiam no. extra de do. & contu. veritatis. Et ibi no. ꝙ præsentia & absentia dicitur multis modis, prout not. ff. de procu. præsens.

h ¶ Repellatur.] nisi fecisset ignoranter, vt ĩ. 7. q. 1. præsentium, & c. cum qui.

i ¶ Ab ipso.] non vt ab ipso iudicetur, vt ĩ. 3. q. 5. quia suspecti.

k ¶ Sex mensibus.] post hoc tempus forte ipso iure restituuntur. arg. ff. de postul. l. Imperator. ĩ. dist. 50. si ille. contra. sed ibi erant detrusi in monasterium, vt ibi perpetuo essent.

l ¶ Metu.] metus hic attenuat peccatũ, vt extra quod met. cau. sacris. quandoque penitus excusat, vt 50. dist. presbyteros. quandoque in nullo excusat, vt infra de conse. dist. 4. eos. & 11. q. 3. quisquis.

Metus quãque attenuat peccatum.

m ¶ Sua sponte.] arg. quod mitius agitur cum sponte confesso, quàm cum conuicto, vt 50. dist. c. 3. arg. extra de electio. innotuit.

n ¶ Quia leuioris.] Cum enim sit singularis successor, mala fides defuncti non nocet successori. Secus si esset vni-

Fides mala defuncti, an noceat successori.

vniuersalis successor. C. de acquir. poss. l. vitiis. & ff. de di. & tem. præscr. l. an vitium. & l. cum hæres. purgatur ergo hoc vitium per successorem. sic extra de fil. presbyter. ex transmissa. vnde dicit lex, ꝙ non videor vi possidere, si recipiam possessionem ab eo, qui possidet, licet ille

suû, vt C. de fi. instr. l. vlt. eodem modo probat sibi aliquas mobiles esse ablatas. C. vnde vi. si qñ. extra quod me. cau. c. vlt. Hoc tñ teneas pro certo, ꝙ nullus in principali causa condemnatur in expensis postquam iurauit de calumnia, cum postea præsumatur bona fide litigare, 2 ff. de le. 2. qui solidum. & in hac opi. fuit Io. Cremonensis, & alij doctores legum. vnde dixit Bulgarus, exceptionem facit contumacia absentis actoris, & iusta ignorantia. Io. Et ita seruatur de facto in hac ciuitate Bononiensi. Sed in causa appellationis indistincte quilibet condemnatur, vt 2 quæst. 6. omnimodo. Bart.

cessisse defuncto videatur) episcopatus illi officium in illa ecclesia tantummodo interdicatur, vt in alia ecclesia, quæ sacerdote vacauerit, si electus fuerit, possit esse episcopus; ad Malachitanam tamen ecclesiam numquam aliquo modo reuersurus.[a] ¶ Gloriosus autem Comitiolus; quidquid prædictus episcopus per violentiam, atque insecutionem ipsius expendisse,[b] vel damnum pertulisse dato sacramento[c] firmauerit, eidē episcopo restituere compellatur.† Si autem aliter, quàm antefati episcopi petitio continet, actū esse forsitan perhibetur, subtiliter quærendū est, & veritate cognita, cum Dei timore, quod iustitiæ ordo suaserit, iudicandū. ¶ Quia ergo Stephanus episcopus odio † sui quædam ficta, & de falsis se capitulis accusatum, neque aliquid ordinabiliter factum, sed iniuste se asserit cōdemnatum, diligenter quærendum est primo, si iudicium ordinabiliter est habitum, id est, † si alij accusatores,[d] atque alij testes fuerunt. Deinde causarum qualitas est examinanda; si digna exilio, vel depositione fuit; si eo † præsente,[e] qui accusatus est sub iureiurādo contra eū testimonium dictum est; si scriptis actum est, vel si ipse licentiam respondendi, & defendendi se habuit. Sed & de personis accusantium, ac testificantium subtiliter quærendum[f] est, cuius conditionis, cuiusve opinionis, aut ne inopes sint, aut ne forte aliquas contra prædictum episcopum inimicitias[g] habuissent: & verum testimonium ex auditu[h] dixe-

† al. condemnetur

Iuo, p. 6. c. 343. Pann. l. 4. c. 82.

† al. in odio suo

† al. aut si alij accusatores, alij testes fuerunt

† al. aut si

ille vitiose possideat, vt ff. vti po. l. si duo. etsi extra de resti. spol. cum ad sedem. in fi. Io. Hodie tamen spoliatus potest conuenire quemlibet possessorem cōdictione ex canone, vt extra de resti. spol. sæpe contingit. B.

ADDITIO Ad huius gl. declarationem vide quod le. & no. extra de iud. quia V.

a ¶ Reuersurus.] argu. ꝙ dignitas non conualescit in inuasore, si electus moritur. arg. ĩ. 21. q. 1. relatio.

b ¶ Expendisse.] de expensis consueuit notari extra de pœn. calumniam. immo melius de dolo & contu. cum dilecti. sed hic aliqua adiiciam. Dico ergo, ꝙ omnes expensæ soluuntur, quæ factæ sunt in eundo & redeundo, extra de ele. vt præteritæ, etiam circa aduocatum, vt C. de iud. l. sancimus. & hoc obtinet cū victus succumbit victori: secus est si quis condemnatur pro contumacia. 1 tunc enim tantum soluit expensas factas a tempore contumaciæ, vt extra de do. & contu. cū dilecti. illas tamen expensas dico deducendas, quas domi consueuit facere, vt ff. ad exhi. sed & si §. 1. & ff. de pe. hæ. l. sed & si § quod autem. & ff. de rei vend. si res. nec illas petit, quæ casu fortuito factæ sunt, vt ff. man. l. inter causas. §. non omnia. Item istæ expensæ erant mediocres, & non delicatæ, vt ff. de pig. ac. l. si seruos. in fi. & ff. de dam. infec. inter quos. 1. § 2. & l. seq: solas enim illas præstabit, quæ propter ipsam causam factæ sunt, vt ext. de seq. po. & fructu. ad hoc. in fi. & solas necessarias non vtiles præstabit, vt extra de eo qui mit. in poss. cum venissent. in fi. Illud autem non obstat ei, ꝙ minores facere potuisset, vt ff. man. l. si quis. §. impendia. Item iudex prius taxabit expēsas, quàm pro eis iuretur, vt 3. q. 3. § spatiū. ver. quod fieri. & est istud speciale, quod probatur aliquid proprio iuramēto, & hoc ideo est: quia res talis aliter nequit probari. sic per sacramentum suum probat se aliquis perdidisse instrum

c ¶ Dato sacramento.] si aliter nequit probare. C. vnde vi, l. si quando. Ioan.

d ¶ Accusatores.] i. accusator. non enim plures accusatores admittuntur; 3 quia posset esse, ꝙ vnus probaret, & alter deficeret in probatione: sed si plures sunt, iudex eliget magis dignum, vt ff. de accu. l. si plures. tamen in tantum præiudicabit eis, ꝙ qui semel apparuerit inter accusatores, non potest postea in illa causa testificari, vt extra de accu. c. cum P.

e ¶ Si eo præsente.] Testes iurare debent præsente vtraque parte, vel altera per contumaciam absente. ext. de testi. in nomine Dñi. sed testimonium non debent dicere coram partibus, exemplo Danielis, qui solus secrete quærebat à testib. 2. q. 7. §. his ita. ver. itē Daniel. Ego credo, ꝙ quæcumque pars velit interesse interrogationibus, 4 ꝙ potest, quia testes melius nouerunt quærere omnes circumstantias: & hoc probatur ff. de adul. l. si postulauerit. § quæstioni. sed hoc sciāt partes, ꝙ quæcumque pars semel interfuit, amodo non potest alios testes producere super illo articulo, vt extra de testi. fraternitatis. in Auth. e. §. quia vero. coll. 7. Io. Sed certe sicut testimonium dicitur in secreto, ita & interrogationes fiūt in secreto, & dantur in scriptis: & ita seruatur de facto. Barth. Brix.

f ¶ Quærendum.] Sed non videtur hoc modo esse quærendum: cum exceptio, quæ testi est obiicienda, ante publicationem debeat opponi, vt extra de testib. præsentium. & quia non refert cuius opinionis testis sit, dummodo eo tempore quo tulit testimonium, nihil fuit obiectū testi, vt C. de testi. l. 1. Rñ. reus bene obiicit, ꝙ testes tales non essent admittendi: sed iudex spretis istis exceptionibus admisit eos: 5 vnde in hoc casu post sententiam debet inquiri de opinione testiū, 6 vt extra de testib. ex parte Adæ. vel reo absente fuerūt ibi testes inducti: & cum iudex de suo officio deberet inquirere de opinione testium, non quæsiuit.

g ¶ Inimicitias.] capitales, vt extra de simo. per tuas. & in Auth. de testi. §. si quis vero odiosus. Iusti. de excu. tuto. § inimicitiæ. ĩ. 3. q. 5. c. 2.

h ¶ Ex auditu.] ĩ. q. 9. testes. tamen de auditu, & de credulitate quæritur à teste, extra de testi. cum causam.

2 Cōtrariū tñ tenēt P. de Bel. & Cy. & Bar. in aut. gñaliter. C. de epi. & cle. & Bar. & Imo. in l. q solidum. §. ēt. ff. de le. 2. & Bar. in l. cū quem temere. ff. de iud. & I. l. 1. ver. veniē, &c ad Tur. & Io. A. in c. calūniā, de pœ. Idem tenet Gul. de Cu. in l. 3. ff. de iureiurā. & Bal. in dicta auth. generaliter. post Oldr.

3 Idē tenet glo. & ibi Pe. de Bel. pert. & Cy. i l. si accusatoribus. C. de accusat. Bar. in l. 3. § si plures. ff. de sepul. viola. licet sit ǭ extra de collu detegen. c. 1. vbi de hoc. & extra de purg. cano. quoties. vbi de hoc. Ar.

4 Istā gl. sequitur Alex. de Imo. in l. is apud. col. 2. C. de eden. & ad de In. in c. per tuas. de testi. & Sp. in ti. de testib. §. iam de interrogatoriis.

Exceptio testē qñ est obiciēda.

5 Adde Bal. in l. criminis. C. d ac. & Alex. de Imo. i l. ita demū. col. 2. de proc.

6 Vt ĩ. ead. q. 7. quærēdum.

Expēsarum materia.

1 Cōe est in quolibet cōtumace, vt in expensis condemnetur: siue vincat in cā principali, siue succūbat. C. de iu. properādū §. sin autem ex gestis. & sic no. Inn extra lib. 6. de app. corci. in fi. Arc.

Iuramentū de calūnia præseruat à condēnatione expensarum.

runt, aut certe se scire specialiter [a] testati sunt, si scriptis [b] iudicatum est, & partibus præsentibus sententia recitata est. Quod si forte hæc solemniter acta non sunt, nec causa probata est, quæ exilio, vel depositione digna sit: in ecclesiam suam modis omnibus reuocetur. Hi vero, qui eum cõtra Dei timorem, & canonum statuta condemnauerunt, excommunicati in monasterium ad agendam pęnitentiam sex mensibus mittendi sunt: ita sane, vt si cuiquam eorum mortis contigerit imminere periculum, viatici benedictio non negetur. Ipse autem, qui eo viuente locum eius temerarie ambiuit, priuatus sacerdotio, ab omni ministerio ecclesiastico repellatur, atque eidem dilectissimo fratri, & coepiscopo nostro tradatur, vt eum aut ipse ad nos transmittat, aut apud se in custodia habeat. Episcopi vero, qui eum ordinare præsumpserunt, vel peruersæ ipsius ordinationi præbuere consensum, ijdem communione priuati, sex mensibus ad agendam pœnitentiam in monasterio deputentur. Si autem episcopi [a] in præiudicium condemnationis, vel depositionis memorati Stephani se metu iudicis consensisse, ac talia fecisse non sua sponte professi fuerint, tempus eis abbreuiandum est, & modus pęnitentiæ temperandus. Si igitur is, qui prædicti Stephani locum inuasit fortasse defunctus est, atque alius in ecclesia eius episcopus ordinatus est; illud de eo statuendum est, quod superius de causa fratris, & coepiscopi nostri Ianuarij diximus. Quòd si forte aliqua de obiectis contra memoratum Stephanum episcopum probata sunt, aliqua vero doceri minime potuerunt; cauta omnino consideratione pensandum est, vtrum leuiora [c] capitula, an certe grauiora probata sint; vt ex eis, qualiter definitionem tuam formare debeas, possis scire. Gloriosus vero Comitiolus, si suprascriptus episcopus innocens esse claruerit, quidquid de rebus eius, vel ecclesiæ ipsius tulit, ei sine aliqua restituat dilatione. Sed & quæque se in persecutionem, ac violentiam eius expendisse, vel damnum idem episcopus pertulisse iurauerit, idem memoratus gloriosus Comitiolus reddat, ac satisfaciat. Si autem episcopum antedictum talem culpam commisisse constiterit (quod absit,) &c. *vt infra in causa monachorum*. De persona presbyteri, &c. *vt infra in causa*, Clericus aduersus clericum. *Et infra eadem epistola LIIII. vndecimi libri*. De persona Ianuarij episcopi sciendum est grauiter omnino, & contra leges esse actum, vt violenter de ecclesia traheretur; dum si quamlibet [d] iniuriam à quocumque episcopus passus fuerit in ecclesia, iniuriantem lex capitali [e] pœna percutiat; & sicut maiestatis reum omnibus det accusandi illum licentiam, vt huius legis series loquitur Codicis libro primo, tit. vj. constitutione decima: [Si quis in hoc [f] genus sacrilegij proruperit, vt in ecclesias catholicas irruens, sacerdotibus, & ministris, [g] vel ipsi cultui, locoq; aliquid importet iniuriæ, &c. *& infra in eadem epistola*. De persona Stephani episcopi hoc attendendum est; quia nec inuitus ad iudicium [h] trahi, nec ab episcopis alieni concilij debuit iudicari. [i] *& infra*. Contra hæc si dictum fuerit, quia nec metropolitanum habuit, nec patriarcham; dicendum est, quia à sede Apostolica (quæ omnium ecclesiarum caput est) hæc causa audienda, ac dirimenda fuerat: sicut & prædictus episcopus petijsse dinosci-

16.q.6.c. si episcopum. 11.q.1. de persona, ex Greg. lib.11. epist. 54.

l. si quis. Cod. de episc. & cleri. Cod. Theo. li.16. tit.2. c.31. 17. q.4. si quis suadente.

a ¶ Specialiter.] i. assignata causa scientiæ, vt no. 4. q. 3. §. fola.

b ¶ Scriptis.] j. 9. q. 1. si quis cum clerico. contra. sed illud ĩ causa ciuili, istud in criminali. Vel illud speciale in episcopo.

c ¶ Leuiora.] an grauiora. j. 3. quæst. 10. placuit. contra. Sed hic non dicitur, quod secundo sint admittendi ad accusandũ.

Excõicatio pro modica iniuria non est ferenda.

d ¶ Quamlibet iniuriam.] Ergo pro modica, vt pro magna iniuria põt quis taliter puniri. argu. 14. quæst. 6. cap. vlt. tamen pro modica iniuria non excommunicatur quis. 11. q. 3. nullus. extra de senten. excom. peruenit. Io. & male dicit Io. quia excõicatus est: sed non debet mitti ad sedem Apostolicam, nisi velit episcopus, vt dicit illa decr. peruenit. B.

e ¶ Capitali.] hæc est lex Cornelia. Sed contra. C. de epi. & cler. authen. sed nouo. ibi enim dicitur, quòd talis verberatur, & in monasterium mittitur. Ioan. Sol. potest dici, quod nouo iuri stabitur. [a] vel stabitur huic legi, cum sit canonizata 11. dist. c. 1.

a Et hanc sententiam teneas secundum L. sed sequẽs verior est, vt vr Arch.

f ¶ Si quis in hoc.] j. 17. q. 4. §. qui autem de ecclesia.

g ¶ Et ministris.] Not. diligenter, quod in hoc casu crimen sacrilegij comparatur crimini læsæ maiestatis, vt 17. q. 4. si quis suadente. §. qui autem. immo si laicus extrahatur de ecclesia, tale crimen cõparatur crimini læsæ maiestatis, vt C. de iis, qui ad eccl. confu. l. 2.

Crimẽ sacrilegij & læsæ maiestatis quãq; cõparatur.

h ¶ Ad iudiciũ.] alienum. hoc patet per verba sequentia. scilicet ab episcopis alienis, &c.

i ¶ Iudicari.] ergo comprouinciales episcopi sunt iudices episcopi, vt 3. quæstio. 6. c. 2.

a ¶A suo

a ¶A suo iudice.] ĵ.11.quæst.1. cap.penul. C.si à non compe.iud.l.vlt.
b ¶Crimine.] no. ꝙ etiam in istis exceptis criminibus non omnis admittitur ad accusationem, vel testimonium, nisi malæ famæ fuerit accusatus, vt hic, & ĵ.ead. q.7.§.accu.& extra de test. veniens. Si vero malæ famæ fuerit accusatus, omnes admittuntur, vt extra de sim.tanta.& extra de testi. quoniam. nisi odio venerit ad accusationem, vt extra de sim. licet Hely. & cap.per tuas. Alij dicunt speciale esse in episcopo. decre. tamē videtur dicere, ꝙ contra eum etiam qui fuit malæ famæ, non admittuntur criminosi in exceptis criminibus cum criminaliter agitur, sed vbi ciuiliter agitur, tunc admittūtur criminosi contra regulares plātos, sed non cōtra sæculares: sed si sunt emendati de crimine, tunc admittuntur contra eos de æquitate, non de rigore, vt extra de simo. per tuas. Io.

tur, qui episcopos alieni concilij iudices habuit omnino suspectos. Quia ergo sententia non à suo iudice [a] dicta nihil firmitatis obtineat, lectionis huius tenor ostendit libro Cod.vij. &c. *& infra.* ¶ Quod autem dicitur à seruis suis accusatus, sciendum est, quia audiri minime debuerunt. *& infra.* ¶ Si vero de crimine [b] †maiestatis dicitur accusatus; nec ipsum de eo credendum fuit, si vita, vel opinio eius talis ante non extitit. [c] *& infra.* ¶ Quod autem dicit idem episcopus, quia se absente, aliqui sint vilissimi testes exhibiti; hoc si verum est, nullius esse momenti lege noscendum est. *& infra.* ¶ Testes autem quales, vel cuius opinionis ad testimonium admittendi sunt, plurimæ leges ostendunt, quæ pene nulli habentur incognitæ; quæ etiam sanciunt, vt vilissimis testibus sine corporali [d] discussione credi non debeat. ¶ Quod autem dicitur, quia nihil scriptis iudicatum est; legendus est titulus xliiij libri vij. Codicis; quia scriptis debuit iudicari. Nam ibi inter alia dicitur, atque præcipitur, vt sententia, quæ sine scripto dicta fuerit, ne nomen quidem sententiæ habere mereatur.

† *Si vero dictum fuerit, quòd de hoc accusatus est, quod ad maiestatis crimē attinet*] orig.

a ¶ Exilio.] *In vulgatis sequebatur,* vel deportatione: *quæ voces sublata sunt, quia neque in vetustis Gratiani, neque apud B. Gregorium leguntur.*
b ¶ Si autem episcopi in præiud.] *Hæc vsque ad vers.* Quòd si forte. *addita sunt ex epistola: quemadmodum & paulo inferius à verbo,* dilatione, *vsque ad vers.* Si autem episcopum, *vt orationis cursus sit expeditior. Nam Gratianus referebat se ad superiora, in quibus habentur similia, hoc modo,* & c. vt supra de causa Ianuarij episcopi. *Quorum autem capitum initia citantur ex inferioribus causis; ea sic relicta sunt quemadmodum antea se habebant, vt modus citandi Gratiano vsitatus agnoscatur.*

Item Codicis libro septimo, titu. de sententiis ex breuiculo recitandis. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA.

¶ Vltima sententiā debet de scripto proferri.

C. VIII.

STatutis generalibus iussimus, vt vniuersi iudices, quibus reddendi iuris in prouincijs permisimus facultatem, cognitis causis vltimas definitiones de scripti recitatione proferant. Huic adijcimus sanctioni, vt sententia, [e] quæ dicta fuerit, cum scripta non esset, nec nomen quidem sententiæ habere mereatur, nec ad rescissionem perperam decretorum, appellationis solennitas requiratur. [f]

¶ *In duobus vetustis codicibus hoc, & sequens caput non habentur, & hanc legem Codicis B. Gregorius in præcedenti capite manifeste indicauerat.*

Item ex concilio apud S. Medardum. Hincmarus Rhemorum Archiepiscopus dixit.

c ¶Non extitit.] extra de præsump. mandata. & eo.ti. cum in iuuētute. ff de suspe. tu. l.3. ff.ad leg. Iul. maie. famosi. 28.dist. quia sunt culpæ. ff. de re mili. l. non omnes. †

† Et sic no. ꝙ præsumitur ex vita pterita circa præsens, siue de præsenti. extra de præsum. scribā. vbi de hoc. & 44.dis. multis. Arch.

d ¶Corporali.] ĵ.5. q.5. illi qui.

e STatutis.] ¶Vt sententia.] Per hāc legem nō potest Gr. probare, ꝙ in criminalibus causis debeat interuenire scriptura quia lex illa tantum de ciuilibus causis loquitur. nam episcopus inter subditos suos sine scriptura iudicat, vt 11.q.1. si quis cum clerico. & C. de sen ex bre. rec. auth. nisi. similiter sæcularis iudex in modicis causis, vt ibi dicitur. & in Auth. de man. prin. § sit tibi, coll. 3. & ꝙ partes illud mutuo cōsensu possunt remittere, vt C. de episc. & cle. auth. & generaliter. in si. & C. de priui. eorum, qui in sacro palatio consistunt. l. quoties. in si. lib. 12. Dicas cū Grego. ꝙ in criminalibus causis requiritur scriptura, & etiā in ciuili. extra de probat. quoniam cōtra. nisi in casibus supra exceptis, & in causa dilapidationis, vt in Auth. vt iud. sine quo quo suffrag. necessitatem. coll. 2. Io.

f ¶Requiratur.] tñ si appellauerit, vř ꝙ debeat prosequi appellationem, vt extra de sent. & re iud. sententia. quia appellatio confirmat sententiam. ff. rem ratam hab. l. 3. §. falsus. extra de offi. deleg. coram.

Legum

LEgum.] CASVS. Probat hic Hincmarus, quod in causis gestorum interuenire debet scriptura. nam baptizandus nomen suum debet in scriptis dare. & electio & ordinatio debet fieri cum scriptura, & similiter excommunicatio & reconciliatio, & alia similia, debêt fieri cum scriptura.

a ¶ Fontem.] j. de consec. dist 4. baptizandi. 2.

b ¶ Prouehitur.] s. distinct 61. episcopus dum fuerit.

c ¶ Societate.] vt hæreticus, vt s. 1. q. 7. quoties.

d ¶ Excommunicatur.] 11. q. 3. debent. & c. curæ.

¶ De eodem. C. IX.

LEgum ecclesiasticarum consuetudo, & auctoritas talis est, vt in causis gestorum semper scripturam requirant; adeo, vt qui ad sacrum fontem [a] accedit, suum dare nomen præcipiatur. Qui ad summum sacerdotium prouehitur, [b] decreto manibus omnium roborato eligitur. Ordinatus autem à suis ordinatoribus litteras accipere iubetur. Qui etiam ab ecclesiastica societate [c] quolibet excessu discinditur, libelli † inscriptione aut recipitur, aut eijcitur. Sed & α qui accusatur, aut excommunicatur, [d] seu reconciliatur, per scripturam accusari, vel reconciliari iubetur. Et sic in ceteris huiusmodi in tantum scriptura deposcitur, vt sicut beatus Gregorius in commonitorio ad Ioannem defensorem ex Romanis legibus sumens scribit: [Sententia, quæ sine scripto profertur, nec nomen sententiæ habere mereatur. †]

extra de libelli obla. c. 1. Burc. l. 2. c. 197 Iuo, p. 6. c. 269.

† libellari scriptione] orig.

s. c. in primis.

Cod. li. 7. ti. 44

† mereatur] orig.

α ¶ Sed & qui.] *In originali est*, sed qui accusatur, vel qui excommunicatur, reconciliatus per scripturam accusari, vel reconciliatus commendari iubetur. Et sic, &c.

Itē Nicolaus Papa Girardo † Turonensi Archiepiscopo.

† al. Airardo

¶ Restituendus est, quem neque conuictum, neque confessum constat esse eiectum. C. X.

NOtū.] CASVS. Quidam presbyter nomine Christophorus, non cōuictus vel confessus de aliquo crimine, iniuste fuit ab ecclesia sua expulsus & alius loco eius substitutus: quia non potuit vel noluit dare, quod substitutus eius æmulus dedit, cū trina facta fuerit contra eū inquisitio, nec culpabilis est inuentus. vnde conquestus est Christophorus Papę: quare mādat epo, qui eū expoliauit, vt eū restituat, nec excusatur si dicat se nō facere: cum fieri permittat. Nam faciens & cōsentiens pari pęna puniuntur.

NOtum sit tuę fraternæ charitati, quod iste presbyter pauper, nomine Christophorus, de sua angustia ad nostram clementiam lacrymabiliter sit conquestus: dicens se falsis criminibus impetitum, & ab ecclesia sua non conuictum, neque confessum, irrationabiliter fuisse eiectum. Nam, vt ipse refert, tua diligentia per tres [e] vices inquisitione facta, nulla in se, neque de fornicationis crimine, neque de homicidij consensione α (de quibus impetebatur) reperiri potuit culpa: nisi [f] quia suæ paupertatis causa, quæ petebantur aut consentire noluit, aut implere non potuit. Quæ suus tamē æmulus vltroneus egit, qui iniuste illius ecclesiam præripuit. Idcirco magnopere monemus [g] reuerentiam tuam, vt etiam quæ, te forte ignorante, giezaica cupiditate peracta esse videntur, tuæ [h] fraternitatis censura celeri emendatione corrigantur; scilicet restituendo [i] ecclesiæ propriæ iam dictum sacerdotem, atque ei reddendo tua pietate pristinum, quem perdidit, honorem; & nullatenus canonica instituta alicuius temeritate contemni permittas: quia facientem & consentientem [k] par pœna constringit.

Iuo, p. 6. c. 429.

α ¶ Consensione.] *Sic est emendatum ex plerisque vetustis exemplaribus. Nam antea legebatur*, confessione. *Iuo autem habet*, consensu.

e ¶ Per tres.] no. sæpius posse inquiri de eodem crimine.

f ¶ Nisi.] istud, nisi, non ponitur hic exceptiue.

g ¶ Monemus.] p hoc verbū non pręcipit, ɼ vt j. 28. q. 1. sic enim. & ff de leg. 3 fideicō missa. §. hæc verba. & 11 q. 3. rogo. & 3. q. 9. reuera & 2. q. 7. sicut inquit. in gl. 2.

ɼ Tamē iurisdictio datur. extra de test. c. 1. de hoc ēt inf. c. q. 7 sicut. sed hic tenetur pręceptiue. Arc.

h ¶ Tuæ.] remittitur hæc causa ad eum à quo appellatū est, nō vt ipsum iudicet, sed vt ipsum restituat, & sic non obstat, extra de appel. accepta.

i ¶ Restituendo.] causa prius cognita, ne obstet j. 7. q. 1. præsentium.

Spoliationis ratione quis conueniatur.

Consentit quis tripliciter.

k ¶ Et consentientem.] hoc ideo dicit, quia ipse eum non priuauerat, sed alij de consensu suo. Et hoc est notabile, quòd potest conueniri, non solum qui deiecit vel mandauit, vel ratum habuit, sed etiam qui cōsensit. extra de restitut. spolia. cum ad sedem. in fi. Consentire dicitur quis tribus modis, scilicet ut qui ad hoc cooperatur: vt in simonia. 1. q. 1. si quis episcopus. Et in incestu. 3. q. 4. consanguineorum. Item & in raptu virginis. 36 q. 2. de puellis. In rapina. 17. q. 4. omnes ecclesiæ. Itē in iniusta sententia, vt s. c. in primis. Secundo modo dicitur consentire, cum non corrigit, quos tenetur ex officio corrigere, vt 83. distin. c. 1. & 2. & 86 distin. inferiorum. Tertio modo dicitur consentire cum defendit peccantem, vel quando sua auctoritate delinquitur. 11. q. 3. qui consentit. 24 q. 3. qui aliorum. & talis magis est puniendus, quàm ipse faciens, vt ibi dicitur. Io.

Item de libro constitutionum.

¶ Antequam causa probetur, aliquis excommunicari non debet. C. XI.

Apud Iulianũ antecessorem, nouel. 123. ca. 15. 24. q. 3. de illicita. Iuo, p. 5. c. 371. & p. 14. c. 42. † *al. ea*

NEmo episcopus, nemo presbyter excommunicet [a] aliquem, antequam causa probetur, [b] propter quam ecclesiastici canones hoc fieri iubent. Si quis autem aduersus eam † excommunicauerit aliquem; ille quidem, qui excommunicatus est, maioris sacerdotis auctoritate [c] ad gratiam sanctæ communionis redeat; is autem, qui non legitime excommunicauit, in tantum abstineat tẽpus sacrosancta communione, quantum maiori sacerdoti visum fuerit; vt quod iniuste fecit, ipse iuste patiatur.

Item Augustinus in epistola 137. ad clerum, & vniuersam plebem Hyponensem.

¶ Incerta & dubia iudicari non possunt. C. XII.

Iuo, p. 6. c. 388.

NOmen presbyteri propterea non ausus sum de numero collegarum eius vel supprimere, [d] vel delere, ne diuinæ potestati, sub cuius examine causa adhuc pendet, facere viderer iniuriam, si illius iudicium meo vellem iudicio præuenire: quod nec in negotijs sæcularibus iudices faciunt, quando causę dubitatio ad maiorem potestatem refertur, vt pendente relatione [e] aliquid audeant cõmutare. Et in episcoporum concilio constitutum est, nullum clericum, qui nondum conuictus sit, suspendi [f] à communione debere, nisi ad causam suam examinãdam se non præsentauerit.

Item Melchiades Papa episcopis Hispaniæ.

¶ Nec suspicionis arbitrio, nec ante verum & iustum iudicium aliquis condemnetur. C. XIII.

Poly. l. 1. ti. 8. Pann. l. 4. tim. 11. 15. † *al. charitate* *Tob. 4.*

PRimo semper ante omnia diligenter inquirite, vt cum iustitia, & veritate † definiatis: neminem condemnetis ante verum & iustum iudicium: nullum suspicionis [g] arbitrio iudicetis: sed primum probate, & postea charitatiuam proferte sententiam: & quod vobis non vultis fieri, alteri nolite facere.

NEmo.] CASVS. Statuitur in hoc cap. quòd nullus debet iniuste & sine causa interueniente ab episcopo, vel archipresbytero excõmunicari: quod si factum fuerit, iniuste excommunicatus absoluatur à maiori: & iniuste excommunicans punietur supe-superioris arbitrio pœna consimili.

Excõmunicare potest simplex pręsbyter.

a ¶ Excommunicet.] argu. ꝙ simplex sacerdos habet potestatem excommunicandi, vt extra de offic. ord. cũ ab ecclesiarum. 1 & c. si sacerdos. & de app. reprehensibilis & extra de eo, qui fur. ord. re. c. 1. Nam quilibet sacerdos habet claues ligandi, vt ĩ. ead. q. 7. §. item cum Dauid. & 11. q. 3. quomodo. Item quia de causis possunt cognoscere, vt extra de iud. cap. 2. & extra de immu. eccl. non minus. & etiam de matrimonialibus causis. extra de senten. & re iud. tenor. in prin. in parte decisa. Cum ergo excommunicatio sit potius iurisdictionis quàm ordinis, vt extra de elect. transmissam. & tales minores prælati habent iurisdictionem, vt dictum est, ergo possunt excommunicare. Sed contra excommunicatio est mucro episcopalis. 16. quæst. 2. visis.

1 Vbi de hoc & ext. de sen. exc. nuper. §. vl. in fi. 9. q. 3. ꝙ merito.

Excommunicatio est maxima pœna.

Item excommunicatio dicitur maxima pœna, vt 24. quæstio. 3. corripiantur. Præterea archidiaconi modicam habent iurisdictionem, vt extra de offic. archid. cap. 1. & vlt. ergo multo fortius simplices sacerdotes. Sol. vbi consuetudo est, ibi bene possunt excommunicare. consuetudo enim dat iurisdictionem, vt 9. q. 3. cõquestus. in fine. De hac materia inuenies 11. q. 1. de persona. Ioan. Probabiliter põt dici, ꝙ ecclesiarum prælati de iure communi possunt excommunicare, vt extra de offic. ord. cum ab ecclesiarum, licet episcopi iã præscripserunt cõtra multos p̃latos. B.

b ¶ Causa probetur.] ĩ. 11. q. 3. nemo episcoporum.

c ¶ Maioris sacerdotis auctoritate.] cum dist. 11. q. 3. si episcopus. forte notatum ibi inuenies, & extra de sen. excom. sacro.

NOmen.] CASVS. Quidam presbyter fuerat accusatus, & etiam infamatus. Vnde clerus illius loci rogat Augustinum, vt eum excõicaret vel deponeret. Respondet Aug. dicens, ꝙ non potest, nec est ausus eũ supprimere d tabula clericorum, cũ occultũ sit eius delictum, & Dei iudicio reseruetur, cui faceret iniuriam, si eius iudiciũ præueniret. Nam & iudices sęculares hoc faciunt, iudicio pendente nihil immutant. Et præterea in concilio factum est statutum, neminem debere excommunicari nondum conuictum, nisi ipse fuerit contumax.

d ¶ Vel supprimere.] nomina excommunicatorum tempore excommunicationis supprimebantur in matricula, sed nomina depositorum radebantur. sic 50. dist. contumaces.

e ¶ Relatione.] simile extra de offic. deleg. licet. ex eo etiam ꝙ iudex dicit se velle referre, nõ potest amplius cognoscere. C. de appel. ex illo. & extra de offi. delega. cum super. quod intelligo si relatio fuerit à partibus approbata, vt C. de rela. l. 2.

f ¶ Suspendi.] nisi sit infamatus. inf. ea q. 5. presbyter.

PRimo semper.] CASVS. Quicumque vult sententiam ferre, debet primo causam & omnia diligenter inquirere quibus peractis sententiam ferre debet nõ suspicionis arbitrio: ne alteri faciat quod sibi non vult fieri.

Suspicio est triplex.

g ¶ Suspicionis.] Triplex est suspicio. Temeraria, de qua

hic

hic dicitur: quæ expurgationem non inducit. Probabilis, quæ expurgationem inducit, vt j.q.5.presbyter. Violenta, quæ ad condemnationem sufficit, vt 32.q.1.dixit Dominus. 1 Tamen quandoque violenta suspicio vel præsumptio non sufficit ad condemnationem, vt extra de testib.cogen. preterea. extra de præsump.litteras.in fi. 2

1 Extra de præsumpt. c.2.

2 Vbi de hoc.& 6.q. 1.oues.Arc.

f ¶ Qui falsum testimonium.] Isti repelluntur, licet non sint infames, vt extra de ordi.cogn. cum dilectus. in fine.

g ¶ Paupertatem.] propter hoc repelluntur testes, vt.4. q.3.testium. dum tamen ratione paupertatis sit suspectus

Paupertas quandoque repellit à testimonio.

Item ff.libro xlviii. tit. de accusationibus, & inscriptionibus, l. Qui accusare.

titu.2.l.8.

¶ Qui ab accusatione prohibeantur, & qui recipiantur. C. XIIII.

PRohibentur accusare alij propter sexum, vel ætatem vt mulier, vt pupillus. Alij propter sacramentum, [a] vt qui stipendium merent. Alij propter magistratum [b] potestatemve: in qua agentes sine fraude [c] in ius vocari † non possunt. Alij propter delictum proprium, vt infames. Alij propter turpem quæstum, [d] vt qui duo iudicia aduersus duos reos subscripta habent, nummosve [e] ob accusandum vel non accusandum acceperint. Alij propter conditionem suam, vt libertini † contra patronos. Alij propter suspicionem calumniæ, vt illi, qui falsum testimonium [f] subornati dixerunt. Nonnulli propter paupertatem, [g] vt sunt, qui minus, quàm quinquaginta aureos habent. Hi tamen omnes, si suam iniuriam exequantur, mortemve propinquorum defendant, ab accusatione non excluduntur. Liberi, libertique non sunt prohibendi suarum rerum defendendarum gratia de facto parentum, patronorumve queri, puta † si dicant, vi se de possessione [h] ab his expulsos: scilicet non ut crimen [i] vis eis intendant, sed vt possessionem recipiant. Nam & filius quidem non prohibitus est de facto matris queri, si dicat suppositum ab ea partum, quo magis cohæredem haberet: sed eam ream lege Cornelia facere permissum ei non est. ¶ Ab alio delatum alius deferre non potest: [k] sed eum, qui abolitione publica, [l] vel priuata interueniente, aut desistente accusatore de reis exemptus est, alius deferre non prohibetur.

† al. euocari

† al. liberti lege ix.

lege. x.

lege. xi.

† al. veluti.

P Rohibētur.] Lex incipit, qui accusare possunt.

CASVS Hic enumerantur nouem personæ, quæ propter nouem causas ab accusatione prohibentur, vt mulier, pupillus, &c. nisi suam vel suorum iniuriam prosequantur. Et hic ostēdit Gratianus, qualiter in accusationib. ordo iudicarius sit seruandus.

a ¶ Propter sacramētum.] quod præstant, scilicet se nō euitaturos mortem propter salutem reipublicę. 3 Milites enim nostros magis volumus scire arma, quàm iura, vel leges, vt C. de iure delib.l.scimus. C.locati.milites.

3 Isti non admittebātur ad accusationē, ne ob hoc impediti utilitatem reip. pretermitterent & pp hoc periurium incurrerent.

b ¶ Magistratum.] sed contra.s.1.q.1.in illa l.iubemus. Sed illud cum delinquit iudex in administratione sua, vt tunc possit cōueniri, 4 vt in Authen.vt iud. sine quoquo suffragio.§.illud. Vel hic loquitur de eo, qui ante administrationem deliquit. Vel ibi de minoribus iudicibus, hic de maioribus, ut ff.de iniu.nec magistratibus. tamen etiā maiores iudices præstabunt cautionem standi iuri post depositam administrationem, vt ff. de adult. si adulterium.§.vlt.

4 Adde de hoc late p Pe. de Bel. pert. & Cy. in l. a suersus C. de adm. tut.

c ¶ Sine fraude.] idest. sine pœna.

d ¶ Quæstum.] idest, quæstus suspicionem. Qui enim duos cœperit accusare, si vult tertium accusare, præsumitur q hoc causa quæstus faciat. Sed huic est contra. ff.de ac.l.hos accusare.§.lege Iulia.vbi dicitur q nemo potest duos simul accusare, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur. Sed dic q in diuersis libellis possunt duo accusari: sed tertius non potest, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur, vt hic dicitur, & C.qui ac. non pos. l.cum rationibus. sed in vno libello non potest duos accusare, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur, vt in illa l.hos accusare. nisi cum crimen commune est, vt ff. de adu. qui pupillam.§.1. sed in crimine adulterij non possunt duo simul accusari. C.de adul. reos.

Accusare si mul plures, an liceat vni.

e ¶ Nummosve.] Accusatori licet nobis dare pecuniā in causa sanguinis: sed qui dat pecuniam & nō in causa sanguinis, pro conuicto habetur, vt j.q.3.§.præuaricator.vers.in omnibus causis. sed non licet accusanti recipere, vt s 1.q.1. concussionis. tamen post finitam accusationem quandoque remuneratur accusator, vt s.79 dist. si quis Papa & inf.3.q.5.accusatores. 6.quæst.1.si quis cum.vers.sane si quis.

Accusatori causa sanguinis licet pecuniā dare.

ctus, vt Inst.de suspe.tuto § vlt. paupertas enim non est de numero malorum. 15.q.1.illa, in fi.

h ¶ A possessione.] non tamen ab eis possunt repetere possessionem per interdictum vnde vi. 5 licet.n. nullum interdictum infamet, tamen diminuit & sugillat opinionem eius contra quem proponitur, vt ff. de obse.l.2. nec etiam in integrum restitutio petitur contra parentes vel patronos, vt C. qui & aduer.quos in integ.restit.l.vltima.

5 Verū est q cōtra eos nō datur interdictū vnde vi, nisi esset vis armata, quia tūc bene datur. ff. de vi, & vi ar. l.1. §. interdictū.

i ¶ Non vt crimen.] nisi atrocem iniuriam fecissent, vel nisi nomine alieno conueniantur, vt ff. de in ius vocan. sed & si.§ pen. & ult.& 12.quæstio.2. §.qui nia numittitur. Aliàs non potest agere pro iniuria contra tales personas, vt ff. de iniur. non solum. §. quamquam.

AB ALIO. CASVS Dicitur hic, quod accusatus durante accusatione illa ab alio accusari non potest, nisi abolitio interueniat, vel accusator ab accusatione desistat. & hoc in prima parte. In secunda parte dicitur, quòd propter vtilitatem publicam quidam admittuntur ad accusationem fraudatæ annonæ, qui aliàs non admitterentur, vt mulier, infames, milites, & serui. Secunda pars incipit ibi, [Mulierem.]

k ¶ Non potest.] siue enim quis sit condemnatus, siue absolutus, tamen super eodem crimine sæpius agi non potest, vt extra de accu.de his.

l ¶ Abolitione publica.] Tripliciter fit abolitio, aut publice

Abolitio fit tripliciter.

¶ Mulierem propter publicam vtilitatem ad annonam [a] pertinentem audiri à præfecto annonæ deferentem Diui Verus † & Antoninus rescripserunt. Famosi quoque accusantes sine vlla dubitatione admittuntur. Milites quoque, qui causas alienas deferre non possunt, qui pro pace excubant, vel magis ad hanc accusationem admittendi sunt. Serui quoque deferentes audiuntur.

lege xiij.

† al. Seuerus

repositahic sūt aliquot verba ex pādectis Fl.

His omnibus auctoritatibus datur intelligi, quòd nullus est condemnandus, nisi iudicio ordinabiliter habito aut conuincatur, aut reum se ipse confiteatur. Verum hæc de illis intelligenda sunt, quorum crimina sunt occulta: ceterum, quæ manifesta sunt, iudiciarium ordinem non requirunt.

Vnde Ambrosius.

¶ Sine accusatione, manifesta iudicentur. C. XV.

MAnifesta, [b] accusatione non indigent.

¶ *Iuo in epistola ad Hugonem, quæ incipit,* Litteras v. P. *sic ait.* Manifesta autem accusatione non indigere testatur beatus Ambrosius super epistolam ad Corinthios, ita dicens de eo, qui cum nouerca: [Iudicis non est, &c.] *vt infra c. de manifesta.*

Item Nicolaus Papa Ludouico Regi in epistola, quæ incipit: [*Syllabarum.*]

¶ De eodem. C. XVI.

Auf.l.12.c.35. Gal.5.

QVæ Lotharius Rex nepos vester facit, accusatore non indigent. Manifesta [c] quippe sunt (teste Apostolo) opera carnis, fornicatio, immunditia, &c.

¶ *Sumptum est ex epistola, quæ habetur in codice sæpe memorato monasterij Dominicanorum; in qua hæc præcedunt.* Accusatorem autem habere Lotharium non nisi illum, qui accusator fratrum in Apocalypsi appellatur, & opera eius, quæ & ipsa eiusdem antiqui hostis instinctu patrantur, profecto comperimus. Quæ vero Lotharius Rex, &c.

¶ Vt puta nato filio principi, vel deuicta ciuitate. & propterhoc feriæ repentinę indictur à principe:&d repētinis ferijs est tantum intelligendum:& tūc sua auctoritate pōt accusator petere reum desistere. Arch.

a Adde ad hāc gl. no. per Pet. & Cyn. in l.1. ff. de abo. & in ru. de gene. abo.

blice ob diem insignem, vel ob rem prospere gestā: † aut priuatim accusatore petente: aut ex lege quando accusator desistit, vel mortuus est. 2 In publica abolitione potest accusator repetere reum finitis ferijs, intra xxx. dies, vt ff. ad Turpil. si quis. & l. seq. Sed in alijs duabus non admittitur ille qui destitit, vt ff. ad Turp. qui destitit. Sed alius bene admittitur intra xxx. dies, infra ea.q. vlt. in fi.

a ¶ Ad annonam.] cum hoc crimen, scilicet fraudatæ annonæ, ponatur inter excepta crimina, & istud crimē æquiparetur crimini dilapidationis, videtur ꝙ ibi qui libet admittatur. Nam & femina cuius non interest, si pietate ducitur, admittitur ad crimen suspecti tutoris. Insti. de suspec. tut. §. consequens. Nec in hoc crimine tenetur quis inscribere, vt in Auth. vt iud. sine quoquo suffr. §. necessitatem. coll. 2.

HIS OMNIBVS. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua probat, ꝙ in notorijs non obseruatur ordo iuris, nec accusator est necessarius. & hoc probat per tres auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Concludit Gra. ex supradictis, ꝙ in causis criminalibus semper est ordo iudiciarius obseruandus, nisi sint crimina manifesta: in quibus ordo iudiciarius non seruatur, & hoc probatur tribus cap. seq. & appellat hic Grat. manifestum, idest notorium.

¶ Casus seq. cap. patet, & ideo positione non indiget.

b MAnifesta.] De notorio loquimur, & quid sit notorium, ignoramus. Scias ergo, ꝙ aliud est fama, aliud manifestum, aliud notorium. Fama quando que ex scientia, quandoque ex suspicione procedit: quandoque ex certo, quandoque ex incerto auctore, vt de consec. dist. 4. sanctum. in fi. Manifestū est quod semper ex sciētia. & ex certo auctore procedit. & quod pōt probari, 3 vt ff. de testa. hæredes palā. Item ēt qnque dicitur occultū, quod pōt probari. C. de ap. eos. §. 2. & occultū dr̄ quod quinque sciunt, vt de pœ. dist. 1. §. hæc ergo secreta. Item notoriū dicitur manifestum, qđ patet, vel per confessionē, vel per probationē, vel per euidentiā rei, vt extra de ver. sig. cū olim. Notoriū triplex est: est eṁ notoriū facti, notoriū iuris, & notorium præsumptionis. Notorium facti est, quod exhibet & offert se oculis omniū, idest, quod ita habet facti euidentiam, ꝙ non pōt negari, supple pbabiliter, vt extra de cohab. cle. tua. & extra eo. ti. vestra. in tali non auditur appellās. extra de appel. cum sit Romana. & c. præterea, & c. p̄uenit. & creditur simplici assertioni officialis, vt 4. q. 4. §. aliquando. Nec requiritur hic scientia omnium, sed pluriū, vt j. e. de manifesta. Est autem quoddam factum continuum sine pmanēs, 4 quoddam interpolatum, quoddā statim transiēs. In notorio facti continui nullus ordo iuris exigitur, vt in decre. tua. In notorio facti interpolati semiplena probatio requiritur, vt extra de vsu. cum in diœcesi. Notorium actu non permanens probabiliter potest negari. vt extra de sorti. ex tuarum. Notorium iuris est de quo aliquis est condemnatus vel confessus, tamen in hoc notorio quandoque contra negantem se esse conuictum requiritur probatio, vt extra de sen. & re iud. sicut. Item quandoque non sufficit, ꝙ quis sit confessus nisi sit confessus, & conuictus, vt j. ea. q. 6. §. sunt ēt quorum. ver. in occultis. Notorium præsumptum est, vt si aliquis publice habitus est pro filio alicuius, ibi non requiritur aliquis ordo iuris, vt extra de fi. presby. Michael. & c. quoniam. hoc enim ꝙ aliquis sit alterius filius, non potest vere probari, vt ff. de cond. & demon. Lucius sed potius per præsumptiones.

3 Idē Alexan. in l. si vero. §. qui pro rei. ff. qui satisd. cog. & tex. in l. ea quidem. C. de accu.

4 Puta si episcopus sine licentia Papæ transit ad aliam ecclesiam. extra de ele. bonæ. 1. & de tra. sla. quanto. Arch.

QVæ Lotharius Rex.] CASVS. Lotharius Thebergam vxorem suam legitimam abiecit, & Gualdradam pellicem accepit, & publice tenuit. De hoc Nicolaus Papa scribit Carolo Regi dicens, quod scelus nepotis sui accusatione non indiget, cum sit manifestum, nec potest quis conqueri eum iniuste damnatum.

c ¶ Manifesta.] j. 11. q. 3. eorum. contra. Sed ibi non erat notorium, sed manifestū; & sic non obstat. 3. q. 9.

quia

quia suspecti. Etiã si sit notorium, tñ nihilominus hæc citatio forte 1 est facienda, 2 ĩ.ca.§.qñ.24.q.3. de illicita, & ĩ.co. Deus omnipotens. & snia ferenda est, vt extra de app.cũ sit Romana. in fi. sed neque probatio, neque purgatio est requirenda, vt ĩ.c. Deus oĩpotẽs. & extra de purg. ca. cũ dilectus. fit tñ probatio quandoque ex abundanti. extra de elect bonæ.1. & ff. de ma. causam. in prin. & 24. q.1. pudenda, in fi. nihil enim tam indubitarũ est, quin solicitam dubitationem admittat, vt in Authen. de tabel. in med. coll.4.

calum.l.1. Additur vj. casus, quando crimen probatur per inquisitionem extra de accu. qualiter & quando. Item vij. cum deficit reus in purgatione. extra de sim de hoc. viij. in notorijs, vt hic.

c ¶ Omnes.] scilicet Corinthij.

1 Pro illo forte facit quod not. Vin. & Ber. extra de diuor. porro.

2 Concor. tex. in l.3. §. si ad dic. ff. de re mi. no. Bald. in l. cũ tratré. C ð his, q. vt indig.

In manifestis enim calliditate accusantium non opprimitur reus, nec tergiuersatione proprium crimen celatur, cum culpa sua oculis omnium sponte se ingerat: atque ideo in talibus iudiciarius ordo non requiritur: qui ideo institutus est, vt nec innocentia insidiis pateret aduersantium, nec culpa delinquentium sententiam effugeret iusti examinis.

Vnde Stephanus Papa V. Leoni episcopo Theanensi.

Vide ĩ.c. manifesta.

¶ *Extat integra hæc epistola in collectione canonum sine auctoris nomine in Vaticana bibliotheca.*

IN MANIFESTIS. CASVS. Docet hic Gra. q crimen dicatur manifestum, scilicet quod negari non potest: cum se ingerat oculis omnium: in quo ordo iudiciarius non requiritur, qui inuentus est, vt innocentia non damnetur, & delinquentis culpa puniatur.

¶ Ordinem iudiciarium manifesta non desiderat causa.

C. XVII.

DE manifesta & nota pluribus a causa non sunt quærẽdi testes, vt sanctus Ambrosius in epistola ad Corinthios dixit, de fornicatore sententiam exponẽs Apostoli: [Iudicis, inquit, non est sine accusatore b damnare: quia & Dominus Iudam, cum fur esset, sciebat: sed quia non est accusatus, minime abiecit.] Vt tolleretur de medio vestrum, qui hoc opus fecit. [Cognito opere isto pellendum illum fuisse de cœtu fraternitatis Apostolus censuit. Omnes c enim crimen eius sciebant, d & non arguebant. Publice enim nouercam suam loco vxoris habebat. In quare neque testibus opus erat: neque tergiuersatione e aliqua poterat tegi crimen.] & paulo post: [Absens facie, præsens autem auctoritate spiritus, qui nusquam abest, iam iudicaui, f vt præsens eum, qui hoc admisit, 1 tradi satanæ in interitum carnis.]

Iuo.p 6.c.431
Pan l.4.c.117.
Ambr. ad c.5
1.Corint.
23.q.4. si quis

3 *Sed sciendum est, quòd eorum, quæ manifesta sunt, alia sunt nota iudici, & incognita aliis; alia sunt manifesta aliis, & occulta iudici; quædam vero sunt nota iudici, & aliis. Quæ iudici tantum nota sunt, sine examinatione ferri non possunt: quia dum accusatoris persona assumitur, iudiciaria potestas amittitur. In vna enim eademq; causa nullus simul potest esse accusator & iudex.*

1 Concor. i si. gl. in l. sed interpellatur §. 1. ff. de arb. Bald. in l. 1. C. qui admi. ad bono. poss.

DE manifesta.] CASVS. Stephanus in hoc c. inducit auctoritatem Ambr. exponentis sententiã Apostoli de Corinthio fornicatore, q talis est, q iudex nõ debet aliquem sine accusatore damnare. Vnde Dñs Iudam furem non condemnauit, quia accusatus non fuit. Sed hoc verum, est cum est occultum crimen; sed si crimẽ est adeo manifestum, q negari non possit, quale fuit crimen Corinthii: nõ est opus testibus, vel accusatore: & hoc iõ, quia omnes crimen eius sciebant. Ideo Apostolus tradidit eum absentem satanæ, vt spiritus eius saluus fiat.

a ¶ Pluribus.] ergo non requiritur omnium scientia. forte sufficiunt x. vt 10.q.3. vnio. iudici tñ debet esse notum. 23 q.4. cũ quisque. Vnde potest contingere, q aliquid est notorium apud delegatũ, quod non est notorium apud delegantem & si causa audiretur coram delegante, ille procederet secũdum ordinem iuris, sed delegatus non, vt extra de purg. can. cum dilectus. Idẽ est in inquisitione. potest enim esse, q delegans possit inquirere de crimine alicuius, si apud eum est infamatus: sed delegatus non, extra de accus. cum oporteat.

b ¶ Sine accusatore.] not. q nemo est condemnãdus sine accusatore, vt ff. de mu. & hon. rescripto. §. si quis accusatorem. sed fallit in charta suspecta, cui fides nõ fit C. de proba. iubemus. & cum testis fraudulenter, & procaciter respõdet. C. de test. nullus. & in tutore suspecto. ff. de suspe. tu. l 3. §. 1. & 3. q 2. quia ca. & qñ maritus excipiẽdo condemnatur de lenocinio. ff. de adul, l. 2. § si publico. & quando calumniator punitur. C. de

Cõdemnatur quis aliquando sine accusatore.

d ¶ Sciebant.] ideo quòd publicè in domo sua videbant eam, & sic extra de cohabi. cler. & mulie. tua C. de Iudæ. l. ne quis.

e ¶ Tergiuersatione.] i. dissimulatione.

f ¶ Iudicaui.] ergo absens excõicatur, vt extra de app. cum sit Romana in fi. & extra de simo. accusatum. Sed nũquid absens absoluitur? 3 arg. q sic ĩ.c.q.5. quãto. arg. contra de sent. exc. à nobis. in fi. vbi certa forma absolutionis exprimitur? Resp. sic, 4 non est absoluendus si tamen taliter absoluitur, tenet absolutio, vt ext. de reg. iu. omnis res. 30 q.5 § sed obiicitur.

SED SCIENDVM. Hæc est 3. pars q. in qua probat, q si qua sunt nota tantum iudici, scilicet tanquam homini: non debet sine examinatione sententia ferri, & hoc probat duobus ca. seq. 10. dẽ Fant.

CASVS. Dicit Gr. q eorum quæ sunt manifesta, alia sunt manifesta iudici tantum, alia iudici & aliis. In iis, quæ sunt nota iudici tantum, iudex accusator esse nõ debet: quia idem non debet esse accusator & iudex, & hoc probatur seq. cap.

3 De materia huius gl. no in l. absenté. ff de pœ. & i l. absenté. C. de proc.

4 Et secundum formã illius decr. à nobis. At.

Mul-

Beda.1.Cor.5.

Vnde Augustinus in homilia de pœnitentia (quæ est 50.) cap.12.

¶ Quando aliqui sunt corrigendi, quando tolerandi. C. XVII.

Ans.l.3.c.70. Poly.l.7.ti.7. 1.Cor.4.

MVlti corriguntur, vt Petrus: multi tolerantur, vt Iudas: multi nesciuntur, donec veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum. *& infra* ¶ Nos vero à communione prohibere quēquam non possumus [a] (quāuis [b] hæc prohibitio nondum sit mortalis, [c] sed medicinalis [d]) nisi aut sponte confessum, aut in aliquo, siue sæculari, [e] siue ecclesiastico iudicio nominatum, atque conuictū. Quis enim sibi vtrumque audeat assumere, vt cuiquam ipse sit & accusator [f] & iudex? Cuiusmodi regulam etiam Paulus apostolus in eadem ad Corinthios epistola breuiter insinuasse intelligitur, cū quibusdam cōmemoratis criminibus, ecclesiastici iudicij formam ad omnia similia [g] ex quibusdam daret. Ait enim: [Scripsi vobis in epistola non commisceri fornicarijs. [h] Non vtique fornicarijs [i] huius mundi, aut auaris, aut raptoribus, aut idolis seruientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exisse.] Non enim possunt homines in hoc mundo viuentes, nisi cum talibus viuere: nec eos possunt lucrifacere Christo; si eorum colloquium conuictumque vitauerint. Vnde & Dominus cum publicanis & peccatoribus comedens: [Non est opus, inquit, sanis medicus, sed male habentibus. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores.] Et ideo sequitur Apostolus, & adiungit: [Nunc scripsi vobis non commisceri.

1.Cor.5. — 23.q.4. c.infideles. — Matt.9. — 1.Cor.5.

Sententia super crimine in clericum lata in causa recōuentionis p iudicem sæculare man ipsum infamet.

a Scilicet à dependenti à primo: alias nō facit nisi præsumptionē & sic intelligūtur istæ leges ī.proxi.alleg.Ar.

a Laico. Idē Pan. in d.c.at si clerici.

MVlti corriguntur.] CASVS. Cap.istud diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, quòd multi corriguntur, & propter scandalum multi tolerantur: multi autem nesciuntur esse criminosi, qui diuino iudicio reseruantur. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Nos vero.] dicitur, ꝙ nos non debemus aliquem à cōmunione repellere, nisi sponte confessum, aut in iudicio accusatum, & conuictum. Si enim (sicut dicit Apostolus) vellemus omnes occultos peccatores vitare, nos oporteret de hoc mundo exire, qui tales docet tolerandos vsque ad vltimum ventilabrum, vt possimus eos lucrifacere Christo, nec vitandos nisi essent per sententiam nominati, & sic docet eos tantum iudicio ecclesiæ condemnandos, non arbitrio supplicantis, sed ordine seruato. Hoc idem probatur exemplo Domini, qui comedit cum publicanis, & peccatoribus, inquiens; non est medicus necessarius sanis, sed male habentibus. In tertia parte, quæ incipit, [Non ergo,] dicitur, ꝙ illi, qui hortantur ad pœnitentiam, non debent gaudere, eo ꝙ multos habeant socios ad supplicium: quia non minus ardebunt, &c.

a ¶ Non possumus.] nominatim, sed in genere, vt 5.q.1 quidam. extra de offi.ord. si sacerdos.

ADDITIO. Et dicas, non possumus de iure, idest, non debemus. H. nā id possumus, quod de iure possumus.

b ¶ Quamuis] interpositio est.

c ¶ Mortalis.] ante contemptum 24 quæstio. tertia, notandum.

d ¶ Medicinalis.] vt spiritus eius saluus fiat, 11 q 3 audi nisi sit incorrigibilis, vt 11.q.3. nemo episcoporum, & infra 24.q.3. corripiantur. & c. notandum. in fi.

e ¶ Sæculari.] i. de rebus sæcularibus, vel loquitur de laico. [a] q. d. laicum conuictū coram sæculari clericū corā ecclesiastico, vitare possumus, vt reddamus singula singulis. & sic non est contra. extra de iudi. at si clerici arg. huius c. videtur, ꝙ clericus de crimine ciuiliter conuictus infametur per sententiam latam in ipsum à laico per reconuentionem, vt 6.q.1. beatus Petrus. & c. infames. arg. extra de testi. decetero. & 3.q.5. de accusatoribus. 35.q.3. coniunctiones. 3.q.8. cuius. immo si coram quocumque in modum exceptionis probat crimen, cogetur ad pœnitentiam: nam vndecumque claruerint crimina, &c. 24.q.3. ecce. nam & iudicium hereticorum certificat ecclesiam, vt infra 24.q 1. quisquis. & cap subdiaconus. & in Auth de sanct. episco. § si vero crimen. coll.9. & sententia in vno iudicio lata, fidem facit in alio. [a] ff. de iniur. si duo. C. de li. cau. iubemus. lo. hoc verum est inter easdem personas, quia res inter alios acta, &c. extra de re iud. quamuis. cum similibus. B. Similiter fit fides seculari iudici p iudicem ecclesiasticum, vt 11 q 1 statuimus. & hoc satis pōt admitti. Iudex tamē ecclesiasticus non potest clericum ratione illius sententiæ punire quasi conuictum, si tamen infamia crebrescit, ex tali sententia potest episcopus ipsum cogere ad purgationem, in qua si defecerit, puniatur, vt extra de si de hoc. nec testes purgationis sunt contrarij prioribus testibus: quia isti iurant de credulitate, & illi de scientia; & bene potest esse, ꝙ isti credant eum innocentem, & illi sciant eum nocentem. nec obest ei illa sententia quo ad beneficium, vel quo ad ordinē. extra de except. denique. de ordi. cog. cum dilectus. in fi. Sed forte potest ipsum cogere ad pœnitentiam. nam etiam in causa correctionis tenuis probatio & scientia sufficit, vt extra de spon. præterea. 22.q 5. hoc videtur. immo sufficit vnus testis quo ad sententiam medicinalem animæ, vt extra de test. cog. peruenit. de. consec dist 4. cum itaque, extra de consang. & affi. super eo. & extra de testi. super eo.

f ¶ Accusator & iudex.] quod fieret si occultos tales accusaremus.

g ¶ Similia.] Arg. ꝙ licet aliquid specialiter de vno dicatur, tamen extenditur ad omnia similia, vt ī. eadem, Deus omnipotens. 32.q.7. Apostolus. 16 q.3. licet. dist. n.61 miramur. & ī. dist.5. ad eius ff de fun. inst. quæsitum §. vl. ff. de adi. leg. l legata. ff de ali. & cib. leg. l. verba. ff de supel. leg. l legata. 16.q.1. hinc est etiam. arg. contra C de procu maritus.

h ¶ Fornicarijs.] Iudæis vel Gentilibus.

i ¶ Fornicarijs.] scilicet occultis: nisi in casibus, quasi dicat, non est aliqua pars mundi, in qua non sint tales mali.

a ¶ Si quis.] quasi dicat, quare hic non dicis de alijs quàm de fratribus? Respon.

b ¶ Nominatur.] per sententiam.

c ¶ Qui foris.] i. non nostri iuris, 17.q 4 constituit. ꝫ. dist 45. qui syncera. contra. dic, vt no. 28. q. 1. sæpe.

non solum quando in nos peccatur, & nobis scientibus, sed etiam quando nescitur nisi præsumptiue, & hoc in prima parte. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Nescio,] dicitur, quòd prælati sæpe corrigunt peccatores occultos alijs nescientibus: quia nolunt ma-

Si peccauerit i te. &c. de quo peccato debet intelligi.

Si quis [a] frater nominatur [b] in vobis, aut fornicator, aut idolis seruiens, aut auarus, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax; cum huiusmodi nec quidem cibum simul sumere. Quid enim mihi de his, qui foris [c] sunt iudicare? [d] Nonne de his, qui intus sunt, vos iudicatis? De his autem, qui foris sunt, Deus iudicabit. Auferte malum à vobis ipsis.] Quibus verbis satis ostendit non temere, aut quomodolibet, sed per iudicium auferendos esse malos ab ecclesiæ communione: vt si per iudicium auferri non possunt, tolerentur potius; ne peruerse malos quisque † euitando, ab ecclesia ipse discedens, eos, quos fugere videtur, vinciat † ad gehennam. Quia & ad hoc nobis sunt in scripturis sanctis exempla proposita: velut in messe, vt palea sufferatur vsque ad vltimum ventilabrum: vel intra illa retia, vbi pisces boni cum malis vsque ad segregationem, quæ futura est in littore, id est in fine sæculi, æquo animo tolerentur. Non enim contrarium est huic loco id, quod alio loco dicit Apostolus: [Tu quis es qui iudicas alienum seruum? suo Domino stat aut cadit.] Noluit enim hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis, [e] vel etiam extraordinario [f] vsurpato iudicio: sed potius ex lege Dei secundum ordinem ecclesiæ, siue vltro confessum, siue accusatum, atque conuictum. Alioquin illud cur dixit? [Si quis frater nominatur aut fornicator, aut idolis seruiens, &c.] nisi quia eam nominationem intelligi voluit, quæ fit in quemquam, cum sententia ordine iudiciario, atque integritate profertur? Nam si nominatio [g] sola sufficit: multi damnandi sunt innocentes; quia sæpe falso in † quemquam crimina nominantur. [1] Non ergo illi, quos monemus agere pœnitentiam, quærant sibi comites ad supplicium; nec gaudeant, quia plures inuenerint. Non enim propterea minus ardebunt, quia cum multis ardebunt.

† f. quosque
† al. mittat
Matt. 3.
Matt. 13.
Rom. 14.
† iniquo & crimine]
Beda in c. 5. 1. ad Cor.

Idem in sermone 16. de verbis Domini.

¶ Peccatum, quod tantum iudici notum est, ab eo damnari non valet. C. XIX.

SI peccauerit, inquit, in te [h] frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum solsi. Quare? quia peccauit in te. Quid est: [In te peccauit?] Du [illegible], quia peccauit. Quia enim secretum fuit, quando in te peccauit, secretum quære, cum

Matt. 18.

d ¶ Iudicare.] quantum ad excommunicationem, sed corporaliter possunt puniri: [1] vt 17. quæst. 4. constituit argumen. quòd excommunicatus non potest iterum excômunicari. de hoc inuenies, tertia, quæst quarta, En geltrudam.

[1] Idem & & pecuniariter punit ecclesia vbi sunt de sua iurisdictione. extra de rapto. de archiepātu. Ber.

e ¶ Suspicionis.] sub audi temerariæ, si violentæ: secus 32. quæstio. 1. dixit.

f ¶ Extraordinario.] agendo contra eum denunciatiue, vel inquisitiue; qui modus nouus est, & extraordinarius, secundum quosdam. Sed dic extra, id est, præter hoc, vel contra ordinem iuris, scilicet quia nõ est de foro suo, cum sit occultus. vnde sequitur vsurpatio. Nã vsurpare quis dicitur, cum vendicat sibi quod ad ipsum non pertinet.

Vsurpare quis dicitur.

g ¶ Nam si nominatio.] i. infamatio. ꝫ. 25. quæst. vlt. cap. vlt. 35. quæst. 6. si duo. Arg. quod per famã nõ probatur aliquid. extra de coha. cler. & mulie. sua. extra de eo qui cog. consang. vxo. suæ, super eo. Sed fama cum alijs adminiculis probat. 4 q 3. sæpe. extra de præsumpt. illud. de appel. c. 1.

Fama an probet.

SI peccauerit.] CASVS. In hoc c. exponitur auctoritas Euãgelica: Si peccauerit in te frater tuus, &c. Capitulum ergo istud diuiditur in duas partes. In prima parte dr̃, ꝙ si frater tuus peccauerit in secreto, eũ in secreto corrigere debes: alioquin non esses corrector, sed proditor, si in publico corrigeres. Et hoc probatur exemplo Ioseph, qui cum sciret beatam virginẽ grauidam, ad quam sciebat se non accessisse, eam noluit diuulgare, sed occulte à se dimittere: quare quæ in secreto fiunt, corripienda sunt in secreto: quæ publice, coram omnibus arguenda sunt. Et ita concordant duæ auctoritates, quæ videntur contradicere vna Domini, scilicet, si peccauerit in te, &c. quæ intelligitur de occultis: alia Apostoli, scilicet, peccantem, coram omnibus argue. cuius tenor hic ponitur; quæ intelligitur de manifestis, & hoc intelligendum est manifestare eorum delicta: homines tamen credunt, ꝙ ipsi hoc non faciant: & ideo eos reprehendunt.

h ¶ In te.] scilicet læsum, vel testem. Quidam totam hanc auctoritatem intelligunt de occulto peccato: & exponunt, adhibe vnũ vel duos testes, qui sint testes factæ admonitionis: & quod sequitur, dic ecclesiæ. idest sacerdotibus, qui orent pro ipso, vel admoneat eum desistere à peccato: & tali qui potest prodesse, & non obesse. 22. q. 5. hoc vr̃. & qđ sequitur, sit tibi ethnicus, &c. quantum ad priuatam communionem intellige: sed non in publico, vt 6. q. 2. si tantum. Sed huic op. ꝫ dicit 45. dis sed illud & ext. de iud. nouit. 11 q. 3. præcipue. vbi habes ꝙ etiã in manifestis loquitur hæc aucto-

auctoritas. Alij intelligunt totam de manifesto: sed eis contradicit Aug. ibi, si solus nosti, Tertij dicũt ꝙ principium de occulto, & sequens de manifesto loquitur: sed eis contradicit quod dicit: distribuite tempora, & concordat scriptura. Io. intelligit de tali occulto quod scitus

Quicumque ergo habet familiam, tenetur corrigere eã. 23. q. 4. duo ista. & q. 5. non putes. Et ꝙ teneatur pręceptiue, quo ad prælatos, quo ad subditos cõsultiue, est arg. 23. q. 8. c. 1. Item dubitatur, an infames personæ admittant ad denuntiationem, & criminosæ? Et videtur ꝙ sic: quia omnes ex præcepto ad hoc tenentur. Nam & hæreticus admittitur. 24 quæstio. 1. quisquis. & aliæ personæ viles, vt extra de spon. pręterea. 2. & vbi agitur ad correctionem, nõ requiritur tantùs rigor, vt 22. q. 5. hoc uidetur. de bona fide enim agitur: vnde nõ conuenit de apicibus iuris disputare. ff. mã. si fideiussor. §. quædam. E contra uidetur: quia tantum honestiores personæ admittũtur. 35. q. 6. episcopus in synodo. & non infames, vt de testib. co. pręterea. nam etiam ad populares actiones non admittuntur nisi personæ integri status, vt ff. de popu. act. popularis. Ego credo quemlibet admitti, dum tamen bono zelo denuntiet. extra de re iudi. cum I. & A. sed licet infames admittantur & irregulares, non tamen criminosi. Cum enim tales non correxerint sua crimina, credendum est, ꝙ malo zelo denũtient crimina aliorum. 3. q. 7. §. porro. Io. similiter est in teste, qui in ciuili causa non admittitur, nisi post pœnitentiam. extra de testi. testimonium. B.

bat hoc pręceptum. Op. ar. 16. dis. deinde. secundum Ray.

corrigis, quod in te peccauit. Nam si solus nosti, quia peccauit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, sed proditor. [a] Attende, quemadmodum vir iustus Ioseph tanto flagitio, quod de vxore fuerat suspicatus, [b] tanta benignitate pepercit: antequam sciret, vnde illa conceperat, quam grauidam senserat, & se ad illam non accessisse nouerat. [c] Restabat itaque certa adulterij suspicio: & tamen, quia ipse solus senserat, ipse solus sciebat, quid de illo ait Euangelium? [Ioseph autem, cum esset vir iustus & nollet eam diuulgare.] Mariti dolor non vindictam quæsiuit: voluit prodesse peccanti, non punire peccantem: [Cum, inquit, nollet eam diuulgare; voluit eam occulte [d] dimittere.] *& infra.* ¶ Ergo ipsa corripienda sunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus. Ipsa vero corripienda sunt secretius, quæ peccantur secretius. Distribuite tempora, & concordat scriptura. [e] Sic agamus, & sic agendũ [f] est, non solum, quando in nos [g] peccatur, sed etiam, quando peccatur ab aliquo, vt ab altero nesciatur, in secreto debemus corripere. *& paulo post.*

Matth. 1.

¶ Nouit enim nescio quẽ homicidam episcopus, [h] & alius illum nemo nouit. Ego nolo † illum publice corripere, & tu quæris inscribere? Prorsus nec prodo, nec negligo: corripio in secreto; pono ante oculos eius Dei iudicium, terreo cruentam conscientiam, persuadeo pęnitentiã. Hac [i] charitate præditi esse debemus. Vnde aliquando homines reprehendunt nos, quod quasi non corripiamus; aut putant nos scire, quod nescimus; aut putant nos tacere, quod scimus. Sed forte quod scis, & ego scio: sed non coram te corripio, quia curare volo, non accusare. ¶ Sunt homines adulteri in domibus suis; in secreto peccant: aliquando nobis produntur ab vxoribus suis, plerumque zelantibus; [k] aliquando maritorum salutem quærentibus. Nos non pro-

† *al. volo.*]or.

scitur à multis, & potest ab aliquibus probari: & vocantur testes, vt probetur admonitio facta: quia nisi præcessisset admonitio, accusare non posset, vt ĩ. ead. q. 7. accusatio. & c. si quis erga. nam si post admonitionem ecclesiæ nollet pœnitere, isti possunt esse testes admonitionis factæ, & hoc innuit littera, vbi dicit, forte quod tu scis, & ego scio. Arg. est ad hanc solutionem, extra de iud. nouit. Sed isti opponitur: quare ergo dicit Augu. tu solus nosti? Respond. hic, solus, non excludit paucos, sed multitudinem. si. distin. 8. si solus. & ibi, Quomodo sedet sola ciuitas. i. cum paucis, sic 15. q. 7. §. solus. ĩ. ea. q. 7. §. de his. Nunc quæritur vtrum hoc sit præceptum omnibus? Videtur quòd istud extendatur ad omnes. ĩ. ead. quæst. 7. quapropter. 11. quæst. 3. præcipue. 24. quæst. 3. tam sacerdotes. 45. distin. sed illud. quod H. concedit. [1] Sed dura est hæc opinio, & constituit omnes transgressores. Sed M. dicit, ꝙ est mandatum ad omnes, qui sunt in magistratu positi, siue sint clerici, siue laici. ar. 23. q. 4. duo ista. 17. q. 4. de presbyterorum. tamen ad alios est consilium, & hoc est verum de peccato iam facto: sed de peccato adhuc faciendo omnibus est præceptum. 22. quæst. 5. hoc videtur. 94. distin. diaconi. extra de cogna. spi. tua. Et intellige primam partem quando prelatus scit peccatum per se. Secundam, quando ei ab alio denũtiatur,

Correctio fraterna, an sit de præcepto.

[1] Et sic intellige hoc si peccauerit, &c. sed dic, ꝙ ibi Matt. 8. loquebatur dñs Petro, per quod patet ꝙ prelatis tm̃ modo da-

a ¶ Sed proditor.] Sed nonne Dominus prodidit crimen Iudæ, cum dixit: Qui intingit manum mecum [2] in paropside. ĩ. ead. vnus. & Paulus crimen Iudæorũm tribuno, vt 23. q. 3. Maximianus? Responde, illi quibus dicebatur, poterant tantum prodesse 22. q. 5. hoc uidetur. Item contra. ff. de iniu. eum qui. Sed illud intelligitur quando quis directe vult aliquem accusare.

b ¶ Suspicatus.] ĩ. 32. q. 1. dixit Dominus.

c ¶ Nouerat.] vnde conceperat.

d ¶ Occulte.] i. non accedere ad eam: nõ tamen voluit eã à se repellere. 27. q. 2. prius quàm. Vel occulte, id est, sine probatione: quod hodie nõ licet, 35. q. 6. multorũ.

e ¶ Scriptura.] Euangelica cum Apostolo dicente: Peccantem coram omnibus argue.

f ¶ Et sic agendum.] 6. q. 2. si tantum. 11. q. 3. sancti. extra de offi. ordi. si sacerdos.

g ¶ Quando in nos.] id est, vno vel altero sciente: sed etiam quando nullus scit: dum tamen præsumptio sit contra eum qui peccat.

h ¶ Nouit, &c. episcopus.] de se loquitur Aug.

i ¶ Hac charitate.] scilicet Euangelica. aliàs charitate, in originali Augustini.

k ¶ Zelantibus.] arg. malo zelo denuntiantem crimen

Christus nũquid reuelauit crimen Iudæ?

[2] De hoc legi. & no. de cõsecr. dist. 2. cum omne. i gl. cum dixit. ibi uideas.

dimus [a] palam, sed in secreto arguimus. Vbi contigit malum, ibi moriatur malum. Non tamen vulnus illud negligimus; ante omnia ostendentes homini in tali peccato cōstituto, sauciamque gerenti conscientiam, illud vulnus esse mortiferum.

4 *Quando vero crimen est notum aliis, & non iudici, nec tunc sine examinatione feriendum est: quia in crimen sibi occultum iudex sententiam ferre non debet.*

Vnde Euaristus Papa ait epistola secunda. †

¶Sententia non præcipitanter ferenda est.

C. XX.

Deus omnipotens, vt nos à præcipitatæ sententię prolatione compesceret, cum omnia nuda & aperta sint oculis eius; mala tamen Sodomæ, noluit audita iudicare, priusquam manifeste agnosceret, quæ dicebantur. Vnde ipse ait: [Descendam, [b] & videbo, vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint; an nō est ita vt sciam. [c]] Deus omnipotens, cui nihil est absconditum, sed omnia ei manifesta sunt, etiam antequam fiant; non ob aliud hæc, & alia multa (quæ hic prolixitatem vitantes non inseruimus) per se inquirere dignatus est; nisi, vt nobis exemplū daret, ne præcipites in discutiendis, & iudicandis negotijs essemus & ne mala quorūque prius quisquam pręsumat [d] credere, quàm probare. [e] Cuius exemplo monemur, ne ad proferendam sententiam vmquam pręcipites simus, aut temere, indiligenterque indicussa quæque quoquo modo [f] iudicemus, dicente veritatis voce: [Nolite iudicare, vt non iudicemini: in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini, *& reliqua.*] Nam mala audita nullū moueant: nec passim dicta absque certa probatione quisquā vmquā credat: sed ante audita [g] diligenter inquirat; [h] ne præcipitando quidquam aliquis agat. Si enim Dominus omnium, Sodomorū mala, quorum clamor ad cœlum vsque peruenerat, omnia sciens prius nec credere, nec iudicare voluit, quàm ipse ea cum fidelibus testibus diligēter inuestigans, quę audierat, opere veraciter cognosceret; multo magis nos humani, † & peccatores homines, quibus incognita sunt oc-

† Et Gregori' l. Mor. 19. c. 23. & in cōc. Tribur. c. 22. Ans. l. 3. c. 67. Poly. l. 7. ti. 1. Burc. l. 11. c. 9. Pan. l. 4. c. 116. Iuo. p. 5. c. 240

Gen. 18.

Heb. 4.

Matth. 7.

30. q. 5. nullū ante.

† *al. qui sumus homines, & peccatores, quibus*

fratris audiendum: hoc est verum, si prosequatur suam iniuriam, vt j. q. 7. si quis erga.

a ¶Non prodimus.] ad querelam earum.

QVANDO VERO. Hæc est quarta pars huius quæstionis, in qua vult probare, quod si notum est alijs & non iudici tamquam iudici, nihilominus est causa examinanda: & hoc probat per ca. seq. Io. de Fan.

CASVS. Hic ponit Gratianus secundum membrum suę distinctionis: scilicet quando crimē est notum alijs, & non iudici: & in hoc casu seruandus est ordo iuris, & hoc ostendit per sequens capitulum.

Deus oīpotens.] CASVS. Sodomitæ erāt in notorio delicto, quia seipsis abutebantur: Dñs tamen, licet manifesta essent ei facta Sodomorum, quem nil latet, noluit eos iudicare statim: sed ipse cū fidelibus testibus diligēter veritatem inquisiuit ante quā eos iudicaret. Cuius exēplo monemur ne pręcipites simus in sententia ferenda: quia si Dominus, qui sciebat factū, veritatem diligēter inquisiuit: multo fortius homines iudicātes, qui veritatem nesciunt, debent inquirere diligenter omnia, & neminem ante probationem cōdemnare, veritate dicente: Nolite iudicare, & non iudicabimini: & Apostolo dicente: Tu quis es qui iudicas, &c.

b ¶Descēdam.] Angelos mittendo, vt infra sequitur.

c ¶Sciam.] tāquam iudex. si habes, sciā, tunc transpone litteram sic, vt sciam an non est ita, id est, an non hoc sit ita, & tunc incipit versus ibi: Deus omnipotens. si habes, sciat: tunc incipies versum: An non est ita vt sciat: & leges interrogatiue vsque ad locum illum, non ob aliud hæc, &c.

d ¶Præsumat.] Præsumendum est enim quemlibet esse bonum, vt 11. q. 3. absit. extra de præsum. dudum.

e ¶Quam probare.] idest, examinare.

f ¶Quoquo modo.] i. diffinitiue, vel interlocutorie.

g ¶Audita.] s. dist. 81. si quid vero. j. 11. q. 3. in cūctis. & extra de præsump. dudum.

Inquirens quos testes admittere debeat.

h ¶Inquirat.] Cum istud c. locum habet tantū in causa inquisitionis: vt extra de accus. qualiter. 2. videtur quod tātum honesti testes sint ibi admittendi in causa inquisitionis, eo quod dicit, fidelibus. & eadē dec. dicit, de prouidis & honestis. & dec. dicit, vbi de simonia agitur, propter immanitatē sceleris admittuntur criminosi, & loquitur ibi in causa inquisitionis: & sic videtur quod in minoribus criminibus non sint admittendi criminosi, vt extra de si. per tuas. Sed est argum. contra, extra de te iudica. cum I. & A. Satis potest dici, quod si extranei testes inducuntur in causa inquisitionis, requiritur quòd non sint criminosi, sed in illis qui sunt testes de ipsa ecclesia, sufficit qualescumque sint: dummodo non sint inimici vel corrupti. Ioan. Quidquid Ioan. dicat, ego non credo, quòd testes criminosi admittantur in causa inquisitionis: nisi essent de crimine emendati. extra de testi. testimonium. In exceptis tamen criminibus bene admittuntur criminosi, nisi sint conspiratores, vel capitales inimici. extra de si. per tuas. 2. quod intelligunt quidam si ille contra quem fit inquisitio, fuerat malæ famæ, alioquin criminosi non admitterentur, vt innuit illa decre. per tuas. & supra eadem. in primis. versicu. de persona Stephani. ibi, quod autem, &c. B.

QVAN-

culta iudicia Dei, & hæc præcauere, & nullum ante veram, iustamque probationem iudicare, aut damnare debemus, manifeste apostolo dicente Paulo: [Tu qui es, qui iudicas seruũ alienũ? suo enim Domino stat, aut cadit.] *Rom. 14.*

§ *Quando autem crimen notum est iudici & aliis; aliquando reus inficiatur factum: velut si quis negaret interfecisse eum, quẽ sub oculis iudicis* [a] *in conspectu multorum interfecit. Hic, quia se reum negat, sine examinatione feriri non potest. Aliquando euidentia ipsa operis reum esse testatur: quando opere publico crimen suum confitetur: tunc post secundam & tertiam correctionem* [b] *sine examinatione damnandus est, si incorrigibilis extiterit. In hoc itaque vltimo casu intelligenda est auctoritas illa Ambrosii & Nicolai: [Manifesta, accusatione non indigent.] Fornicator enim ille, in quem, sine examinatione, sententia Apostolica processerat, publice coram omnibus nouercam suam pro vxore habebat. Lotharius quoque, de quo Nicolaus scribit, similiter publice vxorem suam dimiserat, & aliam superduxerat.*

s. ea. manifesta. &, quæ Lotharius.

Vnde idem Nicolaus Papa scribit archiepiscopis, & episcopis per Galliam, Italiam, & Germaniam constitutis.

¶ Sine accusatione, manifesta ferienda sunt.

C. XXI.

Iuo. p. 8. c. 326. Regino omnia hæc refert li. 2. Chron. nu. 875

SCelus, quod Lotharius rex (si tamen [c] rex veraciter dici possit, qui nullo salubri regimine, corporis appetitus refrænat, sed lubrica eneruatione magis illicitis eius motibus cedit) in duabus [d] feminis, Thietberga scilicet, & Gualdrada commisit, omnibus manifestum est. ¶ Sed & dudum episcopos Thietgandum, & Gunterium in tali facto eum habuisse tutores, atque fautores pene totus nobis orbis vndique ad limina, seu sedem confluens Apostolicam referebat. [e] *& infra.* ¶ Igitur decernente nobiscum sancta synodo in præsentia depositi, & ab officio sacerdotali excommunicati, atque à regimine episcopatus alienati indubitanter existunt.

QVÆSTIO II.

QVÒD *autem* [f] *expoliatus ante iudicem stare non possit, multis auctoritatibus probatur.*

QVANDO AVTEM. Hæc est quinta pars q. In qua dicitur, quod si notoriũ est omnibus & iudici, scilicet per euidentiam facti: tunc potest iudex illum punire, & hoc probatur per seq. cap. Io. de Fant.

CASVS. Hic ponit Grat. tertium membrum suæ distinctionis: scilicet quando crimen notum est iudici & aliis, & tunc subdistinguit: quia aut negat, aut confitetur: vel notorium est ita, quod inficiari non potest: si negat, ordo iuris seruari debet: licet iudex & alii multi sciant. Si ipse confitetur, vel factum est ita notorium quod inficiari non potest: tunc post secundam & tertiam admonitionem, si incorrigibilis erit, poterit condemnari: & in hoc casu intelliguntur, cap. manifesta. quæ Lotharius, & c. de manifesta. Seq. §. patet. & per te videbis.

a ¶ Iudicis.] nõ sedentis pro tribunali. si enim pro tribunali sederet, & contingeret te aliquid ibi facere, posset te statim punire ac si probaretur per testes coram eo. melius enim probatur aliquid per ipsum factum, quàm per testes. ff. de fer. l. 2. in fi. & extra de app. dilecti. & ff. de min. minor. & 27. q. 1. nec aliqua. Sed pone quod reus neget aliquid esse notorium: nũquid sufficiunt duo testes ad probandum aliquid esse notorium? Sic, sicut duo possunt probare famam, vt extra de testi. tam litteris. & per duos testes probatur quod septem inter fuerũt. 1 C. de bon. pos. bonorum. & per duos probatur subscriptio trium, vt C. de fi. instr. comparationes. C. de testi. l. testium.

Notorium & fama per duos testes probari possunt.

1 Concor. cũ hac glo. Bar. in l. 1. §. si quis neget. ff. quẽadmo. test. aper. & in l. 2. C. de erro. aduo. & Ale. de Im. in l. bonorum. C. de bo. poss. secundũ tab.

b ¶ Correctionem.] Arg. admonitionem debere præcedere in notoriis, vt infra ead. quæst. vlt. c. vlt. 11. q. 3. indigne. Ioan. 2

2 Ad idem s. 81. dist. si qui sunt. Arg. contra 24. q. 3. de illicita. quod admitto de notorio manente actu. Lau.

SCelus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod scelus Lotharii erat omnibus manifestũ, quod ipse commisit Thietbergam vxorẽ propriam dimittẽdo, & Gualdradam superinducendo. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Sed dudum.] dicitur quod duo episcopi Thietgandus & Gunterius iniquitati eius cõsenserunt: & quia hoc erat omnibus manifestũ, sicut fere totus orbis referebat: ideo à sancta synodo depositi, & ab omni sacerdotali officio vsque in hodiernum diem excommunicati existunt.

c ¶ Si tamen.] 21. dist. cleros.

d ¶ In duabus.] scilicet Thietbergam repellendo: & Gualdradam sociando sibi.

e ¶ Referebat.] Hi epi non fuerunt depositi propter publicam famam, sed quia erant confessi crimẽ suum, vt 11. q. 3. Thietgandũ sola fama. n. nõ sufficit ad depositionẽ, vt ext. de coh. cle. tua. nec pp famã dr aliquid manifestũ, vt ext. de conf. & affi. super eo. & in fama requirit ordo iuris, vt s. ea. Deus. §. qñ autem.

Fama sola non sufficit ad depositionem.

ADDITIO. Tamen Ioan. Fabri dicebat hoc esse vbi per publicam famam aliqui condemnantur criminis euidentia suffragante. Archidiac.

f ¶ QVòD autem.] CASVS. Hic intitulatur secũda quæstio, qua quæritur, an expoliatus sit restituendus antequam iudicetur, vel cogatur venire ad causam, & certe quod restituẽdus sit, multorũ auctoritatibus probatur: nisi in modum exceptionis probetur spoliatio.

g ¶ Quod autem.] Hæc est differentia inter quæstionem

nem istam & illam, quæ est ī.3.quæst.1.quia. Hic petitur restitutio in modum exceptionis: ibi in modum actionis.

A Ntiquitus.] CASVS. Statuitur in hoc capitu. quòd iudex possessiones, & omnia ablata cum fructibus ante litem perceptis faciet expoliato restitui, qui ante spoliationem possessor extiterat. Idem fere dicitur in illo capitulo: Omnes leges de hac materia loquentes.

accusari, nisi prius possessiones & omnia ablata quacumque fraude ei fuerint restituta cum fructibus ante accusationem perceptis: & hæc faciant primates & synodus.

d ¶ Ingenio.] qui ergo dolo alterius renuntiat, iuri suo resti-

Ait enim Ioannes Papa I. ad Zachariam archiepiscopum. Et Eusebius Papa, epist. 2.

¶ Ante litem contestatam possessori cuncta sunt restituenda. C. I.

A Ntiquitus decretum est, vt omnes possessiones, & omnia sibi sublata, atque fructus [a] cunctos ante litē contestatam [b] perceptos α episcopus, vel primas possessori restituat. [c] Pann.l.4.c.47.

α ¶ Perceptos.] *In vetustis exemplaribus, & epistola Ioannis, itemque Eusebij est*, perceptor, vel primas possessori restituat.

Item Nicolaus Papa.

¶ De eodem. C. II.

O Mnes leges tam ecclesiasticæ, quàm vulgares, & publicæ præcipiunt, vt omnia sibi ablata restituantur ei, qui suis est rebus expoliatus. 33.q.2. historia. §. hæc oēs. In præfatione Isido. in collectionem suā.

Item Stephanus Papa, epistola secunda.

¶ Nullus debet accusari, dum suis rebus fuerit spoliatus. C. III.

N Vllus episcoporum, dum suis fuerit rebus expoliatus, aut à sede propria, qualibet occasione pulsus, debet accusari, aut à quoquam potest ei crimen obijci, priusquā integerrime restauretur, & omnia, quæ illi ablata quocumque ingenio [d] fuerant, legibus redintegrentur, & ipse propriæ sedi, & pristino statui regulariter reddatur: ita vt omnes possessiones, & cuncta sibi iniuste ablata, atque fructus omnes ante cœptam accusationem, primates, & synodus episcopo, de quo agitur, funditus restituant. Burc. l.1.c.142 & 141. Iuo, p.5.c.155. & 156. Cōcor. Pan. l. 4.c.49.

¶ *Capue hoc sua integritati ex originali est restitutum.*

Item Eusebius fratribus constitutis per Alexandriam, & Aegyptum, epistola secunda. Et in decretis Ioannis I.

¶ Nec conuocari ad synodum, nec in aliquo debet iudicari spoliatus. C. IIII.

I N scripturis vestris reperimus, quosdam episcopos vestris in partibus à proprijs ouibus accusatos, aliquos videlicet ex suspicione, & aliquos ex certa ratione: & id- Ansel.l.3.c.44 Iuo, p.5.c.249 Pann.l.4.c.45.

a ¶ Fructus.] perceptos & percipiēdos, vt extra de resti. spo. grauis. & restituēdus est ad omnē causam, in qua esset, si non fuisset spoliatus. ff. de vi, & vi ar. l.1.§. non solum.

b ¶ Ante litem contestatam.] Ideo autem dicitur, ante litem contestatam, quia exceptio spoliationis est dilatoria, & sic est ante li. cōtest. proponenda: tamen si vult directe agere de spoliatione, etiā post li. contest. hoc potest facere, vt extra de cā pos. pastoralis.

Exceptio spoliationis est dilatoria.

c ¶ Restituat.] tamē si in modū exceptionis probatur spoliatio, non ideo fit restitutio, vt extra de or. co. cum dilectus. Dico tamen decr. illam hic nō habere locū: quia ubi excipitur de spoliatione contra illum, qui crimē intendit, bene restituitur si spoliationem probat, prout intelligo omnia hæc iura. secus vbi utraque quæstio est ciuilis, vt in illa decre. cum dilectus. In hoc tamen cautus sis, quod si aduersarius tuus conuenit te super re aliqua, si vis dicere te spoliatum esse eadē re, vtilius est tibi ut directe petas restitutionem: quia si probas spoliationem directe agendo, duo consequeris; & quòd prius audieris; & quòd restitueris. si prius probes restitutionem, licet aduersarius prius proposuerit actionem suam, ut extra de resti. spo. ex conquestione. Sed si de alio agit aduersarius, & tu super alio dicis te spoliatum, vtilius est tibi vt in modum exceptionis proponas spoliationem. si aduersarius te præuenit in querela. Nam si directe velles agere, prius audiretur aduersarius quàm tu: secus si excipiendo, ut extra de ord. cogn. cum dilectus.

Conuentus sit cautus circa spoliationem opponendam.

N Vllus episcoporum.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd nullus episcopus pōt vel debet ab aliquo

restituendus est: 1 sicut si esset violentiam passus: q[uia] in hoc casu vim & fraudem æquiparat sibi canon. 15. q.6.c.2. & ī. cau. prox. q.1. redintegranda. Io.

ADDITIO. De hoc no. 7.q.1. suggestum. in glo. vlti. Archid.

1 Cum dolus dedit causam contractui. L. de quo no. extra de emp. & ven. c.3. in fi. & 7. q.1.c. suggestū, in gl. vlt. Arch.

I N scripturis vestris.] CASVS. Quidam episcopi à proprijs ciuibus fuerūt accusati: aliqui ex suspicione, aliqui ex certa ratione. sed quia rebus suis fuerant expoliati, mandat Dominus Papa, quòd non vocentur ante restitutionem ad causam vel synodum. Idem dicitur in capitulis sequentibus, eo addito quòd episcopi recte iudicantes tales causas debent in ecclesijs tractare,

Spoliato à spoliatore nullum crimen potest obijci.

tractare, vt ipsi possint esse testes singulorum: nec debent etiam accusati respondere nisi prius restituantur.
a ¶ Nec in aliquo iudicari.] A spoliatore nullum potest obijci crimen spoliato, extra de restit. spol. in litteris, &c. item cum quis. nisi suam prosequatur iniuriā: vel

tio, quia inermes non possunt resistere inimicis, vt j. 3. q. 2. c. 3. & c. si quis episcopus. & etiam communio hominū est restituenda, si est iniuste excōmunicatus vel suspensus. ar. j. q. 5. super causa, in fi quia verbum restituendi, plenam & perfectā habet significationē.

Inermes nō possunt inimicis resistere.

circo quosdam suis esse rebus expoliatos; quosdam vero à propria sede pulsos. Quos sciatis nec ad synodum comprouincialem, nec ad generalem posse vocari, nec in aliquo iudicari, [a] antequam cuncta, quæ ei sublata sunt, legibus potestati eorum redintegrentur.

Item Iulius Papa in epist. ad Orientales, c. 35. & 8.

¶ De eodem. C. V.

Burc. l. 1. c. 144. Iuo, p. 5. c. 257. Pann. l. 4. c. 46.

NVllus potest conuocari, aut iudicari, antequam omnia sibi ablata, & omnia iura [b] ei in integrum restituantur: quia non habet priuilegium, quo possit exui iam nudatus.

¶ Caput hoc confectum est ex decretis Iulij trigesimoquinto, & octauo; verbis tamen mutatis, & alio modo dispositis.

Cap. l. 6. c. 287. Et in capitulis Hadriani, c. 2.

Item Zepherinus Papa ad episcopos Aegypti, epistola secunda.

¶ De eodem. C. VI.

Iuo, p. 5. c. 246. Pann. l. 4. c. 43.

PRæceptum ergo est in antiquis statutis, episcopos ejectos, atque suis rebus expoliatos ecclesias [c] proprias recipere, & primo suo omnia eis reddi; & demum, si quis eos iuste accusare voluerit, æquo periculo facere: iudices esse decernentes episcopos recta sapientes, & in ecclesia conuenientes, vbi testes [d] essent singulorum, qui oppressi videbantur: nec prius eos respondere debere; quàm omnia sua eis, & ecclesijs eorum, legibus integerrime restituātur.

QVAESTIO III.

In c. Hadriani, c. 24. in epist. Sixti III. Cod. Theodo. l. 16. ti. 2. c. 41.

1 QVA *autem* [e] *pœna feriendi sint, qui in accusatione deficiunt, canonum censura definit. Pœnam enim illati criminis cum dispendio existimationis accipient.*

Vnde Caius [a] *Papa.*

[a] ¶ Caius.] *Sic est in plerisque vetustis; & habetur hoc caput in epistola vnica ipsius; in qua proxime his antecedunt verba capitis.* Si quis episcopus. *infra ead. q. 7. In vulgatis autem hic citabatur Gelasius.*

argu. infra cap. prox. & argu. extra vt li. non contesta. accedens. in fi. ff de vsu. l. videamus. §. in Fauiana.

PRæceptum.] c ¶ Ecclesias.] extra de appella. qua fronte. infra 23. q. 8. conuenior. extra de immu. eccle. c. 1. & c. cum ecclesia.

d ¶ Testes.] Arg ibi causam tractandam vbi testes pōt haberi. 3. q. 9 hortamur. & extra de ap. ex parte & extra de offi. iudi. ordi significauit. & 33. quæst. 2. siue. Ioan.

QVA autē.] Hęc qō diuiditur in quinque partes: in quarū prima probat tribus auctoritatibus, quod accusator calumniose debet feriri pœna talionis. Secunda ibi, [Aliud.] Tertia ibi, [Sed aliud.] Quarta ibi, [Notādum est] Quinta ibi, [Notandum quoque.] Ioan. de Fant.

Accusator in quinque peccare potest.

CASVS. Hic ponitur tertia quæstio, qua quæritur, qua pœna sint feriendi, qui in accusatione deficiūt. & certū est quod pœna talionis, cū infamia potentur: quod probatur per sequē. cap. nisi errore deceptus, vel temeritate, vel iracūdia accusauerit.

1 Alia tria mēbra colliguntur j. ead. gl. ver. secus.

e ¶ Qua autem.] Accusator ī quinq; peccare potest: aut errore decipitur, aut temeritate seu calore iracundiæ ad accusandum 3 prouocatur, aut calumniatur, aut præuaricatur, aut tergiuersatur: sed in omnibus his casibus, si desistit impetrata abolitione quacumque, non punitur, nec infamis est, vt C. de abo. l. 1. & 2. Item si non impetrauit abolitionem, parcitur ei in duobus primis casibus, vt j. ea §. notandum. secus si est vel calumniator, vel præuaricator, vel tergiuersator. Calumniator tenetur ad pœnam talionis, vt j ea c. 2. & 3. Præuaricator postea neminem potest accusare: & extra ordinē punitur, vt j. ea. §. notandum. in fi. Tergiuersator 3 punitur in quinque libris auri, vt ff. de præua. l. tertia, in fine. Testis etiam calumniator pœnam talionis sustinet. 3. quæst. 9 nihilominus. 33. q. 5. hæc imago. & C. de testi.

Calumniator, præuaricator, tergiuersator.

3 Is est tergiuersator, qui terga vertit aduersario: & citra abolitionē desistit. & hic incidit in Turp. & extraordinarie punitur. j. eadē, præuaricatorem. ver. si quis aūt. ff. ad Turp. l. 1 §. si quis, secundū Go.

vel nisi sit tale crimen, ad quod quilibet admittatur. argu. 2. q. 1. in primis. Sed ab alio potest accusari de alijs criminibus: sed non de illo pro quo est spoliatus, arg. 5. q. 2. si primates. 1 à contrario sensu. extra de app. ad hoc. & c. proposuit. alioquin delictum eius maneret impunitum, si de nullo crimine posset accusari ab aliquo. Io. Ego non credo, quod in aliquo spoliator admittatur contra spoliatum, nisi prius facta restitutione, vt extra de ord. cog cum dilectus. & vt dicitur in hac quæstione per totum, & j. 3. q. 1. c. 1. 2. & 3. vbi generaliter videtur dici, quod nullum crimen possit spoliato obijci. B.

1 Sūpto ar. à contrario ibi: nec respōdere æmulis, L. & secundum L. & Hug.

NVllus potest.] ¶ Omnia iura.] etiam incorporabilia, vt extra vt li. penden. à memoria. Et est ra

testi.l.nullum. & hoc secundũ opi. H.nos tñ dicimus, q testis nullo modo substinet, vel se obligat ad pœnã talionis, vt not. 33. q. 5. hæc imago. Si autem tulerit aliàs falsum testimonium, punitur extra ordinem. 6. quæst. 1. quicumque. De teste posuit Gr. in themate, sed hic omisit.

CASVS. Dictum est s. q calumniose accusantes si in accusatione defecerint, sunt puniendi. Nunc dicit Grat. quòd aliud est crimen falso obiectum non probare: & aliud si conuicium non probauerit: primum sine abolitione nulli conceditur: hoc omnibus licet.

¶ De ijs qui non probanda obijciunt. C. I.

SI quis circa huiusmodi personas non probanda detulerit; auctoritate huius sanctionis intelligat se iacturam infamiæ substinere; [a] vt damno pudoris, & existimationis dispendio discat sibi alienæ verecundiæ impune insidiari saltem de cetero non licere.

SI quis.] CASVS. Si quis aliquẽ accusauerit, & crimen illatum nõ potuerit probare, infamis efficitur: & de cetero ad accusandum non admittitur, cum contra eum de calumnia præsumatur.

a ¶ Substinere.] nõ tamen ipso iure, sed per sententiam, vt ff. ex qui. cau. irrog. infa. athletas. § calumniator. & j. eadem, § notandum.

Item. Damasus Papa ad Stephanum archiepisc. epist. 3.

¶ Si accusator in accusatione defecerit, talionem recipiat. C. II.

CAlumniator, [b] si in accusatione defecerit; talionem [c] recipiat. †

4. q. 4. nullus introducatur.

† Concor. tex. i l. 1. ff. ad Turp. & in l. qui crimen. & ibi Cyn. C. qui acc. nõ pos.

¶ *Verba ipsa Damasi referuntur inf. 4. q. 4. c. nullus introducatur.*

CAlumniator.] CASVS. Calumniator si in accusatione defecerit, pęna talionis, idest, pœna simili punietur. Idẽ dicitur in sequenti c. si quis episcopum.

Calũniator nõ semper punitur talione.

b ¶ Calumniator.] Fallit in sex casibus vt 33. q. 5. hæc imago & inf. 5. q. 6. c. 3. tamen satis punitur, qui amittit sacerdotium quod recepturus erat. 3. q. 4. Guilisarius. Item fallit extra de acc. super his. & in priuatis criminibus. ff. ad Turpi. l. 1. & l. in priuatis. & forte in denunciatione. extra de calum. cum dilectus. sed in inquisitione non est pœna ordinaria statuta: & ideo in arbitrio iudicis relinquitur. extra de off. iudi. deleg. de causis.

c ¶ Talionem.] idest, aliam pœnam similem, vt j. e. c. prox. ff. de iu. deli. l. 1. extra de transa. c. si Dic q pœna quæ à lege statuitur, retractari non potest: quæ ab homine bene potest ff de verb. sig. l. pen.

Item ex decreto Hadriani Papa in capitulis ab ipso collectis. c. 52. in medio.

Et ex Fabiano. j. 3. q. 6. c. 1. & ex Sixto j. e. q. 8. qui crimen.

¶ De eodem. C. III.

QVi non probauerit, quod obiecit; pœnam, quam intulerit, ipse patiatur.

Item. α

α ¶ Item.] *Sic est in plerisque vetustis codicibus. In vulgatis autẽ legebatur,* Item Damasus Papa. *Extat autem caput hoc in capitulis Hadriani, c. 62. & in concilio Eliberitano, c. 75. Iuo citat ex Carthaginensi. Et in tomis conciliorum adiungitur Carthaginensi tertio.*

¶ De his, qui falsis criminibus aliquem impetunt. C. IIII.

SI quis episcopum, [d] aut presbyterum, aut diaconum falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit; nec α in fine dandam ei communionem [e] censemus.

Ansel. l. 3. c. 92. Iuo, p. 6. c. 240. Burc. l. 2. c. 195

α ¶ Nec in fine.] *Sic legitur in concilio Eliberitano, non in hoc tantum canone, sed etiam in alijs: quam ob causam, atque etiam ob glossam nihil est mutatum. Apud Hadrianum tamen est,* nisi in fine dandam ei non esse communionem. *Apud Iuonem,* non nisi in fine dandam ei esse communionem.

2 *Aliud est accusationem non implere, & aliud est, conuicium non probare. Illud enim nulli sine abolitione; hoc omnibus licet.*

Cod. Theo. li. 9. tit. 1. l. 1. in Interpretatione, & in cap. l. 7. c. 364. & in epis. Sixti III. c. 3. & in c. Hadriani, cap. 51.

Vnde Fabianus Papa ad Hilarium episcopum, epist. 3.

¶ Conuicium non est pro accusatione habendum. C. V.

SI quis iratus [f] crimen aliquod cuilibet temere obiecerit, conuicium non est pro accusatione [g] habendũ: sed

Ansel. l. 3. c. 89. Iuo, par. 6. c. 324. Pann. l. 4. c. 74.

Ira duos habet effect⁹.

1 Cum probare nõ possit vel nolit, vt 5. q. 1. c. 1. & 2. in fi. & sic etiã itellexit H. in c. j. alle. si quis sacerdotũ. quod dic vt not. 1. q. 1. in sũ. in fi. Arch.

SI quis episcopum.] CASVS. Si quis episcopum vel alium clericum falsis criminibus accusauerit: si defecerit, etiam in fine non erit ei communio danda.

d ¶ Si quis episcopum.] ff de re mili. l. omne. § 1. & extra de sent. excom. à nobis.

¶ Communionem.] nisi resipiscat, vt s. dist. 50. pœnitentes. contra. & 3. q. 10. eos. 27. q. 1. virgines.

ALIVD. Hæc est secunda pars huius q. in qua dicitur, q si aliquis irato animo verba contumeliosa dixerit, non est habendum pro accusatione. & hoc probat per c. sequens. Io. de Fant.

SI quis iratus.] Casus huius c. talis est. Si aliquis calore iracundiæ alicui conuicium intulerit, hoc non est habendum pro accusatione. Si autem quod iratus obiecerit, voluerit probare: hoc faciat per scripturam se ad pœnam talionis obligando. Si autem quod per iracundiam dixerit, noluerit probare, reus obiecti criminis non habebitur.

f ¶ Si quis iratus.] Ira rescindit contractum. ff. de publi. licitatio. in prin. & minuit delictum, vt C. de adul. Gracchus.

g ¶ Pro accusatione.] Sed pro iniuria. 1 ff. de iniu. itẽ apud.

apud.§.1.per totum.3.11.q.1.si quis sacerdotum, contra.vbi deponitur & curiæ traditur, qui dicit episcopo conuicium. Sed ibi loquitur de eo, qui ex deliberatione, & sæpe loquitur conuicia.

a ¶ Tractandi.] i. deliberandi. Et per hoc est arg. quod ibi

b ¶ Iratus.] quod probabit. C. de iniur. si non conuicij animo. ff. extra de præsump. c. 1.

c ¶ Iterare.] Hoc ideo dicit, quia si iterauerit conuicium non videtur ex iracundia, sed ex deliberatione dixisse. sic 2. C. ad Velleia. si mulier. 2 in fi.

permisso tractandi[a] spatio id, quod iratus[b] dixit, per scripturam se probaturum esse fateatur, vt si fortasse resipiscens, quæ præ iracundia dixit, iterare,[c] aut scribere noluerit; non vt reus criminis teneatur.

3 *Sed aliud est crimen illatum non posse probare; α aliud aliqua promissione accusationem deserere. Huic enim, qui promissione β deceptus accusationē deserit, venia datur: illi vero, qui crimen illatum probare non valuerit, infamia irrogatur.*

Vnde beatus Gregorius scribit Ioanni episcopo Corinthiorum, lib. 4. epist. 50. seu cap. 94.

α ¶ Probare.] *In plerisque exemplaribus sequitur*, quia falsum est; aliud, &c. *Sed in emendatioribus ea verba vel non habentur, vel alia manu sunt addita.*

β ¶ Promissione.] *Non est simpliciter dicendum illis, qui pro aliqua promissione deserunt accusationem, semper veniam dari. Nam in Paulo, de quo in subiecto capite loquitur B. Gregorius, alia aderant causæ, quæ in ipsa epistola exponuntur, his verbis:* Tamen quia plus esse conuenit nos misericordes, quàm districtos; hanc ei culpam ignoscimus, atque eum in ordine, locoq; suo recipiendum esse censemus. Nam ei à tempore prolatæ sententiæ afflictionem, quam pertulit, credimus ad vindictam huius posse culpæ sufficere. *& inferius in eadem epistola refert aliqua à prædicto Paulo in vtilitatem ecclesiæ facta, quæ etiam mouere B. Gregorium potuerunt, vt erga eum esset clementior. Erant autem in ipso capite multa B. Gregorij verba omissa, quorum nonnulla visa sunt addenda.*

¶ De eo, qui promissione illectus accusationem deserit. C. VI.

Poly. l. 1. ti. 6. Ans. l. 3. c. 113.

PAulum itaque diaconum, quamuis culpa sua vehementer confundat, quòd deceptus promissione,[d] ab accusatione nuper depositi quondam episcopi sui destiterit; tamen hanc ei culpam[e] ignoscimus. Omnis α igitur, qui crimen obijcit, scribat se probaturum. Re vera ibi semper causa agitur,† vbi crimen admittitur: & qui non probauerit, quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipse patiatur.

† al. agatur

α ¶ Omnis.] *Hinc vsque ad finem in vetustioribus, ac melioribus Gratiani codicibus non leguntur: nec sunt Gregorij, sed Fabiani, & Hadriani Pontificum: quæ inf. q. 8. c. qui crimen. & 3. q. 6. c. 1. citantur ex Fabiano, & c. fi. ex capitulis Hadriani.*

Idem Gregorius eadem epistola.

¶ De ijs, qui accusationem deserunt, vt ecclesiasticos ordines accipiant. C. VII.

Ans. l. 8. c. 36.

EVphemium, atque Thomam, qui pro deferenda[f] accu-

SED ALIVD EST. Hæc est tertia pars quæstionis, in qua dicitur, quòd si aliquis est deceptus promissione testium, parcitur ei: si autem pecunia defecerit, nō parcitur illi: & hoc probat duabus auctoritatibus. Io. de Fant.

CASVS. Adhuc distinguit Gr. & dicit, quod aliud est non probare crimen, quia falsum est illatum crimen: quo casu non parcitur: aliud promissione aliqua deserere accusationē, in quo casu venia datur: quia deceptus fuit promissione pecuniæ, vel quia testes ei promiserunt se veritatem de crimine commisso dicturos.

PAulū.] CASVS. Paulus episcopū suum accusabat: promissione eius deceptus destitit ab accusatione. Dicit Papa, quod licet valde deberet puniri, tamen ei pœnam remittimus.

d ¶ Promissione.] nō promissione pecuniæ. talis enim non posset petere abolitionem: 3 nam solus ille perit, qui errore vel temeritate, vel calore iracundiæ ad accusandum venit: vel qui suam iniuriā prosequitur: vel qui suos consanguineos accusauerit. C. de abol. l. 2. ideo dic promissione, scilicet testium, qui ei promiserant ferre testimonium contra illū, sed tunc sequens c. non facit ad propositum magistri.

e ¶ Culpam.] sed nō infamiam, vt infra c. indulgentiam.

EVphemium.] CASVS. Isti duo episcopum suū accusabant: sed ab eodem ad sacros ordines promoti fuerunt, vt ab accusatione desisterent: quare dominus Papa eos deposuit ab omni officio priuando.

§. ei autem. Sed nō ob. quia loquitur hic de inducijs deliberatorijs ibi de præparatorijs. Arch.

2 Adde hic Alexan. de Imo. in l. 1. C. de exq. cal.

3 Quæ sit tripliciter, vt no. ī. ea. q. 1. prohibētur. Arc

Accusatori an dandæ sint induciæ.

ibi non erratur, vbi ex deliberatione aliquid fit. Item ex hoc argu. est, quod etiam accusatori dandæ sunt induciæ: arg. contra. 3. q. 3. §. spatium. 2

2 Adde &

f ¶ Pro deferenda. qui ex pacto desistit, fortius incidit

dit in Turpillianum, quàm alter: quia etiam femina in hoc casu incidit, quæ aliàs non incideret, vt C. ad Turpillia. si femina. ff. ad Turpil. mulier.

HINC COLLIGITVR. Casus huius §. sic ponitur: Dictum est s. in illo c. Paulum. quòd Dominus Papa culpam remisit: & sic per consequês videtur ꝙ infamiam possit remittere. Sed contradicit Gelasius: qui dicit, quòd quãquam animas saluare per pęnitentiam possumus, infamiam tñ abolere non possumus. Similiter Stephanus contradicit: qui dicit: Hos enim sub nota infamię perpetuæ ad pęnitentiã suscepimus. soluit statim, vbi dicit, vel nõ fiunt: & dicit ꝙ non omnes sunt infames secundum canones quos sæculi leges infames dicunt, & ita Paulus non fuit infamis secundum canones, licet secus sit secundũ leges. Et hoc probatur exẽplo mulieris, quæ nubit intra tẽpus luctus, quæ nõ est infamis de iure canonum, licet sit secus secundum leges. Sed opponit Gratian. huic solutioni. nã dicit Stephanus: Omnes infames dicimus quos sæculi leges infames pronunciant: & ita Paulus & mulier, quæ nubit intra tp̃s, &c. erunt infames secundum canones. Sed soluit dicendo, ꝙ illud Gelasij & Stephani, quãquam animas saluare &c. & hoc, sub nota infamiæ perpetuę, intelliguntur de ijs, quibus est infamia irrogata per ciuilem iudicem; quæ aboleri non potest nisi per ciuilem iudicẽ. Nec est cõtrarium quod dicitur de muliere, quæ nubit intra tempus luctus, ei quod dicit Stephanus, infames dicimus, &c. quia in matrimonio leges sacros canones imitantur: & ipsa mulier non est infamis, nec Paulus: cum ei nondum sit infamia per ciuilem iudicem irrogata.

b ¶ Infamem.] i. infamandum per sententiam, non ipso iure, vt ff. ex quibus cau. irrog. infa. l. atletas. licet M. hic notauerit. [Hic fateor plane te mentitũ Gratiane.] qui enim circa abolitionẽ desistit, nõ infamatur, sed punitur [1] in quinque lib. auri, vt ff. de præua. l. 3. §. vlt.

[1] De hoc le. & no. j. e præuaricatione. ver. si quis autẽ. & j. ead. si quẽ. dic vt ibi. Arch.

satione episcopi α sui sacros ordines acceperunt, eisdem sacris priuatos ordinibus esse, atque ita, sicut sunt depositi, volumus permanere.

α ¶ Episcopi sui.] *Hæc verba in eo epistolæ loco non sunt: sed ex ijs, quæ antecedunt, innuitur, eum à quo Euphemius, & Thomas ideo ordinati fuerunt, vt ab ipsius accusatione desisterent, fuisse proprium illorum episcoporum.*

Hinc colligitur clericorum infamiam [a] per Romanum Pontificem aboleri posse contra illud Gelasii: [Quamquam animas per pœnitentiam saluare possimus, infamiam tamẽ abolere non possumus.] Contra illud Stephani, qui cum causas enumerasset, ex quibus infamia irrogatur: [Hos omnes, inquit, sub nota perpetuæ infamiæ ad pœnitentiam suscipimus.] Vel non fiunt infames lege canonum omnes, quos leges sæculi infames pronunciant, cum Paulus diaconus, qui non impetrata abolitione ab accusatione destiterat, hac auctoritate dignitatem officii sui recuperauerit, quem senatusconsultum Turpilianum infamem [b] pronunciat. Quod etiam de ea fateri cogimur, quæ intra tempus luctus nubit: cum matrimonia hodie regantur iure poli, non iure fori: & iure poli mortuo viro mulier soluta est à lege viri: nubat, cui vult. Sed idem Stephanus econtra scribit dicens: [Infames dicimus; quoscumque leges sæculi infames pronunciãt.] Sed illud [c] Gelasii, & Stephani: [Quamquã animas, &c.] & [Sub nota persona infamiæ, &c.] de illis intelligitur, quibus per iudicem ciuilem infamia irrogatur: quorum [d] sicut examinatio & castigatio, ita & in integrum restitutio non nisi ad ciuilem [e] iudicem spectat. De ea vero quæ intra tempus luctus nubit, non est contrarium ei, quod Stephanus ait: [Infames dicimus, &c.] Cum enim leges sæculi præcipue in matrimonio sacros canones sequi [f] non dedignentur; non videntur pronuntiare infamem, quæ apostolica, & canonica auctoritate non illicite nubit.

Iuo, p. 9. c. 23. omnia hæc ex Calixto, in cuius secunda epist. habentur.

s. proxime antecedenti cap.

l. 1. ff. ad senatuscon. Turp.

6. q. 1. infames, & in cap. Hadriani, c. 21.

4 ¶ *Notandum est quoque, quòd aliud est, cum aliquem pœnituerit criminaliter accusasse, & inscriptionem fe-*

a ¶ Infamiam.] non facti, [2] sed iuris. Sed uidetur ꝙ potest, vt j. 6. q. 1. illi qui, contra. extra de simo. ex diligenti. j. 15. q. 6. auctoritatem. s. 2. q. 1. ventum. contra. vel supple non possumus nisi post pœnitentiam, vt j. prox. c. q. 4. consanguineorum. vel non possumus per pœnitentiam, sed per in integrum restitutionem. Vnde bene concedo, quod episcopus possit tollere infamiam in omni crimine in quo potest dispensare. nam & senatus tollit infamiam vt ff. de postu. l. 1. §. de qua. & ecclesia comparatur senatui, vt infra 16. q. prima, ecclesia.

[2] Concor. l. in bello. §. factæ. ff. de capt. & l. 1. C de sẽten. pas. & l. 1. § d qua. ff de postu. Infamiam tollit eps.

§. vlt. sed tantum per sententiam infamatur, vt C. ad Turp. l. 2.

c ¶ Sed illud.] suæ solutioni obijcit quod est 6. q. 1. infames.

d ¶ Quorum.] extra qui filij sint legi. per venerabilem. contra.

e ¶ Non nisi ad ciuilem.] nisi velis dicere, quòd Reges iurisdictionem habeant à Papa.

f ¶ Sequi.] in Authentica, vt cler. apud proprios episcop. § penult. colla. 6.

NOTANDVM. Hæc est 4 pars huius q in qua dicitur ꝙ si pœnituerit aliquem accusasse, ante litis contestationem potest desistere, & hoc probat per quamdam legem Lombardam. Io. de Fant.

CASVS. Soluit quod dictũ est, & alio modo, vt locum habeat lex Lõbarda, quæ sequitur, vt dicit Gratianus ꝙ est aliud cũ quis pęnitet aliquem innocentem crimina-

minaliter accusasse, & ab eo absoluitur: aliud est cum pecuniam accepit à nocēte, vt ab accusatione desistat. Et ad hoc inducit legem sequentem.

a ¶ Si ab innocente.] & voluntate iudicis, vt C. de abol. l. 1. & vlt.

l. 3. & hanc pœnam nemo præstat, nisi qui desistit à publico crimine. ff. ad Turpil. l. si quis. §. si stellionatus.[1] sed qui desistit ab accusatione priuati criminis, infamis est, & extra ordinē arbitrio iudicis punitur, vt ff. ad Turp. & in priuatis. & C. eo. l. 2. Sed si accusator absens est, & citatus noluerit procedere in accusatione, tum grauius puniuntur quàm pœna 5. lib. auri, vt ff. de pę. absentem. §. 2. Io.

1 Adde vsque ad q̄d tempus desistere licet ab accu. sine pœ. no. Barto. in l. quæsitū. ff. ad Turpil.

si cisse, ab innocente [a] fuerit absolutus: aliud, si pecuniam à nocente acceperit, vt à probatione eius, quod obiecerat, desistat.

Cod. Theod. li. 9. ti. 37. c. 1. in interpretatione.

Vnde in libro capitularium, c. 175. legitur.

¶ De eo, quem pœnitet criminaliter accusasse.

C. VIII.

Iuo, p. 16. c. 251

SI quem pœnituerit [b] accusasse criminaliter, & inscriptionem [c] fecisse de eo, quod probare non potuerit; si ei cum accusato innocente conuenerit, [d] inuicem se absoluant. Si vero iudex eum, qui accusatus est, criminosum esse cognouerit, & inter reum & accusatorem per obreptionem [α] conuenerit de colludio; pœnam accipiat legibus [e] constitutam.

α ¶ Per obreptionem.] *Apud Iuonem legitur*, factum per corruptionem consensum, de colludio pœnam excipiat legibus constitutam. *Sed in interpretatione legis prima quæ est in Codice Theodosiano, hoc modo*, per corruptionem de absolutione reatus conuenerit, is, qui reus probatur, remoto colludio pœnam excipiat legibus constitutam.

Tit. 16. ad senatuscons. Turpilianum.

§ *Notandum quoque est, quòd sicut Digest. libro 48. titu. de abolitionibus criminum, l. prima, legitur.* [¶ *Accusatorum temeritas tribus modis detegitur, & tribus pœnis subiicitur. Aut enim calumniantur, aut præuaricantur, aut tergiuersantur. Calumniari* [f] *est falsa crimina intendere; præuaricari vera crimina* [g] *abscondere; tergiuersari in vniuersum ab accusatione desistere. Calumniatoribus* [a] *pœna legitime* † *irrogatur. Sed non vtique, qui non probat quod intendit, protinus calumniari videtur. Nam eius rei inquisitio arbitrio cognoscentis committitur: qui reo absoluto,* [h] *de accusatoris incipit consilio quærere, qua mente* [i] *ductus ad accusationem processerit: & si quidem iustum eius errorem reperit, absoluit eum: si vero in euidenti calumnia eum deprehendit, legitimam pœnam ei irrogat. Quorum alterutrum ipsis verbis pronuntiationis manifestatur. Nam si quidem ita pronuntiauerit; non probasti, pepercit ei: si autem pronuntiauerit; calumniatus*

† al. lege Rhemia. al. Memmia.

NOTANDVM. Hæc est 5. pars quæstionis, ī qua facit differentiā inter calumniatorē, & tergiuersatorem, & præuaricatorem. Io. de Fant.

CASVS. Supra in primo, secundo & tertio c. huius quęstionis fecit mentionē de calūniatoribus, & in illo c. Paulū. de tergiuersatore, & ideo hic dicit, q̄d sit calūniator, quid pręuaricator, & q̄d tergiuersator, & qua pœna puniatur.

ACCVSATORVM. CASVS. Accusator tripliciter delinquit. Aut enim calumniatur, id est falsa crimina intendit. Aut præuaricatur, id est, vera crimina abscondit. Aut tergiuersatur, id est, in totum ab accusatione desistit sine iudicis auctoritate. Sed qui non probat, non statim calumniari videtur, immo iudex inquirere debet, qua mēte, & qua intentione ad accusationē prosiliit, & si in eo iustū errorē deprehēderit, absoluet eū. si eum in calumnia deprehenderit, condemnabit. sed si ita pronuntiauerit, calūniatus es, cōdemnabit eū. & si pęnā non dixit, præ legis auctoritate imponitur, & non arbitrio iudicantis. Si aūt ita pronuntiauit, non probasti, uel cū temere accusasti, pepercit ei. temeritas enim, &c.

SI quem pœnituerit.] CASVS. Si quem pœnituerit innocentē criminaliter accusasse, & cū eo conuenerit, ad inuicē se absoluant. Si aūt nocentem accusabat, & per obreptionē, idest, deceptionem accepta pecunia ab accusatione desistit, statuta pœna punietur.

b ¶ Pœnituerit.] dum tamen non accusauerit[1] fallaciter, vt C. de abo. l. fallaciter.

1 Immo credebat se probaturū: nā si calumniose accusaretur, nō posset impetrare abolitionem, vt C. &c. vt sequitur secū dum L. Accusationem deserens qualiter punit.

c ¶ Et inscriptionem.] Nam ante inscriptionem potest desistere ff. ad Turpil. quæsitum. & extra de accus. licet. in fi.

d ¶ Conuenerit.] immo etiā eo inuito intra 30. dies potest nisi reus iam sit passus aliquā iniuriam, vt C. de abol. l. fallaciter.

e ¶ Legibus.] pœna 40. solidorum, vt est in Lombardia. nam secundum legem Lombardam qui desistit ab accusatione criminis, cōdemnatur in 40. solidis: sed secundum legem Romanam qui desistit ab accusatione publici criminis, punitur in 5. lib. auri. ff. de præuar.

f ¶ Calumniari.] immo sic videtur q̄ calumnietur, vt ī. ea. q. prox. qui nō probauerit. Sed intellige, in his[3] quos excusat necessitas, pietatis officium, & criminis enormitas, & iustus dolor. C. de adul. quāuis C. q̄ accu. nō possunt. l. 2. & C. de fal. mone. l. 1. & C. de cal. l. 2.

3 Scilicet q̄ nō protinus videntur calumniari. P.

g ¶ Crimina.] id est, probationes.

h ¶ Absoluto.] id est, absoluendo:[4] ne sit contra C. de calum. l. 1. Vel dic absoluto quo ad animū, vt ff. de verbo. sign. fugitiuus. Vel dic q̄ si iudex ex officio suo vult punire calumniantem, hoc faciat ante sentētiam absolutionis, vt C. de calum. l. 1. sed aliquo accusante ipsum de calumnia quandocumque potest uel idem iudex, vel alius, C. de aduo. diuer. iudi. l. 1. & ff. ad Turpil. l. 1. in princ.

4 Adde qualiter p̄prie capiatur hæc dictio absolutus & absoluo, in l. in cōtrariis. ff. de vsu. & in l. 1. ff. ad Turpil.

i ¶ Qua mēte.] idest, quo animo venit ad accusandū.

a ¶ Le-

es, condemnauit eum: & quamuis nihil de pœna subiecerit, tamen legis [a] potestas aduersus eum exercebitur. Nam vt Papinianus respondit, facti quidem quæstio in arbitrio [b] est iudicantis: pœna vero persecutio non eius voluntati [c] mandatur, sed legis auctoritati reseruatur. Si autem [β] interloquendo dixerit, Titius temere accusasse videtur, non calūniatorem pronuntiauit. Temeritas enim facilitatis veniam continet: & inconsultus [d] calor calumniæ vitio caret: & ob hoc nullam pœnam huic irrogari oportet.] Vlpia. libro 47. tit. de præuaricatoribus, l. 1. [¶ Præuaricator, est quasi varicator, qui diuersam partem adiuuat prodita causa sua. Quod nomen Labeo à varia certatione tractum ait. Nā qui præuaricatur, ex vtraque parte constituit, † quinimmo [e] ex altera. Is autem præuaricator proprie dicitur, qui publico iudicio accusauerit. Ceterum aduocatus nō proprie præuaricator dicitur. Quid igitur de eo fiet? Siue priuato iudicio, siue publico præuaricatus est, hoc est prodiderit [f] causam, hic extra ordinem solet puniri. ¶ Sciendum [g] est, ꝙ hodie iis, qui præuaricati sunt, pœna iniungitur extraordinaria.] & infra. ¶ Accusator [h] de præuaricatione conuictus, postea ex lege non accusat. ¶ In omnibus [i] causis (præterquam in sanguine) qui delatorem [k] corrūpit, pro victo habetur.] & infra lib. 48. titu. de abolitionibus criminum. [¶ Præuaricatorem esse eum ostendimus, qui colludit cū reo, & translatitie munere accusandi defungitur, eo quòd proprias quidem probationes dissimularet, falsas vero rei excusationes admitteret. ¶ Si quis autem ab accusatione citra abolitionem destiterit, punitur. Abolitio priuatim [l] à præ-

Tit. 15.

† al. consistit

l. 2. Sciendum

l. 5. Accusator

l. 6. eod. ti.

d. l. 1. ad senatusc. Turpil. §. præuaricatorē.

Iudex pœnam arctare, & ampliare pōt.

Transigi licet in aliquibus criminibus.

a ¶ Legis.] forte secundum dist. quæ est. ff. de pœn. absentem. in fi.
b ¶ Arbitrio.] idest, inquisitione.
c ¶ Voluntati.] vt j. 3. q. 7. iudicet. C. de pœ. si operis. C. ad l. Iul. de pu. seruos. in fi. & ff. ad Turp. l. 1. in prin. Sed cōtra C. de infa. & si seuerior. 45. dis. omnis qui, contra. & j. 23. q. 5. c. 1. contra, de pœn. dist. 1. § pęnæ. In omnibus istis contrariis dicitur, ꝙ iudex potest moderari pœnam. Quidam dicunt istud loqui de ordinariis pœnis, illud de extraordinariis. Sed hoc nihil est, quia in illo cap. circumcelliones. 23. q. 5. c. 1. loquitur de ordinario crimine s. homicidio. Sed dic ꝙ ex causa & persona & ætate, & ratione scandali, potest iudex arctare vel ampliare pœnam. Ex causa, vt 50. dist. vt constitueretur. & ff. de pœ. aut facta. §. vlt. Ex persona, 23. q. 1. qui cōtra, & ff. de pę. capitaliū. §. vlt. vbi dicitur maiores puniri minori supplicio, & seuerius seruos quàm liberos, famosos quàm integri status. Ætate, 86. dist. tanta nequitia. Ratione scandali, vt s. q. 1. in primis. Vel dic, non potest sine causę cognitione, sed cum causæ cognitione potest. Vel dic, nō potest post sententiam, sed ante potest, vel in sententia. C. de pœ. l. pœnam. vbi dicitur, sua dicta præsidi reuocare non licet. ff. de re iud. cum quærebatur.
d ¶ Et inconsultus.] arg. non esse imputandum quod fit cum impetu mentis, vt s. eo. si quis iratus. C. si quis Imperatori maled. l. vna, cōtra, j. 17. q. 4. sunt qui opes, & extra de cle. male. innotuit. 1

1 Ibi exponitur temeritate, idest pertinacia, secundum oēs, aliàs obtinet qđ hic dr. De hoc dicitur extra de cōuer. coniu. dudum. Archid.

PRÆVARICATOR. CASVS Præuaricator dicitur ille, qui simulat diligere vnam partem & iuuare, & alteră iuuat, & dr̄ proprie præuaricator in publico iudicio. Aduocatus non proprie dr̄ præuaricator, vnde si præuaricatus sit in publico iudicio vel priuato, extra ordinem punietur. omnis autem præuaricator extra ordinē punitur, & de cetero non accusat: sed qui accusatorē suū corrumpit (nisi in causa sanguinis) habetur pro conuicto. Ponit ēt aliam acceptionem huius nominis, præuaricator, & hoc in prima parte. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Si quis autem.] dicitur ꝙ nullus debet cessare ab accusatione sine abolitione, alioquin punitur. Dr̄ etiā qualiter debeat abolitio impetrari, & ꝙ de singulis criminibus dēt impetrari iudice pro tribunali sedente.
e ¶ Quinimmo.] correctiue ponitur. sic ff de hær. insti. si ita fuerit scriptū. aliàs pro vel, ponitur. C. de sacrosan. eccl. iubemus §. œconomus. non proprie, sed abusiue.
f ¶ Prodiderit causam.] vel qui reuelant secreta causæ aduersario, vt ff. de re mili. omne. §. exploratores.
g ¶ Sciendum.] lex secunda.
h ¶ Accusator.] hæc est lex quinta.

Quinimo dupliciter ponitur.

i ¶ In omnibus.] scias ꝙ in omni crimine capitali qđ irrogat pœnam sanguinis, licet transigi, præterquam in crimine adulterii. Sed in aliis capitalibus, quæ non irrogant pœnam sanguinis, non licet transigi, nisi in crimine falsi, vt C. de transac. l. transigere. sed in priuatis criminibus non inuenio prohibitum quin possit transigi. Sed vr̄ ꝙ secundū canones nō possit trāsigi super aliquo crimine, qa secundū canones nullū crimē irrogat pœnā sanguinis. 23. q. 8. his à quibus. & ita super publico crimine nō licet transigi. itē nec super priuato, quia secundū canones omne crimē publicū est. 2 In causa ciuili licet qnque ab accusatione desistere, ēt sine iudicis auctoritate, siue pecunia accepta, siue gratis, nisi sit actio famosa, vbi requirit iudicis auctoritas. ff. de iis qui no. infa furti. § pactus. & §. q iussu. In causa criminali ante inscriptionē semper pōt recedere, dū tā gratis fiat. ff. ad Turp. mulier. & l. quæsitū. & extra de accu. licet. sed postea nō licet nisi iudicis auctoritate, & rei cōsensu, si reus fuerit aliqua tormēta passus. sed si nō fuerit aliquid passus, tūc vsque ad xxx. dies pōt accusator, eo inuito, deserere accusationē. C. de aboli. l. 12. & vlt. sm̄ canones forte nō licet recedere ab accusatione ꝓ pecunia, nec trāsigi: qa omne crimē vr̄ secūdū canones esse publicū, vt hic. & ex de collu. dete c. 1. & 2 arg. tā est ꝙ possit auctoritate iudicis. 5. q. 2. si primates. & extra de of. arch. ea q. in parte decisa. j. s. 90. di. dissidētes ac. j. 2. q. 7. quapropter. 3 extra de sim. nemo. Sed in cā spirituali nullo modo licet pecunia accepta desistere, qa in ea nō licet trāsigi pro pecunia. extra de rer. permu. c. fi.
k ¶ Delatorem.] id est accusatorem. punitur enim talis in 5. lib. auri. ff. ad Turpil. l. & in priuatis. ff. de pręua. l. 3. ff ad Turpil. l. 1. §. abolitio.
l ¶ Priuatim.] id est, priuata.

2 Vt colligitur ex canone 6. q. 1. infames. vt ibi no. & in seq.

3 Dic ꝙ prima pars vera est, & hoc c. quapropter. intelligitur in causa decisionis, vbi delinquēs penitere nō vult. nō ob. extra, de collu. c. 2. qu. a locum habet postquā de crimine constat, qđ vndecūque clar uerit, est puniēdum. 24. q. 3. ecce, secundū Tan.

a ¶Deman-

a ¶Demandare.] ff. de reg. iur. omnia quæ.
b ¶Singulorum.] sic extra de senten. excómu. officij. & ff. de app. cū in vna ff. de ope. no. nun. de pupillo. §. si pluribus.
c ¶Animum.] præsumitur deposuisse, quia tēpore statuto non procedit ad accusationem, vt extra qui ma. ac. pos. cum in tua. & C. qui ac. non pos si ea. nisi cum est prōtestatus, vel cum bienniū est elapsum, vt C. ut intra certum tempus criminalis quæst. l. vlt.

d ¶Abolitio.] Hic fuit deceptus Gra. ex eo quod legem istam reperit insertam in tit. illo, quā nō alia de causa iurisperitus ibi inseruit, nisi propter similitudinē: quia sicut abolitio infamiam tollit, sic indulgentia pœnam. INDVLGENTIA. CASVS. Si princeps alicui damnato pœnam remittit, non tollit infamiam, secus si dicat, te in integrum restituo. Et hoc probatur lege sequenti, cuius casus patet.
e ¶Notat.] si 1. quæst. 1. ventum. & i. e. §. hinc colligitur.
f ¶Et omnibus ceteris.] Argu. ꝙ rescriptum principis est latissime interpretandū, vt 12. q. 2. §. qui manumittitur. & extra de dona. cum dilecti. in fi. Fallit hoc, nam licet mulier restituatur famæ, que nubit intra tēpus luctus, tamen semissem bonorū tenetur dare filijs prioris matrimonij. C. ad Tertul. si qua mulier. Sed forte hoc falsum est secundum ius canonicum, cum mulier, quæ nubit intra tempus luctus, nō notetur aliqua infamia: in hoc leges nō dedignantur sacros canones imitari, vt extra de secun. nup. cap pen. & fi. nec canon ali quam pœnam imponit sic nubenti. Ioan. & sic non punietur aliqua pœna ex eo ꝙ nubit intra tempus luctus.

Mulier nubens intra tempus luctus nō infamatur.

† al. præside

sidibus † postulari, ac impetrari solet: item pro tribunali, non de plano: nec præses hanc cognitionem alteri demandare [a] *potest. Si plura crimina idem eidem intulerit, singulorum* [b] *abolitionem debet petere, alioqui, prout quid admiserit,* † *eius nomine senatusconsulti pœnam patietur.*] & *titulo eodem:* [*Destitisse eū accipimus, qui in totum animū* [c] *agendi deposuit, non qui distulit accusationem: sed qui permissu Imperatoris ab* † *accusatione destitit, impunitus est.*] *Abolitio* [d] *enim pœnam remittit,* † *infamiam non tollit. Vnde Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. lib. 9. Cod. eod. titu. de generali abolitione dixisse leguntur.* ¶ [*Indulgentia, Patres conscripti, quos liberat, notat;* [e] *nec infamiam criminis tollit, sed pœnæ gratiam facit. Si autē, restituo te in integrum, princeps dixerit, infamiam tollit.*] *Vnde in eodem libro ti. de sententiam passis, & restitutis cuidam deportato in insulam Imperator Antoninus dixisse legitur:* [*Restituo te in integrum prouinciæ tuæ,*] & *adiecit:* [*Vt autem scias, quid sit in integrum restituere, restituo te honoribus & ordini tuo, & in omnibus* [f] *ceteris.*]

† al. omiseris

l. 13. destitisse.

† al. accusatione

† Adde hoc esse verum, nisi accusator fraudulenter ipetret eā. l. 2. cum ibi no. per Cy C. de abolitio.

ti. 43. le. 3. & in cod. Theod. li. 9. ti. 38.

ti. 51. l. 1. § restituo.

α ¶ Calumniatoribus pœna legitime irrogatur.] *Hæc verba licet in collatis Gratiani manuscriptis exemplaribus non habeantur: tamen quia sunt etiam in Pandectis, non sunt expuncta.*

β ¶ Si autem interloquendo.] *Hactenus retulerat Gratianus verba iurisconsulti. Hinc autem vsque ad ver.* oportet, *refert tantummodo sententiam.*

QVÆSTIO V.

¶ *Quintam ponit post tertiam, quia harum quæstionum simillimum est argumentum.*

I
g

Deficientibus vero accusatoribus reus non videtur esse cogendus [g] *ad purgationem. Sicut enim rei possessor deficiente actore titulum suæ possessionis probare non cogi-*

Deficienti b[a].] Hęc qstio diuiditur ī quattuor partes. In prima parte probat per quattuor auctoritates Sanctorum, quod sacerdotes ex leui causa iurare non debent. Secunda ibi, [Verum.] Tertia ibi, [Iuramento.] Quarta ibi, [Sed quælibet] Io. de F. & potest superaddi quinta ibi, [Contra in concilio.] Arch.

CASVS. Hic intitulatur quinta quæstio, qua quæritur, vtrū deficiēte accusatore re[us] cogatur ad purgationem, & allegat pro vtraque parte, & primo ꝙ non: quia clerici iurare nō debent. Et ponitur hic quæstio quinta vel vitio scriptorum, vel ex oblitione vel negligentia Gratiani: vel quia magis erat affinis tertiæ quàm quartæ. Dicitur ergo in hoc § ꝙ sicut aliquis non cogitur dicere titulum suæ possessionis, ita deficientibus accusatoribus, reus non cogitur ad purgationē, q̄a clerici iurare non debēt. Et probat hoc per seq. cap.

g ¶Cogendus.] Primo probat, ꝙ non sit cogendus clericus ad purgationē, quia clerici non debent iurare. Sed not. ꝙ vulgaris expurgatio prohibetur, quia fabricante diabolo est inuenta, vt i. e. Mennam. Et contraria cap. sunt abrogata, cum sint contra præceptum Domini, Non tentabis dominū Deum tuum. Canonica purgatio indicitur cum deficiente accusatore reus laborat infamia: aliàs nō, [a] vt 6. q. 5. quod autem. fama autem orta à detractoribus vel malis non inducit purgationem, vt 11. q. 3. in cunctis. item nec orta ab inimicis. extra de purg. can. cum in iuuentute. [b] sed sola illa, quæ ex probabili præsumptione est orta. Quidam tamen dicunt, ꝙ vndecumque sit orta, inducit purgationem, argum. extra de acc accedens. Sequitur videre quota manu sit expurgatio facienda, episcopus xij. sacerdotes, vij. diaconus tertia sui ordinis, vt i. ea. si legitimi. & c. presbyter. & c. omnib. subdiaconus vel inferior potest sola manu, nam a solo episcopo iudicari pōt in crimine. 15. q. 7. felix. hodie sunt arbitrariæ expurgationes, vt i. ea. omnibus. expurgatio fiet publice coram omnibus, si est publice infamatus. i. e. presbyter si à plebe. si apud clerum, tūc tantum priuatim. ī. 15. q. 5. cap. 1. Ioan.

Gratianus quāque deceptus fuit.

a Et expone notat. i. notatos infamia relinquit, nisi specialiter nominatim ei etiam remittat infamiā, vel in integrū ad omnia restituat. Archid.

Purgatio est duplex.

a De hoc. i. ea. c. oib. in glo. aut pro, &c. ibi videas. sed hoc dictum hic approbat L. & p idem cap. Sed arg. cō tra. int ea. legitimi & ibi dicam. Arch.

b al. c. pen.

a ¶Non

a ¶Non cogitur.] vt 3.6.q.5.c.1. & vlt. nisi in casibus quinque, scilicet cum quis possidet pro hærede vel pro possessore, vt C. de pe.hę.l.cogi. Et ēt fundata intētione actoris, vt C. de prob. siue. Et cum aliquid possidetur contra ius cōe. 10c. dist. cōtra morem. Et cū iam est præsumptio contra eum. C. de fur. ciuile. Et cū potest probari, ꝙ quādoque alieno nomine possederit. extra de præscr. si diligenti. C. de præscrip. xxx. ann. male. Item & in vj. casu, cū ordinatus 1 ministrat, vt 3.e.q.1. legum, & extra de app. personas. aliàs semper obtinet ꝙ hic dicitur, & C. de rei vendi. l. vlt. & ff. vti poss. iusta. secundum consuetudinem quorumdam: extra de foro comp. quod clericis aliàs, si clericus.

e ¶Consecrationem.] immo sufficit siue per salutē, siue per aliquid aliud iuretur. 22.q.5.c.2. & ff de iureiuran. non erit ratum. Sic ergo aliquis pōt se obligare sub

1 Idest, si is qui dicit se ordinatū ministrat sacramēta in aliqua ecclesia, secūdum Io. de Fan.

tur; a ita qui impetitur, ad innocentiam suam probandam cogendus esse non creditur. Auctoritate quoque Papæ Cornelii, & Triburiensis concilii sacerdotes iurare prohibentur, nisi pro recta fide.

Ait enim Cornelius epist. secunda ad Rufum episcopum Orientalem.

¶Iuramentum à sacerdotibus non est exigendum. C. I.

SAcramentum b hactenus c à summis α sacerdotibus, vel Dei ministris exigi; nisi pro fide recta, minime cognouimus: nec sponte eos iurasse reperimus.

Burc. l. 2. c. 193 Iuo, p 5. c. 308 & p. 12. c. 77.

¶ *In vetustis codicibus caput hoc coniunctum est cum duobus sequentibus, quæ sunt ex eadem epistola Cornelij Papæ.*

α ¶ Summis.] *Sic habet originale. Sed Burchardus & Iuo in quinta parte,* ab episcopis, & reliquis ordinibus exigi: *idem vero Iuo in parte 12.* à summis sacerdotibus, vel reliquis Dei ministris.

Item paulo inferius.

¶ De eodem. C. II.

NOs sanctorum exempla sequentes, sanctorum Apostolorum eorumque successorum iura firmamus, & sacramenta incauta fieri prohibemus.

Iuo, p. 12. c. 77

Item ibidem.

¶ De eodem. C. III.

NOs sacramentum episcopis nescimus oblatum: nec vmquam fieri debet. α

α ¶ Debet.] *sequebatur,* nisi pro recta fide, *quæ sublata sunt: quia neque in optimis manuscriptis, neque in ipsa epistola hæc loco habentur; sed supra ead. c. 1.*

Item ex concilio Triburiensi, c. 21.

¶ Si quis presbyter contra laicum, vel laicus contra presbyterum querimoniam habeat, episcopo præcipiente terminetur. C. IIII.

SI quis presbyter contra laicum, vel laicus contra presbyterum aliquam habet querimoniæ controuersiam, episcopo præcipiente, † d sine personarum acceptione finiatur, 2 & laicus per iuramentum † (si necesse sit) se † expurget: presbyter vero vice iuramenti, † per sanctam consecrationem e interrogetur; quia sacerdotes ex leui causa iurare non debent. Manus enim per quam corpus, & sanguis Christi conficitur iuramento polluetur? absit: cum

Burc. l. 2. c. 182 Iuo, p. 6. c. 227. Pann. l. 5. c. 10.
† *al. regente*
† *al. præiuramento*
† *al. constringatur*
† *al. præiuramenti*

• Concor. ex i l. 1 C. de vete. iu. enucl. & in Authen. de mona. §. 1. coll. 1.

Acramentum.] CASVS. Dicit Cornel. ꝙ sacramentū à sacerdotibus fieri non debet, nisi pro fide. Item prohibet sacramenta incauta fieri, & dicit se nescire sacramētum oblatum ab episcopo.

b ¶Sacramentum.] scilicet incautum.

c ¶Hactenus.] vt C. de epis. & cle. cū clericis. & 22.q.5. c. vlt. Sed forte hoc obtinet in sacramēto calumniæ, quod clerici per se prohibentur præstare, sed per aliū possunt, vt extra de iur. cal. c. 1. & 2. sed c. in pertractādis. contra. Iurant tñ pro recta fide, pro obedientia, & pro pace, & ꝓ indemnitate ecclesiæ. extra de ele. signi ficasti. vltra mediū. 28. dist. de Syracusanæ. & cū quis absoluitur ab excōmunicatione, vt extra d sent. excom. c. nuper.

Clerici qñque licite iurant.

I quis.] CASVS. Si quis presbyter cum laico controuersiam habuerit, laicus iuramento se expurget, presbyter per suā consecrationem adiuretur: quia sacerdotes, qui conficiunt corpus Christi, ex leui causa iurare nō debent, cum gerant vicem Christi discipulorum, quibus fuit præceptum ne iurarent.

2 Quādo ꝓsbyteri iudices negotio rū esse mandati sūt. 95. d. ii. ecce. secund i Baz.

d ¶ Præcipiente.] sed quare hic actor non sequitur forū rei, contra id 11.q.1. experiētiæ, & C. de iurisd. om. iud. l. iuris ordinē. Sed dic, ꝙ loquitur secundū ea tempora, quando omnes causæ determinabātur ab ecclesia, vt 11.q.1. relatum. & q.3. cum apud. Vel loquitur sub pœna ordinis sui, vt 1. quæstio. 7. quoties. & etiam sub pœna anathematis, vt ibi dicitur. Sed nunquid ille, qui obligat se sub pœna ordinis: vel beneficij, est priuandus ordine vel beneficio, si non sit verum illud ad quod se obligat? Sic. extra de elect. cum dilectus. in fi.

Obligare se pōt aliquis sub pęna beneficij.

V E-

Matth. 5. Dominus in Euangelio discipulis suis (quorum vicem nos indigni in sancta gerimus ecclesia) dicat: [Nolite omnino iurare, Sit autem sermo vester, est, est; non, non. Quod autem his abundantius est, à malo est.]

2 *Verum his auctoritatibus non omnimoda iuramenta prohibentur fieri à sacerdotibus: sed tantum incauta, & ea, quæ pro qualibet causa temporali iudicio offeruntur. Cum autẽ populari infamia sacerdotes opprimuntur; tunc ad innocentiæ suæ assertionem iuramenta debent offerri.*

& l. 7. capitul. c. 281. *Vnde Gregorius Papa tertius ad Bonifacium, epist. 1.*

¶ Sacerdos à populo accusatus, iuramento innocentiam suam asserat. C. V.

Ansl. l. 3. c. 79. Burc. l. 2. c. 186 Iuo, p. 6. c. 331. Pann. l. 5. c. 9.

PResbyter, vel quilibet sacerdos, si à populo accusatus fuerit, & certi non fuerint testes, qui crimini illato approbent veritatem; iusiurandum [a] in medio [b] erit, & illum testem proferat de innocentiæ suæ puritate, cui nuda & aperta sunt omnia.

Item ex regesto Gregorii lib. 2. indict. x. epist. 23. ad Iustinum prætorem. [α]

α ¶ Prætorem.] *In codicibus Gratiani est,* Imperatorem, *in epistola excusa legitur,* Iustino presbytero. *emendatum vero est ex duobus vetustis codicibus epistolarum, & Polycarpo, estq; idem Iustinus, ad quem scripta est secunda epistola primi libri, in libris etiam impressis incorrupta inscriptione.*

¶ De Leone episcopo, quem beatus Gregorius purgationem præbere fecit. C. VI.

Poly. l. 6. ti. 11. Ansl. l. 6. c. 162. Burc. l. 1. c. 194. Iuo, p. 5. c. 309. Pann. l. 5. c. 5.

HAbet hoc proprium [c] antiqui hostis inuidia, vt quos in prauorũ actuũ perpetratione (Deo sibi resistente) deijcere non valet, opiniones eorum falsa ad præsens simulando, dilaceret. Quoniam igitur quædam contra sacerdotale propositum de Leone fratre, & coepiscopo nostro sinister rumor aspersit, vtrum vera essent, districta diutius fecimus inquisitione perquiri: & nullam in eo de his, quæ dicta fuerant, culpam inuenimus. Sed ne quid videretur omissum, quod nostro potuisset dubium cordi remanere, ad beati Petri sacratissimum corpus districta eum ex abundanti fecimus sacramenta præbere. Quibus præstitis magna sumus exultatione gauisi, quod huiuscemodi experimento innocentia eius euidenter enituit. Pro qua re gloria vestra prædictum virum cum omni charitate suscipiat, & reuerentiam ei, qualem sacerdoti decet, exhibeat;

VERVM. Hæc est secunda pars q̃õnis, in qua probatur ɔ̃rium eius quod præmissum est, scilicet, ꝙ ex causa iusta sacerdotes possunt iurare. Io. de Fant. & hoc probat per xiij. auctoritates sanctorum patrum. Ioan. CASVS. Dicitur hic, ꝙ per supradicta prohibentur à sacerdotibus fieri incauta iuramenta. sed si essent infamati à populo, iurare debent. Et hoc probat per sequentia cap.

PResbyter. CASVS. Si presbyter fuerit infamatus, & testes non inueniantur, suo iuramento expurget suam innocentiam.

a ¶ Iusiurandum.] ĩ. 6. quæst. vlt. c. vlt. contra. Sed hic quando infamatur, ibi quando non infamatur.

b ¶ In medio.] ĩ. 15. q. 5. c. 1. contra. Sed illud verum est, cum non est publice infamatus. sic 23. dist. illud.

HAbet.] CASVS. Leo episcopus erat infamatus, quare Papa de hoc quæsiuit diligenter, & in eo crimen aliquod non inuenit, verumtamẽ ne sibi aliqua ambiguitas remaneret, eũ super corpus beati Petri fecit iurare. eo sic expurgato mandat Imperatori, vt habeat eum pro episcopo, & ei tamquã episcopo reuerentiã præbeat.

c ¶ Proprium.] ex abundanti fiunt aliqua ad superandam hominum malitiam, vt C. de iud. authen. iubemus 11. quæst. 3. inter verba. extra de elec. bonæ. extra de dolo & contu. cum olim. Et quæ abundant, non solent vitiare contractum. ff. de reg. iu. non solẽt. & ff. de verb. obliga. quæ extrinsecus. Sed quare dicit, ex abundanti. Dicũt quidã, [1] ꝙ ita exilis, idest, leuis vel modica fuit infamia, ꝙ nec erat necessaria expurgatio. Certe secundum hoc non debuisset facta fuisse inquisitio: quia inquisitio non est facienda nisi ita publica sit infamia, ꝙ vlterius sine scandalo non possit tolerari, vt extra de accu. qualiter. Melius dicas, ꝙ iste non tenebatur expurgare se. Nam cum inquisitio præcedit expurgationẽ, si testes per quos fit inquisitio, dicunt ipsum reũ, statim punitur, nec auditur expurgatio sua. sed si semiplene ꝓbant, tũc indr̃ expurgatio, vt extra, de pur. can. inter. Sed si per dicta testium nulla est suspicio ɔ̃ ipsum, tunc nõ est onerandus expurgatione, vt hic. Sed q̃d si infamatus vult expurgare se, iudex autem vult inquirere de fama eius? Vr̃ ꝙ iudex potius inquirere possit, vt hic, & extra ead. inter. Sed contra, illud est ordinarium, ꝙ infamatus se expurget: ergo beneficium illud non est ei auferendum. [2] s. ea. q. 1. multi. circa fi. Sed dic, ꝙ ẽps si vult põt inquirere: quia crimen qñque per inquisitionem reuelatur, quod per purgationem occultatur. Sol. si infamia orta est ɔ̃ eũ, iudex

1 Vt Lau.

Inquisitio quando fieri debet.

Inquisitio an possit fieri contra volentẽ se purgare.

2 28 dist. de his. 1 Auth. de nu. §. si autem.

iudex inquirere potest. extra de accu. qualiter.

n ¶ Dubietas.] ergo post expurgationem non potest accusari ab aliquo super illo crimine, vt extra de accu. de his criminibus. & 23. q. 4. si illic. Nec enim sæpius quærendum est de delicto eiusdem hominis, vt ff. nau. cau. sta. licet. argum. contra. 33. q. 2. admonere. 25. distinct. primum. extra de accusat. veniens. vbi etiam post absolutionem cogitur ad expurgationem. Tu dicas, quod illum, qui semel est absolutus, amplius nullus potest accusare super illo crimine, nisi in duobus casibus, scilicet si suam iniuriam prosequatur, & probet se ignorasse accusationem fuisse ab alio institutam, vt ff. de accusa. si cui. §. 1. & cum vult probare de præuaricatione prioris accusatoris, vt ff. de præua. l. 3. Ioan. Decreta. tamen videtur dicere, quòd solum isti prohibentur accusare, qui prius stabant cõtra ipsum, vt extra de accus. cum P. Manconella.

Absolutus semel, in duobus casibus accusari potest.

r Adde gl. & Doct. in l. 3. C. de accu. glo. magistralis in c. cum dilectus, de ele.

c ¶ Arbitrio.] Delegatur hic laico spirituale negotium. sic supra 32. dist. §. verum. Fuit tamen hic nimiũ papaliter dispensatum, quod episcopus expurgatus coram Papa cogitur adhuc coram muliercula se purgare: cum tamen plenissimas debeat habere vires, quod auctori-

Papa quandoque nimium papaliter dispensat.

ne qua in cordibus remaneat, de his quæ sunt iam purgata, dubietas. [a]Sed ita suprascripto vos episcopo deuotissime oportet in omnibus adhærere, vt congrue, decenterque Deum in eius persona, cuius minister est, videamini honorare.

Item ex eodem ad Brunichildam Reginam Francorum, lib. 11. epist. 8.

¶ Quomodo beatus Gregorius Mennam episcopum iuramento purgari fecit. C. VII.

MEnnam vero reuerendissimum [†]fratrem, & coepiscopum nostrum, postquam ea, quæ de eo dicta fuerant, requirentes, in nullo inuenimus culpabilem esse, qui insuper ad sacratissimum corpus beati Petri apostoli sub iureiurando satisfaciens, ab his, quæ obiecta eius opinioni fuerant, se demonstrauit alienum; reuerti illuc purgatum, absolutumq; permisimus: quia sicut dignum erat, vt si in aliquo reus existeret, culpam in eo canonice puniremus; ita dignum non fuit, vt eum adiuuante innocentia diutius retinere, vel affligere in aliquo deberemus. [a]Purgationem [α]tamen ante te duobus sibi sacerdotibus iunctis, vbi accusator cessauerit, [b]eumdem ex se præbere tuo committimus arbitrio. [c]Vulgarem denique, nulla canonica sanctione fultam legem, feruentis scilicet, siue frigidæ aquæ, ignitique ferri contactum, aut cuiuslibet popularis inuentionis (quia fabricante hæc sunt omnino ficta inuidia) nec ipsum exhibere, nec aliquo modo te volumus postulare, immo Apostolica auctoritate prohibemus firmissime.

Poly. ibidem. Burc. l. 1. c. 196. Iuo, p. 5. c. 311. Pann. l. 5. c. 6.

†*al. reuerentissimũ*

Alex. II. Raynaldo epo. Iuo, p. 10. c. 15. Pann. l. 5. c. 8.

α ¶ Purgationem.] *Hic erat grauissimus error. Coniuncte enim hæc legebantur cum superioribus, quæ Brunichilda sunt scripta: quasi purgatio presbyteri à B. Gregorio mulieri committeretur. Sed nil tale legitur in epistola B. Gregorij, ex qua prior pars huius capitis est accepta. Verum Iuo, p. 10. c. 15. & Pann. l. 5. cap. 8. citant hoc ex epistola Alexandri secundi Rainaldo Cumano episcopo, cuius epistola initium est, infra eadem, c.* super causa. *Et hic versiculus,* Purgationem. *continenter legendus est post extrema verba illius capitis. Ac propter citationes doctorum hinc quidem motus non est: sed additum est in margine nomen Alexandri secundi. Ita nihil loci relinquitur admirationi auctoris glossæ. Nusquã enim Romani Pontifices huiusmodi causas mulieribus leguntur commisisse.*

MEnnam.] CASVS. Beatus Gregor. de crimine Mennæ episcopi, qui fuerat infamatus, diligenter inquisiuit, & cum in eo crimen non inuenisset, eum supra corpus beati Petri iurare fecit, & sic eum demum ad reginam Francorum transmisit. & hoc in prima parte. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Purgationem,] &c. mandat Grego. eidem reginæ, vt si accusatores non appareant, indicat eidem episcopo purgationem cum duobus sacerdotibus: purgationem tamen vulgarem nõ imponat.

b ¶ Cessauerit.] si dicas, quòd verbum hoc cessauerit, sit præteriti [s]temporis, non procedit obiectio. vel secundum H. cum quis expurgatur non præcedente accusatione, tunc post purgationem bene admittitur accusator: secus si præcesserit accusatio. Vel dic, quòd si accusatore absente & non citato audita est expurgatio, idem accusator potest eum denuo accusare, vt C. de accu. l. 4. secus si eo præsente. Vel loquitur, [t]cum suam iniuriam vult prosequi. Vel ignorabat accusationem ab alio institutam. ff. de præua. l. 3. & ff. de accu. si cui.

s Hoc dicebat L. & est sensus, quia destitit accusator.

t Scilicet lex proxime allegata.

ctoritate Papæ fit, licet per se sit inualidum, [u]extra de transac. cap. 1. in fi. C. de test. omnium. Item cum iusiurandum sit maioris auctoritatis quam res iudicata. ff. de iureiuran. l. 2. & illud obstat omnibus accusare volentibus, etiam in publicis criminibus. ff. de iureiuran. eum qui. §. in popularibus. multo fortius res iudicata obstabit omnibus. Quare ergo postea admittitur accusator? [x]potest dici, quòd fuit absolutus sub conditione nisi accusator appareret, vel fuit absolutus ab instantia iudicij: nec ideo lis perijt. ff. de iudic. & post edictum.

u Potest dici secundũ Io. quod hoc totũ ideo fuit vt fama ei' clarior appareret. ar. 5. q. 1. quidam.

x Adde ad hoc glo. & ibi Bar. in l. aut priuatim. & in l. mulier. ff. ad Turpil. no. in l. 1. C. si re' vel accus. mor. fue.

Quan-

Item Gregorius Castorio Notario Rauennæ, lib. 7. indict. 2. epist. 80.

¶ De Maximo Salonitano episcopo, qui sacramento seipsum purgauit. C. VIII.

QVanto à nobis [a] credi tibi, & necessarias vides causas iniungi; tanto te strenuum debes & solicitum exhibere. Proinde, si Maximus Salonitanus præstito sacramento firmauerit se simoniaca hæresi non teneri, atque de alijs ante corpus sancti Apollinaris tantummodo requisitus innoxium se esse responderit, [b] & de inobedientia sua pœnitentiam [c] (sicut deputauimus) egerit; volumus, vt ad consolandum illum, epistolam, [d] quam ad eum scripsimus (vbi ei & gratiam nostram, & communionem nos reddidisse signauimus) experientia tua dare debeat: quia sicut in contumacia persistentibus seueros nos esse conuenit, sic iterum humiliatis, & pœnitentibus [e] negare locum veniæ non debemus. [f]

Idem Mariniano episcopo Rauennæ, lib. 7. epist. 79.

¶ De eodem. C. IX.

Poly. l. 2. ti. 37. QVæ de causa [g] Maximi sint agenda, ex epistolis, quas ad vos ante transmisimus, agnouistis. Sed quia, qualis de hac re fraternitatis vestræ voluntas sit, ac magis petitio, à præsentium latore Castorio chartulario nostro renunciante cognouimus; ideo, si idem Maximus coram vobis, & prædicto chartulario nostro, de simoniaca hæresi præstito se sacramento purgauerit, atque de alijs ante corpus sancti Apollinaris (vt scripsimus) tantummodo requisitus liberum se esse responderit, causam ipsius, fraternitatis vestrę, de eo, quod excommunicatus Missarum solennia agere præsumpserit, iudicio committimus, qua debeat pœnitentia, talis culpa purgari. Et ideo quidquid [h] vobis secundum Deum placet, securi disponite: nec aliquod de nobis dubium habeatis. Nam quidquid à vobis de hac causa fuerit ordinatum, nos & grate suscipimus, & libenter admittimus.

Item Sixtus Papa III. epistola ad Orientales episcopos, cap. 1.

QVanto. CASVS. Maximus eps̃ Salonitanus dicebatur acquisiuisse per simoniam episcopatum. Imponebatur ei, ꝙ fornicationem commisisset, & ideo à Papa fuit excõmunicatus. nihilominus tamen excõicatus celebrauit. Dominus Papa volens eidem episcopo gratiam facere, præcepit notario suo Rauēnæ moranti, vt si per iuramentum suum de simonia se purgauerit, & de fornicatione, & alijs quæ sibi obiiciebātur, se responderit innocentem, & de eo, ꝙ excõicatus celebrauerit, pœnitentiam egerit, reddat ei epistolā, in qua ei gratiam suam reddit, & absolutum ostendit. De eodem loquitur c. 63. dist. Salonitanæ.

a ¶ A nobis] Maximus Salonitanus archiepiscopus sine licentia Papæ fuit consecratus: propter ꝙ à Papa fuit excõicatus, & postea missam celebrauit, similiter imponebatur ei simonia & fornicatio.

b ¶ Responderit.] exilis enim hæc fuit infamia, [1] & ideo vnius iuramentum admittitur.

[1] Propter quam non indicit purgatio, vt patet in eo, quod legitur & not. 33. dist. habuisse.

c ¶ Pœnitentiā.] sed quæro an ei soli sit credendū? De hoc videtur ꝙ sic, quia in nullius vergit præiudicium. sic. ĩ. de consec. dist. 4. placuit.

d ¶ Epistolam.] ergo quis potest absolui per litteras & excõicari, [2] vt extra de simo. accusatum. & s̃. q. 1. de manifesta. Quid si moreretur prius, quàm litteræ peruenirent ad ipsum. Tunc dicam eum absoluendū post mortem, vt extra de sen. excom. à nobis. & est arg. ꝙ tunc demū sit quis excommunicatus vel absolutus litteris receptis. argu. 4. q. 5. quisquis. & ext. de ap. super eo. in fi. & s̃. dist. 4. leges. ar. ꝯ ff. si cer. pet. eius q̃ in prouincia. ibi, status sui ignarus. Sed distinguit, vt ff. de ac. pos. qui absenti. vbi dicitur ꝙ si quis manumittit absentē, refert an velit eum esse liberū quando scribit litteras manumissionis, vel quando litteræ ad eum peruenerint. Probabilius est dici, ꝙ excõicatio non ligat nisi à tēpore scientiæ, sicut nec lex, vt dist. 4. leges. & 82. dis. ꝓposuisti. nec sentētia, vt ĩ. ea. q. 6. biduum. Io. Sed certe si quis absens excõicatur, statim est excõicatus antequam sciat: quia sententia excõicationis statim trahit secū suam executionem. extra de app. pastoralis. dummodo sit pura, & nō conditionalis: verum tamen non punitur cum ingerit se communioni hominum ante quā sciat. ext. de cler. exc mi. illud. Error enim facti nemini nocet, vt ff. de iur. & fa. igno. error. B.

[2] Adde ad hoc not. in l. seruum. §. publice. ff. de proc. & in l. absentē, C. de ac.

d ¶ Epistolam.] de grauibus expurgat [3] se iuramento, de minoribus nuda promissione. Io.

[3] Sol. 8. q. 3 c. vlt. vbi de hoc.

e ¶ Pœnitentibus.] simile extra de postul. præla. ad hæc, circa fi.

f ¶ Non debemus.] qui tñ de rigore esset deponēdus. s̃. dist. 50. accedens. cõtra. 11. q. 3. si quis eps̃. & c. pen.

QVæ de causa] CASVS. De eodem Maximo scribit Rauennati archiepiscopo: & mandat ei, vt si expurgauerit se, vt s̃. dictum est, coram archiepiscopo & notario supradicto, imponat ei pœnitentiam de eo, ꝙ excommunicatus celebrauit, & quidquid de eo disposuerit, ratum habet.

g ¶ Quæ de causa.] de eodem Maximo loquitur hoc capitulum.

h ¶ Quidquid.] arg. Papam seruaturum quod legatus statuit: & idē honor ei exhibendus est sicut Papæ. 93. dist.

Legatus an virtute generalis mādati dispensare possit.

dist. c. vlt. & ff. de off. præfec. præt. l. vnica. in fi. ibi, credidit enim princeps eos, qui ob singularem industriã explorata eorum fide, & gratia ad huius officij magnitudinem, &c. Item est hic argumen. quòd generali mandato dispensatio delegatur. argum. contra extra de offic. leg. quòd translationem. cum enim dispensatio habeat instar restitutio nis in integrum, & restitutio in integrũ nõ delegatur per generale mandatum, vt ff. de mi. illud. ergo nec dispensatio. Io. Ego dico, quòd legatus Domini Papæ generalis omnia põt, nisi ea sola quæ Romano Pontifici sunt reseruata. extra de senten. excom. nuper. de offi. leg. quòd translationem B.

& argum. extra de testi. veniens. 2. sed hoc non concedo, vt extra de resti spol. litteras. in fi.

f ¶ Beneficia.] Iste beneficio & officio fuit priuatus: quia grauiter erat infamatus. extra de purga. canon. inter. Et fructus medij temporis recuperat. ff. de re mil.

Spoliatus restitutus, an recipiat fructus medij temporis.

¶ Qualiter Sixtus semetipsum purgauit. C. X.

Nic. epist. 7. ad Michaelem.

MAndastis,[a] vt scriberem vobis, qualiter instans iurgium contra me suscitatum fit, vel à quo, vt vestro adminiculo pelleretur, & causa mea firmaretur.⁘ Scitote me criminari à quodam Basso, & iniuste persequi. Quod audiens Valentinianus Augustus nostra auctoritate[b] synodum congregari iussit. Et facto concilio, cum magna examinatione satisfaciens omnibus, (licet euadere satis aliter potuissem[c]) suspicionem tamen fugiens, coram omnibus me purgaui; me scilicet à suspicione, & æmulatione liberans; sed non alijs, qui noluerint, aut sponte hoc non elegerint, faciendo † formam,[d] exemplumq; dans.

† al. faciendi

Item Alexander Raynaldo Cumano episcopo.

¶ De causa Guillandi presbyteri. C. XI.

Pann. l. 5. c. 7.

SVper causa[c] Guillandi presbyteri tui de morte episcopi sui, prædecessoris tui, infamati in medium consuluimus; itaque circumstantium fratrum vnanimi assensu tuæ dilectioni rescribimus, præfatum Guillandum presbyterum ante te præsentandum; vbi si certi accusatores defuerint, tunc dictante iustitia sine omni controuersia presbyter, quæcumque ob hoc iniuste amisit, ac sacerdotium accipiat, & integra beneficia.[f] α

Iuo, p 10. c. 15. & in episto. ad Vildebertũ Cęnomanensem.

α ¶ Beneficia] *In epistola hoc loco sequitur vers.* Purgationem, *supra ea. c.* Mennam, *vt ibi notatum est.*

Item ex concilio Agathensi.

¶ De purgatione clericorum, ‖ conuinci non potuerint. C. XII.

‖ al. fuit eiusdem ordinis

ext. de pur. ca. cap. si quis presbyter. Bur. l. 2. c. 181. Iuo, p. 6. c. 226. Pann. l. 5. c. 1.

SI legitimi accusatores crimina α sacerdotis probare non potuerint,[g] & ipse negauerit; tunc ipse cum septem socijs sui † ordinis (si valet[h]) à crimine semetipsum expurget. Diaconus vero, si eodem crimine accusatus fuerit, cum tribus semetipsum excuset.

α ¶ Crimina.] *Apud ceteros collectores legitur:* si autem accusatores legitimi non fuerint, qui eius crimina manifestis indicijs probare contenderint, & ipse, &c.

Item ex concilio Ilerdensi.

MAndastis.] CASVS. Papa accusabatur à quodam Basso: cuius auctoritate Valentinianus Imperator synodum congregauit, in qua sponte se purgauit, non dans formã ceteris successoribus suis sic se purgandi, si noluerint: & quia quidam episcopi quærebant qualiter hoc negotium processisset, Papa rescribit eis narrando factum.

a ¶ Mandastis.] mãdat hic minor maiori. nam precarium verbum est, mando. vt C. com. de lega. l. 2. in princip. sic q. 1. filium.

b ¶ Auctoritate.] 96. dist. vbinam.

c ¶ Potuissem.] quia Papa à nullo potest iudicari, vt 9 q. 3. aliorum. nec etiam ab vniuersali concilio, vt 17. distinct. §. hinc etiam. ff. de le. princeps. preterquã in hæresi. 40. distin. si Papa.

d ¶ Formam.] 14. q. 5. dixit. Ioan.

SVper causa.] CASVS. Guillandus presbyter infamatus fuit de morte episcopi sui, & propter hoc fuit ab officio & beneficio spoliatus. committit negotium Dominus Papa hoc modo, vt si accusatores defuerint, restituantur ei omnia ablata, præstita tamen purgatione.

e ¶ Causa.] Forte hic non intentabatur possessoriũ, 1 aliàs non obstat crimen petenti restitutionem, vt extra de rest spo. in litteris, & c. item cũ quis. nã alii dicunt, cum spoliator obijcit exceptionem, quam vult statim probare, prius est audiendus, quàm ille restituatur ar. 31. q. 2. Lotharius. in Auth. de test. §. si vero quis. coll. 7. mil. l. penul. Si vero iste iuste esset depositus, non recipiet fructus 2 medij temporis restitutus, nisi hoc exprimeretur in sententia, vt C. de re mili. cum allegatis lib. 12. Io. de Fant.

1 Sub. & restitutio non datur, nisi petenti.

2 Io. Gar. in l. Gallus. §. & quid si tantum. de li. & posth.

SI legitimi.] CASVS. Si accusatores crimen sacerdotis non probauerint, si remanserit infamatus, cum septem sacerdotibus se expurget.

g ¶ Potuerint.] C. de reb. cred. l. in bonæ fidei.

h ¶ Si valet.] quia si non valet, deponitur. 3 extra de si. de hoc. Vel forte sunt inimici sui: extra de pur. can. cum in iuuentute. immo cum femina potest se purgare. 18. q. 2. in decima. Ioan.

3 De hoc s. ead. q. 1. in primis. in glo. 2.

¶ De eodem. C. XIII

Burc.l.2.c.184
Iuo.p 6.c.229.
Pann.l.5.c.2.
1 al. suspendatur ab officio presbyter vsque

PResbyter si à plebe [a] sibi commissa, mala opinione infamatus fuerit, & episcopus legitimis testibus approbare non potuerit; suspendatur [1] [b] vsque ad dignam satisfactionem; ne populus fidelium in eo scandalum patiatur. Digna vero satisfactio est (sicut [α] à maioribus constitutum esse docetur) quando siue secundum canones, siue ad arbitrium [c] episcopi septē sibi collegas adiungit, & iurat in sacrosancto [β] Euangelio coram posito, quòd crimen sibi illatum non perpetrauit. Et hac satisfactione purgatus, secure deinceps suum exequatur officium.

α ¶ Sicut à maioribus constitutum.] *Hoc loco sicut & paulo inferius, plura sunt verba apud ceteros collectores.*

β ¶ Sacrosancto.] *Apud eosdem legitur,* in sacro coram posito Euangelio, *quò facit cap. testimonium. in vers. nemo clericum, infra 11.q.1.*

[*Item Siluester Papa.*]

¶ [De eodem.] PALEA. C. XIIII.

ACcusatum simoniacum necesse habuimus summopere per scripturam prohibere, ne Missarum solennia celebrare debuisset, donec quid esset verius, potuissemus cognoscere.

¶ *Citatur hic ex Siluestro. fere idem est in decretal. titu. de simo. c accusatum. & ibi tribuitur Deodato Pontifici. Sed in nullis horum duorum Pontificum scriptis, quæ extent, tale aliquid est inuentum. In regesto B.Gregorij, lib.5 epist. 3. Maximo præsumptori ecclesiæ Salonitanæ hæc leguntur:* Peruenit itaque ad nos, quòd per simoniacam hæresim fueris ordinatus. Sed & alia de te multa hic dicta sunt, de quibus vnum quàmmaximè fuit, propter quod necesse habuimus te summopere per scripta nostra prohibere, ne Missarum solennia celebrare debuisses, donec quid esset, vere potuissemus addiscere. *Et ex hac epistola videri potest accepta hæc palea, & c. accusatum. & c. quoties. extra de simon. Nam initium ipsius epistolæ est,* Quoties contra, &c.

[*Item in concilio Triburiensi.*]

PALEA. C. XV.

ext. de pur.ca. c 1.
Burc.l.16.c.19.

NObilis homo, vel ingenuus, si in synodo accusatur, & negauerit; si eum constiterit fidelem esse, cum duode-

PResbyter.] CASVS Si sacerdos fuerit corā suo ep̄o de crimine infamatus, quod probare nō potest per testes, suspendi debet donec cum septima manu sui ordinis se expurget, & postea suum officium exequatur.

a ¶ Plebe.] idem si ab episcopo, vel à sacerdotibus, vt j. ea.

j. ea. omnibus. in fi. s. dist. 28. consulendum. contra.

b ¶ Suspendatur.] forte secundū distinctionē, extra de pur. cano. c. 2. s. 33. distin. c. vlt. contra. dic, quod ibi fuit exilis infamia.

b ¶ Suspendatur.] 1 hoc est verū secundum distinctionem, si fuerit notorium vel manifestum, vel famosum. extra de coha. cle. vestra & c. si & tūc refert, si fuerit famosum sine scandalo vel cum scandalo. extra de coha. cle. tua. contra 28. dist consulendū. Sol. ibi nō imminebat scandalum, hic sic, puta ex eius celebratione. extra de coha. cle. tua. j. 28. q. 1 iā: nūc. & 3. q. 2. audiuimus. aliter obtinet. s. e. q 1. c. 2. Sed nūquid à beneficio suspēditur? Videtur q̄ non: quia pœnæ sunt emolliendæ. & quia crescente contumacia crescere debet & pœna, vt

1 Hoc obtinet qn̄ scādalū imminet ex eius celebratione, vt hic dicitur.

dist. 74. Honoratus. Sed contra videtur, quia hæc duo sunt connexa. 81. dist. si quis sacerdotiū. & 32. dist. præter hoc. Sed dic, q̄ non est priuandus beneficio, nisi secundum ordinē iuris. extra de iud. c. 1. nisi forte propter scandalum. s. ea. super causa. & cum magna laborat infamia, vt extra de purga. cano. inter.

Beneficio quis priuari non debet, nisi secundum ordinē iuris.

b ¶ Suspendatur.] hic colligitur, q̄ infamatus statim debet suspendi vsque ad dignam satisfactionem. ar. j. 3. q. 2. quia ea. extra de pur. ca. inter. & extra ea. ex tuarū. Sed contra. s. ea. q. 1. nomen. 2 & extra de ac. qualiter. & quando. extra de pur. can. c. 2. & vlt. In his habes, q̄ prius inquirendum est de crimine, quàm priuetur officio ille qui est infamatus & ar. 3. q. 2. audiuimus. Notandum ergo, q̄ cū clericus aliquis coram iudice suo est infamatus, p̄figet 3 ep̄s certū t̄ps volentibus accusare. extra de cland. desp c. vlt. & si accusatores apparuerint, canonice audientur. j. e oīb. nobis 15. q. 5. c. 1. extra de purg. can. c. ex tuarū. Si vero accusator non apparet, & mala fama crebrescit, tunc ep̄s vocatis ecclesiæ senioribus procedat ad inquisitionem. extra de acc. qualiter. 86. dist. si qd vero. & ipsemet episcopus inducet cōtra eum testes, si alius nō apparet. 11. q. 3. præcipue. in fi. extra de acc. cum oporteat. s. ead. presbyter. & lite non contest. hoc facere potest, vt extra, vt li. non conte. qm̄ frequēter. & si fuerit conuictus, canonice puniatur. Si autem non conuincitur, & adhuc mala fama perdurat, admoneat ipsum primo seorsum, postea coram testibus, vt se corrigat: quòd si non fecerit, tunc demum suspendat eum vsque ad dignam satisfactionem, extra de pur. ca. c. 2. in quo casu intelligo quod hic dicitur. numquam enim à principio suspendat eum nisi enormitas delicti vel scandali hoc exposcat. extra ea. inter. & hæc est digna satisfactio, vt purget se adiuncto sibi legitimo numero, vel ad arbitrium sui episcopi, vt hic, & j. c. omnibus. extra ea. ex tuarum. & eodem deficiente in purgatione puniatur: & puniat eum tamquam conuictū vel confessum. extra de accu. cum P. extra de simo. insinuatum & de pur. cano cum P. & ibi de hoc.

2 al. notā.

Infamatus super crimine non est statim suspēdendus.

3 Præfiget. Barth. Cæpol. ca. 49.

c ¶ Arbitrium.] hic not. compurgatores arbitrio episcopi sumendos.

SI mala.] CASVS. Idē dicitur in hoc capitu. quod in præcedentibus, eo addito, quòd compurgatores debent esse tales, de quibus non sit suspicio quod velint peierare.

¶ Se nolle.] bonæ opinionis, & qui vitam eius nouerint, & mores, vt extra eadem, capitu. cum dilectus. sed non fiet rigide examinatio testium, extra eadem, cap. constitutus. immo frater potest purgare fratrem. extra de præsumpt. cap. litteras. 10.

cim ingenuis se expurget, si antea deprehensus fuerit in furto, aut periurio, aut falso testimonio, ad iuramentum non admittatur, sed (sicut qui ingenuus non est) feruenti aqua, vel candenti ferro se expurget.

¶ *Burchardus etiam citat ex concilio Triburiensi, c. 10. & in Triburiensi illo, quod extat impressum, habentur nonnulla ad hanc rem facientia.*

Item Hincmarus Rhemorum episcopus.

¶ De eodem. C. XVI.

SI mala fama de presbytero exierit, & accusatores, ac testes legales defuerint, † ne, contra Apostolum, infirmorum corda de mala fama presbyteri percutiantur, & ne vituperetur ministerium nostrum, neve securiores presbyteri existentes licentius in peccatum prolabantur; secundum decreta [a] maiorum cum denominatis sibi vicinis presbyteris, quos scimus se nolle [2] peierare, sacramento famam suam purget. Iuo, p. 6. c. 420. † al. defecerint. 2. Cor. 6.

IN

¶ *In concilio Rhemensi Tresleiano 9. c. refertur synodus ab Hincmaro Rhemorum archiepiscopo habita, in qua habetur hoc caput.*

a ¶ Secundum decreta.] *In synodo legitur,* secundum decretum Gregorij iunioris sit iusiurandum in medio, & habeat malæ famæ presbyter in sacramento purgationis suæ eum testem, quem habebit & iudicem.

Item Innocentius Aquileiensi patriarchæ, & Mantuano episcopo.

¶ De eodem. C. XVII.

QVoties frater noster Tridentinus episcopus in nostra præsentia de simonia sit impetitus, prudentiam vestram latere non credimus: cuius causa tandem in nostra præsentia ventilata producti sunt aduersus eum accusatores viua † voce, & scripto asserentes, quòd ecclesiam sancti Petri de Pado, † presbytero Paulo dederit pro quattuor modijs frumenti, † quos ab eiusdem ecclesiæ laicis acceperit. Verum quoniam nec accusatores, nec testes secūdum formam canonum, & sanctorum Patrum statuta in causa ipsa procedere potuerunt, communi fratrum nostrorum concilio iudicamus, vt tertia manu sui ordinis, & quattuor † abbatum & religiosorum sacerdotum de supradicta simonia in vestra præsentia se debeat expurgare. Porro purgationis tenor erit huiusmodi. Idem episcopus super sancta Euangelia primum iurabit, quòd pro ecclesia sancti Petri de Pado presbytero Paulo danda, neque ipse per se, neque per submissam personam, neque alius pro eo, se sciente, pretium receperit. Deinde vero purgatores super sancta Dei Euangelia iurabunt, quòd sicut ipsi credunt, verum iurauit. Nos itaque causæ huius seriem committentes prudentiæ vestræ, mandamus vobis, vt congruo loco in vnum conuenire curetis, & ita causam ipsam iuxta præsentium tenorem præstante Domino restauretis: quatenus & omnis decetero huius quæstionis scrupulus auferatur, & vtrique parti sua iustitia conseruetur. Si quis vero de vobis, certa præpediente causa, interesse non poterit, vos, qui adesse poteritis, idem iudicium terminate. Quòd si prædictus frater noster A. prædictam purgationem fecerit, vos ei auctoritate nostra prædictum officium, & Tridentinam ecclesiam restituite. Hanc autem purgationem ante proximam purificationem beatæ Mariæ Virginis adimplere iubemus.

† al. vna
† al. Paio
† al. farina
† al. quarta manu

¶ *Caput hoc extat in decr. tit. de purg. canon. & tribuitur Innocentio tertio. Sed visum est ibi esse mendum, vt III sit positū pro II. Nam collector Decretaliū solet in pōtificibus hunc ordinem obseruare, vt eos qui antecesserūt prius citet. Ita, cū ibi hoc caput habeatur ante aliquot canones Alexandri ac Lucij tertij, qui præcesserunt Innocentiū iij. non videtur huic posse tribui: quāquam habeatur etiā eidem adscriptū inter opera ipsius post sermones, & in concilijs, quæ in quattuor tomos sunt diuisa, tomo tertio. A plerisque autem manuscriptis Gratiani codicibus, etiam ijs, in quibus palea esse solent, totum istud caput abest. A versiculo autem,* Nos itaque, *vsque ad finem abest ab omnibus.*

IN PRÆMISSIS. Hoc allegando dicit Gratianus propter duo cap. scilicet Sixti & Leonis.

a ¶ Se purgare.] falsum dicit allegando.

ADDITIO. Dic vt ĩ. ea. c. vlt.

b ¶ Sixti Papæ.] ĩ. ead. mandastis. Io.

c ¶ Et Leonis.] hoc est in seq. c. Io.

d ¶ Iussi.] nec consilium dedi, nec defensionem præstiti, nec sciente me factum est, vt extra de purg. cano. quoties. 50. distinct. si quis viduam. addunt quidam, nec volui, ; vt supra prima, quæstio. quarta, quia præsulatus. qđ valde durum videtur. Sed numquid hic iurabo, quia cum sciui, prohibere potui, & nõ prohibui. & hoc quod non habeam ratum quod factum est, cum etiam in maleficiis ratihabitio mandato æquiparetur. ff de vi & vi arm. l. tertia, § cum procurat. & extra de restitut. spolia. cum ad sedem. in fi. supra ead. quæst. prima, notum. in fi.

Purgans se, quid debet asserere.

; Dicit Io. de Fan. hoc non credo, cũ conscientiam suam non teneatur quis purgare, nisi vbi inuenitur expressum, vt in casu illius legis C. de his, qui ad eccl confu. præsenti. cũ fi. Arch.

In præmissis auctoritatibus subintelligitur, si reus se purgare [a] voluerit, vt sacri canones modum, non necessitatem purgandi accusato imponant: sicut apparet ex fine capituli Sixti Papæ, [b] & auctoritate Leonis, [c] qui data purgatione ait de se ipso.

¶ De Leone qualiter se purgauit. C. XVIII.

Burc. l. 1. c. 198
Iuo, p. 5. c. 313
Pan. lib. 5. c. 4.

AVditum est, fratres charissimi, qualiter mali homines in me grauia crimina confinxerunt. Quamobrem ego Leo Pontifex sanctæ Romanæ ecclesię purifico me in conspectu vestro coram Deo, & angelis eius: quia istas criminosas, & sceleratas res, quas illi mihi obijciunt, nec perpetraui, nec perpetrari iussi. [d] Hoc autem faciens non legem præscribo ceteris, qua id facere cogantur. [e]

¶ Caput hoc est Leonis tertij. Tota vero historia falsæ accusationis & purgationis ipsius refertur in vetustis Pontificalibus, ex quibus magnam partem accepit S. Antoninus, p. 2. hist tit. 14 c. 1. §. 8. de qua etiam re meminit Marianus Scotus, & Aymoinus, libro 4. c. 90. Apud Burchardum & Iuonem plenius est hoc caput, atque hæc visa sunt notatu digna. Quamobrem ego Leo Pontifex S. R. E. à nemine iudicatus, neque coactus, sed spontanea mea voluntate, purifico me in conspectu vestro coram Deo & Angelis eius, qui conscientiam meam nouit, & beato Petro principe Apostolorum, in cuius conspectu consistimus, quia istas criminosas, & sceleratas res, quas illi mihi obijciunt, nec perpetraui, nec perpetrari iussi. Testis est mihi Deus, in cuius iudicium venturi sumus, & in cuius conspectu consistimus. Et hoc propter suspiciones malas tollendas mea spontanea voluntate facio, non quasi in canonibus inuentum sit, aut quasi ego hanc cõsuetudinem, aut decretum in sancta ecclesia successoribus meis, necnon & fratribus, & coepiscopis nostris imponam: sed ut melius à vobis abscindatis rebelles cogitationes.

Ecce qualiter summus Pontifex semetipsum purgat, nec tamen cæteris necessitatem [f] purgandi præscribit. Vnde datur [g] intelligi, quòd satisfactio purgationis in voluntate consistit accusati, non in arbitrio iudicis. Sed cũ in Ilerdensi concilio presbyter iubeatur suspendi vsque ad dignam satisfactionem, cum etiam decreto [h] Leonis in arbitrio ponatur episcopi, quota manu sacerdos purgare se debeat, patet quòd ad purgationem cogendus est, nec in sua voluntate, sed in arbitrio iudicis consistit.

ĩ. ea. presbyter si à plebe. c. sequenti.

Vnde Leo Papa scribens ad Carolum Regem ait.

¶ Qualiter sacerdotes se purgare debeant. C. XIX.

capit. l. 5. c. 34.
Iuo, p. 6. c. 419.
Pann. l. 5. c. 3.

OMnibus vobis visu, aut au-

e ¶ Cogantur.] quia ab æmulis hæc infamia processerat. Vel dic, ceteris Apostolicis.

ECCE. CASVS. Infert ex supra dictis duobus ca. quòd purgatio voluntaria est, & non necessaria. Sed statim dicit contrarium per alia cap. & ad hoc inducit sequ. cap.

f ¶ Necessitatem.] extra de elec. innotuit.

g ¶ Datur.] allegando dicit.

h ¶ In decreto.] Leonis. infra ca. prox. & seq. Ioan.

OMnibus vobis.] CASVS. Leo tertius interrogatus fuit à Carolo Rege, & suis subditis, qualiter sit procedendum, si crimen sacerdoti obijciatur. Et respondet Leo, & dicit, quòd ista quæstio fuit sæpius ventilata à temporibus multis: nondum tamen fuit ad plenum definita. verũtamen post reclamationes multas, habito consilio multorum episcoporum, & aliorũ prælatorum, & sacerdotũ, & aliorum multorum statuit & definiuit quòd si legitimus apparuerit accusator, & probauerit crimen, puniatur accusatus: & si non probauerit,

AVditum.] CASVS. Leo Papa de quibusdam criminibus infamatus se coram multis purgauit, non statuendo ius, vt successores sui ad hoc cogantur.

ditu [a] notum esse non dubitamus, quòd sæpissime, suadente antiquo hoste, sacerdotibus crimina diuersa obijciantur. Sed qualiter † ex eis ab his rationabilis examinatio, & satisfactio fiat, licet tempore bonæ memoriæ Domini genitoris vestri † Pipini, siue piscis temporibus à sanctis patribus, & reliquis bonæ deuotionis hominibus sæpissime ventilatum fuerit; nos tamen pleniter, & ad liquidum definitum reperire minime quiuimus. Nostris quippe temporibus id ipsum, à sanctis episcopis, & reliquis sacerdotibus, & ceteris ecclesiasticæ dignitatis ministris vestris † in regnis, seu in alijs Deo degentibus, nobisque vnà cum eis agentibus sæpissime propter multas & nimias reclamationes, quæ ex hoc ad nos ex diuersis partibus venerunt, ventilatum est Sed qualiter consultu Domini & patris nostri Leonis Apostolici, ceterorumque Romanæ ecclesiæ episcoporum, & reliquorum sacerdotum, siue orientalium, & græcorum patriarcharum, & multorum sanctorum episcoporum, & sacerdotum, nec non & nostrorum α episcoporum, omniumque ceterorum sacerdotum; ac leuitarum auctoritate, & consensu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum consiliariorum nostrorum consultu definitum est, vos † omnes vtriusque ordinis ministros scire volumus. Statutum est namque ratione & necessitate, ac auctoritate prædicta consultu omnium, vt quotiescumque cuiquam sacerdoti crimen imponitur, si ipse accusator talis fuerit, vt recipi debeat: (quia quales ad accusationem sacerdotum admitti debeant in canonibus [b] pleniter expressum est) si autem, vt dictum est, ille accusator qui canonice est recipiendus, eum cum legitimo numero verorum & bonorum testium approbare in conspectu episcoporum poterit; tunc canonice dijudicetur: & si culpabilis inuentus fuerit, canonice damnetur. Si vero eum suprascripto prætextu approbare ipse accusator minime poterit, & hoc canonice definiatur. Ipse ergo sacerdos, si suspiciosus, aut [c] incredibilis suo episcopo, † aut reliquis suis consacerdotibus, [d] siue bonis [e] & iustis de suo populo, vel de sua plebe hominibus fuerit; ne in crimine, aut in prædicta suspicione remaneat, cum tribus, aut quinque, vel septem bonis, ac vicinis sacerdotibus, exemplo Leonis Papæ, (qui duodecim ß episcopos in sua purgatione habuit) vel eo amplius, si suo episcopo visum fuerit, aut necesse propter tumultum populi inesse prospexerit, & cum alijs bonis & iustis hominibus se sacramento coram populo super quattuor Euangelia dato purgatum ecclesiæ reddat. Si quis autem scire desiderat, quales testes ad accusationem sacerdotum recipi debeant, & quidquid † de accusatore faciendum sit, pleniter in canonibus reperire poterit.

¶ *Apud collectores caput hoc ita refertur, quasi acceptum sit ex aliqua decretali epistola Leonis ad Carolum. Verum ex lib. quinto capitularium, (vbi hoc ipsum est caput 34.) atque ex ipsa etiam orationis forma satis constat editum fuisse hoc capitulare nomine Caroli Magni, ipso Leone tertio consulto, & cum consilio multorum episcoporum. Quod tamen pius princeps, quia sibi iurisdictionem in presbyteros arrogasse videbatur, lib. septimo capitularium, c. 281. emendauit, ita scribens,* Omnibus vobis,

† *al. quomodo*] *qualiter*

† *al. nostri*] cap.

† *al. nostris.*] cap.

† *vobis omnibus.*] cap.

† Concor. tex. in l. sacrilegij. ff. de or. & extraord. co. & in l. Cicero. ff. de pę.

† *al. quid*

rit, puniatur accusator de calumnia. tamen si sacerdos accusatus remanserit infamatus, indicatur ei purgatio cũ iij. v. vel vij. manu sacerdotũ, vel cum pluribus se expurget, si episcopo videbitur. quales autem testes in accusationibus recipiantur, est in canonibus diffinitum.

a ¶ Auditu.] aliquid ergo scitur auditu. 22. quæstio. 5. hoc videtur.

b ¶ In canonibus.] j. ead. q 7. testes. & c. ipsi.

c ¶ Aut.] pro &. [1] Non enim sufficit ꝙ soli episcopo sit suspectus. argum. contra, extra de offic. iudic. or. ex parte. & 30. distinctio. capit. vlt. & sic [2] non obstat. 6. quæstio. 2. placuit. credo tamen quòd si est accusatus, & episcopo est suspectus, quod potest eũ cogere ad purgationem, secus si non est accusatus, secundum Laur. [3] per illud 6. q. 2. placuit. immo inuenio quod propter calumniosam accusationem cogitur quis se purgare, vt extra de accusat. veniens. & argum. ff. ne quis eum qui in ius vocan l. penult. §. 1.

d ¶ Cõsacerdotibus.] vel etiam abbatibus. extra eod. cum in iuuentute.

e ¶ Bonis.] 11. quæstio. 3. in cunctis. hic patet quomodo intelligatur illud verbum, à plebe. supra ead presbyter. quia erant boni, & iusti, immo non admittuntur, licet sint boni: si tamen leues fuerint. Nam leues sunt qui ex facili credunt quæ probari non possunt. 11. quæstio. 3. in cunctis. & est expressum extra eod. cum in iuuentute. aliàs solus. qui esset bonus sufficeret. extra de adult. significasti. Ioan.

[1] Gl. est simi. in auth. sed nouo iure. C. de episc. & cle. in l. 3. C. de obse. pat. præstan.

[2] Istud sic respicit pri. gl. non contra præcedentia.

[3] Aliàs, secundum leges.

Accusator calũniosus cogitur se purgare.

Leues qui dicuntur.

IVRAMENTO. Hæc est tertia pars q. in qua quæritur si parentes debent se purgare igne vel aqua filios non oppressisse? Respon. ꝙ non: & hoc probat per c.seq. Io. de Fant.

CASVS. In § isto dicitur, ꝙ vulgaris probatio indi- ci non debet. Et hoc probatur per sequens cap.

ci

Consuluisti.] CASVS. Quidã paruulos filios suos secũ collocabant in lecto: quibus dormientibus filij eorum inuenti sunt mortui. Quærebatur vtrum iudicio candentis ferri, vel aquæ feruentis se expurgare deberent filios nõ oppressisse? rñdet Stephanus, & dicit, ꝙ talis examinatio non approbatur in canone, sed monẽdi sunt parẽtes, vt filios suos secũ non habeant in lecto: sed cum occultum sit eos filios oppressisse, puniri non debent nisi de hoc conuincantur, vel fuerint sponte confessi: & tunc puniantur, quia sunt homicidę, cum homicida dicatur etiam qui conceptum in vtero deleuerit per abortum.

tam præsentibus, quàm & futuris scire cupimus, quia de consultu sedis Apostolicæ, & omnium nostrorum episcoporum, ac reliquorum sacerdotum, atque maxime cunctorum fidelium nostrorum decriminatorum purgatione sacerdotum causam tractauimus, eamque cum testibus (sicut in anteriori capitulari nostro continetur) fieri decreuimus: quoniam nesciebamus eandem causam, à beato Gregorio Papa esse definitam. Nam cum Vvormaciæ generalem conuentum habuissemus, allata est nobis à Riculfo Magontiacensi metropolitano epistola beati Gregorij Papæ, in qua inter cetera continebantur hæc: [De presbytero vero, vel quolibet sacerdote à populo accusato, si certi non fuerint testes, qui crimini illato approbent veritatem, iusiurandum erit in medio, & illum testem proferat de innocentiæ suæ puritate, cui nuda & aperta sunt omnia; sicque maneat in proprio gradu.] Ista vero omnia, quia vires nostras excedunt in iudicio episcoporum iuxta canonicam sanctionem definienda relinquimus, vt hæc, quando orta fuerint, ita definire satagant, vt nec secundum sæculum iustam reprehensionem, nec penes Dominum (quod absit) damnationem, sed æternæ beatitudinis, ipso auxiliante, qui omnia infucata præstat, præmia consequantur.

a ¶ Nostrorum episcoporum.] *In vulgatis legebatur*, nostrorum Romanorum episcoporum. *sed vox*, Romanorum, *abest non modo à capitulari, sed etiam à vetustioribus Gratiani codicibus, & ab Iuone. Pannormia autem habet*, nostrorum episcoporum, omniumq; Romanorum sacerdotum.]

β ¶ Qui duodecim.] *Hæc vsque ad ver.* habuit, *sunt etiam apud ceteros collectores; sed non in capitulari.*

3 *Iuramento vero, candentis ferri, vel feruentis aquæ purgatio non est adiicienda.*

† al. Lãberto *Vnde Stephanus quintus Humberto † episcopo Moguntino.*

¶ Candentis ferri, & feruentis aquæ iudicium in ecclesia fieri prohibetur. C. XX.

Iuo, p. 10. c. 27. Consuluisti de infantibus, qui in vno lecto dormientes cum parentibus mortui reperiuntur, vtrum ferro candente, aut aqua feruente, seu alio quolibet examine parentes se purificare debeant, eos non oppressisse. Monendi sunt namque, & protestandi parentes; ne tam tenellos secum in vno lecto collocent: ne negligentia qualibet proueniente suffocentur, vel opprimantur: vnde ipsi homicidij [a] rei inueniantur. Nam ferri candentis, vel aquæ feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet sacri non censent canones: & quod sanctorum Patrum documento sancitum non est, superstitiosa [b] adinuentione non est præsumendum. Spontanea enim confessione, vel testium approbatione publicata delicta, habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini nostro iudicare. Occulta vero, & incognita illi sunt relinquenda, qui solus

3. Reg. 8. nouit corda filiorum hominum. Hi autem qui probantur,

a ¶ Homicidij.] qui hominem occidit, si animum occidendi non habuit, nõ tenetur l. Cornelia de sicar. vt ff. ad legẽ Cornel. de sica. l. 1. §. diuus. tenetur tñ l. Aquilia, licet etiam nocere noluerit, dũ tamen fuerit in culpa, licet leuissima. ff. ad leg. Aquil. sed & si quẽcũque. §. 2. & l. in lege. quod non est in lege Cor. de sicar. ff. de sic. in l. culpa autem est, ꝙ à diligente potuerit prouideri, & non est prouisum. ff. ad leg. Aq. l. si putator. tenetur et quantum ad Deũ, vt hic, & 50. dist. clerico. & 34. quæst. 2. in lectũ. non tamen punitur ratione homicidij, sed ratione negligentiæ, vt 15. q. 1. inebriauerunt. minor etiam iniungitur pœna siue pœnitentia ab ecclesia pro negligẽtia, vt 50 dis. eos. & c. si quis voluntate. & 15. q. 1. si quis non iratus.

b ¶ Superstitiosa.] vtili enim & necessaria, licet, vt 33. q. 2. quos Deus. de consec dist. 2 liquido. 28. q. 1. sic enim. in princ. tit. Et est ar. aliquid inhibitũ, eo quod nõ est cõcessum 40 dist. si Papa. & ff. de colleg il- li l 3. § 1. ar. extra de vo & vo. redemp. ex multa. Cõtra ext. de

z Magistri tñ aliquando exponũt quod non est expositũ. 32. dist. relatũ. De quo habet 11. q. 1 § ex his. ext. de postu. c. 1.

scan.

vel confitentur talis reatus se noxios; tua eos castiget moderatio: quia, si ille, qui conceptum in vtero per abortum [a] deleuerit, homicida est; quanto magis, qui vnius saltem diei puerulum peremerit, homicidam se esse excusare nequibit?

Hoc autem [b] vtrum ad omnia genera purgationis, an ad hæc duo tantum, quæ hic prohibita esse videntur, pertineat, non immerito dubitatur propter sacrificium zelotypiæ; & illud Gregorii: [Si vir, [c] qui frigidæ naturæ esse dicitur, per verum iudicium probare potuerit vxorem suam numquam se cognouisse, separetur ab ea. 33.q.1.c.1.& 2.

C. XXI.

IN libro namque Numerorum † legitur Dominum præcepisse Moysi, vt loqueretur filiis Israel, & diceret eis: [Vir, cuius vxor errauerit, maritumq; contemnens dormierit cum altero viro, & id maritus deprehendere nequiuerit, sed latet adulterium, & testibus argui non potest, quia non est inuenta in stupro; si spiritus zelotypiæ concitauerit virum contra vxorem suam, quæ vel polluta est, vel falsa suspicione appetitur, adducet eam ad sacerdotem, & offeret oblationem pro illa decimam partem sati farinæ hordeaceæ: non fundet super eam oleum, nec imponet thus: quia sacrificium zelotypiæ est, & oblatio inuestigans adulterium. offeret igitur eam sacerdos, & statuet coram Domino, assumetq; aquam sanctam in vase fictili, & pauxillum terræ de pauimento tabernaculi mittet in eam. Cumq; steterit mulier in conspectu Domini, discooperiet caput eius, & ponet super manus illius sacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ: Ipse autem tenebit aquas amarissimas, in quibus cum execratione maledicta congessit, adiurabitq; eam, & dicet: si non dormiuit vir alienus tecum, & si non polluta es deserto mariti thoro; non nocebunt te aquæ istæ amarissimæ, in quas maledicta congessi. Si autem declinasti à viro tuo, atque polluta es, & concubuisti cum altero viro; his maledictionibus subiacebis: det te Dominus in maledictionem, & exemplum cunctorum in populo suo: putrescere faciat tuum femur, & tumens vterus tuus dirumpatur: ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & vtero tumescente putrescat femur tuum. Et respondebit mulier, amen, amen. Scribetq; sacerdos ista maledicta in libello, & delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congessit, & dabit ei bibere; quas cum exhauserit, tollet sacerdos de manu eius sacrificium zelotypiæ, & eleuabit illud coram Domino, imponetq; illud super altare: ita dumtaxat, vt prius pugillum sacrificii tollat de eo quod offertur, & incendat super altare, & sic potum det mulieri aquas amarissimas. Quas cum biberit, si polluta est, & contempto viro adulterii rea, pertransibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computrescet femur, eritq; mulier in maledictionem, & in exemplum omni populo. Maritus [d] vero absque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem suam. Quòd si polluta non fuerit, innoxia erit, & faciet liberos.]

† *al. Numeri* *Num.* 5.

sent. excõ. nuper. I. e. c. monomachiã. & vbi canon non excipit, nec nos, vt 1. dist. 32. omnia. 55. dist. si euãgelica. & 31. q. 1. ꝙ si dormierit. C. de hære. vel act. vend. l. vlt. ff. de pub. act. de pretio. ff. de aleato. l. 1. §. quod autem, ff. de ritu nupt. palam. in fi. extra de deci. ad audientiam. 22. q. 5. hoc videtur. arg. contra, 27. q. 2. lex diuinæ. lo. Sol. omnia cõcessa intelligũtur de iure communi, nisi prohibita in certis casibus inueniantur, vt innuit c. lex diuinæ. & ext. de sent. excõ. nup. R. & ff. de testib. l. quæsitum. C. de testib. l. sancimus.

Cõcessa intelliguntur quæ prohibita non sunt.

a ¶ Per abortum.] & hoc si puerperiũ est formatum, vt 32. q. 2. Moyses. & c. qđ vero. Sed licet secundũ legem Mosaicã non sit homicidium, tamen punitur lege Cornelia de sicar. ff. ad leg. Corn. de sicar. si mulierẽ. & ẽt leg. Aquil. ff. ad leg. Aquil. si seruus. § si mulier. tñ qui opprimunt infantes, puniuntur pœnitentia trium annorũ extra de his qui fil. occi. de infantibus. [1] Item qui procurat venena sterilitatis, dicitur homicida, vt ext. de homicid. si aliqs. vbi de hoc.

1 Adde ad hoc, & ad fi. gl. Bal. & gl. 1. in l. necare. ff. de li. agnos. & in l. si quis. § abortiu°. ff. de pœn.

HOC AVTEM. Dicitur in hoc §. ꝙ dubitari potest, vtrũ purgatio ferri candentis, & aquæ feruentis sint tantum interdicta. & in aliis cõcessa. & merito dubitatur, quia aliqua mulier probat se virginem per verum iudicium, i. per aspectum corporis. Similiter in veteri testamento probatur virũ mulier cõmiserit adulterium per quasdam aquas amarissimas, & statim respondet Gratianus in sequenti. §.

b ¶ Hoc autem.] hic § legitur.

c ¶ Si vir.] 33. q. 1. c. quod autem. lo.

SED

SED QVÆLIBET. Hæc est quarta pars quæstionis, in qua quæritur vtrum monomachia, vel alia vulgaris purgatio sit concessa? & respondet quòd non. & hoc probat per duas auctoritates sanctorum patrũ. Ioan. de Fant.

CASVS. Dicit quòd quælibet talis purgatio prohibetur, cum Stephanus dicat, Confessione, & cetera.

CA-

4 *Sed quælibet huiusmodi purgatio videtur esse inhibita, cum in præmissa auctoritate Stephani Papæ dicitur [spontanea confessione, &c.]*

¶ *Capiti huic in vulgatis erat propositum nomen Palea: sed in omnibus, quæ collata sunt, manuscriptis habetur sine vllo nomine palea, & quidem coniunctum cum præcedenti capite. At certe versiculus*, Sed quælibet, *videtur indicare locum hunc Numerorum ab ipso Gratiano recitatum fuisse.*

a ¶ Maritus vero.] *Hæc vsque ad versi.* quod si, *sunt hic transposita ex extremo eiusdem quinti capitis Numerorum.*

Item ex decretis Nicolai Papæ.

¶ In nouo testamento monomachia non recipitur. C. XXII.

Burc. l. 9. c. 51. Iuo, p. 8. c. 187. 1. Reg. 17.

Monomachiam [a] vero in lege non assumimus, † quam præceptum fuisse non reperimus: quia licet quosdã iniisse legerimus, sicut sanctum Dauid, & Goliam sacra prodit historia; nusquam tamen, vt pro lege teneatur, alicubi diuina sanxit auctoritas: cum hoc, & huiusmodi sectantes, Deum solummodo tentare [b] videantur.

† *in legem assuminus, quam præceptum reperimus*] *orig.*

¶ *Epistola scripta Carolo Regi patruo Lotharij, (ex qua caput hoc est acceptum) extat Romæ in codice sæpe citato monasterij Domini canonum. In qua inter alia refertur, Lotharium, cum scire vellet an Theuperga, siue Thietberga (vt vocat Rhegino) ipsius vxor adulterium patrasset, voluisse duos homines monomachiam committere: ita vt, si ille, qui partes Theupergæ tueretur, caderet: ipsa plane adulterij conuicta censeretur. Hocq́; valde reprehendit Nicolaus, docens hanc non esse legitimam rationem probandi crimina, (quamuis in Longobardicis constitutionibus, & in Capitularibus habeatur) sed potius nihil aliud esse, quàm Deum tentare. Addit vero denegatam fuisse à Lothario Theupergæ iustam purgationem, his verbis:* sed de adulterio illa coram missi nostri præsentia purgare se voluit; sed ipse non annuit. *Totam hanc historiam describit Rhegino, lib. 2. Chronicorum. Ex his vero ostenditur rubricam huius capitis apud Gratianum nimis esse generalem, quippe cum Nicolaus hoc tantum velit demonstrare, non esse vtendum monomachia ad purgationem.*

5 *Contra in concilio Vuormaciensi, c. 15.*

¶ Si furta in monasterio fiunt, iudicio monachi se expurgent. C. XXIII.

Burc. l. 11. c. 66

Saepe [c] cõtingit, vt in monasterijs furta perpetrentur, & qui hæc committant, ignorentur. Idcirco statuimus, vt quando ipsi fratres de talibus se expurgare debuerint, † Missa ab abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipse abbas præceperit, præsentibus fratribus: & sic expleta [a] Missa, omnes communicent in hæc verba: Corpus Domini sit mihi ad probationem hodie.

† *al. debeant*

a ¶ Sic expleta.] *In hoc capite addita sunt nonnulla verba ex concilio, quæ à collectoribus videbantur omissa. Sed hoc loco satis visum est, varietatem indicare. Nam in concilio ipso sic legitur,* & sic in vltima Missæ celebratione, pro expurgatione sua cor-

---

Monomachiam.] CASVS. Singulare certamen inter duos prohibetur: quia tales videntur Deum tentare. nec est trahendum ad cõsequentiam, quod fecit Dauid cum Golia, cum instinctu spiritus sancti fuerit factum.

a ¶ Monomachiã.] istos etiam lex Romana condemnat, vt C. de gladiato. l. vna. libro vndecimo. Eucharistia ergo nõ est danda talibus, cum peccent mortaliter. de consec. distin. 2. § sed si non. Dicunt quidam, q̃ * defendens potest sumere; quia cuilibet licitum est defendere se. Sed nonne Dauid peccauit? Non: quia instinctu spiritus sancti fecit, vt Samson, & alij. 23. q. 5. si non licet. & extra de diuor. gaudemus. Et est hic arg quòd non est arguendum ab exemplis. 26. q. 2. non statim. & c. non exemplo. 14. q. 5. dixit. 22. q. 2. si quis per vetus. ĩ. de cons. dist. 2. liquido. ext. de elec. licet. C. de senten. & interlocut. omn. iud. nemo.

Eucharistia gladiatoribus non est danda.

* *Immo & iste peccat, quoniã omissa legitima se defendẽdi ratione ad prohibitam se confert. cõcil. Trid. sess. 25. c. 19.*

b ¶ Tentare.] 23. q. 8. si nulla vrget. & 22. q. 2. quæritur cur.

CONTRA IN CONCILIO. Hic allegat in cõtrarium eius qđ præmittitur. & intendit probare per 4. cap. seq. quòd vulgaris purgatio possit fieri. & potest dici, q̃ hic incipit quinta pars. Arch.

Sæpe contingit.] CASVS. Per ista quatuor cap. probat Grat. posse adhuc fieri purgationem vulgarem. Dicitur hic, quod si furtum fit in monasterio, abbas debet Missam celebrare: & in fine corpus Christi singulis dare, dicens: Corpus Domini Iesu Christi sit tibi hodie ad probationem.

c ¶ Sæpe.] huic c. est

pus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi percipiant, quatenus ita inde innocentes se esse ostendant.

Item in Saleguftadiensi concilio, c.7.

¶ Quicumque de adulterio accusatur, probabili iudicio se expurget. C. XXIIII.

INterrogatum est, si duo de adulterio inculpati [a] fuerint, & vnus profitetur, [b] & alter negat; quid inde agendum sit. Decretum est à sancto concilio, vt ille, qui negauerit, probabili se iudicio expurget, & qui professus fuerit, dignam pœnitentiam agat.

Burc. in fine operis. Iuo, p.15.c.173

Item in eodem, c.14.

¶ Cum plures de adulterio accusantur, & vnus ceteros purgare voluerit, omnes rei habeantur, si ipse in iudicio ceciderit. C. XXV.

STatuit quoque sancta synodus, vt si duo [c] de adulterio accusati fuerint, & ambo negauerint, & orant sibi concedi, vt alter illorum [d] vtrosque diuino purget iudicio; si vnus in hoc ceciderit, † ambo rei habeantur.

Burc. ibidem. Iuo, p.15.c.180

† al. deciderit

Item in concilio Vuormaciensi, c.10.

¶ Pro singulis Missa celebretur, qui de aliquo crimine accusantur. C. XXVI.

SI episcopo, aut presbytero causa criminalis, hoc est homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit; pro singulis Missam celebrare [α] debet, & communicare, & de singulis sibi imputatis innocentem se ostendere. † Quod si non fecerit, quinquennio [e] à liminibus ecclesiæ extraneus habeatur.

Burc l.2.c.199 Iuo, p.6.c.272

† al. reddere

[α] ¶ Celebrare.] *In concilio & apud Burchardum, & Iuonem sequitur:* & secretam publice dicere.

Illud vero, quod Sixtus & Leo in fine suæ purgationis addiderunt; ex eorum exemplo intelligendum est: exemplo enim suæ satisfactionis noluerunt ceteris præscribere legem purgandi.

QVAESTIO IIII.

QVòD *vero quarto loco quærebatur, an duorum* [f] *testimonio episcopus sit condemnandus, multorum auctoritate probatur. Sicut enim in Euangelio Ioannis legitur, ait*

Ioan. 8.

---

derogatum: [1] quia suspectis non est danda Eucharistia, vt infra de consec. dist. 2. tribus. extra de purg. can. cum dilectis.

INterrogatum.] CASVS. Si duo adulterium commiserunt, scilicet masculus & femina, & vnus confitetur, & alter negat, confitenti pœnitentia imponatur; negans vero probabili iudicio se expurget, idest, candenti ferro, vel aqua feruenti. Et ita facit ad propositum. Grat.

[a] ¶ Inculpati.] idest, infamati. Non enim possunt duo accusari simul de crimine. C. de adult. reos. simile ff. de inoff. testa. nam & si. §. filius.

[b] ¶ Profitetur.] Notandum, [2] quod victoria vnius prodest alteri: sed condemnatio nó nocet. ff. de adult. denunciasse. extra de adulte. significasti. ff. de inoff. testa. posthumus. § si quis ex his. ff. si serui. vendi. loci. §. competit. Item argu. quod confessio vnius non nocet alteri. 15. q. 3. nemini. Arg. 2. 59 dis. ordinatos. & 81. dist. tantis. Et est verum, quod non nocet alij quantum ad condemnationé: nocet tamen quantum ad præsumptionem, vt ext. de adult. significasti, & c. [3]

STatuit.] CASVS. Si duo de adulterio accusantur, & negauerint ambo: si vnus de voluntate alterius alterum purgat, si in probatione vulgari ceciderit, ambo puniantur.

[c] ¶ Duo.] arg. contra C. de adult. reos. Sed dic quod non agitur hic criminaliter, sed ad pœnitentiam, vel ad thori separationem. [4]

[d] ¶ Alter illorum.] velut procurator. [5] 63. dist. tibi Domino. Sed si directe ageretur, cú sit causa criminalis, nó posset vnus alterum constituere procuratoré, vt 3. q. 9. absens. nisi velis dicere, quod in causa criminali vnus socius auditur & pro se, & pro alijs, vt est ar. 3. q. 6. hæc quippe. & extra de dolo & contu. cum dilecti. in princ. [6]

SI episcopo.] CASVS. Si episcopo vel presbytero crimina imponantur, pro singulis Missam celebret, & pro singulis se innocentem reddat. sed ista capitula sunt abrogata: prout faciunt ad propositum Gratiani.

[e] ¶ Quinquénio.] Hodie deponitur qui in purgatione deficit, vt extra de simo. de hoc. vbi habes quid fieri debeat cum volens purgare se, nequit.

ILLVD VERO. Dictum est supra in c. omnibus. & cap. presbyter. quòd clerici compelluntur ad purgationem: sed illa duo c. mandastis. & auditum. contradicunt ei: ideo magister hoc determinat.

QVòD vero.] Hæc quæstio diuiditur in duas partes: in quarum prima quæritur, an ad condemnationem alicuius sufficiant duo legitimi testes. & respondetur quod sic. Secunda ibi, [Ex præmissis.] Io. de Fant.

CASVS. In hac quarta quæstione quæritur, an duo testes sufficiant ad condemnationem episcopi. Et probat Grat. quòd sic, auctoritate Domini, & duabus auctoritatibus Pauli.

[f] ¶ Duorũ.] Semper duo sufficiunt. 4 q. 3. § itē in criminali. versic. vbi numerus. nisi in casibus spiritualibus.

---

[1] Ad hoc concor. Io. de Fant. dicens, quod ibi c. nó tenet.

[2] Idem tenent Cyn. Al. de Imo. & mod. in l. si duo. col. 2. ff. de iureiur.

Confessio vnius, an alteri noceat.

[3] De hoc no. 3. q. 6. c. hæc quippe. extra de præben. dilecto. in fi. & de simo. dilectus. 2. Arch.

[4] Istam gl. dicit Bart. singu. in l. reos. C. de adul. ad hoc quod adulter, & adultera possint in eodem libello accusari, quñ agitur ad thori separationé.

[5] Idem no. hic H. qui dicit, quod hoc potest esse in purgatione, præsertim vulgari: sed si directe, & c. vt sequitur in glo.

[6] Vbi de hoc. & 3. q. 6. si quã. in gl. regulare est. in fi.

Testis qñq; vnus sufficit: qñque plures duobus requiruntur.

Sed in isto casu vnus sufficit, vt extra de testi.cog.peruenit. & vbi nulli fit præiudicium.de conse.dist.4. placuit de infantibus. & in causa denuntiationis, extra de testib.in omni. & in alio casu: extra de procur. ex insinuatione. & vbi agitur ad impediendum matrimoniũ. extra

a ¶ Et patris.] pater potest esse testis in causa filij in testamento: vt ff. de testa.l.qui testamento. aliàs non, vt 4.q.3.dicto.c.si teste.§. testes quos. hic autem isti mentiri non poterant. Vel dic testimonium meum, & patris mei, idest, de patre meo & me dictum: scilicet testimonium prophetarum.

Deuteron.17

Christus ad Iudaeos: [In lege vestra scriptum est, quoniam duorum hominum testimonium verum est.] Hinc consequenter contra eos argumentatur dicens: [Si duorum hominum testimonium verum est, quare testimonium meum & patris [a] *non accipitis?] Item Paulus in epistola ad Corinthios: [In ore duorum, vel triũ,* [b] *stabit omne verbum.] Item in epistola ad Hebraeos: [Quis praeuaricans legem Moysi duobus, vel tribus testibus conuictus, sine miseratione lapidabitur.* † *]*

2.Cor.13. Hebr. 10.

† Et capit. l.5.c.240. † al. lapidabatur

Item ex concilio Bracharensi 2.cap.8. †

Burc.l.2.c.203 Iuo,p.6 c.176. Pann.l.4.c 97. † *al. macula fornicationis*

¶ Quot testibus quisque clericorum conuinci debeat. C. I.

PLacuit, vt si quis aliquem clericorum in accusatione † fornicationis impetit, secundum præceptum Pauli apostoli, duo vel tria [c] testimonia requirantur ab illo. Quòd si non potuerit datis testimonijs approbare quod dixit, excommunicationem [d] accusati accusator accipiat.

In epilogo cõcilij Romani, c.3.

2 *Ex praemissis itaque colligitur, quòd duorum, vel trium testimonio episcopus conuinci, & damnari potest. Porro Siluester Papa in generali synodo residens econtra dixit.*

¶ Quot testibus episcopus, vel presbyter, vel reliqui clerici sunt conuincendi. C. II.

In capitul. Hadriani, c.72. In cõc. Mogũt. 2.c.12. Cap.l. 1.c.139. Pan.lib.4.c.91 Poly. l.5.ti.1. Deusdedit, p.3 † *al. xxxvi. testibus*

† *al. in Matt. 10. & Luc. 6.* † abest ab or. † *al. lxiiij.*

PRæsul [e] non damnabitur, nisi cum † lxxij. testibus: nec præsul [a] summus à quoquam iudicabitur, quoniam scriptum est: [Non est discipulus super magistrum.] Presbyter autẽ [Cardinalis, † nisi cum xliiij. † testibus non damnabitur: diaconus vero Cardinalis vrbis Romæ, nisi cum xxvij. testibus † non condemnabitur. Subdiaconus, acolythus, exorcista, lector, ostiarius, non nisi septem testibus non condemnabitur. Testes [f] autem, & accusatores sine aliqua sint infamia.

a ¶ Nec præsul summus.] *Ex concilio Romano sub Syluestro, & ceteris locis indicatis (excepta Pannormia) addita sunt haec vsque ad ver.* presbyter. *At mirandum est de auctore glossa, qui putauit Pontificem Maximum minore numero testiũ posse condemnari, quàm diaconum Cardinalem, atque ostiarium: cum tamen ipse Pontifex à generali saltem praesulis nomine minime esset excludendus.*

Item Leo quartus in epistola episcopis Britanniae.

b ¶ Vel trium.] vt comprehẽdant actorem pro uno teste. extra de testibus.in omni. Illa tamen loquitur in causa denũtiationis. Vel ideo dicit, trium, quia quandoque secundum canones plures quàm duo requiruntur: sed nũquam pauciores, vt extra de testib. licet. Vnde in testamentis bene requiruntur. [1] vt extra de testa.cum esses. & c. relatum. Io. Quod dicit Io. de testamentis, nõ credo verum. vnde dico cum T. de cre. illas, cum esses. & relatum. in quolibet testamento loqui. B.

[1] In ijs quæ pietatis causa relinquuntur, minus solẽnis voluntas sufficit, sicut & inter liberos. C. de test. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. Arch.

PLacuit.] CASVS. Dicitur quod si aliquis accusat aliquem de fornicatione, potest probare crimen duobus uel tribus testibus: & si nõ probauerit, punietur pœna talionis. Patet sequens §.

c ¶ Tria.] supra distinc.48. quoniam multa.

d ¶ Excommunicationem.] idest damnationem.

EX PRÆMISSIS. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua probat contrarium eius quod præmissum est: & hoc probat duabus auctoritatibus: sed non sunt contra: quia loquuntur specialiter de clericis Romanæ ecclesiæ. Io. de Fant.

PRæsul.] CASVS. Dicitur hic quot testes sufficiant ad condemnationem episcopi, Cardinalis, presbyteri, & aliorum clericorum Romanæ ecclesiæ. In fine dicitur, quod testes sine infamia debent esse.

extra de spon. præterea. Item quãtum ad præsumptionem faciendam. 8.q.3. talia. ff. de dote prælega. Theopompus. Item plures duobus requiruntur. j. ead. nullam. & c. præsul. Tres requiruntur in depositione pecuniæ in Auth de fide instr. §. si quis igitur colla 6. Item quinque requiruntur dum contractus excedit libram auri in ciuitate. C. si cer. pet. auth. sed nouo. & in codicillis & in donatione causa mortis similiter quinque. vt C. de dona. causa mor. l. vlt. quandoque xv. vt C. de prox. sac. scri. vnicuique. lib. 12.

e ¶ Præsul.] idest Cardinalis episcopus. Sed numquid contra Papam duplicabuntur testes? * non, immo duo sufficiunt. & in hoc est deterioris conditionis: quia ipse sine cõparatione aliorum creatus est maior: & ideo sine spe veniæ condemnandus est, vt diabolus. de pœn. dist. 2. principium.

**Vide, quæ dicũtur in notatione ad hoc caput.*

f ¶ Testes.] extra de testi personas. & cap. super eo.

Nul-

Nullam.] CASVS. Si episcopus Cardinalis de crimine accusatur, duodecim episcopi debẽt de causa cognoscere: nec põt conuinci nisi lxxij. testib. In secũda parte dicitur qualiter testes iurare debẽt, & quid. In tertia parte dicitur, ꝙ si appellauerit ad Papam, audiri debet: nec alius debet de causa cognoscere. Secunda pars incipit ibi, [Et prius.] Tertia pars ibi, [Et si inter.] Septima ibi: [Si vero.] Octaua ibi, [Diffinitius.] Io. & F.

CASVS. Hic intitulatur sexta quæstio, in qua quæritur quo remedio causa vitiata subleuetur: de quo nõ fecit in themate mentionem: &, si remedium dandũ sit ei, qui causa dilationis appellat: de quo fecit in themate men.

¶ Episcopi non nisi lxxij. testibus condemnandi sunt. C. III.

Nullam damnationem[a] episcoporum vmquam esse censemus, nisi aut ante legitimum numerum episcoporum [b] (qui fit per duodecim episcopos) aut certe probata sententia per lxxij. testes idoneos, qui tales sint, qui & accusare possint. ¶ Et prius ad sacra Christi quattuor Euangelia sacramenta præstent, quod nihil falsum [c] depromant: sicut α nobis beatus Siluester tradidit, & Romana sancta videtur tenere ecclesia. ¶ Et, si inter eos, quos damnandos esse dixerint homines, fuerit episcopus, qui suã causam in præsentia Romanæ sedis episcopi petierit audiri, nullus super illum definitiuam præsumat dare sententiam: : sed omnino eum audiri decernimus. Iuo, p. 5. c. 116 Zepherinus epist. 1.

α Sicut nobis.] *Hinc vsque ad dictionem*, ecclesia, *non leguntur in epist. Leonis manuscripta: habentur tamen apud Iuonem.*

Sed hoc vel speciali priuilegio de clericis Romanæ ecclesiæ intelligitur; vel propter improbitatem quorumdam; qui cum non sint spectatæ vitæ, & scientiæ; in accusationem ministrorum Dei repente prosiliunt. Quorum vero vita adeo laudabilis est, vt omnibus imitanda appareat, de quorum assertione, nulla dubitatio nasci poterit, eorum testimonio duorum; vel trium testium quilibet iure conuinci & damnari poterit.

Episcopi episcopum deponere non possunt.

a ¶ Nullam dãnationem.] episcoporum. Sed hoc non videtur posse stare: quia nullus põt iudicare clericos Romanæ ecclesię, nisi solus Papa. Item quia episcopi episcopũ deponere non possunt, vt 3. q. 6. quãuis. Respõ. ꝙ loquitur in eo casu, qñ Papa committit alijs causã suorum clericorũ, ne ipse suspectus habeat. vel ne fauore pro eis, vel odio contra eos iudicaret. ff. de iurisd. omn. iud. l. prætor.

a ¶ Nullam damnationem.] j. 3. q. 6. accusatus. & c. quãuis.

b ¶ Episcoporum.] j. 5. q. 4. duodecim.

Testes quinque capitula iurare debent.

c ¶ Falsum.] quinque capitula iurabunt testes: scilicet vt dicant veritatẽ, vt 3. q. 9. hortamur. & ꝙ testentur pro vtraque parte veritatem, vt 14. q. 5. nõ [1] sane. ꝙ non admisceant falsitatem, vt hic, ꝙ nec amore, nec odio, nec proprio commodo testentur, vt extra de testi. quoties. Item quinto requiritur. ꝙ dicant quidq̃d de re ipsa nouerint, siue fuerint interrogati, siue non. vt extra de accu. cum dilectus. [1] quod non credo, nisi hoc liqueat ex forma iuramenti, vt infra.

1 De hoc & no. extra de testi. fraternitatis. in gl. vl. vbi addit Host. aliũ casum: scilicet ꝙ neutri parti manifestabunt dicta sua antequã sint publicata. arg. 4. q. 3. itẽ qui falso. Arch.

QVAESTIO VI.

Seqvitvr *sexta quæstio, qua quæritur, quo remedio causa vitiata subleuetur: &, si remedium illud sit dandum ei, qui causa dilationis vocem appellationis exhibuerit. Causa vero vitiata remedio appellationis subleuari poterit.*

Vnde Fabianus Papa ait ad Hilarium episcopum, epistola 3. cap. 3.

¶ Causæ vitiatæ remediũ appellationis subueniat. C. I.

Liceat appellatori vitiatam causam remedio appellationis [d] subleuare.

[*Idem paulo ante.*]

Et in decretis Sixti tertij, c. 3. Cod. Theod. l. 2. tit. de appel. In inter. le. 15. Ansel. l. 2. c. 11. & l. 3. c. 88. Li. 7. ca. c. 333. Burc. l. 1. c. 148 Pann. l. 4. c. 121

SED HOC. Modo dicit quare de tot testibus fuit statutum: propter scilicet priuilegium clericorum Romanæ ecclesiæ. & hæc solutio est vera. vel propter malitiam hæreticorum fuit statutum de omnibus clericis qua cessante cessabit constitutio. Sed verius est, ꝙ propter malitiam hæreticorum vel malorum hominum statutum fuit de clericis Romanæ ecclesiæ, quibus hoc priuilegium datum fuit, quod non cessat causa cessante: & hoc innuit B.

Seqvitvr.] Hęc quæstio diuiditur in octo partes: in quarũ prima probat per nouem auctoritates sanctorum patrum, ꝙ quãdocũque quis grauatus fuerit, poterit appellare: & eius appellatio tenebit. Secũda ibi, [Cum ergo.] Tertia ibi, [Qui vero.] Quarta ibi. [Post datã.] Quinta ibi. [Nõ solent.] Sexta ibi, [Notãdum.] mentionem. Causa aũt vitiata remedio appellationis subleuatur: & hoc probat per sequens cap.

d Liceat.] ¶ Appellationis.] Appellatio est prouocatio iniquę sentẽtię; querelam cõtinẽs. ff. de min. præfecti. sñ & in ijs q̃ extra iudiciũ agũtur appellatur, vt in electione, vt extra de app. constitutus. Quis appellet, dicetur j. e. nõ solẽt. & hoc in ciuili causa. In criminali aũt quilibet ẽt inuito reo appellat ff. de appel. non tantum. & in causa liberali, vt ff. de lib. causa. l. 1. & 2.

Appellans a delegato, ad quẽ appellare debet.

AD QVEM SIT APPELLANDVM. Appellatur aũt à minori ad maiorem, & gradatim, vt j. ea. anteriorum C de appel. præcipimus. excepto Papa, ad quẽ omnibus prætermissis appellatur, vt j. ea. c. 3. 4. & 5. Et hoc verum est in iudicibus ordinarijs In delegatis autẽ distinguitur, si ipsi alijs causam commiserint, si tota iurisdictio est delegata, appellatur ad primum delegantem.

¶ De eodem. PALEA C. II.

Sixtus ibidem. Poly. l. 1. tit. 7. Ans. l. 2. c. 11.

APpellantem non debet afflictio vlla, aut detentionis iniuriare custodia,

Item Anacletus Papa, epist. 1. in fine.

¶ De eodem. C. III.

OMnis [a] oppressus libere [b] sacerdotum [c] (si voluerit) appellet iudicium, & à nullo prohibeatur: sed ab his fulciatur & liberetur. Si autem difficiles causæ, aut maiora negotia orta fuerint, ad maiorem [d] sedem referantur. Et si illic facile discerni † non poterunt, aut iuste terminari, vbi fuerit summorum congregata congregatio, α (quæ per singulos annos bis fieri solet, & debet) iuste, & Deo placite coram patriarcha, [e] aut primate ecclesiastica β negotia, & coram patricio sæcularia [f] iudicentur negotia in commune. [g] †

† al. decerni

† al. communi

α ¶ Congrega tio.] *In vulgatis sequebatur*, sub metropolitano: *quæ sublata sunt, quia in nullo manuscripto neque in originali habentur, & in sequentibus verbis exponitur, coram quibus sit habendum concilium.*

β ¶ Ecclesiastica negotia.] *In epistola legitur*, primate ecclesiastico, & coram patricio sæcularia, &c.

tem. extra de offi. deleg. super quæstionum. §. porro. ff. quis & à quo appel. l. 1. sed si non tota causa est delegata, tunc appellatur ad delegantem secundum, vt C. qui pro sua iurisd. l. 2. ff quis & à quo app. l. fi. & extra de offi. deleg. super quæstionum ↄ.

QVOMODO SIT APPELLANDVM. Iudice sedẽte pro tribunali potest viua voce appellari: sed extra iudicium in libello tm̃ appellabitur, [1] vt ĩ. ea. §. iudicibus. ver. litigatoribus. ff. de appel. à sententia. §. vlt.

QVANDO APPELLANDVM SIT. Secundum leges appellatur tantum post diffinitiuam sententiam: nisi in casibus no ĩ. ead. non ita, extra de appel. super eo. 2. Secundum canones & ante litem cõtest. & post, vt extra de ap. cum sit Romana. ĩ. ea. non ita. licet hoc sit correctum per constitutionem nouam, extra eod. vt debitus. vbi dicitur, ꝙ causa appellationis debet assignari. Item secundum canones appellatur quoties superior iudex inuenitur, vt ĩ. ead. omnes. secundum leges bis tantum, vt ĩ. ea. post secundam. Io. hoc pro certo teneas, ꝙ ante sententiam potest appellari quoties pars grauatur, & allegatur causa, vt extra eo. vt debitus. Sed post diffinitiuam sententiam tantum bis, vt dicunt leges præallegatæ: nec assignatur tunc causa: sed dicit, appello ab iniqua sententia. Sententia in causa matrimonij non transit in rem iudicatam, vt ext. de sent. & re iud. lator. & c. consanguinei. B.

[1] Dicas ꝙ siue appelletur in iudicio, siue extra debet obseruari quod dr̃ extra li. 6. de appel. cordi. quæ est Inn. iiij. & hoc cum à iudice appellatur ad Papam: & hoc ibi intelligit Ho.

INTRA QVOD TEMPVS SIT APPELLANDVM. Item appellatur vsque ad decem dies continuos, vt infra ead. anteriorum ↄ.

INTRA QVOD TEMPVS DEBET APPELLATIO PROSEQVI. Appellanti datur annus vel biennium, vt ĩ. ead. si quis appellat. Tamen iudex potest moderari tempus recitius. extra eo. cum sit Romana. & c. reprehensibilis. Item appellatione pendente nihil innouandum est, vt ĩ. ea §. appellatione. nisi appellans suspectus sit, vel depopulator, vt inf. ead quoties. 2. in causa criminali reus custoditur: vel dabit fideiussorem, si est suspectus. C. de appel. eos. ver. super his. Iudicis officium est libellos dimissorios dare. intra ead. post appellationem, Iudex autem ad quem appellatur: si appellatur à sententia, secundum priores allegationes vel infirmabit, vel confirmabit sententiam, vt infra ea. §. diffinitiua. in fi. potest tamen nouas allegationes audire. C. de appella. eos. §. 1. ff. de appel. scio quæsitum, in fi. extra de fide instr. cum Ioannes Quando autem non est necesse appellare, habes infra ead §. diffinitiua. Inhibetur autem appellatio. quia à principe non appellatur. 9. q. 3. cuncta. nec à præfecto prætorio. C. de off. præf. præt. l. 1. nec à senatu, vt ff à quib. appella. non licet. l. 1. nec ab arbitro. C de arbit. l. 1. nec appellat officiatus. ĩ. ea. §. diffinitiua. ver. nulli. Itẽ propter sceleris magnitudinem non appellatur. C. quorũ ap. non recip. l. 2. & extra de appel. cum sit Romana. Item in momẽtanea possessione, vt infra ead. §. diffinitiua. [2] ver. de possessione. secundum leges. sed per canones sic. extra de testi significauerunt. & de resti. spol. cum ad sedem. Item in re, quæ nõ capit dilationem. ff. de appel. re. l. vlt. & extra de rapt. in litteris. Argu contra extra de appel. qua fronte. in fi. ibi appellatio nõ retardat sententiam, nisi ad tempus. Item à sententia maioris partis capituli, extra de his quæ fiunt à ma. parte cap. c. 1. Item contumax non appellat, ut 24. q. 3. de illicita. inf. ea. §. sunt etiam quorum. C. de iud. properandum. § sin autẽ Item ab executore non appellatur. infra ea. § diffinitiua. ver. ab executore ↄ.

Appellatio I multis casibus nõ admittitur.

Appellationis tempus potest iudex moderari.

[2] Melius diceret. §. sũt etiã quorũ. uer. de pos. ubi de hoc.

OMnis.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd si aliquis grauetur, à minori prælato ad sacerdotem, idest, episcopum, debet appellare: & si ibi propter aliquam difficultatem negotium non poterit terminari, metropolitanum appellet: & si ibi negotium non fuerit terminatum, vel grauabitur: ad concilium recurrat, in quo patriarcha uel primas præsidet, & in quo causę maiores ecclesiasticę tractari debent: & coram patricio sæculari iudice sæculares.

a ¶ Omnis.] pone casum quòd appellatur à subdito episcopi. [3] ad episcopum, deinde ad metropolitanum, deinde ad concilium metropolitani.

b ¶ Libere.] idest, siue ante sententiam, siue post.

c ¶ Sacerdotum.] Ergo à sæculari iudice ad Papam potest appellari: quod verum est uacante imperio, ut extra de foro comp. licet. aliàs nõ, ut extra de app. si duob.

d ¶ Ad maiorem.] s. 17. dist. multis. §. 1.

e ¶ Coram patriarcha.] quæ una dignitas est, ut 99. distin. prouinciæ.

f ¶ Sæcularia.] scilicet cum ambo sint laici: quia prælati non debent tractare sęcularia iudicia. 11. q. 1. te quidem. Vel dic ꝙ cum laicus iudex non uult facere iustitiam, tunc appellatur ad ecclesiasticum, ut ipsum corrigat: & si noluerit facere iustitiam, potest ipsum excomunicare, ut 23 q. 5. administratores. Vel dic ꝙ cum iudex sæcularis suspectus est, põt adiri iudex ecclesiasticus, [4] ut in Auth. ut diffe. iud §. si uero. coll. 9. uel etiam si decesserit, ut ibi dicitur. Vel si habeatur querela contra ipsum, ut in ead. coll §. ult. sic extra de foro compet. ex transmissa. & extra eo. licet.

g ¶ In commune.] idest, publice.

[3] Idest, à minori pl̃ato: non tñ officiali episcopi, quo casu & consuetudo cõtra hoc nõ ualet. extra lib. 6. de cõsue. non putamus. At.

Appellæ à iudice sæculari ad ecclesiasticũ.

[4] Sub quicum eo cognosceret, & hoc est quod hic dicit littera ĩ fi. in cõe, secundum Io. de Fan.

SI quis vestrum.] CASVS. Ex his quinque c. colligitur, quòd appellari potest ad Papam omnibus medijs prætermissis. Dicitur ergo hic, quòd si aliquis aliqua aduersitate pulsatur, ad sedem Apostolicam quasi ad caput appellet.

Item Sixtus Papa, episto. 2. omnibus rectoribus ecclesiæ scribit dicens.

¶ Quisquis pulsatus fuerit, Apostolicam sedem appellet. C. IIII.

SI quis vestrum pulsatus fuerit in aliqua aduersitate, licenter hanc sanctam & Apostolicam [a] sedem appellet, & ad eam, quasi ad caput, suffugium habeat, ne ipse innocens damnetur, aut ecclesia sua detrimentum patiatur. Iuo, par. 5. c. 3. Ansel. l. 2. c. 8.

Item Grato, [a] *epist. prima.*

a ¶ Grato.] *Sic est restitutum ex plerisque vetustis (nam in vulgatis erat,* Item Gregorius.) *quamquam in tomis conciliorum hæc epistola tribuatur Sixto secundo: illa vero, ex qua caput antecedens, Sixto primo.*

¶ In grauioribus causis pulsati Apostolicam sedem appellent. C. V.

OMnes episcopi, qui in quibusdam grauioribus pulsantur, vel criminantur causis, quoties [b] necesse fuerit, libere Apostolicam appellent sedem, atque ad eam, quasi ad matrem confugiant. Iulius Papa ep. 2. ad orientales c. 2. Burc. l. 1. c. 144. Iuo, p. 5. c. 257. Pan. l. 4. c. 124. Ansel. l. 2. c. 12. Poly. l. 1. ti. 7.

Item Marcellus Papa, epist. 1. ad episcopos Antiochenæ prouinciæ.

¶ Ab omnibus appelletur ad Romanam ecclesiam. C. VI.

AD Romanam ecclesiam omnes episcopi, qui voluerint, [c] vel quibus necesse fuerit, quasi ad caput Ansel. l. 2. c. 7. Pan. l. 4. c. 125.

Appellatur ad Papam omisso medio.

a ¶ Apostolicam.] Ex hoc & seq. c. patet, quod ad Papam alijs prætermissis, appellatur: sed in alijs secus est, vt infra ead. decreta. & q. 7. metropolitanum. & 9. q. 3. cōquestus. & 17. distin. multis & 18 dist. de concilijs. Cum ergo hoc sit priuilegium Papæ, ergo ad legatum nō appellatur omisso episcopo, vt 11. q. 1. peruenit. Sed contra extra de of. lega. cū non ignoretis. Sed dicas, quod ille non fuit tantū legatus, sed metropolitanus. Et si ille legatus non habuisset illud priuilegium, inutile fuisset officiū legationis: sed ille qui simplex legatus est, non habet illud priuilegium, nisi ei specialiter sit datum. Io. Quidquid dicat Io. omnib. prætermissis curritur ad legatum, vt dicit illa decre. & quod facit legatus, Papa facere videtur. 94 di c. 1. & ff. de administ. tu. ita autem. §. gessisse. B.

OMnes.] CASVS. Dicitur hic, quod quoties episcopi criminaliter accusantur ad sedem Apostolicam quasi ad matrē recurrant, cum est necesse.

Appellare tertio non licet.

b ¶ Quoties.] dumtamen non vltra secundam vicem: ne lites in infinitum extendantur. non enim licet tertio appellare super eodem capitulo, vt j. ead. si quis in quacūque. sic exponitur hęc dictio, quoties. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si quis decem ff eden. veluti. in fi. simile quoties habes extra de ele. querelā. in parte decisa, secūdum H. exponitur quoties siue ante litem cōtestatam, siue post. Alij dicunt quòd licet etiam ter appellare secundum canones, vt j. 31. q. 2. Lotharius. s. e. omnis. sed M. dicit quod licet a grauamine quādocumque appellare: sed bis post sententiam tantum & exponit, quoties, idest, in omni grauamine: sed non nisi bis à sententia, vt j. ea si quis in quacumque. & extra de app. directę. G. dicit quòd in illo capitulo, omnis. tertio fuit relatum: & hoc non fuit per appellationem, sed per consultationem, vt s. distin. 18. c. 1. & extra eod. sua nobis.

AD Romanam ecclesiam.] CASVS. Dicitur quòd omnes episcopi, qui volūt, vel quibus necesse est, libere sedem Apostolicam appellant absque excommunicatione vel impedimento aliquo damnationis, vel spoliationis, vel custodiæ.

c ¶ Qui voluerint.] Ergo frustratoria admittitur, vt extra eod. consuluit. ergo audiendus est qui causa dilationis appellat, vt extra de ap. cum sit Romana. & c. personas. sed contra, ius eum punit, vt C. de ap. à proconsulibus & C. quorum ap. nō̄n reci. ab executore. in fi. vbi in 50. libris auri punitur frustratorie appellans. ergo ius non debet eam admittere, vt 23. q. 4 qui peccat. immo non debet per eam negotium impedire. extra eod. pastoralis. Respon. dubia frustratoria est admittēda: sicut occultus peccator ad Eucharistiā, de cons. dist. 2. non prohibeat. Hodie autem ipso iure est inhibita appellatio ante sententiam, nisi tam euidens causa proponatur, quæ si probata esset, debeat appellatio legitima reputari, vt extra eod. vt debitus. Sed cum hodie ipso iure sit inhibita appellatio, quid prodest scribere remota appellatione? Respond. si appellatio remouetur in litteris, tunc intelligitur remota etiam post sententiam. Alias etiam rationes assignaui super illa constitutione, vt debitus. sed si non apponitur in litteris, tantum ante sententiam est remota. Io. Ego credo, quòd nihil prodest remotio appellationis nisi ad remouendam frustratoriam appellationem, [1] vt dicit decre. expresse extra de ap. ex parte B. Hoc scias quod nisi iudici euidenter pateat appellationem tenere, numquam deferat ei. vnde si nō credit tenere appellationem, non deferat ipsi: licet superior possit retractare quod factum est, vt extra eo. pastoralis. Sed pone quòd iudex dubitat de appellatione: aut defert tali appellationi, aut non si defert, mentitur ergo constitutio & decretalis. Nam constitutio dicit, quod nisi talis causa sit proposita, quæ si foret probata, legitima esset appellatio, non est deferendum appellationi. Item decr. pastoralis. dicit, quod in solis illis casibus deferendum est appellationi, vbi à iure indulgetur expresse, quod possit appellari. Si dubitatur de appellatione; ergo nō debet cognoscere de causa. cum dubites

[1] Sub. & sic remouetur qd de iure cōmuni est remotum. Sed contra hoc est. C. de thes. l. 1. & ff. ad municip. l. 1. & ideo plus placet quod dixit s. Io. de F. nam si hæc clausula nihil operaṫ, quare dec. extra eo. inquisitioni, fundatur sic per c. ideo his reiectis, dic, vt plene. Host. in sum. eo tit. §. qūo decr. vt debitus. vel absque rationabili, & c. Archi.

dubitet an sit iudex. arg. 11.q.3. graue. Ad hoc dico, quod si iudex dubitat de causa appellationis, summatim potest inquirere de causa: vel seorsum extra formam iudicij inquirendo de causa. Et si videtur causa probabilis; & præterea talis quòd ea probata legitima iudicaretur,

a ¶ Consecrationem.] si metropolitanus distulerit, 8.q.3. Attaldus.

b ¶ Custodia.] Qui appellat, nec cogitur dare cautionem de prosequenda appellatione, nec custodiri debet: nisi sit causa criminalis, & suspectus sit, vt C. de appel.cos.§.super his.

suffugere, eamq; appellare debent, vt inde accipiant tuitionem, atque a consecrationem. a Quod omnibus minime conuenit denegare episcopis: sed absque vlla custodia, b aut excommunicatione, c vel damnatione, vel expoliatione libere ire concedatur.

a ¶ Atque consecrationem.] *In originali est*, vt inde accipiant tuitionem, & liberationem, vnde acceperunt informationem, atque consecrationem. *sed ob glossam non est mutatum*.

Item Victor ad Theophilum Alexandrinum, epistola prima, cap. 3.

¶ Qui à proprio metropolitano se grauari putauerit, maiorem sedem appellet. C. VII.

Iulius ibi. c.4. In cap. Hadriani, c.6. Poly. ibidem. Burc.l.1.c.144 Pan.l.4. c.126. Iuo,p.5.c.257.

SI quis putauerit se à proprio metropolitano grauari, apud patriarcham, vel ad primatē d diœceseos, aut penes vniuersalis Apostolicæ ecclesiæ iudicetur sedem.

Item Zepherinus vrbis Romæ episcopus, epist. 1.

¶ Ad Romanam ecclesiam, quasi ad matrem appelletur ab omnibus. C. VIII.

Ansl.3.c.6.

ij AD Romanam ecclesiam ab omnibus, maxime tamen ab oppressis appellandum est, & concurrendum quasi ad matrem, e vt eius vberibus nutriantur, auctoritate defendantur, & à suis oppressionibus releuentur: quia non potest, nec debet mater obliuisci filium suum.

Item Iulius Papa in decretis, siue in rescripto ad Orientales, c. 22.

¶ Quoties aliquis appellauerit, audientia sibi non denegetur. C. IX.

In epi. Lucij I. & in conc. Cartha. 3. c.10. In capitu. Hadriani. Ansl.l.3.c.88. Iuo,p.6. c.326 ex Lucio.

PLacuit, vt à quibuscumque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos (vbi est auctoritas maior) f fuerit prouocatum; audientia non negetur.

Item cap. 30.

¶ Iniuste damnati, restitutionem, & oppressi auxilium à Romana ecclesia debent habere. C. X.

IDeo huic sanctæ sedi præfata priuilegia specialiter sunt concessa, tam de congregandis concilijs, g & iudicijs, ac restitutionibus h episcoporum, quàm & de summis ecclesiarum negotijs; vt ab ea omnes oppressi auxilium, & iniuste damnati restitutionem sumant: Et talia ab improbis ne præsumantur absque vltione, nec exerceantur absque damnatione.

c ¶ Excommunicatione.] pro alijs tamen bene potest excommunicari, vt extra de appel. ad hoc. & c. proposuit.

SI quis putauerit.] CASVS. Si grauatur aliquis à metropolitano suo, patriarcham appellet, deinde ad sedem Apostolicam recurrat.

d ¶ Vel primatem.] vel pro idest.

AD Romanam ecclesiam.] CASVS istius capituli & sequentis facilis est & planus: quia per superiora patet: & littera plana est.

e ¶ Matrem. Nec præsumitur esse mater, nisi diligat filium, vt extra de præsumpt. afferte.

f PLacuit.] ¶ Maior.] ff. de app. l.1.§.si quis.ī.ea.anteriorum.

IDeo huic sanctæ sedi.] CASVS. Quærebatur quare priuilegia sedi Apostolicæ sint concessa: concilia congregare, & damnatos episcopos restituere: & de summis negotijs cognoscere. Et respondet, vt omnes oppressi & iniuste damnati auxilium habeant, & quòd iniuste non damnentur aliqui sine vltione.

g ¶ Concilijs.] Ergo patet, quòd legatus non potest facere cōcilium, vt dixi s. distin.3.§.porro. & distin. 17. regula. & c. huic soli sedi.

h ¶ Ac restitutionibus.] Arg. hic, quòd solus Papa potest restituere clericum depositum. de pœnit. distin 6. qui vult. in fi. & ff. de quæst. l.1. in fi. & de pœn.l.diui. Argumen. contra 11.quæst.3. episcopus in synodo. & 46.distin. clericus maledicus. ad hoc dicas, quòd si est solenniter degradatus, solus Papa potest eum restituere. secus si est verbo solo depositus. i

Papa solus, an clericū depositum restituat.

retur, defert ei: vnde non sufficit appellanti proponere talem causam, quæ si probata esset, debeat appellatio legitima iudicari: sed etiam requiritur, quod sit probabilis & quòd iudici iusta videatur.

i De hoc no.50. dist. ꝯtumaces. ibi videas.

CVM

CVM ERGO ZEPHERINVS. Hæc est secũda pars quæstionis, in qua quæritur, an sit licitum frustratoriè appellare. & uera est solutio quod non: & quæ dicit, superficialiter dicit: & ad hoc probandum inducit viij. auctoritates sanctorum Patrum. Ioan. de Fant.

CASVS. Quia dictũ est supra per Zepherinũ ꝙ appellare possent maxime oppressi, in c. ad Romanam. & per Marcellum dictum est supra in c. ad Romanam. ꝙ qui uolunt appellare, possunt: infert Gratianus ꝙ siue quis grauatur, siue non in accusatione, appellare potest. Quidã tamen dicunt appellandũ esse frustratorie: & distinguunt ita dicentes ꝙ dictũ est supra in c. ad Romanam, Vt uolẽtes, &c. refertur ad eos qui uolũt recipere consecrationẽ à sede apostolica & si ab aliquo impediantur, appellabunt. Necessitatem patiẽtes, refertur ad oppressos, & iniuste per sententiã condemnatos, vt isti defendãtur, & illi accipiãt consecrationẽ. Hocẽ modo intelligitur illud Zepherini. Sed certe dicit Gratianus, ꝙ secundum primã interpretationẽ, idest, opinionem, quæ est in prin. § quę dicit, ꝙ siue quis grauetur, siue non, appellare licet: oppressi intelligũtur aliqua iniuria affecti. Sed secundum secundam, qua dictum est, vt uolentes ad cõsecrationem; Necessitatẽ patiẽtes, ad tuitionem referatur. oppressi intelliguntur per sentẽtiam iniuste damnati. & secundum hanc vltimam opinionem non licet frustratorie appellare.

2 *Cum ergo* [a] *Zepherinus dicat ab omnibus esse appellandum, maxime tamen ab oppressis, & Marcellus scribat: Omnes episcopi, qui voluerint, vel quibus necesse fuerit, appellare debent;] patet, quod accusato (sine grauetur, siue non) vox appellationis non est deneganda. Quidam tamen ita distinguunt, vt [volentes] ad consecrandos, [necessitatem patientes] ad oppressos referant, vt sit sensus; omnes, qui voluerint a Romana ecclesia consecrationem accipere, & ab aliquibus impediuntur, eam debent appellare; quibuscunque in suis oppressionibus necesse fuerit ad eam suffugere; similiter vocem appellationis exhibeant, vt isti tuitionem, & illi consecrationem ab ea accipiant. Similiter & illud Zepherini distinguitur: [Ab omnibus est appellandum ad Romanam ecclesiam;] intelligendum est, qui ab ea consecrationem voluerint accipere, vel qui à prælatis suis aliquã iniuriam passi fuerint, maxime tamen ab oppressis. Secundum primam interpretationem, oppressi intelliguntur aliqua iniuria affecti: iuxta secundam vero, oppressi dicuntur à iudice iniuste condemnati. Secundum hanc distinctionem, qui in aliquibus negotiis non ad releuandum, sed ad differendum, vocem appellationis exhibuerint, appellandi auctoritatem non habent.*

Sed cum Gregorius scribat omnibus per diuersas prouincias,

¶ De causa appellationis cognoscere non licet, nisi ei, ad quem appellatur. C. XI.

Poly. l. 2. tit. 7. Iuo, p. 5. c. 349. Ans. l. 2. c. 19.

DEcreto nostro vestram rogantes charitatem mandamus, vt si aliquis (quod non optamus) suorum æmulorum, [b] Aldricum Cœnomanensis ecclesiæ episcopum accusare damnabiliter attentauerit; vt [α] honoretur beati Petri Apostolorum principis memoria, ecclesiæque Romanæ, cui præsedit, priuilegium, nostri nominis auctoritas; liceat illi post auditionem [c] primatum diœceseos (si necesse fuerit) nos appellare, & nostra auctoritate aut ante nos, aut ante legatos [d] nostro † ex latere missos iuxta patrum decreta suas exercere, atque diffinire actiones: [e]

† al. nostros.

2.3. & 4. Respon. omnes accusatores vulgo dicuntur æmuli: præsumitur enim ꝙ semper inuidiæ causa fiat accusatio. Vnde canon uocat accusationem illaudabilem intentionem, vt ĩ. ea d. q. 7. si quis episcopus. nam non solum videtur esse discordia inter accusatorem & accusatum: sed etiam inter domesticos & amicos accusatoris & accusati, vt ff. de legi. sciendum. §. 2.

Accusatio præsumitur semper inuidiæ causa fieri.

a ¶ Cum ergo.] Magister magis approbat opinionem, quæ dicit, ꝙ frustratoria admittitur & probat hoc seq. 4. c. & suspenditur constructio usq; ad illũ. § patet ergo. vnde in titulo cuiuslibet c. ponitur hæc dictio, cum.

DEcreto.] CASVS. Aldricus Cœnomanensis episcopus timebat accusari corã suo primate, vel metropolitano: & timebat ne audiretur appellans si ad sedem Apostolicam appellaret. vnde Grego. præcepit, ꝙ si Aldricus accusatus fuerit & appellauerit, audiatur: & causa coram summo Pontifice vel eius legato terminetur; interim autem contra eum nihil iudicetur: & qui contra hoc fecerit, punietur: quia alii uocati sunt in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis.

b ¶ Aemulorum.] Si æmuli erant, quomodo admittebantur ad accusationem; cum de iure hoc sit prohibitum, vt infra ea. quæst. 7. si qui sunt. & 3. quæst. 5. cap.

c ¶ Auditionem.] Videtur hic quòd non licet appellari ad Apostolicum omisso metropolitano, vt ĩ. q. 7. metropolitanum. & s̃. ead. si quis putauerit. & ff. de app. Imperatores. Sed non tenet hoc in foro ecclesiastico. s̃. ea. si quis. Sed subaudi, maxime.

d ¶ Legatos.] ad hoc destinatos. Vel dic quòd in legato Papæ speciale est secundum quosdam vt de crimine possit diffinire, ut 16. quæst. 1. frater. aliàs secus, ut ff. de offi. proconsul. l. solent. & ff de eo cui manda. est iurisdict. l. 1. immo nec dico legatum Papæ hoc posse facere sine mandato speciali, vt extra de offi. leg. quod translationem.

e ¶ Actiones.] Notandum actiones esse proponendas. 11. quæst. 1. experientiæ, & extra de mutuis pet. cap. 1. extra de iud. examinata. Argumentum contra, extra eod.

nullusq; illum ante hæc iudicet, aut iudicare præsumat. Sed si quid (quod absit) graue, intolerandumque ei obiectum fuerit, nostra erit expectanda censura, vt nihil prius de eo, qui ad sinum sanctæ ecclesiæ Romanæ confugit, & eius implorat auxilium, decernatur; quàm ab eiusdem ecclesiæ auctoritate fuerit præceptum: quæ vices suas ita alijs impertiuit ecclesijs, vt in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. *& infra* ¶ Si autem (quod non arbitramur) à quoquam secus præsumptum fuerit; ab officio cleri submotus, [a] auctoritatis † Apostolicæ reus ab omnibus iudicetur: ne lupi, qui sub specie ouium subintrauerũt, bestiali sæuitia quosque audeant lacerare: & quod sibi fieri nolunt, alijs inferre præsumant.

a ¶ Vt honoretur.] *Hinc vsque ad ver.* auctoritas. *addita sunt ex ipsa epistola, quæ extat in bibliotheca Dominicana, & videtur esse Gregorij quarti, ex qua etiam sumptum est caput*, Nulli fas. *dist. 19. & apud Iuonem vtrumque caput simul habetur. Istius autem Aldrici (vt ex catalogo episcoporum ecclesiæ Cœnomanensis colligitur) mentio est in concilio apud sanctum Medardum, quod paulo post Gregorium quartum habitum fuit. Itaque defensio ipsi à Gregorio præstita profuit.*

Item cum Vigilius Papa in epistola ad Eutherium, cap. vlt. dicat.

¶ Iudicia appellantium ab eis sunt audienda, ad quos appellatur. C. XII.

Qvi se scit [b] alijs esse præpositum non moleste ferat aliquem esse sibi prælatum. Ipsa namque ecclesia, quæ prima est, ita reliquis ecclesijs vices suas credidit largiendas, vt in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Vnde omnium appellantium Apostolicam sedem episcoporum iudicia, & cunctarum maiorum negotia causarum eidem sanctæ sedi reseruata esse liquet; præsertim cum in his omnibus eius semper sit expectandũ consultum: cuius tramiti si quis obuiare tentauerit sacerdotum, causas se non sine honoris sui periculo apud eamdem sanctam sedem nouerit redditurum.

¶ *Restitutum est caput hoc Vigilio antiquorum exemplarium auctoritate. Antea vero tribuebatur Iulio, in cuius etiam epistola prima habetur prior pars huius capitis vsque ad vers.* Ipsa namque. *(quemadmodum & apud Leonem, epist. 84. quod refertur supra dist. 23. c. quamquam. & in c. sequenti, qui scit.) & etiam sententia ceterarum partium.*

Item cum Nicolaus Papa in Hincmarum Rhemensem archiepiscopum inuehatur, qui Rhotandũ † episcopum appellantem Apostolicam sedem dãnare ausus est, ita dicens.

¶ De Rhemensi archiepiscopo, qui appellantem Romanam sedem iudicare est ausus. C. XIII.

ARguta sapientia tua, vtinam in bono accepta, fomitem iudicij, & materiam depositionis aduersus Rhotandum assumpsit, & ab itinere Apostolicæ sedis remouit, † & continuatim [c] Apostolicam sedem appellantem damnauit, & carcerali [d] custodiæ mancipauit. *& infra.* ¶ Priuilegia tamen Apostolicæ sedis vos obliuioni tradere nullatenus debuistis; quibus venerandi

† *al. iniuriarum reus*

Ans. l. 2. c. 20. Poly. l. 1. ti. 14.

† *al. Rhotaldum*

In appẽdice bibliothecæ sanctorum patrũ.

Ans. l. 2. c. 67.

† *al. reuocauit*] orig.

eod. ti. dilecti. Ioan. Sol. secundũ ius canonicum non tenetur aliquis proponere actionem, vt ext. de iud. dilecti. Sed si proponatur inepta, cadit à causa proponens, vt extra eo. tit. examinata. B. 1

a ¶ Submotus.] Ecce pœna illius, qui non defert appellationi: sed secundum leges punitur in 30. pondo auri. C. de appel. quoniam.

QVi se scit.] CASVS. Minores prælati obedire debent suo maiori: nec moleste hoc ferre. vnde quilibet potest recipere appellationem ad sedem Apostolicam factam: cum appellationes episcoporum & magna negotia ei reseruentur: & qui contra hoc fecerit, deponatur.

b ¶ Qui se scit, &c.] 3. quæstio. 6. quamuis. &c.

ADDITIO. Et c. multum. & cap. dudum. Lau.

ARguta. CASVS Archiepiscopus Remeñ Rhotandum ad sedem Apostolicã appellantem de facto deposuit, & incarcerauit. Dominus Papa hoc audito eũ restituit: quo restituto, scribit illi archiepiscopo, & inuehitur contra eum, dicens: quòd ideo eum restituit, scilicet episcopum, ne priuilegia sedis Apostolicæ violẽtur. Casus sequentis capituli facilis est: & per te ponere potes.

c ¶ Continuatim.] Idest, iterum & iterum.

d ¶ Et carcerali.] quod potest fieri in causa criminali, si condemnatus appellans est suspectus: nec potest dare fideiussorem, vt C. de appel. eos.

Actio secũdum canones non est de necessitate proponenda.

1 De hoc leg. & no. 8. dist. quo iure ibi videas.

a ¶ Ho-

a ¶ Honore.] Vt sicut de facto fuerat depositus: sic de facto restituatur, 1 vt de appel. ad hæc sicut. & cap. ad præsentiam. s. ead. q. 1. primates.

b Q Vi scit.] Ita facit hoc capitulum ad propositum, quia sicut episcopus vel alius prælatus ecclesiæ vult deferri appellationibus ad ipsum factis; sic & ipse tenetur deferre appellationibus factis ad sedem Apostolicam. & est simile bonum. C. de offic. præfec. vrb. l. 1. vbi dicitur, quòd est societas muneris, quod magistratus gradum superioris agnoscat.

c ¶ Exigit.] simile 32. q. 6. c. 1. & 2. & 74. dist. quorumdã. & distin. 9. neque. in fi. ff. de adult. si vxor. §. Iudex. Io.

PATEAT. CASVS. Ab illo c. decreto. est suspensiua constructio vsque ad hunc §. Ex supradictis ergo infert, quòd appellari potest etiã frustratorie: si tamẽ frustratorie appellauerit, à iudice appellationis punietur. Postea dicit quod appellari põt, quoties grauamẽ infertur. & ad hoc inducit capitula seq.

d ¶ Condẽnabitur.] si appellatio alicuius fuerit pronunciata frustratoria, tũc si prior iudex, à quo est appellatum, non admisit appellationem in criminali negotio, lite perdita notatus abscedat. C. de app. à proconsulibus. sed si prior iudex admisit appellationẽ, pro arbitrio iudicis punitur, vt C. eo. l eos. §. ne temere. Sed si in ciuili negotio per calumniam appellat, punitur in quinquaginta libris argenti. C. quorum app. non reci. ab executore l. fi. Si sine calumnia, nõ punitur nisi in expensis. extra de app. sæpe. extra de eo qui mittitur in pos. causa rei seru. cũ venisset. Item remittitur ad eum à quo appellauit. extra eod. cum in ecclesia Dicunt tamen quidam, quod nisi euidens sit aliquem calumniose appellasse, non debet puniri in expensis Arg. optimum, ff. de leg. 2. qui solidum. § etiam alioquin quilibet metu expensarum relinqueret ius suum: inde tensum. vt ff. de petitio. hæred. illud. tunc autem præsumitur non fieri calumniose, cum iuratum est de calumnia, vt 2. q. 7. sancimus sed hoc non credo, immo semper in causa appellationis condemno victum, vt j. ead. omnino. & in constitutio. noua Inn. de appel. vt debitus. 3 & ff. de appella. negotiorum. in princ. & s. ead. q. 1. in primis. Ioan.

1 Scilicet Rhotandus episcopus.

2 Hãc sententiam sequitur Go. quod dic vt plene not. p Bal. Inn. & Ho. ext. de dolo & cõtu. in §. Arch.

Appellans per calumniã, ad quod puniatur.

canones iudicia totius ecclesiæ ad hanc deferri iubent. *& infra.* ¶ Hæc quippe nos in Rhotando idcirco nouerit is operatos, vt priuilegia sedis Apostolicæ, quæ male à vobis violata uidebantur, & à nobis tot impensis laboribus, vestra resistente contumacia, recuperari non poterant; auctoritate Apostolica, & cana a patrum deliberatione pristino tandem genio, & proprio decorarentur honore. a Quo- Ans. l. 2. c. 85.

a ¶ Cana.] *Cum antea legeretur*, canonica, *emendatum sic est ex epistola ipsa, quæ habetur manuscripta, & nuper est impressa in appendice bibliotheca: & in libro Ennodij pro Symmacho legitur,* cana miracula, & canum genium, *iuxta illud Virgilij:*

Cana fides, & Vesta, Remo cũ fratre Quirinus, Iura dabant.

Item Leo Papa ad Anastasium Thessalonicensem episcopum, epist. 82. al. 84.

¶ Quisque eam obedientiam maioribus exhibeat, quam ab inferioribus desiderat. C. XIIII.

QVi scit b se quibusdam esse præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum: sed obedientiam, quam exigit, c etiam ipse dependat: & sicut non vult grauis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alij importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis & mitis magistri dicentis: [Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.] Matt. 11.

Patet ergo, quòd nulli appellanti sunt induciæ denegandæ. Ceterum, si causa frustratoriæ dilationis appellauerit, à iudice, ad quem prouocatum fuerit, condemnabitur. d *Tempus vero appellationis est ante datam, vel post datam sententiam. Quoties enim quis se grauari senserit, libere potest appellare.*

Vnde Sixtus Papa II. epist. 1. ad Gratum episcopum ait.

¶ Qui grauatur à proprio metropolitano, primatem, aut vniuersalis ecclesiæ sedem appellet. C. XV. Et Victor ep. 1. & Iulius s. ca. c. si quis putauerit. 2. s. c. 7.

SI quis putauerit se à proprio metropolitano grauari, apud primatem diœceseos, aut penes vniuersalis Apostolicæ ecclesiæ Papam iudicetur. Poly. l. 1. ti. 6. Ans. l. 2. c. 9. & 11. Pan. l. 4. c. 126.

Item Felix secundus ad episcopos in Alexandrina synodo congregatos, cap. 19.

¶ Romanam sedem appellet, qui iudicem suspectum habet. C. XVI.

QVoties episcopi se à suis comprouincialibus, vel à metropolitano putauerint e prægrauari, aut eos su- Ans. l. 2. c. 60.

QVoties.] CASVS. Si eps grauatur à synodo vel metropolitano, vel eos suspectos habuit, sedem Apostolicam appellet. & non excõicetur, nec res auferantur, vel vis fiat ei donec negotium per sedem Apostolicam terminetur. Casus seq. capituli per se patet.

e ¶ Putauerint.] licet non grauentur. & sufficit quod putent hoc, & sufficit probare probabilem causam appel

landi

ltadi. extra de ap. bonæ, in fi. & ff. eo. appellanti. nisi sit remota appellatio: tunc enim requiritur q sit probabilis, & quod sit talis, qua probata legitima sit appellatio, vt extra eo. vt debitus. Ioan. Ego credo indistinctè quòd hodie debet esse causa probabilis & legitima, vt extra eo. vt debitus. quod intelligo ante sententiam. B.

spectos habuerint, mox Romanam appellent [a] sedem, ad quam eos absque vlla detentione, aut suarum rerum ablatione libere liceat ire: & dum prædictam Romanam matrem appellauerint ecclesiam, aut ab ea se audiri [b] poposcerint, nullus eos aut excommunicare, [c] aut eorum sedes surripere, aut res eorum auferre, aut aliquam eis vim inferre præsumat, antequam eorum causa Romani Pontificis auctoritate finiatur. Quòd si aliter à quoquam præsumptum fuerit, nihil erit, sed viribus carebit.

[*Item Iulius Papa in rescripto ad episcopos Orientales, cap.30.*]

¶ De eodem. PALEA C. XVII.

s. ead. c. ideo.

IDeo huic sanctæ sedi præfata priuilegia specialiter concessa sunt, vt ab ea omnes auxilium oppressi, & iniuste damnati restitutionem sumant.

[a] *Est summa quadam capitis recitati supra ead. c. ideo, & habetur in vetustis exemplaribus, in quibus palea esse non solent.*

Oppressi, & se prægrauari putantes intelliguntur ante datam sententiam: iniuste damnati, post datam sententiam.

Vnde Eutychianus vrbis Romanæ episcopus scribit episcopis per Siciliam, epist.2.c.1.

¶ Ante exitum causæ per appellationem recedere licet. C. XVIII.

Ansel. l.3.c.73 Poly. l.5.ti.1. Iuo, p.6. c.336 Pan. l.4.c.100.

NOn ita [d] in ecclesiasticis agendum est negotijs, sicut in sæcularibus. Nam in sæcularibus legibus, postquam vocatus quis venerit, & in foro decertare cœperit, non licet [e] ei ante peractam causam recedere. In ecclesiasticis vero, dicta causa, [f] recedere licet, si necesse fuerit, aut si se prægrauari viderit.

NOn ita.] CASVS. Aliud est in negotijs sæcularibus quàm in ecclesiasticis, quia in sæcularibus non appellatur ante sententiam: in ecclesiasticis vero quandocumque grauatur potest appellari.

[d] ¶ Non ita.] secundum leges ante diffinitiuam sententiam non appellatur, vt C. de iud. apertissimi. & j. e. non solent. tamen clericus ante diffinitiuam sententiam appellat, vt C. de episc. aud. l. 2. & cum actorum vel pronũciationis editio negatur. C. vt li pend. l. 2. & cum ab iniuria appellatur, vt de mino. ait prætor. §. permittitur. Idem dico vbi appellatur à grauamine manifesto, vt C. de ap. si quis prouocationem. item vbicũque iudex aliquid fecit cõtra legem negãdo dilationem, vel quid simile, vt j. ead. non solent. Hodie autem secundum ius canonicum non appellatur ante sententiã, nisi euidẽs fuerit causa grauaminis, vt in constit. Innoc. vt debitus. & sic videtur idem iuris secundum leges, & etiam secundum canones, quod falsum est, vt dicunt doctores legum. & j. ea. non solent.

Appellere ante sententiam vtrum liceat.

[e] ¶ Non licet.] Alia est ratio negotiorum ecclesiasticorum, alia sæcularium, vt inf. de consecra. dist. 3. celebritatem. 10. distin. leges. 33. q. 2. admonere. ar. contra. 11. q. 1. quicumque litem. sed hoc non tenet, vt extra de foro comper. proposuisti. Quidam tamen dicunt, q ubicũque tam secundum leges, quàm secũdum canones, potest fieri appellatio à manifesto grauamine. Alii dicunt q ante sententiam secundum leges non appellatur, nisi in casibus in iure expressis.

Iudex suspectus dupliciter deseritur.

[a] ¶ Appellent.] Nota q potest à iudice suspecto recedi per appellationem. [1] vel etiã per recusationem, vt hic, & extra eo. postremo. & s. cap. prox. & extra vt li. non contest. accedens. [1] & quidquid fit post recusationem, æque cassatur sicut fieret post appellationem, vt extra de eo qui mit. in posses. cum sicut. in fi. Refert tamen cum dicitur, recuso iudicem, vt suspectum, quo casu loquitur decre. extra de appel. secundo requiris. Vel sic dicatur, habeo iudicem suspectum. quo casu non cogitur coram arbitro probare causam suspicionis: quia potest iudicem declinare per appellationem, vt dictum est.

[1] Dicit Inno. Nos cõcedimus, q à iudice de legato uel ordinario possit appellari ex ea causa quia suspect9 est, cũ tunc habeat certũ medium recusationis. 3. q. 5. quia suspecti. Archid.

[b] ¶ Audiri.] Nota nihil interesse vtrum dicat quis, q velit causam suam audiri à Papa, vel expresse ad ipsum appellauerit, sicut nec refert an appellet quis facto, vel uerbo. extra eo. cap. dilecti. in parte decisa.

[c] ¶ Excommunicare.] potest tamen de facto ad cautelam petere absolutionem, vt extra eod. ad præsentiam. si vero appellatio non tenet, tunc potest talis excommunicari post appellationem: argum. extra eod. quæstioni. Io.

OPPRESSI. CASVS. Oppressi dicuntur prægrauati ante sententiam, iniuste damnati post sententiam. Et ad hoc inducit seq. cap.

[f] ¶ Dicta causa.] idest, assignata causa appellationis, sed non oportet ibi probari, sed coram iudice ad quẽ appellat, vt C. de ap. eo & j. ea. q. in fi. nisi in casu. C. de preci. Imper offe. authen. quæ supplicatio. & extra de his quæ fi. à maio. parte ca. cum in cũctis. nec prius est audiendus appellans à iudice ad quẽ appellauit, quam constet ipsum appellasse ab aliquo grauamine. Aliter enim remittẽdus est ad eum a quo appellauit, vt extra de app. cũ in ecclesia. Videtur ergo q quilibet tenetur assignare causam appellandi, vt hic, & extra de appel. cõstitutus. 2 & ff. de ap. appellanti. sicut in suspecto iudice causa est assignanda, licet alibi probanda sit. sed q non sit assignanda, probatur: quia frustratoria appellatio secundum hæc iura est admittenda. Itẽ non videtur esse necessarium q allegetur causa, quia potest ab ea recedi. ff. eo. scio quæsitũ. in fi. extra eo. tit. constitutus. Item q non sit necesse causam assignare probatur extra vt li. non contest. accedens. 2. Et dicit lex, quod cum coram iudice appellatur, sufficit dicere, appello, vt

Appellationis causa utrum sit assignanda.

vt ff. de appel. scio. Dicas ergo, ꝙ semper appellans tenetur assignare causam, vt extra eo. vt debitus. 1 tamẽ si causam non assignat, & postea contra iudicem appellationis probat iustam fuisse causam appellandi, bene cassabitur quod factum est, vt extra, vt li. non contest.

test mittere in poss. causa rei seruandæ, habetur extra de eo qui mit. in pos. causa rei ser. c. 3.

b ¶ Probatum.] ergo qui dicit aliquem contumacem, hoc probabit, 2 sicut qui dolũ obijcit. arg. 3. q. 1. c. 1. & c. nemo. extra de restitut. spol. audita. Argu. contra. ff. de

1 Hoc melius habeĩ eo. ti. cum speciali. vbi Inno. no. ꝙ sufficit ei q recusat, causas recusationis legitimæ proponere. Arch.

2 Scilicet per testes, vel instrumenta, vel citationes, quæ in scriptis redigẽdæ sunt. extra de proba. quoniã Bern.

3 *Qui vero ex contumacia iudicibus obtemperare noluerit, communione priuetur.*

Vnde in concilio Milenitano, c. 24.

¶ Excommunicetur, qui iudicibus suis obtemperare non vult. C. XIX.

QVisquis [a] probatus fuerit per contumaciam nolle obtemperare iudicibus, cum hoc primæ sedis episcopo fuit probatum, [b] det litteras, vt nullus ei communicet episcoporum, donec obtemperet. Pann. l. 4. c. 132

Item, quòd post datam sententiam appellari possit, Fabianus Papa testatur dicens Hilario episcopo, epist. 3. c. 2.

Cod. Theod. l. 11. tit. 30. in interpr. l. 20. Ans. l. 2. c. 11. Burc. l. 1. c. 148 Iuo, p. 5. c. 261. Pann. l. 4. c. 122

¶ Non denegetur appellatio ei, quem in supplicium sententia destinauit. C. XX.

LIceat etiam in criminalibus [c] causis appellare: nec appellandi vox denegetur ei, quem supplicio † sententia distinarit.

† *in supplicium*

Quod paulo ante idem affirmat eodem cap.

¶ Ante datam sententiam licet alicui appellare. C. XXI.

SI quis iudicem aduersum sibi senserit, vocem appellationis exhibeat. Iuo, p. 5. c. 248. Ans. ibidem. Burc. ibidem. Pan. l. 4. c. 120.

4 *Post datam vero sententiam, qui appellare voluerit, intra quinque dies* [d] *appellet, & intra eosdem, à quo prouocauit, litteras dimissorias accipiat; & intra eosdem, ad quem appellauit, iter arripiat.*

Vnde Theodosianis [a] *legibus* [e] *sic statutum inuenitur.*

a ¶ Theodosianis.] *Hoc & quattuor sequentia capita, quæ citantur ex legibus Theodosianis, habentur lib. 5. sententiarum Iulij Pauli cum interpretatione. Ex quo apparet Gratiani etiam tempore has sententias coniunctas fuisse cum codice Theodosiano, seu breuiario Alarici. Alaricus autem in præfatione profitetur se volumen illud non ex solo Theodosiano codice, sed ex varijs libris*

accedens. 1. Et ita prior iudex bene facit nõ deferendo appellationi, cum causa appellationis non sit expressa. Secundus similiter bene excusat quod factum est, cum iusta causa subfuerit appellandi. Alij exponunt dictam causam idest, lit. non contest. quia ante litem contestatam nõ est appellandum, vt extra de app. reprehensibilis. nisi fiat apertum grauamen, vt extra eod. consuluit 1. & c. cum sit Romana. Io. Hodie ante sententiam qui vult iudicẽ recusare, semper proponat causam, vt extra eo. vt debitus. & offerre debet proponẽs se velle eam probare corã arbitris si iudex petit, alioquin eius appellatio non valet, vt extra de app. interposita. Si vero non recuset iudicem, sed aliã causam proponat, alleget talem, qua probata sit legitima, & eam coram iudice offerat se probaturum si iudex petit. B.

QVI VERO. Hæc est tertia pars quæst. In qua dicitur, ꝙ cõtumaces sunt puniendi secundũ maius & minus: tñ grauatus semper poterit appellare: & hoc probat per tres auctoritates sanctorũ patrum. Io. de Fant.

CASVS Dicitur hic, qualiter puniri debet contumax, & ad hoc inducit sequens cap.

QVisquis.] CASVS. Si aliquis præcepto vel sententiæ iudicis parere non vult, significet hoc superiori, & ille excommunicabit eum, & faciet euitari donec pareatur sententiæ vel præcepto.

a ¶ Quisquis.] Istud c. intelligunt quidam de delegatis iudicibus, quorũ sententiam eps loci tenetur mandare executioni, vt extra de off. deleg. significasti. Alii intelligunt de iudicibus datis ab ipso epo, qui suam sententiam non possunt mandare executioni: quia tãtum delegati à principe possunt mandare suas sententias executioni. ff. de re iud. a diuo. sed hoc non est verũ. quia subdelegati hoc possunt, vt extra de off. deleg. ex litteris. & extra de sent. & re iud. cum Bertholdus. Io. Fere oẽs dicũt, ꝙ subdelegatus non potest sñiam mandare executioni per legẽ ff. de re iud. à diuo. & si excõicare possit, ut extra de off deleg. ex litteris quia iubere cauere, & in possessionẽ mittere, magis est imperij quàm iurisdictionis, vt ff. de iurisd. om. iu. iubere. B. Sed ꝙ po

Delegati inferiorũ suas sententias exequi non possunt.

ff. de re iud. contumacia. & 65. distin. c. vlt.

c LIceat etiam in criminalibus.] Immo potius in criminali quàm in ciuili, vt ff. de app. non tantum. & infra ead. non solent. & §. est autem quando. ver. nullus.

SI quis.] POST DATAM. Hæc est quarta pars quæst. in qua quæritur, intra quod tempus sit appellandum. & dicas ꝙ intra decem dies. 3. ea anteriorũ. Probat tamen magister in legibus Theodosianis, ꝙ intra triduum sit appellandum. Sed illæ leges sunt correctæ per prædictam l. anteriorum. Io. de Fant.

CASVS Dicitur in hoc §. quod intra quinque dies appellari debet, & intra eosdem litteras dimissorias accipere. & iter arripere ad iudicem appellationis. Et ad hoc inducit leges abrogatas.

d ¶ Intra quinque dies.] olim statuti fuerunt duo dies. infra ead. biduum, postea Theodosius dedit quinque, deinde Iustinianus decem, vt infra ead. anteriorum.

e ¶ Vnde in Theodosianis legibus.] qui has leges alle gat.

gat, falsarius est, vt C. de vete. iu. enuc. l. 2. §. hæc igitur omnia. & C. de nouo cod. confirman. in fine.

PRopter.] CASVS. Si quis duxerit appellandum, intra quinque dies appellet, & intra eosdem litteras accipiat dimissorias, & ad iudicem ad quem appellauit perueniat: & si maius spatium ad iter fuerit necessarium, dabitur ei.

a ¶ Quo iter.] vt semper viginti milliaria pro die computetur. 1 vt ff. si quis cau. l. 1. & si quid supererit, hoc etiam pro die computetur, vt ff. de verb. sig. l. 3.

collegisse, & in legum collectione, atque interpretatione episcoporum præcipue operis vsum fuisse.

In sentẽtijs Iulij Pauli cum interpret. Antoni. lib. 5. tit. 33. c. 1. Iuo, p. 5. c. 281. Pann. l. 4. c. 127

¶ Post latam sententiam intra quod tempus quisque appellare debeat. C. XXII.

PRopter superfluam appellatorum licentiam, ne in retractandis, vel reuocandis sententijs liberum habere arbitrium videantur, & tempora appellationis, & pœnæ constitutæ sunt; vt quicumque apud iudicem, qui causam eius audiuit, appellare, & ad alium iudicem appellare † voluerit, intra quinque dies appellet, & his ipsis quinque diebus ad iudicem, ad quem prouocauerit, sine aliqua dissimulatione perueniat: & ipse dies, quo accepit litteras, in his quinque diebus specialiter computetur. Quòd si longius iter sit, exceptis his quinque diebus, spatium dierum, quo iter a agi possit, computetur.

† *al. prouocare.*

ff. si quis cau. l. 1.

C. XXIII.

HAbita dinumeratione xx. millium diurnorum per singulos dies, computetur.

¶ *Caput hoc abest à vetustioribus Gratiani codicibus, & ab originali, & Iuone, & Pannormia. In vno autem Gratiani valde emendato est in margine superioris capitis tamquam glossa quadam.*

Item ibidem titu. 34.

¶ A quo appellatur, ad quem appellatum fuerit, dimissoriæ litteræ dirigantur. C. XXIIII.

Iuo, p. 5. c. 282. Pan. l. 4. c. 128.

ABeo, à quo appellatum est, ad eum, qui de appellatione cogniturus est, dimissoriæ litteræ dirigantur, quæ vulgo apostoli appellantur, quarum † postulatio, & acceptio intra quinque b dies ex officio finiẽda † est. [¶ Ista iam superius sub titulo de cautionibus, & pœnis appellationum interpretata sunt.] ¶ Qui intra statuta c tempora dimissorias non postulauerit, vel acceperit, vel reddiderit; præscriptione ab agendo submouetur, & pœnam appellationis ferre cogitur.

† *al. quorum* † *al. faciẽda* Sunt verba interpretis.

Item ibidem, tit. 35. c. 2.

¶ De his, qui causa dilationis appellant. C. XXV.

Ex interpretatione. Iuo, p. 5. c. 283. Pan. l. 4. c. 129.

QVicumque d non confidentia iustæ causæ, sed causa afferendæ moræ, ne contra eum sententia proferatur, appellauerit, vel si de facto suo confessus, ne addicatur, † appellare voluerit; huiusmodi appellationes non recipiuntur.

† antea legebatur, *abijciatur*, vel, *obijciatur*.

Item ibidem, tit. 36. c. 1.

¶ Cum possessor appellat, dum euentus causæ dubius est, possessionis fructus sequestrentur. C. XXVI.

Ex interpretatione. Iuo, p. 5. c. 284. Pan. l. 4. c. 130.

QVoties post auditam causam iudici possessor appellat; fructus possessionis, de qua agitur, dum secun-

ABeo.] CASVS. Dicitur hic, quod litteræ dimissoriæ porrigi debent iudici ad quem appellatur, intra quinque dies, & intra eosdem peti & accipi: & si hoc appellans nõ fecerit, cadit à causa: & verba ista, scilicet [Ista iam,] vsque ibi, [Qui intra,] &c. non sunt de lege, sed Gratiani, vel alterius. [Superius,] idest, in codice Theodosiano. & hoc similiter est abrogatum.

b ¶ Intra quinque.] hodie xxx. vt inf. ea. q. in fi. §. pen.

c ¶ Statuta.] sic & hoc hodie non tenet, vt C. eo. quoniam.

QVicumque.] CASVS. Nõ auditur frustratorie appellans. 2 vel qui in iure confessus fuit contra se.

d ¶ Quicunque.] quod obtinet in ciuili, vt confessus non audiatur appellans: in criminali aliud, vt infra ead. sunt quorum. 3 nisi alia probatio iudicẽ instruat. ff. de quæstio. l. prima §. diuus. secundo. Ioan.

QVoties post auditam causam.] CASVS. Dicitur hic, quòd si possessor rei immobilis cõfessus fuit, & condemnatus fuit ad restitutionem rei; si appellauerit, causa pendente fructus sunt sequestrandi: quod in petitione fieri nõ posset, cum nihil possideat. Sed si propter prædia vrbana, id est, domus vel mancipia, vel iumẽta fuerit appellatum, pensiones, mercedes, & vecturæ debent sequestrari: quod intelligi debet, & si propter nauem naulum fuerit acquisitum, quod datur nautis propter aliqua in naue ferenda.

1 De hoc no. extra de ele. cum inter vniuersas. & de rescr. nonnull. in gl. nõquid, &c.

2 Sub. nisi vellet probare errorẽ nã tunc audit. extra de consti. c. vlt. & no. extra de ver. sign. ex parte. Arch.

3 Concor. l. 2. cum gl. & ibi Bart. C. quo. ap. non recipi. & l. creditor. §. iussus ff. de app.

a ¶ Sequestrantur.] hoc non tenet hodie, vt 3. 16. q. 4. volumus. inf. ead. appellatione pendente. & extra de sequest. ad hoc. Vel tenet in casu, qui est ff. de ap. Imperatores. scilicet quando possessor dilapidat fructus, vt ibi dicitur. hoc expresse patet de sequest. c. pen. & fin. Vel dic, quod si appellatur ab executore, quod tunc sequestrantur fructus, sed non res ipsa, vt C. quorum app. non recip. ab executore.

Appellatio ab executore facit fructus sequestrari.

dæ audientiæ euentus dubius est, merito sequestrantur.[a] Nam si petitor appellauerit, hoc ab eo postulari nō potest: quia non potest sequestrari quod non habet. Si propter prædia vrbana, vel mancipia appelletur, pensiones eorum, vel mercedes, vecturæ etiam, si de naui agatur, deponi solent.

Ex Paulo ibidē

Item ibidem, tit. 37. c. 1.

¶ Iniuste appellans omnino puniendus est. C. XXVII.

Appellantis iniuste punitio.

OMnino [α] puniendus est, vt quoties iniusta appellatio pronuntiatur, sumptus, [b] quos dum sequeretur aduersarius, impendit, reddere cogatur non simplos, sed quadruplos. [c]

Ino. p. 5. c. 285. Pann. l. 4. c. 131. Ex Paulo.

α ¶ Omnino puniendus.] *In sententijs Pauli legitur*, omnimodo probandum est, &c. *Sed quia est initium capituli, & de huiusmodi punitione multa sunt à doctoribus adnotata, non est mutatum. Tantummodo ductus orationis est emendatus, addita particula*, vt.

Præmissis auctoritatibus intra quinque dies post datam sententiam cuique appellare permittitur. Quod postea Iustinianus in constitutionibus suis corrigens intra decem dies appellationis remedium cuique dandum decreuit, dicens.

Imperat. Iustinianus Augustus.

Nouella 23. apud Iulianum antecessorem.

¶ Intra decem dies remedium appellationis conceditur. C. XXVIII.

ANteriorum [d] legū acerbitati plurima remedia imponentes, & maxime hæc circa appellationes facientes, & in præsenti ad huiusmodi beneficium peruenire duximus esse necessarium. Antiquitate etenim cautum erat, vt si quis per se litem exercuerit, & fuerit condemnatus, intra duos dies tantummodo licentiam appellationis haberet: si autem per procuratorem causa ventilata sit, & in triduum proximum eā extendi. Ex rerum autem experiētia inuenimus hoc satis esse damnosum: Plures enim homines ignaros legum subtilitatis, & putantes in triduū esse prouocationes porrigendas, in promptum periculum incidisse, & biduo transacto causas perdidisse. Vnde necessariū duximus huiusmodi rei competenter mederi: Et sancimus omnes appellationes, siue per se, siue per procuratores, seu per defensores, vel curatores, & tutores ventilentur, posse intra decem dierum [e] spatium à recitatione [f] sententiæ

OMnino.] CASVS. Si aliquē iniuste appellasse pronuntiatum fuerit, aduersario cōdemnabitur in expensis, non tantum in simplum, sed in quadruplum.

b ¶ Sumptus.] secundum canones punitur in expēsis, ut hic, & extra eo. reprehensibilis. secundum leges punitur in ciuili causa, in 50. libris argenti. C quorum appellatio non recip. ab executore. in criminali infamis est, & litē perdit, vt C. de app. à proconsulibus. nisi primus iudex admisisset appellationem, quia tunc arbitrio iudicis punietur. C. de ap. eos §. nec temere.

c ¶ Quadruplos.] hodie simplos, vt C. de fruc. & li. expen. non ignorat. & l. terminato. Vel forte duplos. vt 3. q. 4. libellum. Dic vt extra de dolo, finem.

PRÆMISSIS. CASVS. Repetit supradicta Grat. vt corrigat, & ad hoc inducit sequens authenticum, anteriorum legum.

ANteriorum.] CASVS. In lege ueteri cauebatur, ut qui propriam causam per se agit, intra biduum appellet: qui uero per procuratorē, intra tertiam diem. Sed quidam legum ignari propter hoc decipiebantur, putantes sibi licere semper posse intra triduum appellare, & sic à causa cadebant. quare hoc corrigit Imperator, & statuit, quod cuilibet liceat appellare à sententia intra decem dies in quacumque causa, & à quocūque iudice, excepto pfecto pretorio.

d ¶ Anteriorum.] in Authen. de appel. & intra quæ tempora debeat appel. coll 4. in princ.

e ¶ Dierum.] sed numquid ille dies in quo appellatur, computabitur inter illos decem dies? Non uidetur: quia dies illa, in qua promissio aliqua fit, non computatur cū illo tēpore, nisi excipiatur, ut ff. si quis cau. l. 1. sed contra. dies in quo fit diuortium, computatur inter sexaginta dies, qui dantur accusatori à tempore diuortij. vt ff. de adult. pater. §. 1. Itē licet dicat intra decem dies, tamen decimus dies comprehenditur intra illud tempus, vt ff. de succes. edi. l. 1. §. quod dicimus. & ff. de verb. sign. si quis sic dixerit. immo idem uideretur, si diceret ante decē dies, quod adhuc in decimo die posset appellare, ut ff de uer. obl. l. eum qui. §. qui ita & facit ad hoc 3. ea. propter. Respon. quod si tantum superest de die, quod potest deliberare condemnatus, tunc illa dies computatur pro uno die. Ioan. Ego credo, quod semper computetur, & ita seruatur de facto.

Appellationis dies cōputatur in decendio, quod datur ad appellandum.

f ¶ A recitatione.] numquid hoc tēpus utile est, sicut fuit tempus bidui? quod uidetur, aliter enim uideretur esse diminutum beneficium antiqui iuris, maxime cum

Appellationis tempus an sit vtile an cōtinuū.

cum lex noua nihil exprimat. de hoc ergo veteri iuri standum est. C. de appella. præcipimus. in fine. & quod non mutatur, quare stare prohibetur, vt C. de testamen. sancimus. quare ergo dicit hic, à recitatione sententiæ, cum secundum legem antiquam à tem pore

est imputandum. 43. distin. Ephesijs. C. de condi. in fer. l. vltima.

c ¶ Sed si quid.] vnde sic non potest terminus præfigi, vt die tali sit appellans reuersurus, vt extra, de app. ex insinuatione.

enumerandum, iudicibus ab his, quorum interest, offerri, siue magni, siue minores sunt, excepta videlicet sublimissima prætoriana præfectura, vt liceat homini intra id spatium plenissime deliberare, siue appellandum ei sit, siue quiescendum; ne timore instante opus appellatorium frequentetur, sed sit omnibus inspectionis copia; quæ & indiscussos hominum calores potest refrenare. ¶ Ad hęc sancimus, si quando lis [a] speratur inferri in nostrum consistorium, si forte contigerit Imperatoriam maiestatem occupatam publicis causis ex mundanis prouisionibus, non posse conuocare patres, quatenus causa agitetur, non ex hoc litem periclitari. Quod enim vitium [b] est litigantium, si culmen Imperatorium occupetur? vel quis tantæ est auctoritatis, vt nolentem principem possit ad conuocandos patres, ceterosq; proceres coarctare? Sed si quid [c] tale euenerit, causa intacta permaneat; donec Imperator [d] sua sponte motus, & conuocari proceres iusserit, & litem inferri patiatur, & omnia secundum morem procedere.

¶ Illud etiam in tertio capitulo disponendum est, quod antiquitas bene statuit, nouitas autem neglexit. Cum enim veneranda vetustatis auctoritas † ita magistratus digesserit, vt alij maiores, alij medij, alij minores sint, & appellationes à minoribus iudicibus non solum ad maximos iudices remitterentur, sed ad spectabilium iudicum tribunal, quatenus & ipsi sacro auditorio adhibito litem exercerent, nouitas autem hoc dereliquerit; euenit, vt super minimis causis [e] maximi nostri iudices inquietentur, & homines propter minimas causas magnis fatigentur dispendijs, vt forsitan totius litis æstimatio ad sumptus [f] iudiciales non sufficeret. Ideoque sancimus, si quando ex Aegyptiaco tractu, uel adiuncta ei utraque Lybia prouocatio speratur usque ad decem [g] librarum auri [h] quantitatem; non in hanc regiam urbem eam uenire, sed ad præfe

d ¶ Imperator.] idē est si alius iudex impediatur ad quem appellatur, in Auth. vt spon larg. §. hoc quoque. colla. 9. hoc verum est in causa appellationis: in principali enim causa secus est: quia ibi perit lis triennio. C. de iudi. properandum. Item quod dixi est verum, si ipse appellans impediatur [z] p causam necessariam: puta per vim fluminis, vel simile. extra de appel. ex ratione. si autem alter impediret eum, hoc ei noceret: Sed posset agere contra impedientem ff. de dolo. l. arbitrio. §. si dolo. Sed si ille non esset soluendo: tunc ei lis restituitur. ff. de eo per quē factū erit, ex hoc edicto. argu. ꝯ. extra de in integ. restit. ex literis. ibi enim nō datur actio contra decipientem, sed restituitur contra sententiā. sed hoc fuit, quia impediens non poterat soluere quod petebatur. Io. Hodie secundum canones non perit instantia iudicij, si propter impedimētum causa intra triennium terminari non potuit, vt extra de iudic. venerabilis. B.

Appellanti īpedito quo modo succurritur.

z Scilicet p principem, vel per iudicē. & sic intelligitur ista decr. ex ratione. & probatur e. titu. ex insinuatione. secūdū Io. de Fant.

† Concor. l. semper. ff. de iur. immu. & l. testaméta. C. de testa.

pore sententiæ computentur [z] hi decem dies, vt infra eadem, biduum? Dic ergo, quòd quantum ad sui initium vtile est: sed continuum, quantum ad sui progressum: quia tempus hoc computabitur à tempore scientię, vt C. quomodo & quando iudex, ab eo. & ff. de ædil. edic. cum sex. & infra eadem, cap. biduum. Cum enim illi decem dies dentur ad deliberandum, an velint stare sententiæ, vel non: qualiter posset ignorans deliberare? Currit ergo hoc tempus à tempore scientiæ, & etiam à tempore quo potest agere. ĩ. ead. biduum §. palam. versi. si aduersus. extra de appel. ex ratione. H. tamen dicit hoc tempus esse continuum: sed postea dicit restituendum eum qui agere non potuit.

z Sic etiam no extra de app. super eo. §. vlt. & de except. pia in glo. sic dicas. Arch.

AD HOC SANCIMVS. CASVS. Aliquis ad principem appellauit: sed propter occupationes principis non potuit causam prosequi intra tempus concessum appellantibus à lege. dicitur hic, quod non cadit à causa propter hoc: sed causa tractabitur cum placuerit Imperatori. Nullus enim potest compellere principem, vt de causa cognoscat, vel vt partes conuocet, aut proceres.

a ¶ Lis.] extra eo. ex ratione.

b ¶ Vitium est.] ar. quod per me non stat, mihi non

ILLVD ETIAM. CASVS. Iudicum quidam maximi sunt, & dicuntur illustres: quidam minores, & appellantur clarissimi: quidam medij, & spectabiles nuncupantur. Appellabant homines aliter quàm antiquitus seruabatur. Nam pro minimis causis ad maximos iudices appellabant, ita vt totius litis æstimatio vix ad sumptus iudiciales sufficeret, ideo statuitur hic, vt in Ægipto & in vtraque Lybia vsque ad decem libras auri non appelletur ad vrbem regiam, sed ad præfectum augustalem, qui cognoscat de causa, appellatione remota. In Asia vero & Ponto vsque ad prædictam quantitatem appelletur ad spectabiles, qui de causa cognoscant sine appellationis remedio In oriente vero vsque ad prædictam quantitatem appelletur ad comitem orientis, virum scilicet spectabilem.

e ¶ Causis] quod fieri non debet, vt in Auth. vt omnes obe. iud. §. hoc considerantes. coll. 5.

f ¶ Ad sumptus.] i. ad victualia, quæ dantur iudicibus, vt extra de vi. & hon. cler. cum ab omni.

g ¶ Ad decem librarum.] no. x. lib. auri minimum quid dici.

h ¶ Auri.] hic vocat minimam summam vsque ad x. lib. auri: alibi vsque ad xx marcas: alibi vsque ad duos

aureos. ff. de dolo. si oleum. alibi quinquaginta solid. C. de defen. ciu. l. 1.

a ¶ Post diffinitiuam sententiam.] no. casus in quibus secundo non auditur appellans. C. de epis. aud. auth. si quis litigantium. C. de asser. tol. l. 1. C. de appel. iubemus. & l. in offerendis. in Authen. de sanc. episco. §. si quis vero. coll. 9. †

b ¶ Sacri cognitoris.] i. principis.

ILLO VIDELICET. CASVS. Statuitur hic, vt à minori iudice ad maiorem appelletur. vnde à spectabilibus ad spectabiles non est appellandum in quacumque quantitate: sed ad illustrissimam præfecturam, qui simul cũ quæstore cognoscant; ita tamen q̃ a ducibus, vel a spectabilibus qui priuati sunt, idest, sine administratione, ad spectabiles non appelletur: licet habeant administrationem, & videantur maiores non habentibus, sed vbi delegatur causa præsidialis alij minori iudici nõ spectabili, ad spectabilẽ appelletur. Vbi vero causa à principe delegatur illustri vel spectabili, qui habet ducatum, vel spectabili, qui est sub ducatu, & si non est dux, in regiam vrbẽ ad competentem iudicem appelletur. Sic mihi Bar. videtur casus ponendus sine præiudicio hominis prudentioris: & prudens lector, si ei videbitur, casum in melius reformabit.

c ¶ Quæ vnà cum.] scilicet præfectura illustrissima.

d ¶ Vtroque] scilicet prætoris & quæstoris. quæstor enim, qui præfuit scrinijs Imperatoris, audiuit causas appellationis.

post cessionem. de electio. dudum.

h ¶ Non gradatim.] C. de appel. præcipimus.

i ¶ Sed à præsidibus.] qui sunt clarissimi & minores.

k ¶ Datis.] non tamen delegatis.

l ¶ Referetur.] appellatio ad iudices spectabiles.

Appellans secũdo multis in casibus non auditur.

† Dicit L. q̃ ista lex corrigitur per Auth. de defen. ciu. de hoc ẽt not. ex. de appellationibus. Arch.

ctum Augustalem, qui audiat, & causam dirimat vice sacri cognitoris, nulla ei penitus post diffinitiuam [a] sententiam appellatione porrigenda. Similique modo quoties in Asiana diœcesi, vel Pontica tale aliquid emerserit vsque ad prædictam quantitatem decem librarum auri; appellationes ad viros spectabiles, comites forte, vel proconsules, vel prætores, vel moderatores, quibus specialiter easdem lites peragendas deputauimus, remittantur: quatenus & hi ad similitudinem præfecti Augustalis, vice sacri cognitoris [b] intercedant, & causas sine spe quidem appellationis, Dei tamen, & legum timore perferant decidendas: Orientalem autem tractum causas appellatione suspensas, & vsque ad decem librarum auri quantitatem limitatas, ad virum spectabilem comitem orientis mittere, simili modo audientiam, & finem eis impositurum: Illo videlicet obseruando, vt viri spectabiles duces, vel alij spectabiles iudices non ad alios eadem spectabilitate decoratos iudices suas transmittant appellationes in litibus, quantæcumque sint quantitatis (cum non oporteat ad compares iudices appellationes referri, sed à minori iudicio in maius tribunal ascendere:) sed ad illustrissimam præfecturam illorum appellationes, cuiuscumque sint quantitatis (vt dictum est) dirigantur, quæ † vnà cum [c] viro excelso pro tempore quæstore eas dirimat, vtroque [d] officio subministrante, [e] idest tam ex sacris scrinijs more solito, quàm præfectorio. Ita tamen [f] hæc sancimus, vt nec à ducibus, vel alijs spectabilibus iudicibus (quibus forte, & si priuati [g] sint, imperialis maiestas causas iniunxerit) appellatio ad memoratos spectabiles iudices currat, ne causa non gradatim [h] procedere, sed perperam videatur: sed à præsidibus [i] quidem prouinciarum, & iudicibus à nobis datis, [k] si non sint spectabiles iudices, intra memoratam quantitatem referetur. [l] Si autem vel illustres sint dati à nobis iudices, (quibus apices dignitatum super spectabilitatem sunt) vel duces, qui omnimodo spectabilitate sunt decorati, vel hi, qui à principe delegati sunt, spectabilem habeant dignitatem; eorum appellationes sub quacumque [m] quantitate in hanc regiam vrbem ad competentes [n] antiquo more iudices referuntur: omnibus alijs; quæ in appellationibus [o] statuta sunt, vel ab antiqua prosapia, vel ab auctoritate anteriorum constitutionum, vel à nostra humanitate, intactis, illibatisq́; custodiendis.

† qui] orig.

e ¶ Subministrante.] id est, cognoscente.

f ¶ Ita tamen] sensus est, non est appellandum à iudicibus qui sunt illustres, ad spectabiles, qui sunt minores; nec à spectabilibus ad alios spectabiles, cum sint pares, sed a præsidibus, qui sunt minores, appellandum est ad spectabiles.

g ¶ Priuati.] quando delegatur eis causa: sed pendente iudicio fiunt spectabiles, vt C. de appellat. præcipimus, in fine. & sic non semper consideratur principium accepti iudicij. sic 3. quæst. 7. §. tria, in fine. sic ff. de pig. act. l. si rem. §. fi. arg. contra extra de prob. cap.

m ¶ Sub quacumque.] hoc verum est cum appellatur à spectabilibus; sed si à clarissimis, tunc non appellatur ad vrbem, nisi sit supra decem libras auri, vt supra.

n ¶ Ad competentes.] per hoc no. appellationem ad alium fieri quàm ad delegantem, contra id, ff. quis, & à quo appella. l. secunda. & extra de offic. delegati super quæstionum. sic infra eadem. placuit, vt presbyteri.

o ¶ Quæ in appellationibus.] i. ad principem, vt C. de excu. tut. quinquaginta. ff. quando ap. sit. l. 1. §. si quis.

Appellare non licet à maiori ad minorem.

Iudicij principium non semper consideratur.

B Iduum.] CASVS. Dicitur hic, quòd biduum, vel triduum computandum sit à tempore latę sententiæ ad appellandum: sed vbi sententia lata est sub conditione, quæ tamen sic ferri non debet, similiter à die sententiæ & non existentis conditionis est appellan-

Item libro 49. ff. titu. quando appellandum sit, lege prima, §. Biduum.

¶ Quando appellandum sit primo, vel secundo.
C. XXIX.

BIduum, vel triduum appellationis ex die sententiæ latæ computandum erit. ¶ Quid ergo, si sententia fuerit sub conditione [a] dicta, vtrum ex die sententiæ latæ tempus computamus ad appellandum, an vero ex die, quo conditio sententiæ extitit? Sane quidem non est [b] sub conditione sententia [c] dicenda. Sed si fuerit dicta, quid fiet? Et est vtile statim [d] tempora ad appellandum computari debere. ¶ Quod in sententijs receptum † est; vt vel altera die, vel tertia prouocetur; hoc etiam in ceteris obseruandum est, ex quibus sententia quidem non profertur, [e] appellari tamen oportere, & posse supra relatum est, *vt cum quis ad tutelam, vel ad alia ciuilia munera nominatur, & eius excusatio* [f] *non admittitur*. ¶ Dies autem istos, in quibus appellandum est, ad aliquid vtiles esse oratio diui Marci voluit, si forte eius à quo prouocatur, copia non fuerit, vt ei libelli dentur. Ait enim, is dies seruabitur, quo primo facultas adeundi erit. Quare si forte statim post dictam sententiam copiam sui non fecerit is, qui pronunciauit (vt fieri assolet,) dicendum est nihil nocere appellatori. Nam vbi primum copiam eius habuerit, prouocare poterit. Ergo si statim se subduxit, simili modo subueniendum est. Quid igitur, si conditio horæ effecit, vt se reciperet? Si forte dicta sit sententia iam suprema [g] hora; vtique non videbitur se subtraxisse. ¶ Adeundi autem facultatem semper accipimus, si in publico sui copiam fecit. Ceterum, si non fecerit; an imputetur [h] alicui, quòd ad domū eius non venerit, quodq́; in hortos nō accesserit, & vlterius quòd ad villam suburbanam? Magisq́; est, vt non debeat imputari. Quare si in publico eius adeundi facultas non

† al. preceptū

Sententia absolutionē, aut condēnationē continere debet.

2 Concor. tex in l. 1 §. biduum. ff. quæ sen. sine app. resc.

3 Nam per appellationem extinguitur pronūciatum. ff. ad Turp. l. 1. §. vlt.

pellandum intra biduum vel triduum. quod seruandum est non solum in sententia, sed etiam extra sententiam, vt puta cum quis ad tutelam, vel ad alia munera nominatur. hoc etiam intelligas, vt nec tempus computetur à tempore sententiæ, si potuit copiam iudicis habere, vel illius à quo appellauit, vel ad quem appellauit.

a ¶ Sub conditione.] de futuro: tunc suspenditur sententia. ff. si certum petatur, respiciendum. conditio autem de præsenti, vel præterito non suspendit sententiam. ff. si certum petat. cum ad præsens. & l. seq. tamen sententia excommunicationis lata sub conditione tenet. 1 63. dist. Salonitanæ. extra de senten. excom. à nobis. 1. & ext. de appella. præterea. 2. ff. de verb. sig. cedere diem.

b ¶ Non est.] prohibetur quid fieri, quod tamen factum tenet. sic 45. dist. de Iudæis. ff. de interdictis, & releg. relegatorum § ad tempus.

c ¶ Sententia.] diffinitiua, sed interlocutoria sic, vt j. 17. q. 4. si quis suadente. & extra de ap. præterea, 2. quæ est huic legi contraria.

d ¶ Statim.] in alijs præscriptionibus nō nisi à tempore conditionis existentis currit præscriptio. ff. quando actio de pecu. est annalis, l. prima, §. annus. & C. de præscriptio. triginta annor. cum notissimi §. illud. Sed obijcitur, hæc sententia non continet in se absolutionem vel condemnationem, ergo nulla. vt C. de sentent. & interlocut. præses, ergo nec ab ea appellari est necesse, vt infra eadem, §. diffinitiua, ver. est autem quando. Respondet. licet modo nulla sit, speratur tamen & timetur, q̄ sit valitura. 2 nam in conditionalibus obligationibus spes est debitum iri, vt ff. de verbor. signif. cedere diem. Instit. de verbor. obligat. §. ex conditionali. vnde licet appellatio non inueniat quid extinguat, 3 tamen conditione existente retro fingitur extitisse, vt ff. de sol. sub cōditione, debitor. & effectus sententiæ retrotrahitur quandoque, vt ff. de ijs, qui not. infa. furti.

e ¶ Non profertur.] vt in electionibus, & præsentationibus, vt extra de app. constitutis. & c. reprehensibilis. & extra de offic. deleg. super eo. & est hic argu. q̄ à tempore electionis vsque ad decem dies potest appellari.

f ¶ Excusatio.] no. q̄ quinquaginta dies dantur ad excusandū se illi, qui vocatur ad munus ciuitatis: similiter ad munus tutelæ: sed si excusatio non fuerit admissa, tunc poterit appellare, vt Instit. de excu. tut. §. qui autem. ff. quando appel sit, l. prima, §. si quis tutor. C. de excu. tuto. l. quinquaginta. nec tenetur tunc appellare cum nominatur tutor, sed tunc cum excusatio eius non admittitur, vt ibidem dicitur, sed cum aliquis eligitur ad dignitatem aliquam, statim tenetur appellare ante, quàm se excuset, vt ff quando appella sit. l. 1. §. si quis tutor. nisi eligatur, vt sit defensor ciuitatis, ibi non habet locum appellatio, vt in Auth. de defen. ciu. §. item illud. coll. 3.

g ¶ Suprema hora.] videtur, q̄ iudices vsque ad supremam horam tenentur expectare partem aduersam, sicut totus dies quo pecunia debetur, cedit arbitrio soluentis. 4 Insti de verb obli §. 2. & dicit lex: Audient iudices vespere, mane, & meridie, vt in Auth. de iud. §. sedebunt. collat. 6. & qui ante Kalendas promisit, idem est ac si in Kalendis promisisset, vt ff. de ver. obl. qui ante. argu. contra. ff de orig. iur. l. 2. §. & quia magistratibus. vbi dicitur, q̄ incongruum est, q̄ iudices vespere præsideant. sed distingue, vt dicitur extra de offic iud. deleg. consuluit.

h ¶ An imputetur.] propter hoc verbum dicunt quidam, q̄ non possit appellari, nisi in præsentia iudicis: quia

Excōicatio lata sub cōdōne tenet.

1 Non tū nisi in euentum conditionis, vt in l. hic alleg. cedere, de hoc not. s̄. ea q. 5. quā to. & j. ea. in glo. in alijs. Arch.

Iudex vsq; ad quā horā expectare debet.

4 Hoc est verum in cōtractibus, sed in iudicijs secus, vt colligitur ext. de off. dele. c. cōsuluit. iuxta si. ext. vt li. non cō test. c. 1. & de dolo. prout.

quia si eo absente potest appellari, ergo non refert siue subtrahat se iudex, siue non, & est arg. pro eis extra eod. cum sit Romana. Sed contra eod. suggestum. extra de alie. iud. mutan. c. 1. C. quomodo & quando iudex. ab eo & C. de iud. l. vlt. 1 abest ex causa necessaria tantum, vt cum quis sit deportatus propter suum delictum, tunc si potuit constituere procuratorem, non subuenitur ei, vt ff. de min. Papinianus ait. sed si abest ex iniusta causa, numquam auditur appellans, nec subuenitur ei, quia contumax non auditur appellans, vt 24. q. 3. de illicita. & j. ead. §. sunt quorum. nisi veniat iudice adhuc sedente pro tribunali, vt ff. de in integr. restit. diuus. sed si est absens ante li. contest. tunc vel excommunicatur, vel fit missio in poss. vt distinguitur extra vt li. non cont. tux. & c. quoniam frequenter.

Appellādū ne est iudice præsēte. 1 Et st. qñ app. fit. l. 1. & ideo dicebat Goff. quòd app. emissa i absentia iudicis bene excusat si nō fit fraudulenter. hoc ipse not. in prædi. c. suggestū. Arc.

2 Concor. tex. in l. 1. §. libelli. & ibi Bart. ff. de appel.

a ¶ Appellauit.] i. appellare voluit.

b ¶ Libellos daret.] ipse iudex, scilicet dimissorios. vel intellige de libellis appellationis, quos appellans vult dare iudici.

c ¶ Quòd eum.] facto enim sicut voce quis appellat, vt extra de appellatio. dilectu. 2

ET PALAM. CASVS. Illa causa dicitur propria alicuius, cuius damnum, vel emolumentum principaliter ad eum spectat. sed si sententia contra absentem lata sit, non currit ei tempus nisi à tempore scientiæ, nisi per procuratorem fuisset defensus: quia tunc difficile audiretur.

d ¶ Palam est eam.] potest enim damnū pertinere ad aliquē, & fieri non suo nomine, 12. quæstio. secunda, § qui manumittitur. 14. quæst. secunda, super prudentia.

e ¶ Scit.] simile extra de appella. super eo. ver. si. C. quomodo & quando iudex. ab eo.

fuit, melius dicetur facultatem non fuisse adeundi. ¶ Si quis, ipsius quidem, à quo appellauit, a adeundi facultatē non habuerit, *vt* β *ei libellos daret*, b eius autem, quem appellauit, habeat copiam; videndum est, vt † ei præscribi possit, quòd eum c non adierit. Et hoc iure vtimur, vt si alterutrius adeundi fuerit copia, præscriptio locum habeat. In propria causa biduum accipitur. Propriā causam ab aliena quemadmodum discernimus? Et palam est eā d propriam esse causam, cuius emolumentum, vel damnum ad aliquem suo nomine pertinet. *& infra*. ¶ Si aduersus absentem fuerit pronunciatum, biduum, vel triduum, ex quo quis scit, e computandum est, non ex quo pronunciatum est. Quod autem dicitur absentem posse prouocare, ex quo scit, sic accipit; † si non in causa per procuratorem defensus est. Nam si ille non prouocauit, difficile f est, vt hic audiatur. g ¶ Si quem † in insulam deportandum h adnotauerit i præses prouinciæ, & Imperatori γ scripserit, vt deportetur; videamus, quando sit prouocandum, vtrum cum Imperator rescripserit † vt deportetur, an cum ei scribitur. Et putem tunc esse appellandum, cum recipi eum præses iubet sententia δ prolata, Imperatori scribendum, vt deportetur. Ceterum verendum est, ne sero sit, vt tunc prouocetur, cum Imperator insulam ei assignauerit. Comprobata enim sententia præsidis, tunc solet insulam assignare. ¶ Rursus illud verendum est, si mendaciis apud principem onerauit eum, quem deportandum laborabat, intercludi illi viam prouocandi. Quid ergo est? Recte dicetur humanitate suggerente, vt & hoc, & illo tempore non frustra prouocaretur: quia non aduersus principem, sed aduersus k iudicis calliditatem prouocauit. *& infra*.

† al. an

† al. accipimus

† al quidem

In principio eiusdem legis primæ.

† al scripserit

Difficile dupliciter sumitur.

Absenti vtrum subueniatur.

f ¶ Difficile.] i. non: nam alibi ponitur hæc dictio, difficile, pro vix. 47. dist. quantumlibet.

g ¶ Audiatur.] No. cum aliquis est absens post lit. contesta. aut abest ex iusta causa, aut ex iniusta. Ex iusta tripliciter potest abesse, quia aut abest ex causa necessaria & probabili, aut ex causa necessaria tantum, aut ex probabili tantum. Si abest ex causa necessaria & probabili, vt ex causa reipubl. tunc si est legitime defensus restituitur ad appellandum, 3 vt ff. de in integr. restitu. l. vlt. si vero nullo modo est defensus, vel fuit minus legitime, ad totam causam restituitur, vt C ex quib. cau. maio. l. 1. & C. de procu. quia. Si abest ex causa probabili tantum, vt ex causa peregrinationis vel studiorum, tunc si est legitime defensus, ad nihilum restituitur: & ita loquitur hæc lex. ff. ex quib. cau maio l. nec non. Si autem non est legitime defensus, tunc si constituit procuratorem, vel potuit constituere, ad nihilum restituitur, nisi ille procurator quem reliquerat, mortuus sit, vel forte soluendo non sit, vt ff. ex quib. cau. maio. sed & si §. 1. decre. tamen dicit indistincte retractandum quod factum est, si probatur iusta causa absentiæ, vt extra de sent. & re iudi. cum Bertoldus. nec distinguitur, an potuerit constituere procuratorem, an non; vel an abfuerit ex probabili causa, an non. & est arg ad hoc. C. quomodo. & quādo iudex. l. ab eo. ibi enim videtur ꝙ non sit opus restitutione, sed ꝙ de iure communi possit appellare, si

3 Sed non ad totā causam. & ita intelligitur ff ex quib. cau. ma. is qui. vbi dicit in integrum. aliàs esset cōtra. ff. eo sed & si. §. vlt. Ar.

SI QVEM IN INSVLAM. CASVS. Si præses iussit aliquem deportandum, rescripsit Imperatori, & Imperator rescripsit vt deportetur, quæritur quando appellandum sit. & certe dicitur ꝙ vtroque tempore appellandum est, scilicet cum præses præcipit eum recipi inter condemnatos, & cum rescribit Imperatori, nec appellat aduersus principem, sed aduersus calliditatem iudicis: quia forte eum mendaciis apud principem onerauit. sed si cum Imperatori scriberetur, ostensum fuit exemplum litterarum litiganti; si tunc non appellauit, consensisse videtur, nec postea auditur appellans.

h ¶ Deportandum.] præses enim deportare non potest, vt ff de lega. 3. l. 1. § deportatus. Sed relegare potest. ff de iniu. rup test. l. si quis. § eius qui. & §. seq. & ff. de interdict. & releg. l. relegatorum.

i ¶ Adnotauerit.] idest, iudicauerit. Arg ꝙ metropolitanus potest cognoscere de causa criminali episcopi, & talem ferre sententiam, iudico te esse deponendū, sicut hic præses iudicat deportandum.

k ¶ Aduersus.] Ergo qui appellat a grauamine, iuste appellat, licet remota sit appellatio in rescripto: q a nō aduer-

Metropolitanus de criminali episcopi cognoscere potest.

Appellans à grauamine, iuste appellat.

aduersus litteras principis, sed aduersus malitiam iudicis appellat. sic extra de offi. iud. deleg. cap. sane. in fi. ff. de cust. reo. l. diuus C. de rela. l. 2.

ILLVD QVOQVE. Hæc est vltima lex istius tit.

a ¶ Imperatori.] consulendo ipsum, vel referendo. H. & tunc

CASVS. Dicitur hic, quod pôt appellare is ad quem negotiũ pertinet, vel verus eius, procurator, vel negotiorũ gest. Similiter mater pro filio potest appellare; nec tunc intercedere videt, licet ab initio eũ defendere nõ possit.

c ¶ Interest.] sic extra de off. deleg. super eo. ff. de inof. testa. si suspecta. immo etiam si nõ interest, dũmodo qualecumque timetur præiudicium fieri, vt ff. eo. à sentẽtia. in prin. & extra de senten. & re iud. cum super.

l. vlt. cod. ti.

¶ Illud quoque videamus, si cum Imperatori [a] scriberetur, exemplum litterarum litigatori editum sit, neque is appellauerit, & postea contra eum rescriptum sit, an appellare à litteris pridem sibi editis possit? ε quia, qui tunc [b] non appellauit, vera esse, quæ scripta sunt, consensisse videtur: nec est audiendus, si dicat euentum sacri rescripti se substinuisse.

α ¶ Vt cum quis.] *Hinc vsque ad ver.* non admittitur. *non sunt in Pandectis: sed quia superius in eadem l. sententia ipsorum exprimitur, non sunt expuncta, sed descripta alijs characteribus.*

β ¶ Vt ei libellos daret.] *verba hæc non sunt in Pandectis, sed ob glossam sunt inducta.*

γ ¶ Imperatori scripserit.] *Sic est emendatum ex Pandectis. Antea legebatur,* Imperator rescripserit.

δ ¶ Sententia prolata.] *Hic vsque ad vers.* Ceterum, *sunt addita ex Pandectis.*

ε ¶ Possit?] *In vulgatis codicibus sequebatur,* certe non potest: *quæ neque in vetustis, neque in Pandectis habentur.*

Item Vlpianus lib. 49. in tit. de recipiendis appellationibus, vel non, l. prima.

C. XXX.

5 NOn solent audiri appellantes, nisi hi, quorũ interest, [c] vel quibus mandatum est, vel qui negotium alienũ gerunt, quod mox [d] ratum [e] habetur. Sed etsi mater α cum filij rem sententia versam animaduerteret, prouocauerit, [f] pietati dans, dicendum est & hanc audiri debere, & si litem [g] præparandam curare maluerit, intercedere non videtur, licet ab initio [h] defendere non potest.

lege 2. ibidem

¶ *Scæuola libro quarto regularum.* Ante sententiam appellari potest, si quęstionem [i] in ciuili negotio habendam iudex interlocutus sit, vel in criminali, si cõtra leges [k] hoc faciat. ¶ *Macer lib. primo de appellationibus. l. quarta.*

d ¶ Mox.] id est, intra decem dies, quia ratum debeo habere quod meo nomine factum est, cũ adhuc agere possim. ff. rem rat. hab. l. penult. Vel dicit, mox, id est, modico temporis spatio, quod magis intellectu quàm locutione exprimi potest, vt ff. de sol. ratum. ff. rem rat. habe. quo enim.

e ¶ Ratũ.] sed nonne si aliquis appellat pro altero, ille cogitur habere ratam appellationẽ, cum negotium eius vtiliter sit gestũ, vt ff. de neg. gest. Põponius? Arg. cõtra quod tãtum in criminibus appellatur inuito cõdemnato, vt ff de appel. non tantum.

Appellatio nem pro me factam, an teneat ratificare.

f ¶ Prouocauerit.] pro filio cõdemnato vel pro cõsanguineo etiam possunt appellare aliqui, vt extra de reg. iur. cum in cõtemplatione. in parte decisa. melius, de regu. cum simus. in parte decisa.

Appellat cõiunctus pro coniuncto.

g ¶ Litem.] appellationis: quia si ab initio defenderet, oporteret eam satisdare: quia in aliena re nemo idoneus est defensor sine satisdatione, ff. de procu. qui proprio. sed hoc est vtile officium. C. de procur. alienam.

& tunc litigatoribus [illegible] debet consultatio, vt C. de relat. l. 2. extra de ap. intimasti.

b ¶ Qui tunc.] Hic manifeste videtur, quod si quis non appellat à suspecto iudice cum recipit litteras iudicis, vel si quis nõ protestatur causa suspicionis vel appellationis, quod postea non possit appellare vel recusare, vt argu. extra de sen. & re iud. quod ad consultationem. & extra de offic. deleg. gratum. sed contra petitis induciis à iudice potest ipsum recusare etiam allegata causa ab sententiæ coram eo, vt extra vt li. non contest. accedens. immo & post præstitam cautionem standi iuri potest appellare, vt extra de eo qui mit. in poss. cum venisset. & 3. q. 3. §. offeratur. & non videtur consensisse in iudicem, qui postulat sibi edi genus actionis. ff. de iudi. non videtur. & post receptas litteras iudicis, quas remittit Papæ, possem iudicem recusare, vt extra de off. delega. cum olim. 2. item argu. extra de restit. spol. ex conquestione. Dic quod semper potest à grauamine appellari, vt extra de appel. vt debitus.

Appellare aut iudicẽ recusare, nõ semper licet.

NOn solent.] Hæc est quinta pars quæstionis, in qua ponit sex casus diuersos. Ioan. de Fant.

h ¶ Ab initio.] pro filio non potest mater agere, vel ipsum defendere, quia hoc est virile officium. C. de procur. alienam. potest tamen postulare pro parẽtibus valetudine detentis. ff. de proc. feminas. sed aliena negotia potest mulier gerere extra iudicium. ff de nego. ge. l. 3. §. 1. Si tamen vis recipere mulierem intercedentem pro aliquo, facias eam renuntiare auxilio Velleiani, vt C. quando mulier tu. offi. fungi. l. vltima.

Mater pro filio agere nõ potest.

Cautela ad obligandas mulieres.

ANTE SENTENTIAM. Hic ponit tres casus. in duobus appellatio conceditur, qui satis sunt faciles, & in tertio prohibetur.

i ¶ Si quæstionem.] In criminibus tãtum fit quæstio, vt 5. q. 5. illi. ff de quæ. l. 1. in princ. sed in pecuniarijs causis non facile, nisi cum aliter veritas non potest liquere ff de quæstio. Diuus Pius. liberi etiam torquentur si facto interfuerint, ff. eo. vnius §. testes. aliàs non. C. de quæst. decuriones.

Quæstio in quibus causis fit.

k ¶ Si contra leges.] id est, si vult torquere aliquem nulla

nulla præsumptione præcedente: quod non licet, vt extra de reg. iur. cum in contemplatione.

a ¶ Eius qui.] Hoc intelligunt omnes cum nuntium misit. Sed aliud est si per se in propria persona & ante citationem iter arripuit, vt extra de app. meminimus. & c. suggestum. Sed cōtra hanc distinctionem est arg. extra de offi. deleg. cū causa. vbi differtur causa ꝑpter missionē nuntij. & est hodie expressum i decr. de appel. ad hoc. sic non obstat eo. tit. vt debitus honor. illud enim intelligitur quando hoc tantum dicit, & non probat & ibi dicitur, ꝙ primo conuenit ꝗ primo litteras dedit iudici. hodie statur decre. vt debitus.

Ioannes. Itē de reo fit actor, & tenetur probare victus appellationē esse iustā. vt extra de app. cum in ecclesia. Cū ergo appellationi quãque nō deferatur, patet ꝙ differt à nūtiatione noui operis, quia post illā, siue ipsa sit iusta siue iniusta, nihil est innouandum, vt extra de no. ope.

Appellatio & nuntiatio noui operis, differunt.

Eius, qui [a] ideo causam agere frustratur, quod dicit se libellum principi dedisse, & sacrum rescriptum expectare, audiri desiderium prohibetur: & si ob eam causam prouocauerit; appellatio eius recipi sacris constitutionibus vetatur.

a ¶ Mater.] *Antea breuius legebatur*, sed & si mater ex pietate prouocauerit, dicendum, &c. *Multa vero alia in hoc, & sequenti capitulo ex ipsis Pandectis sunt emendata.*

Item Martianus lib. 2. de appellationibus, tit. de libellis dimissoris, l. vnica. lib. 49 Digest. tit. 6.

¶ De dimissorijs libellis. C. XXXI.

POst appellationem.] CASVS. Dicit ꝙ iudex à quo appellatur debet dare litteras dimissorias appellanti ad eum ad quem appellauit, cōtinentes qualiter appellauit, & si appellans instanter petat, licet iudex ei non dederit, non nocebit ei.

b ¶ Post appellationem.] similiter si appellationem non recipit dabit litteras appellanti, vt eas det superiori, in quibus significabit ei, quare appellationē non recipit, vt ff. de appell. reci. vel nō, sciendū.

POst appellationem [b] interpositam litteræ dandæ sunt ab eo, à quo appellatum est ad eum, qui de appellatione cogniturus est, siue principem, siue quē alium: quas litteras dimissorias, siue apostolos appellant. Sensus autem litterarum talis est; appellasse, puta, Lucium Titium à sententia illius, quæ inter illos dicta est. Sufficit autem petijsse intra tempus [c] dimissorias instāter, [d] & sępius: vt & si non accipiat, id ipsum contestetur. Nam istantiam repetentis † dimissorias, constitutiones desiderant. Aequum est igitur, si per eū steterit, [e] ꝗ debebat dare litteras, quo minus det; ne hoc accipienti † noceat. ¶ *Vlpianus libro quarto de appellationibus; titulo nihil innouari appellatione interposita, l. vnica.* Appellatione [f] interposita, [g] siue ea recepta fuerit, siue non, medio [h] tempore nihil [i] nouari oportet. *& infra.* ¶ Si quis [k] ex pluribus facinoribus condemnatus, propter quædam [l] appellauit, propter quædam nō, vtrum differēda pęna eius sit, an nō, quę-

† al. petentis

eod. l. 49. ti. 7.

† Adde ꝙ accipienti exponit hic idest accipere volenti. simi. in l. fi. ff de mi. & in l. si creditores. ff. de pact.

Apostolos non petens intra tempus 30. dierum, vr̄ renūtiare appellationi.

c ¶ Tempus] xxx. dierum, vt j. ea. §. vlt. in fi. & si intra id tēpus non petierit, videtur renūtiare appellationi, vt s̄. ca. ab eo. §. ista. & C. eo. qm̄ nec iudex ad quem appellauit, eū audiet: iudex tamen etiam non petenti tenetur offerre apostolos, vt C. eo eos. in fi.

d ¶ Instanter.] supra 100. dist. prisca.

e ¶ Per eum steterit.] Ergo si per ipsum stet, hoc ei nocebit, vt iudex superior ipsum non audiat sine apostolis. hoc autem hodie in paucis locis seruatur, tamen Inno. IIII. hoc idem statuit.

Sequestratio fit in aliquibus casibus.

f ¶ Appellatione.] planus est iste casus, nec eget expositione.

g ¶ Interposita.] ita quòd teneat.

h ¶ Medio.] dumtamen sit recipienda.

i ¶ Nihil.] nisi cum appellatur ab executione, tūc siue sit mobilis res, siue immobilis, fructus sequestrātur. † C. quorū ap. nō rec. ab executore Item in alio casu cū dilapidat fructus. ff eo. Imperatores. extra de sequestr. poss. c. vlt. & cū appellans est in notorio crimine. extra eo. cū sit Romana. vel est inuasor ecclesiæ j. ea. §. sunt etiam. Itē si hæres cōuictus de legato vel fideicōmisso præstando appellat; tunc nō deferetur appellationi, cauebit tñ de eo restituēdo. ff. vt legatorū, vel fideicom. nomine caueatur. l. postquam §. 1. ita etiam est in supplicatione. C. de precibus Imperato offe. auth quæ supplicatio. Item potest nouas probationes inducere post publicationem testium, quas prius nō poterat habere. C. de temp. appel. per hanc. extra de fide instrum. cum

† Sub. & res de qua agitur, si sit mobilis amouetur à possessore, secundum Inn. qui ita no. extra de appell. nouit.

ope. nunc. c. cum ex iniuncto. iudex ergo à quo appellatur, si non recipit, superiori mandabit opinionem suam & causam, quare non recipit appellationem, ut ff de appel. re. sciendum. Ioan.

SI QVIS EX PLVRIBVS. CASVS. Si quis de pluribus criminibus fuerit condēnatus, si propter grauiora appellauerit, non est mandanda sententia tunc executioni: si propter leuiora, est mandanda executioni.

k ¶ Si quis.] Hanc legem intelligunt quidam, qñ crimina sunt connexa, vt ff de mi. etiā si. sed hoc falsum est, quia non pōt quis simul accusari de criminibus pluribus descēdentibus ex eodē facto. C. de accu. q de crimine. Verū est ab vno, secus si à diuersis, itē si ex diuersis factis, posset ēt ab uno. j. q. 8. §. libellorū sed intellige qñ minor pœna præiudicat maiori. Vel dic ꝙ si maior pœna includit in se minorē, vt depositio priuationē officij, defertur ēt pœna in minori. nam satis est si punitur in maiori pœna. arg. ad hoc 23. q. 5 relegentes.

Accusari quis non potest simul d̄ pluribus criminibus.

l ¶ Quædam.] Sententia ergo pro parte tenet, pro parte non, vt ff. de mino. ēt si. §. ex causa C. de transact. si ex falsis extra de præb. dilectus extra de testa Raynutius & c. Raynaldus. sed sententia arbitri non pōt pro parte tenere, & pro parte non. ff de arb. diem quidam habent qualem pro lege §. sed & si. licet contrariū inueniatur extra de arb. cum tempore. Hoc tamen scias, ꝙ rerum pluralitas non facit plures sententias, licet secus si quãque in stipulationib. ff. de verb. obl. quod dicitur. & l. scire. & ff. familiæ ercisc. in hoc iudicio. ff

Sententia potest pro parte tenere, & pro parte non.

ad

ad exhi. Celsus. §. item Celsus. Ioan. Probabiliter potest dici, quod tot sunt sententiæ, quot sunt articuli expressi arg. ff. de verb obl. scire. B.

a ¶Grauiora.] quid si sunt æqualia? idem credo. Et sic patet hic, quod magis dignum trahit ad se minus dignissimi.

c ¶Si aūt vnus.] si plures condemnati sunt, & volunt appellare, libellus appellationis omniū nomina cōtinebit: sed si vnus est ex pluribus cōdemnatus, si vnū in libello nō expressit, illi nō nocebit, vt ff eo. scio quæsitū.

d ¶Syndici.] possunt ergo esse duo syndici, vel procuratores, ut hic, & extra de test. insuper. & extra de do. & cont. cum dilecti. & extra de sent. & re iud. cū I. & A. melior tamen erit conditio occupātis, vt ff. de procu. pluribus. [1] arg. tamē cōtra ff. de admin. tut. decreto. in fi & ff. de procura. si quis cum. Tu dicas, quod bene possunt esse plures procuratores, sed tantū vnus aget causam: quia si ambo agerent, forte quod unus concederet, alter negaret, immo & si plures sūt qui agunt, omnes debent constituere vnū procuratorem, ne causa spargatur in plures aduersarios, vt ff. familię ercis. si familię. ff. de ædil. edic. quod si nolit. §. si plures. Melius potes distinguere: quia si plures sūt rei, qui cōueniuntur, omnes tenentur dare vnū procuratorē, ne causa spargat in plures aduersarios. sed si plures sunt illi, qui cōueniunt aliquem, nō habet necesse dare unum procuratorē. sic distinguit lex ff. iud. sol. iam tamen. §. ult. Io. H. tamen dixit, quod plures procuratores possunt simul agere, sicut notauit I distinctionib. suis. B.

Appellatio plurium.

Procuratores possunt esse plures.

[1] Extra de procur. nō iniuste. ubi de hoc. & ibi no. Gof. quod ille dicitur occupate qui prius ad litis contestationē peruenit. ff. de lega. 1. si plurib. Arc.

ritur. Et si quidem grauiora [a] sunt crimina, ob quæ appellatio interposita est, leuius autem id, propter quod non appellauit; recipienda est omnino appellatio, & differenda pœna. Si vero grauiorem sententiam meruit ex ea specie, ex qua non est appellatum; omnimodo pœna imponenda est.

Forma apostolorum hac est. Ego ille sanctæ Bononiensis ecclesiæ episcopus te presbyterum Rolandum capellanum sancti Apollinaris ad Apostolicam sedem, quam appellasti, ab obseruatione mei iudicii his apostolis dimitto. Forma vero appellantis ante sententiam hac est. Ego Adelinus sanctæ Rheginæ ecclesiæ minister (licet indignus) sentiens me prægrauari à Domino Gualterio sanctæ Rauennatis ecclesiæ archiepiscopo, Romanā sedem appello, & apostolos peto. ¶ *Si vero post datam sententiam appellare voluerit; hic erit ei modus appellandi. Ego A. sanctæ Rheginæ ecclesiæ minister (licet indignus) contra sententiam Domini G. S. Rau. ecclesiæ archiepiscopi iniuste in me latam pridie Kal. Maii, Anno Domini incarnationis* M C X L I. [a] [b] *indictione quarta, Romanam sedem appello, & apostolos peto.* ¶ *Si autem vnus,* [c] *vel duo pro pluribus appellare voluerint; sic appellabunt. Ego P. & G. syndici* [d] *canonicorum S.B.E. sentientes nos prægrauari, vel contra sententiā, etc. Romanam sedem appellamus, & apostolos postulamus. Et huiuscemodi appellationis in scriptis* [e] *fieri debent.*

a ¶M C X L I.] *In vulgatis erat.* M C L X I. *qui numerus, vt recte in glossa dicitur, constare non potest. Quod hinc etiam confirmatur; quia quarta indictio, de qua hic est mentio, non conuenit cū anno illo. In manuscriptis autem cum varia sit lectio, hæc visa est melior, quæ notarum tantum transpositione restitui potuit, & quarta indictio cum hoc anno concurrit.*

Ad iudicium autem alterius fidei, catholico appellare non licet.

Vnde in concilio Carthaginensi quarto, c. 7.

e ¶In scriptis.] si coram iudice appellat, sufficit si dicat, appello. ff eo. l. 2. sed si appellat sine iudice, tūc scribet quis, & à quo, & cōtra quem appellet, & à qua sententia. ff. eo. l. 1 in fi. Idē uidetur si à grauamine appellat: immo sufficit si dicat, appello. extra e. cordi.

Appellans absente iudice, quid debet facere.

¶ Excommunicętur catholicus, qui cōmittit causam suam iudicio alterius fidei. C. XXXII.

CAtholicus, qui causam suam siue iustam, siue iniustam ad iudicium alterius fidei iudicis [f] prouocat, excommunicetur. [g]

6 *Notandum vero est, quòd quidam iudices sunt, à quibus appellari non oportet.*

Et I Afri. c. 89. *Vnde in concilio Mileuitano, c. 24. legitur.*

simi. extra de confec eccl. vel alt. quod in dubijs.

FORMA. CASVS. Ponit hic magister. qualiter formati debeant libelli appellationum, dicens: Ego N. sanctæ Bononien. &c. Postea dicit quod huiusmodi libelli fieri debent in scriptis.

b ¶M C X L I.] dicit Hugo, quod hic est falsa littera: quia non sunt tot anni, quodlibet iste compositus fuit: fuit enim editus docente Iacobo Bononiensi in legibus, & Alexandro in theologia, qui fuit postea Papa Alex. III. & fuit anno domini M C L. vt ex chronicis patet.

Decretum fuit editū anno M C L.

CAtholicus.] CASVS. Dicitur, quod si catholicus condemnatus ad iudicem alterius fidei appellauerit, debet excommunicari.

f ¶Fidei iudicis.] infidelibus enim sunt interdicta officia publica. C. de Iudæ l. vlt. 17 q 4. constituit.

g ¶Excommunicetur.] nisi sit sub rege infideli, vt Paulus, qui appellauit ad Cæsarem 23. q. 1. paratus. 10. dist. si in adiutorium. 11. q. 3. Iulianus.

NOTANDVM. Hæc est sexta pars quæstionis, in qua probat, quod ab arbitris nō est appellandū: & licet verum

CVM ERGO ZEPHERINVS. Hæc est secũda pars quæstionis, in qua quæritur, an sit licitum frustratoriè appellare. & uera est solutio quod non: & quæ dicit, superficialiter dicit: & ad hoc probandum inducit viij. auctoritates sanctorum Patrum. Ioan. de Fant.

a.3. & 4. Respon. omnes accusatores vulgo dicũtur æmuli: præsumitur enim ꝙ semper inuidiæ causa fiat accusatio. Vnde canon uocat accusationem illaudabilem intentionem, vt ĩ. ead. q. 7. si quis episcopus. nam non solum videtur esse discordia inter accusatorem & accusatum:

Accusatio præsumitur semper inuidiæ causa fieri.

CASVS. Quia dictũ est supra per Zepherinũ ꝙ appellare possent maxime oppressi, in c. ad Romanam. & per Marcellum dictum est supra in c. ad Romanam. ꝙ qui uolunt appellare, possunt: infert Gratianus ꝙ siue quis grauatur, siue non in accusatione, appellare potest. Quidã tamen dicunt appellandũ esse frustratorie: & distinguunt ita dicentes ꝙ dictũ est supra in c. ad Romanam, Vt uolẽtes, &c. refertur ad eos qui uolũt recipere consecrationẽ à sede apostolica & si ab aliquo impediantur, appellabunt. Necessitatem patiẽtes, refertur ad oppressos, & iniuste per sententiã condemnatos, vt isti defendãtur, & illi accipiãt consecrationẽ. Hocẽ modo intelligitur illud Zepherini. Sed certe dicit Gratianus, ꝙ secundum primã interpretationẽ, idest, opinionem, quæ est in prin. § quę dicit, ꝙ siue quis grauetur, siue non, appellare licet: oppressi intelligũtur aliqua iniuria affecti. Sed secundum secundam, qua dictum est, vt uolentes ad cõsecrationem; Necessitatẽ patiẽtes, ad tuitionem referatur, oppressi intelliguntur per sentẽtiam iniuste damnati & secundum hanc vltimam opinionem non licet frustratorie appellare.

2 *Cum ergo* [a] *Zepherinus dicat ab omnibus esse appellandum, maxime tamen ab oppressis, & Marcellus scribat: Omnes episcopi, qui voluerint, vel quibus necesse fuerit, appellare debent;] patet, quod accusato (siue grauetur, siue non) vox appellationis non est deneganda. Quidam tamen ita distinguunt, vt [volentes] ad consecrandos, [necessitatem patientes] ad oppressos referant, vt sit sensus; omnes, qui voluerint a Romana ecclesia consecrationem accipere, & ab aliquibus impediuntur, eam debent appellare; quibuscunque in suis oppressionibus necesse fuerit ad eam suffugere; similiter vocem appellationis exhibeant, vt isti tuitionem, & illi consecrationem ab ea accipiant. Similiter & illud Zepherini distinguitur: [Ab omnibus est appellandum ad Romanam ecclesiam;] intelligendum est, qui ab ea consecrationem voluerint accipere, vel qui à prælatis suis aliquã iniuriam passi fuerint, maxime tamen ab oppressis. Secundum primam interpretationem, oppressi intelliguntur aliqua iniuria affecti: iuxta secundam vero, oppressi dicuntur à iudice iniuste condemnati. Secundum hanc distinctionem, qui in aliquibus negotiis non ad releuandum, sed ad differendum, vocem appellationis exhibuerint, appellandi auctoritatem non habent.*

Sed cum Gregorius scribat omnibus per diuersas prouincias,

¶ De causa appellationis cognoscere non licet, nisi ei, ad quem appellatur. C. XI.

Poly. l. 1. tit. 7. Iuo, p. 5. c. 349. Ans. l. 3. c. 19.

DEcreto nostro vestram rogantes charitatem mandamus, vt si aliquis (quod non optamus) suorum æmulorum, [b] Aldricum Cœnomanensis ecclesiæ episcopum accusare damnabiliter attentauerit; vt honoretur beati Petri Apostolorum principis memoria, ecclesiæque Romanæ, cui præsedit, priuilegium, nostri nominis auctoritas; liceat illi post auditionem [c] primatum diœceseos (si necesse fuerit) nos appellare, & nostra auctoritate aut ante nos, aut ante legatos [d] nostro † ex latere missos iuxta patrum decreta suas exercere, atque diffinire actiones: [e]

† al. nostros.

a ¶ Cum ergo.] Magister magis approbat opinionem, quæ dicit, ꝙ frustratoria admittitur & probat hoc seq. 4. c. & suspenditur constructio usq; ad illũ. § patet ergo. vnde in titulo cuiuslibet c. ponitur hæc dictio, cum.

DEcreto.] CASVS. Aldricus Cœnomanensis episcopus timebat accusari corã suo primate, vel metropolitano: & timebat ne audiretur appellans si ad sedem Apostolicam appellaret. vnde Grego. præcepit, ꝙ si Aldricus accusatus fuerit & appellauerit, audiatur: & causa coram summo Pontifice vel eius legato terminetur; interim autem contra eum nihil iudicetur: & qui contra hoc fecerit punietur: quia alii uocati sunt in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis.

b ¶ Aemulorum.] Si æmuli erant, quomodo admittebantur ad accusationem; cum de iure hoc sit prohibitum, vt infra ea. quæst. 7. si qui sunt. & 3. quæst. 5. cap. tum: sed etiam inter domesticos & amicos accusatoris & accusati, vt ff. de legi. sciendum. §. 2.

c ¶ Auditionem.] Videtur hic quòd non licet appellari ad Apostolicum omisso metropolitano, vt ĩ. q. 7. metropolitanum. & s̃. ead. si quis putauerit. & ff. de app. Imperatores. Sed non tenet hoc in foro ecclesiastico. s̃. ea. si quis. Sed subaudi, maxime.

d ¶ Legatos.] ad hoc destinatos. Vel dic quòd in legato Papæ speciale est secundum quosdam vt de crimine possit diffinire, ut 16 quæst. 1. frater. aliàs secus, ut ff. de offi. proconsul. l. solent. & ff. de eo cui manda. est iurisdict. l. 1. immo nec dico legatum Papæ hoc posse facere sine mandato speciali, vt extra de offi. leg. quod translationem.

e ¶ Actiones.] Notandum actiones esse proponendas. 11. quæst. 1. experientiæ, & extra de mutuis pet. cap. 1. extra de iud. examinata. Argumentum contra, extra eod.

nullusq; illum ante hæc iudicet, aut iudicare præsumat. Sed si quid (quod absit) graue, intolerandumque ei obiectum fuerit, nostra erit expectanda censura, vt nihil prius de eo, qui ad sinum sanctæ ecclesiæ Romanæ confugit, & eius implorat auxilium, decernatur; quàm ab eiusdem ecclesiæ auctoritate fuerit præceptum: quæ vices suas ita alijs impertiuit ecclesijs, vt in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. *& infra* ¶ Si autem (quod non arbitramur) à quoquam secus præsumptum fuerit; ab officio cleri submotus, [a] auctoritatis † Apostolicæ reus ab omnibus iudicetur: ne lupi, qui sub specie ouium subintrauerūt, bestiali sæuitia quosque audeant lacerare: & quod sibi fieri nolunt, alijs inferre præsumant.

(margin: † *al. iniuriarum reus*)

a ¶ Vt honoretur.] *Hinc vsque ad ver.* auctoritas. *addita sunt ex ipsa epistola, quæ extat in bibliotheca Dominicana, & videtur esse Gregorij quarti, ex qua etiam sumptum est caput,* Nulli fas. *dist.* 19. *& apud Iuonem vtrumque caput simul habetur. Istius autem Aldrici (vt ex catalogo episcoporum ecclesiæ Cœnomanensis colligitur) mentio est in concilio apud sanctum Medardum, quod paulo post Gregorium quartum habitum fuit. Itaque defensio ipsi à Gregorio præstita profuit.*

Item cum Vigilius Papa in epistola ad Eutherium, cap. vlt. dicat.

¶ Iudicia appellantium ab eis sunt audienda, ad quos appellatur. C. XII.

(margin: Ans. l.2. c.20. Poly. l.1. ti.14.)

QVi se scit [b] alijs esse præpositum non moleste ferat aliquem esse sibi prælatum. Ipsa namque ecclesia, quæ prima est, ita reliquis ecclesijs vices suas credidit largiendas, vt in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Vnde omnium appellantium Apostolicam sedem episcoporum iudicia, & cunctarum maiorum negotia causarum eidem sanctæ sedi reseruata esse liquet; præsertim cum in his omnibus eius semper sit expectandū consultum: cuius tramiti si quis obuiare tentauerit sacerdotum, causas se non sine honoris sui periculo apud eamdem sanctam sedem nouerit redditurum.

¶ *Restitutum est caput hoc Vigilio antiquorum exemplarium auctoritate. Antea vero tribuebatur Iulio, in cuius etiam epistola prima habetur prior pars huius capitis vsque ad vers.* Ipsa namque. *(quemadmodum & apud Leonem, epist. 84. quod refertur supra dist. 23. c. quamquam. & in c. sequenti, qui scit.) & etiam sententia ceterarum partium.*

Item cum Nicolaus Papa in Hincmarum Rhemensem archiepiscopum inuehatur, qui Rhotandū† episcopum appellantem Apostolicam sedem dānare ausus est, ita dicens.

(margin: † *al. Rhotaldum* — In appēdice bibliothecæ sanctorum patrū.)

¶ De Rhemensi archiepiscopo, qui appellantem Romanam sedem iudicare est ausus. C. XIII.

(margin: Ans. l.2. c.67.)

ARguta sapientia tua, vtinam in bono accepta, fomitem iudicij, & materiam depositionis aduersus Rhotandum assumpsit, & ab itinere Apostolicæ sedis remouit, † & continuatim [c] Apostolicam sedem appellantem damnauit, & carcerali [d] custodiæ mancipauit. *& infra.* ¶ Priuilegia tamen Apostolicæ sedis vos obliuioni tradere nullatenus debuistis; quibus venerandi

(margin: † *al. reuocauit*] orig.)

eod. ti. dilecti. Ioan. Sol. secundū ius canonicum non tenetur aliquis proponere actionem, vt ext. de iud. dilecti. Sed si proponatur inepta, cadit à causa proponens, vt extra eo. tit. examinata. B. [1]

[1] Actio secundum canones non est de necessitate proponenda.

[1] De hoc leg. & no. 8. dist. quo iure ibi videas.

a ¶ Submotus.] Ecce pœna illius, qui non defert appellationi: sed secundum leges punitur in 30. pondo auri. C. de appel. quoniam.

QVi se scit.] CASVS. Minores prælati obedire debent suo maiori: nec moleste hoc ferre. vnde quilibet potest recipere appellationem ad sedem Apostolicam factam: cum appellationes episcoporum & magna negotia ei reseruentur: & qui contra hoc fecerit, deponatur.

b ¶ Qui se scit, &c.] 3. quæstio. 6. quamuis. &c.

ADDITIO. Et c. multum. & cap. dudum. Lau.

ARguta. CASVS. Archiepiscopus Remeñ. Rhotandum ad sedem Apostolicā appellantem de facto deposuit, & incarcerauit. Dominus Papa hoc audito eū restituit: quo restituto, scribit illi archiepiscopo, & inuehitur contra eum, dicens: quòd ideo eum restituit, scilicet episcopum, ne priuilegia sedis Apostolicæ violētur. Casus sequentis capituli facilis est: & per te ponere potes.

c ¶ Continuatim.] Idest, iterum & iterum.

d ¶ Et carcerali.] quod potest fieri in causa criminali, si condemnatus appellans est suspectus: nec potest dare fideiussorem, vt C. de appel. eos.

a ¶ Ho-

a ¶ Honore.] Vt sicut de facto fuerat depositus: sic de facto restituatur, 1 vt de appel. ad hæc sicut. & cap. ad præsentiam. 3. ead. q. 1. primates.

b Qvi scit.] Ita facit hoc capitulum ad propositum, quia sicut episcopus vel alius prælatus ecclesiæ

1 Scilicet Rhotandus episcopus.

ratum est de calumnia, vt 1. q. 7. sancimus. sed hoc non credo, immo semper in causa appellationis condemno victum, vt 7. ead. omnino. & in constitutio. noua Inn. de appel. vt debitus. 2 & ff. de appella. negotiorum. in princ. & 3. ead. q. 1. in primis. Ioan.

2 Hæc sententiam sequitur Go. quod dic vt plene not. p Bal. Inn. & Ho. ext. de dolo & cōtu. in fi. Arch.

Quo- canones iudicia totius ecclesiæ ad hanc deferri iubent. *& infra.* ¶ Hæc quippe nos in Rhotando idcirco noueritis operatos, vt priuilegia sedis Apostolicæ, quæ male à vobis violata uidebantur, & à nobis tot impensis laboribus, vestra resistente contumacia, recuperari non poterant; auctoritate Apostolica, & cana a patrum deliberatione pristino tandem genio, & proprio decorarentur honore. a Ans. l. 2. c. 85.

a ¶ Cana.] *Cum antea legeretur*, canonica, *emendatum sic est ex epistola ipsa, quæ habetur manuscripta, & nuper est impressa in appendice bibliothecæ: & in libro Ennodij pro Symmacho legitur,* cana miracula, & canum genium, *iuxta illud Virgilij:*

Cana fides, & Vesta, Remo cū fratre Quirinus, Iura dabant.

Item Leo Papa ad Anastasium Thessalonicensem episcopum, epist. 82. al. 84.

¶ Quisque eam obedientiam maioribus exhibeat, quam ab inferioribus desiderat. C. XIIII.

Qvi scit b se quibusdam esse præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum: sed obedientiam, quam exigit, c etiam ipse dependat: & sicut non vult grauis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alij importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis & mitis magistri dicentis: [Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.] Matt. 11.

Patet ergo, quòd nulli appellanti sunt induciæ deneganda. Ceterum, si causa frustratoriæ dilationis appellauerit, à iudice, ad quem prouocatum fuerit, condemnabitur. d *Tempus vero appellationis est ante datam, vel post datam sententiam. Quoties enim quis se grauari senserit, libere potest appellare.*

Vnde Sixtus Papa II. epist. 1. ad Gratum episcopum ait.

Et Victor ep. 1. & Iulius 3. ca. c. si quis putauerit. 1. 3. c. 7.

¶ Qui grauatur à proprio metropolitano, primatem, aut vniuersalis ecclesiæ sedem appellet. C. XV.

SI quis putauerit se à proprio metropolitano grauari, apud primatem diœceseos, aut penes vniuersalis Apostolicæ ecclesiæ Papam iudicetur. Poly. l. 3. ti. 6. Ans. l. 2. c. 9. & 11. Pan. l. 4. c. 126.

Item Felix secundus ad episcopos in Alexandrina synodo congregatos, cap. 19.

¶ Romanam sedem appellet, qui iudicem suspectum habet. C. XVI.

QVoties episcopi se à suis comprouincialibus, vel à metropolitano putauerint e prægrauari, aut eos su- Ans. l. 2. c. 60.

vult deferri appellationibus ad ipsum factis; sic & ipse tenetur deferre appellationibus factis ad sedem Apostolicam. & est simile bonum. C. de offic. præfec. vrb. l. 1. vbi dicitur, quòd est societas muneris, quod magistratus gradum superioris agnoscat.

c ¶ Exigit.] simile 32. q. 6. c. 1. & 2. & 74. dist. quorumdā. & distin. 9. neque. in fi. ff de adult. si vxor. §. Iudex. Io.

PATEAT. CASVS Ab illo c. decreto. est suspensiua constructio vsque ad hunc §. Ex supradictis ergo infert, quòd appellari potest etiā frustratorie: si tamē frustratorie appellauerit, à iudice appellationis punietur. Postea dicit quod appellari pōt, quoties grauamē infertur. & ad hoc inducit capitula seq.

d ¶ Condēnabitur.] si appellatio alicuius fuerit pnunciata frustratoria, tūc si prior iudex, à quo est appellatum, non admittit appellationem in criminali negotio, lite perdita notatus abscedat. C. de app. à proconsulibus. sed si prior iudex admisit appellationē, pro arbitrio iudicis punitur, vt C. eo. l eos. §. ne temere. Sed si in ciuili negotio per calumniam appellat, punitur in quinquaginta libris argenti. C. quorum app. non reci. ab executore l. fi. Si sine calumnia, nō punitur nisi in expensis. extra de app. sæpe. extra de eo qui mittitur in pos. causa rei seru. cū venissēt.

Appellans per calumniā, ad qd puniatur.

Item remittitur ad eum à quo appellauit. extra eod. cum in ecclesia Dicunt tamen quidam, quod nisi euidens sit aliquem calumniose appellasse, non debet puniri in expensis. Arg. contrarium, ff. de leg. 2. qui solidum. § etiam alioquin quilibet metu expensarum relinquet ius suum indefensum, vt ff. de petitio. hæred. illud. tunc autem præsumitur non fieri calumniose, cum iu-

QVoties.] CASVS. Si eps grauatur à synodo vel metropolitano, vel eos suspectos habuit, sedem Apostolicam appellet. & non excōicetur, nec res auferantur, vel vis fiat ei donec negotium per sedem Apostolicam terminetur. Casus seq. capituli per se patet.

e ¶ Putauerint.] licet non grauentur. & sufficit quod putent hoc, & sufficit probare probabilem causam appellandi

landi. extra de ap. bonæ, la ff. & ff. eo. appellanti. nisi sit remota appellatio: tunc enim requiritur q̃ sit probabilis, & quod sit talis, qua probata legitima sit appellatio, vt extra eo. vt debitus. Ioan. Ego credo indistincte quòd hodie debet esse causa probabilis & legitima, vt extra

N On ita.] CASVS. Aliud est in negotijs sæcularibus quàm in ecclesiasticis, quia in sæcularibus non appellatur ante sententiam: in ecclesiasticis vero quandocumque grauatur potest appellari.

d ¶ Non ita.] secundum leges ante diffinitiuam sententiam non appellatur, vt C. de iud. apertissimi. & j. e. non solent. tamen clericus ante diffinitiuam sententiam appellat, vt C. de episc. aud. l. 2. & cum actorum vel pronũciationis editio negatur. C. vt li pend. l. 2. & cum ab iniuria appellatur, vt de mino. ait prætor. §. permittitur. Idem dico vbi appellatur à grauamine manifesto, vt C. de ap. si quis prouocationem. Item vbicũque iudex aliquid facit cõtra legem negãdo dilationem, vel quid simile, vt j. ead. non solent. Hodie autem secundum ius canonicum non appellatur ante sententiã, nisi euidẽs fuerit causa grauaminis, vt in constit. Innoc. vt debitus. & sic videtur idem iuris secundum leges, & etiam secundum canones, quod falsum est, vt dicunt doctores legum. & j. ea. non solent.

Appellere ante sentẽtiam vtrum liceat.

spectos habuerint, mox Romanam appellent [a] sedem, ad quam eos absque vlla detentione, aut suarum rerum ablatione libere liceat ire: & dum prædictam Romanam matrem appellauerint ecclesiam, aut ab ea se audiri [b] poposcerint, nullus eos aut excommunicare, [c] aut eorum sedes surripere, aut res eorum auferre, aut aliquam eis vim inferre præsumat, antequam eorum causa Romani Pontificis auctoritate finiatur. Quòd si aliter à quoquam præsumptum fuerit, nihil erit, sed viribus carebit.

[*Item Iulius Papa in rescripto ad episcopos Orientales, cap. 30.*]

¶ De eodem. PALEA C. XVII.

j. ead. c. ideo.

IDeo huic sanctæ sedi præfata priuilegia specialiter concessa sunt, vt ab ea omnes auxilium oppressi, & iniuste damnati restitutionem sumant.

a *Est summa quædam capitis recitati supra ead. c. ideo, & habetur in vetustis exemplaribus, in quibus paleæ esse non solent.*

Oppressi, & se prægrauari putantes intelliguntur ante datam sententiam: iniuste damnati, post datam sententiam.

Vnde Eutychianus vrbis Romanæ episcopus scribit episcopis per Siciliam, epist. 2. c. 1.

¶ Ante exitum causæ per appellationem recedere licet. C. XVIII.

Ansel. l. 3. c. 73. Poly. l. 5. ti. 1. Iuo, p. 6. c. 336. Pan. l. 4. c. 100.

NOn ita [d] in ecclesiasticis agendum est negotijs, sicut in sæcularibus. Nam in sæcularibus legibus, postquam vocatus quis venerit, & in foro decertare cœperit, non licet [e] ei ante peractam causam recedere. In ecclesiasticis vero, dicta causa, [f] recedere licet, si necesse fuerit, aut si se prægrauari viderit.

e ¶ Non licet.] Alia est ratio negotiorum ecclesiasticorum, alia sæcularium, vt inf. de consecra. dist. 3. celebritatem. 10. distin. leges. 33. q. 2. admonere. ar. contra. 11. q. 1.

Iudex suspectus dupliciter declinatur.

1 Dicit Inno. Nos cõcedimus, q̃ à iudice delegato uel ordinario possit appellari ex ea causa quia suspect' est, cũ tunc habeat certũ medium recusationis. 3. q. 5. quia suspecti. Archid.

extra eo. vt debitus. quod intelligo ante sententiam. B.

a ¶ Appellent.] Nota q̃ potest à iudice suspecto recedi per appellationem. 1. vel etiã per recusationem, vt hic, & extra eo postremo. & j. cap. prox. & extra vt li. non contest. accedens. 1 & quidquid fit post recusationem, æque cassatur sicut fieret post appellationem, vt extra de eo qui mit. in possess. cum sicut. in fi. Refert tamen cum dicitur, recuso iudicem, vt suspectum, quo casu loquitur decre. extra de appel. secundo requiris. Vel sic dicatur, habeo iudicem suspectum. quo casu non cogitur coram arbitro probare causam suspicionis: quia potest iudicem declinare per appellationem, vt dictum est.

b ¶ Audiri.] Nota nihil interesse vtrum dicat quis, q̃ velit causam suam audiri à Papa, vel expresse ad ipsum appellauerit, sicut nec refert an appellet quis facto, vel uerbo. extra eo. cap. dilecti. in parte decisa.

c ¶ Excommunicare.] potest tamen de facto ad cautelam petere absolutionem, vt extra eod. ad præsentiam. si vero appellatio non tenet, tunc potest talis excommunicari post appellationem: argum. extra eod. quæstioni. Io.

OPPRESSI. CASVS. Oppressi dicuntur prægrauati ante sententiam, iniuste damnati post sententiam. Et ad hoc inducit seq. cap.

quicumque litem. sed hoc non tenet, vt extra de foro comper. proposuisti. Quidam tamen dicunt, q̃ ubicũque tam secundum leges, quàm secũdum canones, potest fieri appellatio à manifesto grauamine. Alii dicunt q̃ ante sententiam secundum leges non appellatur, nisi in casibus in iure expressis.

f ¶ Dicta causa.] idest, assignata causa appellationis, sed non oportet ibi probari, sed coram iudice ad quẽ appellat, vt C. de ap. eo & j. ea. q. in fi. nisi in casu. C. de preci. Imper offe. authen. quæ supplicatio. & extra de his quæ fi. à maio. parte ca. cum in cũctis. nec prius est audiendus appellans à iudice ad quẽ appellauit, quam constet ipsum appellasse ab aliquo grauamine. Aliter enim remittẽdus est ad eum a quo appellauit, vt extra de app. cũ in ecclesia. Videtur ergo q̃ quilibet tenetur assignare causam appellandi, vt hic, & extra de appel. cõstitutus. 2 & ff. de ap. appellanti. sicut in suspecto iudice causa est assignanda, licet alibi probanda sit. sed q̃ non sit assignanda, probatur: quia frustratoria appellatio secundum hæc iura est admittenda. Itẽ non videtur esse necessarium q̃ allegetur causa, quia potest ab ea recedi. ff. eo. scio quæsitũ in fi. extra eo. tit. constitutus. Item q̃ non sit necesse causam assignare probatur extra vt li. non contest. accedens. 2. Et dicit lex, quod cum coram iudice appellatur, sufficit dicere, appello, vt

Appellationis causa utrum sit assignanda.

3 *Qui vero ex contumacia iudicibus obtemperare noluerit, communione privetur.*

Vnde in concilio Milenitano, c. 24.

¶ Excommunicetur, qui iudicibus suis obtemperare non vult. C. XIX.

QVisquis [a] probatus fuerit per contumaciam nolle obtemperare iudicibus, cum hoc primæ sedis episcopo fuit probatum, [b] det litteras, vt nullus ei communicet episcoporum, donec obtemperet. — Pann. l. 4. c. 132

Item, quòd post datam sententiam appellari possit, Fabianus Papa testatur dicens Hilario episcopo, epist. 3. c. 2. — Cod. Theod. l. 11. ti. 30. in interpr. l. 20. Ansl. l. 2. c. 11. Burc. l. 1. c. 148 Iuo, p. 5. c. 261. Pann. l. 4. c. 133

¶ Non denegetur appellatio ei, quem in supplicium sententia destinauit. C. XX.

LIceat etiam in criminalibus [c] causis appellare: nec appellandi vox denegetur ei, quem supplicio † sententia distinarit. — † *in supplicium*

Quod paulo ante idem affirmat eodem cap.

¶ Ante datam sententiam licet alicui appellare. C. XXI.

SI quis iudicem aduersum sibi senserit, vocem appellationis exhibeat. — Iuo. p. 5. c. 248. Ansl. ibidem. Burc. ibidem. Pan. l. 4. c. 130.

4 *Post datam vero sententiam, qui appellare voluerit, intra quinque dies* [d] *appellet, & intra eosdem, à quo prouocauit, litteras dimissorias accipiat; & intra eosdem, ad quem appellauit, iter arripiat.*

Vnde Theodosianis [α] *legibus* [e] *sic statutum inuenitur.*

α ¶ Theodosianis.] *Hoc & quattuor sequentia capita, quæ citantur ex legibus Theodosianis, habentur lib. 5. sententiarum Iulij Pauli cum interpretatione. Ex quo apparet Gratiani etiam tempore has sententias coniunctas fuisse cum codice Theodosiano, seu breuiario Alarici. Alaricus autem in præfatione profitetur se volumen illud non ex solo Theodosiano codice, sed ex varijs libris*

vt ff. de appel. scio. Dicas ergo, ꝙ semper appellans tenetur assignare causam, vt extra eo. vt debitus. 1 tamẽ si causam non assignat, & postea contra iudicem appellationis probat iustam fuisse causam appellandi, bene cassabitur quod factum est, vt extra, vt li. non contest. accedens. 1. Et ita prior iudex bene facit nõ deferendo appellationi, cum causa appellationis non sit expressa. Secundus similiter bene excusat quod factum est, cum iusta causa subfuerit appellandi. Alij exponunt dictam causam idest, lit. non contest. quia ante litem contestatam nõ est appellandum, vt extra de app. reprehensibilis. nisi fiat apertum grauamen, vt extra eod. consuluit 1. & c. cum sit Romana. Io. Hodie ante sententiam qui vult iudicẽ recusare, semper proponat causam, vt extra eo. vt debitus. & offerre debet proponẽs se velle eam probare corã arbitris si iudex petit, alioquin eius appellatio non valet, vt extra de app. interposita. Si vero non recuset iudicem, sed aliã causam proponat, alleget talem, qua probata sit legitima, & eam coram iudice offerat se probaturum si iudex petit. B.

1 Hoc melius habet eo. ti. cum speciali. vbi Inno. no. ꝙ sufficit ei q recusat, causas recusationis legitimæ proponere. Arch.

QVI VERO. Hæc est tertia pars quæst. In qua dicitur, ꝙ cõtumaces sunt puniendi secundũ maius & minus: tũ grauatus semper poterit appellare: & hoc probat per tres auctoritates sanctorũ patrum. Io. de Fant.

CASVS. Dicitur hic, qualiter puniri debet contumax, & ad hoc inducit sequens cap.

QVisquis.] CASVS. Si aliquis præcepto vel sententiæ iudicis parere non vult, significet hoc superiori, & ille excommunicabit eum, & faciet euitari donec pareatur sententiæ vel præcepto.

a ¶ Quisquis.] Istud c. intelligunt quidam de delegatis iudicibus, quorũ sententiam e͠ps loci tenetur mandare executioni, vt extra de off. deleg. significasti. Alij intelligunt de iudicibus datis ab ipso e͠po, qui suam sententiam non possunt mandare executioni: quia tãtum delegati à principe possunt mandare suas sententias executioni. ff. de re iud à diuo. sed hoc non est verũ. quia subdelegati hoc possunt, vt extra de off. deleg ex litteris. & extra de sent. & re iud. cum Bertholdus. Io. Fere oẽs dicũt, ꝙ subdelegatus non potest s͠niam mandare executioni per legẽ ff. de re iud. à diuo. & si excõicare possit, ut extra de off. deleg. ex litteris quia iubere cauere, & in possessionẽ mittere, magis est imperij quàm iurisdictionis, vt ff. de iurisd. om. iu. iubere. B. Sed ꝙ potest mittere in poss. causa rei seruandæ, habetur extra de eo qui mit. in pos. causa rei ser. c. 3.

Delegati inferiorũ suas sententias exequi non possunt.

b ¶ Probatum.] ergo qui dicit aliquem contumacem, hoc probabit, 2 sicut qui dolũ obijcit. arg. 3. q. 1. c. 1. & c. nemo. extra de restitut. spol. audita. Argu. contra. ff. de re iud. contumacia. & 65. distin. c. vlt.

2 Scilicet per testes, vel instrumenta, vel citationes, quæ in scriptis redigẽdæ sunt. extra de proba. quoniã. Bern.

c LIceat etiam in criminalibus.] Immo potius in criminali quam in ciuili, vt ff. de app. non tantum. & infra ead. non solent. & §. est autem quando. ver. nullus.

SI quis.] POST DATAM. Hæc est quarta pars quæst. in qua quæritur, intra quod tempus sit appellandum. & dicas ꝙ intra decem dies. ĩ. ea. anteriorũ. Probat tamen magister in legibus Theodosianis, ꝙ intra triduum sit appellandum. Sed illæ leges sunt correctæ per prædictam l. anteriorum. Io. de Fant.

CASVS. Dicitur in hoc §. quod intra quinque dies appellari debet, & intra eosdem litteras dimissorias accipere. & iter arripere ad iudicem appellationis. Et ad hoc inducit leges abrogatas.

d ¶ Intra quinque dies.] olim statuti fuerunt duo dies. infra ead. biduum, postea Theodosius dedit quinque, deinde Iustinianus decem, vt infra ead. anteriorum.

e ¶ Vnde in Theodosianis legibus.] qui has leges allegat,

gat, falsarius est, vt C. de vete. iu. enuc. l. 2. §. hæc igitur omnia. & C. de nouo cod. confirman. in fine.

PRopter.] CASVS. Si quis duxerit appellandum, intra quinque dies appellet, & intra eosdem litteras accipiat dimissorias, & ad iudicem ad quem appellauit perueniat: & si maius spatium ad iter fuerit necessarium, dabitur ei.

a ¶ Quo iter.] vt semper viginti milliaria pro die computetur. 1 vt ff. si quis cau. l. 1. & si quid superrerit, hoc etiam pro die computetur, vt ff. de verb. sig. l. 3.

collegisse, & in legum collectione, atque interpretatione episcoporum præcipue operis vsum fuisse.

In sentētijs Iulij Pauli cum interpret. Aniani. lib. 5. tit. 33. c. 1. Iuo. p. 5. c. 281. Pann. l. 4. c. 127

¶ Post latam sententiam intra quod tempus quisque appellare debeat. C. XXII.

PRopter superfluam appellatorum licentiam, ne in retractandis, vel reuocandis sententijs liberum habere arbitrium videantur, & tempora appellationis, & pœnæ constitutæ sunt; vt quicumque apud iudicem, qui causam eius audiuit, appellare, & ad alium iudicem appellare † voluerit, intra quinque dies appellet, & his ipsis quinque diebus ad iudicem, ad quem prouocauerit, sine aliqua dissimulatione perueniat: & ipse dies, quo accepit litteras, in his quinque diebus specialiter computetur. Quòd si longius iter sit, exceptis his quinque diebus, spatium dierum, quo iter a agi possit, computetur.

† al. prouocare.

C. XXIII.

ff. si quis cau. l. 1.

HAbita dinumeratione xx. millium diurnorum per singulos dies, computetur.

¶ Caput hoc abest à vetustioribus Gratiani codicibus, & ab originali, & Iuone, & Pannormia. In vno autem Gratiani valde emendato est in margine superioris capitis tamquam glossa quadam.

Item ibidem titu. 34.

¶ A quo appellatur, ad quem appellatum fuerit, dimissoriæ litteræ dirigantur. C. XXIIII.

Iuo. p. 5. c. 282. Pan. l. 4. c. 128.

AB eo, à quo appellatum est, ad eum, qui de appellatione cogniturus est, dimissoriæ litteræ dirigantur, quæ vulgo apostoli appellantur, quarum † postulatio, & acceptio intra quinque b dies ex officio finiēda † est. [¶ Ista iam superius sub titulo de cautionibus, & pœnis appellationum interpretata sunt.] ¶ Qui intra statuta c tempora dimissorias non postulauerit, vel acceperit, vel reddiderit; præscriptione ab agendo submouetur, & pœnam appellationis ferre cogitur.

† al. quorum † al. faciēda. Sunt verba interpretis.

Item ibidem, tit. 35. c. 2.

¶ De his, qui causa dilationis appellant. C. XXV.

Ex interpretatione. Iuo. p. 5. c. 283. Pan. l. 4. c. 129.

QVicumque d non confidentia iustæ causæ, sed causa afferendæ moræ, ne contra eum sententia proferatur, appellauerit, vel si de facto suo confessus, ne addicatur, † appellare voluerit; huiusmodi appellationes non recipiuntur.

† antea legebatur, *abijciatur*, vel, *obijciatur*.

Item ibidem, tit. 36. c. 1.

¶ Cum possessor appellat, dum euentus causæ dubius est, possessionis fructus sequestrentur. C. XXVI.

Ex interpretatione. Iuo. p. 5. c. 284. Pan. l. 4. c. 130.

QVoties post auditam causam iudici possessor appellat; fructus possessionis, de qua agitur, dum secun-

ABeo.] CASVS. Dicitur hic, quod litteræ dimissoriæ porrigi debent iudici ad quem appellatur, intra quinque dies, & intra eosdem peti & accipi: & si hoc appellans nō fecerit, cadit à causa: & verba ista, scilicet [Ista iam,] vsque ibi, [Qui intra,] &c. non sunt de lege, sed Gratiani, vel alterius. [Superius,] idest, in codice Theodosiano. & hoc similiter est abrogatum.

a De hoc no. extra de ele. cum inter vniuersas. & de re scr. nonnulli. in gl. nūquid, &c.

b ¶ Intra quinque.] hodie xxx. vt inf. ea. q. in fi. §. pen.

c ¶ Statuta.] sic & hoc hodie non tenet, vt C. eo. quoniam.

QVicumque.] CASVS. Nō auditur frustratorie appellans. 2 vel qui in iure confessus fuit contra se.

d ¶ Quicunque.] quod obtinet in ciuili, vt confessus non audiatur appellans: in criminali aliud, vt infra ead. sunt quorum. 3 nisi alia probatio iudicē instruat. ff. de quæstio. l. prima §. diuus. secundo. Ioan.

2 Sub. nisi vellet probare errorē nā tunc audit. extra de consti. c. vlt. & no. extra de ver. sign. ex parte. Arch.

3 Concor. l. 2. cum gl. & ibi Bart. C. quo. ap. non recipi. & l. creditor. §. iussus ff. de app.

QVoties post auditam causam.] CASVS. Dicitur hic, quòd si possessor rei immobilis cōfessus fuit, & condemnatus fuit ad restitutionem rei; si appellauerit, causa pendente fructus sunt sequestrandi: quod in petitione fieri nō posset, cum nihil possideat. Sed si propter prædia vrbana, id est, domos vel mancipia, vel iumēta fuerit appellatum, pensiones, mercedes, & vecturæ debent sequestrari: quod intelligi debet, & si propter nauem naulum fuerit acquisitum, quod datur nautis propter aliqua in naue ferenda.

a ¶ Sequestrantur.] hoc non tenet hodie, vt ϳ. 16.q.4. volumus.inf.ead.appellatione pendente.& extra de sequest.ad hoc. Vel tenet in casu,qui est ff.de ap.Imperatores.scilicet quando possessor dilapidat fructus, vt ibi dicitur. hoc expresse patet de sequest.c.pen.& fin. Vel dic, ꝙ si appellatur ab executore, ꝙ tunc sequestrantur fructus, sed non res ipsa, vt C. quorum app. non recip. ab executore.

sed contra.dies in quo fit diuortium,computatur inter sexaginta dies, qui dantur accusatori à tempore diuortij, vt ff.de adult.pater. §.1. Itē licet dicat intra decem dies,tamen decimus dies comprehenditur intra illud tempus,vt ff.de succes.edi.l.1.§.quod dicimus.& ff.de verb.

Appellatio ab executore facit fructus sequestrari.

dæ audientiæ euentus dubius est, merito sequestrantur.[a] Nam si petitor appellauerit, hoc ab eo postulari nō potest: quia non potest sequestrari quod non habet. Si propter prædia vrbana, vel mancipia appelletur, pensiones eorum, vel mercedes, vecturæ etiam, si de naui agatur, deponi solent.

Ex Paulo ibidē

Item ibidem, tit. 37. c. 1.

¶ Iniuste appellans omnino puniendus est. C. XXVII.

Inno.p.5.c.285. Pano.l 4.c.131 Ex Paulo.

OMnino [a] puniendus est, vt quoties iniusta appellatio pronuntiatur, sumptus, [b] quos dum sequeretur aduersarius, impendit, reddere cogatur non simplos, sed quadruplos. [c]

[a] ¶ Omnino puniendus.] *In sententijs Pauli legitur*, omnimodo probandum est, &c. *Sed quia est initium capituli, & de huiusmodi punitione multa sunt à doctoribus adnotata, non est mutatum. Tantummodo ductus orationis est emendatus, addita particula*, vt.

Præmissis auctoritatibus intra quinque dies post datam sententiam cuique appellare permittitur. Quod postea Iustinianus in constitutionibus suis corrigens intra decem dies appellationis remedium cuique dandum decreuit, dicens.

Nouella 23. apud Iulianum antecessorem.

Imperat. Iustinianus Augustus.

¶ Intra decem dies remedium appellationis conceditur. C. XXVIII.

ANteriorum [d] legū acerbitati plurima remedia imponentes, & maxime hæc circa appellationes facientes, & in præsenti ad huiusmodi beneficium peruenire duximus esse necessarium. Antiquitate etenim cautum erat, vt si quis per se litem exercuerit, & fuerit condemnatus, intra duos dies tantummodo licentiam appellationis haberet: si autem per procuratorem causa ventilata sit, & in triduum proximum eā extendi. Ex rerum autem experiētia inuenimus hoc satis esse damnosum: Plures enim homines ignarōs legum subtilitatis, & putantes in triduū esse prouocationes porrigendas, in promptum periculum incidisse, & biduo transacto causas perdidisse. Vnde necessariū duximus huiusmodi rei competenter mederi: Et sancimus omnes appellationes, siue per se, siue per procuratores, seu per defensores, vel curatores, & tutores ventilentur, posse intra decem dierum [e] spatium à recitatione [f] sententiæ

OMnino.] CASVS. Si aliquē iniuste appellasse pronuntiatum fuerit, aduersario cōdemnabitur in expensis, non tantum in simplum, sed in quadruplum.

Appellantis iniuste punitio.

b ¶ Sumptus.] secundum canones punitur in expēsis, ut hic, & extra eo.reprehensibilis. secundum leges punitur in ciuili causa,in 50. libris argenti. C quorum appellatio. non recip. ab executore. in criminali infamis est, & litē perdit, vt C.de app. à proconsulibus. nisi primus iudex admisisset appellationem, quia tunc arbitrio iudicis punietur. C. de ap.eos §.nec temere.

c ¶ Quadruplos.] hodie simplos, vt C. de fruc.& li. expen. non ignorat.& l.terminato. Vel forte duplos. vt 3.q.4. libellum. Dic vt extra de dolo, finem.

PRÆMISSIS. CASVS. Repetit supradicta Grat. vt corrigat, & ad hoc inducit sequens authenticum, anteriorum legum.

ANteriorum.] CASVS. In lege ueteri cauebatur, ut qui propriam causam per se agit, intra biduum appellet: qui uero per procuratorē, intra tertiam diem. Sed quidam legum ignari propter hoc decipiebantur, putantes sibi licere semper posse intra triduum appellare, & sic à causa cadebant. quare hoc corrigit Imperator, & statuit, ꝙ cuilibet liceat appellare à sententia intra decem dies in quacumque causa, & à quocūque iudice, excepto pfecto pretorio.

d ¶ Anteriorum.] in Authen.de appel. & intra quæ tempora debeat appel.coll 4. in princ.

e ¶ Dierum.] sed numquid ille dies in quo appellatur, computabitur inter illos decem dies? Non uidetur: quia dies illa, in qua promissio aliqua fit, non computatur cū illo tē pore, nisi excipiatur, ut ff. si quis cau.l.1. verb. sign. si quis sic dixerit. immo idem uideretur, si diceret ante decē dies, ꝙ adhuc in decimo die posset appellare, ut ff de uer.obl.l.eum qui. §.qui ita & facit ad hoc ī.ea.propter. Respon. ꝙ si tantum superest de die, ꝙ potest deliberare condemnatus, tunc illa dies computatur pro uno die. Ioan. Ego credo, ꝙ semper computetur, & ita seruatur de facto.

Appellationis dies cōputatur in decendio, quod datur ad appellandum.

f ¶ A recitatione.] numquid hoc tēpus utile est, sicut fuit tempus bidui? quod uidetur, aliter enim uideretur esse diminutum beneficium antiqui iuris, maxime cum

Appellationis tempus an sit utile an cōtinuū.

cum lex noua nihil exprimat. de hoc ergo veteri iuri standum est. C. de appella. præcipimus. in fine. & quod non mutatur, quare stare prohibetur, vt C. de testamen. sancimus. quare ergo dicit hic, à recitatione sententiæ, cum secundum legem antiquam à tempore

est imputandum. 43. distin. Ephesijs. C. de condi. insер. l. vltima.

c ¶ Sed si quid.] vnde sic non potest terminus præfigi, vt die tali sit appellans reuersurus, vt extra, de app. ex insinuatione.

enumerandum, iudicibus ab his, quorum interest, offerri, siue magni, siue minores sunt, excepta videlicet sublimissima prætoriana præfectura, vt liceat homini intra id spatium plenissime deliberare, siue appellandum ei sit, siue quiescendum; ne timore instante opus appellatorium frequentetur, sed sit omnibus inspectionis copia; quæ & indiscussos hominum calores potest refrenare. ¶ Ad hęc sancimus, si quando lis [a] speratur inferri in nostrum consistorium, si forte contigerit Imperatoriam maiestatem occupatam publicis causis ex mundanis prouisionibus, non posse conuocare patres, quatenus causa agitetur, non ex hoc litem periclitari. Quod enim vitium [b] est litigantium, si culmen Imperatorium occupetur? vel quis tantæ est auctoritatis, vt nolentem principem possit ad conuocandos patres, ceterosq; proceres coarctare? Sed si quid [c] tale euenerit, causa intacta permaneat; donec Imperator [d] sua sponte motus, & conuocari proceres iusserit, & litem inferri patiatur, & omnia secundum morem procedere.

¶ Illud etiam in tertio capitulo disponendum est, quod antiquitas bene statuit, nouitas autem neglexit. Cum enim veneranda vetustatis auctoritas † ita magistratus digesserit, vt alij maiores, alij medij, alij minores sint, & appellationes à minoribus iudicibus non solum ad maximos iudices remitterentur, sed ad spectabilium iudicum tribunal, quatenus & ipsi sacro auditorio adhibito litem exercerent, nouitas autem hoc dereliquerit; euenit, vt super minimis causis [e] maximi nostri iudices inquietentur, & homines propter minimas causas magnis fatigentur dispendijs, vt forsitan totius litis æstimatio ad sumptus [f] iudiciales non sufficeret. Ideoque sancimus, si quando ex Aegyptiaco tractu, uel adiuncta ei utraque Lybia prouocatio speratur usque ad decem [g] librarum auri [h] quantitatem; non in hanc regiam urbem eam uenire, sed ad præfe

d ¶ Imperator.] idē est si alius iudex impediatur ad quem appellatur, in Auth. vt spon larg. §. hoc quoque. colla. 9. hoc verum est in causa appellationis: in principali enim causa secus est: quia ibi perit lis triennio. C. de iudi. properandum. Item quod dixi est verum, si ipse appellans impediatur [1] per causam necessariam: puta per vim fluminis, vel simile. extra de appel. ex ratione. si autem alter impediret eum, hoc ei noceret: Sed posset agere contra impedientem ff. de dolo. l. arbitrio. §. si dolo. Sed si ille non esset soluendo: tunc ei lis restituitur. ff. de eo per quē factū erit, ex hoc edicto. argu. ꝫ. extra de in integ. restit. ex litteris. ibi enim nō datur actio contra decipientem, sed restituitur contra sententiā. sed hoc fuit, quia impediens non poterat soluere quod petebatur. Io. Hodie secundum canones non perit instantia iudicij, si propter impedimētum causa intra triennium terminari non potuit, vt extra de indic. venerabilis. B.

Appellanti īpedito quo modo succurritur.

1 Scilicet p principem, vel per iudicē. & sic intelligitur ista decr. ex ratione. & probatur e. titu. ex insinuatione. secūdū Io. de Fant.

† Concor. l. semper. ff. de iur. immu. & l. testamēta. C. de testa.

1 Sic etiam no extra de app. super eo. §. vlt. & de except. pia in glo. sic dicas. Arch.

pore sententiæ computentur [1] hi decem dies, vt infra eadem, biduum? Dic ergo, quòd quantum ad sui initium vtile est: sed continuum, quantum ad sui progressum: quia tempus hoc computabitur à tempore scientię, vt C. quomodo & quando iudex, ab eo. & ff. de ædil. edic. cum lex. & infra eadem, cap. biduum. Cum enim illi decem dies dentur ad deliberandum, an velint stare sententiæ, vel non: qualiter posset ignorans deliberare? Currit ergo hoc tempus à tempore scientiæ, & etiam à tempore quo potest agere. ῑ. ead. biduum §. palam. versi. si aduersus. extra de appel. ex ratione. H. tamen dicit hoc tempus esse continuum: sed postea dicit restituendum eum qui agere non potuit.

AD HOC SANCIMVS. CASVS. Aliquis ad principem appellauit: sed propter occupationes principis non potuit causam prosequi intra tempus concessum appellantibus à lege. dicitur hic, quod non cadit à causa propter hoc: sed causa tractabitur cum placuerit Imperatori. Nullus enim potest compellere principem, vt de causa cognoscat, vel vt partes conuocet, aut proceres.

a ¶ Lis.] extra eo. ex ratione.

b ¶ Vitium est.] ar. quod per me non stat, mihi non

ILLVD ETIAM. CASVS. Iudicum quidam maximi sunt, & dicuntur illustres: quidam minores, & appellantur clarissimi: quidam medij, & spectabiles nuncupantur. Appellabant homines aliter quàm antiquitus seruabatur. Nam pro minimis causis ad maximos iudices appellabant, ita vt totius litis æstimatio vix ad sumptus iudiciales sufficeret, ideo statuitur hic, vt in Ægipto & in vtraque Lybia vsque ad decem libras auri non appelletur ad vrbem regiam, sed ad præfectum augustalem, qui cognoscat de causa, appellatione remota. In Asia vero & Ponto vsque ad prædictam quantitatem appelletur ad spectabiles, qui de causa cognoscant sine appellationis remedio In oriente vero vsque ad prædictam quantitatem appelletur ad comitem orientis, virum scilicet spectabilem.

e ¶ Causis.] quod fieri non debet, vt in Auth. vt omnes obe iud. §. hoc considerantes. coll. 5.

f ¶ Ad sumptus.] i. ad victualia, quæ dantur iudicibus, vt extra de vi. & hon. cler. cum ab omni.

g ¶ Ad decem librarum.] no. x. lib. auri minimum quid dici.

h ¶ Auri.] hic vocat minimam summam vsque ad x. lib. auri: alibi vsque ad xx. marcas: alibi vsque ad duos

aureos.ff.de dolo.ſi oleum. alibi quinquaginta ſolid. C.de deſen. ciu.l.1.

a ¶ Poſt diffinitiuam ſententiam.]no.caſus in quibus ſecundo non auditur appellans. C.de epiſ. aud.auth. ſi quis litigantium.C.de aſſer.tol.l.1.C.de appel.iubemus. & l. in offerendis.in Authen.de ſanc.epiſco. §.ſi quis vero. coll.9.

poſt ceſſionem. de electio. dudum.

h ¶ Non gradatim.] C.de appel. præcipimus.

i ¶ Sed à præſidibus.]qui ſunt clariſſimi & minores.

k ¶ Datis.] non tamen delegatis.

l ¶ Referetur.] appellatio ad iudices ſpectabiles.

ctum Auguſtalem, qui audiat, & cauſam dirimat vice ſacri cognitoris,nulla ei penitus poſt diffinitiuam [a] ſententiam appellatione porrigenda. Similiſque modo quoties in Aſiana diœceſi,vel Pontica tale aliquid emerſerit vſque ad prædictam quantitatem decem librarum auri; appellationes ad viros ſpectabiles, comites forte, vel proconſules, vel prætores, vel moderatores, quibus ſpecialiter eaſdem lites peragendas deputauimus, remittantur: quatenus & hi ad ſimilitudinem præfecti Auguſtalis, vice ſacri cognitoris [b] intercedant, & cauſas ſine ſpe quidem appellationis, Dei tamen, & legum timore perferant decidendas: Orientalem autem tractum cauſas appellatione ſuſpenſas, & vſque ad decem librarum auri quantitatem limitatas, ad virum ſpectabilem comitem orientis mittere, ſimili modo audientiam, & finem eis impoſiturum: Illo videlicet obſeruando, vt viri ſpectabiles duces, vel alij ſpectabiles iudices non ad alios eadem ſpectabilitate decoratos iudices ſuas tranſmittant appellationes in litibus, quantæcumque ſint quantitatis (cum non oporteat ad compares iudices appellationes referri, ſed à minori iudicio in maius tribunal aſcendere:) ſed ad illuſtriſſimam præfecturam illorum appellationes, cuiuſcumque ſint quantitatis (vt dictum eſt) dirigantur, quæ † vnà cum [c] viro excelſo pro tempore quæſtore eas dirimat, vtroque [d] officio ſubminiſtrante, [e] ideſt tam ex ſacris ſcrinijs more ſolito, quàm præfectorio. Ita tamen [f] hæc ſancimus, vt nec à ducibus, vel alijs ſpectabilibus iudicibus (quibus forte, & ſi priuati [g] ſint, imperialis maieſtas cauſas iniunxerit) appellatio ad memoratos ſpectabiles iudices currat, ne cauſa non gradatim [h] procedere, ſed perperam videatur: ſed à præſidibus [i] quidem prouinciarum, & iudicibus à nobis datis, [k] ſi non ſint ſpectabiles iudices, intra memoratam quantitatem referetur. [l] Si autem vel illuſtres ſint dati à nobis iudices, (quibus apices dignitatum ſuper ſpectabilitatem ſunt) vel duces, qui omnimodo ſpectabilitate ſunt decorati, vel hi, qui à principe delegati ſunt, ſpectabilem habeant dignitatem; eorum appellationes ſub quacumque [m] quantitate in hanc regiam vrbem ad competentes [n] antiquo more iudices referuntur: omnibus alijs; quæ in appellationibus [o] ſtatuta ſunt, vel ab antiqua proſapia, vel ab auctoritate anteriorum conſtitutionum, vel à noſtra humanitate, intactis, illibatiſq; cuſtodiendis.

† *qui*] orig.

b ¶ Sacri cognitoris.] i. principis.

ILLO VIDELICET. CASVS. Statuitur hic,vt à minori iudice ad maiorem appelletur. vnde à ſpectabilibus ad ſpectabiles non eſt appellandum in quacumque quantitate: ſed ad illuſtriſſimam præfecturam, qui ſimul cũ quæſtore cognoſcant; ita tamen ꝙ à ducibus, vel à ſpectabilibus qui priuati ſunt, ideſt, ſine adminiſtratione, ad ſpectabiles non appelletur: licet habeant adminiſtrationem, & videantur maiores non habentibus,ſed vbi delegatur cauſa præſidialis alij minori iudici nõ ſpectabili, ad ſpectabilẽ appelletur. Vbi vero cauſa à principe delegatur illuſtri vel ſpectabili,qui habet ducatum,vel ſpectabili, qui eſt ſub ducatu, & ſi non eſt dux, in regiam vrbẽ ad competentem iudicem appelletur. Sic mihi Bar. videtur caſus ponendus ſine præiudicio hominis prudentioris: & prudens lector, ſi ei videbitur, caſum in melius reformabit.

c ¶ Quæ vnà cum.] ſcilicet præfectura illuſtriſſima.

d ¶ Vtroque]ſcilicet prætoris & quæſtoris. quæſtor enim, qui præfuit ſcrinijs Imperatoris, audiuit cauſas appellationis.

e ¶ Subminiſtrante.] id eſt, cognoſcente.

f ¶ Ita tamen] ſenſus eſt,non eſt appellandum à iudicibus qui ſunt illuſtres, ad ſpectabiles, qui ſunt minores; nec à ſpectabilibus ad alios ſpectabiles, cum ſint pares, ſed à præſidibus, qui ſunt minores, appellandum eſt ad ſpectabiles.

g ¶ Priuati.]quando delegatur eis cauſa: ſed pendente iudicio fiunt ſpectabiles, vt C. de appellat. præcipimus, in fine. & ſic non ſemper conſideratur principium accepti iudicij. ſic 3.quæſt.7.§ tria,in fine. ſic ff. de pig.act.l.ſi rem.§.ſi. arg. contra extra de prob.cap.

m ¶ Sub quacumque.] hoc verum eſt cum appellatur à ſpectabilibus; ſed ſi à clariſſimis, tunc non appellatur ad vrbem, niſi ſit ſupra decem libras auri, vt ſupra.

n ¶ Ad competentes.] per hoc no. appellationem ad alium fieri quàm ad delegantem, contra id, ff. quis, & à quo appella. l. ſecunda. & extra de offic. delegati ſuper quæſtionum. ſic infra eadem. placuit, vt preſbyteri.

o ¶ Quæ in appellationibus.]i.ad principem,vt C.de excu.tut. quinquaginta. ff.quando ap.ſit.l.1.§.ſi quis.

iduum

Appellans ſecũdo multis in caſibus non auditur.

¶ Dicit L. ꝙ iſta lex corrigitur per Auth.de deſen. ciu. de hoc ẽt not. ex. de appellationibus. Arch.

Appellare non licet à maiori ad minorem.

Iudicij principium non ſemper cõſideratur.

BIduum.] CASVS. Dicitur hic, quòd biduum, vel triduum computandum sit à tempore latę sententiæ ad appellandum: sed vbi sententia lata est sub conditione, quæ tamen sic ferri non debet, similiter à die sententiæ & non existentis conditionis est appellan- actio de pecu. est annalis, l. prima, §. annus. & C. de præscriptio. triginta annor. cum nouissimi §. illud. Sed obijcitur, hæc sententia non continet in se absolutionem vel condemnationem, ergo nulla. vt C. de sentent. & interlocut. præses, ergo nec ab ea appellari est necesse, vt infra eadem, §. diffinitiua, ver. est autem quando. Respondet. licet modo nulla sit, speratur tamen & timetur, quod sit valitura. 2 nam in conditionalibus obligationibus spes est debitum iri, vt ff de verbor. signifi. cedere diem. Instit. de verbor. obligat. §. ex conditionali. vnde licet appellatio non inueniat quid extinguat, 3 tamen conditione existente retrofingitur extitisse, vt ff. de sol. sub cōditione, debitor. & effectus sententiæ retrotrahitur quandoque, vt ff. de his, qui not. infa. furti.

Item libro 49. ff. titu. quando appellandum sit, lege prima, §. Biduum.

¶ Quando appellandum sit primo, vel secundo. C. XXIX.

BIduum, vel triduum appellationis ex die sententiæ latæ computandum erit. ¶ Quid ergo, si sententia fuerit sub conditione [a] dicta, vtrum ex die sententiæ latæ tempus computamus ad appellandum, an vero ex die, quo conditio sententiæ extitit? Sane quidem non est [b] sub conditione sententia [c] dicenda. Sed si fuerit dicta, quid fiet? Et est vtile statim [d] tempora ad appellandum computari debere. ¶ Quod in sententijs receptum † est; vt vel altera die, vel tertia prouocetur; hoc etiam in ceteris obseruandum est, ex quibus sententia quidem non profertur, [e] appellari tamen oportere, & posse supra relatum est, *vt cum quis ad tutelam, vel ad alia ciuilia munera nominatur, & eius excusatio* [f] *non admittitur.* ¶ Dies autem istos, in quibus appellandum est, ad aliquid vtiles esse oratio diui Marci voluit, si forte eius à quo prouocatur, copia non fuerit, vt ei libelli dentur. Ait enim, is dies seruabitur, quo primo facultas adeundi erit. Quare si forte statim post dictam sententiam copiam sui non fecerit is, qui pronunciauit (vt fieri assolet,) dicendum est nihil nocere appellatori. Nam vbi primum copiam eius habuerit, prouocare poterit. Ergo si statim se subduxit, simili modo subueniendum est. Quid igitur, si conditio horæ effecit, vt se reciperet? Si forte dicta sit sententia iam suprema [g] hora; vtique non videbitur se subtraxisse. ¶ Adeundi autem facultatem semper accipimus, si in publico sui copiam fecit. Ceterum, si non fecerit; an imputetur [h] alicui, quòd ad domū eius non venerit, quodq; in hortos nō accesserit, & vlterius quòd ad villam suburbanam? Magisq; est, vt non debeat imputari. Quare si in publico eius adeundi facultas non

† al. præceptū

Sententia absolutionē, aut condēnationē continere debet.

2 Concor. tex in l 1 §. biduum. ff. quæ sen. sine app. rescin.

3 Nam per appellationem extinguitur pronūciatum. ff. ad Turp. l. 1. §. vlt.

e ¶ Non profertur.] vt in electionibus, & præsentationibus, vt extra de app. constitutis. & c. reprehensibilis. & extra de offic. deleg. super eo. & est hic argu. quod à tempore electionis vsque ad decem dies potest appellari.

f ¶ Excusatio.] no. quod quinquaginta dies dantur ad excusandū se illi, qui vocatur ad munus ciuitatis: similiter ad munus tutelæ: sed si excusatio non fuerit admissa, tunc poterit appellare, vt Instit. de excu. tut. §. qui autem. ff. quando appel sit, l. prima, §. si quis tutor. C. de excu. tuto. l. quinquaginta. nec tenetur tunc appellare cum nominatur tutor, sed tunc cum excusatio eius non admittitur, vt ibidem dicitur, sed cum aliquis eligitur ad dignitatem aliquam, statim tenetur appellare ante, quàm se excuset, vt ff quando appella. sit l. 1. §. si quis tutor. nisi eligatur, vt sit defensor ciuitatis, ibi non habet locum appellatio, vt in Auth. de defen. ciu. §. item illud. coll. 3.

pellandum intra biduum vel triduum. quod seruandum est non solum in sententia, sed etiam extra sententiam, vt puta cum quis ad tutelam, vel ad alia munera nominatur. hoc etiam intelligas, vt nec tempus computetur à tempore sententiæ, si potuit copiam iudicis habere, vel illius à quo appellauit, vel ad quem appellauit.

a ¶ Sub conditione.] de futuro: tunc suspenditur sententia. ff. si certum petatur, respiciendum. conditio autem de præsenti, vel præterito non suspendit sententiam. ff si certum petat. cum ad præsens. & l. seq. tamen sententia excommunicationis lata sub conditione tenet. 1 63. dist. Salonitanæ. extra de senten. excom. à nobis. 1. & ext. de appella. præterea. 2. ff. de verb. sig. cedere diem.

b ¶ Non est.] prohibetur quid fieri, quod tamen factum tenet. sic 45. dist. de Iudæis. ff. de interdictis, & releg. relegatorum § ad tempus.

c ¶ Sententia.] diffinitiua, sed interlocutoria sic, vt ī. 17. q. 4. si quis suadente. & extra de ap. præterea, 2. quæ est huic legi contraria.

d ¶ Statim.] in alijs præscriptionibus nō nisi à tempore conditionis existentis currit præscriptio. ff. quando

Excōicatio lata sub cōdône tenet.

1 Non tñ nisi in euentum conditionis, vt in l. hic alleg. cedere, de hoc not. ī. ea q 5. quā 10. & ī. ea. in glo. in alijs. Arch.

g ¶ Suprema hora.] videtur, quod iudices vsque ad supremam horam tenentur expectare partem aduersam, sicut totus dies quo pecunia debetur, cedit arbitrio soluentis. 4 Insti de verb obli §. 2. & dicit lex: Audient iudices vespere, mane, & meridie, vt in Auth. de iud. §. sedebunt. collat. 6. & qui ante Kalendas promisit, idem est ac si in Kalendis promisisset, vt ff. de ver. obl. qui ante. argu. contra. ff de orig. iur. l. 2. §. & quia magistratibus. vbi dicitur, quod incongruum est, quod iudices vespere præsideant. sed distingue, vt dicitur extra de offic iud. deleg. consuluit.

h ¶ An imputetur.] propter hoc verbum dicunt quidam, quod non possit appellari, nisi in præsentia iudicis:

Iudex vsq; ad quā horā expectare debet.

4 Hoc est verum in cōtractibus, sed in iudicijs secus, vt colligitur ext. de off. dele. c. cōsuluit. iuxta ti. ext. vt li. non cō test. c. 1. & de dolo. prout.

Appellãdũ ne est iudice præsẽte. ¹ Et ff. quã app. sit. l. 1. & ideo dicebat Goff. quòd app. emissa ĩ absentia iudicis bene excusat si nõ fit fraudulenter. hoc ipse not. in prædi. c. suggestũ. Arc. ² Concor. tex. in l. 1. §. libelli. & ibi Bart. ff. de appel.

quia si eo absente potest appellari, ergo non refert siue subtrahat se iudex, siue non, & est arg. pro eis extra eod. cum sit Romana. Sed contra eod. suggestum. extra de alie. iud. mutan. c. 1. C. quomodo & quando iudex. ab eo & C. de iud. l. vlt. ¹

abest ex causa necessaria tantum, vt cum quis fit deportatus propter suum delictum, tunc si potuit constituere procuratorem, non subuenitur ei, vt ff. de min. Papinianus ait. sed si abest ex iniusta causa, numquam auditur appellans, nec subuenitur ei, quia contumax non

fuit, melius dicetur facultatem non fuisse adeundi. ¶ Si quis, ipsius quidem, à quo appellauit, [a] adeundi facultatẽ non habuerit, *vt* [β] *ei libellos daret*, [b] eius autem, quem appellauit, habeat copiam; videndum est, vt † ei præscribi possit, quòd eum [c] non adierit. Et hoc iure vtimur, vt si alterutrius adeundi fuerit copia, præscriptio locum habeat. In propria causa biduum accipitur. Propriã causam ab aliena quemadmodum discernimus? Et palam est eã [d] propriam esse causam, cuius emolumentum, vel damnum ad aliquem suo nomine pertinet. *& infra.* ¶ Si aduersus absentem fuerit pronunciatum, biduum, vel triduum, ex quo quis scit, [e] computandum est, non ex quo pronunciatum est. Quod autem dicitur absentem posse prouocare, ex quo scit, sic accipit; † si non in causa per procuratorem defensus est. Nam si ille non prouocauit, difficile [f] est, vt hic audiatur. [g] ¶ Si quem † in insulam deportandum [h] adnotauerit [i] præses prouinciæ, & Imperatori [γ] scripserit, vt deportetur; videamus, quando sit prouocandum, vtrum cum Imperator rescripserit † vt deportetur, an cum ei scribitur. Et putem tunc esse appellandum, cum recipi eum præses iubet sententia [δ] prolata, Imperatori scribendum, vt deportetur. Ceterum verendum est, ne sero sit, vt tunc prouocetur, cum Imperator insulam ei assignauerit. Comprobata enim sententia præsidis, tunc solet insulam assignare. ¶ Rursus illud verendum est, si mendaciis apud principem onerauit eum, quem deportandum laborabat, intercludi illi viam prouocandi. Quid ergo est? Recte dicetur humanitate suggerente, vt & hoc, & illo tempore non frustra prouocaretur: quia non aduersus principem, sed aduersus [k] iudicis calliditatem prouocauit. *& infra.*

† *al. an*

† *al. accipimus*

† *al quidem* In principio eiusdem legis primæ.

† *al scripserit*

a ¶ Appellauit.] i. appellare voluit.

b ¶ Libellos daret.] ipse iudex, scilicet dimissorios. vel intellige de libellis appellationis, quos appellans vult dare iudici.

c ¶ Quòd eum.] facto enim sicut voce quis appellat, vt extra de appellatio. dilectu. ²

ET PALAM. CASVS. Illa causa dicitur propria alicuius, cuius damnum, vel emolumentum principaliter ad eum spectat. sed si sententia contra absentem lata sit, non currit ei tempus nisi à tempore scientiæ, nisi per procuratorem fuisset defensus: quia tunc difficile audiretur.

d ¶ Palam est eam.] potest enim damnũ pertinere ad aliquẽ, & fieri non suo nomine, 12. quæstio. secunda, § qui manumittitur. 14. quæst. secunda, super prudentia.

e ¶ Scit.] simile extra de appella. super eo. ver. si. C. quomodo & quando iudex. ab eo.

Difficile dupliciter sumitur.

f ¶ Difficile.] i. non: nam alibi ponitur hæc dictio, difficile, pro vix. 47. dist. quantumlibet.

Absenti vtrum subueniatur.

g ¶ Audiatur.] No. cum aliquis est absens post lit. contesta aut abest ex iusta causa, aut ex iniusta. Ex iusta tripliciter potest abesse, quia aut abest ex causa necessaria & probabili, aut ex causa necessaria tantum, aut ex probabili tantum. Si abest ex causa necessaria & probabili, vt ex causa reipubl. tunc si est legitime defensus restituitur ad appellandum, ³ vt ff. de in integr. restitu. l. vlt. si vero nullo modo est defensus, vel fuit minus legitime, ad totam causam restituitur, vt C ex quib. cau. maio. l. 1. & C. de procu. quia. Si abest ex causa probabili tantum, vt ex causa peregrinationis vel studiorum, tunc si est legitime defensus, ad nihilum restituitur: & ita loquitur hæc lex ff. ex quib. cau maio l. nec non. Si autem non est legitime defensus, tunc si constituit procuratorem, vel potuit constituere, ad nihilum restituitur, nisi ille procurator quem reliquerat, mortuus sit, vel forte soluendo non sit, vt ff. ex quib. cau. maio. sed & si. §. 1. decre. tamen dicit indistincte retractandum quod factum est, si probatur iusta causa absentiæ, vt extra de sent. & re iudi. cum Bertoldus. nec distinguitur, an potuerit constituere procuratorem, an non; vel an abfuerit ex probabili causa, an non. & est arg. ad hoc. C. quomodo. & quãdo iudex. l. ab eo. ibi enim videtur q̃ non sit opus restitutione, sed q̃ de iure communi possit appellare, si non auditur appellans, vt 24. q. 3. de illicita. & ĩ. ead. §. sunt quorum. nisi veniat iudice adhuc sedente pro tribunali, vt ff. de in integr. restit. diuus. sed si est absens ante li. contest. tunc vel excommunicatur, vel fit missio in poss. vt distinguitur extra vt li. non cont. tuæ. & c. quoniam frequenter.

³ Sed non ad totã causam. & ita intelligitur ff. ex quib. cau. ma. is qui. vbi dicit in integrum. aliàs esset cõtra. ff. eo sed & si. §. vlt. Ar.

SI QVEM IN INSVLAM. CASVS. Si præses iussit aliquem deportandum, rescripsit Imperatori, & Imperator rescripsit vt deportetur, quæritur quando appellandum sit. & certe dicitur q̃ vtroque tempore appellandum est, scilicet cum præses præcipit eum recipi inter condemnatos, & cum rescribit Imperatori, nec appellat aduersus principem, sed aduersus calliditatem iudicis: quia forte eum mendacijs apud principem onerauit. sed si cum Imperatori scriberetur, ostensum fuit exemplum litterarum litiganti; si tunc non appellauit, consensisse videtur, nec postea auditur appellans.

h ¶ Deportandum.] præses enim deportare non potest, vt ff de lega. 3. l. 1. § deportatus. Sed relegare potest. ff de iniu. rup test. l. si quis. § eius qui. & §. seq. & ff. de interdict. & releg. l. relegatorum.

Metropolitanus de criminali episcopi cognoscerẽ potest.

i ¶ Adnotauerit.] idest, iudicauerit. Arg. q̃ metropolitanus potest cognoscere de causa criminali episcopi, & talem ferre sententiam, iudico te esse deponendũ, sicut hic præses iudicat deportandum.

Appellans à grauamine, iuste appellat.

k ¶ Aduersus.] Ergo qui appellat a grauamine, iuste appellat, licet remota sit appellatio in rescripto: qa nõ

aduer-

aduersus litteras principis, sed aduersus malitiam iudicis appellat. sic extra de offi. iud. deleg. cap. sane. in fi. ff. de cust. reo. l. diuus. C. de rela. l. 2.

ILLVD QVOQVE. Hæc est vltima lex istius tit.

a ¶ Imperatori.] consulendo ipsum, vel referendo. H. & tunc

CASVS. Dicitur hic, quod pōt appellare is ad quem negotiū pertinet, vel verus eius procurator, vel negotiorū gest. Similiter mater pro filio potest appellare; nec tunc intercedere videt, licet ab initio eū defendere nō possit.

c ¶ Interest.] sic extra de off. deleg. super eo. ff. de inof. testa. si suspecta. immo etiam si nō interest, dūmodo qualecumque timetur præiudicium fieri, vt ff. eo. à sentētia. in prin. & extra de senten. & re iud. cum super.

l. vlt. eod. ti. ¶ Illud quoque videamus, si cum Imperatori [a] scriberetur, exemplum litterarum litigatori editum sit, neque is appellauerit, & postea contra eum rescriptum sit, an appellare à litteris pridem sibi editis possit? ε quia, qui tunc [b] non appellauit, vera esse, quæ scripta sunt, consensisse videtur: nec est audiendus, si dicat euentum sacri rescripti se substinuisse.

α ¶ Vt cum quis.] *Hinc vsque ad ver.* non admittitur. *non sunt in Pandectis: sed quia superius in eadem l. sententia ipsorum exprimitur, non sunt expuncta, sed descripta alijs characteribus.*

β ¶ Vt ei libellos daret.] *verba hæc non sunt in Pandectis, sed ob glossam sunt inducta.*

γ ¶ Imperatori scripserit.] *Sic est emendatum ex Pandectis. Antea legebatur,* Imperator rescripserit.

δ ¶ Sententia prolata.] *Hic vsque ad vers.* Ceterum, *sunt addita ex Pandectis.*

ε ¶ Possit?] *In vulgatis codicibus sequebatur,* certe non potest: *quæ neque in vetustis, neque in Pandectis habentur.*

Item Vlpianus lib. 49. in tit. de recipiendis appellationibus, vel non, l. prima.

C. XXX.

5 NOn solent audiri appellantes, nisi hi, quorū interest, [c] vel quibus mandatum est, vel qui negotium alienū gerunt, quod mox [d] ratum [e] habetur. Sed etsi mater α cum filij rem sententia versam animaduerteret, prouocauerit, [f] pietati dans, dicendum est & hanc audiri debere, & si litem [g] præparandam curare maluerit, intercedere non videtur, licet ab initio [h] defendere non potest.

lege 2. ibidem ¶ *Scæuola libro quarto regularum.* Ante sententiam appellari potest, si quæstionem [i] in ciuili negotio habendam iudex interlocutus sit, vel in criminali, si cōtra leges [k] hoc faciat. ¶ *Macer lib. primo de appellationibus. l. quarta.*

d ¶ Mox.] id est, intra decem dies, quia ratum debeo habere quod meo nomine factum est, cū adhuc agere possim. ff. rem rat. hab. l. penult. Vel dicit, mox, id est, modico temporis spatio, quod magis intellectu quàm locutione exprimi potest, vt ff. de sol. ratum. ff rem rat. habe. quo enim.

e ¶ Ratū.] sed nonne si aliquis appellat pro altero, ille cogitur habere ratam appellationē, cum negotium eius vtiliter sit gestū, vt ff. de neg. gest. Pōponius? Arg. cōtra quod tātum in criminibus appellatur inuito cōdemnato, vt ff de appel. non tantum. — Appellatio nem pro me factam, an tenear ratificare.

f ¶ Prouocauerit.] pro filio cōdemnato vel pro cōsanguineo etiam possunt appellare aliqui, vt extra de reg. iur. cum in cōtemplatione. in parte decisa. melius, de regu. cum simus. in parte decisa. — Appellat cōiunctus pro coniuncto.

g ¶ Litem.] appellationis: quia si ab initio defenderet, oporteret eam satisdare: quia in aliena re nemo idoneus est defensor sine satisdatione, ff. de procu. qui proprio. sed hoc est vtile officium. C. de procur. alienam.

& tunc litigatoribus edi debet consultatio, vt C. de relat. l. 2. extra de ap. intimasti.

b ¶ Qui tunc.] Hic manifeste videtur, quod si quis non appellat à suspecto iudice cum recipit litteras iudicis, vel si quis nō protestatur causa suspicionis vel appellationis, quod postea non possit appellare vel recusare, vt argu. extra de sen. & re iud. quod ad consultationem. & extra de offic. deleg. gratum. sed contra petitis induciis à iudice potest ipsum recusare etiam allegata causa absentiæ coram eo, vt extra vt li. non contest. accedens. immo & post præstitam cautionem standi iuri potest appellare, vt extra de eo qui mit. in poss. cum venisset. & 3. q. 3. §. offeratur. & non videtur consensisse in iudicem, qui postulat sibi edi genus actionis. ff. de iudi. non videtur. & post receptas litteras iudicis, quas remittit Papæ, possem iudicem recusare, vt extra de off. delega. cum olim. 2. item argu. extra de restit. spol. ex conquestione. Dic quod semper potest à grauamine appellari, vt extra de appel. vt debitus. — Appellare aut iudicē recusare, nō semper licet.

NOn solent.] Hæc est quinta pars quæstionis, in qua ponit sex casus diuersos. Ioan. de Fant.

h ¶ Ab initio.] pro filio non potest mater agere, vel ipsum defendere, quia hoc est virile officium. C. de procur. alienam. potest tamen postulare pro parētibus valetudine detentis. ff. de proc. feminas sed aliena negotia potest mulier gerere extra iudicium ff de nego. ge. l. 3. §. 2. Si tamen vis recipere mulierem intercedentem pro aliquo, facias eam renuntiare auxilio Velleiani, vt C. quando mulier tu. offi. fungi. l. vltima. — Mater pro filio agere nō potest. — Cautela ad obligandas mulieres.

ANTE SENTENTIAM. Hic ponit tres casus. in duobus appellatio conceditur, qui satis sunt faciles, & in tertio prohibetur.

i ¶ Si quæstionem.] In criminibus tātum fit quæstio, vt 5. q. 5. illi. ff de quæ. l. 1. in princ. sed in pecuniarijs causis non facile, nisi cum aliter veritas non potest liquere. ff de quæstio. Diuus Pius. liberi etiam torquentur si facto interfuerint, ff. eo. vnius §. testes. aliàs non. C. de quæst. decuriones. — Quæstio in quibus causis fit.

k ¶ Si contra leges.] id est, si vult torquere aliquem

nulla

nulla præſumptione præcedente: quod non licet, vt extra de reg. iur. cum in contemplatione.

a ¶ Eius qui.] Hoc intelligunt omnes cum nuntium miſit. Sed aliud eſt ſi per ſe in propria perſona & ante citationem iter arripuit, vt extra de app. meminimus. & c. ſuggeſtum. Sed cõtra hanc diſtinctionem eſt arg. extra de offi. deleg. cũ cauſa. vbi differtur cauſa ꝓpter miſſionẽ nuntij. & eſt hodie expreſſum i decr. de appel. ad hoc. ſic non obſtat eo. tit. vt debitus honor. illud enim intelligitur quando hoc tantum dicit, & non probat & ibi dicitur, ꝙ primo conuenit ꝗ primo litteras dedit iudici. hodie ſtatur decre. vt debitus.

Ioannes. Itẽ de reo fit actor, & tenetur probare victus appellationẽ eſſe iuſtã. vt extra de app. cum in eccleſia. Cũ ergo appellationi q̃nque nõ deferatur, patet ꝙ differt à nũtiatione noui operis, quia poſt illã, ſiue ipſa ſit iuſta ſiue iniuſta, nihil eſt innouandum, vt extra de no. ope.

Appellatio & nuntiatio noui operis, differunt.

Eius, qui [a] ideo cauſam agere fruſtratur, quod dicit ſe libellum principi dediſſe, & ſacrum reſcriptum expectare, audiri deſiderium prohibetur: & ſi ob eam cauſam prouocauerit; appellatio eius recipi ſacris conſtitutionibus vetatur.

α ¶ Mater.] *Antea breuius legebatur*, ſed & ſi mater ex pietate prouocauerit, dicendum, &c. *Multa vero alia in hoc, & ſequenti capitulo ex ipſis Pandectis ſunt emendata.*

Item Martianus lib. 2. de appellationibus, tit. de libellis dimiſſoris, l. vnica. lib. 49 Digeſt. tit. 6.

¶ De dimiſſorijs libellis. C. XXXI.

POſt appellationem [b] interpoſitam litteræ dandæ ſunt ab eo, à quo appellatum eſt ad eum, qui de appellatione cogniturus eſt, ſiue principem, ſiue quẽ alium: quas litteras dimiſſorias, ſiue apoſtolos appellant. Senſus autem litterarum talis eſt; appellaſſe, puta, Lucium Titium à ſententia illius, quæ inter illos dicta eſt. Sufficit autem petijſſe intra tempus [c] dimiſſorias inſtãter, [d] & ſæpius: vt & ſi non accipiat, id ipſum conteſtetur. Nam iſtantiam repetentis † dimiſſorias, conſtitutiones deſiderant. Aequum eſt igitur, ſi per eũ ſteterit, [e] q debebat dare litteras, quo minus det; ne hoc accipienti † noceat. ¶ *Vlpianus libro quarto de appellationibus; titulo nihil innouari appellatione interpoſita, l. vnica.* Appellatione [f] interpoſita, [g] ſiue ea recepta fuerit, ſiue non, medio [h] tempore nihil [i] nouari oportet. *& infra.* ¶ Si quis [k] ex pluribus facinoribus condemnatus, propter quædam [l] appellauit, propter quædam nõ, vtrum differẽda pœna eius ſit, an nõ, quę-

† al. petentis

eod. l. 49. ti. 7.

† Adde ¶ accipientis exponit hic idest accipere volenti. ſimi. in l. ſi. ff de mi. & in l. ſi creditores. ff. de pact.

P Oſt appellationem.] CASVS. Dicit ꝙ iudex à quo appellatur debet dare litteras dimiſſorias appellanti ad eum ad quem appellauit, cõtinentes qualiter appellauit, & ſi appellans inſtanter petat, licet iudex ei non dederit, non nocebit ei.

b ¶ Poſt appellationem.] ſimiliter ſi appellationem non recipit dabit litteras appellanti, vt eas det ſuperiori, in quibus ſignificabit ei, quare appellationẽ non recipit, vt ff. de appell. reci. vel nõ, ſciendũ.

c ¶ Tempus] xxx. dierum, vt ĩ. ea. §. vlt. in fi. & ſi intra id tẽpus non petierit, videtur renũtiare appellationi, vt s̃. ca. ab eo. §. iſta. & C. eo. qm̃ nec iudex ad quem appellauit, eũ audiet: iudex tamen etiam non petenti tenetur offerre apoſtolos, vt C. eo eos. in fi.

Apoſtolos non petens intra tempus 30. dierum, vĩ renũtiare appellationi.

d ¶ Inſtanter.] ſupra 100. diſt. priſca.

e ¶ Per eum ſteterit.] Ergo ſi per ipſum ſtet, hoc ei nocebit, vt iudex ſuperior ipſum non audiat ſine apoſtolis. hoc autem hodie in paucis locis ſeruatur, tamen Inno. IIII. hoc idem ſtatuit.

f ¶ Appellatione.] planus eſt iſte caſus, nec eget expoſitione.

g ¶ Interpoſita.] ita quòd teneat.

h ¶ Medio.] dumtamen ſit recipienda.

i ¶ Nihil.] niſi cum appellatur ab executione, tũc ſiue ſit mobilis res, ſiue immobilis, fructus ſequeſtrãtur. † C. quorũ ap. nõ rec. ab executore. Item in alio caſu cũ dilapidat fructus. ff eo. Imperatores. extra de ſequeſtr. poſſ. c. vlt. & cũ appellans eſt in notorio crimine. extra eo. cũ ſit Romana. vel eſt inuaſor eccleſiæ ĩ. ea. §. ſunt etiam. Itẽ ſi hæres cõuictus de legato vel fideicõmiſſo præſtando appellat; tunc nõ deferetur appellationi, cauebit tñ de eo reſtituẽdo. ff. vt legatorũ, vel fideicom. nomine caueatur. l. poſtquam §. 1. ita etiam eſt in ſupplicatione. C. de precibus Imperato offe. auth quæ ſupplicatio. Item poteſt nouas probationes inducere poſt publicationem teſtium, quas prius nõ poterat habere. C. de temp. appel. per hanc. extra de fide inſtium. cum

Sequeſtratio fit in aliquibus caſibus.

† Sub. & res de qua agitur, ſi ſit mobilis amouetur à poſſeſſore, ſecundum Inn. qui ita no. extra de appell. nouit.

ope. nunc. c. cum ex iniuncto. iudex ergo à quo appellatur, ſi non recipit, ſuperiori mandabit opinionem ſuam & cauſam, quare non recipit appellationem, ut ff de appel. re. ſciendum. Ioan.

SI QVIS EX PLVRIBVS. CASVS. Si quis de pluribus criminibus fuerit condẽnatus, ſi propter grauiora appellauerit, non eſt mandanda ſententia tunc executioni: ſi propter leuiora, eſt mandanda executioni.

k ¶ Si quis.] Hanc legem intelligunt quidam, qñ crimina ſunt connexa, vt ff de mi. etiã ſi. ſed hoc falſum eſt, quia non põt quis ſimul accuſari de criminibus pluribus deſcẽdentibus ex eodẽ facto. C. de accu. q de crimine. Verũ eſt ab vno, ſecus ſi à diuerſis, itẽ ſi ex diuerſis factis, poſſet ẽt ab uno. ĩ. q. 8. §. libellorũ ſed intelli ge qñ minor pœna præiudicat maiori. Vel dic ꝙ ſi maior pœna includit in ſe minorẽ, vt depoſitio priuationẽ officij, defertur ẽt pœna in minori. nam ſatis eſt ſi punitur in maiori pœna. arg. ad hoc 23. q. 5. ſi relegentes.

Accuſari quis non poteſt ſimul de pluribus criminibus.

l ¶ Quædam.] Sententia ergo pro parte tenet, pro parte non, vt ff. de mino. ẽt ſi. §. ex cauſa C. de tranſact. ſi ex falſis extra de præb. dilectus. extra de teſta Raynutius & c. Raynaldus. ſed ſententia arbitri non põt pro parte tenere, & pro parte non. ff de arb. diem quidam habent qualem pro lege §. ſed & ſi. licet contrariũ inueniatur extra de arb. cum tempore. Hoc tamen ſcias, ꝙ rerum pluralitas non facit plures ſententias, licet ſecus ſit q̃nque in ſtipulationib. ff. de verb. obl. quod dicitur. & l. ſcire. & ff. familiæ erciſc. in hoc iudicio. ff ad

Sententia poteſt pro parte tenere, & pro parte non.

ad exhi. Celsus. §. item Celsus. Ioan. Probabiliter potest dici, ꝙ tot sunt sententiæ, quot sunt articuli expressi arg. ff. de verb obl. scire. B.

a ¶ Grauiora.] quid si sunt æqualia? idem credo. Et sic patet hic, ꝙ magis dignum trahit ad se minus dignũ. simi. extra de confes eccl. vel alt. quod in dubijs.

c ¶ Si aũt vnus.] si plures condemnati sunt, & volunt appellare, libellus appellationis omniũ nomina cõtinebit: sed si vnus est ex pluribus cõdemnatus, si vnũ in libello nõ expressit, illi nõ nocebit, vt ff. eo. scio quæsitũ.

d ¶ Syndici.] possunt ergo esse duo syndici, vel procuratores, ut hic, & extra de rest. insuper. & extra de do. & cont. cum dilecti. & extra de sent. & re iud. cũ I. & A. melior tamen erit conditio occupãtis, vt ff. de procu. pluribus.[1] arg. tamẽ cõtra ff. de admin. tut. decretu. in fi & ff. de procura. si quis cum. Tu dicas, ꝙ bene possunt esse plures procuratores, sed tantũ vnus aget causam: qa si ambo agerent, forte quod unus concederet, alter negaret, immo & si plures sũt qui agunt, omnes debent constituere vnũ procuratorem, ne causa spargatur in plures aduersarios, vt ff. familiæ ercis. si familiæ. ff. de ædil. edic. quod si nolit. §. si plures. Melius potes distinguere: qa si plures sũt rei, qui cõueniuntur, omnes tenentur dare vnũ procuratorẽ, ne causa spargat in plures aduersarios. sed si plures sunt illi, qui cõueniunt aliquem, nõ habet necesse dare unum procuratorẽ. sic distinguit lex ff. iud. sol. iam tamen. §. ult. Io. H. tamen dixit, ꝙ plures procuratores possunt simul agere, sicut notauit I distinctionib. suis. B.

e ¶ In scriptis.] si coram iudice appellat, sufficit si dicat, appello. ff. eo. l. 2. sed si appellat sine iudice, tũc scribet quis, & à quo, & cõtra quem appellet, & à qua sentẽtia. ff. eo. l. 1. in fi. Idẽ uidetur si à grauamine appellat: immo sufficit si dicat, appello. extra e. cordi.

Appellatio plurium.

Procuratores possunt esse plures.

[1] Extra de procur. nõ iniuste. ubi de hoc. & ibi no. Gof. ꝙ ille dicitur occupare qui prius ad litis contestationẽ peruenit. ff. de lega. 1. si plurib. Arc.

ritur. Et si quidem grauiora [a] sunt crimina, ob quæ appellatio interposita est, leuius autem id, propter quod non appellauit; recipienda est omnino appellatio, & differenda pœna. Si vero grauiorem sententiam meruit ex ea specie, ex qua non est appellatum; omnimodo pœna imponenda est.

Forma apostolorum hæc est. Ego ille sanctæ Bononiensis ecclesiæ episcopus te presbyterum Rolandum capellanum sancti Apollinaris ad Apostolicam sedem, quam appellasti, ab obseruatione mei iudicii his apostolis dimitto. Forma vero appellantis ante sententiam hæc est. Ego Adelinus sanctæ Rheginæ ecclesiæ minister (licet indignus) sentiens me prægrauari à Domino Gualterio sanctæ Rauennatis ecclesiæ archiepiscopo, Romanã sedem appello, & apostolos peto. ¶ *Si vero post datam sententiam appellare voluerit; hic erit ei modus appellandi. Ego A. sanctæ Rheginæ ecclesiæ minister (licet indignus) contra sententiam Domini G. S. Rau. ecclesiæ archiepiscopi iniuste in me latam pridie Kal. Maii, Anno Domini incarnationis* M C X L I. [a] [b] *indictione quarta, Romanam sedem appello, & apostolos peto.* ¶ *Si autem vnus,* [c] *vel duo pro pluribus appellare voluerint; sic appellabunt. Ego P. & G. syndici* [d] *canonicorum S. B. E. sentientes nos prægrauari, vel contra sententiã, etc. Romanam sedem appellamus, & apostolos postulamus. Et huiusmodi appellationis in scriptis* [e] *fieri debent.*

a ¶ M C X L I.] *In vulgatis erat.* M C L X I. *qui numerus, vt recte in glossa dicitur, constare non potest. Quod hinc etiam confirmatur; quia quarta indictio, de qua hic est mentio, non conuenit cũ anno illo. In manuscriptis autem cum varia sit lectio, hæc visa est melior, quæ notarum tantum transpositione restitui potuit, & quarta indictio cum hoc anno concurrit.*

Ad iudicium autem alterius fidei, catholico appellare non licet.

Vnde in concilio Carthaginensi quarto, c. 7.

¶ Excommunicetur catholicus, qui cõmittit causam suam iudicio alterius fidei. C. XXXII.

Catholicus, qui causam suam siue iustam, siue iniustam ad iudicium alterius fidei iudicis [f] prouocat, excommunicetur. [g]

Appellans absente iudice, quid debet facere.

6 *Notandum vero est, quòd quidam iudices sunt, à quibus appellari non oportet.*

Et I Afri. c. 89. *Vnde in concilio Mileuitano, c. 24. legitur.*

FORMA. CASVS. Ponit hic magister. qualiter formari debeant libelli appellationum, dicens: Ego N. sanctæ Bononien. &c. Postea dicit ꝙ huiusmodi libelli fieri debent in scriptis.

b ¶ M C X L I.] dicit Hugo, ꝙ hic est falsa littera: quia non sunt tot anni, quodlibet iste compositus fuit: fuit enim editus docente Iacobo Bononiensi in legibus, & Alexandro in theologia, qui fuit postea Papa Alex. III. & fuit anno domini M C L. vt ex chronicis patet.

Decretum fuit editũ anno M C L.

CAtholicus.] CASVS. Dicitur, ꝙ si catholicus condemnatus ad iudicem alterius fidei appellauerit, debet excommunicari.

f ¶ Fidei iudicis.] infidelibus enim sunt interdicta officia publica. C. de Iudæ l. vlt. 17 q 4. constituit.

g ¶ Excommunicetur. nisi sit sub rege infideli, vt Paulus, qui appellauit ad Cæsarem 23. q. 1. paratus. 10. dist. si in adiutorium. 11. q. 3. Iulianus.

NOTANDVM. Hæc est sexta pars quæstionis, in qua probat, ꝙ ab arbitris nõ est appellandũ: & licet verum

sum dicat, tñ superficialiter inducit canones, qui loquũtur in iudicibus ordinarijs electis à partib. ex causa, excepto c. seq. qđ intelligit in arbitio, secundũ Io. de F.
CASVS. Modo dicit Grat. à quibus appellari nõ licet. Et hoc probat per sequens c. cuius casus facilis est, & intelligitur de arbitris, vt dicit sequens §.

d ¶ Ordinarij.] secundum canones credo. ꝙ & ordinarius & delegatus possit esse arbiter. Quòd possit ordinarius, est extra de arb. cum tẽpore, & extra de elect. causam. Quòd est delegatus, extra de præsumpt litteras. extra de arbit. cũ olim. extra de præben. nisi. Et licet non possit

Ordinarius & delegatus possunt esse arbitri.

¶ A quibus iudicibus prouocari non licet. C. XXXIII.

A Iudicibus,[a] quos communis consensus[b] elegerit, non liceat prouocare.

In epist. Nic 1. Iuo. p. 6 c. 365. Pann. l. 4. c. 132

Quòd de arbitris intelligendum est. Iudicum enim alii sunt ordinarii, alii arbitrarii. Ordinarii vero sunt, qui ab Apostolico, vt ecclesiastici; vel ab Imperatore, vtpote sæculares, legitimam potestatem accipiunt. Arbitrarii sunt, qui nullam potestatem[c] *habentes cum consensu litigantium in iudices eliguntur, in quos compromittitur, vt eorum sententiæ stetur. Horum alii sunt ordinarii & arbitrarii, alii arbitrarii tantum. Ordinarii*[d] *& arbitrarii sunt, qui legitimam potestatem habentes, ab eis eliguntur ad arbitrandum, qui non sunt suæ ditioni suppositi. Ab his, etsi vt arbitrarii † sedeant, & non vt ordinarii, priuilegio tamen ordinariæ dignitatis grauatus aliquis appellare valebit.*[e]

† al. arbitri

Vnde in concilio Carthaginensi 3. c. 10.

& Afric. c. 89.

¶ A iudicibus, qui eliguntur communi consensu, prouocare licet. C. XXXIIII.

SAne, si ex consensu partium iudices electi fuerint, etiam à pauciore numero, quam constitutũ est, liceat α[f] prouocari.

Iuo. p. 6. c. 363. Ans. l. 3. c. 123.

α ¶ Liceat.] *Hunc canonem citat Gratianus (quod ipsemet aperte profitetur) vt ostendat ab huiusmodi iudicibus licere appellari. Verum in concilio Carthaginensi tam impresso, quàm manuscripto cum varijs exemplaribus collato, & vnico codicis canonum etiam impresso, ac manuscripto, & græco, quod cum ipso concordat, & Africano, vbi hoc repetitur, & apud Iuonem legitur,* non liceat. *Et quæ in ipso canone antecedunt, & referuntur infra ea. c.* hoc etiam. *ostendunt omnino cum negatione legendum esse.*

Item ex concilio Mileuitano, c. 22.

& Afric. c. 92.

¶ Qui de episcoporum iudicijs queruntur, à vicinis episcopis audiantur, vel ab alijs ex consensu eorum adhibitis. C. XXXV.

PLacuit, vt presbyteri, diaconi, vel ceteri inferiores

11. q. 3. presbyteri.

Appellare à iudice cõiter electo, an licitum sit.

Arbitrorũ duo sunt genera.

a A Iudicibus.] Si consensisti in iudicem aliquẽ, propter iniquitatem personæ non potes appellare, vt hic, & extra đ off. deleg. super quæstionum. sed ab iniqua sentẽtia potes appellare: quia licet reprobare dicta, sed nõ personam, vt 4. q. 3. si quis testibus. vnde appellatur si vocauerit litigatores ad inhonestum locũ. ff. de arb. si cum dies. §. si arbiter. vel ad periculosum locum. extra de app. ex parte. 1. Dicas ergo, ꝙ nisi remota sit appellatio, bene appellatur à iudicib. de cõi consensu electis: nisi sint electi, vt arbitri, vt ff. de ap. ex cõsensu. vel ẽt si sunt arbitri tales, qui electi sunt ex necessitate: quia à talibus appellatur, vt C. de iud. l. vlt. Itẽ scias, ꝙ duo sunt genera arbitrorũ: quidam sunt arbitratores, qui componunt inter partes, & talium arbitriũ si est iniquum, est reducendum ad arbitriũ boni viri, vt ff. pro socio. si societatẽ. Sed arbitrium illorum, qui eliguntur sub pœna, licet sit iniquum, tñ tenet. ff. eo. diẽ § stati. sed à superiori põt retractari, vt extra de arbit. non sine. Item si per dolum sententiam tulerunt, licet non retractetur per appellationem. tamen per exceptionem retractatur. ff eo ti. non distinguemus §. cum quidam.
b ¶ Communis consensus.] secus in causa criminali, vbi consensus rei sufficit. 12 q. 3 c. 3.
QVOD DE ARBITRIS. CASVS. No. ꝙ iudicum alij sunt ordinarij, vtpote dati à principe, vel à lege. Alij arbitrarij, in quos compromittitur, nullam tamen habent potestatem: sed illorum arbitrorum alij sunt ordinarij & arbitrarij, vtpote qui legitimam potestatem habentes, ad arbitrandum eliguntur. Alij arbitrarij tantum. Ab his qui sunt ordinarij & arbitrarij appellari licet ratione ordinariæ potestatis, & iurisdictionis. Et ad hoc inducit cap. seq.
c ¶ Potestatem.] eius rei de qua est ordinarius iudex, potest amicabiliter componere, vt 23 q. 8 si quis membrorũ. in Auth. coll. 9. vt dif. iud. §. si vero 5 q. 2. si primates. sed non potest in se recipere arbitrium, secundum vnam lecturam, vt 3. q. 7. §. tria. circa finem. Ioan.

possit appellari à sententia arbitri, supplicari tamen potest.[1] extra de arb. non sine.
e ¶ Valebit.] hoc falsum est: quia à cõpromissario nũquam appellatur, siue alias sit iudex, siue nõ. C. de arb. l. 1. & nisi[2] exprimatur, ꝙ eligitur vt arbiter, tenebit eius sententia, vt iudicis. C. de iurisd. omn. iud. l. 1. & appellatur, vt ff. qui satisd. cog. l. arbitrio. Ioan.
SAne.] CASVS. Tres iudices erãt electi a partibus: duo illorum tertio absente pronunciant, & forte contradicente. dicitur, ꝙ ab illis duobus appellari potest. Vel pone. ꝙ duo pronunciabant de mandato tertij. & casus est quasi idem.
f ¶ Liceat.] licet sit remota appellatio: tamẽ quia tertius deest, qui posset alios reuocare, põt appellari.[3] extra de eo qui mit. in possess. cũ sicut. in parte decisa. Vel intellige quando vnus delegauit alijs vices suas. tunc enim appellaẽ. extra de off. delegati. super quæstionũ.
PLacuit.] CASVS Quidã clerici couenti corã episcopis suis, iusta de causa recusabant eos. Dicitur, ꝙ vicini

1 Idẽ Spec. in ti. đ arb. § 1. ver. arbitrator. & no. Bald & Saly. in l. 1. C. đ arb. & ff de leg. 2. l. cũ quidã. la seconda. & ibi per Imo & Bal. in l. tres fratres planũ § si. de leg. 1. & ve. đ Auth. in cle. ſepe. de ver. sign. per Iau. de Cast. in l. nã & postea §. si mino. de iureiuran.
2 Sub. imo bene dicit Gra. ꝙ à iudici. &c. secundum l.
3 Sub. maxime, cum appellatio sit tempore petitura. non debet expectare contumaciam dicẽ arg. ff. de admini. tuto. tutor qui. §. 1. secũdum L.

vicini episcopi electi à partibus de consensu suorum episcoporum cognoscant de causa, à quibus nō appellatur, nisi ad Africana concilia, vel primates. si ad concilia transmarina appellauerint, excommunicentur, sed dicit Gratianus, hoc verum est, nisi ad sedem Apostolicā appel-

c ¶ Consensu.] maxime. Vel ideo dicit, quia sine licētia eius non potest clericus renunciare foro. extra de foro comp. § diligenti. sed de licentia episcopi potest adire iudicem ecclesiasticum, vt extra de foro compe. significasti. vel ideo dicit ex consensu, quia episcopus delegabit ei causam: tamen ille non cogitur eā recipere: quia par in parem non habet potestatem vel imperium. & est simile 6. q. 4. si quis episcopus.

clerici in causis, quas habuerint, si de iudicijs episcoporum suorum questi fuerint, [a] vicini [b] episcopi eos audiant, & inter eos quidquid est, finiant, adhibiti ab eis ex consensu [c] episcoporum suorum. Quòd si & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent, nisi ad Africana concilia, [d] vel ad primates prouinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putauerit appellandum, à nullo intra Africam in communione suscipiatur.

Nisi forte α *Romanam sedem appellauerint. Is autem qui appellauerit, ad eum, à quo appellauit, remitti non debet.*

Vnde in Sardicensi concilio, c. 7.

α ¶ Nisi forte.] *Hæc in antiquis codicibus scribuntur tamquam Gratiani verba. Et ad hanc sententiam demonstrandam affert sequens caput ex concilio Sardicensi.*

d ¶ Concilia.] casus vbi nō appellatur ad delegantē, hoc ideo fit, quia est suspectus. & est simile 3. ca. anteriorum. in fine.

Suffraganei quōque supplēt defectum archiepiscopi.

HIS AVTEM. CASVS. Dicit Grat. quod appellator non debet remitti ad eum à quo appellauit. Et hoc probatur sequenti cap.

¶ De eodem. C. XXXVI.

Nicol. in epist. ad Michaelē, quæ incipit [Proposueram] & in epist. ad epos apud Cōnicinū congregatos. Iuo, p. 5. c. 27. cōc. Afr. c. 101.

SI quis episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum deiecerint; si appellauerit qui deiectus fuerit, & confugerit ad beatissimum Romanæ ecclesiæ episcopum, & voluerit se α audiri, si iustum putauerit, vt β reuocetur, [e] vel renouetur examen, scribere episcopis dignetur his, qui in finitima, [f] & propinqua [g] prouincia sunt, vt ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quòd γ si is, qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit episcopum Romanum, vt de latere suo presbyteros mittat, erit in potestate eius, & quid velit, & quid æstimet. Et si decreuerit mittendos esse, qui præsentes cum episcopis iudicent, vt etiam habeant auctoritatem [h] personæ illius, à quo destinati sunt; erit in eius arbitrio. Si vero crediderit sufficere episcopos, δ vt negotio terminum imponant, faciat quod sapientissimo consilio suo iudicauerit.

α ¶ Se audiri.] *Græce est*, καὶ βουληθείη αὐτοῦ διακοῦσαι, *idest*, si Romanus episcopus voluerit ipsum audire.

β ¶ Reuocetur, vel.] *Hæc absunt à concilio tam impresso, quàm manuscripto cum varijs exemplaribus collato, & legitur tantummodo*, renouetur. *quemadmodum Græce est*, ἀνανεώσασθαι. *& sic refertur à Nicolao, & Iuone: sed ob glossam non sunt inducta.*

γ ¶ Quod si is, qui rogat.] *Græce est*, εἰ δέ τις ἀξιοῖ καὶ πάλιν αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα ἀκουσθῆναι, *idest*, Si quis autem postulet, & rursus negotium suum audiri, *vt sit secunda appellatio, quæ etiam significatur in capite*, Gaudentius. *quod apud Græcos proxime antecedit huic capiti.*

δ ¶ Episcopos.] *Sequebatur in codicibus Gratiani, etiam in manuscriptis,* ...

SI quis episcopus.] CASVS. Aliquis episcopus damnatus fuit ab episcopis suæ prouinciæ: appellatū fuit ab eis ad Romanū pontificē. Et certe dicitur hic, quod si Papa receperit appellationem suā, & æquā reputauerit, vt causa reuocetur vel renouetur, cōmittat causam episcopis vicinæ prouinciæ, qui cognoscant de causa cum aliquo legato Domini Papæ, si ei placuerit aliquem destinare: alioquin soli episcopi procedent in causa.

e ¶ Vt reuocetur.] alia est ergo causa appellationis quā principalis, vt 6. quæst. 4. Osius.

f ¶ In finitima.] non ergo remittitur causa ad eum, à quo appellatum est, nisi partes hoc petant, vt extra de app. accepta. &c. interposita. §. 2. nisi velit ei deferri à quo appellauit, vt reuocet, non vt cognoscat, vt extra de sen. excom. per tuas. & extra, de matri. contracto contra interdictum ecclesiæ, litteræ. & quando frustratoria est appellatio, vt extra de appel. cum in ecclesia.

Appellationis cā non est ad iudicem à quo, remittēda. Idest, ga. extra de ap. interposita. §. 2. nisi pars appella ape teret, quod appellans instructus, & cū suis munimēris ad sedem Apostolicam accederet, vt lib. 6. co. tit. cordi. secūdum Iuno.

appellauerint, vt in sequenti §. dicitur.

a ¶ Fuerint.] recusando eos, & intra triduum alios eligendo. 3. q. 3. §. offeratur.

b ¶ Vicini.] forte non erat metropolitanus, & ideo prouinciales episcopi supplent defectum metropolitani.

g ¶ Et propinqua.] vt nec sit vltra duas dietas, vt extra de rescri. nonnulli. sic 3. q. 6. neminem. extra de off. deleg. prudentiam § sexta. & extra de app. c. vlt.

h ¶ Auctoritatem.] & sic videtur quòd epi vicinæ prouinciæ

uinciæ ordinario iure cognoscant, ar. ℸ. c. proximo. & sic ordinarius & delegatus simul poterunt cognoscere de causa. Quid ergo iuris est si isti dissentiant in sententia? Dic vt ℸ e § si plures. extra de sent. & re iud. c. fi.

ARBITRARII. Iste § diuiditur in duas partes. In prima dicitur, arbitrarij tantū sunt qui non habent potestatē, à quibus non appellatur: & imputet sibi qui tales elegit. Secundo dicitur, ꝙ si sententia iudicum à quibus appellatur, fuerit retractata, nō obest eis nisi conuincantur iniustā tulisse sententiā inimicitia vel gratia deprauati: & hoc probat per sequens cap.

a ¶ Arbitrarij] Hæc verba habes, ff. de arbi l. atem §. stari. nisi contra ius sit quod profertur ℸ. ea § est autem quando.

Statutum.] CASVS. Appellatum fuit à sententia iudicis: alter litigatorum coram iudice appellationis volebat ducere in testimonium iudicem, à quo appellatum est: similiter assessorem vel aduocatū. quæritur vtrum possit? Et respondet ꝙ non. In fi. dicitur, ꝙ clericus

inscriptis quemadmodum & apud Iuonem, comprouinciales. *quæ vox non est in concilio, neque apud Nicolaū. Græce legitur*, καὶ ἀπόφασιν τοῦ ἐπισκόπου, *id est*, & ipsius episcopi sententiam. *Balsamon tamen videtur legisse*, τῶν ἐπισκόπων. *& primum interpretatur de episcopis prouincialibus, deinde de alijs.*

Arbitrarii [a] *tantum sunt, qui nullam legitimam potestatem acceperunt, à quibus appellari non licet; quia eis imputandum est, quòd sibi tales elegerunt. Si vero sententia eorum, à quibus appellatur, soluta fuerit,* ᵋ *nihil eis oberit: nisi forte vel inimicitia, vel pecunia deprauati iniustam probentur tulisse sententiam.*

Vnde in concilio Carthaginensi 3. c. 10. legitur.

ᵋ ¶ Fuerit.] *Sequebatur in vulgatis*, per eum, ad quem appellatum est: *quæ sunt expuncta; quia in vetustis codicibus non habentur.*

¶ Cum per appellationem sententia soluitur, non debet obesse ei, qui non iniquo animo iudicauit. C. XXXVII.

HOc etiam placuit, vt à quibuscumque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos, vbi est maior auctoritas, fuerit prouocatum; non eis obsit, [b] quorum fuerit soluta sententia, si conuinci [c] non potuerint, vel iniquo † [d] animo iudicasse, vel aliqua cupiditate, aut gratia deprauati. Iuo. p 6. c. 363. Pan. l. 4. c. 131.

† *inimico*] vera lectio.

Quæritur autem de eo, à quo appellatur, an sit euocandus in testimonium apud eum, ad quem appellatur, super negotio, cuius cognitionem suscepit.

De hoc ita statutum est in concilio Carthag. 5. c. 1. Et in Afr. c. 26.

¶ Clericus non deuocetur in testimonium illius causæ, cuius primum cognitionem suscepit. C. XXXVIII.

STatutū † est, vt qui forte in ecclesia quamlibet causam iure Apostolico [e] ecclesijs imposito agere voluerit, & fortasse decisio [f] clericorum [g] vni parti displicuerit; [h] non liceat clericum in iudicium ad testimonium deuocari eum, qui præses [i] † vel cognitor [k] fuit, & nulla ad te- Iuo. p 6. c. 230.

† *al Statuendum*] orig.

† *al cognitor, vel præsens*] orig.

HOc etiam.] Hæc est 7. pars q. in qua ponit x. diuersos casus in x. c. lo. de F. CASVS. Dubitabatur vtrum iudices puniri debeant, quorū sententia per appellationem fuit retractata? & statuitur in concilio quòd propter hoc puniri non debent, nisi conuicti fuerint odio, vel gratia, vel pecunia sententiam protulisse.

b ¶ Obsit.] nisi quātum ad hoc quòd in alijs causis possint suspecti recusari. extra de appel. ad hæc. & c. proposuit.

c ¶ Si conuinci. Argumentum, ꝙ cōtra aliquē ex officio suo facientē aliquid non sit malum præsumēdum nisi conuincatur. 11. q. 3. absit. & c. si episcopus forte. 9. q. 2. Lugdunensis extra de renuncia. in præsentia. de sen. & re iudi. sicut. Hodie non præsumitur pro solo iudice, nisi hoc legitimis constiterit documentis, vt extra de proba. quoniam contra falsam.

Præsumitur pro illo qui aliqd facit ex officio.

Iudicis male iudicantis punitio.

d ¶ Vel iniquo.] Si iudex per suam imprudentiam iudicauerit male, punitur quantum iudici videtur æquū. ff. de var. & extraor. cog. l. vlt. sed si per imprudentiam assessoris, tunc assessor tantū punitur, vt ff. quod quisque iur. l. 2. ¹ Sed si iudex per dolū, vel per gratiā, vel odiū, vel pro pecunia male iudicauerit, punitur in verā litis æstimationem: & etiam infamis fit. C. de pœna iudi qui ma. iud. l. 2. & Instit. de obli. quæ ex quasi delic. nas. § 1. Si autem iudex non vult iudicare, facit litem suam, vt 32. q 1. dixit Dominus. dic vt ibi dixi.

¹ Adde per Doc. de hac materia in l. argentarius § fi. cū glo. ff. de edē. & quæ no. in c. 1. de re iudi. lib. 6.

QVÆRITVR. CASVS. Monet hic Gr. q. an iudex à quo appellatur, possit esse testis in causa propter quā est appellatum ab eo: & probat ꝙ non, sequenti cap.

clericus ad testimonium compelli non potest.

e ¶ Apostolico.] i. canonico.

f ¶ Decisio.] i. sententia.

g ¶ Clericorum.] i. iudicum.

h ¶ Displicuerit.] & ideo appellauerit.

i ¶ Præses.] i. præsidium ferens, i. aduocatus ² vel assessor. præses enim dicitur defensor 32. q. 4. nemo.

k ¶ Cognitor.] Instrumento tamen iudicis creditur super his quæ acta sunt coram eo: & etiam dicto suo creditur, vt extra de testi. spol. olim. in fi. & c. cum ad sedem. & extra de sent. & re iud. cum super. & c. sicut. & extra de eo qui mit. in pol. c. 2. & de testi. cum a nobis. C. de contrah. stipu. optimam. C. de fal. si quis decurio. Ar. contra. C. de relig. l. 1. C. de arb ne in arbitris. ff. de custo. re. diuus. ℸ. ea. biduum. in fi. extra de códi. appo. per tuas. extra de accu cum dilecti. in fi. Creditur tñ iudici cū alijs adminiculis. extra de test. cū à nobis.

² 4. q. 3 testes. extra. l. 6. de test. c. Romana. quæ est Innoc. iiij.

Iudicis instrumento, & dicto creditur.

¶ Vel

Iudex, aduocatus, assessor & executor non possunt esse testes in causa appellationis.

a ¶ Vel cognitor.] Prohibetur ergo ne iudex, vel aduocatus, vel assessor fiat testis in causa illa: iudex eñ offensus & suspectus est appellanti, vt ext. ea. proposuit. Item quia iudex semper vellet tueri suam sententiã: & ita nõ esset ex vtraque parte, quod est officiũ testis, vt

scopus. & 56. dist. habeo. Arg. contra 6 q. 4. Osius. Sol. eadem est causa, idest negotium: sed non est idem iudicium: quia alii sunt iudices. Io. & pronunciant appellationem iustam vel iniustam, vt s. ea. §. vlt. sed in priori causa pronunciatur de ipso principali. & hoc notaui in quæstionibus meis. B. 2

† al. ecclesiastici cuiuslibet ordinis

stimonium a dicendum ecclesiastici † cuiuslibet persona pulsetur. b

Ab eis quoque, ad quos prouocatum fuerit (sicut in Africano concilio, c. 63. legitur) vlterius prouocare non licet.

¶ Non liceat prouocari ab his, ad quos prouocatum fuerit. C. XXXIX.

SI autem c prouocatum fuerit, eligat qui prouocauerit, iudices, & cum eo & ille, contra quem prouocauerit; vt ab ipsis d deinceps nulli liceat prouocare.

Post secundam prouocationem intelligendum est: tertio enim in vna eademq; e causa super eisdem capitulis prouocare non licet. Vnde in septimo libro Codicis, titulo, ne liceat in vna eademq; causa tertio prouocare, lege vnica, Imperator Iustinianus scribit. ¶ [*Si quis in quacumque lite iterum prouocauerit, non liceat ei tertio in eadem f lite super eisdem g capitulis prouocatione vti, vel sententias excellentissimorum præfectorum prætorio retractare; licentia danda litigatoribus, arbitro h dato, ipsius audientiam qui eum i dedit, ante litis contestationẽ k*

Tit. 70.

SI QVIS. CASVS. Tria dicuntur in hac lege. Primum est, ꝙ in vna causa & super eodem articulo non licet tertio prouocare. Secundum est, ꝙ sententia præfecti prætorio retractari non potest. tertium est, ꝙ si in causa, in qua secundo appellatũ est, datus fuit iudex delegatus: licet ab eo appellari non possit, recusari tamen potest ante li. contesta. & implorari audientia delegantis.

1 Q. venerealis est, & incipit, quis tur virum I causa appellationis. ibi dr ꝙ in causa appellationis iterũ est iurãdũ. extra de ap. interposita. Arch.

f ¶ Tertio in eadẽ.] Ergo qui bis appellauit, nõ auditur tertio appellans. hoc ideo, quia præsumitur, ꝙ toties iuste condẽnatus sit, & non grauetur. vnde idem põt

vt 14. q. 5. non sane. instruere tamen potest eum, qui cognoscit de appellatione. vt 18. dist. c. 1. licet sit ar. s. ff. de iud. cum qui. Nec etiam assessor potest esse testis: quia ipse libellis & sententijs & cognitionibus præest. ff. de asses. l. 1. licet sit arg. ꝙ possit. ff. quod me. cau. l. metum. § sed quod prætor in fi. Item aduocatus 1 executor negotij non potest esse testis, vt ff. de testi. l. vl. & 4. q. 3. testes quos. circa medium. sicut nec aduocatus iudex potest esse: ne dum aduocationis suæ memor, &c. C. de asses. nemo. Io. Quidam dixerũt, ꝙ in principali negotio non admittuntur hæ personæ: sed super his, quæ acta sunt in causa, sic extra de accu. cum dilecti. hoc tenet Hug. Alij vero contra. B.

1 Adde pro hoc tex in l. deferre. § ijdẽ decreuerunt. & ibi Bart. & gl. ff. de iu fis. no. Inn. & mod. in c. 2. de arb

a ¶ Ad testimonium.] Regulare est, ꝙ in ciuilibus negotijs cogi potest quilibet testificari. 11. q. 3. quisquis metu. C. de testi. si quando. sed clerici non coguntur ad testimonium: sicut nec ad alia officia publica, vt 16. q. 1. generaliter. quia clerici non de facili debent iurare. 2. q. 5. si quis presbyter. Sed si aliter veritas non potest manifestari: tunc per episcopum possunt cogi clerici ad testificandum. 14. q. 2. quamquam. Item & si gratia, odio, amore vel timore se subtrahunt. extra de testi. cog. c. 1. & c. dilectorum.

b ¶ Pulsetur.] i. cogatur.

AB EIS. CASVS. Modo probat Gratia. ꝙ non licet tertio super eodem negotio appellare.

SI autem.] CASVS. Quæsitũ fuit vtrum ei qui bis appellauit super eodem articulo, liceat super illo, tertio appellare. Et respondet ꝙ non: sed eligantur iudices de consensu partium, à quibus non prouocetur. Et quod ita intelligi debeat c. probat Gr. §. sequenti, qui per se patet. & l. seq.

c ¶ Si autem.] pone casum s. ea. à iudicibus.

Vt. dupliciter ponitur.

d ¶ Vt ab ipsis.] Si hæc dictio, vt, ponitur, consecutiue, vt Gr. vult, tunc intelligas prout dixi s. ea. à iudicibus. sed si ponitur mo taliter, nihil est hic iuris: quia taliter bene possunt eligi iudices, vt non liceat prouocari. vt C. de tempo. appel. l. vlt.

Appellationis cã est eadẽ cũ principali.

e ¶ Eademque.] Arg. contra aduocatos: quia eadem causa dicitur appellationis cũ principali. sic s. e. si episcopus

tus sit, & non grauetur. vnde idem põt dici secundũ canones. extra de ap. sua nobis. Sed quid est quod dicit hic, aliquis potest recusari, non tamen appellari ab eo: cum tamen à suspecto iudice possit appellari, vt extra, vt li. non contest. accedens. 3. s. ea. quoties. Item secundum decre. vbicumque inhibetur appellatio, & recusatio, vt extra eo. super eo. 2. & c. cõsuluit. Sed dic ꝙ inhibetur simplex & vaga recusatio vbicumque inhibetur appellatio: tamen expresse non potest inhiberi remedium recusationis, vt C. de sent. & interloc. om. iud. l. vlt. Potest dici ꝙ tertio appellatur non à sententia, sed à suspecto iudice. Sed qualiter potest hæc lex stare: quia si iste qui appellauit, impetrauit iudices: ipse non potest eos recusare, vt dixi s. ea. à iudicibus. si aduersarius eos impetrat, aut ante terminum appellationis, aut post terminum: si ante terminum, tunc litteræ non valent, vt extra de ap. oblatæ. & c. sæpe. sed si post terminum, stultus est impetrans si vtitur litteris illis, cum sententia iam teneat, vt j. ea. ei qui. Dicas & intelligas quando aduersarius impetrat litteras; & ante terminum appellationis, non ante terminum datum ab homine: sed ante terminũ appellationis datum à lege: quod facere potest, vt j. ead. appellatore. Vel intellige quando idem qui appellauit, impetrauit iudicem illum: quia eum potest recusare propter nouam causam superuenientem, vt extra de offi. deleg. insinuante.

Recusari potest quis, nõ tñ ab eo appellari.

g ¶ Super eisdem.] s. ea. omnes. in princ.

h ¶ Arbitro.] idest, iudice delegato. 3 Vel intellige de arbitro corã quo probanda est causa recusationis.

3 Sub. dato casu in quo secundo appellatũ est, secundũ B.

i ¶ Qui eum dedit.] Per hoc patet, ꝙ cũ delegatus recusatur, & recusatio sit probata, statim euanescunt litteræ, & remittitur negotium ad delegantẽ, sed si ordinarius recusatur, tunc tenet illud quod est in illa constitutione speciali ext. eo. ad hæc. 1. & j. 11. q. 1. pueniq. Io.

k ¶ Litis contestationẽ.] quia est dilatoria exceptio, vt 3. q. 6. § exceptio. sic 3. q. 5. ꝙ suspecti de hoc dicemus j. 3. q. 3. §. offeratur. Et sic patet ꝙ in cã appellationis est lis contestan. ext. de testa. Raynaldus ergo & libellus est porrigendus: tamen aliter fit de consuetudine. Ioan. Certe immo de cõsuetudine porrigitur libellus talis:

Libellus est in causa appellationis porrigẽdus.

inuocare, [a] *& huiusmodi petitione minime prouocationis vim obtinente.*] ¶ *Cum autem in causa capitali, vel status interpellatum fuerit; non per procuratores, sed per seipsos appellantes causam suam agere oportet.*

Vnde Hadrianus Papa ait in capitulis à se collectis, cap. 44.

In Cod. Theo. in lib. 5. sententiarũ Pauli. tit. 35. c. 1. in interpretatione. Cap l. 7. c. 357. Ans. l. 3. c. 88.

¶ Appellationem in causa capitali, vel status interpositam, per procuratorem exequi non licet. C. XL.

SI quando in causa capitali, [b] vel causa status [c] interpellatum fuerit, non per exploratores, [d] 1 sed per seipsos est agendum.

1 *procuratores*] vera lectio

Tempus autem exequendæ appellationis annus est; vel si iusta causa intercesserit, biennium.

Vnde in Authenticis, constit. 11. collat. 5. legitur.

C. de temp. & repa. appellat. Auth. ei qui, lib. 7. tit. 63.

¶ De eodem. C. XLI.

EI, qui appellat, impertitur annus, intra quem, secundum se, communiter cum aduersario litem exequatur; aut, si iusta causa intercesserit, alius [e] annus [f] indulgeatur: quo transacto, lite non completa, rata manet [g] sententia. [e] Appellatore cessante, cum vnus mensis [h] superest ex biennio, licet victori ingredi, vt reus quæratur: quo siue

---

talis: Peto sententiam confirmari, vel infirmari latam inter me & talem. B.

a ¶ Inuocare.] & istum recusare.

CVM AVTEM. CASVS. Dicit Gratianus, quod causa status vel criminalis, si appellatum fuerit, non agitur per procuratorem. Et hoc probatur sequenti c. cuius casus planus est. H. tamen intellexit idem ante appellationem, vt dicit in summa.

b SI quando in causa capitali.] j. 5. q. 3. in criminalibus.

c ¶ Status.] In causa status non constituitur procurator, nisi ille qui constituit, sit in possessione libertatis, vt 54. dist. frequens. & C. de asser. tol. l. 1. in prin.

d ¶ Per exploratores.] i. procuratores. sed in causa appellationis in his casibus admittitur procurator etiam in causa criminali, 1 & in causa status, vt ff. de appel. non tantum. & ff. de lib. cau. l. 1. vbi filius pro patre, & econuerso, potest appellare, etiam ipsis inuitis: quia interest filiorum parentes habere liberos, & econuerso, vt ibi.

1 De hoc no. ff. de accu. l. vlt.

d ¶ Per exploratores] Regulare est, quod per procuratorem non agitur de crimine: sed fallit de crimine iniuriarum, vt 3. q. 9 §. nisi. Item quis se excusare potest de crimine conuentus & accusatus per procuratorem. 5. q. 3. reos. Item excipere. extra de accus. veniens. & c. super his. Item in leuibus criminibus. ff. de accu. leuia. Item si crimen non excedit pœnam relegationis, vt ff. an per alium causæ appellationis exerceri possint. l. 1. Item si agatur ad pecuniariam pœnam, licet infametur reus vt in eadem lege. Item in crimine suspecti, ff. de procu. non solum §. vlt. Item vbi quis alium vult accusare de ingratitudine. ff. de procu. sed & hæ § 1. Itẽ in actione populari interuenit procurator ad defendẽdum, sed non ad agendum, vt ff de popul. act. qui populari. Item secundum quosdam per nuncium potest agi in criminali, vt extra de resti. spol. litteras. Item cum causa non est pure criminalis, vt extra de procu. tuæ. Item per socium litis agitur in causa criminali, vt 3. q. 6 hæc quippe. & extra de do. & contu. cum dilecti. in princ. & 2. q. 5. statuit.

Procurator in causis criminalibus interuenit quãdoque.

TEMPVS. CASVS. Modo ostendit, quod annus vel biennium datur ad prosequendam appellationem. & hoc probatur l. seq.

EI qui appellat.] CASVS. Quæsitum fuit, intra quod tempus debeat quis appellationem suã prosequi. Et certe respondetur, quod intra annum, & iusta causa interueniente dabitur ei biennium. Sed si intra hoc tẽpus suam appellationem non fuerit prosequutus solus vel cum aduersario, rata manet sententia.

e ¶ Alius.] Idem beneficium dant antiquæ decr. vt extra de appel. ex ratione. & c. cum sit Romana. Similiter nouæ. extra eo. cõstitutus. hoc tñ tempus iudex põt arctare. extra eo. reprehensibilis. & c cum sit Romana. licet sit arg. contra, ff. de re iud. l 4. §. si quis vbi dicitur quod iudex beneficium legis non potest diminuere.

ADDITIO De hoc die vt not. in prædictis c. cum sit Romana.

f ¶ Annus.] Si appellatur ad alium quàm ad principem, tunc videntur sex menses dandi. Item si appellatur à delegato qui non recipit appellationem, dantur tres menses. C. eod. si appellationem. sed si à delegato principis: tunc nouem menses. C. de temp. app. l. 2. §. quod si secundum si à pedaneis iudicibus, tunc duo menses. in Auth. de iud. § audiant ergo. coll. 6.

Appellandi diuersa tẽpora dãtur ad prosequendum.

g ¶ Manet.] quia fingitur non prouocasse, vt C. de tẽp. app. l. vlt. circa fi. fuit tamen extincta sententia per appellationem, vt ff. ad Turpi. l. 1. in fi. sed ante sententiam appellans si non prosequatur appellationem, stabit iudicio eius à quo appellauit. extra c. personas. nec post auditur appellans, vt extra eo. reprehensibilis. & c. consuluit. & c. personas. Io. nisi iterum grauetur, vt extra eo vt debitus. & c. directæ. B.

APPELLATORE. CASVS. Dr in hac lege, quod si appellator nõ prosequatur intra biennium, victor in vltimo mense debet adire iudicem: & requisito reo, siue inueniatur siue non, procedatur in causa, absentẽ omnino in expensis condemnando. Si vero neuter adiuerit iudicem intra biennium, rata manet sententia.

h ¶ Vnus mensis.] Hic habes quod victor potest præuenire legalem terminum appellationis per mensem, vt C. de tẽp appel l. vlt. §. in his aũt casibus. sed victa pars potest quattuor diebus præuenire, vt ea. l. §. præced. Et no. quod triplex est terminus appellationis. quãq; statuitur terminus ad iter arripiendũ, vt extra de sen. & re iud. cũ ex causa. ext. de ap. peruenit. quãq; statuitur terminus ad prẽsentandũ se iudici appellationis, vt extra eo. cũ sit. & c. significauit. tertius terminus est, qui statuitur a lege, scilicet annus vel biennium: & intra illum debet esse finita causa appellationis, vt hic, & C. de temp. apppel. l nemo. & l. vlt. circa medium. & in Authen. de appel. circa medium. collat. 8. Hoc autem scias, quòd terminum statutum ab homine non potest altera pars præuenire, vt extra eod. sæpe. sed terminum legalem potest præuenire. cum modicum superest de tempore, vt hic dicitur, & extra eo. oblatæ. Secundũ legem antiquam poterat & debebat elapsa medietate termini legalis victor se exhibere iudici appellationis, vt C. de temp.

Appellationis terminus est triplex. : Obtinuit in curia quod is cui talis terminus ẽ præfixus à iudice si corã iudice ad quẽ appellauit cõstitutus nõ vult agere, nõ cogitur. Arch.

tem. appel. nemo. sed tamen (vt patet ex illa decre. oblatæ.) quandoque ante terminum potest altera pars prosequi causam appellationis, dum tamen altera pars non præueniat diligentiam alterius. argu. 16. q. 3. placuit. 2. & extra de appel. vt debitus.

a ¶ In-

dicitur hic ꝙ talis nominatio non valet, nec ab ea necesse est appellare.

c ¶ Publicum.] & cleri & populi, vt 24. dist. episcopus, etiam absentibus ad xij dietas vocatis, vt extra de elec. cum inter. si sine periculo possunt vocari, vt extra de elec. quod sicut. Hodie qui non pôt interesse, hoc iurabit, & sic potest committere vices suas alicui de ecclesia sua, ut extra de elec. quia propter. De hac materia notatur 7. q. 1. factus est. & vocabuntur ꝙ sunt in prouincia, vt extra eo corâ. Hodie statur cõsuetudini. extra de elec. in Genesi. Itẽ patet hic ꝙ licet omnes canonici elegerint aliquẽ seorsũ non conuocato cõcilio, quod electio non valet. 63 dist. c. 1.

f ¶ Appellare.] Appellatio tamẽ tuetur electionem minus bene factã, vt extra de elec. considerauimus.

DIFFINITIVA. Hęc est 8. pars, in qua ponit xx. casus diuersos. Ioan. de Fan.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ sententia, quæ absolutionem vel condemnationẽ non continet, nulla est ipso iure. Idem dicitur de sententia lata contra solitum ordinem iudiciorum. Idem dicitur de snĩa lata contra sententiam, à qua nõ fuit appellatum: nec in his casibus appellatio necessaria est.

inuento, [a] siue non, suas afferat allegationes, & vel confirmetur, vel rescindatur sententia, omni casu [b] absente expensis † condemnando secundum tempora fatalium dierum. Neutro vero concurrente post secundum fatalem permaneat sententia rata. *Constitutione secunda in collatione quarta.* [d] Sed lis, quæ speratur in consistorium principis inferri, absque damno moræ manet intacta, donec ipse faciat eam introduci, & à proceribus secundum morem dirimi.

† al. in expensis

i. e. anteriorũ. C. eo. ti. auth. sed & lis, l. 2.

Si vero is, qui appellauit, pœnitentia ductus [c] ab appellatione desistere voluerit, non prohibetur: sicut in 7. lib. Codicis, titu. de appellationibus le. 28. Impp. Archadius, & Honorius statuisse leguntur. ¶ *Si [a] quis libellos appellatorios ingesserit: sciat se habere licentiam arbitrium commutandi, [d] & suos libellos recuperandi: ne iustæ pœnitudinis humanitas amputetur.* ¶ *Est autem, quando appellationem interponi non est necesse. In eodem namque libro, & eodem titu. le. 27. iidem Impp. decreuerunt.* ¶ *Nominationes vero libellis, vel edictis facta citra concilium † publicum [e] non valent, de quibus nec appellare [f] necesse est; si solennitas deest.*

† al. consilium

a Lib. 3. Cod. de sent. & interloc. ex le. 3. Leg. prolatã. C. de sen. le. 1. C. qñ prouocare non est necesse.

b Le. prolatã. C. de sent.

c Le 1. C. qñ prouocare nõ est necesse.

8 *Diffinitiua [g] quoque sententia, quæ condemnationem, vel absolutionem non continet, pro nulla habetur.* ¶ *Item [b] sententia citra solitum ordinem [h] iudiciorum à præside prolata, auctoritatem rei iudicatæ non obtinet.* ¶ *Item [c] si sententia lata fuerit contra res prius iudicatas, [i] à quibus pro-*

a ¶ Inuento.] Hic patet ꝙ etiã in causa ap. partes sunt citandæ. 1 si tñ altera pars non venerit, iudex ea absente pôt procedere, vt hic dicitur: quia priuilegium eius est qui de ap. cognoscit, ꝙ possit vna parte absente litẽ audire, vt C. de temp. app. l. vl. §. pe. Si tñ absens probat iustã causam absentiæ, bene retractatur quod factum est, vt extra de sent. & re iud. cum Bertholdus.

Citãdæ sũt partes in appellationis causa.

1 Ad idem extra de ap pel. p tuas. & no. eod. tit sæpe. in glos. istud no. &c.

b ¶ Omni casu.] idest, siue vincat, siue vincatur, ut extra de ap. reprehensibilis. & c. sæpe. & C. de iud. properandum. § si autem. & 3. q. 3. libellum.

SED LIS. Casus istius legis habetur s. ea. c anteriorum. § ad hoc.

SI VERO. CASVS. Modo ostendit Gr. ꝙ quilibet potest suæ appellationi renuntiare, etiam si libellos appellatorios receperit, & hoc probat lex sequens, quæ satis plana est: & per te casum formabis.

c ¶ Pœnitentia ductus.] ff. de don. qui saxum. ff. de repu. si pœnituit. ff. locati. l. si in lege. §. pen ff. de in ius voc. quamuis. ff. de mino ꝙ si minor. § Scæuola.

c ¶ Pœnitentia ductus.] Intellige si pœnitet, cũ adhuc nihil interest aduersarij. ff de cond. ob cau. si pecuniã. potest tamen iterum appellare. 2 extra de ap. directę.

d ¶ Commutandi.] Sic extra de app. c. directę. quod tamen verum est re adhuc integra: quia si aduersarius iam recessisset, non posset iste mutare consilium in iniuriam alterius. ff. de reg. iur. nemo.

2 Si in alio nouo articulo grauetur. & ita loquitur ista dec. secundum Vin. Tan. & Gof quamuis Lau. ibi no. ꝙ non erat decr.

EST AVTEM. CASVS. Supradictum est, ꝙ licite quis appellat. Nunc ostendit, in quibus casibus non exigitur appellatio.

NOMINATIONES. CASVS. Aliquis nominatur ad aliquam dignitatem præter publicũ concilium.

g ¶ Diffinitiua.] Diffinitiua sententia est, quæ finẽ imponit negotio. ff. de arb. qualem. & 11. quæst. 3. summopere. alia omnis est interlocutoria. sufficit tamen proferre verba, quæ habent uim condemnationis, vel absolutionis, ut extra de uerb. sig. in his. & ff. de arbit. quid tamen § si arbiter Item si continet condemnationem, sed tamen incertam, non ualet, vt si iudex præcipiat solui debitum, vt C. de senten. quæ sine certa quantitate profertur. per totum. quandoque etiam tenet sententia, licet non contineat condemnationem uel absolutionem, ut in sententia sub conditione lata, vt s. ea. biduum.

Sẽtentia est duplex.

h ¶ Citra solitum ordinem.] scilicet generalem. nam si primum sententiarum fuerat de proprietate quàm de possessione: licet hoc fieri non debuerit, tamen nisi appelletur, sententia tenet. C. de app. l. 1. T.

i ¶ Iudicatas.] nisi in causa matrimoniali. 35. q. 9. §. ga ergo. Et in crimine falsi. C. de fal. l. querela. Et ubi negatur iudicatũ. ff. quæ sententiæ sine ap. re. l. 1. in prin. Et cũ dolo omisit exceptionẽ, quæ cõpetebat ex prima sententia, vt extra de sent. & re iud. inter. quæ huic legi uidetur contraria. sed dec. intelligo, 4 cum aliquis ex certa scientia & ex dolo omisit exceptionẽ, volens decipere aduersarium arg. ff. ad Vell si decipienti. hæc autem lex loquitur cũ ex ignorãtia omisit exceptionẽ rei iudicatæ: vel etiam si ex certa scientia omisit. sed ideo omisit, quia non poterat eam tunc temporis probare. hoc enim non præiudicat, vt s. ea. q. 3. plerũque. Itẽ fallit ff. de iureiur. admonendi. vbi retractatur iuramen-

3 Intellige si à capitulo iuramentum requiratur: alias non est necesse, prout ibi omnes no.

Sententia contra res prius iudicatas quandoq; ualet.

4 Et bene secundum Vin. & Hos. put ibi no. nã deceptis & non decipiẽtib. &c. extra de rerũ permut. c. pe. Arch.

tem.

ſententia propter periurium. Io. Ego intelligo decr. inter. cum prima ſententia non valebat, vt ibi dicitur: quod poterat eſſe ex multis cauſis. B.

ITEM SI SENTENTIA. CASVS Dicitur hic, ꝙ ſi ſententia lata fuerit contra ius ſcriptum, nulla eſt ipſo iure, nec ab ea neceſſe eſt appellari: veluti ſi pronũtietur defunctum fuiſſe & minorem xiiij. an. & rite teſtamentum feciſſe. Si autẽ fertur ſententia contra ius litigatoris, tũc eſt appellatio neceſſaria: veluti ſi pronuntietur minorem xiiij. annum impleuiſſe. & rite teſtamentum feciſſe.

a ¶Contra ius.] niſi iudex æſtimet leges illas nõ iuuare cauſam. vt ff. de re iudi. cum prolatis. M. Sed hoc eſt falſum: quia error iudicis non debet excuſare ſententiã, vt ff. quæ ſentẽtiæ ſine appellat. re. l. 1. in prin. & illa lex, cum prolatis, loquitur quando contra ius litigatoris ſententiatũ fuerit. Et ſic patet ꝙ ſnĩa lata contra ius litigatoris quantũ ad litigatores tranſit in rem iudicatam, vt hic, & extra de ſen. & re iud cum inter. in fi.

Sententia cõtra ius litigatoris lata valet.

c ¶Item cũ certa.] Quidam enim iudices poſſunt punire vſque ad duos aureos: quidam plus, vt C. de mo. mul. illuſtres. & l. ſeq. & tamẽ propter inopiã condemnati põt iudex ſñiam moderari, 2 vt ff. de off. præſi. illicitas §. pen. & 23. q. 5. c. 1. & C. eo. eos. in fi. Sed nũquid vſque ad modum legitimum valeat? non. arg. ff. fa. erciſ. in hoc iudicio. arg. contra. C. de do. ſancimus. & extra de præb. dilectus. 1. & c. niſi. & 12. q. 2. ſi quos.

2 No. tñ ꝙ ſi iudex minus iudicat q̃ ſit lege ſtatutum: illud quod eſt minus põt declarare. ff. de iniu. diu. q̃ pœnæ proſecutio nõ iudicis, ſed legis auctoritati reſeruatur. ĩ ea. q. 3. §. notãdum. ver. & quamuis, & c. Arch.

uocatum non eſt; ſententia auctoritatem non obtinebit, & ideo appellare non eſt neceſſe. ¶ *Item ſi ſententia contra ius* [a] *ſcriptum feratur; veluti dum defunctus, & minor xiiii. annis fuiſſe, & teſtamentum iure feciſſe dicitur, nullas vires obtinet; nec contra eam eſt neceſſarium auxilium prouocationis.* ¶ *Si vero contra ius litigatoris ſententia dicatur, veluti dum minor xiiii. annis, annum xiiii. impleuiſſe, ac per hoc teſtamentum iure feciſſe pronuntiatur; ad prouocationis remedium oportet confugere.* ¶ *Item ſi plures iudices* [b] *dati ſunt, & vnus tantum ex eis pronuntiaſſe proponitur; non videtur appellandi neceſſitas fuiſſe, cũ ſententia firmitatem iure non obtineat.* ¶ *Item cum certa* [c] *ratione, & fine iudices mulctare poſſunt; ſi aliter contra ſtatutum legis modum mulctam irrogauerint; quod cõtra ius geſtum videtur, firmitatem non tenet, & ſine appellatione poteſt reſcindi.* ¶ *Venales* [d] *quoque ſententias, quæ in mercedem à corruptis iudicibus proferuntur, etiam citra interpoſitæ prouocationis auxilium infirmas eſſe decretum eſt.* ¶ *Item ſi propter infirmitatem ætatis ad honorem, ad quem nominatus es, inhabilem te eſſe probaueris, prætermiſſa appellatione, iniqua nominatio remouebitur.* ¶ *Sunt etiam, quorum appellationes non recipiuntur. Non enim poteſt recipi eius appellatio, qui per contumaciam* [e] *abſens, cum ad agendam cauſam vocatus eſſet, negotio prius ſummatim* [f]

Le. 2. ſi cum. ibidem.

Ead. le. §. qđ ſi.

Le. 4. ibidem.

Le. 5.

Le. 7.

l. 8. ſi pater.

Le. 1. C. quorũ appel. non recipia.

ITEM SI PLVRES. CASVS. Si plures iudices dati ſunt, & vnus tantum pronuntiauerit, nulla eſt ſententia ipſo iure: nec exigitur appellatio ipſo iure. Item ſi iudex punit aliquem vltra modum ſibi à lege præfixũ, pœnam maiorem quam debeat irrogando, talis ſententia non valet: nec ab eo appellari oportet.

b Iudices.] Siue iudices ſint ordinarij, ſiue delegati, ſiue arbitri, & oẽs ſint præſentes: quidquid maior pars ſtatuit, illud tenet, vt 65. di. c. 1. & 2. & ff de re iud. duo ex tribus. & ff. de arbitris. item ſi §. vlt. & l. diẽ. §. ſi plures niſi ĩ ſolo caſu, quẽ habes extra de reſcr. paſtoralis. Sed ſi in pari numero diſſentiant, tũc ſi ſint arbitri neutra ſententiatũ tenet, vt ff de arb. diẽ §. ſi plures. & tũc iudex ordinarius coget arbitros aliquã perſonam eligere, cuius auctoritati ſtetur, vt ff. de arb. itẽ ſi § principaliter. In delegatis aũt iudicibus tenet vtriuſque ſñia, ſed ſuſpenditur quouſque altera cõfirmetur à ſuperiore. ff. de re iud. duo iudices. niſi velit dicere aliud eſſe in delegatis à principe, 1 vt C. de app. in offerendis. vbi dicitur ꝙ ſi diſſentiunt, eligant tertium. In ordinarijs vero ſi diſſentiãt in pari numero, tenet ſñia ꝓ reo lata, niſi in cauſa liberali, vt extra de ꝓb. ex litteris ff. de re iud. inter pares. ſimiliter tenet ſententia lata pro teſtõ. ff. de inoff. teſta. ſi pars. Tertius caſus pro matrimonio, vt 33. q. 1. ſi quis acceperit. & extra de præſump. illud. Quartus in dote, extra de ſen. & re iu. c. fi. vnde verſus.

Stat teſtamentum, libertas, coniugium, dos:
Si ſunt æquales qui producuntur vtrinque.

Et hæc quæ ſupra dixi, vera ſunt, quãdo omnes iudices ſunt præſentes. ſi autem quis abeſt, & non per contumaciam, ſentẽtia aliorum nulla eſt, vt hic, & ff de arb. item ſi. §. vlt. & l ſeq. & extra de offi. delega. quamuis. & c. cauſam Io. & ponit hodie decr totam hanc diſtinctionem, de ſent. & re iud. c. vlt. B.

Iudices plures ſi in ſentẽtia diſcordent, quid iuris?

1 Nõ eſt in hoc uis, vt patet in eo qđ leg. & no. extra de re iud. c. fi. Sed qđ ſit in hoc vis videtur ĩ eo quod no. ĩ. 65. diſ. epĩs. in glo. fin. Arch.

VENALES. CASVS. Venales ſententiæ, quæ à corruptis iudicibus proferuntur, nullæ ſunt ipſo iure. Similiter ſi aliquis nominatus eſt ad honorem decurionatus, qui eſſe nõ poterat propter infirmitatẽ ætatis, puta q̃a minor erat xv. annis, vel forte minus grandæuus: citra appellationẽ, ſi probauerit ſe inhabilem, excuſatur.

d ¶Venales.] Sed ſi arbiter tulit ſentẽtiam per gratiã. tenet: ſed datur doli exceptio. C. de arb. l. 3. ff. ad Treb. ſeruo. §. cum prætor. ſed ſi corruptus tulerit, nulla eſt ſententia, vt hic, & C. ſi ex fal. all. l. vlt.

SVNT ETIAM QVORVM. CASVS. Modo oſtenditur, qui non admittuntur ad appellandum, & numerantur hic vij. perſonę, quæ appellare non poſſunt. ſcilicet contumax: homicida: veneficus: maleficus: adulter: raptor: publicus fur: ſimiliter conuictus teſtibus. & confeſſus ſuum ſcelus non auditur appellans. Si autem conuictus ſit, & non confeſſus, vel confeſſus metu tormentorum, auditur appellans. Et ſunt hæc omnia. C. quorum app. non reci. l. 2. hæc autem verba. & hoc in notorijs. in occultis autem, ſunt verba Gratiani: poſtea quæ ſequuntur, verba legis.

e ¶Per contumaciam.] ſic. ĩ. 24. q. 3. de illicita niſi ueniant iudice ſedente pro tribunali. ff. de in integ. reſt. diuus. Item bene audietur appellatio contumacis, qui præſens eſt, vt ff. de appellat. creditor. §. miſſus.

f ¶Summatim.] id eſt, ſemiplene inquiret iudex de negotio cum aduerſarius abeſt. non enim ſtatim abſente aduerſario mittet præſentem in poſſeſſionem: ſed faciet ipſum iurare quod credebat ſe iuſte litigare: & ſic intelligitur quod eſt extra, vt lite non conteſt. quoniam frequenter. in fi.

Miſſio in poſſeſſionẽ non eſt ſtatim facienda.

NVLLVS. Verba legis. C.quorum app.non rec.l.2.
a ¶Veneficorum.] idem est in alijs, vt extra de spon. ex litteris. 2.
b ¶Et hoc in notorijs.] Illud de suo ponit Gratianus, & male. in notorijs enim non est opus testib. supra eadem,

f ¶Calculi.] idest, computationis.
g ¶Publici.] idest fisci.
h ¶Priuati.] idest, de proprio patrimonio Imperatoris: quod respectu fiscalium priuatum dicitur.
i ¶Et.] pro, idest.

Notorius non conuincitur testibus: nec appellare potest.

Le.obseruare. eod.

perscrutato, condemnandus est. ¶ *Nullus etiam homicidarum, veneficorum;* [a] *maleficorum, adulterorum, itemque eorum, qui manifestam violentiam commiserunt, argumentis conuictus, testibus superatus, voce etiam propria vitium, scelusque confessus* † *audiatur appellans.*] *& hoc in notoriis.*[b] ¶ *In occultis autem.* [*Si testibus productis, instrumentis prolatis, alijsque argumentis præstitis sententia contra eum lata sit, & ipse, qui condemnatus est, aut minime voce sua confessus sit, aut formidine* [c] *tormentorum territus contra se aliquid dixerit, prouocandi licentia ei non denegatur.* ¶ *Nulli quoque officialium* [d] *à sententia proprii iudicis prouocatio tribuatur; nisi in eo tantum negotio, quod ciuili ratione super patrimonio forte apud proprium iudicem inchoauerit.* ¶ *Quoties etiam fiscalis* [e] *calculi* [f] *satisfactio postulatur, aut tributum exposcitur, aut publici,* [g] *vel etiam priuati* [h] *debiti euidentis, &* [i] *conuicti redhibitio flagitatur; appellatione exclusa necessario in contumacem vigor iudiciarius exercetur.* ¶ *Ab executione sententiæ appellari non potest,* [k] *nisi forte executor sententiæ modum iudicationis excedat.* ¶ *Si quis etiam ausus fuerit prouocare, ne voluntas defuncti* [l] *testamento scripta reseretur, vel ne ii, quos scriptos patuerit* [m] *hæredes; in possessionem* [n] *mittantur, & is, cuius de ea re notio erit, appellationem receperit; & index, qui tam ignauam* [o] *conniuentiam adhibuerit; & litigator, qui tam importune appellauerit, viginti libris argenti mulctentur.* ¶ *De possessione etiam,*

† Concor. l. cõstitutiones. & ibi Barto. ff. de app. & in l. creditor. § Iussus. eod. titu.

§.sicut. ead.le.

Le.3.

Le.4.

Le.5.

Le 6.

Le. vnica. C.si de momẽ. pos.

AB EXECVTORE. CASVS. Iudex mandat officiali suo vel alij vt mandetur sententia executioni. Quæritur vtrum à tali executore sit appellandum? Et certe dicitur ꝙ non, nisi modum in exequendo excedat. Similiter si aliquis appellat ne testamẽtum aperiatur, vel ne hæredes scripti mittantur in possessione, nõ auditur: & appellator, & iudex qui recipit talem appellationem, puniuntur in xx. libris argenti.

k ¶Non potest.] Distingue tamen: quia aut executor habet meram executionẽ, aut mistam. Si merã, non appellatur ab eo nisi mandati fines excedat, vt hic dicitur: & si suspectus est, nõ appellatur ab eo, vt extra de appel. nouit, nisi obiiciatur crimẽ falsi coram eo: tunc enim supersedebit executioni, ut extra de crimine falsi, super eo. & C. si ex falsis instru. iudicati. & de tali executore loquitur lex C. de executione rei iud. si vt proponis. & extra de sententia & re iud de cetero. Quandoque dicitur executor, qui habet mistam executionem: & talis potest recusari propter suspicionem. extra de offi deleg. super quæstionũ. §. si vero. de tali loquit 25. q. 2 & si non cognitio. & talis executor audiet & admittet exceptiones rationabiles, quantumcumque absolute ei scribatur, vt extra de offi deleg ex parte. & extra de ęta. & qual. cap. eam te. & extra de rescriptis, cũ adeo. item licet missus sit executor, non põt appellari à grauamine vel iniuria, 1 vt C. de ap. si quis. Item videtur ꝙ differenda sit executio si incontinenti volo probare sententiam iniustam, vt extra de test. veniens. 2. & ff. de iud. si prætor. De hac materia plene inuenies 25. q. 2. & si non cognitio.

Executor, an possit recusari, & ab eo appellari.

1 Argu. ad hoc 61. dis. nullus inuitis. circa fi. Io. de Fan.

dem, quęst. 1. de manifesta. nec in notoriis appellari potest, vt extra eod. cum sit. & cap. peruenit. Si ergo hęc duo, conuictio & cõfessio concurrunt, non auditur appellans: quia sola confessio in criminali nõ nocet, nec etiam in ciuili secundum quosdam quin possit appellari. ff de confes. cum fideicommissum. sed contra, supra ead. quicumque.

c ¶Formidine tormentorum territus.] ĩ. 15 q. 6. c. 1.

NVLLI. CASVS: Officialis præsidis prouinciæ vel alterius præsidentis in administratione vel officio suo deliquit: de quo postea conuictus & condemnatus à proprio iudice volebat appellare. Quæritur an possit? & certe dicitur quod non potest: si tamen condemnatus esset in causa ciuili super patrimonio suo, bene admittitur ad appellandum.

d ¶Officialium.] vt executori, vel tabellioni quando delinquunt circa suam administrationem: quia præsumitur, ꝙ iudicem ostenderint: & quia non præsumitur ꝙ iudex iniuste contra eum aliquid faciat. Item quia non potest abesse à curia.

QVOTIES. CASVS. Ponũtur hic quattuor casus, in quibus non appellatur, scilicet cum ratio computationis postulatur à procuratore fisci: vel cũ petitur tributũ: aut cũ debitũ publicũ, idest fisci; vel priuatum. i. Cæsaris, de quo aliquis est euidẽter conuictus, flagitatur.

e ¶Quoties ẽt fiscalis.] id est, quoties ab aliquo ratio administrationis requiritur: & intellige quando euidens est tributũ: alioquin secus, vt C. de ap qm̃ nonnulli. Patet ergo ꝙ in tributis non appellatur: ergo nec in decimis: cum decimæ sint tributa egentiũ animarũ, vt 16 q. 1. decimę. & est expressum extra de deci. tua. in fi.

Appellari non potest in tributis & decimis

l ¶Defuncti.] ar. ĩ. extra de ap. qua fronte. in parte decisa. sed ibi debitũ erat liquidum: vnde ibi valebat appellatio ne corpus sepeliretur ante satisfactionem.

m ¶Patuerit.]. Nota, ꝙ dicit patuerit: ex hoc est ar. ꝙ satis est pro illo q intentauit possessorium, ꝙ aliquam præsumptionẽ pro se habeat, licet nõ perfecte probet.

n ¶Possessionem.] quia ibi non auditur appellans, vel aliqua exceptio, nisi prius fiat missio in possessionem, vt C. de edic. diui Hadria. tol. l. 2.

o ¶Ignauam.] nota iudicem puniri, qui recipit friuolas appellationes.

Appellationes friuolas recipiẽs punitur.

DE POSSESSIONE. CASVS. Si pronuntiatum fuit de aliquo mittendo in possessionem causa restitutionis, vel alia de causa, appellari non debet: & si fuerit appellatum, nihilominus mandabitur sententia executioni.

Possessio momentanea.

a ¶Momento.] idest, de momentanea possessione. momentaneam possessionem vocat illam, quæ restituitur ei qui spoliatus est, & vocatur momentanea, quia apta est per momentum durare, si aduersarius in momento probet de proprietate. Ioan.

dex vt extra de app. cõstitutis. in fi. ff. de app. scio. in fi.

i ¶Pronuntiare.] Pone ergo q̃ alicui sit commissa causa ap. iudex ille pronũtiat appellationẽ iustam: nũquid incipiet de nouo cognoscere de principali negotio? hęc lex vr̃ velle q̃ non, sed quòd possit, est arg. extra de testa.

Iudex appellationis, an possit d principali cognoscere.

& eius momento, [a] *si causa dicatur (quæ sententia interlocutoria appellatur) quamuis prouocatio interposita fuerit; tamen lata sententia sortiatur effectum.* [b] ¶ *Quandoque vnam, & eamdem plures simul reportant condemnationem: nec diuersitas factorum separationem accipit: quo casu* [c] *si omnes appellauerint, & vno ex his agente, eorum appellatio iusta pronuntiata fuerit; emolumentum victoriæ etiam ad alios* [d] *pertinebit. Si autem vnus tantum appellauit, eiusque appellatio iusta pronuntiata est; ei quoque prodest, qui non appellauit. Quod si ætatis* [e] *auxilio vnus contra sententiam restitutionem impetrauerit, maiori qui suo iure nõ appellauit, hoc rescriptũ non prodest. Iudicibus autem non solum suscipiendæ appellationis necessitas videtur imposita; verum etiam xxx. dierum spatia ex die sententiæ definita sunt, intra quæ, gesta* [f] *vnà cũ relatione* [g] *litigatoribus conuenit præstari.* [h] ¶ *Similiter arbiter appellationẽ suscipere, & relationem dare compellitur, si delegatus fuerit.* ¶ *Litigatoribus vero copia est etiam nõ scriptis libellis illico voce appellare: cum res iudicata poposcerit tã in ciuilibus, quàm in criminalibus causis.* ¶ *Ab eo autem, qui de appellatione cognoscit, non potest fieri recursus ad iudicem, a quo fuerit prouocatum. Quapropter remittendi litigatores ad prouincias remotam sibi occasionẽ, atque exclusam penitus intelligant: cum super omni causa interpositam prouocationem vel iniustam tantũ liceat pronunciare,* [i] *vel iustam.* ¶ *Hæc omnia in vii. lib. Codicis inuenies à ti. de appellationibus vsque ad ti. ne liceat in vna eademque causa.*

Le. 1. C. si vnus ex plurib. app.

Le. 2. eo. ti. Ibidem.

Le. si appellationẽ, in fi. eo.

Le. litigator. e.

L. hos, qui. eo.

α ¶Si quis libellos.] *Hinc vsque ad finem huius capitis varias leges Codicis Gratianus refert; quarum non retulit eadem omnino verba: sed quæ ad quæstionem suam facere iudicauit.*

b ¶Effectum.] secũdũ canones tñ appellatur à momentaneę possessionis sentẽtia, vt extra de testi. signi ficauerunt. vbi ab interlocutoria intra x. dies est appellandũ, extra de elect. cũ dilectus. extra de app. super eo. 2. & extra de resti. spol. ex conquestione.

QVANDOQVE. CASVS. Dicitur in hac lege, q̃ si plures sup eadẽ re vna sententia condẽnentur, & omnes appellauerint: vno tñ illorum prosequente appellationẽ & obtinente, prodest omnibus. Idẽ est si vnus illorũ tantum prosequitur appellationem, & obtinet. Nam si appellatio iusta pronuntiet, victoria vnius ꝓdest omnibus. Si aũt aliquis illorum, qui est minor xxv. annis, fuerit restitutus ratione minoris ætatis: hoc non prodest maiori q non appellauit, & qui cũ minore simul fuerat cõdemnatus.

c ¶Quo casu.] vt in duobus reis debẽdi.

d ¶ Ad alios pertinebit.] vt s̃ ea. q. 5. statuit. & c interrogatũ.

e ¶Aetatis.] nisi sint cõnexa. ff. de minoribus. ẽt. & l. tutor. & ff quẽadmodũ seruitus amit. si cõem.

QVAESTIO VII.

QVÒD vero [k] *laici in accusatione episcopo-*

IVDICIBVS. CASVS. Dicitur hic q̃ officium est iudicis ordinarij appellationem recipere, & intra xxx. dies à tempore sententiæ cõputandos gesta causæ litigatoribus præbere vna cum relatione. Item dicitur in iudice delegato. Et dicitur relatio ipsi apostoli, quibus iudex eximit appellantem à sua iurisdictione: vel responsiones vtriusque partis. Dicitur etiam q̃ si litigator statim post sententiam voluerit appellare, & hoc potest facere viua voce, & sine scriptis: & hoc tam in ciuili negotio, quàm in criminali.

f ¶Gesta.] idest, allegationes. C. de rela. l. 2.

g ¶Relatione.] idest, responsionibus partium.

h ¶Præstari.] ẽt nõ appetẽtibus. C. de ap. eos. in fi. §. 1.

AB EO. CASVS. Dicitur hic, q̃ à iudice appellationis non debet remitti causa ad iudicem à quo fuerit appellatum: cum iudex appellationis pronuntiare debeat appellationem esse iustam vel iniustam, quod vix faceret iudex à quo appellatur.

i ¶ Pronuntiare.] etiam ex prioribus instrumentis, vel etiam ex nouis, vt C. de tẽpo ap. per hanc. C. de ap. eos. §. a. nouas enim causas appellationis potest audire iudex vt extra de app. cõstitutis. in fi. ff. de app. scio. in fi. testa Raynutius. in fi. & C. de re. cre. generaliter. §. sin autem, in fi. & in Authen. de san. epi. §. si quis contra aliquem. coll 6. & extra de app. vt debitus. in fi.

QVÒD vero.] Hæc q. diuiditur in 7. partes. In prima parte probat per xij. auct. sanctorũ patrum, q̃ laici clericos accusare non possunt: & quia sũt minores: & q a ad eũdem ordinem promoueri non possunt: & quia eos non recipiunt in sua accusatione: & (quod est validius) quia oppido eis sunt infesti. Secunda ibi, [His auctoritatibus.] Tertia ibi, [Huic oppositioni.] Quarta ibi, [De his.] Quinta ibi, [Item pœnitẽtes.] Sexta ibi, [Item cum Balaam.] Septima ibi, [Itẽ illud.] Io. de F.

CASVS. Hic intitulatur 7. q. qua quæritur, an laici sint admittendi ad accusationem episcoporum, vel clerici inferiores, vel monachi: & allegat G. pro vtraque parte. & primo quod non admittantur: & postea quod admittantur, opi. plures faciendo, & inferendo solutiones. Quid autem iuris sit de hoc, in summa huius quæstionis inuenitur.

k ¶Quod vero.] secundum Baz. laici si sunt bonæ famæ,

Laici, an possint clericos accusare.

mæ, admittuntur ad accusationem clericorum.argu. infra ead. clericos, aut laicos. & G. idem sentit. Alij dicunt, quod laicus proprium prælatum propter delictum accusare potest: quia sua interest habere prælatum bonum, vt dixi 23. distin. illud. Communior est opinio regulares, vt infra eadem, præsumunt. & c. laicor. & cap. ipsi Apostoli, tales tamen, qui sunt eiusdem ordinis cum eis vel inferioris, vt infra eadem, ipsi Apostoli. & cap. testes. similiter monachi audiuntur. extra de accusa. ex parte. & cap. olim. & hæc vera sunt de solenni accusatione. Sed in denunciatione criminis (vt dicunt quidam) omnes admittuntur. argum. 24. quest. 1. quisquis. & quia cuilibet dictum est hoc, Si peccauerit in te, &cet. 22. q. 5. hoc videtur. 24. q. 3. tam sacerdos. Argu. contra. 35. q. 6. episcopus in synodo. & extra de accusat. cum oporteat. Quid iuris sit de hoc, not. supra eadem, q. 1. § peccauerit.

† Adde ꝙ si cõtra inhabilẽ accusatorem nõ opponitur, valet iudicium. l. hos accusare. § lege Iul. & ibi Bar. & l. si placet. ff. de accu.

rum non sint audiendi, Euaristus Papa testatur dicens † *episcopis per Aegyptum, epist. 2.*

¶ Laici in episcoporum accusationem non sunt recipiendi. C. I.

Ans. l. 3. c. 11. Iuo, p. 5. c. 240. Pano. l. 4. c. 37.

NOn est à plebe, aut vulgaribus hominibus arguendus, vel accusandus episcopus, licet sit inordinatus: quia pro meritis [a] subditorum disponitur à Deo vita rectorum. *& infra.* Ideo ista dico, quia insidiator bona sæpissime solet conuertere in malum, & in electis ponit maculam.

Item Siluester Papa in epilogo concilii Romani.

¶ Laicus clericum non accuset. C. II.

Burc. l. 1. c. 151. Ans. l. 3. c. 24. Iuo, p. 5. c. 264.

NVllus laicus audeat clerico [b] crimen inferre.

Item Marcellinus Papa ad episcopos Orientales, epistola secunda.

¶ De eodem. C. III.

11. q. 1. clericũ. §. nec laico.

LAico non licet quemlibet clericum accusare.

Item Iulius Papa in decretis, c. 36.

¶ Anathematizatus sacerdotes accusare non potest. C. IIII.

† al. anathema · † al. colligari

IN sancta Nicæna synodo statutum est, vt nemo anathematizatus † [c] in nostra suscipiatur accusatione: nec illi, qui nos in sua nolunt recipere querelas, vel accusatione, cum nos super illos [d] sciamus à Domino constitutos, non illos super nos: & sicut maior non potest à minore iudicari, ita nec obligari, † [e] quia rarum est omne, quod magnum [f] est. Portamus onera omnium, qui grauantur: quinimmo hæc portat in nobis beatus Apostolus Petrus, cuius vice fungimur legatione, & cuius regula informamur, quatenus eius fulti auxilio ab omnibus nunc in perpetuum tueamur aduersis.

Item Eusebius ad episcopos Galliæ, epist. 1.

¶ De eodem. C. V.

LAicos [g] non accusare episco-

NOn est.] CASVS. Quærebatur hic, an laici possint accusare episcopum suum male & inordinate viuentẽ. Et respondetur, ꝙ non, duabus rationibus. Vna est, quia pro meritis subditorum quandoque dantur mali prælati: & quia diabolus quandoque infamat bonos, & bona conuertit in malum.

a ¶ Pro meritis.] ſ. 8. q. 1. audacter. & 6. q. 1. ex merito.

b NVllus laicus.] ¶ Clerico.] Vel moniali extra de accusa. meminimus.

IN sancta.] CASVS. Quærebatur à Iulio Papa, vtrũ excommunicati vel laici possunt clericũ accusare. Et respondet quòd non admittuntur excommunicati nec laici: & hoc probat pluribus rationibus. Vna, quia non recipiunt clericos in suam accusationem: & quia clerici sunt ipsis maiores: & quia portant onera omnium: & funguntur vice Apostolorum.

† Ista dec. loquitur de laico inimico: & sic nõ pbatur, imo sũpto, argu. à contrario probatur cõtra rũ. vt ibi no.

opinio quòd non possit, nisi suam iniuriam prosequatur, vt 4. q. 6. omnibus. extra de testi. de cetero. supra eadem, q. 1. prohibentur. nisi in crimine hæresis. infra eadem sacerdotes. & c. oues. & in simonia. extra de si. tanta. & in crimine læsæ maiestatis. 15. q. 3. sane. C. de episco. & cler. si quemquam. & in crimine sacrilegij secundum quosdam. 17. q. 4. §. qui autem. & in crimine dilapidationis, vt 12. quæst. secunda, non liceat. vt dixi 16. quæst. prima. constitutum. In his autem omnibus ita demum admittuntur, si bono zelo denuncient crimina. extra de simo. licet Hely. in fi. & si accusatus fuerit vitæ suspectæ. supra eadem, q. 1. in primis quia si accusatus est suspectæ vitæ, admittuntur laici malæ vitæ. si autem bonæ vitæ, tunc tantum laici bonæ vitæ. extra de simo. per tuas. Clerici vero contra clericos admittuntur, nisi sint criminosi vel ir-

Clerici clericos accusare posũt.

c ¶ Anathematizatus.] ſ. 3. q. 4. nullus. hoc proprie est, vel, i. separatus à cõuersatione clericorũ: quia laicus. ſ. ea laici. & 24. q. 3. certũ. & 6. q. 1. illi qui. & c. omnes.

d ¶ Super illos.] ſ. dist. 10. certum. & c. suscipitis.

e ¶ Ita nec obligari.] i. accusari. 21. dist. inferior.

f ¶ Quod magnum.] ſ. dist. 93. legimus. Io.

LAicos.] CASVS. Dicitur hic ꝙ laici non admittuntur ad accusationem clericorum quattuor rationibus. quia non sunt eiusdem conuersationis cum clericis, & quia sunt clericis inimici, & quia nolunt imitari grauitatem eorum: quia nolunt accipere clericos in suam accusationem.

g ¶ Laicos.] Certum est ꝙ laicus prosequens propriã inin-

iniuriam admittitur ad accusationem clerici corā clerico iudice, vt extra de test. de cetero. Numquid ergo & econuerso clericus admittitur ad accusationem laici coram laico iudice, si prosequatur suā iniuriam? Dicūt quidam quod non nam vbi crimen irrogat pœnam sanguinis, clericus interesse non pōt, vt 33. q. vlt. his à quibus. sed si non irrogat pœnam sanguinis, bene pōt. Alij dicunt 1 quod in nullo crimine clericus potest accusare laicum. arg. 11. q. 1. nullus. qa nō pōt in crimine testari contra ipsum. 11. q. 1. testimonium. & sic fallit regula, quæ est 4. q. 6. omnibus. a gat ergo clericus ciuiliter de crimine.

a ¶ No accusasse epi scopos.] in hoc c. assignātur tres rationes quare laici nō admittutur cōtra clericos. quarta assignatur. s. c q. 1. c. 1. quinta est, quia magnum est, quod clerici accusentur ab eis, vñ debet esse ratū, vt s. ca. prox. c. Io.

Sicut.] CASVS. Sicut clerici remouentur ab accusatione laicorū; ita & laici remoueri debent ab accusatione clericorū: quia sicut discreti & separati sunt laici à conuersatione clericorū: sic ēt debent esse clerici diuisi ab accusatione laicorū.

b ¶ Litigatio.] extra de syndi. c. vno.

Sacerdotes.] CASVS. In hoc ca. dī, quod quilibet inferior prælato suo obedire dēt, ēt si malus sit, nisi erret in fide.

c ¶ Agant. si prælati sunt hæretici vel excōicati, vel nō seruāt canones, vel simonia ci, vel notorij fornicatores, tunc pōt recedi ab eis ante sententiam, 19. dist. nulli. 16. q. vlt. sanc. 32. dist. nullus. in alio crimine ante sententiā non est recedendū ab eis. 8 q. 4. nōne. & 15. q. 6. cap. vlt. Ioan hoc corrigitur pro parte, extra de temp. ordina. c. fin. B.

Clericus laicū accusare non potest.

1 Vt Hu & L. q ita no. J. c. 1. dicentes idē esse vbi ēt prosequitur propriam iniuriam protequēdo. nec pōt repelli eo prętextu quod nō primo fuerit aduersariū, vt arg. illius c. hic allega. oibus. L.

Prælati criminosi ante sententiā derelinqui possunt.

2 Ista gl. reputatur singul. per doctor. ad hoc quod ab epis. o po non seruante canones pot recedi vt ab excōicato.

hunt, & contumelias inferunt.

d ¶ Cham.] 24. q. 3. sed qui.

e ¶ Amplori.] Argu. quod in eodem genere delicti plus peccamus erga patres spirituales; quam carnales, vt 30. q. 3. pittacium.

3 Dicit La. patres spirituales dicū tur sacerdotes. 6. q. 1. ver. hi quidem. alias est c. per se.

Peccamus plus erga patres spirituales quā carnales.

PER-pos [a] hactenus obseruatum, & constitutum est: quia eiusdem non sunt conuersationis, & oppido eis quidam infesti existunt: quippe cum vita eorum, & conuersatio debeat esse secreta, & à laicorum actibus remota, nec ab eis impeti debeant, qui eorum castitatem, & grauitatem nolunt imitari, maxime cum nec hi eos in suis volunt recipere accusationibus. Cle. 1. epist. 1.

Item Fabianus Papa ad episcopos Orientales, epist. 2.

¶ Nec clerici in accusatione laicorum, nec laici in accusatione clericorum sunt suscipiendi. C. VI.

Sicut sacerdotes, vel reliqui clerici à secularium laicorum excluduntur accusatione; ita illi ab istorum sunt excludendi, & alienandi criminatione. & sicut isti ab illis, ita illi ab istis non recipiantur: quoniam sicut Domini sacerdotum segregata debet esse conuersatio ab eorum conuersatione, ita & litigatio: [b] quia seruum Domini non oportet litigare. Poly. l. 5. tit. 1. Iuo, p. 6. c. 320. Pann. l. 4. c. 61. 2. *Tim.* 2.

Item ex concilio Moguntino.

¶ De eodem. C. VII. Burc. l. 16. c. 7.

Decretum est, vt presbyteri suos plebeios † accusare, & attestimoniare possint. Si autem neglexerint, sui gradus periculo subiacebunt. † *al. plebesanos*

¶ *Capus hoc abest à plerisque antiquis exemplaribus Gratiani, neque hic rectè collocatur: sed extat apud Burchardum, qui pro voce,* plebeios. *habet*, plebesanos.

Item Clemens ad Iacobum epist. 1.

¶ Laici clericos accusare non debent. C. VIII.

Sacerdotes, & reliqui ecclesiæ ministri, omnesq; plebes episcopos suos diligere debent, & eorum præceptis obedire, etiam si ipsi aliter (quod absit) agant, [c] nisi in fide errauerint.

¶ *In hoc, & sequenti capite non referuntur ipsa prorsus verba sancti Clementis.*

Item ad eumdem, epist. 2.

¶ De eodem. C. IX.

Qualis condemnatio eis immineat, qui in patres peccant, scriptura diuina ostendit: Si enim Cham, [d] quia non operuit pudenda patris, maledictus est; multo amplio- ri [e] condemnatione digni sunt, qui patribus legatione Dei fungentibus contumeliam inferunt. *Gen.* 9.

Personæ inferiorum ordinum in superiorum accusationem recipiendæ non sunt. Cap. l. 1. c. 139. in conc. Moguntino sub Arnulpho, c. 12.

Vnde Siluester Papa in epilogo concilii Romani.

Qualis condemnatio.] CASVS. Dicitur quod quilibet obedire debet suo prælato, nec ei detrahere. & hoc probatur exemplo Cham, qui maledictus fuit, quia non operuit pudenda patris sui. sed multo fortius essent maledicti qui patribus suis spiritualibus detra-

PERSONÆ. CASVS. Ostensum est s. quòd laici non admittuntur ad accusationem clericorum. modo ostendit quòd clerici inferioris ordinis non ad mittuntur ad accusationem superioris, vsque ad §. his auctoritatibus.

CLericus.] CASVS. Quærebatur à Silueſtro, vtrum minores clerici irregulares vel infames poſſint accuſare ſuperiores. & certe reſpondetur ꝙ non, nec contra eos teſtificari poſſunt. Alia cap. plana ſunt.

a ¶Clericus.] hoc c. non tenet. Vel loquitur de his, qui propter irregularitatem non poſſunt ad altiora promoueri, vt bigami, & corpore vitiati: aliàs eſſet contra omnem rationem, vt j. ead. laicos. Et dic clericus, ſcilicet pſalmiſta & oſtiarius.

¶ Minores non debent accuſare maiores. C. X.

Poly. l. 5. ti. 1. Burc. l. 1. c. 151. Iuo, p. 5. c. 264.

CLericus [a] aduerſus exorciſtam, exorciſta aduerſus acolythum, acolythus aduerſus ſubdiaconum, ſubdiaconus aduerſus diaconum, diaconus aduerſus presbyterum, presbyter aduerſus epiſcopum accuſationem dare, aut [α] teſtimonium ferre non valet.

α ¶ Aut teſtimonium ferre.] *Hæc non ſunt in originali, neque in alijs locis indicatis, ac totus etiam ordo in enumeratione eſt immutatus: ita enim in concilio, & apud cæteros:* Fecit hos gradus in gremio ſynodi, vt non presbyter aduerſus epiſcopum, &c.

Item Zepherinus Papa ad epiſcopos Siciliæ, epiſt. 1.

¶ De eodem. C. XI.

Iuo, p. 5. c. 245.

MAiorum [b] quiſpiam minorum accuſationibus non impetatur. [c]

¶ *In originali, quemadmodum & apud Iuonem eſt,* nec ſummorum quiſpiã minorum accuſationibus impetatur, aut diſpereat.

Item Anacletus Papa, epiſt. 3.

¶ De eodem. C. XII.

Iſidorus, lib. 3. ſent. c. 39. j. ea. c. plerũq;. Anſ. l. 3. c. 37. Deuſded. p. 3. Iuo, p. 5. c. 239. *Gen. 9.*

SEntentia Cham filij Noe damnantur, qui ſuorum doctorum, vel præpoſitorum culpam produnt, [d] ceu [e] Cham, qui patris pudenda non operuit, ſed magis deridenda monſtrauit.

Item Euſebius Papa ad epiſcopos Alexandriæ, epiſt. 2.

¶ Oues paſtorem ſuum (niſi à fide exorbitauerit) non poſſunt accuſare. C. XIII.

Et in 5. ſynodo ſub Symmacho & Grego. paſt. p. 3. c. 5. Poly. l. 5. ti. 1. Anſ. l. 3. c. 44. Burc. l. 1. c. 139. Iuo, p. 5. c. 258. Pann. l. 4. c. 39. † *al. recte*

† Cõe. tex. in l. quemquã. & ibi doc. & bo. gloſ. C. de epiſ. & cle.

OVes, quæ paſtori ſuo commiſſæ ſunt, eum [f] nec reprehendere (niſi à recta fide exorbitauerit) debent, nec vllatenus accuſare poſſunt: † quia facta paſtorum oris [g] gladio [h] ferienda non ſunt, quamquam recte † reprehendenda [i] videantur.

His auctoritatibus probatur, quòd ſubditi, ſiue ſint laici, ſiue clerici, prælatos ſuos accuſare non poſſunt. Verum de criminoſis, & de infamibus hoc intelligendum eſt, qui vitam ſuorum prælatorum parati ſunt reprehendere, non imitari: quod ex verbis Anacleti datur intelligi, qui ait.

¶ Quare laici in accuſatione epiſcoporum non audiantur. C. XIIII.

LAici in accuſatione epiſcoporum audiendi non ſunt; quia oppido eis quidam infeſti ſunt: & indignum eſt, vt ab eis accuſentur, qui eorũ grauitatẽ nolunt imitari. [k]

¶ *Apud Anacletum, ex quo citatur, non extat. Eadem tamen fere verba habentur in epiſtola Euſebij ſupra eadem. c. laicos.*

Idem Anacletus ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2.

¶ Sacerdotes non niſi à viris idoneis, & probatis accuſari poſſunt. C. XV.

Deuſded. p. 4. Anſ. l. 3. c. 31. Iuo, p. 5. c. 238. Pann. l. 4. c. 58.

ACcuſatio quoque eorum, ſuper qua nos conſule-

b MAlorũ. Hoc c. ſimiliter non tenet.

c ¶ Impetatur.] criminoſe, ſi de clericis intelligas.

d SEntentia Chã, &cet.] Produnt.] tales deponuntur 45. diſtinct. accuſatores.

e ¶ Ceu.] ideſt, ſicut.

f OVes. ¶ Eũ.] criminoſe. ſi de clericis intelligas, dic hoc cum prælatus eorum eſt bonæ opinionis.

g ¶ Oris.] ideſt, locutionis.

h ¶ Gladio.] id eſt, lingua.

i ¶ Reprehendẽda.] id eſt, reprehenſibilia intra ead. nos ſi. ne ſit contra. ſupra 21. diſtin. nolite. inf. 6. q. 1. oues.

HIS AVCTORITATIBVS. Hæc eſt 2. pars q. in qua vult probare, quod laici ſi boni ſunt, accuſant clericos: ſed huiuſmodi allegatio ſuperficialis eſt, quia aliter canones intelliguntur. hoc tamen probare nititur per ix. auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Modo concludit G. ex ſupradictis, ꝙ ſubditi laici vel clerici non accuſant ſuos prælatos: ſed dicit H. quòd hoc intelligendum eſt de infamibus & criminoſis, q parati ſunt reprehendere ſuos ꝑlatos: & hoc probat per ſequentia.

k LAici. ¶ Nolunt imitari.] Propter hoc verbum inducit Grat. hoc c. Sed hic vacat arg. à ↄtrio ſecundum H. & Lau. vnde ſubaudi, maxime. Hic videas quod no. 81. diſt. preſbyter. in glo. cum capitur, &c. Arch.

ACcuſatio.] CASVS. Quęſitum fuit ab Anacleto, vtrũ epi poſſint accuſari à ma-

à malis hominibus,& sceleratis. Et certe rñdet ꝙ non, sed à bonis & fide dignis, vel fidelibus sunt potius supportandi,& hoc probat exemplo Dñi, qui per seipsum ementes & vendentes eiecit de templo. Et exemplo ẽt domini sæcularis fortiter indignantis cum videt seruũ suum ab aliquo alio iudicari : & hoc in prima parte. In secunda parte dr̃, ꝙ si detractores quorumcumque grauiter puniũtur, multofortius detractatores famulorum Dei. In tertia parte dr̃, ꝙ Apostoli, & eorum successores talia cõsiderantes statuerũt, ne facile quis attentet accusare vel lacerare prælatos, & si quis eos accusare vel conuenire voluerit, primo eos charitatiue admoneat: qđ si non fecerit, excommunicetur. Secunda pars incipit ibi, [Et paulo post.] Tertia incipit ibi, [Hæc & alia.]

denunciatur crimen simoniæ, non est necessaria admonitio: [1] quia de illo non potest quis pœnitere retento ordine, vt 1.q.1. si quis neque. & q.7. requiritis. licet sit arg. contra. 1.q. vlt. patet. & extra de simo. licet. cui hodie statur, scilicet, quia moneatur, vt dimittat beneficium, quo retento non posset pœnitere. Vel dicas speciale esse in ecclesia, vt semper primo admoneatur quàm proponatur querela contra eam, siue ciuiliter, siue alio modo agatur.

1 Idem dicas in crimine hæreticos, & læsæ maiestatis, secundũ Lau.

re voluistis, non nisi ab idoneis, & probatissimis viris, qui & suspicionibus, [a] & sceleribus carent, fieri debet: quia Dominus sacri sui corporis tractatores à vilibus & reprobis, ac non idoneis personis infamari noluit, nec calumniari permisit: sed ipse proprio flagello peccantes sacerdotes [b] à templo eiecit. Vnde liquet, quòd summi sacerdotes, idest episcopi à Deo sunt iudicandi, non ab humanis, aut prauæ vitę [c] hominibus lacerandi; sed potius ab omnibus fidelibus portandi: ipso Domino exemplum dante, quando per se ipsum, & non per alium vendentes & ementes eiecit de templo. *& paulo post.* ¶ Nullus enim (vt reor) inuenitur inter nos, qui velit suum seruum [d] ab alio, quàm à se iudicari. Quòd si præsumptum fuerit, aut multa ipse indignatione irascitur, aut potius vltionem quærit super eum. *& infra.* ¶ Vnde & Dominus per prophetam inquit: [Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.] *& paulo post.* ¶ Si detractores quorumcumque grauiter iudicantur, & in perditionis laqueum cadunt; multo magis laceratores, & detractores, atque accusatores memoratorum Dei famulorum, atque persecutores damnantur; & in barathrum (nisi se correxerint, & per eorum satisfactionem condignam egerint pęnitentiam) indubitanter cadunt, † & vindicibus flammis exuruntur. *& infra.* ¶ Hæc & alia periculosa considerantes Apostoli statuerunt, ne facile commouerentur, aut lacerarentur, vel accusarentur columnæ [e] sanctæ Dei ecclesiæ, quæ Apostoli, & successores eorum non immerito dicuntur. Sed si quis [f] aduersus eos, vel ecclesias eorum commotus fuerit, aut causas habuerit, prius [g] ad eos recurrat charitatis studio, vt familiari colloquio commoniti ea sanent, quæ sananda sunt; & charitatiue emendent, quæ iuste emendanda agnouerint. Si autẽ aliqui eos, priusquam hoc egerint, lacerare, accusare, aut infestare præsumpserint, excommunicentur, & minime absoluantur, antequam per satisfactionem [h] (vt iam dictum est) condignã egerint pœnitentiam: quoniam iniuria [i] eorum ad Christum pertinet, cuius legatione funguntur.

Io. 2.

Zach. 2.

† *vadũt*] or.

In c. Hadriani c.2. & l.6. capitul. c.287. Pann. l.5. c.34.

Item Alexander epist. 1. c. 3.

Refert multis verbis omissis. Ans. l.3. c.85. Burc. l.2. c.132 & 144. Iuo. p.5. c.242. Pann. l.4. c.35.

¶ Communione priuetur, qui publice † aduersus episcopum conqueritur, priusquam familiariter cum conuenerit. C. XVI.

† *al. primati*

SI quis erga episcopum, vel aucto-

a ¶ Suspicionibus.] Suspecti ab accusatione & testimonio repellunt. j. e. testes. 3.q.5. accusatoribus.

b ¶ Sacerdotes.] id est, simoniacos.

c ¶ Aut prauæ vitę.] Arg. ꝙ nec etiam in excepto crimine laicus prauæ vitæ est admittendus ꝯ clericũ, quod verum est, nisi prius clericus fuerit malæ famæ vel opinionis, vt s̃. ea. q.1. in primis. in fi & extra de simo. licet Hely. & cap. per tuas. vt dictum est supra in summa.

Laicus etiã in exceptis criminibus non admittitur cõtra clericum.

d ¶ Seruum suum.] Dñs est iudex in causa serui sui, vt hic, & hoc de consuetudine: aliàs falsum est, vt extra de so. comp. cum contingat.

e ¶ Columnę.] sic & prohibet lex columnas cuiuslibet domus tolli, vt ff. de legat. 1. l. cetera. C. de ædi. priua. l. 2.

f ¶ Sed si quis.] Hæc pars vsque ad finem loquitur de causis ciuilibus vel criminalibus ciuiliter propositis. nam hoc c. de laicis loquitur. vnde non potest intelligi de criminalibus causis: quia in illis non auditur laicus ꝯ clericum, ẽt si præmoneret eum. hoc ideo dico, quia non concedo, ꝙ in accusatione sit præmittenda admonitio, vt extra de simonia, licet. & c. per tuas. & de accu. qualiter. sed denũciationẽ semper præcedere dẽt canonica monitio, vt per eadẽ iura probatur. Nec obstat, extra de accu. si quis eps. quia illa in denunciatione loquitur. De hoc notatur 12.q.2. indigne. Tñ vbi

Admonitio pręcedat denunciationem.

g ¶ Prius.] j. 23 q 5. ad finem.

h ¶ Per satisfactionem.] quod videtur esse speciale in eo, qui offendit ecclesiam, vt prius satisfaciat, quam absoluatur, vt extra de verb. sig. ex parte. aliàs sufficit ꝙ iuret, vt extra de sent. excom. per tuas.

i ¶ Iniuria.] vnde nec clericus potest remittere iniuriam factam ecclesiæ, vt 23.q.4. si is qui. Ioan.

Clericus iniuriam ecclesiæ factã remittere non potest.

SI quis.] CASVS. Si quis contra episcopum vel actores

actores ecclesiæ querelam habuerit, non vadat ad iudicem, nisi prius episcopum vel œconomos ecclesiæ sæpissime commoneat, vt ab eis iustitiam consequatur, & ei satisfaciant: quòd si contrafecerit, communione priuetur. Et intelligitur hoc capitu. in causa

Si qui sunt vituperatores.] CASVS. Quæsitum fuit ab Euaristo, vtrum clerici indistincte sint admittendi ad accusationem episcoporum & aliorum clericorū. Et respondet φ non, sed prius examinari debent accusatores vtrum sint bonæ famæ, vel non, & qua intentione veniāt ad accusandum: vtrum pro Deo, vel vana, vel inani gloria, vel odio, vel inimicitia, vel etiam cupiditate fiat ab eis accusatio. Idem fere dicitur in sequenti capitulo: eo tamen addito, φ ignoti & viles non recipiuntur ad accusationem.

tra 16. q 6. cōsuetudo. in prin. vbi de hoc.

res [a] ecclesiæ quamlibet querelam iustam se habere crediderit, non prius primates, aut alios iudices adeat, quàm ipsos, à quibus se læsum æstimat, conueniat familiariter, & non semel, sed sæpissime, [b] vt ab eis, aut suam iustitiam accipiat, aut iustam excusationem. *& infra.* ¶ Si autem secus egerit, ab ipsis & ab aliis communione priuetur, [c] tamquam Apostolorum, Patrumque aliorum contemptor.

Item Euaristus Papa episcopis per Aegyptum, epist. 2.

¶ Nisi opinione discussa, non audiantur accusatores episcoporum. C. XVII.

Pann. l. 4. c. 59.

SI qui sunt vituperatores [d] aut accusatores episcoporum, [e] vel reliquorum sacerdotum, non oportet eos, à iudicibus ecclesiæ audiri, antequam eorum discutiatur æstimationis suspicio, vel opinio, qua intentione, [f] qua fide, qua temeritate, qua vita, qua conscientia, [g] quoue merito, si pro Deo, aut pro vana gloria, aut inimicitia, vel odio, aut cupiditate [h] ista præsumpserint necne.

Item Calixtus Papa ad episcopos Galliæ, epist. 2.

¶ Maiores natu non accusent, nisi qui sint rectæ fidei, & conuersationis. C. XVIII.

Steph. 1. epist. 2. c 10. Conc. Carr. 4. c. 96. Burc. l. 1. c. 171. Pann. l. 4. c. 57. Iuo, p. 5. c. 289.

QVærendum est [i] in iudicio, cuius sit conuersationis, & fidei is, qui accusat, [k] & is qui accusatur; quoniam hi, qui non sunt rectæ conuersationis, ac fidei, & quo-

d ¶ Vituperatores.] idest, conuitiatores: qui depositi curiæ tradentur 11. q. 1 si quis sacerdotum nisi fecerint ex calore iracundiæ, vt ĩ. ea q. 3. si qs iratus. Ioannes. Hoc hodie 5 falsum est, φ traduntur curiæ sæculari, nisi esset post excōicationem contumax. extra de iudi. c. cum non ab homine. fallit in casu speciali, de crim. fal. c. ad falsariorum. vbi depositus statim traditur curiæ sæculari. B.

e ¶ Episcoporum.] hæc duo capitula loquuntur de suspectis vel ignotis, & de his qui suam iniuriā non prosequuntur.

Clericus d-positus non semper est curiæ sæculari tradendus.

5 Scilicet φ traditur statim curiæ. de hoc leg. & no. 3. q. 4. clericus. Arch.

Testis est de sua conuersatione examinandus.

6 An autē teneatur respondere, vide Gul. d Suz. in l. testiū. C. de test. & per Bal. in l. 3. §. quod obseruari. in vlt. col. C. de iur. cal. & aliquid per Bar. in l. fin. circa med. ff. de his quib. vt ind. sed pro cōi opinione optime facit quod no. gl. in l. q iurasse. §. si pater. in ver. acquisisti. ff. de iureiur.

7 Scilicet p aliquas litteras authēticarū personarū quę pro eis testimonium ferant, vel testimonium populi, ut le. & no. in isto c. criminationes, secūdum Innoc. qui ita no extra de accus. cum P. Arch.

sa ciuili tantum, & de honestate.

a ¶ Actores.] Actor constituitur à non domino, & auctoritate iudicis, & ad præsentes lites tantum. Insti. de cura. §. ult. ff. quod cuiusque vniuer. itē eorum. §. actor. & hoc ideo, quia cum decreto fit: & decretum non extenditur ad futura. ff. de vsuris. l. 1. Sed procurator semper à vero Domino constituitur, & ab initio, & ad vnā litem, & ad plures, & ad præsentes. & ad futuras. ff. eo. l. 3. & C. de proc. neque Syndicus ab vniuersitate & ad vnam, & ad plures causas constituitur præsentes, & futuras & de auctoritate episcopi. C de episc. & cler. omnes qui. §. & hoc nihilominus. Canon tamen omnes administratores ecclesiæ vocat procuratores. 1. q. 3. Saluator. secundum canones prælatus & ante li contest. & post procuratores constituit, vt extra de iur. calum. cap. cum causam.

b ¶ Sæpissime.] idest, ter. 1 16. quæst. septima, omnes decimæ.

c ¶ Priuetur.] hic videtur, quòd episcopus possit aliquem pro propria iniuria excommunicare, & punire, vt 45. dist. & qui emendar. & 23. q 4. Guilisarius: contra est 23. q. 4. inter querelas. & q. 5. de occidendis. vbi videtur, φ iudex pro sua iniuria non debet reum occidere cuius iudex est. Distingue, quia si iniuria tangit specialiter prælatum, non potest excommunicare aliquem pro tali iniuria: si tangit ecclesiam, potest. 2 Nā episcopus potest esse iudex in causa suæ ecclesię: 3 sicut procurator fisci est iudex in causa fisci, vt C. vbi causæ fiscales. l. 1. sic Imperator est iudex in causa fiscali. 4 ff. de his quæ in testa. delen. l. proxime. & tamen res fisci, Imperatoris dicitur. ff. ne quid in loco publ. l. 2. §. hoc interdictum.

f ¶ Qua intentione.] an faciant animo nocendi, vt 23. q. 5. prodest.

g ¶ Conscientia.] si sit conscius criminis.

h ¶ Aut cupiditate.] pecuniæ. ĩ. ea. q. 1. prohibentur.

i QVærendum est.] Hic dicitur idem quod in præcedenti capitulo. Et dic quærendum est, scilicet à iudice, etiam si aduersarius non quærat. ff. de postul. l. quos prohibet. & 30. q. 5. iudicantem. & ĩ. ead. alieni, & ar. C. de quæstionibus, seruos & loquitur hoc cap. & præcedens de ignotis, vel de notis & suspectis: quia tales personæ integri status esse debēt. ff. de testi. qua situm. Sed obiicio tibi, si iudex quærat de conuersatione huius testis, oportet φ quærat ab aliis. Similiter oportet, φ quærat de conuersatione illorū, de quibus quæritur de conuersatione istius. & sic in infinitum procedet iudex: quod reprobatur extra de rescri. cum in multis. lib. 6. Si autem iudex ab ipso teste quærat, an sit fur vel homicida, stulta esset quæstio; cū nemo illud fateretur 6 de se? Respondeo, si est ignotus bene potest ab eo quærere an sit liber, vel seruus. Ab aliis autem notis inter quos est conuersatus, quęrer de fama illius. Potest etiam iudex in genere quærere sic dicendo ei, Es tu talis, vt possis esse testis? vt ff. de quæstio. l. 1. §. qui quæstionem.

k ¶ Accusat.] in accusationibus ergo non præsumitur quis dignus nisi hoc probetur 7 ĩ. e. criminationes. Sic in oblatione Eucharistiæ, vt de conse. dist. 2. tribus gradibus. Et in ordinibus. 24. dist quando. & in eleemosyna. 42. dist. quiescamus. Item excōmunicatus quis credi tur propter periculum vitādum potius quàm non: vt extra de sent. exc per tuas. & c. cū desideres. §. secūdæ quæstioni. sic in impetratione veniæ ætatis tenetur impetrans

Actor, & procurator & syndicus differunt.

1 Idē Alex de Imo. in l. scimus. §. & hæc quidem. C. de iure delib. & Dominicus in c. ab eo. in fi. de appel. in 6.

Episcopus an possit aliquem pro propria iniuria excōicare.

2 Sub. imo debet. 23 q. 4. si is qui. Arch.

3 Adde idē tenuisse Barto. & Bal. i l. vni ca. C. ne qs i sua causa iud. Arch.

4 Arg. con-

petrans probare instituta morum suorum, & testimonium vitæ honestioris, & animi probitatem. idest, se esse idoneum, vt C. de his qui ve ætatem impe. l. 2. aliàs circa notos potius præsumitur quis dignus, quàm indignus, vt extra de præsumptio. dudum.

Præsumitur prælati] CASVS. Quidam prælati dicebant se nullo modo esse accusandos, eo quod canones statuerunt eos non esse passim accusandos. Sed Augu. dicit hoc esse intelligendum de criminosis. Et hoc probat exemplo Domini esse verum, qui cum accusaretur,

rum vita est accusabilis, & quorum fides, vita, & libertas nescitur,[a] non permittuntur maiores[b] natu accusare. Neque viles personæ in eorum recipiantur accusatione.

Mutatus est verborum ordo.

Item Sixtus Papa II. ad episcopos Hispaniæ, epist. 2.

¶ Absque duobus, vel tribus testibus non recipiantur episcoporum accusationes. C. XIX.

ij Accusatio episcoporum non est facile[c] recipienda dicente Domino: [Non suscipies vocem mēdacij] Et Apostolus inquit, aduersum presbyterum inscriptionem non recipiendam absque duobus, vel tribus idoneis testibus Si hæc de presbyteris, vel ceteris fidelibus sunt præcauenda, quanto magis de episcopis?

Exo. 23.
1. *Tim.* 5.

Item ex concilio Aurelianensi primo, c. 8.

¶ Pro sola conuentione episcopi non submoueatur aliquis à communione. C. XX.

SI quis ab episcopo suo, vel de ecclesia, vel de proprio iure aliquid crediderit repetēdum; si nihil conuicij;[d] aut criminationis obiecerit, eum pro sola conuentione à communione ecclesiæ non liceat submoueri.

Item Euaristus Papa, epist. 2.

¶ Quare subditi prælatos suos reprehendere non possunt. C. XXI.

SVnt nonnulli, qui præpositos suos peruerse reprehendunt, si vel parum ipsis molesti extiterint.

Ex his omnibus datur intelligi, quod illi ab accusatione remouentur, qui non affectione charitatis, sed prauitate suæ actionis vitam eorum diffamare, & reprehendere quærunt. ¶ *Quòd vero præmissis auctoritatibus criminosi prohibeātur ab accusatione prælatorum, testatur Augustinus in lib. Soliloquiorum,*[e] *ita dicens.*

¶ Non omnes subditi, sed criminosi tantum prohibentur accusare prælatos. C. XXII.

PRæsumunt prælati non debere se reprehendi, vel accusari,[f] pro eo, quod canones non eos passim constituunt accusandos. Quod tamen negatur solis criminosis,[g] cum de reprehendendo[h] veritas ipsa constituat: [Si male locutus sum, testimonium[i] perhibe de malo, &c]

Ioan. 18.

a ¶ Nescitur.] per hoc patet cap. hoc loqui de ignotis.

b ¶ Maiores.] idest clericos.

Accusatio.] CASVS. Quæsitum est à Sixto Papa, qualiter recipiēda sit accusatio episcoporū: Et respondet dicens, quod nō est facile recipienda sine discussione accusatorū. Et hoc probatur auctoritate Domini dicentis non esse accipiendā vocem mendacij. Et auctoritate Pauli, qui dixit aduersus presbyterū inscriptionem non esse faciēdam sine duobus vel tribus testibus. multo minus ergo cōtra episcopum.

c ¶ Facile.] idest, absque inquisitione. ADDITIO. scilicet accusatorū & testiū. Hu. & Lau. & dic, inquisitione, scilicet quæ habetur supra c. prox. secundum Io. de F.

Si quis.] CASVS. Quidam conuenit episcopum vel œconomū ecclesiæ in causa pecuniaria. quæsitum fuit, vtrum propter hoc à cōmunione ecclesiæ sit remouendus? Et respondetur, quòd non, si nil conuicij vel criminationis obiecit.

d ¶ Conuicij.] non tamen ex hoc sequitur, quòd propter cōuicium ipsum possit excommunicare, vt 23. q. 4. inter querelas. vel, hic non fuit tantum episcopi causa, sed ecclesiæ, vel propter hoc remouēdus est à communione à metropolitano, sed non ab episcopo. Vel dic, si conuicium redundat tantum in personam episcopi: quia dicit, tu es filius rustici, tunc non potest: sed si dixit eum simoniacum: quia hoc redundat in ecclesiam, bene potest.

Eps̄ excōicat propter conuiciū sibi factum.

Sunt nonnulli] EX HIS OMNIBVS. Infert Gratia. ex supra dictis, quòd illi remouentur ab accusatione, qui mala intentione veniunt ad accusandū, & nō ex charitate, & quòd criminosi similiter remouentur. Et hoc probat persequens cap.

e ¶ In libro Soliloquiorū.] idest, psalmorū. id est, solius spiritus sancti eloquiū: quia solo instinctu spiritus sancti ibi locutus est, de quo habetur de pœ. dist. 2. quærendū.

Soliloquiū est psalmus.

retur, dixit: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo.

f ¶ Vel accusari.] arg. laicos posse accusare clericos. j. c. clericos & 24 dist. illud. & C de off. rec. prouin. iustissimos. sed corrigitur aliū opinio extra de testi. decetero.

g ¶ Criminosis.] scilicet clericis.

h ¶ Reprehendendo.] supple, sed non debent præsumere, cum de se, &c.

i ¶ Testimonium.] cum debeat exemplificare de accusatione, exemplificat de testimonio: quod ideo facit, quia qui admittitur ad unum, admittitur & ad reliquum. 4. q 3. testes. Ioan.

OPPO-

OPPONITVR. CASVS. Dictum est ſ. in § ex his omnibus. & cap præſumunt. ꝙ ſubditi criminoſi ſuos prælatos accuſare non poſſunt. Et ſic videtur, ꝙ illi qui non ſunt criminoſi, bene poſſunt accuſare. Sed opponitur huic diſt. illud c. oues, &c. vbi dicitur, ꝙ non admittuntur

ALieni erroris.] CASVS. Dicitur in c. iſto, ꝙ hæretici, apoſtatæ, & ſchiſmatici non admittuntur ad accuſandum (vt Dionyſius dixit) contra recte credentes, & conſtitutionibus obtemperantes. Et inducitur hoc c. à contrario ſenſu, vt apparebit in §. ſeq. Et dicitur hic apoſtata, q recedit à propoſito regulari vel clericali, vel à fide.

ĩ. c. oues.

Opponitur[a] *huic diſtinctioni. Ipſi ſacri canones diſtinguunt, in quo caſu paſtores ſint accuſandi à ſubditis, dicentes: [Oues paſtores ſuos non accuſent, nec reprehendant, niſi à fide exorbitauerint.] Ecce in quo caſu ſunt accuſandi à ſubditis; in alijs autem minime.*

3 *Huic oppoſitioni reſpondetur ſic. Diſtinctio illa canonum de criminoſis & infamibus intelligitur: Oues enim criminoſæ, & infames paſtorem ſuum accuſare, vel reprehendere non poſſunt, niſi à fide exorbitauerit. Cæterum ſi à fide exorbitauerit: tanta eſt labes illius criminis, quòd ad eius accuſationem, & ſerui aduerſus dominum, & quilibet criminoſi, & infames aduerſus quemlibet admittuntur.*

Vnde Dionyſius Papa ad Seuerum epiſcopum, epiſt. 2.

¶ Infames & hæretici, homines bonæ famæ accuſare non poſſunt. C. XXIII.

¶ *In multis vetuſtis exemplaribus rubrica huius capitis ſic habet*, Infames accuſare poſſunt hæreticos. *in alijs vero nonnullis*, Infames non poſſunt accuſare catholicos.

ĩ. 3. q. 4. c. alieni.]in decretis Iulij. c. 15. Anſel. l. 3. c 65 Poly. l. 5. ti. 1.

ALieni erroris[b] ſocium, vel à ſui voluntarie propoſiti tramite recedentem,[c] aut ſacris Patrum regulis, & conſtitutionibus non obedientem[d] ſuſcipere non poſſumus,[e] nec debemus; nec impetere recte credentes, vel ſanctorum Patrum ſanctionibus obtemperantes permittimus: quia infames omnes eſſe cẽſemus, qui ſuam aut Chriſtianam præuaricantur legem, † aut Apoſtolicam, vel regularem libenter poſtponunt auctoritatem.

† Concor. tex ĩ auth. gazaros. C. de hæ. & ĩ. ea. ca ita & q. c. beati.

Item ex Concilio Toletano quarto, c. 63.

¶ Chriſtianos accuſare, vel in eos teſtificari non poſſunt, qui fidem acceptam deſeruerunt. C. XXIIII.

NOn poteſt erga homines eſſe fidelis, qui Deo extiterit infidus. Iudæi ergo, qui dudum Chriſtiani effecti ſunt, & nunc Chriſti fidem præuaricati[1] ſunt, ad teſtimo-

b ¶ Alieni erroris.] ex tribus locis illius c. argumentatur Gratianus à cõtrario ſenſu in ſequenti §.

c ¶ Recedentem.] id eſt, apoſtatam.

d ¶ Non obedientẽ.] id eſt, ſchiſmaticum. vt 19. diſtin. nulli. & 25. q. 1. violatores.

e ¶ Non poſſumus.] arg. ꝙ iudex põt infamem repellere, licet reus ipſum recipiat.[2] 45. di. licet. 30. q. 5. iudicãtem. C. de quæſt. ſeruos. in prin. 4. q. 3. parentes. Item arg. ꝙ iudex examinabit accuſatores ſicut ordinandos, vt eos rẽpellat. 24. diſt quãdo. & Greg. præcipit Ioanni vt inquirat de perſona accuſatoris. ſ. c. q. 1. in primis. ſic 23. q. i. illud. & ĩ. ca criminationes. & prætor ſuæ dignitatis tuendæ gratia indignos à poſtulatione remouet. ff. de poſtu. l. 1. in prin. & repellit militem, licet aduerſarius velit eum admittere. ff. de proc. filiusfamilias §. milites. & quos prætor prohibet, in totũ & omnino prohibet, etiam ſi aduerſarius conſentiat,[3] vt ff de poſtu. quos prohibet. immo vbi aduerſario non competit exceptio, iudex ex officio ſuo excipiet, vt extra de appel. conſtitutus. & ff de pet. hær. l. vlt. Sed contra. nonne ſic videtur iudicare ſecundum conſcientiam? & ſcis, quia nihil ex ingenio ſuo & domeſticæ voluntatis motu facere debet, vt ĩ. c. prox. & 3. q. 7. iudicet? Reſpondeo iudicat in hoc caſu ex his quæ percipit in exercitio cauſæ, quæ ante eum agitur. nam cum coram ſe uidet infamem admitti, poteſt ipſum repellere: ſicut cum ſcit tẽpora appellationis elapſa eſſe, ſupplet de facto. C. de temp. appel. l. 2. in fi. ſic 28. diſt priuſquam. ſcilicet de facto, quod conſtat iudici tamquam iudici. extra de poſtu. bonæ.

Iudex parte non petente multa põt facere.

2 Sed contra ĩ. ea. q. his ita. §. 3. ver. rũdeſ. in fi. ibi dicam. Arch.

3 Adde ad hoc id qđ le. & no ex tra de exce. c. exceptionẽ. & lib. 6. eo. ti. e pia. Arch.

mittuntur ſubditi, niſi à fide exorbitauerint prælati: & ita innuitur, ꝙ ex eo ſolo caſu admittantur ſubditi. Sed Gratianus ſoluit dicens, ꝙ illud c. intelligitur tantum de criminoſis. & criminoſi & infames, & ſerui contra quemlibet admittuntur in hæreſi. Et hoc probat per ſequentia.

a ¶ Opponitur.] dixerat in illo §. his auctoritatibus, 2. ꝙ ſubditi criminoſi, ſiue clerici fuerint ſiue laici, non admittantur ad accuſationem prælatorum. vnde colligitur à contrario ſenſu, ꝙ alij admittantur. Huic diſtinctioni obiicit, & poſtea ſecundum ſuam opinionẽ ſoluit: quæ talis eſt ꝙ laici non criminoſi poſſunt accuſare clericos; quod falſum eſt, vt extra de teſti. decetero. niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequantur, & tunc non admittuntur ad teſtimonium.

¶ Vel dic. Dictũ eſt ĩ § ex his oibus. & c. præſumunt, ꝙ ſubditi criminoſi. &c ſecundũ B. Bux.

HVIC OPPOSITIONI. Hæc eſt tertia pars huius quæſt. in qua probatur, ꝙ mali non poſſunt accuſare prælatos ſuos, vel illi qui ad eumdem gradum peruenire non poſſunt: & hoc probat per 6. cap. Io. de Fan.

NOn poteſt.] CASVS. Quidam Iudæi facti ſunt Chriſtiani, & poſtea iterum præuaricati ſunt in fide. quærebatur utrum eſſent admittendi ad teſtimonium contra catholicos? Et reſpondetur quòd non. licet Chriſtianos eſſe ſe fateantur: quia ſicut in fide ſuſpecti ſunt, ita in teſtimonio, nec poteſt apud bonos homines eſſe fidelis qui Deo extitit infidelis.

1 ¶ Præuaricati.] ergo ſi nõ ſunt præuaricati, videtur ꝙ ſunt

sunt admittendi, nō obstante præcedenti delicto, sicut & alius, qui fuerit in mortali, 1 vt 3.q.1. diffinimus. quod quidam negant, cum nec ad ordines admittatur qui quandoque fuit criminosus, vt 25.dist. primum. & 6.q.1.qui crimen.& ff.de ritu nup. palam. vbi dicitur, turpitudo licet inter mittatur, non tamen deletur, sic ff.de sur. q ea mente. lo. Quid iuris sit de hoc, dicitur extra de testi. testimonium. vbi corrigitur hoc. B.

1 Ad hoc 32.q.5. præceptū. vbi de hoc.

a Infirmari.] j.19. dis.c.si vel aliter.arg. ꝙ non ualet dictum testis, si postea detegitur eius infamia.

socii, quos habes notatos. 4.q.3.liberi. & C.de testib. quoniam. aliàs quilibet cuiuscumque conditionis, & quantumcūque criminosus, viles & criminosos ab accusatione, vel testimonio repellit. vnde etiam socius à sua accusatione repellit socios viles, & criminosos. ff. de

nium dicendum admitti non debent, quamuis esse se Christianos annuntient: quia sicut in fide Christi suspecti sunt, ita & in testimonio humano dubij habentur. Infirmari [a] ergo oportet eorum testimonium, qui in fide falsi docentur; nec eis est credendum, qui veritatis à se fidem abiecerunt. Iuo, p.13.c.96

Item Caius Papa Felici episcopo.

¶ Hæretici, Iudæi, vel pagani Christianos accusare non possunt. C. XXV.

PAgani, vel hæretici, siue Iudæi non possunt Christianos accusare, [b] aut vocē [c] eis infamationis [d] inferre. Ans. l 3. c.46. Pann.l.4 c.63.

¶ *Verba epistolæ sunt.*] Primo quidem scias paganos, & hæreticos non posse Christianos accusare, &c.

In hoc capite decernitur, vt hæretici non impetant recte credentes. Vnde è contra intelligitur, quòd hæretici ab hæreticis impeti possunt. Item à tramite sui propositi voluntarie recedentes non possunt impetere seruantes limitem suæ professionis. Ex hoc datur intelligi, quod recedentes à suo proposito, similiter recedentes criminari possunt. Item non obedientes sanctionibus sanctorum Patrum, non possunt accusare obtemperantes sacris constitutionibus. In quo similiter intelligitur, quòd inobedientibus inobedientes accusare licet. Vnde generaliter colligitur, quod in accusatione æqualitas [e] fidei & conuersationis inter accusantem & accusatum semper consideranda est, vt is qui accusat, vel par, vel superior, inueniatur. Item nouellarum constitutionum, nouella 45. in fine. Apud Iulianū antecess. 156.

¶ Hęreticus hęreticum accusare, & contra eum testificari potest. C. XXVI.

SI hæreticus [f] contra hæreticum [g] litiget, liceat cuiuis Iuo, p.16.c.131 Pann.l.5.c.28.

Pagani & Iudæi etiā in exceptis criminibus nō sunt audiendi.

b PAgani.] ¶ Accusare.] nisi suam iniuriam prosequantur, vt 4.q.6.omnibus. sed hæretici non: quia excommunicamus. Sed numquid isti, scilicet pagani & Iudęi audiuntur in exceptis criminibus? Dic ꝙ non. secundum H. sic. sed ꝙ Iudęi possint, videtur extra de Iudæ cap. Iudęi. sed decr. expresse cōtradicit, quæ dicit ꝙ testis debet esse fidelis, vt extra de testibus licet. 1. & ea rōne, quia sunt in peccato mortali, & sic nō sunt audiendi. 2 extra de testi. super eo.

2 Idem tenet hic Io. de Fant. ad idem extra eo. ti. testimoniū. ff. eo. ti. quæsitum. Sed contra hoc facit quod Io. & dixi s. eod. § huic oppositioni Arch.

c ¶ Aut vocē.] oportet tamen clericos habere testimoniū bonum ab his, qui foris sunt. j. 8. q. 1. licet. de conse dis.1. iubemus.

d ¶ Infamationis.] vt se expurgare debeat.

IN HOC CAP. CASVS Dictum est supra in cap. alieni. ꝙ hereticus nō accusat catholicum: apostata non accusat illum, qui non est apostata, nec schismaticus potest accusare illum, qui non est schismaticus. concludit ergo Gratianus à contrario sensu, quòd hæretici admittuntur contra hæreticos, schismatici contra schismaticos, apostatæ contra apostatas, quia ęqualitas fidei & cōuersationis est seruanda inter accusantem & accusatum. Et hoc innuit sequens capitulum, & allegando dicit, ꝙ sufficit, quod aliquis sit bonus ad hoc, vt possit accusare. Item hæreticus non admittitur, cum sit excommunicatus, vt inf. 21 q 3. cum excommunicato.

e ¶ Æqualitas.] falsum dicit. sufficit enim ꝙ accusator sit bonę famæ, licet accusatus sit melioris, vt j. ea. lator. Item in alijs falsum dicit. quia nec infamis infamem, nec criminosus criminosum accusat, vt 6.q.1. qui crimen. 3 nisi prius eum tolerauit sciens eū talem. extra de accusatio. nulli. Sed potest dici hoc esse speciale in episcopo, vt non possit remouere ab accusatione illos, quos prius tolerauit. Item fallit in arenatio, qui potest accusare arenarium, ut C. de inof test. in arenam. Item fallit in casibus, in quibus socius criminis non repellit

Infamis in famem regulariter accusare non potest.

3 Dicit sic. & no. extra de accu. c.1. A.ch.

de accu. hos accusare. §. si seruus. & 3.q.4.c.pen. quod falsum est in exceptis criminibus, vt supra in principio quæstionis notaui.

SI hæreticus.] CASVS. In hoc capitulo tria dicitur. Dicitur enim ꝙ si hęreticus litiget contra hæreticū inter se admittitur testis hæreticus: sed si orthodoxus contra hæreticū litiget testimoniū hæretici pro orthodoxo valet. sed si inter se litigent orthodoxi, testis hæreticus non admittitur.

f ¶ Si hæreticus.] Hæc authentica est falsa: quia numquam hæreticus admittitur ad accusandum, vt infra 4 q.1.c.1. forte loquitur de minoribus hæreticis, qui non peccant in præcipuis articulis fidei, qui non admittuntur in iudicijs, id est, de his, quæ acta sunt coram iudice: sed in alijs contractibus propter inopiam probationum admittuntur, non tamen sine tormentis, vt 4.q 3 §. in criminali. ver. si res. & C. de hære. l. vlt. loan. Sed certe secundum canones nō admittitur hęreticus, cum sit excōmunicatus, & debeat statim occidi. extra de hæret. excommunicamus & c. pe. B.

Hæreticus nūmquam accusat.

g ¶ Contra hæreticum.] arg. aliquid admitti pro aliquo,

quo, quod non admittitur contra se. si. 37. distinct. cap. si quid veri. argu. contra. 4. q. 3. si quis testibus. Secundum est regulare, primum casuale propter odium hæresis.

SED QVÆRITVR. CASVS. Dictum est supra in §. opponitur. in fi. quod quilibet criminosus pôt hæreticum accusare. modo incidentem quæstionē mouet, an pessimus catholicus possit accusare hæreticum de alio crimine, quam de hæresi? Hanc quæstionē soluit Gr. dicens, quod in quo hæreticus est inferior, scilicet in hæresi, potest à flagitiosissimo catholico accusari. In quo autem hæreticus est superior, scilicet in conuersatione vitæ, nō pôt accusari à flagitiosissimo catholico. Postea dicit, quod illud quod dicitur in 1. c. huius qōnis. & cet. accusatio. & alijs multis cap. s. quod pastores sunt potius tolerandi quàm corripiendi à subditis, intelligitur de criminosis, vel etiam de bonis, qui crimina probare non possunt, & ad hoc inducit seq. cap.

a ¶ Sed quæritur.] hăc soluit Vrbanus 12. q. 1. scimus. vel aliter respicit illud quod dicitur. s̄ e. §. opponitur. & mouet incidentē quæstionem, & diuiditur in duas partes.

b ¶ Pastores.] s̄ in prin. q. quæ tamen non sunt verba illius ca. sed sensus est eius.

eorum hæreticum testem adducere. Sin autem orthodoxus contra hæreticum litiget; pro orthodoxo quidem etiam hæretici testimonium valeat: contra orthodoxum autem solius orthodoxi testimonium valeat. ¶ Orthodoxis autem litigantibus ad testimonium nulli hæretico pateat aditus.

Sed quæritur, [a] si flagitiosissimus Catholicus possit conuenire hæreticum de alio crimine, quàm de hæresi? Huic quæstioni ita respondetur. In quo hæreticus inferior est, videlicet in regula fidei, in eo à malo catholico accusari potest. In quo autem superior fuerit, videlicet in conuersatione vitæ, in eo à flagitiosissimo conueniri non potest. ¶ *Item quod dicitur, pastores [b] pro suis actibus magis sunt tolerandi, quàm corripiendi, dupliciter intelligitur, vel quia à criminosis tolerandi sunt, & non corrigendi: vnde ibi subinfertur, quia sæpe pro meritis subditorum deprauatur vita rectorum. Quorum ergo merito (Deo permittente) vita rectorum deprauatur, ab eis potius sunt tolerandi, quàm corrigendi. Vel quia sunt quidam, qui sæpe deferuntur publicis documentis, & crimen, quod intendunt, probare non valent.*

s̄. c. non est à plebe. & c. accusatio. 1.

De quibus in homilia de pœnitentia, cap. 12. Augustinus ait.

l. 50. homi. ho. 50. c. 12. Beda. 1. Cor. 4.

¶ Quæ publicis documentis probari non possunt, toleranda sunt. C. XXVII.

PLerumque [α] boni viri propterea sufferunt aliorum peccata, & tacent; [c] quia sæpe deferuntur publicis documentis, quibus ea, quæ ipsi sciunt, iudicibus [d] probare non possunt.

α ¶ Plerumque.] *In aliquot vetustis codicibus legitur,* plerique, *quemadmodum & apud Bedam, & in originali, cuius tamen non ipsa prorsus verba hic referuntur.*

s̄ e. c. sentētia.

4 *De his [e] etiam illud Anacleti [f] intelligitur: [Sententia Cham filii Noe damnantur, qui suorum doctorum, vel præpositorum culpam produnt ceu Cham, qui patris pudenda non operuit, sed magis deridenda monstrauit.] Hac enim auctoritate subditi non prohibentur ab accusatione, sed à proditione. Aliud est enim prodere, aliud accusare. Prodit, qui non probanda defert; accusat, qui reo præsente crimen iudici offert probaturus quod intendit.* † *Cham*

Gen. 9.

†[1] Concor. tex. in l. libellorū ff. de accu. & de priu. de lict. l. 1. cū concor.

PLerūque.] CASVS. Dicit hīc Aug. quod boni viri quãque sciunt occulta peccata aliorum, & tamen tacent, quia probare nō possunt ea iudicibus, vnde non imputatur eis.

c ¶ Et tacent.] dicat tamen ei, qui potest prodesse, & nō obesse. 22. q. 5. hoc vr̄. sed in publico non debet dicere, vt 6. q. 1. si omnia. hęc ergo taciturnitas nō obstat ei, qui non pôt probare. Item nō nocet ei, qui non potest impedire, vt ff. de cōtr. empt. l. rē alienam. vel etiā erubescit loqui, vt ff. de fur. l. pe. Itē nec nocet ei, qui scit suum ius durare. ff. qui. mo. pig. vel hyp. sol. sicut. §. non videtur. aliàs semper obstat taciturnitas, vt extra de his, quæ fi. à præla. cap. 2. & 54. dist. si seruus.

Taciturnitas quãque non obstat.

d ¶ Iudicibus.] iudici ergo facienda est ꝓbatio, [1] nō aduersario, vt 4. q. 3. § itē in criminali. ver. sæpe & C. de cond. ob turp. cau. l. 1 ar. contra. 1. q. 1. si qs eps.

1 Ad idem ext. de ꝓb. ex litteris. §. 1. ver. quibus. & de ele. scripsit. §. verum. in prin. Arch.

DE HIS. Hæc est 4. pars huius q. in qua probat, quod subditi secrete & pacifice pñt suos prælatos redarguere, non autē palā, nisi peccassent in publico: & ita oēs auctoritates quas inducit, debent intelligi, & hoc probat per quattuor exēpla, & per x. auctor. sanctorū patrū. Io. de F.

CASVS. Qui soli sciunt, tamen accusant, & infamant, intelligitur (vt dicit Gr.) quod dicitur s̄ c. snia. de Chā qui pudenda patris non operuit: sed ridenda monstrauit. sed hac auctoritate non prohibentur subditi ab accusatione, sed à proditione: sicut fecit Cham, per quē intelliguntur illi, qui soli sciunt, alios tñ infamant.

e ¶ De his.] qui accusant prælatos de crimine quod non possunt probare.

f ¶ Anacleti.] s̄. ead. c. sententia.

ITEM

solus vidit pudenda patris, & ideo per eum intelliguntur, qui cum soli sint conscii criminum suorum prælatorum, atque ideò accusare non possunt; vitam tamen eorum infamando aliis ridenda offerunt. ¶ *Item obicitur, quòd subditi etiam religiosi prælatos suos accusare non possunt. Legitur enim in Exodo,*[a] *quòd Maria soror Aaron, quæ prima post transitum maris rubri sumpto tympano hymnum cantare meruit, postea murmurans in Moisem, eo quòd Aethiopissam duxerat in vxorem, à Domino lepra percussa est.* ¶ *Item in libro Regum legitur, quòd cum Dauid fugeret à facie Saul; latuit in spelunca, in quam cum Saul diuertisset ad purgandum ventrem, Dauid præcidit oram chlamydis eius; quòd se fecisse postea grauiter doluit, & vehementer pœnituit. Saul à Domino erat reprobatus, & ex inuidia Dauid persequebatur, vt eum morti traderet. Dauid erat vir humilis, & mitis Sauli à Domino substitutus per Samuelem vnctus in regem: sed tamen, quia præcidit oram chlamydis Sauli, grauiter fleuit, cum à Saule sola administratione vnctionis superaretur. Vnde datur intelligi, quòd subditi, quamuis religiosi sint, prælatos suos criminosos accusare non possunt. Nam per Saulem, qui ventrem purgabat, prælati intelliguntur, qui malitiam suam corde conceptam in opus producunt.*

Exod. 15. Num. 12. 1. Reg. 24. 1. Reg. 16. Glo. ordinaria. 1. Reg. 24.

¶ *Item legitur in libro Regum, quòd cum arca Domini reduceretur de Gabaa in Hierusalem, bubus recalcitrantibus arca inclinata est: cui dum Oza leuita manum adhiberet, vt eam erigeret, à Domino percussus*[b] *interiit. Per arcam prælati intelliguntur, per Ozam subditi, per inclinationem arcæ casus intelligitur prælatorum; per illum, qui manum adhibuit, intelliguntur reprehendentes, vel accusantes vitam doctorum, qui à Domino percussi intereunt.* ¶ *His*[c] *ita respondetur. Verum est per arcam significari prælatos, & per Ozam subditos. Illud vero falsum est, quòd per inclinationem arcæ casus significetur prælatorum.* ¶ *Aliud est enim inclinari, vel descendere; aliud cadere. Legitur enim quòd Saluator noster se inclinauerit, sicut quando digito scribebat in terra; & de montibus frequenter descenderit, in quos ascendebat, vel vt pernoctaret in oratione, vel vt discipulos in monte altiora doceret*[d] *præcepta, vel vt turbas fugiens, ex altitudine montis eas respicere, & libere posset docere. Inclinatio vel descensio humilitatem significat, qua spirituales nonnumquam carnalibus condescendunt, & eorum infirmitati compatiuntur, iuxta illud Apostoli: [Quis infirmatur, & ego non infirmor?] Hos etiam*[e] *significauerunt Angeli, quos Iacob vidit in scala descendentes. De his etiam per Prophetam dicitur, [Inclinauit cœlos, & descendit.] Per arcam ergo inclinatam intelliguntur prælati, qui subditorum culpam misericorditer portant, & eorum infirmitati humiliter compatiuntur. Vnde bene dicitur, quòd bubus recalcitrantibus arca inclinata est. Boues quippe recalcitrantes subditos significant suis doctoribus non obedientes; quibus dum prælati compatiuntur, quasi bubus recalcitrantibus arca inclinatur. Leuita, qui manum adhibuit, significat illos, qui*

2. Reg. 6. Ioan. 8. 2. Cor. 11. Gen. 28. Psal. 17.

ITEM OBICITVR. CASVS. Opponitur adhuc. s. quod subditi etiam religiosi prælatos suos accusare non possunt. Et hoc probatur quattuor obiectionibus. Prima est de Maria sorore Aaron, quæ lepra percussa est, quia murmurauit in Moysem, quia duxerat Æthiopissam in vxorem. Secunda obiectio est de Dauid, qui cum fugeret à facie Saulis, & latitaret in spelũca, abscidit orã clamydis Saulis purgãtis ventrẽ: De quo idem Dauid idipsum postea reprehendit. Tertia est de Oza, qui cum arca Domini reduceretur de Gabaa in Hierusalem, & bubus recalcitrantibus inclinaretur, manũ apposuit. Quarta est, quod infames efficiuntur qui accusant prælatos suos: & ideo accusare nõ possunt. Has obiectiones soluit, & dat cuilibet obiectioni suam solutionem Grat. concludendo, quòd propter hoc nõ remouentur subditi ab accusatione prælatorum. Et primo soluit quod dictum est de arca, & innuit quod per Mariã, Dauid, & Ozã, & per eos qui reputabũtur infames, intelliguntur illi, qui bonam fidẽ & bona facta suorum prælatorum reprehendunt, bonitatem eorum obfuscare volentes. Sed malos prælatos bene possunt accusare: quod probat sequenti capitulo, quia mali prælati non sunt prælati.

a ¶ In Exodo.] melius in lib. Nume. 50. dist. §. econtra.

b ¶ Percussus.] quia ea nocte non se ab vxoris amplexu abstinuerat.

c ¶ His ita.] Incipit rñdere his tribus obiectionibus, & primo rñdet vltimæ.

d ¶ Altiora doceret.] Atque magister debet docere in alto.

e ¶ Hos etiam.] scilicet

misericordiæ compassionem in prælatis suis reprehendunt, eosque in seueritatis amaritudinem erigere volunt. Vnde bene Leuita iste Oza dicitur. Oza quippe robustus dicitur. Illi enim robusti dicuntur, qui cum de sua iustitia præsumunt, misericordiam peccantibus negandam putant, compendentes reprehendunt. Vnde à Domino percussi intereunt, quia iudicium sine misericordia erit illis, qui nolunt facere misericordiam delinquentibus: Cui per Salomonem dicitur: [Noli esse nimis iustus, quia est iustus, qui perit in iustitia sua.] Sic & illud Moysi intelligitur. Per Moysem enim prælati intelliguntur, per Aethiopissam peccatores designantur. Moyses Aethiopissam vxorem ducit; cum quilibet prædicator peccatorem [a] *sibi copulat; vt ex eo sobolem bonorum operum Deo gignere valeat. Hanc copulam dum Maria, idest subditi reprehendunt, lepra peccati inficiuntur. Vel per Mariam synagoga intelligitur, quæ in Moysem, idest in Christum murmurauit, quia Aethiopissam, idest ecclesiam de gentibus sibi copulauit, quos lepra perfidiæ, & erroris sordidos fecit. Non ergo his auctoritatibus subditi prohibentur ab accusatione suorum prælatorum; sed monentur, ne reprehendant misericordem compassionem eorum. ¶ Item* [b] *per Saulem prælati intelliguntur, & per Dauid* [c] *subditi. Saul* [d] *purgans ventrem eos significat, qui malitiam corde conceptam foras in opus producunt. Sed in præcisione chlamydis non* [α] *significatur nisi reprehensio peccati. Per chlamydem enim regni potestas intelligitur. Hanc præcidit, qui prælatum sententia damnationis ferit: quod nulli subditorum licet. Facta enim pastoris, oris gladio, idest sententia damnationis à subditis ferienda non sunt. Hinc est, quòd Hieronymus ait super Marcum, de Pontifice, qui scidit vestimenta sua. Scissio vestis scissionem significat sacerdotii, quod in proximo erat scindendum, & auferendum Iudæis. Vel per Dauid significantur, qui nequitiam suorum prælatorum videntes, maiora eorum peccata contemnunt, minima vero & leuia, quasi extremam oram chlamydis præcidentes reprehendere, & lacerare satagunt. Vel quia Saul solus* [e] *diuertit in speluncam, in qua Dauid* [β] *solus latebat. ¶ Item super hoc potest intelligi, quod de Cham dictum est, qui solus vidit pudenda patris, quæ non cooperuit, sed ridenda monstrauit. Hac itaque auctoritate non inhibetur subditis accusare prælatos, si accusabiles fuerint. Item probatur, quòd subditi prælatos suos accusare non possunt, etiam si religiosi fuerint. Infames enim fiunt eo ipso, quòd suorum doctorum vitam reprehendere conantur. Infames enim fiunt (vt canonum tradit auctoritas) omnes qui in Patres armantur, & qui doctorum suorum vitam reprehendunt, vel accusant. Nullus autem infamis in accusatione prælatorum est audiendus, nisi forte à fide exorbitauerit, vt supra dictum est. Cum ergo subditi eo ipso, quòd in accusationem prælatorum prosiliunt, infames efficiantur, infamibus autem copia accusandi denegetur; patet, quòd subditi prælatos suos accusare non possunt. ¶ His ita respondetur:* [f] *non omnes prælati pro prælatis habentur. Nomen enim non facit episcopum, sed vita.*

Iac. 2.

Eccl. 7.

Gregorius pasto. p. 3. c. 5.

Nicolaus in epistola 7. ad Michaelem.

š. c. oues.

ad c. 14.

š. c. sententia.

cet spirituales prædicatores.

a ¶ Peccatorem.] in hoc tamen non peccauit, quia adhuc nõ erat prohibitum, 1 nec hodie est si sub hac conditione ducitur vt fiat fidelis. 28. q. 1. non oportet. 10.

b ¶ Item.] ad hoc similiter tripliciter respondet, & vltimo male.

ADDITIO. Et est hic responsio ad secundam obiectionẽ. Arch.

c ¶ Per Dauid.] secunda solutio.

d ¶ Saul.] tertia responsio.

e ¶ Solus.] & tamen cum socijs suis.

f ¶ Respondetur.] quibus dicitur, quòd subditi non possunt accusare prælatos.

1 Argu. ad hoc 32. q. 4. obijciunt. & c. dixit. vel dic secũdum Hu. q̃ fecit instinctu spiritus sancti. arg. 25. q. 1. §. hac itaque. Ioan.

α ¶ Non significatur.] *In aliquot vetustis exemplaribus legitur*, non significatur reprehensio peccati: *in alijs vero nonnullis*, significatur reprehensio peccati.

β ¶ Dauid solus.] *Primo regnorum, c. 24. legitur*: Porro Dauid, & viri eius in interiore parte speluncæ latebant.

Vnde Gregorius Ianuario episcopo scribit, lib. 7. indict. 2. epist. prima.

Pau-

Paulus.] CASVS. Ianuarius episcopus die Dñica ante Missam, & etiam post, exarauit messem cuiusdam laici violenter. de quo reprehendit eum Papa. Ille aũt dicebat se non esse arguendum. Et hoc probat auctoritate Pauli, q dicit, Seniorẽ ne increpaueris. sed Grego. rñdet & dicit hoc esse seruandũ cũ seniores boni sũt, sed cũ suo exemplo iuuenes corrũpuntur, increpandi sunt seniores: & hoc ꝓbat duabus auctoritatibus.

a ¶ Paulus.] s in epist. 1. ad Timoth. 5.

b ¶ Regula.] Arg. ꝙ possumus interpretari & arctare generalia verba Apostoli, vt 33. q. 2. quos Deus cõiunxit. 32. q. 5. hoc videtur. & ff de in ius vo l quamuis. & ff. de testi. quæsitum.

c ¶ Seruanda.] exempla enim prælatorum & senum facilius corrumpunt, & ideo magis sunt punienda, vt 11. q. 3. præcipue. & 85. dist. tanta.

d ¶ Scriptum.] scilicet in Esaia.

e ¶ Laqueus.] scilicet malo exemplo.

f ¶ Puer.] canon per malitiam aliquorum fingit aliquid esse quod non est, & econuerso. 40 dist. multi sacerdotes.

1 Arg. contra s. ea. q. consuluisti. 31. q. 1. ꝙ si dormierit.

Prælatorũ exẽpla mala alios corrumpunt.

2 Et generaliter quicumque publice peccat, exẽplum peccãdi cuilibet tribuit: & in totam ecclesiã delinquit. 16. q. 2. sed illud. secundũ L. & Hug.

3 Dic quòd puerilis ætas durat vsque ad pubertatem, vt l. pueri. cum glo. ff. de verb. sig.

Non omnis.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ per columbam bonus prælatus intelligitur, qui est audiendus. Per coruum autem malus prælatus intelligitur, qui est repellendus.

p ¶ Corui.] coruo æquiparatur malus prælatus vel presbyter in nigredine vitiorum. & in raucedine vocis, & in voracitate, scilicet mortuorum oblationũ, & in fœtore spiritus, & in garrulitate, & in furto. 23. q. 4. tres personas. Io de Fant.

Presbyter malus coruo æquiparatur.

¶ Quem ætas, non vita seniorem facit, grauiter est increpandus. C. XXVIII.

Paulus [a] dicit: [Seniorem ne increpaueris.] Sed hæc eius regula [b] in eo [c] seruanda est, cum culpa senioris exemplo suo non trahit ad interitum corda iuniorum. Vbi autem senior iuuenibus exemplum ad interitum præbet, ibi districta increpatione feriendus est. Nam scriptũ [d] est: [Laqueus [e] iuuenum omnes vos.] & rursus Propheta dicit: [Maledictus [α] puer [f] centum annorum.

1. Tim. 5. † al. tunc

Esa. 42.

Esa. 65.

α ¶ Maledictus puer.] *In codicibus B. Gregorij partim isto fere modo legitur, partim vero*, & peccator centum annorum maledictus est, *quemadmodum & apud Ioan diaconum, & in vulgata, nisi quòd hac habet non*, est; *sed*, erit. *Septuaginta autem, vt est apud B Hieronymum, habuerunt*, & qui moritur peccator centenarius, maledictus erit.

Item Hieronymus ad Heliodorum, epist. 1. de laude vitæ solitariæ.

¶ Dignitas non facit episcopum, sed vita. C. XXIX.

Non omnes episcopi sunt episcopi. [g] Attendis Petrũ: sed & Iudam considera. Stephanum suscipis: sed & Nicolaum [h] respice. & *infra*. ¶ Non facit ecclesiastica dignitas Christianum. Cornelius [i] centurio adhuc ethnicus [k] dono sancti spiritus mundatur; presbyteros [l] Daniel puer iudicat. & *infra*. ¶ Non est facile stare loco Pauli, tenere gradum Petri, iam cũ Christo regnantiũ. & *infra*. ¶ Infatuatum sal [m] ad nihilum prodest, nisi vt proijciatur [n] foras, & à porcis [o] conculcetur.

Act. 10.

Dan. 13.

s. dist. 40. non est facile.

Luc. 14.

Item Augustinus tractatu sexto in c. 1. Ioannis.

¶ Non episcopi nomen, sed vita reuerentiam meretur. C. XXX.

Non omnis, qui dicit, pax vobiscum, quasi columba est audiendus. & *infra*. ¶ Corui [p] de morte pascuntur. Hoc columba non habet: de frugibus terræ viuit, innocens eius victus est.

Item Beda ad c. 2. epist. 2. Petri.

Et ibi glo. ord.

¶ Docti ab indoctis, clerici à laicis quandoque merito reprehenduntur. C. XXXI.

Secuti sunt [q] viam Balaam [r] & Bo-

2. Pet. 2.

Num. 22.

Non omnes episcopi.] CASVS. Heliodorus quæsiuit à Hieronymo, an prælati essent accusandi & eijciendi. Et rñdet ꝙ boni, vt Petrus & Stephanus, nõ sũt accusandi, sed honorandi: mali vero sunt accusandi & proijciendi sicut sal infatuatum, vt Iudas & Nicolaus: nec ꝓdest ecclesiastica dignitas in hoc. Et probatur exemplo centurionis & Danielis.

g ¶ Non omnes episcopi sunt episcopi.] idest. non omnes episcopi voce, sunt episcopi re.

h ¶ Nicolaum.] qui fuit vnus de septem diaconis, quos Apostoli instituerunt, qui fuit reprobus.

i ¶ Cornelius.] qui primus ex gentibus nomen Iesu Christi est secutus. 26. dist. deinde.

k ¶ Ethnicus.] i. gentilis.

l ¶ Presbyteros.] qui condemnauerunt Susannam. s. ead. §. item cum Balaam.

m ¶ Infatuatum sal.] i. stulti prælati, insipidi in prædicando, fatui in delinquendo.

n ¶ Proijciatur.] i. deponatur.

o ¶ Et à porcis.] i. dæmonibus, qui dominantur malis prælatis quasi pecori suo. 24. q. 1. §. his auctoritatib.

4 Et dicunt ꝙ iste fuit machometus, quẽ colũt pagani. Hug. & de hoc hr inf. 24. q. 3. quidã. vc. ti. Nicolaitæ. secundum L. qui asserit, ꝙ iste fuit machometus.

Dæmones malis prælatis dominãtur.

Secuti.] CASVS. Beda ponit in hoc c. verba Petri in epistola canonica, & exponit ea, intendens probare, ꝙ prælati possunt accusari à suis subditis etiã laicis: quia Balaam malus propheta redargutus fuit ab asina, quam equitabat. Mali prælati comparantur Balaam, & fontibus sine aqua, & nebulis tenebrosis. Per asinam vero etiam subditi laici intelliguntur.

q ¶ Secuti sunt.] prælati & doctores mali.

r ¶ Balaam.] supple sequentis.

5 Quia ipsa oblationes sibi vsurpant & rapiunt, ga ad hoc prædicãt vt viuant, secundum H.

s ¶ Et

a ¶Et Bosor.] verba sunt Petri vsque ad ver. plerumque. vbi Beda exponens verba Petri in canonica dicit, quòd hæretici à gentibus reprehensi comparantur Balaam correpto ab asina. comparantur etiam & mali prælati reprehensi à laicis.

b ¶Redarguantur.] non dicit accusentur. vnde non potest hic sumi ar. quòd laici possint accusare clericos, vt ī.21.distin.nolite.in fi.contra. Sol.ibi, quòd triplex est reprehensio: quod ibi vide.

c ¶Fontes.] verba Petri.

[¶Bosor, a qui mercedem iniquitatis amauit: correptionem vero habuit suæ vesaniæ Subiugale mutum in hominis † voce loquens prohibuit prophetæ insipientiam.] Plerumque hæretici tam stulta dogmata, tam execranda proferunt sacramenta, vt etiam hebetum sensus, & paganorum, & qui ratione diuinæ agnitionis omnimodis carent, illorum detestetur insaniam, & illorum distorta, & Deo contraria itinera sanius sapiendo redarguat. Et (quod peius, quia frequentius est) nonnumquam multi catholicorum in tantum mercedem amant iniquitatis, vt etiam docti ab indoctis, à laicis clerici merito redarguantur: † b qui iure comparantur prophetæ, qui verbis asinæ contra naturam loquentis corripitur; nec tamen à proposito praui itineris retardatur. Quibus etiam aptissime nomen congruit ciuitatis; de qua Balaam venisse perhibetur. Bosor namque carneus, siue in tribulatione α interpretatur. Neque enim alia maior † causa luxuriosis existit, verbum veritatis amore pecuniæ, vel desiderio rerum temporalium adulterare; quàm quòd carnis se concupiscentiæ mancipauerunt *& infra.* ¶ Sed & nomen ipsius Balaam, qui vanus populus, siue præcipitans eos interpretatur, talibus conuenit. Qui enim agnitam veritatis viam sponte ipsi deserunt; quid nisi vanus sunt populus? Quid, nisi in præcipitium suos mergunt auditores; quibus non salutaria, quæ corrigant, sed quæ illos delectant, erronea prædicant? de quibus bene subditur: [Hi sunt fontes c sine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reseruatur.]

† al. mutum hominis

† al. lacerentur

Ibidem.

† al. magis

α ¶Tribulatione.] *sequebatur,* positus, *quæ dictio sublata est, quia neque apud Bedam, neque apud Hieronymum in nominum hebraicorum interpretatione habetur.*

Quia ergo d *non omnes episcopi, sunt episcopi, presbyteri à Daniele puero indicantur, sed infatuatum à porcis conculcatur; & qui dicit, Pax vobiscum, plerumque non columba, sed coruus reputatur: patet quòd non semper pro officio atque † auctoritate persona ab accusatione est cessandum: immo contra prauos est agendum, cum omnis persona criminaliter peccans altereturr,* e *& (vt ita dicam* f *) legibus capite minor censeatur. Qui enim facit peccatum: seruus est peccati tam in pœna, quam in culpa.*

Vnde Augustinus ait.

ī.c. nō omnes & c. nō omnis

† al. vel

Ioan. 8.

¶ Qui susceptum officium non administrat, non est episcopus, sed canis impudicus. C. XXXII

Qvi nec regiminis in se rationem habuit, nec sua delicta detersit, nec filiorum crimen g correxit; canis impudicus dicendus est magis, quàm episcopus.

Burc. l.1.c.203 Iuo, p.5.c.317.

¶ *Caput hoc apud B. Augustinum, ex quo citatur, non est inuentum, Burchardus & Iuo citant ex Gregorio, & eadem fere verba ipse quoque Grat. supra dist. 83. subnectit capiti,* Nemo quippe. *quod est Gregorij. Simile quiddam Burchardus. l.1.c.13. & Iuo, p.5.c.67. afferunt ex Origene.*

Quibus ergo Hieronymus, h *Augustinus, Gregorius*

QVI. CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis cap. quòd mali prælati possunt accusari à subditis, non excusante eos officio vel auctoritate quia criminaliter peccans altera tur, & capite minuitur: quod probat sequenti cap.

d ¶Quia ergo.] infert ex his tribus c. quòd mali prælati cum criminaliter peccant, possunt a subditis accusari & ad hoc inducit cap. sequentia.

e ¶Alteretur.] idest, in alterius statum cómutetur. trāit enim de familia Dei ad familiam diaboli. 24. quæst. 3. si quis non recto.

f ¶Vt ita dicam.] videtur etiam, quòd infamis capite minuatur. ff. de var. & extraord. cognit. cognitionum. §. existimatio.

QVi nec.] CASVS. Dicit Augu. quòd qui nec sua delicta, nec filiorum corrigit, non est dicendus episcopus, sed canis impudicus.

g ¶Crimen.] talis enim ad accusationem vel ad testimonium non admittitur, ut 37. distin. legant. infra 6. quæst. 1. qui crimen.

QVIBVS ERGO. CASVS. Concludit Grat ex supradictis, & dicit, quòd cū mali prælati amittunt nomen episcopi senioris & columbę, merito poterūt à subditis accusari & aduocari. Infames ergo sunt qui bonos accusant: qui uero malos, laudabiles fiunt. In fi §. exponit quod dicitur supra cap. maiorum. Et dicit, quod minor ibi intelligitur nō dignitate, sed uita. Et hoc clare in seq c. probatur.

h ¶Hieronymus.] scilicet in tribus proxi. cap.

Nomen au fertur à malitia.

a ¶ Dissimulans.] aufertur enim alicui nomen propter suam malitiam. 33. q. 2. admonere. s. 19. dist. secundū. & 1. q. 4. §. item peccato. s. ea. q. 1. scelus.

PAulus.] CASUS. istius c. planus est. Et inducuntur 5. c. ad probandū, ꝙ licet aliquis sit in minori dignitate alio, maior tamen est eo vita & sanctitate.

b ¶ Imparē.] meritis: nō tñ administratione. dist. 80. in illis.

c ¶ Sciret.] Ex hoc patet, ꝙ aliquis scit se habere charitatē per reuelationem. Paulus alibi dicit: Scio ꝙ neque mors, neque vita, neque aliquid aliud me poterit separare à charitate Dei. alibi tñ dicit, Nihil mihi conscius sum, &c. vt s. 40. dist. c. vlt.

Pauli charitas magna fuit.

ADDITIO ista concor. respicit litteram, non imparem, secundum Laud. ad idem 21. q. 4. sicut excellentiam.

Eps maior est presbytero Cardinali.

1 Ista gl. reputatur à doctoribus singul. ad hoc quòd dicit epm maiorē presbytero Cardinali. s. dignitate respectu ordinis episcopalis. vnde epi dicuntur summi sacerdotes vt c. 1. post me. de sac. vnc. & ęquiparant illustribus seu pfecto prætorio, vt nōtat gl. in l. epali. C. de epis. audiē. & non habent maiorē dignitatē Cardinales, q̃ epi: sed habent maius officium, vt inquit Bar. in l. 1. §. si qs. in 2. col. ff. de ap. facit tex. in c. si abbate. de ele. li. 6. & no. p Ab. I ca. ecclesia vestra Ledernier. de elec. in pe. & vlt. col.

d ¶ Hoc non de officio.] ꝙ non possit esse impar Paulus Petro.

QVamquam.] CASUS. Aug. hic commendat Hiero. & dicit ꝙ quamuis Aug. sit eps, & Hieronymus presbyter, tamen Hierony. est maior Augustino vita & sanctitate.

e ¶ Secundū vocabula.] quia eps est nomen dignitatis, presbyter nomen ætatis. 93. dist. legimus.

f ¶ Augustinus.] Aug. forte hoc credebat. nō enim licuit ei mētiri pro humilitate. 22. q. 2. cum humilitatis. & cum Hieronymus fuit pbyter Cardinalis, patet ꝙ quilibet episcopus [1] maior est presbytero Cardinali.

PVto.] CASUS. Probatur in capitulo isto, ꝙ concilia vniuersalia præferuntur propter dignitatē statutis vnius episcopi, vel prouincialis concilij: quia licet Cyprianus & Paulus sint in martyrio Petro æquales: tamē Petrus maior est dignitate, & statuta eius sunt magis seruanda quàm aliorum. licet enim sit vna martyrij corona, tamen in cathedris est differentia.

g ¶ Existam.] sic dicā Cyprianum in omnib. æqualem.

h ¶ Cuilibet.] s. 21. distin. in nouo. s. 24. quæst. 1. loquitur. contra.

ADDITIO. Dic ꝙ ratione ordinis Petrus fuit par alijs Apo-

auferunt nomen columbæ, episcopi, senioris; nonne & priuilegium est auferendum dignitatis, vt possint à subditis reprehendi? Vnde scriptura dissimulans [a] *priuilegium prauæ senectutis, ait: [Maledictus] non senior, sed [puer centū annorum.] Apparet ergo, quòd hi ex accusatione prælatorum infames fiunt, qui eorum vitam reprehendere, & lacerare conantur, qui locum sui regiminis non nomine tantum, sed vita, & moribus tenent. Alij autem potius laudabiles fiunt ex accusatione prælatorum suorum, quàm infames. Item quod dicitur: [Maiorum quispiam minorum accusationibus non impetatur:] minores intelligendi sunt non dignitate, sed vita.* s. ea. Paulus. Esa. 65. s. ea. c. maiorū

Vnde Hieronymus ait de Paulo super epistolam ad Gal.

¶ Maiores & minores non dignitate, sed vita intelligi oportet. C. XXXIII.

PAulus Petrum reprehendit: quod non auderet, nisi se non imparem [b] sciret. [c]

¶ *Caput hoc, quod citatur in plerisque exemplaribus ex B. Hieronymo, & in aliquot ex B. Augustino, in neutrius libris inuentum est: sed in glossa ordinaria ad ea verba ipsius epistolæ ad Galatas,* In faciem eius restiti, *additur hæc interlinearis explanatio,* quod non auderet, nisi se non imparem sentiret. *Et in commentarijs B. Ambrosij in illum eumdem locum hæc leguntur.* Nam quis eorum auderet Petro primo Apostolo, cui claues regni cœlorum Dominus dedit, resistere, nisi alius talis, qui fiducia electionis suæ sciens se non imparem, constanter improbaret, quod ille sine consilio fecerat? Gal. 2.

Hoc non de officio [d] *ecclesiasticæ dignitatis, sed de puritate vitæ, & sanctitate cōuersationis intelligitur: solus enim Petrus inter Apostolos primatum gerebat.*

Hinc Augustinus ait ad Hieronymum, epist. 19. prope finem.

¶ Non episcopi nomen, sed vita maiorem facit. C. XXXIIII.

QVamquam secundum honorum vocabula, [e] quę iam ecclesiæ vsus obtinuit, episcopatus maior presbyterio sit; tamen Augustinus [f] in multis rebus Hieronymo minor est.

Idem lib. 2. de baptismo contra Donatistas, c. 1.

¶ Episcopi licet pares sint meritis, gradu tamen differunt dignitatis. C. XXXV.

PVto, quòd sine vlla sui contumelia Cyprianus episcopus Petro apostolo comparatur, quantum attinet ad martirij coronam. Ceterum magis vereri debeo, ne in Petrum contumeliosus existam. [g] Quis enim nescit illū Apostolatus principatū cuilibet [h] episcopatui præferendum? Sed etsi distat cathedrarū gratia, vna tamen est martyrum gloria. *Item infra.* ¶ Cū Petrus à Paulo posteriore corri- Ino. p. 5. c. 24.

Apostolis & ceteris episcopis, sed ratione administrationis fuit maior.

b ¶ Promouetur.] ita vt in hoc videantur ipsi esse pares, & etiam statuta eorum.

a ¶ Quanto, &c.] & est hic argu. quod potius statur ei quod

titur de patre 1 tam in ciuili quàm in criminali negotio: sed secundum leges non in ciuili: nisi tamen in causa castrensi, vt ff. de iu. l. lis nulla. & ff. de furt. si quis vxori. l. respon. non tamen potest eum conuenire de furto, sed actione in factum, vt C. de dolo malo, si superstite. Emãcipatus autem potest agere ciuiliter cõtra patrem, sed venia impetrata, vt C. de in ius voc. l. vlt. Sed in criminali causa non auditur cõtra patrem. s. ea. q. 1 prohibentur. nec pater cõtra filium, nisi iniuriam in ipsum cõmiserit, vt C. de pa. po. l. 3.

1 De hoc & no. 23. q. 4. si ecclesia. 1. gl melius ibi videas.

† al. custoditus † al. promebitur

gitur, & pacis atque vnitatis vinculo custodito † ad martyrium promouetur; † [a] quanto [b] facilius, & fortius, quod per vniuersæ ecclesiæ statuta firmatum est, vel vnius episcopi auctoritati, vel vnius prouinciæ concilio præferendum est?

Idem tractatu 30. in Ioannem, in fine.

¶ Non in honore, sed in veritate filius æquatur, vel præponitur patri. C. XXXVI.

QVeritur [c] pater de malo filio, aut queritur filius de duro patre: Seruamus honorificentiam, quæ debetur patri à filio, quæ deficit à filio. Non æquamus [d] filium patri in honore; sed præponimus; si bonam causam habet, filium [e] æquamus patri in veritate: & sic tribuimus honorem debitum, vt non perdat æqualitas † meritum.

† al. æquitas

Item Ambrosius sermone 66. de natali Petri & Pauli.

¶ Aequales fuerunt meritis (licet gradu differentes) Petrus & Paulus. C. XXXVII.

BEati Petrus & Paulus eminent inter vniuersos Apostolos, & peculiari quadam prærogatiua præcellunt: verum inter ipsos, quis cui præponatur, incertum est. Puto enim illos æquales esse meritis, qui æquales sunt passione; & simili eos fidei deuotione vixisse, quos simul videmus ad martyrij gloriam peruenisse. [e] Non enim sine causa factum putemus, quòd vna die, vno in loco vnius tyranni tolerauere sententiam. Vna die passi sunt, vt ad Christum pariter peruenirent; vno in loco, ne alteri Roma deesset; sub vno persecutore, vt æqualis crudelitas vtrumque constringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, persecutor decretus est pro virtute. [f] Et in quo tandem loco ijdem martyrium pertulerunt? in vrbe Roma; quæ principatum & caput obtinet nationum: scilicet vt vbi caput superstitionis erat, illic caput quiesceret sanctitatis; & vbi gentilium principes habitabant, illic ecclesiarum principes morarentur.

¶ *Sermo vnde hoc caput sumptum est, inter sermones B. Ambrosii est 66. inter sermones B. Augustini de Sanctis, vigesimus septimus, & apud Maximum Taurinensem, quintus in festo eodem, qui num. 54. est.*

5 *Item pœnitentes,* [g] *bigami sacerdotes accusare non possunt. Vnde generaliter colligitur, quod quicumque sacerdotes non sunt, vel esse sacerdotes non possunt, in sacerdotes accusationem, vel testificationem proferre non possunt.*

d ¶ Non æquamus.] sic Celsus corrigit dicta patris sui ff. de cõdi. cau. da. l. de di. §. si quis quasi statuliber. Item argu. quod aliquis potest esse maior, & minor altero diuerso respectu. s. ea. quamquã. 25. dist. perlectis.

e ¶ Præponimus filium.] argu. quod veritas à quocumque prolata amplectenda est. Et est etiã arg. contra testimonium honorabilium personarum. simile dist. 9. ego.

BEati.] CASVS. Probat Ambro. in hoc cap. Petrum & Paulum fuisse æquales in passione, & fidei deuotione; quia eodem die, eodem loco, & sub eodem persecutore susceperunt martyrij coronam, vt vbi erat caput superstitionis, vigeret caput sanctitatis.

f ¶ Pro virtute.] scilicet vt parem virtutem & cõstantiam 1 cõtra persecutionem in passione habuisse videantur.

1 Cũ ex sæuitia persecutoris virtus patriæ claruerit ĩ vtroque. Hug.

ITEM POENITENTES. Hæc est 5. pars huius quæst. in qua dicit, quid sit in hac quæstione tenendum: & dicit quod tales, qui sacerdotes esse non possunt, nec eos accusare, nec in eos testificari possũt; redarguere tamẽ possunt occulte & pacifice: & hæc probat per tria exempla & 5. auct. sanctorum patrum. Io. de Fan.

quod à pluribus, quàm quod à paucioribus dicitur. & 19. dist. in canonicis.

QVeritur.] CASVS. Dicitur hic, quòd licet pater coram iudice conqueratur de filio, & econuerso, filius est patri præferendus in veritate, in honore tamen pater est filio præferendus, & sic honor debitus patri seruatur, vt æquitas non perdat meritum.

Filius patrẽ conuenire potest.

c ¶ Quæritur.] secundum canones ergo filius conque-

CASVS. Probatum est s. in multis cap. quod criminosi accusare non possunt. Idem dicit Gratianus de pœnitentibus & bigamis. & ita colligitur, quod qui non sunt sacerdotes nec dici possunt, in sacerdotes accusationem vel testificationem proferre non possunt. Et hæc probantur duobus capitulis sequentibus.

g ¶ Item pœnitentes.] solenniter. s. 6. q. 1. qui crimen.

Ipsi Apostoli.] CASVS. Quæsitum fuit à Fabiano Papa, qui repellantur ab accusatione in testimonio sacerdotum. Et respondet quòd illi remoueantur, qui non sunt sacerdotes, nec esse possunt: intellige ratione criminis vel irregularitatis.

det. vestra. Item nec ille admittitur ad accusationem, cui crimen est in modum exceptionis probatum, per quod est repulsus à testimonio, licet non sit infamis. argu. extra de ele. super eo. & 2. q. 1. prohibentur. grauata est tamen eius opinio sicut illius, qui ancillam oppressit.

a ¶ Ordinis.] in criminali. sed in ciuili possunt omnes. extra de testibus, tā litteris.

b ¶ Nec esse.] Ex his duobus c. 1 colligitur q hęc tria, accusatio, testimonium, & ordo, pari passu ambulant, ut quicūque non admittitur ad unum, nec ad reliquū. Sed obijcitur: quicūque semel in peccato mortali fuerit, non admittitur ad ordines, ut 25. dis. primū. ergo nec ad testimonium. Item si crimē ciuiliter fuerit probatum, non admittitur ad ordines, ut dis. 24. quando. extra de acc. super his. ergo nec ad testimoniū: & secundum hoc nullus inuenitur testis, cū nemo sine crimine uiuat. 25. dist. § nomine autem. Tu dicas q regula, quæ hic traditur, locum habet cum criminaliter agitur. Si eīn ciuiliter agitur: aut crimen est occultum quod obijcitur testi, aut manifestū. si occultum, pręsumo eum inde egisse pęnitentiam: quia occultum in meliorē partē interpretamur. extra de sortilegiis. c. ex tuarū. & extra de reg. iur. estote. Si autem manifestum, probabit se egisse pœnitentiam per sacerdotem: quod facere potest, ut extra de sim. nemo. 50. dist. in capite. 2. q. 1 si peccauerit, in fi. nisi tale sit crimen, quod etiam post pœnitentiam irroget infamiam, ut cum aliquis conuictus est de periurio, ut 3. q. 7. § potro. Si aūt criminaliter agitur: siue sit occultum, siue manifestum: siue inde egerit pœnitentiam, siue non, repello eum, ut 6. q. 1. qui crimen. 3 Vel distingue sicut notaui super illo cap. qui crimen. Ioan. & extra de test. testimonium. ubi diffinitur breuiter. B. circa hanc materiam consueuit quæri: si quis uinum non potest bibere, an possit promoueri: cum ipsum ministrantem oporteat communicare. de consecra. dist. 1. episcopus Deo. & dist. 2. peracta? Dic quod non. Nec etiam accusare potest 3 ille, qui casu membrum amisit. 55. distin. c. ult. tamen inferiorem uel parē potest accusare: quia potest remanere in executione illius ordinis distin. 55 præcepta. nam qui est intra xxx. annos, potest accusare sacerdotes. Item clericus bigamus non potest accusare clericum coniugatum, qui unicam & uirginem habuit uxorem: quia clericus coniugatus gaudet priuilegio clericali. 32. dist. si qui uero. Hug. dicit q sacerdos depositus alium potest accusare. Sed hoc non placet. nā ex quo est de crimine condemnatus, statim est delictum eius notoriū. extra de cohab. pressit. C. de adul. & si libidine. Nam inhonestum est tales ad ordines admitti, ut dicit lex de his, qui supponūtur fustibus ab ædilibus, 4 licet non sint infames. ff. de decur. eos. nisi sit necessitas. ff. de mune. & hon. l. ut gradatim. & hoc ideo, quia opinio eius in nullo uacillabit, ut 33. dist. laici. & no. s. ea. q. 1. in primis. in fi. Io. & probatur hodie tota hæc distinctio in decreta. de testibus, cap. testimonium. Quid iuris sit de ordinando, notaui supra 25. dist. primum. B.

1 Scilicet, ex isto c. & seq.

Testis an sit repellendus propter crimen sibi obiectum.

2 Vide qđ no. 3. q. 7 q fine. in fi.

Sacerdos non efficiatur q uinū bibere non potest.

3 Hic adde quod no. s. c. in sūma. uer. tales.

Accusare non potest de crimine cōuictus in modum exceptionis.

4 Ideſt, à custodibus ædiū ab incēdio de nocte. ff. de offic. præf. uig. l. 1. & 2.

Vnde Fabianus ait epist. secunda ad episcopos Orientales.

¶ Qui sacerdotes esse non possunt, sacerdotes accusare non valent. C. XXXVIII.

IPsi Apostoli, & eorum successores olim statuerunt, ut sacerdotes Domini nō accusent, nec in eos testificentur, qui sui ordinis [a] non sunt, nec esse [b] possunt.

Ans. l. 3. c. 47. Poly. l. 5. ti. 1. Mutata est uerborum series.

Item Damasus Papa ad Stephanum archiepiscopum, epist. 3. c. 3.

¶ Sacerdotes accusare, vel in eos testificari non valent, qui ad sacerdotium prohibentur eligi. C. XXXIX.

TEstes α absque vlla infamia, aut suspicione, [c] vel manifesta macula, & veræ fidei plenitudine β instructi esse debent, & tales, quales ad sacerdotium eligere iubet diuina auctoritas. ¶ Quoniam sacerdotes (vt antiqua tradit auctoritas) criminari nō possunt, nec in eos testificari, qui ad eūdem non debent, nec possunt prouehi honorem.

Poly. ibidem. Burc. l. 1. c. 172 Iuo, p. 5. c. 290 Pann. l. 4. c. 186 Ans. l. 3. c. 41. s. ea. sacerdotes

α ¶ Testes.] *Damasi verba hæc sunt*, Accusatores autem episcoporum, & testes, super quibus rogitastis, absque vlla infamia, aut suspicione, &c. *sicque referuntur à Burchardo & Iuone: Pannormia autem habet vt Gratianus.*

β ¶ Plenitudine.] *In epistola ipsa legitur*, pleniter. *Burchardus vero & Iuo habent*, vera fide pleniter.

Sic [d] *& illud Siluestri intelligitur: [Laicus non accuset clericum, &c.] id est, qui in inferiori gradu constituti ad superiorem ascendere nō possunt,* [e] *in superioribus agentes accusare non debent.*

s. ea. nullus laicus.

¶ *Ecce ostensum est, quid respondeatur auctoritatibus, & argumentis, quibus subditi ab accusatione prælatorum vi-*

TEstes.] CASVS. Idem quærebatur in hoc c. quod quæsitum fuit in superiori: & respondetur, q testes debent esse sine omni macula & suspicione: quia sacerdotes criminari non possunt, nec in eos testificari, qui ad eumdem honorem prouehi non possunt. & sic intelligitur § sequens.

c ¶ Suspicione.] Repellitur testis propter suspicionem, 5 ut s. ea. accusatio. in prin. Arg. contra, de consecra. dist. 2. non prohibeat.

ADDITIO. Dic quod assumptio corporis non nocet nisi sumenti: sed accusatio alij nocet.

d ¶ Sic & illud.] supra ea. nullus laicus.

e ¶ Non possunt.] qualiter hic intelligitur, habetur infra 4. q. 1. c. 1.

ECCE. CASVS. s. probatū est q subditi non possunt accusare prælatos: & responsum est contrariis auctoritatibus

5 Odii. uel inimicitiæ uel criminis occulti, secundū H. ad idem 3. q. 5. quasi per totum. ibi uideas.

Accu-

debantur repellendi. Nunc demonstrandum est; quibus rationibus probentur recipiendi, & quid contra respondeatur à prælatis. Christus, qui erat pastor pastorum, ouibus
Matth.16. suis, de quibus ait: [Non sum missus, nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel, &c.] inter opprobria, & verbera,
Ioan. 18. quæ ab eis patiebatur, ait: [Si male locutus sum, testimoniū
Ioan.8. perhibe de malo, &c.] Item: [Quis ex vobis arguet me de peccato?] At quicunque ad testificandum in aliquem, vel ad arguendum admittuntur, ad eundem accusandum admitti possunt. Cum ergo oues, vt aduersus pastorem suum testimonium ferant, & vt ipsum (si possunt) reprehendant, admittantur; patet, quòd subditi possunt accusare prælatos suos. ¶ His ita respondetur. Christus, quamuis esset pastor suarum ouium, quas verbo & exemplo pascebat; tamen quantum ad officiorum distributionem (ex qua hodie in ecclesia alij præsunt alijs, vnde quidam prælati, quidam
† al. ille subditi vocantur) in populo suo † pastorale officium non gerebat. Mistica enim & visibili vnctione nec in regem, a nec in sacerdotem vnctus erat: quæ solæ duæ personæ in populo illo prælaturæ nomen sibi vendicabant. ¶ Non ergo ex hac auctoritate subditi probantur admittendi in accusatione prælatorum; sed tantum ostenditur, quòd auditores eos reprehendere possunt, & in eos testificari, qui cum officia ecclesiastica non habeant, verbo tamen & exemplo quoscumque valent, lucrari Deo satagunt. Respondetur & aliter: Aliud est, quod de rigore cogimur seruare disciplinæ; aliud, quod admittitur ex perfectionis consideratione. Christus ad se arguendum Iudæos admisit perfectione humilitatis, non seueritate iuris. Si enim legis rigore essent admissi, hac auctoritate criminosi; & infames in accusatione religiosorum essent recipiendi; cum essent sceleratissimi, qui de Christi nece tractantes innocentem condemnare volebāt. Hoc ergo exemplo prælati non coguntur recipere subditos in
Gal. 2. accusatione sui, sed permittuntur. ¶ Item Paulus Petrum reprehendit, qui princeps Apostolorum erat. Vnde datur intelligi; quòd subditi possunt reprehendere prælatos suos; si reprehensibiles fuerint. Sed hoc facile refellitur, si vnde sit reprehensus aduertitur. Petrus cogebat gentes iudaizare, & à veritate Euangelij recedere, cum Iudæis gregem faciens, & a cibis gentilium latenter se subtrahens. Par autem in se est, a fide exorbitare, & alios exemplo, vel verbo à fide deijcere. Ergo hoc exemplo non probantur prælati accusandi à subditis; nisi forte à fide exorbitauerint, vel alios
Act.11. exorbitare coegerint. ¶ Item cum Petrus intrasset ad Cornelium, conquesti fratres sunt, qui erant in Iudæa, & reprehenderunt eum, quod ad gentilem diuertisset. Ecce, quod prælati iure possunt reprehendi à subditis.

Sed huic oppositioni B. Gregorius respondit dicens Theotistæ patriciæ, lib. 9. epist. 39.

¶ Petrus à fidelibus interrogatus cur ad gentes intrasset, non ex potestate respondit, sed humiliter rationem reddidit. C. XL.

Act.11. Petrus potestatem regni acceperat: & tamen idem Apostolorum primus querimoniæ contra eum à fidelibus factæ, cur ad gentes intrasset, non ex potestate officij (qua posset dicere, oues pastorem suum non accusent, nec

ritatibus. Nunc econtra ostendit, quod subditi possunt accusare prælatos: & hoc probatur exemplo Domini & Petri. Nam Dominus permisit Iudæos contra se testificari: & ita per consequens eum accusare potuerunt. Nam cui permittitur testificatio, & accusatio. Sed ad hoc dupliciter respōdetur. prima responsio est, quod licet Christus sit pastor ouium, non tamen secundum legem veterem & nouam in regem vel sacerdotem inunctus erat, quæ vnctio prælaturam confert. Vel dicas quòd Dominus hoc fecit ex humilitate, & non de rigore iuris. Paulus similiter reprehendit Petrum, qui maior erat eo. Sed respondetur quòd non fuit mirum: quia cogebat gentes iudaizare, & a fide recedere: in quo casu bene accusantur prælati à subditis. item Petrus fuit reprehensus à fratribus: quia intrauit in domum Cornelij gentilis. Sed huic obiectioni respondetur in sequenti cap.

a ¶ Nec in regem.] immo nec regnum eius erat de hoc mūdo. 23. q. 3. §. 1.

Petrus.] CASVS. Iudæi reprehendebant Petrum, qui intrauit domum Cornelij gentilis. sed dicit Gregor. quod Petrus bñ poterat suos repellere subditos ex potestate sui officij: sed respondit se hoc fecisse auctoritate diuinæ virtutis.

a ¶ Re-

a ¶ Respondit.] Dicens, eamdem Deus dedit gratiam eis sicut nobis, qui credimus in Iesum.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex su pradicto cap. dicens, ꝙ non coguntur prælati exemplo Petri recipere subditorum accusationem, nisi faciant hoc ex humilitate, sicut fecit Petrus, nõ coactus; sed volens: & ita intelligitur sequens cap.

reprehendant:) sed ex ratione diuinæ virtutis, qua gentiles acceperant spiritum sanctum, respondit.[a]

¶ *Operæpretium fuerit ad ipsum B. Gregorium adire: copiose enim exponit, quæ hic à Gratiano concise referuntur.*

Cum ergo Petrus potuit ex officio repellere querelas, sed noluit; non hoc exemplo prælati coguntur suscipere reprehensionem subditorum. Ex hac etiam humilitatis dispensatione intelligitur illud Leonis quarti Ludouico Augusto dictum.

¶ *Apud Iuonem huius capitis hæc est inscriptio.* Quòd in præsentia legatorum Imperatoris Leo Papa causam suam examinari voluerit, idem Nicolaus Imperatori.

¶ Imperiali iudicio Apostolicus se emendare promittit, si quid erga subditos iniuste commisit.

C. XLI.

NOs, si incompetenter aliquid egimus, & in subditis iustæ legis tramitem non conseruauimus, vestro, ac missorum vestrorum cuncta volumus emendare iudicio: quoniam si nos, qui aliena[b] debemus corrigere peccata, peiora cõmittimus; certe non veritatis discipuli, sed (quod dolentes dicimus) erimus præ ceteris erroris magistri. Inde magnitudinis vestræ magnopere clementiam imploramus, vt tales ad hæc, quæ diximus, perquirenda missos in his partibus dirigatis, qui Deum per omnia timeant, & cuncta (quemadmodum si vestra præsens fuisset imperialis gloria) diligenter exquirant: & non tantum hæc sola, quæ superius diximus, quærimus, vt examussim[c] exagitent; sed siue minora, siue etiam maiora illis sint de nobis indicata negotia, ita eorum cuncta legitimo terminentur examine; quatenus in posterum nihil sit, quod ex eis indiscussum, vel indiffinitum remaneat. Iuo, p. 5. c. 22.

6 *Item, cum Balaam ariolus*[d] *iret ad maledicendum populum; Angelus Domini, asinæ, cui insidebat, in via se opposuit; euaginatoq́; gladio eam ab itinere compescuit; quam dum ille verberibus affligeret, in vocem prorupit, & prophetæ vesaniam redarguit. Si ergo animal mutum angelica virtute, prophetæ insipientiam reprehendit; multo magis subditi possunt accusare prælatos suos.* ¶ *His ita respondetur. Verum est, quòd per asinam subditi significantur; & per Balaam, prælati: non tamen hoc exemplo probantur prælati accusandi à subditis: sed subditis tantum forma datur humiliter renitendi prælatis; si forte eos ad malum cogere voluerint. Balaam namque asinam vrgens, vt ad maledicendum populo Dei eum veheret, significat eos, qui verberibus, & cruciatibus à subditis exigunt, vt* Num. 22.

NOs si.] CASVS. Quidam cõquerebãtur de Leone Papa apud Ludouicum de iniuria eis facta: Papa cõmittit se imperiali iurisdictioni: & rogat Ludouicum Imperatorẽ, vt tales nũcios mittat ad hęc inquirenda, qui Deũ timeant: & qui vicẽ imperialis gloriæ sic examinent & diffiniant, vt nulla possit in posterum dubitatio remanere, etiam si maiora opponantur ei, quàm ea quæ dicta sunt.

b ¶ Aliena.] Hic Papa se subiicit aliorũ iudicio: quod facere potest, [1] vt ff. de iurisd. omn. iud. est receptum. non tamen eum possunt deponere. 9. q. 3. nemo. secundum H. possunt: quia & se ipsum potest deponere, vt 21. dist. nunc autem.

[1] Concor. Alexan. de Imo. in l. est receptũ. ff. de iur. om. iu. in gl. 2. vbi dicit idem esse in rege Frãcorũ, nõ recognoscente superiorẽ: ꝙ põt esse iudex in ꝓpria causa, quod intellige verum quo ad sibi subditos: non quo ad alios, vt patet in c. nouit. & ibi Ho. & Ioã. And. extra de iud.

c ¶ Examussim.] id est, regulariter vel indubitanter, vel perfecte: quia amussis est instrumentum plumbeum, cum quo rectificantur parietes, vel plumbantur.

ITEM CVM BALAAM. Hæc est 6. pars huius quęstio. in qua probat quod probatum erat quod subditi possũt prælatos reprehendere, & etiam accusare, si ad eumdem ordinem venire possunt, non autem debent eos de occultis vel pene occultis diffamare, & hoc probat per vij. exempla, & per x. auctoritates sanctorum patrum. Ioan. de Fant.

CASVS. Adhuc probat Gr. quinque exẽplis, quòd subditi possunt accusare prælatos, scilicet exemplo Balaam, qui fuit ab asina reprehensus: & exemplo Dauid, qui fuit à Nathan propheta reprehensus, & exemplo iniquorum presbyterorum, qui fuerunt à Daniele reprehensi: & exemplo Damasi & Symmachi, qui fuerunt à suis subditis reprehensi & accusati. Sed singulis obiectionibus singulas ponit solutiones per ordinem respondendo.

d ¶ Ariolus.] Ariolus dicitur qui circa aras idolis preces nefarias effundit: & fructum sibi in tristitia affert. 26. q. 3. igitur genus.

eis in malo fautores, & coadiutores existant. Sed quia Ange-
lus, quilibet videlicet prædicator, euaginato gladio aperte
scilicet prædicato timore, & horrore futuræ vindictæ, à con-
sensu alienæ malitiæ illos reuocat; liceret eis in huiusmodi vo-
cem conquestionis prorumpere, & prælatis suis dicere; cur
nos verberibus affligitis? cur nobis iniuste irascimini? num-
quid vobis inobedientes aliquando fuimus? nisi nunc, cum ad
malum cogimur? videte illum, qui prohibet ab incepto. Non
2.Reg.12. *ergo hinc prælati probantur accusandi à subditis.* ¶ *Item cum David adulte-*
rium, & homicidium commisisset; missus est à Deo Nathan propheta, vt eum
redargueret. Ecce, quòd prælati sunt arguendi, & reprehendendi à subditis.
¶ *Sed notandum est, quòd duæ sunt personæ, quibus mundus iste regitur; rega-*
lis videlicet, & sacerdotalis. Sicut reges præsunt in causis sæculi, ita sacerdo-
2.Reg.6. *tes in causis Dei. Regum est corporalem irrogare pœnam; sacerdotum spiritua-*
lem inferre vindictam. David ergo etsi ex regali vnctione sacerdotibus, & pro-
phetis præerat in causis sæculi, tamen suberat eis in causis Dei. Vnde reges à
prophetis, & à sacerdotibus vngebantur; & eorum oblatione peccata regum
2.Paral.26. *expiabantur.* ¶ *Sicut ergo Ozias à Domino lepra percussus est, quia sacer-*
dotum officia vsurpare voluit; sic sacerdotibus, & prophetis regum vsurpare
officia non licuit. Nathan ergo propheta cum regem redarguit, suum est execu-
tus officium; in quo erat rege superior; non vsurpauit regis officium, in quo
erat rege inferior: monuit eum, vt per pœnitentiam peccata sua expiaret; non
Theod. histor. eccl. l.5. c.17. *tulit in eum sententiam, qua tamquam adulter, & homicida morti addicere-*
Nicepho. l.13. c.34. *tur.* ¶ *Sic & beatus Ambrosius Theodosium, & beatus Innocentius Impera-*
torem Arcadium excommunicauit, & ab ecclesiæ ingressu prohibuit. ¶ *Sicut*
Ro. 13. *enim non sine causa iudex gladium portat; ita non sine causa claues ecclesiæ sa-*
1. Pet. 2. *cerdotes accipiunt. Ille portat gladium ad vindictam malefactorum, laudem*
† al. excommunicatorũ. *vero bonorum: isti habent claues ad exclusionem excommunicandorum,* † *&*
Dan. 13. *reconciliationem pœnitentium. Hoc ergo exemplo subditi probantur reprehen-*
dendi à prælatis; non prælati à subditis. ¶ *Item, Daniel nulla legitima po-*
testate functus iudices à populo constitutos de falso testimonio conuicit, & conui-
ctos damnauit. Constat ergo, quòd nullam potestatem habentes possunt redar-
guere dignitatibus sublimatos. ¶ *His ita respondetur. Miracula (& maxi-*
me veteris testamenti) sunt admiranda, non in exemplum nostræ actionis tra-
henda. [a] *Multa enim concedebantur tunc, quæ nunc penitus prohibentur.*
1. Reg.15. *Tunc enim Samuel Agag pinguissimum regem Amalech in frusta diuidendo*
conscidit: tunc nulli ecclesiasticorum iudicium sanguinis [b] *agitare licet.*
Num. 25. *Tunc Phinees Iudæum coeuntem cum Madianita interfecit, & reputatum est*
ei ad iustitiam: hodie sacerdotibus in perniciem sui officii verteretur. Exem-
plo ergo Danielis non solum accusandi, vel redarguendi, sed etiam iudicandi
potestatem subditi sibi in prælatos vendicarent; si illud in argumentum nostræ
actionis liceret assumi, quod nulla vmquam auctoritate permittitur. Magis
ergo ex hoc facto datur intelligi, quòd in nouissimis temporibus suscitaret Deus
Esa.9.& 42. *spiritum pueri iunioris, illius videlicet de quo per prophetam dicitur: [Puer na-*
tus est nobis.] & iterum: [Ecce puer meus.] Qui iudices iniquitatis, scri-
bas scilicet, & pharisæos falsis criminibus Susannam, idest ecclesiam accu-
santes, & ream adulterii pronunciantes, eo quòd Christum sequeretur, con-
uinceret, & condemnaret. ¶ *Item Hieronymus refert in libro virorum*
illustrium, quòd Damasus Papa à subditis de adulterio accusatus cum qua-
†.al.XLIIII. *draginta* † *duobus episcopis se purgauit.* ¶ *Item Symmachus Papa in Ro-*
Initio 4. synodi sub Symmacho. *mana synodo dignitate sua expoliatus prius statui suo reddi decernitur, vt*
tunc veniret ad causam; & si ita recte videretur, accusantium propositio-
nibus responderet. Digna res visa est maximo numero sacerdotum, quæ me-
reretur effectum: & cum postmodum ordinaretur, quomodo esset accusan-

a ¶ Trahenda.] 22. quæst. 2. si quis per vetus.
b ¶ Sanguinis.] 23. quæst. vlt. his à quibus. & c. legi, & cap. occidit. & extra ne cleri. vel mona. sententiam sanguinis.

dus; præfatus Papa, vt causam diceret, occurrebat: sed ab æmulis est impeditus.

α ¶ Hieronymus.] *In catalogo B Hieronymi, aut alijs ipsius libris nihil tale legitur: in vetustis tamen Pontificalibus in vita Damasi hoc refertur.*

Item Gregorius ait de se ipso.

¶ Redarguendi se licentiam beatus Gregorius alijs præstat. C. XLII.

SI quis[a] super his nos arguere voluerit, vel extra auctoritatem nos facere contenderit, veniat ad sedem Apostolicam, quò omnia ecclesiastica negotia, de quibus quæstio habetur, confluere iussa sunt: vt ibi ante confessionē[b] sancti Petri mecum iuste decernet, quatenus inibi vnus ex nobis sententiam suscipiat suam.

Poly.l.1.ti.18. Ans.l.2.c.20.

¶ *Est Gregorij quarti in epistola citata supra ead. q. 6. c. decreto nostro. & dist. 19. nulli fas. in qua epistola cum multa dixisset de priuilegijs, & primatu Romanæ ecclesiæ, ista adiungit.*

Ex his omnibus colligitur, quod subditi possunt reprehendere, & accusare prælatos[c] *suos. Sed sicut de Christo dictum est, quando Iudæis dixit: [Si male locutus sum, &c.] ita de istis intelligendum est, quod suo exemplo prælatis dederunt facultatem recipiendi subditos in accusationem sui, sed non coegerunt. Item.*

¶ De eodem. C. XLIII.

Burc.l.1.c.182 Iuo,p.5.c.398

PAulus Dyaclinæ † ciuitatis episcopus accusatur à subditis de lapsu carnis; conuincitur, deponitur, alius loco eius substituitur. ¶ *Hoc an ex dispensatione accusati, an ex rigore iuris sit factum, ex regesto Gregorij ad Ioannem episcopum primæ Iustinianæ, lib. 10. epist. 35. potest deprehendi, vbi ait.*

† al. Decleatina

¶ *Verba sunt Gratiani, qui proponit summam sequentis capituli, quod sæpe facere solitum esse multis locis est notatum.*

¶ Paulus Dyaclinæ † ciuitatis episcopus subditorum accusatione conuictus deponitur. C. XLIIII.

† al. Decleatina

Burc.l.1.c.181. Iuo,p.5.c.198. † al. Decleatina

LAtor Nemesion ad nos veniens indicauit, quòd Paulus Dyaclinæ † ciuitatis episcopus inter alia mala in corporali[d] crimine lapsus à suis clericis accusatus, & conuictus, episcopali sententia depositus est; postea cum auxilio sæcularium veniens episcopatum more prædonis ingressus est: ablatisq; rebus ecclesiæ dilectissimum Nemesion[e] latorem præsentium sibi substitutum, ab eo

SI quis.] CASVS. Quidam redarguebant Grego. quod multa faciebat contra rationem. Dicit Greg. vt veniant ad Apostolicam sedem, & ibi cognoscatur, vt ista inter eos feratur sententia.

a ¶ Si quis.] quia actor forum rei sequi debet, extra de fo. comp. cum sit generale. & C. de iuris. om. iud. l. iuris ordinem. vel quia causa fidei est, quæ in ecclesia est tractanda, vt 23. q. vl. couenior. & 3. c. quæst. 2. præceptum. 23. quæst. 1. quoties.

Forum rei sequi debet actor.

b ¶ Confessionem.] idest, scripturam.

EX HIS. CASVS. Concludit Gratia. ex supradictis, prælatos posse à suis subditis accusari, cum isti tres Apostolici fuerint à suis subditis accusati. Sed respondet, quod isti Apostolici exemplo Domini non coegerunt alios prælatos recipere subditos in accusationem suā: sed permiserunt hoc fieri ex humilitate.

c ¶ Prælatos.] & dabuntur eis expensæ ab episcopo, quē accusant si egēt, vt ext. de acc. c. ex parte. nā & dantur seruo agenti causam libertatis. C. de or. cog. l. vlt. similiter ei qui egit de inofficioso testamento, & obtinuit, si aduersarius appellet. ff. de inoff. testa. l. si instituta §. pen.

Accusatus quique dat expensas accusatori.

P Aulus.] CASVS. Paulus Dyaclinę ciuitatis epūs fuit accusatus à subditis de lapsu. deinde conuictus depositus fuit episcoporum iudicio, & substitutus fuit ei postea Nemesion: quod an fuerit factū voluntate vel necessitate, sequenti capitulo declaratur.

L Ator.] Paulus episcopus depositus fuit: & Nemesion fuit eis substitutus, quē Paulus more prædonis episcopatum ingressus ab ecclesia proiecit, & ad necem fere perduxit, res ecclesiæ auferēdo, de quibus omnibus Nemesion conquestus est Papæ. Papa mādat Ioanni episcopo, vt si dictus Paulus res ecclesię abstulit eum reddere compellat. Si vero ipsi Ioanni constiterit eum tantum res proprias abstulisse: licet grauiter deliquerit (ne addatur afflictis afflictio) eas permittatur habere; ita tamen quod si damnum ecclesiæ intulit, resarcire modis omnibus compellatur: & si de cetero ad episcopatum aspirare tentauerit, in monasterium ad agendam pœnitentiam perennem detrudatur.

d ¶ In corporali.] scilicet adulterio vel incestu, vt 30. quæst. 1. non debet. secus si de simplici fornicatione, pro qua hodie non deponitur, vt 82. dist. presbyter. & 34. distin. fraternitatis. nisi de rigore factum fuerit. 81. distinct. si quis episcopus. & cap. presbyter, aut diaconus. 1

Fornicatio simplex nō est digna depositione.

1 Adde ad hoc tex. in l. si adulterium, cum ibi not. per Bart. ff. de adult.

e ¶ Nemesion.] Nota quòd Papa non vocat eum fratrem, licet esset episcopus. hodie aliud esset. extra de eta. ' qual. quàm graui.

e ¶ Exco-

[a] ¶ Excusatione cessante.] iusta tamen exceptio, vel excusatio admittitur, extra de offi deleg. ex parte. 2.

[b] ¶ Reddere.] Cum de mero iure deberet iste in exilium relegari centum miliaribus à ciuitate remotus. C. de epis. & cle. quicunque. Item cadere debuisset a iure suo, [1] C. vnde vi, si quis in tantam. 16. q. 6. placuit. sed melius est vt eum sua auferre sinat ecclesiæ, quã in gulciem ecclesiæ amplius incandescat, vt ĩ. 17. q vlt. §. vlt.

[c] ¶ Proprium.] Hic videtur quod spoliator possit spoliato referre quæstionem proprietatis. extra de cau. poss. c. cum ecclesia. [2] & seq. quod non est verum, vt extra de resti. spo. item cum quis. & c. in litteris sed dispensatiue cum ipso actum est, vt patet in gl. præcedenti.

[d] ¶ Vt non à vobis.] Loquitur primati: quis apud metropolitanum prius est conueniendus, vt ĩ. cap. proxi. & 8. q. 3. nullus primas. & c. conquestus.

[e] ¶ Tulit.] Argu. contra 16. q. 6. placuit. & c. de lapsis. vbi dicitur, ꝙ monasterio traduntur res depositi. sed illud verum est quando detruditur in monasterium, sed hic non fuit depositus.

HOC EDICTO. CASVS. Concludit Gratianus ex supradicto c. lator. ꝙ cum accusatores episcopi vel depositores non puniuntur, sed cõtra depositum proceditur, vt amplius ad episcopatum non aspiret: apparet ꝙ subditi admissi sunt ꝯ suum prælatum, nõ ex dispensatione, sed ex cẽsura canonum. Et ꝙ admitti possunt probat per seq. cap.

[f] ¶ Hoc edicto.] Verba sunt Gratiani vsque ad illum locũ. vt si vltra. & à loco illo ad locum illum, quẽ ergo, sunt verba Gre. exinde sunt verba Gr.

[g] ¶ Dispensatione.] idest, voluntate.

episcopatu proiecit, & ad summam iniuriam, ac necem pene perduxit. Fraternitas itaque vestra hæc omnia curet addiscere; & quæcumque ecclesiæ abstulit, omni mora, vel excusatione cessante [a] reddere [b] compellat. Si vero nihil ecclesiæ, sed proprium [c] se dixerit abstulisse (quamuis graue, & iniquum fuerit, vt non à vobis, [d] vel à metropolitano eius hoc petierit, sed temerario ausu agere præsumpserit) verumtamen si quid proprium tulit, [e] sub fraternitatis vestræ debet examine constare, si verum est. Sed & illud diligenter quærendum est, si quid male de rebus dilapidauit ecclesiæ; vt ex eo quod nunc abstulit, illud reformare, ac satisfacere modis omnibus compellatur.

¶ *In hoc capite non referuntur ipsa omnino verba Gregorij (quod à Burchardo & Iuone fit) sententia tamen satis expressa est.*

† al. dicto

Hoc edicto † [f] *non in accusatores, vel depositores vlciscitur; sed in depositum vlterius prosequitur, vt si vltra ad episcopatum aspirare tentauerit, modis omnibus repellatur, & ad agendam pœnitentiam perennem in monasterium detrudatur. Quem ergo Gregorius ad episcopatum aspirantem omnibus modis repellit, quem graui pœnitentiæ subiicit; patet non sua dispensatione,* [g] *sed canonum censura à subditis esse accusatum, & conuictum. Et vt iam nõ exemplis, sed legibus agamus; videndum est, quid Gregorius scribat Innocentio,* [α] *& reliquis episcopis Sardiniæ, lib. 7. indictio. 2. epist. 8. ita dicens.*

[α] ¶ Innocentio.] *In originali impresso est,* Vincentio, atque quamplurimis episcopis. *In vetusto autem exemplari Vaticano exprimuntur nomina episcoporum, ad quos hæc epistola scribitur hoc ordine.* Vincentio, Innocentio, Mariniano, Libertino, Agathoni, & Victori episcopis Sardiniæ.

¶ Quòd subditi prælatos suos accusare possunt. C. XLV.

Metropolitanum [h] vestrum in aliquo [i] postponere nõ præsumatis; excepto si (quod non optamus) contra eumdem habere vos aliquid causæ contingat, vt ob hoc sedis Apostolicæ iudicium petere † debeatis.

† al. iudiciũ requiratis

Item vniuersis episcopis concilii Bizacii, lib. 10. epist. 37.

¶ Vitam prælatorum subditi nulla dissimulatione negligant. C. XLVI.

Sicut (inquit) laudabile, discretumque est reuerentiam,

METROPOLITANVM.] CASVS Præcepit Grego. Innoc. & aliis episcopis Sardiniæ, vt in causis suũ metropolitanum nõ deserant, nisi velit agere contra eum: in quo casu ad Apostolicum recurrant.

[h] ¶ Metropolitanũ.] Ex contemptu: [3] aliàs omisso eo possunt adire Papam, vt ĩ. ead. q 6 cap. 2. & 3. Item intellige istud quando episcopi inter se litigant. nam si episcopus litigat cõtra clericum, tunc coram arbitris est litigandum. 11. quæstio. 1. si clericus. Ex contemptu ergò intellige fieri, quando sine causa declinatur eius iurisdictio sicut dico, ꝙ sine causa non potest quis declinare iurisdictionem episcopi etiam per querelam factam Papæ, [4] vt plene dixi in constitu. vt debitus, extra de appel. arg. non esse appellandum omisso medio. sed hic non loquitur de appellatione.

[i] ¶ In aliquo.] Episcoporum enim est iudex ordinarius primo loco metropolitanus. 10. q. 3. quia cognouimus 11. q. 1. si clericus aduersus.

SICVT.] CASVS. Clemẽtius patriarcha fuerat de quibusdam criminibus accusatus: quare Papa delegat causam epis concilii Bizacij, & præcipit illis, vt cũ omni solicitudine ac viuacitate quæ dicta sunt inuestigentur, & si uera fuerint, canonice puniantur, & si quis in hoc fauore personæ, gratia uel quolibet blandimento negli-

[1] Quòd iste nõ fuit punitus, de misericordia factum est: prout no. L. & Io. 16. q. 1. placuit.

[2] Ista decr. non probat hoc simpliciter: quia ibi vtrumque ius fuit deductum in iudiciũ. Archi.

[3] Adde Ale. de Imo. in l. si videtur. §. hoc iudicium. col. 4. ff. si quis ius dicen. nõ obtem.

Iurisdictio epi sine causa nõ potest declinari.

[4] Hoc indistincte reprobatur, cum etiam legatus adeatur. extra de of. leg ca 1. & ita habet cõsuetudo. secundũ Gof. quæ est optima legum interpres. extra de cõsue. cũ dilectus. Arch.

negligens fuerit, apud Deum istorum criminum particeps reputabitur.
a ¶ Perlata.] à subditis, & sic facit ad propositum Gratiani. 1 aliter hoc c. nihil facit ad propositum Grat. nisi velis dicere eo ipso quod dedit aliis licentiam iudicandi, ergo & accusandi.
b ¶ Hortamur.] Nota quod per verbũ, hortamur, & monemus, mãdatur iurisdictio. sic s. ea. q. 1. notum. ff. de offi. præsi. sæpe. videtur tñ quod prouinciale concilium ordinario iure cognoscat de primate, siue de metropolitano suo. nam cũ concilium iudicet de Papa in his in quibus ipse potest iudicari: ergo concilium metropolitani potest iudicare de ipso. Ad hoc ĩ. e. si qs. arg. contra. 17. distin. multis. nam ibi appellatur à cõcilio ad metropolitanum: ergo cum concilium sit minus metropolitano, non potest ipsum iudicare. 21. dist. inferior. Sed potest dici, quod quãtum ad sua negotia, est minor metropolitanus concilio: quantum ad alio rum negotia est maior. Sed in c. multis. non appellat à concilio, sed a quadam cõgregatione epõrũ ad metropolitanũ: sed adhuc obstat 21. dist. nunc autem. Sed potest dici, quod potest iudicare de ipso concilio: non tamen eum condemnare potest. Sed quod possit iudicari à concilio, bene facit 9. q. 3. saluo. & c. si autem. & 63. dist. Salonitanæ. Sed est argu. cõtra. ĩ. c. prox. Ioan.
HÆC SI QVIS. CASVS. Dicit Grat. quod quę supra dicta sunt, quod subditi possunt accusare prælatos, generalia sunt, & non specialia: & si quis dicat ea esse specialia, audiat quid dicit Gelasius de omnibus clericis generaliter cuiusque ordinis.

1 Cum isti cognoscere debeãt ex delegatione Papę. L. Idẽ sentit hic H. & Io. de Fant.

Concilium prouinciale, an possit de archiepiscopo cognoscere.

quilibet possit accusare suum episcopum, & hoc cap. continuatur illi 12. q. 2. quattuor.
d ¶ Protinus.] Nonne necessaria est admonitio? certe sic. Ideo expone protinus, idest, post tertiã admonitionẽ, 2 vt ĩ. ea. q. 1. si peccauerit. sic extra de simo. licet.

2 Idẽ sentit hic H. & L.

& honorem debitum exhibere prioribus; ita rectitudinis, & Dei timoris est, si qua inter † eos correctione indigent, nulla dissimulatione postponere, ne totum (quod absit) corpus incipiat morbus inuadere, si languor non fuerit curatus in capite. Quædam a enim ad nos de Clementio primate vestro perlata a sunt; quæ quoniam ita grauia sunt, vt trãsire indiscussa vllo modo non debeant; fraternitatem vestram hortamur, b vt cum omni solicitudine, ac viuacitate mentis indagare multis modis debeatis illata; & si sunt, vt audita sunt, vltione canonica resecentur. Admonemus autem, vt non cuiusquam personæ gratia, non fauor, non quodlibet blandimẽtum quemquam vestrum, vel ad discutiendum, quæ nobis nuntiata sunt, molliat; vel à veritate excutiat: sed sacerdotaliter ad inuestigandam vos propter Deum veritatem accingite. Nam si quis in hoc piger, aut negligens esse præsumpserit; dictis criminibus apud Deum se nouerit esse participem, cuius zelo ad perscrutandas subtiliter nefandi causas facinoris non mouetur.

† al. in eis

a ¶ Quædam.] *Et hic summatim referuntur verba B. Gregorij. Quare pauca tantum quædam sunt addita, quæ necessaria videbantur.*

Hæc si quis specialia, & ex his generalem regulam colligi nõ oportere contẽdit: audiat quid Gelasius C. a XXVIII. dicat omnibus clericis cuiuscumque ordinis, ita scribens.

Gelasius episcopis per Lucaniam, & Brutium, & Siciliã cõstitutus, epi. 1. c. 30.

a ¶ C. XXVIII.] *Hic citatur numerus capitum, vt est in codice canonum; de quo in præfatione dictum est.*

¶ Clerici excessus sui episcopi auribus deferant Romani Pontificis. C. XLVII.

Qvapropter c nec clericorum quispiam se Apostolicæ † offensæ futurum confidat immunem; si in his, quę salubriter sequẽda Apostolica deprompsit † auctoritas, siue episcopum, siue presbyterum, siue diaconum viderit excedentem, non protinus d ad aures † Romani Pontificis e deferre f curauerit; probationibus dumtaxat competenter exhibitis, vt transgressionis vltio fiat, & ceteris interdictio g delinquendi. Sin † vero, h modis omnibus erit vnusquisque pontificum ordinis, & honoris sui elisor,

† al. huius
† al. prompsimus.
† al nostras
† al Sin vero modis omnibus erit vnusquisque pontificum ordinis, & honoris elisor

Accusare quisq̃nque cogitur.
3 Ad idem C de ege. & ma. diffamari. C. de priu. car. l. 1. circa fi. Et est speciale in dilapidatione, vt quilibet clericus teneatur denũciare. & est ratio quia infirmi.. de bet administrare. alias secus. Sed contra quo ad hoc ĩ. c. proxi. ibi, autem his q̃ sunt, &c. vnde dico quod quilibet clericus tenetur denũciare crimẽ sui prælati secundũ L.

Q Vapropter.] CASVS. Hoc c. cõtinuatur illi c. 12. q. 2. quattuor ubi dicitur, quod de redditibus ecclesiæ quattuor debent fieri portiones: prima episcopo: secunda clericis: tertia fabricæ: quarta pauperibus est assignanda. Dicitur ergo in hoc c. quod si quis clericus uiderit prælatum suum in istis quattuor distribuendis peccantem & excedentem, statim debet Romano Pontifici nuntiare, & probare quod nuntiat, vt puniatur excedens: quod si non fecerit, deponatur.
c ¶ Quapropter.] Videtur hic specialis casus, in quo

e ¶ Pontificis.] vel alterius superioris. Ioan.
ADDITIO. Idem sentit Hu; in suo casu huius cap.
f ¶ Deferre.] idest, denuntiare. Hic habes quod aliquis cogitur accusare, vt 1. q. 1. quisquis. & 5. q. 5. c. 1. extra qui fi. sint legi. c. causam. & 24. q. 3. tã sacerdotes. 3 at gu cõtra extra de accu licet. in fi. & 5. q. 2. si primates. & 3. q. 4. clericus. & C. vt nemo inuit. agere. l. vna. Sol. ad denuntiationem quilibet tenetur, de qua hic loquitur. non autem ad accusationem, vt in contrarijs.
g ¶ Interdictio.] forte speciale est in dilapidatione, vt quilibet teneatur denuntiare.
h ¶ Sin vero.] idest, si non fecerit quod dictum est de quattuor portionibus. 12. q. 2. quattuor.

c ¶ Pon-

e ¶ Sup-

a Supprimenda.] s.5.q.5.si primates.contra.sed illud de crimine iniuriarum, de quo potest episcopus componere cum clericis suis, siue inter partes.

S I quid.] CASVS. Præcipit Papa quibusdam clericis, vt si viderint pontificem suum damnificantem res ecclesiæ, vel facere contra prohibitionem, denuntient sibi, vt puniatur.

b ¶Relatione.] ex hoc patet quòd loquitur in denunciatione, &c. sicut c.superius. Ioan.

C Lericos.] CASVS. Videtur in hoc c.dici, quod clerici & laici, qui proni sunt, & faciles ad accusandum alios, nō debent admitti ad accusandum episcopos vel clericos, nisi prius eorum opinio & vita discutiatur. Beneuen. tamen intellexit aliter, hoc modo scilicet, quod clerici vel laici non admittantur, exceptis criminibus, nisi accusati sint de crimine infamati. Sed prima positio magis consona est litteræ, & verior videtur.

c ¶Aut laicos.] accusantes epos aut clericos decernimus nō esse recipiēdos passim, & sine probatione. Io.

si cuiquam clericorum, vel ecclesiæ totius auditui hæc putauerit supprimenda. a

Idem.

¶ De eodem. C. XLVIII.

Iuo.p.3.c.151. Ansl.l.7.c.161. Poly.l.3.ti.12. & lib.4.ti.18.

SI quid in ecclesia damni, aut in his, quæ sunt præceptionis nostræ auctoritate α prohibita, pontificem vestrum videritis admittere, mox nostris auribus relatione b signate, vt quid fieri debeat, censeamus.

α ¶Auctoritate.] *Abest ista dictio à plerisque vetustis exemplaribus, & ab alijs collectoribus, qui etiam Gelasium citant.*

Item ex concilio Chalcedonensi, c.21.

¶ Clerici, aut laici sine examinatione ad episcoporum accusationem non admittantur. C. XLIX.

Ansl.l.3.c.115.

CLericos, aut laicos c accusantes episcopos, aut clericos passim, α & sine probatione, ad accusationem nō recipiendos decernimus, nisi prius eorum d discutiatur existimationis β opinio.

α ¶Passim.] ἀπλῶς, καὶ ἀδοκιμάστως: *quæ Dionysius vertit* temere, atque indifferenter, *possuntque etiam coniungi cum sequenti membro. Id vero copiose exponitur in concilio Constant. primo, cap.6.*

β ¶Existimationis opinio.] ἡ ὑπόληψις, *idest, existimatio.*

Item ex synodo Romana.

¶ Quælibet persona episcopos, aut alios accusans, monstranda documentis inferat. C. L.

In cap. Hadriani, c.24. Caius in ep. ad Felicem. c.2. Sixtus III. epis oriental. c.2. Lib.7. capit.c.438.

SI quis episcopus, presbyter, aut diaconus, vel quilibet clerici apud episcopos (quia alibi e non oportet) à qualibet persona fuerint accusati; quicumque fuerit ille, siue sublimis vir honoris, siue vllius alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis intentionis f arripuerit, nouerit docenda α probationibus, g monstranda documentis se debere inferre.

α ¶Docenda.] *Sic apud Sixtum tertium, & in capitulari apud Caium vero, & Hadrianum paulo aliter, quemadmodum & alijs locis huius capitis nonnulla, sed non magni ponderis, sunt varietates.*

Item Damasus Papa Stephano archiepiscopo, ep.3.c.3.

¶ Sacerdotes non accusent, qui ad eundem ordinem prouehi non possunt. C. LI.

s.ead.c.testes. ver.sacerdotes Poly.l.5.ti.1. Burc.l.1.c.172 Iuo.p.5.c.290.

SAcerdotes (vt antiqua tradit auctoritas) criminari non

d ¶Eorum.] idest laicorū vel clericorum, si sunt ignoti, vt s.e. quærendū. vel eorū, idest, episcoporū, qui accusantur: quia si vita eorum antea bona fuit, laici i nullo possunt eos accusare, vt s.e.q.1.in primis. in fi. & extra de test. veniens. si vero mali, & laici & quilibet criminosi admittūtur, 1 nisi inimici & conspiratores. extra de si. licet Hely. & de sent. & re iud. cū I. & A. Et ex hoc loco Baz. fundauit suā opinionem, vt dixi in summa: sed intelligas lo qui in illis causis, in quibus laici possunt accusare clericos.

SI quis episcopus.] CASVS. Dicitur hic quod si quis accusauerit episcopū vel diaconū, vel alterius ordinis clericū, de quo vix aliquis cōmendatur accusator, cū ex odio fieri præsumat, sciat se debere talia crimina inferre, quæ probationibus & documētis valeat plenarie demonstrare.

e ¶Quia alibi.] arg. quod solus eps habet merum imperiū in sua diœcesi, vt 11.q.1.de persona. 5.q.6. delatori. hoc.n. est merū imperium, s. cognoscere de criminib. ff. de off. eius cui man. est iurisd. 2 l.1. ff. de off præsi. illicitas. §.qui vniuersas.& C. de proba.sciant.

f ¶Illaudabilis intentionis.] Accusationē vocat illaudabilē intentionē: quia causæ materiā criminibus creare noscuntur. C. de iud. properandum & præsumitur semper, quod inuidiæ causa fiat accusatio, vt 6.q.1. si omnia. & quia vix sine culpa experiri pōt: ideo clerici ab ea abstinere debent, vt de pœn. dist.5. qualitas. s.ea.q.6.decreto. Vel dic illaudabilē quo ad vulgi opinionē. Nā præsumitur aliàs qs bono zelo accusare, vt extra de do. & cōtu. veritatis.in parte decisa. Ex charitate enim debet peruenire accusatio. c. de acc. si qs eps. & qui accusat, publicæ salutis custodiā gerit, vt C. de famosis libel. l.vna.

g ¶Probationibus.] sic C.de proba.sciant. Ioan.

Laici, an possint clericos accusare.

1 Hoc intellige in exceptis criminibus. Io.de Fan. Imperij meri est de criminibus cognoscere.

2 Sub. & ideo in generali commissione nō transferuntur, vt in ista lege hic allegata. & ff. de pig.obligatione. & legitur & no. extra de of. leg. quod translationem. Arch.

Accusatio ex charitate debet peruenire.

C iij

possunt, nec in eos testificari, qui ad eumdem non debent, nec possunt prouehi honorem.

Item Iginus Papa, epist. prima.

¶ Nisi irreprehensibiles in maiorum accusatione non recipiantur. C. LII.

CRiminationes maiorum natu per alios[a] non fiant, nisi per ipsos qui crimina intendunt; si tamen ipsi digni, & irreprehensibiles apparuerint, & actis[b] publicis docuerint omni se suspicione carere, & inimicitia, atque irreprehensibilem fidem habere, ac conuersationem ducere.

Colligitur itaque ex his omnibus, quòd subditi in accusatione prælatorum sunt admittendi. Nunc videndum est, an monachi in accusatione episcoporum sint audiendi.

Hadrianus Papa in capitulis, c. 31. videtur eos ab accusatione remouere ita dicens.

¶ Monachi sacerdotes accusare, vel in eos testificari non possunt. C. LIII.

PLacuit[c] eorum accusandi sacerdotes & testificandi in eos vocem obstruere, quos nō [d] humanis, sed diuinis vocibus mortuos esse scimus: quia vocem funestam[e] interdici [†] potius, quàm audiri oportet.

α ¶ Non humanis.] *In epistola Stephani est*, quos humanis, & diuinis vocibus damnatos, vel mortuos esse cognoscimus. *In epistola autem Melchiadis est, quemadmodum hic restitutum est ex vetustis exemplaribus Gratiani, & capitulo Hadriani: sed subiungitur*: Quoniam infidelis homo mortuus est in corpore viuente: *& fortasse significatur locus Matt. 8.* Dimitte Mortuos sepelire mortuos suos: *aut locus Pauli. 1. Tim. 5.* viuens mortua est. *Quamobrem quod proprie pertinet ad homines infames, maximisque flagitiis obnoxios (vt est infra 3. q. 5. c. canonica) non bene videtur hic referri ad monachos: sed minime id malitiose factum est, cum Gratianus monachus esset.*

Item in concilio Chalcedonen. c. 4. præcipitur, vt ecclesiasticas actiones monachi attrectare non præsumant.

Item Pelagius 11. episcopis Italiæ.

¶ Monachi in accusatione non sunt audiendi. C. LIIII.

NVllus monachus talia vmquam arripiat, nec sæcularia,[f] aut ecclesiastica[g] negotia perturbare præsumat; quia mortua in talibus vox est eorum.

CRiminationes.] CASVS. Dicitur ꝙ si aliqui sint ignoti, qui velint alios accusare, ꝙ non sunt admittēdi, nisi prius coram iudice se probent irreprehensibiles esse, & omni suspicione carere. Si intelligas c. de notis, dicitur, ꝙ non sunt admittendi ad accusationem sacerdotum, nisi probent coram iudice. &c. quod probatur eo ipso ꝙ contrarium non probatur.

a ¶ Per alios.] id est, procuratores. j. 3. q. 9 abiens.

b ¶ Et actis.] id est, actionibus, [ſ] vel litteris epōrum suorū, vt 19. q. 1. duæ. & hoc si sunt ignoti. & est si. j. 3 q. 5. canonica. vel tantum valet eis testimonium populi, quātum examinatio, vt 24 dist. c. 1. Ioan.

COLLIGITVR. CASVS. Gra. ex supradictis infert, quòd subditi bene possunt accusare prælatos. Sed postea quærit, an monachi possunt accusare episcopos. & videtur ꝙ remoueantur. & hoc probat per sequen. cap.

PLacuit.] CASVS. Hoc c. intelligitur de monachis, secundum Gr. Sic ergo pone casum. Quæsitū fuit ab Hadriano, an monachi vocē accusandi episcopos, vel contra eos testificādi habeant. Et rńdet ꝙ nō, quia mortui sunt nō humanis actibus, quia loquuntur vt alij homines, vel quia intersunt contractibus, vt emptionis vel venditionis; sed diuinis, idest, accusationibus episcoporū, quæ Dei timore fieri debent. in concilio etiā Chalcedon. præcipitur, vt non præsumāt ecclesiasticas actiones attrectare. Quidā tū intelligunt hoc c. de criminosis q mortui sunt nō humanis vocibus, id est, malitijs; sed diuinis, idest, bonis operibus: vel humanis, quia vocem habent, vt alij homines. & secundum hoc non facit ad propositum Grat.

c ¶ Placuit.] Hoc c. idem Hadrianus [ſ] intelligit de infamibus, vt j. 3. q. 4. hi qui. & j. 3. q 5. canonica. Vel intellige cum Grat. de monachis, scilicet criminosis, nā certum est ꝙ monachi accusare possunt, vt extra de accusa. c ex parte. & j. ea cum pastoris.

d ¶ Mortuos esse.] quantum ad ciuiles actus, & etiam ad diuinos: quia non possunt baptizare, sepelire, prædicare, pœnitentiam dare, vt 16. quæstio. 1. cap. 1. & c. qui vere.

e ¶ Quia funestam.] quia semper debent flere. 16. quæstio. 1. placuit.

NVllus.] CASVS. Dicitur hic, quòd nullus monachus præsumat aliquem accusare, vel perturbare sæcularia negotia, vel ecclesiastica, quia in talibus mortua est vox eorum.

f ¶ Nec sæcularia.] idest, tutelam & procurationem.

g ¶ Aut ecclesiastica.] idest, baptizare, quod olim non licebat eis. 16. q. 1 pla. uit.

[ſ] Vnde dicit L. acta publica, vocat eorum bona opera publica, per quę manifeste docetur ꝙ istis carent, & alia habēt. Arc.

[ſ] Idem sentit hic L. sed non uidetur bona littera, cum nullum istorum capitulorū hic allegatorū sit Hadriani, vt patet ex ipsorū supra scriptione. Arch.

Itē Lucius Papa epist. vnica.

Iuo, p. 6. c. 326

Itē Stephanus epi. 2. & Melchiades, episto. unica. j. 3. q. 4. hi, q. capi. l. 7. c 322. Ans l. 3. c. 88. Iuo, p. 16. c. 332 Pann. l. 5. c. 45. Cod. l. pen. q accusare non possunt.

[†] al. intercidi

16. q. 1. qui vere.

Ans l. 3. c. 63. Poly. l. 4. ti. 34

SED

SED ALIVD. CASVS. Soluit Gra. & dicit, ꝙ monachi non admittuntur ad accusandum episcopos ex præsumptione temeritatis, sed necessitate charitatis bñ admittūtur, vnde præcipitur, vt cubicularij epi sint clerici religiosi, vel monachi, vt de eius vita testimonium dicere possint. & ꝙ possint admitti ēt monachi, probat per sequentia c. & primi c. casus est planus.

ITEM ILLVD. Hæc est 7. pars q. in qua probat, ꝙ vnusquisque tenetur obuiare peccātibus, & eos corrigere in quantū poterit salua pace, alias tenetur ipse, & ad hoc probandum adducit 6. auctor. Io. de Fant.

a Negligere.] ¶ Cum possis.] videtur de prælatis tantum loqui.

b ¶ Deturbare.] i. prohibere & remouere à malo, & hoc cum commode potest illud facere, aliàs nō peccat, qui sic non prohibet 22. q. 2. primum. & c. faciat. & secundum hoc quilibet tenetur prohibere iniuriam à proximo. 23. q. 3 nō in inferenda. Alij hoc intelligunt de prælatis, vt 23. q. 4 duo ista & c ita plane. & q. vlt. præterea. Vel intellige de atrocibus, vt tūc quilibet teneatur. ar. extra de sen. exc. quantæ. 23. c. vlt. & de pœ. dist. 1. periculose. Vel dic ꝙ quilibet tenetur prohibere proximū à peccato committendo. 22. q. 5. hoc vī. secus in commisso. 93. dist. diaconi. Ioan.

c ¶ Scrupulo.] i. suspicione.

Sed aliud est, quod ex præsumptione assumitur temeritatis; aliud quod ex necessitate geritur charitatis. Monachi enim ex præsumptione episcopos accusare non possunt, ex charitate possunt. Vnde & in canonibus præcipitur, vt cubicularii episcopi sint vel religiosi clerici, vel electi monachi, vt de eius vita testimonium dicere possint.

[Margin:]. ea. causa, pastoris]

7 ¶ *Item illud Eleutherii Papæ in epistola ad Galliæ prouincias, omnibus generaliter dicitur.*

¶ Consentire conuincitur, qui cum possit, peruersis negligit obuiare. C. LV.

[Margin: 2. dist. 83. c. error. & dist. 86. c. facientis.]

NEgligere, cum possis [a] deturbare [b] peruersos, nihil aliud est quàm fouere. Nec caret scrupulo [c] societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare.

[Margin: Ad Paulinum.]

Item Hieronymus tam de se, quàm de aliis monachis in primo prologo bibliæ a *scribit dicens.*

a ¶Bibliæ.] *In plerisque vetustis Gratiani codicibus legitur*, bibliothecæ.

¶ Quantum ex vitæ merito quis ecclesiam ædificat, tantum nocet, si destruentibus non resistat. C. LVI.

SAncta quippe [d] rusticitas [e] solum sibi prodest: & quantum ædificat ex vitæ merito ecclesiam Christi, tantum nocet, [f] si destruentibus non resistat.

Item Gregorius.

¶ Subditi vitia prælatorum reprehendere studeant. C. LVII.

ADmonendi [g] sunt subditi, ne plus quàm expedit, sint subiecti: ne cum student plus quàm necesse est, hominibus subijci, compellantur vitia eorum venerari.

¶ *Collecta est hæc sententia ex verbis B. Gregorij tertia parte pastoralis, admonitione decima octaua, vbi de elatis & humilibus loquitur.*

[Margin: lib. 4. reg. c. 88. & post lib. 12.]

Item generali synodo præsidens dixit, c. 2.

¶ Clerici, siue electi monachi sint cubicularij episcopi. C. LVIII.

[Margin: Ans. l. 6. c. 134. Poly. l. 4. ti. 5.]

CVm pastoris [h] vita † esse discipulis semper debeat in

[Margin: † Hoc statuit Grego. qñ laicos oēs à suo ministerio remouit, vt testatur Anto. in histo. p. 2. s. 160. to. 69.]

[Margin: Malos non corrigere, an sit peccatum.]

SAncta quippe.] CASVS. Quidam monachi erant valde in se religiosi, sed circa correctionem aliorum erant tepidi & remissi. Tales reprehēdit Hier. dicēs, ꝙ sācta rusticitas tm̄ sibi prodest, & quantū ex vitæ merito ędificat ecclesiā tantum nocet si destruētibus eam non resistat.

d ¶ Quippe.] i. cum simpliciter & pie viuunt, & alios nolunt increpare. Et intelligitur de prælatis, qui ex officio tenētur resistere malis: & quorum taciturnitas est mortale peccatū, & magnū damnum in ecclesia operatur, vt 83. dist. nemo. Et est hic arg. vitam actiuā esse præferendā contemplatiuæ, vt 7. q. 1. scias. & 8. q. 1. in scripturis. & habent se vt excedentia & excessa. cōtemplatiua, quantum ad personā cōtemplantis magis est secura, & minus vtilis: actiua vero magis laboriosa, & minus secura, sed magis fructuosa, vt extra de renun. nisi cū pridem. & extra de reg. licet.

e ¶Rusticitas.] idest simplicitas.

f ¶ Nocet.] intellige hoc negatiue, i. non tm̄ prodest ædificando, quantū edocendo, & resistendo. simile 44. di. 1. §. dēt. 22. q. 2. primum. Io.

[Margin: † Quo... platum dic vt le. & no. 6. q. 1. illi qui 30. dis. cap. 6.]

ADmonendi.] CASVS. Quidā subditi in bonis ac malis obediebāt suis prelatis. Sed dicit Greg. ꝙ admonendi sunt, ne plusquam expediat sint subiecti, vt vitia illorū non cōpellantur venerari.

g ¶ Admonendi.] bonum mediocre quandoque dimittitur propter bonum obedientiæ: sed malum nunquam fieri debet, vt 11. q. 3. quid ergo. Ioan.

CVm pastoris.] CASVS. Quidam epi non habebant clericos cubicularios secū, sed pueros sæculares, quorum vita qualis esset in secreto, erat ignota clericis, sæcularibus autem pueris nota. Præcepit ergo Greg. vt epi secum habeant clericos vel monachos cubicularios, qui possint esse testes de vita & conuersatione episcoporum in secreto, & ex sedula visione exemplum profectus sumant.

h ¶Cum pastoris.] generaliter teneas, quòd monachi possunt

[Margin: Monachi accusare possunt.]

poſſunt accuſare & epiſcopos & alios, dumtamen hoc faciant de licentia abbatis. 12. quæſt. prima, non dicatis. 16. quæſtio. prima, monachi. Et ſi ſuum abbatem accuſare vult, habebit expenſas à monaſterio, vt extra de accuſa. ex parte. & tunc non eſt neceſſarius conſenſus abbatis. ſed ſi alium vult accuſare, non habebit expenſas a monaſterio. Si ſunt in ſcholis, poſſunt agere de his tantum, quæ pertinent ad ſtudium, vt extra de offic. deleg. præterea. ff. de re iudic. quæſitum. & ff. de iud. ſi longius.

a ¶ Pueri.] i. ſeruientes. ſic 22 quæſtio. 2. § Abraham quoque. & ff. de verbor. ſign. pueri.

Monachū inuito abbate, ſibi poteſt eps ſociare.

b ¶ Vt quidā.] duos habebit ſacerdotes, & tres diaconos, vt de conſecrat. diſt. 5. iubemus. Sed numquid contradicente abbate poteſt ſumere monachum epiſcopus ſibi in ſociū? Non videtur, cum hoc ſit priuilegium Papæ, vt nona, quæſt. vlt. per principalem. & 58 diſt. c. 1. & arg. contra 16. quæſt. 1. qui vere. Ioan. Sol. credo quòd ſic, 1 niſi monaſteriū ſit exēptum: cum maiora poſſit, vt extra de excel. prælа. ſicut vnire. B. Sed nonne monachi numquam exibunt de clauſtro, vt 16. quæſt. prima, placuit & reſpōdeo, quando perfecti ſunt, fit hoc vt exterius fructificent, vel quando fiunt epiſcopi, & iſti cubicularij poſſunt eſſe teſtes non ſolum de conuerſatione epiſcopi, ſed etiam de facto eius, vt 12. quæſt. 1. manifeſta. Ioan.

1 Ad hoc facit quod no. ſ. 1 q. 1. per principalem. Sed ar. ſ. 11. q. 1. cum pro vi lıatc. Arc.

d ¶ In ſocietate.] nota q; præſumitur contra aliquem vel aliquo ex ſocietate, vt 28. q. 1. ſæpe. 81. diſt. clericus. & 18 q. 2. diffinimus. Ioan.

e EPiſcopi lectioni.] ¶ Poſſint.] ſupra diſtinct. 93. diaconi.

ITEM exemplo, plerumque clerici, qualis in ſecreto ſit vita ſui pontificis, neſciunt, quam, vt dictum eſt, ſæculares pueri [a] ſciunt. De qua re præſenti decreto conſtituo, vt quidam [b] ex clericis, vel etiam ex monachis electi miniſterio cubiculi pontificalis obſequantur, vt is, qui in loco regiminis eſt, tales † habeat teſtes, [c] qui vitā eius in ſecreta conuerſatione videant, qui ex viſione ſedula exemplum profectus ſumant.

† habeat tales, qui vitā] orig.

Idem Virgilio epiſcopo Arelatenſi, lib. 9. epiſt. 49.

¶ Prauos in ſua ſocietate epiſcopus habere non debet. C. LIX.

PEruenit ad nos fratrem, & coepiſcopum noſtrum Serenum Maſſylienſem prauos homines omnino in ſocietate [d] ſua recipere; ita denique, vt presbyterum quemdam, qui poſt lapſum in ſuis adhuc dicitur iniquitatibus volutari, familiarem habeat. Quod à vobis ſubtiliter requirendum eſt: & ſi ita conſtiterit, curæ vobis ſit noſtra hoc ſic vice corrigere, vt & qui talem recipit, non familiaritate fouere, ſed diſcat potius vltione comprimere; & qui receptus eſt, idem diſcat cum lacrymis peccata diluere, non iniquitatem immunditijs maculare.

Item Paſchalis Papa.

¶ Viros boni teſtimonij ſemper epiſcopi ſecum habeant. C. LX.

EPiſcopi lectioni & orationi vacent, & ſemper ſecum presbyteros, & diaconos, aut alios boni teſtimonij clericos habeant, vt ſecundum Apoſtolum & ſanctorum Patrum inſtituta poſſint [e] irreprehenſibiles inueniri. 1. Tim. 3.

Item Ioannes [f] Baptiſta, cum duceret eremiticā vitam, ſcribas & phariſæos, ſacerdotes & leuitas Iudæorum ad ſe venientes aſpera increpatione redarguit. ¶ Item ex canonibus definitur [Illi, ſacerdotes accuſare poſſunt, qui ad eumdem gradum conſcendere valent.] Cum ergo monachi ad ſacerdotij gradum laudabiliter pertingere valeant; patet, quòd & ipſi, ſacerdotes libere accuſare poſſunt.

Luc. 3. ſ. ead. c. ſacerdotes.

c ¶ Teſtes.] propter hoc inducit c. quia qui poſſunt teſtari, 2 & accuſare, nec tales epiſcopus poteſt ab accuſatione repellere. vt extra de accuſ. nulli. & C. qui accu. non poſ. iniquum. arg. contra ſpeciale eſt in epiſcopo. Ioan.

2 Ad hoc 4. q. 3. c. 1.

PEruenit.] CASVS. Epiſcopus Maſſylien. prauos homines habebat in ſua conuerſatione, & præcipue quemdam presbyterum fornicatorem hoc peruenit ad notitiam Grego. quare præcepit Virgilio epiſcopo, vt Maſſylien. vltione compeſcat, & presbyterum fornicatorem cogat pœnitere. Caſus autem ſequentis c. planus eſt, quia nihil aliud dicitur, niſi q; epiſcopi ſecum debent habere homines boni teſtimonij, vt irreprehenſibiles appareant.

ITEM IOANNES. CASVS. Per hunc §. probat Grat. q; ſubditi poſſunt accuſare prælatos, & dicit, q; Ioan. redarguebat Iudæos ad ſe venientes.

f ¶ Ioannes.] probat cum hic eremita accuſabat, q; monachi poſſunt accuſare, quod verum eſt ſi habent ſpeciale mandatum abbatis. 16. q. 1. quæ vere. 3 niſi forte requiri non poſſit ſine magna difficultate arg. ff. de inſtit. ſed ſi vnius. § filio. vt notaui 12. quæſt. prima. non dicatis.

3 Et extra de accu. ex parte. vbi de hoc. Itē vt ex canonibus. ſ. e. q. ipſi. & c. teſtes. & c. ſacerdotes. 6. q. 1. c. 1. Lau.

ITEM EX. CASVS. Nunc concludit Grat. ex ſupradictis. Dictum eſt ſupra, q; illi poſſunt accuſare ſacerdotes, qui ad eumdem gradum aſcendere poſſunt: ſed monachi poſſunt prouehi ad ſacerdotium, ergo poſſunt accuſare ſacerdotes.

DE

DE accusatione.] Hæc quæstio diuiditur in duas partes, in quarum prima probatur, ꝙ accusator debet esse præsens, & obligare se proprio scripto ad talionem. Secunda ibi, [Quæ vero.] Io. de Fant.

sine peccato. & c. postulatus. & 35. q. 6. eps in synodo. & ext. de testi cog. præterea. extra de acc. cū oporteat. & dictū est s̄. ea. q. 1. si peccauerit. & extra ea. qualiter. 2. pœna sic cōuicti modica est, quia debet pœnitere de crimine, & credo eum non esse remouendum ab ordine, vel dignitate, nisi delicti qualitas aliud requirat, vt in simonia. 1. q. 1. si quis neque. & q. 7. requiritis. seu scandalū inde orietur, extra de noui ope. nunc. cum ex iniuncto. Si autē agatur in modum inquisitionis, similiter inscriptio nō est necessaria, & potest ꝓcedi sine ipso, qui impetrauit inquisitionem, sicut & cum ipso, sed fama dēt præcedere inquisitionē, nō semel, sed sæpius, & apud bonos & graues, vt extra de accu. qualiter. & c. cū oporteat. & de simo. licet. Citari etiam debet infamatus, vt audiatur eius exceptio, vt eisdem c. hī. & extra de sent. & re iud. cū I. & A. Et in hoc casu possunt testes recipi li. non contest. vt extra vt li. non cont. quoniā frequenter. §. 3. Pœna huius talis est. prælati sunt ab administratione remouendi. minores sunt beneficio priuādi. extra eo. qualiter. & de simo. dilectus.

Denuntiati punitio.

Inquisiti punitio.

C A.

QVÆSTIO VIII.

a DE *accusatione* [a] *vero, qualiter fieri valeat, in canonibus aperte decernitur.*

Et Stephanus, epist. 2. c. 11.

Ait enim Calixtus Papa ad episcopos Galliæ, epistola secunda.

¶ Accusatio semper fiat in scriptis. C. I.

3. q. 9. c. absentem. Burc. l. 1. c. 171. Iuo, p. 5. c. 289.

ACcusatorum personæ numquam recipiantur sine scripto: nec absente [b] eo, quem accusare voluerint, quibuslibet [c] accusare permittatur.

¶ *In epistola Calixti, itemq́; apud Burchardum, & Iuonem sic habetur.* Rimandæ sunt enucleatim personæ accusatorum, quæ sine scripto difficile, per scriptum autem numquam recipiantur: quia per scripturam nullus accusare, vel accusari potest; sed propria voce, & præsente eo, quem accusare voluerit, cuicumque † accusatori credatur. *Quorum verborum bona pars refertur infra 3. q. 9. c. absente. 1. quod sumptum est ex hoc eodem epistolæ loco.*

† al. quisquā accusator credatur

Cod. lib. 4. titulo de probationibus, l. fin.

¶ De eodem. C. II.

SCiant cuncti accusatores eam se rem deferre debere in publicam notionem, quæ munita sit idoneis testibus vel instructa apertissimis documentis, vel indicijs [d] ad probationem indubitatis, & luce clarioribus expedita.

Cod. de accusationibus, li. 9. ti. 2. l. vlt.

Item Eutychianus Papa episcopis Siciliæ, epist. 2.

CASVS. Hic ponitur 8. q. qua quæritur, an accusatio debeat fieri in scriptis, & probat primo, ꝙ sic: postea probat contrariū, & postea soluit in §. [Sed Calixtus.] 1 ¶ De accusatione.] Circa hoc notādum est, ꝙ aliud est infamatio, aliud denunciatio, aliud accusatio. Infamatio prohibetur s̄. e. q. prox. accusatio. 5. q. 1. c. 1. & 2. Secunda, scilicet denunciatio præcipitur s̄. ea. q. 1. si peccauerit. s̄. q. proxi. quapropter. & fit sine inscriptione. 4. q. 4. § aliquando. Tertia scilicet accusatio permittitur: & in ea inscribitur & subscribitur, ĩ. ea. libellorū. Fallit tñ hoc in sex casibus. Non enim semper cogitur quis inscribere, vt in leuibus criminib. ff. de accu. leuia. & in crimine abigeatus. 1 C. de abigeis. l. vna. & in casu vbi mulier accu. 15. q. 3. de crimine. & secundū quosdā in crimine apostatiæ, & vbi Christianus Iudæā duxisse accusatur. C. de apost. apostatarū. C. de Iudæis. ne quis & vbi maritus accusat vxorē iure mariti 4. q. 4. d. c. nullus. § itē. C. de adul. si maritus. C. de adul. q̄uis. & l. iure. Io. sed hoc fallum est secundū ius canonicū, vt extra de procu. tuæ fraternitatis. Item qñ officium denunciat crimen alicuius C. de accus. ea, quæ 4. q. 4. § a iqñ. B Et cum crimen in modū exceptionis proponitur, secundum ꝙ distinguitur extra de accu. super his. Nunc videndū quid iuris sit circa singulos modos agendi. Et quidem denunciationē præcedet admonitio, aliàs remouetur denunciās à denunciatione, vt extra de accu. super his & c. si quis episcopus, & s̄. e. q. 7. accusatio & c. si quis ergo. Item criminosi, infames, inimici, possunt à denunciatione repelli, vt. 3. q. 7. qui

Accusatio & denūciatio, & infamatio diuersa sunt.

Accusator nō semper cogitur se ad pœnam talionis inscribere.

1 Vbi agitur ciuiliter. 4. q. 4. §. abacti.

Sed si in modum exceptionis obijcitur crimen, distingue vt extra eo. super his. & extra de ord. cog. cum dilectus. & debet esse præsens. extra eo. qualiter. & in hoc casu laici bonæ famæ admittuntur ad agendum, excipiendum, & testificandum. extra de testi. tam litteris. & 23 dist. Sed cum crimen obiicitur in modum accusationis, semper est necessaria inscriptio, vt ĩ. ea. libellorum. fallit in sex casibus supra not. & in septimo secundum quosdam cum officialis accusat. C de accu. ea quæ. In hoc casu pœna est depositio, vt s̄. prox. q. lator. & extra de simo. dilectus.

Accusati punitio.

ACcusatorum.] CASVS. Quæsitum fuit à Calixto, an accusatores recipi debeant sine scriptura. & accusato absente. Et certe respondetur quod non.

b ¶ Nec absente.] C. de pœn. ne diu. contra. Sed illud speciale est in appatitore. sic s̄. ea. q. 6. §. si sunt quorum. & notaui. 1. q. 4. nullius.

c ¶ Quibuslibet.] ĩ. q. 2. relatum. Sed contra 5. q. vlt. Epiphanium.

SCiant.] CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ accusatores accusationem suam debent deferre in publicam notionem, quam possint testibus & alijs probationibus iudici demonstrare.

d ¶ Indicijs.] 31. q. 1. dixit. & 35. q. 6 c. 1. Sed contra. 3. q. 9. absens Sed ibi non accusatur, sed tantum libellus accusationis propositus est contra absentem. libellus tamen in absentia rei proponitur ff. de adulte. miles. §. sexaginta. Hoc verum est nisi absens sit per contumaciam, 2 vt 3. q. 9. decernimus.

2 Idē tenēt B. & Laud. ad hoc. 4. q. 3. de illicita. Arch.

Q uis-

¶ Accusatio semper debet fieri in scriptis. C. III.

Quisquis [a] ille est, qui crimen intendit, in iudicium veniat, nomen rei indicet, vinculum inscriptionis arripiat, [b] custodiæ α similitudinē (habita tamen dignitatis [c] æstimatione †) patiatur; nec impunitam fore sibi nouerit licentiam mentiendi, cum calumniantes ad vindictam poscat similitudo [d] supplicij. *& infra.* ¶ Qui vero ad sortilegos, magosq; concurrerint, nullatenus ad accusationem sunt admittendi.

Cod Theod. l. 9. ti. 1. c. 18. In capitu. Hadriani. c. 6. Poly. l. 5. ti. 1. Iuo, p. 6. c. 332. Pann. l. 4 c. 76. In capitu. Hadria. c. 67. ĩ. 3. q. 5. c. constituimus.

† al. existimatione

α ¶ Custodiæ similitudinem.] *In originali impresso est*, custodiat similitudinem, habita tamen dignitatis æstimatione patiatur; nec forte sibi nouerit, &c. *itemque apud Hadrianum, nisi quod habet*, nec sibi fore nouerit. *itemque apud Iuonem, & in aliquot vetustis Gratiani codicibus, in quorum vno est*, habitæ tamen dignitatis. *In Pannormia autem legitur*, custodiat similitudinem supplicii, habita tamen dignitatis æstimatione. Nec forte sibi nouerit, &c. *In codice est eadem lectio, qua hic retenta est.*

Item Sixtus III. in epist. ad episcopos Orientales, c. 4.

¶ De eodem. C. IIII.

Qui crimen obijcit; scribat se probaturum. Reuera α ibi semper causa agatur, vbi crimen admittitur. Et qui non probauerit, quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipse patiatur.

Et Fabia ep. 3. ĩ. 3 q. 6. c. 1. ĩ. 2. q 3 c. 3. & 6. Burc. l. 16. c. 3. Ex concilio Arautico. Pann. l. 3. c. 75

α ¶ Reuera.] *Addita est hac clausula ex originali: qua est etiam apud Fabianum infra 3. q. 6. c. 1.*

Sed Stephanus Papa contra videtur scribere dicens, epist. 2. c. 4.

¶ De eodem. C. V.

Per scripta nullius accusatio suscipiatur, sed propria voce (si legitima, & condigna accusatoris persona fuerit) præsente videlicet eo, quem accusare desiderat; quia nullus absens, [e] aut accusari potest, aut accusare.

Poly. l. 5. ti. 1. Burc. l. 1. c. 177 Ans. l. 3. c. 55. Iuo, p. 5. c. 293. & p 6. c 328. Pann. l. 4. c. 53. & 55.

Sed Calixtus Papa præcipit, vt accusator præsente eo, quem accusat, in scriptis iudici accusationem offerat, & propria voce litteras suæ accusationis legat. Stephanus autem prohibet, ne absens aliquem per epistolam accusare audeat. 2 ¶ *Quæ vero sit forma accusationis, & quis modus concipiendorum libellorum, Paulus in Digestis, libro* † *de publicis iudiciis, titulo de accusationibus, & inscriptionibus, lege 3. ostendit dicens.* [¶ *Libellorum inscriptionis*

Lib. 48. ff. de accu. l 3. qui liber 48. in pandectis inscribitur: de publicis iudicijs]

† In vulgatis legebatur, *lib.* 1.

Quisquis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod qui vult alium accusare in iudicium veniat, & indicet nomen rei, ad pœnam talionis obligando, ita quòd accusator vel accusatus in custodia habeantur, considerata dignitate personæ: & si accusator non probauerit, puniatur pœna talionis. In secunda parte quę incipit ibi, [Qui vero.] dicitur quod qui vadunt ad sortilegos & magos, non admittuntur ad accusationem.

¶ Casus seq. cap. planus est.

a ¶ Quisquis.] hoc ponitur C. de accu. l. vlt.

b ¶ Vinculum inscriptionis arripiat.] id est, obliget se ad talionem. 4. q. 4. §. inscriptio. Arch.

c ¶ Dignitatis.] quia pari iure censentur accusator & accusatus. 3. q. 9. c. vlt. C. de exhi. re. l. vlt. Tamen rō dignitatis in hoc habetur, quod minus punitur constitutus in dignitate, quàm alter. 24. q. 1. qui contra. & c. quisquis.

Dignitate præditus minus punitur quàm alter.

d ¶ Similitudo.] nisi in casibus exceptis. ĩ. e. q. 3. § notandũ. 2.

Qui crimē.] Sed Stephanus.] CASVS. Probauit supra Gr. quod accusatio debet fieri in scriptis, modo videtur probare contrariũ, & proba: superficialiter.

Per scripta.] CASVS. Quæsitum est, vtrũ per epistolā possit quis aliũ accusare? Et ṙndetur quod nō, sed voce ꝓpria & accusato præsente, quia absens ab aliquo accusari non potest.

e ¶ Absens.] potest enim libellus dari absente accusato, vt 5. q. 6. Epiphanium. C. de exhi. re. l. 2. & etiā die feriato, vt ff. de adult. miles. § sexaginta. prius tamen denunciabit eum accusator quem vult accusare: aliàs non audietur, vt ff de adul. denunciasse. & C. de accu. absentē deinde det libellũ iudici: iudex tamen nō prius libellum recipiat, quam inscriptio sit facta, & fideiussorem dederit de lite prosequēda. C. ad Turp. l. 1. & C. qui accu. non pos. l. 3. Postmodum vocandus est reus, ī secundum legem C. de exh. re l. 2. & nomē eius recipietur inter nomina reorũ. & hoc fit cum lis est contest. ff. de adult. si maritus §. præscriptiones. & ff. de iure fis. fiscus. & prius habebit inducias xx. dierum ad deliberandum, non triũ tantum, vt quidam dicunt, vt ff. de pub. iud. inter. habebit enim inducias triginta dierum ad componendos mestos penates, vt C. de exhi. re. l. 2. secundum canones tamen non videtur, quod necessaria sit denunciatio, vel talis solennitas, vt extra de accu. licet, in fi.

Accusato absente potest dari libellus.

f Ad hoc C. de calū. non prius. ff. de iu. si longius. & ita no. Vin. ext. de ele. cōgregato.

SED CALIXTVS. CASVS. Gr. soluit contrarietatem hanc: quia quod dicit Calixtus, intelligitur, quod accusator debet præsente accusato & in scriptis accusationem iudici offerre: sed Stephanus prohibet ne aliquis accuset alium per epistolam.

LIBELLORVM. CASVS. Dicitur in hac lege, qualiter libellus accusationis in adulterio concipi debeat: & dēt fieri hoc modo. Lucius Titius tali die apud talē iudicem accusat B mulierem de adulterio, quod dicit eam cum M. commisisse in tali ciuitate, mense tali, in domo tali, talibus consulibus tūc existentibus. sed si

&

& horam cõmissi criminis, assignare non compellitur. Et si libelli non sunt legitime concepti, nomen rei abo letur, & iterum poterit accusari. præterea inscribere debet accusator, vel alius pro eo, si ipse nescit litteras. & si aliud crimen obijcitur, debet in libello accusationis compre- concepti libelli, vt supradiximus, penitus contrarium est in ciuilibus actionibus, vt ff. de eden. l. 1. §. diem autem. A testibus autem quæritur dies, vt 3. q. 9 nihilominus & 35. q. 6. de parentela. De hoc plene dicemus ĩ. 4. q. 3. in testibus. 2. & etiam dicent in qua parte domus secũdum Hug. dies est assignanda: quia non licet vagari cum discrimine alterius, vt ff. de iniur. l. prætor. Ioan. Tamen dic, ꝙ nõ aliud tenetur dicere testis, quã accusator proposuit: quia non aliud iudicandũ est, quàm in libello cõprehensum sit. argu. extra de cau. poss. cũ super electione. de sim. licet Hely. vltra medium. Bar.

Testis, an deponere debeat de die.

conceptio talis est. Consul, & dies. [a] *Apud illum prætorem, vel proconsulem Lucius Titius professus est se Maniam lege Iulia de adulteriis,* † *ream deferre, quòd dicat eam cum Caio Seio* [b] *in ciuitate illa, domo illius, mense illo, consulibus illis, adulterium commisisse. Vtique enim & locus designandus est, in quo adulteriũ commissum est,* † *& persona, cum qua admissum dicitur, & mensis. Hoc enim lege Iulia publicorum* [*iudiciorum* † *cauetur, & generaliter præcipitur omnibus, qui aliquem reum deferunt. Neque autem diem,* [c] *neque horam inuitus comprehendet. Quod si libelli inscriptionum legitime ordinati non fuerint, rei nomen aboletur, & ex integro repetendi reum potestas fiet.* ¶ *Item subscribere debebit is, qui dat libellum,* † *se professum esse,* [d] *vel alius pro eo, si litteras nesciat. Sed etsi aliud* [e] *crimẽ obiiciat, veluti quòd domum suam præbuit, vt stuprum mater familias pateretur, quòd adulterum deprehensum dimiserit, quòd pretium pro comperto stupro acceperit, & si quid simile; id ipsum* † *libello comprehendendum erit. Si accusator decesserit, aliave qua* † *causa eum impedierit, quominus accusare possit, etsi quid simile est; nomen rei aboletur, postulante reo,* [f] *idque & l. Iulia de vi, & Senatus consultis* † *cautum est, ita vt liceat alii ex integro repetere reum; sed intra quod tempus, videbimus.* [g] *Et vtique triginta dies vtiles obseruandi sunt.*

† al. lege Iulia adulterij ream.

† Adde ꝙ ratio est, quia locus aggrauat rem gestam l. prætor. § si ff. de iniu. & l. aut facta §. locus. ff. de pœ.

† abest à pandectis Florentinis

† al. libellos

† al & ipsum libellis

† al. aliave causa

† al. Senatus consulto

d ¶ Se professum esse.] idest, se velle prosequi accusationẽ. & subiturum talionẽ si non probauerit. Io.

e ¶ Sed si aliud.] id est, eodem modo est procedendũ, si aliud crimen obijciat.

f ¶ Reo.] hoc etiam fiat elapso biẽnio, vt C. vt intra certum tẽpus. l. vlt.

g ¶ Videbimus.] ff. ad Turpil. l. in senatus. § vlt.

CAVSA III.

QVIDAM episcopus [h] *à propria sede deiectus est, petit restitui: post restitutionem ducitur in causam, inducias postulat, tamdem ad eius accusationem procedit quidam non legitime coniunctus, & duo infames, & tres religiosi; accusatores testes de domo sua producunt, & alios sibi inimicos extra suam prouinciam: reus criminoso iudici offertur ab vno tantum audiendus, & in-*

QVIDAM episcopus.] CASVS. supra in proxima causa tractauit de ordine iudiciorũ, & de rest. spol. Sed quia non ad plenum dixerat, ideo supponit hanc causam tertiam, in qua plenius tractat de restit. spol. & de induciis dandis, & an infames sint admittẽdi ad accusandum, & quales testes sint admittendi, & qualis debeat esse iudex, & de multis alijs: quæ omnia, vt apertius pateant, thema proponit, de quo xj. elicit quæstiones.

comprehendi. & si accusator decesserit vel alia causa eum impedierit accusare, nomen rei aboletur reo postulante & ex integro intra triginta dies poterit ab eo accusari. Eodem modo secundum Decretistas formabitur libellus, excepto eo, quod vbi ponitur nomen Imperatoris, ibi ponetur nomen Papæ, & vbi ponitur Consulis ponetur nomen Episcopi.

Instrumentum multa habere debet.

a ¶ Consul & dies.] institutę accusationis: qa de die cõmissi criminis loquitur, nam consul. & dies sunt præponen. hodie primo ponitur Imperatoris nomen, postea consulis: postea indictio: postea mensis & dies. in Auth. ut præpo. nomen Imper. collatione quinta.

b ¶ Caio Seio.] ideo nomen exprimitur, vt secundum qualitatem personæ puniatur magis vel minus. Sed quid si ignoratur quæ sit illa persona? Videtur quòd nihilominus ipsum accusare possit, vt 5. q. 1. c. 2.

1 Sub. an testes subornati videantur, secundum L.

c ¶ Neque autem diem.] commissi criminis, 1 sed nõ

h ¶ Quidam episcopus.] Hic primum agitur, an spoliatus sit restituendus, sed supra causa 1. q. 2. agebatur an spoliatus esset in ius vocandus. Est autem regulare, ꝙ spoliatus ab alio, quàm à iudice, vel etiam si à iudice est spoliatus sine ordine iuris, semper statim est restituendus, non obstante exceptione alicuius criminis, vel non canonicæ institutionis, vt extra de resti. spol. in litteris. & cap. item cũ quis & e. conquerente. & 6. quæst. 3. denique. Fallit in casibus hic notatis. Intrusio. scilicet quando aliquis occupauit sedem Apostolicam violenter, vt infra c. §. patet sed hoc speciale est in Papa. Dilapidatio vt 3. q. 2. qui ea. sed hodie hoc nõ tenet quia non est spoliandus aliquis nisi probata suspicione: vt extra de simo. licet. Criminis enormitas, vt 2. q. 5. super causa. Infamia & criminis euidentia, vt 2. q. 5.

Spoliatus est semper restituẽdus regulariter.

Spoliato in multis casibus denegatur restitutio.

presbyter si. & q.1. scelus. & cap. manifesta. Item crimen simoniæ. extra de simo. accusatum. & c. tanta. Contumacia, vt 3.q.9. decernimus. Scandalum, vt 3. q.6. hæc quippe. Fornicatio notoria. extra de diuor. significasti. Item cum reus est absens. extra de offic. iudic. delega. consultationibus. Cum in continenti deiecit. extra de restitu. spolia. olim. Item cum spoliatio est probata in modum exceptionis. extra de ordine cognit. cum dilectus. Item secũdum quosdam cum incõtinenti spoliator vult probare exceptionem. extra de restitu. spoliato. litteras. ff. ad exhib. l. 3. §. ibidem. Item cum à muliere obijcitur sæuitia viri, vt extra de restitu. spolia. ex transmissa. Item in casu quem habes extra de diuor. gaudemus. in fine. Item exceptio rei iudi. 2. quæstio 6. § diffinitiua. Item exceptio iurisiurandi, vel pacti secundum quosdam, vt extra de restitu. spolia. accepta. & cap. solicite. Item si sub conditione possedit, extra de restitu. spoliato. olim causam. Item si ex gratia vel precario possedit. infra 10. quæstio. 3. quia cognouimus. & extra de excess. prælato. cum ad quorumdam. Item si possedit, vt colonus. ff. de vi & vi ar. cum fundum. Hoc autem scias, quod quattuor sunt auxilia producta, per quæ petitur restitutio, actio, interdictum, cõdictio ex canone, iudicis officium. Actione petitur restitutio, vt actione quod metus causa datur restitutio contra quemlibet [1] possessorem. ff. quod met. l. metu. §. volenti. Item actione de dolo petitur restitutio. & per illam non fit restitutio, nisi contra illum qui dolum fecit. ff. de dolo. l. si plures. Item per interdictum restitutio datur contra illum solum, qui vim fecit, vt extra de restitu. spol. cum ad sedem, in fi. Per condictionem ex canone datur restitutio contra quemlibet possessorem, vt extra de appel. bonæ memoriæ. & extra eod. c. sæpe. & infra ead. redintegranda. Item per iudicis officium petitur restitutio, cum aliquis propter absentiam perdit rem suam, de qua agitur. ff. ex quibus cau. maio. l. prima. & per totum. & illa potest agi contra quemlibet possessorem, vt 16. quæstio. 3. §. pouo.

Restitutio petitũ quattuor auxilijs.

[1] Nam per hanc actionem aduocatur res etiam ab eo qui metum nõ intulit. ff. quod met. cau. si cum exceptione §. 2. C. eod. tit. nõ interest. Arch.

Q Vòd restitutio.] CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur, an restitutio sit danda omnibus expoliatis. Et probatur quòd sic per capitu. sequentia.

Epi-

dicandus. Quidam de accusatoribus & testibus absentes per epistolam illum accusare, & in eum testificari contendunt: cum multa capitula ei obijcerentur: in primo accusatores deficiunt: demum accusatio in accusatorem vertitur.

1 *Hic primum quæritur, an restitutio danda sit quibuslibet expoliatis.*

2 *Secundo de inducijs, an post restitutionem tantum, an etiam post vocationem ad causam quibuslibet concedendæ sint.*

3 *Tertio, quo spatio mensium vtrique sint concedendæ.*

4 *Quarto, an infames, & non legitimè coniuncti, ad accusationem sint admittendi.*

5 *Quinto, an testes de domo accusatorum sint producendi, vel inimicorum vox sit audienda.*

6 *Sexto, an extra prouinciam reus sit producendus.*

7 *Septimo, an sit audienda eius sententia, quem cum reo par inficit malitia.*

8 *Octauo, an ab vno tantum episcopus sit audiendus, vel iudicandus.*

9 *Nono, an accusatores; vel testes in absentem vocem accusationis, vel testificationis exhibere valeant.*

10 *Decimo, an deficientes in primo capitulo sint admittendi ad sequentia.*

11 *Vndecimo, an accusato liceat accusationem in accusatorem vertere.*

QVÆSTIO PRIMA.

Q *Vòd restitutio quibuslibet danda sit, multis auctoritatibus probatur. Ait enim Caius Papa, episto. vnica ad Felicem episcopum, cap. 3.*

¶ Expoliatis, vel eiectis omnia sunt redintegranda. C. I.

EPiscopis suis rebus expoliatis, vel à proprijs sedibus eiectis omnia, [a] quæ eis ablata sunt, legibus sunt redintegranda: quia priusquam hoc fuerit factum, nullum crimen [b] eis obijci potest.

Mutatis verbis, sed incolumi sententia. Ans. l. 3. c. 46.

Item Fabianus epist. secunda episcopis Orientalibus.

EPiscopis.] CASVS. Quæsitum fuit vtrũ crimen aliquod possit obijci episcopis rebus suis expoliatis, vel de sedibus suis eiectis ante restitutionem? Et certe respondet Papa, quòd non.

a ¶ Omnia.] etiam deposita, vt ff. deposi. l. 1. §. qui autem. & ff. de vi & vi ar. l. 1. § quod autem.

b ¶ Nullum crimen.] à spoliatore, vel generaliter à nullo, cum sit inermis, vt j. e. q. 2. oportet.

b ¶ Nullum crimen.] pro quo fuerat spoliati, secundũ Hug. vel nec illud, nec aliud põt obijci à spoliatore. 2. q. 2. in scripturis. & c. nullus. Sed mirũ est, si aliquis nõ põt eum de crimine illo accusare, vt j. q. 2. cũ ecclesiæ. & c. prox. cũ res inter alios acta alijs nõ præiudicet. Itẽ numquid spoliator põt eum accusare postquã est restitutus?

tutus? Arg. ꝙ non, extra de rest. spol. item cū quis. arg. contra ꝙ possit saltē ciuiliter. j. ea. q. 2. audiuimus.

Episcopi.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ debent episcopi ad synodum vocari, vel eis crimen aliquod obijci, nisi prius rei propriæ, vel ecclesiæ eis fuerint restitutæ: nisi

SED NOTANDVM. CASVS. Dicit Gra. in hoc §. ꝙ non sufficit, si restitutio fiat solis verbis; vel per sententiam, nisi præsentialiter omnia restituantur officio iudicis, vt expulsus habeat ciuilem & naturalem possessionem per se, vel animo suo, & corpore alieno, vt per procuratorem, & in eodem loco vnde ablata sunt fiat restitutio, quod probatur per seq. cap.

a Adde ꝙ et criminaliter cōcor. tex. in l. fin. C de or. co. & in l. si maritus. C. de dona. inter vir. & vxo.

¶ De eodem. C. II.

Ans. l. 3. c. 50.

EPiscopi, [a] si à proprijs sedibus, aut ecclesijs sine auctoritate [α] Romani Pontificis expulsi fuerint; antequàm ad synodum vocentur, proprius locus, & sua omnia eis redintegranda sunt. Nulla enim permittit ratio, dum ad tempus eorum bona, vel ecclesiæ, atque res ab æmulis, aut à quibuscumque detinentur, vt aliquid illis obijci debeat: Nec quidquam potest eis quoquo modo quilibet maiorum, vel minorum obijcere, [b] dum ecclesijs, rebus, aut potestatibus carent suis.

α ¶ Sine auctoritate Romani Pontificis.] *Sunt hæc verba etiam apud Anselmū, licet non sint expressa in originali: cuius hic sententia potius, quàm ipsamet verba referūtur vsque ad versi.* Nulla.

Sed notandum est, quòd restitutionis sententia sola non sufficit, nisi præsentialiter omnia iudicis officio restituantur, vt eiectus, vel spoliatus etiam naturalem [c] *possessionem recipiat, siue animo suo, & corpore alieno, veluti per procuratorem: siue animo, & corpore suo. Cuncta quoque, quæ sibi ablata fuerant, quacumque conditione, in eodem loco, vnde surrepta fuerant, reuocanda sunt.*

Vnde Ioannes vrbis Romæ episcopus scribit Zachariæ archiepiscopo, epist. 1.

Et Eusebius epist. 2. & in 5. synodo Romana sub Symmacho.
Ansel. l. 3. c. 51. & 44.

¶ De eodem. C. III.

j REdintegranda sunt omnia expoliatis, vel eiectis episcopis præsentialiter ordinatione Pontificum, & in eo [α] loco [d] vnde abscesserant funditus reuocanda, quacūque conditione temporis, aut captiuitate, [e] aut dolo, [f] aut violentia † maiorum, aut per quascūque iniustas causas, res ecclesiæ, vel proprias, aut substantias suas perdidisse noscuntur ante [β] accusationem, aut regularem ad synodum vocationem eorum, *& reliqua.*

† al. virtute

α ¶ In eo loco.] *Apud Iuonem, & Symmacum legitur,* & in eorum vnde abscesserunt, potestatem, funditus reuocanda. *Apud Eusebium vero,* in eorum vnde abscesserunt, loca funditus reuocanda.

β ¶ Ante accusationem.] *Hæc vsque ad finem addita sunt ex originali, quibus oratio absoluitur, & quorum pars in fine huius quæstionis à Gratiano repetitur.*

b ¶ Naturalem.] nec sufficit dare pignora extra de sen. & re iud. cum aliquibus. similiter in prætoriū pignus est quis corporaliter mittendus. si de pigno act. non est mirum. secus in conuentionali. ff. eo. l. 1. & ff. de dolo. l. si plures.

Pignus prætoriū & cōuētionale.

j REdintegranda sūt.] CASVS. Quæsitum fuit à Io. Papa per Zachariam qualiter debeat fieri restitutio expoliatis episcopis & eiectis. Et respōdet Ioan. Papa ꝙ omnia corporaliter sunt eis restituēda in eo loco vnde ablata sunt, quacūque cōditione fuerint eis ablata, siue per dolū, siue per violentiam, vel quacumque alia iniusta causa.

d ¶ In eo loco.] etiā vltra mare, & sunt reuocanda sumptibus spoliatoris. ff de rei vend. si vero.

e ¶ Captiuitate.] j. 16. q. 3. porro. & c. præcedenti.

e ¶ Captiuitate.] Si enim per vim aliquid ab eo extortum est vel ablatum, intra annum potest agere contra deiectorem in quadruplum: post annum in simplum ff. de vi & vi ar. l. 1. Sed si per metum est extortum aliquid, tunc cōtra omnem possessorem agitur: intra annū in quadruplum, cum non vult restituere. ff. quod met. causa. si cum exceptione. §. 1. 2. & 3.

Spoliatus per vim vel metum agit ad quadruplū.

nisi spoliati essent auctoritate Romani Pontificis.

a ¶ Episcopi.] si tamen spoliatus velit agere cōtra spoliatorē reconueniri pōt ab eo, vt arg. ff. de iud. l. 2. §. itē. Sed hoc uerū est cum nō agit de spoliatione. extra de or cogn. cū dilectus. & melius in c. si. potest ēt cum reconuenire de alio spolio. extra de rest. spol c. vlt.

Spoliatus à spoliatore reconueniri potest.

b ¶ Obiicere.] quid si nūquam velit petere restitutionē, vt sic nō puniatur de crimine pro quo est spoliatus, cum tñ inde grauiorem pœnam mereretur? Dicerem, ꝙ in tali casu bene possit accusari ante restitutionē, ne fraus sit ei lucrosa. arg. extra de iud. intelleximus. & 11. q. 3. priuilegium. sed si minorem pœnam de illo crimine mereretur, tunc non est accusandus de illo, cum satis sit punitus. argu. 2. q. 6 si quis ex pluribus. Dic tempus præfigendum, vt extra de rest. spol. frequens. lib. 6.

a Hoc hodie est intelligēdum cū determinatione & declaratione decr. li. 6 de restit. spolia. frequēs. §. vlt.

f ¶ Aut dolo.] & tunc vsque ad biennium potest conueniri qui dolum committit, vt C. de do. l. vlt. sed perpetuo potest conueniri actione in factum de eo, quod ad eum peruenit, vel si dolo fecit quominus ad eū perueniret, vt ff de dolo in hæredem & l. eatenus. & l. dolove. Cum autem canon æquiparet dolum, metum vel violentiā, videtur ꝙ condictione ex hoc canone quilibet possidens cōueniri possit. arg. ad hoc extra de iud. qa. & extra de transa. veniēs. & extra de emp. & vend. peruenit. extra vt li. pend. ecclesia. & extra de appel bonæ memoriæ & est expressum, extra de rest. spol. sæpe.

Dolosus an possit in perpetuū conuocari.

f ¶ Aut dolo.] arg ꝙ restituendus sit qui dolo suo iuri

renuntiat, vt ꝭ.15.q.6.c.1.& 30.q.1. dictum. & C. de inoff. test. cū qui. 1.resp. extra de his quæ vi metusve causa fiunt, cum dilectus. ꝭ.& 20. q.3.constituit.cōtra. per capitulum 79.dist. si quis pecunia. Postea soluit, & dicit ꝙ illud cap. intelligitur tantum in eo casu quo sedes Apostolica per violentiam occupatur, & si talis expellatur, nō fit restitutio: quia nō esset iudex superior, sub quo restitutus conueniretur. Alij vero inuasores & iniusti

NVlli dubium est.] CASVS. Quidam episcopi iniuste fuerunt expoliati, & à suis sedibus eiecti, alij episcopi nō iuuabant eos: immo (quod deterius est) ponebant insidias, diabolo instigante, quos Alexander reprehendit dicens tales esse schismaticos, & Christum crucifigentes in ipsis expoliatis episcopis, & quod facere non debent, hoc probat, quia sępe boni diabolo cooperante tribulationē patiuntur per malos.

Item Eusebius Apostolicæ sedis episcopus, epistô.2. ad Aegyptios.

¶ De eodem. C. IIII.

ij REdintegranda sunt omnia expoliatis, vel eiectis episcopis, &c. *vsque,* funditus reuocanda, *eodem modo, vt supra.* Anselmus ibi.

Item Alexander Papa epist.2. in princ.

¶ Non est sacerdos, sed schismaticus, qui fratrum se subtrahit obsequijs. C. V.

NVlli dubium est, quia boni à malis semper persequuntur, & tribulantur. Propter quod humiliemur sub potenti manu Dei, vt liberet nos in tempore tribulationis. 1. *Pet.* 5. Nam, sicut leo rugiens circuit quærens quem deuoret; sic diabolus non cessat circumire, & quærere, quos ex fidelibus perdat, & maxime illos, quos ardentiores in seruitio Saluatoris, eique familiares inuenerit. Familiares dico eos, quos sibi sacrari, & in ordine Apostolatus constitui voluit. Ipsi enim pro populo interpellant, & populi peccata comedunt, quia precibus suis & oblationibus ea delent, atque consumunt. *Osee* 4. *& infra.* ¶ Qui autem ex vestro collegio fuerit, & ab auxilio [a] vestro [b] se subtraxerit, magis schismaticus, quàm sacerdos esse probabitur. [Ecce (inquit Propheta) quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum.] Illi vero in vnum non habitant, qui à fratrum solatio se subtrahunt, aut (quod deterius est) fratribus insidias præparant, aut laqueos ponunt. *& in fine epistolæ tertiæ,* Dominum crucifigunt, qui eum in sacerdotibus suis persequuntur, quia crux à cruciatu dicitur. Magnum vero cruciatum substinet, qui vim patitur.

ꝭ.1.q.1. ipsi sacerdotes.
Burc.l.1.c.129
Iuo.p.5.c.229. *Psal.* 132.

Item Fabianus Papa epist. secunda ad episcopos Orientales.

¶ Excommunicentur qui opprobrium, & calumniam inferunt sacerdotibus. C. VI.

DEus ergo, Fratres, ad hoc prærordinauit vos, & omnes, qui summo sacerdotio funguntur, vt iniustitias remoueatis; & præsumptiones abscindatis, & in sacerdotio laborantibus sucurratis, opprobrijs, & calamitatibus eorum locum non præbeatis; sed ei qui calumniam, & opprobrium patitur, adiutorium feratis: illum vero, qui calumniam, vel opprobrium facit, abscindatis, & Domino in suis sacerdotibus opem feratis.

Pater ergo, quòd expoliati prius sunt præsentialiter restituendi, antequam ad causam sint vocandi. Sed obijcitur vbi non fuit legitima institutio, ibi non potest esse restitutio. Non enim probatur destitutus, qui prius non fuit institutus: ac per hoc nec restaurationem postulare potest. Illi ergo, quorum electio vitiosa est, vel qui à clero non sunt electi, vel à populo expetiti, vel qui per simoniam irrepse-

a ¶ Auxilio.] Episcopi sibi inuicem debent præstare mutuū auxilium, vt ꝭ.distin. 90. præcipimus. & iō inducit hoc cap. scilicet, ꝙ semper sit subueniēdum spoliatis.

b ¶ Vestro.] argu. ꝙ quilibet tenetur patrocinium pro sua ecclesia præstare 95.distin. si Imperator. 1 & si contra ecclesiam suam præstaret, priuādus esset eo quod habet ab ea. 1.quæstio. 7. cap.1. C.loc. milites. & est expressum extra de postul. cap. vlti.

Ecclesiam suam quilibet defendere tenet.

1 Vbi de hoc. ꝭ.1.q. 7.c.1. ibi videas. & qd̄ leg. & not. 16.q.1.nos autē, & 11. q.3.quid er 90. Arch.

DEus ergo.] CASVS. Præcipit Fabianus Papa omnibus episcopis, ꝙ ipsi opem ferant & auxilium sacerdotibus expoliatis, eos restituendo, & eorum calumniatorē & persecutorem excōmunicando.

PATET ERGO. CASVS. Concludit Gratia. ex supradictis, ꝙ expoliati non debent vocari ad causam, nisi prius fuerint corporaliter restituti. Huic conclusioni obijcit hoc modo. Nam vbi non fuit legitima institutio, restitutio esse non potest. Vnde si qui fuerint expoliati, quia canonice non fuerint electi, vel per simoniam fuerint electi, restitutionem postulare non possunt. Et hoc probat Gratia.

& iniusti detentores si spolientur, debent restitui, nisi continuato libello possessio fuerit recuperata: secus si non continuato libello.

[a] ¶ Si quis pecunia.] s. dist. 79. si quis pecunia. hoc tamen ibi non dicitur, sed melius posset induci quod est

induciæ post restõnē. & probat Grat. per seq. c. ꝙ sic.

[c] ¶ De inducijs.] quinque sunt genera induciarū, restitutoriæ, præparatoriæ, citatoriæ, deliberatoriæ, & iudicatoriæ, siue executoriæ. [3] In causa criminali restitutoriæ non erunt minores sex mensibus, nec maiores anno, & habent locum ante vocationē in ius in causa criminali. j. e. eiectis. vel verius est, ꝙ sint arbitrariæ, vt j. ea. si episcopus. Citatoriæ e- sunt vnius vel duorum vel trium mensium, vt 4. q. 5. c. 1. & 5. q. 3. c. 1. & habēt locum post citationem & contestationem. illæ autem quæ habentur 5. q. 2. c. præsenti. sunt paternales adiectiones, de quibus mentiuntur quidam, ꝙ sint clericorū minorum vel laicorum, tā arg. est pro eis, 15. q. 7. si autem. Aliæ sunt presbyterorum, vel diaconorum, vt dicunt quidam. Præparatoriæ, erunt anni & dimidij, vel vnius anni, vel sex mēsium, vt j. e. q. 3. de inducijs, & hæ dantur ante lit. contest. & post. 5. q. 1. si primates. In ciuili autem causa sunt induciæ deliberatoriæ xx. dierum, vt j. ea. q. 3. offeratur. Citatoriæ xxx. dierum, in Auth. de litig. §. omnem. colla. 9. & per trinum edictum, vt 24. q. 3. de illicita. Iudicatoriæ quattuor mensiū, quæ dātur iudicatis, vt extra de off. iu. deleg. quærenti. In criminali vero non dantur deliberatoriæ, [3] quia certus debet esse reus, vtrū velit crimen confiteri, an negare, cum sciat se esse reum, vel non. Item nec indicatoriæ dantur, quia ibi pœna non differtur nisi in casibus, vt 31. quæst. 3. cum apud.

Induciarū quinq; sūt genera.

[3] Dicas ꝙ hæ appellatiões magistrales sūt, q̄ non sunt contemnēdæ. extra de deci. tua. Idem no. secundū L.

[3] Tu dic ꝙ opin cōtraria est verior, vt per doc. in c. 2. de dila. & per Bald. & Sali. in authen. offeratur C. de li. conte. & Ale. de Im. in l. 1. ff. de eden. post princ.

runt, non sunt habendi inter episcopos: & ideo, si à sedibus, quas tenere videbantur, expulsi fuerint, non possunt restitutionem petere, antequam vocentur ad causam. Vnde [a] supra in tractatu ordinandorum: [Si quis pecunia, vel gratia humana, seu populari, vel militari tumultu, etc.] Sed hoc in eo tantum casu intelligitur, quo Apostolica sedes per violentiam occupatur: quo casu iudex non inuenitur, cuius officio ille apostaticus possit excludi. In alijs autem locum non habet, cum violenta possessio, nisi per iudicis sententiam, violento detentori detrahi non possit. Si autem verus dominus bello non continuato, sed renouato vi illum de possessione eiecerit, iudicis auctoritate prædoni possessionem restituet. Si ergo episcopi à sedibus, quas quoquomodo tenere videbantur, non per iudicem, sed violenter eiecti fuerint, post eiectionem restituendi sunt ante regularem ad synodum vocationem.

s. distin. 79. si quis pecunia.

QVAESTIO II.

DE inducijs [c] autem post restitutionem præstandis, & quo spatio temporis concedendæ sint, scribit Ioannes Papa, epistola prima ad Zachariam archiepiscopum dicens.

Et Eusebius epist. 2.

¶ Secundum tempus expoliationis conceduntur induciæ restitutionis. C. I.

QVanto [d] tempore expoliati, vel expulsi esse videbuntur, antequam ad synodum conuocentur, sub eodem spatio temporis eis induciæ indulgeantur.

j. ea. c. prius ipsa prorsus verba.

Item Pelagius Papa secundus episcopis Italiæ.

¶ Dum possessiones, vel res episcopi detinentur, aliquid sibi obijci non potest. C. II.

CVm ecclesiæ alicuius episcopi, aut possessiones, vel res ab æmulis eius, vel à quibuscumque alijs non sua sponte [e] detinentur, aliquid illi non debet aut potest à quoquā ante redintegrationem omnium rerum suarum obijci. Sed prius illi legibus reintegranda sunt omnia, & postea tempore à Patribus definito, sunt negotia ventilanda.

Ans. l. 3. c. 63.

est 23. dist. in nomine. vt etiam nulla ei audientia detur. De illo inuenies 14. q. 1. in princ. & in sum.

[b] ¶ Non continuato.] idest, si non interponitur contrarius actus. ff. de test. hæredes palam. vel continuato cum primum poterit. [1] ff. ad Tert. l. 2. §. confestim.

DE inducijs.] Hæc quæstio diuiditur in duas partes, in quarum prima probat per octo auctoritates, ꝙ induciæ post restitutionem sunt dandæ spoliatis & restitutis. vt diu gaudeāt commodo possessionis antequam spoliatoribus respondeant: quæ tamen arbitrariæ sunt. Secunda ibi, [Quod si male.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 2. qō, qua q̃ritur an dādæ sint

QVanto tēpore.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ tantum tempus dandum est expoliatis ante quàm ad synodum vocentur, quanto tempore fuerunt expoliati, vt sub eodem tempore eis induciæ dentur.

[d] ¶ Quanto.] i. quali. i. si longo tpe fuit spoliatus, lōgo tēpore erit restitutus. sic 90. dis. si quis monachus, in fi.

CVm ecclesię.] CASVS. Dicitur hic ꝙ nihil potest obijci spoliato, nisi primo ei omnia fuerint restituta, quibus fuerat spoliatus, & nisi post restitutionē habuit tempus à patribus diffinitum. Casus autem seq. c. facilis est, & per te videbis.

[e] ¶ Sponte.] argumen. quod spoliatus suo iuri potest

[1] Adde ad hoc qđ le. & no. extra de rest. spo olim. ver. p̄sentium. & vide quod nota. de homi. significasti. in glo. vlt. in fine.

renunciare. argumen. contra de restitutione spoliato. solicite.

a OPortet.] Nudi.] ecce ratio canonis quare spoliatus non tenetur respondere, & est forte ideo statutum, quia cum est spoliatus, non potest sufficere ad sumptus iudiciales, nec inuenit homines adeo fauorabiles, & per hoc videtur, quòd nec spoliatori, nec alij teneatur respondere super aliquo quod ei obijcitur. argum. supra eadem, cum ecclesiæ. & supra quæstio. prox. cap. 2. Item videtur quòd si modicum esset ei ablatum, quod tunc quilibet & pro qualibet causa teneatur respondere, vt extra de restitut. spol. frequens. lib. sexto.

Spoliatus respôdere nô tenetur.

AVdiuimus quosdam.] CASVS. Quidam quosdam episcopos infamauerunt, & à propriis sedibus expulerunt, & eis expulsis alios loco eorum substituerunt expulsis viuentibus: quare Gregor. Papa reprehendit eos grauiter, & mandat deiectoribus vt deiectores restituant, & substitutos deiiciant, quos præcipit infames fieri, & ab honoribus ecclesiæ arceri. Si autem isti deiectores aliquam querelam cõtra eos habuerint, eis restitutis apud Romanam sedem proponant. Casus autem sequentis capit. planus est.

b ¶ Infamatos.] de facto, vel ab æmulis, aliàs enim non restituerentur si essent infames de iure, vt 2. q. 5. presbyter §. B.

c ¶ Quia alibi. supra 80. dist. episcopi.

d ¶ Habueritis.] sed quam possunt habere querelam? criminalem non possunt, cum sint inimici, extra de restit. spoliato. item cum quis, 1 nõ ciuilem, quia ceciderunt à iure suo. 16. q. 6. placuit. forte loquitur de his, qui suã iniuriam prosequuntur, vt 4. quæstio. 6. omnibus.

§ Ista decr. non vr̃ inhibere, nisi ante restitutionem, vt ibi no. Goff. ꝙ post restitutionẽ bene potest, vt in hoc c. audiuimus. & ar. extra de or. co. c. vl. Acc.

e EIectis.] ¶ Anniuersariæ.] ad plus, vel sex mensium ad minus.

PRius ergo.] CASVS. Hoc cap. idem dicit cum superiori c. cum ecclesiæ. Sequens vero c. idem dicit cum illo c. quanto.

S I

Item Stephanus Papa quintus a *Girardo Leodiensi.*

a ¶ Quintus.] *Addita est hæc vox ex vetustis codicibus, & restituta vox,* Leodiensi: *cum antea legeretur,* Laodicensi. *Nam mansi, de quibus in subiecto capite agitur, ostendunt non ad Græcum episcopum, sed Germanum, vel Gallum hæc fuisse scripta.*

¶ Ante litem contestatam violenter ablata restituantur. C. III.

OPortet, vt primum vos tam de inuasis ciuitatibus & monasterijs, & mansis, quàm de reliquis generaliter rebus redinuestiri faciatis: quia nec nudi [a] contendere, nec inermes inimicis nos debemus opponere.

Item Euaristus Papa epist. 2.

¶ Deijciantur à clero, & infames fiant, qui loca expulsorum adulterina fœditate inuaserunt. C. IIII.

AVdiuimus quosdam à vobis infamatos, [b] & dilaceratos episcopos, ac è ciuitatibus proprijs pulsos (quia alibi [c] episcopi constitui non possunt, nisi in ciuitatibus non minimis) & alios in eis, ipsis viuentibus constitutos. Ideo hæc vobis scribimus, vt sciatis hoc fieri non licere, sed proprios reuocari, & integerrime restitui debere. Illos vero qui adulterina fœditate sponsas suas, (quas & vxores eorum præfixo tenore esse intelligimus) tenent, eijci vt adulteros, atque infames fieri, eosque ab ecclesiasticis honoribus arceri iubemus. Si autem aduersus eos aliquam querelam habueritis, [d] his peractis inquirendum erit, & auctoritate huius sanctæ sedis terminandum.

Poly. l. 2. ti. xi. Burc. l. 1. c. 140. Iuo. p. 5 c. 154. Ans. l. 3. c. 45.

Item Caius † *epist. 1. ad Felicem.*

† In vulg. legebatur, Gelasius

¶ Induciæ sex mensium eiectis, vel expoliatis præstentur. C. V.

EIectis, vel expoliatis, post integram restitutionem anniuersariæ [e] induciæ, vel sex mensiũ indulgendæ sunt.

Item Eusebius Papa epist. 2.

¶ Post restitutionem induciæ præstandæ sunt. C. VI.

Et Io. 1. epist. 1. §. ca. c. quarto. Iuo. p. 5 c. 149. Ans. l. 3. c. 44 Pann. l. 4. c. 50.

PRius ergo oportet omnia illis expoliatis legibus redintegrari, & ecclesias, quæ eis sublatæ sunt, cum omni priuilegio sibi † restitui; & postmodum non sub angusti temporis spatio, sed tantum temporis spatium eis indulgeatur, quantum expoliati, vel expulsi esse videntur, antequam ad synodum conuocentur.

† *al. suo*

Item Felix Papa II. in rescripto ad episcopos Aegypti, cap. 8.

¶ De eodem. C. VII.

TAmdiu in sede propria pacifice, & potestatiue cuncta disponens resideat, quamdiu expulsus, vel expoliatus suis carere visus est rebus.

Polyc. ibidem. Ans. l. 3. c. 53. Pan. l. 4. c. 52.

Item Felix Papa I. epist. 2. ad episcopos Galliæ.

¶ Ante restitutionem aliquis ad causam vocari non debet. C. VIII.

Anf l.3.c.84. Iuo,p 5. c.248 Pann.l.4.c.44.

SI episcopus suis fuerit, aut ecclesiæ sibi commissæ rebus expoliatus, aut (quod absit, quod alienum ab omnibus esse debet fidelibus) à sede propria eiectus, aut in detentione [a] aliqua à suis ouibus fuerit sequestratus, tunc α canonice ante in pristinum statum restituatur cum omni priuilegio sui honoris, & sua omnia, quæ insidiis inimicorũ suorum ei ablata fuerant, legibus redintegrentur. [a] Non enim conuocari [b] poterit, vel præiudicari, [c] nisi ipse pro sua necessitate (minime tamen iudicandus) aduenire sponte [d] elegerit. Nullatenus ergo à quoquam respondere cogatur, antequam integerrime omnia, quæ per suggestiones inimicorum suorum amiserat, potestati eius ab honorabili concilio legali ordine redintegrentur. Præsul vero cum omni honore statui pristino reddatur; & ipse dispositis, ordinatisq; libere, ac secure diu [e] suis rebus, tunc regulariter intra quattuor, vel quinque, vel sex, [f] aut septem menses, iuxta quod possibilitas ei fuerit, & non ante conuocatus [g] ad tempus in concilio legitimo, & canonico veniat ad causam: etsi ita iuste [h] videtur, accusantium propositionibus respondeat.

Pann.l.4 c.48.

α ¶ Tunc canonice.] *In originali sic legitur*, tunc canonice (antequam in pristino statu restituatur cum omni priuilegio sui honoris, & sua omnia, quæ insidijs inimicorum suorum ei ablata fuerunt, legibus redintegretur) nec conuocari, nec iudicari poterit, nisi ipse, &c. *Nec multo secus habent Iuo, & Pannormia, nisi quòd loco*, antequam, *legunt vt Gratianus*, ante.

2 *Quòd si male viuendo facultates ecclesiæ dispersit episcopus, ab eius patrimonio, quousque de dilapidatione rerum ecclesiasticarum cognoscatur, submonendus est: exemplo tutorum & curatorum, qui dum fuerint suspecti, à tutela, vel cura remouentur, donec de suspecto cognoscatur.*

SI episcopus.] CASUS. Aliquis episcopus erat spoliatus rebus suis, vel ecclesiæ, vel erat de ecclesia eiectus. Quæsitum fuit à Felice Papa, vtrum possit cõpelli venire ad synodum, & respondere obiectis ante restitutionem. Et respondetur, quòd non: nisi suo statui & honori primo fuerit restitutus, nec vocari poterit: nisi sponte venerit pro suis negotijs: minime tamen iudicandus, cum propter hoc non venerit: post restitutionem vero gaudebit inducijs, prout iudices viderint expedire.

a ¶ Detentione.] si detines me ne possim intrare possessionem, competit mihi interdictum vnde vi. ff. ne vis fiat ei qui in poss.mi.l.1.§. siue autem. & 91.dist. si quis. & in constitutione extra de resti.spol. sæpe.

b ¶ Conuocari.] Sed nunquid veniet allegare priuilegium, 1 vt extra de appel. cum parati. & cap. si duobus? Respondeo non: cum constet eum esse spoliatum. sic ff. de pec eo tempore. Scias ergo, quod vbi euidens est citationem non tenere, reus non tenetur venire etiam ad allegandum suum priuilegium. Scias ergo quod quandoque citatio non valet, quia intra angusta tempora fit, vt 5.q. 2. c.vlt. quandoque non valet: quia non exprimitur causa quare fiat citatio, vt 5 q. 2. c vlt. quandoque non valet: quia nimis maturatur peremptorium, vt extra de dila. dilecti. qñq; non valet citatio ratione temporis. vt si fiat tempore feriato, vt 15.q.4. c. 1. & 2. & ff.de ferijs. l. 1. quandoque non valet ratione loci, vt si citatur extra prouinciam 2 vltra duas dietas, vt extra de rescriptis. nonnulli. vel si citatur ad locum periculosum vel inhonestum, vt extra de app. ex parte. ff.de arb si cum dies. §. si arbiter. quandoque non tenet ratione iudicis, vt si euidens est ipsum nõ esse iudicem qui citat, vt extra de offi.iud.deleg.ex litteris. & extra de app. si duobus. Item non valet si rescriptum Apostolicũ non inseritur, vt extra de dila. præterea. & extra de off.iu.dele.cum in iure. Item si euidens est iudicẽ esse inimicum, 3 vt 3.q.5. quia. Item nõ valet si ille, qui citatus est, spoliatus est, vt hic. Item non valet si ad querelam liberti citatur patronus. 4.q.3. liberti. & generaliter vbicumque euidenti exceptione reus se tueri potest. ff de iud. non vſ. Sed si dubiũ est, an citatio teneat, tũc tenetur venire ad allegandum suum priuilegium, vt extra de app. si duobus. & c. cum parati ff. de iudi. si quis ex aliena. Inuenio tñ quod citatio quandoque nulla est, & tamen nisi defendatur citatus, procedatur contra ipsum, vt ff iud. sol. si reus. Itẽ inuenio, quod citatio est iniusta ex persona agentis, cum agens agit calumniose, & tñ nisi citatus venerit ad iudicium, punitur, vt extra de accu. veniẽs. & ar. ff. ne quis eũ, q in ius vocã. est, vt exi mat. l. pe. Io. Tutius tñ est, quod citatus vadat allegaturus priuilegium suum, vel appellaturus, si eum grauauerit, nisi quando constat eum non esse suum iudicem. B.

c ¶ Vel præiudicari.] i. præiudicium fieri.

d ¶ Sponte.] hic assignant quidam aliquem posse iuri suo renunciare 7. q 1. quam periculosum. & C. de episc.& cler. si quis in conscribendo. Certe contrariũ innuitur ex illo verbo, minime, nec hoc refertur nisi ad illud verbum, conuocari.

e ¶ Diu.] dr diu quod est vsque ad quattuor menses, sic 63.di. lectis. sic hæc dictio, mox ampliat 30 q.1.c.1.

f ¶ Vel quinque vel sex.] arg. inducias esse arbitrarias. extra de app. cum sit Romana. ff. de iudi. nonnũquam. Sed arg contra in Auth. de nup. §. sed hoc quidem. 28. dist. de his. in fi. & infra ea. q 3. c. 1. 4

g ¶ Ante conuocatus.] quàm possibilitas ei fit.

h ¶ Si iuste.] i. si iustum crimen ei obiicitur.

QVOD SI MALE. Hæc est secunda pars quæstio in qua probatur, quod dilapidator remouebitur ex sola suspicione. Sed hoc hodie correctum est per decr. extra de simo. licet Helv. & de off delega. venerabili. quia primo probari debet, & ea probata datur illi coadiutor vsque ad finem litis. Io de Fant.

Supra dictum est generaliter expulsos esse restituendos, nec aliter cogi possunt respondere. Modo

1 Vt 23 q.8 conuenior. vbi de hoc. 11.q 1. nullus eps. Citatio in multis casibus non valet, nec adstringit citatum.

2 De hoc no 1. q. 6. nemine. extra de app. ex pte tua, quæ gl. ibi posita fuit. & Ioan. & Vin. & Tã.

3 Nã tunc ab ea põt recedi, quod dic, vt leg. & not. 2.q. 6. quoties eps. Arch.

Induciæ sunt arbitrariæ.

4 Dic vt no. in prædic. c. cum sit. extra de off delega. quærẽti. extra de procu. c. dilectus. Arch.

excipit Grat. casum, in quo non videtur restituendus ante causæ cognitionem, puta si suspectus est de dilapidatione: exemplo tutorum & curatorum. & hoc probatur seq. cap.

autem criminaliter conuictus est, remouetur ab ordine: si uero ciuiliter tantum, ab administratione. extra de simon. per tuas. in fi. & regulares prælati ex modicis causis remouentur ab administratione, vt in eadem decre. per tuas. in fi. Item si ideo quis remouetur, quia dolo-

Vnde Pelagius Papa Petro presbytero.

¶ Ab administratione remoueantur, qui res ecclesiæ male viuendo dispergunt. C. IX.

QVia ea, a quæ de fraudibus Maximiliani α flebili ad aures nostras supplicum relatione venerunt, non facile secundum veritatem agnosci poterunt, nisi facultas ecclesiæ, quam in vsus suos male conuertendo dispersit, ab eius potestate; donec causa b cognoscatur, seponatur: idcirco nos eum & à supradictæ ecclesiæ patrimonio volumus interim submoueri, & in vestro, discussionis ipsius tempore moderamine detineri.

α ¶ Maximiliani.] *In vulgatis sequebatur*, presbyteri, *quæ vox inducta est: quia in nullo vetusto codice Gratiani ex ijs, qui collati sunt, habetur. Gratianus autem caput hoc de episcopo, non de presbytero accepit.*

QVia.] CASVS. Clerici quidam accusabant Maximilianum de dilapidatione: quare Pelagius cõmisit causam Petro presbytero, qui præcipit, vt eum ab administratione rerum ecclesiæ remoueat, donec de eã cognoscatur: quia si remaneret in administratione, non posset de facili veritas cognosci, cum multa per pecuniam fiant.

a ¶ Quia ea.] ideo forte remouetur suspectus ab administratione, quia forte timor est ne corrumpat iudices: & ideo nec creditores ei soluentes liberantur. ff. de sol. ꝙ si forte.

b ¶ Donec causa.] crimine dilapidationis speciale est, ꝙ sequestratur possessio à possessore antequã sit conuictus, contra id, 16. q. 4. volumus. nam & post appellationem sequestratur ab eo possessio. ff. de app. Imperatores. & 2. q. 6. quoties 1 quã cito ergo aliquis accusatur, statim ab eo remouẽda est administratio, vt hic, & C. de suspe. tuto. l. eum. & sine accusatore põt remoueri, si iudici liqueat ex apertissimis argumentis eum suspectum. ff. de suspe. tut. l. 3. §. præterea. Suspectum autem dicimus illũ, qui moribus talis est, vt suspectus dici debeat, vt ff. de suspe. tu. suspectum. Nec audiretur talis licet vellet satisdare, ꝙ bene administraret, vt Insti. de suspe. tu. §. nouissime. Hodie tñ videtur, ꝙ non est remouendus ab administratione nisi probetur suspicio, vt extra de simo. licet Hely. & de of. del. venerabili. dic vt ibi. Item ad accusationem quilibet admittitur, vt in Auth. de nõ alie. aut permu. in fi. C. de suspe. tut. l. eũ, & l. pietatis. & absens põt condẽnari, ut C. de pœ. ne diu. nec enim aliquo debet gaudere priuilegio, q suos contubernales afflixit, vt C. vbi de ratioci. agi opor. l. 2. tamen probabilius videtur, ꝙ soli illi admittantur quorum interest, vt 16. q. 7. filiis. & s. 2. q. 7 qua propter. vel saltem soli clerici, vt 12. q. 2. non liceat. nam in popularibus actionibus nõ admittũtur infames, vt ff. de pop. ac. populari. Itẽ nec ad accusationẽ taliũ iudex statim remouebit accusatũ ab administratione, sed sũmatim cognoscet, an calumniose accusetur, an nõ. ar. ff. de præto. stip. l. 1. §. vl. & si qui sciuerint suspectũ, & passi sunt cum per aliquod tempus esse in administratione, non vi. ꝙ tales possint dicere eum suspectum, vt ff. de priui. credi. si creditores. & arg. extra de his, quæ fi. à maio. parte cap. ex ore. & ar. ext. de accu. nulli. Credo verũ si scientes & negligentes, sed scientes & quærentes probationes, bene audirentur postea. 2. q. 7. plerũque. Qui dolose administrauit, infamis est factus. sed si propter negligentiam remoueretur, non fit infamis, 2 vt C. de suspe. tut. l. vlt. Hoc autem scias, ꝙ qñque administrat quis temporalia: qñque spiritualia, & secundum hoc remouetur ab illorum & illorum administratione. 12. q. 2. Vulteranæ, vnde licet quis sit remotus ab administratione temporalium propter suspicionẽ, adhuc tamen remanet prælatus quo ad obediendum sibi, vt 8. q. 4. nonne. & 15. q. vlt. c. vlt.

1 Immo pcedere dẽt suspicio, de qua prius sũmarie cõstare debet, vt Panor. in c. veritatis. de dolo & contu.

Suspectus quis est.

Suspectus an possit ab omnibus accusari.

Clericus de crimine cõuictus, qualiter punit.

2 Dicas, ꝙ si iudex exprimit in sẽtentia, ꝙ pp fraudẽ cum remouet, infamis est, sed si propter segnitiem, non. ff. de suspe. tu. l. 3 §. qui ob animi segnitiem. In isti. cod. ti §. suspectus. Arch.

QVÆSTIO III.

QVòD *vero* c *post vocationem venienti ad iudicium, induciæ neganda non sint, Felix Papa secundus in epistola ad fratres Aegypti, c. 8. testatur dicens.*

¶ Venienti ad iudicium, induciæ non negentur. C. I.

CVm accusatus ad iudicium venerit, si voluerit, & necesse fuerit, α induciæ ei petenti à patribus constitutę absque impedimento concedantur, & iudices à se electi d sibi tribuantur.

Iuo, p. 6. c. 335. Pann. l. 4. c. 98. Ans. l. 3. c. 55.

α ¶ Et necesse fuerit.] *Hæc addita sunt ex epistola ipsa, Iuone, & Pannormia, habenturq́; infra ead. c. induciæ. 2.*

QVod vero.] Hęc q. diuiditur in tres partes, in quarum prima probat per tres auctoritates, ꝙ induciæ sunt dandæ post vocationem ad synodum. Secunda ibi, [Spatium vero.] Tertia ibi, [Offeratur.] Io. de Fant.

CASVS. Hic ponitur tertia quęstio, in qua quęritur, an post vocationem facta restitutione sint induciæ concedendæ. Et respondetur ꝙ sic, & hoc probatur per c. seq. & agitur de præparatoriis induciis tam in criminali causa, vt in sequentibus c. quam in ciuili, vt in l. seq. in §. spatium.

c ¶ Quod vero.] hæc quæstio loquitur de induciis præparatorijs.

CVm accusatus.] CASVS. Quæsitũ fuit à Felice Papa, an accusato sint pparatoriæ induciæ denegãdę, cũ ad synodum venerit? Et rñdetur ꝙ non, si ipse eas postulauerit: & iudices quos elegerit, tribuantur sibi.

d ¶ A se electi.] s. causa prox. q. 6. à iudicibus. contra. sed

sed illud forte obtinet in crimine, r aliàs contra ff. de iud. obseruandum. Quid iuris sit de hoc, quære 11. q. 1. c. 3. & 4.

DE inducijs.] CASVS. Duo episcopi Ægyptiorũ quæsierunt à Felice Papa, qualiter induciæ præparato-

extra de proba. licet. & extra de simo. per tuas. & c. licet Hely. in fi.

d ¶ Atque amicorum.] non facile tamen inuenitur, ꝙ ob hoc sit danda dilatio. arg. ad id. ff. de vsu. sciendũ. sic in aduocato. ff. ex quib. cau. maio. ait prætor. in fi. & l. ab hostibus. in fi. extra vt li. non contest. c. 1. aliàs prætextu absentiæ aduocati non potest quis petere inducias. extra de do. & contu. prout.

r Hæc est vera sententia, secundũ P. ad hoc. ĩ. e. q. 8. accusatores. vnde istud forte non est nota dubitationis. Ar.

† al. inducijs

Item ex eadem epistola ad fratres Aegypti, c. 20.

¶ Quot mensium induciæ episcopis præstandæ sint. C. II.

Ans. l. 3. c. 118. & 119. Poly. l. 5. ti. 3. Bur. l. 1. c. 180. Iuo, p. 5. c. 296

DE inducijs † vero episcoporum, [a] super quibus consuluistis, diuersas à patribus regulas inuenimus institutas. Quidam enim ad repellenda impetitorum † machinamenta, & suas præparandas responsiones, [b] & testes confirmandos, [c] & consilia episcoporum, atque amicorum [d] quærenda annum, & † sex mandauerunt menses [e] concedi. Quidam [f] autem annum, in quo plurimi concordant. Minus vero quàm sex [g] menses, non repperi: quia & laicis hæc indulta sunt; quanto magis Domini sacerdotibus? *& infra.* q Induciæ namque non sub angusto tempore, sed sub longo spatio concedendæ sunt, vt accusati se præparare, & vniuersos communicatores [h] in prouincijs positos conuenire, & testes præparare, atque contra insidiatores se pleniter armare valeant.

† Antea legebatur] *imperitorum.*

† *aut sex*] ori.

Pan. l. 4. c. 102.

q Induciæ non dantur ob aduocati absentiã.

Item Eleutherius Papa in epistola ad Gallia prouincias.

¶ De inducijs præstandis. C. III.

Burc. l. 16. c. 30 Iuo, p. 6. c. 317. Pann. l. 4. c. 103 Ans. l. 3. c. 56.

j INduciæ [i] non modicæ ad inquirendum dandæ sunt, ne aliquid præpropere agi à quacumque parte videatur: quia per subreptionem [k] multa proueniunt.

[*Item Damasus Papa, epist. 3. ad Stephanum archiepiscopum.*]

¶ De eodem. PALEA C. IIII.

Ans. l. 2. c. 76. Iuo, p. 5. c. 287. Pann. l. 4. c. 101

† al. episcopis.

ij INduciæ accusatis in criminalibus causis † sex mensium, vel eo amplius, si necesse fuerit, concedendæ sunt.

Lege prima. §. quod hac ratione.

2 *Spatium vero dilationum, sicut in tertio libro Codicis, titu. 11. de dilationibus, inuenitur,* [l] *hac ratione moderandum est, vt si ex ea* [m] *prouincia, vbi lis agitur, vel persona, vel instrumenta poscentur; non amplius quam*

e ¶ Annũ & sex mẽses.] contra in Auth. vt cler. apud proprios episc. §. si tamen. collatio. 6.

f ¶ Quidam autem.] annum in quo plurimi. ergo illud est potius tenendum, vt 16. dist. Isidorus. 19. dist. in canonicis. Sed obijcitur: reo dantur trinæ induciæ. ff. de fer. l. vlt. ergo causa prorogatur vltra triẽnium; quod esse non debet, vt C. de iud. ꝓperandũ. Sol. hic primo dabit annũ: sed postea minus dabitur. vel hodie sunt arbitrariæ. ĩ. ead. q. 2. si episcopus.

g ¶ Sex.] in Auth. de sanc. epis. §. 3. colla. 9.

h ¶ Communicatores.] i. episcopos. s

INduciæ.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ magnæ induciæ dandæ sunt, ne inordinate aliquid fiat: quia multa fiunt per obreptionem.

s Scilicet comprouinciales, quia omnes cõiter causæ interesse debent. ĩ. ea. q. 6. si quis episcoporũ.

i ¶ Induciæ.] ergo tã actori quàm reo dandæ sunt induciæ. 15. q. 7. si autẽ. ff. de fer. l. vlt. nisi in casu, ut ĩ. ea. §. iudicantes.

k ¶ Per subreptionem.] sic 98. distin. transmarinos.

ratoriæ, & quales essent episcopis concedendæ. & respondet ꝙ quidam concedunt annum & dimidium, quidam tamen annum; alij vero sex menses. & si hæ conceduntur laicis, multo fortius sunt sacerdotibus cõcedendæ. Non enim sub angusto tempore sunt eis induciæ concedendæ, sed sub longo, vt possint se præparare ad suos testes producendos, & ad quærẽda amicorum consilia, vt resistere insidiatoribus valeant.

a ¶ Episcoporum.] eædem sunt presbyterorum, & diaconorum, & subdiaconorum. 15. q. 7. si autem.

b ¶ Responsiones.] idest, exceptiones, quas probare tenentur. ff. de probatio. in exceptionibus.

c ¶ Confirmandos.] id est, comprobando eos honestos, quod forte post publicationem potest facere. non quod eos debeat instruere quid dicant: quia hoc esset subornare, vel potest confirmare illorum testimonium, qui sunt probati criminosi, adducendo alias præsumptiones pro dictis illorum; quia & si debilitentur dicta talium, non tamen ex toto euacuant, vt

INduciæ.] SPATIVM. Hæc est secunda pars q. Io. de Fan. & hic tractat de inducijs præparatorijs in causa ciuili, & etiam in criminali, quæ pares videntur. B. CASVS. Hic tractat de inducijs præparatorijs, in causa ciuili, & etiam in criminali, quæ pares videntur, secundum leges.

l ¶ Inuenitur.] in l. 1.

HAC RATIONE. CASVS Quæsitum fuit ab Imperatore sub quanto spatio induciæ præparatoriæ deberent dari. Et respondet dicens, ꝙ si instrumenta vel testes petuntur in ea prouincia vbi lis est, dantur tres menses si ex conuicinis prouincijs, sex mẽses, si ex trãsmarina, dantur nouem menses: nec has inducias putãt iudices semper pro suo arbitrio tribuendas: sed tũc demum cũ necessitas exegerit: nec facile amplius quàm semel, ne causa protrahendæ litis dilatio tribuatur.

m ¶ Vt si ex ea.] hoc non est principium legis: quia lex incipit, quoniam plerumque.

n ¶ Persona.] idest, testis uel aduocatus.

a ¶ Ex cõtinentibus.] idest, quæ modico freto distant, vt ff. de verb. signif. notionem. §. 1.
b ¶ Exegerit.] vsque in finem litis.
c ¶ Amplius] in causis pecuniariis non datur amplius dilatio quàm semel: nisi inopinatũ quid emergat: sed speciale hic est in eo, qui impetrat rescriptũ ad extraordinarium iudicem; quia si ille iudex nollet procedere, tum ordinarius vtetur sua iurisdictione, vt extra de of. ord. significauit. Sed illud in speciali casu propter periculum animæ: vnde contrarium tenet in aliis.

h ¶ De-

¶ Hoc ideo quia non est sic procedendum in criminalibus sicut in ciuilib. argu. ff. de quæst. l. 1. §. diuus. C. de requiren. reis. l. 1.

in criminalibus dantur actori duæ, & reo tres, vt ff. de fer. l. ult. sed in crimine adulterii nulla datur dilatio. ff. de adult. in crimine. licet sit arg. contra 33. q. 2. siue de coniugii fœdere.
d ¶ Quàm semel.] hic habes quod tantũ semel danda est dilatio. & sic est cõtra. extra de testi. in causis. & c. significauerunt. C. de iu. auct. iubemus. vbi habes quod ad testes inducendos tres dilationes sunt cõcedendæ. Sol. licet plures productiones nõ possint dari: tñ sub vna dilatione possũt mille fieri productiones. Alii intelligunt quod de iure tres possũt dari dilationes ad testes producendos: & dicunt hanc legem loqui de dilationibus, quæ indulgentur à iudice: sed authen. & decre. de dilationibus quæ conceduntur à iure cõi, H. Dñs meus notauit super legẽ illã de feriis, quod in pecuniariis causis vna dilatio danda est tantũ: sed si impedimentum interueniat, dabitur alia cũ causæ cognitione. & ita propter multa impedimenta multæ induciæ dãtur, & Auth. de testi. §. quia vero, coll. 7. non est contraria: quia vna dilatione multæ possunt fieri productiones. Vel si dicas introductionem, idest, dilationem, dic quod vltra primam non habebit sine causæ cognitione secundam vel tertiam. Multi tamen dicunt quod auth. corrigit l. vlt. de fer. Io. sed certe quod si est H. non seruatur de facto: quia plures dilationes dantur: & plures quam tres productiones fiunt. B.

Testes multi sub una dilatione possunt produci.

Tangit sẽtentiã illorum qui dicunt, quod in qualibet istarum dilationum possunt produci testes, quos quis voluerit, refrenata tñ multitudine. Archid.

tres menses indulgeantur. Si vero ex continentibus [a] *prouinciis, sex menses custodiri iustitia est. In transmarina autem dilatione nouem menses computari oportebit. Indicantes* [a] *autem hac ratione non sibi concessum intelligant danda dilationis arbitrium: sed eamdem dilationem (si rerum vrgentissima ratio flagitauerit, & necessitas desiderata instructionis exegerit* [b]*) non facile amplius* [c] *quam semel,* [d] *nec vlla trahendi* [e] *arte sciant esse tribuendam.*

¶ *Ei autem* [f] *dilatio penitus est deneganda,* [g] *qui rescriptum ad extraordinarium iudicem deportauerit.* † [h] *Illi autem qui in iudicium vocatur, danda est ad probanda* † *precum mendacia, vel proferenda aliqua instrumenta, vel testes; quoniam instructus esse non potuit, qui præter spem ad alienum iudicium trahitur.*

¶ *Cum vero ad appellationem, consultationemve à principe rescriptum fuerit; siue sit primo iudicio petita dilatio, & ea tributa non sit, siue nec petita quidem; eam dari cuiquam non licebit* [i] *eadem ratione, qua ne in iudiciis* [k] *quidem cognitionum imperialium dilatio tribui solet.*

¶ *A iudice* [l] *procedente dilationem non conuenit postulari; etiam si vtraque parte præsente tribuatur,* [m] *cum non aliàs, nisi causa cognita, indulgeri queat; & cognitio causæ* [n] *non interpellatione plenaria, sed considerante* † [o] *magis iudice legitime colligatur, vt si forte dilationis petitio fuerit improbata; suscepta quæstio per sententiam iudicis di*

Ibidem, leg. 5. sed mutata est verborũ series.

† al. reportauerit

† improbanda] orig.

Lege 5. mutatis quibusdam vocibus.

Lege quarta.

† al. considente

e ¶ Trahendi.] idest, differendi.
EI AVTEM. CASVS. Aliquis impetrauit litteras ab Imperatore ad iudicẽ extraordinariũ: postea petebat inducias. Quæsitum fuit ab Imperatore, an debeant ei dari? Et respondet quod non. Et uero qui ad iudiciũ vocatur, dandæ sunt ad probanda mendacia precum, & ad proferendos testes & instrumenta: quibus instructus esse non potuit, qui præter spem ad iudicem trahitur alienum.
f ¶ Ei autem.] hoc est C. de dilat. si quando.
¶ Deneganda.] nisi forte casus inopinatus emergat. ff. de iu. interdum. & de fer. oratione.
g ¶ Deneganda.] hic habes, quod si petit actor inducias ad inducendos testes, quod non dabuntur ei: quidam hoc volunt intelligere de induciis deliberatoriis: sed littera eis contradicit: quia loquitur de præparatoriis. In hoc autem oneratur actor, qui petit rescriptum ad extraordinariũ iudicẽ. Item & in alio oneratur, vt ĩ. ea. quod fieri tamen si reus excipiat, & actor replicet, bene diceremus tunc actori dandas inducias: quia in tali replicatione non potuit esse instructus. Item tertium

Actori denegãtur induciæ.

h ¶ Deportauerit.] Hic adiunge illam constitutionem quod i fieri non debet.
CVM VERO. CASVS. Quicquid Beneuentanus dicat, ergo Barth. Brixien. sic credo casum esse ponendum: & sic intellexi per Hugo. dominum meum. Causa appellationis commissa fuit iudici qui plene de causa cognouit, renũtiatum fuit in causa. Cum autem iudex de sententia ferenda dubitaret, consuluit Imperatorem super hoc. Imperator rescribit qualiter esset sententia differenda. Quærebatur vtrum induciæ essent dandæ iterum. Et respondetur quod non: siue in primo iudicio datæ sunt dilationes, siue non: quia & si princeps vellet ferre sententiam, nulla datur dilatio. Et secundum hoc dic ad cõsultationem scilicet appellationis. Idem etiam credo esse & si in principali causa eodem modo esset ratio facta.
i ¶ Non licebit.] actori, sed reo, vt ĩ. l. prox.
k ¶ In iudiciis.] idest, sententiis, & hoc intellige cum primo plene fuit cognitum de causa coram Imperatore, & non restabat nisi ferre sententiam: aliàs iniquitatem continet lex ista; nam iudex appellationis bene tenetur dare inducias.
A IVDICE. CASVS. Dicitur in hac lege, quod induciæ peti non debent à iudice pro sedente, etiam si vtraque parte præsente tribui petantur: cum dari debeant induciæ à iudice sedente pro tribunali, & etiã cum causæ cognitione, ut si dilationis petitio fuerit improbata, per sententiam iudicis dirimatur.
l ¶ A iudice procedente] in via.
m ¶ Tribuatur.] idest, tribui petatur.
n ¶ Causæ.] idest, dandæ dilationis.
o ¶ Cõsiderãte.] Arg. quod ea quæ causæ cognitionẽ requirunt,

runt, debent iudice sedente pro tribunali fieri, vt 2. q. 3. præuaricator. & q. 6. biduum.

¶ Constitutione.] hæc est C. de litis contesta.

LIBELLVM. CASVS. Hæc auth. locum habet ante litem contestatam. Dicitur hic, quòd actor non debet

autem. In ordinarijs non inuenimus nisi in clericis, qui præstant quattuor siliquas. C. de episc. & cle. auth. sed hodie. debet autem vtraque pars soluere officialibus pro labore. 14. q. 5. non sane. de hoc dic, vt extra de vita & honest. cler. cum ab omni.

rimatur.] *Constitutione*[a] *septima in collatione septima.*

Cod. de litis cõtest. auth. libellum.

[*Libellum*[b] *vero non alias actor dirigat, nisi prius & in ipsum, quem dicit obnoxium, & in negotiis executorem*[c] *exponat cautionem, se vel intra duos menses litem contestaturum, vel omne damnum ei, qui conuenitur, contingens restituturum*[d] *in duplum*] *In colla. 5. const. 6.*

† Concor. cum hoc §. tex. in auth. offeratur. cũ ibi not. C. de li. cõtest.

Cod. de litis cõtest auth. offeratur. Iulianus antecessor nouella 53. c. 3.

7 [*Offeratur ei, qui vocatur ad iudicium libellus, & exinde præbitis sportulis,*[e] *data fideiussione*[f] *xx. dierum gaudeat induciis, quibus deliberet, cedat ne, an contendat; atque iudici ne alium sociari*[g] *petat, an recuset eum: nisi ille*[h] *sit is, quem ipse alio recusato*[i] *iam petierit. Denique præsens interrogetur, an hoc tempus litis transierit: quod nõ modo ex ipsius responsione; sed etiam ex libelli subscriptione manifestetur, quam in initio facere debet. Litis ergo contestatio contra hoc indultum habita pro nihilo est.*[k]] *Ibidem.* [¶ *Quod fie-*

† associari

al. mox priuilegiũ] or.

al. ducenda est] orig.

f ¶ Fideiussione.] iudicio sisti, cum sit possessor rerum immobilium. ff. qui satisd. cog. sciendum. non autem iudicatum solui: quam cautionem nemo præstat conuentus suo nomine. Inst. de satis. § sed hodie. Sed numquid sufficit dare pignora? non videtur: cum sit prætoria hæc satisdatio, vt videtur. ff. de præto. stip. prætoriæ. Sed non est verum, licet enim nõ teneatur dare pignora, potest tamen si vult. ff. de col. bo. l. 1. § iubet. versi. an pignoribus. immo expresse dicitur ibi de sola fideiussione.

Fideiubere debentis an sufficiat dare pignora.

bet per iudicem porrigere libellum reo, nisi prius ipsi reo præstiterit cautionem, vel eius procuratori, vel ipsi apparitori, quod litem contestabitur intra duos menses: & si hoc non fecerit, omne damnum ei contingens ex hoc ei restituet.

b ¶ Libellum.] libellus porrigendus est iudici ordinario & delegato, vt extra de libel. obla. ignarus & extra vt li. non contest. c. 1. & etiam coram arbitro: quia arbitria se habẽt ad instar iudiciorum. ff. de arbi. l. 1. licet sit arg. contra C. de episc. & cle. auth. generaliter. in fi. libellus iste tradendus est iudici: & iudex eũ porriget reo, vt C. quomo. & quando iud. auth. qui semel nec tenetur reus hunc libellum recipere nisi actor præstiterit duplicem cautionem, vnam quidem quòd intra duos menses litem contestabitur: vel quod restituet reo omne damnum in duplum. vt hic dicit. Item aliam præstabit, quòd per se vel per legitimũ procuratorem causam aget vsque in finem: & si conuictus fuerit iniuste litem mouisse, præstabit decimam partem rei petitæ in libello. Si autem cautionem istam dare nõ potest, super hoc præstabit iuratoriam cautionem. hoc totum habes. C. de episc. & cle. authen. generaliter. Ioan. ista hodie de consuetudine non seruantur. B.

Actor libellũ offerens duplicẽ cautionem præstare debet.

c ¶ Executorem.] idest, iudicem vel officialem, & expone, &, pro vel: & habes hanc auth. de executorib. §. sancimus. coll. 7.

d ¶ Restituturum in duplum.] ita tamen vt cautio non excedat xxxvi. aureos, vt in Authen. de execu. in princ. collã. 7.

OFFERATVR. CASVS. Hæc Auth. loquitur de induciis deliberatoriis. Quæsitum fuit à Iustiniano qualiter sit procedendum in causa, cum induciæ deliberatoriæ postulantur. Et respõdet quod prius dari debet libellus reo: deinde præbitis sportulis & data fideiussione habeat inducias xx. dierum, in quibus deliberet, an cedat vel contendat, vel recuset iudicem suspectũ: nisi ille sit quem petiit alio iam recusato: vel petat alium sociari suspecto iudici: & cum reus ad iudicium venerit, interrogetur, an xx. dies transierint: quod ex eius responsione & libelli subscriptione dignosci poterit, quam reus facit cũ recipit libellum: aliter autem litis contestatio facta pro nulla habetur.

e ¶ Sportulis.] In iudicibus delegatis expressum est de sportulis, scilicet quod habebunt duos aureos in principio, & duos in fine causæ, in Auth. coll. 6. de iud. §. ne

Sportulæ iudicibus debitæ.

in Authen. de exhib. re. §. sancimus coll. 5. cum tamẽ hæc authẽ. indistincte dicit dari debere fideiussorem. credo quod siue sit possessor rei mobilis siue immobilis, quòd dabit fideiussorem. Io. Dominus H. & alij doctores legum dicunt, quòd authen. nõ corrigit legem, sed distinguit. B. Item hic habes, quod licet quis dedit fideiussorem stãdi iuri, quod adhuc potest recusare iudicẽ, sicut appellare potest, licet iurauerit stare iuri, vt extra de app. ad hæc. 2. & 3. Sed quid est quod dicit quod vsque ad xx. dies debet iudex recusari, cũ exceptio talis sit dilatoria: & sic vsque ad li. cõtest. potest opponi, vt extra de sent. & re iud. cum inter? Sol. quidquid ab illis cantetur, ego credo quod proponenda est hæc exceptio vsque ad xx. dies tantum. nec dicitur ideo dilatoria quod vsque ad li. contest. possit obijci: sed ideo, quia semper ante li. cont. est obijcienda. si enim posset quandocumque obijci vsque ad li. cont. quare diceret lex, quod si iudex absens est qui est recusandus, debet reus protestari corã aliis quod habet iudicem suspectum, vt C. de iud. cũ specialis. vnde dico, quod si quis omittit exceptionem de suspecto iudice, & proponat alias exceptiones, amodo non potest reuerti ad istam. ar. optimum. ff. de iu. sed & si susceperit. Item cum multas forte recepit sententias pro se, 1 qualiter posset ipsum amodo recusare? ar. ad hoc extra de offi. deleg. insinuante, 3. c. q. 6. §. exceptio. Io. quia si probo aliquid coram iudice, scilicet aduersarium meum esse excommunicatum, videor approbare iudicem, nec de cetero potero recusare eum. & ita semel Tancr. respondit in scholis. B.

Exceptio iudicis recusatoria est dilatoria.

g ¶ Sociari.] quando ordinarius recusatur.

h ¶ Nisi sit ille.] 32. quæst. 5. horrendus. simile. ff. de nego. gest. Pomponius. Io.

i ¶ Alio recusato petiit.] si quis ergo petiit iudicẽ aliquem, illum nõ potest amodo recusare, vt hic, & extra de off. deleg. super quæstionũ immo si procurator alicuius petiit iudices, dominus nõ potest illos recusare, vt extra de cau. pos. cum olim. tamen appellare potest ab eo, vt no. s. 2. q. 6. à iudicibus.

k ¶ Pro nihilo est.] quantum ad hoc 2 quin possit adhuc recusari: quasi lis nõ sit cont. vt in Auth. de exhib. reis. §. illud. colla 5. Reuera tamen tenet litis conte. sic facta vt ibi perpenditur.

1 In hoc puncto sic distinguas: aut reus prouocauit actorem per interlocutoriam, & tũc non potest iudicem recusare. Aut fuit prouocatus, ab actore, & tũc sic, ar. ff de cond. furt. & ideo. in prin. Arch.

2 Adde quod leg. & no. 17. q. 4. vers.

QVOD FIERI. CASVS. Hæc auth. continuatur ei quod dicitur s. ea. eĩ autem dilatio. vbi dicitur, quod quis quandoque trahitur ad extraordinarium iudicem.

D. citus

Dicitur ergo hic, quod hoc fieri non debet, nisi actor prius satisdederit certam promittens quantitatem, si non exequatur causam, & exequens non vincat: & si post tempus statutum à iudice intra decem dies reo præsente non occurrat, dimittatur reus exacto eo quod promissum est. Et si quid circa litem plus impenderit, cum taxatione iudicis iuramento præstito exigatur.

[d] ¶ Quod vero.] maxime: nam etiam post admittuntur, vt 5. quæst. 1. qui crimen.

A Lieni.] Casum istum habuisti 2. quæst. 7. alieni. & ibi videbis plenarie.

...ri [a] non debet, nisi actor satisdederit, certam promittens quantitatem se daturum, si litem non exequatur, aut exequens non vincat causam. Si igitur post tempus à se constitutum intra decem [b] dies reo præsente non occurrat: dimittatur reus exacto [b] eo, quod promissum est: & si quid circa litem plus impendisse cum taxatione iudicis iurauerit.] [c] Exceptio [β] fori dilatoria est, atque ideo in initio litis debet opponi, & probari. Peremptorias autem exceptiones, vt sunt præscriptiones longi temporis, sufficit in initio litis contestari.

[Margin: Beatus Cod. de dilationibus, authen. quod fieri.]

[Margin: Ex Codice de exce. l. vl. & l. 8. 3. q. 6. c. si quis episcoporum.]

[b] ¶ Quod fieri.] scilicet vt reus teneatur respondere coram ordinario iudice per rescriptum ad eum impetratum.

[b] ¶ Exacto.] i. reus exiget ab actore. quod tamen numquam vidi. Hic no. duo specialia vt certa quantitas promittatur, & tamen plus exigatur: & quòd expectatur actor post terminum vsque ad decem dies. tamen coram ordinario iudice expectaretur per annum, & per tres menses, secundum quosdam, vt C. quomodo & quando iudex. auth qui semel. sed verius est quod hic loquitur cum absoluitur à iudicio illius iudicis: & loquitur lex ista, cum quis trahitur extra prouinciam per rescriptum principis, vt in Authen. collat. quinta, de exhiben. reis. in princ. sed ill: authen qui semel. loquitur, cum penitus absoluitur.

[c] ¶ Iurauerit.] Nota quoties petitur interesse ex delicto alicuius, illud declaratur per iuramentum, vt hic, & secunda, quæstio. prima, in primis. [l] C. vnde vi. si quando. C de- si se insitum. l. vlt. sed si petatur interesse ex contractu, illud probabitur debito modo. ff. de mino. si in emptionem. & ff. de præto. stipu. l. vlt. ff. de eden. l. argentarius. §. vlt. Institu. de verborum oblig. §. vlt.

[Margin: [l] Ver. gloriosus. vbi de hoc.]

[α] ¶ Iudicantes autem.] *In codice Iustiniani legitur*, Quod ita constitutum iudicantes sentire debebunt, vt in hac ratione &c.

[β] ¶ Exceptio fori.] *Postrema hac pars abest à plerisque vetustis exemplaribus. In vno autem est in margine cum hoc titulo,* glossa Ioannis. *Eadem autem verba leguntur infra ead. q. 6. c. si quis episcoporum. §. exceptio. & ibi sunt in omnibus antiquis codicibus.*

QVAESTIO IIII.

QVÒD vero [d] infames, & non legitime coniuncti ad accusationem admitti non debeant, & qui generaliter ab accusatione remouendi sint, multorum auctoritatibus claret.

[Margin: 2. q. 7. c. alieni. ex Dionysi. Iulius in epist. ad Orient. c. 15]

Ait enim Iginus Papa, epist. 2.

¶ Infames eos, qui sunt bonæ famæ, accusare non possunt. C. I.

A Lieni erroris societatem † sectantem, vel à sui propositi tramite recedentem, aut Apostolicæ sedis iussionibus inobedientem suscipere non possumus; nec impetere recte credentes, vel sanctorum patrum iussionibus obtemperantes permittimus; † quia inter fideles & infideles magna debet esse discretio.

[Margin: Poly. l. 1. ti. 17. Ans. l. 2. ca. 16. & l. 3. c. 9. Pann. l. 4. c. 70. & 88.]

[Margin: † al. sectā à sui proposito] al. societate maculatā vel à sui.]

[Margin: † al. permittimur] orig.]

Item Anacletus Papa in prima decretali.

¶ Qui legem suam sponte transgreditur, ante suam reuersionem recte agentes accusare non potest. C. II.

B Eatus prædecessor noster Clemens vir Apostolicus, & spiritu Dei plenus, vnà cum reliquis sanctis collegis suis statuit dicens: Accusandi, vel testificandi licentia denegetur his, qui Christianæ religionis, & nominis dignitatem, & suæ legis, vel sui propositi normam, aut regulariter prohibita neglexerint. Transgressores enim sponte legis suæ, eiusque violatores, & recedentes, apostatæ no-

[Margin: Ans. l. 3. c. 9. Pann. l. 4. c. 60.]

QVÒD vero.] CASVS. Hæc est quæstio quarta, qua quæritur, an infames vel non legitime coniuncti possint admitti ad accusationem episcoporum, & etiam aliorum. Sed quod remoueri debeant, multorum auctoritatibus probatur.

B Eatus.] CASVS. Quæsitum fuit ab Anacleto vtrum apostata sit recipiendus ad accusandum vel testificandum. Et respondet quòd non, immo omnis apostata refutandus est ante reuersionem: quia hoc statuit Clemens cum suis sanctis collegis.

SI quis.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ omnis apostata infamis efficitur, nec recipitur ad accusandum. Secũdo dicitur quòd primo fides & conuersatio est perscrutanda: & si reprehensibiles apparuerint admittentur ad accusandum. a ¶ In- guntur, non recipiuntur in accusationem vel testificationem sacerdotum, vel legitime coniunctorum, quia infames sunt: & non solum isti repelluntur, sed etiam omnes eis consentientes. & hoc in prima parte. In secunda parte dicitur ꝙ raptores, & qui impetunt seniores suos, repelluntur ab accusatione, cum sint infames iure canonum; & leges sæculi eos interficiunt. Secunda pars incipit ibi, [Similiter.]

minantur. Omnis enim apostata refutandus est ante reuersionem suam; non in accusatione recte agentium, aut testimonio suscipiendus est.

Item Pius Papa, epist. 1.

¶ A suo proposito discedentes sunt infames.

C. III.

Ans. l. 3. c. 4. † al. si quis à suo vero proposito

SI quis † vero à suo proposito retrorsum exorbitauerit, & iussum Apostolicæ sedis libenter transgressus fuerit, infamis [a] efficitur. Reprobari ergo oportet eorum redargutiones, qui in recta fide suspecti sunt. Fides autem, & conuersatio primum scrutanda est, & deinde, † qui irreprehensibiles apparuerint, sunt recipiendi, & non prius.

† al. denuo

Item Calixtus Papa ad episcopos Galliæ, epist. 2. c. 4.

¶ Incestuosi & non legitime coniuncti, sacerdotes & legitime coniunctos accusare non possunt.

C. IIII.

Burc. l. 7. c. 1. Iuo, p. 9. c. 23.

COnsanguineorum coniunctiones, nec legitimæ sunt, nec manere possunt; sed sunt repellendæ. *& infra capite quinto.* ¶ Quisquis ergo non legitime coniunctus, vel absque dotali [b] titulo, ac benedictione sacerdotis constat copulatus; sacerdotes, vel legitime coniunctos criminari, vel in eos testificari minime potest; quoniam omnis incesti macula pollutus, infamis est, & accusare supradictos non permittitur. Non solum ergo hi reijciendi sunt, & infames efficiuntur, sed etiam omnes eis consentientes. [c] ¶ Similiter de raptoribus, vel eis, qui seniores impetunt, fieri censemus. Hos ergo leges sæculi interficiunt; sed nos misericordia præeunte sub infamiæ [d] nota ad pœnitentiam recipimus.

Idem in eadem epistola.

¶ Qui non sunt recipiendi in accusatione. C. V.

Iuo, p. 6. c. 346.

COnspiratores [e] in nullius accusatione sunt recipiendi, nec eorum vel anathematizatorum vox vllum nocere, vel accusare † potest.

† al. lædere

Item Stephanus Papa epist. 2.

¶ De eodem. C. VI.

Pan. l. 4. c. 71. † al. anathema] orig. † al. Eos quoque dico.] or.

NVllus anathematizatorum † suscipiatur, nec à quoquam credantur, [f] quæ ab eis dicuntur, vel conscribuntur. Eos † dico anathematizatos esse, quos episcopi suis scriptis [g] anathematizauerunt; aut eo-

b ¶ Dotali titulo.] Secundum quosdam dos adeo requiritur in matrimonio, vt sine ea matrimonium nõ teneat. ar. ad hoc 30. q. 5. nullum, sed verius est ꝙ teneat. C. de nu. imperialis. § his autem. tamen præsumitur non esse matrimonium, vt 30. q. 5. aliter.

Matrimoniũ sine dote tenet.

c ¶ Consentientes.] approbãdo, defendẽdo, patrocinium præstando: quo casu non minus peccat quàm faciens. 2. q. 1. notũ. immo magis peccat 24. q. 3. qui aliorum.

d ¶ Sub infamiæ.] j. 27. q. 2. si quis rapuerit. C. de ra. vir. l. vnã. si. j. 33. q. 2. qcũque. ADDITIO. Ad idẽ infra ea. q. vlt. si quis secundum. H.

d ¶ Sub infamiæ.] Qualiter sit hoc intelligendum, dixi s. 2. q. 3. § hinc colligitur. [1] j. 4. q. 1. § diffinimus. Itẽ patet hic ꝙ secundũ canones ipsum factum infamat. j. ea. q. 5. constituimus.

[1] Dic secũdũ Goff. ꝙ iste §. ver. quãquam. & hoc c. j. e. q. hi qui, loquuntur de infamia per sniam irrogata: & hoc ipse notat extra de simo. ex diligenti.

COnspiratores.] CASVS. Dicitur hic, quòd conspiratores & anathematizati non possunt aliquem accusare.

e ¶ Conspiratores.] 11. quæst. 1. conspirationum. & c. coniurationum. nec ad denũciationem admittuntur. extra de accusa. cum oporteat. & de simo. licet.

NVllus.] CASVS. Anathematizatus non recipitur in accusationem. Et dicitur anathematizatus quem episcopus suis litteris anathematizat: vel qui incidit in canonem latæ sententiæ. Casus seq. c. planus est.

Infamis an possit accusare.

a ¶ Infamis.] Dic ꝙ infamis non admittitur ad accusationem, nisi suam vel suorum prosequatur iniuriam, vt 4. q. 6. omnibus. s. 2. q. 1. prohibentur. nisi in criminibus exceptis, vt 6. q. 1 §. verum. nec in his, prout notaui. s. 2. q. 1. in primis. in fi. & q. 7. in summa.

COnsanguineorum.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ illi qui incestuose iunguntur, & qui sine dotali titulo & sine benedictione sacerdotis, idest occulte iun-

f ¶ Credantur.] arg. contra, 23. q. 8. vt pridem.

g ¶ Scriptis.] idest, per scripta nunciant vitandos, & sic aliquis potest absentem excõmunicare per scripturam, vt s. 2. q. 5. quanto. & arg. ff. de testa. seruus.

Excõicari põt absens per scripturam.

a ¶ Aut

a ¶ Aut eorum.] sic de senten. excom. nuper.
b ¶ Anathematizant.] vbi est canon latæ sententiæ.

Clericus.] CASVS. Quæsitum fuit an clericus, qui suum episcopum per calumniam accusauit, vel insidiator ei extitit, repellatur ab accusatione? Et dicitur φ sic: quia infamis effectus est. & depositus tradi debet curiæ seruiturus.

c ¶ Accusauerit.] calumniose, ne sit contra. supra 2. q. 7. quapropter.

d ¶ Curiæ tradi.] non statim, sed tunc cum est incorrigibilis, ¹ vt extra de iudic. cũ non ab homine 11 q. 1 si quis sacerdotum.

¹ Ex toto, ita φ per ecclesiam iã non potest corrigi, secundũ Hu. de hoc no. extra de iudi. ad fi. in glo. vlt.

Hi qui.] CASVS Dicitur hic, φ qui suos epõs iniuste persequuntur, & per calumniã à suis sedibus remouere conantur, non possunt suos epõs accusare, vel in eos testificari: quia infames sunt, & exilio digni iudicantur, licet à morte prohibeantur, dicẽte Dño: Nolo mortem peccatoris, &c. Hoc autem verbũ, [quos non humanis.] & c. ĩ. 2. q. 7. fuit expositum in cap. placuit eorum.

e ¶ Hi qui.] & si à morte corporali.

f ¶ Et exilio.] Ergo iudex ecclesiasticus potest in exiliũ mittere, vt 50. dist. accedens. 93. dist. in synodo. ĩ. prox. q c 3. in fi vel ponitur exilium pro carcere monasterij, vt 2. q. 1. in primis.

Iudex ecclesiæ põt in exilium mittere.

Detractores.] CASVS. Dĩ hic, φ illi, qui detrahunt alijs, & qui inter alios discordias ponunt, remouendi sunt ab accusatione & testimonio episcoporum.

g ¶ Detractores.] ĩ. 6. q. 1. deteriores.

h ¶ Inimicorum.] i. inimicitiarum.

Nulli.] CASVS. Dicitur hic, φ nullus infamis vel sacrilegus potest religiosum vel Christianum accusare, vel cõtra eum testificari, quamuis Christianus ille sit vilis vel seruilis persona.

i ¶ Humilis.] ergo videtur, φ si infamis vult agere ciuiliter, φ non audiatur. ¹ Intellige vel pro, idest, vel loquitur de excommunicato.

¹ Quod fal sum est, vt 4. q 6. omnibus.

k ¶ Seruilisque.] ergo loquitur de criminali causa: quia seruus in causa ciuili se defendere nõ potest, sed in criminali põt, vt ff. de accusatio seruos. & l. eos. §. seruos.

NOTANDVM VERO. CASVS. Supra in c. conspiratores. & c. nullus. & c. sequenti, facta fuit mentio

---

[...eo]rum [a] statuta anathematizant. [b]

Item Fabianus Papa, epist. 1. ad ecclesiæ ministros.

¶ Anathematizati, fideles accusare non possunt.
C. VII.

Omnes, quos sanctorum patrum statuta tam præteritis, quàm futuris temporibus anathematizant, submouemus, † & ab omni accusatione fidelium alienamus. — Ans. l. 3. c. 16. Poly l. 5. tit. 1.

† Ex isto tex põt inferri constitutiones ad preterita trahi. contra tex. in l. sancimus. C. de sacros. eccl tex. est singu. in c. aqua. de cõse. eccl vel altaris.

Item Stephanus Papa, epist. 2. c. 8.

¶ Clericus, qui episcopum accusauerit, infamis efficitur. C. VIII.

Clericus vero, qui episcopum suum accusauerit, [c] aut ei insidiator extiterit, non est recipiendus; quia infamis effectus est, & à gradu debet recedere, ac curiæ tradi [d] seruiturus.

Item Alexander Papa, epist. 1. c. 1.

¶ Infames, & exules fiant, qui episcopos persequuntur. C. IX.

Hi qui [e] episcopos suos [α] persequuntur, & amouere nituntur iniuste cõtra Apostolicam auctoritatem, etsi à morte prohibentur, dicente Domino: [Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat;] perpetua tamen notantur infamia, & exilio [f] digni iudicantur finitimo: de quibus à temporibus Apostolorum, & infra ista tenemus, atque decreta habemus, quibus eorum accusandi episcopos, vel testificandi in eos vocem obstruimus, quos non humanis, sed diuinis actibus mortuos esse scimus. — Ans. l 3 c. 79. Ezech. 33. ĩ. 2. q. 7. c. placuit.

α ¶ Suos.] *Vox ista abest à plerisque manuscriptis & originali, sed ob glossam non est sublata.*

Item Zepherinus Papa, epist. 1. ad episcopos Siciliæ.

¶ Detractores, & inimicorum auctores episcopos non accusent. C. X.

Detractores [g] (qui diuina auctoritate eradicãdi sunt) & auctores † inimicorum [h] ab episcopali submouemus accusatione, vel testimonio. — Ans. l. 3 c. 35. Iuo, p. 5 c. 245. † al. actores

Item Eutychianus Papa primus, epist. 2. ad episcopos Siciliæ.

¶ Infamis, vel sacrilegus religiosum Christianum accusare non potest. C. XI.

Nulli vmquam infami, atque sacrilego de quocumque negotio liceat aduersus religiosum Christianũ, (quãuis humilis, [i] seruilisq; [k] persona sit) testimonium dicere, nec de qualibet re, actione, vel inscriptione Christianum impetere. — Ans. l. 3. c. 25. Burc. l. 16. c. 18. Iuo. p. 6 c. 333. Pann. l 4. c. 91.

Notandum vero quòd aliud sit excommunicatio, & aliud anathematizatio.

tio de anathemate. ideo Gratia. ponit hic hunc §. vt assignet differentiam inter excommunicationem & anathema. & ad hoc inducit seq. cap.

E Ngeltrudã.] CASVS. Ad suggestionẽ Engeltrudę vxoris Bosonis Lotharius dimisit Thebergã & superdu-

cõmunicari, non tamen est melioris cõditionis quàm Christianus. Ego credo ꝙ excommunicatio duos hẽt effectus: vnũ eijciendi extra ecclesiam, & alium detinendi extra. Et licet excõicatio non possit consequi primum effectum in excommunicato, tamen consequitur secundũ. Itẽ nũquid tot erunt absolutiones, quot fuerunt excõicationes.[1] Et vr̃ ꝙ vna absolutione oẽs excõicationes tollantur, vt arg. ff de accepti. l. pluribus. vel quod saltem vltima confirmet omnes præcedentes, vt ff. commu. prædi. est receptum.

aut dãnum §. seruos. ff. de pœn.

Excõicationis duo sũt effectus.

[1] Adde no. p Bar. in l. de pupillo. §. si pluribus. ff. de oper. noui nunc. Bald. in l. fin. C. de nup.

Vnde Ioannes Papa VIII. scribit cuidam episcopo.

¶ Aliud est excommunicatio, aliud anathematizatio. C. XII.

11. q. 3. nemo episcoporum. Iuo, p. 14. c. 51.

ENgeltrudam vxorem Bosonis noueris non solum excommunicatione, quæ à fraterna societate separat, sed etiam anathemate,[a] quod ab ipso Christi corpore (quod est ecclesia) recidit, crebro percussam esse.

¶ *Epistola hæc Ioannis VIII. non est inuenta. Verum Nicolaus primus in concilio à se Romæ habito, de Metensi synodo penitus abolenda, c. ultimo, narrat hanc Engeltrudam bis à se fuisse anathemate percussam. Cuius mulieris flagitia, ob quæ iustissime hanc pœnam tulit, refert Regino libro secundo chronicorum. Potuit autem tempore Ioannis octaui viuere hæc fœmina; quoniam Hadrianus secundus, qui inter Nicolaum primum, & Io. VIII. intercessit, quintum sui Pontificatus annum non impleuit.*

Vnde datur intelligi, quòd anathematizati intelligendi sunt non simpliciter a fraterna societate, sed etiam à corpore Christi (quòd est ecclesia) omnino separati.

VNDE. CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis, ꝙ anathematizati intelliguntur in superioribus c. non solum qui excommunicati sunt minori excommunicatione, sed etiam maiori.

QVAESTIO V.

QVòd vero[b] testes de domo accusatorum[c] producendi non sunt, & quòd vox inimicorum non sit audienda, multorum auctoritatibus probatur.

QVòd vero.] In hac quæstione, ꝓbatur. ꝙ inimici, consanguinei, criminosi, gratiosi, serui, liberti, familiares non possunt esse testes, nec accusatores, nec iudices: & hoc probatur per 14. auctorit. Io. de Fant. & non diuiditur.

CASVS. Hic intitulatur quinta quæstio, qua quæritur, an testes de domo accusatorũ, & inimici sint audiendi. Et probatur per sequentia c. ꝙ non, nisi in causa matrimoniali, vt 35. q. 6. c. 1.

At enim Calixtus Papa, epist. 2. ad episcopos Galliæ.

perduxit Engeltrudam, propter quod Io. Papa remouit eã non solum à fraterna societate, idest, à communione sacramentorum, quæ minor excõicatio dicitur: sed etiam à corpore Christi, idest, à communione fideliũ, quæ anathema, idest, maior excommunicatio dicitur.

a ¶ Anathemate.] anathema est maior excõicatio. 11. quæst. 3. nemo episcoporum. Et est hic differentia inter maiorem & minorẽ excõicationem,[1] vt 11. q. 3. audi. 5. q. 2. præsenti. 17. q. 4. quisquis. Est etiam hic arg. ꝙ sæpius quis potest excommunicari. 11 q 3 c. excellentissimus. & c. omnis. 12. q. 2. de viro. 87 dist. eos qui. extra de postu. præla. ad hæc.[2] in parte decisa. & confirmatus põt amplius confirmari. 11. q. 3. quod prædecessor. & qui in sordibus est, sordescat adhuc, vt 47. dist. c. pe. sed contra 24. q. 1. c. 1. Itẽ nihil ad nos de his quæ foris sunt. 2. q. 1. multi. & vltra excommunicationem ecclesia non potest quid facere. extra de iud. cum non ab homine. Item qui mortuus est, interfici non potest, sed anathema est æterna mortis damnatio. 11. q. 3. nemo episcoporum. Item qui est extra ecclesiam, non potest esse magis extra, vt 11. q. 3. omnis. Item ar cõtra ff. de verb. obl. qui bis. Item Meldendus dixit: qui semel est excommunicatus, non potest amplius excommunicari: sed denunciari potest excommunicatus, & sic intelligit omnia iura, vbi quis sæpius videtur excõicari. Sed obijcitur ei ꝙ secundum hoc excommunicatus erit melioris conditionis quàm non excommunicatus. Instat in iudæo; quia licet Iudæus non possit ex-

b ¶ Quod vero.] Domestici sunt libertus, colonus, adscriptitius. C. de his, qui ad eccl. conf. l. vlt. §. sane. item mercenarius. ff. de poe. respiciendum § furta item omnes, qui sunt de familia alicuius, siue sint liberi siue non, domestici intelliguntur. ff. de ædil. edi. ędiles. § familiæ. Large tñ dicuntur familiares omnes, qui habitant cum aliquo, vt extra de test. in litteris.[4] extra de off deleg. insinuante. vnde cum vxor dicatur de familia, vt ff. ad Syll. l. 1. si vir. domestica est. & ar. C. de re mil. quicumque, lib 12. & vxor dicitur domestica 47 distin. §. necesse. ar. contra. C. de quæ. l. 3. Item domestici sunt, qui sunt in eiusdem potestate. vt Inst. de test. § in testibus. Item propinqui. C. de emend. ser. l. 1. Hoc etiã notandum, ꝙ amicus non potest esse testis, vt ĩ prox. causa. q 3. §. item testium fides. nec cui imperari potest ratione patriæ vel dñicæ potestatis, vt 4 q. 3 §. item in criminali Item inimicus capitalis numquam admittitur. sed si est inimicus alia de causa, admittitur. sed tempore disputationis disquiretur, an sit eicre lendũ, in Auth. de testib. § si vero odiosus. colla. 7. Item consanguinei omnes secundum Alanum possunt admitti, si tales appareant, qui veritatẽ gratię pręponant. 4 q 3. § eos testes. Sed hoc non credo verũ,[5] cum ẽt iudex pp hoc possit recusari ext. de ap. postremo. ext de off. iud. dele. causam quæ. Sed in causa matrimonij admittuntur consanguinei. 35. q. 6. c. 1. & 2. & ar. ff. de prob. etiam

Anathema.

[1] De his excõicationibus, s. maiori & minori, plene nota. extra de sent. excõ. si quem. & 11 q. 3. si inimicus. Archid.

Excõicatus excommunicari põt.

[3] Idem tenet gl. opt. & ibi Cyn. & Per. in l. 2. C. qñ tu-to. vel cur. & glo. in l.

[4] Vbi de hoc. Vide quod dixi 54 dist. qui ex famulis. in princ.

[5] Ad hoc facit quod no [illegible] stin. c. 2.

etiam matris. extra qui mat. accus. poss. vt. quod verum est vbi agitur de consanguinitate probanda, vel improbanda. alias repellerentur quasi suspecti, vt extra de te sti. super eo. Io. Sed certe male dixit Io. quoniam parentes bene admittuntur super fœdere matrimonij, vt in illa decre. super e. & in decr. videtur, in fi. & ita seruatur de facto. B.

sic 6. q. 1. qui crimen. & hoc in memoriam prioris offensæ, vt ff. de decurio. l. vlt. ff. de quæstionibus. l. vnius, §. seruus. Et est hic, argu. ex recentia temporis aliquid præsumendum esse, vt 32. q. 1 si quis viuente. 50. dist. si qua femina. Sed numquid qualibet inimicitiæ repellant.

¶ Consanguinei, & familiares aduersus extraneos testimonium non dicant. C. I.

Consanguinei.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod consanguinei accusatorum, vel familiares eorum, vel de domo sua prodeuntes contra extraneos testificari non possunt, si tamen partes consenserint, consanguinei inter se testificentur, & non in alios.

a ¶ Nec familiares.] ff. de ver. sig. pronunciatio. §. 1. & l. seq. & ff. de fur. si libertas. ext. de test. l litteris.

b ¶ Prodeuntes.] tempore iudicij: quia ex hoc suspectus esset iudex. ff ad leg. Iul. de ambi. l. 1. in fi. similiter qui prodiit de domo iudicis, non potest esse testis vlterius, vt 4. q. 4 c. vlt.

CONsanguinei † accusatoris † aduersus extraneos testimonium non dicant, nec familiares, [a] vel de domo prodeuntes: [b] sed si voluerint, & inuicem consenserint, inter se parentes [c] tantummodo testificentur, & non in alios.

† accusatores] orig.
Ans. l. 3. c. 55.
Poly. l. 5. ti. 1.
Burc. l. 1. c. 171.
Iuo, p. 5. c. 289.
Pann. l. 4. c. 85.
Ambrosius Syagrio, epist. 64.

Item Anacletus Papa, epist. 3. c. 5.

¶ Nuper inimici, accusatores, vel testes esse non possunt. C. II.

ACcusatores, & testes esse non possunt, qui ante hesternum[d] diem aut nudiustertius inimici fuerunt; ne irati nocere cupiant, vel læsi se vlcisci velint. Inoffensus igitur accusatorum & testium affectus quærendus est, & non suspectus.

Ans. l. 3. c. 13.
Burc. l. 1. c. 152.
Iuo, p. 5. c. 239
Pann. l. 4. c. 84

Item Symmachus Papa in quinta synodo Romana sub ipso habita.

¶ De eodem. C. III.

ACcusatoribus vero inimicis, vel de inimici domo prodeuntibus, vel qui cum inimicis [c] immorantur, .

[1] Cum isto tex. iuncta sua gl. concor. Al. de Imo. in l. g iurisdictioni. versi. secundo fallit. ff. de iurisd. om. iu. per l. quin ẽt. de arbi. Pro declaratione tamen huius c. dic quod in criminali non potest esse iudex pater in causa filiorum & aliorum de quibus hic si opponatur etiam absque aliqua excusatione facta ratione suspicionis allegandæ probatur per tex. in l. 1. lex Cornel. in princ. de iniu. Sed in ciuili causa potest esse iudex etiam ordinarius dummodo non recusetur per tex. in l. in priuatis. ff. de iud. sed de hoc vide plene in l. apertissimi. & ibi Doct. maxime Sali. C. de iu.

Testificari contra collaterales nemo cogitur.

[2] H. exponit hic parentes. i. consanguinei: nam secundum eum hic vulgariter loquitur cap.

c ¶ Parentes.] j. 4. q. 3. §. parentes. contra. Sed illud intellige de remotis parentibus, istud de vicinis. Vel illud de collateralibus, istud de descendentibus vel ascendentibus. [1] contra collateralem enim non cogitur quis testificari vsque ad quartum gradum, vt 4. q. 3. §. lege Iulia. & hoc intelligunt quidam in criminalibus causis tantum. Sed in ciuilibus (vt dicunt) licite admittitur contra fratrem frater, & pro ipso [2] quia nulla lege est prohibitum & edictum de testibus est prohibitorium, vt ff. de testi. l. 1. Item quia in priuatis iudicijs filius potest habere patrem iudicem, vt infra eadem, q 7 §. cognitores. & ff de iud. l. in priuatis. Ioan. ego hoc non credo: quia propter consanguinitatem aliquis recusatur, vt extra de app. postremo potest tamen dici quod collaterales admittantur post tertium gradum, ea ratione: quia vsque ad gradum illum non coguntur inter se dicere testimonium. Dominus Hu. dicebat, quod filius potest habere patrem iudicem, nisi recusetur: quia recusari potest, vt d. c. postremo. B. Sed quid si testis est consanguineus illius pro quo inducitur & illius contra quem inducitur? Satis videtur quod tunc par affectionis causa suspicionem fraudis excludit. ff. de ri. nupt. non solum. §. 1. Vel videtur quod in ciuili causa admittuntur consanguinei siue propinqui siue remoti in testimonium: licet non possint esse iudices. minor enim causa repellit iudicem quam testem, vt dicitur infra ead. accusatores. hoc ideo, quia facilius haberentur mille iudices quam vnus testis. ad hoc facit extra de appel. postremo.

ACcusatores.] CASVS. Quæsitum fuit ab Anacleto, vtrum illi, qui ante hesternum diem, vel nudiustertius fuerint inimici, sint in testimonium admittendi? & respondetur quod non: ne læsi se velint vlcisci: quare quærendi sunt testes inoffensi, & non suspecti. Et dic: ante hesternum diem generaliter pro præterito tempore ponitur: nudiustertius pro die tertia, id est, nunc est tertia dies.

Inimicitiæ repelliunt ab accusando & testificando.

d ¶ Hesternum.] arg. quod repellitur accusator & testis æque per præteritas sicut per præsentes inimicitias

pellant. Videtur quod tantum criminales & capitales, vt extra de simo. per tuas. in fi. [1] & Insti. de excu. tu. §. inimicitiæ & ff de arb. licet. nam non quilibet amicus repellitur, sed solum ille, qui maxima familiaritate coniunctus est. ff. de ver. sig. late § amicos. Item lex dicit, quod propter leues inimicitias non extinguitur legatum, sed propter graues, vt ff de adimen. leg. l. 3. in fi. Econtra videtur, quod inimicitiæ non solum capitales, sed etiam aliæ repellant: quia ab accusatione repellitur quis propter ciuilem controuersiam. extra de testi. spol. item cum quis. nec etiam tales inimici admittuntur ad purgandum, vt extra de purgatio. cano. cum in iuuentute. in fi. Tu dicas: quod semper inimicus repellitur, nisi sint leues & modicæ inimicitiæ. ar. extra de simo. licet Hely. & hoc relinquitur inquisitioni iudicis quales inimicitiæ repellant, vt in Authen. de testib. § si vero dicatur. coll. 8. & 4. q. 3. §. si quis testib. De tali inimico dicit lex, quod non semper repellitur quis propter inimicitias: sed iudex æstimabit, an ei credi debeat, vel non. ff. de quæstionibus. l. 1. §. quæstionem. in fi. Et est simile. ff. de excusatio. tut. propter litem. Ioan.

ACcusatoribus.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod synodus prohibuit, vt accusatoribus inimicis, vel qui cum inimicis morantur, vel de domo inimici prodeuntibus, vel suspectis non credatur volentibus accusare: & si quis prohibita infringere tentauerit, si est clericus, deponatur: si monachus vel laicus, excommunicetur. In secunda parte dicitur, quod qui Pontificibus illatas secretas vel manifestas iniurias ad ecclesiasticam notitiam detulerit, puniendo & condemnando ea, quæ huiusmodi sententia complectitur, potiatur honore. Illi vero, qui aduersus eos moliuntur, & deponantur, & rebus ablatis perpetuo tradantur exilio.

e ¶ Inimicis.] C. de inoffi. testa. liberi. vbi filius exhæredare potest matrem, si copulauerit amicitias cum suis inimicis, vt extra de accu. cum oporteat. extra de appel. ex insinuatione.

[2] Vbi de hoc & ext. de accu. cum oporteat & ext. vt li. non contest. accedens. in gl. sed non ne. Arch.

Filius matrem quandoque potest exhæredare.

a ¶ Per

aut suspecti sunt, non credatur; ne irati nocere cupiant, ne læsi vlcisci se velint. *& infra*. ¶ Si quis hæc, quæ hodie in hac sancta synodo prohibita sunt, infringere præsumpserit, aut voluntarie transgredi tentauerit; si clericus est, gradu proprio penitus careat: si vero monachus, aut laicus fuerit, communione priuetur: & si non emendauerit vitium, anathemate feriatur. Secretas vero insidias, vel manifestas pontificibus à quibuscumque illatas, vel ea, quæ huius sanctæ synodi sententia complectitur, si quis ad ecclesię pertulerit [a] notitiam; potiatur honore: & hi, qui aduersa eis moliuntur (sicut à sanctis patribus dudum statutum est, & hodie synodali, & Apostolica auctoritate firmatur) penitus abijciantur, & exilio (suis omnibus sublatis) perpetuo tradantur.

Item Pontianus sanctæ & vniuersalis ecclesiæ episcopus, epist. 2. omnibus Christianis.

¶ Qui non possunt esse accusatores, vel testes. C. IIII.

3. q. 7. c. quærendum. Poly. ibidem. Ansl. l. 3. c. 16.

SVspectos, aut inimicos, aut facile litigantes, [b] & eos, qui non sunt bonę conuersationis, aut quorum vita est accusabilis, & qui rectam non tenent, & docent fidem, accusatores esse, & testes, & antecessores nostri Apostoli [α] prohibuerunt; & nos eorum auctoritate submouemus, atque futuris temporibus excludimus.

α ¶ Apostoli.] *Sic est emendatum ex Vaticanis codicibus. Antea enim legebatur.* Apostolici. *originale autem impressum sic habet,* & antecessores nostri Apostolica repulerunt auctoritate, & nos submouemus, atque futuris, &c.

Item Eusebius episcopis Galliarum, epist. 1.

¶ Ab accusationibus clericorum repellantur, quos leges sæculi non admittunt. C. V.

Ansel. l. 3. c. 16

DE accusationibus clericorum, super quibus mandastis, scitote à tempore Apostolorum in hac sancta Vrbe seruatum esse, accusatores, & accusationes, quas exterarum [c] consuetudinum leges non asciscunt, à clericorum accusatione submotas. *& infra*. ¶ Idcirco, & nos sequentes patrum vestigia pro saluatione seruorum Dei, quascumque ad accusationem personas leges publicæ [d] non admittunt, his impugnandi alterum, & nos licentiam submouemus, & nullæ accusationes à iudicibus audiantur ecclesiasticis, quæ legibus sæculi prohibentur.

3. q. 1. nos sequentes.

Item Pelagius Papa II. episcopis Italiæ.

¶ Alienigenæ, & quos diuinæ voces mortuos appellant, episcopos accusare non possunt. C. VI.

Ansel. l. 3. c. 59

CAnonica sanctorum patrum statuta (ne columnæ sanctæ ecclesiæ vacillent) sequentes, ac roborantes, omnes infames, cunctosque suspectos, vel inimicos, & eos, qui non sunt eorum gentis, vel quorum fides, [e] vita, & libertas nescitur, & qui non sunt bonæ conuersationis, vel quorum vita est accusabilis, ab omni accusatione episcoporum funditus submouemus. Similiter & omnes,

a ¶ Pertulerit.] admonitione præmissa, si in modum denũtiationis agitur: aliàs esset proditor criminis, 2. quæst. 1. si peccauerit. si autem in modum accusationis, nõ est necessaria admonitio. extra de simo. licet Hely. Et habes hic, quod remuneratur accusator. sic 79. dist. si quis Papa.

SVspectos.] CASVS. Hic enumerantur septem genera personarum, quas Apostoli & Papa statuerunt esse remouẽdas ab accusatione [1] & testimonio deferẽdo, quia testes esse non possunt.

b ¶ Litigantes.] i. litigiosos: qui secũdum Apostolum non promouentur. 46. di. § 1.

DE accusationibus.] CASVS. Episcopi Galliarum quæsiuerunt ab Eusebio Papa, qui accusatores non admittuntur contra clericos. Qui respondit dicẽs quod illi non admittũtur à tempore Apostolorum in ciuitate Romana, quos leges sæculi non admittũt: nec nos eos admittimus, vestigia patrum sequentes: dicit Eusebius: nec iudices tales recipiant.

c ¶ Exterarum.] idest Romanorũ. Sed quare vocat eos exteros, cum ecclesia eos approbet, vt 10. dist. per totum? Respondet: quia Gallicis loquitur, qui leges illas nõ tenent. Si. 12. q. 2. cũ deuotissimã. vbi Papa Reginæ Francorũ Lombardam, non Romanam legem inducit. Alia litera, exterarum cõsuetudinem.

d ¶ Publicæ.] idest, sæculares. [2]

CAnonica.] CASVS. Hic enumerãtur viij. genera hominum, qui omni no remouentur ab accusatione episcoporum, infames, &c. ita q̃ ista tria, fides, vita, & libertas, pro vno genere ponantur.

e ¶ Gẽus vel eorũ fides.]

Admonitio quandoque est necessaria, quãdoque non.

1 Concor. tex. in l. 1. & 2. & per totum tit. ff. & C. de accu.

2 Sub. quia præ ceteris de publicis iudiciis tractant, secundum H. & Lau.

Sub. prorsus, scilicet quorum uita & libertas nescitur nec fides, secundum H. & L.

des.] de ignotis loquitur, qui nō promouentur. 24. dist. quando. 98. dist. per totum. aliàs iniquū esset quod hic dicitur, quod Theutonicus non posset testificari contra Gallicum.

a ¶ Mortuos.] in peccatis, vt 2. q. 7. placuit. Io.

Accusationes.] A CASVS. Dicitur hic, φ lex diuina repellit oēs accusationes & accusatores, & eorum negotia, idest testimonia, quæ sæculares leges non admittunt, & generaliter omnes laici repelluntur, cum sint inferiores, & à clericis nolunt accusari.

b ¶ Negotia.] id est, testimonia.

c ¶ Funditus.] Regulariter cōtra clericos non admittuntur laici. 2. q. 7. laicos. & c. sicut.

d ¶ Superiores.] id est, clericos.

Accusatores.] A CASVS. Dicitur hic, φ omnes remouet Stephanus ab accusatione, quos leges sæculi repellunt, & Apostolici prohibuerūt. & hoc in prima parte. In secūda parte, quę incipit ibi, [Nullus.] dicitur φ nullus alienigena sit episcoporum accusator vel iudex: & hoc probatur auctoritate vet. test. Item nullus seruus, nullus libertus, & nulla suspecta vel infamis persona accuset nostros.

e ¶ Vt iudices.] à dictis ergo malorū possumus argumentari. 37. dist. si quid veri.

f ¶ Aut libertus.] qui non potest ordinari, nisi pleno iure sit emancipatus. 54. dist. quicūque ergo. nec testari, nec accusare, vt 2. q. 7. ipsi Apostoli. & c. testes.

Constituimus.] C CASVS. In hoc c. enumerantur xv. genera hominū, qui ab accusatione vel testimonio repelluntur, quia infames sunt, & vox eorum est funesta in talibus. Sequ. c. patet, in quo enumerantur viij. genera hominum, qui ab accusatione vel testimonio repelluntur.

contra reum. si vero contra testem, secus esset, cōtra testem enim potest ferri, vt C. de test. nullum. in fi.

i ¶ Similesque.] alij adduntur 3. 6. quæst. 1. §. quicumque. & c. infames.

k ¶ Quia infames.] hæc non referas ad omnia supradicta.

quos diuinæ leges mortuos a appellant, submouendos esse ab eadem accusatione, & publicæ pœnitentiæ submittendos iudicamus.

Item ex synodo Romana habita sub Hadriano Papa. In capitulis Hadriani, cap. 11. Concor. Damasus epi. ad Stephanum.

¶ *Caput hoc, & c. neminem. infra ea. q. 6 quæ citantur ex synodo Romana, extant in capitulis Hadriani. ea autem expressius etiam appellantur synodi nomine, infra 5. q. 3. in principio.*

¶ A clericis repelluntur accusationes, quas leges sæculi non asciscunt. C. VII.

Ans. l. 3. c. 20.

Accusationes, & accusatores, atque eorum † negotia, b quæ sæculares non asciscunt leges, diuina, ac synodica funditus c à clericis repelli auctoritate censemus: quia indignum est superiores d pati ab inferioribus, quæ inferiores ab eis pati despiciunt.

† *ea*] orig.

Item Stephanus Romanæ ecclesiæ episcopus omnibus episcopis, epist. 2. de accusationibus sacerdotum, c. 3.

Concor. Telesphorus epist. vnica. c. 4. Iulius in rescr. ad orient. c. 5.

¶ Nec seruus, nec libertus, nec infamis episcopos accusare præsumant. C. VIII.

Poly. ibidem. Ans. l. 3. c. 18. Iuo, p. 5. c. 257. & p. 6. c. 327.

ij Accusatores, & accusationes, quas sæculi leges non recipiunt, & antecessores nostri prohibuerunt, & nos submouemus. Nullus enim alienigena, † aut accusator fiat eorum, aut iudex. Vnde & de Loth scriptum est: [Ingressus es vt aduena, numquid vt iudices? e] Accusator autem nostrorum † nullus sit seruus, aut libertus, f nullaque suspecta persona, aut infamis.

† Adde φ natus in extraneo territorio proprie dicitur alienigena. l. 1. C. de emanc. libe.

Gen. 19.

† *vestrorum*] orig.

Item Eusebius Papa, epist. 3. ad episcopos Thusciæ. Et in capit. Hadriani. c. 67.

¶ Infames, qui ad sortilegos, & diuinos concurrunt, nec accusatores, nec testes esse possunt. C. IX.

Poly. ibidem. Ans. l. 3. c. 19.

Constituimus iterum, firmantes cana patrum statuta, cum omnibus, qui nobiscum sunt episcopis, sicut dudum decretum reperimus, vt homicidæ, malefici, g fures, sacrilegi, raptores, adulteri, incesti, venefici, suspecti, criminosi, domestici, periuri, & qui raptum fecerunt, vel falsum h testimonium dixerunt, seu qui ad sortilegos, † diuinosque concurrerunt, similesque i eorum nullatenus ad accusationem, vel ad testimonium sint admittendi, quia infames k sunt; & iuste repellendi, quia funesta est vox eorum.

† *al. sacrilegos* 3. 2. q. 8. quisquis.

Item Iulius Papa in rescripto ad Orientales, c. 33.

dicta, quia suspecti & domestici non sunt infames. Et ita est ar. φ verbum sequens in priuilegijs nō refertur ad omnia supradicta. 3. de cons. dist. 2. cum omne. 3 si. ff. de in rem verso. si pro parte. §. idem. ff. de leg. 1. l. tales scriptura. §. vlt. & l. si seruus plurium. §. vlt. Ar. contra extra de do. cum dilecti.

Malefici q sunt.

g ¶ Malefici.] qui faciunt ne viri possint cognoscere vxores suas: vel qui volunt futura scire, & hoc est crimen publicum. C. de paga. & sa. & temp. eo. l. 2. & vlt.

3 Ver quāquam. vbi de hoc.

3 Quod nota 5. q. 6. c. presbyteri.

h ¶ Vel falsum.] extra de ord. cog. cū dilectus, contra. Sed ibi non fuit lata sententia contra testem, 3 sed

ADDITIO. Dic vt legitur & no. extra de app. secundo requisitis, & c. inquisitioni. Archid.

Similiter.] Aut gratiosi.] Idest, adulatores. 46. distin. clericus. 1.
a ¶ Aut gratiosi.] vt infra ea. accusatores. C. de transact. præses.
b ¶ Vel affines.] ea. q. 9. absens. simile. ff de iniu. l. lex Cornelia. in prin. tamen inter se bene admittentur affines: quia affinis potest accusare affinem. C. de abol. l. vltima.

Nullus.] CASVS. In hoc c. enumerantur ix genera personarum, quæ ab accusatione episcoporum repelluntur.

¶ Suspecti, aut gratiosi ad accusationem non admittantur. C. X.

Polyc. ibidem. Ans. l. 3. c. 21.

Similiter in iam præfixa synodo est decretum, ne suspecti, aut infames, aut criminosi, aut gratiosi, [a] vel calumniatores, vel affines, [b] aut scelerati, aut facile litigantes suscipiantur accusatores; sed tales, qui omni careant suspicione.

Item Felix Papa II. epist. 1. c. 14.

¶ Qui inimicitijs studet, vel facile litigat, nec accusator, nec testis esse potest. C. XI.

Ans. l. 3. c. 62. † *infidus*] *or.*

Nullus seruus, nullus libertus, nullus infidelis, † nullus criminibus irretitus, nullus calūniator, nullus qui inimicitijs studet, nullus qui frequenter litigat, & ad accusandum, vel detrahendum est facilis, nulla infamis persona, vel omnes, quos ad accusanda crimina publica leges publicæ non admittunt, permittantur episcopos accusare.

Item Calixtus Papa, epist. 2. ad episcopos Galliæ.

¶ Familiares, suspecti, de domo prodeuntes non recipiantur in accusatione. C. XII.

Poly. ibidem. Ans. l. 3. c. 57. Burc. l. 1. c. 171. Iuo, p. 5. c. 289. ¶. ead. consanguinei.

iij Accusatores vel testes suspecti non recipiantur, nec familiares, vel de domo prodeuntes, nec etiam consanguinei accusatoris aduersus extraneos testimonium dicant: quia propinquitatis, & familiaritatis, ac dominationis [c] affectio veritatem impedire solet. Amor carnalis, & timor, [d] atque auaritia plerumque sensus hebetant humanos, & peruertunt opiniones, vt quæstum pietatē putent; & pecuniam, quasi mercedem prudentiæ.

1. *Tim.* 6.

Item Pelagius [† *Papa secundus, epist.* 1 *c.* 4.]

† Antea legebatur, *Gelasius*

¶ Qui inimici, vel suspecti sunt, & qui odio quoslibet insequuntur, ab accusatione remoueantur. C. XIII.

Proclus ad Domnum in act. 14. Cōc. Chal. Ansel. l. 3. c. 6.

Omnes, qui aduersus patres armantur, [e] vt patrum inuasores, & mactatores, infames esse censemus. *& infra.* [f] Horum ergo vitiorum auctores vel patratores, non sunt in accusatione pontificum recipiendi, sed penitus repellendi: quoniam iubent canonica decreta patrum, vt accusatio, vel testimonium eorum, qui odio quoslibet persequuntur, vel qui inimici, aut suspecti habentur, nullo modo recipiantur.

[*Item Paschalis Papa.*]

extra, de accu. c. nulli.

¶ De eodem. PALEA. C. XIIII.

Nulli episcoporum ab accusatione sua repellere liceat, quos, [α] antequam ab eis impeteretur, à sua communi familiaritate neglexerit separare.

¶ *In vno peruetusto exemplari Gratiani, à quo pleraque Paleæ absunt, caput hoc habetur, non hic, sed supra, 2. q. post. c. Beati Petrus & Paulus. vbi etiam citatur ex Paschali II.*

Accusatores.] CASVS. Quæsitum fuit à Calixto, vtrum possint accusare vel testificari suspecti, vel familiares, vel de domo prodeuntes: vel vtrum consanguinei eius ad testimonium admittātur. Et respondet quòd non: quia propinquitatis, vel familiaritatis, vel donationis affectio veritatem impedire solet. Et carnalis amor & timor & auaritia sensus hominum consueuit hebetare.

c ¶ Ac dominationis.] dominus enim aduersarij nō potest esse index. extra de of. deleg. causam immo propter dominū tota familia declinat iurisdictionem alicuius, vt C. si quacumque præditus pot. l. 1. Scias tamen quod minor causa repellit aliquē à iudicio quàm à testimonio nam iudex recusatur si aduocatus partis aduersæ est commensalis iudicis, vt extra de ap. ex insinuatione. [1] similiter si iudex est suffraganeus aduersarij, vel de terra aduersarij, vt extra vt lite non contest. accedens. 2. Item si quandoque appellasti ab eo, vt extra de app. ad hoc.

Iudex facilius repellitur quam testis.

[1] Hoc est falsum, vt ibi no. & probatur extra de offi. iu. cap. 1.

d ¶ Timor.] 11. quæstio. 3. quattuor. Ioan.

Omnes.] CASVS. Statuit Gelasius in hoc cap. quòd omnes illi, qui aduersus patres carnales vel spirituales armantur eos calumniando, sint infames, nec recipiantur in accusatione episcoporum. Nec illi admittuntur, qui ex odio vel ex amicitia vel mala suspicione ad accusationem prodeunt.

e ¶ Armantur.] conuiciando vel infamando. [2] vt 6. q. 1. sacerdotes. Io.

[2] Sub. vel verberādo, percutiendo, vel calūniose accusando, secūdum Hug.

QVOD VERO. CASVS. Reddit Gr. hic rationem quare inimici ab accusatione repellũtur, scilicet quia ipsorum calliditate innocens opprimi solet. Idem est de inimico iudice & suspecto, à quo nullus est cõdemnandus, quamuis crimina sint manifesta, & si condẽnatus fuerit, debet restitui, sicut factum fuit de Anastasio, qui ab inimico patriarcha depositus fuit. Et ꝙ inimicus iudex esse nõ debeat, probatur seq. cap.

Quod suspecti.] CASVS. Ignatius Constantinopolitanus patriarcha à quibusdam suffraganeis sibi suspectis & inimicis fuit depositus auctoritate & fauore Michaelis Imperatoris eius inimici. Sed Nicolaus Papa hoc redarguens dicit ipsum Ignatium ab inimicis nõ debuisse iudicari. Et hoc probat duabus rationibus, & duobus exemplis, & tribus auctoritatibus. Prima ratio circa principium, ubi dicitur, [Nam quid gratius.] Secunda ratio est circa finẽ, vbi dicitur, [Nam quod ammodo.] Primum exẽplum incipit ibi, [Veniamus.] Secundum ibi, [Hinc sanctus.] Prima auctoritas est ibi, [Quod ꝓuide.] Secunda ibi, [Veniat.] Tertia ibi, [Et reuera.] Sequẽs §. per se patet.

a ¶ Quod suspecti.] quòd non sit quis cõdemnãdus ab inimicis vel suspectis, probatur duabus rationibus. vna est in prin. c. altera in fi. Item duobus exemplis. scilicet Chalcedonẽsis synodi, & Io. Chrysostomi, & tribus auctoritatibus Constantinop. synodi, & Gelasij Papæ, & Iustiniani Imperatoris.

b ¶ Exemplis.] à quibus licet argumentari. 10. distin. de quibus. C. de ædifi. priua. an in totum. & 10. distin. si in adiutorium.

c ¶ Nam quid.] prima ratio.

d ¶ Ad impetendum.] id est, ad puniendum vel iudicandum.

e ¶ Quod prouide.] prima auctoritas.

f ¶ Dinoscitur.] hoc nescio ubi sit.

g ¶ Veniamus.] primum exemplum.

h ¶ Canonice.] Forte ideo dicit, canonice, quia tribus edictis citatus erat, vnde debuisset 1 misisse responsalem. Vel dic quòd sufficit isti protestari suspicionem, & quidquid post illam protestationem fit, non tenet, sicut si post appellationem esset factum, extra de eo qui mit. in pos. causa rei ser. cum sicut. in fi. immo, licet nõ protestetur, tamen si postea probat suspicionem, cassatur quod fit ꝯ eum, vt extra vt li. nõ contest. accedẽs. 1.

i ¶ Sed solum.] ergo cum ordinarius recusatur, non est necesse probare causam recusationis, sicut nec causa appellationis assignatur tunc, licet hoc hodie corrigatur, vt extra de ap. vt debitus. & c. cum speciali.

k ¶ Iudicabat.] arg ordinarium iudicem recusari posse, vt supra 2. q. 6. placuit, vt presbyteri. C. de iurisdict. om. iu. nemo. & extra de foro comp. si quis. quod negant quidam & dicunt associandum episcopum, vt s. q. 3. offeratur. in Auth. vt dif. iud. §. si vero. colla. 9. C. de iudi. apertissimi.

l ¶ Et si manifesta.] ar. ꝙ notoriũ crimen non obest petenti restitutionem. 2 ad idem extra de restit. spol. item cum quis. & quod in notorio crimine etiam iudex recusatur. arg. contra extra de app. proposuit.

m ¶ Veniat.] hæc est secunda auctoritas.

1 De hoc 20. s. c. a. q. 2. epi.

Iudex ordinarius recusari potest.

2 Ad hoc facit quod no. Inno. extra de excess. prælat. inter. i pun cip.

α ¶ Quos antequam.] *In eodem codice legitur,* quos & antequã ab eis impeterentur, à sua communi familiaritate neglexerunt separare. *In alijs vero nonnullis, in quibus hæc Palea habetur hoc loco, legitur:* quos, antequam ab eis se impetendos cognoscerent, à sua, &c. *In Decretalibus autem non multo secus:* antequam se ab eis impetendum cognosceret, à sua, &c.

Quòd vero inimici ab accusatione prohibeantur, inde est; quia eorum calliditate, innocentia frequenter opprimi solet. Sed cum Athanasius † sua cathedra reddi præcipitur, quia de inimicitia sui Patriarchæ conquestus est; patet quòd etsi manifesta crimina alicuius sint, non tamen condemnandus est accusatione inimici. †

† al. Anastasius

† Concor. textus in l. qui accusare. licet gl. videatur dissentire cum ibi no. per Doct. C. de accu.

Vnde Nicolaus Papa scribit Michaeli Imperatori in epistola, quæ incipit: [*Proposueramus.*]

¶ Qui inimici sunt, iudices esse non possunt.

C. XV.

QVòd † suspecti, [a] & inimici iudices esse nõ debeant, & ipsa ratio dictat, & plurimis probatur exemplis. [b] ¶ Nam quid [c] gratius, & amabilius dare quis inimico potest, quàm si ei ad impetendum [d] commiserit, quem lædere forte voluerit? Quod prouide [e] Constantinopolitana synodus canonum suorum sexto α dinoscitur [f] prohibere capitulo. *& infra.* ¶ Veniamus [g] ergo & ad sanctam Calcedonensem synodum; & quid nobis de Athanasio Paræ norum episcopo referat, audiamus. Is enim antistes tertio euocatus ad synodum, quia non occurrit, à patriarcha suo canonice [h] condemnatus extiterat: sed solum, [i] quia cum vocaretur ad synodum, quòd inimicus suus esset ipse, qui iudicabat, [k] clamauit, à sancta Chalcedonensi synodo ad causas illatas sibi examinandas reseruatur: & nisi denuo conuincatur, recipere ecclesiam propriam iudicatur. Quod si Athanasius à patriarcha suo depositus, quia de inimicitia ipsius conquestus est, iterato ad iudicium renouandum dirigitur, & si 2 manifesta [l] sibi officiant crimina; tamen suæ reddi ecclesiæ præcipitur; quanto magis Ignatius, qui non à patriarcha, sed ipse potius existens patriarcha, minime debuit ecclesia propria (inimicis & suspectis iudicibus decernentibus) expoliari? *& paulo post.* ¶ Veniat [m] & facundissimus noster

† al. Quia

Iuo, par. 5. c. 55

Actio. 24. in fi.

In cõmonitorio ad Faustũ.

n ¶ Tunc

Papa Gelasius, hæreticorum expugnator fortissimus, & quod de Constantinopolitanis episcopis more solito, tunc ægrotantibus [a] dixit, etiam nunc nobis edisserat: [Quæro, inquit, tamen ab his iudicium, quod prætendunt, vbi nam possit agitari? an apud ipsos? vt ijdem inimici sint & testes [b] & iudices? Sed tali iudicio, nec humana debent committi negotia.] Quòd si iudicio, [c] vbi ijdem sunt inimici qui iudices, nec humana debent committi negotia; quanto minus diuina, i. ecclesiastica? Qui sapiens est, intelligat. ¶ Et re vera hinc Iustinianus [d] Imperator pius legibus suis promulgasse dinoscitur dicens: [Liceat ei, qui suspectum iudicem putat, antequam lis inchoetur [e] eum recusare, vt ad alium recurratur. Nam quodammodo [f] naturale est suspectorum iudicum insidias declinare, & inimicorum iudicium semper velle refugere. ¶ Hinc [g] S. Athanasius inimicorū sæpe declinauit insidias: Hinc S. Ioannes os aureum concilij contra se congregati renuit intrare [h] collegium.

Cod. de iudicijs, l. apertissimi.

α ¶ Sexto.] *Hic canon est sextus concilij Constantinopolitani primi apud Græcos, qui in concilijs in quattuor volumina coniectis (nam ab alijs editionibus abest) tomo primo bis affertur; primum in concilio ipso Constantinopolitano, deinde in libello synodicarum constitutionum. De quo capitulo, & alijs canonibus huius concilij supra dist. 22. est notatum, & infra 4. q. 1. c. quod autem, aliquid dicetur.*

β ¶ Etsi manifesta.] *Vera lectio est*, & nisi manifesta sibi officiant crimina, suæ reddi ecclesiæ præcipitur, *estq; idem quod antea retulerat ex ipso concilio*, & nisi denuo conuincatur, recipere ecclesiam propriam iudicatur. *Verum non est emendatum ob glossam, & quia Gratianus in verbis sequentibus manifesto ostendit, falsa lectione se vsum esse: qui etiam, quod hic dicitur de inimicitia iudicis, ad accusatoris inimicitiam transtulit. Nec vero (quod ex tota illa actione 14. facile constat) Athanasius in ea causa erat actor, qui restitutionem peteret (quippe cum licet in concilio Antiocheno depositus, postea tamen per Dioscorum episcopatum recuperasset, tuncq; possideret) sed Sauinianus; qui post Athanasij depositionem in eius locum à metropolitano, & comprouincialibus episcopis suffectus, ab eodem Dioscoro eiectus fuerat, ideoq; restitui sibi episcopatum petebat. In ipso autem concilio Chalcedonensi statutum fuit, vt (quando Athanasius diceret se ad concilium Antiochenum ter vocatum ideo non venisse, quòd Domnus eo tempore patriarcha Antiochenus sibi inimicus esset) Sauinianus quidem maneret in episcopatu, interim vero causa Athanasij apud Maximum tunc Antiochiæ patriarcham ageretur: atque intra octo menses cognosceretur, an Athanasius crimen depositione dignum commisisset: ac, nisi commisisse constaret, suus illi episcopatus redderetur. Ex quo toto facto Nicolaus partem illam accepit; quæ ad rem suam optime faciebat.*

Patet ergo quòd, etsi manifesta sint crimina alicuius, tamen accusatione inimici condemnandus non est.

QVAESTIO VI.

EXTRA *prouinciam autem reus nullatenus est producendus.*

Vnde Fabianus Papa scribit Hilario episcopo, epist. 3. cap. 4.

a ¶ Tunc ægrotantibus.] id est debilibus in fide.
b ¶ Et testes.] propter hoc inducit Gr. capitulum.
c ¶ Quod si iudicio.] verba Nicolai.
d ¶ Hinc Iustinianus.] tertia auctoritas.
e ¶ Inchoetur.] non tamen semper ante litis conte. vt dixi s. ea. q. 3. offeratur. vsque ad triduū autem cogitur alios eligere. C. de iud. l. vlt. Sed tamen illa lex loquitur quando eliguntur iudices ad causam principalem audiendam. vnde secus videtur, si eligantur ad probandam causam recusationis. Quid autem iuris sit de suspecto iudice, dixi in constitutione illa, extra de app. vt debitus. & c. cum speciali.
f ¶ Nam quodammodo.] alia ratio.
g ¶ Hinc sanctus.] hoc est secundum exemplum.
h ¶ Intrare.] misit tamen excusatorē forte, vel ideo non venit quia citatio nō tenuit.

EXTRA prouinciā.] hęc est 6. q. in qua probat magister, quod vnusquisque dēt à iudice proprio iudicari, nisi ex causa fuerit appellatū: probat ēt, quod episcopus non debet deponi nisi à solo Papa. Et diuiditur in tres partes, in quarū prima probat per 9. aucto. quod vnusquisque debet à suo iudice iudicari. Secūda ibi, [Aliquando.] Tertia ibi, [Aliàs autem.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 6. qō, qua quæritur, an reus sit extra prouinciam producendus, vt coram suo iudice non conueniatur, sed coram alio. Et certum est, quòd non, vt probatur per sequentia, nisi in casibus, qui notantur in summa huius qōnis.

¶ Extra prouinciā.] regulariter quilibet coram

Forū sortitur qs multis modis. 1 11.q.1.si quis clericus.& c placuit. & c. quicūque. 2 Vnde si clericus du o-um epo-rum delinquat,& iniuriā faciat clerico alterius episcopi, sub quo domiciliū non habet extra illum epatum: tamen sub eo rūdere tenetur, quia rōne clericatus sortitur forum eius. C. de epi. & cler. auth. clericus.& sic ēt no. Inn. extra de priu. ex ore.

coram iudice est conueniendus,vt j.ea.pulsatus.& 11. q 1.experientiæ.alioquin pœnam patiatur (actor.11. q.1.insolita.& c.placuit.C.de iuris om.iu.l.in criminalī.Sed fallit ratione possessionis. extra de fo. comp.sane. & C.vbi de pos.agi oportet.l.1.& C. de prædi.minorum. si prædium. Item ratione contractus.ff.de iud.hæres. extra de foro comp. Romana.§.Jhentes. lib. 6. Item ratione criminis conuenitur quis vel vbi deliquit, vel vbi inuenitur,vel vbi domiciliū 1 habet. C. vbi de criminē agi oportet.l.1.vel cū est qō de fide. 24. q.1. quoties. Trahitur etiam propter loci opportunitatē ad aliam prouinciā 34. q.2. siue. Item propter appellationem. Item propter iussionem Papæ,vt j.ea.q. vnaquæque. & c.peregrina. vt patet in versibus hic notatis: [Contractus, crimē, re³,& res, relligioq;. Vir, ratio similis, vel prouocat, atque recusat, Excellit,iussus, vel si consentit vterque.[Contractus,] ff.de iudi.hæres absens. [Crimen,] vt hic & C. vbi de crimine agi oportet. l.1.[Reus:] quia actor debet forum rei sequi, vt j. eadem,neminem. [Et res.] argu.extra de foro comp. sane. [Religioque,]vt causa iurispatronatus & decimarum.extra de iud.quanto. & c.decernimus.[Vir] quia vxor forum viri sequitur. ff.de iuris.om.iud.l.pe.[Ratio similis,]in mutua recōuentione.extra de mu. pe. ex litteris. [Vel prouocat.] j.e.peregrina iudicia.[Atque recusat.]extra de fo. cp. si quis contra clericū. [Excellit:] quia eps non deponitur nisi à Papa.j.e.quāuis.[Iussus.] j e.vnaquæque,prouincia. & c. vltra prouinciarū. [Vel si consentit vterque.] ff. de iur.om.iud.est receptū.& 2.q.7. nos si. Itē in feudo, extra de iud.ceterum. Item si sæcularis iudex est negligens.extra de fo.comp.licet in scholaribus,vt in constitutione Friderici.C.ne fi. pro patre. auth.habita.de hoc inuenies per Azo. in summa.

Bi semper.] CASVS. Quæsiuit Hilarius episcopus vbi causa criminalis debet agi, & qualē pœnam calumniator patiatur. Et respondet Papa,ꝙ causa semper debet agi vbi crimen committitur,& calumniator debet pœna talionis puniri.

Criminosus vbi dēt puniri.

a ¶ Ibi semper.] vel vbi domicilium habet,vel vbi reperitur.C.vbi de cri. agi oportet, l.1. sed si grauius est crimen,remittitur puniendus ad iudicē vbi deliquit:si est leuius,ibi pōt puniri,vt in Auth.vt nulli iu.§ si vero cognoscatur.coll.9.& §.sed illud.& de re mil desertorem.in prin. Nec admitto illud,quod quidam dicunt, ꝙ semper primo cognoscat iudex ex prouincia de qua reus est, an crimen commiserit:& postmodū remittat eū ad iudicē vbi deliquit: quia iudex vbi deliquit,cognoscet & puniet crimen.ff.de accu.l.vl.pōt tñ si vult transmittere eum puniendum cum litteris suis ad suæ prouinciæ iudicem.quod tamen nō facit nisi ex causa. ff de cust. & exhib. reo.non dubiū.sicut Pilatus remisit Christum ad Herodem.Sed numquid idem in clerico,vt si clericus Mutinen. delinquat in d œcesi Bono. sit iudicandus & deponendus à Bonomen epo. Resp. vt extra,de fo.compe.postulasti. & c.1. & ff.de custo. & exhi. re. de militibus.& ff. de accu.l.vlt.

b ¶ Causa.] Sed quid si metropolitanus, vel alter episcopus deliquit in alterius diœcesi, numquid ab illo potest puniri? ar.ꝙ nō.9.q.3.si aūt.& in Auth. de defen. ciuit §.non habente.coll.3.21.dist.in ferior.& c.nolite. extra de sent.excom.à nobis.ff.de arb.l.3.in fi. Sed cōtra.

Metropolitanus delinquēs in aliena diœcesi, an possit ibi puniri.

¶ Vbi crimen admittitur, ibi causa ventiletur.

C. I.

Bi † semper [a] causa [b] agatur, vbi crimen admittitur; & qui non probauerit quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipse patiatur. — j.2.q.3.q non probauerit. & q.8.qui crimē. & j. ead. c.si. — † *Reuera ibi*] orig.

Idem eadem epist.c.2. — & Cyprianus l.1.epist.3.

¶ Accusatus non nisi in foro suo audiatur.

C. II.

SI quis episcoporum super certis accusetur criminibus, ab omnibus [c] audiatur, qui sunt in prouincia sua, episcopis: quia non oportet accusatum alibi,quàm in foro suo audiri. — Poly.l.5.ti.1. Ans.l.3.c.77. Burc.l.1.c.147. Iuo.p.5.c.260.

Exceptio [d] fori dilatoria est, atque ideo in initio litis debet opponi, & probari. Peremptorias autem exceptiones (vt sunt præscriptiones longi temporis) sufficit in initio litis contestari.

Idem Fabianus ibidem. — Cap.l.7.c.367.

tra.C.vbi de cri.agi oportet. auth.qua in prouincia.& reatus omnem huiusmodi honorem excludit,vt C.vbi sena.vel claris.l.1.in fi.& 16.q.3. placuit,in fi. 3 Item pone,ꝙ sic tulerit episcopus sententiam: Qui hoc fecit,sit excōicatus.dicit H. etiam si archiepiscopus hoc fecerit in diœcesi episcopi, est excōicatus non ab homine,sed à canone: quia sententia sequitur factum iam damnatum.24.q.1.c.1.2.& 3.Sed contra extra de sen. excom à nobis.1.Laurentius dicit, ꝙ archiepiscopus non sit de foro illius,cum ipse sit iudex ordinarius totius prouinciæ.9.q.3.c.2. 85.dist. quoniam.vnde cum non potest excommunicare, sed alium quemlibet episcopum potest excommunicare,non tamen deponere. Io. Ego credo Hu. bene dicere; quia propter crimen efficitur archiepiscopus subiectus episcopi propter rationes superius allegatas.B.ff.de of.præ.l.3.de hoc per B.extra de sen.excom.à nobis.1.Ioan.

SI quis episcoporum.] CASVS. Quæsitum fuit si episcopus accusatur super aliquibus criminibus,coram quibus debet accusari. Et respondet Papa, ꝙ coram episcopis eiusdem prouinciæ, & non alibi. Seq. autem §. patet.

c ¶ Ab omnibus.] ad minus à xij. vt j.ea.q.8.sugge ro.15.q.7. Felix.

d ¶ Exceptio.] exceptionum alia est dilatoria,alia peremptoria, alia media siue mista. Dilatoriarum alia declinatoria iudicij:alia dilatoria solutionis. Declinatoria iudicij in principio litis est proponenda,& probanda,vt ext.de sen.& re iu.inter monasteriū.& C.de excep.l.vlt.Nisi exceptio illa de nouo ad notitiā eius peruenerit,vt extra de procu.in nostra. & extra de excep. pastoralis.vel nisi de nouo competere cœperit,vt extra de offic.deleg.insinuante.& ff. de arb.non distinguemus §.cum quidam.& de tali loquitur hic Dilatoria solutionis debet ante lit.cont. obijci,sed probari debet, postquam actor fundauerit suā intentionē. C.de exce siquidem.& C.de prob. exceptionem. 4 Peremptoria dicitur, quæ potest opponi & probari quandoque, dū tamen ante sententiam,vt C.senten. rescin. non pos. peremptorias C.de exce. præscriptionē. Media dicitur exceptio, quæ in hoc habet similitudinē cum peremptoria,

† Huic perti ꝑriæ stan dū est secū dū H.& B. vt no. extra de rapt. c.1. & idem ibi no.Go. Ar. ff de of.psi. l.3.& idem sentit hic Io. de F. Exceptiōes sunt multiplices,& varijs temporibus opponendæ. 4 Quod ergo dicit, ꝙ annua sunt ad agendū, pperua sūt ad excipien dū,vt ff. de doli exce.l. pure. §. vlt. C. de exce. licet. sic est exaudiēdū. s. si exceptiones congruo tempore propo nā tur secū dum Gof q ita not in ꝑdic. decr. extra de excep.pastoralis. in fine.

ptoria, ꝙ post lit. conte. potest obijci. sed in hoc habet dissimilitudinem cum dilatoria, quia potest quandocumque ante sententiam obijci, vt extra qui matri. accu. pos. c. per tuas. sed in hoc hẽt similitudinẽ cũ dilatoria, quia ante li. cont. põt obijci, vt extra de excep. exceptio-

spondere. sed coram alieno iudice vocatus non respõdeat nisi velit, sed suum priuilegium allegabit. Appellanti vero debent induciæ dari ad suam appellationem prosequendam.

a ¶ Si voluerit.] non tamen à contrario sensu argumẽteris, vt 11. quæst. 1. placuit. & infra ead. neminem. [1] sed hic loquitur de eo, qui habuit cõsensum sui episcopi, vt 11. q. 1. clericum. & c. nullus. extra de fo. compe. significauit.

[1] Et c. non liceat. 6. q. 3. denique. Arch.

b ¶ Taceat.] sed hoc forte cum habet consensum sui episcopi, vt 11. quæstio. 1. clericum. Nec obstat infra eadem, non liceat. extra de fo. compe. si diligenti. & 6. q. 3. denique.

¶ De eodem. C. III.

Poly. l. 1. ti. 7. Iuo, p. 6. c. 323. Pan. l. 4. c. 123.

PVlsatus ante suum iudicem causam dicat; & ante non suum iudicem pulsatus, si voluerit [a] taceat. [b] Pulsatis vero, quoties appellauerint, induciæ dentur.

Hoc autem quod de loco dictum est, tunc intelligendum est, cum veritas causa non nisi in loco admissi criminis deprehendi potest; aut nisi altera pars iudicium maioris persona interpellauerit, siue declinando iudicium, siue releuando sententiam.

In cod. Theo. lib. 9. ti. 1. l. x.

Vnde Stephanus sancta & Apostolica, atque vniuersalis ecclesia Romana episcopus scribit omnibus episcopis, epist. 2. c. 7.

HOC AVTEM. CASVS iste respicit illud c. ibi, vbi dicitur, quòd semper causa agitur, vbi crimen committitur. Sed dicit Gratianus, hoc verum est, cum alibi de crimine liquere non potest. & hoc allegando dicit, vel nisi ad maiorem iudicem recurratur per appellationẽ, vel per recusationem primi iudicis.

¶ Intra prouinciam, & à comprouincialibus tantum causa est audienda. C. IIII.

Ans. l. 3. c. 47. Pan. l. 4. c. 33.

VLtra prouinciarum † terminos accusandi licentia non progrediatur: sed omnis accusatio intra prouinciam audiatur, & à comprouincialibus terminetur, nisi tantum † ad Apostolicam sedem fuerit appellatum.

† al. prouincia
† al. tamen

VLtra. CASVS. Dicitur in hoc c. quòd vltra suam prouinciam reus trahẽ non debet vel accusari, nisi ad Papam fuerit appellatum.

Et Iulius in rescr. ad oriẽt. c. 3

Item Sixtus Papa II. epist. 1. ad Gratum episcopum.

¶ A comprouincialibus accusatus, vel iudicatus, Apostolicam sedem appellet. C. V.

Poly. ibid. Ans. l. 3. c. 82. Burc. l. 1. c. 176 & 144. Iuo, par. 5. c. 4. & 257. Pan. l. 4. c. 125.

ACcusatus, vel iudicatus à comprouincialibus in aliqua causa episcopus licenter appellet, & adeat Apostolicæ sedis Pontificem, qui aut per se, aut per vicarios suos eiusdem retractari negotium procuret. Et dum iterato iudicio Pontifex causam suam agit, nullus alius in eius loco [c] ponatur, aut ordinetur episcopus: quoniam quamquam comprouincialibus † episcopis accusati causam pontificis scrutari liceat, non tamen dissinire † [d] inconsulto Romano Pontifice permissum est.

† al. à comprouincialibus
† al. diffiniri

ACcusatus.] CASVS. Quidam episcopus accusatus fuit & condemnatus à comprouincialibus episcopis. Ille volebat appellare, & retractare iudicium, quæritur, an possit? Et respondet, quòd sic: & donec iudicium eius pendet, alius non substituatur: quoniam licet episcopi comprouinciales possint causam criminalem episcopi examinare, non tamen possunt diffinire inconsulto Papa.

Item Damasus Papa Stephano archiepiscopo, epistola tertia, cap. 2.

¶ De eodem. C. VI.

Ans. l. 2. c. 61.

DIscutere episcopos, & summas ecclesiasticorum negotiorum causas metropolitano vnà cum omnibus suis comprouincialibus (ita vt nemo ex eis desit, & omnes in singulorum concordent negotijs) licet: sed diffinire eorũ, atque ecclesiasticarum summas querelas causarum, vel dãnare episcopos absque huius sanctæ sedis auctoritate minime licet; quam omnes appellare, si necesse fuerit, & eius fulciri auxilio oportet.

Burc. l. 1. c. 179. Iuo, p. 5. c. 295.

ptionem. Sunt adhuc aliæ exceptiones anomalæ, quæ etiam post sententiam obiiciuntur, vt exceptio. Velleiani, & Macedoniani, & armatæ militiæ, de quibus agitur. ff. ad Maced. tametsi non. & C. de iur. & facti ignoran. l. e.

PVlsatus. CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ si quis coram suo iudice fuerit vocatus, debet coram eodem re-

c ¶ Loco.] 8. q. 4. nonne.

d ¶ Non tamen diffinire.] suspendere & excommunicare potest metropolitanus. 12. distin. de his. 11. q. 3. si episcopus. & 18. dist. propter. Item absoluere potest secundum plerosque, [2] si est innocens. C. vbi sena. vel clarissi. l. 3. Ioan. Ego contrarium credo, vt hic. & 5. quæst. 4. c. 1. & secundo. B. Sed obijcitur. 6. q. 3. denique.

[2] Vt B. & H. & idem no. 12. dist. c. 2.

nique. & 21. q. 5. si quis à proprio. Vbi dicitur, quod primas vel concilium deponit episcopum. Sed illud fuit de licentia Papæ. Vel loquitur secundũ ea tempora quando causæ episcoporum non deferantur ad sedem Apostolicam. 19. dist. si Romanorum. pis absque licentia Papæ. Sed docet Iulius Papa, quod hoc facere non debent: quia concilium & omnes maiores causæ soli Romano Pontifice reseruantur: qui vice Petri apostoli omnibus principatur, & caput est omnium aliorum.

QVamuis. CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum comprouinciales episcopi, vel archiepiscopi vel primates possent diffinire causas criminales episcoporum. & respondetur, quod non, sine auctoritate speciali Papæ; licet possint eas examinare. Sic statutum fuit à tempore Apostolorum, & eorum successoribus: & donec Papa causas eorum diffiniat, alij loco eorum non ponantur. Causas vero aliorum clericorum, & diffinire, & ventilare possunt.

MVltũ. CASVS. Anastasius metropolitanus Thessalonicen. citauit quẽdam suum suffraganeum, vt veniret aduersario respõsurus: ille vero non venit, infirmitatis causam prætendens. consuluit Anastasius Papam quid de eo faciendum esset: sed tamen pendente consultatione ipsum deposuit, eo solo, quòd vocatus non venit. Leo ergo commendat eum in benefactis, sed in hoc facto vehementer eum redarguit duabus rationibus. vna est quia pendente cõsultatione nil debuit fecisse, sed expectasse quid Papa respondisset. Alia est, quia & si peccatum cõmisisset propter quod deponi deberet, à solo Papa erat deponendus.

a ¶ Infirmitatis.] hęc est iusta causa absentiæ, vt extra de procurat. querelam. quid de hoc iuris sit, dicam 5. quæstio. 3. cap. 1.

DVdũ.] CASVS. Orientales episcopi in duobus delinquebant, scilicet in congregandis concilijs vniuersalibus, & deponẽdis episco-

a ¶ Vo-

¶ Caput hoc in aliquot vetustis exemplaribus non habetur, neque in ipsum adest glossa.

Item Eleutherius Papa scribens ad Gallia prouincias, cap. secundo.

¶ Comprouinciales, & metropolitani episcoporum causam audire, sed diffinire non possunt.
C. VII.

Iuo, p. 6. c. 316. Pan. l. 4. c. 134. & 136.

QVamuis liceat apud comprouinciales, † & metropolitanos, atque primates episcoporum ventilare accusationes, & criminationes; non tamen licet diffinire a sine huius sanctæ sedis auctoritate: sicut ab Apostolis, eorumq; successoribus multorum consensu episcoporum iam diffinitum est. Nec in eorum ecclesijs alij, aut præponantur, aut ordinentur, antequam hic eorum iuste terminentur negotia. Reliquorum vero clericorum causas apud prouinciales, & metropolitanos, ac primates & ventilare, & & iuste finire licet.

† *al. prouinciales*

a ¶ Diffinire.] *In epistola ipsa sequitur*, secus quàm prædictũ est: reliquorum vero, &c. *Superius vero hæc prædicta fuerant*, Finitiua episcoporum tantum iudicia huc deferantur, vt huius sanctæ sedis auctoritate finiantur, sicuti ab Apostolis, &cet. *vsque ad verbum*, Reliquorum.

Item Leo episcopus vrbis Romæ Anastasio episcopo Thessalonicensi, epist. 82. al. 84. c. 1.

¶ Ante Apostolicam censuram in causis episcoporum non est diffinitiua ferenda sententia. C. VIII.

MVltum stupeo frater charissime, sed & plurimum doleo, quòd in eum, de quo nihil amplius indicaueras, † quàm quòd euocatus adesse differret, & excusationem infirmitatis a obtenderet, tam atrociter, & tam vehementer potueris commoueri; præsertim cum etsi tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat, quid ad tua consulta rescriberem. *& infra.* ¶ Sed etiam si quid graue, intolerandumque gessisset, nostra expectanda erit censura, vt nihil prius ipse decerneres, quàm quid nobis placeret, agnosceres. Vices enim nostras ita tuæ credidimus charitati, vt in partem sis vocatus solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Vnde, sicut multum nos ea, quæ à te pie sunt curata, lætificant; ita nimirum ea, quæ perperam sunt gesta, contristant.

† *al. indicaueris*

Item Iulius Papa Orientalibus episcopis, epist. 1.

¶ Præter sententiam Romani Pontificis, nec concilia celebrari, nec episcopum damnari oportet.
C. IX.

DVdum à sanctis Apostolis, successoribusque eorum in antiquis † decretum fuerat statutis, quæ hactenus sancta, & vniuersalis Apostolica tenet ecclesia, non oportere præter sententiam † Romani Pontificis concilia celebrari, nec episcopum damnari, quoniam sanctam Romanam ecclesiam primatem omnium ecclesiarum esse

† *præfatis.*] orig.

Cap. l. 6. c. 287.

† in vulgatis legebatur *cõscientiam*.

Christus ecclesiæ Romanæ primatum dedit.

a ¶ Voluerunt.] sic ergo concilia dederunt primatum Romanæ ecclesiæ: quod verum est secundario: sed ipse Christus principaliter, vt 2 2. dist. quamuis. 17. dist. §. hinc etiam. & 9. q. 3. aliorum.

ALIQVANDO. Hæc est 2. pars q. 1. qua dicitur, quòd.

voluerunt: [a] Et sicut beatus Petrus apostolus primus fuit omnium Apostolorum; ita & hæc ecclesia suo nomine consecrata (Domino instituente) prima, & caput sit ceterarum; & ad eam, quasi ad matrem, atque apicem omnes maiores ecclesiæ causæ, & iudicia episcoporum recurrant; & iuxta † eius sententiam terminum sumant: nec extra Romanũ quidquam ex his debere decerni Pontificem.

† al. eiusque iusta sentẽtia

2 *Aliquando inconsulto Romano Pontifice plerique episcoporum damnati inueniuntur, & alij in eorum locum subrogati, quorum damnationem, & subrogationem pro bono pacis ex dispensatione tolerasse legitur ecclesia.*

Regino lib. 2. Chron.

Vnde Io. Papa Salomoni tertio & vltimo Regi Britonum.

¶ Quorumdam episcoporum depositionem extra conscientiam Romani Pontificis factam pro pace tolerauit ecclesia. C. X.

HÆc quippe est ordinatio Dei, patris tui, & hæc est lex ecclesiæ matris tuæ, videlicet, vt omnes episcopos regni tui ad Turonensem archiepiscopum mittere non detrectes, ipsiusque iudicium postulare non dedigneris. Ipse enim est metropolitanus, & omnes episcopi tui regni suffraganei [b] eius sunt: sicut conscriptiones prædecessorum meorum euidenter ostendunt: qui prædecessores tuos, quia illos ab ipsius cura subtraxerant, forti inuectione corripere studuerunt, quamuis nec nostra scripta super hac re missa deesse videantur. Cumque coram designato Turonicæ ecclesiæ præsule, & integro numero collegarum, id est duodecim episcoporum celebrato conuentu fuerint eiecti episcopi regulariter examinati, apparuerintque, quòd canonice fuerint eiecti, ipsis in sua deiectione manentibus, qui in locis eorum consecrati sunt, potuerunt vtique episcopatus honore potiri. Quòd si episcopi eiecti insontes fuerint declarati, his amotis, [c] qui illis subrogati sunt...

quòd quandoque pro bono pacis, & pro uitando scandalo sustinet Papa episcoporum depositiones, dumtamen aliàs causa subsit pro qua possent deponi à Papa. & hoc probatur per c. seq. Io. de. Fant.

CASVS. Dictum est s. in multis c. quòd solus Papa debet episcopos deponere, alioquin quod factum erit irritabitur: nunc ostendit Gra. quòd multoties Romana ecclesia ab alijs depositos, & alios loco eorum substitutos pro bono pacis tolerauit. quod probatur seq. c.

HÆc quippe.] CASVS Dolẽ. ecclesia dixit se esse archiepiscopalem, & omnes episcopos Britanniæ suos esse suffraganeos. huius partem fouebat Salomõ Rex Britonum. Sed Turonen. econtra dicebat, scilicet omnes episcopos Britanniæ ad se spectare: cuius partẽ Carolus tuebatur. Contingit quòd Dolensis ad fauorem, & metum regis Solomonis quosdam episcopos deposuit, & alios loco eorum subrogauit. Turo. vero conquestus de hoc Papæ, & super hoc priuilegia ostendebat, per quæ docebat præfatos episcopos sibi fore subiectos. Præcipit igitur Papa Salomoni, vt oẽs ẽpos sui regni nõ differat mittere ad Turon. archiepm, maxime cum videatur ad eũ spectare quatenus coram ipso appareat, an ipsi episcopi quo ad delicta, & si non quo ad ordinẽ sint canonice destituti, & alij eis legitime substituti, quod si hoc non vult, mittat Romã duos de expulsis, & duos de subrogatis cũ legato ecclesiæ suæ, vt ibi veritas super hoc negotio cognoscatur: quæstione tñ de sede metropolitana reseruata, donec inter Salomonẽ & Carolũ pax reformetur. verũ si de hoc ipso velint cognosci, mittant Romam quatenus Apostolico libramine, q̃ sit archiepiscopalis ecclesia innotescat, ut deinceps nulla possit dubitatio remanere.

b ¶ Suffraganei.] id est, pro suffraganeis sunt habendi: quia ille fuit in possessione, & ita erit vsque ad sentẽtiam. 16. q. 4. volumus. Et ita non est hic ar. interlocutoriam non obesse. Vel dic, ꝙ ideo nõ obest, quia agebat ad hoc. sed de hoc solum an episcopi essent iuste deiecti, 1 an crimen ab ipsis commissum esset deiectione dignũ. arg. ad hoc j. e. c. ibi, nihil enim quæro, &c. & ꝙ interlocutoria non obsit, habes ff. de his qui sui, vel alie. iu. sunt. l. penul. 2 & extra de or. cog. cũ dilectus. Non enim qdquid iudex profert, est habendũ pro sententia, vt C. de sen. & interl. om. iu. ex stipulatione. & C. comminationes & epistolas. l. 1. tñ per interlocutoriã bene aliquid determinatur, & transit in rẽ iudicatam, sicut diffinitiua sententia, ut extra de elect. cũ dilectus. in fi. & extra de test. significauerunt. fi. extra de sen. & re iu. cum inter. & qñque ius facit, vt ff. quod me. cau. metum. §. sed quod prætor. sic ergo semper est considerandũ ad quid 3 agatur, & an iudex incidenter, vel tacite, vel expresse, vel diffiniendo, vel interloquẽdo aliquid dicat, vt extra de præsum. afferte. extra de test. veniens. C. de his qui no. inf. interlocutio. & 2. q. 3. §. notandum. 1. & 22. q. 2. quæritur.

Sententia interlocutoria uuũ obsit.

1 Ad hoc Dominicus de sãcto Gemin. c. si Papa. in fi. de priuil. in 6.

2 Si iudex pronuntiat istum debere præstare alimẽta filio, huic nõ fit ideo p̃iudiciũ, quin possit cognoscere, an filius sit. Arch.

3 Ad quid glo. fin. Ias. in l. 2. §. 1. col. 2. solumat.

c ¶ His amotis.] Sed quare nocet sententia pro destitutis lata ipsis substitutis, cum res inter alios acta, alijs non præiudicet? vt extra de fi. instr. inter dilectos. & contra illud quod est ff. de adul. denuntiasse. & extra de adul. significasti. sed hoc est propter causæ cohærentiam. sic. 6. q. 1. præsentium. & 81. dist. tantis. in fi. & 45. dist. disciplina. nam si pronuntiatum est Petrum esse virum Mariæ, per consequens probatum est Martinũ non esse, extra de spon. ex parte. vides enim quòd causæ eligentium, & electi sunt connexæ: quia lata sententia contra electores præiudicat electo, licet absenti, vt extra de ele. dudum. 1. in fi. nisi appelletur ab altero illorum, ut extra de of. iu. dele. super eo. aliud videtur esse inter præsentãtem & præsentatum. Nam tũc sententia lata contra vnum non nocet alteri absenti, vt

Sententia lata cõtra electores prę iudicat electo.

gati [a] sunt, ecclesias suas ipsi recipiant. Nam cũ antecessores mei præsules electionem eorum episcoporum, qui ab ecclesijs suis expulsi sunt, nec admiserunt, nec approbauerunt; nec ipsos, qui eis subrogati [a] post sunt, viuentibus illis legitimos episcopos dixerunt: [b] Sane, si ad Turonensem forte archiepiscopum mittere præfatos episcopos dedignaris, stude duos episcopos de expulsis, [c] & duos de subrogatis vnà cum ecclesiæ tuæ legato ad Apostolicam beati Petri sedem transmittere: vbi digna examinatione præmissa, qui legitimi episcopi sunt, appareant, & suas ecclesias irregulariter non amittant: Nihil enim queo aliud in præsenti negotio diffinire. Quia vero magna, quis sit metropolitanus apud Britannos contentio est, licet nullius memoria teneat vos in vestra regione vllam habuisse metropolitanam ecclesiam; tamen si libet (postquam Deus omnipotens pacem inter vos & dilectum filium nostrum Carolum regem gloriosum constituerit) facile hoc poteritis aduertere. Quod si adeo contentiose creditis agere, ad nostrum Apostolatum destinare contendite; quatenus nostro libramine, quæ fuerit apud vos antiquitus archiepiscopalis ecclesia, luce clarius innotescat: & deinceps omni ambiguitate recisa, quam sequi episcopi vestri debeant [d] incunctanter [e] agnoscāt. Neque enim ecclesias Dei per discordias regum, diuisionis aliqua pati damna necesse est, cum (quantum ex se est) pacem, quam prædicant, seruare studeant inuicem, & in omnes.

a ¶ Subrogati post sunt.] *Sic restitutum est ex aliquot vetustis & valde emēdatis codicibus. Antea legebatur*, subrogari possunt.

3 *Aliàs autem irrita erit episcoporum sententia, & à synodo retractanda.*

Vnde Felix Papa I. epist. prima ad Paternum. — Et in decretis Iulij, c. 27. Ca. Hadriani, c. 58

¶ Damnatio iniusta irrita est, & à synodo retractanda. C. XI.

IRritam [f] esse censemus & [a] iniustam episcoporũ damnationem, & idcirco à synodo retractandam ita vt oppressis ab omnibus, in cunctis subueniatur causis. — 11. q. 3. c. Irritā. ex Carth. 4. c. 28. Ans. l. 3. c. 69.

a ¶ Et iniustā.] *Sic in originali, & antecedit vox*, aliter: *sed in*

---

extra, de elect. querelam. hoc ideo est, quia illorũ causæ ita sibi non cohærent. Vel dic, ꝙ nunquam sentētia præiudicat alijs, nisi præsens fuerit. arg. 54. dist. si seruus.
a ¶ Subrogati.] arg. si aliqua duo sunt connexa, prohibito vno, prohibitum est & reliquũ. sic 31. di. si laicus. 26. dist. deinde. 34. dist. si quis viduam. & 8 dist. quo iure, 1. q. 3. si quis obiecerit. extra de hær. fraternitatis. [1] sic econuerso aliquid ꝑmittitur ratione connexionis, vt 81. distin. cum omnibus.
b ¶ Dixerunt.] supple, nec ego dico.
c ¶ De expulsis.] sed qualiter poterit causa per procuratorem criminaliter tractari? forte quia sic placuit Papæ, vel hic ciuiliter agebatur. non enim aliud agebatur hic, nisi an essent, secundum ordinē iuris depositi: & licet fuerit ciuilis, tamen necessarij erāt xij. epi. [2] sic 23. dist. illud. 24. dist. quorundam. quia licet non fuerit causa criminalis, tñ fuit de crimine, [3] unde necessaria est subscriptio, vt extra de accus. super his. Vel dic ꝙ in causa criminali vnus consocius procurat causam aliorum, vt extra de do. & contu. cũ dilecti. & 2. q. 5. statuit. Item hic habes, ꝙ sententia lata à non suo iudice rata potest haberi. De hoc no 9. q. 2. nullus. & 2. q 6. si quando.
d ¶ Debeant.] Arg. pro obsequijs tempore litis non præstandis, vt 2. q 6. quoties. & 11. q. 1. quia. Arg. cõ. 33. q. 2. sæculares. 35. q. 6 multorum. ff. de oper. liber. operis. Sed hoc ideo hic fuit, quia episcopi pro liberis se gerebant. aliàs illi debēt obedire, qui essent in possessione. 8. q. 4. nonne. extra vt li. pend. à memoria. Nec obst. C. de agr. & censi. litibus. lib. 11. vbi dicitur, ꝙ si est contentio inter colonum & dominum de fructibus, ꝙ fructus sequestrantur. Sed illud obtinet, cum dominus est suspectus. Dicas ergo ꝙ possessor semper vtitur fructibus lite pēdente, vt 16. q. 4. volumus. nisi in casu, vt extra de iure patr. ex litteris, quod intellige verum, nisi de hoc ipso quæstio sit, an possideat, vel non, vt extra de in integ. rest. cum venissent. in fi. extra de consti. cum M. in fi. & ff. de aqua quoti. & æsti. l. pen. vnde si post motam controuersiam canonici eligant, non ideo statim cassatur electio donec constet de iniusta electione, vt extra, de in integ. rest. c. 2. in fi. & extra de cau. poss. & propric. cum ecclesia. Idem dicerem de patrono, licet non debeat post motam controuersiam præsentare vel eligere.
e ¶ Incunctanter.] id est, decetero. & sic planum est.
ADDITIO. Dicit H. quòd sensus est, vt interim ei non denegent debitam reuerentiam, & postea incunctanter obediant ei, qui per sententiam eis fuerit assignatus. Archid.

ALIAS AVTEM. Hæc est tertia pars quæstionis, in qua probat quod probatum fuit in prima parte, scilicet ꝙ vnusquisque debeat à suo iudice iudicari. Io. de Fan. & sic continuatur. Dictum est s. in §. aliquando, quòd pro bono pacis Papa tolerauit depositiones episcoporum ab alijs factas. Nunc vero dicit Gratianus, ꝙ aliàs nisi pro bono pacis tolerasset, irrita esset depositio, vt in seq cap. dicitur.

IRritam esse.] CASVS. Quidam episcopi depositi fuerunt sine auctoritate Papæ, & ideo dicit Felix Papa irritam esse eorum damnationē, & à synodo retractandam, vt oppressis omnibus subueniatur plenarie.
f ¶ Irritam.] factam sine auctoritate Romani Pōtificis.

---

1 Arg. 44. di. in prin. vbi de hoc no. s. ea. q. 3. §. 1. & 1. q. 1. sicut Christus. Archid.

Procurator q̃nque causam criminalem pōt tractare.

2 De hoc no. j. ea. q. 8. in sum.

3 Nam licet talis cā esset ciuilis, spectabat tamen ad depositionē & cōdemnationem epõrum, si in ea cõstaret ꝙ legitime essent conuicti de crimine, secũdum Hug.

Possessor lite pendēte fructib. vtitur.

QVOD

decretis Iulij, & in concilio Carthaginensi quarto (vnde citatur infra 11. quæst. 3. c. irritam.) & in capitulis Hadriani, & apud Anselmum est, irritam esse iniustam episcoporum damnationem, &c. *qua lectio videtur magis conuenire cum rubrica huius capitis.*

Et inter decreta Higini, c. 4. in epist. 2. Felicis inter decreta Iulij, c. 16. In c. Hadriani, cap. 19. in adiectis capit. Poly. l. 5. tit. 1. Ans. l. 3. c. 77. Burc. l. 1. c. 147 Iuo, p. 5. c. 260 & p. 6. c. 331.

Quod autem metropolitanum suum contemnere, & aliorum iudicium alicui expetere non liceat, Sixtus Papa III. testatur in epist. ad Orientales episcopos, c. 3. dicens.

¶ Peregrina iudicia sunt submouenda. C. XII.

PEregrina iudicia (salua in omnibus Apostolica auctoritate) generali sanctione prohibemus: quia indignum est, vt ab extraneis † [a] iudicentur, qui comprouinciales, & à se electos [b] debent habere iudices; nisi fuerit appellatum.

† al. externis

Item Anacletus Papa, epistola prima, c. 3.

¶ De eodem. C. XIII.

LEges ecclesiæ Apostolica firmamus auctoritate, & peregrina iudicia submouemus. Vnde & Dominus mentionem faciens Loth, per Moysem [c] loquitur dicens: [Ingressus es quidem (inquiunt) vt aduena, numquid vt iudices?]

Gen. 19.

Et Marcellus epi. 1. in codice canonũ inter decreta Innocentij.

Item Innocentius Papa ad Victricium Rothomagensem episcopum, epistola 2. c. 3.

¶ Nulli liceat aliarum prouinciarum iudicium expetere. C. XIIII.

Capitularium l. 6. c. 287. Ans. l. 2. ca. 52. & 3. c. 79.

NOn liceat cuiquam) sine præiudicio [d] tamen Romanæ ecclesiæ, cui *a* in omnibus causis reuerentia, & auctoritas debetur) relictis his sacerdotibus, qui in eadẽ prouincia Dei ecclesias nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias, vel aliarum prouinciarum episcoporum iudicia expetere, † [e] vel pati. Quòd si quis præsumpserit; & ab officio cleri submotus, & iniuriarum reus ab omnibus iudicetur.

† al. experiri

a ¶ Cui.] *In epistola & Marcelli & Innocentij legitur,* sine præiudicio tamen Romanæ ecclesiæ, cui † in omnibus causis debet reuerentia custodiri: *quamuis à postrema conciliorum in quatuor tomis editione absint illa duæ voces,* sine præiudicio: *quemadmodum & paulo inferius ista,* vel aliarum prouinciarum episcoporum iudicia expetere, vel pati, *qua tamen habentur in alijs locis indicatis.*

† al. cuius

QVOD AVTEM. CASVS. Dictum fuit supra in cap. hæc quippe. ꝙ suffraganei debent ire ad iudicium sui metropolitani, scilicet ad Turonensem. & ideo Gratianus vult modo ostendere, ꝙ suffraganei iudicium sui archiepiscopi declinare non debent, & ad alium iudicem ire. Et hoc probat per sequentia capitula.

PEregrina iudicia.] CASVS. Quæsitum fuit à Sixto, vtrum valeant illæ sententiæ, quæ à iudicibus extraneis proferuntur. Et respondet ꝙ non, nisi fuerit appellatum, vel Papa propria voluntate causam delegauerit: quia indignum est, vt qui cõprouinciales electos debent habere iudices, ab alienis iudicentur.

1 ¶ Ab extraneis.] Arg. iudicem ad quem appellatur, non esse ordinarium. 1 6. q. 3. scitote. & sic archiepiscopus est extraneus, vt ibi videi, & extra de of. iu. ord.

1 Idest, extraneũ, & casus est q de hoc dubitat, cum hoc sit certissimũ, secundum H.

pastoralis. H. Sed potius est hic arg. contra, quia dicitur hic, ꝙ oportet habere iudices comprouinciales. & archiepiscopus est comprouincialis. Illa ergo exceptio, nisi, ad principium refertur, scilicet ad peregrina. & fuit intellectus Gr. ꝙ si quis recusaret metropolitanũ, ad cõprouinciales iudices recurreret, non ad peregrinos, nisi appellaretur. & hoc est quod dicit, & cũ causa extra prouinciam cõmissa fuerit. j. co. non liceat. 2

2 Istam gl. signant H. & L. super ver. j. e. nisi fuerit appellatũ, & melius & clarius ponitur ibi. Arch.

b ¶ Electos.] cum ordinarij sint suspecti. 2. q. 6. placuit. vel loquitur in causa criminali presbyteri, vel diaconi, vt 15. q. 7. si autem.

LEges ecclesiæ.] CASVS. Anacletus in hoc capitulo confirmans constitutiones ecclesiæ dicit, ꝙ alienigena iudex esse nõ debet. Et hoc probat exẽplo Loth, cui dictũ fuit à Sodomitis, Ingressus, &c.

c ¶ Per Moysem.] quia ipse Moyses loquens per spiritũ Domini introduxit in Genesi Sodomitas ita loquentes.

NOn liceat cuiquã.] CASVS. Quæsitum fuit, utrũ episcopo liceat agere vel respõdere sub iudice non suo. Et respondet ꝙ non, salua tamẽ in omnibus Romanæ ecclesiæ reuerentia: quod si facere præsumpserit, deponatur.

d ¶ Præiudicio.] Hoc ideo dicit, quia spretis omnibus ordinarijs ad eum potest appellari. arg. s. 1. q. 7. c. 1. 2. & 3. nam ipse est ordinarius omnium. extra de elect. cum nobis olim.

e ¶ Expetere.] Hic patet ꝙ clericus sine consensu sui episcopi nõ potest consentire in alium iudicẽ. nam sic posset euacuari iurisdictio episcoporũ, si omnes cõsentirent in alium iudicem. ad idem facit 2. q. 6. placuit 2. & in Auth. de sañ. episc. § œconomus. coll 9. Argu. contra. s. ea. pulsatus. Sed extra de foro comp. si diligenti, expeditum est, ꝙ non potest per pactum renuntiare foro. De hac materia no. 11. q. 1. inolita. Io. Quod dicit Io. ꝙ expeditum est, in illa decre. extra de fo. cõpet. si diligenti. nõ est uerum, 3 quia illa decre. loquitur, ꝙ clericus non potest consentire in laicum, sed hodie nec in clericum consentire potest, nisi de cõsensu sui episcopi, ut extra de foro compet. significasti. B.

Clericus, an possit foro renuntiare.

3 Imo est verum, ut patet uer. cum ergo. Arch.

REVERENTIA. CASVS. Quia §. in c. non liceat. mentionē fecit de reuerentia Papę; ideo Gr. dicit quæ sit illa reuerentia, scilicet cum appellatur ad eum, vel cum ab eo iudices extranei conceduntur.

V Naquæque.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ quælibet prouincia proprios debet habere iudices, ad quos cōprouinciales recurrant, nisi sedes Apostolica aliter decreuerit.

N Eminem.] CASVS. Hic c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ nullus debet trahi extra suam prouinciam vel comitatū, ita ꝙ actor sem per forum rei sequatur, nisi fuerit appellatū ad maiorem iudicē, vel nisi ad iussionē maioris iudicis datus fuerit iudex. In secunda parte dicit, ꝙ in qualibet ꝓuincia synodus causas audire debet & terminare intra suæ prouinciæ terminos, & omnis accusatio fiat intra prouinciā, sicut in Nicæno concilio continetur. Secunda pars incipit ibi, [Illa quæ sunt.]

a ¶ Neminē.] Est autem hoc ideo statutum, quia alibi non possūt habere testes vel amicos, vt 33. q. 2. siue. 2. q. 2. præceptū & l Auth. vt oēs obed. iud. § 3. coll. 5. Vnde dico, ꝙ si aliqs impetrat rescriptum ad iudicem alterius ꝓuincię, non sufficit ꝙ vltra duas dietas nō trahat aduersariū vt dicit illa constitutio, extra de rescrip. nonnulli. Sed etiam requiritur ꝙ extra ꝓuinciam [1] eum non trahat, nisi in litteris fiat mētio de prouincia. Cum enim de iure extra prouinciam nemo sit trahendus, vt hic dr̄, ergo nisi rescriptum principis de eo faciat mentionē, nō potest auctoritate rescripti trahi extra prouinciam, licet minus sit spatiū ad qđ trahitur, quàm duæ dietæ. est tamen ar. contra extra de offic. iud. ord. significauit. Io. Certe tamen non nocet cōtra: sed illi constitutioni, nonnulli. statur. Ista opinio hodie non habet locum, immo contrarium obseruat Romana curia.

Rescripto non potest quis trahi extra suam prouinciā.

[1] Intelligo vulgarē, vt dixi 7. q. 1. §. factus.

S I quis clericus.] CASVS. Dicitur hic, quod de quocunque crimine quis accusatur, tantum in sua prouincia respondeat, ne accusator eum ad aliam prouinciam trahere nitatur. Sequens cap. planum est, & per se patet.

Reuerentia autem, quæ Apostolicæ debetur Ecclesiæ, & eius auctoritas intelligenda est, cum vel ad ipsam appellatum fuerit, vel ab ea iudices electi conceduntur.

Vnde Sixtus Papa cum diceret: [Comprouinciales & à se electos debent habere iudices,] statim subiungit, [nisi fuerit appellatum.] §. e. peregrina

Item Anacletus Papa epist. 1. c. 3.

¶ Absque Apostolicæ sedis decreto extraneos iudices adire non possumus. C. XV.

V Naquæque prouincia tam iuxta ecclesiæ, quàm iuxta sæculi leges, suos debet iustos, & non iniquos habere iudices, & non extraneos, † nisi Apostolicæ sedis huius decreuerit auctoritas. Ans. l. 3. c. 80. † al. externos

Item ex Romana synodo.

In cap. Hadriani, c. 5. 8. 9. 10. Felix 1. epi. 2.

¶ Nisi per appellationem, alterius prouinciæ iudices adire non oportet. C. XVI.

N Eminem[a] exhiberi de prouincia ad prouinciam, vel ad comitatum oportet, nisi ad relationem iudicis, ad quem [α] fuerit appellatum, ita vt actor rei forum sequatur. *& infra.* [β] Illa, [ε] quæ sunt per vnamquamque prouinciam, ipsius prouinciæ synodus dispenset, sicut in Nicæno constat decretum esse concilio. [β] Vltra prouinciæ terminos accusandi licentia non progrediatur. [β] Omnis accusatio intra prouinciam audiatur, & à comprouincialibus terminetur, nisi [γ] prælatus sit, qui accusatur.

Iuo, p. 5. c. 248. & p. 6. c. 331. C. 8. §. ea. vltra. 3 5. q. 4. c. duodecim. §. item Hadrianus. C. 9. C. 10.

α ¶ Ad quem fuerit appellatum.] *Hæc sunt addita ex Hadriano, epistola synodica Felicis, & Iuone.*

β ¶ Illa, quæ.] *Hinc vsque ad finem in capitulis tantum Hadriani sunt inuenta.*

γ ¶ Nisi prælatus sit, qui accusatur.] *Verba hæc neque in capitulis Hadriani, neque in antiquioribus Gratiani exemplaribus leguntur, in alijs vero, loco ipsorum, sunt hæc,* nisi ad sedem Apostolicam fuerit appellatum.

Item Sixtus.

Eleutheri⁹ ad Gallię prouin. Felix 1. epi 1. in decretis Iulij, c. 25. In cap. Hadriani, c. 7. Iuo, p. 6. c. 318 & 329.

¶ De eodem. C. XVII.

S I quis clericus super quibuslibet criminibus accusatus fuerit; in prouincia, in qua consistit ille, qui accusatur, suas exerceat † actiones: nec existimet † eum accusator suus alibi, aut longius ad iudicium pertrahendum. † † al. exerceat · al. æstimet † al. protrahendum

¶ *Caput hoc, quod citatur ex Sixto, in nulla epistola Pontificum huius nominis est inuentum. In aliquot vetustis exemplaribus est tantum, Item, vt videatur citari eadem synodus Romana, quæ in superiori capite, idest quæ continetur in capitulis Hadriani. Iuo autem par. 6. cap. 318. citat ex Eleutherio: cap. autem 329. citat ex Felice primo.*

Item ex decreto Hadriani Papæ.

QVOD

QVOD iudex.] In hac 7.q.quęritur, vtrum criminosus possit esse iudex, & inde sumpta occasione ponit tres ordines infamiũ vsque ad illam legem, arceantur. Diuidas ergo quæstionem in tres partes. In prima mes possint esse iudices. Et quidem si non tolerantur ab ecclesia, non possunt: si tolerantur, bene possunt, & tenet eorum snia, 1 ipsi tamen peccant iudicando. 2 Vel distingue an aliquis sit infamis per sniam vel ipso facto, vt tunc nõ possit, an aliàs vt tunc possit. Illud tñ certũ est, ꝙ si ĩfamis obijcitur alicui, qui est electus in iudicẽ, ꝙ propter hoc bene remouetur, licet hucusque fuerit toleratus, vt extra de rescriptis, scíscitatus. & extra de exces. prælat. inter dilectos. & ff. ad leg. Iu. de vi priuata, l. 1. criminosi ergo possũt iudicare ex officio, sed nõ ex vitæ merito 15. q. vlt. c. vl.

1 De hac materia tractatur plene in l. Barbarius Philippus. & ibi per Bar. & alios. ff. de of præt.

2 Vt j. ea. §. fi. in fi. de pœn. dis. 6. c. 1. 40 dist. cap. vlt.

parte

¶ Vbi crimen admittitur, ibi causa ventiletur. C. XVIII.

In cap. Hadriani. c. 52. & ĩ. e. c. ibi semper ex Fabiano. Burc. l. 16. c. 3. Iuo, p. 6. c. 324 Pann. l. 4. c. 75.

QVi crimen objicit, sciat † se probaturum. Reuera ibi causa agatur, vbi crimen admittitur.

† al. scribat

QVAESTIO VII.

QVÒD *index* [a] *esse non possit, quem cum reo par, aut maior macula inficiat, multis auctoritatibus probatur.*

Dicit enim sancta Romana synodus.

In cap. Hadriani c. 5. & in 2. epist. Felicis. Ans. l. 3. c. 7. Poly. l. 5. ti. 1. Iuo, p. 5. c. 248. & p 6. c. 331. Pann. l. 4. c. 78.

¶ Infames, iudices esse non possunt. C. I.

INfamis [b] persona, nec procurator [c] esse potest, nec cognitor.

Tria sunt, [d] *quibus aliqui impediuntur, vt iudices non fiant. [Natura, vt surdus, & mutus, & qui perpetuo* [e] *furiosus est, & impubes; quia iudicio carent. Lege, qui senatu amotus* [f] † *est. Moribus* [g] *femina & serui: non quia non habeant iudicium,* [h] *sed quia receptum est, vt ciuilibus officiis non fungantur.]*

Ex le. cum prętor. ff. d iudiciis.

† *motus*] ori.

¶ *Prior pars huius capituli vsque ad versi.* cognitor. *habetur in epistola secunda Felicis primi: in qua refert synodum à se habitã: quod in principio epistolæ commemorat his verbis:* Nos vero ad supplementum vestrum fratres, & coepiscopos nostros vocauimus amplius quàm septuaginta: Cum quibus hæc, quæ subtus habentur inserta, regulariter tractanda decreuimus. *Eadem pars habetur in capitulis Hadriani; quæ (vt superius eadem q. 5. c. accusationes, adnotatum est) nomine Romanæ synodi interdum citantur. Reliqua vero huius capitis videntur esse Gratiani; sumpta tamen fere ad verbum ex l. cum prætor. versic. quidam enim. ff. de iudicijs. quemadmodum & in sequenti capite multa colliguntur ex varijs legibus Digestorum, & Codicis. Quamobrem in antiquioribus codicibus omnia hæc vsque ad c. qui sine peccato, coniunctè habentur.*

Verumtamen, [i] *si seruus, dum putaretur* [k] *liber, ex delegatione sententiam dixit; quamuis postea in seruitutem depulsus sit sententia ab eo dicta, res iudicata firmitatem tenet.*

lib. 3. tit. 1. *In Digestis, tit. de postulando.*

b INfamis.] per sententiam.

c ¶ Nec procurator.] i. aduocatus, vt infra prox. §. Vel intellige de procuratore vero, vt infamis non possit esse procurator, 3 secundum canones. vt j. 5. q 4. quia episcopus. nec obstat Insti. de excep. §. vlt. quia loquitur hic de infami per sententiam: ibi de tali, qui est aliàs infamis. si tñ iudex toleratur in officio, eius tenet snia. 8. q. 4. nonne. Sed infamis põt esse arbiter, vt j. ead. §. tria. versi. cognitores.

Infamis an possit esse procurator.

3 De hoc etiam not. extra de iura. calumn. Imperatorum.

Infamis arbiter esse potest.

TRIA SVNT. CASVS. Dr in hoc §. ꝙ tribus de causis repellitur aliquis ne iudex fiat. s. natura, lege, & morib. Natura impeditur surdus, mutus, & perpetuo furiosus, & impubes. Lege, vt ille q remouetur à senatu pp suam turpitudinẽ. Moribꝰ, vt mulier & seruus: nõ ideo qa iudicare nõ possunt: sed quia moribus obtentũ est ne ciuilibus fungantur officijs, sed si delegatur causa seruo, qui putatur liber, eius tenet snia.

parte ponitur quod dictum est. Secunda ibi, [Arceantur.] Tertia ibi, [Qui sine.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 7. q. qua quæritur, an iudex esse possit, qui pari delicto cũ reo vel maiori inficitur, & ꝙ non possit iudicare, multis auctoritatibus probatur. Consueuit tamen dici, ꝙ donec iudex toleratur ꝙ iudicare põt ex officio suo: sed non de iure mero, vt j. ea. §. vl. Mihi videtur, ꝙ repelli debeat, si crimen fuerit contra eum probatum in modum exceptionis, sicut contingit de teste, qui repellitur probato crimine in modum exceptionis, & sicut de electo ad dignitatem contingit, cum ei obijcitur aliquid, vt repellatur ab electione. Seq. cap. planum est.

a ¶ Quòd index.] Hic quæritur an criminosi, vel infa-

d ¶ Tria sunt.] hoc est sumptum à lege ff. de iud. cum prætor. §. non autem omnes.

e ¶ Et qui perpetuo,] secus si ad tempus, vt ff. de iud. cum furiosus.

f ¶ Amotus.] immo & si eius electio fuerit cassata propter eius vitium, vt extra de elec. c. super.

g ¶ Moribus.] i. consuetudine. immo etiam lege, siue canone. 33. q. 5. mulierem. Nec obstat 15. q. 3. §. 1. dic vt ibi dixi.

h ¶ Iudicium.] i. discretionem.

i ¶ Verumtamen.] §. & verba Grat.

k ¶ Dum putaretur.] ecce quantum communis opinio operetur, vt extra de iurep. ɋsultationibus. extra q

Opinio cõis multũ operatur.

filij

filii sint legit. cum inter. & 1. q. 1. si qui à simoniacis. C. de testa. l. 1. argum. contra extra qui fil. sint leg. per tuas. & supra 24. dist. c. vlt. 2 9. q. 2. si quis ingenuus. & dist. 8. veritate. & ff. de iudi. l. 2. in princ. Sed numquid idem est si excõicatus ferat sententiam, qui publice habetur pro non excommunicato? not. extra de sententia & re iudic. ad probandum. Et est ratio, quare aliud sit in tertio: quia seruus in multis casibus habet personam standi in iudicio, vt 12. quæst. 2 §. qui manumittitur. sed excommunicatus in nullo. Vel dic (qđ verius credo) quod nec sententia serui teneret, nisi confirmata esset à principe. Ioan.

d ¶ Vel propter casum.] Digestis, de iud. cęcus. infra 15. quæst. 1. §. vlt.

e ¶ Prædonum.] tunc enim non est imputandum, vt ff. de adult. vim passam 32. q. 5. ille.

f ¶ In arena.] nisi causa virtutis hoc faciant. ff. eodem.

C. II

INfames non possunt esse procuratores, vel patroni causarum. Sunt autem tres ordines eorum, qui postulare [a] prohibentur. ¶ Est autem postulare, desiderium suum, vel amici sui in iure apud eum, qui iurisdictioni præest, exponere, vel alterius desiderio contradicere. ¶ Nam, vt præmisimus, non postulantium tres ordines sunt Quidā prohibentur omnino [b] postulare, vel propter ætatem, vt minores decem & septem annis, vel propter casum, vt surdus, qui prorsus non audit. [c] Alij prohibentur, ne pro alijs postulent, vel propter sexū, vt feminæ, vel propter casum, [d] vt vtroque lumine orbati; † vel propter notam turpitudinis, vt ij, qui corpore suo muliebria passi sunt, nisi forte vi prædonum, [e] vel hostium stuprati probentur. Similiter qui capitali crimine, vel calumniæ † causa publico iudicio sunt damnati, vel qui operas suas locauerunt, vt cum bestijs depugnarent in arena, [f] pro alijs postulare prohibentur. His personis pro se allegare permittitur, pro aliis postulare prohibetur; nisi forte tutelam impuberum, vel curam adolescentium non affectatam, sed necessariam administrent. Pro his enim quorum curam gerunt, eis postulare conceditur. Alij enim [g] omnes, qui vt infames [h] notātur, nisi pro se, & pro certis personis, postulare non possunt, nisi in integrum restitutionem acceperint. ¶ Permittitur [i] autem eis postulare pro parente, pro patrono, patronave, liberis, parentibusq; patroni, patronæque: pro liberis etiā suis, fratribus, & sororibus, vxore, socero, socru, genero, nuru, vitrico; nouerca, priuigno, priuigna, pupillo, pupilla, furioso, furiosa, fatuo, fatua, muto, surdo, prodigo, & adolescente. Item pro ijs, quibus propter infirmitatem curatores dari solent, & qui negotijs suis aliquo perpetuo morbo superesse non possunt. ¶ Omnes autem, qui non sponte, sed necessario funguntur officio, [k] sine offensa edicti postulare possunt, etiam si ij sint, quibus non nisi pro se ipsis postulare permittitur. ¶ Affinitates vero non eas accipere debemus, quæ quondam [l] fuerunt, sed præsentes. Nurus & generi appellatione, & soceri, & socrus, & vlteriores, quibus [pro] præpositio [m] solet accedere, continentur.

Ex l. 1. ff de postulando. verbis alio modo aptatis.

† Concor. tex. in l. 1. §. secundo loco. ff. de postu.

† al. calumnia publici iudicij

Ex l. 2. & 3. eo.

Ex l. 4. & 5.

Ex l. 6.

Ex l. 3. eod.

INfames. CASVS In hac lege hoc ordine proceditur. Primo dicitur, quòd infames non possunt esse procuratores, vel aduocati. Secundo quid sit postulare. Postulare est, scilicet, desiderium suum vel amici sui in iudicio exponere. Tertio ponit tres ordines hominum, qui aduocare non possunt. In primo ordine ponuntur illi, qui nec pro se, nec pro alijs possunt aduocare, vt minores xvij. annis. & illi qui nihil audiūt. In secundo vero ordine ponuntur illi, qui possunt pro se postulare: sed pro alijs non, nisi pro pupillis, vel adultis, quorum tutelam vel curam gerunt, in quo ordine sunt quinque genera hominū seu personarum, scilicet mulieres, & vtroque lumine orbati, & illi qui sponte muliebria passi sunt, vt Sodomitæ, vel qui de capitali crimine, aut de calumnia sunt damnati, & ij qui locauerunt operas suas, vt cum bestijs, seu feris pugnarent in arena. In tertio autem ordine ponuntur alij infames, qui pro se & quibusdam certis personis possunt aduocare, quæ infra continentur, & hoc propter quinque causas, scilicet propter reuerentiam, vt in parente & patrono: propter consanguinitatem: propter affinitatem: propter misericordiam miserabilium personarum: propter tutelam, vel curam eis iniunctam. Secunda pars est ibi, [Est autem.] Tertia ibi, [Nam vt præmisimus.]

Postulare quid sit.

a ¶ Postulare.] postulare est pro tribunali petere, & non alibi. ff. de dam. infec. dies. §. hoc autem.

b ¶ Omnino.] etiam pro se.

c ¶ Non audit.] nullus enim adeo surdus est quin aliquid audiat, vt C. qui testa. fac. poss. discretis. dem, l. secunda. §. quod si.

g ¶ Alii enim.] notandum, quòd omnes, qui maiori infamia sunt notati, non nisi pro se & pro iis quorum sunt tutores, possunt postulare, & illi sunt de secundo ordine. Sed minori infamia notati possunt pro se & pro quibusdam certis personis aduocare, & illi sunt de tertio ordine postulantium, scilicet de minori.

Infames q̄nque postulare possunt.

h ¶ Infames.] minori infamia.

i ¶ Permittitur.] vt sunt illi de secundo ordine.

k ¶ Officio.] vt tutores & curatores.

l ¶ Quæ quondam.] ergo vno coniugum defuncto soluitur affinitas. Instit. de nupt. §. affinitatis. Sed contra 35. q. 10. c. 1. [1] Sed potes dicere, ꝙ quo ad impedimentum matrimonij non deletur, sed quo ad alia, aut quo ad beneficia huius edicti.

1 Ver. porro. vbi de hoc.

m ¶ Præpositio.] scilicet patribus istorū, vel viris istarum.

rum, & dicitur prosocer, idest, pater soceri. progener, idest, maritus neptis. nam gener filii mei est mihi progener.

ARCENTVR. Hæc est secunda pars q. in qua ponit 12. art. legales vsque ad c. [qui sine.] Io. de Fant.

honorati, qui Romæ sunt, id est qui honorem habent sine administratione, possint aduocare. Et respondet, quòd sic, quamdiu volunt, dummodo tamen turpi lucro pecuniæ, vel alicuius alterius rei non corrumpantur.

GA.
Tit.6.l.5.

2 ¶ Arceantur etiam à professione aduocatorum (*sicut in secundo libro Codicis, titulo de postulando, inuenitur*) qui sub nomine honorariorum ex ipsis negotijs, quæ tuenda susceperint, emolumentum sibi certæ partis, [a] cum graui damno litigatoris, & deprædatione poscentes, inueniuntur.

L.6.cod. eod.

¶ Item si quis adeo procax fuerit, vt nō ratione, sed probris putet esse certandū, opinionis suę imminutionem patiatur. ¶ Præterea non licet aduocato vllum contractum [b] inire, vllam pactionem conferre cum eo litigatore, quem in propriam recepit fidem, nec ex industria [c] iurgium protrahere. ¶ Apud vrbem [d] Romam etiam honoratis, [e] qui hoc putauerint eligendum, [f] eousque liceat orare, quousque maluerint, [g] videlicet, vt non ad turpe [h] cōpendium, stipemq́; deformē hæc arripiatur occasio. Nam si lucro pecuniaq́; [i] capiantur, veluti degeneres inter vilissimos numerabuntur.

L.7. cod.eod.

¶ Si vero [k] in vno auditorio duo tantum præ ceteris fuerint, vel plures, quorum fama sit hilarior, in iudicantis officio sit, vt par [l] causidicorum distributio fiat, & exæquetur partibus auxilium singulorum. ¶ Si quis vero monitus à iudice, ea excusatione, quæ nequeat comprobari, cuicumque parti patrociniū denegauerit, careat foro, [m] sciat etiam numquam sibi ad agendum copiam posse restitui. ¶ Si quis autem ex litigatoribus detectus fuerit separatim tractasse cum plurimis, & aduersario suo tali fraude subtraxisse paris defensionis copiam; ostendet proculdubio iniquam [n] à se litem foueri, & auctoritatem iudiciariam à se elusam experietur.

Ex l.2. cod. de aduoca. fisci.

¶ Item, quamuis [o] illi, qui causam fisci egissent, prohibeantur aduersus fiscum patrocinium præstare; tamen hodie [p] etiam aduersus fiscum patrocinium possunt exhibere priuatis; † dum eam causam [q]

d ¶ Apud vrbem.] de eadem lege est.

e ¶ Etiā honoratis.] etiam melioribus.

f ¶ Eligendum.] vt sunt aduocati.

g ¶ Maluerint.] id est, quousque tale officium voluerint exercere. vnde non est hic argumentum, ꝙ aduocati tamdiu audiantur, quamdiu volunt allegare: 3 quia iudex potest aduocatos remouere cum voluerit, vt ff. de iis, quæ in testamento delentur. l. 3. in fi. C. de iudiciis, Auth. iubemus.

Aduocato quque silētium imponendū est.

3 Adde ꝙ nō debent esse verbosi in allegādo l. Nesennius. cū ibi no. ff. de nego. gest.

h ¶ Non ad turpe.] idest, ad modicum, & vile. Et est ar. ꝙ bona dona danda sunt doctoribus, & ff. de admi. tut. cum plures. & ff. de origine iuris. l. 2 §. vlt.

i ¶ Pecuniaque.] modica.

Doctoribus bona dona dāda sunt.

SI VERO. CASVS. Dr̄ in hac lege, ꝙ si duo vel plures in aliquo auditorio præ totis meliores fuerint aduocati, & alter litigatorum velit habere partē bonorum aduocatorum: officio iudicis fiat æqualis distributio causidicorum: & si quis aduocatus monitus noluerit obedire sine iusta excusatione, careat ipse officio aduocandi sine spe aliqua restituendi.

† Concor. tex. in l. 1. & ibi Cyn. C. de aduo. fisci. nota. l. pe. & fi. ff. de postu.

2 Secundū Azo. & Io. Bes. & L.

CASVS. Dicitur, hic ꝙ illi, qui paciscuntur de certa parte litis cum eo cuius causam defendunt, repelluntur ab aduocando.

a ¶ Partis.] de parte litis non licet pacisci, vt ff. de pact. sumptus. sed super certa re licet. ar. C. de sententiam passis, si debitor. 2 licet M. dixerit, ꝙ licet de aliquota re pacisci sine graui detrimēto partis, vt hic: tamen vltra centum aureos non licet pacisci, vt ff. de va. & extraor. co. l. 1. §. in honorariis.

PRÆTEREA. CASVS. Tria prohibet Imperator, vt aduocatus rationibus pugnet, non probris: alioquin erit infamis, vt nullum pactum ineat cum eo quem in propria cura susceperit, post lit. contest. quod intelligit H. si antea fecit pactum. alioquin secus. & vt iurgia ex industria non protrahat.

b ¶ Contractum.] ex post facto, ab initio tamen potest. 11. quæst. 3. non licet. sed si non fecit pactum, postea ei dabitur pro modo litis, & facundia aduocati, & pro consuetudine regionis, vt ff. de va. & extraor. cog. l. 1. §. in honorariis. Vel loquitur de tali, qui sponte se vinci sustinet in aliqua exceptione, vt si asserat se non posse fouere causam nisi augmentetur salariū, quod fieri non debet, argumento medici, vt ff. de var. & extraor. cog. medicus.

Aduocato qualiter fit satisfactio.

s Sic erit in medico. ff. de va. & extraor. cog. medicus.

c ¶ Ex industria.] quod si fecerit, eum iudex puniat duabus libris auri. 3 C. de iudi. properandum. §. illo proculdubio.

APVD VRBEM. CASVS. Quæsitum fuit, vtrum

k ¶ Si vero.] C. eod. prouidendum.

l ¶ Vt par.] illud olim obtinuit cum salaria dabantur de publico: hodie vtraque pars sibi debet prouidere, vt C de iudi. l. properandum. §. illo. Tamen pueris, & debilibus, & pauperibus prætor dabit aduocatum, 4 vt ff. de postu. l. 1. §. ait prætor.

4 De hoc le. & no. extra de off. iu. c. 1.

m ¶ Foro.] ff. de pœn. l. moris. §. 1.

SI QVIS AVTEM. CASVS. Quæsitum fuit ab Imperatore, si alter litigatorum subtraxerit aduersario copiam aduocatorum corrumpendo eos ne ipsum iuuarent, quam pœnam pati deberet. Et respondet, ꝙ puniri debet extra ordinem, & ostendit se iniquam litem fouere.

n ¶ Iniquam.] sic extra de testi. c. intimauit. & extra de testib. cogend. peruenit.

QVAMVIS. CASVS. Quidam fuerunt aduocati fisci, postea volebant præstare patrocinium priuatis contra fiscum. Quæsitum fuit, an possint. Et respondet ꝙ sic hodie, licet olim fuisset secus: dummodo declinet causam illam, in qua fuerunt aduocati pro fisco.

o ¶ Quamuis.] verba Gratiani.

p ¶ Tamen hodie.] verba legis.

q ¶ Causam.] nisi suam, vel parentum suorum, vel pupillorum suorum iniuriam prosequantur. ff. eodem l. pen §. vlt.

declinent ſuſcipere, quam tractauerant, dum fiſci aduocati fuerunt. ¶ Item, ſi contra patrem [a] pupilli cauſam egiſti; tutor, [b] vel curator datus eamdem cauſam defendere nõ prohiberis. ¶ Cognitores [c] vero ex officio intelliguntur, non ex arbitrio. [d] Nihil enim refert, is qui arbitrium ſuſcepit, an ſit integræ famæ, an ignominioſus. ¶ Filius [e] etiam in re patris arbiter eſſe poteſt. Nam & iudicem [f] eum eſſe poſſe pleriſque placet. ¶ Si quis vero [g] iudex [h] ſit, arbitrium recipere eius rei, de qua iudex eſt, & in ſe compromitti iubere prohibetur lege Iulia: & ſi ſententiam dixerit, non eſt danda pœnæ perſecutio: ſeruus arbiter eſſe non valet, libertinus poteſt. ¶ Porro infamia [i] multipliciter irrogatur. Aliquando enim contrahitur genere delicti declarati per ſententiam; veluti cum iudex pronunciat, iniuriã feciſti, hæreditatem expilaſti, calumniatus

L. hi, qui fiſci. ff. de poſtu.
Ex l. Pædius. ff. de recept. arb.
Ibid. l. 5.

Ex e. l. Pædius.
L. Decuriones C. ex quib. cauſis infa. irro.
L. 12. cod. eo.
L. 16. cod. eo.
L. 6. cod. eod.

SI CONTRA. Caſum ſic pone. Ego quondã fui aduocatus contra patrẽ Petri. pendente cauſa mortuus eſt pater Petri, cui Petro datus ſum tutor legitimus datiuus, vel teſtamentarius. Quæritur vtrum poſſem defendere eãdem cauſam Petri pupilli mei? Et reſpõdet, quòd ſic, quamuis olim ego fui contra patrem eius.

a ¶ Si contra patrẽ.] male ponit litteram, quæ eſt ff. eo. l. vlt.

b ¶ Tutor.] Argu. ꝙ ratione officij licet quod aliàs non liceret, vt 94. diſt. præcipimus. & C. de adminiſtrat. tut cum quidam. Item argum. ꝙ ſi iudex ſucceſſit appellanti, quòd poteſt propriam ſentẽtiam impugnare. ff. de iudic. l. Iulianus ait. Itẽ arg. ꝙ ſi iudex à quo appellatur, efficitur illius iuriſdictionis cuius eſt ad quem appellatur, quòd poſſit cognoſcere, vt 11. q. 3. ſi epiſcopus. 2. quia iam videtur alia perſona. ff quando ap. ſit l. 1 §. ſed & ſi præſes. Arg. contra. ff. de iur. omn. iud. prætor. Ioan. Sol. conſueuit dici, quòd debet cauſam alicui delegare, vt ff. de iuriſd. omn. iud. prætor. Vnde gloſſatur ibi, poteſt, ideſt, debet, alioquin poſſet recuſari. B.

Iudex an poſſit quãq; propriã ſententiã impugnare.

COGNITORES VERO. CASVS Hæc ſunt verba Gratiani, & reſpiciunt ad finem primi capituli huius quæſtionis, vbi dictum eſt, ꝙ in famis perſona non poteſt eſſe cognitor, ideſt iudex. Sed aliquis idem intelligeret de arbitro, dicit ꝙ arbiter poteſt eſſe infamis. Filius (vt lex dicit) poteſt eſſe arbiter de re patris.

c ¶ Cognitores.] Exponit primum capitulum huius quæſtionis.

d ¶ Non ex arbitrio.] ff. de arb. Pædius.

e ¶ Filius.] ff. de arb. quin etiam.

f ¶ Et iudicem.] Sed contra. ff. de iuriſ. om iud. qui iuriſdictioni, vbi dicitur ꝙ iudex nec ſibi, nec liberis ſuis ius dicere poteſt. Sed illud intelligas in criminali cauſa: ſecus in ciuili: ſed tñ in criminali cauſa 1 põt vſque ad litis conteſt dicere ius ſuis, vt ff de of. præti. l ſenatus. tamen delegatus iudex non poteſt eſſe filius in cauſa patris, vt extra de ap. poſtremo.

Iudex an poſſit ſuis ius dicere.

1 Sub. vt colligitur à ɔ̃rio ſenſu. ff. de iud. in priuatis. Arch.

SI QVIS VERO. CASVS. Dr̃ hic, ꝙ iudex non poteſt compellere partes in ſe compromittere de illo negotio de quo ipſe eſt iudex: & ſi ſententiam dixerit, pœnæ perſecutio non dabitur. Item dicitur hic, ꝙ ſeruus arbiter eſſe non poteſt: ſed libertinus ſic.

g ¶ Si quis vero.] verba huius legis ſunt. ff. de arb. ſed & ſi. §. ſi quis.

h ¶ Iudex.] Quidam ita intelligunt, vt hæc duo prohibeantur hic, ſcilicet vt ordinarius vel iudex alter non poſſit eſſe arbiter de ea re de qua iudex fuit. Itẽ & hic prohibetur ne iubeat compromitti in ſe. Quare autẽ ordinarius non poteſt eſſe arbiter, triplex aſſignatur rõ. Vna quia ſecundum hoc ordinarius ſemper procuraret, vt eligeretur in arbitrũ, ne ab ipſo poſſet appellari. Alia ratio eſt quia ordinarius dẽt cogere arbitrum vt procedat: & debet ſuam ſententiam mãdare executioni. extra de ſo. comp. ſi quis cõtra. ff. de arb. l. 3. Sed hoc non poſſet eſſe, cum idem eſſet ordinarius & arbiter. 2 Tertia ratio eſt, quia arbitria ſunt ad modũ ordinariæ iuriſdictionis. & ſic ſequeretur, ꝙ aliquid eſſet ſimile ſibiipſi: ſicut non ſimul poſſunt concurrere iura naturalia & iura adoptionis, vt inſti. de adopt. § 3. Io. Ego credo tamẽ ꝙ ordinarius poſſit eſſe arbiter, vt no. 2. q. 6. à iudicibus. numquam enim præciſe inuenies, ꝙ ordinarius non poſſit arbiter. Sed vbique dicitur ꝙ non poteſt cogere partes, vt in ſe compromittant: vnde licite compromittitur in eum volentibus partibus, vt ff. de tuto. & cura. l. 4.

2 Et hoc plene probatur extra de arbit. ex parte. Arc.

Ordinarius an poſſit eſſe arbiter.

POR-

PORRO. CASVS. Quia dictum erat ſ̃. in c. infamis. ꝙ infamis perſona non poteſt eſſe procurator vel cognitor: vel quia in multis locis fecerat Gr. mentionem de infamibus; ideo ſupponit hunc §. in quo oſtendit, ꝙ infamia quattuor modis irrogatur. Aliquando enim irrogatur infamia ex genere delicti per ſententiam iudicis declarati, vt cum pronunciat, iniuriam feciſti, &c. Aliquando ex genere pœne, vt cum aliquis in opus publicum condemnatur: qui remanet infamis etiam finito tempore. Aliquando etiam genere pœnæ & delicti declarati per ſententiam, vt cum dicitur ei, Sycophantes, ideſt, calumniator es tu. Aliquãdo irrogatur ipſo iure vel ipſo facto: quod idem eſt, vt contingit cum aliquis exercet improbum fœnus: vel cum mulier nubit intra tempus luctus: vel qui ſciens eam accipit in vxorem. H. tamen dicit ꝙ ſecundus modus non differt à tertio niſi in hoc ꝙ in tertio genere crimen fuit publice per ſententiam declaratum: quod non fuit in ſecundo genere.

i ¶ Infamia.] Fama, opinio, & exiſtimatio. idem eſt. Fama eſt illæſæ dignitatis ſtatus, moribus & legibus comprobatus ff. de va & extra. ord cog. l. pen. §. exiſtimatio. Infamia alia iuris: 3 alia facti. Infamia facti eſt quando quis aggrauatur, vel infamatur apud bonos & graues: de qua agitur. ff. de obſequiis à libe. l. 2. & l. licet. & 6. q 1. ſunt plurimi. ſcilicet quando læſa eſt fama alicuius propter factum quod commiſit, apud bonos & graues. Vtrum autem hæc infamia repellat ordinandum, dixi 2. q 7. ipſi apoſtoli. & q. 8. in ſumma. Infamia eſt diminutio ſtatus alicuius. Hæc infamia, quæ dicitur infamia iuris, quandoque irrogatur ipſo facto, & alijs modis, vt hic dicitur. Per ſententiam infamatur quis, cum de crimine publico conuincitur quis vel ciuiliter, vel criminaliter, vt ff. de pub. iu. infamem, niſi in caſu, vt ff de pub. iud l vlt. In priuatis delictis ſi quis criminaliter ſit conuictus & condẽnatus: ſi ſit tale crimen quod deſcendit ex actione famoſa, tunc infamatur, vt ff. de ijs, qui no. in fa. quid ergo. §. vl. ſed §. ille nõ bene dicit: ſed hoc expreſſe hr̃. ff. de pub. iud. l. infamẽ. Sed ſi ciuiliter agatur, non ff. de cri. ſtel. l. 2. niſi in caſibus, ſcilicet in actione furti, vi bo. rap. iniuriarũ, & doli mali, vt ff. de ijs, qui no. in fa. Athletas. § vlt. Item fallit in crimine expilatæ hæreditatis, vt C. de ijs, qui no. in fa ſi te expilaſſe, & in crimine ſepulchri violati, vt ff. de ſepul. viola. l. 1. Et quando mulier calumnioſe ſe mitti facit in poſſeſſionem tãquam ſit grauida, vt ff. eo. l. notatus. Sed pro actionibus quæ ex

Famæ definitio.

Infamiæ duplex.

3 Sub. alia canonica: de qua no. 6. q. 1. c. 1. & hic repete quod dixi 2. q. 7. teſtes. Arch.

con-

Actiones quatuor ex fctu infamant.

contractu descendüt, nemo fit infamis, nisi in quattuor casibus, vt ff. de iis, qui no. infa. furti. §. mandati. scilicet cum directe conuenitur actione tutelæ, mandati, depositi, & pro socio, vt ibi dicitur. Per sententiam arbitri nemo infamat. ff. eo. l. quid ergo. §. ex cõpromisso. sed hæc ictus fustium. sicut est in furto, cum quis in manifesto furto deprehenditur.

c ¶ Qui damnantur.] sine sententia: & sic non est hoc membrum superfluum.

d ¶ Pristinum quidem statum.] scilicet libertatem.

L. 16. cod. eod.
L. 6. cod. eod.
L. 16. cod. eod.
L. 10. cod. eod.
L. 15. cod. eod.

es. Aliquando genere pœnæ: a sicut b illi, qui damnantur c in opus publicum; qui pristinum quidem statum d obtinent; sed damno infamiæ etiam post impletũ tempus subijciuntur. Aliquando genere pœnæ, & delicti declarat e per sententiam, f veluti dum fustibus cæso per præconem dicitur, ἐσυκοφάντησας, idest, calumniatus es. Aliquãdo ipso genere facti, vt exercentes improbum fœnus, & illicite exigentes vsuras vsurarum; & mulier, quæ intra tempus, g quo moris est lugere maritum, contrahit matrimonium; & qui sciens eam vxorem duxerit.

e ¶ Declarat.] Quãdoque etiam si non declaratur, vt cũ militi detrahuntur insignia militiæ, licet nõ dicatur causa, ut ff. eo. l. 2. §. 1.

f ¶ Per sententiam.] Istud nõ videtur differe à prædictis, nisi quod duo membra coniunguntur in vnum: nisi uelis dicere, quod aliquid operantur illa verba cum dicitur ei, Sycophanteis, idest, calumniaris.

g ¶ Intra tempus.] Hoc tamen non tenet secundum canones, vt extra de secũdis nup. super illa.

1. q. 5. nullus seruus sed non eisdem verbis.
Psal. 49.
Matth. 7.
Homil. 12. in Euang.

Idem testatur Felix Papa & eisdem verbis. ¶ *Item in Euangelio, qui trabem gestat in oculo, probatur non posse educere festucam de oculo fratris sui.* ¶ *Item Dauid in libro psalmorum: [Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentũ meum? &c.]* ¶ *Item Gregorius: Cuius vita despicitur, restat, vt eius prædicatio contemnatur.* h

IDEM. CASVS. Hoc relatiuũ, idem, respicit primum capitulum huius quæstionis. Idẽ scilicet quod Romana synodus. Cetera quæ sequuntur, plana sunt.

h ¶ Contemnatur.] id est, contemptibilis habeatur, non tamen contẽni debet, vt 1. q. 1. si fuerit. & c. multi. & 15. q. ult. c. vlt.

¶ *Caput hoc (quemadmodum in superiori notatione significatum est) in vetustioribus exemplaribus non est seiunctum à superiori, & est collectio variarum legum facta à Gratiano. Sed quoniam pleraque verba sunt ipsorummet auctorum, & in vulgatis est distinctum caput, ideo ijsdem characteribus impressum est, quibus cetera auctorum capita.*

a ¶ Nihil enim refert.] *Verba legis, ex quibus hunc, & versiculum,* seruus arbiter. *Gratianus accepit, sunt hæc:* Pædius libro nono, & Pomponius libro trigesimotertio scribunt, parui referre, ingenuus quis, an libertinus sit; integræ famæ quis sit arbiter, an ignominiosus. In seruum Labeo compromitti non posse lib. vndecimo scribit, & est verum.

Idem in moralibus, lib. 14. in Iob c. 15.

¶ Qui aliorum vitia puniunt, sua prius corrigere studeant. C. III.

Io. 8.
Iud. 20.

3 QVi sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat.] Ad aliena quippe punienda peccata ibant, & sua reliquerant. Reuocantur itaque intus ad conscientiam, vt prius propria corrigant, & tunc aliena reprehendant. Hinc est, quòd cum Tribus Beniamin in carnis scelere fuisset obruta, collectus omnis Israel vlcisci i iniquitatem voluit; sed tamen semel & iterum in belli certamine ipse prostratus est. Consulto enim † Domino, si ad vlciscendum ire debuisset, iussum est, [vt † iret,] qui iuxta diuinæ vocis imperium perrexit, & semel, & secũdo per

† autem] ori. † absunt istæ duæ voces ab originali.

QVi sine peccato.] Hæc est tertia pars quæst. in qua probat per quinque auct. quod criminosi iudices esse nõ debẽt: & quod secundum allegata debent iudicare. Io. de Fant.

CASVS. Probat Gre. in hoc c. iniquũ hominem iudicare nõ posse uel punire: & hoc ostendit duobus exemplis, scilicet Iudæorum, qui cũ vellent lapidare mulierem peccatricem, à Christo sunt repulsi, & redarguti, & populi Israel, qui cũ vellẽt vlcisci iniquitatem, quam fecerat Tribus Beniamin, prostratus cecidit in prælio prima die & secunda: tertia vero die cum iam purgatus, deleuit Tribum peccatricem.

hæc distinctio non videtur habere locum secundũ canones, cum omne mortale crimẽ infamet, vt 6. q. 1. c. q. 5. constituimus. & 6. q. 1. infames. & c. omnes.

a ¶ Pœnę.] Hoc falsum est: quia sola pœna non infamat. C. e. l. nullam.

b ¶ Sicut.] aliqua euidẽti causa præcedente: ex qua si esset condemnatus, infamaretur. ff. de ijs qui not. infa.

i ¶ Vlcisci.] Arg. quod si iudex nõ exibet iustitiam de aliquo subdito, ipse conueniendus sit, vt 23. q. 2. dominus noster. & in constitutione Friderici, C. ne filius pro patre, auth. habita. vbi dicitur, quod si iudex ciuitatis debitã iustitiam non exhibet, conueniri potest.

Iudex de subditis iustitiam nõ exhibẽs potest conueniri.

a ¶Pene.] quia tantum sexcenti remanserunt, & sic hæc dictio, pene, ad magnam quantitatem refertur. sic ponitur 23.q.5.quali.

b ¶Funditus.] Arg. ꝙ post pœnitentiam restituitur aliquis priori dignitati. 16.q.5.quicumque. & 50.dist. domino sancto. & c.qa tua sanctitas. Sed illud intellige quo ad iudicandum & prędicandum: non ad accusandum vel testificandum, vt 6.q.1. qui crimen.

c In princ. dicitur, ꝙ hęc dictio ad modicam quātitatem refertur: & hæc dictio ponitur et 7. q. 1. factus, ī prin. Arch.

didit; & tunc demum peccatricem tribum valde feriens pene [a] funditus [b] extinxit. Quid est, quòd in vltionē sceleris inflammatur, & tamen prius ipse prosternitur? nisi quòd prius ipsi purgandi sunt, per quos aliorum culpæ feriantur, vt ipsi iam mundi per vltionem veniant, qui aliorum vitia corrigere festinant.

Item Ambrosius super, [*Beati immaculati.*] *serm.* 20. *ad vers.* [*Miserationes tuæ Domine.*]

¶ Ille de vita alterius iudicet, qui non habet in seipso quod puniat. C. III.

IVdicet ille de alterius errore, qui non habet, quod in seipso condemnet. [c] Iudicet ille, qui non agit eadem, quę in alio putauerit punienda: ne cum de alio iudicat, in se ferat ipse sententiam. Iudicet ille, qui ad pronuntiandum nullo odio, [d] nulla offensione, nulla leuitate † ducatur. *& post pauca.* ¶ Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, & domesticæ proposito voluntatis: [e] sed iuxta leges, & iura pronuntiat; statutis † iuris obtemperat; non indulget propriæ voluntati, nihil paratum, & meditatum domo defert: sed sicut audit, [f] ita iudicat; & sicut se habet negotij natura, decernit; obsequitur legibus, non aduersatur; examinat causæ merita, non mutat. Discite iudices sæculi, quem in iudicando tenere debeatis affectum, quam sobrietatem, quam sinceritatem. *& paulo post.* ¶ Qui iudicat, non voluntati suæ obtemperare debet, sed tenere quod legum est. *& post pauca.* ¶ In iudicando magis cordi sit veritatis custodia, quàm obedientia voluntatis.

Ans. l. 3. c. 34.

† *al. nouitate*] orig.

† *scitis*] orig.

Item Gregorius præfationis in Iob, c. 3. al. 6.

¶ Grauatus criminibus iudicare non valet. C. V.

IN grauibus [g] peccatis quis positus, dum suis premitur, aliena non diluit. ¶ Cuncti enim liquido nouimus, quia cum is displicet, qui ad intercedendum mittitur, irati animus proculdubio ad deteriora prouocatur. [h] ¶ Scriptum quippe est: [Victimæ impiorum abominabiles Deo sunt, vota iustorum placabilia.] Neque enim in omnipotentis Dei iudicio, quid, † [i] sed à quo datur, inspicitur.

Past. p. 1. c. 11.

Prou. 15. 14.q.5. scriptū est, ex epi 126. l. 7. ad Recaredum Regem.

† *quid datur*] orig.

scientiam, quam habet ut iudex, non vt homo. ar. extra de offi. ord. si sacerdos. & extra de offi. deleg. pastoralis. §. quia vero. & extra de elect. quod sicut.

IN grauibus.] CASVS. Dicit Greg. in hoc cap. ꝙ iudex ecclesiasticus donec peccato suo premitur subiectorum delicta nō potest diluere. Et hoc probat .v. rationibus. Prima est ibi, [Cunctis enim.] Secunda ibi, [Victimæ.] Tertia ibi, [Hinc est.] Quarta ibi, [Dona.] Quinta ibi, [Item longe est.]

IVdicet ille.] CASVS. Docet Amb. in hoc c. ꝙ nullus iudex, nisi bonus sit, debeat alios iudicare: cum iudex non debeat esse criminosus nec leuitate uel odio debeat ad pronuntiādum adduci: & si rancorem vel amorē habeat aduersus alterū litigatorum in cuius partem voluntas sensualitatis declinaret, non obediat tūc propriæ voluntati: sed secundum leges, & sicut audit, & natura negotij se habet, decernere debet & iudicare. [De domo.] idest, de corde suo.

c ¶Condemnet.] id est, dignum sit condemnatione.

d ¶Nullo odio.] 11. q. 3. quattuor. ADDITIO. & 23. q. 4. vindicta. in princ. Hu. & dicit B. ad Eugenium: de vultu illius iudicium meum prodeat; opto cui insit amor, error absit, & perturbatio.

e ¶Voluntatis.] Sed nōne iudex pōt iudicare secundū quod sibi iustum vr, ut ff de arbi. qualē. & ex sententia sui animi æstimabit quid aut credat, aut parum esse probatum videatur, vt 4. q. 3 sæpe. & potius debet iudex sequi suam opinionem quàm consilium aliorum, vt extra de consue. ad nostram. Sed dico ꝙ tenetur sequi opinionem suam, sed non voluntatem. quandoque tamen sequitur opinionem aliorum potius quàm suam, ut extra de app. cum cessante.

Iudex opinionē suam potius quā aliorum sequi debet.

f ¶Audit.] Arg. ꝙ secūdum allegata est procedendū, vt ff. de offic. prę̄s. illicitas. §. veritas. & 2. q. 1. Deus omnipotens. ī. 11. q. 3. illa. & c. summopere. & c. ita. & c. tūc uera. & 6. q. 2. si tm̄. & c. placuit. Sed cōtra 30. q. 5. nullum. & c. iudicantem. contra. ī. ea postulatus. cōtra. Sed secundum Hug. delegabit causam, si conscientia non concordat allegatis. sed secundum alios potest determinare secundum allegata: quia aliud facit aliquis in eo quòd iudex est: aliud in eo quòd homo est, vt 23. q. 4. si ecclesia. & sic iudicare potest a secundum con-

a Idest, debet, secundū Inn. extra de cēsi. venerabili. in gl. 1. ver. respondeo, quia quando, &c.

g ¶In grauibus.] Notādum ꝙ imputatur alicui, si malum nuntium vel stultum procuratorem misit, vt ff. cō. mo. argentum ff de mino. cum mandato. ar ff. de pu. cum si exhibuissent. & extra de ap. sæpe, in prin.

h ¶Prouocatur.] Ex vitæ merito non potest malus sacerdos dimittere peccata: sed ex officio potest. 15. q. vlt. cap. vlt. Et est hic ar. orationes malorum his pro quibus orant nocere. 1. q. 1. fertur. & c. necesse. & c. non nocet. 61. dist. miramur. §. sicut. Sed contra. 1. quęst. 1. prophetauit.

Orationes malorum nocent.

i ¶Quid.] quia Deus non considerat datum, sed affectum.

ctum offerentis, vt 24.q.1. odi, & proiecl. quandoque tamen considerat quid offeratur, vt 49. dist. c. vlt. quandoque considerat pro quo offeratur, vt 1.q.1. dictum.

POstulatus.] CASVS. Iudæi quadam muliere in adulterio deprehensa postulauerunt à Christo, vt de ea iudicaret, an esset lapidanda ab eis: vel non: quos redarguere volens, & repellere ab accusando, scripsit inclinando: si quis sine peccato est, primus in illam lapidem mittat: vel terra terram accusat. Ipsi aũt scripturam legentes confusi exiuerunt de templo vnus post alium. In quo facto nos figuraliter docuit, q cũ alios accusare vel reprehendere vel iudicare volum⁹, ad conscientiam recurramus: & quid in ea conditori placeat, examinemus, iuxta auctoritatem Apostoli dicentis: Fratres, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui spirituales estis, &c. Sequẽt c. planum est.

Gen. 4. ¶ Hinc est enim, quòd scriptum est: [Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius; ad Caim autem, & ad munera eius non respexit.] Dicturus quippe, quia Dominus respexit ad munera; præmisit solicite, quia respexit ad Abel: Ex qua re patenter ostenditur, quia non offerens à muneribus, sed munera ab offerente placuerunt. Eccli. 34. ¶ [Dona [a] quippe iniquorum non probat altissimus, nec respicit in oblationes eorum; nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis] Prouer. 15. *Item.* ¶ [Longe est Dominus ab impijs, & orationes iustorum exaudiet.]

[a] ¶ Dona.] *Hæc non leguntur ibi apud B Gregorium: sunt tamen Eccli. c. 34. & repetuntur infra 14. q. 5. c scriptum.*

Item Beda in c. 8. Ioannis de iudicio adulteræ.

¶ Primum nosmetipsos, deinde proximos debemus corrigere. C. VI.

POstulatus Dominus iudicare de peccatrice, non statim dat iudicium, sed prius inclinans se deorsum, digito scribebat [a] in terra; ac sic demum, quã obnixe [b] rogatur, iudicat, nos videlicet typice instituens, vt cum quælibet proximorum errata conspicimus, non hæc ante reprehendendo iudicemus, quàm ad conscientiam nostrã humiliter reuersi, digito eã discretionis solerter exculpamus, & quid in ea conditori placeat, quidue displiceat, sedula examinatione dirimamus, iuxta illud Apostoli; Gal. 6. [Fratres, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, [c] &c.] & *infra.* Io. 8. ¶ Qui sine peccato est vestrum, idest, primo vos ipsi iustitiam legis implete, & sic innocentes manibus, & mundo corde ad lapidandam ream concurrite.

Item Augustinus ad quemdam comitem.

¶ *In vetusta impressione epistolarum B. Augustini extat epistola longissima ad Iulianum comitem: in recentioribus autem omnium operum editionibus habetur quarto tomo sub titulo de salutaribus documentis in cuius libelli c. 52. est hoc caput.*

¶ Sacerdos primum sua peccata, deinde aliena detergat. C. VII.

Ans. l. 7. c. 101. SAcerdos, [d] vt sapiens, & perfectus medicus, primum sciat curare † peccata sua, & postea [e] aliena vulnera detergere, & sanare; & non publicare. [f]

† al. diluere

Matth. 5. *Item in Euangelio sal infatuatum ad nihilum vtile esse dicitur, nisi vt proiciatur foras, & ab hominibus conculcetur.* ¶ *Ex quibus omnibus datur intelligi, quòd criminosus, alterius criminis iudex esse non potest: & seipsum condemnat, dum in alterius crimen sententiam profert. Sed* 1. Reg. 15. *obiicitur. Saul cum à Domino esset reprobatus, populum Dei iudicabat, & eius iudiciũ vniuersus populus expetebat. Item, Dauid cum esset adulter, & homicida, interrogatus à propheta sententiam in diuitem dedit, qui ouem pauperis* 3. Reg. 12. *rapuit, dicens: [Iudiciũ mortis est viro huic.] Item Salomon*

[a] ¶ Scribebat.] Hoc scilicet, terra terram accusat, vel hoc, si quis sine peccato, &c. & hic est arg. q sufficit si sententia scribatur in pariete: nam & ibi edicta prætorũ olim scribebantur in albo. ff de iurisd. om. iudi. l. si quis. — Sententia potest ĩ pariete scribi.

[b] ¶ Obnixe.] idest, instanter.

[c] ¶ Delicto.] Vos qui spirituales estis, iudicate huiusmodi. 50. dist. ponderet. Arg. q mali non possunt iudicare.

[d] SAcerdos.] sic 42. dist. § 1.

[e] ¶ Et postea.] Argu. presbyterum post pœnitentiam posse resti tui. 50. distin. de his vero.

[f] ¶ Et non publicare.] Ea quæ quis ei in secreto dixerit, aliàs deponitur. ĩ. de pœn. dist 6. sacerdos. hodie ponitur in arctum monasteriũ ad agendam pœnitentiã perpetuam, vt extra de pœn & remis. omnis, in fi. — Confessionem reuelantis punitio.

IN EVANGELIO. CASVS. Adhuc probat Gra. criminosum iudicem non posse iudicare, sed repellendum esse ad instar salis infatuati. Postea obijcit ostendendo, q iudices licet sint criminosi, ñ iudicare possunt. Quod probat quinque exemplis, scilicet Saulis, & Dauid, Salomonis, & Achab, & Phariszorum vel Scribarum: qui

qui omnes licet mali essent & peccatores, tamen iudicabant. Ad vltimum dat solutionem, dicens ꝙ iudicare possunt ex officio eis concesso: & sententiæ latæ ab eis valent, donec ab ecclesia tolerantur.

a ¶ Sic & Achab.] 23. quæst. 2. videlicet.

me reconuenire coram eodem iudice, non possum eum recusare in respondendo: cum in agendo elegerim ipsum; & eius sententia lata cótra me valet in hoc casu, licet non sit meus iudex ordinarius. Nam cuius in agédo &c. [Arbitriū.] idest, totum, vel examē vel iudiciū.

¶ Quod autem.] CASVS. Hic intitulatur 8. q. qua quæritur, an episcopus possit ab vno tm iudicari vel audiri. Et respondet ꝙ in ciuili pót & in criminali à Papa vel eius delegato: aliàs non potest ab vno iudicari vel audiri. Sed 1 accusatione episcopi, debent esse duodecim episcopi prætermetropolitanum; & in accusatione presbyteri sex: in accusatione diaconi tres, vt j. 15. q. 7. Felix. & ca. si autem. Finis tñ causæ criminalis epi summo Pontifici reseruatur, ut j. ca. 1. & 3. ea. q. 6. quamuis. & c. dudum.

cum amore muliercularum Deos gentium coleret; tamen vniuersa plebs Israelitica ad eius iudicium confluebat. Sic & Achab [a] quamuis coleret Baal, tamen decem tribus iudicabat. Multi etiam alii tam in veteri testamento, quam in nouo inueniuntur; quorum vita non esset blasphemabilis, tamen eorum sententia, quia ex officio suo seruata iudiciarii ordinis integritate processit, inuenitur seruata. Vnde & Dominus ait in Euangelio: [Super cathedram Moysi sederunt scribæ, & pharisæi, &c.] Hinc liquido constat quòd mali pastores, dum sententia iusti examinis aliorum crimina feriunt, sibi ipsis nocent, dum sine exemplo suæ emendationis aliorum vitia corrigere curant: subditis vero prosunt, si eorum increpatione correcti, vel sententia coerciti, vitam suam in melius commutare didicerint. Ac per hoc, dum ab ecclesia tolerati fuerint, eorum iudicium subterfugere non licet.

3. Reg. 16.

Matth. 23.

QVAESTIO VIII.

QVÒD autem [b] episcopus ab vno tantum audiri, vel † iudicari non debeat, Zepherinus Papa testatur epistola prima ad episcopos Siciliæ, dicens.

† al. &

¶ Episcopus non nisi à pluribus audiatur, & iudicetur. C. I.

Accusatores episcoporum omni caueant suspicione, quia columnas suas Dominus firmiter stare voluit, non à quibuslibet agitari. Nullum [c] namque eorum sententia à non suo iudice dicta constringat; quia & leges sæculi id ipsum fieri præcipiūt. *vt codice, libro septimo, titulo de sententiis & interlocutionibus omnium iudicum, l. penult. ma.* [Cuius in agendo quis obseruat arbitrium, eum habere etiam contra se iudicem [d] in eodem [e] negotio non dedignetur.] ¶ Iudices duodecim quilibet episcopus

Ans. l. 2. c. 38. Iuo. p. 5. c. 245.

5. q. 4. duodecim iudices. Ans. l. 3. c. 45.

Episcopi causa à quibus est audienda.

b ¶ Quod aūt.] Ab omnibus episcopis prouinciæ debet audiri cā epi, vt 3. ea. q. 6. si quis eporum. 1 vel à xij. ad minus, quos ipse metropolitanus eligit. vel ipse reus si electos à metropolitano habet suspectos j. e. q. 1. ca. 1. & tales coepiscopi nō sunt iudices, sed assessores: sicut nec clerici sunt iudices, qui debent interesse, cum eps audit causam clerici. 15. q. 7. eps. arg. tñ est ꝙ sunt ordinarij. vt 6. q. 3. scitote. & si Papa delegat causam episcopi, videtur ꝙ eodem modo intererunt xij. epi. 3. ea. q. 6 hæc quippe. & 34. dist. quorumdam.

1 Ad idem 6. q. 3. scitote. & q. 4. c. 1. 2. 3. & 4. & 9. q. 3. salua. Archid.

Accusatores.] CASVS. Hoc c. diuiditur in quattuor partes. In prima parte dicit Zepherinus, ꝙ accusatores eporum debent esse bonæ famæ, & sine suspicione. In secunda parte dicitur, ꝙ sententia à non suo iudice dicta, nullum ligat. In tertia parte dicitur, ꝙ in accusatione episcopi debent esse duodecim episcopi, qui ab accusando sunt eligendi: & isti simul cum archiepiscopo causam examinabunt: sed Papæ ipsius depositio reseruetur. In quarta parte dicitur ꝙ absens iudicari non debet, nisi ex contumacia fuerit absens. Secunda pars incipit ibi, [Nullum nāque.] Tertia ibi, [Iudices xij.] Quarta ibi, [Absens.]

c ¶ Nullum.] Magis. extra de iudi. at si clerici.

CVIVS IN AGENDO. CASVS. Hæc lex nō est de c. sed debet legi postea: inserta tñ fuit à Gratiano occasione illius verbi; nullū cōstringit sententia à non suo iudice dicta: quod verum est nisi reconueniatur. Nam si ego conueni aliquē sub iudice suo, & ipse vult

d ¶ Iudicem.] Ex hoc videtur, ꝙ clericus possit reconueniri coram laicis etiam in spiritualibus: nisi clericus passus sit violentiam à laico, vt extra de iure pa. relatū. in fi. & ff. de iudic. l. 2. §. item si extra. Nam qui aliter non potest esse iudex, ratione reconuentionis potest. vt extra de mu. pet. prudentiam. C. de ord. iud. adite. sic ff de iuris. om. iud. si idem. 1. respōnso. Sed ꝙ non possit reconueniri, est arg. extra de iudic. decernimus & c. quanto. Nam & quandoque cessat recōuentio, 2 vt C. qui legi. perso. l. vlt. Item in criminibus cessat reconuentio, ut j. ea. q. 11. prius. Item in possessione retinenda. extra de restit. spol. ex conquestione. extra de ord cog. c. 1. & C. de compen. l. vlt. quod concedo, & dico ꝙ laicus etiam incidenter nō potest cognoscere de causa spirituali. extra qui filii sint legi. lator. Item uidetur ꝙ non tenet sententia lata super altera quæstione tantum ff quando appel. sit l. 1. in fi tit de var. & extra ordi. cog. l. 1. nam iudex vna sententia vtramque diri met. vt extra de ord cogn. cum dilectus.

e ¶ In eodē.] Sed nonne est alia causa reconuentionis quam

Clericus, an possit reconueniri coram iudice sæculari. Reconuentio cessat in certis casib.

2 Quia nō relatione criminis sed purgationis dicitur esse accusatus. ff. de publ. iudi. is qui & j. e. q. 11. de ganda 3.

quàm sit principale negotium? Vtrique, vt extra de mu.peti.c.1. & 2. Sed dicitur eadem, quia ijdẽ sunt iudices, & litig atores: & quia vna sententia determinandũ est vtrumque. [1] extra de or.cog.cum dilectus. & quia si inhibetur appellatio in vna, & in alia. extra de mu.

De accusatoribus.] Hęc q. diuiditur in quatuor partes: in quarum prima probat per xij. auct. sanctorum patrum, q̃ absens nõ debet condemnari, nec absentes in eũ testificari, nec illum accusare: nisi cõtumax fuerit. Secunda ibi, [De his,] Tertia ibi, [Simul aũt.] Quarta ibi, [Nisi in crimine.] Io. de Fan.

CASVS. Hic ponitur 9. q. qua quæritur, an accusatores vel testes vocem accusationis vel testificationis in absentem valeant exhibere. Et certe q̃ non valeant, multorum auctoritatibus comprobatur. & de hoc quid iuris sit, & in quibus casibus fallat, plene notatum inuenies in summa q̃õnis. & H. plene de hoc tractat in summa sua in hoc loco. Primum capitulum huius quæstionis est planum.

accusatus (si necesse fuerit) eligat, à quibus eius causa iuste iudicetur. Nec prius audiatur, aut excommunicetur vel iudicetur, quàm ipsi per se eligantur, [a] & regulariter vocato † ad suorum primo conuentum episcoporum per eos eius causa iuste audiatur, & rationabiliter discernatur. Finis vero eius causæ ad sedem Apostolicam deferatur, vt ibidem terminetur. Nec antea finiatur (sicut ab Apostolis, vel successoribus eorum olim statutũ est,) quàm eius auctoritate fulciatur. *& paulo inferius.* [b] Absens vero nemo iudicetur, [b] nisi [b] ex contumacia absens fuerit: quia & diuinæ & humanæ hoc prohibent leges.

al. vocatus

ĩ. e. q. 9. absẽs. Ans. l. 3. c. 62.

[a] ¶ Vt codice.] *Hinc vsque ad vers.* Iudices. *non sunt in epistola Zepherini, neque in vetustis Gratiani codicibus.*

[b] ¶ Nisi ex contumacia absens fuerit.] *Hæc absunt à plerisque manuscriptis, & epistola ipsa, & Anselmo, & Iuone. Infra vero eadem. q. 9. c. absens. habentur tamquam Gratiani verba.*

Item Felix episcopus dixit in concilio Carthaginensi secundo, cap. 10.

¶ A quot episcopis audiatur episcopus, qui in reatum inciderit. C. II.

15. q. 7. Felix. in conc. Tribur. c. 10. Ans. l. 3. c. 46. Burc. l. 1. c. 149. Iuo, p. 5. c. 262

SVggero secundum statuta veterum conciliorum, vt si quis episcopus (quod non optamus †) in reatum aliquẽ incurrerit, [c] & nimia necessitas ei fuerit non posse plurimos congregare, ne in crimine remaneat, a duodecim audiatur episcopis. [a]

† *al. opinamur*

[a] ¶ Episcopis.] *Quæ hoc loco in capite decimo concilij Carthaginensi secundi adduntur, referuntur infra 15. q. 7. c. Felix. & ibi notabitur varietas.*

QVÆSTIO IX.

DE *accusatoribus* [d] *vero, vel testibus, quòd in absentem, vocem accusationis, vel testificationis exhibere non valeant, multorum auctoritatibus liquet.* †

Ait enim Telesphorus Papa, epistola vnica.

† Concor. tex. in l. ab sen. ẽ. C. de accu. & in l. ne diu. C. de pœ.

mu.peti.c.2. tamen Papinianus, qui hanc legẽ edidit, intellexit, quia si tu me cõuenis actione mandati, ego te possum reconuenire contraria mandati: aliàs non. C. de sentent. & interlocutio. cum Papinianus. sed Iustinianus auxit intellectum eius per auth. ad omnes causas. C. eo. ti. auth. & consequenter.

a ¶ Eligantur.] idest, conueniantur.

b ¶ Iudicetur.] sed propter contumaciam excommunicatur ĩ. e. q. 9. absens, & c. decernimus.

SVggero.] CASVS. Dicitur q̃ si episcopus accusatus non potest cõgregare omnes episcopos de prouincia: ne in crimine, idest, suspicione remaneat, causa eius à duodecim episcopis audiatur.

c ¶ Incurrerit.] Sed si non sint tot episcopi in prouincia, aduocabit vicinos, vt 65. dist. si forte. & 6. q. 4. c. 1. & 2. Alioquin metropolitanus, vel episcopus non posset audire causam criminalem clerici: cum non sint tot episcopi in prouincia. 15. q. 7. Felix.

d ¶ De accusatoribus.] Secundũ leges de crimine nũquam proceditur cõtra absentem lite nõ cont. ff. de pœ. absentem. nisi in casu contra apparitores, vt C. de pę. ne diu. pro contumacia autem adnotantur bona eius, & expectatur per annũ: & si intra annũ non venerit, postea bona deuoluunt ad fiscũ: nec super bonis auditur, sed bene auditur sup crimine, vt C. de requi. reis l. 2. Si aũt intra annum veniat, bona recuperat si velit iudicio stare. Si aũt lis est conte. & liquet de causa, in maioribus criminib. nũquam proceditur cõtra absentem: immo auditur quantumcumque venerit, vt ff. de requi. reis, annus. [2] sed in minoribus quæ pœnam relegationis vel damnum existimationis cõtinent, bene proceditur contra absentẽ. ff. de pœ. absentem. fallit C. de adul. quãuis. ĩ. e. decernimus. Secũdũ canones distinguit H. an liqueat de causa, an nõ. Si liquet de crimine, põt condemnari absens. [3] 4. q. 5. c. 1. & 24. q. 3. de illicita. Si non liquet, est excõicandus, vt 11. q. 3. rursus. & c. quicumque. in hoc tñ peccat H. qa non distinguit, an lis sit contest. vel non: nã secundum eum non refert, an lis sit conte. vel non. Ego tamẽ dico q̃ cũ lis est conte. & liquet de causa, locum habet illud c. decernimus. Sed si lis nõ est cont. vel est conte. sed non liquet de causa, locus est illis c. rursus. & c. quicumque. nam ante lit. conte. nũquã sunt recipiendi testes in crimine. extra vt li nõ cõt. ad hoc Deus nisi aliqd speciale dicamus de dilapidatione, vbi publica cõmoda periclitãtur, vt ĩ. e. q. 2. qui ea. & C. d pę. ne diu.

Vade si iudex pronũciaret iu per causa ꝯuentionis. & deberet pronunciare in causa reconuentionis grauaret, & posset appellare. ff. quæ sen. si app. l. 1. § vlt. secundũ Go. sed infra tenet secundũ Vincen. prout ipse no. extra de mu. pet. c. 1.

Absens in criminali põt in bonis puniri.

[2] Sed ibi dr li. conte. nihil dr: sed ita intelligitur per Do. Bar.

Absens an possit condemnari.

[3] Adde ad hãc q̃õnem no. in l. seruum. § publice. ff de pc. & in l. 2. C. de requi. re.

Testes lite non contestata possũt quandoque recipi.

Nullo enim priuilegio gaudere debet, qui male administrando suos contubernales affligit, vt C. vbi de rōci. l. 2. 1 Idem est in causa inquisitionis: quia testes recipiuntur li. non cont. vt extra, vt li. nō cont. qm̄ frequenter. Itē vbi quis infamatus deficit in purgatione, punitur li. nō cōt. vt extra de purg. cū Petrus. extra de si. de hoc. Item in hæresi post mortē, vt 24. q. 2 sanc ꝓfertur. Sed in causa ciuili non proceditur li. non cont. nisi in casibus q sunt extra vt li. nō conte. qm̄ frequēter. Item in causa appellationis, vt C. de temp. ap. l. vlt. extra de ap. sæpe. & 2. q. 6. ei qui. Itē in absentia actoris, vt extra de do. & cont. causam. quæ est hodie correcta p decre. qm̄ frequēter. sicut credo. C. qūo & qn̄ iudex. auth. qui semel. Itē vbi agitur iudicis officio. C. si mi. se ab hæ. absti. in auth. ibi posita ff. de min. in causæ. §. causa. Itē in causa surreptionis extra de sen. & re iud. cū olim. Itē secundū quosdam in causa libertatis. C. de inge. ma. diffamari. Itē in petitione legati, vel fideicommissi. ar. C. de vsu. & fru. le. vel fideicom. l. 2. Item in Trebellianice restitutione. C. ad Treb. l. pen. §. cum autem. Item cum electus non comparet. extra de ele. dudum. 1. in fi. Aliàs numquam ferenda est sententia ante li. contest. sed proceditur contra absentem, prout traditur extra vt li non contest. quoniam. in fine. Quod dicitur de officio iudicis, hodie certum est. extra de offic iud. c. vlt. te. & ff. loc. itē queritur. §. exercitu. Arg. ꝯ extra vt li. nō cont. qm̄. § si vero. 2 nam ibi dr̄, ꝙ ēt in causa matrimonij non est procedendū ꝯ absentem, licet non inueniatur: quia pōt esse ꝙ habeat iustā causam absentiæ. nec enim vr̄ contumax, qui vocem præconis non audiuit.

1 Et sic debet intelligi extra de do. & cont. veritatis, secundum L. vbi plene d̄ hoc. Arch.

2 Vbi de hoc extra d̄ exces. prælato. ex litteris. & videas quod ibi no. Inn. ad huius declarationē. Arch.

¶ Nisi reo præsente accusator non audiatur. C. I.

Accusatori omnino non credi decernimus, qui absente[a] aduersario causam suggerit, ante vtriusque partis iustam discussionem.

Ans. l. 3. c. 12. & 97.
In rescripto Iulij c. 24.
In concil. Carthag. 4. c. 30.
In capit. Hadr. c. 53.
In capitu. l. 7. c. 219.
Burc l. 16. c. 14.
Ans l. 3. c. 27.
Iuo, p. 6. c. 319.

Item Eleutherius Papa in epistola ad episcopos Galliæ.

¶ Absente aduersario sententiam fere non licet. C. II.

Caueant[b] iudices ecclesiæ, ne absente eo, cuius causa ventilatur, sententiam proferant; quia irrita erit: † immo etiam & causam[c] in synodo pro facto dabunt.[d] Proditoris vero nec calumnia, nec vox audiatur.

† Concor. tex. in l. ea quæ. & ibi gl. cū conc. C. qūo & qn̄ iudi.

Item Calixtus Papa, epist. 2. ad episcopos Galliæ.

¶ Reo absente accusator non audiatur. C. III.

Absente eo, quem accusare voluerit quispiam, † accusatori non credatur; quia sine scripto difficile,[e] per scriptum autem numquam recipiatur: quia per scripturam nullus accusare, vel accusari potest; sed propria voce, & præsente eo, quem accusare voluerit, suam quisque agat accusationem.

3. 2 q. 8. c. 1.
Ans l. 3. c. 55.
Bur. l. 1. c. 171.
Iuo, p. 5. c. 289.

† *al. cuiℏ que accusator.*

Item Cornelius Papa ad Rufum epist. 2. c. 2.

¶ Quæ in absentes geruntur, omnino euacuentur. C. IIII.

Omnia, quæ aduersus absentes[f] in omni negotio aut loco aguntur,[g] aut iudicantur, omnino euacuentur: quoniam absentem nullus addicit,[h] nec vlla lex damnat.

Ans. l. 3. c. 62.

Item Marcellus Papa ad Maxentium, epist. 2.

a Accusatori.] ¶ Qui absente.] quia merita causarum, &c. & C si per vim vel alio modo. l. vlt. nec etiam in causa restitutionis auditur quis volens de iure suo docere in absentia alterius partis, vt extra de offic. deleg. consultationibus.

ADDITIO Extra de in integ. rest. cū ex litteris. Arch.

Caueant.] CASVS. Quęsitum fuit ab Eleutherio, an iudices possint sententiare contra absentē nō ex contumacia. Et respondet quòd non: & si tulerit, irrita erit sententia ipso iure: vel per sententiam irritabitur: & iudices pœnam substinebunt: & eius qui semel calumniatus est, accusatio non audietur.

b ¶ Caueant.] Ar. est hic pro opinione illorū, qui dicunt, ꝙ sententia nulla est cū peremptoriū non venit ad notitiā absentis. C. qūo & qn̄ iud. l. ea quæ & ff. quę sent. sine ap. rescin. l. 1 §. cum ex edicto. sed ibi nō peruenit: quia nec propositū fuit. vnde secundū plerosq; bene tenet sententia, licet peremptorium non venerit ad notitiam rei. sed hic expones irrita, i. irritāda. Vnde satis videtur sufficere si absens sufficienter sit requisitus, ad hoc vt possit ferri sententia, licet non sit inuentus, vt extra de do. & cōt. causam. extra de cler. nō resi. ex tuæ. ar. ad hoc. 7. q. 1. præsentiū. C. de iud. properandū. §. & si quidē. ff. de euic. si ideo. & l. si dictū. §. si ꝑsenuit. ff. de in integ. rest. l. pen. & vlt. Hoc tamen certum est, ꝙ siue peruenerit ad eum citatio, siue non: si probauerit iustam causam absentiæ, retractatur id quod factum est, vt extra de sent. & re iud. cum Bertholdus. Io. Hoc teneas ꝙ sufficit si citetur aduersarius publice ad domum vbi cōsueuit morari, vt extra de do. & cōt. causam. & c. vlt. & si non veniat li. non cont. fiat missio in possessionem. vel excommunicabitur, vt extra vt lite non conte. tuæ. lite vero contest. 3 ad sententiam proceditur, vt C. de iud. properandum. §. & si quidem. & §. sin autem. & si postea veniant assignando iustam causam absentiæ, retractabitur quod factum est, vt extra de sen. & re iud. cum Bertholdus. B.

Sententia lata contra eū ad quē citatio non peruenit, an valeat.

3 Hoc intellige vt no. extra de dolo, prout & de app. sæpe & c per tuas. & no. Go. in summa de iud. §. idem. & post 5. q. 1. sed si. Arc.

c ¶ Causam.] i. pœnam.

d ¶ Dabunt.] i. substinebunt.

Absente.] CASVS. Quæsitum fuit ab Eleutherio, an absens possit accusare: & an absens possit per epistolam accusari. Et r̄ndet ꝙ non: sed reo præsente & voce propria, & in scriptis: nisi in casibus exceptis.

e ¶ Difficile.] i. non. vt 2. q. 6. biduum. vel difficile, idest, vix: quia in casibus fit accusatio sine inscriptionis vinculo, vt no. 2. q. 8. in princ.

Omnia.] CASVS. Quæsitū fuit, vtrū testes recepti ꝯ absentē, vel sententia lata cōtra absentē valeat? Et respōdet ꝙ non: quia nulla lex damnat absentem.

f ¶ Absentes.] non per contumaciam, & in casibus exceptis in sum. Io.

g ¶ Aguntur.] Nota etiam ꝙ gesta, quæ fiunt absente altero, non valent, vt j. ea. chartæ. & s. ea. caueant.

h ¶ Addicit.] i. punit.

NOn oportet.] CASVS. Dicitur hic, quòd nullus debet damnari nisi legitimi appareant accusatores, & præsentes: & tunc locus defendendi accusato præbeatur, idest, induciæ dentur ad delenda crimina. Idem dicitur in seq. cap.

a ¶ Locumque.] id est inducias, vt infra capitulo proximo.

b HAbetur.] ¶ Examinatos.] Hoc cum sint ignoti vel suspecti, vt secunda, quæstione septima, quærendum.

¶ Non iudicetur, qui præsentialiter non accusatur, vel conuincitur. C. V.

NOn oportet quemquam iudicari, vel damnari; priusquam legitimos habeat præsentes accusatores, locúmque [a] defendendi accipiat ad abluenda crimina.

Item Damasus ad Stephanum archiepiscopum, ep. 3. c. 8.

¶ De eodem. C. VI.

Ansf. l. 2. c. 39. Iuo, p. 6. c. 347.

HAbetur quoque in decretis sanctorum patrum sancitum, non fore canonicum quemquam sacerdotum iudicare, vel damnare; antequam accusatores canonice examinatos [b] præsentes habeat, locumq; defendendi accipiat, idest inducias [c] ecclesiasticas ad abluenda crimina.

[*Idem Damasus ibidem continenter.*]

PALEA. C. VII.

Ansf. & Iuo, ib. † al. prima

NEc extra propriam [α] fiat prouinciam primo † discussionis accusatio, sine Apostolica præceptione; cui in omnibus causis debet reuerentia custodiri: quoniam & antiqua docet hoc patrum regula, in qua & imperialiter pariter statuta concinunt. Criminum, inquiunt, discussio ibi agenda est, vbi crimen admissum est. Nã alibi criminũ reus prohibetur audiri. Et alibi in canonibus præcipitur: [Quæcumque negotia in suis locis, vbi orta sunt, finienda sunt. & reliqua talia, & his similia: salua tamẽ in omnibus Apostolica auctoritate, vt nihil in his definiatur, priusquã ei placere dignoscatur, qua omnes suffultos esse oportet.

Cod. vbi de cri. agi. opor. l. 1. & in C. Theo. l. 9. ti. 1. i expositione legis 2.

α ¶ Propriam.] *Sic est emendatum ex epistola ipsa, Anselmo, & Iuone. Antea legebatur,* Nam extra patriam fiat prouincia. *Addita autem & nonnulla sunt ex epistola.*

Idem ad episcopos Italiæ, epist. 6.

¶ De eodem. C. VIII.

Ansf. l. 3. c. 51. Iuo, p. 6. c. 348.

QVi accusare alium elegerit; præsens per se, & nõ per alium accuset; inscriptione videlicet præmissa. [d] Neque vllus vnquam iudicetur, antequam legitimos accusatores præsentes habeat, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.

Item ex concilio Toletano 6. c. 11.

Et in Vuormaciensi, c. 42.

¶ De eodem. C. IX.

Burc. l. 16. c. 5. † al. quisquis † al. dedicetur] al. deputetur

DIgnum est, vt innocentis [e] vita nulla maculetur pernicie accusatorum: ideo si quis † à quolibet criminatur, non ante accusatus supplicio detur, † quàm accusator præsentetur, atque legum, & canonum sententia exquiratur. Quòd si indigna ad accusandum persona inuenitur, ad eius accusationem non iudicetur: nisi [α] vbi pro capite regiæ maiestatis causa versatur.

Ansf. l. 3. c. 38. Burc. l. 1. c. 161. Iuo, p. 5. c. 271. & p. 6. c. 338.

α ¶ Nisi.] *Hæc sunt addita ex originali.*

Item Bonifacius Papa ad Gallos, epist. 2.

† al. Decreuimus † al. vestrum

¶ Sententia feriatur, qui causæ suæ negligit adesse. C. X.

DEcernimus † [f] vestram † debere intra prouinciam

c ¶ Inducias.] Arg. sententiam non valere, nisi præcesserint legitimæ induciæ. extra de dilat. dilecti. & quinta, quæst. secunda, vocatio.

QVi accusare.] CASVS. Dicitur hic, quòd qui vult alium accusare, debet præsens hoc facere, & nõ per procuratorem, vt reo reserue tur copia defendẽdi.

d ¶ Præmissa.] Inscriptio enim semper præcedit accusationem: [γ] vt extra de acc. qualiter. 2.

γ De hoc not 2. q. 8. in sum.

DIgnũ.] CASVS. Dicitur hic, quòd non debet aliquis accusari, nisi præsens fuerit accusator: quia examinari debet, si est idoneus ad accusandum.

e ¶ Innocentis.] Sanctius est enim nocentem impunitum relinquere, quàm innocentem condemnare, vt ff. de pœn. absentem.

DEcernimus.] CASVS. Maximus Valentinæ ciuitatis episcopus fuit de multis criminibus accusatus: post litem contestat. multoties citatus non venit, ita quòd causa non poterat terminari. præcipit ergo Papa episcopis Galliæ, vt ante Kalendas Nouembris synodo congregata illum citent: & si venire noluerit, ferant sententiam in illum tãquam in contumacem: nec curent si omnia delicta non comprobentur, cum per suam contumaciam videatur de omnibus confiteri. Quidam tamen dicunt, quòd ille fuerat infamatus. & procedebatur contra eum in modum inquisitionis. Seq. c. planum est.

f ¶ Decernimus.] quidam ponunt casum. quòd eps ille suis

fuit infamatus : & Papa committit istis vt in modum inquisitionis procedant, & si non venerit vt se purget, vel si defecerit in purgatione, videtur confiteri de crimine. vnde potest condemnari, vt extra de si. de hoc. & c insinuatum. Vel intelliges ꝙ hic fuit lis cont. sicut in summa intellexi hoc c. Vel non loquitur de diffinitiua sententia, sed de interlocutoria, vel excommunicatione, ᵃ vel missione in possessionem. Videtur tamen ꝙ etiam si non contest. ferri possit diffinitiua sententia, sed non de crimine, sed depositionis pro contumacia, vt videtur colligi extra de dolo & cont. veritatis. Io.

sic enim. & no. supra 2. quæst. 7. sicut inquit.

g ¶ Post excõicationem.] nota, ꝙ excommunicatus appellat. arg. extra de sent. excom. per tuas.

h ¶ Absens.] ¶ Nisi fuerit.] Hæc verba ponuntur in Auth. vt omnes obe. iu. §. si vero. coll. 5.

i ¶ Con-

esse iudicium, & congregari synodum ante diem kalendarum Nouembrium : vt si adesse voluerit, ᵃ præsens ; si confidit, ad obiecta respondeat : si vero adesse neglexerit, dilationem sententiæ ᵇ de absentia non lucretur. Nam manifestum est, ᶜ confiteri eum de crimine, qui indulto, & toties delegato iudicio purgandi ᵈ se occasione non vtitur. Nihil enim interest, vtrum in præsenti examine non ✠ omnia, ᵉ quæ dicta sunt, comprobentur; cum ipsa quoque pro † confessione procurata toties constet absentia.

✠ ¶ Non omnia.] *In originali, & apud ceteros collectores, & in vno peruetusto Gratiani codice est, omnia : sed quia idem sensus elicitur, & adest glossa, non est mutatum.*

Item Felix Papa ad episcopos Galliæ, epist. 2.

¶ Absentes nec accusari, nec iudicari possunt. C. XI.

ABsente aduersario non audiatur accusator, nec sententia, absente alia parte, à iudice dicta vllam obtineat firmitatem. †

Item Nicolaus Papa Gallioni archiepiscopo Senensi. †

¶ Altera parte absente, diffinitiua non feratur sententia. C. XII.

REuera iustus mediator non est, qui vno litigante, & altero absente, amborum emergentes lites decidere nõ formidat. His ita præmissis, volumus & Apostolica auctoritate monemus, ᶠ vt si presbyter, de quo agitur, post excommunicationem ᵍ suam, Apostolicam sedem adire voluerit, nullus iter eius impedire præsumat.

Item Zepherinus Papa ad episcopos Siciliæ, epist. 1.

¶ In absentem non est ferenda sententia. C. XIII.

ABsens vero nemo iudicetur : quia & diuinæ & humanæ hoc prohibent leges.

Nisi fuerit ʰ absens ex contumacia. Pro præsenti namque eum contumacia ⁱ haberi facit.

Item Nicolaus Papa Gallioni Senensi † archiepiscopo.

¶ De eodem. C. XIIII.

INdicas Hermannum † ᵏ episcopum super quibusdam

a ¶ Voluerit.] Maximus Valentinæ ciuitatis episcopus.

b ¶ Sententiæ.] ferendæ. contra. ff. de pœ. absentem. illud secundum leges.

c ¶ Manifestũ est.] præsumptiue, vt ff. de re iud. contumacia. §. 1. sic 34. q. 3. de illicita, in fi. Sed videtur ꝙ semper liqueat de causa, quia aut probat auctor qđ asserebat, & tunc cõdemnandus est reus. aut non probat, & tũc est absoluendus reus, vt 6. q. vlt. auctor. Resp. istud obtinet cũ vterque est præsens, & præterea ꝙ reus absoluitur, nõ procedit ex eo, ꝙ de causa liqueat, sed quia partium iura sunt obscura, & in dubio fertur sentẽtia pro reo, vt Instit. de interdi. §. commodum. extra de fi. instru. inter. in fi. nam quãque actor probat intentionem suam, & tñ iudici nõ liquet de causa. ff. de re iud. l. Pomponius.

d ¶ Purgandi.] idest, ostendendi innocentiam suam, vel causam absentiæ.

e ¶ Non omnia.] dum tamen illa, quæ probata sunt, sufficiant ad condemnationem, & omnia simul obijciantur, vt 23. dist. illud. Arg. ĩ. ead. q. 10. placuit.

REuera.] CASVS. Quidam cõquestus fuit de quodam presbytero absente forte ex iusta causa corã Gallione archiepiscopo, qui testibus receptis sententiã ꝫ cum absentẽ tulit. & quia sententię parere nolebat, dictus archieps excõicauit eum: quare sacerdos ille appellauit ad sed. Apost. sed impediebatur appellationẽ prosequi, vnde Papa ipsum archiepm reprehendit, & præcipit ei, ꝙ si post excõicationem suam appellationem voluerit prosequi nullus eius iter impediat.

f ¶ Monemus.] i. mandamus 2. q. 1. notum sit. 28. q. 1.

i ¶ Contumacia.] sic extra de testi. in nomine dñi.

INdicas.] CASVS. Hermãnus episcopus fuit furiosus, quod constabat apostolico, qui postea homicidium vel aliud scelus commisit, de quo cum sæpe coram Gallione archiepiscopo accusatus fuisset, appellauit ad Papam. Archiepiscopus autem indignatus rogauit Papam, vt de crimine cognosceret, & ipsum condemnaret. Nicolaus vero dicit, ꝙ non potest facere tribus rationibus, scilicet, quia Hermannus erat absens, & quia nõ dixerat ei qui fuerint illi excessus super quibus accusabatur, nec vtrum tempore delicti fuerit sanæ mentis, vel non, & ideo donec illa probentur, potius est sibi cõpatiendũ, quam sit sententia ferendus.

k ¶ Hermannum.] ille in furore occiderat hominem.

a ¶ Quia

ᵃ Pro isto intellectu facit qđ not. ĩ. q. prox. c. 2. in gl. sed pro contumacia. sed hunc intellectum nullum puto. Arch.

Sentẽtia in dubio fert̃ pro reo.

† Antea legebatur, *professio exprocurata*

& in cap. Hadriani c. 4. Poly. l. 5. tit. 1. Ansl. l. 3. c. 7. Iuo, p. 5. c. 248. & p. 6. c. 331. Pann. l. 4. c. 54.

† Concor. tex. in l. absentem. ff. de pœn. & in l. seruũ. §. publice. ff. d procu.

† *al. Senonensi*

Sententia habetur in epist. Nic. ad epos, q in Conuicinũ conuenerãt, nuper impressa.

5. q. 8. c. 1. Burc. l. 16. c. 13. Ansl. l. 3. c. 61. Iuo, p. 5. c. 245.

† *al. Senonensi*

† *al. Herimannum*

a ¶Quia.] prima ratio est.
b ¶Quamuis] secunda ratio est.
c ¶Fuerint.] & ita non tenebatur venire, vt 5. quæst. 2. si primates.
d ¶Nec vtrum.] tertia ratio est.
e ¶Osten-

aliquorum fornicatione, bene possunt de hoc testificari. extra de testib. præterea. & ꝙ de auditu recipiatur testimonium, patet extra de testi. cum causa. nam sufficit qualitercumque aliquid sciatur. 22. quæst. 5. hoc videtur. Si ergo aliquis est mutus, dum tamen audiat, & scribere sciat, bene testificatur, vt C. qui testa. fac. pos. discretis. Similiter cæcus testificatur, si voces contrahentiū habet notas. Nec obstat si dicas, quod cæcus potest in voce decipi, ut 27. quæst. 1. nec aliqua. nam in visu possumus decipi, vt 31. quæst. 1. quomodo. & in tactu 34. q. 2. in lectum.

Mutus & surdus testificari possunt.

frequenter fuisse accusatum: pro quibus (quia [a] ex parte ipsius, persona deest) nos vni parti ad discrimen alterius credere proculdubio non possumus: quamuis [b] nec vsque adhuc, qui fuerint [c] illi excessus, dixeris, nec vtrum [d] sanæ mentis erat idem antistes, nec ne, cum ipsos excessus perpetrabat euidenter ostenderis [e] satiusque arbitramur, quamlibet interim infirmitatem ad pœnam peccati, quàm ad ipsum pertinere peccatum, cui magis consulendum [f] sit, & compatiendum, quàm puniendum, vel aliquo modo feriendum.

Item Calixtus Papa ad episcopos Galliæ, epist. 2.

¶ Testes non dicant testimonium, nisi de his, quæ præsentialiter, & veraciter nouerunt. C. XV.

Burc. l. 1. c. 171. Ansel. l. 3. c. 55. Iuo, p. 5. 289. Pann. l. 4. c. 93.

TEstes per quamcumque scripturam [g] testimonium non proferant, sed præsentes [h] de his, quæ nouerunt, & viderūt, [i] veraciter testimonium dicant. Nec de alijs causis, vel negotijs dicant testimonium, nisi de his, quæ sub præsentia [k] eorum acta esse noscuntur.

De his etiam, qui audierunt, [l] si ad hoc cōuocati sunt, in ciuili causa testimoniū dicere possunt, vt in Authenticis,

1 ¶Nouerunt.] ergo de ijs, quæ pupillus vidit, non potest esse testis, quia hæc ætas ignorat quid uideat. C. de falsa mo. l. 1. 3 k ¶Præsentia.] dum tamē intelligant, nā aliter non dicuntur præsentes, vt ff. de verbo. signific. si coram. Non intellige præsentem prout ponitur. 16. q. 3. §. potest. sed intellige præsentē siue in eadem domo, siue alibi sit, dum tamen audiri possit, vt ff. ad Syl. l. 1. § eo. tecto.

3 Sed contra de consecr. dist. 3. placuit de infantibus. & c. seq. vbi de hoc 37. dist. relatū. Archid.

e ¶Ostenderis.] archiepiscopus bene fatebatur, ꝙ quandoque fuerat furiosus: sed tamen dixit eum modo esse sanum, & in sanitate occidisse hominem, aliàs tenetur ille potius probare, qui dicat aliquem in furore peccasse, ut extra de succes. ab intest. cum dilectus. & C. de codi. l. non codicillos.

f ¶Consulendum.] quasi dicat satis ipso fauore punitur. sic ī. dist. 5. baptizari. ff de offi. præsid. diuus iudex tamē diligentissime inquiret, an fuerit furiosus: quia multi fingunt furorem, ut sic excusentur, vt ff de cur. fur. obseruare. & ī. ead. hortamur.

TEstes.] CASVS. Hoc c. introducitur pro alia parte quæstionis, scilicet ꝙ nō debet quis testificari contra absentē. Dicitur ergo hic per Bene. ꝙ Calixtus fuit interrogatus vtrum in causa criminali testes absentes possent testificari per scripturam? & respondet ꝙ non, sed præsentes debent dicere veritatem de ijs, quę viderunt & nouerūt & nō de alijs negotijs nisi de his, quæ sunt acta & in eorum præsentia. Posset etiam hoc intelligi in qualibet causa, quia semper debet esse præsens ille contra quem inducuntur testes. Vnde testes absentes non possunt per scripturam testificari, sed in præsentia partium.

g ¶Scripturam.] numquid litteræ episcoporum non valent? Non in ferendo testimonio, quia testibus, non testimonijs credendū est, vt extra de coha. cle. & mu. tua. De hoc notaui ī. 11. q. 3. curę. 1 arg. ff. de cust. re. diuus. aliàs extra iudicium secus est, vt 11. q. 3. curæ. 71. distin. extraneo.

1 Adde qđ no. 11. q. 6. statuēdum. in gl. instrumentū, &c.

h ¶Sed præsentes.] Fallit ff. de iureiur. ad personas. extra de test. si quis testium.

h ¶Sed præsentes.] in causa criminali semper testes erunt præsentes, sed in ciuili seruetur consuetudo regionis, ut ff de testi. l. 3. in fi.

i ¶Quæ nouerunt & viderūt.] idest, aliquo sensu corporeo perceperunt. 2 large enim sumitur visus, vt ibi, Gustate & videte. & legitur in Exodo, Videbant voces; idest, audiebant. Vnde si auditu. aliqui conscij sunt de

2 Sequitur Ale. đ Imo. l. bene ad cognitionē col. 6. ff. si cer. pet.

DE HIS. CASVS. ī. in c. testes. dictum est ꝙ testes testificantur de ijs, quæ viderunt & nouerunt. Nunc autem vult ostendere casus in quibus etiā de auditu ferunt testimonium, si vocati sunt ad hoc. sed certe si bene inspiciatur, in l. seq. nō est testimonium de auditu proprie, sed de confessione facta in oculis eorum qui ad hoc vocantur.

l ¶Audierunt.] plures possunt notari casus vbi fertur testimonium de auditu. Vnus hic. Alius cum probatur voluntas obmutescentis, vt 26. q. 6. qui recedunt. & c. his qui. Alius in matrimonio, vt 35. q. 6. de parentela. Alius in probatione periurij. 22. q. 5. c. hoc uidetur. Alius in memoria facti operis, vt ff. de proba. si arbiter. Alius extra de testi. præterea. & extra eo. tit. cum causam. Sed certe non concedo, ꝙ alicubi sit testimonium de auditu, nisi vbi testatur quis ꝙ sic audiuit recitari à maioribus, vt dicitur extra de testi. quoties. & hoc tantum contingit in matrimonio, & in memoria facti operis, licet hodie circa matrimonium illud ex parte sit immutatum. extra de testib. licet. 2. nisi quis velit dicere ibi ideo esse testimonium de auditu, quia melius in talibus comprehendimus per auditum quā per visum. Vnde si duo interessent contractui, quorū vnus esset surdus, & alter cęcus, vnus audiret uerba cōtractus, alter videret numerare pecuniam, per illos forte non probaretur contractus, quia singulares extra de elect. cum dilecti. Sunt tamen hic alia duo specialia, scilicet quòd valet confessio extra ius sicut & alibi. extra de exces. præla. quàm sit graue. & in alio casu quando quis confitetur se debere pecuniam causa adiecta, vt C. de non num. pec. generaliter. in casu qui habetur de secunda cautione, quam mulier post biennium emisit. C. ad Velle. si mulier. & generaliter dicunt quidam valere confessionem factam extra ius, vbi testes intersunt rogati. Item aliud speciale est hic ꝙ non ualent testes nisi sint rogati, & ijdem requirūtur in testamen-

Testimoniū de auditu sæpe admittitur.

Cōfessio extra ius, quā que ualet.

Testes, an debeāt esse rogati.

tis,

¶ Hoc est falsum, vt C. de codicil. l. vlt. §. fin.

tis, & in codicillis. ¶ C. de test. auth. rogati. & in matrimonio, vt uidetur 30 q. 5. nostrates. & in diuortio. ff. de diuor. l. nullum. alias nō requiritur quod testis sit rogatus, vt j. prox. causa, q. 3. ad fi. Io. consueuit generaliter dici, & est verum, quod confessio extra iudicium non præiudicat nisi causa adijcia tur, vt confiteor me tibi debere centum ex causa mutui, vt C. de nō nu pe. l. gñaliter. B. & scias omnes isti testes rogati dicūtur interesse, qui rogati sunt audire, licet ad aliud venerint, vt ff. de test. hæredes palā auth. tñ, generaliter. vñ dicere quod testes debeant esse rogati, vt C. de test. authen. rogati. sed hoc verum est, cū contractus est in scriptis.

nisi semel cōmittuntur, vt homicidiū alicuius. sed si sæpius aliquid potest committi, ibi nō nocet temporum diuersitas. sed eis obijcitur de Susanna, 2. q. 6. §. itē Daniel. sed illi respondent, quod ideo fuerūt illi testes reprobati, quia dixerunt quod in eadem hora & in diuersis locis

coll. vii. tit. de testibus, legitur. ¶ *Si debitum scriptum sit, & probatio solutionis proferatur à litigantibus per testes sine scriptura; tunc susceptibilem eam apud Iudicem esse volumus, dum ad hoc ipsum testes assumantur, vt perhibeant testimonium pro facienda solutione, aut pro memoria* [a] *alicui iam factæ solutionis, & pro confessione* [b] *eius, qui pecunias accepit. Hæc autem inania, & ex transitu perhibita testimonia (vt si propter aliud opus adueniens audiuit aliquem dicentem se accepisse ab aliquo aurum, aut debere alicui) nulla ratione valere censemus.*

& Nouella. 90 nō ijsdem omnino verbis

Simul autem necesse est vt videant. Quòd si alius vno, alius alio tempore viderit, diuersitas temporum, eorum testimonium non admittit.

Vnde Leo Papa.

SI DEBITVM. CASVS. Debebam alicui pecuniam per scripturā, tēpore procedente in præsentia testium pecuniā sibi soluit, vel confessus fuit sibi esse solutā, quæsitum fuit ab Imperatore, an solutionē illam vel confessionem possim probare per testes qui interfuerunt? Et respōdet quod sic, si ad hoc fuerunt uocati, alioquin non. Idē est in eo casu qñ debitor confitetur se debere pecuniā creditori, scilicet vt testes ad hoc probandum non valeant, si ad hoc non fuerunt vocati.

¶ Non admittuntur ad testimonium, quos non eodem tempore negotio interfuisse constiterit. C. XVI.

NIhilominus quoque puniendi [c] sunt testes, qui ad calumniam aliquid testificantur, nec eorum voces tam quam plurium admittuntur, quos temporum [d] quidem diuersitas simul [e] interfuisse prohibuit.

Item Ambrosius in libro de Paradiso, c. 12.

¶ Ad seriem gestorum testis ex suo nihil adijciat. C. XVII.

PVra, [f] & simplex [g] testimonij series intimanda est. Plerumque testis, dum aliquid [h] ad seriem gestorum

Anf. l. 3. c. 58.

a ¶ Pro memoria.] tres hic ponit casus, quòd testes rogati possunt testificari vel pro solutione quā voluit facere creditori debitor, vel pro solutione ei facta, vel pro confessione creditoris.

b ¶ Confessione.] Immo magis est pro debitore confessio creditoris, quàm si sit ei redditum instrumentum. ¶ C de solu pecuniæ.

SIMVL. Hæc est 3. pars, in qua probat quod testes debent se concordare, & nil falsi admiscere, & hoc probat per tres aucto. Io. de Fan.

CASVS. Supra in c. testes. dictum est, quod testes debent ferre testimonium de ijs, quæ uiderunt. Dicit hic Gratianus, quod simul videre debent: & si diuersis temporibus viderunt, non valet eorum testimonium.

NIhilominus quoque.] CASVS. Quæsitum fuit à Leone, qualiter puniendi sunt testes, qui falsum testimonium dicunt? Et respondet quod puniendi sunt sicut accusatores qui calumniantur, nec voces eorum sunt audiendæ tamquam plurium, qui diuersis temporibus aliquid vidisse testantur.

c ¶ Puniendi.] In criminali punitur testis capitali pœna. 33. q. 5. hæc imago. hoc secundum leges veteres, secundum canones infamis est. 6. q. 1. quicumque 22. q. 5. si quis. sed secundum legem accusatur de crimine falsi. ff. ad leg. Corn. de fal. eos qui. Non obst. ff. de ijs qui no. infa. Lucius. extra de ord. cogn. cum dilectus. quia ibi non est sententia lata contra testem.

d ¶ Quos temporum.] simile 4. q. 3. in testibus. C. de cod. l. vlt. §. vlt. ff. C. de testa. si vnus.

e ¶ Simul.] Quidam dicunt hoc tenere in ijs, quę non

e Super hoc uideas quod le. & no. ī 76. distin. c. hūc numerum. Arch.

cis commissum esset adulterium. sed non poterat committi in eadē hora & in diuersis locis, & hoc dicūt propter expressam similitudinē, & non propter identitatē: nam reuera aliud est adulteriū quod hodie fit, aliud quod cras. sed est simile illi, quod non concedo, cum singuli sint in suis dictis singulares. Si tñ aliquem actum continuū viderent aliqui, licet diuersis horis, videtur quod testimonium teneret, vt si successiue in vno foramine viderunt aliquos fornicari: ; Vel si aliqui volunt testari quod aliquis excōicatus celebrauit, & vnus audiuit finem missæ, alter principium, hoc casu concedo eos bene testari de vna re propter continuationē actus, sicut propter continuationem possessionis vna dicitur præscriptio, licet facta sit à diuersis psonis. 16. q. 3. §. potest. ¶ verū quòd si ab eo. sicut etiam vnus dicitur proconsulatus, licet diuersæ personę ipsum exercuerint, vt ff. de offic. proc meminisse. Item quid si conueniant in tempore, sed discordant in officijs? vnus dicit de missa, alter dicit de vesperis? Eadem est quæstio si vis probare solutionem decimæ, & vnus dicit frumentum solutum, & alter dicit fabam. Et resp. quod non valet testimoniū quia omnes sunt in suo testimonio singulares, vt extra de elect. cum dilectus. diem forte non tenetur testis exprimere, sed mensem, vt ī. 2. q. 8. libellorum.

PVra.] CASVS. Quæsitum fuit ab Amb. si testis ad miscet vero aliquid falsitatis, an eius testimonium valet? Et respondet, quod non: quia pura & simplex est testimonij series intimanda.

f ¶ Pura.] id est, sine dolo.

g ¶ Simplex.] qualiter hoc intelligatur, dixi 4. quæst. 3. in testibus.

h ¶ Aliquid.] ar. vtile per inutile uitiari, vt 32. q. 2. si quos

; Vide late de hac quæstio. Iaco. But. in l. fi. C. de testi. Cin. & Pet. in l. testiū. eo. ti.

. Melius §. præscriptionum. uer. quod si ab eo. Arch.

a Et ī. 2.q. 1.rōne. ubi uideas.& c. dñs ubi uide arg. pro, & c.

Vtile per inutile qñque uitiaẽ.

quos de seruis.ī. dis.37.si quid ueri. Sed contra.ff. de excu.tu.qui testamento.ī.distin 9. si ad scripturas. Sol.utile per inutile uitiatur, ubi in iure inuenitur expressum. aliàs non.arg.15.q 3.5.cum autem.

a ¶Adiicit.]uel subtrahit, ut 5.q.ult.presbyteri. extra de.

A Bsens.] CASVS. Dicitur hic, quòd absens nõ potest accusare uel accusari per procuratorem, nec testis affinis recipitur.

c ¶Nec affinis.] ī.ead q.5. similiter.

NISI. CASVS. Excipit Gratianus unum casum in quo absens potest accusare per procuratorem, ut illustris persona in crimine iniuriarum.

ex suo adijcit, [a] totam testimonij fidem patris mendacio decolorat. Nihil igitur, vel quod bonum videtur, addendum [b] est.

a ¶ Simplex.] *Integer locus B. Ambrosii est*, Pura, & simplex mandati forma seruanda, vel testimonij series intimanda est.

Item Felix Papa ad episcopos Galliæ, epist. 2.

¶ Absens per alium nec accusare, nec accusari potest. C. XVIII.

Poly.l.5.ti.1. Iuo,p.5.c.248. & p.6.c.331.

† Adde tex. in l Polla. C. de his qbus ut indignis.

ABsens per alium accusari, aut accusare † non potest, nec affinis [c] testis admittitur.

4 *Nisi in crimine iniuriarum, in quo illustris persona etiam per procuratorem [d] intendere, & excipere potest, seruatis ceteris solennitatibus, vt Cod. tit. de iniuriis, l.vlt.*

Item Pelagius Papa Sindulæ a magistro militum.

a ¶Sindulæ.] *Iuo,p.8.c.67. refert aliud quoddam caput epistolæ à Pelagio ad Sindulam magistrum militiæ scripta.*

d ¶ Per procuratorem.] de hoc dixi ī. 2.q 6. si quando.

e ¶Reo.] hæc rubrica est falsa, quia non intelligitur de libello accusationis, sed de libello attestationum.

a Adde an & quando admittãtur, Bart. no. in l. qui testamẽto ff. de aucto. tu. & in l. qui testamẽto. ff. qui ma. accu. poss.

¶ Reo [e] absente libellus accusationis frustra offertur. C. XIX.

CHartæ, quas dedit nobis Lucidius, si illo tempore aduersarius ipsius illic præsens fuisset, validæ erant. Sed quia aduersario absente [f] gesta, quæ nobis recensuit, facta leguntur, talia leges non recipiunt.

Idem Decorato patricio.

C Hartæ.] CASVS Quidam accusatus fuit, uel conuentus corã Sindula magistro militũ Domini Papæ. In absentia aũt rei sunt testes recepti: reus statim cũ sciuit, appellauit ad Papam. Sindula vero misit attestatiões Papæ per Lucidium accusatorem actorem: quas cũ audiuit à Lucidio fuisse receptas absente reo, dixit esse inualidas.

f ¶Absente.] ī.2.q.1.in primis. extra de test. in nomine dñi. & capitulo, dcetero.

¶ Testes corporaliter præstito iuramento testimonium dicant. C. XX.

HOrtamur, vt sub timore Domini consuetam conscientiæ vestræ sinceritatem in hoc quoque negotio conseruantes, omnem personis, quæ veritatem causæ istius scire possunt, faciatis amputari [g] formidinem, & vestris præsentari [h] conspectibus, tactis sacrosanctis euangelijs, præbito etiam legaliter sacramento, quæ in veritate rerum nouerunt, [i] † professione suæ testificationis aperiant, vt patefactis omnibus, quæ secundum leges & iustitiam censenda sunt cognoscatis, & competentem † legibus, & veritati terminum detis.

† al.cõuenientem.

† Iste tex. solet allegari q notarius uel testis non debet apponere in actu suo nisi quę uidit & nouit.

Istam opinionem tenet Pet. de Anch. in c. fraternitatis. ext. de testi. & Alex. de Imo. in l. si ex falsis. col. ult. C. de trans.

H Ortamur.] CASVS Pelagius commisit quamdam causam Decorato patricio. hortatur ergo ut sicut cõsueuit, ita pure procedat super hoc negotio, & faciat à testibus, qui veritatem illius causæ nouerunt, omnẽ formidinem amputari, ut præstito sacramẽto dicant testimoniũ ueritatis. & omnibus patefactis causam decidat.

g ¶ Amputari.] hic est argu. quòd iudex pręstabit conductum & securitatem testibus. extra ut li. non contest. accedens. & de electio. bonæ memoriæ. extra de app. ex parte.33.q.2.siue.

Testibus est præstãda securitas.

h ¶ Præsentari.] sic ī. ca. testes.

Item Nicolaus Papa Hincmaro Rhemorum Archiepiscopo.

¶ Accusator, & accusatus simul debent adesse. C. XXI.

NEcesse est secundum sacrarum scripturarum documenta, ac secundum iustitiæ tramitem & accusatum & accusatorem simul adesse, & vnam partem, quanta-

de uerbo. signi. forus. §. ult. arg. 11.q 3. quisquis metu. 15.q 2. præscriptione. 22.q.2. cum humiliatis. C. de testibus. testium.

b ¶Addendum.] quia non præiudicaret hoc alicui, si de hoc non iurasset, ut extra de testi. c. de testibus.

i ¶Nouerunt.] testis enim pro utraque parte testabitur. 14.q.5. non sane. & iurabit, q nihil falsitatis dicet. 2.q 4 nullam.

N Ecesse.] CASVS. Hincmarus quæsiuit à Nicolao, utrũ reo absente sit accusator audiendus? Et respondet, quod non. sed uterque debet esse præsens, & quam

& quantæcumque auctoritatis sit aliquis, sic debet in iudicio audiri, vt alteri parti nullum præiudiciū fiat.
a ¶ Quātacunque.] Paritas.n.seruāda est in iudiciis. C.de prox.sacrorū scrin.in sacris.lib.12.ff.de arbi. si cū dies.§.si arbiter.arg.ꝯ extra de dolo & contu.ex litteris. 1 & est simile. 1. q.1.teneamus ꝯ.dist. 9. ego. in sentētia & iudicio nulli est desetēdum: sed in seden do, & in similib. sic. 2.q 8. quisquis.
b ¶ Præiudicium.] sic 11.q 3 si qs uero. C.de sta. & imag.l.4.

criminibus simul & eodem libello, & litem super his omnibus contestor: licet in uno deficiam, tamē admittor ad sequētia, licet iam sim infamis: & hoc est ideo, quia tempore li. contest. fui bonæ famæ, ut ff.de publ. iud. is qui. & 2.q.1.in primis.ibi, an grauiora, &c. Si autem

1 Loquitur in pœnis inferendis, in quibus defertur. 50. dist. contumaces. ext. de off. dele. pastoralis. quod dic, vt no. extra de trans. c. vlt. in glo. pen. Arch.

cumque, a & qualicumque prædita sit auctoritate, sic prorsus audiri, vt alteri parti nullum præiudicium b irrogetur.

QVAESTIO X.

QVōd c vero deficientes a in primo capitulo non sint admittendi ad sequentia; ex concilio Carthaginensi septimo confirmatur, in quo sic cap. tertio statutum legitur.

Et Afri.c.97.

a ¶ Deficientes.] *In vulgatis codicibus legebatur*, testes deficientes: *sed expuncta est vox*, testes *quæ abest à plerisque vetustis codicibus. Quæ enim in hac quæstione afferuntur, non ad testes, sed ad accusatores pertinent. Et superius initio causæ in propositione huius quæstionis decimæ nulla mentio testium.*

c ¶ QVōd vero testes.] CASVS Hic intitulatur decima quæstio, quæ quæritur, an deficientes in primo cap. sint admittendi ad sequētia capitula? Et rn̄detur q̄ non. Vnde quidā dicūt, vt Beneu. q̄ qui deficit in maiori, vel minori, non admittitur ad sequētia. quia præsumitur calūniator, vt ī ea c.1. nisi in criminibus exceptis, in quibus quilibet admittitur ad accusandū. Alii vero dicūt, q̄ non admittitur ad accusandum postea ad leuiora, sed ad grauiora sic. Sed primū cap. huius quæstionis indistincte loquitur, vnde verius dicitur quod dicunt primi.

¶ Qui in primo capitulo deficit, ad cetera non admittatur. C. I.

PLacuit, vt quotiescumque clericis ab accusatoribus multa crimina obijciuntur, & vnum ex his, de quo prius egerint, probare non valuerint, ad cetera iam non admittantur. a

Rab.ſ pen.c.1. Burc.l 2.c.198 Iuo, p 6.c.271 Pann.l.4.c.64.

Probatur illud idem auctoritate Arelatensis concilii secundi, in quo sic c.24. diffinitum est.

Capitul.l.6. c. 241.& Arelatē se 1.c.24.

¶ Qui falsa fratribus obijciunt, vsque ad exitum non communicent. C. II.

EOs, qui falsa fratribus capitula † obiecisse a conuicti

† al.capitalia

Accusator deficiens in vno, an admittatur ad alia.
2 Ver. q̄ si forte. pōt enim quis de pluribus condemnari simul, vel absolui. 2. q.6. si quis ex plurib.

c ¶ Quod vero.] vbi quis simul de pluribus criminibus accusat, si in uno deficiat, bene admittitur ad alia, vt ꝯ.q.1.in primis 2. dummodo non sit calumniator, vt 2.q.3. Paulum. nā & condēnatus prosequitur crimē, de quo inscripserat pendente accusatione, vt ī.e.q.proxi.negāda. 3 & ff.de pub.iud is qui §.illud. Sed capitula hic posita loquuntur, vbi quis de calumnia conuictus vult accusare aliquem, & deceptus fuit. secus si in promissione aliqua deceptus fuit, vt 2.q 3.Paulum. H. & alii distinguunt, vtrum defecerit in minori, vel maiori: si in minori admittitur ad sequentia, aliàs non, vt 2 q.1.in primis. In ciuilibus autem causis conuictus de calumnia, bene ad sequentia admittitur, vt C.de inof. test.eum qui. Inst.de exc.tu §.qui autem.extra de app. constitutus.2. Quidam dicunt, q̄ si quis accusauit de pluribus criminibus simul, & contestatus est litem super omnibus, licet in vno deficiat, bene tn̄ admittitur ad sequentia tamquam iam incœpta. Sed si tm̄ super vno est litem contestatus, & deficit in illo, non admittitur ad sequentia. quasi suspectus. ff.de acc.si cui.6 q. 1 quicūque. Tu distingue an sit calumniatus, vel non, vt dixi: tamen si quis primo egit criminaliter, siue obtinuerit, siue succubuerit, potest postea agere ciuiliter. C.quando ciuilis actio criminali præiudicet, l.1.

PLacuit.] CASVS. Quæsitum fuit in Carthaginēsi concilio, si accusatores cum obiiciunt plura crimina, & in primo deficiunt, an sint admittēdi ad sequentia? Et rn̄det q̄ non. Sequens §.patet, sed sequens ca. non probat bene quod dicitur in §. & ca. præcedenti. Quidam sic ponunt casum. Accuso te super pluribus tem te primū accuso de uno crimine, & deficio, nō admittor postea ad alia Io. Sed certe mirū uī de istis opinionibus. nam si litem contestatus est accusator super pluribus criminibus, publicatis attestationibus postea non admittitur ad probandum aliud: sed si super uno tm̄ litem contestatus est, & nō probauit, videtur calumniari: & ita non admittitur postea ad sequētia, vt hęc capitula dicunt. quæ in hoc casu intelliguntur. B.
a ¶ Non admittantur.] sed vr̄, q̄ huiusmodi exceptio non possit obiici post li.conte. vt ff.de adul.si maritus. §.præscriptiones. maxime cum exceptio, scilicet, tu es calumniatus, sit dilatoria: quia tm̄ declinatoria est iudicii. ꝯ.q.6.§.1.quod ex hoc patet. nam ab alio adhuc accusari potest. Rn̄det quidam speciale esse in adulterio, vt ēt peremptoriam ibi aliquis non possit obiicere post li.contest. §.hanc, tu per quinquennium tenuisti, vt C.de adult.adulter. sicut & speciale est in illa exceptione, extra qui ma.accu. po. cum in tua. Alii dicūt, q̄ hæc exceptio, tu es calūniatus: bene potest obiici post li.contest. Sed melius dic, q̄ hic lis non fuit contestata, nisi super eo in quo defecit. Vnde cum vult procedere ad alia super quibus lis non est contestata, iuste admittitur huiusmodi exceptio ꝯ illum. vel dic, q̄ illa exceptio de nouo cępit cōpetere, vnde pōt ea uti post litem contestatam, vt extra de offi.dele. insinuante.

EOs.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod si qui conuincantur falsa crimina aliquibus obiecisse, debent excommunicari vsque ad mortem, nisi ante resipiscant.
a ¶ Obiecisse.] calumniose subaudi.

SI accusatorum.] CASVS. Quidam reperti sunt culpabiles in accusatione episcoporum; quæritur vtrum isti sint de cetero admittendi ad accusandum? Et respondetur, quòd non, nisi proprijs causis ciuilibus: in criminalibus tamen vel ecclesiasticis non admittuntur. Dicit hoc contra episcopos, sed contra alios bene agent proprias causas criminales, vel ecclesiasticas.

a ¶ Culpabiles.] i. calumniosæ subaudi.

b ¶ Non tamen.] suam iniuriam non prosequendo, sed publico iudicio accusando. vel speciale est in calumniatore episcopi, ne sit contra. 4. q. 6. omnibus, & s. 2. q. 1. prohibentur.

c ¶ Ecclesiasticas.] hoc ideo dicit, quia causa ecclesiastica non est agenda nisi per hominem bonæ opinionis. 5. q. 3. quia.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex illo capitu. eos. & ex illo, si accusatorum. quòd deficientes in primis non admittuntur ad sequentia.

re. Secunda ibi, [Aliquando.] Tertia ibi, [Causa vero.] Ioan. de Fant.

CASVS. Ponitur hic 11. q. qua quæritur, an accusatus possit vertere accusationem suam in accusantem. & certum est, quod non, in aliquo crimine, si nomen accusati iam receptum ut inter reos, vt ff. de adult. si maritus, §. præscriptiones. si nō est receptum, non potest illum accusare nisi de maiori crimine, vel nisi suam iniuriam prosequatur. si vero in modū exceptionis crimen obijcit, vt repellat accusatorem ab accusando, semper prius auditur excipiens de quocumque crimine, vt C. de adult. quoniā Alexandrū. & 32. quæst. 6. nihil iniquius.

Arela. 1. c. 14. fuerint, placuit vsque ad exitum non communicare, (sicut magna synodus ante constituit,) nisi digna satisfactione pœnituerint.

Item Felix Papa in secunda decretali episcopis Galliæ.

¶ Qui, quod obijcit, probare non valet, de cetero ad arguendum non admittitur, nisi propriam causam ciuilem dumtaxat asserere voluerit. C. III.

j. 4. q. 6. si accusatorum. In cap. Hadriani, c. 4. Cap. l. 5. c. 241. Ans. l. 3. c. 86. Iuo, p. 6. c. 418.

SI accusatorum personæ in iudicio episcoporum culpabiles [a] apparuerint, ad arguendum episcopos [α] de cetero non admittantur, nisi proprias causas asserere (non tamen [b] criminales, vel ecclesiasticas) [c] voluerint.

α ¶ Episcopos de cetero.] *Voces istæ absunt ab omnibus vetustis codicibus, & ceteris locis indicatis. Auctor tamen casus eas habuit, & ponderauit.*

Cum ergo qui falsa fratribus obiiciunt, vsque ad exitum vitæ à communione prohibeantur, cum illi, qui in episcoporum iudicio culpabiles inueniuntur, ad arguendum de cetero admitti prohibeantur; apparet, quod in primo capitulo deficientes, tamquam falsorum obiectores ad sequentia procedere non valent. T

† Cōcor. l. qui crimē, & ibi Cyn. C. qui acc. non pos. gl. in l. fi. C. de accu.

QVÆSTIO XI.

1 gs. AB accusato [d] *vero accusationem in accusatorem verti, multorum auctoritatibus prohibetur.*

In cod. Theo. lib. 9 ti. 1. L. 13. *Ait enim Stephanus Papa, epistola secunda, cap. 7.*

¶ Accusati, nisi prius se purgauerint, alios accusare non possunt. C. I.

Burc. l. 1. c. 164. Ans. l. 3. c. 74. Iuo, p. 5. c. 274. Pann. l. 4. c. 67.

j NEganda [e] est accusatis [f] licētia criminādi, [g] priusquam se crimine, quo premuntur, exuerint: quia non est credendum contra alios eorum confessioni, qui criminibus implicati sunt, nisi se prius probauerint innocentes: quoniam periculosa est, & admitti non debet rei [h]

d ¶ Ab accusato.] Si accusatus crimen proponit contra suum accusatorem pendēte accusatione, aut proponit in modum accusationis, aut in modū exceptionis. Si in modum accusationis, aut nomen accusati est receptum inter reos, aut non, hoc est dicere si lis est contest. aut non. si non, potest [2] eum accusare de maiori crimine, & audietur prius, vt j. e. prius. & j. c. 2. Si est receptū non pōt, sed pendente accusatione pōt j eum inscriptionē deponere, & post sententiam eam consummare, vt j. e. c. 2. & ff. de pu iud. is q. Si aūt suā iniuriam prosequitur, tunc & ante & post dānationem pōt ipsum incipere accusare. ff. de acc. q. iudicio. 4. q. 6. omnibus. si vero in modum exceptionis proponitur crimen prius, semper auditur excipiens, vt C. de adul. qm̄ Alexandrū. & 32. q. 6. nihil iniquius. C. de lib. cau. si filiū & extra de ord. cogn. cum dilectus. [3]

Accusatus, an pendente accusatione possit suum accusatorem re accusare.

2 ff. d adu'. l. si maritus. §. præscriptiones.

3 De has materia no. C. qui acc. nō pos. l. 1.

AB accusato.] Hæc q̄ō diuiditur in tres partes: in prima quarū probat per tria c. q̄ accusatus accusare non potest de minori vel pari prius quam probauerit se innocentem: pōt tamen libellum iudici porrige-

NEganda. CASVS. Bene. sic ponit casum hunc. Quidam accusatus volebat suum accusatorem recusare de pari, vel minori crimine ante lit. conte. de maiori. quæsitum est à Stephano, an possit? Et respondet quod non, quia non est credendum accusatis contra alios, nisi prius probauerint se innocentes.

e ¶ Neganda.] nota in criminibus non habere locū reconuentionem. vt hic, & j. c. prius. vt no. s. q. 8. c. 1.

f ¶ Accusatis.] inter reos receptis, vt ff. de adulte. si maritus. §. præscriptiones.

g ¶ Criminandi.] etiam si suam iniuriam prosequatur, secundum R. [4] quia non relatione criminum, sed innocentia reus purgabitur, vt ff. de pub. iudic. is qui. sed hoc non est verum, vt j. c prox.

h ¶ Rei.] id est, accusati.

4 Sub & H. qui eridem sentit. & eadē rōne. & idem videtur sentire Inn. vt dixi s. e. q. 8. c. 1.

1 De hoc no. s. e. q. 7. c. 1.

i ¶ Quem-

a ¶ Quemcumque.] ergo eoipso, quod quis accusatur perdit legitima iura, vt ff. de mu. & hon reus. 81. dist. tantis. extra de accu. Deus omnipotens.

Neganda. CASVS. Quæsitum fuit ab Imperatore vtrum accusatus possit suum accusatorem reaccusare de pari vel minori crimine? Respondetur, quod non, prius quã se crimine quo accusatur exuerit: nisi prosequatur suam, vel suorum iniuriã, potest tamen deponere inscriptionem apud iudicem pendente accusatione. Sequens c. planũ est, quod habet eũdem casum cum primo c. huius quæstionis.

b ¶ Suas.] sed tunc non permittitur, nisi ponas illum primũ, qui accusat, similiter prosequi suam iniuriã: alioquin cõcederet posteriori, quod aufertur primo condemnatus autem nõ potest nisi suam iniuriam prosequatur. ff. de accu. qui iudicio. cum iam sit infamis. ff. de pub. iudi. infamem. & hoc si post cõdemnationem accusationem inchoat in extraneum, nõ in suum accusatorem. si enim in suum accusatorẽ, potest: si non, perdit ex illo crimine ciuitatem, vel libertatẽ, vt ff. de pub. iud. l. is qui. & hoc ideo, quia parcitur illi, q prouocatus vult se vlcisci. ff. de bo li. qui cum maior, §. si libertus. secundũ canones aũt cum quis est damnatus de crimine: amodo non potest accusare nec suum, nec extraneũ accusatorem, vt 11. q. 1. qui crimen. nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur. 4. q. 6. omnibus.

Cõdemnatus de crimine, an possit accusare.

rius dixit illud esse falsum. quæsitũ est ab Imperatore, quæ quæstio præcedere debet? respondet, quod de crimine falsi prius est cognoscendum tanquam de maiori.

c ¶ Sæpe fit.] nam qñque aliter fit. extra de testi. spo. item cum quis. C. de do. inter vi. & vxo. si maritus. posset

aduersus quemcumque [a] professio.

Lib. 9. codicis, tit. 1. l. 19. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus, AAA.

titulo, qui accusare nõ possunt, l. neganda.

¶ De eodem. C. II.

ij NEganda est accusatis (qui non suas, [b] suorumque iniurias persequuntur †) licentia criminandi in pari, vel minori, priusquam se crimine, quo premuntur, exuerint, secundum scita veterum iuris conditorum: ita tamen, vt & ipsi inscriptiones contra eos etiam pendente accusatione deponere possint.

j. non est credendum.

† *al. exequuntur*

Item ex decreto Hadriani Papæ, c. 33.

In cap. Hadriani, c. 33.

¶ De eodem. C. III.

NOn est credendum contra alios eorum confessioni, qui criminibus implicantur, nisi se prius probauerint innocentes: quia periculosa est, & admitti non debet rei aduersus quemcumque professio. †

Ans. l. 3. c. 92.

7. c. negãda. 1.

† *al. confessio*

Hoc autem intelligendum est in pari, vel minori crimine. Ceterum si de maiori crimine eum accusare voluerit (veluti, si accusatus de fornicatione, de periurio, de homicidio, vel simonia, vel quolibet alio huiusmodi crimine accusatorẽ suum impetere voluerit) his auctoritatibus non prohibetur. ¶ Aliquando enim criminalis quæstio præiudicat ciuili. Aliquando [a] *criminali. Vnde in lib. 3. codicis tit. de ordine iudiciorum, lege quarta legitur. ¶ Ciuili quæstione † intermissa sæpe fit,* [c] *vt de crimine iudicetur; quod, vtpote maius, minori merito præfertur.*

tit. 8. l. 4.

† *al. disceptatione*] orig.

a ¶ Aliquando criminali.] *Antea legebatur*, aliquando ciuilis criminali, *expuncta est dictio*, ciuilis *auctoritate veterum codicum. Nam hic tantum agitur, quando causa criminalis ciuili, aut criminalis præiudicat. In sequenti autem c. §.* aliquando ciuilis, *exponitur, quando ciuilis & ciuili, & criminali præferatur.*

Item lib. 9. cod. tit. qui accu. non possunt, l. 1.

tit. 8.

C. IIII.

PRius est, [d] vt criminibus, quæ tibi, vt grauiora ab ad-

NOn est credendum.] HOC AVTEM. CASVS. Exponit hic Gr. in quo casu intelliguntur supradicta c. cum lege inserta, scilicet de pari, vel minori crimine. sed si de maiori crimine ante li. conte. velit accusatorem reaccusare, potest. verbi gratia, accusat aliquis de fornicatione aliũ, potest accusatus reaccusare illum de periurio, vel homicidio, vel simonia.

ALIQVANDO. CASVS. Supra in l. neganda. dictum est, quod persecutio suæ iniuriæ, vel suorum præiudicat alijs criminibus vel præfertur. Nunc vberius de simili præiudicio prosequitur Gr. & dicit, quod criminalis quæstio qñque præiudicat ciuili: & quandoque ciuili criminali, & de vtroque ponit exemplum.

CIVILI. CASVS. Petebam ab aliquo hæreditatem ex testamento, in quo continebatur, quod ego eram institutus hæres. sed cum demonstraui testamentũ, aduersa-

set tamen illud intelligi, cum crimen in modum exceptionis obijcitur, vel directe fuit propositum, sed accepta pagina inscriptionis, vt C. de fal. satis.

PRius.] CASVS. Ego Barth. Brix. sic audiui ab Hugolino casum hũc. Tu accusabas me de furto, ego te de homicidio reaccusabam, quærebatur ab Imperatore, quæ quæstio precedere deberet. & certe quæstio homicidij præcedere debet, vtpote maior, & postea ex euentu causæ apparebit vtrum ille qui primo accusabat de furto, possit aduersarium reaccusare.

d ¶ Prius.] not. si duæ sunt qõnes principales, & ambæ sint ciuiles, quæ prius proponitur, prius est determinanda, licet sint inæquales, dummodo se non contingant, & directe proponantur, vt extra de ord. cog. cum dilectus. ff. de iud. qui prior. Si sint criminales & inæquales, & directe proponuntur, maior præponitur. sed si altera est criminalis, 1 & altera ciuilis, de criminali prius agitur. Si vero non sunt ambæ principales, sed vna

Ordo seruãdus in pluribus quæstionibus.

1 De hac materia ea. ext. de ord. cog. c. tuã.

vna incidit alteri, de incidenti prius cognoscitur. Incidit autem quandoque criminalis criminali, quandoque ciuilis ciuili, quandoque criminalis ciuili, quãdoque ciuilis criminali. Criminalis incidit criminali, vt si accusanti de adulterio objicio lenocinium & ponit aliud

SI CRIMEN. CASVS. Hæc lex & sequens sunt in codice de ordine cognitionum, li. 7. Hugolinus casum sic intellexit. Accusabam aliquem de crimine, alius dicebat eum seruum suum esse, quærebatur quæ causa præponi debeat? Et respondetur, ꝙ causa libertatis: quia primum scire oportet, vtrum sit liber, vel seruus, vt cũ crimen fuerit probatũ, iudex puniat eum tamquam liberum, vel tãquam seruũ. & hoc modo Beneuẽ. ponit casum. Ponit etiam alio modo sic. Accusabam aliquem de crimine; ille replicauit contra me, ꝙ ego eram seruus suus, quæritur quæ causa prius agi debeat? & rñdetur, ꝙ causa libertatis: qm ante scire oportet, an ille qui accusat, sit liber vel seruus.

b ¶ In seruum.] aliter enim punitur seruus, aliter liber, vt 22. q. 5. qui cõpulsus.

QVI CONFITETVR. CASVS. Petebam aliquem in seruum corã iudice, qui lite pendẽte volebat me de crimine accusare, & bene confitebatur se pati controuersiam seruitutis et quæritur vtrum danda sit ei potestas accusandi eum, qui se suum dñm dicit: Et respõdet ꝙ non, nisi prius causa liberali terminata, & si liber fuerit pronunciatus, poterit accusare.

uersario tuo objiciuntur, cędis atque vulnerum respondeas; & tunc ex euentu causæ [a] iudex æstimabit, an tibi permittendum sit eumdem accusare, tametsi prior inscriptionem deposuisti.

tit. 19. l. 2. — 2 ¶ *Aliquando ciuilis præiudicat ciuili, aliquando criminali. Sicut enim in septimo lib. codicis, tit. de ordine cognitionum. l. si de hæreditate, legitur.* ¶ *Si de hæreditate, & libertate controuersia est, prius agi causa libertatis debet.*]

Ibidem, l. 3. — *Item lege sequenti.* ¶ [*Si crimen aliquod inferatur ei,* [a] *qui ingenuus esse dicitur, ante liberalis causa suo ordine agi debet, cognitionem suam præside præbente: quoniam necesse est ante sciri, si delictum probatum fuerit, vtrum vt in liberum, an vt in seruum* [b] *constitui oporteat iudicium.*] *Item.*

Ex l. 1. & 4. alio modo aptatis verbis. — 3 [¶ *Qui confitetur se pati controuersiam status, frustra postulat sibi dari potestatem accusandi eum: qui se suum dominum esse fatetur.* ¶ *Causa* [c] *vero liberali terminata; si seruus pronunciatus fuerit, dominum suum accusare nõ poterit.*] *Codicis lib. 9. tit. 1. l. pen.*

Iuo. p. 16. c. 61. — ¶ [*Si quis* [d] *ex familiaribus,* [e] *vel ex seruis cuiuslibet domus, cuiuscumque criminis delator, atque accusator emerserit, eius existimationem, caput, atque fortunas* [f] *petiturus, cuius familiaritati, vel dominio inhæserit, ante exhibitionem testium, atque examinationem iudicii, in ipsa expositione criminum, atque accusationis exordio, vltore gladio feriatur. Vocem enim funestam intercidi oportet potius, quàm audiri. Maiestatis autem crimen excipimus.*] *Similiter* [g] *l. vnica.*

Iuo, ibid. c. 62. — ¶ [*Si liberti accusatores* [h] *manumissorum, hæredumve esse*

aliud exẽplum in hac l. prius. Ciuilis ciuili, vt si petenti hæreditatem objicitur quæstio status. Criminalis ciuili, vt si agenti per aliquod instrumentum obiicitur quæstio excipiendo de falsitate. Ciuilis criminali, vt si accusanti objicitur quæstio status.

a ¶ Causę.] quia si prosequaris iniuriam tuam bene potes, aliàs non. hoc non placet. quare enim diceretur, ꝙ ex euentu causæ posset, nam etiam si esset condemnatus, bene admitteretur ad accusandum volens prosequi iniuriam suam, vt ff. de accu. qui iudicio. multo magis ergo si fuerit absolutus, licet non prosequatur iniuriam suam. Vel aliter ex euentu si condemnatus es nõ permittitur tibi. si absolutus es, bene permittitur. sed secundum hoc obstat. ff. de pub. iud. is, qui. vbi dicitur, quod inchoatas accusationes bene potest postea perficere, vt supra ead. neganda. 2. Sed dic inchoatas contra alios, non contra accusatorem. Vel pone casum si cœpit te aliquis accusare, ꝙ sibi eius seruum surripuisti tali die, tu obiicies ei, ꝙ ille seruum illum interfecit anteriori die, & tunc ex euentu causæ patebit, an possit te accusare, vel non.

ALIQVANDO CIVILIS. CASVS. Supra ostensum est, ꝙ criminalis quæstio quandoque præiudicat ciuili, & quandoque criminali. Nunc vult Grat. ostendere, ꝙ ciuilis quandoque præiudicat ciuili, & quandoque criminali. & exempla de vtroque ponit.

SI DE HÆREDITATE. CASVS. Aliquis petebat à me hæreditatem: obieci sibi, ꝙ erat seruus meus: quæritur quæ quæstio debeat præferri? Respondetur, quòd quæstio libertatis.

c ¶ Causa.] verba sunt Gratiani sumpta ex lege C. eod. si status controuersiam. & l. cum ipse.

SI QVIS ENIM. CASVS. Aliquis familiaris vel seruus accusabat dominum suum de aliquo crimine. de quo si conuinceretur dominus infamaretur, vel decapitaretur, vel perderet bona sua. quæritur vtrum sit audiendus. Et respondetur, ꝙ non, sed ante li. contest. debet decapitari, excepto crimine læsæ maiestatis.

d ¶ Si quis.] C. qui accu. non pos. l. pen. & l. iniquum.

e ¶ Ex familiaribus.] i. nutricijs [1], & sic intellige si accusat dominum de crimine propter quod infamari, vel interfici, vel proscribi potest. ff. de bo. lib. in seruitutem, contra. Sed illud intelligitur cum de minoribus criminibus accusabat, & ideo non sic punitur. sed hoc penitus contrarium est in familiaribus episcopi, extra de accu. nulli. sed hoc ideo est, quia religiosos viros debet episcopus tantum habere in familia. vt 2. q. 7. cum pastoris.

[1] Id est, qui à prima ætate in domo fuerit. C. qui acc. nõ pos. iniquũ. Laur. Episcopus à suis familiaribus potest accusari.

f ¶ Fortunas.] i. bona.

SIMILITER ETSI LIBERTI. CASVS. Hæc lex est eo. tit. cum supradicta. Dicitur enim hic, ꝙ si liberti volunt accusare patronos suos vel hæredes eorum, eodẽ supplicio sunt puniendi quo serui puniuntur.

g ¶ Similiter.] hoc est verbum Gratiani, & l. C.

h ¶ Liberti accusatores.] quod hic dicitur, verum est de priuatorum libertis: secus est de libertis ecclesiæ, nam tales reuocantur in seruitutem, vt 12. q. 2. episcopus qui mancipium. & c. octaua discussio.

QVI-

præsumpserint, eodem quo serui supplicio tenebuntur, luituri pœnas ante prohibitæ delationis exordium.

α ¶ Ei, qui ingenuus esse dicitur.] *In lege ipsa est*, quam ingenuam esse dicis. *Mulierem enim alloquitur. Quare paulo etiam inferius, vbi apud Gratianum legitur*, vtrum vt in liberum, & ingenuum, an vt in seruum. *in lege est*, vtrum vt in liberam, & ingenuam, an vt in ancillam. *Duas etiam, quas proxime recitat leges, Gratianus suo modo in summam redigit.*

CAVSA IIII.

QVIDAM a *in excommunicatione constitutus episcopum accusare disponit: adolescentem infra decimum & quartum ætatis annum ad assertionem suæ causæ adducit: prohibitus ab accusatione adolescentem accusatorem, & se testem facit; adolescens personam accusatoris & testis gerere cupit: die statuta ad iudicium electorum iudicum episcopus minime occurrit: à communione suspenditur: tandem renouato iudicio accusator culpabilis in accusatione inuenitur: demum ad assertionem propriæ causæ procedit.*

1 *Hic primum quæritur, an in excommunicatione constitutus alium accusare valeat.*

2 *Secundo, an infra decimumquartum annum in criminali causa testari quis possit.*

3 *Tertio, an ab accusatione prohibitus, personam testificantis possit assumere.*

4 *Quarto, an idem possit esse accusator & testis.*

5 *Quinto, an die constituta non occurrens à communione sit remouendus.*

6 *Sexto, si in episcoporum iudicio accusatoris persona culpabilis inuenta fuerit, an ad assertionem propriæ causæ de cetero sit admittenda.*

QVIDAM.] Casus. 3. q. 7. §. tria. dictũ est, quòd quidam repelluntur ab accusatione propter crimen, vel infamiam. Nunc supponit Gratianus quartam causam, in qua quæritur, an propter excommunicationẽ repellatur quis ab accusatione. Addit etiam in qua ætate admittitur quis vel non admittitur ad testimonium: qua occasione interserit legalẽ tractatum de testibus, & quærit, an idem possit esse accusator & testis & de inducijs expectatorijs. Vnde thema proponit, de quo sex elicit quæstiones.

a ¶ Quidam in excommunicatione.] de prima quæstione non est dubium, scilicet quòd excommunicatus non potest aliquem accusare, sed trãsfert se H. ad quæstionem illam, scilicet, an excommunicatus post absolutionem possit aliquem accusare. Secundum H. excommunicatus etiam post absolutionem non admittitur ad actus legitimos. argumen. 46. dist. accusatores. Item quia nemo est excommunicandus nisi propter contumaciam. 11. q. 3. nemo. & cap. certum. Præterea inobedientia grauissimum crimen est. 8. q. 1. sciendum. & qui semel fuit criminosus, repellitur, 2 6. q. 1. qui crimen. 25. dist. c. vlt. Item in veteri testamento puniebatur contumacia capite. 11. quæstio. 3. absit. ergo hodie repellitur à promotione. 54 dist. multos. Item grauissima est pœna contumaciæ. 24. quæstio. tertia, corripiantur. ergo grauissimum peccatum est, 3 24. quæstio. prima, non afferamus. immo est crimen idololatriæ inobedientia, vt 8. quæstio. prima, sciendum. ergo maxima pœna puniendus. 24. quæst. prima, non afferamus. Sed hoc non credo: quia absolutio tollit quod inducit excommunicatio. secunda, quæstio. tertia, § notandum. extra de electio. quia diligentia. Ioan. Fab. distinguit, si est excommunicatus pro crimine & contumacia, tunc repellitur etiam post absolutionem. secus si pro contumacia tantum. Alij autem dicunt, aut crimen pro quo est excommunicatus, infamat, 3 aut non. & quod dicitur quòd inobedientia morte puniebatur, hoc intelligo ubi quis erat præuaricator legis, vel cum quis non obediuit iudici in ijs quæ spectant ad vindictam malefactorum, vt 23. q. 5. miles. quis enim diceret quòd talis contumax morte puniretur, qui nollet soluere pecuniam ad mandatum iudicis? Conueniri autem potest excommunicatus. extra de iudi. intelleximus. & extra de senten. excommu. si vere. Sed an potest reconuenire aliquem excommunicatus? Videtur quòd non: vt extra de hæret. vergentis. & extra de sent. excommu. per tuas. 4 Videtur tamen quòd possit, quia qui aliàs non potest accusare, si accusatus fuerit, accusat. ff. de bo. lib. qui cum maior. §. si libertus. Item quæritur, an possit excipere? videtur quod sic, quia ex quo permittitur ei respondere, ergo & omnia consequentia, vt extra de offic. iudi. deleg. præterea. ff. de iurisd. omnium iud. l. 2. Econtra videtur quòd non, quia tunc cogeretur iurare. sed non potest tangere sacramenta, cum ea non possit ingredi. 5 si. supra distin. quinta, ad eius vero. vel cui prohibentur alia sacramenta, & illud, vt 95. distin. illud. Item quæritur, an compensare possit? Videtur, quod sic: quia licet quis non possit petere, potest tamen compensare, vt in naturali debito. ff. de compen. l. etiam. Sed contra, per exceptionem repelleretur si ageret, ergo non posset compensare. ff. de compen. quæcumque. Sed hæc quæstio est soluta extra de except. cum inter.

Excommunicatus, an possit post absolutionem accusare.

2 Sed cõtra 24. dist. Honoratus. vbi habetur, quòd prima contumacia nõ punit. Dic vt ibi not. in l. 1. gl. ar. hic. & c.

3 Cõcor. l. oẽ delictũ. in princ. & in ver. contumacia ff. de re mili. & per Bar. & ibi est bona gl. in l. si filius. la 1. ff. de inter. act. quã ad hoc allegat pro singul. Imo. in l. penul. § ad crimen in 24. col. ff. de publi. iud.

3 Sub. & tũc tenetur op. H. ar. 5. q. 4. in loco. secundum quosdam. sub. nisi fuerit in integ. restitut. 2. q. 3. §. vlti. Excommunicatus an potest recõuenire & excipere & cõpensare.

4 In versic. alijs cunctis, & hoc verum est, ex tra de exceptio. cũ inter, i fi. Arc.

5 Hoc sane intellige, quòd dic vt not. 1. q. 1. qui studet. & 23. q. 4. vt cũ propus. Arch.

De prima.] CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur, an excommunicatus possit alium accusare. Et dicendum est indistincte quod non potest, siue iuste siue iniuste sit excommunicatus, dummodo excommunicatio teneat, vt ĩ. cap. 1. & 2. nec potest etiam alium ciuiliter conuenire, vt 5. 3 q. 4. nulli.

Diffinimus.] CASVS. In hoc c. ponuntur sex genera personarum, quæ repelluntur ab accusatione, inter quas excommunicati ponũtur, qui accusare non possunt in excommunicatione perseuerantes.

QVAESTIO PRIMA.

in Africano, c. 95. & 96.

De *prima quæstione sic statutum legitur in primo & secundo capite concilii Carthaginensis septimi, cui interfuit Faustinus Romanæ ecclesiæ legatus.*

¶ Ad accusationem non admittatur, qui in excommunicatione perseuerat. C. I.

Iuo, p. 14. c. 69. Pann. l. 4. c. 72.

Diffinimus eum recte ad accusationem non admitti, qui postquam excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc [a] excommunicatione constitutus, siue sit clericus, siue laicus, accusare voluerit. ¶ Omnes etiam infamiæ maculis aspersi, id est histriones, [b] ac turpitudinibus subiectæ personæ, hæretici etiam, siue pagani, † [c] siue Iudæi, ab [a] accusatione prohibentur.

Iuo, p. 16. c. 64. C. 2. eiusdẽ vij. Cart. & ca. 96. Africani.

† Concor. tex. in l. 1. C. de sum. tri. & auth. Gazaros. C. de hære.

[a] ¶ Ab accusatione prohibentur.] *A concilio absunt hæc verba: subintelliguntur enim illa ex principio capitis*, ad accusationem non admittantur.

Item Nicolaus Papa in epistola ad Michaelem Imperatorem, cuius initium est: [Proposueramus.]

¶ Hæretici probantur, qui schismate vel excommunicatione ab ecclesia sunt separati. C. II.

Ansl. l. 1. c. 71. Iuo, p. 14. c. 70.

Quòd autem hi, qui à iam fato fratre, & comministro nostro Ignatio depositi, excommunicati, vel anathematizati fuerant, nullam aduersus eum damnationem intorquere potuerint, ex prolato [a] secundæ vniuersalis [d] synodi capitulo declaratur, cum dicitur: [Si vero ecclesiasticum [e] fuerit crimen, quod episcopo illatum extiterit; tunc probari oportet accusantium personas, vt primo quidem hæreticis non liceat accusationes contra orthodoxos episcopos pro ecclesiasticis negotijs facere.] Sed ne hos [f] hæreticos [g] esse denegetis, audite sequentia: [Hæreticos autem (inquiunt) dicimus tam eos, qui olim [a] ab ecclesia [h] proiecti sunt, quàm qui post hæc a nobis anathematizati sunt.] Porro, si adhuc nec sic creditis, audite, quod subditur: [Præter hos autem (aiunt) & eos qui fidem quidem sanam simulant confiteri, schismaticos etiam, & eos, qui seorsum à communicantibus nobis episcopis collectas faciunt. Deinde vero, & si quidam ab ecclesia super causis quibusdam reprehensi fuerunt, & proiecti, aut excommunicati, siue ex clero, siue ex laicali [i] ordine; nec his licere accusare episcopum, antequam proprio crimine primitus exuantur. Similiter autem & eos, qui sub accusatione priori consistunt, non ante esse acceptabiles in accusatione episcopi, aut aliorum clericorum, quàm innoxios semetipsos illatorum sibi ostenderint criminum.] Quid autem periculi regulæ huius immineat contemptoribus, non ignoratis.

a ¶ Adhuc.] ergo postea restituitur ad accusationem, vt 6. q. 1. illi. & c. omnes. 2. 32. q. 5. præceptum. in si quod est contra H. sed secundum cum vacat hic argum. à contrario sensu.

b ¶ Histriones.] ĩ. de conse. dist. 2. pro dilectione.

c ¶ Pagani.] 2. q. 7. pagani.

Quòd autem.] CASVS. Ignatius patriarcha Constantinopol. anathematizauit quosdam subditos suos, qui eundem Ignatium postea accusauerunt, ad quorum accusationẽ depositus fuit. Sed Nicolaus probat quod anathematizati eum accusare non potuerunt. Et hoc ostendit auctoritate concilij Constantinopolitani, in quo statuitur, quod hæretici, à sacramentis eiecti, anathematizati schismatici, & illi qui ab aliis accusantur, non possunt episcopos accusare. Et no. quod quandoque ponuntur verba synodi, quandoque verba Nicolai, vt per te videbis.

d ¶ Vniuersalis.] scilicet Constantinopolitanę, vt s. distin. 16. sancta. & 23. q. 4. ipsa pietas.

e ¶ Si vero ecclesiasticum.] vt simonia, hęresis, vsura. 11. q. 1. si quis cum clerico. immo omne crimen est ecclesiasticum, [1] vt extra de iudi. nouit.

[1] Idem notra de offic. ord. c. 1. in gl canones, &c. & extra de foro compet. cum sit.

f ¶ Sed ne hos.] verba Nicolai.

g ¶ Hæreticos.] verba synodi.

h ¶ Ab ecclesia.] scilicet excommunicati. No. quod omnis excommunicatus dicitur hæreticus, vt ĩ. 23. q. 4. ipsa pietas.

i ¶ Laicali.] laici vero absoluti possunt clericos accusare, sed intellige de clericis depositis, quibus quandoque laica communio conceditur, vt 11. quęst. 3. Thietgandum.

SEcvnda autem.] Hic intitulatur 2. q. & 3. Hæc quæstio diuiditur i quattuor partes, in quarũ prima determinat magister 2 q. scilicet secũdam & tertiam, & hoc per cap. seq. in prima parte cuius determinatur 3. q. scilicet ꝙ nullus potest esse accusator & testis. In secũda parte determinaẽ 2. q. s. ꝙ minor xiiij. an. non possit esse testis. Secũda ibi, [Itẽ in criminali]. Tertia ibi, [Item l. Iulia.] Quarta ibi, [Itẽ qui falso.] Io de Fan.

CASVS Hic intitulatur 2. & 3. q. 2. q. est, an intra ann. xiiij. possit aliquis testificari. Et rñdetur ꝙ non, vt ĩ. ea. l. Iulia. post xiiij. põt in causa ciuili testificari, vt ĩ. e. c. 1. ar. In criminali vero nõ admittiẽ nisi habeat xx. ann. vt ĩ. ead. §. in testimonium. Tertia quæstio est, an ille qui repellitur ab accusatione, repellatur à testimonio. Et respondetur quòd sic, vt ĩ. c. 1. fallit tamen in casibus notatis i summa huius quæst.

a ¶Secũda autem.] hic quæritur, an ante xiiij. an. aliquis sit admittendus ad testimonium. Et quidem in ciuili causa post xiiij. an. admittitur, vt ĩ. e. c. 1. sed in criminali non ante xx. annos, vt ĩ. e. in §. in testimoniũ. Io. Hoc tñ scias, ꝙ puella post xii. an. in ciuili causa recipiẽ ad testimoniũ qa tũc tutela est finita, vt Insti. quib. mo. tu. fi. circa mediũ. prętera tũc nubere põt puella, vt extra de desp. imp. c. ult. tunc etiã põt intrare religionẽ, vt xx. q. 2. puella. Itẽ post illam ętatem testamentum facere potest, vt ff. qui test. face. poss. qua ętate. Io. Et agere causam matrimonii, vt extra de procur. tuæ. B.

Accusare prohibitus, an à testimonio repellatur.

b ¶Tertia quæstio.] tertia q. est, an omnis qui repellitur ab accusatione, repellatẽ à testimonio? Et dicendũ est, ꝙ sic: sed non in omnibus casibus in quibus quis repellitur ab accusatione, repellitur à testimonio. Nã in priuatis delictis nõ potest accusare ille cuius nõ interest, tamen bene potest testificari ibi. Similiter qui admittiẽ ad accusationẽ, admittitur & ad testimoniũ, sed non vbiũque quis accusat, potest testificari, vt extra de testi. de cetero. Fallit tamẽ prędicta regula in muliere: nam secundum legem mulier in paucis casibus admittitur ad accusationem, sed in multis admittitur ad testimonium, non tamen in testamentis, vt 15. q. 3. de crimine. Item hæc regula, qui non admittitur ad accusationem, nec ad testimonium, intelligenda est in testimonio in criminalibus causis. Sed in ciuilib. causis bene admittuntur testes, sicut illi, qui sunt irregulares, non ratione criminis, vt mutilati, bigami, vel alias irregulares, qui in criminalibus nõ testificantur cõtra clericos, sed in ciuilibus bene. extra de testi. tã litteris.

Ista conclusio respicit primum dictum, sed illud ante dictũ admittitur ad testimoniũ. Arch.

a ¶Ex prolato.] *Nicolaus hic citat canonem, qui apud Græcos est sextus concilij primi Constantinopolitani, cuius canonis priorem partem paulo superius in eadem epistola recitarat, & significatur supra 3. q. 5. c. fi. Eo autem loco Nicolaus de isto capitulo hæc verba addiderat,* Quod tamen non apud nos inuenitur, sed apud vos haberi perhibetur. *Nam non modo hic canon, neque in versione Dionysij, neque in prisca habetur, sed de omnibus illius concilij canonibus hæc scribit B. Gregorius ad Eulogium lib. 6. epist. 31.* Romana autem ecclesia eosdem canones, vel gesta synodi illius hactenus non habet, nec accipit. In hoc autem eamdem synodum accepit, quod est per eam contra Macedonium definitum.

β ¶Olim ab ecclesia.] *Statuitur in hac parte canonis, perinde pro hæreticis habendos esse Macedonianos, & Eudoxianos, qui in isto primo Constantinopolitano concilio damnabantur, atque habendi erant Paulianistæ, & Ariani, quos olim Nicæna synodus à catholica ecclesia absciderat. Quamobrem non de quolibet excommunicato hæc sententia pronuntiatur, quod putauit auctor glossæ.*

γ ¶Schismaticos etiam.] *Ita in epistola Nicolai, & apud Iuonem. Græce autem est,* πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιῆ προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας δὲ, καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις. *idest,* Præterea vero & illos, qui fidem quidem sanam simulant confiteri, schisma autem faciunt, & aduersus regulares nostros episcopos conuentum habent: *vt nihil mirandum sit, istos etiam pro hæreticis censeri, quemadmodum & Balsamon interpretatur. Simulant enim illam tueri fidem, quam oppugnant.*

QVAESTIO II. & III.

SEcvnda *autem,* [a] *& tertia quæstio* [b] *eodem concilio Carthaginensi septimo, vno eodemque cap. quarto terminantur. Illud vero est huiusmodi.* — & in Afr. c. 98. capi. l. 7. c. 101.

¶Qui ab accusatione repelluntur, aut ad annum xiiij. nondum peruenerint, testes esse non possunt. C. I.

TEstes autem ad testimonium nõ admittendos esse censemus, qui nec ad accusationem [c] admitti præcepti sunt, vel etiam, quos ipse accusator de domo sua produxerit. Ad testimonium autem [d] infra annos quattuordecim ætatis suæ non admittantur.

Rabanus in pœnit. c. 1. Burc. l. 16. c. 20. Iuo, p. 6. c. 364. Pann. l. 4. c. 83.

TEstes.] CASVS. Hic tria genera hominum à testimonio repelluntur, scilicet illi qui ab accusatione repelluntur, & quos accusator de domo sua produxerit, & impuberes.

Impuberes testificari non possunt.

c ¶Accusationem.] nisi in casu vt 15. q. 3. de crimine.

d ¶Ad testimonium autem.] intra xiiij. annos impu-

bet non recipitur ad testimonium, vt hic, & Instit. de test. § testes. tamen quia talis ętas plena est periuriis, vt extra de deli. pue. c. 1. & quia nec iurare cogitur, 22. q. 5. pueri. & c. paruuli. & c. honestum. Nec ob. j. e. § in testimonium quia illud loquitur in criminalibus causis. Sed

hæredes. §. 1. licet sit ar. contra extra de prob. in præsentia. sed ibi forte ex causa omisit iudex interrogare testem in fauorem religionis. Alij exponunt reum testimonium, idest, malum testimonium & falsum. arg ad hoc extra de elect. super eo. & 2. q. 1. prohibentur. De hoc autẽ non est dubiũ, quin in alia causa idem testis possit induci denuo contra eumdem, vt extra de test. c. fraternitatis.

† al. Matiscensi

[Item ex concilio Maticensi, † c. 6.]

¶ De eodem. PALEA. C. II.

extra de testib. cap. 1.
Burc. l. 16 c. 35

PLacuit sancto conuentui, vt testes ad testimonium dicendum pretio non conducantur, & vt quique optimi, & fideliores in testimonium assumantur: vt is, contra quẽ testimonium † ferre debent, nullam eis possit afferre † calumniam; & vt nullus testimonium dicat, nisi ieiunus.

† al. testimoniare
† al. inferre infamiam

2 *Item in criminali* [a] *causa.*

¶ *[Produci testis non potest, qui ante in eum reum testimonium dixit.] Sicut in 22. lib. ff. tit. de testib. lege 23. inuenitur.*

ti. 5. l. produci.

Item titulo eod. l. ob carmen. §. si testes.

C. III.

SI testes omnes eiusdem honestatis, & existimationis sint, & negotij qualitas, ac iudicis motus cum his concurrat, sequenda sunt omnino † testimonia. Si vero ex his quidam [eorum [b] † aliud dixerint,] licet in

† al. omnia
† abest ab or.

PRODVCI. Casus iste dupliciter poni consueuit. Vno modo sic. Aliquis contra aliquem reum, id est falsum testimonium dixit: postea in alia causa producebatur contra eum, quærebatur, an recipi debeat. Et respõdetur, quod nõ. Alio modo sic. Aliquis fuit inductus in testimonium contra aliquẽ in aliqua causa, modo quæritur, an possit in alia causa induci contra eũ? Et respondetur, quod non, cũ videatur ex odio toties testificari contra eũ, & forte prima positio verior est.

Sed obiicitur, melius elicitur veritas à pueris, quam à senioribus, secũdum Salomonem. Item impubes ferula cæditur pro veritate dicẽda. ff ad Syl. l. 1. § impubes. & ab impubere sumitur initium quæstionis, sicut à timido, vt ff de q. vnius. in princ. & impubes non iurat. ff de lib. cau. l. ult. in fi. Resp. ideo non iurat, quia non põt peierare, vt ff de iureiur. l. qui iurasse. & quia hęc ętas nescit quid agat. C. de fal. mo. l. 1. & obtinent prædicta in contrarium allegata in exceptis criminibus, & in nece occisi domini, & in crimine læsæ maiestatis. arg 6. q. 1. §. si quis cum.

IN CRIMINALI. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua ponit quattuor leges, in quibus probatur quę sint attẽdenda in testibus, & hoc vsque ad Lillam, item l Iulia. Io de Fant.

CASVS. Hæc sunt verba Gratiani: quę autem sequuntur, sunt verba legis.

[a] ¶ In criminali.] Hoc verbum non est in lege. ff. de testi. produci. Quidam sic intelligunt legem istam, quod si aliquis testis inductus est semel contra aliquem, amodo ille testis nec in illa causa, nec in alia potest esse testis contra illum. videtur enim esse suspectus. & eum odio habere qui toties vult contra ipsum testificari: & hoc intelligunt in criminali causa. sic & Gratianus intelligit, & est ar. ad hoc extra de app. ad hęc si in una. Sed tu dicas, quamdiu attestationẽs clausæ sunt, etiã in eadem causa, & iidem aliique testes denuo possunt induci, [1] vt ex. de testi. cum causam. ĩ fi. & C de testi. l. vlt. sed post publicatas attestationes non possunt induci vel iidem uel alii super eadem causa, & I eodem articulo, nisi id quod ego primo probaui in modum exceptionis, modo uelim probare directe, vt extra eod. c. veniens. 2. tunc autẽ ante publicationem testium possum eumdem iterum testem inducere, si forte primo non habuit omnia in memoria, vt in Auth. e. ti. §. quoniam vero multi. ff de quæst. repeti. Item idem testis potest redire, & errorem suum corrigere, vt extra de testi. cog. præterea. & 35. q. 6. de parẽtela. ibi, discordasse. Item si testis aliquid obscure dixit, [2] põt ab eo etiã post publicationem quæri interpretatio, vt ff. de test.

Testis qui semel cõtra aliquem deposuit, an iterũ cõtra eundem testificari possit.

[1] Hoc est propter timorem subornationis. Arch.

[2] Videas quod no j. ea. in testibus. in gl. 1.

SI testes.] CASVS. Inducti fuerunt testes in causa aliqua, quærebatur quorum testimonia iudex deberet sequi. & respondet Iurisconsultus, si omnes sint bonæ famæ, & sine suspicione, iudex debet sequi dicta omniũ, si omnes concordãt, & dicunt naturæ negotii competentia. Si aũt discordant, licet in pari numero, tamẽ iudex debet sequi eos, qui verisimiliora, & aptiora negotio dicunt: & qui sunt sine omni suspicione, licet sint pauciores aliis: quia nõ est semper ad multitudinẽ recurrendũ; sed ad eos, qui sincera testimonia dicũt. Et põt hoc intelligi de testib. vnius partis tñ, & de testib. vtriusque partis. Et quidquid hic dicatur p Ben. vel alios, ego Barth. Brix. hũc casum verum esse credo.

[b] ¶ Eorum.] circa contrarietatem testium plene distinguas, vt si unus testis contradicat sibi expresse, testimonium eius non valet, vt 3. q. 9. pura. 23. q. 7. quod autẽ. extra de ap. solicitudinem. C. de lib. cau. cum precum. nisi hoc fecerit corrigendo se, & incontinenti, extra de testi. cog. præterea. Idem videtur si quis testis pro parte inueniatur falsus, quod tunc in nullo valet testimonium eius, vt s. dist. 9. si ad scripturas. j. ead. item qui falso. Si uero unus testis contradicit pluribus, talis contrarietas non obstat: quia testimonium unius nec iustificat nec condemnat, vt 33. quæstio. 2. admonere. [3] nisi contradicat pluribus testibus, cum quibus ipse scriptus est in aliquo instrumento. ff quemad. test. ape. l. 1. in fi. Si uero plures testes contradicunt pluribus, distinguunt quidam, quia aut contradicunt testibus ex eadem parte productis, aut ex aduersa. Si ex eadem parte productis contradicant, nullius testimonium ualet, vt 3. q. 9. nihilominus. & videtur hoc expressum extra de proba. licet. sicut cum diuersæ scripturæ ex eadem parte producuntur; quæ sibi contrarię sunt, ex illis nulla ualet, vt C. de fi. instrum. scripturæ. & extra de fide instru. imputari. Sed si contradicunt testibus aduersæ partis, tunc præualet testimonium plurium testimonio paucorum; nisi illi pauciores meliores sint, vel magis verisimiliter loquãtur, vt hic dicitur. Hanc distinctionem non approbo: licet enim testes unius partis sibi contradicant, non dico, quod in hoc casu testimonia

Testium depositiones cõtrariæ, an fidẽ faciant.

[3] Extra de test. cap. ueniens 1. & c. licet 1. de hoc 3. q. 4. in prin. Arc.

pari [a] † numero, credendum quidem est, sed quod naturæ negotij conuenit, & quod inimicitiæ, aut gratiæ suspicione caret: confirmabitque iudex motum animi sui ex argumentis, & testimonijs, quæ rei aptiora, & vero proximiora esse compererit. Non enim ad multitudinem [b] respici oportet; sed ad sinceram testimoniorum fidem, & testimonia, quibus potius lux veritatis assistit. *Item l. 2. ff. eod.* ¶ In testibus † fides, dignitas, [c] mores, grauitas examinanda [d] est: & ideo testes, qui aduersus fidem testationis suæ vacillant, [e] audiendi nō sunt. *Item l 3.* ¶ Testium fides diligenter examinanda est: ideoque in persona eorum exploranda [f] erunt in primis conditio

† *al. impari*] ori.

† *testimonijs*] orig.

omnium succumbant, licet ita sit in instrumētis, quia instrumenta sua potest quis præuidere, an sibi contradicant. vnde imputet sibi si cōtraria instrumenta exhibet: sed in testibus nescit quid dicturi sint. Dicas ergo, ꝙ si testes cōtradicant testibus, siue ex eadem, siue ex altera parte productis. primo concordabit iudex contrarietatem illā si potest, vt extra de test. cū tu fili. ꝑ. de pœn. dist. 1. periculose. extra de verbo. sig. nihil obst. 11. q 3. antecessor. Idem potest dici de contrarijs instrumentis, vt extra de cōsue. cum dilectus. nisi manifesta sit contrarietas, vt 3. q. 9 nihilominus. 35. q 6. de parentela. vbi ergo testes cōtrarij sunt, nec possunt concordari, semper testimonium plurium præualebit, nisi ex altera parte sit tanta dignitas, vt merito debeat præiudicare numero, vt extra eod. in nostrā. vel nisi pauciores verisimiliora loquantur, vt hic: vel nisi per pauciores testes plura probentur, quàm per plures, verbi gratia: Plures testes probant me possedisse rem aliquam per xl. annos: pauciores probant eandem rem te possedisse per xl. annos, & præterea probant titulum possidendi: tunc dicerem pręualere testimonium paucorum, vt extra de proba. licet. & hæc vera sunt vbi testes de eodem tempore inducti sunt. Si vero testes alterius partis inducuntur contra testes alterius partis, vt si mei testes probassent me contraxisse cū aliquo in aliquo loco, & tu induceres testes ad probandum, ꝙ ego non fuissem tunc temporis in illo loco, hic posset videri, ꝙ secundis testibus potius esset credēdum quàm primis, vt extra eo. ex tenore. & c. series. extra de excep. denique. Sed hoc non credo, immo credo in tali casu, ꝙ si secundi debent reprobare dicta priorum, ꝙ etiam plures debeant esse testes, & longe melioris famæ, vt C. de contrah. stip. optimā. hoc ideo, quia præsumitur magis subornatio post publicatas attestationes, quàm ante. si autem testes ex omni parte sunt pares, & in numero & in dignitate: tunc fertur sententia pro reo, vt extra de proba. ex litteris. extra de fide instrum. inter dilectos. in fi. lo. nisi in matrimonio, & in causa liberali, & pro testamento, & in dote, vt extra de senten. & re iudi. c. vlt. B. Si autem neuter possidet, sed vterque rem ab aliquo extraneo petit; tūc si testes vtriusque pares, sunt pares, res diuidatur si potest, vt extra de præsump. afferte. Si est res indiuidua, potest iudex grattificari & dare cui vult. extra de paro. cap. primo, vel res sorte diuidatur, vt 26. quęst. 2. c. sors. Si vero testes contradicant instrumento, aut contradicunt instrumento proprio, aut extraneo. Si proprio, scilicet in quo sunt scripti, præualent testes instrumento, extra de probatio. tertio. extra de condi. appo. per tuas. ff. quemadmo. testamen. aper. l. 1. In Authen. de fide instrumen. §. si vero. collat. 6. Si uero contradicant alij instrumento, in quo non sunt scripti, dixerunt quidam, quòd semper præiudicat uiua uox mortuæ, vt in Authen. de fide instrumen. §. si uero. colla. 6. Alij dicunt, quòd si factum est remotum ab hominum memoria, potius creditur instrumentis, quàm testibus. sed si factum est recens, potius creditur testibus quàm instrumentis, tum ideo quia memoria hominum quandoque non habetur vltra annum, vt ff. de probat. si arbiter. tum ideo quia testes consueuerunt fidem suam variare ex tractu temporis. ff. de Carbon. edic. l. 3. §. dux. ff. de damno infecto. l. qui bona. §. vltimo. Ego credo quòd contra quodlibet instrumentum admittuntur testes, quantumcunque sit publicum, vt extra de præscr. ad audientiam. C. de probatio. cum precibus. non tamen concedo, quòd testimonium duorum vel trium præualeat instrumento. nam cum instrumentum obtineat vicem duorum testium

stium, & præterea tabellio æquipolleat, vel maior est vno teste, oportet quod ad minus per quattuor testes reprobetur instrumentum, vt extra de fide instrumen. cum Ioannes. fallit tamen hoc in duobus casibus, ubi videtur, quòd contra instrumentum non admittuntur testes, [1] sicut contra inuentarium publice cōfectum non admittuntur testes, vt C. arbitrium tute. l. ulti. & in confessione, quæ fit à muliere in instrumento, in quo confitetur se recepisse pecuniam pro intercessione, vt C. ad Velleia. antiqua. Quædam tamen sunt quæ melius probantur per instrumentum, quàm per testes, vt sententia lata, & arbitrium & commissio facta iudicibus 97. distin. nobilissimus. extra de offi. delega. cum in iure.

Sententia pro reo ferēda est data paritate ꝓbationū, in fi. i quattuor casib.

Testes si cōtradicūt instrumento, quid iuris.

Testes contra quodlibet instrumentum admitti possunt.

1 Hoc est propter nimiā ipsius solennitatē secundum Goff.

[a] ¶ In pari.] idest, ꝙ tot sunt ex vna parte, quot ex alia. Vel dic impari, vt sit vna pars, quod plus ualet.

[b] ¶ Ad multitudinem.] arg. pro paucitate contra multitudinem, [2] vt 31. dist. Nicæna. 24. q. 1. odi. ff. de pac. maiorem. nam maior pars est, quæ maiori nititur ratione, vt 40. dist. multi. in fi.

IN TESTIBVS. CASVS. Dicitur hic, ꝙ in testibus quattuor sunt consideranda, scilicet fides, dignitas, mores, & grauitas. & ideo si qui eorum in dictis suis vacillant, non valent.

[c] ¶ Dignitas.] videtur ergo, quod semper præualet testimonium eorum qui sunt in dignitate constituti, [3] vt hic, & 97. dist nobilissimus. & 40. dist. cap. 1. & 11. q. 3. absit. & ff. de fide instrum. l. vlt. Sed contra, non est quærendum quis uel qualis dicat, sed quid dicat, vt 19. dist. secundum. & 3. q. 9 c. vlt. & 2. q. 7. quæritur. & 6. q. 2. placuit. Sol. semper præsumitur pro multitudine contra dignitatem, [4] nisi ex altera parte tanta sit dignitas, vt merito possit præponderare, vt extra eo in nostra. sed in electione etiam præiudicat numerus dignitati. extra de elect. dudum. 1. [5] sed hoc ideo, quia inter multos præsumendum est aliquos esse idoneos, vt 61. dist. nullus.

[d] ¶ Examinanda.] id est, inquirenda.

[e] ¶ Vacillant.] dubitando talis tenetur crimine falsi. ff. de fal. eos qui. & est si. 3. q 9. pura. & ff. de quæstio. de minore. in fi. & l. ex libero, in prin. & extra de accu. super. extra ut eccl. benefi. ut nostrum.

TESTIVM. CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ nouem sunt, in quibus iudex debet testem examinare, & demum si testis careat suspicione, vel propter personam, à qua profertur, vel propter causam: quia gratia, uel lucro vel odio non corrumperetur, recipiendus est. Personam suspectam, secundum se. causam, quæ in rebus & personis consistit, secundum Isid.

[f] ¶ Exploranda.] à iudice, vt 2. quæst. 7. quærendum 30. quæst. 5. iudicantem.

2 Ad hoc facit quod leg. & no. 23. dist. tales. Arch.

3 Adde ad hoc glo. in §. scimus. in glo. in ver. per dignitatem. in Authē de test. coll 7. & in l. 3. ff. eo. ti.

4 Dignitatem hoc falsum, secundum Host. Pann. Fel. in c. in nostra. de testib.

5 Dic, vt no. eod. ti. ecclesiæ 2. & leg. e. ti. in concilio Gre. si qñ. Arch.

¶Quis

a ¶ Quis decurio.] argu. quòd testimonium nobilis præualet. arg. 41. dist. non cogantur. similiter electio, vt in Auth. de defen. ciui. §. 1. coll. 3. & argu. extra de appel. constitutus.

b ¶ Locuples.] in Salomone legitur: Diuitias & pau-

Diues aut pauper fieri nemo appetat.

l ¶ Feceritve.] & sufficit si quandoque fecit, vt ff. de ritu nupt. palam.

LEGE IVLIA. CASVS. Hic nouem species hoīum continentur, contra quos quis inuitus testificari non compellitur, scilicet contra socerū, &c. vt ibi dicitur.

cuiusque, vtrum quis decurio,[a] an plebeius sit, & an honestæ, & inculpatæ vitæ; an vero quis notatus, & reprehensibilis, an locuples,[b] vel egens sit,[c] vt lucri causa quid facile admittat, vel an ei inimicus[d] sit, aduersus quem testimonium fert, vel amicus ei pro quo testimonium dat. Nam si careat suspicione testimonium, vel propter personam, à qua fertur, quòd honesta sit, vel propter causam, quòd neque lucri, neque gratiæ, neque inimicitiæ causa fiat, admittendum est. *Item eadem lege paulo inferius.*

3 ¶ Lege Iulia[e] de vi cauetur, ne hac lege in reum testimonium dicere liceat ei, qui se ab eo,[f] parenteve eius liberauerit,[g] quive impubes erit, quique iudicio publico[h] damnatus erit, qui eorum in integrum restitutus non erit, quive in vinculis,[i] custodiave[k] publica erit, quive ad bestias, vt depugnet, se locauerit, quæve palam quæstum faciat, feceritve,[l] quive ob testimonium dicendum, vel non dicendum pecuniam accepisse iudicatus, vel conuictus erit. *Item l. 4.* ¶ Lege Iulia publicorum iudiciorum cauetur; ne inuito[m] denuncietur, vt testimonium litis dicat aduersus socerum, generum, vitricum, priuignum, sobrinum, sobrinam, sobrinove natum, eosve, qui priore gradu sint. ¶ Item, ne liberto ipsius,[n] liberorumve eius,[o] parentum viri, vxorisve. ¶ Item, † vt nec patroni,[p] patronæve aduersus libertos, neque liberti aduersus patronum cogantur testimonium dicere. ¶ Cum ‡ autem excipitur, ne gener, aut socer inuitus testimonium dicere cogatur, generi appellatione sponsum filiæ quoque contineri placet. ¶ Item soceri, sponsæ patrem. *Item l. 6.* ¶ Idonei non videntur esse testes, quibus imperari[q] potest, vt testes fiant. *Item l. 7.* ¶ Serui[r] responso tunc credendū est, cum alia[s]

† *Et*] orig. Ibidem ex l. 5.

‡ *In legibus, quibus excipitur, &c.*] or.

m ¶ Ne inuito.] volēs ergo admittitur, vt s̄. prox. q. c. 1.

NE LIBERTO. CASVS. Repete semper per singulos gradus hęc verba cū hoc datiuo, liberto. Item hac lege cauetur, ne denuncietur liberto ipsius, scilicet patroni accusati, vel liberto liberorum eius, scilicet rei accusati, vel liberto viri eius, scilicet vxoris, quæ accusatur, dicere testimonium contra eū, vel liberto vxoris eius, scilicet viri, qui accusatur, dicere testimonium contra eam, & ita suppleas semper in supradictis omnibus. Itē cauetur hac lege ne denuncietur liberto patroni dicere testimoniū aduersus patronam accusatam, vel econtra. Itē cauetur hac lege ne denuncietur liberto patroni dicere testimonium aduersus conlibertos suos. idē dices de liberto patronæ. Hæc aūt varijs modis exponūtur ꝑ varietate Doctorū & hanc legem intelligūt Doctores in causa criminali tantum,

per tates ne dederis mihi, ne repletus mendax fiam: & ne pauper periurem nomen domini. sic 2. q. 1. prohibentur. si tamen aliàs caret suspicione, bene admittitur, vt Insti. de suspec. tut. §. vlt.

c ¶ Sit.] supple talis, vt, &c.

d ¶ Inimicus.] capitalis, vt extra de simo per tuas. & de hoc notaui s̄. 3. q. 5. c. 2.

e ¶ Lege Iulia.] hic incipit tertia pars huius quæstionis, quæ protenditur vsque ad l. ī. eo. qui falso. in qua ponuntur certæ personæ, quæ non coguntur dicere testimonium inuitæ, & quædam, quæ accusare non possunt. Io. de Fant.

CASVS. Hic continentur septem genera personarum, quæ à testimonio repelluntur, quæ in ipsa littera si volueris, numerabis.

f ¶ Ab eo.] scilicet reo.

g ¶ Liberauerit.] 12. q. 2. episcopus, qui mancipium.

h ¶ Publico.] secundum canonem, idem est de priuato. extra eo. super eo. i

i ¶ In vinculis.] pro crimine, quod per sententiam infamaret, vt C. de insa l. 1. extra de accu. super his. aliàs nomine vinculorum priuata vincula intelliguntur. ff. de verbo. sign. vinculorum. Hic patet, quod secundum leges repellitur criminosus, etiam si nondum in eum sit lata sententia. & in fi. idem innuitur vbi dicit, iudicatus, &c.

i Hoc tñ intellige secū dum dec. e. titu. testimonium. Io. de Fant.

k ¶ Custodiave.] donec sit purgatus.

excepto eo, ꝙ libertus contra patronū non admittatur in causa ciuili. Sed Huguttio & Orthophagiensis intelligunt eam in ciuili & in criminali. Quæ sequuntur, plana sunt vsque ibi, [Inuiti.]

Libertus contra patronū non testificatur.

n ¶ Ipsius.] accusati.

o ¶ Eius.] scilicet accusati. vel liberto supple parentum rei. hic vult dicere, ꝙ libertus alicuius non potest ferre testimonium contra ipsum, nec libertus filiorum suorum, nec libertus parentum suorum, nec libertus vxoris suæ. Et repete hanc dictionem liberto, cum quolibet genitiuo.

p ¶ Ne patroni.] genitiui casus, & est sensus: Ne denuncietur liberto patroni eius, vel liberto, scilicet accusati vel rei, vel liberto, scilicet patronæ eius, scilicet rei, vt dicat testimonium aduersus eum, scilicet reū, idest, vnus libertus aduersus conlibertum suum eiusdem patroni non cogitur testari. vel melius patronum vel patronam hic vocat eum, qui est patronus alicuius liberti, & tamen idem est alterius libertus, & sic est patronus & libertus.

q ¶ Imperari.] fallit hoc in matrimonio. vt extra, qui matri. accus. possunt. videtur, in fi. ergo vxor non erit testis pro marito; quia ei subiecta est, 33. quæst. vlti. mulierem.

r ¶ Serui.] ff. de proba. cum probatio.

s ¶ Cum alia.] si. 14. q. 2. c. vlt. C. de hære. l. vlt. sic propter defectū admittuntur minus boni, vt 55. dist. c. 1.

probatio [a] ad eruendam veritatem non est. *Item l.* 8. ¶ Inuiti testimonium dicere non coguntur senes, [b] valetudinarij uel milites, vel illi, qui cum magistratu reipu. causa absunt, vel quibus venire non licet. [c] *Item l.* 19. ¶ Publicani [d] etiam testimonium non dicunt inuiti. ¶ Item is, qui non detrectandi [e] testimonij causa aberit. ¶ Item is, qui exercitui præbenda † [f] conduxerit. Sed nec pupillis testimonium denunciari potest. *Item l.* 20. ¶ In testimonium accusator citare non debet eum, qui in iudicio publico reus [g] erit; aut qui minor viginti annis erit. *Item l.* 21. ¶ Ob carmen famosum [h] damnatus, intestabilis fit. *Item.* ¶ Si res exigat, non tantum priuati, sed etiam magistratus, [i] si in præsenti sint, testimonium dicant. Prætor quoque testimonium dare debet in iudicio adulterij causa. Si autem ea rei conditio [k] sit, vt arenarium [l] testem, vel similem personam admittere cogamur, sine tormentis [m] testimonio eius credendum non est. *Item l.* 24. ¶ Testes eos, quos accusator de domo produxit, interrogari non placuit. *Item l.* 25. ¶ Patroni [n] quoque in causa, cui patrocinium [o] præstiterunt, testimonium non dicant; quod & in executoribus [p] negotiorum obseruandum est. *Item l.* 16. 4 ¶ Qui falso † vel varie [q] testimonia dixerunt, vel vtrique parti prodiderunt, [r] à iudicibus competenter puniantur. *Item l.* 17. ¶ Pater & filius, qui in potestate eius est, item duo fratres, qui in eiusdem patris potestate sunt, testes vtrique in eodem testamento, vel eodem negotio fieri possunt: quoniam nihil nocet ex vna domo plures testes alieno negotio adhiberi. *Item l.* 15.

l. inuiti. 2.] mutata est em ver borum series.

† *qui quid exercitui præbendum conduxerit*] orig.

Ibidem, sed paulo aliter.

† *al. falsa, vel varia*] orig.

L. Repetundarum.

Præsūptio pcedat tormenta.

a ¶ Probatio.] plena. nam præsumptio aliqua dēt præcedere. non enim à tormentis est incipiendū, vt extra de reg. iu. cum in contemplatione. & intellige cum de suo facto interrogatur seruus, vt j. ea. serui. & illud dr̃ responsum, non testimonium, nec creditur ei tunc sine tormentis, vt 5. q. 5. illi qui.

INVITI. CASVS. Hic ponuntur nouē species hominū, qui ad testimoniū dicendum compelli nō debent, inter quos est ille, qui abest non causa detrectandi testimonij, & qui conducit annonam exercitui, & etiam pupillus qui testis esse nō potest.

b ¶ Senes.] maiores lxx. an. ff. de excu. tu. l. 2. in prin. sed ad domum eorum est mittendum. extra eo. si qui testium.

c ¶ Non licet.] propter turpitudinem: quibus interdictum est certo loco.

d ¶ Publicani.] id est, telonarij.

e ¶ Non detrectandi.] i. euitandi, vt ille, qui est in aliena prouincia, vt extra de fideiuss. constitutus. & C. de fi. instr. iudices. nam ad tales est mittendum. Vel intellige quando iam per xv. dies fuerunt corā iudice. tunc enim licite recedunt, vt C. de testi. § quando.

f ¶ Præbenda conduxerit.] vehenda.

IN TESTIMONIVM. CASVS. Ego accusabam aliquem, & contra ipsum inducebam condemnatum in publico iudicio ad testimonium, quærebatur an possum? Et respondetur quòd non: neque minorem xx. an. possum contra eum inducere. In seq. lege dicitur, quòd condemnatus in famoso crimine est intestabilis, idest, nec testis esse potest, nec facere testamentum.

g ¶ Reus.] i. accusatus. si. 81. dist. tantis.

h ¶ Ob carmen famosum.] ff. de iniur. lex Cornelia. nec ipse potest esse testis, nec testamentum facere: nec aliter pro ipso est testis in testamento ff qui testa. face. pos. cum lege.

SI RES. CASVS. Dicitur in hac lege, q̄ si res exegerit: non solum priuati, sed etiam magistratus possunt testificari. Prætor etiam in causa adulterij testificari potest. Si autem ea sit conditio causæ, vt turpis persona sit inducenda in testem, vt puta in excepto crimine, ei non creditur sine tormentis.

i ¶ Magistratus.] qualiter iudex possit esse testis, dixi s. 2. q. 6. statuendum. 1

1 Aliàs incipit, statutum.

k ¶ Conditio.] scilicet in exceptis criminibus.

l ¶ Arenariū.] qui pugnauit in arena, vel in loco tali.

m ¶ Sine tormentis.] 5. q. 5. illi qui.

TESTES. CASVS. Tria genera personarum enumerantur hic, quæ à testimonio repellūtur: scilicet domestici, aduocati, & iudices in causis in quibus fuerūt aduocati, & iudices. Vel intellige executores secundū quosdam, idest, apparitores. Sed partibus volentibus testes admitti possunt, vt in Auth. de testi. §. quoniam vero. Quæ sequuntur, plana sunt vsque ad legem, Hermaphroditus.

n ¶ Patroni.] qui non possunt simul esse testes iuris, & facti, vt C. de assesso. l. nemo. possunt tamen testificari de translactione facta pro causa sua. extra de tranlac. ex litteris. 2

o ¶ Patrocinium.] De hoc dixi 2. q. 6. statuendum.

p ¶ In executoribus.] idest procuratoribus & curatoribus.

p ¶ In executoribus.] Sed nōne executor iudicis potest esse testis? quare enim destinaretur à iudice, si non crederetur dicto suo, nam & nuncio creditur, 3 vt extra de appel. cum parati. ff. de rebus eorum, qui sub tu. l. magis. §. illud. & 65. distin. c. penul. in fine. nec de illorum actibus dubitandum est, qui ad officium tale admittuntur, vt 94. distin. valde. ff. de offic. præ fe. præto. l. 1. qualiter enim probaret quis se non citatum, vt extra de elect. bonæ? Respondeo: creditur eis donec probetur contrarium, saltem per suū iuramentum. argu. 82. dist. proposuisti. ff. de custo. & exhi. re. l. diuus.

2 Adde ad hanc gl. q̄d no. Ber. in l. deferre. §. ijdē decreuerunt. ff. de iure fis.

3 Idē no. 82. dist. proposuisti, in gl. ex hoc. Arch.

QVI FALSO. Hæc est 4. pars q. in qua ponit quasdam leges, quibus probatur quales testes faciunt fidem, & quales non. Io. de Fant.

q ¶ Varie.] Si. extra vt eccl. benef. vt nostrum. extra de conces. præb. post electionem.

r ¶ Prodiderunt.] dicta.

HERMAPHRODITVS. Quæsitum fuit vtrū hermaphroditus, idest, qui habet sexum maris & feminæ, possit esse testis in testamento? & respondetur quòd si magis appetit ea quæ viri sunt, potest: alias non. Quæ autem sequuntur, plana sunt vsque ibi, [In testibus.]

Hermaphroditus, an possit esse testis in testamēto: & vtrū possit ordinari.

a ¶ Ad

a ¶ Ad testimonium.] scilicet in testamento, vbi mulier non potest esse testis secundum legem, vt Insti. de testa. §. testes. in iudicio autem esse potest. 15. q. 3. de crimine. Sed quid si in omnibus est parilitas. Item nũquid talis potest ordinari. Item an cõtrahet cum viro, an

ff. de interrog. act. de ætate. arg. extra de accu. cum dilecti. & obscure scriptum pro non scripto habetur, vt ff. de ijs quæ pro non scrip. ha. l. 2.

g ¶ Ex tempore.] Ergo videtur ꝙ testes sunt interrogandi de tẽpore. vt extra e. ti. cum causam. 3. q. 9. nihilominus. sed non est verum, vt ff. de prob. si arbitèr. 2. q. vlt. libellorũ. nisi testes essent suspecti. tunc enim posset quæri de qualitate tẽporis & testiũ: & quocũque modo posset iudex inuestigare veritatẽ. vt C. de eden. is apud quem 30. q. 5. iudicantem. Vel ex tempore, idest, ex mora: quia prius cogitabit qualiter respondeat, vt 50. dist. ponderet. nam testimonium te pentinum nõ valet, vt 5. q. 5 §. sed aliud.

Testes an sint de tempore interrogandi.

h ¶ Responderint.] sponte. non enim de hoc sunt interrogandi, vt dixit Ioan. sed certe de tempore in quo res dicitur facta, bene interrogantur, vt extra eo. cum causam. sed de qualitate temporis non, nisi sint suspecti. B.

† testamentũ] orig.

¶ Hermaphroditus an ad testimonium † [a] adhiberi possit, qualitas incalescentis sexus ostendit. *Item l. 9.* ¶ Testis idoneus pater filio, [b] aut filius patri non est. *Item l. 10.* ¶ Nullus idoneus testis in re sua [c] intelligitur. *Item l. 11.* ¶ Ad fidem [d] rei gestæ faciendam etiam non rogatus testis intelligitur. † *Item l. 12.* ¶ Vbi numerus testium non adijcitur, etiam duo [e] sufficient. Pluralis enim locutio duorum numero contenta est. *Item l. 3.* ¶ In testibus considerandum est, qui simpliciter [f] visi sunt dicere, vtrum vnum, eumdemque, & præmeditatum sermonem attulerint, an ad ea, quæ interrogantur, ex tempore [g] verisimilia respõderint. [h] *Item paulo inferius.* ¶ Sæpe [i] sine publicis monumentis cuiusque rei veritas deprehenditur; aliàs numerus testium, aliàs dignitas, & auctoritas, aliàs veluti consentiens fama [k] confirmat rei, de qua quæritur, fidẽ. Non ergo ad vnam probationis [l] speciem cognitionem statim iudex alligare debet; sed ex sententia animi sui existimare, † quid aut credat, aut parum sibi probatum opinetur. *Item paulo inferius.* ¶ Alia [m] est auctoritas præsentium testium, alia [n] testimoniorum, quæ recitari solent. *Item codicis lib. 4. titu. de testibus, l. 1.* ¶ Soli † testes ad ingenuitatis probationem non sufficiunt; nisi instrumentis, [o] &

† al. admittitur

L. testium. §. tu magis. sed paulo aliter.

† al. æstimare

Tit. 20.

† Concor. Alc. de Im. in l. bene. ff. si cer. pe.

an cum muliere: & si prius cũ viro contraxit, an possit eo mortuo cum muliere contrahere? Io. sed certe in omnibus his respici debet sexus, qui magis incalescit. de monstro possunt fieri monstruosæ quæstiones. H.

b ¶ Filio.] ff. de prob. etiam, contra. vbi dicitur, ꝙ mater potest testificari pro filio: sed illud intellige ꝙ potest pro ætate, vel etiam pro cognatione filij testificari. Item pater testificatur pro filio in causa religionis, 20. q. 3. præsens.

Mater & pater qñq; ꝓ filio testificari possũt.

b ¶ Filio.] siue emancipato, vel non. in castrensi autẽ peculio si filius ante missionem testamentũ fecerit, potest testis eis adhiberi. ff. de testa. qui testamẽto. sed postquam missus est, non. Insti. de testa. §. in testibus.

Quia tũc testatur iure militari, & ex priuilegio, quia tunc pater põt esse testis sed post missionẽ testatur iure cõi, & non põt p̃ esse testis. Arc.

c ¶ Sua.] scilicet propria item nec in communi: quia quod cõmune est vtriusque est. ff. de ri. nup illud. nisi indirecte, vt in testamento: vbi quilibet legatariorũ testis est. Insti. de testa. §. legatarijs.

Res sua quę dicitur.

c ¶ Sua.] contra. ꝭ. 14. q. 2. super. sed illa non est sua, vt 12. q. 2. §. qui manumittitur. Res enim sua est cuius commodum vel emolumentum spectat ad aliquem suo nomine, vt 2. q. 6. biduum. in ver. palam. Sed contra. ff. finium reg. l pen. vbi venditor potest esse testis pro emptore.

d ¶ Ad fidẽ] nisi in casibus notatis ꝭ. 3. q. 9. si debitũ.

e ¶ Duo.] si. de conse. dist. 1. hoc quoque. si. ff. de manu. test. libertas §. vlt. arg. contra. ff. de opt. leg l. 1.

IN TESTIBVS. CASVS. In testibus iudex debet considerare utrum sine fraude testimoniũ dicant: vel utrum uideatur meditatus sermo quem proferunt: & utrum ex tẽpore uerisimilia respõdeant: scilicet quia dixerunt de nocte, & non est uerisimile ꝙ factum sit de nocte, uel ex tempore, i. statim respondeant, i. sine deliberatione: quibus tanta fides non adhibetur.

f ¶ Simpliciter.] i. sine adiectione causæ. uel simpliciter, idest non obscure, vt 3. q. 9. pura. sic ꝭ. dist. 4. erit. 23. dist. quia episc opus. nam obscurus testis est suspectus. vt ff. de iu. fis. non intelligitur. & obscure dictum pro non dicto habetur, vt extra de prob. in præsentia.

Testis obscurus est suspectus.

SÆPE. CASVS Quærebatur, vtrum veritas in causis sine instrumentis possit deprehendi. Et respondetur ꝙ sic quattuor modis. scilicet numero testium, dignitate, auctoritate, & fama perpetua.

i ¶ Sæpe.] Iudici enim facienda est fides, vt 2. q. 7. plerunque. & C. de condi. ob turp. cau. l. 1.

k ¶ Fama.] ergo per famam aliquid probatur, vt ꝭ. 2. q. 5. si mala fama. matrimonium enim probatur per famam. extra de præsum. illud. 32. q. 4. dicat. Arg. contra 35. q. 6. si duo. extra de eo qui cogno. consan. vxo. suæ. super eo. Verum est, quod fama per se nihil probat: sed si adsfet testimonium vnius cum fama, per illud probare potest. ar. extra de proba. sicut. C. de re. cre. in bonæ. & si iudex dubitat de fama, quærat à vicinis. ff. de magi. conue. l 1. §. si præses. & magis valet fama quàm vnus testis, vt extra de consang. & affi. super eo. potest autem fama probari per duos testes, ut extra eo. tam litteris. a

Fama per se nihil ꝓbat.

l ¶ Vnã probationis.] extra de sen. & re iud. causam.

ALIA. CASVS. aliqui testificabantur per scripturam sine iuramento: vel sine causa & circumstantijs: cum de hoc essent interrogati, quærebatur utrum eis esset fides adhibenda. & respondetur quòd non: quia alia est fides testium, quæ valet: alia testimoniorum, quæ non ualẽt.

a Certe hoc ibi non dicitur: nec credo verũ. Io. Fan. sed sñia glo. ap probatur in Spe. de notorio crim. ver. sed qualiter. Arch

m ¶ Alia.] Hoc est expositum supra causa prox. q. 9. cap. testes.

n ¶ Alia.] extra de cohabi. cler. tua.

SOLI. CASVS. Quærebatur utrum solummodo testes sufficiant ad probationem ingenuitatis. & rñdetur ꝙ non: immo etiam instrumenta sufficiunt. & expone, soli, idest, solo modo, vel præpone negationem non soli, &c. & verba quę posuit ibi Gr. nisi instrumẽtis, &c. non sunt de lege codicis. Vnde Gra. non intellexit illam, ut intelligunt eam doctores legum.

o ¶ Instrumentis.] verba sunt Gr. & male intelligunt. hoc enim vult lex dicere, quòd non tantum per instrumenta, sed etiam per testes potest probari libertas.

a ¶ Domestici.] Fallit C. de repu. l. cōsensu. circa fi. extra de testi. veniens. 2. in fi. extra qui ma. accu. pos. vr. tenet. sed fallit hoc extra de test. cog peruenit. 2. Item vni creditur, vt C. de fal. si quis decurio. ff. de do. prælegata, Theopompus. & generaliter creditur vni quo ad præsumptionem: sed dictum vnius non iustificat, neque condemnat, vt 33. q. 2. admonere.

Testi soli q̄ñque creditur.

SOLA. CASVS. Quidam sine iuramento vel sine iudice testificati sunt, vel nō allegauerunt causam dicti sui: cum de hoc essent interrogati, quærebatur vtrū eorum testimonium valeret. Et respondet Imperator quòd nō. Quæ sequuntur plana sunt vsque ibi, [Qui intendit.]

argumentis adiuuentur. *Item l. 2.* ¶ Etiam iure ciuili domestici [a] testimonij fides improbatur. *Item l. 3.* ¶ Sola [b] attestatione [c] † prolatam, nec alijs legitimis adminiculis causam approbatam, nullius esse momenti certū est. *Item l. 4.* ¶ Eos testes ad veritatem adiuuandam adhiberi oportet, qui omni gratiæ, & potentatui fidem religioni iudiciariæ [d] debitam possint præponere. *Item l. 5.* ¶ Parentes, & liberi inuicem aduersus se nec volentes [e] ad testimonium admittendi sunt. *Item l. 6.* ¶ Qui intendit, suæ intentioni proprias debet afferre probationes, non petere aduersarium [f] cogi ad exhibitionem eorum, per quos sibi negotium fiat. *Item l. 7.* ¶ Serui [g] neque pro domino, neque aduersus dominum, sed pro facto suo [h] interrogari possunt. *Item l. 8.* ¶ Iusiurandi [i] religione testes prius, quàm perhibeant testimonium, coarctentur, & honestioribus potius testibus fides habeatur. Vnius [k] vero testimonium nemo iudicum in quacumque causa facile patiatur admitti: immo vnius testis responsio omnino non audiatur, etiam si præclaræ curiæ honore præfulgeat. *Item l. 9.* ¶ Omnibus in re propria [l] dicendi testimonij facultatem iura submouerunt. † *Item l. 10.* ¶ Liberi testes ad causas postulantur alienas; si socij, [m] & participes criminis non dicantur, sed fides [n] ab ijs notitiæ postuletur. Venturis [o] autem ad iudicium, per accusatorem, vel ab ijs, per quos fuerant postulati, sumptus competentes ministrentur, etiam si in pecuniaria causa ab alterutra parte testes producendi sint. *Item l. 11.* ¶ Liberti aduersus patronos sponte prodire non audeant, sed ne vocati quidem in iudicium venire cogantur. *Item l. 12.* ¶ Si quis testibus vsus fuerit, ijdemque testes aduersus eum in alia

† *testatione*] orig.

L. nimis graue] mutata verborum serie.

Paulo aliter.
Paulo aliter.

L. quoniam liberi.
Paulo aliter.

† Concor. tex. in l. omnibus. C. de test. & in l. nullus. ff. e.

L. libertorū. aliquibus verbis prætermissis.

b ¶ Sola.] idest, sine adiectione causæ.

b ¶ Sola.] aliter ponitur. s. dist. 8. si solus.

c ¶ Attestatione.] causa à teste inquirēda est, vt extra eo. cū causam. si tamen nō fuerit quæsita, & testis de causa nihil dixerit, nō ideo minus valet testimonium: quia dixit omnia, q̄ nouit: licet non causam omnium. arg. ad hoc. ff. de no. op. nū. de pupillo. §. q opus. Ar. extra de sen. & re iudi. sicut.

Testis an teneatur dicere causam suæ depositionis.

† Ar. cōtra 22. q. 3. c. 1. ver. sed forte. vbi de hoc.

d ¶ Iudiciariæ.] i. iudici. No. q sufficit si iudici sit probatum, vt extra de rescri. inter s. ead. sæpe.

e ¶ Nec volentes.] 5. s. 3. q. 5. c. 1. sed hic vocātur parētes ascēdentes & descendentes, non collaterales: prout p̄sumitur ff. de in ius vocan. l. 4. §. 1.

QVI INTENDIT. CASVS. Quidā petebat ab aduersario suo vt demonstraret sibi instrumenta sua, per quæ suam intentionem fundaret: nunc quæritur, vtrū sit audiendus? Et respondetur quod non: sed suas debet habere probationes paratas.

f ¶ Aduersarium.] Actor non potest petere vt reus exhibeat sibi instrumenta sua, vt 6. q. vlt. cap. vlt. extra de proba. ex epistolæ. nisi reus sit eis vsurus, vt extra de fide instru. contingit. Item cum instrumenta sint communia, vt C. de eden. procurator.

Reus ī duobus casibus tenetur edere instrumenta.

SERVI. CASVS. Dicitur hic, q responso serui non est credendum neque pro domino, neque contra dominum: sed de facto suo potest interrogari, cum per eum res sunt depositæ, vel commodatæ alijs.

g ¶ Serui.] nisi in casu, vt 12. q. 2. §. in patronos.

h ¶ Sed pro facto suo.] qñ per eum dicitur aliquid cōmodatum vel depositum, vt C. de quæst. interrogari. ff. de ædil. edi. quæro. & sic patet q viles personæ recipiuntur, vbi de ipsorum facto agitur. sic extra de ele. per inquisitionem. & extra de senten. & re iud. cum I. & A.

IVRISIVRANDI. CASVS. Tria hic dicuntur: scilicet q testes prius iurēt antequam testimoniū dicant: & q potius fides honestioribus testibus adhibeatur q̄ alijs: item q vni testi non creditur, & si præsidiali honore præfulgeat. Sequens responsum planum est.

i ¶ Iurisiurandi.] sic 3. q. 9. hortamur. nisi remittatur à parte, vt extra de test. tuis.

k ¶ Vnius.] 11. q. 1. quicumque. contra. sed illud non

l ¶ Omnibus in re propria.] Argumen. contra. C. de fideicommis. l. vlt. Sed ibi impropie ponitur iudex & testis.

LIBERI. CASVS. Dicitur hic, q si aliquem accusamus de crimine, liberos debemus inducere testes contra eum, si socij non sunt & criminis participes: sed causa & ratio facti debet ab eis quæri. Vel hic vult dicere, q ipsi debent subijci tormentis ad veritatē eruendam: & quicumque testes postulauerit induci, eis sumptus necessarios exhibebit: siue in causa criminali, siue in ciuili introducantur.

m ¶ Si socii.] sed fallit s. 79. dist. si quis Papa. Item fallit in crimine lęsæ maiestatis. 15. q. 3. nemini. & in crimine simoniæ. extra de simo. quamuis. Sed obstat extra de testi. veniens. 1. Sol. socius criminis & muneris repellitur: sed non criminis tantum.

Socius in crimine nō semper repellitur à testimonio.

n ¶ Sed fides.] idest, causa.

o ¶ Venturis.] De hoc notaui quid iudici vel testi dādum sit. 11. q. 3. non licet. videbatur q vtraque pars debet prouidere testibus, quia pro vtraque testantur, 14. q. 5. non sane. sed secus est, vt dicit G.

LIBERTI. CASVS. Dicitur hic, q liberti contra patronos sponte testificari non debent, nec debent ad hoc compelli: & si vocati fuerint, non debent cogi venire.

SI QVIS. CASVS. Induxi testes contra aliquem in aliqua causa; contra me ijdem inducebātur: volebam

eos repellere: quæritur an possum? Et r̃ndetur ꝙ non, nisi probem postea capitales inimicitias interuenisse inter me & illos: arguere tamẽ potero eorum testimonia ex dictis eorum, si contradicant sibi: vel si probauero eos corruptos promissione, vel ẽt datione pecuniæ.

sententia in rem iudicatã, 2 vt extra de sent. & re iu. lator. & c. consanguinei. Vel ideo mulier fuit admissa in illa decr. ex tenore. quia ignorauit de quo die testes vellent testari: sed si quis scit de quo die velit quis probare: & ante publicationem nõ protestatur, ꝙ die illo nõ fuerat in loco tali, post publicationẽ eũ non admitterem. & quod hic dr̃, ꝙ potest obiici in dicta, verũ est ostẽdendo eos esse cõtrarios sibi. 3 Item instrumentum induci põt post publicationem, ut extra de fide instr. cum dilectus. Si quærit, quare uiso instrumento induci possũt testes, vt C. de cõtrah. stip. optimã. & non uisis attestationibus? R̃n. ideo qa si vnus vult improbare instrumẽtum per testes, reliquus potest per testes instrumento fidẽ facere: quod non est in testibus. Ioan. Ego credo ꝙ publicatis attestationib. super nouo articulo (sicut dicit T.) possunt induci testes: licet legistę dicant cõtrarium. & hoc non solum est in causa matrimonij, sed etiam in alia causa, vt extra de fi. instr. cum Ioannes. & extra de testi. ex tenore. & c. veniens. 2. In causa appellationis inducuntur testes super nouis articulis pẽdentibus ex veteribus. extra cap. fraternitatis. Legistæ secundum opi. Io. inducunt super nouis & super veteribus articulis. C. de appel. l. eos. B.

2 Dic q̃ de hoc dixi 2. q. 6. in prin. in addit. sed ɔtra extra &c. Archid.

3 Hæc sñia vera est, & habetur ex textu, cum dicit, ex ipsis d̃positionibus, &c. nõ dicit, alienis depositionibus, sed ipsis. Archid.

a ¶Pro- lite producantur, [a] non licebit ei personas eorum excipere; nisi ostenderit inimicitias inter se & illos postea emersisse; ex quibus testes repelli leges præcipiunt: non adimenda scilicet ei licentia ex ipsis depositionibus testimonium eorum arguere. [b] Sed & si liquidis probationibus datione, vel promissione pecuniarum eos corruptos esse ostenderit, [c] etiam eam allegationem integram ei seruari oportet.

¶ *In hoc capite varias leges digestorum, & codicis ita refert Gratianus, vt interdum eadem prorsus afferat verba, interdum vero mutet; ac transponat, & in summam redigat. Ac plura quidem sunt ex originali emendata, nisi vbi Gratianus de industria mutauerat.*

α ¶ Per quos.] *In vulgatis legebatur,* per quæ. *Emendatum vero est ex manuscriptis, & lege ipsa, in qua agitur de exhibitione testium, non autem de editione instrumentorum.*

β ¶ Coarctentur.] *Sic in aliquot manuscriptis, quæ lectio cum his verbis legis,* arctari præcipimus, *magis conuenit, quàm vox,* coerceantur, *quæ erat in impressis.*

Sulpitius Seuerus l. 3. vitæ S. Martini.

Sed obiicitur illud Beati Bricii, qui voce pueri triginta dies ab ortu habentis innocens probatus est. Sed miracula diuina sunt admiranda, non in exemplum humanæ actionis trahenda.

QVÆSTIO. IIII.

1 g̃s

DE *quarta vero* [d] *quæstione Fabianus Papa, epist. 2. ad episcopos Orientales constituit dicens.*

Quod approbo non reprobo.

1 Concor. tex. in l. Põponius. ff. de neg. gestis.

a ¶Producantur.] Testem inductum pro me teneor recipere contra me, vt hic. Similiter illum qui fuit iudex pro me, teneor recipere contra me, vt 3. q. 8. cuius in agendo. 1 Item allegationem vel rationẽ pro me inductam, recipiam contra me. s̃. 19 dist. si Romanorum. Similiter instrumentum. extra de censi. cũ olim. Item iuramentum. C. de reb. cred. generaliter. Arg. cõtra ista 2. q. 7. si hæreticus. 37. dist. si quid veri. Sol. ista sunt specialia fauore fidei.

b ¶Arguere.] Sed hoc nõ potest fieri nisi per alios testes: ergo visis attestationib. possunt induci alii testes: quod est contra id extra eo. fraternitatis. Consueuit responderi, ꝙ directe non possunt induci testes ɔ̃ testes, sed indirecte, vel probando corruptionem, vt extra eo. series. extra de prob. licet. Vel probando testes aut personas fuisse in alio loco tũc temporis. extra eo. ex tenore. Sed contra. hæc est causa quare non admittantur testes post publicationem, quia timetur subornatio: sed subornari possunt, licet testes indirecte inducantur. Itẽ si testes aduersarij volunt probare de alio tẽpore: ergo ego inducam testes ad probandum de eodem tẽpore. iniquum enim esset, ꝙ aliquid permitteretur impugnanti, & nõ permitteretur defendẽti. ff. de reg. iu. nõ debet. cum dicta meorum testium possim confirmare, vt dixi s̃. 3. q. 3. de induciis. Ad hoc potest dici, ꝙ speciale est in causa matrimonii, vt inducantur testes quãdocunque, etiam post sententiam: quia ibi non transit

c ¶Ostenderit.] vel etiã infamiam postea contractam, vt extra de testi. cogen. præterea simile s̃. dist. 19 si Romanorum. extra de accus. nulli.

SED OBIICITVR. CASVS. Dictum est supra in c. testes autem. ꝙ intra xiiij. annum non possunt aliqui testificari. sed contra hoc obiicit Grat. de puero triginta dierum. Nam cũ de fornicatione accusaretur beatus Bricius, & diceretur filiũ genuisse triginta dierum: in medio populi professus est ille puer Bricium suum patrem non esse. Sed soluitur hoc, ꝙ miracula diuina non sunt trahenda ad consequentiam, nec in exemplum actionis humanæ.

DE quarta vero.] Hæc quæstio diuiditur in tres partes, in quarum prima probat duabus auctoritatibus ꝙ nullus debet esse accusator & iudex & testis. Secũda ibi, [Inscriptio.] Tertia ibi, [De domo.] Io. de F.

Testis & accusator, an possit quis simul esse.

CASVS. Hic intitulatur quarta quęstio, qua quæritur an idem possit esse accusator & testis. Et respondetur quod non, vt i̅. c. 1. & 2. nisi forte in causa matrimonii: vbi dicunt quidam, quod idem potest esse accusator & testis. arg. 35. q. 6 c. 1. & 2. & in summa, vbi notauit Hug. & Ioan. hoc dicit.

d ¶De quarta vero.] Hic quæritur, an aliquis simul possit esse testis & accusator? Et est dicendum ꝙ non,

ut j.ea.c.1.& 2.q.1.multi.nec enim simul debet quis fungi pluribus officiis,ut 16.q.1.presbyteros. & 79.di stin.lingula. In matrimonio est speciale,ut idem sit ac cusator & testis,ut no.35.q.6.c.1.tamen improprie dr in matrimonio accusatio. nam mista dicitur inter ciui lem & criminalem,ut extra de proc.tuæ. In denūtiatione aūt idē est denuntiator & te stis, ut ext. de test.in omni negotio.& ex tra de simo.licet. sed ex quo semel qsappa ruit iter accusatores, amodo non pōt esse testis.ut extra de acc. cum P.Manconella.

tione debet fieri, ut accusator obliget se ad pœnam ta lionis,ut probatur nono libro Codicis de accusationi bus,&c Hug.tamē uidetur uelle, q omnia supradicta uerba sint de præcedēti capitulo, usq; ibi, [Vt codice] postea sunt uerba Grat. Idem uidetur uelle Beneuen. in

¶ Accusator & testis, vel iudex aliquis simul esse non potest. C. I.

j NVllus vmquam præsumat accusator [a] simul esse & iudex † vel testis: quoniā in omni iudicio quattuor [b] personas necesse est semper adesse; idest iudices electos, accusatores idoneos, α defensores congruos, atque testes legitimos. Iudices β autem debent vti æquitate, [c] testes veritate, accusatores intentione ad amplificādam causam, defensores extenuatione ad minuendam [d] causam.

Ans.l.3.c.75. Burc l.16.c.15 Iuo,p.6.c.321 Pann.l.4.c.81.

† Concor. tex. in l.fi. ff. q metus cau. & in l. penul.ff.de arb. & in l. si qui viri. & l. si quis in tantam. ff de iurisd. om. iud.

α ¶ Idoneos.] *Apud Fabianum, & Burchardum, & Iuonem hic locus ita habet*, iudices electos, & accusatores, ac defensores, atque testes. *Verum quia voces illæ*, idoneos, congruos legitimos, *sunt in omnibus vetustis codicibus Gratiani & Pannormia, nihil est mutatum.*

β ¶ Iudices autem] *Hæc neque in epistola sunt, neque apud alios collectores, nisi in Pannormia.*

Item Damasus Papa, epist.3.c.7.

¶ Quilibet in causa duas personas gerere non valet. C. II.

ij NVllus introducatur personaliter, [e] sed accusatores & accusati æqua audiantur ratione, iuxta quod gestorum ordo exigit. Accusatores vero, & iudices non ijdem sint, sed per se accusatores, per se iudices, per se testes, per se accusati, vnusquisque in suo ordinabiliter ordine. [a] Nam inscriptio [f] primo semper fiat, [g] vt talionem calumniator recipiat; quia ante inscriptionem nemo debet iudicari, vel damnari; cum & sæculi leges hæc eadem retineant.

Poly.l.5.ti.1. Burc.l.16.c.31 Pann.l.4.c.80. Iuo,p.6.c.337

2 *Vt codice*, [h] *libro nono, titulo de accusationibus & inscriptionibus, l.7. & codice, eodem libro de adulteriis, l.6. & titulo de abigeis, l.vnica.* ¶ *Aliquādo etiam sine inscriptione in casibus suis*: sed ego habeo.§.ibi, Inscriptio,&c.

NVllus.] CASVS. Dicitur in hoc ca. q nullus debet simul accusator esse & testis,uel iudex: qm in omni iudicio quat tuor debent esse diuersitates personarū: scilicet accusatores, rei,iudices, & testes; & ostēditur quod sit officiū cuiuslibet eorum: quod in littera patet.

a ¶ Accusator.] nisi in causa matrimonij, ut 35.q.6.c.1.

b ¶ Quattuor.] extra de uerb.sig.forus. cō tra. Sed dic q quattuor sunt personæ, idest,quattuor genera personarū. uel dic q appellat ibi tres te stes, idest, tria genera probationū, scilicet instrumentorum, testium, & famæ. 1 Sed obiicit de crimine notorio, ut extra de ele. uenerabilē. §. nos igitur. & ubi qs confitetur aliquid, & vbi iudex ex officio procedit.in his enim non est accusator. Sed loquitur hic cum ordinario iure proceditur, scilicet in forma iudicij.

1 idest, argumentorū siue confessionum, ut ibi not. Tā. & Ber.& sic non ob. qd not. supra eadē,q.1.sępe, in gl.1. Archid.

c ¶ Aequitate.] C.de iud placuit. 45.dist. omnis qui.

d ¶ Ad minuendam.] non tamen vt falso inducat aliquod ius. Sed nūquid tenet aduersario dicere iura, quę pro ipso faciunt; non: tamen in corporali bello licitū est decipere hostem, vt 22 q.2.vtilem. & 23.q.2.dūs.

NVllus.] CASVS. Dicitur hic q iudex in iudicio non debet vti acceptione personarum inter accu satorem & reum: sed æqualiter audiat vtrumque. & q per se debet esse accusator, per se reus, per se iudex, per se testis, & vnusquisque debet esse in suo officio.

e ¶ Personaliter.] idest, cum acceptione personæ, vt 3.q.9.cap. vlt. quia honor vnius personæ non debet obesse alii, vt C.de digni l.3 lib.12. 11.q.3.si quis uero.C.de stat.& ima.l.4.iudex tamen magis dignum potest honorare, ut 2.q.7.quæritur.& q.8.quisquis.non tamen sedebit cum iudice cum agitur in causa, ut C. de of.ciui.iud.l.1.

Personarū acceptio nō debet esse in iudicio.

INSCRIPTIO. Hæc est secūda pars huius quęstionis,in qua ponit Gratia.quattuor casus, in quibus non est inscribi necesse.Io de Fant.

CASVS. Dicit Gratianus q inscriptio semper in accusa

f ¶ Inscriptio.] Et si non fuerit facta,nihil ualet quod actū est.2.q.1.in primis.ibi,quòd si forte hæc solenni ter. Sed an obligabit se accusans ad talionem? ar. q sic. extra de accu.super his.C.de fide instru.l.2.cōtra.C.de aduo.diuer.iud.l.1. Dico q sic, licet quidam legistæ se cus dicant. 2

2 Adde an & quando debeāt se inscribere: no tant Cy. & Io. in l.qui crimen. C. qui accusa. non poss.

g ¶ Semper fiat.] nisi in casib.notatis.2.q.7.in summa.

h ¶ Vt codice. Istud vt, respicit uerba sequentia.

ALIQVANDO. CASVS. Dictum est supra in §.Gratiani, vel in c. secundum quod supra not. quod in accusatione est inscriptio facienda semper. Nunc autē ponit Gratianus quattuor speciales casus, in qui bus inscriptio non exigitur. Primus est, quando per of ficiales nuntiantur præsidibus aliorum delicta. Secundus, quando uir uult accusare uxorem suam de adul terio iure mariti intra sexaginta dies utiles compu tandos tempore diuortij. Tertius est, quando quis de abigeatu accusatur. Quartus est in crimine iniuriarum. In alijs uero criminibus semper debent fieri inscriptiones, quæ crimen & tempus designent, ut alterutram partium legum auctoritas tenere possit. Sed in quibusdam male dicit Gratianus hic, ut dicit Hug. in summa, & ut Ioan. notauit in hoc loco.

a ¶ Per

Officiales solum notoria denũciare debẽt

¶ Per officiales.] Hoc exemplũ non valet: quia ibi nõ fit accusatio. loquitur enim i notorio crimine ista lex, quod solum officiati denuntiant. si enim denuntiat officialis aliud crimen, ei non creditur: nisi probet legitime, vt C. de accus. ea quę. C. de curio. l. curiosi, lib. 12. nisi euidens sit calumnia, vt C. de adul. iure mariti. ff. eo. is cuius. Iure tamẽ nouo tenetur vir inscribere, vt in Auth. vt liee. mat. & auiæ. §. causas. coll. 9. & extra de proc. tuæ. secundũ canones nõ videtur, ꝙ sustineat pœnam talionis, vt 33. q. 5. hæc imago. Sed hoc est verũ, cũ agitur ad thori separationẽ, secus si agatur ad pœnam legalem, vt extra de procu. tuæ.

AD. officiũ] ori. Ea quidẽ. C. de accus. & inscr.

accusatio fieri potest. [*Ea enim, quæ per officiales* † [a] *præsidibus denuntiantur, & citra solennia accusationum posse perpendi incognitum non est.*] ¶ *Item codice de adulteriis, l. 6. Si maritus iure mariti, hoc est intra sexaginta dies* [b] *vtiles adulterium vxoris suæ accusare voluerit, quam ex suspicione* [c] *sola ream facere valet, non continetur vinculo inscriptionis. Item co. de abigeis, l. vnica:* [*Abacti* [d] *animalis accusatio non solum cum inscriptionibus,* [e] *sed etiam sine obseruatione* [f] *proponitur.*] ¶ *Item cod. de accus. l. 8.* [*Si quis* [g] *se iniuriam ab aliquo passum putauerit, & querelam deferre voluerit, non ad stationarios* [h] *decurrat, sed præsidalem adeat potestatem, aut libellos* [i] *offerens, aut querelas* [k] *suas apud acta deponens.*] ¶ *In* [α] *aliis* [l] *autem criminalibus causis dignum est, vt inscriptiones præponantur, quæ magnitudinem videlicet criminis, tempusque designent, vt alterutram partem digna legum terrere possit auctoritas.* [β]

α ¶ In alijs autem.] *Lex 16. cod. de accus sic habet,* in causis criminalibus, *cetera vero eodem plane modo atque à Gratiano referuntur.*

β ¶ Auctoritas.] *In vulgatis hic repetebatur versiculus,* Inscriptio, *ex capitulo Damasi: sed abest à vetustioribus codicibus, & frustra repetitur.*

De domo etiam iudicis accusator, vel testis produci non debet; ne in causam suspicionis incidat iudex.

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem Imp. epistola, cuius initium est: [*Proposueramus.*]

¶ Suspicionis incidet in crimen iudex, de cuius domo, vel accusator, vel testis producitur. C. III.

CONtra ritum ecclesiasticum, contraque venerandas leges [m] producitur accusator de imperialibus ædibus, [n] & cui imperari potest, ad falsum dicendum testimonium adhibetur. Fiunt suspecti iudices, & mercenarij, & lupi custodes, qui videbantur esse pastores.

¶ *Caput hoc emendatum est ex ipso originali Romæ impresso.*

QVAESTIO V.

Et Felix epi. 2. ad epos Gallię.

DE *quinta* [o] *vero quæstione in concilio Carthaginensi 3. capitu. 7. sic inuenitur definitum.*

c ¶ Quã ex suspicione. 32. q. 1. c. 1. & 2.
d ¶ Abacti.] idest, cũ quis gregem abigit, vel partem gregis.
e ¶ Inscriptionibus.] idest cũ agitur criminaliter.
f ¶ Obseruatione.] i. cũ agitur ciuiliter.
g ¶ Si quis.] C. de accus. si quis se.
h ¶ Non ad stationarios.] idest, non pedaneos iudices.
i ¶ Aut libellos.] Cum criminaliter.
k ¶ Aut querelas.] Cum ciuiliter.
l ¶ In alijs.] Male exemplificat magister vbi non cogitur quis inscribere. sed veros casus posuit supra. 2. q. 3. notandum. & q. vlt. in summa.

DE DOMO. CASVS. Iste §. respicit illa duo c. supra posita, nullus. & nullus. vbi dictũ est, ꝙ non debet esse idem accusator & testis & iudex. Nũc vero dicit, ꝙ de domo iudicis nõ debet produci actor vel testis, ne iudex habeat suspect°.

CONtra ritum.] CASVS. Coram Imperatore accusabatur quidam de domo imperiali: & producebatur accusator & testis cui poterat imperari. sed Nicolaus reprehendit hoc dicẽs, hoc esse cõtra legem: & ex hoc iudices suspecti fiunt.

m ¶ Leges.] Extra de offi. iudi. deleg. causam 2. ff. de iurisdict. om. iud. qui iurisdictioni.

ADDITIO. In hac lege non dicitur ꝙ inscribant: sed dicitur quod si non probant, puniuntur vt calumniatores, secundum Lau.

b ¶ Sexaginta dies.] à tempore diuortii computãdos, vt ff. de adul. l. is cuius ope. §. pen. sed iure extranei potest eam accusare post hos dies etiam: dum tamẽ causa non excesserit quinquẽnium. ff. eo. ti. mariti. sed ad thori separationem etiã post septennium potest, ut 33. q. 2. admonere. Consistit autem ius mariti in hoc, ꝙ ex suspicione uiolenta facit uxorem ream: & ꝙ præfertur alijs accusatoribus: & quod non inscribit: & ꝙ non punitur quasi calumniator, secundum quosdam:

n ¶ De imperialibus ædibus.] idest, de domo cuiuslibet iudicis. 2 De hoc dixi 3. q. 5. accusatores. iudex tamen suos domesticos cogitur recipere contra se, ut C. de asses. si post.

DE quinta uero.] CASVS. Hic intitulatur quinta quæstio, qua quæritur, an sit excommunicandus accusatus, si die statuta non ueniat ad causam. Et certum est, ꝙ sic, si ex contumacia abest. & agitur hic de inducijs citatoriis siue expectatoriis.

o ¶ De quinta.] De iure ter est citãdus quilibet, ut 24. q. 3.

Maritus duplici iure põt uxorẽ accusare. Immo & lex antiqua dicit ꝙ solẽnia accusationis implere dbet. ff. de adult. l. miles. §. quidam, secũdum L.

2 Generaliter seruandum est, ꝙ nullus sit iudex in omni causa, ubi quis de domo sua est actor, reus vel testis quia uidet esse suspectus. si hoc contingat, delegetur causa, secũdũ H. & L.

Citatio de iure debet esse trina.

q.3.de illicita.si tamen ad primam citationem nō venerit, delinquit: quia spernit mandatum iudicis, & punitur. ff si quis in ius uoc.non ierit.l.2. ff. si quis ius dicen.non obtemp.l.vnica. & præstabit sumptus litis de illa factos, vt de iud.sancimus. Et agitur hic de inducijs citatorijs siue expectatorijs, quæ dātur episcopis: & eædem dantur presbyteris & diaconis, vt 15.q.7.si autē. & dictū est de his j.3.q.2. in summa.

tumacia. Ioan. Sol. excommunicatus est, sed absoluitur sine expensis.quia excommunicatio tenet, nisi in duobus casibus, vt extra de sen.excom. per tuas. B.

b ¶ Mensis.] vel trium mensium, vt j.prox.q.3.c.1.& q.2. c.2. contra.

a ¶ Ex

¶ Non est à communione suspendendus, qui die statuta ad causam venire non potuit. C. I.

Quisquis episcoporum accusatur, ad primatem prouinciæ ipsius causam deferat accusator. Nec à communione suspendatur, cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam, α electorum iudicum, die statuta, litteris euocatus minime occurrerit:[a] hoc est intra spatium mensis[b] ex ea[c] die, qua eum litteras accepisse constiterit. Quòd si aliquas veras necessitatis causas probauerit, quibus eum occurrere non potuisse manifestum sit, causæ suæ dicendæ intra alterum[d] mensem integram habeat facultatem. Verum tamdiu post mensem secundum non communicet,[e] donec purgetur. Sin autem nec ad concilium vniuersale β occurrere voluerit, vt vel ibi causa eius terminetur, ipse in se damnationis suæ sententiā[f] dixisse iudicetur. Tempore sane, quo non communicat, nec γ in sua ecclesia, vel parochia communicet.[g] Accusator autem eius, si numquam diebus causæ dicendæ defuerit, à communione non remoueatur. Si vero aliquando defuerit subtrahens se, restituto in communionem episcopo remoueatur à communione accusator, †[h] ita tamen tamen ut

Ans.l 3.c 122. Burc.l.1.c.160 Iuo,p.5.c.270. Pan.l.4.c.106.

j.5 q.3.si ęgrotans.

Quisquis.] CASVS. Statutū fuit in concilio Carthaginensi, vt episcopi apud primatē prouinciæ accusentur. Et si eps, qui accusabatur, vocatus ad causam, die statuta, hoc est intra mensem cōputandum à die receptionis litterarū non venerit, debet excōicari: & si postea venerit allegaturus causas quare non uenerit, dabitur ei spatiū alterius mensis: sed remanebit excommunicatus, donec ꝓbet iustum impedimentū: ita ꝙ nec suis nec alienis cōicet, interim si non uenerit finito secundo mense, condemnabitur. Si vero accusator die statuta non uenerit, excommunicetur reo vel episcopo præsente communioni reconciliato. Si tamen postea iustum impedimentū probauerit, absoluatur: & causam agere permittatur: & expone post secundum mēsem, idest, post principium secundi mensis. Vel sic: Episcopus accusatus, si intra tempus vnius mensis à tempore receptionis litterarū non venerit, excommunicatur. si allegat iustum impedimentum, datur ei alius mensis: sed remanebit excōmunicatus quousque probabit iustum impedimentum: & si non venerit secundo mense, damnabitur. si vero accusator non venit die statuto, excommunicandus est. sed si iustam probat absentiam, absoluetur, & postmodum aget. Iste est casus secundum Hug. & secundum eum exponitur post mensem secūdum, idest, post principium secundi mensis.

ALIVS. CASVS. Aliquis vult accusare epm, vadit ad primatem, vocatur episcopus: eligit iudices episcopus: deinde uocatur ab eis, vt sit tali die corā eis: & si tunc non venerit, suspendatur. Si aūt miserit nūtium qui alleget iustam causam absentiæ, vel aliam iustam excusationem, datur ei alius mensis: & si in fine secūdi mensis non venerit, tunc excōicatur. & secūdum hoc expone post secūdum mensem, idest, post finem secundi mensis. & sic non obstat j.causa prox.q.3.si ęgrotans. quia ibi datur tertius mensis ad conuincendam malitiam. extra de dolo & contu. cum olim.

a ¶ Occurrerit.] Sed pone ꝙ iudex ita dixerit, si non veneris die illa, sis excommunicatus: a & ille non venit, quia non potest venire, numquid erit excommunicatus? Videtur ꝙ non. nam & auditur hic causa absentię, & probata causa a non absoluitur; nec enim extat conditio: quia non dicetur nō venisse, ex quo casu non venit, vt ff.de conditio.& demonstr l.2.nec proposuit iudex excommunicare ipsum in omni casu, sed in casu contumaciæ tantum. argum. ad hoc ff.de sol. si seruus decem. in si & cum non sit contumax.pœnam contumaciæ non patitur, si non venit, vt ff. de re iud. con-

a No.hic L. ꝙ talis citatus non est excōica. argum. extra de pign. significante. ff de solu.si seruus Arc.

a Qualiter aūt probet impedimētū & casus fortuitus.vide An.& B. in l. quæsitum. & per Io. de Imo. plenius. ff. de re iu. hē et per Bar. in l. contumacia. §.fi. ff de re iu. & C.d nau fr.l si quis. per Spec.in tit. de dila. §.1. ver. in sum. p Cy. & Bal in l. fi.C.de fide instr.& etiā per eundē Bal.in l.qui accusare. C.de eden. & An. in l. fi. de serui. facit et q d no. Bar. in l. si quis ex argētariis. §.pen. ff.de eden.

c ¶ Ex ea.] Nota ꝙ computandum est semper tempus à receptione litterarū, ut hic, & 19 q.3.placuit.2.extra de ap.super eo.2.& de excus.tut. l. quinquaginta. nec computabitur dies, in quo recepit litteras, vt ff.si quis caut.l.1.

d ¶ Alterum.] sed obijcitur, aut primus mensis fuit peremptorius: aut non. si non, quare excommunicatur: contra illud 24 quæst.3.de illicita? Si fuit, quare datur ei alius mensis postea? Item qualiter fuit hic missum peremptorium prima vice: contra illud extra de dila. c. dilecti. Si uis tenere casum Hug. dic quod hic ex causa fuit primo missum peremptorium, vt extra de in integ.restitu. cum ex litteris.in fi. & ff.de iudic. nonnumquam. & sequens peremptorium datur ad conuincendam malitiam.sic j.5.quæst.3.c.1. Secundum alium casum nō est primus peremptorius. secundum hoc dic quod non punitur hic sententia excommunicationis.sed suspensionis, vel alia. nam bene punitur quis in citatione non peremptoria, vt 5.quæst.2. præsenti. C.de iudic. sancimus, ff.si quis in ius voca. non ier.l.2.

e ¶ Non communicet.] in sacramentis.

f ¶ Damnationis suæ sententiam.] cum lis est contestata, vt dixi 3.q 9. decernimus. vel legitur de sententia excommunicationis.

g ¶ Communicet.] arg. ꝙ qui est suspensus in vna ecclesia, & in altera: quia cum sit tantum vna ecclesia, nō potest esse partim intra, & partim extra ecclesiam. vt 24.q.1.loquitur. & 6.q.1. si quis presbyter. argum. contra 58 dist. si quis alterius.

h ¶ Accusator.] sed quare cogitur iste accusare, contra illam regulam, C.ut nemo inuitus agere uel accusare compellatur? Item nonne primo accusator esset admonendus, vt C.qui accus.non pos.qui crimen. Forte hoc est speciale in episcopo, sicut aliud j. causa prox. q.2.c.3.& hoc obtinet cū ex accusatione orta est infamia contra epm: & ideo cogitur accusator procedere. vt j.prox.q.1.quidam. & q.vlt. Epiphanium. Vel hic inscriptū fuit: & ideo cogebatur procedere, vt extra de accu.

† Cōcor.est hoc tex. & sua glo.l.in cum. & ibi Bar. ff. de ac cus.

Suspensus in vna eccle sia est i omnibus suspē sus.

Accusare cogitur aliquis quandoque.

acc.licet. l fi. Si aũt nec accusator, nec accusatus venit; tunc neuter est puniẽdus. ♃ ff si quis in ius voc. nõ ie. l. 2. §. vlt. Itẽ habes hic, ꝙ si accusator non probat iustã causam absentię, ammodo nõ auditur de illo crimine, vt ext. de accu. licet. C. qui accu. non pos. l. 3. Itẽ forte vbi de crimine agitur & ciuiliter. ff. de iure fis. l. 2. §. senatus. Idem vbi accusatur instrumentũ falsum, vt ext. de fi. instr. accepimus. & c. contingit. Idem vbi accusatur matrimoniũ, vt extra qui matri. acc. pos. c. per tuas. Idem vbi præfigitur terminus ad inducendos testes, vt extra de proba. licet. Idẽ vbi proponitur terminus ad exceptiones ꝓponendas, vt ext. de exc. pastoralis. Idẽ vbi impetitur status alicuius. vt C. de inge. ma. diffamari. Secus aũt in ciuilibus negotijs, vbi ♄ trienniũ expectatur, vt C. de iudi. properandum.

♃ Idem si actor venit & nõ reus, vel ecõuerso. iudex tñ fuit impeditus & nõ potuit adesse causæ, ꝑut no. ex. de do. & cõtu. venerabilis, & l. 6. eod. ti. c. actor. & est q. B. Brixi.

men, vt nec ipsi adimatur [a] facultas causę peragendæ, si se ad diem occurrere non noluisse, † sed non potuisse probauerit. [b]

† al. voluisse

α ¶ Electorum iudicum.] *Istæ duæ voces absunt ab editione Coloniensi conciliorum in quatuor tomis.*

β ¶ Vniuersale.] *In concilio ipso additur*, anniuersarium. *quod in Africano concilio, c. 62. ostenditur de vniuersali concilio Africæ esse intelligendum.*

γ ¶ Nec in sua ecclesia.] *Sic in cæteris conciliorum editionibus, & codice canonum, & apud ceteros collectores. Sed in editione quattuor tomorum est*, nec in sua plebe communicet. *Græce, c. 19. legitur.* *μὴ δὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ, μὴ δὲ ἐν παροικίᾳ κοινωνήσῃ. idest*, neque in propria ecclesia, neque in parochia communicabit.

QVÆSTIO VI.

SEXTA *vero quæstio eodem septimo capitulo concilii Carthaginensis tertii terminatur, in quo sequitur.*

¶ In ciuili, & proprio dumtaxat negotio ad arguendum admittitur, qui in episcopi accusatione culpabilis inuenitur. C. I.

3. q. 10. c. fin. Ans. l. 3. c. 121. Burc. ibidem. Iuo, ibidem. Pann. ibidem.

ILlud vero placuit, vt cum agere cœperit in episcoporũ iudicio, si fuerit accusatoris persona culpabilis, ad arguendum † non admittatur, [c] nisi proprias causas, non tamen ecclesiasticas, vel α criminales asserere † voluerit.

† al. ad accusandũ, vel agendum

† al. dicere

α ¶ Vel criminales.] *abest hoc à concilio, & ceteris collectoribus, sed retentum est ob casum, & repetitur in c. si accusatorum.*

Item ex concilio Carthaginensi 7. c. 2. prope finem.

¶ Propriam causam agere valet, cui accusare non licet. C. II.

Iuo, p. 16. c. 64.

OMnibus, [d] quibus accusatio denegatur, in causis proprijs accusandi licentia non est deneganda.

Item Felix Papa omnibus episcopis per Galliæ prouincias constitutis, epistola secunda.

¶ In accusatione episcoporum deficiens ciuiliter tantum experiri poterit. C. III.

3. q. 10. c. fin. Iuo, p. 6. c. 418.

SI accusatorum personæ in iudicio episcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittãtur, nisi proprias causas asserere, non tamen criminales vel ecclesiasticas voluerint.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 5.

¶ De eodem. C. IIII.

QVòd si accusatorum personæ in iudicio episcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, nisi proprias causas habuerint, non tamen criminales, vel ecclesiasticas.

a ¶ Adimatur.] vt C. qui accu. non pos. si ea. & l. qui crimẽ.

b ¶ Probauerit.] suũ sacramẽtum sufficit in hoc casu, vt 12. q. 2. c. 1. C. de reb. cred. in bonę. 100. di. optatũ. ext. de ꝓc. ex insinuatione. non enim requiritur ꝙ plene ꝓbetur cã absentię, vt ext. de sent. & re iud. c. cum Bertholdus. ♂ arg. ꝯ ext. de in inte. resti. c. ex litteris. ☿

♂ Adde no. in l. seruũ quoque. §. publice. ff. de proc. & l. pen. §. ad crimẽ. ff. de publ. iud.

☿ Vbi de hoc. & 86. dist. tantis.

SExta vero.] CASVS. Hic ponitur 6. q. qua quæritur, an illi, qui in accusatione epõrũ culpabiles inueniũtur, possint de cetero admitti ad sui vel suorũ causæ prosecutionẽ. Et rñdet ꝙ sic, si suam velint prosequi iniuriã vel suorum ciuiliter, & nõ criminaliter: nec in causis ecclesiasticis. Casum vero illorum c. illud. & si accusatorum, inuenies supra 3. q. 10 si accusatorum. Aliud cap. planum est.

ILlud.] ¶ Nõ admittatur.] istud est expositum s. 3. q. 10. si accusatorum. & cap. 1. & 2.

c ¶ Nõ admittatur.] Quidã dicunt quod in nullo crimine admittatur contra episcopum.

Accusare ꝓhibentur aliqui.

d OMnibus.] Excipiuntur excõmunicati, vt supra eadem, q. 1. cap. 1. Item serui & impuberes, vt s. 3. q. 7. §. tria, in princip. & minores,

vt

vt C. de autho. præstan. l. clarum. & in casu quem habes extra, qui matr. accu. pos. cum in tua. Item fallit in vsurario, vt extra de vsu. quia frustra. Item fallit in liberis & parentibus, vt 2. q. 1. prohibentur. Item in muliere, vt 32. q. 1. § hoc in mulieribus.

non fecerit, primo priuabitur sacramentis, postea excommunicabitur: & est hoc cum innocens aliquis infamatur, secus si reus fuerit qui accusatur; quia expedit peccata nocentium esse nota. ff. de iniur. cum qui. in prin. Ioan.

Qui

CAVSA V.

IN infamiam cuiusdam episcopi chartula accusationis occulte conscribitur: tandem accusator procedit in publicum. Episcopus autem semel litteris euocatus, causa sua die statuta adesse non valens, per procuratorem iudici se præsentauit: absque synodali audientia damnatur. Demum iudicio per appellationem renouato, de accusatoris inimicitia episcopus conqueritur: tandem in ipsa probatione deficit accusator.

1 Primo quæritur, qua pœna sit feriendus, qui famosum libellum clanculo scribens, probare negligit, quæ litteris mandauit.

2 Secundo, quoties sit vocandus ad causam, antequam sententiam damnationis accipiat. † — † al. excipiat

3 Tertio, an per procuratorem causam suam agere valeat qui per se ipsum causa sua adesse non potest.

4 Quarto, an absque synodali audientia sit damnandus.

5 Quinto, an ideo aliquis habendus sit inimicus, quia crimen alterius indicat.

6 Sexto, qua pœna sit plectendus, qui, quod intulit, probare non valet.

QVÆSTIO PRIMA.

DE prima [a] quæstione Hadrianus Papa scribit in capitulis, c. 49. al. 50. dicens.

¶ Flagelletur, qui scripta in alterius famam neglexerit probare. C. I.

QVi in alterius famam publice α [b] scripturam, aut verba contumeliosa confinxerit, & repertus scripta non probauerit, flagellet[ur]: [c] & qui [d] ea prius inuenerit, rumpat, si non vult auctoris facti causam incurrere. [e]

Cap. l. 7. c. 361. Ans. l. 3. c. 88. Iuo. p. 4. c. 156. & p. 16. c. 235.

α ¶ Publice.] *Hadrianus, Capitulare, Caroli, & Iuo habent,* in publico.

IN infamiam.] CASVS. Supra dictum est de ijs qui manifeste accusant. Nunc supponit quintam causam, in qua tractat de iis, qui occulte accusant, scilicet per libellum famosum, quem clanculo scribunt in alicuius infamiam. Interserit etiam Gratianus de iudicijs, & qualiter quis sit vocandus ad causam, & an causa criminalis possit per procuratorem expediri siue expediri: & quomodo episcoporum iudicium debeat ventilari; & quomodo illi qui aliorum crimina detegunt, culpandi sunt vel laudandi. In fine repetit de pœna calumniatorum. Vt autem hæc & alia faciat, præmittit thema, de quo sex elicit quæstiones.

DE prima quæstione. CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur qua pœna debeat puniri qui famosum libellum in alterius iniuriam scribit. Et respondet, si apparet & nõ probauerit quod conscripsit, secundũ canones verberatur, vt ĩ. ea. c. 1. secundũ leges decapitatur, vt ĩ. ead. si quis famosum. Si vero non apparet, debet moneri vt appareat. Si vero celauerit se, excommunicari debet, vt ĩ. e. quidam.

Libellũ famosum cõponẽs qua actione punitur.

1 Vbi not. H. ꝙ istud sit verum: nisi forte sit talis persona, quæ attingi nõ debet, puta episcopus.

a ¶ De prima.] hic, quæritur qua pœna punitur, qui famosum libellum vel falsum composuit occulte, & probare non vult quod scripsit: & distinguitur, aut certum est quis composuit, aut non. Si certum est, aut est conuictus, aut sponte confessus. Si conuictus secundum leges decapitatur, vt §. ea. si quis. & fit intestabilis. supra causa proxima, quæstione tertia. §. ob carmen. secundum canones vero subijcitur verberibus, vt infra ead cap. 1. 2 Si vero sponte confitetur, cum non potest probare, mitius cum eo agitur, vt infra ea. c. 2. in fi. Si non est certum, debet admoneri vt prodeat in publicũ, & probet quod scripsit: quod si

QVi in alterius.] CASVS. Quæsitum fuit ab Hadriano, quam pœnam debet ille pati, qui libellũ scribit famosum, vel alia turpia in alterius iniuriam. Et respondet, si apparet, & non probat, debet verberibus flagellari, & quicumque talem scripturam inuenerit, rumpat, si non vult pœnam auctoris incurrere.

b ¶ Publice.] i. in publico loco.

c ¶ Flagelletur.] secundum leges capite punitur. ĩ. e. si quis. Nota pœnas corporales infligi secundum canones, vt ĩ. 45. dist. cum beatus.

d ¶ Et qui.] sic C. de furtis, ciuile.

e ¶ Incurrere.] potest tamen probare crimen, si vult. ff. de iniur. cum qui. Ioan.

Qui-

Quidam.] CASVS. Gregorius nitebatur quandam sedare discordiam per quẽdam notarium suum nomine Castorium. Sed quidam maligni spiritus scripsit libellum in iniuriam Castorij, & eum nocte posuit in loco publico ciuitatis, in quo continebatur, & Papæ significabatur, quòd Castorius nolebat controuersiam terminare. Dicit Greg. quod si ille non vult exire, sit à corpore Christi remotus. Si vero adhuc latere præsumpserit, anathema sit. si vero vult exire, & quod dixit probare, vel publice confiteri errorem suũ, non sit suspensus à corpore Christi, vel anathematizatus. Seq. cap. patet.

a ¶ Nõ exierit.] nonne debuit admonitio præcedere excõmunicationem, 12. q. 2. indigne. sed forte hic præcessit, & quia illud tempus hic non adijcitur vsque ad quod tempus teneatur exire: statim tenetur exire, quod si non fecerit, ex quo est in mora, statim incidit in excommunicationem. ar. 2. q. 7. quapropter. 1. q. 1. constat. ff. de manumis. test. libertas. Sed videtur quamdiu potest exire, non sit excommunicatus. ff. de verbo. oblig. ita stipulatus. §. 1. Petrus Hispanus dixit expectandum vsque ad quadraginta dies extra de pur. cano. c. vl. Hæc tamen veritas est, quòd conditio affirmatiua aliter, exponitur quàm negatiua: cum enim dicitur, si intraueris Capitoliũ, exponitur sic, i. si cum primum potes intrare, intres, vt ff. de condi. & dem. conditio. sed conditio negatiua sic exponitur, si non intraueris, i. cum primum desinis posse intrare, vt ff. de verb. obl. ita stipulatus §. 1. nisi in casu hic posito, & in casu libertatis, vt ff. de manu. test. libertas. §. 1. — Cõditio affirmatiua & negatiua diuersimode exponũtur.

Item Gregorius l. 5. epist. 30. sine cap. 130.

¶ De eodem. C. II.

Iuo, p 6. c. 381.

QVidam maligni spiritus consilio repletus, contra Castorium notarium, ac responsalem nostrum nocturno silentio in publico α ciuitatis loco contestationem posuit in eius crimine loquentem, mihiq; etiam de facienda pace callide contradicentem. β Et quia quisquis veraciter loquitur, semetipsum innotescere non debet formidare; oportet vt publice exeat, & quæcumque in contestatione sua loqui præsumpsit, ostendat. Quòd si non exierit,[a] neque publice[b] confessus fuerit, quisquis ille sit, qui hoc agere præsumpsit, vel consensum in tantæ iniquitatis consilio præbuit, ex Dei, & Domini nostri Iesu Christi spiritu definimus, vt sancti eius corporis, ac sanguinis participatione priuatus sit. Si vero, quia latet, & quoniam nescitur, teneri ad disciplinam † [c] non valet, si tanti mali conscius, etiam prohibitus, corpus, ac sanguinem Domini percipere præsumit, anathematis vltione percussus γ sit, vt fallax, ac pestifer à sanctæ ecclesiæ corpore sit diuisus. *& infra.* Si autem in eadem ciuitate, egressus ad publicum potuerit [d] docere, quæ dixit, vel certe sciens se non posse, quæ scripsit, ostendere, errorem [e] suum fuerit aperte confessus; Dominici corporis, ac sanguinis participatione non sit priuatus; neque à corpore sanctæ ecclesiæ alienus existat.

† *à disciplina* orig.

α ¶ Publico.] *Hæc vox abest à manuscriptis, & originali, & Iuone: sed ob casum est retenta, & in aliquot vetustis est glossa interlinearis.*

β ¶ Contradicentem.] *Quæ sequuntur vsque ad versiculum,* Quòd si, *addita sunt ex ipsa epistola, & referuntur etiam ab Iuone.*

γ ¶ Percussus sit.] *Antea legebatur,* percutiatur: *sed cum ea, quæ antecedunt, ipso facto ligent, quia ad occultum delictum referuntur, emendatum hoc est, quemadmodum alia multa, ex epistola ipsa, apud Iuonem verò legitur,* anathematis vltione percussus, vt fallax, &c.

b ¶ Publice.] contra ỹ. de pœ. dist. 1. §. his auctoritatibus vbi pœnitenti dr̃, non tibi dico vt te prodas. sed istud est pro detestatione criminis. Vel ibi loquitur de occulto crimine, [1] sed hic de manifesto, licet pͤsona sit ignota.

c ¶ Ad disciplinã.] i. correctionem.

d ¶ Potuerit.] sed nõ ne reus hunc accusatorem posset remouere, quia eum non præmonuit, vel (qđ verius est) quia ei suspectus est. 6. q. 1 qui crimen. sed forte de innocentia sui confidebat. sed certe licet iste sit infamis ipso facto & per sententiam tantum in odium suum & in fauorẽ rei admittitur ad accusationem, vt sic clareat de innocentia rei, & vt accusator non probans puniatur de calumnia. Et sic est speciale, quòd aliquis criminosus admittitur ad accusationem, licet non prosequatur suam, vel suorum iniuriam.

[1] Quod no. 50. di. de pœnitentibus. Quidam dicunt, quod hic dicitur speciale, & in fauorem infamati, & odium infamãtis statuitur. Vel illud de pœna, hoc de accusatione. Arch. Criminosus quãque potest accusare.

e ¶ Errorem.] ỹ. distin. 8. consuetudo. ỹ. 2. quæst. 3. §. notandum.

capitula. lib. 6. c. 243.

Item in concilio Eliberitano, c. 52.

¶ Anathematizentur, qui famosos libellos in ecclesia ponunt. C. III.

Poly. l. 3. ti. 21. Ans. l. 3. c. 89. Iuo, p. 3. c. 251. & 4. c. 154. Burc. l. 3. c. 199.

SI qui inuenti fuerint famosos libellos in ecclesia ponere, anathematizentur.

Si qui. SI QVIS. CASVS. Quæsitum fuit ab Imperatore, quid fieri debet de libello famoso, quẽ quis in aliquo loco reperit? & respondet quòd qui eum inuenit, statim destruere debet, & nulli ipsum manifestare. Si vero non destruxit, sed alij eum dolose reuelauerit, deca-

decapitari debet, sicut auctor ipsius libelli, ne talis libellus lædat opinionem eius, contra quem factus est.
a ¶ Capitali.] si capitale fuit crimen conscriptum; aliàs non, vt ī. causa proxi. q. 3. §. ob carmen.

propter necessitatem aliquam fit, non tamen synodi causa conueniunt. Vel dic, quod speciale est in accusatione, vt accusatus non teneatur respondere coram synodo, nisi habeat inducias. secus in ciuilibus causis.

Item Codice lib. 9. titulo de famosis libellis, lege vnica. Impp. Valentinianus, & Valens A A. [¶ *Si quis famosum libellum domi, siue in publico, vel quocumque loco ignarus repererit; aut corrumpat prius, quam alter inueniat, aut nulli confiteatur inuentum. Sin vero non statim easdem chartulas vel corruperit, vel igne consumpserit, sed vim earum manifestauerit; sciat se quasi auctorem huiusmodi delicti capitali* [a] *sententiæ subiugandum.*] *& infra.* [*Huiusmodi autem libellus alterius opinionem non lædat.*]

QVAESTIO II.

VOCATIO *autem eius, qui impetitur; non semel, sed bis & tertio per congruum spatium rationabilibus scriptis fieri debet.*

Vnde Damasus Papa Stephano archiepiscopo, epist. 3. scribit, dicens.

¶ Vocatio ad synodum eius, qui impetitur, & in scriptis, & per spatium fiat congruum. C. I.

VOcatio [b] ad synodum iuxta decreta patrum canonica eius, qui impetitur rationabilibus [α] scriptis per spatium fieri debet congruum, atque canonicum: quia, nisi canonice vocatus fuerit suo tempore, & canonica ordinatione, licet venerit [c] ad conuentum quacumque necessitate, nisi sponte voluerit, nullatenus suis respondebit insidiatoribus.

Poly. l. 5. ti. 1. Ans. l. 3. c. 50. Burc. l. 1. c. 156. Iuo, p. 5. c. 266.

α ¶ Rationabilibus scriptis.] *In epistola Damasi loco horum verborum legitur*, tam sua præsentia, quàm & scriptis, atque apocrisarijs: *verum Anselmus, Burchardus, auctor Polycarpi, & Iuo cum vulgata lectione conueniunt.*

Item Siluester Papa.

¶ Quibus temporum spatijs reus vocetur ad causam. C. II.

PRæsenti [d] decreto censemus, vt in primis paternaliter † vocentur, & per septem dies expectentur, nullius ecclesiasticæ rei interdicta licentia. Huic vero expectationi

Poly. l. 5. ti. 3. Ans. l. 3. c. 110. † *al. personaliter*

VOCATIO aut.] CASVS. Hic ponitur secunda quæstio, qua quæritur quoties aliquis sit vocandus ad causam, & certum est quòd semel, secundo & tertio, vel vno pro omnibus peremptorio, vt 24. q. 3. de illicita. & quidquid de citationibus dicatur ī. c. 1. & 2. hodie induciæ citatoriæ arbitrio iudicis relinquuntur, vt ī. ea. q. 3. si ægrotans.

VOcatio.] CASVS. Quæsitum fuit à Damaso, qualiter debeat ad causam vocari qui accusatur? Et respondet, quod debet citari per scripturam per spatium congruum & canonicum: etiam si ad synodum venerit propter alia negotia non citatus nullo modo compellitur suis insidiatoribus respondere, nisi velit.

b ¶ Vocatio.] si ter citetur quis, licet non dicatur peremptorie, tamen sufficit hoc, vt peremptorie sit citatus, vt C. quomo. & qn̄ iu. l. consentaneum. & l. tres denunciationes. & l. cessante. illud tamen apponere debet iudex, quod peremptorie citet. & debet comminari parti si non venerit, quod procedet. ff. de iudi. in peremptorio. & vel in prima, vel secunda, vel tertia citatione pōt citare peremptorie, vt extra de in integr. restit. cum ex litteris, in fi. & ff. de iud. nonnumquam. dummodo non maturetur peremptorium nimis, vt extra de dila. dilecti.

Iudex citās peremptorie hoc debet exprimere.

c ¶ Venerit.] si aliquis inuenitur Romæ pro sua necessitate, vel ex causa delationis vel appellationis, nō cogitur ibidem respondere, sed potest domum reuocare, vt ff. de iu. l. 2. §. ea quoque. ff. quib. ex cau. in pos. ea. l. ad cognitionē. & in Auth. de sanc. epi. §. si vero epi. col. 9. secus est si sit ibi ex voluntate, vt in Auth. ea. §. si quis eps, aut clericus. C. de episc. & cler. oēs. § in hac. Nam Roma cōis patria est, vt ff. ad muni. Roma. nam cum epi faciunt concilia, bene tenetur ibi quilibet rñdere. extra de libel. obla. c. 1. nam illuc quilibet generali citatione citatur, vt dist. 18. per totum. Quare ergo dicit hic, quod non teneantur respondere corā synodo? Dic quod appellat hic synodum aliquē conuentum eporum, qui

Exceptio reuocandi domum.

PRæsenti.] CASVS. Quidam dicunt, quod hoc c. loquitur de inducijs citatorijs inferiorum ordinum, vel laicorum, qui sunt in eadem ciuitate, vel in locis propinquis. Est ergo casus. Siluester Papa statuit in hoc c. quod illi qui accusantur, citari debeant & expectari primo per septem dies sine aliqua pœna, postea per alios septem ita vt ecclesiam non ingrediantur ad officia diuina audienda, postea per duos, pace & communione ecclesiæ eis interdicta, postea per alios duos dies sub eadem pęna, deinde expectentur per vnum diem, quo elapso anathematizentur. hodie tamen quidquid hic dicatur, induciæ iudicis arbitrio relinquuntur.

d ¶ Præsenti.] vel intelligitur hoc c. de raptoribus rerū ecclesiasticarū, propter odiū eorū: vel de clericis in eadem ciuitate constitutis, [1] quibus minores dantur induciæ q̄ remotis, vt ī. e. q. 3. si ægrotans, vel de locis, vel sunt paternales adiectiones, vel per quas quis expectatur

[1] Hanc sententiam teneas secundum L. & Io. Nam illud intelligitur in ciuili: habet ergo talis inducias 19. dierum antequā condēnetur, secūdum Io.

ꝺatur etiam postquam canonice, & per tempus legitimum citatus non venerit, vel non tenet per illud ī. 24 q.3. de illicita.

a ¶ Addantur.] simile C. de iu. auth. iubemus. extra de dolo & contum. cum olim.

b ¶ Com- [munione.] sed nōne est eadem hęc pęna cū prima? nam cui interdicitur ecclesia, interdicta sunt sacramenta ecclesiæ, vt 12. q. 2. de viro. & 33. q. 2. latorē. Item nō potest intelligi de communione fideliū, quia de illo loquitur in fi. Sed dic quod loquitur de communione fratrum, idest, quòd nō communicabit alijs fratribus uel in choro, uel in mēsa, vel in dormitorio.

iterum addantur [a] septem dies interdicta ecclesiam intrandi licentia, & omnia diuina officia audiendi. Post vero addantur duo dies, quibus à pace, & communione [b] sanctæ ecclesiæ sint suspensi. Deinde vero iterum alijs duobus diebus sub eadem expectatione deportentur. α Quibus vno die superaddito, omni expectatione veluti iam desperata, reus mox anathematis gladio feriatur.

α ¶ Deportentur.] *Antea legebatur*, expectentur.] *Emendatum est ex Polycarpo, Anselmo, & vetustis Gratiani exemplaribus, in quorum nonnullis hæc est glossa interlinearis*, idest expectentur.

Item Damasus Papa ad episcopos Italiæ, epist. 6.

¶ Nullius accusatio per scripta suscipiatur. C. III.

Ansel. 5. c. 48. Poly. l. 5. u. 1.

RElatum est ad sedem Apostolicam, vos accusationes fratrum per scripta [c] suscipere absque legitimo accusatore. Quod deinceps in omni terrarum orbe fieri Apostolica auctoritate prohibemus; & quod nuper factū est, absque vlla retardatione corrigere † curamus: nec vmquam prius per scripta eorum, qui accusantur, causam discutere liceat, quàm per querelantium institutionem † vocati canonice ad synodum veniant, & præsens per præsentem agnoscat veraciter, & intelligat, quæ ei obijciuntur. *& infra.* ¶ Leges enim sæculi accusatores præsentes exigunt, & non per scripta absentes. Vnde canonica Patrum constituta non semel, sed sæpissime clamant, nec accusationes, nec testimonium, † [d] vllum per scripta posse proferre, nec de alijs negotijs quicumque testimonium dicat, nisi de his, quæ sub præsentia eorum acta esse noscuntur. Similiter, & qui alium accusare elegerit, præsens per se, & non per alium accuset, inscriptione videlicet præmissa. Neque vllus vnquam iudicetur, antequam legitimos accusatores præsentes habeat, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Curandum namque † est, ne ira [e] quemquam subripiat, † faciatque citius omne, quod non licet.

† *corrigi rogamus*] ori.

† *al. institutiones*

11. q. 3. c. eorū qui.

† *testimonia*] orig.

3. q. 9 qui accusare.

† *al. quoque*

† *al. cuiquā subrepat*]

Item Felix Papa II. Athanasio, & omnibus orientalibus episcopis, ep. st. 1. c. 3.

¶ Vt aut timore eiecti, aut suis rebus expoliati ad synodum non vocentur. C. IIII.

Burc. l. 1. c. 121. Iuo, p. 5. c. 335.

SI primates, accusatores episcoporū cum eis pacificare [f] familiariter minime potuerint; tunc tempore legitimo eos ad synodum canonice conuocatam, non intra angusta tempora canonice conuocent, & non prius, quàm eis

RElatum.] CASVS. Quidam iudices ecclesiastici accusationes & testes recipiebant in causa criminali per epistolas, quod dicit Damasus non esse faciendum in futuro, & quod nuper factum est, debeat emēdari. Nam accusatus legitime citatus accusatorem & testes debet habere præsentes, & locū defendēdi, vel ad abluenda crimina, nec iudex ex iracundia damnat delinquentem.

c ¶ Scripta.] sic ī. 2. q. 8. per scripta.

d ¶ Testimonium.] iudiciale. nam per litteras pōt aliquis perhibere alij testimoniū famæ suæ, vt 71. distin. extraneo. & c. hortamur. & de cōsecra. dist. 1. iubemus. Sed iudiciale non.

Testimoniū per litteras potest exhiberi.

e ¶ Ira.] quia tempore iræ non discernit homo quod iustum est, vt 11. q. 3. illa.

SI primates.] CASVS. Quidam accusabāt episcopos ꝓsequendo suam iniuriam vel suorū: quęrit Anastasius a Felice, qualiter ī hoc negotio sit ꝓcedendū? & rñdet, ꝙ ipsi debēt ad concordiam reuocari per transactionem, si fieri potest: alioquin debent legitime citari, & eis primates debent quidquid obijcitur significare, vt parati venire possint ad respondendum. Si vero deiecti fuerint vt vel timore, aut suis rebus expoliati, accusatoribus respondere non debent, nisi prius restituantur.

Iudex, an possit inter partes cōponere.

f ¶ Pacificare.] potest ergo iudex componere inter partes. vt 90. distin. studendum. & 23. q vlt. si quis membrorū. & q. 4. si illic. ff. de no. ope. nun. l. 1 § potest & est simile. ff. de vsu. æquissimum. Sed hoc uerū est in crimine, quod non inducit depositionem: quia in alijs licet componatur, potest iudex ex officio suo de crimine inquirere, vt extra de col. dete. c. 1. & 2. & C. de abo. l. 2. Similiter in denūtiatione non admittitur compositio, vt ī. 2. q. 7 quapropter. Vel intelligitur cum non accusatur de iniuria facta ecclesię, sed personę. 23 q. 4. si is qui. & sic nō ob. 2. q. 7. quapropter. Vel melius ibi loquitur in denūciatio-

In hoc ꝯdicit, qa videtur nemine esse cogendum ad accusandū. L. Sed hoc locū habet in solenni accusatione, ad quā nemo compellitur, nisi casualiter ī. ea. q. 1. c. 2. & ī. e. q. 6. Epiphanium. Arch.

ciatione, ad quam quilibet tenetur. De hoc not. ſ. 2. q. 3. §. notandum. 2. in fi.

a ¶ Quid eis.] ſic 3. q. 9. indicas. extra de dila. præterea. extra de appel. ſignificantibus.

tuit Hadrianus in ſynodo, vt ſi epſ accuſatus æger fuerit, vel aliud impedimentum habuerit, mittat legatũ, qui eũ excuſet. Sed ſi die ſtatuta, hoc eſt intra ſpatiũ duorum, vel trium menſium, vel eo amplius prout cauſa dictauerit, citatus per contumaciã non uenerit, debet

per ſcripta ſignificent, quid eis[a] opponitur, vt ad reſponſionem præparati adueniant. Nam ſi aut vi, aut timore eiecti, aut ſuis rebus expoliati fuerint; nec canonice vocari ad ſynodum poſſunt, nec reſpondere æmulis debent, antequam canonice reſtituantur, & ſua eis omnia legaliter reddantur.

His auctoritatibus euidentiſſime datur intelligi, quòd niſi quis canonice vocatus fuerit, etiam ſi aliqua occaſione ad ſynodum veniat, ſuis nullatenus cogitur reſpondere inſidiatoribus. Canonica autem vocatio eſt, quando ſeruato dierum interſtitio, ſecundum auctoritatem beati Silueſtri, cauſæ ſuæ litteris adeſſe iubetur, quibus, quid ei obiiciatur, auctoritate Felicis Papæ ſignificari oportet.

QVAESTIO III.

Q VÒD *autem*[b] *per procuratorem ſuum cauſam agere valeat, qui impeditus cauſæ ſuæ adeſſe non valet, auctoritate Romanæ ſynodi, quæ tempore Hadriani Papæ celebrata eſt, probari videtur, in qua, c. 5. ſic ſtatutum legitur.*

¶ Pro ſe legatum ad ſynodum mittat, quem grauis neceſſitas præmit. C. I.

In capitulis Hadriani. c. 5. & Felix. 1. epi. 2. Poly. l. 5. ti. 1. Burc. l. 1. c. 51. Iuo, p. 5. c. 161. Pann. l. 4. c. 19.

SI ægrotans fuerit epiſcopus, aut aliqua eum grauis neceſſitas detinuerit; pro ſe legatum[c] ad ſynodum mittat; nec à communione ſuſpendatur, cui crimen intendi-

HIS. CASVS. Concludit Gr. ex ſupradictis cap. dicens, q niſi quis canonice fuerit uocatus, & ſi propter alia negotia ad ſynodum venerit, non tenetur rñdere. Quæ aũt ſit canonica vocatio, dictũ eſt ſ. in c. præſenti. qđ eſt Silueſtri. & p c. felicis, dicitur, q accuſatio debet ſignificari quod ei obiicitur ab accuſatore.

QVÒD autẽ. CASVS. Hæc eſt qſt. 3. in qua quæritur, an aliquis poſſit per procuratorẽ cauſam ſuam agere. Et certũ eſt, q nõ in cauſa criminali, vt ĩ. ea. in criminalibus. niſi in quattuor caſibus, vt in crimine iniuriarum, in quo illuſtris perſona agit per procuratorẽ, vt 3. q. 9. §. niſi & in crimine ſuſpecti tutoris, vt ff. d proc. nõ ſolũ. §. vlt. Itẽ ad allegandũ cauſas abſentiæ, vt ĩ. c. 1. & 2. Itẽ in minoribus criminibus, vt no Io i hoc loco, vt ff. an per aliũ cau. app. l. 1. quia in leuibus criminibus non fit inſcriptio, vt ff. de accu. leuia. In ciuili poteſt, niſi in caſibus aliquibus, vt in accuſatione populari, in qua actor non agit per procuratorem, vt ff de procu. licet & in cauſa ſtatus, vt C de aſſer. tol. l. 1. Quidam etiam cogũtur dare procuratorẽ, vt epiſcopi & ſacerdotes, vt ĩ. ea. quia epiſcopus. & illuſtres perſonę, vt C. de procu. l pe. De hoc plenius inuenies. ſ. 2. q. 6 ſi quando, in apparatu.

b ¶ Quod autem.] In cauſa iniuriarum datur procurator. Item in crimine ſuſpecti, vt ff. de procura. non ſolum. §. vlt. & in minoribus criminibus. ff. an per alium cauſæ appel. l. prima, quia in leuibus criminibus non fit inſcriptio. ff. de accuſ. leuia. & ad allegandum cauſas abſentiæ in ciuili dari poteſt procurator. ſed in actione populari non poteſt procurator dari. ff. de procura. licet. & in cauſa ſtatus, vt C. de aſſer. toll. l. prima, quidam etiam coguntur dare procuratorem, vt epiſcopi;[1] vt ĩ. quia epiſcopus. & illuſtres perſonæ, vt C. de procu. l. vlt. De hoc plenius inuenies ſ. 2. q. 6 ſi quando.

SI ægrotãs.] CASVS. Quæſitũ fuit ab Hadriano, an epiſcopus accuſatus debeat excõicari: quia citatus non venit. & rñdet q nõ, niſi per contumaciã die ſtatuta venire contẽnat, & hoc eſt intra ſpatiũ duorum, vel trium mẽſium, vel eo amplius, prout cauſa dictauerit, & tũc niſi fuerit impeditus. debet excõicari: ſed ſi ægritudinẽ, vel aliud graue impedimentum habuit, mittat legatum ad ſynodum, qui abſentem accuſatum excuſet. Iſte caſus planus eſt & bonus, ſic ponendo caſum uidebis cõtinuationẽ litteræ, quã per expoſitionẽ caſus perpẽdes. Vel pone caſum ſicut littera ſonat. Sta-

Procurator in cauſa populari non põt dari.

1 Hoc eſt falſum, ut patet extra de iur. cal. c. vlt. Arch.

bet excommunicari: niſi aliena, id eſt, grauis eum neceſſitas præoccupauerit.

c ¶ Legatum.] Sed numquid tenetur infirmus vel abſens ex iuſta cauſa, ex neceſsitate procuratorẽ mittere reſponſurum nomine abſentis? non videtur, extra de procu. querelam. nam ſi cõtra abſentem feratur ſententia, & ipſe poſtmodum probet iuſtã cauſam abſentiæ, retractatur ſentẽtia, licet non miſerit procuratorem, vt extra de ſen & re iud. cũ Bertholdus. & 7. q. 1 præſentium immo & ſi ſub pœna promiſiſſet aliquis ſtare iudicio ad certã diem, ſi probaret iuſtã cauſam abſentiæ, ſubuenitur ei, vt ff de arb ſi cũ dies. §. ſi quis ex litigatoribus. Nam ægritudo iudicis vel partis prorogat diem ff. de re iudi. quæſitum. immo etiam ſi probabili cauſa abſit, non proceditur contra eum, vt extra de off deleg conſultationibus. Item ſecundum hoc non eſſet melior conditio illius, qui abeſt ex iuſta cauſa, quàm illius, qui abeſt ex iniuſta cauſa, quia qui non vult intereſſe ſufficit ei ſi mittat procuratorem, vt ff de proc. l. 1. & generaliter traditur pro regula, quotieſcumque quis abeſt ex neceſſitate, non ex voluntate ſubuenitur ei, ſiue habeat procuratorem, ſiue non, vt ff. ex quib. cau. maio. ſed & ſi § ult. Item ſufficere debet talis, qui alleget cauſam abſentiæ, ut 65. diſt. ſi quis. Econtra probatur, q non ſufficit mittere procuratorẽ, qui alleget cauſam abſentiæ, niſi alleget cauſam cauſæ, vt 18. diſt. epiſcopus. nam ſicut quis poteſt mittere nuncium, ſic & procuratorem, vt extra de ap. conſtitutus, nec excuſatur qs per iuſtã abſentiam quin fiat miſſio in poſſeſſionẽ bonorũ ſuorum ſi nõ ſit qui defendat eũ, vt extra de eo qui mit. in poſſ c. vlt. nec exuli ſubuenitur ſi nõ ſe-

Procuratorem non tenetur mittere habẽs iuſtam cauſam abſentiæ.

relinquit procuratorem, vt ff. de mino. Papinianus. nec ei qui appellationis causam prosequitur, vt ff. cum, qui ap. in prouincia debere defendi. l. 1. & 2. nec subuenitur absenti causa reipublicæ, vt C. de i integ. rest. ignorare. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ actor semper tenetur mittere

testimonium dicẽdum, vel ad municipales necessitates vocetur ff. si qs cau. l. 2. in prin. Itẽ si occupatio propriorum negotiorũ eum urgeat, vt ff. de re iud. cõtumacia.

REOS. CASVS. Dicitur, ꝙ si quis de capitali crimine accusatur, potest se excusare per procuratorem, qui impedimentum alleget absentis.

tur, nisi [a] ad causam suam dicendam, electorum iudicum die statuta litteris euocatus minime occurrerit, hoc est (nisi aliena † [b] præoccupauerit necessitas) infra duorum, vel trium mensium spatium, & eo amplius, pro vt causa dictauerit.

4. q. 5. c. vnico. † *alsa*] ori.

Codicis lib. 9. tit de accusat. & inscrip. l. 3. Imp. Alexander Aug. ¶ [*Reos capitalium criminum absentes etiam per procuratorem defendi* [c] *leges publicorum iudiciorum permittunt.*] *Ecce, quòd episcopus impeditus, & causa sua adesse non valens; legatum pro se iubetur ad synodum mittere. Sed legatus iste non ad causam agendam, sed ad necessitatem synodo exponendam mittitur, qua impeditus episcopus synodo præsentiam suam exhibere non valuit. Causam autẽ (maxime criminalem) nulli, nisi per se agere licet.*

Vnde Hadrianus Papa in capitulis, c. 38. ait.

¶ Criminaliter accusans, vel accusatus per se experiatur. C. II.

Ans. l. 3. c. 88. Pann. l. 4. c. 56

IN criminalibus [d] causis nec accusator, nisi per se, aliquem accusare potest, nec accusatus per aliam personam se defendere permittitur.

Item Anacletus Papa.

¶ ***Hoc capitulum, quod ex Anacleto citatur, habetur in concilio Eugenij Papæ secundi, tempore Ludouici, ac Lotharij Imperatorum habito, cap. 19. Quod etiam à Leone quarto est repetitum. Ex quo canone Lotharius lib. 2. legum Longobard. ti. de aduocatis, & Vicedominis, octauum capitulare composuit.***

¶ In omnibus causis, præterquam in criminalibus episcopi, & sacerdotes pro se aduocatum habeant. C. III.

QVia episcopus, [c] vniuersique sacerdotes ad solam laudem Dei, bonorumque operum actiones consti-

[c] ¶ Defendi.] scilicet ad excusationes proponendas, & etiã ad exceptiones obiiciẽdas, vt extra de accu. veniens. & ca. super his. Melius est enim qualemcunque procuratorem admitti, quã absentem, &c. ff. de procu. seruum. §. publice. C. de proc. exigendi. licet M. dicat per legem istam, ꝙ post li. contesta. potest interuenire procurator ad defendendum in crimine.

ECCE. CASVS. Concludit Gra. ex supradictis, ꝙ in causa criminali potest quis procuratorem mittere si est impeditus, non vt causam agat principalem, sed ut excuset absentem. Causam enim criminalem nullus per procuratorem agere potest, sed per seipsum, vt i. c. 1.

IN criminalibus.] CASVS. Hadrianus fuit interrogatus an per procuratorem quis accusare possit, vel respõdere in causa criminali. & respõdet dicens, ꝙ nõ: sed in propria persona sit accusator, & etiam accusatus.

[d] ¶ In criminalibus.] nisi in casibus no. 2. q. 6. si quando.

QVia episcopus.] CASVS. Dicitur in hoc cap ꝙ vnusquisque episcopus uel sacerdos in ciuili causa propria, uel ecclesiastica debet habere procuratorẽ bonæ famæ, & vitæ laudabilis: in causa vero criminali non nisi per se agat, uel respondeat.

mittere suum procuratorem, siue possit, siue non possit venire, per id quod legitur. ff. de diuer. & temp. præscr. l. 1. reus autẽ non tenetur. Melius potest dici, ꝙ siue sit reus, siue sit actor, si habet iustam causam absentiæ, nõ tenetur mittere, nisi sub hac forma sit citatus, ut ueniat, vel procuratorem mittat, vt probatur extra de do. & contu. cũ dilecti in fi. alioquin sufficeret talem mittere, qui alleget causam absentiæ. 18. dist. placuit. & extra de sen. & re iud. tenor. tamẽ si diutino impedimento quis est detẽtus, si tale sit negotium, quod possit expediri [1] per procuratorem, ita vt plene iudex possit instrui per procuratorem sicut per dominum, bene tenetur mittere procuratorem talem sufficienter instructũ. Et ego credo, ꝙ decr. querelam, tales causas appellat graues, quæ ita intricatæ sunt & inuolutæ, ꝙ non de facili per procuratorem possunt expediri, sed tamen non nego quin semper possit actor mitti in possessionem rerum absentis ex quacunque causa reus abest, vbi actio est tempore peritura. Io.

[1] Vel dic prout in ipsa decreta. querelam. not. Go. ꝙ causæ graues in quibus procurator interuenire non potest, est causa status cũ quis vendicatur i seruum. C. de asserti. tollen. l. 1. in prin. 54 distinct. frequẽs. secus si quis clamat in libertat ẽ. 2. q. 6. si quando. Arch.

[a] ¶ Nisi.] id est, si non.

[b] ¶ Aliena] vel quia vocatur à Rege, vt 18. dist. si eps. tñ canon alia tria excipit, ætatem, & ægritudinem & grauiorem necessitatem, vt 18. dist. placuit. Item si ad

[e] ¶ Quia episcopus.] sed quid si ita pauper est sacerdos, ꝙ non possit constituere procuratorem? Tũc per se litigabit, sicut illustres pauperes, vt in Auth. de illustri. & qui superillustres sunt. coll. 5. ideo aũt iubẽtur sacerdotes cõstituere procuratores: quia nõ expedit seruos Dei litigiosos esse, vt extra de syndico, c vno. & 2. q. 7. sicut. & ne cogantur recedere à diuinis obsequijs, vt C. de epis. & cle. omnes. tum etiam quia causę materiam criminibus creare noscuntur, vt C de iud. properandum in prin. haber ergo quælibet ecclesia œconomum, vt 89. dist. quia. & 9. q 3 cum scimus 16 q. 7. quã in quibusdam. & constituetur auctoritate epi C. de episc. & cler omnes. §. hoc nihilominus. Sed quid si canonici aliqui contra epm volunt agere, tunc à superiore [2] dandus est procurator ad litem, sicut cũ pupillus agit ꝯ tutorẽ. C. de in li. dando tu. vel cu. l. 2. & vlt Sed secundũ iura nostra canonici ꝑ se sine epo cõstituent

[2] Scilicet ordinario tantum nõ delegato: quia hoc mixti est imperij secundum Inno. & H. quod dic, vt no. extra de procur. petitio. Ar. Sacerdotes iubentur litigare ꝑ procuratores.

procuratorem. Io. sed certe procuratorem ad agendũ contra aliũ ab ep̄o non possunt constituere sine auctoritate ep̄i. nec esse in iudicio, vt extra de iu. causam. & extra de proc. c. 1. B. Item habes hic, ꝙ procurator nõ potest esse infamis, vt dixi 3. q. 7. c. 1. Item habes hic, ꝙ ep̄s & sacerdos semper debẽt litigare per procuratores. Et sic patet, ꝙ ante litis cõtestationẽ & post, potest clericus secundũ iura nostra constituere procuratorem, & per ipsum iurare de calumnia, vt probatur extra de iura. cal. cum causam. nisi uelis exponere ibi procuratorem. idest, œconomum, vt extra de iur. calum. in pertractandis. Et lex dicit, ꝙ vbi cõuenitur monasterium, vel ecclesiastica persona, possunt constituere procuratorem, vt in Authen. de sanct. episc. §. si vero ep̄i. colla. 9. Alij vero comparant prælatos tutoribus: & dicunt, ꝙ sicut tutor vel curator non potest ante lit. contest. constituere procuratorem, vt C. de proc. neque. sic neque prælatus: quod non concedo. Nulla est enim comparatio inter tutores & prælatos, q͂a tutor est temporalis, prælatus est ꝑpetuus. tutor non vtitur bonis pupilli, sicut prælatus bonis ecclesiæ. tutela est onus, sed prælatura est honor. prælatus habet liberam & generalem administrationẽ in bonis ecclesiæ, & dare potest bona aliqua, si hoc habeat cõsuetudo ecclesiæ, sed tutor non. extra de dona. c. cæterum.

Canonici contra episcoporũ agẽtes, procuratorem cõstituere possunt.

Prælati non sunt tutoribus comparandi.

synodo episcoporum? Et respõdet, ꝙ non: quæ debet congregari suo tempore, & auctoritate Papæ speciali. sed si aliter præsumptum fuerit, vanum erit.

c ¶ Auctoritate.] generali. audiri enim potest causa episcopi: sed non potest terminari sine speciali mandato

tuuntur, debet vnusquisque eorum tam pro ecclesiasticis, quàm etiam pro suis actionibus (excepto publico [a] videlicet crimine) habere aduocatum [b] non malæ famæ suspectum, sed bonæ opinionis & laudabilis artis inuentum: ne dum humana lucra attendunt, æterna præmia perdant.

QVAESTIO IIII.

QVÒD *autem absque synodali audientia damnari non debeat, auctoritate Iulij Papæ probatur, qui epist. 1. ait.*

Et in cap. Hadriani, c. 3. capitul. l. 6. c. 287

¶ Nisi in legitima synodo episcopus iudicari, vel audiri non debet. C. I.

NVllus episcopus, nisi in legitima synodo, & suo tempore Apostolica auctoritate [c] conuocata super quibusdam † criminationibus pulsatus audiatur, vel † iudicetur, vel damnetur. Sin aliter præsumptum à quibusdam fuerit, in vanum deducatur, quod egerint, nec inter statuta [a] ecclesiastica vllo modo reputetur.

† *al.* qbuscuis
† *al.* idest

a ¶ Statuta.] *Abest hæc dictio ab originali, & ceteris locis indicatis.*

Item Zepherinus Vrbis Romæ archiepiscopus, epistola prima, episcopis Siciliæ.

¶ Episcopus accusatus à duodecim audiatur, causæ vero finis ad sedem Apostolicam deferatur. C. II.

DVodecim iudices quilibet episcopus accusatus, si necesse fuerit, eligat, à quibus eius causa iuste iudicetur: nec prius audiatur, aut excommunicetur, vel iudicetur; quàm ipsi [d] per se eligantur, & regulariter vocatus † ad suorum primo conuentum episcoporum, per eos eius causa iuste audiatur, & rationabiliter discernatur. Finis vero eius causæ ad sedem Apostolicam deferatur, vt ibidem terminetur: nec antea finiatur (sicut ab Apostolis, vel successoribus eorum olim statutum est) quàm eius auctoritate fulciatur.

3. q. 8. c. 1. Poly. l. 5. ti. 4. Ans. l. 3. c. 45. Iuo. p. 5. c. 245
† *al.* vocato

Quòd vero absque synodali audientia episcopus damnari prohibetur: sine præiudicio Romanæ sedis oportet intelli

a ¶ Publico.] publicũ uocat hic crimen, de quo solemniter & publice põt quis accusari. idem enim est in priuatis criminibus, vt C. de iniu. l. ult. quia nec in illis interuenit procurator, vt ĩ. ea. in criminalibus.

Crimen publicũ quod dicitur.

b ¶ Aduocatum.] id est, procuratorem.

QVÒD autem absque.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæstio, qua quæritur, an episcopus sit damnandus sine synodali auctoritate. Sed hæc quæstio tractata fuit supra 3. q. 8. sed hoc solum adijcitur hic, quòd Romanus Pontifex potest episcopum sine concilio damnare, vt ĩ. ea. §. quod vero.

NVllus episcopus.] CASVS. Quæsitum fuit à Iulio. vtrum episcopus sit condemnandus absque dato apostolicæ sedis, licet absolui posset, vt 3. quæst. 6. quamuis. & c. dudum. tamen hoc non credo, ut dixi. 3. q. 6 accusatus. Et arg. ĩ. c. prox. in fi.

DVodecim iudices.] CASVS. Dicitur hic, quod si necesse fuerit, episcopus accusatus duodecim habeat iudices à se electos, qui crimen examinabunt episcopi: sed Papa sententiam dabit, si necesse fuerit, quod est si metropolitanus non eligit, vel suspectos eligit.

d ¶ Ipsi.] ĩ. 9. q. 3. cuncta. & c. ipsi. & c saluo.

QVOD VERO. CASVS. Dictum est ſ. c. nullus ꝙ episcopus condemnari non debet nisi sine synodo cõgregata, quod intelligi debet absque præiudicio Romanæ

manæ sedis. Nã Romanus Pontifex quoslibet pôt absoluere & condemnare absque synodo congregata, quod duabus auctoritatibus probat Gra. scilicet Gelasij, & Hadriani, & sequenti §. dicitur, ꝙ in synodo vbi episcopus accusatur, non debet aliquis facere strepitum, tumultum, nec contentiosis vocibus acclamare, & hoc probatur auctoritate Apostoli, & Esaiæ prophetæ, sed omnia debent humiliter proferri, ne contentiosis vocibus sensus turbetur auditorum, & vigor iudiciarius eneruetur propter tumultum. & si quis fecerit strepitum, vel tumultum, eiiciatur velut irrisor auctoritate Salomonis dicētis: Eijce derisorē, &c. & sententiam excommunicationis per triduum patietur.

gi, quæ sua auctoritate, quosque valet damnare, vel damnatos absoluere. Vnde Gelasius Papa [Ipsi sunt canones] infra causa nona, [Sententia excommunicationis notatus.] ¶Item Hadrianus, c. 8. [Saluo Romana ecclesia in omnibus primatu, manifestum est, quòd illa, quæ sunt per vnamquamque prouinciam, ipsius prouinciæ synodus dispenset: sicut in Niceno [a] constat decretum esse concilio.] Cum vero accusatus ad concilium venerit, quidquid considentium consultationibus agitur, aut ab accusantium parte proponitur, non contentiosis vocibus, sed mitissima verborum relatione proferatur.

(Margin: est initiũ causæ nonæ. — 3 q. 6. neminem.)

Vnde in Toletano concilio xi. c. 1. legitur.

¶In cognitione causarum contentiosi locum non habeant. C. III.

(Margin: Ans. in principio. Iuo, p. 4. c. 245. † al. perturbare. Iac. 1. † al. turbo. al. quando silentium perit, & iudicium obstrepentiũ turba confundit. † al. colla tionibus † al. à causantium † al. iudicum. Esa. 32. Prou. 22. † in vulgatis legebatur, confessione)

IN loco benedictionis [b] considentes Domini sacerdotes nullis debent aut indiscretis vocibus perstrepere, aut quibuslibet tumultibus perturbari, † nullis etiam vanis fabulis, vel risibus agi, & (quod deterius est) obstinatis disceptationibus tumultuosas voces effundere: [Si quis enim, vt Apostolus ait, putat se religiosum esse, non refrænans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio:] cultum enim suum iustitia perdit, quando silentia iudicij obstrepentium turba † confundit, dicente propheta: [Erit cultus iustitiæ silentium.] Debet ergo quidquid aut consultationibus † considentium agitur, aut ab † accusantium parte proponitur, sic mitissima [c] verborum relatione proferri, vt nec contentiosis vocibus sensus audientium turbent; nec iudicij † vigorem de tumultu eneruent. Quicumque ergo in conuentu concilij hæc, quæ præmissa sunt, violanda crediderit, & contra hæc interdicta aut tumultu, [d] aut contumelijs, vel risibus concilium conturbauerit; iuxta diuinæ legis edictum, quo præcipitur: [Eijce derisorem, & exibit cum eo iurgium.] & cum omni dedecore de confessione † abstractus à communi cœtu secedat, & trium dierum excommunicationis [e] sententiam perferat.

QVÆSTIO V.

(Margin: Idem epi. 109.)

NVNC autem [f] quæritur, an sit aliquis iudicandus maleuolus; quia crimen alterius indicat. De hoc scribit B. Augustinus, sermo. 3. de communi vita clericorum, seu regula tertia, dicens.

b ¶In loco benedictionis] id est synodi.

c ¶Mitissima.] vt C. de obseq. patrono præs. l. si manumissori. & 3. q. 7. si quis adeo. lex punit talem vltimo supplicio, vt C. de his, qui ad ecclesiam confu. denunciamus.

d ¶Tumultu.] sic præsumitur de iniusta electione illius, qui per clamorē est electus. extra de ele. Osius. 8 quæst. 1. si ergo. Et est simile de consecra. distinct. 3. irreligiosa.

e ¶Excõicationis.] à consortio fratrũ. sic supra distinct 45. neminem.

f ¶Nunc autem.] Hic intitulatur quinta q̃stio, qua quæritur, an aliquis sit maleuolus iudicandus, quia indicat crimen alterius. Et certe si bono zelo hoc faciat, præmissa admonitione, non debet maleuolus iudicari, vt 2. q. 1. si peccauerit. dum tamen indicet tali, qui possit prodesse, & non obesse, vt 22. q. 5. hoc videtur. Item si crimen, quod proponitur, vult probare: si ex charitate hoc facit, auditur, vt j. c. 1. Si ex odio hoc facit, repellitur, vt 3. 2. q. 7. si qui sunt.

1 ¶Nunc autem.] Si bono zelo quis indicat crimē illi, qui potest prodesse, & non obesse, non est maleuolus. 2 q 5. hoc videtur. & si præmonuerit eum quem accusat. 2. q. 1. si peccauerit. Vel si crimen propositum vult probare. 2. q 8. qui crimen. 3 ea. q. 1. c. 2. Sed si crimen tantum proponeret, & non prosequeretur, puniendus esset tamquam proditor, vt 46 dist. accusatores.

(Right margin: 2 Sub. sed non sacramẽtorum, vt dixi 3. e. q. 2 psenti. ibi videas. Arch. — Crimen indicans non semper dicitur maleuolus. — 3 In hoc casu, si facit ex charitate auditur j. ead. c. 1. Si ex odio hoc facit, repellitur. 2. q. 7. si qui sunt. Arch.)

(Left margin: 3 Sic scribit H. Alc. & L. Ad idē 9. q. 2. non initiati. secundum H.)

tum vel tumultum, vel aliquid simile.

a ¶Sicut in Niceno.] 3. 3 q. 6. neminem. 1

IN loco benedictionis.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ in synodo vbi episcopus accusatur, vel causæ difficiles tractantur, nullus debet facere strepitũ, vel

Non vos.] CASVS. Quidam se putabant peccare, cū indicabant crimen alterius, sed Aug. dicit, ꝙ nō peccant: si hoc bona fide faciūt, immo magis delinquunt si tacēt ꝑmittendo perire quos corrigere pñt. Et hoc probat similitudine morbi corporalis, vel alterius. & auctoritate Salomonis, dicentis, Dulciora sunt, &c. g ¶ Amarissime.] idest, amare. EX HIS. CASVS. Concludit Gr. ex supradictis cap. ꝙ melius est aliorū crimina ex charitate indicare, quàm celare. Sed Eusebius videtur dicere cōtrarium, qui

a ¶ Nō vos.] hoc c. loquitur de denunciatione, & de secreta correctione. Et est argu. hic, ꝙ quilibet ad denunciationem tenetur. b ¶ Indicatis.] illis, qui possunt ꝓdesse. c ¶ Tacendo.] j. 8. q. 1. quid aūt, contra. sed hic d secreta correctione loqtur, ibi de manifesta.

¶ Ar. 23. q. 5. nō putes. vbi de hoc. arg. ad hoc 3. 2. q. 1. qs quis 2. q. 7. sicuts & c. quapropter 24. q. 3. iam sacerdotes.

¶ Magis nocet, qui crimen celat, quàm qui amicabiliter indicat. C. I.

Non vos[a] iudicetis esse maleuolos, quando crimen alterius indicatis.[b] Magis quippe innocentes non estis, si fratres vestros, quos indicando corrigere potestis, tacendo[c] perire permittitis. Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultari, dum timet secari; non ne crudeliter à te siletur, ac misericorditer indicatur? quanto ergo potius debes † manifestare crimen, ne deterius putrescat in corde? († eum debes manifestare, ne, &c.] or.)

Idem ad Vincentium Donatistam, & Rogatistam, ep. 48.

Non ois.] CASVS. Vincētius hæreticus compellebatur flagellis ad fidem, quā susceperat retinendam, de quo Vincentius conquerebatur. Augnst. vero dicit, ꝙ cogi pōt: qa errantibus & malis non est parcendum, sed corrigendi sunt; & quia correctores sunt meliores quàm alij: & hoc probat quinque exemplis, s. amici, & dispensatoris, medici, Dei, & pastoris. Primū exēplū est in principio. Secundū est ibi, [Vtilius.] Tertiū ibi, [Et q phreneticū.] Quartū ibi, [Quis potest nos.] Quintum ibi, [Noueris aliquādo.] d ¶ Tollitur.] non obst. 86. dis. pasce. qa illud de eo q ad mortē esurit. sic. 11. q. 3. qm̄ multos. Et est hic arg. ꝙ excōicato non est danda eleemosyna. De hoc dixi 42. dist. quiescamus. e ¶ Patriarchas.] Iacob & filios eius, qui per famē coacti iuerunt in Ægyptum. f ¶ Flagello.] no. voluntatem potius spectandam, quàm factum, vt 23. q. 1. paratus distin. 5. ad eius vero. & qualitas facti ex ꝑsona faciētis ꝑsumitur. 11. q. 3. absit. & 33. q. 4. ea vidētā.

¶ Nec qui parcit est amicus, nec qui verberat, inimicus. C. II.

Non omnis, qui parcit, amicus est; † nec omnis, qui verberat, inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quàm voluntaria oscula inimici. Melius est cum seueritate diligere, quàm lenitate decipere. ¶ Vtilius esurienti panis tollitur,[d] si de cibo securus iustitiam negligebat; quàm esurienti panis frangitur, vt iustitiæ seductus acquiescat. † ¶ Et qui phreneticum ligat, & qui lethargicum excitat, ambobus molestus ambos amat. ¶ Quis nos potest amplius amare, quàm Deus? Et tamen nos non solum docere suauiter, verum etiam salubriter terrere non cessat. Fomentis lenibus, quibus consolatur, sæpe etiam mordacissimum medicamentum tribulationis adiungens, exercet fame patriarchas[e] etiam pios, & religiosos; populum contumacem pœnis grauioribus agitat; non aufert ab Apostolo stimulum carnis tertio rogatus, vt virtutem in infirmitate perficiat. *& infra*. ¶ Noueris α aliquando furem auertendis pecoribus pabulum spargere, & aliquando pastorem flagello[f] ad gregem pecora errantia reuocare.

(23. q. 4. nimiū. § non omnis. *Prou.* 27.) († Concor. tex. in l. 1. ... tæ culpæ ... amicos, ... ibi no. ... ver. sig. ... cit l. verb... rum. eo. ... j. 33. q. ... nimiū. ... c. si vir, ... adult.) (*Gen.* 42.) (1. *Cor.* 12.)

α ¶ Noueris.] *Apud B. Augustinum legitur*, & noueris, *pendetq́; hac pars ex superiore periodi parte*. & putas nullam vim adhibendam esse homini, &c.

Item ex sermone 84. Ambrosii; qui sic incipit: [Amarior fortasse.]

Voluntas potius q̄ factum attendi debet.

¶ Non odio habetur, sed diligitur, qui castigatur, & corripitur. C. III.

Non osculatur semper pater filium, sed & aliquando castigat. Ergo, quando castigatur, qui diligitur, tunc circa eum pietas exercetur. Habet enim & amor plagas suas; quæ dulciores sunt, cum amarissime †[g] inferuntur. Dulcior enim est religiosa castigatio, quàm blanda remissio. Vnde ait propheta: [Dulciora sunt vulnera amici, quàm voluntaria oscula inimici.] († al. amarius) (*Prou.* 27.)

Non osculatur.] CASVS. Probat hic Ambro. ꝙ si ex charitate delinquentes corrigantur, bonum est. Et hoc probat exemplo patris,

Ex his verbis datur intelligi, quòd magis confert vtilitati fraternæ, qui crimen accusando, vel indicando persequitur, quàm qui celando fouere nititur. Eusebius autem Papa

qui sponte aliorum crimina confitentes repellit ab accusatione episcoporum. Et ad hoc inducit seq. cap.

Lli qui.] CASVS. In hoc c. continentur tria genera personarum, quæ repelluntur ab accusatione epo-rum, scilicet in fide catholica suspecti, inimici, & illi qui criminibus admittuntur viles, vt supra 4. q. 3. §. si autem ea conditio.

c ¶ Religiosus.] istud obtinet in exceptis criminibus, in crimine læsæ maiestatis, vbi accusator torquetur, vt 6. q. 1. §. verum C. ad leg. Iul. maie. nullus. in fi. sed in ciuili causa numquam torquetur aliqs, nisi in defectum probationum, vt in Auth. de testi. §. sancimus. coll. 7. Vel dic q prima pars loquitur de accusatore, secunda de teste, viles enim testes bene torquētur in exceptis criminibus, vt 4. q. 3. si autē ea. & etiam in ciuilibus negotijs in defectum probationum, vt dixi.

Testes viles possunt torqueri.

contra statuere videtur, dum aliorum crimina sponte confitentes in episcoporum accusatione recipi prohibet dicens epistola prima ad episcopos Galliæ.

¶ Ad accusationem non admittantur aliorum crimina sponte confitentes. C. IIII.

Ans. l. 3. c. 25.

ILli, qui aut in fide catholica, aut inimicitia suspecti sunt, ad pulsationem episcoporum non admittantur: quia veritatem professionis infidelitas, & inimicitia impedire solet. Nec illi credendi sunt, aut admittendi, qui aliorum sponte crimina [a] confitentur. Et ideo replicanda est [b] sollicite veritas, quam sponte prolata in illis vox habere non potest. Hanc diuersis cruciatibus è latebris suis religiosus † [c] tortor exigere [d] debet, vt dū [e] pœnis corpora subijciuntur, quæ gesta sunt, fideliter, & veraciter exquirantur.

† *rigorosus*] orig.

Item in prouerbiis, c. 11.

¶ De eodem. C. V.

QVi ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autem fidelis est, celat amici commissum. *Item infra c. 25.* ¶ Quæ viderunt oculi tui ne proferas in iurgio cito, ne postea emendare non possis, cū dehonestaueris amicū tuum.

Sed aliud est ex charitate aliorum crimina deferre, vt quos secreta admonitione corrigere non possumus, conuictos iudicis sententia corripiat: atque aliud, insidiando falsa obijcere, vel insultando vera facile exprobrare. Illud vero charitatis, hoc autem impietatis est officium. Vnde in eisdem prouerbiis, c. 12. dicitur: [Verba impiorum insidiantur sanguini: os iustorum liberabit eos.] & infra: [Qui quod nouit loquitur, iudex iustitiæ est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus.] Item. ¶ [Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui aūt testis est repentinus, [f] concinnat

d ¶ Exigere.] non per se, sed per alios, vt 96 dist. non liceat. per clericos autem, non per laicos. extra de sent. excom. vniuersitatis habes ergo hic, q prælatus pōt subditos corporaliter punire, vt 45. dist. cum beatus.

e ¶ Vt dū.] hoc non refertur ad oia prædicta, sed tantum ad illos, qui sponte confitentur. inimicus enī non potest esse testis in aliquo crimine. extra de simo. licet Hely. potest tamen dici, q inimicus torqueri quandoque potest, & æstimabit iudex an adhibebit ei fidem, vel non, vt ff. de quæstioni. in fi. Sed vtrum clerici debeāt subdi verberibus pro testimonio dicendo dubitatur, quod uidetur, [g] vt hic, & infra eadem q. proxi. quia & cap. presbyteri. & 45. dist. cum beatus. Dicunt tamen quidam minores clericos posse torqueri, sed non maiores. Alij dicunt omnes suspectos posse torqueri. nam & liberi vacillantes torquentur, vt extra de accu. [h] super his. ff de quæstio. de minore. & ecclesia virgis potest aliquos corrigere, 14. q. 5. c. 1. hoc certum est, q minores clerici indistincte pro quolibet crimine verberibus subijciuntur, vt 35. dist. ante. Sed maiores non, nisi pro enormibus, vt dist. 45. in summa. tamen licet clerici torqueantur pro delicto, non tamen pro testimonio dicendo secundum plerosque, qui dicunt non tenere istam legem. infra ea. q 6. presbyteri. Vel dic q clerici suspecti possunt torqueri non à laico, sed ab episcopo.

Clerici an possint pro testimonio torqueri.

qui sponte aliorum crimina confitentur publice, scilicet detractores, quos si contingat recipi in excepto crimine in accusationem vel testimonium contra eos, quia tales quamuis veritatem sciant, non est eis tamē sponte confitentibus credendum, sed elicienda est ab eis veritas per tormenta à iudice ecclesiastico, scilicet archiepiscopo cum reliquis episcopis, vt de suis latebris veritas eruatur. Sequens c. planum est.

a ¶ Sponte crimina.] idest, detractores, vt 3. q. 4. detractores. & 46. distin. accusatores. Vel aliter, idest sine discretione.

b ¶ Et ideo replicanda est.] idest, sæpius quærenda contra omnes supradictos, secundum quosdam, quod non placet sed contra confitentes tantum, quia inimici & infideles numquam admittuntur.

c ¶ Religiosus.] sed qualiter exercet religiosus vir causam sanguinis contra illud. 23. q. 8. his à quibus? Sed dic q ecclesiasticus iudex potest virga punire, vt 23. q. 5. c. 1. & hoc non est iudicium sanguinis, sed hic facit qōnes in causa ciuili, quod fieri licet in defectum probationum. ff. de quæstio. diuus. & etiam in ecclesiastica criminali. 2. q. 1. in primis. in fi. Quidam etiam ex hoc loco dicunt viles contra clericos generaliter admitti cum tormentis; sed falsum est, quia tantū in exceptis criminibus admittuntur viles, vt supra 4. q. 3. §. si autem ea conditio.

Iudex ecclesiasticus potest virga punire.

QVi ambulat fraudulenter.] SED ALIVD EST. CASVS. Soluit modo Gra. dictam obiectionem dicens, q accusare aliquem ex charitate ad hoc vt corrigatur a iudice, officium est pietatis, & ad bonos pertinet: sed falso accusare, vel falsa crimina alicui obijcere, officium est impiorum, & ad malos pertinet. Et hanc solutionem probat lex auctoritatibus, quarum quinque sunt de prouerbijs Salomonis.

f ¶ Repentinus.] Quale ergo erit responsum testis? nam

g Dicit H. notandū esse, q clerici spōte aliorum crimina confitentes indifferenter subijciuntur verberib⁹ si res exigat tales recipi in testimonium vt in hoc c. illi, qui. & ita ipse no. 45. dist. in summa. Ar.

h Al. de pœnis.

nam si cito respondet, videtur mendax, si in mora, videtur dubius, vt 50. dist. ponderet. 1

QVI autem.] Hæc quæstio diuiditur in tres partes, in prima quarum probatur, quod qui calumniatur, tenetur ad pœnam talionis, & hoc probat per tres auctoritates. Secunda ibi, [Presbyteri.] Tertia ibi, [Epiphanium.] Io. de F.

perdere quod numquam habuit. 30. q. 1. puellæ. 17. di. concilia. 23. q. 4. Guilisarius. 27. q. 2. §. ex his. 2

c ¶ Castigari.] hic vna pœna commutatur in aliam pœnam corporalem. sic 12. q. 2. §. libertus. & 68. dist. presbyter. 14. q. vlt. c. 1. si ff. de accu. hos §. omnibus. in fi.

f ¶ Ve-

a Vel dic quod hic repetit quæstionem, vt demonstret, quod in calumniatorem potest esse pœnæ commutatio secundum L.

1 Et 23. q. 1. c. quorundam. vbi de hoc, in fi.

linguam mendacii.] Item c. 13. ¶ [Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsiderate † loquitur, sentiet mala.] & infra. [Verbum mendax iustus detestabitur: impius autem confundit, & confundetur.] Item Augustinus in ps. 37. [Si aliquando 8 humana infirmitate pedes nostri in aliquod peccatum mouentur, insurgunt linguæ iniquissimorum inimicorum, cum fuisset miserendum: irrident impii, unde dolent pii.

† inconsideratus est ad loquendum] vulg. In vers. qa dixi

2 ¶ Iudex.] *Sic in Biblijs etiam Compluti, & Antuerpiæ impressis. Sed in nonnullis manuscriptis habetur,* index: *Græce autem* ἐπιδεικνυμένην πίστιν ἀναγγέλλει δίκαιος, ὁ δὲ μάρτυς τῶν ἀδίκων δόλιος, *id est*, clarum testimonium dat iustus, testis autem iniustorum dolosus.

8 ¶ Si aliquando.] *Hic versiculus videtur sumptus partim ex verbis B. Augustini, partim ex glossa marginali, & interlineari in eundem locum ex eodem B. Augustino, & Cassiodoro.*

CASVS. Hic intitulatur sexta quæstio, qua quæritur qua pœna sit puniendus qui deficit in probatione criminis, quod obiecit. Sed quæstio tractata est supra 2. q. 3. Sed Gratianus eam repetit, vt addat quædam c. de hac materia loquentia, & vt addat de commutatione & recompensatione pœnæ, vt qui non potest pati pœnam legitimam, patiatur aliam loco eius. Prima duo cap. seq. per se patent.

a ¶ Qui autem] hæc 1 quæstio expedita est, supra 2. quæst. 3.

b OMnis.] ¶ Puniatur.] si conuictus fuerit de calumnia, vt 2. q. 3. §. notandum 2.

QVia. CASVS. Quidam subdiaconus crimen cuidam diacono obiecit, sed defecit in probatione. Quæsitum fuit à Greg. qualiter debeat puniri? & respondet quod pœna talionis puniri non potest, cum sit diaconus, sed careat promotione sacerdotij, quam habere poterat, & executione officij, quod habet, & tamquam reuera infamis verberibus castigetur velut laicus conuictus de crimine, & illud verbum, velut laico, in apparatu exponitur multipliciter, sed certe per casum positum debes litteram intelligere.

c ¶ Manus.] presbytero enim & diacono tantum manus imponitur, vt 20. distin. presbyter. & c. diaconus. Sed supra 49. dist. c. 1. vbi & clerico iubetur manus imponi, sed illud de manu benedictionis, hoc de manu consecrationis. Vel dic quod tempore Gregorij, subdiaconatus non erat sacer ordo. 31. dist. c. 1.

d ¶ Sacerdotio.] quod habiturus erat. arg. quod quis dicitur

Perdit quis quod numquam habuit.

QVAESTIO VI.

QVI autem, [a] quod intulit, probare non valet, puniendus est.

Vnde Hadrianus Papa ait in capitulis, cap. 41. — cap. l. 2. c. 277.

¶ Puniatur qui alijs falsa intulerit. C. I.

OMnis, qui alijs falsa intulerit, puniatur, [b] & pro falsitate ferat infamiam. — Ans. l. 3. c. 92.

Item Gregorius Papa.

¶ De eodem. C. I.

QVi calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, quam si probasset, reus vtique substineret.

† *Hic Gratianus partem sequentis capituli, quasi quamdam per se sententiam, quod non raro solet, preponit.*

Item in regesto.

¶ Qua pœna feriatur, qui crimen illatum non probat. C. III.

QVia iuxta canonicas patrum sententias, qui calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, quam si probasset, reus vtique substineret; ac per hoc, quia subdiaconus crimen diacono probare non potuit, quoniam impositionem manus [c] (qua carere potuisset) non habuit, non solum a sacerdotio, [d] sed officio caruit, & tamquam reuera infamis meruit verberibus castigari. [e] Nam cui cum tribus testibus, veluti [f] laico crimen quodlibet approba- — Io. diac. lib. 4. vitæ B. Grego. c. 31.

f ¶ Veluti.] hic vult dicere, quod subdiaconus conuincitur veluti laicus quantum ad hoc, scilicet quod sicut causa laici ab episcopo vno audiri potest, sic causa subdiaconi, vt 15. quæstio. 8. Felix. secus est in diacono. quidam etiam referunt hoc ad qualitatem testium, vt

sicut

sicut bigami admittuntur contra laicum, sic contra subdiaconum, quia possunt ex dispensatione fieri subdiaconi, vt 34 distin. lector. sed eadem ratione homicida admittitur contra sacerdotem, cum secum dispensari possit à Papa. s PRE-

teri falsitatem dixerint, licentiam habeant litigatores de falso eos redarguere, & quanto in maiori honore sunt positi, tanto maiori pœna debent affici, si in crimine reperiantur falsitatis: & illud verbum, & leges præcipiunt, idest, forte, in quibus casibus laici torquentur, & ipsi torqueantur.

tur, non est mirum, quod obiecit dum probare non sufficit, si corporali infamiæ, quemadmodum laicus, ex iuris similitudine subiugatur. Quod enim esset diacono gradum amittere, hoc fuit subdiacono famæ plenitudine caruisse.

¶ *In registro B. Gregorij hæc non sunt inuenta, sed habentur omnia in vita ipsius à Io. diacono scripta, lib. 4. c. 31. Is enim postquam citauit epistolā 66. libri noni Anthemio subdiacono scriptā inde ista colligit,* Idcirco Gregorius non probantem quod obiecerat subdiaconum officio iubet priuari: quia iuxta canonicas patrum sententias, qui calumniam, &c. *vsque ad finem. Sicut autem caput hoc ex Io. diacono sumptum est; ita in Decretalibus caput primum ti. de calumniat. ex ipsa Gregorij ad Anthemium epistola est acceptum.*

a ¶Solum.] *Vox ista abest ab originali, sed ob glossam non est inducta.*

Codice libro primo, tit. de episcopis & clericis, l. 8. Imperator Theodosius. 2. pars. ¶ *Presbyteri* [a] *citra iniuriam quæstionis testimonium dicant, ita tamen, vt falsa non simulent. Ceteri vero clerici, qui eorum* † *deinde gradum, vel ordinem sequuntur, si ad testimonium dicendum petiti fuerint, prout leges* [b] *præcipiunt, audiantur: vt salua tamē sit litigatoribus falsi actio, si forte presbyteri, qui suo* † [c] *nomine superioris loci testimonium dicere citra aliquam corporalem iniuriam sunt præcepti, hoc ipso, quòd nihil metuant, vera suppresserint. Multo magis enim pœna digni sunt, quibus quam plurimum honoris per nostram iussionem delatum est, si occulte* † *inueniantur in crimine.* † ¶ *Item constitutione tertia, coll. nona.* ¶ *Presbyteri,* [d] *seu diaconi, si falsum testimonium dixerint; si quidem in re pecuniaria; diuino ministerio dumtaxat per tres annos separati, monasterio tradantur: Si in criminali, clericatus honore nudati legitimis pœnis* [e] *subiiciantur. Ceteri vero clerici communi* a *iure ab officio ecclesiastico pulsi, sine delectu causæ legitime coerceantur.*

a ¶ Communi.] *Hæc omnia verba,* communi iure ab officio ecclesiastico pulsi, *absunt à manuscriptis; sunt tamen in translatione, quæ habetur in codice. Nec vero Gratianus ipsa omnino verba aut veteris interpretationis, aut Iuliani, aut Irnerij retulit. Quare operæpretium fuerit nouellam ipsam græcam & vulgatas interpretationes consulere: extant enim aliquæ varietates non contemnendæ.*

Item Gregorius Iannario episcopo, lib. 3. epist. 24.

a ¶Presbyteri.] bonæ opinionis, secundum H. secus si suspecti sunt, vt supra eadem, quæstio. quinta, illi. sed hoc non placet. s minores ergo clerici possunt coram episcopo torqueri, non à laico. vel non credo tenere qd hic dicitur.

b ¶Leges.] circa laicos infames.

c ¶Qui suo.] idest, propter suum honorem.

PRESBYTERI. CASVS. Quæsitum fuit à Iustiniano, qua pœna debent puniri presbyteri & diaconi si de falso testimonio conuincantur? Et respondet, si in ciuili causa falsum dixerint testimonium separati à ministerio duntaxat per tres annos detrudantur in monasterium. Sed in criminali primum degradentur, deinde pœnis legitimis subijciantur. Ceteri uero clerici sine delectu causæ legales pœnas patiantur.

d ¶Presbyteri.] qualiter statuit hic imperator aliquid de rebus ecclesiasticis, contra id 96. distinctio. bene quidem, nisi hoc fecerit aucto. Apostolica. 97. distinct ecclesiæ. & cap. victor. sed hic instruit iudicem ecclesiasticum quid facere debeat. sic infra ead. delatori.

e ¶ Legitimis pœnis.] quæ sunt, ff. de fal. l. prima. §. vlti. vbi dicitur, quod pro crimine falsi, si est liber, deportatur. & omnia eius bona publicantur: si est seruus, patiatur vltimum supplicium. Vel intellige de pœnis canonicis, prout dicitur dist. 50 si episcopis. Vel dic cum iudex ex officio punit testem, secundum suum arbitrium punit eum, vt C. de testi. nullum. secus si directe accusatur testis, ; vt 50. dist. si episcopus. & ff. de fal. l. 1. §. vlt.

PRESBYTERI. CASVS. Quæsitum fuit ab Imperatore, an presbyteri cum secunt testimonium sint verberibus subijciendi? Et respondet quod non propter prærogatiuam sacerdotij, hac tamen conditione, vt falsa non dicant, ceteri vero clerici prout leges præcipiunt, audiantur. sed si presby-

s De hoc articulo not. extra de homi. sicut dignū. §. ult. Arch.

s Vnde generaliter intelligas litteram ut sonat secundum B. Iē.

† al. eum

† al. sub

† Concor. tex. in l. omne. §. q manus. ff. d tes. mil & l. presbyteris. C. de episc. & cler.

† al. si in occulto inueniatur crimen. Cod. eo. ti. authentica sequēti. Presbyteri. Nouella 123. §. reuerēdissimis.

Crimen falsi qua pœna punitur.

: Et uideas quod no. 2. q. 3. in summa. in fi. & quod legi. & no. 23. q. 5. Rex debet. & 33. quæs. 5. hæc imago. in fi. Arch.

EPiphanium.] Hæc est 3. pars q. in qua vult probare qualiter sunt puniendi qui non probant quod obijciunt. & ad hoc ponit 2. c. Ioan. de Fant.

CASVS. Quidam absentes libellum accusationis, vt Epiphanium infamarent, miserunt episcopo suo, scilicet Ianuario; qui cũ libello accusationis prædictũ Epiphaniũ ad Papam misit: tunc Papa examinata causa, & cognita innocentia Epiphanij, eũ absoluit, & mandat episcopo, vt illos accusatores excommunicaret, nisi venirent & probarent crimen quod obiecerant. ita posuit Hugo casum. Beneu. vero sic ponit casum. Epiphanius presbyter dicebatur rẽ cum quibusdã mulieribus habuisse: qđ scelus quidã sermone tacito nomine suo significauit Dño Papæ Greg. quo audito pręcepit Grego. Sabino defensori, vt mulieres illas, quas presbyter Epiphanius dicebatur cognouisse, & alios qui eiusdẽ rei veritatẽ sciũt, Romã adducat: quo facto & omnib. in præsentia Papæ positis, cum nullũ crimen in Epiphanio inueniret, remisit eũ ad Ianuariũ episcopũ, coram quo si ille, qui talẽ epistolã misit, non appareret paratus qđ obiecit probare, à cõione remoueatur. Sed primus casus mihi magis placet. Quæ sequuntur, plana sunt vsq; ad finẽ, quantũ ad casus positionem.

a ¶ Epiphanium.] de eo agitur extra de testi. quoniam.

b ¶ Litteris.] sed qualiter hoc fecerit, cũ non sit admittẽda accusatio per litteras, vt 2. q. 8. per scripta. & 3. q. 9. absente? sed hic non plene examinauit causam.

c ¶ Accusatũ.] idest: infamatum.

d ¶ Discutientes.] de plano, non in forma iudicij. extra de accusatio. olim.

e ¶ Absoluimus.] ab obseruatione iudicij, vnde postea admittitur accusatio.

f ¶ Paratus.] nonne potuit accusator pęnitere, & dicere se errasse, vt 3. ea. q. 1. quidam. & ante li. contesta. potest desistere accusator, vt extra de accus. licet.[*] Sed istud est speciale in accusatione episcopi, vel cũ orta est infamia. vt dixi 2. 4. q. 5. quisquis.

g ¶ Delatori.] confessio.

h ¶ Lingua.] sed qualiter dat Papa iura de pœna sanguinis, contra illud 23. q. 8. his à quibus. sed hic docet quid facere debeat iudex sæcularis. sic 27. q. 1. si quis rapuerit. Io. de Fant.

[*] Quod cõmuniter notãt oẽs do. in ista decr. licet. solutionẽ, quæ primo sequitur, unde de ea nõ cures. Arc.

Accusator an & quando põt desistere.

¶ Ad sanctæ communionis ministerium † non accedat, qui crimen illatum non probat. C. IIII.

† al. mysteriũ

3 EPiphanium [a] [α] presbyterum quorumdam sacerdotum † litteris [b] criminaliter accusatum: [c] cuius nos, vt valuimus, discutiẽtes [d] causam, nihilque in eo obiectorum reperientes, vt ad locum suum reuerteretur, absoluimus. [e] Criminis ergo eius auctores te volumus perscrutari: & nisi qui easdẽ transmisit epistolas, paratus [f] fuerit hoc, quod obiecit, canonicis, atque districtissimis probationibus edocere, nullatenus ad sanctæ ministeriũ † communionis accedat.

† al. Sardorum

† al. mysteriũ

α ¶ Epiphanium.] *In epistola hac antecedunt.* Præterea nosti latorem præsentiũ Epiphanium presbyterum quorumdam, &c.

Item ex decreto Hadriani Papæ, c. 49.

In capitulis Hadriani, c. 49. Cap. l. 7. c. 360. Ans. l. 3. c. 88.

¶ Qua pęna delator sit feriendus. C. V.

DElatori [g] autem lingua [h] capuletur, aut conuicto caput amputetur. ¶ Delatores autem sunt, qui inuidia produnt alios.

¶ *Habetur inter capitula Hadriani c. 49. allatum, quantum conijcere licet, ex legibus sæcularibus. Nam in codice Theod. lib. 10. tit. 10. l. 2. fere idem: in libro autem 7. capit. c. 360. prorsus idem habetur.*

[*Item ex concilio Eliberitano.*]

Capitul. l. 6. c. 244.

¶ De eodem. PALEA. C. VI.

DElator si quis extiterit fidelis, & per delationem eius aliquis fuerit proscriptus, vel interfectus, placuit nõ [α] nisi in fine accipere communionem Si leuior causa fuerit, infra quinquennium accipere poterit communionem. Si cathecumenus fuerit, post quinquennij tempora admittatur ad baptismum.

Burc. l. 6. c. 27. Iuo, p. 10. c. 156

α ¶ Non nisi.] *In concilio ipso, & capitularibus legitur,* nec in fine: *quod in multis eiusdem concilij decretis repetitur. Quomodo autem hic, & apud Burchardum, atque Iuonem legitur, cõuenit canoni 13. Nicæni concilij, in quo sic statutum est.* De his, qui ad exitum veniunt etiam nunc lex antiqua regularisque seruabitur; ita vt si quis egreditur è corpore, vltimo & necessario viatico minime priuetur. *Hanc controuersiam copiose explicat Inn. 1. epist. 3. c. 2. Exuperio episcopo Tolosano.*

Item ex octaua synodo.

In regula Isidori. c. 17.

¶ Qui innocentem falso crimine maculauerit, sacerdotis arbitrio pœna diuturna purgetur. C. VII.

SI quis falsum dixerit, vel personam innocentis falso crimine maculauerit; iuxta sacerdotis arbitrium diuturna pœnitentia expurgetur.

¶ *Capiti huic in vulgatis erat propositum nomen palea, quod sublatũ est auctoritate omnium vetustorũ exemplarium, quotquot collata sunt. Extat autem in regula monachorũ B. Isidori. c. 17.*

Dvo

Item ex concilio Agathensi, c. 32.

¶ A communione coerceatur vel sæcularis, vel [illegible]icus, qui ecclesiam vel clericum per calumniam fatigauerit. C. VIII.

Ans. l. 3. c. 116. Burc. l. 15. c. 5. Iuo, p. 6. c. 367. & p. 16. c. 6.

SI quis vero sæcularium per calumniam ecclesiam, aut clericum † fatigare tentauerit, & conuictus fuerit; ab ecclesiæ liminibus, & à catholicorum communione, nisi digne pœnituerit, coerceatur. †

† clerum] orig.
† al. arceatur

CAVSA VI.

DVo *fornicatores, & infamia notati, quemdam religiosum episcopum de simonia accusare nituntur: reus alterius prouinciæ archiepiscopi iudicium expetit: tandem in probatione deficit accusator: reus cogitur ad suæ innocentiæ assertionem.*

1 *Hic primum quæritur; an crimine irretiti, vel infamia notati ad huiusmodi † accusationem sint admittendi.*

† al. huius

2 *Secundo, si episcopus in eos accusationem vertere voluerit, an simplici assertioni suæ sit fides habenda.*

3 *Tertio, si liceat sibi expetere iudicium archiepiscopi alterius prouinciæ.*

4 *Quarto, cuius iudicium sibi sit expetendum; si circa suam sententiam episcopos suæ prouinciæ discordare contigerit.*

5 *Quinto, si in probatione deficit accusator, an reus sit cogendus ad probationem suæ innocentiæ.*

QVÆSTIO PRIMA.

1 gl. QVÒD [a] *autem crimine irretiti alios accusare non possunt, Anacletus Papa testatur, epistola secunda Episcopis Italiæ dicens.*

¶ A criminosis sacerdos accusari non permittitur. C. I.

SI sacerdos sine crimine eligi præcipitur, [b] nullatenus ab hominibus criminibus irretitis accusari, aut calum-

---

DVo fornicatores.] CASVS. Supra in 2. & 4. causis, in multis capitulis docuit Gra. quod criminosi, & infames repelluntur ab accusatione & testimonio: sed quia quædam sunt crimina excepta, i quibus criminosi vel infames admittuntur, ideo annectit hanc causam, vt ostēdat, quod in crimine excepto criminosi & infames admittuntur. Ostendit etiam, quod simplici assertioni episcopi non creditur, cum vult alium accusare, & quod episcopus accusatus ad alium archiepiscopum ire nō debet, vt hæc & alia faciat proponit thema, de quo quinque elicit quæstiones. Sunt autem crimina excepta, vt dicit H. crimen læsæ maiestatis: crimen perduellionis, quod est species criminis læsæ maiestatis: crimen hæreseos, crimen simoniæ, crimen sacrilegij, crimen fraudati census vel annonæ. Inter hæc est crimen simoniæ, quod magis in ecclesia frequentatur.

QVòD autem.] Hæc quæstio diuiditur in quattuor partes. In prima probatur per 16. auctoritates sanctorum, quod infames, excōmunicati, & inimici nō possunt alios accusare. Secunda ibi, [Cū itaque.] Tertia ibi, [Quicūque.] Quarta ibi, [Verū.] I. de F. CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur, an criminosi & infames repellantur ab accusatione? Et certum est, quod sic, vt 2. q. 1. in primis. nisi in crimine excepto, vt 89. dist. si quis Papa. & 15. q. 3. sane. & procedit hoc ordine Gr. in hac quæstione. Primo probat, quod criminosi & infames non debent admitti ad accusandum vsque ad §. sed licet. Postea dicit, quod in crimine excepto & i crimine simoniæ bene admittūtur testes isti & similes.

a ¶ Quòd autem.] in simonia quilibet auditur accusans cōtra laicum, etiam meretrix, vt 89. distin. si quis Papa. & extra de sim. tāta. & hoc ideo, quia omnia crimina nulla reputantur respectu istius, vt 1. q. vlt. patet. secus si accusatus sit clericus, & bonæ famæ, vt 2. q. 1. in primis. in fi. immo eadem est distinctio in laico, an prius fuerit bonæ famę, an nō, vt ff. ad leg. Iul. maie. famosi. Licet autem in exceptis criminibus admittantur criminosi: non tamen sine tormento, vt 4. q. 3. si ea. Si ergo clericus est bonæ famæ nullo crimine suspectus, non auditur cōtra ipsum, vt extra de testi. veniens. Si est malæ, quilibet admittitur ad accusandū & testificandū, ut extra de sim. per tuas. Quidam tamen dicunt, quod licet uiles admittantur ad accusationem, non tamē ad testimonium, quia tota vis negotij pendet ex testimonio, sed non in accusatione. Vel dic, vt dixi, 2. q. 1. in primis. in fi.

Criminosi in exceptis criminibus testificari possunt.

SI sacerdos.] CASVS. Quæsitum est ab Anacleto, an criminosi possint accusare sacerdotes? Et resp. quod non; quia cū ab Apostolo præcipiatur sacerdotē sine crimine eligi, nunquā debet à criminosis accusari, sed ab illis tantū, qui possunt ad sacerdotium promoueri.

b ¶ Præcipitur.] ab Apostolo, 1 vt 25. dist primum, si tale est crimen quod est accusatione, & damnatione dignissimum, vt 81. distin. Apostolus.

1 Et sic patet pceptū esse Apostoli, ordinandum esse sine crimine secundum Hug. & L.

OMnes.] CASVS. Dicit Hadrianus Papa, quod omnes dicuntur esse infames, quos leges sæculi infames appellãt, & isti tales & alij, qui suis culpis nõ possunt ad sacerdotiũ promoueri, repellunt ab accusatione, quia sicut maior à minori iudicari nõ põt, ita nec accusari. compellendi. In secunda parte dicitur, quòd anathematizati repellũtur similiter ab accusatione: quia infames sunt: nec possunt communicare nobiscum, nisi absoluantur. Secunda pars incipit ibi, [Similiter.] Sequens capitulum patet.

a ¶ Leges.] Sed & alios dicimus infames, secundum canones, qui nõ sunt infames secũdum leges, vt bigamos, & corpore vitiatos, sicut nec omnes dicimus infames secundum canones, qui secũdum leges sunt infames, vt mulier, quę nubit intra tẽpus luctus. Io. Sed certe bigami & corpore uitiati non sũt infames, & si sint irregulares, cum non deliquerint. B. Dicũt tamen quidam, quod infamia, quę est irrogata per sententiã, vel quę contrahitur ipso facto, vt cum aliqua deprehẽditur in adulterio, uel cũ aliquis contrahit binas nuptias, de qua agitur ff. de his qui not. infa. quid ergo. infamia hæc non purgatur per quãtamcunque pęnitentiam, [1] vt 2. q. 3 § hinc colligitur. nisi restitutus sit ab illo, qui potest restituere, vt a principe, vel à senatu, vt 2. q. 3 §. notandũ. 2. in fi. ff. de postu. l. 1 §. de qua. Alia est infamia facti, de qua agitur ĩ. ea sunt plurimi. & melius dicitur infamatio, quæ inducit purgationem, & illa aboletur purgatione præstita, vt 15. q. 5. de crimine. Est etiam quædam infamia canonica, quæ irrogatur ex quolibet peccato mortali, vt hic, & 32. q. 5. præceptum, in fi. & aboletur per pœnitentiam, vt ĩ. e. illi qui. tamen (vt dicunt quidam) talis non admitteretur ad accusationem vel promotionem: quia non sufficit, quod modo non sit infamis. sed quod numquam fuerit infamis. ĩ. ea. qui crimen. [2] Item infamia contracta ex sententia excommunicationis tollitur per absolutionem, vt 3. q. 1. c. 1. sicut finito tempore relegationis tollitur infamia orta ex sententia. ff. ad munic. ordine.

Infamia, an possit per pœnitentiã purgari.

[1] Quia pœnitẽtia, &c. vt no. 15. q. 5. presbyter. in glo. quia pœnitentia, &c.

[2] Hoc determinaĩ extra de temp. or. c. vlt.

niari permittitur, nec ab alijs, quàm ab ijs, qui sine crimine sunt, & iuxta [a] electionem sacerdotes ordinari possunt; & tales per omnia inueniuntur, quales sacerdotes eligi iubentur.

a ¶ Iuxta electionem.] *Sic in omnibus collatis manuscriptis codicibus, præterquam in vno, in quo est,* iusta electione. *In vulgatis erat,* iuxta electionem canonicam. *In epistola autem ipsa sic legitur,* & iuxta electionem, si necessitas fuerit, aut ipsi volendo Domino seruire elegerint, sacerdotesque sine crimine fieri, & ordinari possint, & tales per omnia fuerint, quales eligi sacerdotes iubentur.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 21.

¶ Infames, & qui culpis exigentibus ad sacerdotium prouehi non possunt sacerdotes non accusent. C. II.

j OMnes vero infames esse dicimus, quos leges [a] sæculi infames appellant, & omnes, qui culpis exigentibus ad sacerdotium non possunt prouehi. Indignum est enim, vt illi eos accusent, qui esse non possunt, quod ipsi sunt: quoniam sicut maiores à minoribus [b] non iudicantur, ita nec criminari possunt. — Poly. l. 5. ti. 1.

Item Fabianus Papa, epist. 2. episcopis orientalibus.

¶ Infames sunt, qui regnum Dei consequi non valent. C. III.

ILli, qui [c] illa peccata perpetrant, de quibus Apostolus ait: [Quoniam, qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.] valde cauendi sunt, & ad emendationem, si voluntarie noluerint, compellendi: [d] quia infamiæ maculis sunt aspersi, & in barathrum delabuntur; nisi eis [c] sacerdotali auctoritate subuentum fuerit. [¶] Similiter & illi, de quibus ipse ait: [Cum huiuscemodi [f] hominibus nec cibum sumere.] quia infamia sunt notati, antequam sacerdotali auctoritate sanentur, & in gremio sanctæ matris ecclesiæ redintegrẽtur: quia, qui extra nos sunt, nobiscum communicare non possunt. — Gal. 5. — 1. Cor. 5.

Item Fabianus, epistola prima.

b ¶ A minoribus.] Honestate morum, idest, criminosis, ne sit contra 2. q. 7. præsumunt. & c. lator.

ILli qui.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. Prima loquitur de peccatoribus non excommunicatis. Secunda de anathematizatis. In prima ergo parte dicitur, quòd illi qui mortalia peccata committunt, non debent recipi ad accusandum: quia infames sunt, & in barathrum dilabuntur: nisi eis a sacerdotibus est subuentum, vnde sunt ad pœnitentiam

c ¶ Illi qui.] Secundum quosdam prima pars loquitur de criminosis non excõmunicatis. secunda de excommunicatis. Secundum alios loquitur prima pars de occultis: secunda de manifestis criminosis.

d ¶ Compellendi.] argu. existentem in mortali peccato cogendum esse ad pœnitentiam. 22. quęst. 1. prædicandum. 24. q. 3. tam sacerdos. Argu. contra 2. quæstio. 1. multi.

c ¶ Nisi eis.] Arg. tolli infamiam per satisfactionem ecclesiæ, vt 22. q. 5. præceptum. 35. quæst. 6 si duo. Argumen. contra. 3. q. 4. consanguineorum. &c. ij. qui. infra ead. quicumque. & 22. quæst 5. paruuli. Sed dic quod canonica infamia per pœnitentiam tollitur: sed non illa quæ irrogatur ipso facto, vel per sententiam. Ioan. de ipso occulto crimine tollitur per pœnitentiam, [3] sed non de manifesto, vt extra de tempo. ordi. c. vlt & pen.

f ¶ Huiuscemodi.] scilicet excommunicatis.

Infamia canonica tollitur pęnitentia.

[3] De hoc no. ĩ e c. 1. ibi videas.

a Omnes

[a] OMnes. ¶Ante satisfactionem.] vel iuramentũ. extra de sententia excommu. per tuas.

BEatus.] CASVS. Iacobus episcopus Hierosolymitanus quæsiuit à Clemẽte, qui sint repellendi ab accusatione episcoporum? Et respondet, quòd quattuor

reprehensiones attendendæ sunt: qui licet mali non sint, tamen ideo reprehendunt, quia eos malos esse credunt, vt 11.q.3.non sunt. 12.q.1. nolo.

[f] ¶ Ab humano die.] i. qui tantum humana [1] non diuina quærunt. 8.q.1. sunt in ecclesia.

[1] Humana enim dies appellat humana prosperitas. Ar.

¶ Ante satisfactionem excommunicati ad accusationem non admittantur. C. IIII.

Ans.l.3.c.2. 1.Cor.5.

2 OMnes illi sunt ab accusatione repellendi, quos Apostolus commemorat, dicens: [Cum eis nec cibum sumere,] & ante satisfactionem [a] ecclesiæ non sunt suscipiendi.

Item Clemens Papa Iacobo Hierosolymorum [α] *episcopo, epist.* 1.

α ¶ Hierosolymorum.] *Antea erat*, metropolitano. *Emendatum est ex plerisque manuscriptis codicibus. Nam & Clemens in epistola sic ipsum Iacobum vocat.*

¶ Sacerdotes non nisi à coæqualibus accusari debent. C. V.

Ans. ibidem. Ioan.8. [eorum] ori. [docente] or.

BEatus Petrus homicidas, & adulteros, & cunctos criminalibus nexibus alligatos, & qui eis coæquales non erant, ab episcoporum † vexatione, & accusatione, dicente † [b] Domino, prohibebat, & non nisi à coæqualibus aliquid eis inferri debere docebat. *& paulo post*. ¶ Infames etiam omnes, & quos primates, & leges sæculi non suscipiunt, sed & laicos ab eorum accusatione, & vexatione semper repelli debere rogabat, [c] & cunctos illis subditos esse præcipiebat: cunctorum sacerdotum vitam superiorem, sanctioremque, ac discretam à secularibus, & laicis hominibus esse, & spirituales quosque, atque sacerdotes super carnales, ac laicos semper constituendos docebat; quoniam pro minimo [d] nobis esse debet, vt à talibus [e] arguamur, & iudicemur, vel ab humano [f] die. Maiores vero à minoribus nec accusari, nec iudicari vllatenus posse dicebat: quoniam non solum hoc diuinas, sed & leges sæculi inhibere docebat.

1.Cor.4.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 68.

¶ Qui criminosus fuerit, sacerdotes accusare non potest. C. VI.

Ans.l.3.c.88. ī.3.q.11.neganda.

QVi crimen [g] intendit, agnoscendum est, si ipse ante [h] non fiat criminosus: quia periculosa est, & admitti non debet rei [i] aduersus quemcumque professio. *& infra, c.* 72. ¶ Testes autem sine aliqua sint infamia, vxores, & filios habentes, & Christum [k] omnino prædicantes.

QVi crimen.] CASVS. Quæsitũ fuit ab Hadriano, qui repellantur ab accusatione & testimonio? Et respondet ꝙ si à tempore baptismi fuit criminosus, repellitur ab accusatione: quia vox malorum non est admittenda. Infames autem omnes à testimonio repelluntur: & qui non habent filios & vxorem fideles. [Habentes,] id est, si habuerint habeant tales.

[g] ¶ Qui crimen.] Si uis dicere ꝙ qui peccauit post baptismа, potest promoueri si egerit pœnitentiam; tunc dicas illum hic appellari criminosũ, qui per sentẽtiam [2] conuictus est. Vel de enormibus criminibus intelligas, quæ irrogant infamiam ipso iure: vel de illo intellige q pendẽte accusatione, qua & ipse fuit accusatus, voluit accusare aliũ: qđ non licet. 3.q.vlt. neganda. Baz. autem facit vim in hoc verbo criminosus: scilicet plenus vitijs: sicut ille qui est periurus, vt ī. ead. quicumque. & licet quilibet criminosus etiam non cõuictus repellatur, vt extra de testib. super eo. tamen si probat se egisse pœnitentiã, bene recipitur, maxime in ciuili. arg. 50. dist. ferrum. & ff. de ædil. edic. quod ita. licet sit arg. contra. extra de simo. per tuas.

[2] Ad hoc facit quod not. 3.q.3. c.2. in gl.1. adaptatis. in fi.

tuor genera hominum ab eorum accusatione debent repelli, sicut docuit beatus Petrus: scilicet criminosi & irregulares: scilicet qui ad eumdem ordinem non possunt promoueri: & infames, & laici omnes: qui debent sacerdotibus subesse: quia non debent maiores à minoribus iudicari vel accusari. [Ab humano die,] idest, carnali sensu.

[b] ¶ Dicente.] cum dixit, Qui sine peccato, &c. 3.q.7. qui sine.

[c] ¶ Rogabat.] i. præcipiebat. sic 12. q.3. rogo.

[d] ¶ Quoniam pro minimo.] hic continua: quoniam & si boni sumus.

[e] ¶ Vt à talibus.] scilicet illis, qui semper parati sunt reprehendere: de quibus ait 11.q.3. senti. sed aliorum

vbi dr̃ ꝙ in exceptis criminibus licet ciuiliter agatur, potius admittatur de æquitate quàm de rigore. Io. tu dicas breuiter, ꝙ si probatur crimen ꝯ aliquem semp repellitur in causa criminali, vt ī 2.q.7. quærendum. & extra de testi. testimonium. nisi in exceptis criminibus, secundũ distinctionem, pluries dictã superius. B.

[h] ¶ Si ipse ante.] licet de illo non sit condẽnatus. ar. extra de test. super eo. Et est hic argumentum, ꝙ post pœniam accusatur quis de crimine. 33.q.2. admonere. 1.q.7. si quis oẽm 50. dist peruenit. 48. dist. qm̃ multa. [3]

[i] ¶ Rei.] idest, accusati.

[k] ¶ Christum.] non tamen obest eis si eos instruxerint. 47. dist. quantumlibet. & 43. dis. Ephesijs. Aliud si neglexerint eos corrigere, vt 37. dist. legant.

Testis repellitur probato crimine ꝯ ipsum.

Pœnitentia non impedit accusationem.

[3] Concor. tex. in l. qui ea mente. cũ ibi not. ff. de fur.

SI omnia.] CASVS. Hoc c. loquitur de occultis peccatis, quæ soli Deo punienda relinquuntur. Est ergo casus. Quidam æmuli accusabant prælatos suos de occultis criminibus, quæ nullo modo probare poterant: & dicebant se pro bono hoc facere: scilicet vt prælati sui fierẽt meliores. quæsitum fuit ab Anacleto, an benefacerent? Et respõdet, quòd non: quia si omnia delicta occulta & manifesta accusarentur, & vindicarentur in hoc sæculo, in futuro nil Deo reseruaretur, cui soli occulta relinquũtur: & illi qui talia dicunt, in vanum laborant, qui Deũ volũt adiuuare; & plus stimulis inuidiæ, q̃ amore charitatis agitantur.

a ¶ Si omnia.] De occultis loquitur, quæ soli Deo reseruantur. 32. dist. erubescant.

b ¶ Inuidiæ.] Hic canon præsumit potius accusationem fieri causa inuidiæ quàm charitatis, vt dixi 2. quæstio. septima. si quis episcopus.

b Alij dicunt, q̀ intelligitur de eo qui malo zelo accusat, & littera capituli ad vtrumque intellectum satis adaptatur. Arch.

non creditur. 11. q. 3. in cunctis. probabilis inducit præsumptionem. ff. quod met. cau. l. vlt. 7. q. 5. prae. 7 ter. violenta condemnationem. 32. q. 1. dixit & C. de adulter. quamuis. licet sit argum. contra. extra de præsumptio. litteras.

IPSA

Non solum autem criminosi, sed etiam quilibet alii ab accusatione episcoporum repelluntur.

Vnde Anacletus Papa, epist. 1. ait.

¶ Deo non placet, qui seruos suos accusat. C. VII.

SI omnia [a] in hoc sæculo vindicata essent, locum diuina iudicia non haberent. Superuacuis enim ad beneficia laborat impendijs, qui solem certat facibus adiuuare. Ideo si aliquis putat se Deo in hoc placere, quòd seruos suos accusat, & vt meliores fiant, dicit se hoc agere; in vanum laborat, & plus inuidiæ [b] stimulis agitatur, quàm charitatis: quoniam gratiæ plenitudo adiectione non indiget; nec vlla requirit commendationis augmenta.

Item Telesphorus epist. vnica, c. 3. Et Iulius in decre. c. 10.

¶ Populus sacerdotes arguere, vel increpare non valet. C. VIII.

SAcerdotes, qui proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus sunt audiendi, atque timendi; non dilacerandi, aut detrahendi: quia à quibus se Domini populus benedici, saluari, & instrui cupit; nullatenus debet eos arguere, nec vulgus in eorum accusatione suscipi. Populus enim ab eis docendus est, & corripiendus, non ipsi ab eo: quia non est discipulus super magistrum. *& infra.* Dei ergo accusat ordinationem, qui eos, qui ab eo constituuntur sacerdotes, accusat, vel damnari cupit. *Idem infra.* Hi, [a] qui non sunt idonei, non suscipiantur ad accusationem: omnes, qui aduersus patres armantur, infames esse censemus. Patres enim omnes venerandi sunt, non respuendi, aut insidiandi.

Ans. l. 3. c. 12. Iuo, p. 6. c. 314. Matt. 10. Iuo, p. 6. c. 315.

a ¶ Hi qui.] *In aliquot vetustis codicibus est caput distinctum à superiore.*

SAcerdotes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes: In prima parte dicitur, quòd populus, idest laici non sunt admittendi ad accusationem sacerdotũ: quia subesse debent eis, & non præesse. In secunda parte dr̃, q̀ accusatores non sunt recipiendi nisi sint idonei: & oẽs illi qui armantur c̃ patres spirituales accusando eos calũniose, sunt infames. Secunda pars incipit ibi, [Hi qui non sunt.]

Item Pius Papa epistola prima. Et Cornelius epist. 2.

¶ De eodem. C. IX.

OVes [c] pastorem suum non reprehendant; plebs episcopum non accuset, nec vulgus eum arguat: quoniã non est discipulus super magistrum, neque seruus supra dominum. Episcopi autem à Deo sunt iudicandi, qui eos sibi oculos elegit. Nam à subditis, aut prauæ vitæ hominibus non sunt arguendi, vel accusandi, aut lacerandi. *& infra.* Nemo bonum faciens, alteri verbo, aut facto nocere vult: quanto minus in suspicionem debet venire fidelis homo, vt dicat, aut faciat ea, quæ pati non vult? quia omnis suspicio [d] potius repellenda est, quàm approbanda, vel recipienda.

Poly. l. 5. tit. 1. Iuo, p. 5. c. 243. Pan. l. 4. c. 36. Luc. 6.

Ipsa autẽ detractio, licet ex vitio detrahentium, tamen

OVes.] CASVS. Quidã laici vel clerici criminosi accusabant & reprehẽdebant episcopos ex suspicione: quod dicit Pius Papa non esse faciendum. Et hoc probat tribus rationibus. Prima est, q̀a non debet esse discipulus s. magistrum. Secunda, quia episcopi à Deo sunt iudicandi. Tertio, quia laici vel subditi à prælatis talia pati nolunt.

Presũptio ẽ triplex. Dic quòd hæc præsũptio est inualida & repellitur iure, in nullo enim debet mouere animũ iudicantis. 1. q. 1. primo. & in hoc c. oues. Arch.

c ¶ Oues.] Sic 2. q. 7. oues.

d ¶ Suspicio.] Sic 2. q. 1. c. 1. Suspicioni temerariæ

IPSA AVTEM. CASVS. Quia s. c. oues. & c. sacerdotes. & c. si omnia. facta est mẽtio de detractione, ideo subiungit §. istũ, vt ostẽdat q̀ quamuis detractio in

in se mala sit: tamen iusto Dei iudicio permittitur, vt qui nimis de se præsumunt propter bonum quod habent, & aliorum laudibus extolluntur in altum, per detractionem inuidorum humilientur. Quod probat per duo capitula sequentia.

a ¶ Domensuram. [1] Item si post primâ fornicationem quis pœnitet, iniungitur ei pœnitentia. si secundo accedit ad eamdem, secundo iniungitur ei pnīa. talis ergo erit melioris conditionis si non pœniteat à principio, quā si pœniteat postea. Item si secundo accedit ad aliam mulierem, æquale peccatum cōmittit, sicut si secundo accederet ad priorem. sed pro illo secundo peccato quod facit cum altera, noua pœnitentia sibi indicitur. ergo & noua pœnitentia est indicēda sibi, si ad eandem denuo accedat: cum par sit peccatum: & hoc cōcedi potest: [2] licet secundum leges qui sæpius rem contrectat, non committit diuersa furta. ff. de fur. ei qui.

iusto Dei iudicio nonnumquam aduersus bonos excitatur; vt quos vel domesticâ[a] præsumptio, vel aliorum fauor in altum extulerat, detractio humiliet.

Vnde Ambrosius ad c. 22. Lucæ.

¶ Ne quis de se præsumat, linguæ malorum ex Dei præcepto contra eum excitantur. C. X.

¶ *Rubrica hæc non valde conuenit subiecto capiti, & pie est interpretāda: nā simili locutione vtitur Dauid, 2. Reg. 16. loquēs de Semei.*

Ioan. 21. IMitare Petrum tertio alibi dicentem: [Domine tu scis, quia diligo te] Etenim, quia tertio[b] negauerat, tertio confitetur: sed negauit in nocte, confitetur in die. Hæc autem ideo dicta sunt, vt sciatis, neminem iactare se debere.
Mar. 14. Nam si Petrus[c] lapsus est, quia dixit: [Et si alij scandalizati fuerint in te, sed non ego] quis alius iure de se præsumat? Denique & Dauid, quia dixerat: [Ego dixi, in mea
Psal. 29. abundantia[d] non mouebor in æternum;] eam sibi iactantiam obfuisse profitetur dicens: [Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.]

Item Gregorius lib. 9. ep. 39. ad Theotistam patriciam.

¶ Vt boni salubriter humilientur, linguæ malorum contra eos insurgunt. C. XI.

SVnt plurimi, qui vitam bonorum amplius, quàm debent, laudant:[e] & ne qua elatio de laude surrepat; permittit omnipotens Deus malos in obtrectationem, & obiurgationem prorumpere, vt si qua culpa ab ore laudantium in corde nascitur, ab ore vituperantium suffocetur. Hinc est ergo, quòd doctor gentium se in prædicatione currere testatur per infamiam,[f] & bonam famam, qui
2. Cor. 6. etiam dicit: [Vt seductores, & veraces.]

Verum hac auctoritate[g] prohibentur spirituales à carnalibus accusari, non carnales à spiritualibus. Quod ex verbis eiusdem datur intelligi, quibus in eodem capitulo subiunxit, dicens:] Capite languescente, facilius reliqua corporis membra inficiuntur: sicut scriptum est:[h] [Omne caput languidū, & omne cor mœrens, a planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas.] Quapropter manifestum est diabolum, (qui sicut Leo rugiens circuit quærens,

Eusebius in epistola ad Galliæ episcopos. ĩ. ead. c. ex merito.
Esa. 1.
1. Pet. 5.

c ¶ Petrus.] Argu. à maiori. si. 32. q. 5. si Paulus.

d ¶ In abundantia.] idest, confidentia bonitatis meæ.

SVnt. CASVS. Dicit Greg. quod Deus permittit bonos à malis infamari & reprehendi, vt si qua nascitur elatio in corde bonorum ab ore laudantium, per os vituperantiū suffocetur. Et hoc probat exemplo Pauli, qui dicit: Apud quosdam habiti sumus vt seductores: apud quosdam habitū sumus veraces.

e ¶ Laudant.] hoc est veniale peccatū. 25. dist. criminis. sed qui cōmendant mortalia vitia, mortaliter peccant. 46. distinct. sunt nonnulli.

f ¶ Per infamiam.] idest, quidā desipientes dicebant eos veraces: quidam non. 41. distin. quod dixit Dominus.

VERVM. CASVS. Hic ostendit Grat. q illud cap. scilicet, oues. loquitur de malis & criminosis, qui bonos prælatos accusare non debent, vel reprehendere: quia hoc fit diabolo instigante, vt per tales reprehensiones prælatis languescentibus corruant ipsæ plebes in ima: & sic periclitentur. & ostenditur, q detractores deterius delinquunt, quàm illi, qui bona rapiunt temporalia: quia detractores rapiunt bonos mores & virtutes, quę sunt intrinseca: illi autem rapiunt extrinseca. In eo. cap. 1. inferiori parte eiusdem cap. Scriptum est, in Esaia.

g ¶ Verum hac auctoritate.] scilicet, ĩ. e. oues. hæc sunt verba eiusdem Pij. & continuantur illi c. oues.

h ¶ Sicut scriptum est.] in Esaia.

a ¶ Domestica.] idest, propria vel domesticorum persona.

IMitare.] CASVS. Quidam iactabant se de bonis quæ faciebant: & putabāt se cadere non posse. Sed Ambrosius ostendit, q nemo de se præsumere debet, nec multum per iacturam subleuari. Et hoc probat duobus exemplis: scilicet Petri & Dauid: qui nimis de se præsumentes ceciderunt. Vel sic: Nemo debet se iactare de bonis, ne cadat, vt Petrus & Dauid.

b ¶ Tertio.] hic videtur q toties pęnitentiam faciam quoties cōmitto fornicationem etiam cū eadem muliere: & q quasi pro diuersis delictis sit mihi pœnitentia indiceda, vt de pę. dist. 5. consideret. & de pę. dis. 1.

Delinquēs pluries, pluries pœniteat.

1 Concor. tex. in l. fer nos. C. ad leg. Iul. de vi publi. & l. 4 C. de episc. aud.

2 Argu. ad hoc extra de re iu. lib. 6. ad apostolicæ. versic. deierauit, &c. Arch.

Quie-

quem possit deuorare) cordibus plebium suadere, vt doctoribus, atque pastoribus suos detractores irrogent, vel eos accusent, vt plebes languescentes (non tenentibus pastoribus frena eorum) lasciuiant, atque in ima ruant, vt saltem sic periclitari possint. Multum vero distant damna morum à damnis rerum temporalium, cum ista extra nos sint: illa vero in nobis.] & infra: [Peius ꝭ *malum fore non existimo; quàm Christianos suis inuidere sacerdotibus.]*

a ¶ Capitulo.] *Quæ subiungit Gratianus*, capite languescente, &c. *sunt in epistola 3. Anacleti, & apud Isidorum de summo bono lib. 3 c. 38.*

ꝭ ¶ Peius.] *Sunt in prima epistola Alexandri primi.*

Hinc etiam Felix II. ait episcopis in Alexandrina synodo congregatis.

¶ Deo recte famulantes persequi non licet. C. XII.

QVIescite (inquit sancta, & magna Nicæna synodus) & nolite persequi eos, qui recte † Deo famulantur, & sincera voluntate superni † Dei mandata custodiunt, & nostris legibus subiugantur; quia nec decet, nec ordo patitur, vt iniqui, & carnales spirituales, persequantur.

Item Anterus a *Papa, epistola vnica.*

a ¶ Anterus.] *Sic restitutum est ex plerisque vetustis. Nam antea erat* Gregorius. *Videtur tamen Gratianus hoc tribuisse etiam Gregorio supra c. sunt plurimi. in illis verbis:* Quod ex verbis eiusdem datur intelligi, quibus in eodem capitulo, &c. *Confectum autem caput hoc est magna ex parte ex Anacleti sententijs in epistola tertia.*

¶ Subditi prælatos suos accusare non debent. C. XIII.

EX merito plebis nonnumquam episcopi deprauantur a quatenus procliuius cadant, b qui sequuntur. Capite languescente cetera corporis membra inficiuntur. Deteriores sunt, qui vitam, moresq; bonorum corrumpunt, his, qui substantias aliorum, prædiaque diripiunt. Caueat vnusquisque, ne aut linguam, aut aures habeat prurientes, id est, ne aut ipse alijs detrahat, aut alios audiat c detrahentes: [Sedens (inquit) aduersus fratrem tuum loquebaris] detrahendo. [Et aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum, &c.] Parcant singuli detractioni linguæ custodiantque sermones suos, & sciant, quia cuncta, quæ de alijs loquuntur, sua sententia iudicabuntur. Nemo inuito auditori libenter refert. Officij singulorum sit, dilectissimi, non solum oculos castos seruare, sed & linguam, nec quid in cuiusquam domo agatur, alia domus per eos † vmquā d nouerit. Habeant omnes simplicitatem columbæ, nec cuiquam machinentur dolos, & serpentis astutiam, ne aliorum supplantentur insidijs. †

Item Lucius Papa epist. vnica, episcopis Galliæ, & Hispaniæ scribens.

¶ Sapiens nocere non cupit. C. XIIII.

SApiens non est omnis, qui nocet.

Item Anacletus Papa, epist. 3.

Paulo aliter in originali ipse ſo Anacleti.

† *al. Deo perfecte ministrant*

† *al. superna*

Anaclet. ep. 3. Isidorus l. 3. de summo bono, c. 38.

¶. eadem. sunt plurimi.

¶. ea. deteriores, & 9. q. 3. facta.

Psal. 49.

Hiero. ad Nepotianum simile.

† *vos*] ori.

† Idē Hiero ꝯ 17. q. 4. si cupis.

Et Cornelius Papa, epist. 2.

Inc, p. 3. c. 140.

QVieſcite.] CASVS. Docet Felix Papa in hoc c. ꝙ boni prælati non sunt arguēdi: & hoc ꝓbat auctoritate Nicænæ synodi. Quiescite à vexatione & persecutione bonorum prælatorum.

EX merito.] CASVS. Docet hic Gregorius omnes homines seruare aures & oculos & linguam sine macula & vitio: & simplicitatem columbæ habere: nec debent alios & maxime prælatos infamare. & hoc probat auctoritate Dauid prophetę dicentis: sedēs inquit, &c. quoniam propter mala merita plebis ꝑmittit Deus prælatos damnari & deprauari, vt qui sequuntur, procliuius corruāt. & vt capite languescente cetera mēbra languescant. Seq. c. patet.

a ¶ Deprauantur.] i. praui episcopi constituuntur. non enim propter aliorū merita efficiuntur mali, sed mali, propter malorum merita prælati fiunt, vt 8. q. 1. audacter.

Regem imitantur subditi.

b ¶ Cadant.] Quia componitur orbis Regis ad exemplum. ar. 11. q. 3. præcipue.

c ¶ Audiat.] Sic infra, 11. quæst. 3. non solum.

d ¶ Vmquam.] Scilicet per detractores: ne sit ꝯ. ꝯ. 5. q. 5. non vos. Vel dic per eos, idest, per curiosos. vnde Iuuenalis: Scire volūt secreta domus, atque inde timeri.

SApiens.] Ita ordina litteram. Omnis qui nocet nō est sapiens, idest, nullus qui nocet est sapiēs, sapientia virtutis, id sapore virtutis. Sed forte est sapiens sapientia scientiæ, i. sciens. sic n. & mali sunt sapiētes: sed soli boni sunt sapiētes sapore virtutis, qui sapientia dicitur. Et taliter ille ꝗ nocet nō est sapiens. Nam innocens dicitur, qui igno-

ignorat quid noceat. 22. quæstio 4. innocens. H.

DEteriores.] CASVS. Hic detractores reprehenduntur, qui suos doctores & prælatos infamant, & dicitur quòd sunt deteriores quàm illi, qui bona rapiunt temporalia: quia raptores auferunt ea,

a ¶Deteriores.] Peius est persuadere, quàm facere. vt ff de ser.cor.l.1.§ persuadere, & l. vt tantum. & 86. distinc. tanta.

b SVmma.] ¶Detrahere.] supra distinct.46. accusatores.

c ¶Et accusare.] supra 2.q.7. si quis episcopus. de pœn. disti 1.homicidiorum.

PATET. CASVS. Concludit Gratia. ex supradictis dicens, quòd carnales & peccatores non possunt accusare spirituales. Et quia facta est mentio de infamibus, qui ab accusatione repelluntur: ideo ostendit qui secundum canones infames appellentur.

CVM ITAQVE. Hæc est secunda pars huius q. in qua enumerat omnes infames, qui accusare nō possunt. & hoc probat per cap. sequen. Io. de Fant.

INfames.] CASVS Quæsiuit Hilarius episcopus à Stephano Papa, quæ personæ sint infames secundum canones. Papa vero Stephanus rescribit, assignans xx. species infamiū personarum, & quasdam alias personas, quæ propter irregularitatē vel alias causas, nec ad sacros ordines ascendere: nec summos sacerdotes accusare possunt.

d ¶Contemnunt.] sim. 19. dist. nulli.

e ¶Fures.] ex hoc c. patet, quòd omne crimen infamat, secundum canones. & supra cap. omnes. & cap. seq. Item ex hoc capit. uidetur, quòd omne crimen sit publicum, secundum canones.

Crimen quodlibet infamat.

f ¶De bellis publicis.] Tales sunt rei læsæ maiestatis, vt ff. ad leg. Iul. maiest. l. 3. & capite puniuntur: nisi quādo dominū defendere nō potuerint. ff de re militari, omne. §. qui in acie.

g ¶Petunt] ambitiose, vt 1.q.6. sicut.

¶Raptoribus deteriores sunt episcoporum detractores. C. XV.

3.e. c. ex merito.
Burc.l.1.c.138.
Deusdedit, p.3
Iuo, p.5.c.139
Ans.l.3.c.11.

DEteriores [a] sunt, qui doctorum vitam moresque corrumpunt, his, qui substantias aliorum prædiaque diripiunt. Ipsi enim ea, quæ extra nos, licet nostra sint, auferunt: nostri autem detractores, & morum corruptores nostrorum, siue qui aduersus nos armantur, proprie nos ipsos diripiunt: α & ideo iuste infames sunt, & merito ab ecclesia extorres fiunt. Pro meritis ergo plebis sæpe pastores deprauantur ecclesiæ, vt procliuius corruant, qui sequuntur.

Ans.l.6.c.137.

α ¶ Diripiunt.] *Antea legebatur*, nos ipsos decipiunt. *Emendatum est ex Isidoro lib.3. de summo bono, cap. 38. Anacleti verba, quantum conijci potest, referente; & optime conuenit cum ijs, quæ antecedunt. Verum in duobus antiquis exemplaribus epistolarum Anacleti, altero Vaticana, altero Florentina bibliotheca, habetur*, non nos, sed proprie seipsos decipiunt.

Item Alexander Papa, epistola tertia.

¶De eodem. C. XVI.

1. *Ioan.* 3.

SVmma iniquitas est, fratres detrahere [b] & accusare. [c] Vnde scriptum est: [Omnis, qui detrahit fratri suo, homicida est: & omnis homicida non habet partem in regno Dei.]

Patet ergo, vt præmissum est, quòd carnales prohibentur ab accusatione spiritualium, non spirituales ab accusatione carnalium.

2 *Cum itaque criminosi, & infames ab accusationibus prohibeantur, videndum est, quos canonum sacra auctoritas infames appellet.*

De his Stephanus Romanæ ecclesiæ episcopus scribit Hilario, epist. 1. c. 1. dicens.

¶Quæ personæ infames habeantur. C. XVII.

Poly.l.5. tit.1.
Deusdedit, p.3
Ans.l.3.c.5.
Burc l.1.c.173
Iuo, p.5.c.191.
Pann.l.4.c.66.

INfames esse eas personas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur infamia, idest omnes, qui Christianæ legis normam abijciunt, & statuta ecclesiastica contemnunt: [d] similiter fures, [e] sacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos; sepulchrorum quoque violatores, & Apostolorum, atque successorum eorum, reliquorumque patrum statuta libenter violantes, & omnes, qui aduersus patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur: similiter & incestuosos, homicidas, periuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis [publicis †] [f] fugientes, & qui indigna sibi petunt [g] loca tenere, aut facultates ecclesiæ abstrahunt iniuste, & qui fratres calumniantur, aut accusant, & non probant, vel qui contra innocentes principum animos ad iracūdiam [h] prouocant, [i] & omnes anathematizatos, [k] vel pro suis sce-

† hæc vox abest ab ori.

ea, quæ extra non sunt: detractores vero corrumpunt bonos mores nostros: & ideo merito sunt infames.

h ¶Ad iracundiā.] extra de ho sicut dignū.§ illi vero.

i ¶Prouocant.] idest delatores. vt 5 q. vlt delatori.

k ¶Anathematizatos.] supra 3.q.5. cons.2.tu. mus.

a ¶Legitimam.] idest, plenam aliter enim non promouentur, nec aliquẽ possunt accusare, vt ĩ. sequitur.
b ¶Curiæ.] 54. dist. c. 1. & 2.
c ¶Mentem.] vt furiosi.
d ¶Manifestantur.] supra 33. dist. maritum.

Nos sequentes.] CASVS. In hoc c. dicitur, ꝙ quęcumque personæ repelluntur ab accusatione, secundum leges, eædem repelluntur, secũdum canones. SED LICET. CASVS. Dictum est à principio causæ, ꝙ infames ab accusatione prohibentur. Nunc vero dicit Gra. ꝙ licet generaliter prohibeantur, non tamen prohibentur ab accusatione huius episcopi, qui simoniacus est, & hoc probat tali ratione, quia hæreticus vel simoniacus minor est catholico: sed hoc angeneraliter intelligitur: scilicet vt hæreticus sit minor quolibet catholico, Aug. noluit definire.

k ¶Sed licet.] infert ex prædictis.
l ¶Ab huiusmodi.] idest, simoniæ.
m ¶Maiores.] vt 2 q. 7. per totum.

leribus, ab ecclesia pulsos, & omnes, quos ecclesiasticæ, vel sæculi leges infames pronũtiant. Hi nimirum † omnes, nec serui ante legitimam [a] libertatem, nec pœnitentes, nec bigami, nec illi, qui curiæ [b] deseruiunt, vel non sunt integri corpore, aut sanam non habent mentem [c] vel intellectum, aut inobedientes sanctorum decretis existunt, aut furiosi manifestantur; [d] hi omnes, inquam, nec ad sacros gradus debent prouehi, nec isti, nec liberti, neque suspecti, nec rectam fidem, vel dignam conuersationem nõ habentes, summos sacerdotes possunt accusare. [α]

† paulo aliter in originali.

[α] ¶Accusare.] *In vulgatis codicibus sequebatur*, nec ad accusationem, seu ad testimonium nullatenus iuste possunt recipi. *quæ sunt expuncta; quoniam absunt à manuscriptis, (vno excepto) & originali, & Burchardo, & Iuone. In Pannormia tamen hac postrema pars post verbum*, manifestantur, *sic habet*; Hi omnes nusquam nec ad sacros gradus debent prouehi, nec ad accusationem, seu ad testimonium vllatenus iuste possunt recipi.

Item Fabianus Papa.

¶ Infamis efficitur, qui sciens peierare præsumit. C. XVIII.

Poly. l. 6. ti. 11. Burc. l. 12. c. 8. Iuo, p 12. c. 65.

3 Qvicumque sciens † se peierauerit, [e] quadraginta dies in pane, & aqua, & septem [f] sequentes annos pœniteat, & numquam sit sine pœnitentia, [g] & numquã in testimonium [h] recipiatur; [i] communionem tamen post hoc percipiat.

† *al. sciens periurauerit.*

Item Eusebius Papa, epist. 1. ad episcopos Galliæ.

¶ Accusatores, † & personas, quas leges sæculi non admittunt, ecclesiasticæ quoque repelsunt. C. XIX.

† *al. Accusationes*

Nos sequentes patrum vestigia pro saluatione seruorum Dei, qualcũque ad accusationem personas leges publicæ non admittunt, his impugnandi alterum & nos licentiam submouemus: & nullæ accusationes à iudicibus audiantur ecclesiasticis, quæ legibus sæculi prohibentur.

3. q. 5. de accusationib. §. idcirco. Ans. l. 3. c. 25.

Sed licet [k] infames ab accusatione episcoporum prohibeantur, non tamen isti ab huiusmodi † [l] accusatione prohibendi sunt. Hæreticos namque accusare infamibus non prohibetur, vt supra patuit in ea † causa, vbi de accusatione minorum aduersus maiores [m] disputatum est.

† *al. huius*

† *al. eadem.*

2. q. 7. per totum.

Item.

Qvicũque.] Hæc est tertia pars, in qua ponit pęnam periuro: & specificat de infamibus. Ioan. de Fant.

CASVS. Quæsitum fuit, quam pęnam debeat pati, qui sciens cõmittit periurium. Et respõdetur quòd debet pœnitere per quadraginta dies in pane & aqua, & septẽ sequentes annos, & in testimoniũ nũquam recipiatur: cõmunionẽ tamen post pęnitentiã recipiat.

e ¶Peierauerit.] ĩ. 3. quæst. 5. constituimus.

f ¶Septem.] 22. q. 4. qui sacramento. contra. Solu. ibi.

g ¶Sine pœnitẽtia.] interiori. si. 50. distin. clerico.

h ¶Testimonium.] etiam post pęnitentiam peractam, vt ĩ. 22. quæst 5. paruuli. Et hoc est verum in testibus. [1] secus videtur in accusatore, vt 22. quæst. 5. si quis conuictus.

i ¶Recipiatur.] alibi dicitur, ꝙ iuramentũ solum Deum habet vltorem, vt C. de reb. crc. l. 2. non ergo incurrit infamiam. Itẽ alibi legitur, ꝙ periurium continetur sub crimine stellionatus, vt ff. de crim. stel. l. 2. sed crimen stellionatus nõ infamat, vt ff. de crimi. stellio. l. 2. ergo nec periurium. Sol. vbi iuramentum non cedit in præiudicium alicuius, solum Deum habet vltorẽ. Dicunt aũt quidam, ꝙ si iuramentum est de futuro, semper infamat: quia ibi frangitur fides Deo & homini: secus si est de præsenti, vel de præterito, vt C de transact. si quis maior. Alij dicunt, quòd iuramentum quod interuenit in contractibus, non infamat: secus in iuramento quod fit in iudicijs: hoc est certum, quod omne iuramentum infamat canonica infamia. [2] Vtrum autem temerarium iuramentum repellat à legitimis actibus, dixi 85. distinctio. Florentinum. & extra de testibus, & attestatio. causam quæ.

[1] Extra de op. quæstioni. ibi uideas. de præsump. litteras. & de pur. ca. 1. & de testi. testimonium Arch. Iuramentũ vtrum infamet.

[2] Cum ista gl. concor. Bar. post gl. I l. Lucius. ff. d infam. & Alex. de Imo. in l. si ex falsis. C. de transac.

QVæro.] CASVS. Duæ sunt in hoc c. quæstiones. Prima est, vtrum ille qui ignoranter incidit in hæresim, grauius peccet, quàm ille qui scienter est auarus. Et respondet Augu. secundum illam regulam, qua peccata scienter facta præponũtur peccatis ignoranter

æquiparari ignoranter peccanti. similis compensatio est 9. dist. in canonicis. Quòd autem minus sit peccatũ ignorantis quàm sciẽtis, habes 22. q. 7. quemadmodum. quandoque videntur plus peccare ignorãter peccantes quàm sciẽtes, vt 24. q. 1. schisma. quandoque pægificantur, vt hic.

C. XX.

CVm maiores scientia, & moribus à minoribus accusari prohibeantur, non æquales ab æqualibus, vel minores à maioribus: ab huius [a] ergo accusatione non sunt hi prohibendi, cum hæreticus catholico minor sit. Sed hoc an generaliter accipiendum sit, Augustinus non † definiuit lib. 4. de baptismo contra Donatistas, c. 5. dicens.

† al. Aug. diffiniuit

¶ Caput hoc in plerisque vetustis exemplaribus coniunctum est superiori. Quare conijcere licet hæc esse verba Gratiani.

[a] ¶ Ab huius ergo.] Locus hic emendatus est ex manuscriptis. In impressis legebatur, ab accusatione huiusmodi sunt prohibendi: ex qua lectione vix apta sententia eliciti poterat.

¶ Dubium est, an sciens auarus, an nesciens hæreticus grauius peccet. C. XXI.

QVæro ergo, quis peccet grauius, an qui nesciens [a] in hæresim incurrerit, an qui sciens ab auaritia, idest ab idololatria non recesserit? Secundum quidem illã [b] regulam, qua peccata scientium peccatis ignorantium præponuntur, auarus cum scientia vincit [c] in scelere. Sed ne forte hoc fiat, facit in hæresi sceleris ipsius magnitudo, quod facit in auaritia scientis admissio, vt hæreticus nesciens auaro scienti coæquetur. *Item cap. 20 eiusdem libri.* Vtrum autem catholicum pessimis moribus alicui hæretico, in cuius vita, præter id, quòd hæreticus est, non inueniunt homines, quod reprehendant, præponere debeamus, non adeo præcipitare [d] sententiam.

4 *Verum hoc Augustini, & illud de infamium accusatione, de his intelligendum est, quos constat [e] esse hæreticos, non de his, qui se negant in hæresim lapsos. Hic autem in omnibus religiosus apparens, [f] dum se negat hæreticæ communionis aliquando macula infectum: infames, atque alios huiusmodi a sua accusatione ipse repellit. ¶ Hac licet ratione niti videantur, exemplo tamen læsæ maiestatis vana intelliguntur, ad cuius accusationem dum socius initæ factionis admittitur; non quæritur, an cogitare contra animam principis sit maiestatem lædere, sed an aliquis de nece eius tractauerit.* [g]

[d] ¶ Præcipitare.] Gr. tamẽ in simili quęst. præcipitat sententiã, vt 2. q. 7. § sed quæritur, & Vrbanus eandem videtur soluere 12. q. 1. scimus.

VERVM. Hæc est quarta pars quæstio. in qua quæritur, vtrũ infamis possit episcopũ accusare de simonia, cum esset bonæ famæ: & primum dicit ꝙ non; & hæc est vera solutio: sed postea impugnat quod dixerat. Io. de Fant.

CASVS. Iste § respicit quod dictũ est s. c. quæro. in fi. c. & s. ea. §. licet. vbi videtur probatũ, ꝙ infames contra hæreticos, & simoniacos admittũtur. Et dicit Gr. ꝙ de illis loquuntur, quos cõstat esse hæreticos per præsumptionem. & ideo quilibet criminosi, & infames contra eos admittuntur. hic autem eps, de quo in themate agitur, in omnibus religiosus apparet: & iõ infames ab eius accusatione repelluntur.

VERVM. Gra. respon. illi c. quæro. & illi. §. sed licet. in quibus probauerat infames admittendos cõtra hæreticos: & ita contra simoniacum: & eius solutio durat vsque ad § hæc licet ratione. & ibi incipit suam solutionem impugnare.

[e] ¶ Constat.] si constat, ergo non est necessarius [1] accusator. expone ergo constat. i. tale est crimen, quod constat esse heresim. Vel dic quod constat per famam: quia sunt malæ famæ.

[f] ¶ Apparens.] hæc solutio est canonica: quia concordat cum Greg. 2 q. 1. in primis. & impugnatio, quam ponit in sequenti. §. allegando ponitur.

HÆC LICET. CASVS. Obijcit modo Gra cõtra supradicta: & dicit ꝙ licet videantur quæ dicuntur in §. ratione niti: tñ exemplo criminis læsæ maiestatis falsa intelliguntur: in quo non quęritur, an cogitare cõtra animam principis sit maiestatem lædere, sed an de eius nece tractauerit. eadem ratione non debet quæri an simonia sit hæresis, sed an commiserit simoniam iste episcopus. & ad hoc inducit legem sequentem.

[g] ¶ Tractauerit.] sic supple in simonia non est quæ-

tanter perpetratis. auarus ergo uidetur grauius peccare. Sed si forte tantum facit hæresis magnitudo, quãtum auaritia scienter admissa: æqualiter peccant. Secunda quæstio fuit, an pessimus catholicus illi hæretico præponatur, qui nullum habet peccatum præter hęresim. Respondet Aug se nolle hanc quæstionem præcipitare. Gra. tamen hanc vltimam quæstionem determinat s. 2. q. 7. sed quæritur.

[a] ¶ Nesciens.] ille est ignoranter hæreticus, qui sequitur opinionem, quam putat ueriorem, [2] vt 24. q. 3. hæresis.

[b] ¶ Secundum illam.] de pœn. dist. 2. sciendum.

[c] ¶ Vincit.] Vide qualiter arg licet enim peccatum sit maius peccato: quia hic scientia præponitur ignorantiæ, tamen facta cõpensatione scienter peccans potest

[2] Vnde hic loquitur de illo qui putabat illud credi ab ecclesia quod ipse credit, nihilominus peccat. 16. q. 1. si cupis.

Peccatum ignorantis minus est quã sciẽtis

[1] 2. q. 1. de manifesta. extra de accu. euidentia. Ar.

sendum, an simonia sit hæresis. iste enim episcopus negauit simoniam esse hæresim, & male, vt 1 1. q. 7. patet. & sic concludit in fi...

g ¶ Interuenire.] Sic 1. 50. distin. miror. Et nota, quòd quandoque prohibetur supplicari pro aliquo. de pœn. dist. 1. prædixerat. & extra de hære. ad abolendam. & C. de transact. si quis maior.

PORRO. CASVS. Supra in §. [hæc licet.] posuit

SI quis.] CASVS. Statuerunt Imperatores Honorius & Archadius, quòd si quis contra principem fecerit coniurationē, vel dederit, vel susceperit sacramentū de morte, non solum Imperatoris, sed etiam virorum illustrium & senatorū, vel de morte cuiuslibet militis, qui militat Imperatori, cogitauerit sacramenta dando vel recipiendo, vel ēt aliud faciendo, gladio feriatur, omnibus suis bonis confiscatis. filij vero eius (quibus vita misericorditer reseruatur) sint remoti à cōsanguineorum, & etiam extraneorum successione: sint ēt perpetuo infames, & illi qui pro his intercedūt, nec vllos habeāt honores, nec ad sacramenta perueniant militaria. Et si quis de coniuratoribus in initio prodiderit factionē, præmiū habeat & honorem: si vero sero, veniam habeat.

Vnde Impp. Arcadius & Honorius in nono libro Codicis, tit. ad legem Iul. maiestatis, le. 5. scripsisse leguntur.

C. XXII.

SI quis † cū militibus vel priuatis, [a] vel barbaris etiam scelestem inierit factionem, aut factionis ipsius susceperit sacramentum, vel dederit, de nece etiam virorum illustrium, qui consilijs, & cōsistorio nostro intersunt, senatorum etiam (nam & ipsi pars corporis nostri sunt) vel cuiuslibet postremo, qui nobis militat, cogitauerit (eadem enim seueritate voluntatem [b] sceleris, qua effectum puniri iura voluerunt;) ipse quidem, vtpote maiestatis reus gladio feriatur, bonis eius omnibus fisco [c] nostro addictis. Filij vero [d] eius, quibus vitam imperiali specialiter lenitate concedimus (paterno enim debent perire supplicio, in quibus paterni, hoc est hęreditarij criminis exempla metuuntur † [e]) à materna, vel auita, omnium etiam proximorum hæreditate, ac successione habeantur alieni; testamentis extraneorum nihil capiant: sint perpetuo egentes, & pauperes; infamia eos paterna semper comitetur; ad nullos vnquam honores, nulla sacramenta perueniant; sint postremo tales, vt his perpetua egestate sordentibus, sit & mors solatium, & vita [f] supplicium. Denique iubemus etiam eos notabiles esse sine venia, qui pro talibus vnquam apud nos interuenire [g] tentauerint. *& infra.* [r] Sane, si quis ex his in exordio initę factionis, studio veræ laudis accensus, initam prodiderit factionem; pręmio & honore à nobis donabitur. Ipse vero, qui vsus fuerit factione, si vel † sero, tamen incognita adhuc consiliorum arcana patefecerit, absolutione tantum, ac venia dignus habebitur.

† *Quisquis.* or. & est initium legis

† *al. metuentur*

† *al. si vera*

[r] *Hoc & sequens caput in vetustis exemplaribus sunt coniuncta antecedenti: quare nec rubricas habent.*

Porro [h] *simoniæ accusatio ad instar publici criminis læsæ maiestatis procedere debet: sicut Leo Imperator in primo libro Codicis decreuisse legitur, titulo de episcopis & clericis, l. si quemquam. Quod de accusatione, non de pœna* [i] *intelligi oportet.*

Tit. 3. l. 19.

a ¶ Priuatis.] no. milites non dici priuatos vt 23. q. 1. qui contra.

b ¶ Voluntatem.] Not. quòd punitur hic sola voluntas, vt 19. dist. nulli. 22. dist. omnes. quia in maleficiis voluntas spectatur, non exitus. ff. ad leg. Corn. de sic. diuus. Argu. contra. 32. dist. erubescant, de pęn. dist. 1. cogitationes. 32. q. 5. Christiana. Sol. regulariter voluntas nō punitur, nisi ad aliquem actum procedat.

Voluntas sola nō punitur.

c ¶ Fisco.] idem est in crimine hæresis, vt extra de hære. vergentis. † aliàs bona damnatorum regulariter reseruantur filijs, vt C. de bon. damna. authen. bona.

† Vbi plene de hoc † & 23 q. 7. § summa. ibi dicam, & videas: & idē est in interfectore clerici. ext. de pœn. in quibusdā. Ar.

d ¶ Filij vero.] in potestate constituti. si enim eos postea emancipasset, non valet, vt C. eo. l. perpenditur. argu. ff. de bo. damna. l. ulti. §. ex liberis. filij itaque emācipari non patiuntur hanc pœnam. Dicūt tamen quidam quòd hæc pœna spectat ad filios postea natos, non ad iam natos. sed litera eis contradicit.

e ¶ Metuuntur.] iuxta illud: Sæpe solet similis filius esse patri: Et sequitur leuiter filia matris iter. 56. distinct. si gens. vnde qui emit mancipia de genere eorum quærit, vt ff. de ædil. edicto. quod si noilt. §. qui mancipia.

f ¶ Et vita.] supra 74. dist. quorumdam.

suit propositionem. In hoc §. ponit assumptionem sui argumenti, sic: Supradictum est de accusatione criminis læsæ maiestatis. sed accusatio simoniæ procedit ad instar criminis læsæ maiestatis. quod de accusatione tantum, scilicet ut quilibet possit accusare, & non de pœna est intelligendum: & quod crimen læsæ maiestatis differat in pęna, à simonia, probat per legem sequentem.

h ¶ Porro.] Hic ponit assumptionem argumenti sui. præmisit enim primo propositionem.

i ¶ Pœna.] in crimine enim simoniæ conuictus deponitur, vt 15. q. 3. sanc. sed hic capite punitur. Qualiter isti pacificentur, notaui 15. q. 3. sanc. & cap. nemini. Sed nūquid ordinatus simoniace potest ordinatorem suum conuenire de hoc: cū accusatores consequātur præmium

Simoniace ordinatus ordinatorē suū cōuenire nequit.

o Et bene. ar. 5. q. fi.c. vlt. secundū Io. de Fant. In his ergo q̄ sunt expressa, similis est accusatio: scilicet vt accusatores admittantur, & solennitates seruētur, secundum B. ist.

præmium, non credo. s licet dicatur hic, quòd omnes accusatores admittantur.

NVllus.] CASVS Iudex in causa criminali volebat militem, vel nobilem aliquem, vel in dignitate constitutum verberibus subijcere. Quæsitum fuit ab

Gratia. bene soluit in illo §. verum. & illa solutio concordat cum Greg 2. q 1, in primis. & c. 7. accusatio. & quæ postea dicuntur in sequentibus §. sunt allegationes, hoc dicit. Io. & etiam bene. H. tamen & Cardinalis non excusant eū, sed dicūt eū male dixisse, nisi in illo §. verum. Posset etiam dici, q̄ episcopus iste, de quo agitur in principio thematis: īfamatus erat, licet religiosus appareret: ideo non prodest ei si negat simoniam esse hæresim, sed an commiserit. vnde infames bene admittūtur ꝯ ipsum, & ita secundum hoc bene dixit Grat. per totum §. nisi in §. illo [verum.] vbi loquitur allegando secundū hunc intellectū.

Tit. 8. l. 4.

Vnde Imppp. Valētinianus, Valēs, & Gratianus A.A.A. lib. 9. Codicis, titulo ad l. Iuliam maiestatis, l. nullus.

C. XXIII.

NVllus omnino, cui inconsultis, ac nescientibus nobis fidicularum [a] tormenta inferuntur, militiæ [b] vel generis [c] aut dignitatis [d] vti defensione prohibeatur; excepta [e] tantum maiestatis causa, in qua sola omnibus æqua conditio est.

Sed cum omnes illi assumantur in hac accusatione simoniæ, qui possunt accusare de crimine maiestatis; constat, quòd sicut ibi non dubitatur de crimine maiestatis, sed an reus commiserit illud; sic & hic non negatur hæresis; sed impetitur accusatus, an commiserit hæresim.

QVÆSTIO II.

QVÒD *autem* [f] *quæritur, si episcopus in accusatorem accusationem vertere voluerit, an suæ simplici assertioni fides sit adhibenda; facile soluitur, si sanctorum Patrum auctoritas diligenter inspiciatur. Vt enim sancti Patres definiunt, nullius personæ quantumlibet exercitatæ confessioni fides est adhibenda, nisi competentes probationes adhibeat.*

35. q. 6. c. vlt.

Vnde in Carthag. concilio 4. c. 49. legitur.

¶ Episcopus alicui crimen obijciens in synodo probet, quod obijcit. C. I.

EPiscopus, si clerico, vel laico [g] crimen impegerit, deducatur ad probationem in synodum. [h]

Sed obiicitur. Si se solum alieni sceleris conscium nouerit, probare illud testibus non valet. Quid ergo tunc sibi faciendum sit, ex concilio Vasensi primo, c. 8. sic diffinitur.

QVÒD autē.] CASVS. Hic ponitur secunda q. qua quęritur, si episcopus accusatus vertat accusationem suā in accusatorem, an sit suæ simplici assertioni credendum, scilicet sine testibus. Et respondetur, q̄ non: vt j. ea. c. 1. 2. & 3.

f ¶ Quod autē.] nūquam soli episcopo creditur. 4. q. 3. iurisiurādi. nec tenet lex. 11. q. 1. quicumque.

EPiscopus.] CASVS. Dicitur hic q̄ si episcopus imposuerit crimē aliquod alicui clerico vel laico, probare debet illud in synodo, & conuentu clericorum. Et quod dicitur de laico intelligas de crimine ecclesiastico, vt est crimen vsurarum, hæreseos, simoniæ, adulterij, scilicet quo ad thori separationem, & omne crimen quo ad denunciationem ad pœnitentiam.

ab Imperatore, an possit se tueri ratione militiæ vel generis vel dignitatis. Et respondet quòd sic, non tamen in crimine lesæ maiestatis, in quo omnibus æqua est conditio.

a ¶ Fidicularum.] idest, chordarum, quæ ligantur circa frontem hominis, & stringitur caput per eas, & est fides idem quod chorda, vt ibi:

Me fide perspicuus Troiæ munitor amauit.

b ¶ Militia.] C. de quæstio. milites.

c ¶ Vel generis.] C. de pœ. l. decurionum.

d ¶ Aut dignitatis.] C. de quæstio. decuriones.

e ¶ Excepta.] vbi nullus potest se excusare aliquo priuilegio, tenet lex. 11. q. 1. quicumque.

SED CVM. CASVS. Hic concludit Gra. ex supradictis hoc modo. Cum simonia & crimen læsæ maiestatis paria sint in accusatione: ergo sicut in crimine læsæ maiestatis non dubitatur, an sit crimen læsæ maiestatis, sed an commiserit illud: sic in crimine simoniæ non dubitatur simoniam esse hæresim, sed an cōmiserit simoniā, licet neget hæresim esse. Sed nota, q̄

g ¶ Laico.] sed huic c. est ꝯ 11. q. 1. experientiæ. & c. si quis cum clerico. Sed quod hic dicitur, intelligas de ecclesiasticis criminibus. Potest tamen clericus iudicare de omni crimine quantum ad iniungendam pœnitentiam. s. ea. q. 1. illi qui & 11. q 1. prædicandum. & ext. de iud. nouit. 1 Vel loquitur secundum tempora Apostolorum, quando omnes causæ deferebantur ad ecclesiam, vt 11. q. 1. relatum.

h ¶ Synodum.] idest, conuentum clericorum, qui cōcilium appellatur. 12. q. 2. placuit. & c episcopus. 2. qui sine eorum præsentia non debet causas audire. 15. q. 7. episcopus nullius. & hoc intelligo de criminali negotio, sed in ciuili causa eliguntur arbitri, vt 11. q. 1. si clericus.

SED OBIICITVR. CASVS. Dictum est s. in §. quod autem. q̄ soli episcopo non est fides adhibēda. Nunc vero obijcit, idest, incidenter quærit, quid sit

Clericus, an de omni crimine possit iudicare.

1 Et optime. extra vt eccl. bene. c. 1. ver. & ideo. & nota extra de off ord c. 1. licet aliter videatur notari per Bar. & Inn. extra de purg. can. nos inter.

sit faciendum cum episcopus sciat alicuius delictum, sed testibus probare non potest. & de hoc respondet per seq. cap.

SI tantum. CASVS. Quidam eps solus nouit crimē sui parochiani, vel quia solus vidit eum peccantē, vel quia peccator sibi dixit: nolebat corrigi, eps eum volebat remouere à communione aliorum: quæsitum fuit in cõcilio Vasensi quid iuris sit? respondet ꝙ episcopus debet eum secreto monere, vt resipiscat: sed nō debet publicare crimen eius, cū probare nō possit. Si aūt ille factus pertinacior se ingerat publicæ communioni, quādiu episcopus probare non potest, indēnis erit quò ad episcopum, sed stabit in communione omnium, nisi in communione episcopi, supple priuata, vel si voluerit episcopus, tamen nō vitabit eum in publico, sed in secreto. Quidā tamen vt Bene. intelligunt hoc c. de excommunicato, quem episcopus non potest probare fuisse excommunicatum; ideoq; publice communicabit ei, secreto autem vitabit illum.

7. q. 1 scire. & 11. q. 3. quibus epi. vbi dicitur, quibus epi non communicāt, nec nos cõicare debemus: quia illa c. de publice excommunicatis intelliguntur. a

PLacuit.] CASVS. Bene. sic ponit hunc casum. Quidam confessus est suum delictum soli episcopo

¶ Episcopus non proferat, quod probare non potest. C. II.

SI tantum [a] episcopus alieni sceleris se conscium nouit, quamdiu probare non potest, nihil proferat; [b] sed cum ipso ad compunctionem eius secretis correptionibus elaboret. Quòd si forte correptus pertinacior fuerit, & se communioni publicæ ingesserit, etiam si episcopus in redarguendo illo, quem reum iudicat, probatione deficiat, indemnatus α [c] (licet ab ijs, [d] qui nihil sciunt, secedere ad tempus [e] pro personæ maioris auctoritate iubeatur: [f]) ille tamen, quādiu nihil probari potest, in communione omniū, præterquam eius, qui eū reum iudicat, permanebit. Iuo, p 5. c. 364.

α ¶ Indemnatus.] *In originali legitur*, indemnatus licet, ab his, qui nihil sciunt, secedere ad tempus pro persona maioris auctoritatis iubeatur, illo, quamdiu probari nihil potest, in communione omnium, præterquam eius, qui cum reum iudicat, permanente.

Item ex concilio Africano, c. 99. & 100. Et Carth. 7. c. 5

¶ De episcopo, qui sibi soli dicit aliquem crimen suum fuisse confessum. C. III.

PLacuit, vt si quando episcopus dicit aliquem sibi soli [g] proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget, † non putet ad iniuriam suam episcopus pertinere, quod illi soli non creditur. Et si scrupulo propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle communicare, α quamdiu excommunicato [h] non communicauerit suus episcopus, eidem episcopo ab alijs non communicetur episcopis; vt magis caueat [i] episcopus, ne dicat in quemquam, quod alijs documentis conuincere non potest.

Bur. l. 19. c. 127. Iuo, p. 5. c. 363.

† *neget, & pœnitere noluerit, non putet, &c.* Africanum.

a ¶ Illud sāc c. loquitur de tali delicto, propter quod delinquens incidit in canonē latæ sententiæ. aliàs esset contra 2. q. 1. multi. quia oēs peccatores non possumus vitare vt ibi dr, secūdum Pe. Vel dic ꝙ loquitur de eo quē eps nulla manifesta causa nec ordinario iudicio habito à cōmunione aliorum præcipit separari, secūdum Lau. qui ita no. in prædic. cap. quibus. Arch.

Criminosus occult⁹, an debeat vitari à sciētibus ipsum esse talem.

a ¶ Si tantum.] Hæc duo cap. intelligit H. de occulto peccatore, & dicit, ꝙ si scio aliquem esse in mortali peccato, licet sit occultum, debeo ipsum vitare occulte, sed non publice: nec possum eum de hoc accusare cum non habeam testes: sed illud est perdutum, vt omnem quem sciam peccatorem debeam euitare; & est illud contra 2. q. 1. multi. Sed tu ponas casum sic. Episcopus aliquis solus scit aliquem in canonem incidisse, & debet eum corrigere priuate; & si incorrigibilis sit, priuate vitabit eum, non publice, ne sit proditor criminis, vt extra de sen. excom. cum non ab homine. in princ.

a Hic fuit casus Bene. qui cõprobatur p decreta. de sen tea. exc. cū non ab homine. sed G intellexit hoc c. si tantum, de excõicato nō à sententia, vt 11. q. 3. §. euidēter. in 6. Arch.

b ¶ Proferat.] accusando publice.

c ¶ Indēnatus.] sic ordina litterā. ille tñ idemnatus, i. non damnatus, in cōmunione omnium permanebit.

d ¶ His.] i. quantum ad eos, qui nihil sciunt de excommunicatione illius, vel de crimine eius, vt extra de sent. excom. cum illorum.

e ¶ Ad tempus.] i. dum est in peccato.

f ¶ Iubeatur.] iubere enim potest prælatus aliquē, vt abstineat à sua priuata communione, vel etiam à communione sacramentorum: quia in secreto potest præcipere talia hominibus peccatibus 33 dis. habuisse. tñ per sniam non potest aliquis quem secreto separare à participatione sacramentorum, vel etiam suspendere. potest etiam quis cum scit aliquem criminosum, suo prælato dicere vt ipsum corrigat, vt 22. q. 5. hoc videtur. Vel expone, iubeatur, i. moneatur. sic 31. q. 1. hac ratione. secundum præmissa patet, quod non obstat j. de consec. dist. 2. non prohibeat. 93 dist. si inimicus.

po velut homini. postea cum suum delictum corrigere nollet, episcopus excommunicauit illum, nec ei cōmunicare volebat. ille conquestus est in Africano concilio episcopo replicabat, ꝙ ille fuerat sibi confessus crimen, sed nō poterat testibus probare. quæsitum est quid super hoc sit faciendum. & responsum est in concilio Carthaginensi, ꝙ episcopus ex quo non potest crimen probare, non doleat si ei non credatur, & quādiu non vult communicare illi in publico, tādiu non communicetur sibi ab alijs episcopis. Ego autem sic pono casum. Aliquis confessus fuit soli episcopo crimen suum, propter quod inciderat in excommunicationem. episcopus vitabat eum in publico. quæsitum fuit in concilio Carthaginensi, an bene faceret eps? & respondetur ꝙ non: nec putet sibi ad iniuriam ꝙ ei soli non creditur, si dicat eum esse excommunicatum. & quamdiu non communicauerit ei, tamdiu ab alijs episcopis non communicetur ei.

g ¶ Sibi soli.] non tāquam Deo, ne sit contra de pœ. dist. 6. sacerdos j. 11. q. 1. quicumque. contra Sed illud non tenet. sic ergo dicto solius epi non creditur, nec ēt scripto, nisi adsit subscriptio, vt extra de testi. cum à nobis nisi hoc habeat consuetudo, vt extra de fide instr. cum dilectus. nam litteris suis creditur, quibus significat se aliquem excommunicasse, vt 11. q. 3. curæ.

h ¶ Excommunicato.] i. quem dicit excommunicatū.

i ¶ Caueat.] ecce pœna illius, qui iniuste vitat aliquem vel iudicat. sic 2. q. 1. nemo.

IVDI-

IVDICIVM.] CASVS Hic ponitur tertia quæstio, in qua quæritur, an liceat sibi expetere iudicium alterius metropolitani: & respondet quòd non, vt infra ead. cap.1.2. & 3.nisi de licentia sui metropolitani, vt 2.q.6.placuit.& 11.q.1.clerum.

a ¶ Iudicium.] Nulli licet habere iudicem alterius prouinciæ, nisi per appellationē, vt 3.q.6.non liceat.

SCriptum.] CASVS. Docet hic Greg. q iudex iudicare non debet alterius parochianū, & hoc probat auctoritate legis Mosaicæ, scilicet in Deuter. vbi præcipitur, q transiens per messem alienam falcem immittere nō debet, sed conterere spicas manibus potest, & comedere. Hanc auctoritatem exponit Greg. dicēs, q in alienam messem, idest, in alienum iudicium non debes manum extendere, sed prædicatione & bonis operibus debes homines à vitijs separare.

b ¶ Mittere.] nec ordinare, nec aliqua sacramenta dare pōt in alterius episcopatu. 9 q 2. c.1. & 2. secus de proconsulibus, qui insignia sua extra prouinciam ferunt, & voluntariam exercēt iurisdictionem. ff. de of procons.l.1.& 2.

c ¶ Monendo.] non tamen publice eis prædicando tāquam ius in eis habens.71.dist. hortamur. & 9. q.2. epm.arg.13. q.1.c.1. 16.q 1.interdicimus. sed sine solemnitate ad bonum monendo, † quod quilibet potest facere, & etiā monachus, 16 q.1.c. 1.& c.quia iuxta. secundū alios possunt prædicare, non tamē concitando turbam. 16 q.3. placuit.2.qa illud nō consistit in contentiosa iurisdictione. Nec refert q̄s prædicet. sed quid prædicet.19 dist. secundum Ioan.

† Quidam dicunt hoc esse verum si inuitetur. 7. q.1. episcopi, vel presbyteri. vbi de hoc. Arch.

a ¶ Communicare.] *Sic in Carthaginensi septimo, cap. 5. cui ad verbum respondet hoc caput. In Africano autem, hic sequitur, se*crete tamen† interdicat ei communionem, donec obtemperet, *quemadmodum & apud Burchardum. Sequentia autem verba,* Quamdiu, &c. *sunt initium capitis centesimi.*

† *abest ab aliquot exemplaribus.*

QVAESTIO III.

IVDICIVM[a] *vero archiepiscopi alterius prouinciæ alicui expetere non licet.*

Vnde Gregorius ait respons. ix. ad Augustinum Anglorum episcopum.

¶ Alterius parochianum alicui iudicare non licet. C. I.

Deute.23.

SCriptum est in lege: [Per alienam messem transiens, falcem mittere[b] non debet, sed manu spicas conterere, & manducare.] Falcem ergo iudicij mittere non potes in eam segetem, quæ alteri videtur esse commissa: sed per effectum† boni operis frumenta Dominica vitiorum suorum paleis expolia, & in ecclesiæ corpus monendo,[c] & persuadendo, quasi mandendo, converte.

† *affectū*] or.

Item Pelagius Papa secundus, epistola prima, omnibus episcopis.

¶ Quot ciuitates vnaquæque prouincia habeat. C. II.

Poly.l.5. tit.1. Ans.l 6.c.107. Pan.l.4. c.24.

SCitote certam prouinciam esse, quæ habet decem, aut vndecim ciuitates, & vnum regem, & totidem minores potestates sub se, & vnum metropolitanum, † aliosq; suffraganeos † x. vel xj. episcopos[d] iudices: ad quorum iudicium omnes[e] causæ episcoporum, & reliquorum sacerdotum, ac ciuitatum referantur, vt ab his omnibus iuste, consona voce discernantur,† nisi ad maiorem auctoritatem fuerit ab ijs, qui iudicandi sunt, appellatum. Vnde non oportet, vt degradetur, vel dehonoretur vnaquæque prouincia: sed apud semetipsam habeat iudices, sacerdotes, & episcopos, singulos videlicet secundum[f] ordines suos; & quicumque causam habuerit, à suis iudicibus iudicetur, & non ab alienis; idest à suæ iustis iudicibus prouinciæ, & non ab extraneis,[g] † nisi (vt iam est prælibatum,) à iudicandis † fuerit appellatum.

† *episcopum*] orig. † *suffraganeos*] ori. † *al. decernantur* † *al. externis* † *al. iudicatis*

Item Nicolaus Papa.

SCitote certam esse.] CASVS. Docet hic Pelagius, quę dicatur certa prouincia, scilicet quæ habet x. vel xi. ciuitates, & vnū Regē, &c. & q ad iudicium cōprouincialium omnes causæ episcoporum & reliquorum sacerdotum debent referri, vt ab eis voce consona discernantur, nisi appellatum fuerit ad maiorem.

d ¶ Episcopos.] Hoc ideo est statutum, quia causa episcopi coram xij. episcopis tractanda. 15. q.7. si quis tumidus.

e ¶ Omnes.] argu. archidiaconos non esse iudices.

f ¶ Secundum ordines.] ergo medio prætermisso non est ad superiorem eūdum, vt 2.q 6 c anteriorū. ver. illo videlicet. & c. decreto. & q.7. metropolitanum. Et sic est arg. q omisso archidiacono non itur ad episcopum, vt extra de offi.arch c.1.& 18.q.2.cognouimus. & arg. contra extra de præben.referente.

Appellandū non est omisso medio.

ADDITIO. Vbi de hoc, & extra de ap. dilecti. dic vt Arch. De hoc etiam habes 25.dist. perlectis.

g ¶ Ab extraneis.] ergo metropolitanus est extraneus iudex. non est ergo iudex prouinciæ. Quid iuris sit de hoc, quære 9. quæstio. 3. cap.2. Ioan.

est, potest puniri ab episcopo, vt s. dictum est, & vt di. eit decr. patentibus. & c. tuarum. extra de priuil.

a DE illis.] ¶ Rapinam.] quo ad res mobiles.
b ¶ Deprædationes.] quo ad res se mouentes, vt animalia.

d ¶ Porro.] Hæc q. expedita est 2. q. 6. §. diffinitiua. ver. item si plures.

SI quis.] CASVS. Epi xij. examinabant causam criminalē epi. Sex dicebant eū absoluendū: alij dicebant eum condemnandum, & sic dicebant eum remittendum ad Papam, diuersas sentētias inter se, id est, opiniones habentes. Quæsitū fuit in Laodicensi concil. quid sit in tāta discordia faciēdū? Et responsum fuit, quod archiepiscopus vicinæ prouinciæ cum aliquot episcopis uocari debet: qui pariter residentes dirimant quæstionē, vt eum absoluant, vel iudicent condemnādum, & vt negotium ad Apost. sedem trāsmittatur. Idem est casus c. seq. sed in eo nō fit mentio de episcopis vicinæ prouinciæ. Et intelliguntur ista duo c. de iudicibus ordinariis, secundum Beneuent.

¶ Ex. Extra de raptor. c. 1. Burc. l. 71. c. 45. Iuo, p. 14. c. 109

¶ De eodem. PALEA. C. V.

DE illis autem, qui intra parochiam beneficium, aut hæreditatem habent, & alterius episcopi parochiani sunt, & de loco ad locum iter faciunt, & rapinam, † [a] & deprædationes [b] peragunt; placuit, vt excōmunicentur; [c] nec ante ex parochia exeant, quàm, quæ perpetrarunt digne emendent. Quorum excommunicatio seniori eorum, & proprio episcopo significanda est, ne eos recipiat, † antequam illuc redeant, vbi rapinam fecerunt; & ibi omnia pleniter emendent.

† al. rapinas
† al. recipiāt

QVAESTIO IIII.

PORRO [d] *cuius iudicium sibi expetendum sit, si iudices electi inter se discordare cœperint, in concilio Antiocheno, cap. 14. sic inuenitur diffinitum.*

¶ A quo sit ferenda sententia, quando comprouinciales episcopi discordant. C. I.

Burc. l. 1. c. 150 Iuo, p. 5. c. 263

SI quis [e] episcopus criminaliter † in iudicio episcoporum fuerit accusatus, contingat autem episcopos prouinciæ, [f] qui conuenerint, diuersas habere sententias, [g] & alios quidem innocentem eum pronuntiare, [h] alios reum; propter huiusmodi controuersiam amputandam placuit sanctæ synodo, metropolitanum [α] episcopum alterius prouinciæ vicinæ aduocari, [i] † & aliquantos cum eo episcopos alios; qui pariter residentes, quæcumque fuerint, dirimant quæstiones: propter hoc, vt firmum sit iudiciū, quod ab vnius prouinciæ episcopis fuerit promulgatum.

† al. de aliquibus causis criminalibus.

† Facit ad hunc tex. l. 2. & ibi gl. & Doct. ff. de uar. & extraordin. cogn.

¶ *Caput hoc in multis etiam vetustis Gratiani exemplaribus citatur ex concilio Laodiceno. In vno tamen perantiquo est ex concilio Antiocheno, in quo etiam extat: & est antiqua versio.*

α ¶ Metropolitanum.] *Græcum exemplar hic valde dissentit ab hac versione. Nam ex his verbis colligitur, concilium vnius prouinciæ, in quo necesse est adesse proprium metropolitanum, posse aduocare vicinæ prouinciæ metropolitanum, cum aliquot episcopis. Quod Martinus etiam Bracharensis in sequenti capite, quod ex concilio Antiocheno accepit, confirmat. Græce vero locus ita habet:* ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπον ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας μετακαλεῖσθαι ἑτέρους τινὰς τοὺς ἐπικρινοῦντας, καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν διαλύοντας, τοῦ βεβαιῶσαι σὺν τοῖς τῆς ἐπαρχίας τὸ παριστάμενον. *Quod Dionysius, quemadmodum*

e ¶ Si quis.] istud c. videtur cōtinere iniquitatem, tum ex eo, quòd non statur hic iudicio maioris partis: 1 tum quia ex eo, quod alienus iudex iudicat non suū subditū, sed expone prout hic notaui. Io.

1 Cōtra id. ff de re iu. duo.

f ¶ Episcopos prouinciæ.] in pari numero.

g ¶ Sentētias.] idest opiniones, quibusdā scilicet volētibus eū absoluere, quibusdā volentibus reseruare sententiam Papæ.

h ¶ Pronuntiare.] nō sententiando, sed opinionem suam recitando; & ideo sic expone: ne sit contra. ff. de re iu. duo. & l. inter pares. & 2. q. 6. item si plures. vbi dicitur, quod si discordant delegati, ad delegantem est recurrendum.

i ¶ Aduocari.] per Papæ rescriptum, id est, Papa committat metropolitanis, & episcopis uicinæ prouinciæ negotium illud sic exponitur secundum illos, qui de iudicibus à Papa delegatis hoc intelligūt. uel etiam de episcopis ipsis, qui sui iudices sunt, intelligas: & secundum hoc est speciale, quod par pari potest causam delegare. Nam quandoque in defectū iudicis ordinarij par in parem habet imperium, ut 65. distin. c. ult. sic 2. q. 6. placuit. 2. uel forte hoc fit de consensu partium. ar. 11. quæst. 1. iudices est etiam hic aliud speciale, quod si discordant iudices, non obtinet sententia plurimorum. sic C. de appel. iubemus. in fi.

Par pari potest causam delegare.

c ¶ Excommunicentur.] scilicet ab ipsius loci episcopo, vel in cuius iurisdictione deliquerunt. Arch.

PORRO.] CASVS. Hic intitulatur 4. q. scilicet cuius iudicium sit expetendum, si comprouinciales iudices inter se discordant in causa uel sententia episcopi. Et certe consueuit distingui, utrum sint iudices delegati, uel ordinarij, uel arbitri. & hæc distinctio consueuit notari 2. q. 6. §. diffinitiua. uer. item si plures. & in pluribus aliis locis, legibus scilicet & decretis, & decretalibus.

& extra de rescr. pastoralis. aliàs secus. 65. dist. sane. Vel forte hoc tenet cum partes sunt hincinde iudices: sed contrarium est 21. dist. c. submittitur. vbi dicitur, quòd ad maiorem iudicem est eundum: sed hoc fit (vt dixi) de consensu partium. Vel dic, quod omnia ista specialia sunt in causa episcopi, vbi omnes debent côcordare in sententia, ut j. c. 4 Ioan.

ctum est supra in præcedentibus cap. quod si prouinciales non concordauerint, recurrendum est ad archiepiscopum vicinæ prouinciæ. Nunc ostendit Gratianus, quod si concorditer sententiam ferant condemnationis, manebit sententia firma.

etiam est in codice canonum, sic vertit, Sanctæ synodo placuit, vt metropolitanus episcopus à vicina prouincia iudices alios cô uocet, qui controuersiam tollant, vt per eos simul, & per comprouinciales episcopos, quod iustum visum fuerit, approbetur. *Ac sane, quòd metropolitanus ad alterius metropolitani vocationem deberet venire, atque in eodem concilio duo metropolitani futuri essent, vix videtur conuenire.*

Item ex concilio Martini Papæ, [id est, episcopi Bracharensis, c. 13. — In capitulis syno. græc. c. 13.

¶ Quando iudices electi de sententia inter se discordes exstiterint, de vicina prouincia archiepiscopus aduocetur. C. II.

SI quis episcopus in aliquibus causationibus iudicatur, & viderit ipsos episcopos, qui in prouincia sua sunt, inter se iudicio discrepare, & alij uideantur eum, qui iudicatur, iustificare, alij condemnare; pro definitione huius dissensionis, hoc placuit sancto concilio, vt de prouincia uicina alter metropolitanus conuocetur episcopus, vt per eum confirmetur, quod secundum rectum placuerit canonem.

Nisi eadem prouincia primatem habuerit, ad quem negotia, quæ per metropolitanum terminari non valent, referenda sint.

Vnde Bonifacius Papa, episcopis [a] *Galliæ.*

[a] ¶ Episcopis.] *Sic est emendatum ex aliquot vetustis codicibus, Burchardo, Iuone, & Polycarpo: Antea erat,* populis. *Simillima vero huic capiti leguntur Nouella 123. c. 34. apud Iulianum antecessorem.*

¶ Primati deferantur negotia, quæ metropolitanus explicare non valet. C. III.

SI inter episcopos eiusdem concilij dubitatio emerserit de ecclesiastico iure, vel de alijs negotijs; [a] primum metropolitanus eorû cum alijs in concilio considerans rê dijudicet, & si non acquiescat utraque pars iudicatis, tunc Primas [b] regionis inter ipsos audiat, & quod ecclesiasticis canonibus, & legibus vestris consentaneum sit, hoc definiat, & nulla pars calculo eius valeat contradicere. [c] — Poly. l. 5. ti. 4. Burch. l. 1. c. 57 Iuo. p. 5. c. 167. Pann. l. 4. c. 21.

[*Item Alexander Papa.*]

¶ De eodem. PALEA. C. IIII.

SI metropolitanus à quocumque comprouinciali episcopo [a] in causa propria appellatus eum audire distulerit, in proxima synodo negotij sui habeat licentiam exercendi; & quidquid per † iustitiam, à comprouincialibus suis fuerit statutum, debet custodiri. — Burch. l. 1. c. 59 Iuo. p. 5. c. 169.

† *al. propter*

[a] ¶ Episcopo.] *Burchardus & Iuo addunt,* bis fuerit in causa, &c.

Sed si omnium comprouincialium concordi sententia fuerit damnatus, manebit erga eum immobilis censura.

Vnde in Antiocheno concilio, c. 15. legitur.

NISI EADEM. CASVS. Dictum est s. quod archiepiscopus vicinæ prouinciæ debet uocari: sed dicit Gra. hoc esse uerum, nisi eadem prouincia primatem habeat, ad quem recurrendum est, vt sequ. cap. patet.

SI inter episcopos. CASVS Hoc capitulum loquitur in causa ciuili: & est casus talis. Controuersia mota est iter duos episcopos eiusdê prouinciæ de rebus spiritualibus, vel aliis negotijs; quæsitum est quis debeat negotium terminare? Et respôdetur, quòd metropolitanus eorum cum quibusdam episcopis debet negotium terminare: & si alterutra partiû non pareat sententiæ, deferatur causa per appellationem ad primatem, vt per eum negotium diffiniatur cuius sententiæ nullus valebit contradicere.

[a] ¶ Negotiis.] not. pro ciuilibus negotiis posse celebrari synodum, vt s. dist. 18. propter.

[b] ¶ Tunc Primas.] arg quod maiora negotia prouinciæ non licet facere metropolitano sine auctoritate primatis. sic 66. distinct. de persona. & 99. dist. cap. 1. & 16. questio. 6 placuit. sed illud intellige si appellatur ad ipsum, vt 18. dist. c. 1. & 9 q. 3. conquestus.

[c] ¶ Contradicere.] ecce casus, vbi nô audıtur secundo appellans, vt dixi, secunda quæstio. 6. anteriorum. [1]

[1] Hunc intellectû nô sequit hic H. qui exponit, valeat côdicere. s. nisi per appellationê, j. ca. quod beue. & idê sentit L. dicens textû habere locû, nisi ad maiorê iudicem fuerit appellatû & idem etiã tenet Pet. Arch.

SI metropolitan⁹.] SED SI OMNIVM. CASVS. Di-

¶ Episcopus, qui ab episcopis suæ prouinciæ consonam sententiam reportauerit, ab alijs iudicari non poterit. C. V.

† al. exceperit

SI quis episcopus criminaliter accusatus, ab omnibus,[a] qui sunt intra prouinciam, episcopis, acceperit † vnam, consonamque sententiam; ab alijs vlterius iudicari non poterit; sed manere circa eum oportet tamquam conuenientem, quæ ab omnibus prolata est, firmam, ratamque sententiam.

Subintelligendum vero est, nisi ad iudicem maioris auctoritatis fuerit prouocatum. Tunc enim per appellationem soluta sententia firmitatem non obtinet.

Vnde Nicolaus Papa ait in epistola ad Carolum regem, cuius initium: [*Numquam dolorem generat.*]

¶ Semel definitum retractari non licet, nisi vbi maior auctoritas fuerit. C. VI.

Burc. l. 9. c. 49.

QVod bene semel definitum est, [b] & interpositis iuramentis deliberatum, nulla debet iteratione (nisi fortassis, vbi fuerit maior [c] auctoritas) retractari.

Item ex concilio Sardicensi, c. 4.

Nic. epis, qui in Conuicinũ cõuenerunt. Ansl. l. 2. c. 77.

¶ In renouatione iudicij, beati Petri memoria est habenda. C. VII.

OSius episcopus [d] dixit. Quòd si aliquis episcopus adiudicatus fuerit in aliqua causa, & putat se bonã causam habere, vt iterum iudicium renouetur, si vobis placet, sancti Petri Apostoli memoriam honoremus, vt scribatur vel ab his, [e] qui examinauerunt, vel etiam ab alijs episcopis, qui in prouincia proxima morantur, Romano episcopo. ‖ Et, si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem causam, vt ea non refricentur, quæ acta sunt; quæ decreuerit Romanus episcopus, confirmata erunt. Si hoc ergo omnibus placet, statuatur: synodus respondit; Placet.

‖ Adde ꝙ hic agitur, an aduocatus primæ causę teneatur pro eodem salario defendere in causa ap. de quo dic, vt per gl. in l. ita demũ. C. de proc.

paulo aliter in græco.

QVAESTIO V.

Seu cap. 125.

QVod *autem* [f] *deficiente accusatore non sit reus cogendus ad probationem, auctoritate Gregorii probatur, qui lib. 5. epist. 25. scribens Maximo, ait.*

SI quis episcopus.] CASVS. Hoc cap. de delegatis iudicibus loquitur, vt dicunt Beneuen. & H. & dicit etiam H. ꝙ prima duo capitula possunt similiter de delegatis iudicibus intelligi: possunt etiam intelligi de ijs, qui bene habent priuilegium de ponẽdi episcopos suos.

suos. Est ergo casus huius c. Aliquis episcopus accusatus fuit, & depositus concorditer ab episcopis prouinciæ. Dicitur hic, ꝙ decetero ab alijs iudicari non potest; sed sententia firma permanebit, nisi appelletur, vt ĩ. §. prox. cuius casus planus est.

a ¶ Ab omnibus.] per hoc videtur ꝙ speciale sit in episcopo, vt ab omnibus debeat absolui, vel condemnari.

QVod bene.] CASVS. Quæsitum fuit a Nicolao, vtrum sententia semel bene lata iuramentis etiam interpositis possit retractari. Et respondetur, quòd non: nisi ad maiorem fuerit appellatum.

b ¶ Definitum est.] à iudice per sententiam, vel etiã à quocumque. Et intellige de iuramento ꝙ iudex parti defert, non quod pars defert parti: quia illud non potest retractari, vt C. de rebus cred. generaliter. & ff. de iureiur. admonendi. Item ar. ꝙ qui iurat stare vel parere sententiæ uel mandato alicuius, ꝙ potest appellare. ff. rem ra. hab. l. 3. §. falsus. ff iu. sol. cũ apud. extra de ap. ■ hæc 2. & c. præterea. & c. quæstioni.

Iuramentũ an possit retractari.

c ¶ Maior.] extra de iureiur. veniens.

OSius episcopus.] CASVS. Osius in concil. Sardicensi surrexit dicens, si aliquis episcopus fuit condẽnatus: si putat se bonã causam habere, appellet ad Papã, & hoc significet Papæ, vel ab his episcopis, qui eum examinauerunt, vel ab episcopis uicinæ prouinciæ, & si placuerit ei, renouetur iudicium, aut sententia confirmetur. Responderũt omnes, placet. Casus tamen nõ facit mentionem de appellatione condemnati. & dicit H. [Adiudicatus] idest, male iudicatus.

d ¶ Osius eps.] ar. aliam esse causam appellationis à principali. arg. contra. 31. q. 2. Lotharius. & notaui 2. q. 6. si eps. & §. post secundam.

e ¶ Vel ab his.] ille enim iudex, qui tulit sententiam, si nõ deferat appellationi, rescribet ei ad quẽ appellatur opinionem suam, & quare non deferat appellationi, vt ff de appel. reci. vel non. l. sciendum.

Iudex à quo rescribere debet iudici ad quem.

QVod autẽ.] CASVS. Hæc est quinta q̃stio, qua quæritur, an deficiente accusatore reus sit cogendus ad purgationem: & quidem si propter hoc laborat infamia, cogitur ad purgationem: aliàs non, vt s̃. 2. q. 5. presbyter. & c. si mala fama. Eadem quęstio tractatur s̃. 2. q. 5. vbi de hac materia satis dicitur. Et nota ꝙ sequentia duo capitula intelliguntur de illis, qui non sunt de crimine infamati, & ideo non coguntur ad purgationem.

f ¶ Quòd autem.] Reus nõ est cogendus ad purgationem nisi laboret infamia, vt ĩ. ea. quod autem. & 2. q. 5. presbyter. vbi plene de hoc inuenies. Io. de Fan.

Quòd

SI omnia.] CASVS. Hoc c. loquitur de occultis peccatis, quæ soli Deo punienda relinquuntur. Est ergo casus. Quidam æmuli accusabant prælatos suos de occultis criminibus, quæ nullo modo probare poterant: & dicebant se pro bono hoc facere: scilicet vt prælati sui fierẽt meliores. quæsitum fuit ab Anacleto, an benefacerent? Et respõdet, quòd non; quia si omnia delicta occulta & manifesta accusarentur, & vindicarentur in hoc sæculo, in futuro nil Deo reseruaretur, cui soli occulta relinquũtur: & illi qui talia dicunt, in vanum laborant, qui Deũ volũt adiuuare; & plus stimulis inuidiæ, q̃ amore charitatis agitantur.

non creditur. 11. q. 3. in cunctis. probabilis inducit præsumptionem. ff. quod met. cau. l. vlt. 7. q. 5. presbyter. violenta condemnationem. 32. q. 1. dixit & C. de adulter. quamuis. licet sit argum. contra. extra de præsumptio. literas.

Non solum autem criminosi, sed etiam quilibet alii ab accusatione episcoporum repelluntur.

Vnde Anacletus Papa, epist. 1. ait.

¶ Deo non placet, qui seruos suos accusat.

C. VII.

SI omnia [a] in hoc sæculo vindicata essent, locum diuina iudicia non haberent. Superuacuis enim ad beneficia laborat impendijs, qui solem certat facibus adiuuare. Ideo si aliquis putat se Deo in hoc placere, quòd seruos suos accusat, & vt meliores fiant, dicit se hoc agere; in vanum laborat, & plus inuidiæ [b] stimulis agitatur, quàm charitatis: quoniam gratiæ plenitudo adiectione non indiget; nec vlla requirit commendationis augmenta.

Item Telesphorus epist. vnica, c. 3. — Et Iulius in decre. c. 10.

¶ Populus sacerdotes arguere, vel increpare non valet. C. VIII.

SAcerdotes, qui proprio ore corpus Domini conficiunt, sab omnibus sunt audiendi, atque timendi; non dilacerandi, aut detrahendi: quia à quibus se Domini populus benedici, saluari, & instrui cupit; nullatenus debet eos arguere, nec vulgus in eorum accusatione suscipi. Populus enim ab eis docendus est, & corripiendus, non ipsi ab eo: quia non est discipulus super magistrum. *& infra.* Dei ergo accusat ordinationem, qui eos, qui ab eo constituuntur sacerdotes, accusat, vel damnari cupit. *Idem infra.* Hi, [a] qui non sunt idonei, non suscipiantur ad accusationem: omnes, qui aduersus patres armantur, infames esse censemus. Patres enim omnes venerandi sunt, non respuendi, aut insidiandi.

Ans. l. 3. c. 22. Iuo, p. 6. c. 314. — Matt. 10. — Iuo, p. 6. c. 315.

[a] ¶ Hi qui.] *In aliquot vetustis codicibus est caput distinctum à superiore.*

Item Pius Papa epistola prima. — Et Cornelius epist. 2.

¶ De eodem. C. IX.

OVes pastorem suum non reprehendant; plebs episcopum non accuset, nec vulgus eum arguat: quoniã non est discipulus super magistrum, neque seruus supra dominum. Episcopi autem à Deo sunt iudicandi, qui eos sibi oculos elegit. Nam à subditis, aut prauæ vitæ hominibus non sunt arguendi, vel accusandi, aut lacerandi. *& infra.* Nemo bonum faciens, alteri verbo, aut facto nocere vult: quanto minus in suspicionem debet venire fidelis homo, vt dicat, aut faciat ea, quæ pati non vult? quia omnis suspicio [d] potius repellenda est, quàm approbanda, vel recipienda.

Poly. l. 5. tit. 1. Iuo, p. 5. c. 243. Pan. l. 4. c. 36. — *Luc. 6.*

Ipsa autẽ detractio, licet ex vitio detrahentium, tamen

[a] ¶ Si omnia.] De occultis loquitur, [1] quæ soli Deo reseruantur. 32. dist. erubescant.

[b] ¶ Inuidiæ.] Hic canon præsumit potius accusationem fieri causa inuidiæ quàm charitatis, vt dixi 2. quæstio. septima. si quis episcopus.

[1] Alij dicunt, q̃ intelligitur de eo qui malo zelo accusat, & littera capituli ad vtrumque intellectum satis adaptatur. Arch.

SAcerdotes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes: In prima parte dicitur, quòd populus, idest laici non sunt admittendi ad accusationem sacerdotũ: quia subesse debent eis, & non præesse. In secunda parte dr̃, q̃ accusatores non sunt recipiendi nisi sint idonei: & oẽs illi qui armantur cõ patres spirituales accusando eos calũniose, sunt infames. Secunda pars incipit ibi, [Hi qui non sunt.]

OVes.] CASVS. Quidã laici vel clerici criminosi accusabant & reprehẽdebant episcopos ex suspicione: quod dicit Pius Papa non esse faciendum. Et hoc probat tribus rationibus. Prima est, quia non debet esse discipulus s. magistrum. Secunda, quia episcopi à Deo sunt iudicandi. Tertio, quia laici vel subditi à prælatis talia pati nolunt.

¶ Oues.] Sic 2. q. 7. oues.

[d] ¶ Suspicio.] Sic 2. q. 1. c. 1. Suspicioni temerariæ [2]

Presũptio ẽ triplex.

[2] Dic quòd hæc præsũptio est inualida & repellitur in iure, in nullo enim debet mouere animũ iudicãtis. 1. q. 1. primo. & in hoc c. oues. Arch.

IPSA AVTEM. CASVS. Quia s. c. oues. & c. sacerdotes. & c. si omnia. facta est mẽtio de detractione, ideo subiungit §. istũ, vt ostẽdat q̃ quamuis detractio

in

in ſe mala ſit: tamen iuſto Dei iudicio permittitur, vt qui nimis de ſe præſumunt propter bonum quod habent, & aliorum laudibus extolluntur in altum, per detractionem iniſidorum humilientur. Quod probat per duo capitula ſequentia.

mensuram. [g] Item ſi poſt primã fornicationem quis pœnitet, iniungitur ei pœnitentia. ſi ſecundo accedit ad eamdem, ſecundo iniungitur ei pnĩa. talis ergo erit melioris conditionis ſi non pœniteat à principio, quã ſi pœniteat poſtea. Item ſi ſecundo accedit ad aliam mulierem, æquale peccatum cõmittit, ſicut ſi ſecundo accederet ad priorem. ſed pro illo ſecundo peccato quod facit cum altera, noua pœnitentia ſibi indicitur. ergo & noua pœnitentia eſt indicẽda ſibi, ſi ad eandem denuo accedat: cum par ſit peccatum: & hoc cõcedi poteſt: [a] licet ſecundum leges qui ſæpius rem contrectat, non committit diuerſa furta. ff. de fur. ei qui.

[f] Concor. tex. in l. ſer nos. C. ad leg. Iul. de vi publi. & l. 4 C. de epiſc. aud.

[a] ¶ Do-

iuſto Dei iudicio nonnumquam aduerſus bonos excitatur; vt quos vel domeſtica[a] præſumptio, vel aliorum fauor in altum extulerat, detractio humiliet.

Vnde Ambroſius ad c. 22. Lucæ.

¶ Ne quis de ſe præſumat, linguæ malorum ex Dei præcepto contra eum excitantur. C. X.

¶ *Rubrica hæc non valde conuenit ſubiecto capiti, & pie eſt interpretãda: nã ſimili locutione vtitur Dauid, 2. Reg. 16. loquẽs de Semei.*

Ioan. 21. IMitare Petrum tertio alibi dicentem: [Domine tu ſcis, quia diligo te] Etenim, quia tertio[b] negauerat, tertio confitetur: ſed negauit in nocte, confitetur in die. Hæc autem ideo dicta ſunt, vt ſciatis, neminem iactare ſe debere.

Mar. 14. Nam ſi Petrus[c] lapſus eſt, quia dixit: [Et ſi alij ſcandalizati fuerint in te, ſed non ego] quis alius iure de ſe præſumat?

Pſal. 29. Denique & Dauid, quia dixerat: [Ego dixi, in mea abundantia[d] non mouebor in æternum;] eam ſibi iactantiam obfuiſſe profitetur dicens: [Aueruſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus.]

Item Gregorius lib. 9. ep. 39. ad Theotiſtam patriciam.

¶ Vt boni ſalubriter humilientur, linguæ malorum contra eos inſurgunt. C. XI.

SVnt plurimi, qui vitam bonorum amplius, quàm debent, laudant:[e] & ne qua elatio de laude ſurrepat; permittit omnipotens Deus malos in obtrectationem, & obiurgationem prorumpere, vt ſi qua culpa ab ore laudantium in corde naſcitur, ab ore vituperantium ſuffocetur. Hinc eſt ergo, quòd doctor gentium ſe in prædicatione currere teſtatur per infamiam,[f] & bonam famam, qui

2. Cor. 6. etiam dicit: [Vt ſeductores, & veraces.]

Euſebius in epiſtola ad Galliæ epiſcopos. ĩ. ead. c. ex merito. *Verum hac auctoritate[g] prohibentur ſpirituales à carnalibus accuſari, non carnales à ſpiritualibus. Quod ex verbis eiuſdem datur intelligi, quibus in eodem capitulo ſubiunxit, dicens:] Capite langueſcente, facilius reliqua corporis membra inficiuntur: ſicut ſcriptum eſt:[h]*

Eſa. 1. *[Omne caput languidũ, & omne cor mœrens, a planta pedis vſque ad verticem non eſt in eo ſanitas.] Quapropter manifeſtum eſt diabolum,*

1. Pet. 5. *(qui ſicut Leo rugiens circuit quærens,*

[b] Argu. ad hoc extra de re iu. lib. 6. ad apoſtolicæ. verſic. deierauit, &c. Arch.

[c] ¶ Petrus.] Argu. à maiori. ſi. 32. q. 5. ſi Paulus.

[d] ¶ In abundantia.] ideſt, confidentia bonitatis meæ.

SVnt. CASVS. Dicit Greg. quod Deus permittit bonos à malis infamari & reprehendi, vt ſi qua naſcitur elatio in corde bonorum ab ore laudantium, per os vituperantiũ ſuffocetur. Et hoc probat exemplo Pauli, qui dicit: Apud quoſdam habiti ſumus vt ſeductores: apud quoſdam habiti ſumus veraces.

[c] ¶ Laudant.] hoc eſt veniale peccatũ. 25. diſt. criminis. ſed qui cõmendant mortalia vitia, mortaliter peccant. 46. diſtinct. ſunt nonnulli.

[f] ¶ Per infamiam.] ideſt, quidã deſipientes dicebant eos veraces: quidam non. 41. diſtin. quod dixit Dominus.

VERVM. CASVS. Hic oſtendit Grat. q illud cap. ſcilicet, oues. loquitur de malis & criminoſis, qui bonos prælatos accuſare non debent, vel reprehendere: quia hoc fit diabolo inſtigante, vt per tales reprehenſiones prælatis langueſcentibus corruant ipſæ plebes in ima: & ſic periclitentur. & oſtenditur, q detractores deterius delinquunt, quàm illi, qui bona rapiunt temporalia: quia detractores rapiunt bonos mores & virtutes, quę ſunt intrinſeca: illi autem rapiunt extrinſeca. In eo. cap. 1. inferiori parte eiuſdem cap. Scriptum eſt, in Eſaia.

[a] ¶ Domeſtica.] ideſt, propria vel domeſticorum perſona.

IMitare.] CASVS. Quidam iactabant ſe de bonis quæ faciebant: & putabãt ſe cadere non poſſe. Sed Ambroſius oſtendit, q nemo de ſe præſumere debet, nec multum per iacturam ſubleuari. Et hoc probat duobus exemplis: ſcilicet Petri & Dauid: qui nimis de ſe præſumentes ceciderunt. Vel ſic: Nemo debet ſe iactare de bonis, ne cadat, vt Petrus & Dauid.

Delinquẽs plures, pluries pœniteat.

[b] ¶ Tertio.] hic videtur q toties pęnitentiam faciam quoties cõmitto fornicationem etiam cũ eadem muliere: & q quaſi pro diuerſis delictis ſit mihi pœnitentia indicẽda, vt de pę. diſt. 5. conſideret. & de pę. diſ. 1.

[g] ¶ Verum hac auctoritate.] ſcilicet, ĩ. e. oues. hæc ſunt verba eiuſdem Pij: & continuantur illi c. oues.

[h] ¶ Sicut ſcriptum eſt.] in Eſaia.

Quo-

quem possit deuorare) cordibus plebium suadere, vt doctoribus, atque pastoribus suos detractores irrogent, vel eos accusent, vt plebes languescentes (non tenentibus pastoribus frena eorum) lasciuiant, atque in ima ruant, vt saltem sic periclitari possint. Multum vero distant damna morum à damnis rerum temporalium, cum ista extra nos sint: illa vero in nobis.] & infra: [Peius ß *malum fore non existimo; quàm Christianos suis inuidere sacerdotibus.]*

Paulo aliter in originali ipso Anacleti.

a ¶ Capitulo.] *Quæ subiungit Gratianus*, capite languescente, &c. *sunt in epistola 3. Anacleti, & apud Isidorum de summo bono lib. 3 c. 38.*

ß ¶ Peius.] *Sunt in prima epistola Alexandri primi.*

Hinc etiam Felix II. ait episcopis in Alexandrina synodo congregatis.

¶ Deo recte famulantes persequi non licet. C. XII.

Quiescite (inquit sancta, & magna Nicæna synodus) & nolite persequi eos, qui recte † Deo famulantur, & sincera voluntate superni † Dei mandata custodiunt, & nostris legibus subiugantur; quia nec decet, nec ordo patitur, vt iniqui, & carnales spirituales, persequantur.

† al. *Deo perfecte ministrant*

Item Anterus a *Papa, epistola vnica.*

a ¶ Anterus.] *Sic restitutum est ex plerisque vetustis. Nam antea erat* Gregorius. *Videtur tamen Gratianus hoc tribuisse etiam Gregorio supra c. sunt plurimi. in illis verbis:* Quod ex verbis eiusdem datur intelligi, quibus in eodem capitulo, &c. *Confectum autem caput hoc est magna ex parte ex Anacleti sententijs in epistola tertia.*

¶ Subditi prælatos suos accusare non debent. C. XIII.

Ex merito plebis nonnumquam episcopi deprauantur a quatenus procliuius cadant, b qui sequuntur. Capite languescente cetera corporis membra inficiuntur. Deteriores sunt, qui vitam, moresq; bonorum corrumpunt, his, qui substantias aliorum, prædiaque diripiunt. Caueat vnusquisque, ne aut linguam, aut aures habeat prurientes, id est, ne aut ipse alijs detrahat, aut alios audiat c detrahentes: [Sedens (inquit) aduersus fratrem tuum loquebaris] detrahendo. [Et aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum, &c.] Parcant singuli detractioni linguæ custodiantque sermones suos, & sciant, quia cuncta, quæ de alijs loquuntur, sua sententia iudicabuntur. Nemo inuito auditori libenter refert. Officij singulorum sit, dilectissimi, non solum oculos castos seruare, sed & linguam, nec quid in cuiusquam domo agatur, alia domus per eos † vmquã d nouerit Habeant omnes simplicitatem columbæ, nec cuiquam machinentur dolos, & serpentis astutiam, ne aliorum supplantentur insidijs. †

Anaclet. ep. 3. Isidorus l. 3. de summo bono, c. 38.
s. eadem, sunt plurimi.
j. ea. deteriores, & 9. q. 3. facta.

Psal. 49.

Hiero. ad Nepotianum simile.

† *vos*] ori.

Item Lucius Papa epist. vnica, episcopis Galliæ, & Hispaniæ scribens.

Et Cornelius Papa, epist. 1.

¶ Sapiens nocere non cupit. C. XIIII.

Sapiens non est omnis, qui nocet.

Inc, p. 3. c. 140.

Item Anacletus Papa, epist. 3.

Quiescite.] Casus Docet Felix Papa in hoc c. quod boni prælati non sunt arguendi: & hoc probat auctoritate Nicænæ synodi. Quiescite à vexatione & persecutione bonorum prælatorum.

Ex merito.] Casus Docet hic Gregorius omnes homines seruare aures & oculos & linguam sine macula & vitio: & simplicitatem columbæ habere: nec debent alios & maxime prælatos infamare. & hoc probat auctoritate Dauid prophetę dicentis: Sedens inquit, &c. quoniam propter mala merita plebis permittit Deus prælatos damnari & deprauari, vt qui sequuntur, procliuius corruãt. & vt capite languescente cetera mẽbra languescant. Seq. c. patet.

a ¶ Deprauantur.] i. praui episcopi constituuntur. non enim propter aliorũ merita efficiuntur mali, sed mali, propter malorum merita prælati fiunt, vt 8. q. 1. audacter.

b ¶ Cadant.] Quia componitur orbis Regis ad exemplum. ar. 11. q. 3. præcipue.

Regem imitantur subditi.

c ¶ Audiat.] Sic infra, 11. quæst. 3. non solum.

d ¶ Vmquam.] Scilicet per detractores: ne sit cõ. s. 5. q. 5. non vos. Vel dic per eos, idest, per curiosos. vnde Iuuenalis: Scire volũt secreta domus, atque inde timeri.

Sapiens.] Ita ordina litteram. Omnis qui nocet nõ est sapiens, idest, nullus qui nocet est sapiẽs, sapientia virtutis, id est sapore virtutis. Sed forte est sapiens sapientia scientiæ, i. sciens. sic n. & mali sunt sapiẽtes: sed soli boni sunt sapiẽtes sapore virtutis, qui sapientia dicitur. Et taliter ille qui nocet nõ est sapiens. Nam innocens dicitur, qui igno-

ignorat quid noceat. 22. quæstio 4. innocens. H.

Deteriores.] CASVS. Hic detractores reprehenduntur, qui suos doctores & prælatos infamant, & dicitur quòd sunt deteriores quàm illi, qui bona rapiunt temporalia: quia raptores auferunt ea,

a ¶ Deteriores.] Peius est persuadere, quàm facere. vt ff. de ser. cor. l. 1. § persuadere, & l. vt tantum. & 86. distinc. tanta.

b Svmma.] ¶ Detrahere.] supra distinct. 46. accusatores.

¶ Raptoribus deteriores sunt episcoporum detractores. C. XV.

3. e. c. ex merito.
Burc. l. 1. c. 138.
Deusdedit, p. 3
Iuo, p. 5. c. 139
Ans. l. 3. c. 11.

Deteriores [a] sunt, qui doctorum vitam moresque corrumpunt, his, qui substantias aliorum prædiaque diripiunt. Ipsi enim ea, quæ extra nos, licet nostra sint, auferunt: nostri autem detractores, & morum corruptores nostrorum, siue qui aduersus nos armantur, proprie nos ipsos diripiunt: α & ideo iuste infames sunt, & merito ab ecclesia extorres fiunt. Pro meritis ergo plebis sæpe pastores deprauantur ecclesiæ, vt procliuius corruant, qui sequuntur.

Ans. l. 6. c. 137.

α ¶ Diripiunt.] *Antea legebatur*, nos ipsos decipiunt. *Emendatum est ex Isidoro lib. 3. de summo bono, cap. 38. Anacleti verba, quantum conijci potest, referente; & optime conuenis cum ijs, quæ antecedunt. Verum in duobus antiquis exemplaribus epistolarum Anacleti, altero Vaticana, altero Florentina bibliotheca, habetur*, non nos, sed proprie seipsos decipiunt.

Item Alexander Papa, epistola tertia.

¶ De eodem. C. XVI.

1. *Ioan.* 3.

Svmma iniquitas est, fratres detrahere [b] & accusare. [c] Vnde scriptum est: [Omnis, qui detrahit fratri suo, homicida est: & omnis homicida non habet partem in regno Dei.]

Patet ergo, vt præmissum est, quòd carnales prohibentur ab accusatione spiritualium, non spirituales ab accusatione carnalium.

2 *Cum itaque criminosi, & infames ab accusationibus prohibeantur, videndum est, quos canonum sacra auctoritas infames appellet.*

De his Stephanus Romanæ ecclesiæ episcopus scribit Hilario, epist. 1. c. 1. dicens.

¶ Quæ personæ infames habeantur. C. XVII.

Poly. l. 5. tit. 1.
Deusdedit, p. 3
Ans. l. 3. c. 5.
Burc. l. 1. c. 173
Iuo, p. 5. c. 191.
Pann. l. 4. c. 66.

Infames esse eas personas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur infamia, idest omnes, qui Christianæ legis normam abijciunt, & statuta ecclesiastica contemnunt: [d] similiter fures, [e] sacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos; sepulchrorum quoque violatores, & Apostolorum, atque successorum eorum, reliquorumque patrum statuta libenter violantes, & omnes, qui aduersus patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur: similiter & incestuosos, homicidas, periuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis [publicis †] [f] fugientes, & qui indigna sibi petunt [g] loca tenere, aut facultates ecclesiæ abstrahunt iniuste, & qui fratres calumniantur, aut accusant, & non probant, vel qui contra innocentes principum animos ad iracũdiam [h] prouocant, [i] & omnes anathematizatos, [k] vel pro suis sce-

† hæc vox abest ab ori.

c ¶ Et accusare.] supra 2. q. 7. si quis episcopus. de pœn. dist. 1. homicidiorum.

PATET. CASVS. Concludit Gratia. ex supradictis dicens, quod carnales & peccatores non possunt accusare spirituales. Et quia facta est mentio de infamibus, qui ab accusatione repelluntur: ideo ostendit qui secundum canones infames appellentur.

CVM ITAQVE. Hæc est secunda pars huius q. in qua enumerat omnes infames. qui accusare nõ possunt. & hoc probat per cap. sequen. Io. de Fant.

Infames.] CASVS. Quæsiuit Hilarius episcopus à Stephano Papa, quæ personæ sint infames secundum canones. Papa vero Stephanus rescribit, assignans xx. species infamiũ personarum, & quasdam alias personas, quæ propter irregularitatẽ vel alias causas, nec ad sacros ordines ascendere: nec summos sacerdotes accusare possunt.

d ¶ Contemnunt.] sim. 19. dist. nulli.

e ¶ Fures.] ex hoc c. patet, quòd omne crimen infamat, secundum canones. & supra cap. omnes. & cap. seq. Item ex hoc capit. uidetur, quòd omne crimen sit publicum, secundum canones.

Crimen quodlibet infamat.

f ¶ De bellis publicis.] Tales sunt rei læsæ maiestatis, vt ff. ad leg. Iul. maiest. l. 3. & capite puniuntur: nisi quãdo domini defendere nõ potuerint. ff de re militari, omne. §. qui in acie.

g ¶ Petunt] ambitiose, vt 8. 1 q. 6. sicut.

ea, quæ extra non sunt: detractores vero corrumpant bonos mores nostros: & ideo merito sunt infames.

h ¶ Ad iracundiã.] extra de ho sicut dignũ. § illi vero.

i ¶ Prouocant.] idest delatores. vt 5 q. vlt delatori.

k ¶ Anathematizatos.] supra 3. q. 5. constituimus.

a ¶[Legitimam.] idest, plenam aliter enim non promouentur, nec aliquẽ possunt accusare, vt j. sequitur.
b ¶[Curiæ.] 54. dist. c. 1. & 2.
c ¶[Mentem.] vt furiosi.
d ¶[Manifestantur.] supra 33. dist. maritum.

NOs sequentes.] CASVS. In hoc c. dicitur, ꝙ quęcumque personæ repelluntur ab accusatione, secundum leges, eædem repelluntur, secũdum canones. SED LICET. CASVS. Dictum est à principio causæ, ꝙ infames ab accusatione prohibentur. Nunc vero

leribus, ab ecclesia pulsos, & omnes, quos ecclesiasticæ, vel sæculi leges infames pronũtiant. Hi nimirum † omnes, nec serui ante legitimam [a] libertatem, nec pœnitentes, nec bigami, nec illi, qui curiæ [b] deseruiunt, vel non sunt integri corpore, aut sanam non habent mentem [c] vel intellectum, aut inobedientes sanctorum decretis existunt, aut furiosi manifestantur; [d] hi omnes, inquam, nec ad sacros gradus debent prouehi, nec isti, nec liberti, neque suspecti, nec rectam fidem, vel dignam conuersationem nõ habentes, summos sacerdotes possunt accusare. [α]

† paulo aliter in originali.

α ¶[Accusare.] *In vulgatis codicibus sequebatur*, nec ad accusationem, seu ad testimonium nullatenus iuste possunt recipi. *quæ sunt expuncta; quoniam absunt à manuscriptis, (vno excepto) & originali, & Burchardo, & Iuone. In Pannormia tamen hac postrema pars post verbum*, manifestantur, *sic habet;* Hi omnes nusquam nec ad sacros gradus debent prouehi, nec ad accusationem, seu ad testimonium vllatenus iuste possunt recipi.

Item Fabianus Papa.

¶ Infamis efficitur, qui sciens peierare præsumit. C. XVIII.

Poly. l. 6. ti. 11. Burc. l. 12. c. 8. Iuo, p 12. c. 65.

3 QVicumque sciens † se peierauerit, [e] quadraginta dies in pane, & aqua, & septem [f] sequentes annos pœniteat, & numquam sit sine pœnitentia, [g] & numquã in testimonium [h] recipiatur; [i] communionem tamen post hoc percipiat.

† *al. sciens peierauerit,*

Item Eusebius Papa, epist. 1. ad episcopos Galliæ.

¶ Accusatores, † & personas, quas leges sæculi non admittunt, ecclesiasticæ quoque repellunt. C. XIX.

† *al. Accusationes*

3. q. 5. de accusationib. §. idcirco. Ansl. l. 3. c. 25.

NOs sequentes patrum vestigia pro saluatione seruorum Dei, qualscũque ad accusationem personas leges publicæ non admittunt, his impugnandi alterum & nos licentiam submouemus: & nullæ accusationes à iudicibus audiantur ecclesiasticis, quæ legibus sæculi prohibentur.

Sed licet [k] infames ab accusatione episcoporum prohibeantur, non tamen isti ab huiusmodi † [l] accusatione prohibendi sunt. Hæreticos namque accusare infamibus non prohibetur, vt supra patuit in ea † causa, vbi de accusatione minorum aduersus maiores [m] disputatum est.

† *al. huius*

† *al. eadem.*

2. q. 7. per totum.

Item.

QVicũque.] Hæc est tertia pars, in qua ponit pęnam periuro: & specificat de infamibus. Ioan. de Fant.

CASVS. Quæsitum fuit, quam pęnam debeat pati, qui sciens cõmittit periurium. Et respõdetur quòd debet pœnitere per quadraginta dies in pane & aqua, & septẽ sequentes annos, & in testimoniũ nũquam recipiatur: cõmunionẽ tamen post pęnitentiã recipiat.

e ¶[Peierauerit.] j. 3. quæst. 5. constituimus.

f ¶[Septem.] 22. q. 4. qui sacramento. contra. Solu. ibi.

g ¶[Sine pœnitẽtia.] interiori. si. 50. distin. clerico.

h ¶[Testimonium.] etiam post pęnitentiam peractam, vt j. 22. quæst 5. paruuli. Et hoc est verum in testibus. [ɩ] secus videtur in accusatore, vt 22. quæst. 5. si quis conuictus.

i ¶[Recipiatur.] alibi dicitur, ꝙ iuramentũ solum Deum habet vltorem, vt C. de reb. cre. l. 2. non ergo incurrit infamiam. Itẽ alibi legitur, ꝙ periurium continetur sub crimine stellionatus, vt ff. de crim. stel. l. 2. sed crimen stellionatus nõ infamat, vt ff. de crimi. stellio. l. 2. ergo nec periurium. Sol. vbi iuramentum non cedit in præiudicium alicuius, solum Deum habet vltorẽ. Dicunt aũt quidam, ꝙ si iuramentum est de futuro, semper infamat: quia ibi frangitur fides Deo & homini: secus si est de præsenti, vel de præterito, vt C de transact. si quis maior. Alij dicunt, quòd iuramentum quod interuenit in contractibus, non infamat: secus in iuramento quod fit in iudicijs: hoc est certum, quod omne iuramentum infamat canonica infamia. [ɩ] Vtrum autem temerarium iuramentum repellat à legitimis actibus, dixi 85. distinctio. Florentinum. & extra de testibus, & attestatio. causam quæ.

ɩ Extra de ap. quæstioni. ibi uideas. de præsump. litteras. & de pur. ca. 1. & de testi. testimonium Arch. Iuramentũ vtrum infamet.

ɩ Cum ista gl. concor. Bar. post gl. 1 l. Lucius. ff. d' infam. & Alex. de Imo. in l. si ex falsis. C. de transac.

vero dicit Gra. ꝙ licet generaliter prohibeantur, non tamen prohibentur ab accusatione huius episcopi, qui simoniacus est, & hoc probat tali ratione, quia hæreticus vel simoniacus minor est catholico: sed hoc an generaliter intelligatur: scilicet vt hæreticus sit minor quolibet catholico, Aug. noluit definire.

k ¶[Sed licet.] infert ex prædictis.
l ¶[Ab huiusmodi.] idest, simoniæ.
m ¶[Maiores.] vt 2 q. 7. per totum.

Qua-

QVæro.] CASVS. Duæ sunt in hoc c. quæstiones. Prima est, vtrum ille qui ignoranter incidit in hęresim, grauius peccet, quàm ille qui scienter est auarus. Et respondet Augu. secundum illam regulam, qua peccata scienter facta præponũtur peccatis ignoranter

C. XX.

CVm maiores scientia, & moribus à minoribus accusari prohibeantur, non æquales ab æqualibus, vel minores à maioribus: ab huius [α] ergo accusatione non sunt hi prohibendi, cum hæreticus catholico minor sit. Sed hoc an generaliter accipiendum sit, Augustinus non † definiuit lib. 4. de baptismo contra Donatistas, c. 5. dicens.

† al. Aug. diffiniuit

¶ Caput hoc in plerisque vetustis exemplaribus coniunctum est superiori. Quare conijcere licet hæc esse verba Gratiani.

α ¶ Ab huius ergo.] Locus hic emendatus est ex manuscriptis. In impressis legebatur, ab accusatione huiusmodi sunt prohibendi: ex qua lectione vix apta sententia elici poterat.

¶ Dubium est, an sciens auarus, an nesciens hæreticus grauius peccet. C. XXI.

QVæro ergo, quis peccet grauius, an qui nesciens [a] in hæresim incurrerit, an qui sciens ab auaritia, idest ab idololatria non recesserit? Secundum quidem illã [b] regulam, qua peccata scientium peccatis ignorantium præponuntur, auarus cum scientia vincit [c] in scelere. Sed ne forte hoc fiat, facit in hæresi sceleris ipsius magnitudo, quod facit in auaritia scientis admissio, vt hæreticus nesciens auaro scienti coæquetur. *Item cap. 20 eiusdem libri.* Vtrum autem catholicum pessimis moribus alicui hæretico, in cuius vita, præter id, quòd hæreticus est, non inueniunt homines, quod reprehendant, præponere debeamus, non adeo præcipitare [d] sententiam.

4 *Verum hoc Augustini, & illud de infamium accusatione, de his intelligendum est, quos constat [e] esse hæreticos, non de his, qui se negant in hæresim lapsos. Hic autem in omnibus religiosus apparens, [f] dum se negat hæreticæ communionis aliquando macula infectum: infames, atque alios huiusmodi a sua accusatione ipse repellit.* ¶ *Hæc licet ratione niti videantur, exemplo tamen læsæ maiestatis vana intelliguntur, ad cuius accusationem dum socius initæ factionis admittitur; non quæritur, an cogitare contra animam principis sit maiestatem lædere, sed an aliquis de nece eius tractauerit.* [g]

æqualparari ignoranter peccanti. similis compensatio est 9. dist. in canonicis. Quòd autem minus sit peccatũ ignorantis quàm sciẽtis, habes 22. q. 7. quemadmodum. quandoque videntur plus peccare ignorãter peccantes quàm sciẽtes, vt 24. q. 1. schisma. quandoque pacificantur, vt hic.

d ¶ Præcipitare.] Gr. tamẽ in simili quęst. præcipitat sententiã, vt 2. q. 7. § sed quæritur, & Vrbanus eandem videtur soluere 12. q. 1. scimus.

VERVM. Hæc est quarta pars quæstio. in qua quæritur, vtrũ infamis possit episcopũ accusare de simonia, cum esset bonæ famæ: & primum dicit ꝙ non; & hæc est vera solutio: sed postea impugnat quod dixerat. Io. de Fant.

CASVS. Iste § respicit quod dictũ est s. c. quæro. in fi. c. & s. ea. § licet. vbi videt probatũ, ꝙ infames contra hæreticos, & simoniacos admittũtur. Et dicit Gr. ꝙ de illis loquuntur, quos cõstat esse hæreticos per præsumptionem. & ideo quilibet criminosi, & infames contra eos admittuntur. hic autem eps, de quo in themate agitur, in omnibus religiosus apparet: & iõ infames ab eius accusatione repelluntur.

VERVM. Gra. respon. illi c. quæro. & illi § sed licet. in quibus probauerat infames admittendos cõtra hæreticos: & ita contra simoniacum: & eius solutio durat vsque ad § hæc licet ratione. & ibi incipit suam solutionem impugnare.

e ¶ Constat.] si constat, ergo non est necessarius: accusator. expone ergo constat. i. tale est crimen, quod constat esse hęresim. Vel dic quod constat per famam: quia sunt malæ famæ.

1 Vnde hic loquit̃ de illo qui putabat illud credi ab ecclesia quod ipse credit, nihilominus peccat. 16. q. 1. si cupis.

Peccatum ignorantis minus est quã sciẽtis

ranter perpetratis. auarus ergo uidetur grauius peccare. Sed si forte tantum facit hæresis magnitudo, quãtum auaritia scienter admissa: æqualiter peccant. Secunda quæstio fuit, an pessimus catholicus illi hæretico præponatur, qui nullum habet peccatum præter hęresim. Respondet Aug se nolle hanc quæstionem præcipitare. Gra. tamen hanc vltimam quæstionem determinat s. 2. q 7. sed quæritur.

a ¶ Nesciens.] ille est ignoranter hæreticus, qui sequitur opinionem, quam putat ueriorem, [1] vt 24. q. 3. hæresis.

b ¶ Secundum illam.] de pœn. dist. 2. sciendum.

c ¶ Vincit.] Vide qualiter arg licet enim peccatum sit maius peccato: quia hic scientia præponitur ignorantiæ, tamen facta cõpensatione scienter peccans potest

f ¶ Apparens.] hæc solutio est canonica: quia concordat cum Greg. 2 q. 1. in primis. & impugnatio, quam ponit in sequenti. §. allegando ponitur.

HÆC LICET. CASVS. Obijcit modo Gra cõtra supradicta: & dicit ꝙ licet videantur quæ dicuntur in §. ratione niti. tñ exemplo criminis læsæ maiestatis falsa intelliguntur: in quo non quęritur, an cogitare cõtra animam principis sit maiestatem lædere, sed an de eius nece tractauerit. eadem ratione non debet quæri an simonia sit hæresis, sed an commiserit simoniam iste episcopus. & ad hoc inducit legem sequentem.

g ¶ Tractauerit.] sic supple in simonia non est quæ-

1 2. q. 1. de manifesta. extra de accu euidentia. At.

rendum, an simonia sit hæresis. iste enim episcopus negauit simoniam esse hæresim, & male, vt 31.q.7. patet. & sic concludit in fi..

S I quis.] CASVS. Statuerunt Imperatores Honorius & Archadius, quod si quis contra principem fecerit coniurationẽ, vel dederit, vel susceperit sacramentũ de morte, non solum Imperatoris, sed etiam virorum illustrium & senatorũ, vel de morte cuiuslibet militis, qui militat Imperatori, cogitauerit sacramenta dando vel recipiendo, vel ẽt aliud faciendo, gladio feriatur, omnibus suis bonis confiscatis. filij vero eius (quibus vita misericorditer reseruatur) sint remoti à cõsanguineorum, & etiam extraneorum successione: sint ẽt perpetuo infames, & illi qui pro his intercedũt, nec vllos habeãt honores, nec ad sacramenta perueniant militaria. Et si quis de coniuratoribus in initio prodiderit factionẽ, præmiũ habeat & honorem: si vero sero, veniam habeat.

g ¶ Interuenire.] Sic 3. 50. distin. miror. Et nota, quod quandoque prohibetur supplicari pro aliquo. de pœn. dist. 1. prædixerat. & extra de hære. ad abolendam. & C. de transact. si quis maior.

PORRO. CASVS. Supra in §. [hæc licet.] posuit

Vnde Impp. Arcadius & Honorius in nono libro Codicis, tit. ad legem Iul. maiestatis, le. 5. scripsisse leguntur.

C. XXII.

SI quis † cũ militibus vel priuatis, [a] vel barbaris etiam scelestem inierit factionem, aut factionis ipsius susceperit sacramentum, vel dederit, de nece etiam virorum illustrium, qui consilijs, & cõsistorio nostro intersunt, senatorum etiam (nam & ipsi pars corporis nostri sunt) vel cuiuslibet postremo, qui nobis militat, cogitauerit (eadem enim seueritate voluntatem [b] sceleris, qua effectum puniri iura voluerunt;) ipse quidem, vtpote maiestatis reus gladio feriatur, bonis eius omnibus fisco [c] nostro addictis. Filij vero [d] eius, quibus vitam imperiali specialiter lenitate concedimus (paterno enim debent perire supplicio, in quibus paterni, hoc est hęreditarij criminis exempla metuuntur † [e]) à materna, vel auita, omnium etiam proximorum hæreditate, ac successione habeantur alieni; testamentis extraneorum nihil capiant: sint perpetuo egentes, & pauperes; infamia eos paterna semper comitetur; ad nullos vnquam honores, nulla sacramenta perueniant; sint postremo tales, vt his perpetua egestate sordentibus, sit & mors solatium, & vita [f] supplicium. Denique iubemus etiam eos notabiles esse sine venia, qui pro talibus vnquam apud nos interuenire [g] tentauerint. *& infra.* [a] Sane, si quis ex his in exordio initę factionis, studio veræ laudis accensus, initam prodiderit factionem; prę mio & honore à nobis donabitur. Ipse vero, qui vsus fuerit factione, si vel † sero, tamen incognita adhuc consiliorum arcana patefecerit, absolutione tantum, ac venia dignus habebitur.

† *Quisquis.* or. & est initium legis

† *al. metuuntur*

† *al. si vera*

r *Hoc & sequens caput in vetustis exemplaribus sunt coniuncta antecedenti: quare nec rubricas habent.*

Porro [h] *simoniæ accusatio ad instar publici criminis læsæ maiestatis procedere debet: sicut Leo Imperator in primo libro Codicis decreuisse legitur, titulo de episcopis & clericis, l. si quemquam. Quod de accusatione, non de pœna* [i] *intelligi oportet.*

Tit. 3. l. 19.

a ¶ Priuatis.] no. milites non dici priuatos: vt 23. q. 1. qui contra.

b ¶ Voluntatem.] Not. quòd punitur hic sola voluntas, vt 19. dist. nulli. 22. dist. omnes. quia in maleficiis voluntas spectatur, non exitus. ff. ad leg. Corn. de sic. diuus. Argu. contra. 32. dist. erubescant, de pęn. dist. 1. cogitationes. 32. q. 5. Christiana. Sol. regulariter voluntas nõ punitur, nisi ad aliquem actum procedat.

Voluntas sola nõ punitur.

c ¶ Fisco.] idem est in crimine hæresis, vt extra de hære. vergentis. alias bona damnatorum regulariter reseruantur filijs, vt C. de bon. damna. authen. bona.

Vbi plene de hoc & 23. q. 7. summa. ibi dicam, & videas: & idẽ est inter fectore clerici. ext. de pœn. in quibusdã. Ar.

d ¶ Filij vero.] in potestate constituti. si enim eos postea emancipasset, non valet, vt C. eo. l. perpenditur. argu. ff. de bo. damna. l. ulti. §. ex liberis. filij itaque emãcipari non patiuntur hanc pœnam. Dicũt tamen quidam quòd hæc pœna spectat ad filios postea natos, non ad iam natos. sed litera eis contradicit.

e ¶ Metuuntur.] iuxta illud: Sæpe solet similis filius esse patri: Et sequitur leuiter filia matris iter. 56. distinct. si gens. vnde qui emit mancipia de genere eorum quærit, vt ff. de ædil. edicto. quod si nouit. §. qui mancipia.

f ¶ Et vita.] supra 74. dist. quorumdam.

suit propositionem. In hoc §. ponit assumptionem sui argumenti, sic: Supradictum est de accusatione criminis læsæ maiestatis. sed accusatio simoniæ procedit ad instar criminis læsæ maiestatis. quod de accusatione tantum, scilicet ut quilibet possit accusare & non de pœna est intelligendum: & quod crimen læsæ maiestatis differat in pęna, à simonia, probat per legem sequentem.

h ¶ Porro.] Hic ponit assumptionem argumenti sui præmisit enim primo propositionem.

i ¶ Pœna.] in crimine enim simoniæ conuictus deponitur, vt 15. q. 3. sane. sed hic capite punitur. Qualiter isti puniantur, notaui 15. q. 3. sane. & cap. nemini. Sed nũquid ordinatus simoniace potest ordinatorem suum conuenire de hoc: cũ accusatores consequãtur præmium

[a] Et bene. ar. 5. q. fi. c. vlt. secundũ Io. de Fant. In his ergo ꝙ sunt expressa, similis est accusatio: scilicet vt accusatores admittantur, & solennitates seruẽtur, secundum B. ísi.

præmium, non credo. [a] licet dicatur hic quòd omnes accusatores admittantur.

NVllus.] CASVS Iudex in causa criminali volebat militem, vel nobilem aliquem, vel in dignitate constitutum verberibus subijcere. Quæsitum fuit ab

Gratia. bene soluit in illo §. verum. & illa solutio concordat cum Greg 2. q. 1. in primis. & c. 7. accusatio. & quæ postea dicuntur in sequentibus. §. sunt allegationes, hoc dicit. Io. & etiam bene. H. tamen & Cardinalis non excusant eũ, sed dicũt eũ male dixisse, nisi in illo §. verum. Posset etiam dici, ꝙ episcopus iste, de quo agitur in principio thematis: ifamatus erat, licet religiosus appareret: ideo non prodest ei si negat simoniam esse hæresim, sed an commiserit. vnde infames bene admittũtur ꝯ ipsum, & ita secundum hoc bene dixit Grat. per totum §. nisi in §. illo [verum.] vbi loquitur allegando secundũ hunc intellectũ.

Tit. 8. l. 4.

Vnde Imppp. Valẽtinianus, Valẽs, & Gratianus AAA. lib. 9. Codicis, titulo ad l. Iuliam maiestatis, l. nullus.

C. XXIII.

NVllus omnino, cui inconsultis, ac nescientibus nobis fidicularum [a] tormenta inferuntur, militiæ [b] vel generis [c] aut dignitatis [d] vti defensione prohibeatur; excepta [e] tantum maiestatis causa, in qua sola omnibus æqua conditio est.

Sed cum omnes illi assumantur in hac accusatione simoniæ, qui possunt accusare de crimine maiestatis; constat, quòd sicut ibi non dubitatur de crimine maiestatis, sed an reus commiserit illud; sic & hic non negatur hæresis; sed impetitur accusatus, an commiserit hæresim.

QVAESTIO II.

QVòd *autem* [f] *quæritur, si episcopus in accusatorem accusationem vertere voluerit, an suæ simplici assertioni fides sit adhibenda; facile soluitur, si sanctorum Patrum auctoritas diligenter inspiciatur. Vt enim sancti Patres*

35. q. 6. c. vlt.

definiunt, nullius personæ quantumlibet exercitatæ confessioni fides est adhibenda, nisi competentes probationes adhibeat.

Vnde in Carthag. concilio 4. c. 49. legitur.

¶ Episcopus alicui crimen obijciens in synodo probet, quod obijcit. C. I.

EPiscopus, si clerico, vel laico [g] crimen impegerit, deducatur ad probationem in synodum. [h]

Sed obiicitur. Si se solum alieni sceleris conscium nouerit, probare illud testibus non valet. Quid ergo tunc sibi faciendum sit, ex concilio Vasensi primo, c. 8. sic diffinitur.

QVòd autẽ.] CASVS. Hic ponitur secunda q. qua quæritur, si episcopus accusatus vertat accusationem suã in accusatorem, an sit suæ simplici assertioni credendum, scilicet sine testibus. Et respondetur, ꝙ non: 1 vt j. ea. c. 1. 2. & 3.

[f] ¶ Quod autẽ.] nũquam soli episcopo creditur. 4. q. 3. iurisiurãdi. nec tenet lex. 11. q. 1. quicumque.

EPiscopus.] CASVS. Dicitur hic ꝙ si episcopus imposuerit crimẽ aliquod alicui clerico vel laico, probare debet illud in synodo, & conuentu clericorum Et quod dicitur de laico intelligas de crimine ecclesiastico, vt est crimen vsurarum, hæreseos, simoniæ, adulterij, scilicet quo ad thori separationem, & omne crimen quo ad denunciationem ad pœnitentiam.

ab Imperatore, an possit se tueri ratione militiæ vel generis vel dignitatis. Et respondet quòd sic, non tamen in crimine lesæ maiestatis, in quo omnibus æqua est conditio.

[a] ¶ Fidicularum.] idest, chordarum, quæ ligantur circa frontem hominis, & stringitur caput per eas, & est fides idem quod chorda, vt ibi:

Me fide perspicuus Troiæ munitor amauit.

[b] ¶ Militia.] C. de quæstio. milites.

[c] ¶ Vel generis.] C. de pœ. l. decurionum.

[d] ¶ Aut dignitatis.] C. de quæstio. decuriones.

[e] ¶ Excepta.] vbi nullus potest se excusare aliquo priuilegio, tenet lex. 11. q. 1. quicumque.

SED CVM. CASVS. Hic concludit Gra. ex supradictis hoc modo. Cum simonia & crimen læsæ maiestatis paria sint in accusatione: ergo sicut in crimine læsæ maiestatis non dubitatur, an sit crimen læsæ maiestatis, sed an commiserit illud: sic in crimine simoniæ non dubitatur simoniam esse hæresim, sed an cõmiserit simoniã, licet neget hæresim esse. Sed nota, ꝙ

[g] ¶ Laico.] sed huic c. est ꝯ 11. q. 1. experientiæ. & c. si quis cum clerico. Sed quod hic dicitur, intelligas de ecclesiasticis criminibus. Potest tamen clericus iudicare de omni crimine quantum ad iniungendam pœnitentiam. s. ea. q. 1. illi qui & 23. q 1. prædicandum. & ext. de iud. nouit. 2 Vel loquitur secundum tempora Apostolorum, quando omnes causæ deferebantur ad ecclesiam, vt 11. q. 1. relatum.

[h] ¶ Synodum.] idest, conuentum clericorum, qui cõcilium appellatur. 12. q. 2. placuit. & c episcopus. 1. qui sine eorum præsentia non debet causas audire. 15. q. 7. episcopus nullius. & hoc intelligo de criminali negotio, sed in ciuili causa eliguntur arbitri, vt 11. q. 1. si clericus.

SED OBIICITVR. CASVS. Dictum est s. in §. quod autem. ꝙ soli episcopo non est fides adhibẽda. Nunc vero obijcit, idest, incidenter quærit, quid

1 Clericus, an de omni crimine possit iudicare.

2 Et optime. extra vt eccl. bene. c. 1. ver. & ideo. & nota extra de off ord c. 1. licet aliter videatur notari per Bar. & Inn. extra de purg. can. nos inter.

sit faciendum cum episcopus sciat alicuius delictum, sed testibus probare non potest. & de hoc respondet per seq. cap.

7.q.1 scire. & 11.q.3. quibus epi. vbi dicitur, quibus epi non communicãt, nec nos cõicare debemus: quia illa c. de publice excommunicatis intelliguntur.

SI tantum. CASVS Quidam eps solus nouit crimẽ sui parochiani, vel quia solus vidit eum peccantẽ, vel quia peccator sibi dixit: nolebat corrigi, eps eum volebat remouere à communione aliorum: quæsitum fuit in cõcilio Vasensi quid iuris sit? respondet ꝙ episcopus debet eum secreto monere, vt resipiscat: sed nõ debet publicare crimen eius, cũ probare nõ possit. Si aũt ille factus pertinacior se ingerat publicæ communioni, quãdiu episcopus probare non potest, indẽnis erit quò ad episcopum, sed stabit in communione omnium, nisi in communione episcopi, supple priuata, vel si voluerit episcopus, tamen nõ vitabit eum in publico, sed in secreto. Quidã tamen vt Bene. intelligunt hoc c. de excommunicato, quem episcopus non potest probare fuisse excommunicatum; ideoq; publice communicabit ei, secreto autem vitabit illum.

PLacuit.] CASVS. Bene. sic ponit hunc casum. Quidam confessus est suum delictum soli episcopo

¶ Episcopus non proferat, quod probare non potest.

C. II.

SI tantum [a] episcopus alieni sceleris se conscium nouit, quamdiu probare non potest, nihil proferat; [b] sed cum ipso ad compunctionem eius secretis correptionibus elaboret. Quòd si forte correptus pertinacior fuerit, & se communioni publicæ ingesserit, etiam si episcopus in redarguendo illo, quem reum iudicat, probatione deficiat, indemnatus α [c] (licet ab ijs, [d] qui nihil sciunt, secedere ad tempus [e] pro personæ maioris auctoritate iubeatur: [f]) ille tamen, quãdiu nihil probari potest, in communione omniũ, præterquam eius, qui cũ reum iudicat, permanebit. Iuo, p 5. c. 364.

α ¶ Indemnatus.] *In originali legitur*, indemnatus licet, ab his, qui nihil sciunt, secedere ad tempus pro persona maioris auctoritatis iubeatur, illo, quamdiu probari nihil potest, in communione omnium, præterquam eius, qui cum reum iudicat, permanente.

Item ex concilio Africano, c. 99. & 100. Et Carth. 7. c. 5

¶ De episcopo, qui sibi soli dicit aliquem crimen suum fuisse confessum.

C. III.

PLacuit, vt si quando episcopus dicit aliquem sibi soli [g] proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget, † non putet ad iniuriam suam episcopus pertinere, quod illi soli non creditur. Et si scrupulo propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle communicare, α quamdiu excommunicato [h] non communicauerit suus episcopus, eidem episcopo ab alijs non communicetur episcopis; vt magis caueat [i] episcopus, ne dicat in quemquam, quod alijs documentis conuincere non potest.

Bur. l. 19. c. 127. Iuo, p. 5. c. 363.

† *neget, & pœnitere noluerit, non putet, &c.* Africanum.

Criminosus occult', an debeat vitari à sciẽtibus ipsum esse talem.

a ¶ Si tantum.] Hæc duo cap. intelligit H. de occulto peccatore, & dicit, ꝙ si scio aliquem esse in mortali peccato, licet sit occultum, debeo ipsum vitare occulte, sed non publice: nec possum eum de hoc accusare cum non habeam testes: sed illud est perdurum, vt omnem quem sciam peccatorem debeam euitare; & est illud contra 2. q. 1. multi. Sed tu ponas casum sic. Episcopus aliquis solus scit aliquem in canonem incidisse, 1 debet eum corrigere priuate; & si incorrigibilis sit, priuate vitabit eum, non publice, ne sit proditor criminis, vt extra de sen. excom. cum non ab homine. in princ.

1 Hic fuit casus Bene. qui cõprobatur p decreta. de sen ten. exc. cũ non ab homine. sed G intellexit hoc c. si tantum, de excõicato nõ à sententia, vt 11. q. 3. 4. euidẽter. in 6. Arch.

b ¶ Proferat.] accusando publice.

c ¶ Indẽnatus.] sic ordina litterã ille tñ idemnatus. i. non damnatus, in cõmunione omnium permanebit.

d ¶ His.] i. quantum ad eos, qui nihil sciunt de excommunicatione illius, vel de crimine eius, vt extra de sent. excom. cum illorum.

e ¶ Ad tempus.] i. dum est in peccato.

f ¶ Iubeatur.] iubere enim potest prælatus aliquẽ, vt abstineat à sua priuata communione, vel etiam à communione sacramentorum: quia in secreto potest præcipere talia hominibus peccatibus 33 dis. habuisse. tñ per sñiam non potest aliquis quem secreto separare à participatione sacramentorum, vel etiam suspendere. potest etiam quis cum scit aliquem criminosum, suo prælato dicere vt ipsum corrigat, vt 22. q. 5. hoc videtur. Vel expone, iubeatur. i. moneatur. sic 31. q. 1. hac ratione. secundum præmissa patet, quod non obstat J. de consec. dist. 2. non prohibeat. 93 dist. si inimicus.

po velut homini. postea cum suum delictum corrigere nollet, episcopus excommunicauit illum, nec ei cõmunicare volebat. ille conquestus est in Africano concilio episcopus replicabat, ꝙ ille fuerat sibi confessus crimen, sed nõ poterat testibus probare. quæsitum est quia super hoc sit faciendum. & responsum est in concilio Carthaginensi, ꝙ episcopus ex quo non potest crimen probare, non doleat si ei non credatur, & quãdiu non vult communicare illi in publico, tãdiu non communicetur sibi ab alijs episcopis. Ego autem sic pono casum. Aliquis confessus fuit soli episcopo crimen suum, propter quod inciderat in excommunicationem. episcopus vitabat eum in publico. quæsitum fuit in concilio Carthaginensi, an bene faceret eps & respondetur ꝙ non: nec putet sibi ad iniuriam q ei soli non creditur, si dicat eum esse excommunicatum. & quamdiu non communicauerit ei, tamdiu ab alijs episcopis non communicetur ei.

g ¶ Sibi soli.] non tãquam Deo, ne sit contra de pœ dist. 6. sacerdos J. 11. q. 1. quicumque. contra Sed illud non tenet. sic ergo dicto solius epi non creditur, nec è scripto, nisi adsit subscriptio, vt extra de testi. cum à nobis nisi hoc habeat consuetudo, vt extra de fide instru. cum dilectus. nam litteris suis creditur, quibus significat se aliquem excommunicasse, vt 11. q. 3. curæ.

h ¶ Excommunicato.] i. quem dicit excommunicatum

i ¶ Caueat.] ecce pœna illius, qui iniuste vitat aliquem vel iudicat. sic 2. q. 1. nemo.

IVDI-

IVDICIVM.] CASVS Hic ponitur tertia quæstio, in qua quæritur, an liceat sibi expetere iudicium alterius metropolitani: & respondet quòd non, vt infra ead. cap. 1. 2. & 3. nisi de licentia sui metropolitani,

in alienam messem, id est, in alienum iudicium non debes manum extendere, sed prædicatione & bonis operibus debes homines à vitijs separare.

b ¶ Mittere.] nec ordinare, nec aliqua sacramenta dare pôt in alterius episcopatu. 9 q. 2. c. 1. & 2. secus de procõsulibus, qui insignia sua extra prouinciam ferunt, & voluntariam exercẽt iurisdictionem. ff. de of procons. l. 1. & 2.

a ¶ Communicare.] *Sic in Carthaginensi septimo, cap. 5. cui ad verbum respondet hoc caput. In Africano autem, hic sequitur,* secrete tamen† interdicat ei communionem, donec obtemperet, *quemadmodum & apud Burchardum. Sequentia autem verba,* Quamdiu, &c. *sunt initium capitis centesimi.*

† *abest ab aliquot exemplaribus.*

QVAESTIO III.

IVDICIVM [a] *vero archiepiscopi alterius prouinciæ alicui expetere non licet.*

Vnde Gregorius ait respons. ix. ad Augustinum Anglorum episcopum.

¶ Alterius parochianum alicui iudicare non licet. C. I.

Deute. 23.

SCriptum est in lege: [Per alienam messem transiens, falcem mittere [b] non debet, sed manu spicas conterere, & manducare.] Falcem ergo iudicij mittere non potes in eam segetem, quæ alteri videtur esse commissa: sed per effectum† boni operis frumenta Dominica vitiorum suorum paleis expolia, & in ecclesiæ corpus monendo, [c] & persuadendo, quasi mandendo, conuerte.

† *affectũ*] or.

Item Pelagius Papa secundus, epistola prima, omnibus episcopis.

¶ Quot ciuitates vnaquæque prouincia habeat. C. II.

Poly. l. 5. tit. 1. Ans. l. 6. c. 107. Pan. l. 4. c. 24.

SCitote certam prouinciam esse, quæ habet decem, aut vndecim ciuitates, & vnum regem, & totidem minores potestates sub se, & vnum metropolitanum, † aliosq; suffraganeos † x. vel xj. episcopos [d] iudices: ad quorum iudicium omnes [e] causæ episcoporum, & reliquorum sacerdotum, ac ciuitatum referantur, vt ab his omnibus iuste, consona voce discernantur, † nisi ad maiorem auctoritatem fuerit ab ijs, qui iudicandi sunt, appellatum. Vnde non oportet, vt degradetur, vel dehonoretur vnaquæque prouincia: sed apud semetipsam habeat iudices, sacerdotes, & episcopos, singulos videlicet secundum [f] ordines suos; & quicumque causam habuerit, à suis iudicibus iudicetur, & non ab alienis; idest à suæ iustis iudicibus prouinciæ, & non ab extraneis, [g] † nisi (vt iam est prælibatum,) à iudicandis † fuerit appellatum.

† *episcopum*] orig.
† *suffraganeos*] ori.
† *al. decernantur*
† *al. externis*
† *al. iudicatis*

Item Nicolaus Papa.

c ¶ Monendo.] non tamen publice eis p̃dicando tãquam ius in eis habens. 71. dist. hortamur. & 9. q. 2. ep̃m. arg. 13. q. 1. c. 1. 16. q. 1. interdicimus. sed sine solemnitate ad bonum monendo, quod quilibet potest facere, & etiã monachus, 16 q. 1. c. 1. & c. quia iuxta. secundũ alios possunt prædicare, non tamẽ concitando turbam. 16 q. 3. placuit. 2. quia illud nõ consistit in contentiosa iurisdictione. Nec refert quis prædicet. sed quid prædicet. 19 dist. secundum Ioan.

Quidam dicunt hoc esse verum si inuitetur. 7. q. 1. episcopi, vel presbyteri. vbi de hoc. Arch.

SCitote certam esse.] CASVS. Docet hic Pelagius, quę dicatur certa prouincia, scilicet quæ habet x. vel xj. ciuitates, & vnũ Regẽ, &c. & quòd ad iudicium cõprouincialium omnes causæ episcoporum & reliquorum sacerdotum debent referri, vt ab eis voce consona discernantur, nisi appellatum fuerit ad maiorem.

d ¶ Episcopos.] Hoc ideo est statutum, quia causa episcopi coram xij. episcopis tractanda. 15. q. 7. si quis tumidus.

e ¶ Omnes.] argu. archidiaconos non esse iudices.

f ¶ Secundum ordines.] ergo medio p̃termisso non est ad superiorem eũdum, vt 2. q. 6. c. anteriorũ. ver. illo videlicet. & c. decreto. & q. 7. metropolitanum. Et sic est arg. quòd omisso archidiacono non itur ad episcopum, vt extra de offi. arch. c. 1. & 18. q. 2. cognouimus. & arg. contra extra de præben. referente.

Appellandũ non est omisso medio.

litani. vt 2. q. 6. placuit. & 11. q. 1. clerum.

a ¶ Iudicium.] Nulli licet habere iudicem alterius prouinciæ, nisi per appellationẽ, vt 3. q. 6. non liceat.

SCriptum.] CASVS. Docet hic Greg. quòd iudex iudicare non debet alterius parochianũ, & hoc probat auctoritate legis Mosaicæ, scilicet in Deuter. vbi præcipitur, quòd transiens per messem alienam falcem immittere nõ debet, sed conterere spicas manibus potest, & comedere. Hanc auctoritatem exponit Greg. dicẽs, quòd

ADDITIO. Vbi de hoc, & extra de ap. dilecti. dic vt Arch. De hoc etiam habes 25. dist. perlectis.

g ¶ Ab extraneis.] ergo metropolitanus est extraneus iudex. non est ergo iudex prouinciæ. Quid iuris sit de hoc, quære 9. quæstio. 3. cap. 2. Ioan.

DEnique.] CASVS. Suffredus episcopus sentiens se criminosum, vel ita infirmitate grauatũ, ꝙ nõ poterat prodesse subiectis, adiuit primatem nõ suum, vel episcopos alterius prouinciæ, & coram eis volebat episcopatui renunciare. Illi autem episcopi vel primas crimen eius examinauerunt, & renunciationem receperunt. Quod qa male actũ est, nec debuit fieri sine auctoritate Papæ: ideo Papa cuidam cõmittit, vt Suffredum restituat, & si postea quid fuerit corrigendum, ab eo diffiniatur: vel ita restituatur & postea de causa cognoscatur.

a ¶ Vel infirmitate.] vel malitia plebis, vel defectu scientiæ, vel irregularitate, vt extra de renũ. nisi cum pridem.

b ¶ Restituatur.] sed nonne debuit perdere locum suum: quia spontanee respondebat coram extraneo iudice. 11. q. 1. placuit. & 3. q 6. non liceat? Sed dic, ꝙ Papa pepercit ei. Et est hic argumẽtum de illicita renunciatione, ꝙ nõ teneat si fiat ignorãte prælato suo, vel si fiat in manu alterius 17. q. 2. Gonsaldus. extra de renuncia. admonet. ff. de offi. præsi. legatus. Sed cõtra: quia etiã tacite quis renunciat iuri suo. extra de ijs, quæ fiunt à ma par. cap ex ore. & 7. q. 1. eos. & extra de renunc. q̃d in dubijs.

¶ Non aliorum, sed primatis sui iudicio quisque se subijciat episcopus. C. III.

DEnique Suffredus, si tale in se crimen nouerat, quo recte posset episcopatu priuari, vel infirmitate [a] se sentiebat forsitan prægrauari, qua impeditus nullis posset proximis sua prælatione prodesse; primatis sui debuerat, & non aliorum diœceseos antistitum præstolari iudicium. Quòd si quælibet ambiguitas, vel aliqua fortasse super eius examinatione vel episcopatus abrenunciatione oborta fuisset contentio; ex more ad Apostolicam sedem referri conuenerat; & nostra in his omnibus debuerant cuncti decreta penitus expectare. Quod quia omissum [α] hactenus dolemus; dilectissimam mihi gloriam vestram vehementer efflagito, vt iam dictus Suffredus episcopus proprio restituatur [b] episcopio: & si quid reprehensione dignum gessit; postea vel correctione, vel digna animaduersione definietur.

α ¶ Omissum.] *Locus hic emendatus est ex plerisque vetustis Gratiani codicibus.*

Est tamen casus, in quo episcopus alterius parochianum excommunicare valet.

Vnde in concilio apud Compendium, c. 5.

¶ Quando episcopus alterius parochianum excommunicare valet. C. IIII.

PLacuit pro communi vtilitate, & instante necessitate; vt nullus episcoporum grauiter ferat; si eius parochianum [c] pro deprędationis causa alter episcopus excommunicauerit. Burc. l. 1. c. 12. Iuo, p. 14. c. 82.

[*Item ex concilio Meldensi, c. 2.*]

Renũciatio illicita an teneat.

& 32. q. 1. de beneficio. 7. q. 1. q̃ periculosum. Dico, ꝙ ipse non põt repetere; quia renunciatio tenet quantũ ad ipsum: sed ecclesia potest eũ repetere, [1] vt 7. q. 1. non oportet. & c. eos. Vel dic, ꝙ renunciare potest ijs, quæ spectant ad onus, sed non ijs, quæ spectant ad honorem. non enim subditus potest abdicare à se iurisdictionem sui epi. extra de foro compe. si diligenti. lo.

[1] Dic hoc esse verum in prælaturis & beneficijs, iã quęsitis, sed secus in acquirẽdis, vt in præ. dec. ex ore. secundum Goffr.

EST TAMEN. CASVS. s̄. in c. scriptum. dictum est, ꝙ aliquis non debet mittere manum in messem alienam: sed quia casus est in quo potest quis alienũ iudicare parochianum, ideo Grat. ponit istum §. vt illum ostendat casum.

PLacuit.] CASVS. Statutum fuit in conc. vt nullus episcopus doleat, si eius parochianus excommunicetur ab alio episcopo propter prædam quam fecit in suo episcopatu.

Exẽpti delinquentes in diœcesi epi an possint ab eo puniri

c ¶ Parochianum.] sed nonne episcopus potest punire exemptos, qui delinquunt in sua diœcesi? Videtur ꝙ sic per c. istud. & s̄. 3. q. 6. c. 1. & extra de hæret. ad abolendã in fi. vbi dr̄, ꝙ nullum priuilegium iuuat & extra de priui. tuarum. in fi. Item negligentiam taliũ potest supplere, vt extra de supple. negli. præl. sicut. extra de priuil. patentibus. Item quia ratione delicti perditur priuilegium 11. quæst. 2. priuilegium. Item quia reatus omnem honorem excludit, vt C. vbi se. vel cla. l. 1. Item qua in prouincia quis deliquit; illic iuri subiaceat nullo se excusaturus priuilegio. C. vbi de crimine agi oporteat. auth. qua in prouincia. non enim prætextu priuilegij concessi, flagitiorum crescet auctoritas, vt C. de priui. scho. l. 2. li. 12. ad idem in Auth. de manda. prin. §. ꝙ si delinquentes inueneris. coll. 3. vbi dicitur: non pmittas nocẽtes aliquibus vti priuilegijs. econtra probatur, ꝙ non possunt puniri, vt extra de priui. sane. & c. cum capella. 16. q. 1. frater noster. & expresse dicitur extra de sup. negl. præla. sicut. si enim tales possunt puniri sicut & alij, inutile esset eorum priuilegiũ. Item proconsul nõ potest se intromittere de causis fiscalibus; sic nec epi de istis, qui quodãmodo fiscales facti sunt per priuilegium. ff. de offi. proconsul. si in aliqua. §. 1. Solu. quidam dicunt, ꝙ pro occulto delicto à solo Romano Pontifice possunt puniri: sed pro notorio possunt puniri ab epo loci, per id, quod legitur extra de priui. tuarum. Melius dicas, ꝙ si priuilegiatus delinquit circa rem non exemptam, vt in contractu; vel in maleficio, occidendo hominem, vel adulterando cum aliqua, tale delictum potest punire epus loci: quia si sit persona exempta: tamen res in quam delinquitur, non est exempta. Si vero delinquit circa rem exemptam, puta male gerendo se in officio suo, vel alienando res ecclesiæ suæ: in his à solo Papa punitur. vbi ergo factum exempti præiudiciũ affert non exẽptis, bene episcopus loci punit in his in quibus delinquens contingit suam iurisdictionem: secus si non afferat alicui præiudicium. & hæc dist. probatur extra de priui. cũ capel. Et dicit, ꝙ cũ delictũ eorũ publicum

est

est, potest puniri ab episcopo, vt s. dictum est, & vt dicit decr. patentibus. & c. tuarum. extra de priuil.

a D E illis.] ¶ Rapinam.] quo ad res mobiles.
b ¶ Deprædationes.] quo ad res se mouentes, vt animalia.

d ¶ Porro.] Hæc q. expedita est 2. q. 6. §. diffinitiua. ver. item si plures.

S I quis.] CASVS. Epi xij. examinabant causam criminalē epi. Sex dicebant eū absoluendū: alij dicebant eum condemnandum, & sic dicebant eum remittendum ad Papam, diuersas sentētias inter se, id est, opiniones habentes. Quæsitū fuit in Laodicensi concil. quid sit in tāta discordia faciēdū? Et responsum fuit, quod archiepiscopus vicinæ prouinciæ cum aliquot episcopis uocari debet: qui pariter residentes dirimant quęstionē, vt eum absoluant, vel iudicent condemnādum, & vt negotium ad Apost. sedem trāsmittatur. Idem est casus c. seq. sed in eo nō fit mentio de episcopis vicinæ prouinciæ. Et intelliguntur ista duo c. de iudicibus ordinariis, secundum Beneuent.

¶ Ex-
Extra de raptor. c. 1.

¶ De eodem. PALEA. C. V.

Burc. l. 11. c. 45.
Iuo, p. 14. c. 109

D E illis autem, qui intra parochiam beneficium, aut hæreditatem habent, & alterius episcopi parochiani sunt, & de loco ad locum iter faciunt, & rapinam, † [a] & deprædationes [b] peragunt; placuit, vt excōmunicentur; [c] nec ante ex parochia exeant, quàm, quæ perpetrarunt digne emendent. Quorum excommunicatio seniori eorum, & proprio episcopo significanda est, ne eos recipiat, † antequam illuc redeant, vbi rapinam fecerunt; & ibi omnia pleniter emendent.

† al. rapinas
† al. recipiāt

QVAESTIO IIII.

P ORRO [d] *cuius iudicium sibi expetendum sit, si iudices electi inter se discordare cœperint, in concilio Antiocheno, cap. 14. sic inuenitur diffinitum.*

¶ A quo sit ferenda sententia, quando comprouinciales episcopi discordant. C. I.

Burc. l. 1. c. 150
Iuo, p. 5. c. 263
† al. de aliquibus causis criminalibus.

S I quis [e] episcopus criminaliter † in iudicio episcoporum fuerit accusatus, contingat autem episcopos prouinciæ, [f] qui conuenerint, diuersas habere sententias, [g] & alios quidem innocentem eum pronuntiare, [h] alios reum; propter huiusmodi controuersiam amputandam placuit sanctæ synodo, metropolitanum α episcopum alterius prouinciæ vicinæ aduocari, [i] † & aliquantos cum eo episcopos alios; qui pariter residentes, quæcumque fuerint, dirimant quæstiones: propter hoc, vt firmum sit iudiciū, quod ab vnius prouinciæ episcopis fuerit promulgatum.

† Facit ad hunc tex. l. 3. & ibi gl. & Doct. ff. de uar. & extraordin. cogn.

¶ *Caput hoc in multis etiam vetustis Gratiani exemplaribus citatur ex concilio Laodiceno. In vno tamen perantiquo est ex concilio Antiocheno, in quo etiam extat: & est antiqua versio.*

α ¶ Metropolitanum.] *Græcum exemplar hic valde dissentit ab hac versione. Nam ex his verbis colligitur, concilium vnius prouinciæ, in quo necesse est adesse proprium metropolitanum, posse aduocare vicinæ prouinciæ metropolitanum, cum aliquot episcopis. Quod Martinus etiam Bracharensis in sequenti capite, quod ex concilio Antiocheno accepit, confirmat. Græce vero locus ita habet:* ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπον ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας μετακαλεῖσθαι ἑτέρους τινὰς τοὺς ἐπικρινοῦντας, καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν διαλύοντας, τοῦ βεβαιῶσαι σὺν τοῖς τῆς ἐπαρχίας τὸ παριστάμενον. *Quod Dionysius, quemadmodum*

e ¶ Si quis.] istud c. videtur cōtinere iniquitatem, tum ex eo, quòd non statur hic iudicio maioris partis: [1] tum quia ex eo, quod alienus iudex iudicat non suū subditū, sed expone prout hic notaui. Io.

[1] Cōtra id. ff de re iu. duo.

f ¶ Episcopos prouinciæ.] in pari numero.
g ¶ Sentētias.] idest opiniones, quibusdā scilicet volētibus eū absoluere, quibusdā volentibus reseruare sententiam Papæ.
h ¶ Pronuntiare.] nō sententiando, sed opinionem suam recitando; & ideo sic expone: ne sit contra. ff. de re iu. duo. & l. inter pares. & 2. q. 6. item si plures. vbi dicitur, quod si discordant delegati, ad delegantem est recurrendum.
i ¶ Aduocari.] per Papæ rescriptum, id est, Papa committat metropolitanis, & episcopis uicinæ prouinciæ negotium illud sic exponitur secundum illos, qui de iudicibus à Papa delegatis hoc intelligūt. uel etiam de episcopis ipsis, qui sui iudices sunt, intelligas: & secundum hoc est speciale, quod par pari potest causam delegare. Nam quandoque in defectū iudicis ordinarij par in parem habet imperium, ut 65. distin. c. ult. sic 2. q. 6. placuit. 2. uel forte hoc fit de consensu partium. ar. 11. quæst. 1. iudices est etiam hic aliud speciale, quod si discordant iudices, non obtinet sententia plurimorum. sic C. de appel. iubemus. in fi. & extra

Par pari potest causam delegare.

c ¶ Excommunicentur.] scilicet ab ipsius loci episcopo, vel in cuius iurisdictione deliquerunt. Arch.

P ORRO.] CASVS. Hic intitulatur 4. q. scilicet cuius iudicium sit expetendum, si comprouinciales iudices inter se discordant in causa uel sententia episcopi. Et certe consueuit distingui, utrum sint iudices delegati, uel ordinarij, uel arbitri. & hæc distinctio consueuit notari 2. q. 6. §. diffinitiua. uer. item si plures. & in pluribus aliis locis, legibus scilicet & decretis, & decretalibus.

¶ Episcopus, qui ab episcopis suæ prouinciæ consonam sententiam reportauerit, ab alijs iudicari non poterit. C. V.

† al. exceperit

SI quis episcopus criminaliter accusatus, ab omnibus,[a] qui sunt intra prouinciam, episcopis, acceperit † vnam, consonamque sententiam; ab alijs vlterius iudicari non poterit; sed manere circa eum oportet tamquam conuenientem, quæ ab omnibus prolata est, firmam, ratamque sententiam.

Subintelligendum vero est, nisi ad iudicem maioris auctoritatis fuerit prouocatum. Tunc enim per appellationem soluta sententia firmitatem non obtinet.

Vnde Nicolaus Papa ait in epistola ad Carolum regem, cuius initium: [Numquam dolorem generat.]

¶ Semel definitum retractari non licet, nisi vbi maior auctoritas fuerit. C. VI.

Burc. l. 9. c. 49.

QVod bene semel definitum est,[b] & interpositis iuramentis deliberatum, nulla debet iteratione (nisi fortassis, vbi fuerit maior[c] auctoritas) retractari.

Item ex concilio Sardicensi, c. 4.

Nic. epis. qui in Conuiciná couenerunt. Ans. l. 2. c. 77.

¶ In renouatione iudicij, beati Petri memoria est habenda. C. VII.

OSius episcopus[d] dixit. Quòd si aliquis episcopus adiudicatus fuerit in aliqua causa, & putat se bonã causam habere, vt iterum iudicium renouetur, si vobis placet, sancti Petri Apostoli memoriam honoremus, vt scribatur vel ab his,[e] qui examinauerunt, vel etiam ab alijs episcopis, qui in prouincia proxima morantur, Romano episcopo. † Et, si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem causam, vt ea non refricentur, quæ acta sunt; quæ decreuerit Romanus episcopus, confirmata erunt. Si hoc ergo omnibus placet, statuatur: synodus respondit; Placet.

paulo aliter in græco.

† Adde q hic agitur, an aduocatus primæ causę teneatur pro eodem salario defendere in causa ap. de quo dic. vt per gl. in l. ita demũ. C. de proc.

QVAESTIO V.

Seu cap. 125.

QVÕD *autem*[f] *deficiente accusatore non sit reus cogendus ad probationem, auctoritate Gregorii probatur, qui lib. 5. epist. 25. scribens Maximo, ait.*

SI quis episcopus.] CASVS. Hoc cap. de delegatis iudicibus loquitur, vt dicunt Beneuen. & H. & dicit etiam H. q prima duo capitula possunt similiter de delegatis iudicibus intelligi: possunt etiam intelligi de iis, qui bene habent priuilegium de ponẽdi episcopos suos. suos. Est ergo casus huius c. Aliquis episcopus accusatus fuit, & depositus concorditer ab episcopis prouinciæ. Dicitur hic, q decetero ab aliis iudicari non potest: sed sententia firma permanebit, nisi appelletur, vt ĩ. §. prox cuius casus planus est.

a ¶ Ab omnibus.] per hoc videtur q speciale sit in episcopo, vt ab omnibus debeat absolui, vel condemnari.

QVod bene.] CASVS. Quæsitum fuit à Nicolao, vtrum sententia semel bene lata iuramentis etiam interpositis possit retractari. Et respondetur, quòd non: nisi ad maiorem fuerit appellatum.

b ¶ Definitum est.] à iudice per sententiam, vel etiã à quocumque. Et intellige de iuramento q iudex parti defert, non quod pars defert parti: quia illud non potest retractari, vt C. de rebus cred. generaliter. & ff. de iureiur. admonendi. Item ar. q qui iurat stare vel parere sentẽtiæ uel mandato alicuius, q potest appellare. ff. rem ra. hab. l. 3. §. falsus. ff iu. sol. cũ apud. extra de ap. ad hæc 2. & c. præterea. & c. quæstioni.

Iuramentũ an possit retractari.

c ¶ Maior.] extra de iureiur. veniens.

OSius episcopus.] CASVS. Osius in concil. Sardicensi surrexit dicens, si aliquis episcopus fuit condẽnatus: si putat se bonã causam habere, appellet ad Papã, & hoc significet Papæ, vel ab his episcopis, qui eum examinauerunt, vel ab episcopis uicinæ prouinciæ, & si placuerit ei, renouetur iudicium, aut sententia confirmetur. Responderũt omnes, placet. Casus tamen nõ facit mentionem de appellatione cõdemnati. & dicit H. [Adiudicatus] idest, male iudicatus.

d ¶ Osius ep̃s.] ar. aliam esse causam appellationis à principali. arg. contra. 31. q. 2. Lotharius. & notaui 2. q. 6. si ep̃s. & §. post secundam.

e ¶ Vel ab his.] ille enim iudex, qui tulit sententiam, si nõ deferat appellationi, rescribet ei ad quẽ appellatur opinionem suam, & quare non deferat appellationi, vt ff de appel. reci. vel non. l. sciendum.

Iudex à quo rescribere debet iudici ad quem.

QVod autẽ.] CASVS. Hæc est quinta q̃stio, qua quæritur, an deficiente accusatore reus sit cogendus ad purgationem: & quidem si propter hoc laborat infamia, cogitur ad purgationem: aliàs non, vt ĩ. 2. q. 5. presbyter. & c. si mala fama. Eadem quęstio tractatur ĩ. 2. q. 5. vbi de hac materia satis dicitur. Et nota, q sequentia duo capitula intelliguntur de illis, qui non sunt de crimine infamati, & ideo non coguntur ad purgationem.

f ¶ Quòd autem.] Reus nõ est cogendus ad purgationem nisi laboret infamia, vt ĩ. ea. quod autem. & 2. q. 5. presbyter. vbi plene de hoc inuenies. Io. de Fan.

Quòd

QVòd autem.] CASVS. Maximus dum accuſaretur à quibuſdam ſupplicauit Greg. vt mitteret aliquem Cardinalem vel legatum ad eum, vt coram eo probaret ſe innocentem. Rñdet Greg. vtcumque eſſet excuſabile, ſi ratio vlla cogeret reum oſtendere ſe innocentē: ſed quia hoc onus accuſatoribus incumbit: ideo mandat ei, vt ad eum ueniat ſine mora, forte ſe defenſurus. Sequens. §. patet.

a ¶ Qua.] id eſt, per quam. 1 ſic ꝫ.4.q.3. qui intendit. & extra de præſump. cum in iuuentute ⁀.

1 Vel dic. i. coram qua, i. in præſentia eius, ſecundū Lau.

¶ Onus probationis reo non incumbit. C. I.

QVod autem poſtulas, vt illuc perſonam dirigere debeamus, qua † [a] de his, quæ dicuntur, poſſit eſſe probatio, eſſet vtcūque excuſabile, ſi vnquam ratio ei, qui accuſatur, neceſſitatem probationis imponeret. At poſtquā non tibi, ſed accuſantibus hoc onus incumbit, ad nos, ſicut præfati ſumus, dilatione ceſſante venire non deſinas.

† qua præſente] orig.

Item accuſatus non negationem, ſed exceptionem probare debet. Codicis, lib. 4. ti. de probationibus. l. actor.

tit. 19. l. 23.

¶ De eodem. C. II.

ACcuſator, † [b] quod aſſeuerat, probare ſe non poſſe profitendo, reum neceſſitate monſtrandi contrarium non adſtringit; cum per rerum naturam, [c] factum negantis [d] probatio nulla ſit.

† Actor] ori.

Hoc autem ſeruandum eſt, quando reum publica fama non vexat. Tunc enim auctoritate eiuſdem Gregorii propter ſcandalum remouendum, famam ſuam reum purgare oportet.

ꝫ.2.q.5.c.quāto. & c. quæ de cauſa.

ACcuſator.] CASVS. Ad hoc vt lex faciat ad propoſitum Gratiani, debet hic eſſe accuſator, vt videtur dicere Benenen. licet in l. C. ſit actor. & ſecundum hoc ſic pones caſum. Quidam profitebatur coram iudice ſe non poſſe probare crimē quod obijciebat, ſed poſtulabat vt reus cogeretur probare contrarium. Quæſitum fuit ab Imperatore quid iuris eſſet. Et reſpondet, ꝙ per rerum naturam nulla eſt ꝓbatio illius, qui factum negat: vnde reus ad hoc cogi nō debet. Et ſi ſit ibi actor, idē eſt caſus, ſed intelligitur in cauſa ciuili. Seq. §. patet.

CAVSA VII.

QVIDAM epiſcopus longa ægritudine † grauatus alium ſibi ſubſtitui rogauit, cuius precibus ſummus Pontifex annuit; & quod rogauerat, ei conceſſit. Poſtea vero conualuit idem epiſcopus, & quod prius fecerat, cupit reſcindi: aduerſus eum, qui ſibi ſucceſſerat: † quæſtionem mouet, ſuamque cathedram tamquam ſibi debitam repoſcit.

† al. inualetudine ⁀.

† al. acceſſerat ⁀.

b ¶ Accuſator.] ex hac lege duę habentur regulæ. Vna ꝙ niſi actor probet quod intendit, reus abſoluitur. 2 Secunda eſt, ꝙ negantis factum nulla eſt probatio. Prior regula recipit exceptiones. Nam ratione præſumptionis transfertur probatio ad reum, 3 vt extra vt eccl. benefi. vt noſtrum. & ext. de proc. ex inſinuatione, in fi. & ff. de don. inter vir & vxo. quintus. Item cum actor intentionē ſuam fundauit iure cōmuni, vt C. de prob. ſiue. 28. diſtin. quia ſunt culpæ. & 100. diſt. contra morem. Item cū reus ſponte aſſumit ſibi onus probandi, vt ff. de prob. circa. Item in cōibus iudicijs vtriuſque probatio auditur, vt extra de prob. ex litteris. Item cū vterque contendit ſe poſſidere. extra de prob. licet. Item in crimine falſi vtriuſque teſtes audiuntur, vt C. de fal. vbi. Similiter in crimine læſæ maieſtatis, & in ſacramentis deſertis, & in proditione patriæ, & in crimine peculatus vtriuſque teſtes audiuntur, vt C. de abol. fallaciter. in fi. Et de ſecunda regula notabis, ꝙ triplex eſt negatiua, facti, iuris, & formæ, ſiue qualitatis. Negatiua facti eſt, in qua negatur aliquid factum eſſe. hæc ſi non habet determinationem loci vel tēporis, numquam pōt probari, vt ſi qs dicat ſe citatū non eſſe, vel ſe non contraxiſſe cū Berta, tales improbari poſſunt, ſed probari minime. de tali loquitur hic: & hoc ideo, quia negationum nō ſunt cauſæ. Si autem adijciatur tempus vel locus, tunc poteſt probari, ſi probatum fuerit de alio tempore, & de alio loco, vt extra ð teſti. ex tenore. & C. de cōtrah. ſtip. optimam. Idem dico de hac negatione, ꝙ capitulum non fuit citatū: quod cū determinatione temporis poteſt probari, licet contrarium innuatur extra de elect. bonæ. ſed illud non eſt propter vim negationis, ſed potius ſingularitatis. Quandoque tñ negatiua probatur ſine ⁀ ſine determinatione tēporis, vt extra de proba. tertio. Sed illa potius eſt præſumptiua ꝓbatio quàm violēta. Et ſic intelligitur quod eſt extra de teſti. tā litteris. in fi. Item negatiua facti probatur cū habet implicitā affirmatiuam, vt extra de renun. ſuper hoc. Item negatiua iuris bene probatur, vt ff. de proba. ab ea parte. quia qui negat aliquid iuſte factū, dicit illud iniuſte factū: & quia præſumitur aliquid potius iuſte quàm iniuſte factū: ideo illud tenet probare. Negatiua formæ ſiue qualitatis dr̄ iſta: iſte nō eſt idoneus, nō eſt legitimus, nō eſt ſoluēdo, & talis eſt probanda 4 ab eo qui eā proponit, vt extra de pſum. dudū. & ff. de leg. 2. cū quidā. & l. cum pater § rogo. & C. de inoff. teſt. omnimodo.

Actore non probante ⁀ reus abſoluitur, regulariter.

2 Concor. l. qui accuſare. C. de edendo. & in l. actor, quòd aſſeuerat. C. de proba.

3 Quandoque ecōtra à reo. ſ. in actorē transfertur probatio. ff de prob. ſi pactum. & l. ſi chirographū. & l. cū de indebito. in princ. §. 1.

Negatiua eſt triplex.

c ¶ Per rerum naturam.] id eſt, per conſuetudinē cauſarum. Item iſte intellectus perpenditur per id quod legitur 35. q. 5. c. vlt. in fi. ſic extra de fide inſtru. inter dilectos. & ſic extra de cau. poſſ. & proprie. cum ec[...] ſia. & extra de fide inſtr. c. 2.

d ¶ Negantis.] ſic extra de cauſa poſſ. & pro[...] eccleſia & extra de proba. quoniam ⁀.

QVIDAM epiſcopus.] CASV[...] nique. facta fuit mentio [...] epiſcopatus. Vnde Gr. [...] ſubijcit cauſam iſtam [...] nuntiatione, & an[...] ſit ei ſubſtituendus, & de [...]

bus dam alijs, quę omnia, vt competentius agat, thema proponit, duas inde eliciens quæstiones. Est ergo casus. Ad preces cuiusdam ægrotantis episcopi Papa loco eius alium substituit: postea cum conualuisset, volebat repetere cathedram cui renunciauerat.
QVOD

a ¶ Quod autem viuente.] Dicendum est, quod non, nisi sit depositus. 50 dist. postquã. vel nisi renunciauerit de licentia Papæ, vt j. ea. c. mutationes. vel nisi per ambitionem se transtulerit ad aliam, quo casu carebit habita, & ambita. j. e. si quis eps. ad instar inuasoris, qui amittit rem inuasam, & aliud tantumdem, vt C. vnde vi, si quis in tantam. In ægrotante autem distinguũt quidam si ægritudo est incurabilis, vt tũc alter substituatur, vel etiam si nimis senex est, ad instar iudicis. ff. de iud. si longius. C. de off. præfe. oriẽ. l. si quos. Sed hoc non admitto nisi in leproso, qui à dignitate remouetur propter scandalum. extra de cler. ægrotan. tua. Hoc etiam scias, quod epileptici, & alij diuturno morbo laborãtes non promouentur, vt 33. dist. cõiter. & extra de elect. cum inter. sed promotum morbus non deijcit, vt hic, & j. c. 2. sed datur ei coadiutor, vt j. c. 1. sed ex dispensatione magna quandoque viuenti epo alter adiungitur, vt j. c. non est. & idem de quolibet clerico intelligas. sed abbates facti inutiles remouẽtur penitus. 18. q. 2. si quis abbas sicut & fit in iudice. C. de of. præfec. orien. si quos. cum & ex modicis causis remouẽtur. [1] extra de si per cuss. vbi autem electus siue confirmatus ante ordinationem fit inhabilis, remouendus est, vt videtur. extra de ætat. & qual. [illegible] tamen necessaria recipiat. j. ea. quamuis.

Epo viuente an possit alius subrogari.

1 *Hic, primum quæritur, vtrum viuente episcopo alius possit in eadem ecclesia ordinari.*

2 *Secundo, an iste valeat reposcere cathedram, quam sua intercessione alter accepit.*

QVÆSTIO PRIMA.

I gr. QVÒD *autem viuente* [a] *episcopo alius superponi, aut superordinari non possit, ex concilio apud Aruerniam* [a] *celebrato definitum est, in quo legitur [vt nullus viuente episcopo, alius superponatur, aut superordinetur episcopus, nisi forsitan in eius locum, quem capitalis culpa eiecerit.]*

In conc. Aurelian. 5. c. 12. Bur. l. 1. c. 186. Iuo, p. 5. c. 308

a ¶ Aruerniam.] *Burchardus etiam, & Iuo citant ex Aruernensi, c. 13. extat autem in Aurelianensi quinto, c. 12.*

Item ex regesto Gregorij Papæ, lib. 9. epist. 41. ad Anatolium Constantinopolitanum diaconum.

¶ Pro molestia corporis suo honore non priuetur episcopus. C. I.

Poly. l. 2. ti. 17. Ans. l. 6. c. 201. Bur. l. 1. c. 188. Iuo, p. 5. c. 304. Poly. l. 2. ti. 19.

SCripsit mihi tua dilectio, piissimum dominum nostrum reuerendissimo fratri meo Ioanni primæ [b] Iustinianæ episcopo pro ægritudine capitis, quam patitur, præcipere succedi: ne forte, dum episcopi iura eadem ciuitas non habet, (quod absit) ab hostibus pereat. Et quidem nusquam canones præcipiunt, vt pro ægritudine episcopo succedatur; & omnino iniustum [c] est, vt si molestia corporis irruit, honore suo priuetur ægrotus. Atque ideo hoc per nos fieri nullatenus potest, ne peccatum in mea anima ex eius depositione veniat. Sed suggerendũ est, vt si is, qui est in regimine, ægrotat; dispensator [d] illi requiratur talis, qui possit eius curam omnem [e] agere, & locum illius in regimine

QVÒD autem viuente.] Hęc qõ diuiditur in ix. partes. In prima probatur xv. auctoritatibus, quod nullus debe[illegible] iure suo sine culpa sua: nec e[illegible] [illegible]mitate nisi ipse renunciau[illegible] [illegible] gi altero nõ renunciante, nisi [illegible] [illegible]cunda ibi, [Ne aût.] T[illegible] [illegible] [Ambitionis] Qui[illegible] [illegible] Hoc non solum.] [illegible] ibi, [Item c[illegible] [illegible] tunc obseruan[illegible] [illegible] Hic intu[illegible] [illegible]nte epo aliu[illegible] [illegible]on, nisi in [illegible] [illegible]iam & nisi [illegible] [illegible]tur sedes [illegible] per ambi[illegible] casu ca[illegible] eps ad[illegible] [illegible]

[illegible] ctus siue confirmatus ante ordinationem fit inhabi[illegible] [illegible] ...it mihi tua dilectio.] [illegible] Ioãnes primæ [illegible] tamen ægritudine capitis laborabat, [illegible] officium exercere non poterat. Ne [illegible] [illegible] ab hoste, Anatolius [illegible] Constantinop[illegible] supplicauit Greg. vt [illegible] Gregorius vero scri[illegible] [illegible]ndum. Iniustum est [illegible] sua priuetur hono[illegible] [illegible] vicem eius gerat, [illegible] [illegible] non negligatur. [illegible] ibi Iustitia [illegible] [illegible] & non saluti[illegible] [illegible]em. [illegible] [illegible]esse enim intell[illegible] [illegible] seruire intelliguntur [illegible] [illegible] cum hæres. [illegible] [illegible]mile ff. de tute. solet [illegible] longam ægritudinem [illegible] [illegible]ator. qui potius [illegible] [illegible]m.) id est, res eius [illegible] pontificale officium [illegible]

[1] Dicunt quidam in [illegible] ordine seruato, vt extra de [illegible] [illegible] tionem [illegible] fine [illegible] hoc [illegible] [illegible] [illegible] & bi [illegible]ns pro[illegible] quos Do[illegible] [illegible]aut schis[illegible] prodest No[illegible] [illegible] quem Cor[illegible] Abyron adora[illegible] [illegible]ron, tamẽ sunt [illegible] & thuribula [illegible] affixa sunt alta[illegible] [illegible]od vero] [illegible] Et est hic ar[illegible] esse reges. argu.

Regũ filij debent esse reges.

bunt. ĩ.ca.pontifices. Et est hic arg. ꝙ coadiutor & administratores vel visitatores debeant habere liberã & generalem administrationem, [1] vt ĩ.ca.quamuis. & extra de elec.cum nobis olim.in fi. & 21.q.1.relatio. Sed quid si iste nolit habere coadiutorem? Dico eũ cogendum per superiorem. extra de censi. Romana. versi.si vero.lib.6. & arg.ff. de mino.l.aut §.1.multa enim bona præstantur inuitis, vt 45. dist.& qui emendat.

Coadiutor debethabere liberam administrationem.

[1] Multo fortius hoc obtinere d3bet in vero prælato: qđ est verũ, vt no.5.q.3.c.vlt. Arch.

byterum si non per simoniam fuit ibi presbyter ordinatus, in alia quacumque vacante ecclesia instituat: si vero per simoniam, degradetur.

d ¶ Per duorum.] idem forte si per vnum, vt infra ea. si quis in clero, [3] hic sentit arg.M. ꝙ si episcopus in deter-

ecclesiæ (ipso non deposito) ac in custodia ciuitatis implere, vt nec omnipotens Deus offendatur, neque ciuitas inueniatur esse neglecta.

¶ *Capus hoc emendatum, & locupletatum est ex originali.*

Item libro secundo, epistola quinta ad Candidum episcopum.

¶ Flagellatis à Domino, afflictio addi non debet.

C. II.

CVm percussio corporalis imminet, verum pro purgatione, [a] an pro vindicta contingat, Dei in hoc iudiciũ ignoratur: & ideo non debet à nobis addi flagellatis [b] afflictio: [c] [1] ne nos culpæ (quod absit) offensa respiciat. Ext. de clerico ægrot. c.1.

¶ *In Decretalibus tit. de cler. ægrotan. c. 1. affertur initium tantummodo huius capitis, & ex ipso quid agendum sit, definitur.*

Idem Gregorius lib. 9. epist. 13. Maximiano [a] *episcopo Syracusano.*

[a] ¶ Maximiano.] *Sic est emendatum ex originali tam impresso, quàm manuscripto. Nam antea erat,* Clementino episcopo primati Bizanceno.

¶ Infirmitatis causa loco suo quis priuari non debet.

C. III.

PRæsentium latoris Adeodati querelã, qui se à sui presbyteratus loco incongrue dicit expulsum, licet subditæ tibi textus petitionis explanet; tamen paulo latius indicauimus, apertiusque retexendam. Asserit namque à Quintiano fratre, & coepiscopo nostro in loco suo pro quibusdam se suis ordinandis negotijs relaxatum, ægritudinisq; causa per duorum [d] mensium spatium suæ se ecclesiæ defuisse: Cuius rei occasionem captantem prædictum fratrẽ nostrum, alium loco eius illic presbyterum ordinasse. Hortamur itaque fraternitatem tuam, vt causam eius solicite perquiras, districteque discutias; & si manifestæ ægritudinis, sicut dicitur, causa ecclesiæ suæ eum defuisse repereris, nullum ei ex ordinatione alterius presbyteri permittas præiudicium generari: sed in locum suum sine aliqua eum fac dubietate restitui. *& infra.* ¶ Illud autem charitatem tuam specialiter admonemus, vt si vera fuerit huius suggestio, atque in suum fuerit ordinem restitutus, de presbytero, qui in loco eius, ordinatus est, subtiliter districteque debeas esse solicitus. Et, si quidem sine datione

CVm percussio.] CASVS. Calumniosus clericus corporalem patiebatur percussionem, cuius occasione Candidus episcopus de vrbe veteri ipsum beneficio ecclesiæ spoliauit. super quo cũ Gre. querela pulsaretur, præcepit Candido, quatenus omnia sibi restituat, quia si pro ægritudine ecclesia priuaretur, & Deus offenderetur, & alij nõ inuenirẽtur, hoc exemplo deterriti, q vellent ecclesiæ militare. Et iste casus colligitur ex hoc capitulo, & ex decre. quæ est extra de cle. ægro. cum percussio.

a ¶ Purgatione.] id est, probatione. ĩ.ca. aduersitas.

b ¶ Flagellatis.] sufficienter, sed non sufficienter afflictis addi potest, vt 21.q.5.si quis à proprio, & capit.seq. & est arg ꝙ post pœnitentiã non potest quis accusari [2] de crimine: similiter nec duplici damno debet quis puniri. ff de iu. do. iure. & ff. de cond. ob cau. si pecuniam. §. vlti. similiter pœna non debet verti in culpam, vt ĩ. distin. 5. baptizari. & c.ad eius vero.

Afflictio quãque datur afflictis.

[2] Hoc arg. non procedit 34. q 2. admonere. Quod dic vt no. extra de accu. de his.

c ¶ Afflictio.] ĩ. 3. q.9.indicas. & extra de iud.at si clerici.& ĩ.dist.5.c.1.

P) Ræsentium.] CASVS. Adeodatus presbyter accepit à Quintiano episcopo suo licentiam vt ad certum tempus abesset ab ecclesia sua pro quibusdam suis negotijs ordinandis: sed cum propter ægritudinem stetisset vltra tempus præfixũ ei: episcopus eius, scilicet Quintianus alium sibi substituit. Gregorius autem cum ex hoc querelã suscepisset, scribit Maximiano episcopo Syrac. vt inquirat veritatem huius rei, & si inuenerit quòd ęgritudinis causa per duos mẽses ab fuisset, restituat eum in loco suo: substitutũ vero presbyterum si non per simoniam... determinate licentiauit clericum, non videtur eum licentiasse vltra duos menses: sed tamen hoc est referendum ad arbitrium boni viri: considerato negotio. arg.ff.de verb.obl. continuus. Ad hoc cap. bene facit ff de re mili. qui commeatus. nam ibi dicitur, quòd si aliquis abest vltra statutum tempus, pro desertore habetur. sim. bonum arg. 11.q.2.placuit. potest tamen per modicum tempus purgare morã. 18. dist. prælatũ. Non enim festinabit iudex ad sententiam, vbi quis iusta causa absuerit, vt ff.de dam.inf.si finita.§. si forte.

etiam

etiam licet ad præfixum terminum reus non veniat, sed habebitur ratio viarum, temporis, & ægritudinis, & alterius impedimenti, vt ff. de vaca. mu. tempus. ff. quibus ex causis ma. si cui. §. 1. potest enim absens iustam habere excusationem, vt extra vt li. non contest. quo-

aliqua ad eumdem ordinem peruenerit, vt in simoniacam hæresim non potuisset incidere; in alia [a] quacumque vacante ecclesia eum volumus ordinari. Sin autem in eo quidpiam (quod auertat Dominus) fuerit tale repertum, ipso etiam presbyteratus priuetur ordine, quem non causa replendæ necessitatis ecclesiæ, sed sola comprobatur ambitione suscepisse.

† al. Albino Viennensi

Item Nicolaus Papa Aluino † Ianuensi archiepiscopo.

¶ Pro infirmitate, vel ægritudine Pontifices non sunt abijciendi, nec in eorum locum alij substituendi. C. IIII.

Iuo, p. 5. c. 352.

POntifices, qui aliqua occupantur infirmitate, vel ægritudine, abijciendi non sunt, nec alios in loco eorum cōsecrari oportet, nisi ex hac fuerint luce subtracti. Quòd si de ministerio sibi concesso cōqueruntur, quæ licita sunt, [b] sacerdotes [c] expleant. In his vero, quæ his præsumere nō licet, [d] vicinorum [e] vsque [f] ad recipiendam sanitatem episcoporum auxilia subrogentur: & hoc cum cautelæ [g] studio peragatur, ne per necessitatis occasionem præsumptionis pullulet ambitio. Episcopos vero, qui Dominici gregis susceperunt curam, atque solicitudinem, ab administratione eorum discedere non oportet, vt accepti talenti pulchritudo non deleatur, sed certamine † eorum salubriter augeatur, & triplicetur [fructus. †

† al. certamē
† abest à multis

Item ex lib. 4. epist. 2. Cypriani episcopi, & martyris ad Antonianum.

¶ Viuente episcopo alius sibi succedere non valet. C. V.

Poly. l. 7. ti. 4.
Ans. l. 6. c. 58.
Iuo, p. 5. c. 359.

FActus est Cornelius episcopus de Dei, & Christi eius iudicio, de clericorum pene omnium testimonio, de plebis, quæ tunc [h] affuit, suffragio, & de sacerdotum anti-

POntifices.] CASVS. Aluinus archiep̄s duas fecit quæstiones Papæ Nicolao. Prima fuit, vtrum propter ægritudinem pontifices sint abijciendi à dignitate. Et respondet ꝙ non, nec alij debent loco eorū substitui, nisi prius de hoc sæculo migrauerint, & presbyteri eorū defectum supplere debēt, & in quibus supplere nō valent, suppleant vicini ep̄i, qui debent cum cautela vocari, ne ecclesiæ præiudiciū fiat. Secunda qō fuit, vtrum episcopi greges suos dimittere possint, & respondet quod non.

b ¶ Quæ licita sūt.] vt Missam canere, & prædicare, vt 95. distin. ecce.

c ¶ Sacerdotes.] i. archidiaconi vel decani, qui vicarij sunt episcopi, vt 25. dist. perlectis.

d ¶ Non licet.] in his quæ spectant ad officium episcopale, quod est 68. distinct. quamuis.

e ¶ Vicinorum.] sic 65. dist. si forte.

f ¶ Vsque] sic C. de cura. furio. cū alijs.

g ¶ Cum cautelæ.] id est, præstabit cautionem de bonis ecclesiæ non vsurpandis. Ioan.

g ¶ Cum cautelæ.] i. præstabit cautionē ꝙ ex hoc sibi nullū ius vendicabit. & argum. est ꝙ quis pro possessore hr̄ ex eo ꝙ fuit in possessione, 3 nisi protestatio præcesserit, vt hic. & s. 24. dist. presbyteri. & extra de iu. pat. consultationibus. arg. contra ext. de resti. spol. olim. 3. & 10. q. 3. quia. & extra de offic. deleg. consultationibus. Ioan.

verum si rite & iuridicè sit spoliatus, aliàs secus. Pan. c. conquerente. de resti. spo. & à iudice cōpetenti habēte potestatē, licet iniuste faciat. Panor. c. cū cā. de offic. delegati. d̄ebet ergo appellare, vel restitutionē in integrū verbis adūbratis petere, cessantibus remedijs cōtra priuatos proditis.

3 Istam sententiam vēnerere Inn. extra de resti. spo. sæpe in gl ff. de iud. & c. in fi. ver. Inn. plus videtur, &c. Arch.

quoniam frequenter. Lex dicit, ꝙ si qui per licentiam abest, si vsque ad quinquennium non reuertitur, punitur, vt C. de aduo. di. iu. l. vlt. Ioan.

a ¶ In alia.] Arg. ꝙ si concedo alicui ecclesiā, quæ ab eo euincitur, teneor ei aliam concedere, vt extra de præben. inter cetera. quia iuuari nos beneficijs, non decipi oportet, vt ff. commo. l. in commodato. §. pen. ǰ. ead. omnis. & c. pastoralis. & est contra id quod dicit lex, quòd donator non tenetur de euictione, vt C. de ædil. edic. ad res donatas. sed hic non dicitur episcopus donare: quia habet necesse concedere ecclesiam, & in necessitatibus nemo liberalis existit. ff. de adi. leg. l. rem legatam. Tamen de dolo possum agere contra donatorem, si mihi scienter det rem alienam, vt ff de don. Aristo §. vlti. Item si quis per violentiam expellitur de ecclesia, non haberet recursum ad episcopum: sicut nec emptor ad venditorem in hoc casu, vt C. de actio. emp. & vend. l. expulsos. Et not. ꝙ hoc c. semper consueuit ad hoc induci, 1 quod spoliatus à iudice non possit petere restitutionem, 2 vt 2. q. 1. notum. Iudex enim non dicitur facere violentiam, vt 23. q. 2. c. 1. ff. quod met. cau. l. 3. Semper enim pro suo facto præsumitur, nisi possit de dolo argui, vt 2. q. 6. hoc etiam. Io.

Ecclesia euicta, an possit agi contra episcopum q illam contulit.

1 Ad hoc facit, quia primo de causa cognoscit, vt ibi patet.

2 Restitutionē. hoc

FActus.] CASVS. Hæc quinque c. loquūtur de Nouatiano Papa schismatico, eiusque complicibus. Est ergo casus huius c. & sequentis. Defuncto Papa Fabiano, electus est Cornelius vere ab omnibus Cardinalibus; scilicet xvj. habito suffragio plebis, & antiquorum sacerdotum, & bonorum virorum consensu. postea Nouatianus electus est à paucis, qui sic intrusus Cornelium molestando cœpit orbem peragrare, & catholicos deponere episcopos, & alios substituere. Scribit ergo Cyprianus martyr omnibus Christianis, quòd solus Cornelius est verus Papa: sed Nouatianus Papa, qui post illum Cornelium est electus, profanus est & malus; nec dicitur secundus, immo potius nullus. & hortatur Christianos ne recipiant illum: quia licet nunc in initio ferueat, diu tamen durare non potest.

h ¶ Quæ tunc.] Hic videtur, ꝙ absentes non sunt vocandi ad electionē, vt 10. q. 2. hoc ius. & extra de sen. & re iud. cum olim. maxime si sint remoti, vt extra de elect. cum inter. immo & si in hortis sunt, nō videntur vocandi, vt 2. q. 6. §. biduum. sufficit enim ad citationē pul-

Absētes an sint ad electionē vocandi.

pulsatio campanæ, vt extra de off. custo. cap. 1. & 2. extra de elec. in causis. & extra de postu. prælа. c. pen. & antepen. & lex dicit illos solos vocandos, qui sunt in vrbe, vt C. de legatio. l. vlt. lib. 10. Quod autem vocandi sint absentes, probatur 63. distinct. quanto. alioquin plus nocet contemptus vnius, quàm contradictio plurium, vt extra de ele. ꝙ sicut. & c. cum nobis olim. Nam remoti sunt vocandi vbi tractatur publica vtilitas, vt C. de decur. curiales. 2. li. 10. Sol. Semper vocandi sunt vbi commode vocari possunt, vt extra de elect. quod sicut. sed si absentes non possunt interesse, reliqui possunt eligere, vt ibidem dicitur. tamen si aliquis non pōt interesse, si suo iuramento fidem de hoc fecerit, permittitur eñ per procuratorem eligere, qui fit de collegio, vt extra de elec. quia propter. extra prouinciam tñ non sunt vocandi, vt ext. de elec. coram. quia potest absens habere iustam excusatioñē, vt extra vt li. non contest. qm̄ frequenter. Hodie autem sup ista vocatione sufficit consuetudo ecclesiarum. per decretalem extra de elec. in Genesi.

a ¶ Quo occupato.] idest, canonice sumpto.

b ¶ Confirmato.] ergo electio Papæ est confirmanda.

c ¶ Ordinationem.] Argu quod quæ ab intrusio fiunt, non tenent, vt 12. q 2. alienationes. 9 q 1. ordinationes.

ADDITIO. Ad hoc no. extra de elec. nihil. in gl. in duobus casibus. extra de schismat. cap. 1. ibi videas.

d ¶ Sed nullus.] Ar. ꝙ nullus est, qui malus est. sim. extra de trãsl. inter corporalia. sic 2. q. 7. non omnes & 19. dist. secundum. Argu contra. 1. q. 1. quod quidã.

a ¶ Nouatianus.]

e ¶ Diuisa.] 24. q. 1. loquitur.

f ¶ Humanam.] idest, non spiritualem.

g ¶ Initia.] Arg. contra nouitios magistros, qui primo feruent, & postea deficiunt. 23. q. 4. displicet. & c. non inuenitur. & cap. si ecclesia. immo à minimis est incipiendum, vt 48. dist. sicut.

ꝭHoc tamē non est verum. & speciale est in eo, quia cũ eligitur cõfirmatur, & confirmando eligitur, vt 23. dist. in nomine Domini.

quorum & bonorum virorum collegio, a cum nemo ante se factus esset, cum Fabiani locus, idest cum locus Petri, & gradus cathedræ sacerdotalis vacaret: quo occupato a de Dei voluntate, atque omnium nostrum consensione firmato, b quisquis iam episcopus fieri voluerit, foris fiat necesse est; nec habeat ecclesiasticam ordinationem, c qui ecclesiæ non tenet vnitatem. Quisquis ille fuerit, multum de se licet iactans, & sibi plurimum vendicans, profanus est, alienus est, foris est. Et cum post primum secundus esse non possit; quisquis post vnum, qui solus esse debeat, factus est, non iam secundus ille, sed nullus d est.

a ¶ Collegio] *Sic legitur in codicibus Cypriani impressis, & manuscriptis, & Polycarpo. Ac similis fere lectio est in sequenti capite, & 23. q. 8. si quis membrorum. Antea erat,* consensu.

Item in eadem epistola inferius.

¶ Non est episcopus, qui in locum viuentis irrepserit. C. VI.

Nouatianus a episcopus non est, qui Cornelio episcopo in ecclesia à sedecim coepiscopis facto, adulter, atque extraneus episcopus fieri à desertoribus per ambitum nititur: & cum sit à Christo vna ecclesia per totum mundum in multa mẽbra diuisa, e item episcopatus vnus, episcoporum multorum concordi numerositate diffusus; ille post Dei traditionem post connexam, & vbique coniunctam catholicæ ecclesiæ vnitatem, humanam f conatur † ecclesiam facere, & per plurimas ciuitates nouos Apostolos suos mittit, vt quædam recentia institutionis suę fundamenta constituat: cumque iampridem per omnes prouincias, & per vrbes singulas ordinati sint episcopi in ætate antiqui, in fide integri, in pressura probati, in persecutione proscripti; ille super eos creare alios pseudoepiscopos audet: quasi possit, aut totum orbem noui conatus obstinatione peragrare, aut ecclesiastici corporis compaginem ꝭ discordiæ suæ seminatione rescindere; nesciens schismaticos semper inter initia g feruere; incrementa vero habere non posse: nec augere quod illicite cœperint, sed statim cum praua sua æmulatione deficere. *& infra.* ¶ Qui ergo nec vnitatem spiritus, nec coniunctionem pacis obseruat, & se ab ecclesiæ vinculo, atque à sacerdotum collegio separat; episcopi nec potestatem potest habere, nec honorem: qui episcopatus nec vnitatem voluit tenere, nec pacem.

Ans. l. 6. c. 59

† *conatur*] or

a ¶ Nouatianus.] *Recte aptatum est à collectoribus hoc initium, ne superiora etiam afferenda essent. Nam apud Cyprianum sic legitur post multa:* nisi si episcopus tibi videtur, qui episcopo in ecclesia, &c.

ꝭ ¶ Corporis compaginem.] *Sic emendatum est ex aliquot vetustis, & Anselmo, & ipso originali: antea enim legebatur,* ordinis compagem.

Idem ad Florentium Puppianum, eodem lib. 4. epist. 9.

Scire debes.] CASUS. Scribit Cyprianus ad Pupianum, quod solus Cornelius est eps: & ei obedientes sunt in ecclesia. Nouatiani vero, qui cum sacerdotibus Dei pacem non habent, & per obreptionem dignitatem arripiunt, non sunt in ecclesia, quæ tantum vna est, nec potest esse diuisa. [Cū episcopo non sit:] scilicet in communione episcopi.

¶ Non est in ecclesia, qui cum episcopo pacem non habet. C. VII.

Iuo, p. 5. c. 360. Scire debes episcopum in ecclesia [a] esse, & ecclesiā in episcopo; & si qui cum episcopo non sit, in ecclesia non esse: & frustra sibi blandiri eos, qui pacem cum sacerdotibus Dei non habentes obrepunt, & latentes apud quosdam communicare se credunt; quando ecclesia, † quæ catholica vna est, scissa non sit, neque diuisa.

† al. ecclesia catholica, quæ vna

Idem ad Iubaianum.

¶ Suo iure quis cedere non debet. C. VIII.

Quàm [b] periculosum sit in diuinis [c] rebus, vt quis cedat iure suo, & potestate; scriptura sancta declarat, cū in Genesi Esau primatus [d] suos inde perdiderit; nec recipere id postmodum potuerit, quod semel cessit.

Gen. 25.

Idem lib. 1. epist. 6. ad Magnum.

¶ Perditionem sibi acquirunt, qui ab episcopis recedentes vnitatem ecclesiæ scindunt. C. IX.

Denique quàm sit inseparabile vnitatis sacramentum, & quàm sine spe sint, & perditionē sibi maximam de indignatione Dei acquirant, qui schisma faciunt, & relicto episcopo alium sibi foris pseudoepiscopum constituunt, declarat in libris regnorum scriptura diuina, ubi à tribu Iuda, & Beniamin decem tribus scissæ sunt, & relicto rege [suo [e] † alterum sibi foris constituerunt: [Et indignatus est, inquit, Dominus in omne semen Israel, & dimouit eos, & dedit eos in direptionem, donec abijceret eos à facie sua; quia dissipatus est Israel à domo Dauid, & constituerunt sibi regem Hieroboam filium Nabat.] Indignatum esse Dominum dicit, & eos in perditionem dedisse, quòd ab vnitate dissipati essent, atque alterum sibi regem constituissent. Et tanta indignatio Domini extitit aduersus illos, qui schisma fecerant, vt etiam cum homo Dei ad Hieroboam missus esset, qui ei peccata sua exprobraret, atque vltionem futuram prædiceret, panem quoque apud illos edere, & aquam bibere uetaretur. Quod cum non custodisset: & contra præceptum Dei prandisset, statim diuinæ censuræ maiestate percussus est, vt inde regrediens

3. Reg. 12.
† abest ab ori.
4. Reg. 17.
3. Reg. 13.

Ecclesia multipliciter dicitur. a ¶ In ecclesia.] 6. quæstio. 2. si tantum contra. sed ibi solutum est. hic dicitur ecclesia episcopus: alibi est idem quod ecclesiastici uiri, vt i. 63. dist. c. 1. alibi ponitur pro maiori parte, vt supra 51. distin. Apostolica. quandoque pro cōgregatione fidelium. j. de consl. dist. 1. ecclesia. Et dic per exempla uarias significationes, vt extra de testa. relatum. & extra de verb. sign. cum clerici. extra de vlu pal. c. 1.

Quàm periculosum.] CASUS. Cornelius Papa volebat renuntiare papatui propter tribulationes, quas à Nouatiano sustinebat: sed Cyprianus dehortatur eū. & dicit hoc nō esse ei faciendū: quia licet esset periculosum, si in tanta tribulatione ecclesiam dimitteret: & præterea si modo renuntiaret, de cetero repetere nō posset. Et hoc probat exēplo Esau, qui ius primogenituræ cui renuntiauit, repetere non potuit.

b ¶ Quàm periculosum.] Arg. quod qui iuri suo renūtiat, illud repetere non potest. j. ea. eos. 23. q. 4. si illic. ff. de suc. edi. l. 1. §. qui semel. & C. de pac. post quam. j. e. hoc nequaquā. & ff. de ędil. edi. quæritur. §. si venditor. ibi dicitur, quod remittentibus actiones suas nō est dandus regressus a 1 eas 92. dist. si quis eps. 18. q. vlt. dudum. & notaui 6. q. 3. denique.

Iuri suo renuntiās, illud repetere non potest.

c ¶ In diuinis.] tempore periculi, vt j. ea. suggestum.

d ¶ Primatus.] ius ergo primogenituræ (vt dicunt) est dignitas talis: quia primogeniti pę alijs in festis sacrificia offerebant, & quod sedebant ad dexteram patris, & quod cibos duplicatos recipiebāt. Et dicit Gandulphus Esau cōmisisse simoniam: quia illud ius spirituale fuerat quod vēdidit. sed est cōtra cum 1. q. 1 qui studet. vbi dicitur quod Giezi fuit primus qui cōmisit simoniam. Sed numquid peccauit Iacob emendo? Non, quia gratis hoc fuisset daturus, vel quia redemit id quod sibi diuinitus erat debitum. extra de diuor. gaudemus.

Ius primogenituræ, an sit spirituale.

Dicit Hu. hoc esse falsum, quia nullum spūale vendidit: sed quia in tali venditione peccauerit. videt ex eo quod c. & nor. de pę. di. 3. Iudas. Dicit L. quod in eo solo peccauit qa vilem cibū exarsit. 41. dist. quisquis, & idē Hug.

Denique.] CASUS. Hoc capitulū diuiditur in duas partes. In prima parte ostendit Cyprianus schismaticos graui pęna esse puniendos. Et hoc probat tribus exēplis, scilicet exemplo decem tribuū, quas Dominus captiuauit, & retrusit ultra montes Caspios: quia segregato Roboam filio Salomonis, fecerunt sibi regem Hieroboam filium Nabath & exemplo Abdo prophetæ, qui necatus est à leone: quia comedit panem & bibit aquam in terra decem tribuum cōtra Domini prohibitionem. Et exemplo Samaritanorum, quos Dominus voluit dimitti & præteriri; quia illi erant schismatici. In secunda parte dicitur, quod nō prodest Nouatianis adorare vnum & eundem Deum, quem Cornelius adorat: quia Core & Dathan & Abyron adorabant eundem Deum cum Moyse & Aaron, tamē sunt percussi propter schisma. quod fecerunt, & thuribula eorum conflata in signum perpetuum affixa sunt altaribus. Secunda pars incipit ibi, [Quod vero.]

e ¶ Rege suo.] scilicet filio Salomonis. Et est hic argu. quod filij regum de iure debent esse reges. argu.

Regū filij debent esse reges.

impetu, ac morsu leonis in itinere necaretur. *Et paucis interiectis.* ¶ Satiat [a] adhuc in Euangelio suo Dñs, & maiorē intelligentię lucem manifestat, quod ijdē, qui [a] se tunc à tribu Iuda, Beniamin sciderant, & Hierosolymis derelictis Samariam secesserant, inter profanos, & gentiles computarentur. Nam, cum primum discipulos suos in ministeriū salutis mitteret, mandauit, & dixit: [In viam nationum ne ieritis, & in ciuitatem Samaritanorum ne introieritis.] Ad Iudæos prius mittens, gentiles adhuc præteriri iubet. Addendo autem & ciuitatem Samaritanorum debere omitti, vbi erant schismatici, ostendit schismaticos gentilibus adæquari. [b] *Et post pauca.* ¶ Quòd vero eumdem, quem & nos Deum patrem, eumdem filiū Christum, eumdem spiritum sanctum nosse dicuntur, nec hoc adiuuare tales potest. Nam & Core, & Dathan, & Abyron cum sacerdote Aaron, & Moyse eumdem Deum nouerant: pari lege, & religione viuentes vnum, & verum Deum, qui colendus, atque inuocandus fuerat, inuocabant: tamen quia loci sui ministerium transgressi contra Aaron sacerdotem, qui sacerdotium legitimum dignatione Dei, atque ordinatione perceperat, sacrificandi sibi licentiam vendicauerunt, diuinitus percussi pœnas statim pro illicitis conatibus rependerunt: nec potuerunt rata esse, & proficere sacrificia irreligiose, & illicite contra ius diuinæ dispositionis oblata. Thuribula quoque ipsa, in quibus incensum illicite fuerat oblatum, ne in vsu de cetero essent sacerdotibus, sed potius indignationis, & vltionis diuinæ memoriam corrigendis posteris exhiberent; iussu Domini conflata, atque igne purgata in laminas ductiles producūtur, & affiguntur altari, secundum quòd loquitur scriptura diuina: [Memoriale, [c] inquit, filijs Israel, vt non accedat quisquam alienigena qui non est ex semine Aaron, imponere incensum ante Dominum, vt non fit, sicut Core.] Et tamen illi schisma [d] non fecerant, ne foras egressi contra Dei sacerdotes impudenter, atque hostiliter rebellauerant. Quod nunc hi ecclesiam scindentes, & contra pacem, atque vnitatem Christi rebelles, cathedram sibi constituere, & primatum assumere, & baptizandi, atque offerendi licentiam vendicare conantur.

Matth. 10.

j. 24. q. 1. c. didicimus. § qd vero.

Num. 16.

Ibidem.

a ¶ Satiat adhuc.] *Antea legebatur*, Sed adhuc *Emendatū est ex vetustis codicibus Cypriani, quos Romana editio hoc loco secuta est. Hoc verbo vtitur etiam in libro de opere, & eleemosynis sic scribens*, deprecationes solas parū valere, nisi factorum, & operum accessione satientur. *Ita enim habent vetusti codices, & cetera editiones præter Romanam, in qua operarum culpa, eius verbi loco, positum est*, adiuuentur.

Item Leo quartus Vernoni Duci Britannia.

¶ Non est defendendus, qui viuentis locum inuadit. C. X.

NOn furem, [e] nec latronem, qualem Gillandum † esse sentimus in Nannetica sede, qui viuentis (quod non licuit) locum non timuit vsurpare, pro cuiuscumque muneris donis vltra debes defensare.

† al. Gistardum.

Item Euaristus Papa, epist. 2. omnibus episcopis.

Poly. l. 1. tit. 8. Burc. l. 1. c. 76. Ans. l. 6. c. 103. Iuo. p. 5. c. 182

¶ Non licet episcopo ecclesiam suam dimittere. C. XI.

SIcut vir non debet adulte-

---

contra 8. q. 1. Moyses. & 93. distin. legimus.

a ¶ Quòd ijdē qui.] arg. q idem est populus qui fuit ante mille annos. sic 16. di. habeo. & ff. de iudi. proponebatur. Sed cōtra. isti fuerunt ante tēpus Christi vltra Caspios mōtes translati. Sed dic, q adhuc multi sequebantur eos in vitiis suis: vnde illi ijdem dicebantur esse cum eis. 1. q. 1. cito.

b ¶ Adæquari.] 24. q. 1. non afferamus. contra. vbi dicit schisma esse grauius peccatū, sed expone grauius, idest periculosius. 32. q. 4. nemo.

c ¶ Memoriale.] hæc quæ generant materiam mali, iubentur publice exponi, vt alijs terror incutiatur, vt hic, & 19. q. 3. mandamus. quandoque iubentur destrui, ne refricent facti memoriam. 15. quæst. 1. mulier. lo.

d ¶ Schisma.] ita magnum, vt isti Nouatiani nouā fecerint ecclesiam.

NOn furem.] CASVS. Verno dux Britāniæ propter munera defendebat Gillādum, qui sedem Nanneticam vsurpauerat uiuente prælato: vnde Leo monet ipsum ducem ne decetero Gillandum defendat.

e ¶ Non furē.] idest, non inuasorem: furtum enim non committitur in re immobili, vt Instit. de usuc. §. quód autem.

SIcut.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte notatur similitudo inter matrimonium spirituale, & carnale: quia sicut vir non debet vxorem suam dimittere; ita nec episcopus ecclesiam suam absque ineuitabili necessitate, vel Apostolica mutatione. & sicut uxori nō licet dimittere uirum, & adhærere alij, licet fuerit for-

Ad huius dicti declarationem videas q̄stionē 8. quæ incipit, Bonon. iurauerunt, &c. & est q̄stio dominicalis. & j. ea. sicut vir. in gl. 2. & quod le. & no. 32. q. 4. recurrat. uer. quæ autē peperit. Arch.

Quod legi. & no. extra de elec. dudum.

fornicatus; sed aut ei reconciliari, aut innupta remanere: sic ecclesia suum non debet dimittere episcopum, & si dimiserit, aut sibi reconcilietur, aut innupta permaneat. In secunda parte dicitur, quòd episcopus debet docere & amare ecclesiam suam, & econuerso ecclesia episcopum suum. Secunda pars incipit ibi, [Episcopum vero.]

a ¶ Adulterare.] id est, dimittere vt adulteretur cum alia.

b ¶ Adulteret.] idest, dimittat fornicantem.

Fornicatio separat coniuges.

c ¶ Fornicatus.] Vxor potest dimittere uirum ob fornicationem sicut uir vxorem: quia non ad imparia iudicantur. 32. quæstio. 1. si quis uxorem. sed non potest eum dimittere, vt alij adhæreat.

d ¶ Adulterata.] ergo ecclesia potest delinquere, & et vniuersitas. ar. ff de orig. iur. l. 2. illud. & est cōtra illud, ff de dolo, si ex dolo. vbi dicitur, quod municeps non pōt facere dolum: supple de facili. Sed numquid pōt ecclesia vel ciuitas excōicari? dico quod nō, vt 24. q. 3. si habes. Sed maiores de ecclesia 1 possunt excōicari, vt extra de sen. veniēs. & ff de cond. & demon. municipibus. & 44. dist. comessationes. Dico enim quod si ecclesia vel ciuitas posset excōicari, sequeretur absurditas. nam omnibus illis mortuis, & alijs substitutis est eadem ecclesia: ergo adhuc esset excōicata. si priores canonici non petiissent absolutionem adhuc. de hoc notaui. 12. q. 2. episcopus qui. 2.

Vniuersitas delinquere potest.

Excōicari nequit ecclesia vel ciuitas.

1 Ad hoc facit quod leg. & no. s. ea. q. denique. & habes de hoc plures concor. extra de iure pa. quoniā quibusdā. in gl. 1. ver. item quid si, &c. & de conse. dist. 1. de fabrica. Arch.

rare [a] vxorem suam; ita nec episcopus ecclesiam suā, idest vt illam dimittat, ad quam sacratus est, absque ineuitabili necessitate, aut Apostolica, vel regulari mutatione, & alteri se ambitus causa coniungat. Et sicut vxori non licet dimittere virum suum, vt alteri se, viuente eo, matrimonio societ, aut eum adulteret, [b] licet fornicatus [c] sit vir eius, sed iuxta Apostolum, aut viro suo reconciliari debet, aut manere innupta; ita ecclesiæ non licet dimittere episcopum suum, aut ab eo se segregare, vt alterum, viuente eo, accipiat: sed aut ipsum habeat, aut innupta maneat: idest alterum episcopum, suo viuente, non accipiat, ne fornicationis, aut adulterij crimen incurrat. Si vero adulterata [d] fuerit, idest, si se alteri episcopo iunxerit, aut super se alterum episcopum adduxerit, aut esse fecerit, vel desiderauerit; per acerrimam pœnitentiam aut suo reconcilietur episcopo, aut innupta permaneat. *& paulo post.* [e] Episcopum vero oportet opportune, & importune, atque sine intermissione ecclesiam suam docere, eamque prudenter regere, & amare, vt à vitijs se abstineat, & salutem consequi possit æternam. Et illa cum tanta reuerentia eius doctrinam debet suscipere, eumque amare, & diligere ut legatum Dei, [c] & præconem ueritatis.

1. Cor. 7.

Bur. l. 1. c. 189. Iuo, p. 5. c. 305.

c ¶ Vt legatū Dei.] Episcopus dicitur legatus Dei, & tamen est iudex ordinarius. vnde patet, quòd legatus Papæ est iudex ordinarius, vt proconsul.

Ecce his auctoritatibus patenter ostenditur, quòd episcopo viuente alius superordinari non potest, nec etiam pro eius ægritudine. Sed illud Gregorij [f] intelligendum est, quando ille, qui ægrotat, alium sibi substitui non rogat. Ceterum, quando aliquis vel senectute, vel infirmitate grauatus susceptum officium administrare non valet, si alium sibi substitui petierit, rationabiliter fieri potest. Vnde in eodem capitulo sequitur [*Si* [a] *vero* [g] *idem Ioannes fortasse pro molestia sua petierit,* [h] *vt ab episcopi honore debeat vacare, eo petitionem scripto dante, concedendum est: aliter autem facere pro omnipotentis Dei timore omnimodo non audemus.*] *Hinc etiam beatus Augustinus episcopo suo nondum defuncto, sed senectute grauato cathedram episcopalem suscepit.*

s. e. c. scripsit.

L. 9 regu. epi. 41.

Vnde in epistola Paulini vnica ad Romanianum legitur.

a ¶ Si vero idem Ioannes.] *Hæc sunt in regesto B. Gregorij. lib. 9. epist. 41. & sequuntur post c. scripsit. supra eadem.*

ECCE. CASVS. Cōcludit Grat. ex supradictis. & bene soluit dicens, quod propter ægritudinem nō debet alius epō substitui, nisi ipse infirmus singulariter hoc postularet: & tunc licite fieri pōt, si hoc in scriptis postulauerit. Et hoc probatur per capitulum. s. ea. scripsit. & ad hoc inducit exemplum de Augu. qui postulante Valerio senectute grauato, factus est episcopus, vt in eo cap. no. s. Sed in originali, quod sequitur potest planum est.

f ¶ Sed illud Gregorij.] s. ea c. scripsit.

g ¶ Si vero.] Hoc habetur in originali vnde hoc extractū est.

h ¶ Petierit.] Ergo nulli infirmo dandus est coadiutor, nisi hoc petat, j. ea. qualiter. & c. quamuis. & c. scripsit. Arg. contra extra de ec. ædifi. ad audientiam.

¶ Augustinus non tam successit, quàm accessit. C. XII.

B. Aug. epi 34. & 110.

NOn autem tantum hoc scribimus gratulandum, quòd episcopatum Augustinus acceperit, sed quòd hanc

NOn autem.] CASVS. Paulinus significauit Romano, quod Valerio episcopo Hipponen. ecclesiæ viuo & incolumi postulante, coepiscopus factus est ei Aug. de cuius promotione & electione non solum lætatus est, sed etiam lætatur quod Africana ecclesia talem meruit habere pastorem.

rendum, an simonia sit hæresis: iste enim episcopus negauit simoniam esse hæresim, & male, vt 11.q.7. patet. & sic concludit in fi..

§ Si quis.] Casus. Statuerunt Imperatores Honorius & Archadius, quod si quis contra principem fecerit coniuratione, vel dederit, vel susceperit sacramentũ de morte, non solum Imperatoris, sed etiam virorum illustrium & senatorũ, vel de morte cuiuslibet militis, qui militat Imperatori, cogitauerit sacramenta dando vel recipiendo, vel et aliud faciendo, gladio feriatur, omnibus suis bonis confiscatis. filij vero eius (quibus vita misericorditer reseruatur) sint remoti à cõsanguineorum, & etiam extraneorum successione: sint et perpetuo infames, & illi qui pro his intercedũt, nec vllos habeãt honores, nec ad sacramenta perueniant militaria. Et si quis de coniuratoribus in initio prodiderit factionẽ, præmiũ habeat & honorem: si vero sero, veniam habeat.

a ¶ Priuatis.] no. milites non dici priuatos vt 23. q. 1. qui contra.

b ¶ Voluntatem.] Not. quod punitur hic sola voluntas, vt 29.dist.nulli.22.dist. omnes. quia in maleficiis voluntas spectatur, non exitus. ff. ad leg. Corn. de sic. diuus. Argu. contra. 32. dist. erubescant, de pœn.dist.1.cogitationes.32.q.5. Christiana. Sol. regulariter voluntas nõ punitur, nisi ad aliquem actum procedat.

Voluntas sola nõ punitur.

c ¶ Fisco.] idem est in crimine hæresis, vt extra de hære. vergentis. ! aliàs bona damnatorum regulariter reseruantur filijs, vt C. de bon damna.authen.bona.

! Vbi plene de hoc & 23. q.7. summa. ibi dicam, & videas: & idẽ est ● inter fectore clerici. ext. de pœn. in quibusdã. Ar.

d ¶ Filij vero.] in potestate constituti. si enim eos postea emancipasset, non valet, vt C. eo.l. perpenditur. argu. ff. de bo. damna.l. ulti.§. ex liberis. filij itaque emãcipari non patiuntur hanc pœnam. Dicũt tamen quidam quod hæc pœna spectat ad filios postea natos, non ad iam natos. sed litera eis contradicit.

e ¶ Metuuntur.] iuxta illud: Sæpe solet similis filius esse patri: Et sequitur leuiter filia matris iter. 56. distinct. si gens. vnde qui emit mancipia de genere eorum quærit, vt ff. de ædil. edicto. quod si nouit. §. qui mancipia.

f ¶ Et vita.] supra 74. dist. quorumdam.

g ¶ Interuenire.] Sic 3. 50. distin. miror. Et nota, quandoque prohibetur supplicari pro aliquo. de pœn. dist. 1. prædixerat. & extra de hære. ad abolendam. & C. de transact. si quis maior.

PORRO. Casus. Supra in §. [hæc licet.] posuit propositionem. In hoc §. ponit assumptionem sui argumenti, sic: Supradictum est de accusatione criminis læsæ maiestatis. sed accusatio simoniæ procedit ad instar criminis læsæ maiestatis. quod de accusatione tantum, scilicet ut quilibet possit accusare: & non de pœna est intelligendum: & quod crimen læsæ maiestatis differat in pœna, à simonia, probat per legem sequentem.

h ¶ Porro.] Hic ponit assumptionem argumenti sui: præmisit enim primo propositionem.

i ¶ Pœna.] in crimine enim simoniæ conuictus deponitur, vt 15.q.3. sanc. sed hic capite punitur. Qualiter isti pacificentur, notaui 15.q.3. sanc. & cap. nemini. Sed nũquid ordinatus simoniace potest ordinatorem suum conuenire de hoc: cũ accusatores consequãtur præmium

Vnde Impp. Arcadius & Honorius in nono libro Codicis, tit. ad legem Iul. maiestatis, le. 5. scripsisse leguntur.

C. XXII.

SI quis † cũ militibus vel priuatis, [a] vel barbaris etiam scelestem inierit factionem, aut factionis ipsius susceperit sacramentum, vel dederit, de nece etiam virorum illustrium, qui consilijs, & cõsistorio nostro intersunt, senatorum etiam (nam & ipsi pars corporis nostri sunt) vel cuiuslibet postremo, qui nobis militat, cogitauerit (eadem enim seueritate voluntatem [b] sceleris, qua effectum puniri iura voluerunt;) ipse quidem, vtpote maiestatis reus gladio feriatur, bonis eius omnibus fisco [c] nostro addictis. Filij vero [d] eius, quibus vitam imperiali specialiter lenitate concedimus (paterno enim debent perire supplicio, in quibus paterni, hoc est hæreditarij criminis exempla metuuntur † [e]) à materna, vel auita, omnium etiam proximorum hæreditate, ac successione habeantur alieni; testamentis extraneorum nihil capiant: sint perpetuo egentes, & pauperes; infamia eos paterna semper comitetur; ad nullos vnquam honores, nulla sacramenta perueniant; sint postremo tales, vt his perpetua egestate sordentibus, sit & mors solatium, & vita [f] supplicium. Denique iubemus etiam eos notabiles esse sine venia, qui pro talibus vnquam apud nos interuenire [g] tentauerint. *& infra.* [g] Sane, si quis ex his in exordio initæ factionis, studio veræ laudis accensus, initam prodiderit factionem; præmio & honore à nobis donabitur. Ipse vero, qui vsus fuerit factione, si vel † sero, tamen incognita adhuc consiliorum arcana patefecerit, absolutione tantum, ac venia dignus habebitur.

† *Quisquis*. or. & est initium legis

† *al. metuerentur*

† *al. si vero*

Hoc & sequens caput in vetustis exemplaribus sunt coniuncta antecedenti: quare nec rubricas habent.

Porro [h] *simoniæ accusatio ad instar publici criminis læsæ maiestatis procedere debet: sicut Leo Imperator in primo libro Codicis decreuisse legitur, titulo de episcopis & clericis, l. si quemquam. Quod de accusatione, non de pœna* [i] *intelligi oportet.*

Tit.3.l.29.

a Et bene. extr. 5. q. 5. c. vlt. secundū Io. de Fant. In his ergo q̄ sunt expressa, similis est accusatio: scilicet vt accusatores admittantur, & solennitates seruētur, secundum B. isi.

premium, non credo. 1 licet dicatur hic, quòd omnes accusatores admittantur.

NVllus.] CASVS Iudex in causa criminali volebat militem, vel nobilem aliquem, vel in dignitate constitutum verberibus subijcere. Quæsitum fuit ab

Gratia. bene soluit in illo §. verum. & illa solutio concordat cum Greg 2. q 1, in primis. & c. 7. accusatio. & quæ postea dicuntur in sequentibus §. sunt allegationes, hoc dicit. Io. & etiam bene. H. tamen & Cardinalis non excusant eū, sed dicūt eū male dixisse, nisi in illo §. verum. Posset etiam dici, q̄ episcopus iste, de quo agitur in principio thematis: īfamatus erat, licet religiosus appareret: ideo non prodest ei si negat simoniam esse hæresim, sed an commiserit. vnde infames bene admittūtur ꝯ ipsum, & ita secundum hoc bene dixit Grat. per totum §. nisi in §. illo [verum.] vbi loquitur allegando secundū hunc intellectū.

Tit. 8. l. 4. *Vnde Imppp. Valētinianus, Valēs, & Gratianus A.A.A. lib. 9. Codicis, titulo ad l. Iuliam maiestatis, l. nullus.*

C. XXIII.

NVllus omnino, cui inconsultis, ac nescientibus nobis fidicularum [a] tormenta inferuntur, militiæ [b] vel generis [c] aut dignitatis [d] vti defensione prohibeatur; excepta [e] tantum maiestatis causa, in qua sola omnibus æqua conditio est.

Sed cum omnes illi assumantur in hac accusatione simoniæ, qui possunt accusare de crimine maiestatis; constat, quòd sicut ibi non dubitatur de crimine maiestatis, sed an reus commiserit illud; sic & hic non negatur hæresis; sed impetitur accusatus, an commiserit hæresim.

QVAESTIO II.

QVÒD autem [f] *quæritur, si episcopus in accusatorem accusationem vertere voluerit, an suæ simplici assertioni fides sit adhibenda; facile soluitur, si sanctorum Patrum auctoritas diligenter inspiciatur. Vt enim sancti Patres* 35. q. 6. c. vlt. *definiunt, nullius persona quantumlibet exercitatæ confessioni fides est adhibenda, nisi competentes probationes adhibeat.*

Vnde in Carthag. concilio 4. c. 49. legitur.

¶ Episcopus alicui crimen obijciens in synodo probet, quod obijcit. C. I.

EPiscopus, si clerico, vel laico [g] crimen impegerit, deducatur ad probationem in synodum. [h]

Sed obiicitur. Si se solum alieni sceleris conscium nouerit, probare illud testibus non valet. Quid ergo tunc sibi faciendum sit, ex concilio Vasensi primo, c. 8. sic diffinitur.

QVÒD autē.] CASVS Hic ponitur secunda q. qua quæritur, si episcopus accusatus vertat accusationem suā in accusatorem, an sit suæ simplici assertioni credendum, scilicet sine testibus. Et respondetur, q̄ non: vt j. ea. c. 1. 2. & 3.

f ¶ Quod autē.] nūquam soli episcopo creditur. 4. q. 3. iurisiurādi. nec tenet lex. 11. q. 1. quicumque.

EPiscopus.] CASVS. Dicitur hic q̄ si episcopus imposuerit crimē aliquod alicui clerico vel laico, probare debet illud in synodo, & conuentu clericorum Et quod dicitur de laico intelligas de crimine ecclesiastico, vt est crimen vsurarum, hæreseos, simoniæ, adulterij, scilicet quo ad thori separationem, & omne crimen quo ad denunciationem ad pœnitentiam.

ab Imperatore, an possit se tueri ratione militiæ vel generis vel dignitatis. Et respondet quòd sic, non tamen in crimine lesæ maiestatis, in quo omnibus æqua est conditio.

a ¶ Fidicularum.] idest, chordarum, quæ ligantur circa frontem hominis, & stringitur caput per eas, & est fides idem quod chorda, vt ibi:

Me fide perspicuus Troiæ munitor amauit.

b ¶ Militia.] C. de quæstio. milites.

c ¶ Vel generis.] C. de pœ. l. decurionum.

d ¶ Aut dignitatis.] C. de quæstio. decuriones.

e ¶ Excepta.] vbi nullus potest se excusare aliquo priuilegio, tenet lex. 11. q. 1. quicumque.

SED CVM. CASVS. Hic concludit Gra. ex supradictis hoc modo. Cum simonia & crimen læsæ maiestatis paria sint in accusatione: ergo sicut in crimine læsæ maiestatis non dubitatur, an sit crimen læsæ maiestatis, sed an commiserit illud: sic in crimine simoniæ non dubitatur simoniam esse hæresim, sed an cōmiserit simoniā, licet neget hæresim esse. Sed nota, q̄

g ¶ Laico.] sed huic c. est ꝯ 11. q. 1. experientiæ. & c. si quis cum clerico. Sed quod hic dicitur, intelligas de ecclesiasticis criminibus. Potest tamen clericus iudicare de omni crimine quantum ad iniungendam pœnitentiam. s. ea. q. 1. illi qui & 23. q 1. prædicandum. & ext. de iud. nouit. 2 Vel loquitur secundum tempora Apostolorum, quando omnes causæ deferebantur ad ecclesiam, vt 11. q. 1. relatum.

h ¶ Synodum.] idest, conuentum clericorum, qui cōcilium appellatur. 12 q. 2. placuit. & c episcopus. 2. qui sine eorum præsentia non debet causas audire. 15. q. 7. episcopus nullius. & hoc intelligo de criminali negotio, sed in ciuili causa eliguntur arbitri, vt 11. q. 1. si clericus.

SED OBIICITVR. CASVS. Dictum est s. in §. quod autem. q̄ soli episcopo non est fides adhibēda. Nunc vero obijcit, idest, incidenter quærit, quid

1 Clericus, an de omni crimine possit iudicare.

2 Et optime. extra vt eccl. bene. c. 1. ver. & ideo. & nota extra de off ord c. 1. licet aliter videatur notari per Bar. & Inn. extra de purg. can. nos inter.

ſit faciendum cum epiſcopus ſciat alicuius delictum, ſed teſtibus probare non poteſt. & de hoc reſpondet per ſeq. cap.

SI tantum. CASVS. Quidam eps ſolus nouit crimẽ ſui parochiani, vel quia ſolus vidit eum peccantẽ, vel quia peccator ſibi dixit: nolebat corrigi, eps eum volebat remouere à communione aliorum: quæſitum fuit in cõcilio Vaſenſi quid iuris ſit? reſpondet ꝙ epiſcopus debet eum ſecreto monere, vt reſipiſcat: ſed nõ debet publicare crimen eius, cũ probare nõ poſſit. Si aũt ille factus pertinacior ſe ingerat publicæ communioni, quãdiu epiſcopus probare non poteſt, indẽnis erit quo ad epiſcopum, ſed ſtabit in communione omnium, niſi in communione epiſcopi, ſuple priuata, vel ſi voluerit epiſcopus, tamen nõ vitabit eum in publico, ſed in ſecreto. Quidã tamen vt Bene. intelligunt hoc c. de excommunicato, quem epiſcopus non poteſt probare fuiſſe excommunicatum; ideoq; publice communicabit ei, ſecreto autem vitabit illum.

7.q.1 ſcire. & 11.q.3. quibus epĩ. vbi dicitur, quibus epĩ non communicãt, nec nos cõicare debemus: quia illa c. de publice excommunicatis intelliguntur. a

PLacuit.] CASVS. Bene. ſic ponit hunc caſum. Quidam confeſſus eſt ſuum delictum ſoli epiſcopo

¶ Epiſcopus non proferat, quod probare non poteſt. C. II.

SI tantum [a] epiſcopus alieni ſceleris ſe conſcium nouit, quamdiu probare non poteſt, nihil proferat; [b] ſed cum ipſo ad compunctionem eius ſecretis correptionibus elaboret. Quòd ſi forte correptus pertinacior fuerit, & ſe communioni publicæ ingeſſerit, etiam ſi epiſcopus in redarguendo illo, quem reum iudicat, probatione deficiat, indemnatus α [c] (licet ab ijs, [d] qui nihil ſciunt, ſecedere ad tempus [e] pro perſonæ maioris auctoritate iubeatur: [f]) ille tamen, quãdiu nihil probari poteſt, in communione omniũ, præterquam eius, qui eũ reum iudicat, permanebit. Iuo, p 5. c. 364.

α ¶ Indemnatus.] *In originali legitur*, indemnatus licet, ab his, qui nihil ſciunt, ſecedere ad tempus pro perſona maioris auctoritatis iubeatur, illo, quamdiu probari nihil poteſt, in communione omnium, præterquam eius, qui eum reum iudicat, permanente.

Item ex concilio Africano, c. 99. & 100. Et Carth. 7. c. 5

¶ De epiſcopo, qui ſibi ſoli dicit aliquem crimen ſuum fuiſſe confeſſum. C. III.

PLacuit, vt ſi quando epiſcopus dicit aliquem ſibi ſoli [g] proprium crimen fuiſſe confeſſum, atque ille neget, † non putet ad iniuriam ſuam epiſcopus pertinere, quod illi ſoli non creditur. Et ſi ſcrupulo propriæ conſcientiæ ſe dicit neganti nolle communicare, α quamdiu excommunicato [h] non communicauerit ſuus epiſcopus, eidem epiſcopo ab alijs non communicetur epiſcopis; vt magis caueat [i] epiſcopus, ne dicat in quemquam, quod alijs documentis conuincere non poteſt.

Bur. l. 19. c. 127. Iuo, p. 5. c. 363.

†*neget, & pænitere noluerit, non putet, &c.* Africanum.

a ¶ Si tantum.] Hæc duo cap. intelligit H. de occulto peccatore, & dicit, ꝙ ſi ſcio aliquem eſſe in mortali peccato, licet ſit occultum, debeo ipſum vitare occulte, ſed non publice: nec poſſum eum de hoc accuſare cum non habeam teſtes: ſed illud eſt perdurum, vt omnem quem ſciam peccatorem debeam euitare; & eſt illud contra 2. q. 1. multi. Sed tu ponas caſum ſic. Epiſcopus aliquis ſolus ſcit aliquem in canonem incidiſſe, ∗ debet eum corrigere priuate; & ſi incorrigibilis ſit, priuate vitabit eum, non publice, ne ſit proditor criminis, vt extra de ſen. excom. cum non ab homine. in princ.

Criminoſus occult', an debeat vitari à ſciẽtibus ipſum eſſe talem.

∗ Hic fuit caſus Bene. qui cõprobatur p decreta. de ſenten. exc. cũ non ab homine. ſed G intellexit hoc c. ſi tantum, de excõicato nõ à ſententia, vt 11. q. 3. §. euidẽter. in 6. Arch.

b ¶ Proferat.] accuſando publice.

c ¶ Indẽnatus.] ſic ordina litterã. ille tñ idemnatus .i. non damnatus, in cõmunione omnium permanebit.

d ¶ His.] i. quantum ad eos, qui nihil ſciunt de excommunicatione illius, vel de crimine eius, vt extra de ſent. excom. cum illorum.

e ¶ Ad tempus.] i. dum eſt in peccato.

f ¶ Iubeatur.] iubere enim poteſt prælatus aliquẽ, vt abſtineat à ſua priuata communione, vel etiam à communione ſacramentorum: quia in ſecreto poteſt præcipere talia hominibus peccatibus 33. diſ. habuiſſe. tñ per ſniam non poteſt aliquis quem ſecreto ſeparare à participatione ſacramentorum, vel etiam ſuſpendere. poteſt etiam quis cum ſcit aliquem criminoſum, ſuo prælato dicere vt ipſum corrigat, vt 22. q. 5. hoc videtur. Vel expone, iubeatur .i. moneatur. ſic 31. q. 1. hac ratione. ſecundum præmiſſa patet, quod non obſtat ĩ. de conſec. diſt. 2. non prohibeat. 93. diſt. ſi inimicus.

po velut homini. poſtea cum ſuum delictum corrigere nollet, epiſcopus excommunicauit illum, nec ei communicare volebat. ille conqueſtus eſt in Africano concilio epiſcopus replicabat, ꝙ ille fuerat ſibi confeſſus crimen, ſed nõ poterat teſtibus probare. quæſitum eſt quid ſuper hoc ſit faciendum. & reſponſum eſt in concilio Carthaginenſi, ꝙ epiſcopus ex quo non poteſt crimen probare, non doleat ſi ei non credatur, & quãdiu non vult communicare illi in publico, tãdiu non communicetur ſibi ab alijs epiſcopis. Ego autem ſic pono caſum. Aliquis confeſſus fuit ſoli epiſcopo crimen ſuum, propter quod inciderat in excommunicationem. epiſcopus vitabat eum in publico. quæſitum fuit in concilio Carthaginenſi, an bene faceret eps & reſpondetur ꝙ non: nec putet ſibi ad iniuriam q ei ſoli non creditur, ſi dicat eum eſſe excommunicatum. & quamdiu non communicauerit ei, tamdiu a alijs epiſcopis non communicetur ei.

g ¶ Sibi ſoli.] non tãquam Deo, ne ſit contra de pœ diſt. 6. ſacerdos ĩ. 11. q. 1. quicumque. contra Sed illu non tenet. ſic ergo dicto ſolius epĩ non creditur, nec ſcripto, niſi adſit ſubſcriptio, vt extra de teſti. cum à n bis niſi hoc habeat conſuetudo, vt extra de fide inſt cum dilectus. nam litteris ſuis creditur, quibus ſigni cat ſe aliquem excommunicaſſe, vt 11. q. 3. curæ.

h ¶ Excommunicato.] i. quem dicit excommunicat

i ¶ Caueat.] ecce pœna illius, qui iniuſte vitat a quem vel iudicat. ſic 2. q. 1. nemo.

IVDI-

IVDICIVM.] CASVS. Hic ponitur tertia quæstio, in qua quæritur, an liceat sibi expetere iudicium alterius metropolitani: & respondet quòd non, vt infra ead. cap. 1. 2. & 3. nisi de licentia sui metropolitani,

in alienam messem, ideft, in alienum iudicium non debes manum extendere, sed prædicatione & bonis operibus debes homines à vitijs separare.

b ¶ Mittere.] nec ordinare, nec aliqua sacramenta dare pôt in alterius episcopatu. 9 q. 2. c. 1. & 2. secus de procōsulibus, qui insignia sua extra p̄uinciam ferunt, & voluntariam exercēt iurisdictionem. ff. de off procons. l. 1. & 2.

c ¶ Monendo.] non tamen publice eis p̄dicando tāquam ius in eis habens. 71. dist. hortamur. & 9. q. 2. ep̄m. arg. 13. q. 1. c. 1. 16. q. 1. interdicimus. sed sine solemnitate ad bonum monendo, † quod quilibet potest facere, & etiā monachus, 16 q 1. c. 1. & c. quia iuxta. secundū alios possunt prædicare, non tamē concitando turbam. 16 q. 3. placuit. 2. q̄a illud nō consistit in contentiosa iurisdictione. Nec refert q̄s prædicet. sed quid prædicet. 19 dist. secundum Ioan.

† Quidam dicunt hoc esse verum si iuitetur. 7. q. 1. episcopi, vel presbyteri. vbi de hoc. Arch.

a ¶ Communicare.] *Sic in Carthaginensi septimo, cap. 5. cui ad verbum respondet hoc caput. In Africano autem, hic sequitur, secrete tamen* † *interdicat ei communionem, donec obtemperet, quemadmodum & apud Burchardum. Sequentia autem verba,* Quamdiu, &c. *sunt initium capitis centesimi.*

† abest ab aliquot exemplaribus.

QVÆSTIO III.

IVDICIVM [a] *vero archiepiscopi alterius prouincia alicui expetere non licet.*

Vnde Gregorius ait respons. ix. ad Augustinum Anglorum episcopum.

¶ Alterius parochianum alicui iudicare non licet.

C. I.

Deute. 23.

SCriptum est in lege: [Per alienam messem transiens, falcem mittere [b] non debet, sed manu spicas conterere, & manducare.] Falcem ergo iudicij mittere non potes in eam segetem, quæ alteri videtur esse commissa: sed per effectum † boni operis frumenta Dominica vitiorum suorum paleis expolia, & in ecclesiæ corpus monendo, [c] & persuadendo, quasi mandendo, converte.

† affectū] or.

Item Pelagius Papa secundus, epistola prima, omnibus episcopis.

¶ Quot ciuitates vnaquæque prouincia habeat.

C. II.

Poly. l. 5. tit. 1. Ans. l. 6. c. 107. Pan. l. 4. c. 24.

SCitote certam prouinciam esse, quæ habet decem, aut vndecim ciuitates, & vnum regem, & totidem minores potestates sub se, & vnum metropolitanum, † aliosq; suffraganeos † x. vel xj. episcopos [d] iudices: ad quorum iudicium omnes [e] causæ episcoporum, & reliquorum sacerdotum, ac ciuitatum referantur, vt ab his omnibus iuste, consona voce discernantur, † nisi ad maiorem auctoritatem fuerit ab ijs, qui iudicandi sunt, appellatum. Vnde non oportet, vt degradetur, vel dehonoretur vnaquæque prouincia: sed apud semetipsam habeat iudices, sacerdotes, & episcopos, singulos videlicet secundum [f] ordines suos; & quicumque causam habuerit, à suis iudicibus iudicetur, & non ab alienis; idest à suæ iustis iudicibus prouinciæ, & non ab extraneis, [g] † nisi (vt iam est prælibatum,) à iudicandis † fuerit appellatum.

† episcopum] orig.
† suffraganeorum] ori.
† al. decernantur
† al. externis
† al. iudicatis

Item Nicolaus Papa.

SCitote certam esse.] CASVS. Docet hic Pelagius, quę dicatur certa prouincia, scilicet quæ habet x. vel xj. ciuitates, & vnū Regē, &c. & q̄ ad iudicium cō prouincialium omnes causæ episcoporum & reliquorum sacerdotum debent referri, vt ab eis voce consona discernantur, nisi appellatum fuerit ad maiorem.

d ¶ Episcopos.] Hoc ideo est statutum, quia causa episcopi coram xij. episcopis tractanda. 15. q. 7. si quis tumidus.

e ¶ Omnes.] argu. archidiaconos non esse iudices.

f ¶ Secundum ordines.] ergo medio p̄termisso non est ad superiorem eūdum, vt 2. q 6. c anteriorū. ver. illo videlicet. & c. decreto. & q. 7. metropolitanum. Et sic est arg. q̄ omisso archidiacono non itur ad episcopum, vt extra de offi. arch c. 1. & 18. q. 2. cognouimus. & arg. contra extra de præben. referente.

Appellandū non est omisso medio.

litani. vt 2. q. 6. placuit. & 11. q. 1. clerum.

a ¶ Iudicium.] Nulli licet habere iudicem alterius prouincia, nisi per appellationē, vt 3. q. 6. non liceat.

SCriptum.] CASVS. Docet hic Greg. q̄ iudex iudicare non debet alterius parochianū. & hoc probat auctoritate legis Mosaicæ, scilicet in Deuter. vbi præcipitur, q̄ transiens per messem alienam falcem immittere nō debet, sed conterere spicas manibus potest, & comedere. Hanc auctoritatem exponit Greg. dicēs, q̄

ADDITIO. Vbi de hoc, & extra de ap. dilecti. dic vt Arch. De hoc etiam habes 25. dist. perlectis.

g ¶ Ab extraneis.] ergo metropolitanus est extraneus iudex. non est ergo iudex prouinciæ. Quid iuris sit de hoc, quære 9. quæstio. 3. cap. 2. Ioan.

DEnique.] CASVS. Suffredus episcopus sentiens se criminosum, vel ita infirmitate grauatū, ꝙ nō poterat prodesse subiectis, adiuit primatem nō suum, vel episcopos alterius prouinciæ, & coram eis volebat episcopatui renunciare. Illi autem episcopi vel primas crimen eius examinauerunt, & renunciationem receperunt. Quod q̄a male actū est, nec debuit fieri sine auctoritate Papæ: ideo Papa cuidam cōmittit, vt Suffredum restituat, & si postea quid fuerit corrigendum, ab eo diffiniatur: vel ita restituatur & postea de causa cognoscatur.

a ¶ Vel infirmitate.] vel malitia plebis, vel defectu scientiæ, vel irregularitate, vt extra de renū. nisi cum pridem.

b ¶ Restituatur.] sed nonne debuit perdere locum suum: quia spontanee respondebat coram extraneo iudice. 11.q.1. placuit. & 3.q.6. non liceat? Sed dic, ꝙ Papa pepercit ei. Et est hic argumētum de illicita renunciatione, ꝙ nō teneat si fiat ignorāte prælato suo, vel si fiat in manu alterius 17.q.2. Gonsaldus. extra de renuncia. admonet. ff. de offi. præsi. legatus. Sed cōtra: quia etiā tacite quis renunciat iuri suo. extra de ijs, quæ fiunt à ma. par. cap ex ore. & 7.q.1. eos. & extra de renunc. qđ in dubijs. & 32.q.1. de beneficio. 7.q.1. q̄ periculosum. Dico, ꝙ ipse non pōt repetere; quia renunciatio tenet quantū ad ipsum: sed ecclesia potest eū repetere, ¹ vt 7.q.1. non oportet. & c. eos. Vel dic, ꝙ renunciare potest ijs, quæ spectant ad onus, sed non ijs, quæ spectant ad honorem. non enim subditus potest abdicare à se iurisdictionem sui epi. extra de foro compe. si diligenti. Io.

Renūciatio illicita an teneat.

¹ Dic hoc esse verum in prælaturis & beneficijs, iā quæsitis, sed secus in acquirēdis, vt in præ. dec. ex ore. secundum Goffr.

¶ Non aliorum, sed primatis sui iudicio quisque se subijciat episcopus. C. III.

DEnique Suffredus, si tale in se crimen nouerat, quo recte posset episcopatu priuari, vel infirmitate [a] se sentiebat forsitan prægrauari, qua impeditus nullis posset proximis sua prælatione prodesse; primatis sui debuerat, & non aliorum diœceseos antistitum præstolari iudicium. Quòd si quælibet ambiguitas, vel aliqua fortasse super eius examinatione vel episcopatus abrenunciatione oborta fuisset contentio; ex more ad Apostolicam sedem referrì conuenerat; & nostra in his omnibus debuerant cuncti decreta penitus expectare. Quod quia omissum [α] hactenus dolemus; dilectissimam mihi gloriam vestram vehementer efflagito, vt iam dictus Suffredus episcopus proprio restituatur [b] episcopio: & si quid reprehensione dignum gessit; postea vel correctione, vel digna animaduersione definietur.

α ¶ Omissum.] *Locus hic emendatus est ex plerisque vetustis Gratiani codicibus.*

Est tamen casus, in quo episcopus alterius parochianum excommunicare valet.

Vnde in concilio apud Compendium, c. 5.

¶ Quando episcopus alterius parochianum excommunicare valet. C. IIII.

PLacuit pro communi vtilitate, & instante necessitate; vt nullus episcoporum grauiter ferat; si eius parochianum [c] pro deprędationis causa alter episcopus excommunicauerit. Burc. l.1. c.12. Iuo, p.14. c.82.

[*Item ex concilio Meldensi, c. 2.*]

EST TAMEN. CASVS s̄. in c. scriptum. dictum est, ꝙ aliquis non debet mittere manum in messem alienam: sed quia casus est in quo potest quis alienū iudicare parochianum, ideo Grat. ponit istum §. vt illum ostendat casum.

PLacuit.] CASVS. Statutum fuit in conc. vt nullus episcopus doleat, si eius parochianus excommunicetur ab alio episcopo propter prædam quam fecit in suo episcopatu.

c ¶ Parochianum.] sed nonne episcopus potest punire exemptos, qui delinquunt in sua diœcesi? Videtur ꝙ sic per c. istud. & s̄. 3.q.6.c.1. & extra de hæret. ad abolendā. in fi. vbi dr̄, ꝙ nullum priuilegium iuuat & extra de priui. tuarum. in fi. Item negligentiam taliū potest supplere, vt extra de supple. negli. præl. sicut. extra de priuil. patentibus. Item quia ratione delicti perditur priuilegium 11. quæst. 2. priuilegium. Item quia reatus omnem honorem excludit, vt C. vbi se. vel cla. l.1. Item qua in prouincia quis deliquit; illic iuri subiaceat nullo se excusaturus priuilegio. C. vbi de crimine agi oporteat. auth. qua in prouincia. non enim prætextu priuilegij concessi, flagitiorum crescet auctoritas, vt C. de priui. scho. l.2. li.12. ad idem in Auth. de manda. manda. prin. §. ꝙ si delinquentes inueneris. coll. 3. vbi dicitur: non ꝑmittas nocētes aliquibus vti priuilegijs. econtra probatur, ꝙ non possunt puniri, vt extra de priui. sane. & c. cum capella. 16.q.1. frater noster. & expresse dicitur extra de sup. negl. præla. sicut. si enim tales possunt puniri sicut & alij, inutile esset eorum priuilegiū. Item proconsul nō potest se intromittere de causis fiscalibus; sic nec epi de istis, qui quodāmodo fiscales facti sunt per priuilegium. ff. de offi. proconsul. si in aliqua. §.1. Solu. quidam dicunt, ꝙ pro occulto delicto à solo Romano Pontifice possunt puniri: sed pro notorio possunt puniri ab epo loci, per id, quod legitur extra de priui. tuarum. Melius dicas, ꝙ si priuilegiatus delinquit circa rem non exemptam, vt in contractu; vel in maleficio, occidendo hominem, vel adulterando cum aliqua, tale delictum potest punire epus loci: quia si sit persona exempta: tamen res in quam delinquitur, non est exempta. Si vero delinquit circa rem exemptam, puta male gerendo se in officio suo, vel alienando res ecclesiæ suæ: in his à solo Papa punitur. vbi ergo factum exempti præiudiciū affert non exēptis, bene episcopus loci punit in his in quibus delinquens contingit suam iurisdictionem: secus si non afferat alicui præiudicium. & hæc dist. probatur extra de priui. cū capel. Et dicit, ꝙ cū delictū eorū publicum

Exēpti delinquentes in diœcesi epi an possint ab eo puniri

est, potest puniri ab episcopo, vt s. dictum est, & vt dicit decr. patentibus. & c. tuarum. extra de priuil.

a D E illis.] ¶ Rapinam.] quo ad res mobiles.
b ¶ Deprædationes.] quo ad res se mouentes, vt animalia.

d ¶ Porro.] Hæc q. expedita est 2. q. 6. §. diffinitiua. ver. item si plures.

S I quis.] CASVS. Epi xij. examinabant causam criminalẽ epi. Sex dicebant eũ absoluendũ: alij dicebant eum condemnandum, & sic dicebant eum remittendum ad Papam, diuersas sentẽtias inter se, id est, opiniones habentes. Quæsitũ fuit in Laodicensi concil. quid sit in tanta discordia faciẽdũ? Et responsum fuit, quod archiepiscopus vicinæ prouinciæ cum aliquot episcopis uocari debet: qui pariter residentes dirimant quæstionẽ, vt eum absoluant, vel iudicent condemnãdum, & vt negotium ad Apost. sedem trãsmittatur. Idem est casus c. seq. sed in eo nõ fit mentio de episcopis vicinæ prouinciæ. Et intelliguntur ista duo c. de iudicibus ordinariis, secundum Beneuent.

¶ Ex. Extra de raptor. c. 1.

¶ De eodem. PALEA. C. V.

Burc. l. 71. c. 45. Iuo, p. 14. c. 109

D E illis autem, qui intra parochiam beneficium, aut hæreditatem habent, & alterius episcopi parochiani sunt, & de loco ad locum iter faciunt, & rapinam, † [a] & deprædationes [b] peragunt; placuit, vt excõmunicentur; [c] nec ante ex parochia exeant, quàm, quæ perpetrarunt digne emendent. Quorum excommunicatio seniori eorum, & proprio episcopo significanda est, ne eos recipiat, † antequam illuc redeant, vbi rapinam fecerunt; & ibi omnia pleniter emendent.

† al. rapinas
† al. recipiãt

QVAESTIO IIII.

P ORRO [d] *cuius iudicium sibi expetendum sit, si iudices electi inter se discordare cœperint, in concilio Antiocheno, cap. 14. sic inuenitur diffinitum.*

¶ A quo sit ferenda sententia, quando comprouinciales episcopi discordant. C. I.

Burc. l. 1. c. 150 Iuo, p. 5. c. 263
† al. de aliquibus causis criminalibus.

S I quis [e] episcopus criminaliter † in iudicio episcoporum fuerit accusatus, contingat autem episcopos prouinciæ, [f] qui conuenerint, diuersas habere sententias, [g] & alios quidem innocentem eum pronuntiare, [h] alios reum; propter huiusmodi controuersiam amputandam placuit sanctæ synodo, metropolitanum α episcopum alterius prouinciæ vicinæ aduocari, [i] † & aliquantos cum eo episcopos alios; qui pariter residentes, quæcumque fuerint, dirimant quæstiones: propter hoc, vt firmum sit iudiciũ, quod ab vnius prouinciæ episcopis fuerit promulgatum.

† Facit ad hunc tex. l. 2. & ibi gl. & Doct. ff. de uar. & extraordin. cogn.

¶ *Caput hoc in multis etiam vetustis Gratiani exemplaribus citatur ex concilio Laodiceno. In vno tamen perantiquo est ex concilio Antiocheno, in quo etiam extat: & est antiqua versio.*

α ¶ Metropolitanum.] *Græcum exemplar hic valde dissentit ab hac versione. Nam ex his verbis colligitur, concilium vnius prouinciæ, in quo necesse est adesse proprium metropolitanum, posse aduocare vicinæ prouinciæ metropolitanum, cum aliquot episcopis. Quod Martinus etiam Bracharensis in sequenti capite, quod ex concilio Antiocheno accepit, confirmat. Græce vero locus ita habet:* ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπον ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας μετακαλεῖσθαι ἑτέρους τινὰς τοὺς ἐπικρινοῦντας, καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν διαλύοντας, τοῦ βεβαιῶσαι σὺν τοῖς τῆς ἐπαρχίας τὸ παριστάμενον. *Quod Dionysius, quemadmodum*

e ¶ Si quis.] istud c. videtur cõtinere iniquitatem, tum ex eo, quòd non statuit hic iudicio maioris partis: † tum quia ex eo, quod alienus iudex iudicat non suũ subditũ, sed expone prout hic notaui. Io.

† Cõtra id. ff. de re iu. duo.

f ¶ Episcopos prouinciæ.] in pari numero.
g ¶ Sentẽtias.] idest opiniones, quibusdã scilicet volẽtibus eũ absoluere, quibusdã volentibus reseruare sententiam Papæ.
h ¶ Pronuntiare.] nõ sententiando, sed opinionem suam recitando; & ideo sic expone: ne sit contra. ff. de re iu. duo. & l. inter pares. & 2. q. 6. item si plures. vbi dicitur, quod si discordant delegati, ad delegantem est recurrendum.
i ¶ Aduocari.] per Papæ rescriptum, id est, Papa committat metropolitanis, & episcopis uicinæ prouinciæ negotium illud sic exponitur secundum illos, qui de iudicibus à Papa delegatis hoc intelligũt. uel etiam de episcopis ipsis, qui sui iudices sunt, intelligas: & secundum hoc est speciale, quod par pari potest causam delegare. Nam quandoque in defectũ iudicis ordinarij par in parem habet imperium, ut 65. distin. c. ult. sic 2. q. 6. placuit. 2. uel forte hoc fit de consensu partium. ar. 11. quæst. 1. iudices est etiam hic aliud speciale, quod si discordant iudices, non obtinet sententia plurimorum. sic C. de appel. iubemus. in fi. & extra

Par pari potest causam delegare.

c ¶ Excommunicentur.] scilicet ab ipsius loci episcopo, vel in cuius iurisdictione deliquerunt. Arch.

P ORRO.] CASVS. Hic intitulatur 4. q. scilicet cuius iudicium sit expetendum, si comprouinciales iudices inter se discordant in causa uel sententia episcopi. Et certe consueuit distingui, utrum sint iudices delegati, uel ordinarij, uel arbitri. & hæc distinctio consueuit notari 2. q. 6. §. diffinitiua. uer. item si plures. & in pluribus aliis locis, legibus scilicet & decretis, & decretalibus.

¶ Episcopus, qui ab episcopis suæ prouinciæ consonam sententiam reportauerit, ab alijs iudicari non poterit. C. V.

† al. exceperit

SI quis episcopus criminaliter accusatus, ab omnibus, [a] qui sunt intra prouinciam, episcopis, acceperit † vnam, consonamque sententiam; ab alijs vlterius iudicari non poterit; sed manere circa eum oportet tamquam conuenientem, quæ ab omnibus prolata est, firmam, ratamque sententiam.

Subintelligendum vero est, nisi ad iudicem maioris auctoritatis fuerit prouocatum. Tunc enim per appellationem soluta sententia firmitatem non obtinet.

Vnde Nicolaus Papa ait in epistola ad Carolum regem, cuius initium: [*Numquam dolorem generat.*]

¶ Semel definitum retractari non licet, nisi vbi maior auctoritas fuerit. C. VI.

Burc. l. 9. c. 49.

QVod bene semel definitum est, [b] & interpositis iuramentis deliberatum, nulla debet iteratione (nisi fortassis, vbi fuerit maior [c] auctoritas) retractari.

Item ex concilio Sardicensi, c. 4.

¶ In renouatione iudicij, beati Petri memoria est habenda. C. VII.

Nic. epis, qui in Conuicinā côuenerunt. Ans. l. 2. c. 77.

OSius episcopus [d] dixit. Quòd si aliquis episcopus adiudicatus fuerit in aliqua causa, & putat se bonā causam habere, vt iterum iudicium renouetur, si vobis placet, sancti Petri Apostoli memoriam honoremus, vt scribatur vel ab his, [e] qui examinauerunt, vel etiam ab alijs episcopis, qui in prouincia proxima morantur, Romano episcopo. † Et, si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem causam, vt ea non refricentur, quæ acta sunt; quæ decreuerit Romanus episcopus, confirmata erunt. Si hoc ergo omnibus placet, statuatur: synodus respondit; Placet.

paulo aliter in græco.

† Adde ꝙ hic agitur, an aduocatus primæ causę teneatur pro eodem salario defendere in causa ap. de quo dic, vt per gl. in l. ita demū. C. de proc.

QVAESTIO V.

Seu cap. 115.

QVòd autem [f] *deficiente accusatore non sit reus cogendus ad probationem, auctoritate Gregorii probatur, qui lib. 5. epist. 25. scribens Maximo, ait.*

SI quis episcopus.] CASVS. Hoc cap. de delegatis iudicibus loquitur, vt dicunt Beneuen. & H. & dicit etiam H. ꝙ prima duo capitula possunt similiter de delegatis iudicibus intelligi: possunt etiam intelligi de ijs, qui bene habent priuilegium de ponēdi episcopos suos.

quò l non: nisi ad maiorem fuerit appellatum.

b ¶ Definitum est.] à iudice per sententiam, vel etiā à quocumque. Et intellige de iuramento ꝙ iudex parti defert, non quod pars defert parti; quia illud non potest retractari, vt C. de rebus cred. generaliter. & ff. de iureiur. admonendi. Item ar. ꝙ qui iurat stare vel parere sentētiæ uel mandato alicuius. ꝙ potest appellare. ff. rem ra. hab. l. 3. §. falsus. ff iu. sol. cū apud. extra de ap. ad hæc 2. & c. praeterea. & c. quæstioni.

Iuramentū an possit retractari.

c ¶ Maior.] extra de iureiur. veniens.

OSius episcopus.] CASVS. Osius in concil. Sardicensi surrexit dicens, si aliquis episcopus fuit condēnatus: si putat se bonā causam habere, appellet ad Papā, & hoc significet Papæ, vel ab his episcopis, qui eum examinauerunt, vel ab episcopis uicinæ prouinciæ, & si placuerit ei, renouetur iudicium, aut sententia confirmetur. Responderūt omnes, placet. Casus tamen nō facit mentionem de appellatione cōdemnati. & dicit H. [Adiudicatus] idest, male iudicatus.

d ¶ Osius eps.] ar. aliam esse causam appellationis à principali. arg. contra. 31. q. 2. Lotharius. & notatui 2. q. 6. si eps. & §. post secundam.

e ¶ Vel ab his.] ille enim iudex, qui tulit sententiam, si nō deferat appellationi, rescribet ei ad quē appellatur opinionem suam, & quare non deferat appellationi, vt ff de appel. reci. vel non. l sciendum.

Iudex à quo rescribere debet iudici ad quem.

QVod autē.] CASVS. Hæc est quinta quæstio, qua quæritur, an deficiente accusatore reus sit cogendus ad purgationem: & quidem si propter hoc laborat infamia, cogitur ad purgationem: aliàs non, vt ī. 2. q. 5. presbyter. & c. si mala fama. Eadem quęstio tractatur s̄. 2. q. 5. vbi de hac materia satis dicitur. Et nota. ꝙ sequentia duo capitula intelliguntur de illis, qui non sunt de crimine infamati, & ideo non coguntur ad purgationem.

suos. Est ergo casus huius c. Aliquis episcopus accusatus fuit, & depositus concorditer ab episcopis prouinciæ. Dicitur hic, ꝙ decetero ab alijs iudicari non potest; sed sententia firma permanebit, nisi appelletur, vt ī. §. prox cuius casus planus est.

a ¶ Ab omnibus.] per hoc videtur. ꝙ speciale sit in episcopo, vt ab omnibus debeat absolui, vel condemnari.

QVod bene.] CASVS. Quæsitum fuit à Nicolao, vtrum sententia semel bene lata iuramentis etiam interpositis possit retractari. Et respondetur,

f ¶ Quòd autem.] Reus nō est cogendus ad purgationem nisi laboret infamia, vt ī. ea. quod autem. & 2. q. 5. presbyter. vbi plene de hoc inuenies. Io. de Fan.

Quòd

QVod autem.] CASVS. Maximus dum accusaretur à quibusdam supplicauit Greg. vt mitteret aliquem Cardinalem vel legatum ad eum, vt coram eo probaret se innocentem. Rñdet Greg. vtcumque esset excusabile, si ratio vlla cogeret reum ostendere se innocentē: sed quia hoc onus accusatoribus incumbit: ideo mandat ei, vt ad eum ueniat sine mora, forte se defensurus. Sequens. §. patet.

a ¶ Qua.] id est, per quam. 1 sic ī. 4. q. 3. qui intendit. & extra de præsump. cum in iuuentute.

1 Vel dic. i. coram qua. i. in præsentia eius, secundū Lau.

optimam. Idem dico de hac negatione, ꝙ capitulum non fuit citatū: quod cū determinatione temporis potest probari, licet contrarium innuatur extra de elect. bonæ. sed illud non est propter vim negationis, sed potius singularitatis. Quandoque tñ negatiua probatur sine.

¶ Onus probationis reo non incumbit. C. I.

QVod autem postulas, vt illuc personam dirigere debeamus, qua † [a] de his, quæ dicuntur, possit esse probatio, esset vtcūque excusabile, si vmquam ratio ei, qui accusatur, necessitatem probationis imponeret. At postquā non tibi, sed accusantibus hoc onus incumbit, ad nos, sicut præfati sumus, dilatione cessante venire non desinas.

† quæ præsentis] orig.

Item accusatus non negationem, sed exceptionem probare debet. Codicis, lib. 4. tit. de probationibus. l. actor. tit. 19. l. 23.

¶ De eodem. C. II.

ACcusator, † [b] quod asseuerat, probare se non posse profitendo, reum necessitate monstrandi contrarium non adstringit; cum per rerum naturam, [c] factum negantis [d] probatio nulla sit.

† Actor] ori.

Hoc autem seruandum est, quando reum publica fama non vexat. Tunc enim auctoritate eiusdem Gregorii propter scandalum remouendum, famam suam reum purgare oportet.

ī. 2. q. 5. c. quāto. & c. quæ de causa.

ACcusator.] CASVS. Ad hoc vt lex faciat ad propositum Gratiani, debet hic esse accusator, vt videtur dicere Beneuen. licet in l. C. sit actor. & secundum hoc sic pones casum. Quidam profitebatur coram iudice se non posse probare crimē quod obijciebat, sed postulabat vt reus cogeretur probare contrarium. Quæsitum fuit ab Imperatore quid iuris esset. Et respondet, ꝙ per rerum naturam nulla est ꝑbatio illius, qui factum negat: vnde reus ad hoc cogi nō debet. Et si sit ibi actor, idē est casus, sed intelligitur in causa ciuili. Seq. §. patet.

CAVSA VII.

QVIDAM *episcopus longa ægritudine* † *grauatus alium sibi substitui rogauit, cuius precibus summus Pontifex annuit; & quod rogauerat, ei concessit. Postea vero conualuit idem episcopus, & quod prius fecerat, cupit rescindi: aduersus eum, qui sibi successerat:* † *quæstionem mouet, suamque cathedram tamquam sibi debitam reposcit.*

† al. inualetudine.

† al. accesserat.

Actore non probante, reus absoluitur, regulariter.

b ¶ Accusator.] ex hac lege duę habentur regulæ. Vna ꝙ ni si actor probet quod intendit, reus absoluitur. 2 Secunda est, ꝙ negantis factum nulla est probatio. Prior regula recipit exceptiones. Nam ratione præsumptionis transfertur probatio ad reum, 3 vt extra vt eccl. benefi. vt nostrum. & ext. de proc. ex insinuatione, in fi. & ff. de don. inter vir. & vxo. quintus. Item cum actor intentionē suam fundauit iure cōmuni, vt C. de prob. siue. 28. distin. quia sunt culpæ. & 100. dist. contra morem. Item cū reus sponte assumit sibi onus probandi, vt ff. de prob. circa. Item in cōibus iudicijs vtriusque probatio auditur, vt extra de prob. ex litteris. Item cū vterque contendit se possidere. extra de prob. licet. Item in crimine falsi vtriusque testes audiuntur, vt C. de fal. vbi. Similiter in crimine læsæ maiestatis, & in sacramentis desertis, & in proditione patriæ, & in crimine peculatus vtriusque testes audiuntur, vt C. de abol. fallaciter. in fi. Et de secunda regula notabis, ꝙ triplex est negatiua, facti, iuris, & formæ, siue qualitatis. Negatiua facti est, in qua negatur aliquid factum esse. hæc si non habet determinationem loci vel tēporis, numquam pōt probari, vt si qs dicat se citatū non esse, vel se non contraxisse cū Berta, tales improbari possunt, sed probari minime de tali loquitur hic: & hoc ideo, quia negationum nō sunt causæ. Si autem adijciatur tempus vel locus, tunc potest probari, si probatum fuerit de alio tempore, & de alio loco, vt extra d testi. ex tenore. & C. de cōtrah. stip.

2 Concor. l. qui accusare. C. de edendo. & in l. actor, quod asseuerat. C. de proba.

3 Quandoque ecōtra à reo. s. in actorē transfertur probatio. ff de prob. si pactum. & l. si chirographū. & l. cū de indebito. in princ. §. 1.

Negatiua est triplex.

sine determinatione tēporis, vt extra de proba. tertio. Sed illa potius est præsumptiua ꝑbatio quàm violēta. Et sic intelligitur quod est extra de testi. tā litteris. in fi. Item negatiua facti probatur cū habet implicitā affirmatiuam, vt extra de renun. super hoc. Item negatiua iuris bene probatur, vt ff de proba. ab ea parte. quia qui negat aliquid iuste factū, dicit illud iniuste factū: & quia præsumitur aliquid potius iuste quàm iniuste factū: ideo illud tenet probare. Negatiua formæ siue qualitatis dr ista: iste nō est idoneus, nō est legitimus, nō est soluēdo, & talis est probanda 4 ab eo qui eā proponit, vt extra de ꝑsum dudū. & ff. de leg. 2. cū quidā. & l. cum pater § rogo & C. de inoff test. omnimodo.

4 Scilicet ab eo qui eā obijcit, secundū B. quod dic, vt no. extra de elect. bonę memoriæ Moguntinē sis.

c ¶ Per rerum naturam.] id est, per consuetudinē causarum. Item iste intellectus perpenditur per id quod legitur 35. q. 5. c. vlt. in fi sic extra de fide instru. inter dilectos. & sic extra de cau. poss. & proprie. cum ecclesia. & extra de fide instr. c. 2.

d ¶ Negantis] sic extra de causa poss. & proprie. cum ecclesia & extra de proba. quoniam.

QVIDAM episcopus.] CASVS. ī. 6. q. 3. c. denique. facta fuit mentio de renūtiatione episcopatus. Vnde Gr. nactus occasionem subijcit causam istam, in qua tractat de renuntiatione, & an prælato uiuente alius sit ei substituendus, & de mutatione sedis, & quibusdam

busdam alijs, quę omnia, vt competentius agat, thema proponit, duas inde eliciens quæstiones. Est ergo casus. Ad preces cuiusdam ægrotantis episcopi Papa loco eius alium substituit: postea cum conualuisset, volebat repetere cathedram cui renunciauerat.

QVOD

1 *Hic, primum quæritur, vtrum viuente episcopo alius possit in eadem ecclesia ordinari.*

2 *Secundo, an iste valeat reposcere cathedram, quam sua intercessione alter accepit.*

QVAESTIO PRIMA.

In conc. Aurelian. 5. c. 11. Bur. l. 1. c. 186. Iuo, p. 5. c. 308

1 QVOD autem viuente [a] episcopo alius superponi, aut superordinari non possit, ex concilio apud Aruerniam [a] celebrato definitum est, in quo legitur [vt nullus viuente episcopo, alius superponatur, aut superordinetur episcopus, nisi forsitan in eius locum, quem capitalis culpa eiecerit.]

a ¶ Aruerniam.] *Burchardus etiam, & Iuo citant ex Aruernensi, c. 13. extat autem in Aurelianensi quinto, c. 12.*

Item ex regesto Gregor. i Papa, lib. 9. epist. 41. ad Anatolium Constantinopolitanum diaconum.

¶ Pro molestia corporis suo honore non priuetur episcopus. C. I.

Poly. l. 2. ti. 17. Ans. l. 6. c. 201. Bur. l. 1. c. 188. Iuo, p. 5. c. 304. Poly. l. 2. ti. 19.

SCripsit mihi tua dilectio, piissimum domnum nostrum reuerendissimo fratri meo Ioanni primæ [b] Iustinianæ episcopo pro ægritudine capitis, quam patitur, præcipere succedi: ne forte, dum episcopi iura eadem ciuitas non habet, (quod absit) ab hostibus pereat. Et quidem nusquam canones præcipiunt, vt pro ægritudine episcopo succedatur; & omnino iniustum [c] est, vt si molestia corporis irruit, honore suo priuetur ægrotus. Atque ideo hoc per nos fieri nullatenus potest, ne peccatum in mea anima ex eius depositione veniat. Sed suggerendũ est, vt si is, qui est in regimine, ægrotat; dispensator [d] illi requiratur talis, qui possit eius curam omnem [e] agere, & locum illius in regimine

a ¶ Quod autem viuente.] Dicendum est, quod non, nisi sit depositus. 50. dist. postquã. vel nisi renunciauerit de licentia Papæ, vt ĩ. ea. c. mutationes. vel nisi per ambitionem se transtulerit ad aliam, quo casu carebit habita, & ambita. ĩ. e. si quis eps. ad instar inuasoris, q amittit rem inuasam, & aliud tantumdem, vt C. vnde vi, si quis in tantam. In ægrotante autem distinguũt quidam si ægritudo est incurabilis, vt tũc alter substituatur, vel etiam si nimis senex est, ad instar iudicis. ff. de iud. si longius. C. de off. præfe. oriẽ. l. si quos. Sed hoc non admitto nisi in leproso, qui à dignitate remouetur propter scandalum. extra de cler. ægrotan. tus. Hoc etiam scias, quod epileptici, & alij diuturno morbo laborãtes non promouentur, vt 33. distin. cõiter. & extra de elect. cum inter. sed promotum moribus non deijcit, vt hic, & ĩ. c. 2. sed datur ei coadiutor, vt ĩ. c. 1. sed ex dispensatione magna quandoque viuenti epo alter adiungitur, vt ĩ. e. non aũt. & idem de quolibet clerico intelligas. sed abbates facti inutiles remouẽtur penitus. 18. q. 2. si quis abbas sicut ẽt fit in iudice. C. de off. præfec. orien. si quos. cum ẽt ex modicis causis remoueã tur. [1] extra de si. per tuas. vbi autem electus siue confirmatus ante ordinationem fit inhabilis, remouendus est, vt videtur extra de æta. & qual. c. 1. vitæ tamen necessaria recipiat. ĩ. ea. quamuis.

Epo viuente an possit alius subrogari.

QVOD autem viuente.] Hęc qõ diuiditur in ix. partes. In prima probatur xv. auctoritatibus, quod nullus debet priuari iure suo sine culpa sua: nec etiam pro infirmitate, nisi ipse renunciauit. nec alius potest eligi altero nõ renunciante, nisi de Papæ licentia speciali. Secunda ibi, [Ne aũt.] Tertia ibi, [Ecce quod.] Quarta ibi, [Ambitionis.] Quinta ibi, [Quod vero.] Sexta ibi, [Hoc non solum.] Septima ibi, [Ecce in quibus.] Octaua ibi, [Item cum aliquis.] Nona ibi, [Hoc etiam tunc obseruandum.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur prima qõ, in qua quæritur, an viuente epo alius possit loco eius substitui. & rñdet, quod non, nisi in casibus, s. nisi deponatur, vt 50. dist. postquam & nisi renunciet, vt ĩ. ea. q. qualiter. & nisi mutetur sedes de licẽtia Papæ, vt ĩ. ea. mutationes. & nisi per ambitionem transtulerit se ad aliam ecclesiã: quo casu carebit vtraque, habita. s. & ambita, vt ĩ. e. si quis eps. ad instar inuasoris, qui amittit rẽ inuasam, & aliud tantũdem, vt C. vnde vi, si quis in tantam. vel nisi intrauerit monasterium, vel canonicam regulam de licentia Papæ, vt ĩ. ea. hoc nequaquam. Probat ergo primo per concilium apud Aruerniã celebratum, quod epo viuente alius substitui non debet, nisi depositus sit.

SCripsit mihi tua dilectio.] CASVS. Ioannes primæ Iustinianæ eps tanta ægritudine capitis laborabat, quod episcopale officium exercere non poterat. Ne igitur ciuitas præfata dilaniaretur ab hoste, Anatolius diaconus Constantinopolitanus supplicauit Greg. vt alium substitueret episcopum. Gregorius vero scribens ei dicit hoc non esse faciendum. Iniustum est enim, vt quis pro ægritudine sua suo priuetur honore, sed coadiutor ei detur, qui vicem eius gerat, vt Deus non offendatur, & ciuitas non negligatur.

b ¶ Primæ.] i. Salonitanæ, quia ibi Iustinianus primo resedit. Alij dicunt Rauennam, & non Salonitanam esse primam Iustiniani sedem.

c ¶ Et ideo iniustum.] præesse enim intelligitur, licet sit infirmus, sicut seruus seruire intelligitur, licet sit infirmus. ff. de sta. lib. cum hæres.

d ¶ Dispensator.] simile ff. de tute. soler etiam. vbi dr, quod si tutor propter longam ægritudinem non potest adesse, datur ei curator, qui potius dr administrator.

e ¶ Curam omnem.] idest, res eius administrare. sed quæ spectant ad pontificale officium, vicini epi supplebunt.

[1] Dicunt quidam iuris ordine seruato, vt extra de accu. ad petitionem, in fine. vbi de hoc approbat Ho. licet Ber. ibi aliud innuere videatur per eũ tit. c. qualiter. 2. in fi.

bunt. ĩ.ca.pontifices. Et est hic arg. ꝙ coadiutor & administratores vel visitatores debeant habere liberã & generalem administrationem, [1] vt ĩ.ca.quamuis. & extra de elec.cum nobis olim.in fi. & 21.q.1.relatio. Sed quid si iste nolit habere coadiutorem? Dico eũ cogendum per superiorem. extra de censi. Romana. versi.si vero.lib.6.& arg.ff. de mino.l.aut §.1.multa enim bona præstantur inuitis, vt 45. dist.& qui emendat.

byterum si non per simoniam fuit ibi presbyter ordinatus, in alia quacumque vacante ecclesia instituat: si vero per simoniam, degradetur.

d ¶ Per duorum.] idem forte si per vnum, vt infra ea. si quis in clero, [3] hic sentit arg. M. ꝙ si episcopus in deter-

Coadiutor debet habere liberam administrationem.

[1] Multo fortius hoc obtinere debet in vero prælato: qđ est verũ, vt no. 5.q.3.c. vlt. Arch.

[3] De hoc plene not. extra vt li. non conte. quoniam. in gl. de absentia, &c. & infra eo. §. ambitionis. Arch.

ecclesiæ (ipso non deposito) ac in custodia ciuitatis implere, vt nec omnipotens Deus offendatur, neque ciuitas inueniatur esse neglecta.

¶ *Capus hoc emendatum, & locupletatum est ex originali.*

Item libro secundo, epistola quinta ad Candidum episcopum.

¶ Flagellatis à Domino, afflictio addi non debet.

C. II.

CVm percussio corporalis imminet, vtrum pro purgatione, [a] an pro vindicta contingat, Dei in hoc iudiciũ ignoratur: & ideo non debet à nobis addi flagellatis [b] afflictio: [c] † ne nos culpæ (quod absit) offensa respiciat.

Ext. de clerico ægrot. c.1.

† Concor. tex. in l. si seruus. ff. de euict. & in auth. naufragia. cum gl. 3. C. de fur.

¶ *In Decretalibus tit. de cler. ægrotan. c. 1. affertur initium tantummodo huius capitis, & ex ipso quid agendum sit, definitur.*

Idem Gregorius lib. 9. epist. 13. Maximiano α *episcopo Syracusano.*

α ¶ Maximiano.] *Sic est emendatum ex originali tam impresso, quàm manuscripto. Nam antea erat,* Clementino episcopo primati Bizanceno.

¶ Infirmitatis causa loco suo quis priuari non debet.

C. III.

PRæsentium latoris Adeodati querelã, qui se à sui presbyteratus loco incongrue dicit expulsum, licet subditæ tibi textus petitionis explanet; tamen paulo latius indicauimus, apertiusque retexendam. Asserit namque à Quintiano fratre, & coepiscopo nostro in loco suo pro quibusdam se suis ordinandis negotijs relaxatum, ægritudinisq; causa per duorum [d] mensium spatium suæ se ecclesiæ defuisse: Cuius rei occasionem captantem prædictum fratrẽ nostrum, alium loco eius illic presbyterum ordinasse. Hortamur itaque fraternitatem tuam, vt causam eius solicite perquiras, districteque discutias; & si manifestæ ægritudinis, sicut dicitur, causa ecclesiæ suæ eum defuisse repereris, nullum ei ex ordinatione alterius presbyteri permittas præiudicium generari: sed in locum suum sine aliqua eum fac dubietate restitui. *& infra.* ¶ Illud autem charitatem tuam specialiter admonemus, vt si vera fuerit huius suggestio, atque in suum fuerit ordinem restitutus, de presbytero, qui in loco eius, ordinatus est, subtiliter districteque debeas esse solicitus. Et, si quidem sine datione

CVm percussio.] CASVS. Calumniosus clericus corporalem patiebatur percussionem, cuius occasione Candidus episcopus de vrbe veteri ipsum beneficio ecclesiæ spoliauit. super quo cũ Gre. querela pulsaretur, præcepit Candido, quatenus omnia sibi restituat, quia si pro ægritudine ecclesia priuaretur, & Deus offenderetur, & alij nõ inuenirẽtur, hoc exemplo deterriti, q vellent ecclesiæ militare. Et iste casus colligitur ex hoc capitulo, & ex decre. quæ est extra de cle. ægro. cum percussio.

a ¶ Purgatione.] id est, probatione. ĩ.ca. aduersitas.

b ¶ Flagellatis.] sufficienter, sed non sufficienter afflictis addi potest, vt 21.q.5.si quis à proprio, & capit.seq. & est arg ꝙ post pœnitentiã non potest quis accusari [2] de crimine: similiter nec duplici damno debet quis puniri. ff. de iu. do. iure. & ff. de cond. ob cau. si pecuniam. §. vlti. similiter pœna non debet verti in culpam, vt ĩ. distin. 5. baptizari. & c.ad eius vero.

c ¶ Afflictio.] ĩ. 3. q.9.indicas. & extra de iud.at si clerici.& ĩ.dist.5.c.1.

Afflictio qñque datur afflictis.

[2] Hoc arg. non procedit 34. q. 2. admonere. Quod dic vt no. extra de accu. de his.

PRæsentium.] CASVS. Adeodatus presbyter accepit à Quintiano episcopo suo licentiam vt ad certum tempus abesset ab ecclesia sua pro quibusdam suis negotijs ordinandis: sed cum propter ægritudinem stetisset vltra tempus præfixũ ei: episcopus eius, scilicet Quintianus alium sibi substituit. Gregorius autem cum ex hoc querelã suscepisset, scribit Maximiano episcopo Syrac. vt inquirat veritatem huius rei, & si inuenerit quód ęgritudinis causa per duos mẽses abfuisset, restituat eum in loco suo: substitutũ vero presbyterum ... determinate licentiauit clericum, non videtur eum licentiasse vltra duos menses: sed tamen hoc est referendum ad arbitrium boni viri: considerato negotio. arg.ff.de verb.obl. continuus. Ad hoc cap. bene facit ff de re mili. qui commeatus. nam ibi dicitur, quód si aliquis abest vltra statutum tempus, pro desertore habetur. sim. bonum arg. 11.q.2.placuit. potest tamen per modicum tempus purgare morã. 28. dist. perlatũ. Non enim festinabit iudex ad sententiam, vbi quis iusta causa absuerit, vt ff.de dam. inf. si finita. §. si forte.

Absens nõ est festina snia condẽnandus.

[4] Adde ꝙ talis sentẽtia nõ præsumitur solennis. glo. in l.2. ff. de in ius voc.

etiam

etiam licet ad præfixum terminum reus non veniat, sed habebitur ratio viarum, temporis, & ægritudinis, & alterius impedimenti, vt ff. de vaca. mu. tempus. ff. quibus ex causis ma. si cui. §. 1. potest enim absens iustam habere excusationem, vt extra vt li. non contest. quo-

aliqua ad eumdem ordinem peruenerit, vt in simoniacam hæresim non potuisset incidere; in alia [a] quacumque vacante ecclesia eum volumus ordinari. Sinautem in eo quidpiam (quod auertat Dominus) fuerit tale repertum, ipso etiam presbyteratus priuetur ordine, quem non causa replendæ necessitatis ecclesiæ, sed sola comprobatur ambitione suscepisse.

† al. Albino Viennensi

Item Nicolaus Papa Aluino † Iannuensi archiepiscopo.

¶ Pro infirmitate, vel ægritudine Pontifices non sunt abijciendi, nec in eorum locum alij subtituendi.

C. IIII.

Iuo, p. 5. c. 352.

PONTIFICES, qui aliqua occupantur infirmitate, vel ægritudine, abijciendi non sunt, nec alios in loco eorum cõsecrari oportet, nisi ex hac fuerint luce subtracti. Quòd si de ministerio sibi concesso cõqueruntur, quæ licita sunt, [b] sacerdotes [c] expleant. In his vero, quæ his præsumere nõ licet, [d] vicinorum [e] vsque [f] ad recipiendam sanitatem episcoporum auxilia subrogentur: & hoc cum cautelæ [g] studio peragatur, ne per necessitatis occasionem præsumptionis pullulet ambitio. Episcopos vero, qui Dominici gregis susceperunt curam, atque solicitudinem, ab administratione eorum discedere non oportet, vt accepti talenti pulchritudo non deleatur, sed certamine † eorum salubriter augeatur, & triplicetur [fructus. †

† al. certamĩ
† abest à multis

Item ex lib. 4. epist. 2. Cypriani episcopi, & martyris ad Antonianum.

¶ Viuente episcopo alius sibi succedere non valet. C. V.

Poly. l. 7. ti. 4.
Ans. l. 6. c. 58.
Iuo, p. 5. c. 359.

FACTUS est Cornelius episcopus de Dei, & Christi eius iudicio, de clericorum pene omnium testimonio, de plebis, quæ tunc [h] affuit, suffragio, & de sacerdotum anti-

PONTIFICES.] CASVS. Aluinus archiep̃s duas fecit quæstiones Papæ Nicolao. Prima fuit, vtrum propter ægritudinem pontifices sint abijciendi à dignitate. Et respondet ꝙ non, nec alij debent loco eorũ substitui, nisi prius de hoc sæculo migrauerint, & presbyteri eorũ defectum supplere debẽt, & in quibus supplere nõ valent, suppleant vicini ep̃i, qui debent cum cautela vocari, ne ecclesiæ præiudiciũ fiat. Secunda q̃ō fuit, vtrum episcopi greges suos dimittere possint, & respondet quod non.

b ¶ Quæ licita sũt.] vt Missam canere, & prædicare, vt 95. distin. ecce.

c ¶ Sacerdotes.] i. archidiaconi vel decani, qui vicarij sunt episcopi, vt 25. dist. perlectis.

d ¶ Non licet.] in his quæ spectant ad officium episcopale, quod est 68. distinct. quamuis.

e ¶ Vicinorum.] sic 65. dist. si forte.

f ¶ Vsque] sic C. de cura. furio. cũ alijs.

g ¶ Cum cautelæ.] id est, præstabit cautionem de bonis ecclesiæ non vsurpandis. Ioan.

g ¶ Cum cautelæ.] i. præstabit cautionẽ ꝙ ex hoc sibi nullũ ius vendicabit. & argum. est ꝙ quis pro possessore hr̃ ex eo ꝙ fuit in possessione, 3 nisi protestatio præcesserit, vt hic. & s. 24 dist. presbyteri. & extra de iu. pat. consultationibus. arg contra ext. de resti. spol. olim. 3. & 10. q. 3. quia. & extra de offic. deleg. consultationibus. Ioan.

verum si rite & iuridicè sit spoliatus, aliàs secus. Pan. c. conquerente. de resti. spo. & à iudice cõpetenti habẽte potestatẽ, licet iniuste faciat. Panor. c. cũ cã. de offic. delegati. d̃ebet ergo appellare, vel restitutionẽ in integrũ verbis adũbratis petere, cessantibus remedijs cõtra priuatos proditis.

3 Istam sententiam vẽ renere Inn. extra de restit. spo. sæpe. in gl ff. de iud. &c. in fi. ver. Inn. plus videtur, &c. Arch.

quoniam frequenter. Lex dicit, ꝙ si qui per licentiam abest, si vsque ad quinquennium non reuertitur, punitur, vt C. de aduo. di. iu. l. vlt. Ioan.

a ¶ In alia.] Arg. ꝙ si concedo alicui ecclesiã, quæ ab eo euincitur, teneor ei aliam concedere, vt extra de præben. inter cetera. quia iuuari nos beneficijs, non decipi oportet, vt ff commo. l. in commodato. §. pen. ĩ. ead. omnis. & c. pastoralis. & est contra id quod dicit lex, quòd donator non tenetur de euictione, vt C. de ædil. edic. ad res donatas. sed hic non dicitur episcopus donare: quia habet necesse concedere ecclesiam, & in necessitatibus nemo liberalis existit. ff. de adi. leg. l. rem legatam. Tamen de dolo possum agere contra donatorem, si mihi scienter det rem alienam, vt ff de don. Aristo §. vlt. Item si quis per violentiam expellitur de ecclesia, non habe(r)et recursum ad episcopum: sicut nec emptor ad venditorem in hoc casu, vt C. de actio. emp. & vend. l. expulsos. Et not. ꝙ hoc c. semper consueuit ad hoc induci, 1 quod spoliatus à iudice non possit petere restitutionem, 2 vt 2. q. 1. notum. Iudex enim non dicitur facere violentiam, vt 23. q. 2. c. 1. ff. quod met. cau. l. 3. Semper enim pro suo facto præsumitur, nisi possit de dolo argui, vt 2. q. 6. hoc etiam. Io.

Ecclesia euicta, an possit agi contra episcopum q illam contulit.

1 Ad hoc facit, quia primo de causa cognoscit, vt ibi patet.
2 Restitutionẽ. hoc

FACTUS.] CASVS. Hæc quinque c. loquũtur de Nouatiano Papa schismatico, eiusque complicibus. Est ergo casus huius c. & sequentis. Defuncto Papa Fabiano, electus est Cornelius vere ab omnibus Cardinalibus; scilicet xvj. habito suffragio plebis, & antiquorum sacerdotum, & bonorum virorum consensu. postea Nouatianus electus est à paucis, qui sic intrusus Cornelium molestando cœpit orbem peragrare, & catholicos deponere episcopos, & alios substituere. Scribit ergo Cyprianus martyr omnibus Christianis, quòd solus Cornelius est verus Papa: sed Nouatianus Papa, qui post illum Cornelium est electus, profanus est & malus; nec dicitur secundus, immo potius nullus. & hortatur Christianos ne recipiant illum: quia licet nunc in initio ferueat, diu tamen durare non potest.

h ¶ Quæ tunc.] Hic videtur, ꝙ absentes non sunt vocandi ad electionẽ, vt 10. q. 2. hoc ius. & extra de sen. & re iud. cum olim. maxime si sint remoti, vt extra de elect. cum inter. immo & si in hortis sunt, nõ videntur vocandi, vt 2. q. 6. §. biduum. sufficit enim ad citationẽ pul-

Absẽtes an sint ad electionẽ vocandi.

pulsatio campanæ, vt extra de off. custo. cap. 1. & 2. extra de elec. in causis. & extra de postu. præla. c. pen. & antepen. & lex dicit illos solos vocandos, qui sunt in vrbe, vt C. de legatio. l. vlt. lib. 10. Quod autem vocandi sint absentes, probatur 63. distinct. quanto. alioquin plus nocet contemptus vnius, quàm contradictio plurium, vt extra de ele. c. sicut. & c. cum nobis olim. Nam remoti sunt vocandi vbi tractatur publica vtilitas, vt C. de decur. curiales. 2. li. 10. Sol. Semper vocandi sunt vbi commode vocari possunt, vt extra de elect. quod sicut. sed si absentes non possunt interesse, reliqui possunt eligere, vt ibidem dicitur. tamen si aliquis non pôt interesse, si suo iuramento fidem de hoc fecerit, permittitur ei per procuratorem eligere, qui sit de collegio, vt extra de elec. quia propter. extra prouinciam tñ non sunt vocandi, vt ext. de elec. coram. quia potest absens habere iustam excusationē, vt extra vt li. non contest. q̃ñ frequenter. Hodie autem sup ista vocatione sufficit consuetudo ecclesiarum. per decretalem extra de elec. in Genesi.

a ¶ Quo occupato.] idest, canonice sumpto.

b ¶ Confirmato.] ergo electio Papæ est confirmanda. †

c ¶ Ordinationem.] Argu quod quæ ab intrulo fiunt, non tenent, vt 12. q. 2. alienationes 9 q. 1. ordinationes.

ADDITIO. Ad hoc no. extra de ele. nihil. in gl. in duobus casibus. extra de schismat. cap. 1. ibi videas.

d ¶ Sed nullus.] Ar. quod nullus est, qui malus est. sim. extra de trāst. inter corporalia. sic 2. q. 7. non omnes & 19 dist. secundum. Argu contra. 1. q. 1. quod quidā.

e ... Nouatianus.]

f ¶ Diuisa.] 24. q. 1. loquitur.

† Hoc tamē non est verum. & speciale est in eo, quia cū eligitur cōfirmatur, & confirmando eligitur, vt 23. dist. in nomine Domini.

f ¶ Humanam.] idest, non spiritualem.

g ¶ Initia.] Arg. contra nouitios magistros, qui primo feruent, & postea deficiunt. 23. q. 4. displicet. & c. non inueniuntur. & cap. si ecclesia. immo à minimis est incipiendum, vt 48. dist. sicut.

quorum & bonorum virorum collegio, a cum nemo ante se factus esset, cum Fabiani locus, idest cum locus Petri, & gradus cathedræ sacerdotalis vacaret: quo occupato a de Dei voluntate, atque omnium nostrum consensione firmato, b quisquis iam episcopus fieri voluerit, foris fiat necesse est; nec habeat ecclesiasticam ordinationem, c qui ecclesiæ non tenet vnitatem. Quisquis ille fuerit, multum de se licet iactans, & sibi plurimum vendicans, profanus est, alienus est, foris est. Et cum post primum secundus esse non possit; quisquis post vnum, qui solus esse debeat, factus est, non iam secundus ille, sed nullus d est.

a ¶ Collegio] *Sic legitur in codicibus Cypriani impressis, & manuscriptis, & Polycarpo. Ac similis fere lectio est in sequenti capite, & 23. q. 8. si quis membrorum. Antea erat,* consensu.

Item in eadem epistola inferius.

¶ Non est episcopus, qui in locum viuentis irrepserit. C. VI.

Nouatianus a episcopus non est, qui Cornelio episcopo in ecclesia à sedecim coepiscopis facto, adulter, atque extraneus episcopus fieri à desertoribus per ambitum nititur: & cum sit à Christo vna ecclesia per totum mundum in multa mēbra diuisa, e item episcopatus vnus, episcoporum multorum concordi numerositate diffusus; ille post Dei traditionem post connexam, & vbique coniunctam catholicæ ecclesiæ vnitatem, humanam f conatur † ecclesiam facere, & per plurimas ciuitates nouos Apostolos suos mittit, vt quædam recentia institutionis suę fundamenta constituat: cumque iampridem per omnes prouincias, & per vrbes singulas ordinati sint episcopi in ætate antiqui, in fide integri, in pressura probati, in persecutione proscripti; ille super eos creare alios pseudoepiscopos audet: quasi possit, aut totum orbem noui conatus obstinatione peragrare, aut ecclesiastici corporis compaginem b discordiæ suæ seminatione rescindere; nesciens schismaticos semper inter initia g feruere; incrementa vero habere non posse: nec augere quod illicite cœperint, sed statim cum praua sua æmulatione deficere. *& infra.* ¶ Qui ergo nec vnitatem spiritus, nec coniunctionem pacis obseruat, & se ab ecclesiæ vinculo, atque à sacerdotum collegio separat; episcopi nec potestatem potest habere, nec honorem: qui episcopatus nec vnitatem voluit tenere, nec pacem.

Ans. l. 6. c. 59.

† conetur] or.

a ¶ Nouatianus.] *Recte aptatum est à collectoribus hoc initium, ne superiora etiam afferenda essent. Nam apud Cyprianum sic legitur post multa:* nisi si episcopus tibi videtur, qui episcopo in ecclesia, &c.

b ¶ Corporis compaginem.] *Sic emendatum est ex aliquot vetustis, & Anselmo, & ipso originali: antea enim legebatur,* ordinis compagem.

Idem ad Florentium Puppianum, eodem lib. 4. epist. 9.

Sci-

Scire debes.] CASVS Scribit Cyprianus ad Pupianum, quod solus Cornelius est eps: & ei obedientes sunt in ecclesia. Nouatiani vero, qui cum sacerdotibus Dei pacem non habent, & per obreptionem dignitatem arripiunt, non sunt in ecclesiis, quæ tantum vna

¶ Non est in ecclesia, qui cum episcopo pacem non habet. C. VII.

Iuo, p. 5. c. 360. Scire debes episcopum in ecclesia [a] esse, & ecclesiã in episcopo; & si qui cum episcopo non sit, in ecclesia non esse: & frustra sibi blandiri eos, qui pacem cum sacerdotibus Dei non habentes obrepunt, & latentes apud quosdam communicare se credunt; quando ecclesia, † quæ catholica vna est, scissa non sit, neque diuisa.

† al. ecclesia catholica, quæ vna

Idem ad Iubaianum.

¶ Suo iure quis cedere non debet. C. VIII.

Gen. 25. Quàm [b] periculosum sit in diuinis [c] rebus, vt quis cedat iure suo, & potestate; scriptura sancta declarat, cũ in Genesi Esau primatus [d] suos inde perdiderit; nec recipere id postmodum potuerit, quod semel cessit.

Idem lib. 1. epist. 6. ad Magnum.

¶ Perditionem sibi acquirunt, qui ab episcopis recedentes vnitatem ecclesiæ scindunt. C. IX.

Denique quàm sit inseparabile vnitatis sacramentum, & quàm sine spe sint, & perditionẽ sibi maximam de indignatione Dei acquirant, qui schisma faciunt, & relicto episcopo alium sibi foris pseudoepiscopum constituunt, declarat in libris regnorum scriptura diuina, ubi à tribu Iuda, & Beniamin decem tribus scissæ sunt, & relicto rege [suo [e] † alterum sibi foris constituerunt: [Et indignatus est, inquit, Dominus in omne semen Israel, & dimouit eos, & dedit eos in direptionem, donec abijceret eos à facie sua; quia dissipatus est Israel à domo Dauid, & constituerunt sibi regem Hieroboam filium Nabat.] Indignatum esse Dominum dicit, & eos in perditionem dedisse, quòd ab vnitate dissipati essent, atque alterum sibi regem constituissent. Et tanta indignatio Domini extitit aduersus illos, qui schisma fecerant, vt etiam cum homo Dei ad Hieroboam missus esset, qui ei peccata sua exprobraret, atque vltionem futuram prædiceret, panem quoque apud illos edere, & aquam bibere uetaretur. Quod cum non custodisset: & contra præceptum Dei prandisset, statim diuinæ censuræ maiestate percussus est, vt inde regrediens

3. Reg. 12. † abest ab ori. 4. Reg. 17. 3. Reg. 13.

vna est, nec potest esse diuisa. [Cũ episcopo non sit:] scilicet in communione episcopi.

Ecclesia multipliciter dicitur. a ¶In ecclesia.] 6. quæstio. 2 si tantum. contra. sed ibi solutum est. hic dicitur ecclesia episcopus: alibi est idem quod ecclesiastici uiri, vt s. 63. dist. c. 1. alibi ponitur pro maiori parte, vt supra 51. distin. Apostolica. quandoque pro cõgregatione fidelium j. de cons. dis. 1. ecclesia. Et dic per exempla varias significationes, vt extra de testa. relatum. & extra de verb sign. cum clerici. extra de vsu pal c. 1.

Quam periculosum.] CASVS. Cornelius Papa volebat renuntiare papatui propter tribulationes, quas à Nouatiano sustinebat: sed Cyprianus dehortatur eũ. & dicit hoc nõ esse ei faciendũ: quia sibi esset periculosum, si in tanta tribulatione ecclesiam dimitteret: & præterea si modo renuntiaret, de cetero repetere nõ posset. Et hoc probat exẽplo Esau, qui ius primogenituræ cui renuntiauit, repetere non potuit.

b ¶Quàm periculosum] Arg. quod qui iuri suo renũtiat, illud repetere non potest. j. ea. eos. 23. q. 4. si illic. ff. de suc. edi. l. 1. §. qui semel. & C. de pac. post quam. j. e. hoc nequaquam. & ff. de ędil. edi. quæritur. §. si uenditor. vbi dicitur, quod remittentibus actiones suas nõ est dandus regressus ad eas 92. dis. si quis eps. 18. q. vlt. dudum. & notaui 6. q. 3 denique.

Iuri suo renuntiãs, illud repetere non potest.

c ¶In diuinis.] tempore periculi, vt j. ea. suggestum.

d ¶ Primatus.] ius ergo primogenituræ (vt dicunt) est dignitas talis: quia primogeniti pre aliis in festis sacrificia offerebant, & quod sedebant ad dexteram patris, & quod cibos duplicatos recipiebãt. Et dicit Gandulphus Esau cõmisisse simoniam: quia illud ius spirituale fuerat quod vẽdidit. † sed est cõtra eum 1. q. 1 qui studet. vbi dicitur quod Giezi fuit primus qui cõmisit simoniam. Sed numquid peccauit Iacob emendo? Non, quia gratis hoc fuisset daturus, vel quia redemit id quod sibi diuinitus erat debitum. extra de diuor. gaudemus.

Ius primogenituræ, an sit spirituale.

† Dicit Hu. hoc esse falsum, quia nullum spirituale vendidit: sed quia in tali venditione peccauerit. videt ex eo quod [illegible]. & not. de pę. di. 3. Iudas. Dicit L. quod in eo solo peccauit quia vilem cibũ exarsit. 41. dist. quisquis, & idẽ Hug.

Denique.] CASVS. Hoc capitulũ diuiditur in duas partes. In prima parte ostendit Cyprianus schismaticos graui pęna esse puniendos. Et hoc probat tribus exẽplis. scilicet exemplo decem tribuũ, quas Dominus captiuauit, & transtulit ultra montes Caspios: quia segregato Roboam filio Salomonis, fecerunt sibi regem Hieroboam filium Nabath & exemplo Abdo prophetæ, qui necatus est à leone: quia comedit panem & bibit aquam in terra decem tribuum cõtra Domini prohibitionem. Et exemplo Samaritanorum, quos Dominus voluit dimitti & prætiriri; quia ibi erant schismatici. In secunda parte dicitur, quod nõ prodest Nouatianis adorare vnum & eumdem Deum, quem Cornelius adorat: quia Core & Dathan & Abyron adorabant eumdem Deum cum Moyse & Aaron, tamẽ sunt percussi propter schisma. quod fecerunt: & thuribula eorum conflata in signum perpetuum affixa sunt altaribus. Secunda pars incipit ibi, [Quod vero]

e ¶Rege suo.] scilicet filio Salomonis. Et est hic argu. quod filij regum de iure debent esse reges. argu. con-

Regũ filij debent esse reges.

impetu, ac morsu leonis in itinere necaretur. *Et paucis interiectis.* ¶ Satiat [a] adhuc in Euangelio suo Dñs, & maiorẽ intelligentię lucem manifestat, quod ijdẽ, qui [a] se tunc à tribu Iuda, Beniamin sciderant, & Hierosolymis derelictis Samariam secesserant, inter profanos, & gentiles computarentur. Nam, cum primum discipulos suos in ministeriũ salutis mitteret, mandauit, & dixit: [In viam nationum ne ieritis, & in ciuitatem Samaritanorum ne introieritis.] Ad Iudæos prius mittens, gentiles adhuc præteriri iubet. Addendo autem & ciuitatem Samaritanorum debere omitti, vbi erant schismatici, ostendit schismaticos gentilibus adæquari. [b] *Et post pauca.* ¶ Quòd vero eumdem, quem & nos Deum patrem, eumdem filiũ Christum, eumdem spiritum sanctum nosse dicuntur, nec hoc adiuuare tales potest. Nam & Core, & Dathan, & Abyron cum sacerdote Aaron, & Moyse eumdem Deum nouerant: pari lege, & religione viuentes vnum, & verum Deum, qui colendus, atque inuocandus fuerat, inuocabant: tamen quia loci sui ministerium transgressi contra Aaron sacerdotem, qui sacerdotium legitimum dignatione Dei, atque ordinatione perceperat, sacrificandi sibi licentiam vendicauerunt, diuinitus percussi pœnas statim pro illicitis conatibus rependerunt: nec potuerunt rata esse, & proficere sacrificia irreligiose, & illicite contra ius diuinæ dispositionis oblata. Thuribula quoque ipsa, in quibus incensum illicite fuerat oblatum, ne in vsu de cetero essent sacerdotibus, sed potius indignationis, & vltionis diuinæ memoriam corrigendis posteris exhiberent; iussu Domini conflata, atque igne purgata in laminas ductiles producũtur, & affiguntur altari, secundum quòd loquitur scriptura diuina: [Memoriale, [c] inquit, filijs Israel, vt non accedat quisquam alienigena qui non est ex semine Aaron, imponere incensum ante Dominum, vt non fit, sicut Core.] Et tamen illi schisma [d] non fecerant, ne foras egressi contra Dei sacerdotes impudenter, atque hostiliter rebellauerant. Quod nunc hi ecclesiam scindentes, & contra pacem, atque vnitatem Christi rebelles, cathedram sibi constituere, & primatum assumere, & baptizandi, atque offerendi licentiam vendicare conantur.

Matth. 10.

J. 24. q. 1. c. dicimus. § qđ uero. *Num.* 16.

Ibidem.

a ¶ Satiat adhuc.] *Antea legebatur*, Sed adhuc *Emendatũ est ex vetustis codicibus Cypriani, quos Romana editio hoc loco secuta est. Hoc verbo vtitur etiam in libro de opere, & eleemosynis sic scribens*, deprecationes solas parũ valere, nisi factorum, & operum accessione satientur. *Ita enim habent vetusti codices, & cetera editiones præter Romanam, in qua operarum culpa, eius verbi loco, positum est*, adiuuentur.

Item Leo quartus Vernoni Duci Britanniæ.

¶ Non est defendendus, qui viuentis locum inuadit. C. X.

NOn furem, [e] nec latronem, qualem Gillandum † esse sentimus in Nannetica sede, qui viuentis (quod non licuit) locum non timuit vsurpare, pro cuiuscumque muneris donis vltra debes defensare.

† *al. Gistardum.*

Item Euaristus Papa, epist. 2. omnibus episcopis.

Poly. l. 1. tit. 8. Burc. l. 1. c. 76. Ansl. 6. c. 103. Iuo, p. 5. c. 182

¶ Non licet episcopo ecclesiam suam dimittere. C. XI.

SIcut vir non debet adulte-

---

contra 8. q. 1. Moyses. & 93. distin. legimus.

a ¶ Quòd ijdẽ qui.] arg. φ idem est populus qui fuit ante mille annos. : sic 16. di. habeo. & ff. de iudi. proponebatur. Sed cõtra. isti fuerunt ante tẽpus Christi vltra Caspios mõtes translati. Sed dic, φ adhuc multi sequebantur eos in vitiis suis: vnde illi iidem dicebantur esse cum eis. 1. q. 1. cito.

b ¶ Adæquari.] 24 q. 1. non afferamus. contra. vbi dicit schisma esse grauius peccatũ, sed expone grauius, idest periculosius. 32. q. 4. nemo.

c ¶ Memoriale.] hæc quæ generant materiam mali, iubentur publice exponi, vt alijs terror incutiatur, vt hic, & 19 q. 3. mandamus. quandoque iubentur destrui, ne refricent facti memoriam. 15. quæst. 1. mulier. lo.

d ¶ Schisma.] ita magnum, vt isti Nouatiani nouã fecerint ecclesiam.

NOn furem.] CASVS. Verno dux Britãniæ propter munera defendebat Gillãdum, qui sedem Nanneticam vsurpauerat uiuente prælato: vnde Leo monet ipsum ducem ne decetero Gillandum defendat.

e ¶ Non furẽ.] idest, non inuasorem: furtum enim non committitur in re immobili, vt Instit. de usuc. §. quòd autem. 2

SIcut.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte notatur similitudo inter matrimonium spirituale, & carnale: quia sicut vir non debet vxorem suam dimittere; ita nec episcopus ecclesiam suam absque meuitabili necessitate, vel Apostolica mutatione. & sicut uxori nõ licet dimittere uirum, & adhærere alij, licet fuerit for-

Ad huius dicti declarationem videas q̃stionẽ B. quæ incipit, Bonon. iurauerunt, &c. & est q̃stio dominicalis. & J. ea. sicut vir. in gl. 2. & quod le. & no. 32. q. 4. recurrat. uer. quæ au tẽ peperit. Arch.

Quod legi. & no. extra de elec. dudum.

fornicatus; sed aut ei reconciliari, aut innupta remanere: sic ecclesia suum non debet dimittere episcopum, & si dimiserit, aut sibi reconcilietur, aut innupta permaneat. In secunda parte dicitur, quòd episcopus debet docere & amare ecclesiam suam, & econuerso ecclesia episcopum suum. Secunda pars incipit ibi, [Episcopum vero.]

rare [a] vxorem suam; ita nec episcopus ecclesiam suã, idest vt illam dimittat, ad quam sacratus est, absque ineuitabili necessitate, aut Apostolica, vel regulari mutatione, & alteri se ambitus causa coniungat. Et sicut vxori non licet dimittere virum suum, vt alteri se, viuente eo, matrimonio societ, aut eum adulteret, [b] licet fornicatus [c] sit vir eius, (1. Cor. 7.) sed iuxta Apostolum, aut viro suo reconciliari debet, aut manere innupta; ita ecclesiæ non licet dimittere episcopum suum, aut ab eo se segregare, vt alterum, viuente eo, accipiat: sed aut ipsum habeat, aut innupta maneat: idest alterum episcopum, suo viuente, non accipiat, ne fornicationis, aut adulterij crimen incurrat. Si vero adulterata [d] fuerit, idest, si se alteri episcopo iunxerit, aut super se alterum episcopum adduxerit, aut esse fecerit, vel desiderauerit; per acerrimam pœnitentiam aut suo reconcilietur episcopo, aut innupta permaneat. *& paulo post.* (Bur. l. 1. c. 189. Iuo, p. 5. c. 305.) Episcopum vero oportet opportune, & importune, atque sine intermissione ecclesiam suam docere, eamque prudenter regere, & amare, vt à vitijs se abstineat, & salutem consequi possit æternam. Et illa cum tanta reuerentia eius doctrinam debet suscipere, eumque amare, & diligere ut legatum Dei, [e] & præconem ueritatis.

(s. e. c. scripsit.) *Ecce his auctoritatibus patenter ostenditur, quòd episcopo viuente alius superordinari non potest, nec etiam pro eius agritudine. Sed illud Gregorij [f] intelligendum est, quando ille, qui agrotat, alium sibi substitui non rogat. Ceterum, quando aliquis vel senectute, vel infirmitate granatus susceptum officium administrare non valet, si alium sibi substitui petierit, rationabiliter fieri potest. Vnde in eodem capitulo sequitur* (L. 9 regu. epi. 41.) [*Si* [a] *vero* [g] *idem Ioannes fortasse pro molestia sua petierit,* [h] *vt ab episcopi honore debeat vacare, eo petitionem scripto dante, concedendum est: aliter autem facere pro omnipotentis Dei timore omnimodo non audemus.*] *Hinc etiam beatus Augustinus episcopo suo nondum defuncto, sed senectute granato cathedram episcopalem suscepit.*

Vnde in epistola Paulini vnica ad Romanianum legitur.

a ¶ Si vero idem Ioannes.] *Hæc sunt in regesto B. Gregorij, lib. 9. epist. 41. & sequuntur post c. scripsit. supra eadem.*

¶ Augustinus non tam successit, quàm accessit. C. XII.

(B. Aug. epi. 34. & 110.) NOn autem tantum hoc scribimus gratulandum, quòd episcopatum Augustinus acceperit, sed quòd hanc

a ¶ Adulterare.] id est, dimittere vt adulteretur cum alia.

b ¶ Adulteret.] idest, dimittat fornicantem.

c ¶ Fornicatus.] Vxor potest dimittere uirum ob fornicationem sicut uir vxorem: quia non ad imparia iudicantur. 32. quæstio. 1. si quis uxorem. sed non potest eum dimittere, vt alij adhæreat. (Fornicatio separat coniuges.)

d ¶ Adulterata.] ergo ecclesia potest delinquere, & & vniuersitas. ar. ff de orig. iur. l. 2. illud. & est còtra illud, ff de dolo, si ex dolo. vbi dicitur, quod municeps non põt facere dolum: supple de facili. Sed numquid põt ecclesia vel ciuitas excõicari; dico quod nõ, vt 24. q. 3. si habes. Sed maiores de ecclesia [1] possunt excõicari, vt extra de si. veniẽs. & ff de cond. & demon. municipibus. & 44. dist. comessationes. Dico enim quod si ecclesia vel ciuitas posset excõicari, sequeretur absurditas. nam omnibus illis mortuis, & alijs substitutis est eadem ecclesia: ergo adhuc esset excõicata, si priores canonici non petissent absolutionem adhuc. de hoc notaui. 12. q. 2. episcopus qui. 2. (Vniuersitas delinquere potest.) (Excõicari nequit ecclesia vel ciuitas.) (1 Ad hoc facit quod leg. & no. s. ea. q. denique. & habes de hoc plures concor. extra de iure pa. quoniã quibusdã. in gl. 2. ver. item quid si, &c. & de conse. dist. 1. de fabrica. Arch.)

e ¶ Vt legatũ Dei.] Episcopus dicitur legatus Dei, & tamen est iudex ordinarius. vnde patet, quòd legatus Papæ est iudex ordinarius, vt proconsul.

ECCE. CASVS. Cõcludit Grat. ex supradictis. & bene soluit dicens, quod propter ægritudinem nõ debet alius epõ substitui, nisi ipse infirmus singulariter hoc postularet: & tunc licite fieri põt, si hoc in scriptis postulauerit. Et hoc probatur per capitulum. s. ea. scripsit. & ad hoc inducit exemplum de Augu. qui postulante Valerio senectute grauato, factus est episcopus, vt in eo cap. no. s. Sed in originali, quod sequitur postea planum est.

f ¶ Sed illud Gregorij.] s. ea c. scripsit.

g ¶ Si vero.] Hoc habetur in originali vnde hoc extractũ est.

h ¶ Petierit.] Ergo nulli infirmo dandus est coadiutor, nisi hoc petat, j. ea. qualiter. & c. quamuis. & c. scripsit. Arg. contra extra de ec. ædifi. ad audientiam.

NOn autem.] CASVS. Paulinus significauit Romano, quod Valerio episcopo Hipponen. ecclesiæ viuo & incolumi postulante, coepiscopus factus est ei Aug. de cuius promotione & electione non solum lætatus est, sed etiam lætatur quòd Africana ecclesia talem meruit habere pastorem.

a ¶[Nouo more.] Sed contra. in nullius persona est omittendũ, quod statutis generalibus continet̃.61.di.miramur. Sed illud nõ fit propter vtilitatem personæ, sed ecclesiæ.

ADDITIO. Dicit Lau. ꝙ istud fuit speciale ad ecclesiam Hipp. quod dicit littera.

b ¶ Vt non succederet.] Sic ergo vterque insolidum est ep̃s, s. 21.q.1.relatio. & vterque potest hominem per se soluere & ligare. ff. de admin tu. si plures. ff. de exerc. l.i. § si plures. & ff. de offi. procon. l. 1. Sed nũquid quem vnus ligat, potest alter absoluere? & videtur ꝙ nõ, quia pares sunt. vnde videtur ꝙ sententia pro reo teneat. ff de reg. iu. inter pares. Item si simul ferant contrarias sentẽtias, cuius sententia tenebit? Videtur ꝙ mutuo se impediãt. ff. de vsufr. quoties. & hæc forte vera sũt vbi simul administrant:* sed hic forte Valerius cessit administrationẽ Augustino, quia facilius expeditur administratio per vnum quàm per plures. ff. de admin. tut. l. 3. § vlt. vel dic ꝙ licet vterque habeat dominiũ & iurisdictionẽ insolidum, tñ vnus sine altero non potest iudicare, ad instar plurium iudicum, vt 2.q.6. §. diffinitiua. vers. si plures. extra de offi. deleg. quamuis. & c. causam. nisi aliter fuerit eis concessum a Papa: sicut quandoque fuit in duobus legatis Alemaniæ: sed tamen ex hoc posset oriri discordia, vt quem vnus cõdemnaret, alter absolueret. Item numquid eodem modo possunt esse duo Apostolici, argu. ꝙ non. s̃. ead. factus. & dominus tantum vnum constituit. 24. q. 1. ita loquitur. & c. quicunque. quidam contra, quòd dispensari non potest. 25. q. 1. sunt quidam. præterea quia vna est ecclesia catholica, & vnum caput, & tamẽ plures Imperatores fuisse legimus. 21. distin. nunc autem. sed hoc non est ita, quia offenderetur illa regula, Vnam sanctam catholicam, &c. 23. dist. qui episcopus. Item nunquid Papa potest renuntiare? Vtique. nam Marcellus renuntiauit. 21. distin. nunc autem. & Clemens Papa: sed post Linum & Cletum iterum recepit cathedram. 8. q. 1. si Petrus.

Episcopi duo quandoque possunt esse.

* Alij dicunt, ꝙ tenet sententia pro reo, vt in l præd. inter pares. nisi in casibus. qd̃ dic, vt leg. & no. extra de re iud. duob. Ar.

Papæ duo nõ possunt esse.

Q Valiter. CASVS. Ariminensis episcopus molestia capitis oppressus, Romam iuit, vt ibi liberaretur. quem cũ G. ad preces Ariminensium hortaretur, vt si se melioratum sentiret, ad ecclesiam suam reuerteretur: ipse supplicauit vt quadriennio expectaretur, & datæ sunt ei induciæ quadriennij: sed elapso quadriennio cũ non cõualesceret, & Gre. ad preces clericorũ & ciuium ipsum instantius hortaretur vt rediret, renuntians supplicauit Papę, quatenus ibi alium ordinaret. Scripsit ergo Gregorius visitatoribus illius ecclesiæ totam seriem rei gestæ: & sic admonuit clerum & populum, vt dignum eligerent, & præcepit eis vt illum examinent quem omnes elegerint, sicut etiam ipsi postulauerunt: & si inuenerint eum dignum, mittant eum Romam cũ decreto electionis ad ordinem suscipiendum: & ibi incipit constitutio: Dudum vestra fraternitas cognouit qualiter Ariminensis ecclesia pastorali hactenus ac sacerdotali sit regimine destituta, impediente molestia corporis. [Sacerdotes,] idest episcopi ordinati à nobis.

Dei gratia curam meruerint Africanæ ecclesię, vt verba cęlestia Augustini ore perciperent, qui ad maiorem Dominici muneris gratiam nouo more [a] prouectus, ita consecratus est, vt non succederet [b] in cathedra episcopo, sed accederet. [c] Nam incolumi Valerio Hipponensis ecclesiæ episcopo, coepiscopus Augustinus est.

Hoc idem probatur auctoritate beati Gregorii, qui Ariminensi episcopo dolore capitis laboranti, alterum subrogauit, ita scribens in 7. lib. regesti sui, indic. 2. epist. 49. ad Marinianum episcopum Rauenna.

¶Episcopo grauato infirmitate alius subrogari potest. C. XIII.

Q Valiter ordinati à nobis sacerdotis, corporis, qua nostis, impediente molestia, Ariminensis ecclesia pastorali hactenus sit regimine destituta, dudum fraternitas vestra cognouit. Quem, dum habitatorum loci illius precibus permoti sæpius hortaremur, vt si de eadem capitis, qua detinebatur, molestia melioratum se esse sentiret, ad suam auxiliante Domino reuerteretur ecclesiam; datis inducijs in hoc quadriennio [d] expectatus est. Quem, dum monitu cleri, ciuiumque illinc venientium, nosque precibus vrgentium † instantius hortaremur, ut si ualeret, cum eis auxiliante Domino remearet; data [e] in scriptis supplicatione nos petijt: vt quia ad eiusdem ecclesiæ regimen, vel susceptum officium pro eadem, qua detinetur, molestia assurgere nullatenus posset, ecclesiæ ipsi ordinare episcopum deberemus. Vnde, quia cunctarum ecclesiarum iniuncta nos solicitudinis cura constringit, ne diutius gregi fidelium desit custodia pastoralis, illorum precibus,

Burc. l. 1. c. 189. Iuo, p. 5. c. 305.

† al. argumentium.

c ¶Accederet.] Videtur tamen ꝙ Aug. in administratione fuit minor.* 40. dist. ante omnia. in fi. quia vt dicetur, in casu necessitatis erit vnus episcopus vicarius alterius: ne sit ibi monstrum habens duo capita. extra de offi. iud. ord. quoniam in plerisque.

* Hoc assertiue dicebat L. dicẽs q̃ ipsi Augustino datus est locus à Valerio.

HOC IDEM. CASVS supra in §. ecce. in c. non autem. dictum est, quòd vno episcopo postulante potest alius substitui. Nunc vero probat idem auctoritate Greg. qui Ariminen. episcopo rogante alium sibi substituit.

d ¶Quadriennio.] Quadriennium enim datur, vt possit abesse causa curationis: sed annus datur ei tantum ad experiendum si possit celebrare. s̃. 33. distin. cõtter. vel etiam triginta dies, vt j. q. 2. c. vlt. potius debuisset iste episcopus fugisse Romam pro sanitate recuperanda sicut communis filius, vt 23. dist. communis. & est hic arg. quod Romæ est sanum morari. Ioan.

e ¶Data.] Ergo in scriptis facienda est renũtiatio: aliàs non tenet. s̃. c. q. 4. ecce. Io. quod falsum est, cũ etiam solo facto potest aliquis renuntiare, vt extra de appel. solicitudinẽ, & extra de iis quæ fi. à ma. par. c. ex ore. & etiam solis verbis, vt C. de pact. postquam. B.

a ¶Com-

a ¶Compulsi.] Absolute ponitur iste nominatiuus, & non habet verbum. ADDITIO Aliàs compulsus, & tunc vnitur cum illa dictione, nobis. & tunc sic. visum est nobis compulsis precibus illorum, &c. secundum H. aliàs compulsi si est genitiui casus, secundum Lauren.

b ¶Heptateuchi.] Heptateuchum ab hepta dr, quod est septem: & teuchos, quod est volumen. vnde heptateuchum, i. volumen septem librorum, s. dist. 49. hinc etenim sunt quinque libri Moysi, & liber Iosue, & liber Iudicum, qui ibi continentur.

Heptateuchum, quid dicitur.

huiusque ex sui impossibilitate renunciatione compulsi,[a] visum nobis est eidem Ariminensi ecclesiæ debere episcopum ordinari: & datis ex more præceptis, clerum, plebemque eiusdem ecclesiæ non destitimus admonere; quatenus ad eligendum sibi antistitem concordi prouisione concurrant. Hortamur igitur, vt fraternitas vestra eum, quem vno consensu omnes elegerint, sicut & ipsi à nobis poposcisse noscuntur, ad se faciat euocari: quem cauta ex omnibus examinatione discutite; & si ea, in eo, quæ in textu heptateuchi α [b] morte multata sunt, minime Domino fuerint opitulante reperta, atque fidelium personarum relatione eius vobis quoque vita placuerit, ad nos eum cum decreti [c] pagina, vestræ quoque addita testificationis epistola destinate: quatenus eidem à nobis ecclesiæ Domino disponente consecretur antistes.

α ¶ Heptateuchi.] *Apud B. Gregorium in hac epistola, & in multis alijs locis legitur, Eptatici, sicut est etiam in Burchardo, & Iuone, & aliquot vetustis Gratiani exemplaribus. Et de hac voce notatum est supra, dist. 15. c. sancta Romana. in ver. Pentateuchum.*

Item ex eodem regesto, libro 11. epist. 7. ad Eutherium episcopum.

¶ De eodem. C. XIIII.

Bur. l. 1. c. 191. Ino, p. 5. c. 307.

Qvamuis triste[d] nobis sit valde, quod loquimur, atque fraterna nos compassio flere potius vrgeat, quàm aliquid de auditis definire permittat; suscepti tamen solicitudo regiminis cor nostrum instanti pulsat aculeo, magna nos ecclesijs cura prospicere, & ne qua earum possit vtilitas deperire, quod fieri debeat, Deo auctore, disponere. Peruenit igitur ad nos quibusdā referentibus quemdam episcopum ita passionem capitis incurrisse, vt quod mente alienata agere soleat, gemitus & fletus audire sit. Ne ergo languente pastore grex (quod absit) insidiatoris laniandus dentibus exponatur, vel ecclesiæ ipsius vtilitates depereant; cauta nos necesse est prouisione tractare. Et ideo, quia viuentem episcopum ab officio suo necessitas infirmitatis, non crimen abducit; alium loco eius (nisi recusante eo) nulla sinit ratio ordinari: sed si interualla ægritudinis habere est solitus; ipse data petitione non se vlterius ad hoc ministerium intellectum habere, nec ad alia officia subuertente infirmitate posse fateatur[e] assurgere, & alium loco suo expetat ordinandum. Quo facto, omnium solenniter electione, alter qui dignus fuerit episcopus, solenniter ordinetur: sic tamen, vt quousque eumdem episcopum in hoc sæculo vita tenuerit; sumptus ei debiti de eadem ecclesia ministrentur.[f] Enimuero si nullo tempore ad sanæ redit mentis officium; persona fidelis, ac vitæ probabilis est eligenda,[g] quæ ad regimen ecclesiæ idonea possit existere, atque de animarum vtilitate cogitare; inquietos sub disciplinæ vinculo restringere; ec-

c ¶Decreti.] in quibus testetur de examinatione & vita electi. 61. dist. Catinensis. & c. episcopum.

Qvamuis.] CASVS Quidam eps tantā passionem capitis incurrit, q factus erat mentis alienatæ. Ne ergo grex illius ecclesiæ læderetur, scripsit Greg. Etherico episcopo, & dicit, q ex quo infirmitas est in cā, & non crimen: non potest ibi alius eps superordinari, nisi eo ipōte renunciāte: & mandat ei vt vadat illuc, & si habeat lucida interualla, moneat eū vt renūciet, & si renunciauerit, alius loco eius substituatur: ita tn, vt epo donec vixerit debiti sumptus ex eadē ecclesia ministrētur. Si vero ad sanam mentem non redierit, eligatur ibi alius: & committatur ei omnis cura ecclesiæ: sed non consecretur eo viuente: sed eo mortuo consecretur.

d ¶Triste.] Data petitione tēpore infirmitatis, nō tempore furoris: nā tunc non teneret renunciatio. 17. q. 1. Gonsaldus.

e ¶Fateatur.] Iste æquitate suadente, licet ius deficiat, cogitur renunciare: cū alijs in hoc prosit, & sibi non noceat. arg. ff de aqua plu. arc in summa. § idem Varus. & ff. loc. si quis domum.

f Cōtra vt dicāt. c. §. ecce quod. in verbo, senectute.

f ¶ Ministrentur.] sed pro crimine remoto non ministrātur sumptus: quia male meriti publica debent egestate laborare, vt ff. depositi, bona fides.

Male meriti debent egere.

g ¶Eligenda.] Arg. 9. s. dist. 79. si quis Papa. & ext. de pac. accepimus. & extra de cōcess. præb. & ec.

non va. nulla. sed omnia illa continent ius commune. Vel dic quod ille fuit electus sub tali conditione, nisi superstes conualuerit. & tunc eo conualescente irritatur electio eo mortuo deinde confirmatur. ar. j. e. pastoralis. 61. dist. studij. ext. de elec. cum terra. 85. distin. Florentinum. & est ff. C. de cu. fu. cum alijs. Quidam dicunt quòd modo tamquã administrator eligitur, sed eo mortuo in episcopum.

NE AVTEM. Hæc est 2. pars q. in qua dr̃, quod vbi fuerit copia sacerdotũ, semper debent esse duo: ita vt si vnus ceciderit, & alius ieiunus incipiat vbi alter dimisit, & finiat. Io. de Fant.

CASVS. Ī. in c. quãnis. facta est mentio de mentis alienatione: Sed quia hæc alienatio in officio sæpe contingit, ideo cõstitutũ est, vt vnusquisque presbyter alios secũ habeat, qui ministeria inchoata pficere valeant.

ILlud diuini.] CASVS. Constitutum fuit in concilio Toletano, vt vbi loci vel temporis vel cleri copia suffragatur, quilibet sacerdos habeat coadiutorem secum: quia si dum officium celebratur, casus inopinatus euenerit, qui corpus obrui faciat, mentem alienet, vel terrore confundat: eius vices exequatũ. [Copia temporis.] i. opportunitas. Nam si guerra esset, non posset vel non auderet alium secum habere. [Loci.] vt si locus sit diues. [Cleri,] quia forte est ibi copia clericorum.

a ¶ Adiutorem.] j. 21. q. 1. sicut contra. Sed dicas talem coadiutorem vel socium, non prælatum. vel loquitur de ecclesijs cõuentualibus, vel quæ sufficiunt facultates. sic 93. dist. diaconi. 1. & de consecr. dist. 1. c. hoc quoque. & c. episcopus Deo.

clesiasticarum rerum curam gerere, & maturum, atque efficacem se in omnibus exhibere: qui etiam si episcopo, qui nunc ægrotat, superstes extiterit; loco eius debeat consecrari.

2 *Ne autem huiuscemodi passionibus sacerdotibus subito occupatis cœptum officium inexpletum remaneat; institutum est, vt sacerdos siue psallens, siue sacrificans alios secum habeat, qui si huiusmodi casus interuenerit, inchoata ministeria perficere valeant.*

Vnde in concilio Toletano 11. c. 14.

¶ Quisque sacrificans sacerdotem sibi vicinum habeat, qui cœpta sacramenta expleat, si ei aliqua necessitas ingruerit. C. XV.

ILlud [a] diuini oraculi monentis singuli pręcauentes, quo scribitur: [Væ soli, quia cum ceciderit, non habet subleuantem;] summopere verendum nobis est, & cauendum; ne horis illis, atque temporibus, quibus Domino psallitur, vel sacrificatur, vnicuique diuinis singulariter officijs insistenti, perniciosa passio, vel corporis quælibet inualitudo occurrat, quæ aut corpus subito subrui faciat, aut mentem alienatione, vel terrore confundat. Pro huiusmodi ergo casibus præcauentes, necessarium duximus instituere, vt vbi temporis, vel loci, siue cleri copia suffragatur, habeat quisquis † illic canens Deo, atque sacrificans post se vicini solaminis adiutorem: [a] vt si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedit, † turbatus fuerit, vel ad terram elisus; [b] à tergo semper habeat qui eius vicẽ exequatur intrepidus. *Sed si* [ ] *hoc sacrificanti frequenter acciderit, tunc omnimodo ab oblatione prohibeatur.*

De cons. dist. 1. vt illud. Burc. l. 3. c. 73. Iuo, p. 2. c. 126. Eccl. 4.

† al. ille

† al. accedet

a ¶ Illud.] *In concilijs impressis legitur*, Et illud. *In codice verò Lucensi regio*, Væ illud. *In duobus autem Vaticanis*, vt illud: *& sic est infra de cons. dist. 1. c.* vt illud. *& apud Burch. & Iuonem.*

¶ Sed si hoc.] *Hæc sunt impressa alijs characteribus, quia non sunt in concilio Toletano, neque in plerisque vetustis Gratiani exemplaribus. In codice perantiquo sunt glossa ad verbum*, vicem. *& post verbum* prohibeantur, *additur*, vt infra ead. q. 2. c. in litteris tuis. *Apud Burchardum vero, & Iuonem, qui citant decreta Soteris Papa, & infra. de consec. loco citato, horum verborum loco leguntur hæc*, & officium incœptum adimpleat.

Item ex concilio Toletano 7. c. 2.

¶ Si sacerdos necessitate præoccupatus fuerit, cœpta sacramenta per alium expleantur. C. XVI.

NIhil contra ordinis statutum temeritatis ausu præsumatur; neque illa, quę summa veneratione censentur,

Burc. l. 3. c. 70. Iuo, p. 2. c. 124.

b ¶ Elisus.] per hoc dicunt quidam loqui de infirmo: quod falsum est, quia infirmus nisi conualuerit, non celebrabit. j. ea. q. 2. in litteris.

NIhil contra. CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod solennia Missarum ex quo sunt incœpta, inexpleta remanere non debent, sed perfici per eum qui incępit, vel per alium, scilicet episcopum vel sacerdotem, si casus inopinatus contingat: quæ congruo ordine perfici debent. Nihil enim interest an per eũ, an per alium cõpleantur. Nam cum omnes vnũ corpus simus in fide Christi, nihil contrarium format, idest, inducit diuersitas personarum. In secunda parte dicitur, quod nullus cãtet Missam nisi ieiunus, & quod nullus nisi propter impedimẽtũ dimittat officiũ imperfectum: & qui contra præsumpserit excõicetur

ctur. Secunda pars ibi, [Nullus post cibum.]

b ¶ Soluantur.] idest, ne inexpleta remaneant.

b ¶ Vel presbytero.] Presbyter ergo potest supplere Missam ab episcopo inchoatam. argu. hic, & 25. dist. cap. 1. vbi dicitur, quòd archipresbyter supplet defectum numquid pransus potest supplere id quod alter inchoauit, non. Item vsque ad Nonam tantum fit hæc suppletio. Sed Matutinis & Vesperis non expletis vsque ad quod tempus possit fieri suppletio, dubitatur. Sed dic quòd quandocumque expleri possunt ab alio. De sacerdote quid dices, qui dum venit ad consecrationem, memor est mortalis peccati. Dico quod perficere debet, licet peccet cóficiendo. extra de celebra. Missa. de homine. Item est hic arg. quòd duo imperfecta faciunt vnum perfectum. sic. 4. q. 3. item in criminali. §. sæpe. de pœn. dist. 1. tres sunt. C. de dona. sancimus. in fi. 16. q. 3. § potest. Arch. contra 23. dist. quorundam. & C. qui nu. tute. l. 1.

Missa per vnũ inchoata. an possit per alterum terminari.

vel minimo præsumptionis actu α soluantur; [a] cum ad hoc β tantum fieri iussa sunt; ne interrupta noscantur, vel languoris prouentu robore salutis priuetur natura. Non ergo fragilitati solum consulitur humanæ; sed etiam γ sacro honori mysteriorum Dei prouida cauetur solicitudine. Censuimus ergo conuenire, vt cum à sacerdotibus Missarum tempore sancta mysteria consecrantur; si ægritudinis acciderit quilibet euentus, quo cœptum nequeat consecrationis expleri mysterium, sit liberum episcopo vel presbytero [b] alteri consecrationem exequi officij cœpti. Non enim aliud ad supplementum initiatis mysterijs competit; quàm aut incipientis, aut subsequentis completa δ benedictio sacerdotis: quia nec perfecta videri possunt, nisi perfectionis ordine compleantur. [c] † Cum enim simus omnes vnum in Christo, nihil contrarium personarum diuersitas format; vbi efficaciam prosperitatis vnitas fidei repræsentat. Quod etiam consultum cuncti ordinis clerici indiuiduum, ε sibi esse non ambigant: sed, vt præmissum est, præcedentibus libenter alij pro complemento succedant. Ne tamen, quod naturæ languoris causa consulitur, in præsumptionis perniciem conuertatur; nullus post cibum, potumque quamlibet minimum [d] sumptum Missas facere, nullus absque prouentu patentis molestiæ minister, vel sacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Si quis hæc temerare præsumpserit, excommunicationis sententiam substinebit.

Imperfecta duo faciũt vnum perfectum.

† Tex. est pro hoc in l. cũ Syllanianũ. C. ad Syl. & in l. 1. ff. de in ius voc.

c ¶ Compleantur.] Arg. nihil credas actum, & c. si. 38. dist. quæ ipsis. 23. distin. quorumdam. Item ex eo quod dicit, ordine, est argu. quod ordo turbatus irritat factum, vt 61. dist. miramur. & 68. dist sicut. quod verum est de ordine qui est de substantia rei.

ADDITIO. Vt extra de rescript. cum dilecta. & de restitu. spol. Pisanis.

d ¶ Minimum.] Pranso non licet celebrare: Missam, vt hic, & de cons. dist. 2. liquido nec baptizare nec signare. de consec. dist. 5. vt ieiuni. & c. seq. sed est forte abrogatum id, quod est j. de conse. dist. 1. sacramenta. vbi dicitur, quod in cœna Domini pransus potest celebrare. & intellige si eodem die pransus est, vt dies à media nocte incipiat: & etiam si ante mediũ noctis comederet. & adhuc sentiret eructationes: quia nondum est cibus digestus: quamdiu sentiet cibum, abstinebit. j. de cons. distin. 2. tribus. medicinam forte potest sumere: quia illa non connumeratur inter alimenta, vt ff. de penu lega. l. non omne. quod non credo. sed nec aquam calidam potest sumere, vt extra de celeb. Missa. ex parte.

Celebrare pranso non licet.

1 Quod no. 75. dist. quod à patribus. in glo. quod si.

α Actu.] *Sic est emendatum ex codice regio: nam in impressis conciliorum codicibus, & apud Burchardum, & Iuonem est,* tactu.

β ¶ Cum ad hoc tantum.] *magna est hoc loco varietas. In codice regio legitur,* cum ad hoc tantum quaqua fieri iussa sunt, interrupta noscuntur, ne languoris, &c. *Apud Burchardum,* cum adhuc tantum fieri iussa sunt, nec interrupta noscuntur, ne languoris, &c. *Apud Iuonem,* cum ad hoc, & nec languoris. *cetera eodem modo.*

γ ¶ Sed etiam sacro.] *Hic quoque magna varietas. In codice regio plenior est oratio,* sed etiam honori mysteriorum Dei prouidetur abunde, dum ab offensionis casu procuratur etiam caueri solicite.

δ ¶ Completa benedictio.] *Sic restitutum est ex codice regio, cum quo aliquot editiones conueniunt: multaq; etiam alia in hoc capite emendata.*

ε ¶ Indiuiduum.] *In codice regio est,* indultum.

3 *Ecce, quòd episcopo petente, precibus etiam populi, infir-*

Celebrare nullus debet ante digestionem.

a Non ob. quia ibi loquitur cum expleta fuit Missa ab episcopo: nec imminet necessitas. Arch.

ctum absentis episcopi in cantando. Sed contra infra de consec. distin. 2 cap. vlt. 1 Sed dic quod nouam Missam non potest incipere: sed priorem posset consumare. Incipiat ergo vnus vbi alius destitit, nisi sit oratio Dominica cœpta: tunc eam alter reincipiat. Similiter vbi deficit in secreta: alter id in principio incipiat. Idem dic in baptismo, vt alter de nouo id reincipiat: quia hæc sunt sacramenta vnitatis. De ordinatione idem credo 24. dist. quorumdam. Similiter iudex incipiet, vbi alter terminauit. ff. de iud. edictũ. Sed

ECCE. Hæc est 3. pars huius q. in qua dicitur quod propter senectutem vel simplicitatem datur coadiutor: quod probatur per duo c. Io. de Fant.

CASVS. j. in c. scripsit. & c. quãuis. dictum est, quod infirmitate grauato, nisi voluerit, alius subrogari non debet;

bet: sed ei coadiutor dabitur. similiter senectute grauato dabitur coadiutor. & hoc probatur per sequens capitulum.

b ¶ Ministret.] & ita iste episcopus erit vicarius huius archiepiscopi, vt extra de offic. ind. ord. quoniam in plerisque.

Petijsti vt cum.] CASVS H. casum istum sic ponit. Iste archiepiscopus tria petijt à Papa, scilicet, quod sibi coadiutorem adiungeret, & quòd eligeret sibi successorem, & quòd ordinaret eum episcopum in eadem ecclesia, vt sic esset sibi coepiscopus in eadem ecclesia. Primum sibi concedit: quia de iure non potuit denegare, cum esset senectute grauatus. Secundũ licet esset contrarium ecclesiæ, concedit tamen ei speciali priuilegio: scilicet vt in articulo mortis eligat eũ sibi successorem. Tertium autem quòd similiter erat contra ius cõmune, ei ex toto denegat, scilicet vt ipso viuente in ecclesia debeat ipsum ordinare episcopum. Beneuen. vero sic ponit casum. Bonifacius archiepiscopus Moguntinus tria postulauit à Zacharia Papa, s. vt coadiutorem sibi habere liceret, cum esset senectute grauatus. Secũdum, vt liceret sibi successorem eligere. Tertiũ, vt in vita sua liceret sibi illũ consecrare in episcopũ. Sed Zacharias primum & secundum sibi concessit: tertiũ vero concedere noluit. Sed quia littera videtur aliquantulũ discordare, tu aptabis eam ad casum secundum, quod melius est. [Ordinabis.] idest facies & constitues illum episcopum, idest, superintendentem ijs quibus coadiutor debet intendere.

c ¶ Præsentibus.] 8. q. 1. c. 2. contra. sed illud est dispensatio. Et habes † hic, quòd licet Papa det aliquibus potestatẽ eligendi prælatum, tamen aliorũ consensus est requirendus. sic 2 1. dist. in nouo. 8. q. 1. licet. & ff. de ritu nupt. generali.

† Certe id quod sequitur, ex textu non habetur: cum dicit tantũ præsẽtibus cũctis, &c. & nihil dicit de cõsensu. vel sic cõtinebatur l forma gratiæ. Arch.

Qvia frater.] CASVS Io. episcopus Narniẽ. ecclesiæ adeo simplex erat, quòd res ecclesiæ ministrare nescie-

mitate grauato alius possit subrogari, patenter monstratur. Senectute autem grauato, non successor, sed coadiutor dari debet, qui ei decedenti in locum regiminis succedat. Sic Augustinus dicitur accessisse, non successisse Hipponensium episcopo. ‡.c.e.non aliter.

Hinc etiam Zacharias Papa scribit Bonifacio Moguntino archiepiscopo.

¶ Senectute grauato coadiutor est dandus, qui morienti succedat. C. XVII.

Petijsti, vt cum nostro consulto pro superueniente tibi senectute, atque corporis imbecillitate, si poteris inuenire alium in eadem sede, in qua præes, pro tui persona debeas collocare. Nos vero, adiutore Deo, consilium præbemus tuæ sanctitati, vt pro salute animarum rationabiliũ, fautore Christo sedem, quam obtines, Moguntinæ ecclesiæ nequaquam relinquas. Sin vero Dominus dederit iuxta petitionem tuam hominem perfectum, qui possit solicitudinem habere, & curam pro salute animarum; pro tui persona illum ordinabis episcopum; eritq; in Euangelio tibi credito, & ministerio Christi portando in omni loco requirens & confortans ecclesiam Dei. *Item ad eundem epistola vltima.* a Si eumdem diuina voluerit clementia post tui diem transitus superesse, si eum aptum cognoueris, & in tua voluntate fuerit diffinitum; ea hora; qua te de præsenti sæculo migraturum cognoueris, præsentibus c cunctis, tibi successorem designa, vt huc veniat ordinandus. Hoc nulli concedi alij patimur; quod tibi charitate cogente largiri censuimus. *Item ibidem paulo superius.* a De eo autem, quòd tibi successorem constituere dixisti, vt te viuente in tuo loco eligatur episcopus; hoc nulla ratione concedi patimur: quia contra omnem ecclesiasticam regulam, vel instituta patrum esse monstratur: sed volumus, vt tibi ministret, b & sit in Euangelium Christi adiutor. *& infra.* a Nimis enim reprehensibile esse manifestum est, vt te viuente tibi alium substituamus; sed hoc commonemus, vt quamdiu diuina iusserit clementia superesse; sine intermissione orare non cesses, vt tibi Deus illum successorem concedat, qui ei possit esse placabilis, & populum irreprehensibiliter regere valeat.

¶ *Prior pars huius capituli vsque ad ver.* Item si eumdem, *sumpta est ex epistola Zacharia Papa, cuius initium est,* Sacris liminibus: *quæ extat Romæ manuscripta in bibliotheca Dominicana; quam etiam edidit frater Laurentius Surius in vita B. Bonifacij, sed ex codice parum emendato. Reliqua habentur in epistola vltima in tomis conciliorum.*

Item Pelagius Papa clero Narniensi. † † al. Nanariensi. | al. Narinẽsi

¶ Non successor, sed coadiutor viuenti episcopo datur. C. XVIII.

Qvia frater & coepiscopus noster Ioannes ecclesiasticæ vtilitatis studio suadente, & naturæ suę simplicita-

nesciebat. vnde petit à Pelagio quẽdam presbyterum nomine Constitutum in adiutorem. præcepit ergo Pelagius clero illius ecclesiæ, quatenus principaliter Ioãni episcopo, secundario vero illi Constituto obedientiam præbeant competentem: ita vt in nullo eius dispositio-

re, ꝙ non posset fieri substitutio: Ideo Gr. ea exponit, & dic it, ꝙ illud c. factus, intelligitur de hæreticis, id est schismaticis, qui ecclesias vsurpãt. sed illud c. sicut vir, intelligitur de illo qui causa ambitionis suã vult ecclesiã deserere, & nõ causa religionis, vel regularis mutationis: quod probat per litteram eiusdẽ, quam Grat. de illo c. subtraxit.

te [a] laudabili consideratione tractata, ob hoc, quòd se in gerenda patrimonij gubernandi cura, vel in disciplina ecclesiastica conseruanda minime fatetur idoneum; Constituti [b] presbyteri ad hæc explenda sibi exposcit adhiberi personam: vt ea, quæ sunt necessaria, competenti disponente solicitudine fiant, nihil indecens fieri, vel inutile permittatur. Ideoque præsenti vobis iussione præcipimus, vt seruata primo [c] in lóco episcopo memorato reuerentia, quam vos conuenit inculpabiliter exhibere, in omnibus, quæ ad diuini cultus obsequium pertinent, vel quæ ecclesiasticæ vtilitatis peragere cura suaserit, præbeatis obedientiam [d] Constituto competentem, in nullo dispositionibus eius spiritu contumaci resultantes: immo competenti vigilantiæ vestræ studio, quæ pro ecclesiastica vtilitate gerenda Constitutus monuerit, adimplentes: vt his ita dispositis, & consueta vobis stipendia ministrentur, & quæcumque in præfatæ ecclesiæ patrimonio, vel de rebus ad eam pertinentibus repetendis [e] sunt necessaria, compleantur.

s. c. factus. & c. Nouatianus. s. ea. sicut vir.

Illud vero Cypriani, [f] *de hæreticis intelligendum est, qui catholicorum ecclesias sibi vsurpare contendunt.* ¶ *Illud vero Euaristi* [g] *Papæ tunc intelligendum est, quando nec ineuitabilis necessitas, (persecutorum videlicet) nec Apostolica, aut regularis mutatio, sed ambitio sola episcopum de ecclesia ad ecclesiam transire cogit.* ¶ *Vnde cum in principio sui capituli diceret: [Episcopus non debet dimittere ecclesiam suam.] subsequenter adiunxit: [Absque ineuitabili necessitate, aut Apostolica, vel regulari mutatione, & alteri se ambiens causa coniungere, &c.]*

Clericus ecclesiam mutat quinque causis.

4 *Ambitionis* [h] *enim causa, quicumque ecclesia sua mediocritate despecta ad maiorem ecclesiam transire voluerit, debet reuocari ad propriam.* † *Quod si redire contempserit, careat aliena, & propria.*

† Addo ꝓ hoc tex. in l. item eorum. §. si decuriones. ff. quod cuiusque vni.

f ¶ Illud vero Cypriani.] s. ea. factus. & c. Nouatianus.

g ¶ Euaristi.] s. ead. sicut uir.

AMBITIONIS. Hæc est 4. pars huius q. in qua probat per 15 auct. ꝙ nullus sine licentia possit dimittere ecclesiam suam, & transire ad aliam: & si fecerit, reuocabitur. Hoc intelligo in episcopo, & s. in alijs autem credo, ꝙ possint renuntiare si volunt. s. ead. quàm periculosum. extra de ser. non ord. eo libentius. aliàs uidẽtur serui. quod falsum est. Io. de Fant.

CASVS. Dicit Gr. ꝙ si quis transit causa ambitionis ad aliã ecclesiam, debet reuocari ad suam ecclesiam: & si redire contemnit, aliena carebit & propria. Et ad hoc inducit sequentia cap.

h ¶ Ambitionis.] Adhuc enumerat Grat. causas propter quas fiunt mutationes: & quare clericus amittit ecclesiam suam. Sunt autem quinque causæ mutationum, scilicet causa leuitatis, cupiditatis, necessitatis, [1] vtilitatis, & humilitatis. Cum causa necessitatis transit, necessitate cessante recuperat ecclesiam, vt inf. ead. pastoralis. Cum causa cupiditatis transit, tunc utraque caret, vt j. ea. c. eos. & si quis episcopus. sed tamẽ ecclesia potest eum repetere, vt j. ea. c. 1. & cogitur tunc redire, vt j. ea. si qui vero. In causa leuitatis est vis aliquanta. H. dicit ꝙ idem sit in causa leuitatis, quod in causa ambitionis, quod scilicet sine admonitione põt priuari si ex causa leuitatis adhęserit alij, nisi prior ecclesia velit eũ repetere. si aũt non adhæserit alij, aut ecclesia habet eum pro derelicto, aut non. si habet, puta si contrahat matrimonium, vel sit miles: tunc potest priuari. Item secundum H. si defuerit per tres septimanas vel duos menses, & sine iusta causa, & absque licẽtia prælati est in studio vel in peregrinatione, in his omnibus sine admonitione potest priuari, vt dicit: honestum tamen est, vt admoneatur, vt j. ea. si quis presbyter. & c. si quis in clero. & extra de coha. cler. & mu. c. si quisquam. verius credo ꝙ semper primo admonendus est, vt ext. de appel. peruenit. 2. & ter admonẽdus est, vt extra de sen. excom. in audiẽtia. Item arg. ad hoc j. c. peruenit.

1 Quod est cũ propter persecutionem recedit. L.

spositionibus contradicant: & eis consueta stipendia ministrentur. Et suspenditur constructio usque ibi, Constituti presbyteri.

a ¶ Simplicitate.] s. distin. 39. Petrus. j sed illud de ordinando. tamen iste affectare non debuit id in quo sciuit aut scire potuit infirmitatem suam alij damnosam. ff. ad leg. Aquil. idem iuris. in fi.

b ¶ Constituti.] proprium nomen.

c ¶ Primo.] supra dist. 8. quæ contra. Vel aliter, huic obediunt in spiritualibus: coadiutori in temporalibus. 8 quæst. 1. si Petrus.

d ¶ Obedientiam.] ar. ꝙ si episcopus præcipit alicui pro utilitate ecclesiæ ire Romam, quod illud tenetur facere. 16. q. 1. vos autem, &c.

1 Ar. 24. q. 1. ca. vlt. in prin. ubi de hoc.

e ¶ Repetendis.] Ergo qui administrat res ecclesiæ potest agere, & conueniri, ut extra de rescript. edoceri.

ILLVD. CASVS. Supra in c. quãuis. & c. qualiter. dictum est, ꝙ episcopo viuente alter põt substitui. Sed quia duo c. superius posita uidebantur contraria, scilicet c. factus est, & c. sicut vir. in quibus videbatur dice-

uenit. extra de cle. non resi. ex parte. & extra eo. ex tuę. Nec enim de facili credēdum est aliquē habere ecclesiā suam pro derelicto. extra de renunc. super hoc. nec enim ex sola absentia præsumitur habere ecclesiā pro derelicto, cū potest quis ex iusta causa abesse, vt extra vt li. non contest. q̄m frequenter. si aūt non inuenitur, fiat prout dicitur in illa decreta. ex tuę. De vtilitate patet, q̄a causa vtilitatis transire potest ad aliam ecclesiā auctoritate maioris, vt ĩ. e. mutationes. Item si causa humilitatis trāsit ad monasterium, non potest eam repetere, vt ĩ. ead. hoc nequaquam. Alio modo & consueuerunt quidā distinguere, vt inuenies in illa glossa, cum quis

Papæ significet, vt quid sit postea facturus agnoscat.

c ¶ Episcopum.] Episcopus ad plus secundū iura canonica per sex menses aberit, ut extra de cler. nō residen. ex tuæ. tamen dat annum, vt in Authen. quomodo opo. episcopos. §. illud. colla. 1.

d ¶ In- Et in Aquisgr. c. 43.

Vnde in Nicano concilio c. 15. legitur.

¶ Episcopus, vel quilibet clericus relicta sua ecclesia non debet ad aliam transire. C. XIX.

NOn oportet[a] episcopū, vel reliquos ordines de ciuitate ad ciuitatem migrare; non episcopus, non presbyter, non diaconus transeat. Si quis autem post definitionē sancti, & magni cōcilij tale quid agere tentauerit, & se huiusmodi negotio mancipauerit; hoc factum prorsus in irritum ducatur, & ecclesiæ restituatur,[b] cuius fuit episcopus, aut presbyter, aut diaconus ordinatus. Ansl. 6. c. 112. Burc. l. 2. c. 97. Iuo, p. 6. c. 174.

¶ *Ex duobus codicibus collectionis Anselmi in vno emendatiore caput hoc ita habet, vt verba hac,* Quòd non oporteat episcopum, uel rĕliquos ordines demigrare, *fit rubrica, & capitulum hoc modo incipiat,* Vt de ciuitate ad ciuitatem, non episcopus, non presbyter, non diaconus transeat. *In altero vero eadem rubrica est nigris litteris scripta, & est initium capituli, vnde videtur caput hoc esse concinnatum, quemadmodum est apud Gratianum, salua sententia ipsius canonis.*

Item Gregorius Anthemio subdiacono, lib. 5. epist. 23. siue c. 123.

¶ In monasterio deputetur episcopus, qui in ecclesia sua residere contemnit. C. XX.

PEruenit ad nos Pimenium Amalphitanę ciuitatis episcopum[c] in ecclesia sua residere non esse contentum; sed foris per diuersa loca vagari. *& infra.* ¶ Idcirco hac tibi auctoritate præcipimus, vt supradicto episcopo interminari non desinas, quatenus hoc de cetero facere nō præsumat; sed in ecclesia sua sacerdotali more resideat. Quē si forte non emendari post tuam interminationem[d] cognoueris; in monasterio eū deputare,[e] & nobis curabis modis omnibus indicare: vt quid facere[f] debeas, nostra iterum pręceptione cognoscas. Ansl. 6. c. 178.

Item ex concilio Carthaginensi 5. c. 5. Et in Africano c. 83.

¶ Episcopo nulli conceditur principalem cathedram relinquere, & ad aliam ecclesiam se transferre. C. XXI.

PLacuit, vt nemini sit facultas, relicta[g] principali ca- Ansl. 6. c. 176.

a ¶ Ambitionis.] Cū quis sine licentia prælati recedit de ecclesia, si quidē ex causa necessitatis, adhuc eā retinet, vt s̄. e. præsentiū. si ex causa volūtaria, perdit eā. 21. q. 2. si quis iā translatus. si autē ex vtili causa recedat, non perdit eā, sed punitur alio modo à iudice. de cōs. di stin. 5. nō oportet. 2. & 91 di. clericus. Sed si accedit ad aliā ecclesiam, vt renūtiare priuię,[1] vt extra de pb. de multa & de cōces. præb litteras. in fi. populus tñ eū si vult repetere potest. ĩ. e. nō oportet. Si aūt prælatus per tres septimanas abest, p̄ trienniū suspenditur. ĩ. e. si q̄s in clero. Si per duos mēses, priuatur ecclesia. ĩ. ea. præsentiū. Si per quinque annos, deponit, extra de cle. non resi. c. 2. prælatus vero si diebus solēnibus defuerit ab ecclesia, punitur. ĩ. ead si quis in clero. immo & clericus si vna hora defuerit. 92. dist. c. vlt. vbi deponitur.

¶ Dic vt no. extra d̄ cle. non resi. ex tuę & 21. q. 2 clerici. & c. relatio & extra de of. vicar. ca. 1. Arch.

NOn oportet.] CASVS. Omnia sequentia c. loquūtur de transeuntibus ambitiose: quod ab initio semper præsumitur, cū sua auctoritate hoc faciunt. Dicitur ergo hic, q̄ nec episcopus nec presbyter nec diaconus debet de ciuitate ad ciuitatem transire: & si quis præsumpserit, ecclesiæ suæ restituatur.

a ¶ Non oportet.] Hoc cap. respicit primam partem.

b ¶ Restituatur.] ecclesiæ, si ecclesia eū repetit,[2] ĩ. e. si quis eps. & tunc cogitur redire, vt ĩ. ea. si qui vero.

2 Et ita hoc statutū est in fauorem ecclesiæ, scilicet q̄ pōt eū repetere, sed non cogit eum recipere. ar. 32. q. 1. de Benedicto. Arch.

PEruenit.] CASVS. Pimenius Amalphitanæ ciuitatis eps non residebat in ecclesia sua: sed foris per diuersa loca vagabatur. Præcepit ergo Gre. Anthemio subdiacono, vt illum admoneat ad ecclesiam suam redire: & si contēmnat, detrudat eū in monasteriū; & hoc

d ¶ Interminationem.] Ergo admonendus est.

e ¶ Deputare.] Hic subditus suspendit suum prælatū. sic 74. dist. honoratus. hoc etiam laicus posset. 32. dist. §. verū. & femina, vt 2. q. 5. Mennam. Sed certe in hoc non erat subditus: quia faciebat hoc ex delegatione domini Papæ. Idem est de alijs.

Prælatus q̄ que suspenditur à subdito suo.

f ¶ Facere.] Argu. q̄ si Papa mandat alicui vt excōicet aliquē, idem non pōt eū absoluere, vt arg 27. q. 1. si homo. Sed hoc verū est, cū hoc alicui specialiter demandatur. si aūt mandatur decisio causæ alicuius iudici, & alteram partem excōicet, potest illam absoluere.

PLacuit. CASVS. Statuitur in hoc cap vt nullus prælatus relicta cathedra principali ad aliā diœcesim se præsumat conferre: ne propter propriam vtilitatem suam, curam ecclesiæ posset negligere.

g ¶ Relicta.] Clericus inconsulto episcopo non potest dimit-

dimittere ecclesiam suam, extra de renun. admonet. & si transit de vna ecclesia ad aliam de eodẽ episcopatu, ibi sufficit tacitus consensus episcopi, qua tacitus dissensus dissoluit matrimonium carnale, vt 33. q. 5. qui vxorem. Sed si transfert ad aliam dioecesim, tunc quasi libe-

electione: [2] & ideo prohibetur eligi, ne possit malignari: sicut tutor prohibetur ducere pupillam ante reddita ratiocinia, ne possit malignari. C. de interdicto ma. si tutor. sic nec creditori licet sibi pignus addicere. C. qui bo. ced. poss. l. 4. Item uisitator non debet sibi honorem assumere. 8. q. 1. in scripturis. & sic ratione officij aliquid prohibetur, vt 10. q. 2. hoc ius porrectum. in fi. & ff. de contrah. emp. si in emptione. §. tutor. & est contra regulam illam, quod nulli debet suum officium esse damnosum. extra de fideiussoribus peruenit. ff. de fur. si seruus communis. Iste visitator mortuo episcopo constituitur: & iste debet admonere clericos ut eligant futurum episcopum, vt 61. dist. obitum. & c. Catinensis. & si plures eligantur, potest examinare, quis sit melior, ut 85. distin. Florentinum. Item custodit redditus ecclesiæ, ut 61. dist. quoniam. Quandoque tamen redditus ecclesiæ custodiuntur ab œconomis, si eos habeat ecclesia, ut 75. distin. quoniam quidam.

[2] Et etiam eliget, secundum Hug. Alij contra de hoc no. 61. dist. obitum. Arch.

Officium quãdoque est damnosum.

thedra, ad aliquam ecclesiam in dioecesi [a] constitutam se conferre, vel in re propria diutius, quàm oporteat, constitutum, curam, vel frequentationem propriæ [b] cathedræ negligere.

Et in Africano c. 41.

Item ex concilio Carthaginensi 5. c. 8.

¶ Intercessori cathedram, cui datus est, tenere non licet. C. XXII.

Constitutum [c] est, vt nulli intercessori licitum sit cathedram; cui intercessor datus est, quibuslibet populorum studijs, vel seditionibus retinere: sed dare operam, vt intra annum [d] episcopum prouideat. Quod si neglexerit, anno expleto † interuentor alius tribuatur.

† al. exempto

Item ex concilio Nicano, c. 16.

¶ Excommunicentur clerici, qui relicta sua ecclesia ad eam redire noluerint. C. XXIII.

Ans. l. 7. c. 107. Burc. l. 2. c. 98. Iuo, p. 6. c. 175.

SI qui vero sine respectu agentes, & timorem Dei ante oculos non habentes, neque ecclesiastica statuta custodientes recesserint ab ecclesia sua, siue presbyter, siue diaconus, vel in quocũque ecclesiastico ordine positi fuerint; hi non debent suscipi in alia ecclesia: sed cum omni necessitate cogantur, [e] vt redeant [f] ad ecclesiam suam. Quòd si permanserint, excommunicari eos oportet.

& in Chalced. c. 20. In Aquisgran. c. 71. Ans. l. 7. c. 170.

Item ex concilio Antiocheno, c. 3.

¶ De eodem. C. XXIIII.

SI quis presbyter, vel diaconus, vel quilibet clericus deserta sua ecclesia, ad aliam transeundum esse crediderit, & ibi paulatim tentet, quò migrauit, perpetuo manere; vlterius ministrare non debet, præsertim, si ab episcopo suo ad reuertendum fuerit exhortatus. Quòd si post euocationem sui episcopi, non obedierit, sed inobediens perseuerauerit; omni modo ab officio suo deponi debere, nec aliquando spem [g] restitutionis habere: si vero propter hanc culpam depositum, alius episcopus [h] susce-

[d] ¶ Vt intra annũ.] 7. 63. distin. obeuntibus.

SI qui uero.] CASVS. Dicitur hic quod nullus clericus relicta sua ecclesia debet recipi in aliena ecclesia, sed cogi debet redire: quod si non fecerit, excommunicetur.

[e] ¶ Cogatur.] si. ff. de decu. l. 1.

[f] ¶ Vt redeant.] si

liberatur à patria potestate: quod non potest fieri nisi expresso [1] consensu episcopi. C. de emanci liber. l. 3. & expresse dicitur 71. dist. cap. 1. & 19. quæst. 2. c. 1. & 21. q. 2. c. 1.

[1] De hoc not. 71. dis. c. 3. & 21. q. 2. c. 1. & hanc sentẽtiam sequitur Vin. & Tan. in prædic. c. admonet.

[a] ¶ In dioecesi.] nisi causa uisitandi, vt 10. q. 1. placuit. seruato quod dicitur, infra de consecr. distin. 3. episcopus.

[b] ¶ Propriæ.] not. quod prælatus non debet præponere suam vtilitatem vtilitati ecclesiæ. & si in hoc passa sit ecclesia damnum, illud de proprio resarciet. 12. q. 4. quicumque.

COnstitutum est.] CASVS. Quidam intercessores vel visitatores vacãtium ecclesiarum nitebantur retinere illas ecclesias studijs populorum, vel seditionibus. Facta est ergo constitutio, vt hoc de cetero non fiat. sed det operam intercessor, quatenus intra annum episcopus eligatur. Si vero neglexerit, anno elapso remoueatur, & alius intercessor detur.

[c] ¶ Constitutum.] Curam debet habere visitator in

ecclesia uult eum repetere, [3] ipse tamen non potest. extra de renun. quod in dubijs. 32. q. 1. de Benedicto. sic 33. q. 5. mulier. Sed nonne hodie ipso iure perdit priorem ecclesiam, vt extra de præb. de multa? Respon. perdit quantum ad se, sed non quantũ ad priorem prælatum.

[3] Non tamen cogit. 7. ea. si quis presbyter. & c. si quis episcopus, secundum Hug.

SI quis presbyter.] CASVS Quæsitum fuit in concilio Antiocheno, quam pœnam debet pati clericus ille qui sua auctoritate ad alienam transit ecclesiam. Et respondet quod si monitus ab episcopo suo non redierit, debet suspendi. & si postea contumax fuerit, debet deponi sine spe restitutionis: episcopus autem, qui depositum receperit, à coepiscopis increpabitur.

[g] ¶ Spem.] Ergo restitui non potest clericus depositus ab episcopo, & hoc uerum: cum pro crimine deponitur. secus si pro contumacia. 50. dist. contumaces.

[h] ¶ Alius episcopus.] si ab uno episcopo quis suspendit ubique habendus est suspẽsus, vt hic, & 4. q. 5. quisquis.

quia

Excõmunicatus nihil potest possidere nomine ecclesiæ.

quia quantum ad officium sententia ius facit. Secus si est suspensus à beneficio. Sed in excommunicato idẽ est, quia cum sit extra ecclesiam, nihil potest possidere nomine ecclesiæ. 23.q.7.c.2. & 3. & 8.dist. quo iure. & arg. 11.q.3. si quis à proprio. & ꝟ. 70. dist. sanctorũ. & extra de appel. pastoralis. in fi. [1]

[1] Vbi de hoc in glo. quæ enim. ibi vide. & ꝟ. 32. q. 6. præceptum. Archid.

[e] ¶ In clero.] Maxime, quia laicis non licet. ꝟ. de consecr. dist. 1. si quis. & dist. 3. c. nulli.

[f] ¶ Solennibus.] immo nullo tẽpore deerit, vt 91. dist. Eleutherius. & c. clericus. & 92. dist. cap. vlt. Sed quid si plures habet ecclesias vel præbẽdas? Tunc dicas ecclesiam

EPiscopum.] CASVS. Dicitur, ꝙ nullus episcopus sua auctoritate ad alienã migret ecclesiam, ēt si à populis fuerit uiolẽter attractus, vel ei ab episcopis suadeã, sed in sua ꝑmaneat. Sequentia duo c. plana sunt.

[a] PLacuit.] 13. q. 1. cap. 1.

EPiscopus.] CASVS. Statuitur hic, ꝙ nullus episcopus debet in aliena diœcesi clericos ordinare, vel altaria consecrare: quod si fecerit, clerici deponentur: sed altaria manebunt cõsecrata, & ordinator ẽps vno anno cessabit à Missarum celebratione.

b ¶ Amotis.] ꝟ. 16. q. 5. c. 1. 9. q. 2. Lugdunẽ. cõtra. Sed ibi nomine alterius consecrauit, & ille ratũ habuit, hic nomine proprio, vt 13. q. 1. c. 1. vel ibi Dominus ratam habuit ordinationem.

Res inanimata consecrata Domino, non est restituẽda.

c ¶ Altaris.] si res inanimata fuerit consecrata Domino, nõ restituitur, vt 14. q. 6. cõperimus. secus in re animata. 54. dist. frequens. quia animata delinquere põt, sed inanimata non.

d ¶ Vno anno.] 9. q. 2. nullum. ꝟ. vbi pro tali culpa deponitur. Sed istud est ex dispẽsatione.

SI quis.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, ꝙ si clericus in minoribus ordinibus constitutus non ex iusta causa in diebus solennibus defuerit à sua ecclesia, scilicet in natiuitate Domini, Epiphania, Pascha, & Pẽtecoste, triennio ab officio suspendatur. In secunda parte dicitur, quòd si presbyter vel diaconus per tres hebdomadas defuerit ab ecclesia sua, eamdem pœnam patiatur. Secunda pars incipit ibi, [Similiter.]

perit, & ipse à communi synodo pœnam merebitur increpationis, [a] tamquam ecclesiastica iura dissoluens.

[a] ¶ Increpationis.] *Græce est,* ἐπιτιμίας τυγχάνειν, *quod in alijs versionibus est,* arguatur, *vel* coerceatur, *vel* puniatur.

Item ex eodem Antiocheno, c. 21.

¶ Non licet episcopo ecclesiam suam relinquere, & ad aliam transire. C. XXV.

EPiscopum de diœcesi ad diœcesim alteram non debere transire, neque si seipsum ingesserit, neque si à populis fuerit violenter attractus, neque si etiam hoc ei ab episcopis suadeatur: † manere autem eum debere in ecclesia Dei, quam ab initio sortitus est, & non ab ea alibi demigrare, secundum regulam super hoc olim à patribus constitutam.

9. q. 2. nullum. Burc. l. 1. c. 72. Iuo, p. 5. c. 179.

† ἀναγκαζόμενον

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 5.

¶ De eodem. C. XXVI.

PRopter eos episcopos, siue clericos, qui de ciuitate ad ciuitatem transeunt, placuit definitiones datas à sanctis patribus habere propriam firmitatem.

Item ex concilio Carthaginensi, c. 20.

ꝟ. ea. non oportet. ex Nicæna synodo, lib. capitul. 6. c. 236.

¶ Alienæ plebes ab episcopo non vsurpentur. C. XXVII.

PLacuit, [a] vt à nullo episcopo vsurpentur plebes alienæ, nec aliquis episcoporum supergrediatur in diœcesi collegam suum.

Burc. l. 1. c. 64. Iuo, p. 5. c. 173.

Item Anacletus.

In Aurelian. 3. c. 15.

¶ Alienos clericos ordinare, & altaria consecrare episcopo non licet. C. XXVIII.

EPiscopus in diœcesim alienam ad alienos clericos ordinandos, vel consecranda altaria irruere non debet. Quod si fecerit, amotis [b] his, quos ordinauit, altaris [c] tamen consecratione manente, transgressor canonum vno anno [d] à Missarum celebratione cessabit.

Item ex concilio Agathensi, c. 64.

¶ Diebus solennibus clericus ecclesiæ suæ deesse non debet. C. XXIX.

ij SI quis in clero [e] constitutus, ab ecclesia sua diebus solẽnibus [f] defuerit, id est Natiuitate Domini, Epiphania, Pascha, vel Pentecoste, dum potius sæcularibus † lucris studet, quàm seruitio Dei parere; conuenit, vt triennio à communione suspendatur. [‡] Similiter diaconus, vel presbyter, si per tres [g] hebdomadas ab ecclesia sua defuerit, huic damnationi succumbat.

† al. singulari lucro

siam secum dispensasse, vt ad istud non cogatur.

g ¶ Per tres.] ꝟ. e. præsentium. ꝟ. ibi dicitur de duobus mensibus. Sed ibi factum narrat, hic ius cõe. Vel idem est in vtroque, dumtamen absit de licentia superioris.

emoto

REmoto.] CASVS. Irenæus episcopus per seditionem volebat Barcinonen. ecclesiam retinere: sed Hilarius Papa præcepit Ascanio Archiepiscopo, vt inde illum remoueat, & ad suam faciat reuerti ecclesiam, & in ecclesia Barcinonensi talem faciat eligi, qualem deceat illum consecrare: ne si aliter fiat, pœnam patiatur, quod in iniuriam Dei factum fuerit. [Retundat.] idest, puniat & emendet, vel corrigat.

a ¶ Remoto.] ab officio visitationis. † vel etiam ab ipso episcopatu, quē occupauerat.

† Hoc ideo dicit, vt tangat sententiam H. dicētis ꝙ iste Irenæus epūs factus erat visitator in ista ecclesia Barcinonē. quem quiuam volebant illum eligere in epm, alij nolebant. propterhoc scribit Papa metropolitano vt eum faciat ad suā ecclesiā redire, & ibi aliū dignū eligi, secundum Hu.

Item Hilarius Papa episcopis Tarraconen. c. 3.

¶ Remouendus est episcopus ab ecclesia, cui irrepserit, & ad suam cogendus est redire. C. XXX.

Ans. l. 6. c. 109.

REmoto [a] ab ecclesia Barcinonensi, atque ad suam remisso Irenæo episcopo, sedatis per sacerdotalem modestiam voluntatibus, quæ per ignorantiam ecclesiasticarum legum desiderant, quod non licet, obtinere; talis protinus de clero proprio Barcinonensibus ordinetur episcopus, qualem te præcipue frater Ascani oportet eligere, & decet consecrare: ne si forte aliter † factum sit, non sine obiurgatione tui maxime nominis retundat nostra præceptio, quod ad iniuriam Dei (à quo specialiter sacerdotalium est gratia dignitatum) didicerimus admissum.

† al. similiter

Item Leo episcopus vrbis Romæ Anastasio Thessalonicensi episcopo, epist. 82. al. 84. c. 8.

¶ Qui alienam cathedram appetit, ab ea expulsus etiam propria careat. C. XXXI.

Poly. l. 1. ti. 9.
Ans. l. 6. c. 104.
Burc. l. 1. c. 74.
Iuo, p. 5. c. 103.

SI quis episcopus mediocritate ciuitatis suæ despecta, administrationem celebrioris loci ambierit, & ad maiorem [b] plebem se quacumque ratione transtulerit; non solum à cathedra quidem pellatur aliena, sed carebit & propria: vt nec illis præsideat, quos per auaritiam concupiuit; nec illis, quos per superbiam spreuit. Suis igitur terminis contentus sit quisque; nec supra mensuram iuris sui affectet augeri.

SI quis.] CASVS. Anastasius Thessalonicensis episcopus quæsiuit a Leone, quam pœnam pati debeat episcopus, qui minore ciuitate deserta se trāsfert ad maiorem ambitiose. Et respondetur, quod suam perdere debet, & illam quam per ambitionem concupiuit. Idem est casus sequentis cap.

b ¶ Ad maiorem.] multo fortius si ad parem: quia facilius dispensatur in maiori quàm in pari. extra de translat. licet. ad minorem etiam difficilius quàm ad parem. extra de translat. cum ex illo. & est hic præsumptio canonis, quia eo ipso, quòd transit ad maiorem præsumitur esse ambitio potiusquam leuitas: quia nullus transit ad minorem. extra de cler. non residen. c. 1.

Item ex concilio Meldensi, c. 30.

¶ Vtraque careat ecclesia, qui contemptu minoris ecclesię ad maiorem aspirat. C. XXXII.

Burc. l. 3. c. 48.
Iuo, p. 3. c. 52.
Pann. l. 2. c. 45.
† al. aspirare contenderit

SI quis de ordine sacerdotali, contemptu minoris ecclesiæ ambitiose, & improbe ad potiorem aspirauerit; † canonica erga eum definitio conseruetur; hoc [α] est, vt vtraque careat.

α ¶ Hoc est, vt vtraque careat.] *Hæc non sunt in Meldensi impresso, habentur tamen apud ceteros quoque collectores.*

Qui vero pretio ecclesiam vacantem ingressus fuerit, ab officio suo deponendus est, sicut in Rothomagensi concilio legitur.

QVI VERO. CASVS. Dictum est supra de ambientibus. Nunc vero dicit de his qui pretio vacantem ecclesiam ingrediuntur, qui sunt deponendi.

¶ Deijciatur à clero, qui muneribus ecclesiam acquirere tentat. C. XXXIII.

In capitu. l. 7. c. 206.
Burc. l. 3. c. 114
Iuo, p. 3. c. 90.
Pann. l. 2. c. 49.

SAncitum est, atque omnibus modis prohibitum, vt si quis presbyter inuentus fuerit alicui clerico, vel laico munera dare, vel dedisse, aut aliam [c] pecuniam tribuere, vt alterius presbyteri ecclesiam surripiat, [α] aut vacantem pretio redimat, pro hac cupiditate, seu rapina, seu præsumptione turpis lucri gratia deijciatur à clero, & alienus existat à regula.

α ¶ Surripiat, aut.] *Addita sunt ista duæ voces ex Burchardo. Nam viuente presbytero possessore non potest dici vacans ecclesia.*

SAncitum.] CASVS. Statutum fuit in Rothomagensi concilio, vt quicumque pecuniam dederit, vel aliud munus clerico vel laico pro aliqua ecclesia vacante, ab officio suo repellatur.

c ¶ Aut aliam pecuniam.] Aliam bene dicit, quia quidquid habent homines, pecuniæ nomine censetur. prima, quæst. tertia, per totum.

ADDITIO. Ad idem 18. quæstio. prima, si infidelis, in fine. Arch.

QVOD

In libro 7. capitularium, c. 206. est verbum, surripiat, *sed deest alterum membrum*, aut vacantem pretio redimat. *Iuo, & auctor Pannormia habent vt antea Gratianus*, ecclesiam vacantem pretio redimat.

§ *Quòd vero communi consilio, atque aliorum vtilitate mutationes episcoporum fieri possint, & in ecclesiis, à quibus recesserint, eis viuentibus alij substitui valeant, Anterus Papa demonstrat epistola septima scribens episcopis Baetica, & Toletana prouincia.*

¶ Necessitatis, vel vtilitatis causa episcoporum mutationes fieri possunt. C. XXXIIII.

Mutationes episcoporum scitote communi vtilitate, atque necessitate fieri licere; sed non propria † cuiusquam voluntate, aut dominatione. Petrus [a] sanctus magister noster, & princeps Apostolorum de Antiochia vtilitatis causa translatus est Romam, vt ibidem potius proficere posset. Eusebius quoque de quadam parua [b] ciuitate, Apostolica auctoritate mutatus est Alexandriam. Similiter Felix de ciuitate, in qua ordinatus erat, electione ciuium propter doctrinam, vitamque bonam, quam habebat, [auctoritate [a] huius sanctae sedis, &] communi episcoporum, & reliquorum sacerdotum, ac populorum consilio translatus est Ephesum. Non enim transit de ciuitate ad ciuitatem, nec transfertur [c] de minori ad maiorem, qui hoc non ambitu, nec propria voluntate facit; sed aut vi à propria sede pulsus, aut necessitate coactus, aut vtilitate loci, aut populi, non superbe, sed humiliter ab alijs translatus, & inthronizatus est. *& infra.* ¶ Nam sicut episcopi habent potestatem ordinare regulariter episcopos, & reliquos sacerdotes; sic quoties vtilitas, aut necessitas coegerit, supradicto modo & mutare, & inthronizare potestatem habent. [non tamen sine sacrosanctae Romanae sedis auctoritate & licentia.] *& infra.* ¶ Alia etenim † est causa vtilitatis, & necessitatis; alia auaritiae, ac praesumptionis, aut propriae voluntatis.

[a] ¶ Auctoritate huius sanctae sedis, &c.] *Haec verba non leguntur in epistola Anteri, neque in Pannormia, neque apud Burchardum, & Iuonem. Sunt tamen apud Anselmum, & in Polycarpo & vetustis Gratiani exemplaribus. Idem quoque est de verbis illis prope finem capitis*, non tamen sine sacrosanctae Romanae sedis auctoritate, & licentia: *quae propter hanc causam virgulis sunt inclusa.*

Item Pelagius Papa secundus Benigno archiepiscopo, epistola secunda.

¶ Causa necessitatis mutationes episcoporum fieri possunt. C. XXXV.

Scias frater dilectissime, aliud esse causam necessitatis, & vtilitatis; aliud causam praesumptionis, ac propriae voluntatis. Non ergo mutat sedem qui non mutat mentem, idest, qui nō causa auaritiae, aut dominationis, aut propriae voluntatis, vel suae delectationis † migrat de ciuitate ad ciuitatem; sed causa necessitatis, aut vtilitatis mutatur.

Poly. l. 1. ti. 9. Ans. l. 6. c. 94. Burc. l. 1. c. 77. Iuo. p. 5. c. 185. Pann. l. 3. c. 69.

† *al. non libitu cuiusquā, aut dominatione*

Plura sunt verba in orig.

† *al. quoque*

Poly. l. 1. ti. 9. Ans. l. 6. c. 97.

† *al. electionis*] *al. dilectionis*

QVOD VERO. Haec est quinta pars q. in qua probare intendit, quod de licentia Papae ex iusta causa bene possunt fieri mutationes, & quòd vnus debet esse praelatus in vna ecclesia. & hoc probat per sex auctoritates. Ioan. de Fant.

CASVS. Iste § respicit illum §. s. eod illud vero Cypriani. vbi facta est mentio de mutatione episcoporum, quòd posset fieri auctoritate populi, & communi cōsilio episcoporum. probat hoc vsque ad §. [Hoc non solum.]

Mutationes.] CASVS Docet Anterus Papa in hoc capitulo, quod mutationes episcoporū possunt fieri pro communi vtilitate, vel necessitate, & auctoritate sedis Apostolicae: & hoc probat tribus exemplis, scilicet Petri, Eusebij, & Felicis: qui de minoribus locis ad maiora sunt translati; nec dicuntur isti tālite, vel sedem mutare, cum hoc non faciāt per ambitionem, sed inspecta cōmuni vtilitate vel necessitate hoc faciunt.

[a] ¶ Petrus.] 22. dist. sacrosancta.

[b] ¶ Parua.] s. Vercellina. & regulare est, vt à minori promoueatur ad maius, vt 93. dis. legimus. in fi. ff. de mune. & hono. vt gradatim. sed non econuerso.

[c] ¶ Nec trāsfertur.] praesumit enim canō locū non mutari, cū animus nō sit mutatus, sicut virgo censetur, cum non sit animus corruptus, licet corpus sit corruptū. 32. q. 5. ita ne. sic propter animū bonū iudicat canon etiā iniustum factum bonū. 23. q. 8. occidit. & q. 7. quòd autem. & 32. q. 5. proposito.

Virgo dici potest etiā corrupta.

Scias.] Quidam dicebāt, quod nec causa vtilitatis, nec causa necessitatis

tatis poterant episcopi mutare sedes. quare Benignus archiepiscopus quæsiuit à Pelagio, vtrum benedicerent. Et respondet, quòd non: quia plurimorum vtilitas præferenda est vnius vtilitati vel voluntati. Nec dicuntur isti transire, vel mutare, qui hoc non faciunt per

Aquil. l. si quis fumo. ff. de præscr. ver. l. qui seruandarum. aliud tamen videtur in prælato, vt ille semper teneatur præponere vtilitatem ecclesiæ, suæ propriæ vtilitati, vt 12. q. 4. quicumque. ¶ Cum ergo detrimentū quis patitur pro publica vtilitate, potest suam præponere vtilitatem. 19. q. 2. duæ. 14 dist. qd aut. quia ordinata charitas à se incipit. 23. q. 5. si non licet. de pę. dist. 6. q vult. Vel dic, quod quando priuata vtilitas includitur in communi, tunc præponitur communis, vt est in prælatura, vt ar. ff pro socio. l. actione. §. Labeo. Vel distingue: aut vtilitas in acquirendo consistit, aut in dāno vitando; tunc secus, vel econuerso.

† De hoc leg. & not. ī. ea. c. placuit.

¶ Concor. tex. cū glo. in versi. eo tempore, l. l. actione. §. Labeo. ff. p soc. & gl. in l. 1. & ibi Pet. Cyn. & Bar. ff. solu. matr.

Nam† plurimorum [a] vtilitas vnius vtilitati, aut voluntati præferenda est. [b] Aliud [c] est enim mutare, & aliud mutari. *& infra.* ¶ Nam aliud est sponte transire, & aliud est coacte, aut necessitate venire. Vnde non isti mutant ciuitates, sed mutantur: quia non sponte, sed coacte hoc agunt. *& infra.* ¶ Non ergo bene intelligunt ecclesiasticas regulas, qui hoc negant causa necessitatis, vel vtilitatis fieri posse, quoties communis vtilitas, aut necessitas persuaserit.

Idem in eadem epistola paulo inferius.

¶ Christum negare conuincitur, qui necessitatem patientibus misericordiam non impendit.

C. XXXVI.

1. Reg. 22.

OMnis, qui gemebat, & vexabatur à Saul, fugiebat, & veniebat ad Dauid.] Si ergo pijssimus, atque iustissimus Dauid sciret [d] peccatum esse persecutionem fugientes, & transeuntes de loco ad locum, & de ciuitate ad ciuitatem recipere; tales nequaquam reciperet, nec secum teneret, nec in alijs ciuitatibus eos collocaret. Qui enim persequuntur Domini episcopos, eosque de ciuitatibus ad ciuitates transire compellunt; non eos tantum persequuntur, quantum Dominum nostrum Iesum Christum, cuius legatione funguntur. Nec ipsi in hoc peccant episcopi, quoniam non sponte, sed coacte [e] hoc agunt; sed illi, qui eos persequuntur: nec ipsis episcopis hoc imputari potest, sed illi qui eos hoc agere cogunt. *& infra.* ¶ Qui autem negant misericordiam faciendam fugientibus, ac necessitatem patientibus, ipsum Christum negant, qui est misericordia, & veritas. *& infra.* ¶ Negat misericordiam necessitatem patientibus, qui populis indigentibus diuinis ministerijs, † & non habentibus proprium episcopum, qui eos instruat, causa vtilitatis, atque necessitatis, ex alia ciuitate, licet minor [f] sit, in eam, quæ non habet episcopum doctiorem, [g] vel vtiliorem, [h] meliori consilio, non sponte transeuntem, sed maiorum exhortatione mutare, † aut episcopum eiectum, & persecutionem patientem causa vtilitatis, aut necessitatis inthronizari non permittit.

† mysterijs

† al. mutari

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 27.

ADDITIO. De hoc no. extra de post. præla. bonæ. 1. de regu. licet. Arch.

c ¶ Aliud.] vt ī. dist. 6. testamentum. & extra quod met. cau. factis.

OMnis.] CASVS. Quidam dicebāt episcopos expulsos à ciuitatibus nō esse recipiēdos, & in alijs ecclesijs collocādos. item asserebāt, quod causa vtilitatis nō debebant mutari de minori ciuitate ad maiorem. Sed docet Pelagius exēplo Dauid eos esse recipiendos, qui si sciret esse peccatū, expulsos à Saule nō recepisset. non enim peccāt expulsi: sed potius qui cogūt eos fugere. Similiter causa vtilitatis licite fit mutatio de minori ad maiorē & qui contradicunt, misericordiā negāt, scilicet, qui nolunt mutare, idest, mutando tradere episcopū causa vtilitatis vel necessitatis, vel deiectum recipere.

per ambitionem, sed potius mutari. Vnde male dicebant illi qui asserebant episcopos non posse sedes mutare causa necessitatis vel vtilitatis.

a ¶ Plurimorum.] illuc potius accedat prælatus, vbi plus lucri potest facere, licet maior sit ibi pœna sua, vt ī. ea. c. 1. & hic apparet ratio, quare episcopus non debeat fieri monachus inuito Papa: quia ibi consulit propriæ vtilitati tantum, vt 2. q. 7. sancta. sed hic communi & propriæ, quæ duo sunt præferenda propriæ tantum, vt 2. q. 7. sancta.

b ¶ Præferenda est.] nam cum quis vocatur ad prælaturam, non præponet priuatum commodum communi, vt hic, & 8. q. 1. in scripturis. & 16. q. 6. vos aūt. Et hoc intelligas cum per publicum non impeditur priuatum, aliàs enim suam vtilitatem potest præferre. ff. de iudi. si longius. ff. de alb. licet autem. ff. ad legem

Vtilitatem suā an possit quis præferre publicæ.

d ¶ Sciret.] arg. quod eo ipso videtur aliquid bonum & iustum, quod à bono factum est. 37. dist. qui de mensa, & 9. q. 2. Lugdunensis.

e ¶ Coacte.] precibus superiorum. sic ī. e. qualiter. vel dicetur enim, quod non possit cogi. vt 74. dist. vbi Vel dic, quod potest quis cogi, vt de nolente fiat volens, 3 vt 23. q. 4. displicet. & 74. dist. placuit. Papa tamen absolute potest aliquem cogere, vt 9 q. 3. per principalem.

f ¶ Minor.] sed numquid tenetur minor populus suū epm maiori concedere, cum nemo cogatur de suo beneficiū facere. 10. q. 2. precariæ? Respon sic, si alium potest habere æque idoneum. vel loquitur in eo casu cum ibi magis vtilis erit, vt ff. locati. si domo.

g ¶ Doctiorem.] oia cōparatiua positiue hic ponūtur.

h ¶ Et vtiliorem.] scilicet illis.

1 Hoc no. ī. 1. q. 6. sicut. ibi videas.

3 Argu. ff. so mat. l. 1. in princ. ff. de euict. in creditoré. cum sim simil. secundum Ioan. de Fant.

E pisco-

¶ Non ambitione, sed synodali auctoritate, de ecclesia ad ecclesiam episcopus transeat.

C. XXXVII.

Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat: nec quisquam inferioris ordinis clericus. Sane, si vtilitas ecclesiæ fiendum poposcerit, decreto pro eo clericorum, & laicorum episcopis porrecto in præsentia synodi transferatur; nihilominus alio in locum eius episcopo subrogato. Inferioris vero gradus [a] sacerdotes, vel alij clerici concessione suorum episcoporum possunt ad alias ecclesias transmigrare. — Iuo, p. 5. c. 125. Pan. l. 3. c. 70.

Item ex eodem Carthaginensi 4. c. 33.

¶ In proprio gradu episcopi, vel presbyteri in aliena suscipiantur ecclesia. C. XXXVIII.

Episcopi vel presbyteri, si causa visitandi ad ecclesiam alterius episcopi venerint, in gradu [b] suo suscipiantur; & tam ad verbum faciendum, quàm ad oblationem consecrandam inuitentur. [c]

Item Calixtus Papa omnibus Galliarum episcopis, epistola secunda, c. 3.

¶ Ecclesia vnius episcopi ab alio disponi non debet.

C. XXXIX.

Poly. l. 1. ti. 8. Ans. l. 6. c. 103. Burc. l. 3. c. 49. Iuo, p. 3. c. 53. & p. 5. c. 101.

Sicut alterius vxor nec adulterari ab aliquo, vel iudicari, [d] aut disponi, nisi à proprio viro, eo viuente, permittitur; sic nec vxor episcopi, † quæ eius ecclesia, vel parochia indubitanter intelligitur, eo viuente, absque eius iudicio & voluntate alteri ‡ iudicari, vel disponi, aut eius concubitu frui, idest, ordinatione, conceditur. Vnde ait Apostolus: [Alligata est vxor legi, quamdiu vir eius viuit: eo vero defuncto, soluta est à lege viri.] Similiter & sponsa episcopi (quia sponsa, vxorq; eius dicitur ecclesia) illo viuente ei est alligata: eo vero defuncto soluta est: [Et cui voluerit, nubat, tantum in Domino] id est regulariter. [e] Si enim eo viuente alteri nupserit, adultera iudicabitur. Similiter & ille, si alteram sponte duxerit, adulter existimabitur, & communione priuabitur. Si autem persecutus fuerit in sua ecclesia; fugiendum illi est ad alteram, eique est associandus, dicente Domino: [Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.] Si autem vtilitatis causa fuerit mutandus; non per se hoc agat, sed fratribus inuitantibus, & auctoritate huius sanctæ sedis faciat, non ambitus causa, sed vtilitatis, aut necessitatis.

† al. episcopi, vel presbyteri

‡ al. ab altero dijudicari]

Rom. 7.

Ibidem.

Matt. 10.

Episcopus.] CASVS. Constituit Carthaginen. concilium, quod nec eps nec clericus inferioris ordinis transeat de loco ignobili ad nobilem per ambitionē. sed si vtilitas exegerit, episcopus transeat auctoritate Papæ, & in præsentia synodi, decreto clericorum, & laicorū porrecto episcopis pro eo quod debet trāsferri. Alij vero clerici transferuntur de voluntate suorum episcoporum.

a ¶ Gradus.] quod verū est de ijs qui sub sunt episcopis nullo mediante, vt 71. dist. clericos. & extra de renun. admonet. sed si alijs subsunt, vt abbatibus, vel aliis, eorū consensus requirēdus est vt 54. dist. c. 1. & 2. & 9. q. 3. conquestus & 63. dist. quāto. Quid si clericus non vult transire de minori ad maiorem? Dico. quod non potest cogi ab episcopo, quia nemo crescere cogitur inuitus. 74. dist. gesta. & 63. dist. quāto. hoc autem Papa potest. Sed si ad aliū episcopatum vocatus est episcopus, necessarius est cōsensus episcopi. 71. dist. per totum 85. dist. Florentinū. Ioannes. Ego credo, † quod episcopus potest cogere clericum vt transeat ad maiorem locum, cum maiora facere possit, vt extra de excess. prael. sicut. & ad hoc facit extra de æta. & qua. quæris. B.

Clericus an possit per episcopum cogi trāsire ad maiorē ecclesiam.

† Et male. in predic. c. gesta. secundum. H. & L. sed compelli pōt à Papa solum vt supra dicitur, secundū L. & H.

b Episcopi.] ¶ In gradu.] idest, honore.

c ¶ Inuitētur.] aliàs non licet. 9. q. 2. nullus. & 6. q. 3. scriptū.

Sicut alterius vxor.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima dr, quod sicut vxor alicuius non debet cognosci vel disponi nisi à proprio viro; ita ecclesia, vel parochia episcopi nō debet iudicari vel disponi nisi à proprio episcopo: & sicut vxor (vt dicit Apostolus) mortuo viro suo potest nubere cui vult; ita defuncto episcopo ecclesia potest alteri cōcedi. In secunda parte dicitur, quod si episcopus non potest permanere in sua ecclesia, fugiat ad aliam. hoc probat auctoritate Christi. In tertia parte dicitur, quod episcopus causa vtilitatis & fratribus inuitantibus potest mutari: sed hoc cum auctoritate sedis Apostolicæ fiat. Secunda pars incipit ibi, [Si vos persecuti.] Tertia ibi, [Si autem vtilitatis.]

d ¶ Iudicari.] ff. de iurisd. om. iud. qui iurisdictioni. contra. vbi dicitur, quod nullus sibi vel suis ius dicere potest. Resp. iudicare potest maritus vxorem corrigendo eam. 33. q. 4. duo ista. sed non verberando eam, vt C. de repu. consensu. quia illa aliena sunt ab ingenuis, vt ibi dicitur; sed temperate potest eam castigare; quia est de familia sua. 33. quæst. 5. hæc imago sicut dominus seruum. Institu. de his qui sui vel alieni iuris sunt. § fina. & etiam mercenarium suum. ff. de pœnis respiciendum. non autem in forma iudicij potest eam iudicare.

Maritus vxorem castigare potest.

e ¶ Regulariter.] idest, homini suæ professionis 28. q. 1. cave. Vel sine suspicione turpitudinis. 32. q. 1. si quis vxorem.

HOC NON SOLVM. Hæc est 6. pars q. in qua reprehendit eos, qui occupant locum viuentis, cum duo simul esse non possint. Io. de Fant.

CASVS. Dictum est s. in c. sicut. quod episcopo viuente sua ecclesia non debet alteri nubere. Nunc dicit idem esse

b ¶ Imperator.] argum. quod omnes reges coronabit Imperator, vt dixi. 63. dist. Hadrianus II. cum plures sunt reges, vt 6. q. 3. c. 2. Io.

c ¶ Vnus.] tamen quandoque fuerunt duo Imperatores de facto, vt 21. dist. nunc autem. Quid ergo dicemus de Græculo? 2 videtur, quod iste sit Imperator: quia Cōstantinus illuc transtulit imperium, vt 96. dist. Constantinus, & Imperator appellatur, vt extra de maio. & obe. c. solitæ. sed nō est ita, quia Romana ecclesia transtulit imperium ad Alemanos ab oriente. extra de elect. c. venerabilem. Ioan.

2 Dic quod nō est ver⁹ nec vniuersalis Imperator, secundum Alex. in l. q. cūque. col. 5. ff. de of. eius cui mā da. est iuris di.

a ¶ Aut necessitatis.] *Hæc non sunt in ipsa epistola; sed habentur apud Anselmum. Necessitas autem præbet iustam causam translationi. sup. ead. c. scias.*

6 *Hoc non solum de episcopis, verumetiam de quibuslibet ecclesiæ ministris intelligitur, ne videlicet in locum viuentis alter obrepat.*

Vnde beatus Gregorius scribit Natali Salonitano episcopo de eo, qui in archidiaconatum alterius se promoueri consenserat, lib. 2. indict. 10. epist. 14. & 16.

¶ Deponatur, qui locum alterius inuadere non timet. C. XL.

Iuo, p. 6. c. 342.

EVm, qui contra iustitiæ regulam in archidiaconatum [a] alterius se prouehi consensit, ab eiusdem archidiaconatus honore deponimus. Qui, si vlterius in loco eodem ministrare præsumpserit; se participatione communionis sacræ nouerit esse priuatum.

Item Hieronymus ad Rusticum monachum, epistola quarta.

¶ In vna ecclesia duo prælati esse non debent. C. XLI.

Iuo, p. 5. c. 356.

† principes sunt] orig.

Gen. 25.

IN apibus princeps † vnus est, grues vnam sequuntur ordine litterario: Imperator [b] vnus, [c] iudex [d] vnus prouinciæ. † Roma, [e] vt condita est, duos fratres simul habere reges non potuit, & parricidio [f] dedicatur. In Rebeccæ vtero Esau & Iacob bella gesserunt: singuli ecclesiarum episcopi, singuli archipresbyteri, singuli archidiaconi, [g] & omnis ordo ecclesiasticus suis rectoribus nititur.

7 *Ecce in quibus casibus episcopo viuente, alius potest ei substitui: quamquam secundum rei veritatem non viuente episcopo talis probetur succedere. Translatus enim ab vna ciuitate ad aliam desinit [h] esse episcopus illius ciuitatis, à qua transfertur: atque ideo, qui huic succedit, non viuente, sed defuncto [i] quodammodo episcopo, probatur substitui. Sed inter eum qui host. luatis necessitate, &*

† Circa istud c. posset quæri, an Papa, & Imperator sint superillustres. dic quod non; immo sunt super omnes gradus, secundū Cy. & Rayn. in l. fin C. vbi senat. vel cla. & Ioā. And. in ad. ad Spec. in tit. de iuris. om. iud. & Alberi. de Rosa. in l. imperiū. ff. de iur. om. iu. & Alex. de Imo. in l. quicumque. col. 4. ff. d of. eius cui mand. est iu.

3 Hanc rō nē hic probat Hu. dicēs, quod ideo excusat & dispensatur cum eo. & idem L.

d ¶ Iudex vnus.] sed immo decē sunt iudices prouinciæ, vt 6. quæst. 3. scitote. sed hic appellat iudicem regem: alibi tamen videtur, quod vnus sit iudex prouinciæ præter regem, vt 23. q. 4. duo ista.

e ¶ Roma.] ff. de rerum diui. l. vltima. contra ibi dicitur, quod ideo Romulus interfecit Remum, quia muros transilijt: Respondeo. Nam potuit hoc idem fecisse ex inuidia.

f ¶ Parricidio.] large sumpto nomine, vt ff. ad legem Pompeiam de parricidijs. l. prima.

g ¶ Archidiaconi.] s. in quolibet archidiaconatu erit vnus archidiaconus. non autem prohibet quin in vna ecclesia possint esse plures archidiaconi, vt 93. dist. diaconi.

ECCE IN QVIBVS. Hæc est 7. pars q. in qua probatur de mutatione causa necessitatis, & leuitatis. Ioan. de Fant.

CASVS. Ostendit supra Gratian. in quibus casibus viuenti prælato alius potest substitui. Nunc ostendit, quod si veritaté inspiciamus, supradictis casibus non succedit quis viuo, sed mortuo. Nam ex quo quis renunciat ecclesiæ, vel transfertur in aliam ciuitatem, quodammodo dicitur esse mortuus quo ad ecclesiam primam: quia in ea desinit esse prælatus. Ideoque qui succedit huic, non dicitur succedere viuo, sed defuncto. Et ostendit differentiam inter istum qui necessitate hostilitatis, & illum, qui vtilitate transfertur: quoniam, qui in hostilitate transfertur: hostilitate recedente redit ad ecclesiam suam quam dimisit: secus si vtilitate.

h ¶ Desinit] 21. q. 2. si quis iam translatus.

i ¶ Defuncto.] cum enim loco eius succedit, pro mortuo habetur. ff. pro soc. l. actione. § publicatione.

esse intelligendum de quibuslibet ministris ecclesiæ, sicut de archidiacono, vt in c. proxi.

EVm qui contra.] CASVS. Natalis episcopus Salonitanus iniuste repulit Honoratum ab archidiaconatu, & eo viuente alterum sibi substituit. sed Grego. deposuit illum substitutum, & si præsumeret in eodem loco vlterius ministrare, sacra communione se nouerit esse priuatum.

a ¶ Archidiaconatum.] sed nonne iste debuit deponi, vt 3. quæst. 2. audiuimus. & 2. quæst 1. in primis? Sed iste excusabatur auctoritate maioris, 3 qui hoc fecerat. 24. quæst. 5. dixit Dominus. & 28. dist. diaconi.

IN apibus. CASVS. Hieronymus probat hic sex similitudinibus plures prælatos non debere esse in eadem ecclesia: sed singuli prælati debent esse in singulis ecclesijs.

Astoralis.] CASVS. Ioannes Lissitanæ ciuitatis episcopus ab hostibus est repulsus, & ideo Grego. dedit ecclesiam Scyllatinam ei hac conditione, vt cessante hostilitate ad suam ecclesiam reuertatur. Si vero continua premeretur captiuitate: perpetuo ibi permaneret.

eum, qui vtilitatis causa transfertur, hoc interest; quòd ille, qui metu hostilitatis ad aliam transit, si priorem contigerit aliquando ab hostibus liberam fieri, ad eamdem illum redire oportet.

Vnde Gregorius Papa scribit Ioanni episcopo Scyllatino † lib. 2. indict. 10. epist. 25.

† al. Squillaceno Ioan. diac. l. 3. c. 15.

¶ Qui metu hostilitatis ad alium locum transierit, postea ad suam ecclesiam redire oportet.

C. XLII.

PAstoralis officij cura nos admonet destitutis ecclesijs proprios constituere sacerdotes, qui gregem Dominicum debeant pastorali solicitudine gubernare. Propterea te Ioannem ab hostibus captiuatæ Lissitanæ ciuitatis episcopum in Scyllatina ecclesia cardinalem necesse duximus constituere sacerdotem: vt susceptam semel animarum curam intuitu futuræ retributionis impleas: & licet à tua ecclesia sis hoste imminente depulsus, aliam, quæ pastore vacat, ecclesiam debes gubernare: ita tamen, vt si ciuitatem illam ab hostibus liberam effici, & Domino protegente ad priorem statum contigerit reuocari; ad eam, in qua prius es ordinatus, ecclesiam reuertaris; sin autem prædicta ciuitas continua captiuitatis calamitate premitur; in hac in qua à nobis incardinatus [a] es, debeas ecclesia permanere.

Poly. l. 1. ti. 8. & l. 3. ti. 14. Ans. l. 6. c. 99. Burc. l. 1. c. 123 Iuo. p. 5. c. 224.

[a] ¶ Incardinatus.] *supra dist. 71. c. fraternitatem. de huius vocis notione est adnotatum.*

Qui vero vtilitatis causa transfertur, nequaquam ad priorem redire cogitur. Est etiam alius casus, in quo episcopus viuenti episcopo substituitur. Cum enim aliquis relicta priori cathedra, sua auctoritate ad aliam transierit; si alius ei substitutus fuerit, licet ille prioris ecclesiæ

¶ Gubernare.] videtur, quòd iste episcopus sub conditione, vel ad certum tempus fuerit institutus: sed beneficia sub conditione non dantur. 1. q. 2. quàm pio. nec ad tempus, supra eod. quamuis. 70. dist. sanctorum. nec conuenit moribus nostris temporales filios habere. ff. de adoptionibus, quæsitum. sic ff. de reg. iur. actus. sicut libertas ad tempus datur. ff. de manu. testam. libertas. nec hæreditas. Instit. de hæred. insti §. hæres. nec matrimoniū. 32. q. 2. solet. Potest dici purã esse institutionẽ, sed sub conditione resoluitur, vt ff. de in diẽ addic. l. 2. simile extra de fil. presbyt. veniens. & simile extra de pignoribus. c. illo. vel dic, quòd iure postliminij restituitur ei prior episcopatus, sic 16. q. 3. prima. non enim potest dici, quòd maneat episcopus prioris ecclesiæ. Sic enim esset episcopus vtriusque: cõtra illud quod est 21. q. 1. relatio. & est simile C. de cu. fur. cum alijs. & tunc dices, q prior locus desinit esse religiosus, vt ff. de relig. cum loca. sed postea eam repetit iure postliminij, vt 24. q. 1. cum per bellicam. Vel dic, q papa sub conditione, vel ad certum tempus potest aliquem instituere prælatum: sicut miles sub conditione, & ad certum tempus instituit hæredem. ff. de mili. testa. in fraudem §. si miles. Ioan.

Verũ est à iure reprobata, & sic loqtur c. q̃ pio. & ext. de pactis. c. fin. cum similibus. Hic aũt loquitur qñ est tacita cõditio à iure inducta. Archid.

[b] ¶ Reuocari.] Argum. quòd restituta re in pristinum statum, omnia iura restituuntur, [2] vt extra de electio. quia diligentia, 16. quæstio. tertia, prima. & si quis peruenerit ad meliorem fortunam, tenetur ad pristinam obligationem. 16. quæst. 7. ab infirmis. ff. quemadmodum ser. amit. si locus. & C. qui bo. cedere pos. l. 2.

[2] Argum. cõ 16. q. 7. & hoc diximꝰ. vbi de hoc. & extra de verb. sig ab bate. in fi.

[c] ¶ Reuertaris.] cum ergo teneatur redire, non ergo desinit esse episcopus primæ ecclesiæ. & sic episcopus est duarum ecclesiarum. contra illud 21 quæst. 1. relatio. Baz. vero dicit, q est episcopus vtriusque, sicut in matrimonio carnali dixit, q aliquis potest esse maritus duarum, si vxor intrat religionem. Sed contra. nam ille locus desijt esse ecclesia per captiuitatem, vt ff. de relig. cum loca. Sed non est ita: quia ipsa sacramenta ecclesiæ vera dicimus esse apud hostes, vt prima quæstione prima, quod quidam. & quod dicit lex, quòd desinit esse sacer locus, intellige quia viduatus est sacris ministerijs. Ciuitas autem desinit esse inductione aratri. ff. qui. mo. vsusfruct. amit. l. si vsusfructus. & collegium translatis personis. ff. de coll. illicitis. l. 3. Sed pone econuerso, quòd episcopus sit captus, & non ciuitas, tunc bene constituetur alius, vt dicunt quidam, quia si tutor est captus ab hostibus, alius dandus est; & tamen si captus redierit, omnia recuperat iure postliminij, & ille alius desinit esse tutor, vt In sti. de Attilia. tuto. § ab hostibus. quod non concedo. [3] quia sic offenderetur illa regula. 16. quæst. 7. inuentum.

Eps duarũ ecclesiarũ an possit aliquis esse.

[3] Et bene, vt satis colligitur extra li. 6. de sup. negli. præla. si episcopus. Ar.

QVI VERO. CASVS. Dictum est supra, quid iuris sit, si causa necessitatis transfertur. Nunc vero ostendit, quod si causa vtilitatis transfertur, non potest ad priorem ecclesiam redire. Est etiam alius casus, in viuente episcopo substituitur alius, scilicet cum ecclesia sua derelicta est causa ambitionis, & sua auctoritate transit ad aliam, quo casu licet non desinat esse prælatus prioris ecclesiæ, tamen substitutus eam habebit.

Os sacerdotes.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd sacerdotes auctoritate propria de ecclesia sua migrantes ad aliam, tamdiu à communione remoueantur, quamdiu ad suas redierint ciuitates. sed si alius iam est sibi substitutus: tamdiu vacet qui deseruit suam oblig. l. prima. Non potest etiam dici, quòd vacabat, quia non fuit ecclesia adiudicata, maxime cum dicatur, quòd non ipso recessu perdat quis ecclesiam. Sed breuiter potest dici, quòd ille fuit admonitus, & per sententiam fuit ecclesia adiudicata. Vel dic, quod cum de iure debuit vacare, licet super hoc nõ esset lata sententia, potest alij adiudicari, vt extra de renunc. ex transmissa. extra de concess. præben. & eccle. non vacan. cap. litteras.

De hoc no. i. ea. §. ambitionis & vide quod no. 92. dist. si qui epi. & gl. 1. i quo. Arch.

episcopus esse non desierit; substitutus tamen episcopatum habebit.

Vnde Damasus vrbis Romæ episcopus scribit ad Paulinum Antiochenum, dicens.

¶ De sacerdotibus, qui relictis suis ecclesijs ad alias migrarunt. C. XLIII.

Poly. l. 1. ti. 9. Ans. l. 9. c. 95.

FOs sacerdotes, qui ab ecclesijs ad ecclesias migrauerunt, tamdiu à nostra communione habemus alienos, quamdiu ad eas redierint ciuitates, in quibus primitus sunt constituti. Quòd si quis alius alio transmigrante, in locum viuentis ordinatus a est; tamdiu vacet b sacerdotij dignitate, qui suam deseruit ciuitatem, donec successor eius quiescat in Domino.

Episcopalium etiam sedium mutationes, metu hostilitatis interueniente nonnumquam fieri solent.

Vnde Gregorius scribit Ioanni episcopo Vellitrano, libro secundo, epist. 11.

¶ Necessitate temporis episcopalium sedium mutationes fieri possunt. C. XLIIII.

Io. Diac. I vita B. Gre. l. 3. c. 17 Ans. l. 6. c. 98. Burc. l. 3. c. 89. Iuo, p. 3. c. 179. Pann. l. 2. c. 37.

† al. secure

† al. quæ Harenata ad S. Andreã apostolum dicũt

TEmporis qualitas admonet, episcoporum sedes antiquitus certis ciuitatibus constitutas ad alia, quæ secu† riora putamus, eiusdem diœcesis loca transponere; c quo & habitatores nunc † degere, & barbaricum possint periculum facilius declinare. Propterea te Ioannem fratrem coepiscopum nostrum Vellitrensis ciuitatis, sedemq; tuam in loco quondam † Arenata ad sanctum Andream apostolum præcipimus exinde transmigrari: quatenus ab hostilitatis incursu liberior existere valeas, & illic consuetudinem d solennium festiue disponas.

¶ Consuetudinem.] *Apud Ioannem Diaconum legitur,* consuetudine solenni festa disponas. *Apud Burchardum, & Iuonem,* consuetudinem solennium festorum. *In varijs B. Gregorij epistolarum editionibus,* consuetudinum solennium festa disponas.

8 *Item cum aliquis causa humilitatis Apostolicæ concessione de episcopali sede ad monachalem descenderit subiectionem, alius loco eius subrogari poterit; ille vero ad pontificatum resurgere nequaquam vlterius valebit.*

b ¶ Tamdiu vacet.] & sic videtur, quod eo mortuo possit repetere ecclesiam; sed non est verum. sic ergo quod hic dicitur, in fauorem ecclesiæ dicitur, quia eum non vult repetere. Vel ideo, quia ecclesia post mortẽ huius eum potest repetere. Sed pone, moritur substitutus, ecclesia repetit primum, ille non vult redire, potest ne cõpelli? Non videtur. videtur enim ecclesia renunciasse iuri suo non repetendo, cum potuit eũ repetere, & noluit, sed aliũ prælegit: immo vř, quod ipse repetere possit ecclesiam viuo secundo. & si obijcitur ei, quod habuerit ecclesiam pro derelicto, replicabit, quod illa alij adhæsit, vt ext. de diuor. significasti. quod nõ credo, vt 22. q. 6. nihil. ff. nequid in loco publ. l. 2. §. idem ait. Ioan.

Substituto mortuo, an possit, qui renũciauit ab ecclesia repeti.

EPISCOPALIVM. Ostẽdit Gr. de mutatione epõrũ. Nũc vult ostendere, quod ecclesia episcopalis mutari potest hostilitatis metu. & hoc probat seq. cap.

c Emporis.] T Ciuitas Vellitrensis multas patiebatur angustias à Barbaris. & ideo Gre go. Papa præcepit Ioanni episcopo, vt sedem episcopalem transferret ad sanctum Andream apostolum, vt barbaricum periculum facilius posset declinari, & diuina officia celebrentur festiue.

suam ciuitatem, donec substitutus quiescat in Domino.

Ecclesia pro derelicto habita, an possit repeti re integra.

a ¶ Ordinatus.] argumen. quòd re integra potest repeti ecclesia, quæ habita est pro derelicto. nam si cessit quis bonis rebus nondum distractis, potest eas repetere, vt argumen. C. de repud. hæred. l. vlt. & argumen. ff. de ces. bono. is qui. simile. ff. de decu. qui ad tempus. Sed quæro, cum iste substituebatur, aut vacabat episcopatus, aut non: si non vacabat, qualiter successit in locum viuentis? 1 argu. ff. de verb.

1 Sub. ĩ id 8. e. eũ qui, cum si. Arc.

c ¶ Transponere.] infra de consecrat. distinct. prima, tribus. infra 16. quæst. vlt. si quis. & quæst. 1. & tempo ris. vbi de hoc notaui plene.

ITEM. Hæc est 8. pars quæst. in qua quæritur de illis, qui causa pœnitentiæ relinquunt episcopatum, vtrũ possint fieri episcopi. Quid iuris sit habes extra de

Vnde in quinta [a] *actione Constantinopolitanæ synodi ccclxxxiii. Patrum, sub Ioanne Papa octauo, cui præfuit Petrus Presbyter Cardinalis, & Paulus Anconitanus episcopus, & Eugenius Ostiensis episcopus Apocrisarii Papæ dixerunt.*

[a] ¶ In quinta.] *Apud Iuonem, p.7. cap. 149. pro indice huius capituli leguntur hæc,* Ex actione quintæ synodi Constantinopolitanę trecentorum, & octoginta trium Patrum sub Ioanne Papa octauo, cui præfuit Petrus presbyter Cardinalis, & Paulus Anconitanus episcopus, & Eugenius Ostiensis episcopus. *Initium vero ipsius capitis est,* Apocrisarij Papæ dixerunt, Hoc nequaquam, &c.

¶ Episcopus, qui causa humilitatis monachus efficitur, ad Pontificatum redire non valet.

C. XLV.

HOc nequaquam apud nos habetur, vt quicumque de pontificali ordine ad monachorum, idest pœnitentium descenderit vitam, vlterius [a] possit ad pontificatum reuerti. *Item.* ¶ Præcepit sancta synodus, vt quicumque de pontificali dignitate ad monachorum vitam, & ad pœnitentiæ descenderit locum, nequaquam iam ad pontificatum resurgat. Monachorum enim vita subiectionis habet † verbum, & discipulatus, non docendi, vel præsidendi, vel pascendi alios. Iuo.p.7.c.149.

† λόγον ἔχει

¶ *Hæc synodus sub Ioanne octauo extat Græca in vaticana bibliotheca. Cuius synodi tres tantum canones cum explanatione Balsamonis editi sunt Lutetiæ, & apud ipsum inscribitur, Synodus in templo sapientiæ habita sub Photio Patriarcha. In secundo autem trium illorum capitulo habetur sententia huius capitis. visum autem est, vt omnia melius percipiantur, locum hunc græce, & cum noua interpretatione esse adscribendum.*

Φώτιος ὁ πατριάρχης, εἶπε, πῶς ὑμῖν δοκεῖ περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ τάγματος ἑαυτοὺς εἰς τὴν τῶν μοναχῶν καταλεγόντων χώραν, ἆρα εἰς ὑποταγὴν ἑαυτοὺς παραδόντες δύνανται ἔτι οἱ αὐτοὶ τῆς αὐτῆς ποιμεναρχίας ἔχεσθαι; οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης εἶπον, τοῦτο παρ' ἡμῖν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ σώζεται: ὅς τις γὰρ ἐὰν ἀπὸ ἀρχιερατικοῦ τάγματος εἰς τὴν τῶν μοναχῶν, τουτέστι τῶν μετανοούντων καταριθμηθῇ χώραν, οὐ δύναται ἔτι τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἑαυτῷ διεκδικεῖν ἀξίωμα. βασίλειος καὶ ἠλίας οἱ τοποτηρηταὶ τῶν ἀνατολικῶν θρόνων εἶπον, οὐδὲ παρ' ἡμῖν ἐφωράθη τοῦτο ποτὲ γενόμενον, τοὐναντίον μὲν οὖν μονάζοντες πρόεισιν εἰς ἀρχιερέας, ἀπὸ δὲ ἀρχιερέων εἰς μοναχοὺς κατερχόμενοι ἀρχιερεῖς μένειν οὐ δύνανται. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν, ὁριζέσθω καὶ περὶ τούτου κανών, πολλάκις γὰρ καὶ ἐν ἡμῖν ἀμφιβολίαι γίνονται περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, τῶν μὲν λεγόντων μὴ κωλύεσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς μοναχοὺς γενομένους τὰ τῶν ἀρχιερέων τελεῖν, τῶν δὲ οὐ συνδοκούντων ἐπὶ τούτῳ. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ εἶπον, ἐκτεθήτω κανών. ἁγία σύνοδος εἶπεν, ἔτι δὲ ἀξιοῦμεν ἐκτεθῆναι κανόνας περὶ τῶν εἰς τοῦτο μανίας, καὶ ἀπονοίας ἐλθόντων λαϊκῶν, ὥστε ἀρχιερεῖς ἢ ἱερεῖς θεοῦ τύπτειν, ἢ φυλακίζειν. καὶ τὰ λοιπά.

Φώτιος ὁ πατριάρχης εἶπεν, εἰ κελεύει ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη, ἀναγνωσθήτωσαν οἱ κανόνες: καὶ λαβὼν πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος, καὶ πρωτονοτάριος ἀνέγνω, εἰ καὶ μέχρι νῦν ἔνιοι τῶν ἀρχιερέων εἰς τὸ τῶν μοναχῶν κατιόντες σχῆμα ἐπὶ τῷ τῆς ἀρχι-

de renunc. post translationem. Dicas tamen breuius, quod si fuerint postulati, poterunt fieri episcopi, nisi pro crimine dimiserint episcopatum. Et hoc probat per v. capit. Ioan. de Fant.

CASVS. Ostendit Gr. alium casum, in quo viuente prelato potest alius substitui episcopus, scilicet qñ ingreditur monasterium causa humilitatis de licentia Papæ, quia decetero non potest ad episcopatũ resurgere. & ad hoc inducit sequens c.

HOc nequaquã.] CASVS. Statutum fuit in synodo Constantinopolitana, vt quicumque episcopus descenderit ad vitam monachorum, decetero non possit ad pontificatum reuerti, quia monachus discere debet, & non docere. Sed credo ꝙ Gr. melius dixisset, si dixisset propter conscientiã criminis ad agendam pœnitentiam, vbi dixit causa humilitatis quia tunc resurgere posset. Sed si vis eum saluare, dicas, ꝙ causa humilitatis trãsiuit, & ideo non potest redire ad episcopatum per se, sed de licentia Papę. Idem est casus seq. c. Hoc scilicet ingredi monasterium, quibusdam conceditur ad agendam pęnitentiam, sed nõ ad quietem seruandam.

a ¶ Vlterius.] tamen monachus qui numquã fuit episcopus, bene potest esse episcopus 16. q. 1. vos autem & 8. q. 1. in scripturis. & 18. q. 1. capit. vnico Item si plebanus aliquis sit monachus, postea pót fieri plebanus. vt 16. q. 1. si quos à clericatu. Dicunt quidam quod cũ quis dimittit episcopatum vbi plus proficere potuit præsumitur ꝙ propter conscientiã criminis hoc fecerit: sed

Eps semel, monasteriũ Ingressus, an possit iterũ redire ad epatum.

ροτιμίων ἐβιάζοντο διαμένειν ὕψει, καὶ τοῦτο πράττοντες παρεωρῶντο, ἀλλ' οὖν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος δὲ τοῦτο ῥυθμίζουσα τὸ παρόραμα, καὶ πρὸς τοὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως θεσμοὺς τὴν ἄτακτον ταύτην ἐπανάγουσα πρᾶξιν ὥρισεν, ἵνα εἴτις ἐπίσκοπος ἢ ἄλλος τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος πρὸς τὸν μοναδικὸν θελήσειε κατελθεῖν βίον, καὶ τὸν τῆς μετανοίας τόπον ἀναπληρῶσαι, μηκέτι τοῦτον τῆς ἀρχιερατικῆς ἀντιποιεῖσθαι ἀξίας. αἱ γὰρ τῶν μοναχῶν συνθῆκαι ὑποταγῆς ἔχουσι λόγον καὶ μαθητείας, ἀλλ' οὐχὶ διδασκαλίας ἢ προεδρίας, οὐδὲ ποιμαίνειν ἄλλους, ἀλλὰ ποιμαίνεσθαι ἐπαγγέλλονται. διὸ καθὰ προείρηται, θεσπίζομεν, μηκέτι τινὰ τῶν ἐν ἀρχιερατικῷ καταλόγῳ, καὶ ποιμένων ἐξεταζομένων εἰς τὴν τῶν ποιμαινομένων, καὶ μετανοούντων χώραν ἑαυτὸν μεταβιβάζειν. εἰ δέ τις τοῦτο τολμήσας πράξει μετὰ τὴν ἐκφώνησιν, καὶ διάγνωσιν τῆς νῦν ἐκπεφωνημένης ψήφου, αὐτὸς ἑαυτὸν ἀρχιερατικοῦ ἀποστερήσας βαθμοῦ, οὐκ ἔτι πρὸς τὸ πρότερον, ὅπερ διὰ τῶν ἔργων ἠθέτησεν, ἀξίωμα ἐπαναστρέψει. *idest*,

Photius Patriarcha dixit: Quid censetis de ijs, qui ex antistitum ordine seipsos in monachorum locum conferunt? Num qui seipsos subiectos esse voluerunt, possunt adhuc ijdem idem in gregem imperium tenere? Sanctissimi locum tenentes antiquioris Romæ dixerunt. Id apud nos minime fit, neque in more est positum. Quicumque enim ex antistitum ordine monachorum, id est pœnitentium ordini adnumeratus fuerit, is antistitis dignitatem non potest sibi amplius vendicare. Basilius, & Helias locum tenentes orientalium sedium dixerunt: neque apud nos id vmquam euenisse obseruatum est. Nam contra quidem monachi ad antistitum ordinem prouehuntur; at qui ex antistibus ad monachos descendunt, hi antistites manere nō possunt. Sancta synodus dixit, de hac etiam re canon constituatur. Nam & apud nos sæpe hac de causa dubitationes exoriuntur, nonnullis quidem ita dicentibus, non prohiberi antistites, quo minus cum monachi facti fuerint, antistitum muneribus fungantur: nonnullis vero hanc sententiam minime probantibus. Sanctissimi locum tenentes dixerunt, feratur canon. Sancta synodus dixit. Præterea vero æquum ducimus ferri canones de laicis illis, qui eo insaniæ, ac superbiæ deuenerunt, vt antistites vel sacerdotes Dei verberent, aut custodiæ tradant, & reliqua.

¶ Photius Patriarcha dixit, si vestra sanctitas iubet, legantur canones, eosq; in manus sumens Petrus Deo amicissimus Diaconus, & protonotarius legit. Quamuis hucusque nonnulli antistites ad monachorum habitum descendentes conati sint in antistitum fastigio manere, cumque id facerent, ea res neglecta est: Sancta tamen, & œcumenica hæc synodus hanc quoque negligentiam corrigens, atque inordinatam hanc actionem ad leges, quæ de statu ecclesiastico sunt, reuocans statuit; vt si quis episcopus, siue quis alius antistitis dignitatem obtinens, ad vitam monasticam descendere, & pœnitentiæ locum implere voluerit, hic antistitis dignitatem amplius non retineat. Monachorum enim instituta ad obedientiæ, ac disciplinæ rationem pertinent, minime vero ad magisterij, vel præfecturæ; atque eorum sunt, qui non alios pascere, sed pasci profiteantur. Quocirca quemadmodum dictum est, decernimus, ne quis posthac eorum, qui in antistitum catalogo sunt, atque in pastorum numero censentur, in eorum, qui pascuntur, ac pœnitentiam agunt, locum se transferat. Quòd si quis post promulgationem, ac notitiam huius, quæ nunc pronunciatur, sententiæ, id facere ausus fuerit; quando ipse seipsum antistitis gradu priuauit, pristinam, quam factis contempsit, dignitatem amplius non recuperabit.

sed hoc non est verum: quia sæpe ingreditur quis monasterium propter merita augenda, vt 27. q. 2. sunt qui dicunt. Intelligo ergo hoc cap. de eo, qui conuictus est de crimine, & detruditur in monasterium propter hoc, 1 vt extra de renunc. post translationem. Vel intellige de eo, qui humilitatis causa transiuit, & de licentia Papæ. & talis per se non potest redire ad epatum, sed de licentia superioris. Sed nūquid talis pōt esse abbas? non videtur, quia maioribus honoribus functo non licet inferiores recipere, vt C. de ijs qui ad ciuilia munera vocantur. l. maioribus. lib. x. Secus tamen credo, quia etiam potest esse plebanus, vt extra de renun. ad supplicationē. & 16. q. 1. si quos. & c. in parochia. Io.

1 Sub. vñ repellitur sicut qlibet pœnitēs 50. dist. si ille. aliàs secus, vt extra &c. vt sequitur.

Hoc ad pœnitentiam agendam, non ad quietem seruandam quibusdam conceditur.

Vnde Liberius Papa scribit omnibus episcopis, epist. 2.

Suggestum.] CASVS. Multi episcopi propter tribulationes extrinsecas monasterij quietem appetentes, greges sibi cõmissos relinquebant, & plures in futuro relinquere volebant: quod cum audisset Liberius Papa, scribit omnibus episcopis hortans eos, ne greges sibi commissos derelinquãt propter laborem vitandum, & quietem appetendam: sed potius perseuerent humiliter tribulationes sustinendo. Et hoc probat duabus auctoritatibus, scilicet Domini, & Pauli, & exemplo Christi, qui pro nobis redimẽdis passionem substinuit in cruce.

a ¶ Decipiat.] Arg. quod si quis dolo renunciet, quod tenet renunciatio: quod non est verum, vt 3. q. 1. redintegranda.

Sciscitaris. CASVS. Humifridus epũs expellebatur à Normãnis à suo epatu: ideoq; vt tribulationes declinaret, volebat in monasterio conuersari: & interrogauit Nicolaũ Papam, vtrum hoc facere posset. Et respõdet quod non: quia periculosum est in tribulationibus gregẽ deserere: sicut periculosum est, si nauta nauem in fluctibus derelinquat: sed dicit ei, quod fugiat persecutorum insidias, & maxime Paganorũ, exemplo Apostolorum, Prophetarũ, & Christi, & reddita trãquillitate gregem requirat, & colligat in vnum; & doceat, vt quamuis bona temporalia perdant, tamen sperent gaudia recipere sempiterna.

Proreta est nauis rector.

b ¶ Proretam.] i. rectorem nauis, à prora, quæ est anterior pars nauis.

c ¶ Vbi.] i. quo exemplo nõ dicimus, &c.

d ¶ Non fugiamus.] i. fugere debeamus.

e ¶ Diuinitus.] Deus propter peccata hominum mittit flagella & persecutiones.

Persecutiones propter peccata mittuntur.

56. dist. si gens. 16 q. 1. reuertimini. & 23. q. 4. si quos. & secundum quosdam potestatem nocendi dat Deus quando permittit quosdam nocere, eo ipso quod se non obijcit. secundum alios proprie dat potestatẽ, sed ipse ex se habet potestatem nocendi. vnde Satanæ potestas nocendi Iob data fuit. Omnia enim, quæ fiunt in ciuitate, aut iusto Dei iudicio, aut eo permittente fiunt, vt 26. q. 5. nec mirum. Ioan.

f ¶ Prodire.] pugnando cum eis, quod in nullo casu possunt clerici, si aliàs possunt euadere. 50. distinct. de clericis. Sed possunt alios hortari ad pugnam iustam, & etiam interesse, vt 23. quæstio. 8. igitur. & c. vt pridem.

g ¶ Arietes.] alibi dicuntur episcopi canes. r 2. q. 7. qui nec regiminis.

r Ad hec 38. dist. sermo.

¶ Pro infestationibus malorum non licet episcopo gregem relinquere. C. XLVI.

Suggestum nobis est, quòd pro præteritis laboribus, & infestationibus nonnulli vestrũ assignatas sibimet, & à Deo commissas relinquant plebes, & in futuro plures relinquere velint eas, quas tueri debent, ecclesias, & pro ouibus sibi commissis laborare negligant, & monasteriorum se quieti contradere festinent, & vacationem ab episcopatus laboribus eligere & silentio, atque otio vitam degere magis appetant, quàm in his, quæ sibi commissa sunt, permanere, dicente Domino: [Beatus, qui perseuerauerit vsque in finem.] Vnde namque est beata perseuerantia, nisi de virtute patientiæ? quoniam secundum Apostolicam prædicationem: [Omnes, qui volunt in Christo pie viuere, persecutionem patiuntur.] Ideo fratres charissimi, non vos afflictionum amaritudo à pio mentis vestræ proposito coarctet recedere. Considerate namque, quanta pro absolutione nostra, & liberatione creator, cominusque, & redemptor noster pertulerit, quibusve se contumelijs afficiendum tradiderit, vt nos à vinculis potestatis diabolicæ liberaret. Attendite itaque vobis, & omni gregi, in quo vos spiritus sanctus constituit episcopos, regere ecclesiam Dei, quam acquisiuit proprio sanguine: vt non sit, qui vos decipiat, [a] aut seducat in subtilitate sermonis, vt plebes vobis commissas relinquatis, & alicui propter malorum opprobrium hominum quieti vos tradatis, & vt vos solummodo saluetis, & filios orphanos relinquatis.

Poly. l. 4. ti. 15.

Matt. 10.

2. *Tim.* 3.

Act. 20.

Item Nicolaus Papa Humifrido Morinensis ecclesiæ episcopo.

¶ In persecutionibus episcopus ecclesiam suam non deserat. C. XLVII.

Sciscitaris itaque per Guldagarium presbyterum, vtrum cum à Normannis de episcopio depellaris, debeas decetero in monasterio conuersari. In quo scias charissime frater, quòd, si perniciosum est proretam [b] in tranquillitate nauim deserere, quanto magis in fluctibus? Vbi [c] non dicimus, quòd persecutorum non fugiamus [d] (maxime paganorum) insidias, cum ad tempus sæuiunt, & ob multitudinem delictorum nostrorum nocendi facultatem diuinitus [e] assequuntur: præsertim cum eis prodire [f] vltro non debeamus, & multos prophetas, & Apostolos, ipsumq; Dominum huiusmodi fugisse insecutores luce clarius constet. sed, quod præcipue nos, qui tamquam arietes [g] ducatum gregibus præbemus, immo qui & horum pastores sumus, Deo auctore cum eis in periculis pro viribus persistere pro certo conueniat: & cum tranquillitas reddita diuina fuerit pietate, loca pitaq; furentium infestatio; mox gregem requirere, & in

Ioan. 8.

ADuersitas.] CASVS. Greg. docet, ꝙ in tribulationibus non debet quis perturbari: quia ipsa tribulatio est probatio virtutis, & non est iudiciū reprobationis. & ꝙ quis nō debet perturbari propter aduersitatem, probatur exemplo Pauli, qui cum veniebat in Italiam naufragium passus est, & tamen in corde non fuerat turbatus.

vnum colligere, & eius animos cœlestis patriæ pace, ac potissimum securitate prædicata sursum erigere debemus. Et tamdiu super eorum cautela oportet nos esse solicitos; vt si Dei iudicio præsentis temporis commoda fortassis amittunt, futuræ vitæ se sperent gaudia absque ambiguitate percipere sempiterna.

Item Gregorius lib. 7. epist. 126. ad Recaredum regem.

¶ Non est reprobatio, sed virtutis probatio, bonorum aduersitas. C. XLVIII.

† al. iudicium

Act. 27.

ADuersitas, quæ bonis [a] votis obijcitur, probatio [b] virtutis est, non iudicium † reprobationis. Quis enim nesciat, quàm prosperum fuit, quòd beatus Paulus apostolus prædicaturus ad Italiam veniebat? & tamen veniens naufragium pertulit: sed nauis cordis [c] in maris fluctibus integra stetit.

Ioan. 10. Matt. 2. Act. 9.

9 *Hoc [d] tunc seruandum intelligitur, quando inter subditos aliqui inueniuntur, quibus prælatorum vita proficiat: quando nec specialiter prælatus quæritur, nec per alios tuta potest esse ecclesiæ salus; ne si deserere incipiat, quibus prodesse potest, dicatur de eo: [Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum venientem, & deserit oues, & fugit.] Cum vero specialiter quæritur, fugiat exemplo Christi, qui à facie Herodis fugit in Aegyptum: fugiat exemplo Pauli, qui à fratribus per murū submissus est in sporta. Vnde Augustinus a. ait: [Fugiat minister Christi, sicut ipse Christus in Aegyptum fugit: fugiat & qui specialiter quæritur, dum per alios firma est ecclesiæ salus.] Hinc etiā ait Dominus discipulis: [Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.] Hinc etiā idem abscondit se, & exiuit de tēplo; quando Iudæi lapides tulerunt, vt iacerent in eum. Hinc etiam August. ait de eodem in ps. [e] 54. Ecce elongaui fugiens. illud tangit, quòd Christus vitabat persequentes, vt occasionem [f] iræ demeret, & manebat in desertis orans; in quo docebat nos in secreto conscientiæ orare, & quiescere, cum à malis premimur.] Cum vero non prælatorū tantum, sed totius ecclesiæ salus [g] quæ-*

Glossa ord. ad c. 11. 2. ad Cor. in fine, ex Aug. epi. 180 ad Honoratum.

Matt. 10.

Ioan. 8.

Glossa ord. ex Cassiodoro.

tur, & prælatus nō requiritur specialiter, nec per alios est tuta salus ecclesiæ, in quo casu si gregem sibi commissum deserat, dicetur mercenarius. Si vero personæ prælati specialiter quæritur, & salus ecclesiæ tuta est ꝑ alios; fugiat tunc prælatus. & hoc probat duobus exemplis, scilicet Christi, & Pauli: & tribus auctoritatibus, s. Aug. Christi, & Dauid. Cū autem quæritur non solum prælatus, sed tota ecclesia: tunc nō debet recedere, sed opponere se debet pro populo suo & animam suam ponere pro ouibus suis: & hoc de extrinseca persecutione. Est & alia persecutio intrīseca, quæ fit à subditis in occulto, quā prælatus compati debet pro peccatis aliorum: & hoc probat quattuor auctorit.

d ¶ Hoc.] s. ꝙ prælatus maneat cū subditis suis.

d ¶ Hoc ēt.] in hoc §. distinguitur, quid iuris sit in extrinseca siue intrinseca persecutione. Extrinseca enim persecutio consistit in manifestis inimicis ecclesiæ, intrinseca in eis, q adhuc non sunt præcisi. In exteriori persecutione distinguitur: aut solus prælatus quæritur, aut totus clerus. Si solus prælatus: aut eo recedēte tuta est salus ecclesiæ, & tūc fugiet. & hoc probat exemplo Christi & Pauli, & tribus auct. August. Domini, & Dauid. Si non est tuta, tunc ponet aiam suā pro ouibus suis. Si totus clerus quæritur, indistinctè se ꝓ eis hostib⁹ opponet, vt 43. dist. sit rector. sed si aliàs potest consuli ecclesiæ, totus clerus fugiat cū prælato. Si non pōt, remaneāt cum prælato vel oēs, vel quidam ex eis. si est altercatio inter eos de remansuris, res sorte dirimatur. 26 q. 2. sors. Circa intrinsecā distinguitur sic: aut omnes sunt mali, aut quidam. Si boni sunt commisti malis, eos non deseret. 23. q. 4 tu bonus. Si omnes mali sunt, aut spes est de correctione, aut non. Si est, non sunt deserendi. Si nō est spes, tunc sunt deserendi, vt j. e. c vlt. Et nota ꝙ loquitur de extrinseca persecutione vsque ibi, [Est & aliud genus.] abinde mistim de extrinseca & intrinseca vsque ibi, [Cum aūt à vitijs.], & abinde tm̄ de intrinseca 1

Persecutio est duplex.

Prelatus an propter persecutionē licite possit ecclesiā deserere.

a ¶ Bonis votis.] i. propositis.

b ¶ Probatio.] s. ead. cum percussio.

ADDITIO. Et dic probatio, i. examinatio, & experimentum virtutis, i. constantiæ. Vel probatio virtutis, scilicet vt probatione melior quis efficiatur, & ita appareat, vt in prædicto cap. cum percussio. secundum H.

c ¶ Nauis cordis.] i. constantia fidei. 1

HOC ETIAM. Hæc est 9. pars quæst. in qua dicitur quando debet prælatus relinquere subditos, & quando non. Io. de Fant.

CASVS. Dictū est s. in c. suggestum. & c. sciscitaris. ꝙ prælatus perseuerare debet cum subditis in tempore tribulationis, licet possit quandoque recedere ad tempus & fugere. Nunc vero ostendit hic tempus seruandum esse, quando inter subditos aliqui boni reperiun-

e ¶ In psalmo.] Exaudi Deus orationem.

f ¶ Vt occasionē.] Et ita peccat quis eo ꝙ dat alijs occasionē peccādi, vt 55. dist. si Euāgelica. & 23. q. 4 inter.

g ¶ Salus.] Ergo videtur ꝙ pro rebus temporalibus non debeat prælatus mori, vt 23 q 5. non est nostrū.

1 Sub. in qua & per quā trāsire dēmus tribulationes & pericula huius sæculi, sicut in naui mare trāsimus ad littora, iuxta illud, Hoc mare magnum, & spatiosū. & sequitur ibi, naues pertransibūt. Psalm. 103. Arch.

1 De hac materia plene no. Inn. extra de renuncia. nisi cum pridē. § 1. vbi posita est ista gl sicut hic iacet multa addit & ibi de hoc per Host.

ritur, fides [a] impugnatur; necesse est, vt ex aduerso ascendant, & in die belli se ipsos murum opponant pro domo Domini, & animas suas ponant pro ouibus suis: vt exemplo suæ passionis accendant, quos sermone doctrinæ diutius confirmare non valent. Et hoc quidem de manifestis persecutionibus. Est & aliud genus persecutionis, [b] in quo Apostolus laborabat dicens: [Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? [c] &c.] Hinc Augustinus in psal. [d] 101. [Ossa, idest, fortes, quorum frixorium sunt, qui scandalizantur: tantum enim frigitur [e] bonus, quantum amat.] ¶ Hinc idem in ps. xxx. [f] [Irascitur iustus pro peccatis palearum, [g] nõ tamen odit, [h] in quo extingueretur oculus: [i] venter [k] pro interioribus, [l] quæ turbantur, quando nec corripi possunt impii, quibus non † clamat, [m] quia defecit [n] in dolore vita: videns non proficere quod prædicat.] ¶ Hinc idem ait in psal. lxix. [o] vtrumque hoc genus persecutionis distinguens: [Vox tribulatorum [p] Christo, id est, martyrum inter passiones periclitantium, sed de capite [q] præsumentium. [r] Cum illis [s] vox omnis iusti; cui ex charitate, abundans iniquitas etiam Christianorum est passio: vt Lot corporalem persecutionem à nullo in Sodomis substinuit, sed à malis factis eorũ, cum † quibus habitabat. Est ergo persecutio iusti, vel à leone [t] in impetu, vel à dracone [u] in insidiis, vnde omnes [x] clament Deus in adiutorium meum intẽde.] ¶ Cum autem [y] vitiis subditorum prælatus affligitur, aliquando omnium est vna & insatiabilis obstinatio, aliquando mali inueniuntur bonis admisti. Quando boni simul cum malis habitant, non sunt deserendi boni propter malos: ne peruerse malos euitando vincamus, [z] quos fugimus, ad gehennam, † sed potius mali tolerentur propter bonos. Vnde Gregorius: [Abel [a] esse renuit, quem Cain [b] malitia non exercet. [c]] ferrum quippe nostræ mentis ad acumen non potest peruenire veritatis, nisi hoc alterius eraserit lima [d] prauitatis. Hinc etiã Augustinus: [Tu bonus [e] tolera malum, &c. infra de tolerandis malis in prima causa [g] hæreticorum.] Idẽ ait: [Maius malum in separatione bonorum [f] committimus, quàm

Ezech. 13.

Ioan. 10.

2. Cor. 11. Glossa ord. ex Aug. adver. [& ossa mea, sicut in frixorio] & Bed. 2. Cor. 12.

Eadem ex August. ad verb. [Miserere mei Domine.]

† non clamat clare, sed intus ingemiscit.] gl. ord. Eadem ex eodem in præfatione psal.

† cui non fuit dictũ, vt non ibi habitares] glo. ord.

† al. veniamus ad gehennam

l. 2. Mor. c. 29. & l. 9. re. ep. 39 23. q. 4. tu bonus. Gl ord. in c. 6. 2. ad Cor. in fi. ex Augu. sermo. 18. de ver. Domini.

e Dic, i. fortes. Fortes enim & robustiores ĩ fide dicuntur ossa: qa portant carnes, i. infirmos, secundum Hug.

a Scilicet per mortale peccatũ, idest, si odiret paleas, i. malos in quantũ homines sũt, secundum Hug.

a ¶ Fides.] per hæresim aliquam.
b ¶ Persecutionis.] idest, compassionis.
c ¶ Non vror.] compatiendo.
d ¶ In psal.] Dñe exaudi, ibi: Quia defecerũt sicut fumus dies mei, & ossa mea sicut in frixorio ɔfixa sunt.
e ¶ Frigitur.] i. confligitur, idest, tantũ dolet de malorũ interitu, quantum salutem eorum diligit.
f ¶ Xxx.] In te Domine speraui. vsque, Miserere mei Deus, quoniam tribulor, & cõturbatus est in ira oculus meus, anima mea & vẽter meus: quoniã deficit, &c.
g ¶ Palearum.] idest, malorum, qui sunt sine fructu.
h ¶ Odit.] supple id, in quo, scilicet odio extingueretur: oculus rationis, si haberet illud odium. Vel dic, non odit homines, sed peccata eorum. 86. dist. odio.
i ¶ Oculus.] idest, intellectus.
k ¶ Venter.] idest, prælatus qui quãdoque ventrosus est.
l ¶ Pro interioribus.] idest, subditis.
m ¶ Non clamat.] alte, sed intus ingemiscendo.
n ¶ Defecit.] dicens, supple: quia defecit. quasi dicat; omnino conturbatus est oculus meus: quia defecit ĩ dolore vita mea ex magna iniquitate malorum. & quare dicat hoc occulte subdit, videns non posse proficere, &c.
o ¶ Lxix.] scilicet, Deus in adiutorium meum intende.
p ¶ Tribulatorum.] i. illa vox, Deus in adiutorium meum, est vox martyrum in manifesta persecutione, & etiam vox iustorum in occulta & intrinseca.
q ¶ Sed de capite.] i. Christo.
r ¶ Præsumentium.] i. confidentium.
s ¶ Cum illis.] i. martyribus. & hic innuitur intrinseca persecutio.
t ¶ Vel à leone.] i. à diabolo aperte sæuĩendo.
ADDITIO Sicut per Saracenos & apertos hæreticos. Archid.
u ¶ Dracone.] i. à diabolo occulṫè persequendo, vel à falsis fratribus.
x ¶ Omnes.] i. tam illi qui extrinsecam, quàm qui intrinsecam persecutionem patiuntur.

CVM AVTEM. CASVS. Supra in §. prox. tractatum est qualiter fiat persecutio intrinseca. scilicet à subditis malis, & per compassionem: Nunc vero distinguitur sic. Aut inter subiectos sunt aliqui boni, aut sũt omnes mali, & obstinati. Si sunt ibi aliqui boni, non dẽt prælatus deserere bonos propter malos, sed tolerare dẽt patientes. & hoc probat quattuor auctoritatib. Si autem omnes sunt mali & obstinati, tunc licet prælato ab eis recedere, exemplo beati Benedicti, qui monachos suos deseruit: qa conspirauerant in necẽ eius.
y ¶ Cũ aũt.] hic §. loquitur de intrinseca ꝑsecutione.
z ¶ Vincamus.] i. magis sumus digni gehenna, quam ij quos fugimus.
a ¶ Abel.] i. similis Abel in patientia non vult esse, qui non potest tolerare consortium malorum. nam quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerantiam testis est, ꝙ bonus non est, vt 23. q. 4. hæc autem. & c. tu bonus.
b ¶ Cain.] i. fratris Abel.
c ¶ Non exercet.] i. malos non allicit. significat, vt illos corrigat.
d ¶ Lima.] i. persecutio.
e ¶ Tu bonus.] infra 23. q. 4. hæc autẽ. & c. tu bonus.
f ¶ Bonorum.] arg. ꝙ si per aliquem non fiat quo minus faciat, idem est ac si fecisset. 43. dist. Ephesius.

Bonus non est qui malos non toleras.

a ¶ Com-

Glossa ordi. ex Aug.

Philip. 1.

Glossa inter lineatis ex Aug. in psal. 54. 23.q.4. tu bonus.

in coniunctione [a] *malorum fugimus.*] *& infra.* ¶ *Tali non imputat Deus sua peccata, quia non fecit; non aliena, quia non approbauit: non negligentiam, quia non tacuit; non superbiam, quia in vnitate permansit.*] ¶ *Hinc idem in Psal.* 54. Quis dabit mihi pennas, sicut columbæ? *non ait, sicut corui. Columba à molestiis quærit auolare, sed dilectionem non amittit, & semper gemit. Sic bonus vult separare se corpore, non amore, ab his, quibus non potest prodesse.*] *& infra.* ¶ [*Sed aliquando ligatur, non vi sico cupiditatis, sed cura, & officio, vt deserere non possit,* [b] *nisi soluatur. Quòd si non soluitur, tunc dicat,* Cupio dissolui, & esse cum Christo: Sed manere in carne necesse est propter vos; *& sic est meritum ex desiderio.* ¶ Ecce elongaui fugiens; *non loco, ne rumpatur charitas bonorum, ne perdatur exercitium malorum, quos Deus admiscet, vt Iudam Apostolus:*] *quem, quamuis sciret furem esse, tamen ad prædicandum misit, & ei Eucharistiam dedit, docens in ecclesia tolerari malos, nec obesse bonis malorum consortia. Quando vero omnium subditorum est obstinata malitia, nec prodest eis prælatorum præsentia; tunc etiam corpore licet ab eis recedere: ne & illorum nequitia semper in deterius proficiat, & isti quidem fructum amittant, quem de aliorum profectu possent inuenire. Sic beatus Benedictus deseruisse legitur, quos in necem suam vnanimiter viderat conspirasse. Hinc etiam Beatus Gregorius Petro diacono interroganti, an liceat prælato gregem semel susceptum deserere, lib. 2. Dial. c. 3. respondit dicens.*

α ¶ Vnde Augustinus.] *Multa in hac disputatione citat Gratianus ex Augustino, quorum sententia quidem apud illum habetur, sed verba ipsa sunt in glossa ordinaria locis indicatis. De hac vero quæstione, quando liceat episcopo recedere ab ecclesia sua, disserit B. Augustinus epist. 180. Honorato episcopo scripta.*

β ¶ In prima causa.] *Indicat causam vigesimam tertiam, in qua primum de hæreticis ex proposito agitur: qui mos citandi habetur etiam 1.q.7. necessaria. & alibi.*

¶ Quando liceat prælatis subditos deserere, vel non. C. XLIX.

IBi adunati æquanimiter portandi sunt mali, vbi inueniuntur aliqui, qui adiuuentur, boni. Nam vbi omnimodo de bonis fructus deest; fit aliquando de malis labor superuacuus: † maxime si è vicino causæ suppetant, quæ fructum Deo ferre valeant meliorem. *& paulo post.* ¶ Sæpe agitur in animo perfectorum, quod silentio prætereundum non est: quem cum laborem [c] suum sine fructu esse considerent, in locum alium ad laborem cum fructu migrant. Vnde ille quoque egregius prædicator, qui dissolui cupit, & cum Christo esse, cui viuere Christus est, & mori lucrum, qui passionum certamina non solum ipse appetijt, sed ad toleranda hæc, & alios accendit; Damasci persecutionem passus, vt possit euadere, murum, funem, sportamque quæsiuit, seque latenter deponi voluit. Numquid † Paulum mortem dicimus timuisse, quam se ipse pro amore Iesu testatur appetere? Sed cum in eodem loco minorem sibi fructum adesse conspiceret; ad grauem † laborem se alibi [d] cum fructu seruauit: fortis etenim præliator Dei teneri intra claustra noluit, certaminis campum quæsiuit.

† *vacuus*] or.

Philipp. 1.

2. *Cor.* 11.

Act. 9.

† *al. Numinā*

† *& graui labore ad laborem*] orig.

Multorum auctoritatibus apparet, quando viuentibus episcopis alii possint substitui, & quando non.

---

a ¶ Coniunctione.] fugimus enim malū in hoc, ꝙ nō coniungimur malis: quia si essemus cū eis, possemus corrumpi cū eis: tamen maius malum cōmittimus, ex hoc ꝙ separamur à bonis: quia separando nos à bonis committimus schisma, quod facere maximum malum est, ut 24.q.1. non afferamus.

Schisma cōmittit, qui se à bonis separat.

b ¶ Non possit.] id est, non debeat propter hos quibus potest proficere. Ioan.

IBi adunati.] CASVS. Petrus diaconus quæsiuit à Gregorio, an liceret prælato deserere gregem semel susceptū: qui respondit dicens, ꝙ si subditi sunt boni malis admisti, tolerādi sunt mali propter bonos: si vero omnes sunt mali & incorrigibiles, recedere potest prelatus ad alium locum, exemplo Pauli, qui de Damasco fugit, vt alibi magis proficeret. Sequens §. patet.

c ¶ Laborem.] nota ꝙ labor non debet esse sine mercede, ut 12. q. 2. charitatē. & in Auth. de iud. § ne autem. coll 6. ubi dicitur, ꝙ labor non debet esse sine fructu. vnde versus.

Labor est remunerādus.

Cū labor in damno est, crescit mortalis egestas. iuxta illud,
Optat pręmia quisque labor.

d ¶ Alibi.] Idē fecit Cypria. vt 24.q.1. aduocauit. §. multorū.

QVOD

Vòd autem.] CASVS. Hæc est q.2.qua quæritur, vtrū recuperata sanitate possit quis repetere cathedram cui renuntiauit. Et respondet ꝙ nō: & trāsfert se G. ad aliā quęstionem incidentem: scilicet vtrum sacerdos, qui dimisit celebrationē Missæ propter morbum caducum: recuperata sanitate possit celebrare? & respondet cum distinctione, scilicet utrum quis uexetur morbo epileptico vel caduco frequenter, aut raro. si frequenter, omnino debet cessare à celebratione Missarum, vt j. ead. c. 1. Si vero raro, aut vexatur cū spumæ iactatione, & vocis confusæ emissione: & tunc nullo modo celebrare pōt, vt j. ea. c. 2. aut vexatur sine spumæ iactatione, & sine vocis confusæ emissione: & tunc celebrare potest: ita tamen vt habeat iuxta se vicini solaminis adiutorē, vt s. ea. q. 1. illud. si plene est liberatus, nō est quæstio quin possit celebrare.

scopus, an iste presbyter posset Missarum solemnia celebrare. Nunc Papa rescribit dicens, quomodo ei cōstitit ꝙ iste cadebat. Vnde mandat ei, ꝙ si iste presbyter frequenter cadit, & vexetur morbo caduco, non debet celebrare. si autem conualuerit, non prohibeatur.

QVAESTIO II.

Vòd autem [a] *iste valetudine recepta suam possit repetere cathedram; nulla auctoritate ratum habetur. Celebrationem vero sacrificiorum si*† *infirmitatis causa dimiserit, valetudine recuperata exequi non prohibetur.* († al. quam)

Vnde Alexander secundus scribit Gebonardo Viuariensi † *archiepiscopo.* († al. Viennensi)

¶ De quodam presbytero, qui caduco morbo laborabat. C. I.

In tuis litteris continebatur sic. Hic clericus ordinem habet presbyterij: sed quia caduco morbo laborat, & ipsi in præsentiarum hoc agnouimus, non ausi fuimus concedere sibi, vt offerret, vel Missam celebraret. Quia vero languor in culpa non est, super hac re auctoritatis nostræ decreto consulendo deliberauimus. Consulimus itaque, vt si frequenter [b] hoc morbo tangitur, ab oblatione, & Missarum celebratione modis omnibus prohibeatur. Indecens enim est, & periculosum, vt in consecratione Eucharistiæ morbo victus epileptico cadat. Si vero Dei misericordia conualuerit (quandoquidem non culpa, sed infirmitas est in causa) eum sacrificare iam nō interdicimus. [c] (Iuo, p 6. c. 405.)

Item Gelasius Rustico, & Fortunato episcopis.

¶ A regimine suspendatur ecclesiæ, qui in terram frequenter eliditur. C. II.

Nuper Foropopulensis † ecclesię clerici, vnà cū Sabino episcopo & Pelagio, & laicis propria suggestione reserarunt, præsulem suum graui quadam necessitate vexari, cuius eum dicerent incursione frequēter elisum Quod ne scandalum fidelibus videretur ingerere, & ecclesiam Dei vbique positam hac offensione turbare, præcipue, cum eodem ipso volente huc se perrexisse firmarent; ad dilectionem vestram scripta dixerimus, vt ecclesiæ, cuius rector tali casu tenetur adstrictus, visitationem cōgruam reddatis. Verum, quia nunc idē ipse venit huc pontifex, falsaque omnia de se iactata disseminat: sub diuini contemplatione iudicij, vestręque cōscientię, existimationisque respe († al. Foropopiliensis)

a ¶ Quòd autem.] Si quis de licētia Papæ renuntiauit, & ad preces eius alter substitutus est: certum est ꝙ ille non potest repetere eā, licet conualescat, vt s. ea. q. 1. hoc nequaquam. Et ideo magister aliam quæstionem tractat: vtrum ille qui abstinuerit à Missa pro ęgritudine, recuperata sanitate possit celebrare? Et certū est ꝙ pōt. 1 j. e. c. 1. dū modo certum sit eū esse sanatū. Si autē fuit dæmoniacus vel epilepticus, debet prius per annum esse liberatus 33. dist. cōiter. 55. dist. præcepta & arg ff. de redhibit. actio. quod ita. In ægritudine constituti Missas celebrare possunt s. ea. q. 1. cap. illud. nisi ita debiles sint, ꝙ cœptum officium nequeāt adimplere: & nisi habeant morbum caducum 33. dist. cōiter. Tamen cum distinctione an morbus iste sit cū spuma & clamore, vt tunc nō possint, vel sine spuma & clamore, & tunc possint, vt ibi notaui. sed quidam 2 indistincte dicunt, quòd non debent celebrare infirmi.

1 Sub. nec distinguendū est, quæ fuerit ęgritudo, dummodo. &c. vt sequitur. Epilepticus an possit celebrare.

2 Vt Rayn.

b ¶ Frequenter.] Ideo quidam 3 dicunt quòd si raro accidit, potest celebrare, dummodo habeat sociū. s. e. q. 1. c. illud. vel supple, maxime. vel distingue, vt 33. di. communiter.

3 Laur. & H.

c ¶ Interdicimus.] Sic ergo propter infirmitatem non repellitur quis ab officio diuino, vel à perceptione sacramentorum, vt s. dist. 5. ad eius vero.

Infirmitas non repellit ab officio diuino.

In tuis litteris.] CASVS. Quidam presbyter morbū patiebatur caducum: quare Gebonardus Viuariēs. archiepēs ei celebrationem Missæ interdixit, & per illū presbyterum consuluit Alexandrum dictus archiepi-

Nuper Foro.] CASVS. Clerici Foropopulensis ecclesiæ vna cum Sabino & Pelagio & laicis Romam venerunt, & dixerunt Gelasio, ꝙ ep̄s eorum lædebatur morbo caduco frequenter, asserentes se de eius voluntate venisse. quare Papa illi ecclesię duos dedit visitatores, scilicet [illegible] & Fortunatum. sed quia idem episco-

episcopus postea Romam pergens dixit omnia, quæ de eo dicta fuerunt, falsa esse: ideo Papa præcipit eisdem visitatoribus narrando prædicta, vt veritatem perquirant: & si prædictum episcopum inuenerint fuisse repente prolapsum cum voce confusa, & spumæ iactatione,

tur purgatio, vt extra de causa pos. & proprie. cum ecclesia. in fi.

b ¶ Triginta.] cõtra 33. dist. communiter. Sed ibi certũ fuit eũ esse dæmoniacũ, sed hic dubiũ, & omnes cibos ideo iubetur comedere, ne morbus possit occultari. quod physicũ est. vnde signatur contrariũ j. de consec. dist. 5. contraria. [1] ideo aũt hic dantur omnes carnes isti præter hœdinas, quę prouocant dęmones.

ctu, rerum fide solertissime perquisita, si aliquando scilicet, vel in domo, vel in processione, vel in alio quocũque loco probatur repente collapsus, vocesque dedisse confusas, & spumas ore iactasse; quanta fieri potest examinatione quæratur. Quod tamen, siue non possit aliquorum factum testificatione firmari, siue numquam contigisse dicatur; non putandum est posse sufficere, sed certum, manifestumque documentum, quia de tanta re non segnius [a] agendum est. Faciat rem tua dilectio frater Rustice, sui moris, & aptam magno pontifici; vt eum triginta [b] α diebus tecum esse constituas, eumque carnibus indifferenter vti necessaria probatione compellas.

α ¶ Triginta.] *In duobus vetustis codicibus legitur*, octuaginta.

Carnes hœdinę prouocant dæmones.

[1] Nõ est cõtra, qa hic loquitur de experimentis medicinæ, quę bona sunt & necessaria, vt hic. ibi autẽ loquitur de nimiovsu medicinæ, qui est prohibitus, vt quòd nõ ieiunet, vel aliud simile, qđ est contra legẽ diuinã. Ar.

QVIDAM episcop⁹. CASVS. Quia in superiori causa ĩ illo c. petijsti. fuit cõcessum priuilegium Moguntino de eligẽdo sibi successorẽ: ne aliquis dubitaret hoc esse licitũ de iure cõi, ideo Gr. hãc 8. causam supponit. in qua ostẽdit, ꝙ nulli licet eligere successorem, & ꝙ amicorũ patrocinia in electionibus conualescere non debẽt: & ꝙ non est simoniacus, qui post electionem præstat canonicis iuramentũ de indẽnitate ecclesię, & alia plura, quæ omnia vt pleni⁹ elucescant, ponit thema, de quo quinque elicit quæstiones.

CAVSA VIII.

QVIDAM *episcopus agens in extremis, successorem sibi ex testamento instituit, inde suorum amicorum patrocinio in eundem episcopatum eligitur: post electionem pro indemnitate ecclesiæ canonicis iuramentum præbuit: accusatur de simonia, tamquam munus ab obsequio præstiterit. ante tempus sententiæ a clericis suis derelinquitur: sine litteris Apostolicis* † *ad eclesiam suam reuertitur episcopus.*

† al. Apostolici

1 *Hic primum quæritur, an liceat episcopo sibi successorem instituere.*

2 *Secundo, an amicorum patrocinia in electione debeant conualescere.*

3 *Tertio, an sit habendus simoniacus, qui post electionem huiusmodi iuramentum canonicis præstat.*

4 *Quarto, an liceat clericis ante sententiæ tempus ab episcopo suo discedere.*

5 *Quinto, an sine literis Apostolicis* † *debeat redire ad propriam ecclesiam.*

† al. Apostolici

QVÒD autem.] Hęc q̃stio diuidit in quattuor partes: in quarũ prima probat magister per 4 auctori. sanctorum patrum, ꝙ potest ẽps seu prælatus sibi eligere successorem: & hoc vsque ad §. [His omnibus.] vbi dat solutionẽ. postea quædam adiũgit ad electionem pertinentia. Secunda ibi, [Olim.] Tertia ibi, [Oportet eum.] Quarta ibi, [Audacter.] Io. de Fant.

QVÆSTIO PRIMA.

7. q. 1. c. petijsti

1 gs

QVÒD autem [c] *episcopo successorem sibi instituere liceat, ex verbis Zachariæ Papæ coniicitur, quibus Moguntino archiepiscopo permisit adiutorem sibi statuere,*

CASVS. Hęc est 1. q. qua quæritur, an liceat episcopo sibi eligere successorẽ: & certum est ꝙ non, nisi per priuilegiũ hoc habeat. Primo tamen probat Gra. ꝙ sic exemplo Moguntini, & auctoritate Symmachi à contrario sensu, & exẽplo Petri. Postea probat cõtrariũ in §. [Sed in Antiocheno.] & in § [His auctoritatibus.] dat solutionẽ.

Successorẽ sibi instituere nulli licet.

ne, eum celebrare prohibeant. si autem hoc inueniri non potest: præcipit Rustico, vt faciat eum carnibus vti xxx. diebus indifferenter.

a ¶ Segnius.] Not. ꝙ in magnis rebus diligentior inquisitio est facienda, vt 41. dist. quiescamus. & 61. distin. miramur. Et ideo hic actore non probante, reo indici-

c ¶ Quod autem.] Certũ est ꝙ non licet [2] nisi cui hoc specialiter permittitur, vt Moguntino. 7. q. 1. petijsti.

[2] Sed cõtra videtur expresse 16. q. vlt. c. vlt.

nec

nec obstat 79. dist. si transitus. vbi innuitur quòd Papæ licet sibi instituere successorẽ. sed dicitur ibi quòd potest cum fratribus deliberare de successore.

a ¶ Decernere.] idest deliberare.

SI Petrus.] CASVS. Petrus apostolus cum instare vellet verbo prædicationis & orationi, in tẽporalibus Linũ, & Cletum præfecit, sed solum Clementẽ sibi successorẽ elegit: cui potestatem tradidit ligãdi & soluẽdi.

b ¶ Si Petrus.] si, idest, quamuis.

c ¶ Aut ligandi.] Nõ intellige quod isti prius non habuerint potestatẽ ligandi: sed hoc vult dicere, quod istis nõ dedit Papa plenã potestatẽ: ne sit cõtra 2. q. 1. nemo. 24. quæst. 1. quodcũque. vbi dicitur, quod omnes presbyteri hanc habent potestatem. Habuerunt ergo prius hanc potestatem, sed non tantam. Isti aũt duo temporalia pauperibus erogabant: ad quod officium Apostoli diaconos elegerant. 93. di. legimus. quod hodie habet camerarius Papæ. & patet quod Linus & Cletus non fuerunt Apostolici. & hoc est verũ, quòd post Petrum statim non fuerũt Apostolici, sed Clemens fuit post eum Apostolicus. videns autem Clemens quod hoc esset perniciosum exẽplo, quod aliquis sibi eligeret successorẽ, renunciauit Papatui: & tũc electus fuit Linus: eo mortuo electus est Cletus: quo mortuo denuo fuit Clemens electus: & sic Clemens secũdum vnam computationem fuit secundus: & secundũ aliam fuit quartus. vnde versus. [Disputat hic mundus, quartus fuerit ve secundus.]

d ¶ Tradẽte.] ad hoc inducitur capitulum.

VNde.] SED IN ANTIOCHENO. CASVS. Hucusque probauit Gra. superficialiter episcopo licere sibi eligere successorem: nunc autem probat contrarium.

EPiscopo.] CASVS. Statutum fuit in Antiocheno concilio, vt nullus eligat sibi successorem: & si factum fuerit, irritum sit: sed eligatur à clericis episcoporum iudicio. Idem est casus sequentis cap.

e ¶ Successorem.] Verum est quòd non potest de iure com-

Sub. quod aliud est quod sibi successorẽ eligere, nã illud est licitum, vt ibi, illud vero illicitũ, vt hic. nã deliberare licet cuilibet prælato de suo successore cũ uidet sibi mortem imminere. vnde ibi dicitur decernere, idest, deliberare: nõ eligere, secundũ H.

Clemẽs noluit esse Papa statim post Petrũ.

qui ei defuncto in plenitudinem potestatis succederet.

¶ *Item ex verbis Symmachi Papæ dicentis: [Si transitus Papæ inopinatus euenerit, vt de sui electione successoris non possit ante decernere,* [a] *&c.] apparet, quòd episcopi successores sibi instituere possunt.* ¶ *Item exemplo beati Petri illud idem probatur, qui beatum Clementem sibi successorem instituit.* Dist. 79. si transitus.

Vnde Ioannes tertius scribit episcopis Germaniæ, & Galliæ, epistola vnica, c. 2.

¶ Quòd Petrus, Linum, & Cletum adiutores sibi asciuit, sed Clementem successorem. C. I.

SI Petrus [b] princeps Apostolorum adiutores sibi asciuit Linum, & Cletum; non tamen potestatem pontificij, aut soluendi, aut ligandi [c] eis normam tradidit, sed successori suo sancto Clementi: qui sedem Apostolicam post eum, & potestatem pontificalem, tradente [d] sibi beato Petro, tenere promeruit. Linus vero, & Cletus ministrabant exteriora: princeps autem apostolorum Petrus verbo & orationi insistebat. Ans. l. 1. c. 55. Poly. li. 1. ti. 1.

PALEA. C. II.

VNde ipse Clemens in epistola ad Iacobum Hierosolymitanum missa, inter cetera scribit, quòd Petrus adhuc viuens Clementem in episcopum elegit. ¶ Simon Petrus in ipsis diebus, quibus vitæ finem sibi præsensit, apprehensa manu mea repente consurgens in auribus totius ecclesiæ, hæc protulit verba: Clementem hunc episcopum vobis ordino: cui soli meæ prædicationis, & doctrinæ cathedram trado; quem præ ceteris expertus sum Deum colentem, homines diligentem, castum, discendi studijs deditum, sobrium, benignum, iustum, patientem, & scientem ferre nonnullorum, etiam ex his, qui in verbo Dei instituuntur, iniurias. Ans. l. 2. c. 3. Clemens ep. 1. Omittũtur hic aliquot verba.

Sed in Antiocheno concilio hoc omnino fieri prohibetur: in quo c. 23. sic statutum legitur.

¶ Episcopo successorem sibi constituere non licet. C. III.

j EPiscopo nõ licere pro se alterum successorem [e] sibi constituere, licet ad exitum vitæ perueniat. Quòd, si tale aliquid factum fuerit, irritum sit huiusmodi constitutum. Seruetur autem ius ecclesiasticum id continens, non oportere aliter fieri, nisi cum synodo, & iudicio episcoporum, [a] qui post obitum quiescentis potestatem habent, eum, qui dignus extiterit, promouere. Poly. l. 2. ti. 17. Ans. l. 6 c. 57. Burc. l. 1. c. 185 Iuo. p. 5. c. 301.

a ¶ Episcoporum.] *In codicibus Gratiani etiam manuscriptis sequebatur*, & electione clericorum: *quæ sunt expuncta, quia neque in originali, neque apud ceteros collectores leguntur.*

Item ex concilio Martini Papæ, c. 8. Idest, in capitulis Martini Bracharensis, c. 8.

communi, sed de dispẽsatione Papæ. 7. q. 1. petiisti. nec obst. 20. q. 3. præsens. vbi pater volebat ꝙ eo mortuo filius ei⁹ fieret monachus. sed ibi nõ erat successio iuris.

a Episcopo.] ¶ Episcoporum.] Hoc requiritur in ordinatione, sed nõ in electione. 64. di. per totum. Io.

successores in principatu, sed noluit, immo extraneũ, & de alia tribu elegit, scilicet Iesum, qui Iosue & Iesus Naue dictus est.

d ¶ Facie.] id est, familiariter.

e ¶ Deus locutus est.] secundum quosdam apparuerat per Angelum in specie uisibili, sicut dicitur descendisse p Angelos. 2. q. 1. Deus. Io. autem dicit in canonica epistola: Deum nemo vidit vnquã. tamen ex eo quod dr Mosem vidisse posteriora Dei: dicunt qui dã eum vidisse in specie visibili.

f ¶ Potuit.] quia adhuc non erat prohibitum hoc simile 32. q. 4. obijciuntur.

g ¶ De alia tribu.] Moyses enim erat de tribu Leui: Iesus naue siue Iosue fuit de tribu Effraim. de his tribubus habes. 7. q. 1. denique.

h ¶ Non sanguini.] Ar. ꝙ reges debẽt fieri per electionẽ. 93. dist. legimus. & ĩ. ea. si ergo. nisi habeant ex priuilegio constituere successorem sibi, vt 63. dist. in synodo. alias etiam de iure omnes sæculares potestates non debẽt succedere, vt C. ut omnes tam ciui. quã mili. iudi. l. vnica. in prin. ꝙ aũt Dauid in vita sua Salomonem sibi successorem instituit, instinctu spiritus sancti est factũ. Arg. tamen contra 7. q. 1. denique.

i ¶ Sed vitæ.] ĩ. 40. dist. nos qui.

k ¶ Rogauerit.] Ergo videtur ꝙ preces inducant simoniam. vt hic, & 1. q. 1. sunt nõnulli. Et dici consueuit, ꝙ si preces fiunt pro digno, nõ inducũt simoniam, vt 1. q. 1. quibusdã. in fi. hoc uerum est si non

¶ De eodem. C. IIII.

Burc. l. 1. c. 187 Iuo, p. 5. c. 303 vtrique ex concilio Spalensi.

ij Episcopo non liceat ante finem vitę alium in loco suo constituere successorem. Si quis autem hoc vsurpare tentauerit, talis constitutio irrita erit. Non ergo aliter fieri oportet, nisi cum consilio, & iudicatu episcoporũ, [a] qui post exitum prædecessoris potestatem habent dignum eligere.

Item Hilarius Papa in synodo Romana, c. 5.

¶ De eodem. C. V.

Poly. l. 2. ti. 18. Ans. l. 6. c. 56. Iuo, p. 5. c. 104.

Plerique sacerdotes in mortis confinio constituti in locum suum feruntur alios designatis nominibus subrogare: vt scilicet non legitima expectetur electio; sed defuncti gratificatio pro populi habeatur assensu. Quod, quàm graue sit, æstimate. Atque [a] ideo, si placet, etiam hanc licentiam generaliter de ecclesijs auferamus: ne, quod turpe dictu est, homini quisquam putet deberi, quod Dei est. Ab vniuersis acclamatum est [b] Hæc præsumptio nũquam fiat. Quæ Dei [c] sunt, ab homine dari non possunt.

a ¶ Atque ideo.] *Hæc vsque ad versi.* Ab vniuersis. *addita sunt ex ipso concilio, Anselmo, Polycarpo, & Iu*[illegible]

Item Hieronymus ad Titum, c. 1.

¶ De eodem. C. VI.

In cõmen. ad ea verba; & cõstituas per ciuitates presbyteros.] *Exo.* 33. *Num.* 27.

Moyses amicus Dei, cui facie [d] ad faciem Deus [e] locutus est, potuit [f] vtique successores principatus filios suos facere, & posteris propriam relinquere dignitatem: sed extraneus de alia tribu [g] eligitur Iesus: vt sciremus principatum in populos, non sanguini [h] deferendum esse, sed vitæ. [i] At nunc cernimus plures hanc rem beneficium facere, vt non quærant eos in ecclesia erigere columnas, quos plus cognoscant ecclesiæ prodesse: sed quos, vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequijs deliniti, vel pro quibus maiorum quispiã rogauerit, [k] & (vt deteriora [l] taceam) qui, vt clerici fierent, muneribus impetrarunt.

Item Innocentius Papa II. in concilio Romano, c. 16.

¶ De eodem. C. VII.

Pann. l. 8. c. 152 † *al. capellas*

Apostolica auctoritate prohibemus, ne quis ecclesias, & præbendas, [m] præposituras, capellanias, † aut aliqua ecclesiastica officia hæreditario iure valeat vendica-

Deũ nemo uidit umquam.

Moyses fuit de tribu leui.

Reges eligẽdi sunt.

Preces, an inducãt simoniam.

Pierique.] CASVS. Quidam episcopi in mortis articulo constituti designabant sibi nominatim successores, vt non legitima electio expectaretur: sed hoc prohibet Hilarius Papa in synodo: quia iura spiritualia non possunt aliquo hæreditario iure concedi.

b ¶ Acclamatum est.] ab vniuersis.

c ¶ Quæ Dei sunt.] vt ecclesiasticæ dignitates, † vt 16. q. 1. in canonibus. & 23. q. 8. conuenior. Io.

† 7. q 5. remoto. in fi.

Moyses.] CASVS. Hieronymus reprehendit hic illos episcopos, qui instituebant sibi successores consanguineos, vel amicos; vel illos qui vt clerici fierent, muneribus impetrabant. & docet hoc non esse faciendũ, exemplo Moysi: qui filios potuit instituere

sint cõsanguinei sui, vt extra de æta. & qual. tuã. ĩ fi. Io. Non credo ꝙ preces cõsanguineorum inducant simoniam si fiant pro digno, vt 1. q. 1. latorẽ. & maxime cũ quis possit ꝓ se rogare si dignus est, vt extra, de si. tua. nec illa decre. tuam. contradicit si bene inspiciatur. B.

l ¶ Vt deteriora.] Color est rhetoricus, quando dicit ꝙ dicit se uelle tacere: & dicitur præoccupatio.

Apostolica.] CASVS. Statuitur in hoc c. ne quis iure hereditario sibi vendicet vel postulet ecclesias, præbendas, præposituras, capellanias, vel aliqua ecclesiastica officia: quod si quis præsumpserit, careat eisdem in perpetuum.

m ¶ Præbendas.] Episcopo non licet filios instituere in

Filius sacerdotis ecclesiam paternam habere non põts

re, aut expostulare prçsumat. Quod si quis improbus, aut ambitionis reus attentare præsumpserit, debita pœna mulctabitur, & postulatis carebit.

His omnibus auctoritatibus prohibentur episcopi, successores sibi instituere. Sed aliud est de sui successoris electione cum fratribus deliberare: aliud est ex testamento, tamquam suæ dignitatis hæredem sibi quærere. Illud fieri permittitur, hoc autem penitus prohibetur. Illud autem beati Petri apostoli ab illis valet in argumentum assumi, qui tales sibi substituunt, qualem sibi successorem beatus a *Petrus quæsiuit. Verum, quia officium non vitæ, sed sanguini cœpit deferri, atque ad episcopatum tales quisque sibi successores quærere cœpit, qui vel odiosi populis, vel à plebe docendi inuenirentur: idcirco sacris canonibus statutum est, ne quisquam sibi sui officii quærat successorem: sed populi electione quæratur, qui eorum vtilitati digne deseruiat; qui illorum vtilitatem, non sua lucra quærat; qui Christo semen velit suscitare, non sibi diuitias congregare. Quod qui facere contempserit, iure ab ecclesia repudiatur.*

Vnde Augustinus contra Faustum Manichæum, lib. 32. cap. 10.

¶ Qui sibi & ecclesiæ prodest, vtroque pede calceatus intelligitur. C. VIII.

2 OLim iussus est frater præmortui fratris vxorem ducere, vt non sibi, sed illi sobolem b suscitaret, eiusque vocaret nomine, c quod inde nasceretur. Quod si recusaret; discalceatus vno pede conspui solebat in faciem. Nunc Euangelij quisque prædicator ita debet in ecclesia laborare, vt defuncto fratri, id est Christo, suscitet semen, qui pro nobis mortuus est: & quod suscitatum fuerit, eius nomen accipiat. At vero qui electus ab ecclesia ministerium euangelizandi renuerit; ab ecclesia ipsa merito, digneque contemnitur. Qui enim & sibi prodest, & ecclesiç, bene intelligitur vtroque pede d calceatus. Vnde illud [Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona.] Qui autem curam lucrandorum refugit aliorum, discalceati illius non figuratum e significauit, sed in se impletum portabit opprobrium.

Deuter. 25.

Esa. 52. *Rom. 10.*

in paternis ecclesijs. extra de fi. presb. præsentium. nisi per mediam personam, vt extra eo. ex transmissa. præbendam autem potest habere in eadem ecclesia, si est legitimus extra eo. ti. ad hæc. sed licet sit legitimus, beneficium tñ paternum non potest habere, sicut hic dicit. sed illegitimus in eadem ecclesia sæculari esse nõ potest canonicus, ut extra eo. tit. ad abolendam. tamen per illam constitutionẽ videtur ꝙ et legitimus non possit habere beneficium cum patre. & hoc intelligas de omnibus descendentibus, arg. extra de iure pat. consuluit. 1 extra de insti. ad decorem. & ff. de verb. sig. filij. Forte aliud in collateralibus & ascendentib. arg. de pœ. dist. 1. pœnæ. licet sit ar. contra extra, de insti. ad decorem. Io. Sed certe põt probabiliter dici, ꝙ hoc non extenditur ad nepotes, quia pęnæ sunt restringendę. ff. de lib. & posth. cũ quidam in fi. nec semper nomine filiorum nepotes intelliguntur, vt Instit. qui da. tut. pos. in fi. ti. B. Sed quid de illo qui renuntiat, vt detur alij forte consanguineo? Hanc renuntiationem Papa approbat extra, de offic. de lega. ex parte. 1. Sed dic ꝙ ibi fuit pura renuntiatio.

1 Vbi, secũdum veterem cõpilationẽ, erat illud uerbũ nepotum, quod hodie est sublatum. Arc.

Beneficia sub conditione non dantur.

HIS OMNIBVS. CASVS. Soluit Gratianus dictam contrarietatem, dicens ꝙ tractare cum fratribus de electione successoris licet, sed eligere non licet. Exemplum vero Petri nõ debet trahi ad cõsequentiam. nisi ab his qui talem vellent eligere successorẽ, qualis fuit Clemens. verũ quia consueuerant eligere consanguineos & malos, constitutum est vt clerici, vel patroni eligant prælatos tales, qui Deo digne seruire valeant. quod si facere recusauerint: iure ab ecclesia repudientur, quod probat per seq. capit.

a ¶ Beatus.] Sed numquid adhuc Papa posset facere sibi successorem? Non, quia hoc esset immutare statutũ ecclesię, vt 25. q. 1. quæ ad perpetuam. & quia statutum facit in id tempus, in quo non est futurus iudex. ff. de iurisd. omn. iud. eum qui.

OLim.] Hæc est 2. pars q. in qua redarguit electos & dignos, qui nolunt recipere prælationem, & hoc facit per 4. auctor. Io. de Fan.

CASVS. In veteri lege pręcipiebatur, ꝙ frater duceret vxorem fratris sui defuncti, ut ei sobolem suscitaret, quæ soboles defuncti fratris diceretur: quod si recusabat, in faciem eius conspuebatur, & scalceabatur vno pede. Ex inde domus eius vocabatur domus discalceati. Sic vnusquisque prædicator debet Christo, qui pro nobis mortuus est, filios suscitare: quia Christiani à Christo vocentur. Quod si recuset, respuitur ab ecclesia tamquam uno pede discalceatus: & portabit opprobrium illius non figuratum, sed figurans: quia hoc significat opprobrium illius. qui vero hoc adimplet, vtroque pede dicitur calceatus.

b ¶ sobolem.] tamẽ istius erat carnalis filius: sed erat filius mortui legalis, vt 56. dist. Ismael & Matthæus ponit carnales patres ubi dicit, qui genuit. Et Lucas ponit legales, cũ dicit, qui fuit. duos enim habebat patres huius modi filius, carnalem & legalem.

Christi patres fuerũt duplices.

c ¶ Nomine.] idest, filium mortui.

d ¶ Vtroque pede.] quia & de se curat, & de proximo.

e ¶ Non figuratũ.] Sed etiam signum & figurã, & hoc est

Sub.q̃ ſa ctũ iſtius eſt res & ſignificatum: factum illius figura & ſignũ, & factum iſtius, &c. ut ſequitur.

eſt dicere, factum iſtius, ſignum eſt & figura & figurati. Vel hoc vult dicere, quòd factum iſtius non ſignificat factum illius, ſed factũ iſtius ſignificauit factum illius. Vel ideo dicit hoc, quia in facto iſtius completur illa figura.

la

debemus deſiderare: ſed cum neceſſe eſt, poſtponenda eſt propter multorũ vtilitatem. Quod probat duobus exemplis, ſcilicet exemplo Hieremiæ, qui cum inuitaretur ad prædicandũ dixit: A,a,a, Domine, neſcio loqui, quia puer ego ſum. Et exemplo Eſaiæ, qui de cõtemplatione obtulit ſe dicens: Ecce ego, mitte me. Sed ſciendum, quòd iſti non fuerunt cõtrarij; quia Hieremias non ex toto recuſauit, ſed timuit ſubire officium prædicandi. Nec Eſaias ante miſſus eſt, qui ſe per altaris calculum purgatũ vidit, id eſt, per carbonem ſumptũ de altari, vbi erat ignis perpetuus ad opus ſacrificij. Prima auctoritas vel ratio eſt ibi, [Et ſicut ſcriptum eſt,] &c. Secũda ibi, [Et rurſus.] Tertia ibi, [Et paſtori.] Secunda pars incipit ibi, [Quies itaque, &c.]

¶ *Hic verba B. Auguſtini, & in ſummam redacta & interdum mutata ſunt: quod alijs etiam locis eſt adnotatum.*

¶ Euangelizandi.] *Sequebatur in vulgatis*, & baptizandi: *quæ ſunt expuncta, quia in manuſcriptis non leguntur, ſicut neque in originali.*

Item Gregorius Papa in regeſto, lib.6. epiſtola 5. ſiue capite 169. Cyriaco epiſcopo.

¶ Locus regiminis ſicut deſiderantibus eſt negandus, ita fugientibus eſt offerendus. C. IX.

Iuo, p.5. c.350 † al. ſcriptis

IN ſcripturis † veſtris vos magnopere requiem quæſiſſe narratis: ſed per hoc ad paſtoralem ſolicitudinem vos congrue veniſſe [a] oſtenditis: quia, ſicut locus regiminis deſiderantibus negandus eſt; ita fugientibus [b] offerendus. Et ſicut ſcriptum eſt. [c] [Nec quiſquam ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatur à Deo, tamquam Aaron:] † & rurſus [d] idem prædicator egregius dicit: [Si vnus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt: & pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, vt & qui viuunt, iam non ſibi viuant; ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit:] & paſtori ſanctæ eccleſiæ dicitur. [Simon Ioannis amas me? Paſce oues meas:] ex quibus verbis colligitur; quia ſi is, qui valet, omnipotentis Dei oues renuit paſcere, oſtendit ſe paſtorem ſummum minime [e] amare. Si enim vnigenitus patris pro explenda vtilitate omnium de ſecreto patris egreſſus eſt ad publicum noſtrum, nos quid dicturi ſumus, ſi ſecretum noſtrũ præponimus vtilitati proximorũ? ¶ Quies itaque nobis ex corde appetenda eſt, & tamẽ pro multorum lucro aliquando poſtponenda. Nam, ſicut toto deſiderio debemus occupationem fugere; ita, ſi deſit, qui prædicet, occupationis onus libenti neceſſe eſt, humero † ſubire. Quod ex duorum prophetarum opere [f] docemur, quorum vnus prædicationis officium vitare conatus eſt, & alter appetijt. Nam mittenti ſe Domino Hieremias reſpondit dicens: [A,a,a, Domine Deus, neſcio loqui, quia puer ego ſum.] Et cum omnipotens Deus perſonam ad prædicandum quæreret dicens: [Quem mittam, & quis ibit nobis?] vltro ſe obtulit Eſaiſas dicens: [Ecce ego, mitte me.] En ab vtriſque exterius diuerſa vox prodijt: ſed non à diuerſo dilectionis fonte manauit. Duo quippe ſunt præcepta charitatis; Dei videlicet amor, & proximi. Per actiuam igitur vitam prodeſſe proximis cupiens Eſaiſas officium prædicationis appetijt: † Per contemplatiuam

Heb. 5. — Num. 25. — 2. Cor. 5. — Io. 21. — † al. animo — Hier. 1. — Eſa. 6.

† Concor. tex. in ſimili, in l. item eorum. §. ſi decuriones. ff. quod cuiuſque vniuer.

† Concor. tex. in l. 3. §. fi. C. de primipi. li. 12. & l. 2. ff. ad municip.

IN ſcripturis.] CASVS. Quidam cũ eligebantur ad prælaturas, recuſabat eas, dicentes ſe velle eſſe in cõtemplatione. Sed Gre. dicit, ꝙ ex hoc ſe magis eſſe dignos oſtendũt: quia ſicut ambientibus magis eſt dignitas denegãda; ſic eſt renuentibus cõcedenda. Et docet ꝙ qui eliguntur ad dignitates, & ad officium prędicandi, nõ debent renuere, ſi digni ſunt. Quod tribus rationibus vel auctoritatibus probat: & hoc in prima parte. In ſecunda parte oſtendit ꝙ quietem cõtemplationis

[a] ¶ Veniſſe.] per electionem. vel forte volebant recuſare, &c.

[b] ¶ Fugientibus.] ſic 40. diſt. ante omnia. C. de epiſco. & cle. ſi quẽquam. & ĩ. 74. di. epiſcopus. cõtra. Sed illud de penitus inuito: ſed ab initio aliquis debet cogi, vt cõſentiat: nã nullus eligendus eſt niſi ab initio diſſentiat. 1. q. 6. c. vlt. tepide tñ debet diſſentire, ſicut femina. 32. q. 2. honorantur. aliàs ſi diceret, nolo, cum forte vellet: faceret contra cõſcientiam. extra de præſumpt. c. vlt. vel ſi forte diceret, nõ ſum dignus. licet H. dixerit ꝙ poſſit ſimulare ſe nõ eſſe idoneum. arg. 22. q. 2. vtilem, &c.

Electioni qualiter cõſentiẽdum eſt.

[c] ¶ Scriptum eſt.] in epiſtola ad Hebręos.

[d] ¶ Et rurſus.] in ſecunda epiſtola ad Corinthios.

[e] ¶ Minime.] Ergo qui ſe dignũ credit, & prælaturã ſibi oblatã non recipit, mortaliter peccat, vt ſ. ea. c. prox. & ĩ. e. qui epiſcopatum.

[f] ¶ Opere.] Arg. diuerſarum perſonarum ſententiam vtramque tenere. 22. q. 2. beatus. & de conſec. diſt. 2. quotidie. & 35. q. 5. ad ſedem. Item argu. pro diuerſis conſuetudinibus. 12. diſt. illud. 31. diſt. aliter & de conſecra. diſtin. 4. de trina. Item argu. pro diuerſitate teſtium, extra de verbo. ſignif. nihil obeſt. & de pœnit. diſt. 1. periculoſe. 23. q. 7. quicumque. ſ. diſt. 5. ad eius. & extra de teſti. cum tu fili.

¶ Ple-

vero Hieremias amori conditoris sui sedulo inhærere desiderans, ne mitti ad prædicandum debeat, contradicit. Quod ergo laudabiliter vnus appetijt; hoc laudabiliter alter expauit: iste, ne tacitæ contemplationis lucra loquendo perderet: ille, ne damna studiosi operis tacendo sentiret. sed hoc in vtrisque est subtiliter intuendum: quia & is, qui recusauit, plene [a] non restitit: & is, qui mitti voluit, ante se per altaris calculum purgatum [b] vidit: ne, aut nō purgatus adire quisquā sacra ministeria audeat; aut quē superna gratia elegit, sub humilitatis specie superbe cōtradicat.

Idem in Moralibus, lib. 35. c. 13. ad c. 42. Iob. — Et Augu. ser. 5. ad fratres in eremo.

¶ Locus deiectionis in voto, dignitatis semper sit in necessitate. C. X.

Sciendum summopere est, quòd obedientia aliquando si de [c] suo aliquid habeat, nulla est: aliquando autem, si de suo aliquid nō habuerit, † [d] minima Nā cum huius mundi successus præcipitur, cum locus superior imperatur; is, qui ad percipienda hæc obedit, obedientiæ sibi virtutem euacuat, si ad hæc etiam ex proprio desiderio anhelat. Neque enim se sub obedientia dirigit, qui ad accipienda huius vitæ prospera libidini propriæ [e] ambitionis seruit Rursus, cum mundi despectus præcipitur, cum probra adipisci, & contumeliæ iubentur; nisi ex se ipso animus hæc appetat, obedientia sibi meritum minuit: quia ad ea, quæ in hac vita despecta sunt, inuitus [f] nolensque descendit. *& paulo inferius.* [g] Obedientia quippe victimis iure præponitur: quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria mactatur. Tanto igitur quisque Deum citius placat, quanto ante eius oculos repressa arbitrij sui superbia, gladio præcepti se immolat. Quo contra, ariolandi peccatum inobedientia [g] dicitur, vt quanta sit virtus obedientiæ demonstretur. Ex aduerso [h] igitur melius ostenditur, quid de eius laude sentiatur. Si enim: [Quasi ariolandi peccatum est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiscere,] sola est, [i] quæ fidei meritum possidet, obedientia: † sine qua quisque infidelis esse conuincitur, etiam si fidelis esse videatur.

Poly. l. 6. ti. 22. — † al. habeat — C. 12. — 1. Reg. 15. — Ibidem. — † abest ab ori.

Item Augustinus lib. 19. de ciuitate Dei, c. 19. — Ans. l. 6. c. 28.

¶ Qui præesse, & non prodesse desiderat, episcopari non debet. C. XI.

Qui episcopatum [k] desiderat, bonum opus desiderat.] — 1. Tim. 3.

Electus per quæ verba consentire debet.

a ¶ Plene.] Ecce responsio illius, qui ad episcopatum petitur, non dicet expresse nolo: quia tūc mentiretur. 23. q. 2. cum humilitatis. nec debet se statim ingerere: sed dicat ut dixit Mutinensis episcopus, Nolens uolo, & uolens nolo. 16. q. 1. uos autem.

Promouendus crimen suum confiteri debet.

b ¶ Purgatum.] Arg. pro H. ꝙ promouendus debet episcopo confiteri crimen, & episcopus debet eum purgare, idest, secum dispensare. Esaias n. adhuc immundus obtulit se: & postea fuit purgatus. Itē est hic argu. ꝙ si aliquis eligitur, qui adhuc est in mortali peccato, ꝙ ideo non est uitiosa electio si ipse uelit corrigi, † ut s. 50. di. quid est. Item est hic arg. ꝙ duo simul possunt eligi, ut si unus succumbat, alter obtineat, ut dixi s. 61. dist. studij.

† Ar. ad hoc 50. dis. quid est. 24 q. 3. dixit.

Sciendū.] CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. In prima parte dr̄ ꝙ cum quis inuitatur ad dignitatē & ad prospera, & obediat, si anhelanter aspiret, nulla est talis obediētia, q̄ nō habet meritū: quia de suo proprio motu habet, & de ambitione. Si uero incitatur ad opprobria & cōtumelias, & nō obedit libēter, nullū habet meritum ex obediētia. In secunda parte cōmēdat Greg. obediētiam, eam uictimis uitæ præponendo, & uituperat inobedientiā eam idololatriæ comparando. Secūda pars incipit ibi, [Et paulo superius.]

c ¶ Si de suo.] i. ex ambitione. ponitur enim ī mala significatione, vt 3. q. 9. pura.

d ¶ Non habuerit.] de ꝓpria uoluntate.

e ¶ Propriæ.] Hic patet ratio quare episcopo inuito non potest clericus eius uocari ad episcopatum, vt 63. dist. litteras sed inuito eo fit monachus. 19 q. 2. duæ. quia ille præsumitur facere ex ambitione, & facit ad suum commodum: ille nequaquam.

Clericus inuito episcopo non fit episcopus, sed bene monachus.

f ¶ Inuitus.] Argum. ꝙ remunerari non debemus de eo quod inuiti facimus, vt 13. q. 2. quàm præposterum. 20. q. 1. illud. & 32. q. 5. ille.

g ¶ Inobedientia.] In hoc patet ꝙ inobedientia æquiparatur hæresi. vt dixi 4. q. 1. in sum.

h ¶ Ex aduerso.] idest, ex eo ꝙ vnum cōtrarium commendatur, aliud vituperatur, vt ī. de pœnit. distin. 2. §. econtrario. & no. hic ꝙ optima est probatio, quæ fit per suum contrarium, ut hic, & 1. q. 1. c. 1. & 13. q. 2. animæ. & ff. de off. eius cui manda. est iurisdict. l. 1.

Probatio q̄ fit per suū contrariū, est optima.

i ¶ Sola est.] idest, necessaria, sic ī. dist. 8. c. si solus.

Qui episcopatum.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponit Aug. litteram Apostoli, Qui episcopatum desiderat, &c. & dicit ꝙ episcopatus est nomen laboris, & non honoris tantū, vt ille, qui præficitur, pro subiectis debeat laborare: & si præesse voluerit, & non prodesse, episcopum se putare non debet. In secunda parte dicitur ꝙ otium contemplationis est desiderandum: dignitas autē non est petenda. sed si propter necessitatem imponitur, est suscipienda pro plurimorum utilitate: ita tamen, ut ex toto contemplatio non deseratur. Secunda pars incipit ibi, [Itaque à studio cognoscendæ.]

k ¶ Qui episcopatum.] idest, episcopari, idest, præesse vt

Episcopatũ desiderare possumus.

vt prosit, non ut præsit, vt 40. distinct. multi. sperare ergo & desiderare possumus episcopatum, vt 59. distin. si officia. 72. distin. in singulis. & 1. quæstiõ. 1. non est putanda.

a ¶ Itaque.] Dixit quod quis potest desiderare episcopatum: modo dicit qualiter, scilicet vt non ingerat se. ff. de procu. l. quæ omnia.

b ¶ Appetitur.] Argu. quod aliquis seipsum non debet eligere si potestas in eum sit translata. s̃. eo. in scripsit. & 16. q. 1. uos autem. quia inter conferentem & eum cui confertur, erit distantia, vt extra de bapt. debitum. simile extra de iure pa tro. per nostras, & extra de instit. cum ad nostram. tamen potest se coeligere, vt extra de elec. cum in iure.

Eligere seipsum nemo potest.

Exponere voluit, quid sit episcopatus: quia nomen est operis, non honoris. Græcum est enim atque inde ductum vocabulum, quòd ille, qui præficitur, eis, quibus præficitur, superintendit, curam eorum scilicet gerens. ἐπι, quippe, super; σκόπος vero, intentio, est. Ergo episcopos, a si velimus, latine superintendentes possumus dicere: vt intelligat non se esse episcopum, qui præesse dilexerit, non prodesse. Itaque a à studio cognoscendæ veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium. Locus vero superior, sine quo regi populus non potest, & si ita teneatur, atque administretur, vt decet; tamen non decenter appetitur. b Quamobrem otium sanctum quærit charitas veritatis: negotium iustum suscipit necessitas charitatis: quam sarcinam si nullus imponit percipiendæ, atque intuendæ vacandum est veritati: si autem imponitur; suscipienda est propter charitatis necessitatem: sed nec sic omnimodo veritatis delectatio deserenda est; ne subtrahatur illa suauitas, c & opprimatur β d iusta necessitas.

a ¶ Episcopos.] *Apud sanctum Augustinum, & Anselmum legitur, ἐπισκοπεῖν,* si velimus latine, superintendere possumus dicere.

β ¶ Opprimatur.] *In originali est,* & opprimat ista necessitas: *sed ob glossam non est emendatum.*

c ¶ Suauitas.] contẽplationis.

d ¶ Et opprimatur.] idest, vt cõtemplatio eum penitus non impediat, qui forte nimis vult esse intẽtus contemplationi.

In epist. 1. Clementis ad Iacobum.

Item Petrus.

¶ Pro ingenio discentium doctor moderetur verba doctrinæ. C. XII.

3 OPortet eum, qui docet, & instruit animas rudes, esse talem, vt pro ingenio e discẽtium semetipsum possit aptare, & verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere. Debet ergo ipse præcipue apprime f esse eruditus, & doctus, g irreprehensibilis, maturus, pauidus: † h sicut ipsi probastis † fore i hunc Clementem post me.

† al. impauidus

† al. probabitis

In eadem epist.

OPortet.] Hæc est tertia pars q. in qua ostẽdit magister quales debent esse, qui eliguntur vt præsint aliis, scilicet tales q̃ ad eorum comparationem ceteri grex dicantur. & hoc probat per sex auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Petrus elegit Clementem sibi successorem: & docuit q̃ prælatus debet esse doctus, & irreprehensibilis ad instar Clementis, vt animas rudes docendo pro capacitate audiẽtium possit instruere. Sequentia duo cap. plana sunt.

e ¶ Pro ingenio.] simile 43. dist. sit rector.

f ¶ Apprime.] idest, valde.

g ¶ Et doctus.] Quæ sacerdotes vel episcopi scire debeant, habes 38. distin. nulli. & c. sequ. sufficit tamen mediocris scientia, ut extra de elect. cum nobis.

h ¶ Pauidus.] idest, timens peccare.

i ¶ Fore.] idest, futurum esse.

Item eiusdem.

¶ Qui omnibus præest, singulos releuare contendat. C. XIII.

CLemens, tamquam qui omnibus præesse te noueris, singulos, prout potueris, iuua; k & singulos releua, l qui & singulorum onus & solicitudinem portas.

k CLemẽs.] ¶ Iuua.] largus enim erit. 86. dist. fratrem.

l ¶ Releua.] Ar. iudicẽ potius debere seruare misericordiam, quàm rigorem, vt 45. distin. licet. & 50. dist. ponderet. in fi. quia statim non debet

Ad hoc facit quod le. & no. s̃. 22. q. 4. innocens, in fine.

In cõment. ad ea verba [& cõstituas per ciuitates.]

Item Hieronymus ad Titum, c. 1.

¶ Contra Christum faciunt, qui gratia, non meritis gradum ecclesiasticum tribuunt. C. XIIII.

Luc. 10.

QVi vos spernit, me spernit. Ex quo manifestũ est eos, qui Apostoli lege contempta, ecclesiasticum gradum non merito voluerint alicui deferre, sed gratia, contra Christum facere: qui qualis in ecclesia presbyter constituendus sit, per Apostolum suum in sequentibus executus est,

bet punire, sed tenetur sæpius remittere, vt 45. dist. licet. & 26. q. 7. alligant.

Item Hieronymus in libro Leuitici.

Origenes ho. 6. ad c. 8. Leuitici.

¶ *In hoc & duobus sequentibus capitibus pro Origine citatur B. Hieronymus harum homiliarum interpres. Quod cur fieri potuerit, supra dist. 36. c. si quis. est adnotatum.*

¶ Ad sacerdotium non eligatur, nisi qui ceteris & sanctior & doctior habetur. C. XV.

Leuit. 8.

Licet ergo Dominus de constituendo principe præcepisset, [a] & Dominus elegisset; tamen conuocatur etiã synagoga. Requiritur enim in ordinando sacerdote, & præsentia populi: [b] vt sciant omnes, & certi sint, quia qui præstantior [c] est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad sacerdotium, & hoc astante † populo: [d] ne qua postmodum retractatio [e] cuiquam, ne quis scrupulus resideret. Hoc est autem, quod & Apostolus præcepit in ordinatione sacerdotis dicens: [Oportet autem illum, & testimonium habere bonum ab his, qui foris sunt.] Ego tamen, & amplius aliquid video in eo, quod dicit, [quia conuocauit Moyses omnem synagogam:] & puto, quòd conuocare synagogam hoc sit, colligere omnes animi, & in vnum congregare virtutes: vt cum sermo de sacerdotalibus sacramentis habetur, vigilent omnes animi virtutes, & intentæ sint, vt nihil in eis sapientiæ, nihil scientię, nihil desit industrię: sed adsit omnis multitudo sensuum, adsit omnis congregatio sanctarum cogitationum: vt quid sit pontifex, [f] quid vnctio, quid † indumenta [g] eius, cõferens intra sacrarium cordis sui, possit aduertere.

† al. attestante.

1. Tim. 3.

† al. qua

Licet.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod electio prælati fieri debet in præsentia populi, ne aliqua postea retractatio fiat, & vt sciant omnes quis sanctior & melior ad episcopatum eligitur. Et hoc probatur exemplo Moysi, qui in electione Iosue totã congregauit synagogã, & auctoritate Pauli. In secunda parte dicitur, quod congregare synagogam siue populum est, quod prælatus & electus congregat omnes uirtutes animi simul & sensus, & bonas cogitationes, scientiã & bonos mores, vt ille electus intra se conferẽs intelligere possit quid sit pontifex, quid vnctio, quid indumẽta episcopi. Secunda pars incipit ibi, [Ego tamen.]

a ¶ Præcepisset.] Argu. quod quandoque licet iudici excedere fines mandati, dum tamen aliàs sentẽtia nihil contineat iniqui. arg. extra de sen. & re iudic. causam. Nã qui datur ad eligendum, potest postulare, ut extra de elect. in causis. [1] & de renun. post translationem. in princ. Et procurator datus ad rem vendicandam, potest agere ad exhibendum. ff. de procur. ad rem mobilem. sufficit enim quod fiat id quod est vicinum mandato; licet ipsum non sit mandatum, vt ff. iud. sol. iam tamen §. vlt. ff. mand. l. ulti. Item argum. quod licet contradicere rescripto vel mandato principis quandoque. extra de offic. deleg. ex parte. quia licet mandet soli episcopo, quod det alicui præbendam: tamen non facit hoc sine consensu canonicorum, vt no. 7. q. 1. petijsti.

[1] Vbi de hoc & 61. dist. nullus. in glo. 2. in fi. & 22. q. 4. innocẽs, in fi.

Principis mandato cõtradicere licet.

b ¶ Etiam populi.] s. distin. 63. plebs Diotrensis. & c. nosse. & c. vlt. & s. 1. q. 1. ordinationes.

c ¶ Qui prestantior.] Hic comparatiua temperat H. secundum eum sufficit quod bonus eligatur. est autem aliquis bonus eo ipso quod non est malus, vt extra de pręsumpt. dudum & ff. de leg. 2. cum pater. §. rogo. nec enim maior bonitas unius alii debet facere pręiudiciũ, vt 3. q. 9. decesse. & 1. q. 1. teneamus, & C. de stat. & imag. l. vlt. Si autem aliquis de alia ecclesia eligitur, ipse debet optimus esse: sicut si tutor de eadem ciuitate sumitur, satis est si est bonus: si de alia, tunc erit optimus. ff. de tuto. & cur. dat. diuus. Alij dicunt [2] meliorem semper esse præferendum. vnde si pauciores volunt eligere optimum, maior pars minus bonũ, si minor pars appellat, tenet eorum appellatio. nam in istam causam assignant, vt extra de his quę fiũt à maio. parte ca. cum in cũctis. sed si illi elegerint, cassanda est eorum electio, cum semper optimum debuerunt eligere, vt 63. dist. metropolitano. 61. di. nec emeritis. 75. dist. c. vlt. 74. dist. episcoporum. non obst. 16. q. vlt. monasterium. vbi dicitur, sufficit quod non sit malus, quia illud intelligunt cum alius ibi melior non est. in monachis ẽt obtinet quod semper melior est eligẽdus. l Auth. de mona. §. vlt. coll. 1. ego magis adhęreo opinioni H. nam cum non sit vitium in eligentibus, nec in electo, quare erit electio cassanda? nam appellatio non debet cassare nisi ea quæ iniuste facta sunt. extra, de restitu. spol. audita. & extra de elect. cum nobis. Item si bonus iuste potest eligi, ergo contra illam electionem non admittitur appellatio: quia contra ea quæ perpetuo decreto sancita vel statuta sunt, non admittitur appellatio. ff. de appel. reci. vel non. l. pen. & ult. nõ enim est quærendũ de meritis personę, cum maior sit numerus ex vna parte quàm ex altera, vt extra de elec. dudum. sic vides in simili. nam semper de eadem ecclesia debet prælatus eligi. si tamen maior pars eligat de ecclesia aliena, licet post appellationem præualet electio maioris partis, cum altera pars neminem eligit, vt extra de elect. cum inter R. immo ex aliorum opinione sequeretur, quod quilibet peccaret bene faciendo, quia bene posset meliorem rem facere: & magister peccat in legendo, quia posset melius facere, scilicet orare, &c.

Electio facta de bono, an valeat, vbi melior est.

[2] Secundã L. cui⁹ fuit tota ista gl. vsque ibi, magis, &c.

d ¶ Populo.] ergo in his quæ publice facta sunt nõ potest contradici. 54. dist. nulli. 87. di. si expolitus. 16. dis. quod dicitis. & cum in principio electionis quis cõsensit, postea non auditur contradicens. s. di. 4. in istis. & j. ea. q. 2. dilectissimi.

e ¶ Retractatio.] Per hoc uidetur, quòd populus possit retractare electionem, quæ fit in eius absentia, cum excipere possit contra electum, vt 23. dist. illud. cũ eis, inuitis non sit dandus episcopus, vt 63. distin. c. vlt. Sed hoc non concedo, ut dixi 63. dist. c. 1.

Electione an possit populus contradicere.

f ¶ Pontifex.] vel eius officium. 36. dist. si quis vult.

g ¶ Quid indumenta.] 43. dist. sit rector discretus.

S I ergo.] CASVS. Probat Hiero. in hoc cap. ꝙ nulli licet sibi eligere successorem. arg. à minori, quia si non licuit Moysi, qui tantus erat, multo minus licebit alijs, nisi Deus alicui aliquid reuelaret, sicut fecit Moysi, qui de præcepto Domini Iosue coram populo sibi

a ¶ Quis erit.] Argu. ꝙ non licet minori quod maiori non licet. 22. q. 5. si Paulus.

b ¶ Clamoribus.] sic ergo electio, quæ fit ad clamorē populi, non valet, vt hic, & extra de elect. Osius. & est simile. C. de pę. l. decurionū. sic 22. q. 4. vnusquisque. [1] qui enim ad clamorē populi manumittit aliquē, vi coactus manumittere. C. qui manumit. nō pos. l. 2. & ff. qui & à quib. si priuatus. Quandoque ad vocem populi aliquid fit. 28. dist. de Syracusanę. 50. di. ut constitueretur. attamen ad clamorem populi remittitur alicui pœna. ff. de sica. l. penul. De hoc not. 61. dist. miramur.

Electio ad clamorē populi nō debet fieri.

[1] Vbi de hoc. & 7. q. 5. sunt qui opes, i prin. ibi videas.

c ¶ Qui se idoneū.] Arg. nullus potest se eligere. ī. ea. in scripturis.

d ¶ Acclamatio.] ī. c. prox. ꝫ. Sed ibi bonum testimoniū populi auditur: hic vero strepitus negatur. 5. q. 4. in loco.

Origenes ho. 22. ad ca. 27. Num.

Idem ex libro Numerorum.

¶ Populi gubernatio diuina electione præstetur.

C. XVI.

SI ergo tantus ille, ac talis Moyses non permittit † iudicio suo de eligendo principe populi, de constituendo successore; quis erit, [a] qui audeat, vel ex plebe, quæ sæpe clamoribus † [b] ad gratiā, aut ad pretium fortasse excitatis moueri solet, vel ex ipsis etiam sacerdotibus, quis erit, qui se idoneum [c] ad hoc iudicet, nisi si cui oranti, & petenti à Domino reueletur? sicut & Deus dicit ad Moysem [Assume ad temetipsum Iesum filium Naue hominem, qui habet spiritum Dei in semetipso, & impones manus tuas super eum: & statues eum coram Eleazaro sacerdote: & pręcepta ei dato in conspectu totius synagogæ, & præcipe de ipso coram eis; & dabis claritatem tuā super illum, vt audiant illum filij Israel.] Audis euidenter ordinationem principis populi tam manifeste descriptam, vt pene expositione non egeat? Nulla hic populi acclamatio, [d] nulla consanguinitatis ratio, nulla propinquitatis habita contemplatio est. Propinquis agrorum, & prædiorum relinquatur hæreditas. Gubernatio populi illi tradatur, quem Deus elegerit; homini scilicet tali, qui habet, sicut scriptum audistis, in semetipso spiritum Dei, & præcepta Dei in conspectu eius sunt, & qui Moysi valde notus, & familiaris sit: id est, in quo sit claritas legis, & scientia, vt possint eum audire filij Israel.

† al. permittitur

† al. aut gratia, aut pretio fortasse excitata.

Num. 27.

Item Gregorius clero, & ciuibus Neapolitanis, lib. 8. epist. 40.

¶ Non ex fauore, sed ex iudicio debet venire electio. C. XVII.

Ans. l. 6. c. 9. Polyc. li. 2. ti. 1.

NEc nouum, [e] nec reprehensibile [f] est in eligendo episcopo populi se vota in duas partes diuidere: sed graue est, quando in huiusmodi causis non ex iudicio, sed ex solo fauore venit electio.

ī. si ergo.

Cum autem gubernatio populi ei tradi iubetur, quem Deus elegerit; datur intelligi, quòd aliquando quibusdam traditur, quos Deus non elegit.

Origenes ho. 4. in lib. Iudicum. & gl. ord. ad c. 4. Iudic.

Vnde Hieronymus.

¶ Non ex arbitrio Dei aliquando datur princeps ecclesiæ. C. XVIII.

4 AVdacter fortassis aliquid dicimus: tamen quod scriptum est, dicimus. Non semper princeps populi, †

† al. populo

NEc nouū.] CASVS. Neapolitani non solum discordabant in electione archiepiscopi, sed ēt eligebant aliquos nō cōsiderata bonitate, sed potius amore & cōsanguinitate. quare Greg. scribit eis dicens nō esse nouum nec reprehēsibile vota eligentium se in duas partes diuidere: sed tūc est reprehēsibile cum electio non prouenit ex iudicio, sed ex fauore.

e ¶ Nec nouum.] simile 63. di. nosse. qa quot sunt homines, tot sunt sententiæ: quot sunt sententię, tot sunt opiniones, ī. de consecra. dist. 4. sicut in sacramentis. & ff. de recep. arbit. item si unus. § principaliter.

f ¶ Nec reprehensibile.] si non est reprehensibile, quare ergo cassatur electio, quæ fit in schismate; vt extra de elect. quia. [2]

[2] Dic ꝙ ibi non est reprehensibile, cum utraque pars mouet bono zelo. ar. 65. dist. c. 1. 70. distin. si duo. Ar.

CVM AVTEM. CASVS Supra i hoc c. si ergo. dictū est, ꝙ gubernatio populi tradit illi, quē Deus elegit, de quo colligitur à sensu ꝯrio: ꝙ aliquādo tradit dignitas illis, quos non elegit Deus, vt ī. c. prox.

AVdacter.] Hęc est 4. pars q. in qua dicitur ꝙ qnque dat Deus malos prelatos propter peccata populi. & hoc probat per cap. istud & sequens. Io. de Fant.

sibi successorem elegit. Et hoc in prima parte. In secunda parte dicitur, ꝙ gubernatio populi tali debet concedi, qui spiritū Dei in se habeat, & præcepta Dei in conspectu suo, & qui sit notus & familiaris Moysi, id est, Deo, & instructus in lege Dei, Secunda pars incipit ibi, [Gubernatio populi.]

CASVS. Hieronymus docet in hoc c. ꝙ prælatus ecclesiæ q̃n que datur bonus: quandoque malus pro meritis subditorum. Et probat exẽplo Saulis, qui nõ fuit electus Deo iubente, sed prout mala merita populi exigebantur, fuit electus Deo permittente. Elegerat permittendo, & elegerat per Samuelem ad instantiam populi petentis. Fieri iusserat, nõ secundum uoluntatẽ Dei spontaneã, sed extortam ✓. Et quòd indignus dignitatem recipere non debeat, probatur exemplo patris, qui propter delicta filiorum repellitur à dignitate.

a ¶ Arbitrium.] approbatũ, ne sit cõtra 3.23.q.1. quid culpatur. vbi dr̃, ꝙ non est potestas nisi à Deo iubente vel sinẽte, 26.q.5. nec mirũ. sed nõ approbat, [1] sed permittit eos regnare si. 6.q.1. ex merito.

b ¶ Et non per me.] comprobantem, sed tamen iubentem. Et ita est arg. ꝙ q̃nque aliquid iubemus q̃d non approbamus. & est arg. ꝯ ea quæ per improbitatem obtinentur, ꝙ illa dicuntur fieri inuito dante, ut extra de rescr. si quãdo. & C. de pe. bo. subla. l. 1. & 7.q.1. scias. vbi habes, ꝙ qui inuitus aliquid facit, potius dicitur pati quam facere, vt sup. dist. 6. testamentum ✓.

c ¶ Per consiliũ.] id est, approbationem.

c ¶ Meliores.] argu. quòd non plus debet pro aliquo p̃sumi ideo, quia habet dignitatem. 40. dist. non loca.

[1] Scilicet omnem potestatẽ: quã aliqua est mala. sed tñ permittit Deus regnare eã ꝓpter peccata populi. Vnde Iob. Facit Deus regnare hypocritã propter proteruitatem populi, subintelligit puniendã uel uindicandã secundum H. & Lau.

& ecclesiæ iudex per Dei arbitrium [a] datur: sed prout merita nostra deposcunt. Si mali sunt actus nostri, & operamur malignum in conspectu Domini; dantur nobis principes secundum cor nostrum. Et hoc tibi de scripturis probabo. Audi namque quod Dominus dixit: [Fecerunt sibi regem, non per me: [b] principem & non per consilium [c] meum.] Et hoc dictum videtur de Saul illo: quem vtique ipse Dominus elegerat, & regem fieri iusserat. Sed quoniã non secundum voluntatem Dei, sed secundum peccatoris populi meritum fuerat electus; negat eum cum sua voluntate, vel consilio constitutum. Tale ergo aliquid intelligamus etiã in ecclesijs fieri: quòd pro meritis populi, aut in verbo, & opere potens à Deo tribuitur rector ecclesiæ: aut si malignum faciat populus, in conspectu Domini; α talis ecclesiæ iudex datur, sub quo famem & sitim populus patiatur; non famem panis, neque sitim aquæ, sed famem audiendi verbum Domini.

Osea 8.

Amos 8.

α ¶ Domini.] *In vulgatis sequebatur*, & tales perseuerent, *quæ sunt inducta auctoritate manuscriptorum, homiliæ ipsius, & glossa ordinaria. In vno autem manuscripto sunt glossæ interlineares.*

Item Augustinus tractatu 46. ad c. 10. Ioannis.

¶ Non sunt filij, sed mercenarij, qui honorem ab hominibus appetunt. C. XIX.

SVnt in ecclesia quidam præpositi, de quibus Paulus apostolus dicit: [Sua quærentes, non quæ Iesu Christi.] Quid est, [sua quærentes?] non Christum gratis diligentes, non Deum propter Deum quærentes, temporalia commoda sectantes, lucris inhiantes, honores ab hominibus appetentes. Hæc quando amantur à præposito, & propter hæc [d] seruitur Deo; quisquis talis est, mercenarius est: inter filios se non computet.

Ans. l. 7. c. 146. *Phil.* 2.

SVnt in ecclesia.] CASVS. Augustinus dicit, ꝙ quidam prælati sunt in ecclesia, qui seruiunt Deo non propter Deum, sed propter temporalia cõmoda, qui magis dicendi sunt mercenarij, quàm prælati. Et ita datur intelligi, ꝙ Deo tantum permittente tales eliguntur. Sequens §. per se patet.

d ¶ Propter hæc.] ar. pro re temporali non esse seruiendum alicui, nisi secundario, vt 75. dist. c. vlt. & 61. dist. quid proderit. & 74. dist. consuluit. & 59. dist. c. si officia.

Non ergo qui præficiuntur, semper ceteris meliores intelliguntur.

Vnde Hieronymus ad Titum, c. 1.

In cõm. ad eũ locũ [Si quis est sine crimine.]

¶ Ex electione non præficiuntur episcopi, sed comprobantur. C. XX.

ILlud inferendum est aduersum eos, qui de episcopatu intumescunt, & putant se non dispensationem Christi, sed imperium consecutos: quia non statim omnibus his meliores [e] sint, quicumque episcopi non fuerint ordinati, & ex eo, quòd ipsi electi sunt, se magis existiment comprobatos: sed intelligant propterea quosdam à sacerdotio remotos; quia eos vitia liberorum impedierint. si autem peccata filiorum iustum ab episcopatu prohibent; [1] quan-

ILlud] CASVS. Quidam putabant se esse uel effici meliores eo ipso ꝙ eligebantur ad episcopatũ: sed Hieronymus dicit, ꝙ propter hoc non sunt meliores. & ostendit, ꝙ si quis scit se esse indignum, non debet recipere dignitatem ✓: quia quanto potentior est, tanto magis punietur.

e ¶ Meliores.] argu. quòd non plus debet pro aliquo p̃sumi ideo, quia habet dignitatem. 40. dist. non loca. & cap. multi. & 2. quæstio. 7. quæritur. & distin. 9. ego solis. argu. contra 11. quæst. 3. absit. & 61. dist. miramur. in fi.

f ¶ Prohibẽt.] pp negligentiã. [a] vt 3. 47. di. §. necesse.

[1] Sub. q̃s facit peccatũ proprium. arg. 7. c. 1. §. cum ✓ ves. ta ✓

Qua-

QValis. CASVS. Dicitur hic, ꝙ non ſolum epiſcopi, preſbyteri, & diaconi, ſed etiam quilibet clericus inferioris ordinis debet præcellere laicos in ſermone, & vitę conuerſatione: quia vbi laici ſunt meliores, nulla poteſt eſſe ædificatio.

a ¶ Maio- alios præcedere, vt C. de profeſ. & medi. magiſtros. lib. 10. & erit talis magiſter, cuius comparatione ſui diſcipuli paleæ dicantur, vt 25. diſt. § criminis.

b ¶ Meliores &c.] i. clericos eſſe deteriores quàm laicos. ſufficit enim clerico, ſi eſt bonus.

Sap. 6.

to magis vnuſquiſque ſe conſiderans, & ſciens, quia potentes potenter tormenta patientur, retrahet ſe ab hoc, non tam honore, quàm onere, & aliorum locum, qui magis digni ſunt, non ambiet occupare?

Item eiuſdem ad Titum, c. 2.

In cõm. ad locum [Nemo te contemnat.]

¶ Pro gradu ſui officii quemque meliorem eſſe oportet. C. XXI.

QValis enim ædificatio erit diſcipuli, ſi ſe intelligat magiſtro eſſe maiorem?[a] Vnde non ſolum epiſcopi, preſbyteri, & diaconi debent magnopere prouidere, vt cunctum populum, cui præſident, conuerſatione, ſermone, & ſcientia præcedant; verum etiam, & inferior gradus, exorciſtæ, lectores, æditui, acolythi, [α] & omnes omnino, qui domui Dei ſeruiunt: Quia vehementer eccleſiam Chriſti deſtruit, meliores [b] laicos eſſe, quàm clericos.

α ¶ Acolyti.] *Eſi hac dictio in omnibus vetuſtis Gratiani exemplaribus, quæ tamen apud B. Hieronymum non legitur.*

In cõm. ad ea verba [Sed hoſpitalem.]

Idem ad Titum, c. 1.

¶ Populus iudicabit epiſcopum ſua officia non agentem. C. XXII.

Matt. 12.

VEreor, [c] ne quomodo Regina Auſtri veniens à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis iudicatura [d] eſt homines temporis ſui, & viri Niniuitæ acta pœnitentia ad prædicationem Ionæ condemnabunt [e] eos, [f] qui maiorem Iona Saluatorem audire contempſerunt; ſic plurimi in populis epiſcopos iudicent [g] ſubtrahentes ſe ab eccleſiaſtico gradu, & ea, quæ epiſcopo non conueniunt exercentes.

Item Ambroſius in increpatione ad populum, ſerm. 83.

¶ Qui clericos ſuos non corrigit, populum corrigere non valet. C. XXIII.

QVid autem ego vos arguo; cum poſſitis me vno ſermone conuincere? [h] conuincor enim, cum in hac parte clericos vobis magis video negligentes. Quomodo enim poſſum corrigere filios, cum fratres [i] emendare non poſſim? aut qua fiducia ſuccenſeam [k] laicis, cum à conſortibus pudoris verecundia conticeſcam? Ego autem fratres non de omnibus loquor: ſunt certe quidam deuoti, ſunt & alij negligentes. Ego neminem [l] nomino: conſcientia ſua vnumquemque conueniat.

Simile quiddã auctor operis imperf. in Matth. ho 40.

Item Beda ſuper Matthæum.

VEreor.] CASVS Dicit Hiero. ſe timere ne plures laicorum iudicent epiſcopos male ſua officia exercẽtes per cõparationem melioris vitæ, ſicut regina Auſtri, quę venit de finibus terræ audire ſapientiã Salomonis, iudicatura eſt homines ſui temporis in die iudicij comparatione melioris vitæ. & Niniuitę conuerſi ad prædicationẽ Ionæ, iudicaturi ſunt illos Iudæos, q Chriſtum maiorem Iona contempſerunt.

c ¶ Vereor.] i. verecundor.

d ¶ Iudicatura] nõ poteſtate iudicii, [1] q illud feminę non habent. 3. q. 7. §. tria. ff. de reg. iu. l. 2.

1 Dicaſ iudicaturã in die iudiciĩ comparatione melioris vitæ.

e ¶ Condẽnabunt.] melius viuendo.

f ¶ Eos.] ſ. Iudæos.

g ¶ Iudicent.] ſ. diſ. 28 c. vlt. ꝯ ſ. diſt. 21. nolite. contra. 6. q. 1. oues. ꝯ ſed non dicũtur ſubditi corrigere ſiue iudicare prælatos poteſtate officii: ſed vitæ comparatione, vt 1. q. 1. nonne.

QVid autem.] CASVS. Amb. cum increparet populum delinquentẽ, dixit, ꝙ populus poterat eũ conuincere vno ſermone. & ſibi pudorẽ inferre, cum clericos habeat incorrigibiles, quos emendare non poſſit, nec eos vult nominare, cum peccata eorum ſint latẽtia, ſed vnuſquiſque cõſulat ſuã conſcientiam.

h ¶ Conuincere.] & luborẽ incutere ex hoc, ꝙ laici meliores ſunt clericis. non enim poſſet ob hoc reprehendi. 47. diſt. quod ad nos. quia non criminis relatione, ſed innocẽtia reus purgatur. ff. de pub. iud. is qui.

Reus innocentia purgatur.

a ¶ Maiorem.] ſic ſ. 96. diſtin. ſi quis dubitet. & ſ. diſtin. 61. ſtatuimus. & c. quid proderit. vnde quidam diſcipuli in hoc decepti nimis feſtinant ad cathedram, & dum delectantur in loco gloriæ, fiunt aliis auctores ruinæ, vt 48. diſtin. quoniam. cum magiſter faciat cathedram, non cathedra magiſtrum, vt 40. diſt. cap. vlt. magiſtri enim moribus, & ſcientia, & facũdia debent

Cathedra nõ facit magiſtrum.

i ¶ Cum fratres.] aliàs ſocii dicũtur. 10. q. 3. cauendũ.

k ¶ Succenſeam.] i. iraſcar.

l ¶ Neminẽ.] ꝯ. ſ. 5. q. 5 nõ vos. ſed hic loqtur qñ crimẽ non põt probari, ibi qñ põt. occulta. n. crimina nõ habent vindictam. 6. q. 1. ſi omnia. 22. diſt. erubeſcãt,

¶ Epiſcopo ad ſalutem non ſufficit moribus, & vita populo adæquari. C. XXIIII.

NEc ſufficere nobis ad ſalutem arbitremur, ſi turbis negligentium, vel quorumlibet indoctorum, fide, vel actibus adæquemur; quibus, ſacris litteris vnica eſt credendi [a] pariter & viuendi regula præſcripta.

Ne ergo (vt ſupra dictum eſt) tales ſui officii ſucceſſores aliquis ſibi quæreret; prohibentur epiſcopi alterum pro ſe ſucceſſorem ſibi ſtatuere, ac deſignatis nominibus in locum ſuum alium ſubrogare. ꝟ. Apoſtolica.

QVAESTIO II.

QVÒD *autem amicorum patrocinia* [b] *in aliquorum electione conualeſcere non debeant, auctoritate beati Gregorii Papæ probatur, qui in ſecundo libro Regeſti, indict. 11. epiſtola 22. ſeu capit. 61. ſcribit Antonio ſubdiacono dicens.*

¶ In electione epiſcopi non munerum datio, nec aliquorum patrocinia conualeſcant. C. I.

ILlud quidem præ omnibus tibi curæ ſit, vt in hac electione nec datio quibuſcumque modis interueniat præmiorum, nec quarumlibet perſonarum patrocinia [c] conualeſcant. Nam ſi quorumdam patrocinio [d] fuerit quiſquam electus, voluntatibus eorum, cum fuerit ordinatus, obedire reuerentia exigente, compellitur: [e] ſicq; fit, vt & res illius minuantur eccleſiæ, & ordo eccleſiaſticus non ſeruetur. Talem ergo, te admonente, perſonam debent ſibi eligere, quæ nullius incongruæ voluntati deſeruiat; ſed vita, ac moribus decorata, tanto ordine digna valeat inueniri. Poly. l. 2. ti. 5. Iuo. p. 5. c. 129.

Idem ad clerum Medioſanenſem, lib. 2. Indict. 11. epiſtola 29. ſeu c. 68.

¶ In electione antiſtitis communi vtilitati, non ſuo lucro quiſque proſpiciat. C. II.

DIlectiſſimi filij, officij noſtri cenſura commoniti ſuademus, vt in hac ſuſcipiendi antiſtitis cauſa nullus veſtrum, neglecta vtilitate cōmuni, ſuo lucro proſpiciat; ne, ſi quiſquam propria cōmoda appetit, friuola æſtimatione Poly. ibidem. Iuo. p. 5. c. 130.

Simonia ꝯmittitur, ſi ducatur ꝑ amicorum patrocinia.

ꝟ Ad idem 50. diſt. clerico. vbi de hoc.

NEc ſufficere.] CASVS Quidā prælati putabant ſufficere ſi adæquarentur laicis, & negligētibus in fide, vel in operibus: ſed dicit Beda hoc non ſufficere, niſi præcellant eos ſcientia & doctrina.

a ¶ Credendi.] Quantum ad articulos fidei. laicis tamen ſufficit pictura pro doctrina. de conſec. diſt. 3. perlatum.

NE ERGO. CASVS Concludit Gratia. ex ſupradictis dicens: ne prælati malos ſibi eligerent ſucceſſores, ideo ſtatutū eſt, vt nemo ſibi eligat ſucceſſorem.

QVòd autē.] CASV Hic ponitur ſecunda qō, vbi quæritur, an amicorū patrocinia conualeſcere debeāt in electione aliquorum. Et certe ſi conſiſtant in pecunia vel obſequio, ſimonia eſt, vt ſ. 1. q. 1. ſunt nonnulli. In precibus diſtinguitur. aut em̄ ſunt carnales, aut ſpirituales. Carnales ꝓ digno non inducunt ſimoniā, vt 1. q. 1. quibuſdam. pro indigno ſic, vt prima, quæſtione prima, de ordinationibus. Spirituales vero valent, nec per eas inducitur ſimonia, vt 1. quæſt. 1. latorem. In obſequio etiam conſueuit diſtingui, vtrum ſit honeſtum vel non: & ſi honeſtum, vtrum exprimatur, vel deducatur in pactum, ꝙ ſeruiat, vt præbenda ſibi conferatur.

b ¶ Patrocinia.] patrocinia, aut conſiſtunt in pecunia, vel obſequio; & tunc fit ſimonia: aut in precibus; & tunc aut ſunt carnales, aut ſpirituales ſi ſpirituales, valent: nec per eas ſimonia cōmittitur, 1 vt prima, quæſtione prima, latorem. carnales etiam pro digno ſunt recipiēdæ, vt 1 q 1. quibuſdam. in ſi. ſed preces carnales pro indigno factæ, inducunt ſimoniam. 1. q 1. de ordinationib. & dic vt ſ. c. Moyſes.

c ¶ Patrocinia.] niſi dignus ſit ille pro quo petitur, vt ſ. 1. q. 1. nullus itaque. & c. pueri. & c. quibuſdam. in ſi.

d ¶ Patrocinio.] ſed nonne ſuffragium patris prodeſt filio. ff. quod cuiuſque vniuer. l. illud. ſed illud quantum ad numerum eligentium.

e ¶ Compellitur.] quia ad antidora tenetur, vt ff. de peti. hæred. ſed & ſi. §. conſuluit. & 83. diſtin. nihil. & extra de teſta. cum in officijs. humanum enim eſt, vt quis exhibeat ei reuerentiam, à quo percepit beneficium, vt 16. q. 2. viſis.

Beneficij collatori reuerentia debetur.

ILlud.] CASVS. Præcepit Gregorius Antonio ſubdiacono, cum quædam epiſcopalis eccleſia vacaret, vt nullam perſonam eligi permittat per pecuniam vel per preces carnales amicorum: quia qui aliter ſublimatur, illis compelluntur obedire, quorum preces, vel pecunia interuenerunt: & ſic per eos res eccleſiæ dilapidantur. Talis ergo in illa eccleſia eligatur perſona, q̄ ſit vita & moribus decorata, & tanto ordine digna.

DIlectiſſimi filij.] CASVS. Vacante eccleſia Mediolan. vniuſquiſque clericorum nitebatur amicū ſuum præficere inſpecta tantū vtilitate propria, & neglecta cōi. ſed docet Gregorius, vt hoc non faciant ne friuola æſtimatione fraudentur, ſiue fallantur: quia mens q̄ cupiditas ligat, perſonā præferendā non examinat iudicio recto: quare præcipit, vt ante electionē ſub-

subtiliter iudicantes talem eligant, cui debeant semper obedire: quia post electionem non poterunt iudicare de ipso.

a ¶ Libero.] sic 83. dist. nihil. sic 11. q. 3. quattuor. ADDITIO. Et c. pauper. per quæ iura, & hic habes ar. quòd

§. ead. Attaldus. Si vero ante electionem iuret, vel pactum faciat, simonia est, vt infra ea. c. talia. & hæc vera sunt, cum minoribus & subiectis præstatur iuramentum. præstare autem superiori ante electionem, non videtur simonia: arg. ī. 100. dist. optatum.

fallatur: quia nec libero [a] iudicio præferendam sibi personam examinat mens, quam cupiditas ligat. Pensantes igitur, quæ cunctis expediunt, ei, quem vobis diuina gratia prætulerit, integerrimam semper in omnibus obedientiam præbete. Iudicari [b] namque à vobis vltra non debet semel prælatus: sed tanto nunc subtiliter iudicandus est, quanto postmodum iudicandus non est.

QVAESTIO III.

Q Vòd autem [c] simoniacus habendus non sit qui post electionem pro indemnitate ecclesiæ iuramentum præstitit; facile probatur. Aliud est enim ante electionem iuramentum facere, vel se facturum pacisci ad hoc vt eligatur: aliud est, nulla præcedente conuentione post electionem huiuscemodi iuramentum offerre. Illud ab officio tamquam munus impensum deiicit: hoc autem consecrando nullum impedimentum generat.

De priori casu scribit Pelagius Papa clero Catinensi.

¶ Qui in episcopum eligitur, de rebus ecclesiasticis aliquam securitatem nulli faciat. C. I.

Ansl. l. 6. c. 40. Poly. l. 2. ti. 3.

TAlia quidem iam dudum ad fratrem, & coepiscopum nostrum Eucarpum de visitatione Catinensis ecclesiæ scripta direximus, vt in eis iudicium nostrum potuissetis agnoscere. Verumtamen, quia quosdam ibi non sana intentione, sed prauis studijs dissensiones suscitare, vestra etiam relatione cognouimus, qui scientes se ad episcopatum nec ætate, nec scientia, nec vitæ meritis posse perduci, ad hoc tantummodo inquietare ecclesiam volunt, vt sibi de his, quæ ex ipsa præsumpta sunt, impunitatem [d]

c ¶ Quòd autem.] & ante & post electionem licite, secundum quosdam, petitur cautio, quæ habetur ex iure vel consuetudine. 63. distin. quia. 1. quæstio. 3. quæsitum. extra de præbē. significatum. A superiore vero q̄libet cautio peti potest. 28. distinct. de Syracusanæ. 10. q. 3. c. vlt. 18. quæstio. 2. Eleutherius. 100 distinct. optatum. & è cōtra morem Quidam tamen dicunt, quòd ante electionē nulla cautio potest peti: & si præstetur, simonia est: quia videtur eam facere, vt eligatur. infra ea. cap. 1. Idem est si promittat ante electionem se iuraturum post electionem, vt 1. q. 1. quàm pio. sed post electionem bene pōt, [1] quia tunc nihil sperat ab eis: sed à superiore, vt dixi, potest peti, & ei præstari tale iuramentum, siue ante electionē siue post. 100 distin. optatum. 28. dist. de Syracusanæ. & 23. dist. quamquam. tamē id quod prius dixi verius videtur, maxime si qui liber canonicorū ita

Cautio iuratoria, an possit peti ab eligēdo vel electo.

1 Scilicet præstari iuramētū subditis, nec tūc peccat, nec ipsi possunt venire cōtra electionē, siue sit cōfirmatus, siue nō, secundū H. B. & Lau. extra de ele. publicato. Arch.

quòd iudex pecunia vel alia affectione corruptus non potest recte iudicare, secundum Hu.

b ¶ Iudicari.] ar. q̄ electum quem semel comprobasti, non potes postea reprobare, [2] vt ī. 32. q. 5. horrendus. ar. extra de his, quæ fi. à maio parte cap. ex ore. in fi. ī. dist. 4. erit. & c in illis ī. ea. q. prox. c. licet. simile ff de decu. l. pe. in fi. & ar ff. de pact. dot. conuenire ff. de neg. gest. Pomponius. ar. contra. C. de lib. causa. nō idcirco. & l. non mutant. & C. de profes. & medi. l. grāmaticos. lib. 10. extra de elect. cū dilectus. contra. vbi patientia non æquiualet electioni, contra id quod est ff. de pup. si ego §. 1. Sol. electus semel approbatus non potest amplius reprobari ab eligentibus, nisi ex causa noua, vel de nouo ad eorum notitiam veniente. tunc enim bene potest ab eis reprobari, vt extra de offi. de leg. insinuante. & extra de excep. pastoralis & ff. de mune & ho. vt gradatim. § reprobari. & ita intelligitur illa decret. & illa lex, grammaticos.

Electus semel approbatus, an possit postea reprobari.

2 Argu. ad hoc ext. de despon. impu. de illis. §. §. vlt. vbi de hoc. & ext. de reg. ad nostrā ibi videas i glos. 1. Ad idem extra li. 6. de ele. nulli. Arc.

c QVòd autem.] Hic intitulatur tertia quæstio, qua quæritur, vtrum sit simoniacum præstare canonicis iuramentum post electionem pro indemnitate rerū ecclesiæ. Et respondet, q̄ non: nisi ante electionē pepigerit, q̄ post electionem præstaret iuramentum, vt

iurat: Ego iuro, q̄ si fuero factus ep̄s, nihil alienabo de rebus ecclesiæ: quia tutor eligitur sub tali cōditione, si satisdederit, vt ff de tute. muto. §. 1. ext de ele. significasti. nec tñ vr̄ esse conditio, sed potius admonitio quædam, vt dicit illa. l. muto. tñ ex persona ꝯhentium pratumi debet ꝯctum siue promissionem esse simoniacam, vel non: sicut & præsumitur circa vsurarium contractum ex persona ꝯhentis, vt extra de pig. c. illo. in fi.

T Alia.] CA VS Pelagius fecit Eucarpum visitatorem Catinensis ecclesiæ, & ei significauit quid deberet fieri circa electionem episcopi: sed postea Elpidius diaconus electus est fere ab omnibus. pauci tamen eius electioni cōsentiebant nisi iuraret se illi præstare impunitatem de rebus ecclesiæ, quas vsurpauerant. quod totum cum audisset Papa relatione clericorum, & Leonis viri magnifici, de cuius testimonio nō erat dubitandum: præcepit Pelagius clericis Catinēsib. vt Elpidium diaconum cum decreto electionis, & cum visitatoris epistola Romam perducant. & monet eum, vt clericis resistentibus sibi, nec iuramentum nec promissionem faciat aliquam, quia si fecerit, tamquam indignus repelletur.

d ¶ Impunitatem.] vt remitteret eis ea, quæ abstulerant. illud enim est simonia. remittere enim est dare,

vt extra de testibus, veniens, primo. ff. de calumn. quinetiam.

a ¶ Viri.] argumen. testimonio vnius credi, vt ff. de dote præle. Teopompus supra 97. distin. nobilissimus. supra, distin. 86. tanta. infra 23. quæst. 4. inter querelas. 20. quæstio. 3. præsens. argum. contra, 33. quæst. 2. admonere.

b ¶ Iudicij.] id est, quod circa eum fecimus, nos mutabimus.

c ¶ Damno.] quia retractabimus quod fecimus.

¶ Rtaldus.] CASVS. Artaldus fuit electus in episcopum Arelaten. ecclesiæ, post electionem præstitit iuramentum canonicis de indemnitate iurium ecclesiæ, propter quod archiepiscopus Narbonen noluit eum consecrare, ideoq; Romam iuit, & consecratus est ab Vrbano: prius tamen præstito iuramento, quod nullam conuentionem fecerat ante electionem ad hoc vt eligeretur, & quod propter nullum aliud crimen ipsum repellebat. Et sunt verba notarij scribentis gesta Vrbani.

d ¶ Iuramento.] argumentum, quòd solus episcopus sola manu se expurgat, vt 2. quæstio 5. quanto. sed istud obtinet cùm non habet compurgatores.

e ¶ Vt eligerer.] argumen. contra, 28. distinct. de Syracusanæ.

f ¶ Nullius.] ex hoc verbo dixit Io. Fab. quod infamatus de vno crimine, expurgabit se de omnibus alijs. Sed certe hic non fuit generale iuramentum, sed solum iurauit, quod nullius criminis conscius erat, & quod archiepiscopus ei aliud crimen non obiecerat. Sed quare Papa consecrauit istum pendente adhuc obiectione archiepiscopi? Sed dic, quod archiepiscopus in forma iudicij nihil obiecit ei.

g ¶ Me sciente.] arg. bonum ad interpretandum negatiue dicta testium, vt cum testis iurat se non vidisse tale quid, intelligendum est, quòd ipse sciat. i sic in Authen. de hæred. & fal. §. sancimus, in fi. §. & si vero. in fi. coll. 1.

Quod futurus promittat episcopus, & fiat rapinæ securitas, episcopatus ambitio; hoc etiam vos duximus commonendos, vt decretum in Elpidium diaconum factum, & subscriptum ab omnibus, quos vestra relatio designauit, ad nos cum prædicti visitatoris epistola, & cum eodem diacono maturetis, Deo propitiante, perducere. *& post pauca.* ¶ Cum igitur huc filius noster magnificus vir Leo prætor venisset, retulit nobis de singulis, quæ ibi mota sunt, & quomodo vota prope totius ciuitatis in Elpidio diacono concordarent. Vnde quia de memorati viri [a] testimonio dubitare omnino non possumus; idcirco, sicut dictum est, Elpidium diaconum ad nos facite properare: nec expectetis vlterius, vt admonitio ad eum nostra debeat destinari. † Quem tamen hoc per vestram dilectionem in præsenti iussione specialiter admonemus, ne cui se aliquid dare, vel daturum esse promittat: sed neque de ecclesiasticis præteritis causis aliquam securitatem cuiquam audeat facere siue promittere, aut quasi factus episcopus ea quæ direpta sunt non repetat; sed apud eos, à quibus direpta sunt permanere libere patiatur: sciens, quòd si tale aliquid fecit, vel fecerit, nec à nobis omnino permittitur valere ipsa promissio, & cum iudicij [b] nostri, quod de ipso habuimus damno, [c] pastoralis consecrationis ordinem promereri non poterit.

De secundo vero casu in gestis Vrbani secundi legitur.

¶ Post electionem pro indemnitate ecclesiæ licet electo iuramentum præstare. C. II.

ARtaldus Arelatensis α episcopus Narbonensis ecclesiæ suffraganeus Romam consecrandus ad dominum Papam Vrbanum venit: suus quippe archiepiscopus eum consecrare nolebat, quoniam post electionem suam propter bona ecclesiæ conseruanda canonicis iurauit. Consecratus itaque est à domino Papa Vrbano, ante purgatus huiusmodi iuramento. [d] De iuramento, quod canonicis nostræ ecclesiæ feci post electionem, nullam conuentionem ante, vt eligerer, [e] feci. Narbonensis vero archiepiscopus, nullius, [f] præter id, criminis causa, consecrationem nostram omisit: me sciente [g] neque mihi criminis conscius sum, propter quod à sacra, † me vnctione repellat.

α ¶ Arelatensis.] *In manuscriptis etiam sic habetur. Sed visum est subesse mendum, quia hic episcopus vocatur suffraganeus archiepiscopi Narbonensis: in concilio autem secundo Arelatensi Arelate refertur ad prouinciam Viennensem. Et quamuis Guglielmus Durandi in speculo de auctor. & vsu pallij, hoc citet, vt ostendat Arelatensem Archiepiscopum subesse Narbonensi; tamen Ioannes Andrea in notis ad illum locum expresse scribit in hoc capitulo non agi de Arelatensi archiepiscopo. Et valde probabile est, pro Elensi, seu Elatensi, qui vere est suffraganeus archiepiscopi Narbonensis, corrupte scriptum fuisse, Arelatensis.*

i Obtinet vbi alter non lædit: vel in forma iudicij non agitur secundum H. Vel dic vt not. in gl. vnde nõ tenet, &c. de hoc 18. distin. placuit. & 80. dist. tanta. Arch.

Negatiua testis depositio est benigne interpretanda.

i Ad hoc facit quod not. extra de elec. bonæ memoriæ, in gl. sic esset, &c. in prine.

† *al. iterari*

Emendatus est hic locus ex Anselmo, & Polycarpo.

† *al. sacerdotio me repellat*

Q Vòd autem.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæstio, qua quæritur, an prælatus sit deserendus ante sententiam condemnationis: siue feratur sententia ab homine, vel à canone. Et dicitur, quòd non, vt in-

excõicatio tenet quam fecit. sed si tempora appellationis sunt lapsa, & nõ est prosecutus appellationẽ, idem est ac si non appellasset, & secundum hoc non est excommunicatus, vt distinguitur. ff. de his qui no. infa. furti. §. 1. & ff. de iniusto, rup. test. si quis. §. antepen. Io. Ego credo, quòd pẽdente appellatione clerici debeãt ei obedire, cum pendente appellatione, vel lite nihil sit innouandũ, vt s. 2. q. 6. appellatione interposita. & extra, vt lite pend. nihil innouetur, per totũ ff. ad Turpil. l. 1. in fi. & excõicatio tenet, cum statim trahat secum suam executionẽ, vt extra de ep. pastoralis. Bar.

QVAESTIO IIII.

QVòd autem [a] clericis ante sententiæ tempus ab episcopo suo discedere non liceat, probatur auctoritate Symmachi *a* Papæ dicentis.

a ¶ Symmachi.] *Citatur libellus Ennodij nomine Symmachi Papæ, cuius rei reddita est ratio supra di. 31. c. omnino. & 40 c. nõ nos.*

¶ Ante tempus sententiæ non licet clericis ab episcopo suo discedere. C. I.

Iuo. p. 6. c. 340 & 341.

NOnne directa sunt verba canonum: *a* [Quicumque clericorum ab episcopo suo ante sententiæ [b] tempus pro dubia suspicione discesserit, manifestam eum manere censuram?] *& infra.* ¶ Lex ecclesiastica pontificem ab aliis accusatum, priusquam [c] sub luce obiecta cõstiterint, exigit non relinqui.

a ¶ Canonum.] *Sic emendatum est ex vetustis codicibus, Ennodio ipso, & Iuone, cum prius legeretur,* Decreti. *Citare autem Ennodius voluit canones, qui ante Symmachum de hac re editi erant. Qui vero in glossa citantur, sunt ex epistolis Pontificum Symmacho posteriorum. In Carthaginensi quidem concilio inserto in codice canonum est undecimus canon; qui citatur infra 11. q. 3. c. si quis presbyter. & decimus nonus relatus sup. 4. q. 5. c. quisquis episcoporum, & vigesimus quartus citatus ibidem. c. placuit. ad quos, & præcipue ad primum videtur spectasse Ennodius.*

QVAESTIO V.

SI NE litteris Apostolicis † episcopus accusatus, & à sancta sede vocatus, ad suam non reuertatur ecclesiam.

† al. Apostolici

Vnde Sixtus Papa I. *ait, epist.* 2. *c.* 2.

¶ A sede Apostolica vocatus episcopus ad domum non reuertatur nisi purgatus, & Apostolicis litteris instructus. C. I.

Ans. l. 1. c. 8.

QVilibet fratrum pulsatus, atque ab hac sancta sede vocatus, cum se nobis repræsentauerit, [d] ad ecclesiam

NOnne.] CASVS. Symmachus Papa docet in hoc ca. q nullus clericus debet deserere suum prælatum ante sententiam, quamuis sit accusatus: & qui cõtra fecerit, pœnam patietur.

b ¶ Sententiæ.] sola ergo accusatio nõ cõstituit aliquẽ reũ vel criminosum, vt 15. q. vlt. c. vlt. vnde reo accusato potest solui id quod ei debetur, ut ff. de sol. reo. sola enim nominatio non sufficit, vt 2. q. 1. multi & lex dicit, q si cõdemnatus appellauit, status eius integer est. ff. nil inno. pen. app. l. unica. nec inter infames interim est habendus ff de his qui no. infa. furti. impeditur tamen interim ab honoribus vt 81. dist. tantis. [2] & extra de accu. Deus omnipotens. nec procurator esse potest. C. de procur. reum &c.

Solui potest reo accusato.

2 Adde ad hoc gl. op. in §. si quis autẽ, in gl. 1. Instit. de suspe. tu.

infra. c. vno. & j. 17. quæst. 4. si quis suadente &c.

1 ¶ Quòd autem.] clerici ante suspensionem vel depositionem prælati non negabunt ei obedientiam. 16. q. 4 volumus 15. q. vlt. c. vlt. Nec obstat 32. dist. nullus. 81. dist. si quis. & 16. q. vlt. sane. quia ibi de suspensis à canone loquitur. nam in illis tribus criminibus est speciale, scilicet in simonia, & in hæresi, & in notorio fornicatore, [1] sed de simonia occulta uidetur correctum extra de temp. ordi. c. vlt. Sed numquid statim post sententiam recedent ab ipso, cum adhuc possit appellare, & appellatio extinguit pronuntiatum. item quia sententia non est statim executioni mandanda, vt extra de sent. & re iud. quod ad consultationem &c. Econtra videtur. q statim per sententiã amittit dignitatẽ. ff de pœ. qui vltimo. & l. quod ad statũ. item quid si pẽdente appellatione excõicat subditũ suum, an est ille excõicatus? Distingue, quia si est prosecutus appellationẽ suã, tunc licet appellatio sit pronũtiata iniusta,

1 Ad hoc & not. 2. q. 7. sacerdotes. ibi vide.

Prælatus sẽtẽtialiter depositus si appellauit, an interim possit subditũ excõicare.

c ¶ Priusquam.] sic extra, vt lite pend. c. 2. sim 33. q. 2. sæculares. & 35. q. 6. multorum. & 15. q. vlt. c. vlt.

SI NE.] CASVS. Hic ponitur 5. quæst. qua quæritur vtrũ eps accusatus vocatus ad sedem Apostolicã si sentẽtia pro eo feratur, debeat ad ecclesiã suã sine litteris Papæ reuerti. Et respondetur, q non, vt j. c. seq.

QVilibet.] CASVS. Sixtus Papa docet hic, q si episcopus accusatur coram Papa, si nõ potest ibi crimen probari, non debet ad ecclesiam suam reuerti sine litteris Apostolicis, in quibus contineatur qualiter suam causam finierit, & post reuersionem suam vicini episcopi hoc cognoscere possint: quoniam episcopi sicut ab Apostolis sunt instituti domino disponente, ita à sancta sede Apostolica debent defendi, dispositioni cuius omnia maiora sunt iudicia reseruata.

d ¶ Repræsentauerit.] clericus etiã se non repræsentabit Papæ sine litteris sui episcopi, vt C. de episc. & cler.

si qua

ſi qua per calumniam. & in Auth. quomodo oportet epiſcopos. §. non aliter. coll. 1.

a ¶ Ambiguitate.] ſi. ext. de of. ord. ex parte, extra de ſi. inſt. quod ſuper.

b ¶ Eorum.] ideſt, Apoſtolorum.

vt ĩ. ea. ordinationes. Rufinus tamen & Io. Faventinus dicebant, q́ epiſcopus, qui recepit vltimam manus impoſitionem extra eccleſiam, ideſt, ordinem epiſcopalẽ, quia poſt illum nullus eſt ordo, ordinem conferre non poteſt, & qui ordinatus à tali, nihil recipit: ſecus ſi in-

tamen ſuam non prius reuertatur, quàm litteris Apoſtolicis, vel formatis, pleniter inſtructus, atque purgatus ſit; ſi fuerit vnde: vt poſtquam domum reuerſus fuerit, cognoſcant vicini ſui, qualiter ſuam, aliorumque cauſam hic finierit: quatenus eam abſque ambiguitate [a] vlla nuntiare, & prædicare omnibus poſſit. Ab hac enim ſancta ſede à ſanctis Apoſtolis tueri, defendi, & liberari epiſcopi iuſſi ſunt: vt ſicut eorum [b] diſpoſitione, ordinante Domino, primitus ſunt conſtituti; ſic huius ſanctæ ſedis (cuius diſpoſitioni, eorum cauſas, & iudicia ſeruauerunt) protectione futuris temporibus ſint ab omnibus peruerſitatibus ſemper liberi. Vnde culpantur ij, qui aliter circa fratres egerint, quàm huius ſedis rectoribus placere cognouerint.

SENTENTIA excõicationis.] CASVS. Supra in viij. cauſa oſtẽſum eſt de epiſcopis qui vſurpãt ſibi eligere ſucceſſores. Nunc vero vult tractare de epiſcopis excõmunicatis, qui præſumunt clericos ordinare, & de archiepiſcopis, qui dãnant clericos ſui ſuffraganei incõſulto illo; quæ oĩa vt competentius oſtendat, thema proponit, & tres inde elicit quæſtiones.

c ¶ Sentẽtia excõicationis.] In ſuperiori cauſa dictum eſt, q́ epiſcopi quandoque vſurpant ſibi aliquid de iure ſuorum clericorum, qñque ſibi cõſtituũt ſucceſſorem: hic agit qualiter vſurpant qñque de iure vicinorum epiſcoporum, & oſtendit hic quod nemo ordinabit clericos alterius epĩ eo nõ requiſito, nec etiã iudicabit, & q́ metropolitanus clericos ſui ſuffraganei non poteſt iudicare. & vt hæc & alia, &c.

QVÒD ordinatio.] CASVS. Hic intitulat prima quæſtio, qua quæritur, vtrum ordinatio facta ab excommunicatis poſſit rata haberi. Et certè de hoc ita dicit H. quòd quilibet epĩs ſiue excõicatus ſiue nõ; ſiue catholicus ſiue non, ſiue vltimam manus impoſitionem recepit in eccleſia, ſiue extra ordinẽ confert, & ordinati ab eo ordines recipiũt, dummodo in forma eccleſię hoc fiat; & ſi illi alios ordinauerint, ordinati erũt, & ſic in infinitum, vt 1. q. 1. quod quidam. & ĩ. c. ordinationes. idem dicit de corpore Chriſti. arg. de conſe. di. 4. oſtenditur. ſicut in ſacramentis. 1. q. 1. Dñs declarauit. Sed in hoc eſt differentia, quia ordinati ab eo qui recepit vltimã manus impoſitionẽ in eccleſia, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter, ſi digni ſunt tolerantur ex miſericordia, vt ĩ. c. 2. & 3. niſi in quattuor caſibus notatis in apparatu. Sed ſi ab eo qui non recipit in eccleſia, ſi ſcienter, non tolerantur, ſi ignoranter, & hoc probauerint, tolerãtur,

CAVSA IX.

SENTENTIA excommunicationis [c] notatus quidam archiepiſcopus aliquot clericos alterius metropolitani ordinauit: quemdam capellanum ſui ſuffraganei, illo inconſulto, depoſuit, atque alium in loco eius ordinauit.

1 *Hic primum quæritur, an ordinatio, quæ ab excommunicatis facta eſt, aliquo modo poſſit rata haberi.*

2 *Secundo, an liceat epiſcopo, archiepiſcopo, primati, vel patriarchæ clericos alterius ſine propriis litteris ordinare.*

3 *Tertio, an archiepiſcopus clericos ſuffraganei ſui, illo inconſulto, damnare valeat, vel damnatos abſoluere.*

QVÆSTIO PRIMA.

QVÒD ordinatio, [d] quæ ab excommunicatis celebratur, nullas omnino vires obtineat, nec etiam conſecratio appellanda ſit, teſtatur Gregorius, lib. 3. epiſt. 20. dicens.

tra eccleſiam recipiat vltimam manus impoſitionem. De corpore Chriſti dicebant, quod nullus extra eccleſiam conſtitutus conficiebat. argu. 24. q. 1. ſchiſma. & forte Grat. fuit huius opinionis. vt ĩ. ca. §. ſed excommunicati. & 1. q. 1. § ſed opponitur. Ibi tamen poſt hanc opinionem ponit Gratianus catholicam veritatem. Et uidetur hic primo probare Grat. quòd talis ordinatio non valet.

d ¶ Quòd ordinatio.] hic quæritur, an ordinatio facta ab excommunicato ſit rata. Excommunicatus hic dicitur præciſus ab eccleſia propter hæreſim, vel ſchiſma vel aliquam aliam cauſam. Dicit Ioan. Fa. & Rufinus quòd

quod qui recepit vltimam manus impositionem, idest ordinē episcopalem in ecclesia, ordines confert, sed nō executionem ordinis. Si aūt extra, nihil confert, nec ordinem, nec executionem, cum tales nihil habeant, arg. 1. q. 7. Daibertum. 19. dist. c. propter. 1. q. 1. si quis cōfugerit. sed hæc opinio reprobatur. 1. q 7. conuenientibus. ĩ. ead. ordinationes.. 1 Dicas ergo, ꝙ siue quis recipiat vltimam manus impositionem in ecclesia, siue extra, dumtamen forma ecclesiæ seruetur in ordinando, semper ordinē confert, sed non semper executionem: & hoc siue scienter siue ignoranter ordinētur ab eo. Sed in hoc solo est differentia, ꝙ ordinati ab episcopis, qui recipiunt vltimam manus impositionem in ecclesia siue ignoranter siue scienter, si alias digni fuerint, possunt tolerari, vt ĩ. ea. c. 2. & 3. nisi in quattuor casibus. Si sunt maculati iterata vnctione, vt 1. q. 7. saluberrimum, in fi. Vel si sunt ordinati simoniace à simoniaco, vt ĩ. ea. ab excōmunicatis. vel si sunt rebaptizati, vt de conse. dist. 4. cos. Vel si ad subuersionem fidei adhæserint hæreticis, & in contemptum ecclesiæ voluerint ordinari ab eis. 2 vt 1. q. 7. conuenientibus. Si aūt sunt ordinati ab episcopo, qui extra ecclesiam recipit manus impositionem, si scienter, numquā tolerantur. si ignorāter, & hoc probauerint, tolerantur, vt ĩ. e. ordinationes. Hæc ergo sit fides tua, ꝙ hæretici & excōicati, & depositi vera sacramēta conferūt, & verū corpus Christi conficiūt, vt no. 1. q. 1. dominus declarauit. Io. Quod Io. dicit de deposito, non credo esse verum, vt 50. dist. c. accedens. B.

1 Quod le. & no. ĩ. 1. q. 1. §. opponitur.

2 Cū possint ordinari à fidelib. & istum casum ponit H. penitus alienū à superiori. c. s. si ad subuersionem, &c. vt dicit H. 1. q. 7. cōuenientibus & q. 1. si qs hæreticæ. vbi hoc notauit.

¶ Non potest appellari consecratio, quæ fit ab excommunicatis. C. I.

Poly. l. 2. ti. 37. Iuo. p. 14 c. 74. & p. 5. c. 134.

NOs consecrationem [a] dicere nullo modo possumus, quæ ab excōmunicatis [b] hominibus est celebrata. [c]

PALEA. C. II.

EXcommunicati illicite manus imponunt: quia potestatem ordinandi non habent. Vbi autem illicita est manus impositio, vulnus infigitur. Vnde reiterari necesse est, quod minime probatur esse collatum.

¶ *Hæc & sequens Palea absunt à plerisque vetustis exemplaribus: habentur tamen in vno valde emendato, in quo pauca haberi solent. Prior autem hæc videtur esse summa quadam sequentis.*

[*Vnde Damasus Papa epist. 4. a. t.*]

PALEA. C. III.

ĩ. 1. q. 7. per illicitam.

PEr illicitam manus impositionem vulneratum caput illi, qui videbantur aliquid accepisse, habebant: & vbi vulnus infixum est, necesse est medicinam adhibere, qua infixa sanetur macula, id est, reiterari necessum est, quod legitime actum, aut collatum minime probatur; si perfectum esse debebit. Nam quomodo honorem possit retinere, qui ab illo acceperit, qui potestatem dare legitime non habuit, inuenire non possum.

ĩ. c. nos consecrationem.

Sed excommunicati hic intelligendi sunt, qui in ipsa sua ordinatione pœnam excommunicationis contraxerunt: qui numquam in numero catholicorum fuerunt. Ceterum, qui inter catholicos prius deputati sunt, si postea excommunicationis sententia notati fuerint: ordinationes tamen eorum ab ecclesia misericorditer tolerantur.

Vnde Vrbanus Papa secundus scribit dicens.

¶ Ordinationes ab excommunicatis non simonice factæ, ex misericordia toleratur. C. IIII.

Ans. l. 12. c. 74. Iuo. p. 6. c. 406

AB excōmunicatis, quondam [d] tamen catholicis episcopis ordinandos, si quidem non simoniace ordines ipsos acceperunt, & si ipsos episcopos simoniacos non

NOs.] CASVS. Nistius capituli patet, & intelligitur de eo qui præter formā ecclesiæ ordinem cōfert, vel in odium cōsecrantium, sicut dictum est. vel secundū Rufinum & Io. Fau. & Gr. intelligitur de eo qui vltimam manus impositionē recipit extra ecclesiam.

a ¶ Nos consecrationem.] ĩ. 1. q. 7. conuenientibus. & cap. Daibertum.

b ¶ Ab excommunicatis.] idest, hæreticis vel schismaticis. tales enim ipso iure sunt excommunicati.

c ¶ Celebrata.] præter formam ecclesiæ. Vel dic quod in odiū eorum hoc dictū est, sicut ecclesia per pactionē consecrata potius dicitur execrata quàm consecrata, ut 1. q. 4. ecclesia. 24. q. 1. pudenda.

SED EXCOMMVNICATI. CASVS. Videtur hic Grat. ponere opinionē Ruf. & Io. Fauentini, dicens ꝙ ordinationes corū qui numquam fuerunt catholici, irritę sunt: sed ordinationes corū qui fuerunt episcopi catholici, licet postea fuerint excommunicati, misericorditer ab ecclesia tolerantur, & ad hoc inducit sequens c.

AB excommunicatis.] CASVS. Quidam catholici episcopi excommunicati fuerunt, & in tempore suæ excommunicationis quosdam clericos ordinauerunt. Quæsitum fuit ab Vrbano, vtrum possent in suis ordinibus tolerari. Et respōdet ꝙ sic, si sint bonę vitę & non sunt ordinati simoniace, vel non constat episcopos esse simoniacos: sed de cetero non ascendant ad ordines superiores, nisi necessitas vel vtilitas exegerit.

d ¶ Quondam.] hic habuit Io. Fau. fomentum sui erroris, & pro se inducit. 1. q. 1. si quis inquit. & 1. q. 7. Daibertum, & extra de schisma c. 1. & 2. sed hoc ideo dicitur, quia facilius dispensatur cum ordinatis à talibus 3 qui vltimam manus impositionem receperūt in ecclesia.

3 Vnde dicit Hug. ꝙ illud uerbū quondam, &c. additur potius, vt ostendatur differētia in dispositione. nā cum ordinatis scienter ab illis qui nunquā fuerunt catholici, epi nō dispensant, vt ĩ. c prox. secundū H.

sia, & capitula quæ inducit, intelligo cum non fuit for ma seruata, & contra eũ expresse est ĩ. de consecr. dist. 4. ostenditur. & c. q̃uo. & 1. q. 1. quod quidam. Videtur autem hic ꝙ siue scienter siue ignoranter ordinetur quis ab hæretico præciso & simoniaco, non debeat cũ eo dispensari: quod verum est, nec obstat 1. quæst. 1. si qui à simoniacis. vbi innuitur si ignoranter à talibus quis ordinatur, quòd possit secum dispensari. sed illud intelligimus cum G. de prælato tolerato ab ecclesia, hic de præciso. vel ibi non fuit simoniacus & hæreticus, hic aũt simoniacus & hæreticus. Si q̃s ergo est ordinatus à simoniaco ẽt ignorãter, executionẽ nõ recipit, cũ simoniacus sit suspensus ipso iure, vt 1. q. 1. reperiuntur. extra de sim. tãta. Sed quid faciendum est huic, si suus episcopus quẽ scit esse simoniacum, vult ipsum promouere. H. dicit ꝙ qui promouetur à simoniaco prælato suo adhuc tolerato, nõ peccat, & libere potest suũ officiũ exequi. sed contrariũ legitur extra de sim. per tuas. De hoc dixi supra 1. q. 1. si qui à simoniacis.

Ordinatus à simoniaco caret executione.

præcisi. Vel forte Romæ à Papa fuerant præcisi, & antequàm fama crebresceret, fuerunt aliqui ordinati ab eis, aliàs in his quę publice fiunt, non potest quis ignorantiam allegare. 16. dist. ꝙ diceris. Et est hic arg. ꝙ qui allegat ignorantiam, ipsam probabit. 3. q. 9. indicas. 1. q. 1.

fuisse constiterit; ad hæc si eorum religiosior vita, & doctrinæ prærogatiua visa fuerit promereri, pœnitentia indicta, quam congruam duxeris, in ipsis, quos acceperunt, ordinibus permanere permittas. Ad superiores autem conscendere non concedimus, nisi necessitas, vel vtilitas maxima flagitauerit, & ipsorum sancta conuersatio promeruerit.

Sed & illud Gregorii de nominatim excommunicatis intelligitur: quorum ordinationes sunt irrita, si eorum damnatio non erat ordinandis incognita. Ĩ. e. nos consecrationem.

Vnde idem Vrbanus ait in synodo Placentina, cap. 9. & sequentibus.

¶ Qui nominatim excõmunicati sunt, & qui aliorum sedes inuadunt, alios ordinare non possunt. C. V.

ORdinationes, quæ ab hæresiarchis [a] nominatim excommunicatis factæ sunt, & ab eis, qui catholicorum adhuc viuentium episcoporum sedes inuaserunt, irritas esse iudicamus; nisi probare [b] valuerint, se cum ordinarentur, eos nescisse [c] dãnatos. ¶ Qui vero ab episcopis quondam catholice ordinatis, sed in schismate à Romana ecclesia separatis consecrati sunt; eos nimirum, cum ad ecclesiæ vnitatem redierint, seruatis proprijs ordinibus misericorditer suscipi iubemus: si tamen vita, & scientia eos commendat. ¶ Amodo vero, quicumque a prędictis schismaticis, sanctæque Romanæ ecclesiæ aduersarijs se ordinari permiserit, nullatenus hac venia dignus habeatur. ¶ Quamuis autem misericordiæ intuitu, magnaque necessitate cogente hanc in sacris ordinibus dispensationem constituerimus; nullum tamen præiudicium sacris canonibus fieri volumus; sed obtineant proprium robur, & cessante necessitate illud quoque cesset, quod pro necessitate † factum est. Vbi enim multorum [d] strages iacet, ibi subtrahendum est aliquid seueritati, vt α addatur amplius charitati.

Poly l. 7 ti. 16. & l. 2. titu 38. C. 9. & 10.

C. 11.

C. 12.

C. 13.

† Con tex. in ... berorum cũ gl. ... his qui inta. & t... in l. 1. princ. C. ... ad. tol.

α ¶ Vt addatur, &c.] *Hæc sunt addita ex concilio ipso.*

Electio quoque, nisi à catholicis facta fuerit, irrita esse probatur.

SED ET ILLVD. CASVS. Supra in §. sed excõicati dicitur, ꝙ illud c. nos consecrationẽ intelligitur de his qui nũquam fuerunt de numero catholicorum. Nunc vero ostendit, ꝙ potest intelligi de nominatim excommunicatis, quorum ordinationes sciẽter receptæ non tolerantur quo ad executionẽ.

ORdinationes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd illi qui receperunt ordines ab episcopis ordinatis in hęresi, vel ab intrusis, non tolerantur in suis ordinibus quo ad executionem, nisi probent se nesciuisse in tempore ordinationis eos fuisse damnatos. In secunda parte dicitur, quod illi qui receperunt ordines à schismaticis quondam tamen catholicis episcopis, ex misericordia in suis ordinibus tolerantur, si boni sunt, propter necessitatem, sed cessante necessitate sacri canones proprium robur obtineant. Secunda pars incipit ibi. [Qui vero.]

a ¶ Hæresiarchis.] id est præcisis ab ecclesia, qui numquam catholici episcopi fuerunt. De alijs habes supra cap. proxi.

b ¶ Nisi probare.] isti forte erant pueri, cum illi erant 1. q. 1. si qui à simoniacis. extra de ele. innotuit 82. dist. proposuisti. & hic manifeste reprobatur distinctio Io. & Ruf. hic enim distinguitur inter ordinatos ab illis, qui receperũt vltimam manus impositionem in ecclesia, & ordinatos ab illis, qui receperunt vltimam manus impositionem extra ecclesiam, & tam hi, quam illi recipiunt ordinem, scilicet characterem, sed non executionem.

c ¶ Nescisse.] ff de probat. verius. contra. Sed hic præsumebatur eos scire. sic. 82. dist. proposuisti. in fi.

d ¶ Multorum.] simile ĩ. 44. dist. comessationes. & ĩ. dist. 50. vt constitueretur.

ELECTIO. CASVS. Dictũ est ĩ. ꝙ ordinatio hęreticorũ irrita est. Nũc dicit G. ꝙ electio facta à nõ catholicis irrita est, sicut hẽ in seq. c. cuius casus planus est.

a Nos.] simile 24.q.1. aperte. & c. miramur.
b ¶ Eligitur.] constat quod suspensus non potest eligere, vt extra de consue. cum dilectus & extra de æta. & qual. cum bonæ. Sed quid si maior pars fuerit excõicata, an possint alij eligere sine eis? ar. quod non. extra de conces.

Nullus.] CASUS. Calixtus Papa docet hic, quod nullus episcopus debet terminos alterius vsurpare, vel alterius parochianum ordinare, damnare vel excõicare: quia talis ordinatio, damnatio, & excommunicatio irrita erit: & quòd hoc fieri non debeat, probat auctoritate Deuter. & Prouer. dicentis, Ne transgrediaris, &c.

Vnde Gregorius scribit Mediolanensibus, lib. 8. epist. 65.

¶ Irrita sit electio, quæ non à catholicis facta probatur. C. VI.

Poly. l. 2. ti. 1. † *catholicis, & maxime à Longobardis*] orig.

Nos [a] in hominem, qui non à catholicis † eligitur, [b] nulla præbemus ratione consensum: nec, si alicuius præsumptionis vsurpatione factus fuerit, in locum vel ordinem, illum sacerdotis suscipimus.

QUAESTIO II.

1 gs Quòd *autem* [c] *episcopus, vel quilibet superiorum clericos alterius sine propriis litteris ordinare non debeat.*

Calixtus Papa scribit epist. 2. ad episcopos Galliæ dicens.

¶ Alterius ecclesiæ parochianum nullus iudicare præsumat. C. I.

Ans. l. 6. c. 120 Iuo, p. 14. c. 72. & p. 5. c. 236. † abest ab ori.

Nullus alterius terminos vsurpet, nec alterius parochianum iudicare, [d] vel ordinare, † aut excommunicare præsumat: quia talis iudicatio, vel ordinatio, aut excommunicatio, vel damnatio nec rata [e] erit, nec vires vllas habebit: quoniam nullus alterius iudicis, nisi sui, sententia tenebitur, aut damnabitur. Vnde & Dominus loquitur dicens: [Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.]

Deut. 19. Prou. 22.

[*Vnde* a *Vrbanus Papa.*]

a ¶ Vnde.] *Antea erat,* Idem, *hoc est Calixtus: quia cum Palea hæc nondum esset inserta, sequebatur* c. nullus primas. *quod est Calixti. Hanc autem paleam citat Gratianus ex Vrbano secundo, infra de pœnit. dist. 6. c. fin.*

d ¶ Iudicare.] nisi in casibus, vt de pœn. dist. 6. placuit. & 6. q. 3. cap. vlt. & 3. q. 6. peregrina. & c. 1. & 10. q. 3. nec numerus. 2. q. 5. Mennam. & q 7. nos si incompetenter. & in casibus vbi quis sortitur forum, [1] & cum quis negligit suum locũ cõuertere ad fidem. 16. q 3. placuit. 2. & cum episcopus solus est in vna prouincia, vt 65 distin. si forte. in fine.

1 Qui not. 3. q. 6. in princ.

e ¶ Rata.] Sed quæritur, si vnus iudex sententiam excõmunicationis latam ab alio, ratam habere possit? argu. quod sic 3. ca. Lugdunen. & 3. quæst. 6. hæc quippe. 63. dist. Salonitanæ. nam factum falsi procuratoris possum ratum habere. extra de offic. deleg. cum olim. ff. de iud. licet. & electionem quæ nulla est, possum ratam habere. ext. de elect. quòd sicut. Item adoptio iniusta potest confirmari. ff. de adop. adoptio. Itẽ sententia feminæ, & ser

Snia nulla an possit ratihabitiõe cõfirmari.

concesf. præ. & eccl. non vac. quia diuersitatem. Item quid si vnus est excommunicatus, & eligit cum alijs, an tota electio [1] vitietur? non, nisi ipsi communicet consentiendo. extra de sent. & re iudi. ad probandum. vbi cassatur sententia iudicum; quia vnus iudicum fuit excommunicatus. Et arg. ad hoc extra de offi. deleg. cum super. & ff. de recep. ar. Pædius. ar. contra. ff. quod cum fal. tu. l. 1 §. 1. vbi dicitur, quod non obest, si tutor falsus interponit auctoritatem suam cum tutore vero, quia tenet quod actum est. suspensus autem hodie eligit, vt extra de cler. excommu. mi. si celebrat.

1 Tota. dic et per Pan. c. vl. de pc.

Quòd aut.] Hæc q. diuiditur in duas partes, in prima quarũ quæritur si quis debet ordinari ab extraneo epõ sine litteris? & rñdet, quod non: & hoc probat 6. aucto. Secũda ibi, [His auctoritatibus.] Io. de Fant.

CASUS. Hic ponitur 2. q. qua quæritur, an episcopus vel archiepiscopus possit ordinare clericos alterius episcopi sine proprijs litteris. Et respondet, quod non, vt probatur per seq cap.

c ¶ Quòd autem.] certum est, quòd nullus episcopus debet ordinare, vel recipere clericos alterius episcopi sine litteris sui episcopi, vt 71. dist. per totum. nec sufficiunt ad hoc litteræ archidiaconi, vt extra de offi. archi. significasti.

Eps clericũ alterius epi nõ ordinet.

ui confirmatur, licet nulla sit, vt 3. q. 7. infamis §. tria. in princ & ff. de offic. præto. Barbarius. extra de arbit. dilecti. & est ar. ad hoc Insti. de testam milit. §. sed si quis. nam & per appellationẽ potest confirmari quod nullum est. ff. rem ratam habe. l. 3. §. falsus. Sed contra ext. de consue. ad nostram. Item quod meo nomine gestum non est, ratum habere non possum, vt ff. de neg. gest. si pupillis §. sed si ego. Item cuius præsentia desideratur, eius ratihabitione non potest confirmari, vt Insti. de aucto. tut. in fi. Item si sententia excommunicationis confirmaretur, retro esset quis excommunicatus, quod esset absonum. Dicas ergo, quod sententia quæ nulla est, non potest ratihabitione confirmari: quia sententia plus habet iuris, quàm facti. & in illa l. ff. rem ratam habe. fuit sententia lata à suo iudice, sed contra ius. & sufficit quod litigator credat se condemnatum, ad hoc vt teneat iudicium. ff fami. ercisc. cum putarem. solus tamen princeps potest sententiam, quæ nulla est, confirmare, vt 2. q. 1. in primis. & 3. q. 9 hæc quippe. quia & ipse mutat substantialia rei. C. de rei vxo. act. in princ. sic intellige. 3. q. 6. hæc quippe. Alia autem quæ plus habent facti, quàm iuris, vt emptio, locatio, & traditio, possunt confirmari. ff. de cura. fur. consilio § vl. vnde donationem factam à laico, & non nomine episcopi põt episcopus confirmare, vt 16. q. 1. c. vlt.

PALEA. C. II.

PLacuit, vt deinceps nulli sacerdotum liceat quemlibet commissum alteri sacerdoti recipere ad pœnitentiam sine eius consensu, cui prius se commisit, nisi per ignorantiam † illius, cui pœnitens prius confessus est. Qui vero contra hæc statuta facere præsumpserit, gradus sui periculo subiacebit.

Sent. 4. dist. 21. De penitentia dist. 6. c. si.

† *al. pro ignorantia*

Item Calixtus epist. 2.

¶ In alterius parochia, nisi eo vocante, nulli aliquid agere licet. C. III.

NVllus primas, nullus metropolitanus,[a] nullusq; reliquorum episcoporum, alterius adeat ciuitatem, aut ad possessionem accedat (quæ ad eum non pertinet, & alterius episcopi est parochiæ) super cuiusquam dispositione, nisi vocatus ab eo, cuius iuris esse dignoscitur, aut quidquam ibi disponat, vel ordinet, aut iudicet, si sui gradus honore potiri voluerit. Sin aliter præsumpserit; damnabitur, & non solum illi, sed cooperatores, eiq; consentientes; quia sicut ordinatio, ita eis & iudicatio, & aliarũ rerum dispositio prohibetur. Nam qui ordinare [b] non poterit, qualiter iudicabit? nullatenus proculdubio iudicabit,[c] aut iudicare poterit.

Poly. l. 2. ti. 24. Burc. l. 1. c. 66. Ans. l. 6. c. 119. Iuo. p. 5 c. 101. Pann. l. 4 c. 28.

j. episcopum. vers. nam si.

Item ex concilio Nannetensi, c. 1.

¶ De eodem. C. IIII.

IN Dominicis, vel festis diebus presbyteri, antequam Missas celebrent, plebem interrogent, si alterius parochianus in ecclesia sit, qui proprio contempto presbytero ibi missam velit audire. Quem si inuenerint; statim ab ecclesia abijciant, & ad suam parochiam redire compellant.

ext. d paro. c. 2 Burc. l. 2. c. 92. Iuo. p. 2. c. 122

¶ *Hoc & sequens caput absunt à sex vetustioribus & emendatioribus Gratiani exemplaribus. In ceteris autem habentur sine nomine Palea, quemadmodum & in excusis. Extat autem vtrumque in concilio Nannetensi, & ex eo citatur hoc primum in Decretalibus tit. de paroch c. 2. & à Burchardo, & Iuone; sicq; emendatum est, cum antea citaretur ex concilio Meldensi.*

Item ex eodem concilio Nannetensi, c. 2.

Et in capit. l. 1. c 153.

¶ De eodem. C. V.

NVllus presbyter, aut [α] diaconus alterius plebanum † (nisi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit) ad Missam recipere audeat.

Burc. l. 2. c. 91. † *al. plebesanum] al. parochianum*

α ¶ Aut diaconus.] *Ista duæ voces neque in concilio, neque in capitularibus, neque apud Burchardum leguntur.*

Item ex concilio Antiocheno, c. 13.

¶ Ad ordinationem clericorum, vel ecclesiarum alterius episcopi, nisi ab eo fuerit inuitatus, non accedat episcopus. C. VI.

NVllum episcoporum audere debere ex alia prouincia ad aliam transitum facere, & ordinare aliquos in ecclesijs, aut proferre, ad sacrum ministerium. Nec † ab alijs

Burc. l. 1. c. 108. Iuo. p. 5. c. 210. & simile p. 5. c. 180. ex epist. Bonifacij.

† *al. Nec alios illuc attrahat episcopos*

c. vlt. & extra de iure patro. cura pastoralis. Si autem aliquis ordinat clericos alterius credens suum episcopum ratum habiturum; tunc potest talis ordinatio confirmari per ratihabitionem, vt infra ea. Lugdunensi. secus si non poneret spem in ratihabitione illius, vt ff. de solu. si quis offerenti. In sententia autem dici potest, quod si aliquis nomine alterius tulit sententiam, quod tunc possit ratificari. Ioan. Quid iuris sit de hoc & de sent. excom. notaui in quæstionibus. B.

NVllus primas.] CASVS. Cœlestinus prohibet i hoc c. quod nullus patriarcha vel archiepiscopus vel episcopus iudicet, vel ordinet vel disponat aliquid in parochia alterius, nisi fuerit inuitatus. Si vero præsumpserit, damnabitur cum cooperantibus & consentiẽtibus ei. Nam si ordinare non potest, nec iudicare poterit. idem dicitur de episcopo in duobus sequentibus cap. scilicet, quod irrita erit talis ordinatio, & ipse damnabitur.

a ¶ Metropolitanus.] Si metropolitan' nõ potest intrare diœcesim suffraganei sui, nisi vocatus, vt hic dicitur, qualiter ergo visitat diœcesim, & recipit ibi procurationes. vt extra de cẽsibus, sopitę. extra de præscri. cũ ex officij? Sed illud intelligo in eo casu, quando per negligentiam deuoluitur ius ad metropolitanum, vel etiã per appellationem.

b ¶ Ordinare.] ar. ex quo minus nõ licet, nec maius, vt 44 dist. nulli, 16. q 2. visis. & secundũ hoc minus est ordinare, q̃ iudicare: quia solus põt ordinare, sed non solus iudicare ad dpositionẽ, j. 15. q. 7. si autẽ. & c. Felix. & c. vlt.

Maius non licet, cui nõ licet min'.

c ¶ Iudicabit.] sæpe tamen

illuc trahatur episcopis: nisi forte per litteras rogatus abierit, non solum à metropolitano, [a] sed & ab his, qui cum eo sunt, omnibus ipsius prouinciæ episcopis. Quòd si nullo inuitante inordinate superueniat, & aliquos, vel ordinare præsumpserit, vel quoslibet actus illi ecclesiæ competentes, qui ad se minime pertinent, vsurpare tentauerit; vacua [b] quidem & inania erunt omnia, quæ gesserit: ipse vero huius indisciplinati ausus, & irrationabilis cœpti dignas causas expendat, † tamquam depositus à sancta synodo, & propter huiusmodi præsumptionem iam prædamnatus.

† *al. excipiat*

¶ *Hæc est prisca versio. Dionysij autem interpretatio, quæ & conciliorum tomis est inserta, & à Burchardo, & Iuone affertur, aptius exprimit sententiam canonis græci. Tamen, quoniam neque ipsa omnibus locis omnino respondet, visum est verba græca noua cum versione apponere.*

Μηδένα ἐπισκόπων τολμᾷν ἀφ' ἑτέρας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν μεταβαίνειν, καὶ χειροτονεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ τινὰς εἰς προαγωγὴν λειτουργίας, μηδὲ εἰ συνεπάγοιτο ἑαυτῷ ἑτέρους, εἰ μὴ παρακληθεὶς ἀφίκοιτο διὰ γραμμάτων τοῦ τε μητροπολίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων, ὧν εἰς τὴν χώραν παρέρχοιτο. εἰ δὲ μηδενὸς καλοῦντος ἀπέλθοι ἀτάκτως ἐπὶ χειροθεσίᾳ τινῶν, καὶ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μὴ προσηκόντων αὐτῷ, ἄκυρα μὲν τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα τυγχάνειν, καὶ αὐτὸν δὲ ὑπέχειν τῆς ἀταξίας αὐτοῦ καὶ τῆς παραλόγου ἐπιχειρήσεως τὴν προσήκουσαν δίκην, καθῃρημένον ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου.

Nullus episcopus audeat ab vna prouincia in aliam transire, & in ecclesia aliquos ordinare ad promotionem liturgiæ, † nec si alios vnà secum adducat; nisi accitus venerit per litteras metropolitani, & eorum, qui cum illo, episcoporum, in quorum regionem accedat. Quòd si nemine vocante inordinate aduenerit, vt aliquos ordinet, ac negotia ecclesiastica ad se minime pertinentia conficiat; irrita quidem sunto, quæ ab eo gesta fuerint: verum & ipse suæ impudentiæ, & iniqui incępti iustam pęnam subeat, hinc iam à sancta synodo depositus.

† id est, sacri ministerij

Item ex eodem Antiocheno, c. 22.

¶ Ad ordinationem ecclesiæ, quæ sibi commissa non fuerit minime accedat episcopus. C. VII.

Burc. l. 1. c. 71. Iuo, p. 5. c. 178.

EPiscopum non debere in alienam irruere ciuitatem, quæ illi probatur non esse subiecta, neque in regionē, quæ ad eius curam minime noscitur pertinere, ad aliquid α ordinandum, [c] neque presbyteros, aut diaconos constituere, ad alios β episcopos pertinentes, nisi forte cum voluntate, & testimonio [d] γ propriæ regionis episcopi. Quòd si quispiam, horum quid tale facere voluerit; irrita quidem erit huiusmodi ordinatio: & quæ male δ vsurpauerit, à synodo arguantur. Nam ε si ordinare non potuerit; nullatenus ad alios pertinentes iudicare præsumat.

ε *nullus primas.*

α ¶ Ad aliquid.] *In hoc etiam canone Dionysij versio purior est: hic autem habet*, super ordinatione cuiusquam, *quod Græce est*, ἐπὶ χειροτονίᾳ τινός, *idest*, vt quempiam ordinet.

tamen iudicat, qui non potest ordinare vt archidiaconus, vt 25. distin. perlectis. & extra de tempo. ordi. cum in distribuendis.

a NVllũ.] ¶ A metropolitano.] hoc intelligas in arduis negotijs, ζ aliter sufficit voluntas episcopi, vt supra c. proxi.

ζ Et totam ꝓuinciã cōtingẽtibus, vt dixi in litera.

b ¶ Vacua.] quantum ad executionem altaris, tamen consecratio manebit, vt 7. quæstio. prima. episcopus in diœcesi.

EPiscopum.] c ¶ Ordinandum.] si tamen suũ subditum alibi excommunicaret, videtur, quòd teneat. vndecima, quæstio. tertia, si episcopus. sicut Paulus absens excommunicauit Corinthium. & facit ad hoc septima, quæstio. prima, si quis presbyter. & cap. si quis vero. sine respectu tamen pro tribunali non potest ibi ferre sententiam, vt argumen. extra de offic. lega. nouit. ff. de offic. præ. l. 3. ff. de iurisdict. omnium iudi. l. vltima. ff. de offic. proconsu. & leg. l. 2. De hoc plenius dixi extra de offic. lega. nouit.

d ¶ Et testimonio.] Numquid hoc testimonium sufficit isti vt non iterum examinetur ab illo episcopo? Arg. quod sic 19. quæst. 2. duę. 47. distinct. de Petro. & 16. quæst. 2. si quis episcoporum. sicut tutori dato in testamẽto sufficit testimonium patris, vt Insti. de satis. tu. §. 1. Arg. contra 73. dist. sanctissimo. sed ibi de collocando in ecclesia secunda. Item nũquid sufficiunt litteræ archidiaconi? nō, vt ex. de officio. archi. significasti. sed hoc verum est, vbi non est consuetudo præscripta ī. ea. q. 3. conquestus.

Tutor testamentarius nō tenetur satisdare.

I pi-

E Piscopi.] CASVS. Statuitur in hoc c. quod quilibet episcopi suas regant ecclesias vel parochias, & ad alienas nō accedant, sed quilibet in sua prouincia disponat quæ disponenda sunt.

a ¶ Diœcesim.] id est, prouinciam siue regionem. sic econtra nomen regionis pro diœcesi ponitur supra c. proxi. sic & infra prox. q. per singulas. 2. valet hoc cōsiderare ad instrumenta & diuisiones prouinciarum, vt 6. q. 3 scitote.

Diœcesis pro regione ponitur, & contra.

N On inuitati.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod episcopi non debent ire ad alienas parochias super ordinandis aliquibus, vel disponendis ecclesiasticis causis: sed vnaquæque synodus ordinet intra suam prouinciam quæ disponenda sunt, sicut in concilio Nicæno statutum est.

HIS. Hæc est secunda pars quæstio. secundum Ioan. de Fant.

CASVS. Concludit Grat. ex supradictis, quod nullus episcopus clericos alterius ordinare debet: & quærit incidenter, si contingat clericos ordinari ab episcopo non suo: an possint in suis ordinibus tolerari à suis episcopis. Et respondet quòd sic, vt dicitur in proxi. capit. Lugdu-

β ¶ Ad alios episcopos.] *eodem fere modo Dionysius. Græce legitur, εἰς τόπους ἑτέρῳ ἐπισκόπῳ ὑποκειμένους, idest*, in locis alteri episcopo subiectis.

γ ¶ Et testimonio. *Græce tantum est, μετὰ γνώμης, quod Dionysius vertit*, cum consilio, & voluntate.

δ ¶ Et quæ male.] *Sic est emendatum ex vetustis exemplaribus, & ex ceteris editionibus conciliorum, præter hanc postremam quatuor tomorum. Dionysius habet*, & ipse coerceatur à synodo: *quod Græce est, καὶ αὐτὸν ἐπιτιμίας ὑπὸ τῆς συνόδου τυγχάνειν, idest*, & ipse puniatur à synodo.

ε ¶ Nam si.] *Tota hæc clausula in Græco canone, cuius tria exemplaria manuscripta collata sunt, minime habetur: sed & prisca versio, & Dionysiana habent. Similis sententia legitur supra, c. nullus primas.*

Item ex synodo Constantinopolitana prima, c. 2.

¶ Non accedant episcopi ad ecclesias, quæ sunt extra eorum diœcesim. C. VIII.

E Piscopi, qui extra diœcesim a sunt, ad ecclesias, quæ extra terminos eorum sunt, non accedant, neque confundant, & permisceant ecclesias. Secundum α regulas statutas, Alexandriæ quidem episcopi ea, quæ sunt in Aegypto tantummodo gubernent. Orientales autem episcopi solius orientis curam gerant; seruatis tamen honoribus primatus ecclesiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicænæ synodi continentur Sed & Asianæ diœcesis episcopi ea, quæ sunt in Asia, & quæ ad Asianam tantummodo diœcesim pertinent, gubernent. Ponti autem episcopi Ponticæ tantum diœcesis habeant curam. Thraciæ vero, ipsius tantummodo Thraciæ.

α ¶ Secundum.] *Mutata est interpunctio, vt magis respondeat Græco canoni, ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας, &c. quod Dionysius vertit*, sed iuxta canones Alexandrinus antistes, &c. *In editione autem conciliorum in tribus tomis deerant hæc verba*, ea quæ sunt in Aegypto tantummodo gubernent. Orientales autem episcopi.

Item ex eodem, c. 3.

¶ De eodem. C. IX.

N On inuitati episcopi vltra diœcesim accedere non debent super ordinandis aliquibus, vel quibuscumque disponēdis ecclesiasticis causis, seruata regula, α quę supra scripta est de vnaquaque diœcesi. Manifestum namque est, quòd per singulas quasque prouincias prouincialis synodus administrare, & gubernare omnia debeat, secundum ea, quæ sunt in Nicæa definita.

α ¶ Seruata regula.] *Ita in omnibus editionibus huius priscæ versionis; sed in Græco canone hic est initium periodi, & quæ sequuntur ex ipso pendent, quemadmodum Dionysius vertit*, seruata vero quæ scripta est de gubernationibus † regula, manifestum est, quòd illa, quæ sunt per vnamquamque prouinciam, ipsius prouinciæ synodus dispenset, &c.

† περὶ τῶν διοικήσεων

2 *His auctoritatibus prohibentur quilibet episcopi clericos alterius ordinare. Sed quæritur, si contingat eos aliquibus sacros ordines distribuere, an ordinati ab episcopis suis in propriis ordinibus recipi possint.*

De his ita scribit Vrbanus Papa Hugoni Lugdunensi archiepiscopo.

LVgdunensis.] CASVS. Ho. Lugdun. archiepiscopus quæsiuit ab Vrbano, vtrū in suis ordinibus posset tolerare quosdā clericos suos ab aliis episcopis ordinatos, cum eis dispensando. Et respondet ꝙ sic ex misericordia, si bonæ vitæ sint: & si sine prauitate fuerint ordinati: iniuncta eis pœnitentia competenti. Et hoc probat exemplo Ioan. Chrysost. qui clericos suos ordinatos à sancto Epiphanio tolerauit: & in suis ordinibus recepit: quod non fecisset si sciret eos non recepisse ordines.

¶ Clerici ab episcopo alterius parochiæ ordinati à proprio in suis ordinibus recipi possunt. C. X.

LVgdunensis parochiæ † clericos, quos contra statuta canonum ab alterius parochiæ episcopis ordinatos literarum tuarum significatione monstrasti, cum graduum suorum honore recipere religionis tuę prudentia poterit, [a] si eos aliàs canonice, & sine prauitate aliqua ordinatos cōstiterit: si tamen eorum probabilem vitam id indulgentiæ perspexeris promereri. Legimus quippe sanctum Epiphanium episcopum ex diœcesi sancti Ioannis Chrysostomi quosdam clericos ordinasse: quod sanctus [b] vir omnino non fecisset, si ei † detrimentum fore perpenderet. Quos igitur recipiendos moderatio [c] tua arbitrata fuerit; iniuncta, satisfactionis gratia, propter ecclesiam, quam offenderunt, cōgrua pœnitentia, miserationis intuitu in suo quęque honore recipies, salua in omnibus sanctorū canonum disciplina.

QVAESTIO. III.

QVōd *autem* [d] *archiepiscopus clericos sui suffraganei illo inconsulto damnare valeat, vel absoluere; sic videtur posse probari. Sicut totius episcopatus ecclesia in potestate sunt episcopi: sic & ecclesiæ totius archiepiscopatus ad diœcesim pertinent archiepiscopi. Vocantur enim episcopi à metropolitano in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Sic quippe vices eis impertit, vt potestatem suam sibi non adimat. Vnde & sine eius consilio nihil eis agere licet, sicut in concilio Martini Papæ legitur, c. 4.*

¶ Nec episcopi sine metropolitani consensu, nec ille sine eorum consensu aliquid agere debet. C. I.

j. PEr singulas prouincias oportet episcopos cogno-

[a] ¶ Potuerit.] Argum. quòd sequens ratihabitio confirmat quod primo fuit inutile, vt 63. dist. Salonitanæ. & 16.q.1.cap.vlt.

[b] ¶ Quod sanctus vir.] Sic ſ. 37. di. qui de mensa. 7.q.1. omnis. Sed nonne iste episcopus deliquit ordinando clericos alterius; quomodo ergo sanctus fuit? omissis multis solutionibus dic: quòd excusatur ideo quia vtiliter gessit: & quia credebat hoc illo placere: [1] sicut non facit furtum qui credit hoc placere domino, vt Institu. de obli. quę ex qua. delic. nascuntur. §. 1. [2]

[c] ¶ Moderatio tua.] Permittitur hic epō dispensatio canonis vel criminis pęnalis. si. est ſ. 1.q.5.ca. vlt. in fi. sed nō permitteretur si simoniace fuissent ordinati. 1. q.1. erga. de pęnitentialibus non est dubium, quia hoc pōt quilibet sacerdos: vt 26.q.7. tempora pœnitudinis.

QVōd autem.] CASVS. Hic intitulatur 3. quæstio, qua quæritur, an archiepš possit absoluere vel damnare clericos sui suffraganei illo inconsulto: & certum est ꝙ nō, nisi cū appellatur ad eū: vel habetur de cōsuetudine, vel si epš decederet, & res arbitrio archiepiscopi dispēsari voluerint clerici, vt ĩ. e. conquestus. vel nisi epš sit negligens, vt ĩ. e. cum simus. vel nisi controuersia sit inter epm & suum clericum, vt ĩ. 11.q.1. si clericus. vel nisi dissensio est de electione epi, vt ſ. 63. dist. si forte. Sed hoc hodie corrigitur per constitutionem Innocentij Papę. Sed quia communia negotia prouinciæ, vt synodum congregare, episcopum examinare pōt facere: nō tñ sine consensu aliorū, vt ĩ. c.1.2.3 4.& 5. Et procedit hoc ordine. Primo probat superficialiter, ꝙ archiepiscopus potest absoluere & damnare parochianos sui suffraganei illo incōsulto, vsque ad §. [Sed contra.] deinde ꝓbat cōtrarium vsque ad §. [Sola.] in quo tractat de excellentia Papæ: & hoc vsque ad §. [vltimū.] in quo soluit cōtrarietatē. Dicit ergo ꝙ sicut ecclesię totius episcopatus sunt in potestate episcopi, sic ecclesiæ totius archiepiscopatus sūt in potestate archiepiscopi. ita ꝙ epō nō licet aliquid agere sine cōsilio metropolitani: sed intellige ĩ ijs, quę ptinent ad generalem statutū prouincię totius epatus.

[d] ¶ Quod autem.] Metropolitanus episcopo inconsulte non potest iudicare clericos suos, nisi in casibus specialibus, scilicet quando causa per appellationē defertur ad ipsum, vt infra ea. cōquestus. vel nisi causa sit inter epm & clericum, vt 11.q.1 si clericus. Item cum dissensio est de electione episcopi, vt 63. dist. c. vlt. hoc vero non tenet hodie per id quod est extra de elect. quia propter. [3] item cum suffraganeus est negligēs, vt ĩ. e. cum simus. Item omnia male acta potest punire & retractare, vt 26.q.5. quicumque. & 12. dist. de his. Itē si de consuetudine aliquid obtinuit: aut si episcopus decessit, vt ĩ. ea. cōquestus. Aliter de specialibus negotijs episcopatuū se non potest metropolitanus intromittere: sed communia negotia, quę non magis pertinēt ad vnum, quàm ad alium: sed ad statum totius prouincię, vt congregare synodū, examinare episcopum & ordinare, hoc potest: non tamen sine consilio aliorum episcoporum, vt infra eadem, c.1.2 3.4.& 5.

PEr singulas.] CASVS. Dicitur hic ꝙ episcopi in sin-

† al. ecclesiæ

Iuo, p.6.c.412.

Socrates, li.6. Hist.c.11.&13 Triper.l.10.c.11 Nice l.13.c.13

† al. eis

In capitulis Martini Bracharensis, c.4.

1 Quod no. ĩ. e. c.1. in gl.2. in fi.

2 Idē tenet Bar. ĩ l. inter omnes. §. recte. ff. de fur.

Metropolitanus clericos suffraganei iudicare nō potest.

3 Vers. vt is collatione habita eligatur, &c. quasi dicat, licet cognitio electionum & electorū pertineat ad metropolitanū non tñ gratificatio: sed eum eligit in quē omnes, &c. vt ibi Arch.

gulis prouincijs debeat recognoscere suum metropolitanum, sibi obediendo: & nihil agere de communibus negotiis sine metropolitani consilio. Similiter nec metropolitano licet sine consilio episcoporum aliquid facere de negotiis communibus.

tiam, cum metropolitanus fert in subditos suffraganei, quia metropolitanus iudex alienus est respectu subditorum suffraganeorum, vt 6.q.3.scitote. & 3.q.6.peregrina. sicut absoluere non potest nisi appelletur ad eum. extra de sententia excom. per tuas. extra de offic. deleg.

scere [a] metropolitanum † suum; & ipsum primatus curam suscipere: nihil autem agere [b] reliquos episcopos præter eum; secundum quòd antiquitus à patribus nostris constitutum continetur in canone. Própter quod metropolitanus episcopus nihil præsumptiue assumat † absque consilio ceterorum.

† *al. primatū metropolitani episcopi*

Apost. can. 34.

† *al. sibi assumat.*

Item ex concilio Antiocheno, c. 9.

¶ Sine metropolitani conscientia extra suam diœcesim nihil agat episcopus. C. II.

ij Per singulas [c] prouincias episcopos singulos scire oportet, episcopum metropolitanum, qui præest, curam & solicitudinem totius prouinciæ [d] suscepisse. Propter quod ad metropolitanam ciuitatem ab his, qui causas habent, concurratur. Qua propter placuit eum, & honore precellere, & nihil vltra sine ipso reliquos episcopos agere secundum antiquum patrum nostrorum canonem, nisi hoc tantum, quod vnicuique ecclesiæ per suam diœcesim competit. Vnumquemque enim episcopum oportet habere suæ diœcesis potestatem, vt regat, & gubernet secundum competentem singulis [e] reuerentiam, & prouidentiam gerat omnis regionis, quæ sub ipsius est ciuitate: ita vt etiam ordinare ei presbyteros, & diaconos probabili iudicio liceat, & de singulis ipsius regionis causis cum moderatione & pondere disceptare. Vltra autem nihil agere permittitur citra metropolitani episcopi conscientiam: [f] nec metropolitanus sine ceterorum aliquid gerat consilio sacerdotum.

Apo. can. 34.

[f] ¶ Conscientiam.] *Græce est,* δίχα τοῦ μητροπόλεως ἐπισκόπου, μὴ δὲ αὐτὸν ἄνευ τῶν τῆς λοιπῶν γνώμης, *itaque eadem voce,* γνώμης, *vtitur canon tam in consensu metropolitani, quàm suffraganeorum. Sed ob multas varietates placuit apponi verba græca cum versione noua.*

Τοὺς καθ᾽ ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ, τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας. ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτὸν, μηδέν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν πατέρων ἡμῶν κανόνα, ἢ ταῦτα μόνα, ὅσα τῇ ἑκάστου ἐπιβάλλει παροικίᾳ, καὶ ταῖς ὑπ᾽ αὐτὴν χώραις· ἕκαστον γὰρ ἐπισκο-

a ¶ Cognoscere.] id est, reuereri, idest, diligere, vt ibi. Non noui vos. 7.q.1. sicut vir. in fine.

b ¶ Agere.] Quod ad statum communem pertinet, vt infra eadem, archiepiscopus. sic supra 80. dist. non debere.

Per singulas.] CASVS. In Nicæno concilio fuit statutum, vt archiepiscopus per singulas prouincias curam gereret, & ad archiepiscopum appelletur. sine cuius cōsilio episcopi nihil agere possunt nisi de his, quæ ad proprias eorum parochias spectant: & econuerso metropolitanus sine consilio episcoporum nihil agere potest.

c ¶ Per singulas.] Simile 2.q.7. metropolitanum.

d ¶ Totius prouinciæ.] Hic videtur quod archiepiscopus est iudex ordinarius totius prouinciæ. 1 nam habet procurationē & visitationem totius diœcesis, vt extra de præscri. cum ex officii. & quia unus est iudex prouinciæ, ut 7.q.1. in apibus. ex quo enim archiepiscopus est iudex episcopi. ergo est iudex diœcesis suæ. argu. ff. de pecu. ser. si seruus meus. Nam ex eo quod vicarius est in peculio ordinarii, ergo & peculium uicarii, ut ibi dicitur. & praterea hic dicit, quod omnes, qui causas habēt cōcurrant ad metropolitanū. Item quia determinat causas delatas ad ipsum per querelam, vt 10 quæst 3. quia cognouimus. Sed licet posset dici, quod sit ordinarius, se tamen non potest intromittere de causis subditorum, nisi in casibus exceptis. vt extra de offi. ordi. pastoralis. in prin. si tamen ferat sententiam aliquam in subditos suffraganei sui, bene tenet, cum sit iudex ipsorum. argu. in Authen. de defen. ciui. §. & iudicare. & § seq. ubi dicitur quod præses uel maiores iudices non possunt ferre sententiam vltra summam ccc. aureorum, si tamen tulerint, tenet, ut ibi innuitur. H. dicit non tenere talem sententiam deleg. cum contingat. Item quia dicitur, quidquid fecerit, irritum est, vt i.e. nullus. Hoc scias quod de causis episcopi potest per solam querelam cognoscere. 11. q.1. si clericus aduersus. 10. quod dicit H. verum est, vt extra de off ord. pastoralis. B.

1 Hoc verū est, secundū L. ut no. 3. q.6. ca.1. in gl.2. ubi dixi de hoc. Arch.

Archiepiscopus, an sit iudex ordinarius totius prouinciæ.

e ¶ Singulis.] Potest ergo anathematizare aliquem inconsulto metropolitano: immo & quilibet sacerdos inscio suo episcopo, vt extra de offi. ordin. cum ab ecclesiarum. nec tenet quod legitur 11. quæst. 3. nemo episcoporum.

NISI FORTE. CASVS. Dictum est supra, quòd archiepiscopo nihil agere licet sine consilio episcoporum: quod uerum est, nisi episcopi post annuntiationem contempserint in suis ecclesiis œconomos ordinare, ut probatur seq. capitulo.

C Vm simus.] CASVS. Statutum fuit in synodo Constantinopolitana, vt omnes regulæ sanctorum patrum custodiantur: & præcipue illa, quæ præcipit œconomos debere esse in unaquaque ecclesia: quod si metropolitanus facere neglexerit, licentiam habeant episcopi in sua ecclesia œconomum ordinare, & econuerso. Idẽ seruãdum est in monasteriis.

C um

τον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας, διοικεῖν τε μετὰ τὴν ἑκάστῳ ἐπιβάλλουσαν ἀλήθειαν, καὶ πρόνοιαν ποιεῖσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, ὡς δὲ χειροτονεῖν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ μετὰ κρίσεως ἕκαστα διαλαμβάνειν. περαιτέρω δὲ μηδὲν πράττειν ἐπιχειρεῖν, δίχα τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου: μηδὲ αὐτὸν, ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης.

Episcopos, qui in vnaquaque prouincia sunt, nosse oportet eum, qui metropoli præest, vniuersæ quoque prouinciæ curam suscipere, eo quòd in metropoli vndique conueniunt omnes, quicunque negotia habent. Quapropter placuit, & honore ipsum præcellere, & reliquos episcopos nihil aliud ¦ sine ipso facere (secundum veterem, qui viguit, patrum nostrorum canonem) quàm ea sola, quæcumque ad cuiusque parochiam, subiectasque parochiæ regiones pertinent. In cuiusque enim episcopi potestate esse propriam ipsius parochiam, vt eam administret pro ea, quæ cuique conuenit, integritate, & vniuersæ regioni, quæ suæ ciuitati subiecta est, prospiciat, consulatque: ita vt & presbyteros, diaconosque ordinet, & singula quæque cum iudicio explicet. Præterea vero nihil quidquam facere aggrediantur, sine metropolitani episcopi, neque ipse sine reliquorum sententia. [περιττόν]

Nisi forte episcopi ipsi œconomos in ecclesia sua ordinare contempserint.

Vnde in septima synodo, c. 11. legitur.

Metropolitanus constituat œconomos, quos episcopus habere neglexerit. C. III.

[Iuo, p. 5. c. 374. Cõc. Chalced. c. 26. & ĩ. di. 89. quia i quibusdam. & ĩ. 16. q. 7. quoniã in quibusdam.]

CVm simus debitores omnes sacras regulas custodire, & eam, quæ dicit in vnaquaque ecclesia œconomos [a] esse debere, modis omnibus inuiolabilem custodire debemus. Et, si quidem vnusquisque metropolitanus in sua ecclesia constituerit œconomum; [b] bene vtique est. Sin autem; ex auctoritate propria Cõstantinopoleos episcopis [c] licentia est præponendi œconomos in eius ecclesia. Similiter & metropolitanis, si episcopi, qui sub eis sunt, non sategerint œconomos statuere in suis ecclesijs. Id ipsum autem seruandum est etiam in monasterijs.

Probatur illud idem exemplo Apostoli, qui fornicatorem Corinthium [d] *impœnitentem satanæ tradidit: postea pœnitentem ecclesiæ reconciliauit, hoc tantum scribens Corinthijs in prima, & secunda epistola, vt excommunicato non communicarent, & reconciliato socia charitate copularentur.* [1. Cor. 5. 2. Cor. 2.]

Sed contra probatur auctoritate multorum. [& Iulius c. 4.]

Ait enim Higinus Papa, epist. 1. c. 2.

¶ Metropolitanus sine episcoporum consensu, vel præsentia alicuius eorum non audiat causas. C. IIII.

[Burc. l. 1. c. 65. Iuo, par. 5. c. 99 & 174.]

SAluo [e] in omnibus Romanæ ecclesiæ priuilegio,

---

[a] ¶ Oeconomos.] Oeconomus dicitur, cui res ecclesiæ gubernãda mandat, ut C. de sacros. eccl. iubemus. [Oeconomus quid.]

[b] ¶ Oeconomũ.] qui clericus erit: & de ꝓprio clero debet esse, 89 dist. c. quia. & 16. q. 7 in nona actione. De hoc notaui 16. q. 7. quoniam.

[c] ¶ Episcopis.] Ergo sicut superiores inferiorum, sic inferiores superiorum supplent defectum, ut extra de conces. præb. & eccl. non uacan. nulla. & 89 dist. uolumus.

PROBATVR. CASVS. Adhuc ꝓbat, ꝙ archiepiscopus inconsulto suffraganeo suum possit parochianum absoluere, exemplo Pauli metropolitani Corinthiorum, qui Corinthium fornicatorem tradidit satanæ: & postea reconciliauit.

[d] ¶ Corinthium.] & in hoc suppleuit negligẽtiam Apollinis, vt j. ea. c. ult.

SED CONTRA. Nunc probat Gratianus contrarium, scilicet ꝙ metropolitanus non potest dispo nere de negotiis episcoporum sine cõsensu ipsorum & omnia c. vsque ad (§ sola.) intelliguntur de cõmunibus negotiis, uel de specialibus, cũ episcopi non sunt negligentes, seu diligenter agunt quæ debent. H.

SAluo.] CASVS. Quæsitũ fuit ab Eugenio, utrũ archiepiscopus possit cognoscere de causis criminalibus episcoporum sine consensu aliorũ episcoporum. & respondetur ꝙ non: saluo Romanæ ecclesiæ priuilegio.

[e] ¶ Saluo.] Debet

nullus metropolitanus absque ceterorum omnium comprouincialium episcoporum instantia, [a] aliquorum [b] audiat causas: † [c] quia irritæ erunt aliter actæ, quàm in conspectu eorum omnium ventilatæ; & ipse, si fecerit, coerceatur à fratribus. *† al. causas eorum*

Item Anicetus Papa episcopis Galliæ, c. 1.

¶ De eodem. C. V.

ARchiepiscopus [d] nihil de episcoporum causis, aut de alijs communibus, iuxta statuta Apostolorum, absque cunctorum illorum agat consilio; nec ille, nisi quantum ad suas parochias pertinet, sine suo: quoniam tali gaudet concordia altissimus, & gloriatur in membris suis. Can. Apost. 34

Item in eadem epistola, c. 3.

¶ De eodem. C. VI.

SI autem aliquis metropolitanorum inflatus fuerit, & sine omnium comprouincialium præsentia, vel consilio episcoporum, aut eorum, aut alias causas, (nisi eas tantum, quæ ad propriam suam parochiam pertinent) agere, aut eos grauare voluerit; ab omnibus districte corrigatur, ne talia deinceps præsumere audeat. Si vero incorrigibilis, eisque inobediens [e] apparuerit; ad hanc Apostolicam sedem, cui omnia episcoporum iudicia referri † præcepta sunt, eius contumacia referatur, vt vindicta de eo fiat, & ceteri timorem habeant. Poly. l. 2. ti. 24. Burch. l. 1. c. 63. Pann. l. 4. c. 26. *† al. terminare*

Item Calixtus Papa episcopis Galliæ, epist. 2. c. 3. Cōcor. Lucius epist. 1. c. 3.

¶ De eodem. C. VII.

NVllus primas, vel metropolitanus diœcesani ecclesiam, vel parochiam, aut aliquem [f] de eius parochia præsumat excommunicare, vel iudicare, vel aliquid [g] agere absque eius consilio, vel iudicio: sed hoc obseruet, quod ab Apostolis, ac patribus, & prædecessoribus nostris est statutum, & à nobis confirmatum: id est, si quis me- Poly. ibidē. c. 6. Burc. l. 1. c. 66. Iuo. p. 5. c. 100. & p. 14. c. 72. Pann. l. 4. c. 27.

---

quis ius suum protestari, ne fiat ei præiudicium. sic 28. dist. diaconi. & 7. q. 1. pontifices. ff. quibus mo. pig. vel hypo. sol. l. si debitor. §. si in venditione.

ADDITIO. Ad hoc facit C. de his qui spon. mune. sub. l. 1. lib. 10. sed arg. contra ff. de cond. inst. quod quis. ff. de act. & oblig. obligationum. §. placet. de hoc le. & no. 28. distin. c. 1.

a ¶Instantia.] idest, præsentia.

b ¶Aliquorum.] scilicet episcoporum.

c ¶Causas.] scilicet criminales, vt 3. q. 8. suggero. Et no. quòd cum causa est inter clericum & episcopum, quòd metropolitanus in synodo cōprouinciali tractabit causam. 11. q. 1. si clericus. nisi velis dicere, quòd hodie solus metropolitanus obtinet vicē synodi quantū ad istud. 18. di. c. 1. & 10. q. 3. quia. De hoc dixi. 6. q. 2. episcopus. Causa inter episcopū & clericum coram quo debeat tractari.

ARchiepiscop⁹.] CASVS. Anicetus Papa statuit, vt archiepiscopus de causis episcoporum aut communibus scilicet criminalibus nihil agat sine consilio suorū suffraganeorum, nec episcopi sine consensu archiepiscopi aliquid agāt, nisi quātū ad suas parochias pertinet.

d ¶Archiepiscopus.] Hoc cap. exponit præmissa.

SI autē.] CASVS Quæsitum fuit si archiepiscopus superbe vult de causis criminalibus vel ciuilibus episcoporum cognoscere sine eorum voluntate, uel eos in aliquo grauare, quid sit faciendum: & respondetur, quòd corrigi debet à suffraganeis: & si fuerit incorrigibilis, significetur Papæ, quatenus per ipsum sic puniatur, vt ceteri timorem habeant.

e ¶Inobediens.] Hic habemus ꝙ metropolitanus potest coerceri à suffraganeis. sic supra ea. saluo. in fi. simile 63. dist. Salonitanæ. Sed qualiter subditi possunt eum coercere? Respondetur, reprehendere [1] possunt ex charitate. 2. q. 7. præsumunt. & c. secuti. Iste autem qui defert querelam ad metropolitanum, sine appellatione patiatur dispendium litis. arg. in Auth. coll. 3. de defen. ciui. circa medium. §. non habēte. in fi. hoc ideo quia traxit aduersarium suum ad alienum iudicem, vt 11. q. 1. inolita. Io. Metropolitanus à suffraganeis reprehēdi potest. 1 Dic ꝙ est triplex reprehensio, vt no. ī. 21. dist. nolite, in fi.

NVllus.] CASVS Hoc cap. diuiditur in duas partes. Prima pars loquitur de specialibus negotijs suffraganeorum. Secunda pars de cōmunibus. Dicitur ergo in prima, ꝙ nullus primas uel metropolitanus debet se intromittere de specialibus negotiis sui suffraganei, absque eius licentia vel voluntate: quod si fecerit, irritum erit quidquid fiet, & ipse deponetur. In secūda parte dicitur, quod primas uel metropolitanus non debet agere causas criminales, vel communia negotia sine consensu episcoporum, nec ipsi sine consensu metropolitani vel primatis debent aliquid agere, nisi de his quæ pertinent ad propriam parochiam, vt omnia concorditer fiant. Secunda pars incipit ibi, [Sed quidquid.]

f ¶Aliquem.] Licet non possit iudicare de ecclesia suffraganei, potest tamen de episcopo iudicare. 11. q. 1. si clericus. Et sic fallit illa regula, si vinco uincentem te, multo fortius vinco te. ff. de diuer. & temp. præscr. de accessionibus. §. 1. item fallit. ff. qui potio. in pigno. habean. Claudius. etiam libertus liberti mei, non est meus libertus, vt ff. de verbo. significa. Modestinus. & non omnes quæ sunt cum sorore mea, sorores meæ sunt. 81. distin. legitur. Si vinco vincentem te, vinco te, quādoque fallit.

g ¶Vel aliquid.] Ergo nec absoluere potest excōmunicatum à suffraganeo suo. extra de sent. excom. per tuas. episcopus tamen absoluere potest excommunicatum ab archidiacono: quia archidiaconus est vicarius episcopi, Excōicatū ab episcopo, non absoluit archiepiscopus.

episcopi, vt extra de offi. archid. c. 1. sed episcopus non est archiepiscopi vicarius. Quid de hoc iuris sit, dixi 25. dist. perlectis.

a ¶ Irritum.] i. irritandum. si dicas, ꝙ habet iurisdictionem ordinariam prouinciæ. sed si stet proprie, tūc erit

capituli, vt dicit Hug. Dicit ergo Beda exponens verba Ioannis, & dicit ꝙ Io. scribit illi episcopo de cuius manu Ioannes requirebat peccata subditorum eius, vt esset diligens: ne sine eius consilio de suis subditis iudicaret, nisi esset negligens.

tropolitanus episcopus (nisi quod ad suam solummodo propriam pertinet parochiam) sine consilio, & voluntate omnium comprouincialium episcoporum extra aliquid agere tentauerit; gradus sui periculo subiaceat; & quod egerit, irritum [a] habeatur, & vacuum. Sed quidquid de prouincialium coepiscoporum causis, eorumq; ecclesiarum, & clericorum; atque sæcularium necessitatibus agere, aut disponere necesse fuerit, hoc communi † consensu comprouincialium agatur pontificum; nec aliquo dominationis fastu, sed humillima atque concordi administratione, sicut Dominus ait: [Non veni ministrari, sed ministrare.] & alibi: [Qui maior est vestrum, erit minister vester.] Similiter, & ipsi comprouinciales episcopi cuncta cum eius consilio (nisi quantum ad parochias proprias pertinet) agant, iuxta sanctorum constituta patrum. *& infra.*

† *al. cum omnium*

Matt. 20.
Matt. 23.

¶ Vt vno animo, vno ore concorditer sancta glorificetur Trinitas in sæcula.

Item Nicolaus Papa Rodulpho Bituricensi archiepiscopo.

¶ In suffraganei parochia nihil absque eius consilio metropolitanus agat. C. VIII.

Iuo. p. 5. c. 56.
Pann. l. 4. c. 19.

CONquestus est Apostolatui nostro frater noster Sigedodus archiepiscopus [b] Narbonensis; quòd clericos suos eo inuito ad iudicium tuum venire compellas, & de rebus ad ecclesiam suam pertinentibus, eo incōsulto, quasi iure patriarchatus tui disponas: cum hoc nec antiquitas (cui patres sanxerunt reuerentiam) habeat; & auctoritas sacrorum canonum penitus interdicat: nisi forte pro causis, quæ apud se terminare non possunt, ad te quasi ad patriarcham suum prouocauerint; [c] vel si episcopus suus decesserit, res ecclesiæ suæ iudicio tuo [d] dispensare voluerint. Primates enim vel patriarchas nihil priuilegij habere præ ceteris episcopis, nisi quantum sacri canones [e] cō cedunt, & prisca consuetudo [f] illis antiquitus contulit, definimus: ita vt secundum Nicœnas regulas sua priuilegia seruentur ecclesijs: præterquam si Apostolica sedes ali-

b ¶ Archieps.] Hic patet quòd archiepiscopi subsunt primatibus & patriarchis, vt 21. dist. c. 1. & 65. dist. de persona. 17. dist. multis.

Archiepi subsunt patriarchis.

c ¶ Prouocauerint.] Hic patet quòd nec archiepiscopus, nec primas potest cognoscere de causis subditorum episcoporum, nisi per appellationem deuoluantur ad ipsum. 11 q. 1. peruenit. & extra de offi. dele. cum non ignoretis. Idem dico in legato Papæ, vt dixi 2. quæst. 6. cap. 3. præter hos casus est alter 12 distin. de his. Item cum [1] absolutus ab archiepiscopo non vult parere episcopo. extra de offi. ord. ad reprimendū. Item cum est causa inter episcopum & clericum. 11. q. 1. si clericus. & s. 6. q. 2. cap. 2. & hoc cum episcopus est reus. sed si est actor, non videtur, quòd archiepiscopus sit iudex rei, vt ext. de offi. ord. pastoralis. Item cū episcopus non vult absoluere excommunicatum, vt extra de appel. qua fronte. Item cum archiepiscopus prouinciam visitat. extra de præscr. cum ex officij. sed illud non dico esse generale, nisi vt dixi s. ca. q. 2. nullus primas. Item cū euidens est sententiam episcopi iniustam esse. extra de appel. solicitudinem.

Archieps d causis subditorū epi cognoscere non potest.

1 Istud, itē, respicit textū. nam in isto casu & sequētibus archieps est iudex competens.

erit hic arg. quòd metropolitanus non habet iurisdictionem ordinariam totius prouinciæ. Quid iuris sit de hoc, notaui s. c. 2.

COnquestus est. CASVS. Archiepiscopus Narbonensis conquerebatur de Rodulpho patriarcha Bituricen. qui erat suus patriarcha, quòd ipse compellebat clericos suos eo inuito ad suum iudicium venire: & res ad suam ecclesiam pertinentes eo inconsulto disponebat. Præcipit ergo sibi Nicolaus vt de cetero hoc non faciat, nisi fuerit ad ipsum appellatū: vel nisi mortuo episcopo clerici voluerint res ecclesiæ dispensari per ipsum: quia primates nil priuilegij super episcopos habent, nisi quantum canones concedunt, vel consuetudo antiqua: vel nisi Romana ecclesia aliquem voluerit suo priuilegio decorare. [Episcopo scribit.] Hæc sunt verba Bedæ. [Et angelo Ephesi.] &c. sunt verba Ioānis. Vnde melius esset ibi principiū

d ¶ Iudicio tuo.] aliter enim non potest. 12. quæst. 2. non liceat.

e ¶ Canones.] sic 18. q. 2. hoc tantum.

f ¶ Consuetudo.] Ergo ratione consuetudinis potest aliquid peti, vt 18 q. 2. seruitium. ff. de pub. & vecti. licitatio. § earum. ff. communia prædi. venditor. Argu. contra 10. q. 3. quia. Item ratione diuturnitatis probatur negatiua: quia aliter non probatur. ff. de proba si arbiter. Item diuturnitas constituit ius ff. de aqua quo. & æsti. l. hoc iure. § ductus aquę. & extra de his quæ si à præl. si. consen. c. ea noscitur. & arg. 3. q. 6. hoc quippe. Item consuetudo dat iurisdictionē, vt C. de eman. li. l. vlt. & ext. de arb. dilecti. Item consuetudo dat priuilegium, [2] vt hic, & 64. dist. quia. Argu. contra 93. dist. illud. 100 dist. contra morem. hoc prosecutus sum s. dist. 8. frustra.

Consuetudo multa tribuit.

2 Aliàs, cōsuetudo parificatur priuilegio. extra de iud. nouit. vbi de hoc,

a ¶ Speciali.] Ergo Papa in totum potest auferre priuilegium vni ecclesiæ, & alij concedere, vt 16. q. 1. frater noster.
b ¶ Et angelo.] Hæc sunt verba Ioan. in Apoc. & deberet esse initium cap.
c Episcopo.] Hæc sunt verba Bedæ.

SOLA. CASVS. Hactenus ostensum est quòd archiepiscopi, & primates subiectos suffraganeorum suorum iudicare nō possunt illis inconsultis, nisi in casibus cōcessis. ne autem credatur idem esse in Papa, dicit nunc aliud esse in eo. Sola enim Ro eccl. potest de omnibus iudicare: sed nullus de ea potest iudicare. & ad hoc inducuntur cap. seq.

Patet.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd nullus debet tractare vel iudicare de iudicio sed. Apost. quia firmum debet esse quod ipsa iudicat. Et hoc probat Nicolaus duobus exemplis, scilicet, Inn. & Gelasij.
d ¶ Patet.] Ab hoc loco vsque in finē agitur de excellentia Papę. & omnia c. quasi idem dicunt.
e ¶ Iudicare.] nam talis crimen sacrilegij incurrit, vt 17. quæst. quarta, §. qui autem.
f ¶ Innocentius.] Familiaris est hæc probatio, quod vnus Papa inducit alium in testem: sed hoc ideo, quia de ipsorum testimonio non est dubitandū: 1 sicut Dominus mala Sodomę per angelos probauit. 2. q. 1. Deus.
g ¶ Intulit.] Qui manus intulit præposito vel contumax est erga ducem vel præsidem, capite punitur. ff. de re mi. l. omne. §. 1. & 2. irreuerens miles, & contumelia parentis capite punitur. 86. dist. non satis. in fi.

Papa Papā inducit in testem.

1 Ad hoc, 8. q. 3. talia.

Vit.] CASVS. Dr in hoc cap. quod semper fuit licētia sedi Apost iniuste damnatos vel excommunicatos restituere; & eos qui iniuste damnat vel excommunicat punire.
h ¶ Iniuste.] & iuste. 35. q. 9. Gregorius.

Ntiquis.] CASVS. In regulis antiquis fuit constitutū, vt siue in prouincia remota, siue in vicina quis

quam ecclesiam, vel ipsius rectorem quolibet speciali [a] priuilegio decreuerit honorare.

Item Beda super Apocalypsim, [*& Angelo* [b] *ecclesiæ Ephesi scribe.*] — Glo. ord. ad eū locū Apoc. 2.

¶ De eodem. C. IX.

Episcopo [c] scribit, de cuius manu peccata subditorum requirit: ne sine eius consensu subditos iudicare debeat.

¶ *In glossa ordinaria sic legitur,* Et angelo,] idest episcopo scribit: de manu cuius peccata subditorum requirit, & sine cuius consensu subditos iudicare non præsumit ipse Ioannes.

Sola enim Romana ecclesia sua auctoritate valet iudicare de omnibus: de ea vero nulli iudicare permittitur.

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem in epistola, cuius initium [*Proposueramus.*]

¶ Apostolicæ sedis iudicium à nemine est retractandum. C. X.

Patet [d] profecto sedis Apostolicæ (cuius auctoritate maior non est) iudicium à nemine fore retractandum: neque cuiquam de eius licere iudicare [e] iudicio: iuxta quod α Innocentius [f] Papa Ruffo, & ceteris episcopis per Thessaliam constitutis scribens ait: [Nemo vmquam Apostolico culmini (de cuius iudicio non licet retractare) manus obuias audacter intulit: [g] nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se voluit iudicari.] & beatus Papa Gelasius. [Nec de eius iudicio: (id est Romanæ ecclesiæ) canones vmquam præceperunt iudicari: sententiamq; illius constituerunt non oportere dissolui: cuius potius sequenda decreta mandarunt.]

Ans. l. 1. c. 75. Iuo, p. 5. c. 19. Pann. l. 4. c. 11.

J. ea. ipsi sunt §. nec de eius.

¶ *Caput hoc apud ceteros etiam collectores, multis verbis omissis in summam quamdam redactum est.*

α ¶ Innocentius.] *In epistola Nicolai, & apud reliquos collectores est,* Bonifacius. *Verum neque in Bonifacij, neque in Innocentij epistolis inuentum est quod hic affertur. In ea vero epistola Nicolaus refert etiam alia quadam ex epistola Bonifacij ad episcopos per Thessaliam.*

Item Athanasius patriarcha Papæ Felici secundo. — In tomis conc.

¶ Ab alijs damnatos, vel excommunicatos Apostolica soluit auctoritas. C. XI.

Fvit semper vestræ sanctæ Apostolicæ sedi licentia iniuste [h] damnatos, vel excommunicatos potestatiue sua auctoritate restituere, & sua eis omnia reddere, & illos, qui eos condemnauerunt, aut excommunicauerunt, Apostolico punire priuilegio: sicut etiam nostris, & anterioribus cognouimus actum temporibus. — Iuo, p. 5. c. 15.

Item ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C XII. — Iuo, ibidem.

Antiquis regulis sancitum † est, vt quid- — † *al. constitum*

quis appellet in causa ciuili vel criminali, nihil debeat innouari antequam causa ad Apostolicum deferatur, vt per ipsum sententia confirmetur vel infirmetur. Seq. cap. patet.

a ¶ Vt quidquid.] idest, vt si appellatur Romam, vel à remotis vel à vicinis partibus: nil attentaretur ante sententiam Papæ. s. dist. 17. multis.

quid a (quamuis in remotis, aut in longinquo positis prouincijs) super episcoporum querelis, aut accusationibus ageretur, non prius tractandum, vel accipiendum esset, quàm ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset deductum, vt huius auctoritate iuxta α quod fuisset faciendum, pronunciatio infirmaretur, aut firmaretur.

α ¶ Iuxta quod.] *Ino legit*, iuxta quod fuisset pronunciatio, infirmaretur, aut firmaretur, *In corpore conciliorum*, iusta quæ fuisset pronunciatio, &c.

Siluester in cõcilio Ro. c. 20. *Item Innocentius Papa.*

¶ Prima sedes nullius iudicio subiaceat.

C. XIII.

Poly. l. 1. ti. 16. Deusdedit, p. 3. Ans. l. 1. c. 19. & l. 4. c. 39. Pann. l. 4. c. 5.

NEmo b iudicabit primam sedem iustitiam α temperare desiderantem. Neque enim ab Augusto, neque c ab omni clero, neque à regibus, neque à populo iudex iudicabitur.

¶ *In omnibus vetustis Gratiani exemplaribus citatur ex Innocentio. Sed fere eadem habentur in concilio Romano sub Syluestro, capite 20. & ex ipso citant indicati collectores.*

α ¶ Iustitiam temperare desiderantem.] *Sic etiam in Pannormia ex Siluestro. Sed in vulgata concilij editione est*, quoniam omnes sedes à prima sede iustitiam desiderant temperari.

In li. Ennodij. *Item Symmachus Papa.*

¶ De eodem. C. XIIII.

Poly. ibidem. Ans. l. 1. c. 24. Iuo, p. 5. c. 10. Pann. l. 4. c. 8.

ALiorum hominum causas Deus voluit homines terminare; sed sedis istius præsulis † suo sine quæstione reseruauit arbitrio. Voluit beati Petri Apostoli successores cœlo tantum debere innocentiam, & subtilissimi discussoris indagini inuiolatam exhibere conscientiam. Nolite æstimare eas animas inquisitionis † non habere formidinem, d quas Deus præ ceteris suo reseruauit examini. Non habet apud illum reus de allegationis nitore subsidium, quando ipsorum factorum vtitur eo teste, quo iudice. Dicas forsitan, omnium animarum talis erit in illa disceptatione conditio: replicabo, e vni dictum: [Tu es Petrus, & super hac petram ædificabo ecclesiam meam: & quæcumque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis.] Et rursus sanctorum f voce patet, Pontificum dignitatem sedis eius, factam toto orbe venerabilem: dum illi, quidquid fidelium est vbique, submittitur: dum totius corporis caput esse designatur. De hac mihi videtur dictum per prophetam: g [Si hæc humiliatur, h ad cuius confugietis auxilium? & vbi relinquetis gloriam vestram?]

† *al. præsulem*

† *al. de inquisitoribus*

Matt. 16.

Esa. 10.

Item Anterus Papa ad episcopos prouinciarum Bætica, & Toletana.

b NEmo.] nisi se alicuius iudicio submittat, vt 2. q. 7. nos si. & in causa hæresis. 40. dist. si Papa. & cum submittit se confessori suo, tenetur ei parere: & ligabit eum sententia illius. Arg. contra est, quod dr̃ de dedicatione ecclesiarũ, extra de pœn. & remi. quod autem. Item cum Papa peccat, potest eius peccatum etiam ecclesiæ denunciari secundum admonitionem Euangelij, vt s. 2. q. 1. si peccauerit. hoc determinaui 40. dist. si Papa.

Papa confessori suo parere debet.

c ¶ Neque ab omni clero] Arg. q̃ concilium non potest Papam iudicare, vt extra de ele. significasti. vnde si totus mũdus sententiaret in aliquo negotio contra Papam, videtur q̃ sententiæ Papę stãdum esset, vt 24. q. 1. hæc est fides. Arg. cõ: quia orbis maior est vrbe. 93. distinct. legimus.

ALiorum.] CASVS. Quæsitũ fuit à Symmacho vtrum causa sed. Apo. possit ab homine iudicari. Qui respõdet dicens q̃ Deus aliorum causas voluit p̃ homines terminari: sed Romanum Pontificem suo examini reseruauit: apud quẽ non habebit aliquis de allegationis nitore subsidium: quia idem scilicet Deus erit iudex & testis. sed alij omnes à Papa iudicãtur, cui per Petrũ datæ sunt claues ligandi & soluẽdi: cum ipse sit caput omnium, & auxiliũ omnium, vt dicitur per Esaiam prophetam. Seq. duo c. plana sunt.

d ¶ Formidinem.] immo sine venia debet puniri, sicut diabolus, qui maximus comparatione aliorum creatus est, vt infra de pęn. dist. 2. principium.

Papa delinquẽs debet sine venia puniri.

e ¶ Replicabo.] hoc est dicere, cũ ipse sit maior omnibus grauius punitur cũ peccat. 11. q. 3. præcipue.

f ¶ Sanctorum.] i. in sanctis concilijs confirmantur.

g ¶ Prophetam.] Esaiam.

h ¶ Si hæc humiliatur.] de archa i fœderis loquitus

i De ista habetur supra 32. distin. §. ecce. 2. q. 7 § de his ẽt. 24. q. 1. quia. in qua significabitur sedes Romana.

¶ De eodem. C. XV.

FActa subditorum iudicantur à nobis: nostra vero iudicat Deus. *& infra.* [a] Deteriores sunt qui vitam, moresq; bonorum corrumpunt, [a] his, qui substantias aliorum prædiaq; diripiunt.

Poly. ibidem. Ans. l. 2. c. 53. 2.6. q. 1. cap. ex merito, cũ seq.

Item Gelasius Papa ad Faustum legatum.

Nicola° ad Michaelẽ, epis. 7.

¶ De eodem. C. XVI.

IPsi sunt canones, [b] qui appellationes totius ecclesiæ ad huius sedis examen voluere deferri. Ab ipsa vero nusquã prorsus appellari debere sanxerunt: ac per hoc illam de tota ecclesia iudicare; ipsam ad nullius commeare iudicium: nec de eius vnquam præceperunt iudicio iudicari, sententiamq; illius constituerunt non oportere dissolui, cuius potius decreta sequenda mandarunt.

Ans. l. 2. c. 56. Iuo, p. 5. c. 9.

2. e. patet, in fi.

Idem omnibus episcopis.

In epi. ad ẽpos per Dardaniã constitutos.

¶ De eodem. C. XVII.

CVncta per mundum nouit ecclesia, quòd sacrosancta Romana ecclesia fas de omnibus habeat iudicandi: neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Si quidem ad illam de qualibet [c] mundi parte appellandum est: ab illa autem nemo [d] est appellare permissus. [a] Sed nec illa præterimus, quòd Apostolica sedes sine vlla synodo præcedente, & soluendi, quos synodus inique damnauerat, & damnandi, nulla existente synodo, quos oportuit, habuit facultatem: & hoc nimirum pro suo principatu, quem beatus Petrus Apostolus Domini voce & tenuit semper, & tenebit.

Poly. l. 1. tit. 8. Ans. l. 1. c. 47. & l. 2. c. 16. & 24. Pann. l. 4. c. 9.

[a] *Omnia, quæ in hoc capite leguntur, habentur in epistola Gelasij ad episcopos per Dardaniam, sed non eodem ordine composita. Caput autem sequens, in quo multa huius ipsius capitis verba continentur, in eadem epistola eodem prorsus modo habetur. Itaque fieri potest, vt ex alia epistola caput hoc sumptum sit, quæ non extet: aut Gratianus hæc duo tamquam diuersa capitula referat, quòd apud antiquiores etiam collectores distincta repererit. In epistola etiam Nicolai ad episcopos Galliæ, quæ nuper est impressa in appendice bibliothecæ, hoc citatur ex Gelasio.*

Idem episcopis per Dardaniam constitutis.

¶ De eodem. C. XVIII.

CVncta per mundum nouit ecclesia, quoniam quorumlibet sententijs ligata Pontificum, sedes beati Petri apostoli ius habeat resoluendi; vtpote, quæ de omni ecclesia fas habeat iudicandi, &c.

Item Xistus Papa secundus Hispanorum episcopis, epistola secunda, c. 4.

¶ De eodem. C. XIX.

FRatres, quos timore terreno iniuste damnastis, scitote à nobis iuste esse restitutos: quibus ex sancti Petri & Apostolica auctoritate omnia, quæ eis ablata sunt, integerrime reddi præcipimus, si non vultis & vos, & principes vestri à collegio nostro, & membris ecclesiæ separari.

Ans. l. 2. c. 25. Poly. l. 1. ti. 8. Burc. l. 1. c. 191 Iuo, p. 5. c. 147.

Item Stephanus episcopus Gualberto Patriarchæ.

tur propheta, quam Iudæi ferebant ad bella.

[a] FActa.] ¶ Corrũpunt. 2. 6. q. 1. ex merito, & c. deteriores.

[b] IPsi sunt canones.] sicut Imperator est lex animata in terris, vt in Auth. de consulibus, in fi. coll. 4.

CVncta.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod ecclesia Romana de omnibus iudicat; ipsa vero à nemine iudicatur. Item quòd ad Papam de omni parte mundi appellatur: ab eo vero nullus appellat. In secunda parte dicitur, quòd ecclesia Romana semper habuit potestatem, & habebit quoslibet absoluere & damnare nulla synodo congregata. Secunda pars incipit ibi, [Sed nec illa.] Sequ. c. planum est.

[c] ¶ De qualibet.] Ergo à legato appellatur, vt extra de sent. & re iudi. cap. vlt. & extra de offic. leg. licet. Sed numquid à laico appellatur ad Papam? Non, nisi in his quæ spectant ad iurisdictionem ecclesiæ, vt extra de ap. si duobus.

[d] ¶ Nemo.] A principe enim & à senatu appellari non valet, vt ff. à quibus ap. non li. l. 1.

FRatres.] CASVS. Episcopi Hispaniæ auctoritate regum quosdam iniuste dãnauerant, quos Sixtus Papa restituit, & præcepit episcopis, vt omnia eis integre reddant. nisi ipsi & principes eorum velint ab ecclesia separari.

N unc

¶ Cuiuslibet ecclesiæ clericos Papa valet ordinare. C. XX.

Ansl.l.6.c.31. Iuo, par.5.c.13

NVnc vero iterato tibi scribimus, nolentes alicuius ecclesiæ priuilegiũ [a] infringere, licet Apostolica prærogatiua possimus de qualibet ecclesia clericum ordinare: desine iam cuiuspiam zelo Cumensis [α] ecclesiæ antistitem protelare: quia si protelaueris, & eum consecrare iam toties monitus nõ maturaueris; proculdubio ad nos veniẽs, consecratus abibit.

α ¶ Cumensis.] *Sic etiam Anselmus, sed apud Iuonem plenius,* Desine in cuiuspiam zelo electum à clero. & expetitum à populo Lintuardum Cumensi ecclesiæ antistitem protelare.

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori in epistola, cuius initium [Proposueramus.]

¶ De eodem. C. XXI.

ĩ. 1. q. 1. Ansl. l.1. c.72. & l.2.c.14.

PEr principalem [b] beatorum Apostolorũ Petri & Pauli, de qua supra partim exposuimus, potestatem, ius habemus, non solum monachos, verum etiam quoslibet clericos de quacumque diœcesi, cum necesse fuerit, ad nos [c] conuocare: atque ecclesiasticis exigentibus opportunitatibus inuitare.

Sed aliud est, quod ex temeritate assumitur præsumptionis: aliud quod ex necessitate geritur charitatis. Cum suffraganei archiepiscoporum subditis suis ad malum fauere cœperint, atque circa eorum correctiones, negligentes [d] extiterint; tunc licet metropolitanis præter illorum voluntatem, & ligandos damnare, & reconciliandos absoluere. Cum vero episcopi zelo diuinæ charitatis accensi, bonos verbo & exemplo ædificant, & malorum vitia aspera increpatione redarguunt: absque talium consilio non licet metropolitanis in eorum parochia aliquid agere, vel disponere.

ĩ.ead. per singulas, 1.

Vnde in fine capituli Martini Papæ non simpliciter dictum est [nihil agas,] sed cum determinatione, [nil præsumptione assumas absque eorum consilio,] vt vitiũ præsumptionis videatur improbatum: non officium charitatis.

ĩ. cũ simus §. probatur. ĩ. episcopo.

Sic & Apostolus, quia Corinthios vidit negligentes circa correctionem fornicatoris sua auctoritate illum damnauit. Ioannes vero, quia episcopum Ephesiorum vidit paratum ad corrigenda vitia subditorum, sine eius auctoritate illos corrigere noluit: sed illum tantum de eorum correctione admonuit.

NVnc vero.] CASVS. Gualbertus patriarcha antistitẽ Cumensis ecclesiæ consecrare nolebat. sed Stephanus scripsit ei vt eum consecraret. & quia eum adhuc non consecrabat, iterum scribit ei præcipiens, vt eum debeat consecrare: & si nõ fecerit, dicit quod si Romam venerit, consecrabit eum.

a ¶ Priuilegium.] Rescriptum Apostolicũ sic interpretaberis, vt nulli afferat præiudicium, vt hic, & extra de consue. cum olim. in fi. 63. dist. quanto. sic 99. dist. ecce C. de eman. nec auus. [1]

[1] Ad idem 85. dist. c. 1. in fi. ubi de hoc. & 25. q. 3. seruatis. in prin. ibi uideas.

PEr principalem.] CASVS Dicitur in hoc c. ꝙ Apostolicus habet potestatẽ de qualibet parte mundi monachos vel clericos sæculares ad se vocare, & opportunitatibus exigentibus inuitare ad ordinem vel dignitatem, vel officium aliquod.

b ¶ Per principalem.] Hoc c. est ĩ. 1. q. 1. c. per principalem, post principium.

c ¶ Ad nos.] sicut Papa priuat aliquem clerico suo, eadem ratione potest Imperator aliquẽ priuare seruo suo. C. qui. ex cau. serui pro præ. liber. accipi. l. 1. Item alicui potest rẽ suam auferre, vt C. de quadr. præ. bene. Similiter auferre põt & Papa beneficium. 19. dist. in memoriã. Item potest alicui auferre ius præsentandi, etiam legatus Papę, vt extra de of. leg. dilectus. & extra de cõcess. pręb. & ec. nõ vacan. quia diuersitatem. & episcopum deponere. Sed numquid omnes simul? Non, quia sic vniuersalem ecclesiam turbaret, quod esse non debet. 1. quæst. 7. & si illa.

Beneficiũ potest auferre Papa.

SED ALIVD. CASVS. ĩ. probauit Grat. ꝙ archiepiscopus potest iudicare parochianum sui suffraganei eo inconsulto: postea probauit contrarium. Nunc autem soluit dicens, ꝙ quando suffraganei fauent subditis suis ad malum, & circa eos sunt negligentes in corrigendo, potest tunc archiepiscopus soluere vel ligare inuitis suffraganeis. quando vero sunt soliciti circa subiectos, non potest tunc eis inconsultis. Et hanc solutionẽ probat auctoritate Martini, & duobus exemplis, scilicet Pauli & Ioannis.

d ¶ Negligentes.] Magister dicit, quòd quam cito negligens est prælatus in corrigendo, sine omni admonitione auferretur ei iudiciũ [2] vel iurisdictio. sic supra ead. cum simus. sic extra de ac. sicut olim. & ex eo quòd non vult iudex procedere, videtur quòd statim expirauit sua potestas, vt extra de offic. delega. cum super. & C. de appel. ex eo. & C. de officio præfec. orien. si quos. & extra de foro compententi, ex transmissa. Argum. contra. supra eadem, nunc vero, & extra de sta. mona. in singulis.

Pręlato negligenti auferatur iurisdictio.

[2] Sed H. intelligit post admonitionem.

Q Vidam laicus.] Casus. In superiori causa dictum est, quid iuris habet archiepiscopus super suffraganeis suis. Nunc vero supponit x. causam, in qua ostendit Gr. quid iuris habeat episcopus in ecclesijs sui episcopatus. Et vt hoc competentius agat, proponit thema, de quo tres elicit quaestiones.

a ¶ Quidam laicus.] Lex dioecesana consistit in recipiendo uel cathedraticum, uel tertiam partem decimarum, vel quartam, vel hospitium. Lex iurisdictionis, consistit in conferendo: potest enim conferre sacramenta, coercere delicta, de causis cognoscere. Quandoque lex dioecesana comprehendit etiam legem iurisdictionis, vt extra de praescr. auditis. quantum ad legem iurisdictionis subsunt episcopo & ecclesiae, & monasteria omnia. 18. q. 2. hoc tantum. & c. monasteria. & c. cognouimus. & 16. quaest. 1. interdicimus. quantum ad legem dioecesanam solae seculares, vt infra c. de his & c. antiquos. 2. q. 2. statuimus sed regulares ecclesiae vel monasteria non, vt hic, & c. 2. & 16. q. 1. cum pro utilitate. & 18. q. 2. quam sit necessarium. cathedraticum enim non soluunt. infra ea. q. 3. inter caetera nec partem decimarum. 16. q. 1. cum pro vtilitate. ea quest. & c. decimas. nec episcopum ad missas publicas recipiunt. 18. q. 2. luminoso. & c. dudum. praestant in seruitium episcopo. vel ex prima institutione, vt 18. q. 2. Eleutherius. vel ex ratione visitationis, vt extra de praescr. cum ex officij. vel quod debetur ex consuetudine, vt 18. q. 2. seruitium. Capellae vero monachorum subsunt episcopo quantum ad vtramque legem. 16. q. 2. sane. & extra de priuil. cum & plantare. in ecclesijs. nisi pleno iure fuerint monasterijs collatae. sed de hoc dicemus 16. q. 2. in prin.

Lex dioecesana & iurisdictionis in quib. consistunt.

pta sunt à lege dioecesana, vt infra ea. c. 1. & q. 3. inter. & 16. q. 1. cum pro vtilitate. & hoc in fauorem religionis. sed non sunt exempta à lege iurisdictionis, vt 16. q. 1. interdicimus. Idem est de capellis monasteriorum. Est autem lex dioecesana, qua episcopus recipit cathedraticum, tertiam, &c. vel quartam partem decimationum, secundum diuersas consuetudines, & qua vocat clericos ad synodum vel exequias. Lex iurisdictionis est qua episcopus potest clericos ordinare, altaria & ecclesias, & virgines consecrare, corrigere, suspendere, cognoscere de causis ciuilibus & criminalibus, & generaliter ad suam iurisdictionem pertinet omnia sacramenta conferre.

1 Quod non praescribit, secundum id quod not. 15. q. 7. quicunque. in gl. 1. in fi.

CAVSA X.

Q Vidam *laicus* [a] *basilicam à se factam à dioecesana lege segregare quaerit: episcopus ecclesiam cum omni dote sua ad suam dispositionem pertinere contendit: tandem euincit episcopus, & per parochias militibus comitatus crudeliter desaeuit: quae ecclesiae sunt, tamquam sibi debita, vsurpare contendit.*

1 *Modo primum quaeritur, an basilica cum omni dote sua ad episcopi ordinationem pertineat.*

2 *Secundo, an res ecclesiarum episcopis vsurpare liceat.*

3 *Tertio, quid nomine cathedratici à suis sacerdotibus exigere valeat.*

QVAESTIO PRIMA.

D E *prima quaestione sic definitur in concilio Ilerdensi, c. 3.*

¶ Basilica, quae consecratur, à dioecesana lege non segregatur. C. I.

S I ex laicis quispiam à se factam basilicam consecrari desiderat; nequaquam eam sub monasterij [b] specie, vbi congregatio [c] non colligitur; [a] à dioecesana lege audeat segregare.

a ¶ Colligitur.] *In concilio impresso, ac manuscripto sequitur,* vel regula ab episcopo non constituitur.

Item ex concilio Toletano 3. c. 19.

Et 1 Vormacien. c. 6. & 55. & in Moguntino sub Arnulpho, c. 4. In Trost. c. 6. Burch. l. 3. c. 20. Iuo, p. 3. c. 23. Pann. l. 2. c. 12.

¶ Ecclesiae cum dotibus suis in episcopi potestate consistant. C. II.

S Ic quidam contra omnem † auctoritatem ecclesias,

† al. canonum

D E prima quaestione.] Haec q. diuiditur in 4 partes, in quarum prima probat magister per x. auct. quod ecclesia cum omnibus suis rebus debet esse sub potestate episcopi; & de rebus ecclesiae, scilicet decimis, & primitijs, & de talibus debet episcopus habere tertiam vel quartam, vel mediam, secundum diuersas consuetudines. Secunda ibi, [Si autem.] Tertia ibi, (Visitantes.] Quarta ibi, [Quia sacerdos.] Io. de Fant.

Casus. Hic intitulatur prima quaestio, in qua quaeritur, an ecclesia cum omni dote sua pertineat ad dispositionem episcopi. Et est dicendum, quod omnes ecclesiae praeter monasteria subsunt episcopo quo ad legem dioecesanam, & quo ad legem iurisdictionis, vt infra e. q. fere per totum. & 16. q. 7. omnes basilicae. sed monasteria exem

S I ex laicis.] Casus. Quidam laicus capellam quandam construxit, & cum peteret eam consecrari, volebat eam non subesse episcopo quantum ad legem dioecesanam, sicut nec monasteria. Quaesitum fuit in concilio Ilerden. an hoc fieri posset. Et respondetur quòd non, sine voluntate episcopi.

b ¶ Sub monasterij.] id est, quasi ibi uelit monasterium construere.

c ¶ Vbi congregatio.] sed quot homines faciunt collegium monachorum? Resp. duo vel tres, vt extra de elec. c. 1. secundum leges, tres ff. de verb. sig. Neratius. Sed decem homines faciunt populum, vt 10. q. 3. vnio. ff ui bo. rap. praetor. §. 1. & decem oues gregem. licet quattuor vel quinque porci gregem faciant. ff. de abigeis, oues. Sed duo non faciunt familiam, vt ff de verb. sign. si detestatio. in fi.

S Ic quidam.] Casus. Quidam postulabant ecclesias, quas

Ecclesiæ cedens aliquid, an potest illud ab epi administratione eripere.

quas ædificauerant sic consecrari, vt dos earum ad episcopi ordinationem non pertineret: quare quæsitum fuit in concilio Toletano, quid super hoc fieri debeat. Et respondetur, quòd si tale quid factum est in præterito, corrigatur; & statuitur vt de cetero non fiat: bet in traditione rei suæ potest ponere legẽ quam vult etiam cũ tradit rẽ ecclesiæ, vt extra de cõd. appo. verũ. 18.q.2. Eleutherius. Item laicus potest prædiũ dare ecclesiæ. & in eo censum retinere. 11.q.1. si tributũ. 23. q.vlt. tributum. Similiter patronus põt petere seruitiũ

quas ædificauerint, postulant consecrare, vt dotem, quam eidem ecclesiæ contulerint, censeant ad episcopi ordinationem non pertinere.[a] Quod factum taliter [α] in præterito corrigatur, vt & in futuro ne fiat prohibeatur: sed omnia secundum constitutionem antiquam ad episcopi [b] ordinationem, & potestatem pertineant.

[α] ¶ Taliter] *Sic est in antiquioribus editionibus, & duobus Vaticanis conciliorum codicibus: sed in Coloniensi quattuor tomorum editione, & in codice Lucensi Regio, & in concilio Vermaciensi, & Moguntino, & in Pannormia hoc modo,* quod factum, & in præteritum displicet, & in futuro prohibetur.

Item ex concilio secundo Cabilonensi.

¶ Ecclesiæ [illegible] omnia iura earum ad ordinationem epi[illegible]pertinent. C. III.

Burc.l.3.c.146 Iuo,p.3.c.211.

DEcretum est, vt omnes ecclesiæ cum dotibus [c] suis, & decimis, & omnibus suis, in episcopi potestate consistant, atque ad ordinationem suam semper pertineant.

[α] ¶ Suis.] *In vulgatis sequebatur,* iuribus, *quæ vox abest ab omnibus collatis manuscriptis. Apud Iuonem, & Burchardum est,* omnibus rebus suis.

Item Leo Papa quartus in epistola ad episcopos Britaniæ, cap. 2.

¶ Vnaquæque parochia episcopi prouisione regatur. C. IIII.

REgenda est vnaquæque parochia sub prouisione, ac tuitione episcopi per sacerdotes, vel ceteros clericos, quos ipse cum Dei timore prouiderit, cui iure pertinere videtur, & circumire, vt sibi necessarium visum fuerit ecclesiastica vtilitate cogente.

Item ex concilio Antiocheno, c. 24.

¶ Iudicio & potestate episcopi res ecclesiasticæ gubernentur. C. V.

12.q.1.præcipimus. ex can. Apost.41.

QVæcumque [α] res ecclesiæ sunt, conuenit cum omni diligentia, & bona fide, quæ Deo debetur, qui omnia prouidet, atque iudicat, gubernari, & dispensari cum iudicio & potestate episcopi, cui totius plebis animæ [d] videntur esse commissæ.

[α] ¶ Quæcumque.] *Græce significantius,* τὰ τῆς ἐκκλησίας, τῇ ἐκκλησίᾳ φυλάττεσθαι δεῖν καλῶς ἔχειν, *idest,* recte habet, quæ ecclesiæ sunt, ipsi ecclesiæ seruari oportere.

Item ex concilio Toletano 4. c. 32.

qđ institutũ est sibi ab ep̃o ante cõsecratione, extra de iu.pa. ca p̃terea. Quidã dicũt, ꝙ hic loquitur in eo casu qñ primo dedit pure, sed postea uoluit adijcere conditionem: quod non licet q̃a perfecta donatio nõ recipit conditionẽ, vt C.đ don. quæ sub modo. l.perfecta. & 31. q.vlt.c.vnico.in fi. Alij dicũt, ꝙ dos ecclesię spectat ad ius publicũ, vt s̄. 1.dis. ius publicũ. sed ius publicũ pacto priuatorũ tolli non potest.[1] ff. de pact. ius publicũ. extra de so. compe. si diligẽti. Tu breuiter dicas, ꝙ illud pactum est cõtra naturam illius contractus, & est cõtra leges. nã secundũ iura res omnes ecclesiasticæ ad ordinationem episcopi spectant, vt j.c. nouerint. aliàs si non obuiat honestati vel iuri, licite põt pactum quod approbatum est præmissis canonibus apponi, vt in præmissis casibus. nam quilibet in traditione rei suę potest apponere legem quã uult. ff. de pa.l. in traditionibus.

[1] Sub. & sic non obstat lex prædic. in traditionibus, quæ loqtur, qñ per pactum iuri publico non derogatur. argum. ff. de pact. iurisgentiũ. Ar.

[b] ¶ Ad episcopi.] in ecclesijs autem monachorũ abbati presbyter respõdebit in temporalibus, episcopo in spiritualibus, ut 16. quęst. 2. sane. & extra de cap. mo. in ecclesijs.

DEcretum.] CASVS. Hoc c. cũ tribus sequẽtibus fere eumdem habẽt casum, scilicet ꝙ ecclesiæ cũ omnibus suis rebus debent esse in potestate episcopi, vt de eis disponat & ordinet secundũ quod fuerit disponendum & ordinandum, uisitando eas tempore opportuno.

fiat: sed omnia sint in potestate episcopi.

[a] ¶ Non pertinere.] hic habes ꝙ contractus tenet, sed pactum appositum in contractu contra naturam contractus non tenet. sic extra de cond. appo. c. 1. & 16. q. 1. si quis laicus. & extra qui cle. vel uo. insinuãte. sic. j. de cons. dist. 1. si quis basilicam. Sed obijcitur, nonne quili-

[c] ¶ Cum dotibus.] nihil tamen de eis disponet citra consensum prælati, ut extra de offic. ordin. cum ab ecclesiarum, & j. q. 2. c. pen.

[d] ¶ Animæ.] 12. q. 1. præcipimus. & 18. q. 2. cognonimus.

QVæcumque.] ADDITIO.

a Sub. hoc aūt dicit, q̄ non habet potestatem dilapidationis, secundum L. & hic adde q̄ no. 16. q. 7. piæ mentis. in gl. vlt. de conse. dist. 1. si quis basilicam.

2 De hac ma. no. extra de cēsi. cum olim. vbi Ho de hoc notādo ponit hanc sentētiam, & eā attribuit Barto. prouin. qui ita ad litterā sensit, sicut hic dicitur per B.

a Nouerint.] ¶Nullam.] j. 17. q. 4. sunt qui. j. 16. q. 7. decernimus. contra Sed ibi habent potestatem tantum defendendi ecclesias. 1

De his.] CASVS. Dicitur in hoc ca. q̄ omnia bona ecclesiarum mobilia & immobilia in episcoporum potestate consistūt, ita q̄ tertia pars oblationū episcopo reseruetur. Quid aūt iuris sit de hoc, in apparatu dicetur.

b ¶Tertia.] alibi dicit, q̄ nihil habeat 2 præter cathedraticū, vt j. ea. q. 3. c. 1. aliàs de medietate, vt j. c. prox. No. ergo q̄ tpe primitiuo cū pauperes essent epi, statutū fuit vt episcopi de episcopalib. ecclesijs, & omnibus bonis ecclesiæ sumerent medietatem, vt in c. seq. sed in omnibus parochialib. ecclesijs tertiam. 16. q. 1 cōstitutum. procedēte tempore ex parochialib. tm̄ tertiam oblationum & decimarū haberent, vt j. ea. c. decreuimus. postmodū quartam 12. q. 2. uobis. & c. concesso. & c. quattuor. Hodie autē nec tertiā partē parochialiū habebūt nisi ad fabricam reparandam, nec illā habebunt nisi velint fabricam reparare, vt j. q. 3 c. 1. & 3. Vel dic, q̄ secundum consuetudinem ista dantur, vt extra de sepul. certificari. hodie aūt cū sint diuites, nihil habebunt præter cathedraticum, vt j q. 3. c. 8. Io. parochialis ecclesia tm̄ habet quartā decimarum, & eps aliā pro se, alias quartas duas retinet eps pro fabrica & pauperibus, vt 12. q. 2 concesso & cap. seq. de alijs redditibus nihil habet de consuetudine generali & præscripta eps, licet prædicta c. & alia videantur dicere contrarium, & ita fuit sententiatum pro episcopo Bononiensi contra ecclesiam sancti Io. in Persiceto. & hoc videtur expressum 12. q. 2. vobis. B.

vel confirmandos pueros: procurationes tamen exigebant ac si ecclesias visitarent. quod ex auaritia & negligentia procedebat. & ideo statutum fuit in concilio Toletano, vt hoc de cetero non faciant episcopi, uel licite & diligenter suos greges uisitent, cupiditatē uitantes.

¶ Basilicarum conditores in rebus ecclesiarum nullam potestatem se habere cognoscant. C. VI.

Nouerint conditores basilicarum, in rebus, quas eisdem ecclesijs cōferunt, nullam a se potestatem habere: sed iuxta canonum instituta, sicut ecclesiam, ita & dotem eius ad ordinationem episcopi pertinere. Poly. l. 3. ti. 12. Burc. l. 3. c. 203 Iuo, p. 3 c. 255. Pann. l. 2. c. 4.

Item ex concilio Aurelianensi 1. c. 17.

¶ De eodem. C. VII.

De his, quæ parochijs in terris, vineis, mancipijs, atque peculijs quicumque fideles obtulerint, antiquorum canonum statuta seruentur, vt omnia in episcopi potestate consistant: De his tamen, quæ altario accesserint, tertia b pars fideliter episcopis deferatur. Poly. l. 3. ti 11. Burc. l. 3. c. 136 Iuo, p. 3 c. 202 Pann. l. 2. c. 61.

Item ex eodem, c. 16.

¶ De his, quæ altario deferuntur, medietatem sibi vendicet episcopus. C. VIII.

Antiquos canones relegentes, priora statuta credimus renouanda: vt de his, quæ in altario oblatione fidelium conferuntur, medietatem c sibi episcopus vendicet, & medietatem sibi dispensandam secūdum gradus clerus accipiat; tam de proprijs prædijs, quàm de omni commoditate in episcoporum potestate durantibus.

Item ex concilio Toletano.

¶ In libro manuscripto priuilegiorum ecclesiæ Toletanæ refertur hoc tamquam caput 15. quarti concilij Toletani: sed in duobus ipsius exemplaribus ex Hispania missis non habetur; Burchardus, & Iuo citant ex concilio Triburiensi tempore Arnulphi regis.

¶ De episcopis, qui diœcesim suam visitare contemnunt, & ad redimendas mansiones, quæ visitantibus debentur, clericos cogunt. C. IX.

Relata † est coram sancta synodo querimonia plebiū, quòd sint quidam episcopi nolentes ad prædicandum, vel ad confirmandum suas per annum parochias circumire: qui tamen exigunt, vt mansiones, quibus in profectione vti debuerant, aliquo † pretio d redimi tantes, & negligentiam dimittentes. Burc. l. 1 c. 229 Iuo, p. 5. c. 341. † al. Delata † al. alio

Antiquos.] CASVS. Statutum fuit in Aurelian. concilio, vt episcopus habeat medietatē oblationum matricis ecclesiæ, & clerici eiusdem ecclesiæ aliā medietatem habebūt. Idem est de fructibus prędiorū, & in omni vtilitate ecclesiæ, ita quòd prædia & bona ecclesiæ in episcopi potestate consistant.

c ¶Medietatem.] secundum distinctionem decre. extra de testa. requisisti.

Relata.] CASVS. Quidā episcopi negligebāt suas parochias visitare singulis annis ad prædicandum,

d ¶Aliquo pretio.] Si isti parochiales ita soluerunt aliquos denarios aliquot annis, numquid eps postea pōt ad procurationem petendā redire? ar. q̄ sic, extra de cē si. olim. ar. cōtra. ff. quemadmodum serui. amit. si communem vbi dicitur, q̄ qui vna seruitute vtitur pro alia perdit primam. Sed quid si partē procurationis recepit aliquot annis, nūquid per partē intelligitur retinuisse totū? videtur q̄ sic j. de pœ dist. 1. vulgaris. ff quēadmodū ser. ami. si stillicidiū. §. vlt. & l. seq. vbi dicitur, q̄ per partē retinere totū videtur. ff de ser rust. præd. una est via. ar. ɔ̄. extra de præscr. auditis extra de capel. mo. dilectus. Breuiter rñdeas, q̄ in procuratione nulla currit præscriptio. extra de præscr. cum ex officij. vnde tuę par-

Præscribi non potest procuratio.

partē soluerit, siue nihil, semper potest petere procurationem, vt no. in prædi. c. cum ex officij.

a ¶ Redimant.] tamen redimi potest procuratio, vt infra ea. q. 3. relatum.

b ¶ Parare.] vel præparare.

Decre-

tem fabricæ recepit. ī. ea. q. 3. valo. aliter non tenetur: sed tamen conferre debet cum alijs, vt 16. q. 1. si monachus. extra de ec. ædi. de his. 1

SI AUTEM. Hæc est secunda pars q. 3. in qua dicitur vt hic & in seq. c. continetur. Io. de Fant.

1 De hoc no. eo. titu. c. 1. & 12. q. 2. quattuor. Arch.

mant [a] qui parare [b] debebant. Quæ duplex infamia, negligentię, & auaritiæ, sanctæ synodo magno fuit horrori. Statuerūt itaque, ne quis vltra exerceat id cupiditatis ingeniū, & vt solicitiores sint episcopi de suis gregibus visitandis.

Item ex concilio Tarraconensi, c. 8.

¶ Annuis vicibus ecclesiæ ab episcopis visitentur.

C. X.

Burc. l. 3. c. 35. Iuo, p. 3. c. 38.

DEcreuimus, vt antiquæ consuetudinis ordo seruetur, & annuis vicibus ab episcopo diœceses visitentur; &, si qua forte basilica fuerit reperta destituta, ordinatori α c eius reparari præcipiatur: quia tertia pars ex omnibus per antiquam traditionem, vt accipiatur ab episcopis, nouimus esse statutum.

α ¶ Ordinatori.] *In exemplaribus concilij impressis, & manuscriptis, apud Burchardum, & Iuonem legitur*, ordinatione ipsius: *sed ob glossam non est mutatum. Reliqua vero ex ijsdem sunt emendata. Burchardus autem, & Iuo addunt præterea in extremo*, ex principibus nouimus statutum.

2 *Si autem episcopus inualetudine impeditus diœceses suas per semetipsum visitare non poterit, visitationis officium committat alijs.*

Vnde in concilio Toletano 4. c. 35. legitur.

¶ Inualetudine grauatus episcopus, visitationis officium alijs committat. C. XI.

Burc. l. 1. c. 87. Iuo, p. 5. c. 193.

EPiscopum per cunctas diœceses, parochiasq; suas per singulos annos [d] ire oportet, vt exquirat, quo vnaquæque basilica in reparatione sui indigeat. Quòd si ipse aut languore detentus, aut alijs occupationibus implicatus id explere nequiuerit; presbyteros probabiles, aut diaconos mittat, qui reditus basilicarum, & reparationes, & ministrantium vitam inquirant.

3 *Visitantes autem episcopi, quid à clericis suis exquirere debeant, & quid eos docere, in concilio Bracharensi 2. c. 1. sic statutum legitur.*

¶ Quæ uisitantes episcopi à clericis suis exquirere debeant. C. XII.

Burc. l. 1. c. 85. Iuo, p. 1. c. 75. & p. 5. c. 191.

PLacuit omnibus episcopis, vt per singulas ecclesias episcopi, & per diœceses ambulantes primum discutiant clericos, quomodo ordinem baptismi teneant, vel Missarum, & qualiter quæque officia in ecclesia peragant. Et, si recte quidem inuenerint, Deo gratias agant; sinautem mini

CASVS. ī. in c. decreuimus. & c. relata. dictum est, q episcopi debēt suas parochias visitare. sed nunc Gr. dicit, q si est valetudine impeditus, officium visitationis alijs iniungat.

EPiscopum.] CASVS. Statutum fuit in concilio Toletano vt epi suas parochias uisitent: quod si non possunt presbyteros bonos vel diaconos mittant, qui omnia diligenter inquirant, scilicet basilicarū reparationem, & vitam sacerdotū.

d ¶ Annos.] cum necessaria causa subest, tunc singulis annis potest visitare, vt hic, & ī. e. q. 3. cauendū. immo tunc qñcumque & quotiescūque opus est, potest oēs ecclesias visitare, vt extra de off. arch. mādamus, sed si non est necessitas, de triennio in trienniū visitabit, vt extra de of. archi. vt archidiaconus. vel hodie bis in anno, ut extra de cēs. cum venerabilis. Sed qualiter 1 istud mandatur alijs, cū istud sit officium archidiaconi. ut 15. dist. perlectis? Sed loquitur de ea visitatione, quā habet episcopus in re sua, vel secundum consuetudinem loci dicitur.

Visitatio quoties fieri debet.

1 Ista qō melius esset glo. per se signata super verbo p̄sbyteros. & ita eam ponit Ioā. de Fant.

VISITANTES. Hæc est tertia pars q. in qua dicitur ut hic & in seq. c. continetur. Io. de Fant.

CASVS. Dictum est ī. q epī debent ecclesias uisitare. Nunc autem dicit Gratianus quid episcopi debēt docere, & quid à presbyteris requirere, cū suas parochias uisitant.

DEcreuimus.] CASVS. Statuitur hic ut episcopi singulis annis suas ecclesias uisitent; & si qua basilica fuerit destructa, præcipiatur ordinatori suo, ut eam debeat reparare. de omnibus autem reditibus episcopus tertiam tollat.

c ¶ Ordinatori.] i. sacerdoti. & hoc uerum est si par-

PLacuit. CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. in prima parte dī, q epī suas parochias uisitantes prima die debent à clericis exigere, qualiter baptisma & Missam & cetera officia peragant, & si bene inuenerint, Deo gratias agant: alioquin ignaros instruant. Ordinēt ēt, ut cathecumeni ante xx. dies baptismi ad purgatio-

gationem exorcismi veniant, in quibus discant, Credo in Deum. In secunda die debent docere laicos, vt fugiant idololatriam, & omnia mortalia crimina; & quod sibi nolunt fieri, alijs ne faciant, vt fidem rectã teneant. & hoc facto ad alium locum pergant.

elesiæ oblationes auferant, & vt ecclesiæ à laicis non incastellentur, vel in seruitutem redigantur.

f ¶ Oblationes.] laici ergo possunt cogi ad oblationes. 16.q.1. statuimus. sicut ad decimas & primitias. 16.q.1. reuertimini.

me; docere debent ignaros,[a] & hoc modis omnibus præcipere, sicut antiqui canones iubent, vt ante viginti dies[b] baptismi, ad purgationem[c] exorcismi concurrant cathecumeni, in quibus viginti diebus omnino † cathecumeni symbolum, quod est [Credo in Deum patrem omnipotentem] specialiter doceantur. Postquam ergo in his suos clericos discusserint, vel docuerint episcopi, alia die,[d] conuocata plebe ipsius ecclesiæ, doceant illos, vt errores fugiant idolorum: vel diuersa crimina, idest, homicidium, adulterium, periurium, falsum testimonium, & reliqua peccata mortifera; & quod nolunt sibi fieri, alteri ne faciant; & vt credant resurrectionem omnium hominum, & diem iudicij, in quo vnusquisque secundum opera sua recepturus sit. Et sic postea episcopus de ecclesia illa proficiscatur ad aliam.

De cõs. dist. 4. ante viginti.

† al. omnes

Item Hieronymus in epistola ad Damasum Papam de oblationibus altaris. Tom. 4.

¶ Oblationes ecclesiæ laicis vsurpare non licet.

C. XIII.

4 QVia sacerdotes pro omnibus orare debent,[α] quorum eleemosynas & oblationes accipiunt; qua frõte præsumunt laici oblationes, quas Christiani pro peccatis suis offerunt, vel comedere,[e] vel alijs concedere, cum ipsi non debeant ex[β] officio suo pro populo orare? Ob hoc Papa gloriose mittere oportet illos præsumptores in excommunicationem perpetuam, vt & ceteri metum habeant, & amplius hæc in ecclesia ne fiant. Poly.l.3.ti.9.

α ¶ Debent.] *In vulgatis, & in epistola impressa legitur,* solent: *sed in plerisque manuscriptis Gratiani exemplaribus, & Polycarpo,* debent. *Sic etiam Lupus in regula Monachorum ex Hieronymi scriptis collecta, c. de contemplatione, oratione, & lectione,* sacerdotes quoque pro omnibus orare debent, quorum eleemosynas, oblationesq; recipiunt.

β ¶ Ex officio suo.] *Hæc absunt à plerisque codicibus Gratiani, & epistola ipsa, & Polycarpo.*

Item Calixtus Papa secundus. γ

γ ¶ Secundus.] *Additum hoc est ex plerisque vetustis. Neque vero primus esse potest, cuius tempore nondum Pantheon vocabatur templum sancta Maria Rotunda. Bonifacius enim fuit, qui tempore Phoca Imperatoris illud beata Maria, & omnibus Sanctis dicauit.*

¶ Minime auferantur à laicis oblationes altaribus, vel crucibus factæ. C. XIIII.

SAnctorum patrum canonibus consona sancientes, oblationes[f] de sacratissimo & reuerendissimo altari beati Petri, & Saluatoris, & sanctæ Mariæ Rotundæ, aut alijs ecclesiarũ altaribus siue crucibus à laicis auferri penitus interdicimus, & sub districtione[g] anathematis prohibemus, Poly.l.3.ti.9.

† Ad idem 25.q.2. in Galliarũ. magis eñ monendo, q̃ comminando, &c. 45. dist. licet. 1. & 2. & 44. dist. comessationes. 27.q.1. de viduis. Arch.

a ¶ Ignaros.] ar. contra illos qui statim suspendunt simplices sacerdotes, vt 38. dis. sedulo. & c. quando. Item arg. pro illo qui consecutus est p̃bendam dum finxit se sciolum & simulatorem scientiæ.

b ¶ Dies.] Paschæ.

c ¶ Purgationẽ.] nõ tñ statim purgantur vitia: sed sunt signa futuræ purgationis. j̃. de cõs. dist. 4. sicut.

d ¶ Alia die.] j̃. ea. q.3. contra. inter cetera. in fi. vbi dicitur, q tantum per vnam diem morabitur in qualibet basilica. sed dic, q vno die erit cum sacerdote, altero cum populo.

QVia.] Hæc est quarta pars q. In qua dicitur, & probatur quòd laici nõ debent accipere oblationes de altaribus, vel crucibus, quæ deferuntur sacerdotibus ratione officij, cum laici pro se vix orare possint. Ioan. de Fant.

CASVS. Laici in ciuitate Rom. auferebãt oblationes de altaribus, & comedebant. quare Damasus Papa quæsiuit à Hieronymo quid de his deberet fieri. Et respondet, q debent excommunicari, vt ceteri metu terreantur: quia cum non orẽt p populo, oblationes populo comedere non debent.

e ¶ Comedere.] hic habes decimas appellari non solum ipsa iura, sed etiam ipsos prouentus. & q etiã prouentus non possunt concedi laicis. arg. contra extra ne prælat. vices suas. c. vlt. Sed dic vt dicitur 1.q.3. si quis obiecerit. q ad tempus potest decima laicis cõcedi, non tamen in perpetuum.

SAnctorum.] CASVS. Calixtus Papa duo in hoc cap. prohibet, scilicet ne laici de altari alicuius ec-

g ¶ Et sub districtione.] de hoc dic, vt 63. distinct. Salonitanæ.

g ¶ Et

a ¶ Inca-

a ¶ Incastellari.] vt inde fiant propugnacula.
ADDITIO. Hoc intellige, secundum quod habetur extra de cust. Euch. c. 2. & ad hoc 12. q. 1. necessaria. & c. nulla. Archid.

HAnc consuetudinem.] CASVS. Damasus prohibet in hoc c. ne Romani auferant oblationes de altaribus, & comedant: sed solum sacerdotibus relinquant, qui quotidie pro nobis orant. & hoc probat exemplo veteris testamenti, vbi solum sacerdotibus permittebatur panes propositionis comedere. Si quis vero contra constitutum cccxviij. patrum Niceni concilij venerit, anathematis vinculo sit obligatus.

& ecclesias à laicis incastellari, a aut in seruitutem redigi auctoritate Apostolica prohibemus.

Item Damasus Papa.

¶ Ecclesiarum oblationes sub laicorum dominio non detineantur. C. XV.

Poly. ibidem. ; al. vigere

HAnc consuetudinem, quæ contra sanctam ecclesiam catholicam augeri ; videtur, omnino interdicimus; vt nullo modo vmquam oblationes, quæ intra sanctam ecclesiam offeruntur, sub dominio laicorum detineantur: sed tantummodo sacerdotibus, qui quotidie Domino seruire videntur, liceat comedere, & bibere: quia in vetere testamento prohibuit Dominus panes sanctos comedere b filijs Israel, nisi tantummodo Aaron, c & filijs eius: qui panes longe erant ab illis panibus, qui nunc in sancta ecclesia offeruntur; quia illi sub vmbra legis erant, qui vero modo sub gratia spiritus sancti, toto mundo Euangelio coruscante lucidiores esse videntur. Qua fronte, aut qua conscientia oblationes vultis accipere, qui vix valetis pro vobis, nedum pro alijs Deo preces offerre? quia prauum est, & contra Dominicum præceptum, & detrimentum animæ suæ infert, qui illud agere conatur, quod ei nulla ratione conceditur. Quia omnibus sanctis patribus, nostrisq; prioribus placuit hanc sanctionem fieri; & nos similiter in eisdem persistere volumus, vt nullus audeat irritum facere hoc, quod constitutum est, si in perpetua damnatione noluerit persistere. Si quis vero contra hanc regulam nostrã, & contra regulam sanctorum cccxviij. patrum, qui in Nicæno concilio hoc constituerunt, temerarius præsumptor fuerit, & de cetero oblationes de sacris ecclesijs auferre molitus fuerit; sub anathematis vinculo sit colligatus, & condemnatus. Responderunt omnes, fiat, fiat.

1. Reg. 21.

Panes propositionis.

b ¶ Comedere.] ar. quòd clerici concubinarij non debent comedere bona ecclesiæ. 32. dist. præter hoc. Arg. contra 32. distin. si qui vero. & 31. dist. omnino.

c ¶ Aaron.] Illi vero sacerdotes semper comedebant panẽ durum: quia quolibet sabbato ponebantur eis illi xij. panes, qui fuerunt dicti panes propositionis. Sed nũquid de illo pane poterant pascere familiam suam, vel ẽt canes suos? non: sed tantum in necessitatibus poterant, quia tunc etiam alijs licebat comedere eos. vnde Dauid & Abimelech excusantur, vt 25. q. 1. §. si ergo. & §. his ita rñdetur.

Præmissis auctoritatibus, ecclesiæ cum omnibus rebus suis ad episcopi ordinationem pertinere monstrantur, & tam ecclesiæ, quam oblationes & facultates earum à laicorum dispositione probantur esse immunes.

PRÆMISSIS. CASVS. Infert Gr. ex supradictis, q̃ ecclesiæ, & oblationes, & res ecclesiæ in episcopi potestate consistunt.

SEd cum in epõrũ.] Hęc q. diuiditur in 4. partes: in quarum prima probat, q̃ res ecclesiæ nõ sunt alienãdæ nisi in casibus, quos ponit. Secunda ibi, [Perpetua.] Tertia ibi, [Eps habeat,] Quarta ibi, [Si vero.] Io. de Fant.

QVÆSTIO II.

a Pꝰ

SEd cum d in episcoporum potestate facultates ecclesiæ constitutæ esse dicantur; potestas dispensandi intelligenda est, non distrahendi, vel dilapidandi.

Vnde in Agathensi concilio, c. 7. legitur.

CASVS hic intitulatur 2. q. qua quęritur an epo liceat auferre, distrahere, vel dilapidare res ecclesię. Et certe dilapidare non põt, nec ẽt alienare, nisi in casibus ɔcessis à iure. & hoc probatur per seq. c.

d ¶ Sed cum.] quæritur an liceat episcopo vsurpare res ecclesiæ. Hæc q. nõ habet dubitationem: quia constat, quòd non potest vsurpare.

¶ Res ecclesiæ aliquo modo episcopis alienare non licet. C. I.

CAsellas, vel mancipiola ecclesiæ, episcopi (sicut prisca canonũ præcepit auctoritas) vel vasa ministerij, quasi

CAsellas.] CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. In prima dr̃, q̃ omnia bona ecclesiarum mobilia & im-

immobilia debent esse in potestate eporum, ita vt nō liceat eis vendere directa vēditione, vel indirecta: nisi imminēte necessitate vel vtilitate ecclesiæ, qua primitus comprobata fiat venditio coram duobus vel tribus vicinis epis subscribentibus venditioni cum alijs clericis. Si vero aliter fiat, irrita erit venditio. In secunda parte dicitur, quòd episcopus potest peregrinis, vel clericis concedere in vsum possessiones minus vtiles saluo iure ecclesiæ. Secūda pars ibi, [Minus vero vtiles.] Indirecta est qñ solus vsusfructus alienatur. Et scias, quòd hodie coram proprio episcopo potest fieri alienatio.

a ¶ Pauperes.] quia quidquid habet ecclesia, pauperum est. 16. quæst. 1. quoniam quidquid.

b ¶ Excepta.] 12. q. 2. sacrorum.

EA enim.] CASUS. Lex ista loquitur tm̄ de possessionibus ecclesiæ Cōstantinopolitanæ, cuius possessiones habitæ, vel habēdæ debēt intactæ custodiri sicut propria ecclesia.

HOC IVS. CASVS. s. in l. antiqua iubemus. cuius pars hic ponitur scilicet ea enim, dictū fuit ꝙ possessiones Constantinopolitanæ ecclesiæ alienari non possunt. Sed Iustinianus hoc ius extendit ad oēm locum venerabilem super rebus immobilibus donatis ab Imperatore loco venerabili, quæ nullo modo possunt alienari. In alijs aūt rebus hæc forma seruetur, vt si debitum vrget, vendantur primo mobilia, scilicet granū & huiusmodi, [1] deinde vasa non consecrata, postea cōsecrata vendantur locis venerabilibus, vel conflata cuilibet, gestis omnibus habitis coram episcopo. aliter autē facta venditio irrita erit. Si vero de rebus mobilibus debitū solui nō pōt, obligetur res immobilis pignori creditori, qui repatet fructus tā in sortes, quàm in vsuras vsq; ad quartam centesimæ. quod si creditor nolit recipere, iurabit œconomus coram episcopo: & maiori parte clericorū ibi seruientium consentiente: ꝙ debitū ex mobilibus solui non potest postea per viginti dies prædium exponatur venale: etsi nullus emere velit, detur creditori in solutum re districte æstimata, addita in pretio decima parte totius æstimationis, & hoc fiat cum consensu epi & maioris partis capituli. Istud autem prædium sit mediocre, & creditor sit talis, qui probare possit pecuniam esse versam in vtilitatem ecclesiæ, & aliter vēditio facta non tenet, neque valet. Sed hodie ex toto hoc non seruatur de consuetudine.

c ¶ Hoc ius.] quod est C. de sacros. eccl. iubemus. quod loquitur tantum de Constantinopoliana ecclesia.

d ¶ Immobilibus.] consensu tamen Imperatoris possunt alienari. j. ea. precariæ. in Auth. de alie. & emph. §. sanctissimas. coll. 9.

e ¶ Ab imperiali.] ecce casus vnus in quo in nullo casu possunt alienari res, itē in alio casu non possunt alienari ob aliquam causam scilicet, cum sub ea conditione datæ essent ecclesiæ, vt non alienentur, in Auth. de alie. & emph. § sanctissimas. coll. 9. & extra de cōdi. appo. c. verū. sed hoc non est verum. non enim valet hoc pactum, cum sit contra legem [2] Dei, vt 12. q. 2. aurum.

f ¶ Conflata.] quia ad profanos vsus non debent redigi, vt j. de cons. dist. 1. in sancta. & 12. q. 2. aurum. tamē in necessitate potest obligari ad tabernam, & sub eadē forma, vt extra de pig. c. 1. Dicunt tamen quidā, ꝙ nec obligari possunt, cum sint res sacræ. C. quę res pig. obli. non poss. l. 4. & dicunt ibi non esse nexum pignoris, sed solum detentionem habet quousque reddatur ei sua pecunia, sicut aliàs pignus detineri potest pro ea pecunia pro qua non est obligatum, vt C. etiā chirographariam pec. l. vnica. Idem potest dici de libero homine, qui obligatur, vt no. 23. q. vlt. vt pridem.

i ¶ Conflata.] extra de pigno. nullus. j. 12. quæstio. 2. aurum.

g ¶ In sortem.] litteræ est præposteratio. prius enim computat in vsuram, quàm in sortē, vt ff de sol. in his § vlt. nisi dicas, ꝙ hoc aliter fit in fauorem ecclesiæ.

h ¶ Centesimæ.] vsura dicitur centesima, quæ æquiparatur sorti in anno.

commendata fideli præposito, integro ecclesiæ iure possideant: idest, vt neque vendere, neque per quoscumque cōtractus res, vnde pauperes [a] viuunt, alienare præsumant. [α]

α ¶ Præsumant.] *In aliquot melioribus Gratiani codicibus post hoc verbum sequitur* §. quòd si necessitas. *vsque in finem, (qui nunc habetur. infra ead. ad finem Palea,* huiusmodi.) *& sic legit, qui casum scripsit.*

Codicis lib. 1. titulo de sacrosanctis ecclesiis, lege [sancimus nemini.] Imp. Iustinianus: [Excepta [b] videlicet causa captiuitatis.] — tit. 2. le 17. ti. 2. l. iubemus vers. scientes.

Impp. Leo & Anthemius.

¶ De eodem. C. II.

EA enim, quæ ad beatissimæ ecclesiæ iura pertinent, vel post hac forte peruenerint, tamquam ipsam sacrosanctam & religiosam ecclesiam, intacta conuenit venerabiliter custodiri.

Constitutio noua.

Hoc ius [c] porrectum est ad omnem venerabilem locū, omneq; collegium, quod actio pia constituit, vt nec res eorum pignorentur. Et hoc perpetuo seruetur in his rebus immobilibus, [d] quæ ab imperiali [e] domo prædictis locis applicantur. In ceteris eatenus excipitur, si debitum vrget. ¶ Præterea, si habeat superflua vasa, cum debitrix sit, nec aliunde soluere valet, ne quid immobile alienetur, vel distrahatur; ea gestis habitis coram eo, cuius est loci ordinatio, integra, vel alijs locis venerabilibus oblata dentur, vel conflata [f] cuilibet alij vendantur. Qui autē hæc acceperit contra † hanc obseruationē; eisdem pœnis subiaceat, quæ in rebus immobilibus proditę sunt: si autē debitum ex mobilibus solui non valet; primo res immobiles specialiter dentur pignori, quarum fructus creditor sibi reputet tam in sortem, [g] quàm in vsuras, vsque ad quartam centesimæ. [h]

e. ti. auth. hoc ius. Iulianus añ ces. cōst. 7. c. 1.

auth. pręterea] eo. ti. Iulianus const. 120. §. fi.

† al. citra

Auth. hoc ius] s. citat.

Ecclesię res aliquando nullo modo possunt alienari.

[1] Adde ꝙ prohibitus alienare, potest res alienare ꝗ̄ seruari no possunt no gl. fi. in c. 1. de cler. ægrot. lib. 6. & in l. lex quę tutores. in fi. C. de adm. tuto.

[2] Sub. & priuata dispositio, vt extra de testa. requisiti.

Vsuræ centesimæ.

¶ Absque

a ¶ Absque dispendio.] idest, ꝙ ecclesia nil dat tabellioni, sed solus emptor. sicut est in contractu dementis & furiosi. C. de episc. aud. l. penul.
b ¶ Seruientium.] Arg. contra 63. dist. quanto.
c ¶ Vt plus.] quid si offerat plus quàm valet? tunc tantum iustum pretium recipiet, licet lex dicat ꝙ contrahentes possunt se inuicem fallere. ff. de minori. in causæ. sed ecclesia in suis contractibus non debet dolum facere, vt extra de dona. per tuas.

d ¶ Districte.] scilicet ut consideretur quantum inde posset colligi in vigintiquinque annis, & pro tanto vendatur, ut in Authen. de eccl. ti. coll. 9. §. sin autem hæres.

e ¶ In solutum.] hic inuito creditore aliud pro alio soluitur. contra ff. si certum peta. l. 2. Item datur ei res mediocris in solutum, cum optima dari debeat. C. de sol. authen. nisi. Item quod tenetur probare pecuniam versam esse in vtilitatem ecclesiæ. & sic in tribus oneratur creditor: & ideo ei additur decima pars, licet hoc aliter alii intelligant, vt si res valebat decem, quod ei uendenda sit pro vndecim.

Creditor aliquando oneratur.

f ¶ Addita.] hoc est fauore ecclesiæ, sicut aliàs fauore libertatis quis cogitur rem suam vendere. 54. distinct. fraternitatem.

g ¶ Probat.] Sed numquid creditor ita curiosus erit, vt semper teneatur scire ad quem usum conuertatur hæc pecunia: sed secundum hoc nullus inueniatur, qui cum ecclesia contraheret, vt ff. de mino. verum. §. si locupleti. & l. quod si minor. Sed dic quod sufficit probare quod ecclesia tunc temporis 3 egebat pecunia, vt ff. de exerci. Lucius. ne si nimia subtilitate circa res ecclesiarum laboremus, illa subtilitas eis in perniciem vertatur, vt C. ad Trebellia. l. penul. in prin. C. de verb. sign. l. 3. in fi. est tamen arg. contra. ff. de in rem verso, ꝙ si seruus. §. penul.

3 Idē sentit hic L. dicēs ꝙ in hoc casu sic est ꝓcedendum cōtra ecclesiam, sicut contra minorē, ut dicitur super illa l. C. si aduer. cre. l. 1. ne si nimia, & c. vt sequitur in glo. secundum L.

h ¶ Processisse.] si. extra deposíti, grauis.

Quòd si nolit creditor ita accipere; tunc ordinator domus apud eum, à quo ordinatur, habitis absque dispendio [a] gestis, iuret (maiore parte ibidem seruientium [b] consentiente) & debitum vrgere, † nec ex mobilibus solui posse. Quo subsecuto, per viginti dies rem ecclesiæ venalem esse publice notum sit, vt plus [c] offerenti detur, pretio modis omnibus pro debito dando. Aliter enim res emptori non conceditur; & hoc inscribatur, nihil esse factū in ea re ad damnum diuinæ domus. Emptore vero non inuento, res æstimata districtè [d] creditori detur in solutum, [e] addita [f] in pretio vniuersæ æstimationis decima parte, & accedente consensu ordinatoris, & maioris partis ibidem seruientium. Sit tamen ea res mediocris inter ceteras, inspecta ipsius qualitate, & quantitate, & onere. Et is creditor hic intelligatur, qui quod credidit, probat [g] in vtilitatem diuinæ domus processisse. [h] ¶ Sicut autē alienatio rerum ecclesiæ interdicitur, ita prohibetur, ne qua sterilis ei detur possessio, aut alioquin onerosa, [i] veluti fiscalium nomine, vel onere. ¶ Item prædium propter onus fiscale inutile alienatur, gestis, vt supra, conficiendis, eodem iuramento præstito: idest, quod alia de causa nō alienatur, nisi, vt immunitas eiusdem venerandæ domus seruetur. ¶ Sed & permutare principi licet pro re maiore, meliore, vel æquali, si resp. hoc exposcit, & pragmatica forma super hoc præcedēte. ¶ Item sibi inuicē rectè [k] permutāt cū vtriusque indemnitate, eorum scilicet consensu interueniente, qui supra referuntur. 2 ¶ Perpetua quoque emphyteusis in his permittitur rebus, [l] si res in eorum geratur præsentia, quibus hoc adsignatur lege, iurantibus his, quorum interest, ex eo contractu nihil ad læsionem diuinæ domus effici: solito reditu ipsius rei, qui fuit, cum diuino iuri de-

† al. existere

Auth. sequenti

Authen. Item prædium.

Authen. sed & permutare. Burc. l. 3. c. 165. Iuo, p. 3. c. 184.

Auth. sequēti Iul. nouel. 54. Iuo, p. 3. c. 189.

Auth. ꝑpetua.

SICVT. CASVS. Dicitur hic ꝙ sicut res ecclesiæ alienari nō debent, sic etiam prohibetur ne sterilis possessio vel tributaria ecclesiæ tribuatur.

i ¶ Onerosa.] quæ plus habet incōmodi quàm commodi. res enim transfertur cum onere suo, vt 16. q. 1. si quis laicus.

PRÆDIVM. CASVS. Dicitur hic, ꝙ si ecclesia habet prædium inutile propter onus fiscalīū, potest illud alienare habitis gestis, vt supradictum est, scilicet præstito iuramēto, ꝙ nō alienetur nisi vt immunitas ecclesiæ seruetur. [Immunitas.] id est, indemnitas.

SED ET PERMVTARE. CASVS. Dicitur hic ꝙ ecclesia potest ꝑmutare cū principe pro re maiori vel æquali, imperiali rescripto super hoc procedente. Item potest & cum alia ecclesia cū vtriusque indemnitate, habito consensu eorū, qui supra leguntur.

k ¶ Recte.] si prædium vnius alii est vicinum, ut in Auth. de eccl. titu. §. sinantem. coll. 9. & extra de rerum permu. ad quæstiones.

PERPETVA. Hæc est 2. pars q. in qua loquitur de emphyteusi, & ponit quid iuris sit, & similiter de precariis, & ponit hic 12. articulos. Io. de Fant.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ possessio ecclesiæ potest dari in emphyteusim perpetuam si fiat in præsentia episcopi, & clericorum, œconomo iurante nihil ad læsionem diuinæ domus fieri, nec pensio diminuatur nisi in sextam partem de eo quod poterat haberi, cum res sit donata ecclesiæ. sed si res sit diminuta propter cladem, accipiatur pensio quanta potest haberi. si vero res sit pretiosa, de qua parum vel nihil pēsionis habeatur, re subtiliter æstimata, iusta pensio tribuatur, & ea etiam res detur in emphyteusim, quæ videtur idonea ad hoc œconomo, & aliis gubernatoribus ecclesiæ.

PERPETVA. Vsque ad xxx. ann. Insti. de perpe. & temp. ac. in prin. vel perpetua, idest, quamdiu viuit. ff. pro socio. l. 1. & ĩ. e. precariæ. vel perpetua. i. quamdiu pensio soluitur, vt Insti. locati. §. adeo. sicut excommunicatio dicitur perpetua, idest, quousque pęnitet, vt s̄. e. q. 1. quia. & 27. q. 1. de viduis. vel usque ad tertiam generationem, vt in Auth. de non alie. aut perm. §. emphyteusim. & §. quia vero Leonis. coll. 2.

Perpetuū dicitur multipliciter.

Hanc gl. sicut iacet ponūt Gof. & H extra de reb. eccle. nō alie. c. nulli.

l ¶ In his permittitur rebus.] idest, in rebus non multum vtilibus.

immobilia debent esse in potestate epõrum, ita vt nõ liceat eis vendere directa vẽditione, vel indirecta: nisi imminẽte necessitate vel vtilitate ecclesiæ, qua primitus comprobata fiat venditio coram duobus vel tribus vicinis epis subscribentibus venditioni cum alijs clericis. Si vero aliter fiat, irrita erit venditio. In secunda parte dicitur, quòd episcopus potest peregrinis, vel clericis concedere in vsum possessiones minus vtiles saluo iure ecclesiæ. Secũda pars ibi, [Minus vero vtiles.] Indirecta est quãdo solus vsusfructus alienatur. Et scias, quòd hodie coram proprio episcopo potest fieri alienatio.

d ¶ Immobilibus.] consensu tamen Imperatoris possunt alienari. j. ea. precariæ. in Auth. de alie. & emph. §. sanctissimas. coll. 9.

e ¶ Ab imperiali.] ecce casus vnus in quo in nullo casu possunt alienari res, itẽ in alio casu non possunt alienari

Ecclesię res aliquando nullo modo possunt alienari.

commendata fideli præposito, integro ecclesiæ iure possideant: idest, vt neque vendere, neque per quoscumque cõtractus res, vnde pauperes [a] viuunt, alienare præsumant. [α]

α ¶ Præsumant.] *In aliquot melioribus Gratiani codicibus post hoc verbum sequitur* §. quòd si necessitas. *vsque in finem, (qui nunc habetur. infra ead. ad finem Palea,* huiusmodi.) *& sic legit, qui casum scripsit.*

Codicis lib. 1. titulo de sacrosanctis ecclesiis, lege [Sancimus nemini.] Imp. Iustinianus: [Excepta [b] *videlicet causa captiuitatis.]* tit. 2. le. 17. ti. 2. l. iubemus vers. scientes.

Impp. Leo & Anthemius.

¶ De eodem. C. II.

EA enim, quæ ad beatissimæ ecclesiæ iura pertinent, vel post hac forte peruenerint, tamquam ipsam sacrosanctam & religiosam ecclesiam, intacta conuenit venerabiliter custodiri.

Constitutio noua.

Hoc ius [c] porrectum est ad omnem venerabilem locũ, omneq́; collegium, quod actio pia constituit, vt nec res eorum pignorentur. Et hoc perpetuo seruetur in his rebus immobilibus, [d] quæ ab imperiali [e] domo prædictis locis applicantur. In ceteris eatenus excipitur, si debitum vrget. e. ti. auth. hoc ius. Iulianus añ cef. cõst. 7. c. 1.

[a] Præterea, si habeat superflua vasa, cum debitrix sit, nec aliunde soluere valet, ne quid immobile alienetur, vel distrahatur; ea gestis habitis coram eo, cuius est loci ordinatio, integra, vel alijs locis venerabilibus oblata dentur, vel conflata [f] cuilibet alij vendantur. Qui autẽ hæc acceperit contra † hanc obseruationẽ; eisdem pœnis subiaceat, quæ in rebus immobilibus proditę sunt: si autẽ debitum ex mobilibus solui non valet; primo res immobiles specialiter dentur pignori, quarum fructus creditor sibi reputet tam in sortem, [g] quàm in vsuras, vsque ad quartam centesimæ. [h]

auth. pręterea] eo. ti. Iulianus const. 120. §. 6.

† al. citra Auth. hoc ius] §. citat.

a ¶ Pauperes.] quia quidquid habet ecclesia, pauperum est. 16. quæst. 1. quoniam quidquid.

b ¶ Excepta.] 12. q. 2. sacrorum.

EA enim.] CASVS. Lex ista loquitur tm̃ de possessionibus ecclesiæ Cõstantinopolitanæ, cuius possessiones habitæ, vel habẽdæ debẽt intactæ custodiri sicut propria ecclesia.

HOC IVS. CASVS. s. in l. antiqua iubemus. cuius pars hic ponitur scilicet ea enim, dictũ fuit ꝙ possessiones Constantinopolitanæ ecclesiæ alienari non possunt. Sed Iustinianus hoc ius extendit ad oẽm locum venerabilem super rebus immobilibus donatis ab Imperatore loco venerabili, quæ nullo modo possunt alienari. In alijs aũt rebus hæc forma seruetur, vt si debitum vrget, vendantur primo mobilia, scilicet granũ & huiusmodi, [1] deinde vasa non consecrata, postea cõsecrata vendantur locis venerabilibus, vel conflata cuilibet, gestis omnibus habitis coram episcopo. aliter autẽ facta venditio irrita erit. Si vero de rebus mobilibus debitũ solui nõ põt, obligetur res immobilis pignori creditori, qui reputet fructus tã in sortes, quàm in vsuras vsq; ad quartam centesimæ. quod si creditor nolit recipere, iurabit œconomus coram episcopo: & maiori parte clericorũ ibi seruientium consentiente: ꝙ debitũ ex mobilibus solui non potest postea per viginti dies prædium exponatur venale: etsi nullus emere velit, detur creditori in solutum re districte æstimata, addita in pretio decima parte totius æstimationis, & hoc fiat cum consensu epi & maioris partis capituli. Istud autem prædium sit mediocre, & creditor sit talis, qui probare possit pecuniam esse versam in vtilitatem ecclesiæ, & aliter vẽditio facta non tenet, neque valet. Sed hodie ex toto hoc non seruatur de consuetudine.

1 Adde ꝙ prohibitus alienare, potest res alienare q̃ seruari nõ possunt no. gl. fi. in c. 1. de cler. ægrot. lib. 6. & in l. lex quę tutores. in fi. C. de adm. tuto.

c ¶ Hoc ius.] quod est C. de sacros. eccl. iubemus. quod loquitur tantum de Constantinopolitana ecclesia.

nari ob aliquam causam scilicet, cum sub ea conditione datæ essent ecclesiæ, vt non alienentur, in Auth. de alie. & emph. § sanctissimas. coll. 9. & extra de cõdi. appo. c. verũ. sed hoc non est verum. non enim valet hoc pactum, cum sit contra legem [:] Dei, vt 12. q. 2. aurum.

: Sub. & priuata dispositio, vt extra de testa. requisisti.

f ¶ Conflata.] quia ad profanos vsus non debent redigi, vt j. de cons. dist. 1. in sancta. & 12. q. 2. aurum. tamẽ in necessitate potest obligari ad tabernam, & sub eadẽ forma, vt extra de pig. c. 1. Dicunt tamen quidã, ꝙ nec obligari possunt, cum sint res sacræ. C. quę res pig. obli. non poss. l. 4. & dicunt ibi non esse nexum pignoris, sed solum detentionem habet quousque reddatur ei sua pecunia, sicut aliàs pignus detinere potest pro ea pecunia pro qua non est obligatum, vt C. etiã chirographariam pec. l. vnica. Idem potest dici de libero homine, qui obligatur, vt no 23. q. vlt. vt pridem.

† ¶ Conflata.] extra de pigno. nullus. j. 12. quæstio. 2. aurum.

g ¶ In sortem.] litteræ est præposteratio. prius enim computat in vsuram, quàm in sortẽ, vt ff de sol. in his § vlt. nisi dicas, ꝙ hoc aliter fit in fauorem ecclesiæ.

h ¶ Centesimæ.] vsura dicitur centesima, quæ æquiparatur sorti in anno.

Vsuræ centesimæ.

a ¶ Absque

a ¶ Absque dispendio.] idest, ꝙ ecclesia nil dat tabellioni, sed solus emptor, sicut est in contractu dementis & furiosi. C. de episc. aud. l. penul.
b ¶ Seruientium] Arg. contra 63. dist. quanto.
c ¶ Vt plus.] quid si offerat plus quàm valet? tunc tantum

...nia subtilitate circa res ecclesiarum laboremus, illa subtilitas eis in perniciem vertatur, vt C. ad Trebellia. l. penul. in prin. C de verb. sign. l. 3 in fi. est tamen arg. contra. ff. de in rem verso, ꝙ si seruus. § penul.
h ¶ Processisse.] si. extra deposit., grauis.

Quòd si nolit creditor ita accipere; tunc ordinator domus apud eum, à quo ordinatur, habitis absque dispendio [a] gestis, iuret (maiore parte ibidem seruientium [b] consentiente) & debitum vrgere, † nec ex mobilibus solui posse. Quo subsecuto, per viginti dies rem ecclesiæ venalem esse publice notum fit, vt plus [c] offerenti detur, pretio modis omnibus pro debito dando. Aliter enim res emptori non conceditur; & hoc inscribatur, nihil esse factū in ea re ad damnum diuinæ domus. Emptore vero non inuento, res æstimata districtè [d] creditori detur in solutum, [e] addita [f] in pretio vniuersæ æstimationis decima parte, & accedente consensu ordinatoris, & maioris partis ibidem seruientium. Sit tamen ea res mediocris inter ceteras, inspecta ipsius qualitate, & quantitate, & onere. Et is creditor hic intelligatur, qui quod credidit, probat [g] in vtilitatem diuinæ domus processisse. [h] ¶ Sicut autē alienatio rerum ecclesiæ interdicitur, ita prohibetur, ne qua sterilis ei detur possessio, aut alioquin onerosa, [i] veluti fiscalium nomine, vel onere. ¶ Item prædium propter onus fiscale inutile alienatur, gestis, vt supra, conficiendis, eodem iuramento præstito: idest, quod alia de causa nō alienatur, nisi, vt immunitas eiusdem venerandæ domus seruetur. ¶ Sed & permutare principi licet pro re maiore, meliore, vel æquali, si resp. hoc exposcit, & pragmatica forma super hoc præcedēte. ¶ Item sibi inuicē rectè [k] permutāt cū vtriusque indemnitate, eorum scilicet consensu interueniente, qui supra referuntur. 2 ¶ Perpetua quoque emphyteusis in his permittitur rebus, [l] si res in eorum geratur præsentia, quibus hoc adsignatur lege, iurantibus his, quorum interest, ex eo contractu nihil ad læsionem diuinæ domus effici: solito reditu ipsius rei, qui fuit, cum diuino iuri de-

† al. existere
Auth. sequenti
Authen. Item prædium.
Authen. sed & permutare. Burc. l. 3. c. 165. Iuo, p. 3. c. 184. Auth sequēti Iul. nouel. 54. Iuo, p. 3. c. 189. Auth. ꝑpetua.

SICVT. CASVS. Dicitur hic ꝙ sicut res ecclesiæ alienari nō debent, sic etiam prohibetur ne sterilis possessio vel tributaria ecclesiæ tribuatur.
i ¶ Onerosa.] quæ plus habet incōmodi quàm commodi. res enim transfertur cum onere suo, vt 16. q. 1. si quis laicus.
PRÆDIVM. CASVS. Dicitur hic, ꝙ si ecclesia habet prædium inutile propter onus fiscaliū, potest illud alienare habitis gestis, vt supradictum est, scilicet præstito iuramēto, ꝙ nō alienetur nisi vt immunitas ecclesiæ seruetur. [Immunitas.] id est, indemnitas.
SED ET PERMVTARE. CASVS. Dicitur hic ꝙ ecclesia potest ꝑmutare cū principe pro re maiori vel æquali, imperiali rescripto super hoc procedente. Item potest & cum alia ecclesia cū vtriusque indemnitate, habito consensu eorū, qui supra leguntur.
k ¶ Recte.] si prædium vnius alij est vicinum, ut in Auth. de eccl. titu. § sin autem. coll. 9. & extra de rerum permu. ad quæstiones.

cedendum cōtra ecclesiam, sicut contra minorē, ut dicitur super illa l. C si aduer. cre. l. 1. ne si nimia, & c. vt sequitur in glo. secundum L.

tum iustum pretium recipiet, licet lex dicat ꝙ contrahentes possunt se inuicem fallere. ff. de minori. in causæ. sed ecclesia in suis contractibus non debet dolum facere, vt extra de dona. per tuas.
d ¶ Districte.] scilicet ut consideretur quantum inde posset colligi in vigintiquinque annis, & pro tanto vendatur, ut in Authen. de eccl. ti. coll. 9. § sin autem hæres.
e ¶ In solutum.] hic inuito creditore aliud pro alio soluitur. contra ff. si certum peta. l. 2. Item datur ei res mediocris in solutum, cum optima dari debeat. C. de sol. authen. nisi. Item quòd tenetur probare pecuniam versam esse in vtilitatem ecclesiæ. & sic in tribus oneratur creditor: & ideo ei additur decima pars. licet hoc aliter alij intelligant, vt si res valebat decem, quod ei uendenda sit pro vndecim.
f ¶ Addita.] hoc est fauore ecclesiæ, sicut aliàs fauore libertatis quis cogitur rem suam vendere. 54. distinct. fraternitatem.
g ¶ Probat.] Sed numquid creditor ita curiosus erit, vt semper teneatur scire ad quem usum conuertatur hæc pecunia: sed secundum hoc nullus inueniatur, qui cum ecclesia contraheret, vt ff. de mino. verum. § si locupleti. & l. quod si minor. Sed dic quod sufficit probare quod ecclesia tunc temporis egebat pecunia, vt ff. de exerci. Lucius, ne si ni-

Creditor aliquando oneratur.

¶ Idē sentit hic L. dicēs ꝙ in hoc casu sic est ꝓ

PERPETVA. Hæc est 2. pars q. in qua loquitur de emphyteusi, & ponit quid iuris sit, & similiter de precarijs, & ponit hic 12. articulos. Io. de Fant.
CASVS. Dicitur hic, ꝙ possessio ecclesiæ potest dari in emphyteusim perpetuam si fiat in præsentia episcopi, & clericorum, œconomo iurante nihil ad læsionem diuinæ domus fieri, nec pensio diminuatur nisi in sextam partem de eo quod poterat haberi, cum res sit donata ecclesiæ. sed si res sit diminuta propter cladem, accipiatur pensio quanta potest haberi. si vero res sit pretiosa, de qua parum vel nihil pēsionis habeatur, re subtiliter æstimata, iusta pensio tribuatur, & ea etiam res detur in emphyteusim, quæ videtur idonea ad hec œconomo, & alijs gubernatoribus ecclesiæ.
PERPETVA. Vsque ad xxx. ann. Insti. de perpe. & temp. ac. in prin. vel perpetua, idest, quamdiu viuit. ff. pro socio. l. 1. & ĩ. e. precariæ. vel perpetua. i. quamdiu pensio soluitur, vt Insti. locati. § adeo sicut excommunicatio dicitur perpetua, idest, quousque pœniteat, vt ĩ. e. q. 1. quia. & 27 q. 1 de viduis. vel usque ad tertiam generationem, vt in Auth. de non alie. aut perm. § emphyteusim. & § quia vero Leonis. coll. 2.
l ¶ In his permittitur rebus.] idest, in rebus non multum vtilibus.

Perpetuū dicitur multipliciter.
Hanc gl. sicut iacet posuit Gof. & H extra de reb. eccle. nō alie. c. nulli.

dicaretur, non minuendo,[a] nisi in sextã[b] partẽ: aut si ob cladem deminuta fuerit, tunc pro constante nunc pensione[c] in emphyteusim detur. Quòd si res pretiosa quidem est, parum tamen, aut nihil præstat pensionum, res subtiliter[d] æstimanda est, vt ex hac pensio iusta constituatur. Ea tamen sola dentur in emphyteusim, quæ ad hoc congrua videntur œconomo, & alijs gubernatoribus. ¶ Qui rem huiusmodi conductam, vel in emphyteusim acceptam fecerit deteriorem, aut emphyteuticum canonem per biennium[e] non soluerit, hac lege repelli potest, vt tamen soluat totius temporis[f] pensionem, & id in quo rem læsit, resarciat, non repetiturus, si quid impendit[g] nomine meliorationis. ¶ Si quas vero ruinas habet memoratæ diuinæ domus, quas reædificare non valent; & hæ in emphyteusim dentur perpetuam, emphyteuta vsuro materia habitationis depositæ domus, vt pensio deminuatur in tertiam partem ab ea, quæ stantibus adhuc ædificiis colligebatur, aut prius eo reædificante, ex additis[h] illis per æstimationem pensionibus, medietas detur[i] religiosæ domui. Nam priore casu, ab initio emphyteusis præstanda est pensio. ¶ Qui vero res iam dictas non gratuito[k] alienationis titulo citra formam legis accepit, rem quidem cum omni incremento[l] medij temporis restituat: eius autem quod dedit, nullam actionem contra venerabilem[m] locum, sed aduersus eum, qui alienauit, habet. Donatarius autem & rem cum omni causa, & fructum restituat, & aliud[n] tantumdem. Creditor quoque restituta re pignorata, crediti actionem contra solum pignoris datorem habeat. Emphyteusis acceptor, & ab ea cadat, nec quod dedit, repetat: immo statim soluat, quod soluturus esset vnoquoque anno, si iure contraxisset. ¶ Sed melius[o] dicitur omnimodo denegandas esse actiones huiusmodi acceptori. Imp. Leo.

a ¶ Non minuendo.] idest, si est minuenda, non est plus minuenda.

b ¶ Sextam.] non remouet quin plus possit dari.

c ¶ Nũc pensione.] i. quãta pensio nũc possit haberi.

d ¶ Subtiliter.] idest, vt consideretur quantũ in viginti annis inde colligatur, vt in Auth. de nõ alie. aut permu. §. qa vero Leonis. & col. 2.

QVI REM. CASVS. Aliquis rem ecclesiasticã cõductam vel in emphyteusim acceptam fecit deteriorem, vel pensionẽ per bienniũ non soluit. quærebatur, quã pœnam pati debeat. Et rñdetur ꝙ expelli potest de possessione ita quòd soluat totius præteriti temporis pensionem, & dãnum rei restituat, nõ petiturus si quid impenderit nomine meliorationis.

e ¶ Per biennium.] hoc est enim priuilegiũ ecclesię, vt statim expellat colonũ non soluentem pensionẽ, vt arg. extra de iureiu. peruenit. & c. que relam. idem est in colono fisci. ff. de publ. & vec. l. vectigalia. inter priuatos requirit triennium. [3] C. de iure emphy. l. 1. in locatione biennium, vt ff. loca. quæro. §. inter.

f ¶ Temporis.] prętetiti, secundum alios futuri in odiũ istius, & in fauorem ecclesiæ.

g ¶ Impendit.] sed huic obstat 54. dist. generalis & extra de in integ. restit. c. 1. sed ibi bona fide fecit sumptus, hic mala fide, 12. quæstio. 2. cap. Vulteranæ.

SI QVAS. CASVS. Ecclesia domos habet ruinosas, quas quidam in emphiteusim vult recipere. Quæritur, pro quanta pensione debeant dari. Et resp. quòd si conductor vult uti materia destructæ domus, scilicet lapidibus & lignis, pensio nõ debet minui nisi in tertiam partem ab ea quæ extantibus adhuc habitationibus haberi poterat. Si vero vult domos reædificare, dabitur ea pēsio, quæ inde poterat haberi ante reędificationem, & ex eo quod modo plus inde haberi potest quam antiquitus dabit medietatē arbitrio boni viri. ita videtur sentire H. & etiam Ben.

h ¶ Ex additis.] de nouo, idest, medietas quæ accrescit, dabitur cum antiqua pensione. [1] Alij dicunt ꝙ medietas antiquæ & medietas nouæ dabitur.

i ¶ Medietas detur.] eius quæ accrescit.

QVI VERO. CASVS. Hic tractatur de quattuor generibus hominum recipientium res ecclesiæ citra legis formam, scilicet de emptore, donatario, creditore, & emphyteuta, qui omnes debent res restituere cum omni incremento medij temporis: & pretium quod dedit, ab ecclesia non repetet, sed ab eo, qui alienauit. Donatarius autem rem cum omni causa restituat, & aliud tantumdem. Creditor rem restituet, & pecuniam suam non recuperabit. Emphyteuta vero cadet à re conducta; nec quod dedit repetet, & soluet pensionem temporis præteriti, & quod soluere in præsenti tenebatur ac si iure contraxisset.

SED MELIVS. Hæc verba non sunt de auctoritate. sed Guarnerius apposuit ea de lege C. de sacrosan. eccle. sancimus nemini. Sed hoc corrigitur hodie per c. 12. q. 2. Vulteranę. & in Auth. de non alie. §. quia vero Leonis, coll. 2.

k ¶ Non gratuito.] vt emptor.

l ¶ Incremēto.] idest, omnes fructus perceptos medio tempore. 12. q. 2. non liceat.

m ¶ Venerabilem.] iut 12. q. 2. diaconi. & c. si quis. & c. quidquid. C. de rei uend. si mancipium.

n ¶ Aliud.] contra. 12. q. 2. diaconi. ubi sufficit ꝙ tantũ rem restituatur, sed ibi loquitur de alienatore, hic de eo cui est alienatum.

o ¶ Sed melius.] hoc apposuit Guarnerius de lege, quæ est C. de sacrosan. eccl. sancimus nemini. sed corrigitur, [4] in Auth. coll. 2. de no alie. §. quia uero Leonis. & per canonem 12. q. 2. Vulteranæ. Vnde siue bona fide, siue mala accepit, habet regressum ad auctorem suum, ut extra de reb. eccl. non alien. ad audientiam. [5] licet sit arg. contra C. de euict. si fundũ. ubi dicitur, ꝙ malæ fidei possessor non aliter habet regressum ad suum auctorem, nisi sit sibi cautum de euictione. Dicunt tamen quidam, ꝙ si est malę fidei possessor

a Scilicet eo tempore quo debet dari in emphyteusim. Hug.

Emphyteuta non soluens canonem, expellitur.

3 De hac materia plene no. extra de dila. literæ. & de loca. & conduc. potuit. & de relig. do. constitutus.

1 Et sic si ualebat 10. cũ erat ruinosa, & modo ualet xl. additio est in xxx. & sic habebit xxx pro pensione. Pe.

Auth. qui rem co. ii.

Auth. si quas.

Auth. qui res. luo, p. 3. c. 185.

4 Idem sensit B. in casu, & per eadẽ iura hic ĩ. prox. allegata. Arch.

5 Vt Mart. qui in hoc casu est secutus Guar. & idem sentiunt L. & Go. B. & Io. qui omnes ita no. in ꝑdic. decr. ad audiẽtiam. Arch.

eod.tit. l.iube- mus. §.sane ne omnis.

¶ Si œconomus ecclesiæ prospexerit expedire, vt desideranti cuiquam certarum possessionum, atque prædiorum (vrbanorum scilicet, siue rusticorum) ad ius ecclesiasticum pertinentium, temporalis vsusfructus possessio pro ipsius petitione præstetur; [a] tunc eius temporis, quod inter vtrosque conuenerit, siue in diem vitæ suæ ab eo, qui desiderat, postuletur, pacta cum eo, qui hoc elegerit, ineat œconomus, atque conscribat, per quæ & tempus, intra quod hoc præstari placuerit, statuatur, & manifestum sit, quod quisque acceperit ad inuicem.

PALEA. C. III.

Ibidem continuo

† al. placitū tēporum proprietate.

HViusmodi beneficij gratia, prestando quidem ecclesiastici prædij pro tempore vsumfructum, post statutum autem tempus, & placitum † ipsorum redituum proprietate ad dominium & ius ecclesiasticum recurrente firmiter: ita scilicet, vt siue completo spatio quod fuerit inter eos constitutum, seu mortis suæ tempore (si hoc quoque conuenerit) is, qui possessionem ecclesiasticam, & certorum redituum vsumfructum habendi gratia interueniente pacto susceperit, non minus, quàm alterius tantæ quantitatis, quantam acceperit, reditus cum ipsorum prædiorum dominio, & rebus immobilibus, eorumque colonis, & mancipiis ecclesiæ derelinquat. Nisi enim hac conditione pacta inita fuerint, ea quoque decernimus non valere.

Auth. hęc usus eo. ti.

¶ Nam α hæc vsus præstatio locum habet in omni domo religiosa. Quo finito res vtraque pleno iure perueniat in domum iam dictam; nec tributis quidem grauata maioribus sit ea res, quæ datur inuicem; & eiusdē reditus sit.

Auth. quibuscunque. In conc. Agatē si, c.7.

¶ Quibuscumque modis hoc ius alijs permittitur, interdicitur certis personis res huiusmodi accipere, vt œconomo eiusque cognatis. [b] Quòd si necessitas compulerit, vt pro ecclesiæ necessitate, aut vtilitate, vel in vsufructu, vel in directa venditione aliquid distrahatur; apud duos, [c] vel tres comprouinciales, vel vicinos episcopos causa, qua necesse sit vendi, primitus comprobetur, vt habita discussione sacerdotali, eorum subscriptione † quæ facta fuerit venditio, vel transactio [d] corroboretur. Aliter facta venditio, vel transactio non valebit. [e] *& infra.* ¶ Minus vero vtiles possessiones peregrinis, vel clericis saluo iure [f] ecclesiæ in vsum præstari permittimus.

† al. proscriptione.

sessor ille qui recipit, tunc nec aduersus ecclesiā nec aduersus alienantē habet actionem, ut 16. q. 3. uniuersas. si est bonæ fidei possessor, habet actionē aduersus eum tantum qui alienauit, ut duodecima. quæstio. secunda, Vulteranæ. melius est, vt dicas siue bona fide, siue mala contraxerit, semper habet actionem aduersus alienantem.

SI OECONOMVS. CASVS Aliquis uolebat habere usumfructum in domo uel agro ecclesiæ usque ad certum tempus, uel toto tempore uitæ suæ: quærebatur, qualiter hoc fieri deberet? Et respondetur si œconomus hoc uiderit expedire ecclesiæ, pacta cum eo ineat utrum ad certum tempus uel toto tēpore uitæ suæ rem ecclesiæ uelit habere, & hoc redigetur in scripturam, & secundū q conuenerit, dabit sibi œconomus rem ecclesiæ & ille qui accipit rem ecclesiæ, debet facere pactum. ut finito tempore restituat ecclesiæ q accepit ab ea, & tantūdem de suo eiusdem bonitatis & reditus cum eo quod accepit, & cum totidem mancipijs & colonis, quod perpetuo penes ecclesiam remanebit. Si vero aliter fiat, irritum erit. H. vero casum ponit breuiter sic. Hic dicitur in hac l. Aliquis uult accipere prædium ecclesiæ in usumfructum usque ad certum tēpus, uel usque ad mortem suam. non potest hoc facere nisi statim prædium suū æque bonum per omnia conferat ecclesię quoad proprietatē, & sic usque ad statutū tēpus remanebit utrūque prędium quo ad usumfructum: postea utrumque perueniat ad ecclesiam pleno iure. Sed primus casus, quem posui, melius litteram exponit, & sensum comprehendit.

[a] ¶ Prestetur.] si. extra de his quæ fiunt à præla. sine consen. c. cum Apostolica. & c. seq. ibi, [Perpetua firmitate.]

NAM HÆC VSVS. CASVS. In hac auth. dicitur q precaria de qua fit mentio s. ca. si œconomus. potest fieri à qualibet ecclesia: ita ut tempore finito res utraque perueniat ad ecclesiam pleno iure, & res quæ datur inuicem, non debet esse grauata tributis maioribus, quam precariam œconomus non potest facere sibi, nec cōsanguineis suis.

[b] ¶ Cognatis.] Et sic damnosum est alicui officium suum. ut 7. q. 1. constitutum.

[c] ¶ Duos.] Hodie sufficit solus consensus episcopi cū canonicis. 12. q. 2. sine. & si res uenalis est in parochia alterius, ille interponet decretum, ut C. de præd. & aliis rebus mino. l. si prædium. & extra de foro comp. sane. lo. quod non credo uerum, cum sufficiat consensus episcopi cum capitulo. 12. q. 2 sine exceptione. B.

[d] ¶ Vel transactio.] id est permutatio.

[e] ¶ Non ualebit.] argu. non ualere contractum nisi adsit subscriptio. extra de his quæ fiunt à præl. cap. 1. 96. distinctio. bene quidem. 12. quæstio 2. sine exceptione.

[f] ¶ Saluo iure.] id est, ut non intelligatur esse perpetua donatio, sed temporalis, † vt no. 16 q. 1. possessiones. sed si ecclesiæ daretur, tūc intelligeretur esse perpetua, ut extra de his quæ fi à præla. sine consen. cap. cūm Apostolica in p̄n. & c. seq.

† Vt scilicet cessante inopia ad ecclesiā reuertatur, ut dixi 16. q. 1. possessiones.

¶ In aliquot vetustis exemplaribus, in quibus pauca sunt palea, continenter post vltima verba superioris capitis sequuntur sine vlla distinctione verba huius, quemadmodum & in ipsa lege codicis. In duobus autem vetustissimis, in quibus fere nulla sunt paleę, deest prior pars huius capitis vsque ad vers. completo spatio. *cetera vero leguntur coniuncta cum superioribus, vsque ad vers.* quòd si necessitas. *Nam hic versiculus in ijsdem exemplaribus, non hoc loco, sed supra ead. c.* casellas. *habetur, vt ibi est notatum.*

α ¶ Nam.] *Hac vox non est in authentica; & in vetustis Gratiani codicibus pro ista voce est* N. C. *& significatur,* nouella constitutio.

Item ex concilio Mediomatricis.

In cõcilio Meldensi, c. 22. In adiectis capit. c. 37. Poly. l. 3. ti. 14. Burc. l. 3. c. 167 Iuo, p. 3. c. 228.

¶ Ecclesiasticarum rerum precariæ qualiter fieri debeant. C. IIII.

j PRecariæ [a] à nemine de rebus ecclesiasticis fieri præsumantur: nisi quantum de qualitate conuenienti datur ex proprio; duplum [b] accipiatur ex rebus ecclesiæ, in suo tantũ, qui dederit, nomine, si res proprias & ecclesiasticas vsufructuario tenere voluerit. Si autem res proprias ad præsens dimiserit; ex rebus ecclesiasticis triplũ fructuario vsu in suo tantũ quis † nomine sumat: quia sic eas quęque tractare oportet, vt rerum ecclesiasticarum dispensatorem, non vt propriarum largitorem. α ¶ Decreuit etiã sancta synodus, & imperialis auctoritas denuntiauit, vt à nulla potestate quis cogatur facere precariam de rebus proprie Deo & sanctis eius dicatis: cum ratio & vsus obtineat neminem, cui † non vult contra vtilitatẽ, & rationem cogi, β [c] de proprio facere beneficium. ¶ Nec commutationes [d] rerum, vel mancipiorum ecclesiasticorum quælibet persona sine licentia & consensu regio † facere præsumat.

† al. quisque

Burc. l. 3. c. 168 Iuo, p. 3. c. 220

† al. qui

Burc. l. 3. c. 172 Iuo, p. 3. c. 233.

† religionis] Iuo

¶ *Citatur hic canon ex concilio Mediomatricis, à Burchardo autem & Iuone ex concilio Belluacensi, præter vltimum versiculum,* Nec commutationes. *quem citant ex Matiscensi. In concilio etiã Meldensi c. 22. refertur ex eodem concilio Belluacensi. Extat in capitularibus editis anno quarto regni Caroli regis, & Ludouici Imperatoris filij in villa Colonia, c. 37. non est autem mutatus titulus, quia potuit idem in omnibus illis concilijs repeti: quod in Germanicis & Gallicis, quæ extant, sæpe factum cognoscitur. Aliquid etiã de precarijs habetur in concilio Rhemensi, c. 36. & 37. & in concilio Moguntino sub Arnulpho, c. 20.*

α ¶ Largitorem.] *In concilio Meldensi, & capitularibus post hoc verbum sequitur continenter,* & à nulla potestate quis cogatur, &c. *sine verbis illis hic interiectis, quorum tamen similia afferuntur à Burchardo & Iuone ad versi.* Nec commutationes.

β ¶ Cogi.] *Sic in omnibus vetustis codicibus Gratiani, & adest glossa: sed in concilio Meldensi, & capitulari, & apud Burchardum, & Iuonem est,* præstitum.

Item ex concilio Belluacensi.

In Meldensi, c. 22. in fine. ex. d precarijs, cap. 1. Burc. l. 3. c. 169 Iuo, p. 3. c. 230.

¶ De eodem. PALEA. C. V.

ij PRecariæ de quinquennio in quinquennium secundum antiquam consuetudinem, & auctoritatem renouentur.

[*Item ex concilio Carthaginensi.* α]

α ¶ Carthaginensi.] *Etiam in Decretalibus titu. de precarijs,*

PRecariæ.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte dicit, ꝙ precariæ debẽt fieri hoc modo: Si rusticus dat proprietatẽ sui fundi tm̃, & retinet vsumfructũ sibi, accipiat ab ecclesia vsumfructũ duorum fundorũ suo nomine tm̃, & non filiorum. Si vero dat ecclesiæ proprietatem statim pleno iure, accipiat ab ecclesia vsumfructũ trium fundorum nomine suo tm̃, & non filiorũ. In 2. parte dr̃, ꝙ nulla potestas debet cogere ecclesiã precariam facere, cum nemo debeat cogi de suo facere beneficiũ. In tertia parte dr̃, ꝙ sine licentia Regis nõ debet fieri commutatio rerum vel seruorum ecclesiæ. Secunda pars incipit ibi, [Decreuit.] Tertia ibi, [Nec commutationes.]

Precariæ, ꝑcaria, & precarium differunt.

a ¶ Precariæ.] precariæ hic dicuntur q̃dã præstationes vsusfructus in recõpensatione eius ꝓprietatis, q̃ datur ecclesię. ꝑterea precaria est quidam ꝯctus affinis emphyteusi: sed in hoc differt, ꝙ de quinquennio in quinquenniũ renouatur, vt in palea seq. & extra de ꝑca. c. 1. quãq; est precariũ quod precibus ad vtẽdũ alicui datur, & illud reuocari põt qñcumque, nõ obstante aliquo pacto, vt ff. de preca. cum precario. & extra eo. c. vlt.

b ¶ Duplum.] videtur contradicere illi. s. ead si œconomus. vbi dr̃, ꝙ tãtumdem dari debet: sed lex illa benignior est canone: 1 vel canõ loquitur in eo casu cũ senex est vel debilis, q recipit rem ecclesiæ.

1 Vel dic, ꝙ loquitur qñ ecclesia dat ei, quod põt facere in duplum, & nõ vltra: ibi qñ ipse dat ecclesiæ vbi non cogitur vltra tantũdem, & ita canõ benignior est. Vel dic, vt sequitur in gl. secundũ Io. de F.

c ¶ Cogi.] sed fallit, vt 7. q. 1 omnis. & vbi aliquis alijs prodest, & sibi non nocet, vt ff. de aqua plu. arc. in summa. §. item Varus. & 86. dist. pasce.

d ¶ Nec cõmutationes.] hoc intelligas de

de rebus collatis ecclesiæ ab Imperatore, vt supra eadem, hoc ius. in princip. vel loquitur secundum sua tempora.

E Piscopus habeat.] Hæc est tertia pars huius quæstionis.

CASVS. Statutum fuit in concilio Martini Papæ, quòd episcopus debet dispensare res ecclesiæ cum reuerentia & timore, & inde suscipiat quantum sibi & suis fuerit necessarium: si vero res ecclesiæ vsurpauerit, vel consanguineis dederit, eas pauperibus subtrahendo, sit obnoxius concilio, & corrigatur. Sequēs. § patet.

CA

citatur ex concilio Carthaginensi: sed in nullo ipsorum est inuentum. potuit esse alicuius illarum prouinciarum concilij. extat autem in legibus Longobardicis, lib. 3. tit. 8. l. 2.

¶De eodem. PALEA. C. VI.

ext. de pcariis.

DE precarijs, quæ à rectoribus ecclesiarum irrationabiliter fiebant, & se, suosq́; successores pœna graui obligabant, vt facta ipsorum nequiuissent dissoluere; præcipimus, vt nemo successor in antecessoris sui pœna sit obligatus: sed suæ prouidentiæ sit concessum, vt si antecessor eius res ecclesiæ irrationabiliter distribuit, ab eo ad ius ecclesiæ eiusdem reuocentur.

In cap. Martini Bracharensis ex conc. Antioch. c. 25. 12. q. 1. eps ecclesiasticarū.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 16.

¶Res ecclesiæ dispensandi potestatem habeat episcopus. C. VII.

3 EPiscopus habeat potestatem in rebus ecclesiæ, vt dispenset necessitatem habentibus cum omni reuerentia, & timore Dei. Participare etiam eum oportet, quæ necessaria sunt: Si tamen ipse, aut qui cum eo sunt, fratres indiguerint [a] aliquo: vt necessitatem nullo modo patiantur secundum sanctum Apostolum dicentem: [Victu, [b] & tegumento, his contenti sumus.] Si autem res ecclesiasticas episcopus in suas voluntates vsurpare voluerit, & loca ecclesiæ, & fructus agrorum non cum presbyterorum, vel diaconorum consilio contaminauerit, † aut fratribus, [c] vel filijs, vel quibuscumque propinquis suis dederit potestatem, vt per eos latenter lædantur res ecclesiæ; tunc oportet obnoxium esse concilio. sinautem [α] episcopus, vel qui cum eo sunt, presbyteri, [d] aut diaconi accusentur, quia ea, quæ vel ex reditu, vel ex quolibet actu [β] ecclesiæ veniunt, in sinus suos colligunt, & pauperes fraudant, & fame conficiunt; hos corripi oportet, secundum quòd ordinatum fuerit à sancto concilio.

1. *Tim. 6.*

† *ita minauerit*] codex regius

α ¶ Sinautem.] *In capitulis habetur,* similiter: *sed melior videtur lectio duorum vetustiorum Gratiani codicum,* sin aliter: *propius enim accedit ad græcam concilij Antiocheni, c. 25. vnde hoc sumptum est:* εἰ δὲ καὶ ἄλλως, *idest,* si autem & aliter, *vt infra 12. q. 1. c.* episcopus.

β ¶ Actu. *Hæc vox in simili re habetur infra 12. q. 2. Vulterana.* Vulteranæ ecclesiæ actus, vel patrimonium, *græce est,* ἢ καὶ ἐξ ἑτέρας προφάσεως ἐκκλησιαστικῆς. *idest,* vel etiam ex qualibet alia causa, & occasione ecclesiastica.

† *al. aliqua*

4 *Si vero* [e] *contra hanc prohibitionem, aliquam* † *de rebus ecclesiæ episcopum vendere contigerit, & res ipsa ecclesiæ restauranda, & ipse gradu suo deiiciendus decernitur.*

In ijsdē capit.

Vnde in eodem concilio Martini Papæ, c. 14. legitur.

¶De episcopo, qui nulla necessitate res ecclesiæ vendit. C. VIII.

Bur. l. 1. c. 215. & l. 3. c. 181. Iuo, p. 3. c. 172. & 242. & p. 5. c. 329.

SI quis episcopus nulla ecclesiasticæ rationis necessitate compulsus, in clero suo, aut vbi forte nō est [f] presbyter, de rebus ecclesiasticis aliquid præsumpserit vendere;

a ¶ Indiguerint.] no. qualiter exponitur hoc verbum, indiguerint, vt arctet tantum ad victum & vestitum, [1] ar. cōtra extra de præb. de monachis.

1 De hoc etiā leg. & no. 12. q. 1. eps ecclesiasticarū.

b ¶ Victu.] qui tamē melior vel peior dandus est, secundum qualitatem personarum, vt 41. dist. non cogantur. Et nomine cibariorum non intelliguntur vestimenta: sed nomine alimentorum intelliguntur vestes, [2] & habitatio, vt ff. de alimen. leg. l. vlt. & l. antepen.

Alimētorū nomine cōprehenduntur vestes & habitatio.

2 Adde qđ veniat appellatione alimentorum glo. in l. cum hi. §. qui transigit. ff. de transa. Bar. ī l. legatis. ff. de ali. & cib. leg.

c ¶ Aut fratribus.] præsumitur enim, ꝙ hoc carnali amore faciat, vt 89 dist. decenter. sic s. ea nam hęc vtius. sic extra, de appel. postremo. sic econuerso cōsanguinitas quandoque elidit suspicionem, vt extra de coha. cle. & mu. à nobis.

Consanguinitas elidit suspicionē.

d ¶ Presbyteri.] æque puniuntur illi, qui non resistunt, scilicet officiati, sicut ipse episcopus, vt C. de appel. quoniam. & 2. quæstio. 7. quapropter.

e ¶ Si vero.] quarta pars in qua dicitur, vt in capit. sequen. continetur. Ioann. de Fantu.

SI quis episcopus. CASVS. Quæsitum fuit, quam pœnam debeat pati episcopus, qui alienat rem ecclesiæ nulla necessitate cogente, vel qui alienat res vacantis ecclesiæ, quod intelligit Hug. nulla necessitate cogente. Et respondet, quòd cōuictus debet rem restituere, & postea deponi.

f ¶ Non est.] quia forte mortuus est: quia sede vacāte nō potest alienari res ec-

clesiastica. ita 12. q. 2. si qua de rebus. & melius extra ne sede vacante. nouit. [1] tamen H. dicit, ꝙ sede sacerdotali vacante; auctoritate episcopi potest fieri alienacio, vt 71. dist. fraternitatem. & s. ea. q 1. decretum. & est arg pro ipso. C. qui admi ad bon. pos. bonorum. Sed ecclesia episcopali vacante, clerici nihil possunt alienare. Item patet hic, quòd episcopus nihil potest alienare sine consensu sacerdotis. 12. q. 2. placuit. & c. abbatibus.

[1] Et extra de re. eccl. non alie. dudū. vbi est expressum. Arch.

a ¶ Honore.] pœna enim alienatoris indebite, est depositio. 12. q. 2. Vulteranæ. & c. abbatibus. & c. Apostolicos. 18. q. 4. nullus.

operibus seruili more seruire; quia legitur In epistola Petri prima, neque vt dominantes, &c.

c ¶ Duos solidos] ad plus. [3] minus enim quandoque datur, vt extra de cen. olim. & j. ea. nec numerus. Et forte solidus hic appellatur aureus, vt C. de sportu. l. 2. &

& res ipsas ecclesiæ propriæ restaurare cogatur, & in iudicio episcoporum deijciatur auditus, & β conuictus, & tamquam furti, aut latrocinij reus suo priuetur honore. a

α ¶ In clero suo.] *In codice Lucensi regio legitur*, inscio clero.
β ¶ Et conuictus.] *hæ duæ voces non sunt in capitulo Martini, neque apud Burchardum, neque apud Iuonem parte tertia. Parte autem quinta abest præterea vox*, auditus: *vetustis tamen omnibus Gratiani codicibus conuenit cum vulgatis.*

QVAESTIO III.

QVID vero [b] *nomine cathedratici episcopus exigere debeat, in secundo concilio Bracharensi, capitulo secundo, legitur.*

1 QVID vero.] Hæc q. diuiditur in duas partes. In 1. ponit v auctor. per quas probat de cathedratico, & de alijs. Secunda ibi, [Cathedraticum.] Io. de Fant.

CASVS. Hic ponitur 3. q. qua quæritur, quid episcopus exigere debeat nomine cathedratici. & respōdet, ꝙ duos solidos, vt j. ea. illud. præterquam à monasterio, vt j. e. inter cetera. hi aūt duo solidi erunt illius monetæ, quæ frequētatur in regione, vt ff. de leg. 3. nūmis. Item procurationes pōt petere tēpore visitationis, vt s. e. q 1. relata. Item collectas imponere, vt extra de cen. cū Apostolus. Itē præter cathedraticum medietatē vel tertiam partem oblationum, vt j. ea. §. cathedraticum.

¶ Præter honorem cathedratici nihil episcopus per diœceses exigat. C. I.

PLacuit, vt nullus episcoporum per suas diœceses ambulans, præter honorem cathedræ suæ, idest duos solidos, [c] aliud aliquid per ecclesias tollat: neque tertiam [d] partem ex quacumque oblatione populi in ecclesijs parochialibus requirat: sed illa tertia pars pro luminaribus ecclesiæ, vel reparatione seruetur, & singulis annis episcopo inde ratio fiat. [e] Nam si tertiam partem illam episcopus tollat, lumen, & sarta tecta abstulit ecclesiæ. Similiter & parochiales clerici seruili more in aliquibus operibus episcopo † seruire non cogantur: quia scriptum est: [Neque vt dominantes in clero.]

† al. episcopi
1. Pet. 5.

Item ex concilio Emeritensi, c. 16.

¶ Basilicarum reparationi proficiat tertia, quam episcopus accipere consueuerat. C. II.

PRiscis quidem † canonibus erat decretum, vt episcopus de parochianis † ecclesijs tertiā consequeretur, † cui sua plenissime sufficere α possunt. Placuit huic sancto concilio, vt nullus prouinciæ Lusitanæ episcopus sententiæ huius terminum excedat, nec à qualibet parochiana ecclesia tertiam auferre præsumat: sed quæ f exinde

† al. quippe
† al. parochitanis
† sequeretur] orig

b ¶ Quid vero.] duos solidos à qualibet ecclesia potest episcopus petere [2] nomine cathedratici, præterquam à monasterio, vt j. ead. inter. potest tñ in necessitate à clericis collectam petere. extra de cen. cum Apostolus appellatur ēt qñque synodaticum, vt extra de cen. olim. qm̄ frequenter in synodo dantur. isti aūt denarij erunt secundum cōem monetam regionis. vt ff. de le. 3. nūmis. & si plures monetæ sunt forte meliores dabuntur. extra de iureiu. quāto. in fi. vel saltem mediocres, vt extra de censi. ex parte. Item præter cathedraticum pōt epūs petere moderatā procurationē, vt j. ea. inter. & Insti. de pœna temere litigantium. in fine.

Cathedratici nomine quid exigēdum est.
[2] De hoc no extra de off. ord. con querente, ibi videas.

PLacuit.] CASVS Tria prohibentur in hoc c. scilicet ꝙ epūs nihil debet tollere à parochialibus ecclesijs præter duos solidos nomine cathedratici, neq; tertiam partem oblationū tollat, sed reseruetur reparationi ecclesiæ: neque cogat clericos sibi in aliquibus

d ¶ Tertiam.] s. ea q. 1. de his & c. decernimus. contra. infra 12. q. 3. c. vlt. & j. ead. vnio. Solu. tertiam habet. cum vult hoc onus fabricæ subire.

e ¶ Episcopo inde ratio fiat.] per archidiaconum de redditibus & possessionibus ecclesię, vt 25. distinct. perlectis.

PRiscis. CASVS. Antiquitus episcopus tollebat tertiā de parochianis ecclesijs cui etiam suæ plenissime sufficiebant. & ideo statutum fuit in concilio Emeritensi, vt nullus episcopus Lusitanæ prouinciæ cui sua sufficiant, illam tertiam auferre præsumat: sed relinquat reparationi ecclesiæ.

f ¶ Tertiam.] Potest hoc intelligi de tertia, quæ debetur ipsi fabricæ. Alij dicunt de tertia illa, quæ debetur ipsi

ipsi episcopo, vt illam non debeat habere, ex quo abdat: nisi velit onus fabricæ subire.

VNio.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, quod si episcopi volunt recipere tertiam partē oblationum vel decimationum à parochianis suis, subire debent onus fabricæ reparandæ. si vero eas reliquat ecclesijs solicitudine episcoporum reparentur basilicæ à presbyteris. si autem ecclesiæ nulla indigent reparatione, accipiant episcopi illas tertias si volūt: sed vltra nihil. In secunda parte dicitur, quod plures ecclesiæ non committantur vni presbytero. In tertia parte dicitur, quòd ecclesia, quæ habet x. parochianos, habeat proprium sacerdotē: illa vero quæ minus habet, alijs cōiungatur ecclesijs, & qui hanc constitutionem despexerint, per duos menses excōicentur. Secunda pars incipit ibi, [Sed & hoc necessariū.] Tertia ibi, [Ea scilicet rōne.]

consequi poterat, totum in reparatione ipsarum basilicarum proficiat.

¶ *Caput hoc in codicibus Gratiani etiam manuscriptis corrupte citabatur ex concilio Merech. Est autem in Emeritensi, c. 16. cuius concilij duo exemplaria ad S. D. N. Gregorium XIII. missa sunt. Huius concilij, & capitis meminit Innocentius III. in epistolis Romæ impressis, lib. 2 epistola Petro Compostellano scripta, his verbis,* Emeritense vero concilium authenticum esse multis rationibus astruebas, tum quia cum alijs concilijs continetur in libro, qui corpus canonum appellatur, quem Alexander Papa per interlocutorem authenticum comprobauit; tum quia de ipso concilio sumptum est caput [Priscis quidem canonibus.] quod continetur in corpore Decretorum.

α ¶ Sufficere possunt.] *Sublata est negatio, quæ erat in vulgatis, quoniam & ab vtroque exemplari concilij & à vetustis Gratiani codicibus abest: & hoc modo magis conuenit cū ratione legis.*

β ¶ Sed quæ exinde.] *In exemplaribus concilij legitur.* Sed quæque exinde consequi potuerat; totum in reparatione ipsarum basilicarum proficiat.

Item ex concilio Toletano 16. c. 4.

¶ Non accipiant episcopi tertiam partem, nisi dirutas ecclesias reparare voluerint. C. III.

VNio nostræ congregationis † decernit, atque instituit, ut tertias, [a] quas antiqui canones de parochijs suis habendas episcopis censuerunt, si eas exigendas crediderint, ab ipsis episcopis dirutæ ecclesiæ reparentur. Sin vero eas maluerint cedere; ab eorundem ecclesiarum cultoribus sub cura & solicitudine sui pontificis, reparatio eisdem est adhibenda basilicis. Quòd si omnes ecclesiæ, aut incolumes fuerint, aut quæ dirutæ erāt, reparatę extiterint; secundum antiquorum canonum instituta, si tertias sibi debitas vnusquisque episcopus assequi voluerit, facultas illi omnimoda [b] erit: ita videlicet, vt citra ipsas tertias nullus episcoporum quidpiam pro regijs [c] inquisitionibus à parochianis † ecclesijs exigat, nihilque de prædijs ipsarum ecclesiarum cuiquam causa stipendij dare præsumat.

† al. adunationis

† al. parochitanis

¶ Sed & hoc necessario instituendum deligimus, vt plures ecclesiæ vni nequaquam committantur [d] presbytero; quia solus per totas ecclesias nec officium valet persoluere, nec populis sacerdotali iure occurrere; sed nec rebus earum necessariam curam impendere: ea scilicet ratione, vt ecclesia, quæ vsque ad decem habuerit mancipia, super se habeat sacerdotem; quæ vero minus decem mancipia [e] habuerit, alijs coniungatur ecclesijs. Si quis sane episcopo-

a ¶ Tertias.] H. intelligit hoc de tertia oblationum, non de tertia decimationū. sed contra eum est tex. extra de præscrip. de quarta. Alij dicūt quod eps hodie nullam habebit tertiam, nisi in duobus casibus. vnus, si vult reparare ecclesiam: & alius, si incubit onus fabricæ, vt hic dicitur. Sed verius est, quod eps [illegible] suū commodum habet vnā tertiam per se: & aliam, quam potest tenere si vult subire onus fabricæ: habebit præterea partē oblationum tempore dedicationis, vt j. ead. nec numerus. & 18. q. 2. Eleutherius. Sed quid si eps partem fabricæ recepit, deinde cum eguerit ecclesia reparatione, velit ecclesię cedere tertiā illam; dico quod non potest. † Io. sicut nec vsufructuarius pōt in tali casu vsufructui cedere. ff. de vsufruc. sed cum vsufructuarius. & l. seq. ff. de aqua plu. arcen. iscū quo. Male dicit Io. quoniā reparare debet episcopus ecclesiam, postquam habet quartam fabricę: quia res transit cum onere suo, vt 16. q. 1. si quis laicus.

Tertia oblationum, an ptineat ad episcopū.

† Sub. sed eps cōpelli debet reparare, vt in l. hic alleg. secundū L. nisi forte necessitate corruisset. ff. de aqua plu. arcen. l. eius.

b ¶ Omnimoda.] Hic apparet quod illam tertiam potest eps in suos vsus conuertere cū ecclesia non eget reparatione sed forte contrarium est 7. q. 3. vobis. vbi dicitur, quod annuatim reseruabitur. sol. ibi loquitur de illa parte, quæ pertinet ad reparationē epalis ecclesiæ: hic vero de tertia parochialis ecclesiæ.

c ¶ Pro regijs.] Arg. quod pro itinere ad Papam, vel ad Regem, non possunt epi vltra statutum petere, vt extra de censi. cū Apostolus & 16. q. 1. §. placet.

d ¶ Committantur.] Hic est casus vbi aliquis potest habere plures ecclesias. Alij casus sunt notati 21. q. 1. in summa quæstionis. & c. relatio.

e ¶ Mancipia.] cum ergo decē faciant plebem, patet

¶ Basilicarum conditores in rebus ecclesiarum nullam potestatem se habere cognoscant. C. VI.

Poly.l.3.ti.12. Burc.l.3.c.203 Iuo,p.3.c.255. Pann.l.2.c.4.

NOuerint conditores basilicarum, in rebus, quas eisdem ecclesijs cōferunt, nullam [a] se potestatem habere: sed iuxta canonum instituta, sicut ecclesiam, ita & dotem eius ad ordinationem episcopi pertinere.

Item ex concilio Aurelianensi 1. c.17.

¶ De eodem. C. VII.

Poly.l.3.ti.11. Burc.l.3.c.136 Iuo,p.3.c.202 Pann.l.2.c.61.

DE his, quæ parochijs in terris, vineis, mancipijs, atque peculijs quicumque fideles obtulerint, antiquorum canonum statuta seruentur, vt omnia in episcopi potestate consistant: De his tamen, quæ altario accesserint, tertia [b] pars fideliter episcopis deferatur.

Item ex eodem, c.16.

¶ De his, quæ altario deferuntur, medietatem sibi vendicet episcopus. C. VIII.

ANtiquos canones relegentes, priora statuta credimus renouanda: vt de his, quæ in altario oblatione fidelium conferuntur, medietatem [c] sibi episcopus vendicet, & medietatem sibi dispensandam secūdum gradus clerus accipiat; tam de proprijs prædijs, quàm de omni commoditate in episcoporum potestate durantibus.

Item ex concilio Toletano.

¶ *In libro manuscripto priuilegiorum ecclesiæ Toletanæ refertur hoc tamquam caput 15. quarti concilij Toletani: sed in duobus ipsius exemplaribus ex Hispania missis non habetur; Burchardus, & Iuo citant ex concilio Triburiensi tempore Arnulphi regis.*

¶ De episcopis, qui diœcesim suam visitare contemnunt, & ad redimendas mansiones, quæ visitantibus debentur, clericos cogunt. C. IX.

Burc.l.1.c.229 Iuo,p.5.c.341.

RElata † est coram sancta synodo querimonia plebiū, quòd sint quidam episcopi nolentes ad prædicandum, vel ad confirmandum suas per annum parochias circumire: qui tamen exigunt, vt mansiones, quibus in profectione vti debuerant, aliquo † pretio [d] redi-

† *al. Delata*

† *al. alio*

a ¶ Sub. hoc aūt dicit, ꝙ non habēt potestatem dilapidationis, secundum L. & hic adde ꝙ no. 16. q. 7. piæ mentis. in gl. vlt. de conse. dist. 3. si quis basilicam.

2 De hac ma. no. extra de cēsi. cum olim. vbi Ho de hoc notādo ponit hanc sentētiam, & eā attribuit Barto. prouin. qui ita ad litterā sensit, sicut hic dicitur per B.

a NOuerint.] ¶Nullam.] ī.17.q.4. sunt qui. ī.16. q.7. decernimus. contra Sed ibi habent potestatem tantum defendendi ecclesias. 1

DE his.] CASVS. Dicitur in hoc ca. ꝙ omnia bona ecclesiarum mobilia & immobilia in episcoporum potestate consistūt, ita ꝙ tertia pars oblationū episcopo reseruetur. Quid aūt iuris sit de hoc, in apparatu dicetur.

b ¶Tertia.] alibi dicit, ꝙ nihil habeat 2 præter cathedraticū, vt ī.ea.q 3. c.1. aliàs de medietate, vt ī.c. prox. No. ergo ꝙ tpe primitiuo cū pauperes essent epi, statutū fuit vt episcopi de episcopalib. ecclesijs, & omnibus bonis ecclesiæ sumerent medietatem, vt in c. seq. sed in omnibus parochialib. ecclesijs tertiam. 16.q.1 cōstitutum. procedēte tempore ex parochialib. tm̄ tertiam oblationum & decimarū haberent, vt ī.ea.c. decreuimus. postmodū quartam 12.q.2. uobis. & c. concessio. & c. quattuor. Hodie autē nec tertiā partē parochialiū habebūt nisi ad fabricam reparandam, nec illā habebunt nisi velint fabricam reparare, vt ī. q.3 c.1. & 3. Vel dic, ꝙ secundum consuetudinem ista dantur, vt extra de sepul. certificari. hodie aūt cū sint diuites, nihil habebunt præter cathedraticum, vt ī q.3.c. 8. Io. parochialis ecclesia tm̄ habet quartā decimarum, & ep̄s aliā pro se, alias quartas duas retinet ep̄s pro fabrica & pauperibus, vt 12.q.2 concessio & cap. seq. de alijs redditibus nihil habet de consuetudine generali & præscripta ep̄s, licet prædicta c. & alia videantur dicere contrarium, & ita fuit sententiatum pro episcopo Bononiensi contra ecclesiam sancti Io. in Persiceto. & hoc videtur expressum 12.q.2. vobis. B.

ANtiquos.] CASVS. Statutum fuit in Aurelian. concilio, vt episcopus habeat medietatē oblationum matricis ecclesiæ, & clerici eiusdem ecclesiæ aliā medietatem habebūt. Idem est de fructibus prædiorū, & in omni vtilitate ecclesiæ, ita quòd prædia & bona ecclesiæ in episcopi potestate consistant.

c ¶Medietatem.] secundum distinctionem decre. extra de testa. requisisti.

RElata.] CASVS. Quidā episcopi negligebāt suas parochias visitare singulis annis ad prædicādum, vel confirmandos pueros: procurationes tamen exigebant ac si ecclesias visitarent. quod ex auaritia & negligentia procedebat. & ideo statutum fuit in concilio Toletano, vt hoc de cetero non faciant episcopi, uel solicite & diligenter suos greges uisitent, cupiditatē uitantes,

tantes, & negligentiam dimittentes.

d ¶Aliquo pretio.] Si isti parochiales ita soluerunt aliquos denarios aliquot annis, numquid ep̄s postea pōt ad procurationem petendā redire? ar. ꝙ sic, extra de cēsi. olim. ar. cōtra ff. quemadmodum serui. amit. si communem vbi dicitur, ꝙ qui vna seruitute vtitur pro alia perdit primam. Sed quid si partē procurationis recepit aliquot annis, nūquid per partē intelligitur retinuisse totū? videtur ꝙ sic ī. de pœ dist. 1. vulgaris. ff. quēadmodū ser. ami. si stillicidiū. §. vlt. & l. seq. vbi dicitur, ꝙ per partē retinere totū videtur. ff. de ser rust. præd. una est via. ar. ȝ. extra de præscr. auditis. extra de capel. mo. dilectus. Breuiter rīdeas, ꝙ in procuratione nulla currit præscriptio. extra de præscr. cum ex officij. vnde tue

par-

Præscribi non potest procuratio.

partē soluerit, siue nihil, semper potest petere procurationem, vt no. in prædi. c. cum ex officij.
a ¶ Redimant.] tamen redimi potest procuratio, vt infra ea. q. 3. relatum.
b ¶ Parare.] vel præparare.
Decre-

tem fabricæ recepit. ī. ea. q. 3. volo. aliter non tenetur: sed tamen conferre debet cum alijs, vt 16. q. 1. si monachus. extra de ec. ædi. de his.
SI AVTEM. Hæc est secunda pars q. 3. in qua dicitur vt hic & in seq. c. continetur. Io. de Fant.

mant [a] qui parare [b] debebant. Quæ duplex infamia, negligentię, & auaritiæ, sanctæ synodo magno fuit horrori. Statuerūt itaque, ne quis vltra exerceat id cupiditatis ingeniū, & vt solicitiores sint episcopi de suis gregibus visitandis.

Item ex concilio Tarraconensi, c. 8.

¶ Annuis vicibus ecclesiæ ab episcopis visitentur. C. X.

Burc. l. 3. c. 33. Iuo, p. 3. c. 38.

DEcreuimus, vt antiquæ consuetudinis ordo seruetur, & annuis vicibus ab episcopo diœceses visitentur; &, si qua forte basilica fuerit reperta destituta, ordinatori α [c] eius reparari præcipiatur: quia tertia pars ex omnibus per antiquam traditionem, vt accipiatur ab episcopis, nouimus esse statutum.

α ¶ Ordinatori.] *In exemplaribus concilij impressis, & manuscriptis, apud Burchardum, & Iuonem legitur*, ordinatione ipsius: *sed ob glossam non est mutatum. Reliqua vero ex ijsdem sunt emendata. Burchardus autem, & Iuo addunt præterea in extremo*, ex principibus nouimus statutum.

2 *Si autem episcopus inualetudine impeditus diœceses suas per semetipsum visitare non poterit, visitationis officium committat aliis.*

Vnde in concilio Toletano 4. c. 35. legitur.

¶ Inualetudine grauatus episcopus, visitationis officium alijs committat. C. XI.

Burc. l. 1. c. 87. Iuo, p. 5. c. 193.

EPiscopum per cunctas diœceses, parochiasq́; suas per singulos annos [d] ire oportet, vt exquirat, quo vnaquæque basilica in reparatione sui indigeat. Quòd si ipse aut languore detentus, aut alijs occupationibus implicatus id explere nequiuerit; presbyteros probabiles, aut diaconos mittat, qui reditus basilicarum, & reparationes, & ministrantium vitam inquirant.

3 *Visitantes autem episcopi, quid à clericis suis exquirere debeant, & quid eos docere, in concilio Bracharensi 2. c. 1. sic statutum legitur.*

¶ Quæ uisitantes episcopi à clericis suis exquirere debeant. C. XII.

Burc. l. 1. c. 85. Iuo, p. 1. c. 75. & p. 5. c. 191.

PLacuit omnibus episcopis, vt per singulas ecclesias episcopi, & per diœceses ambulantes primum discutiant clericos, quomodo ordinem baptismi teneant, vel Missarum, & qualiter quæque officia in ecclesia peragant. Et, si recte quidem inuenerint, Deo gratias agant; sinautem mini

CASVS. ī. in c. decreuimus. & c. relata. dictum est, ꝙ episcopi debēt suas parochias visitare. sed nunc Gr. dicit, ꝙ si est valetudine impeditus, officium visitationis alijs iniungat.

EPiscopum.] CASVS. Statutum fuit in concilio Toletano vt epī suas parochias uisitent: quod si non possunt presbyteros bonos vel diaconos mittant, qui omnia diligenter inquirant, scilicet basilicarū reparationem, & vitam sacerdotū.

d ¶ Annos.] cum necessaria causa subest, tunc singulis annis potest visitare, vt hic, & ī. e. q. 3. cauendū. immo tunc qñcumque & quotiescūque opus est, potest oēs ecclesias visitare, vt extra de off. arch. mādamus, sed si non est necessitas, de triennio in trienniū visitabit, vt extra de of. archi. vt archidiaconus. vel hodie bis in anno, ut extra de cēs. cum venerabilis. Sed qualiter [1] istud mandatur alijs, cū istud sit officium archidiaconi. ut 15. dist. perlectis? Sed loquitur de ea visitatione, quā habet episcopus in re sua, vel secundum consuetudinem loci dicitur.

VISITANTES. Hæc est tertia pars q. in qua dicitur ut hic & in seq. c. continetur. Io. de Fant.

CASVS. Dictum est ī. ꝙ epī debent ecclesias uisitare. Nunc autem dicit Gratianus quid episcopi debēt docere, & quid à presbyteris requirere, cū suas parochias uisitant.

1 De hoc no. eo. titu. c. 1. & 12. q. 2. quattuor. Arch.

Visitatio quoties fieri debet.

1 Ista qđ melius esset glo. per se signata super verbo pībyteros. & ita eam ponit Ioā. de Fant.

DEcreuimus.] CASVS. Statuitur hic ut episcopi singulis annis suas ecclesias uisitent; & si qua basilica fuerit destructa, præcipiatur ordinatori suo, ut eam debeat reparare. de omnibus autem reditibus episcopus tertiam tollat.
c ¶ Ordinatori.] i. sacerdoti. & hoc uerum est si parPLacuit. CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. in prima parte dī. ꝙ epī suas parochias uisitantes prima die debent à clericis exigere, qualiter baptismo & Missam & cetera officia peragant, & si bene inuenerint, Deo gratias agant: alioquin ignaros instruant. Ordinēt ēt, ut cathecumeni ante xx. dies baptismi ad pur

gatio-

gationem exorcismi veniant, in quibus discant, Credo in Deum. In secunda die debent docere laicos, vt fugiant idololatriam, & omnia mortalia crimina; & quod sibi nolunt fieri, alijs ne faciant, vt fidem rectã teneant. & hoc facto ad alium locum pergant.

ecclesiæ oblationes auferant, & vt ecclesiæ à laicis non incastellentur, vel in seruitutem redigantur.

f ¶ Oblationes.] laici ergo possunt cogi ad oblationes. 16.q.1. statuimus. sicut ad decimas & primitias. 16.q.1. reuertimini.

g ¶ Et

me; docere debent ignaros, [a] & hoc modis omnibus præcipere, sicut antiqui canones iubent, vt ante viginti dies [b] baptismi, ad purgationem [c] exorcismi concurrant cathecumeni, in quibus viginti diebus omnino † cathecumeni symbolum, quod est [Credo in Deum patrem omnipotentem] specialiter doceantur. Postquam ergo in his suos clericos discusserint, vel docuerint episcopi, alia die, [d] conuocata plebe ipsius ecclesiæ, doceant illos, vt errores fugiant idolorum: vel diuersa crimina, idest, homicidium, adulterium, periurium, falsum testimonium, & reliqua peccata mortifera; & quod nolunt sibi fieri, alteri ne faciant; & vt credant resurrectionem omnium hominum, & diem iudicij, in quo vnusquisque secundum opera sua recepturus sit. Et sic postea episcopus de ecclesia illa proficiscatur ad aliam.

De cõs. dist. 4. ante viginti.

† al. omnes

Item Hieronymus in epistola ad Damasum Papam de oblationibus altaris. Tom. 4.

¶ Oblationes ecclesiæ laicis vsurpare non licet. C. XIII.

4 QVia sacerdotes pro omnibus orare debent, [α] quorum eleemosynas & oblationes accipiunt; qua frõte præsumunt laici oblationes, quas Christiani pro peccatis suis offerunt, vel comedere, [e] vel alijs concedere, cum ipsi non debeant ex [β] officio suo pro populo orare? Ob hoc Papa gloriose mittere oportet illos præsumptores in excommunicationem perpetuam, vt & ceteri metum habeant, & amplius hæc in ecclesia ne fiant. Poly. l. 3. ti. 9.

α ¶ Debent.] *In vulgatis, & in epistola impressa legitur,* solent: *sed in plerisque manuscriptis Gratiani exemplaribus, & Polycarpo,* debent. *Sic etiam Lupus in regula Monachorum ex Hieronymi scriptis collecta, c. de contemplatione, oratione, & lectione,* sacerdotes quoque pro omnibus orare debent, quorum eleemosynas, oblationesq; recipiunt.

β ¶ Ex officio suo.] *Hæc absunt à plerisque codicibus Gratiani, & epistola ipsa, & Polycarpo.*

Item Calixtus Papa secundus. γ

γ ¶ Secundus.] *Additum hoc est ex plerisque vetustis. Neque vero primus esse potest, cuius tempore nondum Pantheon vocabatur templum sanctæ Mariæ Rotundæ. Bonifacius enim fuit, qui tempore Phocæ Imperatoris illud beatæ Mariæ, & omnibus Sanctis dicauit.*

¶ Minime auferantur à laicis oblationes altaribus, vel crucibus factæ. C. XIIII.

SAnctorum patrum canonibus consona sancientes, oblationes [f] de sacratissimo & reuerendissimo altari beati Petri, & Saluatoris, & sanctæ Mariæ Rotundæ, aut alijs ecclesiarũ altaribus siue crucibus à laicis auferri penitus interdicimus, & sub districtione [g] anathematis prohibemus, Poly. l. 3. ti. 9.

a ¶ Ignaros.] ar. contra illos qui statim suspendunt simplices sacerdotes, vt 38. dist. sedulo [1] & c. quando. Item arg. pro illo qui consecutus est prebendam dum finxit se sciolum i. simulatorem scientiæ.

1 Ad idem 25. q. 2. in Galliarũ. magis cõmonendo, q̃ comminando, &c. 45. dist. licet. 1. & 2. & 44. dist. comessationes. 27. q. 1. de viduis. Arch.

b ¶ Dies.] Paschæ.

c ¶ Purgationẽ.] nõ tñ statim purgantur vitia: sed sunt signa futuræ purgationis. j. de cõs. dist. 4. sicut.

d ¶ Alia die.] j. ea. q. 3. contra. inter cetera. in fi. vbi dicitur, q̃ tantum per vnam diem morabitur in qualibet basilica. sed dic, q̃ vno die erit cum sacerdote, altero cum populo.

QVia.] Hæc est quarta pars q. in qua dicitur, & probatur quòd laici nõ debent accipere oblationes de altaribus, vel crucibus, quæ deferuntur sacerdotibus ratione officij, cum laici pro se vix orare possint. Ioan. de Fant.

CASVS Laici in ciuitate Rom. auferebãt oblationes de altaribus, & comedebant. quare Damasus Papa quæsiuit à Hieronymo quid de his deberet fieri. Et respondet, q̃ debent excommunicari, vt ceteri metu terreantur: quia cum non orẽt p̃ populo, oblationes populo comedere non debent.

e ¶ Comedere.] hic habes decimas appellari non solum ipsa iura, sed etiam ipsos prouentus, & q̃ etiã prouentus non possunt concedi laicis. arg. contra extra de præla. vices suas c. vlt. Sed dic vt dicitur 1. q. 3. si quis obiecerit. q̃ ad tempus potest decima laicis cõcedi, non tamen in perpetuum.

SAnctorum.] CASVS. Calixtus Papa duo in hoc cap. prohibet, scilicet ne laici de altari alicuius ec-

g ¶ Et sub districtione.] de hoc dic, vt 63. distinct. Salonitanæ.

a ¶ Inca-

a ¶ Incastellati.] vt inde fiant propugnacula.
ADDITIO Hoc intellige, secundum quod habetur extra de cust. Euch. c. 2. & ad hoc 12. q. 2. necessaria. & c. nulla. Archid.

HAnc consuetudinem.] CASVS. Damasus prohibet

& ecclesias à laicis incastellari, [a] aut in seruitutem redigi auctoritate Apostolica prohibemus.

Item Damasus Papa.

¶ Ecclesiarum oblationes sub laicorum dominio non detineantur. C. XV.

Poly. ibidem.

HAnc consuetudinem, quæ contra sanctam ecclesiam catholicam augeri † videtur, omnino interdicimus; vt nullo modo vmquam oblationes, quæ intra sanctam ecclesiam offeruntur, sub dominio laicorum detineantur: sed tantummodo sacerdotibus, qui quotidie Domino seruire videntur, liceat comedere, & bibere: quia in vetere testamento prohibuit Dominus panes sanctos comedere [b] filijs Israel, nisi tantummodo Aaron, [c] & filijs eius: qui panes longe erant ab istis panibus, qui nunc in sancta ecclesia offeruntur; quia illi sub vmbra legis erant, qui vero modo sub gratia spiritus sancti, toto mundo Euangelio coruscante lucidiores esse videntur. Qua fronte, aut qua conscientia oblationes vultis accipere, qui vix valetis pro vobis, nedum pro alijs Deo preces offerre? quia prauum est, & contra Dominicum præceptum, & detrimentum animæ suæ infert, qui illud agere conatur, quod ei nulla ratione conceditur. Quia omnibus sanctis patribus, nostrisq; prioribus placuit hanc sanctionem fieri; & nos similiter in eisdem persistere volumus, vt nullus audeat irritum facere hoc, quod constitutum est, si in perpetua damnatione noluerit persistere. Si quis vero contra hanc regulam nostrã, & contra regulam sanctorum cccxviij. patrum, qui in Nicæno concilio hoc constituerunt, temerarius præsumptor fuerit, & de cetero oblationes de sacris ecclesijs auferre molitus fuerit; sub anathematis vinculo sit colligatus, & condemnatus. Responderunt omnes, fiat, fiat.

† al. vigere

1. Reg. 21.

Panes propositionis.

Præmissis auctoritatibus, ecclesiæ cum omnibus rebus suis ad episcopi ordinationem pertinere monstrantur, & tam ecclesiæ, quam oblationes & facultates earum à laicorum dispositione probantur esse immunes.

QVAESTIO II.

SED cum [d] *in episcoporum potestate facultates ecclesiæ constitutæ esse dicantur; potestas dispensandi intelligenda est, non distrahendi, vel dilapidandi.*

Vnde in Agathensi concilio, c. 7. legitur.

¶ Res ecclesiæ aliquo modo episcopis alienare non licet. C. I.

CAsellas, vel mancipiola ecclesiæ, episcopi (sicut prisca canonũ præcepit auctoritas) vel vasa ministerij, quasi

hibet in hoc c. ne Romani auferant oblationes de altaribus, & comedant: sed solum sacerdotibus relinquant, qui quotidie pro nobis orant. & hoc probat exemplo veteris testamenti, vbi solum sacerdotibus permittebatur panes propositionis comedere. Si quis vero contra constitutum cccxviij. patrum Nicæni concilij venerit, anathematis vinculo sit obligatus.

b ¶ Comedere.] ar. quòd clerici concubinarij non debent comedere bona ecclesiæ. 32. dist. præter hoc. Arg. contra 32. distin. si qui vero. & 31. dist. omnino.

c ¶ Aaron.] Illi vero sacerdotes semper comedebant panẽ durum: quia quolibet sabbato ponebantur eis illi xij. panes, qui fuerunt dicti panes propositionis. Sed nũquid de illo pane poterant pascere familiam suam, vel ẽt canes suos? non: sed tantum in necessitatibus poterant, quia tunc etiam aliis licebat comedere eos. vnde Dauid & Abimelech excusantur, vt 25. q. 1. §. si ergo. & §. his ita rñdetur.

PRÆMISSIS. CASVS. Infert Gr. ex supradictis, q̃ ecclesiæ, & oblationes, & res ecclesiæ in episcopi potestate consistunt.

SEd cum in epõrũ.] Hęc q. diuiditur in 4. partes: in quarum prima probat, q̃ res ecclesiæ nõ sunt alienãdæ nisi in casibus, quos ponit. Secunda ibi, [Perpetua.] Tertia ibi, [Eps habeat,] Quarta ibi, [Si vero.] Io. de Faut.

CASVS hic intitulatur 2. q. qua quęritur an epõ liceat auferre, distrahere, vel dilapidare res ecclesię. Et certe dilapidare non põt, nec ẽt alienare, nisi in casibus pcessis à iure. & hoc probatur per seq. c.

d ¶ Sed cum.] quæritur an liceat episcopo vsurpare res ecclesiæ. Hæc q. nõ habet dubitationem: quia constat, quòd non potest vsurpare.

CAsellas.] CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. In prima dr, q̃ omnia bona ecclesiarum mobilia & im-

immobilia debent esse in potestate epõrum, ita vt nõ liceat eis vendere directa vẽditione, vel indirecta: nisi imminẽte necessitate vel vtilitate ecclesiæ, qua primitus comprobata fiat venditio coram duobus vel tribus vicinis epis subscribentibus venditioni cum alijs clericis. Si vero aliter fiat, irrita erit venditio. In secunda parte dicitur, quòd episcopus potest peregrinis, vel clericis concedere in vsum possessiones minus vtiles saluo iure ecclesiæ. Secũda pars ibi, [Minus vero vtiles.] Indirecta est qñ solus vsusfructus alienatur. Et scias, quòd hodie coram proprio episcopo potest fieri alienatio.

a ¶ Pauperes.] quia quidquid habet ecclesia, pauperum est. 16. quæst. 1. quoniam quidquid.

b ¶ Excepta.] 12. q. 2. sacrorum.

EA enim.] CASVS. Lex ista loquitur tm̃ de possessionibus ecclesiæ Cõstantinopolitanæ, cuius possessiones habitæ, vel habẽdæ debẽt intactæ custodiri sicut propria ecclesia.

HOC IVS. CASVS. ĩ. in l. antiqua iubemus. cuius pars hic ponitur scilicet ea enim, dictũ fuit ꝙ possessiones Constantinopolitanæ ecclesiæ alienari non possunt. Sed Iustinianus hoc ius extendit ad oẽm locum venerabilem super rebus immobilibus donatis ab Imperatore loco venerabili, quæ nullo modo possunt alienari. In alijs aũt rebus hæc forma seruetur, vt si debitum vrget, vendantur primo mobilia, scilicet granũ & huiusmodi, [1] deinde vasa non consecrata, postea cõsecrata vendantur locis venerabilibus, vel conflata cuilibet, gestis omnibus habitis coram episcopo. aliter autẽ facta venditio irrita erit. Si vero de rebus mobilibus debitũ solui nõ põt, obligetur res immobilis pignori creditori, qui reputet fructus tã in sortes, quàm in vsuras vsq; ad quartam centesimæ. quod si creditor nolit recipere, iurabit œconomus coram episcopo: & maiori parte clericorũ ibi seruientium consentiente: ꝙ debitũ ex mobilibus solui non potest postea per viginti dies prædium exponatur venale: etsi nullus emere velit, detur creditori in solutum re districte æstimata, addita in pretio decima parte totius æstimationis, & hoc fiat cum consensu epi & maioris partis capituli. Istud autem prædium sit mediocre, & creditor sit talis, qui probare possit pecuniam esse versam in vtilitatem ecclesiæ, & aliter vẽditio facta non tenet, neque valet. Sed hodie ex toto hoc non seruatur de consuetudine.

c ¶ Hoc ius.] quod est C. de sacros. eccl. iubemus. quod loquitur tantum de Constantinopoliana ecclesia.

d ¶ Immobilibus.] consensu tamen Imperatoris possunt alienari. ĩ. ea. precariæ. in Auth. de alie. & emph. §. sanctissimas. coll. 9.

e ¶ Ab imperiali.] ecce casus vnus in quo ĩ nullo casu possunt alienari res, itẽ in alio casu non possunt alienari ob aliquam causam scilicet, cum sub ea conditione datæ essent ecclesiæ, vt non alienentur, in Auth. de alie. & emph. §. sanctissimas. coll. 9 & extra de cõdi. appo. c. verũ. sed hoc non est verum. non enim valet hoc pactum, cum sit contra legem [2] Dei, vt 12. q. 2. aurum.

f ¶ Conflata.] quia ad profanos vsus non debent redigi, vt ĩ. de cons. dist. 1. in sancta. & 12. q. 2. aurum. tamẽ in necessitate potest obligari ad tabernam, & sub eadẽ forma, vt extra de pig. c. 1. Dicunt tamen quidã, ꝙ nec obligari possunt, cum sint res sacræ. C. quæ res pig. obli. non poss. l. 4. & dicunt ibi non esse nexum pignoris, sed solum detentionem habet quousque reddatur ei sua pecunia, sicut aliàs pignus detineri potest pro ea pecunia pro qua non est obligatum, vt C. etiã chirographariam pec. l. vnica. Idem potest dici de libero homine, qui obligatur, vt no. 23. q. vlt. vt pridem.

[1] ¶ Conflata.] extra de pigno. nullus. ĩ. 12. quæstio. 2. aurum.

g ¶ In sortem.] litteræ est præposteratio. prius enim computat in vsuram, quàm in sortẽ, vt ff. de sol. in his §. vlt. nisi dicas, ꝙ hoc aliter fit in fauorem ecclesiæ.

h ¶ Centesimæ.] vsura dicitur centesima, quæ æquiparatur sorti in anno.

commendata fideli præposito, integro ecclesiæ iure possideant: idest, vt neque vendere, neque per quoscumque cõtractus res, vnde pauperes [a] viuunt, alienare præsumant. [α]

α ¶ Præsumant.] *In aliquot melioribus Gratiani codicibus post hoc verbum sequitur* §. quod si necessitas. *vsque in finem, (qui nunc habetur. infra ead. ad finem Palea,* huiusmodi.) *& sic legit, qui casum scripsit.*

Codicis lib. 1. titulo de sacrosanctis ecclesiis, lege [sancimus nemini.] Imp. Iustinianus: [Excepta [b] *videlicet causa captiuitatis.]* tit. 2. le. 17. ti. 2. l. iubemus vers. scientes.

Impp. Leo & Anthemius.

¶ De eodem. C. II.

EA enim, quæ ad beatissimæ ecclesiæ iura pertinent, vel post hac forte peruenerint, tamquam ipsam sacrosanctam & religiosam ecclesiam, intacta conuenit venerabiliter custodiri.

Constitutio noua.

Hoc ius [c] porrectum est ad omnem venerabilem locũ, omneq; collegium, quod actio pia constituit, vt nec res eorum pignorentur. Et hoc perpetuo seruetur in his rebus immobilibus, [d] quæ ab imperiali [e] domo prædictis locis applicantur. In ceteris eatenus excipitur, si debitum vrget. [e.ti. auth. hoc ius. Iulianus añ cel. cõst. 7. c. 1.]

Præterea, si habeat superflua vasa, cum debitrix sit, nec aliunde soluere valet, ne quid immobile alienetur, vel distrahatur; ea gestis habitis coram eo, cuius est loci ordinatio, integra, vel alijs locis venerabilibus oblata dentur, vel conflata [f] cuilibet alij vendantur. Qui autẽ hæc acceperit contra † hanc obseruationẽ; eisdem pœnis subiaceat, quæ in rebus immobilibus proditæ sunt: si autẽ debitum ex mobilibus solui non valet; primo res immobiles specialiter dentur pignori, quarum fructus creditor sibi reputet tam in sortem, [g] quàm in vsuras, vsque ad quartam centesimæ. [h] [auth. præterea] eo. ti. Iulianus const. 120. §. 6.] [† al. citra] [Auth. hoc ius] ĩ. citat.]

Ecclesiæ res aliquando nullo modo possunt alienari.

[1] Adde ꝙ prohibitus alienare, potest res alienare q̃ seruari nõ possunt no. gl. fi. in c. 1. de cler. ægrot. lib. 6. & in l. lex quæ tutores. in fi. C. de adm. tuto.

[2] Sub. & priuata dispositio, vt extra de testa. requisiti.

Vsuræ centesimæ.

a ¶ Absque dispendio.] idest, q ecclesia nil dat tabellioni, sed solus emptor, sicut est in contractu dementis & furiosi. C. de episc. aud. l. penul.
b ¶ Seruientium.] Arg. contra 63. dist. quanto.
c ¶ Vt plus.] quid si offerat plus quam valet? tunc tantum, nimia subtilitate circa res ecclesiarum laboremus, illa subtilitas eis in perniciem vertatur, vt C. ad Trebellia. l. penul. in priu. C de verb. sign. l. 3. in fi. est tamen arg. contra. ff. de in rem verso, q si seruus. §. penul.
h ¶ Processisse.] si extra depositi, grauis.

Quòd si nolit creditor ita accipere; tunc ordinator domus apud eum, à quo ordinatur, habitis absque dispendio [a] gestis, iuret (maiore parte ibidem seruientium [b] consentiente) & debitum vrgere, † nec ex mobilibus solui posse. Quo subsecuto, per viginti dies rem ecclesiæ venalem esse publice notum sit, vt plus [c] offerenti detur, pretio modis omnibus pro debito dando. Aliter enim res emptori non conceditur; & hoc inscribatur, nihil esse factũ in ea re ad damnum diuinæ domus. Emptore vero non inuento, res æstimata districtè [d] creditori detur in solutum, [e] addita [f] in pretio vniuersæ æstimationis decima parte, & accedente consensu ordinatoris, & maioris partis ibidem seruientium. Sit tamen ea res mediocris inter ceteras, inspecta ipsius qualitate, & quantitate, & onere. Et is creditor hic intelligatur, qui quod credidit, probat [g] in vtilitatem diuinæ domus processisse. [h] ¶ Sicut autẽ alienatio rerum ecclesiæ interdicitur, ita prohibetur, ne qua sterilis ei detur possessio, aut alioquin onerosa, [i] veluti fiscalium nomine, vel onere. ¶ Item prædium propter onus fiscale inutile alienatur, gestis, vt supra, conficiendis, eodem iuramento præstito: idest, quod alia de causa nõ alienatur, nisi, vt immunitas eiusdem venerandæ domus seruetur. ¶ Sed & permutare principi licet pro re maiore, meliore, vel æquali, si resp. hoc exposcit, & pragmatica forma super hoc præcedẽte. ¶ Item sibi inuicẽ recte [k] permutãt cũ vtriusque indemnitate, eorum scilicet consensu interueniente, qui supra referuntur. 2 ¶ Perpetua quoque emphyteusis in his permittitur rebus, [l] si res in eorum geratur præsentia, quibus hoc adsignatur lege, iurantibus his, quorum interest, ex eo contractu nihil ad læsionem diuinæ domus effici: solito reditu ipsius rei, qui fuit, cum diuino iuri de-

[Margin: † al. existere — Auth. sequenti — Authen. Item prædium. — Authen. sed & permutare. Burc. l. 3. c. 165. Iuo, p. 3. c. 184. Auth. sequẽti Iul. nouel. 54. Iuo, p. 3. c. 189. Auth. ppetua.]

SICVT. CASVS. Dicitur hic q sicut res ecclesiæ alienari nõ debent, sic etiam prohibetur ne sterilis possessio vel tributaria ecclesiæ tribuatur.
i ¶ Onerosa.] quæ plus habet incõmodi quàm commodi. res enim transfertur cum onere suo, vt 16. q. 1. si quis laicus.
PRÆDIVM. CASVS. Dicitur hic, q si ecclesia habet prædium inutile propter onus fiscaliũ, potest illud alienare habitis gestis, vt supradictum est, scilicet præstito iuramẽto, q nõ alienetur nisi vt immunitas ecclesiæ seruetur. [Immunitas.] id est, indemnitas.
SEDET PERMVTARE. CASVS. Dicitur hic q ecclesia potest pmutare cũ principe pro re maiori vel equali, imperiali rescripto super hoc procedente. Item potest & cum alia ecclesia cũ vtriusque indemnitate, habito consensu eorũ, qui supra leguntur.
k ¶ Recte.] si prædium vnius alij est vicinum, ut in Auth. de eccl. titu. §. sinantem. coll. 9. & extra de rerum permu. ad quæstiones.

cedendum cõtra [illegible] sium, sicut contra minorẽ, ut dicitur super illa l. C si aduer. cre. l. 1. ne si nimia, & c. vt sequitur in glo. secundum L.

tum iustum pretium recipiet, licet lex dicat q contrahentes possunt se inuicem fallere. ff. de minori. in causæ. sed ecclesia in suis contractibus non debet dolum facere, vt extra de dona. per tuas.
d ¶ Districte.] scilicet ut consideretur quantum inde posset colligi in vigintiquinque annis, & pro tanto vendatur, ut in Authen. de eccl. ti. coll. 9. §. sin autem hæres.
e ¶ In solutum.] hic inuito creditore aliud pro alio soluitur. contra ff si certum peta. l. 2. Item datur ei res mediocris in solutum, cum optima dari debeat. C. de sol. authen. nisi. Item quod tenetur probare pecuniam versam esse in vtilitatem ecclesiæ. & sic in tribus oneratur creditor: & ideo ei additur decima pars, licet hoc aliter alii intelligant, vt si res valebat decem, quod ei uendenda sit pro vndecim.
f ¶ Addita.] hoc est fauore ecclesiæ, sicut aliàs fauore libertatis quis cogitur rem suam vendere. 54. distinct. fraternitatem.
g ¶ Probat.] Sed numquid creditor ita curiosus erit, vt semper teneatur scire ad quem usum conuertatur hæc pecunia: sed secundum hoc nullus inuenitur, qui cum ecclesia contraheret, vt ff. de mino. verum. §. si locupleti. & l. quod si minor. Sed dic quod sufficit probare quod ecclesia tunc temporis egebat pecunia, vt ff. de exerci. Lucius, nec si ni-

[Margin: Creditor aliquando oneratur. — 1 Idẽ sentit hic L. dicẽs q in hoc casu sic est p]

PERPETVA. Hæc est 2. pars q. in qua loquitur de emphyteusi, & ponit quid iuris sit, & similiter de precarijs, & ponit hic 12. articulos. Io. de Fant.
CASVS. Dicitur hic, q possessio ecclesiæ potest dari in emphyteusim perpetuam si fiat in præsentia episcopi, & clericorum, œconomo iurante nihil ad læsionem diuinæ domus fieri, nec pensio diminuatur nisi in sextam partem de eo quod poterat haberi, cum res sit donata ecclesiæ. sed si res sit diminuta propter cladem, accipiatur pensio quanta potest haberi. si vero res sit pretiosa, de qua parum vel nihil pẽsionis habeatur, re subtiliter æstimata, iusta pensio tribuatur, & ea etiam res detur in emphyteusim, quæ videtur idonea ad hoc œconomo, & aliis gubernatoribus ecclesiæ.
PERPETVA. Vsque ad xxx. ann. Insti. de perpe. & temp. ac. in prin. vel perpetua, idest, quamdiu viuit. ff. pro socio l. 1. & j. c. precariæ. vel perpetua. i. quamdiu pensio soluitur, vt Insti. locati. §. adeo sicut excommunicatio dicitur perpetua, idest. quousque pœniteat, vt j. e. q. 1. quia. & 27 q. 1 de viduis. vel usque ad tertiam generationem, vt in Auth. de non alie. aut perm. §. emphyteusim. & §. quia vero Leonis. coll. 2.
l ¶ In his permittitur rebus.] idest, in rebus non multum vtilibus.

Perpetuũ dicitur multipliciter. Hanc gl. sicut iacet ponũt Gos. & H extra de reb. eccle. nõ alie. [illegible]

a ¶ Non minuendo.] idest, si est minuenda, non est plus minuenda.

b ¶ Sextam.] non remouet quin plus possit dari.

c ¶ Nūc pensione.]i. quāta pensio nūc possit haberi.

d ¶ Subtiliter.] idest, vt consideretur quantū in viginti annis inde colligatur, vt in Auth. de nō alie. aut permu. §. qa vero Leonis. & col. 2.

a Scilicet eo tempore quo debet dari in emphyteusim. Hug.

alienauit. Donatarius autem rem cum omni causa restituat, & aliud tantumdem. Creditor rem restituet, & pecuniam suam non recuperabit. Emphyteuta vero cadet à re conducta; nec quod dedit repetet, & soluet pensionem temporis præteriti, & quod soluere in præsenti tenebatur ac si iure contraxisset.

dicaretur, non minuendo,[a] nisi in sextā[b] partē: aut si ob cladem deminuta fuerit, tunc pro constante nunc pensione[c] in emphyteusim detur. Quòd si res pretiosa quidem est, parum tamen, aut nihil præstat pensionum, res subtiliter[d] æstimanda est, vt ex hac pensio iusta constituatur. Ea tamen sola dentur in emphyteusim, quæ ad hoc congrua videntur œconomo, & alijs gubernatoribus. ¶ Qui rem huiusmodi conductam, vel in emphyteusim acceptam fecerit deteriorem, aut emphyteuticum canonem per biennium[e] non soluerit, hac lege repelli potest, vt tamen soluat totius temporis[f] pensionem, & id in quo rem læsit, resarciat, non repetiturus, si quid impendit[g] nomine meliorationis. ¶ Si quas vero ruinas habet memoratæ diuinæ domus, quas reædificare non valent; & hæ in emphyteusim dentur perpetuam, emphyteuta vsuro materia habitationis depositæ domus, vt pensio deminuatur in tertiam partem ab ea, quæ stantibus adhuc ædificiis colligebatur, aut prius eo reædificante, ex additis[h] illis per æstimationem pensionibus, medietas detur[i] religiosæ domui. Nam priore casu, ab initio emphyteusis præstanda est pensio. ¶ Qui vero res iam dictas non gratuito[k] alienationis titulo citra formam legis accepit, rem quidem cum omni incremento[l] medij temporis restituat: eius autem quod dedit, nullam actionem contra venerabilem[m] locum, sed aduersus eum, qui alienauit, habet. Donatarius autem & rem cum omni causa, & fructum restituat, & aliud[n] tantumdem. Creditor quoque restituta re pignorata, crediti actionem contra solum pignoris datorem habeat. Emphyteusis acceptor, & ab ea cadat, nec quod dedit, repetat: immo statim soluat, quod soluturus esset vnoquoque anno, si iure contraxisset. ¶ Sed melius[o] dicitur omnimodo denegandas esse actiones huiusmodi acceptori. Imp. Leo.

Auth. qui rem co. ti.

Auth. si quas.

Auth. qui res. Iuo, p. 3. c. 185.

QVI REM. CASVS. Aliquis rem ecclesiasticā cōductam vel in emphyteusim acceptam fecit deteriorem, vel pensionē per bienniū non soluit. quærebatur, quā pœnam pati debeat. Et rñdetur ꝙ expelli potest de possessione ita quòd soluat totius præteriti temporis pensionem, & dānum rei restituat, nō petiturus si quid impenderit nomine meliorationis.

e ¶ Per biennium.] hoc est enim priuilegiū ecclesię, vt statim expellat colonū non soluentem pensionē, vt arg. extra de iureiu. peruenit. & c. querelam. idem est in colono fisci. ff. de publ. & vec. l. vectigalia. in ter priuatos requirit triennium. C. de iure emphy. l. 2. in locatione biennium, vt ff. loca. quæro. §. inter.

Emphyteuta non soluens canonem, expellitur.

f ¶ Temporis.] prętetiti, secundum alios futuri in odiū istius, & in fauorem ecclesiæ.

3 De hac materia plene no. extra de dila. literæ. & de loca. & conduc. potuit. & de relig. do. constitutus.

g ¶ Impendit.] sed huic obstat 54. dist. generalis & extra de in integ. restit. c. 1. sed ibi bona fide fecit sumptus, hic mala fide, 12. quæstio. 2. cap. Vulteranæ.

SI QVAS. CASVS. Ecclesia domos habet ruinosas, quas quidam in emphiteusim vult recipere. Quæritur, pro quanta pensione debeant dari. Et resp. quod si conductor vult uti materia destructæ domus, scilicet lapidibus & lignis, pensio nō debet minui nisi in tertiam partem ab ea quæ extantibus adhuc habitationibus haberi poterat. Si vero vult domos reædificare, dabitur ea pēsio, quæ inde poterat haberi ante reędificationem, & ex eo quod modo plus inde haberi potest quàm antiquitus dabit medietatē arbitrio boni viri. ita videtur sentire H. & etiam Ben.

h ¶ Ex additis.] de nouo, idest, medietas quæ accrescit, dabitur cum antiqua pensione. 3 Alij dicunt ꝙ medietas antiquæ & medietas nouæ dabitur.

3 Et sic si ualebat 10. cū erat ruinosa, & modo ualet xl. additio est in xxx. & sic habebit xxx pro pensione. Pe.

i ¶ Medietas detur.] eius quæ accrescit.

QVI VERO. CASVS. Hic tractatur de quattuor generibus hominum recipientium res ecclesiæ citra legis formam, scilicet de emptore, donatario, creditore, & emphyteuta, qui omnes debent res restituere cum omni incremento medij temporis: & pretium quod dedit, ab ecclesia non repetet, sed ab eo, qui

SED MELIVS. Hæc verba non sunt de auctoritate. sed Guarnerius apposuit ea de lege C. de sacrosan. eccle. sancimus nemini. Sed hoc corrigitur hodie per c. 12. q. 2. Vulteranę. & in Auth. de non alie. §. quia vero Leonis, coll. 2.

k ¶ Non gratuito.] vt emptor.

l ¶ Incremēto.] idest, omnes fructus perceptos medio tempore. 12. q. 2. non liceat.

m ¶ Venerabilem.] ut 12. q. 2. diaconi. & c. si quis. & c. quidquid. C. de rei uend. si mancipium.

n ¶ Aliud.] contra. 12. q. 2. diaconi. ubi sufficit ꝙ tantūdem restituatur, sed ibi loquitur de alienatore, hic de eo cui est alienatum.

o ¶ Sed melius.] hoc apposuit Guarnerius de lege, quæ est C. de sacrosan. eccl. sancimus nemini. sed corrigitur 4 in Auth. coll. 2. de nō alie. §. quia uero Leonis. & per canonem 12. q. 2. Vulteranæ. Vnde siue bona fide, siue mala accepit, habet regressum ad auctorem suum, ut extra de reb. eccl. non alien. ad audientiam. 5 licet sit arg. contra C. de euict. si fundū. ubi dicitur, ꝙ malæ fidei possessor non aliter habet regressum ad suum auctorem, nisi sit sibi cautum de euictione. Dicunt tamen quidam, ꝙ si est malę fidei possessor

4 Idem sensit B. in casu. & per eadē iura hic ī. prox. allegata. Arch.

5 Vt Mart. qui in hoc casu est secutus Guar. & idem sentiunt L. & Go. B. & la. qui omnes ita no. in ꝑdic. dec. ad audiētiam. Arch.

sessor ille qui recipit, tunc nec aduersus ecclesiã nec aduersus alienantẽ habet actionem, ut 16.q.3.uniuersas. si est bonæ fidei possessor, habet actionẽ aduersus eum tantum qui alienauit, ut duodecima, quæstio. secunda, Vulteranæ. melius est, vt dicas siue bona fide, siue ↄ bonitatis & reditus cum eo quod accepit, & cum totidem mancipijs & colonis, quod perpetuo penes ecclesiam remanebit. Si vero aliter fiat, irritum erit. H. vero casum ponit breuiter sic. Hic dicitur in hac l. Aliquis uult accipere prædium ecclesiæ in usumfructum usque ad certum tẽpus, uel usque ad mortem suam. non potest hoc facere nisi statim prædium suũ æque bonum per omnia conferat ecclesiæ quoad proprietatẽ, & sic usque ad statutũ tẽpus remanebit utrũque prędium quo ad usumfructum; postea utrumque perueniat ad ecclesiam pleno iure. Sed primus casus, quem posui, melius litteram exponit, & sensum comprehendit.

eod. tit. l. iubemus. §. sane ne omnis.

¶ Si œconomus ecclesiæ prospexerit expedire, vt desideranti cuiquam certarum possessionum, atque prædiorum (vrbanorum scilicet, siue rusticorum) ad ius ecclesiasticum pertinentium, temporalis vsusfructus possessio pro ipsius petitione præstetur; [a] tunc eius temporis, quod inter vtrosque conuenerit, siue in diem vitæ suæ ab eo, qui desiderat, postuletur, pacta cum eo, qui hoc elegerit, ineat œconomus, atque conscribat, per quæ & tempus, intra quod hoc præstari placuerit, statuatur, & manifestum sit, quod quisque acceperit ad inuicem.

PALEA. C. III.

Ibidem continuo

HViusmodi beneficij gratia, pręstando quidem ecclesiastici prædij pro tempore vsumfructum, post statutum autem tempus, & placitum † ipsorum redituum proprietate ad dominium & ius ecclesiasticum recurrente firmiter: ita scilicet, vt siue completo spatio quod fuerit inter eos constitutum, seu mortis suæ tempore (si hoc quoque conuenerit) is, qui possessionem ecclesiasticam, & certorum redituum vsumfructum habendi gratia interueniente pacto susceperit, non minus, quàm alterius tantæ quantitatis, quantam acceperit, reditus cum ipsorum prædiorum dominio, & rebus immobilibus, eorumque colonis, & mancipiis ecclesiæ derelinquat. Nisi enim hac conditione pacta inita fuerint, ea quoque decernimus non valere. ¶ Nam hæc vsus præstatio locum habet in omni domo religiosa. Quo finito res vtraque pleno iure perueniat in domum iam dictam; nec tributis quidem grauata maioribus sit ea res, quæ datur inuicem; & eiusdẽ reditus sit. ¶ Quibuscũque modis hoc ius alijs permittitur, interdicitur certis personis res huiusmodi accipere, vt œconomo eiusque cognatis. [b] Quòd si necessitas compulerit, vt pro ecclesiæ necessitate, aut vtilitate, vel in vsufructu, vel in directa venditione aliquid distrahatur; apud duos, [c] vel tres comprouinciales, vel vicinos episcopos causa, qua necesse sit vendi, primitus comprobetur, vt habita discussione sacerdotali, eorum subscriptione † quæ facta fuerit venditio, vel transactio [d] corroboretur. Aliter facta venditio, vel transactio non valebit. [e] *& infra*. ¶ Minus vero vtiles possessiones peregrinis, vel clericis saluo iure [f] ecclesiæ in vsum præstari permittimus.

† al. placitũ tẽporum proprietate ↄ

Auth. hęc usus co. u.

Auth. quibuscunque ↄ In conc. Agatẽsi, c. 7.

† al. prescriptione ↄ

[a] ¶ Pręstetur.] si. extra de his quæ fiunt à præla. sine consen. c. cum Apostolica. & c. seq. ibi, [Perpetua firmitate ↄ.]

NAM HÆC VSVS. CASVS. In hac auth. dicitur ꝙ precaria de qua fit mentio s. ea. si œconomus. potest fieri à qualibet ecclesia: ita ut tempore finito res utraque perueniat ad ecclesiam pleno iure, & res quæ datur inuicem, non debet esse grauata tributis maioribus, quam precariam œconomus non potest facere sibi, nec cõsanguineis suis.

[b] ¶ Cognatis.] Et sic damnosum est alicui officium suum. ut 7. q. 1. constitutum.

[c] ¶ Duos.] Hodie sufficit solus consensus episcopi cũ canonicis. 12. q. 2. sine. & si res uenalis est in parochia alterius, ille interponet decretum, ut C. de præd. & aliis rebus mino. l. si prædium. & extra de foro comp. sane. Io. quod non credo uerum, cum sufficiat consensus episcopi cum capitulo. 12. q. 2 sine exceptione. B.

siue mala contraxerit, semper habet actionem aduersus alienantem ↄ.

SI OECONOMVS. CASVS Aliquis uolebat habere usumfructum in domo uel agro ecclesiæ usque ad certum tempus, uel toto tempore uitæ suæ: quærebatur, qualiter hoc fieri deberet? Et respondetur si œconomus hoc uiderit expedire ecclesiæ, pacta cum eo ineat usum ad certum tempus uel toto tẽpore uitæ suæ rem ecclesiæ uelit habere, & hoc redigetur in scripturam, & secundũ ꝙ conuenerit, dabit sibi œconomus rem ecclesiæ & ille qui accipit rem ecclesiæ, debet facere pactum. ut finito tempore restituat ecclesiæ ꝙ accepit ab ea, & tantidem de suo eiusdem

[d] ¶ Vel transactio.] id est permutatio.

[e] ¶ Non ualebit.] argu. non ualere contractum nisi adsit subscriptio. extra de his quæ fiunt à præl. cap. 1. 96. distinctio. bene quidem. 12. quæstio 2. sine exceptione ↄ.

[f] ¶ Saluo iure.] id est, ut non intelligatur esse perpetua donatio, sed temporalis, vt no. 16 q. 1. possessiones. sed si ecclesiæ daretur, tũc intelligeretur esse perpetua, ut extra de his quæ fi à præla. sine consen. cap. cum Apostolica. in fi. & c. seq.

[f] Vt scilicet cessante inopia ad ecclesiã reuertatur, ut dixi 16. q. 1. possessiones.

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus, in quibus pauca sunt paleæ, continenter post vltima verba superioris capitis sequuntur sine vlla distinctione verba huius, quemadmodum & in ipsa lege codicis. In duobus autem vetustissimis, in quibus fere nulla sunt paleę, deest prior pars huius capitis vsque ad vers.* completo spatio. *cetera vero leguntur coniuncta cum superioribus, vsque ad vers.* quòd si necessitas. *Nam hic versiculus in ijsdem exemplaribus, non hoc loco, sed supra ead. c.* casellas. *habetur, vt ibi est notatum.*

α ¶ Nam.] *Hæc vox non est in authentica; & in vetustis Gratiani codicibus pro ista voce est* N. C. *& significatur,* nouella constitutio.

Item ex concilio Mediomatricis.

¶ Ecclesiasticarum rerum precariæ qualiter fieri debeant. C. IIII.

j PRecariæ a à nemine de rebus ecclesiasticis fieri præsumantur: nisi quantum de qualitate conuenienti datur ex proprio; duplum b accipiatur ex rebus ecclesiæ, in suo tantū, qui dederit, nomine, si res proprias & ecclesiasticas vsufructuario tenere voluerit. Si autem res proprias ad præsens dimiserit; ex rebus ecclesiasticis triplū fructuario vsu in suo tantū quis † nomine sumat: quia sic eas quēque tractare oportet, vt rerum ecclesiasticarum dispensatorem, non vt propriarum largitorem. α ¶ Decreuit etiā sancta synodus, & imperialis auctoritas denuntiauit, vt à nulla potestate quis cogatur facere precariam de rebus proprie Deo & sanctis eius dicatis: cum ratio & vsus obtineat neminem, cui † non vult contra vtilitatē, & rationem cogi, β c de proprio facere beneficium. ¶ Nec commutationes d rerum, vel mancipiorum ecclesiasticorum quælibet persona sine licentia & consensu regio † facere præsumat.

¶ *Citatur hic canon ex concilio Mediomatricis, à Burchardo autem & Iuone ex concilio Belluacensi, præter vltimum versiculum,* Nec commutationes. *quem citant ex Matiscensi. In concilio etiā Meldensi c. 22. refertur ex eodem concilio Belluacensi. Extat in capitularibus editis anno quarto regni Caroli regis, & Ludouici Imperatoris filij in villa Colonia, c. 37. non est autem mutatus titulus, quia potuit idem in omnibus illis concilijs repeti: quod in Germanicis & Gallicis, quæ extant, sæpe factum cognoscitur. Aliquid etiā de precarijs habetur in concilio Rhemensi, c. 36. & 37. & in concilio Moguntino sub Arnulpho, c. 20.*

α ¶ Largitorem.] *In concilio Meldensi, & capitularibus post hoc verbum sequitur continenter,* & à nulla potestate quis cogatur, &c. *sine verbis illis hic interiectis, quorum tamen similia afferuntur à Burchardo & Iuone ad versi.* Nec commutationes.

β ¶ Cogi.] *Sic in omnibus vetustis codicibus Gratiani, & adest glossa: sed in concilio Meldensi, & capitulari, & apud Burchardum, & Iuonem est,* præstitum.

Item ex concilio Belluacensi.

¶ De eodem. PALEA. C. V.

ij PRecariæ de quinquennio in quinquennium secundum antiquam consuetudinem, & auctoritatem renouentur.

[*Item ex concilio Carthaginensi.* α]

α ¶ Carthaginensi.] *Etiam in Decretalibus titu. de precarijs,*

In cōcilio Meldensi, c. 22. In adiectis capit. c. 37. Poly. l. 3. ti. 14. Burc. l. 3. c. 167 Iuo, p. 3. c. 228.

† *al. quisque*

Burc. l. 3. c. 168 Iuo, p. 3. c. 220

† *al. qui*

Burc. l. 3. c. 171 Iuo, p. 3. c. 233.

† *religionis*] Iuo

In Meldensi, c. 22. in fine. ex. d precarijs, cap. 1. Burc. l. 3. c. 169 Iuo, p. 3. c. 230.

PRecariæ.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte dicit, q precariæ debēt fieri hoc modo: Si rusticus dat proprietatē sui fundi tm̄, & retinet vsumfructū sibi, accipiat ab ecclesia vsumfructū duorum fundorū suo nomine tm̄, & non filiorum. Si vero dat ecclesiæ proprietatem statim pleno iure, accipiat ab ecclesia vsumfructū trium fundorum nomine suo tm̄, & non filiorū. In 2. parte dr̄, q nulla potestas debet cogere ecclesiā precariam facere, cum nemo debeat cogi de suo facere beneficiū. In tertia parte dr̄, q sine licentia Regis nō debet fieri commutatio rerum vel seruorum ecclesiæ. Secunda pars incipit ibi, [Decreuit.] Tertia ibi, [Nec commutationes.]

a ¶ Precariæ.] precariæ hic dicuntur q̄dā præstationes vsusfructus in recōpensatione eius ꝓprietatis, q̄ datur ecclesię. p̄terea precaria est quidam ꝯtus affinis emphyteusi: sed in hoc differt, q de quinquennio in quinquenniū renouatur, vt in palea seq. & extra de p̄ca. c. 1. q̄nq; est precariū quod precibus ad vtē dū alicui datur, & illud reuocari pōt qn̄cumque, nō obstante aliquo pacto, vt ff. de preca. cum precario. & extra eo. c. vlt.

Precariæ, p̄caria, & precarium differunt.

b ¶ Duplum.] videtur contradicere illi. §. ead si œconomus. vbi dr̄, q tātumdem dari debet: sed lex illa benignior est canone; † vel canō loquitur in eo casu cū senex est vel debilis, q recipit rem ecclesiæ.

† Vel dic, q loquitur qn̄ ecclesia dat ei, quod pōt facere in duplum, & nō vltra: ibi qn̄ ipse dat ecclesiæ vbi non cogitur vltra tantūdem, & ita canō benignior est. Vel dic, vt sequitur in gl. secundū lo. de F.

c ¶ Cogi.] sed fallit, vt 7. q. 1. omnis. & vbi aliquis alijs prodest, & sibi non nocet, vt ff. de aqua plu. arc. in summa. §. item Varus. & 86. dist. pasce.

d ¶ Nec cōmutationes.] hoc intelligas de

de rebus collatis ecclesiæ ab Imperatore, vt supra eadem, hoc ius. in princip. vel loquitur secundum sua tempora.

E Piscopus habeat.] Hæc est tertia pars huius quæstionis.

CASVS. Statutum fuit in concilio Martini Papæ, quòd episcopus debet dispensare res ecclesiæ cum reuerentia & timore, & inde suscipiat quantum sibi & suis fuerit necessarium: si vero res ecclesiæ vsurpauerit, vel consanguineis dederit, eas pauperibus subtrahendo, sit obnoxius concilio, & corrigatur. Sequēs. § patet.

CA

citatur ex concilio Carthaginensi: sed in nullo ipsorum est inuentum. potuit esse alicuius illarum prouinciarum concilij. extat autem in legibus Longobardicis, lib. 3. tit. 8. l. 2.

¶ De eodem. PALEA. C. VI.

ext. de precariis.

D E precarijs, quæ à rectoribus ecclesiarum irrationabiliter fiebant, & se, suosq; successores pœna graui obligabant, vt facta ipsorum nequiuissent dissoluere; præcipimus, vt nemo successor in antecessoris sui pœna sit obligatus: sed suæ prouidentiæ sit concessum, vt si antecessor eius res ecclesiæ irrationabiliter distribuit, ab eo ad ius ecclesiæ eiusdem reuocentur.

In cap. Martini Bracharensis ex conc. Antioch. c. 25. 12. q. 1. eps ecclesiasticarū.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 16.

¶ Res ecclesiæ dispensandi potestatem habeat episcopus. C. VII.

3 E Piscopus habeat potestatem in rebus ecclesiæ, vt dispenset necessitatem habentibus cum omni reuerentia, & timore Dei. Participare etiam eum oportet, quæ necessaria sunt: Si tamen ipse, aut qui cum eo sunt, fratres indiguerint [a] aliquo: vt necessitatem nullo modo patiantur secundum sanctum Apostolum dicentem: [Victu, [b] & tegumento, his contenti sumus.] Si autem res ecclesiasticas episcopus in suas voluntates vsurpare voluerit, & loca ecclesiæ, & fructus agrorum non cum presbyterorum, vel diaconorum consilio contaminauerit, † aut fratribus, [c] vel filijs, vel quibuscumque propinquis suis dederit potestatem, vt per eos latenter lædantur res ecclesiæ; tunc oportet obnoxium esse concilio. sinautem α episcopus, vel qui cum eo sunt, presbyteri, [d] aut diaconi accusentur, quia ea, quæ vel ex reditu, vel ex quolibet actu β ecclesiæ veniunt, in sinus suos colligunt, & pauperes fraudant, & fame conficiunt; hos corripi oportet, secundum quòd ordinatum fuerit à sancto concilio.

1. Tim. 6.

† ita minauerit] codex regius

α ¶ Sinautem.] *In capitulis habetur,* similiter: *sed melior videtur lectio duorum vetustiorum Gratiani codicum,* sin alter: *propius enim accedit ad græcam concilij Antiocheni, c. 25. vnde hoc sumptum est:* εἰ δὲ καὶ ἄλλως, *idest,* si autem & aliter, *vt infra* 12. *q.* 1. *c.* episcopus.

β ¶ Actu. *Hæc vox in simili re habetur infra* 12. *q.* 2. Vulterana. Vulteranæ ecclesiæ actus, vel patrimonium, *græce est*, ἢ καὶ ἐξ ἑτέρας προφάσεως ἐκκλησιαστικῆς. *idest,* vel etiam ex qualibet alia causa, & occasione ecclesiastica.

† al. aliqua

4 *Si vero [e] contra hanc prohibitionem, aliquam † de rebus ecclesiæ episcopum vendere contigerit, & res ipsa ecclesiæ restauranda, & ipse gradu suo deiiciendus decernitur.*

In ijsdē capit.

Vnde in eodem concilio Martini Papæ, c. 14. legitur.

¶ De episcopo, qui nulla necessitate res ecclesiæ vendit. C. VIII.

Bur. l. 3. c. 215. & l. 3. c. 181. Iuo, p. 3. c. 172. & 242. & p. 5. c. 329.

S I quis episcopus nulla ecclesiasticæ rationis necessitate compulsus, in clero α suo, aut vbi forte nō est [f] presbyter, de rebus ecclesiasticis aliquid præsumpserit vendere;

a ¶ Indiguerint.] no. qualiter exponitur hoc verbum, indiguerint, vt arctet tantum ad victum & vestitum, ; ar. cōtra extra de præb. de monachis.

b ¶ Victu.] qui tamē melior vel peior dandus est, secundum qualitatem personarum, vt 41. dist. non cogantur. Et nomine cibariorum non intelliguntur vestimenta: sed nomine alimentorum intelliguntur vestes, & habitatio, vt ff. de alimen. leg. l. vlt. & l. antepen.

c ¶ Aut fratribus.] præsumitur enim, quod hoc carnali amore faciat, vt 89 dist. decenter. sic s. ea nam hęc vlus. sic extra, de appel. postremo. sic econuerso cōsanguinitas quandoque elidit suspicionem, vt extra de coha. cle. & mu. à nobis.

d ¶ Presbyteri.] æque puniuntur illi, qui non resistunt, scilicet officiati, sicut ipse episcopus, vt C. de appel. quoniam. & 2. quæstio. 7. quapropter.

e ¶ Si vero.] quarta pars in qua dicitur, vt in capit. sequen. continetur. Ioann. de Fantu.

S I quis episcopus. CASVS. Quæsitum fuit, quam pœnam debeat pati episcopus, qui alienat rem ecclesiæ nulla necessitate cogente, vel qui alienat res vacantis ecclesiæ, quod intelligit Hug. nulla necessitate cogente. Et respondet, quòd cōuictus debet rem restituere, & postea deponi.

f ¶ Non est.] quia forte mortuus est: quia sede vacāte nō potest alienari res ecclesiæ-

1 De hoc etiā leg. & no. 12. q. 1. eps ecclesiasticarū.

Alimētorū nomine cō prehendun tur vestes & habitatio.

2 Adde qd veniat appellatione alimentorum glo. in l. cum hi §. qui transigit. ff. de transa. Bar. I l. legatis. ff. de ali. & cib. leg. Consanguinitas elidit suspicionē.

clesiastica. ita 12. q. 2. si qua de rebus. & melius extra ne sede vacante. nouit. [1] tamen H. dicit, quod sede sacerdotali vacante; auctoritate episcopi potest fieri alienacio, vt 71. dist. fraternitatem. & s. ea. q. 1. decretum. & est arg pro ipso. C. qui admi ad bon pos. bonorum. Sed ecclesia episcopali vacante, clerici nihil possunt alienare. Item patet hic, quòd episcopus nihil potest alienare sine consensu sacerdotis. 12. q. 2. placuit. & c. abbatibus.

operibus seruili more seruire; quia legitur in epistola Petri prima, neque vt dominantes, &c.

c ¶ Duos solidus] ad plus. [3] minus enim quandoque datur, vt extra de cen. olim. & j. ea. nec numerus. Et forte solidus hic appellatur aureus, vt C. de sportu. l. 2. & Insti. de pœna temere litigantium. in fine.

[2] Et extra de re. eccl. non alie. du dū. vbi est expressum. Arch.

[3] Infra ea. inter cetera. sic extra de off. ordi. conquerente. vbi not. quare dicatur cathedraticū, & quare synodaticum.

& res ipsas ecclesiæ propriæ restaurare cogatur, & in iudicio episcoporum deijciatur auditus, & β conuictus, & tamquam furti, aut latrocinij reus suo priuetur honore. a

α ¶ In clero suo.] *In codice Lucensi regio legitur*, inscio clero.
β ¶ Et conuictus.] *hæ duæ voces non sunt in capitulo Martini, neque apud Burchardum, neque apud Iuonem parte tertia. Parte autem quinta abest præterea vox*, auditus: *vetustis tamen omnibus Gratiani codicibus conuenit cum vulgatis.*

a ¶ Honore.] pœna enim alienatoris indebite, est depositio. 12 q. 2. Vulteranæ. & c. abbatibus. & c. Apostolicos. 18. q. 4. nullus.

QVAESTIO III.

QVID vero b *nomine cathedratici episcopus exigere debeat, in secundo concilio Bracharensi, capitulo secundo, legitur.*

QVID vero.] Hæc q. diuiditur in duas partes. In 1. ponit v auctor. per quas probat de cathedratico, & de alijs. Secunda ibi, [Cathedraticum.] Io. de Fant.

CASVS. Hic ponitur 3. q. qua quæritur, quid episcopus exigere debeat nomine cathedratici. & respōdet, quod duos solidos, vt j. ea. illud. præterquam à monasterio, vt j. e. inter cetera. hi aūt duo solidi erunt illius monetæ, quæ frequētatur in regione, vt ff. de leg. 3. nūmis. Item procurationes pōt petere tēpore visitationis, vt s. c. q. 1. relata. Item collectas imponere, vt extra de cen. cū Apostolus. Itē præter cathedraticum medietatē vel tertiam partem oblationum, vt j. ea. §. cathedraticum.

¶ Præter honorem cathedratici nihil episcopus per diœceses exigat. C. I.

PLacuit, vt nullus episcoporum per suas diœceses ambulans, præter honorem cathedræ suæ, idest duos solidos, c aliud aliquid per ecclesias tollat: neque tertiam d partem ex quacumque oblatione populi in ecclesijs parochialibus requirat: sed illa tertia pars pro luminaribus ecclesiæ, vel reparatione seruetur, & singulis annis episcopo inde ratio fiat. e Nam si tertiam partem illam episcopus tollat, lumen, & sarta tecta abstulit ecclesiæ. Similiter & parochiales clerici seruili more in aliquibus operibus episcopo † seruire non cogantur: quia scriptum est: [Neque vt dominantes in clero.] † al. episcopi 1. Pet. 5.

Item ex concilio Emeritensi, c. 16.

¶ Basilicarum reparationi proficiat tertia, quam episcopus accipere consueuerat. C. II.

PRiscis quidem † canonibus erat decretum, vt episcopus de parochianis † ecclesijs tertiā consequeretur, † cui sua plenissime sufficere α possunt. Placuit huic sancto concilio, vt nullus prouinciæ Lusitanæ episcopus sententiæ huius terminum excedat, nec à qualibet parochiana ecclesia tertiam auferre præsumat: sed quæ β exinde

† al. quippe
† al. parochitanis
† sequeretur] orig.

b ¶ Quid vero.] duos solidos à qualibet ecclesia potest episcopus petere [2] nomine cathedratici, præterquam à monasterio, vt j. ead. inter. potest tñ in necessitate à clericis collectam petere. extra de cen. cum Apostolus. appellatur ēt qñque synodaticum, vt extra de cen. olim. qm frequenter in synodo dantur. isti aūt denarij erunt secundum cōem monetam regionis. vt ff. de le. 3 nūmis. & si plures monetæ sunt forte meliores dabuntur. extra de iureiu. quāto. in fi. vel saltem mediocres. vt extra de censi. ex parte. Item præter cathedraticum pōt eps petere moderatā procurationē, vt j. ea. inter.

Cathedratici nomine quid exigēdum est.

[2] De hoc no extra de off. ord. conquerente, ibi videas.

PLacuit.] CASVS. Tria prohibentur in hoc c. scilicet quod eps nihil debet tollere à parochialibus ecclesijs præter duos solidos nomine cathedratici, neq; tertiam partem oblationū tollat, sed reseruetur reparationi ecclesiæ: neque cogat clericos sibi in aliquibus

d ¶ Tertiam.] s. ea. q. 1. de his & c. decernimus. contra. infra 12. q. 3. c. vlt. & j. ead. vnio. Solu. tertiam habet. cum vult hoc onus fabricæ subire.

e ¶ Episcopo inde ratio fiat.] per archidiaconum de redditibus & possessionibus ecclesię, vt 25. distinct. perlectis.

PRiscis. CASVS. Antiquitus episcopus tollebat tertiā de parochianis ecclesijs cui etiam suæ plenissime sufficiebant. & ideo statutum fuit in concilio Emeritensi, vt nullus episcopus Lusitanæ prouinciæ cui sua sufficiant, illam tertiam auferre præsumat: sed relinquat reparationi ecclesiæ.

f ¶ Tertiam.] Potest hoc intelligi de tertia, quæ debetur ipsi fabricæ. Alij dicunt de tertia illa, quæ debetur ipsi

ipsi episcopo, vt illam non debeat habere, ex quo abdat: nisi velit onus fabricæ subire.

VNio.] CASVS Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, quod si episcopi volunt recipere tertiam partē oblationum vel decimationum à parochianis suis, subire debent onus fabricæ reparandæ. si vero eas reliquat ecclesijs solicitudine epōrum reparētur basilicæ à presbyteris. si autem ecclesiæ nulla indigent reparatione, accipiant epī illas tertias si volūt: sed vltra nihil. In secunda parte dī, quod plures ecclesiæ non committantur vni presbytero. In tertia parte dī, quod ecclesia, quæ habet x. parochianos, habeat proprium sacerdotē. illa vero quæ minus habet, alijs cōiungatur ecclesijs, & qui hanc constitutionem despexerint, per duos menses excōicentur. Secunda pars incipit ibi, [Sed & hoc necessariū.] Tertia ibi, [Ea scilicet rōne.]

consequi poterat, totum in reparatione ipsarum basilicarum proficiat.

¶ *Caput hoc in codicibus Gratiani etiam manuscriptis corrupte citabatur ex concilio Merech. Est autem in Emeritensi, c. 16. cuius concilij duo exemplaria ad S. D. N. Gregorium XIII. missa sunt. Huius concilij, & capitis meminit Innocentius III. in epistolis Romæ impressis, lib. 2. epistola Petro Compostellano scripta, his verbis,* Emeritense vero concilium authenticum esse multis rationibus astruebas, tum quia cum alijs concilijs continetur in libro, qui corpus canonum appellatur, quem Alexander Papa per interlocutorem authenticum comprobauit; tum quia de ipso concilio sumptum est caput [Priscis quidem canonibus.] quod continetur in corpore Decretorum.

α ¶ Sufficere possunt.] *Sublata est negatio, quæ erat in vulgatis, quoniam & ab vtroque exemplari concilij & à vetustis Gratiani codicibus abest: & hoc modo magis conuenit cū ratione legis.*
β ¶ Sed quæ exinde.] *In exemplaribus concilij legitur.* Sed quæque exinde consequi potuerat; totum in reparatione ipsarum basilicarum proficiat.

Item ex concilio Toletano 16. c. 4.

¶ Non accipiant episcopi tertiam partem, nisi dirutas ecclesias reparare voluerint. C. III.

VNio nostræ congregationis † decernit, atque instituit, ut tertias, [a] quas antiqui canones de parochijs suis habendas episcopis censuerunt, si eas exigendas crediderint, ab ipsis episcopis dirutæ ecclesiæ reparentur. Sin vero eas maluerint cedere; ab eorundem ecclesiarum cultoribus sub cura & solicitudine sui pontificis, reparatio eisdem est adhibenda basilicis. Quòd si omnes ecclesiæ, aut incolumes fuerint, aut quæ dirutæ erāt, reparatę extiterint; secundum antiquorum canonum instituta, si tertias sibi debitas vnusquisque episcopus assequi voluerit, facultas illi omnimoda [b] erit: ita videlicet, vt citra ipsas tertias nullus episcoporum quidpiam pro regijs [c] inquisitionibus à parochianis † ecclesijs exigat, nihilque de prædijs ipsarum ecclesiarum cuiquam causa stipendij dare præsumat.

† al. adunationis

† al. parochitanis

¶ Sed & hoc necessario instituendum deligimus, vt plures ecclesiæ vni nequaquam committantur [d] presbytero; quia solus per totas ecclesias nec officium valet persoluere, nec populis sacerdotali iure occurrere; sed nec rebus earum necessariam curam impendere: ea scilicet ratione, vt ecclesia, quæ vsque ad decem habuerit mancipia, super se habeat sacerdotem; quæ vero minus decem mancipia [e] habuerit, alijs coniungatur ecclesijs. Si quis sane episcopo-

a ¶ Tertias.] H. intelligit hoc de tertia oblationum, non de tertia decimationū. sed contra eum est tex. extra de prescrip. de quarta. Alij dicūt quod eps hodie nullam habebit tertiam, nisi in duobus casibus. vnus, si vult reparare ecclesiam: & alius, si incubit onus fabricæ, vt hic dicitur. Sed verius est, quod eps ad suū commodum habet vnā tertiam per se: & aliam, quam potest tenere si vult subire onus fabricæ: habebit præterea partē oblationum tempore dedicationis, vt j. ead. nec numerus. & 18. q. 2. Eleutherius. Sed quid si eps partem fabricæ recepit, deinde cum eguerit ecclesia reparatione, velit ecclesię cedere tertiā illam; dico quod non potest. [1] Io. sicut nec vsufructuarius pōt in tali casu vsufructui cedere. ff. de vsufruc. sed cum vsufructuarius. & l. seq. ff. de aqua plu. arcen. is cū quo. Male dicit Io. quoniā reparare debet episcopus ecclesiam, postquam habet quartam fabricę: quia res transit cum onere suo, vt 16. q. 1. si quis laicus.

b ¶ Omnimoda.] Hic apparet quod illam tertiam potest eps in suos vsus conuertere cū ecclesia non eget reparatione. sed forte contrarium est 7. q. 3. vobis. vbi dicitur, quod annuatim reseruabitur. sol. ibi loquitur de illa parte, quæ pertinet ad reparationē epālis ecclesiæ: hic vero de tertia parochialis ecclesiæ.

c ¶ Pro regijs.] Arg. quod pro itinere ad Papam, vel ad Regem, non possunt epī vltra statutum petere, vt extra de censi. cū Apostolus & 16. q. 1. §. placet.

d ¶ Committantur.] Hic est casus vbi aliquis potest habere plures ecclesias. Alij casus sunt notati 21. q. 1. in summa quæstionis. & c. relatio.

e ¶ Mancipia.] cum ergo decē faciant plebem, patet

Tertias oblationum, ad quem pertineat ad episcopū.

[1] Sub. sed epīs cōpelli debet reparare, vt in l. hic alleg. secundū L. nisi forte necessitate contraxisset. ff de aqua plu. arcen. l. eius.

Intellectus illius cap ↄ.2.q.5.presbyter si à plebe.

Illud.] CASVS. Præcepit Pelagius Cresconio illustri defensori Siciliæ, vt non permittat episcopis Siciliæ petere à parochijs suæ diœce. vltra duos solidos nomine cathedratici: nec conuiuia nimis magna sibi per eos fieri.

a ¶ Supra vires.] ne victum longi temporis breuis hora consumat. extra de cēsi. cum Apostolus. & secundum quosdam à pauperib' nil petet, vt 1.q.2. placuit. arg. ↄ. e. cauendum. sed hoc non est verum: quia si aliquis vltra vires fuerit grauatus, fiet collectio ab alijs vicinis ecclesijs, vt extra de censi. cū instantia. & c. procurationes. non autem dabit epō nisi lac ad bibendū: ne ieiuniorum doctrinam rubentibus buccis prædicet, vt 35. dist. sexto. & c. ecclesiæ. Nec bibet vltra tertiam vicem, vt 44. dist. in illa palea, qū presbyter. & comedet lardū vel carnes vaccinas, vel veruecinas cum aceto, vt C. de ero. milit. an. l. 1. lib. 12. ar. ↄ. 41. dist. non cogantur. & c. eps.

Epō visitanti, dandum est lac ad bibēdum.

Nec numerus.] CASVS Fabianus episcopus quæsiuit de tribus à Gelasio Papa. Primo, vtrū certus numerus pecuniæ sit imponēdus baptizandis. Et rñdet ꝙ non: ne baptizandi à baptismi gratia repellantur. Secūdo, vtrum sit exigendum pro cathedratico vltra antiquā consuetudinem. Et respondet ꝙ non. Tertio quā partē debeat recipere episcopus de oblationibus, quæ offeruntur in die dedicationis. Et respōdet ꝙ consuetudo illa debet seruari, quæ omnibus ecclesijs est præscripta.

Gelasium, cuius istud c. est. Dicas ergo ꝙ loquitur de Iudæis & paganis, & transeuntibus, & talibus, qui nō habent certū domicilium. ꝙ enim hic de pueris non loquatur, patet ex eo quod dicitur, aut in electa. Ipsi enim non possunt eligere.

rum hanc nostram constitutionē paruipenderit, spatijs duorum mensium se nouerit excommunicatione mulctari. ª

¶ *Caput hoc est pars quarti canonis concilij 16. Toletani, cuius duo exemplaria missa sunt ex Hispania: ex quibus nonnulla sunt in hoc capite emendata, & addita. Habitum vero est concilium hoc Aera* DCCXXXI. *cum illud Emeritense habitum fuerit Aera* DCCIIII.

a ¶ Mulctari.] *In concilio sequitur*, ita nempe, vt postquam ab excommunicationis interdicto ad ordinis sui remeauerit locum, cunctas huius canonis sanctiones modis omnibus studeat adimplere.

Item Pelagius Cresconio illustri.

¶ De eodem. C. IIII.

Illud te volumus modis omnibus custodire, ne qui episcoporum Siciliæ de parochijs ad se pertinentibus nomine cathedratici amplius quàm duos solidos præsumant accipere; neque compellere presbyteros, aut clerum parochiarum suarum supra vires ª suas eis conuiuia præparare. Iuo, p. 3. c. 136.

Item Gelasius Papa Fabiano episcopo.

¶ Baptizandis numerus non imponatur: nec cathedraticum vltra vetustum morem exigatur. C. V.

Nec numerus ᵇ baptizādis iuste creditur imponēdus; cum quanti petierint, vel ad regenerationem festinauerint, non sint pro alterius voluntate repellendi. Et ideo frater carissime huiusmodi superfluam constitutionem modis omnibus remouebis, vt vnusquisque, aut in vicina sibi ecclesia, aut in electa ᶜ pro suæ mentis baptizetur arbitrio. Cathedraticum etiam non amplius quàm vetusti moris esse constiterit, ab eius loci presbytero noueris exigendum: & de his, quæ die dedicationis fuerint offerentium deuotione collata, consuetudinem, ᵈ quæ generaliter omnibus ecclesijs est præscripta, seruabis.

2 *Cathedraticum, quod his auctoritatibus episcopis permittitur exigere, præter medietatem, vel tertiam partem oblationum, quæ etiam pro varia ecclesiarum consuetudine ex præmissis auctoritatibus episcopo debetur, intelligendum est: nec illa pars oblationum omnium generaliter intelligenda est, sed vel anniuersariæ dedicationis, vel quorumdam etiā solennium dierum, prout inter episcopum & sacerdotem tempore dedicationis conuenerit.*

b ¶ Nec numerus.] Forte consuetudo fuerat, ꝙ secundum numerum baptizandorum tantum vel plus recipiebatur: quod erat iniquum, vt 1.q.1. baptizandis. & c. placuit. Ioan.

c ¶ Aut in electa.] contrarium est ↄ. 13.q.2. c. 1. vbi dr, ꝙ ideo parochiæ sunt distinctæ, ne aliquis iura alterius vsurpet. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ hoc capitulum loquitur secundum ea tempora, quando nondum parochiæ erant distinctæ. sed hoc stare non potest: 1 quia Dionysius, qui distinxit diœceses, diu præcessit

Diœceses fuerunt à Dionysio distinctæ.

1 Ad hoc quod not. gl. ↄ. 99. di. c. 1.

d ¶ Consuetudinem.] Secundum quod conuenitur cum epō tempore dedicationis. 18.q.2. Eleutherius.

CATEDRATICVM. Hæc est 2. pars q. in qua loquitur de procurationibus, & de exactionibus, & dicitur ꝙ procuratio vna sola dicitur esse in anno: & exactio nulla, nisi à iure permissa. extra de censi. cum Apostolus. & hoc probat per v. auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Gr. dicit, ꝙ episcopus accepit cathedraticū præter medietatē vel tertiā partē oblationum, q̄ offeruntur

rantur in die anniuersariæ dedicationis, vel alterius solennitatis, prout côuenerit inter epm & sacerdotem. DE HIS VERO. Dictû est s. de visitatione eporum. Sed qa quidam crudeliter sæuiêdo parochias visitabât: ideo nunc ostendit Gr. quid super hoc tenendum sit. Quia.]

sit ius, vt 93. dist. illud. 100. dist. contra morem. 24. q. 1. schisma. extra de sim. cum in ecclesia & c. non satis. 1. q. 1. nullus episcopus. 2. extra de præscr. causam. Item arg. no. ꝙ sua auctoritate quis potest detinere quod de iure non præstitit, licet illud diu soluerit, vt C. de agri. & cen. litibus. l. 1. tempus enim non inducit obligationem. extra de cêsi. peruenit. ff. de act. & obl. obligationum fere. §. placet. Pretor enim non tuetur iniquâ possessionem. ff. de publi. cum sponsus. § si res. nô enim sufficit possedisse, nisi causam possessionis probet. extra de præscr. si diligêti. ff. de iti. actuq. priu. l. vlt. licet enim longissimo têpore aliquid gratis præstitû sit, in hoc non currit præscriptio, vt 16. q. 3. clerici. & c. si episcopus. C. de prætcr. xxx. vel xl. an. male. Argu. contra. 18. q. 2. seruitium nam libertas non dandi decimam præscribitur. 1 extra de præscrip. de quarta. Item arg. contra. 1. q. 3. quæsitum. nec cogitur quis causam possessionis probare. ff. si ser. uen. si quis diuturno. Sol. nec in longa, nec in lôgissima præscriptione sufficit allegare diuturnam possessionem, nisi aliquâ causam possidendi alleget. Sed allegata causa, cum de tempore côstet, præsumitur esse debitum. ar. 12. dist. illa tamen non tenetur probare causam siue titulum possidendi: quia pôt esse ꝙ non habet de hoc instrumenta nec testes, nec est hoc in memoria hominû, vt 3. q. 6. hæc quippe. Ioan. T. dicit contra: quia sufficit si dicat, præscripsi, nisi præsumptio sit contra eum.

Obligatio non inducitur tempore.

De his vero episcopis, qui per parochias suas crudeliter desæuiunt, sic est statutum in tertio concilio Toletano, cap. 20.

¶ Vltra morem antiquum à parochianis presbyteris episcopi nil exigant. C. VI.

Iuo, p. 3. c. 137

1. Pet. 5.

QVia cognouimus episcopos per parochias suas non sacerdotaliter, sed crudeliter desæuire, & dum scriptum sit: [Forma estote gregi, neque vt dominantes in clero;] exactiones diœcesi suæ, vel damna infligant: Ideo cêsemus (excepto quod veterum [a] côstitutiones à parochijs habere iubent episcopos) vt alia, quæ illis hucusque præsumpta [b] sunt, denegentur; hoc est, neque in angarijs presbyteri, aut diaconi, neque in aliquibus fatigentur indictionibus: ne videamur in ecclesia Dei exactores potius, quâ Dei pontifices nominari. Hi vero clerici, tam locales, quàm diœcesani, qui se ab episcopo grauari cognouerint, querelas suas ad metropolitanum deferre non differant, & metropolitanus non moretur eiusmodi præsumptiones coercere. †

† al. districte coercere

Item ex concilio Cabilonensi 2. c. 14.

¶ A parochianis stipendia non nisi cum charitate episcopi exigant. C. VII.

CAuendum est, ne cum episcopi parochias suas peragrant, quamdam damnosam erga subditos, [c] seu erga socios [d] tyrannidem exerceant, nec (quod absit) cum charitate, sed cum quadam iudiciaria inuectione † stipendia ab eis exigant. Obseruandum etiam modis omnibus, vt si quando eis peragrandæ parochiæ necessitas incumbit; in confirmandis hominibus, in inquirendis rebus emendatione dignis, in prædicatione verbi Dei, in lucris animarum potius, quam in deprædandis, & spoliandis hominibus, & scandalizandis fratribus operam dent. Et si quando eis ad peragendum ministerium suum à fratribus, aut subditis aliquid accipiendum est, hoc summopere obseruare debent, ne quem scandalizent, [e] aut grauent. Tanta ergo in hac re discretio tenenda est, vt & verbi Dei prædicator, vbi proprij sumptus [f] desunt, à fratribus accipiat, &

† al. inuentione

1 Sub. cum aliquali titulo. quod dic, vt not. extra de præscrip. si diligêti. in gl. ex hoc uidetur. Arc.

Possessio sine câ possidendi non sufficit ad præscriptionem.

QVia.] CASVS. Quidam episcopus visitando parochias suas in clericos crudeliter sæuiebant eos angarijs & indictionibus fatigando. super hoc vero facta querimonia in concilio Toletano constitutum est, vt de cetero talia non faciant, & quę hactenus præsumpta sunt, in futurum denegentur. si vero contra hoc venire præsumpserint, apud metropolitanum clerici conquerantur: qui sine mora præsumptiones debet remouere. [Angarijs.] Angariæ sunt onera quæ personis imponuntur: perangariæ possessionibus. [Indictionibus.] idest illicitis exactionibus vel conditionibus.

a ¶ Quod veterum.] nihil ergo potest episcopus petere ab aliquo, nisi ostendat per canones illud sibi debitum, 1 vt 9. q. 3. conquestus. 18. q. 2. c. 1.

b ¶ Præsumpta.] No. ꝙ longinqua vsurpatio non fa-

A Ar. côtra ad hoc 25. q. 2. ampu tato. Ar. ad hoc s. 16. q. 1. nulli episcoporû. vbi de hoc. Arch.

CAuendum.] CASVS. Quidam episcopi dum visitarêt ecclesias suas, siue parochias pro côfirmâdis pueris, & pro delictis corrigendis: intendebant potius dominationi & spoliationi, quàm lucris animarum. & in stipendijs exigendis sacerdotes scandalizabant. quare Cabilonense côcilium statuit vt de cetero episcopi non faciant hoc: sed si proprij sumptus desint eis, à clericis cû charitate accipiant: nec grauent aliquê vel scandalizent. & hoc probat auctoritate Apostoli.

c ¶ Subditos.] scilicet laicos.

d ¶ Socios.] Hic dicuntur clerici socij episcopi, alibi fratres, vt 95. dist. olim, & 8. q. 1. quid autem.

e ¶ Scâdalizent.] exigêdo vltra licitû, vt 11. q. 3. nolite.

f ¶ Sumptus.] videtur ergo ꝙ si habet sumptus vnde possit

¶ De hac materia no. etiam 16. q. 3. dilecto. Arch.

possit expendere, non debet alios grauare. nam potius videntur hæc peti ex gratia quam de iure, vt extra de cen. cum Apostolus. & ea quæ domi consueuit expendere, bebet expendere cũ est in via, 1 vt in Auth. de man. prin. §. illud. colla. 3 & in Authen. vt iud. sine quoquo suffragio. §. nulli. col. 2. Sed non est ita, vt extra de si mon. cũ sit Romana. in parte decisa.

bet semitutem adaquandi certum numerum pecorũ: si plus ducis ad aquam quàm debeas, superflua possũt à domino remoueri, vt ff. de aqua quot. & asti. l. 1. §. Trebatius. Item si causa proprij commodi venit ad ecclesiam, de proprio viuat, vt C. de sta. & ima. l. ult. Hęc

item fratres, illius potentia non grauentur, exemplo apostoli Pauli; qui, ne quem grauaret, arte & manibus victum quærebat. *2. Thess. 3.*

Item ex concilio Toletano septimo, c. 4.

¶ Vltra duos solidos à parochianis ecclesiis episcopus non præsumat accipere. C. VIII.

INter cetera denique, quæ communi consensu nos conferre competenter oportuit, querimonias etiã parochialium † presbyterorum Galliæ α prouinciæ solertissime discernere decuit, quas contra pontificum suorum rapacitates necessitas, vt comperimus, tandem compulit in publicum examen deferri. Hi enim pontifices, vt euidens inquisitio patefecit, indiscreto moderamine parochianas † ecclesias prægrauantes, dum in exactionibus superflui † frequenter existunt, pene vsque ad exinanitionẽ extremę virtutis quasdam basilicas perduxisse probantur. Ne ergo fiat de cetero, quod constat hactenus inordinate prȩsumptum; non amplius quàm duos solidos vnusquisque episcoporum præfatæ prouinciæ per singulas diœcesis suæ basilicas iuxta synodum Bracharensem annua illatione sibi expetat inferri: monasteriorum [a] tamen basilicis ab hac solutionis † [b] pensione seiunctis. ¶ Cum vero episcopus diœcesim visitat, nulli præ multitudine onerosus existat, nec vmquam quinquagenarium [c] β numerus euectionis excedat, aut amplius, quàm vna die per vnamquamque basilicam remorandi licentiam habeat. Quicunque vero pontificum eorumdem aliter, quàm decernimus, agẽdum prȩsumpserit, correptioni proculdubio canonum subiacebit, tanquam constitutorum synodalium transgressor, & priscorum patrum edictorum † corruptor.

† *parochianorum*
Ans. l. 7. c. 196.
† *al parochitanas*
† *al. superflui frequentes*
3. ca. placuit.
† *al solutione pensionis*
Burc. l. 1. c. 85
Iuo. p. 5. c. 192.
† *al. edicti*

INter cetera.] CASVS Episcopi Galliæ cum visitabant parochias suas, lauas rapacitates in suos subditos exercebant, centum vel ducẽtas equitaturas secũ ducẽdo: & ab eis vltra duos solidos pro cathedratico, & prandia nimis magna exigebant: & in ecclesia per duos vel p plures dies morabantur, ita q̃ ecclesias vsque ad exinanitionem perducebãt: & ideo statuit concilium Toletanum, ne vltra duos solidos exigant pro cathedratico, à quo monasteria sunt exempta. & ultra quinquaginta equitaturas non ducant: nec amplius quã una die in basilica morentur. episcopus vero qui contra hoc fecerit, correptioni canonum subiacebit.

a [b] Monasteriorum.] j. 16. q. 2. cap. 1. & 2. contra. j. 16. quæst. 1. cum pro vtilitate. j. quæst. 2. quam sit. & c. seruitium contra.

b ¶ Solutionis.] Ipsa enim monasteria à lege diœcesana sunt exempta, vt hic, & 16. q. 1. cum pro utilitate. & 18. q. 2. quàm sit. sed eorum capellæ non, vt extra de capel mona. c. vlt. & penul. & extra de præbendis, de monachis.

c ¶ Quinquagenarium.] Hodie numerus singulorũ in euectionibus est taxatus, vt extra de censi. cũ Apostolus. nec numerus ibi taxatus recipiendus est si ecclesia grauetur, vt ibidem dicitur. & extra de excess. præl. cum ad quorundam extra de pœnis. c. pe. illos ergo q̃ superflui sunt potest remouere sacerdos; 2 quia si ha-

1 Sed Gof. putat cõtra. quia & in ciuitate manens, & uisitãs potest exigere pro curationes. extra de cẽ sib. uenerabili. Auth.

Monasteria sunt exempta à lege diœcesana.

Visitans sit contentus euectionibus à iure taxatis.

2 Etiam & episcopum põt remouere. ar. ff. de aq quo. & asti. l. 1. §. item quę ritur. Arch.

α ¶ Galliæ.] *In concilijs impressis, & aliquot Gratiani exemplaribus legitur,* Galliciæ. *In alijs autem & emendatioribus, atque in codice conciliorum Lucensi regio habetur,* Gallicanæ prouinciæ. *Nam eo tempore archiepiscopus Narbonensis, & eius prouinciæ episcopi ad synodos Toletanas conueniebant; quod ex subscriptionibus Toletani tertij apparet. In eo enim Nigetius Narbonensis metropolitanus, Sergius episcopus Carcassonensis, & Nebridius episcopus Agathensis, & procuratores Magalonensis & Nemausensis episcoporum subscribunt. Eiusdem quoque metropolitani, & ipsius prouinciæ episcoporum subscriptiones in quarto & sexto Toletanis concilijs impressis leguntur, vt illæ, quæ in manuscriptis habentur, omittantur.*

β ¶ Quinquagenarium.] *In varijs editionibus huius concilij legitur,* quinarium. *Verum in codice Lucensi regio, uno Vaticano, & altero Bibliothecæ Dominicanæ manuscriptis, & vetustis exemplaribus Gratiani, & Burchardo, & Iuone est,* quinquagenariũ. *Et hanc lectionem secutus est Innocentius iij. in concilio Lateranensi, c. cum Apostolus. extra de censi & exact.*

Item Gregorius episcopis Siciliæ, lib. 11. epist. 20.

Hæc allegatio forte hodie nõ tenet: quia si aliquis fue rit ĩ.vires grauatus, alij vicini sacerdotes tenentur cõ ferre, vt dixi ĩ ca. illud. & extra de cens. procurationes.

Relatum.] CASVS. Episcopi Siciliæ graues & onerosi erant ecclesijs suis, cũ eas visitabant. tandem mediante

omnia seruentur, nec subiectis suis graues in aliquo existant.

a ¶Summa.] ĩ.ea.q.1.relata.ar.ꝙ pactio interuenire põt in spiritualibus, 1 vt hic, & 12.q.2. Eleutherius. 18.q.2.c.quicumque. extra de deci. ex multiplici. quãdoque enim prohibetur transigi uel pacisci. si tamẽ fiat auctoritate iudicis, tenet, vt extra de præb. nisi. ff. de his, qui no. in fa. furti. §. pactus. ff. de trãsactio. cum hi. §. si cui. Sed quare recipitur pecunia pro actu consecrandi, ut hic dicitur, & extra de simo. cum sit Romana. & nõ pro actu baptizãdi? ideo dico ne aliqui ꝓpter paupertatem vel auaritiã se subtrahãt à baptismo, vt 1. q.1. baptizandis.

Pactio, an in spiritualibus interuenire possit.

1 Verũ est hoc, dũmodo sit licita, vt 18. q. 2. Eleutherius, secundum L. de hoc dixi 1. q. 2. quàm pio. de hoc not. 100. distin. in ca. Archid.

¶ Sacerdotes ab episcopis suis vltrã modum non grauentur. C. IX.

Relatum est nobis sanctæ memoriæ decessoris mei temporibus per seruum Dei diaconum, qui tunc ecclesiastici patrimonij curam gessit, fuisse depositum, vt sacerdotes per vniuersas vestras diœceses constituti, quoties ad cõsignandos infantes egredimini, vltra modum grauari minime debuissent. Summa [a] enim præfixa fuerat, vobis, vt audio, consentientibus, quæ ab eisdem sacerdotibus pro labore [b] clericorum [c] dari debuisset. Atque hoc, quod tunc placuit, sicut nunc dicitur, minime custoditur. Vnde fraternitatem vestram admoneo, vt subiectis vestris non graues studeatis existere.

Item Pelagius Crescônio illustri.

¶ Secundum loci mediocritatem episcopis conuiuia parentur. C. X.

Ans. l.6.c.171. Poly. l.4.ti.31.

Illud magnitudinem tuam minime volumus ignorare, quòd Syracusanæ ciuitatis episcopus inter alia, quæ in cautionum suarum pagina spopondit, hoc etiam specialiter sub interpositione pœnæ [d] legitime promisisse legitur; nũquam se à quolibet suæ diœcesis presbytero vltra duos solidos cathedratici nomine petiturum, nec per quamlibet aliam occasionem quidquam in eius se dispendio esse gesturum. Quod magnitudo tua, non solum à prædicto episcopo, sed de omnium episcoporum Siciliæ personis competenti solicitudine custodire non desinat; nec ipsa quoque prandia enormia fieri, sed secundum mediocritatem vniuscuiusque loci episcopo ad consignationem venienti susceptionis præparari conuiuium: quia nec eo prætextu pauperibus incuti damna volumus, aut qualibet ratione permittimus.

b ¶ Pro labore. ĩ. 1. q.2.cap.vlt. ĩ.12.q.2. charitatem.

c ¶ Clericorum.] qui laborant cum episcopo in visitatione.

Illud.] CASVS. Syracusanæ ciuitatis episcopus cum à Papa ordinabatur, sub interpositione legitimæ pœnæ promisit specialiter quòd ab aliquo clerico suæ diœcesis vltra duos solidos pro cathedratico nihil esset petiturus. Præcepit ergo Greg. Cresconio illustri, vt faciat hoc obseruari, nõ solum ab episcopo Syracusanæ ciuitatis, sed etiã ab omnibus alijs Siciliæ episcopis: nec ipsa prandia enormia fieri sinat: sed secundũ mediocritatem cuiuscumque loci visitanti episcopo ea faciat ꝑparari: ne sub hoc prætextu damna pauperibus inferantur.

d ¶ Pœnæ.] No. ꝙ aliquis sub pœna põt obligari in spiritualib. vt 23. dist. quamquã. 16. q.1. statuimus. 1. q. vlti. quoties.

CAVSA XI.

Clericvs aduersus clericum quæstionem de prædiis agitauit, quem ad ciuilem iudicem producere voluit: reus non nisi ante iudicem ecclesiasticum stare volebat: actor vero potentia ciuilis iudicis illum à possessione sua deiecit. Quo audito episcopus eum ab officio suspendit: ille contempta episcopi sententia officium suum

Clericvs. CASVS. In superiori causa ostensum est, quòd ecclesiæ cum omnibus suis possessionibus ad dispositionem pertinẽt episcoporum, sed quia posset aliquis dubitare sub quo iudice clerici debeant conueniri: sub ecclesiastico scilicet, an sub sæculari. ideo Grat. hanc 11. causam subnectit, in qua ostendit

mediante legato antecessoris Greg. qui in Sicilia ecclesiasticum patrimonium gubernabat, facta est compositio inter episcopos & clericos, vt certa summa daretur episcopis quolibet anno cum ecclesias uisitarent: quã quia episcopi non seruabant, præcepit Gregorius, vt

administrauit. Hoc comperto episcopus, sine spe restitutionis in eum sententiam dedit.

1 *Hic primum quaeritur, vtrum clericus ante ciuilem iudicem sit producendus.*

2 *Secundo, si producendus non est, an haec culpa sit digna suspensione.*

3 *Tertio, si digna non fuerit, an contemptorem sententiae sui episcopi irreparabiliter oporteat deponi.*

QVAESTIO PRIMA.

QVOD clericus[a] *apud saeculares iudices accusandus non sit, Caius Papa episto. ad Felicem episcopum, cap. secundo, scribit dicens.*

¶Apud saecularem iudicem nullus clericus conueniatur. C. I.

NEmo vmquam episcopum apud iudicem saecularem, aut alios † clericos accusare praesumat.

† *al. reliquos*

PALEA. C. II.

NVllus iudicum, neque presbyterum, neque diaconum, aut clericum vllum, aut iuniores † ecclesiae, sine licentia † pontificis per se distringat, aut condemnare praesumat. Quod si fecerit, ab ecclesia, cui iniuriam irrogare dignoscitur, tamdiu sit sequestratus, quousque reatum suum agnoscat, & emendet.

Extra de foro compet. c. 2. Capi. l. 6. c. 154 & l. 7. c. 139. Burc. l. 16. c. 22

† *al. minores* † *al. scientia*] *al. permissu*

¶ *Apud Burchardum, & in aliquot Gratiani codicibus ex ijs, qui hanc paleam habent, & in Decretalibus ti. de foro compe. c. 2. citatur ex concilio Parisiensi, cap. 10. Verum in concilio Rhemensi Trosleiano, c. 6. refertur ex capitularibus; in quibus habetur bis, idest lib. 6. c. 154. & lib. 7. cap. 139. Simile quid legitur in concilio Aurelianensi 4 c. 20. & Antisiodorensi, c. 43.*

Item Marcellinus Papa, epist. 2.

Et in côc. Aurelian. 3. c. 31.

dit clericos sub ecclesiastico iudice esse conueniendos: quod vt competentius ostendat, thema proponit: de quo tres elicit quaestiones.

QVOD clericus.] Haec q. diuiditur in tres partes. In prima probat per 24. auctoritates, quod episcopus & quilibet clericus per clericos est iudicandus, & nô per laicos, nisi forsan esset incorrigibilis: quia actor debet sequi forum rei. Secunda ibi, [His ita.] Tertia ibi, [Econtra] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur prima quaestio, qua quaeritur, an clericus ante ciuilem iudicê sit producendus. Et distinguas, quod causarum alia est criminalis, alia ciuilis, alia spiritualis. Criminalis est, vbi de crimine agitur. Ciuilis, vbi de possessionibus & pecunia agitur. Spiritualis, vbi tractatur de rebus spiritualibus, scilicet de electione, de decimis & primitijs, & de iu. pat. & de vsuris. In quibus omnibus causis numquam clericus debet conueniri sub iudice, nisi sub iudice ecclesiastico, vt ĩ. ca. nullus episcopus, & c. clericum. nisi in causa feudi, vt ext. de iud. ceterum. & nisi sit incorrigibilis, vt dist. 17. non licuit. & in causa recôuentionis, vt s. 3. q. 8. cuius in agêdo. & nisi Papa delegaret causam spiritualem, uel aliam laico, vt s. 10. q. 3. illud. Laicus vero sub iudice saeculari debet conueniri, vt ĩ. ca. experiêtiae, nisi in sex casibus. Vel si conueniat episcopum super rebus spiritualibus, vt extra de deci. quoniam. & 35. q. 6. episcopus. Vel si conueniatur laicus de crimine ecclesiastico, vt ĩ. ca. si quis cum clerico. & 6. q. 2. c. 1. Vel nisi sint rusticae ecclesiae, vt 89. dist. indicatum. Vel si iudex saecularis est negligens, vt 23. q. 5. administratores. & q. 2. dominus noster. Vel nisi sit raptor rerum ecclesiae, vt extra de foro compet. cum sit generale. Vel si suspectus fuerit iudex saecularis, vel si habetur querela contra episcopum, vt in Authen. vt diffe. iudi. coll. 11. §. 1. & 2. Et procedit hoc ordine in hac quaestione. primo probat, quòd clerici non sunt conueniendi coram iudice saeculari, vsque ad [§ Cum ergo his.] Deinde probat contrarium, scilicet quod in ciuili causa coram saeculari iudice sunt conueniendi, in criminali coram ecclesiastico: quod allegando dicit. Tandem dat solutionem in §. [quia ergo.] in fine. Primum ergo cap. huius quaest. planum est.

1 gs

a ¶Quod clericus.] causarum alia ecclesiastica, alia saecularis. Ecclesiasticarum alia spiritualis, alia criminalis, alia ciuilis. Spiritualis, est vbi agitur de decimis vel matrimonijs. Criminalis vbi agitur de crimine ecclesiastico, scilicet haeresis vel usurarum; cuius examinatio spectat ad iudicem ecclesiasticum, vt ĩ. e. si quis cû clerico. & 6 q. 2. §. 1. Alia est ciuilis siue pecuniaria, vbi agitur de rebus temporalibus. arg. ad hanc dist 16. q 1. frater. Item saecularium alia est ciuilis, alia est criminalis. In his omnibus numquam côuenitur clericus, nisi sub ecclesiastico iudice, vt ĩ. ead nullus episcopus. nisi in tribus casibus, vt in causa feudi. vt extra de iud. cetérum. & nisi sit incorrigibilis, vt 17. dist. nec licuit. Item & in causa reconuentionis. 3. q 8. cuius in agendo. Alios casus posui ĩ. e. clericum nullus. Similiter nec laicus potest conueniri sub ecclesiastico iudice nisi in casibus v. vt si côueniat ipsum super rebus spiritualibus. vt extra de iud. c. 2. & 3. Vel nisi rusticae ecclesiae conueniantur, vt 89. dist indicatum. extra de app. si duobus. Vel vbi aliquis rapuerit res ecclesiae: tunc potius ex consuetudine quam de iure conuenitur sub clerico. extra de foro comp. cû sit & c. si clericus. Itê si iudex laicus est negligens. extra de fo. côp. ex tras. sm. ssa & 23. q. 5. adminis-

Causa est duplex.

Causa saecularis est duplex.

Laicus non conuenitur coram iudice ecclesiastico nisi in quinque casibus.

administratores. Vel si suspectus fuerit iudex secularis. Vel si haberetur querela ɔ ipsum, pōt adiri ecclesiasticus iudex, vt in Auth. vt dif. iud. col. 9 § 1. & 2. & §. pe. Non tñ pp negligētiā ecclesiastici iudicis clericus pōt cōueniri corā laico iudice, ut ext. de iud. qualiter. in fi. Cleri- priuilegio uxor & filius quo clericus, ut C. de episc. & cler. l. 1. & 2. sed illa, quæ non est legitima uxor, non sortitur forum à persona uiri. ff. ad muni. de iure. §. ult. Ioan. quod dicit de coniugato, falsum est, ut extra de cler. coniug. Ioannes. & forte idem est in deposito, cū sit exauctoratus, ut 50 dist. accedens. B.

¶ De eodem. C. III.

Ans. l. 3. c. 22. Pan. l. 4. c. 31. † al. seculare iudicium 2. q. 7. laico.

j CLericum[a] cuiuslibet ordinis absque pontificis[b] sui permissu nullus præsumat ad secularem † iudicē attrahere: nec laico quemlibet clericum liceat accusare.

a ¶ Clericum.] *In epistola Marcellini secunda, & concilio Aurelianensi 3. vbi hoc repetitur, & in Pannormia sic legitur,* Clericus cuiuslibet ordinis absque Pontificis sui permissu nullum præsumat, &c. *Verum ob glossas, & citationes doctorum nihil est mutatum.*

Item ex Nicano concilio.

¶ *In concilio Nicano hodie canon hic non habetur: sed fuisse olim plures canones illius concilij supra dist.* 16. *c.* septuaginta. *est adnotatum. Quorum partem refert Iulius in rescripto contra Orientales. vbi numero 34. habetur hoc caput: & ex eo citatur in Polycarpo.*

¶ Ab eis quisque iudicandus est, quos sibi iudices elegerit. C. IIII.

Poly. l. 5. t. 4. Pan. l. 4. c. 109.

IVdices autem alij esse non debent, quàm quos ipse, qui impetitur,[c] elegerit; aut quos suo cum consensu hæc sancta sedes, aut eius primates[d] auctoritate huius sanctæ sedis delegauerint.

Item Valentinianus, Theodosius, & Archadius Imppp.

¶ Ad sæcularia iudicia nullus clericus est pertrahendus. C. V.

In cod. Theo. lib. 16. tit. de episc. aud. c. vl. Ans. l. 3. c. 109. Poly. l. 1. ti. 19. 12 q. 1. futurā. & 11. q. 1. sacerdotibus. Hist. ecclesia. lib. 10. c. 2. Ruffino authore. † al. quia Dei solius iudicio reseruamini

COntinua lege sancimus, vt nullus episcoporum, vel eorum, qui ecclesiæ necessitatibus seruiūt, ad iudicia, siue ordinariorum,[e] siue extraordinariorum iudicum pertrahatur. Habent illi suos iudices; nec quidquam his, publicis est commune cum legibus.[f] *Item.* ¶ Constantinus Imperator præsidens *a* in sancta synodo, quæ apud Nicæam congregata erat, cum querelam quorumdam conspiceret coram se delatam: ait. Vos à nemine diiudicari potestis, quia ad † Dei[g] solius iudicium reseruamini.

a ¶ Præsidens.] *quàm humiliter ibi se gesserit Constantinus, docent Eusebius 2. lib. de vita ipsius, c. 10. Socrates l. 1. c. 5. Theodoretus l. 1. c. 7.*

b ¶ Absque Pontificis.] Hodie nec cum consensu epi potest, vt extra de fo. compet. si diligenti. aliàs ab officio suspenditur, vt 3. q. 6. non liceat. præterea causam perdit, vt j. ea. inolita. & c. placuit.

IVdices.] CASVS. Reus & actor contendebant de iudicibus eligendis. quæsitum est in Niceno concilio, ad cuius petitionem debēt dari. Et respondet ꝙ illi iudices debent dari quos reus elegerit. supple, cum consensu alterius partis, vel illi quos sedes Apostolica, vel eius primates delegauerint.

c ¶ Qui impetitur.] Arg. iudices esse dandos ad arbitriū rei, vt hic, & 15. q. 7. si autē. & 3. q. 6. peregrina. & 4 q. 5. quilquis. Sed contra. ff. de iud. obseruandum. vbi dicitur, ꝙ ille iudex non est dandus, quē altera pars nominatim petit. Sed potes ibi illud, altera, intelligere de actore, nō de reo. 3 Vel dic, si non possunt concordare actor & reus, tunc dabuntur secūdum petitioné rei, vel supple in omnibus istis istud, & actoris. Vel dic, ꝙ hoc c. loquitur in criminali causa. tūc enim ex pluribus episcopis pōt eligere reus quem vult, vt 3. quæst. 8. accusatores.

Iudex an possit dari ad arbitrium rei.

3 Huic solutioni ob. extra d of. dele. cū R. vbi eligit actor.

1 Cum adhuc habeat characterē. ar. 32. q. 7. licite.

2 Idem dicit hic La. cuius fuit maior pars huius glo. & hoc dicit motus canone eodem, l. indicatum.

Vxor sequtur forum viri.

CLericum.] CASVS. Duo in hoc c. prohibentur: scilicet vt nullus clericum ad iudicem sæcularem trahat, maxime sine consensu sui episcopi. Item ꝙ nulli laico liceat clericum accusare.

a ¶ Clericum.] etiam depositū, 1 vt 81. dist. dictum. Nec etiam coniugatum. 32. dist. si qui vero. Nec obstat extra de aposta. c. 1. quia ibi loquitur cum talis non vult gaudere priuilegio clericali: quia forte sit maritus viduæ: nam tunc perdit priuilegium, vt 84. dist. quisquis clericus. Idem dico de seruiētibus, 2 & mancipijs clericorum, vt 89. dist. indicatum. & idem priuilegium habet familia quod dñs, vt extra de iudæ. ad liberandam. quia libertus forum patroni sequitur. ff. ad munic. assumptio 12. q. 2. ecclesiarum seruos. Item uxores clericorum: quia sortitur forum vxor ex persona uiri, ut ff. de iurisd. omn. iud. cum quædam. & eodem gaudet

d ¶ Primates.] idest, episcopi, qui concilium celebrant auctoritate Papæ. 4

COntinua.] CASVS. Valētinianus, Theodosius, & Archadius cōstituerunt hac lege præsente, vt nec episcopus, nec clericus protrahatur ad iudicem sæcularem ordinarium uel delegatum. Similiter Constantinus Imperator præsidens in Nicæna synodo, cum quidam coram eo de clericis conquererentur, ait clericos à nullo laico, sed ab ecclesia iudicandos.

e ¶ Ordinariorum.] idest, ad ordinarios, vel delegatos ab Imperatore.

f ¶ Cum legibus.] quæ dicunt clericum posse trahi ad ciuilem iudicem. vt j. ea. si quis cum clerico.

g ¶ Quia ad Dei.] i. clericorum, qui dij appellantur, vt j. ea. sacerdotibus.

4 Vnde nō intelligas Ihoc demōstrare Nicænam synodum: illa enim non habuit primates: vel cū dicitur, hęc sancta sedes, intelligitur de sede Romana. Arch.

nullus

[*Item ex concilio Matisconensi primo, c.8.*]

¶ [De eodem.] PALEA. C. VI.

ij NVllus clericus alium clericum ad iudicem sæcularem accusare, aut ad causam dicendã trahere quocumque modo præsumat: sed omne negotium clericorũ, aut [a] in episcopi sui, aut presbyterorum cum archidiaconi præsentia finiatur. Quòd si quis clericus hoc adimplere distulerit; si minor fuerit, vno minus de quadraginta ictus † accipiat: si vero honoratior, triginta dierum inclusione mulctetur. Burc.l.16.c.21. †*al. ictibus*

[a] ¶ Aut in episcopi sui.] *In concilio Matisconensi legitur*, aut in episcopi sui, aut in presbyteri, aut in archidiaconi præsentia finiatur. *verum in prima collectione Decretalium Bernardi, ti. de foro competenti, c. 2. caput hoc refertur eodem modo atque in hac palea.*

Item Marcellinus [b] *epistola secunda, ad episcopos orientales.*

[b] ¶ Item Marcellinus.] *In vulgatis citabatur ex Bonifacio ad episcopos Galliæ, sed in aliquot vetustis legitur,* Marcel. *Est enim hoc caput in secũda epistola Marcellini, & ipsi tribuit Iuo: sequens autem est, quod in vetustis Gratiani exemplaribus, & à Burchardo, & Iuone citatur ex Bonifacio ad episcopos Galliæ, vt ibi etiam dicetur.*

¶ De eodem. PALEA. C. VII.

QVæcumque contentiones inter Christianos ortæ fuerint, ad ecclesiam deferantur, & ab ecclesiasticis viris terminentur. Et si [a] obedire noluerint, quousque obediant, à liminibus ecclesiæ excludantur. Burc.l.3.c.139 Iuo.p.3.c.205.

[a] ¶ Et si obedire.] *Hinc vsque ad finem non leguntur in ipsa epistola; sunt tamen apud Burchardum & Iuonem.*

Item Bonifacius ad episcopos Galliæ.

¶ *Hoc adscribebatur Marcello: sed, vt dictum est in proxima superiore notatione, in vetustis codicibus Gratiani, & apud Burchardum, & Iuonem parte 5. c. 278. tribuitur Bonifacio: & sic est mutatum. Fere eadem habentur apud Iulianum antecessorem nouell. 123. c. 10. quod in alijs, quæ nomine Bonifacij citantur, solet euenire. Et Iuo eadem parte, c. 369. hoc ipsum caput citat ex libro constitutionum, additis nonnullis verbis, quæ sunt apud Iulianum.*

¶ Neque pro ciuili, neque pro criminali causa episcopus apud ciuilem iudicem producatur. C. VIII.

iij NVllus episcopus neque pro ciuili, neque pro criminali causa apud quẽuis iudicem siue ciuilem, siue militarem producatur, vel exhibeatur. [a] Magistratus enim, qui hoc iubere ausus fuerit, amissionis cinguli [b] condemnatione plectetur. Authẽ. nullus episcopus. cod. de episcopis, & clericis. Burc l.1. c.168. Iuo. p.5. c.278. & 369.

Item Siluester Papa in synodo Romana, c.14.

¶ Quilibet clericus non est in publico examinandus. C. IX.

TEstimonium clerici aduersus laicum nemo recipiat: [c] nemo enim †clericum quemlibet in publico [d] examinare præsumat, nisi in ecclesia. Burc l.2. c.204 Iuo. p.6. c.278. Pann. l.4. c.89. †*al. etiam*

¶ *In Synodo Romana sub Syluestro, c.14. & in Pannormia legitur eodem modo atque apud Gratianum, ac propterea nihil est mutatum. Verum in epilogo eiusdem concilij habetur,* Testimonium laici aduersus clericum nemo recipiat. *Et eodem modo legitur in capitulis Hadriani, c.72. in concilio Triburiensi, c.4. & ex ipso apud Burch. & Iuonem.*

NVllus eps.] CASVS. Statuit Bonifacius Papa, vt nullus eps producatur in ciuili vel criminali causa ad ciuilem iudicem vel militarem. si vero iudex hoc iubere audeat, amittet omnia bona sua, & à dignitate repelletur siue deponetur. Quæ autem sequuntur, plana sunt vsque ibi. [Episcopus non flagitetur. [Honore.] i. iure prętorio: vel honore iudicis, vel litigatoris. [Excepta.] idest, priuilegiata, vel excepta ab hac necessitate per leges.

[a] ¶ Vel exhibeatur.] Sed numquid tenetur venire, & allegare forum, vt extra de app cum parati? nõ: quia citatio nulla ẽ. Nam vbi quis citari non potest vel ratione personæ, vel ratione temporis vel causæ: non tenetur venire, vt notaui 3.q.2. si episcopus. & q.1. c. 2. & ff. de fer. l. 1. *Citatio nulla nõ arctat citatum.*

[b] ¶ Cinguli.] Nota ꝙ ecclesiasticus iudex priuat etiam laicum sua dignitate, vt 32. quæst. 5. præceptum. in fi.

[c] TEstimonium.] ¶ Recipiat.] In causa criminali, vt extra de testi. de cetero.

[d] ¶ In publico.] sci licet foro † sæculari: ne sit contra distin.23. c. illud. 7.15. q.5. c.1. *Præcipue, cũ ista c. de se expurgãte loquantur, hæc autem de teste loquuntur. Arch.*

[e] ¶ Nec

a ¶ Nec honore.] idest, iure prætorio.
b ¶ Ad testimonium.] à iudice sæculari.
c ¶ Excepta.] ab hac necessitate.
d ¶ Iureiurando.] Hæc sunt verba Gratiani: nec dicit verum, nam episcopi bene tenentur iurare, vt 2.q.4. nullam.

de suis ministris ad episcopum, vt propositis sacrosanctis Euangelijs dicat veritatem prout nouerit secundum quòd decet sacerdotes. Et à principio vsque ibi, [Sed iudex.] verba sunt Gratiani: qui credidit ꝙ episcopus non debet iurare. sed certe iurat, sed librũ non tangit manibus: sed manibus extensis su per librũ iurat; sicut feci fieri in causa patriarchæ Gradeñ. & episcopi Venetorũ, qui iurauerunt de veritate dicẽda: in qua assessor fui.

Item codicis libro primo, titulo de episcopis & clericis. Imperator Theodosius: [Nec honore, a *nec legibus episcopus ad testimonium dicendum flagitetur.]* ¶ *Item dixit. Episcopum ad testimonium* b *dicendum admitti non decet. Nam & persona dehonoratur,* † *& dignitas sacerdotis excepta* † c *confundetur.]*

Tit.3 l.7. & in cod. Teodo. libro 11. tit. 39. Ibidem.

† al. inhonoratur

† al. exempta

Nouella constitutio.

[Episcopus non flagitetur ad testimonium iureiurando, ꝯ d *sed Euangelijs tantum coram positis.]* ¶ *Item: [Sed iudex mittat* e *ad eum ex suis ministris vt propositis sacrosanctis Euangelijs, secundum quod decet sacerdotes, dicat quæ nouerit.]*

Nouel. 123. §. preterea nulli] apud Iulianũ nouel. 123. c. 9. Iuo, p. 5. c. 369. authen. sed iudex. cod. de episco. & cler.

d ¶ Iureiurando.] *Dictio hæc non est in nouella. Et verba græca, quæ ad hoc faciunt, sunt hæc:* οὐδὶ δὲ τῶν ἀρχόντων ἐξέσαι τὺς θεοφιλεστάτυς ἐπισκόπυς ἀναγκάζειν εἰς δικαστήριον παραγγέλεσθαι ἐπὶ τῷ νέμαι μαρτυρίαν, *idest,* Præterea nulli magistratui licebit Dei amantissimos episcopos cogere, vt perhibendi testimonij causa in ius prodeant.

e ¶ Iudex mittat.] Extra, de testi. qui testium. ff. de iureiur. ad personas.

Item Siluester in epilogo concilij Romani.

¶ Clericus ad ciuilem iudicem clericum perducens anathema sit. C. X.

SI quis clericus accusans clericum in curiam introierit, anathema sit.

Subaudiendum est, si publicorum iudiciorum cognitionem petierit: episcopale namque iudicium nihil obest ab Imperatore postulare.

Vnde in Carthaginensi concilio octauo legitur.

In Mileuitano c.19. & in Afr. c.71.

¶ *In antiquis etiam codicibus citatur Carthaginense octauum, quo nomine videtur significari concilium Mileuitanum, in quo caput hoc extat c.19.*

¶ Proprio priuetur honore publici iudicij cognitionem ab Imperatore postulans. C. XI.

PLacuit, vt quicumque ab Imperatore cognitionem publicorum iudiciorum petierit, f honore proprio priuetur. Si autem episcopale g iudicium ab Imperatore postulauerit, nihil ei obsit.

Sic & sequentes h *auctoritates intelligendæ sunt, quibus clericorum causas non nisi clerici cognoscere iubentur.*

Vnde Gelasius Papa scribit Ezechiæ † *comiti.*

† al. Zeia

¶ A sæculari iudice clericus non est audiendus. C. XII.

CHristianis gratum semper debet esse quod ab eorum poscitur dignitate præstandum: quia Deo seruien-

Placuit.] CASVS. Dr hic, ꝙ si aliquis ingreditur ad Imperatorem vt ibi cõtra aliquem clericum causam tractet criminalem, deponi debet: si vero rogat Imperatorem vt scribat episcopo, ꝙ sibi iustitiam seruet, non punitur.

f ¶ Petierit.] ergo ex sola porrectione libelli perdit qs causam. & sic est contra. ff. de in ius vo. si libertus. & ff. rem ra. ha. l. amplius. vbi habes ꝙ non incidit in pœnam si desistat ab agendo. Sic ergo videtur ꝙ quandoque confugitur ad sæcularem iudicem propter desidiam ecclesiastici iudicis, vt 16.q.7. filius. sicut econuerso recurritur ad ecclesiasticum iudicẽ à sæculari, vt j. 23.q. vi. sæpe. & c. his. & c. si vobis. & extra de fo. comp. licet. & c. ex transmissa. sed nõ est hoc verum, vt extra de iudi. qualiter. in fine.

Quod pcedit nõ bene colligitur ex textu licet dicat, ꝙ priuetur honore: & secundum hoc nõ ob. quod sequitur.

Iudice ecclesiastico negligente non recurrit ad sæcularem.

g ¶ Episcopale.] in his quæ spectant ad iudicium Imperatoris, vt extra de fo. cõp. verum. Vel intellige ꝙ Imperator rogat episcopum cognoscere de causa.

SIC ET SEQVENTES. CASVS. Superiores auctoritates prohibent clericum ante iudicem sæcularem protrahendum, sic & sequentes auctoritates sunt intelligendæ.

Episcopus iurans non tenetur sacra tãgere.

nullam. & 3.q.9. hortamur. sed hoc est priuilegium eius, quod non tangit Euangelium, sed tantum à longe manus eleuat versus ipsum, videtur tamen ꝙ secundum canones tenetur tangere Euangelium, vt 1.q.7. quoties. Io. Quod non debeat tangere, hodie determinatur extra de iur. cal. c. vlt. B.

EPISCOPVS NON FLAGITETVR. CASVS. Statuit Iustinianus in hoc cap. vt iudex mittat aliquẽ

h ¶ Sic & sequentes.] idest sicut præmissæ auctoritates dicunt, ꝙ non nisi coram clericis sint conueniendi clerici, sic, &c.

CHristianis.] CASVS. Hoc c. & sequens de eadẽ materia loquũtur. Quidã manumisit duos seruos,

scilicet

scilicet Faustinianum & Siluestrum in pueritia sua. & eo viuente facti sunt clerici, post mortem cuius manumissoris Theodora & filij sui conabantur trahere illos ante iudicem sæcularem per archidiaconum Grumentinum, qui hoc à rege impetrauerat, vt in seruitutem redigerentur, tamen sibi legitimas, vt C. de fideicom. auth. amplius. & forte lex præualet in hoc casu huic canoni. Innoc. tamen idem dicit quod hic dicitur. extra de vo. & vo. redem. licet, in fi. vnde potest dici quòd canon iste corrigat authenticam.

tibus beneficium negare non conuenit. Siluester itaque atque Faustinianus, qui se à cunabulis clericos confitentur, à Theodora se opprimi per violentiam conqueruntur: quia dicunt se ingenuos, atque Deo auctore, pristinæ conditionis nexibus absolutos, in sortem deterrimæ iterum seruitutis addici, & per auctoritatem regiam contra leges publicas, cum clericali cingulo tenerentur adstricti, per archidiaconum vrbis Grumentinæ esse conuentos; cum constet eum, qui cęlestem [a] militem pulsat, non nisi eius forum debere sectari. Et ideo dilecte fili depenso salutationis affatu, supradictos clericos tibi commendo, vt si ad delegatorum iudicium, eorum aduersarij † venire contempserint, [b] sublimitatis tuæ tuitione vallentur: ne quid illis, aut surreptio, aut inimica legibus violentia necessitatis imponat: quia, qui iudicium refugit, [c] apparet eum de iustitia diffisum.

f ¶ In 7.ea. Siluester.

† al. aduersaria venire cōtempserit

Idem Crispino, & † Sabino episcopis.

† al. Crispo.

¶ Non nisi ad episcoporum iudicium clericus vocetur.

C. XIII.

Iuo, p. 6. c. 108.

Siluester, & Faustinianus ecclesiæ Grumentinæ clerici lacrimosa nobis insinuatione conquesti sunt, libertatem sibi domini sui benignitate concessam, hæredum eius oppressione pulsari, sibique in clericatus officio pene à cunabulis seruientibus, etiam manumissore viuente [d] in eodem actu nihilominus constitutis, diuinis ministerijs † impendere seruitium non licere, cum (si petitionem veritas subsequatur) contra patris, [e] & auctoris sui factum venientibus vt indignis, hæreditas legibus auferatur: nec eis liceat hæreditatem capientibus contra auctoris sui prosilire iudicium. Et ideo, fratres charissimi, quoniam se etiam ab archidiacono dictæ ecclesiæ queruntur oppressos, qui per eorum absentiam moderatoris iudicium promisit eos esse secuturos, calcatis omnibus [rationibus, † & contra leges diuinas, & publicas pulsatis forum suum putauit auferri; in vestro [f] iudicio, quisquis ille est, qui clericum lacessit, adueniat: vt ecclesiæ iura, quæ vetusti principes assidua sanctione firmauerunt, impetitis clericis non negentur.

† al. mysterijs

7. ea. Christianis.

† abest à multis.

Item Alexander omnibus orthodoxis per diuersas prouincias Christo Domino famulantibus, epist. 1. c. 1.

¶ Ante iudicem ciuilem sacerdotes non accusentur.

C. XIIII.

Poly. l. 1. tit. 3.

RElatum est ad huius sanctæ & Apostolicæ sedis apicem (cui summarum dispositiones causarum, & om-

super quo cum conquesti fuissent, præcepit Pa. Ezec. comiti in hoc cap. Christianis, vt si aduersarij eorum ad iudices delegatos à Papa venire contempserint, eos à violentia tueatur. [Depēso.] idest, transmissio. In c. sequenti delegant causam Crispino & Sabino episcopis, narrando eis totum factum, & pręcepit eis, vt citent ad suum iudiciū quisquis illos voluerit conuenire. [Per eorum absentiam.] i. dum essent absentes. [Moderatoris.] idest, iudicis sæcularis. Promisit iste archidiaconus quod ipsi starent iudicio sæculari. [Calcatis.] i. spreto iure ecclesiastico & humano.

a ¶ Cęlestē militē.] clerici enim milites Christi sunt. 23. q. vlt. reprehensibile.

a Vel ecclesiæ 50. dist. clericum.

b ¶ Cōtempserint.] si non veniunt ad iudicium isti actores, in optione rei est an velit vt circumducatur edictum, vel quod admittantur probationes suæ sed iudex auditis probationibus suis non pronunciabit eum liberum, sed seruum illius non esse, nisi euidentissimas probationes habeat, vt ff. de lib. cau. diui fratres. vel iudex potest imponere actoribus perpetuum silentiū. C. de inge. ma. l. diffamari.

b Quibus se probarēt ingenuos. ff. de libe. cau. ordinata. secundū Lau.

c ¶ Refugit.] sic 74. distin. honoratus. & 3. q. 9. decreuimus.

d Siluester.] ¶ Viuēte.] hoc multum facit pro eis cū pater eos non reuocauit, vt filij non possint reuocare, vt ff. de probat. Procula.

e ¶ Patris.] secundum legem antiquam hæres qui nō adimplebat voluntatem defuncti, omni successione priuabatur. C de fideic. l. vl. hodie autem hoc tenet in extraneo hærede; sed si filius institutus hæres non implet voluntatem defuncti, priuatur successione, relicta

Hæres non adimplens defuncti volūtatē, qualiter punit.

f ¶ In vestro.] auctoritate enim episcopi voluntas defunctorum mandatur executioni. extra de testamen. si hęredes.

RElatum.] CASVS. Apostolus præcepit causas Christianorū ad ecclesias deferri. sed relatum fuit ad Apostolicam sedem, quod quidā æmuli Christi, & insidiatores

g Vbi de hoc. & intelligunt quidā hoc tantum in relictis ad pias causas, vt patet in eo quod legi. & no. extra eo. ti c. tua. versic. cum igitur. & c. nos quidē. in fi. Arch.

tot eos ecclesiæ sacerdotes apud sæculares iudices accusabant: quare etiam Papa scripsit omnibus Christianis, quòd tales accusatores præuaricantur in Deum, & non obediunt præceptis eius.

a ¶ Christianorum.] hoc obtinuit secundum primitiuum.

E Xperientiæ.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q̄ si aliquis clericus vult laicum conuenire, apud iudicem prouinciæ sæcularem, suas accusationes proponat. & si laicus vult clericum conuenire, ad episcopum propriũ recurrat, vel ad synodum constitutam, vbi quæstio vertitur. i. ubi est res de qua agitur, vel vbi crimen quod intẽditur, est cõmissum. Idem dicitur in sequenti c. in quo supradicta ꝓbãtur per regulam legis præcipientis actorem sequi forũ rei.

b ¶ Presbyterorum.] hoc intelligit H. cum causa his delegatur ab episcopo: aliàs episcopus solus iudex est ordinarius, vt j. ea dẽ persona. Vel expone, vel pro &, vt 15. q. 7. episcopus. vel dic q̄ prælatus quilibet, qui ex electione habet prælaturam, habet & iurisdictionẽ, vt extra de offi. ord. cum ab ecclesiarum. extra de elec. c. 1. sed qui nõ est electus ab vniuersitate uel collegio, non est iudex ordinarius. iudicẽ enim facit aut cõsensus populi, vt 93. dist. legimus. in fi. & in Auth. de defen. ciui. § interim colla. 3. aut consuetudo, vt 9 q. 3. conquestus. C. de eman. l. 1. & l. fi.

nium negotia ecclesiarũ ab ipso Domino tradita sunt; quasi ad caput, ipso dicente principi Apostolorum Petro: [Tu es *Matt. 16.* Petrus, & super hãc petram ædificabo ecclesiam meam.]) quòd quidam æmuli Christi, eiusque sanctæ ecclesiæ insidiatores, sacerdotes Dei ad iudices publicos accusare præ- *1. Cor. 6.* sumant: cum magis Apostolus Christianorum [a] causas ad ecclesias deferri, & ibidem terminari præcipiat. Taliter præuaricantes præuaricati sunt in Deum suum, & non obediunt præceptis eius.

Item Pelagius Benegesto Defensori.

¶ Actor forum rei sequatur. C. XV.

E Xperientiæ tuæ præsenti auctoritate mandamus, vt in causis, in quibus qualibet ecclesiastici officij persona loco petitoris existit, quemquam laicum pulsatura apud suæ prouinciæ iudicem suas proponere actiones non deserat. † In ijs vero negotijs, in quibus ecclesiastici officij persona pulsatur, totius submoto pulsationis obstaculo, ad episcopi, vel presbyterorum [b] in loco, vbi quæstio vertitur, constitutorum occurrat indifferenter examen.

† Tex. est ꝓ hoc in l. 3. & l. i criminali. C. de iurisdic. om. iud. & l. fin. C. ubi in rem act. non detur.

Item † Sergio cancellario.

† al. *Idem*

¶ De eodem. C. XVI.

S I quisquam clericus, siue inferioris, siue potioris gradus petitor existat, & contra laicam personam suas dirigat actiones; iste modis omnibus non alibi, quàm apud prouinciæ iudicem negotium suum dicturus occurrat. Si quis autem laicus clericum cuiuscumque gradus duxerit esse pulsandum, ad episcoporum iudicium in eadem ciuitate, vel territorio constitutorum proponat eas, quas se habere existimat, actiones. Quem ordinem legibus per omnia conuenientem, atque consentaneum demonstrari illa regula [c] manifestat, quæ præcepit actorem forum semper sequi pulsati. Clericis vero pulsatis in episcopali iu- *ĩ. 3. q. 6. neminem.* dicio forum competere, principalium quoque sanctionum designat auctoritas.

Item in concilio Agathensi, c. 32. legitur.

¶ Episcopo non permittente apud sæcularem iudicem clericus pulsari non debet. C. XVII.

Iuo, p. 6. c. 367. j. ea. clericum nullus. ij C Lericum nullus præsumat apud sæcularem [d] iudicem, episcopo non permittente, pulsare: sed si pulsatus fuerit, non respondeat, vel † proponat: [e] nec audeat criminale negotium in sæculari iudicio proponere.

† *al. nec*

c S Iquisquam.] ¶ Regula] quæ est ĩ. 3. q. 6. neminẽ. C. de iurisdict. omn. iudicum, iuris ordinem.

C Lericum.] CASVS. Statutum fuit in conc. Agath. vt nullus conueniat clericum apud iudicem sæcularem: & si conuentus fuerit, nõ respondeat vel proponat excipiendo, nec causam criminalem criminaliter agẽdo coram iudice sæculari proponat clericus.

d ¶ Sæcularem.] nisi in casibus exceptis in summa Item excipitur si Papa delegat laico causam spiritualem, vt 10. q. 3. illud. Item forte cum succedit clericus laico, vt ff de iud. hęres absens. quod falsum est. Item secundum quosdam cum tenetur de euictione, sequitur forum emptoris. ff de iud. venditor. sed hoc non est verum: quia per hoc non fit de foro illius, licet præstet ei auctoritatem.

Clericus coram sæculari quandoque conuenitur.

Illius. Immo licet nõ sit reus principalis, tñ quia eũ in eodem foro defendit fit de illius foro quãtũ ad hoc. Adde Petr. Anch. repe. c. ea quę. d̃ reg. iu. in 6.

uum statum ecclesiæ, vt 2. q. 5. si quis presbyter. & 95. dist. ecce. Vnde adhuc secundum legẽ si iudex sæcularis est suspectus, episcopus ei adiungitur, vel causa trãsfertur ad iudicem ecclesiasticum, vt in Auth. vt diffe. iu. § si tamen. coll. 9. in criminalibus causis tamen scilicet sanguinis, non sunt clerici iudices. 23. q. vlt. his à quibus.

e ¶ Vel proponat.] idest, excipiat.

SI quis sacerdotum] CASVS. Quia fecit mētionem de clerico non conueniendo coram iudice sęculari: ideo Gra. ponit casum in his tribus capitulis, in quibus potest à laico iudicari, scilicet cū est incorrigibilis. Est ergo casus huius cap. Quinque maleficia enumerat Papa in hoc c. super quibus si sacerdos vel clericus cōuictus fuerit, deponi debet, & curiæ tradi, id est, à sæculari potestate capi pmittitur, vt recipiat pœnā pro ut inique gessit.

a ¶ Si quis.] In his tribus c. ponit q̄ clericus à laico potest iudicari, cum est incorrigibilis.

b ¶ Contumeliam.] si illa non tan ū episcopū, sed etiā ecclesiā eius tangat, aliàs non posset eum pro sua contumelia excōmunicare. i 23. q. 4. inter.

c ¶ Mox depositus.] si sit de nouo contumax, vt extra de iu. cū non ab homine. Vel dic q̄ iste casus est specialis ubi aliquis statim traditur curiæ, sicut est in falsario, ut extra de fal. ad falsariorum. Vel dic, traditur curiæ, id est, permittitur tradi, ita q̄ ecclesia non tenetur eum defendere. Item in tertio casu, traditur curiæ, scilicet in crimine hęresis, vt in cōstitutione Innocentij, excōicamus. Qualiter hoc verbum exponatur, habes extra de verb. sig. nouimus.

¶ Etiam de hoc not. 2. q. 7. si quis ab episcopo.

Clericus statim tradit curiæ sæculari in aliquibus casibus.

PEtimus.] CASVS. Quidā episcopus multoties monitus nolebat reddere plebem, quam inuaserat: quare quidam episcopi petebant in concilio Carthaginensi, vt per rectorem prouinciæ expellatur. Et rñdet Aurelius episcopus: Nulla fit ei iniuria si per sæcularem potestatē expellatur, ex quo admonitus nō desistit. Postea Honoratus & Vrbanus episcopi dixerunt: Hoc omnibus placet. [Fiduciam.] idest licentiam & auctoritatem. [Appetitus,] idest, iniuste expulsus, vel appetitus nomen, idest, cupiditas nocendi.

d ¶ Fiduciam.] idest, auctoritatem.

e ¶ Excludatur.] arg. q̄ si quis auctoritate iudicis mittitur in possessionem, & aduersarius eum non admittat, qui nec attendit excommunicationem, videtur, q̄ manu militari ei possit auferri res, vt 23. quæst. 5. principes. 24. quæst. 3. de illicita. 17. distin. nec licuit. & est expressum. ff. ne uis fiat ei, qui in possess. si quis missus. ff. de rei vendi. qui restituere. hodie tamen talis efficitur possessor post annum, vt extra de do. & contum. contingit. & concordat legi. ff. de bo. aucto. iud. poss. quamuis.

f ¶ Appetitus.] idest, iniuria lacessitus.

Militari manu pōt qūque alicui res auferri.

¶ *In concilio Agathensi, c. 32 in prima parte legitur*, clericus nec quemquam præsumat, &c. *& posterior eiusdem capitis pars (quæ habetur supra 5. q. 6. c. fin.) in qua quasi ex aduerso agitur de laicis, qui ecclesiam, vel clerum vexant, ostendit in priore dictum esse de clericis, qui sine permissu episcopi sui laicos pulsarent, & cum originali concordat Iuo.*

Item Pius Papa epistola secunda.

¶ Clericus suo inobediens episcopo depositus curiæ tradatur. C. XVIII.

Poly. l. 4. ti. 34. Ans. l. 8. c. 17. Iuo, p. 5. c. 243.

ij SI quis [a] sacerdotum, vel reliquorum clericorum suo episcopo inobediens fuerit, aut insidias ei parauerit, aut contumeliam, [b] aut calumniam, aut α conuicia intulerit, & conuinci potuerit; mox [c] depositus β curiæ tradatur, & recipiat γ quod inique gessit.

α ¶ Aut conuicia intulerit.] *Sic etiam in vetustis, & apud Anselmum, & Polycarpum: sed in epistola ipsa, & apud Iuonem non habentur ista verba.*

β ¶ Depositus.] *abest ista dictio ab originali, & Iuone.*

γ ¶ Et recipiat.] *In epistola, Polycarpo, & apud Anselmum legitur.* Qui autem facit iniuriam, recipiat hoc, quod inique gessit.

Item ex Concilio Carthaginensi 3. c. 38.

Et in Africano c. 15.

¶ Principali cogatur auctoritate, qui plebem inuasam non vult deserere. C. XIX.

PEtimus, vt dignemini dare fiduciam, [d] qua † ne cessitate ipsa cogente liberum sit nobis rectorem prouinciæ secundum statuta gloriosissimorum principum aduersus illum adire, qui α plebem, quam inuaserat, vsque hodie commonitus, secundum quod statutum fuerat, relinquere contemnit: vt qui miti admonitioni sanctitatis vestræ acquiescere noluit, & emendare illicitum; auctoritate iudiciaria protinus excludatur. [e] Aurelius episcopus dixit. Seruata forma disciplinæ, non æstimabitur appetitus, [f] si à vestra charitate modeste † conuentus, recedere detrectauerit; cum fuerit, suo contemptu & contumacia faciente, etiam auctoritate iudiciaria conuentus. Honoratus & Vrbanus episcopi dixerunt. Hoc enim omnibus placet. Ab vniuersis episcopis dictum est: Iustum est, Placet.

† al. quoniam

† al. modestius

α ¶ Qui plebem.] *Hæc vsque ad ver.* contemnit, *sunt à collectore ex verbis in eodem capite præcedentibus huc comportata, ne illa omnia referenda essent.*

Item Gregorius Papa.

i Iud

¶ A principibus corrigantur, quos ecclesia corrigere non valet. C. XX.

Ans. l. 12. c. 42. Poly. l. 1. ti. 15.

ISTud est, [a] quod à vobis poposcimus, & nunc iterum postulamus, vt Paulinum Aquileiensem, pseudoepiscopum, & illum Mediolanensem episcopum ad clementissimum principem sub digna custodia dirigatis, vt & iste, qui episcopus esse nullatenus potest, quia contra omnem canonicam consuetudinem factus est, alios vltra non perdat; & ille, qui contra morem antiquum eum ordinare præsumpsit, canonum vindictæ subiaceat.

¶ *Hoc capitulum in Polycarpo refertur sine auctoris nomine. In libro autem septimo, titulo quinto simile quiddam refertur ex Gelasio ad Iuonem magistrum militum: sed in eo libro sæpe pro Pelagio scribitur Gelasius. Anselmus quidem integram epistolam, Pelagij refert, cuius prior pars est hoc caput, posterior vero cap. nec licuit. supra dist. 17.*

Et in Vormaciensi, c. 74.

Item in concilio Chalcedonensi, c. 18.

¶ Proprium gradum amittant clerici coniurantes, vel conspirantes. C. XXI.

COniurationum, [b] & conspirationum crimen (quod apud Græcos dicitur φρατρία, [c]) publicis etiam legibus certum est penitus inhiberi. Hoc multo magis in sancta Dei ecclesia ne fiat, conuenit abdicari. Si qui vero clerici, vel monachi inuenti fuerint coniurantes, aut conspirantes, aut phratrias, vel factiones componentes aliquas suis episcopis, aut clericis alijs, omnino cadant de proprio gradu.

]. ea. si qui clerici.

Item Calixtus Papa episcopus Galliæ, epist. 2.

¶ Clerici conspirantes, proprio amisso gradu, retrudantur in carcerem, ceteri excommunicentur. C. XXII.

Poly. l. 4. ti. 30. Ans. l. 8. c. 18. Burc. l. 10. c. 64 Iuo. p. 12. c. 85. & p. 6. c. 346.

COnspirationum crimina vestris in partibus vigere audiuimus, & plebes contra episcopos suos conspirare nobis manifestum est: cuius criminis astutia non solum inter Christianos abominabilis est, sed etiam inter ethnicos, & ab exteris legibus prohibita. Et idcirco huius criminis reos non solum ecclesiasticæ, sed etiam sæculi damnant leges: & non solum conspirantes, sed etiam consentientes eis. Antecessores vero nostri cum plurima turba episcoporum, quicumque eorum in sacerdotali honore sunt positi, aut existunt clerici, honore quo vtuntur, carere † præceperunt: ceteros vero communione priuari, & ab ecclesia extorres fieri iusserunt, omnesque simul vtriusque ordinis viros infames esse censuerunt, & non solum facientes, sed & eis consentientes.

† al. cadere

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 18.

ĩ. ead. coniurationum. Poly. l. 4. ti. 34. Burc. l. 10 c. 68. Iuo. p. 12. c. 87.

¶ Clerici aut monachi coniurantes, proprio priuentur honore. C. XXIII.

SI qui clerici, aut monachi reperti fuerint coniurantes, aut conspirantes, aut insidias ponentes episcopis, aut clericis; † gradu proprio penitus abijciantur.

† al. conclericis

¶ *Hic tamen est pars canonis 18 concilij Chalcedonensis, qui paulo ante c. coniurationum, integer ex alia refertur versione.*

ISTud est.] CASVS. Mediol. & Aquilegien. olim se adinuicem consecrabant, ita quod ordinator semper deberet ire ad ecclesiam ordinandi, & ibi eum ordinare: & cum vterque esset schismaticus, Mediolanensis Aquileg. ordinauit contra consuetudinem antiquã & cõprobatam à Papa, quia eum ad se vocauit. quare Greg. præcepit cuidam nobili, vt vtrumque illorũ capiat, & ad pijssimũ principem sub digna custodia dirigat puniendos.

a ¶ Istud est.] Casum huius cap. etiam habes 24 q. 1. pudenda.

COniurationũ.] CASVS. In hoc c. prohibetur per leges sæculares, & multo fortius per ecclesiasticas; ne coniuratio vel cõspiratio fiat cõtra suos prælatos, vel alios: & qui fecerit, si clericus est, deponatur.

b ¶ Coniurationũ.] hęc quattuor c. idem dicunt, quod coniuratores deponuntur si clerici sunt: si laici, excommunicantur.

c ¶ Phratria.] Aphares, quod est diuisio: inde pharisæi. ĩ 46. dist. seditionarios & 3. q. 4. conspiratores. & 7. q. 1. denique.

COnspirationũ.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod conspirationes abominabiles sunt: nõ solum inter Christianos, sed etiã inter ethnicos: quas leges sæculi & ecclesiasticæ dãnant, & eis consentientibus. Sequens c. planũ est. Similiter illud c. si qui clericorum. de eadem materia loquitur, & per te uidebis casum, qui planus est. Et eãdem pœnam imponit Beneu. etiã in istis quattuor cap. vnum pro omnibus. & breuem ponit casum. [Labatur.] idest, elidatur, vel inulta relinquatur. Supra sacras leges, id est, contra sacras.

Item ex concilio Toletano.

¶ De eodem. C. XXIIII.

SI clerici, aut monachi inuenti fuerint conspirantes, aut per coniurationem calumniam machinantes episcopis, vel clericis; proprium amittant gradum. Poly. ibidem. Burc.l.10.c.69 Iuo,p.12.c.88. Ansl.8.c.18.

¶ *Iuo etiam & auctor Polycarpi citant ex Toletano: sed in nullo est inuentum, & est idem canon cum priore, verbis tantū mutatis.*

Item ex concilio Aurelianensi 3.c.21.

¶ De eodem. C. XXV.

ij SI qui clericorum (vt nuper multis locis per superbiam, diabolo instigante, actum fuisse perpatuit) rebelli auctoritate se in vnum coniuratione intercedente collegerint, & aut sacramenta [a] inter se data, aut chartulam conscriptam fuisse patuerit; nullis excusationibus hæc præsumptio [b] elabatur: † sed re detecta, cum in synodum ventum fuerit, in præsumptores iuxta personarum & ordinum qualitatem, à pontificibus, qui tunc in vnum collecti fuerint, vindicetur: quia sicut charitas ex præceptis diuinis † corde, non chartulæ conscriptione, vel coniurationibus est exhibenda; ita quæ † supra sacras admittuntur scripturas, auctoritate & districtione pontificali sunt reprimenda.

† *al. præualeat*] *al. præueletur*

† *al. Dominicis*

† *al. quod admittitur, est reprimēdum.*

Capi.l.6.c.287

Item Innocentius Papa ad Victricium Rhothomagensem, epist.2.c.3.

¶ Inter clericos & laicos causæ exortæ ab episcopis audiantur. C. XXVI.

SI quæ causæ, [c] vel contentiones inter clericos, vel inter laicos & clericos, tam superioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ; placuit, vt secundum synodum Nicœnam congregatis [omnibus † eiusdem prouinciæ episcopis iudicium [f] terminetur. Ans.l.2.c.53.

C. 5. conc. Ni. † abest à nōnullis conciliorū editionibus.

¶ Vel inter.] *Sic in editione conciliorum tribus tomis. In illa autem quattuor tomorum absunt hæc*, vel inter laicos & clericos. *In Gratiani codicibus legebatur*, contentiones inter clericos & laicos.

¶ Iudicium.] *In aliquot editionibus ipsius epistola, apud Anselmum, in capitularibus, & in epistola Nicolai episcopis Galliæ in appendice bibliotheca sanctorum Patrum, in qua caput hoc refertur, legitur*, iurgium.

Cum ergo his omnibus auctoritatibus clerici ante ciuilem iudicem denegentur producendi, cum (nisi prius depositi, vel nudati fuerint) curiæ non sint repræsentandi; patet, quòd ad sæcularia iudicia clerici non sunt pertrahendi.

2 *His ita respondetur. Clerici* [d] *ex officio, episcopo sunt suppositi: ex possessionibus prædiorum, Imperatori sunt obnoxii. Ab episcopo vnctionem, decimationes, & primitias accipiunt: ab Imperatore vero prædiorum possessiones nanciscuntur. Vnde Augustinus ait super Ioannem: [Quo iure* dist.8. quo iure

a ¶ Si

a SI qui clericorum.] ¶ Aut sacramenta.] Coniurationes, quæ fiunt super licita re, licitæ sunt ad probandum malum, & illicitum, vt 16.q.7. sane. 1.q.1. concussionis. 22.q.1.c.1. sed super re illicita nō tenent, 1 vt hic. Quidam tamen dicunt ꝙ omnis coniuratio si est occulta, est illicita: 2 prohibētur ergo fraternitates, quę sunt ad malū. sic C. de monopo. l. unica. sed bonæ fraternitates admittūtur. 42. distin. si quis despicit.

b ¶ Præsumptio.] id est, temeritas. Quidā tamē hic scripserūt, ꝙ hæc præsumptio sit iuris, contra quam non admittitur probatio. secus si pręsumptio sit facti.

SI quę causæ.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ si causa vel contentio vertitur inter laicos actores, & clericos reos, recurrēdū est ad synodū epōrū, vt ibi terminet, sicut synodus Nicæna diffinit, & hoc intellige cū causę sunt difficiles, vel itellige hoc de causis spiritualib. vel de crimine ecclesiastico, vbi quilibet dēt conueniri corā iudice ecclesiastico tm̄.

c ¶ Si quæ causæ.] hoc c. loquit̄ de crimine ecclesiastico, vel de reb. spiritualibus, & de causis generalibus ad totam prouinciā pertinentibus. 3

CVM ERGO HIS. CASVS. Vsque ad locum istū probauit, ꝙ clerici sunt conueniendi sub iudice ecclesiastico. Nūc vero cōcludit ꝙ clerici ad sæcularia iudicia nō sunt pertrahendi, cū prędictę auctoritates negent eos ante ciuilem iudicē conueniēdos: nec sunt tradendi curiæ, nisi depositi sint primo. Postea rn̄det sophistice, s. ꝙ clerici q ex possessionibus sunt Imperatori subiecti: ex spiritualibus debent epō respōdere: & ad hoc probandum inducit auctoritatem Augustini. & ad hoc etiam inducit seq. cap. quorum primum patet.

HIS ITA. Hæc est 2. pars q. in qua probat magister superficialiter, scilicet allegando, quòd in spiritualibus causis debet tantum clericus coram clerico respondere: in alijs autem ciuilibus coram iudice sæculari, & hoc probare videtur per quinque canones. Io. de Fan.

d ¶ Clerici.] allegando hoc dicit.

Coniuratio an sit licita.

1 Adde, an & quales coniurationes, vel conspirationes prohibeantur, not. in l. non dubito. ff. de capti. & in l. 3. ff. de col. illic. Bar. in l. hac edictali. §. conuenticulas. de pa. ten. col. 9.

2 Hanc opinio. isti colligūt ex eo, quod j. in tex. dicitur; quia si charitas, &c. & ex verbo interdicente. Arch.

3 9. q. 3. archiepiscopus, cum c. seq.

Ecclesiæ prædia de quibus tributũ non soluitur, an possint ab imperatore védicari.

a ¶ SI tributum.] ¶ Agri.] ȷ.23.q.viii.secundũ.contra. Sed ibi loquitur de his prædijs, in quibus fundata est ecclesia vel officinæ eius, quæ debent esse liberæ, vt extra de censi. sancitum.

b ¶ Potestatem.] de facto, non de iure: nam si sine auctoritate

villas defendis? diuino, an humano?] require in principio: vbi differentia signatur inter ius naturale, & ius constitutionis. Quia ergo, vt prædia possideantur, Imperiali lege factum est; patet, quod clerici ex prædiorum possessionibus Imperatori sunt obnoxij.

l.5. epistolarũ post epist.32. *Item Ambrosius contra Auxentium in oratione de tradendis basilicis.*

¶ Imperatori tributum ecclesia denegare non debet. C. XXVII.

† al. soluant

SI tributum petit Imperator, non negamus; agri a ecclesiæ soluunt † tributum. Si agros desiderat Imperator, potestatem b habet vendicãdorum. *Ac paucis interiectis.* a Tollant eos, si libitum est: Imperatori non dono, sed non nego. c

Idem in commentarijs ad cap. 5. Lucæ, libro quarto, capit. penultimo.

¶ Potestatibus tributa non sunt deneganda. C. XXVIII.

MAgnum quidem est, & spiritale documentum, quo Christiani viri sublimioribus potestatibus docentur debere esse subiecti: d ne quis constitutionem terreni regis putet esse soluendam. Si enim censum Dei filius soluit, e quis tu tantus es, qui non putes esse soluendum? (Matt. 17.)

Item Apostolus: [Omnis anima f sublimioribus potestatibus subdita sit.] item Petrus apostolus generaliter omnibus fidelibus scribit: [Estote subditi dominis vestris, siue regi, g quasi præcellenti; siue ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum.] (Rom. 13.)

Item ex epistola prima Clementis h ad Iacobum fratrem Domini.

¶ De sæcularibus negotijs episcopus cognoscere non debet. C. XXIX.

Inducitur Petrus loquens Clementi.

TE quidem oportet irreprehensibiliter viuere, & summo studio niti, vt omnes vitæ huius occupationes abijcias: ne fideiussor i existas: ne aduoca-

---

ctoritate principis, vel alterius quis detineat res ecclesiæ, sacrilegus est, nisi restituat. 12.q.2. quisquis. 16.q.1. in canonibus. Videtur tamen, † quod si agri ecclesiæ non soluant tributum, quod possit imperator vendicare agros illos, vt hic, & C. de episc. & cle. de his. nam omnia bona illorum, qui tenentur alicui soluere tributum, sunt illi iure pignoris obligata. C. in quib. cau. pig. ta. cõtra. l.1. Sed istud non est verum: quia tantum intelligitur de proprijs prædijs patrimonialibus aliquorum, vel clericorum, vel laicorum. Licet enim prædia ecclesiæ cessent à tributo, non ideo possunt vendicari, vt 16.q.1. §. nouarum.

† Et videas, quod dicã in prædic. l.16.q.1. placet. Arch.

c ¶ Non nego.] corporaliter me opponendo: quia pro temporalibus me morti opponere non debeo: pro altaribus libenter immolabor. 23.q.viii. conuenior.

MAgnum.] [illegible] Ambr. in hoc c. ostendit, quod tributum est soluendum sublimioribus potestatibus exemplo Christi, & duabus auctoritatibus, vna scilicet Apostoli, & alia Petri.

d ¶ Subiecti.] tributum est probatio subiectionis. extra de censi. c.2. Sed ar. contra extra de priuil. recepimus. verum est, quod est signum subiectionis, licet non plena probatio.

e ¶ Soluit.] non ex debito, sed ne scandalizaret alios, vt 28.q.1. iam nunc.

f ¶ Omnis aĩa.] subdita peccato. Christus enim nemini fuit subiectus. 23.q.3. in princip.

Christus nemini fuit subiectus.

g ¶ Siue regi.] hæc verba interpretatur Inno. extra de maio. & obed. solitæ.

h ¶ Epistola prima Clementis.] i. missa Clementi à Petro: sicut dicitur instrumentum meũ, quod mei causa factũ est. ff. de edẽ. prætor. §.1. & dicitur etiã epistola illius cui est missa: tamẽ cum dist. ff. de fur. cum qui § vlt.

Quod sic debeat exponi, patet ex sequen. cap. vbi Petrus loquitur Clemẽti & est de eadem epistola, secũdum Hu.

TE quidem.] CASVS. Casum hũc sic intelligit Hugo: Petrus misit epistolã ad Clementẽ, in qua docet eum, vt irreprehensibiliter viuat, & vt sæcularia negotia vitet, non fideiussor, non litium aduocatus, nõ iudex sæcularium negotiorum fiat; sed tantum insistat verbo Dei: laici vero sæcularia negotia tractent, vnde H. sic exponit illud verbum. [Ex epistola Clemẽtis.] idest missa ad Clementẽ. Alij dicunt, quod missa fuit ad aliquem epm: vnde Beneuent. sic ponit hunc casum. Clemens Papa misit ad Iacobum Hierosolymitanũ archiepiscopum quamdam epistolam, cuius pars est hoc c. in qua Clemens ostendit qualiter Petrus sibi Clemẽti loquebatur. s. vt irreprehensibiliter viueret, & sæcularia negotia vitaret, non fideiussor, non aduocatus, non iudex sæcularium negotiorum esset: sed tantũ insisteret verbo Dei: laici vero sæcularia negotia expedirent.

i ¶ Ne fideiussor.] clericus regulariter non debet fideiubere, vt hic, & extra de fideiu. clericus. nisi necessitas sit. tunc enim ex pietate tenetur subuenire alij, vt 86. dist. nõ satis. Item clerici possunt fideiubere pro ecclesijs suis, vt in Auth. de san. episc. §. aliud autem. coll. 9. Item inter se mutuo fideiubent cum cõueniuntur, vt C. de epis. & cle. l. oẽs. § in hãc. Itẽ nec adstrictus curiæ põt fideiubere C. loc. curialis. & si clericus fideiuberet, pot dici, quod nõ tenet fideiussio, nisi tali priuilegio suo renunciet: nã fideiussor pro nõ dato hr, nisi priuilegio suo renunciet, vt ff si quis in ius voc. nõ ierit. l.1. Vel

Clericus an possit fideiubere.

dic, quod licet non debeat fideiubere, si tamen fideiusserit, tenet obligatio, vt extra de fideius. c. peruenit. & c. constitutus.

e ¶ Ne aduocatus.] quod prohibetur sacerdotibus, vt infra 14. q. 5. denique. & 15. q. 2. c. 1.

uinciæ. ff. de app. ab executore. similiter consuetudo interpretatur legem, vt extra de verb. sig. abbate. Interpretatio quædam est probabilis. & non necessaria, vt magistri, vt C. de profes. qui in vrbe Constantinop. l. vnica. Quædam est necessaria, sed non generalis, vt iudicis

b ¶ Iudicem.] ꝯ. ꝯ. 23. q. vi. c. sæpe. & c. his à quibus. sed dic, quod pñt tractare de illis tpalibus, quæ spectant ad ecclesiam.

SIcut enim.] CASVS. Docet Petrus quod sicut impiũ est si Clemens neglecta pdicatione suscipiat curas sæculares: ita peccatum est si in sæcularibus laici vicissim sibi non subueniant: quod si per se nõ intelligãt, per diaconos edoceantur.

c ¶ Vsum.] arg. quòd peccat, qui non recipit arbitrium, f & q non componit inter partes 90 dist. præcipimus.

d ¶ Ex his.] i. ab his.

e ¶ Instare.] i. interesse. ꝯ 90. dist. præcipimus.

f Per diaconos.] ar. quod diaconi debent laicis exponere, & instruere modum viuẽdi. 25. dist audire.

EX HIS OMNIBVS. CASVS. Concludit Gr. ex supradictis, quod clericus in ciuili causa coram sæculari iudice est cõueniendus, quia sicut iudex ecclesiasticus legum ecclesiasticarum est executor, & eas solus facit, cõdit & interpretatur; sic iudex ciuilis leges ciuiles exequitur, & eas solus facit & interpretatur. In criminali vero causa clericus apud ecclesiasticum iudicem est tantum conueniendus, nisi de consensu epi sui ad sæcularem iudicẽ pertrahatur, cũ incorrigibilis reperitur: & hoc allegando dicit Gratianus, nisi forte hoc vltimum, ad quod inducit sequens capitulum.

f Forte nõ est verũ in seruo, qui non põt esse arbiter, vt 3. q. 7. si qs vero. & idẽ forte in monacho, cũ seruus dicatur, vt no. 12. q. 1. non dicatis. in glo. nũquid pauper, &c.

tus [a] litium fias: neve in vlla aliqua occupatione prorsus inueniaris mundialis negotij occasione perplexus. Neque enim iudicem, [b] aut cognitorem sæcularium negotiorum hodie te ordinare vult Christus: ne præfocatus præsentibus hominum curis non possis verbo Dei vacare, & secundum veritatis regulam secernere bonos à malis. Ista namque opera, quæ tibi minus congruere superius exposuimus, exhibeant sibi inuicem vacantes [a] laici: & te nemo occupet ab his studijs, per quæ salus omnibus datur.

a ¶ Vacantes laici.] *In epistola Clementis legitur*, discentes, id est, laici: *sed Gratianus etiam infra post paleam*, clericus nullum. *eodem modo legit atque hic.*

Item ibidem continenter.

¶ In his, quæ ad communis vitæ vsum pertinent, laici sibi inuicem operam dent. C. XXX.

SIcut enim tibi impietatis crimen est, neglectis verbi Dei studijs, solicitudines suscipere sæculares; ita & vnicuique laicorum peccatum est; nisi inuicem sibi etiam in his, quæ ad communis vitæ vsum [c] pertinent operam fideliter dederint. Te vero securum facere ex his, [d] quibus non debes instare, † [e] omnes communiter elaborent. Quòd si forte à semetipsis hoc laici non intelligunt; per diaconos [f] edocendi sunt, vt tibi solius ecclesiæ solicitudines derelinquant. † *vacare*] or.

Ex his omnibus datur intelligi, quòd in ciuili causa clericus ante ciuilem iudicem conueniendus est. Sicut enim ecclesiasticarum legum ecclesiasticus iudex est administrator; ita & ciuilium non nisi ciuilis debet esse executor. Sicut enim ille solus [g] *habet ius interpretandi canones, qui habet potestatem condendi eos; ita ille solus ciuilium legum debet esse interpres, qui eis ius, & auctoritatem impertit. In criminali vero causa non nisi ante episcopum est clericus examinandus. Et hoc est illud, quod legibus & canonibus supra definitum est: vt in criminali videlicet causa ante ciuilem iudicem nullus clericus producatur, nisi forte cum consensu episcopi sui: veluti quando incorrigibiles inueniuntur; tunc detracto eis officio, curiæ tradendi sunt.*

Vnde Fabianus Papa ait epist. 2. episcopis Orientalibus.

¶ Qui episcopo insidiatur, semotus à clero curiæ tradatur. C. XXXI.

STatuimus, vt si quis clericorum suis episcopis infestus, aut insidiator fuerit, eosque criminari voluerit, aut Ans. l. 7. c. 159. Poly. l. 4. ti. 31.

g ¶ Sicut enim ille solus.] nam vnde ius prodijt, ab eo interpretatio requiritur, vt extra de senten. excom mu. inter. quandoque legatus Papæ interpretatur rescriptum Papæ. extra de postu. prælato. ad hæc, vltra medium. & extra de sequest. ad hoc. iudex etiam interpretatur legem, vt ff. de legi. nam vt ait. sed non potest interpretari sententiam suam, nisi sit præses pro-

iudicis, vt ff. de legi. nam vt ait. Quædam est probabilis, necessaria & generalis; sed non est in scriptis redigenda, vt consuetudinis, vt ff. de leg. si de interpretatione. & extra de verb. sig. abbate. Quædam probabilis, necessaria, & in scriptis redigenda, vt principis, vt C de legi. l. 1. & l. vlt.

STatuimus.] CASVS. Quæsitum est à Fabiano, quam

quam pœnā debet pati clericus, si infestus fuerit epo suo, vel insidiator? Et respondet, quod ante examinantem iudicem debet deponi, & cunctis diebus vitæ suæ curiæ tradi seruiturus, & infamis permaneat absque vlla spe restitutionis. Vel ante examinatum iudicium, idest, antequam causa examinetur. & hoc quando notorium erat.

conspirator fuerit, mox ante [a] examinatum iudicium submotus à clero, curiæ tradatur; cui diebus vitæ suæ deseruiat, & infamis absque vlla restitutionis spe permaneat.

Quia ergo iste non in criminali, sed in ciuili causa clericum ante ciuilem iudicem produxit; non est iudicandus transgressor canonum, nec est dicendus pertraxisse reum ad iudicem non suum; quia de ciuili causa non nisi iudex ciuilis cognoscere debet.

3 *Econtra ea, quæ in actoris defensione dicta sunt, verisimilia quidem videntur; sed pondere † carent. Sacris enim canonibus, & forensibus legibus, tam in ciuili, quàm in criminali causa clericus ad ciuilem iudicem pertrahendus negatur.*

† *al. pondere veritatis*

Vnde in epistola prima Clementis ad Iacobum legitur.

¶ Fratres apud presbyteros iudicentur. C. XXXII.

Poly. l. 5 tit. 1. Iuo, p. 6. c. 345. Ans. l. 6. c. 158

iij SI qui ex fratribus [b] negotia habent inter se, apud cognitores sæculi non iudicentur: sed apud presbyteros ecclesiæ, quidquid illud est, dirimatur.

Item Siluester Papa in epilogo concilii Romani.

Et in concilio ipso, c. 16.

¶ Nullus clericus propter aliquam causam intret curiam. C. XXXIII.

Pan. l. 4. c. 30.

iiij NVllus clericus, vel diaconus, vel presbyter propter quamlibet causam intret in curiam, nec ante iudicem ciuilem [a] causam dicere præsumat.

a ¶ Ciuilem.] *In epilogo synodi Romanæ sub Siluestro, vnde hoc videtur sumptum, legitur, cinctum: cingulo enim milites, ac magistratus ab Imperatore donabantur.*

Item Leo Papa ad Rusticum, epist. 90. al. 92. c. 9.

¶ Ecclesiasticum, non forense iudicium pœnitens expetat. C. XXXIIII.

ȷ. de pœ. dist. 1. c. aliud.

ALiud quidem est, debita iusta reposcere; aliud, propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorum veniam postulantem [c] oportet etiam à multis licitis abstinere, dicente Apostolo: [Omnia mihi licent, [d] sed non omnia expediunt.] Vnde si quis pœnitens [e] habet causam, quam negligere forte non debeat, melius expetit ecclesiasticum, [f] quam forense iudicium.

1. Cor. 6.

quod probat per omnia seq. cap. vsque ad § [Ex his oibus.] Secūda pars incipit ibi, [Ecclesia.] Sequentia duo cap patent.

ECONTRA. Hæc est tertia pars qō. in qua probatur, quod in oī causa, siue ciuili, siue criminali per proprium epm clericus iudicetur. & hoc probat per 14. cap in quibus punit etiam contemptores. Io. de F.

b SI quis ex fratribus.] Fres hic vocat clericos, vel ēt oēs Christianos, [2] & loquitur secundum antiqua tempora, vt ī. ead. relatum.

2 Infra ea. q. 3. ad mēsam.

ALiud quidem.] CASVS. Quidā laicus solenniter pœnitens cām habebat cum alio laico. Quæsitum est à Leone Papa, vtrum petere debet iudicem ecclesiasticū, vel sæcularem. Et rñdet, qui vult de illicitis veniam postulare, vt sit perfectus, dēt à multis illicitis abstinere. verumtñ si cām nō vult negligere, melius recurret ad ecclesiasticū iudicē, quàm forensē. Intellige si reus cōsentit, vel intellige cū pœnitēs solēniter cōueniebatur.

c ¶ Postulantem.] pœnitentes. s. sub regula ecclesiastica viuere debent, vt hic, & ī. e. de psona & ī. de pœ. di. 5 ꝑtiū & c. falsas.

d ¶ Omnia mihi licent.] tunc nō expedit id, quod licitum est, qñ vsus ipsius aliis infert impedimētum, vt 28. q. 1. sic enim. Licet quod fidelis discedat ab infideli, sed non expedit, vt ibi dicitur. Vel aliter, mihi licet mea repetere, sed non expedit ad vitam consequendam, quia scādalizantur illi à quibus repetuntur. [3] vel sic: Oēs cibi liciti sunt, sed nō expediunt propter infirmos fratres, qui tunc quosdam cibos reprobabant: vel sic, licitum est prædicatori sumere sumptus ab illis quibus prædicat: sed non expedit pp Corinthios, qui auari erant.

Omnia licent, sed nō expediunt.

3 Ar. ad hoc 14. q. 1. § 1.

e ¶ Pœnitens.] scilicet solenniter, & loquitur de actore pœnitente, & cum est de voluntate rei. vel loquitur cum ipse pœnitens conuenitur.

f ¶ Ecclesiasticum.] supple vel reus: quia de actore minus videbatur.

a ¶ Mox ante.] non intelligas, quod hæc dictio, ante, ibi notet aliquod tempus: sed est sensus. ante. idest, ante examinantem iudicem, siue coram examinante. [1] Vel loquitur cum est notorium crimen. sic C. de defen. ciui. defensores.

a Sic sumitur ibi: per damnus ante Deū. idest, coram Deo secundum Hug.

QVIA ERGO. CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit Grat. sophistice ostendēs, quod ille clericus, de quo facta est mētio in themate, non est transgressor canonum, si & alium clericum non in criminali, sed in ciuili ad iudicem trahat sæcularem. nam tantum ciuilis iudex de ciuili causa cognoscere debet. In secunda parte dat verā solutionem dicens, quod ea quæ dicta sunt pro actore, quamuis videantur verisimilia, tñ pondere carent, cum secūdum canones & leges sæculares clericus nec in ciuili, nec in criminali causa ad sæcularē iudicem sit pertrahendus.

Non ait propter criminalem tantum, sed generaliter propter quamlibet [a] causam, tam ciuilem, quam criminalem intelligens.

Unde Theodosius Imperator. †

¶ Cuicumque licet sacrosanctæ sedis antistitis iudicium eligere. C. XXXV.

QVicumque [b] litem habens, siue possessor, siue petitor fuerit, vel in † initio litis, vel decursis [c] temporum curriculis, siue cum negotium peroratur, siue cum iam cœperit promi sententia, iudicium elegerit sacrosanctæ sedis antistitis; illico sine aliqua dubitatione, etiã si alia pars refragatur, ad episcoporum † iudicium cum [d] sermone litigantium dirigatur. [a]

a ¶ Dirigatur.] *In cod. Theodosiano, lib. 16. tit. de episcopali iudicio, l. prima, qua repetitur lib. 6. capitu. c. 281. & in concilio tertio Valentino sub Lothario, & apud Iuonem, & Anselmum sequuntur hæc*, Multa enim quæ in iudicio captiosæ præscriptionis vincula non patiuntur, inuestigat, & promit sacrosanctæ religionis auctoritas, *ac statim adnectitur cap. sequens*, omnes itaque causæ.

Item ibidem.

C. XXXVI.

OMnes itaque causæ, quæ vel prætorio iure, vel ciuili tractantur, episcoporum sententijs terminatæ, perpetuo stabilitatis iure firmentur; nec vlterius liceat retractare negotium, quod episcoporum sententia deciderit. ¶ Testimonium etiam, ab vno licet episcopo perhibitum, omnes iudices indubitanter accipiant; nec alius audiatur, cum testimonium † episcopi à qualibet parte fuerit repromissum. Illud est enim veritatis auctoritate firmatum, illud incorruptum, quod à sacrosancto homine conscientia mentis illibatæ protulerit. Hoc nos edicto salubri aliquando censuimus: hoc perpetua lege firmamus, malitiosa litium semina comprimentes.

Hæc si quis antiquata cõtendat, quia in Iustiniani codice non inueniuntur ita inserta; per Carolũ renouata cognoscat, qui in suis capitularibus [e] l. 6. c. 281. ait inter cetera.

C. XXXVII.

VOlumus, atque præcipimus, vt omnes ditioni nostræ, Deo auxiliante, subiecti, tam Romani, quàm Franci, Alemani, Bauari, Burgundiones, Saxones, Turingi, Frisones, Galli, Brittones, Longobardi, Guascones, Beneuentani, Gothi, Hispani, ceterique nobis subiecti omnes quocumque videantur legis vinculo constricti, vel consuetudinario [f] more connexi, hanc sententiam, quam ex

† Cod. Theo. l. 16. de episcopali iudicio, l. 1. §. quicumque. ext. de iudi. c. nouit, Capitu. l. 6. c. 281. Ans. l. 3. c. 108. Iuo, p. 16. c. 312

† al. inter initia

† al. legis

† al. episcopũ cum

Capit ibidem. Ans. ibidem. Iuo, ibidem. Pan. l. 5. c. 23.

† al. testimonio

Ans. ibidem.

a ¶ Quamlibet.] Ff. in cap. nullus episcopus.

b QVicumque.] CASVS. Hæc lex diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, quod quicumque litem habet siue actor, siue reus, potest appellare à iudice sæculari ad episcopum ante litem contestatam vel sententiã, etiam aduersario refragante, cui debent apostoli dari cum gestis causæ. In secunda parte dicitur, quòd causæ terminatę per episcopos retractari nõ debent. In tertia parte dicitur, quod vbi vnus solus episcopus fert testimonium, alius contra ipsum non audiatur: sed habeatur firmum & incorruptum quod per os episcopale profertur. Secunda pars est ibi, [Omnes.] Tertia ibi, [Testimonium.] Et not quod hæc lex est tota abrogata, nec habet locum hodie. ¶ [Quicumque.] T. In hac lege quinque notantur. Primum, quod à iudice sæculari appellatur ad episcopũ. Secundũ, quod ante sententiam appellatur. Tertium, quod ab episcoporum sententia nõ appellatur. Quartum quod vnius episcopi testimonio fides adhibetur. Quintum, quod alij non audiuntur post testimoniũ epi. Prima pars tollitur per id extra de appella. si duobus. Secunda per id. 2. q. 6. non ita. Tertia per id. 2. q. 6. ois oppressus. Quarta per id 6. q. 2. si tantum. & c. placuit. Quinta per id quod testimonium solius episcopi non valet 4. q. 3. §. iusiurandi. Et licet hęc lex sit abrogata, tamen Innoc. argu. ex ea extra de iud. nouit. non vt eõ firmet eam, sed vt ostendat quantam affectionem Imperatores habuerunt erga sacerdotium.

c ¶ Decursis.] idest, post litem contestatam.

g Sub. ante cõclusionẽ secundũ Inno. vel añ diffinitiuã sententiam quãcũque, secundũ H.

d ¶ Cum sermone.] i. allegationibus.

e OMnes itaque.] HÆC SI QVIS. CASVS: Ne forte aliquis opponeret Grat. dicens supradicta esse antiquata: ideo Gr. inducit dicens quod Carolus ea per legem sequentem confirmauit, in qua pręcipit Romanis, & Francis, & omnibus hominibus sui imperij vt legem illã teneant, quã ad interrogata Ablauij ducis illi & omnibus transmisit, extractam de 17. Theodosij Imperatoris libro, hanc inquam sententiam. [Quicũque litem habens, &c.] Et no. quod talis cõfirmatio nulla est, cum per legem istam Longobardam, quę est inualida, aliam confirmet inualidam: vnum enim inualidum aliud inualidum confirmare non potest. & non loquitur de Longobarda, quæ nunc est, quia in ea hoc non inuenitur, sed in ea, quæ est in Gallia.

e ¶ Capitularibus.] i. in Longobarda, non tamen inuenitur quę in ea nunc est, sed in Gallia.

f VOlumus.] ¶ Vel consuetudinario.] extra de eo qui mit. in pos. c. 3.

sextodecimo Theodosij Imperatoris libro, capitulo videlicet vndecimo, ad interrogata Ablauij Ducis illi, & omnibus rescripta m a sumpsimus, & inter nostra capitula pro lege tenendam, cõsultu omnium fidelium nostrorum tam clericorum, quàm & laicorum posuimus, lege † cuncti perpetua teneant, id est, Quicumque litem habens, siue possessor, siue petitor fuerit, &c. [vt supra.]

a ¶ Rescriptam sumpsimus.] *Sic est emendatum ex capitulari. Antea legebatur,* per scripturam misimus.

Item Gregorius lib. 11. epist. 54. Ioanni defensori eunti in Hispaniam monendo dicit.

¶ Presbyter apud episcopum tantum iudicari debet. C. XXXVIII.

DE persona a presbyteri hoc attendendum est; quia, si quam causam habuit, non ab alio b teneri, sed episcopus ipsius adiri debuit, sicut nouella cõstitutio manifestat, quæ loquitur de sanctissimis, & Deo amabilibus, ac reuerendissimis episcopis, clericis, & monachis [Imp. Iustinianus Augustus Petro gloriosissimo præfecto a prætorio. Si quis contra aliquem clericum, aut monachum c aut diaconissam, aut monastriam, aut ascetriam d habeat aliquam actionem; doceat † e prius sanctissimum episcopum, cui horum vnusquisque subiacet: * ille vero causam inter eos diiudicet. Et si quidem utraque pars his, quę iudicata sunt non acquieuerit, β iubemus per loci iudicem f hæc † executioni perfecte mandari, &c.] Ne vero g objiciatur, quia de clerico hoc loquitur, non de presbytero, sciendum est; quia superius in eadem constitutione lib. † cod 1. legitur appellatione clericorum, etiam presbyteros, & diaconos contineri. Verba autem legis ista sunt: [Presbyteros autẽ, & diaconos, & subdiaconos, cantores, & lectores, quos omnes clericos appellamus: & reliqua.]

a ¶ Præfecto prætorio.] *Græce est,* μαγιστρῳ θείων ἡμῶν ὀφφικίων. *id est,* magistro diuinorum nostrorum officiorum.

β ¶ Non acquieuerit.] *In Authentica de sanctiss. episcopis, & apud Iulianum abest negatio.*

Idem Gregorius lib. 9 epist. 32. Romano defensori Siciliæ.

¶ Clericus clericum ad publica iudicia non pertrahat. C. XXXIX.

PEruenit ad nos, quòd si quis contra clericos quoslibet

Margin notes (inner): † lege cunctis perpetuo tenẽdam] ori. & ea. cap. quicumque. — Ans. l. 3. c. 95. — Nouella 123. §. si quis cõtra. Apud Iulian. cap. 32. — † adeat] ori. — † al. hoc — In eadẽ Nouella §. presbyteros. apud Iulianũ. c 30. — † al. Li. c. id est, c. 51. nouellæ. Auth. de sanctissimis episcopis Presbyteros.

Margin notes (outer left): * Adde ad istud c. an epi sint illustres. & dic ꝙ sunt simi les illustribus, vt probatur in l. ad similitudinẽ. & ibi Bald. C. de epis. & cle. proprie tñ sunt spectabiles, secundum Alex. de Imo. in glo ru. col. 2 ff. de iurisd. om. iu.

Presbyter, an possit ab inferiori episcopo iudicari.

1 Sed 3. 16. q. 2. visis. in fine. qđ dic vt plene no Inn. ex tra de offi. or. quanto. & de pręb in Laterañ. & not. per B. extra de priuil. cum & plãtare. §. in ecclesijs.

Margin notes (right): 2 Idẽ sentit In. extra de priuile. cũ olim pro pter. in glo. & male. & in tali casu monachus etiam constituit procuratorem, vt ipse no. extra de rescrip. cum dilecta. in princ.

Glossa:

DE persona.] CASVS. Quidam presbyter Hispanus accusatus fuit coram iudice sæculari, & conuictus ab aduersario, expulsus est ab ecclesia, & in exilium missus. quod cum significatum esset Greg. delegauit hanc causam Io. defensori eunti in Hispaniam, docens, ꝙ non debuit accusari nisi coram episcopo suo. Et ad hoc probandum inducit legem Iustiniani, in qua cauetur, ꝙ quęcũque sit persona ecclesiastica, non nisi sub proprio episcopo debet conueniri: cuius sententiæ si altera partium non acquiescat, iudex sæcularis eam debet executioni mandare. & si quis obijciat ꝙ lex hæc loquitur de clerico, & non de presbytero, sciat ꝙ nomine clericorum presbyteri & diaconi continentur, sicut superius in eadem constitutione legitur, cuius verba inita ponuntur.

a ¶ De persona.] de hac habes. 2. q. 1. in primis.

b ¶ Non ab alio.] id est, non à contrario. quandoque enim ab inferiori potest iudicari. 1 H. tñ huic litteræ adhæsit, qui dixit solum episcopũ esse ordinarium iudicẽ clerici: & per hoc quod dicit, doceat prius, &c. Sed tu dicas ꝙ prælati ecclesiæ collegiatæ habent iurisdictionẽ, vt 15. q. 4. c. 1. extra de immu. eccl. non minus. extra de iud. c. 2. C. de iurisd. om iud. l. vlt. extra de off. ord. cũ ab ecclesiarũ. sed qđ hic dr, prius doceat, &c. dicas priusquam sæcularẽ. H. tamen dixit solũ episcopum habere potestatem excõicandi, vt 16. q. 2. visis. in fi. ubi dicitur ꝙ excommunicatio sit mucro episcopalis, & ꝙ solus episcopus debeat de causis matrimonialibus cognoscere. 35. q. 6. multorũ. & melius dicit noua constitutio, extra de excess. præla. accedentibus. consuetudo tamẽ in talib᷑ dat iurisdictionem, vt 9. q. 3. conquestus. C. de eman. lib. l. 1.

c ¶ Aut monachũ.] conuentum nomine monasterij ratione alicuius successionis, quæ obuenit monasterio per eum. aliàs non competit actio contra monachum, cũ nihil habeat. vel intellige ꝙ fideiussit de mandato ecclesiæ suæ, vel etiam sine mandato: sed pecunia est cõuersa in vtilitatẽ ecclesiæ, vt noua constitutio dicit, ꝙ quibusdam. extra de fideius. Si aũt monachus contra aliquẽ deliquit, ipse monachus conueniendus est, non ecclesia, 2 vt 18. q. 2. hoc tantũ. sicut seruus conuenitur, qui deliquit, non eius dominus. C. de noxa. l. penul. & vlt. in fi. Primo autẽ loco castigatio monachi spectat ad abbatẽ, vt 24 q 3. corripiantur. & extra de off. ord. quanto extra de ap. reprehensibilis. ubi autem procedendum est, secundum ordinẽ iuris, tunc solus episcopus est iudex secundum H. vt hic dicitur. Alij dicunt ꝙ abbas habet ordinariã iurisdictionẽ super monachos suos, & excõicare eos potest, vt extra de maio. & obed. cum in ecclesijs.

d ¶ Aut ascetriam.] id est, inclusam, quæ semper assidue moratur ibi.

e ¶ Doceat.] id est, adeat.

f ¶ Iudicem hæc.] si ipsemet non potest. & est simile, C. de epis aud. episcopale.

g ¶ Ne vero.] Hæc sunt originaliter verba Gregorij.

PEruenit.] CASVS. In Sicilia erat quidã defensor Papæ nomine Romanus, qui despectis epis compellebat

pellebat clericos in suo iudicio laicis respōdere. quod cum Grego. audiuit, præcepit ei ne decetero hoc faceret, sed sub proprio episcopo conueniantur, vt vel ipse cognoscat, vel det iudices delegatos, vel per executorem ipsius partes arbitros eligere compellantur, si alicui partiū episcopus fuerit suspectus. Si vero laicus vel clericus cōtra episcopū causam habuerit: tūc se interponere debet ille Romanus, vt uel ipse cognoscat, vel eo admonente iudices eligantur. & si aliter fiat, ordo ecclesiasticus cōfunditur.

a ¶ Aut si forte.] extra de foro compe. si quis contra.

b ¶ Executio.] id est executor ad hoc deputatus, scilicet archidiaconus, vt 25 dist. perlectis & extra de fo. compe. nullus. Cum autē iudex accusatur, in optione actoris erat, an vellet ꝙ recusatus delegaret causam alijs, vel ꝙ partes cogerentur ad eligēdos iudices, vt extra de foro cōp. licet. & c. si quis Hodie aūt si iudex recusatus fuerit, & probata fuerit causa recusationis, ad arbitrium recusatoris ipse qui recusatus fuerit, dabit iudices, uel transmittet negotiū ad superiorē, ut in cōstit. cū speciali. extra de appel. Sed quæro, an iudices delegati ab episcopo possint partes punire, si non venirent ad iudiciū? Non uidetur, quia solus delegatus à principe potest citare, vt in Auth. de litig. §. omnem. coll. 8. nec alij possunt suas sententias mādare executioni, quàm ordinarij vel delegati à principe, vt C. de bo. aucto. iud. possi. authen. & qui iurat. ff de re iud. a diuo. & solus delegatus à principe potest mittere in possessionem. ff. de iurisd. om. iud. iubere. Potest tamen dici quòd secundum iura nostra subdelegatus habet coerctionē, quia potest interdicere ecclesiam, vt extra de off. deleg. ex litteris. in fi. & secundum legem, modicam saltem habebunt coerctionem subdelegati. C. de sportul. l. a. & ff. de of. eius cui manda. est iurisd. l. ult. in fi.

Iudice recusato, q̄d fiet.

Ista decr. hodie est remota, & fuit in prima compilatione: & erat secūda dec. eiusdē ti. & est palea. ĩ. ead. nullus clericus.

Delegatus episcopi, an possit citare.

c ¶ Interponere.] hoc verum est in modicis vel minimis causis: nam maiores causæ episcoporum ad metropolitanum deferuntur, vt 6. q. 4. si inter. 9 q. 3. conquestus & 80. dist. c. 1.

FRatris.] CASVS. Ianuarius episcopus Caralitanus in tantum erat simplex, ꝙ clerici sui eum despiciebant, & sacerdotes in Sardinia à secularibus iudicibus opprimebantur. Quod cum Gregorius audiuisset per episcopum Felicem & Ciriacum abbatem, præcepit ei vt hoc fieri non permittat, ne dum simplicitati studet, disciplina negligatur.

d ¶ Simplicitati.] supra 39. dist. Petrus.

causam habeat, despectis eorum episcopis eosdem clericos in tuo facias iudicio exhiberi. Quod si ita est, quia valde constat esse incōgruum; hac tibi auctoritate præcipimus, vt denuo hoc facere non præsumas; sed si quis contra quēlibet clericum causam habuerit, episcopum ipsius adeat; vt aut ipse cognoscat, aut certe ab eo iudices deputentur; aut si forte [a] ad arbitros eundum est, partes ad eligendos † iudices ab ipso executio [b] deputata compellat. Si quis vero clericus, vel laicus contra episcopum causam habuerit; tūc te interponere [c] debes, vt inter eos, aut ipse cognoscas, aut certe te admonente sibi iudices eligant. Nam si sua vnicuique episcopo iurisdictio non seruatur; quid aliud agitur, nisi vt per nos, per quos ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur?

† eligendū in dicem] orig.

Idem Ianuario episcopo Caralitano, lib. 3. epist. 26.

¶ A laicis iudicibus clerici non sunt opprimendi. C. XL.

FRatris & coepiscopi nostri Felicis & Ciriaci abbatis relatione cognouimus, quòd in insula Sardinia sacerdotes à laicis iudicibus opprimantur, & fraternitatem tuam ministri sui despiciant: dumque solum simplicitati [d] à vobis studetur, quantum videmus, disciplina negligitur.

Idem Gregorius Mauricio Imperatori, lib. 4. epist. 31. seu cap. 75.

¶ Sacerdotes à Regibus sunt honorandi, non iudicandi. C. XLI.

SAcerdotibus autem non ex terrena potestate dominus noster citius indignetur; sed excellenti consideratione propter eum, cuius serui sunt, eis ita dominetur, ut etiam debitam reuerentiam impendat. Nam in diuinis eloquijs sacerdotes aliquando Dij, aliquando angeli vocantur. Nam & per Moysem de eo, qui ad iuramentum deducendus est, dicitur: [Applica illum ad Deos,] idest ad sacerdotes. Et rursus scriptum est: [Dijs non detrahes.] scilicet sacerdotibus. Et propheta ait: [Labia sacerdotis custodiunt [e] scien

Nicolaus epi. 7. ad Michaelē Imp. c. 35.

Exo. 22.

Ibidem.

Malach. 2.

SAcerdotibus.] CASVS. Mauricius Imperator compellebat clericos sub se respondere: & eis debitam reuerentiam non impendebat. quare Gregorius scribit contra ipsum, docens quod omnes sacerdotes debet generaliter honorare, cū nesciatur qualis quis que sit futurus in futuro iudicio: & quod ipsos debeat honorare, probat vna ratione. scilicet quia Deus vocauit eos deos, & Malachias propheta ipsos Angelos appellauit: & duobus exemplis, scilicet Constantini, & paganorum imperatorum, qui sacerdotibus sui temporis reuerentiam exhibuerunt. Ratio incipit ibi, [Nam in diuinis eloquijs.] Exemplum Constantini ibi. [Ecclesiastica quoque.] Exemplum paganorum est ibi. [Ante eum.]

e ¶ Custodiunt.] id est, custodire debent, vt ĩ. ead. quæst. 3. nolite.

a ¶ Appel-

a ¶ Appellat.] ergo ex sola appellatione nominis aliquis consequitur ius. 1 sic 32.q.4.dicat. C.de lati.lib. tol.§.penul.extra de præsumptio. illud. Insti.de ado.§. vlt.arg.contra 2.q.1.multi.in fi.ubi dicit, quod sola nominatio non sufficit.C.de prob. non epistolis. & l.fin.

1 Ar. ad hoc 93.dis. dñs. ubi de hoc.ar.contra. C.de testa. neque. C. de libe. cau. iubemus. Arch.

Inolita.] CASVS. Relatum fuit in Mileuitano concilio, quod clerici clericos suis episcopis relictis ad sæcularem iudicē traherent; quare statuit conciliū, ut hoc decetero non fiat: & si quis decetero præsumet, super hoc conuictus causam perdat, & etiam a communione repellatur. [Inolita,] i.consueta. Et loquitur hoc capitulū de actore, sequens de reo.

¶ In-tiā, & legē requirent ex ore eius; quia angelus Domini exercituū est.] Quid ergo mirum, si illos vestra pietas dignetur honorare, quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut angelos, aut Deos ipse etiam appellat [a] Deus? Ecclesiastica quoque historia testatur; quia cum piæ memoriæ Constantino principi, scripto oblatæ accusationes contra episcopos fuissent, libellos quidem accusationis accepit, & eosdem, qui accusati fuerant, episcopos conuocans, in eorum conspectu libellos, quos acceperat, incendit, [b] dicens: Vos Dij estis, à vero Deo constituti. Ite, & inter vos causas vestras discutite: quia dignum non est, vt iudicemus Deos. In qua tamen sententia sibi magis ex humilitate, quàm illis aliquid præstitit ex reuerentia impēsa. ¶ Ante eum quippe pagani in rep. principes fuerunt, qui verum Deum nescientes, Deos ligneos, & lapideos colebant; & tamen eorum sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid ergo mirum, si Christianus Imperator veri Dei sacerdotes dignetur honorare, dum pagani, vt prædiximus, principes, honorem impendere sacerdotibus nouerunt, qui Dijs ligneis & lapideis seruiebant? Hæc [a] ergo non tantum specialiter, [c] quantum generaliter pro omnibus asserimus sacerdotibus: quoniam adhuc nescimus, quis in terribili iudicio Dei qualis futurus sit. Etenim Paulus egregius prædicator dicit: [Nolite iudicare ante tempus, donec veniat Dominus, & reliqua.] Nam sunt multa, quæ de iudicio illius homines ignorant: quia fortasse, quæ vos laudatis, ille reprehendet; & quæ vos reprehenditis, ille laudabit.

ī.e.c.cōtinua. §. item Constātinus.

B. Aug. ep. 66.

1. Cor. 4.

a ¶ Hæc ergo.] *Sic etiam habet locus hic apud Nicolaum in epistola, cuius initium,* Proposueramus. *sed in originali pro istis hæc leguntur,* Hæc ergo pietati dominorum non pro me, sed pro cunctis sacerdotibus suggero. *Et multis interiectis, quæ hic non referuntur, subdit:* Nam adhuc nescimus, quis sibi, qualis sit. & Paulus egregius prædicator, &c. *præstat que omnino integrum illum locum legere Apostolicæ libertatis plenum.*

Item ex concilio Mileuitano.

¶ *In concilio Mileuitano, quod habetur, nihil tale extat. Ex ipso tamen citatur etiam ab Innocentio iij. in c. si diligenti. extra de foro compe. Habetur autem in Toletano 3.c.13.*

¶ Qua pœna feriatur clericus clericum ad sæcularia iudicia pertrahens. C. XLII.

In Tolet. 3. c.13.

INolita [d] præsumptio vsque adeo illicitis ausibus aditū patefecit, vt clerici conclericos suos, relicto pontifice [e]

d ¶ Inolita.] hoc c. de actore, & sequēs de reo loquitur. Et no. quod si actor traxerit reum ad iudicem nō suum, perdit causam. sed si reus traxerit actorē, pro conuicto habetur, vt C. de iurisd.om. iud. in criminali. hoc tamē intelligas lite contestata: quia si ante litis contestationem desistit, nō incidit in pœnā, 3 vt j.ea.c.prox. & ff rem rat.hab.amplius. & ff. de in ius voc. quamuis: licet sit arg.contra. C.de trāsact.si quis maior. s. ead. placuit. Et quod dicit, quod causam perdit: dicunt quidā ipso iure, verius credo, quod per sententiā, & hoc innuit hoc verbum, conuentus.

Actoris punitio reum ad iudicem non suum trahentis.

3 Idē Bart. Bald. Ang. Cy. & Pau. de Cast. in d.l. in criminali. in glo. alleg.

Clerici, an possint ī iudicem non suum consentire.

e ¶ Pontifice.] hic manifeste habes, quod in causa ecclesiastica neuter potest adire alium iudicem, siue in ciuili, siue in criminali negotio; laici autem sine consensu ordinarij eligūt aliū iudicem in ciuili negotio, vt ff de iudi l. 1.C.de iurisd.om.iu. l.1. sed non in criminali, vt C. de iurisdi. om.iud. in criminali. j.ea. c.si quis cū clerico. sed in clerico requiritur cōsensus episcopi, & etiā proprius consensus.ar. hic, & 9.q.2.c.1.& s. ea.clericum.& nullus, & c. inolita.& 6.q.3.denique.& 3.q.6.non liceat.extra de fo.cōp. significasti. Et est triplex ratio, quare laicus potest, & non clericus: quia laicus potest iurare sine licentia sui iudicis, sed clericus non, ut extra de iur.cal.inhærentes. Sed non posset coram laico litigare, nisi ibi iuraret. Item ab alio episcopo non potest ordines accipere, ergo nec iudicium, quod maius est, vt 9.quæst.2. nullus primas. Item non potest ab alio, quàm à suo prælato petere iudicium animæ, quod est occultum, ergo multo fortius nec manifestum.

b ¶ Incendit.] hic vides, quod iudex debet destruere libellum, qui non est legitime compositus, vt 2. quæstio.vlti.c.vlti.

c ¶ Specialiter.] pro bonis. sed etiam generaliter pro bonis & malis, 2 vel non tantum pro præsentibus, qui nunc accusantur, & non conuincuntur, sed etiam pro omnibus alijs.13.q.2. non æstimemus.

2. Secundū H. bene inducitur auctoritas Apostoli, sed quā sequitur fuit sententia M. & B. Isi. secundum L.

stum, vt de pœn. dist. 6. placuit. Item inconueniens iã esset, q vnus episcopus iudicaret clericos alterius episcopi, quod esse non debet, vt 9. q. 2. per totũ. & sic oẽs de vno episcopatu possent sibi alium episcopum eligere in iudicem: nec renuntiare potest clericus huic iuri. extra de so. comp. si diligenti. credo tñ, q licet nõ possint renunciare expresse, q tamen sponte, id est, tacite possunt cõsentire in aliũ iudicẽ. [e] nam arbitrum spõte eligunt & iudicẽ delegatũ, alioquin exsufflatum erit priuilegiũ clericorum, q clericus põt eligere coram quo iudice velit litigare. in consti. Fed. auth. habita C. ne fil. pro pa. Itẽ multa possum facere spõte, ad quæ non possũ me pacto adstringere. nam possum instituere aliquẽ heredẽ, nõ tamen pacto ad hoc me adstringere possum, vt C. de pac. l. vl. Item tacite possum renũtiare foro, licet non expresse, sicut tacite Papa renuntiat priuilegio suo, vt 2. q. 7. nos si. & q. 5. mãdastis. Sicut tacite possum renuntiare exceptioni procuratoriæ contra militem, sed non expresse, vt ff. de proc. filiusfa. §. veterani. similiter tacite possũ renuntiare iuramento cal. sed non expresse. C. de iu. cal. l. 2. in fi. & q sponte possit cẽdere, habes 3. q. 6 pulsatus. Io. Quidquid dicat Io. hoc tene, q in laicum nullo modo cõsentit clericus, vt extra de foro comp. si diligenti. nec in clericum sine consensu episcopi, vt extra de fo. comp. significasti. B.

[e] Hoc non puto verũ, secundum Go. ut 3. q. 6. nõ liceat, vt ibi dixi. Arch.

contestata coram eo. Sequens vero c. planum est.

a ¶ Intentatum.] id est, obiectum. Et sic loquitur, cum lis sit contestata.

ADDITIO. Sic etiam intelligunt H. B. & Lau. Sed Bar. Brixien. dicit, Ego credo, quòd possit intelligi cum nondum

suo, ad iudicia publica pertrahant. Proinde statuimus hoc de cetero non præsumi. Si quis hoc præsumpserit facere, conuentus α & causam perdat, & à communione efficiatur extraneus.

α Conuentus.] *Dictio ista in nullo concilij exemplari, aut impresso, aut manuscripto est inuenta.*

Item ex concilio Carthaginensi 3. c. 9.

Et in cõc. apud Palatium Vermis habito, c. 18.

¶ Clericus apud ciuilem iudicem iudicari non debet. C. XLIII.

ij PLacuit, vt quisquis episcoporum, presbyterorum, & diaconorum, seu clericorum, cum in ecclesia ei crimen fuerit intentatum, [a] vel ciuilis causa fuerit commota, si derelicto ecclesiastico iudicio, publicis iudicijs purgari [b] voluerit, etiam si pro ipso fuerit prolata sententia, locum [c] suum amittat. Et hoc in criminali actione. In ciuili vero perdat quod euicit, si locum suum obtinere maluerit: si quidem α ad eligendos iudices inique [d] de ecclesiæ consortio iudicat, qui de vniuersa ecclesia male sentiendo, de iudicio sæculari poscit auxilium: cum priuatorum Christianorum causas Apostolus etiam ad ecclesiam deferri, atque ibi determinari præcipiat.

Iuo, p. 6. c. 362. §. itẽ placuit.

1. Cor. 6.

α ¶ Si quidem.] *In ceteris conciliorum editionibus, & vno Vaticano codice legitur,* si quidem ad eligendos iudices sibi de ecclesiæ consortio dubitat, vilecque ecclesiæ consortium iudicat, qui de vniuersa, &c. *In recentiore autem quatuor tomorum editione hoc modo,* cui enim ad eligendos iudices vndique patet auctoritas, ipse se indignum fraterno consortio iudicat, qui de vniuersa, &c. *eodemq; fere modo est in codice Lucensi Regio, & refertur in concilio apud Palatium Vermis habito, c. 18.*

Item ex eodem.

¶ Clericus non accusetur, nisi ante ecclesiasticum iudicem. C. XLIIII.

DE diuersis ordinibus ecclesiæ seruientibus, si quis in causam criminis incurrerit, & abnuerit iudicium ecclesiasticum; debet periclitari. [e]

Iuo ibidẽ initio capitis.

¶ *Est summa capituli præcedentis, & in concilijs olim Coloniæ ac Lutetiæ impressis, duobus exemplaribus Vaticanis, & codice canonum omnino est loco summæ, nec multo aliter apud Iuonem p. 6. c. 362.*

Item constitutione 74. c. 1.

Nouella 83. apud Iulianum.

[1] Idem tenent Guil. de Cu. in l. nemo. post gl. C. de iurisdic. om. iud. & Ange. in l. cũ procurator. §. dñs. ff. de ope. noui nunc. & l. quãuis. de damno infecto.

PLacuit.] CASVS. Aliquis clericus accusabatur de crimine, uel cõueniebatur ciuiliter corã iudice ecclesiastico: lite cõtestata maluit accusari uel conueniri coram iudice sæculari: quærebatur in concilio Carthag. quam pœnam pati debeat. Respondet, q in criminali causa, siue fuerit condemnatus siue absolutus, locũ suum amittat, idest, deponatur. In ciuili vero causa perdat, quod euicit, id est, id in quo fuit absolutus, perdat: q2 male de ecclesia sentit, qui de sæculari iudicio auxilium poscit. Et no. q Hug. & Beneuen. & Io. intelligunt hoc c. cum lis erat cõtestata coram ecclesiastico iudice. Sed certe ego credo, quod posset intelligi, cum nondum erat lis nondum lis fuerit contestata coram eo.

b ¶ Purgari.] per hoc patet, quòd loquitur de reo: sed quod dicit postea, euicit, intellige id in quo est absolutus.

c ¶ Locum suum amittat.] idest, deponatur.

d ¶ Inique.] contumeliam enim facit iudici, qui eo relicto vadit ad alterum, ut ff. de arbit. l. litigatores. similiter si quis rem deducit coram uno iudice & deducit postea coram alio perdit litem. [1] C. de asses. tol. l. 1. in fi.

e DE diuersis.] ¶ Periclitari.] idest, deponi.

SI quis cum clerico.] CASVS. Duo dicuntur in hac lege. Primo dr, ꝙ in pecuniaria causa actor debet clericum conuenire coram epo suo, qui causam debet examinare sine damno sportularum, & sine dilatione. Sed si episcopus non vult causam pecuniariam dirime re, ad sæculares iudices recurratur. Si vero vult eam dirimere sine scriptura omnia procedere debent, nisi partes velint, ꝙ ipsa acta redigantur in scriptis. Secundo dicitur, ꝙ in causa criminali de ciuili crimine recurrendum est ad iudices sæculares, qui intra duos mēses à tempore litis contestatæ causam criminalem decidant, non tñ clericum puniant, nisi prius ab epo suo fuerit degradatus. & hæc particula non tenet. pro crimine vero ecclesiastico tm ad iudicē ecclesiasticū recurratur. Scda pars incipit ibi, [Quod si de criminali.]

¶ Qui cum clerico litigium habet, episcopum ipsius adeat. C. XLV.

Iuo. p. 6. c. 427 & p. 16. c. 150.

ij SI quis cum clerico litigium habuerit, si quidem de causa pecuniaria, adeat prius episcopū, cuius iudicio clericus suppositus est. Ille enim sine damno, ᵃ & sine dilatione competentem finem liti impositurus est. Sinautem noluerit α. ᵇ episcopus litem dirimere; tunc ad ciuilem iudicem disceptatio causæ perueniat. Vbi autem episcopus causam dirimere vult; sine scriptura ᶜ omnia procedant, & diffinitiua sententia sine scriptis ab eo proferatur. β ¶ Quòd si de criminali γ causa litigium emerserit; tunc cōpetentes iudices in hac ciuitate, vel in prouincijs interpellati consentaneum legibus terminum causæ imponant: ita tamen, vt disceptatio litis duorum ᵈ mensium spatium non excedat, à litis contestatione numerandum. δ *Item.* [¶ In criminalibus vero causis numquā sine scriptura procedere debet.] Non aliter autem puniatur ᵉ clericus, nisi obnoxius repertus, sacerdotio nudatus fuerit ab episcopo suo, vel clericatus honore. Sinautem crimen ecclesiasticum est, tunc secundum canones ab episcopo suo causæ examinatio, & pœna procedat, nullam communionem alijs iudicibus in huiusmodi causis habentibus.

α ¶ Noluerit.] *Ita etiam apud Iulianum, & Iuonem, & sic legit auctor glossa: sed in nouella ipsa Iustiniani additur*, vel non potuerit.

β ¶ Proferatur.] *In nouella ipsa sequuntur hæc*, nisi forte partes voluerint, vt in scriptis ea inferatur. Quòd si, &c. *Apud Iuonem loco dictionis*, proferatur, *est*, inseratur; *quod suspicionem facit intermedia scriptoris vitio deesse.*

γ ¶ De criminali.] *In nouella Iustiniani additur*, ciuili tamen.

δ ¶ Numerandum.] *Quæ sequuntur vsque ad versi.* Non aliter, *neque in nouella, neque apud Iulianum, aut Iuonem, neque in vetustis Gratiani codicibus habentur: sed ob doctorum citationes non sunt expuncta.*

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 9.

¶ Clericus aduersus clericum negotium habens, sæcularia iudicia non exerceat. C. XLVI.

extra de foro compe. c. 1. Poly l. 4. ti. 31. Burc. l. 2. c. 183. Iuo, p 6. c. 228 ε al. indiciū

SI clericus aduersus clericum habeat negotium; non relinquat suum episcopum, & ad sæcularia iudicia non concurrat: sed prius negotium agitetur apud propriū episcopū: vel certe ε si fuerit negotiū ¦ ipsius episcopi, apud arbitros ᶠ ex vtraque parte electos audiatur ᵍ negotium.

a ¶ Damno.] sportularum, ad quas clerici non tenentur, vt in Auth. de sanct. episc. §. sportularum. coll. 9. ergo nec aduersarij ipsorum teneri debent, vt C. de fruct. & lit. expen. l. vlt. ᶠ

b ¶ Noluerit.] illud non tenet. Vel dic noluerit, id est, non potuerit, quia forte talem causam non potest audire. ᶠ Vt patet ext. de iu. qualiter. in fi. Sed ꝯ in Authen. de sanc. episc. § si quis autem pro pecunia. vbi de hoc.

c ¶ Sine scriptura.] sine scriptura procedit episcopus, cum iudicat inter suos clericos. Similiter in modicis causis non requiritur scriptura, vt in Authen. de man. prin. § si tibi. coll. 3. Non obst. ꝫ. 2. q. 1. in primis. vbi dr sentetia nulla, quæ sine scripto profertur. illud enim tantum tenet in criminalibus & maiorib. negotijs.

d ¶ Duorum.] hoc non tenet, vt 3. q. 3. §. spatium.

e ¶ Puniatur.] nec illud tenet, vt extra de iud. cum non ab homine.

SI clericus.] CASVS. Quattuor articuli continentur in hoc c. Primus est, ꝙ si clericus litē habeat aduersus clericum, coram suo epo conqueratur. Secundus est, ꝙ si eps litē habeat ꝯ suum clericum, corā arbitris ab vtraque parte electis negotiū terminetur. Tertius est, ꝙ si clericus habeat causam aduersus suum aut alium episcopum, recurrat ad synodum prouinciæ. Quartus est, ꝙ si eps vel clericus litem habeat cōtra metropolitanū, pergat ad primatē, vel ad vrbem Constantinopolitanam. Secūdus articulus incipit ibi, [Vel certe.] Tertius incipit, [Et si clericus.] Quartus ibi, [Si vero contra ipsius prouinciæ.

f ¶ Arbitros.] Et hęc est ratio: quia metropolitanus non est iudex clerici: vnde sub eo non debet conueniri: nec coram episcopo debent conueniri, cum non possit esse actor & iudex, vt extra de rest. spo. conquerente. & extra de conces. præb. & eccl. non vac. post electionem, in fi. Sed quis coget eum eligere arbitros? Respondetur, episcopus, licet sit ei subiectus, vt extra de app. secundo requiris. Item in alio casu cogit ipsum eligere arbitros, scilicet cum recusat eum, vel delegatum ab eo, vt ꝫ. ea. peruenit.

Arbitros eligere qñque cogun tur litigantes.

g ¶ Audiatur.] ꝫ. 6. q. 2. eps. contra. sed ibi soluitur.

a ¶ Syno-

Si quis vero contra hæc fecerit, canonum subiaceat correptionibus. ¶ Et si clericus aduersus suum, vel alium episcopum habeat causam, apud audientiam synodi [a] prouinciæ eius conquiratur. ¶ Si vero contra ipsius prouinciæ metropolitanum episcopum episcopus siue clericus habeat controuersiam, pergat ad ipsius diœcesis primatem, aut certe ad Constantinopolitanæ regiæ ciuitatis sedem, vt eorum ibi negotium exquiratur. † — †terminetur

a ¶ Vel certe si fuerit.] *Græce est* ἤγουν γνώμη αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου, παρ' οἷς ἂν τὰ ἀμφότερα μέρη βούλονται, τὰ τῆς δίκης συγκροτεῖσθαι. *id est*, vel certe ipsius episcopi sententia, apud eos, quos vtraque pars voluerit, ea quæ ad iudicium pertinent, agitentur. *Nec longe aliter vertit Dionysius, cuius versionem attulerunt Burchardus, & Iuo, & Innocentius, extra de foro comp. cap. 1. sententia vero, quæ hoc loco ex prisca versione elicitur habetur paulo post in versi.* Etsi clericus aduersus suum. *Quare non bene hic inconculcatur: sed ob glossam non est mutatum.*

[*Item ex concilio Agathensi, c. 32.*]

PALEA C. XLVII.

iij Clericum nullus præsumat apud sæcularem iudicem episcopo non permittente pulsare. Sed si pulsatus fuerit, non respondeat, nec proponat, nec audeat criminale negotium in iudicio sæculari proponere. — ī eo. clericum nullus. Iuo, p. 6. c. 367.

¶ *Abest à plerisque vetustis exemplaribus; & frustra hic repetitur, quod plane idem habetur supra eadem, c. clericum nullus. De lectionis autem varietate ibi notatum est.*

Ex his omnibus datur intelligi, quòd clericus ad publica iudicia nec in ciuili, nec in criminali causa est producendus: nisi forte ciuilem causam episcopus decidere noluerit, vel in criminali, sui honoris cingulo eum nudauerit. ¶ *Illud autem quod in epistola Clementis dictum est,* [*Non cognitorem sæcularium negotiorum te vult Deus esse,*] *ex episcopali vnctione intelligendum est. Non enim in episcopum vngitur, vt cognitor sæcularium negotiorum resideas, sed vt procurator animarum, & distributor spiritualium existat. Prohibetur ergo sæcularibus negotiis occupari, non ad tempus sequester fieri. Vel sæcularia iudicia, non de rebus sæcularibus, sed sæcularium virorum intelligenda sunt. Iudicia de rebus sæcularibus sæcularia appellantur, iuxta illud Apostoli:* [*Sæcularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles, qui sunt in ecclesia constituite.*] *Iudicia vero sæcularium, sæcularia appellantur, iuxta illud Apostoli in epistola Clementis: quod ex subsequentibus datur intelligi, cum dicitur:* [*Hæc opera, quæ tibi minus congruere diximus, exhibeant sibi inuicem vacantes laici.*] *Prohibentur ergo clerici à cognitione negotiorum sæcularium virorum, non sæcularium causarum. Negotia quippe clericorum, siue criminalia, siue ciuilia fuerint, non nisi apud ecclesiasticum iudicem ventilanda sunt.*

(Marginal notes: ī. ea. te quidē. — 1. Cor. 6. — ī. ea. te quidē.)

Vnde Hadrianus Papa ait, c. 35. — In cap. Hadriani, c. 35.

¶ Non nisi in foro suo audiatur clericus. C. XLVIII. — Ans l. 3. c. 88.

Clericus, siue laicus, si crimine, aut lite pulsatus fuerit, non alibi, quàm in foro suo prouocatus audiatur.

Idem ibidem, c. 40.

---

a ¶ Synodi.] Ergo si habetur ciuilis causa contra episcopum, solus metropolitanus non potest audire, vt hic. & 6. q. 4. si inter. sed forte hoc non tenet in maioribus causis: vel loquitur secundum antiqua tempora, quando pro singulis causis fiebat concilium, vt infra eadem, q. 3. cap. 1. & 3.

EX HIS OMNIBVS. CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit ex supradictis dicens, quod ad sæcularem iudicem nec in ciuili, nec in criminali causa est clericus producendus, nisi episcopus ciuilem causam decidere nolit, vel nisi in criminali clericus prius ab episcopo fuerit degradatus. sed male excipit Grat. nisi dicat allegando. In secunda parte respicit illud c. te quidem. & exponit duobus modis illud verbum: scilicet. non cognitorem sæcularium negotiorum te vult Deus. & primo sic: non vult Deus te ordinare cognitorem sæcularium negotiorum, id est, non vult te inungi in episcopum ad hoc tantum vt sis cognitor sæcularium negotiorum; sed vt potius animarum lucris intendas: Non tamen prohibetur ad tempus negotia sæcularia terminare. Secūdo exponit ita, vt sęcularia negotia intelligantur sæcularium virorum, quæ vacantes laici sibi debent ad inuicem exhibere. negotia vero sęcularia de rebus sæcularibus ecclesiæ & clericorum, siue sint criminalia, siue ciuilia, non nisi apud episcopū sunt ventilanda. Secunda pars incipit ibi, illud autem. Sequentia duo capit. patent.

a ¶ In

¶ De eodem. C. XLIX.

Anſ. ibidem. Deuſdedit,p.3

IN clericorum [a] cauſa, huiuſmodi forma ſeruetur, ne quẽquam eorũ ſententia à non ſuo iudice dicta conſtringat.

Res vero in litigio poſita ante legitimum cognitionis euentum in nullam debet omnino transferri perſonam.

Vnde Gelaſius Papa Quingeſio [a] *epiſcopo.*

a ¶ Quingeſio.] *In antiquis exemplaribus partim eſt iſta vox, partim* Lucio, *partim* L *partim* Quinquageſimo.

¶ In nullam transferatur perſonam res in litigio poſita ante cognitionis euentum. C. L.

QVia [b] res in litigio [c] poſita in nullam transferri poteſt omnino perſonam, donec legitimæ cognitionis euentu, cui potius debeatur, iudiciaria diſceptatione poſſit agnoſci; ex eadem re quiſpiam non ſinatur exigere [d] penſiones: ſed in eodem ſtatu, re eadem poſita, in quo videtur (ſicut dictum eſt) ante conſtituta, † quiſquis ſibi putat quidpiam poſſe competere, iuridico pulſet examine, præiudicijs omnibus inde ſubmotis.

† *al. conſtitutam litem*

QVAESTIO II.

ſ. q. 1. inolita.

QVòD vero [e] *culpa illa ſuſpenſione digna ſit, ex capitulo illo Mileuitani concilij liquido conſtat. Si enim communione priuandus eſt, qui clericum ad ciuilem iudicem crediderit pertrahendum; multo magis ſuſpenſione dignus eſt, qui ſui epiſcopi iudicium interpellantem ad iudicium ſæculare pertrahere non dubitauit.*

QVAESTIO III.

SEd ponatur, [f] *quod hæc culpa ſuſpenſione digna non fuerit; quæritur, vtrum ſit deponendus, qui officium contra prohibitionem ante ſententiam diffinitiuam.*

a IN clericorum.] ſupra 2. q. 1. in primis. in 6. extra de iud. at ſi.

RES VERO. CASVS. Quia ſupra in multis c. facta eſt mentio de rebus litigioſis; ideo Gratia. nunc docet, ꝙ res litigioſa non debet transferri ad aliquam perſonam ante ſententiam diffinitiuam.

b Quia res.] CASVS iſte dupliciter poni ſolitus eſt. Et primo ſic. Reus poſſidebat rem litigioſam; quæſitum eſt à Gelaſio, vtrum actor poſſit exigere pẽſiones. Et reſpondetur ꝙ non ante legitimæ cognitionis euentum. ſed res debet apud reum permanere, donec appãruerit cui res potius debeatur: & ſi quid factũ fuerit lite pendente in præiudicium alterius partis, nihil valeat: & ſecundũ hoc expone, [Non finiatur,] ſupple niſi ſit poſſeſſor. Poteſt etiã alio modo poni, vt Beneuentanus ponit. Cum de quadam re inter actorẽ & reum litigium verteretur, nec aliquis eorum eſſet in poſſeſſione illius rei: quæſitum fuit, quis debeat de illa re recipere & exigere penſionem. Et reſpondet Gelaſius Papa, ꝙ nec actor, nec reus: ſed res debet permanere in eodem ſtatu, in quo poſita eſt, vſque ad ſentẽtiam diffinitiuam: caſſatis omnibus priuilegijs, vel reſcriptis, quæ contra hoc poſſunt dari lite pendente.

b ¶ Quia res.] Nec ẽt actionem põt quis cedere alij, poſtquam res eſt deducta in litigium, vt C. eod. l. 2. nec valet priuilegium impetratum tempore litis, vt extra de teſt. cauſam. 16. q. 6. placuit. C. vnde vi. auctoritatẽ. C. de fund. & ſaltibus reip. lib. 11. l. ſi qua. nec res litigioſa põt dedicari. ff. de liti. l. vlti. qui autem rem litigioſam alienat: & alienatio nulla eſt, & præterea punitur venditor & emptor ſi ſciuit rẽ litigioſam, vt extra vt lite pend. eccleſia. C. eo l. vl. In caſibus tñ licite alienatur res litigioſa, ſ. ex cauſa dotis, vel trãſactionis, vel donationis propter nuptias, vel ex cauſa legati, vel diuiſionis rerũ hæreditariarũ, vt C. de litig. l. vlti. Item licite alienatur res litigioſa, quæ ſeruari non poteſt. ff. fam. ercilcun. alienationes. & ff. de peti. hæred. diuus.

Litigioſa res certis in caſibus alienari poteſt.

c ¶ In litigio.] Res dr̃ litigioſa, de cuius dñio vel quaſi cauſa vertitur inter petitorem & poſſeſſorem, vel iudiciaria conuẽtione, uel precibus principi oblatis, & per eum aduerſario cognitis, vt in Authen. de litig. in princip. coll. 8. †

Litigioſa res quæ dicitur.

† Et no. ꝙ auth. quæ ponitur C. de litig. authen. res litigioſa. in corporali * locũ habet, vt patet in Auth. de litigio. §. ad hoc. Hic ad de quod notatur, extra vt li. pend. & de alien. iudic. mut. cau. fa c. 1. & de reſti. ſpol. ſæpe. Arch.

d ¶ Exigere.] Hoc intellige cum poſſeſſor eſt ſuſpectus, aliàs poſſeſſor ſemper vtitur fructibus pẽdẽte lite, vt 16. q. 4. volumus. extra vt li. penden. à memoria.

QVòD verò.] CASVS. Hic intitulatur ſecunda qo, qua quæritur, an hæc culpa ꝙ clericus clericum aliquem inuitum trahit ad iudicem ſæcularem, digna ſit ſuſpenſione. Et reſpondetur ꝙ ſic: nã ſi dignus eſt priuari communione, vt ſ. ead. q. 1. inolita. multo magis dignus eſt ſuſpenſione.

e ¶ Quòd vero.] & eſt certum ꝙ ſic. ſ. ca. inolita.

SED ponatur.] Hæc q. diuiditur in x. par. in quarum prima probat per xx. c. ꝙ ſententia paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta timenda eſt. Secunda ibi, [Verũ hoc.] Tertia ibi, [Sed hoc.] Quarta ibi, [De his.] Quinta ibi, [Si ergo.] Sexta ibi, [Cum ergo] Septima ibi, [Idẽ eſt.] Octaua ibi, [Quòd aũt.] Nona ibi, [Excõicationis] Decima ibi, [Preſbyteris.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur tertia qo, vbi quæritur, ſi hæc culpa digna non ſit ſuſpenſione, ſcilicet ꝙ propter hoc non debeat ſuſpendi, ꝙ traxit clericum ad iudicem ſæcularem: ſi tamen ſuſpenſus fuit propter hoc, & poſt ſuſpenſionem diuina celebrauit: vtrum debeat deponi? Et reſpondet ꝙ ſic, vt j. ca. ſi quis preſbyter. & cap. ſi quis epiſcopus. Et procedit hoc ordine Grat. in hac quæſtione. Primo probat, ꝙ ſententiæ epiſcopali parendum eſt, ſiue iuſta, ſiue iniuſta: & hoc vſque ad §. [Præmiſſis.] Deinde probat contrarium, & reſpondet allegatis, tandem dat ſolutionem. Primum autem c. huius quæſtionis planum eſt.

f ¶ Sed ponatur.] Hic quærit, an ille ſit dignus depoſitione,

ſitione, qui excommunicatus vel ſuſpenſus celebrat? Et certe ſic, vt infra ead. ſi quis preſbyter. & extra de cleri. excommu. mi. cap. 1. 2. & 3. & beneficio poterit priuari. eodem titu. capit. fraternitati. niſi diſpenſetur cum eo, vt 63. diſtinctio. Salonitanæ. Magiſter tamen proſequitur aliam quæſtionem, ſcilicet, vtrum ſententia teneat ſiue iuſta, ſiue iniuſta. Tribus autē modis dicitur ſententia iuſta ſiue iniuſta, vt infra ead. §. ſi ergo. ſcilicet ex animo, cū malo vel bono zelo ſententiat. Ex cauſa, ſcilicet cū certa cauſa ſubeſt vel nō ſubeſt. Ex ordine, cū ſeruatur vel prætermittitur ordo iuris. Itē ſententia alia eſt cōdemnationis, alia excommunicationis, alia ſuſpenſionis, alia præcepti: quæ tamē impropriè dr̄ ſententia. Sententia condēnationis, ſemper tenet, niſi ſit iniuſta ex ordine: tunc non valet, vt 2. q. 6. diffinitiua. [1] aliàs ſemper tenet, niſi appelletur ab ea. Item ſentētia excommunicationis ordinem requirit, & etiam cauſæ cognitionem, vt 2. q. 1. nemo epiſcopus. extra de appel. reprehenſibilis. extra de ſent. excō. ſacro. ſiue tamē ſit iniuſta ex cauſa vel ex animo vel ex ordine, ſemper tenet, vt j. ea ſi epiſcopus. Forte nec releuatur per appellationem, niſi quo ad cognitionem, vt extra de ſent. excom. per tuas. Sententia autem mandati vel præcepti non ligat, niſi id quod præcipitur ſpectet ad officium præcipientis. 7. quæſtio. prima. quia frater noſter. Primo autem probat Gratian. vſque ad §. [Præmiſſis.] infra in capit. ſi epiſcopus. quod ſententiæ epiſcopi etiam iniuſtæ ſit parendum: deinde probat eam quemquam apud Deum non ligare. de hac materia plenius habetur 2. q. 1. in ſumma.

cæno concilio, vtrum clerico à proprio epiſcopo excommunicato ſit ab alijs communicandum? & reſpondet quòd non: niſi à proprio epiſcopo fuerit abſolutus, vel niſi in ſynodo ſatisfaciens fuerit reconciliatus: quod non ſolum circa clericos, ſed etiam circa laicos eſt obſeruandum.

Sentētia dr̄ iuſta vel iniuſta tripliciter.

Sententia eſt multiplex.

[1] Sub. exceptis & caſibus poſitis ſub e. §. diffinitiua. Excōicationis ſnia in duobus caſibus non eſt timēda.

[2] Hāc ſententiā ſequitur Goff. in hac decre. cum à quorumdam, dicens q; hic ē caſus ſpecialis ī quo non tenet ſententia à ſuo iudice lata. Sed Bar. Bri. ibi no. cōtra intelligēs cū Ala. q; illa decr. continet indulgentiam.

nem epiſcopi celebrare auſus eſt. Sed quòd ſententia epiſcopi ſiue iuſta, ſiue iniuſta fuerit, timenda ſit, Gregorius homilia 26. in Euangelia teſtatur dicens.

¶ Timenda eſt ſententia paſtoris. C. I.

SEntentia paſtoris, ſiue iuſta, ſiue iniuſta fuerit, timenda eſt. [a]

¶ *Ipſa prorſus B. Gregorij verba leguntur infra ea. c. non ſolum. verſ. vtrum iuſte.*

Item ex concilio Antiocheno † c. 6.

† *Et in Aquiſgran. c. 72.*

¶ A ſuo epiſcopo excommunicatus, non eſt ab alio recipiendus. C. II.

Burc. l. 11. c. 37. Iuo. p. 14. c. 27. & 101. Pan. l. 5. c. 101. Deuſdedit. p. 4.

SI quis à proprio epiſcopo excommunicatus eſt; non eum prius ab alijs [b] debere ſuſcipi, niſi aut à ſuo fuerit receptus epiſcopo, aut concilio [c] facto epiſcopis [α] occurrat, & reſpondeat, & ſi ſynodo ſatisfecerit, quòd † ſtatuerit [d] ſub alia ſententia eum recipi. Quod etiam circa laicos, & presbyteros, & diaconos, & omnes, qui in clero ſunt, conuenit obſeruari.

† *al. ſatisfecerit, ſtatuimus*

α ¶ Epiſcopis.] *Apud auctores indicatos prior tantum pars huius canonis refertur, & ex verſione Dionyſij: quæ etiam in toto hoc loco longe melior eſt.* aut certe *(inquit)* ad ſynodum, quæ congregatur, occurrens pro ſe ſatisfaciat, & perſuadens concilio, ſententiam ſuſcipiat alteram. *Græce enim eſt,* πείσας τε τὴν σύνοδον, καταδέξοιτο ἑτέραν ἀπόφασιν.

Item Nicolaus Papa Lotharium Regem in epiſtola, cuius initium: [Audito.]

¶ Excommunicationis meretur ſententiam, qui excommunicatis communicat. C. III.

Anſ. l. 3. c. 66. Regino chro. l. 2.

PRæcipue Gualdradæ pellicis tuæ, & iamdudum à te repudiatæ communionem declina: excommunicata eſt enim, & vſque ad præſentiam noſtram ab omni Chriſtianorum contubernio ſequeſtrata. Quamobrem cauendum eſt, ne cum ea pari mucrone percellaris ſententiæ, ac pro vnius mulierculæ paſſione vinctus, & obligatus ad perenne traharis exitium. Deterius quippe in populis prælati delinquunt: ac per hoc ipſi crudelius, quàm ceteri

[a] SEntentia.] ¶ Timenda eſt.] niſi in duobus caſibus, ſcilicet cum ſententia eſt poſt appellationē lata, & cum continet intolerabilem errorem. extra de ſenten. excommu. per tuas. tertium caſum apponunt quidam, cum pro indebitis exactionibus aliquis excommunicatur, vt extra de exceſ. præla. cum à quorumdam.

SI quis à proprio. CASVS. Quæſitum fuit in Nicæno concilio... [continued above]

[b] ¶ Ab aliis.] ſimiliter qui ſuſpenſus eſt ab vno, ſuſpenſus eſt quantum ad omnes, vt 7. q. 1. ſi quis preſbyter. & 4. q. 5. quiſquis.

[c] ¶ Concilio.] Hodie ſolus metropolitanus cognoſcit de cauſa excommunicationis, vt extra de ſenten. excom. per tuas.

[d] ¶ Quod ſtatuerit.] ſcilicet ſynodus.

PRæcipue.] Lotharius dimiſſa Theberga vxore legitima, Gualdradā ſuperduxit, q̄ legitimā eſſe dicebant vxorē, ſed lata ſentētia diuortii inter eos, cum Gualdrada nollet ſententiæ parere, fuit excōicata. poſtquam excōicationē ferebatur Lotharius ei occulte

culte communicare. scribit ergo Nicolaus & monet Lotharium, vt eius communionem declinet: quod si non fecerit duobus vel tribus testibus adhibitis cum ea pari mucrone sententiæ percelleretur: & quòd debeat abstinere, probat: quia fortius puniuntur prælati quàm alij: quia grauius peccant: quia per eorum delicta exempla perditionis magis transmittuntur ad subditos, quàm per alios.

a ¶ Puniuntur.] infra 25. q. 1. nulli fas.

b ¶ Duos.] Ergo in causa denuntiationis idem potest esse iudex, accusator & testis. extra de simo. licet. Item est hic ar. quod Euangelica admonitio non solum habet locum in occultis, sed etiã i manifestis. 2. q. 1. si peccauerit.

† Concor. tex. in l. moras. §. iste fere. ff. de pę. & in l. nemo. C. de sum. trin.

Pastor. p. 3. c. 5.

puniuntur, [a] † vt ait beatus Gregorius: [Scire etenim prælati debent, quia si peruersa vmquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Vnde necesse est, vt tanto se cautius à culpa custodiant, quanto per praua, quæ faciunt, non soli moriuntur.] *& infra.* ¶ Cæterum præcaue, ne quando nobis secundum Domini præceptum duos, [b] aut tres testes adhibeamus, immo vero, ne hoc sanctæ ecclesiæ dicamus, & (quod non optamus) de cetero fias cunctis sicut ethnicus, & publicanus.

Matth. 18.

¶ *Sumptum est caput hoc ex epistola Nicolai, quæ incipit,* Audito reuertente misso vestro. *& extat Romæ in monasterio Dominicanorum: est autem quasi in epitomen redactum, multis verbis omissis. Huius epistolæ bonam partem refert Regino, libro secundo chronicorum.*

Et I Afr. c. 101.

Item ex concilio Sardicensi, c. 17.

¶ De eodem. C. IIII.

Poly. l. 7. tit. 1. Ans. l. 3. c. 71. Iuo. p. 14. c. 15. Pann. l. 5. c. 127

SI episcopus quis forte iracundus [c] (quod esse non debet) cito [d] & aspere [e] commoueatur aduersus presbyterum, siue diaconum suum, & exterminare eum de ecclesia voluerit; prouidendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem. Et ideo habet potestatem [f] is, qui abiectus est, vt episcopos finitimos interpellet, [g] & causa eius audiatur, ac diligentius tractetur: quia non oportet ei negari audientiam roganti. Et ille episcopus, qui aut iuste, aut iniuste eum abiecit, patienter accipiat, vt negotium discutiatur: vt vel probetur sententia eius à plurimis, vel emendetur. Tamen priusquam omnia diligenter, & fideliter examinentur; eum qui fuerit à communione separatus, ante cognitionem nullus alius debet pręsumere, vt communioni societ.

¶ *Canon hic eodem fere modo refertur in concilio Africano, c. 101. vsque ad vers.* Tamen. *Sed Græcus Sardicensis, qui est decimus quartus, paulo copiosior est, & aliquot locis diuersa etiam sententia. Propterea visum est verba græca cum versione noua apponere.*

Ὅσιος ἐπίσκοπος εἴπε. τὸ δὲ πάντοτέ με κινοῦν ἀποσιωπῆσαι οὐκ ὀφείλω. εἴτις ἐπίσκοπος ὀξύχολος εὑρίσκοιτο, ὅπερ οὐκ ὀφείλει ἐν τοιούτῳ ἀνδρὶ πολιτεύεσθαι, καὶ ταχέως ἀντικρὺ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου κινηθεὶς ἐκβαλεῖν ἐκκλησίας τινὰ ἐθελήσοι, προνοητέον ἐστὶν μὴ ἀθρόον τὸν τοιοῦτον κατακρίνεσθαι, καὶ τῆς κοινωνίας ἀποστερεῖσθαι. πάντες εἰρήκασιν. ὁ ἐκβαλλόμενος ἐχέτω ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν ἐπίσκοπον τῆς μητροπόλεως τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καταφυγεῖν. εἰ δὲ ὁ τῆς μητροπόλεως ἄπεστιν, ἐπὶ τὸν πλησιόχωρον κατατρέχειν, καὶ ἀξιοῦν, ἵνα μετὰ ἀκριβείας αὐτοῦ ἐξετάζηται τὸ πρᾶγμα. οὐ χρὴ γὰρ μὴ ὑπέχειν τὰς ἀκοὰς τοῖς ἀξιοῦσιν. κἀκεῖνος δὲ ὁ ἐπίσκοπος ὁ δικαίως ἢ ἀδίκως ἐκβαλὼν τὸν τοιοῦτον, γενναίως φέρειν ὀφείλει, ἵνα ἡ ἐξέτασις τοῦ πράγματος γένηται, καὶ ἢ κυρωθῇ αὐτοῦ ἡ ἀπόφασις, ἢ διορθώσεως τύχῃ. πρὶν δὲ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ πίστεως ἕκαστα ἐξετασθῇ, ὁ μὴ ἔχων τὴν κοινωνίαν πρὸ τῆς διαγνώσεως τοῦ πράγματος ἑαυτῷ οὐκ ὀφείλει ἐκδικεῖν τὴν κοινωνίαν.

peccauerit. [t]

SI episcopus quis forte.] CASVS. Quidã episcopus iracundus iniuste suum clericum excommunicauit, quæsitũ fuit in concilio Sardicen. quid super hoc sit faciendum? & respondet quòd excommunicatus vicinos episcopos debet interpellare, vt cognoscatur vtrum iuste vel iniuste sit excommunicatus: & episcopus qui excõmunicauit, patienter ferat, ut eius sententia probetur vel reprobetur. sed antequam causa diligenter examinetur, nullus excõmunicato communicet. Hoc autẽ hodie per nouas constitutiones corrigitur: quia excõmunicatus statim absoluitur per metropolitanum, & nõ recurritur ad synodum: sed ad metropolitanum.

c ¶ Iracundus.] id est, vt ex animo sit in iusta.

d ¶ Cito.] id est, non seruato ordine iuris.

e ¶ Et aspere.] quia non adsit causa.

f ¶ Potestatem.] auctoritate huius canonis.

g ¶ Interpellet.] Secũdum hęc iura quilibet excommunicatus audiebatur, qui volebat se probare iniuste excommunicatum: hodie secus, nisi sit post appellationem excommunicatus. vel nisi dicat errorem expressum in sententia, vt extra eod titu. per tuas. Si quis ergo conqueritur metropolitano ð iniusta excommuni-

t Hic dicit Io. de Fan. q; ex ista litera datur intelligi, q; vbi dictum est, si peccauerit in te frater tuus, &c. dictum esse de notorijs. Nam prout ipse, no. 2. q. 1. si peccauerit. delictũ isti* erat notorium, vt ea. q. 2. Lotharius. Arch.

Excommunicatus cõquerẽs metropolitano, an possit ab eo absolui.

Osius episcopus dixit. Quod autem me vndequaque cõmouet, tacere non debeo. Si quis episcopus existat ad iracundiam procliuis (quod quidem à tali viro longe abesse debet) & cito aduersus presbyterum, vel diaconum commotus, ex ecclesia quemlibet eijcere voluerit; prouidendum est ne is repente condemnetur, & communione priuetur. Omnes dixerunt. Qui eijcitur facultatem habeat confugiendi ad episcopum metropolis eiusdem prouinciæ: sinautem metropolitanus absit, finitimum adeundi, ac rogandi, vt ipsius causa diligenter cognoscatur. Minime enim decet aures non præbere rogantibus. Et ille vero episcopus, qui iure, vel iniuria istum eiecit, generose ferre debet causam cognosci, ipsiusque sententiam vel confirmari, vel corrigi. Verum priusquam diligenter, ac fideliter singula quæque examinata fuerint, qui communionem non habet, ante causæ cognitionem non debet suo sibi iure communionem vendicare.

Item ex concilio Carthaginensi secundo, c.8.

¶ De eodem. C. V.

ij SI quis presbyter ab episcopo α suo correptus [a] fuerit; debet utique apud vicinos episcopos conqueri, vt ab ipsis eius causa possit audiri, ac per ipsos suo episcopo reconciliari. Quod nisi fecerit, sed superbia (quod absit) inflatus secernendum se ab episcopi sui communione duxerit, ac separatim cum aliquibus schisma faciens, sacrificium Deo obtulerit; β anathema habeatur, & locum amittat. At γ si querimoniam iustam habuerit aduersus episcopum, inquirendum est. †

Burc.l.2.c.194. Iuo,p.6.c.239. Ans.l.12.c.33. Poly.l.7.ti.1.

† al. erit

α ¶ Episcopo.] *In secundo Carthaginensi, c.8. cum Alipius proponit, ita legitur,* Si quis forte presbyter ab episcopo suo correptus, aut excommunicatus, &c. *Sed cum ab vniuersis episcopis canon feratur, loco episcopi affertur nomen præpositi, & ita in Carthaginensi codicis canonum, cap. 11. legitur,* à præposito suo correptus. *Græce est,* ἐν τῇ διαγωγῇ αὐτοῦ καταγνώσθη. *idest,* in † sua vitæ agendę ratione condemnatus fuerit. *Burchardo autem & Iuoni conuenit cum Gratiano.*

† al. in sua conuersatione condemnatus

β ¶ At si.] *In codice canonum, & Carthaginensi græco, & apud collectores nihil hic est interiectum: Verum in exemplaribus concilij impressis & manuscriptis ante istam clausulam, hæc inseruntur.* Nihilominus, & de ciuitate, & de congregatione, in qua fuerit, longius repellatur: ne vel ignorantes, vel simpliciter viuentes serpentina fraude decipiat: quoniam secundum Apostolum, ecclesia vna est, vna fides, vnum baptisma. Et si querimoniam, &c.

Ephes. 4.

γ ¶ At si querimoniam.] *Locus hic ita habet apud Burchardum, & Iuonem,* Si querimoniam iustam aduersus episcopum non habuerit, inquirendum erit. *Græce est.* σκοπουμένου μήποτε κατὰ τοῦ ἐπισκόπου μέμψιν ἔχοι δικαίαν. *idest,* hoc considerato, numquid aduersus episcopum iustam habeat expostulationem.

Item ex concilio Antiocheno, c.4.

Et Aquisgran. c. 47. extra de cler. exc. depo. c. 1. & 2.

¶ De his, qui damnati à synodo sacra ministeria contingunt. C. VI.

Nic. Papa ep.8 Polyc. ibid. Burc.l.1.c.199. Iuo.p.5.c.362. Ans.l.12.c.26.

iij SI quis episcopus damnatus α à synodo, vel presbyter, aut diaconus à suo episcopo ausi fuerint aliquid de ministerio sacro contingere, siue episcopus iuxta pręcedẽtem consuetudinem, siue presbyter, aut diaconus; nullo modo

catione: aut appellauit ad eum, aut non. Si appellauit, primo præstabit cautionem absoluendus quod stabit iuri: deinde in optione habet, an velit eũ absoluere, vel remittere absoluendum ei à quo appellauit, ut extra de sent. excom. per tuas. Si non appellauit ad eum: secũdum priora iura debet remittere absoluendum: & si ille noluerit absoluere, tũc metropolitanus poterit eum absoluere, vt extra de offic. ord. ad reprimendam. si tamen viderit sententiam excommunicationis euidenter iniustam, potest pronũtiare ipsam iniustam, licet non sit appellatum ad eum, vt extra de appell. solicitudinem. Itẽ econuerso, si est appellatum ad eum, & viderit iustã esse causam excõicationis: tenetur eũ remittere absoluendum, vt extra de sen. excom. per tuas. in fi. hodie autẽ licet non appelletur ad superiorem: si tamen est periculum in mora, potest eum statim absoluere, vt extra ead. sacro.

SI quis presbyter.] CASVS Quidam episcopus suspendit quemdam suum presbyterum ab officio, & sacramentis: quæsitum fuit qualiter super hoc sit procedendum? Et respondet quod suspensus apud uicinos episcopos conqueri debet, vt per eos suo episcopo reconcilietur. si vero inflãmatus schisma faciens diuina cõtta suspensionẽ præsumpserit celebrare, anathematizetur, & postea deponatur.

a ¶ Correptus.] idest suspensus vel excõicatus minori excommunicatione, ut patet per id quod sequitur, anathematizetur.

SI quis episcopus.] CASVS Dicitur in hoc c. quòd si episcopus

scopus presbyter, vel diaconus fuerint excõmunicati, non audeant in excõicatione manentes diuina officia celebrare: quod si præsumpserint, spem restitutionis non habeant: communicantes vero cum eis scienter, debent ab ecclesia separari. Idem est casus sequentis c. sed in eo additur, ꝙ si talis incorrigibilis manserit ecclesiam concitando, expelli debet per secularem potestatem tamquam seditionarius ab omni plebe. & intellige. maxime: idest tantum.

¶ In alia.] Ergo episcopi non possunt dispensare cũ talibus, qui post excommunicationem celebrant, cum nec concilium hoc possit. Arg. cõtra 2. q. 5. quæ de causa. posset tamen dici, ꝙ episcopus cum talibus posset dispensare: & expone ꝙ spem, &c. idest ipsi sic delinquẽtes non debeant habere spem restitutionis: quia sibi incluserunt. sic 7. q. 1. si quis presbyter. 1. 81. dist. plurimos. in fi. constat tamen ꝙ ipse potest in casibus talibus dispensare.

liceat ei, nec in alia[a] synodo, restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis: sed & cõmunicantes ei omnes abijci de ecclesia [oportet; † & maxime, [b] si postquã didicerint aduersum memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem communicare tentauerint.

† abest à multis.

a ¶ Damnatus.] *Græce est, καθαιρεθεὶς, id est,* depositus.

b ¶ Maxime.] idest tantum. sic 12. dist. illud. 28. dist. peruenit. 16. q. 3. per singulas.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 37.

In capitulis Martini Bracharensis.

¶ Sine spe sit reconciliationis, qui excommunicatis communicare præsumit. C. VII.

iiij SI quis[c] episcopus in concilio excommunicatus fuerit, siue presbyter, aut diaconus à suo episcopo, & post excommunicationem præsumpserit; siue episcopus ille aut presbyter, aut diaconus facere oblationẽ, vel matutinum, aut vespertinum sacrificium, quasi in officio suo agere sicut prius; non liceat ei nec in alio concilio spem reconciliationis habere, nec vltra recolligi: † sed etiam eos, qui ei communicauerint, omnes ab ecclesia respui; maxime eos, qui sciebant eum esse deiectum. Si autem permanserit turbans, & concitans ecclesiam per forinsecam a [d] potestatem; oportet eum sicut seditionarium ab omni plebe expelli.

† al. reconciliari

c SI quis.] Videtur ꝙ isti clerici, qui communicant excommunicato in diuinis officijs, pari excõmunicatione ligentur, vt extra de sentẽtia excommunicationis, significauit.

d ¶ Per forinsecã.] id est, manu laicali. si. 1. 17. dist. nec licuit.

a ¶ Forinsecam.] *In aliquot Gratiani & concilij codicibus est,* forasticam. *In canone quinto concilij Antiocheni, unde hoc sumptum est, legitur,* διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας. *qua Dionysius vertit,* per potestates exteras.

Item ex concilio Agathensi, c. 3.

Et in Vormac. c. 14.

¶ De episcopis, qui innocentes, aut minimis causis culpabiles excommunicant. C. VIII.

EPiscopi, si sacerdotali moderatione postposita innocentes, aut minimis [e] causis culpabiles excommunicare præsumpserint, aut ad gratiam baptismatis a festinantes fortasse recipere noluerint; à vicinis episcopis eiusdem † prouinciæ, litteris moneantur: & si parere † noluerint; communio illis vsque ad tempus synodi à reliquis episcopis denegetur; ne forte propter excommunicationis † peccatum [f] excommunicati longo tempore morte præueniantur.

Burc. l. 11. c. 18. Iuo, p. 14. c. 16. & 81. Pann. l. 5. c. 128. 6. q. 2. c. fi. paulo aliter apud Burch. & Iuonem, c. 81.

† al. cuiuslibet

† al. parere

† al. excõmunicatoris] vera lectio.

E Piscopi si sacerdotali.] CASVS. Quidã episcopi quosdam innocentes vel ꝑ minimis causis culpabiles excommunicauerunt, & ad baptismũ festinantes recipere neglexerunt; quæsitum fuit, quam pœnam propter hoc patiantur? Et respondetur, ꝙ si à vicinis episcopis cõmoniti, parere noluerint, ab aliorũ episcoporum cõione vsque ad tempus synodi separẽtur: & non maiori tẽpore: ne in excõmunicatione diu manentes, morte prẹueniantur. Seq. c. patet.

e ¶ Minimis.] Ergo pro minoribus causis non est quis excõicandus: quod uerum est, vt j. ead. nullus. Sed contra: nonne ꝑ sola contumacia est quis excommunicandus, vt inf. e. certũ. † ergo siue crimen sit magnum, siue paruum, numquã est excommunicandus aliquis nisi sit cõtumax? Ad hoc dicunt quidam, ꝙ ab homine nõ fit aliquis excommunicandus nisi pro contumacia, sed a canone bene, vt 17. q. 4. si quis suadente. hoc non est verum: quia quandoque excommunicatur aliquis pro contumacia: quandoque pro crimine, vt extra de verbo. signi. ex parte. Ioan. Sed certe illa decre. dicit, quod pro offensa sit aliquis excommunicandus, cum non vult satisfacere: & ita pro contumacia. quare alia distinctio est melior.

Excõicatio an pro sola cõtumacia feratur.

† Et supra 5. q. 2. c. 2. sed forte hic loquitur de excõicatione, quæ ꝑ diuersis causis infertur. arg. 86. dist. tanta.

a ¶ Baptismatis.] *Sic etiam in manuscriptis: & Doctores eam vocem agnoscunt. Verum ab omnibus editionibus conciliorum, & duobus codicibus Vaticanis, tam in concilio Agathensi, quàm in*

f ¶ Peccatum.] Arg. ꝙ citius moritur quis propter peccatum,

Excõicatũ celebrãtem nõ absoluit episcopus.

Moriuntur boni & mali.

Vormaciensi, c. 14. (vbi caput hoc repetitur) & à Burchardo, & Iuone abest ea dictio. Et cum hic de excommunicatis agatur, videtur esse locus ijs tantum, qui sunt baptizati, & ad gratiam, id est, ad reconciliationem cum suo episcopo festinant.

β ¶ Denegetur.] *Sic habet Iuo, & Pannormia, & antiquiores conciliorum editiones, & duo Vaticana exemplaria: videturque huic simile, quod legitur supra, 6. q. 2. c. fin. sed in recentioribus editionibus est,* non denegetur.

Item ex concilio Africano.

¶ De his qui tempore suæ excommunicationis communicare præsumunt. C. IX.

Burc. l. 1. c. 200. Iuo, p. 5. c. 314. Ans. l. 12. c. 27. Poly. l. 7. ti. 1.

PLacuit vniuerso concilio, vt qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, [a] siue episcopus, siue quilibet clericus, & tempore excommunicationis suæ ante audientiam communicare † præsumpserit; ipse in se damnationis iudicetur sententiam protulisse.

† al. communionem

α *In concilio, quod hodie inscribitur Africanum, caput hoc non habetur: sed in Carthaginensi inserto in codice canonum, & in Græco, c. 29. & refertur in quinta synodo, sess. 7. in epist. Vigilij.*

Item Nicolaus Papa.

In synodo Romana, c. 2.

¶ Deponantur episcopi, qui excommunicatis communicant. C. X.

TEugualdum † Treuerensem, & primatem Belgicæ prouinciæ, & Guntharium Agrippinæ coloniæ archiepiscopos, nunc coram nobis, & sancta synodo sub gestorum † insinuatione, qualiter causam Lotharij regis, & duarum mulierum eius, Theibergæ scilicet, & Gualdradę, recognouerint, & iudicauerint, [b] scriptum super hoc proprijs manibus roboratum offerentes; nihil se plus, vel minus, aut aliter egisse ore proprio multis coram positis affirmantes, & sententiam, quam à sede Apostolica in Engeltrudem vxorem Busonis sanctissimus frater noster Mediolanensis archiepiscopus Thado, & ceteri coepiscopi nostri petiuerant emittendam, & nos diuino succensi zelo sub anathematis attestatione canonice protuleramus, publice se viua † voce violasse confitentes, in quibus omnibus inuenimus eos Apostolicas, atque canonicas sanctiones in pluribus excessisse, & ęquitatis normam nequiter temerasse, omni iudicamus sacerdotij officio manere penitus alienos, sancti spiritus iudicio, & beati Petri per nos auctoritate, episcopatus exutos regimine consistere α definientes. Prędictis autem depositis licentiā cōcedimus ecclesiam ingrediendi, & cōmunicādi, sicut laici, & loquēdi suas vtilitates, [c] non autem turbas concitandi, vel scandalū solicitandi, illis tribuimus facultatem. Quantum autem ad episcopale ministerium specialiter pertinet, nulla eis sit licentia contingendi: sicut nos cū sancta synodo iam decreuisse constat.

† al. Thietgandum
Iuo, p. 8. c. 216.
† al. suggestorum
† al. vna

α *Caput hoc Iuo citat ex Nicolao episcopis & archiepiscopis per Galliam, Italiam, Germaniam, atque per vniuersas prouincias cōstitutis. In qua epistola videtur retulisse, quid in concilio à se Romæ habito de Metensi synodo penitus abolenda, & depositione Thietgandi, & Guntharij statutum fuerit. De quo quidem concilio, & horum episcoporum depositione Rhegino, lib. 2. chronicorum, accurate hæc scribit.* Interea Thietgandus, & Guntharius Archiepiscopi Romā profectū sunt, ea animi intentione, vt Regem innoxium

---

catum, vt 12. q. 1. c. 2. & tollit Deus malos de medio, [1] ne peccatum eorum augeatur. 23. quæstio 4. ea vindicta. & tollit bonos ne malitia malorum immutet intellectum eorum. de pęniten. distin. 4. si ex bono.

1 Idest de hac vita. 23. q. 4. hæc autem vita.

a PLacuit.] ¶ Neglectu.] videtur ergo quòd pro negligentia aliquis excommunicetur, sicut pro negligentia aliquis deponitur, [2] vt 81. distinct. dictum est.

2 Sic neglectus culpā geminat, 27. q. 1. si custos. in fi.

TEugualdum Treuerensem.] CASVS Nicolaus Papa delegauit causam inter Lotharium, & Teibergam & Gualdradam Teugualdo & Gunthario archiepiscopis; qui amore Lotharij corrupti Gualdradam pellicē adiudicauerunt legitimam vxorem eius esse, & à petitione Theibergę eumdem Lotharium absoluerunt: & Engeltrudam excommunicatam, quia fauebat Gualdradę ɔtra Theibergam, iniuste absoluerunt. postea, cū citati à Papa Romam venissent, hæc omnia proprio ore coram synodo sunt confessi: & quia Nicolaus Papa dictos archiepiscopos inuenit in hoc & in alijs pluribus excessisse: ideo eos ab episcopali deposuit officio: ita tamen, quòd eis liceat ecclesiam ingredi, & communicare sicut laici: sed non liceat eis ecclesiam perturbare: & debes sic ordinare constructionem. Nos iudicamus Teugualdum & Guntharium archiepiscopos, &cęt.

b ¶ Iudicauerint.] sic patet quòd punitur iudex qui male iudicat, vt dixi 2. q. 6. hoc etiam.

c ¶ Vtilitates.] quod nulli prohibetur, vt quarta, quæst. sexta, omnibus.

in prædicto facto demonstrarent, ac se cum ceteris coepiscopis Ecclesiastica, atque Apostolica exercuisse decreta: stultitiæ quidem elogio decorandi, qui illam Petri sedem aliquo prauo dogmate fallere posse arbitrati sunt, quæ nec se fefellit, nec ab aliqua hæresi vmquam falli potuit. Itaque cum in præsentiam Nicolai Papæ venissent, libellum obtulerunt, in quo continebantur gesta synodalia, quæ in Mediomatrico Vrbe, & Aquis ab eis sta tuta fuerant. Qui cum à notario coram omnibus recitatus esset, interrogauit Pontifex, si hæc scripta verbis confirmarent? Responderunt inconueniens videri, vt quod proprijs manibus roborauerant, verbis infirmare mallent. Et sic nec repulsa, nec admissa eorum assertione iussi sunt ire ad hospitia sua, quousque reuocarentur. Paucis interpositis diebus ad synodum, quam Papa congregauerat, sunt accersiti: vbi eorum damnata, & anathematizata sunt scripta, & ipsi omnibus adiudicantibus episcopis, presbyteris, & diaconis, sunt depositi, & omni ecclesiastica dignitate priuati.

a ¶ Consistere.] *In secundo capite concilij locus hic ita habet*, consistere: Diffinientes, quòd si iuxta præcedentem consuetudinem tamquam episcopi ausi fuerint aliquid de sacro ministerio contingere, nullo modo liceat eis, nec in alia synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis. Sed & communicantes eis omnes abijci de ecclesia; & maxime, si posteaquam didicerint aduersus memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem communicare tentauerint, *& sunt verba sumpta ex capite, si quis episcopus damnatus. sup. ead. ex concilio Antiocheno.*

Item Clemens epist. 3. omnibus coepiscopis.

¶ Clerici & laici, qui non obediunt episcopis, infames efficiuntur. C. XI.

SI autem vobis episcopis non obedierint omnes presbyteri, diaconi, ac subdiaconi, & reliqui clerici, omnesq; principes [a] tam maioris ordinis, quàm inferioris, atque reliqui populi; non solum infames, sed & extorres à regno Dei, & consortio fidelium, ac à liminibus sanctæ Dei ecclesiæ alieni erunt.

Clemens epist. ad Iacobū. & Alexā. epist. 1.

Item Petrus in ordinatione Clementis.

¶ In Christum peccat, qui veritatis doctorem contristat. C. XII.

j QVicumque contristauerit doctorē veritatis, peccat in Christum, & patrem omnium exacerbat Deum; propter quod & vita carebit.

Et in concil. Aquisgr. c. 9.

Item Ambrosius lib. 2. de officiis, c. 24.

¶ Simulata virtutum affectione, † obedientia episcopo non denegetur. C. XIII.

† *al. affectatione*

v SI quis vero non obediat episcopo, extollere atque exaltare sese desiderans, quęrens etiam obumbrare merita episcopi simulata affectione † doctrinæ aut humilitatis, aut misericordiæ; is à vero deuius superbit: quoniam veritatis ea est regula, vt nihil facias commendandi [b] tui causa, ⁝ quò minor alius fiat: neque si quid boni habeas, id ad deformationem [c] alterius, & vituperationem exerceas. ¶ Non defendas improbum, & sancta in-

† *al. affectatione*

⁝ Cōcor. cū hoc tex iūcta sua gl. 1. l. nam hoc. ff. de cond. indeb. & l. nec auus. C. de emā. lib.

SI autē.] CASVS. Docet hic Clemens, quòd oēs clerici & principes & populi, si epis nō obediāt, infames erunt: & ab ecclesia repelluntur. Sequens c. patet.

a ¶ Principes.] Ergo Imperatores subsunt episcopis, & ab eis possunt excōicari. 96. dist. duo. mitius tamen cum eis ; agendum est, quàm cum alijs, vt 12. q. 2. de rebus. & si in pluribus epatibus habet Imperator domicilium: quilibet pōt eum excommunicare. ff. ad muni. assumptio.

Imperator ab epo excōmunicari potest.

; Adde ar. 5. 3. e. q. pręcipue. vec deteri[9] 25. q. 1. nulli. Arch.

SI quis.] CASVS. Hoc c. diuiditur i tres partes. In prima parte dr, quòd nullus debet superbire contra suum epm se exaltādo: nec aliqd facere simulādo, vt eius auctoritatem obūbret: quia regula veritatis est, vt nullus faciat aliquid cōmendandi sui causa, vt alius vituperetur. In secunda parte dr, quòd improbus defendi non debet, nec improbo sācta debent cōmitti. In tertia parte dr, quòd iterū redargui & impugnari non debet, cuius crimē est incognitū. Secunda pars incipit ibi, [Nō defendas improbū.] Tertia ibi, [Neque iterū.]

b ¶ Cōmendandi.] nā aliorū honores alijs nō debēt esse occasio nocēdi, vt C. de sta. & ima. l. vlt. nec aliqs dēt illud appetere, per qd honor aliorū minuat, vt 99. dist. nullus. nec tibi dēs consulere cū alterius iniuria. 22. q. 2. primum. nec aliquid facias in domo tua, quod vicino noceat. vt ff. de re. iu. domū. si tn facias aliqd eo proposito, vt tibi prosit, licet alij noceat: non peccas. ar. ff. de aqua pluuia arcen. l 1. §. denique ff de damno infecto, flaminum. §. vl. & l. seq.

c ¶ Ad deformationem.] C. de sta. & ima. l. vlt.

a ¶ Iterum arguas.] id est, multoties.

Bsit.] CASVS. Quidam subditi propter suspicionem delictorum suis episcopis non obediebant. vñ quæsitum fuit ab Antero Papa, quam pœnam pati deberent. Et responsum est, ꝙ in veteri lege tales lapidabantur vel decapitabantur. sed in nouo testamento debẽt anathematizari.

b ¶ Sinistrum.] Hoc est verum in his, quæ possunt trahi ad bonum & ad malum: vbi semper in meliorem partem est interpretandum. vt 41. dis. c. 1. & extra de re. iu. estote. Si ergo clericus amplectitur mulierem, interpretabitur ꝙ causa benedicẽdi eam hoc faciat, vt 96 dist. in scripturis. tamen quãdoque causa non solam consabulationem interpretatur in deteriorem partem, vt 27. q. 1. nec aliqua.

Clericus amplectens mulierem præsumitur bñ agere.

c ¶ Aut gladio.] Hic habes ꝙ olim inobedientia capite puniebatur: ergo & hodie repelleretur à promotione. 54. dis. multos. non tamen quælibet inobedientia capite puniebatur: sed sola illa, quæ schisma inducebat, vt 7. q. 1. denique. in fi. & de hoc notaui 4. q. 1. in princ.

Inobedientia, an sit capite puniẽda.

d ¶ Dæmonum.] Hoc olim fiebat ad litteram, ‡ hodie tamen Satanæ traditur vt citius conuertatur, vt ĩ. c. audi. in princip. & cap. omnis Christianus.

‡ Vt 45. di. §. Salomõ.

qui scelerate. qñque infligitur à sacerdote loco pœnæ cũ vult pœnitere, qñq; à canone, s. cum quis cõicat excõicato. in his duobus casibus est necessaria recõciliatio, vt ĩ. ea. excellentissimus. 50. dist. in capite. Si ergo quis sit excõicatus, semper à suo excõicatore est absoluendus,

Excõicatus à quo est absoluendus.

digno committenda † non arbitreris. ¶ Neque iterum a arguas, ‡ & impugnes eum, cuius crimen non deprehenderis.

† al. cõmittenda arbitreris

‡ al. vrgeas

Item Anterus Papa episcopis Hispaniæ.

Hieronym⁹ ad Heliodorum.

¶ Episcopo non obediens dæmonum ore discerpitur. C. XIIII.

ABsit, vt quidquam sinistrum b de his arbitremur, † qui Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt: per quos nos etiam Christiani sumus: qui claues regni cœlorum habentes, ante † iudicij diem iudicant. Veteri quidem lege habetur: quicumque sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur à populo, aut gladio c ceruice subiecta contemptum expiabat cruore. † Nunc vero inobediens spiritali animaduersione † truncatur, & eiectus ab ecclesia rabido dæmonum d ore discerpitur.

† loquar] or.

† quodãmodo ante] Hiero.

Deut. 17.

† mucrone] Hiero.

† Adde ad hoc tex. in l. 3. §. qui stationis. & §. in bello. ff. de re militari.

Item Petrus in ordinatione Clementis.

Clemens ep. 1.

¶ Quibus Papa est inimicus, his nec loqui debemus. C. XV.

SI inimicus e est iste Clemens alicui pro actibus suis; vos nolite expectare, vt ipse vobis dicat, &c. *vt supra in tractatu ordinandorum: vbi agitur de obedientia minorum erga maiores.*

Ans. l. 1. c. 6. Iuo, p. 14. c. 22. dist. 93. si inimicus.

Item Fabianus episcopus, epist. 1.

¶ Excommunicatus est, qui excommunicatis communicat. C. XVI.

SIcut Apostoli f statuerunt dicentes: [Cum excommunicatis non est communicandum: & si quis cum excommunicatis, auersando † g regulas, scienter saltem h in domo i simul locutus fuerit, vel orauerit; k ille communione l priuetur.]

cãn. Apost. 11. Burc. l. 11. c. 35. Pann. l. 5. c. 95.

† al. auertẽdo

SI inimicus.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ si Papa est alicui inimicus, omnes debent eum vitare, nec debent expectare vt ipsi moneantur à Papa. Hoc c. planius habetur s. 93. dist. si inimicus.

e ¶ Si inimicus.] Ab hoc loco incipit tractare de duplici excommunicatione. Et no. ꝙ quædam excommunicatio est simplex siue minor, quæ separat à sacramentis, & ab ingressu ecclesiæ. Alia solennis, quæ proprie dr̃ anathema, quę separat etiam à cõione fidelium. De vtraque istarũ habes 3. q. 4. Engeltrudã. Maior excõicatio imponitur vel pro maiori crimine, vel pro cõtumacia. Minor infligitur pro quolibet mortali, vt ĩ. e. audi. & imponitur siue pœnitenti, siue nõ pœnitenti: vel à seipso, ‡ vel à suo sacerdote loco pœnæ: pœnitens tñ melius facit si auctoritate sacerdotis abstinet à sacramentis, vt de pę. dist 1. in actione. Impœnitenti aũt imponitur qñque à Deo: scilicet qñ est in mortali peccato. tunc eñ quantũ ad Deũ priuatus est sacramentis, vt ĩ. ea. audi. qñque à seipso, & male, i. cũ non vult pœnitere, & cessat a sacramentis, qa hoc sibi putat sufficere ad pœnã sine pœnitentia, vt de pę. dist. 1. sunt qui arbitrantur. sed si non putat sibi sufficere, sed abstinet quia putat se indignum, bene facit, vt de conse. dist. 2. qui scelerate.

Excõicatio duas habet species.

‡ Vt de pę. dist. 1. porro. aliàs incipit, facilius. ĩ. e. §. euidenter. Arch.

uendus, nisi vel sit appellatum ab eo, vel ipse sit negligẽs, vt dixi s. ea. si episcopus forte. Sed si à canone est excommunicatus, põt absolui à suo sacerdote, secundum distinctionem, extra de sent. excom. nuper. Hæc autem pœna est non seruantis excommunicationem. Si clericus est, deponitur, vt s. ead. si quis presbyter. si laicus, tardius absoluitur. ĩ. ea. qui iubente.

SIcut Apostoli.] CASVS. In hoc c. & tribus seq. fere idem dicitur, scilicet ꝙ cum excõicatis scienter non cõicetur. si quis vero eis cõicauerit vel palam, vel occulte, si clericus est, deponatur; si laicus est, excõicet.

f ¶ Sicut Apostoli.] Paulus statuit. 2. q. 1. multi. & 10. 24. q. 1. omnis.

g ¶ Auersando.] idest, contemnendo.

h ¶ Saltem.] nedum alibi.

i ¶ Domo.] i. sub eodem tecto, vt 35. q 6. episcopus in synodo. largius sumitur domus. ff. ad Sill. l. 1. §. eo.

k ¶ Vel orauerit.] si ergo excommunicatus intrat ecclesiam, omnes exibunt, vt 24. q. 1. omnes, qui. sacerdos tamen si incępit Missam, non exibit, quia non relinquet officium inexpletum, vt 7. q. 1. nihil.

l ¶ Communione.] scilicet maiori, quia iam inciderat in minorem. s. ea. q. si quis presbyter.

Excõicatus non intret ecclesiam.

Excõicatus an possit ab solui aduersario ignorante.

Excommunicatos.] ¶ Vtriusque.] scilicet excõicantis & excommunicati. Per hoc cap. dixerunt quidam, quòd ignorante aduersario non posset excõicatus absolui: quod falsum est, vt extra de ap. qua fronte. nisi pro crimine sit excommunicatus. tunc enim oportet vt primo ei satisfaciat, vt extra de verb. sign. ex parte 1. in fi. Vel dic, quod si iudex ad querelam alicuius excommunicauit aliquem; tunc enim absoluet eum antequam ab aduersario intelligatur, an sit pro manifesto delicto excõicatus, vel non, vt ī. e. seruetur. si autem iudex non ad alicuius querelam excommunicauit aliquem; tunc superior ipsum statim potest absoluere, vt in consti. Inno. extra de ap. cum speciali.

Ar. ad hoc extra. lib. 6. de app. Romana. §. sententia quia merita causarum, &c. extra de in integ. resti. tum ex litteris, Arch.

a ¶ Saltem.] *In epistola Fabiani est*, scienter psallat in domo, aut simul locutus, &c. *Sed lectio Gratiani videtur magis consentire cum canone Apostolico*, ὅτις ἀκοινωνήτῳ, κἂν ἐν οἴκῳ, συνεύξηται, οὗτος ἀφοριζέσθω, *quã Dionysius vertit*. Siquis cum excommunicato, saltem in domo simul orauerit, iste communione priuetur.

Item Calixtus Papa, epist. 2. c. 2.

¶ De eodem. C. XVII.

Poly. l. 7. tl. 1. Ans. li. 12. c. 14. Burc. l. 11. c. 38. Iuo, p. 14. c. 23. & 102. Pann. l. 5. c. 94. can. Apost. 11.

Excommunicatos quoscumque † à sacerdotibus nullus recipiat ante vtriusque [a] partis iustam examinationẽ: nec cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo cõmunicet; nec aue [b] eis dicat: quia quicũque in his, vel alijs prohibitis, scienter excommunicatis communicauerit; iuxta Apostolorum institutionem, & ipse simili excommunicationi subiacebit.

† al. quosque

b ¶ Nec aue.] 24. q. 1. omnis qui recedit.

Item Isidorus in regula monachorum, c. 18.

¶ De eodem. C. XVIII.

Polyc. ibidem. Burc. l. 11. c. 31. & 32. Ans. l. 12. c. 16. Iuo, p. 14. c. 95. & 96.

Cum excõmunicato neque orare, neque loqui (nisi quæ ad eamdem excommunicationem pertinent) nec vesci liceat. Si quis [a] enim cum eo aut palam, aut absconse locutus fuerit; statim [c] cum eo communem excommunicationis contrahet pœnam.

c Cum excõicato.] ¶ Statim.] Ergo est canon iste latæ sententiæ minoris excõicationis. Sic ī. si quis frater. Archi. præterea si non corrigit se, excommunicatur per sententiam, vt ī. ea. c. proxi.

¶ *Prior pars huius capituli vsque ad vers.* Si quis enim. *habetur in regula sancti Isidori (quæ missa est ex Hispania) c. 18. ex qua citat hoc Smaragdus in expositione regulæ sancti Benedicti, c. 26. excepta tamen ista clausula*, nisi quæ ad eamdem excommunicationem pertinent, *quæ neque in regula B. Isidori legitur, neque apud Smaragdum. Est tamen apud Burchardum, & Iuonem.*

a ¶ Si quis enim.] *Hæc vsque ad finem refert Smaragdus ex quodã magistro monachorũ, quod notabitur infra ea. c. si quis frater.*

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 73.

¶ De eodem. C. XIX.

Polyc. ibidem. Ans. l. 12. c. 18. Burc. l. 11. c. 44. Iuo, p. 14. c. 28. & 108. Pann. l. 5. c. 99.

Qui communicauerit, vel orauerit cum excommunicato; si laicus [a] est, excommunicetur; [d] si clericus, deponatur.

d Qui communicauerit. ¶ Excommunicetur.] Si communicat in crimine & criminoso, est pari excõicatione eum ipso ligatus, nec potest absolui nisi ab excõicatore: sed si communicat ei, sed non in crimine; tunc potest à solo sacerdote absolui. extra ea. nuper.

a ¶ Si laicus.] *Ita apud Burchardum, & Iuonem, par. 14. c. 108. & in Pannormia. Sed in concilio ipso cum varijs codicibus collato, & apud Iuonem eadem parte, c. 28. legitur*, siue clericus, siue laicus, excommunicetur.

Item ex decreto Honorii Papæ.

¶ *Burchardus etiam, Anselmus, & Iuo, par. 14. c. 113. citant ex decretis Honorij. Sed idem Iuo, eadem parte, c. 65. hoc ipsum tribuit Ioanni octauo in concilio apud Rauennam.*

¶ Excommunicatorum nomina vicinis omnibus palàm, & publice annuncientur. C. XX.

Polyc. ibidem. Ans. l. 12. c. 32. Burc. l. 11. c. 49. Iuo, p. 14. c. 65. & 113.

Curæ sit omnibus episcopis [e] excommunicatorum omnino † nomina tam episcopis vicinis, quàm suis pa-

† al. omnium

Curæ.] CASVS. Dī hic quod epi nomina excõicatorum debent tam vicinis epis quàm suis parochianis indicare, vt eis non cõicent: debent etiam ea præ foribus ecclesiæ ponere, vt nec sui parochiani nec extranei possint aliquo modo prætendere ignorantiam, & excommunicatis ecclesiasticus aditus excludatur.

e ¶ Episcopis.] hic habes quod litteris epi creditur. & habes expresse extra de proba. post cessionem. & instrumentis aliorũ principum creditur, si consuetudo regionis hoc habet, vt extra de fi. instru. cum dilectus. Sed obijcitur, cum viua vox potior sit quã mortua, quare non creditur verbo epi in talibus, vt 6. q. 2. si tantum. & c. placuit. nec Papa epo credit, qui dicit se excõicasse alium, vt extra de testi. cum

Litteris epi an sit credendum.

tu fili. q̄que enim elogia ex mala fide scribuntur, vt ff. de custo. & exhi. re. diuus. nec scripturæ tabellionis creditur, nisi habeat testiū subscriptionem, vt in Auth. de hære. & fal. §. sancimus. coll. 1. nec instrumento procuratoris. extra de procu. c. 1. nec instrumento iudicis, vt extra de testibus, cum à nobis. [1] Et H. dicit ꝙ semper statur sigillo epi, quia obtinet vicem publici instrumenti. extra de fide instru. scripta. & de fideius. peruenit. Alij dicunt, ꝙ non creditur ei nisi redactum sit in publicam formam, vt in Auth. vt nulli iud. §. si vero. coll. 9. & C. de dona. in donationibus. Vel nisi habeat subscriptionē testium, & si nō sit per publicam manum factum: qa forte ibi non sunt publicæ personæ, vt 26. q. 2. § potest. Hodie expeditum est circa ordinem iudiciorū, quòd non præsumitur pro iudice nisi quantum aliàs probari potest, extra de proba. q̄m contra. in omnibus alijs præsumo pro sententia iudicis, scilicet, ꝙ sit iusta ex animo & ex causa, & quātum ad ius litigatoris, vt in constitutione, cū speciali extra de appel.

[2] ¶ Excommunicatis.] Arg. ꝙ ꝯ ea quæ publice facta sunt, nemo postmodū audiendus est, vt 8. q. 1. licet. 54. dis. nulli, 16. dis. ꝙ dicitis. 11. q. 3. qui & humanis. Arg. contra 81. dist. proposuisti. in fi.

VERVM. Hæc est 2. pars q. in qua vult probare, ꝙ non tenemur vitare oēs excōicatos, sed illos solos, qui sunt excōicati nominatim; & ponit multos modos excōmunicationis, & hoc probat per 7. auctoritates sanctorum patrum. Io. de Fant.

CASVS. Dictum est ꝗ. ꝙ excōicatis non est cōicandum. Nunc vero dicit hoc esse intelligendum de nominatim excōicatis, quibus non est cōicandum. Et ostendit Gr. ꝙ dupliciter quis excōicatus fit, scilicet à cōione fidelium, cui numquam est cōicandum, & à corpore Christi propter mortale peccatum quod egit, cui quandiu toleratur sine peccato communicamus, quod probat per seq. c.

Primo, q̄ñ quis anathematizatur, sicut fecit Paulus de fornicatore Corinthio, quem tradidit satanæ in interitum carnis, vt spiritus eius in die iudicij saluaretur, quod non solum per Apostolos, sed per eos qui in ecclesia præsident, fit quotidie: & dicūtur homines tradi satanæ,

¶ Hæc dec. loquitur in ciuitate Beneuētana, vbi notarij dicunt iudices, & hoc est veritas secundum Inno.

rochianis pariter indicare, † eaq; celebri loco posita præ foribus ecclesiæ cunctis conuenientibus inculcare: quatenus in vtraque diligentia, & excommunicatis [a] vbique ecclesiasticus aditus excludatur, & excusationis causa omnibus auferatur.

† al. pro

† Concor. tex. in l. mo numētorū. cum gl. C. de relig. & sump. fu. & l. instrumēta. & l. rōnes. C. de probatio.

2 *Verum hoc de nominatim excommunicatis intelligitur. Excommunicationis enim pœnam dupliciter subimus, & dum reatum incurrimus, & dum sententia notamur.*

Vnde Hieronymus in librum Iudicum, homilia secunda.

Origenes homi. 2. ad c. 2. Iudicum.

¶ *In hoc & sequenti capite citatur B. Hieronymus, quòd ipse has Origenis homilias Latinas fecit, sicut etiam supra dist. 36. cap. si quis. est adnotatum.*

¶ Duobus modis aliquis satanæ traditur. C. XXI.

AVdi denique Apostolum dicentem de eo, qui peccauerat: [Tradidi, inquit, huiusmodi hominem satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat.] Vides ergo, quia non solum per Apostolos suos tradidit Deus delinquentes in manus inimicorum; sed & per eos, qui ecclesiæ præsident, & potestatem habent non solum soluendi, sed etiam ligandi, traduntur peccatores in interitum carnis cum pro delictis suis à Christi corpore separantur. Et vt mihi videtur, dupliciter etiam nunc traduntur homines de ecclesia in potestatem zabuli. Vno modo quo superius diximus, cum delictum eius manifestum fit ecclesiæ, & per sacerdotes de ecclesia pellitur, vt notatus ab omnibus erubescat: & conuerso conueniat illi illud, quod sequitur, [vt spiritus saluus fiat in die Domini nostri Iesu Christi.] Alio autem modo quis traditur zabulo, cum peccatum eius manifestum non fit hominibus: Deus autem qui videt in occulto perspiciens eius mentem, & animam, vitijs ac passionibus seruientem, & in corde eius non † se diligi, sed aut auaritiam, aut libidinem, aut iactantiam, vel alia huiusmodi; istum talem ipse Dominus tradit satanæ. [b] Quomodo eum tradit satanæ? Discedit à mente eius, & auertit se, & refugit à cogitationibus eius malis, & desiderijs indignis, & relinquit domum cordis eius vacuam.

1. Cor. 5.

Ibidem.

† *non solum amorem seculi, sed*] orig.

Cum ergo per sententiam quis nominatus fuerit; cum eo communicare non debemus. Cum autem solo reatu, occulte excommunicationis contraxerit pœnam; non est ab eius cōione cessandum. Vnde Dominus in Euangelio tunc demum peccatorem dixit habendum sicut ethnicum & publi-

Matth. 18.

AVdi denique. CASVS. Ostendit Hiero. in hoc c. ꝙ dupliciter dr̄ quis excōicari, & tradi satanæ. satanæ, cum à tota ecclesia separantur. Secundo modo excommunicatur quis vel traditur diabolo, cum per occultum peccatum, quod solus Deus in abscondito vider, separatur à Deo. [Vacuam.] à gratia Dei.

[b] ¶ Satanæ.] Satanæ dicitur tradi, quia diabolus in eo habet potestatem quasi in pecore suo, vt 24. q. 1. §. his auctoritatibus. in fine.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gr. ex supradictis c. ꝙ cū nominatim excōicato communicare non

non debemus. quod probat duabus auctoritatibus, scilicet Euangelij, & Pauli Apostoli. cum eo vero, qui propter mortale delictum quod commisit est excommunicatus, possumus communicare: & hoc probat auctoritate Vrbani. sine de terra promissionis vsque ad hodiernum diem, qui spiritualiter significant malos Christianos, quibus ecclesia cõicat. Et auctoritate Euãgelij, vbi dicitur, ꝙ zizania non sunt eradicanda vel eruenda à frumento, ne simul eradicetur & triticum. per quã zizaniam designat, ꝙ occulti peccatores debent ab ecclesia tolerari, de quibus dicitur: Nolite mittere sãctum canibus, neque margaritas ante porcos. Manifesti autē peccatores si incorrigibiles sunt, non debent in ecclesia tolerari. [Patiamini.] tolerando malos manifestos. [Faciatis.] eijciendo malos occultos. Beneuent. tamen dixit in casu suo, ꝙ occulti & manifesti peccatores sũt tolerandi, sed littera contradicit Beneuēt.

a ¶Quidam. 1. Cor. 5. Vide ĩ. ead. c. ad mẽsam.] in notatione. 24. quæst. 1. sane quod.

canum, cum ecclesiam audire contempserit. Apostolus quoque non ait; si quis frater est fornicator, sed [si quis frater nominatur fornicator, &c.] sententiæ nominationem intelligens. Hinc etiam Vrbanus Papa II. Guitmundo episcopo: [Sane quod super Ricardo.] Require in causa, [Quidã[a] episcopus in hæresim lapsus.] Hinc etiã Christus in Euãgelio zizania dixit esse toleranda vsque ad messem. Hinc etiam Hieronymus.

Matt. 13. Origenes ho. 21. ad c. 15. Iosue.

¶ Mali à bonis penitus separari non possunt.
C. XXII.

† al. vsque in hodiernum diem.

NOlite recedere à Domino in hodierno † die.] hoc est, donec sæculum stat: ostendat[b] ergo mihi, quomodo Hiebusæus, donec sæculum stat, habitet cum filijs Iuda in Hierusalem: quippe cum ne ipsi quidem filij Iuda habitent in Hierusalem. Ideo ergo nec istud verum esse poterit, quòd Hiebusæi cum Iudæis habitent in Hierusalem, quandoquidem ne ipsi quidem habitant in ea. Sed nos intelligamus hæc spiritaliter, assumentes Euangelij parabolam, quæ dicit de zizanijs:[c] [Sinite vtraque[d] crescere: ne forte cum vultis eradicare zizania, eradicetis simul cum ipsis etiam triticum.[e]] *& infra.* ¶ Audi ergo scripturam dicentem; quia non potuerunt filij Iuda disperdere Hiebusæos: sed habitauerunt cum ipsis vsque in hodiernum diem in Hierusalem. Vnde deprecor vos, qui fideles estis, vt ita vitam vestram, & conuersationem seruetis, ne in aliquo vel ipsi scandalum patiamini, vel alijs scandalum faciatis: sed sit vobis summi studij summæque cautelæ; ne quis in hanc sanctam cõgregationem vestram pollutus introeat: ne quis Hiebusæus habitet vobiscum. Vides ergo, quia dicit scriptura, quòd non potuerunt eijcere filij Iuda Hiebusæos de Hierusalem. Hiebusæus autem interpretatur conculcatio. Ergo, quia non possumus eijcere istos, qui nos conculcant; eos saltem, quos possumus, quorum peccata manifesta sunt, eijciamus. Vbi enim peccatum non est euidens, eijcere de ecclesia neminem possumus: ne forte eradicantes zizania, eradicemus simul cum ipsis etiam triticum. Mouet me tamen quod dixit; quia non potuerunt eijcere Hiebusæos, id est eos, qui interpretantur conculcatio: & ideo videamus, qui sunt in ecclesia conculcantes. Illi sine dubio, de quibus dicit Dominus in Euangelijs: [Nolite mittere sanctum canibus, neque margaritas[f] vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & conuersi elidant vos.] Iste est ergo Hiebusæus conculcatio: qui indigni † audiunt verbum Dei; & cum audierint, neque vt infideles discedunt, neque permanent vt fideles: sed percepta mysteriorum notitia, & fidei nostræ secretioribus scrutatis, conuersi postmodum

Matt. 13. Ios. 15. Matt. 7. † al. indigne.

b ¶Ostendat.] supple qui hoc ad litterã vult intelligere.

ADDITIO. Nec semper etiã ad litteram intelligendę sunt auctoritates. de consec. distin. 2. accesserunt. 37. dist. relatum. 33. quæst. 4. ecce. argum. extra de verbo. signi. præterea. ff de leg. 3. nõ aliter 26. q. 5. nec mirum Archid.

c ¶De zizaniis.] idest de occultis peccatoribus.

d ¶Vtraque crescere.] idest, malos esse cum bonis.

e ¶Triticum.] Arg. ad quæstionem, vbi vnus interfectus est ab vno de tribus: si dubitatur à quo, q̃d ratione dubitationis omnes debeant promoueri: quia ratione dubitationis vitiosa & superflua tolerantur. 13. quæst. secunda, non æstimemus. extra de sepult. sacris. simile 14 quæst. 5. denique. & sãctius est impunitũ, &c. ff. de pœn. absentem. argumen. contra de pœn. distin. 5. si quis vero. ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. 6. q. 2. sit tantum & cap. placuit. Item est hic argum. quòd ratione connexionis permittitur, quod aliàs non licet. sic 81. dist. tantis & c. cum omnibus. & ff. de mi. denique. & l. verum. & l. etiam. & quid iuris sit de hoc, in quæstionibus notaui. B.

Dubitatio facit uitiosa tolerari.

a ¶Quidam.] infra 24. q. 2. c. 3.

NOlite recedere.] CASVS. Hier. ostẽdit I hoc c. ꝙ peccatores occultos nõ possumus euitare: & probat hoc auctoritate veteris testamenti, vbi legitur ꝙ filii Iuda non potuerũt eiicere Hiebusæos de Hierusalē,

f ¶Neque margaritas.] ĩ. 43. dist. in mandatis.

Quando

impugnant nos, & contradictionibus suis corda nostra dirumpunt, conculcantes verbi Dominici margaritas, & ornamenta fidei maculantes. De istis ergo dicitur; quia non potuerunt filij Iuda eijcere Hiebusæum de Hierusalem vsque in hodiernum diem.

Item idem super duodecim prophetas. Hier. in Amos prophetā, c. 5. circa medium.

¶ Porcis & canibus sancta non sunt committenda. C. XXIII.

QVando [a] ergo vir ecclesiasticus, & prudens, atque intelligens, multas impietates in ea, quæ vocatur domus Dei, esse cognouerit, & non solum multas, sed & fortes, & quæ opprimere possint iustitiam, & in tantum doctorum rabiem processisse, vt accipiant [b] pretium in iudicio, & omnia pro muneribus faciant, pauperes quoque deuitent in portis, & audire contemnant; taceat in illo tempore, ne det sanctum canibus, & ne mittat margaritas ante porcos; qui conuersi conculcent eas, & imitetur Hieremiam dicentem:[Solus sedebam, quia amaritudine repletus sum:] & illud in Psal. [Singulariter sum ego, donec transeam.] *Matth. 7.* *Hier. 15.* *Psal. 149.*

Item Ioannes Chrysostomus, hom. 25. ad cap. 11. epistola ad Hebræos.

¶ Cum pagano comedere, sed cum excommunicato minime licet. C. XXIIII.

AD mensam quippe paganorum si volueris ire, sine vlla prohibitione permittimus. [c] *& infra.* ¶[Si enim quis frater, inquit, nominatur inter vos.] fratrem in hoc loco omnem fidelem simpliciter intellige, nō monachum tantum. Quid autem est quod facit fraternitatem, nisi lauacrum regenerationis, quod facit posse vocari Deum patrem? *& infra.* ¶[Si quis, inquit, nominatus α fuerit frater fornicator, aut auarus, aut ebriosus; cum huiusmodi nec cibum sumere. Cum autem de paganis ageret; non ita: sed [Si quis vos vocauerit ex infidelibus (paganos significans,) & vultis ire; omne, quod apponitur vobis, comedite. Si quis frater nominatur ebriosus, &c.] O quanta integritas. † Nos autem non solum non fugimus ebriosos; sed etiam imus ad eos, participantes cum eis. *1. Cor. 5.* †*al. diligētia, ἀκρίβεια.*

α ¶Nominatus.] *Gratianus putauit Chrysostomum eo modo interpretari istam vocem, quo fere interpretatus est Augustinus supra 2. q. 1. c. multi. Locus integer græce sic habet.*

Καὶ οὐδὲ τὸν παῦλον δέδοικας, εἰς μὲν ἑλλήνων τράπεζαν, εἰ βουλοίμεθα, ἀκωλύτως συγχωροῦντα ἀπελθεῖν, εἰς δὲ τὰς τῶν πλεονεκτῶν οὐδὲ βουλομένους ἐῶντα; ἐάν γάρ τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ φησι. ἀδελφὸν ἐνταῦθα λέγων πάντα τὸν πιστὸν ἁπλῶς, οὐ τὸν μονάζοντα. τί γάρ ἐστι τὸ ποιοῦν τὴν ἀδελφότητα; τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας, τὸ δυνηθῆναι καλέσαι πατέρα τὸν θεόν. ὥστε ὁ μὲν κατηχούμενος, κἂν μοναχὸς ᾖ, οὐκ ἀδελφός. ὁ δὲ πιστὸς, κἂν κοσμικὸς ᾖ, ἀδελφός ἐστιν. ἐάν τις φησὶν ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος. οὐδὲ γὰρ ἴχνος τότε μονάζοντος ἦν, ἀλλὰ πάντα πρὸς κοσμικοὺς διελέγετο ὁ μακάριος οὗτος ἀνὴρ. ἐάν τις φησὶν ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, ᾖ πόρνος, ᾖ πλεονέκτης, ᾖ μέθυσος, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν, ἀλλ' οὐχ ἐπὶ τῶν ἑλλήνων οὕτως,

QVando.] CASVS. Docet Hieronym. in hoc c. quòd quando multitudo est in scelere, ita vt etiam iudices pro pretio iudicent, & pauperes vitent, & audire contēnant, quia non habent qd offerant; taceat tunc prælatus, ne det sanctum canibus, & mittat margaritas ante porcos: sed imitetur potius Hiere. dicentem, Solus sedebam: quia amaritudine repletus eram.

a ¶ Quando.] argu. ex hoc cap. quòd non nocet taciturnitas, quando non prodest contradictio, vt notaui 28. distinc. diaconi.

b ¶ Accipiant.] supra 43. distin. in mandatis.

AD mensam.] CASVS. Io. Chrysostomus ostendit hic, quòd cum paganis, licet sint peccatores, & à Deo separati, comedere possumus, & aliàs communicare: sed cum Christianis anathematizatis non possumus. & hoc vtrumque probat auctoritate Apostoli. [O quanta,] ironice loquitur.

c ¶ Permittimus.] ad hoc, vt eos lucremur. 23. quæstio. 4. infideles. cum Iudæis tamen non possumus comedere, vt 28 quæstio. prima. omnes. sed nec hodie cum paganis licitum est comedere, cum & ipsi discernāt cibos sicut Iudæi. Hæc ergo est causa, quare possumus communicare paganis & non excommunicatis; cum tamen & illi γ sint membrum diaboli, vt eos lucrifaciamus: tamen ideo quia non multum curarent, licet eos vitaremus: sed excommunicati erubescunt, si non communicatur eis, vt supra ead. cap. audi denique.

γ Scilicet pagani. Excommunicatis cōicare nō possumus, sed bene paganis.

EVIDENTER ITAQVE. CASVS. Concludit Gratianus ex supra dictis, quòd eorum peccatorum communionem vitare non cogimur, qui non sunt sententia notati. Et ostendit, quòd notatio tribus modis intelligitur. Primus modus est, quando aliquis committit mortale delictum, propter quod sentit se indignum communione corporis & sanguinis Christi: iste notatus est conscientia teste. Secundus modus est, quando iniungitur alicui pœnitenti, vt vsque ad certum tempus à corpore Christi abstineat, vt postea reconcilietur: & cum istis duobus generibus hominum possumus communicare. Tertius modus est, quando aliquis anathematizatur, cum quo non est communicandum: & hanc triplicem sentētiam excommunicationis siue notationis probandā inducunt quædam capitula, quæ iā habuimus, & quædam quæ infra habentur. Si autem ab omnibus excommunicatis abstineamus, iam esset falsum quod dicitur supra 6. quæstio. 2. cap. si tantum. & c. placuit. Primus incipit ibi, [Aliquando enim.] Secundus ibi, [Vel sententia] Tertius ibi, [Est & alia.]

ἀλλ' ἐάν τις ὑμᾶς καλέσῃ τῶν ἀπίστων (τοὺς Ἕλληνας λέγων) καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε. ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ φησι μέθυσος. βαβαὶ πόση ἡ ἀκρίβεια. ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον οὐ φεύγομεν τοὺς μεθύσους, ἀλλὰ καὶ ἀπερχόμεθα πρὸς αὐτούς, μεθέξοντες τῶν παρ[i] αὐτῶν, idest.

[i] In Veronē si est πρὸς

Et neque Paulum veritus es; ad mensam quidem græcorum si voluerimus ire, non prohibentem: ad mensam autem auarorum, & aliena auferentium ne volentes quidem permittentem: [Nam si quis, inquit, qui frater nominatur inter vos.] fratrem hoc loco dicens omnem fidelem simpliciter, non monachum tantum. Quid autem est, quod facit fraternitatem? lauacrum regenerationis, id quod possumus Deum vocare patrem. Proinde, qui cathecumenus est, etiam si monachus sit, non est frater: qui vero fidelis est, etiam si sæcularis sit, frater est: [si quis, inquit, qui frater nominatur.] Neque enim vestigium tunc monachi erat: sed omnia ad sæculares loquebatur tunc beatus Paulus: [Si quis, inquit, qui frater nominatur, fuerit fornicator, aut auarus, aut ebriosus, cum huiusmodi nec cibum sumere.] Cum autem de græcis ageret; non ita, sed: [Si quis vocat vos infidelium.] græcos significans: [& vultis ire; omne quod vobis apponitur, manducate.] [Si quis, inquit, qui frater nominatur, sit ebriosus.] Pape quanta diligentia. Nos autem non solum non fugimus ebriosos, sed etiam abimus ad eos, vnà sumpturi quæ ab ipsis.

1. Corin. 5. — *1. Corin. 10.*

Euidenter itaque ex præmissis apparet, quòd eorum com muuuionem vitare non cogimur, qui sententia notati non sunt. Sed ipsius sententiæ notatio multipliciter intelligitur. ¶ Aliquando enim arcetur quis à liminibus ecclesiæ, & à communione corporis & sanguinis Christi, vel teste [a] conscientia, iuxta illud Apostoli: [Probet se homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat: quia qui indigne manducat & bibit, iudicium sibi manducat & bibit.] Item illud Prosperi: [Facilius sibi Deum placabunt, &c.] require infra causa xxxiii. Maleficus impeditus, quæstione [b] prima de pœnitentia. [c] Vel sententiæ ecclesiasticæ: sicut pœnitentes, quibus tempore præfinito [d] beneficium reconciliationis impenditur. Hæc sententia [e] excommunicatio vocatur: quia à communione corporis & sanguinis Christi notatum prohibet: sicut & Adam ab esu ligni vitæ excommunicatus est, Domino dicente: [Videte, ne forte sumatis de ligno vitæ.] Qua sententia non separatur quis à consortio fidelium. Est & alia sententia, quæ anathema vocatur: qua quisque separatur à consortio fidelium, de qua supra: [Cum excommunicatis nolite communicare.] ¶ Hanc distinctionem licet cuique aduertere ex auctoritate Ioannis Papæ: [Engeltrudem [f] vxorem Bosonis, &c.] require supra in causa: [Quidam episcopus à propria sede deiectus.] Item ex auctoritate eiusdem: [Si quis domum [g] Dei violauerit, &c.] require infra in causa xvii. [Quidam presbyter infirmitate grauatus.] ¶ Item ex auctoritate Siluestri Papæ: [Præsenti decreto censemus, &c.]

1. Corin. 11. — *Gen. 3.*

5. ex multis capitibus habetur sententia. 3. q. 4. c. fin.

17. q. 4. quisquis. §. idem. si quis domum.

[a] ¶ Vel teste.] ergo aliquis contra seipsum fert sentētiam, vt 21. distin. nunc autem. argum. contra quia nemo sibi imperare potest, vt ff. de arbit. l. penul. melius tamen est, si hoc faciat auctoritate superioris, infra de pœnit. distin. 1. in actione. B.

Imperare sibi nemo potest.

[b] ¶ Quæstione.] idest distinctione. nā tractatus de pœn. per distinctiones diuiditur.

[c] ¶ De pœnitentia.] infra de pœnit. dist. 1. §. item sicut.

[d] ¶ Tempore præfinito.] in cœna Domini. [1]

[e] ¶ Sententia.] sic iudex sæcularis potest aliquem excommunicare, idest, à legitimis actibus prohibere, vt ff. de pœ. l. minoris.

[1] Vt 50. di. in capite. de consecr. distin. 2. in cœna. aliàs incipit, à quibusdam. Arch.

[f] ¶ Engeltrudem.] supra 3. quæstio. 4. cap. vlti.

[g] ¶ Si quis domum.] 17. quæstio. 4. quisquis. §. si quis domū. supra 5. quæstio. 2. capit. 2. Ioan.

a ¶Ab

[a] ¶ Ab ingressu.] G. videtur hic sentire, quòd qui clericum verberat tantum est separatus à sacramentis, & ab ingressu ecclesiæ: nec obstat ille canon, si quis suadente. 17.q.5. quia anathema ibi est idem quod separatio: hoc tamen non tenet ecclesia, & contra eum est, extra de app. peruenit. [z] Io. Fauen. voluit eum corrigere, & dixit talem esse excommunicatũ. sed non vitandum antequam denuntietur. sed expresse contra eum est extra, de sen. excom. cum non ab homine.

[z] Vbi Vin. idem no. ꝙ hic dicitur. Archid.

est anathematizatus, nullus ei communicare præsumat. si vero contra fecerit, etiam ipse excommunicetur. & hoc verum est de præsentibus, vel etiam de absentibus qui nouerunt clericum vel laicum anathematizatum. [Excommunicetur,] idest, pro excommunicato

[b] ¶ Vrbani.] inf. ea. quibus episcopi.

[c] ¶ Cæterum] quasi dicat, bene distinguo inter excommunicatos simpliciter, & anathematizatos, ut scilicet illi sint vitandi, isti non.

[d] ¶ Si tantum.] s. 6.q.2. placuit. cap. 2. & vlt.

[e] ¶ Item Greg.] contra id quod dixerat simpliciter excõmunicatos nõ esse vitandos, modo ostendit omnes excommunicatos esse uitandos.

require supra in causa, [In infamia cuiusdam episcopi.] Iuxta igitur hanc distinctionem intelligenda est illa auctoritas Innocentii Papæ secundi, 5.q.2.c.2. *[Si quis suadente diabolo, &c.]* 17.q.4. *vt infra in causa, [Quidam presbyter.] vt iuxta etymologiam vocabuli anathemati, id est separationi subiaceat, qui in edictum illud inciderit, qui à corpore & sanguine Christi, & ab ingressu* [a] *ecclesia se alienum facit: qui impias manus in clericum iniicere ausus fuerit: qui etiam à nullo episcoporum absolui, id est more pœnitentium reconciliari poterit: nisi primum Apostolico conspectui se repræsentare curauerit. ¶ Illud autem Petri de Clemente, [Si inimicus est iste Clemens, &c.]* s. ead. *de sententia notatis intelligendum est, sicut & illud Vrbani,* [b] *[Quibus episcopi non communicant, &c.] vt infra in eadem causa. Cæterum* [c] *falsum esset illud Vasensis concilii secundi, [Si tantum* [d] 6. q. 2. *episcopus alieni sceleris se conscium nouit.] Item & illud, [Placuit, vt si quando episcopus, &c.] require supra in causa, [Duo fornicatores, & infamia notati.]* Ibidem.

Item Gregorius [e] *clero, & populo Salonitano.* [a]

[a] ¶ Salonitano.] *In regesto B. Gregorij, lib. 5. c. 148. leguntur hæc verba in epist 48. scripta clero, nobilibus, ac populo Iadera consistentibus,* al. Iadertino.

¶ Communicare non licet ijs, qui excommunicatis communicant. C. XXV.

Rogo, [f] hortor, & moneo, vt à prohibitæ vos communionis consortio per omnia suspendatis: ne cuiquam sacerdoti, suprascripto Maximo communicanti, [g] contra animam suam quisquam vestrum communicare præsumat.

Item ex concilio Toletano primo, c. 15.

¶ Nullus clericorum, vel laicorum ad domum excommunicati accedat. C. XXVI.

vj Si quis laicus abstinetur; ad hunc, vel ad domũ eius, vel clericorũ, vel religiosorum nullus accedat. Similiter & clericus si abstinetur; à clericis deuitetur. Si quis cum illo colloqui, aut conuiuari fuerit deprehensus; etiam ipse abstineatur. Sed hoc pertineat ad eos clericos, qui eiusdẽ episcopi [h] sunt, & ad omnes, qui commoniti [i] fuerint de eo, qui abstinetur, siue laico quolibet, siue clerico. Iuo, p. 14. c. 30.

Rogo.] CASVS. Maximus nominatim excommunicatus erat, sicut dicitur 63. dist. Salonitanæ. & 93. dist. c. miratus. sed quidam presbyteri ei communicabãt. Præcepit ergo Greg. clero & populo Salonitano, vt illis sacerdotibus nõ cõicent: & intellige, ꝙ communicabant ei in crimine, vel erat excommunicatus cum omnibus suis fautoribus iste Maximus.

Rogo, qualiter ponit.

[f] ¶ Rogo.] verbum rogãdi hic præceptiue [z] ponitur. monemus enim quos habemus charos, vt 28. q. 1. sic enim. & alibi rogo, nõ ponitur deprecatiue. ff. de neg. gest. si serui mei rogatu. sed ponitur rogare pro mandare. sic ponitur mandare pro rogare. 23. quæst. 4 Guilisarius.

[z] Et ita ponitur cõtra propriam significationem ipsius verbi. sic aliàs ex qualitate cõtractus, verba accipiuntur contra propriam significationem. ff. de eui. Lucius. in fi. ff. loca. & cõd. l. ex conducto. §. Papinianus. vbi de hoc. Arc.

[g] ¶ Communicanti] in sacris, secundum Hug. vel dic, ꝙ maximus fuit excommunicatus cum omnibus suis fautoribus, vel isti communicabant ei in crimine: aliàs excommunicatio non descenderet vsque ad tertiam personam, infra ead. quoniam multos. nec ob. 19. distin. Anastasius. quia ibi communicabant ei in crimine hæresis.

Si quis laicus.] CASVS. Statutum fuit in concilio Toletano, quòd siue clericus, siue laicus nicato habeatur quo ad sacramenta ecclesiæ.

[h] ¶ Episcopi.] isti enim non poterant ignorare sententiam sui episcopi, vt 12. q. 2. qui humanis.

[i] ¶ Commoniti.] ar. quod sufficit, si alicui dictum est de excommunicatione alicuius, vt ipsum teneatur vitare, vt extra de ele. venerabilem. vltra medium, in parte decisa. & de postu. præla. ad hæc. ar. contra extra de cler. exc. mini. illud? Respon. prima sententia vera est, quando excõmunicatio alicuius peruenit ad alium per famã publicam, aliàs forte secus esset, vt in contrario.

Excõmunicatus vitandus est.

SS D

SED HOC. Hæc est 3. pars q. in qua dr̄, ꝙ hæc regula de vitandis excõicatis habet locum in excõicatis nominatim, & ad hoc probandũ inducit 9. c. Io. de Fan. CASVS. Supra dictum est in c. rogo. ꝙ clericus Salonitanus non communicaret sacerdotibus communicantibus Maximo nominatim excõicato, propter quod videtur, vt etiam ab illis, qui non sunt nominatim excommunicati, sit abstinendum. Soluit autem hoc Gr. & dicit ꝙ illi sacerdotes non fuerunt nominatim excommunicati cum Maximo. ita dicit H. Gr sentire. vel secundum Ben. illud cap. rogo. intelligitur de illis sacerdotibus, qui licet non fuerint nominatim excommunicati, fuerunt tamen anathematizati pariter cum Maximo nominatim excommunicato. sic enim dixit Greg. excõico Maximum cũ omnibus sibi fauentibus. & ad hanc solutionẽ probandam inducit duas concordãtias. Seq. duo c. plana sunt.

3 *Sed hoc* [a] *specialiter in his, qui excõicatis nominatim communicant. Vnde Vrbanus: [Sane quod super Richardo, &c.] infra in causa: [Quidam episcopus in hæresim lapsus.* [b] *] Item Nicolaus Papa in cap. [Excellentissimus* [c] *Rex Carolus, &c.] infra circa finem huius causæ.*

24.q.2.

Item Vrbanus omnibus episcopis, c. 5.

¶ Sententia pastoris timenda est, licet iniuste liget. C. XXVII.

Poly. l. 6. tit. 1. Ans. l. 6. c. 145. & l. 12. c. 25. Burc. l. 11. c. 1. Iuo, p. 14. c. 74.

QVibus episcopi non communicant, non communicetis: [d] & quos eiecerint, non recipiatis. Valde enim est timenda sententia episcopi, licet iniuste liget. [e]

Item ex octaua synodo.

¶ Excommunicationis contrahit pœnam, qui excommunicatis communicat. C. XXVIII.

j. ead. cum excõmunicato. Burc. l. 11. c. 32 Iuo, p. 14. c 96.

vij SI quis frater aut palam, aut absconse cum excommunicato fuerit locutus, aut iunctus communione; statim cum eo excommunicationis contrahat pœnam.

¶ *Canon hic neque habetur in octaua synodo, quæ habita fuit tempore Nicolai primi, neque in alia, quæ & ipsa nominatur octaua sub Ioanne octauo celebrata, quæ in bibliotheca Vaticana seruantur. Multa vero, quæ à Gratiano ex octaua synodo citantur, in regulis Basilij, Isidori, & alijs scriptis ad monachos pertinentibus inuenta sunt. Hoc quidem supra ead.* cum excommunicato, *fuit tributum Isidoro, quemadmodum etiam à Burchardo, & Iuone. Sed Smaragdus in expositione regulæ B. Benedicti, c. 26. cum antea egisset de monacho à suo præposito excommunicato, hæc scribit valde similia.* Hinc quidam magister Monachorum ait: [Si quis vero frater aut palam, aut absconse cum eo fuerit locutus, aut coniunctus, communem cum eo excommunicationis contrahat pœnam.] *quæ lectio conuenit cum lectione Burchardi & Iuonis.*

Item ex concilio Carthaginensi secundo, c. 7.

¶ De eodem. C. XXIX.

Poly. c. 7. ti. 1. Burc. l. 11. c. 43. Iuo, p. 14. c. 28. & 107. Pann. l. 5. c. 98.

QVi merito facinorum suorum ab ecclesia pulsi sunt, si ab aliquo episcopo, aut presbytero, vel clerico fuerint in communione suscepti, etiam ipse pari [f] cum eis crimine teneatur obnoxius, refugiens [α] [g] sui episcopi regulare iudicium.

α ¶ Refugiens.] *In concilio cum multis impressis, & manuscriptis codicibus collato legitur,* refugientes. *apud Burchardum vero, & Iuonem,* refugientibus, *quod conuenit cum canone græco, qui est nonus: omnia vero hæc verba,* refugientes sui episcopi regulare iudicium, *in recentioribus conciliorum editionibus non*

¶ Excommunicationis.] idest, suspensionis à sacramẽtis & ingressu ecclesiæ. Ita dicit Hug.

a ¶ Sed hoc.] vult dicere, ꝙ Maximus fuit excommunicatus cũ omnibus suis fautorib. Nec obst. j. 24. q. 2. c. 3. & j. ea. excellentissimus.

b ¶ Lapsus.] 24. q. 2. cap. 3.

c ¶ Excellẽtissimus.] j. e. excellẽtissimus.

d QVibus episcopi. ¶ Non cõmunicetis.] sim. 7. q. 1. scire debes. 93. dist. cap. 1. Nec obst. 6. q. 2. si tantum. quia hic loquitur cum cõstat de sententia: [1] sed scitur eam esse iniustam.

1 ¶ Sub. quæ est iusta ex ordine iudiciario.

e ¶ Liget.] dumtamen error non sit expressus in sententia. extra ead. per tuas.

QVi merito.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Carthaginen. quam pœnam pati debeat episcopus presbyter, vel clericus, si scienter communicent excommunicatis. Et respondetur, ꝙ pari crimine obnoxius teneri debet. quod intelligit H quo ad sacramenta, & ingressum ecclesiæ. Seq. duo c. plana sunt.

f ¶ Pari.] quid ergo si episcopus communicat alicui excommunicato à simplici sacerdote? sic ligatus est à canone. Sed à quo absoluetur? Decr. dicit, ꝙ cõicans excõicato, à suo plato est absoluẽdus. extra de pe. & rem. quod aũt. & ita à metropolitano. Sed dicas, ꝙ à simplici sacerdote põt absolui nisi cõicet ei in crimine, vt extra ea. nuper. vr̄ tamẽ ꝙ sicut in suspenso à iure post pniam non requiritur aliqua absolutio, sic nec in excõicato à canone: quod non est verũ, vt in c. nuper. in fi. Sed quid si Papa cõicet excõicato? ille non est ligatus: quia non ligat ipsum canon. 25. q. 1. §. his ita.

Excommunicato communicans à quo absolui debet.

g ¶ Refugiens.] idest, contemnens.

a Clericus.] intellectum huius c. habes. 7. e. q. si episcopus forte.

b Nemo.] ¶ Sed Christus.] ex hoc c. dicit P. Hispanus haberi causam, quare non possit appellari à snia excõicationis, cũ Christus eum liget, à cuius snia nõ potest appellari. Alia est ratio, quia nemo excõicatur nisi pro contumacia. 1 ĩ. c. nemo. & non auditur contumax appellãs, vt 2. q. 6. §. est autem quando. ver. sunt etiam quorum. Quidam autem illã assignant rationem, quia excommunicatio secum trahit executionẽ suam. extra de ap. pastoralis. vnde sicut ab executore non appellatur, ita nec ab hac sentẽtia. Sed hoc non valet: quia quãque appellatur ab executore, cum scilicet excedit modũ, & sententia qua quis absoluitur ab alio, secũ trahit executionẽ: tñ appellatur ab ea. extra de app. qua fronte.

Appellari non põt ab excommunicatione.

De hoc no. s. ea. episcopi si.

à nobis. ĩ. ea. quid obest. tñ si contemnitur, statim incipit ligare. 24. q. 3. notandũ. in fi. sed iõ maxime est timenda, quia maxima est pena, vt 24. q. 3. corripiãtur.

Presbyteri.] CASVS. Require casum huius c. s. 2. q. 6. placuit. Sequens capitulum planũ est. [Irrita.] idest,

sunt hoc loco, sed post vers. suscepti. *A Soriensi autem codice regis catholici omnino absunt.*

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 66.

¶ Qui sententiam episcopi putat esse iniustam, recurrat ad Synodum. C. XXX.

Clericus, [a] qui episcopi circa se districtionem iniustam putat, recurrat ad synodum.

Item Ioannes Chrysostomus, homil. 4. ad c. 2. epistolæ ad Hebræos.

¶ Vincula ecclesiastica non sunt contemnenda. C. XXXI.

ij Nemo contemnat vincula ecclesiastica. Non enim homo est, qui ligat, sed Christus, [b] qui nobis hanc potestatẽ dedit, & dominos fecit homines tanti honoris. Iuo, p. 14. c. 48. Pann. l. 5. c. 88.

Item Augustinus de verbis Apostoli, serm. 68.

Sic etiam citat Iuo, p. 14. c. 50. sed p. 2. c. 94. coniunctè cum multis alijs verbis videtur citare ex libris de vnico baptismo.

¶ Satanæ traditur, qui ab ecclesia excommunicatur. C. XXXII.

Omnis Christianus, dilectissimi, qui à sacerdotibus excommunicatur, satanæ [c] traditur: † quomodo? scilicet, quia extra ecclesiam [d] diabolus est, sicut in ecclesia Christus: ac per hoc quasi diabolo traditur, qui ab ecclesiastica communione remouetur. Vnde illos, quos tunc Apostolus satanæ esse traditos prædicat, excommunicatos à se esse demonstrat.

Iuo, p. 2. c. 94. & p. 14. c. 50. † *al. tradi dicitur* 1. *Tim.* 1. 1. *Cor.* 5.

Idem tractatu 27. ad c. 6. Ioannis.

¶ De eodem. C. XXXIII.

Nihil sic debet formidare Christianus, quàm separari [e] à corpore Christi. Si enim separatur à corpore Christi; non est membrum eius. Si non est membrum eius; non vegetatur spiritu eius. Quisquis autem, inquit Apostolus, spiritum Christi non habet; hic non est eius. *Rom.* 8.

Item Hieronymus: [α] [Quorum remiseritis peccata, &c.] id est, quibus ecclesiam interdixeritis, nisi reconciliari per satisfactionem fuerint; ipsis ianua regni cœlestis clausa erit. *Matt.* 16. Iuo, p. 14. c. 53.

α ¶ Hieronymus.] *Hæc non sunt inuenta apud B. Hieronymum, sed in epist. 2. Eutychiani, quem citat Iuo.*

Item ex concilio Mileuitano, c. 22. Et Afr. c. 91.

¶ Vicini episcopi audiant eos, qui de iudicijs episcoporum suorum queruntur. C. XXXIIII.

Presbyteri, [f] diaconi, vel ceteri inferiores clerici, in causis, quas habuerint, si de iudicijs episcoporum suo- 2. q. 6. placuit, vt presbyteri.

Omnis.] CASVS. Dr̃ in hoc c. q̃ omnis qui excõicatur, satanæ traditur: quia sicut extra ecclesiam est diabolus, ita in ecclesia Christus. vnde qui ab ecclesia remouet̃, quasi diabolo traditur, & sic exponit ecclesia de traditis satanæ ab Apostolo.

c ¶ Satanæ.] dum tñ iusta de causa excõicetur, vt 23. q. 3. si quis non recto.

d ¶ Extra ecclesiã.] argum. quòd qui semel excommunicatus est, amplius excõmunicari nõ potest; quia qui extra ecclesiam est, non potest magis esse extra eã. arg. contra. 3. q. 4. Engeltrudam. De hoc ibi notaui.

Nihil.] CASVS. Dicit hic Aug. q̃ Christianus nihil debet magis timere, quàm separari à corpore Christi, quod est ecclesia: quia si ab eo separatur, non est membrum eius, nec ab eo vegetatur. Et hoc probat duabus auctoritatibus, Pauli scilicet, & Hieronymi. [Sic] id est, tantum.

e ¶ Quàm separari.] iuste, alias non obest, vt extra eo.

idest, irritanda de facto, si est ipso iure irrita. sed non facit hoc c. directe ad propositum Grat.

f ¶ Presbyteri.] hoc c. habetur s. 2. q. 6. placuit.

a Irritam.] ¶ Iniustā.] i. irritandā. Vel prout sonat. b Retractandam.] de facto, si est ipso iure irrita, vt extra de app. ad præsentiam. 26. q. 6. c. cognouimus. [Purgare.] i. venire ad iudicium, vt de causa cognoscatur. vt sic purgetur vel condemnetur. Quidam tamen intelligunt in hoc cap. de clericis infamatis, qui se purgare contemnunt.

Rursus.] CASVS. Beneu. sic ponit hunc casum. Quidam clerici fuerunt de quibusdam criminibus accusati: citati noluerūt venire, propter quod fuerunt excommunicati. quæsitum fuit in concilio Carthaginensi, qualiter vlterius sit procedendum? Et respōdet ꝙ quamuis contumacia faciente sint conuicti vel confessi, tamen vt eorum parcatur verecundiæ, ad euitandam insultationem hæreticorum, vel gentilium, intra annum expectantur, intra quem, si venerint, causam suam defendant: si vero non venerint intra annum, postea nullo modo audientur. Idem sentit H. & Io. quia qui stat in excōicatione per annum, iuris interpretatione pro conuicto habetur de crimine super quo accusatur, nec de eo auditur vlterius: sed de excōicatione vel ꝯtumacia qnācūque voluerit satisfacere auditur, iuxta illud, In quacūque hora peccator, &c. quod tamen hic dicitur de anno, videtur correctum extra de cler. non resid. ex tuæ. Sed dic ꝙ non habetur pro conuicto spatio minori quàm anno, vt hic dicitur: sed tamen in minori spatio potest priuari beneficijs, vt ibi. Et not. quòd sequens c. loquitur de ciuili negotio & criminali, hoc autem in criminali tantum.

c ¶ Rursus.] idest, post alia statuta. Sic pone casum. Quidam accusatus [1] de crimine legitime fuit citatus, noluit venire, excōicatur pro contumacia. si intra annum. venerit, audi tur super crimine, postea non: quia habetur pro conuicto vel confesso iuris interpretatione. nam qui excommunicatus est pro suspicione hæresis, post annum pro hæretico habetur, vt extra de hær. excōicamus. circa princ. non ob. 3. q. 9. decernimus quia ibi loquitr cum lis est contest. Vel ibi non punitur de crimine, sed pro contumacia. Sed P. Hispanus pp hoc verbum purgare, intellexit hoc c. de clerico infamato, qui si citatur vt se purget, & cōtumax fuerit iuris interpretatione pro cōuicto habet. 24. q. 3. de illicita. Vel dic ꝙ temperat rigorem illorum canonum, qui dicebāt, ꝙ si clericus contēnit excōicationem, statim deponēdus est. s. e. si quis p̄sbyter. & c. seq. sed hic propter insultationem hæreticorum datur eis annus ad ꝓbandum innocentiā suā sed si per annum steterit excommunicatus, tunc primo deponitur. Vel dic, ꝙ etiam post annū potest audiri de crimine quantū ad hoc ut ostendat innocentiā suā: sed non quantum ad hoc vt recuperet bona sua, vt C. de requiren. reis. l. 2.

[1] Ita ꝙ directe agat de crimine in quo casu loquitur hoc cap. & seq & 3 q. 9. decernimus. & ista c. loquūtur lite contestata secundū B. quod dic vt not. extra de dolo & cont. veritatis. in glo. hoc patet. & 3. q. 9 in summa. Arch.

rū questi fuerint, vicini episcopi eos audiant, & inter eos, quidquid est, finiant, adhibiti ab eis ex consensu episcoporum suorum. Quòd si & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent nisi ad Africana concilia, vel ad primates prouinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putauerit appellandum; à nullo intra Africam in communione suscipiatur.

¶ *Huic capiti in vulgatis codicibus præpositum erat nomen Palea: sed in omnibus vetustis Gratiani exemplaribus habetur. Citatur autem supra, 2. q. 6. c. placuit.*

3. q 6. irritam. ex Felice.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 28.

¶ Iniusta episcoporum damnatio, irrita esse censetur. C. XXXV.

† al. & iniustam

Irritam esse iniustam † [a] episcoporum damnationem, & idcirco à synodo retractandam. [b]

Et in Africano cap. 46. & Vormac. c. 71.

Item ex concilio Carthaginensi 5. c. 12.

¶ Qui causæ suæ adesse, & innocentiam suam asserere voluerit, intra annum excommunicationis hoc faciat. C. XXXVI.

Poly. l. 7. tit. 1. Burc. l. 2. c. 182 Iuo, p. 6. c. 232

Rvrsus [c] constitutum est, vt quoties clericis conuictis, vel α confessis in aliquo crimine, vel propter eorum, quorum verecundiæ parcitur, vel propter ecclesiæ opprobrium aut insolentem insultationem hæreticorum, atque gentilium, si forte causæ suæ adesse voluerint, & innocentiam suam asserere; intra annum excōmunicationis hoc faciant. Si vero intra annum causam suam purgare contempserint; nulla eorum vox postea penitus audiatur.

α ¶ Vel.] *In omnibus locis indicatis legitur, &. Sed manuscripta Gratiani exemplaria concordant cum vulgatis. In aliquibus tamen est,* conuicti clerici, vel confessi *Apud Iuonem vero legitur* vt aliquoties clerici conuicti, & confessi; *& vocem,* aliquoties, *habet etiam Burchardus.*

Item Gelasius.

Poly. ibidem. Ans. l. 12. c. 24. Bur. l. 11. c. 47. Iuo, p. 14. c. 111 Pan. l. 5. c. 136.

¶ Audientiam sibi negat, qui excommunicationis suæ causam agere intra annum differt. † C. XXXVII.

† al. dissimulat

Qvicumque intra anni spatium ciuiliter, siue publice [d]

Qvicumque.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ quicumque fuerint excōmunicati propter ciuilem vel criminalem causam si intra annū causam non peregerint corā suis excōicatoribus; postea nō audiantur: si vero in excōicatione fuerint mortui, iuxta snīam B. Leonis, eis mortuis cōicare nō debemus, sicut eis viuis nō cōicauimus. sed diuino iudicio reseruentur.

d ¶ Siue publice.] idest, siue criminaliter.

a ¶ Excom-

a ¶[Excommunicatoribus.] excõmunicandus est reus, cum talis est causa ꝙ actor non potest mitti in possessionem, vt extra vt li. non contest. tuæ. ADDITIO. Et intelligitur hoc c. quando non liquet, nec liquere potest de causa: aliàs est dispensatio secundum Hug.

ꝙ sententiæ excommunicationis siue iustæ siue iniustæ parendum est. Modo allegat contrarium, & cõ. illis duobus cap. sententia pastoris. & cap. quibus episcopi non communicant. & dicit, ꝙ loquuntur de sententia iniusta, quæ nõ est seruanda, sed timenda, quod alle-

causam suam coram suis excommunicatoribus [a] non peregerint; ipsi sibi aditum audientiæ clausisse [b] videantur. Quòd si obstinato animo sine communione defuncti fuerint; nos eorum causam, iuxta beati Leonis [c] prædecessoris nostri sententiam, diuino iudicio reseruantes, quibus viuis non communicauimus, † nec mortuis communicare debemus. — 24. q. 2. c. 1. — † *al. mortuis communicare non possumus*

PALEA. C. XXXVIII.

QVi vero excommunicato scienter communicauerit, & amodo saltem in domo simul orauerit, atque latebras, † quominus ad satisfactionem perducatur, præbuerit; donec ab excommunicatore pœnitentiam accipiat, corporis & sanguinis Domini communione priuatum se esse cognoscat. — Poly. ibidem. Ansi. ibidem. Burc. l. 11. c. 48. Iuo. p. 14. c. 112. ex eiusdẽ Gelasij decretis. — † *al. latebras defensionis*

Item ex concilio [d] Hilerdensi, c. 10.

¶ Tardius recipiatur ad veniam, qui sacerdote iubente de ecclesia exire contemnit. C. XXXIX.

QVi iubente sacerdote pro qualicumque culpa ab ecclesia exire contempserit; pro noxa contumaciæ † tardius [e] recipiatur ad veniam. — † *al. contumelia*

Sed quæritur, si ante damnati absolutionem episcopum mori contigerit; vtrum damnatus postea valeat absolui.

De his ita statutum est in concilio Epaunensi, c. 28.

¶ A successore soluatur, qui post mortem episcopi remanet ligatus. C. XL.

ij SI episcopus ante damnati absolutionem obitu rapiatur, correctum aut pœnitentem successori [f] licebit absoluere. — Burc. l. 11. c. 50. Iuo. p. 14. c. 114. Pann. l. 5. c. 121.

Præmissis auctoritatibus, quibus iniusta sententia vsque ad examinationem vtriusque partis parere iubemur, ita respondetur. Gregorius non dicit sententiam iniuste latam esse seruandam, sed timendam, sicut & Vrbanus. [g] Timenda est ergo, id est non ex superbia contemnenda. Reliqua vero auctoritates de excommunicatis loquuntur; qui vel vocati ad synodum venire contempserunt, vel calliditatibus aduersantium occurrere nescientes, iniustam sententiam à iudice reportauerunt; vel qui neglectu sua vita sinistram de se opinionem nasci permittentes, sententiam in se exceperunt. Hos siquidem solos excommunicationis sententia ferire licet. — Et in adiectis capitularibus Caroli filij Ludouici.

Vnde in Meldensi concilio, c. 56.

b ¶[Clausisse.] quantũ ad causam possessionis, sed non proprietatis. vñ mitius agitur in ciuili quàm in criminali causa, vt dictum est s. c. prox. & extra vt li. non cõtest. quoniã frequenter. Vel loquitur de actore contra quem bene proceditur lite non contest. vt extra de dolo & contumacia, causam.

c ¶[Leonis.] 24. q. 2. sane. & c. de communione.

d ¶[Itẽ ex concilio.] hæ sunt paleæ. B.

e [QVi iubente.] ¶[Tardius.] hoc in laico: clericus enim deponitur. s. ead. si quis episcopus. & iudex potest alicui negare iustitiam propter delictũ suum, vt ff. ex quib. cau. ma. sed & si §. actio. immo quandoque duplicatur ali cui pęna propter cõtumaciam suam, vt ff. de pœ. auth. damnum. § quisquis. & est simile. s. 18 dist. si quis autem.

SED QVÆRITVR. CASVS. Supra in c. quicũque. dictũ est, ꝙ mortui in excommunicatione soli Deo reseruãtur. Nunc vero quæritur, si quis episcopus excõmunicator primo moriatur, quis debeat absoluere excommunicatum? Et respondetur ꝙ successor: quod probat seq. cap. cuius casus patet.

f [SI episcopus.] ¶[Successori.] huic est simile ff. de iu. mortuo. Est ergo hic arg. ꝙ successor potest corrigere, & tenetur confirmare factum antecessoris sui. 35. q. 9. quod quis. extra de prefactum antecessoris sui. 35. q. 9. quod quis. extra de pre car. c. 2. & 16. q. 9. illud. 12. q. 2. quicũque. & in Auth. vt nulli iud. §. & hoc vero iubemus. successor autem delegati non potest absoluere vel restituere possessionem adiudicatam, nisi succedat in honore & onere, extra de offi. ord pastoralis. §. præterea.

Successor factũ antecessoris cõfirmare tenetur.

PRÆMISSIS. CASVS. Hactenus probauit

allegando dicit. Alia vero cap. intelliguntur de contumacibus & negligentibus: qui licet peccata, de quibus impetuntur non commiserint, tamen excommunicationis sententia licite feriuntur: quod probat per sequentia c. Sequens §. planus est. [Hos solos.] scilicet contemptores vel negligentes.

g ¶[Sic & Vrbanus.] supra ea. quibus episcopi.

Hemo.

NEmo.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ nullus episcopus debet suum parochianum excommunicare, nisi propter manifestam causam peccati. In secunda parte dicitur, ꝙ nullus debet anathematizari ab episcopo, nisi propter contu-

& 24. q. 3. iā sacerdos. & c. ecclesiæ. sed hoc non est verum, [1] vt extra de verborum signific. ex parte. Vel dic quod tunc demum quis potest excommunicari pro crimine, cum est incorrigibilis, cum aliter non possit corrigi. 24. quæstio. 4. forte. Ioan.

[1] Ad hoc ĩ. e. qui merito. de consec. di. 2. si non sunt. ibi de hoc. & no. ĩ. e. episcopi si. ĩ. e. excommunicatos. & 17. q. 4. de presbyterorum. Arch.

¶ Quibus culpis exigentibus aliquis sit communione priuandus. C. XLI.

Burc. l. 11. c. 10. Iuo. p. 14. c. 80. Pann. l. 5. c. 93.

ij NEmo episcoporum quemlibet sine certa & manifesta peccati causa communione [a] priuet ecclesiastica. Sub α anathemate autem sine conscientia [b] archiepiscopi, aut coepiscoporum nullum præsumat ponere, nisi vnde canonica docet auctoritas: quia anathema est æternæ mortis [c] damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit corrigi.

α ¶ Sub anathemate.] *In concilio Meldensi, & adiectis capitularibus Caroli filij Ludouici legitur.* Anathema autem sine consensu archiepiscopi, aut coepiscoporum, prælata etiam euangelica admonitione, nulli imponat. *cæteri autem collectores parum à Gratiano discrepant.*

Item ex concilio Aruernensi.

¶ *In concilio Aruernensi, quod extat, non habetur; sed in Aurelianensi 5. c. 2. & in Vormaciensi, c. 13.*

¶ Pro paucis & leuibus causis nullus communione priuetur. C. XLII.

NVllus sacerdotum quemquam rectæ fidei hominem pro paruis & leuibus [d] causis à communione suspendat: præter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri [e] ab ecclesia iusserunt committentes.

Item ex concilio Triburiensi.

¶ Pro his tribus criminibus quilibet communione priuetur. C. XLIII.

¶ al. Decretum

Polyc. l. 7. ti. 8. Burc. l. 11. c. 74 Iuo, p. 14. c. 122 Pann. l. 5. c. 112

CErtum † est pro his tribus [f] criminibus aliquem excōmunicari debere: cum ad synodum canonice vocatus venire contemnit: aut si postquam illuc venerit, sacerdotalibus respuit obedire præceptis: aut si ante finitam [g] causæ suæ examinationem à synodo abire præsumit.

† al. profugus abire

4 *De his [h] inquam, & huiusmodi, præmissæ auctoritates loquuntur, non de iniuste suspensis. Quod autem iniustæ sententiæ parendum non sit, multis auctoritatibus probatur. Quarum prima est illa Hieronymi super Matthæum, libro tertio.*

In comm. ad cap. 16.

¶ Sententia pastoris reum, vel innocentem non constituit, vel facit. C. XLIIII.

Polyc. l. 7. ti. 3. Ans. l. 7. c. 130. Iuo, p. 14. c. 7. Pann. l. 5. c. 86

QVomodo [i] sacerdos mundum leprosum non facit; sic

d NVllus.] ¶ Et leuibus.] Simile ĩ. ea. episcopi. Vel intellige de venialibus, vt j. de conse. distin. 2. quotidie. & c. panem de altari.

e ¶ Arceri.] idest, ex communicari. Baz. tamen intelligit, ꝙ quicumque est in mortali peccato, non debet ingredi ecclesiā, per id quod est 33. q. 4. vir cum propria. sed non est verum, vt ibi dixi, & j. de pœnit. dist. 5. falsas. & 1. q. 1. qui studet. Io.

CErtum.] CASVS. Quidam clerici vocati ad synodum uenire contēnebant: aut si veniebāt, non obediebant, vel si obediebāt ad tempus, ante finē causæ à synodo recedebant. quæsitū fuit de istis, vtrum pro his tribus criminibus sint excōicandi. Et rñd. ꝙ sic.

f ¶ Tribus.] idest, pro contumacia istorum. idē est de quolibet alio crimine.

g ¶ Ante finitam.] sic j. de consecra. dist. 1. missus.

DE HIS. Hæc est 4. pars quęst. in qua probare intendit magister superficialiter, ꝙ sententiæ iniustæ nō sit parendum, scilicet ꝙ neminem ligat apud Deum. supple nisi contemnetur, aliàs contra 24. q. 3. notandum. Hoc tamen intēdit probare per 19. cap. quæ aliter intelliguntur, quàm in sententia excommunicationis. Io. de Fant.

CASVS. Nunc dicit Gra. ꝙ de talibus contumacibus loquūtur supradictæ auctoritates, quibus non est communicandum: sed non loquuntur de iniuste suspensis, cui iniustæ sententiæ probat sophistice non esse parendum multis auctoritatibus, quarum prima est, &c.

h ¶ De his.] idest, de contumacibus.

QVomodo.] CASVS. Ostendit hic Hierony ꝙ sicut sacerdos veteris test. mundum nō faciebat leprosum: sic hodie prælatus non ligat per suam sententiam insontes, nec soluit noxios; sed ex officio suo scire debet quis ligandus sit, & quis soluendus.

i ¶ Quomodo.] si quis enim dicebatur leprosus, docebatur

contumaciam mortalis peccati. nec sine conscientia archiepiscopi. vel suffraganeorum.

a ¶ Communione.] sacramentorum.

b ¶ Sine conscientia.] hoc est verum, cum illud delictum tangit totam prouinciam, aliàs non tenet, vt 9. q. 3. c. 2. & c. archiepiscopus.

c ¶ Mortis.] sed cum sit perpetua damnatio, qualiter dicitur medicinalis, vt 2. q. 1. multū. Respon. cum contemnitur, est damnatio, aliàs non, vt 24. quæst. 3. notandum. in fi. Item videtur hic quod nemo sit excommunicandus nisi pro contumacia, vt 45. distin. sed illud.

batur ad sacerdotem, & si ille iudicabat illum leprosum vel mundum, ita habebatur, vt j. de pœn. dist. 1. §. ex his itaque. Et sic patet, quòd sententia non dat nouum ius, sed vetus declarat, vt ff si ser. vend. sicuti. § 3. tamen si sententia fuerit lata pro reo, per hoc non tollitur obligatio, vt ff. de cond. indeb. Iulianus. sed si pro actore feratur, dat ei nouam actionem, vt C. de reb. cred. actori.

Sententia non dat nouum ius.

a ¶ Non alligat.] quantum ad Deum, sed quantum ad ecclesiã, vt 24. quæst. 3. si quis non recto.

b ¶ Nec soluit noxios.] talis absolutio non prodest quantũ ad eũ, qui quærit indiscretum sacerdotẽ, vt cum per imperitiã absoluat, vt infra de pœnit. distinct. 6. qui vult.

c ¶ Scit.] id est, scire debet, vt iudex. Ioan. de Fant.

CVi.] CASVS. Dioscorus hæreticus Alexãdrinus patriarcha quosdam excommunicauit, qui eius sententia credebant se esse ligatos. quæritur à Gelasio, vtrum à tali sententia sint ligati. & respondet, quòd non: nec indigent absolutione, sed deponant illam opinionem, & erit sententia nulla.

d ¶ Illata.] à Dioscoro hæretico, cuius sententia nulla fuit. Sed quid si aliam tulisset sententiam in suos subditos? Dico, q̃ tenet: quia illi, qui sunt extra ecclesiam, bene habẽt iurisdictionẽ, vt 23. q. 5. si propterea & 3. q. 7. cap. vlti. Alij contra sentiunt, vt 24. q. 1. audiuimus. sed illud non tenet cum excommunicatus est, vt extra de sen ten. & re iud. ad probandum.

SEcundum.] CASVS. Dicitur hic quòd naturæ Dei, scilicet homini, non potest aliquis iniuste nocere: nec ipsa potest iniuste & sine causa nocere: quia Deus nõ patitur quemquam iniuste nocere. Sequentia capitula plana sunt usque ad ca. in cunctis.

e ¶ Nec Dei.] id est, Deo.

f ¶ Nec natura Dei nocere.] quin puniat malefactorem, vt 32. q. 4. nemo.

g COepisti.] ¶ Dirumpit.] vt 15. quæstio. 6. auctoritatem.

¶ So-

episcopus, vel presbyter, non alligat [a] eos, qui insontes sunt, nec soluit [b] noxios: sed pro officio suo cum peccatorum varietates audierit, scit [c] qui ligandus sit, qui soluendus.

[a] *Varie hic locus legitur apud collectores. Apud B. Hieronymum sic habet.* Legimus in Leuitico de leprosis, ubi iubentur, ut ostendant se sacerdotibus, & si lepram habuerint, tunc à sacerdote immundi fiant: non quo sacerdotes, leprosos faciant, & immundos; sed quo habeant notitiam leprosi, & non leprosi, & possint discernere, qui mundus, quive immundus sit. Quomodo ergo ibi leprosum sacerdos mundum, vel immundum facit, sic & hic alligat, vel soluit episcopus & presbyter: non eos, qui insontes sunt, vel noxij; sed pro officio suo, cum peccatorum audierit varietates, scit qui ligandus sit, quive soluendus.

[*Item Augustinus super Matthæum.*]

PALEA. C. XLV.

RIdiculum est, vt eum mundum esse dicamus, qui vinculis peccatorum suorum ligatus est, propter hoc solum, quòd episcopus dicitur habere huiusmodi potestatem, vt soluti ab eo, soluti sint in cœlo; & ligati in terris, ligati sint in cœlo. sit ergo irreprehensibilis, qui alterum ligat, aut soluit.

Item Gelasius Papa episcopis Orientalibus de damnatione [a] Dioscori.

Sententia habet aliqua ex parte in tomo Gelasij de anathematis vinculo.

[a] ¶ Damnatione Dioscori] *Sic etiam in manuscriptis. Apud Iuonem est,* de communione Achatij vitanda. *Et Dioscorus quidem in Chalcedonensi synodo, & à sancto Leone primo damnatus est: Achatius autem à Felice tertio, & Gelasio ipso.*

¶ Non est petenda absolutio, cum inique fertur sententia. C. XLVI.

CVi est illata [d] sententia, deponat errorem, & vacua est: sed si iniusta est, tãto eam curare non debet, quanto apud Deum, & ecclesiam eius neminem potest iniqua grauare sententia. Ita ergo ea se non absolui desideret, qua se nullatenus perspicit obligatum. Iuo. p. 14. c. 8.

Item Augustinus de summo bono. l. 3. de natura boni, c. 39.

¶ Deus non nocet, nec nocere aliquem patitur iniuste. C. XLVII.

SEcundum catholicam fidem, & sanam doctrinam, & intelligentibus perspicuam veritatem, nec naturæ Dei [e] nocere potest quisquam, nec natura Dei nocere [f] iniuste cuiquam, vel nocere iniuste [1] patitur quemquã. Qui enim nocet (Ait Apostolus) recipiet illud, quod nocuit. Iuo. p. 14. c. 9.

[1] *impune*] vera lectio

Coloss. 3.

Idem sermone 16. de verbis Domini.

¶ Iniusta vincula dirumpit iustitia. C. XLVIII.

COepisti habere fratrem tuum tamquam publicanum, ligas illum in terra: sed vt iuste alliges, vide. Nam iniusta vincula dirumpit [g] iustitia. Cum [a] autem correxeris, Iuo. p. 14. c. 5. Pann. l. 5. c. 83.

a ¶Solueris.] quasi dicat, si iuste ligas, erit ligatus & in cœlo, & econuerso, vt de pœniten. distinct. I. quem pœnitet.

b T Emerarium.] ¶ Plerumque.] nocet enim si contemnatur.

c ¶Vt noceat.] quia si per imperitiam iudicat, facit litem suam, vt Inst. de obli. quæ ex quasi deli nasc. §. I. sed si per dolum, incurrit infamiã, & præterea punitur in totam litis æstimationẽ. [1] C. de pœ iu. qui male iu. l. 2. eodem modo ad interesse punitur, qui iniuste excommunicauit aliquem, nisi errauerit ex causa probabili. vt extra de senten. excom. sacro.

d Q Vid obest.] ¶Tabula.] 2. q. I. c. nomen.

& concordaueris cũ fratre tuo, soluisti illum in terra: cum solueris [a] in terra, solutus erit & in cœlo.

a ¶Cum autem.] *Emendatus, & locupletatus est hic locus ex originali, Iuone, & Pannormia.*

Idem de sermone Domini in monte, lib. 2. c. 29.

¶ Temeritas iudicandi non ei, qui iudicatur, sed iudici nocet. C. XLIX.

Iuo, p. 14. c. 10. T Emerarium iudicium plerumque [b] nihil nocet ei, de quo temere iudicatur. Ei autem, qui temere iudicat, ipsa temeritas necesse est, vt noceat. [c]

Iudex male iudicãs, qualiter punitur.

Idem ad clerum Hipponensem, epist. 137.

¶ Non obest homini iniusta sententia. C. L.

Poly l. 7. ti. I. Iuo, p. 14. c. 11. Q Vid obest homini, quòd ex illa tabula [d] non vult eum recitari humana ignorantia, si de libro viuorum non eum delet iniqua conscientia?

Item in libro contra Secundinum Manichæum, c. I.

¶ De eodem. C. LI.

Iuo, p. 14. c. 12. S Enti [e] de Augustino, quidquid libet: sola me in oculis Dei conscientia non accuset.

e S Enti.] ead. non sunt. contra. 12. q. I. nolo. de consec. di. I. iubemus. in illis c. dicitur, quod non sufficit cõscientia: sed requiritur bona fama quãtum ad alios. sed illa c. loquuntur quãdo sumus inter tales, qui parati sunt imitari, & non reprehendere, vnde ne tales corrũpamus exẽplo, niti debemus, vt fama nostra luceat corã eis. sed hic loquitur cũ sumus inter tales, qui nõ curant imitari sed reprehẽdere: tũc sufficit nobis quãtũ ad eos cõscientia bona.

Fama bona cũ conscientia requiritur.

[1] De hoc not. 2. q. 6. hoc etiam. & extra II. 6 de re iud. cũ æterni. quæ est in no. 4.

Nic. epist. 2. ad Michaelẽ Imp. *Item Gregorius Constantio Mediolanensi episcopo, lib. 6. epist. 14. seu c. 178.*

¶ Quos conscientia iustificat; aliorum maledicta non timeant. C. LII.

I N cunctis, quæ in hac vita aduersa proueniunt, sola est, sicut nostis, omnipotentis Dei districtio pensanda, atque ad cor semper proprium recurrendum: vt nullius nos ibi lingua [f] implicet, vbi conscientia non accusat. Quem enim conscientia defendit; & inter accusationes liber est; & liber, vel sine accusatione [g] esse non potest, si sola, quæ interius addicit, † [h] conscientia accuset. De vestra igitur sanctitate absit à Christianorum iudicio, ea quæ maledicorum [i] hominum rumoribus conficta credimus, in qualicumque modulo suspicionis adduci: quia ex sacri eloquij testimonio tenemus, vt maiora [a] mala, cum forsitan dicuntur, nisi [k] probata, credi non debeant; sed probata [l] citius vlcisci. [m] & infra. [2] Hæc igitur dixi, vt nimiæ esse leuitatis ostenderem; si quis mala grauia credere studeat, quę probari non possunt. Vnde sanctitas vestra debet mentem suam à maledicorum hominum rumoribus, atque obtrectatione disiungere, & sola, quæ æternæ vitæ sunt, atque ad vtilitatem subditorum proficiunt, cogitare.

† al. audit

a ¶Maiora mala.] *Sic emendatum est ex originali, & Nicolao: & sæpe in hac epistola repetitur,* mala grauia. *Antea legebatur,* mala maiorum.

I N cunctis.] CA[SVS]. Cõstantinus archiepiscopus Mediol. infamatus erat à quibusdã maledicis super quibusdam criminibus, & ideo corrigere subiectos prætermittebat: nec etiã prædicabat, quia credebat vera esse quæ dicta sunt de eo. Papa vero scribit ei, vt propter hoc non dimittat vtilitatẽ subditorum, sed solam conscientiam mundam retineat apud Deũ, & dicit se talia nũquam credidisse, cũ sacri eloquij testimonia dicant mala nõ esse credenda nisi probẽtur.

f ¶Lingua.] ablatiui casus, scilicet vt propter nullius linguam credat se aliquis implicitum & reum.

g ¶Accusatione.] interiori.

h ¶Addicit.] idest, condemnat.

i ¶Maledicorum.] argu. quod infamia orta ab inimicis non inducit purgationem. extra de pur. can. cum in iuuentute. & 2. q. 5. omnibus. [2] nec etiã à leuibus personis, nec ab illis, qui de facili credunt.

[2] Vbi de hoc videas 24. q. 4. non inuenitur, iuxta fin. Arch.

k ¶Nisi probata.] 30 q. 5. nullum ante.

l ¶Probata.] aliàs prolata.

m ¶Vlcisci.] idest puniri, quàm citius fieri potest, vt 23. quæstio 4. cum quisque.

ET si ad tempus.] CASVS. Dicit Aug. ꝙ quamuis homo damnetur in hoc sæculo iniuste a terrena potestate, vt Cyprianus martyr: non est tamen curandum, quoniã à superiori iudice recipiet coronam. & secundũ H. est in littera, [Proconsul.] & secundum hoc erit ibi, [Addixerit.]

a ¶Cyprianum.] Martyrem.

b ¶Sella.] idest, sedes iudicis.

c ¶Coronam.] si sententiam patienter ferat, vt j.c. qui iustus.

CVstodi.] CASVS Dicitur hic, ꝙ licet falsum testimonium faciat alicui iusto præiudiciũ apud homines, non tñ apud Deum præualebit, cum Deus erit iudex, & sola conscientia testis: & ideo in anima debet innocẽtia custodiri, vbi causa iusti non opprimitur.

d ¶Custodi.] quia corpori vis potest fieri, non animæ. 32.q.5.§.1.23.q.6.in prin. Io. de Fant.

INter verba.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ siue laudamur siue vituperamur, sẽper est ad mẽtem recurrendum. & si bonum quod dicitur, non est in nobis, tristari debemus. Si vero malũ, quod homines de bonis loquuntur, non est in nobis, multum gaudere debemus. nã licet mala de nobis dicantur; cõscientia tñ apud Deũ nos liberos esse demonstrat: quod probat duabus auctoritatibus, scilicet Pauli & Iob. Stulti vero bonis detrahentes puluerẽ peccati in oculos suos sufflãt: quia magis sibi nocẽt quã alij: sicut in puluerẽ sufflans magis nocet sibi quàm alij. In secunda parte dicitur, ꝙ infamantibus est satisfaciendũ, si parati sunt recipere satisfactionem, ne forte scandalizentur: quod probat exemplo Christi, qui ne Iudæi scandalizarentur, soluit tributum. si autem nolunt satisfactionem recipere, de ipsorum scandalo nõ est curandum. Et hoc probatur duabus rationibus, scilicet exemplo Christi, qui cum audisset Pharisæos scãdalizatos, eo quòd docebat cibos non discernendos, non curauit; sed ait: Sinite illos: quia cæci sunt, & duces cæcorum. Et auctoritate Pauli, qui præcepit Romanis, vt quantum in eis esset, cum omnibus hominibus pacem haberent, licet scandalizati sint de hoc. Secunda pars incipit ibi, [Vocandi tamen.]

Item Augustinus in Psal. 36. concione 3. ad ver. [*Nec damnabit eum.*]

¶ Frustra damnatur ab homine, quem Deus iustificat. C. LIII.

ET si ad [a] tempus damnaris ab homine, & si dixit sententiam proconsul in Cyprianum; [a] alia est sella [b] terrena, aliud tribunal cœlorum. Ab inferiore accepit sententiam, à superiore coronam. [c] — Iuo, p.14.c.13.

a ¶ Et si ad tempus.] *Apud B. Augustinum de diuino iudicio agentem sic legitur.* Quando ergo ventum fuerit ad illud iudiciũ, non eum damnabit: & si ad tempus videtur damnari ab homine, & si dixit sententiam, &c.

Idem in Psalmum 37. ad ver. [*Quoniam in te speraui.*]

C. LIIII.

CVstodi [d] intus innocentiam tuam, vbi nemo opprimit causam tuam. Præualebit † in te falsum testimonium, sed apud homines. Numquid apud Deum valebit, vbi causa tua dicenda est? Quando Deus iudex erit; alius testis, quàm conscientia tua non erit. Inter iustum iudicem, & conscientiam tuam noli timere, nisi causam tuam. — Iuo, p.14.c.14. † *al. praualuit*

Item Gregorius Papa Palladio presbytero, lib. 8. epist. 45. — Et in epistola Sixti III.

¶ Non hominum linguas, sed conscientias curare debemus. C. LV.

INter verba laudantium, siue vituperantium ad mentem semper recurrendum est: & si in ea non inuenitur bonum, quod de nobis † dicitur; magnam tristitiam generare debet: & rursum si in ea non inuenitur malum, quod de nobis homines loquuntur; in magnam debemus lætitiam prosilire. Quid enim, si homines † laudẽt, & conscientia nos accuset? aut quæ debet esse tristitia, si omnes accusent, & sola conscientia liberos nos esse demonstret? Habemus Paulum dicentem: [Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ.] Iob quoque dicit: [Ecce in cœlo testis meus.] Si ergo est nobis testis in cœlo, testis in corde; dimittamus stultos foris loqui quod volunt. Quid aliud detrahentes faciunt, nisi in puluerem sufflant, atque in oculos suos terram excitant? vt vnde plus detractionis perflant, inde magis nihil veritatis videant. Vocandi tamen etiam sunt ipsi, & tranquille admonendi, eisque satisfieri modis omnibus debet: scientes, quid de Iudæis veritas dicit: [ne forte [e] scandalizemus eos.] Si autem satisfieri sibi ex veritate noluerint; habes consolationem, quam in sancto Euangelio conspicias. Cum enim Domino dictum fuisset: Scis, quia Pharisæi audito

† *al. vobis*

† *al. omnes*

2. Cor. 1.

Iob 16.

Matth. 17.

e ¶Ne forte.] hæc fuerunt verba Christi, cum peteretur ab eo tributum, dixit Petro: Vade ad mare, & piscem, qui tibi prius occurrerit, tolle: & quod inueneris in ore piscis, des pro me & pro te, vt 28.q.1.iam nunc. Et est ar. ꝙ aliquid omittitur ratione scandali. distin. 50. de his vero.

Christus tributum soluit.

a ¶Verbo

a ¶ Verbo.] non quod intrat in os, sed quod procedit ex ore coinquinat hominem: tunc dixerunt discipuli: scis quia pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt? pharisæorum enim erat religio in cibis discernendis.
b ¶ Scandalizati sunt.] idest, indignati [a] sunt.
c ¶ Præ- est curandum de detractionibus malorum. Sed dicit Gra. quod hoc intelligendum est de illis, qui parati sunt reprehendere, & non imitari, apud quos sola conscientia sufficit: apud vero illos, qui parati sunt audire, conscientia & fama est necessaria: quod probat seq. cap.

a Forte melius diceret dedignati: secundũ id quod le. & no. 45. dist. vera iustitia. Arch.

Matt. 15. verbo[a] hoc scandalizati [b] sunt.] respondit: [Sinite illos: cæci sunt, & duces cæcorum.] Paulus quoque apostolus admonet, dicens: [Si fieri potest, quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes.] Dicturus quippe: [Cum omnibus pacem habentes.] quia hoc difficile esse prospexit, præmisit: [c] [si fieri potest.] Sed tamen adiunxit, quod possit fieri, cum dixit: [quod ex vobis est.] Quia si nos in mente charitatem erga odientes seruare cupimus, & si illi nobiscum pacem non habent; nos tamen cum illis [d] sine dubio habemus. (Rom. 12.)

a ¶ Quid enim] *Addita sunt nonnulla ex epistola B. Gregorij & partim etiam Sixti tertij: in qua idem fere repetitur.*

Hoc inter eos obseruandum est, qui parati sunt suspicari, quod non vident; parati semper reprehendere, numquam imitari. Apud alios autem conscientia est necessaria nobis, fama illis.

Vnde Augustinus libro de bono viduitatis, c. 22.

¶ Conscientia nobis, & fama proximis est necessaria. C. LVI.

12. q. 1. nolo, vt aliquis.

NOn sunt[e] audiendi siue viri sancti, siue feminæ, quando reprehensa in aliquo negligentia sua, per quã fit, vt in malam veniant suspicionem, vnde suam vitam longe abesse sciunt, dicunt sibi coram Deo sufficere conscientiam; existimationem hominum non solum impudenter, verum etiam crudeliter contemnentes, cum occidant [† al. occidunt] [f] animas aliorum, siue blasphemantium viam Dei [g] (quibus secundum suam suspicionem, quasi turpis, quæ casta est, displicet vita sanctorum) siue etiam cum excusatione [h] imitantium, non quod vident, sed quod putant. Proinde quisquis à criminibus flagitiorum, atque facinorum vitam suam custodit, sibi benefacit: quisquis autem etiam famam, & in alios misericors est. Nobis enim necessaria est vita nostra, alijs fama nostra.

Ad locum [Gratias ago Deo meo.]

Item Hieronymus super epistolã Pauli ad Philemonem.

¶ Apud Deum maledicitur, qui moribus dissonam profert sententiam. C. LVII.

Iuo, p. 14. c. 6. Pann. l. 5. c. 84. *Prou.* 17. *secundum* 70.

viij SI quis [i] dixerit [k] iustum [l] iniustum, & iniustum; iustum; abominabilis vterque apud Deum est. Similiter, qui sanctum dicit esse non sanctum, & rursum non sanctum asserit sanctum; abominabilis [m] apud Deum est.

Idem ibidem paulo superius.

N On sunt audiendi.] CASVS. Quidam sancti viri vel feminæ cum infamarentur à quibusdam, non curabant, dicentes solam conscientiam mundã sibi sufficere apud Deũ; quæsitum fuit ab Augu. vtrum bene dicerent? & resp. quod non: quia conscientia nostra nobis est necessaria: alijs vero fama nostra. Vel etiam cũ excusatione. v. g. Videbant mali iustum ex causa infirmitatis frangere ieiunia: qui nescientes causam reprehendebant vnde non debent hoc facere in publico, vel forte prælatus malum parochianũ propter scandalum tolerat in peccato, quod alij nescientes reprehendunt: Ideo causa debet eis dici. Sequẽs capitulum patet.

e ¶ Non sunt.] infra 2. q. 1. nolo.
f ¶ Cum occidant.] exemplo, vt 2. q. 7. Paulus.
g ¶ Viam Dei.] idest, Christianam religionem.
h ¶ Cum excusatione.] vt si viderent aliquem soluere ieiunium iusta de causa, ipsi idem faciunt exẽplo eorum: cum tñ ignorent causã quare ille faceret: & sic se excusant per alium.
i ¶ Siquis.] Hic reuertitur Gra. ad propositum, ad ostendendũ, s. quod sententia iniqua nocet ei, qui eã protulit, non autẽ ei contra quẽ prolata est. potest etiã hoc intelligi de rebus ipsis, idest, si quis vitia dixerit esse virtutes, vel e conuerso.

f Sub in qua isti viuunt, qui tñ talia faciũt vel qui venniũt in malã suspicionem: sicut si aliquis sanctus homo intret solus ad publicas meretrices, vt eis prædicaret, & eas corrigeret. Arch.

c ¶ Præmisit.] Arg. ex ordine verborum argumentandum. arg. 43. dist. c. 1. in fi. extra de celer. cum dilecta.
d ¶ Cum illis.] arg. quod fides est illi seruanda, qui eam non vult seruare 33. q. 5. quod Deo. 22. q. 4. innocens. contra. ar. extra de iureiu. peruenit. in fi. & est huic simile ff. de arbi. Celsus. §. idem.
HOC INTER EOS. CASVS. Dictum est s. in c. inter verba. quod dimittendi sunt stulti suis loqui: nec

a Ad idem 95. di. esto vbi de hoc.

k ¶ Dixerit.] iudicando.
l ¶ Iustum.] absoluendo.
m ¶ Abominabilis.] quia mortaliter peccat: & consonat ei quod dicit Aug. super primam epistolam ad Corint. quod errare in rebus, est mortale peccatum, scilicet cum putat quis id opus esse bonum quod est malum: vel e conuerso. nam quilibet adultus tenetur scire hoc esse bonum, illud malum. Vel dic, dixerit, idest sen-

Error quandoq; est peccatum mortale.

miter asseuerauerit, cum non sit certus.

S I quis hominem.] CASVS. Redit Gr. ad propositũ suum, scilicet ad probandum, iniquam sententiam nocere ei, qui eã tulit: & non illi contra quẽ lata est: & ita non esse ei parcendũ. Est ergo casus huius c. Quidam dicebãt iustum hominem esse iniustũ: alij dicebant iniustum esse iustum. quæsitum fuit à Hiero. vtrũ isti sint mali? & rñdet q̃ sic: & hoc pbat auctoritate Esa ix dicẽtis: Væ his, qui dicunt dulce amarũ. a ¶ Crediderit.] i. asseuerauerit. b ¶ Errat.] non opinando, sed stulte asserendo.

V Æ, qui dicitis.] CASVS. Esaias docet in hoc c. q̃ qui dicit malum esse bonũ, & econuerso, habebit pœnam temporalem & æternam. & hoc probat exemplo Israelitici populi, qui nõ solũ captiuus ductus est in Babylonẽ, sed etiã infernus dilatauit animã suam, vt eos reciperet: & os suũ absque termino aperuit: quia in hoc descẽderũt. [Ad eũ,] id est, ad infernum. Et possunt hæc duo c. intelligi non solũ de personis, sed etiã de rebus, scilicet de vitijs & virtutibus, vt si aliquis dicat vitium esse virtutẽ, vel econuerso. Sequẽtia duo cap. plana sunt. c ¶ Eius.] i. Hierusalem. d ¶ Dilatauit.] loquitur humano more. e ¶ Homo.] i. minor. e ¶ Homo.] i. superbus. f ¶ Vir.] i. maior. f ¶ Vir.] i. superbus. g ¶ Exaltabitur.] i. altus apparebit. h ¶ Sanctificabitur.] i. sanctus apparebit, vt ibi, [Sanctificetur nomen tuum.]

i ¶ Ipse.] ¶ Priuat.] i. meretur priuari. sic 12. quæst. 2. sæpe fit. vel proprie, quia priuilegiũ non conceditur ad abusum.

Idest, facit propter qd debet priuari. & est si. 55. dist. pœnitens, in fi. 82. dist plurimos, iuxta fin. 4. q. 5. quisquis.

k ¶ Iudicare.] ¶ Sua.] vt j. e. quattuor.

T Vnc vera est.] CASVS. Inducit hoc c. Gr. quòd etiam iniusta absolutio non prodest: & à contrario sensu, nec iusta condemnatio. Est ergo casus. Ostendit Gratianus q̃ prælatus non debet absoluere delinquentem, nisi prius videat à Domino peccatum sibi esse remissum. Et hoc probat exemplo Lazari mortui quatriduani: quem discipuli non absoluerunt priusquam viderunt ipsum à Christo viuificatum. Sequentia duo cap. patent.

l ¶ Interni.] idest, conscientiæ, vel Dei. m ¶ Iudicis.] idest, Dei. hic vult dicere, q̃ sacerdos neminem absoluet, nisi præcesserit absolutio Dei, id est, contritio.

¶ Christum violat, qui sanctum non sanctum, vel non sanctum sanctum esse crediderit. C. LVIII.

ix S I quis hominem, qui sanctus non est, sanctum esse crediderit, a & Dei eum iunxerit societati; Christum violat, cuius corporis omnes membra sumus. *& infra.* ¶ Omnes credentes, secundum Apostolum, Christi corpus efficiuntur. Qui in Christi corpore errat b & labitur, asserens membrum eius vel sanctum esse, cum non sit, vel non sanctum esse, cum sit, vide quali crimini obnoxius fiat. [Væ (ait Esaias) qui dicunt dulce amarum, & amarum dulce, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras.] Dulce puto esse sanctimoniam: amarum, quod sanctimoniæ contrarium est. *Rom. 12. 1. Cor. 6. Esa. 5.*

Item Esaias, c. 5.

¶ Aeternum væ maledictionis inueniet, qui bonos malos, & malos bonos dixerit. C. LIX.

V Ae, qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. *& paulo superius.* ¶ Propterea captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam: & nobiles eius c interierunt fame, & multitudo eius siti exaruit. Propterea dilatauit d infernus animam suam, & aperuit os suum absque vllo termino: & descenderunt fortes eius, & populus eius, & sublimes, gloriosique eius ad eum: & incuruabitur homo, e & humiliabitur vir, f & oculi sublimium deprimentur: & exaltabitur g Dominus exercituum in iudicio, & Deus sanctus sanctificabitur h in iustitia. *Eod. c.*

Item Gregorius homil. 26. in Euang.

¶ Ligandi soluendiq; potestate se priuat, qui hanc iniuste exercet. C. LX.

I Pse ligandi atque soluendi potestate se priuat, i qui hanc pro suis voluntatibus, & non pro subiectorum moribus exercet. *j. ea. plerũque. Poly. l. 7. ti. 1. Iuo, p. 14. c. 3. Pann. l. 5. c. 79.*

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. LXI.

I Vdicare de subditis digne nequeunt, qui in subditorum causis sua k vel odia, vel gratiam sequuntur. *Iuo, Ibidem. Pann. l. 5. c. 80.*

Idem ibidem paulo inferius.

¶ Non est vera præsidentis absolutio, nisi sequatur arbitrium interni † iudicis. C. LXII. *† al. æterni*

T Vnc vera est absolutio præsidentis, cum interni † l sequitur arbitrium iudicis. m Quod bene quatri- *j. ea. plerũque. Iuo, ibidem. Pann. l. 5. c. 81.* [† æterni] orig.

[a] Cōc. tex. in l. liberā. ff. de pecu. & in l. qui sine. ff. de neg. gest.

PRiuilegium.] Hæc est pars illius ſ. dist. 74. vbi iste. & cap. gesta.

¶ Priuilegium.] perditur priuilegium propter abusum, vt hic. [a] Propter delictum 25. q. 2. ita nos. Itē propter contrarium factum. extra de priuile. si de terra. & extra

[b] NOn debet.] ¶ Pœnam.] Si ergo constet ibi, quod sententia iudicis est iniqua, potes iudici violēter resistere. extra de app. significauerunt. 61. dist. c. nullus inuitis. Est ergo hic arg. quod si quis celebrat post excōicationē iniuste latā, quod non dēt substinere aliquā pœnā: quia qui probat sniam excōicationis esse iniustā, nō est cogendus ad aliquā satisfactionē. extra de offi. ord. ad reprimēdam. arg. s. ead. cui est. sed hoc nō est verū, vt s. ead. si episcopus forte. & c. seq. [a]

Excōicatus iniuste celebrans, an sit puniendus.

EX HIS. Concludit Gra ex s. dictis, quod iniusta snia nec apud Deum, nec apud ecclesiā quemq̃ ligare pōt. Et ad hoc probandū sophistice inducit c. Gelasij Papæ. s. e. cui est illata. & ideo dicit ab eius communione nō esse abstinendum. Sed postea huic solutioni obijcit duo c. scilicet Carthaginensis cōcilij, & Africani. s. c. clericus. & c. placuit. obijcit ēt c. Moguntin. concilij, vt infra ead. cap. proxi.

[a] Sed hoc sophisticū est: quia illud cap. cui est. intelligitur de sñtentia q̃ ipso iure nulla est: quia data à non suo iudice: quia ab hæretico damnato Hug.

[c] ¶ Ex Gelasij.] supra ead. cui est.

[d] ¶ Carthaginēsis.] supra c. si episcopus.

[e] ¶ Et Africani.] supra ea. c. placuit.

EPiscopus.] CASVS. Quidam episcopus vel presbyter vel diaconus iniuste fuit degradatus. quæsitum fuit in cōcil. Mogūtin. vtrum possit exercere offm suum sicut prius faciebat? Et rñdetur quod non, nisi insignia graduū recipiat coram altari de manu epōrū, sicut prius amiserat. Idem est de reliquis clericis. hodie solus Papa restituit depositos, vt s. 2. q. 6. ideo. 2. vñ hoc c. est correctum, vel loquitur secundū antiqua tempora: vel de delegatis à dño Papa.

duani mortui resuscitatio illa significat: quæ videlicet demonstrat, quia prius mortuum Dominus suscitauit, & viuificauit dicens: [Lazare veni foras.] & postmodum is, qui viuens fuerat egressus: à discipulis est solutus, sicut scriptum est. — *Ioan. 11.*

Idem in regesto. — *Simplicius Papa epist. 2.*

¶ Priuilegio meretur exui, qui eodem abutitur. C. LXIII.

Anſ. l. 4. c. 3. Burc. l. 1. c. 29. Iuo, p. 5. c. 140.

PRiuilegium [a] omnino meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. †

† Cōcor. l. christianos C. de paga. sac. & tēp. & l. liberā. ff. de pec.

¶ *In regesto B. Gregorij, ex quo citatur, non est inuentum. Habetur autem in epistola secunda Simplicij Papæ, cui etiam Nicolaus primus in epistola ad Hincmarum, cuius initium est,* Epistolam beatitudinis tuæ, *& Burchardus, & Iuo, & aliquot vetusta Gratiani exemplaria tribuunt: supra etiam dist. 74. c. vbi. §. nam priuilegium. citatur ex eodem Simplicio. Simile est quod B. Augustinus sermone de tempore 247. scribit.* Iudicio enim legū, iure ab obtenta dignitate deijcitur, qui priuilegio sibi concesso abutitur.

Item Gregorius Antonio subdiacono, lib. 2. indict. xi. epistola 9.

¶ Is, in quem canonica non fertur sententia, pœnam non debet ferre canonicam. C. LXIIII.

NOn debet is pœnam [b] substinere canonicam, in cuius damnatione non est canonica prolata sententia.

s. ead. cui est.

Ex his datur intelligi, quòd iniusta sententia nullum alligat apud Deum: nec apud ecclesiam eius aliquis grauatur iniqua sententia, sicut ex Gelasii [c] capite habetur. Non ergo ab eius communione abstinendum est, nec ei ab officio cessandum, in quem cognoscitur iniqua prolata sententia. Cur ergo capitula Carthaginensis, [d] & Africani, [e] atque aliorum conciliorum, prohibent iniuste damnatum in communione recipi ante iudicii examinationem? cur & illud in concilio Moguntinensi statutum est? †

s. ea. si episcopus.] & [Placuit.]

† In Toletano 4. c. 27.

¶ Qui damnatur à synodo, quomodo in secunda innocens reparetur. C. LXV.

Burc. l. 2. c. 92. Anſ l. 8. c. 27. Poly. l. 2. ti 36. Iuo, p. 5. c 367. & p. 6. c. 237. Pann. l. 3. c. 80.

EPiscopus, presbyter, aut diaconus à gradu suo iniuste deiectus, si in secunda synodo [f] innocens reperiatur, † non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat coram altari de manibus episcoporum: si episcopus est, orarium, [g] anulum, & baculum; si presbyter, orarium, &

† *inueniatur*

extra de constit. cum accessissent. Item propter negligentiam. ff. de nundinis. l. 1. Item propter enorme damnum superueniens extra de deci. suggestum. Sed numquid ecclesia perdit priuilegium si delinquant canonici vel monachi? Videtur quòd sic: quia & ciuitas perdit si delinquerint ciues. 25. q. 2. ita nos. Item nauis ecclesiæ publicatur propter delictum. C. de sacrosanct. eccle. iubemus. argu. extra de pri. l. cum & plantare. in fi. Sed dicas quod non. arg. extra de arbi. cap. cum tempore.

[f] ¶ Sinodo.] Hodie conciliū non deponit epm, sed solus Papa, nec conciliū restituit epm, sed solus Papa. vt 2. q. 6. ideo. Et hic est arg. quod eps pōt restituere clericū depositum: quod verū est, cū dicit depositionē nullam: quia per falsos testes, vel per allegationes est conuictus: licet sit ar. contra ff. de quæst. l. 1. in fi.

Episcopus deponitur & restituitur à solo Papa.

ADDITIO. Vbi hr quod præses prouinciæ illū, quē damnauit, restituere non pōt: sed illud intellige cū petitur restitutio officio iudicis: secus vbi iure actionis. Arch.

[g] ¶ Orarium.] idest, stolam.

a ¶ Planetam.] idest, casulam.
b ¶ Reliqui.] Hic patet, q̃ æque deponitur aliquis à minoribus ordinibus, sicut à maioribus, vt 24. dist. c. vl. & 26. q. 1. si quis eps. licet sit ar. 3. 25. dist. episcopus.
SI ERGO. Hæc est 5. pars, in qua facit distinctionem, &c. Io. de Fant.
CASVS Cõcludit Gr. ex c. 3. prox. dicẽs q̃ si iniuste degradati non possunt esse quod fuerũt, nisi de manibus episcoporũ recipiant quod iniuste amiserũt, apparet q̃ iniqua sententia ex communicationis ligat. Sed statim respõdẽdo facit trimẽbrẽ diuisionem iniustæ sniæ: dicens q̃ sentẽtia qñque iniusta est tantũ ex animo: qñque tantum ex ordine: qñque tantũ ex causa. Et ad probandũ istam diuisionem seq. c. inducit: & dicit; q̃ in omnibus casibus istis est parendum sententiæ.
c ¶ Ex causa.] ff. de li. & posthu. sed etsi. & l. si posthum⁹. §. vl. & l. idẽ. & ff. de cõd. & dem. cũ tale. §. falsũ. & § se & l. falsa.
IRA. CASVS. Quidam seruato ordine iudiciario quẽdam delinquentem ex odio condemnauit: quæsitũ fuit an recte iudicauerit? Et rñdetur q̃ sic, quantum ad condemnatum: sed tamen condẽnans Dei iustitiã non imitabitur, in quem non cadit perturbatio, cum hoc ex odio fecerit.
d ¶ Quantũ ad se.] Not. sentẽtiam quo ad vnum tenere, quo ad alium non, vt 23. q. 5. miles. & c. cũ minister. sic 49. dist. c. vl.
QVi recte.] CASVS. Quidam Iudex ordine iudiciario seruato iustã tulit sententiam pro pretio tamen. quæsitum fuit à Gregor. vtrum talis iudex debeat dici bonus? Et respon. q̃ non: quia nõ amor iustitiæ, sed pecunia illud ad veritatem prouocauit: cui si spes nũmi non aderit, à iustitiæ tramite deuiabit: sed bonus iudex ab omni munere excutit manus suas: qui pro recto iudicio vitam accipiet sempiternam.
e ¶ Expectat.] ar. q̃ licet non interueniat pactio, peccat tamen qui expectat remunerationẽ, sicut fœnerator, vt 14 q. 3. c. 2. Sed numquid peccat qui iudici dat pecuniam vt iuste iudicet? Dicunt quidã: si dans hoc exprimit, q̃ ideo det pecuniam vt pro eo ferat sententiam, turpiter facit: nec tunc repetet quod dedit. sed si simpliciter det ei vt iuste iudicet, vel vt iuste testetur, tur. nõ peccat: & tunc repetet quod dedit. i 14. q. 5. non sane. Plerique Doctores legum dicunt: qualitercumque det, non repetit: quia voluit corrumpere iudicem, vt ff. de condi. ob tur. causam. l. 2. & venales sententiæ nullæ sunt. 2. q. 6. §. venales.
f ¶ Ab omni.] 3. 1. q. 1. sunt nonnulli.

Iudici dãs pecuniã vt iuste iudicet, an peccet.

Ad hoc ff. de cond. ob turpem cau. l. 3. & l. si ob turpem. Arch.

planetam; a si diaconus, orarium, & albã; si subdiaconus, patenam, & calicem. Sic & reliqui b gradus in reparatione sua recipiant ea, quæ, cum ordinarentur, perceperant.

Hoc habetur in concilio Toletano 4. c. 27. ex quo citant Iuo p. 5. c. 367. & Polycarpus l. 2. tit. 36. Idem tamen Iuo p. 6. c. 237. & Burchardus tribuunt concilio Moguntino: auctor autem Panormia & Moguntino, & Toletano.

§ *Si ergo iniuste deiecti, nec etiam per episcopos reparari possunt, nisi de manibus eorum recipiant quæ amiserant; quomodo sua auctoritate cuique licet iniuste ligatis communicare, & eis, non petita absolutione, sua celebrare officia, sicut Gelasius videtur sentire? Ad hoc respondendum est, quòd sententia aliquando est iniusta ex animo proferentis, iusta vero ex ordine & causa: aliquando est iusta ex animo & causa, sed non ex ordine: aliquando iusta ex animo & ordine, sed non ex causa.* c *Cum autem ex causa iniusta fuerit, aliquando nullum in eo omnino, qui accusatur, delictum est, quod sit damnatione dignum: aliquando non est in eo illud, supra quod fertur sententia: sed ex alio notandus est. Ex animo est iniusta, cum aliquis seruata integritate iudiciarii ordinis in adulterum, vel in quemlibet criminosum, non amore iustitiæ, sed liuore odii, vel pretio, aut fauore aduersariorum inductus sententiam profert. Vnde Beda super epistolam Iacobi ait.* [*Ira enim viri iustitiam Dei non operatur.*] *quia qui iratus in aliquem sententiam profert, & si ille, quantum* d *ad se iustam reportet sententiam; iste tamen, qui non amore iustitiæ, sed liuore odii in eum sententiam dedit, iustitiam Dei, in quem perturbatio non cadit, non imitatur.*

Mutatis verbis sed salua sententia.
Iac. 1.

Item Gregorius.

¶ Sententia iustitiæ non est pro præmio ferenda.

C. LXVI.

Isidorus sentẽtiarũ de summo bono, l. 3. c. 58.
Beda in scintillis, c. 71.
Bur. l. 16. c. 28.

QVi recte iudicat, & præmium inde remunerationis expectat; e fraudem in Deum perpetrat: quia iustitiam, quam gratis impertiri debuit, acceptione pecuniæ vendit. Bonis male vtuntur, qui iuste pro temporali lucro iudicant. Tales quippe ad veritatem non iustitiæ defensio, sed amor præmij † prouocat: quibus si spes nummi subtrahitur, confestim à iustitiæ defensione recedunt. Acceptio nummorum, † præuaricatio veritatis est. Vnde & pro iusto dicitur: [Qui excutit manus suas ab omni f munere, iste in excelsis habitabit.]

† *al.* pecuniæ
† *al.* munerũ
Esa. 33.

Apud B. Gregorium non est inuentum: sed apud Isidorum lib. 3. de sum. bono. c. 58. quem citant Burchardus, & Beda in scintillis.

Illa.]

I Lla.] CASVS. Mauricius Imperator furiose delinquentes feriebat quandoque. quare Greg. ex hoc eũ redarguit: quia tempore commotionis iudex putat esse iustũ quod facit: & tñ est iniustũ. vnde iudex iudicare nõ debet, nisi mente tota tranquilla & pacifica. a ¶Com- ferere in eos, quos malos putat. ff. de offic. præsid. obseruandum.

c ¶ Vindicantes.] repercutiendo. 23. q. 1. §. 1. aliàs possumus vim vi repellere. ff. de iust. & iu. vt vim. & C. vnde vi. l. 1.

Item Gregorius lib. 8. epist. 12. ad Guidiscalcum.

¶ In præpositorum operibus sibi totum ratio vendicet. C. LXVII.

Barc l. 15. c. 29
Iuo, p. 16. c. 30

ILla præpositorum solicitudo vtilis, illa est cautela laudabilis; in qua totum ratio agit, & furor sibi nihil vendicat. Restringẽda sub ratione potestas est: nec quidquam agendum prius, quàm concitata ad tranquillitatem mens redeat. Nam commotionis a tempore iustum omne † putat, quod fecerit.

† al. ira

Item Ambrosius libro de sancto Ioseph c. 13.

¶ Grauiter delinquit, qui ex ira sententiam profert. C. LXVIII.

IRa sæpe etiam innocentes in crimen abducit: quia, dum iusto amplius irascimur, & volumus alienum coercere b peccatum, grauiora peccata committimus. Ideo Apostolus ait, [Non vos ipsos vindicantes c charissimi: sed date locum iræ.] hoc est declinemus eam: ne nos illa corripiat. Vnde Dominus Iesus dimittens ad Euangelizandum discipulos, misit eos sine auro, sine argento, sine pecunia, sine virga: idest, vt & incentiua litis, & instrumenta eriperet vltionis.

Rom. 12.
Lu. 9.

Item ex libro vndecimo ecclesiasticæ historiæ Rufini, cap. 18.

¶ Ratio debet corrigere, quod furore promulgatum est. C. LXIX.

CVm apud Thessalonicam seditione exorta quidam vir ex militaribus impetu fuisset populi furentis extinctus, Theodosius repentini nuntij atrocitate succensus ad ludos Circenses inuitari populum, eique ex improuiso circumfundi milites, atque obtruncari passim vt quisque occurrisset, gladio iubet, & vindictam dari non crimini, sed furori; ob hoc, cum à sacerdotibus Italiæ argueretur, agnouit delictum, culpamque cum lacrymis professus, publicam pœnitentiam in conspectu totius ecclesiæ egit; † & in hoc sibi tempus adscriptum absque regali fastigio patienter impleuit. Quibus omnibus illud quoque mirabiliter adiecit. Lege sanxit in posterum, vt sententiæ principum super animaduersione d prolatæ, in diem vigesimum ab executoribus differrentur; quo locus misericordię, vel, si res tulisset, pœnitentię non periret.

† al. exegit

Item ex † dictis Gregorii.

† al. Gregorius

CVm apud.] CASVS. Quidam miles impetu furentis populi apud Thessalonicam fuit interfectus: quo audito Theodosius Imperator, atrocitate sceleris commotus, ad ludos Circenses iussit populũ conuocari: & pręcepit militibus vt populũ indifferẽter obtruncarẽt. Super quo facto cũ ab episcopis Italiæ redargueretur, in cõspectu ecclesiæ, indumẽtis regalibus depositis publicã pœnitentiam egit: & statuit vt sententiæ principum super capitali causa prolatæ, ab executoribus vsque ad dies triginta differantur, vt locus esset misericordiæ, si videretur expedire, vel ęquitati consonare.

d ¶ Animaduersione.] In ciuilibus causis si actio est personalis, vsque ad quattuor menses non mãdatur sententia executioni. extra de off. deleg. quærenti. si est realis, statim mandatur executioni, vt Instit. de offic. iud. §. 1. Sed si sententia sit lata super crimine, statim mandatur executioni, vt 2. q. 1. sicut. C. de pœnis, cũ reis. nisi in casibus, scilicet, cũ princeps ex iracũdia tulit sententiã, vt hic, & C. de pęnis. si vindicari. Item cũ sententia lata est cõtra mulierem pregnãtẽ, differtur executio vsque ad tempus partus. ff. de pę. pręgnantis. Item si est lata in seruũ, differtur executio quousque dñore ddiderit ratiocinia. C. de bon. proscrip. l. 1. Itẽ differtur quando insula est assignãda à principe. 2 q. 6. biduum. § si quidem. Item differtur cũ quis est confessus de crimine 2 donec appareat, an velit in cõfessione perseuerare. C. de custo. re. l. 2. Hæc habentur in his versibus:

In personali post menses quattuor, in re
Protinus est omnis sententia perficienda.
Sic in criminibus: sed casus excipe quinque:
Confessus, prægnans, iratus, & insula, seruus.

1 Vt § . 1. dist ius naturale. & sic hoc verbum Apostoli est cõsilium: sed subtilius intuẽtibus videtur esse pręceptũ, secundum L.

Sententia intra quod tempus mãdetur executioni.

Sententia super crimine lata statim mandatur executioni, præterquam in casibus quinque.

2 Hoc ideo quia nõ statur cõfessioni, nisi confitens perseueret. ff. de quæst. l. 1. §. ... §. si quis ... tro. Arc.

a ¶Commotionis.] Iudex ergo cum offenditur, debet dare inducias, arg. 23. q. 5. c. 2. & 5. q. 2. relatum, in fi. & q. 5. qui ambulat.

I Ra.] CASVS. Docet hic Ambros. quòd prælatus in corrigẽdo delinquentes, iram debet à se remouere. Et hoc probat duabus auctoritatibus, scilicet Christi, & Pauli.

b ¶Coercere.] Iudex non debet plus iusto incande-

Sum-

Summopere.] CASVS. Quidam rectores ecclesiæ vel sæculares iudices ex leuitate vel furore sententias proferebant. Sed Greg. docet hoc non esse faciendum: sed re pleniter inuestigata, sine acceptione personarum secundum leges & canones dicit esse definiendũ: & hoc probat exẽplo Moysi, qui querelas populi ad Deum referens iuxta Domini præceptum iudicabat: nos instruens, vt non ex corde nostro, sed ex precepto Dei condemnationis, & absolutionis sententiã proferamus. Seq. duo cap plana sunt.

a ¶ Qui publica.] id est, sæcularia.

b ¶ Aut furore.] 2. q. 1. Deus omnipotẽs. 30. q. 5. iudicãtem.

c ¶ Resoluatur.] id est, aperiatur.

Iudex, an secundum conscientiã debeat iudicare.

d ¶ Et tũc secundũ.] Tamen bene tenetur iudex iudicare secundum quod sibi videtur, vt in Auth. iusiu. quod præstat ab his. §. 2. col. 1. ff. de arbit. qualem. Et est argu. ꝙ secundum allegationes potius quã secundum conscientiã sit procedendum, vt 3. q. 7. iudicet.

Aduocatus an possit operas suas locare.

e NOn licet.] ¶ Iustum.] Multo magis iniustũ. 14. q. 5. non sane. Gan. dixit ꝙ aduocatus vel iurisperitus non debet vendere vel consiliũ vel patrociniũ: quia si causa est iniusta, non debet iudex eam assumere: immo semper acceptam vel assumptam deserere debet. C. de iudi. rem non nouam. si est iusta, gratis tenetur consulere vel patrocinari. & dicit Augustinũ hic loqui secundum leges. Sed tu dicas ꝙ tales operas bene potest locare quis. 1 nemo enim de suo cogitur facere beneficium 10. q. 2. precariæ. Tamen dico, ꝙ si sine labore possunt dare consilium, non reuoluendo libros, nec laborãdo in perlegendis allegationibus: tunc gratis 2 tenentur subuenire. De iudice delegato dicas, ꝙ nihil potest petere nisi expensas. extra de vita & hone. cler. cum ab omni. modica tamen xenia potest petere vel accipere: dum tamen talia sint, quæ iudicãtis animum non immutent. argu extra de simo. & si quæstiones. quia illa non computantur inter lucra ff de offi proconsu. l. solet §. vlt. nec huiusmodi xenia debent excedere in anno 100. aureos. ff. ad l. Iuliam repetun. l. ea. in fi. testis etiam sumptus petit, vt 4. q. 3. venturis. Ordinarius autem iudex nõ potest expensas petere, cum ei certi sunt reditus statuti. 23 q. 1. militare. 3

1 Adde, an & quando aduocatus possit pacisci de salario. gl 2. in l. sumptus. ff de pac. & l. si qui aduocatorũ. & ibi Cyn. C. de post. 2 Contrarium tenet Ioan. An. in Mercuri. Fr. Purpur. in l. si me & Titium. in princ. si certum pet. Hier. Cagn. char. 46. colum. 2. de offic. assess. nisi pauperi. Alber. l. 8. C. de postul.

f PAuper.] 23. q 4. ne amisso.

g ¶ Existimat.] simile. dist. 50. si lapsis.

¶ In dictandis sententijs rectores nullo furore ducantur. C. LXX.

SVmmopere præcauere debent rectores ecclesiarum, & qui publica [a] iudicia exercent, vt in dictandis sententijs nullatenus leuitate, aut furore [b] ducti sint præcipites: sed causis prius diligenter ventilatis, cum res, quæ ignorabatur, pleniter ad notitiam venerit; tunc diuina, & humana lex resoluatur: [c] † & tunc secundum [d] quod ibi constitutum est, remota personarum acceptione, definitiua proferatur sententia. Hinc est, quòd Moyses querelas populi semper ad Dominum tabernaculum ingressus referebat, & iuxta quod Dominus imperabat, iudicia proponebat: nimirum nos instruens, vt non ex corde nostro, sed ex præcepto diuino condemnationis, vel iustificationis sententiam proferamus.

Burc. l. 16. c. 1. Ans. l. 13. c. 25. † reuoluatur Exo. 33.

De non præcipitanda sententia leguntur nonnulla apud B. Gregorium, lib. 9. Mor. cap. 23. ad ea verba Iob, Causam quam nesciebam, diligentissime inuestigabam. *& lib. 12. regesti, epist. 26. & alibi.*

Item Augustinus ad Macedonium, epist. 54.

¶ Iustum iudicium vendi non potest. C. LXXI.

NOn licet iudici vendere iustum [e] iudicium, & si liceat aduocato vendere iustum patrocinium, & iurisconsulto rectum consilium.

14. q. 5. c. fi.

Propria verba B. Augustini referuntur infra 14. quæst. 5. c. fin. vers. sed non ideo.

Item Isidorus lib. 3. de summo bono, c. 58.

¶ De eodem. C. LXXII.

PAuper [f] dum non habet quod offerat, non solum audiri contemnitur, sed etiam contra veritatem opprimitur. † Cito violatur auro iustitia, nullamque reus pertimescit culpam, quam redimere nummis existimat. [g]

Burc. l. 16. c. 28

† Adde pauper ... neatur ... uocatu ... pẽdere ... tuitum ... trocini ... & dic ꝙ vt no. ... de Rosa l. 1. C. ... post.

Huic itaque sententiæ, quæ non amore iustitiæ, sed ex alia qualibet causa fertur in quemquam, humiliter obediendum est.

Vnde in Niceno concilio, c. 5.

Et in Aquisgr. cap. 42.

¶ Non recipiantur ab alijs, qui suorum episcoporum contrahunt offensam. C. LXXIII.

SEruetur ista sententia, vt hi, qui ab alijs excõmunican-

Burc. l. 11. c. 36 Iuo, p. 14. c. 100 Polyc. l. 7. ti. 1.

HINC ITAQVE. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis cap. dicens ꝙ quamuis sententia non feratur amore iustitiæ, tamen ei humiliter est obediendum.

SEruetur.] CASVS. Quæsitum fuit in Niceno concilio, vtrum illi, qui sunt excõicati ab epis suis, sint ab alijs episcopis recipiendi? Et respon. ꝙ non: sed requirendum est vtrum iuste vel iniuste sint excõicati, vt si iniuste fuerint excommunicati, absoluantur. Illi vero qui iuste fuerint excõmunicati à ceteris episcopis habeantur excommunicati quousque resipiscant.

b ¶Ab aliis.] licet etiam priuilegiati sint aliqui : tamen tenentur vitare excommunicatos.
b ¶Episcopi.] extra de sent. excom. nulli.
c ¶Abstenti sint.] idest, excommunicati sunt.
ADDITIO sic 3.ead. si quis laicus. in princ.

d ¶Episcoporum.] Ergo si ex iniusta causa episcopus aliquem excommunicauit, superior non debet absoluere eum : sed debet eum remittere absoluendum ad episcopum, etiam si appellatum sit ad ipsum: quod verum est, cum euidens est, ipsam sententiam esse iustã. extra de sent. exc. c. per tuas. in fi. alioquin secus, vt eadem decr. 3. ead si episcopus forte.

tur, ab alijs [a] ad communionem non recipiantur. Requiratur sane, si forte ex aliqua indignatione † animi, aut contentione, aut qualibet tali commotione † episcopi [b] sui abstenti † sint. [c] *& infra.* ¶ Vt ita demum hi, qui ob culpas suas episcoporum [d] suorum offensas merito contraxerunt, digne etiam à ceteris excommunicati similiter habeantur, quousque episcopo [a] suo visum fuerit humaniorem circa eos ferre sententiam.

† μικροψυχία
† ἀηδία
† al. excõmunicati ἀποσυνάγωγοι

a ¶Episcopo suo.] *In prisca versione, qua est in collectione Isidori, & huic valde similis est, legitur*, quousque in communi, vel ipsi episcopo suo : *nec multo aliter in altera vulgata versione*. *Græce est* μέχρις ἂν τῷ κοινῷ τῶν ἐπισκόπων δόξῃ, *idest*, quousque communi episcoporum videatur.

Item sententia est iniusta ex ordine, quando non seruato iudiciali ordine quilibet pro sua culpa damnatur.

Vnde Gregorius scribit Constantio Mediolanensi episcopo, lib. 8. epist. 30.

¶ Res dubia non definiatur certa sententia. C. LXXIIII.

GRaue [e] satis est, & indecens, vt in re dubia certa detur † sententia.

Item Augustinus in libro de pœnitentia, † *c. 3.*

† al. dicatur
† al. pœnitẽtiæ medicina
Iuo. p. 5. c. 247.
Pann. l. 4. c. 114

¶ Non credantur quæ certis indicijs non demonstrantur. C. LXXV.

QVamuis vera sint quędam, non tamen iudici [f] sunt † credenda, nisi certis indicijs demonstrentur.

Item Damasus Papa epistola sexta.

† facile sũt] orig.
Aliquot verbis mutatis.
30. quæst. 5. si quis diuinis.] ex Sixto.

¶ Antequam examinentur, aliqui non iudicentur. C. LXXVI.

EOrum, qui accusantur, causas discutere non licet, priusquam canonice vocati ad synodum veniant, & præsens per præsentem agnoscat veraciter, † & intelligat [g] quæ ei obijciuntur. Quod bene, & per sapientiam Salomonis [a] dicitur: [Antequam scruteris, ne reprehendas. Intellige [h] prius, & tunc increpa. Antequam audieris, ne respõdeas.] Et licet apertissima [i] sit contrariorum [k] reprehensio, verumtamen oportet ab his, qui dati † sunt ad eorum examinationem, ordinem seruari.

Ansf. l. 3. c. 51.
† al. ver itatẽ
Eccl. 11. secũdum 70.
† al. deputati

a ¶ Salomonis.] *Citat librum sapientia Sirach, idest Ecclesiasticum, nomine Salomonis. Et sic citatur etiam à B. Gregorio 1. q. 1. non est putanda. & à Cypriano, libro 3. ad Quirinum, c. 20. & à Clemente Alexandrino, Stromatum lib. 7. & ab Origene hom. 18. in Numeros. & ab Hilario in psal. 67. & ab alijs patribus: cuius rei rationem reddidit B. Augustinus l. 2. de doctr. Christiana, c. 8. & alibi.*

Item ex octaua synodo.

¶ Qui falsum de alio profert, & is qui crimina credit, vterque reus est. C. LXXVII.

NOn solum [l] ille reus est, qui falsum de alio profert; sed & is, qui aurem cito criminibus præbet.

Isidorus l. 3. de sũ. bono, c. 59.

ITEM SENTENTIA. CASVS. Hic Gr. ostendit secundũ membrum dist. scilicet ꝙ sententia tunc est iniusta ex ordine, quando iudiciario ordine non seruato aliquis propter culpam suam condemnatur; quod non est faciendũ: & hoc probat per seq. cap. Duo sequentia cap. plana sunt.

e GRaue.] 3. dist. 33. cap. vlt. de hoc notatum est. sed vbi ius dubium est, bene fertur sentẽtia certa. 30. q. 3. c. vl. quãdoque etiam in dubio facto certum ius statuitur. extra de spon. iuuenis.

f QVamuis.] ¶ Iudici.] Ar. ꝙ iudicãdum est secundum allegata, & non secũdum opinionem iudicis.

EOrum.] CASVS. Quæsitũ fuit à Damaso Papa, vtrũ crimina aliquorum sint examinanda vel puniẽda antequã canonice vocẽtur ad synodum. Et respondet quòd non: quod probat auctoritate Salomonis: & quãuis obiecta crimina sint manifesta, nõ tamen iudici tamquam iudici, & ideo semper est examinatio faciẽda.

g ¶Intelligat.] nam nisi intelligat, non dicitur fieri eo præsente. ff. de verb. sig. corã.

h ¶ Intellige.] aliàs dicitur : sicut praue intellexisti, sic praue respõdes. de consec. dist. 2. c. 1.

i ¶ Apertissima.] i. aperta & manifesta : non tñ vt iudici notoria. Vel intellige cum iudici est manifesta.

k ¶Contrariorum.] idest, aduersariorum.

l NOn solum.] supra 86. dis. si quid

quid. supra ea. quæst. c. in cunctis. & c. si quis dixerit.

CVM ERGO. Hæc est sexta pars q. in qua probat, quod si sententia excommunicationis ex ordine nulla fuerit: tamen seruanda est, etiam si sit ex causa iniusta: quia ligatus propter contemptum. & hoc probat per 22. aucto. Io. de Fant.

e ¶ Quattuor.] Est & quintus modus, quando iudex pauperibus miseretur, vt 23. q. 4. est iniusta. & cap. ne amisso. Item sunt alij duo modi: nimia seueritas: & nimia remissio, vt 45. distin. disciplina. non enim est constans iudex, cuius animi motum vultus detegit. ff. de

CASVS. Côcludit Gra. ex supradictis, quod licet sentêtia sit iniusta ex ordine: ei tamê est obediendum. & allegando quandam falsam rationem assignat, dicens aliquâdo contingere, quod aliquis ligatus est apud Deum pro aliquo reatu: & tamen pro reatu alio, quem non fecit, condemnatur: velut si adulter de crimine sacrilegij quod non fecit, non seruato ordine iudiciario condemnatur: quæ tamen sententia tenet non sacrilegij ratione quod nô fecit, sed ratione adulterij pro quo iâdiu apud Deû fuerat excôicatus. Et ad hoc probâdum inducit c. Greg. s. e. sententia. & exponit c. illud, qualiter intelligi debeat.

a ¶ Pro sacrilegio.] G. male intelligit illud c. s. e. c. 1. innuit enim hic, quod etiâ est tunc timêda sentêtia pastoris, quando uel illud crimen prô quo est excôicatus, vel aliud est in eo: aliàs si nullum est in eo crimen, nulla est, vel nô est timêda sententia, & fuit deceptus ex illo verbo, siue ex alia culpa mereatur. sed Greg vocat aliam culpam, quam de nouo quærit, contemnendo scilicet excommunicationem, 1 Vel dicas eû allegando 2 hoc dicere.

b ¶ Non habet.] Sic 24. q. 3. notâdum. in fine: vbi dicitur quod iniusta excommunicatio non nocet nisi contemnatur. sic extra de sent. excom. per tuas. sic nec denuntiatio iniusta est contemnenda. extra de noui operis nuntiatione. cap. cum ex iniuncto.

1 Et hoc patet i. fi. §. ibi fiat culpa.

2 Ad hoc dictû facit s. ea. §. hæc etsi. &c. ubi patet quod ita intellexerit vt dictû est. Arch.

¶ *De hac inscriptione octaua synodi notatum est supra eadem q. 3. si quis frater.*

6 *Cum ergo sententia ex ordine iniusta est; nec tunc ab ea recedendum est: quia etiam, antequam sententia daretur in eum: pro qualitate reatus sui ligatus apud Deum tenebatur. Contingit aliquando, vt adulter sententiam pro sacrilegio* [a] *reportet, cuius reatum in conscientia non habet.* [b] *Hæc sententia & si iniusta sit, quia non est in eo crimen, super quod lata est sententia: tamen iuste ab eo reportata est, quia ex reatu adulterii iamdiu apud Deum excommunicatus fuerat. Et in hoc casu intelligenda est illa auctoritas Gregorii: [Sententia pastoris, &c.] Iustam sententiam vocat, quando crimen subest, super quod fertur: iniustam, quando illud non subest; quæ tamen timenda, vel seruanda est; quia ex alio iam diudum damnandus erat. Vnde, cum præmisisset Gregorius: [Vtrum iuste an iniuste obliget pastor, pastoris tamen sententia gregi timenda est,] subiecitus adiecit: [Ne is, qui subest, & cum iniuste forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa mereatur. Pastor ergo vel absoluere indiscrete timeat, vel ligare. Is autem, qui sub manu pastoris est, ligari timeat vel iniuste; nec pastoris sui iudicium temere reprehendat: ne, & si iniuste ligatus est, ex ipsa tumidæ reprehensionis superbia, culpa quæ non erat, fiat.] ¶ Aliquando nullum subest crimen: & tamen vel odio iudicis, vel factione inimicorum oppositam sibi sententiam damnationis in se excipit.*

s. ead. c. 1.

Hom. 26. in Euang.

Vnde Gregorius ait:

Isidorus. l. 3. de sû. bono, c. 58.

¶ Quot modis humanum iudicium peruertitur. C. LXXVIII.

QVattuor [c] modis peruertitur humanum iudicium: timore, [d] dum metu potestatis alicuius veritatem loqui pertimescimus: cupiditate, dum præmio animum † alicuius corrumpimus: odio, dum contra quemlibet aduersarium † molimur: amore, dum amico, [e] vel propinquo complacere contendimus.

Burc. l. 16. c. 28

† *al. muneris alicuius corrûpimur*] Isid.

† *al. aduersa*

¶ *Apud Gregorium non est inuentum: sed apud Isidorum (quem citat Burchardus) & paulo etiam plenius: & sequitur nonnullis interiectis post caput, qui recte. supra ead.*

Quam vero graue sit vel odio, vel amicitia, vel me-

ALIQVANDO. CASVS. Hic prosequitur tertium membrum, scilicet quando sententia est iniusta ex causa: scilicet quando nullum crimen subest: sed odio iudicis vel machinatione aduersariorû seruato ordine iudiciario condemnatur, quod probat sequenti cap.

c QVattuor.] CASVS. Docet hic Greg. quod quattuor sunt, quibus humana iudicia peruertuntur: scilicet timor, cupiditas, odium, & amor: & de quolibet ponit exemplum.

ff. de offi. præsi. obseruandum. Item est & alius modus quâdo per imprudentiam male iudicat. Instit. de obli. quæ ex quasi deli. nas. §. 1.

d ¶ Timore.] Sed numquid tenet sententia, quam iudex per metum tulit? sic: sed elidi potest per exceptionem. ; 15. quæst. prima, omne. ff. de furt. interdum. §. 1. Ar. contra. ff de acquir. hæred. 1 6 §. vlt. sententia autem quæ per præmium lata est, nulla est, vt 2. quæst 6. §. venales. sed si odio vel amore lata est: bene tenet, sed irritatur. ff. ad Trebel. l. seruo. §. cum prætor. Io.

e ¶ Dum amico.] de hac amicitia vel inimicitia nota. 3. quæst. 5. c. 1.

i Subst... sic debet... intelligi... iniustâ... de hoc... cîdum... Fant.

e Qui-

a QVicumque.] ¶ Inimicitijs.] Vt ꝙ iudex æque possit recusari propter nõ capitales, sicut propter capitales inimicitias, vt 3.q.7. iudices. extra de ap. ad hoc. vnde patet ꝙ pro minori causa recusatur iudex quàm testis, vt dixi 3.q.5. accusatores. sed ideo, quia facilius habentur mille iudices, quàm vnus testis. extra de appel. postremo.

Recusatur iudex facilius quàm testis.

QVisquis.] CASVS. Docet Aug. ꝙ excusari non debet qui metu alicuius potestatis celat in iudicio veritatem: quia vterque reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat.

b ¶ Occultat.] tunc scilicet, cum inducitur in testem: aliàs bene potest: & etiam debet quandoque quis occultare veritatem, vt 22.q.2. primum. ver. septimũ. & c. ne quis. & 43. dist. in mandatis. & cum à Christo quæreretur, quid est veritas, non respondit. 1

1 Adde hic quod dicã 22.q.2.§. itẽ quod dicitur. Arch.

c ¶ Occultat.] ff. de fal. si quis obrepserit.

c ¶ Occultat.] cõtra 22. q. 2. ne quis arbitretur.

d ¶ Prodesse.] Aliquis ergo cogitur alij prodesse, cum sibi nõ obest. ff. de aq. pl. arc. l. 2. §. itẽ Varus.

NEmo.] CASVS. Quæritur, quis magis peccet, an qui mentitur, an qui sanguinem effundit? Et respondit, ꝙ æqualiter peccant. vnde nõ debet aliquis mentiri: sed melius est pro veritate pati supplicium, quàm pro mẽdacio beneficiũ. [Melius.] electiue ponit. Seq. cap. planum est.

e ¶ Lingua] mentiẽdo de aliquo, propter quod ipse perdit vitam. talis enim dr̃ homicida. j. de pœ. di. 1. periculose. 50. dist. si quis viduam.

f ¶ Melius.] electiue, vt j. ca. iniustum. 23.q.1. considerat.

g VNicuiq;.] ¶ Ne Iesum. j. 7. q. 1. omnis qui gemebat.

HIC QVOQVE. CASVS. dictũ est s. in præcedenti cap. ꝙ qui iniuste aliquem condemnat, Deum negat. dicit nũc Gratianus, quòd sic Deũ negat, qui veritatem occultat ꝓ pecunia, vel falsum testimonium dicit. quod probat per seq. cap.

ABijt Iudas. CASVS. Beda in hoc c. primo ponit verbi Marci Euangelistæ, quæ durant vsque ibi, [Multi.] Postea dicit, quòd multi hodie abhorrent scelus Iudæ, qui Deũ pro pecunia vẽdidit: & tñ idem cõmittunt. Nam qui dicit falsum testimonium pro pecunia, Deũ negat, qui est veritas. Similiter qui fraternã societatẽ discordat & cõmaculat, Deũ q charitas est prodit, maxime cũ non ex infirmitate vel ignorãtia hoc facit, immo faciẽdi opportunitatẽ q̃rit.

tu, vel munere, vel quolibet modo iudicium peruertere testatur Hieronymus in Amos, cap. 6. dicens.

Similia apud Isidorum eod. l. 3. ca. 57. & apud B. Hier. in Amos, c. 6. ad il lud [Qm̃ cõuertistis in amaritudinem iudicium.]

¶ De ijs, qui aliquo modo iudicium peruertunt. C. LXXIX.

QVicumque aut consanguinitate, aut amicitia, & econtrario vel hostili odio, vel inimicitijs [a] in iudicando ducitur; peruertit iudicium Christi, qui est iustitia, & fructum illius vertit in amaritudinem.

Isid. ibid. c. 59.

Item Augustinus ad Casulanum.

¶ De ijs, qui metu potestatis veritatem occultant. C. LXXX.

Deusdedit, p. 1. Burc. l. 16. c. 12. Extra de crim. falsi. c. 1.

QVisquis metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat; [b] iram Dei super se prouocat: quia magis timet hominem, quàm Deum. *& post pauca.* [¶] Vterque reus est, & qui veritatem occultat, [c] & qui mendacium dicit: quia & ille prodesse [d] non vult, & iste nocere desiderat.

¶ *Caput hoc non est inuentum apud B. Augustinum, cuius posteriorem partem citat etiam Burchardus ex dictis Augustini. Simillima leguntur in eodem lib. 3. Isidori, c. 59.*

Item.

¶ De eodem. C. LXXXI.

iij NEmo peritorum, aut prudentium putet, quòd minus sit periculum in verbis, lingua [e] mentiendo, quàm manibus sanguinem fundendo. Melius [f] est autem pro veritate pati supplicium, quàm pro adulatione recipere beneficium.

Item Pelagius Papa II. epist. 2. Benigno archiepiscopo.

¶ De eodem. C. LXXXII.

VNicuique prouidendum est, ne aliquem iniuste persequatur, iudicet, vel puniat; ne Iesum [g] persequatur iudicet, vel puniat.

Hic quoque, qui veritatem pro pecunia negat, vel falsum testimonium contra aliquem dicit; Deum negare, vel vendere probatur.

Et ad cap. 26. Matthæi.

Vnde Beda ad c. 14. Marci.

¶ Qui falsum testimonium dicunt, & veritatem pro pecunia negant, sceleris Iudæ participes fiunt. C. LXXXIII.

Mar. 14. Matt. 26.

ABijt Iudas ad summos sacerdotes, & constituerunt ei pecuniam se daturos.] ¶ Multi hodie scelus Iudæ quia Dominum ac magistrum, Deumq; suum pecunia vendiderit, velut immane, & nefarium exhorrent; nec tamen cauent. Nam cum pro muneribus falsum contra quemlibet

a ¶ Ven-

Deus vendi non potest. a ¶ Vendunt.] quantum in se est. nā ipse vendi non pōt. 1. q. 3. Saluator. Vel vendunt, id est, à se separant, sicut venditor rem venditam à se separat & alienat pretio accepto: ita isti Deum à se alienant pretio accepto. & sic dicitur per similitudinem.

b ¶ Infirmitate.] Corporis. nā infirmus nescit quid faciat. 17. q. 2. c. Gōsaldus.

c ¶ Arbitris.] idest, bonis viris, sicut Iudas captauit absentiam Apostolorum.

Ut 15. q. 8 §. itaque.

testimonium dicunt; profectò, quia veritatem pro pecunia negant, Deum pecunia vendunt. a Ipse enim dixit [Ego sum veritas.] Cum societatem fraternitatis aliqua discordię peste commaculant; Deum produnt: quia Deus charitas est. Qui ergo charitatis, & veritatis iussa spernunt, Deum vtique, qui charitas est & veritas, produnt: maxime cum non infirmitate, b vel ignorantia peccant, sed in similitudinem Iudæ quærunt opportunitatem, qualiter arbitris c absentibus mendacio veritatem, virtutem crimine mutent. *Ioan.* 14. *1. Ioan.* 4. *Matth.* 26.

Item Hieronymus in epistolam ad Titum, cap. 1. in extremo.

¶ Christum negat, qui peruersis se socium facit. C. LXXXIIII.

~ Xistimant.] Iesus Quidam putant, quod Christus tunc tm̄ negaretur, cū à paganis quis captus se negauit Christianū esse. Sed probat Hiero. auctoritate Apostoli, quod non solum Dn̄s verbis negatur, sed etiam prauis factis, sicut etiam bonis factis Deū confitemur. & ostendit quòd non solum illi sunt à Deo reprobandi, qui in martyrio ipsum negant, sed & illi quorum sermone, opere, & cogitatione Christus negatur. & omnes illos confitebitur Christus coram Patre, quorū opere bono, & sermone Christus est cōfessus. Passiue ponitur hæc dictio [Confessus,] & Vel, ponitur pro, id est, potest etiam proprie poni.

d ¶ Factis.] No. quod ipso facto negamus Christum, vt hic. a ipso facto mētimur. 22. q. 5. cauete. ipso facto appellamus. extra de ap. dilecti. Ipso facto habemus ratū. ff. de inoff. test. si pro ponas §. 1. ff rem rat. hab. l. 5. ipso facto eligimus. extra de ijs quæ fiunt à mai. par. cap. ex ore.

e ¶ Negat.] quidam habent negatus negat, vt hic.

Ipso facto multa fiūt. a Et sic habes hic ar. quod quis ope re negat, loquitur, confitetur. prædicat. 24. q. 5. cauete. 46 dist. habet hoc. & 1. q. 1. cum omnis. Arc.

Existimant quidam in eo tantum Christum negari, si in persecutione quis à gentilibus cōprehensus, se renuerit esse Christianum. Sed ecce Apostolus omnibus, quæ peruersa sunt, factis, d Deum asserit denegari. Christus sapientia est, iustitia, veritas, sanctitas, fortitudo. Negatur per insipientiam sapientia, per iniquitatem iustitia, per mendacium veritas, per turpitudinem sanctitas, per imbecillitatem animi fortitudo. Et quotiescumque vincimur à vitijs atque peccatis, toties Deum negamus: & econtrario, quoties bene quid agimus, Deum confitemur. Nec arbitrandum est in die iudicij, illos tantum à Dei filio denegandos, qui in martyrio Christum denegarunt, sed † & illos omnes, quorum opere, vel sermone, vel cogitatione Christus negatus negat, e vel confessus confitetur. De hac puto confessione, & discipulis præcepit dicens: [Eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad extremum terræ.] *Tit.* 1. *Matth.* 10. † *al. sed per omnia opera, sermones, cogitationes Christus vel negatus, &c.* *Act.*

Item Augustinus tractatu 113. ad c. 18. Ioannis.

¶ Qui Christianum se negat, Christum negare conuincitur. C. LXXXV.

ij Non solum abnegat Christum, qui dicit eum non esse Christum; sed ille etiam, qui cum sit, negat se esse Christianum. Dominus enim non ait f Petro, discipulum meum te negabis: sed [me negabis] Negauit ergo ipsum; cūm se negauit esse eius discipulū. Quid autem aliud isto modo, quàm se negauit esse Christianum? *Item tractatu 56.* Timendo mortem carnis tuæ, mortem dabis animæ tuæ. Quanta enim vita est confiteri Christum; tanta mors est negare g Christum. An Apostolus Petrus (sicut eum quidam fauore peruerso excusare nituntur) Christū non negauit; quia interrogatus ab ancilla, hominem se nescire respondit? *Luc.* 22. *Luc.* 11.

Non solum. Iesus Quæsitū est ab Augu. virum ille, qui timore mortis negat se esse Christianum, Christum negare dicatur? Et respondet quòd sic, qa non solum negat ille Christum, qui dicit eum non esse, sed etiā qui negat se Christianum, quod probatur exemplo Petri, qui Christum negauit eo ipso, quod se eius discipulum esse negauit.

f ¶ Non ait.] Arg. hic & ex præcedenti c. quod qui vnum dicit, & omne id quod sequitur ex illo dicit, vt 5. dist. 8. quo iure. extra de do. & contu. cum dilecti. in fi. extra de offic. deleg. cum super. ff quod met. cau. l. 1.

g ¶ Negare Christū.] sed q d si aliquis coactus negat Christū ore, sed corde non negat? non videtur peccare: nā ex corde procedunt vitia. 15. q. 6. c. 1. & Deus corda interrogat. 14. q. 5. si quid. tn̄ dico quod mortaliter peccat: quia nulla conditione debet ad hoc adduci. 11. q. 2. primum. Nam etsi non vult negare Christū, vult tn̄ istud pp quod negat, scilicet, vitam. 15. q 1 merito.

olim

Nolite timere eos.] CASUS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, quod timore mortis nō debet aliquis veritatem tacere. In secunda parte tractatur de tribus proditoribus veritatis, scilicet de eo, qui pro veritate mēdacium loquitur, & de eo qui per timorem negligit veritatem prædicare, & de eo qui veritatem auditam non defendit: Nam sicut sacerdos veritatem quam audiuit à Deo, debet libere prædicare: sic laicus veritatem quam audiuit à sacerdotibus, debet libere defendere.

a ¶ Item] *In duobus vetustis Gratiani exemplaribus hoc est aliud caput, & rubricam habet,* De eodem. *est enim ex tractatu 66. in Ioannem.*

Item Ioannes Chrysostomus, [*idest, Auctor operis imperfecti, in Matth. hom.* 25.]

¶ Veritatem prodit non solum qui pro veritate mendacium loquitur, sed etiam, qui veritatem non libere prædicat. C. LXXXVI.

Matt. 10. Nolite timere [a] eos, qui occidunt corpus:] ne forte propter timorem mortis non libere dicatis quod audistis, nec fiducialiter prædicetis omnibus, quod in aure soli audistis. Sic ergo ex his verbis ostenditur, quòd non solum ille proditor [b] est veritatis, qui transgrediens veritatem, palam pro veritate mendacium loquitur: sed etiam ille, qui non libere veritatem pronunciat, quam libere pronunciare oportet, aut non libere veritatem defendit, quam libere defendere conuenit, proditor est veritatis. Nam sicut sacerdos debitor est, vt veritatem, quam audiuit à Deo, libere prædicet; sic laicus debitor est, vt veritatem, quam audiuit quidē à sacerdotibus probatam in scripturis, defendat fiducialiter. Quod si non fecerit, proditor *Rom.* 10. est veritatis. [Corde enim creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem.]

Hæc sententia potius iudicem lædit, quàm eum, in quem temere fertur.

Vnde Augustinus ait.

¶ Iniuste aliquem anathematizans sibi, non alijs nocet. C. LXXXVII.

Ans. l. 12. c. 67. Poly. l. 7. tit. 1. sine auctoris nomine. Illud plane non temere dixerim, quòd si quisquam fidelium fuerit anathematizatus iniuste; potius ei oberit, qui facit, quàm qui hanc patitur iniuriam. [c] Spiritus enim sanctus habitans in sanctis, per quem quisque ligatur, aut soluitur, immeritam [d] nulli ingerit pœnam. Per eum quippe diffunditur charitas in cordibus nostris, quæ non agit *Rom.* 5. perperam. Pax [e] ecclesiæ dimittit peccata, & ab ecclesiæ pace alienatio tenet peccata, non secundum arbitrium *Aug. de baptismo contra Donatistas, l. 3. c. 18.* hominum, sed secundum arbitrium Dei. Petra [f] enim tenet, petra dimittit: columba [g] tenet, columba dimittit: vnitas tenet, vnitas dimittit.

e ¶ Pax.] *Hæc pars (nam superior non est inuenta apud B. Augustinum) ex ipso est emendata, & nonnihil aucta.*

Mortem timere naturale est. a ¶ Nolite timere.] non remouet naturalem timorē mortis. naturale enim est quēlibet timere & horrere mortē, vnde Iesus eā timuit, sicut legitur: Cœpit Iesus pauere & tędere, & alibi. Pater, si possibile est, transeat à me calix iste. sed dicit ne in tantum timeamus eam, vt per eius timorem aliquid contra iustitiā agamus, vel quod nobis per scripturam, vel magistros, vel per reuelationem diuinam reuelatum est, subticeamus. vnde subdit quasi exponendo, ne forte, &c.

b ¶ Proditor.] proditor est, qui loquitur mendacium, vel non libere pronunciat veritatem, vt hic, qui sibi crimen cognitum malitiose publicat. 2. q. 1. si peccauerit. qui aliū circūuenit, & eum in periculum trahit. vt 24. q. 3. transferūt. qui res vel munitiones hostibus tradunt. 22. q. 5. de forma, qui secreta sibi commissa reuelat. de pę. dist. 6. sacerdos.

HÆC SENTENTIA. CASUS. Supra in §. aliquando. dictū est, quod iudex, qn̄que ex odio condemnat non delinquentem. Nunc vero dicit Gr. quod talis snia potius iudicem lædit, quàm cōdemnatum: quod probat seq. cap.

Illud. CASUS. Quidam prælatus iniuste quendā suum parochianum excommunicauit. quęsitum fuit ab Augu. cui talis snia potius obsit? Et rn̄det quòd prælato. Et hoc probatur vna ratione, s. quia spiritus sanctus nulli ingerit pęnā immeritā; & peccata tenet, vel dimittit secundū arbitrium Dei, & nō hominum. Similiter probat vna similitudine Salomonis dicētis, quod sicut passer vel suis alia redit illuc vnde volauit: sic maledictū, iniuste prolatum reuertitur super maledicentem. Et ex pone. [tenet,] i. non dimittit.

c ¶ Iniuriā.] pōt ergo agere contra excōicatorē actione iniuriarum; quod verum est cū dolo excōicauit, aliàs nō. ff vi bo. rap. l. 2. § si publicanus. Lau. Imo semper pōt eum cōuenire ad interesse, nisi iudex probabiliter errauerit, & etiam agere vt aliàs puniatur. extra de sent. excom. sacro. 2. q. 1 nemo. Et si temerarie excommunicat, puniatur. contra ea. temerarium.

d ¶ Immeritam.] idest, sine causa. nam sine culpa sæpe aliquis punitur temporaliter. 45. dist. sed illud. [1]

e ¶ Pax.] idest, spiritussanctus.

f ¶ Petra.] idest, Christus.

g ¶ Columba.] idest, ecclesia.

[1] Ad idem de consi. dist. 1. in sācta. vbi de hoc contra 1. q. 4 in princ.

a ¶ Vo-

a ¶ Volans.] supple reuertitur quandoque.

PLerumque.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas par. In prima parte reprehendit Greg. illos prælatos, q iniuste vel indiscrete subiectos ligant vel absoluũt. In secunda parte ostẽdit, ꝙ prælatus debet causas considerare, quibus peccator sit ligãdus vel absoluendus. Vnde si viderit peccatorẽ interius, idest, in mẽte à domino viuificatũ, absoluat eũ exterius: quod probat exẽplo Lazari. Si vero viderit illũ impœnitentẽ, non absoluat eum, nec remedium ei cõferat. Secũda pars incipit ibi, [Causæ ergo.] Hæc solutionis verba sunt Grego. & non Grat.

b ¶ Vt ipse.] reperit hic tenorem illorum c. s. ea. ipse. & c. iudicare. & c. tunc vera.

c ¶ Per prophetam.] Ezechielem 13. cap.

INiustũ.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, ꝙ sententia lata per metum regis vel alterius, non valet. In secunda parte dr. ꝙ parum est religioso homini inimicitias nõ exercere, nisi eas extinguere conetur. In tertia parte dicitur, ꝙ melius est mala humiliter confiteri, quàm de bonis superbe gloriari. Secunda est ibi, [Homini religioso.] Tertia ibi, [Melior est in malis factis.] Seq. c. per se patet.

d ¶ Non valeat.] ar. ꝙ sentẽtia per metũ lata, nulla † est ipso iure, vt hic, & 31. q. 2. Lotharius. 25. q. 1. omne. Sed dic, ꝙ tenet, nisi elidatur per exceptionem.

† Arg. de pœnit. dist. 1. quem pœnitet. ver. dicit enim. 2. q. 1. in primis. 15. q. 9. c. 2. 33. q. 5. notificasti. ext. li. 6. de his quæ vi me. cau. fi. absolutionis. Arch.

e ¶ Parũ esse.] i. non sufficit ei, ꝙ ipse nõ sit inimicus, vel non generet aliis inimicitias, nisi studeat in aliis eas extinguere. 22. q. 5. de forma.

f QVi iustus est.] ¶ Præmium.] In hoc quod patienter sustinet.]

HIC ET SI. CASVS. Dictum est supra in duobus mẽbris distinctionis sententiæ excõicationis esse parendum. Nũc dicit Gratianus, ꝙ etiam sententiæ excõicationis est parendũ secundum tertiũ mẽbrum, scilicet qñ apud Deum ligatus non erat, ne ex superbia sua ligandus videatur: postea ostendit, ꝙ si prælatus præcipiat aliquid mali subditis suis, subditi ei obedire nõ debent. quod

Item Salomon: [Sicut auis in incertum volans, a & passer quolibet vadens: sic maledictum frustra prolatum veniet super eum, qui misit illud.] — Prou. 26. sed paulo aliter.

Item Gregorius Papa hom. 26. in Euangelia.

¶ Cuius vita officio non congruit, alios ligatus soluit. C. LXXXVIII.

PLerumque contingit, vt hic iudicis † locum teneat, cuius ad locum vita minime concordat: ac proinde sæpe agitur, vt vel damnet immeritos, vel alios ipse ligatus soluat; sæpe in soluendis, ac ligandis subditis, suæ voluntatis motus, non autem causarum merita sequatur. Vnde fit, vt ipse † b ligandi, aut soluendi potestate se priuet, *& infra.* ¶ Sæpe fit, vt erga quemlibet proximum odio, vel gratia moueatur pastor. Iudicare autem digne de subditis, &c. Vnde recte per prophetam c dicitur: [Mortificabant animas, quæ non moriebantur: & viuicabant animas, quæ non viuunt.] Non morientem quippe mortificat, qui iustum damnat: & non victurum viuificare nititur, qui reũ à supplicio absoluere conatur. Causæ ergo pensandæ sunt, & tunc ligandi atque soluendi potestas exercenda. Videndum est, quæ culpa [præcessit, † & quæ sit pœnitentia secuta post culpam: vt quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam visitat, illos pastoris sententia absoluat. Tunc enim vera est absolutio, &c *& infra.* ¶ Ex qua consideratione intuendum est, quòd illos nos debemus per pastoralem auctoritatem soluere, quos auctorem nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam viuificare. *& infra.* ¶ Veniat itaque foras mortuus, idest, culpam confiteatur peccator. Venientem vero foras soluant discipuli: vt pastores ecclesię ei pœnam debeant amouere, quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit. ¶ Hæc de solutionis ordine breuiter dixerim, vt sub magno moderamine pastores ecclesiæ, vel soluere studeant, vel ligare.

Iuo, p. 14. c. 3. Pann. l. 5. c. 78. & 79. & 80. — † al. iudicij — † al. hac ipsa — s. e. ipse ligandi. s. ead. iudicare. — Ezech. 13. — † abest ab orig. — s. ea. tunc vera

Item Calixtus Papa epist. 1. ad Benedictum episcopum.

¶ Viribus caret sententia iniuste prolata. C. LXXXIX.

INiustum iudicium, & definitio iniusta regio metu, aut iussu, aut cuiuscumque episcopi, aut potentis à iudicibus ordinata, vel acta non valeat. d ¶ Homini religioso parum esse e debet inimicitias aliorum non exercere, vel non augere male loquendo; nisi etiam eas extinguere bene loquendo studuerit. ¶ Melior est in malis factis humilis confessio, quàm in bonis superba gloriatio.

25. q. 1. omne. §. iniustum. ex Marcellino in c. Hadria. c. 78. capi. l. 5. c. 251. Burc. l. 15. c. 8. Ans. l. 3. c. 84. Iuo, p. 5. c. 235. & p. 16. c. 9. — Aug. l. confess. 9. c. 9.

Item Augustinus super Psal. 111. ad vers. [Faciens misericordias Dominus.]

¶ Præmium meretur, qui iniuste maledicitur. C. XC.

QVi iustus est, & iniuste maledicitur; præmium f illi redditur.

Hic & si, vt dictum est, non teneatur ligatus apud

quod probat per seq. cap. vsque ad §. cum ergo.

IDEM EST. Hæc est 7 pars q. in qua intendit probare per 14. aucto. q in malis non est obediendũ prælatis, scilicet vbi iussio eorum continet errorem intolerabilem. extra de offic. deleg. cum contingat. & extra de

eius præcipere, vt 7. quæst. 1. quia. & ff. de regu. iur. factum. & si dubium est, an sit licitum, parendum est ei. 23. q. 1. quid culpatur.

Deum; sententiæ tamen parere debet: ne ex superbia ligetur, qui prius ex puritate conscientiæ absolutus tenebatur. 7 *Idem est, quando contra æquitatem* [a] *sententia fertur: veluti quando subditi non possunt cogi ad malum, scientes obedientiam non esse seruandam prælatis in rebus illicitis.*

Vnde Eutychianus [a] *Papa ait.*

a ¶ Eutychianus.] *Burchardus, & Iuo referunt ex Eutichiano simul caput hoc & c. si quis. 24. q. 1. quod tamen Gratianus citat ex Iulio.*

¶ Non est obediendum episcopo, qui pro hæreticis Missam canere iubet. C. XCI.

Poly. l. 7. ti. 5. Burc. l. 19 c. 105 Iuo. p. 15. cap. 117.

SI quis episcopus, aut abbas presbytero, aut monacho suo iusserit Missas pro hæreticis [a] [b] cantare; non licet, & non expedit obedire eis.

a ¶ Hæreticis.] *Ceteri collectores addunt*, mortuis. *quam vocem hic auctor glossæ suppleuit.*

Item Augustinus.

¶ Præceptis non obedire multoties expedit. C. XCII.

NOn semper malum est non obedire præcepto: [c] cum enim dominus iubet ea, quæ sunt contraria Deo; tunc ei obediendum non est.

¶ *Huius capitis partim verba ipsa, partim sententia habentur apud B. Ambrosium lib. de paradiso, c. 6.*

Item Hieronymus in epist. ad Titum, [a] *c. 2. versi.* [*Serui dominis suis subditi.*]

a ¶ Titum.] *Sic est emendatum ex Polycarpo, cum antea citaretur*, ad Ephesios. *emendato etiam, & non nihil locupletato ipso capite ex originali.*

¶ De eodem. C. XCIII.

Ans. l. 13. c. 26.

SI dominus [d] ea iubet, quæ non sunt aduersa scripturis sanctis; subijciatur seruus domino. Si vero contraria præcipit; magis obediat spiritus, quàm corporis domino.

Poly. l. 1. ti. vl.

& infra. c. 3. ¶ Si bonum est, quod præcipit Imperator, & præses; iubentis obsequere voluntati: si uero malum; responde ei illud de Actibus Apostolorum: [Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus.] Hoc ipsum & de seruis intelligamus apud dominos, & de vxoribus [e] apud viros, & de filijs apud parentes: quòd in illis tantum debeant dominis, viris, parentibus esse subiecti, quæ contra Dei mandata non veniunt.

Act. 5.

ĩ. e. Imperatores. §. Iulianus.

Item Ambrosius.

¶ Non sunt audiendi, qui contra Deum aliquid iubent. C. XCIIII.

IVlianus Imperator, quamuis esset apostata, habuit tamen sub se Christianos milites: quibus cũ dicebat, producite aciem pro defensione reipublicæ; obediebãt [f] ei.

SI quis episcopus.] Quæsitum fuit ab Eutychiano, si ẽps aut abbas præcipiat presbytero, vel monacho Missam pro hæreticis cãtare, vtrũ ei sit obediendũ? Et respond. q non. Sequens c. patet.

b ¶ Pro hæreticis.] mortuis, quod non licet speciali oratione, vt 13. q. 2. non æstimemus sed pro viuis hæreticis, & alijs malis & speciali oratione licitum est orare, vt 13. q. 2. pro obeũtib. sed generali oratione pro oĩbus defunctis licitũ est orare, vt de pœn. di. 5. falsas. & 24. q. 3. corripiantur.

Oratione speciali pro hæreticis orare licet.

NOn semper.] c ¶ Præcepto.] non solum iniusto, sed &t inhonesto. vel etiam si à iudice præcipitur aliquid quod sit inhonestum, vel incommodum, vt ff. de recep si cum dies. §. compromissio. & 2. q. 2. præceptum. & ff. de iudi. si longius. & 3. q. 9 hortamur.

SI dominus.] Dicitur hic, q si dñs præcipiat ea q bona sunt, ei est obediẽdum: si vero mala præcipiat, Deo cœli potius quam terreno est obediendũ. Idem dicitur de seruis, uxoribus, & filijs, qui in bonis tantum debẽt obedire. Sequentia duo cap plana sunt.

d ¶ Si dominus.] ff. de re iudi. ad ea quæ.

e ¶ De vxoribus.] 33. q 5. manifestum. cõtra. vbi dicitur, q licet vir præcipiat vxori, q non seruet votũ, licet ipse peccet; ipsa tñ tenetur ei obedire. Sed dic, q licet vir præcipiendo peccat, non tñ præcipit id, quod est peccatũ quia præceptũ dñi est, vt in tali casu obediat vxor viro, vt 33. q 5 noluit. Itẽ adhuc obijcitur, q seruus quo ad quid à periurio excusatur, propter mandatum domini 22. q. 5. qui cõpulsus, & c si quis coactus. Resp. tamen excusatur à pœna pro parte, sed non à peccato. ĩ. dist 4. denique.

Votum vxoris põt maritus impedire.

de sent. excom. per tuas. quæ de hoc loco tractæ sunt. Ioan. de Fant.

a ¶ Æquitatem.] ab hoc loco ostendit, quid iuris sit de sententia præcepti. & dicas, q semper parendũ est iudici in rebus licitis, dũ tamen illa spectẽt ad officium

IVlianus.] f ¶ Obediebant.] ĩ. 15. q. 6. nos sanctorum. & c. iuratos. contra. ibi enim dicitur. q si domin⁹

Excõicatio dñi non liberat vasallũ à sacramento.

minus est nominatim excommunicatus, vel hæreticus, statim vasallus eius absolutus est à sacramento. Respon. Iulianus adhuc tolerabatur ab ecclesia, ne suscitaret scandalum aduersus Christianos. ¹ hoc autem verum est, quia excommunicatio non tollit obligationem, qua est vasallus obligatus domino, sed tantum effectum obligationis, vnde domino absoluto statim tenetur ei obedire, vt 15. quæst. 6. nos sanctorum.

¹ Sub. ideo ei obediebatur. ar. 3. q. 7. c. vlt. in fi. 17. q. 4. §. vlt. Arch.

qui potius obedit regi, quã suo metropolitano. 18. dist. si quis episcopus. sed ibi loquitur cum præuenit mandatum regis. Item obijcitur de vxore, quæ potius obedit viro quàm Deo, vt 33. quæst. 5. manifestum. sed solutum est. s. ea. si dominus.

Cum autem diceret eis, producite arma in Christianos; tunc cognoscebant Imperatorem cœli.

[a] *Infra eadem, c.* Imperatores. §. Iulianus. *habetur hæc sententia: fortassèque ex eo loco mutatis verbis, confectum est hoc capitulum.*

Item Fabianus Papa, epist. 2. omnibus episcopis.

¶ Non iubet aliquid iniustum, qui Deum timere probatur. C. XCV.

QVi omnipotentem Deum metuit; nec contra Euangelium, nec cõntra Apostolos, nec contra prophetas, vel sanctorum patrum instituta aliquid vllo modo agere consentit.

Item Nicolaus Papa Lothario regi.

¶ Et qui peccat, & qui peccanti consentit, vterque reus est. C. XCVI.

ITa corporis tui cedere motibus consensisti, & relaxatis voluptatum habenis temetipsum in lacum miseriæ, & in lutum fęcis prohibitum deiecisti; vt qui positus fueras ad gubernationem populorum, effectus sis ruina multorum. Probat [a] hoc Thiegualdi; & Guntharij dudum episcoporum legitimus casus: qui pro eo, quòd te minime competenter erudierunt; quinimmo quia præuaricationem tuam tegere argumentis suis, & sub quadam iustitiæ specie fucatis quibusdam exquisitis adinuentionibus æquitatem obruere studuerunt; nostra sunt Apostolica depositi auctoritate, & ab omni episcopatus regimine regulariter sequestrati.

Iuo, p. 8. c. 227. *Psal.* 39.

s. ea. Teugualdum.

Item Augustinus sermone 6. de verbis Domini.

¶ De eodem. C. XCVII.

QVi resistit potestati, [b] Dei ordinationi resistit. Sed quid † si illud iubeat, quod non debeas facere? Hic sane contemne potestatem timendo potestatem. Ipsos humanarum legum † gradus aduertite. Si aliquid iusserit curator; nonne faciendum est? tamen, si contra proconsul † [c] iubeat; non vtique contemnis potestatem, sed eligis maiori seruire. Nec hinc debet minor irasci, si maior prælata est. Rursus si aliquid ipse proconsul iubeat, & aliud iubeat Imperator; num quid dubitatur illo contempto, illi esse seruiendum? Ergo, si aliud Imperator, & aliud Deus; quid iudicatis? Solue tributum: esto mihi in obsequium: recte; sed non in idolio. In idolio prohibet. Quis prohibet? Maior potestas. Da veniam: tu carcerem; ille gehen-

Beda Rom 13. Poly. l. 1. ti. 27. † *sed si*] orig. † *al. rerum* † *al. proconsulem.*

ₐ Ta corporis.] CA[illegible]. Nicolaus Papa in hoc cap. redarguit Lotharium regem, qui fornicabatur cum Gualdrada, & subiectis prębebat exempla similia faciendi, & quod ipse deliquerat in hoc, pbat per Thiegualdũ & Gunthariũ episcopos, qui depositi sunt quia crimẽ ipsius approbauerunt, ei obedientes in malo.

a ¶ Probat.] ar. ꝙ sententia lata cõtra vnũ, pręiudicat alij. sic 3. q. 6. hæc quippe. 81. di. tãtis. extra de sent. & re iu. cũ super. vbi alter appellans cogitur probare causam appellationis.

QVi resistit.] CA[illegible]. Dicit hic Aug. ꝙ si aliquis nõ obedit potestati ĩ bonis, Deo resistit. Si vero potestas malum iubeat, potius est obediendum domino cęli, quàm dño terreno. & hoc probat exẽplo sæcularium potestatum, in quibus si maior præcipiat cõtra minorem, maiori est obediendum.

b ¶ Potestati.] hæc regula vbique fallit, nam potius tenemur obedire episcopo, q̃ metropolitano, vt 9. quæst. 3. per totum. Item. & monachus potius obedit abbati: quàm episcopo, vt 58. distin. cap. 1. & 2. & potius statur excommunicationi pręlati, quàm absolutioni episcopi. extra de offi. or. cum ab ecclesiarum. nisi intelligas in eo casu loqui, quando minor habet iurisdictionem à maiore, secũdum ꝙ loquitur. ff. de iudi. l. iudicium. Vel loquitur in eo casu, cum appellatur ad maiorem, tunc potius maiori, quàm minori parendum est. Item adhuc obijcitur de episcopo,

Monachus abbati potius quàm epõ obedire debet.

² Nã potius est monachus sub abbate, quàm vxor sub viro, vt not. 33. q. 5. noluit. Arch.

c ¶ Proconsul.] si dist. 8. quæ contra mores. & loquitur hic in eo casu quando in eadem ciuitate sunt plures iudices, quorum vnus maior est alio, vbi maior iudex potest punire minorem, vt C. de offic. rec. prou. l. potioris. H.

Impe-

Imperatores.] CASUS. Donatistæ dicebant, quod cum Imperatores Christiani iubebant aliquid contra eos, subditi obedire non debebant. sed Aug. scribit contra eos, docens, quod si Imperatores in errore essent, & iuberent iustos affligi, eis non esset obediendum: diendum: quia Deus hoc prohibet. & hoc probat exemplo Nabuchodonosor, qui cũ præciperet auream statuam adorari, qui non obedierunt, placuerunt Deo. Si vero Imperatores contra hæreses, & contra hæreticos pro veritate aliquid iubent, qui non obedierit, peccat: & hoc probatur exemplo Nabuchodonosor, qui præcepit, vt quicumque blasphemaret Deum Sidrac, Misac, & Abdenago, iret in interitum, & domus eius iret in perditionem. Post miracula præcepit Nabuchodonosor, vt Sidrac, Misac, & Abdenago, adorarẽt statuã aureã, & quia facere noluerunt, præcepit eos mitti in fornacem ardentẽ: sed quia ignis non nocuit eis, ideo postea præcepit, vt nullus Deum eorum blasphemaret. [Exsufflari,] & à vobis, & ab illis quos rebaptizatis.

Eph. 6. nam minatur. Hic iam tibi assumenda est fides tua tamquam scutum; in quo possis omnia ignita iacula inimici extinguere.

¶ *Emendatum & locupletatum est capus hoc ex ipso originali.*

Item Donatistis, epist. 166.

¶ De eodem. C. XCVIII.

1. dist. 9. c. 1. Polyc. ibidem. Imperatores, si in errore essent (quod absit,) pro errore suo contra veritatem leges darent: per quas iusti & probarentur, & coronarentur, non faciendo quod illi iuberent; quia Deus prohiberet. *Dan. 3.* Sicut iusserat Nabuchodonosor, vt aurea statua adoraretur: quod qui facere noluerũt, Deo talia prohibenti placuerunt. Quando autem Imperatores veritatem tenent; pro ipsa contra errorem iubent. Quod quisquis contempserit; ipse sibi iudicium acquirit. Nam & inter homines pœnas luit, & apud Deum sortem † non habebit; *† al. frontem* quia hoc facere noluit, quod ei per cor regis ipsa ueritas iussit: sicut ipse Nabuchodonosor postea miraculo salutis trium puerorum commotus, atque mutatus pro ueritate contra errorem, edictum proposuit, vt quicumque blasphemarent Deum Sidrac, Misac, & Abdenago, in interitum irent, & domus eorum in dispersionem. Et non uultis, ut aliquid tale contra uos iubeant Imperatores Christiani; cum sciant à vobis in eis, quos rebaptizatis, Christum exsufflari? [a] *Idem in Psalmis.* ¶ Iulianus extitit infidelis Imperator. Nonne extitit apostata, iniquus, idololatra? Milites Christiani seruierunt Imperatori infideli. Vbi veniebatur ad causam Christi; non agnoscebant, nisi illum, qui in cœlo erat. Quando volebat, vt idolã colerent, vt turificarent; præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, producite aciem, ite contra illam gentem; statim obtemperabant. Distinguebant dominum æternum à domino temporali: & tamen subditi erant propter dominum æternum etiam domino temporali.

11. q. 3. Iulianus. Iuo, par. 5. c. 7. — *In psal. 124. ad vers. Quoniam non derelinques] Beda ad Ephesios 6.*

a ¶ Exsufflari.] Sicut enim nostri sacerdotes exsufflant in baptismo diabolũ: sic sacerdotes hæreticorũ Christum, vt 23. q. 4. quando. & de cõsec. dist. 4. postea.

IULIANUS. CASUS. Iulianus Imperator, & apostata habebat sub se milites Christianos, qui si pcipiebat eis, vt idola colerent, vel alia mala facerent, non obediebant: si vero præcipiebat eis, vt ꝯ hostes pro republica dimicarent, obediebant ei.

Item Gregorius, c. 12. libri 35. in Iob.

¶ Per obedientiam bonum deserere, malum vero numquam facere licet. C. XCIX.

QVid ergo mirum, si homo peccator, se obedientiæ in præsentis vitæ breuitate [b] subijcit; quando hanc mediator Dei & hominum tenuit, [a] & tenendam præcepit; & cum obedientes remunerat, non relinquit? Sciendum vero est, quòd numquam per obedientiam malum fieri; aliquando autem per obedientiam debet bonum, quod agitur intermitti [c] Neque enim in paradiso arbor mala extitit; quã Deus homini, ne cõtingeret, interdixit: sed vt melius per obedientiæ meritũ homo bene conditus cresceret;

QVid ergo.] CASUS. Docet in hoc cap. Greg. quod homo peccator i hac vita pręsenti debet suo prælato in bono obedire: & hoc probatur exemplo Christi, qui vsque ad mortem patri obediuit. Docet ẽt quod bonum mediocre debet subditus ꝑpter obedientiam dimittere: quod probat exemplo Adæ, cui Dominus pręcepit, vt ab esu arboris paradisi abstineret: non quia arbor mala esset, sed vt à bono mediocriter prohibitus, per obedientię meritũ cresceret. Si vero prælatus malum pręcipiat, numquam est ei obediendum.

b ¶ Breuitate.] breue enim dr̃ tempus vitæ huius 23. q. 4. ipsa pietas. & de pœn. dist. 5. consideret.

c ¶ Intermitti.] no. pro obedientia omitti bonum, vt hic, 21. dist. denique. & ff. de re mili. l. 3. §. in bello. & 16 q. 1. monachi. Item pro obediẽtia bonũ est pati etiã quod iniustũ est si. 100. dist. contra morem. & licet iste iniuste facit præcipiendo: iste tamen iuste facit parẽdo. 23. q. 1. quid culpatur. in fi. & adimplere tenemur præceptum, licet vix tolerabile, 19. dist. in memoriam. Sed quid

Obediẽtia est summe necessaria.

dignum fuerat, vt hunc etiam à bono prohiberet: quatenus tanto verius hoc, quod ageret, virtus esset; quanto, & à bono cessans auctori suo se subditum humilius exhiberet.

a ¶ Tenuit, & tenendam præcepit.] *Hæc absunt à plerisque manuscriptis, & ab originali. Simile quiddam legitur apud B. Augustinum, sermone 5. ad fratres in eremo.* Nec mirum, inquit, si nos peccatores obedientiæ subijcimur, quando hanc mediator Dei & hominum etiam in morte non deseruit, & ei se subiecit, qui per omnia erat patri æqualis.

Item Isidorus.

Smaragdus, capit. 69.

¶ Apud Deum maledicitur, qui peccantibus consentit. Cap. C.

Anf. l. 12. c. 5.
Burc. l. 11. c. 46
Iuo, p. 14. c. 110

QVi consentit [a] peccantibus, & defendit alium delinquentem; maledictus erit apud Deum, & homines, & corripietur increpatione seuerissima. Hinc etiam quidam sanctissimus pater ait Si quis peccantem defendit, acrius [b] quàm ille, qui peccauit, coerceatur. Hinc & alius pater ait. Si quis alterius errori consenserit, & illi consilium dederit, vt se tardius humiliet; sciat se cum illo simili modo iudicandum culpabilem.

¶ *Prima pars huius capituli vsque ad vocem,* seuerissima, *habetur in regula B. Pachomij Romæ edita. Totum vero extat apud Smaragdum in expositione regulæ B. Benedicti. c. 69. Citat autem Basilium quemadmodum & Burchardus & Iuo: & sensus est in regulis ipsius Basilij breuioribus, regula septima.*

Item Isidorus.

¶ Non est obediendum, quod contra Deum præcipitur. C. CI.

SI is, qui præest, fecerit, aut cuiquam quod à Domino prohibitum est, facere iusserit; vel, quod præceptum est, præterierit, aut præterire mandauerit; sancti Pauli Apostoli sententia ei ingerenda est, dicentis: [Etiam si nos, [c] aut angelus de cœlo euangelizauerit vobis, præterquam quod vobis euangelizauimus, anathema sit.] *Idem.* ¶ Si quis [a] prohibet vobis, quod à Domino præceptum est, vel rursus imperat fieri, quod Dominus prohibet; execrabilis sit omnibus, qui diligunt Deum. *Idem.* ¶ Is, qui præest, si præter voluntatem Dei, vel præter quod in sanctis scripturis euidenter præcipitur, vel dicit aliquid, vel imperat; tamquam falsus testis Dei, aut sacrilegus habeatur.

Gal. 1.

¶ *In regulis breuioribus B. Basilij, c. 114. & 303. simillima leguntur hisce omnibus, quæ in hoc capite continentur.*

a ¶ Si quis prohibet.] *In lib. Basilij de institutis monachorum, Rufino interprete, fere eadem habentur, c. 14. quemadmodum vltimus vers.* is qui præest, *ibidem, c. 16.*

Cum ergo subditi excommunicantur ideo, quia ad ma-

---

quid si episcopus præcipiat alicui, vt eat Romam, & ille se excusat, ideo quia alij inueniuntur meliores. Hæc excusatio non valet: [r] quia in legationibus ordo non est seruandus, vt ff. de leg. sciendum. §. penul. & est hic arg. ꝙ si clericus vouerit iter peregrinationis, ꝙ nō potest ire inuito episcopo. de consec. dist. 5. non oportet.

r Ad idem quod le. & no. 23. q. 1. c. vlt. vbi de hoc vide. & ꝙ le. & no. 16. q. 1. nos autem. Ar.

non obediūt ei in malo, tali sententiæ nō est obediendum: quia iniqua sententia non grauat quemquam apud Deum. Et ostendit, ꝙ supradicta c. in quibus cōmunicantes excōicatis ab ecclesia separari iubentur, non intelliguntur de quibuslibet communicantibus. quod

QVi consentit.] CASVS In hoc cap. tractatur de duobus generibus cōsensus in malum, scilicet de cōsensu cooperationis, & de consensu illius, qui hominem in malo defendit. Primus consensus pariter cum faciente punitur, secūdus magis. Et hoc probat duabus auctoritatibus sanctorum patrum, quæ sunt in libro quem dicunt, Vitas patrum.

a ¶ Qui consentit.] per cooperationē, & auctoritatē, vt 2. q. 1. notum sit. in fi.

ADDITIO. Aliàs est consensus per negligentiam. 1. q. 1. quidquid. aliàs per consiliū, siue per approbationem. Arch.

b ¶ Acrius.] ī. 24. q. 3. qui aliorum. s. 86. dist. tanta.

SI is qui.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ nullus ex præcepto prælati debeat aliquid facere quod sit cōtra Dñm: & hoc probat auctoritate Pauli dicentis, etiā si nos, &c. Seq. duo c. plana sunt.

c ¶ Etiam si nos.] ergo aliquis seipsū vel sibi parem excōicare potest, vt hic, & 12. q. 2. nō liceat. 21. dis. nunc autem. Sed contra: par in parem nō habet imperium, vt 21. dist. inferior. extra de elec. innotuit. nec aliquis in seipsum habet imperiū, vt ff de arbit. ca. pen. Sed dic ꝙ per hęc verba non anathematizauit, sed tantum dixit eum esse anathematizatum, ideft, separatum ab eis, vt ei nō esset credendum, vel ostendit per hæc verba quid fieri debeat. Et est simile, ꝙ non semper est credendum viro sancto. 50. dist. si quis præpostera.

Excōicare seipsum nemo potest.

CVM ERGO. Concludit Grat. ex supradictis c. dicens, ꝙ si subditi excōicētur a prælato: quia quod probat sequentibus cap Sententiæ excōicationis, vt ob hoc faciat malum quod præcipitur, ei tamen est obediendum; quia se debet gerere pro excōmunicato, & petere absolutionem, vel sententiæ præceptis.

a ¶ Cogi-

Excõico te, & absoluo te, an liget vel absoluat.

a ¶ Cogi non possunt.] Quid si eps̃ dicat, excõico te, & absoluo te, an potius sit excõicatus, quàm absolutus? Duæ hic sententiæ videntur, sicut plura sunt præcepta iudicum, vt extra de dolo & contu. cum dilecti. sicut plures sunt stipulationes, cum promittitur hoc & illud.

Excellentissimus.] CASVS. Engeltruda fuit excõmunicata cum omnibus suis cõicatoribus & fautoribus, cum quibus fautoribus quidam cõicabant ex necessitate: quidam ex ignorantia: quidam ex voluntate: vnde Carolus quæsiuit à Nicolao, quid de his faciendum sit. Nicolaus vero scribit non Carolo, sed Hincmaro Rhemorum archiep̃o, & præcipit, vt cõicantes ex necessitate vel ignorantia, absoluat auctoritate Apostolica, nisi ignorantia illa, vel necessitas ex voluntate, vel ex simulatione processerit. sponte vero communicantes nõ absoluat, nisi digna satisfactione interueniente absoluantur de facto: quia reuera excõicati non sunt, vt j. cap. proxi. Vel potest dici, ꝙ antiquo iure excõicati erant, sed hoc corrigitur p c. proxi. quoniam multos.

lum cogi non possunt; [a] *tunc sententiæ non est obediendum: quia iuxta illud Gelasii*, [*Nec apud Deum, nec apud ecclesiam eius quemquam grauat iniqua sententia.*]

j. ead. cui est illata.

8 *Quod autem supra, communicantes excommunicatis de ecclesia abiici iubentur, non de quolibet modo communicantibus intelligendum est.*

Vnde Nicolaus Papa Hincmaro Rhemorũ archiepiscopo.

¶ De his, qui cum excommunicatis communicant. C. CII.

Iuo. p. 14. c. 46. Pan. l. 5. c. 106.

EXcellentissimus rex Carolus Apostolatum nostrũ consuluit, quid agendum sit de his, qui communicant cũ his, qui cum Engeltrude sæpe damnata femina communicant: [b] quoniam eam cum communicatoribus suis, & fautoribus pari vinculo anathematis constat esse adstrictam. Quapropter nunc beatitudini tuæ iniungimus, vt super hoc nostra auctoritate fretus curam de his sumere studeas: & quia docta diuinitus sanctitas tua valde nouit aliud esse ex necessitate, aliud ex ignorantia, atque aliud, quod ex studio delinquitur, istudque posterius duobus prioribus districtius esse puniendum; idcirco solerter inuigilet, & cauta discretione singulorum modos diiudicet: quatenus, qui ex necessitate, aut ignorantia delinquunt, auctoritate nostra per te absoluantur: [c] si tamen ipsa eorum ignorantia, vel necessitas vera, & non simulata, vel non ex voluntate [d] processerit: quia, vt bene nosti, plerique sunt, qui possunt quidem, sed nolunt recta nosse. Vnde psalmista de huiusmodi: [Noluit, inquit, intelligere, vt bene ageret.] Illos autem, qui studio suo obligantur, & contemptu interdicta nostra postponunt; non nisi digna satisfactione præueniente volumus à te prorsus absolui.

B. Greg. l. 34. mor. c. 16.

Psal. 35.

Item Gregorius vii. lib. 5. Regesti in concilio Romæ habito.

¶ De iis, qui sine culpa cum excommunicatis communicant. C. CIII.

QVoniam [e] multos peccatis nostris exigentibus pro

b ¶ Qui communicant.] nõ intelligas, ꝙ hæc excommunicatio transit in tertiam personam: quia ipsa cum suis communicatoribus omnibus fuit excommunicata. vnde illi communicantes intelliguntur nominatim excommunicati, vt extra de sent excom. quod in dubiis.

c ¶ Absoluantur.] i. absoluti iudicẽtur, [1] sic 24. quæst. 1. audiuimus.

1: Sub. quia reuera excõicati non sunt, vt j. c. prox vel potest dici, ꝙ antiquo iure excõicati erãt, sed corrigit per cap. j. prox. quoniã, secundum B.

d ¶ Vel non ex voluntate.] sic ff. quod metus cau. si mulier.

QVoniam multos. CASVS. iste tripliciter ponitur ab H. qui notatur etiam in apparatu. Sed ego Bartho. Brix. sine præiudicio melioris sententiæ, hunc casum sic intelligo. Quidam communicabant excommunicatis tempore Greg. vij. vel ignorantia iuris, vel propter nimiam simplicitatem: quidam timore vel necessitate, nec curabant postea petere absolutionẽ: quos cum videret Grego sine absolutione decedere; antiquum rigorem excommunicationis temperauit, excipiens ab hac excommunicatione quasdam personas i. vxores & filios, seruos & ancillas, mancipia, rusticos & seruientes excõicatorum, & eorũ curiales: dũmodo supradictorum consilio scelera non perpetrentur. excipit etiam, qui ignorantia facti participant excommunicatis, & eos qui transeunt per terram excommunicatorum. In fine dicitur, ꝙ non prohibetur aliquid dari excommunicato intuitu pietatis. Beneu. etiam hunc casum sic ponere videtur. [Ad tempus,] idest, propter tempus futurum, vel propter defectum nostri temporis.

1 Sub. & sic hr̃ pro absoluto, & cum absolutio vltima fuerit, secundũ P. & idẽ sentit Io. de F.

illud. ff. de ver. obl. scire debemus. & l. quod dicitur. [1] Dic, ꝙ nulla est excommunicatio, propter sui contrarietatem. Si aũt diuersæ sententiç ex interuallo proferuntur, valet vtraque. Item quid dices si dicat, excõico te, vel absoluo? Dic ꝙ si ante non erat excõicatus, modo est excõicatus: sed si fuit ante excõicatus, modo est absolutus. Io. Ego dico, ꝙ talis prælatus præsumitur fatuus, & pro eodem habetur ac si non tulisset sñiam, vt extra de succes. ab intest. cum dilectus. B. Item pone. mandatum est duobus vt excommunicent aliquem, & vnus dixit, excõico te, si ille non excõicat te. Dic ꝙ si ambo illa verba proferunt, non est excommunicatus. I. contrarium credo. B. Item quid si indeterminate dico, excommunico alterum illorum, numquid ambo sunt vitandi? videtur ꝙ sic, quia in genere potest ferri excommunicatio extra de offi. ord. si sacerdos.

QVOD AVTEM. Hæc est 8. pars q. in qua excipit quasdam personas, quæ non sunt excõicatæ, quamquam excõicatis cõicent, dumtamen in crimine non cõicent eis: & hoc probat per quattuor aucto. Io. de F.

e ¶ Quoniam.] quidam sic ponunt hunc casum: Ali-

quis propter enorme crimen fuit excommunicatus, & propter enormitatem criminis prohibetur tempore Gregorij, quòd nec filius, nec vxor, nec aliquis de familia ei communicaret, & hoc licite potuit fieri vt dicunt, per id quod est 24.q.3.si habes. ibi, [Nisi grauissime commouerer.] sed cum Gregorius videret eos contemnere talē excommunicationem, temperauit sententiam circa familiam. & secundum hoc expone, [perire,] propter contemptum: quia non petebant absolutionem.

habes. vbi dicit Augu. Nisi grauissime commouerer, numquam excōmunicarem filium pro delicto patris. Sed nonne tota familia Bonifacij fuit pro eo excommunicata, quia oblationes familiæ suæ non recipiebantur, vt 17.q.4.miror? Sed dic ꝙ tantum in rubo rem

causa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia, [a] partim nimia simplicitate, [b] partim timore, partim etiam necessitate, [c] deuicti misericordia anathematis [d] sententiam ad tempus, [e] prout possumus, opportune temperamus. [f] Apostolica itaque auctoritate ab anathematis vinculo hos subtrahimus: videlicet vxores, [g] liberos, seruos, ancillas, seu mancipia, necnon rusticos seruientes, & omnes alios, qui non adeo curiales sunt, vt eorum consilio scelera [h] perpetrentur, & eos, qui ignoranter excommunicatis communicant, siue illos, qui communicant cum eis, qui excommunicatis communicant. Quicumque autem orator, siue peregrinus, [i] aut viator in terram excommunicatorum deuenerit, vbi non possit emere, vel non habeat vnde emat; ab excommunicatis accipiendi licentiam damus. Et si quis excommunicatis non † in substentationem superbiæ, sed humanitatis causa dare [k] aliquid voluerit, non prohibemus.

† al. in substentationem, non superbia

Item Bonifacius martyr Zacharia Papa in epist. quæ incipit: [Paterna.]

¶ De Bonifacio, qui excommunicatis, & [a] pseudoepiscopis se non communicaturum iurauit.

C. CIIII.

a ¶ Et pseudoepiscopis.] *Sic in aliquot vetustis. antea legebatur,* excommunicatis à pseudoepiscopis.

ANtecessor prædecessoris vestri venerandæ memoriæ Iuo,p.2. c.95.

a ¶ Ignorantia.] facti crassa & supina.

b ¶ Simplicitate.] iuris errore.

c ¶ Necessitate.] quæ vitari poterat, vel etiam inevitabili. sed certe Innoc. ponit hanc quæstionem, & eam non soluit, scilicet vtrū pro enormi delicto tota familia sit vitanda. extra de senten. ex commu. inter alia. in fi. & præterea hoc statutum non esset generale, sed tantum in vno casu quādo quis committeret crimen enorme. Alij sic ponunt casum. Apostolus ait: si qui fratres nominantur, cum his nec cibum sumere licet. & illa sententia ad omnes fideles extendebatur, vt supra ead. ad mensam. vnde vsque ad tempus Gregorij tenebatur ꝙ familia excommunicatorum vitabatur saltem in sacramentis. hunc nimium rigorem temperat hic Gregor. nec enim quò ad ecclesiam triumphantem ligatæ erant tales personæ, nec etiam credendum est Apostolum voluisse vxorem separandam esse à viro. & secundum hoc expone, perire, idest, puniri ab ecclesia in sacramentis. Tertius casus melior videtur. Ante tempus Gregorij omnes qui in hoc c. continentur, ipso iure erant exempti ab excommunicatione, licet communicarent excommunicatis: sed quidam simplices credebant se excommunicatos, si communicarent dominis suis, vel vxores maritis, nec tamen petebant absolutionem: & sic peccabant mortaliter propter conscientiam læsam, quia omne quod fit contra conscientiam, ædificat ad gehennam. 28.q.1. §.ex his. & melius extra de simo. c. per tuas. 2. Dat ergo hic Gregor. constitutionem, ꝙ tales non sunt excommunicati habendi: & expone perire propter conscientiam ignorantia facti, id est, ignorauerunt eos fuisse excommunicatos, & tamen eis ignoranter communicauerunt. & credebant se teneri, nec petebant absolutionem.

Excōicatis sine periculo cōicat eorū familia.

d ¶ Anathematis.] impropriè ponitur, id est, simplicis excommunicationis.

e ¶ Ad tempus.] scilicet futurum.

f ¶ Temperamus.] id est, temperata esse ostendimus. Est ergo hoc verum, quòd numquam familia excommunicanda est propter delictum domini, nisi forte vt dixi, propter enormitatem sceleris, vt 24. q.3. si habes. vbi dicit Augu. Nisi grauissime commouerer, numquam excōmunicarem filium pro delicto patris. Sed nonne tota familia Bonifacij fuit pro eo excommunicata, quia oblationes familiæ suæ non recipiebantur, vt 17.q.4.miror? Sed dic ꝙ tantum in rubo rem domini non recipiebantur oblationes familiæ: sicut non recipiuntur oblationes raptorum, & discordantium & impœnitentium, licet non sint excommunicati, vt 90. dist. oblationes.

Familia ꝓ Dñi delicto non est excōicanda.

g ¶ Vxores.] sed numquid vir excommunicatus potest petere debitum ab vxore? dicit H. ꝙ non: sed ipse tenetur reddere; quod concedo Sed si petat vir mulierem in iudicio, & ipsa obijcit ei excommunicationem, iudex tenetur ex suo officio restituere ei mulierem, cum in hoc casu possit ei communicare. vnde credo ꝙ tenetur ei debitum reddere. Hoc tamen scias ꝙ si filius est excommunicatus vel seruus, non debet pater vel dñs cōicare ei, vt 27.q.1. de filia. si filius sit in potestate patris, tenetur filius cohabitare ei. sed si est emācipatus, tunc tenetur filius vitare patrem. huic tamen obstat 22.q.vlt. de forma. vbi eadem fide est superior inferiori adstrictus, quā econtrario. ea tamen quæ hic dicuntur, non tenent in clericis, quia semper debent vitare suum episcopum excommunicatum, vt 93. dist. miratus. quia non sunt ita adstricti episcopo vinculo naturæ, sicut filius patri.

h ¶ Scelera.] id est, si tales sunt, qui non seruiunt ei in crimine, in quo nec filius nec vxor excusatur, vt extra de sent. excom. inter alia.

i ¶ Siue peregrinus.] extra eo. si vere.

k ¶ Dare.] dummodo non sit ecclesiasticum stipendium, vt extra de cle. excom. mi. postulasti. & est si 42. dist. quiescamus. quia eleemosyna nulli est deneganda. 86. dist. pasce.

ANtecessor.] CASVS. Gregorius misit Bonifacium martyrem ad prædicandum verbum Dei Germa-

Gregorius, dum me indignum ordinauit, & ad prædicandum verbum Dei Germanicis gentibus misit; sacramento [a] me constrinxit, vt canonicis, & iustis episcopis, & presbyteris in verbo, facto, consensu adstipulator [b] fierem, & adiutor, (quod cum diuina gratia adimplere studui:) falsos autem sacerdotes, hypocritas, & seductores populorum vel corrigerem ad viam salutis, vel declinarem, & abstinerem à communione ipsorum: quod ex parte seruaui, & ex parte custodire, & implere non potui: sed spiritaliter [c] impleui sacramentum, quia in consensum, & in consilium eorum non venit anima mea: corporaliter autẽ ab eis omnino abstinere non potui. Dum enim venissem ad principem Francorum cogente ecclesiarum necessitate; non tales ibi repperi, quales volui: sed tamen in sancta communione corporis Christi illis non communicaui.

Gen. 49.

¶ Epistola, in qua habetur capitulum hoc, edita est per Laurentium Surium in vita sancti Bonifacij legati Germaniæ, & martyris. Emendatior autem extat manuscripta Romæ in bibliotheca monasterij Dominicani.

Item Zacharias Papa Bonifacio martyri in epistola, cuius initium est [Benedictus Deus.]

¶ Excommunicatis non communicat, qui eis animo non consentit. C. CV.

Iuo, p. 2. c 96.

QVod [d] prędecessor noster beatæ memoriæ Gregorius huius sanctæ sedis Apostolicæ præsul, dum ad prædicandum verbum euangelij tuam misisset fraternitatem in Germaniæ partibus, & gentibus illis paganis, verbo pollicitationis illam voluit ante esse munitam: ¶ ita vt orthodoxos episcopos, presbyteros, vel quoscumque reperire potuisses in verbo exhortationis perfectos, [e] amplius confirmares, & eis communicares (quod & factum est:) si quos vero seductores episcopos, aut pseudopresbyteros, vel quosque à recto fidei tramite deuiantes reperisses: nulla tibi cum eis esset communio: quod te solatiante Deo vsque ad præsens spiritualiter seruasse confessus es: vel si omnino propter principalem, & humanum fauorem gentis Francorum, dum ad eos accessisses, corporaliter abstinere non valuisti, cogente ecclesiarum Dei necessitate; & tamen in eorum consilio, & consensu communionis anima [f] tua non est coinquinata. Itaque propter hoc, quòd cum eis conuersatus es non consentiens iniquitati eorum; nullum tibi est detrimentum coram Deo.

¶ al. monitã

¶ In epistola præcedunt hæc verba, Suggessit itaque sancta fraternitas tua in suis apicibus, quòd præcessor noster, &c.

9 *Excommunicationis autem forma, & modus, atque reconciliationis hic est.*

Germanicis gentibus, sed eum sacramento adstrinxit, vt verbo & facto bonis sacerdotibus communicaret; falsos vero & hypocritas vel corrigeret, vel declinaret, quod ex parte seruauit, & ex parte seruare nõ potuit. nam cum venisset in Franciam, non potuit facere quin excommunicatis communicaret necessitate cogente, non tamen in sancta communione corporis Christi illis communicauit. de quo cum putaret se obligatum, consuluit Papam Zachariam, Zacharias vero rescribit sibi sequens c. quod prędecessor, in quo supradicta narrat, dicens ꝙ ex tali communione necessitatis nullum contraxit detrimentum: ex quo anima eius consilio vel consensu iniquitatis eorum non est coinquinata.

a ¶ Sacramento.] sacramentum forte iõ requisiuit ab eo, qa habuit eũ suspectũ, vel ad cautelam.

b ¶ Adstipulator.] i. confirmator.

c ¶ Sed spiritaliter.] Arg. ꝙ sufficit quòd quis non faciat cõtra mentem rescripti, licet faciat contra verba. sic 22. q. 2. ne qs. & q. 5. humanę. ff. de in ius voc. quamuis. Hic enim verbotenus excessit fines mãdati: & habemus hic, quòd iuramentũ pro parte valet, & pro parte non. 22. q. 4. inter. sic donatio. 12. q. 2. si quos.

Rescriptũ quãtum ad verba q̃nq; non seruat.

d QVod.] supple scripsisti nobis

e ¶ Perfectos.] hic habes quòd perfectũ amplius põt perfici, vnde licet matrimonium dicatur perfici per carnis copulam: non ideo prius fuit imperfectum. Et ex hoc est arg. ꝙ excommunicatus amplius põt excõmunicari.

Perfectum amplius perficitur.

f ¶ Anima tua.] sufficit ergo mentaliter aliquid impleri, etiã si non corporaliter adimpletur, vt 23. q 4 recedite. Item argu. ꝙ in obligationibus bonæ fidei plus est intelligẽdum quàm verbis exprimatur. 23. q. 5. si non licet. 32. q. 4. meretrices. Item arg. ꝙ si iuraui amodo non accedere ad concubinam meã, ꝙ per hoc non excluditur mihi licitus matrimonialis coitus arg. 31. q. 1. illud. nam si liberta iurauit non nubere, de illicitis nuptijs intelligitur. ff. de iure patro. adigere. § vlt.

EXCOMMVNICATIONIS Hæc est nona pars quæstionis, in qua quæritur qualiter quis debet anathematizari, & absolui, & de hoc ponit quattuor capitula. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra facta est mentio de excõicatione, quæ

quæ quia indiget reconciliatione, ideo Grat. ostendit quæ sit forma vel modus reconciliationis: prius tamen ostendit, quæ sit forma excommunicationis.

Debent.] CASVS. Dr hic, q̃ qñ eps̃ facit solennem excõicationẽ, duodecim sacerdotes debent epm̃ circũstare, tenentes candelas ardẽtes in manibus suis, & in fine anathematis eas debẽt proijcere, & pedibus conculcare: & postea epistola per parochias debet mitti continens nomina excommunicatorum, & causam excõmunicationis.

a ¶ Debent.] sed cũ dicit: excommunicote: videtur q̃ de minori sit intelligendũ. arg. extra de censi. ex parte. ff. de leg. 3. nũmis. ff. de re. iu. semper in obscuris. & ff. de pœnis, si pses. Nã maior semper specificanda est. ar. 3. q. 4. Engeltrudam. Ioan. sed certe à verbis nõ est recedendum, vt ff. de leg. 3 nõ aliter.

b ¶ Cõculcare.] nec postea sumentur ad aliquẽ vsum, sed foras proijcientur, vt sal infatuatum. 2. q. 7 non omnes.

Canonica.] CASVS. Hic docet conciliũ Arausicum. qualiter eps̃ sententiam excommunicationis formare debeat & proferre, scilicet hoc modo: Tales violatores ecclesiarũ auctoritate Dei, & iudicio sanctæ synodi à gremio sanctæ matris ecclesiæ, & à consortio totius Christianitatis excludim⁹ donec resipiscant, & ecclesiæ satisfaciant. & dicit H. & Beneu. q̃ sacrilegi non sunt ipso iure excõicati. ar. g. u. 12. q. 2. indigne. 17. q. 2. quisquis Sed tunc temporis erant quidam sacrilegi & violatores ecclesiarũ, quos concilium excommunicauit.

Sacrilegi an sint ipso iure excõmunicati.

c ¶ Violatores.] videtur hic q̃ omnes sacrilegi sint ipso iure excõicati, vt extra de sent. excom. cum pro causa. secundum hoc est contra. 17. q. 4. quisquis. 11. q. 2. indigne. Dicas q̃ violatores ecclesiarum sunt ipso iure excommunicati. alij non: 1 vt extra de sent. excom. conquesti. & 17. q. 4. omnes. & hic de illis loquitur. 2

1 Argu. ad hoc 13. q. 2. clerici. Arc.

2 De hoc no 22. q. 2. cum deuotissimã, & ext. de sen. excõ. tua. & ibi videas. Arch.

Cum aliquis.] CASVS. Hic docetur, qualiter & cũ quibus solennitatibus episcopus anathematizatum debeat reconciliare. Plana est tota littera, & per te videbis.

d ¶ Et duodecim.] Arg. q̃ in restitutione episcopi vel clerici tot interesse debent episcopi, quot fuerunt in depositione. de hoc 35. q 9. veniam.

e ¶ Et de futuris.] si. extra de sent. excom. ex tenore.

f ¶ Cautelam.] similiter ab hæretico reuertẽte requiritur iuramentũ q̃ decetero non labetur, vt 1. q. 7. quoties. & ab incẽdiario, vt 23. q. 8. pessimam. similiter in quolibet horrendo crimine iurabit pœnitens se numquam 1 mile commissurum. 12. q. 2. de viro. non tñ idẽ credo faciẽdũ in quolibet mortali peccato. Sed cũ hodie simplici verbo quis põt excõicari, 3 vt extra de eo qui

¶ Modus, & forma excommunicationis. C. CVI.

Debent[a] duodecim sacerdotes episcopum circumstare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in cõclusione anathematis, vel excommunicationis proijcere debent in terram, & conculcare[b] pedibus: deinde epistola per parochias mittatur continens excommunicatorum nomina, & causam excommunicationis. Burc. l. 11. c. 3. Iuo, p. 14. c. 76.

¶ *Apud Burchardum & Iuonem ea, quæ hoc capite continentur, & multa alia eodem pertinentia, citantur ex concilio Rothomagensi. In collectione vero canonum incerti auctoris manuscripta, ijsdem verbis, quibus hic, refertur ex Zacharia Papa.*

Item ex concilio Arausico.

¶ De eodem. C. CVII.

Canonica instituta, & sanctorum patrum exempla sequentes, ecclesiarum Dei violatores[α][c] auctoritate Dei, & iudicio sancti spiritus à gremio sanctæ matris ecclesiæ, & à consortio totius Christianitatis eliminamus, quoadusque resipiscant, & ecclesiæ Dei satisfaciant. Burc. l. 11. c. 7. Iuo, p. 3. c. 126.

α ¶ Violatores.] *In eadem collectione, & apud Burchardum, & in duobus vetustis Gratiani codicibus sequitur N. Ab alijs tamen Gratiani exemplaribus, & ab Iuone abest nota ista.*

Item ex eodem.

¶ Modus reconciliationis excommunicatorum. C. CVIII.

Cum aliquis vel excommunicatus, vel anathematizatus pœnitentia ductus veniam postulat, & emendationem promittit; episcopus, qui eum excommunicauit, ante ianuas ecclesiæ venire debet, & duodecim[d] presbyteri cum eo, qui eum hinc inde circumstare debent.[α] Et si ille terræ prostratus veniam postulat, & de futuris[e] cautelam[f] spondet; tunc episcopus apprehensa manu eius dextera, in ecclesiam illum introducat, & communioni Christianæ reddat, & septem psalmos pœnitentiales decantet cum istis precibus, Kyrie eleyson, Pater noster. Saluum fac seruum tuum. *Oratio*, Præsta quæsumus Domine huic famulo tuo dignum pœnitentiæ fructum; vt ecclesiæ tuæ sanctæ, à cuius integritate deuiauerat peccando, admissorum veniam consequendo reddatur innoxius. Per, &c. Burc. l. 11. c. 8.

α ¶ Debent.] *Apud Burchardũ, qui etiã ex concilio Arausico citat, hæc sequuntur.* Vbi etiam adesse debent illi, quibus iniuria, vel dãnum illatũ est, *& multa alia, quæ omnino perlegenda sunt.*

qui fur. or. re. cap. 1. videtur ergo, quòd hodie simplici verbo potest absolui quis; quia omnis res per quascũque causas contrahitur, per easdem dissoluitur, vt extra de regulis iuris, omnis res.

PRESBYTERIS. Hæc est 10. pars q. in qua ponitur, quæ pœnitentia debet imponi illis, qui excommunicati celebrauerunt. Io. de Fant.

CASVS. Supra tacta est mentio de presbyteris excommunicatis, qui diuina celebrare præsumunt. Nunc vero docet Gra. quæ pœnitentia sit eis iniungenda.

DE illis.] CASVS. Tempore Nicolai quidam presbyteri dum essent excommunicati, præsumpserunt diuina officia celebrare; quo mortuo cum ipsi pœnitentiam agere vellent, quæsiuit clerus Salonitanus à Papa Ioanne, quæ pœnitentia sit illis sacerdotibus imponenda. Et respondet, quòd de iure deberent deponi; de misericordia tamen sedis Apostolicæ in sancta communione permittuntur, ita ut tribus continuis annis in unaquaque hebdomada in secunda & quarta & sexta feria à vino & carnibus ieiunẽt, & vltra lugenda non committant.

10 *Presbyteris vero, qui excommunicati sacrum ministerium contingere præsumunt, quæ pœnitentia sit imponenda, Ioannes octauus clero, & ordini Salonitano* † *scribens definit dicens.*

† al. Salernitano

¶ Quæ sit pœnitentia sacerdotum, qui excommunicati sacrum ministerium contingere præsumpnt. C. CIX.

Iuo, p. 14. c. 35. Pann. l. 5. c. 104

DE illis presbyteris, qui tempore sanctissimi prædecessoris nostri domini Papæ Nicolai excommunicati sacrum ministerium † contingere præsumpserunt; ipsi in se damnationis (sicut sacri canones statuerunt[a]) sententiam intulerunt. Tamen, quia miseratio Apostolica ueniam solet præstare correctis; ob multitudinem misericordiæ illis hanc indulgentiam exhibemus: vt sancta communione saginati[b] studeant tribus continuis annis per hebdomadam omni [α] secunda, & quarta, & sexta feria à [β] vino, & à carne penitus ieiunare, & vltra lugenda nequaquam committere.

† al. mysteriũ

α ¶ Omni secunda.] *Apud Iuon em, & in aliquot vetustis Gratiani exemplaribus legitur,* omni secunda & sexta feria: *in vno autem,* omni quarta, & sexta feria.

β ¶ A vino.] *In Pannormia est,* aut à vino, aut à carne, *apud Iuonem,* à vino, aut aceto.

Qui autem excommunicatis communicant, pro modo peccati pœnitentiam accipiant.

Vnde Vrbanus II. Genebaldo † *Constantiensi episcopo.*

† al. Gebehardo

¶ Pro modo peccati puniantur, qui excommunicatis communicant. C. CX.

Iuo, p. 14. c. 45. Pann. l. 5. c. 107

SAnctis quippe canonibus cautum constat, vt qui excommunicatis communicauerit, excommunicetur. Ipsius † tamen pœnitentiæ, atque absolutionis modos eo moderamine decernimus, vt quicumque seu ignorantia,[c] seu timore,[d] seu necessitate negotij cuiusquam maximi, & maxime necessarij, eorum se conuictu, salutatione, oratione, osculatione † contaminauerit; cum minoris pœnitentiæ medicina societatis nostræ participationem † sortiantur. Eos vero, qui aut spontanee, aut negligenter[e] inciderint; sub ea volumus disciplinæ coercitione †[f] suscipi, vt ceteris metus incutiatur.

† al. Ipsi

† al. osculove

† al. participium

† al. coertione

a ¶ Statuerunt.] i. e. si quis episcopus. contra, vbi eis negatur spes restitutionis, sed non negatur quin à Papa [1] possint restitui.

[1] Sub. non ab alio, 2. q. 5. quãto. in fi. 23. q. 4. est iniusta. Laur.

b ¶ Saginati.] pingue verbum de pingui intellectu proces sit. 44. dist. 5. fi.

QVI AVTEM. CASVS. Hic docet Gra. quòd communicantes excommunicatis pro modo peccati maioris uel minoris debent pœnitere, quod probat seq. cap.

SAnctis. CASVS. Quidam communicauerunt excõmunicatis ex ignorãtia, vel timore, necessitate vel voluntate: quare quæsiuit Genebaldus episcopus Cõstantiensis ab Vrbano secundo, qualiter puniri debeant, vel ad satisfactionem recipi. Et respondet, quòd nisi resipiscãt, anathematizari debent. Si uero satisfacere uelint illi, qui ignorantia, timore, vel necessitate excõmunicatis participauerunt, sub minori pœnitentia sunt recipiendi. Qui vero voluntate, vel negligentia communicauerunt, ita districte sunt recipiendi, ut ceteris metus incutiatur.

c ¶ Ignorantia.] crassa: quia vere ignorãs non esset excommunicatus. vnde lex dicit, Scientiam, non ignorãtiam volumus obligari.

d ¶ Timore.] extra quod metus causa facit.

e ¶ Aut negligẽter.] no. negligentiam comparari uoluntati. ff. de regu. iur. l. latæ culpæ.

f ¶ Coercitione.] sed pone, quòd aliquis laicus iurauit se ali j laico satisfacere, post absolutionem vult ei satisfacere coram sæculari iudice: numquid iudex ecclesiasticus potest cognoscere de ista satisfactione, cũ illa sit causa ciuilis? sic, argu. extra de don. inter virum & vxorem, de prudentia. extra de conu. ser. c. licet vbi iudex ecclesiasticus de libertate siue de hæreditate cognoscit, & pronuntiat, & iudex ecclesiasticus de causa natiuitatis cognoscit, extra qui fil. sint legi. c. lator.

QVIDAM

CAVSA XII.

QVIDAM clerici propria [a] relinquere volunt; de suis & ecclesiæ rebus testamentum conficiunt: de rebus ecclesiæ nonnulla largiuntur.

1 *Modo primum quæritur, vtrum liceat clericis proprium habere.*

2 *Secundo, an res ecclesiæ, quæ ab eis data sunt, possint constare aliqua firmitate eis, qui eas acceperunt.*

3 *Tertio, si ante tempus ordinationis suæ, qui nihil habere videbantur, & post ordinationem aliqua inuenisse noscuntur, an possint ea relinquere quibus voluerint, an non.*

4 *Quarto, si de suis & ecclesiæ rebus aliqua acquisisse noscuntur, an vtrique [b] communiter, an singulariter ecclesiæ, vel sacerdoti, iure proueniant.*

5 *Quinto, si testamenta liceat eis conficere.*

QVAESTIO PRIMA.

Clericos [c] nihil possidere, multis auctoritatibus iubetur. † — † al. approbatur

Au enim Toletanum concilium quartum, cap. 23:

¶ Impuberes, & adolescentes in vno conclaui manentes probatissimo seniori deputentur. C. I.

Omnis ætas ab adolescentia [d] in malum prona est. Nihil enim incertius, quàm vita adolescentium. | Ob hoc constituere oportuit, vt si qui in clero impuberes, † aut adolescentes existunt, omnes in vno conclaui atrij commaneant, ‡ vt lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed in disciplinis ecclesiasticis agant, deputati probatissimo [e] seniori...

Ans. l. 7. c. 1. Gen. 6. & 8. Prou. 30. † al. puberes ‡ al. commorentur

QVIDAM clerici.] CASVS. In 11. causa quæst. 1. c. inolita. & c. placuit. introduxit magister Gra. clericos litigantes de rebus proprijs. Sed quia posset dubitari, an clerici debeant habere propria, quia prædecessores eorū omnia habebāt communia, de quibus dicitur: Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna; nec quisquā eorum aliquid suum esse dicebat, sed erāt eis omnia cōmunia: ideo supponit hanc 12 causā, in qua ostēdit, an clerici possint propria habere, & an teneātur de alienatione rerū ecclesię, & vtrum clericis liceat condere testamēta. Vt autē hæc omnia melius pateant, proponit thema, de quo quinque elicit quæstiones, in hunc modum dicēs: Quidam clerici, &c.

a ¶ Propria.] s. prox. causa, quæst. 1. in illo c. innolita. & c. placuit. G induxit clericos litigantes de proprijs rebus Sed quia dubitari posset, an possint clerici habere propria: ideo ponit hanc causam, in qua quærit an clerici possint propria possidere, & an possint res ecclesiæ alienare, & an possint condere testamentum, & vt hæc & alia &c.

b ¶ An vtrique.] i. ecclesiæ & sacerdoti.

Clericos.] Hæc q. diuidit in duas partes. In prima probat magister per 17. aucto. quod nullus clericus debet habere proprium: quod tamen dē regularibus intelligitur, qui proprijs renuntiauerunt. Secunda ibi, [His omnibus.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur, an clericis liceat habere proprium. & hoc ordine procedit Gratianus. Primo probat, quod clerici non debent habere proprium. Postea contrariū. Et scias, quod clerici, qui non abrenuntiant proprijs, possunt habere propria. j. ea. q. episcopi. manifesta. sint manifestæ. Si vero abrenuntiauerunt tacite vel expresse, nō possunt habere propria. tacite 19. q. 3. nunc aūt. expresse cū viua voce hoc exprimūt. & hoc teneas, quidquid G. dicat.

Clerici possūt habere proprium. Scilicet tacite, vel expresse: tacite vti 9. q. 3. nunc au-

c ¶ Clericos.] in hac prima q. scilicet, ān clerici possint propria habere, Gra. alleg. pro & contra: deinde soluit in illo § cum ergo & male. Dic ergo, quod possunt habere propria nisi renuntiauerint proprijs. j. ea. q. 1. sint manifestæ. Sed hoc no. quod in primitiua ecclesia omnes credentes siue clerici siue laici nihil proprij possidebant, sed communia erant omnia, secundum quod loquitur j. ea. c. 2. & si qua capitula contrariū dicant, loquuntur de consilio, vel secundum tempus primitiuæ ecclesiæ, vel de ijs qui tacite, vel expresse renuntiauerunt proprijs.

Omnis ætas.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima loquitur de impuberibus clericis & adolescentibus: quorum vita quia semper ad malum prona est, ideo in vno conclaui omnes manere debent, deputati probatissimo seniori, qui magister sit doctrinæ, & testis vitæ eorum. In secunda parte loquitur de laicis pupillis ecclesiæ commendatis, quos prælatus ecclesiæ debet in omnibus custodire. Si autem aliqui eorum cum adulti fuerint, luxuriose viuere voluerint, si aliter corrigi noluerint, ponantur in monasterijs, vt ibi districtius viuant. Secunda pars incipit ibi, [Quod si aliqui.] Et nota, quod omnia c. quæ dicunt, quod clerici non possunt habere proprium, intelliguntur de illis, qui renuntiant proprijs tacite, aut expresse.

d ¶ Ab adolescentia.] in clericis expectantur xviij. anni, & tunc quæritur, an velint in sæculo perseuerare, vt supra dist. 28. de his. In monachis xiiij. vt inf. 20. q. 1. illud.

e ¶ Probatissimo.] pupillus enim apud tales educari debet, qui non insidientur eius pudicitię, vt ff. ubi pu edu. de. l. pe. Vel dic, seniori, id est presbytero. 84. distin. porro.

a ¶Magistrum.]no. ꝙ magister perhibere debet testimonium de vita discipuli, similiter de eius doctrina, vt C.de aduoc.diuer.iud.l.nemini. sic domestica testimonia quandoque admittuntur. sic & pater perhibet testimoniũ de filio. 20.q.3.præsens. sic & alias 2.q.7. cum

niori, quem & magistrum [a] disciplinæ, & testem vitæ habeant. Quòd si aliqui ex his pupilli [b] existunt; sacerdotali tutela foueantur: vt & vita eorum à criminibus intacta sit, & res ab iniuria improborum. Qui autem his præceptis resultauerint; monasterijs deputentur, vt vagantes animi, & superbi seueriori regula distringantur.

Item Clemens in epistola quinta.

¶ Omnibus clericis communis est vita seruanda. C. II.

Ansel.ibidem.

DIlectissimis [c] fratribus, & condiscipulis, Hierosolymis cum dilectissimo fratre Iacobo coepiscopo habitantibus, Clemens episcopus. Communis vita, fratres, omnibus necessaria est, & maxime his, qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt, & vitam Apostolorum, eorumque discipulorum imitari uolunt. ¶ Communis enim vsus omnium, [d] quæ sunt in hoc mundo, omnibus esse hominibus debuit. Sed per iniquitatem [e] alius hoc suum esse dixit, & alius illud; & sic inter mortales facta diuisio est. ¶ Denique Græcorum quidam sapientissimus hæc ita sciẽs esse, ait, communia debere esse amicorum omnia: [In omnibus α autem sunt sine dubio, & coniuges. [f]] Et sicut non potest, inquit, diuidi aer, [g] neque splendor solis; ita nec reliqua, quæ communiter in hoc mundo omnibus data sunt ad habendum, diuidi debere; sed habenda esse cõmunia. Vnde & Dominus per prophetam loquitur dicens: [Ecce quàm bonum, & quàm iucundum, &c.]
Psal. 132.
¶ Istius enim consuetudinis more retento etiam Apostoli, eorumque discipuli, vt prædictum est, vnà nobiscum & vobiscum communem vitam duxere. Vnde, vt bene nostis, erat multitudinis eorum cor vnum & anima vna: [h] nec quisquam eorum, aut nostrum de his, quæ possidebat, [i] aliquid suum esse dicebat: sed omnia illis & nobis erant cõmunia: nec quisquam egens erat inter nos. ¶ Omnes autem, qui domos, vel agros possidebant, vendebant eos, & pretia eorum, & reliquas res, quas habebant, afferebant
Act. 4.

cum pastoris. & ĵ.ead. manifesta. 2. quæstio. 1. Deus omnipotens.

b ¶ Pupilli]hic de laicis loquitur, qui sunt commendati ecclesiæ.

b ¶ Pupilli.]pupilli, orphani, viduæ, liberti, miserabiles personæ [1] spectant ad iudicium ecclesiasticum, vt 88.dist.c.1.& 2. & C.quãdo Imperator inter pu.& vid. l.vnica.§.quòd si pupilli & 16.q.1.generaliter.quę hic pro contrario signantur. Sed dic, tutela, idest, protectione. Io.Credo, quòd sint de foro vtriusque. B. vnde ecclesia tales tueri, idest, nutrire non tenetur: sed tueri, idest, protegere tenetur.

DIlectissimis.] CASVS. Hierosolymis erãt quidã, qui proprijs renuntiauerunt cum ipsis Apostolis: sed non bene seruabant. & ideo Clemens Papa scribit Iacobo & secum habitantibus, & primo salutans eos docet, ꝙ omnia debent esse communia. Et hoc probat sex rationibus. Prima est, quia de iure naturali a principio omnia fuerunt communia; sed per iniquitatem est proprietas inducta, vt dicatur, hoc est meum, illud tuum. Secundo auctoritate Platonis dicentis, omnia debere esse communia, etiam vxores. Tertio auctoritate prophetæ. Quarto, exemplo Apostolorum. Quinto exẽplo Christianorum primitiuæ ecclesiæ, qui vendebant agros, & pretia eorum dabãt Apostolis. Sexto, exemplo Ananiæ & Sapphiræ, qui mortui sunt ante pedes Petri, quia mentiti sunt de pretio agrorũ. In fine hortatur eos, vt ab Apostolicis regulis nõ recedant. Prima ratio incipit ibi, [Cõmunis enim vsus.] Secunda ibi, [Denique.] Tertia ibi, [Ecce quam bonum.] Quarta ibi, [Istius enim.] Quinta ibi, [Omnes vero.] Sexta ibi, [Ananias.] Breuius repete. probat sex rationibus, ꝙ omnia debent esse cõmunia.

c ¶ Dilectissimis.]sex rationib. probat omnia esse communia. Et no. ꝙ Papa hic se postponit. sic postponitur supra 97. dist. victor.

d ¶ Omnium.]vnde Tullius: Dulcissima rerum possessio communis est. & dicit Philosophus. Quietissime uiuerent homines in hoc mũdo, si de medio sublata essent duo verba, scilicet meũ, & tuum.

e ¶ Sed per iniquitatem.] idest, per consuetudinem iurisgentium æquitati naturali contrariam: ne sit contra. 5.distin.8. c.1. Vel per iniquitatem, idest, per solicitudinem, vt ibi, Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, idest de pecunia, quæ per solicitudinem est quæsita. 14.q.5.§ sed hoc multipliciter.

f ¶ Et coniuges.]non quo ad vsum carnis, sed quo ad vsum obsequij, vel quo ad dilectionem. 31 dist omnino Et est arg. quòd verbum generale generaliter intelligendum est, 19.dist si Romanorum.

g ¶ Aer.] Aer communis dicitur quo ad vsum, vt Inst. de rerum diui §.1. sed quo ad ius ædificandi cujus est solum, eius est aer vsque ad cęlum, vt ff ꝙ vi aut clã. l.vlt. in fine potest enim ędificare homo quàm alte velit: tamen non excedat vsitatum modum altitudinis, ut C.de ædi.priua.l.1.

h ¶ Cor unum & anima una.]scilicet ut sint uniti uinculo charitatis.

i ¶ Possidebat.] Ergo aliquis potest possidere rẽ, cuius non potest habere proprietatem. Arg. contra, extra de pręscrip. causam. Sed dic possidebat, idest, detinebat

sicut

Meum & tuũ turbant humanũ otium.

Amicos facere de mãmona iniquitatis, qd est.

1 Idem Alexan. de Im. in l.1. ff. de iur. om. iud. col.2. ubi dicit, ꝙ pro miserabilibus personis iudex potest interponere officiũ & non imploratũ, per l.1. C.quando imp. inter pupil. & vid.

1 Concor. tex. in l.1. & si C.quæ res pig obl. pos. & in l. 1.§ cũ vrbẽ. ff. de offic. præf.vrb.

ponentes ante pedes Apostolorum (sicut nobiscum quidam vestrum cognouerunt, & viderunt:) & diuidebantur singulis, prout cuique opus erat. ¶ Ananias autem vir austerus, & Sapphira [a] vxor eius, qui mentiti sunt Apostolis de pretio agrorum suorum, quos vendiderant, nobis præsentibus in conspectu omnium circumadstantium à conspectu Apostolorum propter peccatum [b] eorum, & mendacium, quod fecerunt, mortui elati sunt ambo. Cetera, quæ de talibus cognouimus, & vidimus, nec recordatione, [c] nec demonstratione digna sunt. Quapropter hæc vobis cauenda mandamus, & doctrinis, & exemplis Apostolorum obedire præcipimus: [d] quia hi, qui mandata eorum postponunt non solum rei, sed extorres fiunt. Quæ non solum vobis cauenda, sed & omnibus prędicanda sunt. *& infra.* ¶ Vnde consilium dantes, vestram prudentiam hortamur, vt ab Apostolicis regulis non recedatis: sed communem vitam ducentes, & scripturas sacras recte intelligentes, quæ Domino vouistis, adimplere satagatis. Act. 5.

a ¶ In omnibus autem sunt sine dubio & coniuges.] *Verba hæc absunt ab originali in recentioribus conciliorum editionibus impresso, & duobus ipsius manuscriptis codicibus, vno Vaticano, altero bibliotheca sancti Marci Florentiæ, & ab Anselmo. Hanc vero sententiam à Platone acceptam hæretici quidam volebant in Christianam religionem inuehere. Ita enim scribit Epiphanius hæresi* 32. Primum quidem, quòd ipse Epiphanes cum patre suo, & sectæ antistite Carpocrate, ac sodalibus eius, communes esse hominum vxores sanciuit, ex Platonis de republ. libris occasionem nactus, & propriam concupiscentiam perficiens. *Verum apud veteres etiam Christianos hanc vxorum communionem vehementer damnari solitam Tertullianus in Apologetico euidenter testatur his verbis.* Omnia indiscreta sunt apud nos præter vxores. In illo loco consortium soluimus, in quo solo ceteri homines consortium exercent: qui non amicorum solummodo matrimonia vsurpant, sed & sua amicis patientissime subministrant, ex illa credo maiorum & sapientissimorum disciplina Græci Socratis, & Romani Catonis, qui vxores suas amicis communicauerunt, &c.

Item Eugenius Papa II. & Leo quartus, c. 7.

¶ Iuxta ecclesiam, clericorum claustra constituantur. C. III.

NEcessaria [e] etenim res exigit, vt iuxta ecclesiam claustra [f] constituantur, in quibus clerici disciplinis ecclesiasticis vacent. Itaque omnibus vnum sit refectorium, ac dormitorium, seu ceteræ officinæ [g] ad vsus clericorum necessariæ. Ministri uero post episcopum super eos eligantur; quorum uita, atque doctrina illos potius exornet, quàm dehonestet. Ans. l. 7. c. 5. & l. 4. c. 2.

¶ *Est caput septimum concilij Romæ ab Eugenio II. primum habiti, & postea à Leone IIII. innouati. Antea citabatur Leo nonus.*

Nec in atrio ecclesiæ alia ædificia, nisi clericorum ponantur.

Vnde Nicolaus Papa. In conc. Salegunst. c. 12.

---

sicut seruus dicitur possidere. ff. de acq. poss. quod seruus.

a ¶ Et Sapphira.] infra 23. q. 8. legi. & c. Petrus.

b ¶ Propter peccatũ.] propter peccatũ moritur quis citius, ut 23. quæst. 4. ca uindicta.

Peccatũ vitam abbreuiat.

c ¶ Recordatione.] aliàs retractatione.

d ¶ Præcipimus.] idest, monemus simile 28. q. 1. sic enim. videtur tamen ꝙ hoc fuit præceptum, quia primitiua ecclesia hoc potuit præcipere: sicut continentiã. sed si hoc hodie præciperetur, deformaret statum ecclesiæ vniuersalis: quod non debet esse. 1. q. vlt. & si illa. Vel dic ꝙ pręceptum erat eis qui tunc renuntiauerant proprijs, non alijs, 17. q. 1. c. 1.

¶ Contra hoc facit litera, consilium, &c. & hortamur, &c. sed sæpe q̃ sunt præcepti consuluntur, & monentur, vt in prædic. cap. sic enim. Arc.

NEcessaria.] CASVS. Hic reprehenduntur quidã regulares, qui communiter viuere nolebãt, nec volebant habere prælatos. præcipiunt ergo duo Papæ, scilicet Eugenius & Leo, ꝙ cõmuniter viuant, & prælatos habeant tales, qui eos exornent, & non dehonestent. [Ministri.] idest, plebani, vel archipresbyteri, uel œconomi, uel huiusmodi Sequẽs §. cum cap. planus est.

e ¶ Necessaria.] idest vtilis & honesta.

f ¶ Claustra.] Idem dicitur de consecra. dist. 5. in omnibus. supra dist 32. præter.

g ¶ Officinæ.] s̃. dist. 32 si qui uero. cõtra. s̃. 1. q. 2. sacerdos. 5̃, 1̃. c. quia tua. sed ibi loquitur de ecclesiis collegiatis: hic non. vel cõsuetudo diuersarum ecclesiarũ soluit contrarium.

ADDITIO Quia prouidetur eis, ut pauperibus, non ut clericis, secundum H. hic autem loquitur quando viuunt in communi, & de cõmuni, secundum Lauren.

Nul-

Atrium est cęmeteriú.

[a] N Vlla.] ¶ In atrio.] i. in cęmeterio, quod habebit xl. passus in circuitu ecclesiæ maioris capellæ, vel minoris ecclesiæ xxx. vt ʒ. 17. q. 4. sicut antiquitus. sic palatium Imperatoris non est priuatorum parietibus coarctandum. C. de ope. publ. quicumque. Clericus

¶ Nec in atrio ecclesiæ, nisi clericorum ædificia ponantur. C. IIII.

Iuo, p. 15. c. 178

NVlla ædificia in atrio [a] ecclesiæ ponantur, nisi tantum clericorum.

¶ *Fere eadem leguntur in concilio Salegunstadiensi, c. 12. quod habetur in fine collectionis Burchardi, & refertur ab Iuone, p. 15.*

Item Hieronymus ad Nepotianum.

¶ Clericus nihil sæculare possideat. C. V.

Deusdedit, p. 3
Ans. l. 7. c. 2.
Iuo, p. 6. c. 1.

CLericus, qui Christi seruit ecclesię, interpretetur primo vocabulum suum: & nominis definitione prolata nitatur [b] esse quod dicitur. Si enim κλῆρος græce, sors latine appellatur; propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus sors, idest pars clericorum est. Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet; talem se exhibere debet, vt & ipse possideat Dominum, & possideatur à Domino. Qui Dominum possidet, & cum propheta dicit: [Pars mea Dominus.] nihil extra Dominum habere potest. Quòd si quidpiam aliud habuerit præter Dominum: pars eius non erit Dominus: Verbi gratia, si aurum, [c] si argentum, si possessiones, si variā supellectilem; cum istis partibus Dominus fieri pars eius non dignatur. Si autē ego pars Domini sum, & funiculus [d] hæreditatis eius; nec accipio [e] partem inter ceteras [f] tribus sed quasi leuita, & sacerdos viuo de decimis; & altari seruiens, altaris oblatione substentor. Habens victū & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar.

Psal. 15.

Psal. 15.

1. Tim. 6.

Item Ambrosius de fuga sæculi, c. 2.

¶ Nihil præter Deum debet curare, qui in eius sortem eligitur. C. VI.

CVi portio Deus est, nihil debet curare, nisi Deum: ne alterius impediatur necessitatis [g] munere. Quod enim ad alia officia [h] confertur; hoc religionis cultui, atque huic nostro officio decerpitur. [i] Hæc enim vera est sacerdotis fuga, abdicatio [k] domesticorum, & quædam alienatio charissimorum: vt suis se abneget, qui seruire Deo elegerit. †

† *gestit*] or.

Item Hieronymus ad quemdam suum leuitam de duobus generibus hominum.

¶ Clericis, & Deo deuotis nec causas agere, nec aliquid proprium habere licet. C. VII.

DVo sunt genera Christianorum. Est autem vnum genus, quod mancipatum diuino officio, & deditum

---

dit, quòd clericus de decimis & oblationibus viuere debet, & relinquere hæreditatem parentibus. Hoc vltimum est de consilio, quod datur perfectis. Vel secundum vetus testamentum, quando leuitæ de decimis & oblationibus contenti erant, sicut dixit H. cum hodie etiam monachi ab hæreditate paterna, vel materna non excludantur, vt 18. q. 1. statutum. & 19. q. 3. præsens.

[b] ¶ Nitatur.] Argu. à nominis interpretatione. 16. q. 1. si cupis. nomina enim debent esse consona rebus. Insti. de dona. §. est & aliud.

[c] ¶ Si aurū.] non tñ est peccatum habere diuitias, si adsint bona opera, vt 35. dist. hæc aūt scripsimus. sed tunc est peccatū, si propter eas iustitia deserit ʒ. e. habebat. vel cum homo in eis spem suam ponit, vt 8. q. 1. sūt i ecclesia.

Diuitias habere, pec catum non est.

[d] ¶ Et funiculus.] Funiculus hic dicitur mensura quædā, qua diuidebatur hæreditas post funus defuncti, secundum illud: Funes ceciderunt mihi in præclaris. & dicitur à funere.

Funiculus quid sit.

[e] ¶ Nec accipio.] Monachus tamen succedit in hæreditatem, vt 19. q. 3 non liceat. & ecclesia nomine eius recipit. vt 18. q. 2. c. 1. Vnde Ouidius. Alterius vires subtrahit alter amor.

[f] ¶ Inter ceteras.] sed singulariter: & est ar. q̄ clerici non debent partiri hæreditatē cū fratribus.

CVi. CASVS. Quidam rogauit Ambr. vt scriberet sibi qualiter posset sæculum fugere, & Deo seruire: cui Ambro rescribit dicēs, q̄ sæculum duobus modis fugitur, scilicet renunciando rebus proprijs & sæcularibus curis: & abdicando se à domesticis personis & consanguineis, vt suis se abneget qui Deo seruire eligit.

[g] ¶ Necessitatis.] idest, solicitudinis.

[h] ¶ Officia.] scilicet sæcularia.

[i] ¶ Decerpitur.] idest, subtrahitur. sic 99 dist. ecce.

[k] ¶ Abdicatio.] quo ad carnalē affectum, vel copulā.

CLericus.] CASVS Nepotianus rogauit Hiero. vt dictaret sibi libellum de clericorū vita. quod Hieron. fecit. hoc ergo cap. quod est pars illius libri, tria ostendit, scilicet, quòd clericus debet nomen suū interpretari: & iuxta interpretationem viuere. Secundo ostendit, quod clericus non debet habere diuitias: quia cum his, qui talia possident, dominus esse dedignatur, nec vult fieri pars eorum. Tertio osten-

DVo sunt. CASVS Quidā leuita rogauit Hiero. vt assignaret sibi differentiā inter clericos & laicos &

& quod esset officium vniuscuiusque. Hier. ergo rescribit ei assignando duo genera hominum, scilicet clericos & laicos. clericorum est officium diuina contemplari, orationibus & diuinis officijs insistendo: & ab omni strepitu temporalium cessare. isti dicuntur reges: quia se & alios regere in virtutibus debent. & in signum huius rei gestant coronam in vertice. Laicorum vero officium est ducere vxorem, terram colere, & ea quę continentur in fi c. & ostendit qualiter vtrique interpretentur.

a ¶ Conuersi.] Conuersi omnes dicũtur ecclesiasticæ psonę, vt 17. q. 4 quisquis, & verberans talem incidit in canonem. ext. de sent. excom. non dubium. & habebũt habitum illorum cũ quibus cõuersantur, vt 16. q. 7. in nona & licet conuersi hic dicantur Deo deuoti, non tamen tenentur continere, nam quidam talium profitentur, quidam non, vt 27. q. 1. vt lex. nam acolythi sunt ecclesiasticæ personæ, & tamen non tenentur continere, vt 32. distinct. si quis eorum. quia possunt contrahere matrimonium legitimum. Item licèt templarij sint ecclesiasticæ personæ, tamen possunt mouere arma ex permissione ecclesiæ.

Cõuersum verberãs incidit in canonem.

b ¶ Depositio.] sic supra dist. 23. prohibere. & capilli, qui remanent, designant ꝙ aliqua debemus retinere ad substentationem.

Q Via tua.] CASVS. Tres quæstiones fecit August. Gregorio: quibus quæstionibus Gregor. tres dat responsiones. Prima fuit, an clerici Anglorum debeant proprijs renunciare, & communiter viuere. & respondet ꝙ sic, vt habetur in principio c. Secunda fuit,

contemplationi, & orationi, ab omni strepitu tẽporalium cessare conuenit: vt sunt clerici, & Deo deuoti, videlicet conuersi, [a] κλῆρος enim græce, latine sors. Inde huiusmodi homines vocãtur clerici, idest sorte electi. Omnes enim Deus in suos elegit. Hi namque sunt reges, idest se & alios in virtutibus regentes: & ita in Deo regnum habent. Et hoc designat corona in capite. Hanc coronam habent ab institutione Romanæ ecclesiæ in signum regni, quod in Christo expectatur. Rasio vero capitis est, temporalium omnium depositio. [b] Illi enim victu & vestitu contenti, nullam inter se proprietatem [c] habentes, debent habere omnia communia. Aliud vero genus est Christianorum, vt sunt laici. λαὸς enim græce, est populus latine. His licet temporalia possidere, sed non nisi ad vsum. [d] Nihil enim miserius est, quàm propter nummum Deum contemnere. His concessum est vxorem ducere, terram colere, inter virum & virum iudicare, causas agere, oblationes [e] super altari apponere, decimas reddere: & ita saluari poterunt, si vitia tamen benefaciendo euitauerint.

Aug. ser. 21. ad fratres in eremo.

Item Gregorius Augustino Anglorum episcopo, responsionum c. 1. & 2.

Ioan. diac. in vita. l. 2. c. 37.

¶ Clerici nihil proprium possideant.
C. VIII.

Quia tua fraternitas monasterij regulis erudita seorsum [f] non debet fieri † à clericis suis in ecclesia Anglorum, quæ auctore Deo nuper ad fidem perducta est; hanc debet instituere conuersationem, quæ in initio nascentis ecclesiæ fuit patribus nostris: in quibus nullus eorum ex ijs, quæ possidebat, aliquid suũ esse dicebat; sed erant illis omnia communia. • Si qui vero [g] sunt clerici extra sacros ordines constituti, qui se non possunt continere; sortiri vxores [h] debent, & stipendia sua exterius accipere: quia & de eisdem patribus, de quibus præfati sumus, nouimus scriptum, [ꝙ diuidebatur singulis, prout cuique opus erat.] De eorum ergo stipendio cogitandum,

Anf. l. 7. c. 3.
† *al. viuere*

32. dist. si qui vero.
Resp. 2.

Act. 4.

c ¶ Proprietatem.] rerum ecclesiasticarum: tamen bene concedendum est, quòd clericus sit dominus fructuum collectorum. sed licet proprietas fructuum sua sit: tamen non potest eam in morte eius alicui largiri ratione testamenti. sed intuitu eleemosynæ sic, vt extra de testamen. ad hæc. sicut hæres licet sit dominus rerum, quas tenetur per fideicommissum restituere alij: tamen nihil potest inde alienare. ff. ad Trebellia. deducta. §. vltimo. & l. quidam. §. si quis.

d ¶ Ad vsum.] Prohibetur etiam laicis ne seruent pecuniam, vt 47. dist. sicut hi. hoc ideo ne quis in auaritiam incidat: aliàs bene licet: quia non debet quis omnia bona sua statim effundere, vt 86. dist. non satis. & dic non nisi ad vsum, idest, non ad abusum, bene enim possunt habere proprium.

Pecuniã seruare, vtrum licitum sit.

e ¶ Oblationes.] immo præcipitur eis oblationes dare, vt 16. q. 1. statuimus. ⁊. de consec. dist. 1. omnis Christianus. 10. q. 1. quia sacerdotes.

fuit, an clerici coniugati, & in minoribus ordinibus constituti debeant habere stipendia ecclesiastica. Et respondetur ꝙ sic, sicut est à patribus scriptum, quòd diuidebant, & c. qui sub regula ecclesiastica sunt tenendi. Tertia fuit, si quid superest communiter viuentibus de annuo reditu, quid debeat inde fieri. Et respondet ꝙ debet pauperibus erogari: & hoc probat auctoritate Christi dicentis, Quod superest, &c. Secunda pars ibi, [Si qui vero sunt.] Tertia ibi, [Communiter autem viuentibus.]

f ¶ Seorsum.] Ergo monachus episcopus factus non potest habere proprium. sed si hæreditas aliqua deuoluitur ad eum, erit ecclesiæ, vt 18. quæst. 1. cap. 1. in fine.

g ¶ Si qui vero.] s̄ dist. 32. si qui vero. & cap. placuit. hoc hodie non tenet, 1 extra de cle. coniuga. Ioannes. & cap. 1.

h ¶ Vxores.] si sint clerici, nũquid ergo dormiũt cũ alijs, vt s̄. ea. necessaria. non: quia esset inhonestum in vxo-

vxorato. Item, cantabunt ne cũ clericis? quod videtur: quia non aliter perciperent stipendia. & quod hic dr̃, speciale est in Anglicis: nec enim simul habebit quis ecclesiasticum beneficium & vxorem. extra de cleri. coniug. diuersis. & c. Ioannes.

non satis. in fine. quod non est verum.

a ¶ Sub

atque prouidendum est: & sub ecclesiastica [a] regula sunt tenendi: vt bonis moribus viuant, & canendis psalmis inuigilent, & ab omnibus illicitis cor, & linguam, & corpus Deo auctore conseruent. Communiter † autem viuentibus iam de faciendis portionibus, [b] vel exhibenda hospitalitate, & adimplenda misericordia nobis quid erit loquendum? cum omne, quod superest, in causis pijs, ac religiosis erogandum est? Domino & magistro omnibus dicente: [Quod superest, [c] date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.]

† *al. communi antẽ vita*

Luc. 11.

Item Vrbanus Papa omnibus catholicis, epistola vnica, cap. 1.

¶ Clericis omnia communia esse debent.

C. IX.

Ans. l. 7. c. 4. Iuo, p. 3. c. 139.

† *al. bonos*

SCimus vos non ignorare, quia hactenus vita communis inter omnes † Christianos viguit, & adhuc gratia Dei viget: & maxime inter eos, qui in sortem Domini sunt electi, idest clericos: sicut in actibus legitur Apostolorum: [Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna: nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia.] *& infra.*

Act. 4.

In ea. epis. c. 6.

¶ Quicumque vestrum communem vitam susceptam habet, & vouit se nihil proprium habere; videat, ne pollicitationem [d] suam irritam faciat: sed hoc, quod Domino est pollicitus, fideliter custodiat, ne damnationem, sed præmium sibi acquirat: quoniam satius est non vouere; quàm votum, prout melius potest, non perficere. Grauius enim puniuntur, qui votum fecerunt, aut fidem [e] perceperunt, & votum non perfecerunt, aut in malis vitam finierunt, quàm illi, qui vitam sine voto finierunt; aut sine fide mortui sunt; & tamen bona egerunt opera.

Item Augustinus in sermone de communi vita clericorum.

Ser. 52. ad fratres in eremo. In cõc. Aquisg: an. c. 112. Beda 2. Corĩ. 11. q. 3. non sunt audiẽdi.

¶ De eodem. C. X.

Ans. l. 7. c. 6 *Rom. 12. & 2. Cor. 8*

NOlo, [f] vt aliquis de vobis inueniat male viuendi occasionem. Prouidemus enim bona, vt ait Apostolus non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Propter nos, conscientia nostra sufficit nobis; pro-

SCimus.] CASVS. Quidam clerici catholici vouerant se nihil proprium velle habere: quod votũ male seruabant. hortatur ergo Papa Vrbanus illos omnes àd communem vitam habendam, exemplo Apostolorũ, quibus erant omnia communia, & vt votum quod fecerunt Domino, fideliter custodiãt, ne damnationem, sed præmium sibi acquirant: quoniã melius est nõ vouere, quàm votum, prout melius potest, non adimplere: grauius enim puniuntur qui votum vel fidem non seruauerũt, quàm illi, qui numquam votum fecerunt, & semper sine fide fuerunt.

d ¶ Pollicitationẽ.] Nota ꝙ ex nuda pollicitatione, quã quis facit Deo, potest conueniri. 22. q. 5. c. iuramẽti. sic ex nuda pollicitatione facta reipublicæ, vt ff. de polici. l. prima.

Pollicitatio nuda quandoque obligat.

e ¶ Aut fidem.] hic videtur Vrbanus soluere quęstionem Augu. 6. q. 1. quæro. in fi. Dicunt tamen quidam magis puniendum esse illum, qui semper fuit infidelis: quàm illũ, qui quandoque fuit bonus nã istius opera quandoque viua fuerunt. tamen hæc littera contradicit eis. [1]

[1] Argu. in Auth. de liti. § si vero apud. in fi. Arch.

NOlo.] CASVS. Ad euidentiam huius c. nota ꝙ Aug. fecit tres constitutiones. Primo cõstituit, nullum ordinare clericum, nisi proprijs renunciet: sed quidam vt clerici fierẽt, proprijs renũciabãt; qđ postea male seruabant. quare August. videns hoc esse multis occasionẽ peccandi, primam constitutionem retractauit, vt ĩ. cap. certe. volens potius habere claudos quàm mortuos. Tertio iuxta voluntatem suorum clericorum primam constitutionem confirmauit: sicut continetur in hoc c. in quo statuit, vt nullus clericus habeat proprium. Quod multipliciter ostendit, rationes plures assignando. & si habuit, non potest facere testamentum: immo eponetur. facit etiam mentionem de prima constitutione, & eius retractatione. ĩ. cap. certe. Sequens §. qui non vult, patet.

a ¶ Sub ecclesiastica regula.] Hic patet, quòd si aliquis in minoribus ordinibus constitutus ducat vxorem, non tamen potest more laicorum viuere: nec potest conueniri coram sęculari iudice: nec verberari sine sacrilegio, vt 20. quæst. 3. eos. & 81. distinct. dictum. Ioan. quod falsum est, vt extra de cleri. coniug. Ioannes. B.

Monachi non tenentur ad decimas.

b ¶ Portionibus.] i. dandis decimis. monachi enim communiter viuentes non dant decimas, vt ĩ. 16. q. 1. decimas. extra de deci. fraternitatem.

Decimas soluere pauper non tenetur.

c ¶ Quod superest.] Videtur ergo quòd si aliquis ita pauper est, quòd ei non sufficiant sua, videtur quòd non teneatur dare decimas: quia nullo præcepto sibi aliquis tenetur subtrahere necessaria, vt 86. distinct.

f ¶ Nolo.] Aug. fecerat tres cõstitutiones: prima fuit ꝙ clerici nõ possent habere proprie; sed illa male seruabatur, & plurimi erant transgressores: ideo secundo reuocauit eã, vt ĩ. c. certe. Tertio de cõsensu clericorũ

suorum

pter vos fama nostra non pollui, sed pollere debet in vobis. Tenete quod dixi, atque distinguite. Duæ res sunt, conscientia, & fama. Conscientia necessaria [a] est tibi, fama proximo tuo. Qui fidens conscientiæ suæ negligit famam suam, crudelis est. *& infra.* ¶ Nulli liceat in societate nostra habere aliquid proprium: sed si forte aliqui, † habent, nulli licet: & qui habuerint, faciunt quod non licet. *& infra.* ¶ Enthecam nobis habere non licet. Non enim episcopi est seruare aurum, [b] & à se reuocare mendicantis manum. Quotidie tam multi petunt, tam multi gemunt, tam multi inopes nos interpellant, vt plures tristes relinquamus: quia, quod possimus dare omnibus, non habemus Non habeamus ergo enthecam. *& infra.* ¶ Qui habere voluerit proprium, & de proprio viuere, & contra ista præcepta facere; parum est vt dicam, non mecum manebit, sed nec clericus erit. Dixeram [c] enim, & scio me dixisse, quòd si nollent suscipere vitam socialem mecum; non illis tollerem [d] clericatum: sed seorsum manerent, seorsum viuerent: quomodo nossent, Deo viuerent; & tamen ante oculos posui, quantum mali sit à proposito cadere. Malui enim habere cæcos, vel claudos, [e] quàm plangere mortuos. [f] Qui enim hypocrita est, mortuus est. Quomodo ergo, quicumque voluisset extra manere, & de suo viuere, non tollerem ei clericatum: ita modo, quia placuit illis, Deo propitio, socialis hæc vita, quisquis cum hypocrisi vixerit, quisquis inuentus fuerit habens proprium, non illi permitto, vt inde faciat testamentum; sed delebo eum de tabula clericorum. *Item supra.* ¶ Qui [α] non vult mecum manere, & in communi viuere, habeat libertatem, sed videat, vtrum habere possit felicitatis hæreditatem. †

† aliquid] orig. ĩ. 2. q. vobis enim

Serm. 53.

Serm. 52. in extremo.

† al. æternitatem

¶ *Initium huius capitis vsque ad vers.* Qui habere voluerit, *legitur in sermone 2. de communi vita clericorum, seu 52. ad fratres in eremo: cetera vero partim in sermone 53. ad fratres in eremo, siue serm. 3. de communi vita clericorum, partim in eodem 52. siue 2. de quibus sermonibus adnotatum est supra dist. 86. Partem huius capitis refert Beda in comment. 2. Cor. c. 8. sub hoc titulo,* Ex sermone de vita & moribus clericorum.

α ¶ Qui non vult.] *In sermone ipso præcedit c. certe ego. infra eadem, & paucis interiectis sequitur,* qui hoc non vult, habeat libertatem, &c.

Idem serm. 3. de communi vita clericorum.

Et epist. 109. ad monachas.

¶ Non licet habere proprium his, qui [illegible] renunciauerant, & communiter viuere [illegible] C. XI.

NOn dicatis [g] aliquid proprium: sed sint vobis omnia communia. *& infra.* ¶ Quicumque autem in tantum progressus fuerit malum, vt occulte ab aliquo litteras, vel quodlibet munus accipiat; si hoc vltro confitetur, parcatur illi, & oretur pro illo. Si autem deprehenditur, atque conuincitur, secundum arbitrium presbyteri, vel præpositi grauius emendetur. *& infra.* ¶ Cum huius nostræ congregationis fratres non solum facultatibus, sed voluntatibus proprijs in ipsa ordinationis susceptione renunciauerint, & se per promissam obedientiam penitus aliorum potestati, & imperijs in Christo, & pro Christo subdiderint; certum est eos nihil habere, possidere, [h] dare,

---

suorum confirmauit primam constitutionem, vt in hoc c.

a ¶ Necessaria.] 11. q. 3. senti. cõtra. hoc ibi solutum est.

b ¶ Aurum.] 86. dis. fratrem. quod loquitur de illis, qui ante retractationem renũtiauerant proprijs, & tamen volunt habere proprium.

c ¶ Dixeram.] in secunda constitutione, quam feceram.

d ¶ Non illis tollerem.] idest, non præcluderem eos fieri clericos.

e ¶ Claudos.] quia adhuc temporalibus nõ renunciauerant.

f ¶ Mortuos.] idest qui renunciauerunt proprijs, & tamen volunt habere propriũ.

NOn dicatis.] [illegible] Dicit Aug. in hoc c. ꝙ qui renunciauerunt mũdo, propriũ hr̃e non pñt: & si litteras vel munus aliquod occulte receperint: si sponte confiteantur, parcetur illis. si autem de hoc conuicti fuerint, secundum arbitrium sui præpositi vel presbyteri puniuntur. Tales enim nihil possunt habere vel possidere, vel dare vel accipere sine licentia superioris. & si de eius licentia aliquid receperint, de accepto fiat quod superiori placuerit.

g ¶ Non dicatis] extra de accu. ex parte. extra ne cleri. vel mona. non magnopere.

h ¶ Possidere.] numquid pauperi fame morienti tenẽtur subuenire sine licentia? ita nec obstat 1. q. 1. nõ est putanda. quia in hoc casu quilibet ei subueniret. res enim, quæ nobis superabundant, pauperum sunt. vt 47. dist. sicut hi. Si autem est in scholis, de licẽtia agere potest, & mutuare sicut filiusfamilias. vt C. ad Mace. l. vl. ff. de iud. si lõgius. §. filiusfamilias. ar. extra de off. iud. deleg. præterea. ff. de iurisd. omn.

Religiosus etiam in veste proprietatem non habet.

omn.iud.l.2. Sed numquid vestis est sua, quam habet? vel numquid dicitur possidere res temporales, vel vestem? non videtur: quia vestis qua semper vtitur seruus, de peculio domini est. ff de peculio, id vestimentum. sed seruus non possidet ea, quæ sunt in peculio, vt

EXemplum.] CASVS. Dictum est s. ꝙ clerici non debent habere propria. Sed quia posset aliquis dicere ꝙ ecclesia nō debet habere propria eadē ratione, quia si haberent clerici non possent ea possidere: ideo Gratianus ab hoc loco vsque ad §. his omnibus. probat ꝙ ecclesia potest habere ꝓpria, & possessiones, & ꝙ clerici nomine ecclesiæ possidere possunt, etsi nomine suo nihil possideant. Probatur ergo in hoc cap. ꝙ ecclesia loculos & possessiones habere potest: & hoc probat exemplo Domini, qui loculos habuit, & qui furem admisit, vt ostenderet, ꝙ quando ecclesia persecutionem patitur a furibus, i. malis, patienter ferat. B.

In prima regula, cap. 4.

vel accipere debere sine superioris [a] licentia. Quòd si propinquus, vel amicus, vel quilibet fratrum cuiquam aliquid offerre voluerit; primo quidem Priori insinuetur: & sic suscipiatur, si ipse mandauerit. De quo tamen nihil fiat aliud, nisi quod Priori placuerit.

¶ *Caput hoc sumptum est ex sermone 3. de communi vita clericorum, in quo regula B. Augustini continetur, ac repetitur in epistola 109 sed in ea ad monachas oratio conuertitur.*

a ¶ Cum huius nostræ.] *Hæc vsque ad ver.* certum est. *non sunt inuenta apud B. Augustinum.*

b ¶ *Hæc habentur in prima regula, c. 4.*

Idem tractatu 50. ad c. 12. Ioannis.

¶ De eodem. C. XII.

EXemplum [b] Domini accipe conuersantis in terra. Quare habuit loculos, cui Angeli ministrauerunt; nisi quia ecclesia ipsius, loculos suos habitura erat? Quare furem admisit; nisi vt eius ecclesia fures [c] patienter toleret?

b ¶ Exemplum.] Abhinc ostēdit ꝙ ecclesia possit habere proprium: & hoc vsque ad § econtra.

c ¶ Fures.] idest, occultos peccatores. si. 23. q. 4. tu bonus. extra de tempo. ordin. cap. vlti.

Et in conc. Aquisgra. c. 35.

Item Prosper de vita contemplatiua, lib. 2. c. 9.

¶ Ecclesiarum præpositi, rerum dispensatores efficiuntur. C. XIII.

EXpedit facultates ecclesiæ possideri, & proprias perfectionis amore contemni. Non enim propriæ sunt, sed communes [d] ecclesiæ facultates; & ideo quisquis omnibus, quæ habuit, dimissis, aut venditis fit rei suæ contemptor, cum præpositus [e] fuerit factus ecclesiæ: omnium, quæ habet ecclesia, efficitur dispensator. Denique sanctus Paulinus, vt ipsi melius nostis, ingentia prædia, quæ fuerunt sua, vendita pauperibus erogauit: sed cum factus esset episcopus; non contempsit ecclesiæ facultates, sed fidelissime dispensauit. Quo facto satis ostendit & propria debere propter perfectionem contemni; & sine impedimento perfectionis posse ecclesiæ facultates, quæ † sunt profecto communes, possideri. Quid sanctus Hilarius?

† *quæ sunt profecto cōmunia*] or.

EXpedit.] CASVS. In hoc. ostendit Prosper, ꝙ ecclesia potest habere possessiones. & hoc probat duobus exēplis, scilicet Paulini, qui sua pauperibus erogauit: nihilominus tamen factus episcopus, possessiones ecclesiæ possedit & dispensauit. Et Hilarij, qui omnia reliquit pauperibus: qui factus episcopus non solū res ecclesiæ possedit, sed etiam acquisitis innumerosis hereditatibus fideliū possessiones ecclesiæ augmentauit, qui episcopi si sciuissent esse peccatum ecclesiam habere possessiones, numquam eas dispensandas suscepissent.

vt ff. de acquir. pos. quod seruus. Item qui ab alio possidetur: ipse nihil possidet, vt ff. de adult. l. sic eueniet. Sed dicas ꝙ ex permissione prælati sui possunt possidere, vt extra de sta. mon. c. monachi. Et no. ꝙ monachus ratione contractus nec agere potest, nec conueniri: [1] sicut ille qui cessit bonis, vt ff. de arbi. item si vnus, in prin. Sed hoc notaui 11. q. 1. de persona. Item cū monachus dicatur seruus, vt 54. dist. multos. ergo non habet liberum arbitrium, vt 31. q. 3. c. vnico. nec enim velle videtur qui ex necessitate obtemperat. ff. de reg. iur. l. velle. Item agere non potest de iniuria sibi illata: sed tamen eius prælatus potest agere, [2] nisi prælatus absit, nec reliquerit procuratorem, ad instar filij familias. ff. de iniu. sed si vnus §. ait prætor.

[1] Extra de fideiuss. de quibusdā. vbi de hoc.

[2] Quod dic, vt not. extra de sē. excō. parochianis.

[3] Vt extra de rescr. cū dilecta. de cōfuc. cū dilectus. Arc.

¶ Sine superioris.] extra de offic. ord. quanto. habet tamen ius eligendi [3] & ius accusandi suum prælatum siue abbatem: & illud potest facere sine licentia abbatis, quia hoc iure ius conceditur. extra de accusa. ex parte.

d ¶ Communes.] quæritur quis sit dominus rerum ecclesiasticarum, numquid pauperes dicuntur esse domini? argum. quod sic. 16. quæstio. 1. quoniam quid quid. Potest dici, quòd ecclesia sit domina, vt 16. q. 3. inter memoratos. sicut hæreditas est domina, vt ff. de acquir. rer. domin. hæreditas. Alij dicunt quòd ipse Deus, [4] vt infra ea. q. 2. qui Christi & c. qui abstulit. Vel dic dominium esse apud clericos, sicut dominium rerum vniuersitatis apud ciues. Insti. de re. diu §. vniuersitatis. dicuntur etiam pauperes domini, quia inde sustentantur.

ADDITIO. De hoc etiam no. extra de verb sig. causa. & per Innoc. & Hostiē. extra de causa pos. cum super. & ibi videas. Arch.

e ¶ Cum præpositus.] & confirmatus. nam ante non potest administrare, nisi sit valde remotus, vt extra de elect. quod sicut & c. nihil.

Ecclesiasticarum rerū dominium apud quem est.

[4] Et cū omnia ei' sint: hoc tamen specialius ī 1. q. 3. Saluator. ver. quisquis. c. res, quæ 16. q. 1. in canonibus. ver. si quis. & hoc verum, secundum Ray. & Vin. Arch.

a ¶ Si scirent.] simile 7.q.1.omnis qui. ar.bonum pro illis qui suis renuntiauerunt, quod semper præsumitur illos iustam causam & litem fouere. & est bonum sim. extra de no.ope.nunc. c.1.

g ¶ Concederet.] ergo imperium est apud ecclesiã Romanam, vt 96.dist. in illa palea, Constantinus.

h ¶ Synodo.] nam ante eum non fuerunt generales synodi congregatę, vt 15.dist. c.1.

i ¶ Basilicas. de consec.dist.1.nemo.

b QVoniam.] ¶ Velina.] Not.plurium ecclesiarum visitationem vni committi. Et est arg. quod ratione propinquitatis aliquid statuitur contra ius. sic extra de postu.ad hoc. & sic rone remotionis. 63.dist.cũ longe.

c ¶ Cõstitutæ.] 7.q.1.constitutum. & 5. 61.dist. obitum.

d ¶ Melchiades.] falsus est titulus: quia Melchiades fuit proximus ante Siluestrũ, & eius tẽpore est Cõstantinus conuersus. 96 dist. in illa palea, Constantinus.

FVturã.] CASVS. Dicebãt quidam quod ecclesia nõ debeat recipere prædia: & hoc probant exemplo Apostolorũ, qui in Iudæa prædia non recipiebant, sed pretia prædiorũ, ut pauperes sustẽtarentur. quibus Melchiades Papa rñdet dicens, quod ideo Apostoli in Iudæa prædia non recipiebant, quia præuidebant ecclesiam ad Gentes transituram. quod cum factum esset, principes Romanorũ facti sunt Christiani: de quibus Cõstantinus fuit vnus, qui legẽ dedit, vt quicumque uellet fieri Christianus, & ecclesiã fabricaret, & prædia ecclesiæ donaret. & ipsemet multa donauit: & ecclesiã beati Petri instituit; & sedẽ imperialẽ ei reliquit & ab illo tẽpore cœpit ecclesia posses siones habere: & Christiani cœperũt ecclesias ędificare, & scripto: consecrare.

e ¶ Romani.] Ergo Imperator est dominus totius mundi. 7.q.1.in apibus.

f ¶ Primæ.] Videtur ergo quod ecclesia B.Petri sit prior ecclesia B. Ioannis Apostoli Lateran. 10.q.1.sãctorũ. sed expone primę beati Petri, idest, Apostoli: uel primę, idest, Apostolicæ.

¶ Ad hoc fecit expresse 7.3.q 6.dudũ. ubi L. approbat istã sententiam. Alij cõtra quia ecclesia Lateran. est patriarchalis, sed ecclesia beati Petri non. nec ẽt episcopalis, sed est de episcopatu Portuensi. & ideo exponunt, ut sequitur. & hoc tenet Hugo.

Viden-

nonne & ipse omnia bona sua aut parentibus reliquit, aut vendita pauperibus erogauit? Is tamen, cum merito perfectionis suæ fieret ecclesiæ Arelatensis episcopus; quæ illa tunc habebat ecclesia, non solum possedit, sed etiam acceptis fidelium numerosis hæreditatibus ampliauit. Isti ergo tam sancti, tam perfecti pontifices, factis euidenter clamant posse, & debere fieri quod fecerunt. Qui vtique homines tam sæcularium, quàm diuinarum rerum sine ambiguitate doctissimi, si scirent [a] res ecclesiæ debere contemni; numquam eas debuerant, qui omnia sua reliquerant, retinere. †

Addita ex ori. hæc clausula. ¶ al. suscipere

Item Gregorius Felici episcopo de Acropoli, lib. secundo, episto. 29.

¶ Diaconi, vel quælibet religiosæ personæ regularem vitam ducere cogantur. C. XIIII.

QVoniam Velina, [b] Buxentina, & Blandana ecclesiæ, quæ tibi in vicino sunt cõstitutæ, [c] sacerdotis noscuntur vacare regimine; propterea fraternitati tuæ earum solenniter operam visitationis iniunximus: illud præ omnibus commonentes, vt ubi præfatarum ecclesiarum, siue diœceseos earum, vel diaconi, uel religiosæ personæ inuentę fuerint; districte, canoniceque uiuant. Ansl.1.7.c.7.

Item Melchiades [d] Papa.

¶ Quare in primitiua ecclesia prædia vendebantur. C. XV.

FVturam ecclesiam in gentibus Apostoli præuidebant: idcirco prædia in Iudęa minime sunt adepti, sed pretia tantummodo ad fouendos egentes. At uero, cum inter turbines, & aduersa mundi succresceret ecclesia; eousque peruenit, ut non solum Gentes, sed etiam Romani [e] principes, qui pene totius orbis monarchiam tenebant, ad fidẽ Christi, & baptismi sacramenta concurrerent. E quibus vir religiosissimus Constantinus, primus fidem ueritatis patenter adeptus, licẽtiam dedit per uniuersum orbem, sub suo degentes imperio, non solum fieri Christianos, sed etiam fabricare ecclesias, & prædia tribuere posse constituit. Denique idem præfatus princeps donaria immensa contulit, & fabricam templi primæ [f] sedis beati Petri principis Apostolorum instituit: adeo, ut sedem imperialem, quam Romani principes possederant, relinqueret, & beato Petro, successoribusque † suis profuturã concederet. [g] Idem uero præsidens in sancta synodo, [h] quæ apud Nicæam congregata est, cum querelam quorundam conspiceret coram se delatam, ait; Vos à nemine diiudicari potestis: quia solius Dei iudicio reseruamini. Dii etenim uocati estis: & idcirco non potestis ab hominibus iudicari. Ab illo etenim tempore, & deinceps, uiri religiosissimi non solum possessiones, & prædia, quæ possederant, sed etiam semetipsos Domino consecrarunt, ædificantes basilicas [i]

Polyc.l.1.ti.19. Burc.l.3.ca.2. & 5. Iuo, p.3. ca.4. & 7. Pann.l.2.c.3.

† al. suisque præsulibus

VIdentes.] CASVS. Hoc c. diuidit in quattuor partes. In prima parte ostenditur ratio, quare ecclesia habet possessiones, scilicet quia plus vtilitatis conferẽ ecclesiæ de possessionibus quàm de pretio: cum ex his plura possint fidelibus ministrari. In secunda parte dicitur, ꝙ res ecclesiæ debent esse in potestate episcoporum: ex quibus debent communiter viuentibus necessaria ministrare. In tertia parte dicitur, quo nomine cẽseãtur res ecclesię, scilicet hoc nomine, oblationes. In quarta parte continetur pœna vsurpantis res ecclesiæ. Secunda pars incipit ibi, [Ipsæ vero.] Tertia ibi, [Ipsæ enim.] Quarta ibi, [ideo.]

in suis fundis in honorem sanctorum martyrum per ciuitates, ac monasteria innumera: in quibus cœtus Domino seruientium conueniret.

¶ *Cæteri etiam collectores Melchiadem citant: quod constare non posse rectè animaduertit auctor glossæ. Fit enim in hoc capite mentio Nicænæ synodi: quo tempore (vt ex ipsa synodo, Eusebio, & cæteris historicis apparet) iam Melchiades obierat. Habetur autem integrum in scripto de primitiua ecclesia, & munificentia Constantini: quod in collectione Isidori, Lutetiæ bis impressa, sequitur statim post decreta Melchiadis, quemadmodum supra dist. 88. ad c. decreuit. adnotatum est.*

Item Vrbanus Papa, epistola vnica, c. 1.

Quare prædia fidelium hodie ab ecclesia non alienentur. C. XVI.

Ansl. 7. c. 6. Burc. l. 3. c. 3. Iuo, par. 3. c. 5.

VIdentes autem summi sacerdotes, & alij, atque leuitæ, & reliqui fideles, plus vtilitatis posse conferre, si hæreditates, & agros, quos vendebant, ecclesijs, quibus præsidebant, episcopi traderent; eo quòd ex sumptibus eorum tam præsentibus, quàm futuris temporibus plura, & elegantiora ministrare possent fidelibus communem vitam † ducentibus, quàm ex pretio ipsorum: cęperunt prędia, & agros, quos vendere solebant, matricibus [a] ecclesijs tradere, & ex sumptibus eorum viuere. ¶ Ipsæ vero res in ditione singularum parochiarum episcoporum (qui locum tenent Apostolorum [b]) erant, & sunt vsque adhuc, & futuris semper debent esse temporibus. E quibus episcopi, & fideles dispensatores eorum, omnibus communem vitam degere volentibus, ministrare cuncta necessaria debent, prout melius potuerint, vt nemo in eis egens inueniatur. ¶ Ipsæ enim res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. *& infra, c. 3.* ¶ Memoratis ergo augmentationibus, ac cultibus in tantum ecclesiæ, quibus episcopi præsident, Domino adminiculante creuerunt, & tantis maxima pars earum abundat rebus; vt nullus sit in eis communem gerens ‡ vitam, indigens: sed omnia necessaria ab episcopo, [c] suisque ministris percipit. ¶ Ideo si aliquis extiterit modernis, aut futuris temporibus, qui hęc auellere nitatur; iam dicta damnatione feriatur.

† *al. fidem*

‡ *al. eligens*] *al. degens*

Et Beda ad c. 13 Io. & ibi gl. or.

Item Augustinus tractatu 62. in Ioannem.

¶ De eodem. C. XVII.

Ansl. l. 5. c. 32. Poly. l. 3. ti. 24.

HAbebat Dominus loculos: & à fidelibus oblata conseruans, & suorum necessitatibus, & alijs indigentibus [d] tribuebat. Tunc primum ecclesiasticæ pecuniæ forma est instituta: vbi intelligeremus, quod præcepit, non cogitandum [e] esse de crastino, non ad hoc fuisse pręceptum, vt nihil pecuniæ seruetur à sanctis: sed ne Deo pro ista seruiatur, & propter inopię timorem iustitia deseratur.

Matt. 6.

a ¶ Matricibus.] videtur ergo ꝙ tantũ matrices ecclesiæ olim habuerunt prædia & possessiones: vnde uidetur, ꝙ illa solennitas, quæ in alienatione rerum ecclesię seruari præcipitur. 10. q. 2. casellas. aliàs hoc ius tm̃ de maioribus ecclesijs intelligatur. cũ enim olim ecclesiæ erant tenues, maior erat inquisitio adhibẽda ĩ alienatione. sed cũ hodie augmentatæ sunt possessiones ecclesiæ sufficit consensus capituli ecclesiæ ad alienationem faciendam, vt j. ea. q. 2. fine.

Ecclesiasticæ res facilius possunt alienari hodie, quàm olim.

b ¶ Apostolorum.] Episcopi tenent locũ Apostolorum, vt hic, scilicet quo ad dignitatem, monachi quo ad renuntiationẽ propriorum, & cõem uitam. 16. q. 1. ex auctoritate. omnes sacerdotes quo ad sacramentorum dispẽsationẽ. 11. q. 3. absit, 21. dist. in nouo 68. dis. quorum uices.

Apostolorũ locũ tenent viri ecclesiastici diuersimode.

c ¶ Ab episcopo.] extra de præb. cap. eps. [illegible] Et sic habes hic, ꝙ episcopus per se vel per alium tenetur ꝓuidere cuilibet clerico indigenti. 70. dist. sanctorũ. H.

HAbebat.] [illegible] Probatur in hoc c. exemplo Domini, ꝙ ecclesia potest habere possessiones: quia Dominus loculos habuit. & qđ dixit, non esse cogitandum de crastino, non ita intelligendum est, vt nihil habeamus, sed ne Deo propter mundana seruiatur. Seq. §. patet.

d ¶ Indigentibus.] argu. de eleemosynis fieri eleemosynã. 16. q. 1. decimæ tributa.

e ¶ Cogitandum.]

Solicitudo nimia est prohibita.

supra 1.q.7.conuenientibus. econtra. vbi dicitur, de futuris inquiramus: & futuris casibus debemus occurre re, 23 dist. in nomine. Solutio. cautela non prohibetur, sed solicitudo nimia, per quam cultus diuinus minuatur 47.dist.cap.omnes huius. & cap. sicut hi.

f ¶ Cadere.] idest, non assumere.

g ¶ Sanctitatem.] idest, minus periculum est esse manifestum quàm occultum. & sic non est contra 32.q.4. nemo. vbi dicitur quod tolerabilior est culpa, si latet.

ECONTRA. CASVS. Amodo vult Gratianus, quòd

HIS OMNIBUS. Hæc est secunda pars q. in qua probat, quod possunt habere proprium tam clerici, quàm episcopi, & ecclesię, & hoc probat per 11.aucto. Io. de F.

2 His omnibus auctoritatibus claret, quòd clericis nullo modo licet habere quid proprium: quod si habuerint, non clerici erunt: non tamen clericatus eis tollendus est.

Vnde Augustinus in sermone 2. de communi vita clericorum. al. 51. ad fratres in eremo.

¶ Clericatus non tollitur eis, qui volunt habere aliquid proprium. C. XVIII.

Certe.] CASVS. Aug. fecerat cōstitutionem quādam scilicet, quod nullum ordinaret clericum nisi communiter viueret, & propriis renunciaret. & si inueniretur transgressor, deponeretur. Postea clerici renunciabant, & fiebant transgressores. quare Aug. cōuocatis omnibus clericis suis mutauit constitutionem, quā fecerat, volens potius habere claudos, idest propria habentes, quàm hypocritas, idest trāsgressores: quia si habet propria, dimidius cadit, idest, imperfectus est: sed si renuntiat proprijs, & habet postea propria, totus cadit: quia perfectionem non seruat exterius, nec interius in anima.

Certe ego sum, qui statueram, sicut nostis, nullum ordinare clericum, nisi qui mecum vellet manere: aut si vellet recedere [a] à proposito; recte illi tollerem [b] clericatum: quia desereret sanctæ societatis promissum, cœptumque consortium. Ecce [c] in conspectu Dei, & vestro, muto consilium. Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus, & ecclesia sua; maneant vbi volunt, & vbi possunt: non eis aufero clericatum: nolo habere hypocritas. Malum [d] enim esse quis nesciat? Malum [e] est cadere [f] à proposito: sed peius est simulare propositum. *& post pauca.* ¶ Si non † seruat sanctitatem [g] foris; dimidius cecidit: si vero intus habuerit simulationem; totus cecidit. Nolo vt habeat necessitatem simulandi. Scio quomodo homines ament clericatum. Nemini eum tollo nolenti mecum communiter viuere. Ans.l.7.c.8.

† Si seruat] orig.

Econtra sunt aliæ auctoritates, quibus conceditur propria habere, non solum aliis, sed etiam episcopis.

Vnde in concilio Agathensi, c.48. legitur.

a ¶ Recedere.] idest non assumere propositum: renūtiandi, vt ibi: Cadent à latere tuo.

b ¶ Tollerem.] idest, non admitterem.

c ¶ Ecce.] arg. aliquē venire cōtra factum suum. 17.q.2. Gonsaldus. 35.q 9. quod qs. 22.q.4 in malis. & c. iurauit. 55.dist. pœnitentes. ff. de ijs quibus vt indig. tutorē. Contra, 32.q.5. horrendus. Argu. contra, 7 q 1. quàm periculosum. 8. q.2. dilectissimi. 17.q.4. sunt qui opes. C. de transact. ex causa. C. de cap. & postli. re. nec nos. C. de remissio. pig. debitum. ff. de acqui. hære. qui superstitis. ff. de adopt. post mortē. contra. ff de serui. rustic. præ. per fundum. Ioan. Solu. quilibet potest venire contra factum suum, vbi est expressum in iure, aliàs non 55 dist. pœnitentes. B.

Non habet proprietas. non .n. inde cadit qui non suscipit, secūdum Hug.

Facto proprio potest quis cōtrauenire.

Hypocrita plus peccat quàm manifeste delinquens.

d Malum.] idest, occasio mali: quia rei familiaris cura sine peccato vix potest exerceri. 25. dist. qualis. Vel intellige proprie, peius enim est per hypocrisim peccare, quam manifeste, vt extra de hære. cū ex iniuncto. ff. de ritu nup. palam. & plus est veneno occidere quā gladio C. de malefi. l. vnica. & plus est persuadere quā compellere ff. de ser. corrup. l. 1. §. vlt. & sic non obstat 32. quæst 4. nemo.

e ¶ Malum.] hoc scilicet.

¶ De rebus proprijs, vel acquisitis episcopi hæredibus suis derelinquant. C. XIX.

Episcopi de rebus proprijs, vel acquisitis, [h] vel quidquid de proprio habent, [i] hæredibus suis, si uoluerint, derelinquant. Quidquid vero de prouisione [k] suæ ecclesiæ fuerit, siue de agris, siue de fructibus, † [l] siue de oblationibus; omnia † in iure ecclesiæ reseruare censuimus.

† *al. frugibus*

† *al. omnia iure.*

quòd clerici possint habere propria. quod verum est iis qui non renuntiauerunt proprijs: in quo casu loquitur vsque ad §. De rebus.

Episcopi. CASVS. Statuitur in hoc c. quòd si episcopi habent aliquid de rebus propriis, possunt relinquere cui velint. Sed quidquid de rebus ecclesię habuerunt, totum ecclesiæ reseruetur.

h ¶ Acquisitis.] de proprio. Vel dic, acquisitis non occasione ecclesiæ, vt extra de testa. quia nos.

i ¶ Habent.] de hoc dicemus ī. ea. q. 4. cap. 1.

k ¶ De prouisione.] clerici de rebus mobilibus nihil in vltima voluntate possunt dare, nisi talis sit ecclesiæ consuetudo, vt extra de testam. ad hæc. & cap. relatum. §. licet.

l ¶ De fructibus.] nondum perceptis, arg. ff. quēadmodum vsusfruct. amit. si vsufructuarius, in fine. immo etiam de perceptis non possunt condere testamētum. extra de testa. quia nos admonet

anife-

MAnifesta.] CASVS. Dicitur, quòd manifestū debet esse ijs, qui circa episcopos morantur, quæ sunt res ecclesiæ, & quæ sunt res propriæ episcoporum, ne si trāsitus inopinatus emergat, propter confusionem res episcopi pro rebus ecclesiæ, vel econuerso detrimentum patiantur.

Sint manifestæ. CASVS. Dr. q̄ res propriæ episcopi, & res ecclesiæ debent esse separatę, vt episcopus in obitu suo sine interdictione vel cōtradictione quibus voluerit, propria relinquere possit. iustū enim est, vt nec ecclesia nec propinqui episcopi detrimentū patiantur, & in causas incidant vel lites. Sequens cap. planum est, & inducitur à contrario sensu, quasi non sufficiant ei sua propria.

In capit. Martini Bracharen. ex can. 4. concilij Antiocheni mutatis verbis, sed salua sententia.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 15.

¶ De eodem. C. XX.

MAnifesta [a] autem debent esse, quæ ad ecclesiam pertinent, his qui circa [b] ipsos sunt, presbyteris, & diaconis; vt si episcopo contigerit inopinatus transitus, res ecclesiæ nullo modo possint minui, & perire; neque res propriæ episcopi importunitatem patiantur pro rebus ecclesiæ: vt nec ecclesia incurrat damnum, nec episcopus in suis rebus pro rebus ecclesiæ proscribatur.

Clericorū bona, an p̄sumātur esse de bonis ecclesiæ.

Idem statutum est in canonibus Apostolorum, cap. 40. vbi legitur.

¶ De eodem. C. XXI.

Ansl. l. 6. c. 167.

SInt manifestæ [c] res propriæ episcopi (si tamen habet proprias) & manifestæ Dominicæ: [d] vt potestatem habeat de proprijs moriens episcopus sicut voluerit, & quibus voluerit, derelinquere: nec sub occasione ecclesiasticarum rerum ea, quæ episcopi esse probantur, [e] intercidant. Fortassis enim aut vxorem habet, aut filios, [f] aut propinquos, aut seruos. [g] Et iustum est hoc apud Deum & homines; vt nec ecclesia detrimentū patiatur ignoratione rerum pontificis; nec episcopus, vel eius propinqui sub obtentu ecclesiæ proscribantur, & in causas [h] incidant, qui ad eum pertinent morsq́; [*] eius iniurijs malæ famæ subijciatur.

[*] ¶ Morsq́; eius.] *Antea legebatur*, mortisq́; eius iniurijs infamentur. *Restitutus est locus ex prisca versione, cui totum reliquum caput conuenit. Græce est*, καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον δυσφημίαις † περιβάλλεσθαι. *id est*, & eius mors maledictis vndique appetatur.

† al. δυσφημίας

Item in eisdem canonibus, c. 41.

¶ Ex rebus ecclesiæ episcopus, si indiget, sibi & suis necessaria sumat. C. XXII.

EX his autem, quibus episcopus indiget (si tamen indiget) [i] ad suas necessitates, & peregrinorum fratrum vsus & ipse percipiat, vt nihil ei [*] possit omnino deesse. Lex enim Dei præcipit, vt qui altario deseruiunt, pascantur de ipso.

1. Cor. 9.

[*] ¶ Ei possit.] *Legitur etiam*, eis possit. *Nam & in græcis codicibus partim est* αὐτῷ, *partim* αὐτοῖς.

Et in Parisiēsi conc. l. 1. c. 15.

Item ex concilio Antiocheno, c. 25.

[a] ¶ Manifesta.] facit ergo inuentarium, vt 28. dist. de Syracusanæ.

[b] ¶ His qui circa.] idest, vicedominis, vt 89. distinct. volumus. & cap. sequenti. qui erit testis administrationis suæ. alij erunt testes vitæ suæ, supra 2. q. 7. cum pastoris.

[c] ¶ Sint manifestæ.] idest, distinctæ.

[d] Dñicę.] i. ecclesiæ.

[e] ¶ Probantur.] ex hoc c. & in Auth. de eccl. titu. § interdicimus. coll. 9. ff de dona. inter virū & vxo. Quintus Mutius. C. eo tit. etiā videtur q̄ semper res acquisitæ præsumuntur esse de bonis ecclesiæ, nisi probetur cōtrarium. Arg. contra. C. arbi. tut. si defunctus. ibi enim dr̄, q̄ tutor qui nihil ante habebat, postea per industriam suam multa potuit fuisse lucratus. vnde pupillus cogitur probare illas suas esse. Tu dicas, q̄ si episcopus, vel alius prælatus permistim vtitur rebus suis & ecclesię cum non sit facta distinctio, cogentur hęredes episcopi probare illas res non esse ecclesiæ: sicut vxor cogitur probare res aliquas non esse mariti, quia promiscue vtitur rebus mariti vt suis. Vel aliter distinguas. Si certū est, q̄ episcopus ante episcopatum habuit proprium; tunc incumbit ecclesiæ onus p̄bandi res acquisitas esse tantum de rebus ecclesiæ. argu. j. q. 4. c. 1. & 2. Vel dic q̄ si post mortem episcopi ecclesia inuenitur in possessione rerū, tunc hæredibus incūbit probatio. Sed si hæredes sunt in possessione, tunc ecclesia probabit, vt j. e. q. 5. c. 1. in fine.

[f] ¶ Aut filios.] s. 28. dist. de Syracusanæ. contra. Sed hoc permittebatur tempore Apostolorum, quorum canon iste est.

[g] Ar. cōtra s. ea. q. c. 2. & seq. Dic q̄ licet illo tēpore primitiuo nō liceret clericis habere propria: tñ Apostoli instinctu spiritus sancti præuiderūt ecclesiā & clericos possessiones habituram s. ea. futuram & sic potuit esse iste canon Apostolorum. Arc.

[g] ¶ Aut seruos.] quos potest facere hēdes & liberos.

[h] ¶ In causas incidant.] i. litigare cogantur.

[i] EX his.] ¶ Indiget.] q̄a de rebus ecclesiæ nō dēt q̄s pacisci, si hēt p̄pria, vt 1. q. 2. clericos. & c. pastor.

EPiscopus. CASVS. In concilio Antiocheno super quattuor querimonia facta fuit de episcopis. Primo, quòd res ecclesiæ vertebant in suos vsus. Secundo, quòd res ecclesiæ sine conscientia clericorum pertractabant. Tertio, quòd domesticis & consanguineis & propinquis de rebus ecclesiæ potestatem dabant, vt per huiusmodi personas res ecclesiæ læderentur. Quarto, quòd quidam ex eis pauperibus alimoniam subtrahebant. vnde sermo prædicationis, & hi qui res ecclesię dispensabant, infamabãtur: quare statutũ fuit in concilio Antiocheno, vt episcopi habeant rerum ecclesiasticarum potestatẽ [illegible] sui & fratrum suorum victum & vestitum, si indigent: si vero super prædictis quattuor accusati & conuicti fuerint, pœnas sustineant.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gr. ex c. episcopi, & ex c. manifesta. & ex c. sint manifestæ & ex c. episcopus. quod episcopis licet habere propria. sed ex hoc mouet quamdam quæstionem, cum episcopus habeat propria, quare dicitur s. in c. nolo, quod clericus habens propria non erit clericus? cui quæstioni respondet Gr. pro suo arbitrio, dicens quosdam episcopos in oriente habere vxores & filios, & quosdam clericos in occidente in minoribus ordinibus habere vxores & filios, quibus licet habere propria: alijs vero clericis, qui ab infantia clerici facti sunt, non licet habere propria nisi retinendo sua, à sumptibus ecclesiæ abstineant. & ad hoc inducit sequens capitulum.

¶ Res ecclesiasticas episcopus dispenset. C. XXIII.

EPiscopus [a] ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes, qui indigent, cum summa reuerentia, & timore Dei. Participet autem & ipse quibus indiget (si tamen indiget) tam in suis, quàm in fratrum, qui ab eo suscipiuntur, necessarijs vsibus [b] profuturis: ita vt in nullo qualibet occasione fraudentur, iuxta sanctum Apostolum sic dicentem: [Habentes victum, & tegumentum, his contenti sumus.] Quòd si contentus istis minime fuerit, conuertat autem res ecclesiæ in suos vsus domesticos, & eius commoda, vel agrorum fructus, [c] non cum presbyterorum conscientia, [d] diaconorumque pertractet, sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis, [e] aut fratribus, filijsque committat, vt per huiusmodi personas occulte [a] res lædantur ecclesiæ; synodo prouinciæ pœnas iste persoluat. Si autem & aliter accusetur episcopus, aut presbyteri, qui cum ipso sunt, quòd ea, quæ pertinent ad ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet ecclesiastica facultate sibimet usurpent; ita ut ex hoc affligantur quidem pauperes; criminationi uero, & blasphemijs tam sermo prædicationis, quàm ij, qui dispensant, taliter exponantur; & hos oportet corrigi, sancta synodo id quod condecet, approbante.

Ans. l. 6. c. 163.

1. Tim. 6.

a ¶ Occulte res.] *In versione Dionysij legitur*, vt per huiusmodi personas occulte ceteri † lædantur fratres ecclesiæ, *& concordat cum alia antiqua versione, quæ & ipsa est in tomis conciliorum*, vt per eorum secretam diligentiam ecclesiastici lædi videantur. *Græce in codicibus, qui lecti sunt, habetur*, εἰς τὸ διὰ τῶν τοιούτων λεληθότως βλάπτεσθαι τοὺς λόγους τῆς ἐκκλησίας. *idest*, vt ex his rationes ecclesiæ latenter lædantur.

† *al. cetera lædãtur ecclesiæ*

Item in canonibus Apostolorum, c. 41.

¶ Res ecclesiæ sint in episcopi potestate. C. XXIIII.

PRæcipimus, ut in potestate sua episcopus ecclesiæ res habeat. Si enim animæ hominum pretiosiores † [f] illi sunt creditæ, † multo magis [g] oportet eum curam pecuniarum gerere, ita ut potestate eius indigentibus omnia dispensentur per presbyteros, [h] & diaconos, & cum Dei timore, & omni solicitudine † ministrentur. Ex his autem, quibus indiget, &c. *vt supra*.

Ans. l. 6. c. 160.

† *pretiosa*] or.

† πιστευθέντων i. credendæ

† εὐλαβείας i. integritate

Cum ergo [i] *in concilio Agathensi, & Martini, & ca-*

a ¶ Episcopus.] hoc c. habes, 10. q. 2. episcopus.

b ¶ Vsibus.] hic ostẽditur qua necessitate clerici debent esse cõtenti, scilicet vt habeant victum & vestitum; & ita refertur hic necessitas ad naturæ necessitatem. & est arg. contra illos, qui dicunt se propter necessitatem habere plures ecclesias.

c ¶ Fructus.] ergo res mobiles non potest dare sine consciẽtia ; cleri sui. extra de do. cap. 2.

; Hoc non videtur verũ. extra de dona. ceterum. vbi de hoc. & s. e. c. vlt. 16. q. 1. possessiones. in glo. in fi. Arch.

d ¶ Conscientia.] s. ea. q. 2. fine. & c. alienationes.

e ¶ Propinquis.] s. 89. dist. decenter.

PRæcipimus.] CASVS. Quæsitum fuit an episcopi debent habere potestatem de rebus ecclesiæ. Et respondetur quod sic ad dispensandum eas per presbyteros & diaconos cum timore & solicitudine. Et hoc probatur argumento à maiori, quia animæ hominum multo pretiosiores rebus sunt illis commissis.

f ¶ Pretiosiores.] sic s. 16. q. 7. c. 1.

g ¶ Multo magis.] simile est quod ostendit ius, ex quo mulier credit se viro de corpore, dignum est vt credat de dote restituenda, vnde non tenetur vir dare fideiussorem de dote restituenda, nisi vir laberetur in facultatibus, extra de don. inter vir. & vxo. per vestras. C. ne fideius. do. den. l. 1.

Vir pro dote non tenetur fideiussorẽ dare.

h ¶ Presbyteros.] s. 89. dist. cap. volumus.

i ¶ Cum ergo in concilio.] concludit quod clerici possunt habere propria.

a ¶ Quo-

a ¶ Quomodo ergo.] modo quærit de contrarietate illorum capitu. s. cap. nolo. & s. ea. expedit.

b ¶ Sed notandum est.] male soluitur. 2 Sed dic vt dixi s. ead. in princip. quæstionis.

Illi autem.] CASVS. Quidam clerici proprijs renunciare nolebant. quæsitum est à Prospero, an sine peccato possint hoc facere? Et respondet quod sic, si præbendam dispensatori relinquant: quia quodammodo sua relinquunt, quando contenti rebus proprijs nihil de rebus ecclesiæ accipiunt.

Quod nulla nititur ratione, nulla fulcitur veritate, Lau. Hug.

nonibus Apostolorum dicatur: [Sint manifestæ res propriæ episcopi,] cum in eisdem canonibus, & in concilio Antiocheno præcipiatur, vt episcopus participet res † ecclesiæ, si tamen indiget; nonne patenter ostenditur, quòd episcopus habeat libere propria? Dicendo enim: [si indiget rebus ecclesiæ,] notat eum habere propria, quæ fortasse suis necessitatibus non sufficiunt. Quomodo ergo [a] clericus, si proprium habere voluerit, clericus non erit? & episcopus habens propria non solum non desinit esse episcopus, verumetiã cunctas ecclesiasticas facultates in sua iubetur habere potestate? ¶ Sed notandum est, [b] episcopos orientales vxores habere & filios: quosdam autem ex nostris partibus, cum in laicatu, siue in minoribus ordinibus constituti habeant vxores & filios, siue morte vxoris interueniente, siue continentia pari voto seruata, ad sacros ordines accedere. His omnibus conceditur habere propria ad suos, & suorũ vsus. Qui autem ab infantia sacræ militiæ traditi sunt, nullo modo eis permittitur habere propria: quia nulla est eis excusatio proprietatis: nisi fortasse retinendo sua, à sumptibus ecclesiæ abstineant. Quod fieri posse Prosper de vita contemplatiua, l. 2. c. 12. testatur dicens.

† al. rebus

¶ De ijs, qui tam infirmi sunt, vt suis rebus renunciare non possint. C. XXV.

Illi autem, qui tam infirmi [c] sunt, vt possessionibus suis renunciare non possint; si ea, quæ accepturi erant dispensatori [d] relinquant nihil habentibus [e] conferenda, sine peccato [f] possident sua: quia & ipsi quodammodo sua relinquunt; quando proprijs contenti rebus, nihil eorum, quæ labori, vel ordini suo deberi arbitrantur, accipiunt.

De rebus vero ecclesiæ quæritur, an liceat eas per præbendas diuidi, vt annuos reditus quisque sibi specialiter vendicet. Hoc non posse fieri, argumento, & auctoritate probatur: clerici successores eorum sunt, de quibus dicitur: [Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna.] Necesse est ergo, vt eorum sequantur vitam, quorum in ecclesia gradum administrant. Non ergo aliquid proprium sibi vendicabunt, sed erunt eis omnia communia.

Act. 4.

Item Vrbanus Papa ait in epistola vnica, c. 2.

¶ Res ecclesiæ quasi communes episcopus dispenset. C. XXVI.

Ans. l. 5. c. 35. Poly. l. 6. ti. 15.

Res ecclesiæ non quasi propriæ, [g] sed vt communes & Domino oblatę, cum summo timore non in alios quàm in præfatos vsus sunt fideliter dispensandę.

Item ex synodo habita Romæ ab Eugenio Papa II. cap. 16.

c ¶ Infirmi.] scilicet animo.

d ¶ Dispensatori.] scilicet suo: vel dispensatori, idest, episcopo.

e ¶ Nihil habentibus.] idest, pauperibus. 16. quæst. 1. c. fina.

f ¶ Sine peccato.] hic patet, quòd si clerico sufficiant propria, non habebit ecclesiastica, vt 16. quæst. prima, quoniam quidquid. prima quæst. secunda. clericos. & cap. pastor. & infra ead. si priuatum. 10. quæstio. 3. cauendum. Sed contra, nemo suis stipendijs cogitur militare. extra de simo cum sit Romana. & qui altario deseruit. &c. vt sup. ea. ex his. Solu. hoc c. de consilio loquitur: vel de clericis vagabundis, vel loquitur de oblationibus, quæ illis non sunt cõcandæ, vel possunt habere dona ecclesiastica, non vt ibi referuent, sed vt distribuant pauperibus. 16. q. 1. cap. fi.

DE REBVS. CASVS. Hic Grat. mouet quãdam quęstionem incidẽtem, an possessiones ecclesiæ possint diuidi per præbendas. Et primo probat, quod non, exemplo apostolorum, & duobus cap. seq. Sequens cap. patet.

Res ecclesiæ.] g ¶ Propriæ.] si ergo de rebus ecclesiæ emisti equum vel aliud, illud non est tuum: sed dicas, quod illud solum clericorum est, quod probabili ratione consumunt, 3 vt s. ea. expedit. & j. ea. si priuatum. & j. ea. q. 2 sine exceptione Quidquid enim habes supra illud, quod sufficit tibi, illud violenter detines, vt supra dist. 47. sicut.

Clerici quę bona habent.

3 Ad hoc facit quod leg. & not. 44. dist. in princ. ver. si sacerdos & 47. dist. c. sicut hi. ver. proprium. & s. ea. episcopi. ver. quicquid. vbi de hoc, 4. h.

NVlli.] CASVS. Praecepit Eugenius in synodo habita Romae, vt nullus episcopus res mobiles, vel immobiles de ecclesijs sibi subiectis in proprios vsus assumat, ne maiores ecclesiae locupletentur, & minores pauperes fiant. & qui contra hoc fecerit, canonica sententia feriatur.

a ¶ Enormiter.] ar. quod episcopus de iure vnius ecclesiae potest detrahere, & alij cōferre, dummodo alij ecclesiae grauia damna non infligat, vt j. ea. q. 2. bonae. quid iuris sit, dicemus ibi, & 16. q. 1. §. quod autem.

SI ERGO. CASVS. Concludit Gr. ex supradictis duobus cap. dicens: si res ecclesiae sint habēdae tamquam cōmunes, & non tamquam propriae, cum de communi nullus dicat, hoc est meum, ergo de rebus ecclesiae nō potest quis dicere, haec est mea, quia si diceret, nō videretur imitari Apostolos, quib. nihil proprij erat, sed omnia communiter possidebant. Postea huic conclusioni respondet, dicens quod sicut possessiones diuisae sunt per vniuersum orbem, & aliae sunt assignatae vni ecclesiae, & aliae alij: ex quibus licet res ecclesiae debeant esse cōmunes omnibus, dispensator tamē ecclesiae sibi & suis primo necessaria ministrabit, & reliqua quae supersunt, fidelibus ministrentur: ita & praebendae & praedia ecclesiarum inter canonicos diuidi possunt, vt ex his non tamquam proprijs, sed communibus primo sibi necessaria percipiant, & residua in communes vius ecclesiae expendant.

b ¶ Hoc meum est.] falsum dicit. nam res quae communis est aliquibus, omnium illorum est, 1 vt ff. de ritu nupt. illud. vnde hoc verbum suum, ambiguum est pro toto & pro parte. & qui iurat suum non esse, iurabit etiam sibi commune non esse. ff. de verb. sig. pupillus. §. vlt. & cum quis legat seruos suos, tam illi, qui ex toto sui sunt, quàm qui pro parte, intelliguntur legati, vt ff. de leg. 3. si quis seruos. Si autem est aliquid vniuersitatis vel ciuitatis, illud nō est cuiuslibet. infra ead. q. 2. qui manumittitur.

1 Ar. extra de vsu pal. c. 1. & de praeben. pro illorum. in princ. & de priuile. pastoralis. in princ. ar. ff. de cōtrab. emp. qui tabulas. Arc.

c ¶ Expendat.] mirum est quare Gratianus non inducit cap. quod possessiones ecclesiae possunt diuidi, quae longe melius faciunt ad propositum, vt infra q. 2. quisquis. & cap. saepe fit. 10. quaest. 2. casellas. in fi. & 16. q. 1. possessiones. & quaest. 3. clerici. arg. contra, infra quaest. 2. vobis. 10. q. 3. vnio. & supra ead. quia tua. & cap. necessaria.

d SI priuatum.] Potest intelligi si, idest, quamuis priuatum, separatim aliquid ecclesiasticum possidemus: non tamen illud est nostrum quorum procurationem, idest, quia tantum illius procuratio nobis est commissa. Vel dic priuatum, idest, proprium.

e ¶ Non illa nostra sunt.] idest, à nobis recipienda & retinenda.

f ¶ Procurationem.] ergo praelati dicuntur procuratores rerum ecclesiasticarum, vt hic, & 14. q. 1. §. 1. quandoque domini dicuntur. 16. q. 1. & temporis. quandoque defensores. 16. quaest. 1. in canonibus. quandoque patres, vt 68. dist. quorum vices. non tamen habent liberam & generalem administrationem sicut procurator Caesaris, vt ff. de officio proc. Caesaris. l. 1. modicum tamen donare possunt. extra de donat. ceterum. tamen loco domini habentur, cum bene administrāt; loco praedonis, cum male, vt ff. pro empto. qui fundum. §. si tutor.

Praelati dicuntur procuratores rerū ecclesiasticarum.

¶Non liceat episcopo res ecclesiarum in proprios vsus conuertere. C. XXVII.

NVlli episcoporum liceat res mobiles, aut immobiles de subiectis plebibus, alijsq; pijs locis in proprio vsu habere: ne maiores enormiter a locupletentur, & minores tali facto pauperes inueniantur. Contra agens canonica auctoritate coarctatus existat.

Si ergo res ecclesiae, non quasi propriae, sed quasi communes habendae sunt; cum de communi nullus dicat, hoc meū est; b *nec de rebus ecclesiae, haec est mea, potest aliquis dicere: ne videatur non imitari charitatem illorum, in qua nulli aliquid erat proprium; sed erant illis omnia communia. His ita respondetur. Sicut perfectione charitatis manente, secundum discretionem ecclesiarum, distributio fit ecclesiasticarum facultatum, dum aliis possessiones huius ecclesiae ad dispensandum committuntur, ex quibus, licet res ecclesiae omnibus debeant esse communes, primum tamen sibi, & suae ecclesiae deseruientibus necessaria subministrent,* † *reliqua, quae supersunt, fidelium vsibus ministraturus; ita & praebendae ecclesiarum eadem charitate manente, pie & religiose possunt distribui: nec tunc rebus ecclesiae, vt proprijs, sed vt communibus vtilitatibus deseruituris, vt ex his, quae sibi assignatae sunt, primum sibi necessaria percipiat: si qua vero suis necessitatibus supersunt, in communes vsus ecclesiae expendat.* c

Act. 4.

† al. eis subministret

Vnde Augustinus ad Bonifacium comitem, epist. 50.

¶ De eodem. C. XXVIII.

SI priuatum † d possidemus, quod nobis sufficiat; non illa nostra sunt, e sed pauperum: quorum procurationem f quodammodo gerimus, non proprietatem nobis vsurpatione damnabili vendicamus.

† *priuatim, quae nobis sufficiant, possidemus*] ori. & j. 23. q. 7. quod aut.] §. si aut priuatim.

Ostensum est, quomodo liceat clericis habere proprium, & quomodo non. Item, quomodo res ecclesiae per praebendas diuidi possint.

Nvnc

QVAESTIO II.

1 B³ NVnc quæritur,[a] si sacerdotes aliqua de rebus ecclesiæ dedisse noscuntur, an his, qui eas acceperunt, aliqua firmitate cōstabunt. Quod res ecclesiæ nullo modo distrahi possunt, & distracta possideri, multis auctoritatibus probatur.

Anacletus ep. 1 c. 2. Lucius, c. 6 In 3c. Trib. c. 7.

Ait enim Stephanus Papa.

¶ Ecclesiæ pecunias auferens velut homicida damnatur. C. I.

Burc. l. 11. c. 18. Iuo, p. 14. c. 88.

QVi Christi pecunias,[b] & ecclesiæ aufert, fraudat[c] & rapit;[d] vt homicida[e] in cōspectu iudicis deputabit̃.

¶ *In epistolis Stephani primi, quæ extant, caput hoc non habetur: sed in epistola prima Anacleti, ex quo citatur à Burchardo, & Iuone, & in concilio Triburiensi, & infra ead. c. qui abstulerit. Idem etiam legitur apud Lucium Papam.*

Item Pelagius Hostilio episcopo.

¶ Quidquid de sacratis vasis, vel ministerijs à quolibet clerico vsurpatum fuerit, ecclesiæ restituatur. C. II.

AVgustino[f] nostræ sedis notario suggerente didicimus, quòd ei dilectio tua directis apicibus indicasset, quosdam de clero tuo, & maxime parochiarum ad te pertinentium non pauca sacrata vasa, vel ministeria distraxisse, & aliqua huiusmodi perpetrasse, quæ à religioso aliena sũt proposito. Charitatem vero tuã (vt hoc cōpetenti solicitudine debeat insequi, vel vlcisci) nostrę pręceptionis auctoritate cupis cōmuniri.[g] Qua de re præsentibus mandamus affatibus; vt cōpetentis viuacitatis instantia, quidquid de sacratis vasis, vel ministerijs à quolibet clericorũ vsurpatum, vel distractum fuisse cōpereris; sine cuiusquam moræ interuentu exigere nō dimittas, & ecclesiasticis vsib. reformare.

6. capit. c. 303.

NVnc quæritur.] Hæc quæstio diuiditur in nouem partes: in quarum prima probat magister per sexdecim canones, ꝙ res ecclesiæ vendi nō debent, vel alienari in casu non concesso, & ponit pœnas diuersas alienantibus, & vendentibus eas quoquo modo. Secunda ibi, [Quæ vero.] Tertia ibi, [Monemus.] Quarta ibi, [Vobis enim.] Quinta ibi, [Statuimus.] Sexta ibi, [Terrulas.] Septima ibi, [Item si rectores.] Octaua ibi, [Item si seruos.] Nona ibi, [Ne vero.] Io. de Fan.

CASVS. Supra dictum est, quō liceat clericis habere proprium, & quō non, & qualiter res ecclesiæ possint diuidi per præbẽdas. Nunc aũt in hac 2. q. quęritur, an res ecclesiæ alienatæ possint apud alios remanere quibus alienatæ sunt. & certũ est, ꝙ nō, nisi sint alienatæ in casibus cōcessis à iure, vt ĩ. e. aurum. & c. sine exceptione. in quo c. dicitur, ꝙ pro vtilitate possunt res ecclesiæ alienari, vt 10. q. 2. hoc ius porrectũ & procedit hoc ordine G. primo probat, ꝙ res alienari nō possunt, nec alienatę possideri, vsq; ad §. his olb. auctoritatibus. postea supponit quosdã casus speciales, in quibus licite res ecclesiæ alienãtur. Primũ aũt ca. huius q. planũ est.

Alienatio quid comprehendit.

Ecclesiasticæ res in quattuor casibus licitè alienantur.

[a] ¶ Nunc quæritur.] Alienatio est omnis cōtractus per quem dominiũ trãsfertur, ut C de fun. do. l. 1. sed hic largius sumitur alienatio, quia nec obligari põt res ecclesiæ. Quid autẽ sub se contineat hoc nomen, alienatio, dicitur extra de reb. ec. non alie. c. nulli. in Auth. de non alie. vel permu. coll. 2. §. nos igitur. prohibẽtur res ecclesię alienari, vt ĩ. c. sine. 10. q. 2. hoc ius. & res Cęsaris. ff. de leg. 1. apud Iulianũ. §. vlt. Sed excipiũtur quattuor casus. Causa necessitatis; vt si debitum vrget, vt in illa l. hoc ius. Causa pietatis pro redemptione captiuorum, uel alimonia pauperum, vt ĩ. e. aurum. Causa necessitatis vel vtilitatis, vt ĩ. e. sine exceptione. Causa incommoditatis, vel minoris utilitatis, vt ĩ. ead. terrulas. aliæ causæ possunt assignari: sed ad has possunt oẽs canones reduci: res tñ̃ ecclesiæ, quæ seruãdo seruari non possunt, citra aliquam solennitatẽ alienantur, vt C. de admin. tut. l lex, quę. §. vlt. C. quã decr. non est opus. l. vlt. & 96. dis. bene. Sed alię res ecclesiæ cũ solẽnitate alienandæ sũt.[1] & olim quidem duo de vicinis episcopis intererant, & de causa alienationis cognoscebant, & subscribebant, vt 10. q. 2. casellas. in fi. ĩ. e. quicunque suffragio. & 17. q. 4. nullus. sed hodie sufficit cōsensus capituli & episcopi, vt ĩ. e. c. sine. & si res sit modica, & necessitas magna, nō est necessarius cōsensus capituli, vt ĩ. ea. terrulas. In rebus monasteriorum alienandis requiritur consensus abbatis & capituli & episcopi. ĩ. ea. abbatibus. 17. q. 4. in venditionibus. Idem in ecclesijs parochialibus, vbi etiam consensus sacerdotis requiritur. ĩ. e. placuit. 10. q. 2 si quis episcopus. Facta alienatio contra dictam formam, est nulla, licet sit in casu licito,[2] ut ĩ. c. sine. sed cum præscripta forma facta, & etiã in casu non cōcesso, tenet ipso iure. arg. extra de his quæ fi. à prȩl. sine consensu cap. cum nos. extra de emp. & vend. cum dilecti. sed si dãnosa fuerit ecclesiæ, restituit̃. extra de rest. in integ. c. 1.

Ecclesię bona cũ qua solennitate sunt alienãda.

[1] Adde quæ solennitates requirũtur in alienatione rerũ ecclesiæ, not. in authẽ. hoc ius porrectũ. quæ est canonizata 10. q. 2. C. ă sacrosan. eccl.

[2] Licito. Cōtrarium ex diametro ad hanc gl. no. Dd. in l. cũ his. §. eam transactionẽ. de trãs. vide Anto. Cors. l fin. uer. alienatio. & quod melius tenet gl. pen. ĩ. ea. q. ca. sine exceptione.

[b] QVi Christi pecunias.] large sumitur, vt ĩ. q. 3. per totum.

[c] ¶ Fraudat.] occulte.

[d] ¶ Et rapit.] vi.

[e] ¶ Homicida.] etiam est sacrilegus, vt ĩ. cap. prox. & 16. quæst. 1. decimas.

AVgustino.] CASVS. Hostilius episcopus significauit Augustino notario Papæ, ꝙ quidam clerici sui distraxerant illicite multa sacra uasa, uel ministeria suarum ecclesiarum, propter quæ reuocanda cupiebat auctoritate Apostolica communiri. Augustinus ergo illud Papę significauit quo audito Pelagius scripsit Hostilio episcopo, ut Apostolica functus auctoritate, sine mora omnia reuocet ad usus ecclesiarũ, per quemcumque clericum fuerint alienata.

[f] ¶ Augustino.] aliàs incipit, Notario nostrę sedis Augustino suggerente, &c.

[g] ¶ Communiri.] cum tamen & illud de iure cōmuni

Simil. est huic extra de off. ord. licet. & ca. graue. 11. dist. c. fi. in fi. Arch.

ni posset facere. & sic est contra id quod dicit lex, superfluũ est postulare quod lex indulsit. C. de thes. l. 1. sed fit ideo, quia plus timetur φ singulariter pollicet, quàm quod generali spõsione fit, vt 23. dist. quãquam.

k ¶Consensu.] consensus enim prælati nõ obstat clericis repetentibus res ecclesiæ, vt ĩ. ca. non licet. Sed quare non est ille tutus, qui ab Imperatore possidet. C. de quadr. præscri. bene. cum iuste possidet qui auctore prætore possidet, vt ff. de acquir. posses. iuste. Sed dicas

Nulli.] CASVS. Docet Bonifacius Papa in hoc ca. φ quidquid fuerit semel ecclesiæ oblatũ, Domini est, & ad ius pertinet sacerdotum. vnde quicunque illud inuaserit vel vsurpauerit, sacrilegium cõmittit: & si non emendauerit, debet excommunicari. [Consecratur.] id est datur uel deputatur vel offertur. [Sanctum.] idest, ecclesiæ deputatũ erit. [Sanctorũ,] idest, sacerdotum. & [Domino,] idest, ad honorẽ Domini. sic construe, φ omne sanctum quod cõsecratur Domino, erit sanctum.

a ¶Nulli.] quod semel est consecratum Deo etiã, licet sit alienum, postea non fiet profanũ, vt ĩ. 17. q. 4. quæsitio. ff. de re. diu. in tantum. arg. cõtra. ĩ. dis. 54. ex antiquis. & c. frequens.

b ¶Consecratur.] id est, datur.

c ¶Siue animal.] aliud ab homine. aliàs sequeretur φ homo non esset animal.

d ¶Sanctum sanctorum.] idest, ad vsum sanctorum sacerdotum pertinet.

e ¶Inuadit.] ergo qui seruũ ecclesiæ inuadit, sacrilegus est. sed forte non est, sed reputatur. si ĩ. ea. c. 1.

f ¶Excõmunicetur.] ergo non omnis sacrilegus ipso iure est excommunicatus, vt ĩ. cap. prox. De hoc dixi 11. q. 3. canonica.

Item Bonifacius [† *Papa.*

† *al. Ex decretis Bonifacij Papæ.*

¶ Quidquid Domino consecratur, ad ius pertinet sacerdotum. C. III.

NVlli [a] liceat ignorare, omne, quod Domino cõsecratur, [b] siue fuerit homo, siue animal, [c] siue ager, vel quidquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum [d] Domino erit, & ad ius pertinebit sacerdotũ. Propter quod inexcusabilis erit omnis, qui à Domino, & ecclesia cui cõpetunt, aufert, vastat, inuadit, [e] vel eripit, & vsque ad emendationem, ecclesiæque satisfactionem, vt sacrilegus iudicetur: & si emendare noluerit, excommunicetur. [f]

Poly. l. 6. ti. 15. Burc. l. 11. c. 17. Iuo, p. 14. c. 87. Pann. l. 5. c. 113.

Item Gregorius vii. lib. 6. Registri, in concilio, c. 1.

¶ Excommunicationi subiaceat, qui ecclesiastica prædia inuadit. C. IIII.

QVicumque militum, vel cuiuscunque ordinis: vel professionis persona prædia ecclesiastica à quocunque [g] rege, seu sæculari principe, vel ab episcopis inuitis, seu abbatibus, [h] aut aliquibus ecclesiarum rectoribus [i] susceperit, vel inuaserit, vel de rectorum deprauato, seu vitioso consensu [k] tenuerit; nisi eadem prædia ecclesijs restituerit, excommunicationi subiaceat.

Poly. li. 6. ti. 15

Item Pius Papa, epist. 2.

¶ Sacrilegij crimen incurrit, qui prædia ecclesiastica vexat. C. V.

PRædia diuinis vsibus tradita quidam humanis applicãt vsibus, & Domino, cui tradita sunt, ea subtrahunt, vt sibi † inseruiãt. Quapropter ab omnibus illius vsurpationis contumelia depellenda est; ne prædia vsibus secretorũ cœlestium [l] dicata à quibusdam irruentibus vexentur. [m] Quod si quisquam præsumpserit, vt sacrilegus [n] habeatur.

Poly. ibidem. Ans. l. 5. c. 36. Iuo, p. 13. c. 39.

† *al. suis vsibus*

Item Anacletus Papa, epist. 1.

Et in epist. Lucij, c. 6. Poly. ibidem. Burc. l. 11. c. 18 Iuo, p. 14. c. 88.

¶ De eodem. C. VI.

QVi abstulerit aliquid patri, [o] vel matri, dicitque hoc

Quicumque.] CASVS. In hoc cap. dicitur, φ quicunque prædia ecclesiastica à rege, vel ab alio principe sæculari susceperit, nisi restituat, debet excommunicari. Idem statuitur de eo, qui ab inuitis prælatis bona ecclesiæ susceperit, vel inuaserit, vel de consensu eorum retinuerit.

Possidens rẽ ecclesiæ siue suo, siue alieno nomine, an semper sit conueniendus.

Possidens ab Imperatore nõ est semper tutus.

g ¶A quocumque.] ille ergo conueniendus est, qui rem ecclesiæ qualemcũque detinet, licet exhibeat auctorem suũ, vt ĩ. 16. q. 1. in canonibus. Sed distingue, an rem mobilem detineat, vel immobilem, vt C. vbi in rem act. l. 2. extra vt li. non contest. quoniam & hoc intelligas, qñ quis suo nomine aliquid possidet, vt tunc semper possessor sit conueniendus; & tunc non est necesse vocare illum cuius auctoritate possidet. secus si alieno nomine, vt extra vt li. non contest. qm. Item hoc scias, φ licet cõuentus rei vẽdicatione posset dñm nominare, non tñ conuentus possessorio iudicio, vt hic.

h ¶Seu abbatibus.] inuitis.

i ¶Rectoribus.] inuitis.

eas, istud obtinere in rebus priuatorum: quia nec ecclesia tuta est, si rem recipit ab Imperatore, nisi eam præscripserit, vt 16. q. 3. placuit. 1.

Dicas sing. secundum L. Ro. fin. Alex. c. 52. lib. iv. c. qu. ecclesi. col. 11 consu.

PRædia.] CASVS. Significatum fuit Pio Papæ, φ quidam prædia ecclesiarũ vsurpabant, & Deo cui tradita sunt subtrahunt. quare Pius Papa statuit, vt quicũque hoc præsumpserit, debeat vt sacrilegus iudicari.

l ¶Secretorum cœlestium.] id est, ecclesiæ.

ALIBI [illegible] Vbi tractantur secreta cœlestia. de consec. dist. 1. c. cap. 1.

m ¶Vexentur.] iniuste. nam ad tributa & seruitia tenentur. 11. q. 1. si tributum. vel expone, vt ibi dixi.

n ¶Sacrilegus.] alia pœna sacrilegij est secundum legem ff. ad leg. Iuliam pecul. sacrilegij. Alia secundum canones. 17. q. 4. per totum.

QVi abstulerit.] CASVS. Dicit Anacletus in hoc cap. φ Deus est pater noster, & ecclesia mater: & ideo qui Dei, & ecclesiæ pecuniam aufert, vsurpat & fraudat, homicida est, sicut ille qui patri vel matri carnali abstulit aliquid iniuste, dicitur homicida.

o ¶Patri.] homicida enim est, qui non pascit patrem vel

i Arg. contra ista. s. 93. di. diaconi sunt, in prin. sed ibi aliter exponitur.

vel matrem, r vt 11. quæst. 4. inter cætera. & 86. dist. non satis. in fi.

IN antiquis.] CASVS. Quæsitum fuit à Ioan. Papa, quam pœnam debeat pati, qui inuadit aliena. & respondet, quòd secundum antiqua statuta quadruplum.

exportauerunt: tamen sæpe admoniti damnum emendare noluerunt. Scribit ergo Papa Constantiæ Reginæ Galliæ, & ei primo applaudit commēdando ipsam, & hoc in prima parte. In secunda parte ostendit, quod damnum illud debent cum multiplicatione pœnæ restituere. & hoc probat per legem Lombardam, & per exemplum Zachæi dicentis in præsentia Christi se velle restituere quadruplū si aliquē defraudauit, vt continetur in Euangelio, secūdum Lucam. In tertia parte insinuat ei, quòd in mēse Nouembris pręsentis anni, mittet in Galliam Petrum episcopum, & monet ipsam Reginam, vt cum eo, & cū alijs episcopis eiusdem prouinciæ cōgregatis sic faciat dānum emendari, vt ceteri terreantur. Secūda pars incipit ibi, [Dum & sęculi.] Tertia ibi, [Ea propter.]

* Concor. Alexan. de Imo. in l. cū alienam. C. de leg.

peccatum non esse; homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio Deus, qui nos creauit: * mater uero nostra, ecclesia, quæ nos in baptismo spiritaliter regenerauit. Ergo, s qui Christi pecunias, & ecclesiæ rapit, aufert, uel fraudat; homicida est.

s. i. e. q Christi.

Item Ioannes Papa primus ad Zachariam archiepiscopum.

Et in epi. 1. Eusebij Papæ ad Ægyptios, & in decre. Iulij. c. 1. & Symmachus in 5. syn.

¶ Quadruplum restituat, qui res ecclesiæ inuadit. C. VII.

Burch. l. 11. capit. 25. Iuo, p. 3. ca. 149. & 13. c. 1. & p. 5. c. 249.

IN antiquis ecclesiæ statutis decretum est, ut qui aliena inuadit, non exeat impunitus: sed cum multiplicatione [a] omnia restituat. Vnde & in Euangelio scriptum est: [Quòd si aliquid defraudaui, reddo quadruplum.] Et in legibus sæculi cautum habetur: [Qui rem surripit alienam, &c.] *vt infra in auctoritate* [b] *Eusebii Papæ.*

Luc. 19.

i. e. in legibus.

Item Gregorius ad Constantiam reginam Galliæ, lib. 4. epist. 33. seu c. 77.

¶ Pro tenore secularium legum puniantur inuasores rerum ecclesiasticarum. C. VIII.

Burc. l. 11. c. 26 Iuo, p. 13. c. 36.

CVm deuotissimam † [c] dominam sciam de cœlesti uita, ÷ atque remedio animæ suæ sedulo cogitare; culpam me committere uehementer existimo, si ea, quæ pro timore omnipotentis Domini sunt suggerenda, siluero: & te sanctissimam de ecclesiastica pace sedulo non commonuero. Nimis me Iuliani fratris, & coepiscopi nostri proclamatio nuper contristauit, maxime cum villæ suæ, videlicet ecclesiæ à nequissimis prædonibus sint deprædatæ, atque nocturnis incendijs more furum combustæ: & dum ijdem maligni iuxta nostri prædecessoris Bonifacij decreta pro violata emunitate [d] illud emendare noluerint: dum & sæculi leges [e] hæc eadem ita se habere voluerint, lege vulgari [f] teste, in qua sic scribitur: [Si quis manu armata vsque ad quattuor homines in vicum alterius ad malefaciendum venerit; ille, qui prior est, [g] pro illicita præsumptione componat [h] solidos nongentos: sequaces vero eius, vnusquisque solidos octuaginta. Si vero incendium [i] fecerint, ibi nonies tantum componant: si prædam vero, in quadruplum restituant.

† *serenissimā*] orig.
† *al. patria, atque anima sua vita sedulo*

lib. 1. legū Lōgobard. tit. de aggress. in vic. fact. leg. 1.

c ¶ Cum deuotissimam.] Intercedit Papa pro ecclesia apud Reginam, sicut alibi apud principem, vt 97. dist. ecclesiæ.

d ¶ Pro violata emunitate.] & dicitur emunitas priuilegium quo gaudet ecclesia, vt in ambitu suo nō fiat pugna uel insultus, uel rapina per quadraginta uel triginta passus, vt 17. q. 4. sicut antiquitus. Quæ aūt pœna pro emunitate ecclesiæ læsa sit soluēda, habes 17. q. 4. si quis contumax.

Emunitas ecclesię quid est.

e ¶ Leges.] scilicet Lombardæ.

f ¶ Vulgari.] scilicet Lombarda. 23. q. 8 si quis membrorum. & c. pessimam.

g ¶ Qui prior est.] nā tot sunt iniurię, quot sunt iniuriantes, vt ff. de iniur. si plures, & ideo pœna vnius non liberat alios. ff. ad legē Aquil. item Mela. §. sed si plures.

Pœna pecuniaria, an possit infligi ab ecclesia.

plum debet reddere. Idem probat duabus auctoritatibus, scilicet Euangelij & Eusebij Papæ.

a ¶ Multiplicatione.] argu. pœnam pecuniariam posse ab ecclesia infligi. 21. quæst. 5. si quis cuiuslibet. 23. di. quamquam. extra de arbi. dilecti. in fi. extra de relig. domi. constitutus. in fi. argum. contra infra ead. fraternitas. vbi de hoc dicitur. & extra de pœnis. suam. a Sed illud potest intelligi de æquitate canonica, hoc de rigore iuris.

a Et c. licet. vbi de hoc. 14. q. 1. quod debetur. in prin. vbi de hoc. Arch.

b ¶ In auctoritate.] i. ea. in legibus.

CVm deuotissimā.] CASVS. Iulianus episcopus cōquestus est Papę de quibusdam, qui de nocte quasdam villas suæ ecclesiæ cōbusserunt, & prædam inde

h ¶ Componat.] Instit. de actio. §. omnes. cōtra vbi dicitur, quod nulla pęna debet excedere quadruplū. Sol. quidam dicunt, quod pœna legalis non potest excedere quadruplum, sed conuentionalis potest: melius dicas, quod legalis & conuentionalis in infinitum potest extendi secundum qualitatem negotij vel delicti. sed si habetur respectus pure ad rem ipsam, tunc sufficit pœna quadrupli, ar. C de ser. fug. quicūque. & l. si quis seruum. & licet hæc lex non teneat, tamen ex ea argumentatur hic Grego. sic extra de iud. nouit.

Pœna, an possit excedere quadruplum.

i ¶ Si uero incendium.] incendiarius est ipso iure excom.

Incendiarius, an sit ipso iure excōicatus.

communicatus, nec prius absoluitur, quàm satisfaciat, & iuret se id amodo non facturum. 23. q. 8. si quis mẽbrorum. & c. pessimam. & si fuerit denuntiatus, amodo non põt absolui nisi à Papa, vt extra de sen. excom. tua. secundum leges capite punitur. ff. de pẽn. capitalium. §. nõnumquã. vbi dicitur, ꝙ si quis intra oppidũ vel propter inimicitias, vel ob prædã aliquid exusserit, igne crematur. sed si villã cõbussit, leuius punit. ff. de inc. rui. nau. qui ædes lo. nõ inuenio, ꝙ incendiarius sit ipso iure excõicatus, nisi incendiarius ecclesię, vt extra de rap. c. in literis.

a ¶ Iustitiam colere.] Insti. de iust. & iu. §. præcepta iuris.

b ¶ Regia.] ergo femina potest esse iudex, 1 vt hic, & 23. q. 4. si quos. & 15. q. 3. c. 1. argu. cõtra 33. q. vlt. mulierẽ. C. de arbi l. vlt. Sed dic vbi cõsuetudo est, bene possunt iudicare. extra de arbit. dilecti.

1 Hoc fuit ex cõmissione Papæ.

ADDITIO Vbi no. Inno. ꝙ si femina habet regimẽ vel comitatum, de iure potest iudicare, vt hic patet. Arch.

IN legibus.] CASVS. Quæsitum fuit ab Eusebio, quantã pœnam debeat pati raptor rerum ecclesiarum. & respondet, ꝙ secundum leges sęculi, scilicet Goticam & Salicam, in decuplum debet emendare. dicit enim in fi. cap. vt sacrilegus iudicetur, & quadruplum restituat, & canonicæ pœnitẽtię subijciatur.

c ¶ In legibus sæculi.] in Lombarda, & Gotica, & Salica, nõ in Romana.

d ¶ Terminos.] secũdum leges punitur talis pęna quinquaginta aureorum, vt ff. de termi. moto. l. 1. & 2.

e ¶ Quadruplum.] vt in illo quadruplo rei persecutio computetur, vt Institu. vi bon. rapt. in prin. sed in furto est rei persecutio præter pœnam furti, vt Insti. de obl. quæ ex delic. in fi. & est simile 79. dist. decenter.

CONTRA GREGORIVS. CASVS. Supra in quibusdã c. dictum est, ꝙ res ecclesię vsurpatæ cũ pęna debent restitui. Nunc vero probat contrariũ per seq. cap.

FRaternitas tua.] CASVS. Aug. Anglorũ episcopus de duobus quęsiuit à Greg. Primo, qua pœna sit punien-

¶ *Initium huius capitis vsque ad ver.* siluero, *est acceptum ex epistola indicata. Reliqua non sunt inuenta.*

v. ¶ Violata.] *hac dictio abest à plerisque vetustis & hic, & in sequenti capite, vbi in vulgatis est,* emunitas violata.

Item.

¶ De eodem. C. IX.

SI sæculi leges talem iustitiam habere voluerunt; lex diuina cur inferior esse debebit? cum in ipsius veritatis pręsentia à Zachæo collaudatum sit, vt si aliquẽ defraudarat, in quadrupulum restitueret? Et quia summum in rebus bonum est iustitiam colere, a ac sua cuique iura seruare, & in subiectos non sinere quod potestatis est, fieri, sed quod æquum est, custodiri (quod & vos diligere, & omnino confidimus studere;) ea propter excellentiæ vestræ, mense Nouembri præsentis anni, secunda indictione, Petrum fratrem & coepiscopum nostrum à gremio sanctæ Romanæ ecclesiæ transmittemus, vt fratribus eiusdem prouinciæ in vnum congregatis, emunitas violata, & præsumptio, & sacrilegium canonica auctoritate, & vestra regia b dignitate talem terminum accipiant; ne posthac membra diaboli, filij nequam, in sancta ecclesia, te etiam ibi regnante, talia præsumant.

Burc. & Iuo ibi.

Luc. 19.

a *In plerisque vetustis codicibus, & apud Burchardum & Iuonem capus hoc est coniunctum superiori.*

Item Eusebius Papa, epist. 2.

Et Symmachus in 5. synodo. & Ioãnes 1. ep. 1. ẽ. e. in antiq.

¶ Ecclesiæ res surripiens in decuplum restituat, quod abstulit. C. X.

IN legibus sæculi c cautum habetur: [Qui rem surripit alienam, illi, cuius res direpta est, in vndecuplum, 1 quę sublata sunt, restituat.] Et in lege diuina legitur: [Maledictus omnis, qui transfert termin d proximi sui, & dicet omnis populus, Amen.] Talia ergo non pręsumãtur absque vltione, nec exerceantur absque sua damnatione. Proinde, a si quis ecclesiasticas oblationes, & quod Deo consecratum est rapuerit, vel consenserit facientibus; vt sacrilegus diiudicetur, & damnum in quadruplum e restituat, & canonice pœniteat.

Poly. l. 8. ti. 15. Ans. l. 5. c. 41. Burc. l. 11. c. 27 Iuo, p. 13. c. 37. & p. 5. c. 249. & p. 3. c. 149. Pann. l. 4. c. 47.

a ¶ Proinde.] *Hinc vsque ad finem non sunt in epistola Eusebij, neque apud Iuonem, aut Symmachum. Habentur tamen apud Burchardum, & Iuonem, par. 13. c. 37. & in Polycarpo interpositis etiam aliquot verbis, quæ in epistola habentur post ver.* damnatione.

Contra Gregorius scribit, c. 4. responsionum ad Augustinum Anglorum episcopum de his, qui furtim auferunt aliquid de ecclesia.

¶ Sine augmento sibi ablata ecclesiam recipere oportet. C. XI.

FRaternitas tua ex persona furis pensare potest, qualiter valeat corrigi. Sunt enim quidam, qui habentes subsi-

Poly. li. 6. ti. 16. Iuo, par. 13. c.

aiendus fur, respondet dicens, ꝙ quidam furantur propter cupiditatem, quidam propter inopiam: & ideo qui cupiditate furantur, dãnis; qui inopia, verberibus sunt corrigendi, & cum districtius agitur, in verberibus ex charitate agendum est. Secundo, quæsiuit sub quo augmento ecclesia suum debeat recipere. Et respondet sub nullo augmẽto. Secunda pars incipit ibi, [Addis etiam.]

a ¶ Ex inopia.] in delictis non excusat inopia, vt hic, & 32. quæst. 4. sicut satius. ff. de ritu nupt. l. palam. 32. quæst. 5. ita ne. 23. q. 2. faciat. Argu. contra de con secr. dist. 5. discipulos. & dist. 1. sicut contra. extra de furt. si quis propter necessitatem. Quidam dicunt, ꝙ potius debet homo mori quàm furari. Humanius est dicere, quòd summa necessitas excusat. extra de reg. iu. c. quod non est. vnde hic non fuit tanta necessitas, quæ posset excusare.

b ¶ Verberibus.] hoc generale est, vt verberibus castigentur qui sunt inopes, vt ff. de iurisd. om. iud. si quis id §. in seruos. & ff. de in ius vocan. l. vlt. ʒ. ea. q. § libertus. 14. q. 6. si res aliena. Alio etiam modo puniuntur nobiles quàm ignobiles, vt 24. q. 1. qui contra.

c ¶ Cum augmento.] scilicet innaturali & illegitimo, ne sit contra. ȝ. dist. 89. decernet. 17. q. 4. quisquis. ʒ. e. q. 5. c. pe. & ȝ. ea. q. 1. in antiquis. Ad hoc respondent quidam, si vult libere fur vel predo restituere rem antequam conueniatur, pœnam euitat: hoc falsum est, quia non sufficit raptori restituere rem ad euitandam pœnam, vt ff. vi bo. rap. l. nõ prodest. Vel dic, ꝙ ecclesia non petet pœnam, sed iudex ex officio suo eam infliget, & dabit ecclesiæ, cui tantitas ignoscẽdi gloriam dereliquit. C. de episco. & cler. si quis. & est ad hoc bonum ar. 23. q. 3. §. 1. in fi. Vel dic ꝙ põt petere naturale augmẽtum, id est, interesse. sed innaturale nõ potest. Vel dic, ꝙ non potest petere interesse, quod est extra rẽ. vel si forte occasione rei sublatæ familia vel pecora mortua sunt, illud non potest petere, sicut nec emptor, vt ff. de act. emp. & vẽ. si sterilis. § cũ per venditorem. vel ponas casum sic. Quæsitum fuit, si aliquis confessus fuit se furtum fecisse sacerdoti suo, an in pœnitentia debet ei iniungi, vt illam rem restituat cũ pœna? 1 Respondeo ꝙ non 3. 2 & sic contraria non tangunt casum.

Ecclesia an possit petere rẽ suam cum augmento.

dia, furtum perpetrant: & sunt alij, qui hac in re ex inopia a delinquunt. Vnde necesse est, vt quidam damnis, quidam vero verberibus, b & quidam districtius, quidam vero leuius corrigantur. Et cum paulo districtius agitur; ex charitate agendum est, & non ex furore; quia ipsi hoc præstatur, qui corrigitur, ne gehennæ ignibus tradatur. *& infra.* c Addis etiam quo augmento ea, quæ furto de ecclesijs abstulerunt, reddere debeant. Sed absit, vt ecclesia cum augmento c recipiat, quod de terrenis rebus videtur amittere, & lucra damnis quærat.

† al. istud — *Verum illud Eusebij de legum seueritate: illud † Gregorij de ecclesiastica mansuetudine dictum intelligitur.*

‡ al. Deodato — *Idem Gregorius, lib. 10. epist. 42. Deusdedit ‡ episcopo Mediolanensi.*

¶ Non sunt alienanda in episcopatu acquisita. C. XII.

ʒ. e. q. 5. c. nulli — RES in episcopatu acquisitas d sacerdotibus nulla est alienandi licentia.

Item ex octaua a synodo vniuersali, c. 15.

a ¶ Octaua] *Sic est emendatum ex Anselmo, cum antea legeretur,* sexta. *Est autem canon decimusquintus synodi octauæ habitæ tempore Hadriani Papæ secundi contra Photium, ex versione Anastasij Bibliothecarij.*

¶ Vasa sacra, nisi pro redemptione captiuorum, non sunt alienanda. C. XIII.

Ans. l. 6. c. 171. — APostolicos, & e paternos canones renouans hæc sancta, & vniuersalis synodus diffiniuit, neminem prorsus episcopum vendere, vel vtcumque alienare cimelia, ‡ & vasa f sacrata, excepta causa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet g pro redemptione captiuorum: g sed nec tradere salaria ecclesiarum in emphyteutica pacta, nec alias rusticas possessiones venundare, ac per hoc ecclesiasticos reditus lædere: quos ad propriã vtilitatem, & ob escam pauperũ, & peregrinorum substenta-

‡ κειμήλια Græce thesauri dicuntur, opes, pecuniæ repositæ, instrumẽta p̃tiosa, aurea vasa, clinodia. inde cimeliarcha. C. de agric. & censi. l. libertibus. li. 11.

Pauper tas in delictis nõ excusat.

VERVM. CASVS. Determinat Grat. in hoc §. qualiter intelliguntur duo proxima præcedentia cap. dicens ꝙ primum ex rigore, secundum ex mansuetudine intelligitur. Sequens capit. patet.

1 Istam gl. dicit eẽ singu. Alexan. de Imo. in l. si pœnæ. ff. de cond. indeb.

2 Tenetur tñ dãnũ restituere, vt extra de iniur. si læserit. & duobus c. seq. & extra de rap. c. 1. 2. & 3. & c. in litteris. i fi.

d RES.] ¶ Acquisitas.] occasione ecclesiæ, vt infra ead. quæst. 5. §. fixum.

APostolicos.] CASVS Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte statuitur, ꝙ si quis clericus alienat quocumque titulo alienationis possessiones vel reditus vel vasa ecclesiæ in casu non concesso, deponi debet, alienatione rescissa: siue sit facta in scriptis, siue non: & emptor debet rem restituere & chartam ad incidendum: quod si non fecerit, excõicetur. In secunda parte dicitur, ꝙ si eps construxerit monasterium de reditibus ecclesiæ, eidem ecclesiæ monasterium subijciat. Secunda pars incipit ibi, [Si autem eps. Salaria.] i. reditus. Iterum habeat sicut prius habebat. Et interserit Gratia. tria sequentia cap. præter principale propositum, vt ostendat casum in quo licite res ecclesiæ possunt alienari, quorũ primum patet.

e ¶ Et.] pro, id est.

f ¶ Vasa.] ȝ. 10. q. 2. hoc ius. contra.

g ¶ Captiuorum.] & alijs causis.

g ¶ Depo-

tionem esse decernimus. β *& paulo post.* ¶ Quisquis autem apparuerit post hanc diffinitionem nostram contrarium quid huic sanctæ, ac vniuersali synodo agere; deponatur [a] vt præuaricator diuinarum legum, & præceptorum: cassata videlicet omnino, quæ facta est in scriptis, vel sine scriptis ab episcopo, venditione, vel emphyteutica traditione, vel alia qualibet alienatione, cimeliorum scilicet, & salariorum locorum. Qui vero emerit, aut perceperit aliquid ex prædictis cimelijs, vel salarijs, & non restituerit ecclesiæ iterum, quæ ecclesiæ sunt, vel non dederit ad incidendum chartam venditionis, vel emphyteuseos; sit anathema vsque dum fecerit: quod ab hac sancta, & vniuersali synodo confirmatum est. ¶ Si autem episcopus conuictus fuerit construxisse [b] monasterium de reditibus ecclesiasticis; tradat [c] ipsum eidem ecclesiæ monasterium.

α. ¶ Videlicet pro redemptione.] *In concilio ipso, & apud Anselmum legitur,* quæ accipiuntur in redemptionem captiuorum.

β ¶ Decernimus.] *In ipso canone sequuntur hæc.* Omnem vero ecclesiasticarum rerum potestatem habentem, & has meliorare, ac dilatare, prout oportuerit: ecclesiastica loca, quæ per reditus fiunt, & insuper propriam rerum dispositionem distribuere, ac committere, seu conferre quibuscumque voluerit; & iudicauerit, iuxta propriam potestatem, ac dominatum. Quisquis autem apparuerit, &c.

Item Gregorius lib. 6. epist. 35. seu c. 199. domino episcopo Messanensi.

¶ Pro redemptione captiuorum sacra vasa non prohibentur alienari. C. XIIII.

ET sacrorum canonum, & legalia statuta permittunt ministeria ecclesiæ pro captiuorum esse redemptione vendenda.

Le. Sancimus. Cod. de sacros. eccl. Ans. l. 5. c. 48.

Idem Demetrio, & Valeriano clericis Firmanis, lib. 7. indict. 2. epist. 14.

¶ Res ecclesiæ licite impenduntur pro redemptione captiuorum. C. XV.

SAcrorum canonum statuta, & legalis permittit auctoritas licite res ecclesiasticas in redemptionem captiuorum impendi. Et ideo, quia edocti à vobis sumus ante annos fere xviij. virum reuerentissimum quemdam Fabium episcopum ecclesię Firmanæ libras xj. argenti de eadem ecclesia pro redemptione vestra, ac patris vestri Passiui, fratris & coepiscopi nostri, tunc vero clerici, necnon ma-

Iuo, p. 3. c. 145.

Ecclesiasticas res male alienans qualiter punitur.

a ¶ Deponatur.] hęc est pœna male alienantis res ecclesiæ, vt j. ea. quisquis. & c. nō liceat. & c. statuimus. 1 Sed contra extra de reb. ecc. nō alie. si quis presbyterorum. de elec. ꝙ sicut. in fi. ff. de alie. iud. mut. cau. l. ex hoc edicto §. si quis alienauerit. Ex quibus omnibus habes, ꝙ sufficit si statim reddat ecclesiam indemnem. Posset dici hoc verū esse, quo ad hoc vt exinde nō possit vlterius conueniri: sed non quò ad hoc ne pro huiusmodi mala electione ab administratione remoueatur. Arg. contra ff vi bo. rap. non prodest vbi habes ꝙ non sufficit prædoni ad pœnam euitandā rem restituere. Item sufficit semel dolum commisisse, vt de depo. l. 1. §. si rem depositam. Ioan. Ego sto illi decr. si quis presbyterorum. B.

1 Et c. diaconi. 17. q. 4. potest tñ epūs dispensare cū p̄lato sibi subdito, vt nō deponatur, vt 50. dist. si quis presbyter. Arch.

b ¶ Construxisse.] lędendo ecclesiā priorē. potest tamen construere. dū tñ non lædat ecclesiam. j. e. si epūs. & cap. bonæ rei. Tradetur ergo ecclesiæ, vt habeat in ipsa ius patronatus, quod habetur ex ędificatione seu fundatione. 16. q. 7. quicumque. & cap. decernimus. & c. filijs. extra de eccle. ędi. ad audientiā. vel aliquod honestū seruitiū. extra de iu. patr. præterea. vel ob alia temporalia. ext. de capel mo. in ecclesijs. 1. q. 2. sane. Et est argu. ꝙ acquisita de rebus ecclesiæ potest ecclesia vendicare. infra ead. q. 4. sacerdotes. & q. vlt. fixum. Sed quid si clericus de peculio ecclesiæ in proprio solo ædificat? tunc videtur ædificium solo cedere. ff. de re. diui. in tantum. Sed dicas 2 in fauorem ecclesiæ solum ædificio cedere. 17. q. 4. cap. questi. & hoc est speciale in ecclesia, ꝙ si res cōparatur de bonis ecclesiæ, statim est facta ecclesiæ, vt hic, & extra de pecu. cle. c. 1. & c. si quis. Idem est in milite. C. de rei vend. si vt proponis. & in pupillo. C. arbi. tut. l. 3. & in vxore. ff. de dona. inter vir. & vxo. vxor.

Ædificium de pecunia ecclesiæ factum, an acquiratur ipsi ecclesiæ.

2 Dicas hāc gl. seq. Spe. de emp. & vend. §. tertio loco, in 1. ver. quod si clericus. & ibi per Ioan. And. in additio. Bal. in l. in tantum. de rerum diu. Phil. Fran. in c. semel. de reg. iur. in 6.

c ¶ Tradat.] idest, subijciat. j. 14. q. 6. competimus. 17. q. 4. questi. contra. vbi habes ꝙ res consecrata non debeat restitui. sed supple laicis, & ad profanos vsus.

& licet hic dicatur ꝙ debet subijci priori ecclesiæ: nihilominus tñ epūs potest vnam ecclesiam alij subijcere cui vult: arg. extra de excel. præla. sicut vnire.

SAcrorum.] CASVS. Fabius Firmianæ ciuitatis epūs dedit xj. libras argenti de sua ecclesia pro redemptione quattuor personarum, scilicet, Passiui tunc clerici: & vxoris, & duorum suorum filiorum, scilicet Demetrij & Valeriani. quo præfato episcopo mortuo Passiuus factus est episcopus, post cuius obitum filij timebant ne illæ xj. libræ argenti ab eis vel hæredibus eorum repeterentur. & ideo à Papa super hoc postulaue-

lauerunt securitatem. Papa igitur eis plenam securitatem concedit, ita vt de cetero super hoc nulla quæstio eis moueatur. Sequens cap. patet.

a ¶ Repetitionis.] quia quod ex causa pietatis impenditur, non repetitur. C. de neg. gest. alimenta. nisi forte fuerit

iubemus. Tamen si priuatus de pecuniam pro redemptione alicuius, bene eam repetit, vt C. de cap. l. vlt.

b SIcut. ¶ Suis.] suis potius quàm alienis subueniat, subueniat tamen & extraneis. 86. dist. non satis. 42. dist. quiescamus. Sed qui dicuntur hic captiui? Dic quod si ab hæreticis vel gẽtilibus capti sunt, vel à talibus vbi timetur periculum corporis [1] vel animæ, tales tenetur redimere ecclesia, & etiam quilibet priuatus, vt 86. dist. non satis. j. ead. aurum. 23. q. 3. non in inferenda.

tris vestræ, hostibus impendisse, atque ex hoc quamdam formidinem vos habere, ne hoc, quod datum est, à vobis quolibet tempore repetatur; huius præcepti auctoritate suspicionem vestram præuidimus auferendam; constituentes nullam vos exinde, hæredesq; vestros quolibet tempore repetitionis [a] molestiam substinere: nec à quoquam vobis aliquam obijci quæstionem.

Idem libro 6. epist. 35. ad Domnum episcopum.

¶ Res ecclesiæ desolatæ non præponantur captiuis. C. XVI.

Iuo, p. 3. c. 176. SIcut omnino graue est frustra ecclesiastica ministeria venundare; sic iterum culpa est, imminente huiusmodi necessitate res maxime desolatæ ecclesiæ captiuis suis [b] prę ponere, & in eorum redemptione cessare.

2 *Quæ vero pœnitentia huiusmodi inuasoribus, atque prædonibus, qui vasa sacra, & reliqua diuino cultui dedicata arripiunt, & quasi profana contrectant, sit indicenda; Nicolaus Papa definit scribens Frontario archiepiscopo Burdegalensi.*

¶ Inuasoribus rerum ecclesiasticarum quæ pęnitentia sit imponenda. C. XVII.

DE viro nefando, Burgando nomine, qui rabie insana commotus diabolicis se irretire laqueis non dubitauit, atque gentilium more per abrupta itinera, & compita [c] insidians vobis in vestræ ecclesiæ villa, vnà cum clericis vestris manentibus, & populum salubribus instruere dogmatum monitis decertantibus, paneque spiritualis verbi vacua hominum corda reficientibus, atque laudabile propriæ salutis desiderium habentibus, sancta apostolorum Petri & Pauli limina visitare, collectis malitiæ suæ sequacibus, & iniquitatis complicibus nefarias inuasiones, & deprædationes violentas inferre dæmoniaco ausu præsumpsit: &, vt epistolæ vestræ textus eloquitur, sacrum altare, sacraq; Dominici corporis & sanguinis vasa, insuper & sanctum chrisma pollutis arripere manibus, quasi vilia, & ad vsum communem apta præsumpsit; dilectio nos vestra consuluit, [d] si ipse, vel qui cum eo in tam impio, & iniquo scelere fuerunt, ad pęnitentiā quandoque gratia tracti † diuina venire voluerint, quo eos pœnitentiæ vinculo constringatis, nostræ institutionis censuram

† al. tacti.

QVÆ VERO. Hęc est secunda pars quæstio. in qua ponit pęnā sacrilegij, & hoc per capitu. seq. Io. de Fant.

CASVS. Supra facta est mentio de inuasoribus rerū ecclesiæ. Nūc vero docet Gratia. quæ pœnitentia sit huiusmodi inuasoribus imponenda, qui sacra vasa & alia Deo dedicata pollutis manibus quasi profana rapiunt, & contrectant.

DE viro.] CASVS. Frontarius Burdegalen. archiepīs cū vellet B. Petri limina visitare, & in quadam villa suæ ecclesię celebraret diuina, & populum saluberrimis dogmatibus erudiret, quidā nomine Burgandus vir nefandus insidias ei, cum complicibus suæ malitiæ venit ad villam præfatam, & sacra vasa dominici corporis, & sanctum chrisma pollutis manibus accipere præsumpsit. quare dictus Frontarius quæsiuit à Nicolao, si aliquo tempore ad gremium matris ecclesiæ redierint, quæ pęnitentia sit eis indicenda. Qui respondet dicens, quod primo debent iurare, quod talia non faciant decetero, & postea pœniteant, iuxta modum in c. expressum.

c. significauit, de Iudæis. Phil. Dec. in c. quod in ecclesiarū. de constit. Ludo. Gomes super 6. char. 100. in paruis.

Redemptio quandoque est necessaria.

1 Idest, mortis, vt leg. & not. j. c. aurum. ver. cur tot. Arch.

protestatus. ff de reli. si quis §. hæc actio. & in alio casu. C. de nupt. patrem. hic tamen non valet protestatio: quia ecclesia tenetur redimere, vt j. c. prox. si vero priuatus redemisset, pretium datum repeteret sine distinctione, secundum quosdam. Et hic redēptus operas præstabit ecclesiæ per quinquenniū: si non possit soluere. C. de cap. l. 2. & vlt. Item numquid hoc de quolibet capto verum est? ita. Sed numquid de capto in maleficijs? quod videtur: 86. dis. non satis. 23. q. 5. c. 1. & c. reos. & 14. quęst. 6. si res. Argu. contra 1. q. 1.

Redēptus ab ecclesia, illi seruiat per quinquenniū.

2 Quod vẽ. Idē Fely. in

c ¶ Et compita.] Compitum est locus, vbi plures viæ concurrunt. 48. dist. sicut.

ADDITIO. Et dicitur à con, quod est simul, & pita, quod est via, secundum Hug. & Lau.

d ¶ Consuluit.] quæ sit pœna talium, qui inferunt iniuriam clericis dum insistunt diuinis officijs & obsequijs, habes 17. q. 4. § qui autem. & c. si quis suadente. C. de episc. & cle. si quis in hoc genus.

2 ¶ Ante

a ¶ Ante fores.] sed [illegible] in primo anno est extra ecclesiam? Sed dic quod in primo anno stet extra cœmeteriũ quod violauit, & secũdo anno iuxta fores ecclesiæ. b ¶ Audientes.] non communicantes, vt 33. quæst. 2. latorem.

vt ȷ.c. cum deuotissimam. si agit ad interesse, non potest. 2 Item quæritur, si ecclesia consecuta est suum ius à possessore, an teneatur cedere actionem, quam habet contra alienantem? Respondeo, quòd non: quia qua fronte potest petere cessionem qui ex contumacia

2 Hoc [illegible] quia iã suũ consecutus est, & ita interesse desijt. ff. de eo per quẽ factũ est. l. 1. § plures.

exposcere curastis. De quibus (si tamen ita est) iubemus, cum ad pœnitentiam reuerti accelerauerint, vno anno extra ecclesiam Dei consistere, cuius sacratissima vasa, extra ritum fidei Christianæ, diripiendo auferre non dubitauerunt. Secundo vero anno ante fores [a] ecclesiæ sine communione maneant. Tertio vero anno ecclesiam Dei ingrediantur, & inter audientes [b] adstent sine oblatione, non manducantes carnem, neque bibentes vinum, præter Natalis, & Resurrectionis Dominicæ dies. Quarto præterea anno (si his prioribus tribus eorum fructuosus fuerit pœnitentiæ labor) communioni fidelium restituantur: totaq; mentis intentione spondentes [c] talia se vlterius numquam facturos, corpus & sanguinem Domini suscipere mereantur, & vsque ad septimum annum tribus in hebdomada diebus sine esu carnium, & vini potatione maneant pœnitentes.

¶ *Caput hoc alibi non est inuentum, quàm in collectione canonum incerti auctoris.*

Item in concilio Leonis Papæ quarti.

¶ Res ecclesiæ episcopus vsurpare, vel alienare non præsumat. C. XVIII.

3 MOnemus, & irrefragabiliter affirmamus, vt nullus episcoporum, vel sacerdotum, rem tituli [d] sui vsurpare præsumat: sed neque salarium à Christianis sanctis locis oblatum causa amicitiæ, vel timoris, aut muneris pertentet auferre: ne ecclesia Dei ad nihilum redigatur. Quod qui facere præsumpserit episcopus, vel sacerdos; canonicam sine dubio subeat vltionem, & quod ecclesię iniuste ablatum est, reddere [e] compellatur; ita vt deinceps nullas vires pro his ad litigandum, [f] vel possidendum habere possit. Deusdedit, p. 4. Poly. l. 4. tit. 19.

Item ex septima synodo, c. 12.

¶ *Apud Gratianum, quemadmodum & apud Anselmum citabatur,* ex historia Eusebij episcopi Cæsariensis. *Iuo verum auctorem citauit. Versio autem est Anastasij Bibliothecarij, ex cuius codicibus manuscriptis nonnulla sunt emendata.*

¶ Episcopo, vel abbati res ecclesiæ alienare non licet. C. XIX.

QVisquis episcopus, vel abbas inuentus fuerit de salarijs episcopij, vel monasterij transferre quidquã in principum manus, vel etiam alij personæ conferre; Poly. l. 6. ti. 25. Ans. l. 6. c. 184. Iuo, p. 5. c. 375.

c ¶ Spondentes.] sacrilegos argue promittere cogendos se numquam simile facturos, sic 23. q. 8. pessimã. & c. si quis mẽbrorum, vt dixi. 11. q. 3. cum aliquis.

MOnemus.] Hæc est tertia pars q. in qua reuertitur ad principale, & probat per v. c. quod res ecclesię non sunt alienandæ in casu non concesso. Io. de F.

CASVS. Quæsitum fuit à Leone Papa, quã pœnam pati debeat ep̃s, vel sacerdos, qui causa amicitię, timoris vel muneris rem suæ ecclesiæ vel salariũ à Christianis oblatũ auferre vel vsurpare præsumit. Et respondet, quod debet deponi, & quod iniuste abstulit, reddere cõpellatur, & pro his nullas deinceps vires habeat ad litigandũ vel possidendum.

d ¶ Rem tituli.] i. spectantem ad ecclesiam suam nõ aufert alij propria auctoritate. 1 Nã & tutor & curator punitur, qui aufert alij rẽ pupilli sui, vt C. vnde vi. meminerint. in fi.

1 Nã pro tali excessu videtur deponendus. L.

e ¶ Reddere.] ipse ergo, qui alienauit, potest cõueniri, vt hic, & ĩ. ea. statuimus. & duobus c. sequentibus. Item & possessor potest conueniri, vt s. ead. Augustino. & no s̄. e. quicumque. & s̄. ea. Apostolicos. cũ enim ecclesia habet in optione quem velit conuenire, si primo cœpit vnum conuenire, & postea velit alium conuenire, non fiet ei præiudicium aliquod per electionem, vt C. si tutor vel curator. l. vlt. Sed quid si ecclesia est consecuta ius suum à possessore, numquid adhuc potest conuenire ipsum, qui alienauit? non videtur: quia bona fides non patitur, vt bis idẽ exigatur. ff. de reg. iu. bona fides. Quod aũt posset ipsum conuenire, ad hoc est ar. ĩ. e. Vulteranæ. & c. statuimus. & c. quicumque & ff. de pet. hære. nec vllam §. vlt. Respondeo, aut ecclesia agit ad pœnam, aut ad interesse. si ad pęnam, potest agere adhuc contra alienantem: quia pœna vnius non liberat aliũ,

Ecclesia ab vno suũ ius cõsecuta est, an possit alium conuenire?

macia sua condemnatur, vt ff. de admini. tuto. si plures. & ff. de tuto. si plures. & ff. de tute. & ratio. distra. l. 1. §. nunc tractemus.

f ¶ Litigandum.] argu. est hic. quod qui male alienauit rem ecclesiæ, non potest eam repetere.

QVisquis.] [illegible] Hocc diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, quod ep̃s, vel abbas de salarijs episcopij, vel monasterij principi vel aliæ personæ in casu non concesso nil dare debeat; & si dederit, irritetur. Et ad hoc probandum inducitur canon

Apo-

Apostolorum, qui dicit, q de rebus ecclesiæ non debet aliquid defraudari. In secunda parte dicitur, q si episcopus dicat agrum nullum fructū ecclesiæ reddere, immo potius damnum, propter hoc principi concedere non debet, sed clericis vel colonis. In tertia parte dicitur,

Non liceat.] CASVS. Symmachus Papa statuit in hoc c. vt Papæ non liceat prædia ecclesiæ alienare, quo ad proprietatem vel vsumfructum, nisi tantū domos quæ in vrbibus modica impensa non sustentantur, sub qua lege oēs prælati ecclesiarum constringantur. Contra quam cōstitutionē si aliquid fuerit alienatū, donator vel vēditor, & mediator deponantur. Subscribentes sint anathematizati cum eo, qui dedit, & cum eo, qui recipit, nisi restituat quod alienatum est. Sit licentia cuilibet ecclesiasticæ personæ contradicendi, & reposcere cum fructibus alienata. hoc intellige, nisi alienatio facta esset in casu licito & cōcesso.

Can. Apost. 39

irritum sit, quod datum esse constiterit, secūdum canonem sanctorum Apostolorum, qui dicit: [Omnium ecclesiasticarum rerum episcopus habeat solicitudinem, & dispenset eas, tamquam Deo contemplante. Non liceat autem ei fraudare [b] quidquam ex illis, vel cognatis [z] proprijs donare, quæ Dei sunt. Quòd si pauperes fuerint, vt pauperibus largiatur: sed non sub horum occasione, quæ sunt ecclesiæ, defraudentur.] ¶ Quòd si excusationem prætenderit damnum facere, & nihil ad profectum agrum existere; nec sic principibus, qui per loca illa sunt, tribuatur ager, vel locus: sed clericis, vel agricultoribus. ¶ Quòd si calliditate vsus fuerit, & à colono, [b] vel à clerico emerit princeps agrum; irrita sit venditio, & restituatur episcopio, vel monasterio; & episcopus, vel abbas hoc faciens abijciatur: [c] episcopus [γ] quidem ab episcopio; abbas autem à monasterio, tamquam qui dispergit, quæ non collegit.

α ¶ Salarijs.] *græce est, ἐκ τῶν αὐτουργιῶν, pro qua voce in Parisiensi græcorum canonum editione legitur in rubrica, ἐκ τῶν προαστίων*, id est, ex suburbanis, *quasi suburbana vocentur auturgia, quòd ipsius possessoris manibus colantur. Balsamon tamen eos agros interpretatur, qui per se ipsi sine magna cultura fructum ferre possunt, vt silua, & alia huiusmodi.*

β ¶ Fraudare.] σφετερίζεσθαι, id est, sibi vendicare, & suū facere.

γ ¶ Episcopus quidem ab episcopio, abbas autem à monasterio.] *Hæc ad sententiæ integritatem addita sunt ex ipso canone.*

Et in conc. Parisiensi, l. 1. c. 17.

Item Symmachus Papa in synodo tertia, c. 4. & sequentibus vsque ad nonum.

¶ Prædia ecclesiæ non liceat Papæ alienare.

C. XX.

Ans. l. 4. c. 29.

NOn liceat Papæ [d] prędium ecclesiæ alienare aliquo modo pro aliqua necessitate, nec in vsumfructum [ru]ra dare: nisi tantummodo domos, quæ in quibuslibet [c] vrbibus non modica impensa substentantur. Qua lege omnes custodes adstringantur; vt donator, accensator, venditor honorem perdat. Et qui subscripserit, anathema sit cū eo, qui dedit, vel qui recepit, nisi restituatur. Liceat etiam quibuslibet ecclesiasticis personis contradicere, & cum fructibus [f] alienata reposcere. Quod [g] non modo in Apostolica seruandum est ecclesia, verumetiam vniuersis ecclesijs per prouincias quidem dicitur conuenire.

d ¶ Papæ.] Symmachus Papa successori suo legem imponit, vt Imperator suo. ꝭ. 16. q. 1. quia iuxta. Sed qualiter hoc potuit, cum nullus mortalium Papam possit iudicare. extra de electio. innotuit. 40. dist. in si Papa. nec inferior superiorem. 21. dist. inferior? sed certe licet sit solutus legibus, tamē secundū leges viuere debet. ff. de legi. princeps.

Papam nullus mortalium iudicare potest.

e ¶ Quibuslibet.] Videtur ergo, quòd ad hāc accusationem quilibet admittatur. extra de reb. eccl. nō aliena. si quis. & Authen. de non alie. aut permu. in fi. coll. 3. & no. 16. q. 7. filijs. & quęst. 1 constitutum.

f ¶ Et cū fructibus.] hic aduerte, q fructus possunt peti. Sciendum est, q si agitur per interdictum aliquod ad petendū, tūc cum fructibus, tunc restituentur omnes fructus percepti à tēpore eo quo est propositum interdictū, nisi in interdicto vnde vi: in quo veniunt fructus omnes percepti à tempore deiectionis, vt ff de interdic. l. interdictis. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. ex die. Si autem agitur rei vendicatio. aut possessor fuit bonæ fidei, aut malæ. Si bonæ restituet omnes fructus perceptos à tempore litis contest. vel qui culpa sua non sunt percepti, sed ante litem contestatam perceptos non tenetur restituere, sed tantum extantes, vt C. de rei vendi. certum est. Instit. de off. iud. §. post inchoatam. Si fuerit possessor malæ fidei: tam perceptos, quàm quos percipere potuit, tenetur restituere, vt extra de rest. spol. grauis. & ff. de rei vend. si nauis. §. generaliter. & C. de rei ven. certum est. Si vero malæ

Fructus, an ab oī possessore sint restituendi.

a De hoc legi. & no. ꝭ. e. Apostolicos, secundum Hug illæ intelliguntur cum actum fuit ab initio cū toto clero ipsius ecclesiæ. Arch.

citur, q si princeps callide à colono vel clero agrum ecclesiæ emerit, venditione rescissa ager restituatur episcopio vel monasterio. Episcopus autem vel Abbas hoc faciens deponatur. Secūda pars incipit ibi, [Quòd si excusationem.] Tertia ibi, [Quòd si calliditate]

z ¶ Cognatis] nisi victum & vestitum, vt 86. dist. non satis. & 16. q. 1. si cupis. in fi.

b ¶ A colono.] licet enim colonus tradat alij possessionem, non ideo perdit ecclesia possessionem. C. de acquir. poss. l. vlt.

c ¶ Abijciatur.] mitius cum eo agitur, ꝭ. ea. si quis quaslibet. & q. 5. si episcopus.

malæ fidei possessor titulum habuit, tunc excusatur à percipiendis propter titulum, vt C. de rei vend. si fundum. nisi ita sit, quod ille titulus habeatur pro non titulo, [a] vt cum quis emit contra interdicta legis, vt C. de agric. & cēsi quemadmodum. lib. 11. & alios habes notatos ff. quod met. cau. sed & partus.

[a] Nam tūc etiam de pcipiēdis tenetur. ff. de his quæ in fiau. cred. ait prætor. §. per hanc. Laur.

c ¶Maturata.] id est, mature prolata. 7. 16. quæstio. 1. in canonibus.

d ¶Et institutæ.] idest, destinatæ à talibus.

De rebus.] CASVS. Quidā inuadebant vel rapiebant res ecclesiarū, & dicebāt se habere à principibus concessionem. quare Adon Vienēs archiepiscopus quæsiuit à Nicolao quid esset super hoc faciendū, qui respondet dicens, quod si princeps concessit, redarguatur super hoc: Si autem inuasor sua auctoritate fecere

¶ *Caput hoc collectum est ex pluribus capitibus synodi Romanæ tertiæ sub Symmacho, in epitomen tamen redactis.*

α ¶In vsumfructum.] *In conciliorum editionibus partim legitur,* sed nec in vsufructuario iure aliquibus dare liceat. *partim,* sed nec in vsumfructum iura aliquibus, &c. *quemadmodum & in codice canonum impresso. Nam in vetusto manuscripto est,* sed nec vsufructuario aliquibus dari liceat. *Idem vero significare vsufructuarium & vsumfructum scribit Smaragdus in expositione regulæ B. Benedicti, c. 59. his verbis.* vsumfructum dicit, quod nos dicimus vsumfructuarium.

β ¶Quod non modo.] *In ipsa synodo longe aliter habetur.* Huius autem constitutionis legem in Apostolica tantum volumus sede seruari, vniuersis ecclesijs per prouincias secundum animarum considerationem, quem proposito religionis conuenire rectores earum viderint, more seruato.

Idem in synodo sexta.

¶ Qui res ecclesiasticas vendit, ad altare non audeat accedere. C. XXI.

Indigne ad altare [a] Dei properare permittitur; qui res ecclesiasticas audet inuadere, aut iniuste α possidere, aut iniqua, vel iniusta defensione in eis perdurat. *& paulo post.* ¶ Debet tamen esse prouisio, vt vindictam admonitio β [b] præcedat, & res vsurpatas iniuste qui abstulit, aut iniuste ablatas retinet, æquitate patrocinante legibus restituat. Quod si neglexerit, & necessitas compulerit; demum prædonem sacerdotalis districtio maturata [c] percellat. *& infra.* ¶ Valde iniquum ergo & ingens sacrilegium est, vt quæcumque vel pro remedio peccatorum, vel salute, vel requie animarum suarum vnusquisque venerabili ecclesiæ contulerit, aut certe reliquerit; ab ijs, quibus hæc maxime seruari conuenit, id est, Christianis, & Deum timentibus hominibus, & super omnia à principibus, & primis regionum in aliud transferri, vel conuerti permittatur. Propterea, qui hæc non præuiderit, & aliter quàm scriptum est, prædia ecclesijs tradita petierit, vel acceperit, aut possederit, vel δ iniuste defenderit, aut retinuerit; nisi cito se correxerit, quo iratus Deus animas percutit anathemate feriatur: sitque accipienti & danti, & possidenti anathema, & institutæ [d] pœnæ contubernium assiduum. Nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo muniat, qui à religiosis animabus ad substantiam pauperum derelicta, contra fas sine aliqua pietatis consideratione dispergit.

Iuo, p. 3. c. 182.

16. q. 1. In canonibus. § valde.

α ¶Aut iniuste.] *In synodo legitur,* aut iniuste, idest, sine licentia episcopi possidere.

β ¶Admonitio.] *In synodo additur,* manifesta.

Indigne.] CASVS. In hoc c. notantur tria genera hominū, qui contractāt res ecclesiarū, scilicet inuasor, & iniuste possidens sua auctoritate, & qui iniuste possidet auctoritate alterius, & isti oēs nisi cito se correxerint male ablata restituēdo, debent anathematizari etiam cū admonitione. Valde enim iniquū est, vt ab aliquo maxime Christiano vsurpetur quod ecclesiæ relinquitur vel confertur.

a ¶Ad altare.] quia nec oblatio eius recipitur, vt s. c. de viro. & etiam à sacramentis ecclesiæ suspensus est, vt 17. q. 4. quisquis.

b ¶Admonitio.] arg. quod admonitio semper præcedat vindictam, vt hic, & 2. q. 7. accusatio. & c. seq. 11. q. 3. petimus. Sed verū est cum agitur ad pœnam excōicationis: quia nemo excōmunicandus est nisi præcedat admonitio trina, [a] vt 16. q. 7. omnes decimæ. & 17. q. 4. presbyterorum, & extra de senten. excommu. c. sacro. Itē & in illis criminibus præcedet admonitio vbi ad brachium sæculare est recurrendum, vt 1. q. 7. patet. Item vbicumque nō agitur ad depositionem. Et generaliter vbicunque agitur ad denuntiationem, vt extra de simo. licet Hely. sed vbicumque agetur ad depositionē, non præcedat admonitio. extra de accus. qualiter. ad quid enim admoneretur tunc, cū sufficit ad depositionem quod homo semel deliquerit. 25. dist. primum. Non ob. extra de accus. si quis. quia loquitur in denuntiatione. Item non obst. 2. q. 7. si quis erga. quia loquitur ibi de alijs causis, quę non inducūt depositionem, vt 5. quæst. 4. in loco.

Admonitio semper vindictam præcedat.

[a] Sed cōtra 24. q. 2. c. sane. ver. imperium. vbi de hoc in glo. sed dicitur, &c.

cere præsumpserit, excommunicetur donec resipiscat.

a ¶ Vt prius.] Et hic arg. 1 quòd auctoritas maioris excusat. 28. dist. diaconi. & 63. dist. Salonitanæ. sed non est hoc verum, vt ī. ea. quicumque. & licet hic dicatur, quód princeps sit redarguendus: bene tamen potest excom-

di in quattuor partes: & hoc probat per 9. auctorit. Ioan. de Fan.

CASVS. Quidam episcopus suspectus remotus fuit ab administratione rerum ecclesiæ: remansit tamen in officio & administratione spiritualium. committit ergo Gelasius curam rerum ecclesiasticarum duobus, scilicet archidiacono Iustino, & Faustino defensori, & ne episcopus iste infametur, præcepit Gelasius, vt ab ipso episcopo tertius eligatur: qui nomine episcopi vniuersa disponat, & vt omnia prædia praue alienata ad vsum ecclesiæ reuocent: nec alicui clerico pro sua portione aliquod prędium assigent, & omnem pensionem prædiorum vrbanorum vel rusticorum ad episcopum deferant, vt sequestrando de medio quod ad causas & expensas superuenientium necessitatum esse opus prospicitur, de reliquo, & de fidelium oblatione quattuor inde fiant portiones. Primam habebit episcopus. Secundam canonici. Tertiam pauperes. De quarta ecclesiæ fabrica reparetur, & si aliquid fuerit residuum, idoneo custodi ab vtraque parte electo tradatur, vt vel inde in futuro fabrica reparetur. vel ematur inde possessio pro vtilitate communi. [Ad nostrum studium,] id est, per nostrum studium.

1 Hoc arg. sumitur ex eo quod dixit textus: ipse princeps sit redarguẽdus q.d. non ille qui eius auctoritate accepit, secundũ Hu. Maioris auctoritas nõ semper excusat.

γ ¶ Hominibus.] *Quæ sequuntur vsque ad ver.* in aliud. *addita sunt ex synodo.*

δ ¶ Vel iniuste dederint, aut retinuerint.] *Addita sunt & ista: sicque omnia, quæ in vsurpatione huiusmodi rerum accidere solent, exponuntur.*

Item Nicolaus Papa Adoni Viennensi archiepiscopo in epistola, cuius initium: [Quia sanctitatis vestræ.]

¶ Excommunicentur, qui principum auctoritate res inuadunt ecclesiæ. C. XXII.

Iuo, p. 3. c. 152.

DE rebus, quæ semel Deo contributæ, atque dicatæ sunt, & postea sub occasione concessionis principum à quibusdam inuaduntur, atque diripiuntur; sancimus, vt prius [a] consulatis principem ad resecandam tam præsumptiuam factionem, & cognoscendum, vtrum illius sit concessio, an inuasoris præsumptio. Quod si principis inordinata fuerit largitio; ipse sit princeps pro emendatione redarguendus. Si autem inuasoris declaratur præsumptio; vsque ad emendationem, excommunicationis sit vindicta coercendus.

¶ Extat epistola hæc in libro sæpe citato bibliothecæ Dominicanæ: in qua respondet Nicolaus ad nonnullas quæstiones ab Adone † sibi propositas.

† al. Odone

Item Gelasius Iustino archidiacono, & Faustino † defensori.

† al. Fausto

¶ De rebus ecclesiæ non est aliquid alienandum. C. XXIII.

Deusdedit p. 3. c. 98.

4 VObis enim, & famæ vestræ consultum duximus, vt pontificis [b] vestri loco, vobiscum ab eodem [c] aliquis subrogetur, qui eius nomine pariter vniuersa disponat: quatenus omnia prædia ad vestrum reuocetis studiũ, nec cuiquam clerico pro portione sua aliquod solum ecclesiæ putetis esse deputandum: ne per incuriam, & negligentiam minuatur: sed omnis pensionis summam ex omnibus prædijs rusticis, vrbanisque collectam ad antistitem deferatis. Ex qua tamen collectione habeatur ratio, quid ad causas, [d] vel expensas accidentium necessitatum opus esse perspicitur, vt de medio sequestretur: & quattuor portiones [e] vel de fidelium oblatione, vel de hac fiant modis omnibus pensione: ita, vt vnam sibi tollat antistes, aliam clericis pro suo iudicio, & electione dispertiat, tertiam

b ¶ Pontificis vestri.] Episcopus iste remotus fuit ab administratione 2 temporalium: sed non spiritualium.

c ¶ Ab eodẽ.] Isto n. remoto ab administratione reseruat, vt ipsi auctoritate administratores eligãtur.

2 Intelliges non omni: & hoc colligitur ī. vbi dicit ꝙ omnes reditus debent ad ipsum deferri, vel ab eo diuidi. Archid. Expẽsę semper sunt deducendæ.

excommunicari. 11. q. 3. si autem nobis. Sed qualiter agi potest contra illum, qui recipit possessionem vel à principe, vel ab alio: cum scriptum sit in lege, Non videor vt possidere si recipio possessionẽ ab illo quem scio esse in possessione. ff vti possi. l. si duo. §. non videor. & ar. extra de restit. spol. cum ad sedem. Sed hæc quæstio hodie exsufflata est per id quod est hodie extra de restit. spol. sæpe contingit.

VObis.] Hæc est quarta pars quæstionis, in qua probat, quòd ecclesiæ facultates debent diui-

d ¶ Quid ad causas.] scilicet, vt expensæ prius deducantur, quæ factæ sunt in colligendis fructibus: quod ius deductionis nullus casus potest impedire. ff famil. erciscun. fundus. ff de petit. hæred. si à domino §. fructus. in decimis secus, vt extra de deci. cum homines. sed cum distinctione, quam habes extra de deci. pastoralis.

e ¶ Portiones] Ar ꝙ prædia ecclesiarum non debent diuidi per præbendas, vt no. ī. q. prox § vlt. hoc nõ est verum: hic autem prohibentur diuidi ideo quia clerici

fuerunt suspecti. sed vbi non sunt suspecti, bene diuidentur, vt meliorentur per eos possessiones, vt j. ea. sæpe fit. nam deligentius tractantur res propriæ quàm communes, vt 47 distin. §. necesse est, & C. quando & quib. quarta pars debe. l. vlt. lib. 10.

ele. innotuit. in fi. Sed qualiter probabit se ignorasse? Respondeo. probabit quod fuit in alia prouincia, vt extra de testi. ex tenore. & C de contrah. stip. optimam. vel etiam proprio iuramento, vt 34. q. 2. in lectum.

a Hoc colligitur ex illa littera, ne per incuriã, &c. unde ibi innui videtur à contrario, quod si illa causa cessaret, scilicet quod essent diligentes clerici: quod possunt diuidi, secundum H. & Laur.

a ¶ Vt si maior.] opimum atq. contra prelatos ecclesiarum, vt non possint allegare sterilitatem tẽporis, vel incursum hostiũ, si præcedentibus annis fuerunt vberes anni, sicut nec colonus. si. ff loca. ex conducto. § si vno. huic contrarium signatur. 10. q 3. vnio. sed ibi soluitur.

pauperibus sub omni † conscientia faciat erogari: fabricis vero quartam, quæ competit, ad ordinationem pontificis erogatione vestra decernimus esse pensandam. Si quid forte sub annua remanebit expensa; electo idoneo ab vtraque parte custode tradatur enthecis: vt si maior [a] emerserit fabrica; sit subsidio, quod ex diuersi temporis diligentia potuerit custodiri: aut certe ematur possessio, quæ vtilitates respiciat communes.

† al. omnium

Idem Maiorico, Sereno, & Ioanni episcopis.

¶ Diuini muneris participatione priuetur, qui ecclesiastica priuilegia calcat. C. XXIIII.

Qui & † diuinis, & humanis legibus inciuili [b] damnatione calcatis, & reuerentia religionis abiecta, vel ecclesiastica priuilegia calcare contendunt, vel vbilibet in pauperum prosilire dispendium, nec huiusmodi, saltem commoniti, conuictique, nequitiam sopire consentiunt, atque illata sacris rebus detrimenta sarcire; merito diuini muneris participatione sunt priuandi: vt huius perceptione careant, quod sacrilegis ausibus habuere despectui. Cœlestinus vero presbyter fratris, & coepiscopi nostri Sereni, qui contra pontificale iudicium, contraque Apostolicæ sedis mandata prorumpens, supradictis communionem sacram ministrare præsumpsit; cum non potuerit ignorare [c] sententiam proprij sacerdotis, ab officio protinus ecclesiastico pellatur: vt nullus ecclesiæ ministrorum contra pontificalia instituta venire contendat.

Iuo p. 3. c. 150. & p. 4. c. 185.

† Qui & humanis] pleraque exempp. & Iuo.

Idem eisdem Iustino [a] archidiacono, & Fausto defensori.

a ¶ Iustino, &c.] *Antea legebatur*, Item eisdem. *Emendatum est, & posita istorum virorum nomina ex Iuone, ad quos etiam scriptum est superius penultimum caput, vobis enim. Nec vero hac, quæ nunc afferentur, pertinere posse ad episcopos, quibus proxime præcedens caput scribatur, indicant non modo quæ à Gratiano hic referuntur, sed etiam apertius verba, quæ apud Iuonem post vltima huius capitis sequuntur.* Si quis vero in ecclesiæ vestræ damnum, aut in his, quæ sunt præceptionis nostræ prohibita, pontificem vestrum videritis admittere, &c.

¶ De eodem. C. XXV.

Vlteranæ † ecclesiæ actus, vel patrimonium, quod hactenus comperimus destitutum, post damnationem Eucharisti, quo fuerat deprauante dispersum curæ vestræ decreuimus esse delegandum: vt diligentia (qua vos pro vtilitatibus ecclesiæ existimamus esse vigilantes) prædia culturæ restituatis antiquæ, & reuocetis, si qua sunt vendita, aut donata mancipia. Possessiones etiam, quas ab Eumancio, & Opilione episcopis, vel ceteris quouis iure videritis teneri (quia contra constituta synodi ab episcopis prædia alienari nullo potuerunt commento;) nihilominus

Iuo p. 3. c. 151.

† al. Volaterrana

Qui & diuinis.] CASVS. Serenus episcopus conquestus est de quibusdam, qui contemptis diuinis, & humanis legibus ecclesiastica priuilegia deprimebant, siue destruebãt, pauperes opprimentes: nec commoniti res ecclesiæ ablatas restituere volebant: quos à communione corporis Christi suspenderat propter hoc: quib. supradictus Cælestinus presbyter cõtra interdictum proprij episcopi sacram præbuit communionem. Commisit ergo Gelasius Maiorico, & Sereno, & Ioanni episcopis mãdans eis, vt illos vsurpatores participatione corporis Christi priuent. Cœlestinus vero presbyter, qui sententiam sui episcopi, nec debuit, nec potuit ignorare, ab ecclesiastico repellatur officio, vt cæteri metum habeant. Ego Bartho. sic puto casum ponendum: licet Beneu. aliquantulum minus dixerit. [Inciuili.] idest, non ciuili, sed praua & incongrua.

b ¶ Inciuili.] idest impia.

c ¶ Ignorare.] sic supra 16. dist. quod dicitis. j. 1. quæstio. 1. si quis à simoniacis. & 36. quæstio. 2. nullus. j. dist. 20. si decreta. j. 87. dist. c. vlt. & 17. q. 2. c. vlt. audiretur tamen iste si vellet probare se ignorasse. 82. distin. proposuisti. in fi. & 1. q. 1. si quis à simoniacis. & extra de

Ignorantia probat dupliciter.

Vlteranæ.] CASVS. Post damnationem episcopi Eucharisti quantum ad administrationem temporalium, qui patrimoniũ ecclesiæ Vulteranę dissipauerat, commi-

commisit Papa quibusdam episcopis, vt reuocent prædia & mancipia male alienata. similiter & possessiones quas Eumancius & Opilio episcopi, vel ceteri quocũque modo detinẽt, reuocent. & emptores recursum habeant ad venditores. Pensiones vero vel oblationes defe- vero res. Sed contra 16.q.3. vniuersas. C. de euic. si fundus. Sol. hoc c. loquitur de possessore bonæ fidei: contraria de possessore malę fidei. sed ad hęc obijcitur: malæ fidei dicitur, qui contra legum interdicta mercatur. C. de agr. & cẽsi. quemadmodũ. lib. 11. Rñdeo, quantũ ad hoc est malę fidei possessor, quia non vsucapit: sed quantũ ad hoc est bonæ fidei possessor, ꝙ habet recursum contra suum venditorem.

reuocentur. [a] Sit emptoribus [b] ad eum recursus, qui prę sumpsit aliquid de ecclesiæ rebus illicita venditione distrahere: ita vt pensiones annuas ad pontificem deferatis: cui priuilegia sua integra conuenit omni ratione seruari, vt eius dispensatione portiones proueniant consuetæ: ita vt portionem quartam, quæ ad eos pertinet, sua pontifex ordinatione distribuat, prout cuiusque locum [c] meritumque cognoscit. Pariter etiam ex fidelium oblatione faciendum est, vt clericis quartam eroget pro consideratione suæ electionis antistes. Fabricarum etiam portio episcopo sciente, & disponente, vestra erogatione pendatur: quatenus nihil penitus in detrimentum alicuius rei patiamini generari.

Idem clero, & ordini, & plebi Brundusii.

¶ Redituum, & oblationum duæ portiones clericis committantur. C. XXVI.

Ans. l. 6. c. 43.

CONcesso vobis, quem petistis, antistite fratre iam & coepiscopo meo Iuliano, necessarium fuit (eodem ad ecclesiam suam mox remisso) ad vos nostra scripta pariter destinari: quibus agnosceretis eidem fuisse præceptum, ne vmquam ordinationes præsumat illicitas. *& infra.* ¶ Reditus, & oblationes fidelium in quattuor partes diuidat: quarum vnam sibi ipse retineat: alteram clericis pro officiorum suorum sedulitate [d] distribuat: fabricis tertiam, quartam pauperibus, & peregrinis habeat fideliter erogandam: quarum rationem diuino est redditurus examini.

¶ Epistola Gelasij, in qua est hoc caput, missa est cum alijs ex Hispania. Eadem vero inter epistolas Gregorij II. impressa est tertia clero, & plebi Turingiæ scripta. Talis quædam epistola, sed breuior, refertur in libro, qui inscribitur Ordo Romanus, & formata episcopo danda nuncupatur.

Et in cõc. Parisiensi, l. 1. c. 15.

Idem in epistola ad episcopos per Lucaniam, & Brutios, c. 29.

¶ De oblationibus fidelium quot portiones fiant, & quæ cuique proueniat. C. XXVII.

Poly. l. 3. ti. 11. Ans. l. 5. c. 68. Burc. l. 3. c. 137. Iuo. p. 3. c. 203. Pann. l. 2. c. 7.

QVattuor autem tam de reditu, quàm de oblatione fidelium, prout cuiuslibet ecclesiæ facultas admittit (sicut dudum rationabiliter est decretum) conuenit fieri portiones: quarum sit vna pontificis, altera clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis applicanda. De quibus sicut sacerdotis intererit integram ministris ecclesiæ memoratam dependere quantitatem; sic clerus vltra delegatam sibi summam nihil insolenter nouerit expetendum. Ea vero, quæ ecclesiasticis ædificijs attributa sunt, huic operi vera-

c ¶ Locum.] Arg ꝙ secundum priorẽ locũ & maius meritũ conferendæ sunt dignitates, vt j. c. prox. & s. dist. 1. ius militare. & 1. q. 2. clerici. & 75. [1] dist. c. vlt. & ille gradus ceteros antecedat, quẽ stipendia longiora & labor ꝓlixior fecerunt anteire, vt C. de of. ma. offi. l. nemo. 61. dis. c. 1. & c. miramur. & stipendiorum rõ habẽda est vt ff. de re mil. l. non oẽs. in princ. Arg. contra 16. q. 7. oẽs decimæ. & c. 1. in fi. & extra de consti. cum omnes. [2]

Dignitates conferãtur secundum merita.

1 Al. 74.

2 Vbi de hoc etiã, & plenius extra de ma. & obed. statuimus. Archid.

COncesso.] CASVS. Clerus & populus Brũdusij petierũt à Gelasio epm Iulianum, quem eis concessit: & cũ eum illis destinaret, significauit eis per scripta sua, ꝙ duo sibi præceperat scilicet, quòd nunquam faceret illicitas ordinationes: & reditus & oblationes in quattuor diuideret portiones. Primã haberet antistes: secundam clerici; tertiam fabrica: quartam pauperes.

d ¶ Sedulitate.] Arg. contra clericos existentes in scholis, vt non debeant percipere ecclesiastica stipẽdia, vt 16. q. 1. generaliter & j. ea. charitatem. Argu. contra. 32. dist. si qui vero.

QVattuor.] CASVS. In hoc c. statuitur, vt de reditibus & oblationibus ecclesiæ quattuor fiant portiones, quarũ vna sit epi, secunda clericorũ, tertia pauperum: quarta vero fabricæ applicãda: ita ꝙ clerici vltra quartã nõ expetant: & manifestũ sit qualiter duæ quartæ sint in vsum pauperũ, & in vsum fabricæ cõuersæ, vt de hoc bona fama inter homines oriatur.

deferant ad episcopum: de quibus fiant quattuor portiones, vt dictum est in c. supradicto, vobis.

a ¶ Reuocentur.] C. si tu. vel cu. inter. l. vlt.

b ¶ Emptoribus.] s. 10. q. 2. hoc ius porrectũ. in fi. §. q

a ¶ Doceat.] Argu. per vnum factum probari aliud: & causam probari per effectũ: quia per reparationem fabricarum probatur, ꝙ bene sit expensa quarta fabricę: & sic 18. dis. peruenit. sic C. de admi. tut. l. lex quę. in fi. Item ex omnibus his capitulis collige laicos nõ esse cõpellendos ad reparationẽ fabricæ: sed tantũ clericos. 10. q. 1. decernimus. cum in fundo. §. si fundus. fi. ff. de pac. do. inter socerum §. 1. fi. C. de allu. l. 2.

b ¶ Testificatione.] Ar. ꝙ res semp sunt gerendæ in illorum præsentia, quorũ interest, vt 8. q. 1. licet.

c ¶ Duplici.] No. duplicitatẽ à canone reprobari. 16. q. 7. in nona. & 18. q. 2. in nullo. sic ff. de vsuca. cum qui ædes. Itẽ ar. ꝙ idem iuris est in veteribus quod in nouis.

citer prærogata, locorum doceat [a] instauratio manifesta sanctorum: quia nefas est, si sacris ædibus destitutis, in lucrum suum præsul impendia his deputata conuertat. Ipsam nihilominus adscriptam pauperibus portionem, quam quam diuinis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur; tamen iuxta quod scriptum est: [Vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est] oportet etiam præsenti testificatione [b] prædicari, & bonæ famæ præconijs non taceri. Quapropter nec clericorum quispiam, &c.

Item Simplicius Papa Florentio, & Equitio, & Seuero episcopis, epist. 3.

¶ De reditibus oblationum, & redituum ecclesiæ quattuor portiones presbytero dispensandæ credantur. C. XXVIII.

DE reditibus ecclesiæ, vel oblatione fidelium quid deceat nescienti nihil licere permittat: sed sola episcopo ex his vna portio remittatur: duæ ecclesiasticis fabricis, & erogationi peregrinorum, & pauperum profuturæ, à Bonagro † presbytero sub periculo sui ordinis ministrentur: vltima inter se clericis pro singulorum meritis diuidatur. *& infra.* ¶ Cui, *idest Gaudentio*, hoc specialiter præcipimus, vt tres illas portiones, quas triennio † [c] dicitur sibi tantummodo vendicasse, restituat.

¶ *Addita sunt in hoc capite aliquot verba ex originali, quæ ad sententiam facere aliquid videbantur.*

Item Gregorius Maximiano episcopo Syracusano, lib. 3. epist. 11.

¶ De reditibus ecclesiæ etiam nouiter quæsitis, quarta pars clericis erogetur. C. XXIX.

COgnouimus de reditibus ecclesiæ nouiter acquisitis canonicam dispositionem quartarum minime prouenire: sed episcopos locorum distribuere tantummodo quartam antiquorum redituum; nunc vero quæsita suis vsibus retinere. Quam rem † prauam subintroductamque consuetudinem fraternitas tua viuaciter emendare festinet: vt siue de præteritis reditibus, siue de his, quæ obuenient, † [d] vel obuenientibus quartæ secundum distributionem canonicam dispensentur. Incongruum namque est vnam, eandemq; ecclesiæ substantiam duplici [e] quodammodo iure censeri, idest † vsurpationis, & canonum.

Idem Augustino episcopo Anglorum in respon. ad primam interrogationem.

¶ De stipendio ecclesiæ quattuor debent fieri portiones. C. XXX.

MOs est Apostolicæ sedis ordinatis episcopis præceptum tradere, vt de omni stipendio, quod accedit,

DE reditibus.] CASVS. Gaudentius eps non diuidebat reditus & oblationes in quattuor portiones, sed eas sibi vendicabat ex toto. quare Simplicius Papa præcepit Florẽtino & Equitio epis, vt vnã tantummodo portionem de reditibus & oblationibus cõcedant epo: alia diuidatur clericis pro meritis singulorũ: reliquis duabus fabricis & pauperibus ꝓfuturis: & cõpellant ipsum Gaudentium epm istas tres portiones restituere: quas per tres annos sibi tãtum illicite & indebite vendicauit.

c ¶ Triennio.] licet iste eps per trienniũ possederit res ecclesiæ mobiles, non tamẽ vsucapiebat eas, quia furtum commisit in eis, vt 10. q. 2. cap. vlt.

COgnouimus.] CASVS. Quidã epi faciebant quattuor partes tantum de antiquis reditib9: sed nouos omnes sibi retinebant. præcepit Grego. Maximiano episcopo Syracusano, vt tam de antiquis reditibus, quàm de nouis quattuor faciat fieri portiones: cum antiqui & noui non debeant diuerso iure censeri: quia incongruũ est eandem substantiam ecclesiæ duplici quodãmodo iure censeri. Sequens c. planum est. Aliud quod postea sequitũ, est palea, scilicet sancimus. est tñ eius casus planus per se.

d ¶ Obuenient.] Ar. cõtra. ff. de iure do.

Clerici soli ad reparationem fabricæ compellantur.

Argu. ꝙ etiam principes teneãtur ad hoc 96. distinct. c. vlt. L.

Matt. 5.

1. q. 7. quapropter.

Ansl. l. 5. c. 66.

† al. ab Onagro

† al. per triennium.

Ioannes diac. l. 4. nu. 34.

Ansl. l. 5. c. 70.

† al. ob rem

† al. nunc obuenerunt, vel obuenerint

† addita ex or.

Ansl. l. 5. c. 64. Pann. l. 2. c. 6.

nis. extra de cen. cum olim. &c. eu in ecclesijs. Ar. ℥. de deci. tua. nam licet veteres decimę sint concessę laico: nō ideo nouæ, vt ibi dicitur, quandoq; tñ eadē res duplici iure censetur. extra de reli. domi. quia. & ff. de pecul. hinc quæritur. §. 1. vbi habes ꝙ peculium qñque dupliduplici iure censetur. sed isti sunt casus speciales. ɛ

a Sancimus.] ¶ Dona.] secundum distinctionem, extra de testa. requisisti.

b ¶ Titulorum.] idest, ecclesiarum, ad quas intitulati sunt.

ɛ Quod autem hic dr̃ regulare ē. de hoc etiā le. & not. extra de deci. cum in tua. in fi.

quattuor fieri debeant portiones, vna videlicet episcopo, & familiæ eius propter hospitalitatem, & susceptionem, alia clero, tertia vero pauperibus, quarta ecclesijs reparandis.

[*Item ex concilio Toletano.*]

¶ De eodem. PALEA. C. XXXI.

SAncimus omnibus episcopis curam laicorum instare, vt si quos in fide Christi inuenerint, nimio affectu diligant. Insuper confirmamus, vt si aliqua ab ipsis accipiant dona; [a] statim in quattuor diuidant partes: ita, vt prima pars secundum α Apostolorum præcepta, titulorum, [b] necnon cœmeteriorum restaurationibus diligenter attribuatur, secunda clericis, tertia cunctis pauperibus, quarta vero aduenis.

¶ *Caput hoc (quod in omnibus vetustis exemplaribus, exceptis duobus, & sine Palea nomine habetur, & glossam habet) in nullo Toletano concilio aut impresso, aut manuscripto inuentum est. In collectione canonum incerti auctoris, qua asseruatur in Vaticana bibliotheca, tribuitur Siluestro: quamuis in synodo Romana sub ipso habita, c. 4. paulo aliter ha partes assignentur, idest, vt in præcedentibus huic capitibus.*

α ¶ Secundum Apostolorum præcepta.] *In ea collectione non sunt hæc verba. In vno vetusto Gratiani codice est*, secundum Apostolicorum præcepta.

Item ex concilio Agathensi, c. 22.

¶ Omnes presbyteri secundum iussionem episcopi res ecclesiæ dispensare studeant. C. XXXII.

Poly. l. 3. ti. 18.

5 STatuimus (quod omnes canones α iubent) vt ciuitatenses, siue diœcesani presbyteri, vel clerici, saluo iure ecclesiæ, rē ecclesiæ, sicut permiserūt episcopi, teneant: vendere autem, aut donare penitus non præsumant. Quod si fecerint, vel fecerunt, & facta venditio non valebit, & de facultatibus, si quas habent proprias, indemnem [c] ecclesiam reddant, & communione priuentur.

α ¶ Canones.] *Restituta est hæc vox ex originali. Antea legebatur*, episcopi. *In Polycarpo autem tantum est*, quod oēs iubent.

Item ex eodem concilio, c. 26.

¶ De clericis, qui documenta ecclesiæ supprimunt, aut aduersarijs tradunt. C. XXXIII.

℥. ea. si quis de clericis. Burc. l. 3. c. 183. Iuo. p. 3. c. 156.

SI quis de clericis documenta, [d] quibus ecclesiæ possessio firmatur, aut supprimere, [e] aut negare, aut aduersarijs fortasse tradere, damnabili, & punienda obstinatione præsumpserit; quidquid, [f] per absentiam documentorum, damni ecclesiæ illatum est, de proprijs facultatibus reddat, & communione priuetur. Hi etiam, qui in damno ecclesiæ impie solicitati, à traditoribus aliquid acceperint; superiori † sententia teneantur.

† *al. pari* & in Hispalen. 2. c. 1.

Item ex eodem, c. 33.

STatuimus.] Hæc est 5. pars q. in qua magister reuertitur & probat per 20. c. ꝙ res ecclesiæ non sunt alienandæ, nisi in casu cōcesso: aliàs alienatio nō tenet; & alienatores quocūque casu debent puniri. Io. de Fant.

CASVS. Relatum fuit in Agathensi ɔcilio, ꝙ clerici existentes in ciuitate vel extra, res ecclesiarum suarum non gubernabant secundū episcoporum suorum dispositionem: sed vindicabant vel donabant sicut eis placebat. quare concilium statuit, vt hoc de cetero non faciant: & si fecerint, irritetur. & de proprio si quod habent, ecclesiam reddant indemnem, & cōione priuentur.

c ¶ Indemnem.] De hoc dixi s. ea. monemus.

SI quis. CASVS. Quidam abscondebant vel denegabant instrumenta ecclesiarum: aut ea aduersarijs dabāt. quęsitum fuit quam pœnam pati debeant. Et respondetur ꝙ oē damnum ecclesiæ illatum per absentiam instr̃orum, debent restituere de proprijs facultatibus: & cōione priuentur. Qui vero talia documēta recipiunt, eadem pęna debent puniri.

d ¶ Documēta.] Idē esset si testes aliquos impediret dicere veritatem, vt extra de test. cogen. peruenit.

e ¶ Supprimere.] qa crimen falsi incurrunt. ff. de fal. l. 1. §. iis qui deposita.

f ¶ Quidquid.] Arg. ꝙ ecclesia potest petere interesse, quod est extra rē, ꝫ sed illud non est extra rē: quia instr̃o tradito possessionis, & possessio tradi videtur, vt C. de dona. l. 1.

ꝫ Idem L. & idē not. extra de iniur. in nfa. de sent. excom. sacro. in glos. 1. Arch.

reuocantur in seruitutem. aliud in liberto priuati, vt C. de lib. cau. solo obsequij. quod est hic speciale. Item aliud speciale, ꝙ filij istorum libertorum sunt obnoxij ecclesiæ. j. de libertis. secus in alijs, vt C. de li. & eorū li. l. 1. & 2. Item aliud speciale ꝙ liberti tenentur serui re

EPiscopus.] CASVS. Statutum fuit in concilio Agathensi, vt episcopus, qui nō habet filios vel nepotes, nō instituat aliū hęredem quàm ecclesiam suā: si vero illicite de rebus ecclesię aliquid alienauerit, alienatio talis irrita habeatur, & ad ecclesiam quod alienatum est reuocetur. si vero filios habet, qui bus sua bona reliquit, de bonis illis indemnitati ecclesię consulatur.

a ¶ Alium.] hoc est consilium, quia etiā vxorem & seruum suum posset instituere hæredem, vt s. ea. q. 1. sint manifestæ.

b ¶ Ab hæredibus.] Hic duo contraria dici videntur, scilicet, ꝙ ecclesia debeat esse hæres defuncti: & ꝙ ecclesia possit conuenire filium defuncti de eo quod male alienauit defunctus. nā si ecclesia est hæres defuncti, et si defunctus aliquid indebite alienauit, illud non potest reuocare ecclesia, vt C. de re. alie. non alie. l. 3. C. de lib. cau. l. si ab eo. & C. de rei ven. cum à matre. tenetur eīm sequi voluntatem defuncti, vt 12. q. 1. Siluester. ideo sic exponas, ecclesiam sibi relinquat hæredē. sed si ecclesiam non instituit hæredem, supple tūc si quid de ecclesia, &c. Generaliter enim oīs hæres tenetur ad oīa onera defuncti, nisi fecerit inuentarium, vt C. de iu. delib. sancimus. hoc tamen teneas, ꝙ secūdum canones in cōtractibus & in delictis siue aliquid peruenerit ad hæredē, siue non: siue lis sit contestata cū defuncto, siue non, hæres semper tenetur insolidum, vt 16. q. 6. si epm. 1 in fi. extra de rap. in litteris.

Hęres onera defuncti sustineat.

a Vbi de hoc. & supra 1. q 4. §. item peccato ciuium. vt ibi satis dixi. Arch.

Liberti ecclesiæ differunt à libertis priuatorum.

¶ Episcopus hęredem non habens, non alium, quàm ecclesiam sibi hæredem instituat. C. XXXIIII.

EPiscopus, qui filios, aut nepotes nō habuerit; *a* alium [a] quàm ecclesiam non relinquat hęredem. Si quid de ecclesia non in ecclesiæ causa, aut necessitate præsumpserit; quod distraxit, aut donauit, irritum habeatur. Qui vero filios habet; de bonis, quæ reliquit, ab hæredibus [b] eius, indemnitatibus ecclesiæ consulatur. Poly. l. 3. ti. 12.

a ¶ Non habuerit.] *In originali impresso, & manuscripto & in Polycarpo legitur,* non habens alium, quàm ecclesiam reliquit hæredem; si quid, &c. *& ad hanc lectionem propius accedunt verba Hispalensis concilij primi, c. 1. sed ob glossam non est mutatum.*

Item ex eodem, c. 49.

¶ Qui in clero constituti sunt, de rebus ecclesiæ nihil alienare præsumant. C. XXXV.

DIaconi, vel presbyteri in parochia constituti de rebus ecclesiæ sibi creditis nihil audeant commutare, vendere, vel donare: quia res sacratæ Deo esse noscuntur. Similiter & sacerdotes nihil de rebus ecclesiæ sibi commissæ (vt superius comprehensum est) alienare præsumant. Quod si fecerint; [c] conuicti in concilio, & ab honore depositi, de suo aliud [d] tantum restituant, quantum visi sunt præsumpsisse. *a & infra.* ¶ Libertos tamen, quos sacerdotes, uel diaconos de ecclesia sibi commissa facere uoluerint, actus [e] ecclesiæ prosequi iubemus. Quod si facere contempserint; placuit eos ad proprium reuerti seruitium. Iuo, p. 3. c. 161.

a ¶ Præsumpsisse.] *Si hic interponas c. si quis qualibet. infra eodem, habebis integrum canonem 49. ipsius concilij Agathensis.*

Item ex eodem, c. 53. & in Epaunensi, c. 7.

¶ De possessione ecclesiastici iuris quidquid à presbytero distrahitur, inane habeatur, & vacuum. C. XXXVI.

QVidquid parochiarum presbyter de ecclesiastici iuris possessione distraxerit; inane habeatur & uacuum uendicatione [f] *a* comparantis, & actione uendentis. Iuo, p. 3. c. 162.

a ¶ Vendicatione.] *Sic etiā in recentioribus conciliorum editionibus. in alijs, & duobus etiam Vaticanis codicibus legitur,* venditione comparationis. *apud Iuonem,* venditione comparantis.

DIaconi.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ diaconi, presbyteri vel episcopi de rebus ecclesiæ nil debent illicite alienare: quod si fecerint, de hoc conuicti deponantur, & de suo proprio tantundem restituant. In secunda parte dicitur, quòd liberti ecclesię negotia ecclesiæ prosequi debent: quod si cōtempserint, in seruitutem aducētur. Secunda pars incipit ibi: [Libertos etiam.

c ¶ Fecerint.] æstimatione seruorum reddita de proprio: aliquin reuocarentur, vt j. e. & si illi. nisi sint bene meriti, vt j. e. si quos de seruis. Et est in hoc dura conditio libertorum ecclesię, ꝙ propter operas non præstitas re ecclesiæ nulla eis opera imposita, vt hic, & infra e. liberti. hodie tamen distinguitur, vt extra de seruis nō or. eo libentius.

d ¶ Aliud.] i. ipsam rē restituet, & aliud tantū de suo, sic 89. dis. decenter & 10. q. 2. hoc ius. ver. qui vero sca.

e ¶ Actus.] idest, negotia.

QVidquid. CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ si presbyter illicite alienat aliquam possessionem ecclesiæ, irrita sit talis alienatio, ita vt emptor nullam habeat actionem ad possessionem petendam: nec venditor ad pretium habendum.

f ¶ Vendicatione.] in emptorē enim non transfertur domi-

dominium. vnde non poteſt rem vendicare: habet tamen cõtra venditorem actionẽ ex empto, vt ſ. ea. Vulteranæ. in Auth. de nõ alie. aut permu. §. quia vero Leonis. colla. 2. Sed nonne venditor poteſt petere pretium re nondum euicta? quia venditor nõ ad aliud tenetur, niſi nisi vt faciat emptorem habere rem. non enim tenetur rem eius facere: vt ff. de act. empt. ſeruus quem. §. ſi ſciens. ſed hic contractus eſt nullus.

In Epaunenſi, vbi hoc videtur repeti, in venditorem comparantis actione vertenda.

Item Vrbanus Papa.

¶ Alienationes factæ ab intruſis, & ordinationes ſine conſenſu clericorum irritæ ſunt. C. XXXVII.

ALienationes[a] omnium per intruſionem, ſeu canonice electorum ſub epiſcopi nomine, aut abbatis, qui ſecundum eccleſiæ ſuæ vſum conſecrandus[b] eſt; alienationes dico quocumque modo factas, necnon & ordinationes[c] perſonarum ab eiſdem ſine communi conſenſu clericorum eccleſiæ, ſiue per ſimoniam itidem factas, irritas iudicamus. ¶ Illud etiam per omnia interdicimus, vt nullus clericus præbendam[d] ſuam, ſeu beneficium aliquod eccleſiaſticum aliquo modo alienare præſumat. Quod ſi præſumptum olim fuit, vel aliquando fuerit; irritum erit, & vltioni canonicæ ſubiacebit.

¶ *Poſt collectionem Anſelmi in codice perantiquo, habetur fragmentũ cuiuſdam concilij Vrbani ſecundi: in cuius initio hæc leguntur.* Alienationes, quæ ſpecialiter per Ottonem, Guidonem, Hieremiam, ſeu forte Philippum vbilibet de poſſeſſionibus Rauennatis exarchatus factæ ſunt, damnamus. Generaliter autem omnium per intruſionem, ſeu canonice electorum ſub epiſcopi nomine, vel abbatis . . . . eccleſiæ ſuæ conſecrandus eſt, alienationes quocumque modo factas, *& cetera vſque ad finem huius capitis ſine vlla varietate.*

Item ex concilio Ilerdenſi, c. 16.

¶ Epiſcopo defuncto, vel adhuc in ſupremis agente, de rebus eccleſiæ nihil eſt vſurpandum. C. XXXVIII.

Concor. conciliũ Valent. c. 2.

HAec huius[e] placiti[f] conſtitutione inter nos cenſura placuit cuſtodiri; vt defuncto antiſtite, vel etiam adhuc in ſupremis agente, nullus clericorum cuiuſlibet ordinis, officij, graduſve ſit, quidquam de domo præſumat, vel quod de vtilitate inſtrumenti domus eſſe agnoſcitur, ideſt mobilis & immobilis rei eccleſiaſticæ conetur inuadere; nihil furto, a nihil dolo ſupprimens, auferens, atque

ALienationes.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ alienationes, quæ fiunt ab epiſcopis vel abbatibus intruſis, vel canonice electis: ſimiliter ordinationes factæ ſine conſenſu clericorum, vel per ſimoniam, irritæ ſunt. In ſecunda parte dicitur, quòd ſi quis clericus ſuam præbendam alienare præſumpſerit olim, vel modo præſumat alienare, irritum ſit, & canonicæ ſubiacebit vltioni. Secunda pars incipit ibi, [Illud etiam, &c.]

a ¶ Alienationes.] hoc ad canonice electos referas: quia intruſi vel ſchiſmatici, nec etiam cum conſenſu capituli poſſunt aliquid alienare. j. cap. precariæ. extra de ſchiſma. quod à prędeceſſore. 1 7. q. 1. factus. 25. q. 8. omne. ff. de rebus eorum, qui ſub tu. vel cu. l. quicumque. arg. contra infra de conſec. diſt. 2. & dixit. 1. q. 1. ſi quis à ſimoniacis. 3. q. 7. tria, in prin.

b ¶ Conſecrandus.] ideſt, benedicendus. abbas enim non conſecratur, niſi cũ ordinatur in ſacerdotẽ, ſed tamen dicitur, ꝙ ei manus imponitur ab epiſcopo 69. diſt. quoniã videmus. vnde abbas ſine benedictione poteſt monachos benedicere. extra de ſup. ne. præla. ſtatuimus.

Abbas non conſecratur.

c ¶ Ordinationes.] hoc non poteſt facere ſine conſenſu capituli ſui, vt 24. diſt. c. vlt. & pen.

d ¶ Præbendam.] fructus poteſt. extra ne præla. vices ſuas. c. vl. ad inſtar fructuarij, ff. de vſufru. arboribus. ſicut fructus decimarum & oblationum poſſunt vendi, licet hoc non ſit honeſtum: quia prohibitum non inuenitur 2 ſed tantum cum conſenſu epiſcopi. extra de re. ec. non alie. nulli. niſi ad modicum tempus. arg. extra de cen. pręterea. & extra de tranſac. de cętero. Sed quid ſi obligauit ad quinquennium: numquid ſtabit ſucceſſor contractui ſuo ita, ſi nomine eccleſiæ cõtraxit, & cum epiſcopi auctoritate. extra de ſol. c. 1. ſecus ſi nomine ſuo. ff. de pig. l. lex vectigali. ff. quib. mo. pig. vel hy. ſol. ſi res diſtracta. ff. loca. ſi quis domum. §. hic ſubiungi ſolet. Ioan. Sed certe quidquid dicat Ioan. ego credo, ꝙ ſicut clericus poteſt vendere fructus præbendæ ſuæ ſine conſenſu epiſcopi, ita obligare, maxime ad modicum tempus: ſicut tutor vendit fructus ſine auctoritate iudicis, vt C. de admini. tuto. lex, quæ. nec aliqua decret. contradicit legi. B.

Beneficij fructus vendi poſſunt.

2 Hoc plane olim, probatur extra de empt. & vend. ca. 1. vbi habentur iſta verba hic poſita per Io.

1 Et extra de ele. nihil eſt. in gl. in duobus caſibus, &c. ibi videas. Sed per hæreticum bene acquiritur loco religioſo, ſiue eccleſiæ. arg. 32. q. 4. recurrat. ver. quo ergo. vbi de hoc. Arch.

HÆc huius placiti.] CASVS. Querimonia facta fuit in concilio Ilerdenſi de clericis, qui poſt obitum epiſcopi omnia bona defuncti antiſtitis vſurpabant. facta eſt conſtitutio ne hoc de cetero fiat: ſed œconomus adiuncto ſibi vno vel duobus fidelibus viris paſcat ex illis bonis clericos, ſi qui ſunt in domo epiſcopali: vel ſeruet ad vſum ſucceſſoris, qui vti debet bonis illis cum clericis ſui anteceſſoris. clericus autem contra hanc conſtitutionẽ faciens, anathematizetur.

e ¶ Hæc huius.] Sic conſtrue, hæc cenſura placuit cuſtodiri placiti conſtitutione. & ſecundum hoc verbum placuit, eſt perſonale verbum, &c.

f ¶ Placiti.] ideſt, decreti.

g ¶ Con-

abscondens. Sed is, cui domus commissa est, subiunctis β sibi vno, vel duobus fidelissimis clericis omnia vsque ad tempus pontificis substituendi debeat conseruare; [a] & his, qui in domo inueniuntur, clericis consuetam alimoniā administrare. Substitutus autem antistes susceptæ γ sedis commoda ordinabit, velut Deus imperabit: vt eis vti cum his debeat, quos cognouerit disciplinæ, & charitati prædecessoris sui fideliter paruisse. Quòd si quisquam post hæc cuiuslibet ordinis (vt superius dictum est) clericus quacumque occasione de omni facultate quidpiam probatus fuerit abstulisse, vel forsitan dolo aliquo suppressisse; reus sacrilegij prolixiori anathemate condemnetur, & vix [b] quoque peregrina ei communio concedatur: quia [c] durū est, vt hi, quos constat in seruitio Domini cum primæ sedis antistite desudasse, ab his, qui suarum rerum incubatores, † vel vtilitatibus seruientes, atque vacantes fuisse noscuntur, despecti aliquatenus crucientur.

† *al. incubitatores, atque vagātes fuisse*

α ¶Nihil furto.] *In codice Lucensi regio sequitur,* nihil vi.

β ¶Subiunctis sibi.] *In conciliorum editionibus sequitur,* cum consilio: *& in codice regio additur,* clerici: *fortasse autem legendum,* cum consilio cleri.

γ ¶Susceptæ sedis.] *In eodem regio codice est,* suscepta ea, prout decessor suus ordinauit, vel vt Deus imperauit.

Item ex concilio Toletano 4. c. 66.

¶ Episcopi, qui nihil ecclesiæ conferunt, famulos eius libertate non donent. C. XXXIX.

Burc. l. 3. c. 189. Iuo, p. 3. c. 249.

ET, si illi, qui nulla ex rebus suis pauperibus Christi distribuunt, [d] æterni iudicis voce in futuro condemnabūtur; quanto magis [e] ij, qui auferunt pauperibus quod non dederunt? Qua propter episcopi, qui nihil ex suo proprio ecclesiæ Christi compensauerunt, hāc diuinam sententiam metuant, & liberos † ex familia ecclesiæ ad condemnationem suam facere non præsumant. Impium enim est, vt qui res suas ecclesię Christi non contulerit, [f] damnum inferat, & ius ecclesiæ alienare contendat. Tales ergo liberos † successor [g] episcopus absque vlla oppositione ad ius ecclesiæ reuocabit: [h] quia eos non æquitas, sed improbitas absoluit.

† *al. libertos ex familijs*

† *al. libertos*

Item ex concilio Aurelianensi.

¶ *Hoc idem citatur supra ead. si quis de clericis, ex concilio Agathensi, in quo habetur. Non est autem mutatus titulus: quia potuit in aliquo etiam Aurelianensi, quod non extet, esse repetitum.*

¶ De clericis, qui documenta ecclesiæ suppriment aut negant, aut alijs damnabiliter tradunt. C. XL.

Iuo, p. 3. c. 156.

SI quis de clericis documenta, quibus ecclesiæ possessio firma tenetur, aut supprimere, aut negare, aut auertere,

Episcopus seruum ecclesiæ, an possit manumittere.

a ¶Conseruare.] Ar. successori omnia seruanda à morte prædecessoris. extra de of. & po. iu. or. cū vos plerunque. & extra de test. relatū. Item ar. q mobilia prædecessoris pertinent ad successorem, vt j. ea. de laicis.

b ¶Et vix.] Quod vix fit, tamen fit. s. dist. 19. in memoriam. arg. cōtra. ff. ad Velleia. tutor. in prin.

c ¶Quia.] hoc refertur ad id quod supra dixit.

ET si illi.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Toletano, an successor possit reuocare in seruitutem illos quos antecessor manumisit, qui nihil de reb. suis ecclesiæ contulerat. Et respondet q sic: & ideo qui hoc faciunt, in futuro damnabuntur, & hoc probatur vna ratione: q si illi qui nihil pauperibus erogāt, in futuro damnabūtur: multo magis illi, qui pauperibus auferūt quod non dederunt: cū iniquum sit, vt illi qui nihil ecclesię cōtulerūt, ius ecclesię alienare contendant.

d ¶Distribuunt.] necessitatis articulo. de hoc notatur. 47. dist. sicut hi.

e ¶Quanto magis.] Innuitur hic, q magis sit auferre quam non dare: cū tamen quandoque equiparentur. & sic est contra 67. dist. in. sicut.

f ¶Non contulerit.] sic videtur, q si res suas contulerit ecclesiæ, q tunc alienare possit. arg. j. c. si quis qualibet. extra de rebus eccl. nō alie. epi. Ad hoc dicūt qdam, quòd nullo casu potest alienare, nisi communi consensu canonicorum. sed hoc nihil est: quia si habet consensum cleri, quare restituet tantumdem de suo: cum nec alienare posset, licet adesset omnium consensus, nisi esset communis vtilitas ecclesiæ, vt j. ea. sine. Sed intellige cum ille manumissus nō erat benemeritus & sic erat malæ fidei possessor, aliàs posset præscribere libertatem, vt C. de præscrip. longi tempo. l. 1.

g ¶Successor.] vel ipsemet 35. quæstio 9. quod quis. & est ar. quod successor reuocat malefactum sui antecessoris, vt 16. quæstio. 3. si sacerdos. extra de precar. cap. 2.

h ¶Reuocabit.] nisi per decem annos steterint in libertate. ff. qui & à qui. ma. sicut §. Aristo. sic ergo restituitur contra libertatem ecclesiæ: quod non est in minore, nisi ex magna causa, vt ff. de min. si ex causa. in si.

SI quis de clericis.] Casum istum habes s. ea. in c. si quis de clericis. & ideo ibi videbis.

A Bbatibus.] CASVS Constitutum est in concilio Aurelianē. vt abbates, presbyteri, vel alij, prælati nisi de rebus suarū ecclesiarū alienare præsumant sine licētia & subscriptione epi: & q hoc psumpserit, deponatur, & quod temere alienatum est, per epm reuocet. a ¶ Sub- ditio possit rescindi. Et respondet q sic: in arbitrio tamen episcopi erit, vtrum pretium recipiat, vel recuperet possessionem: quia quandoque magis expedit habere pretium quàm possessionem. Sequens ca. planum est, & per se patet.

aut fortasse tradere, damnabili, & punienda obstinatione præsumpserit; quidquid pro absentia documentorū damni ecclesiæ illatum est, de proprijs facultatibus reddat.

li.7.cap.c.275. *Item ex concilio Aurelianensi, 3.c.23.*

¶ Ministris ecclesiæ de rebus eiusdem ecclesiæ absque episcopi permissu nihil alienare licet. C. XLI.

Poly.l.3.ti.12. A Bbatibus, presbyteris, ceterisque ministris de rebus ecclesiasticis, vel sacro ministerio alienare, vel obligare absque permissu, & subscriptione episcopi [a] sui nihil liceat. Quod qui præsumpserit, degradetur communione concessa: & quod temere præsumptum, aut alienatum est, ordinatione episcopi reuocetur.

Item ex synodo Ancyrana, c.15.

¶ Res ecclesiæ, quæ absente episcopo distrahuntur, ad ius ecclesiasticum reuocentur. C. XLII.

Ans.l.6.c.162. S I qua [b] de rebus ecclesiæ, cum episcopus nō est, presbyteri [c] vendiderint; placuit rescisso [d] contractu ad ius † ecclesiasticum reuocari. In iudicio autem erit episcopi constitutum, † si pretium debeat recipi, [e] nec ne: propterea quòd [f] sępe contingit distractarum rerum reditus ampliorem summam pro accepto pretio reddi. α

† ἀναβαλεῖσθαι τὸ κοινόν — † al. si constitutū pretium.

α ¶ Reddi.] *Sic in quibusdam exemplaribus priscæ versionis. In alijs vero est, reddidisse. Græce legitur,* διὰ τὸ πολλάκις τὴν εἴσοδον τῶν πεπραγμένων ἀποδεδωκέναι αὐτοῖς τούτοις πλείονα τὴν τιμὴν, *id est,* propterea quòd sępe rerum venditarum reditus maius pretium his ipsis reddiderit. *Sed ob glossam non est mutatum.*

Et in Aqsgrañ. cap.88. *Item ex concilio Chalcedonensi, c.22.*

¶ Post mortem episcopi res ad eum pertinentes clerici non rapiant. C. XLIII.

N Onliceat clericis post mortem [g] episcopi sui rapere [h] res pertinentes ad eum: sicut iam præcedentibus regulis constitutum habetur. Si vero hoc fecerint; periclitari se nouerint in proprio gradu.

In Meldensi, c.21. *Item ex concilio Mediomatricis.*

¶ Rescindantur precariæ, & commutationes ab inuasoribus factæ. C. XLIIII.

Burc.l.3.c.166 Iuo.p.3.c.227. ex Belluacēsi. P Recariæ, [i] & commutationes tempore viduatarum ecclesiarum factæ ab his, qui loca episcoporum occu- cante,

c ¶ Presbyteri.] idest canonici.

d ¶ Rescisso.] hic patet, q sede vacante clerici nihil disponere possunt de rebus ecclesiæ, vt 10. q. 2. si quis eps. & 75. distin. quoniam. immo potius sede vacante nō possunt immutare statum eius. extra, ne se de vacan. c. nouit. tamen si est magna necessitas, clerici possūt aliqua alienare, secūdum H. vt dixi 71. dis. fraternitatem. & arg. j. ea. precariæ. tñ de auctoritate superioris. Nam & iudex pręstat auctoritatem facto minoris eo tempore, cum non habet curatorem. vt C. qui admit. ad bon. poss. l. bonorum. Item in minoribus ecclesijs potest episcopus aliqua alinare mortuo sacerdote † tempore necessitatis, vt. 10. q. 2. si quis episcopus. & not. q cōtractus ipso iure tenet, quem faciunt clerici mortuo epo, sed restituitur ecclesia si probat se læsam, sicut est in contractu minoris, qui non habet curatorē, vt C. de in inte. rest. si curatorem. & ideo benedicit hic, rescisso contractu, scilicet per in integrum restitutionem.

Sede vacante, an possint clerici de rebus ecclesię disponere.

† Videt cōtra extra, li. 6. de reb. eccl. nō alie. dudum. sed potest intelligi quod ibi dicitur cū hac determinatione: & ita hoc nō corrigeret, ad hoc j. ead. precariæ. Arch.

e ¶ Recipi.] ab emptore.

f ¶ Propterea q.] i. q a sępe contingit amplior ē summā reditus distractarū rerū reddi, scilicet emptori pro pretio accepto, hoc est dicere, q emptor amplius sæpe percipi: de reditibus, q̄ sit pretium quod dedit, vel q̄ ecclesia inueniat pro pretio quod accipit: & ideo magis expedit epo repetere fructus perceptos, quā retinere pretium.

Abbas an possit donare.

a ¶ Subscriptione episcopi] licet abbas non posset sine consensu epi alienare rem ecclesiæ, vt hic. & j. 17 q. 4. in venditionibus. & extra de rebus ec. non ali. nulli. tñ si consuetudo loci habet, bene potest dare modicū. extra de do. c. 2. & 3. & infeudare potest extra de rebus ec c. non alie. ad nostrā. & hoc potest. eps vel abbas sine consensu capituli, si subest necessitas, & res est modica j ea. c. terrulas 10. quod falsum est. nisi in paruis rebus.

S I qua de rebus] CASVS Vacāte episcopali ecclesia, quidam presbyter vendidit ecclesiasticam possessionem: tēpore præcedente episcopus est substitutus. quæsitum est in synodo Ancyrana, vtrum talis venditio

g N On liceat.] ¶ Post mortem.] Narrat quod cōtingere solet. vnde sub. maxime. j ea. hæc huius.

h ¶ Rapere.] vitium. no. j. ead. de laicis. & c illud. ead. q 5. sicubi. H.

P Recariæ.] CASVS Statuitur in hoc c. vt precariæ & commutationes, quæ factæ sunt ab intrusis vacantibus ecclesijs, rescindantur: & si expediat, fiant secundum canones, vel secundum leges.

i ¶ Precariæ.] ergo clerici possunt alienare ecclesia vacante,

cante, quia capitulum supplet defectum episcopi. extra de hære. ad abolendam. Ioan. quod falsum est, vt extra ne sede vacan. c. 1. B.

a ¶ Vel ciuili.] §. 96. dist. bene in fi. Vel dic ciuili, idest principis: cuius auctoritas requirit in rebus ab ipso collatis. 10. q. 2. precariæ.

peribus erogentur, aut successori reseruentur. Idem etiam seruari debet de rebus aliorum clericorum defunctorum: & qui cōtrafecerit, anathema sit. Secunda pars incipit ibi, [Episcoporum vero.]

d ¶ Cognitio nem.] non ligat constitutio nisi à tempore

pauerant, rescindantur; & cum auctoritate ecclesiastica, vel ciuili, [a] si faciendæ sunt, fiant.

¶ *Quod hic ex concilio Mediomatricis citatur, in concilio Meldensi refertur ex concilio Belluacensi, ex quo etiam citant Burchardus & Iuo. Sed quia in concilijs Gallicis, & Germanicis sæpe eadem repetuntur; non est mutata inscriptio. In adiectis capitularibus quæ ex Gallia sunt habita, inter cætera leguntur quædam capitula excerpta à domino Rege Carolo, & principibus suis ex his capitulis, quæ anno* DCCCXLVI. *ediderunt episcopi in synodis, &c. Quorum capitulorum vnum est hoc,* Vt precariæ & commutationes tempore viduarum ecclesiarum factæ ab his, qui loca episcoporum occupauerunt, rescindantur, & cum auctoritate ecclesiastica, vel ciuili denuo si fienda fiant.

Item Gregorius Maximiano Syracusano episcopo, lib. 3. epist. 11. Io. Diaconus lib. 3. c. 23.

¶ Pro labore inuentarij nihil accipiant œconomi de rebus ecclesiæ. C. XLV.

CHaritatem tuam commonere curauimus; vt si quispiam episcoporum de hac luce migrauerit, vel (quod absit) pro suis fuerit remotus excessibus; conuenientibus œconomis, [α] cunctisque clericis † prioribus, atque in sui præsentia inuentarium ecclesiæ rerum facientibus, omnia, quæ reperta fuerint, subtiliter describantur: nec (sicut antea fieri dicebatur) species quædam, aut aliud quodlibet de rebus ecclesiæ, quasi pro faciendi [b] inuentarij labore tollatur. *& infra.* ¶ Visitatores ecclesiarum, clericique eorum, qui cum ipsis per non suæ ciuitatis parochias fatigantur, aliquod laboris sui capiant te disponente subsidium. Iustum namque est, vt illi † consequantur stipendium; [c] qui † pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium.

† al. cleri

† al. illic

† al. quo

α ¶ Oeconomis.] *Sic etiam in omnibus vetustis: sed in originali tam impresso, quàm manuscripto legitur,* hierarchicis. *Ioannes Diaconus habet,* hieraticis.

Item ex concilio Vrbani Papæ Aluerniæ celebrato.

¶ Excommunicentur laici, qui morientium clericorum audent bona diripere. C. XLVI.

DE laicis quæstio facta est, qui morientibus episcopis, siue alijs clericis res defunctorum inuasas, ecclesiæ, pauperibusque subripiunt. Contra quos commune totius concilij anathema prolatum est, ipso Papa huiusmodi sententiam promulgante. Si quis post interdicti præsentis cognitionem [d] episcoporum, seu presbyterorum, aut aliorum clericorum res [e] inuaserit; vsque ad satisfactionem

CHaritatem.] CASVS. Hoc cap. duas habet partes. In prima præcipit Gregor. Maximiano episcopo Syracusano, quem fecerat in Sicilia legatum, vt si quis episcopus moriatur, vel deponatur, cōueniant œconomus & clerici ecclesiæ, & prælati, & in præsentia eius de rebus eccl. faciant inuentariū, pro quo neque species, neque pretium aliud scriptori tribuatur. In secunda parte præcipit ei, vt cum visitatores parochias vacantium ecclesiarum visitant; eo disponente, ipsi & clerici eorum, qui cū eis visitant; aliquid emolumēti propter suū laborem percipiāt vt illi cōsequantur stipendium, &c. [Subsidij.] Dicit H. ꝙ noīe subsidij intelligitur procuratio tm̄, licet posset ēt aliter intelligi. Scda pars incipit ibi, [Visitatores.]

b ¶ Pro faciēdi.] hoc intellige cū habet salarium de publico, vt 23. q. 1. militare. i fi. & 1. q. 3. si quis eps. aliàs secus. 10. q. 2. precariæ.

c ¶ Stipendium.] ar. ꝙ ad quem onus spectat, & emolumentū. ʃ. e. quicumque. 7. q. 1. pontifices. 16. q. 6. de lapsis. Item est hic argu. ꝙ iudices licite possunt petere sumptus à partibus, vt dixi 11. q. 3. non licet. & est simile quod dicitur alibi, ꝙ labor nō debet esse sine fructu, vt 7. q. 1. ibi.

DE laicis.] Hoc c. diuidit in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ in Aluernia erat quędam praua consuetudo, scilicet ꝙ moriētibus episcopis siue alijs clericis, laici res defunctorum inuadebant. Statuit ergo Vrbanus Papa in concilio Aluerniæ congregato, vt si quis decetero talia præsumpserit, excōmunicetur donec resipiscat. In secunda parte dicitur, ꝙ res episcoporum defunctorum per archidiaconos, archipresbyteros & secūdum defunctorū iudicium pauperibus erogentur ...

pore scientiæ. 82. distin. proposuisti. in fi. ff. de dec. ab or. fa. l. vl.

e ¶ Res.] proprias, scilicet, quia de rebus ecclesiæ non possunt testari, vt extra de test. quia. sed morientes possunt aliqua dare, si hoc habet ecclesiæ consuetudo. extra de test. ad hæc.

¶ Per

a ¶ Per archipresbyterorum.] si defunctus nihil de his disposuit, tunc si habet hæredem, ei tradet: si non habet, ecclesia succedit, sicut collegium succedit in hæreditatem decurionis. C. de hær. decur. l. 2. & 3. & ĵ. ead. q. 5. c. vlt. & š. ea. episcopus qui.

b ¶ Iudicium.] potest etiam moriens suam voluntatem 1 committere iudicio alterius, vt extra de testa. cum tibi.

Illud quod.] CASVS. In concilio Chalced. statutũ fuit, vt nullus rapiat bona defunctorum episcoporum vel aliorum clericorum: sed omnia per œconomos ad opus ecclesiæ & successoris reseruentur. Innocẽtius vero modo confirmat illud, & statuit ꝙ si quis contra hoc fecerit, excommunicetur.

k ¶ In-

excommunicetur. ¶ Episcoporum vero deficientium res per archipresbyterorum „ a seu archidiaconorum manus, aut secundum mortuorum iudicium b pro ipsorum salute in eleemosynas dispensentur; aut successori, qui futurus est reseruentur. Idipsum de presbyterorum, seu clericorum aliorum rebus per episcopum, vel supradictas personas, aut cui deficientes commiserint, fiat. Si quis autem aduersus ista præsumpserit, anathema sit.

¶ *In titulis capitulorum concilij Claremontensis (quod Aluernis celebratum est) titulo penultimo hæc leguntur ad caput hoc spectantia.* Ne aliquis clericus res episcoporum, vel clericorum, vel in vita, vel post mortem eorum diripiat, vel in vsus proprios conferat. Quod si quis fecerit, anathema sit: & dictum est ab omnibus, fiat.

Item Innocentius Papa II. in concilio Lateranensi, c. 4.

¶ De eodem. C. XLVII.

ĵ. ea. nõ liceat Pann. l. 8. c. 141

Illud, quod in sacro Calcedonensi concilio constitutum est, irrefragabiliter conseruari præcipimus; vt videlicet decedentium bona episcoporum à nullo omnino hominum diripiantur: sed ad opus ecclesiæ, & successoris c sui in libera œconomi, d & clericorum permaneant potestate. Cesset igitur decetero illa detestabilis, & sæua rapacitas. Si quis autem amodo hoc attentare præsumpserit; excommunicationi subiaceat. Qui vero morientium α presbyterorum, vel clericorum bona rapuerint, simili sententiæ subiaceant.

α ¶ Morientium.] *In vulgatis sequebatur*, episcoporum: *quæ vox & à vetustis, & ab ipso concilio manuscripto abest, & frustra repeteretur. Sunt autem ex originali addita paulo superius aliquot verba.*

Hoc non solum de laicis, verumetiam de metropolitanis, & quibuslibet alijs clericis intelligendum est: sicut in sexta synodo, c. 35. legitur.

¶ Res episcopi morientis metropolitano non licet inuadere. C. XLVIII.

Non liceat alicui metropolitano, mortuo episcopo, qui sub eo est, aut res eius, aut ecclesiæ suæ auferre: sed sint sub custodia cleri ecclesiæ defuncti episcopi, vsque dum alius ordinetur episcopus. Si vero clerici in ecclesia non fuerint; tunc metropolitanus illibata omnia episcopo qui ibi ordinabitur, reddat.

Sicut autem res ecclesiæ nulli vsurpare licet; ita ecclesiæ aliena inuadere non permittitur.

Vnde Gregorius, lib. 2. epistola 43. ad Bonifacium episcopum.

¶ Aliena, ecclesiæ non licet inuadere. C. XLIX.

Sicut ecclesia proprias res amittere non debet; ita eam rapacitatis ardore inuadere alienas c non oportet.

c ¶ Successoris.] hoc teneas, ꝙ moriente episcopo vel sacerdote successori eius reseruantur bona eius, vt hic dicitur. & sup. c. hæc huius. sed moriente canonico nihil reseruatur successori, sed diuiditur inter canonicos, vt extra de testa. relatum.

d ¶ Oeconomi.] si ecclesia habet œconomum in p̃tãte eius erũt res ecclesiæ decedentiũ ẽporum, 2 vt hic, & 75. dist. q̃m quidem. si nõ habet erũt in potestate maiorum ecclesiæ, vt š. c. prox. si illi nõ sunt idonei, tunc erunt in potestate aliorũ clericorum, vt ĵ. c. prox. omnibus deficientibus erunt in potestate metropolitani, vt ĵ. ea. non liceat. nisi ibi visitator sit, quia tunc ille custodiet eas. 61. dist. obitum.

HOC NON SOLVM. CASVS. Supradictum est, ꝙ laici bona clericorũ defunctorum inuadere non præsumant: nunc vero docet idẽ Grat. de metropolitano, & de quibuslibet alijs clericis, & ad hoc inducit seq. c.

Non liceat.] CASVS. Constitutum est in sexta synodo vt moriente ẽpo, res illius vel ecclesiæ suæ nõ præsumat auferre metropolit. sed seruentur à clericis eiusdẽ ecclesiæ. si vero clerici nõ sunt ibi idonei, metropolitanus futuro ẽpo oĩa illibata reseruet. Seq. §. cũ c. seq. p se patet.

Sicut. ¶ Alienas.] Rem alienã semper

1 Id est, dispensationem rerũ suarum, secundum Innoc. & H.

Ep̃i morientis bona cui sunt reseruanda.

2 Quidq̃d dicat hic gl. dic ꝙ œconomus & clerici cathedralis ecclesiæ gubernabunt bona ipsius ecclesiæ, vt š. c. charitatem. cui c. standũ est. & hoc habet expresse, vt patet ex tex. huius c. cui stãdum est secundum Innoc. prout hoc no. extra de offic. ord. cũ vos. & vt ec. benefic. c. 1. Arch.

per tenetur restituere: nisi illa iam sit consecrata, vt 17. quæstio. 4. contra. quia nihil, &c. 54. dist. generalis. & 14. q. vlt. comperimus.

HIS OMNIBVS. CASVS. Infert Gratia. ex omnibus fere supradictis c. quòd prælati res ecclesiasticas alienare non debent; & si alienatæ sunt, restitui debent: quod verum est, si illicite alienentur. Nunc vero dicit, quòd ex causa necessitatis vel vtilitatis licite possunt res ecclesię alienare. De necessitate probat per cap. prima. De vtilitate probat per tria sequentia capitula, scilicet, sine exceptione. item domus. & terrulas. Seq. c. patet [Vt meliorari.] vt causa vtilitatis.

a ¶ Sed notandum.] nunc incipit ostendere quando possunt alienari res ecclesiæ.

e ¶ Presbyterio.] hic habes, φ episcopus requiret consensum sacerdotum in alienatione, vt 10 q. 2. si quis episcopus.

f ¶ Necessitate.] ergo in necessitate possunt eis inconsultis, t vt ȷ. ca. terrulas.

His omnibus auctoritatibus perspicue monstratur, quòd nulli sacerdotum res ecclesiasticas alicui tradere licet: & ille, qui de manu sacerdotis facultates ecclesiæ acceperit, nullo iure eas vendicare poterit: sed potius cogetur restituere quod illicite accepit. Sed notandum [a] *est, quòd quibusdam causis exigentibus res ecclesiæ distrahi possunt. Causa enim necessitatis cum consilio clericorum, vel vt meliora prospiciant, res ecclesiæ à sacerdotibus distrahi possunt.*

Vnde in Africano concilio legitur. — Et in Moguntino sub Rabano c. 8.

¶ Nisi causa necessitatis nec episcopo rem ecclesiæ suæ vsurpare licet. C. L.

NOn habenti † necessitatem nec episcopo licet matricis ecclesiæ [α] rem sui tituli [b] vsurpare. [c] — Burc. l. 3. c. 178. Iuo, p. 3. c. 239.

¶ *Gratianus citat hoc ex concilio Africano, & sequens ex Carthaginensi. Sed in vnico Carthaginensi inserto in codice canonum hoc quidem est pars posterior, sequens vero prior capitis eiusdem, quod est vltimum, id est, xxxiij. & Burchardus, & Iuo integrum caput referunt ex Carthaginensi.*

α ¶ Ecclesiæ.] *In codice canonum, & apud Burchardum sequitur,* nec presbytero rem: *apud Iuonem vero legitur,* nec episcopo liceat rem matris ecclesiæ ignorante concilio, vel presbyteris, suis titulis vsurpare. *Post sequens autem caput apponetur integer canon græce noua cum versione.*

Item ex concilio Carthaginensi vnico, c. vltimo.

¶ Nec presbyteri ignorantibus episcopis, nec episcopi ignorante concilio rem ecclesiæ vendant. C. LI.

PLacuit, vt presbyteri non vendant rē ecclesiæ, vbi sunt constituti, nescientibus episcopis suis; quomodo nec episcopis liceat vendere prædia ecclesiæ inconsulto concilio, [d] vel [α] cuncto presbyterio [e] sine vlla necessitate. [f] — Iuo ibidem. Burc. ibidem.

α ¶ Vel cuncto.] *In canone vnici Carthaginensis legitur,* vel presbyteris suis. Nō habente ergo necessitatem, &c. *vt proximo superiore capite, quemadmodum apud Burchardum etiam & Iuonē; licet ipsi legant,* habenti. *Græcè autem ita totus canon habet.* ὁμοίως ἤρεσεν, ὥστε τοῖς πρεσβυτέροις παρὰ γνώμην τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπισκόπων πρᾶγμα μὴ πιπράσκειν τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ καθιέρονται. ὃν τρόπον καὶ τοῖς ἐπισκόποις οὐκ ἔξεστι πιπράσκειν χωρία τῆς ἐκκλησίας, ἀγνοούσης τῆς συνόδου, ἢ τῶν ἰδίων πρεσβυτέρων. μὴ οὔσης τοίνυν ἀνάγκης, μηδὲ ἐπισκόπῳ ἐξεῖναι καταχρήσασθαι πράγματι ἐκ τοῦ τίτλου τῆς ἐκκλησιαστικῆς μάτρικος.

Similiter placuit, vt presbyteri præter suorum episcoporum sententiam non vendant rem ecclesiæ, in qua consecrantur: quemadmodum neque episcopis licet prædia ecclesiæ vendere insciente synodo, vel proprijs presbyteris. Ergo, nisi adsit necessitas, neque episcopo liceat abuti re aliqua ex titulo ecclesiasticæ matricis.

Item ex epistola Leonis Papæ vniuersis episcopis per Siciliam constitutis.

NOn habenti. b ¶ Sui tituli.] idest ecclesiæ. vel sui tituli, idest ad suum commodum, vt ȷ. ca. monemus.

c ¶ Vsurpare.] i. alienare. & ponitur in mala significatione. cum non subest necessitas.

PLacuit. CASVS. Statuitur in hoc cap. vt consensu episcoporum presbyteri non vendāt res ecclesiarum, sicut nec episcopi vēdere possunt prædia ecclesiarum inconsulto concilio. & inducit hoc cap. à contrario sensu. [Concilio,] hoc quo ad res matricis ecclesiæ. [Vel cuncto presbyterio,] hoc quo ad res aliarum ecclesiarum, quarum prædia alienantur. & sic cōcilium dicitur collegium matricis ecclesiæ, presbyterium dicitur collegiū aliarum ecclesiarum.

d ¶ Concilio.] scilicet clericorum, vt ȷ. cap. prox.

ADDITIO. Et vide quod no. 17. distinct. in sum. 33. distin. quando. in glo. vlt. vbi hoc c. placuit. allegatur. Archid.

Sine

t Dic φ si tāta immineat necessitas, φ consiliū canonicorū expectari non possit, tunc eps alienare poterit. argu. ff. de admi. tu. §. 1. ff de pe. hæ. l. diuus, dummodo id gerat, qđ de iure reprobari nō debeat. ar. ff. de ritu nupt. si filius.

† habēte] orig.

Sine exceptione.] CASVS. Leo Papa præcipit epis Siciliæ, vt res suarũ ecclesiarũ aliquo modo nõ alienent nisi causa vtilitatis hoc faciant, & cũ tractatu & ꝯsensu totius capituli & subscriptione. & si aliter facta fuerit alienatio, irrita erit & vacua. Seq. duo c. patent. ¶ Sine

¶ Nisi vt meliora prospiciat, rem ecclesiæ non licet distrahere episcopo. C. LII.

Ans. l. 5. c. 69. & l. 6. c. 189.

Sine exceptione[a] decernimus, ne quis episcopus de rebus ecclesiæ suæ quidquam donare,[b] vel commutare, vel vendere[c] audeat; nisi forte aliquid horum faciat, vt meliora prospiciat, & cum totius[d] cleri tractatu[e] atque consensu id eligat; quod non sit dubium profuturum[f] ecclesiæ. *& infra.* ¶ Episcopus rebus ecclesiæ tamquam cõmendatis, non tamquam proprijs vtatur. Irrita enim episcoporum venditio, & commutatio rei ecclesiasticæ erit absque conniuentia,α [g] & subscriptione clericorum.

In cõc. Carthaginen. 4. c. 31. ibid. c. 32. & ext. de his, quę fiũt a præl. c. 1. Iuo, p. 3. c. 231. Pann. l. 2. c. 86.

α ¶ Conniuentia.] *Antea legebatur,* absque omnium conniuentia. *Inducta vero est dictio,* omnium; *quia neque in vetustis exemplaribus, neque in Decretalibus. c. 1. de his, quæ fiunt à præl. neque apud ceteros collectores habetur. Apud Iuonem, qui citat concilium Carthagin. 4. & in Pannormia, qui Leonem ex concilio apud Valentias, loco istius vocis,* conniuentia, *est,* collaudatione.

· *Item domus vrbium, vel castrorum, quæ ecclesiæ plus incommodi, quàm vtilitatis afferunt, licet rectoribus ecclesiarum (sicut in superiori capitulo Symmachi: [Non liceat Papæ, &c.] continetur) vendere, vel commutare.*

Item sicut in Agathensi concilio, c. 45. legitur.

ǂ. ead.

¶ De eodem. C. LIII.

Iuo, p. 3. c. 160.

6 Terrulas,ǂ aut vineolas exiguas[h] & ecclesiæ minus vtiles, aut longe positas paruas, episcopus sine consilio fratrum (si necessitas fuerit) distrahendi habeat potestatem.

¶ *Capitulũ hoc in aliquot vetustis codicibus est coniunctũ superiori.*

Seruos quoque fugitiuos, qui reuocati retineri non possunt, similiter episcopis distrahere licet.

Vnde in eodem concilio, c. 46. legitur.

¶ Alienentur fugitiui, qui retineri non possunt. C. LIIII.

Fvgitiui[i] domos suas, aut familias deserentes, qui etiam si reuocati fuerint, non possunt teneri, simili ratione

ǂ Ca. 45. & hoc c. terrulas. seruatur in praxi: & ita ꝯsuluerũt Io. Cal. cons. 11. de iu. iu. cons. 7. de reb. eccle. nõ alie. Bald. consi. 156. lib. 1. Soc. consil. 203. col. 3. lib. 1. Guid. Papæ deci. delph. 156. Idẽ Pan. c. vt super. de reb. eccl. nõ alien. Phi. Frã. c. j. col. 6. eo. in 6. Fabian. de Monte, in tractatu de emp. & vẽ. q. 5. in principali. in fi Franc. Curtij tracta. feudo. p. 2. q. 21.

a Sine exceptione.] & tamen possunt aliqui casus excipi. & sic est arg. ꝙ licet Papa præcipiat nullã audiendam exceptionem. tamen est admittenda, vt extra de off. deleg. ex parte, & extra de rescr. si qn. & c. cũ adeo.
b ¶ Quidquam donare.] nisi modicum.[1] extra de don. ceterum.
c ¶ Vendere.] vel obligare, vt extra de rebus eccle. non alien. nulli.
d ¶ Totius.] 65. dist. sane.
e ¶ Tractatu.] quis debeat esse tractatus, habes 10. q. 2. hoc ius.
ADDITIO. Extra de ijs quæ fiunt à præla. tua. & de reb. ecc. dudum C. de vend. re. ciui l. fi. li. 11. Arch.
f ¶ Profuturum.] sed nonne sufficit, ꝙ vtiliter cęptum est, licet nõ sit inde secutus effectus, vt ff. de ne. ge. sed an vltro. R̃n. ꝙ non: quia cum ecclesiam comparemus pupillo, nõ sufficit vtiliter cęptum, nisi ecclesia sit facta locupletior, vt ff. de neg. ge. si pupilli. in prin. nisi ita sit, ꝙ res illa naturaliter, vel terręmotu perierit, vt ff de min. verum. §. si locupleti. Sed quid si ecclesia ex illo contractu non est locupletata vel damnificata? Tunc dicam contractum tenere,[2] quia sufficit, ꝙ nihil ad læsionem diuinæ domus sit factum, vt 10. q. 2. hoc ius. nã eo ipso, ꝙ non est pauperior facta, intelligitur locupletior. ff. de solu. l. in pupillo. Hoc scias ꝙ licet omnes clerici consentiant, si tamen non obseruatur forma alienationis, alienatio nulla est,[3] vt C. de sa. sa. ecc. iubemus. in fi. & hic idem dr̃. Itẽ si fiat alienatio in casu non concesso, dũmodo seruetur forma alienationis, tẽnet[4] alienatio, vt extra de ijs quæ fi. à præla. cum nos. & extra de empt. & vend. cum dilecti. & c. cum causa. sed restituitur ecclesia, si probat se læsam.
g ¶ Conniuentia.] sufficit tñ eorum taciturnitas. extra de ijs quæ fi. à præla cõtinebatur. & est hic arg. ꝙ nulla sit alienatio nisi adsit subscriptio, vt 96. dist. bene quidem.
Terrulas.] Hæc est 6. pars q. in qua proponit scu, ꝓponere intendit casus, in quibus possit alienatio fieri capitulo inconsulto: credo tñ ꝙ non in omni casu capitulum sit consulendum. extra de ijs quæ fi à ma parte ca. per totũ. Io. de F. sed hic contradicit.
h ¶ Exiguas.] forte exiguas vocat non valentes vltra xx. sol.[5] vt infra ead. si quos. varijs enim modis dicitur aliquid esse modicum, vt dixi 1. q. 6. anteriorum. vbi dicitur, ꝙ sine decreto non possunt alienari res exiguæ, vt ff. de reb. eo. qui sub tu. l. vl. in prin. 17. q. 4. quicumque. & ff. de transact. cum hi. §. si in annos singulos. quod concedo, dum tamen sint vtiles, nec insit necessitas, vt alienentur; aliàs secus. & hoc verum est, nisi consuetudo sit contraria. arg. contra, extra dona. ceterum.

Fvgitiui.] CASVS. Quidam serui ecclesiarum fugitiui erant, & si reuocentur siue vocabantur non poterant teneri. Statuit ergo concilium, vt ab episcopis si voluerint distrahantur tales fugitiui. Idem potuerunt epi facere, si illi serui meruerint aliàs. Vel forte ð alijs seruis, & nõ fugitiuis loquitur quod dicit c. in fi.
i ¶ Fugitiui.] sed quãdiu est in fuga, vendi non põt. C. ad legẽ Flauiã de plag. in fuga. Itẽ põt fugitiuus vẽdi sub ea conditione, si apprehẽdatur, ff. eo. l. 3. Ideo autem

1 Intelligo ex causa, vt j. sequitur. argu. ǂ. 44. dis. in prin. Arch. l.
2 Tenere. quod est ęquissimum & tenent Doct. in l. cum hi. §. eam transactionem. de transact.
3 Adde Bal. & Alexan. de Imo. in l. cum alienam. C. de lega.
4 Tenet. Idem gl. ǂ. e. in sũma. sed cõiter reprobãtur à Doct. possunt tamen saluari, secundũ Ant. But. in c. cũ Apostolica de his, quæ fi. à præla. sine cõsen. per gl. ibi, ver. profuturũ. qñ alienatio communi opinione reputabatur vtilis ecclesiæ, licet nõ esset. Anto. Cors. in sin gu. ver. alienatio.
5 Ista fuit sñia Laurẽ. vel dic melius secũdũ Host. cõsuetudinẽ terræ & facultates eccle. & rei vendi tæ vel datæ facultatẽ attendẽdam, vt in decre. hic in fi. gl. alle. & hoc ipse Hosti. no. in sum. de his quæ fiunt à prælat. §. vlt. in prin. & hoc etiã tenet Goffred. vt no. in sum. eo. tit. §. in summa notandum est &c. Arch.

autem prohibetur vendi seruus fugitiuus: quia fuga est quædam species libertatis. ff. de ædil. edicto. quis sit fugitiuus § idem recte.

a ¶ Meruerint.] in alio.

c ¶ Benemeritos.] sed qui dicuntur benemeriti? Sunt tales qui aliquod insigne seruitiũ fecerunt ecclesiæ. & ponas exemplum 79 dist. si quis Papa. Nam pro præmio remunerandus est seruus libertate, vt j. e. §. in criminali. C. de ser. qui pro præ. li. ac. per totũ: large tñ bene-

Benemeritus quis dicitur.

ab episcopo, si voluerit, aut si ita illi meruerint, [a] distrahantur.

[*Item ex concilio apud Tansiacum*, † *c.* 2.   *† al. Carisiacum*

PALEA. C. LV.

INiustum videtur, & impium, vt mancipia, quæ fideles viri seu feminæ pro redemptione † animæ suæ Deo, & sanctis eius consecrauerint, cuiuscumque muneris pretio, vel commutationis commercio iterum in sæcularem seruitutem redigantur: cum canonica auctoritas seruos fugitiuos tantummodo distrahi permittat. Et ideo omnes rectores ecclesiarum summopere caueant, ne vnius eleemosyna, alterius peccatum fiat: & est absurdum, vt ecclesiastica dignitate seruus decedens, humanæ obnoxius sit seruituti.

ext. de rerũ permu. c. iniustu. Bur. l. 3. c. 174. Iuo, p. 3. c. 135.   *† al. remedio*

¶ *A Burchardo, & Iuone citatur ex concilio apud Carisiacum, in Decretalibus vero, titu. de rerum permuta. ex concilio apud Sylvanectum. Et habetur hæc palea in plerisque vetustis Gratiani exemplaribus.*

7 *Item si rectores ecclesiæ de rebus propriis tantumdem ecclesiæ restituere voluerint; ecclesiasticas facultates libere dare possunt: & constabunt his, quibus data fuerint, perpetua firmitate.*

Vnde in Agathensi concilio, c. 49. legitur.

¶ Alienatio de rebus ecclesiæ, quomodo rata esse poterit. C. LVI.

SI quis qualibet † conditione de rebus ecclesiæ aliquid alienare præsumpserit; si de suo proprio tantum ecclesiæ contulerit, [b] quantum visus est abstulisse; tum demum illud stare licebit.

Iuo, p. 3. c. 161.   *† al. pro qualibet*

8 *Item si seruos ecclesiæ libertate episcopus donauerit; ea, quæ in manumissione data illis fuerint, perpetua firmitate tenebunt: si tamen quantitatem canonibus præfixam data non excesserint.*

Vnde in eodem concilio, c. 7. legitur.

¶ De eodem. C. LVII.

SI quos de seruis ecclesiæ benemeritos, [c] sibi episcopus libertate donauerit; collatam libertatem [d] à successoribus placuit custodiri cum hoc, quod eis manumissor in libertatem contulerit. Quod tamen iubemus viginti solidorum numerum, † & modum in terrula, & vineola, vel hospitiolo tenere. Quod amplius [e] datum fue-

Iuo, p. 16. c. 50.   *† al. numeri modum*

INiustum.] ITEM. Hæc est 7. pars q. in qua dicit, quod si alienator reddat ecclesiam indẽnem. s. spõte euadet depositionem. Io. de F.

CASVS. Ponit quartum casum Grat. in quo possunt prælati ecclesiæ res alienare licite, s. si tantundem velint de proprijs facultatibus recompensare, quod probatur sequenti c. cuius casus patet. Qualiter tñ illud c. intelligatur, melius dr̃ in apparatu.

b SI quis.] ¶ Contulerit.] Ergo si de suo tm̃ eccl'ię dedit, euadit pęnam depositionis, & sic est contra s. ead. monemus. & c. statuimus. & c. diaconi. vbi non euadit pęnam depositionis: licet tm̃ de suo det. sed hic loquitur in eo casu, quando prius habitus est tractatus cum clericis, quod de suo tm̃ vellet dare, vt posset rem illã alienare & clerici hoc permiserũt. vel dic quod si eps̃ primo aliqd dedit ecclesiæ, sed postea tantumdem alienat ab ecclesia, hoc intelligitur fecisse ex volũtate ecclesiæ. ar. ff. sol. matr. dotem.

Ad hoc fuit sententia H. qui credit sufficere cõsensum clericorũ in genere. fuit etiam sententia L.

ITEM SI SERVOS. Hæc est octaua pars q. in qua ponit quid iuris sit de libertis ecclesię: & hæc est sola, quod serui benemeriti possunt manumitti, & de reb. ecclesiæ hĩc vñ viuant, &c. Ioan.

CASVS. Ponit hic Grat. quintũ casum, in quo prælatus põt aliquid de rebus ecclesiæ alienare. Nam cũ manumittit seruũ potest ei donare vsq; ad xx. solidos, & non vltra & ad hoc inducit sequens cap.

SI quos.] CASVS. Quidã eps̃ quosdam seruos suę ecclesiæ benemeritos manumisit, & eis quædã de rebus ecclesiæ donauit, quos successor eius voluit in seruitutẽ reuocare, & ea quæ eis donata fuerãt. quare quęsitũ fuit in conc. Agathen. vtrũ hoc facere possit. Et videtur, quod nõ põt eos in seruitutẽ reuocare, nec quod datũ est vsq; ad xx. sol. poterit reuocare: vltra vero datũ reuocabit.

meritus dicitur quicumque non demeruerit, vt ff. de manu. testa. seruos. sic quilibet dicitur dignus, qui non est indignus, vt extra de præbum. dudum.

d ¶ Libertatem.] s. e. q. & si illi. ar. contra. ff. si quid in frau. pa. vnius.

e ¶ Amplius.] & ita donatio pro parte valet, & pro parte non.

non. Item est hic arg. ꝙ vtile non vitiatur per inutile. si. C. de don. sancimus. ꝭ. de consec. dist. 4. si nõ sanctificatur. ꝭ. 17. q. 4. questi. & ꝭ. ea. q. 5. quia. Ioan.

a ¶ Post manumissoris.] & ante posset, sed postea magis commode reuocare posset.

si seruus est bonus, diligenter gerit res ecclesiæ & negotia, & non permittit fieri fraudem. si est malus, per eum potest extorqueri veritas. hanc rationem assignat lex C. de admin. tut. lex quæ. in prin.

c ¶ Diffinitio.] idest, voluntas.

SED

rit, post manumissoris [a] mortem ecclesiæ reuocetur.

a ¶ Sibi.] *Sic etiam legitur in editionibus conciliorum, & duobus codicibus Vaticanis. Sed apud Iuonem, & in vno vetusto Gratiani exemplari abest dictio,* sibi.

Sed notandum est, quòd serui ecclesiarum manumitti non possunt non retento ecclesiastico patrocinio: nisi forte manumissor duos eiusdem meriti, & eiusdem peculii ecclesiæ conferre voluerit.

Vnde in concilio Toletano 4. c. 67. legitur.

¶ De episcopo, qui non retento patrocinio seruos ecclesiæ manumittit. C. LVIII.

Poly. l. 3. ti. 13. Burc. l. 3. c. 176 Iuo, p. 3. c. 237. EPiscopus, qui mancipium iuris ecclesiæ non retento ecclesiastico patrocinio [b] manumitti desiderat; duo meriti eiusdem, & peculij coram concilio ecclesię, cui pręeminet, per commutationem subscribentibus sacerdotibus offerat: vt rata, & iusta inueniatur diffinitio [c] commutantis. Tunc enim liberam manumissionem sine patrocinio ecclesiæ concedere poterit: quia eum, quem libertati tradere disponit, iam iuri proprio [d] acquisiuit. (Iuo, p. 16. c. 65.) Huiusmodi autem liberto, aduersus ecclesiam, cuius iuris extitit, accusandi, [e] vel testificandi denegetur licentia. Quod si præsumpserit; placet, vt stante [f] commutatione in seruitutem propriæ ecclesiæ reuocetur, cui nocere conatur.

Libertus enim (nisi venia [g] *impetrata) patronum in ius vocare non permittitur. Vnde in secundo libro Digestorum,* (ti. 4. le. 5.) *ti. de in ius vocando. l. fin.* ¶ [*Si sine venia edicti impetrata libertus patronum in ius vocauerit; ex querela patroni, vel † supradictam pœnam, id est quinquaginta aureos* [h]

† al. vel quinquaginta aureorum pœnã dat]

d ¶ Iuri proprio.] id est, seruus ipse proprij iuris est factus.

e ¶ Accusandi.] ergo videtur, ꝙ alter quã libertus possit accusare ecclesiam, ut si accusatur, ꝙ simoniace elegit aliquem, ut extra de si. veniens. vel ꝙ metum intulit alicui, vt ff. quod met. cau. metum §. 2. Sed contra uniuersitas nõ potest dolum cõmittere, ut ff. de dolo, sed si ex dolo. sic nec dicitur aliquid possidere ff. de acq. poss. l. 1. §. vlt. Nec ciuitas potest excommunicari, ut 24. q. 3. si habes. Itẽ uniuersitas per actorem uel procuratorẽ suum debet se defendere: sed in crimine non interuenit procurator. ergo vniuersitas non potest de crimine cõueniri. quod uerum est. Dicas ergo hic ponit uerbum accusandi pro uerbo agẽdi. 1 Vel intellige cũ episcopus accusatur de crimine, qđ commisit de consilio uniuersitatis, ut 16. q. 6. placuit. Item per modum inquisitionis põt agi cõtra uniuersitatẽ, prout legitur ext. de si. ueniens. 2 Vel dic, ꝙ nõ proceditur ꝯ uniuersitatẽ: sed potius ꝯ singulos. Io. ego credo, ꝙ uniuersitas (nisi sint infantes & similes personæ) accusari põt: quia dolum cõmittere põt. nec ob. lex illa. ff. de dolo, sed si ex dolo. qa quod ibi dr̃. non potest committere dolum, supple de facili. & uidemus ꝙ sępe capitulũ accusatur, & excõicatur cõciliũ uniuersitatis. Et delictũ quod maiores de uniuersitate cõmittunt, ad oẽs refertur. ff. de re iu. l. aliud. B.

Vniuersitas an possit accusari.

1 Ad idem quod no. C. de inoff te sta. l. 2. ff. e. posthumus. §. si quis.

2 Quæ delinquere potest sicut & ecclesia, ut legi. & no. ꝭ. 7. q. 1. sicut uir. uer. si uero. Ar.

SED NOTANDVM EST. CASVS. Supra dictum est ꝙ serui ecclesiarum possunt manumitti quandoque. Nunc uero docet, quòd ipsa manumissio nõ est facienda nisi retento patrocinio, nisi manumissor recompenset ecclesiæ alium seruum eiusdem meriti, & eiusdem peculij. tamen dicit c. de duobus.

EPiscopus, qui mancipium.] CASVS. Quidam episcopus quemdam seruum ecclesiæ suæ manumittere desiderabat nullo patrocinio in ipso retẽto, quæsitum fuit in concilio Toleta. qualiter hoc fieri posset. Et rñdetur, ꝙ si manumissor conferat ecclesiæ duos seruos eiusdem meriti & eiusdem peculij de cõsensu canonicorum subscribentium in commutatione, rata erit commutatio & manumissio talis: quia quem episcopus manumisit, iam iuri proprio acquisierat: ita tñ ut præfatus libertus non habeat licentiam accusandi, uel testificandi contra ecclesiam. quod si præsumpserit cõmutatione manente, reuocabitur in seruitutem.

b ¶ Patrocinio.] tali, scilicet, quod consistit in faciendo, scilicet in seruiendo: sed patrocinium quod consistit in non faciendo, scilicet ꝙ eum nõ uocet in ius, illud non põt remittere, ut patet per id quod sequitur. utrum autem patronus ex toto possit remittere ius patronatus, notaui 54. dist. quicumque. Sed quęritur, quare pro uno seruo dantur duo serui, & non pro una re ecclesiæ dantur duæ res, ut ꝭ. ea. c. si quis? Respon. quia

Patrociniũ à libertis debitũ, an possit remitti.

f ¶ Vt stante.] ergo pœna soluta remanet contractus in sua firmitate. 25. q. 2. quæcumque. ꝙ aliàs non est verum, nisi sit hoc dictum, vt ff. de trans. qui fidem. Nam iniquum est, ꝙ simul habeatur pœna & res. ff. de doli excep. apud Labeo. extra de pœ. suam.

LIBERTVS. CASVS. Supradictum est, ꝙ libertus suum patronum accusare non potest, vel cõtra ipsum testificari. Nunc vero docet G. ꝙ in ciuili causa non põt eum in ius vocare, nisi venia impetrata à maiori.

g ¶ Nisi venia.] idest licentia agendi.

SI SINE. CASVS. Quidam libertus licentia nõ impetrata patronum suum in ciuili causa in ius vocauit, quæsitum fuit, quam pœnam libertus ille pati debeat. & respondet ꝙ si patronus conqueritur, punietur libertus pœna aureorũ 50 si fuerit diues: si fuerit pauper, tãquam inofficiosus verberibus castigabitur.

h ¶ Quinquaginta aureos.] nisi pœniteat ante litis contesta. vt ff. de in ius voc. quamuis.

a ¶Inofficiosus.] idest, impius.
b ¶Si inopia.] pauperes enim semper puniuntur verberibus. s. ead. fraternitas.

SI VERO. CASVS. Supradictum est, quid iuris sit cum seruus ab vno manumittitur. Nunc vero docet G. quid iuris sit cũ manumittitur à collegio qui a tunc non singulis, sed vniuersitati reuerentiam debet.

bus accusandi de hoc crimine, & officialibus copia nũtiandi. Seruus & poterit de hoc crimine accusare, & si crimen probauerit, pro munere, libertatem habebit.
f ¶Capitali.] hodie adultera verberatur, & detruditur in monasterium, vt C. de adul. auth. sed hodie. Vel dic, quód

dat: vel à præfecto vrbis † quasi inofficiosus [a] castigatur, si inopia [b] dignoscitur laborare.] ¶ Si vero à collegio quis manumissus fuerit, non singulis, sed vniuersitati reuerentiam debet. Vnde in eodem libro, tit. eodem, le. sed si hac. ¶ [Qui manumittitur à corpore aliquo, vel collegio, vel ciuitate, singulos [c] in ius vocabit. Nam non est illorum libertus; sed reip. honorem habere debet. ¶ Et si aduersus remp. vel vniuersitatem velit experiri, veniam edicti petere debet: quamuis actorem [d] eorum constitutum in ius sit vocaturus.] Si vero ingenuum [e] princeps facit, patrono reuerentiam non debet. ¶ In criminali vero causa, si libertus patronum in ius vocauerit, caput eius, & fortunas petiturus: ante litis exordium capite puniendus est. Crimen vero læsæ maiestatis excipitur, vel si patronam illicito serui concubitu vti deprehenderit: quo casu, etiam seruo cum munere libertatis dominam accusare permittitur: sicut Cod. libro nono, titulo de mulieribus, quæ se propriis seruis iunxerunt. lege vnica Imperator Constantinus constituisse legitur. [Si qua cum seruo suo occulte rem habere detegitur: capitali [f] sententia subiugetur, † tradendo ignibus verberone. [g] Sitque omnibus facultas crimen publicum arguendi: sit officio copia nuntiandi: sit etiam seruo licentia deferendi: cui probato crimine libertas dabitur.] ¶ In patronos etiam testificari non possunt, nisi in quibusdam casibus, in quibus etiam serui in dominos torqueri iubentur.

Vnde in libro eo. Codicis, tit. de quæstionibus. l. prima. Impp. Antoninus & Verus.

† al. vrbi

l. 10. §. qui manumittitur.

ex le. si quis ex familiaribus. Cod. qui accu. non poss.

ti. 11. le. vnica.

† Concor. tex. 1 l. quoniã Alex. & in l. castitati. cum ibi not. C. de adul.

ti. 41. l. 1.

QVI MANVMITTITVR. CASVS. Dicitur hic, ꝙ si quis manumittitur à corpore aliquo, i. à societate cerdonũ vel pelipariorum, vel à collegio clericorum, vel à ciuitate, singulos de vniuersitate in ius vocabit sine venia impetrata: quia non est libertus singulorum, sed vniuersitatis tantum. sed si aduersus ciuitatem vel vniuersitatem aliam cuius est libertus, habeat actionem, non potest in ius vocare rectores vel actorem ipsius ciuitatis vel vniuersitatis, nisi venia impetrata. Sed si princeps aliquem faciat ingenuum, nullam reuerẽtiam debet patrono.
[Corpore.] Corpus dicitur societas hominum non habitantiũ simul. Collegium vero simul habitantium dicitur.
c ¶Singulos.] sed cõmunis libertus duorũ neutrũ potest in ius vocare. ff. de in ius voc communis libertus. quia res communis omnium est. ff de ritu nuptia. illud.

¶ De eodem. C. LIX.

QVæstionem de seruis contra dominos haberi non oportet, exceptis adulterij criminibus, item fraudati

1 Idest tutor vel curator. & est ꝙ causa patroni, sed in simplici procuratore secus, secũd ũ quosdã. ff. de obseq. honori. & qa tũc semper patronus conuenitur, & habet iurare de calumnia. C. de iura. calum. l. 2. Arch. Patronus à liberto non potest conueniri.

d ¶Actorem.] glossauerũt aũt quidam hæc in propria causa, non in causa vniuersitatis: hæc glossa falsa est: quia bene potest conueniri procurator 1 patroni, licet nõ ipse patronus, vt ff. de obseq. l. licet. ff. de in ius voc. sed & si. §. vlt. sed ipse patronus siue suo, siue alieno nomine agat, non potest conueniri à liberto, vt per eandẽ legem probatur. sed econuerso est in liberto: quia licet libertus suo nomine nõ possit conuenire patronũ: tamen nomine alterius potest, vt ff. eo. quæsitum.
e ¶Ingenuum.] restituendo eum natalibus, vt ff. de natalibus rest. l. 2.

IN CRIMINALI. CASVS. Dictũ est s. in l. si sine. quid iuris sit cũ libertus vocat patronum in ius sine venia in causa ciuili: Nũc vero docet Gra. ꝙ si vult patronũ accusare de crimine, de quo patronus caput & diuitias pderet si probaretur, ante litis contest. debet decapitari libertus: nisi i crimine læsæ maiestatis, & nisi patrona cũ seruo suo concubuerit, quo casu cũ munere libertatis seruo pmittit accusare, & ad hoc inducit l. seq.

SI QVA CVM SERVO. CASVS. Quædã mulier cum seruo concubuit, quæsitũ fuit, quã pœnam debent pati vterque? Et respondetur. ꝙ femina debet decapitari, seruus aũt comburi debet, & datur licentia omnibus accusandi de hoc crimine, & officialibus copia nũtiandi.

quód auth. intelligitur qñ non adulteratur cũ proprio seruo. Sed nunquid seruus potest accusare dominam suã si cum alio seruo adulteratur? Resp. ꝙ non: quia hic loquitur de proprio tantum seruo: similiter nec domina virum suũ potest accusare, si cũ ancilla sua iacet vel cum aliena, 2 cum hoc cautum non inuenio. hoc ideo, quia detestabilius est hoc crimen in muliere, quã in viro. Ioan. Male dicit Io. quia accusari potest mulier, & vir si cũ ancilla sua fornicetur, aut femina si adulterium committat, vt extra de diuor ex litteris. B.
g ¶Verberone.] idest, seruo q post verbera cõburitur.

IN PATRONOS. CASVS. Supradictum est ꝙ liberti patronos suos accusare non possunt. Nunc vero dicit, quód contra eos testificari non possunt, nisi in casibus quibusdam, in quibus serui contra dominos, & liberti contra patronos verberari iubentur.

QVæstionem.] CASVS. Lex ista diuiditur in tres partes. In prima dr, ꝙ serui contra dominos in criminibus non admittuntur sine indicijs alijs, nisi in exceptis criminibus in quibus serui cõtra dños torquentur & soli, & si alia indicia non præcedant. In secunda parte dicitur, ꝙ in certis criminibus non creditur solis seruis contra dños, sed eis fides cũ alijs probationibus ad-

Dña adul ra, an pol à seruo accusari.
2 Adde no. gl. B. Pe. & Cy l. 1. C. d dul. Spe ti. de ad versi. se quid.

adhibetur. In tertia parte dicitur, ꝙ in pecuniaria causa, nec soli, nec cum alijs probationibus contra dominos admittuntur. Secunda pars incipit ibi, [In ceteris aũt.] Tertia ibi, [In pecuniariis.] Sequēs c patet p se.
a ¶Census.] reipub. vel etiam ecclesiæ: quia ecclesia comparatur reipublicæ. vt C. de sacrosan. eccl. l. vt inter diuinum.
b ¶Si alijs.] dicunt quidam, quòd nec in exceptis criminibus seruus contra dominum admittitur, nisi aliqua præsumptio præcedat. nam serui & viles personæ semper quæstionibus subduntur, vt 4 quæst. 3. si autem ea rei conditio sit. Sed à quæstionibus numquam est incipiendum, nisi præcedant indicia, vt extra de regu. iur. cum in contemplatione. sed littera ista hoc non patitur. 1 Dico ergo hoc speciale, vt initium sumatur à tormentis. similiter cum maritus dicitur vxorem occidisse. C. ad leg. Cornel. de sic. l. vlt. & cum agitur de occiso domino. ff. ad Syllan. & si certus sit percussor.
c ¶Præscriptionis.] idest, exceptionis talis, scilicet iste est seruus meus, & ideo non audietur contra me.
d ¶Interrogari.] nisi cum de facto suo interrogatur, vt 4. q. 3. item serui.

Initiũ quādoque sumitur a tormentis.

1 Dicunt quidam ꝙ de facto hoc accidit hic, scilicet ꝙ fortes fuerunt qa sufficiēter fuit alias probatum, vnde licet dũs dicat non deberet torqueri seruũ cõtra eum, & verũ dicat, non tamen per hoc absoluit, cum aliàs insufficienter sit probatum, & sic domini exceptio nulla est. argu. extra de re iud. cum Io. &c. Aro.

e ¶Insolitum.] ¶Matrem.] Nam mater quandoque gerit tutelam filiorum, vt C. quando mu. tut. offi. fungi. l. 2. & finita tutela potest agi contra eos, qui non habentur loco dominorum, cum pupillum spoliant. ff. de vsucap. pro emptore. qui fundum. §. si tutor.

census [a] accusationibus, & crimine maiestatis, quod ad salutem principis pertinet. ¶ In cæteris autem, quamquam ea, quę seruus cõtra dominum dixit, iudicaturi sententiam formare non debeant; tamen, si alijs [b] quoque probationibus fides veritatis inuestigetur, prçscriptionis [c] inuidia eua nescit. ¶ In pecuniarijs vero causis ex α inopia probationũ seruos contra dñm posse interrogari [d] manifestum est.

¶ In aliquot vetustis codicibus caput hoc coniunctum est superiori.

α ¶ Ex inopia.] *In antiquis codicibus Gratiani legitur*, nec inopia. *& sic videtur etiam legisse auctor glossæ. In antiquiore etiam editione Codicis Iustiniani, tit. de quæstionibus, l. quæstionem, eodem modo habet, eamdemque lectionem secutus est auctor illarum glossarum, & in Basil. tit. 50. de quæstio. eadem est lectio. Sed quia in codice ab Haloandro edito legitur*, ex inopia, *& in l. diuus. ff. de quæst. videtur statutum, ex inopia probationum etiã in causis pecuniarijs posse torqueri seruos, nihil est mutatum.*

Item ibidem. l. secunda.

¶ De eodem. C. LX.

Insolitum est, & graue exẽplo, audiri seruos aduersus tutores, vel matrem [e] dominorum suorũ, nisi tutelę agatur.

Si vero libertus sua auctoritate à patrocinio ecclesiæ recesserit, si admonitus redire contempserit, in seruitutem reuocabitur.

Vnde in eodem concilio Toletano quarto, c. 70. legitur.

¶ De libertis ecclesiæ, qui ab eius patrocinio discedunt. C. LXI.

Burc. l. 3. c. 184
Iuo, p. 3. c. 244.

Liberti ecclesiæ, qui ab eius patrocinio discedentes quibuslibet personis adhæserunt; si admoniti redire [f] contempserint; manumissio eorum irrita sit: quia per inobedientiæ † contemptum ingrati actione [g] tenentur.

† *al. obedientia*

Item ex concilio Hispalensi 2. c. 8.

¶ Reuocentur in seruitutem ecclesiarum liberti, qui contra eius libertatem superbiunt. C. LXII.

Octaua discussio [h] agitata est de quodam Helisæo

SI VERO. CASVS. Dictũ est s. in c. episcopus qui. ꝙ libertus à patrocinio ecclesiæ recedere potest, si eps duos seruos eiusdẽ meriti & peculij pro eo dederit. Nũc vero dicit G. ꝙ si sua auctoritate à patrocinio ecclesię recedat, nisi admonitus resipiscat, reuocetur in seruitutem: & hoc ꝓbat per seq. c.

Liberti.] CASVS. Constitutũ fuit in Toletano cõcilio vt si liberti ecclesiæ ab ei⁹ patrocinio decesserint; si commoniti ad ecclesiam nõ redierint, reuocẽtur in seruitutẽ. [Ingrati actione.] idest, actione intentata propter ingratitudinẽ, s. actione in factum.

f ¶Redire.] sed quare coguntur isti redire, cum nullæ operæ sint eis impositæ: libertus enim non tenetur præstare operas, nisi sint eis impositæ. C. de ope. lib. l. 1. licet honorẽ eis exhibere teneatur, & etiam alere ipsum, vt C. de ope. lib. l. 1. & l. mater. Sed dicas aliud esse in libertis ecclesiæ, vt s. ca. diaconi. tamen licet liberti ecclesiæ teneãtur ei præstare operas, non tũ tales quales serui. aliqua enim debet esse differentia, vt ff. de ope. lib. si libertus.

Libertus, an teneatur ad operas.

g ¶Ingrati actione.] id est actione in factum, quæ datur propter ingratitudinem. non enim est hoc propriũ nomen actionis. sic dicitur actio oneris aduersi, idest, quæ datur propter onus aduersum, vt ff loc. in naue.

Octaua.] CASVS. Eliseus seruus Agabren ecclesię, statim cum fuit ab episcopo manumissus, non solum voluit ipsum episcopum interficere, sed etiam patronam ecclesiam in quadã causa ciuili, vbi arbiter residebat, iniuste damnauit, vel eius bona propter rapinam vsurpauit: quare quæsitũ fuit de isto in Hispalensi concilio, in octaua die ipsius concilij, quã pęnã debeat pati iste libertus. Et respõdet ꝙ debet in seruitutem reuocari, vt cuius libertas erat perniciosa, sit seruitus saluti fera: & qui adepta libertate voluit superbire, discat obedire subiectus. & dicit H. damnauit, idest, damnaficauit; vel ad damnificandum ecclesiã alios instigauit, vocando ecclesiam in ius sine venia.

h ¶ Discussio.] idest, quæstio.

ex familia Agabrensis ecclesiæ: qui ab episcopo suo traditus libertati, de libertate confestim ad contumaciæ morbum transiliuit; sicque per superbiam non solum eiusdem episcopi veneficis † artibus salutem lædere voluit, sed etiam patronam ecclesiam libertatis immemor prædamnauit.[a] Aduersus quem ingrati actio, canonum & legum auctoritate iuste dirigitur; scilicet, vt immeritæ libertatis damno mulctatus ad seruitutis nexũ reuocetur.[b] Talium enim status, qui contra epscopum suum, vel patronam ecclesiam nituntur, decidi potius quàm conseruari conuenit: vt quorum libertas perniciosa est, sit salutifera seruitus, & qui superbire nouerunt adepta α libertate proditi,[c] discant obedire subiecti.

† *al. malesicis*

Iuo, p. 16. c. 66

α ¶ Adepta libertate.] *Magna hoc loco est varietas in vetustis Gratiani codicibus. Nam partim concordant cum hac vulgata, partim habent,* adempta libertate proditi, *partim,* adepta libertate præditi, *vt concilium ipsum impressum, & manuscriptum, etiam in codice Lucensi regio. Apud Iuonem vero legitur,* adepta libertate elati, perdita discant obedire subiecti.

Item ex concilio Toletano 3. c. 6.

¶ A patrocinio non discedant ecclesiæ liberti ad sacros ordines promoti. C. LXIII.

De libertis autem hoc præcipit sancta synodus, vt si qui presbyteri, α vel diaconi ab episcopis facti sunt secundum modum, quo canones antiqui dant licentiam; sint liberi: & tamen à patrocinio ecclesiæ tam ipsi, quàm ab eis progeniti[d] non recedant.[e] ¶ Ab alijs quoque libertati traditi, & ecclesijs commendati, patrocinio episcopi † colligantur: & ne cuiquam donentur, à principe hoc episcopus postulet.

† *al. episcopali regantur*

α ¶ Presbyteri, vel diaconi.] *In concilijs Coloniæ quattuor tomis impressis, & in codice Lucensi regio legitur.* De libertis autem id Dei præcipiunt sacerdotes, vt si qui ab episcopis, &c. *nulla presbyterorum, aut diaconorum mentione facta.*

Ne vero longinquitate temporis obscuretur cõditio originis; tempore suæ manumissionis scribãt liberti professionem,

a ¶ Prædamnauit.] idest, ualde damnificauit.

Libertus ꝓpter ingratitudinẽ reuocatur in seruitutẽ.

b ¶ Reuocetur.] hic habes quòd propter ingratitudinem reuocetur libertus in seruitutem. & intelligas ingratitudinem grauem offensam, quia non nisi pro graui offensa reuocatur libertus in seruitutem, & propter easdem causas, propter quas reuocatur donatio. in Authen. ut liber. de cetero. coll. 6. §. illud. secundum leges ueteres sufficit leuis offensa. C. de libe. & eorum lib. l. 2. Item hic habes quod siue cõmittat libertus ecclesiæ ingratitudinẽ contra ecclesiam, siue cõtra episcopum, reuocatur in seruitutem. secus si contra alium de ecclesia. supra ea. qui manumittitur.

c ¶ Proditi.] idest, de inobedientia conuicti.

De libertis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd si liberti ecclesiarum facti sunt presbyteri, uel diaconi, iuxta modũ quem canones antiqui docent, sint liberi: tamen à patrocinio ecclesiæ, nec ipsi, nec eorum filij recedere debent. In secunda parte dicitur, quod libertos ecclesiæ commendatos debet episcopus tueri, nec potest episcopus impetrare à principe, ut eos alicui donet. quod intelligit Hu. si manumissi fuerant pleno iure, uel quo ad onus indebitum, uel in casu non concesso. Sed ego intelligo sicut litera sonat, quia licet sint ecclesiæ commendati, non tamen sunt liberti ecclesiæ, & ideo eos episcopus donare non potest. Secunda pars, ibi, [Ab alijs quoque &c.]

Libertorũ ecclesiæ filij sunt ecclesię obnoxij.

d ¶ Ab eis progeniti.] ergo filij libertorum debent obedientiam præstare ecclesiæ patronæ suæ, sicut & patres eorum, ut hic, & C. de libe. & eorum liber. libertinæ. sed contra; quod ex liberta nascitur ingenuum est, ut C. de opc. liber. quod ex liberta. Sol. quidam intelligunt legem illam, libertinæ, de filijs manumissis cum patre & ante manumissionem natis. leges contrarias intelligunt de natis post manumissionem. sed hoc stare non potest, quia hic dicitur: tam ipsi, quàm ab eis progeniti. Item ex sequen. cap. infra ea. liberti. patet quòd intelligitur de filijs natis post manumissionem, ubi dicit de futura prole, ꝙ ab ecclesiæ patrocinio se non potest subtrahere. Ideo quidam dixerunt istud speciale esse in libertis ecclesiæ, ut filij nati post manumissionem patrum suorum sint liberti ecclesiæ. Tu dicas quòd filij nati post manumissionem sunt ingenui: sunt tamen obnoxij ecclesiæ quo ad quasdam operas, quæ consistunt in honore in assurgendo, & in salutando: item quod non uocabunt eam in ius. aliàs reuocantur in seruitutem, vt in cap. seq. Ioan. de Fant.

e ¶ Non recedant.] hic habet locum distinctio decre. extra de seru. non ordin. eo libentius. Est tamen hoc speciale in libertis ecclesiæ, quod etiam licet facti sint sacerdotes, quòd propter ingratitudinem reuocantur in seruitutem, ut 54. distinctione, qui ex famulis. secus tamen in famulis priuatorum &c.

NE VERO. CASVS. Supra dictum est, ꝙ liberti ecclesiarũ non debẽt ab eorũ patrocinio recedere, sed q a actum &c.

factum sæpe longinquitate temporis obscuratur, ideo hic docetur, vt liberti tempore suæ manumissionis scribant professionem, qua confiteantur se esse libertos ecclesiæ, & ab eius obsequio numquam recessuros: & ad hoc duo c. seq. inducuntur. temnent, reuocentur in seruitutem.

a ¶ Longinquitate.] quia si per decem an. steterit in libertate, amodo liber habetur, vt extra de consu. ser. licet. ff. qui & à qui. ma. si. cum. §. Aristo. Vel si mater alicuius tempore mortis eius se pro libera gesserit, & filius eius per quinquennium vixerit vt liber, amodo liber erit, vt C. ne de sta. defun. l. 2. & 3. sed licet seruus fugitiuus se pro libero gesserit nō ideo est in possessione libertatis, vt C. de agri. & censi. cum simus. in fi. li. 11. & ff. de acq. poss. l. per eum, in fi.

b ¶ In anteriori.] non determinat hic de quo dicat.

c ¶ Intra annum.] similiter si vasallus intra annum non petit inuestituram, cadit à iure feudi, vt in const. Friderici, Imperialis. §. præterea. de feud. nec obstat quod legitur extra de iureiu. veritatis. vbi dicitur ꝙ non iuratur successori Papæ. potest enim dici specialem ibi esse indulgentiam: in emphyteota secus est, quia licet non soluat canonem intra annum tñ non expellitur, vt 10. q. 2. hoc ius. No. ꝙ hic excursus anni priuat aliquē libertate, sicut excursus anni probat crimē. 11. q. 3. rursus. sic 20. q. 2 puella. sic extra de off. ord pastoralis. sic 54. dist. si seruus. *Anni excursus aliqua facit.*

L on- *qua se profiteantur de familia esse ecclesiæ, & ab eius obsequio se nunquam recessuros.*

Vnde in concilio Toletano 6. c. 9. legitur.

¶ Professionem suæ conditionis liberti ecclesiæ faciant. C. LXIIII.

j. c. proximo.

LOnginquitate [a] sæpe fit temporis, vt non pateat conditio originis. Vnde iam decretum est in anteriori [α] [b] vniuersalis concilij canone, vt professionem suam liberti ecclesiæ debeant facere: qua profiteantur se & de familijs ecclesiæ esse, † & eius obsequium numquam relicturos. Vnde his quoque nos adijcimus, vt quoties cursum vitæ sacerdos impleuerit, & de hac vita migrauerit; mox cum successor eius aduenerit, omnes liberti ecclesiæ, vel ab eis progeniti chartulas suas in conspectu omnium debeant ipsi substituto pontifici publicare, & professiones suas in conspectu ecclesiæ renouare: quatenus status sui vigorem & illi obtineant, & obedientia eorum ecclesia non careat. Si autem aut scripturas libertatis suæ intra annum [c] ordinationis noui pontificis manifestare contempserint, aut professiones renouare noluerint; vacuæ & inanes chartulę ipsæ remaneant, & illi origini suæ redditi, sint perpetuo serui.

† *al. manumissos*

α ¶ In anteriori.] *Significatur canon 69. concilij Toletani quarti, qui proximo c. refertur. Nam quartum illud Toletanum, quod fuit plenissimum, in sequentibus Toletanis vocari solet vniuersale concilium, vt in quinto, c. 2. & 7. & in sexto concilio, c. 1. 3. 7. & 18. Et in principio ipsius quarti concilij episcopi aiunt*, quoniam generale concilium agimus.

Item ex concilio Toletano 4. c. 69.

¶ Nec liberti, nec eorum posteri à patrocinio discedant ecclesiæ. C. LXV.

Poly. l. 3. ti. 12. Burc. l. 3. c. 185 Iuo, p. 3. c. 245.

LIberti ecclesiæ (quia numquam moritur [d] eorum patrona) à patrocinio eiusdem numquam discedant; nec posteritas quidem eorum: sicut priores canones decreuerunt. Ac ne forte libertas † eorum in futura prole non pateat, ipsaque posteritas naturali ingenuitate obnitens sese ab ecclesiæ patrocinio † non subtrahat; necesse est, vt tam hi liberti, quàm ab eis geniti † [e] professionem episcopo suo faciant: per quam ex familia ecclesiæ libertos effectos

† *al. libertinitas*
† *al. patrocinio subtrahat*
† *al. progeniti*

LIberti. CASVS. Statuitur in ca. isto, vt liberti ecclesiæ à patrocinio ecclesiæ nunquam recedant: quia eorum patrona, s. ecclesia nunquam moritur, nec posteritas eorū, sicut antiqui canones decreuerunt. & hoc in prima parte. In secunda parte dicitur, quòd liberti & eorum filij faciant professionem, qua profiteantur se esse libertos ecclesiæ & quòd ab eius patrocinio non recedent, ne libertas in futura prole non pereat: & ipsa posteritas à patrocinio ecclesiæ se non subtrahat.

LOnginquitate.] CASVS. Statutum fuit in concil. Toletano, vt liberti ecclesiarum professione facere debeant, qua confiteantur se esse libertos ecclesiæ & ab eius obsequio non recessuros. Sed cum idem cōcilium fuit iterum congregatum, adiecit vt cum episcopus ecclesiæ fuerit defunctus, & ei alius substitutus, oēs liberti ecclesiæ, vel ab eis progeniti substituto pontifici intra annum à tempore suæ ordinationis chartulas suas in conspectu ecclesiæ debeant publicare & renouare: quatenus illi suum statū teneant, & ecclesia eorum obedientia non careat: si vero hoc contemnent, reuocentur in seruitutem.

d ¶ Moritur.] ecclesia enim non potest esse nulla, † vt 24. q. 1 pudenda.

e ¶ Geniti.] propter hoc dixerunt quidam, ꝙ speciale esset in ecclesia ꝙ filij libertorum ecclesiæ sint liberti ecclesiæ: quod non est verum: sed tñ quò ad quid sunt adstricti ecclesiæ, vt ei assurgant, vt eam non accusent. supra eadem, episcopus qui. cum §. seq.

† Istam gl. sequitur Alex. de Imo. in l. pactum. ꝙ col. 2. C. de pact. & idem Alex. in l. extraneū. col. 3. de here. instit. ibi vide concor.

PRO REMVNERATIONE. CASVS. Ponit hic Grat. sextum casū, i quo res ecclesiarum licite possunt alienari, scilicet pro remuneratione facienda.

Qvicumque.] CASVS. Aliqui substinuerūt laborē pro ecclesia aliqua. prælatus illius ecclesię promisit aliquid illis pro remuneratione laboris sui, terrā, scilicet, vel aliquid aliud: postea nolebat soluere promissum, vnde quęsitum fuit in cōcilio Toletano, vtrum ad hoc possit cōpelli de iure? Et respondetur ꝙ sic: hoc probatur auctoritate Pauli: ita tamen, vt illa remuneratio per conciliū prouinciale cōfirmetur.

a ¶ Suffragio.] id est, quia suffragium præstitit ecclesiæ cōcilio vel auxilio.

b ¶ Prouiderint.] alicui.

c ¶ Promiserint.] videtur quòd aliquis obligetur nudis verbis, licet non intercessit stipulatio, vt extra de testa. indicante. 22. q. 5. iuramenti. & ĩ. ead. q. 5. quia Ioannes. quod verum est. & potest dici quòd competit actio ex nuda promissione, † scilicet cōdictio ex canone illo. ĩ. 22. q. 2. iuramenti.

† Hoc non habet locū apud Cathelanos, apud quos nō datur actio ex promisso. teneri tñ debet Cathelanus q vanis promissionibus & inutilibus i uitationib⁹ detinet viatorē, saltem de dolo. ff. si quis cau. si actio. secundū Vin. qui ita not. ex in proœ. Rex pacificus. Archi.

Ecclesiasticis.] CASVS. Theodorus vir eloquentissimus, consiliarius Romanæ sedis, seruo aliquo indigebat; & ideo Gra. tradidit ei Acosimum seruū natione Siculum, & vt hæc donatio nullo tēpore valeat retractari, ad cautelam futuri temporis sibi fecit publicum instrumentum, quod Gra. subscriptione sua roborauit [Huius.] s. largitatis. [Futuri,] scilicet temporis.

d ¶ Volūtarijs.] volūtarium vocat. & tñ ipse dicit inesse necessitatē, quia ab initio est voluntarium: sed postꝗ illud incepit tenetur illud ꝯsūmare. vt C. de ac. & ob. sicut & habes hic, ꝙ ecclesia tenetur ad antidota. extra de testa. cum in officijs.

e ¶ Testimonio.] i. instrumento suo, quod fuit ei testimoniū profuturū.

MISERATIONIS QVOQVE. CASVS. Ponit hic Grat. vij. casum, in quo serui ecclesiarum miserationis intuitu libertati donari possunt, & sic quodam modo alienantur.

Cum se esse fateantur, eiusque patrocinium non relinquant: sed iuxta virtutem suam obsequium ei, vel obedientiam præbeant.

Pro remuneratione etiam impensi obsequii res ecclesiasticæ vtiliter possunt donari.

Vnde in Toletano concilio 4. c. 36. legitur.

¶ Quæ de rebus ecclesiæ in remunerationem obsequij præstantur, rata permaneant. C. LXVI.

Qvicumque episcopi suffragio [a] cuiuslibet aliquid ecclesiasticæ vtilitatis prouiderint, [b] & pro eo quodcumque commodum in remunerationem promiserint; [c] promissi solutionem eos exoluere oportebit: ita vt id ad concilium prouinciale deferatur, † vt eorum conniuentia confirmetur; quia (sicut Paulus ait) dignus est operarius mercede sua. 1. Tim. 5.

† al. deductū eorum conuētū cōfirmetur

Item Gregorius lib. 2. indict. 11. epist. 18. Theodoro consiliario.

¶ Serui ecclesiarum in eorum dominium transferri possunt, qui ecclesiasticis vtilitatibus deseruiunt. C. LXVII.

Ecclesiasticis vtilitatibus desudantes, ecclesiastica dignum est remuneratione gaudere; vt qui se voluntarijs [d] obsequiorum necessitatibus sponte subijciunt, digne nostris prouisionibus consolentur. Quia igitur te [α] Theodorum virū eloquentissimum consiliarium nostrum mancipiorum cognouimus ministerio destitutum; ideo puerum nomine Acosimum natione Siculum iuri, dominioque tuo dari, tradique præcipimus: quem quoniam traditum ex nostra voluntate iam possides; huius te necesse fuit [scripti, † pro futuri temporis testimonio, [e] ac robore largitatis, auctoritate fulciri: quatenus, Domino protegente, secure eum semper, & sine vllius retractationis suspicione, quippe vt dominus, valeas possidere. [β]

Poly. l. 3. ti. 13.

† abest ab ori.

α ¶ Te.] *Addita est vox ista, & cetera sunt emendata ex originali, vt intelligatur eumdem esse cui scribitur, & cui fit donatio.*

β ¶ Possidere.] *Apud B. Gregorium hæc sequuntur.* Neque enim quemquam fore credimus, qui tam paruam largitatem pro tua tibi deuotione concessam desideret, vel tentet vllo modo reuocare: cum vno eodemque tempore & verecundum sit à decessoribus bene gesta resoluere, & verecundum sit docere ceteros in sua quandoque resolutoriam proferre largitate sententiam.

Miserationis quoque intuitu serui ecclesiarum libertati donari possunt.

Vnde Gregorius Montana, † & Thomæ lib. 5. epist. 12. sen c. 132.

† al. Mōtano

CVm redemptor noster.] CASVS. DE in hoc c. ꝙ Greg. intuitu pietatis duos seruos Ro. ecclesiæ, s. Montanum & Thomam, manumisit, & eis oẽ peculium quod habebant relaxauit: & hoc fecit ad instar Iesu Christi, qui venit in mũdum, vt vinculũ diabolicæ seruitutis rumperet, quo tenebamur adstricti. vnde præcipit Paterio notario, vt scriberet instrumentum, cui Greg. Papa propria manu subscripsit cum tribus presbyteris & tribus diaconis.

a ¶ Cum redemptor.] hic habetur forma, sub qua fiunt manumissiones, & planum est.

b ¶ Iusgentium.] alibi dicitur, ꝙ de iure diuino est inducta seruitus. Sed de hoc dixi 1. dist. 1. ius gentiũ.

¶ Miserationis, & pietatis intuitu serui ecclesiarum possunt manumitti. C. LXVIII.

CVm redemptor [a] noster totius conditor creaturæ ad hoc propitiatus humanã voluerit carnem assumere, vt diuinitatis gratia, dirupto, quo tenebamur captiui, vinculo seruitutis, pristinę nos restitueret libertati; salubriter agitur, si homines, quos ab initio natura liberos protulit, & ius gentium [b] iugo substituit seruitutis, in ea, in qua nati fuerant, manumittentis beneficio libertate reddantur. Atque ideo pietatis intuitu, & huius rei consideratione permoti, vos Montanam, † atque Thomam famulos sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui, Deo adiutore, deseruimus, liberos ex hac die, ciuesque Romanos efficimus; omneque vestrum vobis relaxamus [c] seruitutis peculium. *α & infra.* ¶ Hanc autem manumissionis paginam Paterio notario scribendam dictauimus, & propria manu vnà cum tribus [d] presbyteris prioribus, & tribus diaconis pro plenissima firmitate subscripsimus, vobisque tradidimus. Actum in vrbe Romana.

† *al. Mõtanũ*

α ¶ Peculium.] *In vetusto codice epistolarum B. Gregorij bibliothecæ Vaticanæ legitur,* periculum.

Item serui ecclesiarum publicis angariis non debent fatigari.

Vnde in concilio Toletano 3. c. 21. legitur.

¶ Serui ecclesiarum publicis angarijs non fatigentur. C. LXIX.

lib. 7. capitul. c. 190. Iuo, p. 3. c. 138.

EcclesiarumVm [α] seruos, & episcoporum, vel omniũ clericorum [e] à iudicibus, vel actoribus publicis in diuersis angarijs fatigari dolemus. Propter quod omne concilium à pietate gloriosissimi Domini nostri poposcit; vt tales deinceps ausus inhibeat: sed serui suprascriptorum officiorum in eorum vsibus, vel ecclesiæ laborent. Si quis vero iudicum, aut actorum, clericum, aut seruum clerici, vel ecclesiæ, in publicis, ac priuatis negotijs occupare voluerit, à communione ecclesiastica, cui impedimentum facit, efficiatur extraneus.

α ¶ Ecclesiarum.] *In ceteris huius concilij exemplaribus impressis, & manuscriptis, quæ collata sunt, & apud Iuonem legitur quemadmodum apud Gratianum; præterquam in editione quattuor tomorum, & codice Lucensi regio: in quibus initium capitis 21. sic habet:* Quoniam cognouimus in multis ciuitatibus ecclesiarum seruos, & episcoporum, vel. o. c. a. i. v. a. p. in diuersis angarijs fatigari, omne concilium, &c. *Et hic quidem nulla facta est mutatio: alia vero, in quibus omnes conciliorum codices concordant, sunt emendata.*

Item pro alimonia pauperum, pro redemptione captiuorum res sacras distrahi licet.

c ¶ Relaxamus.] Sed nonne eo ipso, ꝙ aliquis inter viuos manumittitur, videtur ei peculium datum, nisi expresse hoc adimatur. C. de pe. eius q li. meruit. l. vnica. Sed dicas, ꝙ aliud est i libertis ecclesię. nã eis in manumissione non licet dari vltra summã viginti solidorũ, vt s. e. si quos. d ¶ Cum tribus.] ergo nõ requiritur cõsensus omnium, vbi libertas datur, [1] & hoc in fauorem libertatis fit, vt C. de com muni seruo ma. l. 1. ar. cõtra. 54. dist. c. 1. s. ea. episcopus qui. Item videtur hic, ꝙ sigillum [2] Papæ non facit chartam authẽticam, nisi adsit subscriptio. Io.

[1] Scilicet à Papa, vt hic fuit: qđ non obtinet in alijs prælatis, secundum L. & Hug.

[2] Circa istã materiam, an notarius possit omittere in instrumentis suum solitum signũ, & apponere aliud, de quo vide p Archid. hic cui addẽ G. de Cu. in l. cõ gationes. & ibi Bald. in vlt. col. C. de fide instru. & per Bal. in princi. C. col. 2. & Ang. in Auth. de instru. cau. & si. in princ.

ITEM SERVI. CASVS. Dictum est s. e. q. 2. c. prædia. ꝙ possessiones ecclesiarum non debent à laicis fatigari. Idem nunc dicit Gratia. de seruis ecclesiarum.

E Cclesiarum seruos.] CASVS. Relatũ est in concilio Tolet. ꝙ quidam iudices & administratores publicorum officiorum seruos ecclesiarum vel episcoporum, vel aliorum clericorum diuersis angarijs fatigabant. Quare conciliũ postulauit à Greg. vt tales præsumptores prohiberet, & statuit cõcilium, vt si quis de cetero talia præsumeret, ab ecclesiastica cõione repelleretur. e ¶ Clericorum.] Iar. quod eodem priuilegio gaudẽt serui clericorum, quo ecclesiæ. infra 16. q. 1. similiter. si. 87. dist. eos qui. & 89. distin. indicatum. Clerici enim & eorum mancipia sunt exempta ab omnibus muneribus ciuilibus exceptis ciuilitatum, nisi subsit magna necessitas. extra de immu. eccle. non minus. C. de episco. & cler. l. 2.

Clerici sũt à muneribus ciuilibus exẽpti.

ITEM PRO ALIMONIA. CASVS. Ponit hic G viij. casum

casum, in quo res ecclesiæ licite distrahi possunt, s. pro alimonia pauperum: & redemptione captiuorum. Et ad hæc seq. c. inducuntur vsq; ad §. item largitate.

d ¶ Quid.] idest, simile illi.
e ¶ Timui.] sic forte se excusabat.
f ¶ Spatia laxata.] idest, ampliata.
g ¶ In his tribus.] idest, in alimonia pauperum, in redemptione captiuorum, in ædificatione templi, vel augmentatione cœmeterij.

Vnde Ambrosius ait lib. 2. de officiis, c. 28.

¶ Res sacræ quibus ex causis alienari debeant.
C. LXX.

AVrum ecclesia habet, non vt seruet, sed vt eroget, & subueniat in necessitatibus. Quid opus est custodire; quod nihil adiuuat? An ignoramus, quantum auri, atque argenti de templo Domini Assyrij [a] sustulerunt? Nonne melius conflat sacerdos propter alimoniam pauperum, si alia subsidia desint, quàm sacrilegus contaminata asportet hostis. Nonne dicturus est Dominus, cur passus es tot inopes fame emori? Et certe habebas aurum, vnde † ministrasses [b] alimoniam. Cur tot captiui deducti in commercium † sunt, nec † redempti, ab hoste occisi sunt? [c] Melius fuerat, vt vasa viuentium seruares, quàm metallorum. His non posset responsum referri. Quid [d] enim diceres? Timui, [e] ne templo Dei ornatus deesset? Responderet, aurũ sacramenta non quærunt: neque auro placent, quæ auro non emuntur. Ornatus sacramentorum, redemptio captiuorum est: & vere illa sunt vasa pretiosa, quæ redimunt animas à morte. Ille verus thesaurus est Domini, qui operatur quod sanguis eius operatus est. *& post pauca.* ¶ Nemo enim potest dicere, cur pauper viuit? nemo potest queri; quia captiui redempti sunt. Nemo potest accusare, quia templum Dei ædificatum est. Nemo potest indignari, quia humandis fidelium reliquijs spatia laxata [f] sunt. Nemo potest dolere, quia in sepulturis Christianorum requies defunctorum est. In his tribus [g] generibus vasa ecclesiæ etiam initiata confringere, conflare, vendere licet. opus est, vt de ecclesia mystici [h] poculi forma non exeat: ne ad vsus nefarios sacri calicis ministerium transferatur. Ideo intra ecclesiam primum quæsita sunt vasa, quę initiata non essent; deinde comminuta; postremo cõflata, per minutas erogationes dispensata egentibus, captiuorum quoque pretijs profecerunt. Quòd si desunt noua, & quæ nequaquam initiata videantur; in huiusmodi vsus, quos supra diximus, arbitror omnia pie posse conuerti.

Poly. l. 6. ti. 20. Iuo. p. 3. c. 180. Ans. l. 13. c. 28. 4. *Reg.* 24.

† *al. vt*

† in vulgatis legebatur, *in captiuitatem ducti*]

Item Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorum. Epist. 2.

¶ Non parietes templi ornare, sed pauperibus prouidere; gloria episcopi est. C. LXXI.

GLoria episcopi est pauperũ inopiæ † prouidere; ignominia sacerdotis est proprijs studere diuitijs. Natus

† *al. opibus*

AVrum.] CASVS. Beneuen. hũc casum sic posuit. Amb. in hoc c. ponit tria genera largitionis. Primum est, cum res ecclesię pauperibus vel captiuis largiuntur. Secundum est, cum alienantur pro templo ædificando. Tertium est, cum largiũtur pro cœmeterio emendando vel ampliãdo. in istis tribus generibus docet aurum & pecuniam ecclesiæ non esse seruãdam, sed erogandam tẽpore necessitatis: quod si prælatus nõ fecerit, asportabit hostis: sicut Assirij aurum & argentum de templo Domini sustulerunt. Et hoc primo debet fieri de auro & argento, quod non consistit in vasis, diuino officio deputatis. Si vero sunt vasa diuinis officijs deputata, primo non consecrata sunt largienda, deinde etiã ea quæ sunt cõsecrata, in pios vsus sunt expendenda: ita tñ, vt forma calicis in sua forma non remaneat. nisi alij ecclesiæ distrahatur: laicis vero ꝯfracta & cõflata. H. hunc casum sic ponit Ambro. intendit ostẽdere, ꝙ res ecclesiasticę debent dari & alienari tempore necessitatis Et ponit quinque casus, quibus licite alienãtur res ecclesiæ, scilicet ꝓ alimonia pauperum, pro redemptione captiuorum, pro loco religioso ædificando, pro cœmeterijs ampliãdis, pro sepulturis mortuorum extruendis. In his quidem vasa pretiosa & sacrata debent alienari alij ecclesiæ in eadem forma; laicis confracta & conflata. [Tribus.] Quinque posuit, non dicit tribus, sed duos primos ponit sub vno membro, & duos vltimos sub alio, medium vero sub tertio.

a ¶ Assirij.] idest Babylonij, qui cum Nabuchodonosor ceperunt Hierusalem, & abstulerunt vasa de templo Domini. ĩ. de consec. dist. 1. vestimenta.

b ¶ Ministrasses.] idest, ministrare debuisses.

c ¶ Occisi sunt.] ergo tunc demum cum timeatur mors, [1] redimi debent captiui, vt not. supra ead. sicut omnino.

[1] Scilicet corporis.

h ¶ Mystici.] idest, in forma calicis, in quo mysticum poculum sanguinis Christi conficitur. Et quod dixi de ecclesia, intelligunt quidam de ecclesia, in qua est: quia cum sit res sacra, non potest vendi etiam alij ecclesiæ. Et de hoc notaui decima, quæstione secunda, hoc ius.

GLoria episcopi.] CASVS. Hoc c. diuiditur ĩ quatuor partes. in prima parte Hier. reprehẽdit epos, qui cum pauperes erant vili cibo libenter reficiebantur: cum vero facti sunt diuites, vel delitijs incumbentes,

Itẽ vbi timet mors animæ, vt ĩ. e. c. vers. & vera. velut si cogeretur adorare idola. 23. q. 4. ipsa pietas. secũdum L. & c. displicet. & 24. q. 3. si habes, secundum H.

† *nec redẽpti? Cur tot ab hoste*] orig.

tes, cibos delicatos abhorrent. & vt eos liberius redarguat semetipsum talibus connumerat. In secunda parte reprehendit epos, qui ornant templum gemmis & lapidibus ad instar sacerdotum veteris testamenti: sed de clericis per quos ecclesia gubernatur, nullam curam ha-

b ¶ Rugientem.] id est, famelicum.
c ¶ Parietes.] id est, imperitos. 1 sic 46. distin. sunt nonnulli.
d ¶ Columnas.] id est, peritos.
e ¶ Subtrahunt.] id est, non recipiunt.

in paupere domo, & in tugurio rusticano, qui vix milio, & cibario [a] pane rugientem [b] saturare ventrem poterā; nunc similam, & mella fastidio. *Item paulo inferius.* ¶ Multi ædificant parietes, [c] & columnas [d] ecclesię subtrahunt, † [e] marmora nitent, auro splendent laquearia, gemmis altare distinguitur: & ministrorum Christi nulla electio est. Neque vero mihi aliquis opponat [f] diues in Iudæa templum, mensam, lucernas, thuribula, patellas, scyphos, mortariola, & cetera ex auro fabrefacta. Tunc hæc probabantur [g] à Domino; quando sacerdotes hostias immolabant, & sanguis pecudum erat remissio † peccatorum: [h] quamquam hæc omnia præcesserint in figura: scripta autem sunt propter nos; in quos fines sæculorum deuenerunt. Nunc vero, cum paupertatem domus suæ pauper Dominus dedicarit; portemus † crucem, [i] & diuitias lutum putabimus. *Item ibidem in extremo.* ¶ Amico quidpiam rapere furtum est: ecclesiam fraudare, sacrilegium est: accepisse quod pauperibus erogandum sit; & esurientibus plurimis, vel cautū [k] esse velle, vel timidum, [l] aut, quod apertissimi sceleris est, aliquid inde subtrahere, omnium prædonum crudelitatem superat. *Item eiusdem ad Paulinum de institutione monachi.* ¶ Crates ille Thebanus homo quomdam ditissimus, cum ad philosophandum Athenas pergeret; magnum auri pondus abiecit: neque putauit se simul posse & virtutes, & diuitias [m] possidere. Nos suffarcinati auro Christum pauperem sequimur: & sub prætextu eleemosynæ pristinis opibus incubantes, quomodo possumus aliena [n] fideliter distribuere, qui nostra timide reseruamus? Plenus venter [o] facile de ieiunijs disputat. Non Hierosolymis [p] fuisse, sed Hierosolymis bene vixisse laudandū est.

† *substruūt*] vera lectio

† *al. redēptio*

1. *Cor.* 10.

† *al. cogitemus*

epist. 13.

f ¶ Opponat.] argu. ab exemplis non esse argumentandum.
g ¶ Hęc probabātur.] sed nonne hæc hodie probantur à Domino. ī. de consecra. dist. 1. & calix. ita: sed nō in superabundantiam, vt non habeatur delectus personarum. 86. dist. non satis 47. dist. sicut.
h ¶ Peccatorum.] venialium: quia cæremonialia tollebāt tm̄ venialia peccata, sicut hodie aqua benedicta, vt ī. de consec. dist. 3. aqua.
i ¶ Crucem.] sustinē do contumelias.
k ¶ Vel cautum.] est ideo fit, quia expectatur maior necessitas.
l ¶ Timidū.] si ideo facit, quia timet ne sibi deficiat.
m ¶ Diuitias.] nam vere philosophantes contemnunt pecuniam. ff. de vaca. mu. l. in honoribus. §. penul.
n ¶ Aliena.] id est, res ecclesiæ.
o ¶ Plenus venter.] id est, prælatus plenus diuitijs.
p ¶ Non Hierosolymis.] id est, non tantum esse prælatum: sed opera prælati facere, laudabile est. 27. q. 5. cauete.

1 Scilicet eos promouēdo ad beneficia, contra illud extra de præben. graue. & c. super inordinata. Archid.

2 Id est, nō ponūt amorem, siue animū in diuitijs aliàs diuites cū bonis operibus non abijcimus, 30. distin. c. pe. Arch.

· *Item largitate etiam episcopi stipendium de rebus ecclesiæ clericis dare licet: cuius professio sub precaria nomine fieri debet.*

Vnde in concilio Toletano 6. c. 5.

¶ Qui beneficium ab ecclesia accepit, eius professionem nomine precariæ faciet. C. LXXII.

ITEM LARGITATE. CASVS. Ponit Grat. nouum casum, in quo epi res ecclesiasticas possunt alienare quoad vsum fructum, dando eas clericis sub nomine precariæ: & ad hoc probandum inducit seq. cap.

Iuo, p. 6. c. 372

SAepe fit, vt proprietati originis obsistat [q] longinquitas temporis. Qua propter prouidētes decernimus, vt si quis clericorū, [r] stipendium de rebus ecclesiæ, cuiusquā epi

habent. & dicit, quòd in veteri testamento factus fuit ex præcepto Domini ornatus in templo. In tertia parte dicit, quòd amico aliquid rapere, furtum est: ecclesiam vero fraudare, sacrilegium est. & de his quæ pauperibus sunt eroganda subtrahere, prædonis superat crudelitatem. In quarta parte inuitat nos ad contemptum diuitiarum exemplo Cratis, qui cum Athenas pergeret ad philosophandum, aurū proiecit quod portabat, cum non crederet se posse virtutes simul & diuitias possidere. Secunda pars incipit ibi, [Multi ædificant.] Tertia ibi, [Amico rapere.] Quarta ibi, [Crates ille Thebanus.]

a ¶ Cibario.] scilicet familię.

SAepe fit.] CASVS. Quidam episcopus volebat concedere prædium ecclesiæ cuidam clerico quo ad vsumfructum. Quæsitum est in concilio Tolet. qualiter ei concedere posset, ne ecclesia præiudicium patiatur propter diuturnam retentionem. Et respondet, sub precario nomine debet clericus ab ecclesia recipere, & professionem suam scribere, & quod ab ecclesia recepit, fideliter colere: ne res deteriorentur: quod si quis facere contempserit, à precaria repelletur.

q ¶ Obsistat.] de facto, non de iure, vt ī. ea. cap. longinquitate.

r ¶ Cuiusquam episcopi.] infra 16. q. 3. si episcopus. & c. clerici.

¶ Lar-

percepit largitate: [a] sub precarię [b] nomine debeat professionem scribere: vt nec per tentionem † diuturnam præiudicium afferat ecclesiæ; & quæcumque in vsu perceperit, debeat vtiliter laborare: [c] vt nec res diuini iuris videantur aliqua occasione negligi; & subsidium ab ecclesia, cui deseruiunt, percipere possint clerici. Quòd si quis eorum contempserit facere; ipse se stipendio suo videbitur priuare. [d]

† al. retentionem.

a ¶ Clericorum.] *In codice conciliorum Lucensi regio sequitur*, vel aliarum quarumlibet personarum.

Religionis quoque intuitu ea, in quibus ecclesia detrimentum non patitur, monasterijs tradi possunt.

Vnde in 3. Toletano concilio, c. 4. legitur.

¶ Licet religionis intuitu res ecclesiæ alienare. C. LXXIII.

SI episcopus [e] vnam de parochianis ecclesijs suis monasterium dicare voluerit, vt in ea monachorum regulariter cōgregatio viuat; hoc de consensu concilij sui habeat licentiam faciendi. Qui etiam si de rebus ecclesiæ pro eorum substantia aliquid, quod detrimentum [f] ecclesiæ nō exhibeat, eidem loco donauerit; sit stabile. Rei enim bonæ statuendæ sanctum concilium dat consensum. [g]

Iuo, p. 3. c. 168.

Item ex Toletano 9. c. 5.

¶ Non vltra quinquagesimam partem rerum ecclesiæ, monasterio quod constituit, episcopo licet conferre. C. LXXIIII.

BOnæ rei dare consultum, † & præsentis habetur vitæ subsidium, & æternæ remunerationis expectare cernitur præmium. Quisquis itaque episcoporum in parochia sua monasterium construere forte voluerit, & hoc ex rebus ecclesię, cui præsidet, ditare decreuerit; non amplius ibidem, quàm quinquagesimam [h] partē dare debebit: vt hac temperamenti æquitate seruata, & cui tribuit, competens subsidium conferat, & cui tollit, damna grauia non infligat. Ad ecclesiam vero, quæ monasticis non informabitur regulis, aut quam pro suis magnificare † voluerit sepul

Iuo, p. 3. c. 170.

† al. cōsilium

† al. munificare.

---

a ¶ Largitate.] Sed quomodo est largitas, si dicitur precaria? cū de precaria certa pensio statuatur. 10. q. 2. precariæ? resp. non est precaria, sed donatio gratuita quo ad vsumfructum: & ideo dicit, ꝙ interueniet scriptura, ne possit allegare præscriptionem. nā per quantumcunque tempus possideret, nūquā præscriberet, vt 16. q. 3. clerici. Fructuarius. n. nō pōt præscribere. Inst. per quas perso. no. acquiri. §. fructuarius. nec ille, qui alieno nomine possidet, vt extra de præsc. si diligenti. C. de prescr. triginta annorū, male.

Fructuarius non præscribit.

b ¶ Sub precarię.] id est, sicut solet fieri in precaria. nō enim est hic contractus precarię: sed donatio vsusfructus episcopi. 16. q. 3. si episcopus. & c. clerici.

c ¶ Laborare.] idest, colere.

d ¶ Priuare.] ar. clericum posse remoueri ab ecclesia si negligit agros, vel alias vtilitates ecclesiæ. sic ff. de pe. hære. ci. q partes. § cū prædia. & C. loc. l. 3. nā propter negligentiā aliquis deponitur, vt 81. di. dictū.

RELIGIONIS. CASVS. Ponit hic Grat. decimū casum, in quo potest eps aliquid alienare de reb. ecclesiæ suæ tradēdo eas monasterijs causa religionis: dūmodo ecclesiam suā non lædat enormiter. Et ad hoc inducit sequentia cap.

SI eps.] CASVS. Quidam eps volebat facere monasteriū de quadā ecclesia parochiali: & aliqd de rebus episcopalis ecclesiæ ei conferre volebat. Vnde quæsitum fuit in Concilio Toletano, vtrum hoc facere posset? Et respondetur ꝙ sic, dūmodo de consensu capituli hoc faciat. & ecclesię suæ detrimentū non exhibeat.

e ¶ Si episcopus.] hic habes ꝙ de sæculari ecclesia potest fieri ab episcopo monasterium, vt extra de eccle. ædi. ad audientiam. sed econuerso non potest, vt 19. q. 3. quæ semel. extra de reli. do. inter quattuor. nisi fiat auctoritate Papæ, vt extra de censi. cum venerabilis. & extra ne cleri. vel mona. c. relatum. vel vbi aliter non possit locus reformari, nisi per canonicos sæculares, vt extra in eadem decre. inter quattuor.

Ecclesia sæcularis potest conuerti in monasterium, sed non ecōtra. Eps conuertens ecclesiam sæcularem in regularē, quorum clericorum consensum requirere debeat.

f ¶ Detrimentum.] graue. si enim lęderet ecclesiā grauiter, posset reuocari, vt s. e. Apostolicos. i fi. & s. c. pæ.

g ¶ Consensum.] quęro, de quorum clericorum consensu hoc intelligas. an de clericis epalis ecclesię, an de clericis parochiæ illius? respondetur de clericis ecclesię cathedralis. Nam cōsensus clericorum ecclesiæ cathedralis requiritur circa ordinationem & depositionem clericorum, vt 24. dist. episcopus. 67. dist. reliqui. s. ea. alienationes Lau. tñ & H. intelligunt etiam requirendū consensum clericorum parochialis ecclesiæ. Nā isti sine culpa non debent priuari suis stipendijs. 16. q. 7. inuentum. videtur tamen sufficere, si episcopus eis prouidet necessaria, vel ibi vel alibi: vt extra de eccle. ædifi. ad audientiam. & sic videtur ꝙ eis inuitis possit hoc facere. arg. extra de excess. prӕl. sicut vnire.

BOnæ rei.] CASVS. Quidam episcopus volebat ædificare monasterium in parochia sua, vel aliquam ecclesiam sæcularem magnificare: apud quā forte sepeliri volebat, & desiderabat dotare monasterium vel ecclesiam de rebus ecclesiæ suæ. quæsitū est in concilio Toletano, quantum monasterio vel ecclesię dare posset? Et respondet, ꝙ monasterio dabit quinquagesimam partem de rebus ecclesiæ suæ, dū modo ei damna grauia non infligat: ecclesiæ vero sæculari non amplius quàm centesimam dabit partem, & in arbitrio episcopi erit vt vel monasterium tātum, uel ecclesiam tantum debeat de rebus ecclesiæ ditare.

h ¶ Quinquagesimam.] Sed nūquid episcopus potest dare

Allegādo dicit: qm̄ non est verū secundū Laur. Vinc. Got. & B. vt ipsi no. extra de reb. eccl. non alien. possessiones. de hoc not. in decre. ad audientiam. alle. in glo. Archid.

Quæstio.

Episcopus potest dare quinquagesimam, vel centesimam.

dare centesimam vel quinquagesimam sine consensu canonicorum? videtur q sic, extra de ijs quæ fi. à præl. sine cōsen. ca. pastoralis. & non obstāte iuramento de non alienandis rebus ecclesiæ, vt extra de eccl. ędi. tua. nemo enim potest accusare episcopum, q templum Dei

licet. Io. quid iuris sit de hoc, in quæstionib. notaui. B. ADDITIO. Quæstio venerialis est, & incipit, esto q episcopus, &c. vbi dicit, q Tan. dicebat, quod tantum vltima reuocatur: quod verum credit ipse B. Brix. nam non restituitur minor, nisi in quo decipitur. ff. de mino. eadē quæstione.

turis; non amplius quàm centesimam partem census [a] ecclesiæ, cui præsidet, ibidem conferre licebit: ea tamen cautela seruata, vt vnam tantummodo, quæ placuerit, ex his duabus remunerationem † assumat.

† al. remunerandam.

Item Gregorius lib. 2. indict. 11. epist. 17. Gratioso subdiacono.

¶ Iure proprietatis res ecclesiæ monasteriorum ædificijs tradere licet. C. LXXV.

Ans. l. 5. c. 38.

RElígiosam [b] vitam eligentibus congrua nos oportet consideratione prospicere, ne cuiusquam necessitatis occasio, aut desides faciat, aut robur (quod absit) conuersationis infringat. Idcirco præsenti tibi auctoritate præcipimus, quatenus domum positam in hac vrbe, regione quarta, iuxta locum, qui appellatur, ad gallinas albas, vel hortum iuris sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui auctore Deo præsidemus, in qua Campana quondam vxor [a] Patritij mansisse dinoscitur, simul & hortum, atque hospitia, quæ intra eamdem domū ianua concludit, Floræ † abbatissæ debeas tradere proprietatis iure proculdubio possidendā: in qua domo monasterium virginum (vbi cum congregatione sua habitare possit) Christo queat adiuuante construere; & † tam ipsa, quàm quæ in eius loco, honoreque successerit, prædictam domum, & hortum cum omnibus ad se pertinentibus (sicut diximus) quieto, inconcussoque iure à nobis pietatis consideratione concessa valeat possidere.

† antea legebatur, *eidem*

† *al. vt*] orig.

a ¶ Vxor.] *In aliquot epistolarum editionibus, & nonnullis Gratiani exemplaribus non est ista dictio. In vetusto autem Vaticano epistolarum codice legitur,* quondam patritia.

Ecce ostensum est, quomodo res ecclesiæ sine culpa dari possint, & constare his, quibus datæ fuerint.

Non obst. lex præd. si totas qm intelligitur in Falcidia, licet quidam stēt illi legi. Archidiaconus.

a ¶ Census.] propter hoc verbum, census, dicit L. & H. q de cēsu posset episcopus dare partem, sed non de possessionibus ecclesiæ: aliàs reuocaretur vel eo viuo, vel post mortem suā, vt 16. q. 3. si sacerdotes. Sed hoc falsum est: quia decre. dicit ēt de possessionibus, extra de do. Apostolicæ.

REligiosam.] CASVS. Quædā abbatissa postulauit à Grego. vt quemdam locū sibi concederet, in quo volebat construere monasterium q forte expulsa erat de suo monasterio cū sua congregatione: quare Greg. precibus suis annuit. Vnde mādat cuidam (forte suo procuratori) vt tradat sibi & successoribus suis iure ppetuo possidendam quandam domū & hortum, & hospitia, quę intra eādem domū ianua cōcludit, vt ipsa abbatissa sibi monasterium construat, vt ibi cum sua habitet congregatione.

b ¶ Religiosā.] Ergo q dat domū vel aliā rem, nō vr dedisse ea q sunt annexa ei, nisi expressa fuerint. sic 63. dist. ego Ludouicus. Arg. ɔtra. ff. si ser. ven. testatrix. §. 3 act. emp. creditor. in fi.

QVAESTIO III.

gs

NVNC quæritur, [c] *si ante tempus suæ ordinationis nihil habere videbantur, quid de his fieri debeat, quæ post ordinationem suam inuenisse noscuntur.*

Et in Moguntino sub Rabano c. 8.

De his ita statutum est in concilio Carthaginensi 3. c. 49.

Dei ædificauerit, vt ī. e. aurum. Itē quia sufficit semel à iure esse cōcessum: vnde nō est necesse requirere nouū consensum. ff. de cōd. inst. quæ sub cōditione. §. vlt. sed contra de do. pastoralis. extra de ijs quæ fi. à præla. cū vos. Tu dicas, q licet à iure permittatur ei talis donatio, tn̄ facit eandem de consensu clericorū, vt ī. ea. c. prox. ī. ea Apostolicos. vehementer tn̄ obuiat illa decre. pastoralis. nisi vis fiat litteræ. Vnde dic, illis decret. stādum est. Sed quid si episcopus plures donationes fecit, ita q omnes simul excedant quinquagesimam, an dices vltimam reuocari, vel omnes? Videtur q tm̄ vltimā: quia sola illa fuit vitiosa, vt ī. ea. si quos. & 17. q. 4. questi. ecōtra videtur, q de qualibet donatione est detrahendum, vt C. de inof. do. si totas. ff. ad leg. Fal. pęna les. §. annua. Hæc quęstio solutūr extra de don. Aposto

Questio singularis.

NVnc quæritur.] Hæc q. diuidit in duas partes: in prima quarum probat per duo c. q si nihil habebat episcopus cū fuit promotus: in morte sua totū debet ecclesię dimittere. Secunda ibi, [Sed quæritur.] Io de F.

CASVS. Hic tractatur 3. q in qua connectuntur dicta dicendis: vbi quæritur quid fieri debeat de rebus illis, quas clerici acquisiuerunt de rebus ecclesię, qui ante suam ordinationē nihil habebāt. & certum est, quod quidquid clericus acquirit de rebus ecclesiæ, & intuitu ecclesiæ, totum debet ecclesiæ relinquere. si vero intuitu personæ aliquid acquisierit, potest relinquere cui velit, vt ī. ea. c. 1. 2. & 3.

c ¶ Nunc quæritur.] Habeas pro summa quæstionis quod dicitur in c. 3.

Dicas q qui dat domum. vr ei donasse annexa. ff. de ɔ̄h. empt. creditor. §. vlt C. d bo. vacā l. 2. li. 10. licet hic sit ar. cōtra Lau. ad hoc facit quod le & no. in pra 1. q. 1. sicut Christus. Arch.

P lacuit.

PLacuit.] CASVS. Statutū fuit in Conc. Carthag. vt episcopi, presbyteri, diaconi, & alij clerici, qui nihil habebant antequam ordinarentur, & postea de rebus ecclesiæ tantum suo nomine possessiones cōparauerunt, puniantur tamquam inuasores rerū dominicarū: nisi suæ ecclesiæ cōmoniti eas restituant. Si aūt aliquid acquisiuerint intuitu personę, i. ex donatione amicorū, vel successione ex testamento vel ab intestato; possunt de hoc facere quidquid volunt, dūmodo à suo proposito non recedant, scilicet tali pecunia abutendo, vt negotiando vel fœnerando, quod si fecerint, indigni honore ecclesiastico iudicentur in eum. ea quæ dantur clericis intuitu personæ, dare possunt cui volunt.

SED QVÆRITVR. Hæc est secunda pars huius q. Io. de Fant. Et mouet Grat. incidētem quęst. vtrum ea quæ dantur episcopo communiter cum ecclesia vel seque-

a ¶ Habentes.] Ergo propter paupertatem nec impedit, nec excusatur ēt quis à prælatura. secus est in tutore, vt Instit. de exc. tuto. §. sed & propter paupertatem.

b ¶ Suo.] Hoc speciale est in ecclesia, ꝙ licet sacerdos aliquid suo emat nomine de pecunia ecclesiæ, ꝙ res illa statim facta est ecclesiæ. aliud est in rebus priuatorum, vt C. de rei vend. si vt proponis. & de hoc notaui s. ea. q. 1. Apostolicos. idem quod hic dicitur, habes extra de pecu. cler. c. 1. inquirendum, & c. si quis. Vtrum autem præsumatur de rebus ecclesiæ, vel de rebus suis cōparasse, dr̄ s. e. q. 1. sint manifestæ.

Sacerdos emens aliquid, cui acquirit.

c ¶ Cognationis.] vsque ad quartum gradum. ‡ C. de epi. & cle. auth. licentiam. Vel vsque ad 7. defertur successio. Arg. cōtra 35. q. 2. c. 1.

‡ Ista est vera sententia, secundum Gof. & Ho. de hoc no. extra de testa. re quisisti. § si vero relinquit. & ibi not. Arch.

¶ De his, qui primum nihil habentes, tempore suæ administrationis aliqua acquirunt. C. I.

PLacuit, vt episcopi, presbyteri, diaconi, vel quicumque clerici, qui nihil habentes [a] ordinantur, & tempore episcopatus, vel clericatus sui agros, vel quæcumque prædia nomine suo [b] comparant; tamquam rerum Dominicarum inuasionis crimine teneantur; † nisi admoniti ecclesiæ eadem ipsa contulerint. Si autem ipsis proprie aliquid liberalitate alicuius, vel successione cognationis [c] obuenerit; faciant inde, quod eorum proposito congruit. Quòd si à suo proposito retrorsum exorbitauerint; honore ecclesiastico indigni tamquam reprobi iudicentur.

Burc. l. 3. c. 120 Iuo, p. 3. c. 96. Pann. l. 2. c. 58.

† al. teneantur obnoxij

Item ex concilio Toletano 9. c. 4.

¶ De ministris, qui nulla ecclesiæ occasione, sed sui vtilitate aliqua acquirunt. C. II.

QVicumque de sacerdotibus, vel ministris pro sui vtilitate, atque amicitia, vel præstatione, aut quocumque modo, aut per scripturę seriem aliquid meruerint à quolibet percipere; † in rebus ecclesiæ non poterit numerari: Sed quod exinde voluerint facere, ipsorum voluntatis arbitrio subiacebit. Quòd si hoc post eorum mortem inordinatum fortasse remanserit; ecclesia, cui præfuit, vel minister extitit, hoc sibi in perpetuum vendicabit. [d]

† Adde Alex. de Im. in l cū fundus. §. seruum. ff. si cer pet. circa fin. dicti §.

Ecce quòd illa, quæ non ex officio ecclesiastico, sed ex aliqua præstatione suæ vtilitatis lucratus est, potest dare quibus voluerit.

2 *Sed quæritur de his, quæ sibi communiter cum ecclesia, vel sequestratim pro remedio animæ offeruntur, vel de tertia parte, quam de rebus parochialium ecclesiarum sibi debitam accipit; si ea poterit dimittere quibus voluerit.*

De his ita diffinitur in concilio Agathensi, c. 6.

¶ De pontificibus, quibus ab extraneis, vel cum ecclesia, vel sequestratim aliquid dimittitur. C. III.

POntifices, [e] quibus in summo sacerdotio constitutis ab extraneis † [f] aliquid aut cum ecclesia, aut sequestratim aut dimittitur, aut donatur (quia hoc ille, qui donat, pro redemptione animæ suæ, non pro commodo sacerdotis

extra de testamentis, cap. requisisti. Burc. l. 3. c. 217 Iuo, p. 5. c. 331.

† al. extraneis dumtaxat

QVicumque.] CASVS. Quidā sacerdotes aliquid acquisierunt ex artificio suo, vel ex datione amicorum, vel ex institutione facta in testamento. quæsitum est in cōcilio Toleta. vtrum ecclesiæ suæ relinquere teneantur. Et respon. quòd non, sed dabūt cui voluerint: si vero post mortem suam remanserit inordinatum, ecclesia sua in perpetuum vendicabit suæ vtilitati, id est, suo vtili officio.

d ¶ Vendicabit.] id est, defendet, quando ecclesia inuenitur in possessione. sed si hæredes essent in possessione, oporteret ecclesiam probare de iure suo, vt j. ead. q. 5. c. 1. in fi. sicut no. s. ea. q. 1. sint manifestæ. Vel intellige quod hic dicit, cum non habet sacerdos hæredes. in Authen. de eccle. ti. §. si quis autem episcopus. coll. vlt. & j. quæst. 5. c. vlt.

ECCE. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis, ꝙ quæ sequestratim pro remedio animarum, vel tertiā partem, quā accipit de parochianis ecclesijs, possit relinquere cui velit. Et de hoc quid iuris sit, in c. seq. diffinitur.

POntifices.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, ꝙ si aliquis relinquit aliquid pontificium ecclesię vel separatim pro redemptione animæ suæ: totum inter ecclesiæ facultates computabitur. In secunda parte dicitur, ꝙ si aliquid relinquitur ecclesiæ vel sacerdoti alij restituendum, nō debet inter facultates ecclesiæ computari. Secunda pars incipit ibi. (Sane quidquid.)

e ¶ Pontifices.] idem in alijs.

f ¶ Ab extraneis.] Si aliquid datur tantum episcopo, illud non tenetur diuidere cū ecclesia. sed licet aliquid detur tm̄ ecclesię, illud diuidendum est cū episcopo: & distingue, an à propinquo vel extraneo sit relictum episcopo,

Ecclesiæ data cum epo diuidūtur.

ſcopo, vt habes diſtinctum extra de teſta. requiſiſti. Si autem ſimplici canonico aliquid eſt relictum, illud nõ tenetur diuidere cum eccleſia. ſemper enim præſumitur, ꝙ id quod datum eſt prælato, ſit intuitu eccleſiæ datum. & eſt ſi. ff. de an. le. annua. in §. 1. ff. de re. du. ciuibus.

poteſt dare tertiam partem, quam recipit de parochianis eccleſijs irreuocabiliter, vel eccleſiæ à qua recipiebat: vel alteri eccleſiæ cui voluerit. quod intelligit H. ſi velit ſubire onus fabricæ reparandæ.

d ¶ Irreuocabile.] Cum de conſenſu canonicorũ hoc facit: aliàs ſucceſſor poteſt illud reuocare, vt 16. q. 1. poſſeſſiones. & hic eſt ar. ꝙ ſi epũs ſimpliciter dedit aliquid eccleſiæ, intelligitur illud perpetuo dediſſe, vt 16. q. prima, quoniã quidquid. Arg. contra 16. q. 1. poſſeſſiones. & dixi 10. quæſt. 2. hoc ius. in ſi.

re probatur) non quaſi ſuum proprium, ſed quaſi dimiſſum eccleſiæ inter facultates eccleſiæ computabunt: quia iuſtum eſt, vt ſicut ſacerdos habet [a] quod eccleſiæ dimiſſum eſt; ita & eccleſia habeat [b] quod relinquitur ſacerdoti. ¶ Sane quidquid per fideicommiſſum aut ſacerdoti, aut eccleſiæ fortaſſe dimittitur, cuicumque alij poſtmodum profuturum; id inter facultates ſuas eccleſiæ computare, aut retinere non poterit. [c]

Item ex concilio Toletano 9. c. 6.

¶ Epiſcopus tertiam partem ſibi debitam eccleſiæ relinquere poterit. C. IIII.

Iuo, p. 3. c. 171. EPiſcopus, ſi tertiam partem, quam de rebus parochialium eccleſiarum ſanctione paterna ſibi debitam nouit, aut ipſi eccleſiæ, cuius res eſſe patebit, aut alteri eccleſiæ, quam elegit, conferre decreuerit, & licitum maneat, & irreuocabile [d] robur eius ſententia ferat.

QVAESTIO IIII.

QVod *autem* [e] *quæritur, ſi de ſuis, & eccleſiæ rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur, cui proueniant; ita diffinitur in eodem concilio Toletano 9. c. 4.*

¶ De his, qui de ſuis & eccleſiæ rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur. C. I.

Iuo, p. 3. c. 169. SAcerdotes, vel quicumque illi ſunt, quibus eccleſiaſticarum rerum cura commiſſa eſt; quęcũque adminiſtrationis ſuæ tempore emerint, ſi de rebus proprijs vel vile, vel carum habuerint; ad eccleſiæ nomen, cui præſunt, chartarum conficere inſtrumẽta procurent: [f] non enim conuenit, vt eccleſia, quẽ ſuſcepit extraneum efficiat in alieno [g] diuitem, & in ſuo [h] retineat fraudatorem. ¶ Hi vero, qui ſuarum rerum noſcuntur habere compendium; ex omni re, quam poſt ordinationis ſuæ diem viſi ſunt acquiſiſſe, ſiue nulla, ſiue aliqua ſint inſtrumenta confecta; compenſatione α [i] tam iuris ſui, quàm eccleſiaſticarum rerum habita, ſi ſe vtriuſque rei quantitas exæquauerit; inter

QVod autẽ.] CASVS. hic ponitur 4. q. in qua quæritur, cui debeant dari res acquiſitæ cõiter ex rebus prælati & eccleſiæ, & qualiter debeant diuidi. & ſñdet ꝙ pro rata pretij dati debẽt diuidi inter eccleſiã & hęredes p̄lati.

e ¶ Quod autem.] ſi de vtriuſque pretio empta ęſt res, pro rata pretij diuidenda eſt inter eccleſiam & hęredes pręlati, vt ĩ. e. c. 1. ver. hi vero. Io.

SAcerdotes.] CASVS. hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte loquitur de rebus, quas p̄lati emunt, & de pecunia eccleſiæ, & tantum ſuo nomine: in quo caſu ſi de rebus proprijs aliquid vile vel carum habuerint, curent conficere inſtrumenta nomine eccleſiæ, cui præſunt. In ſecunda parte loquitur de rebus emptis cõiter ex pecunia prælati & eccleſiæ, quæ debent æqualiter diuidi inter eccleſiam & decedentis hęredes, ſi ſe vtriuſq; rei quantitas exæquauerit. Secũda pars incipit ibi, [Hi vero.] vile vel carũ ideo dicit, quia ſi cõſtaret eos nihil habere: ſiue ſuo nomine ſiue nomine eccleſiæ emerint, totũ eccleſia vendicabit. Et licet c. videatur loqui ĩ p̄lato tm̃, tñ ego Bar. Brix. idẽ intelligo ĩ quolibet clerico, vt ſ. e. q. 3. placuit.

α Iſtis. Et ſic demonſtrando aliquos. ſecus ſi ſimpliciter & ſub ſolo nomine appellatiuo legaretur canonicis: quia idem eſt ac ſi dicatur, canonicis eccleſię, vel eccleſię, ad de Bartho. Soc. in l. ciuibus. de re. du. Legata eccleſiæ, an poſſint defalcari.

uibus. Hoc tamẽ ſcias, ꝙ aliud eſt dicere, relinquo hoc canonicis iſtis: α & aliud, relinquo hoc eccleſiæ iſti. In priori caſu, relictum intelligo eis, & non eccleſiæ. In ſecundo caſu eccleſiæ, & ad vſum eorum: licet ſit argu. contra. ff. de re. du. ciuibus.

ADDITIO. Poteſt dici, ꝙ ſi exprimit propria nomina, vera eſt prima opinio: ſi autem non exprimit, valet vltima opinio, arg. ff. ad Trebel. quoties. 1. reſp. Archi.

a ¶ Habet.] quo ad vſum.

b ¶ Habeat.] quo ad proprietatem.

c ¶ Nõ poterit.] Tñ ſi eſt hæres inſtituta, & rogata reſtituere alteri hęreditatem illã, poteſt detrahere quartam, vt Inſti. de fideicom. hęred. §. ſed quia. Sed ſi eccleſiæ legaretur aliquid, vt illud eccleſiæ reſtituat, de hoc dubitari conſueuit, an tunc poſſit partem de tali legato retinere, vt C. communia de leg. l. 1. reſpon. 1.

EPiſcopus.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ epiſcopus

f ¶ Procurent.] vt faciant quantum habent de rebus eccleſiæ, & quantum de proprijs rebus.

ADDITIO. Sed pone prælatum fuiſſe confeſſum plus eſſe in bonis eccleſiæ quàm eſſet in veritate: numquid ei præiudicatur? dicit L. quòd non: niſi hoc ſcriberet. C. de arb. tut. l. vlt. Arch.

g ¶ In alieno.] i. in rebus proprijs ipſius ſacerdotis, quæ ſunt alienæ eccleſiæ, vel propriæ intelligas poni.

h ¶ Et in ſuo.] ideſt, rebus eccleſiæ.

i ¶ Compenſatione.] ideſt, computatione, vel cõparatione,

tione, vel collatione. hoc vult dicere, quòd computabit quantum de suis rebus, & quantum de rebus ecclesiæ dedit pro re empta, vt secundum hoc diuidatur inter ecclesiam & hæredes defuncti. ¹ Sed pone, postquam adeptus est ecclesiam: nullus sumptus voluit facere de patrimonio proprio: sed quidquid emit, emit de patrimonio proprio tantum: & solis reditibus ecclesiæ fuit vsus. Videtur, quòd computandi sunt illi sumptus, quos facere consueuit, vel quos facturus fuisset de proprio patrimonio, ac si non haberet ecclesiam, vt ff. de pe. hæred. sed & si. §. adeo autem. in fine. Et sic proprie ponitur hoc verbum compensatione. Item non debent negligere lucrum ecclesię propter lucrum suũ, vt infra cap. proxi. Vel intellige quòd hic dicit quando dubium est, an de rebus ecclesiæ, an de suo patrimonio emerit. nam tunc diuidi deberet secundum quãtitatem sui patrimonij, & rerum ecclesiæ. ²

Acquisita de bonis ecclesiæ & de [illegible] clericorum, ad quos pertinebunt.

¹ Et q plus dedit, maiorem partem habebit. ff. de vsufruc. sed & si quis. §. interdum. secundũ L.

² Ecclesiæ, Panorm. in c. vlt. de pecu. cler. Clau. versicu. clericus.

a ¶ Conquisitio.] idest, conquisitum. sic C. communi diuidundo, ad officium. ff. de vsufructu sed & si quis. §. interdum.

SI QVIS. CASVS. Supra ostensum est quid iuris sit de rebus proprijs clericorum, & de rebus ecclesiæ. sed quia occasione rerum ecclesiasticarum clerici in rebus proprijs patiũtur detrimentum, vel econuerso: ideo dicit Gratianus, q viciβim debent sibi restituere detrimentum. & ad hoc inducit seq. cap.

QVicunque.] CASVS. Docet in hoc cap. concilium Bracharense, quòd si prælatus res proprias augmentando, aliquod detrimentum vel damnum rebus ecclesiasticis intulerit: totum debet ecclesiæ resarcire. Si veró aliquid de rebus proprijs pro vtilitatibus ecclesiasticis expenderit, vel occasione ecclesiæ in rebus proprijs passus est detrimentum: si hoc probare poterit, totum sibi de rebus ecclesiæ restituatur. Quæ autem sequuntur, plana sunt vsque ad quæstionem.

b ¶ Neglectu.] idest, quia negligit res ecclesiæ, augendo sua.

c ¶ Laborare.] idest, periclitari vel colere.

d ¶ Proprie auxit.] idest, in rebus proprijs locupletatus est.

Prælatus tenetur acquirere ecclesiæ suæ.

e ¶ Aut neglectum.] Hic habes, q si prelatus aliquid negligit acquirere ecclesiæ suæ cum posset, & maluit sibi acquirere: q hoc imputatur ei: & de hoc tenetur ad instar tutoris. vt C. arbi. tu. quidquid. nec enim præponere debet vtilitatem suam vtilitati ecclesiæ. sicut nec tutor vtilitatem suam vtilitati pupilli. ff de admi. tu tutor. § 1. ff. commo. si vt certo. §. commodatum. in fi. & 7. q. 1. præsentium & cap. placuit.

f ¶ Pro cuius.] Sic extra de procur. cum causa.

ecclesiam & decedentis hęredes æquo iure conquisitio [a] pertinebit.

a ¶ Compensatione.] *In concilio ipso cum vetustis exemplaribus collato legitur*, compensata tam iuris sui, quàm ecclesiastica rum rerum habitudine.

Si quis vero pro compendio suarum rerum, ecclesiæ rebus detrimentum intulerit, vel si occasione rerum ecclesiasticarum in rebus propriis detrimentum passus fuerit; viciβim qui lucrum sentiunt, detrimentum patientibus resarcient.

Vnde in concilio Bracharensi 3. c. 8. legitur.

¶ Resarciantur detrimenta sacerdoti, vel ecclesię, quæ alterius occasione alter senserit. C. II.

QVicumque sub hoc neglectu [b] res diuinas laborare [c] distulerit; placito speciali distringendus est: qualiter si de rebus, seu augmentis ecclesiæ quæstum laboribus suis proprie [d] auxit, & ex hoc ecclesiasticis rebus, aut neglectum [e] laboris exhibuit, aut minorationem, vel perditionem induxit; quidquid in rebus ecclesiæ minuit, illi restituat; ex cuius rebus, atque suffragijs suos conuictus fuerit ampliasse labores. Quòd si aliquid pro vtilitatibus ecclesiæ, aut substantiæ expendit, aut dispendij, vel perditionis quid piam pertulerit; si hoc comprobari potuerit, totum illi à rebus ecclesiæ eiusdem reformabitur, † pro cuius [f] vtilitate id expendisse probatur.

† Idẽ Pan. consil. 10. lib. 2.

Si vero de rebus ecclesiæ tantummodo aliqua acquisisse noscuntur; & ad nomen ecclesiæ instrumenta debent componere, nec aliquibus poterunt illa donare.

Vnde in Agathensi concilio, c. 54. legitur.

¶ De his, quæ sacerdotes emunt, ad ecclesiæ nomen scripturam faciant. C. III.

PResbyter, dum diœcesim tenet, de his, quæ emerit, ad ecclesiæ nomen scripturam faciat, aut ab eius quam tenet, ecclesiæ ordinatione discedat.

Extra de pecu. cler. c. presbyter. Burc. l. 3. c. 119. Iuo, p. 3. c. 95. Pann. l. 2. c. 51.

[a] Adde, an & qñ subtilitas sit approbanda vel nó: no. in ca. inter corporalia. de translat. prælia. ff de verb obl. l. à seruũ. §. sequitur.

a *Caput hoc ab Iuone etiam, & auctore Panormiæ citatur ex Agathensi in quo extat. In Decretalibus vero tit. de pecul. cler. ex concil. Arelatensi: & apud Burchardum, & in prima collectione Decretalium ex concilio Arausico.*

TESTAMENTA vero.] Hæc q. diuiditur in duas partes. In prima probat per 5. c. ꝙ presbyter vel alius clericus potest de rebus proprijs facere testamentum. Secunda ibi, [Sed si episcopus.] Io. de Fant.

CA-

QVAESTIO V.

TESTAMENTA [a] *vero non licet eis conficere, nisi de rebus proprijs.*

Vnde Gregorius scribit Deusdedit α † *episcopo, lib. 10. epist. 42.*

† al. Deodato

α ¶ Deusdedit.] *Antea legebatur* Lucidio. *Restituta est inscriptio ex originali: qua inscriptio integra est supra ead. q. 2. res in episcopatu. Illud enim caput in hoc continetur.*

¶ Quomodo de rebus ecclesiæ liceat testari sacerdotibus. C. I.

s.e.q.2.tres in episcopatu. Poly.l.4. ti.19.

NVlli dubium est, quia sicut sacerdotibus res in episcopatu acquisitas nulla est alienandi licentia; ita de his, quas ante habuerint, quidquid iudicare voluerint, non vetantur. Itaque fraternitatem tuam tempore, quo ad nos fuit, questam esse recolimus, quòd quædam mobilia, α quæ Constantius decessor vester Luminosæ ancillæ Dei filiæ fratris sui, testamenti serie, legati titulo reliquit, iam episcopus acquisisset, decreuisseque nos, vt si hoc [b] constaret, nullum ex his ecclesia vestra præiudicium pateretur. Quod & vos oportet recolere, & molestiam aliquam prædictæ ancillæ Dei non facere, nec ei sine cognitione de his, quæ possidet, quidquam auferre.

α ¶ Mobilia.] *In originali impresso, & manuscripto est,* immobilia: *sed non est mutatum propter Doctorum scripta: nonnulla vero alia sunt emendata.*

Item lib. 4. epist. 22. seu c. 66. Cypriano diacono.

¶ De eodem. C. II.

OBitum Theodori episcopi dilectionem tuam iam credimus cognouisse. Sed quia ipse testamentum dicitur condidisse, subtiliter † te (ne quid de rebus ecclesiæ suæ cõsumsipsset) oportet inquirere. Et si quidem eum exin de aliquid incongrue minuisse didiceris; ita age, vt res ipsæ ab eo, cuius interest, [c] modis omnibus reparentur.

† Adde, an & qñ subtilitas sit approbanda vel nõ: no. in ca. inter corporalia. de translat. præla. ff. de verb. obl. l. si seruũ. §. sequitur.

Idem Gregorius Mariniano episcopo Rauennati, lib. 5. epist. 1. seu c. 101.

¶ Quæ monasterijs ab episcopo conferuntur, reuocari non debent. C. III.

QVia Ioannes α quondam decessor tuus; dum viueret sæpius à nobis expetijt, vt ea, quæ in monasterio illo contulerat, quod iuxta ecclesiam sancti Apollinaris ipse construxerat, nostra debuissemus auctoritate firmare, & nos facturos hoc esse promisimus; fraternitatem ve-

CASVS. Hic intitulatur 5. q. qua quæritur an liceat clericis condere testamentum. & certum est ꝙ si habent propria, qui non renunciauerunt proprijs, de rebus proprijs possunt condere testamentum, vt j. c. 1. & 2. minus autem idoneos hæredes non possunt instituere. vt 24. q. 2. sane. de rebus autem ecclesiæ testari non possunt, nisi tantum de suo ecclesiæ recompensent, vt j. c. si episcopus.

a ¶ Testamenta.] nec aliquid dare, nec testamentum condere licet de rebus ecclesiæ. si tamen consuetudo habet, potest mobilia aliqua dare, vt extra de testa. ad hæc. & c. quia.

NVlli dubium.] CASVS. Lucidius episcopus conquestus est Greg. ꝙ Constantius suus antecessor reliquit Luminosæ ancillæ & fratribus suis in testamento & nomine legati, quædam mobilia, quæ ipse Constantius acquisierat post tẽpus suæ ordinationis. Et rñ. Grego. ꝙ sicut res in episcopatu acquisitas alienare non potest prælatus: sic res proprias potest relinquere cui vult. Vnde propter hoc ecclesia nõ debet præiudiciũ pati, si põt cõstare res legatas post ordinationẽ acquisitas. ipse aũt reuersus Luminosam illã super his reb. inquietabat. præcipit ergo Greg. sibi, ꝙ sine causæ cognitione nihil de his, q̃ possidet Luminosa, auferre pręsumat. H. vero sic casum breuiter ponit. Cõstantius episcopus testamentum fecerat: in testamẽto legauerat quædã Luminosę, quæ dicebantur fuisse ecclesiæ. Lucidius eius successor volebat ea reuocare. scribit ergo ei Greg. vt de hoc cognoscatur ordine iuris: & si cõstiterit illa fuisse ecclesiæ, ordine iuris reuocentur. Nam ex quo illa est in possessione, non debet ei auferre sine iudiciali cognitione. sed prior verior est, & magis videtur literæ consonare.

b ¶ Vt si hoc.] ideo epõ incumbit probationis [1] onus, quia ille erat in possessione, vt dixi s. ea. q. 2. sint manifestæ.

[1] Idẽ Bal. in auth. ex testamẽto, in 7. col. ĩ ver. 11. C. ẽd col. facit qđ no. Bart. in l. si inter. ff. de rebus dubijs. & Io. An. in add. ad Spe. ĩ ti. de ac. §. 1. super verbo, sed quid si dubitatur. & moderni legistę in l. cũ fundus. §. seruum. circa fi. ff. si cer. pet.

OBitũ.] CASVS. Significatũ fuit G. ꝙ Theodorus eps in obitu suo de rebus ecclesiæ testamẽtum condiderat. quare Papa præcepit cuidam, vt subtiliter inquirat, an de rebus ecclesiæ testamentum condiderit: quod si inuenerit, omnia de rebus ecclesiæ alijs relicta modis omnibus restituantur ecclesiæ.

c ¶ Interest.] scilicet, vt hæres vniuersa restituat, vt 16. q. 6. si episcopum. & s. ea. q. 2. si episcopus.

QVia Ioannes.] CASVS. Ioannes archiepiscopus Rauennas quoddam monasterium construxerat iuxta ecclesiam sancti Apollinaris in ciuitate Rauennæ:

næ: & supplicauit Grego. vt bona, quæ illi monasterio contulerat confirmaret, postea in mortis articulo con stitutus testamentum condidit de rebus ecclesiæ: & præcepit in testamento, vt quę præfato monasterio cõ tulerat irreuocabiliter apud ipsum remanerent, quo mortuo successor ei[a] Marianus volebat omnia reuocare. Sed cum fuisset significatũ Gregorio, confirmauit ea, quę illi monasterio fuerant per Ioannẽ collata: non ꝙ eius sequatur vltimam voluntatem: sed quia promiserat hoc sibi viuenti: vnde Greg. mãdat Mariano archiepiscopo, vt omnia illa firma studeat stabilitate seruare: sed omnia illa quæ ratione testamẽti sunt data vel facta in damnum ecclesiæ suæ, nullam habeant firmitatem.

c ¶ In episcopatu.] contra in Auth. de eccl. ti. §. interdicimus. coll. vlt. vbi dicitur, Quocumque modo res aliquas acquisiuit post episcopatum: nisi iure cognationis ad eum peruenerint, non potest eas relinquere alij quàm ecclesiæ, sed illud non tenet.

stram necessario duximus adhortandam, vt nihil de his, quæ illic contulit, atque constituit, aliquo modo patiatur imminui; sed omnia firma studeat stabilitate seruari. Huius igitur monasterij, & collatarum illic rerum, quia in testamento, quod condidit, fecisse noscitur mentionem; sciendum vobis est, non ea nos ideo confirmasse, quoniam supremam [a] eius sequimur voluntatem: sed quia ei hoc (sicut diximus) viuenti promisimus. Hæc itaque sic solicite fraternitas vestra implere festinet; quatenus & quæ in suprascripto monasterio [b] constituit, & à nobis sunt firmata, seruentur; & illa, quæ in damnum dari, vel fieri per testamentum suę decreuit ecclesiæ, nullam, prohibente nempe lege, obtineant firmitatem.

α. ¶ Ioannes quondam decessor tuus.] *Hæc verba non sunt hoc loco apud B. Gregorium, sed ex superioribus huc comportata.*

Item ex concilio Hispalensi.

¶ *Sic etiam citant Burchardus, & Iuo; & in Hispalensi primo habentur nonnulla ad hanc rem facientia. Sed integrum caput habetur in concilio Parisiensi, lib. 1. c. 16. & in capitularibus, lib. 5. c. 175. refertur inter alia decreta concilij Parisiensis.*

a ¶ Supremam.] Nota, ꝙ licet sit magnus fauor vltimæ voluntatis: tamen potius sequitur hic voluntatem viuẽtis quàm morientis. [a] Itẽ ar. ꝙ licet aliqua voluntas non valeat tamquam testamentum: valet tamen tãquam simplex donatio: qđ est contra l. 1. ff. de iure codi. Sed videtur quod post mortem episcopi non possit rata haberi donatio facta ab ipso, quia oportet scilicet, ꝙ eo tempore rata habeatur, quo potest donatio fieri, vt ff. de acq. hær. si quis alicui. ff. de bo. poss. l. 3. §. acquitere. & l. vlt. sed secus est: quia nec mors, nec furor, nec petentis pœnitentia impedit ratihabitionem, vt ff. rem ratã hab. bonorum.

a Hoc ideo qa ipsa vltima volũtas fuit illegitima: aliàs nihil est ꝙ ita debeat, &c. C. de sa. sã. ecc. l. i. secũdum L. qui dicit, ꝙ hęc volũtas est deambulatoria, sicut & circá depositum. ff. depo. l. 1. §. pe. Sed ar. contra. ff. de leg. 3. si quis ĩ principio. Arc.

b ¶ Monasterio.] Sed nonne canõ permittit ei legitimam portionem dare monasterio ad construendum monasteriũ sic: sed nõ ad dandũ. Vel fuit hic vltra legitimam portionem datum. ĩ. ea. q. 2. bonæ, &c. si quos.

¶ Quæ ante suam ordinationem, vel post hęreditaria successione acquisiuit episcopus, cui vult derelinquat. C. IIII.

Bur. l. 1. c. 214. Iuo, p. 5. c. 328.

FIxum ab hinc, & perpetuo mansurum esse decreuimus, vt episcopus res sui iuris, quas aut ante episcopatum, aut certe in episcopatu [c] hęreditaria successione acquisiuit, secundum auctoritatem canonicam quidquid vult, faciat, & cui vult, conferat. Postquam autem episcopus factus est; quascumque res de facultatibus ecclesiæ aut suo, aut alterius nomine, qualibet conditione comparauerit; decreuimus, vt non in propinquorum suorum, sed in ecclesiæ, cui præest, iura deueniant.

De rebus vero ecclesiasticis testari licet episcopo, si tantumdem de propriis restituat.

Vnde in Agathensi concilio, c. 51. statutum est.

Et in Epaunẽsi, c. 17.

¶ Quomodo possunt esse rata, quę de ecclesię proprietate testamento legantur. C. V.

Bur. l. 1. c. 212. Iuo, p. 5. c. 326.

SI episcopus condito testamento aliquid de ecclesiastici iuris proprietate legauerit; [d] aliter non valebit, nisi tantumdem [e] de iuris proprij facultate suppleuerit.

2 *Sed si episcopus, vel quilibet ex gradu ecclesiastico inte-*

FIxum ab hinc. CASVS. Quæsitum fuit in concilio Hispa. cui debet episcopus relinquere res, quas ante episcopatum vel postea acquisiuit hæreditaria successione? Respondetur ꝙ põt relinquere cui vult: illa vero quæ de rebus ecclesiæ suo nomine vel alterius comparauit, in iura suæ ecclesiæ tantum deueniant. Sequens §. cum c. seq. per se planum est.

d SI episcopus. ¶ Legauerit.] Licet enim hæres teneatur redimere rẽ legatam à defuncto, vel dare eius æstimationẽ, vt Insti. de leg. § non solũ. secus tñ est cum legatur res ecclesiæ. [a] vt extra de testa. filius. e ¶ Nisi tantumdem.] vt ĩ. eadem, quæst. 2. si quis qualibet.

SED SI EPISCOPVS. Hæc est 2. pars huius q. Ioan. de Fant.

a Vide Bal. & Alex. de Imola in l. cũ alicuĩ.

CASVS. Dictum est 7. quòd episcopus vel clericus res proprias potest relinquere cui vult. Nunc vero ostendit Grat. q si episcopus vel clericus ab intestato decedat, nec aliquos habeat consanguineos, qui ei succedant, sua ecclesia omnia vendicabit, vt j.c.1.& 2.

SIcubi.] CASVS. In concilio Tarraconen. statutū fuit, vt si episcopus decesserit ab intestato, presbyteri & diacones ipsius ecclesiæ de rebus ipsius faciant inuentariū à minimo vsque ad maximū: ita vt si quis aliquid de illis fuerit furatus, & de hoc conuictus, secundum tenorē furti restitutionem faciat.

Si-

statuus defunctus fuerit, nec aliqui inuenti fuerint, qui iure cognationis ei succedant; ecclesia sua ei succedat in integrum: nec licebit alicui aliqua ex rebus eius præsumere.

Vnde in Tarraconensi concilio, c.12. statutum est.

¶ Episcopo intestato ecclesia succedat in integrum. C. VI.

SIcubi defunctus fuerit episcopus intestatus; post defunctionem a eius à presbyteris, & diaconis de rebus ipsius inuentarium fideliter conscribatur à minimo vsque ad maximum; idest de vtensilibus, vel de omni supellectile: ita tamen, vt si quis exinde vel præsumpsisse aliquid, vel occulte fuerit tulisse conuictus; secundum furti tenorem restituat vniuersa.

a ¶ Defunctorum eius.] *Antea legebatur,* hanc diffinitionem. *Emendatum est ex varijs conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, quemadmodum & nonnulla alia. In codice autem Lucensi regio legitur,* post depositionem eius.

Item ex concilio Triburiensi.

¶ De eodem. C. VII.

Burc.l.2.c.207 Iuo,p.6.c.282.

QVicumque ex gradu ecclesiastico sine testamento, & sine cognatione decesserit; hæreditas eius ad ecclesiam, vbi deseruiuit, deuoluatur. a Similiter de sanctimonialibus. b

¶ *Burchardus etiam, & Iuo citant capitulum ex concilio Triburiensi, cui præfuit Arnulphus. Sed in eo, quod extat, non habetur. Simillima leguntur apud Iulianum antecessorē nouella. 131. c.28.*

QVicumque.] CASVS. Dicitur quòd si quis clericus sine cognatione ab intestato decesserit, hæreditas eius deuoluatur ad ecclesiam.

a ¶ Deuoluatur.] Ecclesia enim est ei proximus heres, vt extra de pœ. presbyteri. 1 contrarium tamē est huic extra de success. ab intest. c. 1. & 2. sed illud fuit locale. Vel illud intelligit secundum istud.

b ¶ De sanctimonialibus.] Argu. est hic pro sanctimonialib. Teutoniæ: q possūt habere propria, quia vestē religiosam potest quis habere in domo propria. 27.q.1.de viduis ad id facit 27. q. 1. si quis rapuerit. tamen talium monialium vita condemnatur. 18. q. 2. perniciosam. Io.

1 Arg. huius decret. presbyteri. & huius c. quicūque. dicunt quidā q si ab intestato decedit, & habet uxorē, q uxor nō præfert ecclesiæ, sed arg. contra. C. de episc. & cler. si qs presbyter. supra ea. q. 1. sint manifestæ, secundū La.

CAVSA XIII.

DIoecesani *cuiusdam baptismalis ecclesiæ cladibus bellorum pressi, hostili metu compulsi, domicilia sua transtulerunt in aliam diœcesim: prædia tamen antiqua non desierunt colere: cœperunt persoluere decimas illi ecclesiæ in cuius diœcesim transierunt: & apud eam sibi elegerunt sepulturas Transactis quinquaginta annis clerici, quibus quondam persoluerant decimas, cœperunt mouere quæstionem in eos, qui ab istis accipiunt* † *primitias, & decimas: veniunt ad causam.*

† al. acceperunt.

1 *Modo primum quæritur, si illi quorum domicilia sunt in diœcesi huius baptismalis ecclesiæ, debeant persoluere decimas illi ecclesiæ, & celebrare suas exequias apud eam ecclesiam, in qua quondam hæc fiebant à parentibus eorum.*

2 *Secundo, an præscriptione temporis, ius percipiendi decimas, & funerandi tollatur.*

DIoecesani cuiusdā. Supradictum fuit in 12. causa, q quidam clerici non debent habere propria. Sed aliquis quęreret, unde uiuere debent: ostendit Gratianus, quòd de decimis & oblationibus uiuere debent. sed quia de decimis & oblationibus & sepulturis sæpe oritur contentio inter clericos & etiam laicos: ideo G. subnectit hāc 13. causam, in qua ostendit quid de decimis, & oblationibus & sepulturis sit obseruandum. Et ut cōpetentius agat, ponit thema, de quo duas elicit quæstiones. Est ergo casus thematis talis. Quidam laici hostili metu compulsi in aliam diœcesim domicilia trāstulerant: antiqua tamē prædia semper cole-

colebant, quorum decimationes per quinquaginta annos soluerunt illi ecclesiæ, ad quam transierunt, & apud eam sibi sepulturas elegerunt: elapsis quinquaginta annis clerici quibus quōdam soluerant, & à quibus transierunt, cœperunt mouere quæstionem.

Ecclesias.] CASVS Seuerus consuluit Dionys. quid tenendum sit de diuisione parochiarum. & Dionys. rescribit ei dicens, quod ipse diuisit parochias & cœmeteria ecclesiarum, vt nullus alterius parochiæ terminos vel ius inuadat: sed vnusquisque plebem

QVOD priori.] Hæc q. diuiditur i tres partes: in prima quarum probatur, ꝙ postquam ecclesiæ sunt limitatæ, nō debent decimæ ad alios vsus transire: nec mutari de parochia. & hoc prosequitur vsque ad §. illū, [His itaque,] &c. Secunda ibi, [His itaque.] Tertia ibi, [Ad hæc.] Ioan. de Fant.

CASVS Hic intitulatur prima q qua quæritur cui ecclesię sunt persoluendæ decimæ. Et certum est, ꝙ decimæ prædiales sunt persoluendæ illi ecclesię intra cuius terminos prædia sita reperiuntur, vt 16. q. 1. si quis laicus. & c. de decimis, nisi præscriptio impediat. Personales vero, vt puta de artificio vel negotiatione, sunt persoluēdæ illi ecclesiæ vbi per totum circulum anni audit diuina, vt 16. q. 1. questi. Et procedit hoc ordine G. primo probat, ꝙ decimæ sunt persoluēdæ priori ecclesiæ: postea probat quòd sunt persoluendæ illi ecclesiæ, ad quam se transtulerunt, inducens actores & reos allegantes, & vicissim sibi respondentes.

QVAESTIO PRIMA.

QVOD *priori* [a] *ecclesiæ hæc omnia iure persoluenda sint, actores his argumentis probare contendunt. Constat vnamquamque baptismalem ecclesiam habere diœcesim sibi legitime assignatam: sicut & parochiales ecclesiæ habent parochias sibi distributas.*

Vnde Dionysius Papa Seuero episcopo, epist. 2.

¶ Singuli sacerdotes proprias debent habere ecclesias. C. I.

Ecclesias singulas singulis presbyteris dedimus: parochias, & cœmeteria eis diuisimus: [b] & vnicuique ius proprium habere statuimus: ita videlicet, vt nullus alterius parochiæ terminos, [c] aut ius inuadat: sed sit vnusquisque suis terminis contentus, & taliter ecclesiam, & plebem sibi commissam custodiat, vt ante tribunal æterni iudicis ex omnibus sibi commissis rationem reddat, & non iudicium, sed gloriam pro suis actibus accipiat. Polyc. l. 4. ti. 31 Burch. l. 3. c. 43 Iuo, p. 3. c. 47. Ans. l. 5. c. 73. Pann. l. 2. c. 41.

In diœcesi autem designata quæcumque prædia coluntur; prouentus decimationum baptismali ecclesiæ assignatus debet solui. Quia ergo prædia hæc intra terminos nostræ diœcesis continentur: & prouentus decimationum nobis legitime assignatus, nostræ ecclesiæ persoluendus est.

2 *His ita respondetur. Decimæ à Deo constitutæ sunt per Moysem, vt persoluerentur à populo filiis Leui pro ministerio, in quo deseruiebant ei in tabernaculo. Non accipiebant filii Leui decimas, nisi ab eis, pro quibus offerebant* Num. 18.

Decimę cui ecclesię sūt dandæ.

a ¶ Quòd priori.] hic ponit primam q. an decimæ sint dandæ illi ecclesiæ à qua se transferunt: vel ad quam se trāstulerunt. Distingue ergo, aut decimæ sunt prædiales: aut personales. Si prædiales, semper dandæ sunt illi ecclesiæ vbi prædia sunt sita, vt 16. quæst. 1. si quis laicus. Si personales sunt, quæ proueniunt ex artificio vel negotiatione: tunc sunt dandæ illi ecclesiæ vbi recipiunt sacramenta, vt 16. quæst. 1. questi. sicut illi ciuitati est tributum soluendum vbi agri sunt, vt ff. de cen. forma. Et hæc distinctio probatur extra de deci. ad Apostolicæ. tamen prædiales decimæ dantur secundum consuetudinem loci. extra de dec. cum sint homines. & hæc vera sunt circa veteres decimas: & dicendum est circa nouas vt semper dandæ sint illi ecclesiæ, in cuius parochia sita sunt prædia: sed si parochia non est limitata, in arbitrio est episcopi cui ecclesiæ dentur noualium decimæ, vt extra ea. quoniam. Item in dubio ecclesijs matricibus potius quàm capellis dabuntur decimæ, vt extra c. nuntios in parte remota. & in dubio ibi potius dabuntur vbi audiuntur frequentius diuina, vt extra eodem, ad Apostolicæ.

§. si vero qs. ff. de cu. bo. dan. l. 2. §. 1. ar. bo num. C. de muli. i quo loco mul. sex. cōgru. l. una. in fi. li. 10. in Authen. de eccle. tit. 1. ad hoc. Arch.

bem sibi commissam intra terminos suos ita custodiat, vt pro suis actibus gloriam à Domino percipiat.

b ¶ Diuisimus.] iste Dionys. diuisit, vel distinxit terminos ecclesiarum, sed nō terminos episcopatuum, quia in gentilitate fuerunt distincti, vt 80. dist. c. 1. similiter termini prouinciarum sunt distincti ante tempus Christi, vt 99. distin. c. 1.

c ¶ Terminos.] propter hoc inducitur cap.

IN DIOECESI. CASVS Concludunt actores ex supradicto c. ꝙ decimæ illi ecclesiæ sunt persoluendæ intra cuius terminos reperiuntur prædia, de quibus decimæ debent persolui: & ideo concludunt decimas istorum prædiorum, de quibus contentio vertitur, suæ ecclesiæ esse persoluendas: cum intra terminos eiusdem prædia ipsa colantur.

HIS ITAQVE RESPONDETVR. Hæc est secunda pars quæst. in qua probat contra, scilicet quod ibi debent dare decimas, ubi percipiunt baptisma. Ioan. de Fant.

CASVS. Nunc rei respondent allegationibus supradictis, ostendentes decimas istas non actoribus, sed sibi tantum soluendas, cum ipsi eis spiritualia quotidie ministrent. & hoc probant 16. auctoritatibus, quas legendo litteram per te videbis, si diligenter inspexeris. & quæ satis sunt faciles.

b ¶ Et

Primitiæ vt decimæ solũdæ sunt.

a ¶ Et primitias.] primitiæ ergo debitæ sunt sicut & decimæ. 16. q. 1. reuertimini. Quantitas primitiarum non est determinata, sed qui plus dabat, quadragesimam dabat partem: qui minus, sexagesimam, & sic licitum erat dare inter lx. & xl. quantum quisque volebat. hoc erat in aridis & liquidis. Sed qui dabat primitias animalium, dabat vnum de ducentis, vt ait Hiero. super Ezechielem. & extra de deci. c. 1.

b ¶ Manuum vestrarum.] Arg. ꝙ non excusantur monachi, qui proprijs manibus colunt agros, quin teneantur dare decimas: cũ illud sit præceptum Domini: sed illi legislatori nemo põt contradicere, vt 27. q. 2. sunt qui dicunt. nec licet dispensare contra præceptũ Domini, vel Apostoli. 25. q. 1. sunt quidã. De hoc dicemus. 16. q. 1. decimas. & c. reuertimini.

Monachi, an teneantur ad decimas.

preces, & sacrificia. Quia ergo nos seruimus Domino in tabernaculo, offerendo pro istis preces, & sacrificia; & ipsi debent nobis persoluere decimas, & primitias. [a] ¶ *Item, cum decimæ darentur filiis Leui; non electione offerentis persoluebantur, vt contempto Leuita, qui secum erat, ipse eligeret, cui vellet decimas dare. Nam dictum est:* [*Leuita qui tecum moratur, & intra muros tuos habitat, comedet eas.*] *Ideo ex singulis tribubus, ciuitates ad habitandum acceperunt: vt vnaquæque tribus illis persolueret decimas, qui secum erant. Nam Moyses præcepit filiis Israel* (*sicut legitur in Deuteronomio*) [*In loco quem elegerit Dominus Deus vester, vt sit nomen eius in eo: illuc omnia, quæ præcipio, conferetis, holocausta, & hostias, & decimas, ac primitias manuum vestrarum,* [b] *& quidquid præcipuum est in muneribus vestris, quæ vouistis Domino. Ibi epulabimini coram Domino Deo vestro vos, & filii, & filiæ vestræ, famuli, & famulæ, atque Leuita, qui in vrbibus vestris commoratur. Neque enim habet aliam partem, atque possessionem inter vos.*] *& infra.* ¶ [*Decimam frumenti, vini, & olei tui, primogenita armentorum, & pecorum, & omnia, quæ voueris, & sponte offerre volueris, & primitias manuum tuarum coram Domino Deo tuo, comedes ea in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, tu & filius tuus, & filia tua, seruus,* [c] *& famula, atque Leuita, qui manet in vrbibus tuis.*] ¶ *Quia ergo nos intra muros vrbis istorum sedemus, & eis habitatione iuncti sumus; rite ab eis decimas accipimus. Item ait propheta:* [*Producens fœnum* [d] *iumentis, & herbam seruituti hominum.*] *Fœnum, & herba ex terra producitur: sed quibus? iumentis irrigantibus eam, id est hominibus colentibus eam,* † *& in hoc seruientibus* [e] *ipsi. Item Apostolus:* [f] [*Communicet autem is, qui catechizatur* [g] *verbo, ei qui se catechizat, in omnibus bonis.*] *Hoc Galatis. Corinthiis autem probat: specialiter sibi deberi sumptus, qui eis spiritualia ministrauit, dicens.* [*Si nos vobis spiritualia seminauimus: magnum est, si nos carnalia vestra metamus?* [h]] *Item,* [*Si alii potestatis* [i] *vera participes sunt: quare non potius nos?*] *Item,* [*Quis plantat vineam: & de fructu eius non edit:*] [*Nos plantauimus vineam, & vos vultis fructus eius edere? Item præcepit Dominus per Moysem, vt nemo mittat falcem in alienam messem. Hæc messis nostra est, & vos vultis falcem in eam mittere? Item. Non alligabis os boui trituranti.*] *Nos sumus boues triturantes: vos vultis alligare os nostrum, & de nostra tritura victum vobis quæritis? Item Apostolus,* [*Qui altario seruiunt, de altario viuant.*] *Sed numquid de eo, cui non seruiunt? Item,* [*Qui in sacrario operantur, cum sacrario participant.*] [*Sed numquid cum illo, in quo non operantur? Nos seruimus altario: vos ei participare vultis? nos vero*

Deuter. 14. & 16.

Deuter. 12.

Psal. 103.

† al. eum

Gal. 6.

1. Cor. 9.

Ibidem

Deuter. 23.

Deuter. 25.

1. Cor. 9. sed paulo aliter.

c ¶ Seruus.] videtur hic ꝙ laici cum clericis debeant vti decimis. & sic est cõtra. 16. q. 7. c. 1. Sed prout Hiero. testatur, in ueteri testamẽto, quatuor modis dabantur decimæ. Primo de omnibus bonis, quæ habebat populus, decimam dabat Leuitis. Secundo de residuis nouem portionibus sumebant decimam, & de hac ter in anno, cum ascendebant in templum, pascebant se & Leuitas. de illa hic loquitur. Item de residuis portionibus sumebãt decimam, & reseruabant ad vsus pauperum & pupillorum. Item decimabant residuas partes, & ipsã deferebãt in templũ; de qua hic dicitur. Adhuc dabatur quarta decima. nam de illa decima, quam populus offerebat Leuitis, sumebant Leuitę partem decimam, & offerebant eam summo sacerdoti: & inde fiebant panes propositionis. [1] Hodie nec vna bene datur, & ideo fame & penuria & alijs pœnis maledicti sumus. 16. q. 1. reuertimini.

d ¶ Fœnum.] id est, temporalia.

e ¶ Seruiẽtibus.] id est, prædicatoribus seruientibus alijs.

f ¶ Item Apostolus.] ad Galatas 5.

g ¶ Qui catechizãt.] id est, instruitur.

h ¶ Metamus.] quasi dicat, nõ. 1. q. 1. nosti.

i ¶ Potestatis.] sed si

Decimæ olim dabantur quatuor modis.

[1] Hæc dicebatur decimadecimę. hæc significabat carnẽ Christi, quæ in sacrificiũ est oblata: sicut illa offerebatur in illis panib⁹ propositionis, qui fiebant ex illa, secundũ Hug.

si ita potestatiue vtuntur alij vestris sicut vosipsi, cur non magis etiam nos, qui intendimus saluti vestræ?

a ¶ Nec vltimum.] quandoque tamen dicitur primus non respectu vltimi, vt extra de verb. sig. Ioseph.

qua inducit plura argumenta; & finaliter concludit. Ioan. de Fant.

CASVS. Hic respondent actores supradictis allegationibus, rationes pro se multiplices inducendo, & in summa concludunt, quod oblationes quotidianæ debent

vacuos, & inanes dimittere quæritis? Item Apostolus: [Laborantem agricolam oportet primum accipere de fructibus suis:] vos autem econtra quæritis? Nos sumus agricolæ laborantes: vos primum vultis percipere de fructibus nostris? immo non primum: quia nec vltimum [a] *nobis relinquere vultis. A prioribus enim incipientes, paulatim serpitis: & totum vsurpare contenditis: vt pro vobis videatur dictum, frustatim lupus comedit agnum. Item: [Quis militat stipendiis suis vmquam? quis pascit* [b] *gregem, & de lacte eius non edit?] Nos militamus: & vos stipendia nostræ militiæ vobis quæritis. Nos gregem pascimus: & vos lac eius, & lanam accipere vobis vultis. Sapere* [c] *est, de alieno labore victum quærere; si sapere est, velle quod non possis.* ¶ *Item Dominus dixit discipulis suis: [In quamcunque domũ intraueritis, in eadem manete, edentes, & bibentes, quæ apud illos sunt. Cum autem intraueritis, primum dicite, pax huic domui.] Nos domum hanc ingressi sumus, & ei pacem obtulimus: vos autẽ quasi otiosi alieno cibo pasci gaudetis? Videte, ne in vos vertatur illud: [Vide, quid faciat otium, & cibus alienus.]* ¶ *Item propheta: [Sumite psalmum,* [d] *& date tympanum.] Isti a nobis sumunt psalmum, & vos ab eis quæritis tympanum?* [e] ¶ *Item Leo quartus: [De decimis* [f] *non tantum nobis, sed etiam maioribus nostris iusto ordine visum est plebibus tantum, vbi sacrosancta baptismata dantur, debere dari.]* ¶ *Quibus autẽ plebibus debentur; illis, a quibus baptisma accipiunt, an aliis? Nos eos baptizamus, & vos ab eis decimas sumitis? Honesta ista interpretatio est: vtinam inueniatis, qui sic pro vobis interpretentur. Quia ergo nos rigamus populum hũc, imbrem doctrinæ ei ministrantes, quia colimus eum vomere prædicationis, corda eius ad fidem aperientes; si non vultis sinere,* [g] *vel* † [h] *patiamini* [i] *nobis eum fructificare, & qualia vobis fieri non vultis, nobis inferre cauete; ne si pergitis dicere, quæ vultis; audiatis,* [k] *quæ non vultis.* 3 ¶ *Ad hæc, Callida quidem, & multiplici argumentatione iura nostra auferre cõtenditis; ita, vt si fides verbis adhiberetur, nõ verba pro verbis, sed res pro verbis reportaretis: Sed Deo propitio, si verba* [l] *dedistis, verba recipietis.* ¶ *Arguitis nos, quod ea, quæ vobis debentur, subripere quærimus; quia nostra persequimur. Sapienti* [m] *quidem, & philosophico ore prolata sententia: suũ persequi, est ne aliena rapere? Vnde ad vos hæc sententia manauit; nisi quia tanto ardore nostra concupiscitis, vt vestra puteis*

2. Tim. 2.

1. Cor. 9.

Terentius

Luc. 10.

Terentius

Psal. 80.

16. q. 1. de decimis.

† al. saltem patimini

Tob. 4. Matth. 7.

Terentius

Decimæ pecorum vbi sunt dandæ.

b ¶ Pascit.] Ar. bonum quod ibi dandæ sunt decimæ de grege, vbi grex pastus est, & vbi concepit, non vbi moratur: nam & boues dicuntur esse de illo fundo vbi laborant, non ubi morantur, vt ff. de fundo instruc. l. cum quidam. nam seruitus pascendi pecora est prædialis seruitus, cum vsus tantum prædij cõsistit in pastu pecoris, vt ff. de seru. rustic. præd. pecoris. & quod sit de foro illius vbi grex suus pascitur, probatur, quia ibi potest constituere tugurium, vel officinam, vt ff. de ser. rustic. prædio. veluti. sed ratione tugurij, vel officinæ fit quis de foro alterius, vt ff. de iud. hæres. § 2. hoc dicto sequitur inconueniens: quia eadem ratione dabuntur decimæ vbi grex parturit, & vbi fœtus pascitur. præterea coloni non dant decimas, [1] vbi laborant dominis suis, sed vbi recipiunt sacramenta, vt 16. q. 1. questi.

1 Scilicet personales.

c ¶ Sapere.] Ironice loquitur, quasi dicat: magna sapientia est velle illud, quod non potes: scilicet de alieno viuere.

d ¶ Psalmum.] idest, spiritualia.

e ¶ Tympanum.] id est, temporalia.

f ¶ De decimis.] infra 16. quęst. 1. de decimis.

ADDITIO. Dicit L. quod istud cap. sophistice inducitur, quia loquitur de personalibus decimis tãtum, hic autem agitur de prædialibus. & idem hic tenet Io. de Fant. Archid.

g ¶ Sinere.] sponte.

h ¶ Vel.] id est, saltem.

i ¶ Patiamini.] scilicet coactæ.

k ¶ Audiatis.] verbum est Terentij: Qui dicit quod vult, audiet quod non vult.

ADHÆC CALLIDA. Hæc est 3. pars q. in

debent persolui illi ecclesię, vbi quotidiana officia percipiuntur: decimæ vero pręediorum priori ecclesiæ persoluantur; comparantes ipsos reos muri, igni, & serpenti. & ad probandum decimas priori ecclesiæ fore persoluendas, inducunt c. 16 q. 1. si quis laicus.

l ¶ Verba.] Res dare pro rebus, pro verbis verba solemus.

m ¶ Sapienti.] ironice loquitur.

n ¶ Re-

vobis auferri, cum nos nostra consequimur? Vnde, cum causa nostra debitum finem sortita fuerit; exclamabitis, ah miser, crucior tantum bolum esse ereptum ex faucibus. Sed videte, ne damnum effusi vnguenti vobis recompensare [a] *quaratis. Constituistis vos plantatores vinearum, fossores agrorum, trituratores arearum, rigatores camporum, & multa alia huiusmodi officia vobis assumpsistis: & debita vobis obsequia à nobis substrahi conquesti estis. Sed nos non negamus, quod vestrum est. Boni trituranti palea, & tegumenta seruantur: Sint hac vobis, & grana nobis relinquite. Pastinatores* [b] *vinearum, fossores agrorum, rigatores camporum, trituratores arearum, diurna mercede accepta, prouenientes fructus dominis relinquunt. Vos ergo recepta* [c] *mercede vestri operis in quotidianis oblationibus, & alijs obsequiis, qua pro spiritualibus, qua à vobis accipiunt, quotidie deferuntur; prouenientes fructus decimationum, & primitiarum nobis relinquite.* ¶ *Item pracipit Dominus discipulis suis, vt comederent & biberent ea, qua apud auditores suos erant; sed non iussit eis, vt dominos de domibus suis eiicerent, & rebus suis spoliarent. Non facile inuenietis, qui tales hospites libenter suscipiant. Mus in pera, ignis in sinu,* [d] *serpens in gremio male suos remunerant hospites. Vnde in prouerbiis dicitur: [Qui serpentem in sinu suo nutrit, percutietur ab eo.] Tales inueniatis vobis* [e] *hospites, quales nobis esse vultis. Non sufficit vobis edere & bibere qua in domo nostra sunt, dum quotidianos fructus oblationum percipitis; ex quibus victum & vestitum habeatis: quibus cum Apostolo debetis esse contenti: sed non vultis, quia imitatores eius non estis: sed potius nos de domo nostra expellere, & rebus nostris nos penitus expoliare contenditis, dum nec etiam eorum decimationes nobis relinquere vultis. Vt autem vniuersaliter omnia colligantur, cuncta, qua pro vobis inducta sunt, siue de laborante agricola, siue de eo, qui suis stipendiis non militat, ad hunc articulum deferimus, vt fructum vestri operis, quem adeo recipere contenditis, in oblationibus, & quotidianis obsequiis istorum recipiatis: decimationes vero eorum, qua nobis debentur, intactas nobis relinquite: ne dum quaritis vsurpare quod vestrum non est, iusta animaduersione etiam illud cogamini amittere, quod vobis aliquo modo videbatur competere. Quod autem ha decimationes nullo iure vobis debeantur, facile probamus. Dicitur enim in quodam concilio: [Si quis laicus,* [f] *vel clericus, siue vtriusque sexus persona proprietatis sua loca, &cet.] sicut in eodem capitulo in causa monachorum notata inueniuntur. Si ergo laicus, vel clericus, vel qualibet persona, loca sua proprietatis vendens, aut donans prouentum decimationum ab ecclesia, cui legitime assignatus est, nullo modo potest abstrahere; nec isti de diœcesi ad diœcesim transeuntes, decimas suorum prædiorum, qua intra terminos nostra parochia continentur, nobis auferre possunt. Quantum enim ad ius percipiendarum decimarum attinet, idem est possessorem de diœcesi ad diœcesim transire, quod possessionem de diœcesano ad diœcesanum transferre.*

extra d Iudęis. c.etsi.citat hoc tamquam vulgare puerbiũ, *Serpens in gremio*]

1. *Tim.* 6.

16. q. 1. si quis laicus.

a ¶ Recompensare.] hoc est dicere, videte ne ita contristemini de illa amissione, quòd propter hæc deteriora committatis, scilicet suspendatis vos, sicut fecit Iudas, qui ita tristabatur de effusione vnguenti, de quo proposuerat decimã partem furari, sicut de alijs rebus consueuerat: vnde vt recompensaret illud damnum, vendidit Dominum pro xxx. quæ sũt decima pars trecentorum. tanti enim potuisset vendi vnguentum. & ad similitudinem Iudæ camerarij semper furantur decimam partem illorum quæ dãtur dominis suis. [1]

Iudas quare se suspẽdit.

[1] Ad idem quod leg. & not. 1. q. 1. Christus. Arch.

b ¶ Pastinatores.] pastinare idem est quod colere. sic ponitur ff. quod vi aut clam. l. semper. §. 1.

c ¶ Recepta.] idest, si deberetis, recipere aliquid, deberetis tantum mercedem recipere, vnde non confiterentur, quòd aliquid recipere deberẽt. extra de testi. ex tenore.

d ¶ In sinu.] hæc verba habes extra de Iudæ. & si Iudæos.

e ¶ Vobis.] sic 25. quæst. 2. si decet. simile 11. quæstio. 3. priuilegium. & extra de simon. quia, in fine.

f ¶ Laicus.] vt 16. quæst. prima, si quis laicus.

AD

AD hæc. Decimationes.] Hæc q. diuiditur in 12. partes. In prima quæritur, vtrũ præscriptione tollãtur decimæ. & probat, ꝙ sic per c. seq. Secunda ibi, [Nũc aũt.] Tertia ibi, [Vnaquæque.] Quarta ibi, [Quòd de libero.] Quinta ibi, [Quia ergo.] Sexta ibi, [Oblationes.] Septima ibi, [Item q̃ritur.] Octaua ibi, [Quibus peccata.] Nona ibi, [De obseruatione.] Decima ibi, [Lugere.] Vndecima ibi, [De mortuis.] Duodecima ibi, [De his autem.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur secunda q. qua quæritur, an præscriptione temporis ius percipiẽdi decimas, & ius funerandi tollatur. & respondet ꝙ sic quadragenaria præscriptione, vt ĩ. 16. q. 4. volumus. olim tñ pręscriptio currebat tricennalis, vt ĩ. c. 1. & continet hæc qũ duos articulos. Primus est circa ius decimandi, vt in hoc §. Secundus circa ius funerandi, vt ĩ. e. §. qũo. Respondent ergo rei in hoc primo articulo, ꝙ licet iure territorij priori ecclesiæ decimæ sint persoluendæ, tamen à sua actione excluditur prior ecclesia tricennaria, vel quadragenaria præscriptione. & ad hoc inducit seq. c. [Ad hæc,] idest, contra hæc, vel præter hæc.

sit præscribi. Et est expeditum, ꝙ ius, i. libertas non dandi decimas à clerico nomine ecclesiæ suæ potest præscribi vt contra epm, vt extra de præscrip. de quarta. Item vna ecclesia potest præscribere decimas intra parochiam alterius ecclesiæ, vt extra de præscr. ad aures.

1 De hoc & not. 10. q. 3. quia, i gl. 2.

† Adde ꝙ hæc dictio, ad hæc, aduerbialiter & cõtinuatiue ponit. idẽ in l. 1. §. ad hæc. C. de anna. & except.

QVAESTIO II.

AD hæc, † *Decimationes istæ, & si iure vobis debentur, vt asseritis:* [a] *tamen tricennalis* [b] *obiectio vobis silentium imponit. Omnis enim possessio tricennaria præscriptione tollitur, vel quadragenaria (sicut possessiones religiosorum domorũ) vel centenaria, sicut prædia sanctæ Rom. ecclesiæ. Vnde Gelasius Papa ait episcopis Siciliæ, epist. 2. c. 2.*

¶ Quæ triginta annis ab episcopis possidentur, iure ab eis vendicantur. C. I.

FAcultates [c] ecclesiæ, necnon & diœceses, si quæ ab aliquibus possidentur episcopis, iure sibi vendicẽt, quod [d] tricennalis lex conclusit: quia & filiorum nostrorum principum ita emanauit auctoritas, vt vltra xxx. [e] annos nulli liceat pro eo appellare, [f] quod legum tempus exclusit.

16. q. 3. c. 2. §. illud etiam. Ans. l. 5. c. 19. Burc. l. 3. c. 149. Pann. l. 2. c. 65.

At illi econtra. Cuius auctoritate nobis silentium imponitis, eiusdem auctoritate vestra ora claudimus. Ait enim idem Gelasius: [Nulla [g] *præsumptione statum parochia-*

16. q. 3. licet in regulis.

a ¶ Vt asseritis.] hic de vna exceptione transit ad aliã. si quis eñ succubuerit in vna exceptione, transire ad aliam põt, & ẽt ad contrariã transire potest, vt extra de præscript. auditis. ff. de except. nemo. similiter de vna actione potest transire ad contrariam, qui in vna succubuit, vt extra de iudi. examinata & C. de inoffi. test. ꝯ maiores. & ff. de euict. minor. Sed quid si iurauit, ꝙ oẽs exceptiones proponeret intra certum terminum? non vr̃, ꝙ possit vnam post aliam proponere, vt extra de excep. pastoralis. Nam ẽt qui vnam exceptionem proposuit, si postmodũ cum in illa succubuit, vult aliã proponere, debet hoc facere intra terminum præfixũ, vt Insti. de excu. tu. § qui aũt. Ad hoc dico, ꝙ si alicui cõpeterent plures exceptiones, quę nõ sunt ꝯtriæ: in eo casu si intra præfixũ terminum non proponit oẽs exceptiones, si in vna succubuit, non auditur in altera: & sic intelligitur Insti. de excu. tut. §. qui aũt. & extra de except. pastoralis. si aũt sunt ꝯtriæ, vt si primo dixit se exemptum, tunc licet succubuerit, nihilominus post tps præfixum põt aliam proponere, vt C. de inoffi. test. l. contra maiores. Sed in actionibus ita est dicendum, ꝙ si alicui competebant plures actiones, & poterat eligere qua vellet agere, eligendo vnam si in alia succubuerit, non poterit transire ad aliam, 2 vt ff. de tribu. ꝙ in hæredem. §. eligere. Item qui negat se aliquid debere, si vincatur, potest adhuc alia exceptione vti, nisi in casibus à iure expressis, vt ff. de regulis iuris, nemo ex his. Nam si quis neget numeratam pecuniam sibi, si postmodum conuictus est, & uelit dicere se soluisse, non audietur, vt C. de non num. pecu. in auth. contra qui. & ita non est inconueniens, si de vna exceptione transibit ad contrariã. sic 24 q. 1. quisquis. extra de testib. ex tenore. sic extra de excep. cũ uenerabilis.

Actiones plures habẽs an vna electa perdat alias.

2 Adde an hoc sit indistincte verũ per Cy. in l. edita. & ibi etiã Bald. C. de eden.

Decimæ an possint præscribi.

b ¶ Tricennalis.] hic tacite annectit secundam quęst. scilicet an ius decimarum, uel etiã ius funerandi possit præscribi. Et est expeditum, ꝙ ius, i. libertas non res. similiter ius funerandi pręscribitur secundũ leges, ut C. de reli. monumentorum. similiter alia sacramẽta ecclesiastica præscribuntur, ut extra de reli. do. constitutus. Si quæras, qualiter præscribuntur decimæ, cũ nõ continue dentur, & seruitutes præscribi non possunt, cũ non continuo possideantur, ut ff. de ser. seruitutes? Resp. licet perceptio decimarum non sit continuata, tñ ius percipiendi est continuum. Vel aliter, licet perceptio non sit continua, tamen causa percipiendi (scilicet præceptum Domini, quod perpetuum & continuum est) perpetua est & naturalis. & hoc sufficit ad præscriptionem ꝙ causa sit perpetua & naturalis, ut ff. de ser. urb. præd. foramen. ibi enim dicitur, si causam à cœlo habet, continuum dicitur.

FAcultates.] CASVS. Quidã episcopi possessiones aliarum ecclesiarum, similiter & diœceses aliorũ episcoporum xxx. annis possederunt. Quęsitum fuit a Gelasio, utrum sint tuti, uel securi tanti temporis præscriptione. Et respon. ꝙ sic, quia principum ita emanauit auctoritas, ut post xxx. annos nulli super his liceat iudicem interpellare. [Conclusit.] i. acquisiuit. [Exclusit,] illas possessiones ab episcopis quorũ erant.

c ¶ Facultates.] sic construe, facultates ecclesiæ, quæ ab aliquibus episcopis possidentur, supple ipsi episcopi iure sibi uendicent, idest, defendant.

d ¶ Quod.] i. quia tricennalis lex conclusit, i. acquisiuit illas possessiones eis. Vel pone casum, ꝙ ille episcopus, qui præscripserat res alterius, cecidit à possessione illarum rerum; tunc enim licite posset eas uendicare à possessore, ut 16. q. 3. § potest.

e ¶ Xxx.] cũ ecclesia præscribit ꝯ priuatum. 3 sed si ecclesia pręscribit contra ecclesiam, & priuatus ꝯ ecclesiam, requiruntur xl. anni, ut 16. q. 3. §. potest, in fi.

3 Argu. ad hoc, extra ð pręsc. illud. vbi de hoc. Arch.

f ¶ Appellare.] idest, interpellare.

ET ILLI. CASVS. Per c. supradictum uidebatur imponi silentium actoribus: & ideo actores ecclesiæ nituntur claudere os reis, eiusdem Gelasii auctoritate, quæ est 16. q. 3. licet in regulis. ubi dicitur, ꝙ status parochiarum temporali præscriptione diuelli non potest: & ideo decimationes priori ecclesiæ assignatas nullus sibi debet usurpare.

g ¶ Nulla.] infra 16. q. 3. licet in regulis.

a ¶ Vin-

rum, &c.] *Si ergo temporalis obiectio diœcesim semel constitutam diuellere non potest: patet quòd nec vobis patrocinabitur, vt statum parochiæ nostræ mutantes, decimationes nobis quondam legitime assignatas, vindicabili* [a] *vsurpatione vobis vendicetis.* ¶ *Quomodo autem distinguendæ sint hæ auctoritates: in causa monachorum inuenietur.*

16. q. 4.

2 *Nunc autem* [b] *quæritur de iure funerandi; quæ harum ecclesiarum habeat ius tumulandi istos. Sicut Hieronymus scribit, coniugati in vno sepulchro videntur esse ponendi.*

Ait enim.

In quæstio. hebraicis in Genesim, & de locis hebraicis.

¶ In sepulchro parentum suorum filij sunt collocandi. C. II.

Poly l.8.tit.5. Bur.l.3.c.160. Iuo,p.3.c.223.

EBron dicitur esse ciuitas quattuor [a] virorum; quia in ea sepulti sunt tres patriarchæ in spelunca [c] duplici cũ tribus vxoribus suis, idest, Abraham & Sara, Isaac & Rebecca, Iacob & Lia, præter [d] ipsum Adam & Euam vxorem suam. Tobia dicit ad filium suum. [Cum acceperit Deus animam meam; corpus meum sepelies, & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ eius: & cum ipsa compleuerit tempus suum; sepelias eam iuxta me in vno sepulchro. *Ibidem.* ¶ Quos coniunxit [e] vnum coniugium; coniungat vnum sepulchrum: quia vna caro sunt; & quos Deus coniunxit, homo non separet.

*Tob.*4. & 14.

Bur.l.3.c.161. Iuo,p.3.c.224. *Matt.*19.

[a] ¶ Quattuor.] *Sic emendatum est, cum antea legeretur,* trium. *Sic enim legitur apud B. Hieronymum in quæstionibus hebraicis in Genesim, de locis hebraicis, & in epitaphio Paulæ. Ac dictio hebraica significat quattuor, & quattuor Patriarchæ hic numerantur, qui ibi sepulti sunt: Abraham, Isaac, Iacob, & Adam, cum vxoribus suis.*

Aliquid simile 9 confess. c.11. ex sentẽtia aliq̃n matris suæ.

Item Augustinus.

Poly. ibid. Burc.l.3.c.162. & 163. Iuo,p.3.c.225. & 226.

C. III.

3 VNaquæque mulier sequatur [f] virum suum, siue in

[a] ¶ Vindicabili.] idest, iniusta. Io. de Fant.

QVOMODO. CASVS. Non soluit hic G. contrarietatem duorum præmissorum c. Gelasij: sed seruat solutionem ĩ. 16. q. 3. Postea aũt annectit secundum articulum huius quæst. scilicet, vtrum ius funerandi præscriptione tollatur. & certum est, ꝙ sic, cum quadragenaria præscriptione omne ius & omnis actio tollatur. procedit G. sic in hoc articulo. Primo inducit actores allegantes. Secundo reos respondentes. Probant ergo actores, ꝙ ius funerãdi ad suam ecclesiam debet pertinere: quia vxores & filij in sepulchro virorum & parentum sunt collocandi: quod probat ix. auctoritatibus & exemplis.

NVNC AVTEM. Hæc est 2. pars q. in qua probat per c. Hierony. (superficialiter tamen) ꝙ omnes consanguinei debent simul sepeliri. Ioan. de Fan.

[b] ¶ Nunc autem.] hic explicatur alter articulus primę quæstionis, scilicet, vbi isti sint sepeliendi. De hac materia loquuntur varie iura. H. dicit ꝙ quilibet potest sepelire in sua ecclesia, vbi audiuit diuinum officium, vt extra de sepul. in nostra. nisi in tribus casibus si velit transire ad episcopalem ecclesiam, vt ĩ. ca. vbicumque. vel si elegit sepulturam in loco magis religioso, vt extra de sepul. fraternitatem. vel si velit sepeliri in sepulchris parentum suorum, ut ĩ. ead. placuit. Ego credo, ꝙ libere põt quis eligere sepulturam ubicumque uoluerit, [1] ut extra eod tit. cum liberum sit. dum tamen legitimam portionem relinquat priori ecclesiæ, ut eo. ti. nos instituta. etiam apud locum minus religiosum, ut extra eo. in nostra. & omnia ɔ̃ria intelligas, quando est illectus, vel qñ ex cõtemptu uel temeritate deserit suam ecclesiã, uel qñ legitimã portionem non uult relinquere ecclesiæ priori: parentes tñ non possunt filijs intra annos discretionis eligere sepulturam, nisi hoc habeat consuetudo, ut extra de sepul. de uxore. & extra eod. ti. in nostra. in fi. si quis autẽ in casu non concesso receperit corpus alienum, etiam sepultũ reddere cogetur, cũ omnibus quæ occasione ipsius receperat, ut extra eo. fraternitatem. in fi. & extra eo. c. 1. & 2.

Sepulturæ electio vnicuique libera est.

[1] Dũmodo hoc non faciat ex odio, vel temeritate. ĩ. ea. placuit. secundum Lau. & B.

EBron.] CASVS. Dicit in hoc ca. Hie. uxores esse sepeliendas in sepulchris uirorum suorum: & hoc probat exemplo quinque uirorũ scilicet, Abrahę, Isaac, & Iacob, Adæ, & Tobię. Seq. duo cap. patent per se.

[c] ¶ In spelunca duplici.] id est, quia duo receptacula habuit. in uno recipiebantur masculi, in alio feminę.

[d] ¶ Præter.] hęc dictio, pręter. hic ponitur inclusiue [2] sic 35. q. 3. ff. de pigno. act. l. 1. in fi.

[2] Sed exclusiue ponitur 16. q 1. adijcimus. Arch.

[e] ¶ Quos coniunxit.] largius hic interpretatur Hieronymus auctoritatem Domini, quàm in Euangelio Matthæi intelligatur. & est si. 28. q. 1. idololatria.

VNaquæque.] Hæc est 3. pars q. in qua probat, ꝙ omnes non possunt simul sepeliri. Io. de Fant.

[f] ¶ Sequatur.] Numquid ergo tenetur sequi virum vagantem? Videtur ꝙ non, vt 34. q. 2. si quis. sic nec libertus tenetur sequi patronum vagantem, vt ff de ope lib. quod nisi. ar. ff de proc. sed & hæ. §. non solũ. ff. de an. leg l. Mæuia. §. 1. Sed contra. quia etiam tenetur sequi leprosum extra de coniu. lepro. c. 2. & 3. Credo, ꝙ si sciret eum esse histrionem, tenetur eũ sequi, aliàs non. H. tamẽ dicit, ꝙ semper debet ipsum sequi, & dicit, ꝙ illud c. si quis. est abrogatũ: similiter dicit, ꝙ debet ipsum sequi etiam si mittatur in carcerẽ, vel si cogatur ire in exercitum. Sed eadem ratione dẽt ipsum sequi quoties dñs petit à viro, qui est seruus, ut seruiat sibi. lex tamen dicit, ꝙ postquam liberta nupsit voluntate patroni, ꝙ amodo non debet seruire patrono,

Vxor an teneatur sequi virum vagantem.

trono, propter suspicionem: sed patronæ suæ potest honeste seruire, vt ff. de ope. lib. sicut.

a ¶ In morte.] hoc est consilium, vt extra eo. tit. de vxore. Quærit H. pone, quod mulier plures viros habuit: quē illorū debeat sequi in sepultura sibi eligenda. secundū lo. non est quæstio, quia potest eligere sepulturam vbi voluerit. H. dicit, [1] quod tenetur vltimū seq: sicut vltima ecclesia succedit clerico. 18. q. 1. c. vno. sicut vltimū virū sequitur in domicilio & honore. ff. ad muni. filij. §. 1.

e ¶ Econtra.] responsio defensorum.

f ¶ Arbee.] id est, Ebron.

g ¶ De Cethura.] quæ etiam Agar dicitur.

h ¶ Rachel.] vxor Iacob.

i ¶ Arbitrium.] sic extra de offic. deleg. de causis.

Vxor quæ plures viros habuit, cū quo sepelietur.

1 Istam opinionem sequitur Alc. de Imo. in l. cum quædam. col. 3. ff. de iur. om. iud.

k V lti-

vita, siue in morte. [a] *Item Gregorius.* ¶ Soror beati Benedicti sepulta est in sepulchro, quod ipse sibi præparauerat: vt quorum mens vna fuit semper in Domino, eorum quoque corpora sepultura non separaret. — B. Gre. 2. l. dia. c. 34.

¶ *In plerisque vetustis caput hoc coniunctum est superiori, nec ipsa prorsus auctorum verba afferuntur.*

Item Ioseph moriens in Aegypto rogauit fratres suos, vt tempore visitationis [b] *sua ossa sua secum deferrent, & in sepulchro patrum suorum ea collocarent.* ¶ *Item. Dictum est propheta,* [c] *qui contra præceptum Domini comederat in Bethel:* [*Non inferretur cadauer tuum in sepulchrum patrum tuorum.*] ¶ *Item. De nōnullis legitur in libro Regum:* [*obijt, & appositus est ad patres suos.*] *hoc est in sepulcro patrum suorum.* ¶ *Item in nouo* [d] *testamento beatus Philippus legitur ædificasse sibi sepulchrum, in quo ipse, & filiæ eius quieuerunt.* ¶ *Item Beatus Seuerus Reuennatum archiepiscopus tumulum fieri iussit, in quo se, & vxorem, & filiam collocauit.* ¶ *His omnibus exemplis colligitur, quod in sepulchris parentum corpora filiorum collocanda sunt. Quia ergo parentes istorum apud priores ecclesias sepulti sunt; & hi apud easdem debent tumulari.* ¶ *Econtra,* [e] *Adam, vt asseritis, in ciuitate Arbee* [f] *tumulatus est. Sed numquid omnes filii eius sepulti sunt ibi? tanta multitudo humani generis tam breui tumulo nō tam facile posset includi.* ¶ *Item Abraham ibi sepultus est. Sed nūmquid Ismael, & Madan, & alii, quos de Cethura* [g] *genuit, ibi sepulti sunt?* ¶ *Item Isaac ibi sepultus est. Sed numquid Esau cum eo tumulatus est?* ¶ *Item Iacob ibi collocatus est. Sed nūquid aliquis filiorū eius præter Ioseph ibi sepultus est? Rachel* [h] *quoque non in Ebron, sed iuxta Bethleem* † *tumulata legitur. Exemplo igitur istorum liquet, quòd liberum est filiis sepeliri in sepulchris patrū suorum, & liberum est eis alibi pro locorum & temporum opportunitate corpori suo hospitium inuenire. Non ergo hoc exemplo isti coguntur sepeliri in sepulcris patrum suorum.* ¶ *Item, quæ legibus definita sunt, mutari non licet. Quæ autem legibus expressa non sunt, arbitrium* [i] *sequuntur humanæ voluntatis. At legibus definitū est, quibus decimæ sint persoluendæ; & ideo dansi mutare non licet. Vbi autem quisque tumulandus sit, legibus expressum non est; & ideo in voluntate tumulandi consistit.*

Vnde beatus Gregorius ait.

Gen. 50.

3. Reg. 13.

Rufinus histo. eccl. l. 3. c. 31.

In vit. SS. to. 1. & in pomœrio ecclesiæ Rauennatis.

Gen. 25.

Gen. 35. 49. & 50.

Gen. 35.

† in vulgatis legebatur, Bethel

16. q. 1. admonere.

Ioseph in sepulchro maiorū sepultus fuit certa ratione.

SOROR. CASVS. Probat G in hoc c. quod omnes de eadem parentela & coniugati oēs sunt in eodē sepulchro ponendi, & hoc probat exemplis v. & auctoritatibus.

b ¶ Visitationis.] id est, cū Deus eos visitaret, & educeret eos de terra Ægypti. i. Ægyptiaca seruitute: & hoc petiit, quia ignominiosum erat tunc, quod aliquis non sepeliretur in sepulchro patrū suorum, vt statim sequitur. vel quia in spiritu viderat, quia dominus resurgere deberet ibi, & præuiderat multos resurrecturos ibi cum illo, & ipse forte erat vnus ex illis.

c ¶ Prophetæ. Abdo scilicet. hanc historiam habes. 1. q. 1. si quis inquit.

d ¶ In nouo testamēto.] idest, tempore noui testamenti. nō fuit iste Philippus Apostolus, sed vnus de septem diaconis.

HIS OMNIBVS. CASVS. Cōcludunt actores ex supradictis x. auctoritatibus vel exemplis, quod isti parochiani, qui supersunt, apud ecclesiam suam cū parentibus sunt tumulandi, quia parentes apud illam sepulti fuerūt.

ECONTRA. CASVS. Nunc respondēt rei, quod vxores vel filij non coguntur virorum suorum vel parentum sepulturas sequi: sed vbicūque voluerint, suo corpori sepulturam possunt quærere pro locorum & temporum opportunitate. hoc probant tribus exemplis, vna ratione, & vna auctoritate. Et omnia plana sunt vsque ad §. [quod de libero.]

¶ Vltima voluntas defuncti seruari debet.

C. IIII.

VLtima [k] voluntas defuncti modis omnibus conseruari debet.

Defuncti voluntas ansit semper seruanda.

k VLtima.] Vltima voluntas defuncti pro lege seruāda est, vt in Auth. de nupt. § disponat coll. 4. & si quis eam non seruat, hoc ipsum quod ei est relictū, ab eo auferi, vt 13. q. 2. Siluester. & hoc intelligas

cum

cum voluntas est rationabilis. nam si moriens exhæredare vult filium sine causa, hæc voluntas non est seruãda, vt inf. ead. si quis. similiter si quis præcipiat corpus suum iactari in mare, vt ff. de cód. inst. quidam. sed ipse moriens bene potest mutare uoluntatem suam, nã ambulatoria est voluntas defuncti, vt ff. de adimen. leg. l. 2. sed pone, quòd quis iurauit, quòd non veniret contra voluntatem suam, numquid potest venire contra? Videtur quòd nõ, 1 quia hoc iuramentum non vergit in interitum salutis æternæ, ergo est seruandum, vt extra de iureiu. si vero. Sed contra nemo potest sibi inducere legem, 2 vt non liceat sibi recedere à priori voluntate, vt ff. de leg. 3. si quis in prin. & libertatem supremi iudicij nemo potest cõstringere, vt ff. pro soc. cum duobus. § Papinianus, in fi. argu. contra extra de iureiu. cum contingat. Ioan. hoc plene notaui in quæstionibus. B.

QVOD DE LIBERO. Hæc est quarta pars q. in qua probat contra scilicet, quòd seruus non potest facere testamentum. & hoc probat per c. seq. Io. de Fan. CASVS Dictum est s. ꝙ vltima voluntas defuncti modis omnibus est seruanda. Nunc vero dicit Gratian. ꝙ hoc intelligendum est de voluntate liberi hominis. & non serui. seruus enim testamentum condere non potest. & ad hoc inducit sequ. cap. & non facit iste §. ad principale propositum Gratiani.

1 Quod & verũ est hic arg. C. si aduersus ven auth. sacramenta. ex tra de iureiur. cũ contingat. secũdum Ioan de Fant.

2 Dicas, ꝙ nemo põt sibi imponere legẽ, nisi interfit alterius ff. de ser quoties. secundum Goffr. qui ita no. extra de cõstit. extiteris. Arch.

¶ *Sententia huius capituli habetur lib. 3. epist. 9. in verbis, quæ referuntur infra 16. quæst. 1. admonere. itemque lib. 9. epist. 20.* Necesse est, inquit, vt si impletum hoc fuerit, defuncti dispositio conseruetur. *Sic enim in manuscriptis: licet in vulgatis sit,* depositio conseruetur.

4 *Quod de libero, & non de seruo intelligendum est. Seruus enim testamenti paginam condere non potest.*

Vnde Gelasius Papa scribit Honorio episcopo.

¶ Seruus testamentum facere non potest.

C. V.

Iuo, p. 16. c. 111

ILlud etiam sinceritatem tuam volumus non latere; ad nos fuisse perlatum, quòd Ampliatus cõductor ([a] quem non solum seruum constat esse ecclesiæ, sed ita eius rationibus à multis temporibus implicatum, vt etiam si esset igenuus, donec ratiocinia cuncta deduceret, modis omnibus obnoxius haberetur) ausu temerario molitus fuerit condere paginam testamenti; cuius omne peculium ecclesiastico iuri legibus non dubitetur obstrictum. [b] Quapropter his præsumptionibus vice nostra, tua fraternitas contradicat: [c] nec fieri prorsus aliqua surreptione permittat. Ac, si eidem quidquam humanitus forte contigerit, quia grandæuus esse memoratur; mox eius sine dilatione substantiam præcipiat humanitas † tua filijs eius dumtaxat, quibus patrimonium probatur esse commissum, sub fideli descriptione contradi; donec vniuersis temporibus, qui bus hoc patrimonium gubernasse cognoscitur, partes Dominicas reddere cogantur indemnes.

† al. vnanimitas

5 *Quia ergo secundum Gregorium vltima voluntas defuncti conseruanda est; pro istorum voluntate corpora eorum sunt tumulanda, non pro arbitrio vestræ dispositionis.*

Item in Triburiensi concilio legitur.

¶ *In Triburiensi impresso, cap. 15. habetur eadem sententia, sed non ijsdem omnino verbis expressa.*

ILlud etiam.] CASVS Ampliatus seruus Romanę ecclesiæ conduxerat quædam prædia, de quibus tertiam partẽ uel quartã iuxta Siciliæ prouinciæ morem Papæ reddebat: qui cum ægrotaret condidit testamentum. Præcepit ergo Gelasius Honorio episcopo, ut omne peculium & omnem substãtiam eius filiis eius fideli descriptione faciat tradi, vt per eos ecclesia reddatur indemnis. sic posuit Ben. hunc casum. H. vero ponit sic. Ampliatus iste seruus erat ecclesiæ Romanæ, & cuiusdam patrimonij ecclesiastici procurationem gesserat cum quibusdã filijs suis: ex qua administratione adhuc non reddiderat ratiocinia. Testamentum tamen licet esset seruus, facere uolebat. Scribit ergo Gelasius Honorio episcopo mãdans ei, vt non permittat illum facere testamentum, & si contigerit eum mori, totum patrimoniũ ecclesiæ sibi commissum faciat describi, & intactum apud filios seruari donec ipsi pro tempore ratiocinia reddant, & ecclesiam seruẽt indemnem. Sed certe ego Barth. Brix magis approbo casum H.

a ¶ Conductor] improprie dicitur seruus conductor. Nam nec seruus aliquid debet, nec aliquid ei debetur: sed potius per talia verba respicitur factum, quàm ius, vt ff. de pec. nec seruus.

b ¶ Obstrictũ.] non intellige obstrictum. id est, obligatum: quia cum peculium quod seruus habet, sit domini, domino non potest res suas obligare, vt ff. de reg. iur. neque.

c ¶ Contradicat.] non tamquam hæredibus, quia seruus non potest habere hæredem, vt C. commu. de suc. seruus. sed consuetudo est plurium locorum, quòd filijs reliquatur peculium, quod pater habuit.

Seruus hæredẽ habere non põt.

QVIA ERGO. Hæc est quinta pars, in qua dicitur, quòd nullus sine causa debet dimittere sepulturam patrum, & hoc probat per tres aucto. Io de Fant. CASVS. Hic reuertitur G. ad principale propositum & concludit ex illo c. Greg s. vltima voluntas, ꝙ quilibet potest sibi eligere sepulturam pro arbitrio suo. & non pro arbitrio prioris ecclesiæ, & ad hoc probandũ inducit seq. cap.

bi-

VBicumque.] CASVS. Tributien. concilium statuit ꝙ si quis potest, debet sepeliri apud episcopalē ecclesiam: sinautem, apud aliquod monasterium vel ecclesiam regularem. Sed si hoc apte fieri non potest, sepeliatur apud illam ecclesiam vbi viuus decimas magis persoluebat. Et dicit H. ꝙ illud quod dicitur de episcopali ecclesia, intelligitur de illis, qui habent antiquam sepulturam in epāli ecclesia: quia de omnibus ciuibus non posset intelligi, quia nō impediūtur ratione loci vel temporis: nec de illis, q sunt in episcopatu, cū ratio & consuetudo nō obtineat, nec de peregrinis potest intelligi, cum eis c. contra dicat: quia tales, ibi decimas non persoluunt.

a ¶ Vbicumque.] sed nonne quilibet sepeliendus est, vbi recepit sacramenta ecclesiastica? vt ī. c. prox. & extra eo. ti. in nostra. Ad quid ergo diuisa essēt cœmeteria. ī ea. c. 1. Resp. verū est. Sed istud ca. instruit, ꝙ si quis vult eligere aliam sepulturam, ꝙ hunc seruabit ordinem in eligēdo. potius enim eliget episcopalem ecclesiā, quàm alterā. si tñ alio modo eligit, standum est volūtati suæ: dum tñ habeat iustam causam eligēdi, episcopo autem non præfigitur talis doctrina. nam potest eligere sepulturam in minori ecclesia, vt 12. q. 2. bonæ. & intelligo quòd semper ex temeritate vel contemptu, vel ex electione mutatur sepultura, nisi appareat certa causa mutationis, vel nisi seruet hunc ordinem, qui hic statuitur in eligendo sepulturam.

Sepulturā, an possit aliquis sibi eligere.

QVIA ERGO. CASVS. Cōcludunt rei ꝙ apud suam ecclesiam isti parochiani sunt tumulandi, duabus rationibus. Prima ex fine præcedentis c. scilicet, quia viui episcopo ecclesiæ decimas persoluerunt: ergo ibi sepeliendi sunt. secunda ratio, quia postquam quis transit de prouincia in prouinciam, liber factus est à iurisdictione prioris iudicis, & subijcitur illi in cuius prouincia sedem collocauit: vnde isti subijciuntur iurisdictioni secundæ ecclesiæ, & apud eam debent sepeliri.

b ¶ Decimam.] Personalem.

c ¶ Liber factus.] hoc est verum, quando plene se transtulit, vt 21. quæst. 2. si quis iam translatus. secus si transferret se ad secundum locum, non tamen animo relinquendi primum locum: tunc enim retinet primum locum & secundum, vt ff. ad municip. si quis instructus. Et quod hic dicitur, intellige ꝙ quis potest se transferre de vno foro ad aliud re integra. nam si quis in vno loco est conuentus, licet transeat ad aliud forum, tamen in priori foro respondebit, vt ff. de iuris. om. iudi. l. pen. Item & hic scias ꝙ sola habitatio non facit aliquē esse de iurisdictione alicuius, nisi per decem annos steterit ibi,[1] vt C. de inco. l. 2. lib. 10. nisi quo ad hoc ꝙ ibi respondebit,[2] vt ff. de iudi. hæres.

Forum mutare, an a'icui liceat.

1 Idē tūc dicas cum de iurisdictione secundi, cum eo animo larem mutat, vt ibi permaneat. C. de inco. ciues, secundū L.

2 Scilicet ratione contractus: & in alijs casibus notatis 3 q. 6. in sūma. Io. de F.

SED OBIICITVR. CASVS. Adhuc obijciūt actores contra reos, & inducunt seq. c. sed per illud nō respondent vltimę allegationi reorum, sed solum illis quas collegerunt ex illo cap. vltima voluntas, & etiam ex illo cap. vbicumque.

¶ Vbi quisque decimas persoluerit, ibi sepulturam eligere debet. C. VI.

16. q. 1. vbicūq; Burc. l. 3. c. 237 Iuo, p. 3. c. 278

VBicumque [a] temporū, vel locorū facultas tulerit; apud maiorē ecclesiā, vbi sedes est episcopi, sepulturæ celebrentur. Si autem propter tēporis, vel loci asperitatem hoc difficile fuerit visum; apud ecclesiam, in qua religiosorum canonicorum, vel monachorum, vel sanctimonialium religiosa congregatio communiter degerit, sepeliatur. Si autem & hoc ineptum visum fuerit; vbi quis decimas persoluebat viuus, ibi sepeliatur & mortuus.

Quia ergo decimam [b] nobis persoluebat viuus: & apud nos sepeliendus est mortuus. Item, si quis de prouincia ad prouinciam transiret, & ibi domicilium sibi collocaret, liber [c] factus à ditione prioris iudicis, iurisdictioni illius iudicis subiiceretur, in cuius prouincia sedem sibi eligeret. Quia ergo isti à vestra diœcesi in nostram transierunt: liberi à vestra ditione, nostro iuri subiiciuntur. Nostrum est ergo ius funerandi eos.

Sed obiicitur illud Melchiadis Papa.

¶ Propria temeritate sepulturam parentum relinquere non licet. C. VII.

PLacuit per omnia magno concilio, vt nullus proprij arbitrij temeritate [d] aliam ecclesiam, nisi cui vsus antiquorum parentum canonica institutione subiacere perhibetur, sepulturæ causa adire procuret: nisi infirmitatis [e] causa præpeditus in aliam fuerit regionem quolibet negotio progressus. Ad hæc, si quis prælatus contra hoc agere satagerit; ecclesiastico vinculo se subdi cognoscat.

Sed

PLacuit.] CASVS. Quæsitū fuit à Melchiade Papa, vtrum aliquis potest sepulturam nouam propria temeritate eligere: & antiquam parentum suorum deserere? Et respondet ꝙ non. si quis prælatus contra fecerit, debet excommunicari.

d ¶ Temeritate.] istud verbum soluit cōtraria: nā alias potest quis sibi eligere sepulturam, vt extra eo. c. 1. & cap. cum sit liberum. & cap. in nostra.

e ¶ Nisi infirmitatis.] hoc est contra H. qui dicit, quod in tribus casibus pōt mutari sepultura, vt dixi in summa. hic habet locū distinctio decret. extra eo. ti. de his.

SED ALIVD. CASVS. Iste § diuiditur in 3. par. In prima parte ponit G. quandam solutionem pro reis, dicens ꝙ aliquis ex temeritate, scilicet superbia, vel odio, vel vanis persuasionibus, vel muneribus illectus nō debet eligere sepulturam nouam, & cōtemnere sepulturam parentum suorum, sed rationabili causa, & iusta nouam eligere potest. Nec obstat quod dicit Greg. quod vltima voluntas libera debet esse: quia libera est cum quis certa ratione ductus, nouam sibi quęrit sepulturam. In secunda parte ponit quandam solutionē aliorum, quæ videtur facere contra reos, dicentium, quod libera est uoluntas vltima cuiuscumque, non in sepultura sibi eligenda, sed in testamento conficiendo. Vnde testamentum dicitur; quia eo quisque libere testa-

testatur. In tertia parte obijcit Gratianus, quod etiam in testamento non videtur libera voluntas. Et hoc probat duabus auctoritatibus: vna Augustini dicentis, quod pro numero filiorum debet fieri distributio facultatum. Et alia Leonis dicentis, quod quilibet debet medietatem eorum,

c ¶Sed non videtur.] nunc obijcit solutioni suæ.
d ¶Medietatem.] quandoque tertiam, secundum consuetudines diuersas, vt extra eo. ti. certificari.

SI quis.] CASVS. Quidam clerici parati erant totã hæreditatem recipere, cũ pater filium suum exhæredabat, quos reprehendit Augustinus, cum potius debeant patri filium reconciliare, quàm hæreditatem appetere. Vnde docet, quod si pater vult tantum relinquere Christo quantum vni filiorum, paratus est suscipere. [Nõ eum.] idest, nõne. & ponitur interrogatiue, & littera sequens similiter ponitur interrogatiue.

aliud a est ex temeritatis superbia vsum antiquorum parentum non sequi: atque aliud rationabili occasione nouam sibi sepulturam eligere. Contra Melchiadis Papa auctoritatem nititur, qui superbia, vel odio ductus, sine vanis persuasionibus, aut varijs munusculis illectus, sepulturam parentum suorum sequi contemnit. a Secundum Gregorium autem liberam habet voluntatem; qui certa rationis causa nouum suo corpori quærit hospitium. ¶ *Vel vt quidam b distinguunt, libera est vltima voluntas cuiusque, non in sepultura sibi eligenda, sed in testamento conficiendo. Vnde & testamentum appellatur: quia eo quisque libere testatur, quod post suum decessum de proprijs rebus fieri velit.*

¶ *Sed non videtur c libera testatoris voluntas: cum secundum Augustinum, pro numero filiorum debeat fieri testamentaria distributio facultatum: veluti, si quis habet vnum filium: Christum putet alterum: si vero duos; Christum faciat tertium: & sic per ordinem. Et secundum Leonem quisque medietatem d eorũ, quæ Christo testatur, ecclesiæ iubetur relinquere, apud quam fidei sacramenta suscepit. Sed illud Augustini non est iubentis, sed dehortantis: ne quis iratus filium suum exhæredaret, atque totum Christo relinqueret. Ait enim in sermone 2. de vita clericorum.*

[Margin: ȷ. c. proximo.]
[Margin: ex. ti. de sepul. c. relatum.]
[Margin: Siue serm. 52. ad fratres in eremo: omittũtur autem verba aliquot.]

a ¶ Sequi contemnit.] *In duobus exemplaribus Gratiani Vaticanis sequitur,* Ait Leo episcopus, &c. *& ponitur integrum caput,* relatum. *extra tit. de sepult. quod etiam refertur ab Iuone, par. 7. c. 150. & ab Anselmo l. 5. c. 55. & in Polycarpo, lib. 4. tit. 34. ex Leone nono. Verum in alijs duobus vetustis, & valde emendatis hoc idem caput ponitur post versi.* Sacramenta suscepit. *Et certe verba ista,* & secundum Leonem, &c. *indicant alicubi hanc Leonis auctoritatem à Gratiano esse relatam.*

¶ Pro numero filiorum pars hereditatis Deo offeratur. C. VIII.

[Margin: In conc. Aquisgran. c. 112. Iuo, p. 3. c. 178.]

SI quis irascitur e filio suo, & moriens exhæredat eum; si viueret, nõ eum placarem? non ei filiũ reconciliare deberem? Quomodo ergo cum filio suo volo vt habeat pacem, cuius appeto f hæreditatem? Sed plane sic faciat: quod sæpe hortatus sum. Vnum filium habet; putet Christum alterum: duos habet, putet Christum tertium: decem habet, Christum vndecimum faciat; & suscipio.

Hac nimirum auctoritate mensura testatori præfigitur, non quam cogatur exsoluere, sed quam prohibetur g transcendere.

6 Oblationes ergo defunctorum qui reddere noluerit, excommunicetur. Vnde in Carthaginensi concilio 4. c. 95.

e ¶Irascitur.] hodie enim nõ potest quis exhæredare filiũ suũ nisi habeat iustã causam exhæredationis. & illa debet scribi in testamento, vt C. de li. præte. authen. non licet. tamen ex iracũdia omnia sua dare potest ecclesiæ, dum tamen relinquat legitimam filijs, vt 17. q. 4. sunt qui opes. Itẽ si quis relinquit bona sua ecclesiæ, ꝓpter defectum filiorum, honestum est, quod ecclesia restituat ei bona, si cœperit habere filios, 17. q. 4. c. vlt.

[Margin: Pater sine causa filiũ exhæredare nõ potest.]

f ¶Appeto.] sic 22. q. 2. non enim.

HAC NIMIRVM. CASVS. Ponit hic Gra. quãdam solutionem falsam. dicẽs, quod Aug. non præcipit testatori vt tantũ Christo relinqueret quantum vni filiorum, sed ꝓhibet ne plus Christo relinquat quàm vni filiorum, quod falsum est, cum pater filijs suis vltra tertiã, si sunt quatuor vel pauciores; vel medietatem, si sunt sex, & vltra relinquere non teneatur, vt in Auth. de trien. & se. circa prin. In fine ostẽdit, quod qui oblationes defunctorum reddere nolunt, sunt excommunicandi. Primum c. quod sequitur, planum est.

g ¶Prohibetur.] falsum dicit, quia etiam totum dare potest ecclesiæ, vt 19. q. 3. perlatum. dummodo legitimã relinquat filijs, vt C. de inoff. test. auth. nouissima.

[Margin: g Et cap. si qua. quæ significantur ꝑ ꝓprijs: sed intellige, prohibet transcẽdere ex calore iracundiæ, & ex odio. vel prohibetur id est, dissuadet, & consulitur ei. i. consilio Augu. suadetur, & consulitur ei, vt nõ trãscendat eã, secũdũ H. hæc vltima expositio videtur melior quàm prima, vt nonꝯdicat. quod dic. vt ȷ. c. prox in glo. 1. Arc.]

OBLATIONES. Hęc est 6. pars quęst. in qua probat magister, quod ille qui detinet oblationes defunctorum, quas

rum, quæ testatur, ecclesiæ suæ relinquere. Tandem dicit quod Augustinus loquitur exhortatiue, vel de consilio, ne pater iratus filiũ exhæredet. Secunda pars incipit ibi. [Vel vt quidam.] Tertia ibi. [Sed nõ vr. libera.]
a ¶Sed aliud.] G. hic ponit duas solutiones.
b ¶Vel vt quidam.] secunda solutio.

quas defunctus mãdauit, peccat mortaliter. & hoc probat per tria cap. Io. de Fant.

a Qui oblationes.] Non intelligas hoc de oblationibus voluntarijs, sed de illis, quæ relicta sunt ecclesijs. qui enim debitas oblationes tenet vel decimas vel primitias, excõmunicatur, vt 32. dist. præter hoc. & 16. q. 1. statuimus.

b ¶ Negãt ecclesijs.] si autem confitentur, ꝙ debeant, sed exceptionem aliquã proponunt, quare dare non debent, audiẽdi sunt, vt ff de leg. 1. si domus. § qui cõfitentur. extra de offic. de leg. ex parte. 2.

c ¶ Egẽtium.] vt 66. dist. pasce. & 16. q. 1. decimæ. & extra de rescript. si quando.

Qui oblationes.] CASVS. hoc c. diuiditur ĩ duas partes. In prima dicitur ꝙ excõicandi sunt q tradere nolunt ecclesijs oblationes defunctorum. Et hoc probat tribus rationibus. Prima est, quia infideles reputantur. Secunda, quia voluntatem defunctorum non seruant. Tertia, quia pauperib⁹ necessaria subtrahunt. In secunda parte dicitur, ꝙ tales sacrilegium committunt. Secunda pars incipit ibi, [Vnde & quidam patrum.]

d ¶ Et quidam.] scilicet Hieronymus, vt 12. q. 2. gloria epi.

e ¶ Sacrilegium.] alibi dicitur talis homicida, vt 12. q. 2. qui abstulerit.

Clerici.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ clerici vel laici sunt excõicandi, qui nolũt restituere oblationes, quas parentes dederunt in vita: vel reliquerunt in testamento: vel qui volunt auferre ecclesiæ id quod ipsi donauerunt. In secunda parte dicitur, ꝙ clerico furtum facienti peregrina communio tribuatur. [Peregrina cõmunio.] idest, viaticũ in morte, cum incipiunt peregrinari, idest, recedere de hac vita. Secunda pars incipit ibi, [Si quis autem.]

f ¶ Vel sæculares.] idest, laici.

g ¶ Excludantur.] ar. quòd sacrilegi non sunt ipso iure excommunicati.

h ¶ Peregrina.] i. cõmorabitur inter laicos, vel peregrina idest, cũ recedit vel peregrinatur de hoc mundo.

ITEM QVÆRITVR. Hæc est 7. pars q in qua prohibet ne pro sepultura aliquid exigatur, nisi detur spõtanea voluntate & hoc probat per 4. cap. Io. de Fant.

Quærit hic Gratianus incidẽter, an pro sepultura mortuorum sit aliquid exigendum. Et certe sepultura quadrupliciter dicitur, s. terra nõdum dedicata, hæc vendi põt, vt ar. 12. q. 2. aurũ. Item dr̃ sepultura officiũ sepeliẽdi, istud sine simonia vendi nõ põt, vt 1. q. 1. dictũ. Tertio dr̃ terra dedicata. Quarto ius sepeliẽdi: hæc vendi non debent, vt j. ea. in ecclesiastico.

i ¶ Item.

¶ Excommunicentur qui defunctorum oblationes ecclesijs negant. C. IX.

Qvi oblationes [a] defunctorum aut negant [b] ecclesijs, aut difficulter reddunt; tanquam egentium [c] necatores excommunicentur. Burc. l. 3. c. 142 Iuo, p. 3. c. 108.

Item ex concilio Vasensi, 1. c. 4.

¶ Vt infideles eijciantur ab ecclesijs, qui defunctorum oblationes retinent. C. X.

Qvi oblationes defunctorum retinent, & ecclesijs tradere demorantur; vt infideles sunt ab ecclesia abijciendi: quia vsque ad inanitionem fidei peruenire certum est hanc pietatis diuinæ exacerbationem: quia & fideles de corpore recedentes, votorum suorũ plenitudine, & pauperes consolatu alimoniæ, & necessaria sustentatione fraudantur. Hi enim tales quasi egentium necatores, nec credentes iudicium Dei habendi sunt. Vnde & quidam [d] Patrum hoc scriptis suis inseruit, congruente sentẽtia qua ait: [Amico quidpiam rapere, furtum est; ecclesiam vero fraudare, sacrilegium. [e]] Deusdedit p. 4. Iuo, p. 3. c. 155. j. 12. q. 2. gloria.

Item ex concilio Agathensi, c. 4.

¶ Qui oblata ecclesijs, aut testamento relicta retinere præsumpserint, excommunicentur. C. XI.

Clerici, vel sæculares, [f] qui oblationes parentum aut donatas, aut testamento relictas retinere perstiterint, aut id, quod ipsi donauerint ecclesijs, vel monasterijs, crediderint auferendum; sicut sancta synodus constituit, velut necatores pauperum, quousque reddant excludantur [g] ecclesijs. ¶ Si quis autem clericus furtum ecclesiæ fecerit; peregrina [h] ei communio tribuatur. Burc. l. 3. c. 140 ex cõcilio apud Valentias. Iuo p. 3. c. 206. Pann. l. 2. c. 5.

7 *Item quæritur, [i] an pro sepultura mortuorum aliquid sit exigendum.*

De his ita scribit Gregorius lib. 7. regesti, indict. 2. epist. 55. Ianuario episcopo Sardiniæ. & in conc. Meldensi, c. 72.

¶ Pro sepultura nihil muneris exigendum est. C. XII.

Qvesta est nobis Nereida femina clarissima, quod ab ea centum [α] solidos pro filiæ suæ sepultura fraterni- Poly. l. 8. tit. 5. Iuo, p. 3. c. 101.

i ¶ Itẽ quæritur.] Hic ponit incidentẽ quæstionem, [1] an sepultura possit vendi. H. ponit quatuor significationes huius nominis sepultura. Quandoque dicitur sepultura locus vbi quis sepelitur. talis locus licite venditur, si non est sacer, vel religiosus, idest, qui non sit in cœmeterio aliquo, quia licite venditur ad ecclesiã ædificandam vel ad cœmeterium ampliandum, vt 12. q. 2. aurum. Secundo modo dicitur sepultura, ipsa sepultura iam facta, & hæc vendi non potest. specialiter si locus est sacer. Tertio modo dicitur ius inferendi in sepulchrum. nec pro hoc aliquid recipi potest. Quarto dicitur ipse actus vel officium sepeliendi, & illud non possunt vendere clerici, qui ex officio suo ad hoc tenẽtur, vt infra ea. præcipiendum. & 1. q. 1. dictum. & extra de simo. non satis.

1 Hoc ideo quia supra fecerat mẽtionem de iure funerandi, secũdum L. Sepultura, an possit vẽdi.

Questa est.] CASVS. Nereida conquesta est Greg. de epõ Ianuario, qui pro sepultura filiæ suæ solidos

dos centum ab ea exigebat. Greg. vero rescribens ei dicit, ꝙ hoc vitium de ecclesia sua remoueret: vnde præcipit sibi ne deceteto hanc cupiditatem exerceat, & hoc probat exemplo Ephron, qui ab Abraham pro sepultura Saræ pretium recipere noluit. vnde si paganus ille

tur in seq. c. & iste Ephron fuit filius Seor. [Renuit.] s. Ephron. & licet š. diceret de filiis Seor in plurali, dicit tñ postea in singulari de Ephron, ꝙ ipse renuit. a ¶ Seor.] Seor fuit pater Ephron, & ab eo nominati sunt descendentes ab eo propter famam ipsius.

† al. non erubescat

tas vestra velit † exigere. *& infra.* ¶ Hoc autem vitium & nos, postquam, Deo auctore, ad episcopatus honorem accessimus, de ecclesia nostra omnino vetuimus: & prauã denuo consuetudinem nequaquam vsurpari permisimus: memores, quia dum Abraham à filijs Ephron, β hoc est à filijs Seor, ª sepulchri terram pretio ad humandum corpus coniugis postularet, præmium accipere renuit: ᵇ ne commodum videretur de cadauere consecutus. Si ergo tantæ considerationis paganus vir fuit; quanto magis nos, qui sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Vnde ne hoc auaritiæ vitium vel in alienis denuo tentari præsumatur, admoneo: Sed si quando aliquem in ecclesia vestra sepeliri conceditis; siquidem parentes ipsius proximi, vel hæredes pro luminaribus sponte quid offerre voluerint; accipi non vetamus. Peti vero aliquid, aut exigi omnino prohibemus: ne (quod valde irreligiosum est) aut venalis fortasse (quod absit) dicatur ecclesia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari; si ex eorum cadaueribus studeatis quærere quolibet modo compendium. γ

Gen. 23. Act. 7.

α ¶ Centum.] *Dictio ista abest à nonnullis exemplaribus Gratiani, & epistolarum B. Gregorij. Sed quia in alijs earumdem codicibus etiam manuscriptis legitur, non est inducta.*

β ¶ Ephron.] *Locus hic varie legitur. In epistolis B. Gregorij magis recepta lectio hęc est*, à filijs Emor: hoc est Ephron filio Seor. *& Gen. 23. habetur*, intercedite pro me apud Ephron filium Seor.

γ ¶ Compendium.] *Post hoc caput in duobus antiquis exemplaribus recitantur duo Vrbani secundi, quæ placuit hic afferri, ne plane interirent, quòd alibi non facile inueniuntur. & vnum eorum citatur extra de sepul: c. certificari.*

Vrbanus II. Gothfredo Magalonensi episcopo.

¶ Mortuorum, qui in monasterijs sepeliri desiderant, aut omnino iuxta prædecessoris nostri Leonis decretum, partem eleemosynarum mediam, aut iuxta dispensationem nostram in Lateranensi concilio promulgatam, partem tertiam parochialibus ecclesijs statuimus derelinquendam.

Idem eidem.

¶ Capellanos quoque monachorum, sicut reliquos parochiæ tuæ clericos, debitam tibi obedientiam persoluere volumus.

Item Hieronymus in quæst. Hebra. ad c. 23. Gen.

¶ Etiam coacti de sepultura pretium non debemus accipere. C. XIII.

Pan. l. 2. c. 26.

Postquam pretio victus est Ephron, vt sepulchrum venderet argento, licet cogente ᶜ Abraham; vau littera, quæ apud illos pro o ᵈ legitur, ablata de eius nomine

b ¶ Renuit.] primo enim commendatur in hoc cap. postea tamen conuictus precibus sumpsit quadringentos siclos argenti, & inde vituperatur in seq. cap.

Postquam. CASVS. Hieronymus docet in hoc c. ꝙ nullus dẽt vendere sepulturam. Et hoc probatur exemplo Ephron, qui licet cogente Abraham acceperit aliquid pro sepultura, postea vocatus est Ephran, idest, imperfectus, cum primo vocaret Ephron, i. perfectus; & hoc in prima parte. In secunda parte dicitur, ꝙ de iustis fiunt iniusti, qui pro sepultura ab inuitis aliquid extorquent, cum etiam Ephron de iusto sit factus iniustus, & tamẽ inuitus accepit. Secunda pars incipit ibi, [Sciant igitur.] Memoriam.] idest, sepulturam.

c ¶ Cogente.] per preces populi, & licet contractus factus ad clamorem populi teneat non tamen electio, vt extra de elect. Osius. & 61. dis. miramur. in prin. & 8. q. 1. si ergo.

d ¶ Pro o.] o, est vltima littera Græcorum: & a, prima. & designat o, consummationem & perfectionem. a, initiũ & imperfectionem. & Hebræi ponunt vau, pro o, in ista dictione Ephron, quæ ablata est, &c. & videtur hic Hierony. velle, quòd Ephron peccauit: sed numquid Abraham peccauit, qui coegit ipsum vendere locũ talem, maxime quia locus ille iam deputatus erat sepulturæ, erant enim ibi sepul

ille pro sepultura nil accipere voluit, multo fortius sacerdotes nil accipere debent. Sponte tamen oblata respui non debent. Iste Ephron primo accipere noluit. vnde de hoc commendatur: sed postea victus precibus pretium pro sepultura accepit. & de hoc reprehendi-

ti Adam & Eua. dicit tamen P. manducator, ꝙ neuter peccauit: Sed quare reprehenditur hic à Hieron. Respon. non propter suum factum, sed propter futuros, volens ostendere, quòd illi peccarent, qui tali modo venderent.

a ¶ Ephron.] idest, perfectus.
b ¶ Ephran.] idest, imperfectus.

IN ecclesiastico.] CASVS. Quæsitũ fuit in concilio Triburien. virum terra cœmeteriata vendi possit pro sepultura? & respõdetur, ꝙ non: & hoc probatur duabus auctoritatibus, vna Salomonis, & alia Dauid: & vna ratione: sponte tamen oblata recipi possũt. Ratio incipit ibi, [Si terram vendis.] Quare interdictum sit,] idest, interdicatur, vel quare, idest, ergo.

c ¶ In Ecclesiastico.] Idest in ecclesiaste. 1 & ille liber est Salomonis, & incipit: Vanitas. Est alter, qui dicitur ecclesiasticus qui incipit: Omnis sapientia a Domino. & ille liber est Iesu filij Syrach.

1 Immo in ecclesiastico.

d ¶ Si terram.] sacram vel religiosam. & dico, ꝙ terra sit sacra vel religiosa auctoritate põtificis, nõ ex eo, ꝙ mortuus infertur ad locum, vt extra de reli. domi. ad hoc. Sed secundũ legem secus est: nam si transfertur corpus ad alium locum, desinit locus esse religiosus, vel etiam si capitur ab hostibus, vt ff. de reli. cum in diuersis, & l. cum loca. Et no. quòd quidquid est sacrum, est religiosum: sed non conuertitur. vbi enim mortuus infertur, fit religiosus. 2 sed nõ sacer, vt ff. de re. di. in tantum. §. sacræ. Item dicitur locus religiosus vbi corpus eo proposito ponitur, vt ibi perpetuo remaneat: alias remaneret profanus, vt ff. de relig. [illegible] quis eo animo. & remoueri potest quandocumque placuerit, vt C. eo. tit. si nec dum. Et licet partes hominis in diuersis sepulchris sepeliantur, nõ ideo omnia loca fiunt religiosa: sed tantũ vbi caput est sepultum, vt ff. eodem, cum in diuersis. Item nec totus locus deputatus sepulturæ fit religiosus, sed ille in quo corpus est humatum, vt ff. eo. l. 2. §. sepulchrum.

2 Hoc non est verũ, si mortuus esset excõicatus. & ita sẽtit Gof. ext. de sepul. sacris. & ibi de hoc per Ber.

PRæcipiendum.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dr̃, ꝙ pro sepultura, i. pro hominibus sepeliendis clerici nihil exigẽt nisi in duobus casibus: scilicet si defunctus iussit aliq d ecclesię dari, & nisi viuente sponte aliquid obtulerit. In secunda parte dicitur, ꝙ intra ecclesiã nullus est sepeliendus, sed in cœmeterio, vel etiam in arcubus muri ecclesiæ. Secunda pars incipit ibi, [Prohibendum est.]

e ¶ In exhedris.] exhedræ dicuntur quædam voltæ, quę exterius adhærent parietibus ecclesiæ. 3

f ¶ Sepeliantur.] si sint modicæ personæ, vt j. ea. nullus. & ideo prohibetur fieri sepultura in ecclesia, quia locus ille specialiter Deo dedicatus est: cui mors vltra non dominabitur.

3 Exhedræ hodie dici possunt loca, quæ in peristylijs canonicorũ, aut monachorum, i. clautris vulgo capitula dicuntur. Vide Budęum in adno pro[illegible]ribus ad l. b vero. § de ijs qui decesserunt.

est, & pro Ephron [a] appellatus est Ephran: [b] significante scriptura non eum fuisse consummatæ, perfectæq; virtutis, qui potuerit memorias vendere mortuorum. ¶ Sciant igitur, qui sepulchra venditant nec coguntur, vt accipiant pretium, sed à nolentibus quoque extorquent, immutari nomen suum, & perire quid de merito eorum, cum etiam ille reprehendatur occulte, qui inuitus acceperit.

Item ex concilio Triburiensi c. 16.

¶ De eodem. C. XIIII.

IN ecclesiastico [c] namque libro scriptum est: [Mortuo non prohibeas gratiam, sciens, quoniam omnes moriemur.] & item: [omnia, quæ de terra sunt, in terram conuertuntur.] Quid terra terram vendis? memento, quoniam terra es, & in terram ibis, a & quoniam mors tibi futura est: appropiat, & non tardat. Recordare, quoniam non hominis est terra: sed, vt psalmista commemorat: [Domini est terra, & qui habitant in ea.] si terram [d] vendis, inuasione alienæ † rei, reus teneberis. Gratis accepisti à Deo: gratis da pro eo. Quare interdictum sit omnibus omnino Christianis, terram mortuis vendere, & debitam sepulturam denegare: nisi forte proximi, & amici defuncti propter nomen, † & redemptionem animæ viri gratis aliquid dare velint.

Iuo, p. 3. c. 215. *Eccl. 7. Eccl. 40. Gen. 3. Psal. 23.* † *al. Dominica* † *al. nomen Domini*

a ¶ Ibis.] *In codicibus vulgatis erat,* reuerteris: *& sequebantur hæc,* & alibi de homine dictum est: terram teris, terram geris, & in terram conuerteris, qui de terra sumeris: *quæ sunt expuncta: quia absunt à plerisque vetustis, & ab originali.*

Item ex concilio Varensi.

¶ De eodem. C. XV.

PRæcipiendum est, secundum canonum auctoritatem, vt de sepulchris, & hominibus sepeliendis nihil muneris exigant: nisi forte qui sepelitur, viuens iusserit ecclesiæ, in cuius atrio sepelitur, aliquid de suis rebus tribuere, aut etiam post mortem ipsius, illi, quibus commissum est eius eleemosynam facere de rebus illius aliquid sponte dare voluerint: & tamen nullatenus à presbyteris ecclesiæ † illius aliquid exigatur; siue ab illis, qui locis, & villis † præsunt. ¶ Prohibendum est etiam secundum maiorum instituta, vt in ecclesia nullatenus sepeliantur; sed in atrio, aut in porticu, aut in † exhedris [e] ecclesiæ. Intra ecclesiam vero, aut prope altare, vbi corpus & sanguis Domini conficitur, nullatenus sepeliantur. [f]

Burc. l. 3. c. 159. Iuo, p. 3. c. 232. † *al. illis aliquid* † *al. vicis* † *al. extra ecclesiam*

1 Quos] orig.

Q ui-

QVibus peccata.] Hæc est octaua pars quæst. in qua dicitur, quòd nullus debeat sepeliri in ecclesia nisi sit sanctus, nisi in atrio vel in exhedris: & ponit etiam, quòd proficiant mortuis cœmeteria, & qualiter & vbi animæ sunt defunctorum. & hoc probat

damnantur: quia loca sacra eos non liberant, sed temeritas accusat eos.

a ¶ A sacris locis.] idest, ab orationibus, quæ in eis fiunt: vel ad litteram intelligas, quia locus non sanctificat hominem, vt 40. dist. non loca.

¶ *Extat caput hoc in concilio Nannetensi, c. 6. ex quo citatur à Burchardo, & Iuone: sed quia potuit esse repetitum in aliquo Varensi, seu Vasensi, non est mutatum. In epitome quidem conciliorum est in vasensi, c. 3.*

Item Augustinus.

¶ A sacris locis non iuuantur post mortem, quibus peccata non sunt dimissa. C. XVI.

Poly. l. 8. tit. 5. Bur. l. 3. c. 152. Iuo, p. 3. c. 314. in cōc. Tribur. c. 17.

8 QVibus peccata dimissa non sunt, à sacris locis [a] post mortem adiuuari non possunt: quia quos peccata grauiora deprimunt, si in sacris locis se sepeliri faciunt; restat, vt de sua præsumptione iudicentur: quia eos sacra loca non liberant, sed culpa temeritatis accusat.

¶ *Caput hoc à Burchardo etiam & Iuone citatur ex Augustino, & nonnihil ad hanc rem faciens habetur in libro de cura agenda pro mortuis, c. 1. sed videtur confectum ex duobus locis lib. 4. dialog. B. Gregorij; vno quidem in c. 51. altero autem in c. 53. quod refertur in conc. Tribur. c. 17. Nam capite quidem 51. cum narrasset quamdam sanctimonialem, quæ in ecclesia sepulta fuerat, visam fuisse ibi cremari, ex eo colligit,* Qua ex re aperte datur intelligi; quia hi, quibus peccata dimissa non fuerint, ad euitandum iudicium sacris locis post mortem non valeant adiuuari. *In c. autem 53. cum memorasset corpus cuiusdam Valentini è sepulchro per dæmones fuisse extractum, & extra ecclesiam proiectum, hæc subiungit.* Ex quo Petre collige; quia his, quos peccata grauia deprimunt, si in sacro loco sepeliri se faciant; restat, vt etiam de sua præsumptione iudicentur: quatenus eos sacra loca non liberent: sed etiam culpa temeritatis accuset.

Item Gregorius lib. 4. dial. c. 50.

¶ Quibus prosit in ecclesia sepeliri. C. XVII.

[a] *Quos*] orig.

Nic. ad ɔsulta Bulgarorum, c. 99. Poly. ibidem. Bur. l. 3. c. 153. Iuo, p. 3. c. 216.

CVm † grauia peccata non deprimunt, hoc prodest mortuis, si in ecclesia sepeliantur; [b] quòd eorum proximi quoties ad eadem sacra loca veniunt, suorum, quorum sepulchra aspiciunt, recordantur, & pro eis Domino preces fundunt. Nam quos peccata grauia deprimunt; non ad absolutionem potius, quàm ad maiorem damnationis cumulum, eorum corpora in ecclesijs ponuntur.

Item ex concilio Moguntiaco 1. c. 52.

¶ Qui sepeliantur in ecclesia. C. XVIII.

Burc. l. 3. c. 233 Iuo, p. 3. c. 274.

NVllus mortuus intra ecclesiam sepeliatur, nisi episcopi, aut abbates, aut digni presbyteri, vel fideles [c] laici.

Quid vero mortuis prosit iuxta ecclesiam sepeliri, quidue ad eos perueniat, Augustinus in libro de agenda cura pro mortuis, c. vlt. ostendit dicens.

CVm grauia peccata.] CASVS. Quæsitum fuit à Grego. vtrum prosit mortuis in cœmeterio sepeliri. Et respondet quod sic, si cum mortali delicto non decesserint: quia proximi eorum sepulturas aspicientes pro eis orant ad Dominum. si vero cum mortali decesserint, potius obest, quàm prodest. Sequens c. cū §. patet.

b ¶ Sepeliantur.] Ecce ratio vna, quare homines potius sunt sepeliēdi apud ecclesias quàm alibi. Secūda ratio, quia specialiter commendantur patrocinijs sanctorū illorum, in quorum nomine dedicata est ecclesia illa, vt j. ea. non æstimemus. In fi. Tertia ratio est, quia minus ibi vexātur à spiritibus immundis. vnde in cœmeterijs dicitur esse requies defunctorū vt 12. q. 2. aurum. lex tñ alia consideratione præcepit ne corpora in ciuitate sepelirentur, ne ciuitas corrumperetur fœtore, vt C. de reli. & sum. fun. l. mortuorum. & hic arg. quod ibi potius sepeliēdi sunt homines vbi est maior concursus populorum, vt in cathedralibus ecclesijs, vt s. eadem, vbicumque.

Sepeliātur corpora in ecclesijs, aut cœmeterijs.

c NVllus.] ¶ Fideles.] Vocātur laici hic fideles à fidei virtute, ita vt faciāt miracula. †Alij intelligunt à fide baptismi. secundū hoc intellige C. de sac. sanc. eccl. l. 2. Vel dic quod omnis Christianus pōt sepeliri in ecclesia, sed non gentilis, vt infra de conse. distin. 1. ecclesiam. & hoc intelligas, nisi aliâs in mortali decesserit, vel impœnitens, vel nisi ecclesia interdicta sit, vel nisi sint torneamentarij, quibus propter terrorem interdicitur ecclesiastica sepultura. extra de tornea. c. 1. & extra de rapt. super eo.

†Hæc sententia fuit L. & H. Sed quod sequitur, fuit sententia B. Hi. quā H. reprobat.

bat per viij. aucto. Ioan. de Fant.

CASVS. Dicitur in hoc c. quod non prodest decedentibus in mortali delicto, si in sacris locis sepeliantur, immo si ibi se faciant sepeliri, de sua præsumptione

NOn æstimemus. CASVS. Hoc capitulum diuiditur in quattuor partes. In prima parte dicitur, quod tria bona virorum prosunt defunctis, scilicet, sacrificiũ, oratio, & eleemosyna, quæ defuncti in præsenti vita egerunt vt eis prodessent: & quia nescitur qui sint, pro omnibus regeneratis generaliter orare debemus. In secũda parte dicitur, quod specialius & cũ maiori diligentia oramus pro sanguineis nostris. In tertia parte dicitur, quod seruitium impensum corpori defuncti nõ prodest defuncto, sed est solatium virorum: quia cum illi, qui resurrectionem non credũt hoc faciant: multo fortius nos hoc facere debemus. In quarta parte dicitur, quod si defunctus sepeliatur apud ecclesias martyrum, prodest ei: quia patrocinio martyrum commendatur. Secũda pars incipit ibi, [Diligẽtius.] Tertia ibi, [Corpori.] Quarta ibi, [Quod vero.] Sequẽs c. cũ §. patet.

a ¶ Sacrificijs.] aut ieiunijs parentum, vt j. ea. cap. animæ.

b ¶ Quia non discernimus.] arg. quod ratione dubitationis melius est totum & superfluũ facere, quàm nihil facere, vel etiã aliquid omittere. sic 42. dist. quiescamus. 24. q. 3. corripiantur. Item ratione dubitationis fiunt quę alias essent illicita, vt ex. de sepul. sacris. extra de vsu. in ciuitate. 11. q. 3. nolite. & rõne dubitationis possum vendicare incertã partẽ, vel rẽ. ff. de rei ven. quæ de tota. & nũmos meos non possum vendicare, si sint mixti alijs. ff. de solutio. si alieni.

c ¶ Omnibus.] Infra ead. pro obeuntibus. §. Solut. ecclesia pro omnibus viuis, siue bonis siue malis, potest orare generali siue speciali oratione: † & pro Iudæis & paganis, vt conuertãtur: quia de nemine est desperandũ, dum est in vita ista, vt j. de pę. dist. 7. nemo. sed pro paganis vel Iudæis mortuis non est orandum, nec pro cathecumenis: sed pro baptizatis mortuis orãdum est generali oratione, vt hic dicitur, & 23. q. 4. sicut. & hoc siue sint damnati, siue non: dum tamen hoc non constet: sed speciali oratione non est orandũ pro eis mortuis, quos constat esse dãnatos. sic loquitur illud cap. pro obeuntibus. sed pro illis, qui non sunt damnati, oratione speciali & generali oramus licite, nisi sint valde boni, vt infra ead. tempus.

d ¶ Cum ille.] scilicet spiritus.

e ¶ Vt resurrecturo.] Nisi enim quis resurrecturos speraret, &c. † est ergo hoc signum quòd credamus futuram resurrectionem, vt infra ead. habent.

¶ Quare mortui iuxta ecclesiam sepeliantur. C. XIX.

NOn æstimemus † ad mortuos, pro quibus curam gerimus, peruenire; nisi quòd pro eis siue altaris, siue orationum, siue eleemosynarum sacrificijs [a] solenniter supplicamus. Quamuis non pro quibus fiunt, omnibus prosint: sed his tantum, quibus dum viuunt, comparatur, vt prosint. Sed quia non discernimus [b] qui sint; oportet ea pro regeneratis omnibus [c] facere: † vt nullus eorum prætermittatur, ad quos hęc beneficia possint & debeant peruenire. Melius enim supererunt ista eis, quibus nec obsunt nec prosunt, quàm eis deerunt, quibus prosunt. ¶ Diligentius tamen facit hoc quisque pro necessarijs suis, quo † pro illo fiat similiter à suis. ¶ Corpori autem humando quidquid impenditur; non est præsidium salutis, sed humanitatis officium, secundum affectum, quo nemo vnquam carnem suam odio habet. Vnde oportet, vt quam potest, pro carne proximi curam gerat, cum ille [d] recesserit, qui gerebat. Et si hæc faciunt, qui carnis resurrectionem non credunt; quanto magis debent facere, qui credunt? vt corpori mortuo, sed tamen resurrecturo, [e] & in æternitate mansuro impensum eiusmodi officium, sit etiam quodammodo eiusdem fidei testimonium. ¶ Quod vero quisque apud memoriam martyrum sepelitur; hoc tantum mihi videtur prodesse defuncto, vt commendans eum etiam martyrum patrocinio affectus pro illo supplicationis augeatur.

Iuo, p. 2. c. 113.
† al. existimemus
† al. quod
Eph. 5.
† al. regebat

† Adde quod verbum generale omnia comprehẽdit in L. à procuratore. & ibi bona gl. cum concor. C. manda.

Econtra [f] Hieronymus in epistola ad Gal. c. 6. ad ea verba: [vnusquisque onus suum.]

¶ Post mortem orationes viuentium mortuis damnatis non prosunt. C. XX.

IN præsenti sęculo scimus siue orationibus, siue consilijs inuicem posse nos coadiuuari. Cum autem ante tribunal Christi venerimus; non Iob, [g] non Daniel, [h] nec Noe, [i] rogare posse pro quoquam; sed vnumquemque portare onus suum.

† *Verba B. Hieronymi sunt hæc.*] Obscure licet, docemur per hanc sententiolam nouum dogma quod latitat, dum in præsenti sæculo sumus, siue, &c.

Verum hoc de impœnitentibus accipiendum est, de quibus propheta dicit. Non dabit Deo placationem suam, nec pretiũ redemptionis animæ suæ; & ideo frater non redimet eum, sed laborabit [k] in æternum, & viuet adhuc in finem. Psal. 48.

Dubitationis ratione fiũt aliqua.

Ecclesia an possit pro omnibus orare.

† De hoc etiã no. 11. q. 3. si quis episcopus, & ibi dixi. Archi.

† Superfluũ videretur & vanum orare pro mortuis, secundum L. & hoc continetur sub isto. &c. secundum L. cuius sunt ista gl.

f ¶ Econtra.] contra id quod dicit, quod possumus orare pro mortuis Ioan.

g ¶ N præsenti.] ¶ Iob.] idest, coniugati.

h ¶ Daniel.] idest, virgines vel continentes.

i ¶ Noe.] idest, rectores ecclesiarum, & hoc intellige si decesserint in mortali sic 25. dist. qualis.

k ¶ Sed laborabit.] idest, punietur æternaliter.

PRO

PRo obeuntibus] CASVS Bonifacius archiepiscopus quæsiuit à Gregorio si liceat specialiter pro defunctus celebrare diuina, & oblationes offerre. Et respondet quòd pro catholicis licet: pro impijs autem specialiter hoc fieri non licet.

a ¶ Pro-

ANimæ.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd quattuor prosunt defunctis, scilicet oblatio sacerdotum, preces sanctorũ, amicorum eleemosynæ, & ieiunia cognatorum. In secunda parte dicitur, quòd illa obsequia quæ fiunt circa corpus mortui, magis sunt solatia viuorum, quàm defunctorum subsidia: non tamen ideo corpora defunctorum, & maxime iustorum sunt abijcienda. istud tamẽ seruitium quod corpori impẽditur, apud Deum nõ perit. multo magis eleemosyna, quam viuentibus & sentientibus facimus, apud Deum perire non debet.

b ¶ Animæ.] Hoc c. est quasi pars illius, non æstimemus.

c ¶ Exanimis.] i. exanimatis. i. mortuis. & est hic arg. ꝙ magis mereẽ homo impendendo aliquid viuis quã mortuis. Vnde patet, ꝙ sicut ieiuniũ alicuius liberat mortuum, multo potius alterius ieiuniũ prodest viuo. quod concedo si ille est vicine coniunctus illi, vt dixi 83. dist. presbyter. in gl. & ita.

De aliis autem intelligi non potest.

Vnde Gregorius Papa secundus Bonifacio episcopo, epistola vltima.

¶ In pœnitentia defunctis bona prosunt viuentium. C. XXI.

Poly. l. 8. ti. 7.

PRo obeuntibus quippe consuluisse dignosceris, si liceat oblationes offerre: sancta sic tenet ecclesia, vt quisque pro suis mortuis vere Christianis offerat oblationes, atque presbyter eorum memoriam faciat: & quamuis omnes peccatis subiaceamus; congruit, vt sacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat, & intercedat: non tamen pro impijs [a] (quamuis Christiani fuerint) tale quid agere licebit.

* al. Idem

Item. †

¶ Animæ mortuorum quattuor modis soluuntur. C. XXII.

Poly. l. 8. ti. 6. Burc. l. 19. c. 112 Iuo, p. 15. c. 124

Augu. de cura pro mortuis, c. 2. & lib. 1 de ciuit. c. 12. & 13.

ANimæ α [b] defunctorum quattuor modis soluuntur, aut oblationibus sacerdotum, aut precibus sanctorum, aut charorum eleemosynis, aut ieiunio cognatorum. ¶ Curatio vero funeris, conditio sepulturæ, pompa exequiarum, magis viuorum solatia sunt, quàm subsidia mortuorum. Si aliquid prodest impio sepultura pretiosa; oberit pio vilis, aut nulla. *& infra.* ¶ Nec ideo tamen contemnenda, & abijcienda sunt corpora defunctorum, maxime iustorum, ac fidelium. *& infra.* ¶ Vbi & illud salubriter discitur, quanta possit esse remuneratio pro eleemosynis, quos viuentibus, & sentientibus exhibemus; si neque hoc apud Deum perit, quod exanimis [c] hominum membris officij, diligentiæque persoluitur.

Ieiunium plus ꝓdest viuis quàm defunctis.

α ¶ Animæ.] *Horum verborum vsque ad vers.* curatio. *nullus auctor inuentus est. Ea Burchardus citat ex dictis Origenis, Iuo ex dictis Gregorij.*

Item Augustinus in Enchiridio, c. 109. & 110.

¶ Ante diem iudicij, sacrificijs, & eleemosynis mortui iuuantur. C. XXIII.

Sent. 4. dist. 45 Ans. l. 7. c. 170.

TEmpus, quod inter hominis mortem, & vltimam resurrectionem interpositum est, animas [d] abditis [e] receptaculis continet, sicut vnaquæque digna est vel requie, vel ærumna pro eo, quod sortita est in carne, dum viueret.

TEmpus.] CASVS. Licet Beneuen. diuiserit hoc cap. in duas partes, ego tamen Barth. B. hoc c. diuido in quattuor partes. In prima parte dicitur, ꝙ inter mortẽ hominis & iudicium futurũ animæ morantur in locis nobis occultis, prout quæque digna est requie vel ærumna. In secunda parte dicitur, ꝙ beneficia viuorũ prosunt defunctis, qui in pręsenti vita ita egerunt vt sibi prodessent. In tertia parte dr. ꝙ hęc beneficia nõ prosunt sũme bonis. vel summe malis, sed mediocriter bonis & mediocriter malis. In quarta parte dr. ꝙ pro sũme bonis fiũt gratiarũ actiones, sed ꝓ nõ valde malis ꝓpitiationes. sed valde malis beneficia nõ prosunt, sed sunt cõsolationes viuorũ: sed in mediocriter bonis operanẽ plenã remissionẽ: ĩ mediocriter vero malis mitiorẽ dãnationẽ. Scđa pars incipit ibi, [Neq; negãdũ est.] Tertia ibi, [Est n. quidã.] Quarta ibi, [Est post pauca.]

Orandũ ne est pro his qui in mortali peccato decesserunt?

a ¶ Pro impijs.] Sed numquid ecclesia orabit pro illis quos constat decessisse in mortali? Videtur ꝙ sic: quia eis viuis communicauit: ergo & mortuis, vt 24. q. 2. sane. argu. contra 21. q. 3. Cyprianus? Respon. si euidens est aliquem decessisse in mortali, vt cum quis suspendit se, vel præcipitat, aut alio modo se interficit, pro illo non est orandum, vt 23. quæst. 5. placuit. & quæstio. 8 quicumque clericus. secus, si est dubium. vnde si aliquis occisus est in ebrietate: non oratur pro illo, vt extra de reliquijs. audiuimus. & 23. quæstio. 5. placuit.

d ¶ Animas.] non summe bonas: nã tales credo statim ad cęlos volare, iuxta illud: Gaudent in cœlis animæ sanctorum 15. dist. sanctorum.

e ¶ Abditis.] idest, locis nobis occultis. Ex his verbis

videtur, q Augustinus dubitabat quo animæ defunctorum recedant, cum infernus sit sub terra. & cœlum sit supra, vt 23.q.4. hæc autem.

a ¶ Pro baptizatis.] tantum prosunt orationes cuilibet, si fiat generaliter pro omnibus, sicut si fierent specialiter pro quolibet, vt j. de conse. dist 5. nō mediocriter.

b ¶ Propitiationes.] idest, vt Deus propitius sit eis.

c ¶ Pro valde.] Hic Aug. distinguit quatuor genera hominū, scilicet valde bonos & valde malos, mediocriter bonos & mediocriter malos. pro valde bonis non est orandum. iniuriam enim facit martyri, qui orat pro martyre, vt extra de celeb. Miss. cū Marthę §. vlt. Item nec valde malis prosūt, sed mediocriter bonis prosunt, vt citius liberentur ab igne purgatorij, mediocriter malis ꝓsunt ad hoc vt minus puniantur, numquā tñ liberabuntur: & secūdum hoc etiā patet, q oratione speciali oramùs ꝓ illis qui decesserunt in mortali, dummodo nō sint summe mali: licet ar. contra j. ea. pro obeūtibus. sed pone quòd aliquis dat eleemosynā pro eo, qui decessit in mortali peccato, qui est mediocriter malus, eleemosynę vel orationes prosunt talibus ad mitiorem pœnā, vt hic dicit, ergo aliquantulum de pœna sublatum est. Ponamus q centesima pars pęnę sit sublata per vnā eleemosynā: si ergo dentur centum eleemosynæ, tota pœna erit remissa: ergo iste liberabit: qđ hic negatur. Ad hoc dico, q si prima eleemosyna tollit cētesimam partem pœnæ, secunda eleemosyna etiam tollit tantam pœnā, sed non tantam in quantitate, sed tantam in proportione, & sic semper aliquid remanet de pęna: & sic soluo illud quod obijcitur de indulgentijs, q si propter obiationem vnius denarij tollitur quarta pars peccatorum mortalium vel venialium, per oblationem secundi denarij tollitur tantum in proportione, non tantum in quantitate: & semper aliquid remanet, licet omne argentum effunderetur.

DE OBSERVATIONE. Hęc est 9. pars q. in qua continetur quod in seq. cap. declaratur. Io. de Fan.

CASVS. Dictum est s. q sacrificia, vel eleemosynæ, & huiusmodi fiunt pro mortuis: sed quia hæc obseruantur circa diuersos dies: ideo vnde sumpsit initium talis obseruatio, videamus: & propter hoc inducit seq. c. Quia

* Hoc cæteris paribus non est verum. vide S. Thomā quol. 2. ar. 14.

Hominum genera quatuor sunt.

¶ Neque negandum est defunctorum animas pietate suorum viuentium releuari, cum pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel eleemosynæ in ecclesia fiunt. Sed hæc eis prosunt, qui cum viuerent, vt hæc sibi postea possent prodesse meruerunt. ¶ Est enim quidam viuendi modus, nec tam bonus, vt non requirat ista post mortem; nec tam malus, vt ei non prosint ista post mortem. Est vero talis in bono, vt ista non requirat: & est rursus talis in malo, vt nec his valeat, cū hæc vita transierit, adiuuari. Quocirca hic omne meritum comparatur, quo possit post hanc vitam releuari quispiam, vel grauari. *& post pauca.* * Cum sacrificia altaris, siue quarumcumque eleemosynarum pro baptizatis a defunctis omnibus offeruntur; pro valde bonis gratiarum actiones sunt: pro non valde malis propitiationes b sunt: pro valde c malis, etsi nulla sint adiumenta mortuorum, qualescumque viuorum consolationes sunt. Quibus autem prosunt; aut ad hoc prosunt, vt sit plena remissio; aut certe, vt tolerabilior fiat ipsa damnatio.

* Vide S. Th. 4. sent. distin. 45. 2. q. ar. 2.

9 *De obseruatione autem tertii, septimi, trigesimi, vel quadragesimi diei quæritur, vnde exordium sumpserit.*

Ambrosius in lib. de obitu Theodosii Imperatoris dicit fere in principio.

Quare certi dies in mortuorum commemoratione seruentur. C. XXIIII.

Eleemosynæ defunctis ꝓsunt.

QVia alij tertium d diem, alij tricesimum, alij septimū, alij quadragesimum obseruare consueuerunt; quid doceat lectio, consideremus [Defuncto, inquit, Iacob, præcepit Ioseph pueris suis sepultoribus, vt sepelirent eum, & sepelierunt sepultores Israel, & repleti sunt ei quadraginta dies. Sic enim dinumerantur dies sepulturæ. Et luxit eum Israel septem diebus.] Hæc ergo sequenda solennitas, quam pręscribit lectio. Sic etiam in Deuteronomio scriptum est: [Quia planxerunt filij Israel Moysen diebus triginta: & consumati sunt dies luctus.] Vtraque ergo obseruatio habet auctoritatem, qua necessarium pietatis † impletur officium.

Poly. l. 8. ti. 7. Ans. l. 7. c. 169.

Gen. 50.

Deut. 34.

† Scilicet humanę cōsolationis, & officii humanitati debiti, vt docet Ambr. in li. de Abraham patriarcha, & Io. Chryso. c. vbicūque inf. ead.

* Hoc vult dicere; prima eleemosyna tollit cē. timam totius pœnę, secunda non totius centesimā, sed residuū & sic de alijs. & sic etiam intelligit quod infra dicitur. Arch.

d ¶ Alij tertium.] *Apud B. Ambrosium legitur.* Quia alij tertium diem, & tricesimum; alij septimum, & quadragesimum. *Verum in missalibus Romanis tam antiquis, quàm recentioribus, & Ambrosianis nulla est mentio diei quadragesimi, neque in c. nullus, supra. dist. 44. & infra de cons. dist. 5. ex concilio Nannetensi. Est tamen frequens apud Græcos.*

QVia.] CASVS Quæsitū fuit ab Ambr. vnde sumpsit initium obseruatio iii. vij. & xxx. & xl. diei in officijs mortuorū. Et rñdet: q à veteri testamento: & hoc ꝓbat auctoritate Gen. & Deut. nā filij Iacob seruauerūt eū aromatib. conditū in Ægypto xl diebus: & cū portarēt eū sepeliendū in spelunca duplici, luxerūt eū vij diebus. Similiter legit, q filij Israel luxerūt Moysē xxx. dieb. De initio tertij diei nō dr aliquid in hoc ca.

d ¶ Lectio.] scilicet Genesis 50. cap.

LVGERE. Hic incipit 2. pars q. in qua probat per 4. cap. ꝙ non debemus plangere mortuos ex diffidentia tamquam non debeant resurgere. Io. de Fan.

CASVS. Supra facta est mentio de luctu, & ideo ponit hic Gratianus qualiter sit lugendum, & ꝙ lugere nimium ex desperatione futuræ resurrectionis non licet, sed intuitu pietatis licet, vt infra ea. habent.

Q Vàm præposterum]. CASVS. Hoc diuiditur in duas partes in prima parte ostẽditur, ꝙ sicut serui rebelles à dominis suis non remunerantur, sic nos cęlestibus præmijs non honoramur: cũ quotidie dicamus, Fiat voluntas tua sicut in cęlo & in terra, & tamen dolentes & inuiti de hoc sæculo recedimus, quando vocamur à Domino. In secunda parte dicit Cyprianus, ꝙ Deus multoties sibi reuelauit, vt inter homines prædicaret mortuos non esse lugendos: quia nõ amittuntur, sed præmittuntur in patriam vitæ ad instar proficiscentium & nauigatorum. Secũda pars incipit ibi, [Nobis quoque.] Seq. cap. planum est. [Efficiatur,] idest debitum officij funeris impleatur.

a ¶ Postulemus.] cũ dicimus, Fiat voluntas tua. & est argum. ꝙ opere id complere debemus quod voce protestamur. dist. 23. psalmista.

b ¶ Inuiti.] sic 23. q. 5. ad fidem. & sic est arg. ꝙ non debemus cõsequi commodum ex eo quod inuiti facimus, vt ff. ad Treb. si patroni. §. 2. sic 17. quæst. 4. sunt qui opes. 8. quæst. 1. sciendum.

c V Bicumque.] Libera fortuna mors est: capit omnia tellus, Quæ genuit: cælo tegitur qui non habet urnam.] argu. contra. [Mollius ossa cubant manibus tumulata suorum.]

HOC AVTEM. CASVS. Nunc soluit Grat. dicens non esse lugendum ex desperatione futuræ resurrectionis: & hoc probat auctoritate Pauli: sed propter pietatem lugere non prohibemur, sicut multos sanctos legimus fecisse: & ad hoc inducit duo seq. capit.

H Abent.] CASVS. Non est mi-

---

g ¶ Israel septem.] *Codices B. Ambrosii habent*, & luxit eum Aegyptus septuaginta diebus; *quemadmodum habet editio lxx. & vulgata. Sed tamen visa est ferri posse lectio hac, qua est in omnibus etiam Gratiani manuscriptis: quoniam paulo post in eodem c. 50. Gen. hac adduntur de Ioseph, & ceteris filijs Israel.* Veneruntque ad aream Adad, quæ sita est trans Iordanem: vbi celebrantes exequias planctu magno, atque vehementi impleuerunt septem dies.

10 *Lugere autem, & tristari tam pro nostra, quam pro aliorum morte Cyprianus prohibet, dicens in sermone de mortalitate.*

¶ Nec pro nostra, nec pro aliorum morte tristari debemus. C. XXV.

Q Vàm præposterum est, quàmque peruersum, vt cum Dei voluntatem fieri postulemus, [a] quando euocat nos, & accersit de hoc mundo Deus, non statim voluntatis eius imperio pareamus: obnitimur, & reluctamur: & peruicacium more seruorum ad conspectum Domini cum tristitia, & mœrore perducimur, exeuntes istinc necessitatis vinculo, non obsequio voluntatis: & volumus ab eo præmijs cœlestibus honorari, ad quem venimus inuiti. [b] *Idem paulo inferius.* [c] Nobis quoque ipsis minimis, & extremis quoties reuelatum est, quàm frequenter, atque manifeste, de Dei dignatione, præceptum est; vt contestarer assidue, & publice prædicarem, fratres nostros non esse
† *al. accersitione* lugendos accersione † Dominica de sæculo liberatos: cum sciamus non eos amitti, sed præmitti; recedentes præcedere, proficiscentes, &
‡ *al. vt* ‡ nauigantes solent.

Item Ioannes Chrysostomus hom. 26. in cap. 11. epistola ad Hebraos.

¶ Ex pusillanimitate mortuos lugere contingit. C. XXVI.

Psal. 23. V Bicumque [c] sepeliamur; Domini est terra, & plenitudo eius. Omnino fit, quod oportet fieri. Lugere autem, & depolare, & lamentari eos, qui de hac vita decedunt, ex pusillanimitate contingit.

Hoc autem ex desperatione futura resurrectionis intelligitur. Vnde & Apostolus non simpliciter ait: *1. Thess. 4.* [*Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini.*] *sed addidit:* [*sicut & ceteri, qui spem non habent.*] *Pietatis namque affectu, & humanitatis intuitu mortuos lugere non prohibemur: sicut nonnullos sanctorum, aliorum exequijs pias lacrimas impendisse legimus.*

Et Iregesto B. Gregorij, li 7. epist. 111.

Hinc etiam Anastasius Papa, epist. 2. ad Nerianum.

¶ Qui spem futura resurrectionis habent, de mortuis tristari non debent. C. XXVII.

Ans. l 7. c. 171. Bur. l. 19 c 129 Iuo, p. 15. c. 139

H Abent forsitan illi iustam longi doloris excusatio-

mirum, si pagani lugent mortuos suos, quia excusationem habent, cum de alia vita non confidant. Sed nos Christiani nimium contristari de obeuntibus non debemus, ne quodammodo diffidere videamur: & hoc probatur exemplo Apostoli dicentis: Nolumus vos ignorare, &c.

[Apud alios.] idest, laicos aut idiotas.

e ¶Nesciunt.] idest, non credunt. Ioan. de Fant.

Qui diuina.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Toleta. vtrum mortui sepeliendi sint cum psalmodia, & luctu. Et respondet quòd cum psalmodijs sic. & lugere non debemus. quod probatur auctoritate Apostoli dicentis: De dormientibus autem, &c. & hoc quilibet episcopus parochianis suis prohibeat. religiosis tamē hoc specialiter prohibetur.

b ¶Religiosis.] illi enim magis tenētur abstinere ab huiusmodi, quàm laici.

DE MORTVIS. Hæc est 11. pars quæstio. secundum Ioan. de Fant.

CASVS Facit Grat. quamdam incidentem quæstionem, utrum defuncti sciant quæ in mundo geruntur à viuis? & respondet quòd non: & hoc probat auctoritate Esaiæ.

c ¶Sciant.] mali nesciunt nisi quod eis scire permittitur. similiter nec boni, qui adhuc sunt in igne purgatorio: quia adhuc non fruuntur visione Dei, vt infra eadem, fatendum. sed boni, qui fruuntur visione Dei, sciunt quod agatur hic, iuxta illud Gregor. Quid est quòd nesciant, qui videntem omnia vident? 1 Et alij dicunt quod boni dicuntur scire omnia quæ sunt eis necessaria.

d ¶Nesciuit.] quia nondum erat hostia oblata, per quam aperta fuit ianua paradisi, vt extra de baptismo, maiores. Ioan.

Defuncti vtrū sciant quæ hic aguntur.

1 Dicit quidam quod animę immediate vidēt in speculo trinitatis sicut Angeli: vnde Beda super Lucā in illo euangelio, Homo quidā

Fatendum.] CASVS. Quæsitum est ab Au. vtrum mortui sciant quid in hoc mundo agatur à viuis? & respōdet quod nō, donec aliquid agitur hic, sed postea per mortuos qui vadūt ad eos sciūt non oīa, sed quę illi per mittūtur audire, & quę istos recordari licet aut per Angelos.

erat diues &c. vbi dicitur quod iusti qui vident claritatem, nihil est in creatura quod videre non possit: sub. scilicet quā tū permittit diuina potentia, e cundū Ioā. de hoc satis no. ar. 7. prox. c. 1. * * Sed tu vide S. Th. 4. sent. dis. 45. q. 3. artic. 1. & dist. 49. q. 1. ar. 5.

nem; qui vitam alteram nesciunt; [e] qui de hoc sæculo ad melius esse transitum non confidunt. Nos autem, qui nouimus, qui hoc credimus, & docemus; contristari nimium de obeuntibus non debemus: ne quod apud alios pietatis tenet speciem, hoc magis nobis in culpa fit. Nam diffidentiæ quodammodo genus est, contra hoc, quod quisque prædicat, torqueri [a] mæstitia, dicente Apostolo: [Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini, sicut & cęteri, qui spem non habent. *1. Thess. 4.*

a ¶Torqueri.] *Sic est emendatum ex epistola B Gregorij, in qua hoc idem habetur. In epistola Anastasii legitur,* cōtra quod quisque prædicator queritur, iustitiam amans, dicente, &c. *In codicibus autem Gratiani etiam manuscriptis videbatur mista esse lectio ex vtraque hoc modo,* contra hoc, quod quisque prædicat quærere, iustitiam amans, dicente, &c.

Item ex concilio Toletano 3. c. 22.

¶ De eodem. C. XXVIII.

Qui diuina vocatione ab hac vita recedunt; cum psalmis tantummodo, & psallentium vocibus debent ad sepulchra deferri. Nam [a] funebre † carmen, quod vulgo defunctis cātari solet, vel in pectoribus se aut proximos, aut familias cædere omnino prohibemus. Sufficiat autem, quod in spe resurrectionis, Christianorum corporibus famulatus diuinorum impenditur canticorum. Prohibet enim nos Apostolus nostros lugere defunctos, dicens: [De dormientibus autem nolo vos contristari, sicut & cęteri, qui spem non habent.] Et Dominus non fleuit Lazarum mortuum, sed ad vitæ huius plorauit ærumnas resuscitandum. Si autem † potest hoc episcopus omnes Christianos prohibere, agere nō moretur. Religiosis † [b] tamē omnino aliter fieri non debere censemus. Sic enim Christianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorum.

† *al. funeris precamen*

1. Thess. 4.

Io. 11.

† *al. enim*

† *al. A religiosis*

a ¶Nam funebre.] *Hinc vsque ad vers.* sufficiat. *addita sunt ex originali, vt intelligatur, quæ illa sint, quæ in hoc canone prohibentur.*

11 *De mortuis etiam quæritur, vtrum sciant* [c] *ea, quæ hic à viuis gerumur. Esaias ex persona populi afflicti ait: [Abraham pater noster nesciuit.]* [d] *Augustinus quoque in libro de agenda cura pro mortuis, illud idem testatur, dicens cap. 15.* *Esa. 63.*

¶ Mortui ex se nesciunt, quid hic à viuis geratur. C. XXIX.

Fatendum est, nescire quidem mortuos, quid hic agatur; sed dum hic agitur: postea vero audire ab eis, qui hinc ad eos moriendo pergunt, non quidem omnia, sed quæ sinuntur indicare, qui sinuntur etiam ista meminisse, & quæ illos, quibus hæc indicant, oportet audire. Possunt & ab Angelis, qui rebus, quæ aguntur hic, præsto sunt, audire aliquid mortui, quod vnumquemque illorum audire debere iudicat, cui cuncta subiecta sunt. *& infra.*

¶ Multi [a] quoque ad viuos, aliquos ex mortuis venire credunt, sicut econtrario Paulum ex viuis in paradisum raptum esse diuina scriptura testatur.

[a] ¶ Multi quoque.] *Apud B. Augustinum sic legitur.* Mitti quoque ad viuos aliquos ex mortuis, sicut econtrario Paulus ex viuis, raptus est, diuina scriptura testatur. *Sed ob glossam non est emendatum. Veritatem vero sua sententia confirmat B. Augustinus aliquot alijs exemplis scripturæ sacræ: quare ex textu deprauato auctor glossæ errandi occasionem sumpsit.*

12. *De his autem, qui in patibulis suspenduntur, quæritur, an iuxta ecclesias sint sepeliendi. De quibus in Moguntinensi concil. 2. sub Rabano, c. 27. ita statutum est.*

Et in Vormaciens. c. vlt.

¶ Non est deneganda communio his, qui in patibulis suspenduntur. C. XXX.

Bur. l. 11. c. 78. Iuo, p. 14. c. 124. Pan. l. 5. c. 21.

QVæsitum est ab aliquibus fratribus de his, qui in patibuli [b] suspenduntur pro suis sceleribus post confessionem Deo peractam, vtrum cadauera eorum ad ecclesias deferenda sint, & oblationes pro eis offerendæ, & Missæ celebrandæ, an non. Quibus respondimus, si omnibus de peccatis suis puram confessionem agentibus, & digne pœnitentibus communio in fine secundum canonicũ iussum danda est: cur non [a] eis, qui pro peccatis suis pœnam extremam persoluunt? Scriptum est enim: [Non vindicat Deus bis in idipsum.]

Naum primo, secundum lxx.

[a] ¶ Cur non eis] *Restitutus est hic locus ex ipso concilio Moguntino, & Vormaciensi, inductis aliquot verbis, quæ potius perturbabant, quàm illustrarent.*

PALEA. C. XXXI.

Extra de fur. c. 2. In Triburiensi, c. 31. Poly. l. 6. ti. 16. Bur. l. 11. c. 59. Iuo, p. 13. c. 45.

FVres, & latrones, si in furando, aut deprædando occidantur; visum est pro eis non orandum. Si comprehensi, aut vulnerati, presbytero, vel diacono confessi fuerint communionem [a] eis non negamus.

[a] ¶ Communionem.] *Antea legebatur,* confessionem. *Emendatum vero sic est ex Burchardo, Iuone, & Decretali: quibus locis hoc idem citatur ex concilio Triburiensi, & in eo, quod extat, habetur sententia c. 31. copiosius exposita: vbi etiam diaconi nulla fit mentio: sed ita dicitur,* Deoque, & sacerdoti.

[*Item ex concilio Aurelianensi.*]

¶ *Sic in omnibus codicibus, in quibus est hæc palea, & apud Burchardum, & Iuonem, & in Decretali: ex quibus sunt multa emendata & magni ponderis.*

¶ De eodem. PALEA. C. XXXII.

Sententia habetur extra de homi. c. 2. Poly. ibidem. Bur l. 11. c. 60. & l. 19. c. 5. in terfecisti furẽ. Iuo, p. 13. c. 46.

SI fur, aut latro captus in præda absque occisione potest comprehendi, & tamen interficitur; quia ad imaginem Dei creati, & in nomine eius baptizati sunt, interfectores eorum quadraginta diebus non intrent ecclesiam. Lanea veste induti ab escis, & potibus, qui interdicti sunt, à thoro, à gladio, ab equitatu se abstineant. In tertia, quinta feria, & sabbato, aliquo genere leguminum; vel olerum, & pomis, paruisque pisciculis cum mediocri ceruisia vicissim vtantur, & temperate. Sin autem à veridicis com-

los, qui præsentes sunt rebus, quæ in mundo aguntur, aut per ipsos, qui quandoque ad nos venire creduntur, sicut econtrario Paulus viuus dicitur esse raptus in paradisum.

[b] ¶ Credunt.] & male, quia sunt phantasmata, vt 26. quæst. 5. episcopi.

DE HIS AVTEM. Hæc est 12. pars q. secundum Io. de Fant. CASVS. Quæritur an homines, qui suspenduntur in patibulis, sint sepeliendi in cœmeterio. Et respondetur q sic, si ipsi pœnituerint.

QVæsitum.) CASVS. Quidam quæsiuerunt in concilio Moguntiñ. vtrũ corpora illorum, qui in patibulis suspenduntur sint ad ecclesias deferenda, & diuina pro eis sint celebranda? Et respondet quòd sic, si digne pœnituerint, quia sicut communio sacramentorum eis in fine non denegatur: ita communio corporis Christi vel sepultura eis denegari non debet: quia scriptum est: Non vindicat Deus bis in idipsum.

[b] ¶ In patibulis.] licite ergo sepeliuntur suspensi & cõcremati, dũmodo hoc fiat auctoritate principis, vt ff. de cadauc. l. 2. & non est contra. 23. q. 5. placuit. Quæri consueuit, quare liberetur ille qui fugit ad ecclesiam, & non ille qui recipit corpus Christi, cum corpus Christi, maius sit omnibus, vt de cons. dist. 2. nihil. Respon. quia corpus Christi est cibus animæ, & non corporis, ergo animam liberat, & nõ corpus. Vel dic q priuilegiũ ecclesiæ est, & non debet trahi ad cõsequentiam, [1] vt ĩ. 17. q. 4. sicut. nec aliquod priuilegium trahendum est ad cõsequentiam. 7. q. 1. petisti. & 16. q. 1 hic.

Sepeliri possunt suspensi.

Ecclesia & non corpus Christi protegit malefactorem.

[1] Ad idem extra de priuile. sane. verum tamen qui tali fugitiuo deferret, benefaceret: sed non est statutum secundũ Vin. Sed tu defendas q talis est p ecclesiam defendendus, q corpori Christi aliqua res anteponi non debet. 1. q. 1. c. multi. 95. distinct. ecce. de cõsecr. dist. 5. nihil. Arch.

probatur testibus, quod sine odij meditatione se, suaque liberando, Diaboli membra interfecerint, & a capi non poterant; pœnitentiam pro homicidio eis non iniūgimus: nisi ipsi voluerint aliquid, quod humanitatis est, facere. At si presbyter est; non deponatur: cunctis tamen diebus vitæ suæ pœnitentiam agat.

a ¶ Et capi non poterant.] *Loco istorum verborum in codicibus Gratiani erant hæc*, & pariter pœniteant, *quæ videntur pugnare cum proxime sequentibus*, pœnitentiam pro homicidio eis non iniungimus. *Restitutus autem est locus ex ceteris collectoribus.*

CAVSA XIIII.

CANONICI † cuiusdam ecclesiæ quæstionem mouent de prædiis: testes ex fratribus suis producunt: negotiatoribus pecuniam crediderunt, ut ex eorum mercibus emolumenta acciperent. † al. Clerici

1 *Hic primum quæritur, an liceat eis sua* [a] *repetere.*

2 *Secundo, an illi testes sint audiendi.*

3 *Tertio, an illud sit vsuras exigere.*

4 *Quarto, an liceat clericis, vel laicis à quolibet vsuras expetere.*

5 *Quinto, an eleemosynæ de vsuris fieri possint.*

6 *Sexto, an vsurarii pœnitentiam agere valeant, nisi, quod male acceperunt, restituant.*

QVAESTIO PRIMA.

QVOD *autem sua repetere non possint, facile videtur posse probari. Ait enim Dominus in Euangelio: [Si vis perfectus* [b] *esse, vade, & vende omnia, quæ habes; & da pauperibus.] Quia ergo isti iter perfectionis arripiunt, non licet eis sua habere. Multo ergo minus licet eis repetere: quia non debet repeti quod possideri* [c] *non licet.* ¶ *Item. Si quis voluerit tunicam tuam tollere, & in iudicio tecum contendere, dimitte ei* Matt. 19. Luc. 18. Mar. 10. Matt. 5.

CANONICI cuiusdam.] CASVS. Supra in proxima causa clerici introducuntur litigantes de spiritualibus. Nunc autē subnectit Gr. hanc 14. causam, in qua introducuntur litigantes de temporalibus, ostēdens qualiter clericis liceat repetere sua, & an domestici testes sint admittendi, vel assumendi. Addit etiam de vsuris & de turpi quæstu clericis interdicto, & vtrū eleemosynę fieri possunt de male acquisitis. & vt hæc omnia facilius pateant, proponit thema, de quo sex elicit quæst.

c. 1. & 2. nec laicus pōt repetere decimas: quia eas non pōt possidere, vt extra de præscr. causam. ad hoc enim vt quis possit aliquid repetere, requiritur ꝙ fuerit in possessione iuris vel facti, vt extra de restit. spo. ex parte vnde non sufficit probare spoliationem nisi probaueerit ꝙ possederit, vt extra de offi. deleg. consultationibus. vnde patet, ꝙ quilibet spoliatus habet restitutionis beneficium, extra de app. significauerunt. & extra de resti. spo olim. Inuenio tñ ꝙ quis potest petere restitutionē, qui de iure possidere non pōt. nā petitur restitutio cōsanguineæ, cū qua de iure quis nō pōt cōmisceri, vt extra de resti. spo litteras. Itē seruus petit restitutionem rerum dñi absentis, quas de iure non pōt possidere, vt C. si per vim vel alio modo, l. 1. similiter vxor potest petere res à viro sibi dato si spoliata est: quarum rerū dominium non potest habere. ff. de vi & vi.

Clerici an possint sua repetere.

a ¶ Sua repetere.] Oēs clerici, qui habent propriū vel habere possunt, possunt repetere sua: si nō habent propriū nō possunt, sed bona ecclesiæ suæ repetere possunt, si sunt prælati: vel si prælati nō sunt de mandato superioris possunt ea repetere, vt 16. q. 1. monachi 2. Item omnes clerici possunt agere pro miserabilibus personis de mandato superioris, vt 86. distinct. peruenit.

QVOD autē.] CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur, an clericis liceat repetere sua. & certum est, ꝙ omnes qui renunciauerunt proprijs, cum nihil habeāt, sua repetere non possunt, nomine tamē ecclesiæ suæ de mandato sui superioris experiri possunt, & esse in iudicio, vt 16. q. 1. monachi. clerici vero sæculares, & oēs, qui nō renuntiauerunt proprijs, sua repetere possunt, qa neque lege, neque canone prohibētur. Et procedit hoc ordine Gr. in hac quæstione. Primo probat v. auctoritatibus, ꝙ clericis sua repetere non licet, & hoc duabus Domini, & alia Apostoli, quarta Greg. quinta Carthaginen. conc. tandem allegatis rñdet duplicem adhibendo solutionem. & ita oīa plana sunt vsq; ad §. [Sicut ergo.]

b ¶ Perfectus.] idest, sine mortali peccato, & sine veniali. nam curam propriorum non possumus habere sine peccato, vt 25. dist. qualis.

c ¶ Possideri.] simile est. 3. q. 1 §. patet. vnde hæreticus non potest petere restitutionem aliquorū: quia nihil proprium pōt possidere, vt 8. dis. 8. quo iure. & 23. q. 7.

vi arma. l. 1. §. deijcitur. Item habens plura stipēdia petit restitutionem alicuius: cum tamen de iure non possit illud possidere cum alijs, vt extra de præb. referente. lo. Ego credo saluo meliori consilio, quod laicus spoliatus decimis potest petere restitutionem, cum latro restituatur, vt extra de restitu. spol. in litteris. cum laici quotidie possideant decimas ex tolerantia prælatorum: secus in hæretico, cum sit excommunicatus, vt extra de hære. excommunicamus. & decr. illa, causam dicit detinere, & non possidere. B.

Laicus pōt decimas petere quibus spoliatus ē.

c ¶ Episcopus.] ¶ Prouocatus.] idest, in iudicium vocatus: debet enim per alium litigare, vt no. 5. q. 3. cap. vlt. & si mala est causa ecclesiæ, non debet eam souere: sicut nec tutor pupilli, vt ff. de administ. tuto. l. quoties. §. sicut autem.

& pallium.] ¶ Item Apostolus in epistola ad Corinthios: [Sæcularia igitur iudicia si habueritis,[a] omnino peccatum est in vobis.] ¶ Item Gregorius exponens: [omnia mihi licent: sed ego sub nullius[b] redigar potestate.] inquit: [Cum mens concepta desideria sequitur, seruire rebus conuincitur, quarum amore separatur.]

1. Cor. 6.
L. 5. moral. c. 8. ad 3. c. Iob.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 19.

¶ Pro rebus transitorijs episcopus prouocatus non litiget. C. I.

EPiscopus nec prouocatus[c] pro rebus transitorijs litiget.

Quia ergo[d] generaliter perfectis prohibetur in iudicio contendere; patet, quòd istis non licet stare coram iudice. ¶ His ita respondetur. Prohibetur perfectio, in iudicio stare captando lucrum, sed non euitando damnum. Vel aliter: Aliud est sua possidere: aliud est communium procuratorem esse. Canonici non possident sua: quia res Deo oblatæ non sunt alicuius. Vtuntur enim rebus ecclesiæ non vt suis, sed tamquam ad dispensandum sibi creditis. Vnde Prosper in lib. de vita contemplatiua: [Sacerdos, cui dispensationis cura commissa est, &c.] require in causa eius, a quo pro ingressu monasterii pecunia exigebatur. ¶ Sicut ergo isti non sua possident: ita nec sua repetunt: sed res ecclesiæ, quarum procurationem gerunt. Similiter, quòd in iudicio prohibentur contendere: sic intelligendum est: videlicet, vt non sibi stent coram iudice, sed alijs. Alijs autem coram iudice, astitisse, & pro eis iudicem interpellasse nonnullos sanctorum[e] legimus. Hi autem non sibi stant, sed pauperibus, quorum necessitatibus profutura repetunt, & ita non prohibentur stare coram iudice. ¶ Illud vero Euangelii: [Si quis abstulerit tibi tunicam, &c.] non est præcipientis, sed exhortantis.

1. q. 2. sacerdos.

Vnde Augustinus ait in lib. 19. contra Faustum, c. 25.

¶ Peccat qui vltra debitum exigit, non qui sibi debita repetit. C. II.

QVod debetur,[f] etsi benigne dimittitur, non tamen inique repetitur. Peccat autem, qui exigit vltra[g] debitum: ideoque lex modum figens, pœnam talionis[h] instituit. Sed tu eò longe es à peccato iniusti exactoris;

d ¶ Quia ergo.] require supra. 1. q. 2. sacerdos.

SICVT ERGO. CASVS. Concludit Gr. ex supradictis, quod clericis sua repetere non licet. postea respondet dupliciter allegatis. Et primo sic: scilicet quod perfecti nō debent cōtendere in iudicio captando lucrum, sed vitando dānum possunt esse in iudicio. Secundo dicit, quod licet clerici regulares sua repetere non possunt, cum nihil habeant: tamen res ecclesiasticas tamquam cōmunes, quarum procurationem gerunt, repetere non prohibentur: qui in iudicio contendere possunt non sibi, sed alijs, scilicet pauperibus. sicut multi sancti fecerunt.

e ¶ Sanctorum.] 7. 23. q. 1. expedit.

ILLVD. CASVS. Nunc respondet auctoritati Euangelij, si quis, &c. & dicit quod consilium Domini est, & non præceptum: & ad hoc inducit seq. cap.

QVod debetur.] CASVS. Quæsitum fuit ab Augu. vtrum sit peccatum repetere sua? Et respondet quod non, licet non possint benigne remitti. sed illi peccant, qui vltra debitum exigunt; contra quos lex pœnam talionis instituit. sed qui nullo modo petunt, remoti sunt à peccato. & pœna iniuste pœnitētis. [Eo.] i. in tantum. [Quo.] i. in quantum.

Fur ad pœnam dupli vel quadrupli pōt conueniri.

1 De facto, quod dic vt no. 16. q. 7. c. 1. Arch.

a ¶ Habueritis.] iniuriose. ita vt scandalizemini propter hoc.

b ¶ Sub nullius.] idest, sub rei temporalis potestate nolo redigi in tantum vt aliquem offendam, iuxta illud:
Et mihi res, non me rebus submittere conor.
vt extra de verb. sig. intelligentia.

Horatius in epistolis.

f ¶ Quod debetur.] ex aliquo maleficio. vel intellige ex quolibet debito.

g ¶ Vltra.] videtur ergo, quod non possit licite peti pœna dupli vel quadrupli à fure, vt not. 12. q. 2. in antiquis. quod concedit H. sed non est ita, quia hoc habetur ex canone quòd peti possit 11. q. 2. in legibus.

h ¶ Talionis.] id est delinquentem, s. vt tanta satisfactio petatur ab eo, quāta iniuria præcessit, vt 23. q. 3. sex differentiæ. vel loquitur de pena talionis infligenda actori, qui iniuste litigat: & quia calumniosè agens punitur in sumptibus litis, vt extra de pœnis, calumniam.

2 De hoc no. 12. q. 2. fraternitas. ibi videas. & facit ad hoc ext. de sent. excō. quāuis. &c. ea noscitur. vbi plene de hoc not. per Host.

a ¶ Nullū.] scilicet quo ipse teneatur alijs. vel aliter, idest, nulli vult soluere pœnam pro peccato debitam.
b ¶ Debitum.] i. pœnam debitam ex peccato.
c ¶ Sic &.] hic est §.
d ¶ Cetera.] idest, ꝙ omnia sunt consilij: sicut illud, qui percusserit te in vnam maxillam, &c.

Nam pro se quis testificari non potest. sed contra se sic. & ideo cum isti ferunt testimonium super rebus ecclesiæ suæ, quæ spectant ad suam vtilitatem, nō sunt audiendi. Postea soluit dicens, ꝙ in causa criminali est hoc seruandum, sed in causa ecclesiæ bene admittuntur

quò omnino non exigis debitum: ideoq; bonus magister ait: [Qui te percutit in vnam maxillam, præbe ei & alteram.] præsertim ne cogamur & ipsi reddere debitum ab eo, qui nullum [a] habet debitum. [b] Luc. 6. Matth. 5.

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus capitulum hoc coniunctum est superiori, & confectum est ex verbis B. Augustini, lib. 19. contra Faustum. c. 25. hinc inde acceptis, & interdum etiam immutatis. Quare præstat integrum illud caput perlegere.*

Sic [c] *& cetera* [d] *accipias. Item in libro de sancta virginitate,* ✠ *c. 14. & 15.*

✠ ¶ Virginitate.] *Restituta est citatio ex Polycarpo. Antea citabatur,* ex sermone Domini in monte. *Sic etiam* §. Quod præcipitur. *restitutum est B. Hieronymo.*

¶ De eodem. C. III.

Quisquis præceptis non obtemperat; reus est, & debitor pœne. *& paulo post.* [a] Præcepto Domini non obedire, peccatum est: consilio si vti nolueris, minus boni adipisceris, non mali aliquid perpetrabis. *Item Hieronymus;* † *libro primo contra Iouinianum.* Quod præcipitur, imperatur: quod imperatur, [c] necesse est fieri: si non fiat, pœnam habet. *& infra.* ¶ Vbi consilium datur, offerentis arbitrium est: vbi præceptum, necessitas est seruientis. [a] Poly. l. 1. ti. 24. Cap. 15.

† In vulgatis erat, *Grego. in epist. ad Iouinianum.*

a ¶ Seruientis.] *Sequebantur hæc verba,* vt obediat; vel imperantis, vt ei obediatur, *quæ sunt expuncta auctoritate codicum vetustorum, & originalis.*

QVAESTIO III.

DE *eo autem, quod quæritur, an de suis* [f] *fratribus testes producere possint, multis auctoritatibus videtur esse prohibitum. Leges enim tam sacrorum canonum, quàm secularium principum prohibent aduersus aliquem,* † *testem de sua domo produci. Contra se enim quisque testari potest, pro se vero minime. Quia ergo isti producuntur, vt pro seipsis testimonium ferant. (Non enim vtilitatis suæ ecclesiæ se penitus immunes arbitrantur futuros;) patet quòd eorum vox in talibus non est audienda. Sed distinctio* † *hæc, & testium examinatio in criminalibus*

† al. *extraneum*

† al. *districtio*

Qvisquis.] CASVS. In hoc cap. & sequenti assignatur differentia inter præceptum & cōsilium: quia peccatum est non obedire præcepto, & pœnam sustinet, qui non obseruat: consilio vero non obedire peccatū non est; sed qui non obedit, minus boni adipiscitur.

c Qvod p̄cipitur, imperatur.] Hic Greg. innuit differentiam inter præcipere & imperare. [y] nam aliàs Aug. dicit: quod Cęsar pręcipit, faciendum est; quod imperat, tolerādum est, vt 23. q. 1. militare. Item inter mandatum & præceptū videtur esse differentia, quia finitur: [z] mandatū morte mādatoris, vt extra de offi deleg. relatum. sed præceptum non, vt in Auth. vt nulli iudi. §. & hoc vero iubemus. colla. 9. Itē quandoque ea quæ sunt præcepti, consuluntur, vt 28. q. 1. sic enim. quādoque etiam quæ sunt mandati, præcipimus, vt sic æquiparentur pręceptum & mandatū, vt C. de actio. & ob. si quidam. Item quādoque verbum rogandi pro verbo præcipiendi ponitur, vt 11. q. 3 rogo.

y Istam gl. approbat & dicit eā veram & notabilē Ale. de Imo. in l. more, co. 2. ff. de iu. om. iu. & per Spe. in titu. de iu. deleg § restat. ad fi. 1. col. & in ti. de leg. § finitur. versi. sed pone d̄ facto.

z Ope exceptionis, vt dicam 18. q. 2. dudū. ibi videas. 63. dis. principali. Arc.

De eo autē.] CASVS. Hic intitulatē secunda qō, qua quæritur, an fratres vel domestici testes sint audiendi. Et certum est, ꝙ in causa criminali non admittuntur, vt 3. q. 5. c. 1. nisi quando clerici accusant suum prælatū, vt 2. q. 7. lator. & cum accusatur patrimonium propter consanguinitatem, vt 35. q. 6. c. 1. similiter in causa ciuili domestici testes non admittuntur, vt 4. q. 3. etiā in re propria. clerici tamē tam pro sua ecclesia, quàm pro aliena bene admittuntur, vt j. ea. c. 1. & c. quamquam. Et procedit hoc ordine. Primo probat, quod fratres & domestici testes non sunt admittendi. postea dat solutionem. Dicitur ergo, ꝙ tam leges, quàm canones prohibent domesticos testes aduersus extraneum assumi, tur domestici testes, vt in seq. c. patet.

f ¶ An de suis fratribus.] In causa criminali nūquam admittuntur domestici, vt 3. q. 5. cap. 1. nisi in duobus casibus, scilicet cum canonici accusant prælatum suū, vt 2. q. 7. lator. & cum accusatur matrimonium propter consanguinitatem, vt 35. quæst. 6. cap. 1. similiter in causa ciuili non admittitur domesticus. 4. q. 3. etiam ciuili iure. Item etiam nisi in causa ecclesiæ suæ, vt j. e. c. 1. & extra de testi. insuper. Similiter ad probandū consanguinitatē admittitur domesticus, vt 35. q. 6. c 1. siue agatur ad ↄ̄hendum, siue ad dirimendū matrimoniū, vt extra qui matrimo. accu. pot. videtur.

Sed

Sed pro alio impedimento matrimonij domestici non admittūtur, etiam si velint probare affinitatem, vt extra de testi. in litteris. Io. Sed contra videtur dicere decre. extra de testa. super eo. & sic de facto seruatur: & in illa decre. in litteris. suspicio erat contra eū: quia sterat

alijs litteris super testibus recipiendis sibi missis prius.

a ¶Stephani.] Vnus canonicus potest inducere in testimoniū suum concanonicum contra eiusdem ecclesiæ canonicos: quia non est magis domesticus vni quàm alij: & par affectionis causa suspicionem excludit, vt ff. de ritu nup. non solum. §. 1. sicut & potest ipsum inducere contra suum prælatū, vt 2. q. 7. lator. Sed nū quid potest eum inducere contra canonicum alterius ecclesiæ. Hug. dicit q̃ nō. Tu potes dicere q̃ sic: quia non est domesticus istius, sed ecclesiæ tantum simi liter prælatus iste potest induci in testem pro ecclesia sua: dū tamen alius cōstituatur, qui nomine ecclesiæ agat, vt extra de test. insuper. 2 nec dicuntur isti ferre testimonium in ꝓpria causa: quia causa ecclesiæ non est in causa singulorum, vt 12. q. 2. qui manumittit. sic legatarius fert testimonium in causa testamēti, in quo aliquid ei relictum est, vt Insti. de testa. § legatarius. Sed nonne talibus imperatur ab ecclesia: ergo nō possunt esse testes pro illa. vt 4. q. 3. idonei? Sed istud est in fauorem religionis. nam contra rationem pro religione iudicatur. vt ff. de religio. & sump. sunt personæ. Sed licet dicam, q̃ vnus canonicus pōt esse testis ĩ causa sui concanonici: non tamen dico, q̃ possit esse iudex suus contra extraneum, quia minor causa repellit aliquē à iudicio quàm à testimonio, vt extra de off. deleg. cum R.

Canonicus pro canonico testificari potest.

causis seruanda est: in ciuilibus autem non vsquequaque. In criminali enim causa non licet testem de propria domo produci; in ciuili autem prælatus ecclesiæ licet.

Vnde Paschalis II. Guidoni archiepiscopo Viennensi Apostolicæ sedis legato scribit dicens.

¶ Clerici pro sua ecclesia testimonium ferre possunt. C. I.

SVper prudentia tua plurimum admiramur, quòd in negotio beati Stephani, a clericorum ipsorum acceptare nolueris testimonium. Diuersæ namque sunt species causarum: nec in omnibus causis crimina agitantur. In criminibus † si quidem, accusatorum, & testium illa districtio obseruanda est, quæ in canonibus continetur; ne qui ad probationem domestici assumantur. Cæterum in possessionum, vel huiusmodi negotijs hi potissimum assumendi sunt; qui eadem negotia tractauerunt, b de quorum auditu, & visu c hæsitatio esse non debeat. Si ergo ijdem clerici idonei sunt ad assertionem causæ illius; nullatenus remoueantur: sed sicut alijs litteris deliberatum est, inter sancti Ioannis, & sancti Stephani canonicos lis illa plenius decidatur.

† al. criminalibus

2 Ad idem ff. de verb. signi. princeps. C. de digni. lib. 12. senatorū. sed q̃, quia executores negotiorū, & administratores in eisdem negotijs testes esse nō possunt. ff. de test. mādatis. Arc.

Potest etiam intelligi aliter. Domestici ad probationem non admittantur, vt pro his videlicet, quorum sunt domestici, testimonium ferant. Hi autem (sicut supra de actoribus dictum est) non pro domesticis, sed pro ecclesia, quæ mater est omnium pauperum, testimonium dicant. In conficiendis autem instrumentis sæcularium negotiorum presbyteri non vocentur ad testimonium: sed si casu contractui eos interfuisse contigerit, iubente episcopo testimonium dicant.

Contra rationem cōmuné pro religione iudicatur.

Vnde in synodo habita Romæ ab Eugenio Papa II. statutum est, c. 13.

¶ In conficiendis instrumentis sacerdotes ad testimonium non vocentur. C. II.

Poly. li. 4. ti. 31

QVamquam sacerdotum testimonium credibilius habeatur; tamen ipsi in sæcularibus negotijs pro d te-

terat cum vxore per septem annos, & etiam ibi super affinitate inducebantur domestici. Præterea vt notauit ibi T. familiares sui erant, uel domestici, quibus imperare potest ratione dominicæ vel patriæ potestatis. aliàs domestici bene admittuntur. 1 B.

1 Alij contra 4. q. 3. & ciuili iure. nā mercenarij sunt domestici. ff. de pœ. respiciendū. §. furti. C. de his qui ad eccl. confu. præsen. B. Arch.

SVper prudentia.] CASVS. Guido archiepiscopus Viennensis, Apostolicæ sedis legatus in causa, quæ vertebatur inter canonicos sanct. Stephani, & canonicos sancti Ioannis, canonicos sancti Stephani ad perhibendū testimoniū veritati recipere nolebat, quia domestici erāt: quare Paschalis secundus scribit sibi, & docet, q̃ in causa criminali testes domestici non assumantur, sed in ciuili ecclesiastica potius ipsi quā alij recipiātur. præcipit ergo sibi, vt à testimonio ferendo nullo modo repellat clericos B. Stephani, dūmodo idonei videant. [Alijs litteris,] quibus causam illam commiserat sibi: vel

b ¶Tractauerunt.] quia ea, quę in capitulo gesta sunt, melius possunt probari per canonicos quàm per alios, vt extra de testib. veniens. in fi. licet lex dicat aliàs inter domesticos, facile quid confingi posse pro negotij qualitate, vt C. de dona. data.

c ¶Et visu.] 3. q. 9. testes.

POTEST. Iste § diuiditur in duas partes. In prima soluit aliter quam superius dixerat, dicens q̃ domestici ad testimoniū non admittuntur pro eo, cuius sunt domestici. supradicti autem clerici non pro domesticis admittuntur, sed pro ecclesia, quæ mater est omnium. In secunda parte dicitur, q̃ presbyteri in contractibus sæcularium non debent ad testimonium vocari: si tamen casu interfuerint, iubente episcopo testimonium ferre possunt, vt in seq. c. docetur.

QVamquam.] CASVS. Quæsitū fuit ab Eugenio,

stimonio, [α] aut conficiendis instrumentis non rogentur; [a] quia eos in talibus rebus esse non conuenit. Si autem [β] euentu [b] aliquo causæ interfuerint, & aliquid uiderint, vel audierint, [c] vbi nullæ idoneæ sæcularium inueniantur personę; ne veritas occultetur, [d] & malus vt bonus æstimetur, in prouidentia proprij episcopi sit, vt aut coram se [e] & competentibus [f] iudicibus, aut aliter [g] honorifice veritatem attollant. †

† *al. testificentur*

α ¶ Pro testimonio.] *Sic est emendatum ex concilijs Eugenij II. & Leonis IIII. & Polycarpo. Anteâ enim legebatur,* pro conficiendis instrumentis ad testimonium non rogentur.

β ¶ Si autem.] *In concilijs ipsis, & Polycarpo legitur,* si enim euentæ causæ aliquid viderint, &c.

QVAESTIO III.

QVod *autem* [h] *præter summam emolumenta sectari, sit vsuras exigere, Augustini auctoritate probatur, qui in psalmum 36. ad vers. [Tota die] scribit dicens.*

¶ Qui plus, quàm dederit, accipit, vsuras expetit. C. I.

SI fœneraueris homini, idest, mutuam pecuniam tuam dederis, à quo aliquid plus, quàm [i] dedisti, expectes

Sent. 3. dist. 37. Iuo, p. 13. c. 17.

---

vtrum sacerdotes sint vocandi ad testimonium super conficiendis instrumentis in negotijs sæcularibus? Et respon. quòd non, si tamen casu interfuerunt, vbi laici non inueniuntur idonei, iubente episcopo possunt dicere testimonium, ne veritas occultetur.

a ¶ Non rogentur.] an possit clericus cogi. no. 2. quæst. 6. statuendum.

b ¶ Euentu.] ī. q. 3. ad fidem.

c ¶ Vel audierint.] & hoc est in illis casibus vbi testimonium valet de auditu, vt 3. q. 9. si debitum.

d Occultetur.] istud est regulare quòd in defectum probationum quilibet possit cogi, vt extra de test. cog. peruenit. immo talis admittitur, qui alias nō est idoneus, vt 4. quæst. 3. item ser ui responso. simile est 55. dist. priscis. & de consec. distin. 4. in necessitate. & C. de hæret. l. vlt.

Clerici nō cogūtur testificari.

e ¶ Coram se.] sed qualiter testatur clericus coram episcopo cum causa versatur coram laico iudice, cū continentia causæ diuidi non debeat, ut extra de sequestr. ad hæc? Respon. hoc est priuilegium clericorum, quòd non coguntur coram quolibet iudice testificari sicut egregiæ personæ non coguntur coram quolibet iudice testificari, vt ff. de iureiur. ad personas. †

† Ad idem extra de testi. c. siquis. & maxime cū tunc iurare debeant: quod facere nō debent laico. 22. q. vlt. c. vlt. secundū lo. de F.

f ¶ Competentibus.] scilicet iudicibus ecclesiasticis.

g ¶ Aut aliter.] idest, vt committat episcopus aliquibus qui recipiant testimonia ipsorum.

QVod autem.] CASVS. Hic intitulatur tertia quæstio, in qua quæritur, vtrum sit vsura, si aliquid præter sortem exigatur? Et certum est, quod sic: nisi cum ecclesia mutuat pecuniam laico, ad hoc vt prędium ecclesiasticū de manu laici redimatur: quo casu fructus ecclesiastici fundi præter sortem retinebit, vt dicit Innocen. III. in prima decre. de feu. & Alexan. de vsu. in prima decre. in fi. Similiter non licet aliquid expectare præter sortem, vt ī. ead. c. 1. Spes enim facit vsurarium sicut simoniacum. arg. 1 q. 3. non solum.

h ¶ Quod autem.] Hic quæritur, an vsura sit vltra sortem aliquid recipere? Et certe sic: nisi in quinque casibus. Primo, in casu fauore ecclesiæ. extra de vsur. c. 1. & c. conquestus. Secundo, & cum fideiussor soluit sortem & vsuras, potest vsuras petere, vt ff. de fideius. constitutus. Tertio, & cum pœna petitur præter sortem, vt 12. quæstio. 2. in legibus. Quarto, & cum petitur vsura tamquam interesse, vt dicam ī. ea. q. 4. quoniam multi. & ff pro soc. l. socius qui. Quinto, & cum recipitur aliquid pro re, quæ non consistit in pondere, numero vel mensura, sicut in locatione. Item in sexto casu ratione incertitudinis, vt extra de vsur. in ciuitate. & non solum quodcumque lucrum, sed etiam ipsa spes facit hominem vsurarium, vt ī. ea. cap. 1. sicut spes facit hominem simoniacum, vt 1. quæst. 3. non solum. Ad intelligentiam autem huius quęstionis scias, quòd duo sunt contractus, qui de natura sui gratuiti sunt, vt mutuum & commodatum. In mutuo certum est & requiritur, quòd sit gratuitum: alioquin est vsura. Item si commodatum non est gratuitum, non quidē est vsura, sed tamen si aliquid recipitur pro commodato, statim desinit esse commodatum: quia aut recipitur aliquid pro re ipsa, aut pro vsu rei: si pro re ipsa aliquid recipitur, aut est pecunia: aut alia res. si pecunia, est emptio seu venditio. si alia res, erit cōtractus permutationis. si pro vsu rei accipitur pecunia, erit contractus locationis. si res alia, erit contractus innominatus, do, vt des, vel do, vt facias. omnes isti cōtractus sunt liciti laicis etiam causa negotiationis. vt 88. distin. fornicari. Clerici tamen in quantum possunt debent abstinere ab emptione & venditione: quia illud non facile fit sine peccato, vt ī. de pęni. distinct. 5. qualitas tamen in causa necessitatis permissum est clericis negotiari, vt extra ne cle. vel mona. c. 1. licitum tamen est clericis emere aliquam rudem materiam, & inde aliquod artificium facere, si eis sua non sufficiunt, vt 91. distin. clericus victum. & 21. q. 1. c. 1. de consec. distin. 5. numquam. & tunc non acquiritur lucrum ex negotiatione, sed ex artificio. talia enim lucra licita erant Apostolis, vt 21. q. 1. c. 1.

Vsura aliquando nō cōmittitur licet vltra sortē quid accipiatur.

Contractus duo sūt gratuiti.

SI fœneraueris.] CASVS. Aliquis dedit pecuniā mutuam, & præter sortem aliquid expectabat. quæsitum fuit ab Augustino, vtrum sit vsurarius? Et respondet quod sic.

i ¶ Plus, quàm.] supple quod consistit in pondere, numero, & mensura. sed in equo & domo aliud est: quia ibi licitum est recipere sortem & lucrum. & est ea ratio, quia in prædictis quæ consistunt in pondere, numero & mensura, trāsfertur dominium, cum illud sit mutuum. Vnde res illa statim est periculo illius qui recipit eam: vnde incōueniēs esset vt nomine illius rei magis grauaretur. sed domus & equus nō sunt periculo sui. vnde non est inconueniens, si alias grauetur pro re tali dando aliquid ad hoc facit ff. de iureiur. cum qui Sed contra hoc obijcitur. Pone quod aliquis vendat

Periculo, l. si vnus ex socijs. §. si vent. pro socio.

Arg. ff de iureiur. cū qui.

vsum

Vendere puta locando. Franc. Purpura l. 2. §. 1. col. 9 n. 68. si cer. pet.

vsum pecuniæ, & recipiat in se periculum pecuniæ, talis contractus non est vitiosus, quia cum vsus sit illius qui vendidit, licite potest eum vēdere. , & sic habes, q aliquis pro peccunia potest recipere pecuniā & aliud in hoc casu, aliàs non: & hoc ideo, quia pecunia non de terio- nam generaliter dicitur pecunia quidquid habes, vt 1. quæst. 3. totum.

PLerique.] CASVS. Quidam cū pecuniam mutuassent negotiatoribus, de lucro merciū partem recipiebant: quæsitum fuit ab Ambr. vtrum hoc debeat reputari usura? Et respondet q sic: & non solum hoc, sed etiā quidquid ultra sortē exigitur, quocūque nomine censeatur, dicitur usura. & ad hoc probādum auctoritatē legis Mosaicę inducit. Seq. c planū est.

† Adde hic Bal. in rub. C. de cōsti. pec. in 1. gl. & in l. 3. & ibi clarius per eundē Bal. & Salic. C. de exercito. Bal. in l. 2. in prin. C. de vsu. rei iu. & in c. 1. in 5. col. de plus pe. late per Saly. in auth. ad hæc, in 11. q. C. d usu. Iason in l. cunctos. in 14. col. uer. sexto & ultimoquęro. C. de sum. Tri. Io. Cal. in consi. 11. posito sub titu. de usuris. Domi. Alex. in cōsil. 303. qd incipit, uiso processu causæ uertentis inter Io. iul. col.

accipere, non pecuniam solam, sed aliquid plus, quàm dedisti, † siue illud triticum sit, siue vinum, siue oleum, siue quodlibet aliud, si plus; quàm dedisti, expectas [a] accipere, fœnerator es; & in hoc improbandus, non laudandus.

Item Hieronymus super Ezechielem lib. 6. ad c. 18. & ibi. gl. ord.

¶ Quidquid supra datum exigitur, vsura est.

C. II.

Sent. ibidem. Iuo, p. 13. c. 18. Pann. l. 3. c. 160

PVtant quidam vsuram tantum esse in pecunia. [b] Quod præuidens scriptura diuina omnis rei aufert superabundantiā, vt plus non recipias, quàm dedisti. • *Item ibidem.* ¶ Alij pro pecunia fœnerata solent munuscula accipere diuersi generis: & non intelligunt vsuram appellari, & superabundantiam, quidquid illud est; si ab eo, quod dederint, plus acceperint.

Item Ambrosius in lib. de Tobia, c. 14.

¶ Quidquid sorti accedit, vsura est. C. III.

Iuo, p. 13. c. 26.

PLerique refugientes præcepta [c] legis, [d] cum dederint pecuniam negotiatoribus, [e] non in pecunia vsuras exigunt; sed de mercibus eorum, tamquam vsurarum emolumenta percipiunt. Ideo audiant, quid lex [f] dicat. • [Neque vsuram, inquit, escarum accipies, neque omnium rerum.] *Item paulo post.* ¶ Et esca vsura est; & vestis vsura est, & quodcumque sorti accedit, [g] vsura est; quod velis ei nomen imponas, vsura est. *Item paucis interiectis.* ¶ Si quis instaurandum conuiuium putat; ad negotiatorem [h] mittit, vt absynthiaci † [a] cupellam sibi gratis deferat; ad cauponem dirigit, vt Picenum vinum, aut tyriacum † requirat: ad lanium, vt hilam † sibi procuret; ad alium, vt poma [i] sibi adornet.

Deut. 23.

† al. absynthiati

† al. theriacā

† al. vulnam

[a] ¶ Absynthiaci.] *De hoc vino, quod tardam coctionem accelerat, ideoque instaurandis conuiuijs aptum est, meminit Dioscori-*

c ¶ Præcepta.] nolūt quidam facere contra legem, sed faciūt fraudem legi. Ille uero facit fraudem legi, qui obseruat uerba legis, sed mētem eius circumuenit, ut ff. de legi. fraus. Fit fraus legi quattuor modis. De re ad rē, id est, qñ in fraudē datur aliqua res, ut hic, & 1. q. 1. sunt nōnulli, talis est fraus Macedoniani. ff. ad Maced. l. sed Iulianus. §. mutui. Itē de psona ad personam, ut cum quis sub psona alterius exercet usurā, ut 46. dist. sicut nō suo, & cum maritus non pōt aliquid dare uxori, supponit aliā personā cui dat, ut ff. de dona. inter uir. & ux. hæc est ratio. §. ult. Item de uno contractu ad alium contractum fit fraus, ut cū mulier nō possit dare aliquid uiro, fingit se uendere ei: ut ff. de don. inter uir. & uxo. si sponsus. §. circa. sic 16. q. 3. si sacerdotes. Item de uno contractu ad alium fit fraus, sed alio modo, ut cum mulier non possit fideiubere, constituit se principalem debitricem, ut ff. ad Velle. quamuis. 33. q. 5. mulierem. 3

Legi fit fraº quadruplici ter.

Cōco. tex. in l. 6. §. cū urbē. ff. de off. pf. urb. & in l. 1. C. de hęred. instit.

• Adde ad hoc plene not. per Iaf. in l. cūctos. col. 12. C. de sum. Trin.

teterioratur, sed aliæ res deteriorantur. Item nonne si creditor alicui gratis mutuat pecuniam, uenditor tenetur ei ad antidora, ut extra de zetta. cum in officijs. & ff. de peti. hære. sed & si. § consuluit. & naturaliter est ei obligatus ad aliam. quare ergo illam naturalem obligationem non potest deducere in ciuilē scilicet, ut pactum fiat pro illa danda, ad quam tamen tenetur, cum etiam talia pacta interueniant in spiritualibus, ad quæ alias quis tenetur, extra de præben. significatum. & extra de elect. significasti.

a ¶ Expectas.] ex pacto secundum quosdam, uel etiam sine pacto: quia sola spes facit usurariū, ut hic. Sed qd si mutuet eo pacto, ut sibi etiam remutuet cū opus habuerit? Nō credo quod illud posset deducere in pactū, & ita hic naturalis obligatio non potest deduci in pactum.

Istā sentētiam tenet Gof. extra d usu. consuluit. sed gl. pcedens uidet innuere cōtrarium, uer. Item nōne. Arch.

b Vtant.] CASVS. Quidā pecunia mutuata pecuniā pro usura recipere nolebant, sed munuscula, quod dicebant non esse usuram. sed Hiero. dicit q quidquid ultra sortem recipitur, usura reputatur.

¶ Pecunia.] stricte sumitur hic nomen pecunia.

d ¶ Legis.] i. canonis legitime agentis, s. legis propheticæ dicētis: Qui pecuniā suā non dedit ad usurā, &c.

e ¶ Negotiatoribus.] uidetur, q si quis pecuniā suā dedit negotiatori, ut inde emat merces, & det sibi partē lucri, q illud sit licitū. quod non concedo, si periculū spectet ad recipiētem, ut sit inter eos cōtractus mutui. sed si per illa uerba societatē contrahunt, & tunc periculum spectat ad utrūque, tunc bene licitū est, q unus socius det pecuniam, & alter suppleat laborem, qui deest in pecunia, ut ff. pro so. l. quinta.

3 De hac materia plene not. extra de prin. quanto. ibi uideas i sūma Host. de cōtrah. empuo. §. ult.

f ¶ Lex.] Mosaica.

g ¶ Accedit.] ex pacto.

h ¶ Ad negotiatorem.] cui credidit pecuniam.

i ¶ Poma.] Videtur ergo q usura differat in hoc à crimine simoniæ, quia crimen simoniæ non committitur in modico, ut extra de sim & si quæstiones. sed non est ita & cap. & si quęstiones. intelligas, q non pręsumitur in modico committi simonia ratione personæ.

Simonia an in modico cōmittatur.

QVOD

QVòd vero nec.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæstio, qua quæritur, vtrũ laicis vel clericis liceat vsuras accipere? Et certũ est, q̃ nõ, nisi in casib. notatis s̃. in prox quæst. & in apparatu: & i summa illius q̃stionis.

SI quis oblitus.] CASVS. Quidam clerici vsuras centesimas exigebant, vel aliquid aliud præter sortem. & vilius emebant, vt carius alijs vendant. quare constitutũ fuit à Martino Papa, vt qui decetero talia fecerint: deponantur. Item est casus sequentis capituli.

a ¶ Ex

des, lib.5.c.49. Lampridius de Heliogabalo inquit, & rosato atque absynthio † vulgus ad bibendum inuitauit. *De hoc Alciatus parer. l.7.c.vlt.*

† *forteasse.* absynthiaco, *aut* absynthiato.

Item ex concilio Agathensi.

¶ Quando amplius, quàm debetur exigitur, vsura est. C. IIII.

cap.l.1.c.125.

VSura est, vbi amplius requiritur, quàm datur. Verbi gratia, si dederis solidos decem, & amplius quæsieris: vel dederis frumenti modium vnum, & super aliquid exegeris.

Burc.l.2.c.126 Iuo p.6.c.200. Pan.l.3.c.161.

Ecce euidenter ostenditur, quòd quidquid vltra sortem exigitur, vsura est.

QVAESTIO IIII.

QVòd vero [a] *nec clericis, nec laicis liceat vsuras exigere, probatur auctoritate Gelasii, & aliorum.*

Ait enim Gelasius Papa scribens episcopis per Lucaniam, & Siciliam, c.17.

¶ A quæstibus negotiationis clerici abstineant. C. I.

CLerici aut ab indignis [b] quæstibus nouerint abstinendum, & ab omni cuiuslibet negotiationis ingenio, vel cupiditate cessandum; aut in quocumque gradu sint positi; si cessare [α] [c] noluerint, mox à clericalibus officijs abstinere cogantur.

distin.88 consequens.§.proinde. Iuo,p.13.c.18.

α ¶ *Si cessare noluerint.*] *Hæc non sunt in epistola, neque referuntur supra distin.88. cap. consequens. sed non sunt expuncta ob glossam.*

Item ex concilio Arelatensi primo, quod confirmauit Papa Siluester, c.12.

¶ Excommunicentur ministri, qui fœnerantur. C. II.

MInistri, † qui fœnerantur, placuit iuxta formam diuinitus datam, [d] eos à communione abstinere.

Iuo,p.13.c.10. † *De ministris*] orig.

Item ex concilio Tarraconensi, c.2.

¶ Qui volunt esse in clero, à studio negotiationis abstineant. C. III.

CAnonum statutis firmatum est, vt quicumque in clero esse voluerit, emendi vilius, vel vendendi [e] carius studio non vtatur. Quod certe si voluerit exercere, cohibeatur à clero.

Burc.l.1.c.12 Iuo,p.13.c.13. & p.6.c.197.

Item ex concilio Martini Papæ, c.62.

In capitulis Mart. Bracha.

¶ Alienetur à clero vsuras, aut superabundantiam exigens. C. IIII.

SI quis oblitus timorem Domini, & sanctam scripturam, quæ dicit; [Pecuniam suã non dedit ad vsuram.]

Psal.14.

a ¶ Quòd vero.] Nulli licitum est vsuras sumere, nec etiam Iudæo, vt extra de vsu. post miserabilem. videtur tamẽ quòd in casu licitum sit etiã Christiano sumere vsuram, vt ĩ. ea. cap. vlti. tamen licitũ est aliquando vltra sortem aliquid recipere, vt notaui in proxima quæst. s̃. in summa.

CLerici.] CASVS. Præcipit Gelasius in hoc c. vt clerici ab omni illicita cupiditate cuiuslibet negotiationis se abstineant: alioquin in quocumque gradu fuerint, deponentur. Sequens capitulum patet.

b ¶ Indignis.] licitas enim negotiationes possunt clerici facere, vt extra ne clerici vel monachi. c.1. & hoc cũ eis sua nõ sufficiunt, vt 91. dist. clericus.

c ¶ Si cessare.] non ergo statim deponẽdus est clericus propter vsuras. 47. dist. c.1. arg. contra 47. distin. c.2. Sol. statim deponendus est, & quod hic dicitur, refertur ad facultatem dispensandi [1]

1 Vel de turpi lucro hoc intellige: sed contra in vsura secundũ L. de hoc leg. & no extra de vsu. præterea. ibi videas. Arch.

d MInistri.] ¶ Datam.] s̃. 46. dist. non licet.

CAnonum.] CASVS. Quidã clerici emebãt vilius vt carius venderent: & hoc faciebant studio sã cupiditate lucrandi. Ideo statutũ fuit in concilio Tarraconẽsi, vt decetero hoc non faciãt, alioquin deponẽtur. [Studio,] id est, studiosa cupiditate.

e ¶ Vel vẽdendi.] in eadẽ forma: sed in rudi materia possunt emere coriũ & chartas, & inde facere sotulares & libros, vt 2. 1.q.1.c.1. & 91. dis. clericus. nec est negotiatio, sed artificium.

a ¶ Ex quolibet.] 14.q.3.placuit. ¶ Si quis clericus. Quidam clericus mutuauit certam quantitatem pecuniæ alicui certo tempore soluendam: quæsitum est in Nicæno concilio, si tempore statuto ad solutionem faciendã velit recipere pretio, quo vendi potest tempore solutionis faciendę, & tantum recipiat sub eo pretio donec perueniat ad summam, quam mutuauit. Si vero non vult speciẽ, sed pecuniam: recipiat eam sine augmento. Ita videtur mihi quæstio huius c. formanda, licet Beneuẽ. aliter eam formauerit: nec in ea casus positio à sua differt, nisi in formatione quæstionis. & Hugo fere idem dicit cum Beneuen. Sequens c. patet.

post hanc cognitionem magni a concilij fęnerauerit, & centesimas exegerit, aut ex quolibet a negotio turpe lucrũ quæsierit, aut per diuersas species vini, vel frugis, vel cuiuslibet rei, emendo, vel vendendo aliqua incrementa susceperit; de gradu suo deiectus, alienus habeatur à clero.

a ¶ Magni concilij.] *Sic loquitur Martinus Bracharensis: quoniam hanc sententiam accipit ex capite 17. concilij Nicæni, quod citatur infra ead. c quoniam. & in duobus vetustis Gratiani exemplaribus post hoc continuo illud subiungitur.*

Item ex concilio Tarraconensi, c. 3.

¶ Pro pecunia, quam clericus mutuo dedit, iusto pretio species accipere potest. C. V.

Iuo, p.6.c.369. & p.13.c.14. Pan.l.3.c.159.

ij SI quis clericus solidum b in necessitate præstiterit; hoc c de vino, vel frumento accipiat, quod d mercandi e causa tempore f statuto decretum g fuerit venundari. Ceterum si speciem non habuerit necessariam; ipsum, quod dedit, sine vllo augmento recipiat.

b ¶ Solidum.] scilicet pecuniam numeratam.

c ¶ Hoc.] idest, tantum.

d ¶ Quod.] idest, quantum.

e ¶ Mercandi.] si deberent vendi.

f ¶ Tempore statuto.] idest, solutionis tempore.

g ¶ Decretum.] à iudice, vel ab alio: scilicet hoc vult dicere, quod creditor frumentum pro tanta pecunia debet recipere, quantum valuit tempore solutionis, & ita considerandũ est tempus solutionis. sed si non est præfixum: tunc æstimatur quantum valet tempore quo res petitur, vt ff. si cer. pe l. vinũ.

† In vulgatis erat Agatẽsi 3.]

Item ex concilio Carthaginensi † 3. c. 16.

Ans.l.7 c.153. Bur. l.2.c.124. Iuo, p.6.c.198. & p.13.c.9. Pan. l.3.c.158. Rab.pœn.c.32.

¶ Clericus non accipiat plus quàm commodauit. C. VI.

NVllus clericorum amplius recipiat, quàm cuiquam accommodauerit: si pecuniam, pecuniam accipiat: speciem eamdem, quantam dederit, accipiat: & quidquid aliud, tantum, quantum dederit, accipiat.

& in cõc. Aqsg. gran. c.62.

Item Leo Papa epist. 1. c. 3.

¶ Etiam laicis vsura damnabilis est. C. VII.

Poly. l.4. ti.31. Bur. l.2. c.123. Ans.l.7.c.149. Iuo, p.6.c.65.

NEc hoc quoque prætereundum esse duximus, quosdã lucri turpis cupiditate captos vsurariam exercere pecuniam, & fœnore velle ditescere. Quod nos, non dicam in eos, qui sunt in clericali officio constituti, sed & in laicos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acrius in eos, qui fuerint confutati, decernimus, vt omnis peccandi opportunitas adimatur.

NEc hoc.] CASVS. Dicit Leo Papa quod quidam turpia lucra sectantes, vsuras exercent: de quo dicit se valde dolere nõ solum in clericis, sed etiam in laicis: quod dicit esse acrius vindicandum in clericos, quàm in laicos, vt ceteris metus incutiatur.

1 Non intelligas, quod hic imponatur necessitas uenditori aliud quam debeat accipiẽdi, sed plus nõ exigẽdi. aliud enim pro alio non potest solui inuito. ff. de sol. si quis. C eo. ti. cũ aũt, secũdũ Bart. Isido. Arch.

& in Aquisgr. c. 40.

Item ex Nicæno concilio, c. 17.

¶ Eijciantur à clero turpia lucra sectantes. C. VIII.

dist.47. quoniã multi. Burc.l.2. c.12. Iuo, p.13. c.8.

QVoniam multi clerici auaritiæ causa turpia lucra sectantes, obliti sunt diuini præcepti, quo dictum est: [Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram.] fœnerantes, centesimas exigunt; statuit hoc sanctum concilium, vt si quis inuentus fuerit post hanc definitionem vsuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectari, vel etiam species frumentorum ad sescuplum dare; omnis, qui tale aliquid conatus † fuerit ad quæstum, h deijciatur à clero, & alienus ab ecclesiastico habeatur gradu.

Psal. 14.

† al. cõmentus

¶ *Supra dist. 47. hic idem canon affertur ex versione Dionysij, qui nunc ex prisca, quæ est in collectione Isidori.*

cap.l.1. c.131.

Item Iulius Papa.

h ¶ Voniã.] ¶ Ad quæstũ.] Vt hic quod prohibeamur sumere vsuram causa lucri captandi, nõ aũt vitandi dãni. ar. ad hoc s. ea. si quis oblitus. vbi dicit, incrementa susceperit. maxime si sit bonæ fidei cõtractus, 2 vbi ex sola mora veniunt vsuræ, vt ff. de vsur. mora. §. in bonæ. si quis ergo est in mora soluẽdi, ab eo põt repeti vsuræ, non tanquam vsuræ, sed tanquã interesse. vt ff. pro soc. socius qui. & tunc petuntur vsuræ iudicis officio, nõ iure actionis, licite enim põt quis agere ad hoc

Vsuræ causa dãni uitandi possunt peti.

2 Quæ sint actiones siue cõtractus bonæ fidei, habetur, Insti. de acti. §. actionũ. & no. extra de except. cũ uenerabilis. in gl. q̃stiũ, &c.

re frumentum, vel aliã speciem loco pecuniæ, sub quo pretio debeat eam recipere. Et respondet, quod sub eo

vt.

vt reddatur indemnis, vt extra de fideiuss. peruenit. & 22.q.2. si quis de clericis. vbi agitur ad interesse.

eccl. tit. in princ. coll. 9 sed Nicænum concilium prohibet vsuras, vt 47. dist. quoniam. & 7.e. quoniam. cū ergo Imperator constitutione sua cōfirmauit statuta Nicæni concilij, patet ꝙ voluit derogare omnibus legibus, q̄ loquuntur de vsuris. Vel dic vt dixi 10. dis. lege. ¶ Scri-

¶ Turpe lucrum sequitur, qui minus emit, vt plus vendat. C. IX.

QVicumque tempore messis, vel vindemiæ, non necessitate, sed propter cupiditatem comparat annonam, vel vinum, verbi gratia de duobus denarijs comparat modium [a] vnum, & seruat vsque dum vendatur denarijs quattuor, aut sex, aut amplius; hoc turpe lucrum dicimus.

Poly. ibidem. Bur l.2.c.127. Iuo, p.6.c.201 & p.13.c.21. Pan.l.3.c.162.

¶ *Caput hoc apud Burchardum, & Iuonem par. 6. c. 201. & in Pannormia citatur ex decretis Iulij Papæ vsurarijs missis. Verum idem Iuo, par. 13. c. 21. citat ex capitularibus, quorum lib. 1. c. 131. habetur.*

Item Ambrosius in libro de bono mortis, c. 12.

¶ Rapinam facit, qui vsuram accipit. C. X.

SI quis vsuram acceperit; rapinam [b] facit, vita non viuit.

Item Augustinus ad Macedonium, epist. 54.

¶ Non minus crudelis est, qui pauperem trucidat fœnore, quàm qui diuiti aliqua rapit. C. XI.

QVid dicam de vsuris, quas etiam ipsæ leges, & iudices reddi [c] iubent? An crudelior est, qui subtrahit aliquid, vel eripit diuiti; quàm qui trucidat pauperem fœnore? Hæc, atque huiusmodi male vtique possidentur: & vellem, vt restituerentur: sed non est, quo iudice repetantur. Iam vero, si prudenter intueamur, quod scriptum est: [d] [Fidelis hominis totus mundus [e] diuitiæ sunt: infidelis autē, nec obolus: [f]] nonne omnes, qui sibi videntur gaudere licite conquisitis, eisq; vti nesciunt; aliena possidere conuincimus? Hoc enim certe alienum [g] non est, quod iure possidetur: hoc aūt iure, quod iuste: & hoc iuste, quod bene. † Omne igitur, quod male possidetur; alienum est: male autem possidet, qui male vtitur.

Poly l.6.ti.20.

Prouer. 17.

† Hinc S. Thomas Aquinas in opusculis tract. de vsur. c.5. infert ꝙ secū dū legē diuinam nō transfertur dominium in vsurariū, sed tātum secundū legem humanam.

Porro, à quo vsura exigendæ sint; Ambrosius testatur dicens in libro de Tobia, c. 15.

¶ Ab illo vsuram exigere possumus, cui iure nocemus. C. XII.

AB † illo vsuram exige, cui merito nocere desideras;

Iuo, p.13.c.27. † *Ibi inquit*] orig.

QVicūque.] CASVS. Aliqui tempore messiū vel vindemiarum, non necessitate, sed propter lucri cupiditatem emunt vinum vel annonam pro duobus denarijs, hac intētione, vt seruēt postea, donec pro quattuor vendant vel pro pluribus. Quæsitum est à Iulio Papa, vtrum hoc sit turpe lucrū? Et respondet ꝙ sic. & dicit Hugo, ꝙ hoc c. loquitur generaliter tam de clerico, quàm de laico. Sequens c. patet.

a ¶ Modium.] si aliquis vendat merces quæ modo valent quattuor, & facit pactum, vt ei dentur quinque ad terminū præfixum: illud non est vsura, si dubium est quantum possunt valere merces illę ad terminū præfixum: vt extra de vsur. in ciuitate, licet si venderet lōge cariori foro, quàm modo valeāt, tūc esset vsura, vt extra eo tit. consuluit. Ioan. Et quod dicitur de venditione mercium, intelligitur si tempore contractus non fuerat vēditurus: alioquin esset vsura, vt extra eo. tit. c. vlt. B.

Vsura quādo non sit, licet ꝑ quattuor quinque soluantur.

b SI quis.] ¶ Rapinam.] sic ergo vsurarius est raptor. ergo in eū non transfertur dominium. sicut nec in simoniacum. pōt tamen concedi, ꝙ trāsfertur dominium in eū. Item cum vsurarius non audiatur, nisi restituat vsuras, quas ab aliquo receperit, ergo nec raptor, vt vf: quod non admitto, & rapina large sumitur pro qualibet iniusta vsurpatione, vt 32.q.4. meretrices.

Dominiū an transferatur in vsurarium.

QVid dicam. CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ crudelis est, qui vsuram exercet. sicut ille, qui facit rapinam; quia vsura restitui debet, si sit sub quo iudice repeti possit. In secunda parte inuehitur contra auaritiam & cupiditatem vsurarij, quæ satiari non potest. Et ostendit, quòd vsurarius cum peccato possidet vsuram, quia alienum est: & ideo restituendum, quia iniuste possidet, & eo male vtitur.

c ¶ Reddi.] i. dari: quia verbum reddendi ponitur pro verbo dandi. ff. de verb. sign. verbum reddendi. Potest tñ dici, ꝙ secundū leges nō sunt dandæ vsuræ, tū quia sacræ leges nō dedignantur imitari sacros canones, vt 2.q.3 § notandum. tum quia Imperator iubet seruari ea quæ statuta sunt in Nicæno concilio, vt in Auth. de

Vsuræ & secūdū leges nō sunt dādæ.

d ¶ Scriptum est.] in prologo Bibliæ.

e ¶ Totus mundus.] idest, quælibet parua pars mundi, vt hæc dictio, totus, hic ponatur distributiue.

f ¶ Nec obolus.] supple est totus mundus.

g ¶ Alienum.] canon fingit rem alienam illam, qua quis male vtitur, vt hic, & 47. dist. sicut hi. & extra de verb. signi. c. ius dicitur.

PORRO. CASVS. Supra dictum est, ꝙ vsuræ non debent exigi: nunc ponit casum, in quo possunt exigi. & ad hoc inducit sequens cap.

AB illo.] CASVS. Quæsitum fuit ab Ambrosio, à quo vsuræ exigi sine peccato vel recipi possint. Et respondet ꝙ ab illo, cui nocere merito desideramus, & contra quem bellum iuste mouemus, sed bello vincere non valemus. Hoc cap. intelligit H generaliter de Iudæo, pagano, hæretico, & Christiano quolibet, contra quem bellum iuste mouetur.

Hic vult dicere, ꝙ ea quæ possidet, licet pauca, ita ei sufficiūt ac si totus mundus esset iuus. secundū Gof. Arca.

¶ Cui.

a ¶ Cui.] ſicut nulli nocere debes, ſic à nullo debes petere uſuras, ut c. intelligatur negatiue, & ſic planum eſt. Alij dicunt, quòd ab hoſtibus licitum eſt petere uſuras. nam & omnia eorum licite poſſumus auferre, ut 23. q. 7. c. 1. & 2. quibuſcumque inſidijs poſſumus nocere

cui[a] iure inferuntur arma, huic legitime indicantur vſuræ, quē bello vincere facile non potes. De hoc cito potes centeſima vindicare te. Ab hoc vſuram exige; quem non ſit crimen occidere. Sine ferro dimicat, qui vſuram flagitat: ſine gladio ſe de hoſte vlciſcitur, qui fuerit vſurarius exactor inimici. Ergo vbi ius[b] belli, ibi etiam ius vſuræ.

QVAESTIO V.

1 gl. QVÒD verò[c] *eleemoſynæ non ſint faciendæ ex fœnore, vel vſuris, nec ex quolibet male acquiſito; Auguſtinus teſtatur in libro de verbis Domini, ſermone 35.*

¶ De vſuris eleemoſynæ fieri non poſſunt. C. I.

Iuo, p. 13. c. 16. NOlite[d] velle eleemoſynas facere de fœnore, & vſuris.

Item Eccleſiaſtici 34.

¶ Oblatio de rapina reprobatur à Deo. C. II.

† *Immolātis*] orig. IMmolans[†] ex iniquo oblatio eſt maculata. *& infra.* ¶ Dona iniquorum[e] non probat altiſſimus, nec reſpicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine[f] ſacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperum: quaſi qui victimat filium in conſpectu patris ſui. Panis egentium, vita pauperis eſt. † Qui defraudat illum, homo ſanguinis[g] eſt. Qui aufert in ſudore panē; quaſi qui occidit proximum. Qui effundit ſanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres[h] ſunt.

† Facit ad hunc tex. l. cū hi. cum ibi no. ff. de tranſact.

Item Auguſtinus in lib. 50. homiliarum, hom. 7.

nocere eis, ut 23. quæſt. 2. dominus.

b ¶ Vbi ius.] iuſtum bellum eſt quod geritur ex edicto principis, ut 33. q. 2. iuſtum. Ioan.

QVÒD uero.] Hæc qō diuiditur in quattuor partes, in prima quarum probat per ix. aucto. ꝙ de uſuris & rebus male acquiſitis, de quibus dñium nō trāſfertur, non pōt fieri eleemoſynæ. Scda ibi. [Ecōtra.] Tertia ibi, [Itē obijcitur.] Quarta ibi, [Sed Aug.] Io.

CASVS. Hic intitulatur quinta qō, ubi quæritur, an ex uſuris & rebus male acquiſitis poſſint eleemoſynæ fieri. Et certe quidā dicunt, ꝙ ex nulla re illicite acquiſita pōt eleemoſyna fieri, ut j. c. eleemoſyna. & 1. q. 1. non eſt putāda. ubi dr: Honora Dñm de tuis iuſtis laboribus. & in Deute. Non accipies mercedē proſtibuli. Alij diſtinguunt utrū transferatur dñium, uel non. Vbi non transfertur dñium, de rebus illis eleemoſyna fieri non pōt: ut de rapina & furto. Vel ubi trāsfertur, ſed datur repetitio, ſimiliter eleemoſyna fieri non poteſt, ut in uſura, & re per metum extorta, & etiam in ſimonia. Vbi aūt transfertur dñium, & non competit repetitio, eleemoſyna fieri poteſt, ut de re per meretriciū acquiſita, & de re quę datur hiſtrioni, ut j. c. qui habetis. & c. non ſane. Quòd dicitur; non accipies mercedem proſtibuli, non obſtat: quia oblatio licet de ea fieri non poſſit, non prohibetur quin eleemoſyna fieri poſſit. & quod dicitur: Honora Dominum de iuſtis laboribus, non prohibet quin idem de alijs.

c ¶ Quòd uerò.] Quidā generaliter dicunt, ꝙ de nullo illicite acquiſito pōt fieri eleemoſyna, nec de meretricio, nec de uſura, nec de alea, nec de hiſtrionatu, nec de ſimonia. ſcriptum eſt enim: Honorabis dñm Deum tuū ex iuſtis tuis laboribus. 1. q. 1. non eſt putanda. & in Deut. dicitur: Nō accipies mercedē pſtibuli. & eſt arg. ad hoc j. c. eleemoſyna. & 32. q. 4. ſicut non ſunt. nā illicite acquiſita non ſunt in bonis noſtris, nec nr̄a, ut ff. pro ſoc. cū duobus. §. ult. Alij dicūt, ꝙ ſi de illicite acquiſitis non transfertur dñium, uel ēt transfertur, ſed competit repetitio; non poteſt tamen fieri eleemoſyna, ut in uſura. arg. extra de iureiu. debitores. & in ſimonia, ut extra de ſimo. ueniens. Sed ſi non datur repetitio, & transfertur dñium, bene fit inde eleemoſyna, ut ſi aliqd datur meretrici, illud non pōt repeti, ut ff. de cond. ob turpem cau. idē ꝙ ſi. § quoties. unde de tali poteſt meretrix facere eleemoſynam. Idem de eo eſt quod datur hiſtrioni, & de eo quod extorquetur ratione officij alicuius, ut j. ead. non ſane. Quod autem dicitur, ꝙ ſacerdos non poteſt percipere mercedem proſtibuli, poteſt dici, ꝙ non debet recipi oblatio meretricis, licet eleemoſyna poſſit inde fieri. & hæc eſt ratio, ut propter ruborem citius cōuertatur, ut 90. diſt. oblationes. & 17. q. 4. miror. Sed de illis, quæ ſunt extorta per uiolentiam, non ratione officij alicuius, ut de rapina, & de furto, non poteſt fieri eleemoſyna. Dicunt tamen quidam, ꝙ ſi res furtiua uendatur, de nummis illis poteſt fieri eleemoſyna: quia non ſunt nummi furtiui, qui dantur pro re furtiua, ut ff. de fur. qui uas. §. ulti. quod non credo, ut extra de uſur. cum tu. in fine.[1]

Eleemoſyna, utrū fieri poſſit de illicite acquiſitis.

d NOlite.] ¶ Vſuris.] hic inculcatio uerborum eſt, & fœnus dicitur uſura uſurarum. Vnde Lucanus.

Hinc uſura uorax, auidumq; in tempore fœnus.

[1] De hoc no. extra de decimis, ex tranſmiſſa.

IMmolans.] CASVS. Aug. in hoc c. reprehendit illos, qui ex male acquiſito faciunt oblationes. Nam qui offert ſacrificium, uel oblationes ex iniuſte acquiſito, ſimilis eſt illi, qui interficit filium in conſpectu patris. nam qui rapit pauperibus, & qui ſanguinem fundit humanum & homicida reputatur, & ſimiles ſunt in malo. [Immolans.] ideſt, immolantis.

e ¶ Iniquorum.] ſ. 1. q. 1. nullus. & c. non eſt putāda.

f ¶ Nec in multitudine.] ſed i meritis, ut 24. q. 1. odi.

g ¶ Sanguinis.] j. 86. diſt. paſce.

h ¶ Fratres.] ideſt, pares ſiue ſimiles in peccato j. ea. c. multi. & de pœni. diſt. 1. homicidiorum.

¶ Non est aliquid rapiendum diuitibus, vt detur egenis. C. III.

FOrte aliquis hoc secum cogitat, & dicit: multi sunt Christiani diuites, auari, cupidi: non habebo [a] peccatum; si suum illis abstulero, & pauperibus dedero. Vnde enim illi nihil boni agunt, mercedem habere potero, si ego eleemosynas dedero. Etiam in hac re parcat vnusquisque animæ suæ: quia huiusmodi cogitatio ex diaboli calliditate suggeritur. Nam etiam si totum tribuat pauperibus, quod abstulerit; addit potius peccata, quàm minuat.

[*Item Hieronymus.*]

¶ De eodem. PALEA. C. IIII.

NEmo qui †rapit, moriens, si habet vnde reddat, saluatur. Si eos quorum fuit, inuenire non poterit; ecclesiæ, vel pauperibus tribuat.

† al. in rapina moriens

¶ *Hæc & sequens Palea absunt à plerisque vetustis, etiam in quibus cetera esse solent. In vno autem habentur supra ead. q. 4. post c. si quis vsuram.*

[*Item Ambrosius.*]

¶ De eodem. PALEA. C. V.

RApinam emere non licet, nisi ea intentione, vt cui est ablata, reddatur.

Item Augustinus in lib. 50. homiliarum, hom. 9. & serm. 21. de verbis Apostoli.

¶ Furtum committit, qui inuentum non reddit. C. VI.

Poly. l. 6. tit. 16.

SI quid inuenisti, [b] & non reddidisti; rapuisti: quantum potuisti, fecisti. Quia plus non inuenisti, ideo non plus rapuisti. Qui alienum negat; si posset, & tolleret. *& paucis interiectis.* ¶ Deus cor interrogat, non manum.

Item Gregorius lib. 7. epist. 110. ad Siagrium.

¶ Qui de rebus concessis, & bene quæsitis eleemosynam impendit, illa placet Deo. C. VII.

Poly. l. 2. tit. 1. Pan. l. 2. c. 191.

ELeemosyna redemptoris nostri oculis illa placet, quæ non ex illicitis rebus, & iniquitate congeritur; sed quæ de rebus concessis, & bene acquisitis impenditur.

¶ *In epistola B. Gregorij verbis huius capitis præponuntur verba capitis, non est putanda. supra 1. q. 1.*

Item Hieronymus in lib. Leuitici. Origenes, ho. 4 ad c. 6. Leuit.

¶ Peccat, qui rem inuentam non reddit. C. VIII.

MVlti sine peccato putant esse; si alienum, quod inuenerint, teneant: & dicunt, [c] Deus mihi dedit: cui habeo reddere? Discant ergo peccatum hoc esse simile rapinæ, si quis inuenta non reddat.

Item Augustinus lib. de bono coniugali, c. 14.

¶ Bonus vsus non iustificat iniuste quæsita. C. IX.

NEque enim si agris inique, ac perperam inuasis ita

FOrte.] CASVS. Quidam putant se non peccare si auferant auaro & diuiti, vt pauperibus largiantur: sed dicit Augu. quod tales diabolica suggestione mouentur: quia qui talia faciunt, addunt iniquitatem iniquitati. [a] ¶ Non habebo.] nec enim propter bonum est faciendum malum, vt 30. q. 1. nosse. 32. q. 4. sicut non sunt. [1] nõ videtur tamen, quod talis furtum committat: quia furtũ nõ fit nisi adsit animus lucrãdi, vt ff. de fur. l. 1. sed nõ est ita: quia species furti est ex alieno largiri, vt ff. de furt. si pignore. § 1.

Malum propter bonũ non est faciendum.

[1] Ad hoc plene extra ne cleri. vel mona. c. 3.

SI quid inuenisti. CASVS. Dicit Augu. in hoc cap. quod si aliquis inueniat aliquid, & animo lucrãdi retinuit, talis dr̃ raptor: nam qui alienũ negat, si inueniret alienum, tolleret: & dolet quod plus non inuenit. Deus enim respicit cor, & non manum. Sequentia duo cap. patent.

[b] ¶ Si quid inuenisti.] hic notabis quod si inuenirem aliquam habitam pro derelicto, licet intendam eã furari: non tamen committo furtum. Item si non hr̃ pro derelicto, credo tñ quod habeatur pro derelicto, similiter nõ cõmitto furtum: si autem non habetur pro derelicto, nec credas quod habeatur, si eo animo accepisti, vt dño restituas, nõ cõmittis furtũ: hoc tñ in libello debes protestari. hoc totũ habes ff. de fur. falsus. §. qui alienũ. Itẽ & hoc scias, quod si quis inuenit thesaurũ in loco proprio, statim inuẽtoris est: si aũt in loco alieno, & casu fortuito eum inuenerit, dimidius sit inuentoris, & dimidius sit dñi loci. si vero studiose quæsiuit, & inuenit eum in loco alterius, totus erit dñi loci. si vero in sacro vel religioso loco casu fortuito inuenit thesaurũ totus est inuẽtoris, vt Insti. de re. di. §. thesaurus. & C. de thesau. l. nemo. lib x. 1o

Furari intẽdens q̃nq; furtum nõ committit.

Thesaurus inuẽtus cuius est.

NEque.] CASVS. In hoc c. ostendit Aug. quod malũ præcedẽs (vt rapina vel inuasio) nõ excusatur propter bonũ sequens. & hoc probatur duobus exemplis, scilicet primo & tertio. Et econuerso bonũ præcedens non

nõ vitiatur malo sequenti. & hoc probat duobus exemplis: scilicet secundo & quarto. Et no. quod prima duo exempla

[c] MVlti.] ¶ Dicunt.] Isti male dicunt: quia omnes scire debent quod suum non est, ad alios pertinere, vt C. vnde vi. conquerebatur.

pla opponuntur sibi: & sequentia duo similiter. Secundum exemplum est ibi, [Neque si aliàs.] Tertium ibi, [Nec tyrannicæ.] Quartum ibi, [Nec vituperabilis ordo.]

a ¶ Iustificat.] Arg. quod bonum non improbatur propter malum

c ¶ Iniusta.] idest, iniuste acquisita. Omnis enim potestas à Deo est. arg. 23. q. 1. quid culpatur.

DEnique.] CASVS. Quæsitum est ab Ambr. vtrũ causa pecuniaria, quæ vertitur inter aliquos, possit sacerdos pro altero licite postulare? Et resp. quod non: quia cõmodius est vt neuter iuuetur, quã grauetur alter: quia ad officium sacerdotis spectat, vt nemini noceat, sed psit omnibus. & facit principium. c. ad propositum Gratiani, s. vt alienũ non auferã, vt alteri subueniã, pecuniariter maxime.

d ¶ Denique.] sic 11. q. 3. nolite. cum suis concor. & 13. q. 2. nõ æstimemus.

e ¶ Neutrum.] Ar. quod nulli subueniendum est cum iniuria alterius, vt 11. q. 2. primum. 2 & cauendũ est ne prętextu nocẽtis innocens puniat. C. de his qui latro. occ. l. 2. in fi. quia sanctius est, &c. ff. de pœ. absentem. & pœna suos tenebit auctores. C. de pœ. sancimus. extra de his quæ fi. à maio. parte c. quęsiuit. nec debet alteri per alterũ iniqua conditio afferri, vt ff. de regu. iu. non debet.

2 Arg. 32. q. 4. sicut non sunt. 14. distin. quod ait. C. de sta. & ima. l. ult.

Puniri non debet alter pro altero.

f ¶ Non est sacerdotale.] Arg. quod sacerdotes nõ possunt aduocare in causis, vt hic. & 88. dis. perlatũ. Ar. cõ. 15. q. 2. obseruandũ. Sol. corã sęculari iudice nõ possunt allegare nisi pro certis personis, vt extra de post. c. 1. sed corã ecclesiastico bene. Ioã. Hodie sacerdos non põt postulare nisi pro se & ecclesia sua, vel pro coniunctis & miserabilibus personis, vt extra eod. c. vlt. B.

SCriptũ.] CASVS. Quæsitum fuit à Gre. an de illicite acquisitis possint facere peccatores sacrificia vel oblationes? Et rñdet quod nõ: & hoc pbat exẽplo Cain, ad cuius munera vel personã dominus nõ respexit, cum malus esset & impius: sed ad Abel & ad munera eius respexit. Dona enim iniquorum non probat altissimus, sed bonorum.

† al. quisquã

quisque † vtatur, vt ex eorum fructibus largas eleemosynas faciat; ideo rapinam iustificat. a ¶ Neque si alius rури paterno, vel iuste quæsito auarus incumbat; ideo culpanda est iuris ciuilis regula, qua possessor legitimus factus est. ¶ Nec tyrannicæ factionis peruersitas laudabilis [b] erit, si regia clementia tyrannus subditos tractet. ¶ Nec vituperabilis ordo regiæ potestatis, si rex crudelitate tyrannica sæuiat. Aliud est namque iniusta [c] potestate iuste velle vti: & aliud est iusta potestate iniuste velle α vti.

α ¶ Velle vti.] *Post hæc verba apud B. Augustinum sequitur, c. concubina. inf. 32. q. 2.*

Item Ambrosius lib. 3. de officiis, c. 9.

¶ Cum alterius detrimento alteri subuenire non licet. C. X.

DEnique [d] si non potest subuenire alteri, nisi alter lædatur; commodius est neutrum [e] iuuari, quàm grauari alterum. Ideoque in causis pecuniariis interuenire nõ [f] est sacerdotis: in quibus non potest fieri, quin frequenter lædatur alter, qui vincitur: quoniam intercessoris beneficio se victum arbitratur. Sacerdotis est igitur nulli nocere, prodesse velle omnibus: posse autem solius Dei est.

Item Gregorius in regesto lib. 7. indict. 2. epist. 126. Recaredo regi,

¶ Eleemosynæ, & sacrificia non placent Deo, quæ offeruntur ex scelere. C. XI.

3. q. 7. in grauibus. SCriptum [g] est: [Victimæ impiorum abominabiles Deo:
Prou. 15. vota iustorum placabilia.] Neque enim in omnipotentis Dei iudicio quod datur, sed à quo detur, inspicitur.
Gen. 4. Hinc est enim quod scriptum est: [Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Cain autem, & munera eius non respexit.] Dicturus quippe, quia Dominus respexit ad munera: præmisit solicite, quia respexit ad Abel. Ex qua re patenter ostenditur, quia non offerens à muneribus, sed munera ab offerente placuerunt: α [Dona quippe
Eccl. 34. iniquorum non probat altissimus: nec respicit in oblationes eorum, nec in multitudine sacrificiorum, eorum propitiabitur peccatis.] *Item.* [Longe est Dominus ab im-
Prou. 15. piis: & orationes iustorum exaudiet.]

α ¶ Placuerunt.] *Hucusque B. Gregorius: sicut supra 3. q. 7. c. in grauibus, est notatum.*

Exod. 3. 2 *Contra in Exodo legitur, quòd filii Israel exituri de Aegypto à vicinis suis acceperunt mutuo vasa aurea, & argentea: ex quibus postea ædificauerũt tabernaculũ Domino.*

His respondet Aug. in lib. quæst. Exodi, q. 39.

malum cohęrens: nec malũ approbatur propter bonũ cohærens, 1 vt 56. dist. vndecumque & 23. q. 5. relegentes. Arg. contra. 22. q. 2. si quælibet.

b ¶ Laudabilis.] idest, licet iniuste electus bene vtatur dignitate, per hoc conualescit dignitas, vt 1. q. 1. principatus. hoc tamen fallit, ut extra de renun. nisi.

1 Ad hoc 1. q. 6. consuetudo. 32. q. 3. §. his ita. & ca. quid quid. 11. q. 4. qui recte. Arg. cõtra 23. q. 3. tunc saluabitur. Arc.

g ¶ Scriptum] hoc cap. expositum est s. 3. q. 7. in grauibus. §. ecce.

CONTRA. Hęc est 2. pars quęst. secundum Io. de F.

CASVS. Supra probatū est, ꝙ de furto, vel rapina, vel consimilibus eleemosynæ vel oblationes fieri non debent. Nunc probant contra exemplo Iudæorum, qui de vasis quæ mutuo acceperūt ab Ægyptijs, ædificauerunt postea tabernaculum Dño. Sed huic obiectioni rñdet G per seq. cap.

c ¶ Rapinam.] arg. ꝙ aliquo prohibito prohibita sunt omnia similia, vt extra de constit. translato. & 5. dist. 4. denique. in fi & quæ sequuntur ex illo; extra de constit. nam concupiscentiam.

f ¶ A parte enim.] simile 32. q. 4. meretrices. est autem furtum pars rapinæ, eodem modo quo genus est pars speciei. rapina enim est species furti: nam omnis raptor est fur, vt Instit. vi bon. rapto. in prin.

¶ Non licet aliena rapere exemplo Israelitarum spoliantium Aegyptios. C. XII.

Dixit.] CASVS. Quæsitum fuit ab Aug. vtrū exēplo Iudæorum, qui Ægyptios expoliauerunt auro & argēto, possit quis suum proximū spoliare? Et respōdet ꝙ non: nec Iudei furtum fecerūt, sed præceptum Domini seruauerunt.

a ¶ Sumendum exēplum.] Arg. ab exemplis nō esse argumētandū. 12. q. 2. gloria. ver. neque vero. Arg. contra. 37. distin. qui de mensa.

b ¶ Furtū.] Ar. ꝙ hostes possumus decipere & eis sua auferre, vt 43. dist. in mandatis. 23. q. 7. c. 1. & 2. 5. dist. 8. quo iure. & C. de commer. & merca l. 2. Hic tamē ideo excusant, quia maioris auctoritate hoc fecerunt: & ita est argu. hic, q' auctoritas maioris excusat in illicitis, vt 63 dist. Salonitanæ. & de cō sec. dist. 5. discipulos. 23. q. 1. q d culpatur. sic Abraham & Sampson & alij multi fuerunt excusati auctoritate Domini. vt 23. q. 5 si non licet. arg. contra 16 q. 1. in canonibus. & 12. q. 2. quicumque.

Delicta excusantur auctoritate maioris.

ITEM OBIICITVR. Hæc est 3. pars quæst. In qua quæritur, vtrum rapina in decalogo inueniatur prohibita. & probat ꝙ sic per cap sequēs. Ioan. de Fant.

DIxit Dominus ad Moysem: [Petat vir à proximo, & mulier à proxima, vasa aurea, & argentea, & vestem. Non hinc quisquam sumendum exemplum [a] putare debet ad expoliandum isto modo proximum. Hoc enim Deus iussit, qui nouerat, quid quemque pati oporteret. Nec Israelitæ furtum [b] fecerunt: sed Deo iubenti ministerium præbuerunt.

paulo aliter in orig. Burc. l. 11. c. 53 Iuo, p. 13 c. 2.

3 *Item obiicitur. Aliena rapere non est contra præceptum. Nullo siquidē Dei mandato rapina videtur prohibita. Sed nomine furti omnis illicita vsurpatio rei alienæ intelligitur.*

Vnde Augustinus in eodem libro, q. 71.

¶ Maioris pœnæ est violenter aliquid eripere, quàm furari. C. XIII.

POenale [c] est occulte auferre: multo maioris [d] pœnæ est visibiliter eripere. Auferre ergo nolenti siue occulte, siue palàm, habet præceptum suum. Furti α enim nomine bene intelligitur omnis illicita vsurpatio rei alienæ. Non enim rapinam permisit, qui furtum prohibuit: sed vtique furti nomine in lege veteris testamenti, & rapinam [e] intelligi voluit. A parte enim [f] totum significauit, quidquid illicite rerum proximi aufertur.

32. q. 4. meretrices. Sent. 3. dis. 37. Burc. l. 11. c. 54 Iuo, p. 13. c. 3. Poly. l. 6. ti. 16. Ans. l. 11. c. 109

α ¶ Furti enim.] *Hæc sunt verba B. Augustini, licet mutato orationis ductu: quæ autem antecedunt apud ipsum non sunt inuenta. Integer locus B. Aug. de furto, & mœchia habetur infra 32. q. 4. meretrices.*

His auctoritatibus probatur, quòd neque ex rebus inuentis, neque ex male conquisitis eleemosynam quisquam facere potest.

4 *Sed Augustinus contra testatur, serm. 35. de verbis Domini dicens.*

¶ De male acquisitis bonum fieri potest. C. XIIII.

QVi habetis de malo, [g] facite inde bonum. Qui non habetis de malo, nolite acquirere de malo. Esto bonus tu, qui bonum facis de malo: & cum cœperis aliquid boni facere de malo, noli remanere tu malus. Nummi tui conuertuntur in bonum, tu autem remanes malus?

Iuo, p. 13 c. 16.

CASVS. Adhuc probat Gra. ꝙ ex illicite acquisito velut ex rapina possunt eleemosynæ fieri. nā rapina nullo Dei mandato videtur esse prohibita. sed respondet ꝙ cum furtum sit prohibitum, omnis illicita vsurpatio intelligitur esse prohibita, vt probatur seq. cap.

POenale.] CASVS. Docet hic Augu. ꝙ maius est peccatum rapere manifeste, quàm occulte furari: & quòd nomine furti in lege veteri rapina & omnis illicita vsurpatio intelligitur. A parte enim totū significatur. [A parte.] Furtum secundum quod dicitur à furto, & rapina, sunt species illicitæ vsurpationis: sed secūdum quod dicitur furtum cōtrectatio rei alienę inuito dño, furtum non est species rapinæ, sed econtra.

c ¶ Pœnale.] idest, dignum pœna.

d ¶ Maioris.] magis enim delinquit raptor quam fur, vt Instit. vi bono. rapt. in princ.

d Nō mirū cū præcedat culpa: quia prout dicit Augu. plus fraudator læditur dāno innocētię quam alius damno pecunię. P.

HIS AVCTORITATIBVS. CASVS. Concludit Grat. ex omnibus supradictis c. à princ. quæst. ꝙ ex rebus male acquisitis eleemosyna fieri non debet, postea probat contrarium.

SED AVGV. Hæc est 4. pars q. in qua dicitur, ꝙ de quibusdam male acquisitis quandoque transit dominium, & tunc potest fieri eleemosyna. Io. de Fant.

QVi habetis.] CASVS. Docet hic Aug ꝙ qui habet pecuniam de malo acquisitā, conuertat illam in bonum, & ipse malus non remaneat. abiit enim ut nummi tui cōuertātur in bonū, & tu remaneas malus.

g ¶ De malo.] Gra. tribus modis exponit illud verbū, facite de malo bonum, & bene, &c.

SED

SED HOC MVLTIPLICITER. CASVS. Exponit Grat. hic quod dictum est supra in præcedenti c. vbi dicitur, ꝙ de malo potest quis facere bonũ. & exponit illa verba tripliciter. Primo dicitur de malo facere bonum, cum reddit quæ illicite abstulit. Secundo, cum pauperibus dispensat ea, quæ cum malo, idest, cura, & solicitudine acquisiuit. & hoc probat auctoritate Euangelij dicentis, facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Tertio cum bonum quis expendit, idest quod ex arte mathematica acquisiuit.

Sed hoc multipliciter intelligitur. Facit enim de malo bonum, qui reddit [a] quod illicite abstulit. Nomine etiã mali, cura, & solicitudo mortalium exprimitur. De malo ergo bonum facit, qui pauperibus desponsat quod cum labore, & solicitudine acquisiuit, iuxta illud Euangelii. Luc. 16. *[Facite vobis amicos de mammona [b] iniquitatis. Vel ex malo acquiritur, quod ex turpi causa possidetur, veluti cum mathematicus ex arte, quam docet, vel ex futuris, quæ pronuntiat, non nulla lucratur. Quæ vero de malo sic acquiruntur, in bonum possunt conuerti. De peccato etiam aliqua nonnumquam acquiruntur, quæ pauperibus iuste erogantur.*

Vnde Augustinus ad Macedonium, epist. 54.

¶ Quæ male acquiruntur, aliquando bene possunt expendi. C. XV.

Poly. l. 6. ti. 10.

NOn sane, quidquid ab inuito sumitur, iniuriose aufertur. [c] Nam plerique nec medico [d] volunt reddere honorem suum, nec operario mercedem: nec tamen hæc qui ab inuito accipiunt, per iniuriam accipiunt: quæ potius per iniuriam non darentur. Sed non ideo debet iudex vendere iustum iudicium, aut testis verum testimonium; quia vendit aduocatus iustum patrocinium, [e] iurisperitus verum consilium. Illi enim inter vtramque partem ad examen † adhibentur; isti ex vna parte consistunt. Cum autem iudicia, & testimonia, ‡ quæ nec iusta, nec vera vẽdenda sunt, iniqua, & falsa venduntur; multo sceleratius vtique pecunia sumitur, quia scelerate etiam, quamuis à volentibus datur. Ille [f] tamen solet tamquam male sibi ablatam pecuniam repetere, qui iustum iudicium emit: quoniam venale esse non debuit. Quia vero pro iniquo iudicio dedit; vellet quidem repetere, nisi timeret, vel puderet emisse. Sunt aliæ personæ inferioris loci, vel ab vtraque parte non insolenter accipiunt, [g] sicut officialis, & qui ‖ amouetur, [h] & cui admouetur officium. Ab his extorta per immoderatam improbitatem, repeti [i] solent data α per tolerabilem consuetudinem non solent; magisque [k] reprehendimus, qui talia inusitate repetiuerunt, quam qui ea de more sumpserunt: quoniam multæ necessariæ perso-

C. 11. q. 3. non licet.

† al. examina

‡ Concor. l. diuus. cũ no. ff de re iud. & Bal. in l. comparationes. C. de fide instr.

‖ à quo] ori.

[a] ¶ Reddit.] vt in furto & rapina, & in talibus omnibus, vbi non transfertur dominium, nec datur repetitio.

[b] ¶ De mammona.] mamon dicitur dæmon, qui præest diuitijs.

ADDITIO. Sub. non ꝙ in eis potestatem habeat, sed quia homines tentat per eas. Arch.

NOn sane.] CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. In prima parte ostendit quę personæ possint vendere suum patrocinium vel laborem, vt medici, operarij, aduocati, & officiales: sed officiales ab vtraque parte recipiunt: alij vero tantum ab vna. Sunt & aliæ personæ, quę vendere non possunt, vt iudices & testes, qui magis peccant si pecuniam pro falsis & iniquis iudicijs & testimonijs accipiunt, quàm si accipiunt pro veris. In secunda parte dicitur, ꝙ illud quod officiales acquirunt ratione officij et cũ peccato, possunt pauperibus erogare: quę vero furto vel rapina vel inuasione acquiruntur, non sunt pauperibus eroganda. Secunda pars incipit ibi, [Isti si viã.] Ego B. sic credo casum ponendum, Beneuen. vero breuius ponit. Et scias, ꝙ H. intelligit illud verbũ, [Isti si uiam,] de omnibus supradictis, scilicet iudice, aduocato, teste, officiali, & iurisperito.

[c] ¶ Aufertur.] per iudicem.

[d] ¶ Nec medico.] præmittit enim hic medicos quasi digniores, cum tamen medici nõ sint maioris valoris, quàm obstetrices, vt C. cõmu. de leg. si duobus. 1. respon.

[e] ¶ Patrocinium.] Hoc est contra G. qui dixit nihil posse recipi pro iusto patrocinio, vt no. 11. q. 3. non licet. 1

1 Adde quã debent recipere. no. glo. & Cy. in l. 1. C. de suf.

[f] ¶ Ille.] arg. contra illos, qui dicũt, si dedi tibi pecuniam, vt pro me iudicares in iusta causa: ꝙ nõ possum repetere pecuniam datam, vt ff. de condi. ob turp. cau. l. 3. vbi dicitur, ꝙ talis litem perdit, quia videtur velle iudicem corrumpere. Ego credo ꝙ possit talis repetere pecuniam, si nõ eo animo dat, vt iudicem corrumpat. nam si dat eo animo, vt ius & quietem sibi conseruet, tunc potest repetere, vt probatur extra de simo. dilectus. sed ibi dicitur, quòd repetit si non seruatur pactum.

[g] ¶ Accipiunt.] sportulas.

ADDITIO. Hoc intellige cum non recipiunt salarium de publico. 23. q. 1. militare. 86. distin. non satis. ver. in singulis. Ioan. de Fan.

[h] ¶ Amouetur.] Videtur distinguere inter perpetuos & temporales officiales. Temporalem vocat eum qui amouetur: perpetuum vocat eum cui perpetuo admouetur, idest traditur tale officium.

[i] ¶ Repeti.] de facto.

[k] ¶ Magisque.] hic vult dicere, ꝙ officiati reprehẽduntur, non ex eo, ꝙ aliqua extorquent, sed quia ea immoderate exquirunt. Vnde talia nõ repetunt ab eis, nisi certum

tum sit eis salariũ constitutũ: tunc enim si aliquid vltra hoc petierint, crimine concussionis tenentur, vt 13. q. 2. militare. & soluent quadruplum. 18. dist. quoniam.

a ¶ Necessariæ personæ.] ad officium tale.

b ¶ Tamquam sua.] arg. ꝙ de rebus illicite acquisitis, re præscriptionis, vt extra de præscr. q̃m omne. Tu dicas, ꝙ si ex omni parte præscriptionis habuit bonam fidem; tunc res illa facta est sua, de beneficio iuris: vnde tunc nõ est dicendũ, ꝙ habeat conscientiã rei alienæ, licet post tempus præscriptionis incipiat scire rem alienam

dumtũ transferatur dominiũ in accipientem, si: eleemosyna, vt s̃. ea qui habetis.

c ¶ Donanda.] pauperibus.

d ¶ Zachęi publicani.] Qui dixit: Si quẽ defraudaui, reddo quadruplũ. & sic patet, ꝙ licite quadruplum, vel duplum peti potest, vt 12. q. 2. cum deuotissimam.

næ, a rebus humanis vel inuitantur huiusmodi commodis, vel tenentur. ¶ Isti, si viam vitæ mutauerint, aut excellentioris conscenderint sanctitatis gradum; facilius ea, quæ hoc modo acquisierunt, tamquam sua, b pauperibus largiuntur, quàm eis, à quibus accepta sunt, tamquam aliena restituant. Qui vero contra ius societatis humanæ furtis, rapinis, calumnijs, oppressionibus, inuasionibus abstulerit; reddenda potius, quàm donanda c censemus, † Zachęi publicani d Euangelico exemplo. *Luc. 19.*

† Concor. text. in l. 1. §. est enim. ff. de var. & extraordin. cogn.

α ¶ Data per tolerabilem consuetudinem non solent.] *Addita sunt hæc ex originali, sine quibus sequentia non satis constabant.*

Sequitur apud B. Aug. c. quid dicam. s̃. e. q. 4

QVOD vero.] Hęc q. diuiditur in quattuor partes, in prima quætũ probat per c. Aug. ꝙ non agitur pęnitẽtia digna si res nõ restituit. Secunda ibi, [Si vero.] Tertia ibi, [Pro malis.] Quarta ibi, [Furtum autẽ.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 6. q. in qua quæritur, vtrum quis pœnitere possit, nisi reddat aliena: Et respondetur ꝙ nõ, si potest reddere ea, uel eorũ ęstimationem.

e ¶ Quod vero.] siue sint raptores, siue fures, verã pœnitentiã non possunt agere, i. fructũ veræ pœnitentię nõ consequũtur, vt j. ea. c. 1. tamen admitti debẽt ad pœnitentiã, ut extra de pę. & remiss. quod quidam. & infra de pœnit. dist. 3. §. vlt. & dist. 5. falsas.

QVAESTIO VI.

QVÒD vero e *pœnitentia agi non possit, nisi res aliena reddatur, testatur Augustinus ad Macedonium, epistola 54.*

¶ Pœnitentia non agitur, si aliena res non restituatur. C. I.

SI res aliena, propter quam peccatum est, cum reddi possit, non redditur; non agitur pœnitentia, sed fingitur. Si autem veraciter agitur; non remittitur peccatum nisi restituatur f ablatum: sed, vt dixi, cum restitui potest. Plerumque enim qui aufert, amittit, siue alios patiendo g malos, siue ipse male viuendo: nec aliud habet, vnde restituat. ¶ Huic certe non possumus dicere, redde h quod abstulisti; nisi cum habere credimus, & negare. Vbi quidem si aliquos substinet cruciatus i à repetente, α dum existimatur habere quod reddat; nulla est iniquitas: quia etsi non est vnde reddat † ablatam pecuniam; merito tamen, dum eam per molestias corporales reddere † compellitur; peccati, k quo male ablata est, pœnas luit.

Poly. li. 6. ti. 20 Iuo, p. 13. c. 4. & p. 15. c. 25.

† al. luat

† al. redhibere.

SI res.] CASVS. Macedonius de quattuor quæsiuit ab Aug. primo, an dimittatur peccatũ nisi restituatur ablatum. & respon. ꝙ non, si põt restitui. Secundo, an fur possit verberari cum se negat habere quod reddat, putatur tamen habere. & respon. ꝙ sic. Tertio, an ecclesia pro talibus verberatis possit intercedere. & respon. ꝙ sic. non vt ablata non reddantur: quia sic socia criminis videretur. Quarto an clerici debeant tales verberare, vel verberandos iudici tradere sæculari. & respon ꝙ non: sed minari sibi humanum iudicium aliquãdo, diuinum vero semper: quandoque clam, quandoque manifeste, prout peccatum est occultum vel manifestum vel prout exigit diuersitas personarum. Secunda responsio est ibi, [Huic certe non.] Tertia ibi, [Sed non inhumanum.] Quarta ibi, [Sed numquid.] Nos,] supple clerici.

f ¶ Nisi restituatur.] videtur hic, ꝙ quantocumque tẽpore aliquis alienam rem possederit, ꝙ nõ currit in ea præscriptio, vt 34. q. 2. si virgo. nam diuturnitas temporis nõ minuit, sed auget peccatũ & aggrauat, 1 vt 24. q. 1 schisma. vnde in præscriptione requiritur bona fides à principio & in medio & in fine, & ex omni tẽpore alienam fuisse: nisi velis intelligere. id est, rei quæ fuit aliena. Quidam 2 tamen dicunt, quòd si aliquis rem præscriptam haberet ex causa lucratiua, tenetur ipsam restituere, si remordet ipsum conscientia: quia nihil deperire credimus ecclesiæ vtilitatibus, si ea quæ sunt aliena reddantur, vt 54. dist. generalis. sed si eam habet ex causa non lucratiua, non tenetur, vt ff. de his quæ in frau. cre. qui autem. §. si quid cum pupillo.

1 Vt extra de consue. c. vlt. extra de simon. cum in ecclesiæ. extra de eo q dux. in ma. cum haberet. iuxta fi. Arch.

2 Vt Alan°. quod dic vt no. extra de præscr. vigilanti. & de cõcess. præb. c. nulla. Ar.

g ¶ Patiendo.] i. permittendo, ꝙ alij male ei auferant.

h ¶ Redde.] hoc intellige quando fur vel raptor non est soluendo, sed si esset soluendo, licet res quam abstulerit, sine culpa sua perijsset, tamẽ tenetur reddere ęstimationem ipsius, vt C. de fur. subtracto.

i ¶ Cruciatus.] arg. ꝙ qui pauperes sunt, & nõ sunt soluẽdo, semper verberandi sunt pro debito, vt 12. q. 2. fraternitas. & in l. libertus. & hoc est verũ vbi conueniuntur ex maleficio: sed si cõueniuntur ratione ꝯctus alicuius, tũc sufficit cedere bonis, vt C. qui bo. ced. pos. l. vlt.

Pauperibus quandoque sufficit bonis cedere.

k ¶ Peccati.] Ergo adhuc non est liberatus à debito, sed tantum à pœna. unde si postea peruenerit ad pinguiorem fortunam, æque potest conueniri sicut ille. qui ex aliquo contractu est obligatus. Inst. de act. §. vlt. & extra de solu. Odofredus.

a ¶ In-

a ¶ Intercedere.] vt 23.q.5. reos.17.q.4. reum. & est hic argu. quod clericus in foro sæculari potest aliquem defendere in causa sanguinis. vt 23. q.5.c.1.2.& 3.
b ¶ Subtrahimus.] arg. 5.q.5.non omnis.
c ¶ Adiuuat.] arguitur, quod non debemus dominos nostros iuuare in illicitis.11.quæst.3.si dominus.& c.non semper.
d ¶ Exigere.] i.pœnas corporales infligere. Sed nonne clerici possunt vel ecclesia pôt pœnas corporales infligere, vt 5.q.5. illi qui.& 23. q.5. circumcelliones? Respondeo, potest vel possunt, sed non tantas quantas sæcularis iudex. non enim pôt punire quantum ad mortem vel mutilationem, vt extra de rap. in archiepiscopatu.
e ¶ Tradere.] si ergo clericus cepit furē in domo, nō tradet ipsum iudici: sed si iudex furē captū ei abstulerit, vt non imputatur clerico: alioquin licite auferentur clericis sua, vt 23.q.5.vtrum solum. Item nec clerici cum depositum tradet episcopus iudici.extra de iu. at si clerici. Vel dic quod clerici tales maleficos possunt tradere curiæ, non vt puniantur ad sanguinis effusionem, sed alio modo, vt extra de Iudæis.ita quorumdā. & 11.q.1. si quis sacerdotum.

¶ Sed inhumanum non est, etiam pro talibus intercedere, a tamquam pro reis criminum, non ad hoc, vt minime restituantur aliena; sed ne frustra homo in hominem sæuiat. *& paulo post.* ¶ Illud vero fidentissime dixerim, eū, qui pro homine ad hoc interuenit, ne male ablata restituat, & qui ad se confugientem (quantum honeste potest) ad restituendum non compellit, socium esse fraudis, & criminis. Nam misericordius opem nostram talibus subtrahimus, b quam impendimus. Non enim opem fert, qui ad peccandum adiuuat; β c ac non potius subuertit, atque opprimit. Sed numquid ideo nos aut exigere, d aut ad exigendum tradere e vel possumus, vel dubitemus? Agimus quantum episcopalis facultas dat, † & humanum quidem nonnumquam, sed maxime, ac semper diuinum iudicium comminantes. Nolentes autem reddere, quos nouimus & male abstulisse, & vnde reddant, habere, arguimus, increpamus, obtestamur, † quosdam clam, f quosdam palam, g sicut diuersitas h personarum diuersam videtur posse recipere i medicinam.

† *datur*] or.
† *& detestamur*] orig.
i *al. vel velle accipere*

α ¶ Repetente.] *Sic est emendatum ex codice epistolarum Vaticano, & editione Antuerpiana, cum antea legeretur,* repente.
β ¶ Adiuuat.] *Quæ sequuntur emendata sunt ex codicibus epistolarum impressis, & manuscriptis. Antea legebatur,* qui ad peccandum adiuuat, ac non potius adiuuat, sed obuiat subuertendo, atque opprimendo. *Glossa autem optime conuenit in vocem,* adiuuat, *suo loco positam.*

2 *Si vero rem alienam quis consecrauerit; non eamdem, sed æstimationem eius restituere debet.*

Vnde Gregorius lib.7.indict.2.ep.58. Fantino defensori.

¶ Qui rem alienam consecrat, eius æstimationem restituat. C. II.

Comperimus nullam extitisse causam; pro qua res Iudæorum α potuissent rationabiliter occupari; atque eas esse inconsulte, ac temere consecratas. Idcirco experientiæ tuæ præcipimus, vt quia, quod semel consecratam est eis i non valet vltra restitui; studij tui sit, vt ipse episcopus debeat pretium dare. †

α ¶ Iudæorum.] *reposita est hæc dictio ex epist. B. Gregorij, vt intelligatur facilius, quo referantur ea, quæ in hoc capite continentur, ac nonnulla etiam alia sunt emendata.*

f ¶ Clam.] si est occultum.2.q.1.si peccauerit.
g ¶ Palam.] si est manifestum. 6.quæst.1. si omnia.
h ¶ Diuersitas.] arg. quod secundum diuersitatem personarum diueriæ pœnæ statuuntur, vt 12.q.2. fraternitas. 24. q. 3. corripiantur.
SI VERO REM ALIENAM. Hęc est 2. pars. Ioan. de Fant.
CASVS. Dictum est s. quod res aliena domino restitui debet. Nunc vero ponit G. casum, in quo non ipsa, sed eius æstimatio est restituenda, puta cum res aliena fuerit consecrata. & ad hoc inducit seq. c.
COmperimus.] CASVS. Aliquis rapuit argentum vel aurū. episcopus hoc sciens, calices inde factos temere & inconsulte cōsecrauit. Præcepit ergo Gregorius cuidam, vt cōpellat episcopū ad æstimationem rei ablatæ, & non ad rem ipsam consecratam. Et dicit Beneuen. & & Hu. hoc innuit quod epūs, qui consecrauit, raptor fuit illius argenti & auri.
i ¶ Ei.] idest, laicis: quia res semel cōsecrata nō debet a modo ad profanos vsus redigi, vt 12.q.2.aurum. & j. de consec. dist. 1. ligna. Si aūt res illa fuisset alicuius ecclesiæ, illi bene esset restituenda, vt 12.quæst. 2. Apostolicos. 2 & 17. quæst. 4. quesiui alud tamen est in re animata. Nam si seruus alicuius fuit consecratus, bene restituitur domino suo, vt 54. distin. ex antiquis. sed hoc ideo est, quia cum seruus sit res animata, delinquit permittendo se ordinari. sed res inanimata in nullo delinquit, vt vides in simili. 7. quæst. 1. episcopus in diœcesi. Eamdem rationem assignat lex, quod si nescio vbi sit seruus meus, non ideo possessionem ipsius perdidi. sed aliud est in his, quæ anima carent, vt ff. de acq. poss. si rem mobilem. & l. Pomponius, in princ.

1 De hoc & no. 23.q.3. Maximianus. ibi videas & 2. q.7.laicos. Arch.

† Ex isto tex. infert, quod aliquis quis rē suā vendere cogi, concor.tex in l.si st ad leg. Iul. de ann. Bar.in l. annona. ff. de var. & extraor.cri Pœna corporalis. ab ecclesia potest infligi. Clericus an possit furē tradere iudici.

Cōsecratio rei inanimatæ tollit dñium: secus in re animata.
2 Vbi de hoc vbi loquitur de monasterio de reb⁹ ecclesiæ cōstructo, quod debet reddi ipsi ecclesiæ secūdū Lau. & hoc & no. Ray. in sum. de immu. ecc. § item pone. Arch.

3 *Pro malis autem apud principes ecclesia debet intercedere, non eos temerario ausu defendere.*

Vnde Gregorius Romano defensori lib. 7. indict. 2. ep. 24.

¶ Ecclesia pro malis intercedat, non eos temerario ausu defendat. C. III.

Poly. l. 6. ti. 16.

HI, qui in furtis publicis implicati sunt, à nobis non videantur iniuste [a] defendi: ne opinionem male agentium ex indiscretæ defensionis ausu in nos vllo modo trásferamus: sed, quantum decet ecclesiam, admonendo, & verbum intercessionis adhibendo, quibus valetis, succurrite: vt & illis opem feratis, & opinionem sanctæ ecclesiæ non inquinetis.

¶ *Infra 23. q. 5. reos. refertur summa huius capitis, cum hic sint propria verba B. Gregorij.*

4 *Furtum autem non tam in quantitate rei, quàm in affectu furantis consideratur.*

Vnde Hieronymus in epistolam ad Titum ad c. 2.

¶ Non solum in maioribus furtum committitur, sed etiam in minoribus. C. IIII.

Poly. ibidem. Bur. l. 11. c. 55. Iuo, p. 13. c. 41.

FVr † autem non solum in maioribus, sed etiam in minoribus iudicatur. Non enim id, quod furto [b] ablatum est, sed mens furantis attenditur. Quomodo in fornicatione, [c] non idcirco diuersa fit fornicatio, si mulier sit pulchra, aut deformis, ancilla aut ingenua, paupercula aut opulenta, sed qualiscumque illa fuerit, vna est fornicatio; ita & in furto, quantumcumque quis abstulerit, furti crimen incurrit.

† al. Furtum

¶ *Referuntur verba B. Hieronymi nonnullis tamen omissis, & mutatis, quemadmodum etiam apud Burchardum, & Iuonem.*

CAVSA XV.

QVIDAM *sacerdos* † *in crimen carnis lapsus esse perhibetur, antequam sacerdotalem benedictionem consequeretur. Postquam vero sacerdotium adeptus est; in furorem versus quemdam interfecit. Recuperata vero sanitate, apud episcopum accusatur ab ea, cum qua lapsus esse dicitur. Episcopus autem die Domi-*

† al. clericus

PRO MALIS AVTEM. Hæc est 3. pars q. Io. de F. CASVS. Adhuc probat Gratianus, ꝙ ecclesia pro malis intercedere potest, & non eos temere defendere. & ad hoc inducit sequens cap.

HI qui in furtis.] CASVS. Quidam nomine Romanus, Romanæ ecclesiæ defensor, latrones temere defendebat. quare Grego. præcipit ei, ne fures iniuste defendat, ne ex hoc ipsa infametur ecclesia: sed monendo & intercedendo opem ferat i. quãtum decet ecclesiã.

a ¶ Iniuste.] i. nimis improbe, & importune, & hoc verum est cum scit, aut credit eos iuste condemnatos. Si autem fugerint ad ecclesiam, tũc omnibus modis quibus potest, tenetur eos defendere: nisi sit publicus latro, vel nocturnus depopulator agrorum, vt 17. q. 4. reum. & c. sicut. & extra de imm. eccl. inter alia. Si aũt fuerit iniuste condẽnatus: tunc ecclesia tenetur eum modis omnibus iuuare. vnde illud est pręceptũ: Eripe eum, qui ducitur ad mortem, vt 23. q. 3. nõ in inferenda.

Ecclesiæ immunitate non oẽs malefactores potiuntur.

FVRTVM AVTEM. Hæc est 4. pars quæst. secundum Io. de Fant.

CASVS. Quia supra facta est mentio de furto: ideo nunc ostẽdit Gr. ꝙ furtum magis consideratur in effectu furantis, quã in quantitate exteriori: & ad hoc inducit seq. cap.

FVr aũt.] CASVS. Ostendit Hiero. in hoc c. ꝙ furtum ita committitur in re parua sicut in re magna: vbi magis attenditur mens furantis, quàm quantitas rei ablatæ. Et hoc probat ad instar fornicationis, quæ ita committitur in muliere pulchra, sicut in turpi; ita in ancilla sicut in ingenua: æque in paupere vt in opulenta.

b ¶ Quod furto.] Huic obuiat quod dicitur ff. de abig. l. 1. vbi perpenditur, ꝙ magis quis punitur pro boue q̃ pro oue: quia pro boue dat v. boues: pro oue iiij. Sed dicas, ꝙ ibi dr̃ ꝙ dabit iiij. oues: intellige præter illam quam abstulit. Item est 5̃. extra de si. & si quæstiones. vbi nõ cõmittitur simonia in modico, sicut in magno. sed intellige ꝙ ita non pręsumitur cõmitti in modico sicut in magno. quãque tamen pro modico nec magis, nec minus, vt de conf. dist. 1. reuera. in prin. vbi dr̃, ꝙ oẽs in deserto mortui sunt: & tñ duo ex eis nõ fuerunt mortui, s. Caleph, & Iosue. 76. dist. ieiunium. sic ergo pro minima re potest agi de furto, vt hic, & Inst. de re. diui. §. gallinarum. licet actio de dolo non detur pro minima re, vt ff. de dolo. idem.

Simonia nõ fit in modico.

Furti agitur pro modico.

c ¶ Fornicatione.] H. dixit magis peccari cũ pulchra [1] quàm cum deformi: quia magis voluptuose cognoscit pulchram: sed in deformi quàm citius potest absoluit se. Baz. dixit magis peccari cum deformi: quia plura sunt quæ suadent cõmisceri pulchræ quàm deformi: scilicet pulchritudo eius & libido.

1 Pulchra. Do. Andr. Tiraq. d̃ le. connubial. charta 5. vbi late.

QVIDAM sacerdos.] CASVS. S. in prox. causa tractatũ est de auaritia, quæ obumbrat mentem clericorum: sed quia incõtinentia idẽ facit: ideo subnectit xv. causam,

sam, in qua de incontinentia tractat, & de his quę fiũt mente alienata: & de alijs multis, quæ vt melius pateant, thema proponit, de quo octo elicit quæstiones. CASVS thematis talis est, Quidam cũ esset clericus, fornicationem commisit: postea sacerdos factus furiosus

contrarium: & respondet allegatis: tandem dat veram solutionem, vt ĩ. ea. §. vlt. Ostendit ergo primo G. ꝙ siue peccata procedãt ex voluntate, siue ex carnis infirmitate, semper imputãtur ad pœnã: quod probat quatuor auctoritatibus. postea probat ꝯrium: cum peccatũ secũdum Augustinũ sit adeo voluntariũ, vt nullo modo sit peccatum, nisi de voluntate procedat.

nico causam examinat. Sacerdos inficiatur crimen sibi illatum: quorumdam clericorum sibi patrocinia quærit: illi vero non sine pretio sibi patrocinantur: tandem episcopus confessionem quæstionibus extorquet: demum solus, & absque synodali audientia illum sententia ferit.

1 *Quæritur autem, an ea, quæ mente alienata fiunt, sint imputanda.*

2 *Secundo, an pro impensis patrociniis liceat clericis munera exigere.*

3 *Tertio, an ex mulieris confessione iste sit condemnandus.*

4 *Quarto, an die Dominico eius causa sit ventilanda.*

5 *Quinto, an sibi neganti purgatio sit deferenda.*

6 *Sexto, an eius confessio cruciatibus sit extorquenda.*

7 *Septimo, an absque synodali audientia episcopus valeat sacerdotem damnare.*

8 *Octauo, si sponte confessus, an ab aliis conuictus fuerit, quòd ante ordinationem peccauerit; an suscepti ordinis officium exequi sibi liceat.*

QVAESTIO PRIMA.

1 QVÒD *autem* [a] *ea, quæ alienata mente fiunt, non sint* [b] *imputanda, facile videtur posse probari. Peccata namque alia penes voluntatem animi, alia circa naturæ infirmitatem videntur consistere: Est autem voluntas (vt ait Augustinus libro primo retractat. cap. 15.) animi motus cogente* [c] *nullo ad aliquid vel non imitandum,* [d] *vel adipiscendum.* [d] *Quod propterea* [e] *dictum est, vt hac definitione volens a nolente discerneretur.* [f] *Ex voluntate itaque peccata procedunt, quæ libero mentis arbitrio, & delinquentis proposito committuntur. Porro infirmitas alia est animi, alia carnis. Infirmitas animi, est ignorantia. Carnis infirmitas, est concupiscentia.* [f]

Et in l. de duabus animabus, c. 10. Sent. 2. dis. 47.

[a] ¶ Quòd autem.] No. ꝙ si quis est ita alienatus mente, ꝙ nescit quid faciat: nec discernit, nec intelligit, non imputatur ei quod facit. ĩ. e. aliquos. & c. illa. & 17. q. 2. Gonsaldus. & 3. q. 9. indicas. Quidã tñ distinguunt, ꝙ si suã culpa incidit quis in alienationẽ mẽtis, imputatur ei: si sine culpa, non, vt ĩ. e. si quis insaniens. quam distinctionem non admitto. G. allegat pro & ꝯ. Et ad intelligentiã eius quod dixi no. ꝙ infirmitas alia est animæ: alia est carnis. Infirmitas animæ duplex est: vna dr̃ ira vel odiũ, vel delectatio: & hęc est peccatum: & quæ ex tali infirmitate fiunt, imputantur. Alia est pœna, vt est obliuio, ignorantia: & quæ ex hac fiunt, quandoque imputantur, quandoque non. Similiter infirmitas carnis duplex est. Vna est fomes peccati, scilicet originale peccatũ: [f] & quæ ex hac causa fiunt, imputantur. Alia est pęna peccati, vt febris, & furor: & quę ex hac causa fiunt, non imputantur, si non discernit quid agat.

Mente alienato an sit imputandũ quod facit.

Animæ infirmitas est duplex.

[f] Fomes nõ est proprie originale peccatum. Concilium Trid. ses. 5 in extremo quinto anathematismo.

sus quendam hominem interfecit. recuperata sanitate mulier quam cognouit, ipsum apud episcopum accusat. Die vero Dominica eps causam examinat: sacerdos crimen negans acquirit patronos pro pretio: tandem eps ille confessionẽ verberibus extorquens, absq; synodo episcoporum & concilio illum condemnauit.

QVOD autem.] Hæc q. diuiditur in duas partes: in quarum prima probatur, ꝙ ignorantes & pueri non peccant, si ignorantia est inuincibilis, scilicet cum nullo modo potuit scire. quamuis daret operam. Si autem scire potuit, & non dedit operã, non excusatur a toto: sed à tanto, id est, in parte. ita intelligenda est littera vsque ad c. [Merito quæritur.] secunda ibi, [De furiosis.] Io. de Fant.

CASVS Hic intitulatur prima qõ, vbi quæritur an ea quæ fiunt mente alienata, debeant imputari? Et respon ꝙ non, vt ĩ. ea. aliquos, & c. illa. & 15. 3. q. 9. indicas & procedit hoc ordine G. Primo probat, ꝙ ea quæ fiunt in alienatione mentis, imputãtur: postea probat

[b] ¶ Non sint.] melius esset sine non: quia primo probat quod imputantur.

[c] ¶ Non imitandum.] idest, non faciendum.

[d] ¶ Vel adipiscendum.] idest, faciendum.

[e] ¶ Quod propterea.] i. in diffinitione voluntatis, ideo ponitur affirmatio & negatio, vt ostendatur qua voluntate quis dicatur volens: & qua voluntate dicatur nolens, nam voluntate ad aliquid faciendum dicitur quis volens: & voluntate ad aliquid non faciendũ dr̃ quis nolens: & sic omnis nolens dicitur volens: & eadem qualitas dici potest voluntas, & noluntas. Nã nolle facere, idem est quod non velle facere. vñ lapis non dr̃ nolens, cum non habeat voluntatem non faciendi. nam secundum regulam iuris, eius est nolle cuius est velle. vt ff. de regu. iu. l. eius. Hinc patet ꝙ Aug. vult ꝙ eadem vis animæ sit vis concupiscibilis, & vis irascibilis. Nam per vim concupiscibilem appetimus aliquid: & per vim irascibilem detestamur aliquid.

Animæ vis est duplex.

[f] ¶ Concupiscentia.] idest, fomes originalis peccati.

a ¶ Ad pœnam.] sed non semper puniuntur peccata, quæ proueniunt ex ignorantia. 34. q. 2. in lectum.

b ¶ Ignorat.] idest, qui appetit ignorare: vel qui contemnit scire: vel negligit scire, cum possit quærere à peritioribus. Vnde quædam ignorantia est ex simplicitate, vt illorum qui ad litteram aliquid intelligunt: quædam ex culpa: quædam ex negligentia: & secundum hoc magis vel minus punitur. 11. q. 3. excellentissimus. c. quoniam. & c. fin.

Ignorantia est triplex.

c ¶ Zelum.] Quidam ex Iudæis de bono zelo mouebantur, contra discipulos Domini, & ipsum Dominum: & ipse Dominus in cruce pro illis orauit, cum dixit: Pater dimitte illis: quia &c. Lucæ 23. Isti habebant zelum: sed non secundum scientiam, idest, secundum fidem: quia erroneam habuerunt conscientiam. alij autem scienter delinquerunt. 23. quæst. 1. paratus.

Zelū bonū quidam ex Iudæis habuerunt. Isti erant simplices, et errabant nō in motu ad seruiendū: sed in modo seruiendi. Lau.

d ¶ De corpore.] id est, de dominio carnis, in qua mors est. supra distinct. quinta. sed pensandum. palea est.

e ¶ Semper.] allegando dicit.

f ¶ Cui.] Hic allegat in contrarium, quod ea quæ mente alienata fiunt, non imputantur: vnde hic ponebant antiqui notulam, defensor.

SED HOC. g Superius dictum est. quod peccatum vsq; adeo est voluntarium, vt nullo modo sit peccatum nisi sit voluntarium. sed quia multum facere videbatur pro defensione sacerdotis furiosi: ideo eius impugnator dicit, quod auctoritas illa Aug. intelligitur de eo quod est tantummodo peccatum: & non de eo quod est pœna peccati. & ad hoc probandum inducit duas auctoritates Aug. quamuis quodam modo voluntaria peccata dici possint quæ à nescientibus & coactis perpetrantur. [Non immerito.] sed merito, non omnimodo non voluntaria dicit, sed quodam modo voluntaria dici possunt.

g ¶ Sed hoc.] est notula impugnatoris.

h ¶ Nullo modo.] Quædam dicuntur simpliciter peccatum, & non pœna; & quædam pœna peccati, & non peccatū. Pœna peccati, sicut ignorantia, infirmitas, & obliuio.

Ex vtraque autem infirmitate quæ procedunt, imputantur ad pœnam. a *Vnde de quibusdam ignorantibus dictum est: [Si quis ignorat,* b *ignorabitur.] Tales illi erant, de quibus Christus ait Apostolis: [Extra synagogam facient vos: quia arbitrabuntur obsequium se præstare Deo.] De eisdem etiam Apostolus scribit in epistola ad Romanos: [Testimonium illis perhibeo, quia zelum* c *Dei habent, sed non secundum scientiam.] Nullum tamen eorum in sua perfidia perseuerantem hæc ignorantia excusat. Ex carnis infirmitate procedunt, quæ naturæ languore fiunt: quæ, nisi imputarentur ad pœnam, nequaquam Apostolus lege carnis grauatus diceret: [Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore* d *mortis huius? &c.] siue ergo penes voluntatem, siue penes infirmitatem peccata consistant, semper* e *imputantur ad pœnam. Cui* f *sententiæ illud Augustini de vera religione, c. 14. contrarium videtur: [Vsque adeo peccatum, voluntarium malum est: vt nullo modo peccatum sit, si non sit voluntarium; & hoc quidem adeo manifestum est, vt nulla hinc doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat. Quare aut negandum est peccatum committi: aut fatendum est voluntate committi.] Sed hoc* g *non generaliter de omnibus peccatis intelligendum esse idem Augustinus in lib. 1. retractat. c. 13. ostendit dicens: [Vsque adeo peccatum, voluntarium malum est, vt nullo modo* h *peccatum sit, si non sit voluntarium. Potest videri falsa hæc definitio: sed si diligenter discutiatur, inuenietur esse verissima. peccatum quippe illud cogitandum est, quod tantummodo peccatum est, non quod est etiam pœna peccati. Quamuis & illa quæ non* i *immerito non voluntaria peccata dicuntur, quia vel à nescientibus, vel à coactis perpetrantur, non omnino possint non* † *voluntaria dici.] Idem in eodem libro c. 15. [Definitio peccati, quam diximus; peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi, quod iustitia vetat, & vnde liberum est abstinere, propterea vera est, quia id definitum est, quod tantummodo peccatum est, non quod est etiam pœna peccati.]*

1. Cor. 14.
Ioan. 16.
Rom. 10.
Rom. 7.
Sent. 2. dist. 35.
Et in l. de duabus animabus, c. 11.
† hic omittuntur aliquot verba. *sine volūtate committi.*] orig.

¶ Cogente nullo.] *Hæc sunt addita ex B. Augustino, vt verba sequentia melius intelligantur.*

¶ Imitandum.] *Apud B. Augustinum in lib. de duab. animab. & lib. 1. retractationum, legitur,* amittendum. *ob glossam tamen non est mutatum: sed sublata est priore loco vox,* imitandum, *quæ abest etiam à manuscriptis Gratiani codicibus. Nā in vulgatis erat,* ad aliquid imitandum, vel non imitandum.

¶ Non immerito.] *in libris B. Augustini impressis legitur,* immerito.

obliuio. Illud autē dr̄ simpliciter peccatū, qđ ex libera voluntate procedit. Quidā tn̄ dicunt, ꝙ omne peccatū præter peccatum primi parentis sit peccatum, & pœna peccati: peccata enī quæ quotidie facimus, sunt pœna ori-

Peccatū & peccati pœna, diuersi sunt.

originalis peccati, sed qualiter hoc stare potest, cũ omnis pœna à Deo sit: & nullum peccatum à Deo sit. ergo nullum peccatum est pœna. Item omnis pœna est passio: & omne peccatum est actio. cũ ergo actio non sit passio, non est dicendum ꝙ peccatum sit pœna. si autem alicubi inuenias quòd peccatum est pœna, expone, idest pro quolibet peccato debetur pœna: quia est pœna & passio animæ.

conuer. coniu. ex parte. Argu. contra. ff. de lib. ho. exhi. l. 3. si quis volentem. tamen coacta licentia non est licentia, vt argu. 33. q. 5. notificasti.

c ¶ Vult.] Certe argumentatio hæc non valet: volo hoc, ergo volo omne quod sequitur ex illo: vt iste vult fornicari, ergo vult damnari: nisi intelligas indirecte, & per consequentiam, vt dist. 8. quo iure.

Idem lib. 4. quæstionum, q. 24. ad c. 15. Numerorum.

¶ Non sunt peccata nolentium, nisi nescientium.

C. I.

MErito quæritur, quæ sint ipsa peccata nolentium, vtrum quæ à nescientibus committuntur; an etiam possit recte dici peccatum esse nolentis: quod facere compellitur. [a] Nam & hoc contra voluntatem facere dici solet: sed vtique vult, [b] propter quod facit: tamquam [α] si peierare nolit: quod tamen facit, cum vult viuere, si scilicet quisquam, nisi fecerit, mortem minetur. Vult [c] ergo facere, quia vult viuere: & ideo non per seipsum appetendo, vt falsum iuret; sed vt falsum iurando viuat. Quod si ita est, nescio vtrũ possint dici ista peccata nolentium, qualia hic dicuntur expianda. Nam si diligenter consideratur, forte ipsum peccare nemo velit, sed propter aliud fit, quod vult qui peccat. Omnes quippe homines, qui scientes faciunt; quod non licet, vellent licere. Vsque adeo ipsum peccare nemo [d] appetit propter hoc ipsum, sed propter illud, quod ex eo consequitur. Hæc si ita se habent; non sunt peccata nolentium, nisi nescientium, [e] quæ discernuntur à peccatis volentium.

α ¶ Tamquam si peierare nolit, quod tamen facit.] *Hæc non sunt in vulgatis codicibus B. Augustini.*

Lib. 47. digest. tit. 10.

Digest. tit. de iniuriis, l. 3.

C. II.

ILlud relatum peræque est, eos qui iniuriam pati possunt & facere posse: sane sunt quidam, qui facere non possunt, vt puta furiosus, [f] & impubes, qui doli capax [g] non est. Namque hi iniuriam pati solent, non facere. Cum enim iniuria ex affectu facientis consistat; consequens erit dicere hos, siue pulsent, siue conuitium dicant, iniuriam

d ¶ Nemo.] vnde Seneca. Et si scirẽ Deos ignoscituros, homines autem nescituros, adhuc dedignarer peccare.

Senecæ dictũ aureũ.

e ¶ Nescientium.] Sic nesciens non peccat. & sic est contra 32. q. 7. quemadmodũ Sol. varijs modis dicitur quis nescire. Dicitur enim nescire qui non scit id, quod facit esse peccatum, vel non scit tantum esse peccatum quantum est: & talis nesciens punitur, licet non adeo grauiter, vt 8. dist. consuetudo. & pone exemplum de tali. 14. q. 5. forte. Item dicitur nescire qui scit factum, sed nescit qualitatem facti. talis quandoque punitur si errat in iure. sic ignorabat Paulus concupiscentiam esse peccatum. extra de const. nam concupiscentiã. quãdoque non punitur, scilicet cum errat circa factũ ipsum, vt 34. q. 2. in lectũ. Item dr̃ nescire propter casum sequentẽ, vt si aliquis volens interficere Leonem quẽ vult defendere hominẽ, casu interficit hominem, vt 50. dist. sæpe. Item dicitur nescire qui omnino nescit, vt puer, ebrius, furiosus. talis enim non peccat. j. eo. aliquos.

Nescire dicitur quis multipliciter.

MErito.] CASVS Duæ sunt hic quæstiones: quarum prima est, an peccata nescientium, dicantur peccata nolentium? Et respondet ꝙ sic: & ista responsio est in fi. c. Secunda est, an peccatum, quod quis per metum facit, dicatur esse peccatum volentis, vel nolentis? & respondetur ꝙ volentis: quia licet quis nolit directe ipsum peccatum ad quod compellitur, indirecte tamen vult illud per aliud quod habere non potest sine illo peccato. Et ad hoc probandum inducit exemplum de peierante. Hæc si ita se habent, sequitur ꝙ peccata coactiua sunt volentium.

a ¶ Compellitur.] Refert qualis sit coactio, [1] an absoluta vel conditionalis, ut extra quod metus cau. sactis.

1 Sed cõtra quia animo violẽtia nõ infertur, vt 32. q. 5. §. ꝙ autem. in prin. dic vt ibi not.

b ¶ Vult.] Arg. ꝙ coacta uoluntas, est voluntas, ut hic & 23. q. 4. displicet. & q. 6. vides. & 74. dist. cõsuluit. & ff. quod me. cau. si mulier. §. vlt. Est ergo in istis casibus arg. ꝙ tenet matrimonium, licet coactio interueniat, vt 22. q. 4. inter cętera. & ff. de ritu nup. si patre. Sed hoc nõ est verum, vt extra de spon. veniens. & c. cũ locum. & 31. q. 2. c. 1. & 2. Item sicut coacta voluntas est uoluntas, sic decepta voluntas dicitur voluntas, vt 20. q. 3. constituit, & extra quod met. cau. cum dilectus. & extra de

Matrimonium coacte factum non tenet.

ILlud.] CASVS Redit nunc Gra. ad principale propositũ, & inducit legem istam ad probandum, ꝙ ea quæ fiunt ex ignorantia uel mente alienata, non imputantur. Casus ergo sic ponitur. Quæsitum fuit a iurisperito, vtrum quicumque potest pati iniuriam, possit facere iniuriam? Et respondet ꝙ sic, nisi sit furiosus, vel impubes, qui non est doli capax. nam isti iniuriam pati possunt, facere vero nunquam, cum iniuria non procedat nisi ex voluntate. & probat duobus exemplis, scilicet exemplo iocose alium percutientis, & domini interficientis liberum hominem, quem putat esse seruum suum. Et no. ꝙ lex ista (vt dicit Hu. & Io. Bene) male ponitur hic, cum inducatur pro defensione ad ostendendum ꝙ ea, quæ fiunt mente alienata, non imputantur: sed deberet legi post § sequentem, vel in sequenti §. post illud verbum; non processerunt.]

f ¶ Furiosus.] no. quod furiosus facit, idem est ac si casu accidisset, vt ff. de administ. tut. l. vlt. in fi.

g ¶ Qui doli capax.] si enim est doli capax, bene punitur, vt extra de delic. pue. c. 1. [2] & de conse. dist. 5. cos. sed in impubere minori distinguitur, an delinquat ex animo, an ex culpa, vt C. si adue. deli. l. 1. & 2.

2 Et hic omnino videas quod le. & no. e. ti. c. 2. & de hom. exhibẽ. in glo. quod ei & in gl. ex hoc Archid.

g ¶ Per

fecisse non videri. Itaque pati quis iniuriam etiam si non sentiat, potest: facere nemo, nisi qui scit se iniuriam facere, & si nesciat, cui faciat. Quare si quis per iocum [a] percutiat, aut dum certat; iniuriarum non tenetur. Si quis hominem liberum cæciderit, † dum putat seruum suum; [b] in ea causa est, ne iniuriarum teneatur.

F ir-

† *al. occiderit*

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus à capite,* merito. *vsque ad cap.* mulier. *nulla est distinctio capitulorum.*

Itaque, vt ex præmissis apparet, siue ex voluntate, siue ex infirmitate peccata procedant, palam est illa imputari. Sed carnis infirmitas dupliciter intelligitur. Est enim languor naturæ, qui carnis concupiscentia appellatur: quæ verius animæ infirmitas dici potest: sed ideo carnis infirmitas dicitur; quia accidit animæ ex corruptæ † carnis coniunctione. Porro alia est infirmitas, quæ propriè carnis dicitur: quia elementorum, seu humorum concordia turbata, ipsa caro afficitur, & tamdem dissoluitur. Similiter animi infirmitas duplex est. Vna, quæ vitium appellatur, quæ animæ à Deo separatur, vt est ira, odium, & alia huiusmodi. Alia infirmitas animi, quæ cum ipsa non sit peccatum; est tamen pœna, & causa peccati, vt est obliuio, & ignorantia. Furor autem, cum non sit peccatum, est tamen pœna peccati: vt febris, & cetera passiones, quas propriè carnis dicimus esse: quarum motus, idest, ea, quæ illis perturbantibus fiunt, nulli imputantur ad pœnam: ¶ *Sed obiicitur de Lamech, qui cum cæcus esset, Cain interfecit: nec eum excusauit cæcitatis infirmitas. Vnde dictum est: [Septuplum vltio dabitur de Caim: de Lamech vero septuagies septies.] Sed cæcitas ignorantiæ similis est.* ¶ *Ex vtraque enim quædam fiunt, quæ imputantur: quædam vero minime. Cæcus namque si debitum suæ vxori se credens reddere, alienam polluit, non est reus* [c] *adulterii. Si autem ludo, vel exercitatione virium, vel venatione iaculum mittens aliquem perimat; quia ab eo penitus* [d] *hoc debet esse alienum, homicidii reus habetur. Mens vero alienata furore, cum sui compos non sit, eorum, quæ admittit, reatum non contrahit: quia facultatem deliberandi non habuit. Vnde pupillo, & furioso in maleficiis subuenitur: vt non eis imputentur ad pœnam, quæ ex mentis deliberatione non processerunt.* [e] *Quod non solum humanis, sed etiam diuinis legibus noscitur approbatum.*

† *al. coniuncta carnis corruptione.*

Gen. 4.

Ait enim Augustinus de paruulis, in lib. de fide ad Petrum diaconum, c. 30.

¶ [Processerunt.] *Hoc loco in vulgatis erant interiecta hæc verba,* ff. ti. de iniurijs, Illud relatum. require supra, *quæ absunt à manuscriptis, ideoque inducta.*

C. III.

Firmissime tene, & nullatenus dubites, exceptis illis, Iuo. p. 1. c. 30.

a ¶ Per iocum.] dum tamen iocus ille non sit noxius, vt extra de præsum. c. 1. nam ludus noxius est in culpa, vt ff. ad leg. Aquil. nam ludus.

b ¶ Seruum suum.] secus si alienum seruum, vel etiã aliquem liberum voluit percutere, & percussit alium: quia tunc tenetur actione iniuriarũ illi, qui percutitur, vt ff. de iniur. cum qui. §. si iniuria & hoc ideo quia hic omnibus modis intendit nocere, & si non illi cui nocet: sed secus in casu priori. Et est arg. quod si aliquis credit solutã cognoscere, & cognoscat vxoratam, videtur quod non puniatur quasi adulter. [1]

[1] Ista fuit sententia domini Pilei. scilicet quod non punitur. pro hoc facit, quod non cõmittitur adulterium sine dolo. ff. de adul. l. pe. ad idem facit, ff de iniur. item apud Labeonẽ §. si quis. Ar.

ITAQVE. CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis dicẽs, quod peccata imputãtur siue ex volũtate, siue ex infirmitate procedãt. postea respõdet huic conclusioni distinguens, quod infirmitas carnis est duplex. Alia est cõcupiscẽtia carnis, quæ imputatur, & hæc nõ dicitur propriè infirmitas carnis, quia accidit animæ ex cõiũctione carnis. Alia est turbatio elementorũ & humorum, quæ dicitur propriè infirmitas carnis, vnde febris & furor oriuntur, quæ nõ imputantur. Similiter infirmitas animi duplex est. Alia est mala qualitas, vt ira & odiũ, quæ imputãtur. Alia est obliuio vel ignorantia, quæ nõ imputãtur, cũ sint pœna peccati. Sed postea obijcitur de Lamech, quẽ nõ excusauit infirmitas cæcitatis, cũ Cain interfecit sagittando. Et tandẽ soluit dicẽs, quod cæcitas & ignorantia similes sunt. Nã ex vtraque quędã fiunt quę imputant. & quędã quę non imputãtur. nã si cæcus cognoscat aliquã, quam putat esse suam vxorem, nõ est reus adulterij. Si vero cæcus aliquẽ perimat iactãdo, reus est homicidii: quia officiũ alienũ vsurpat. Sed furiosus cum non sit compos mẽtis, in occidendo non peccat. quia deliberare non potest. vnde pupillo & furioso in maleficijs subuenitur. Et ad hoc inducit legem illam, scilicet, illud. quę deberet hic legi. & c. seq. s. firmissime.

c ¶ Non est reus.] vt 34. q. 2. in lectum.

d ¶ Penitus.] Cum enim insistit quis operi illicito, tunc non excusat casus, secus si licito: quia tunc excusat, vt 50. distinct. sæpe.

Firmissime.] CASVS. Petrus quęsiuit ab Aug. vtrũ quilibet sit accepturus vitam æternam, nisi fuerit bapti-

baptizatus, & pœnitentiam egerit. & respōdet quòd non, nisi fuerit baptizatus sanguine suo, vel in aqua; vel nisi habuerit cordis contritionem: & docet quòd baptismus & pœnitentia adultis sit necessaria: paruulis vero baptismus solummodo sufficit, quamdiu ratione vti non possunt. baptismus, fluminis, flaminis, & sanguinis, idest, aquæ, & sanguinis, & contritionis. vt de consecra. distin. 4. cap. baptismi vicem.

EX EO AVTEM. CASVS. Concludit Gratianus ex fine superioris c. scilicet quod nec adulto nec paruulo post baptismum peccatū imputatur nisi vtatur ratione: sicut nec brutis animalibus aliqd imputatur. Et ad hoc probandum inducit auctoritatem Augustini. reperitur tamen in scriptura animalia esse interfecta non ratione delicti, sed quia facti memoriā refricant, vt infra sequen. cap.

qui pro nomine Christi, [a] suo sanguine baptizantur, nullum hominem accepturum vitam æternam; qui non hic à malis suis fuerit per pœnitentiam, fidemque conuersus, & per sacramentum fidei, & pœnitentiæ, idest per baptismum [b] liberatus: Et maioribus quidem necessarium esse & pœnitentiam de malis suis agere, & fidem catholicam secundum regulam veritatis tenere, & sacramentum baptismatis accipere: paruulis vero, qui nec propria voluntate credere, nec pœnitentiam pro peccato, quod originaliter trahunt, agere possunt; sacramentum fidei, quod est sanctum baptisma, quamdiu rationis ætas eorum capax esse non potest, sufficere ad salutem.

Ex eo autem, quod in fine huius auctoritatis dicitur: [Quamdiu, scilicet, rationis eorum ætas capax esse non potest.] euidenter datur intelligi, nulli post baptismum peccata imputari, siue sit adultus, siue impubes, nisi rationis sit capax. Vnde etiam de brutis animalibus eadem ratio ab Augustino in eodem libro, c. 3. redditur, quare sua facta eis non imputentur: [Animalia igitur, inquit, præsentis sæculi cursum, atque ornatum secundum creatoris incomprehensibilem peragunt voluntatem: quæ de suis factis nullam rationem reddituraa sunt, quia rationabilia non sunt. Numquid enim de bobus [c] cura est Deo? Homines vero, quia rationales facti sunt, & de se, & de omnibus rebus, quas in vsum vitæ præsentis acceperunt, rationem reddituri sunt Deo: & pro suorum actuū qualitate recipient aut pœnam, aut gloriam.] Sacra tamen legis auctoritate animalia iubentur interfici, non propter conscientiam peccati, sed quia refricant memoriam facti. (1. Cor. 9.)

Vnde Augustinus super Leuiticum ad cap. 20. quæst. 74.

¶ Non propter culpam, sed propter memoriam facti pecus occiditur, ad quod mulier accesserit. C. IIII.

(Tuo, p. 9 c. 108. Leuit. 20.) MVlier, quæ accesserit ad omne [d] pecus ascendi ab eo; interficietis mulierem, & pecus: morte moriantur: rei sunt.] ¶ Quæritur, quomodo sit reum pecus: cum sit irrationale, nec vllo modo legis capax. *& infra.* ¶ Pecora inde credendum est iussa interfici; quia tali flagitio contaminata, indignam refricant facti memoriam. [e]

2 *De furiosis autem euidentissime scribit Augustinus in libro quæstionum veteris & noui testamenti, quæstio. 2. in fine ita dicens.*

¶ De bobus.] scilicet quo ad vitam æternam: sed quo ad vitā temporalem bene, iuxta illud: Homines & iumenta saluabis Domine, scilicet pro salute temporali prouidendo eis necessaria: iuxta illud, Omnia expectant à te Domine, vt des illis escam in tempore opportuno.

MVlier.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima ponitur auctoritas Leuitici, in qua dicitur, quod mulier quæ accesserit ad aliquod pecus, debet interfici, & pecus similiter. In secūda parte ponūtur verba Augu. exponentis illam auctoritatem, & dicit quod animalia iubentur interfici, non quia peccauerunt, sed quia refricant memoriam facti. Secunda pars incipit ibi, [Quæritur quomodo]

¶ Ad omne.] idest, ad aliquod ex omnibus. si. est 1. quæst. 7. si quis omnem.

¶ Memoriam.] Si. est 81. dist. valet. Alibi tamen reseruantur thuribula laminarum, & publice exponuntur, vt 7. q. 1. denique. & de consec. di. 2. & dixit. sed illud ad terrorem fit. &c.

¶ Pro nomine Christi.] dum tamen absit charitas, aliter non sufficit alicui ad salutem pati martyrium, vt 90. dist. neque.

(Baptismus triplex.) ¶ Per baptismum.] Deberet addere tertium membrum, scilicet baptismum cōtritionis. Est enim triplex

DE FVRIOSIS. Hæc est 2. pars q in qua intēdit probare quod ignorātes ex toto, furiosi & ebrij non peccāt in illo actu, sed peccāt se inebriādo. & hoc probat per 9. auctoritates. lo de F. CASVS. Quia facta est superius mentio de furiosis: ideo nūc euidenter ostendit Gra. quod ea quæ fiunt tempore furoris, nō imputantur: & ad hoc inducit seq. cap.

Aliquos scimus.] CASVS Quidam furiosi quosdam interfecerunt. Quæsitum fuit ab August. vtrum eis imputetur? Et respondetur quòd non: quia non ex voluntate fecerunt, sed impellente furore, & nescientes fecerunt.

a ¶ Et iudicijs.] idest iudicibus.

b ¶ Reos.] idest, condemnatos.

c ¶ Vi.] idest, furore.

d ¶ Qui nescit.] hic manifeste vides, quod ea quę à furiosis fiũt, non imputantur, [1] vt ↄ.c.prox. & 3.q.9. indicas. licet quidam dicant, quod si culpa sua quis incidat in furorem, imputatur ei, infra ea. si quis insaniens.

[1] An furiosus vel prodigus alienare possit ante interdictionem, vel post, sibi factam: not. ff. de cur. fur.l.1. & facit ff. de testa. is cui.

Illa cauẽda sunt.] CASVS Quæsitum fuit ab Ambr. quę sunt illa, quæ imputãtur alicui, & quę non? Et respondet quod peccata quæ procedunt ex voluntate, imputãtur, & etiam quæ procedũt ex imperitia. In his tamẽ locus erat refugij in veteri testamento: quod probat auctoritate legis Mosaicæ: sed ægritudo, paupertas, mors, & ignobilitas, cum non sint mala, non imputantur.

e ¶ Domini.] idest, auctores.

f ¶ Horum.] idest, vitiorum.

g ¶ Principia.] idest, causas.

h ¶ Extrinsecus.] idest, alijs non imputemus.

i ¶ Agnoscamus.] idest nobis attribuamus ea.

k ¶ Voluntarios.] quia vasis iræ, &c. vt 23 quæstio 4. Nabuchodonosor.

l ¶ Legis.] Mosaicæ. Tangit quod legitur in Exodo & Deuteronomio, quod tres erãt ciuitates refugij vltra Iordanem, & tres citra: [2] quarum talis erat vsus, quod si quis hominem nolens occidisset, & fugiebat ad vnã illarum: ibi de consanguineis occisi erat tutus. sed si antequam illuc peruenisset inuentus fuisset, ille qui poterat esse vltor sanguinis effusi, impune occidebat eum. sed postquã illuc venerat, si propinqui occisi volebant eum conuincere, quod sponte occidisset eum, & hoc probabant coram ciuibus vrbis illius, tradebatur illis ad occidendum. erat autem ibi fugitiuus vsque ad reconciliationem cum propinquis occisi, vel vsque ad mortem summi pontificis, in qua omnes fugitiui securè redibant ad propria.

Ciuitates refugij erãt tres.

[2] Nomina istarũ ciuitatum sunt ista, Bosor, Ramoth, Golam. [3] Scilicet Cades, Sichem, Ebron.

m ¶ Hoc igitur.] idest, primo dictum.

Sane.] CASVS. Ostendit Ambr. in hoc cap. ebrietatem esse vitandam, per quam si qua mala faciunt ebrij apud sapientes impunita relinquuntur, & donantur venia: & de hoc damnantur, quia faciles fuerunt ad bibendum vltra modum.

n ¶ Venia.] idest, minori pœna, quàm si ex certa scientia fecissent.

o ¶ Damnantur.] Et etiã redarguunt eos, qui sunt nimis

¶ Culpa non necessitate, sed voluntate reum constringit. C. V.

Aliquos scimus subito dementes factos fuste, ferro, lapidibus, morsibus, multis nocuisse: quosdam etiam occidisse: captos autem industria, & iudicijs † a oblatos minime reos b factos: eo quod non voluntate, sed impellente vi c nescio qua hæc gesserint nescientes. Quomodo enim reus constitueretur, qui nescit d quid faciat? — Iuo, p.13 c.92. — † al. iudicibus

Item Ambrosius in Haxameron in tractatu primi diei. — Lib.1. c.8.

¶ Reus voluntate, non necessitate constringitur. C. VI.

Illa cauenda sunt, quæ ex nostra voluntate prodeunt, delicta iuuentutis, & irrationabiles passiones corporis. Quorum igitur nos sumus domini; e horum f principia g extrinsecus h nõ requiramus, nec deriuemus in alios, sed agnoscamus i ea, quæ proprie nostra sunt. Quod enim possumus non facere, si volumus; huius electionem mali nobis potius debemus, quàm alijs adscribere. Ideo etiam in iudicijs istis voluntarios k reos, non ex necessitate compulsos culpa stringit, pœna condemnat. Neque enim si per furorem aliquis innocentem peremerit, obnoxius morti est: quin etiam ipsius diuinæ legis l oraculo, si quis per imprudentiam intulerit necem, accipit impunitatis spem, refugij facultatem, vt possit euadere. Hoc igitur m de eo, quòd proprie malum videtur; dictum sit. Mala enim non sunt, nisi quæ crimine mentem implicant, & conscientiam ligant. Cæterum pauperiem, ignobilitatem, ægritudinem, mortem nemo sapiens mala dixerit, nec in malorum sorte numerauerit: quia nec a contraria istis in bonis habentur maximis: quorum alia nobis ex natura, alia ex commoditate accidere videntur. — Deut. 4. & 19.

a ¶ Nec contraria istis.] *Emendatum est ex originali. Nam antea legebatur*: quia necessaria ista in bonis, &c. *In multis tamen antiquis finis huius capituli est in verbo,* numerauerit.

Idem in libro de Patriarchis, c.6. lib. de Abraham.

¶ Veniam habent, quæ ignorantes ebrij committunt. C. VII.

Sane discimus vitandam ebrietatem, per quam crimina cauere non possumus. Nam quæ sobrij cauemus, per ebrietatem ignorantes committimus. *& paulo post.* ¶ Nesciunt quid loquantur, qui nimio vino indulgent: iacent sepulti: ideoque, si qua per vinum deliquerint; apud sapientes iudices venia n quidem facta donantur, sed leuitatis damnantur † o auctores. — † notatur] or.

mis faciles ad inebriandum se. Alij intelligunt quòd non punitur de eo quod ebrius fecit: sed tantum pro eo quod leuis erat ad inebriandum se.

SI concupiscentia.] CASVS. Ostendit hic Aug. ꝙ si homo vigilans extra mentē positus aliquid per con cupi-

INebriauerunt.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Gene. [Inebriauerunt.] &c. In secunda parte verba Aug. exponentis verba illa: dicit enim ꝙ propter incestum Loth, puniri non debet: sed quia nimis fuit facilis ad inebriandū. Secunda pars est ibi, [Quapropter.] Ita videtur casus ponendus ad hoc vt faciat ad propositū Gr. glo. tñ diuersimode verba illa exponunt.

Item Augustinus lib. 1. de ciuitate Dei, c. 25.

Et l. 2. cōtra Iulianū in fine.

¶ Inobedientia, vel concupiscentia non habet culpam in corpore non consentientis. C. VIII.

SI concupiscentia, [a] α vel inobedientia, [b] quæ adhuc in membris moribundis habitat, [c] præter nostræ voluntatis legem, quasi lege sua mouetur; quanto magis absque culpa est in corpore non consentientis, si absque † culpa est in corpore dormientis? [d]

† Adde ꝙ hæc dictio absque, ponitur hic exclusiue concordat l. nimime, & ibi gl. C. ū app.

α ¶ Concupiscentia vel.] *In originali legitur.* Quòd si illa concupiscentialis inobedientia.

Idem lib. 22. contra Faustum, c. 44.

¶ Loth non de incestu, sed de ebrietate culpatur. C. IX.

Iuo, p. 9. c. 116. Gen. 19.

INebriauerunt Loth filiæ eius, & se nescienti miscuerunt. ¶ Quapropter culpandus est [e] quidem: non tamen, quātum [f] ille incestus, sed quantum illa meretur ebrietas.

Item Ambrosius lib. 1. de Iacob, & vita beata, c. 3.

¶ Nemo trahitur ad culpam, nisi ductus propria voluntate. C. X.

NOn est, quòd cuiquam nostram adscribamus ærumnam, α [g] nisi nostræ voluntati. Nemo tenetur ad culpā, nisi voluntate propria deflexerit. Non habent crimen, quæ inferuntur reluctantibus. [h] Voluntaria tantum commissa sequitur delictorum inuidia, [i] quam † in alios deriuamus. [k] Voluntarium sibi militem legit Christus; voluntarium seruum sibi diabolus auctionatur. [l] β Neminem iugo seruitutis adstrictum possidet, nisi se prius peccatorum ære [m] ei vendiderit.

† *quod in alios deriuemus*] orig.

α ¶ Aerumnam.] *Apud B. Ambrosium legitur*, culpam: *sed ob glossam non est mutatum.*

β ¶ Auctionatur.] *In vulgatis codicibus sequebatur*, & acquirit iuri suo: *quæ sunt expuncta, quoniam absunt à manuscriptis, & originali.*

Idem in lib. 2. de Cain & Abel, c. 4.

¶ Minister Dei est, qui inuitus homicidium facit. C. XI.

NEc is, qui inui-

e ¶ Culpandus est.] videtur ergo ꝙ peccat qui nesciens in ebrietate aliquid facit, vt hic. & 35. dist. sexto die. Sed dic ꝙ hic nō erat Loth nesciens. natura enim non patitur, ꝙ aliqis nesciens coeat: sed dī nesciens, quia ne sciebat esse filias suas. credebat enim esse vxorem suam.

f ¶ Quantum.] Tripliciter exponit hoc. Quidā sic exponunt ꝙ punitur pro incestu, & pro ebrietate. vel aliter: non punitur quantum incestus meretur, scilicet si esset cōmissus ex deliberatione. Alij dicunt, ꝙ nullo modo punitur pro incestu: sed tantum pro ebrietate: quæ ebrietas tantum est venialе peccatum, vt 25. dist. §. criminis. L.

Loth etiam ebrius peccauit.

NOn est.] CASVS. Quidam peccata, quę cōmittebant, in alios deriuabant: sed probat Ambros. ꝙ crimina ex propria voluntate cōmittuntur, per quæ quis se diabolo subijcit: sicut quis ex propria voluntate miles Christi efficitur.

g ¶ Aerumnam.] i. pœnam vel culpam.

h ¶ Reluctantibus.] idest, ex toto dissentientibus, scilicet cū est absoluta coactio. 50. dist. presbyteros.

cupiscentiam vel in obedientiam faciat, non committit mortale peccatum: & hoc ad instar dormientis, in quo concupiscentia sine culpa sua lege mouetur.

*Immo tollitur totū illud quod veram, & propriā peccati rationem habet. Conc. Trid. ses. 5. in vl. anathematismo.

a ¶ Si concupiscentia.] idest, fomes originalis peccati.

b ¶ Vel inobedientia.] idest, originale peccatum: quod ex inobedientia processit.

c ¶ Habitat.] non enim tollitur penitus originale in baptismo * quo ad sui essentiam: sed eius effectum mitigat baptismus, ne per illud damnemur, vt infra de conse. dist. 4. cap. 2.

d ¶ Dormientis.] De hoc dictum est, an dormiens peccet, supra dist. 6. testamentum. Io. de Fan.

i ¶ Inuidia.] idest, pœna.

k ¶ In alios deriuamus.] i. alijs exemplum damus.

l ¶ Auctionatur.] idest, emit. Vel auctionatur, idest, per auctionem petit.

m ¶ Peccatorum ære.] i. peccatis delectantibus. nam ipsum peccatum dat nobis diabolus pro pretio, vt nos demus ei ius ad occidendum nos.

NEc is.] CASVS. Hoc c. diuiditur i duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ si quis casu interfecit aliquem, minister Dei est: quod probat auctoritate Deute. sicut leuita minister est remissionis. In secunda parte dicitur, quòd cum interficitur aliquis impius,

Christus

Christus diffunditur per orbem. Et hoc probat auctoritate Domini dicentis in Exodo: In ea die, &c. Secunda pars incipit ibi: [Illud quoque.] In manus eius.] i. occidentis casu.

a ¶ Inuitus.] Hoc vult dicere, q cũ aliquis casualiter occidit hominem, nõ peccat, vt 23. q. 5. si homicidium.

b ¶ Eius.] scilicet occidentis.

c ¶ Leuites.] idest sacerdos.

d ¶ Remissionis.] peccatorum.

e ¶ Christus.] idest, gratia Christi.

f ¶ Infunditur.] alijs, alij enim per hoc emendantur.

g ¶ Vbi abominatio.] i. persona abominabilis.

h ¶ Consecratur.] in alijs.

i ¶ Primogenitũ.] totum hoc mystice põt legi. & sic appellãtur primogenita Ægypti, vitia, quæ quotidie facimus, primogenita Israel virtutes.

k ¶ Non ad vnum.] Ecce qualiter indistincta exponitur vniuersaliter. sic 1. q. 3. Saluator. circa fi. 28. q. 1. idololatria.

CVM ITAQVE. CASVS. Concludit Gra. ex supradictis, q sacerdos iste non est reus homicidij: & iõ sacerdotio priuari nõ debet. sed contra hoc statim obijcit seq. c. cuius casus patet.

l SI quis.] ¶ Pœnitentia.] Istis imponitur pœnitẽtia: & tñ non deliquerunt. sed hoc fit ad cautelã, vt 50. dist. presbyteros. & 34. q. 2. in lectũ. & ne disciplina ecclesiæ deseratur, vt 23. q. 5. excommunicatorum. Io. de Fant.

SED HOC. CASVS. Modo soluit supradictum c. G. & dicit q põt de eo intelligi, qui sua culpa incidit in furorem. Postea obijcit ꝯ hoc, & dicit q quædã sunt, quæ nõ deijciũt promotũ, nec imputãtur ad pœnam, sed impediunt executionem. Vnde sicut parentum ambitio impedit promouendum, etsi ad pœnam filio non imputetur: ita ea quæ fiunt mente alienata, non imputantur ad penam, etsi executionem impediant. & ad hoc inducit sequens capitulum.

m ¶ Propria.] hæc opinio nõ est approbãda, q a satis ipso furore punit, vt 3. q. 9. indicas. ff. de off. præ. l. diuus.

n ¶ Obest.] Iut 1. q. 5. c. 1. Ioan. de Fant.

SI quis. CASVS. Dicitur in hoc cap. q si quis corrigendo discipulũ suum casu eũ occiderit: non imputatur ei quo ad Deum, qui voluntatem respicit, & non factum, sed quantum ad legem promotionis est reus: in qua opus requiritur, & voluntas. & hoc probat Hiero. exemplo virginis oppressæ: quæ & si non peccauerit, inter uirgines tamen consecrari non põt.

o ¶ Propter disciplinam.] leuis aũt castigatio permittitur magistro, vt ff. ad leg. Aquil. sed & si. § vlt.

---

tus [a] aliquod fecerit homicidium, extra ministerium est. Siquidem lex ait de eo: [Quia Deus dedit eum in manus eius. [b]] Manus ergo eius, instrumenti modo, diuinæ vltioni ministerium præbuerunt. Leuites [c] igitur minister remissionis [d] est. Percussor autem, qui tamen non ex dispositione, sed præter voluntatem fecerit homicidium, diuinæ minister est vltionis. ¶ Illud quoque specta: quia cum interficitur impius, Christus [e] infunditur: [f] & vbi abominatio [g] aboletur, sanctificatio consecratur; [h] α quia Dominus dixit: [In ea die, qua interfecero omne primogenitum [i] Aegypti, sanctificabo mihi omne primogenitum Israel.] Quod non ad vnum [k] diem afflictionis Aegypti referes, sed ad omne tempus. β

Exo. 21. Deut. 19. Num. 3.

α ¶ Consecratur.] *Apud B. Ambrosium legitur.* congregatur.
β ¶ Omne tempus.] *Post hac in originali sequitur c. cum renunciatur. infra* 32. q. 1.

Cum itaque, qui inuitus hominem interfecerit, minister Dei sit, cum innocentem furore perimens morti nequaquam obnoxius sit, cum subito dementes, eorum, qua faciunt, reatum minime gestent; patet hunc sacerdotem homicidij reum non esse: vnde nec sacerdotio priuari debet.

Obiicitur autem illud, quod est in pœnitentiali Theodori.

in cõc. Vuormacien. c. 28.

¶ In se reuersus pœnitentiam agat, qui insaniens aliquem occidit. C. XII.

j SI quis insaniens aliquem occiderit; si ad sanam mentem peruenerit, leuior ei pœnitentia [l] imponenda est.

Burc. l. 6. c. 25. Iuo, p. 10. c. 154.

¶ *In concilio Vuormaciensi, & apud Burchardum, & Iuonem hac sequuntur,* quàm ei, qui sana mente tale quid commiserit.

Sed hoc forte de eo intelligitur, quem propria [m] culpa ad furorem perduxit. ¶ *Item obiicitur. Sunt quadam, qua etsi non imputentur ad pœnam, tamen impediunt sacramenti signaculum. Ambitio namque parentum filio non imputatur ad pœnam: cui tamen obest [n] ad ecclesia munus accipiendum. Sic qua mente alienata fiunt; etsi non imputentur ad pœnam, tamen sacri muneris executionem impediunt.*

Vnde Hieronymus ait.

¶ Innocens est, qui non iratus, sed propter disciplinam casu aliquem interfecit. C. XIII.

Auctor operis imperf. in Matthæum, ho. 28.

ij SI quis non iratus, sed propter disciplinam, [o] pal-

a ¶ Quantum autem ad legem.] Mosaicam, quæ permittebat quod si quis casu occidisset hominem, dummodo non inueniretur intra ciuitates refugij, poterant parentes occisi interficere occisorem secundum quosdam: similiter secundum leges canonum impeditur à promo-

PRo impensis.] CASVS. Hic intitulatur secunda quæstio, vbi quæritur an clerici pro impensis patrocinijs salaria petere possint. Et resp. clerici aut sunt religiosi, aut sunt sæculares. Religiosi exigere non possunt, vt infra ead. §. vlt. quia postulare non possunt, nisi in causa monasterij sui, & de Abbatis licentia, vt 16. q. 1. monachi. Si vero sunt sæculares, coram sæculari iudice postulare non possunt, si sunt in sacris ordinibus constituti vel in minoribus, si habeant beneficium vnde viuant: nisi in propria causa, vel ecclesiæ suæ, vel miserabilium personarum, vt dicebatur in concilio Lateran. de postulando. Clerici in criminali causa coram sæculari iudice non possunt aduocare, vt 51. dist. aliquantos. sed coram ecclesiastico aduocabunt: episcopi tamen & sacerdotes aduocare non possunt, vt 5. q. 3. quia episcopus.

mam alicui dederit, & euentu occiderit, sicut fieri solet; quantum ad gratiam, innocens est: quia voluntatem, non opus requirit. Quantum autem ad legem, [a] reus est: quia opera requirit. ¶ Item si in persecutione virgo fuerit oppressa; repellitur lege: [b] quia opus inspicit, non voluntatem; [c] in gratia autem quasi virgo suscipitur: quia non opera quærit, sed voluntatem.

32. q. 5. de pudicitia.

¶ *Verba huius capitis vsque ad vers.* Item si in persecutione, *leguntur in homi. 28. operis imperfecti, ad c. 11. Matthæi. Reliqua autem, & fere eadem ibi leguntur, & simillima in comm. B. Hieronymi in idem 11. c. Matt. Ipsa autem prorsus B. Hieronymi verba referuntur infra 32. q. 5. c. de pudicitia. vers. finge.*

Sicut ergo, qui propter disciplinam casu homicidium facit, quantum ad legem reus est, quantum ad gratiam [d] *innocens: sic iste sacerdos, qui furore homicidium fecit, quantum ad culpam innocens est, quantum ad suscepti muneris executionem reus probatur.* ¶ *His ita respondetur. Non omnia, quæ ordinandum impediunt, ordinatum deiiciunt.* [e] ¶ *Non enim potest ad sacerdotium promoueri, qui aliquando insaniuit.* † *Verumtamen si post sacerdotium furere cœperit: non ideo sacerdotio carebit: nisi forte numquam ad sanæ mentis officium illum redire contingat.* ¶ *Sicut de quodam episcopo Gregorius scribit in regesto ad Eleutherium episcopum:* [*Quamuis* [f] *triste sit nobis, &c.*] *vt supra in causa:* [*Longa inualetudine grauatus.*]

† Adde idem esse in matrimonio, vt no. in l. furor. & ibi cócor. ff. de sponsa.

7. q. 1. quamuis.

QVAESTIO II.

PRo *impensis* [g] *vero patrociniis in Tarraconensi concilio clerici exigere munera prohibentur: in quo sic statutum legitur, cap. 10.*

g ¶ Pro impensis.] hic quæritur an clericis liceat recipere munera pro aduocationibus. Primo ergo scias, quod clericus in causa criminali coram sæculari iudice non pôt allegare, vt 51. dist. aliquantos. & 23. q. 8. his à quibus, nisi ad hoc vt suppleet pro eis, vt 14. q. 6. si res. & 23. q. 5. c. 1. & 2. & c. reos. Itê in ciuili causa coram sæculari iudice non aduocabit nisi pro se & ecclesia sua, & pro miserabilibus personis. & hoc siue sint in sacris, siue in minoribus ordinibus constituti: dummodo beneficiis ecclesiasticis sustentêtur, & si non habent beneficium: tûc si sunt in minoribus ordinibus, possunt: vt extra de postu. clerici. episcopi autem & sacerdotes non debent indifferenter aduocare: ne vilescant dignitates ipsorû, vt 88. dist. perlatû. & 14. q. 5. denique. sed corâ ecclesiastico iudice licite possunt oês aduocare, sed nô possunt petere salariû, si sunt in sacris ordinibus, vt j. e. c. 1. Derogatum tñ est huic canoni per côtrariâ consuetudinê. nemo enim cogitur facere de suo beneficiû, vt 10. q. 2. precariæ. Item dignum est eum recipere emolumentum, qui præstat obsequium, vt 12. q. 2. charitatem. Item nemo cogitur suis stipendijs militare, vt extra de si. cum sit. in parte decisa. immo est expressum extra de præscr. cum ex officii. Religiosi vero & monachi, vel regulares non nisi pro sua ecclesia debent aduocare & Abbate suo præcipiente. 16. q. 1. monachi. Ioan. quod dicit de sacerdote, hodie corrigitur, vt extra de postu cap. vlt. B.

Clerici non possint aduocare.

motione, [1] secundum quosdam: quod non concedo, vt dixi. 50. dist. de his vel intellige quod hic dicit, quando excessit modum in corrigendo.

b ¶ Lege.] canonica: quia non potest inter virgines consecrari, vt 33. q. 5. ille.

c ¶ Voluntatem.] sic. 14. q. 5. si quid inuenisti. infra ea. quæst. 6. cap. 1. in fine.

SICVT. CASVS. Infert Gr. ex supradicto c. dicens, quod iste sacerdos innocens est quo ad Deum: sed quantum ad executionem officij reus habetur.

d ¶ Ad gratiam.] scilicet Dei.

HIS ITA. CASVS. Modo ponit G. verâ solutionê dicens quod multa impediunt promouendum, quæ non deijciunt iam promotum. Vnde sacerdos ille & si pro moueri non possit, non carebit sacerdotio iam suscepto, nisi forte numquam ad sanam mentem rediret. & ad hoc inducit c. s. 7. q. 1. quamuis sit triste.

e ¶ Deijciunt.] vt 68. dist. sicut. 89 dist. Petrus. & turpius eijcitur, &c 50. dist. quicunque 2. & extra de iureiu. quemadmodum.

f ¶ Quamuis.] scilicet. s. 7. q. 1. quamuis.

1 Quia talis de cetero nô poterit promoueri, nô quia peccauerit, sed propter horrorem facti & propter ecclesiasticam disciplinam seruâdam. Sed H. credit quod iste non debeat repelli à promotione, sed quod dicitur hic dicatur dic quod bene per eum distinguitur. 50. dist. §. casu. Arch.

O bser-

OBſeruandum. CASVS. Quæſitum fuit in Tarraconenſi concilio, vtrum clerici more ſæcularium aduocatorũ pro patrocinijs munera exigere poſſent. Et reſp. ꝙ non: ſed ſponte oblata poſſunt recipere: & ſi quis contra fecerit, tamquam vſurarius deponatur.

a ¶ Iudicum.] idest aduocatorum. Vel dic iſtum eſſe tenorem c. ꝙ licet pro ſæculari honore aliqd dari, vt ff de pol. pactum. & l. ſi quis ob honorem non tamẽ pro eccleſiaſtico aliquid poteſt peti. Itẽ not. ꝙ licet pro ſæculari honore aliquid poſſit promitti, non tamen pro ſæculari adminiſtratione, vt 1.q.7. ſãcimus. i Io.

ꝛ Vide q̃d not. ſ. 1.q. 3.§.1.ĩ gl.2.

HOC. CASVS. Dicit Gratia ꝙ hoc c. de regularibus loquitur. ſæculares vero clerici de conſuetudine eccleſiæ pro impenſis patrocinijs munera exigere poſſunt.

TErtio.] CASVS. Hic ponitur 3. quæſtio in qua quęritur, vtrũ ex mulieris cõfeſſione preſbyter iſte ſit condẽnandus: & certum eſt ꝙ non, vt ĩ. c. nemini. Primo tamen probat, ꝙ mulier ſacerdotem accuſare non valet duabus rationibus. Prima eſt, quia ſecundũ canones nullus põt ſacerdotẽ accuſare, nec in eum teſtificari, qui non eſt ſacerdos: nec poteſt ad ſacerdotiũ promoueri: ſed mulier ad ſacerdotiũ promoueri nõ põt, nec ẽt ad diaconatũ, & ita mulier accuſare non põt: ad quod ĩducit c. 2. q. 7. ipſi Apoſtoli. Secũda rõ eſt, quia mulier ſecundum leges apud iudices poſtulare non poteſt, niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur. Quare cum iſta mulier nec ſuam nec ſuorum iniuriam proſequatur: ad accuſandum admitti non debet. Poſtea probat contrarium. Nam mulier admittitur ad maius, ſcilicet ad iudicandum: & hoc probat exemplo Delboræ propheciſſæ: quæ populum Iſrael in veteri teſtamento iudicauit. ergo etiam poteſt ad accuſandum admitti, cum non prohibeatur per diuinam ſcripturam.

¶ Pro patrocinijs impenſis clericus munera exigere non debet. C. I.

OBſeruandum quoque decreuimus, ne quis ſacerdotum, vel clericorum, more ſæcularium iudicum,[a] pro impenſis patrocinijs munera audeat accipere, † niſi[*] forte in eccleſijs gratuito oblata: quę non fauore muneris videantur accepta, ſed collatione deuotionis illata. Quòd ſi quis iſta † probatur accipere; veluti exactor fœneris, aut vſurarum poſſeſſor, ſecundum ſtatuta patrum ſe nouerit degradandum.

† al. exigere

† al. ita

* Adde ꝙ doctor ſacerdos põt dare conſilium in camera, nec dicitur aduocat⁹. no. Bar. i l. 1. §. aduocatus. ff de var. & extraor. co. & in l. 1. §. poſtulare. ff. de poſtula.

Hoc autem de illis intelligendum eſt, qui canonicam vitam profeſſi regulariter ſe victuros propoſuerunt. Generali namque eccleſiæ conſuetudine receptum eſt, & moribus approbatum, vt clerici more aduocatorum patrocinia impendant, & pro impendendis munera exigant, & pro impenſis ſuſcipiant.

QVAESTIO III.

TErtio[b] *quæritur, an ex mulieris confeſſione iſte ſit condemnandus. In quo primo videndum eſt, an mulier ſacerdotem accuſare valeat. Quod ſacris canonibus omnino videtur eſſe prohibitum.*[c] *Generaliter*[d] *enim ſtatutum eſt ex decretis Fabiani Papæ, vt ſacerdotes Domini non accuſent, nec in eos teſtificentur, qui ſui ordinis non ſunt, nec eſſe poſſunt. Mulieres autem non ſolum ad ſacerdotium, ſed nec etiam ad diaconatum proueni poſſunt. Vnde nec ſacerdotes accuſare, nec in eos teſtificari valent. Legibus*[e] *quoque cautum eſt, vt ob verecundiam ſui ſexus mulier apud prætorem pro alio non intercedat: † niſi forte ſuas, vel ſuorum iniurias perſequi voluerit. Hæc autem, quæ nec ſuas, nec ſuorum iniurias perſequitur, ad hanc accuſationem admitti non debet. ¶ Econtra*[f] *qui iudicis perſonam gerere valet, ab accuſatoris officio non remouetur. Mulieres*[g] *autem in vetere teſtamento populum iudicaſſe, quicumque librum Iudicum*[h] *legerit, ignorare non poteſt. Non itaque ab accu-*

2.q.7. ſicut ſacerdotes.

ff de regu. iur. l. femina.

† Concor. tex. in l. 1. §. ſecundo loco. ver. ſexum ff. de poſtu.

Iud. 4.

Mulier an poſſit teſtificari in crimine contra clericũ.

b ¶ Tertio.] per mulieris teſtimonium non poteſt clericus conuinci de crimine, tum quia mulier non eſt, nec poteſt eſſe eiuſdem ordinis, vt ſ. 2. q. 7. ipſi Apoſtoli & c. teſtes. tum quia ipſa, quæ confitetur proprium delictum, non poteſt teſtificari de alterius delicto, vt infra ead. nemini. & regulariter confeſſio vnius alteri non præiudicat, vt 2. q. 5. interrogandum. admittitur tamen mulier cum agitur de crimine in modum denunciationis, vel inquiſitionis, vt extra de teſtibus. quoniam. vel cum agitur in modum exceptionis, vt extra de teſti. tam litteris.

c ¶ Prohibitum.] vt ĩ. 33. q. 5. mulierem: & extra de ver. ſig. forus.

d ¶ Generaliter.] excipit.

e ¶ Legibus.] ff. de reg. iur. feminæ. ſ. 3. q. 7. §. tria.

f ¶ Econtra.] intendit.

g ¶ Mulieres.] femina de iure non poteſt eſſe iudex, vt 33. q. 5. mulierem. & 3. q. 7. § tria. ff. de regu. iur. feminæ. niſi ei princeps ſcienter deleget cauſam, vt 2. q. 5. Mennam. & 23. q. 4. ſi quos. 12. q. 2. cum deuotiſſimam. Vel niſi ex præſcripta conſuetudine hoc habeat, vt extra de arbi. dilecti. Item nec docere poteſt, vt 23. diſt. mulier.

Femina an poſſit eſſe iudex.

h ¶ Iudicũ.] ibi enim legitur, ꝙ Delbora propheciſſa poſuit

posuit tentorium suum in monte Effraim sub arbore palmæ, quæ dicebatur palma Delboræ: & ibi iudicabat populum Israel.

HIS ITA RESPONDETVR. CASVS. Respondet Gratia. obiectioni supradictæ, dicens ꝙ licet in veteri

satione remoueri possunt, quas etiam iudicis personam frequenter gessisse constat: nec vlla serie diuinarum scripturarum ab accusatione prohibentur. ¶ *His ita respondetur. In veteri lege multa permittebantur, quæ hodie perfectione gratiæ abolita sunt. Cum enim mulieribus permitteretur populum iudicare; hodie pro peccato, quod mulier induxit, ab Apostolo eis indicitur* [a] *verecundari, viro subditas esse, in signum subiectionis velatum caput habere. Quæ ergo his omnibus viro subiecta esse ostenditur, cui pro alio postulare non conceditur; ad accusationem admittenda non videtur. Econtra, quamquam passim, & indifferenter ad accusationem mulier non admittatur; sunt tamen quædam crimina, quorum accusationem mulier subire non prohibetur.*

Eph. 5.

Vnde in libro codicis nono, titu. 1. le. 12. Imp. Diocletianus scribit dicens.

tit. qui accus. non poss.

C. I.

DE crimine, quod publicorum [b] fuerit iudiciorum, mulieri accusare non permittitur, nisi certis ex causis; id est, si suam, suorumque persequatur iniuriam, secundum antiqui † [c] iuris statuta tantum, de quibus specialiter eis concessum est, non exacta subscriptione. Vnde aditus præses prouinciæ in primis examinabit, an tale sit crimen, cuius accusationem mulier subire non prohibeatur.

† al. antiquitus statuta

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus ab initio quæstionis, vsque ad cap. sane. nulla est distinctio capitulorum.*

Item in libro Digestorum Paulus libro 2. de adulteriis, tit. de testibus, le. 18.

li. Dig. 22. ti. 5.

C. II.

EX eo, quod prohibet lex Iulia de adulterijs testimonium dicere condemnatam mulierē, colligitur [d] etiam mulieres in iudicio testimonium † [e] dicendi ius habere. *Item Digestis titulo de accusationibus, & inscriptionibus, libro secundo.* ¶ Non est permissum mulieri publico iudicio quemquam reum facere: nisi scilicet parentum, liberorumque, & patroni & patronæ, & eorum filij filiæve, nepotis neptisve mortem exequatur.

† al. testimonij

lib. 48. ti. 2. l. 1.

Papinianus lege 2. eodem tit.

C. III.

CErtis de causis concessa est mulieribus publica accusatio: veluti si mortem exequantur eorū earumque, in

---

leat accusare. Et respondetur, ꝙ non, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur, & nisi in criminibus, in quibus est ei specialiter concessum accusare sine inscriptione: & ideo discretus iudex examinabit, vtrum tale sit crimen ad cuius accusationem possit admitti.

[b] ¶ Publicorum.] 3. 33. q. 5. publico. quæ sint publica, habes Institu. de publ. iud. in prin. & per totum.

[c] ¶ Antiqui iuris.] hoc vult dicere, ꝙ in quibus casibus antiqua iura permittunt, ꝙ possit fieri accusatio sine inscriptione, in illis femina non tenetur inscribere. [1] Qui autem sunt illi casus, habes 4. q. 4. §. aliquando. & 2. q. 8. in summa. Quidam tamen dicunt ex hac lege, ꝙ fœmina in nullo casu tenetur inscribere.

EX eo.] CASVS. Lex Iulia de adulteriis ꝓhibet mulierem cōdemnatam testificari: ergo à cōtrario sensu non condemnata ad testimonium potest admitti.

[d] ¶ Colligitur.] arg. quod de vno negatur, de aliis omnibus conceditur. [2] Item arg. ꝙ possumus argumentari per arg. à cōtrariis, vt hic, & 25. dist. qualis. & 45. dis. disciplina. & 23. q. 4. quæsitum. Et lex dicit, ꝙ fortissimū est argumentum à contrario sensu, vt de offic. eius cui mandata est iurisd. l. 1.

[e] ¶ Testimonium.] secundum leges mulier in omni causa potest testificari, siue sit ciuilis, siue criminalis: nisi tantum in vltimis voluntatibus. secundū canones vero mulier ī nullo crimine pōt testificari, nisi in exceptis, sed in ciuilibus pōt testificari. Nec ob. 33. q. 5 mulierem. & extra de verb. sign. forus. vbi dicit, ꝙ mulier non potest esse testis, sed intelligas de criminalibus causis, & vltimis voluntatibus. Quidam tamen dicūt, quòd mulier secundum canones non potest testificari nisi in casibus à iure expressis.

[1] Aliter ponit H. & dicit, ꝙ antiqua statuta fuerūt quę feminas in certis criminibus sine inscriptione accusare permiserūt. illa statuta nō habētur in iure nostro. forte apud Græcos habētur. forte cōtinebantur de crimine læsæ maie. & de crimine abigeatus. 4. q. 4. c. nullus. §. aliqñ. secundū H.

[2] Tex. est ꝓ hoc in l. cū lex. ff de le. & in l. cum pretor. cum cōcor. ff de iu.

teri testamento populum iudicasset, hodie tamen non permittitur, sed potius propter peccatum quod induxit mulier, debet verecundari, & viro subiici: in cuius signum iubetur habere caput velatum. Postea probat quod in quibusdam casibus mulier admittitur ad accusandum, & probatur per leges sequentes.

[a] ¶ Indicitur.] vt 3. 33. q. 5. mulierem.

DE crimine.] CASVS. Quæsitū est ab Imperatore vtrum mulier in publico iudicio quemquam va-

NON EST PERMISSVM. CASVS. Mulier non potest quemquam in iudicio publico accusare: nisi suam vel suorum prosequatur iniuriam.

CErtis de causis.] CASVS. Dicitur in hac l. ꝙ cōcessum est mulieribus accusare si suam vel suorum iniu-

iniuriam prosequitur contra quos nõ coguntur inuite dicere testimonium. similiter si volunt dicere testimonium suorum consanguineorum, vt liberti paterni vel materni esse falsum, admittuntur ad accusandum: pupillus vero vel pupilla mortẽ patris vel aui exequi potest auctoritate tutoris: similiter de testamento patris potest experiri.

IN QVÆSTIONIBVS. CASVS. Dicitur hic ꝙ in crimine læsæ maiestatis mulier põt accusare, quod probat exemplo mulieris Fuluiæ, quæ Catilinam coniurantem Marco Tullio detexit.

QVÆCVMQVE. CASVS. Dictũ est supra, ꝙ mu-

in factũ, vt testamentũ exhibeat. ff. de aucto. præstan. l. 4. ff. de tabu. exhiben. lo cum. Lan.

quos ex lege publicorum testimonium inuitæ [a] nõ dicũt. ¶ Item & in lege Cornelia testamẽtaria [b] senatus statuit: sed & de testamento paterni [c] liberti, vel materni mulieribus publico iudicio dicere permissum est. [e] Pupillis [d] ex consilio tutorum patris mortem: item pupillæ aui sui mortem exequi concessum est lege testamentaria. [e] Nam & de patris quidem testamento pupillis agere diuus Vespasianus permisit. Sed etsi non exhibeantur tabulæ, per interdictum [f] possunt experiri. *Codice de iis, qui accusare possunt, vel non, lege quarta.* Imp. Alex. Dionysio. Vxor tua, si consobrini sui necem vindicandam existimat adeat præsidẽ prouinciæ. *In Digestis ad legem Iuliam maiestatis, lege octaua, Papinianus libro secundo responsorum.* ¶ In quæstionibus læsæ maiestatis etiam mulieres audiuntur. * ¶ Et coniurationem denique Lucij † Catilinæ Fuluia mulier detexit, & M. Tullium consulem indicio suo instruxit.

li.9.ti.1. l.vxor

li.48. ti.4. l in quæstionibus.

† al. Sergij

* Adde cõtra quos potest admitti.not. in l. si familia. ff.de iurisd. om. iud. & in l. nemo. C.de episc. aud.

Quæcumque [g] *vero persona ad accusationem publicorum iudiciorum, vel læsæ maiestatis admittitur, eadem accusationem simoniæ subire non prohibetur.*

Vnde in primo libro Codicis Imp. Leo Armasio præfecto Prat. le. 29.

ti.3. de episcopis & cler. l. si quemquam.

¶ Læsæ maiestatis, & publicorum iudiciorum, & simoniæ accusatio æqualiter proponatur. C. IIII.

SAne † [h] quisquis hanc sanctam, & venerandam antistitis sedem pecuniæ interuentu subisse, aut si quis, vt alterum ordinaret, vel eligeret, aliquid accepisse detegitur; ad † instar [i] publici criminis, & læsæ maiestatis accusatio-

† Cum sane si quis] orig.

† al. instar

a ¶ Inuitæ.] quædã enim personæ sunt, contra quas non cogitur aliquis testificari, vt 4.q.3. item lege Iulia.

b ¶ Testamentaria.] vt mulier possit accusare testamentũ falsum. si testamentum ad se vel ad suos pertineat.

c ¶ Paterni.] quia si sij patronorum, & et hi, qui ex transuerso veniũt vsque ad quintum gradum vocantur ad successionẽ liberti, vt in Instit. de succes. lib. §. si autem sine liberis.

d ¶ Pupillis.] regula est, ꝙ minor annis sine tutore, vel curatore nec agere põt, nec conueniri, vt C. de aucto. præstan. l. clarum. alioquin sententia lata contra ipsum nulla est: si tñ lata fuerit pro ipso, tenet, vt C. de proc. nõ eo minus. qñque tñ agit vel cõuenit sine tutore vel curatore, vt in casibus hic positis. Itẽ si impetrauit veniã ætatis, vt C. de his q ve. æta. impetr. l. 3. Itẽ si agatur de libero homine exhibendo, vbi ẽt pupillus admittit, vt ff. de li. ho. exhi. l. 3. § pen. item si agatur de recuperãda possessione, vbi ẽt impubes sine tutore audit, vt C. qui legit. pso. l. vlt. item minor potest agere de thoro suo violato, vt ff. de adult. l. si maritus §. lex Iulia. licet aũt minor pro se nõ possit agere, pro alijs tñ potest, si habet mandatum, vt ff. de mino. cũ mandato. & ff. de proc. filiusfamilias. in fi. Vtrum aũt in causis spiritualibus, vt in matrimonio vel pro ecclesia possit minor litigare pro se? Dicũt quidam ꝙ sic: quia in his censetur maior, sed certe cũ ibi maius periculum vertitur, magis esset ibi cõsulendum, minoribus, vt ff. ad Carbo l. 1. § 3. nã circa maiora maius periculũ vertitur, vt 42. dist. quiescamus. Item video, ꝙ in matrimonio locũ habet in integrum restitutio, vt extra de in integ. rest. ex litteris. similiter in alijs causis spiritualibus, scilicet in religione assumẽda. 20. q. 1. illud. in ordine sacro. 77. dist. c. 1. & 2. Item cum filius agit contra patrem secundum canones. 2 q. 7. quæritur. in matrimonio certũ est, ꝙ minor pro se admittitur ad agendum, vt extra de rest. spol ex parte. sed de hoc posset dubitari, vtrum ibi locum habeat restitutio. sed de hoc dixi super illa decre. ex parte. ξ. de rest. spol.

e ¶ Testamentaria.] idest, lege Cornelia de falsis.

f ¶ Per interdictum.] scilicet per interdictũ de tabulis exhibendis: quo experitur omnis alie cuius interest, vt ff. de tabulis exhiben. locum.

Minor agere & conueniri nõ potest, nisi in certis casib.

Sub. §. eõ dẽnatio, in cuius tñ locũ succedit hodie actio

mulier admittitur in publico crimine, & in crimine læsæ maiestatis ad accusandum. Nunc vero probat, quòd admittitur in crimine simoniæ, cum admittitur in publico crimine, & in crimine læsæ maiestatis. Et ad hoc inducit legem sequentem.

g ¶ Quæcumque.] hoc non facit ad propositum: sed hoc ponit vt inducat seq. cap.

SAne quisquis.] CASVS. Statuit Leo Imperator in hac lege vt si quis Romanam sedem per pecuniam acquisierit, vel alium per pecuniã ordinauerit vel elegerit, ad instar criminis læsæ maiestatis accusatus & cõuictus deponatur, & perpetuo infametur, cum ipsi sint in crimine pares.

h ¶ Sane.] Hæc lex est pars illius. C de episcopis & cle. si quemquam.

i ¶ Ad instar.] non tñ est ibi omnimoda similitudo inter crimen simoniacũ, & crimen læsæ maiestatis: quia pro crimine simoniæ imponitur pœna depositionis, sed pro crimine læsæ maiestatis pœna mortis, vt 6. q. 1. §. verum. sed quo ad accusationem & testimoniũ parificari videntur, vt quicũque admittatur accusator vel testis in vno, & in reliquo, vt extra de si. licet Hely in fi. & c. tanta. 79. dist. si quis Papa. Item simonia * est maius crimen quam hæresis, vt 1. q. 1. eos. immo est maius crimen quã aliquod aliud crimen, vt 1. q. vlt. patet. sed in hæresi quilibet admittitur, ergo multo fortius in simonia argum. tamen contra est extra de testi. veniens. 1 vbi

Simonia, & crimẽ læsæ maiestatis non omnino conueniunt.

* *Quomodo simonia interdũ dicatur grauius crimen, vide sup. 1. q. vlt. c. patet, in glo. in ver. reputãtur. Nam proprie loquẽdo, hæresis est maius crimẽ quã simonia.*

ne proposita, à gradu sacerdotij retrahatur. Nec solũ hoc deinceps honore priuari; sed perpetuæ quoque infamiæ damnari decernimus: vt eos, quos [a] facinus par coinquinat, & æquat; vtrosque similis pœna comitetur.

Cum autem sacris canonibus accusationes omnino submoueantur, quas leges sæculi non asciscunt, è diuerso viden tur admittendæ, quæ legibus [b] *sæculi non prohibentur. Verum hoc non infertur. Quicumque enim clericorum sacris canonibus nuptias contrahere prohibentur, & legibus Imperatorum. Non autem consequenter omnium copulam leges admittunt, quorum coniunctionem sacri canones non prohibent. legibus* [a] *enim soli cantores, & lectores: canonibus autem etiam acolythi vxores ducere possunt. Quamuis igitur sacris canonibus submoueantur accusationes, quas leges sæculi non asciscunt; non ideo consequenter recipiuntur, quascumque principum leges admittunt.* ¶ *Sed (sicut circa huius operis initium* [c] *præmissum est) toties legibus Imperatorum in ecclesiasticis negotiis vtendum est; quoties sacris canonibus obuiare non inueniuntur.* ¶ *Vnde aut specialiter sacris canonibus mulier ab accusatione læsæ maiestatis, & simoniæ ostendatur prohibita: aut præmissis rationibus ad huiusmodi accusationem admittenda probetur. Nec quisquam distinguere quærat ad aliorum, nõ ad sacerdotum accusationem in hoc casu simoniæ mulieres esse admittendas.* † *Cum enim generaliter* [d] *legibus hoc eis permissum inueniatur: nisi quis specialiter aliqua lege hoc prohibitum ostenderit, eius distinctio locum non habebit. Verum, cum contra generales regulas quædam crimina specialiter excepta sint, in quibus mulieri accusare permittitur, inter quæ fornicatio non numeratur: patet, quòd huius accusatio dupliciter infirmatur: & quia fornicationis crimen intendit: & quia dum de se confitetur, super alienum crimen ei credi non oportet.*

dist. 10. c. 1.

† Concor. tex. l. 1. quęquam. cum gl. C. de episco. & cle.

Vnde Iulius Papa scribit in decretis, c. 18. dicens.

& Dionysius, epist. 2.

a ¶ Legibus enim.] *Discrepantia hæc legum, & canonum vera non est. Sed fortasse in hanc opinionem venit Gratianus ex quibusdam verbis nouellæ vigesimæ secundæ, quæ in vulgatis authenticis habetur, collat. 4. tit. de nuptijs.* §. sed & si quis inter reuerendissimos constitutus clericos (vltra lectorem, aut cantorem dicimus) omnino contraxerit nuptias; hunc ex nostra constitutione cadere sacerdotio constituimus, atque volumus. *Iulianus autem antecessor eadem nouella 22. num. 27. illud,* supra

† Et melius 7. 1. q. 2. si quis episcopus. ibi videas.

vbi dicitur, ꝙ in simonia socij criminis non admittuntur, sed in crimine læsæ maiestatis audiuntur, vt 6. q. 1. §. verum. & §. porro. Sed dic, ꝙ non admittuntur socij criminis cum accusatus est bonæ famæ, aliàs quilibet auditur. Vel dic, vt dixi. 2. q. 1. in primis. in fi. † Vel dic

dic ꝙ admittitur quilibet ad accusandum in his criminibus, sed non ad testificandum: quia tota vis consistit in testimonio, sed non in accusatione.

a ¶ Quos.] non intellige ꝙ eamdem pœnam patiatur conuictus de simonia, quam conuictus de læsa maiestate. Sed hoc vult dicere, ꝙ eamdem pœnam patiatur tã dans quàm accipiens pecuniam. † Vel dic eadem pœna, idest, consimili: nam pœna depositionis similis est

a Ad hoc 7. 8. q. 1. quos constitent.

deportationi, siue decapitationi, vt 5. quæst. 6. delatori.

CVM AVTEM. Casus. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit Grat. ex supradictis dicens, quòd canones non recipiunt accusationes, quas leges sæculi repellunt: ergo à cõtrario sensu per canones sunt admittendi, qui per leges nõ prohibentur. Postea respondet huic conclusioni dicens, ꝙ non bene infertur: quia leges prohibent omnes clericos nuptias cõtrahere, qui per canones prohibentur: non tamen leges admittũt copulam omniũ clericorum, qui per canones non prohibentur. Et de hoc ponit exemplum. Et ita quamuis canones non admittũt accusationes, quas admittũt leges: non tamen recipiunt omnes, quas leges admittunt. In secunda parte dicitur quòd in negotijs ecclesiasticis tunc legibus est vtendum, cũ canonibus non contradicunt. Vnde cũ per leges mulier in crimine læsæ maiestatis & simonię admittitur ad accusandum, & per canones est admittenda: vel ostendatur canon per quã repellatur. Et si quis dicere velit, quòd mulier alios de simonia & nõ sacerdotes possit accusare: tunc eius distinctio locum non habebit, nisi specialiter hoc aliqua lege inueniatur esse prohibitum, cũ legibus generaliter ei permissum videatur. Postea huic quæstioni respõdet dicens, ꝙ specialia sunt crimina, in quibus mulieri permittitur accusare, inter quæ cum fornicatio non connumeretur, de qua mulier presbyterum accusat; patet, ꝙ propter hoc mulier sit repellẽda, & etiã propter aliud: quia dum de se confitetur contra sacerdotem, ei credi non debet, vt 7. seq. cap. Secunda pars incipit ibi. [Sed sicut,] &c.

b ¶ Legibus.] 7. 10. dist. lege Imperatorum.

c ¶ Initium] 7. dist. 10. cap. 1.

d ¶ Generaliter.] Sic ergo argumentatur, cũ nusquam inueniatur prohibitum: ergo non debet prohiberi, vt 27. q. 2. lex diuina, simile vigesimaprima. q. 1. quòd si dormierit. & 55. distin. si Euangelica.

NEmini.] CASVS. Quæsitum est à Iulio Papa, vtrũ alicui de se confesso contra socium criminis sit credendum? Et respond. ꝙ non: nisi in crimine læsæ maiestatis: quia omnis confessio accusanti periculosa est aduersus quemlibet. Item §. qui postea sequitur, planus est. bus causis, vt ff. de fer. l. 1. 2. & 3. Item contra insignes latrones agitur: vt C. de fer. prouinciarum. Item si partes spontanee velint litigare feriatis diebus, possunt: aliàs non tenet sententia, vt ff. eod. l. 1. libellus autem potest porrigi die feriato, vt ff. de adul. miles. §. sexaginta.

lectorem & cantorem, *exponit*, veluti subdiaconus, & diaconus. *Hos autem canones etiam nuptijs prohibent. Et Leo in c. lex continentia. supra dist. 31. fere ijsdem verbis vsus est, quibus Iustinianus in hac nouella, & nomine lectorum omnes minores ordines significauit.*

¶ Rei professio aduersus quemlibet admitti non debet. C. V.

NEmini (præterquam[a] de crimine læsæ maiestatis) de se confessio credi[b] potest † super crimen alienũ: quoniam eius, atque omnis rei professio periculosa est, & admitti aduersus quemlibet non debet. Ans. l. 3. c. 75. Iuo, p. 5. c. 288 Pann. l. 4 c. 69 † al. oportet] al. debet.

a ¶ Præterquam de crimine læsæ maiestatis.] *Hæc exceptio in nullo ex locis indicatis habetur, præterquam apud Anselmum.*

Quia ergo ista de se confitetur, super alienum crimen ei credi non oportet, sed contra eam sua confessio interpretanda est.

QVAESTIO IIII.

QVòd vero[c] *die Dominico nec episcopo, nec presbytero causam aliquam ventilare liceat, in Tarraconensi concilio prohibetur, in quo sic statutum est.* c. 4.

¶ Ministri ecclesiæ die Dominico causas ventilare non debent. C. I.

NVllus episcoporum, aut presbyterorum, vel clericorum die Dominico propositum cuiuscumque causæ negotium audeat ventilare; † nisi hoc tantum, vt Deo statuta solennia peragant. Ceteris vero diebus, conuenientibus personis illa, quæ iusta sunt, habent licentiam iudicandi, excepto † criminali.[d] Iuo, p. 4. c. 22. † al. indicare † al. exceptis criminalibus negotijs

Item ex concilio apud Erphesfurt a habito præsente rege Henrico.

a ¶ Læsæ maiestatis.] & præterquam de crimine simoniæ, vt 79. dist. si quis Papa. & 2. ea. sane. licet sit argum contra extra de test. veniens. 1. Quidam tamen dicunt, ꝙ in crimine simoniæ nõ auditur socius cõtra socium. & ad illud decretum 79 dis. si quis Papa. respõdet ꝙ ibi socius admittebatur contra socium. hoc ideo fuit: quia nõ fuit ibi tantũ crimen simoniæ, sed et crimen læsæ maiestatis. Item auditur confessio vnius latronis cõtra alios, vt C. de fer. prouinciarũ. Itẽ falsarius contra sociũ suum auditur, ut C. de fal. mo. l. 1. numquam tamen valet confessio talium ad cõuincendum socium, nisi adsit aliqua præsumptio, vt ff. de cu. re. diuus. Io.

Confessio latronis cõtra latronẽ auditur.

Ista fuit sentẽtia B. Isid. qui dicebat, ꝙ nũquam valet cõfessio socii cõtra socium, nisi aliqua sit pręsumptio cõtra ipsum. sed Azo dicit semper valere, nisi expressum inueniretur. Arch.

b ¶ Credi] præiudicatur tamen alteri ex tali confessione, in tãtum, ꝙ ei indicitur purgatio, vt extra de adul. significasti. quod verum est si laboret infamia, aliàs non, vt extra de purga. ca. nos inter alios. & extra de confess. cũ monasterium.

QVòd vero die.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæstio, qua quæritur vtrũ die Dominico liceat causas ventilare? Et respondetur, ꝙ nec die Dominico, nec alijs diebus feriatis, vt inf. ead. c. 1. 2. & 3. nisi tractetur de pace, vt infra 22. quæstio. 5. decreuit. & nisi partes in hoc sponte consentiãt. vt ff. de fer. l. 1. Item si res sit tempore peritura, agitur diebus feriatis. Liberalia quoque iudicia diebus illis tractantur, & de amouendis officiatis, & de alimentis, & atrocibus iniurijs, & vt aliquis in possessionem causa rei seruandæ mittatur, agitur diebus istis, vt ff. eo. l. 2. & 3. & contra insignes latrones agitur diebus feriatis, vt C. eod. l. prouinciarum. & in quibusdam alijs casibus, qui notantur. C. eod. ti. & in summa huius quæstionis.

Feriatis diebus, an possit litigari.

c ¶ Quòd vero.] Diebus feriatis causæ non sunt tractandæ, vt infra cap. 1. & vlti. nisi tantum de pace, vt 22. quæst. 5. decreuit. agitur tamen in quibusdam casibus, scilicet cum actio est tempore peritura. Item cum agitur de tutoribus dandis, & de amouendis officiatis, & de alimentis, & de atrocibus iniurijs, & de liberaliginta. Io. tamen dixit ꝙ partes mutuo consensu possunt litigare diebus feriatis. hoc tantum intelligendũ est de ferijs messium, vel vindemiarũ: alioquin consensus earum non sufficeret, vt litigent aliquo solennissimo die, vt extra e. c. vl. B. Item satis vr, ꝙ causæ matrimoniales possunt tractari diebus feriatis, cum ibi sit periculum adulterij, vel incestus. similiter vbi agitur de electione episcopi vel prælati, propter periculum moræ: quia non debet ecclesia vacare vltra tres mẽses, vt 50. dist. postquam. & quia in his casibus multa sunt specialia, vt extra vt lite non contest. quoniam. Io.

NVllus episcoporum.] CASVS. Statutũ fuit in cõcilio Tarraconẽsi, vt in diebus Dominicis, vel alijs solennibus diebus episcopi vel alij clerici causas ventilare non audeant: sed in alijs diebus possunt, excepta causa criminali, vbi agitur ad sanguinis effusionem.

d ¶ Criminali.] scilicet cũ agitur de effusione sanguinis, tũc clerici non possunt esse iudices, vt 23. q. 8. his à quibus. delegari tñ põt clerico criminalis causa, vt tamen princeps iuret de impunitate rei, vt 23. q. 8. sæpe.

Placita

a ¶ Erphesfurt.] *In vulgatis legebatur*, Ephesum, *quasi hoc esset decretum aliquod concilij Ephesini habiti tempore Cœlestini Papæ, & Theodosii iunioris. Hoc vero est Germanicum concilium habitum præsente Henrico rege, prout etiam apud Burchardum, & Iuonem dicitur. Et codices Gratiani manuscripti habent, quemadmodum & restitutum. In hoc autem oppido petijt Bonifacius à Zacharia Papa constitui episcopum, & impetrauit. Quod apparet ex prima epistola Bonifacij ad Zachariam, & vltima Zacariæ ad Bonifacium.*

¶ Solennibus diebus, & legitimorum ieiuniorum secularia placita non agantur. C. II.

Bur.l.13. c.21. Iuo,p.4. c.53.

PLacita sæcularia Dominicis diebus, vel alijs præcipuis festis, seu etiam in his diebus, in quibus legitima ieiunia celebrantur, secundum canonicam constitutionem minime fieri decernimus. Insuper etiam sancta synodus decreuit, vt nulla iudiciaria potestas licentiam habeat sua auctoritate Christianos ad placitum bannire in supradictis diebus, idest † septem dies ante Natalem Domini vsque in octauas Epiphaniæ, & à Quinquagesima [a] vsque in octauas Paschæ, & septem dies ante natiuitatem S. Ioannis Baptistæ: quatenus adeundi ecclesiam, orationibusq; [b] vacandi liberius habeatur facultas.

† &] fortasse

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 64.

¶ De eodem. C. III.

Bur.l.1.c.122. Iuo,p.5.c.204. Iuo,p.6.c.460.

NVllus episcopus, vel infra positus die Dominico causas iudicare præsumat.

QVAESTIO V.

PVRGATIONEM [c] *vero neganti esse præstandam Stephanus scribit Leoni episcopo Theanensi.*

¶ *Idem est titulus in cap. de manifesta. supra 2. quæst. 1.*

¶ Diaconus si de crimine conuinci non poterit, apud episcopum seipsum secreto purificet. C. I.

DE crimine sibi illato diaconus tuus verissime fatebatur se esse immunem. Verumtamē si suspicio habetur,

PLacita.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, vt in diebus Dñicis & præcipuis festiuitatibus, vel in legitimis ieiunijs sæcularia placita non tractentur. In secunda parte dicitur, ꝙ in septem diebus ante natiuitatem domini vsque ad octauam Epiphaniæ, & à quinquagesima vsque ad octauam Paschæ. & septem diebus ante festum S. Ioannis Baptistæ non liceat iudici ad placitum aliquem vocare. Secunda pars est ibi, [Insuper] Seq cap. patet.

a ¶ A quinquagesima.] alibi dicitur à septuagesima, 12. q. 5. decreuit. hoc tamen hodie non seruat Romana curia. Ioan.

b ¶ Orationibusq; vacandi.] ratio secunda est ob reuerentiam dierum, & tertia fauore partium, vt sic partes à litibus respirent, vt C. de ferijs, dies. Quarta ratio est, quia talibus diebus non præstatur iuramētum nisi pro pace, vt 12. q. 5. decreuit. & sic non posset præstari sacramentū calumniæ. Sed pone ꝙ Papa commisit alicui, quòd intra triginta dies terminaret causam aliquam, & illi dies incidant intra dies quadragesimales: videtur ꝙ cum res sit peritura tempore, quòd iudex inuitis partibus procedere possit, quod quidam concedunt: sed non est verum hoc: quia licet litteræ pereant, ius tñ salua manet corā alio. [1] Sed pone ꝙ iudex citet aliquem die feriato; numquid tenetur citatus venire, & allegare priuilegiū suū? Vr, ꝙ sic: quia si post appellationem citat aliquem, tenetur venire, & allegare priuilegium suum, vt extra de app. si duobus. & c. cum parati. Item etsi nō teneatur quis respondere die illa: tamen potest ad hoc citari, vt libellus ei detur. [2] vt ff. de adult. miles. §. sexaginta. Item quid si sub hac forma fiat citatio, Mando tibi, vt hinc vsque ad diem Dominicam hic compareas, vt extra đ do. & contum. cum dilecti. Respondeo, si citat vt compareat die feriato, bene tenet citatio. Sed si citat vt respondeat, non tenet: quia talis citatio nulla est, [3] vt ff. de fer. l. 1. & vbi citatio nulla est. & hoc liquet ꝙ est nulla, non tenetur venire ad allegandum priuilegiū suum, sed vbi dubiū est an teneat, tenetur venire, vt dixi tertia quæst. secunda, si episcopus. Io.

PVRGATIONĒ.] CASVS. hic intitulatē 5. q. qua quæritur, an neganti sit purgatio indicenda? Et respōdetur quòd non, si de crimine non est infamatus, vt 6. quæst 5. cap. vno. Si autem est infamatus de crimine, indicitur ei purgatio, vt infra ead. cap. 1.

c ¶ Purgationem.] Hic quæritur an neganti sit indicenda purgatio. Et est dicendum ꝙ non, nisi laboret infamia 6. q. 5. quod autem. hæc quæstio dicta est 2. 2. q. 5. per totum. Ioan.

DE crimine.] CASVS. Aldericus diaconus habebatur suspectus de quodā crimine: & ideo per ipsum Aldericum Menen. episcopus consuluit Stephanum Papā, qualiter super hoc esset procedendū? Et re-

1 Idē sētit Iuno. extra de offic. de leg. de can. sis. Arch.

2 Idē tenet Al. de Imo. ī l. 1 col. 2. ff. de ferijs & B. in l. 1. § nūciatio. de op. no. nunc. & in l. 1. in ver. compellendi. ff. de fer. & in glo. 1. l. iure, in ver. eius. & ibi Bal. C. de adul. & no. gl. in c. fi. & ibi vide Doct. de iud. extra.

3 Concor. Al. de Imo. in l. ex quacūque. col. 2. ff. si quis in ius voc. non ier. & Cyn. in l. dies. ff de ferijs & g Bar. in l. 1. §. nunciat. de ope. no. nunc.

spondet, si accusatores & testes idonei reperiũtur, coram certo numero episcoporum accusetur ipse Aldericus, & si confessus fuerit, vel legitimis testibus conuictus, canonica sententia feriatur. Si vero crimen nõ confiteatur, nec testibus põt probari, & infamatus est de crimine nõ in publico, sed corã te, & aliquot testibus, presbyteris, & diaconis, secreto se purget, põsito iuramẽto, & deinde cõmoneat clericos ne præfatum diaconũ infamare præsumant, exẽplo Chã, qui maledictus fuit in filijs, quia verẽda patris derisit.

audire, vel etiam compellere eum ad purgationẽ? Et vr̃ ꝙ sic: quia generaliter traditur in canone, ꝙ clericus infamatus debeat se purgare. 2. q. 5. per totum. Item quia sacerdos tenetur concedere Eucharistiam ei quẽ scit in mortali constitutũ, vt infra de consecr. dist.

infamatum cogere ad purgationem.

& accusatores idonei reperiuntur, & tales testes, quales sacri canones sanciunt; accito tecum certo episcoporum numero [a] veniant accusatores, [b] vocetur & ipse Aldericus diaconus: & si negauerit, ventiletur causa canonice: &, si vel sponte confessus, vel legitimis testibus fuerit approbatus, canonica feriatur sententia. Qui si nec sponte confitetur, nec accusatores, & testes legitimi reperti fuerint, & mala fama crebruerit; non publico [c] examine, sed coram te, & aliquantis reuerendissimis presbyteris, & diaconis tuæ ecclesiæ secreto iuramento se purificet. Et tu deinceps boni testimonij eum annuncia: & compesce, & commone ecclesiæ tuæ filios, ne sacerdotem [d] Dei vlterius infamare præsumant; timentes, quod Cham [e] maledictus est, qui patris verenda derisit. *Gen. 9.*

Item Nicolaus Solomoni Constantiensi episcopo.

¶ Non est spoliandus presbyter, vel diaconus nisi sponte confessus, vel legitime conuictus fuerit.

C. II.

Presbyter, aut diaconus, quem asseris crimina nolle publice confiteri, sed velle cum sacramento [f] defendere se; & si tamen notum sit episcopo esse scelus ab ipso perpetratum; non potest per aliquam pœnitentiam [g] sacerdotali, vel diaconali officio potiri: sed mirandum est, [h] si ipse confessus non fuerit, quomodo notum possit esse episcopo scelus ab ipso perpetratum, nisi accusatore forte idoneo per testes idoneos approbante. Vnde si examinante episcopo causam presbyteri, vel diaconi non fuerit per testium approbationẽ presbyter, † vel diaconus forte conuictus; nõ est scelus episcopo legitime manifestũ; nisi sua spõte scelus ipse confiteatur. Quod nisi fecerit, interim non vi

Iuo, p. 6. c. 112.

† al. ille presbyter

a ¶ Numero.] ĩ. e. q. 7. Felix.

b ¶ Accusatores.] i. accusator.

c ¶ Publico.] 2. q. 5. pr̃sbyter 23. dist. illud contra. Sed ibi loquitur cũ publice q̃s est infamatus, ; hic cũ clanculo vel à clero est infamatus.

; Itẽ arg. ĩ 6. q. 1. testamentum. ibi solu.

d ¶ Ne sacerdotẽ.] hic sacerdotẽ vocat diaconum. sic extra de coha. clericorum, & mu. si quispiam.

e ¶ Cham.] 2. q. 7. sententia. Ioan.

Presbyter.] CASVS. Quidã eps̃ sciens peccatũ cuiusdã presbyteri & diaconi sui (quod peccatum sibi notũ erat per eorum confessionem sibi extra iudicium factã) cõpellebat eos publice confiteri, quod cũ facere nollẽt, sed se sacramẽto defendere vellent, ab officio vtrunque suspendit. super hoc Salomõ Constan. episcopus quæsiuit à Nicolao de duobus. Primo vtrum per solam pœnitentiam possit presbyter vel diaconus ad officium reparari, cum episcopo sit notũ scelus esse perpetratum? Et rñdet, ꝙ non. Secundo, vtrum propter confessionẽ extra iudicium factã possit quis suspendi vel damnari. Et rñdet, ꝙ non, sed per testium approbationem, vel spontaneam confessionem in iudicio factã. ita ponit Ben. hunc casum. H. vero sic. Quidam episcopus dicebat se scire crimen cuiusdam presbyteri, & cuiusdã diaconi: & ideo noluit purgationem eorum recipere, sed statim eos deposuit. tandem delata fuit causa ad Solomonem episcopum per delegationem domini Papæ, vel per appellationẽ: quia forte metropolitanus eorũ erat: qui dum vellet de causa cognoscere, eps̃ instabat, & dicebat ne reciperet purgationẽ eorum, quia eos iuste dãnauerat. Dubitabat ergo Solomon, & in hoc articulo dominum Papã consuluit: cui nunc Papa rescribit, ostendens qualiter in causa debeat procedere. Si eñ legitime sunt conuicti, vel confessi in iure: remaneãt sic depositi. si vero nec in iure sint confessi, nec legitimis testibus coram suo episcopo cõuicti, pristino statui siue honori restituantur.

f ¶ Sacramento.] hic consueuit quæri, si eps̃ scit clericum infamatum esse reum, an debeat eius purgationẽ

Eps̃ an possit clericũ

dist. 2. non prohibeat. Item cum eps̃ iure suo vtatur, si quid mali inde accidit, nõ est ei imputandum, ; vt 33. q. 5. de occidendis. Item non potes dicere, ꝙ eũ episcopus cogat ad periurium, sed potius canon cogit ipsum iurare, vt 33. q. 2. quos Deus. Sed contra, ille qui recipit alterius iuramentum, & scit eum falsum iuraturum, vincit homicidã, vt 22. q. 5. ille. Itẽ qui permittit aliũ falsum iurare cum possit prohibere, peccat, vt 22. q. 5. hoc vr̃. H. dicit ꝙ eps̃ secreto debet ei consulere, vt potius cõfiteatur publice crimen, quàm vt fiat periurus. Sed si ad hoc non potest eũ inducere, dicet populo: absit vt quidquam sinistri de hoc clerico suspicemur, vt 11. q. 3. absit. Alij dicunt, ꝙ delegabit purgationẽ. Tertij dicunt, ꝙ non peccat audiendo purgationẽ: quia auctoritate canonis facit. 23. q. 4. qui peccat.

; Hoc ideo quia lege ꝑmittẽte fit, &c. C. de adul. Gracchus. C. de concu. l. antepe. argu. 31. q. 1. hac rõne. 23. q. 4. q peccauit. ĩ princ.

g ¶ Pœnitentiam.] quia pœnitentia non restituit aliquem dignitati, sed gratiæ tantum, vt ĩ. de pœ. dist. 6. qui vult. nisi quandoque, vt quando crimen occultum est, vt 50. dist. domino sancto. & c. quia tua. sed per restitutionem in integrum vel dispensationem.

h ¶ Sed mirandum est.] ar. ꝙ non secundũ conscientiam iudicandum sit, ; vt 3. q. 7. iudicet. & per hoc decretum intelligo illud 32. dist. nullus. intelligo enim illud de scientia iuris, non facti, licet alias verbũ sciendi large sumatur, vt 22. q. 5. hoc videtur.

; Adde an & qñ sit secundũ conscientiã iudicandum. tex. 11. illicitas. §. 1. ff. de offi. p̃si. & in l. 2. ff. de fer.

Quòd

demus suo debere presbyterum, vel diaconum officio priuari. Sola ergo spontanea confessio, & canonicus numerus, & qualitas testium (decernentibus episcopis, & accusatore, quod obiecerat, comprobante) clericum priuat proprio gradu.

QVAESTIO VI.

1 QVÒD vero [a] *confessio cruciatibus extorquenda non sit, Alexander Papa testatur scribens omnibus orthodoxis, epistola prima, c. 2.*

¶ Ministrorum confessio non sit extorta, sed spontanea. C. I.

Iuo, p. 5. c. 241. Pan. l. 4. c. 118.

SI quandoque à sacerdotibus, & auctoribus [a] ecclesiæ, quædã scripturæ quoquomodo per metum, [b] aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, vel vt se liberare possint, quocumque ab eis conscriptæ, aut roboratæ fuerint ingenio; ad nullum eis præiudicium, [c] vel nocumentum valere † censemus: neque vllam eos infamiam, vel calumniam, aut à suis sequestrationem bonis vmquam, Deo auctore, & sanctis Apostolis, eorumque successoribus substinere permittimus. Confessio vero in talibus non compulsa, sed spontanea fieri debet. *& infra.* ¶ Omnis enim confessio, quæ fit ex necessitate, fides non est. *& paulo post.* ¶ Confessio ergo in talibus non extorqueri debet, sed potius sponte profiteri. Pessimum enim est de suspicione, aut extorta confessione quemquam iudicare: cum magis sit inspector cordis Dominus, quàm operis. *& paucis interiectis.* ¶ Non potest autem humano condemnari examine, quem Dominus suo reseruauit iudicio. Si omnia namque in hoc sæculo vindicata essent, locum diuina iudicia non haberent. *Item multo superius.* ¶ Est etiam &

† *al. promouere*

QVÒD vero.] Hæc q. diuiditur in duas partes: in quarum prima dicitur, ꝙ confessio extorta non præiudicat. Secunda ibi, [A fidelitatis.] Ioan. de Fant.
CASVS. Hic intitulatur 6. q. qua quæritur an confessio sit cruciatibus extorquenda. Et videtur ꝙ viles testes possunt cruciari, ut 5. q. 6 presbyteri. & 2. q. 1. in primis. accusator uero non est cruciandus à iudice, nisi in crimine excepto propter inopiam probationum: uel ne falsitatem dicat. C. ad leg. Iul. læsæ maiestatis, si quis. ubi quilibet accusator & reus & testis torquetur: aliàs à reo ueritas non est cruciatibus eruenda, ut infra ead. cap. 1. nisi sit præsumptio contra eum, ut 23. q. 5. c. 1. De hoc satis notatur in summa huius quæstionis.

1 ¶ Quod uero.] ab aduersario nũquam est extorquẽda confessio cruciatibus. ut j. e. c. 1. & 2. sed à iudice licite extorquetur confessio tormentis & quæstionibus. Nam à iudice quãdoque torquetur testis: quãdoque reus: quandoque accusator. Testis torquetur tam in ciuili quàm in criminali: vt si est seruus, vel vilis persona: vel etiam si sit liber & sit criminosus & infamis vel obscurus uel ignotus. tales enim non recipiuntur ad testimonium sine quæstionibus, licet sint clerici. 4. q. 3. si res. & 3. q. 5. illi qui. & q. 6. presbyteri. & 2. q. 1. in primis. & in auth. de testi. §. nos igitur. & §. licet. coll. 7. & C. de fal. si quis decurio. Torquetur etiã libera persona licet non sit vilis, dumtamen vacillet in testimonio, vt ff. de quæstioni. ex libero. extra de pœnis. superbis. [1] Item reus quandoque torquetur, licet raro, scilicet cũ est suspectus, & non potest aliàs res probari, maxime si est vilis persona, & hoc in ciuili causa, vt 14. q. 6. si res aliena. similiter in criminali torquetur, vt 23. q. 5. cap. 1. Actor vero in ciuili causa nũquam torquetur, sed accusator in criminali causa quãdoque torquetur, vt in crimine læsæ maiestatis, cũ criminaliter non potest probari. vt C. ad leg. Iul. maie. si quis. ibi enim qualicumque dignitate sit preditus nullo priuilegio se põt tueri, siue sit accusator, siue reus vel testis, vt 6. q. 1. §. porro. & 50. dist. nullus omnino. Ioan.

Torquere potest iudex aliquas personas.

[1] Ad idem argu. C. de test. nullã. & 4. q. 3. si falso. idem uidetur, & si non uacillet. ff. de quæsti. l. unius. §. testes, secundum Io. de Fant.

SI quandoqꝫ à sacerdotibus.] CASVS. Significatum fuit Alexãdro Papę, ꝙ quidam capiebãt epos vel sacerdotes, vel auctores ecclesiarum, vel ab eis per metum vel fraudem, aut per vim cõfessiones extorquebant in scriptis, vt sic suis bonis eos spoliarẽt: vel vt suas causas non requirerent, vel vt de secta eorũ esse confiterentur, & hoc corã populis eos confiteri faciebant. quare statuit Papa Alexander vt propter hoc nullã infamiam vel calumniam vel præiudiciũ aliquod patiantur: quia Deus respicit potius ad cogitationes & voluntates hominum, quàm ad actus, qui per simplicitatem vel necessitatem fiunt. nam in talibus non extorta, sed spontanea confessio est exigenda. [Fides non est,] idest, non facit fidem.

b ¶ Per metum.] dummodo talis sit metus, qui cadat in constantem virum, vt extra quod met. causa. ad audientiam. Si quæris qualis metus debeat cadere in constantem virum: dico ꝙ qui continet metum mortis, vel cruciatum corporis, vt extra eod. tit. cum dilectus. Coactio autem verborum non sufficit, etiam si Rex sit qui minetur. vt extra qui clerici, vel vouen. insinuante. C de transa. interpositas. ibi melius dr, licet sit arg. contra. 32. q. 2. Lotharius. & j. dist. 7. fuerunt. ff. de acqui. hæred. l. 6. §. vlt. vbi dicitur, ꝙ non sit hæres, qui propter metum uerborum adijt hæreditatẽ. Et nota ꝙ canõ hic tria æquiparat. uim, metũ, & fraudẽ, ut 3. q. 1. redintegrãda. metus tñ pro reuerẽtia à lege accipit. & hæc accusat, ff. quæ. re. actio nõ dat. l. 1. §. quæ onerãdæ.

Metus cadens in cõstantẽ uirũ qualis est.

c ¶ Præiudicium.] bene fit præiudicium ei quantum ad hoc, ꝙ ille cui per metum traditur res, dominus sit rei: sed quantum ad hoc, non fit ei præiudiciũ, quin detur ei actio, quod metus causa ad repetendũ: si tradidit

vel exceptio, si non tradidit, vt ff. eo. metum 3. §. sed quod prætor. & §. ex hoc edicto. si tamen primo coactus promisit, & postea spontanee tradidit, nō excusat coactio, vt C. quod me. cau. l. 2. & extra qui cle vel vo. insinuante. ibi, patientia temporis, &c. & est simi. extra de eo qui duxit I matrim. significauit.

a ¶ Litteras.] in quibus fatentur aliqua se debere.

b ¶ Requisitione.] i. confiteantur, quòd absoluerunt aliquos à debito, in quo illi tenebantur.

c ¶ Erroris.] i. qui confitētur se tenere aliquā hæresim. Sed nonne peccat mortaliter ille qui confitetur hoc? Respond. sic: nec excusat eum aliqua coactio, quia talis coactio non est absoluta. & coactio conditionalis neminem excusat, vt 50. dist. presbyteros, & de conse. dist. 4. cos. potius em̄ debet quis pati mortem, quàm malo consentire, vt 32. q. 5. ita ne. & occisores corporis non sunt contra iustitiā timendi, vt 11. q. 3. non solum. & c. nolite. 31. q. 2. Lotharius. Solu. hic nō excusantur tales à toto, sed à tanto. metus enim vel coactio conditionalis nō excusat peccatum, sed attenuat, vt extra quod metus cau. sacris. Et no hic quòd contra ea, quę publice facta sunt, admittitῦ probatio in contrariū. sic 31. q. 1. Lotharius. extra qđ met. cau. perlatum. quod est ꝯ regulā generalem. 8. q. 1. licet.

Coactio est duplex.

d ¶ Quæ fiunt.] potius respicienda est causa facti quàm ipsum factum, vt 23. q. 8. occidit. de pœn. dist. 1. aut facta.

tamdiu malignos illos persequantur, donec ablata reddantur.

e ¶ Absoluimus.] Hic consueuit dubitari circa duo: scilicet an iuramentum per vim extortum obliget. Itē an Papa possit dispensare in illicito iuramento. & quòd non;

Iuramentū per vim extortū, vtrū obliget.

ad hanc sanctam sedem perlatum (quod pudet dicere, & non solum sacerdotali, sed etiam omni Christiano nomini est inimicum) quòd nonnulli episcopos, vel sacerdotes aut metu compellunt, aut vi extorquent, aut fraude decipiunt, aliquas confessionis suæ in alteram partem, quàm debeant, litteras [a] [β] scribere, aut pro suarum non requisitione [b] causarum, † aut (quod deterius est) pro alieni erroris [c] secta scripturas facere, & propriis manibus roborare, & coram populis recitare, atque confiteri. Aliquos dicunt carceribus. & ergastulis retrudi, † vt saltem his territi insidijs deuient Domini sacerdotes, & suis faueant voluntatibus. *Item vbi supra.* ¶ Confessio vero in talibus non compulsa, sed spontanea fieri debet ipso attestante, qui ait: [Ex corde enim procedunt homicidia, adulteria, fornicationes, blasphemiæ,] & cetera, quæ sunt ad hæc pertinentia. ¶ Nec tantum attendenda sunt, quæ fiunt, [d] quantum quo animo fiant. *& paulo post.* ¶ Amplius autem respicit Deus ad cogitationes, & spontaneas voluntates, quàm ad actus, qui per simplicitatem, aut per necessitatem fiunt.

† *al. rerum.*

† *recludi.*]or.

7. in hoc eo. c.

Matt. 15.

α ¶ Auctoribus.] *Iuo habet*, si sacerdotibus, vel actoribus ecclesiæ, *quemadmodum etiam in eadem epistola dicitur*, si quis erga episcopum, vel actorem ecclesiæ. *& refertur supra 2. q. 7. si quis erga. Hoc autem loco in epistola legitur*, similiter si huiusmodi personis quædam scripturæ, &c. *Præcesserant autem cum multa alia, tum quæ referuntur in hoc eodem capite in vers.* Est etiam & ad hanc. *Confectum enim est hoc caput ex locis epistolæ hinc inde sumptis, ordine non semper seruato.*

β ¶ Litteras scribere.] *Hæc absunt ab originali. Sufficiunt enim illa, quæ sequuntur*, scripturas facere. *Sed ob glossam non sunt expuncta.*

Item Nicolaus Papa episcopis Galliæ.

¶ Apostolica auctoritas, penitus illicita in irritum deducit iuramenta. C. II.

AVctoritatem venerabilium prædecessorū nostrorum secuti, & nominatim beatissimi Papæ, & martyris [α] Alexandri quinti à beato Petro, ab omnibus iuramentis, † & cuiuscumque modi obligationibus, quibus illi sese coacti violentia impiorum obligauerant, absoluimus: [e]

Poly. l. 6. ti. 11.

† *al. iuramentis illis*

AVctoritate.] CASVS. Archiepiscopus Treueren. & præpositus eius, & multi alij clerici capti fuerunt à quibusdam prædonibus, & coacti fuerunt ab eis se obligare iuramento, & alijs obligationibus: occasione quarum obligationum res ecclesiasticas perdiderunt. quare Nicolaus scribens episcopis Galliæ, absoluit eos ab omni vinculo iuramenti & obligationis, & dicit quòd propter huiusmodi iuramentū vel obligationes, nullam infamiam vel calumniam aut suorum bonorum amissionem, illos habere permitteret. Sed præcepit præfato archiepiscopo & defensoribus Treueren. ecclesiæ, vt spirituali & materiali gladio

non obliget tale iuramentum, videtur hic: quia dicitur hic, quod non debet esse vinculum iniquitatis, vt 22. quæst. quarta. inter. & extra de iureiur. verū. & extra de resti. spo. solicite. & extra quod met. cau. perlatum. Item quia inconueniens esset, quòd malefactor ex improbitate sua consequeretur actionem, vt ff. de fur. itaque fullo. Præterea, si malefactor petit rem, potest se reus tueri exceptione quod metus causa, cū illa exceptio per iuramentū non sit sublata. Præterea nō obstante tali iuramento potest petere rē, si eam tradidit cum illud non iurauerit, vt extra de iureiu. debitores.

&

& extra quod metus causa, ad audientiam. Ergo cum potest rem petere, multo fortius potest se tueri exceptione: quia cui damus actionem, multo fortius exceptionem. ff. de superfi. l. 1. extra de iureiuran. quemadmodũ. Et econtra probatur, ꝙ obliget: quia licet fuerit

non denuntiet, illud iuramentum non est seruandum, vt extra ea. quemadmodum. in fi. quia ex præcepto ad hoc tenetur. 2. q. 1. si peccauerit. Io. Tu breuiter dicas, ꝙ iuramentum super re illicita, ipso iure non obligat, siue quis faciat sponte, siue coactus, vt si iuraui hominem innocentem interficere. & hoc probatur 22. q. 4. in malis. & cap. seq. & c. ꝙ Dauid. Iuramentum tñ super re licita metu extortum, ipso iure obligat: sed datur exceptio ꝙ met. causa ad rescindendum, vt ff. quod met. causa, per totum. & C. eo. ti. l. 1. & 3. nisi in casu, vt ff eo. l. si mulier. §. si dos. Item in matrimonio. extra de spon. cum locum. Item in voto, extra quod met. causa, per latum. B. Vtrum autem in iuramẽto Papa possit dispensare, quæritur. Hoc c. videtur dicere ꝙ sic, per prædictas decretales, vt extra de vo. & vo. re. magnæ. immo in omni iuramẽto est excepta auctoritas maioris, vt extra de iureiu. venientes. & extra de rescript. constitutus. Item Imperator dispensat in eo. ff. ad munici. Imperatores Item videtur ꝙ non: quia iuramentum est de iure naturali, vt 22. q. 4. si

& ne illa seruentur, vetuimus tam præfatum archiepiscopum Treuerensem, quàm eius præpositum, & omnes, qui tunc temporis capti se illis quoquomodo obligauerunt: neque vllam eos proinde infamiam, vel calumniam, aut à suis bonis sequestrationem vnquam auctore Deo, & sanctis Apostolis, & nostris prædecessoribus sustinere permittimus: sicut per prophetam Dominus dicit: [Dissolue colligationes impietatis. *Esa. 58.* Quinetiam præfato fratri nostro, filijsque Treuerensis ecclesiæ, illiusque defensoribus hæc in mandatis damus; vt spirituali simul, & materiali ᵃ gladio tamdiu malignos illos, eorumque fautores insequantur; quousque cum integritate possessiones, vel quæcumque res ecclesiasticæ hoc facto, vel quocumque pacto distractæ, seu direptæ sunt, reuocentur.

a ¶ Alexandri.] *Nicolaus citat epistolam Alex. 1. de qua re notatum est supra dist. 19. si Romanorum.*

2 *A fidelitatis etiam iuramento Romanus Pontifex nonnullos absoluit, cum aliquos à sua dignitate deponit.*

Vnde Gregorius Papa.

¶ *In manuscriptis est vt in vulgatis,* Gelasius Papa Anastasio Imperatori. *Cuius Gelasij esse non potest. Zacharias enim & Carolus magnus, quorum in hoc capite mentio fit, multo post Gelasium vixerunt. Habetur autẽ in regesto Gregorij VII. lib. 8. epi. 21. Herimanno Metensi episcopo scripta, quam refert Iuo. In qua quidem epistola paulo ante multa ex epistola Gelasij Anastasio Imperatori scripta afferuntur.*

rit coactus, tamen voluit, quia coacta voluntas, est voluntas, vt s̃. ea. q. 1. merito. Item quia non vergit in interitum salutis ęternę. est ergo obseruandum, vt extra de iureiuran. si vero. nec prodest ꝙ compulsus fuit. 22. q. 5. qui cõpulsus. & c. si quis coactus. Solu. quidam dicunt quòd talis fuit metus, qui cadit in constantem virum, quòd iuramentum ob talem metum factum non obligat. ᵃ & secundum eos exponitur hic hoc verbum absoluimus, idest, absolutos ostendimus. Alij dicunt quod qualiscumque sit metus, tenetur seruare iuramentum factum de rebus proprijs, sed nullum iuramentum adstringit ipsum pro rebus ecclesiæ non repetendis, quia istud est illicitum. & hoc magis probabile videtur, ex quo licitũ est quod iurat, & potest adimplere, vt 22. q. 4. si aliquid. Qui priorem opinionem substinent, distinguunt inter promissoria iuramenta, & assertoria. In promissorijs iuramẽtis excusat metus; in assertorijs non, quia potius debet quis oĩa mala pati, q̃ falsum asserere, vt 32. q. 5. ita ne. Dicas ergo, ꝙ omne iuramentum obligat. Si tu obijcis mihi, ꝙ iste habet exceptionẽ quod metus causa; hoc bene concedo: non potest tamen vti ea, ratione iuramenti. si tamẽ fuerit vsus ea, bene dico ꝙ repellit agentem, & obtinebit in iudicio nõ obstante iuramento. peccat tamen vtendo ea. si ergo quis iurauit rem suam per metum alij dare, petat à iudice vt cogat illum non recipere, vel ꝙ absoluat ipsum à iuramento, vt extra de iureiur. ex administrationis. sed si ad hoc induci non potest, soluat, & postea repetat. si aũt iurauerit se non repetere, tũc denuntiet ecclesiæ factum illius. si autem iurauerit ꝙ

a Dũmodo sit tale, ꝙ possit seruari sine interitu animę: alias secus, vt legi. & no. extra de iureiu. si vero.

ad peccatum. sed in talibus Papa non potest dispensare. 25. q. 1. sunt quidam. Item argum. ad hoc extra de statu monach. cum ad monasterium. Hugo. dicit quod in nullo iuramento licito potest Papa dispensare, nisi ad hoc solum quòd non habeatur infamis, qui transgreditur illud. & hos non absoluit, sed absolutos denuntiat, quoniam iurauerunt de rebus ecclesiæ non repetendis, vt dicit. Tu dicas quòd in voluntarijs iuramentis non dispensat, sed in coactis bene. si tamen absoluit aliquem, tenet absolutio. Dico enim quòd contra ius naturale potest dispensare, dumtamen non contra Euangelium, vel contra articulos fidei: tamen contra Apostolum ᵃ dispensat. 34. dist. lector. 82. dist. presbyter, Ioan.

Papa, an possit in iuramento dispensare.

a ¶ Materiali.] Argu. quòd iudex ecclesiasticus bene potest indicere bellum, & in bello insequi hostes, vt 23. q. 8. igitur. & cap. hortatu. & cap. vt pridem. & 63. dist. Hadrianus. Item arg. ꝙ iudex ecclesiasticus potest præcipere iudici sæculari vt puniat maleficos, vt 23. q. 4. si quos. & q. 5. relegentes. & q. 8. vt pridem. Arg. cõtra 23. q. vlt. his à quibus.

a Papa quãdo contra Apostolum dispenset, vide 34. dist. c. lector.

Bellum potest indici à iudice ecclesiastico.

A FIDELITATIS. Hæc est secunda pars q. in qua probat quòd laicus incorrigibilis per ecclesiam possit deponi à sua dignitate. & hoc probat per tria capit. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra in duobus proximis cap. absoluit Papa ab obligationibus & iuramentis coactis. Nunc uero vult ostendere Gratian. quòd idem possit facere de iuramento fidelitatis, cum aliquos à suis dignitatibus deponit.

Alius.]

¶ Pontificalis auctoritas à iuramento fidelitatis nonnullos absoluit. [a] C. III.

Alius [a] item Romanus Pontifex, Zacharias scilicet, Regem Francorum non tam pro suis iniquitatibus, quàm pro eo, quòd tantæ potestati erat inutilis, [b] à regno deposuit: [c] & Pipinum Caroli magni Imperatoris patrem in eius locum substituit; omnesque Francigenas à iuramento [d] fidelitatis, quod illi fecerant, absoluit. Quod etiam ex auctoritate frequenti agit sancta ecclesia, cum milites absoluit à vinculo iuramenti: quod factum est his episcopis, qui Apostolica auctoritate à pontificali gradu deponuntur.

Greg. VII. l. 8. reg. Iuo, p. 5. c. vlt.

Item Gregorius VII. Romana synodo præsidens dixit. lib. 5. regesti.

¶ Excommunicati vinculo fidelitatis non tenentur obnoxij. C. IIII.

Nos sanctorum prædecessorum nostrorum statuta tenentes, eos, qui excommunicatis fidelitate, [e] aut sacramento constricti sunt, [f] Apostolica auctoritate à sacramento absoluimus: & ne eis fidelitatem obseruent, omnibus modis prohibemus: quousque *a* ipsi ad satisfactionem veniant. Pann. l. 5. c. 110

a ¶ Quousque, &c.] *Verba hæc non sunt in codice manuscripto Vaticano.*

Item Vrbanus II. episcopo Vapicensi.

¶ Antequam reconcilientur, fidelitatem excommunicatis nullus seruare cogitur. C. V.

Iuratos milites Hugoni comiti, ne ipsi, quamdiu excommunicatus est, seruiant, prohibeto. † Qui si sacramenta prætenderint; moneantur oportere Deo magis seruire, quàm hominibus. Fidelitatem enim, quàm Christiano principi iurarunt, Deo eiusque sanctis aduersanti, & eorum præcepta calcanti nulla cohibentur auctoritate persoluere.

Pann. l. 5. c. 111. † *al. phibete.* *Act. 5.*

Alius.] CASVS Gelasius Papa scribens contra Anastasium Imperatorem dicit, quòd potest eum deponere propter malitiam suam, & hoc probat exemplo Zachariæ Papæ, qui Regem Francorum deposuit, non tantum propter sua delicta, quantum pro eo quòd inutilis erat, & loco eius Pipinũ patrẽ Caroli posuit: & omnes Francigenas à fidelitate eius absoluit: & milites à vinculo iuramenti in depositionibus episcoporum. Alij habent verba ista vlti. pro §. Gratiani, qui sic incipit, quod ex frequenti.

a ¶ Alius.] quia de alio Papa præcesserat sermo: qui idem fecerat.

b ¶ Inutilis.] non intelligas inutilis, id est, insufficiens: tunc enim debuisset ei dari coadiutor, vt 7. q. 1. quamuis. & c. petisti. sed dissolutus erat cum mulieribus, & effeminatus.

Imperator potest à Papa deponi.

c ¶ Deposuit.] ergo Papa deponit Imperatorem, 1 vt 96. dis. duo. & cap. si Imperator. nam & transferre potest imperiũ. vt extra de electio. venerabilem. Argu. contra 93. distin. legimus. in fi. & 96. dist. cum ad verum. Solu. dicitur deposuisse, qui deponentibus cõsensit.

1 Adde idẽ tenuisse Bal. in l. non ambigitur. ff. de legi.

d ¶ Iuramento.] supple ratione dignitatis præstito, non ratione personæ. Ioan. de Fan.

Nos sanctorum.] CASVS. Quidam sacramento fidelitatis quibusdam excommunicatis erant adstricti. quærebatur vtrum tempore excommunicationis deberent eis seruire? Et respõdetur quod non, nisi satisfaciant prius, & absoluantur ab excommunicatione, aut sacramento, id est, sacramẽto fidelitatis, & etiam sine sacramento faciunt quidam fidelitatem alijs. & ideo hæc diuersificare potes.

Excõicato, an debeat fieri solutio.

e ¶ Fidelitate.] 11. q. 3. quoniam multos. contra. sed ibi est solutum. Item contra arg. 11. q. 3. Iulianus. sed ibi est solutum.

f ¶ Constricti sunt.] sed quid dices, si iuraui me soluturum alicui pecuniã, vel sub pœna promisi: & ille excommunicatur: nũquid teneor ei soluere? Videtur ꝙ non, 2 quia qualitercumque possumus, debemus vexare malos, vt cessent à malo, vt 23. q. 6. iã vero. & vtilius ciiment, &c. vt 5. q. 5. non omnis. & excommunicatis in nullo casu cõicabimus, nisi in his, quæ spectant ad correctionem eorũ, vt 11. q. 3. cum excõicato. Itẽ quia intelligor iurasse sub hac conditione, si res in eodem statu permanet, vt 22. q. 2. ne quis. in fi. ff. de solu. cum quis. Item vbi nulla est petitio, ibi nulla est mora, vt ff. de ver. obli. si pupillus. Item quia male meriti publica egestate laborare debent, vt ff. depo. bona fides. De hoc autem non est dubium qu in debitum possit peti ab excommunicato, vt extra de sent. excommu. si vere. Sol. pecunia illa non reddatur ei, sed deponatur in ædem sacram. Verius credo ꝙ licet ille non habeat ius petendi, tamen debet ei solui, sic extra de iureiu. debitores. & probatur hoc extra de sent. excommu. si vere. vnde licet excõmunicatio tollat obligationem quo ad fidelitatem, nõ tamen quoad alios contractus, vt videtur Io. Probabiliter dici potest. ꝙ excommunicato non sit soluendum, cum nemo debeat participare cũ eo, vt 11. q. 3 cum excommunicato. nisi in casibus, vt s. 11. q. 3. quoniam multos. Nec obstat illa decre. si vere. quia illud factum fuit de necessitate. B.

2 Et verum est, secundum Bart. qui sic notat, extra de hæret. c. vl. & ibi etiã no. Innoc. de concess. præb. cum nostris. vbi dicit ꝙ excõicato nil dẽt solui.

Iuratos milites.] CASVS Hugo comes excommunicatus erat: propter quod scribit Vrbanus secundus cuidam episcopo, vt prohibeat ne milites ratione fidelitatis seruiant ipsi comiti quãdiu fuerit excõmunicatus: quia magis oportet Deo seruire, quàm comiti ecclesiæ aduersanti.

ABSQVE synodali.] Hæc q. diuiditur in duas partes, in quarum prima probat per quinque cap. quod solus episcopus non potest deponere presbyterum, Secunda ibi, [Solus.] Ioan. de Fant.

& cap. si autem. episcopum vero solus Papa deponere potest. supra 3. quæst. 6. dudum. De hoc no. in summa huius quæst.

a ¶ Absque.] si agatur contra clericum de crimine criminaliter, necessaria est præsentia episcoporum, secundum quod traditur, infra eadem, si quis. & Felix. Distinguitur tamen, quia si agatur de crimine ad depositionem ordinis; tunc habet locum cap. Felix. & capit. si quis. Si autem agatur ad depositionem beneficij, tunc solus episcopus potest cognoscere cũ clericis suis, vt 18. quæst 2. si quis abbas. & 16. quæstio. 7. inuentum. & extra de iud. at si clerici. & vndecima, quæst. 3. quis episcopus damnatur. & extra de cohab. cleric. & mulie. c. sicut. & cap. de sacerdotibus. Item si agatur de crimine in modum exceptionis, solus potest cognoscere. extra de accusat. super his. licet sit argu contra 23. distin. illud. Tamen quocumque modo agatur de crimine, semper accusator punitur, vt calumniator, vt extra de accus. super his. & capitu. cum dilectus.

Clerico criminoso qs pœnitentiã imponit.

QVÆSTIO VII.

1 ABSQVE [a] *synodali vero audientia sacerdotem damnari, in Hispalensi secundo concilio, cui Isidorus interfuit, cap. sexto, sic prohibetur.*

¶ Sine concilij examinatione presbyter, vel diaconus non deijciatur. C. I.

SExta actione comperimus, Fragitanum Cordubensis ecclesię presbyterum iniuste olim à pontifice suo deiectum, & innocentem exilio condemnatum. Quem rursus ordini suo restituentes, α id denuo aduersus præsumptionem nostram β decreuimus, vt iuxta priscorum Patrum synodalem sententiam nullus nostrum sine concilij [b] examine quemlibet presbyterum, vel diaconum deijcere audeat. Nam multi sunt, qui indiscussos potestate tyrannica, non auctoritate canonica damnant. Et sicut nonnullos gratia fauoris sublimant; ita quosdam odio, inuidiaque permoti humiliant: & ad leuem opinionis auram condemnant; quorum crimen non approbant. Episcopus enim sacerdotibus, ac ministris solus [c] honorem dare potest: solus auferre non potest. Si enim hi, qui in sæculo à dominis suis honorem libertatis adepti sunt, in seruitutis nexum non reuoluuntur, nisi publice apud prætoris, ac præsidis tribunal in foro fuerint accusati; quanto magis hi, qui diuinis altaribus consecrati honore ecclesiastico decorantur? Qui profecto, nec ab vno damnari, nec vno iudicante poterunt honoris sui priuilegijs exui: sed præsentati synodali iudicio, quod canon de illis præceperit, diffiniri.

J. ca. eps] & 7. dist. 67. eps.

α ¶ Restituentes.] *Sic est emendatum ex codicibus conciliorum impressis, & manuscriptis. Sic enim apertius declaratur illum canonice à concilio esse restitutum, quàm ex lectione Gratiani vulgata,* restitutum esse comperimus.

β ¶ Nostram.] *Antea legebatur,* vestram. *in recentioribus autem conciliorum editionibus est,* nouam. *Emendatum est ex antiquioribus editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, & Lucensi regio, quemadmodum & paulo post,* nullus nostrum, *cum antea esset,* nullus vestrum. *Modesti enim & religiosi episcopi sibi etiam metuunt. Alia vero quadam sunt ex ijsdem codicibus emendata.*

Sexta actione.] CASVS. Fragitanus Cordubensis ecclesiæ presbyter iniuste à suo episcopo depositus, in exilium est condemnatus. Tandem ab eodem episcopo vel synodo fuit restitutus, propter quam præsumptionem remouendam statuit Hispalen. concilium, vt absque synodali præsentia nullus episcopus presbyterum deponat, vel diaconum: & hoc probat ad instar libertorum, qui licet fiant ingrati: nõ tamen auctoritate dominorum, sed in tribunali foro apud iudicem accusati & conuicti in seruitutem reuocantur. Casum sequentis cap. inuenies 86. distin. si quid vero.

CASVS. Hic intitulatur 7. quæstio vbi quæritur, an episcopus sacerdotem condemnare valeat absque synodali audientia: Et respondetur, quod solus episcopus presbyterum suspendere potest, vt infra eadem, quæstio. 8. hi, qui & in causa ciuili inter suos clericos cognoscere, vt supra 10. quæstio. 3. quia. Deponere vero non potest presbyterum, nisi cum sex episcopis, diaconum cum tribus: reliquos vero clericos deponere potest, vt infra ead. quæstio. 1. Felix.

b ¶ Concilij.] ergo tres episcopi faciunt concilium: quia tres episcopi examinant causam diaconi, vt infra ea. si quis.

c ¶ Solus.] incorporalia enim facilius construuntur quàm destruantur. extra de translat. inter. Hæc est vna ratio

ratio quare in promotione clericorum non requiruntur plures episcopi, sed in remotione sic. Item quia sępius ordinantur clerici, quàm deponuntur: vnde graue esset toties vocare tot episcopos. Item quia depositio frequenter fit causa odij, sed ordinatio causa electionis. solus autem confert dignitates, si hoc habet ex consuetudine, vt extra de his quæ fi. à præla. ea no scitur.

Ordinatio clericorum facilius fit, quàm depositio.

Item Gregorius Ioanni episcopo Panormitano, lib. 11. epist. 49.

¶ Causas clericorum episcopus non nisi cum senioribus ecclesiæ audiat. C. II.

SI quid de quocumque clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuste possit offendere; facile non credas: nec ad vindictam te res accendat incognita: sed præsentibus senioribus ecclesiæ tuæ diligenter est veritas perscrutanda: & tunc, si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis. dist. 86. § quid.

Item ex concilio Carthaginensi a *primo, c. 11.*

a ¶ Carthaginensi.] *Sic est emendatum ex vetustis codicibus. Nam in vulgatis erat*, Agathensi primo, *cum vnicum dumtaxat Agathense memeretur.*

¶ A quot episcopis presbyteri; vel diaconi sunt audiendi. C. III.

SI quis tumidus, vel contumeliosus extiterit in maiorem natu, [a] vel aliquam causam habuerit; à tribus vicinis episcopis, si diaconus a est, qui arguitur: si presbyter, à sex: si episcopus, à duodecim consacerdotibus audiatur. Vniuersi episcopi dixerunt. Contemptus debet contumaciæ, & superbiæ in omnibus frangi. Causæ † vero pro personis † [b] ab his [c] statuto numero audiantur.

† *al. Causa audiatur* † *al. personis statuto.*

a ¶ Si diaconus.] *In vulgatis conciliorum editionibus legitur*, si diaconus est, arguatur presbyter, &c.

Item ex concilio Carthaginensi 2. c. 10.

¶ De eodem. C. IIII.

FElix episcopus Selemselitanus dixit. Etiam hoc adijcio secundum statuta veterum conciliorum, vt si quis episcopus (quod non optamus †) in reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia necessitas, non posse plurimos congregare; ne in crimine remaneat; à duodecim episcopis audiatur, & à sex presbyter, a & à tribus diaconus cum proprio [d] suo episcopo.

3 q 8. suggero. Ans. l. 3. c. 121. Bur. l. 1. c. 149. Iuo, p. 5. c. 262. † *al. opinamur*

a ¶ Presbyter.] *Sic legitur in concilio, quod est in codice canonum, cap. 12. & Græco, & duobus codicibus conciliorum Vaticanis, & vno alio perantiquo, & concordat cum sequenti capite. In editionibus autem cōciliorum Parisiensibus, ac Coloniensibus habetur*, & à sex presbyteris, & tribus diaconis, *quemadmodum & in multis Gratiani manuscriptis.*

Item ex concilio Carthaginensi tertio, c. 8.

¶ De eodem. C. V.

SI autem [e] presbyteri, vel diaconi fuerint accusati; adiuncto sibi ex vicinis locis proprius † episcopus legitimo numero collegarum, quos ab eodem accusati petierint, idest vnà secum in presbyteri nomine † sex, in diaconi tribus, ipsorum causas discutiat, † eadem dierum, † & dilationum, & à communione [f] remotionum, & discussione personarum inter accusatores, & eos, qui accu-

Ans. l. 3. c. 123. Burc. l. 2. c. 205. Iuo. p. 6. c. 280. † *cū proprio episcopo* † *al. discutiat* † *al. dierū dilationum.*

SI quis tumidus.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd in causa criminali vbi agitur ad depositionem diaconi, debent tres episcopi interesse: in causa presbyteri sex: in causa vero episcopi xij. qui causam debent diligenter examinare.

a ¶ Natu.] quantum ad ordines.

b ¶ Pro personis.] id est, prout personæ sunt constitutæ in sacris ordinibus.

c ¶ Ab his.] id est, ab episcopis.

FElix.] CASVS. In hoc c. dicitur, quòd causa criminalis episcopi à xij. episcopis audiri debet, causa pbyteri à sex, causa vero diaconi à tribus cum proprio episcopo.

d ¶ Cum proprio.] idest, præter propriū episcopum. 2. q. 5. presbyter.

SI autem.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd si presbyter accusatur, sex episcopi debent interesse: si diaconus, tres: cæterorum vero clericorum causas criminales solus episcopus potest tractare.

e ¶ Si autem.] hoc c. est pars illius. 4. q. 5. quisquis.

f ¶ A cōmunione.] idest, eædem dilationes dantur accusatori, quæ & reo, & æque excommunicabitur accusator si nō vene-

venerit, sicut reus, vt 4. q. 5. quisquis.

a ¶ Solus.] i. sine alijs episcopis: non tamen sine clericis suis, vt ἱ. ea. c. proxi. Ioan.

SOLVS. Hæc est 2. pars q. in qua dicitur, ꝗ causas aliorum clericorum à sacerdote & diacono in capitulo suo

& sentētia sine talibus assessoribus lata nulla est: sicut sententia nulla est, quæ fertur contra fiscum absente aduocato fisci, vt ff de iure fisci, si fiscus sicut videtur dicere lex, vt sententia quæ fertur officio iudicis ipso absente, ꝗ nulla sit, vt C. de sent. & inter. om. iu. cum sententiā. Quòd tamen clerici sint iudices, est arg. 6. q. 3. scitote.

santur, forma seruata. Reliquorum autem clericorum causas etiam solus a episcopus loci agnoscat, & finiat.

a ¶ Nomine sex.] *Sic in ceteris codicibs impressis, & manuscriptis, præterquam in editione Coloniensi quattuor tomorum, in qua habetur*, presbyteri nomine quinque, in diaconi duobus.

2 *Solus autem ad exclusionem aliorum episcoporum, non suorum clericorum dicitur, sine quorum præsentia eius sententia erit irrita.*

Vnde in Carthaginensi concilio 4. c. 23. legitur.

¶ Absque præsentia clericorum nullius causam episcopus audiat. C. VI.

Bur. l. 1. c. 114. Iuo, p. 5. c. 214.

j EPiscopus nullius causam audiat absque præsentia suorum b clericorum: alioquin irrita erit sententia episcopi, nisi clericorum præsentia confirmetur.

Item ex concilio Hispalensi 2. c. 6.

¶ Nisi in synodo canonice vocati sacerdotes damnari non possunt. C. VII.

S. e. c. sexta actione. & dist. 67. episcopus.

ij EPiscopus sacerdotibus, ac ministris solus honorem dare potest, auferre solus non potest. Si enim hi, qui in sæculo à dominis suis honorem libertatis adepti sunt, in seruitutis iugum † non reuocantur, nisi publice apud prætoris, ac præsidis tribunal in foro fuerint accusati: quanto magis hi, qui diuinis altaribus consecrati honore ecclesiastico decorantur? Qui profecto nec ab vno damnari, nec vno iudicante poterunt honoris sui priuilegijs exui: sed præsentati synodali iudicio, quod canon de illis præceperit, definiri.

† *al. nexū non reuoluuntur*

EPiscopus. CASVS. Dicitur in hoc c. ꝗ episcopus solus dare honorē potest, quem solus auferre non potest. Si enim libertus in seruitutē reuocari non potest, nisi apud iudices legitime fuerit conuictus: quātomagis diuinis altaribus consecratus, ab vno solo nō poterit damnari?

DE vltima CASVS. Hic intitulatur 8. q. vbi quæritur, si aliquis sponte confitetur vel conuincitur peccasse ante ordinationem, vtrum possit officio suo frui. Et respond. quod si in præsentia confiteatur: non abstineat, vt 50. distinct. de his vero. in fine. si extra ius, non præiudicat sibi, vt ī. ead. q. 5. presbyter. Si vero in iure confiteatur, & timore probationū deponitur, siue ante ordinationem siue post commiserit illud, vt 24. dist. c. vlt. si sponte confiteatur, remouetur ab executione sacerdotij: in alijs tñ ordinibus dispensatiue remanebit, vt ī. ea. c. 1. Si vero confitetur crimen ꝗ fecit post ordinationē, acta pœnitentia dispensatiue in suo ordine permanebit, ut ī. c. 2. & in utroque istorum casuum de rigore iuris esset deponendus. & hoc uerum est in magnis criminibus, quæ inducunt depositionē. Sed pro paruo crimine acta pœnitentia stat in ordine suo, ut 5. q. 4. in loco & de cons. dist. 2. relatum. & hoc inuenies in summa huius quæstionis planius.

QVAESTIO VIII.

DE vltima vero c *quæstione sic statutum est in concilio Neocæsariensi, capit. nono, & decimo.*

suo potest episcopus diffinire, supple excepto subdiacono, qui hodie cum diacono pari passu ambulat. extra de seruis non ord. miramur. Io. de Fant.

CASVS. Dictum est, ꝗ solus episcopus potest tractare causas criminales clericorū: sed ne aliquis putaret, ꝗ alij clerici non deberent interesse: ideo dicit Gr. ꝗ hæc dictio, solus, non excludit clericos: sed alios episcopos. Sequens cap. planum est.

b EPiscopus.] ¶ Suorū.] sufficit tamen maior pars, si absentes præbeant assensum, vt 64. dist. c. 1. & 2. Sed numquid & isti clerici sunt iudices istius? Non uidetur, cum quilibet eorum sit forte minor eo. Quidam dicunt quod ipsum concilium siue capitulum habet iurisdictionem ordinariam: nullus tamen per se est iudex. Alij dicūt, ꝗ sunt assessores episcopi:

Eps an possit solus delinquētem condēnare.

c ¶ De ultima uero.] Hic quæritur, si aliqs cōfitetur crimen ꝗ fecit ante ordinationem suam, uel conuincitur peccasse ante ordinationem suam, an possit frui officio suo: Distinguas ergo, quia aut est tale crimen quod inducit depositionem, aut non: si non inducit, acta pœnitentia remanet in ordine suo, ut hic, & 68. dist. sicut. Item si inducit depositionem: tunc si confitetur illud in pœnitentia, non abstinebit ab officio, vt 50. dist. de his uero, in fi. similiter si confitetur illud extra

Crimen ante ordinationem cōmissum, an impediat frui officio.

extra ius, quòd talis confessio ei non præiudicat, vt s. ead. quæst. 5. presbyter. licet sit argum. contra extra de excess. prælat. quàm sit graue. ; Si vero confitetur in iure crimen suum commissum ante ordinationem suam, deponitur ab officio sacerdotali: retinebit tamen nomen presbyteri: & omne inferius officium, vt infra ead. c. 1. & cap. si quis presbyter, & hoc cum sponte illud confitetur. Si vero confiteatur illud timore probationũ: tunc siue ante, siue post ordinationem suam illud commisit, deponitur irreparabiliter, vt 24. dist. c. vlt. 50. dist. ex pœnitentibus. 81. dist. si quis sine examinatione. & c. si quis episcopus. Si ergo quis sponte confitetur crimẽ commissum post ordinationem, ad tẽpus debet suspendi ad agendam pœnitẽtiã: sed postea restituitur ex dispensatione, vt j. e. c. 2. si quæras quę crimina inducunt depositionẽ: dico ꝙ non est à canone expressum. videmus. n. ꝙ quædam non inducunt: nã clericus tumultũ faciẽs in synodo, nõ deponit, vt 5. q. 4. in loco. Item qui cãtat duas Missas sub vno canone, vt de cons. dist. 1. relatũ. Item si episcopus citatus non venit ad synodum. 18. dist. si quis aũt, &c. decernimus. & tamen quodlibet tale est mortale. Similiter pro temerario iuramento non deponitur aliquis, vt extra de iureiuran. sicut. Tradunt autem quidam pro regula, quòd omne crimen inducit depositionem, nisi specialiter à canone excipiatur. Alij dicunt quod nullum crimen inducit depositionem. nisi specialiter à canone excipiatur. ; & hæc opinio maiori æquitati innititur: quare tenenda est. Ioan. Sed hæc materia est hodie determinata extra de temp. ord. cap. vlt. B. ;

Qvi admisit.] CASVS. Quidam presbyter in iudicio sponte confessus est fornicationem fecisse ante suam ordinationem. quæsitum est in concilio Neocæsariensi quam pœnam debeat pati. Et respondet ꝙ si presbyter est confessus sponte, executione sacerdotali carebit: sed in alijs officijs permanebit, si est vtilis. Si vero non est confessus vel conuictus, suo arbitrio relinquatur. Cetera vero peccata, grauiora scilicet, vt dixerunt plurimi: inducunt depositionem. Vel [cetera peccata,] idest ceteri peccatores, qui conuincuntur nolentes confiteri: debent deponi. Idem statuitur de diacono quod de sacerdote statutum est. Casum sequentis capituli inuenies 50. distinct. hi qui.

a ¶ Corporale peccatum.] idest fornicationem.

b ¶ Si confessus fuerit.] sponte, non metu probationum.

c ¶ Offerat.] i. officiet; aliàs conficiat.

d ¶ Studij.] quia studiose confessus est: vel quia vtilis est ecclesiæ, cum tali enim dispensatur, vt 50. distinct. studeat.

e ¶ Cetera.] idest, ceteros peccatores, qui nolunt sponte confiteri. Vel dic proprie, alia peccata à fornicatione. & sic est argum. quòd minus punitur aliquis propter fornicationem, quàm propter aliud crimen: hoc ideo, quia pauci sine illo crimine inueniuntur, vt 50. distin. quia tua. & ad idem est argumen. 82. dist. presbyter. 81. dist. si qui clerici. argu. contra 33. dist. cap. vlt.

f ¶ Potestas.] confitendi ; crimen: sed & si non vult non confiteri, relinquitur arbitrio suo, vt 33. dist. habuisse.

g ¶ A ministerio.] diaconali: sed non subdiaconali.

h Hi qui.] hoc ponitur supra dist. 50. hi qui.

i ¶ Corruerint.] Loquitur ergo de eo, qui post ordinationem delinquit. Sed nonne magis delinquit ille qui delinquit in dignitate, quàm qui extra dignitatem delinquit, vt 40. distin. homo Christianus. & 25. quæst. 1. nulli. Respon. sic: sed ideo magis punitur, quia sciens se permisit ordinari. 50. distin. ex pœnitentibus.

k ¶ In potestate.] Si intelligas hoc cap. de clerico deposito, tunc est hic argum. quod episcopus potest resti-

¶ Presbyter, qui ante ordinationem confitetur se corporaliter lapsum, postèa non offerat. C. I.

Qvi admisit corporale [a] peccatum, & hic postea presbyter ordinatus est, si confessus fuerit, [b] quòd ante ordinationem suam peccauerit, non quidem offerat; [c] maneat autem † in alijs officijs propter α eius studij [d] vtilitatem. Nam cetera [e] peccata censuerunt plurimi etiam ordinatione priuari. β Quòd si de his non fuerit confessus, nec ab aliquibus potest manifeste conuinci; huic ipsi de se potestas [f] est committenda. Similiter & diaconus si in eodem culpæ genere fuit inuolutus: sese à ministerio [g] cohibebit.

Rabanus lib. pœnit. c. 1. Poly. l. 4. ti. 39. Bur. l. 2. c. 49. Iuo. p. 6. c. 150. Pann. l. 3. c. 151

† al. tamen

Cap. 10. ibid.

α ¶ Propter eius studij vtilitatem.] *Græce est, διὰ τὴν ἄλλων σπουδὴν, idest,* propter studium, ac diligentiam, quàm cetero quin adhibet.

β ¶ Priuari.] *Græce legitur, τὴν χειροθεσίαν ἀφεῖναι, idest,* per manus impositionem dimitti. *quemadmodum fere vertit Dionysius, cuius versionem ceteri collectores attulerunt: hac tamen clausula omissa. Nam hæc versio, quam Gratianus affert, est prisca, quæ in collectione Isidori. Ita ex his verbis longe alia elicitur sententia, atque auctor glossæ putarit.*

Item ex concilio Ilerdensi, c. 5.

¶ Deseruientes altario, si carnis fragilitate deliquerint, episcopi arbitrio subiaceant. C. II.

Hi, qui [h] altario Dei deseruiunt, si subito in flenda carnis fragilitate corruerint, [i] & Domino respiciente digne pœnituerint; ita vt mortificato corpore cordis contriti sacrificium Deo offerant; maneat in potestate [k] pontificis vel veraciter afflictos non diu suspendere, vel desi-

Dist. 50. hi, qui altario. Rabanus l. pœnit. c. 1. Bur. l. 19. c. 74. Iuo. p. 15. c. 87.

ς Non ꝯdicit, quoniã ibi accipit propter accidens, s. ꝓpter scandalum & infamiam, non propter confessionem, vt ibi not. per Vincen. & B. sed de hac materia dic vt plene not. Inn. B. Com. & H. extra de ele. per inquisitionem.

Crimina ꝗ sunt depositione digna.

λ Idẽ tenet Al. de Imo. in l. scimus. circa princ. C. de iure delib. ꝑ tex. in § cũ igitur. l Auth. de non eligen secundo nuben.

ι De hoc ẽt no. 81. di. c. 1. ex de tẽpo. or. ex tenore. & c. vlt. & i præ di. decre. sicut. & ꝗ ista sententia tãquam verior sit tenenda, hic no. Hu.

Fornicationem pauci euitant.

ς Subaudi uel purgandi, si nõ est infamatus. sed si est, cogitur ad purgationem. argu. 2. q. 5. presbyter, secundum H. & Lau.

Dignitas aggrauat peccatum.

restituere clericum depositum. Si autem de suspenso, tunc patet, quòd relinquitur arbitrio episcopi, an velit suspenso reddere officium suum. sed cum iste clericus ratione criminis non possit promoueri ad sublimiorem gradum: quomodo ergo potest ipsum restituere

diosos prolixiore tēpore ab ecclesiæ corpore segregare: ita tamen, vt sic officiorum suorum loca recipiant, ne possint ad altiora officia vlterius promoueri. Quòd si iterato [a] velut canes ad vomitum reuersi fuerint, & veluti sues in volutabris luti iacuerint; non solum dignitate officij careant, sed etiam sanctam communionem, nisi in exitu, non percipiant.

Item ex concilio Toletano 9. c. 10.

¶ Ex ministris ecclesiæ geniti, in seruitutem deuocentur eiusdem. C. III.

Iuo. p. 6. c. 425.

† al. innocētia

CVm multæ super incontinentia † ordinis clericorum hactenus emanauerint sententiæ patrum, & nullatenus ipsorum reformari quiuerit correctio morum; vsque adeo sententiam iudicantium protraxere commissa culparum, vt non tantum ferretur vltio in auctores scelerum, verum & in progeniem damnatorum. Ideoque quilibet ab episcopo vsque ad subdiaconum deinceps, qui vel ex ancillæ, [b] vel ex ingenuæ [c] detestando connubio [d] in honore constituti filios procreauerint; illi quidem, ex quibus geniti probabuntur, canonica censura damnentur. Proles autem aliena † pollutione nata, non solum hæreditatem [e] † numquàm accipiet, sed etiam in seruitutem eius ecclesiæ, de cuius sacerdotis vel ministri ignominia nati sunt, iure perenni manebunt.

† al. tali

† al. hæreditatē parentum

Item ex concilio Martini Papæ, c. 35.

In capitu. Martini Brachar. Ex conc. Neocæsarien. c. 9. & 10.

¶ Qui confitetur se ante ordinationem peccasse, non sacrificet: conuictus autem deponatur. C. IIII.

Bur. l. 2. c. 48. Iuo, p. 6. c. 149. Pan. l. 3. c. 150.

SI quis presbyter ante ordinationem peccauerit, & post ordinationem confessus fuerit, quòd ante peccauerit; non offerat, sed tantum pro religione nomen [f] presbyteri portet. Si autem non ipse confessus, sed ab alio publice fuerit conuictus: nec hoc ipsum habeat, vt nomen presbyteri portet. Similiter & de diaconis obseruandum est, vt si ipsi confessi fuerint, ordinem subdiaconi accipiant. †

† al. retineāt

Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum, c. 71.

quod cum non facerent, statutum fuit in concilio Toletano, ut quicumque deinceps ab episcopo vsque ad subdiaconum ex detestando connubio liberæ vel ancillæ liberos procreauerit, canonica censura damnetur: filij vero eius in seruitutem ecclesiæ ad cuius ignominiā nati sunt redigantur.

[b] ¶ Ex ancillæ.] Sed quare punitur dominus ancillæ illius? Respon. in fauorem ecclesiæ: vel ideo quia ratione criminis illa facta est de suo foro.

[c] ¶ Ingenuæ.] Specialis est iste casus, vbi filius conditionem matris liberæ non sequitur, contra id quod est 32. q. 4. liberi.

[d] ¶ Connubio.] ergo patet, quòd loquitur de sacerdotibus, qui legitime ducunt vxores. tales enim grauius puniuntur, vt 32. distin. eos. 81. distinct. quidam, & 28. dist. presbyter. Quidquid tamen hic dicatur, cum ecclesia non sit isto iure vsa, perdit ius istud, sicut & illud quod possit exigere pœnam sacrilegij, vt 17. q. 4. quisquis.

[e] ¶ Hæreditatem.] scilicet paternā. nam matri etiam succedit spurius filius: & testamentū matris potest dici inofficiosū, vt ff. de inoffic. testamen. si suspecti. §. 1. Ioan. hodie spurij omni beneficio excluduntur, vt C. de natu. lib. authen. licet. B.

Spurius succedit matri.

SI quis presbyter.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd si quis presbyter confessus fuerit sponte ante ordinationem fecisse fornicationem, non habebit executionem sacerdotij, quia non celebrabit: sed tantum nomen sacerdotis habebit. Si autem non fuerit sponte confessus, sed ab alio conuictus: tune nec nomen sacerdotis habebit. Idem est de diacono, quod dictum est de sacerdote.

stituere famæ: cum per pœnitentiam non tollatur infamia, vt 2. q. 3. §. hinc colligitur. potest dici, quod ex quo Papa dat potestatem dispensandi: ergo per consequens restituendi famæ.

[a] Iterato.] argumen. grauius puniri iteratum delictum, vt 25. quæstio. 2. ita nos. extra de cohabit. clerico. clericos & de hæret. ad abolendam. Io. de Fant.

CVm multæ.] CASVS. Constitutiones multæ factæ fuerant, vt clerici in sacris ordin. constituti viuerent continenter,

[f] ¶ Nomen.] Si quæris, quid ei valeat retineri nomen presbyteri? Dico quòd in omnibus retinet priuilegium presbyteri in loco subscriptionis, & in alijs: præter hoc solum quòd non potest Missam celebrare, vt s. ea. q. 7. Felix.

Scilicet

Sciscitantibus. CASVS. Bulgari quæsiuerunt à Nicolao, vtrum à sacerdote in adulterio deprehenso, vel tantum de hoc infamato debeamus cõmunionem recipere? Et respondet ꝙ sic: quousque episcoporum iudicio reprobetur: quia nõ põt aliquis quantumcunque pollutus diuina polluere sacramenta. Et ꝙ recipere debeamus, tribus rationibus probat. Prima est, quia sicut cereus accensus seipsum consumit, alijs vero lumen præbet: sic presbyter peccando nocet sibi, alijs vero ex officio prodest. Secunda est, quia sacramenta nõ habent effectum secundum merita dantis, sed accipientis. Tertia est, quia ante examinationẽ & criminis probationem nullus est à communione suspendẽdus. Prima ratio est ibi, [Quoniam mali.] Secunda ibi, [Sumite.] Tertia ibi, [Qui rursus.]

a ¶ Sciscitantibus.] s. dist. 32. nullus. contra. Ioan. sed ibi loquitur de crimine quod est notorium per sententiam, quod falsum est, vt extra de cohab. cle. vestra. & cap. seq. & c. vlt. vbi dicitur ꝙ sufficit si est notoriũ rei euidentia. B. Sed nonne eo ipso quòd quis comprehensus est in adulterio, infamis est, licet nondũ sit damnatus, vt ff. de ritu nup. palam? Respond. talis infamia non sufficit ad hoc vt abstinendum sit à sacramentis suis, nisi infametur per sententiam, vt dixi 32. distinct. §. verum. requiritur enim quòd sit deprehensus & conuictus, extra de iudi. cum non ab homine. tamen bene concedo, quòd omnis sacerdos in mortali existens est suspensus quo ad se, vt 1. q. 1. sacerdotes. sed non quoad alios: nisi sit præcisus, vel nisi sit notorius fornicator, vel simoniacus, vt 32. distin. §. verum.

b ¶ In fide Christi.] idest per fidem Christi.

c ¶ Mundum.] id est, amorem & delectationem mundanorum.

d ¶ Sed accipientis.] Idest recipitur secundum meritum recipientis: sed non secundum meritum dantis. de consec. dist. 2. vtrum.

e ¶ Accusatur.] Si 8. q. 4. nonne. 35. quæst. 6. multorum. & 11. quæst. 3. eorum. extra vt lite pen. laudabilem. Ioan.

Hic arg. de occulto vel aliàs manifesto secũdum H.

Infamis ne est in adulterio deprẹhensus.

¶ De manu sacerdotis, qui ab ecclesia toleratur, licite sacramenta sumuntur. C. V.

Sciscitantibus[a] vobis, si à sacerdote, qui siue deprehensus in adulterio, siue de hoc sola fama respersus est, debeatis communionem suscipere, nec ne, respondemus. Non potest aliquis, quantũcumque pollutus sit, sacramenta diuina polluere; quæ purgatoria cunctarum contagionum existunt: nec potest solis radius per cloacas, & latrinas transiens aliquid exinde contaminationis attrahere. Proinde qualiscumque sacerdos sit; quæ sancta sunt, coinquinare non potest. Idcirco ab eo, vsquequo iudicio episcoporum reprobetur, communio percipienda est: quoniam mali bona administrando se tantummodo lædunt: & cerea[α] fax accensa sibi quidem detrimentum præstat, alijs vero lumen in tenebris administrat: & vnde alijs commodum exhibet, inde sibi dispendium præbet. Sumite ergo intrepidi ab omni sacerdote Christi mysteria:† quia omnia fide† Christi[b] purgantur. Fides est enim, quæ hunc mundum[c] vincit: & quia non dantis,† sed accipientis[d] fit, dicente beato Hieronymo:[β] [Ad credendum in anima omni baptismus est perfectus: & in omni sacerdote corpus Christi est perfectum.] ¶ Qui rursus sacræ scripturæ concordans ait: [Priusquam audias, ne iudicaueris quemquam:] atque ante probationem accusationis illatæ neminem à tua communione suspendas: quia non statim, qui accusatur,[e] reus est; sed qui conuincitur, criminosus.

Extra de cohab. cler. & mul. c. vestra duxit. Iuo. p. 2. c. 83. Pan. l. 5. c. 13.

† al. ministeria — Act. 15.

† al. in fide. — 1. Io. 5.

† al. dantis meritum.

In epistola de septem gradibus tomo 4. — Eccl. 11.

α ¶ Et cerea.] *Antea legebatur, &c. restitutum est ex originali, ex quo alia etiam sunt emendata, & addita.*

β ¶ Hieronymo.] *Est in epistola de septem gradibus, quemadmodum & quod sequitur,* priusquam audias, &c. *est ibidem superius.*

Quidam

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google